Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
5 M
7

Ex Bibliotheca
PP. Coll. Rom.
Societ. Jesu

13-9.6.2

Digitized by Google

DE VLTIMARVM VOLVNTATVM INTERPRETATIONE TRACTATVS AMPLISSIMVS, DIVISVS IN V. LIBROS: HOSQVE PARTITOS IN PLVRES INTERPRETATIONES, QVAE OPPORtunis dubitationibus congruas præbent Solutiones, vt priùs ſequent. paginis ſigillatim adnotatum patet.

AVCTORE

SIMONE DE PRAETIS, PATRICIO PISAVRENSI IVRISCONSVLTISSIMO.

OPVS SANE ARDVVM, NECESSARIVM AC PERVTILE CVNCTIS PROFESSORIBVS, NECNON in foro verſantibus.

Iam verò in gratiam totius Germaniæ denuò recuſum, & ab infinitis mendis, quibus Venetianum (quod collatio vtriuſque candido Lectori manifeſtum reddet) ſcatebat, repurgatum.

FRANCOFORTI AD MOENVM,

M. D. LXXXIII.

QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR, HAEC SVNT:

PRIMO libro tractandum eſt de Interpretationibus in genere et in ſpecie, & de alijs præmittendis pro declaratione propoſitæ materiæ.

SECVNDO libro videndum eſt de teſtamentis, & alijs vltimis voluntatibus, de earum probationibus, valore, verbis, ſententijsq́; teſtantium adhibitis Interpretationibus ad Dubitationes aliquas magis contingibiles.

TERTIO libro perſcrutandum eſt de inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus hæredum, & de fideicommißis ſuas Interpretationes applicando ad Dubitationes occurrentes.

QVARTO libro, de legatis, & alijs præceptis, & diſpoſitionibus teſtatorum, de clauſulis derogatorijs, & reuocatorijs adhibendo Interpretationes, & declarationes opportunas dicendum eſt.

QVINTO libro ſupereſt de iudicijs cogitandum, quibus voluntates vltimæ teſtatorum effectualiter ſint adimplendæ, ſeruandæ, & exequendæ congruis Interpretationibus adhibitis.

SERENISS. VRBINI DVCI VI. PISAVRI

CÆTERARVMQVE SVÆ DITIONIS CIVITATVM PRINCIPI OPTIMO

FRANCISCO MARIAE II. RVVERIO FELTRIO,

SIMON DE PRAETIS, S.

CVm annos abhinc plures, Sereniſsime Princeps, in tractandis Iuris Cæſarei, & Pontificij ſtudijs, nunc Conſultoris, nunc Iudicis munia implẽs, verſatus ego fuerim: animaduerti, non eſſe aliam in pulcherrima Iuris compoſitione partem tractatione difficiliorem, vſu frequentiorem, re ipſa humano generi conducibiliorem, ea, quæ vltimas hominum volũtates reſpicit, interpretatur, & explicat. Cui rei illud argumento eſt, quod & veteres illi iuriſperiti, & Cæſares Auguſti, & ſubindè clariſsimi Iuris profeſſores, & magni, & inſignes Interpretes hanc præ cæteris tractationem, in omni tempore reſponſis, conſtitutionibus, commentarijs, conſilijs, ſcriptionibus commendarunt, tum illuſtrarunt ſuis. Nec ſanè difficile eſt, veram afferre huiuſce rei rationẽ. Nam, cùm homines è vita decedentes in poſtremis ſuis iudicijs, & decretis de vniuerſis bonis, facultatibus, & patrimonijs ſuis, quod poſt obitum ſuũ fieri velint, ſtatuant, & quod ſtatuerint, firmum, & ratum eſſe maxime velint, nec tantum in longos annos, ſed frequenter etiam in perpetuum. Hinc factum eſt, vt mortalibus naturaliter ad diſſentiendum procliuibus, & tunc potiſsimùm, cùm de re pecuniaria & quæſtuaria agitur, teſtamenta, atque vltimę ipſorum morientium voluntates multis ſanè de cauſis innumeras præbuerint litium occaſiones: quare in nullo alio iuris argumento plura, quàm in hoc, edita fuerunt Principum placita, Iuriſconſultorum reſponſa, & Doctorum varia, & crebra interpretamenta. Quibus ita ſe habentibus, operæpretium, & quod ex re ſtudioſorum eſſet, me eſſe facturum duxi: ſi obſcuras, & dubias interpretum ſententias, quæ in hac materia opinionum varietate, & librorum multitudine, valdè certè quidem diffuſa, & intricata permultæ ſunt, diligenter, & dilucidè, & ornatè exponerem. Qua ratione, librum

non alio titulo, quàm de Interpretatione vltimarũ voluntatum inſignire volui. Nũ verò illud, quod maximoperè optaui, aſſecutus fuerim, aliorum eſto iudicium. Illud ſcio, immenſum me pelagum hunc ingreſſum, in euol uendis, digerendis, explicandis penè innumeris Scriptorum aſſertionibus, & deniq; voluminibus, tantum hauſiſſe laboris, operę, & moleſtiæ, vt non ſemel piguerit me cœpti, & nonnunquam etiam reuocare gradum, & inſti tutum deſerere curſum cogitauerim. Cæterùm vna, atque altera cogitatio me in propoſita ſententia retinuerunt, atq; adeo confirmarunt. Vicit porrò ſtudium communis, & publicæ omnium Iuriſprudentiæ ſtudioſorum, & profeſſorum vtilitatis, quam non mediocrem, & vulgarem, exigentibus his meis laboribus, percepturos eſſe (niſi mea me fallit opinio) planè pro certo tenere poſſum. Ad hæc ſubijt ſæpenumero in mentem, me aliàs, cùm meum Reſponſorum Iuris librum tibi, ampliſsime Princeps, ſtudiorum meorum patrono, & alteri meo benigniſsimo nuncupaui, meam quoque obſtrinxiſſe tibi fidem, huius pariter operis, quod de vltimis hominum interpretandis voluntatibus eſt, ſub eodem tuo fœlici nomine inuulgandi. Quod ipſum nunc cum facio, præterquàm quòd meam tibi fidem libero, ſumma etiam cum ratione facio. Porrò opus, cuius ſubiectum nihil aliud eſt, quàm Iuſtitia, cuiuſmodi hoc meũ eſt: cui magis iure, ac merito, quàm iuſtiſsimo Principi debetur? Tu verò maximis quidem, & heroicis virtutibus eximiè præſtas, ſed præcipuè vna iuſtitia præ cæteris excellis. Quod ex eo intelligunt omnes: quia non modò probas viros probos & iuſtos, & eorum ſtudijs, & lucubrationibus, quibus homines ad colēdam iuſtitiam inſtituuntur & formantur, egregiè & impensè faues; ſed frequens es, & ſupra modum aſsiduus in audiendis, & exaudiendis ſubiectorum tibi populorum querimonijs, & iuſtis petitionibus: quas ampliſsimo tuorum Senatorum ordini, vt res ipſa fert, pro iuſtitia diffinienda committis. Qua ratione nulla eſt alia certior ad veram, & Chriſtiano Principe dignam gloriam & æternam famam comparandam. Iure igitur optimo, Opt. Princeps, hoc opus meum tibi dono, dico, dedico, & planè eadem ſingulari mentis affectione, qua Reſponſorum meorum librum ſuperioribus annis tibi quoq; donaui, dicaui, & dedicaui. Illud reliquum eſt, vt tu benigna, ac lęta fronte, vt ſoles, ad munus hoc meum quamuis exiguum, & tenue, reſpicias: Ita enim fiet, vt proli meæ vtrique tum animi, tum corporis auctoritatis, & amplitudinis tuæ præſidijs munitæ nihil vnquam aduerſi in poſterum mihi ſit metuendum. Vale. Piſauri Calen. Aprilis. M. D. LXXXII.

IN LIBRVM DE INTER-
PRETATIONE VLT. VOLVNT.
A' SIMONE DE PRAETIS PISAVREN-
SI, VIRO DIVINI HVMANIQVE
iuris conſultiſs.

SVB SERENISS. VRB. DVCIS NOMINE EDITVM.

LIVII VITALIS OROSII SYLVA.

EST ingens legum pelagus, quod fluctuat atro
Sæpe noto, ſcopulisq; cauis illiſa reclamat
Cymothoe, Dothoq; ſimul turbata procellis,
Implicitas inter lites, ſtrepitusq; forenſes,
Et matutinas, veſpertinasq; querelas.
Sæpius, his latis Iurisconſultus in vndis,
Ante hac errabat: dum reſpondere Clienti
Vellet, quid fieri iubeant, quid denique mandent
Teſtamenta ſenum, & quæuis ſuprema voluntas
In tabulis expreſſa domi, ſignisq; notata,
Scripta, vel in caſtris inter fulgentia ſigna
Inſtructasq; acies, dum claſsica dira canuntur.
Aſt hic ingenij princeps: vberrimus & fons
Iuſtinianææ doctrinæ, ſuſtulit omnes
Errores, aditus patefecit, & omne recluſit
Ius teſtamenti, nodoſaq; licia ſoluit
Peruigili ſtudio, cura, ſummoq; labore.
Ac veluti è thalamis cum ſe Titonia coniux
Protulit, & Pyrois Nabatheo littore currum
Auricomi Phœbi attollens, in Tartara nigra
Conijcit Euphronen, terra genitrice creatam,
Tunc, quæ nocturna fuerant caligine merſa,
Cuncta patent oculis, flamma radiante diurna.
Sic, vbi docta manus, mens, ars, & cura SIMONIS
Noctem abdens operi, biblosq; ad lumina longo
Exercens penſo, iuſſit prodire volumen,
Luminibus multis ornatum, tota refulget
Teſtantum ratio, cæcis educta latebris,
Multiplicią; nota, variaq; ambage viarum.
Fortunate SIMON, cultor probitatis, & æqui,
Omnia ſi quid habent veri, non irrita vatum,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; vigebunt,
Quà celer Alpino deuoluitur agmine Rhenus:
Et quà vipereo peregrini ſemine Cadmi
Emicuit Dircæa cohors: quà labitur Apſus.

Quaq; Getæ potant vndas binominis Iſtri,
Et quà, capta Iouis fallentis imagine tauri,
Floribus, & ſertis inſignis Agenore nata
A Scythico Tanai Calpen diffunditur vſque.
Ipſe etiam legum primus reparator, & auctor,
Threïjcio vultum attollens à littore, grates
Iuſtinianus agit lætus, tenditque ſupinas
Inde manus: multúmque tibi debere fatetur.
At tibi nulla magis regio celebrabit honores
Perpetuos: quàm quæ, portu languentis Iſauri
Excipit Adriaco iactatas æquore pinus.
Hic, hominum genus egregium, Romana propago
Per tot ducta viros, Troianæ ab origine gentis,
Permagnum decus accipiet, dum viuida virtus
Te ſinet haud vnquam lethæis mergier vndis:
Sed memori ſermone feret, feret ore ſonanti
Vſque tuam latè ventura in ſæcula famam:
Nam tua nec iudex ſincerus ſcripta, nec vllus
Prætor de manibus ponet: quæ denique ſemper
Omne forum, ſchola tota leget, leget omne tribunal,
Et nouies, deciésque ſimul repetita placebunt.
Hæc, te longæuum factura, volumina primus
Aſpiciet nitidis oculis, vultúque benigno
Italiæ ſidus fulgens, DVX magnus, auitum
Nomen habens: virtute etiam trans Gargara notus:
Iuſtitia inſignis, nulli pietate ſecundus;
Qui laxat, qui fræna premit flauentis Iſauri,
Quique iubet placido curſu fluitare Metaurum,
Vndantésque ſinus Miſæ, quæ gurgite miti
Abluit antiquam Senonum de nomine Senam:
Cuique Clanis paret, ſpumanti vortice fines
Inginilambens, crebris dum flexibus errat,
Albáque glandifera prætexit tempora quercu.
Hic vir, hic eſt, nobis conceſſus munere Diuum
FRANCISCVS Princeps; quo non præſtantior alter,
Qui regat imperio populos, & legibus æquis.
Si dotes animi ſpectes, cœleſtia dona:
Ingenium cernes, formatum Palladis arte.
Inde adeò celeri, mundi primordia, mente
Concipit, & quaſcunque oculis natura negauit
Occultas rerum cauſas: cur deniq; rerum
Accipiat genitura nouam per ſidera formam.
Scit tabulas etiam legum, ſcit condita iura:
Scit licitum: nouit vetitum quæ pœna ſequatur.
Nec tamen ignorat laudatas corporis artes.
Nam tubicen quandoque canit decedere circo

Infuſam

Infuſam turbam, & campos iubet eſſe patentes.
Tum lecti iuuenes, armis, oſtróque ſuperbi.
Frænatis lucent in equis, ac ordine longo
Robora dura ferunt, præfixa haſtilia ferro.
Heros marmoreo tandem ſe limine promit,
Quem bicolor maculis Calaber, Neptunia proles
Portat equus, fuluum mandens ſub dentibus aurum,
Collectosq; premens tumidis è naribus ignes.
Atque vbi Miſenus clangoribus æthera pulſat,
Et vocat ad pugnam: ferrata calce fatigat
Cornipedem: dat lora manu, ſe flectit in armos:
Fraxineamq; trabem certus prætendit, & omnes
Quos habet aduerſus curſuq; ictuq; laceßit.
Tantus amor ſuadet tractare per ocia bellum,
Quòd Martis ſimulacra placent, & ludus in armis.
Sæpe iuuat, tectis medijs, hiemalibus horis,
Fulmineum vibrare enſem: tranſmittere diſcum:
Siue pila iactu colludere, ſiue lupatis
Cogit equos flecti in girum, gradibúſque ſonare
Compoſitis: ſuperare etiam modò curſibus auras.
At dum triticeas meſſes exurere Titan
Incipit, & rimis terras proſcindere crebris:
Tunc ſolet è ripis vndoſum frangere nando
Indutus thoraca vadum, liquidasq; per vndas
Alternóſque pedes, lentóſque mouere lacertos.
Omnia virtutis ſunt hæc ſpectacula ſumma,
Et celebris nunquam peritura inſignia laudis.
Ter felix dicende SIMON, cui contigit vni,
Arte laboratos tectis emittere libros,
Magn animi ſummique DVCIS ſub nomine claro,
Inuidia hos ideo, & Momus venerabitur omnis.

INDEX

INDEX, SEV INSCRIPTIONES INTERPRETATIONVM, DVBITATIONVM, ET SOLVTIONVM, QVAE IN TOTO HOC OPERE CONtinentur.

LIBER PRIMVS.

PRIMVS liber diuiditur in duas Interpretationes, ſeu declarationes, quarum prima diſſoluit dubitationes quinque.

Primam, quæ & qualis ſit ipſa interpretatio, & de eius diffinitione.

Secundam, quo iure, & qua neceßitate ſit inducta, & quo caſu facienda.

Tertiam, à quibus fieri poteſt, vel debet.

Quartam, quo modo facienda.

Quintam, quando facta poßit variari.

INTERPR. I. DVBIT. I. Soluitur.

Per ipſius interpretationis diffinitionem, deſcriptionem multiplicem, vt infra ſequitur.

DVBIT. II. Soluitur his perquiſitis.

I. Quo iure ſit inducta.
II. Qua neceßitate.
III. Ad quid interpretatio.
IIII. Quo caſu facienda.
V. Quomodo dubium ſit.

DVBIT. III.

A quibus fieri poteſt, vel debet interpretatio, ſoluitur fieri poſſe.

I. Per notarium, vel ſcriptorem.
II. Per interpretem idiomatis.
III. Per legatarium.
IIII. Per hæredem.
V. Per teſtatorem, vel eum, cui teſtator commiſerit.
VI. Per quemlibet in ſui præiudicium.
VII. Per executorem teſtamentarium.
VIII. Per Doctores, vel iuriſperitos.
IX. Per leges communes.
X. Per ſtatuta.
XI. Per conſuetudinem.
XII. Per iudicem.
XIII. Per Principem.

DVBIT. IIII.

Quomodo facienda ſit interpretatio, ſoluitur, his inſpectis.

I. Quod ſit apta interpretatio.
II. Quod ſit veriſimilis.
III. Ne ſit captioſa.
IIII. Vt ceſſet abſurditas.
V. Quod ſit humana, atque benigna interpretatio.
VI. Quod ſit æqua.
VII. Quod ceſſet perplexitas, vel repugnantia.
VIII. Ne videatur ſtatim ſe correxiſſe.
IX. Vt contrarietas ceſſet.
X. Vt minus lædatur ius commune.
XI. Quòd in teſtamentis plenior interpretatio.
XII. Quandóve ſtricta, & limitata ſit interpretatio in teſtamentis, & quæ odioſa, & quæ fauorabilis ſit.

DVBIT. V.

Quando facta interpretatio poßit variari, ſoluitur diſcurrendo, vt ſequitur.

I. De Notario, ſeu ſcriptore, ſeu alio interpretante ſcripturam teſtamenti dubiam.
II. De interprete declarante obſcurum, & ignotum idioma.
III. De legatario eligente.
IIII. De hærede interpretante & declarante.
V. De teſtatore ipſo declarante & alio, cui teſtator credi mandauerit.
VI. De quolibet in ſui præiudicium declarante.
VII. De executore teſtamentario.
VIII. De Doctore interpretante.
IX. De legibus, ſtatutis, vel conſuetudine interpretantibus.
X. De iudice.
XI. De Principe interpretante.

INTERPR. II.

Secunda verò interpretatio, ſeu declaratio duas dubitationes dirimit.

Primam per quæ media fieri poßit interpretatio.

Secundam ex quibus locis media ipſa ſumi poßint.

DVBIT. I. Soluitur medijs, quibus ſequitur.

I. Per coniecturas.
II. Per indicia.
III. Per argumenta.
IIII. Per præſumptiones.
V. Per veriſimilia.

DVBIT. II.

Ex quibus locis ſuperius enarrata media aſſumi poſſunt.

I. Ex bono & æquo.
II. A natura.
III. A conſanguinitate.
IIII. Ab amicitia & inimicitia.
V. Ab affectione & charitate.
VI. A contemplatione.
VII. A ſubiecta materia.
VIII. A continentia.
IX. A conſuetudine.
X. Ab arbitrio viuentium.
XI. Ab aditu.
XII. A neceßitate.
XIII. Ab euentu.
XIIII. Ab effectu.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

SEcundo libro videndum eſt de teſtamentis, & aliis vltimis voluntatibus, de earum probationibus, valore, verbis, ſententiíſque teſtantium adhibitis interpretationibus ad dubit. aliquas magis contingibiles.

Diuiditur igitur in quatuor interpret. ſeu declarat.

I. Circa eſſentiam, & probationes vlt. volunt.

II. Circa validitatem & vigorem.

III. Circa ſcripturam & verba.

IV. Circa mentem & ſententiam.

I N T E R P R E T. I. *Duas princip. dubit. reſoluit.*

Primam, quæ, qualis, quotuplex ſit vltima voluntas.

Secundam, qua præparatione, quáve probatione de ea nobis conſtare, vel liquere poßit.

D V B I T. I. *Quæ qualis &c. Soluitur.*

Præmiſſa definitione vlt. volunt. quæ talis ſequitur.

Eſt enim vltima voluntas vnius hominis habilis diſpoſitio, de eo quod fieri, vel capi velit poſt mortem ſuam, mortéque ipſa effecta irreuocabilis & firma per alium adimplenda.

Et qualis eſt vltima voluntas per diffinitionem, ſoluitur per ſingula hæc præmiſſa verba.

Ita ſolut. dantur ſuper his ſingulis verbis diſcurrendo.

I. Vltima.

II. Voluntas.

III. Vnius hominis.

IV. Habilis.

V. Diſpoſitio.

VI. De eo quod fieri, vel capi velit poſt mortem ſuam.

VII. Morteque ipſa effecta irreuocabilis & firma.

VIII. Per alium adimplenda.

IX. Quotuplex ſpecies eo. vltim. volunt. traduntur.

X. Quomodo cognoſcantur codicilli ſine teſtamento, per clauſulam codicillarem.

XI. De effectibus clauſulæ codicillaris.

XII. Signa donationis cauſa mortis factæ in teſtamento.

XIII. Signa donationis cauſa mortis factæ extra teſtam.

XIV. Signa donationis inter viuos multa enumerantur & probantur.

D V B I T. II. *Qua præparatione, quáve probatione nobis conſtet, vel liquere poßit, ſoluitur*

I. Per præparationem ad teſtandum.

II. Per ſcripturam.

III. Per depoſitiones teſtium.

I N T E R P R. II. *Circa validitatem & vigorem, duas exponit dubitationes.*

Primam, ſi & quando valeat diſpoſitio.

Secundam, qualem quantam poteſtatem contineat.

D V B I T. I. *Si & quando &c. Soluitur.*

I. Per cognitionem capacitatis perſonæ diſponentis, & eius in quem confertur diſpoſitio, & maxime de bannitis aliqua notabilia traduntur.

II. Per cognitionẽ formæ, & ſolennitatis diſpoſitionis.

III. Per inſpectionem rerum diſponentis temporis vel loci conditi teſtamenti.

IV. Per clauſulam, omni meliori modo.

V. Per interpretationem pro validitate tam ratione perſonæ diſponentis, & perſonæ vocatæ, quam rei diſpoſitæ, modi diſponendi, & ſignificati verborum.

D V B I T. II. *Qualem, & quantam poteſtatem contineat, ſoluitur.*

I. Per ea quæ poteſt teſtator diſponere, vel poteſt perſona vocata capere, & de iure vel de facto.

II. Per ea quæ etiam non poteſt diſponere, & inualida eſt diſpoſitio in caſibus pluribus expreßis ad nu. 45.

I N T E R P R. III. *Circa ſcripturam, & verba duas explicat dubitationes.*

Primã dub. itaq., & quomodo ex ſcriptura reddatur certa.

Secundam in verbis, & quomodo ex verbis clara ſit.

D V B. I. *Quomodo ex ſcriptura reddatur, ſoluitur.*

I. Per inſpectionem ſcripturæ non intelligibilis, cancellatæ, ignotæ, priuatæ, ineptæ, peccantis in grammatica, imperfectæ, habentis verba ſuperflua.

II. Per rationem recti ſermonis.

III. In parte negatiua, vel affirmatiua, inſpiciendo ipſius ſcripturæ ordinem, contextum, præfationem, præcedentiam, media, ſequentiam, partem aliam ab alia parte, copulatam, alternatiuam aut disiunctam, à ſufficienti partium enumeratione, negatiuas, illatas, teſtator nõ dixit, non expreßit, non apparet, omiſit clauſulas finales eiuſd. in ſcriptura vltima vel nouißima.

D V B I T. II. *In verbis, & quomodo ex verbis clara ſit, ſoluitur.*

I. Per accuratam inſpectionem verborum propriorũ, impropriorum, largæ vel ſtrictæ ſignificationis, & per receßũ ab eorum ſignificato ex manifeſto ſenſu teſtatoris.

II. Per qualitatem vulgaris ſermonis vel Latini.

III. Per effectum diſpoſitiuorum, executiuorum, enunciatiuorum, & demonſtratiuorum.

IV. Per ſignificationem aliquorum verborum præſertim, relinquo, præpoſitionum, & aduerbiorum, vt item, vltra, videlicet, nõ aliter, omnino, ſine exceptione, ad vnguẽ, quoquo modo, & verborũ geminatorũ gerundij vel partici. vel ſupini.

V. Per effectum operandi verborum latè examinatorum cum limitationibus 15. adductis.

I N T E R P R. IV. *Circa mentem & ſententiam duæ ſub ea dubitationes declarandæ proponuntur.*

Prima, mentis, & ſententiæ teſtatoris dubiæ in his, & quomodo ex his quæ extra teſtamentum contingunt, interpretatio capiatur.

Secunda, quomodo eiuſdem mentis dubia fiat declaratio in his, & ex his quæ ex ipſo teſtamento oriuntur.

D V B I T. I. *Mentis & ſententiæ, &c. ſoluitur.*

I. Per ſignificata plura mentis, & eius accuratam attentionem.

II. Per exteriora media, & loca remißiuè expreſſa.

IV. Per ſcientiam, vel notitiam teſtatoris.

D V B I T. II. *Quomodo eiuſdẽ mentis dubia fiat declaratio in his, & ex his quæ ex ipſo teſtamento oriuntur, ſoluitur.*

I. Per verba ipſa teſtatoris conuenientia, qualia ſint expreſſa generaliter, ſpecialiter, vel ſingulariter.

II. Per cauſas, rationes, ſigna, nomina, & verba oſtendentia amplitudinem, extenſionem, repetitionem, relationẽ.

III. Per cauſas plures enumeratas & dictio. reſtrictiuas.

LIBER TERTIVS.

HÆC *in ſumma continet quæ ſequũtur tres interpret.*

Primam de inſtitutionibus hæredum.

Secundam de ſubſtitutionibus.

Tertiam de fideicommißis.

I N T E R P R. I. *Explicantur ſex dubitat.*

Prima eſt, quid de teſtamento ſine inſtitutione hæredum.

Secunda eſt dubitatio, quoad clauſulam, in omnibus autem aliis ſuis bonis &c.

Tertia, ſuper verbis diſpoſitiuis inſtitutionis hæredum.

Quarta

Quarta dub. quoad expreſsionem, nominationem & qualitatem hæredum.

Quinta dubitat. eſt de portionibus hæredum.

Sexta & vltima de præteritione & exhæredatione liberorum & parentum.

I N T E R P. I. D V B I T. I. *Quid de teſtamento ſine inſtitutione hæredum, ſoluitur vnica ſolutione.*

Sine hæredum inſtitutione non dici teſtamentum.

D V B I T. I I. *Quoad clauſulam, in omnibus autem aliis ſuis bonis, ſoluitur duabus ſolut.*

I. *Eſſe verba hæc teſtatoris, & continere ac comprehendere legata in vniuerſitate iuris & bonorũ teſtatoris, & ſubinde amplè diſcuti quæſtionem illam non minùs frequentem, quàm controuerſam vxore inſtituta hærede in vſufructu, & poſt eius mortem alio inſtituto hærede vniuerſali, qualis ſit vxor, an legataria vſuſfructus, vel hæres grauata ad reſtituendum poſt mortem fideic. vniuerſali inſtituto.*

I I. *Bona emphyteutica, & feudalia contineri, quæ ſunt hæreditaria, & ea cognoſci ex qualitate perſonæ Domini inueſtientis, & ex forma inueſtituræ.*

D V B I T. I I I. *Super verbis diſpoſitiuis inſtitutionis hæredum, ſoluitur 1. ſolut.*

I. *Eſſe diligenter inſpiciendam naturam, & proprietatem ipſorum verborum.*

D V B I T. I V. *Quoad expreſsionem, nominationem, & qualitatem hæredum, ſoluitur 5. ſol.*

I. *Per nominationem hæredum, & expreſsionẽ qualem à teſtatore factam, vel alij cõmiſſam & relatã per alium.*

I I. *Et talem præſumi hæredem, qualis eſt expreſsio, & incapaci, vel ſpurio reperto prouiſionẽ relinquendi qualẽ eſſe.*

I I I. *Per ius poſtliminij captiui inſtitutionem validam: res emptas à piratis effici, emptoris ei pretio non reſtituto.*

I V. *Per ſtatutum de bonis non alienandis forenſi, hunc effici hæredem incapacem, & per plures concluſiones enumeratas de tali ſtatuto.*

V. *Per multiplicem, & hîc plenè diſcuſſam ſignificationem vocabuli, hæredis.*

D V B I T. V. *De portionib. hæredũ, ſoluit. 4. ſol.*

I. *Per nomina propria, vel collectiua vocatorum in diſpoſitione, & per æqualitatem ſeruandam.*

I I. *Per deſignationem portionum à teſtatore factam.*

I I I. *Per ius accreſcendi.*

I V. *Per ius tranſmittendi, & plura hîc explicata in materia.*

D V B I T. V I. & vlt. *De præteritione, & exhæredatione liberorũ vel parẽtum, ſoluitur 4. ſol.*

I. *Per exluſionem & priuationem hæreditatis quaſi debita.*

I I. *Per quæcunque verba importantia ipſam priuationem, & exluſionẽ hæreditatis cauſa legitima tamen aſsignata per teſtatorem, & probanda per hæredem.*

I I I. *Oſtendendo eſſe factam in teſtamento, & probatã eſſe ſpecialiter cauſam impoſitam ipſius exhæredationis, vt priuationis effectum ſortiatur.*

I V. *Per mortem vel longiſsimam taciturnitatem præteriti etiam non in totum, & non in omni gradu, quo verò ad exhæredationem tolli per pœnitentiam exhæredati vel recõciliationem cum teſtatore, & per probationem expreſſarum cauſarum non factam, cõtra exhæredationem vel præteritionem tamen operari clauſulam codicillarem.*

I N T E R P R. I I. *De ſubſtitutionibus.*

D V B I T. I. *Quomodo cognoſcatur directa ſubſtitutio, ſoluitur infraſcriptis decem modis.*

I. *Per diffinitionem ipſius ſubſtitutionis.*

I I. *Per ſignificatum, regulas, & exempla directorum verborum.*

I I I. *Per cognitionem negatiuæ, & exempla obliquorum verborum.*

I V. *Per notitiam, ſignificationem, & expreſſionem verborum communium.*

V. *Per vulgarem. priùs enumeratis & præmiſſis ſex ſpeciebus directarum ſubſtitutionum vulgaris, pupillaris, exẽplaris, militaris, reciprocæ & compendioſæ.*

V I. *Per cognitionem pupillaris.*

V I I. *Per explicationem exemplaris ſeu exemplariæ.*

V I I I. *Per tractatum militaris.*

I X. *Per formulam reciprocæ.*

X. *Per conceptionem compendioſæ.*

I N T E R P R. I I I. & vlt. *De fideicommiſsis explicat* Dubit. V I.

Primam, an fideicommiſſum in diſpoſitione aliqua ſit, & quomodo inductum apparere valeat.

Secundam, qui poſsint grauari, & cenſeantur fideicommiſſo grauati, & id præſtare tenentur.

Tertiam, an ceſſerit dies fideicommiſsi.

Quartam, circa vocatos & comprehenſos in fideic.

Quintam, quæ bona veniant in fideic.

Sextò, an duret fideicom.

Primæ Dubit. ſolut. 12. infrà ſequuntur.

I. *Eſt, quòd diffiniendo fideicomm. propriè declaratur conſtitui in vltimis voluntatibus.*

I I. *Demonſtrando illud eſſe duplex vniuerſale, & particulare, 13. differentiæ inter vnum & alterum adducuntur.*

I I I. *Diuerſis reſpectibus oſtendendo fideicommiſſum & odioſum & fauorabile dici, proinde & contra illud, & pro eo interpretationum diuerſi caſus afferuntur.*

I V. *Per modos aliquos inducendi fideicommiſſum enumeratos, & primùm ex verbis precariis, & rogatiuis, vel ad hæc reducendis.*

V. *Per ſecundum modum ex mente teſtatoris.*

V I. *Per tertium modum magis proximum inducendi fideicommiſſum, ex ſubſtitutione fideicommiſſaria.*

V I I. *Per quartum modum ex codicillis, & ex clauſula codicillari.*

V I I I. *Per quintum modum ex clauſula per fideicom.*

I X. *Per ſextum modum ex nominibus collectiuis vocatorum.*

X. *Per ſeptimum modũ ex prohibitione alienationis.*

X I. *Per octauum modum, ex ratione agnationis conſeruandæ.*

X I I. *Per nonum modum ex coniecturis.*

D V B I T. *Qui poſsint grauari, & cenſeantur fideicommiſſo grauati, & id præſtare teneantur, ſolutiones 4. dantur infrà.*

Primo dando commodum pecuniarum in vltima voluntate, vel non adimendo ab inteſtato quibus datur, vel quibus obuenit fideicomm. onus imponitur.

Secundo poſiti in conditione ſimpliciter non vocati, & conſequenter grauati non cenſentur.

Tertio per formulas ſubſtitutionum plenas plurium graduum actiuè & paſsiuè perſonarum & factorum agnationem conſeruantium, & demonſtrantium poſitos in conditione reuocatos, & ſucceſsiuè fideic. grauatos.

Quarto per grauamina non maiora commodo, quando filius in bonis datis, quando mulier in dote, & quis alius ſit grauatus, clericus in ſacris, & ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filiis, grauari poteſt fideic. & hæc latè reſoluuntur.

D V B.

DVBIT. III. *An ceſſerit dies fideicomm. ſoluitur tribus ſolut.*

Primo inſpecto, & cognito eo, quòd adita fuerit hæreditas ex teſtamento, cum ex eo quæratur peti fideicommiſſum, & ab inteſtato, vbi ex codicillis, ſeu alia vltima voluntate petendũ ſit fideicõmiſſum purè, aut conditione verificata relictum.

Secundo perſpecta conditione appoſita, ſi vni inſtituto hæredi, ſi pluribus ſimpliciter vel diſtributiuè grauatis, ſi deceſſerit, vel deceſſerint ſine filiis, eadem cõditione in quolibet grauato verificata, dicitur fideicommiſſi diem ceſſiſſe: ſi verò pluribus nomine collectiuo grauatis, in omnibus de proprietate ſermonis, requiritur conditionis verificatio, at de mente teſtatoris interpretata in eo in quo verificatur conditio, debere fideicommiſſum, & ſecundum diuerſitatem formularum, conditionum, & ſignificationis vocabuli filiorum, de maſculis tantum, vel de maſculis & fœminis, diuerſimodè verificari conditiones, & fideicommiſſi diem cedi latè diſſoluitur.

Tertio pariter bene inſpecto multiplici modo expreßionum ſolitæ conditionis ſimpliciter, ſi deceſſerit ſine legitimis hæredibus, ſi deceſſerit ſine hæredibus legitimè deſcendentibus, & de legitimo matrimonio natis & procreatis, ſi deceſſerit ſine liberis, vel ſine teſtamento, ſi moriatur antequam habeat filios, de filio grauati in conditione poſito, qui etiam decedat, eo inſtituto, vel ſubſtituto non ſuperuiuente, maſculis exiſtentibus, quomodo conditio de his dicitur verificata per mortem grauati, & qui ſit excludẽs ſubſtitutum ex mente interpretata teſtatoris, ita vt fideicommiſſi diem omnino ceßiſſe dignoſcatur.

DVBIT. IV. *Circa comprehenſos & vocatos ad fideicommiſſa, ſoluitur his breuibus, ſed latißimè explicatis.*

Prima quòd fideicommiſſo comprehenſi & vocati declarãtur & dignoſcuntur, aut nomin proprio, aut nomine appellatiuo, aut nomine relatiuo, ſuper quo diffusè, & clarè de pluribus reciprocè tacitè vocatis ad inuicem, aut nomine naturali, ſuper quo latißimè & diſtinctè, quando nepotes veniant nomine filiorum, aut nominatione facienda per alium, aut ex veriſimili mente teſtatoris, ſuper hoc dantur tredecim declarationes ad illud, ſi de hoc fuiſſet interrogatus teſtator, veriſimiliter ita reſpondiſſet.

Secunda, quòd ſunt vocati eo modo, quo deſignantur, ordine ſubſtitutionũ, verbis, ordine ſucceßiuo, ſucceßiuè expreßis, vel tacitis, & nominibus collectiuis aliquibus declaratis.

Tertia quòd declarati & explicati ſunt plures modi, & reſolutæ plures quæſtiones, quibus apparet inter vocatos de prælatione contendentes, quis præferri debeat, ac perſpicuè quando nepos veniat cum patruo ad fideicomm. dilucidéque reſoluendo quæſtionem, an proximior teſtatoris grauantis, vel grauati attendatur, & præferatur, & quædam alia generalia circa prælationem ad fideicommiſſa.

DVBIT. V. *Quæ bona veniant in fideicommiſſo, his ſoluitur ſex ſolutionibus.*

Prima, quòd veniant in fideicommiſſo teſtatoris bona propria, & omnia, ſi non fuerint alienata alias quarta, quando fuerit dictum, bona, quæ ſuperfuerint tempore mortis hæredis grauati, & peruenta ad grauatum ex vulgari, ex fideicõmiſſo, ex prælegatis, permutata empta ex pecuniis hæreditariis, recuperata, reuerſa ad ius hæreditarium.

Secunda, veniunt & fructus, quando omnes ſubintellecta fideicommiſſi reſtitutione, quando poſt moram, quomodo & quando inducta ſit mora.

Tertia veniunt bona, quæ grauatus habet à teſtatore iure vltimæ voluntatis & non contractus, quando feudalia, emphyteutica, & ſola reperta penes grauatum, dum eius abſit culpa.

Quarta venit in fideicõmiſſo illud, quod ſupereſt, factis debitis detractionibus pro funeris impenſa, creditis hæredis grauati, debitis hæreditariis, legatis ſolutis per grauatum, quatenus pro his ratio habenda ſit fructuum pro grauato, qualiter fiat ſatisfactio, ſolutiones plures & vtiles in practica afferuntur.

Quinta detractio melioramentorum continet plura hic diſcuſſa.

Sexta detractio pro legitima & Trebellianica, quatenus facienda diffusè complectitur plurium notabilium Dubitationum ſolutiones & concluſiones.

DVBIT. VI. & vlt. *An duret fideic. nunc diſſoluenda ſupereſt, eam quidem his ſtatui 5. ſolutionibus explicare.*

Prima namque fideicommiſſum durat, prout ſic conſtitutum apparet.

Secunda non durat poſt modum fideicommiſſum, defectu eius, à quo debeat reſtitui.

Tertia eſt quòd non duret defectu eius, cui reſtitui debeant.

Quarta fideicõmiſſum ceſſat, cui cõditio appoſita defecerit.

Quinta non durat fideicommiſſum, quando remiſſum eſt facto, vel teſtatoris, vel fideicommiſſarij, vel temporis curſu.

LIBER QVARTVS.

HIC *liber continet tres Interpretationes:*

Primam, circa legata.

Secundam, circa præcepta aliqua teſtantium.

Tertiam, circa alias teſtatorum diſpoſitiones, & earum extinctionem, & finem.

INTERPRET. I. *Circa legata.*

I. *Dubitatio de perſonis legatariorum.*

II. *Dub. circa quidditatem legati, ſeu rei legatæ.*

III. *Dub. ſit in prædicamento ſubſtantiæ, quid debeant.*

IV. *Dub. ſubſequitur in legatis ſuper quanto.*

V. *Dub. eſt ad plus vel minus legatum.*

VI. *Dub. ſuper animo, ſeu mente debitoris legantis creditori, an fuerit compenſandi, vel ne legatum cum credito.*

VII. *Dub. circa res legatas, & earum continentia, contenta, connexa, cohærentia, acceſſoria, pertinentia, augmenta, & diminutiones.*

VIII. *Dub. eſt de loco legatorum, vt is ſubſequens à prædictis, vel ipſa legata continens ſit, vel vbi quicquam conſiſtat.*

IX. *Dub. de tempore in legatis poſt præcedentem, de loco tantum frequens eſſe poteſt, quantum de neceßitate eſt tempus ipſum concomitante loco in quolibet actu ineſſe.*

X. *Dub. de legatis præſtãdis vxoribus latißimè diſcuſſa prout legata ipſa vxoribus facta frequentißima ſunt.*

XI. *Dubit. ſuper alimentis legatis non parum quoque frequens eſt circa iſta præſertim.*

1. An ſint legata. 2. Cui. 3. A quo. 4. Quid. 5. Quantum. 6. Ex quibus reb. 7. Quando. 8. Vbi ſint præſtanda alimenta.

XII. *Dub. ſuper legatis dotium explicatis per quamplures quæſtiones ſolutas in materia.*

INTERPR. II. *Verſatur circa præcepta aliqua teſtantium infraſcriptas diſſoluens 4. dub.*

I. *Dub. oritur ex præceptis quæ teſtat. facere ſolẽt filiab. vel aliis puellis hæreditate, vel legato honoratis, ne nubant intra certum tempus earum ætatis, nec perſonis certi loci, vel certæ conditionis, nec ſine conſenſu, licentia, voluntate, conſilio certarum perſonarum pœnas priuationis hæreditatis vel legati, & ſimiles apponendo.*

II. *Dub. eſt de ſolita clauſula teſtamẽtorum volens & iubens eum, vel eam ſtare tacitum & contentum, vel contentam, & tacitam tali re legata, & amplius non debere, nec poſſe petere, habere, vel conſequi.*

III. *Dub. de exceptionibus, ſeu limitationibus à teſtatore factis ſuper aliquibus comprehenſis in legatis, & in aliis teſtamenti diſpoſitionibus.*

IV. Dub.

I V. Dub. de variis, & extraordinariis miſcellaneis quibuſdam præceptorum & verborum à teſtantibus factorum & dictorum.

I N T E R P. I I I. & vlt. Circa alias teſtantium diſpoſitiones quaſdam, & earum extinctionem & finem has reſoluens dubitationes.

I. Dubit. eſt circa diſpoſitiones, & relicta ad pias cauſas factas.

I I. Dub. eſt de reuocatione, & clauſula derogatoria ſequentis, vel præcedentis teſtamenti.

I I I. & vlt. Dub. An & quatenus legatum vitiatum, mutatum, extinctum, finitúmve dicatur adduci, ex his quæ ſequuntur inſpectis diſſolui poteſt.

I. Inſpecta diſpoſitione legis, Principis, vel ſtatuti.
I I. Inſpecto modo vel forma legati.
I I I. Inſpecta forma rei legatæ.
I V. Inſpecto facto teſtatoris.
V. Inſpecto facto legatarij.
V I. Inſpecto iure teſtatoris.
V I I. Inſpecto caſu eueniente.
V I I I. Inſpecto temporis curſu.

L I B. V. E T V L T.

DE ſeruandis, & exequendis vltimis voluntatibus, expeditus remanet his tribus ſequent. interpretationibus.

Prima interpret. eſt, quæ recenſet iura de ſeruandis vltimis voluntatibus, & perſonas declarat obnoxias obſeruantiæ earũ & requiſita aliqua pro earum obligatione, firmitatéq; inducenda.

Secunda interpr. perſonas reſpiciens, quibus ſint ſeruandæ, adimplendæq; vltimæ volũtates explicat præparamenta quædam, cautiones, remedia, & probationes, de quibus perſonæ his iuſmodi agere debent.

Tertia & vlt. Interpret. exponit aliqua determinanda, ac expedienda per iudicem pro effectuali executione ipſarum voluntatum.

I N T E R P R. I. ſequentes tres Dub. ſoluũtur.

I. Dubitat. circa vltimam voluntatem defuncti modis omnibus vti lege ſeruandum de facili clara fit ad hoc recenſendo iura nota & plena pro pietate & intereſſe publico, quãdo de iure, quando de facto, reſpectu executionis, vel impugnationis, de emolumento ad quem, & quando ad fiſcum & de omni voluntate teſtatoris non ſemper ſeruanda, pérque plura de his notatu digna percontando.

I I Dub. de perſonis, quæ vel commodo, vel fiducia inuitantur ad ſeruandam & exequendam voluntatem teſtatoris, declaranda venit reſpectu commodi in perſonis hæredis, vel fideicommiſſarij, vel legatarij, reſpectu autẽ fiduciæ in perſonis executorum vel commiſſariorum, de quorum electione poteſtate & officio, in exequendo multa notabilia diſcurrendo, & differentias octo inter merum & mixtum executorem.

I I I. Dub. ſequitur explicando circa prænominatas perſonas, quòd tunc obnoxie dicantur ſeruare voluntatem teſtatoris, ſ. quando hæres adierit hæreditatem, & hic multa de effectu aditionis hæreditatis, & eius probatione, quando, & fideicommiſſarius conſecutus fuerit verbalem, vel realem reſtitutionem fideic. de qua & hic aliqua notabilia, quando & legatarius agnouerit legatum, executor autem, ſeu commiſſarius quando acceptauerit, approbaueritve commiſſariam, & executoriam opportuna etiam hic differendo.

I N T E R P R. I I. Dirimit 4. ſeq. Dubit.

I. Dub. proſpiciendo perſonis, quibus ſeruanda eſt voluntas teſtatoris, diſſoluitur, cum adhuc aliter exequi nequeat teſtatoris voluntas, confugiendum ad cautionum temperamẽta, hic exponendo caſus plures, quibus cautionibus prouidendũ eſt, & quando propria auctoritate quis emolumentum ex vltima voluntate conſequi poſſit, præcauendo ne ſit nimis audax.

I I. Dub. ſubiicitur eorum, quæ præuidere, deliberare, præparaféque oportet, quémque aggredi volentem iudiciales contentiones pro executione teſtamenti obtinenda in ſui commodum & fauorem, tam pro expenſis litis, quam conſulendo expertum aduocatum, & ſolertem cauſidicum, huic ſi conſulto præparatoria hic aliqua neceſſaria proponuntur ad ſecurè ſubeundum iudicium.

I I I. Dub. vertitur circa modum agendi in iudicio, & remedia quæ magis competant, diſcutiendo plura vtilia in practica.

I V. Dub. circa probationes qualitatum perſonarum poſſeſsionis, vel dominij rerum petitarum, & aliorum deductorum incumbentia diſcurrit, & dilucidata veritatis aperit viam ad obtinendum in iudicio.

I N T E R P R. I I I. & vlt. præbet & ipſa interpretationem declarationémq; vltimis, etiam integri noſtri tractatus Dubitationibus his, quæ ſequuntur.

F I N I S.

DE INTER-

INDEX RERVM OMNIVM, LOCORVMQVE INSIGNIVM, AC MEMORABILIVM,

Quæ in hoc tractatu SIMONIS DE PRAETIS, de Interpretatione vltimarum voluntatum continentur.

A

ABBREVIATVRA notarij in partibus non cancellatis remanet in ſua fide. lib.2. fol.203.col.1.ſolut.2.num.57.

Ablatiuus abſolutus importat conditionem momentaneam, ita quòd ſufficit ſemel eueniſſe ſine perſeuerantia, & reſoluitur in conditionem per adiectionem, Si, & non per dictionem, Donec: habet tamen vim diſpoſitionis & naturam, pluſquàm dictio Si.lib.1.fol. 74.col.2.ſolut.10.nu.8.

Ablatiui abſoluti faciunt conditionem per diſtinctionem Si, non Donec.lib.3.fo.112.col.1.ſolut.3.num.16.

Ablatum in teſtamēto per exhaeredationem recuperari poteſt, in facto modum inueniendo remouendi vel delendi cauſas exhæredationis, quod dupliciter prouenire poteſt, vt peracta pœnitentia per committentem cauſas ingratitudinis, vel per ingreſſum religionis, vel veniendo ad fidem Chriſtianam in Iudæo.lib.3.fol.39.col.4.ſol.4.num.9.

Abſolutio ab obſeruatione iudicij fit reſeruato iure aptiùs agendi, ſtante ineptitudine modi agendi.li.5.fol.63.col.2.dub. 2.num.77.

Abſurditas vt euitetur, receditur à verbis teſtamēti, vel eorum fit ſuppletio, prout expedit magis, exempla vide libro 1. fol. 49.col.2.ſolut.4.num.2.

Abſurdum cum aliis ſynonymis vt meliùs dignoſcatur, quale dici poſsit, breuitatis gratia vide plura dicta legum Doct. adcongeſta.lib.1.fol.50.col.2.ſol.4.num.7.

Abſurdum in ſumma quod dici poſsit omne id c[illegible] quod extare poteſt ſententia & mens legis & hominum quacunq; diſpoſitione naturali æquitate & maioritate rationis vigēte.ibid.num.8.

Abſurdum ſeu argumentum ab abſurdo dicitur duobus modis, & tollitur duobus modis aliis, vt declaratur ibid.num. 9.

Abſurdum, abſonū, diſpar, diuerſum, abhorrens, inconueniēs, ſtultū, difforme, odioſum, & iniquum, ſynonyma ſunt hæc vocabula.lib.1.fol.49.col.2.ſol.5.nu.5.

Actio ex edicto, ſi quis om.cau.teſt. quomodo intentari poſsit, vide practicam Bar. diſtinguentem, poſtea pro declaratione materiæ quatuor caſus.li.5.fol.80.col.1.dub. 2.nu.357.

Actio inducta ex edicto, ſi quis omi.cau.teſt. dicitur actio in factum, vel eſt actio hæred. ex teſtamento.ibid. col.2.nu.358.

Actio vtilis ex teſtamento datur contra adeuntem, ea verò in factum datur contra non adeuntem ſecundùm Bald. & Salyc.ibid.num.359.

Actio non dicitur nata actori agenti ex relicto cōditionali, niſi primo impleta condit. aut modo.li.5.fol.67.col.2.dubit.2. nu.138.

Actio in ſubſidium competit contra legatarios, hærede nō exiſtente ſoluendo.lib.5.fol.98.col.1 dub.3.num.181.

Actio datur in ſubſidium legatario ad ipſum legatum hæredē impediente impleri cond.leg. non exiſtente ſoluendo, ac ſi conditio eſſet impleta.ibid.nu.182.

Actio vendicandi datur in ſubſidium cōtra eum, in quem peruenerunt bona conſequenda.li.5.fol.98.col.1.dub.3.nu.186

Actiones tres pro legatis, & fideicommiſsis inductæ. ſ.perſonalis ex teſtamento, rei vendic. & hypothec. non remanēt fruſtratoriæ, licet via executiua intentaretur pro illis conſequendis.li.5.fol.96.col.1.dub.3.num.140.

Actor non probando quoto gradu attineat teſtatori, an obtineat fideicommiſſum, & ad id admittatur.lib.5.fo.124.co. 2.dub. 4.nu.263.

Actor probādo ſe proximum teſtatori, an poſsit obtinere fideicommiſſum, ſi non probauerit etiam negatiuam hanc, non extare alium proximiorem.ibid.nu.264.

Actor contra reum negātem eſſe hæredem, poteſt iudicium incipere, & proſequi, ſi eum probationibus conuincere poteſt quòd ſit hæres, & in hoc actione perſonali. in reali actione, reo verè non poſsidente, debet perquirere poſſeſſorem verū. lib.2.fol.74.co.2.dub.2.num.277.

Actor quando debeat conditionem aut modum implere. lib.5. fol.67.co.2.dub.2.num.139.

Actor potuit rectè agere, licet poſt litem conteſtatam cōditionis implementum ſecutum ſit &c.lib.5.fol. 68.col.1. num. 145.

Actor magis eſt fauorabilis, quàm reus in pertinentibus ad ordinationem litis.li.5.fol.74.co.2.dub.2.nu.272.

Actor eſt certus, vt contra reum experiri poſsit, vbi interrogatus ad primum vel reſponderit affirmatiuè, vel contumax fuerit.ibid.num.273.

Actor volēs agere actione perſonali pro legato, vel fideicōmiſſo conſequendo, habet videre in quo conſiſtat legatum, an in ſpecie, an in genere, vel quantitate.li.5.fol.82.col.1. dub. 2. num.381.

Actor habet electionem conueniendi reum, an in loco domicilij ipſius rei, vel in loco, in quo bona ſita ſunt. libro 5.fol. 82. col.1. dub.2.num.381.

Actor, lite pendente, vel mota coram vno iudice, non poteſt iudicem eum mutare.ibid.nu.382.

Actor cùm plerumque ſit deſtitutus omni alio remedio, in ſubſidium ipſi daretur fortè ipſa petit. hæred. etiam contra tì. poſsidentem.li.5.fo.79.co.1.dub.2.nu.339.

Actor non probans rem eſſe ſuam, vel vbi vtriuſque partis iura ſunt obſcura, contra petitorem profertur ſententia. libro 5. fol. 88.col.1. dubit.3. num.16.

Actor cùm ſuſpicitur de tit. poſsidentis, & probari poſsit de dominio defuncti teſtatoris, poteſt &c.lib.5.fol.79.col.2. du. 2.nu.352.& ſeq. vſque ad 356.

Actor, ſiue reus, quiuiſve alius tenetur probare id, quod eſt fundamentum, & cauſa ſuæ intentionis perſpicue lib.5.fol.107. col.1.dubit. 4.nu.17.& 18.

Actor debet à princi. bene perſpicere qua via agat, vt succumbens

a bens

bens poſſit ad alium venire. &c. lib. 5. fol. 75. col. 2. dubit. 2. nu. 287.

Actor, petens modis contrariis ex eadem diſpoſitione admitti, non auditur. lib. 5. fol. 76. col. 1. nu. 289.

Actor agens petitione hæreditatis, vel &c. quid agere debeat, ne repellatur. &c. lib. 5. fol. 76. col. 2. dub. 2. nu. 306.

Actor non poteſt mutare iudicium iam cœptum, maximè reo excipiente de litis pendentia, vel ne continentia cauſæ diuidatur, alias valeret proceſſus coram alio iudice. lib. 5. fol. 82. col. 1. dubit. 2. num. 384.

Actor petens ſimpliciter quædam bona deſignata in fine libelli, & non probauerit niſi de tertia parte dictorum bonorum, poterit fieri ſententia pro actore, pro ea parte bonorũ probata. Et valet ſententia non apparente dolo plus petentis. lib. 5 fol. 73. col. 2. dub. 2 nu. 262.

Actor non poteſt petere quod debetur ab eo, cui ipſe aliquid dare debet, niſi prius impleto pro parte ſua eo, quod dare debet, in totum adimplendo, & non pro parte. lib. 5. fol. 66. col. 2. dub. 2. nu. 125.

Actum, vel impletum non dicitur cùm aliquid ſuperſit ad agendum, aut implendum. ibid. nu. 126.

Actum magis faciunt cognoſcere requiſita ad actum circa formam & modum interuenientia, quàm verba. lib. 2. fol. 183. col. 2. ſolut. 12. num. 16.

Actus factus, non ſeruata forma ſtatuti etiam in fauorem mulieris, non valet. lib. 5. fol. 30 col. 1. dub. 3. num. 46.

Actus in ſubſidium non datur contra ſingularem ſucceſſorem ex cauſa oneroſa, quod colligitur ex not. in l. ſi eum ſeruũ, ſi cer. pe. li. 5. fol. 98. col. 1. num 180.

Actus neceſſarij ſunt ſtricti iuris. idem ratione præſumptæ voluntatis teſtatoris de grauando hæredem minus quàm fieri poſſit. lib. 1. fol. 58. col. 1. ſol. 11. num. 8.

Actus ſuſpectus redditur ex inſolito contrahendo modo. lib. 5. fol. 10. col. 2. dub. 1. num. 91.

Actus defunctorum ſicut viuentiũ non poſſunt ſtare in ſuſpenſo. lib. 1 fol. 19. col. 2. ſol. 3. nu. 5.

Actus fundatio in perſona conſiſtere debet. Et primò de perſonis eſt quærendum tam agentium, quàm patientium. lib. 2. fol. 212. col. 2. ſolut. 1. num. 2.

Actus vnus & idem ſecundum diuerſas intentiones operantis diuerſos inducit effectus. li. 3. fol. 79. col. 3. ſol 3. nu. 4.

Actus humani noſtri regulantur à poteſtate & voluntate. lib. 1. 125. col. 1. ſolut 12. nu. 19.

Aditio hæreditatis facta ab hærede inſtituto in re certa facit valere omnia in teſtamento diſpoſita. lib. 3. fol. 4. colum. 4 ſol. 1. num. 12.

Aditio hæreditatis duplicem effectum inducit, acquiſitiuum, & obligatiuum, & qui dicatur effectus acquiſitiuus. Et quòd ex omni vltima voluntate non fit acquiſitio per aditionem prædictam, quæ non requiritur in donatione cauſarum mortis, nec in alia, quæ ſola morte confirmatur. li. 5. fo. 28. col. 2. dub. 3. num. 28.

Aditio hæreditatis eſt probanda per agentem, quocunque nitatur effectu, vel acquiſitiuo per ſe, vel obligatiuo contra alium. ibid. num. 29.

Aditio hæreditatis actus eſt fauorabilis, & de ratione. lib. 1. fol. 65. col. 2. ſol. 12. num. 30.

Aditio hæreditatis, vel immixtio, an, & quando valeat facta à muliere, vel alia perſona per ſtatutũ loci prohibita ſine conſenſu proximiorum contrahere, vel quaſi, adire, vel immiſcere in aliqua hæreditate cum decreto annullatiuo per ipſum ſtatutum & ipſo iure. lib. 5. fol. 29. colum. 2. dubit. 3. num. 43.

Aditio hæreditatis dicitur, & modus acquirendi inductus de iure ciuili. li. 5. fol. 28. col. 2. dub. 3. nu. 23.

Aditio hæreditatis operatur actionem legatorum naſci, eorum præſtationem fieri, & omnia in teſtamento diſpoſita corroborari. lib. 5. fol. 27. col. 2. dub. 3. num 10.

Aditio hæreditatis omnino probanda eſt. & adeò eſt neceſſaria, vt dici poſſit ſine ea factum eſſe nihil. lib. 5. fol. 119. col. 1. dub. 4. nu. 191.

Aditio hæreditatis non requiritur ad pias cauſas. li. 2. fol. 147. col. 2. ſol. 4. nu. 68.

Aditio hæreditatis poteſt ſuſpendi per teſtatorem, vſque quo aliquid fuerit actum, vel conditio aliqua fuerit impleta. li. 5. fol. 29. col. 1. dub. 3. num. 37.

Aditio hæreditatis eſt de iure ciuili, non de iure gentium. lib. 2. fol. 147. col. 2. ſol. 4. nu. 66.

Aditio hæreditatis eſt introducta non ſolùm fauore adeũtis, ſed etiam aliorum, quare igitur non faciliter ſic admittatur eius ſtatuti forma renunciatio, lib 5. 3. fol. 30. col. 1. dubit. 3. num. 47.

Aditio hæreditatis inducta dicitur per poſſeſſionem adeptam rei hæreditariæ. quæ aditio ſemel facta ſufficit, lib. 5. fol. 61. col. 2. dub. 2. num. 54.

Aditio hæreditatis quando eſt probãda per aliquem, vel quoad ſe, vel contra alium debet inſpicere qualia verba, & facta adeuntis omiſſa fuerint, quæ iuri, & nomini hæredis magis congruant & debeat allegare, & probare, lib. 5. fol. 30. col. 2. dubit. 3. num. 52.

Aditio hæreditatis clarè probata videtur ex factis per aſſertionem cum iuramento, &c. lib. 5. fol. 31. columna 2. dubit. 3. numero 66.

Aditio hæreditatis ſi negetur per eum, qui fecit actus conuenientes, facientem nomine hæredis in re tranſitoria, &c. li. 5. fol. 32. col 1. nu. 67.

Aditio inducitur per actus ſimpliciter factos, qui citra ius, & nomen hæredis geri nequeunt, &c. ibid. nu. 68.

Aditio inducitur per actus natura eorum determinatos ad acquirendum, & alienandum. li. 5 fol 32. col. 1. nu 69.

Aditio inducitur per actus exigendi aliquod nomen, vendendi fundum hæredit. &c. ibid. col. 2. nu. 70.

Aditio hæreditatis ſicut obligat hæredem oneribus hæredit. ita reſtitutio facta ab hærede, &c. obſtringit eum vigore tranſlationis, &c. li. 5. fol. 33. col 1. ſol. 3. nu. 78.

Aditio hæreditatis fit quatuor modis hic infraſcriptis, lib. 5. fol. 30. col. 2. dub 3. nu. 13.

Aditio hæreditatis per actum acquiſitiuum probatur agendo, & petendo res hæreditarias, de pluribus modis ad adeunda hæreditatis per eundem actum vide li. 5. fol. 30. col. 2. dub. 3. nu. 54.

Aditio hæreditatis delata filiis materna debetur facta per patrem pro filiis infant. retinẽtem vxoris præmortuæ dotem. li. 5. fol. 31. col. 1. nu. 55.

Aditio hæreditatis in huiuſmodi caſu reprobatur, maximè quãdo filius non ſit infans, niſi pater declarauerit ſe adiuiſſe, &c. ibid. num 54.

Aditio hæredit. per actio. tranſlatio. in alium probatur, ſi luendo legata, & vendendo bona hæreditaria, res. &c. ibid. nu. 56. 57.

Aditio hæreditatis probatur per actum poſſeſſiuum nimirum, prædia colendo, laborando, &c. ibid. nu. 60.

Aditio hæred. probatur per actum verbi, ſeu per verba emiſſa adeuntis, ibid. col. 2. nu. 61.

Aditio hæred. probatur per aliquos actus neceſſariò probationẽ eam concludentes, &c. ibid nu. 64.

Aditus vel ad hortum, vel ad coquinam demonſtrat. quãdo ſub legato domus veniat coquina vel hortus, & ſi ſint plures aditus ad ſimilia hæc acceſſoria, attẽditur aditus magis frequens. li. 1. fol. 122. col. 1. ſolut. 11. nu. 2.

Aditus ad rem legatam, debet eſſe per locũ minùs damnoſum, & exiſtens intra parietes domus legatæ et cedit, intellige de acceſſoriis

accesſoriis coniunctis rei legatæ, & niſi contra aditum adſit deſtinatio ipſorum acceſſoriorum ad alium vſum. ibid. colu. 2. num. 3.

Aditus facit ad plures quæſtiones, & quomodo ad rem legatam debent præſtari. ibid. nu. 4.

Aduerſarius per actum nullum poteſt intelligere voluntatem ſui creditoris, lib. 5. fol. 70. col. 1. dub. 2. nu. 197.

Aduocati potiùs allegant pro amicis inſeruiẽdis, quàm pro ſententiis iudicum ferendis, & eſt eorum proprium. li. 3. fol. 58. col. 1. ſolut. 6. nu. 24.

Aduocatus bonus alicui magis prodeſſe poteſt, quàm bonus iudex. li. 1. fol. 71. col. 2. ſolut. 8. nu. 9.

Aduocatus iure vtens officio ſuo, duriorem melioremque vitam agit, quàm fratres mendicantium. ibid. nu. 10.

Aduocatus peritior eſt eligendus, quòd vtiliùs ſit habere bonum aduocatum, quàm bonum iudicem. lib. 5. fol. 60. col. 1. dubit. 2. num. 34.

Aduocatus magis poteſt adiuuare amicum ſuum, quàm poſſit iudex. lib. 5. fol. 60. col. 1. nu. 35.

Aduocatus veriſimile, etiamſi minùs ſit, verum defendit, iudex verò ſemper in cauſis verum ſequi debet. ibid. nu. 36.

Aduocatus electus ab aliquo, qui primùm facere debeat. ibid. num. 38.

Æſtimatio. De huius vocabuli vigore, vide præcipuè lib. 3. ſolut. 6. num. 13. li. 5. dubit. 1. nu. 118. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 166. 167. 168. 169. & dubit. 3. num. 174. & dubit. 5. num. 172.

Affectio & dilectio illa eſt attendenda quæ erat tempore conditi teſtamenti, lib. 1. fol. 109. col. 1. ſol. 5. nu. 29.

Affectio varios effectus operatur, aliquando ex dilectis præfert magis dilectos, & in alimentis legatis magis videtur dilectus à teſtatore legatarius, quàm hæres, prout in caſu incertitudinis perſonæ, cui ſit legatario dandum legatum, remanet penes legatarium. ibid. nu. 30.

Affectio & dilectio teſtatoris demonſtratur erga aliquam perſonam, quòd ſit de ſua aſcendentia, deſcendentia, vel agnatione, quòd amicitia ſecum ſit coniuncta ex hæreditate, fideicommiſſo & legatis à teſtatore relictis, li. 1. fol. 107. col. 1. ſolut. 5. nu. 9.

Affectio & dilectio demonſtratur eius condolentis & lacrymantis de anguſtia & infortunio alicuius, ſicuti dicebatur de ſaluatore noſtro dilectione vniuerſos homines ſuperante, dum erat in actu reſurgendi Lazarum à mortuis lacrymatus, dicentibus Iudæis, Ecce quomodo amabat eum. lib. 1. fol. 107. col. 1. ſolut. 5. nu. 10.

Affectio & dilectio immenſa ex coniugio demonſtratur inter coniuges. ibid. nu. 11.

Affectio quandoque ad res eò quòd fuerint maiorum præcipuè domus, quæ facit valere nudam prohibitionem alienationis factam à teſtatore, & ſubſtitutionem non referri ad filiam. Hácque ratione paternæ affectionis prælegatum domus factum filio non comprehenditur in reſtitutione fideicommiſſi vniuerſalis. ibid. nu. 12.

Affectio ſuos gradus habet erga perſonas vel res maioris vel minoris, prioris, vel poſterioris charitatis, vel dilectionis, & ſucceſſiuè vocationis: de his vide lib. 1. ibid. col. 2. nu. 13.

Affectio operatur, quòd actio competat ex conuentione facta coniunctum cum alio ad commodum agentis, & dolum excludit. lib. 1. fol. 109. col. 2. ſol. 5. nu. 34.

Affectio quandoque operatur reſtringendo diſpoſitionem in fauorem affectione iuncti; vt enim magis dilectus, ſic melioris conditionis, quàm minùs dilectus, ceſſat extenſio ſubſtitutionis facta in vnum caſum ad alium, quæ aliàs fieret, & ratio maioris affectionis ad perſonam in vno capitulo expreſſam, fuit quòd clauſula in fine poſita non referatur ad omnia. hácque ratione charitatis affectionis perſonæ, & exiſtentis in medio ſubſtitutus non admittitur eadem ratione affectionis inter alia compendioſa ſubſtitutio non continet pupillarem, & ex hac ratione prælegatũ factum vxori non venit in reſtitutionem fideicommiſſi per eam grauatã præſtandi. li. 1. fol. 110. col. 1. ſol. 5. num. 36.

Affectio operatur mirabilem effectum, & nunquam obliuioni tradendum, quòd ex teſtamento minùs ſolenni facit quæcunque legata deberi perſonæ valdè dilectæ teſtatori. ibid. num. 37.

Affectio maior habetur ad nominatos in ſpecie, quàm in genere. lib. 1. fol. 108. col. 1. ſol. 5. num. 19.

Affectio maior cognoſcitur ex maiore honoratione & vtilitate vniuerſali, quàm in re certa ex pluribus prælegatis, & ex maiori prouiſione. ibid. num. 20.

Affectio & dilectio maior eſt circa hæredes inſtitutos, quàm ſubſtitutos. ibid. col. 2. nu. 21.

Affectio & dilectio maior eſt circa filios hæredis inſtituti, quàm ſubſtitutum in portione inſtituti. ibid. nu. 23.

Affectio maior ex conuerſatione augmentata præfertur. ibid. num. 24.

Affectio maior eſt & amicitia cum magis vicinis, vel de eadem ciuitate, loco, vel patria. ibid. col. 2. nu. 26.

Affectio ſuos gradus habet ita erga res, ſicut erga perſonas: diligit enim quis res plus perſeueraturas, & plus diligit ea quæ ſuo ſudore acquiſiuit, quàm à parentibus acquiſita, & magis meum dicitur, quod per me.[?]i probitatem quæro, quàm quod per anteceſſores habeo. lib. 1. fol. 109. col. 1. ſol. 5. nu. 27.

Affectio conſideratur reſpectu teſtatoris, & non eius, cui eſt facta ſubſtitutio in his tribus ſubſtitutionibus, vulgari, pupillari, & fideicommiſſaria: caſu quo teſtator poſt mortem filij pupillariter vel quãdocunque ſubſtituit eos, ad quos ſpectat ſucceſſio, frater teſtatoris admittitur, excluſis vterinis pupillo coniunctis. lib. 1. fol. 106. col. 2. ſol. 5. nu. 6.

Affectio interdum attenditur alterius, de quo teſtator expreſſit ad inducendum fideicommiſſum. ibid. nu. 7.

Affectio cognoſcitur, & demonſtratur reſpectu perſonarum & rerum, & ſuos gradus habet, & effectus operatur declarando, ampliando, vel reſtringendo voluntatem teſtatoris. num. 8.

Affectio & charitas inter conſanguineos, & amicos, & benefactores verſatur, & viget, & præbet efficacem locum interpretationi fiendæ, & quod factum eſt, cum in obſcuris ſit, ex affectione cuiuſquam capit interpretationẽ, & plura huiuſmodi. li. 1. fol. 106. col. 1. ſolut. 5. num. 1.

Affectio præponderatur non ſolùm aliis coniecturis, ſed etiam verbis, modò verba poſſint habere aliquam dubitationem, facit recedi à regula iuris communis, & generaliter à proprietate verborum. ibid. nu. 2.

Affectio teſtatoris inſpicienda eſt, erga quam perſonarum ſit pro declaranda voluntate ſua obſcura, tum in ſubſtitutione vulgari, tum etiam in ſubſtitutione pupillari, & ſubſtituti ad inuicem pupillariter diuerſi filij ex diuerſis vxoribus, quòd ab vno latere vti æqualiter dilectus à teſtatore ſuccedat, cum vtrinque coniunctis in interpretanda pupillari inſpicitur affectio teſtatoris, & non pupilli. ibid. nu. 3.

Affectio teſtatoris præualet illi præſumptioni, quòd cenſetur teſtator ſe conformare cum diſpoſitione iuris, & vincit affectionem legis. ibid. col. 2. num. 4.

Affectione certæ perſonæ quid datum eam non tranſgreditur. lib. 1. fol. 110. col. 1. ſol. 5. num. 36.

Affectionis paritas vbi eſt, inducitur & paritas in portionibus diſtribuendis. li. 1. fol. 5. nu. 21.

Affectionis paternæ effectus eſt, vt ſi pater habens amplum patrimonium, & plures filios & filias, legando domum cum

bis, quæ ibi ſunt filiis maſculis, intelligitur velle in legato etiam venire merces, quæ ibi ſunt ad tempus. li. 1. fol. 109. col. 2. ſol. 5. nu. 33.

Affines ſi contingeret vocari ad fideicommiſſum in teſtamento, & ſi mariti & vxores cognati dicantur, pro agnatis ſumuntur, maximè cum teſtator habeat agnatos ſuos, & forſan non affines vt fit plerunque imperitia notariorum. li. 3. ſol. 90. col. 1. ſolut. 11. nu. 14.

Affines coniuncti dicuntur & propinqui etiam dicuntur. ibid. num. 14.

Affirmatiua ſufficit, quòd ſemel verificetur, etiamſi non duret. li. 1. fol. 176. col. 1. ſol. 10. num. 86.

Agens in iudicio quilibet ius ſuum metiri debet ex ſua perſona, & inquantum ſibi debeatur, non ex eo, quod reus occupat rem ſuam. li. 5. fol. 63. col. 2.

Agnati an, & quando præferantur cognatis, & maſculis fœminis. li. 3. fol. 128 col. 1. ſolut. 3. nu. 10.

Agnati in teſtamento expreſſi intelliguntur, qui de nuptiis legitimis cõtractis ſunt conſanguinei ex latere paterno, quos cum teſtator vocauerit quam conſid. rationem habuiſſe cẽſetur, & dicuntur vſque ad decimum gradum, ſecundùm ius ciuile. lib. 3. fol. 89. col. 4. ſol. 1. nu. 12.

Agnatio quid ſignificat & propriè vocatur, quæ per mares contingit, vt meos fratres ex eodem patre natos, & patruum, & filium fratris, & fratres patrueles, & deinceps in infinitum. lib. 3. fol. 89. col. 4. ſolut. 11. nu. 10.

Agnatio, verbum hoc in fideicommiſſis & vltimis voluntatibus continet & comprehendit infraſcripta, nomina & vocabula vti ſynonyma, videlicet, Affines, Attinentes, Antiquitatem, Caſatam, Cippum, Conſortes, Conſanguineos, Domum, Domeſticos, Deſcendentes, Familiam, Fratres, Gẽtem, Generationem, Genus, Hæredes, Lineam maſculinam, Parentes, Progeniem, Poſteros, Proſapiam, Prolem. de quibus omnibus vide in ſuo verbo propriis ſic aſcriptis, à nu. 11. ferè vſque ad finem ſolutionis. ibid. nu. 11.

Aymonis tutam eſſe deciſionem conſ. 34. lib. 2. fol. 172. col. 2. ſol. 10. ſub num. 49. & 50.

Alexander reprobatur in lectura, quòd ea ſit erronea. lib. 5. fol. 69. col. 1. dub. 2. nu. 171.

Alienare prohibitus abſque licentia Titij, mortuo Titio, & non data licentia, pro denegata cenſetur. Quæ fieri poſſunt in articulo mortis. num. 15. remiſſiuè. lib. 2. fol. 164 col. 2. ſolut. 7. ſub num. 14. & 15.

Alienans poteſt ſtatuto contrauenire, quòd non fiat alienatio in forenſem quouis modo, & dicere contractum nullum. lib. 2. fol. 156. col. 2. ſolut. 4. num. 155.

Alimenta ſunt relicta alicui in domo teſtatoris, vel hæredum, vel penes quoſcunque cum hæredibus, ſeu alio ſteterit, ſi caſu & non culpa legatarij impedirentur, præſtari hæc tamen legatarius non amittit, ſed ſibi omnino debentur. lib. 1. fol. 112. col. 2 ſol. 6. nu. 12.

Alimenta, etiam litis ſumptus in ſubſidium indigentium perſonarum ſunt taxanda per iudicem, &c. lib. 5. fol. 60. col. 1. dub. 2. nu. 32.

Alimenta pupillo inopi pro modo facultatum, quæ pro parte reiuendicabantur per accuſat. inofficioſi teſtamenti ſunt decernenda per aduerſarium vſque ad finem litis. lib. 5. fol. 58. col. 2. dub. 2. num. 8.

Alimenta ſunt præſtanda filio, quandiu deliberat. ibidem. numero nono.

Alimenta ſunt præſtanda per maritum liberis ex eo procreatis, dum pendet controuerſia ſuper matrimonio. ibidem, numer. 10.

Alimenta ſunt præſtanda monachis accuſantibus abbatem, donec cauſa finiatur. ibid. nu. 11.

Alimenta præſtantur pro contingentia perſonarum indigentium, & caſuum occurrentium, moderanda arbitrio iudicis, inſpecta perſonarum, facultatum, & caſuum qualitate. ibid. nu. 12. & 13.

Alimenta, & ſumptus neceſſarij debẽt præſtari electo, & promoto ad aliquam prælaturam, ex redditibus eius prælaturæ, &c. ibid. nu. 14.

Alimenta præſtantur Abbati priuato, agenti poſtea iudicio reſtitutorio. ibid. nu. 15.

Alimenta, & expenſæ litis ſunt danda filio interim litiganti cum patre pro alimentis conſequendis. lib. 5. fol. 59. colu. 1. dub. 2. num. 16.

Alimenta ſunt præſtanda vxori à marito, & ſumptus litis, lite ea durante cum marito, ceſſante culpa vxoris, &c. ibidem num. 17.

Alimenta & ſumptus litis præſtantur illi, qui pro legitima, vel hæreditate patris, vel contra teſtamentum patris litigat, à fratre, ſorore, vel patruo &c. ibid. nu. 18.

Alimenta &c. fallit prædicta cõcluſio modis infraſcriptis, quibus declaratur, talem præſtationem ſumptus litis non fieri. ibid. col. 2. & ſeq. num. 19. & ſeq. vſque ad 30.

Allegare, dicere, vel proponere aliquid, non ſufficit, niſi probetur. Nec ſtatur in iudicio ſoli allegationi, niſi aliter probetur. libro quinto. fol. 106. colum ſecunda, dubit. 4. numero octauo.

Allegatio exterorum authorum in articulo legis opportuna eſt in pertinentibus ad eorum peritiam, vt facit gloſ. allegando Hugonem in expoſitione vocabuli. lib. 1. fol. 6. colum. 1. num. 28.

Allegatio in facto nil facit, aut ſufficit, niſi fiat eiuſdem probatio lib. 5. fol. 60. col. 2. dubit. 2. nu. 44.

Ambigui & obſcuri omnis controuerſia in iure noſtro appellatur quæſtio vel facti, vel iuris, in ſpecie autem nõſtra proprius dicitur voluntatis quæſtio, tuncque eſt voluntatis quæſtio, cum voluntas incidit in ambiguum & obſcurum. li. 1. fol. 15. col. 2. ſol. 5. num. 5.

Ambiguitas & incertitudo quandoque eſt ob generalitatem & alternatiuam rei legatæ. lib. 1. fol. 19. colum. 2. ſolut. 5. nu. 1.

Ambiguitas validitatis & inualiditatis, diſpoſitionis & actus ſoluitur pro validitate. lib. 3. fol. 56. colum. 2. ſolut. 6. numer. 11.

Ambiguum & obſcurum eſt illud, quod pro certo & claro non conceditur, ſicut econtra quod non eſt clarum, dubium eſt. li. 1. fol. 15. col 2. ſolut. 5. num. 1.

Ambiguum & obſcurum vti diuerſa ſunt, & differentia, inter dubium & ambiguum. lib. 1. fol. 16. colum. prima, ſolut. 5. num. 6. item doctrina inter ambiguum & obſcurum. ibid. num. 7.

Ambulatoria eſt hominis voluntas vſque ad mortem. lib. 2. fol. 163. col. 2. ſolut. 7. num. 1.

Amicitia quomodo probari poßit, & qualiter intelligatur iſte amicus, non eundo ad philoſophos, non humaniſtas, nec ad amplos tractatus de amicitia, ſed ad iura noſtra, Doctores noſtros, ac vt ibi explicatur lib. 1. fol. 100. colum. ſecunda. ſolu. 4. nu. 6.

Amicitia probatur ex frequenti conuerſatione cum amicis, etiam de vita exacta, ſed mediocri intelligendo, & ex aliis coniecturis, cum oriatur ex affectione animi, quæ nonniſi coniecturis probari poteſt, ſicut ex his propoſitis & probatis iudex arbitrabitur, cum talia ſint remiſſa arbitrio iudicis. lib. 1. fol. 101. col. 1. ſol. 4. nu. 7.

Amicitia quomodo vt conſanguinitas valet ad interpretandã voluntatem teſtatoris. lib. 1. fol. 100. col. 1. ſol. 4. nu. 7.

Amicitiæ minoris vel maioris pro cognitione effectus, de quo quæritur in propoſita ſpecie, inſpicieda eſt intentio & diſpoſitio teſtatoris vel ad plures, vel ad vnum directa, ſi ad

plures

plures vno exiſtente amico ſimpliciter alio non magis amico diſponenti, intelligitur eſſe in diſpoſitione vocatus magis amicus, vbi plura declarata de hoc. ibid. num. 3.

Amicus & propinquus in quo conueniant, & an dicta de propinquo extendantur ad amicum, magna eſt inter Doctores difficultas, lib. 1. fol. 500. ſol. 4. num. 2.

Amicus probatur, quem teſtator in ſuo teſtamento appellat amicum ſuum. lib. 1. fol. 101. co. 1. ſo. 4. num. 8.

Amicus vbi ſit, quem iudex arbitratus fuerit cauſa cognita eſſe amicum, iura debent intelligi loqui de eo, quo ad interpretationẽ vltima voluntatis in extendendo & ampliando ad caſus ibidem expreſſos ibid. num. 9.

Andreas Tiraquel. dicitur, quòd penes ſe domi ſuo ſtipẽdio conductos tenebat viros quarumcunq; profeſſionum, à quibus ſententias diuerſorum authorum habitas ſuis in libris accommodabat. in procem. lib. 1. fol. 5. co. 1. num. 21.

Animus præſumitur talis, qualia ſunt hominum verba aut facta, & declaratur ex factis præcedentibus, & ex poſtea factis ab euentu. lib. 1. fo. 84. col. 1. ſo. 2. nu. 14.

Animus præſumitur ab effectu, & cum habemus effectum parum curamus de nomine, vnde teſtator dicẽs, facio Titium legatarium in bonis meis, hæres erit vniuerſalis, & ille intellectus ſemper aſſumi debet, quem eſſe verum effectus demonſtrat. lib. 1. fo. 130. co. 1. ſo. 14. nu. 3.

Annus non incipit currere niſi debens arbitrari fuerit requiſitus, ſicq; in mora fuerit, & hoc pro intellectu l ſi. §. ſed & ſi quis. com. de lega. lib. 1. fo. 25. co. 2. ſo. 4. nu. 32.

Antiquitas acciperetur pro agnatione ſi teſtator diceret in elogio ſuo, bona mea deueniant ad illos de antiquitate mea, & intellige de paterna, lib. 3. fo. 90. co. 1. ſo. 11. nu. 16.

Appellatio datur contra interpretationem, non rectè factam per iudicem. lib. 1. fol. 42. co. 2. ſo. 12. nu. 11.

Appellatio non admittitur in poſſeſſorijs ſummarijs adipiſcendæ ad effectum executionis ſuſpenſiuum. ſed ad effectum iuriſdictionis deductiuum tantum. lib. 5. fo. 89. colum. 2. dub. 3. num. 37.

Appellatio admitteretur de iure cano. quando aſſignaretur in appellatione cauſa manifeſti, & notorij grauaminis, ibid. num. 38.

Appellatio nõ datur in interdicto intentato quorum bonorum ex teſtamento non abolito &c. & ſi haberet probaturum ſe eſſe hæredem, non mixtum, ſed merum poſſeſſorium eſſet, lib. 5. fo. 89. col. 1. dub. 3. nu. 36.

Appellatio non datur a pronunciatione iudicis de exequendo intelligendo de liquidis vel ſtatim liquidandis, nam tunc liquidatione facta mandantur executioni. lib. 5. fo. 97. col. 1. dub. 3. num. 164.

Appellatione parentelæ veniunt omnes de parentela. lib. 3. fol. 92. co. 4. ſo. 11. nu. 58.

Appellatione familiæ veniunt illi de familia. ibi. nu 59.

Appellatione deſcendentium veniunt deſcendentes in infinitum lib. 5. fo. 66. col. 1. dub. 2. nu. 108.

Appellatione propinquorũ veniunt tam maſculi quàm fœminæ in materia indifferenti. Amplia in teſtamento diſponente, vel prohibente alienationem ſine conſenſu conſanguineorum, limita in ſtatuto nolente proximiores adhiberi in teſtamento per mulierem vel minorem conficiendo, libr. 2. fo. 52. col. 2. ſol. 4. nu. 114.

Appellatione teſtamenti venit codicillus, lib. 2. fo. 147. co. 2. ſo. 4. num. 65.

Approbatio teſtamenti viuo, vel mortuo teſtatore, quomodo intelligatur facta, lib. 1. fol. 35. col. 2. ſol. 6. nu. 2.

Arbitrator ſeu declarator nominatus à teſtatore non poteſt eſſe frater ordinis minorum. libro 1. fol. 28. colum. 1. ſolut. 5. num. 13.

Arbitrium iudicis circa coniecturas nõ debet eſſe liberum, ſed à iure regulari, lib. 1. ſol. 82. col. 1. ſol. 1. nu. 12.

Arbitrium boni viri, vel liberum arbitrium verba importantia, vide lib. 1. fol. 121. col. 1. ſol. 10. num. 4.

Arbitriũ boni viri intelligi poteſt illud, quod quis in rebus ſuis faceret, vel quod vellet ſibi fieri, intellige quando à lege, vel ab homine aliquid ſit commiſſum arbitrio alicuius, & non aliter. ibid. num. 5.

Arbitrium viuentium nihil habet agere in omiſſis per teſtatorem quæ remanent in diſpoſitione iuris, ſuper quibus non debemꝰ diuinare ex capite noſtro, niſi quatenus coniecturæ concludant ad mentem teſtatoris, lib. 1. fol. 121. col. 2. ſo. 10. num. 11.

Arbor conſanguinitatis teſtatoris, & ſuorum deſcendentium, & eius qui agit. quomodo fieri ſoleat & debeat, li. 5. fo. 124. co. 2. ſol. 4. nu. 262.

Arguitur a diſpoſitione iudicis ad diſpoſitionem teſtatoris, lib. 2. fol 160. co. 2. ſol. 5. nu. 44.

Argumenta appellantur, quibus etiam teſtatoris voluntas interpretatur & apparere poteſt, lib. 1. fo. 84. co. 2. ſol. 3. nu. 1.

Argumentum valet de poteſtate compromittendi ad poteſtatem vendendi, & alienandi negatiuè, vt qui non poteſt alienare, non poteſt compromittere, lib. 5. fol. 23 col. 1. dub. 2. num. 99.

Argumentum ab abſurdo euitando procedit in teſtamentis, plures not. deci. in terminis allegantur, libr. 1. fol. 49. col. 2. ſol. 4. num. 3.

Argumentum ab abſurdo facit clauſulam ſequentem trahi ad præcedentia in caſibus in quibus non traheretur, & contra communes regulas. Tollereturq; ſuperfluitas diſpoſitionis, & allegari poteſt ſine authoritate, ibi. num. 4.

Argumentum eſt præmiſſa inueſtigatione, copulatio ſeu collatio arguté facta plurium ad vnam concluſionem medium in concluſione deductũ probans, lib. 1. fo. 84. co. 2. ſo. 3. nu. 2.

Argumentum ſicut ambiguitatem factorum dilucidat, ita iuris quæſtiones decidit, lib. 1. fo. 85. co. 2. nu. 3.

Argumentum à ſimili fragile, & debile reputatur, vide cauſam lib. 3. fo. 122. co. 1. ſol. 1. nu. 76.

Argumentum a contrario ſenſu valet in vltimis voluntatibus, modò non reſultet abſonus intellectus ex mente teſtatoris, lib. 3. fo. 123. co. 1. ſo. 1. nu. 95.

Argumentum non fit ex verbis narratiuis per legiſlatorem ad faciendam deciſionem cauſarum, ſicut verba ipſa narrant, lib. 5. fo. 96. co. 1 dub. 3. nu. 148.

Argumentum a contrario ſenſu non ſufficit ad hæredum inſtitutionem inducendam, lib. 3. fo. 2. co. 3. ſo. 1. nu. 3.

Argumentum valet ex declaratione, ex adiunctis. lib. 3. fo. 100. co. 1 ſol. 3. nu. 12.

Argumentum valet à geminatis, & multiplicatis verbis. ibid. num. 13.

Arma licitè poſſunt capi, eiſq; quis vti poteſt ad iuſtitiam poſſeſſionis, lib. 5. fo. 46. co. 2. dub. 1. nu. 100.

Ars impreſſoria literarum diuinitus reperta, rationes, & vtilitates, in proœm. lib. 1. fo. 3. co. 3. nu. 11.

Articulatè ſatis dicitur loqui teſtator ſi ad interrogationem Notarij reſpondet, ſic, vel non, vt intelligi poſſit. libr. 2. fol. 144. co. 1. ſo. 4. num. 25.

Articulatio fit de quaſi poſſeſſione conſanguinitatis inter perſonas, de quibus agitur, quando origo conſanguinitatis non poteſt probari, lib. 5. fo. 124. co. 1. dub. 4. nu. 257.

Articulo in mortis, quis dicatur eſſe, li. 2. fo. 164. c. 2. ſo. 7. n. 16.

Aſſertio parum eſt, non reſpondendo contrarijs, libr. 2. fol. 158. col. 1. ſol. 4. num. 117.

Aſſignatio rei debet fieri illi, qui habet plurimum iuris, libr. 3. ſol. 3. num. 49.

Atteſtatio conſuetudinis facta per Doctores in eorum ſcriptis videtur idonea, libr.1.fo.30.co.1.ſo.11.num.13.

Authentica ex cauſa, C.de lib.præter. non habet locum, quando nullus fuit inſtitutus hæres in teſtamento, lib.3.fo.38.co.4.ſo.3.num.16.

Attinentes nempe agnati dici poſſunt, cum attinētes ex parte patris teſtatoris ſint qui ſic in teſtamēto nominati, & qui ſit ſtatur arbitrio iudicis & qui veniant, lib.3.fol.90.col.1.ſol.11. num.15.

Auctor, audita rei negatione, poteſt petere ſibi iudicem licentiam dari intrandi poſſeßionem rei petitæ tanquam vacantis à reo, iure ſeruato cuiuslibet tertij, cui licentia reus contradicere nequit, lib.5.fo.75.co.1.dub.2.num.282.

Auctores extranei ab antiquis iuriſconſultis allegantur, vt Homerus, Hippocrates, & Theophraſtus, in proœm.lib.1.fo.5.co.1.num.19.

Auus dicitur dotare neptem contemplatione filij, & quòd ſiue filius ſit pauper, ſiue diues, auus ſemper in dubio dicitur dotare neptem contemplatione filij ad effectum huiuſmodi dotis imputandæ in legitimam filij, libro 1.fo.114.colum.2.ſolut.6.nume.21.

B.

BAldus aliquando ex ſuo capite & ſine intellectu locutus eſt & ſine iure, & eius cerebrum continuè voluebatur, ſicut auis in aëre, & in quocunque difficili articulo ſolet varius reperiri, circa hanc rem plura de Bal.lib.1.fo.71.co.1.ſo.8.num.4.

Banniti quando poſſunt præteriri. libro 2.fo.316.colum.1.ſo.1.num.35.

Banniti vt hic, non ſunt capaces hæreditatis, vel relicti, aut legati lib.2.fo.213.co.2.ſo.1.nu.11.

Banniti à principe inferiore non amittunt iura communia, ſed iura ſua ciuitatis, à qua banniuntur, vt eſt communis opinio. ibid.num.12.

Bannitus, qui impunè poteſt offendi, & qui ſit hoſtis ciuitatis, & alienus à iuriſdictione ſui iudicis, non debet audiri & eſt incapax bonorum hæreditatis ex teſtamento, etiam validi de iure communi. limita in bannito ex contumacia, vt eſt communis. Diligenter tamen ſunt inſpicienda verba ſtatutorum in hoc. lib.2.fo.215.co.1.ſo.1.num.24.

Bannitus, qui ex ſtatuto non poteſt offendi impunè, non perdit iura ſua ciuitatis, ideo poteſt hæres inſtitui, & in teſtamento valido de iure municipali, lib.2.fo.214.co.2.ſol.1.nu.22.

Bannitus non capit ex teſtamento valido per ſtatuta ciuitatis bannientis, ſed bene iure communi, libr.2.fo.213.co.2.ſo.1.num.13.

Bannitus ob pecuniariam pœnam non amittit teſtamenti factionem, ſecus ſi ex maleficio, pro quo de iure communi veniret deportandus in perpetuum. Et ibi, quando bannitus æquiparatur deportato, vel relegato, & refert à quo ſit bannitus. Et quòd bannum debet inſpici, quomodo loquatur vt quis amittat iura ſuæ ciuitatis, vel iura communia, ſo.214.co.1.num.14.

Bannitus per interlocutoriam, non ſit inteſtabilis, ibidem nume.15.

Bannitus poteſt hæres inſtitui, ſi non à pagano, bene per militem, num.32. & per clericum, lib.2.fo.213.colu.2.ſol.1.nume.31.

Bannum ſecundum ſtatutorum diuerſitatem, & locorum conſuetudinem habet diuerſos [illegible]ctus, lib.2.fo.214.co.1.ſol.1.num.20.

Bar. & Bal. quales dijudicentur per Paul. de Caſt. libr.1.fol.71.col.2.ſol.8.num.9.

Bar. opin. in l. cum tabulis. §. primo. ff. de his qui. vt indi. comprobatur, & defenditur diffuſiſſimè. lib.1.ſol.104.col.1.ſol.4.num.23.

Baſtardus efficitur legitimus cùm ſit hæres inſtitutus, & inſtitutione quaſi teſtamento legitimatus, lib.3.fo.10.col.3.ſol.2.num.5.

Baſtardus vocatus hæres in teſtamento deficiētibus legitimis, non intelligitur de ſpurijs, ſed de naturalibus natis ex concubina vel ex ſoluto, cum baſtardus & naturalis idem importet, & qui naturales dicantur, in vtrobique non præſumitur ſpurius ſed naturalis, lib.3.fo.11.colum.2.ſolut.2.num.12.

Benigna ſit interpretatio voluntatis teſtatoris, ſit modò ambiguitas in ſenſu ſcripturæ ſiue in ipſa ſcriptura malè & ineptè ſcripta in teſtamento, benignè debet interpretari, ibi. exempla ad hoc adducuntur. lib.1.fo.51. col.2.ſol.5.nume.2.

Benigna interpretatione plurimùm verſatur circa validitatem actus vt voluntas defuncti conſeruetur, vt hæres minus grauetur, vt dos relicta in teſtamento ſeu codicillis ſemel debeatur, vt ceſſet excluſio & pœna, ibid.nu.3.

Benigna interpretatio fieri debet pro fratre, & agnatione contra vxorem, & quæ magis cōuenit naturali rationi, & per quam filij admittuntur, & excluduntur extranei, & alij, circa quæ benignius procedendū ſit, latiſſimè vide, ibid. num.4.

Binomius quid eſt, ſufficit quod vno nomine ſit vocatus, libr.3.fo.114.col.4.ſo.1.num.4.

Blandiri licet teſtatori, vt quis ſiat hæres, vel quid ſibi relinquat. Sed non malitijs eum inducere, vt ſiat hæres, libr.2.dub.2.ſol.193.col.2.nu.18. & 16.

Bona inter ipſos nominatos, inter quos conſtitutum ſit fideicommiſſum, debent eſſe ſubiecta fideicommiſſo ſub conditione maſculorum & fœminarum, vltra quos & quas non progreditur fideicommiſſum, lib.:.fo.109.co.1.ſo.2.nu.30.

Bona petita quoniuis iure debent probari, quòd erant teſtatoris, & remanſerunt in hæreditate, vel ea, de quibus in teſtamento fuit diſpoſitum, & de quibus in iudicio agitur, vel quoad poſſeßionem, vel dominium, aliàs vana eſt diſpoſitio & petitio eorum, lib.5.fo.126.col.2.dub.4.nu.280.

Bona dicuntur vita alicuius, quibus conſeruatur familiarium honeſtas, ideoq; dantur maſculis, non fœminis, lib.3.fol.93.col.1.num.65.

Bona relicta faciunt hominem magis felicem iuxta illud: Res non parta labore, ſed relicta &c. lib.1.fol.109.col.1.ſolut.5.num.28.

Bona dici eſſe in patrimonio alicuius idem eſt ac ſi diceretur eſſe in bonis eius. lib.1.fo.23.co.2.ſo.4.nu.9.

Bona petita qualia, & quanta ſint, & quantum ſe extēdant, proprijs confinibus eorum adhuc non ita perſpicuè declaratis. lib.5.fol.132.col.2.dub.4.nu.344.

Bona in pignus capi prohibita, in ſubſidium capiuntur. libr.5.fo.98.co.1.dub.3.nu.185.

Bona quando appellantur, vel hæreditas, vel pars bonorum, vel pars hæreditatis, inter ſe differunt. libr.3.fol.7.col.3.ſol.2.num.2.

Bona quando dicantur vacantia. libr.5.fol.46.col.2.dubit.1.num.84.

Bona ſubiecta reſtitutioni non confiſcantur propter delictum hæredis, item nec conditionalia confiſcantur. libr.5.fol.63.col.2.ſol.1.nu.48. & 49.

plura de Bonis feudalib. & emphyteuticis vide eod. libr. fol.3.num.8.9.10.11.12.13.

Bonorum poſſeßio poteſt recuperari explemento tamen non ſecuto pactorum initorum, &c. libr.5.fol.67.colum.1.dub.2.num.36.

Bonorum dominus ad ſuum teſtium poſitiuum efficitur. & debetur

debetur, ſoluens per biennium tributa, & collectas, libr. 5. fol. 220. col. 2. dub. 4. num. 361.

Bonorum poſſeſſio non poteſt conſequi, niſi eorum iudice, &c. lib. 5. fol. 33. col. 1. dub. 3. nu. 75.

Bonorũ appellatione quæ veniãt an iura & actiones, & quando veniant emphyteutica bona vel feudalia, & quando veniat hæreditas, lib. 3. fol. 7. col. 3. ſo. 2. nu. 1.

Bonorum mobilium & immobilium appellatione quæ veniãt. ibid. num. 5.

C.

CApacitas hæredũ ſuorum, ac extraneorum fideicommiſſariorum, & legatariorum, quando inſpici & attendi debeat: & quando tempore exiſtentis conditionis, vel acquiſitionis capacitas adeſſe ſufficiat, lib. 2. fo. 216. co. 1. ſo. 1. num. 38. & 39.

Capax quis dicitur relictorum, qui ſibi, vel alij acquirere poteſt. Incapaces autem enumerat lib. 2. fo. 213. co. 1. ſo. 1. nume. 4.

Capitula probatoria debent produci iudicialiter parte citata, aliàs teſtes ſuper eis examinati non probant, ſic de omnibus ſcripturis, & inſtrumentis eſt facien. & debet peti à iudice, eorum copiã dari parti, alias non probant contra aduerſarium lib. 5. fo. 109. co. 1. dub. 4. nu. 63.

Captatoria voluntas non valet in legatis, & hæreditatibus, li. 2. fo. 138. co. 1. ſo. 3. num. 2.

Captatoria dicitur, quæ commiſſa ſit alterius voluntati ordinanda, ibi. num. 3.

Captatorium non dicitur teſtamentum, ſi ad inuicem fratres ſe inſtituãt, & ſubſtituant eorum filios & quilibet eorum poteſt reuocare teſtamentum, libro 2. fo. 138. colum. 1. ſo. 3. nume. 6.

Capti à pyratis Turcarum an liberi remaneant vel amittant libertatem, adeò vt fictio poſtliminij vel legis Corneliæ in eis locum non habeat, vel habeat, ſiue ſint pyratæ vel latrones exteræ, inimicæ, amicæ vel noſtræ gentis, ſiue præceſſerit diffidatio ad bellum ſiue non. libr. 3. ſo. 11. colum. 4. ſo. 3. num. 4.

Cardinalis teſtari vetitus accedente licentia Papæ teſtari poteſt. Et præſumitur diſpenſatus ex longiſſimo temporis curſu. lib. 2. fo. 145. co. 1. ſo. 4. nu. 38.

Cardinalis habens licentiam à Papa teſtandi, non poteſt facere codicillum, nu. 62. declara tamen vt hic, & contra tenet auctor. lib. 2. fo. 147. co. 1. ſo. 4. nu. 62.

Carmen continens effectus moræ. libro 5. fol. 72. colum. 1. nume. 236.

Caſata accipitur pro agnatione, vbi proximiores de caſatà reperiuntur ſubſtituti, ac ſi dictum eſſet de domo. i. parentela ex parte patris, lib. 3. fo. 90. co. 1. ſo. 11. nu. 17.

Caſus 21. quibus quis poteſt ſibi ius dicere propria auctoritate, lib. 5. fo. 49. co. 1. dub. 1. nu. 126.

Caſus quibus non ſufficiat aditio quoad acquiſitionem, ſed requiritur agnitio coram iudice, &c. lib. 5. fo. 33. co. 1. dub. 3. num. 74.

Caſus omiſſus habetur pro omiſſo, & remanet in diſpoſitione iuris communis, quod amplia, in ſubſtitutionibus, & regulariter in omnibus diſpoſitionibus: latius amplia, ſiue omittatur à contrahente, ſiue à teſtõre ſiue nõ. caſus omiſſus habetur pro omiſſo decimo, vbi caſui omiſſo verba caſus expreſſi & prouiſi non conueniunt propriè nec largè vel impropriè, declarando vt ibi. pulchrè declaratur, lib. 3. fo. 122. co. 3. ſo. 1. num. 90.

Caſus omiſſus quãdo habeatur pro expreſſo ex veriſimili mente teſtatoris, vt ſi de eo fuiſſet interrogatus ſic diſpoſuiſſet, &c. lib. 3. fo. 122. co. 1. ſo. 1. nu. 79.

Caſus omiſſus non dicitur qui neceſſario concluditur & ſequitur, ex eo caſu, qui eſt expreſſus: & vbi eſt eadem æquitas, eadem ratio, idem effectus, &c. libr. 3. ſo. 58. colum. 2. ſo. 6. num. 30.

Caſus quibus mora ceſſat, lib. 5. fo. 71. co. 1. dub. 2. nu. 211.

Caſus requirentes interpellationem pro mora. lib. 5. fo. 70. co. 1. dub. 2. nu. 188.

Cauſa exhæredationis inſerta, in teſtamento ſunt probanda, rectè per hæredem, vel aliqua earum, & nuncupatim, & vbi, & quando fuit commiſſa, lib. 3. fo. 37. co. 1. nu. 2.

Cauſa teſtati reducitur ad cauſam inteſtati ceſſante lucro hæredis, lib. 2. fo. 217. co. 2. ſo. 3. nu. 4.

Cauſa teſtati eſt fauorabilior ea inteſtati, & pro ea eſt iudicandum etiam ſi communis opin. eſſet in contrarium, nam tenenda eſſet opinio vnius etiam doctoris, quæ pro teſtamento eſſet, lib. 3. fo. 61. co. 2. ſo. 6. nu. 54.

Cauſam habens ab aliquo, non debet habere plus iuris, quàm eius actor, nec eſſe melioris conditionis illo. lib. 5. fo. 128. co. 2. dub. 4. num. 301.

Cauſæ dotationis, & dotandi ſunt plures, quandoq; intereſt ſolius mulieris, tuncq; cauſa dicitur impulſiua. quandoq; intereſt teſtatoris, quandoq; intereſt tertij, & vtroq; caſu dicitur cauſa finalis, libro 4. fo. 20. colum. 2. ſolut. 12. numero 45.

Cauſæ ex factis, vel dictis, quæ furioſum oſtendunt, quæ ſint. lib. 2. fo. 144. co. 1. ſo. 4. nu. 28.

Cautela abundans non nocet. libro 2. fo. 154. co. 2. ſo. 4. numero 129.

Cautela inſtituendi bannitum. lib. 2. fo. 215. colum. 2. ſo. 1. nume. 30.

Cautela eximendi à fiſco bona bannitorum contra fiſcum. li. 2. fo. 216. co. 1. ſo. 1. nu. 33.

Cautela extranea & ſolita reddunt actum inualidum, libr. 2. fo. 185. co. 2. ſo. 12. num. 44.

Cautio quòd non ſit præſtita per alium de non familia, & habente nullatenus intereſſe, opponi non poteſt. libr. 5. fo. 45. co. 1. dub. 1. num. 64.

Cautio prohibita extraneo grauato per teſtatorẽ diſſipandi, fit in eum coactio ad reſtituendum. lib. 5. fo. 45. co. 2. dub. 1. num. 68.

Cautio præſtatur per patrem diſſipantem bona aduentitia filij, qui & tenetur ad deſcriptionem bonorum. lib. 5. fo. 45. co. 1. dub. 1. num. 66.

Cautio vbi eſt neceſſaria, à quocunq; eſt præſtanda, cuiuſcunque dignitatis vel facultatum ſit quantumcunq; ille. li. 5. fo. 40. co. 2. dub. 1. num. 2. 3. 4.

Cautio præſtatur ab hærede cum fideiuſſore de ſoluendis legatis legatario, vel fideicomm. ſalua. ſ. falcidia &c. libr. 5. fo. 43. co. 1. dub. 1. num. 34.

Cautio danda eſt per ſpurium, cui factum ſit legatum pro alimentis &c. ibid. num. 36.

Cautio præſtatur per vxorem legatariam certarũ rerum, ſuſpectam de occultatione rerum, & de tranſitu ad ſecunda vota &c. ibid. num. 38.

Cautio fit per eum, qui potuit à teſtat. onerari de faciendo in futurum, quæ præceperat teſtator, &c. ibid. nu. 39.

Cautio fit per hæredem fideicomm. grauatum, ſub conditione reſtitut. fideicomm. &c. ibi. & co. 2. nu. 40. & 41.

Cautio fit, &c fallit in filio grauato reſtituere alijs fratribus ſuperſtitibus, vel eorum filijs, &c. ibid. num. 42.

Cautio fit, &c. ſi Pater, vel mater, rogatus, vel rogata non ſe iunxerit ſecundo matrimonio ibid. num. 43.

Cautio fit per grauatum de reſtituen. fideicom. in familia proximiori ſequenti in gradu facto, &c. ibid. nu. 44.

Cautio an, & quando ſit præſtanda proximiori de agnatione vlt. vocato per ſororem primo grauato &c. ibid. num. 45.

Cautio

Cautio grauatæ matris ad reſtituend. fideicommi. filijs, poſt eius mortem, non præſtatur ab ea illis, &c. libr. 5. fol. 44. col. 1. num. 46.

Cautio nō eſt facienda à primo, vocato pro ſecundo, de ſeruandis bonis tertio vocato. ibid. col. 2. num. 47. & ſeq. vſque ad num. 53.

Cautio de non offendendo data, & de pœna exigenda, odioſa eſt & reſtringibilis. lib. 1. fol. 63. col. 2. fol. 12. num. 16.

Cautio debet concipi ſub iſta forma, de ſeruandis bonis. ſ. fideicommiſſo ſubiectis dolo malo abfuturo, & reſtituendis die fideicommiſſi cedente. lib. 5. fol. 45. colum. 1. dub. 1. numero 59.

Cautio ſemper eſt præſtanda per legatarium de implendo modum, modò non reſpiciat eius implementum fauorem hæredis. Vel non ſit adiectus legatario vt mero miniſtro. lib. 5. fol. 42. col. 1. dub. 1. num. 18.

Cautio fit hæredi per legatarium, quòd id non faciet, ob quod poſſet hæres damnum pati. libr. 5. fol. 41. colum. 2. dubit. 1. num. 13.

Cautio præſtatur per fideicommiſſarium hæredi de euictione rei venditæ per hæredem, cuius precium fuit datum fideicommiſſ. ibid. num. 14.

Cautio fit per legatarium de ſuſcipiendis oneribus, & de indemnitate hæredis, quando eſt legatarius alicuius traffici, mercationis, apothecæ, & negotiationis, quæ ſapiat quandam vniuerſalitatem debitorum & creditorum. ibid. nume. 15.

Cautio Mutiana locū habet contra legatarios nepotes ex fratre ſub conditi. ſi non intulerint quæſtio. & moleſtiam nepotibus natis inſtitutæ ex filio ſpurio. lib. 5. fo. 42. co. 2. dub. 1. num. 27.

Cautio fit per vxorem, cui ſit relictum factum per maritum, vel alium, ſub condit. ſi non tranſierit &c. ibid. nu. 28.

Cautio aliqua non requiritur præſtanda per vxorem in legato ſibi, vel alij facto, cum adiectionibus temporalib. &c. ibi. nume. 31.

Cautio eſt præſtanda per primum reſtituentem fideicommiſſ. & detrahentem Trebell. &c. libr. 5. fol. 43. co. 1. dub. 1. nume. 33.

Cautio fit per puellam de nubendo, iam effectam nubilis ætatis, hæredi, dum petit relictum ſibi factum ea maritanda. lib. 5. fo. 42. co. 1. dub. 1. nu. 22.

Cautio ſecundum Mutium Scæuolam eſt præſtanda per hæredem, vel legatarium, aut fideicommiſſarium, de non faciendo quod ſibi in teſtamento impoſitum fuerat à teſtatore ſub conditione ea negatiua, qua expleta, dicitur, & dici poteſt purificata dic. conditio negatiua, ibi. num. 23.

Cautio talis ampliatur, hoc idem dicendo in conditione affirmatiua, cōtinente implicitam negatiuam, tunc enim opus eſt cautione Mutiana pro implemento talis conditionis. ibi. co. 1. & 2. num. 24. & 25.

Cautio Mutiana requiritur in qualibet conditione affirmatiua, habente implicitam negatiuam. ibidem. colum. 2. nume. 26.

Cautio Mutiana an, & quando requiratur in vxore inſtituta, & quando cenſeatur vnicum, vel annuū relictum, adeò vt pro primo anno ſit purum, pro futuris conditionale, negatiua implicita, quid enim in legato, vbi reperiatur dictio donec vel quouſq; ibi. num. 26.

Cautio Mutiana nū requiratur in vxore vſufructuaria, cum conditione, ſi non petierit dotem, & recuperaſſet pro ſatiſfaciendo etiam creditoribus hæreditarijs. ibidem. nume. 26.

Cautiones vice mutua præſtantur inter hæredem, & legatarium, quando ex natura rei legatæ contineatur vniuerſalitas quædam debitorum & creditorum, vt de legato hæreditatis tertij. libro 5. fol. 41. co. 2. dubit. 1. nume. 10.

Cautiones vbi ſint pro implendis conditionibus, vt eſt Mutiana, offeruntur, aliæ verò non niſi petantur ab his, quorum fauorem reſpiciunt. lib. 5. fo. 45. co. 1. dub. 1. nu. 62.

de Cautionib. vide lib. huius mat. 5. fol. 37. col. 4. ſub nu. 2. vſq; ad 18.

Cæcus an & quando rectè teſtetur, lib. 2. fol. 150. col. 1. ſolut. 4. num. 98.

Cœlibatus in ſacerdote videbatur etiam requiri ſecundum leges Romanorum, apud quos etiam ſacerdotium erat in ampliſſim. dignitatis gradu. libr. 1. fol. 131. colum. 2. fol. 14. num. 16.

Ceſſionarius fideicommiſſarius cohæres, de cuius æquali iure opponebatur, quando replicando de ceſſione poſſet totum obtinere ex iure de nouo ſuperuenienti in cauſa, & hoc maxime quando, lib. 1. fol. 64. co. 1. dub. 2. nu. 82.

Cippus domus deſignat agnationem in teſtamēto nominatam, túncque gradatim proximiores vocantur, & de quo cippo domus intelligendum ſit, & quomodo. lib. 3. fo. 90. col. 1. ſol. 11. num. 19.

Circumſtantiæ quæ debent mouere iudicem ad arbitrandum tempus antiquum factorum ſubiectorum probationi. lib. 5. fol. 122. col. 2. dub. 4. num. 237.

Citanda & vocanda eſt pars, vt poſſit legitimè contra eam aliquid ſtatui & determinari, lib. 1. fol. 46. colum. 1. ſolu. 13. num. 29.

Citatio autem fit generalis per publicum proclama, quando teſtes examinantur ad perpetuam rei memoriam qui teſtamento adfuerunt, ſi non ſunt certi intereſſe prætendentes, aliàs ſunt citandi per ſcedulas certi. lib. 2. fo. 207. co. 2. ſol. 3. ſub num. 4. 5. 6.

Citatio partis quando requiratur in interpretatione facienda. lib. 1. fol. 45. col. 2. ſol. 13. num. 24.

Clauſula detractis detrahendis habet vim oblationis. lib. 5. fol. 71. col. 1. dub. 2. num. 207.

Clauſula, ſaluo iure ſuperflui, demonſtrat petentem ſolum petere verum debitum, & non plus. ibi. num. 208.

Clauſula in ſtirpes, & non in capita, quid deſignet, & quomodo intelligatur, libr. 3. fol. 130. col. 3. ſo. 3. num. 29.

Clauſula ſeruata graduu prærogatiua, quid operetur & ſignificet, lib. 3. fol. 131. co. 1. nu. 31.

Clauſula non aliter, nec alio modo habet præciſam naturam, adeò vt non admittat aliquam modificationem nec interpretationem à verbis ſeparatam. lib. 3. fol. 16. col. 1. ſolut. 4. num. 29.

Clauſula codicillaris multum refert, an ſit concepta verbis præſentibus, vel futuris, præſertim reſpectu validitatis ipſius clauſulæ propter præteritionem liberorum. libr. 2. fol. 220. col. 2. num. 21.

Clauſula codicillaris, vbi ſit adiecta clauſula omni meliori modo, cenſetur concepta per verba futuri temporis. ibid. nume. 22.

Clauſula codicillaris ſolita ſemper apponi per notarios in omnibus teſtamentis, magnæ eſt virtutis pro hærede ſcripto non obſtantibus remedijs adiunctis cōtra exhæredationem vel præteritionem, adeò vt per viam fideicommiſſ. videantur grauati venientes ab inteſtato ad reſtituendum hæredib. ſcriptis detracta ſolùm legitima, non autem Trebellianica, reprobata gloſ. & antiquis doctoribus, & eſt magis communis opinio. contra gloſſ. libro 3. fol. 40. colum. 2. ſol. 4. num. 8.

Clauſula codicillaris non operatur quando à filio præterito fideicommiſſum eſſet præſtandum. libro 3. fol. 6. colum. 1. ſol. 1. num. 54.

Clauſula codicillaris non debet operari in fauorem hæredis ſcripti, vbi culpa & defectu illius rumpitur teſtamentum. libro

libro ſecundo.fol.180.colum.2.ſolut.10.numero 25.

Clauſula codicillaris non operatur, vbi ſit adita hæreditas. Et ſi venientes ab inteſtato volunt adire, non propter hoc tanquam bona vacantia fiſcus rapit, niſi propter delictum, ſed fideicommiſſum euaneſcit.ibid.nu.26.& 27.

Clauſula omni meliori modo, nil refert appoſita ſit in initio, medio, fine teſtamenti, quia refertur ad præcedentia vel ſequentia, & ad totum teſtamentum, & ad ſingula in teſtamento contenta,lib.2.fo.220.co.1.ſo.4.nu.16.

Clauſula omni meliori modo, operatur, quòd relictum ſimpliciter filio factum intelligatur titulo inſtitutionis, vt ſuſtineatur teſtamentum.lib.2.fol.220.col.2.nu.18.

Clauſula omni meliori modo, eſt huius naturæ, vt diſpoſitio nõ reſtringatur ad ſpecificata tantum, ſed ad omnia quæ faciunt valere actum.ibid.nu.19.

Clauſulam codicillarem importat clauſula omni meliori modo.ibid.nu.20.

Clauſulæ finales important & includunt maiora expreſſis. lib.2.fol.22.col.2.ſo.3.nu.195.

Clauſula in fine poſita non refertur ad alia, quando eſt poſita ad qualificandum certum capitulum, vt quando conditio, vel modus apponitur vni legato, nõ refertur ad aliud legatum.ibid.num.196.

Clauſula codicillaris non operatur contra mentem & voluntatem teſtatoris.exempla pete.& quando pœnituit.lib.2. fol.179.co.1.ſo.11.ſub nu.12.13.& 14.

Clauſula codicillaris efficit, vt generalis repetitio omnium in teſtamento contentorum & relictorum ſit facta.ibid.numero 12.

Clauſula codicillaris non operatur, quòd vulgaris ſubſtitutio conuertatur in fideicommiſſariam. Sed tamen vide poſtea.ibid.nu.15.

Clauſula codicillaris efficit, quòd ſub reciproca ſubſtitutione inducatur fideicommiſſaria, contra Decium.ibid.col.2.numero 16.

Clauſula codicillaris etiam habetur, ſi teſtator iurat vel mandat heredi teſtamentum obſeruari.libro 2.fol.171.co.2.ſol. 10.num 36.

Clauſula omni meliori modo, æquipollet clauſulæ codicillari, quæ ſufficit ſi per æquipollentia verba appareat.ibidem. numero 37.

Clauſula omni meliori modo, ſemper intelligitur in teſtamento inter liberos.idem clauſula codicillaris.ibid.numero 38. & 39.

Clauſula omni meliori modo, in libellis ſex operatur effectus, vt hic enumeratis.Amplia & ſeptimo modo,libr.2.ſol.219. col.1.num.3.

Clauſula omni meliori modo, in contractibus quid operatur. ibid. nume.4.

Clauſula omni meliori modo in quocunque actu adijci vtiliſſimum eſt,ibid.num.5.

Clauſula omni meliori modo operatur, vt quis non ſe reſtringat ad ſpecificatam diſpoſitionem, ſed ad viam & modum meliorem & tutiorem.lib.2.fo.219.co.1.ſo.4.nu.1.

Clauſula codicillaris operatur, vt venientes ab inteſtato cenſeantur rogati reſtituere hæredibus ſcriptis in teſtamento irrito. Amplia, ſi ſuccedentes ex teſtamẽto ſint rogati. Exempla pete, lib.2.fo.179.co.2.ſol.11.num.18.

Clauſula codicillaris operatur ab inteſtato & ad teſtamentum & bifariam & omnibus modis, quibus codicilli ſiunt.ibid.num.19.

Clauſula codicillaris non operatur contra teſtamentum fratris, in quo frater hæredem inſtituit turpem perſonam. & eſt communis. Limita, niſi fideicommiſſum eſſet dandum non turpi perſonæ, perſona turpi inſtituta licet, limita li.2. fol.180.co.1.ſo.11.num.20.& 21.

Clauſula omni meliori modo, importat clauſulam derogatoriam ad præcedens & ſequens teſtamentũ, limita, niſi clauſulæ derogatoriæ ſint geminatæ,lib.2.fol.220.col.2.& ſeq. num.25.26.& 27.

Clauſula omni meliori modo, in teſtamento in ſcriptis appoſita, facit valere teſtamentum, vt nuncupatiuum, ſi non poteſt valere vt teſtamentum in ſcriptis ſolennibus adhibitis, vt teſtamento nuncupatiuo.ibid.ſo.221.co.1.nu.28.

Clauſula omni meliori modo operatur, quòd verba directa ſubſtitutionum obliquantur ad fideicommiſſum. perinde ac ſi adeſſet clauſula vulgariter, pupillariter & per fideicommiſſum. Et è conuerſo, quòd verbum commune efficiatur directum,ibid.num.29.& 30.

Clauſula omni meliori modo appoſita poſt clauſulam codicillarem efficit, vt intelligatur prohibita trebellianica, & ſic obſeruetur teſtantis voluntas.ibid.nu.31.& 32.

Clauſula omni meliori modo efficit, vt quòd diſpoſitio, quæ nõ poteſt valere in parte, vel diuerſo iure non debet cenſeri, & quòd pupillaris non comprehenditur in compendioſa facta perſonis imparibus valet, vt ſic vtile per inutile non vitietur, & pupillarem comprehendat.ibid.nu.33.

Clauſula omni meliori modo &c. vt omnes comprehendat modos, & caſus, quibus efficacius, validius ac melius poteſt, actus non ſolennis efficiatur.amplia, & limita.ibidem.co.2. num.34.

Clauſula omni meliori modo &c. facit fideicommiſſario licere fideicommiſſum propria authoritate accipere, ibidem. nume.35.

Clauſula, liquidatis liquidandis, quid operetur,lib.5.fo.71.co. 1.dub.2.num.209.

Clauſula codicillaris, ſi non valeret iure teſtamenti, vel codicillorum, valeat iure donationis cauſa mortis, intelligitur de donatione cauſa mortis, quæ eſt mera vltima voluntas, natura & effectu, & non de ea, quæ in ſe continet contractum, & quæ non fit, niſi pactione, & traditione, lib.2.fol. 182.co.2.ſo.12.num.7.

Clauſula, ſi non valeret iure teſtamenti, vel codicillorum, valeat iure alterius cuiuslibet vltimæ voluntatis, quomodo intelligatur,lib.2.fo.183.co.1.ſo.12.nu.8.

Clauſula codicillaris ex vſu magis notariorum, quã ex voluntate teſtatoris appoſita cenſetur, ſed contra nu. 56. & hæc verior & frequentior traditio. Idem & de iuramento, & cæteris renunciationibus,lib.2.fol.172.colum.2.ſol.10.numero 54.

Clauſula tunc eo caſu, quando non excludat caſus comprehenſos ex mente teſtatoris conueniente. pone ſic filijs non natis, vt natis & mortuis, & intelligatur in caſu eo qui ſit poſſibilis, cum impoſſibilis reijciatur à diſpoſitione, vt contineat tunc declarationem & demõſtrationem potius caſus qui tacitè inerat.libro 3.fol.60. column 2. ſolut.6. numero 49.

Clauſulæ appoſitæ per notarium recipiuntur, ſi rationabiliter contra mentem non ſunt diſponentis, alias ſecus. lib.2.fol. 173.co.2.ſo.10.nu.66.

Clauſulæ cõſuetæ apponi ſemper & eodem modo recipiuntur, ſecus ſi diuerſimode aliquando apponuntur, ibidem, numero 67.

Clauſulæ quæ ſunt de natura actus cenſentur appoſitæ ex voluntate diſponentis, ſecus ſi ſunt contra ſubſtantialia diſpoſitionis, quia non poſſunt à cõſuetudine recipere vniforme ſupplementum,lib.2.fo.174.co.1 num.68.

Clauſula, quæ omnia donator promiſit attendere, obſeruare, non cõtrafacere. vel venire &c. importat vt non poſſit reuocare. Alij tenent contrariam ſtante iuramento,lib.2.fo. 190.col 1.ſol.14.num.21.

Clauſula valere debeat iure codicillorum, nihil vel parum operatur

uatur in teſtamento inter extraneos, quia teſtator non poteſt tollere, vel minuere ſolennia teſtamenti, niſi in caſibus à iure expreſſis, lib.2.fol.183.co.1.ſo.12.num.11.

Clauſula prædicta quid operetur, poſita in teſtamento filijfamilias cum conſenſu patris, qui ſpecialiter requiſitus ad donatio.ca.mor. non cenſetur præſtitutus ad cauſa mortis donationem, per illa verba alterius vltimæ volũtatis, quæ debent referri ad ſimilem vltimam voluntatem, vt ſunt magis ſimiles teſtamẽto, codicillo, quàm donationi cauſa mortis. limita, ibid.num.12.

Clauſula codicillaris quando facit valere teſtamẽtum in vim fideicõmiſſi, natiuitate poſthumi ruptum. Et quando non, Et quid ſi teſtator tantũ vixit, quod potuit mutare & non mutauit. lib.2.fol.178.co.2.ſo.11.num.8.

Clauſula codicillaris vt operetur, requiritur quòd tempore teſtamenti adſit hæres ſcriptus, cui fideicommiſſum præſtari poſſit. ibid.num.8.

Clauſula in teſtamẽtis vſitata apponi per notarios vulgar. pupilla. & per fideicommiſſ. quinque parit præcipue effectus aptos interpretando vlt. volunt. quod 5. caſibus ſuis euenientibus, qui hic ſubſequuntur nobis demonſtratur, lib.3.fo.48.co.2.ſol.5.nu.26.

Clauſula codicillaris expreſſa in teſtamẽto, quibus verbis concepta inſpicitur, & quãdo diuerſis, quo pacto intelligatur, lib.2.fo.175.co.1.ſo.10.nu.75.

Clauſula, in omnibus autem alijs ſuis bonis, dubia an ſint verba potius notarij quam teſtatoris, reſoluitur eſſe verba teſtatoris, lib.3.fo.4.co.1.ſo.1.nu.1.

Clauſula, in omnibus autem alijs ſuis bonis, quid contineat, quidve importet, latè ibidem diſcutitur, circa particularem legatorum præſtationem, & vniuerſalem hæredũ inſtitutionem, ibid.nu.3.

Clauſula codicillaris concepta his verbis, ſi non valet &c. grauatus vt purè non detrahit, niſi vnã quartam. Sed ſi dicat, ſi non valebit, verificatur, vt poſt mortem teſtatoris rumpatur agnatione poſthumi, & tunc grauatus, vt ſub conditione, cui deberetur legitima, ſtatim mortuo teſtatore, & quarta trebellianica, verſo teſtamento in codicillum & fideicommiſſum poteſt detrahere duas quartas, lib.2 fol.181. co.1.ſol.11.ſub nu.29.& 30.

Clauſula codicillaris, Si non valet &c. non reſpicit futura, limita, lib.2.fol.172.co.1.ſo.10.nu.48.

Clauſula, ne exeat extra ſuam ſtirpem & progeniem æquiparatur verbo in infinitum, lib.3.fo.83.co.4.ſo.9.nu.11.

Clauſula omni meliori modo, æquipollet dicto, ſi non valet, vt ag. &c. quod intellige. item ſubintelligitur clauſula omni meliori modo quòd actus valeat eo modo, quo valere poteſt. lib.2.ſo.219.co.2.ſo.4.nu.8.& 9.

Clauſula omni meliori modo, etiam ſubintelligitur ſemper in diſpoſitione, quæ fit inter liberos. Limita, dũmodo per hanc clauſulam non inducatur fideicommiſſum contra poſthumum ignoranter præteritum. ibid.nu.10.& 11.

Clauſula ſubintellecta omni meliori modo, quid operetur, & quæ æquipollens, ibid.nu.3.

Clauſula codicillaris per verba negatiua, ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum, quid importet. li.2.fol.175.co.2.ſo.10.nu.78.

Clauſula codicillaris, ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum, reſpicit impedimentum validitatis teſtamenti, quod poſſit eſſe tempore conditi teſtamenti non quod futurum eſt, quo teſtamentum rumpi poſſet. Amplia. li.2.fo.175.col.2.fol.10.nu.80.

Clauſula in teſtamento appoſita nihil operatur, niſi appareat manifeſtè, quòd de voluntate teſtatoris fuerit appoſita. Limita & ſublimita etiam. libro 2.fol.171.colum.1.ſolut.10.nume.32.

Clauſula codicillaris ſubintellecta quando non procedat. li.2.fol.172.co.1.ſol.10.nu.41.

Clauſula codicillaris idem importat, quod clauſula per fideicommiſſum. lib.3.fo.82.co.1 ſo.7.nu.2.

Clauſula omni meliori modo, eandem vim habet, quam habet clauſula, Vulgariter & pupillariter & per fideicõmiſſum ad faciendum quòd verba directa obliquentur ad fideicommiſſum, ſit modò ſcripta vna cum illa codicillaris & per fideicommiſſum in principio vel medio vel fine teſtamenti. lib.3.fo.82.co.2.ſo.7.nu.4.

Clauſula illa vulgata productionis in parte, &c. nõ prodeſt illi, quin iudex, & aduerſ. poſſit ſe fundare in inſtrumento, &c. lib.5.fo.110.co.1.dub.4.nu.83.& 84.

Clauſula, omni meliori modo, quomodo debet eſſe poſita. lib.2.fo.191.co.1.ſo.14 nu.28.

Clauſula codicillaris ſolet apponi in teſtamentis, vt ſuppleatur defectus. lib.2.fo.171.co.1.ſo.10.nu.30.

Clauſula codicillaris ſub dictione, &c. vt abbreuietur ſcriptura quando comprehendatur, & poſſit extendi, li.2.fol.174. co.1.ſo.10.num.69.

Clauſula codicillaris animaduerſio, quomodo ſit concepta, & futurum reſpiciat. lib.2.fo.177.co.1.ſo.10.nu.94.

Clauſulæ appoſitæ per notarium contra veriſimilem mentem teſtatoris, & diſponentis, vt quod ex earum amplitudine enormiſſimum infertur damnum p̃miti. potius de ſtylo notarij, quàm diſponentis voluntate cenſentur appoſita. li.2.fo.173.co.2.ſo.10.nu.64.

Clauſulæ ſub dictione, &c. quando per notarium extendi poſſint, & eo mortuo per alium extenduntur notarium. li. 2. fo.174.co.2.ſo.10.nu.71.& 72.

Clauſulæ appoſitæ in teſtamento per notarium etiam earum prorſus ignarum, non vitiant inſtrumentum. num.58. licet eorum omnino gnarus præſumatur notarius. lib.2.fol.173. co.1.ſo.10.nu.58.

Clauſulæ a notarijs appoſitæ in acceſſorijs, & ſub inuolucro verborum non attenduntur. libr.2.fol.190. colum.2.ſolut.14. num.26.

Clerici non poſſunt teſtari de rebus eccleſiæ, vel eius fructibus. num.53. Niſi accedente licentia Papæ. num.53. Sed tu vide contra per Couarru. c. cum in officijs, nu.9. de teſtamentis. lib.2 ſo.146.co.1.ſo.4.nu.52.

Clericus vel quilibet alius ingrediens monaſterium bonorum capax, nõ poteſt ſua legitima priuari a parte vel aſcendente eam habente in poteſtate, ſecus in matre vel aſcendente non habente eã in poteſtate, vel milite, nam tunc præteritio habetur pro exhæredatione, quæ tamen nulla eſt niſi expreſſa cauſa, & quæ & quales ſint. lib.3.ſol.55.co.2.ſol. 2.num.4.

Clericus ſecularis teſtari poteſt. nu.45.& 50. vbi quòd ſic. li.2. fol.145.co.2 ſo.4.nu.45.

Clericus nõ eſt ſubiectus regulis iuris ciuilis, ſed iuris gentium. lib.2.fol.147.col.2.fol.4.nu.68.

Clericus efficitur inhabilis ad teſtandum, ſi condemnatur ad perpetuos carceres. Limita ſi ſit condemnatus a iudice incompetente. lib.2.fol.149.co.1.ſo.4.nu.84.& 85.

Clericus filiusfamilias in minoribus in aduentitijs rectè teſtatur nu.76. reprobata opinione Decij & etiam aliorum. lib. 2.fo.148.co.1.ſo.4.ſub nu.75.76.& 79.

Coactio ſit de aliquo ad teſtificandũ, ſitq; ad edendum inſtrumenta. lib.5.fo.132.col.1.dub.4.nu.137.

Codicilli nõ tenent ratione defectus voluntatis imperfectæ, vt ſi teſtator morte præuentus implere nequiuerit, vel non fuerint publicati coram teſtibus. li.1.fo.178.co.2.nu.3.

Codicilli fiunt quatuor modis, modus autẽ reducitur ad duos, nam aut fiunt ex teſtamento, aut ab inteſtato. libr. 2.fol. 169.col.2 ſol.10.num.10.

Codicilli eduntur etiam re ipſa.lib.2.fol.171.colum.1.ſolut.10. num.33.

Codicilli largo modo teſtamentum dici poſſunt.ibid.nu.33.

Codicillis pluribus mori quis poteſt.lib.2.fol.170.colum.2.ſol. 10.num.26.

Codicillis declaratur, quòd inſtitutus priuatur tanquam indignus hæreditate, & ſi cui capiat,ibid.num.27.

Codicillis declaratur,quòd ſubſtitutio in teſtamento facta detegatur pupillaris, ita quòd in totum mater excludatur. ibid.num.28.

Codicillis, quæ diſponuntur & de validitate ipſorum, vbi remiſſiuè.lib.2.fol.171.co.1.nu.29.

Codicillis ademptio hæreditatis,datio tutoris, directa inſtitutio non fit. Nec prohibitio Trebellianica. Confutat Io. Dilec.de Arte teſt.tit.de mutat.teſt.cau.8.in princ.lib.2.fol. 170.co.1.ſo.10.ſub nu.14.15.& 16.

Codicillus requirit numerum quinque teſtium etiam quod ſint mulieres,etiam non rogati,lib.2.fol.147.colum.2.ſol. 11.num.4.

Codicillus non valet vbi non ſit,qui habeat reſtituere,lib.2.ſo. 147.col.2.ſol.4.nu.63.

Codicillus non comprehenditur in ſtatuto, faciente mentionẽ de teſtamento,lib.2.ſo.167.co.1.ſo.9.nu.19.

Cognitio in homine fit alicuius rei ambigua per gradus & multa media.lib.1.ſo.79.co.2.nu.2.

Cognitionis perfectæ eſt diſtinctè,& certo ordine loqui.in proœm.lib.1 ſo.7.co.2.nu.36.

Cohæredes quando ſuperſtites.vel alij ab inteſtato ſuccedentes defuncto grauato excludant fideicommiſſarium, lib.3.ſol. 106.co.4.ſo.2.nu.8.

Colonus partiarius dicitur poſſidere nomine hæredis, quaſi ſocietatis cuiuſdam iure lucrum,& damnum ſentiendo,li.5. ſo.46.co.1.dub.1.nu.74.& 75.

Commiſſarij teſtament.nullum lucrum debent ex commiſſaria habere,&c.lib.5.ſo.23.co.1.dub.2.nu.96.

Commiſſarij diſtributio facta ſuis coniunctis, modo pauperibus,dicitur facta ad pias cauſas,lib.5.fol.22.colum.2. dub. 2.num.89.

Commiſſarius,aut executor nõ habet maius arbitrium quàm teſtator,qui commiſit,haberet,libr.5.fol.17.colum.2.dub. 2.num.37.

Commiſſum factum ex vna parte inter plures, & plures ab altera, non intelligitur factum inter eos ipſos de parte,lib.3. ſol.116.co.1.

Commoda poſſeſſionis quænam ſint, quòd propè ſint infinita. lib.5.fol.88.col.1 dub.3.nu.17.

Commodum diſpoſitionis eum quem reſpicit oſtendit legatarium vel fideicommiſſarium, etiam quòd verba non ſic loquantur,lib.1.ſo.112.co.1.ſol.6. nu.10.

Communis opinio contra Bartol. quod ſcilicet per clauſulam derogatoriam caſſans, irritans aliud omne teſtamentum, non ſit ſublatum primum teſtamentum, habens derogatoriam clauſulam.lib.2.ſo.136.co.2.ſo.1 nu.2.

Communis vſus loquendi præualet in teſtamento etiam iuriſperiti,qui præſumitur ſcire proprietatem vocabulorum,& quando de conſuetudine loci originarij probanda,vnde fuit teſtator,lib.1.ſo.38.co.2.ſo.11.nu.4.

Communis vſus loquendi vbi eſt notorius, alia probatio non eſt neceſſaria, & tunc ſufficit ſola eius allegatio conſuetudinis notoriæ, ex qua iudex poteſt ſe informare, & eam attendere,lib.1.ſo.39.co.2.ſol.11.num.7.

Communis vſus præualet omni conſtitutioni,præcipuè cuiuſq; teſtatoris conſuetudo attenditur in interpretandis eius geſtis & verbis,deinde ad conſuetudinem regionis deuenitur, lib.1.ſo. 38.co.2.ſo.11.nu.2.

Cõmutatio voluntatis teſtatoris dici[illegible] iniqua & non poteſt fieri ſine cauſa reſpiciente publicam vtilitatẽ, lib.1.fol.78. col.2.ſo.11.nu.7.

Comparatio literarum debet fieri ex ſcriptura certa & approbata & ex eo quòd ſit perfectum in ſpecie ſua.lib.1.dub.4. ſol.48.co.1.ſo.1.nu.9.

Comparatiuum eſt medium inter poſitiuũ & ſuperlatiuum, & vt medium participat de extremis.lib.1.ſol.57.col.2.ſo. 11.nume.6.

Compenſatio in vltimis voluntatibus aut fit cum debito neceſſario,& tunc imputatur legatũ cum debito à debitore factum ſecundum legem,de qua ibi.aut cum debito voluntario, & tunc fit compenſatio ſic diſponente teſtatore, quia vti lex eſt ſeruanda,ibi.nu.5.

Compenſatio in vltimis voluntatibus nõ reputatur ſecundum naturam compenſationis cum fiat de ſpecie ad quantitatem.quod putas verum auctor,lib.4.ſo.104.colum. 2.ſo.6. num.4.

Compenſatio tota dependet à voluntate teſtatoris legantis quicquam creditori,accedente voluntate etiam legatarij, ibid.num.7.

Compenſatio & quòd talis fuerit compenſandi animus facilius præſumitur de quantitate ad quantitatem quam de quantitate ad ſpeciem vel econtra.ibid col.4.nu.8.

Conceſſio de vno facta, quando & de alio conceſſum eſſe videtur.lib.4.ſo.120.co.2.ſo.3.nu.39.

Conceſſo caſtro cum pertinentijs veniunt molendina concedentis,lib.4.ſo.102.co.1.ſo.7.nu.43.

Conciliationẽ autem opinionum vide libr.2.fol.190.colũ.1.ſol. 14.num.22.

Concurſus,vel conflictus, & repugnantia veriſimilium coniecturarum,indiciorum,argumẽtorum, ac præſumptionum ſolent quandoq; adeſſe,adeò, vt non ſolum his non eluceſcit veritas, ſed obumbratur,& quæ reconciliatio horum conflictorum fieri poſſit & quomodo.lib.1.fol.91.colum.1.ſo.5. num.13.

Conditio an poſſit perpetuo impleri, & quid, quando tempus ſit appoſitum,lib.5.ſo.67.co.2.dub.2.nu.141.

Conditio purificata non prodeſt actori facta poſt litem conteſtatam,pendente iudicio,vt poſſit obtinere,libr.5.fol.68. col.1.num.146.

Conditio debet liquidari quòd ſit impleta,quando aliquid conditionale deducitur in iudicio, hocq; iudici conſtare debet, aliàs non ſufficeret, libro 5.fol.66. colum.1. dubit.2. num.111.

Conditio hæc expreſſa à teſtatore ſi deceſſerit ſine filijs maſculis licet videatur ſupplendum vel fœminis, tamen maſculi non fœminæ ſubſtitutum excludunt,ſecundum Bar.libr.3. ſo.109.col.1.ſo.2.nu.31.

Conditio eſt particula & adiectio quæ in omnibus ferè teſtamentis & vltimis voluntatibus appoſita reperitur, & in omnibus eorum diſpoſitionibus vel hæredum inſtitutorum, vel ſubſtitutorum, vel legatorum vel fideicommiſſorum & de ea pleni ſunt tituli & tractatus,libr.3.fol.106.col.3.ſol. 2.num.1.

Conditio eſt adiectio quæ dum pendet impedit ceſſionem diei fideicommiſſi, & fideicommiſſum totum propriè dicitur conditio.ibid.nu.2.

Conditio aſcripta in codicillis remiſſa filijs per teſtatorem in codicillis & poſita in teſtamento, in quo erat conditio fideicommiſſi reciproci inter filios ſi decederent ſine filijs, intelligitur eſſe remiſſum & caſſatum fideicommiſſum. ibid.nu.3.

Cõditio quibus verbis & verborum forma & conceptione inducatur.ibid.nume.4. conditio quotuplex ſit.ibid.ſub nume.4.

Conditio talis,eo ſcilicet inſtituto vel ſubſtituto nõ ſuperſtite,

ſubſtituit eius filios, ſuperſtite iſto admiſſo ceſſat dies fideicommiſſi pro eius filijs, libro 5. fol. 112. colum. 1. ſolut. 3. nume. 12.

Conditio appoſita, ſi deceſſerit ſine liberis, eſt nulla & nullum fideicommiſſum à monacho, vel ſacerdote in ſacris, quod intelligi debet, ſi dicatur ſine liberis ex ſuo corpore deſcendentibus vel ſine filijs. libro 2. fol. 235. colum. 2. ſolut. 2. nume. 109. & 110.

Conditio caſualis, vel mixta appoſita inſtitutioni facta à filio, vel nepote reddit teſtamentum nullum, & inualidum, limita, niſi ſuſtineatur per clauſulam codicillarem. ibidem. num. 111.

Conditio hæc ſi ſine liberis deceſſerit, inſerta fratri vel alio legitimo ſucceſſori exponitur per iuriſconſultum Sceuolam, id eſt, ſi ſine liberis deceſſerit, ex larga ſignificatione vocabuli & ex mente defuncti, maximè in conditione, licet non ſit in diſpoſitione, & ratione. libr. 3. fol. 107. col. 3. ſol. 2. num. 21.

Conditio, ſi ſine filijs, dicitur appoſita fauore grauati, & filiorum poſitorum in conditione. lib. 3. fol. 110. co. 1. ſo. 2. nume. 44.

Conditio, ſine filijs & extante conſuetudine in aliqua familia, quòd inter eos ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedãt, interpretatur mens teſtatoris. ſine filijs, id eſt, maſculis. &c. ibid. num. 47.

Conditio ſine filijs, intelligitur de maſculis, quãdo deficientib. maſculis ſine filijs ſunt ſubſtituti proximiores fœminæ. ibi. col. 2. num. 48.

Conditio continens mortem grauati, quomodocunque contigerit mors, ſiue naturaliter, ſiue ciuiliter, aut violẽter, dies fideicommiſ. cedit, & debetur fideicom. &c. libr. 3. fol. 112. co. 1. ſo. 3. nu. 17.

Conditio fideicommiſſi aliquando pluribus iniuncti, quamuis videatur eueniſſe, tamen & quandoque ſuperſunt, qui ex præſumpta mente teſtatoris excludunt fideicommiſ. ſubſtitutum. eſt ille, in quo tria hæc concurrunt. primo nimirum quod ſit de liberis teſtatoris, 2. quod ſit cohæres, vel poſitus in conditione præcedentis cohæredis fratris grauati, tertio quod ab inteſtato ſuccedat grauato, & ſubſtitutum excludat, &c. ibid. col. 2. nu. 18.

Conditio ſubſtitutionis circa natiuitatem & mortem poſthumorum caſu quo plures naſcantur, an & quãdo ſcindi poſſit, adeò vt per natiuitatem & mortem vnius ſufficiat pro ſubſtituto. ſecundum facti contingentiam. lib. 3 fol. 61. col. 2. ſo. 6. nu. 55.

Conditio, ſi moriatur, ſi decedat antequam pariat, vel habeat liberos, ſic interpretatur, quàm primum grauatus vel grauata habuit filios, deficiat conditio fideicommiſſi, etiam ſi tales filij moriantur ante patrem vel matrem grauatam, ſecto ventre in lucẽ prodito, vel naturaliter nato, & quando procedat. lib. 3 fo. 111. co. 4. ſo. 3. nu. 8.

Conditio deficit ſi dictum ſit ſi inſtitutus liberos non habuerit, per vnum filium & quare, vide & declara vt ibidem, numero 8.

Conditio ſi quis dictorum ſuorum hæredum deceſſerit ſine filijs aut nepotibus aut deſcendẽtibus ſubſtituit alios ſuperſtites, vno decedente cum filio tollitur ſpes fideicommiſſi, eſto quod ille filius dein moriatur ſine filio, quo ad ſcilicet illum primum morientem cum filio & quare ibidem & de ratione, & an & quando conditio ſemel deficta non reuiuiſcat, etiam quòd filius momento ſuperuixerit & quando ex coniecturis conditio vltra extendatur vocando filios poſitos in conditione præſertim pro agnatione conſeruanda conditione habente tractum ſucceſſiuum ibid. col. 4. nu. 9.

Conditio fideicommiſſi quando deficiat per mortem grauati cum filio, qui poſtea non ſuperuixerit, & ſic ſemel defecta conditio non reuiuiſcat etiam quòd filius momento ſuperuixerit. ibid. nu. 10.

Conditio ſi deceſſerit ſine filijs & liberis. facit grauatum eſſe ſub duplici conditione ſi ipſe deceſſerit ſine filijs, & ſui filij ſine liberis, id eſt deſcendentibus. ibid. nu. 11.

Conditio quæ eſt turpis & ignominioſa dicitur tanquam impoſſibilis eſſe de iure & pro non adiecta habetur. libr. 3. fol. 103. co. 3. ſo. 4. nu. 26.

Conditio in perſona vel in actu, quæ vel qui ex diſpoſitione legis compatitur vel ſubrogatur illi quam expreſſit teſtator poteſt impleri & in ipſa perſona, vel actu per exempla. li. 1. fol. 134. co. 1. ſo. 14. nu. 33.

Conditio habetur pro impleta quando ſtaret per eum in cuius perſona debet impleri, vel ille cuius perſona eſſet cõditio implenda conſentiret alio modo eam impleri, vel haberi pro impleta. ibid. nu. 34.

Conditio quando non poteſt impleri in forma qua teſtator expreſſit tunc per caſum & modum æquipollentem, prout erit poſſibile, poſſet impleri. ibid. nu. 35.

Cõditio, ſi deceſſerit multipliciter accipitur ac interpretatur, vt per hanc ſolam ferè ſolutionem habetur, & an & quando extiterit vel defecerit conditio. libro 3. ſol. 111. col. 1. ſol. 3. num. 1.

Conditio ſimpliciter quandoque apponitur ſi deceſſerit, tunc ſufficit mors ſimpliciter inſtituti aut grauati vt dies fideicommiſſi cedat, hocq; extraneo teſtatore non aſcendente exiſtente, quia tunc ſuppletur, id eſt, ſine liberis. ibid. nume. 2.

Conditio ſi deceſſerit ſine legitimis hæredibus intelligitur ſine liberis: & quia fuerint vere hæredes, & de omnibus intelligitur deſcendentibus ab inteſtato. ibid. nu. 3.

Conditio ſi deceſſerit ſine hæredibus maſculis deſcendentibus legitimè & de legitimo matrimonio natis interpretatur de agnatis coniunctis per maſculos, & non de legitimatis per Principem aut Comites Palatinos, quo fit vt non impediatur dies fideicommiſſi cedere & ſubſtitutum tũc non excludit & eſt communis. ibid. nu. 4.

Conditio voluntaria vbi talis eſt, quod teſtator etiam in conditione volũtaria magis inclinat, & videtur velle effectum rei quàm modum & formam implendi conditionem, hoc caſu non curatur de modo implendi, dummodo habeatur effectus, ſic prædominante voluntate teſtatoris. li. 1. ſo. 134. col. 2. ſol. 14. nu. 36.

Cõditio quæ ſit voluntaria, quæve neceſſaria, quomodo cognoſci poſſit, ibidem exponitur. ibid. nu. 37.

Conditio ad caſum ſuæ adimpletionis ſub quadã ſpecifica forma reſtringit diſpoſitionem. & certum eſt verba conditionum intelligi ſtrictè ad literam, lib. 1. ſol. 62. colum. 2. ſolu. 12. num. 6.

Conditio neceſſaria ſecundum communem concluſionem non ſtat in neceſſitate, ſed in coniecturata mente teſtatoris, vnde vbi tractatur de effectu attendendo, vel de forma ſpecifica, in his voluntas teſtatoris eſt, quæ operatur. poteſt itaq; conditio neceſſaria impleri per æquipollens, etiam ſi eſſet expreſſa cum taxatione. lib. 1. ſo. 133. co. 2. ſol. 14. nu. 29.

Conditio voluntaria debet impleri in forma ſpecifica atq; neceſſaria etiam per æquipollens, quia in neceſſaria teſtator cogitauit, de effectu, in volũtaria de forma, vt declaratur. ibid num. 30.

Conditio voluntaria formaliter in alijs. non in pupillo & furioſo, ne datio pereat, ex eorum imbecillitate, ideo ſit tutori & curatori. lib. 1. ſo. 134. co. 1. ſol. 14. nu. 31.

Cõditio, ſi naſcatur poſthumus, eſt neceſſaria inſtitutioni de eo facta & quoad ſubſtitutionẽ ei factã poſt mortem eius, nec poteſt eſſe ſubſtitutio ſine conditione & hæc conditio ſi naſcatur, tacite ineſt, ideo non dicitur voluntaria reſpe-

ctus

ſpectu capitis, impotētia, ſed potiùs neceſſaria ad caſum & voluntatis, & potentia, & quando dicatur voluntaria. lib. 3. fol. 59. col. 2. ſolu. 6. nu. 40.

Conditio mortis non exiſtentis in rerum natura vti impoſſibilis, deficiens non vitiat, quia ſufficit habitus, ſcilicet ſubiectum prædicatum. &c. lib. 3. fol. 58. colum. 4. ſolut. 6. numer. 33.

Conditio ſi deceſſit ſine filiis. adimpletur ſi grauatus efficiatur presbyter. attento effectu, quòd presbyter non poteſt licitè habere filios, plenè diſcutitur & comprobatur opin. Alex. lib. 1. fol. 131. colum. 2. ſol. 14. nu. 15.

Conditio denotat cauſam finalem, & formam denotat. ideò debet conſtare ex omnibus ſuis partibus eſſe impleta. lib. 5. fol. 66. colu. 1. dub. 2. nu. 114.

Conditio, &c. fallit ſi ex patientia hæredis pro parte eſſet impleta. quæ ita ſufficeret. ibid. nu. 115.

Conditio habeatur pro impleta ex ſcientia vtriuſque implere debentis. ſ. & eius cui debet impleri. ibid. fol. 115. col. 1. numero 116.

Conditio poteſt ſperni. quæ vel ſpe præmij, vel metu pœnæ impedire poteſt libertatem teſtandi. li. 2. fol. 237. col. 2. ſol. 2. nu. 159.

Conditio ſine filiis, exponitur quandocunque ſine aliis filiis, vt in teſtatore habente filium, habente filiam, qui filium inſtituit, & ei decedenti ſine filiis ſubſtituit ſororem, & dictā ſuam filiam, illa adiectio ſine filiis intelligitur de aliis. & non de dilecta filia. lib. 3. fol. 112. colu. 1. ſolut. 3. num. decimotertio.

Conditio hac. omnibus decedētibus ſine liberis refertur ad inſtitutos. ita vt vltimo moriente cum filia deficit conditio fideicommiſſi, ſecus ſi filia vltimi decedentis cenſetur reuocata & de ratione. ibid. nu. 14.

Conditio, ſub his verbis, maſculis exiſtentibus, exponitur ſi extabunt maſculi, & donec extabunt, & quo tempore extare debeant & de ablatiuo abſoluto facitnte conditionem, & quando in conditione poſiti non vocentur ad fideicommiſſum, ſed ſuccedant ab inteſtato, & excludunt fideicommiſſum. ibid. nu. 15.

Conditio debet impleri. vt actio detur fideicommiſſario, vel legatario ad petendum, & eius conditionis implementum petere debet. lib. 5. fol. 66. col. 2. dubit. 2. nu. 121.

Conditio, an pro parte impleri poſſit in termino præfixo, extra eum, an in totum, an impleri poſſit, ſecundum Ay. & quòd poſſit fauore libertatis ſecundum Arct. lib. 5. fol. 67. col. 1. dub. 2. nu. 127.

Conditio eſt quàmprimum adimplenda cùm poſſit, vbi non eſſet terminus ſtatutus. ibid. nu. 128.

Conditio vbi eſt & dies certa, etiamſi adimpleta haberetur conditio, tamen ante diem non datur petitio. lib. 1. fol. 130. col. 2. ſol. 14. num. 10.

Conditio aut dicitur quòd extet, aut quòd deficiat. lib. 5. fol. 119. col. 2. dub. 4. nu. 194.

Conditio vulgaris ſubſtitut. vt impleatur ab his pendet, quòd hæres non poteſt per ſe, nec per alium, vel non vult eſſe hæres. &c. lib. 5. fol. 120. col. 1. dub. 4. nu. 198.

Conditio pupillaris ea eſt, ſi pupillus in pupill. ætate deceſſerit. &c. ibid. num. 199.

Conditio fideicomm. ſubſtitut. talis eſſe conſueuit, ſi deceſſerit ſine liberis. &c. ibid. col. 2. nu. 203.

Conditionalis diſpoſitio limitans certas perſonas, vel certum tempus ſemel adimpleta non egreditur illud tempus, neque eas perſonas. libro primo, fol. 62. colum. duodecima, numero octauo.

Conditionem extitiſſe, vel non, quid ſit inſpiciendum, cuique onus probandi incumbat. libro quinto, fol. 119. col. 2. dubit. 4. numero 197.

Conditiones turpes ex diſpoſitionibus defunctorum reſelluntur, ideóque impoſſibilitas de facto reiicitur, & ea quoque iuris, quando ſciuit teſtator. lib. 2. fol. 234. col. 1. ſol. 2. num. 77. 78. & 79.

Conditiones inſtitutionis hæredum quales, & quantæ ſint. lib. 5. fol. 119. col. 2. dub. 4. nu. 197.

Conditiones reſpicientes filios naſcituros potiùs dicuntur neceſſariæ. & ideò magis attenditur effectus, quàm modus. libro tertio. fol. 60. columna ſecunda, ſolut. ſexta, numero 47.

Confeſſio teſtatoris non requirit præſentiam partis, & probat teſtatorem habuiſſe teſtamentum ſuum pro perfecto. libro primo, ſolio trigeſimo primo, columna ſecunda, ſolut. 5. num. 29.

Confeſſio patris ſufficit. libro tertio, fol. 95. colum. tertia, ſol 12. nu. 20.

Confeſſio non inducit id, quod non pendet à poteſtate confeſſionis. lib. 2. fol. 211. col. 1. ſol. 3. num. 59.

Confeſſio efficitur inualida ob errorem iuris in fideicommiſſo, & ſi ſuper tali confeſſione fundaretur ſententia detecto tali errore inualiditatis retractaretur per reſtitutionem in integrum. ibid. nu. 60. 61. & 62.

Confeſſio propria partis eſt maior. & præſtantior quacunque alia, quam litigans habere poſſit ab aduerſario, eſtque maior inſtrumento, & teſtibus quibuſcunque. lib. 5. fol. 112. co. 1. dub. 4. num. 116.

Confeſſio partis nil facit, vbi euidētia facti omnino repugnet. li. 5. fol. 113. col. 1. dub. 4. num. 135.

Confeſſio debiti à teſtatore non probat debitum, ſed ex fideicommiſſo actionem & petitionem inducit. lib. 2. fol. 235. col. 1. ſol. 2. nu. 91.

Confeſſio teſtatoris de aliquo debito importat fideicommiſſū, vel legatum, quando alio non poteſt importare. lib. 1. fol. 29. col. 1. ſolut. 5 num. 20.

Confeſſione non mutatur iuris diſpoſitio, & ſolennitas ad actum requiſita induci non poteſt. lib. 2. fol. 211. colum. 1. ſol. 3. num. 58.

Confeſſio eorum per productionem ſimpliciter inducitur, quæ continentur in ſcriptura producta eſſe vera. lib. 5. dubit. 4. nu. 75.

Confeſſus habetur pro iudicato. lib. 5. dubit. 4. num. centeſimo decimonono.

Confinia quanta poſſunt nominari cohærentia fundo. etiam paruis fundis. libro quinto. fol. 131. columna ſecunda, dubit. 4. num. 328.

Confinia demonſtrata præualent nomini proprio, menſuræ, vel qualitati fundi confinati. ibid. nu. 330.

Confinia quæ, & qualia debeant eſſe, ne reddantur obſcura. ibid fol. 132. col. 2. nu. 331.

Confundens bona diuerſa tenetur ad indicandum fines, & ad oſtendendum ſua inſtrumenta. li. 5. fol. 132. colum. 1. dubit. 4. nu. 338.

Coniectura an ex diſpoſitis & expreſſis in teſtamento, vel aliunde, & extra teſtamentum colligi & probari poſſit, maximè pro fideicommiſſo conditionali tranſmittendo ad ſuos, & pro coniectura poſitorum in conditione, quòd ſint vocati. libro primo, fol. 61. columna prima, ſolut. prima, num 6.

Coniectura mentis teſtatoris poteſt colligi & haberi aliunde ex qualitatibus, dictis, & factis extra teſtamentum. vt de tacita pupillari excludente matrem ex coniecturis. ibidem num. 7.

Coniectura ſi requiratur ad dilucidādum ambiguum aliquid voluntatis teſtatoris ſapientis diſpoſitionem extendendo, vel includendo alias perſonas quæ ſpecialiter expreſſa non ſunt, coniectura debere probari, & apparere

ex diſpoſitis in teſtamento,& non aliunde,niſi declarando, ibid.nu.8.

Coniectura vehementior ex amicitia, quàm ex conſanguinitate, qui ordo attendendus eſt ad cognoſcendum quæ ſint fortiores coniecturæ.ibidem, ex traditis in l. ſi ſeruum plurium.§ fi.de leg. 1.li.1.fol.100.col.2.ſol.4.nu.5.

Coniectura eſt veri ex aliquo alio ſic veriſimiliter ordinato accepto,ſeu reputato,& eſt propoſitio hypothetica,vt ſi hoc eſt,veriſimiliter eſt & illud.li.1.fol.80.col.2.ſol.1.nu.1.

Coniectura eſt æqua perſonarum & rerum, & rationum comprehenſio,& collectio ad vnum directa,quæ tantundē quis mouetur ad credendum affirmatiuè,vel negatiuè diſponētem voluiſſe conformare expreſſis vel nō expreſſis per eum. ibid.num.2.

Coniectura probatur diuerſimodè,vel tot teſtes requiruntur, quot ſufficerent ad probationem principalis diſpoſitionis, cùm tendat ad aliam diſpoſitionem addendo, vel diminuendo,vel corrigendo,vel alterando diſpoſitionem iam apparentem, vel tendat ad declarationem diſpoſitionis iam factæ,tunc duo teſtes ſufficiunt.ibid.nu.3.

Coniectura omnis dicitur ſemiplena probatio, & quid operetur.lib.1.fol. 82.col.1.ſol.1.nu.13.

Coniectura conſtare id dicitur,quod videtur hominibus peritis & ſapientibus quorum interpretatio habet diſpoſitionem teſtamenti ad id quod ſubtilitati iuris expreſſe repugnat,ſicut aqua profunda,ſic conſilium in corde viri, ſed homo ſapiens exhaurit illud,& magis ex facto, quàm ex iure,vel certa lege.lib.1.fol.36.col.1.ſol.8.nu.3.

Coniecturalis interpretatio non admittitur ſtāte ſtatuto prohibente interpretationem, cùm hæc non dicatur, appareat ex litera vt poſſit legi: literalis ergo interpretatio eſt quæ admittitur,quæ non poteſt dici adempta vti neceſſaria de iure naturali.li.1.fol.14.col.1.ſol.4.nu.10.

Coniecturæ & præſumptiones quæ ſint efficaciores, & quomodo hoc cognoſci poſſit,vt eſt præſumptio vehemens naturalis.quæ excludit quamlibet contrariam opinionem, & vehementiores ſunt,vt demonſtrat ordo literæ, ſpecialis præualet & præfertur generali,quæ habetur,a remotis facilius tollitur,præſumptionem adeſſe aliqualem pro vna parte eſt magni effectus,exiſtentibus hinc inde paribus probationibus li.1.fol.92.col.1.ſol.5.nu.15.

Coniecturæ quando dicantur probationes.lib.1.fol.80.colu.2. ſol.1.nu.4.

Coniecturæ in facto probandæ & allegandæ ſunt,quibus iudex poſſit moueri ad declarandum dicta quoque dubia.li.1.fol. 41.col.2.ſol.12.nu.6.

Coniecturæ ſumuntur ex his quæ fiunt ante actum,in actu,& poſt actum,& vt probent,debent eſſe probabiles,neceſſariæ & concludentes.li.1.fol.81.ſol.1.nu.11.

Coniecturæ ſufficiunt ad plenam probationem, vbi probatio à communiter accidētibus eſt difficilis,vt in probatione furti probantur,conuerſio in vtilitatem eccleſiæ, in vtilitatem minoris confinia, & rerum identitas, alióſque caſus vide ibid.quæ coniecturæ omnes in vnum concurrere, & ad vnā fidem faciendam ſimul dirigi & tendere debēt.li.1.fol.82. col.1.nu.4.

Coniecturis quod conſtat,dicitur euidenter conſtare.manifeſtum etiam dicitur apparere ex coniecturis.lib.1.fol.82.col. 1.ſol.1.nu.15.

Coniunctus ab vno latere in fideicommiſſaria, inuocato cum vtrinque coniunctis grauato, ſimul cum aliis admittitur. li.5.fol.106.col.2.ſolut.5.num.5.

Coniunctus ſanguine, ſiue cohæres, ſiue in conditione poſitus habens proinde præſumptam mentem teſtatoris excludit & ſubſtitutum pupillarem & fideicommiſſarium.lib.1.fo. 98.col.2.ſol.3.nu.5.

Conſanguineorum appellatione non veniunt baſtardi, ſed fœminæ: ſic in caſu in quo prohibita ſit alienatio, per teſtatorem fieri conſenſu conſanguineorum.lib.1.fol.99. col.1.ſol. 3.nu.14.

Conſanguineus,agnatus, vel de familia, & ſimilis probatur per tractatum inducentem quaſi poſſeſſionem conſanguinitatis,agnationis de familia,& ſimilis, ſicut filiatio, vel fraternitas,per quaſi poſſeſſionem ex tractatu probatur cōtrario non oſtenſo.li.5.fol.121.col.2.dubit.4.num.222.

Conſanguineus, vel propinquus in hac ſpecie accipitur vſque ad ſeptimum gradum.li.1.fol.99.col.1.ſol.3.nu.12.

Conſanguinitas perſonarum declarat ambiguam diſpoſitionem circa perſonas,de quibus teſtator ſenſerit.lib.1.fol.97. col.2.ſol.3.nu.1.57.

Conſanguinitas in gradu remotiori quomodo poſſit probari, cùm non viuant homines, qui cognouerunt iſtos antiquos, & quod probetur per teſtes,qui audierunt.li.5.fol.123.col. 1.dubit.4.nu.138.139.

Conſanguinitas quomodo probetur,per quos poſſit probari.li. 1.fol.99.col.1.ſol.3.nu.1.

Conſenſus partium eſt ſequendus in iudiciis,vbi quid expediēt. li.5.fol.110.col.1.dub.4.nu.86.

Conſilium poteſt licitè dari his,qui nolunt teſtamenta condere,dummodo validè rectè ordinandi & componendi teſtamenta.li.3.col.1.ſolut.1.nu.14.

Conſilium de quo in l.Lucius,la 2.ff.de hæred. inſt. neceſſitatem fideicommiſſūmque non importat, cum non neceſſitet. li.5.fol.97.col.1.ſol.2.num.5.

Conſilium pro teſtibus examinandis.li.5.fol.107.col.1.dub.4. nu.21.

Conſortes ad quos teſtator vult bona peruenire,ſunt,& dicūtur de agnatione teſtatoris, & quomodo intelligantur de agnatis teſtatoris,& de propinquioribus,cùm inter eos ſint gradus.li.3.fol.90.col.2.ſol.11 nu.20.

Conſortes de patrimonio,id eſt,de agnatione vocati per ſtatutum,intelliguntur legitimi ex parte patris & non legitimati.lib.5.fol.123.col.2.dub.4.nu.249.

Conſuetudo circa quæ vertatur, & quomodo probetur.lib.1. fol.37.col.2.ſol.11.nu.3.

Conſuetudo circa teſtamenta vt plurimum declaratiua, ſeu interpretatiua,& non correctiua, & pro ea probanda & inducenda non requiritur præſcriptio legitima, ſed ſufficit per aliquos actus apparere ita fuiſſe ſeruatum, & intellectum,& illud etiam tunc debet admitti,lib.1.fol.39.col.2. ſol.11.nu.8.

Conſuetudo interpretatur voluntatem teſtatoris in ſuo municipio,dátque intellectum, & modum quendam ſignificandi vocabulis,& habet vim interpretatiuam,adeò vt nō præſumatur teſtatorem velle,quod conſuetum non eſt fieri. lib.1.fol.38.co.1.ſol.11.nu.1.

Conſuetudo cum ſit,quid facti,debet probari ab allegante eā, li.5.fol.106.col.1.dub.4.nu.10.

Conſuetudo alicuius rei,vel facti declaratoria probatur ex inſpectione plurium inſtrumentorum.li.5.fol.109.col.2.ſol. 2.nu.34.

Conſuetudo priùs attendenda eſt patrisfam. teſtatoris, deinde regionis,& hæc conſuetudo interpretatiua non requiritur eſſe præſcripta.li.1.fol.120.col.1.ſol.9.nu.2.

Conſuetudo patrisfam.teſtatoris,quando non debeat attendi. vide ibidem tres limitationes.ibid.nu.3.

Conſuetudo non valet contra conſtitutionem prohibitiuam, vel diſpoſitionem maximè habentem decretum, quod &c. li.3.fol.15.col.3.ſol.4.nu.19.

Conſulens quandoque adducit, non multùm pertinentia ad colorandum conſilium.lib.5.columna prima, ſolut.11. numero 21.

Contem-

Conſultores & ordinatores teſtamentorum iam adfuiſſe apparet. lib.3.colu.2.num.1.

Contemplatio plures inducit effectus, vt quòd hæreditas ſeu legatum ſpectet non ad eum, in quem verba ſunt directa, ſed in quem directa eſt intentio, & pro cuius contemplatione factum deprehenditur teſtamentum: item ſi deficiat perſona, ſeu locus, in quem verba diſpoſitionis ſunt directa pro contemplatione alterius, non deficit tamen diſpoſitio, quin eo modo quo poßit ſortiatur effectum, pro cuius contemplatione facta eſt: item facit mutare naturam rei, & inſtitutio, legatum, ſeu alia diſpoſitio facta contemplatione alicuius certæ infirmitatis & certi temporis non operatur ſecuto caſu ex alia infirmitate vel alio tempore. lib.1. fol.114.col.2.ſol.6.num.22.

Contemplatio eſt mens tacita & veriſimilis coniectura præſumptæ voluntatis: valet enim contemplatio ad interpretandam voluntatem teſtatoris. lib.1. fol.111. colum.2. ſolu. 6.nu.2.

Contemplatio eius eſt cuius commodum principaliter reſpicit diſpoſitio teſtatoris, & illud dicitur ordinari fauore alicuius, quod fit principaliter eius fauore, & non ſecundariò. lib.1.fol.112.col.1.ſol.6.num.8.

Contemplatio principaliter id reſpicit, ad quod intentio teſtatoris dirigitur, dando, proſpiciendo, vel magis prouidendo. lib.1.fol.111.col.2.ſol.6.num.4.

Continuatio multùm confert ad intelligentiam legum, & materiæ iuris. lib.1.fol.133.col.2.ſol.14.nu.28.

Contractus factus contra d ſtatutum, quòd non fiat alienatio quouis modo in forenſem, non firmatur iuramento, cum ſeptem limitationibus, & vna ampliatione. lib.2.fol.156. col.2.& inde. ſol.4.num.157.vſque ad 169.

Contractus vnius ſola voluntate non reuocatur, ſed teſtamentum ſic. lib.2.ſolut.3.num.7.

Contractus procuratoris tenet vigore mandati, etiam quòd de ipſo mandato non fuerit facta mentio. lib.4.ſolut.5.num. 15.382.

Contractus ab initio ſunt voluntarij, & ex pòſt facto neceſſarij, adeò quòd altera parte inuita non poſſunt reuocari. ſed voluntates vſque ad extremum vitæ reuocari poſſunt. lib. 2.fol 182.col.1.ſolut.12.ſub nu.1.& 2.

Contractus correſpectiui qui dicantur. li.2.fol.189. colum.2. ſol.14.nu.15.

Contractus celebratus per minores ſine conſenſu conſanguineorum, & iuxta formam ſtatuti de contractibus minor. valet, vbi apparet de fauore & vtilitate minorum vel inuberum. lib.3.fol.39.co.2.ſolut.2.num.10.

Contractus dependet a conſenſu duorum. li.2.fol.138.col.1.ſol. 3.num.7.

Contraria & repugnantia dicuntur, quorum finis eſt contrarius & compatibilis. lib.1.fol.53.col.2.ſol.7.nu.5.

Contrarietas in doctore facit quòd minus ei credatur. lib.1.fo. 71.col.1.ſol.8.nu.3.

Contrarietas eſt euitanda in interpretatione voluntatis teſtatoris, quod procedit etiam in ſtatutis, in confeßionibus, in inſtrumentis, in teſtibus, in articulis & ſententiis, & generaliter in qualibet diſpoſitione etiam verba impropriando. lib.1.fol.55.colu.1.ſol.9. nu.2.

Contrarium probatum eorum, quæ dixerunt deputati, vel vt teſtes, vel vt arbitratores a teſtatore, nihil valent eorum dicta, ſicut dicta teſtatoris probata erronea non valent etiam iurata, & inique ſe agendo in declarando, talis declaratio reducitur ad arbitrium boni viri. lib.1.fol.28.col.1.ſolut. 5. nu.14.

Contrarius vel ſibi diſcors quis non eſt ita faciliter, & nõ præſumitur ſe ipſum corrigere, ſicut diuerſi adinuicem facilius ſunt diſcordes. lib. 1.fol.133.col.1.ſol.14.nu.26.

Conuenientia circa perſonas & res præbet declarationem. lib. 1.fol.118.col.2.ſolut.8.nu.8.

Conuenientia loci hoſpitalis, & eius hoſpitalis & pauperum legatum alimentorum interpretatur & declarat. ibidem, nu.9.

Copula, non, mutat nec alterat naturam & vim nominis collectiui liberorum comprehendentis propriè omnes deſcendentes, vſque maximè ad trinepotem, ſed potius auget, eſtque continuatiua, & in quolibet copulatorum verificatur. lib.3.fol.50.col.3.ſol.5.nu.46.

Copula, non, attenditur, ſed mens teſtatoris in materia fideicommiß. ſubſtitutionis poſt mortem copulatam plurium grauatorum adinuicem maximè ſubſtitutorum, cum neceſſariò facta cenſeatur vltimo decedenti, & plurale reſoluitur in ſingulare: ſufficit enim quòd in vno mors verificetur, & de materia latè vide lib.3.fol.58.col.4.ſolut.6.numer.35.

Copulatiua oratio operatur in eo in quo poteſt, licet non operetur in ſuperuacuo, & ſic in impoßibili. lib.3. fol. 59. colu. 1.ſolut.6.nu.37.

Copulatiua reſoluitur in diſiunctiuam pro ſaluanda mente teſtatoris. ibid.col.2.nu.37.

Copulatiua inter incompatibilia reſoluitur in diſiunctiuam, li.2.fol.175.col.1.ſol.10.nu.76.

Copulatiua quando exponatur ad euitandam repugnãtiam, & alia in propoſito. li.1.fol.59.col.1.ſol.7.nu.7.

Corda hominum ſunt nota prudentibus per indicia & coniecturas. li.1.fol.81.col.2.ſol.1.num.10.

Corpus, & res dicitur conſtare per duas demonſtrationes, quæ rei congruant, licet plures aliæ ſint appoſitæ, quæ non congruant lib.5.fol.131.col.1.dub.4.nu.326.

Correcta, ſi poſſent diſponi vt in codicillis, ea vti vltima ſunt obſeruanda, numero 21. in cæteris non reformatis, nec mutatis, rata remanet prior diſpoſitio in teſtamento facta. li. 2.fol.170.col.2.ſol.10.nu.22.

Correctio euitanda in ſtatutis, in inſtrumentis, in ſententia, & in contractibus, quia in dubio mutatio voluntatis non præſumitur, intellige, & declara hanc regulam, vt per Alciat. lib.1.fol.55.col.1.ſolut.8.nu.4.

Creditor poteſt retinere rem ſibi obligatã ad ſuas manus peruentam ex tenuta inualida, vel ex primo decreto. li.2.fol. 94.col.2.dub.3.nu.118.

Creditor habens domum debitoris pro debito pignoratam, legans in teſtamento eandem domum debitori, præſumitur ſolùm grauatus hæres, vt liberet debitorem à pignore, remanentem tamen perſonali actione. lib.3.fol.102.col.3. ſol. 4.nu.23.

Creditoribus magis fauetur in executione, ſed in interpretatione magis legatariis. libro ſecundo, fol.138. col.2.ſolut.3. nu.11.

Criminoſus ſuſpectus, nec vilis, etiam leui macula aſperſus, nõ probant teſtamentum propria cauſa. libro 4. ſolut. 4. numero 9.

Crudelis eſſet interpretatio ad ſubuertenda defunctorum iudicia, niſi tendat ad fraudandum legem. lib.1.fol.12.colum. 2.ſol. 3.num.4.

Cumulus allegationum, & per antiquiores & recentiores iuriſconſult. vſitatus oſtenditur. in proœm. lib.1.fol. 4. colu. 2.num.18.

Cumulus allegationis videtur conuenire, ad quas ſit remißio, quando remißiuè loquatur de aliquo articulo. in proœm. lib.1 fol.5.col.2.num.26.

Cupidi auri oblati ſic applicantur clientulo, vt non ſint intenti ſoli veritati, in his tamen non eſt diuinandum. libro primo, folio duodecimo, columna prima, ſolutione ſecunda, numero octauo.

Damna-

D

DAmnatus ad ſoluendam tantam pecuniam, quanta eſt æſtimatio talis rei, poteſt dare rem, vel ſoluere æſtimationem. li.1.fol.23.col.2.ſol.4.nu.12.

Damnatus ad perpetuos carceres eſt incapax relicti. Item damnatus perpetuò ad triremes. li.2.fol.213.col.1.ſol.1.nu. 6.& 7.

Damnatus in opus metalli fodiendi relicti eſt incapax actiuè & paſſiuè teſtandi. lib.2.ibidem, ſol.1.nu.8.

Dare alicui vel alij de voluntate illius, non æquipollēs, ſed idem reputatur. lib.1.fol.134.col.1.ſol.14.nu.32.

Debitum priùs inexigibile fit exigibile, ſic legatum creditori per actionem ex teſtamento. lib.2.fol.235.col.1.ſol.2.numer.92.

Declaratio quæ poſſet recipere variationem in tempore, non poteſt fieri ante tempus. li.1.fol.69.col.2.ſol.4.num.3.

Declaratio non diſponit, ſed diſpoſitum detegit. li.1.fol.66.col. 2.dub.5.nu.2.

Declaratio facta à deputato per teſtatorem, vti facta à teſtatore habebitur & ſuo teſtamento, cuius auctoritas per annum durat, & plus fidei ea non meretur, quàm teſtator ipſe mereretur. li.1.fol.29.col.1.ſolut.2.num.23.

Defectus inſtitutionis hæredum in teſtamentis ſuppletur per clauſulas per notarios apponi ſolitas, vel codicillarem, vel omni modo meliori, vel per licentiam adſcriptam extendendi ad conſilium ſapientis. lib.1.fol.3.col.1.ſol.1.nu.12.

Deficere dicitur non ſolùm per viuentium & natorum mortē, ſed etiam per non natorum, & non exiſtentium deſinentiam, & carentiam. lib.3.fol.92.col.1.ſol.11.nu.48.

Demonſtratio fit per coniecturas eius quod conſiſtit in animo alicuius, & in tali non eſt neceſſaria plena probatio. lib.1. fol.82.col.2.ſol.1.num.16.

Diſponens, vel arbitrans à teſtatore deputatus non plus fidei meretur, quàm ipſe teſtator. li.1.fol.28.col.1.ſol.1.num.12.

Deſcendentes, vbi aliter non appareat teſtatoris voluntas, in ſubſtitutionibus fideicommiſſariis vocati veniunt, tam de agnatione nulla differentia ſexus habita, in infinitum, & eſt nomen collectiuum plurium graduum ac perſonarum, & quo ordine veniunt, etiam ex ſtatuto, & vltra decimum gradum, ánve requirant quòd ſint hæredes. Et quando hæc declaratio, deſcendentes, non dicatur in infinitū, ſed tantùm pro filiis ſumatur. li.3.fol.90.col.3.ſol.11.nu.24.

Deſcendentia filiorum primi, ſecundi & vltimi defuncti probatur per inſtrumenta publica eorum teſtamentorum & aliorum actuum. li.5.fol.122.col.1.dub.4.nu.227.

Detrahi dicitur, quòd ſit de ſolennibus. Amplia etiam ſi ordo formalis peruertatur. li.2.fol.154.col.2.ſol.4.nu.130.

Deus ſecretorum eſt cognitor & iudex. li.1.fol.46.col.2.ſolu.13. nu.32.

Dicenda ſunt & in conſiliis, & iudicando, quæ vulgi aures nō offendant. li.2.fol.154.col.2.ſolut.4.nu.132.

Dictio, quondam, vel olim, in inſtru. vel ſcript. poſita pro demōſtranda perſona &c. indicat hanc perſonam eſſe mortuā. li.5.fol.128.col.1.dubit.4.nu.178.

Dictio, quaſi, eſt ſimilitudinis. lib.1.fol.133.col.1.ſol.14.nu.24.

Dictio, ſed, eſt aduerſatiua, poteſt tamen poni ac exponi aliàs prout eſt neceſſarium. ibid.nu.25.

Dictio, liberè, excludit omnem contradictionem, requiſitionē, vel impedimentum alicuius. li.2.fol.148.col.2.ſolu.4.numer.77.

Dictio, etiam, inter alias copulatiuas pro copulatiua ponitur, implicat & copulat ſenſum eundem in facto & in iure, & quòd ſit aduerſatiua, cum copula, &, denotet idem ius. lib. 2.fol.65.col.4.ſol.7.nu.17.

Dictio, velut, frequentiùs ſignificat ſimilitudinem, non ipſam planè veritatem. li.3.fol.70.col.1.ſol.8.num.25.

Dictio vniuerſalis, omnis, comprehendit occaſionem & indigētiam eo in caſu etiam leuiſſimam, & importat cauſam quamcunque remotiſſimam. lib.4.fol.80.col.1.ſol.8.nu.86.

Dictio, tunc &, eo caſu in fideicommiſſis & ſubſtitutionibus fideicommiſſariis poſita, quòd non operetur contra mentem teſtatoris, quin ſubſtitutus ſuccedat vltimo decedenti, & alter non poſſit ſuccedere, & quomodo, vide & declara. lib.3.fol.107.co.1.ſol.2.nu.11.

Dictio, vt, modum ſignificat. li.2.fol.100.col.2.ſol.14.nu.23.

Dictio, firmiter ſignificat præciſum firmúmque factum conſiſtere, & non ſubiectum obligationi. li.3.fol.79.col.2.ſol. 2.nu.9.

Dictio quolibet modo, maximam vim generalitatis habet. li.2. fol.149.col.1.ſol.4.nu.80.

Dictio, donec, habet plus diſpoſitionis & naturæ, quàm dictio, Si. li.3.fol.74.col.2.ſol.10.nu.9.

Dictio, plerunque, dicitur regulam inducere. li.1.fol.113. colu. 1.ſol.6.nu.15.

Dictio, in omnibus, appoſita in inſtitutione hæredis eſt vniuerſalis, omnia includens, ac ſi expreſſa eſſent ſingula, & habetur pro hæredis inſtitutione cum omni verbo diſtributiuo. li.3.fol.4.col.3.ſol.1.nu.4.

Dictum vel factum alicuius attenditur in his quæ dependent ab animo eiuſdem, cuius dicto ſtatur. Et ſtatur dicto hæredis de animo, primi hæredis defuncti quòd adierit. lib.5.fol. 29.col.2.dubit.3.num.41.& 42.

Dictum Doctoris debet intelligi ſecundùm legem allegatam. lib.5.fol.63.col.2.dub.2.nu.76.

Dies interpellat pro homine. Et quando nō interpellet, vt quia dilatio eſſet nimis breuis. lib.5.fol.69.col.2.dub.2.nu.180.

Dies diuerſis reſpectibus dicitur certa & incerta. lib.3.fol.79. col.3.ſol.3.nu.5.

Dies non currit impedito, quando tacitè dies ineſt ex iuris diſpoſitione. lib.5.fol.72.col.1.dub.2.nu.234.

Differentia inter merum, & mixtum executorem; quænam ſit. lib.5.fol.30 col.2.dub.2.nu.46.

Differentia inter donationem cauſa mortis, vel inter viuos etiam tacitè, & vbi non eſſet facta mortis mentio. lib.2.fol. 186.col.2.ſol.13.ſub 9.10.11.12.13.& 14.

Differentia inter vera legata, & fideicommiſſum remiſſiuè. li.2.fol.165.col.2.ſol.9.nu.3.

Diffinitio eſt in iure fallax. lib.2.fol.136.col.1.dub.1.num.5.

Diffinitio generalis verum facit apparere, non ſic apparet per ſpecierum enumerationem, doctrináque debet eſſe generalis, vt poſſit vbicunque poſita comprehendere. lib.3.fol.41. col.3.ſolut.1.nu.6.

Dilatio probatoria à iudice præfixa dicitur ſua interlocutoria. lib.5.fol.11.col.1.dub.4.nu.87.

Diminutiua ſaltem importat quod eſt minus. lib.2.fol.135.co. 1.ſolut.10.nu.77.

Diſcuſſio non eſt prætermittenda eius, quod eſt neceſſariū pro intellectu materiæ. li.2.fol.171.col.1.ſol.10.nu.31.

Diſcuſſio, an quis ſit hæres, vel eſſe velit hæres grauati, tunc demum eſt fienda, cùm hæres grauatus reſtituere fideicom. deceſſit eo non reſtituto ſaltem verbo, & nullo apparente eius hærede, à quo peti id poſſit. li.5.fol.81.col.1.dubit.2.numer.362.

Diſponendi facultas de rebus ſuis cuilibet eſt permiſſa liberè, limita vt hic remiſſiuè licet. li.2.fol.231.col.2.ſol.1.num.1.

Diſponere quis dicitur per verbum inſtituo, relinquo, lego, & ſimi. li.2.fol.158.col.2.ſol.5.nu.4.

Diſpoſitio conditionalis non operatur ad agendum, niſi conditione prius adimpleta. li.5.fol.66.col.1.dub.2.nu.110.

Diſpoſitio teſtatoris etiam iurata adaptanda ad caſus poſſibiles, non autem impoſſibiles. ibid.nu.91.

Diſpoſitio tacita dicitur ſubauditus intellectus. Et qui indirectè

rectè colligitur.li.2.fol.162.col.1.
Diſpoſitio eſt fauorabilior in vltima voluntate, quàm in contractu & inter viuos, quæ ſunt frequentiora. ſunt fauorabiliora in promiſſis.li.1.fol.65.col.2.fol.12.nu. 28.
Diſpoſitio facta in teſtamento & in codicillis, debet interpretari, ne contradicat, ſed concordetur, ſed ſi contradictio euitari non poſſet, ſtaretur diſpoſitioni in codicillis, vti poſtremæ, lib.2.fol.170.col.2.fol.10.num.24.
Diſpoſitio ſtatuti fortior eſt, quàm teſtatoris, vbi de excluſione à ſucceſſione, & à legitima agitur. amplia li.2.fol. 160. col.2.fol.5.nu.45.
Diſpoſitio expreſſa verbis generaliter tantum operatur, quantum verbis ſpecialibus. Limita.li.2.fo.161.col.1.fol.5.nu.49.
Diſpoſitio regulariter non trahitur ad ignorata.lib.2.folut.3. num.7.
Diſpoſitio ſuſtinetur ex modicis licitis, ſi plures ſimul illiciti exprimuntur.li.2.fol.123.col.2.fol.1.nu.32.
Diſpoſitio dicitur propriè quæ in vltima ſit voluntate. Rebuffus in cõcordatis.pag.343.Ruin.cõſ.131.in 2.Pariſ.conſ. 33.nu. 57.in 3. vol. Gozad.conſil. 104.num.6. Vtrius communis opinio.ver.diſponere.ibi communem dicit. Licet poſſit importare actum valere inter viuos.li.2.fol.158.colu.1. fol.5.nu.1.& 2.
Diſpoſitio vt operetur, alia non ſubſiſtente cauſa, refertur etiã ad futurum.li.2.fol.10.nu.41.42.
Diſpoſitio teſtatoris facta ed executionem legalis diſpoſitionis debet interpretari, ac intelligi ſecundùm legis diſpoſitionem.lib.2.fol.160.col.2.fol.5.nu.39.
Diſpoſitio tacita quænam ſit. Et in quibus habeat locum expreſſum, & non tacitum, & ſimilia.li.2.fol.161.col.2.folu. 5.ſub nu.54.55.
Diſpoſitio hominis in dubio verificatur, & procedit in caſu vero, & non ficto, ſaltem non habente eundem effectum cum caſu vero.lib.2.fol.160.col.2.fol.5.nu.36.
Diſpoſitio ſe ad aliam referens, debet intelligi ſecundùm naturam & conditionem illius, ad quam ſit relatio. lib.2.fol. 1.nu.239.
Diſpoſitio teſtatoris reſpicit præſentia.li.2.fol.160. col.1.fol. 5. nu.33.
Diſpoſitio vt operetur, alia non ſubſiſtente cauſa refertur etiam ad futurum.li.2.fol.172. col.1.fol.10.nu.42.
Diſpoſitio eſt inutilis, quando relatio fit ad teſtamentum, puta matris, quod continet conditionem, vel declarationem aliquam de præterito, vel præſenti quod verè nõ appareat. lib.2.fol.1.nu.245.
Diſpoſitio expreſſa teſtatoris tripliciter ſumitur.lib.2.fol.161. col.1.fol.5.nu.47.
Diſpoſitio ex capite fideicommiſſi, quando valeat vitiata priuatione.lib.2.fol.237.co.1. fol.2.nu.38.
Diſpoſitio legis, quando ab hominis diſpoſitione diſcernatur, remiſſiue hic.lib.2.fol.160.col.2.fol.5. nu.41.
Diſpoſitio circa vnum defectum non porrigitur ad alium. li.2. fol.147.col.2.fol.4.nu.70.
Diſpoſitio cum reſpiciat vnum, & charitas, & amicitia vigeret inter teſtatorem & perſonam vocatam in diſpoſitione attendenda ſit illa circa ampliationem & declarationem habendam ratione affectionis perſonæ nominatæ in diſpoſitione pro modo dilectionis.li.1.fol.100.col.2.fol.4.nu.4.
Diſpoſitione ſit ſtrictis late interpretantur contra naturam. li.2.fol.224.col.1.fol.1.nu.42.
Diſpoſitio ſi caret quatuor his ſubſtantialibus, nihil operatur, quæ nullo modo poſſunt intelligi, vel ſuppleri. lib.2.fol. 156. col.2.folut.5.nu.5.
Diſpoſitio teſtatoris, & ſi ſit exorbitans & reprehenſibilis, tamen ſeruari debet.lib.2.fol.5. nu. 23.
Diſpoſitio ſemper eſt intelligenda ſecundùm perſonæ qualitatem ad quam refertur.lib.1.fol.21.col.2.fol.3.nu.16.
Diſpoſitio teſtatoris vt lex eſt ſeruanda.lib. 1.fol.56.col. 2.fol. 10.num.10.
Diſpoſitio teſtatoris, etſi ſit exorbitans & reprehenſibilis, tamen ſeruari debet. lib.2.fol.59.col.2.folut.4.num.23.
Diſpoſitio teſtatoris debet in dubio trahi, & interpretari ad caſum magis neceſſarium, vt ad ſubſtitutionem directam, quæ eſt magis neceſſaria, quàm fideicommiſſaria.lib.1.fol. 123.col.2. fol.12.nu.3.
Diſpoſitiones principis, teſtatoris, ac ſtatuti in aliquibus æquiparantur. li.2.fol.160.col.2. fol.5.nu.42.
Diſpoſitiones legales quænam ſint.lib.2.fol.159.col.2.folut. 5. nu.78.
Diſpoſitum ab executore dicitur diſpoſitum à teſtatore. lib. 5. fol.17.col.1.dub.2.nu.31.
Diſpoſitum ſi à teſtatore exequatur in vita ipſius. lib.2.163. col.1.fol.6 num.7.
Diſtributiua, quiſquis hæres erit, &c. vno hærede inſtituto, qui habet inter plures diſtribuere, cum non poſſit referri ad inſtitutum, ſolùm comprehendit venientes ab inteſtato. lib.2.fol.226.col.2.fol.2.dub.2.nu.16.
Diuerſitas perſonarum, factorum, & rerum, facit in iure diuerſa, & alia cenſeri. li.1.fol.60.col.2.dub.5.nu.5.
Diuerſitas punctorum facit emanari diuerſum conſilium. lib. 1.fol.72.col.2.fol.3.nu.14.
Diuiſio fit à fratre maiore, & minor eligit, & dicitur maior, qui diutiùs adminiſtrauit, & non maior natu.lib.3.fol.22. col.3.fol.1.nu.27.
Diuiſio rerum hæreditariarum præſinitur facta, quando hæredes pro diuiſo res ipſas longo tempore poſſederunt ſeparatas, & eſt communis opi. quod declara & limita, vt ibid. num.28.
Diuiſio quando eſt facienda inter fratres vel ſorores, ſimul cũ familiis habitantes etiam diſparibus & patrimoniis non æqualibus, acerbè & ſcrupuloſe non eſt agendum, & quomodo fiat tam inter fratres vrbanos, quam rurales, & res corporales, quam incorporales diuidi quomodo poſſint. ibidem col.ſeq.nu.27.
Diuiſio dicitur deſtruere.li.3.fol.91.col.1. fol.11.nu. 20.
Diuiſio portionum inter filios vel hæredes ea attenditur, quæ & qualitatis eſt facta à patre vel teſtatore, modo quartam Falcidia & filiorum legitimam non diminuat, & quando importat vltimam voluntatem, & vim habeat vniuerſalis inſtitutionis, de qua quæ filio facta. & veniant in reſtitutione fideicommiſſi, & nulla eſt, ſi de vno filio non ſit facta mentio in diuiſione.li.3.fol.23.col.2.fol.2.nu.6.
Diuiſio facta de fructibus inæqualiter à teſtatore inter plures legatarios vnius fundi, non facit quod ſic proprietas inæqualiter diuidatur.ibid.nu.7.
Diuiſio quando ſpecialis & bonorum aſſignatio per patrem ſit facta inter filios plus vni quam alteri aſſignando, cuilibet diſtribuendo certam quotam, puta tertiam, vel quartam partem hæreditatis ſecundum filiorum numerum. ibidem col.3.nu.8.
Diuiſio hæc ſapit vim vltimæ voluntatis: ideò poterit à patre ſemper reuocari, firma manente parte non reuocata, in hiſque partibus ceſſat obligatio euictionis, ſi qua pars fuerit euicta.ibid.nu.9.
Diuiſio facta à patre inter filios quando ſit irreuocabilis, accedente tunc iuramento, cum ſine eo vbi donat. nulla eſſet niſi facta de omnibus bonis, ſine reſeruatione aliqua teſtãdi, quia nec cum iuramento, quæ reſeruatio debet eſſe libera, & quomodo, vide latiùs ibid. col.2.
Diuiſio facta reſeruatione per patrem proteſtando, & teſtando filios præfatos inſtituat in omnibus bonis, eos fideicommiſſo grauando ſine filiis decedentes, vno ſic grauato,

vel aliis volentibus legitimam eorum ſine onere, hæreditatem paternam vel repudiare, vel cum beneficio l. & inuentario accipere, an & quando bona prius à patre habita debeant in legitimam imputare. ibid. col. 4. nu. 11.

Diuiſione facta inter fratres vel cohæredes communiter bona poßidentes, præſumitur recommunio. lib. 3. fol. 22. colu. 4. ſolut. 1 nu. 30.

Doctor antiquus non debet dedignari ſequi ſententiam Doctoris iunioris bene dicentis, non tamen fienda eſt illatio, talis Doctor eſt vltimus, qui omnes antiquos vidit Doctores, ergo melius ſenſit. in proœm. lib. 1 fol. 6. col. 2. nu. 33.

Doctor quando vti debeat cumulo allegationum, quando non in proœm. lib. 1 fol. 5. col. 2. nu. 22.

Doctor debet intelligi ſecundum legem, quam allegat. li. 2. fol. 154. col. 1. ſol. 4. num. 125.

Doctor interpretans in eadem cauſa, & in eodem teſtamento, qui poteſt interuenire tripliciter, aut conſulendo, aut aduocando, aut iudicando. & in his tribus ſic eſſe debet, in cõſulendo cautus, in patrocinando fidelis, in iudicando iuſtus, lib. 1. fol. 70. co. 2. ſolut. 8. num 7.

Doctor aduocando interueniens dicitur etiam quodammodo interpretari. ibid. nu. 8.

Doctor interpretans in cauſa diuerſa poteſt mutare & tenere opinionem, quæ ſibi magis placet, cum in nullius detrimẽtum vertatur: ſecus ſi in alterius præiudicium verteretur, niſi ſuum eſſet dedecus ob erubeſcendam varietatem iudicij. & maxime vbi non reddat rationem probabilem contrarietatis. li. 1. fol 71. col 1. ſol. 8. nu. 1.

Doctor pertranſeundo cum gl. vel deciſione aliqua, videtur eã approbare in proœm. li. 1. fol. 7. col. 1. nu. 27.

Doctor debet intelligi ſecundum legem, quam allegat. li. 2. fol. 147. col. 1. ſol. 4. nu. 60.

Doctor aduocando poſtquam ſententiam ſuam vni parti propalauit, & patrocinium præſtare cœpit, eam nullo modo reuocare poteſt ſuam partem deſerendo, aduerſam adiuuãdo, nam vti præuaricator eſſet puniendus. lib 1. ſol. 72. col. 1. ſolut. 8. nu. 12.

Doctor conſulendo voluntariè vni parti, ſi ſibi punctus facti varietur, poteſt mutare & variare interpretationem, & conſilium ad gratiam alterius partis. ibid nu 13.

Doctor conſulendo voluntariè vni parti, ſi ſibi non varietur punctus facti, & cognouerit certè ſe erroneum conſilium dediſſe, non vertente tamen alterius præiudicio, poterit tale conſilium reuocare errorem corrigendo. ibid. colum. 2. nu. 15.

Doctore conſulendo deciſiuè ex commißione iudicis vel partium, ſicq; iudicando quodammodo non poteſt variare ſeu mutare conſilium, ſi errauerit. & de hoc plura ibidem. num. 16.

Doctores conſulentes omnimodo debent cauere à variationibus, tanquam ab igne ob linguarum malignitatem etiam in quocunque caſu. lib. 1 fol. 73. co. 1. ſol. 8. nu. 17.

Doctores & magiſtros oportet omnino adeſſe, qui caſus nouos & dubios legendo, conſulendo, iudicando declarent, quorũ opiniones ſeruantur, & poſſunt tam legum, quam canonũ argumenta adaptare ad non prouiſos caſus, & eos decidere. in proœm. li. 1. fol. 3. co. 2. num. 4.

Doctores noſtri cùm dicant in ſcriptis ſuis ita ſeruari de conſuetudine, videntur probare, ſicut priſci iuriſconſulti dicentes, & hoc iure vtimur, & noua & pulchra ratio eſt. li. 1. fol. 30. colu. 1. ſol. 11 num. 11.

Doctores aſſerentes de conſuetudine, ſeu communi vſu loquendi in ſcriptis, an abſque alia probatione conſuetudinem probent, magna eſt altercatio inter Doctores, & quòd ſtetur, donec probetur contrarium, & ita eſt communis opinio. lib. 1. fol. 39. col. 2. ſol. 11. num. 9.

Doctores Gallici ſolent præ cæteris miſcere cum ſcriptis legalibus ad legationes diuerſarum ſcripturarum & authorum: at in hoc genere allegandi omnes alios ſuperat Andreas Tiraqu. l. in proœm. lib. 1. fol. 5. col. 1 nu. 20.

Doctores poſſunt interpretari voluntatem teſtatoris, & in lecturis, & in conſiliis, modo verbis, modo eius menti adhærẽtis. lib. 1. fol. 36. col. 1. ſol. 8. ſub nu. 1.

Doctori quantumuis magno non creditur, niſi dictum ſuum probet per legem, vel alio modo. Quinimmò nec gloſſæ ſine lege. in proœm. li. 1. fol. 4. colum. 1. nu. 15.

Doctori cuilibet ſtudioſo expedit multos libros habere, naturali ſic neceßitate cogente, donec durat legalis hæc ſcientia. in proœm. lib. 1. fol. 3. co. 2. nu. 10.

Doctoris opus non legentis, & non originarij ciuitatis, in qua vigeat ſtudium ſed practicæ incumbentis, an tanti æſtimãdum ſit, quanti Doctoris legentis, vel originarij ciuitatis. vide ibi multa diſcurſa de excellentia practicæ. in proœm. lib. 1. fol. 6. col. 2. nu. 32.

Doctorum relationibus paßim fiẽdum non eſt, ſed in fonte ſpeculari oportet, vnde oriuntur deciſiones. lib. 1. fol. 114. col. 1. ſol. 7. num. 20.

Dolus futurus per quæcunque verba generalia non poteſt remitti. lib. 2. fol. 232. col. 1. ſolut. 2. num 20.

Dolus præteritus quando veniat in hæreditatis petitione. lib. 5. fol. 76. colu. 2. dub. 2. nu. 304.

Dolus alterius alteri nocere non debet. lib. 5. fol. 9. colu. 2. ſol. 1. nu. 84.

Dolus veniens ab inteſtato contra teſtamentum patris dolo conditum, pro eius annullatione quaſi neceſſe habet ſupplicare principi. ibid. nu. 85.

Dolus tuus ſicut nocere mihi non debet, ita non debet eſſe cauſa mei lucri. li. 5. fol. 10. col. 1. nu. 86.

Domeſtici vocati ad fideicommiſſum intelliguntur qui ſunt de familia. lib. 3. fol. 90. co. 3. ſol. 11. nu. 23.

Dominium, & eius acquiſitio, datur plenum per teſtamentũ, plenius per mortem teſtatoris, plenißimum per aditionem hæreditatis. lib. 5. fol. 27. col. 2. dub. 3. num. 9.

Dominium rei tacitè legatæ non tranſit ipſo iure in legatariũ. Quod ſic generaliter intellectum in hac ſpecie patitur difficultatem li. 1. fol. 59. col. 2. ſol. 11. nu. 18.

Dominium ſignificat genitiuus, & pronomen, ſuus, ſua, ſuum. li. 5. fol. 127. col 2. dub. 4. nu. 289.

Dominium teſtatoris in re legata quando poßit probari. lib. 5. fol. 128. col. 1. dub. 4. nu. 292.

Dominium probandum per præſcriptionem ſtatutariam, ſat eſt, quòd res legata fuerit in bonis teſtatoris. ibidem numero 294.

Dominium in antiquis quomodo probetur per famam, etiam in rei vendicatione. li. 5. fol. 130. columna prima, dubitat. 4. nu. 313.

Domus dum in teſtamento ponitur, intelligitur de familia & agnatione, & quãdo hoc ſit, & proximiores gradatim admittuntur. vide & declara. li. 3. fol. 90. col. 2.

Donatarius grauatus non vt hæres ad reſtituendum bona alijs, non detrahet trebellianicam. li. 1. fol. 185. colum. 1. ſol. 12. num. 37.

Donatio cauſa mortis, quoad ſui ordinationem magis accedit contractui. lib. 2. fol. 183. col. 2. ſolut. 12. nu. 13.

Donatio cauſa mortis dicitur vltima voluntas. ibid. nu. 14.

Donatio item inter viuos dicitur, licet mortis habita fuerit mentio, quando geminatum robur & firmamentum interuenit, ſcilicet pactum donatoris, & ſtipulatio pro donatario. Exempla pete lib. 2. fol. 90. columna 1. ſolutio. 14. num. 17.

Donatio videtur irreuocabilis inter coniunctos facta. ibidem. nu. 18.

Donatio inter viuos eſſe dicitur ex verbis inſtrumenti, vbi adſit pactum, vt nullo caſu donatio cauſa mortis reuocetur. ibid. nu. 19.

Donatio irreuocabilis etiam ex verbis inſtrumenti deprehenditur, vbi verba ſunt lata, ampla, & pragnantia, dummodò abſit captio donatoris. Exẽpla pete inc. Et amplia, quod latius limita. lib. 2. fol. 191. col. 1. fol. 14. nu. 27.

Donatio cauſa mortis fit inter præſentes, & debet acceptari, lib. 2. fol. 184. col. 1. fol. 12. ſub nu. 25. & 26.

Donatio cauſa mortis, vt ſit valida, requiritur capacitas donantis & donatarij. Et quòd adſint quinque teſtes de iure ciuili, etiam mulieres. Sed iure canonico duo ſufficiunt cum parochiano, vel duo alij loco illius. lib. 1. fol. 183. col. 2. fol. 12. ſub nu. 21. 22. & 23.

Donatio inter viuos ſi non tenet, valet cauſa mortis, vt actus valeat lib. 2. 223. col. 2. fol. 1. nu. 33.

Donatio cauſa mortis non requirit aditionem hæreditatis, ſed ſola morte teſtantis confirmatur. lib. 2. fol. 184. col. 2. fol. 12. nu. 34.

Donatio cauſa mortis pœnitentia non reuocatur mortuo teſtatore abſque hærede. amplia etiam in alijs caſibus. ibi. & inde. num. 35. & 36.

Donatio facta ab eo, qui erat in periculo mortis, ſi non poteſt valere vt donatio inter viuos, valeat vt donatio cauſa mortis, argumento ſumpto ab oppoſitis. lib. 2. fol. 186. col. 2. fol. 13. nu. 8.

Donatio cauſa mortis hodie nudo pacto perficitur. Et ſufficit ſola præſentia donatarij, quando dicitur in teſtamento. ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum, donationis cauſa mortis, vel cuiuſcunque vltimæ voluntatis, quia ſi præſens ſit donatarius, & intelligens licet tacens, valet teſtamentum in vim donationis cauſa mortis. lib. 2. fol 184. col. 1. & 2. fol. 12. ſub nu. 29. 30. & 31.

Donatio cauſa mortis, an videatur vltima voluntas, an legatum, vel potiùs dicatur contractus, vel differat ab ea, quæ inter viuos fieri conſueuit natura, vel cui aſſimiletur. & nu. ſequ. lib. 2 fol. 182. col. 1. fol. 12. nu. 3. 4. & 5.

Donatio cauſa mortis a filiofamiliâs facta cum conſenſu patris præſente donatario tenet. li. 2. fol. 223. col. 1. fol. 1. nu. 12.

Donatio cauſa mortis, vel inter viuos, ex clauſulis notariorum acceſſoriis, & ſub inuolucro verborum appoſitis, non fit irreuocabilis, ſed oportet, vt adſint in ſubſtantialibus inſtrumenti, ita quod appareat de voluntate, & intellectu contrahentium. lib. 2. fol. 190. col. 2. ſolut. 14. nu. 25.

Donatio facta abſenti, notario pro eo ſtipulante, non eget ratificatione per donatorem. li. 2. fol. 189. col. 2. fol. 14. nu. 13.

Donatio cauſa mortis non eſt, ſed inter viuos, ſi ſit facta correſpectiuè ad alium contractum, factum cum donatario aliquo non ſatisfaciente donatori ab eo deſideratum. ibidem, num. 14.

Donatio cauſa mortis dicitur, vbi fit mentio mortis. lib. 2. fol. 186. col. 1. fol. 13. nu. 6. & fol. 188. col. 1.

Donatio inter viuos vt dicatur, leuia ſufficiunt indicia. Vt ſi iuramentum ſit appoſitum. Vel ſi teſtator viuens, legatum tradit legatario. li. 2. fol. 191. col. 1. & 2. fol. 14. ſub num. 31. 32. & 33.

Donatio inter viuos, facta contemplatione legati intelligitur reuocata, reuocato legato. li. 1. fol. 115. col. 1. fol. 6. nu. 23.

Donatio omnium bonorum facta per patrem filio vel filiis, an & quando valeat, quid cum iuramento firmata, & ſine reſeruatione teſtandi, quid ſi cum reſeruatione, & quomodo ſit facienda, & in ea reſeruatione inſtitutis filiis etiam per verba in omnibus cum onere fideicommiſſi, an illis voluntatibus legitimam ſine onere, bona prius a patre habita imputent in legitimam. vide ver. diuiſio facta à patre. lib. 3. fol. 23. col. 4. fol. 2. nu. 10.

Donatio inter viuos eſſe videtur, ſi in inſtrumento ſint duo, vel tres teſtes adhibiti. li. 2. fol. 191. col. 1. fol. 14. nu. 29.

Donatio inter viuos colligitur ex verbis inſtrumenti, facta mẽtione inter viuos. Idem per illa verba, Titulo & cauſa donationis, inter viuos. purè, merè & ſimpliciter. Idem ſi dicatur, titulo donationis irreuocabiliter, ita quòd nulla ingratitudinis cauſa, vel offenſa aut odio quoquo modo reuocari poſſit. Idem ſi fuerit ſtipulatum, & pro donatario acceptatum. & pro hæredibus ipſius donatarij. lib. 2. fol. 188. colu. 2. fol. 14. nu. 3. 4. & 5.

Donatio cauſa mortis non tranſit ad hæredem præcedente donatario. ibid. nu. 6.

Donationis appellatione venit donatio inter viuos. li. 2. fo. 188. col. 1. fol. 14. nu. 1.

Dos relicta filiæ ſpuriæ per patrem, ei debetur, & præſtanda eſt, modò non ſit exceſſiua, aliàs poſſet diminui arbitrio boni viri, & reduci ad dotem ſpuriæ conuenientem. li. 4. ſolu. 11. nu 19. & plura de dote, eiúſque præſtantia, vide eodem libro. ſolut. 12. nu. 2. 8. 9. 14. 16. 17. 20. 22. 23. 24. 27. 29. 34. 35. 58. & 95.

Dubia in iure clareſcunt per exercitium, & multiplicationẽ magiſtrorum. in proœm. lib. 1. fol. 4 col. 1. nu. 13.

Dubium legatum & quid, pertinet interpretari ad hæredem, non verò an & quantum & quando nullus exinde patitur damnum, maximéque ſi lege diſponente, quod procedit in rebus legatis fines & terminos habentibus, vel a natura, vel facto hominis priuati, vel patrisfam. deſtinatione, & dummodò exiſtentibus in patrimonio teſtatoris. lib. 1. fol. 23. col. 1. fol. 4. nu. 3.

Dubium de cauſa relicti, vel dati conſanguineo etiam pauperi, vel pro meritis potiùs quidem ex cauſa conſanguinitatis, quàm ex alia relictum, vel datum præſumitur. lib. 1. fol. 98. col. 2. fol. 3. num. 7.

Dubium de die appoſita præſtationi fideicommiſſi, vel legati, an faciat conditionem, vel diem, quod multum refert circa tranſmiſſionem prædefuncto fideicommiſſario, vel legatario ante diem, ſiquidem fideicommiſſarius, vel legatarius ſit de conſanguineis & coniunctis non conditio, ſed dies reputatur & habet locum tranſmiſſio. li. 1. fol. 98. col. 2. ſolut. 3. num. 6.

Dubium de legato, an ſit res aliena legata, de qualitate rei legatæ interpretatur ad maius commodum legatarij ex eius conſanguinitate. lib. 1. fol. 98. col. 2. fol. 3. nu. 4.

Dubium vbi ſit ratione prælationis in pluribus caſibus etiam vltimarum volunt. vtique conſanguinei præferuntur. lib. 1. fol. 98. col. 2. fol. 3. nu. 9.

Dubium vbi extat de ampliatione vel diminutione & reſtrictione interueniens cõſanguinitas remouet reſtrictionem, & diminut. facitque legata ampliari. ibid nu. 10.

Dubius ſermo multipliciter poteſt eſſe, cuius ambigui declarationem ad certum, quod eſt in contentione, homines ſemper conantur applicare, affirmando vel negando. lib. 1. fol. 15. col. 2. fol. 5. nu. 3.

Duo teſtes tantùm ſufficiunt in ademptione legati valdè idonei ſaltem de iure canonico. lib. 1. fol. 30. col. 1. fol. 5. nu. 20.

Duo videntur neceſſaria in litigare volẽte, ſi quod ius habeat, item & ſecundo, quòd pecuniam, declarando tamen leui modo hanc pecuniam. lib. 5 fol. 58. col. 1.

Duobus teſtibus probari permiſſum per hæredem legatario relictum ſtipulante pro eo notario. li. 2. fol. 208. columna 2. ſolut. 3. nu. 38.

E

E *A, quæ niſi in teſtamentis fieri poſſunt, ſi fiant in codicillis, debent expreſſè cõfirmari per teſtamentum, aliàs*

non tenent. Amplia. lib. 2. fol. 169. col. 2. ſol. 10. ſub nu. 11. 12. & 13.
Ebrius teſtari nequit, niſi vinum digeſſit, vel non ſit continuus ebrius, ita vt id, quod agit, neſciat quid faciat. li. 2. fol. 143. col. 2. ſol. 4. nu. 23.
Eccleſia vel imperator non iudicat de occultis. lib. 1. fol. 46. co. 2. ſol. 13. nu. 31.
Effectum attendi generale eſt in quacunque diſpoſitione, & ſi nem rei, ad quem principaliter tendit & dirigitur intentio diſponentis. lib. 1. fol. 132. col. 2. ſolut. 14. nu. 20.
Effectus rei, & non nominis expreſſio, aut puta alterius contractus attendi debet, optima eſt probatio, & praualet ſono verborum, & de modo non curatur, dummodo effectus habeatur. lib. 1. fol. 130. col. 1. ſol. 14. num. 4.
Effectus à teſtatore conſideratus inſpecto finali exitu ſi nobis id demonſtret quomodocunque verba repugnent, id ipſum quidem attendere debemus. lib. 1. fol. 132. co. 1. ſol. 14. nu. 19.
Electio ſyndici fratrum Minorum facienda per fratres Minores ex teſtatoris diſpoſitione, intelligitur de facto, prout ipſi fratres poſſunt. De facto teſtatoris, id eſt, voluntate intelligitur. li. 2. fol. 227. colum. 2. dub. 2. nu. 53.
Electio cenſetur data illi habenti etiam a lege, in quem teſtator expreſſe direxerit verba executiua, & de ratione, & datur expreſſe electio per directionem verborum executiuorum. li. 1. fol. 24. col. 1. ſol. 4. num. 13.
Electio cadit in incerto, & declaratio in obſcuro vel dubio. lib. 1. fol. 16. col. 2. ſolut. 3. nu. 3.
Elect. quando pertineat ad legatarium, plenè declaratur. ibi. nu. 4.
Electio in quibus rebus poſſit cadere. lib. 1. fol. 20. co. 1. ſol. 3. n. 5.
Electio datur legatario in caſibus, in quibus datur hæredi, ſi hæres eſt in mora eligendi: & dicitur in mora, quando non elegit in tempore dato vel à teſtatore, vel à iudice legatario, inſtante in caſibus, in quibus poteſt cogi hæres ad eligendū. ibid. nu. 6.
Electio quomodo fieri debeat à legatario latè demonſtratur. li. 1. fol. 20. col. 2. ſol. 3. nu. 7.
Electio datur primo nominato à teſtatore. ibid. nu. 8.
Electio debet fieri de re participante cum extremo minori, quæſtio diffuſe diſputatur & reſoluitur, vbi plura iura & arg. de dando minimum. lib. 1. fol. 21. colu. 1. ſol. 3. nu. 9.
Electio damnata de ſpurio, poteſt iterum fieri per iudicem de honeſto. lib. 3. fol. 95. colu. 3. ſolut. 12. nu. 18.
Electio conceſſa à teſtatore vel à lege, & circa rem vel perſonā quomodo differat, & de intellectu. §. ſed & ſi. l. fin. C. com. de lega. lib. 1. fol. 25. col. 1. num. 25.
Electio debet eſſe in ſolidum in re eligenda, & non partim in re vna, & partim in altera, aliaque debet habere requiſita, vt teneat, intellige hæc re animata legata, ſecus ſi inanimata, quia quod eſt minimum, præſtatur: & eſt communis opin. gloſ. approbata. lib. 1. fol. 21. col. 2. ſol. 3. num. 12.
Electio in legato alternatiuo poteſt fieri qualibet re contenta in diſpoſitione arbitrio eligentis, quia legatum alternatiuum habet vtrumque in obligatione, vnum in ſolutione. ibid. nu. 13.
Electio fienda de rebus legatis, debet fieri de re cōuenienti iuxta conditionem & qualitatem perſonæ debentis eligere, ſtantibus maximè rebus aptis conditioni illius, & de ratione. lib. 1. fol. 21. col. 2. ſol. 3. num. 15.
Electio debet cadere inter æqualia vel parum diſtantia. lib. 1. fol. 22. col. 1. ſol. 3. nu. 17.
Electio ſeu declaratio per hæredem ſecundum diuerſitatem rerum legatarū, quādo poſſit fieri vel de mediocri, vel de minima & peſſima re. lib. 1. fol. 24. col. 2. ſol. 4. nu. 18.
Electio ſeu interpretatio hæredi datur rei legatæ factæ, conſtructæ ſeu deſtinatæ ab homine, vbi habetur certitudo ſuo nomine, vel aliis indiciis demonſtrata. & valet legatum de re exiſtente in rerum natura, quæ non eſſet in patrimonio teſtatoris, & electio eſt hæredis. lib. 1. fol. 23. co. 2. ſol. 4. nu. 8.
Electio ſemel facta ex vltima voluntate non variatur, quod diuerſum eſt in contractibus, in quibus datur variatio. lib. 1. fol. 68. col. 2. ſol. 3. nu. 2.
Electus, & promotus ad prælaturā, an debeat habere ſumptus interim, quouſque eam obtinebit. lib. 5. fol. 58. col. 2. dubit. 2. nu. 14.
Eligens viam iudicialem, intelligitur velle omne id quod ex ea ſequitur. lib. 5. fol. 70. colu. 2. dub. 2. num. 196.
Emens à fiſco hæredit. vel quotam hæred. non excuſatur eo titulo, quin teneatur peti hæred. li. 5. fol. 79. co. 1. dub. 2. num. 243.
Emens & poſſidens rem ſingularem hæred. indiſtinctè tali tit. valido. &c. petitione hæreditatis conueniri non poteſt. ibid. col. 2. nu. 246.
Emolumentum præſtandum de mandato teſtatoris non dicentis cui debebitur hæred. li. 5. fol. 4. col. 2. dub. 2. nu. 9.
Emolumentum teſtamenti, quo priuatur contrauenient, & inobediens teſtatori, ad quem peruenire debeat. lib. 5. fol. 6. col. 1. ſolut. 1. nu. 39.
Emolumentum conſequutum ab eo, qui non paruit conditioni, modo, aut teſtatoris voluntati, poteſt auferri ab illo, per eum, cui tali caſu contrauentionis id applicatur, conditione fine cauſa, vel ob cauſam. li. 5. fol. 7. col. 1. ſol. 1. nu. 58.
Emphyteuſis ab Eccleſia recepta, an, & quando tranſeat ad extraneos hæredes, ſiue fuerit conceſſa cum ſolennitatibus requiſitis ad alienationem bonorum eccleſiaſticorum, ſiue ſine eis, quibus non apparentibus, quando præſumatur conceſſa vſque ad tertiam generationem, etiam ſi ſit emphyteuſis præſcripta. lib. 3. fol. 7. col. 3. ſol. 2. nu. 7.
Emphyteuſis tranſit ad quoſcunque, quando concedēs non eſt Eccleſia, ſed priuatus, etiamſi non ſit dictum, niſi actum ſit in contrarium quòd non veniant. li. 3. fol. 7. col. 4. numero nono.
Emphyteutica vendens ſub condit. ſi domino placuerit, & eius conſenſus acceſſerit, impunè vendit, etiamſi clauſ. conſtituti fuerit appoſita. lib. 3. fol. 16. co. 1. ſolut. 4. num. 28.
Emptor emens rem legatam ſub conditione, & ea pendente, quando ſecurus eſt. li. 5. fol. 128. col. 1. dub. 4. nu. 297.
Emptores ſucceſſiue eiuſdem rei habentur loco hæredum, quòd vnus ab altero emens dicitur emiſſe ab illo primo venditore. &c. li. 5. fol. 129. col. 2. dub. 4. nu. 308.
Ens eſt ſubſidium naturæ. li. 2. fol. 135. col. 2. dub. 1. nu. 2.
Enunciatum a teſtatore facit eum intelligi de perſonis, quibus & non aliis conuenit illud denunciatum. lib. 1. fol. 119. col. 1. ſol. 8. nu. 10.
Epiſcopus, vel curia ſua, vt notarij non debent aliquid accipere de ſumma relicta pauperibus pro eorum labore. lib. 5. fol. 19. col. 2. dubit. 2. num. 31.
Epiſcopus loci poteſt exequi, & adimplere ſucceſſiuis temporibus ſecundum formam teſtamenti, de re relicta circa illud quod eſt principale in re commiſſa perpetuò duraturum mortuis executoribus, quorum induſtria quædam acceſſoria commiſſa fuerant, ad pias cauſas intellige, non ad alias, ad prophanas eſt præſes loci, vel epiſcopus. li. 5. fol. 17. col. 2. dub. 2. nu. 40.
Epiſcopus exequens voluntatem teſtatoris, quando non ritè fecit, poteſt variare. li. 1. fol. 7. col. 2. ſol. 7. nu. 2.
Epiſcopus, vel alius ſubrogatus loco executoris debet eandem formam ſeruare legati à teſtatore traditam in executione commiſſa, ſicq; primi executoris, quod intellige tamen, & tempera. li. 5. fol. 17. col. 2. dub. 2. nu. 36.
Epiſcopus, vel Cardinalis, ſi condito teſtamento erat religioſus, vel regularis, & data fuerit licentia a Papa teſtandi, opus eſt

eſt noua confirmatione illius teſtamenti.lib.2.fol.146.col.1.ſol.4.num.51.

Aequa debet ſemper eſſe interpretatio voluntatis teſtatoris, quando venit declaranda,li.1.fo.52.col.1 ſol.6.nu.1.

Aequalitas eſt ſeruanda per patrem inter liberos,aliàs præſumitur dolus,quod interuenerit, quæ ſit melius æſtimãdo alias facultates teſtatoris,lib.5.fo.21 co.3.num.13.quomodo fiat latè declaratur, nu.14.15.16.17.18.

Aequitas eſt dare parentibus & liberis.quòd ſentiens commodum ſentiat onera, quia participans cum alio conſerat de ſuo,quòd quis admittatur potiusquam excludatur,ibid.

Aequitas non eſt ſeruanda iudicis,ſed rigor.lib.1.fo.53.co.1.ſol.6.num.10.

Aequitas eſt fundamentum interpretandi leges & pacta, eſt & quædam facta conuenientia ſiue quoddam conueniens, & alia de æquitate vide,lib.1.fo.52.co.1.ſo.6.nu.2.

Aequitas eſt duplex, ſcripta & non ſcripta, ſcripta eſt quæ in legibus reperitur, non ſcripta, quæ ſimilis eſt & colligitur ex iuribus, hæcq; dicitur à iure informata, quæ debet ſeruari,vbi deficit ius.ibid.num.3.

Aequitas largo modo pro paupertate exponitur, fol.52. col.2. num.4.

Aquitas,humanitas, benignitas, hæc vocabula videntur in legibus,importare ipſam æquitatẽ,adeò quod vna eſt & eadẽ humana,benigna & æqua interpretatio,lib.1.fol.52.col.2.ſo.6.num.6.

Aequitas conuenientia dicitur, quæ æquitate nil conuenientius, nilue aptius eſt pro interpretatione fienda,li.1.fo.118.co.1.ſol.8.num.2.

Aequum dicitur & eſt ſeruandum omne quod dicit teſtator, etiam ſi de iure communi eſſet iniquum,lib.1.fol.94.col.1.dub.2.ſo.1.nu.8.

Aquum & bonum, de æquo & bono quomodo ſe habeant ad iuſtum vide ſecundum Ariſtotelem cuius ſententia ibi refertur,lib.1.fo.94 co 1.dub.2.ſo.1.nu.11.

Error iuſtus,vel iuſtiſſim.quibus modis probetur, lib.5.fol.77.co.1.dub.2,nu 312.

Error,ſeu putatio,vbi non eſt iuſtus,tunc tit.putat. non excludit petitionem hæreditatis,ibid.num.313.

Error in interpretatione vbi allegaretur, & de eo conſtaret coram iudice,poſſet alia vice,& ſic bis interpretari, lib.1.fol.67.co.1.ſo.1.num.2.

Error ſæpe fit in coniecturando mentem teſtatoris: quia eius animum non videmus,libro 1.fol.122.colum.1.ſolut.10. numero 12.

Error teſtatoris probatur cõiecturis,& alijs modis,libr.1.fol.29.co.1.ſo.5.num.22.

Error in nomine appellatiuo vitiat diſpoſitionem. li.2.fo.225.co.1.ſo.1.num.56.

Aetas perfecta, quà debeant adminiſtrare tutores dati in teſtamento,intelligitur completis 24. annis, ita tutor datus puberi exponitur procuratore,lib.1.fol.116.colum.1.ſolu.5.num.10.

Aeſtimum pro bonis in eo deſcriptis obligat in eo nominatum ad onera tributorum,&c. libr.5.fol.134.colum.1.dubit.4.num.362.

Aetas minor probatur ex aſpectu iudicis,libr.5.fol.112.colu.2.dub.4.num.124.

Aetates debent articulari, & probari iudici ſolita, & longiores hominum in loco viuentium, vt iudex ſuum poſſit regulare arbitrium de antiquo tempore,lib.5.fol.123.col.1.dub.4.num.244.

Ex bono & æquo poſſunt interpretari & determinari quæ accidunt extra teſtamentum,id eſt extra, vel præter diſpoſitionem eius, cum teſtamentum ſit ius & lex circa diſpoſita in eo.lib.1.fo.94.co.2.dub.2.ſol.1.nu.11.

Ex bono & æquo in contingentibus extra teſtamentum locũ eſt interpretationi quæ fit non præferendo perſonas odioſas perſonis prædilectis, & ſeruando æqualitatem.ibidem,numero 14.

Ex bono & æquo hæc particula licet exponatur diuerſimodè, tamen ad rem noſtram hãc commodiorem & propriorem, & æqui adducit Ariſtoteles interpretationem,lib.1.fol.94.col.1.dub.2.ſo.1.nu.10.

Examinatio teſtium ad perpetuam memoriam fieri poteſt coram iudice petentis.libr.2.fol.207.colum.2.ſolut.3.numero 7.

Exceptio implementi modi non ſeruati adeò eſt fauorabilis, quod iudex ex officio poteſt ſupplere aduerſario non opponente,&c.lib.5.fo.67.co.1.dub.2.nu.134.

Exceptio rei iudicatæ non obſtat, petenti legatario rem legatam ſub conditione,&c.lib.5.fo.67.co.2.nu.143.

Exceptio rei non traditæ non obſtat, ſi, pendente iudicio, venditor obtulerit ſe tradere,& eam tradat, lib.5.fo.67.co.2.num.144.

Exceptio iudicis incompetentis ſemper opponi poteſt contra ſententiam, vt eſt cõmunis. Amplia etiam, quòd ſtatutum prohibeat opponi poſſe contra ſententiam aliquam,exceptionem vel nullitatem. Amplia etiam in clerico; libr.1.fol.149.co.1.nu.85.86.& 87.

Exceptio omnis eſt fauorabilis, & quòd verba enunciatiua habeantur pro diſpoſitione, lib.1.fo.65.colum.2.ſolut.12.numero 27.

Exceptio à teſtatore appoſita non tenet, lib.2.fol.234.co.2.ſo.2.num.66.

Exceptiones contrarietatis impediunt litis ingreſſum.lib.5.fo.76.col.1.dub.2.nu.290.

Exceptiones certæ, puta ſolutionis rei iudicatæ, tranſactionis, falſitatis,& pacti. de non petendo per ſtatuta loci, vbi nouum eſt cœptum iudicium,ſi poſſent opponi tantum ad impediendum proceſſum, non tamen poſſet opponi ea dependentia litis,quia valeret proceſſus,libr.5.fo.82.col.1.dub.2.num,385.

Exceptiones multæ ſunt oppoſitæ per reum, vt litem effugiat, quæ tamen non impediunt.quin actor audiatur. libr.5.fol.140.co.2.dub.1.nu.22.

Excluſus à teſtatore contemplatione rei aliter ſibi nõ aſſignata eandem rem poteſt retinere ex voluntate teſtatoris ſic declarata,lib.1.ſo.115.co.1.ſo.6.nu.25.

Excommunicatus teſtari poteſt, & hæc communis.li.2.fo.213.col.2.ſo.1.num.5.

Excommunicatus teſtari poteſt ſi non ſit publicè excommunicatus ex cauſa, quæ eum reddat inteſtabilem.libr.2.fol.145.co.1.ſo.4.nu.74.

Excommunicatus petere non poteſt, tamen conuentus poteſt retinere,lib.5.fol.94.co.2.dub.3.num.119.

Executio debet fieri per executorem præſenti die, & purè vbi dies,vel conditio non differt executionem relictorum,lib.5.fo.20.co.1.dub.2.num.63.

Executor mixtus dicitur, qui actu, vel potentia ex teſtamento ipſo ſentit, vel ſentire poteſt commodum, exemplificando.lib.5.fol.18.co.1.dub.2.nu.43.

Executor merus non dicitur, qui habet aliud facere vltra miniſterium facti in exequendo,quando ſibi data eſt facultas eligendi perſonam, vel declarandi cauſam, pro qua,& cui debeat diſpenſari legatum.ibi.co.2.nu.44.

Executor merus, & ſimplex differt à non mero. nam ſimplex facta monitione per epiſcopum,vel per interpellationem alterius ad exequendum legatum,per lapſum anni excluditur ab executoria, ſecus in non mero, habente poteſtatem declarandi perſonam,quia etiam elapſo anno poterit declarare,lib.5.fol.18.col.2.dub.2.num.45.

Executoris meri non mutatur natura, etiam ſi aliquid ordinatum ſit in teſtamento dari pro ſuo labore, & ſalario cauſa ſuæ fidei remunerandæ, lib. 5. fol. 18. colum. 1. dubit. 2. numero 42.

Executor merus legatorum ad pias cauſas pro his legatis exequendis nil conſequi debet, ſed gratis, &c. lib. 5. fo. 19. co. 2. dub. 2. num. 30.

Executor, ſiue commiſſarius circa res eligendas habet annum ad eligendum. Fallit, vbi nec annus, nec aliud tempus currit commiſſario ad eligendum, quando teſtator remiſerit hoc voluntati eius, quandocunq; voluerit. quia ſic ſtaret in ſuſpenſo vſque ad mortem commiſſarij. libr. 5. fol. 20. col. 2. dub. 2. num. 66.

Executor, iurans ſe executum fuiſſe voluntatem teſtatoris, operatur vt ſibi credi debeat. lib. 5. fol. 23. colum. 2. dubit. 2. num. 106.

Executor poteſt declarare voluntatẽ teſtatoris, lib. 1. fo. 15. col. 1. ſo. 4. num. 16.

Executor merus, vel commiſſarius dicitur, qui ex teſtamento nullum commodum conſequitur, nec conſequi ſperat, & in exequendo ſolum, nudumq; facti miniſterium præſtat, li. 5. fo. 18. co. 1. dub. 2. nu. 41.

Executor qualem commiſſionem habeat, lib. 5. fo. 17. co. 1. dub. 2. num. 33.

Executor nõ exequens in tempore dato à teſtatore, non poteſt dicere ſe eſſe adhuc in tempore conſtitutionis epiſcopi, vbi duplex tempus ei ſtatutum ſit, ſcilicet per conſtitutionem epiſcopi. & per teſtatorem, quia hæc tempora confunduntur, & ſimul concurrunt, libro 5. fol. 20. colum. 2. dubit. 2. num. 72.

Executor teſtamentarius poteſt quoq; voluntatem teſtatoris declarare & interpretari idem de vxore teſtatoris, libro 1. fol. 36. co. 1. ſo. 7. nu. 1.

Executor teſtamentarius poſtquam declarauit in quam cauſam piam velit pecuniam expendi, amplius variare, & mutare cauſam ſemel declaratam non poteſt, lib. 1. fol. 70. col. 2. ſo. 7. num. 1.

Executor, ſeu commiſſarius circa perſonas eligendas incertas de certis incontinenti. ſine temporis interuallo in eligendis perſonis debet facere executionem, quod tamen fallit duobus modis de quibus, libr. 5. fol. 20. colum. 1. dubit. 2. numero 62. & 64.

Executor poteſtatem aſſumit, ſicut tutor à die adita hæreditatis, etiam ſi eſſet ab inteſt. executor, quia nil poteſt exequi niſi ea adita. libr. 5. fol. 28. colum. 1. dubit. 3. numero 19. & 20.

Executor eſt quaſi procurator defuncti, vel ſimplex mandatarius, lib. 5. fo. 17. co. 1. dub. 2. nu. 30.

Executor, poſt terminum a teſtatore præfixum, non poteſt ſe intromittere in exequendo, libro 5. fol. 20. colum. 2. dub. 2. num. 73.

Executor diſtribuens in duabus perſonis, quod in quampluribus eſſet diſtribuendum, teſtatore ſic mandante inter pauperes diuidi bona, nil agit, &c. libro 5. fol. 21. colum. 2. dub. 2. num. 79.

Executor, cuius fides, cõſcientia, & induſtria eſt electa, poteſt facere alium executorem, et aliquid certum committendo, & à ſe declaratum, libr. 5. fol. 17. colum. 2. dubit. 2. nume. 39.

Executor, aut commiſſar. teſt. electus ad diſtribuendum bona teſtatoris pauperibus per eum eligen. poteſt ſeipſum, ſi pauper ſit filiosq; ſuos, ſi pauperes ſint eligere, libr. 5. fo. 22. col. 2. dub. 2. nu. 87. & 88.

Executor habẽs poteſtatem diſtribuendi bona teſtatoris inter pauperes an poſſit vni. vel debeat pluribus eligere, &c. lib. 5. fol. 23. col. 1. dub. 2. num. 95.

Executor merus differt à mixto, quia ſi legatum fiat caducum deficiens quomodocunque de cauſa vel de facto, nil remanet penes numerum executorum. ſecus in mixto, quia penes eum, & non hæredem remaneret, lib. 5. fol. 18. co. 2. dub. 2. num. 47.

Executor merus &c. fallit, ſi efficeretur non ſoluendo. quia etiam ab eo exigenda eſſet cautio, libro 5. fo. 19. col. 1. dubit. 2. num. 49.

Executor merus differt, quia ſi ſint plures executores meri, vnus ſine altero nõ poteſt exequi, niſi aliqui ſint mortui, vel ſint in remotis partibus, vel aliter impediti, vel quando alij nolunt exequi vel noluerunt officium ſuſcipere, & recuſauerunt, de quo vide ſex fallentias, ibid. co. 2. nu. 55.

Executor merus teſtamenti æquiparatur executori ſententiæ iudicis, ideoq; non poteſt vendere, niſi præcedentibus ſubhaſtationibus, ſecus inter executores, quia. qui eſt mixtus, id eſt hæres, & executor, non habet neceſſe prædictas ſolennitates ſeruare, in vendendo pro transferendo dominio, ibid. num. 56.

Executores omnes eſſe poſſunt, qui non ſunt prohibiti exequi tale officium, & de iure repelli non poſſunt, lib. 5. fol. 17. co. 1. dub. 2. num. 28.

Executores, aut fideicommiſſarij, pro regionis more ſic nuncupati, tenentur onus exequendi teſtamenta adimplere etiam ſine commodo, libr. 5. fol. 16. colum. 1. dubit. 2. nume. 21. & 22.

Executores ſi partim ſint conſanguinei, partim non, diſcordes autem in exequendo commiſſa per teſtatorem, ſtabitur determinationi facta pro coniunctis teſtatoris, lib. 5. fo. 22. co. 1. dub. 2. nu. 84.

Executores, ſi ſint duo, & vnus eligat pauperes teſtat. coniunctos alter verò extran. paupe. præfertur electio paupe. coniunct. teſtatoris, ibid. col. 2. nu. 85.

Executores particulares nõ poſſunt vendere, ſi teſtator eis conceſſerit expreſsè vel tacite, libro 5. fol. 23. colum. 1. dubit. 2. num. 10.

Executores tenentur reddere rationem de executis. ibidem, num. 102.

Executores a quibus ordinandi, & fieri poſſint, lib. 5 fo. 16. col. 2. dub. 2. num. 23.

Executores in teſtamento deputati nullum habent officium ante aditam hæreditatem. libr. 5. fol. 28. colum. 1. dubit. 3. nume. 17.

Executores debentes eligere duos pauperes in certa ſumma, tantum in reſiduo teſtator decedit ab inteſtato, li. 5. fo. 23. col. 2. dub. 2. num. 105.

Executores dici poſſunt declaratores vltimarum volũtatum. lib. 1. fo. 36. co. 1. fol. 7. num. 2.

Executores, ſeu commiſſarij agnita iudicio teſta. tam circa relictum bonorum quandoq; eis factum quam circa mandatum executoria, &c. tenent & compelli poſſunt ad implendum onus, & officium ipſorum. lib. 5. fol. 37. colum. 1. dub. 3. num. 125.

Executores quando habent poteſtatem a teſtatore faciendi omnia, quæ poſſet facere ipſe teſtator viuens, intelligitur pro executione eorum ea contenta in teſtamento. lib. 5. fol. 17. col. 2. dub. 2. num. 34.

Executores certi vbi ſunt taliter reſtricti per teſtatorem ad diſtribuenda bona etiam ad pias cauſas, vt nec epiſcopus, aut alius ſe intromittere poſſit mortuis executoribus deputatis non facta executione. ceſſat diſpoſitio. & amplius fieri non poteſt executio. lib. 5. fo. 20. colum. 2. dubit. 2. numero 67.

Executores qui poſſunt deputari an religioſi quãdo & ad quid vt de monachis. lib. 5 fo. 16 co. 2. dub. 2. num. 25.

Executores appellantur etiam fideicom. conſuetudine, deputati ad

tati ad diſtribuendum aliqua bona pauperibus, &c. libr. 5. fol. 20. col. 2. dub. 2. num. 74.

Executores adeò tenētur ſeruare mandata teſtatoris, vt ſi deputentur ad diſtribuendum pro maritandis puellis virginibus, non poſſint dare intrātibus monaſter. vnum opus pium in aliud tranſmutando, libr. 5. fol. 21. colum. 1. dubit. 2. numero 77.

Executores vbi ſunt plures in teſtamen. deputati, vnus ſine alio nihil exequi poteſt, &c. libr. 5. fol. 22. colum. 1. dubit. 2. num. 81.

Executoris meri, & mixti differentiæ quæ, qualesq́; ſint, lib. 5. fol. 18. co. 2. dub. 2. nu. 46.

Exhæredatio vel præteritio eorum, qui erant instituēdi cognita per interpretem teſtamenti, quomodo reparari poßit & quibus remedijs vel mēs teſtatoris in eam partem in quam vergit tueri poßit adeò vt teſtamentum reconualeſcat, vide latius de materia in verbo teſtamentum reconualeſcit. lib. 3. fol. 39. col. 1. ſo. 4. num. 1.

Exhæredatio eſt triplex complectendo & exhæredationem & præteritionem, alia eſt ſtricta & propria, quæ propriè dicitur ſolennis. & quando alia impropria & larga ſub qua comprehenditur præteritio, alia impropriißima & largiſſima, & quando hæc ſit declaratur, lib. 3. fol. 34. col. 2. ſol. 1. nume. 5.

Exhæredatio intelligitur de triplici præteritione, & triplici exhæredatione ſeparatim & quæ ſit propria, & quæ impropriißima, ibid. ſub num. 5.

Exhæredatio eſt liberorum, vel parentum inuitorum excluſio, & priuatio ab hæreditate eis quaſi debita, lib. 3. fol. 34. col. 2. ſol. 1. num. 2.

Exhæredatio vel præteritio requirit cauſam expreſſam niſi eſſet fauorabilis & vtilis exhæredato, vel cum eius voluntate, vel de eo qui aliàs non ſuccederet ab inteſtato, & an & quando iura antiqua ſint correcta per ius nouißimū & an & quando præſumatur facta mala mente, quoad ea maxime, quæ ad filium pertinent iure filiationis, lib. 3. fo. 35. co. 3. ſol. 2. num 7.

Exhæredatio ijſdem verbis & omni verborum conceptione poteſt fieri, qua quis filius apparere poteſt priuatus ab hæreditate teſtatoris, ſicut fit inſtitutio vocantis quem ad hæreditatem, licet vna ſit fauorabilis & alia odioſa, & nominatim fieri debeat præfata, & quid ſit exhæredare, & quod ſufficiat effectꝰ. anne cauſa expreßionis ingratitudinis ſufficiat & per æquipollentia verba poteſt fieri, li. 3 fo. 34. col. 4. ſol. 2. nu. 1.

Exhæredatio vt effectū ſortiatur quid requiratur, vt ex ea naſci poßit querela: & quòd fieri debeat in teſtamento, non in codicillis, aut alijs vltimis voluntatibus, & quòd aditio hæreditatis ſequatur, lib. 3. fo. 37. co. 1. ſo. 3. nu 1.

Exhæredatio filij fieri non poteſt ſi viuo patre, vel ante conditū teſtamentum egerit pœnitentiam de ingratitudine commiſſa, ex qua potuiſſet exhæredari, nec denegari tunc poſſent alimenta & eſt communis, lib. 3. fo. 39. colum. 4. ſo. 4. num. 12.

Exhæredatio nō tenet facta ex cauſa ingratitudinis circa perſonam famā & bona patris, adeò vt detur filio querela contra teſtamentum, quando non ſit probata ea cauſa per hæredem certis loco & tempore, lib. 3. fol. 40 col. 1. nu. 13.

Exhæredatio item hoc remediū habet, vt ei ſuccurratur, probata per exhæredatum conciliatione poſt ingratitudinem cōmiſſam habita a teſtatore, factis cōcludentibus gratiam obtinuiſſe. & ſignis ac indicijs eam concludentibus de quibus late. ibid. num. 14.

Exhæredatio vel præteritio nō requirit cauſam expreſſam, exhæredato volēte ante ſcilicet vel tempore conditi teſtamenti, & ſit hæc voluntas apparens in exhæredatione, licet non formalis ſic, quia voluit exhæredari, & condito teſtamentō cōſentiente, alia eſt materia, quòd reconualeſcit teſtamentum de æquitate prætoria per approbationem præteriti, & eſt communis opin. lib. 3. fo 36. co. 3. ſo. 2. num. 11.

Exhæredatio etiam ſine cauſa poteſt fieri ex ſola voluntate hæredis inſtituti quando eſt inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, facili & honeſta, & ſub contraria ſit exhæredatus, nō parens conditioni ſua voluntate, ibid. num. 12.

Exhæredatio valet ſub conditione hac poteſtatiua, ſi non fuerit contentus, ſibi portione aßignata, non tamen perderet legitimā ſic exhæredatus quam debet habere ſine aliquo onere, etiam conditionis poteſtatiuæ, ibid. nu. 12.

Exhæredatio non tenet facta de filio per teſtatorem quia volebat eum effici presbyterum, deficiente hac cauſa, quia non fuit effectus presbyter. nam ſi teſtator ſciuiſſet, non exhæredaſſet, ſicut alios filios non exhæredauit, lib. 3. fol. 37. col. 2. ſo. 3. nu. 4.

Exhæredatio facta contra inſtitutum filium in minima re, de reſiduo hæreditatis detecto errore perſonæ ipſius non valet, vt quia ſuſpicans eum de adulterio natum ſic inſtituit & exhæredauit. hoc non probato per hæredē. exhæredatio eſt nulla & filio debetur tota, vel pars hæreditatis. li. 3. fol. 35. col. 2. num. 3.

Exhæredatio facta de filio nō demerito nec ſua culpa cui ſolum ſit relicta per inſtitutionem legitima, vel alia minor quantitas habitanti forſan ſeorſum à patre alijs filijs vniuerſalibus inſtitutis hæredibus ad hoc patrem inſtigantibus vel delinimentis verbalibus, quomodo ei prouideatur, antequā ſit adita hæreditas, ibid. col. 3. nu. 6.

Exhæredatio facta ex cauſa vna legitima inſerta in teſtamento, non operatur nec tenet, quin teſtamentū per querelam rumpatur per filium, ea non probata per hæredem, licet aliam non inſertam. & expreſſam legitimam ad eum exhæredandum probauerit, & de forma exhæredationis ſeruanda & probanda & qualis ſit, nec debet probari per æquipollens, doctr. Ang. reprobata. ibid. nu. 7.

Exhæredatio an noceat ſi in teſtamento vltra nominatā cauſam legitimā per hæredem non probatam, vel nulla cauſa expreſſa nominatim, vt eſt de forma exhæredationis, generaliter dictum ſit, ex cauſis, vel alijs pluribus, & quibus de iure mereretur exhæredari & probādis per hæredem ſi per eum probetur aliqua de determinatis, vide vbi pro ea contra & de ratione. ibid. col. 4. nu. 8.

Exhæredatio quomodo non liceat fieri per parentes niſi nominatim cauſis legitimis inſertis in teſtamento, & aliqua ea probanda per hæredem, & non alia inſerta, vbi latius & pulchre diſcutitur de materia. libro 3. fol. 38. colum. 1. numero 9.

Exhæredationis cauſa per heredem non probata, rumpitur teſtamentum, quoad inſtitutionem hæredis filio exhæredato ab inteſtato hæreditatem capiente, firmoq; lib 3. fol. 38. co. 3 ſol. 3. num. 15.

Exhæredationis cauſa inſerta in teſtamento legitima debet probari per hæredem in prouincia exiſtentē intra ſex menſes, extra vero prouinciā intra annum a morte teſtatoris, quod hæres, &c. lib. 3. fo. 38. co. 3 ſo. 3. nu. 12.

Exhæredationis cauſa probata per hæredē vera, teſtamentum remanet validum, & exhæredatus excluſus ab hæreditate, & à legitima exhæredantis, adeò vt excludatur bonorum ſubſidio debito. ibid. num. 14.

Expenſæ litis, an, & quando ſint subminiſtrandæ pauperi extraneo litiganti cum diuite. li. 5. fo. 59. col. 2. dub. 2. nu. 29.

Expreſſa verbis generalibus, & ſpecificata æquiparantur. libr. 2. fo. 154. co. 1. ſo. 4. num. 123.

Expreßio codicillorum vim habet clauſula codicillorum. li. 2. fo. 169. co. 2. ſol. 10. num. 6.

Expreſſo

Expreſſo vitiato, quando non vitiatur tacitum. li.2.fo.161.col.2.ſol.5.ſub num.58.& 59.

Expreſſum per relationem quid propriè dicitur. Sed dicitur in ſpecie, non indiuiduè & nominatim, lib.2.fol.191.col.1.ſol.5.num.49.

Expreſſum videtur, vbi tacitum expreſſum ſequitur, itē quod neceſſario importatur ex verbis. & de agnatione expreſſa in fideicommiſſis quæ neceſſariò importatur ex verbis viri- lis ſexus. & eſt illud quod continetur ex natura verbi ex- preſſi. lib.3.fol.89.col.3.ſol.11.nu.7.

Expreſſum facit ceſſare præſumptum, libr.2.fol.162.colum.2.ſol.5.num.69.

Expreſſum facit ceſſare tacitum, libro 5.fol.132.colum.2.dub.4.num.347.

Extenſio non fit de perſona ad perſonam ex tacita mente te- ſtatoris, maximè ad inducēdum fideicommiſſum etiam ex identitate rationis, lib.3.fo.94.co.2.ſo.12.nu.12.

Extenſio quoq; non porrigitur ad alium caſum omiſſum in vul gari quando omiſſus ſit diſſimilis expreſſo, & expreſſus non ſit de contentis de ſui natura in ipſa vulgari includentibus vtranq; voluntatem, & impotentiam, & quando dicatur diſſimilis, lib.3.nu.17.

Extenſio fit in ſubſtitutione fideicommiſſaria ad caſum omiſ- ſum ex diuerſa voluntate & mente teſtatoris collecta & æqua dilectione perſonarū . vel ratione agnationis conſer uandæ, & quando verba conueniant etiam caſui omiſſo, & apparente voluntate teſtatoris cogitantis potius effectum quàm modum pro agnatione conſeruanda ad quam quan- do fiat extenſio, non obſtantibus dictionibus tunc & eo ca- ſu, tantum, & non aliter. ibid.num.21.

Exteriores actus ſignificant veros rerum habitus vt per tonſu ram monachus verè profeſſus demonſtratur, & per cleri- cam clericus, & per ſtigmata miles, extrinſecum eſt oſten- ſiuum intrinſeci, lib.1.fol.84.co.1.ſo.2.num.8

Extranei qui dicantur, lib.2.fo.156.co.1.ſo.4.nu.149.

Extraneus multis modis dicitur, ibid.num.150.

Euentus qui ſequitur de re legata facit iuris declarationem dum incertitudo ſit iuris teſtatoris in d. re legata nondum deducti in ſuo eſſe finali & perfecto, ſed quoad perfectionē, & executionem ſua cauſa in pendenti maneat, lib.1.fo.127.col.1.ſo.15.num.2.

Euentus attenditur ſecundum eius diuerſitatem & poſt teſta mentum conditum & poſt mortem teſtatoris, quando ſci- licet legatum eſt purum ſub conditione, non exiſtente lega- to conditionis euentus attenditur, quia vbi eſt conditio ap- paret non eſſe inſpiciendum tempus teſtamenti, ſed aliud futurum tempus, ibid.co.2.num.3.

Euentus demonſtrat incertitudinē exiſtentem rei legatæ vel iuris teſtatoris circa quantum, quando eſt augmentum v- nius rei accedentis alteri rei legatæ, tuncq; acceſſoriè ex v- traque re manente in ſuo eſſe & in ſua ſubſtantia, intellige in augmento inferiori à re legata, ibid.nu.4.

Euentus caſualis vel momentaneus non facit ad excludendum vel includendum vt in legato fundi cum ſuis rebus, aliquo de eis caſu & non perpetuo abſente à fundo non excludit à legato, ſic & abſentia clerici cauſa ſuæ eccleſiæ vel de man- dato ſuperioris non nocet ſi ſit propoſitum reuertendi, ibid. num.6.

Euentus conditionum venit ad declarandum omne legatum rerum incertarum ob euentum cōditionum appoſitarum, idem in inſtitutione hæredis ſub conditione, ibidem nume- ro 7.

Euentus in declaratione perſonarum legatarij vel fideicom- miſſarij facta ex aliquo futuro euentu deſignato in teſta- mento ſufficit ad declarationem ipſius, ibidem proſequere, & no. exempla de legatis factis vxoribus futuris, libro pri. fol.128. colum.1. ſolut.13.numero 8.

Euentus quando declarat incertitudinem perſonæ incertæ de incertis impugnādo. Sal. in l.id quod pauperibus, C.de epiſc. & cler. ibi num. 9.

Euentus in perſonam teſtatoris reddens eam inteſtabilem, vel in perſonā hæredis, legatarij, vel fideicommiſſarij reddens eum incapacē, quomodo varias teſtamento præbeat inter- pretationes. ibid.col.2.num.10.

Euentus caſuum conuenientiū vulgari, pupillari, vel fideicom miſſariæ ſubſtitutioni oſtendunt nobis ſubſtitutionē ipſam prout eſt vel vulgaris, vel pupillaris, vel fideicommiſſ. ibid. num.11.

Euidens illud eſt, quod documentis neceſſaria continentibus il luſtratur. lib.5.fol.112.co.2.dub.4.nu.22.

Euidenter conſtare dicitur, quod conſtat inſpectione inſtru- mentorum Et quod oritur ex facto apparente oculis corpo- ris iudicis, lib.5.fo.113.co 1.dub.4.num.130.

Euidentia facti, & eius probatio poteſt ſe habere, & applicari ad omnia, quæ in iudicijs conſiſtunt, in facto locali ſubiecto oculis iudicis & omnibus, libro 5.fol.112.colum.2.dubit.4.num.121.

Euidentia facti has habet prærogatiuas, quod nulla eſt ea cer- tior probatio, quæ præfertur cuicunque generi probatio- num, lib.5.fo.113.col.1.dub.4.nu.132.

Euidentia nullitatis, vel iniquitatis ſententiæ, ſi ſit ex inſpe- ctione actorum, non tranſit, &c. lib.5.fol.113.col.1.dub.4.num.128.

Euidentia facti ſemper facit admitti probationem nullo ſub- ornationis timore attento, lib.1.fo.68.colum.1.ſolut.2.nu- mero 4.

F.

FActa hominū cuncta vel in affirmatiua, vel negatiua con- ſiſtunt. iuxta illud: Eſt. non eſt, monoſyllaba cuncta gubernat, lib.1.fo.15.co.2.ſol.5.nu.4.

Facta ſunt vero proximiora, & efficaciora quàm nuda voca- bula, & factorum qualitas demonſtrat qualitatem intel- lectus, lib.1.fol.32.co.2.ſo.5.num.48.

Factum in vltimo momēto termini, dicitur factum intra ter- minum lib.5.fol.108.co.1.dub.4.num.45.

Factū non dicitur, quod de iure non ſit, de his quæ de iure con- ſiſtere debent, lib.5.fol.5.co.1.ſo.1.num.25.

Factū merum, vt impleatur requiritur, & attenditur in con- ditionibus. ibid.num.26.

Factum iudicis in his, quæ interpretatur circa teſtamentū re- putatum factū teſtatoris, & dicitur factum iudicis factum partis, intellige quod factum eſt iuſte. & rectè, libr.1.fol.41.co.2.ſo.12.num.9.

Factum teſtatoris declarans eius voluntatem ſufficit aliquan- do interueniſſe & de minori ſumma & proximiore morti ipſius, quantum neceſſariò ex ipſo facto colligitur & infe- ratur, lib.1.fol.35.col.1.ſo.5.nu.55.

Factum præualet verbo. lib.2.fol.163.col.1.ſo.6.nu.4.

Fama publica probatur per inſtrumenta antiqua, quæ idem operantur, quod fama. libro 5.fo.122.colum.1.dubit.4.nu- mero 228.

Fama procedens ex cauſis rationabilibus ſufficit & ſat eſt. li.5.fo.117.co.2.ſo.4.num.175.

Fama, vel communis opi. quòd quis ſit filius alicuius probatur per teſtes deponentes, quod Titius pro filio Sempronij repu- tabatur ab omnibus eos cognoſcentibus. lib.5.fol.121.col.2.dub.4.num.218.

Fama de morte alicuius quomodo probetur, lib.5.fol.115.col.2.dub.4.num.162.

Fama de morte alicuius quando poſſit originem habere etiam à vilibus

à viſibus perſonis, libro 5.fol.116.colum.1.dub.4.nu.166.

Fama valet, quando veriſimilia aliqua aſſiſtunt famæ, etiam ſi dubitatur à quibus perſonis habuerit ortum, lib.5.fo.117. col.2.dub.4.num.174.

Fama publica qualiter legitimè debeat probari per teſtes, lib. 5.fo.130.col.2.dub.4.nu.316.

Fama plenè probat in excedentibus memoriam hominum.lib. 5.fol.132.col.2.dub.4.num.342.

Familia quando intelligitur ea extranei non teſtatoris, cuius appellatione venit & tertius, cuius familiæ relictum eſt fideicommiſſum, & de caſibus conuenientibus varietati.ſignificationis huius nominis.lib.3.fol.91.colum.1.fol.11. num.30.

Familia vocata in fideicommiſſis per teſtamenta agnationem ſignificat, licet variè accipiatur nomen hoc.lib.3.fo.90.co. 3.fol.11.num.25.

Familiares poſſunt & eſſe extra agnationem, & qui verè ac propriè dici poſſunt tales. & qui fictè ſic dicantur, & quòd aliud ſit eſſe familiarem & de familia, & quis ſit in effectu familiaris.li.3.fol.91.col.2.fo.11.nu.31.

Famulus debet à domino licentiari, vt demum poſſit pro eo teſtificari, nec hæc dicitur fraus.lib.5.fol.60.col.2.dub.2.nume.39.

Fauor filiorum eſt, qui excluſis ſubſtitutis ſuccedant ab inteſt. partibus grauatis, lib.1.fol.65.col.2.fo.12.num.23.

Fauor eſt eorum, quibus plus reliquit teſtator. & quibus diſponens prodeſſe voluit, cui teſtator magis fauet, eidem magis & lex fauet.lib.1.fol.65.co.2.fo.12.num.26.

Fauorabile generaliter omne dici poteſt, cuius contrarium apparet odioſum, lib.1.fol.65.col.2.fo.12.nu.32.

Fauorabilia quæ ſint, vide ibidem aliqua expreſſa, vt inſtitutiones hæredum, & ſubſtitutiones directæ. Pupillaris ſubſtitutio, vulgaris ſubſtitutio. Cauſa filiorum præ omnibus intra legitimam teſtatoris & in dubijs opinionibus æqua & fauorabilis eſt illa pro filijs. fauorabilis eſt materia propter agnationem conſeruandam, lib.1.fol.63. colum.2.fol. 12.num.18.

Fauorabilior eſt admiſſio quàm excluſio, ſecundario dici poteſt eſſe etiam fauore filiorum in conditione.lib.1.fo.65.co. 1.fol.12.num.22.

Fauorabilior eſt promiſſio, quàm prohibitio alienationis, fauorabilis eſt exceptio ei, pro quo facta eſt à teſtatore, & latiſſimè interpretanda.lib.1.fo.64.co.2.fo.12.nu.24.

Fauorabilis vbi non ſit caſus, nec odioſus, & ſic medius, tunc media via interpretatur ſecundum ius commune vel ſecundum voluntatem interuenientis in tali caſu, & in caſibus fauorabilibus fit interpretatio & extenſio ad ſignificatum etiam improprium.lib.1.fo.66.co.1.fo.12.nu.35.

Fauorabilis eſt prohibitio detractionis Trebellianicæ, lib.1.fol. 85.co.2.fo.12.nu.31.

Fauore grauari dicitur poſita conditio, quæ ſæpiſſimè ſolet poni in ſubſtitutionibus fideicommiſſarij ſi deceſſerit ſine filijs.lib.1.fo.65.co 1.fo.12.nu.20.

Fauore hæredis eſt tempus datum in legato dotis pro filia nubenda, qui interim non tenetur ad fructuū reſtitutionem. ibid.num.19.

Fœmina nata ex maſculo non continetur in linea maſcu.contentiuè, cum in ea non ſit, licet nouam faciat lineam fœmininam.lib.2.fo.92.co.3.fo.11.nu.54.

Fœmina familiæ caput & finis eſt, & ſui filij non ſunt de ſua familia.lib.3.fo.91.co.3.fo.11.nu.37.

Fœmina nupta an dicatur de domo, & parentela patris.lib.3. fol.93.co.1.fo.11.nu.68.

Fœmina non venit de cippo domus.ibid.nu.69.

Fœminæ non comprehenduntur ſub appellatione, & nomine generis vel generationis. vnde non veniunt pariter nepotes ex filia, nec pronepotes ex nepte ſub tali appellatione in vltimis voluntatibus niſi aliter appareat de voluntate diſponentis.lib.3.fo.91.co.3.fo.11.nu.35.

Fœminæ ex agnatis deſcendentes agnatæ dicuntur. & de familia, & agnat. & veniunt appellatione deſcendentium: & dicitur, &c.lib.3 fo.93.co.2.fo.11.nu.66.

Fœminæ veniunt appellatione coniunctorum, proximorum, propinquorum, attinentium, ſuorum hæredum, ſtirpis, generat. &c.ibid.nu.67.

Feudum cenſetur hæreditarium ex clauſula conceſſionis pro ſe & ſucceſſoribus ad faciendum & diſponendum prout ei & ſucceſſoribus ſuis placuerit, libro 3.fol.7. colum.4. ſolut.2. nume.8.

Feudum etiam hæreditarium quando nō tranſeat ad hæredes extraneos.fo.8.co.1.num.11.

Fideicommiſſa quare ſic appellata. & à fide ſicut & feuda appellata ſunt, &, vti quid ſubiectum fideicommiſſo, ſub cuſtodia rogati vt depoſitum ſub depoſitarij cuſtodia, vnde à iureconſulto dicitur fideicommiſſum, lib.3.fol.77.co.1.fol. 1.num.2.

Fideicommiſſa demonſtrantur coniecturis. legibus ſic dictantibus, & tacitum fideicommiſſum reciprocum inducitur ex eis, & mente coniecturata teſtatoris, &c.libr.3.fol.117. col.3.fo.1 num.28.

Fideicommiſſa vniuerſalia differunt in multis à particularibus.lib.3.fo.78.col 2.fol.1.nu.3.

Fideicommiſſa vt inducantur quæcunq; verba ſufficiunt à teſtatore prolata, modò conſtet de eius voluntate, pro qua ſeruanda vna dictio ponitur & exponitur pro alia & de voluntate teſtatoris coniecturata ſequenda.lib.3.fo.93.co.3. fol.12.num.7.

Fideicommiſſa eſſe inducta quibus exemplis dignoſci poſſunt, & quibus verbis.ibid.num.9.

Fideicommiſſaria ſubſtitutio facta ſub conditione mortis grauati ſola & ſimpliciter appoſita an complectatur & in ea ſubintelligatur alia adiectio. ſ. ſine liberis, & quòd non teſtatore exiſtente extraneo, vel etiam fratre, vel alio tranſuerſali prægrauante extraneum vel fratrem, aut extraneum, ſecus ſi ſit aſcendens prægrauans deſcendentem, & illa ſubintelligitur, libro 2.fol.107.colum.2.ſolut.2.numero 14.

Fideicommiſſaria tacita ſubſtitutio reciproca dicitur inter plures vocatos, quando teſtator ſubſtituit plures eius filias toto tempore ipſarum, & cuilibet ipſarum, &c. de hac materia latiùs vide lib.3.fo.116.co.3.fo.1.nu.26.

Fideicommiſſarius quando maius commodum percipiat nominatus nomine proprio, quam appellatiuo, & collectiuo tū propter prælationē tum propter maiorē portionem quam conſequitur ſic vocatus, libro 3.fol.115.colum.1. ſolut.1.numero 10.

Fideicommiſſarius agens ad fideicommiſſ. non tenetur probare hanc negatiuam, grauatum deceſſiſſe ſine liberis, &c.li. 5.fo.120.co.2.dub.4.nu.204.

Fideicommiſſarius quando demonſtretur nomine appellatiuo, & quæ dicantur nomina appellatiua, & nomen appellatiuum rebus impoſitum duplici iure dignoſcitur, iure gent. & iure ciuili, & hoc iure vltimo tale nomen accipitur, quo fideicommiſſarius dicitur & quomodo ſufficiat demonſtrari, & de materia huiuſmodi.lib.3.fol.114.colum.4.ſolut.1. num.5.

Fideicommiſſarius habet iura vtilia ab hærede grauato, & in eius locum ſuccedere dicitur & ponitur in locum primi hæredis ſecundariò & ſuccedit teſtatori reſpectu diſpoſitionis, reſpectu verò bonorū ſuccedit grauato. Et quoad incluſionem vel excluſionem perſonarū ſpectatur perſona grauati & non teſtatoris, lib.3.fol.132.col.2.fol.3.num.41.

Fideicommiſſarius quando nomine proprio dicatur vocatus, quod nomen duobus indicijs debet demõſtrari, vt ſubſtituo Ludouicum de Pratis de Piſauro, & quando ſola nominis expreſſio ſufficit, & de binomio quòd in eo ſufficiat vnum nomen quo vocetur. libro 3. fol. 114. colum. 3. ſolut. 1. numero 3.

Fideicommiſſarius, vt rectè valeat vendicare res particulares hæreditarias alienatas per hæredem grauatum, ne reijciatur à petitione, quid in libello exprimere habeat. & de practica ſeruanda. li. 5. fo. 35. col. 1. du. 3. nu. 102.

Fideicommiſſarius, aut legatarius ingrediens bona non vacantia, dicitur vitioſus, occupando quæ ab hærede petere debebat, ideò meritò iure ſuo venit priuandus. lib. 5. fol. 46. col. 2. dub. 1. num. 85.

Fideicommiſſarius, aut alius contradicendo non poteſt impedire immiſſionem hæredis in poſſeſſionem exequendo teſtamentum: quod tamen multis modis falſum oſtẽditur, ibid. num. 88.

Fideicommiſſarius, aut legatarius abſque licentia à teſtatore, vel ab hærede habita propria auctoritate, ante aditam hæreditatem palàm ingrediens poſſeſſionẽ bonorum, vel ignorans, &c. excuſatur à pœna amiſſionis iurium ſuorum. lib. 5. fo. 47. colum. 1. dub. 1. num. 91. 92. & 93.

Fideicommiſſarius, vt cõſtare poſſit de bonis maximè mobilib. quæ extrahant, & apponere poſſint die reſtituendi fideicõ. poteſt facere examinare teſtes, &c. lib. 5. fol. 44. colum. 2. dubit. 1. num. 56.

Fideicomm excuſatur in cauſis relictorum ſactorum eccleſijs. libr. 5. fol. 46. colum. 1. dubit. 1. nu. 93.

Fideicom. vel legatarius excuſatur, continuans retinere res legatas. prout tenebat viuente teſtat. & penes ſe habebat, ibi. num. 93.

Fideicommiſſarius poſſidens res legatas cum vitio non poteſt hæredem impedire, quin immittatur in poſſeſſionem bonorum, &c. ibid. num. 94.

Fideicom. vel legata. poſt aditam hæredit. per hæredem, inuadens bonorum relictorum poſſeſſionem, cadit iure ſuo. ibid. num. 95.

Fideicom. ex licentia ampla data in teſtam. à teſtat. capiendo propria auctorit. poſſeſſionem bonorum, debet repelli, ſtante ſtatuto, &c. li. 5. fo. 49. co. 1. dub. 3. nu. 123.

Fideicõ. vel legatarius debet cauere ne nimis properans ingrediatur poſſeſſionem, &c. ibi. nu. 125.

Fideicommiſſarius dicitur electus, ſi grauatus eligere vnum de agnat. ſi deceſſerit ſine filijs, & eligat ſub conditione, ſi deceſſerit eo modo coram fide dignis, dicendo: volo eligere talium in fideicommiſſarium, &c. libr. 3. fol. 121 col. 3. ſolut. 1. num. 70.

Fideicommiſſarius teſtari, & non grauato ſuccedere dicitur: quod tamen fallit, quando veniret ſub nomine collectiuo, quia tunc, &c. ibid. nu. 73.

Fideicomm. quinque caſibus non eſt loco hæredis, &c. ibid. ſub num. 73.

Fideicommiſſ. tandem cognoſcitur quod ſit vocatus ex veriſimili mente teſtatoris, cum aliter ex verbis non apparet, vel alio modo recurritur ad mentem eiuſdem, &c. ibid. col. 4. num. 75.

Fideicommiſſarius nullum ius habet pro vendicandis bonis hæreditarijs, his modis non facta reſtitutione, lib. 5. fol. 33. col. 2. dub. 3. num. 86.

Fideicommiſſarius vniuerſalis habet actionem ex teſtamento, quam & tranſmittere poteſt, ad cogendum adire ante aditam, & poſt aditam, ad cogendum reſtituere, ibidem, nume. 87.

Fideicom. &c. idem dicendum pro fideicommiſſo vniuerſali in codicillis etiã relicto, quod competat ei actio ex teſtamento ad adeundam hæreditatem officio iudicis, ad reſtituendum actione ex teſtamento, lib. 5. fo. 34. co. 1. dub. 3. nu. 88.

Fideicommiſſarius vniuerſalis ſi propria auctoritate occupat rem aliquam fideicommiſſo ſubiectam, prius per hæredem poſſeſſam, ius fideicommiſſi amittit, quoad rem illã. etiam in caſu, quo ipſo iure intelligetur facta reſtitutio, lib. 5. fol. 46. colum. 1. dub. 1. num. 79.

Fideicõmiſſarius vt admittatur ad fideicom. conditionale, ſufficit quod ſit in rerum natura tempore euenientis cõditionis, eſto quòd poſt mortẽ teſtatoris fuerit conceptus & natus. li. 3 fo. 132. col. 3. ſol. 3. nu. 45.

Fideicommiſſarius dicitur, & cognoſcitur, cum ſit vocatus, & nominatus ab eo grauato, cui teſtator id impoſuerat, vt de ſua agnatione aliquem nominaret, lib. 3. fol. 121. col. 2. ſol. 1. num. 65.

Fideic. quando dicatur vocatus nomine relatiuo. & de dictionibus, nominibus & pronominibus relatiuis ad eos qui ſunt fideicommiſſarij, lib. 3. fol. 115. col. 1. ſol. 1. num. 12.

Fideicommiſſarius, vt conueniatur, non fit interrogatio, an ſit hæres teſtatoris, ſed an hæreditas ſit reſtituta, & tenetur tunc reſpondere, lib. 5. fo. 33. co. 2. dub. 3. nu. 83.

Fideicom. ob ſpeciem ſibi oblatam à fideicomm. condit. poteſt, &c. petere caueri ſibi de fideicom. reſtituto, &c. lib. 5. fol. 68. col. 1. dub. 2. num. 148.

Fideicommiſſarius, & legatarius in relicto conditional. poteſt capere, & eſt capax tempore venientis conditionis, li. 5. fol. 65. co. 1. dub. 2. nu. 94.

Fideicõmiſſarius debet inſpicere cauſam alienabilis an fuerit voluntaria an verò neceſſaria, quia ſi voluntaria, ſtatim vendicabit & propria etiam auctoritate capiet, & de alijs effectibus operantibus hæc expreſſa prohibitio, & facit vt filij poſiti in conditione cenſeantur vocati ad fideicommiſſum, & quid in prohibitione tacita, & quid ſi fuerit neceſſaria an ex debitis teſtatoris & corruit, an grauati, & eo mortuo fideicommiſſum conſequitur, & quid quando fuerit res pro parte alienata. & quid pro ea quæ accreuit alienata, lib. 3 fo. 85. co. 3. ſo. 10. num. 6.

Fideicommiſſarius vnus ex pluribus quando alias præueniendo, & agendo, totum conſequi poſſit data cautione de conſeruando hæredem ab alijs fideicom. lib. 5. fo. 64. col. 1. dub. 2. num. 85.

Fideicommiſſarius, ſi bona fideicommiſſo ſubiecta diſſiparentur per grauatum etiam patrem, poteſt præcauere, ne talis diſſipatio vlterius procedat, libro 5. fol. 45. column. 1. dub. 1. num. 65.

Fideicommiſſarius vniuerſalis tenetur præſtare etiam & exequi onera hæreditaria reſtituta tamen, &c. libr. 5. fol. 33. co. 1. dub. 3. nu. 77.

Fideicommiſſarius poteſt intentare remedium, l. fi. C. de edi. di. Adr. toll. quando habet ius ad bona fideicom. ſubiecta ex reſtitutione ſibi facta verbo, vel re. lib. 5. fol. 90. col. 1. dub. 3. num. 43.

Fideicom. non poteſt eligere viam executiuam, quando verificationes, quas extrinſecus fieri oporteret, requirerent probationes exigentes longam moram vel altiorẽ indaginem, quia tunc locus non eſſet tali remedio, ibidem. colum. 2. nume. 47.

Fideicommiſſarius vbi non eſſet nominatus in teſtamento, ſed de comprehenſ. in fideicommiſ. non poteſt vendere via execut. ibid. num. 48.

Fideicommiſſarius non habet remedium dictæ l. fin. C de edi. di. Adr. toll. quando oſtendi non poſſit ſummariè ſibi facta quòd fuerit reſtitutio. ibid. col. 3. nu. 50.

Fideicõmiſſarius vniuerſalis, quando alia reſtitutione non requiſita, poteſt aduenient e conditione vendicare aliquam rem prius venditã per hæredem grauatum, vel per tertium

de facto

de facto reperiatur vendita, & quando dicatur, & habeatur reſtitutio pro facta in fideicommiſſarium, quodve ſolum ſufficiat ad id, lib.5.fo.34.co.2.dub.3.nu.96.

Fideicom. vniuerſalis tenetur ſubire onera & ea exequi, prout hæres tenebatur, cum quoad ea, dicantur hæredes non quo ad alia fideicommiſſarij, &c. lib.5.fol.15.colum.1.dubit.2.num.10.

Fideicom. vnus habens ceſſionem ab alio iurium ſuæ portionis pro parte ceſſa agendo quomodo, deberet petere & concludere in ſua petitione, lib.5.fo.64.co.2.dub.2.nu.81.

Fideicommiſſarius non agit fideicommiſſaria petitione hæreditatis, poſt realem reſtitutionem, quam poſtea perdiderit, lib.5.fol.61.colum.1.dub.2.nu.50.

Fideicom. vniuerſalis actor habet remediũ l. fi. de edi. di. Adr. tol. lib.5.fo.129.co.1.dub.4.nu.303.

Fideicom. quodammodo poteſt dici creditor in rebus fideicom. ſubiectis, ibid.co.2.num.307.

Fideicommiſſarius nullam habet actionem contra poſſeſſorem alium, non hæredem grauatum, aut hæredem grauati poſſidẽtem aliqua bona de fideicommiſſo vniuerſali, cuius reſtitutio nulliter facta appareat, nec in caſu, quo ipſo iure facta cenſeatur, lib.5.fol.90.col.2.dub.3.num.54.

Fideicommiſſarius quo remedio poſſit conſequi, & recuperare à poſſeſſore rem aliquam in eum alienatam per alium tertium poſſeſſorem non prægrauatum, lib.5.fo.91.col.2.dub.3.num.55.

Fideicom. vniuerſalis volẽs agere ad res particulares per alios poſſeſſas non apparens, &c. cautius eſt vt priùs agat contra hæred. grauat. act. ex teſtamento, &c. lib.5.fo.91.co.1.dub.3.num.58.

Fideicommiſſarius ſpecialiter vocatus ob inimicitiam cum teſtatore, vel ob offenſam illatam filio grauato priuatur fideicommiſſo, vt nepos ex teſtamento auito, lib.1.fol.102.co.1.fo.4.num.13.

Fideicom. quandoq; maius commodum percipit ſi pronuntietur nomine appellatiuo quam proprio, cum primo caſu poteſt valere fideicom. ſecundo minime, lib.3.fo.115.co.1.fol.1.num.8.

Fideicõ. vbi ſint plures, & vnus velit partem ſuam, alij nolint acceptare, ille petit partem ſuam, & quando poſſit petere totum, lib.5.fo.63 col.2.dub.2.nu.80.

Fideicommiſſarij, & legatarij debent vti regulare, & id cautius eſt, ſi rem legatam, vel ſubiectam fideicomiſſo poſſint capere de manu hæredis grauati, libr.5.fol.46.col.1.dub.1.num.77.

Fideicommiſſarij, emphyteutæ hæredes ſine inuentario, an poſſint venire contra alienationes factas per defunctum de bonis fideicommiſſo, vel emphyteuſi vel feudo ſubiectis, lib.5.fol.62.colum.2.dub.2.nu.68.

Fideicõmiſſarij admittuntur ad fideicõmmiſſum pro hæreditarijs portionibus, ſcilicet quãtam quiſq; capit portionem ex inſtitutione, tantam capere debet ex ſubſtitutione, li.3.fo.114.co.4.fol.1.nu.7.

Fideicommiſſarij quomodo citiùs poſſunt conſequi fideicommiſſum non eundo per circuitus, & alienas manus, hocq; quãdo propria auctoritate impunè ea bona capere poſſunt, lib.5 fo.45.co.2.dub.1.nu.69.

Fideicommiſſarij licet debeãt eſſe de familia teſtatoris, & per fideicommiſſum dicantur ſuccedere teſtatori, tamen cum requiratur ſeruari gradus prærogatiua, proximitas eorum & non teſtatoris attenditur, cum inter ſe largè loquendo dicantur ſuccedere ad inuicem per fideicommiſſum, lib.3.fol.132.co.2.fol.3.nu.40.

Fideicommiſſarij niſi & concepti tempore mortis teſtatoris, præferri debent alijs natis tempore tantùm cõditionis adimpletæ, vti primi à teſtatore niſi & noti & magis dilecti, intellige duobus modis, vt ibi, cùm verba teſtatoris in his, quibus nouerat verificari poſſint, & omnibus exiſtentibus in æquali gradu. ſecus ſi nati & noti eſſent alterius lineæ, & agnati propriè teſtatoris, lib.3.fo.132. col.3.ſolut.3.nume.46.

Fideicommiſſarij etiam quòd veniant ex fideicõmiſſaria ſubſtitutione, non poſſunt obtinere non adita hæreditate, libr.5.fo.21.co 2.dub.3.nu.15.

Fideicommiſſarij nominatim non expreſſi ſed nomine collectiuo, vt conſanguinei, attinentes, agnati, propinqui, de familia, de parentela, cenſentur vocati eo ordine quo ſucceſſuri erant ab inteſtato, quia talis voluntas teſtatoris interpretatur, eoq; magis vocando propinquos proximos de iure ſuccedentes. ſ. ciuili, quod attenditur in ſucceſſionibus, lib.3.fol.125.col.2.fo.2.nu.16.

Fideicommiſſi dies, an & quando ceſſiſſe dicatur, lib.3.fol.105.co.1.fo.1.nu.1.

Fideicommiſſi dies quòd veniat, & quòd cedat, differunt inter ſe, ibid.num.4.

Fideicommiſſi dies ſufficit quòd ceſſerit, & hæreditate non adita interim decedente fideicommiſſario tranſmittitur fideicommiſſum ſingulare & vniuerſale ad hæredem, ibid.col.2.nu.5.

Fideicommiſſo vocati qui ſint & comprehenſi, & quid agendum vt cognoſcantur, li.3.fol.114.col.3.fo.1.nu.1.

Fideicommiſſum & eius dies de proprietate ſermonis non ceſſit in vno pluribus grauatis, ſi omnes non deceſſerint, cum pluribus nomine collectiuo ſubſtituatur, lib.3.fo.106. co.4.fo.2.num.9.

Fideicommiſſum inducitur & ampliatur ratione agnationis conſeruãdæ, vt patet in teſtamentis in quibus vt plurimùm maſculi & non fœminæ vocantur, ſed certa dote conſtituta excluduntur, ſiue agnatus de hæreditate patris in qua habetur ratio agnationis, ſiue maternis, in qua conſideratur conſeruatio maſculorum, & in hoc mens teſtantiũ eſt conformis conſuetudini & ſtatuto excludenti fœminas ob agnatos, & quæ ſit ratio excludens fœminas, li.3.fo.88.co.3.fol.11.nu.1.

Fideicommiſſum qui præſtare teneatur, & qui eo grauati cenſeantur, lib.3.fol.95.col.4.ſo.1 num.1.

Fideicommiſſum non valet nec eſt præſtan. ab inteſtato ab eis, qui commodo aliquo pecuniario honorati non ſint. è contra valebit ſi fuerint honorati & de quo commodo & lucro intelligendum ſit, & quomodo, vide exempla & declara omnia, ibid.nu.2.

Fideicommiſſum quando valeat ita vt cenſeantur grauati venientes ab inteſt. tuncq; cogi poſſunt retenta quarta Treb. ad reſtituendum, cui defunctus reliquerit, & de quib. venientibus ab inteſtato intelligendum ſit, lib.3.fol.96.col.1.fol.1.num.3.

Fideicõmiſſum an & quando valeat ita vt grauatus quis prætendatur inſpiciendum eſt bene ſi commodum cõſequatur iudicio teſtatoris vel grauantis in perſonam directo vel in rem, & quomodo cenſeatur in perſonam vel in rem, & dignoſcatur, & quid quando habeat commodum fortuito iudicio & non teſtatoris, & de materia, ibid. colum. 2. vide num.4.

Fideicommiſſum & eius grauamen quibus perſonis certis vocatis, & grauatis ſit iniunctum & impoſitum dicatur, & quem teſtator videatur in dubio grauaſſe, lib.3.fol.97.col.3.ſol.3.num.12.

Fideicommiſſum an filius inſtitutus hæres vel legatarius cenſeatur grauatus dare ſuis filijs poſitis in conditione, li.3.fo.96.co.3 ſol.2.nu.1.

Fideicõmiſſum duraturum in familia & agnatione non progreditur ad fœminam, lib.3.fol.91.co.3.ſol.11.nu.36.

Fideicommiſſum relictum, vt reſtituatur fratribus, & reperiantur fratres eſſe ex diuerſis parentibus, quibus debentur, diſtingue, vt ibid. ſi teſtator eſt pater, omnes fratres admittuntur. ſi eſt vnus ex fratribus, & tunc vtrinque coniuncti præferuntur alijs ex vno latere tantũ, ſi eſt extraneus grauans hæredem legatarium ad reſtituẽdum fratribus ipſius hæredis vel legatarij, idem veniunt vtrinq; coniuncti, quod tamen hoc fallit in pluribus patruis vocatis, modo ſunt in gradu priori quia omnes veniunt, li.3 fo.132.col.4.ſol.3.nume.47.

Fideicommiſſum inducitur & quando, & nominibus collectiuis vocatorum, & ſucceſſiuis inter ipſos vocatos nominibus & tractibus, & de vocatis nomine collectiuo, ſeu relictum tali nomine factu, &c. libro 3.fol.82.column.4.ſolut.9.nume.1.

Fideicommiſſum familiæ relictum intelligitur de his, qui ſunt proximi gradu ſecundũ tempus mortis teſtatoris tantum, nec gradatim accipitur. &c. libro 3.fol. 83.column.2.nume.3.

Fideicommiſſum non inducitur per ſucceſſionem mediantib. nominib. collectiuis; familia, agnati, cognati, &c. ibi. col.3. num.4.

Fideicommiſſum inducitur ex nomine collectiuo quando teſtator expreſſit aliquem tractum in futurum, &c. ibid. co.4.num.6.

Fideicommiſſum neceſſario quoq; dicitur abſolutum inter plures prohibitos deſcendentes adeſſe, vbi in caſu cõtrauentionis prouidit teſtator de alio extraneo ſubſtituto in modum pœnæ, lib.3.fo.85.co.2.ſol.10.nu.11.

Fideicommiſſum quoq; inductũ ſimpliciter dicitur (& ſi prohibitio alienationis eſſet nuda) apparẽte hac ratione, quia iuſſit bona prohibita alienari ſemper & in perpetuũ peruenire & permanere in deſcendentes & ſuos poſteros maſculos, de hærede in hærede, de liberis in liberos, in infinitum, & quare ac quomodo vide ibidẽ, & de contrauenientе priuato hæreditate propter legitimam, & ad quos tranſeat. ibid.num.12.

Fideicõmiſſum inducitur per cauſam aſcriptam in teſtamento, quia voluit teſtator ſua bona peruenire in ſuam poſteritatem abſq; expreſſione prohibitionis. & vide nouem fundamenta hoc. quomodo per eam ſit ſimplex fideicommiſſum. ibid.co.3.num.13.

Fideicommiſſum inductum apparet ex prohibitione faciendi teſtamentum vſq; ad certã ætatem, & quod non poſſit diſponere ſine conſenſu talis, ibid.co.4.nũ.14.

Fideicommiſſum ceſſat finito tempore quo quis erat prohibitus alienare, viget tamen poſt dictum tempus & perſeuerat vbi ſine tali tempore præfixo ad alienandum adhuc extaret. ibid.num.15.

Fideicommiſſum extenditur per verba expreſſa aſcripta in expreſſione cauſæ vt ſemper verbum, deſcendentes, & de hærede in hæredem, de quibus verbis vide verb deſcendentes & verb. de hærede in hæredem incipien. per hoc verbum, & vt latè in d.ver. verbum de hærede in hæredem, ibidem, nume.16.

Fideicommiſſum quidquid dici poſſit apparere poſſe, pendet in his duobus, in verbis, & mente teſtatoris, cuius verba ſunt precaria & rogatiua, ſ. Peto, Rogo, Volo, Mando, li.3.fo.80. col.4.ſol.4.num.1.

Fideicommiſſum poteſt fieri per quæcunq; verba, per quæ poſſit apparere de voluntate teſtantis, ibid.nu.2.

Fideicommiſſum eſt conditionale, cum mors grauati eſt aſcripta fideicom. li.3.fol.106.co.3.ſo.2.nu.5.

Fideicommiſſum ceſſit & venit eius dies, hærede inſtituto, cui ſit ſubſtitutus vterius ſi deceſſerit ſine filijs decedente adita hæredita. ſine filijs, ibid.nu.6.

Fideicommiſſum petitur à ſubſtituto. cum pluribus inſtitutis abſq; nominibus collectiuis, vt eis deficientibus, vel quando diſtributiuè ſit ſubſtitutus, vel ſimul, & vnus deceſſerit cũ filia exemplificando. &c. ibid.nu.7.

Fideicommiſſum aut legatum tutius peti debet ab eo, vel eis, qui erunt in rerum natura tempore, quo ceſſit dies fideicommiſſi, aut legati, lib.5.fol.64.colum.2.dubit.2.nume.91.

Fideicommiſſum, & legatum non debetur non adita hæreditate, li.5.ſo.28.co.1 dub.3.nu.16.

Fideicõmiſſum dicitur inductum & continuari in agnatione, quando teſtator in fideicommiſſis vocauit maſculos vel de linea maſculina, libro 3.fol.89.column.2.ſolut.11.numero 5.

Fideicommiſſum relictum proximioribus de caſata pro patruo magno etiam presbytero contra amitam grauati intelligitur, exiſtentibus coniecturis fœminas excludentibus, lib.3. fo.90.col.1.ſo.11.nu.18.

Fideicommiſſum, aut legatum quando petendum eſt, lib.5.fo. 81.co.2.dub.2.nu 378.

Fideicommiſſ. ſeu caſum eius probandum eueniſſe eſt, vt reſtitui debeat cum diſpoſitis in teſtam. conditione impleta li. 5.ſo.119.co.2.dub 4.num.192.

Fideicommiſſum quare dicatur inductum ex ſubſtitutione fideicommiſſaria, quæ & quibus verbis fiat & quando talis ſubſtitutio fideicomiſſaria dicatur, vt quia tractum in futurum contineat per mortis conditionem vel alium expreſſum, & quæ habeant tractum in futurum, per quem quælibet ſpecies ſubſtitutionis poſt aditam hæreditatem conuertatur in fideicommiſſum, lib.3.fol.81.colum.2.ſolut.6. num.1.

Fideicommiſſum & fideicommiſſaria ſubſtitutio interpretatur attento effectu non ſono verborum aſcriptorum vulgariter pupillariter. & etiam ſi ſit facta ſubſtitutio per verba directa. ibid.co.2.nu 2.

Fideicommiſſum quando inducatur per reciprocam rationẽ compendioſæ annexa & eſt communis opin. & quid quando ineſt compendioſa cum reciproca, aliquo expreſſo denotante tractum temporis. & de materia ibidem, quid tenendum in puncto iuris. & quid in iudicijs quando non contineat fideicommiſſariam talis reciproca, eſtq; communis opin. & qua ratione, ibid.nu.3.

Fideicommiſſum inductum per clauſulam codicillarem neceſſario continet tractum in futurum, quod non debetur niſi poſt mortem grauati fideicommiſſum quod nõ aduenerit, nec quod tali caſu loquatur ſubſtitutio fideicommiſſaria ſolet ſic prorogatiuè allegari, & contrarium dicenti incumbit onus probandi lib.3.ibi.co.4.nu.4.

Fideicommiſſum inducitur ex codicillis propriè ad hoc ipſum ordinatis etiam quod in eis eſſet facta hæredum inſtitutio. lib.3.fol.82.col.1.ſo.7.num.1.

Fideicommiſſum poteſt indicijs induci & relinqui, puta nutu & ſignis ab eo qui loqui non poteſt ex aliquo accidenti impedimẽ, cum in fideicommiſſo qualibet indicia ſufficiant & ſic ille ſanè intellectus. lib.3 fo.93. colum.3.ſolut.12.nume.6.

Fideicommiſſum an inductum dicatur quando apparet teſtatorem prohibuiſſe in vniuerſali fideicommiſſo, ſcilicet detractionem Trebellianica, & quare. libr.3.fol.95.colum.2. ſolut.12.num.13.

Fideicommiſſum tacitum de dando incapaci, quando vti factum in fraudem legis à fiſco ſit auferendum, quod quomodo conſtare poſſit vide ibid.num.14.

Fideicommiſſum inducitur his vocabulis ſynonymis, ex coniecturis, indicijs, argumentis, præſumptionibus, & veriſimilibus, libro 3.fo.94.colum.2.ſolut.12.num.3.

Fidei-

Fideicommiſſum quando inducitur ex coniecturis (quicquid dicant aliqui non ex eis induci) debent eſſe concludentes in ipſum fideicommiſſi actum, & per quot teſtes probandum ſit, & de mente attendenda potiùs in teſtamento, quàm verbis, vbi vide 17. rationes pro ea mente. quæ eſt difficilis tamen probationis, & quare, ideò coniecturis ſit eius probatio. & quare ibid. nu. 4.

Fideicommiſſum minuitur ex impenſa funeris teſtatoris, quæ præcedit bonis non exiſtentibus ſoluendo, & ſemper deducitur ex hæreditate, cuius reſpectu Falcidia non detrahitur, ſiue impenſa ea fuerit ordinata à teſtatore. ſiue facta ab hærede, eo tamen modo. &c. lib. 3. fol. 54. colum. 2. ſol. 4. num. 2.

Fideicommiſſum, vt perueniat ad quenquam, intelligitur, ſi ſit capax, & quantum capere poteſt. lib. 2. fol. 26. colum. 1. nu. 5.

Fideicommiſſum fit propriè in diſpoſitione, quæ firmitatem capit per diſponentis mortem, & à quo veniat præſtandum, & valet ex vltima voluntate ex diſpoſitione per viam contractus inter viuos valida. lib. 3. fol 77. col. 2. ſolut. 1. nu. 3.

Fideicommiſſum fit verbis aliis obliquis, & deprecatiuis, videlicet, peto, rogo, volo, mando, fidei tuæ committo ibidem. numero 4.

Fideicommiſſum non fit verbis obligatiuis, de quibus ibi quæ non pertinent ad ius teſtandi, ſed ad contractus. item nec pactione firmata conſenſu plurium hæreditates acquiruntur, nec ſucceſſiones fideicommiſſariæ nec iure directo. nec iure fideicommiſſi, vti inualida de futura ſucceſſione. ibid. ſub nu. 4.

Fideicommiſſum dari & conſtitui poteſt per quamlibet ſpeciẽ vltimarum voluntatum, cum plures ſint, ad aliquid ſit peruentum ad aliquem per mortem diſponentis, vel & teſtamento, vel cauſa mortis donatione, vel ex codicillis, per quos datur fideicommiſſum, à venientibus ab inteſtato, & de virtute clauſulæ codicillaris. ibid. col. 3.

Fideicommiſſum etiam nutu conſtitui poteſt. ibidem, ſub numero 6.

Fideicommiſſum, an. & quod ſit fauorabile, vel odioſum, & quando eſt fauorabile, pro eo fit amplior, ſi odioſum, fit ſtrictior interpretatio, & vbi de illis tractatum ſit, & quando in dubio vti odioſum ſit contra illud iudicandum, vel pro eo vti fauorabile, etiam quòd ſit onus, & pro concordia opinionum, & quòd diuerſis reſpectibus dicatur & odioſum & fauorabile, & quid quando fauor & odium poſſint ſeparari reſpectu diuerſarum perſonarum. lib. 3. fol. 79. col. 1. ſol. 3. nu. 1.

Fideicommiſſum ſecundum Doctor. reſpectu grauati eſt onus, & dicitur odioſum. & hoc per inductionem de legitima, quæ debet eſſe libera ab omni grauamine. ibid. columna ſecunda. nu. 2.

Fideicommiſſum debet omnino probari à proponente illud. & licet coniecturis probetur verum eſſe, quatenus ſint concludentes, & vbi agitur de obligando. fauorabiliores eſſe debemus ad negandum vel illud minuendum, & ſic non ex[illegible]re pronuntian. eſt, eſto quòd verba teſtamenti videantur fideicommiſſo conuenire, & quòd odioſum ſit dum agitur de eo inducendo. ibid col. 3. nu. 8.

Fideicommiſſum, vt inductum appareat duo ſunt inſpicienda, quòd adſit habilitas perſonæ grauatæ, & conſtet de perſona cui ſit dandum fideicommiſſum. ibid. col. 4. nu. 9.

Fideicommiſſum vti grauamen quandoque inuenitur impoſitum filiis, nepotibus vel fratribus, vel ſimilibus, quorum appellatione poſſunt alij comprehendi. ibid. nu. 16.

Fideicommiſſum quando largè interpretatur, & quando ſtrictè, tam circa perſonas, quàm circa res reſpectu dubitationum ipſarum. li. 3. fol. 79. colum. 3. nu. 7.

Fideicommiſſum, quòd reſpectu grauatorũ odioſum ſit & ſtrictè interpretandum, adeò vt non extendatur vltra primo nominatos de filiis non ad nepotes, de nepotibus nõ ad pronepotes, de fratribus non ad ſorores, non ad filias & quando hoc maximè procedat ibidem latè, vbi quando ſit odioſum, & quando fauorabile. ibidem. columna quarta, numero 14.

Fideicommiſſum quando interpretetur non eſſe & pro hærede, ac reo. ſitq́, reſtringendum vti onus & odioſum dubitationibus tendentibus in verbis, in re, in perſonis grauatis, in probationibus rem eſſe maiorem, vel minorem. ibidem, numero 15.

Fideicommiſſum, vt ſit fauorabile, multifariè deprehenditur, & quòd præcipuum ſit, ac diligenter inſpiciendum, & in vltimis voluntatibus ſit interpretationis fauorem eius, in cuius fauorem verba proferuntur, ſiue ſit hæres, ſiue legatarius, in qua vltima voluntate ſit larga interpretatio, dum cenſetur factum fauore eius cui debetur. lib. 3. fol. 80. colu. 1. nu. 16.

Fideicommiſſum dicitur odioſum, & habetur ac ſtrictè interpretatur, & pro reo conuento, dum dubitatio contingat extra probationem legitimam, & extra plus vel minus eius oneris, ſed conſiſtat in vna re vel alia, caſum vnum vel alium reddentem fideicommiſſum validum vel inualidum, & de eius fauore vide nonnulla ibi declarata, vt valeat, & de odio ampliando, ibid. nu. 17.

Fideicommiſſum dicitur fauorabile, quando venit poſt aliquod tempus reſtituendum filio teſtatoris commodo & promiſſione filij. ibid. nu. 20. col. 2.

Fideicommiſſum dicitur fauorabile, quando grauamen eſt reciprocum inter grauatos & honoratos. & non odioſum dicitur. ſi tamen fideicommiſſum ſit vniuerſale, aliàs purè factum non valeret, vti fruſtratorium. ibid. nu. 20.

Fideicommiſſum dicitur fauorabile factum pro conſeruatione bonorum in familia, & ideò largè interpretãdum, & quomodo tunc dicatur factum. ibid. ſub num. 20.

Fideicommiſſum dicitur fauorabile, quando venit reſtituendum ſuccedentibus teſtatori ab inteſtato ex conſeruatione legitimarum hæreditatum ac ſucceſſionum. ibidem, colum. 3. nu. 21.

Fideicom. dicitur diuerſis reſpectibus & odioſum & fauorabile. ibid. nu. 22.

Fideicommiſſum an valeat impoſitum per patrem ſacerdoti, vel clerico in ſacris conſtituto, ſi deceſſerit ſine filiis legitimis & naturalibus ſubſtituendo ei Petrum, & quòd non valeat vti nullum, ſecundum Bar. & de ratione, & quòd valeat ac reiiciatur conditio illa, ſi deceſſerit ſine filiis &c. vt turpis & inhoneſta. lib. 3. fol. 103. colum. 4. ſolut. 4. numer. 25.

Fideicom. inductum à quo peti poſſit, & quando petendi dies ceſſerit. li. 3. fol. 105. colu. 1. ſolu. 1 num. 2.

Fideicommiſſum vadit ad venientes ab inteſtato, vti vocatos à teſtatore ex tacito fideicõmiſſo honorato non parente præceptis teſtatoris ſub pœna tranſlationis bonorum in alium, eo alio pariter negligente vocato, & ſic mortuo. lib. 3. fol. 122.. col. 1. ſol. 1. nu. 96.

Fideicommiſſum reciprocum locum habere poteſt, niſi inter plures vocatos pariter in teſtamento, & ſimul honoratos, & non procedit, &c. lib. 3. ſol. 116. col. 2. ſol. 1. nu. 25.

Fideicommiſſum ſimpliciter & abſolutè habetur, teſtatore diuiſionem perpetuò prohibente fieri inter filios hac ratione, quia vult inter eos, & eorum deſcendentes maſculos bona ſua perpetuò & ſemper peruenire, maximè adiecta dictione, totaliter, omnino & potiùs per eam nullo modo. lib. 3. fol. 86. colu. 2. ſol. 10. nu. 10.

Fideicommiſſum, & eius conditio non dicitur impleta adeò, vt

locus ſit ſubſtitutioni de ſorore vel fratre teſtatoris, ſed bona ad filias eius transferuntur, filiabus patris in certis rebus inſtitutis & inuicem ſubſtitutis filiis maſculis, quos duos vniuerſales hæredes inſtituerat teſtator, & inuicem ſubſtituerat, cum hac ſubſtitutione, & ſi omnes dicti ſui filij deceſſerint ſine filiis, ſubſtituit ſororem vel fratrem, omnéſque filij deceſſerint ſine filiis ſuperſtitibus, dict. filiabus propter verbum, vel omnes, li. 3. fo. 107. colum. 1. ſolut. 2. nu. 12.

Fideicõmiſſum non ceſſit, nec eius dies teſtatore nõ vniuerſaliter, ſed indefinitè dicente, ſi dicti ſui filij deceſſerint, antequam ſint in ætate legitima. quod de omnibus ſuis bonis fiat hoſpitale, & omnes deceſſerint ſic, præter vnum, qui deceſſit poſt legitimam ætatem per indefinitum æquiparatum vniuerſali. ibid. num. 13.

Fideicommiſſum inducitur non ſolùm verbis, ſed etiam mente teſtatoris, quæ vltra ſonum verborum percipitur ex effectu coniecturato exequendo ipſorum verborum, quod conſequi non poteſt, niſi vigore & iure fideicommiſſi, quomodocunque appareant verba concepta ipſa diſpoſitiua de transferendis bonis de manu hæredis, ſeu alius grauati in alium, vt per verba rogo, reſtituas. lib. 3. fol. 81. colum. 1. ſolut. 5. num. 1.

Fideicommiſſum eſt tranſlatio hæreditatis iam acquiſitæ per ſubſtitutionem fin. facienda per alium. ibid. nu. 2.

Fideicommiſſum de liberis in liberos, de hærede in hæredem, de gradu in gradum, ſic intelligi videtur, vt donec ſuperſunt filij vnius lineæ, demum vna linea finit, tunc deducitur ad alios alterius lineæ. li. 3. fol. 86. col. 4. ſol. 10. nu. 20.

Fideicommiſſum non extenditur de gradu in gradum, de liberis in liberos, in infinitum, quando eſt impoſitum grauato ſub conditione momentanea ſi deceſſerit ſine filiis decedente eo cum filiis poſtea decedant, & quare, & quomodo, vide ibi latiùs de materia. ibid. nu. 21.

Fideicommiſſum perpetuum an duret vltra centum annos, li. 3. fol. 87. col. 1. ſol. 10. nu. 23.

Fideicomiſſum inductum ex prohibitione alienationis, vt valeat & extendatur inſpicien. hoc eſt vnum, quod ſit vel ex ratione & cauſa, quia voluit & ius ſit. ibid. col. 2. nu. 25.

Fideicommiſſum quando petitur, id remedium eligendum eſt, quod paratam & celerem habeat executionem, vt habere, & eligere viam executionis paratæ & expeditæ. & quale ſit lib. 5. fol. 89. col. 2. dub. 3. nu. 41.

Fideicommiſſum in teſtamento relictum pluribus in indiuiduo ſpecialiter & regulariter nominatis, inter quos contentio eſt de prælatione, præferri debent qui nomine proprio ſunt nominati. lib. 3. fol. 125. colu. 2. ſol. 3. nu. 4.

Fideicommiſſum de eo quod poſſet obuenire inſtitutis priùs in teſtamento diuerſis modis & diuerſis quantitatibus, contendentibus inter eos de prælatione, reſpectu illius reſidui quod obuenit, vti magis dilectis ab eo, præferuntur hi, qui maiori commodo magis in re vniuerſali quàm in re certa, & pluribus prælegatis, & maiori prouiſione in teſtamento honorati fuerunt. ibi. col. 3. nu. 5.

Fideicommiſſum relictum attinenti, proximo, propinquo, ſuperſtiti de agnatione, in numero ſingulari, & plures ſint in eodem & pari gradu, an & quando vnus vel omnes admittantur. ibid. col. 4. nu. 8.

Fideicommiſſum relictum attinentibus proximis in plurali numero, omnes vocantur ad illum non vnus etiam cohæres & coniunctus grauato, ſed omnes in teſtamento veniunt etiã legatarij & fœminæ etiam excluſæ ab vniuerſali ſucceſſione, & quare. ibid. nu. 9.

Fideicommiſſum pluribus contendentibus inuicem de prælatione ſibi fore relictum, quomodo cognoſci hoc poſſit, quis, ſ. contendentium debeat alteri præferri, & vltrà ibi relata, nonnulli ponuntur caſus, quibus ſola voluntas teſtatoris attendi debet. lib. 3. fol. 127. col. 1. ſol. 3. nu. 1.

Fideicommiſſum in teſtamento relictum Ioanni de Spinolis, cùm duo ſint Ioanni de Spinolis, is præferendus eſt alteri, qui probauerit ſe magis amicum & meritum teſtatori, vel qui probauerit ſe conſanguineum eſſe illi. ibidem numero ſecundo.

Fideicommiſſum relictum attinentibus & conſanguineis, & multi probent ſe conſanguineos fuiſſe teſtatoris, tunc magis dilecti qui præſumuntur teſtatori, cæteris præferuntur. ibid. col. 2. nu. 3.

Fideicommiſſum relictum familiæ, vel agnat. cenſetur habita conſideratio ad famil. & agnat. non ad perſonas, ideóque patruus ſolus non admitteretur excluſo nepote. libro tertio, fol. 120. columna tertia, ſolutione tertia, numero vigeſimoſecundo.

Fideicommiſſum ne ſit inutile & pro non ſcripto, oportet quòd ſit à quo præſtari debeat, & quis cenſeatur grauatus, & à quo ſit fideicommiſſum reſtituendum. lib. 3. fol. 102. col. 4. ſolut. 3. nu. 13.

Fideicommiſſum inducitur & accipitur fortiùs ex voluntate teſtatoris, cùm ſubſtituerit omnes alios filios ſuperſtites, & eorum deſcendentes maſculos in infinitum, ita quòd ſua hæreditas vadat de hærede in hæredem. lib. 3. fol. 83. col. 4. ſol. 9. num. 9.

Fideicommiſſum item reputatur vti habens tractum in futurum reſpectu perſonarum ſubſtitutarum, vbi ponitur hoc adiectiuum, Superſtites, vt quia dictum ſit, ſubſtituit ſuperſtites. li. 3. fol. 84. col. 3. ſol. 2. nu. 12.

Fideicommiſſum demonſtratur in infinitum ſucceſſiuum circa vocatos per verbum deſcendentes, vel poſteros. li. 3. fo. 83. colum. 4. ſol. 9. nu. 10.

Fideicommiſſum, & eius onus ex teſtamento perſoluendum in dubio cenſetur iniunctum hæredi, & quando hoc ſit. lib. 3. fol. 98. col. 4. ſol. 3. nu. 3.

Fideicommiſſum validum & eius grauamen reputatur in filiis ipſis filiorum poſitis in conditione & prohibitione detractionis Trebellianicæ poſita in teſtamento, ex quo non valet in liberis primi gradus, valebit cõtra nepotes talis prohibitio. lib. 3. fol. 99. col. 2. ſolut. 3. num. 5.

Fideicommiſſum quoque inducitur per clauſulam, omni meliori modo poſitam in quacunque parte teſtamenti, & iniunctum filiis filiorum poſitis in conditione, honoratis tamẽ & grauatis, & de clauſula hac. ibid. nu. 6.

Fideicommiſſum reciprocũ tacitum requirit tria, quid ſit de tota hæreditarate, vel re, vel omnibus bonis. ſine quo nihil factum dicitur, túncque Trebellianica non detrahitur. hãc materiam longiùs contexit author lib. 3. fol. 117. col. 4. ſol. 1. nũ. 29.

Fideicommiſſum, & eius dies quando dicat ceſſaſſe, vel ne, per illa verba conditionis, Si deceſſerit ſine filiis legitimis. & naturalibus ex légitimo matrimonio, & ex ſuo corpore procreatis & natis. libro tertio. ſol. 107. columna ſecunda, ſol. 2. nu. 16.

Fideicommiſſum purè relictum familiæ teſtatoris debetur ei, qui tempore mortis teſtatoris proximior gradu fuerit. li. 5. ſol. 65. col. 2. dub. 2. num. 95

Fideicommiſſum &c. in conditionali fideicommiſſo debetur ei, qui procreatus, & in rerum natura erat tempore euenientis conditionis. ibid. col. 3. nu. 95.

Fideicommiſſum deficit, & eius conditio per nepotem teſtatoris, habentis filiam & filios, filiæq; relinquentis certam dotem, & inſtituentis hæredes vniuerſales, nominatim filios, & ſi quis eorum deceſſerit ſine filiis. alium ſuperſtitem vel ſuperſtites ſubſtituit, & decedente cum filia. hæc enim neptis excludit ſubſtitutum, cùm non appareat reſtitu-

reſtitutionem habuiſſe effectum ad conſeruandam agnationem..lib.3.fol.109.col.1.ſol.2.nu.33.

Fideicommiſſum expreſſè apparet per clauſulam, & per fideicommiſſum, & in ſubſtitutione reciproca non eſt dubitandum, cum id verbum & per fideicommiſſum adeò ſit clarum, vt non recipiat interpretationem, ſed alia verba dubia. lib.3.fol.81.col.3.ſolut.8.nu.1.

Fideicommiſſum expreſſè apparet, & accipitur fideicommiſſum per clauſulam, volens teſtator bona ſua eſſe ſubiecta fideicommiſſo, modò appareant ea omnia, de quibus ibidem nu.2.

Fideicommiſſum etiam illis debetur, de quibus cogitauit abſq; eo quòd expreſſè etiam eos vocauerit, exemplum vide, arguendo a contrario ſenſu. li.3.fol.123.colum.1.ſolut.1.numer.94.

Fideicommiſſum deficit, nec eius cedit dies, exiſtente nedum filio grauato, at nepote & pronepote cæteriſque deſcendẽtibus, imò & nepote ex filia, & eſt communis opin.li.3.fol.107.co.4.ſolut.2.num.22.

Fideicommiſſum deficit, & eius conditio tollitur per filium, vel nepotem grauati, cum idem ſit dicere, ſi deceſſerit ſine filiis, vel ſine liberis. Quicquid dixerit Dec. quando dictum ſit ſimpliciter ſine filiis, & de ratione quòd nulla ſit differentia aut diuerſitas.ibid.nu.23.

Fideicommiſſum quando reperitur conſtitutum ſub vocabulo hæreditatis reſtituendæ, &c. probandum eſt quod bona fuerint hæreditaria teſtat. &c. lib. 3.fol.128.colu. 2.dubit. 4. nu.300.

Fideicommiſſum vel vniuerſale, vel particulare inducitur ex prohibitione alienationis facta per teſtatorem. lib.3.fo.84. col.4.ſol.10.nu.1.

Fideicommiſſum de re vniuerſali, vel particulari inductum dicitur tacitum. de quo fideicommiſſo doctores variè loquũtur, quod duobus modis diſſoluitur per auctorem. ibid.ſub num.1.

Fideicommiſſum ſub conditione dicitur inductum per prohibitionem alienationis, ſi alienatio fiat exteris, vt prohibita alienatione ſimplici, adiecta ſit alia, quæ exprimantur contenta in illa ſimplici, redditur valida ab vltima adiecta continente cauſam prohibitionis &c.li.2.fol.85.colu.1.ſolu.10. num.2.

Fideicommiſſum, aut apparet iniunctum certæ perſonæ, aut imperſonaliter, vel ſimpliciter, aut directum in rem. lib.3. fol.102.col.4.ſol.4.nu.14.

Fideicommiſſum tertiæ perſonæ quãdo dicatur iniunctum, & per fideicommiſſum dignoſcitur onus fideicommiſſi inſtituto hæredi iniunctum. & quæ ſint inſpicienda circa grauatum.lib.3.fol.103.col.1.ſol.4.nu.15.

Fideicommiſſum quando imperſonaliter eſt iniunctum exemplificando. vt ibi, diſtinguẽdum eſt, aut in fideicommiſſo ſumus vniuerſali, aut particulari, in vniuerſali onus iniunctũ intelligitur hæredi inſtituto, maximè imperſonaliter fideicommiſſi iniuncti, & quando vltimus moriens cenſeatur grauatus, & quando habeat locum in fideicommiſſo dando poſt mortem inſtituti vel ſubſtituti adulti, quid poſt mortẽ pupilli grauati, cuius legitima an fideicommiſſario ſit reſtituenda ab hæredibus illius ſuccedentibus ab inteſtato, & quando non procedat fideicommiſſum in legitima, mortuo inſtituto in ætate adulta, & non procedat contra matrem, quòd legitima ſcilicet filij non priuetur. ibidem, columna ſecunda.

Fideicommiſſum, & eius onus quando eſt directum in rem, quomodo id cognoſcatur, & qualiter tale onus ſequatur ad quoſcunque vadit res fideicommiſſo ſubiecta. lib.3.fol.103. col.2.ſol.4.num.21.

Fideicommiſſum probatur ex coniecturis in teſtamentis ipſis, de quibus coniecturis vide lib. 3.fol.94.colu.1.ſolut.12. nu.1.

Fideicommiſſum commodum ſit minùs quàm onus & grauamen fideicommiſſi. & quòd non poſſit vts regulariter, & quando hoc procedat, & quatuor caſibus, quibus poteſt grauari in plus quàm habuerit de honore, aut commodo, qui quando procedunt, etiam latè diſcutitur ad materiam huiuſmodi.lib.3.fol.101.col.2.ſolut.3.num.1.

Fideicommiſſum an poſſit imponi, & eo grauari filius à patre in bonis ei aſſignatis in diuiſione, vel donatis, & quòd poſſit, & quare.ibidem vide, quando ſit, ſ. & intelligatur reuocabilis, at ſecùs ſi ſit diuiſio irreuocabilis, exẽplificando, quod tamen limitatur.ibid.col.4.nu.3.

Fideicommiſſum & eius onus an imponi poſſit. & quando ſuper dote mulieris, aliquáve alia conditio, vel grauamen, adeo vt ea nõ poſſit diſponere mulier, vel ad hæredes tranſmittere, & quia eſt quæſtio alta ac varia, ideò diſcutitur per octo caſus contingentes circa dotem ipſam, de quibus ibid.nu.4.

Fideicommiſſum inducitur ſub conditione exhibitiore alienationis, ſi quidem talis prohibitio ſemel valida ſit ſimplici reſpectu, quo dici poſſit non nuda, ſiue ratione rei proficuæ familiæ, vt turris palatium, caſtrum, & ſimile pro refugio familiæ, ſiue ratione perſonæ prohibitæ, quòd ſit pupillus vel minor, ſiue expreſſa ſit cauſa vel tacita ſimplex, quæ validat teſtatoris præceptum de non alienando.li.3 fol.85.col. 2.ſol 10.nu.3.

Fideicommiſſum conſequenter dicitur ſub conditione inductum, ſi alienatio extra familiam, vel perſonas permiſſas facta fuerit.ibid.col.3.nu.4.

Fideicommiſſum tunc euenit pro eo cuius cauſa vel prætextu apparet facta prohibito contra facientem alienare. ibid. nu.9.

Fideicommiſſum ſimpliciter & abſolutè inductum apparet in caſu mortis, & quando abſque etiam contrauentione, vt quando teſtator noluit inſtitutos. ſubſtitutos & ſuos alienare, quia voluit perpetuare in familia, exemplificando vt ibi. ſic enim inductum dicitur fideicommiſſum de vna perſona in aliam, etiam non ſecuta alienatione, & de eo fideicommiſſo non duraturo vltra quartam generationem, interim tamen eſt præciſum & abſolutum. ibidem, columna 4.nu.8.

Fideicommitto, & ex verbis l. cohæredi. §. cum filiæ, de vulg. & pupill. & verbis commendatitiis in ſpecie prolatis, & quæ ſint obliqua, vt plurimùm tamen data apparent per verba directa vel obliqua, vel cõmunia ex ſubſtitutione cõpendioſa fideicommiſſaria, vt inſtituit, ſubſtituit, deueniat, perueniat, & per alium verbum, vt ibi latè deducitur, li.3.fol. octauo, columna quarta, ſolutione quarta, ſub numero primo.

Filia ſubſtituta matri hæredi vſufructuariæ poſt eius mortem excluſa per agnatos maſculos vigore ſtatuti ab hæreditate patris ab inteſtato nõ impeditur, quin vigore ſua legitima dicatur in totum inſtituta patri hæres ante & poſt mortem matris in proprietate, quoniam ſtante tali teſtamento agnati tales habentur, ac ſi non extarent. lib.3.fol.22. col.1.ſol.1.nu.31.

Filia ſuccedens patri ab inteſtato vel ex teſtamento vnà cum aliis duabus ſororibus, nupta à patruo, qui earum tutelam & curam aſſumpſerat dote mille ei conſtituta & vir eo tradita aliis in ſex annis dotibus conſtitutis de mille quadringentis, an oblata collatione poſſit petere tertiam partem illorum ſcutorum octuagintorum. libro tertio, folio vigeſimo ſecundo, columna prima, ſolutione prima, numero vigeſimo.

Filia inſpecto effectu per teſtatorem qui reſpicitur in

conda-

conditionibus reſpicicentibus filios naſcituros inſtituta in re certa, cenſetur & eſt excluſa ab vniuerſali ſucceſſione, & frater teſtatoris admittitur in caſu, de quo ſuprà num. 21. cùm videatur tunc habita à teſtatore ratio agnationis, nil obſtante clauſula tunc & eo caſu, de qua ibidem latiùs, túncque filia habetur vti legataria, & nullum ius accreſcẽdi habet cum inſtitutis, quod ius excluditur fauore ſubſtituti, maximè cùm filia fuerit prohibita plus petere, & vt perpulchrè latiùs per auctorem diſcutitur. li. 3. fo. 60. col. 2. ſol. 6. nu. 48.

Filia teſtantis diuerſæ eſt conditionis quàm ſit neptis ex filio, cùm filia à patre erat dotanda, & neptis à filio, vnde non valet illatio, filia eſt excluſa, ergo & neptis, & quare, & quomodo. li. 3. fol. 108. col. 4. ſol. 1. nu. 26.

Filia excluſa ab vniuerſali ſucceſſione filiis relicta ſub nominibus propriis, & appellatiuis filiis maſculis, & ſub his nominibus inter eos conſtituto fideicommiſſo, non operatur vt & pariter excluſa dicatur neptis à ſucceſſione ſui patris imaginata ratione agnationis conſeruandæ, & quare maximè cùm teſtator non vocauerit ad fideicommiſſum per nomina ciuilia agnatos propinquos conſanguineos de agnatione de familia, & quod datum ſub nomine proprio, quòd non ſit datum nomine agnationis conſeruandæ, & de materia hac latiſſimè vide ibid. num. 27.

Filia grauati per ſtatutum à ſucceſſione eius excluſa ab agnato, non impedit, quin ſubſtitutus agnatus admittatur contra ipſam: hoc tamen fallit, ſi à patre ſuo fuerit hæres inſtituta. idem comproba, & amplia, lib. 3. fol. 109. col. 1 ſolut. 2. nu. 42.

Filiatio quando incidenter deducitur in iudicio, ſufficit probatio quaſi poſſeſſionis filiationis, donec probetur contrarium. lib. 5. fol. 124. col. 1. dub. 4. nu. 259.

Filiatio, vel fraternitas an ſit probanda, & quãdo. li. 5. fol. 118. col. 2. dub. 4. nu. 185.

Filiatio probatur in antiquis, vel deſcendẽtia per inſtrumẽta, quæ continent & enunciant nomina diuerſorum. lib. 5. fol. 122. col. 1. dubit. 4. nu. 25.

Filiationis quaſi poſſeſſio ſufficit probata ex cõmuni tractatu, ſi aduerſario non fuerit probatum contrarium, ad obtinendam hæreditatem & ſucceſſionem. lib. 5. fol. 121. co. 2. dubi. 4. nu. 120.

Filiationis quaſi poſſeſſio ſufficit in poſſeſſoriis inducens ſemiplenam probatio. non autem in prætoriis. li. 5. fol. 119. col. 1. dub. 4. nu. 189.

Filiæ fœminæ quando præferantur in portione earum patris aliis fœminis etiam teſtatori proximioribus. li. 3. fol. 121. col. 1. ſol. 1. nu. 62.

Filij non ſeruantes quod pater eis iuſſiſſet honeſtum, & licitũ, eíſque magis proficuum ſub pœna priuationis hæreditatis, petendo legitimam, & ſola ea retenta, incidunt in dictam pœnam, pro reſiduo hæreditatis, quod totum ab eis auferetur. lib. 5. fol. 6 col. 1. ſol. 1. nu. 36.

Filij appell. qui veniant, & poſiti in conditione eorum fauore excludunt ſubſtitutum, & quòd omnes liberi intelligãtur. li. 3. fol. 107. col. 3. ſol. 2. nu. 17.

Filij poſiti in conditione quare non poſſunt dici venire ex teſtamento, nec eſſe in diſpoſitione vocati. li. 3. fol. 97. col. 1. ſol. 2. nu. 6.

Filij in conditione poſiti venientes per lineam finitam agnationis vocati, & grauati per teſtatorem ad reſtituendum, ſubſtituto extraneo deferenti arma & nomen familiæ ipſius, quando teneantur, &c. li. 3. fol. 100. colum. 2. ſol. 3. numer. 21.

Filij ſunt magis dilecti teſtatori quàm nepotes. li. 1. fol. 107. col. 2. ſol. 5. nu. 15.

Filij ſunt poſiti in conditione ad excludendum ſubſtitutos, & materia ipſa eſt fauorabilis & largè interpretanda ad excluſionem ſubſtitutorum. lib. 1. fol. 65. col. 1. ſol. 12. nu. 21.

Filij poſiti in conditione grauati, & vocati fideicommiſſo cenſentur, quando poteſt apparere de mente teſtatoris, filios eſſe poſitos in conditione duplici, in longa ſucceſſione duratura per plures gradus pro agnatione conſeruanda, & de facili voluntate teſtatoris interpretanda quid inſpici debeat. li. 3. fol. 98. col. 3. ſol. 3. nu. 1.

Filij appellatione ſæpe iuſta interpretatione nepos comprehenditur, & primò in teſtamento domini nominantis filios villici ſui & concluditur, quòd veniant vt nepotes, ſic de teſtamento tertij dicendum eſt generaliter, nominantis. ſ. filios alterius ſæpe nepotes accipiuntur, & veniunt appellatione dictorum filiorum. lib. 3. fol. 120. col. 2. ſol. 1. num. 49.

Filij nati tempore alienationis prohibitæ admittuntur ſoli ad reuocandũ alienata, ac ſecundum Caſt. tenentur poſtea natis participare. lib. 5. fol. 65. col. 1. & 2. ſol. 2. dub. 2. num. 100. & 103.

Filij & nepotes nati poſt mortem aui teſtatoris admittuntur ad hæreditatem eius æqualiter cum natis tempore mortis eiuſdem teſtatoris, eo teſtatore inſtituente hæredes filios ſuos, quorum vnus habebat filios tunc temporis, alij non, & an ſpecialis extenſio ad naſcituros requiratur per teſtatorem. ibid. num. 104.

Filij, & deſcendentes veniunt nati quocunque tempore futuro, & etiam poſt mortem teſtatoris, & poſt diem ceſſum relicti, teſtatore inſtituente, & ſubſtituẽte Petrum, & quoſcunque eius filios, & eius liberos aut deſcendentes. ibidem. nu. 105.

Filij poſiti in conditione quando cenſeantur vocati & grauati fideic. & an, & quando valeat, ita vt filij videantur habere ex diſpoſitione teſtatoris id de quo fuerunt grauati ſecundum Bar. & quid ſecundùm Iaſ. & quòd fideicommiſſo grauati cenſeantur cum eis quid ſit datum ſaltem quoad mentem licet non ſecundum verba teſtamenti, & de ampliatione & limitatione vtriuſque opinionis. li. 3. fol. 98. col. 4. ſol. 3. nu. 4.

Filij appellatione ex proprietate ſermonis, & propriè ac regulariter nepos non continetur reprobata opin. Barto. & Doctor. an proferatur à lege vel ab homine. & vide vt ibi, & in ver. nepos non venit. li. 3. ſol. 1. nu. 37.

Filij poſiti in conditione indubitanter non ſunt vocati, quando ſumus in ſimplicibus terminis. lib. 3. fol. 79. col. 3. ſolut. 2. nu. 11.

Filij nati poſtea poſſunt venire iure tranſmiſſionis, ſi hæredes eſſent natorum tempore cedentis dies relicti. lib. 5. fol. 65. col. 1. dub 2. nu. 97.

Filij &c. fallit aliter apparente de voluntate teſtatoris, extẽſa ad alios vlteriores, & naſcituros poſt conditionis euentum. ibid. nu. 99.

Filij poſtea nati non admittũtur cum priùs natis, vti non exiſtentes in rerum natura tempore, quo ceſſit dies fideicommiſſi, & quando ſibi locum vendicauit ſubſtitutio, habiti fuerint pro non natis, aut pro non ſcriptis. lib. 5. ſol. 65. col. 1. dubit. 2. num. 93.

Filij primi hæredis poſiti in conditione, vel honorati & vocati poſſint vel non grauati fideicommiſſo, & vide var..is docto. opiniones, & quòd non cenſeantur vocati ex teſtamento ſed reſeruati ſint ab inteſtato in ſucceſſione, & de 21. coniecturis, quibus cenſeantur vocati, cum ſublimitationibus quatuor, & quòd ſit magis communis opin. quòd non ſint vocati ex teſtamento, de hácque materia vide duas concluſiones. lib. 2. fol. 96. col. 3. ſolut. 21. num. 2.

Filij grauati primi hæredis quando non cenſeantur vocati in diſpoſitione, ſub conditione poſiti, & quando cenſeantur, vide de materia hac diffuſe ibi. & quid talibus filiis poſtea

de

deficientibus ſine filijs, & quòd ſubitò moriantur. ibidem.

Filij poſiti in conditione cenſentur vocati & fideicommiſſo grauati quando in formula ſubſtitutionum fideicommiſſariarum generalis ſit probibitio alienationis, quia voluit bona ſua remanere in ſua agnatione, quia quilibet gradus tunc videtur inuicem ſubſtitui & grauari. ſicut per clauſulam omni meliori modo, lib 3. ſo. 100. col. 3. ſol. 3. num. 24.

Filij poſiti in conditio. & vbi adſit particula, de aliquo faciendo per filios & heredes in perpetuum, & in eorum defectum, de expendendis omnibus bonis in aliquo opere pio. & & quod tales filij in conditione poſiti ſint vocati ad excludendum fideicommiſſarium ſubſtitutum. ibi. col. 4.

Filiorum appellatione veniunt nepotes, & venit filia, lib. 3. ſo. 79. col. 4 num. 11.

Filiorum appellatione largo ſumpto vocabulo veniunt omnes deſcendentes. & continet omnes liberos in infinitum in fauorib. & gratijs, lib. 3. ſol. 107. co. 3. ſol. 2. num. 19.

Filius acceptando legatū continens expreſſam probibitionem, ne plus peteret occaſione legitima, non tamen, & c. lib. 5. ſ. 36. col. 2. dub. 3. num. 119.

Filius petens legitimam. vel ſupplementum eius dicitur facere contra voluntatem teſtatoris in primo capite executionis, de quo voluntas teſtatoris valide permanente teſtamento, & illud tale imputatur in dimidia ipſi filio. quam habebit ex fideicommiſſo teſtamenti paterni, li. 5 ſo. 5. col. 2. ſol. 1. num. 33.

Filius bannitus capitaliter in teſtamento patris præteritus, nulla in ciuitate bona relinquens, ſucceſſorem non habet, lib. 5. ſo. 7. co. 1. ſol. 1. num. 52.

Filius per agnitionem. & approbationem legati à patre ſibi facti non cenſetur renuntiaſſe legitimam quam, & c. li. 5. ſo. 37. co. 1. dub. 3. num. 122.

Filius nihil habebit de hæreditate, ſpurio palàm inſtituto à patre præ tenſo etiam ſub nomine matris, vt talis filius donna Berta. lib. 5. ſo. 6. co. 2. ſol. 1. num. 46.

Filius abſtinendo per ſuitatem confirmando ſubſtitutionem pupillarem etiam pro extraneo, cùm ſit vtilis pupillo ſecundum Doctor. communiter. lib 3. ſo. 56. co. 2. ſo. 6. num. 8.

Filius Iudæi veniens ad veram fidem Chriſti non poteſt exhæredari à patre de & pro cauſis ingratitudinis commiſſis prius contra patrem ob quas potuiſſet exhæredari. lib. 3. ſo. 39. co. 4. ſo. 4. num. 11.

Filius hæres inſtitutus non poteſt acceptare & retinere legitimam, reſiduum hæreditatis repudiando, & eſt communis opin. lib. 3 ſo. 25. co. 2. ſo. 3. num. 12.

Filius ſi eſſet præteritus teſtamento, relictum ſibi factum non contineret honorabilem titulum inſtitutionis, eſt communis opin. teſtamentum non valere. lib. 3. ſo. 2. co. 3. ſolut. 1. num. 4.

Filius vbi expreſſè in teſtamento patris quid relictum non habet iure inſtitutionis, ſed pro validitate teſtamenti ſibi tacita inſtitutio facta intelligitur, an habeat vtilitates & commoditates ibidem expreſſas, & attributas filio hæredi expreſſè inſtituto, reſoluitur ibidem, eum habere tales commoditates. lib. 3 ibid. co. 4. num. 8.

Filius dum deliberat, debet habere alimenta ex hæreditate. li. 5. ſo. 58. co. 2. dub. 2. num. 9.

Filius quādo agit, ſemper præſumitur hæres, niſi probetur contrarium. lib. 5. ſo. 29. col. 2. dub. 3. num. 39.

Filius ex agnatis patri agnatus eſt proximus, & vide quid dicatur. li. 3. ſo. 91. co. 2. ſo. 11. num. 32.

Filius legitimatus à comite Palatino habente facultatē à Papa vel Principe ſpurios legitimandi excludit ſubſtitutum ac ſi natus eſſet ex legitimo matrimonio & vero, ſi hoc ſit formaliter expreſſum & talē habuerit comes facultatem, & quomodo hoc intelligatur vide. li. 3. ſ. 111. co. 1. ſo. 3. nu. 5.

Filiusfam. poteſt donare cauſa mortis, ſed non poteſt teſtari quod limita. li. 2. ſo. 185. co. 1. ſo. 12. nu. 40. & 41.

Filiusfa. cuius pater eſt effectus monachus vel hæreticus, teſtari poteſt. li. 2. ſo. 148. co. 2. ſo. 4. num. 78.

Filiusfa. & aliàs miles gaudet militis priuilegio in teſtando, quod de iure communi militibus competit, quod intellige. li. 2. ſo. 149. co. 2. ſo. 4. num. 88.

Fiſcus quādoq; vt accipit, quæ ab indignis vel aliquo modo priuatis auſertur, quando inobediens priuatus eſt, per teſtatorem, & non eſt qui poßit ſeruare teſtatoris voluntatem. li. 5. ſo. 6. co. 2. ſo. 1. num. 42. & 43.

Fiſcus cùm ſit loco hæredis extranei, non conſequitur vſumfructum, ſed mater totum integrum habebit confiſcatu bonis filij hæredis patris cum relicta vſufructuaria, ſtante filio ſolùm habebat alimenta, iuxta Bul. conſuetudinem. lib. 5. ſo. 7 co. 1. ſo. 1. num. 51.

Fiſcus nomine filij banniti capitaliter præteriti in teſtamēto, non poteſt dicere teſtamentum paternum nullum, & eius ſic ſucceßionem obtinere non poteſt ex perſona banniti, & qualiter. li. 5. ſo. 7. co. 1. ſo. 1. num. 53.

Forenſis, qui obſtante ſtatuto acquiſiuit ſine licentia ſuperioris, & agens cōtra ciuem, vel incolam tertium poſſeſſorem pro iſtis bonis ſitis in territorio opponente de nullitate tituli, tentans ex hac cauſa habilitatem, poterit à reo etiam tertio poſſeſſ. repelli. li. 3. ſo. 55. co. 4. ſo. 4. num. 23.

Forenſis vt poßit impune acquirere, ſic & ciuis alienare illi, conditionalis fiat alienatio, & acquiſitio. quando. ſ. licentia ſuperioris obtinebitur, nec aliter, nec alio modo. li. 3. ſo. 16. co. 1. num. 27.

Forenſis adeptus ciuitatem tempore mortis teſtatoris gratia, principis facit valere inſtitutionem de eo factam ex benignitate, & quo tempore ſufficiat capacitas ad effectum capiendi, & quando pœna confiſcationis non cenſeatur commiſſa. li. 3. ſo. 14. co. 3. ſo. 4. nu. 14.

Forenſis vbi ſit ſua conditione ſubſtitutus, ſufficit eū effectum habilem tempore aduenientis conditionis & quo ceßit dies ſubſtitutionis. ibid. num. 15.

Forenſis inſtitutus hæres purè in certis bonis immobilib. prohibitis ſtatuto alienari alio non dato cohærede & exiſtente vniuerſali non capit bona hæc niſi habilis reperiatur in tribus temporib. quod quidem latè diſcutitur. li. 3. ſo. 14. co. 1. ſo. 4. num. 12.

Forma non dicitur mutata, quæ eſt in ſuo eſſe integra & illæſa. li. 2. ſo. 154. co. 2. plura de forma, vide eod. lib. ſo. 4. num. 120. li. 1. ſo. 14. num. 8. li. 5. dub. 3. num. 2. lib. 2. num. 22. & 23. lib. 4. ſol. 2. nu. 3. lib. 3. ſol. 4. nu. 21. lib. 2. ſo. 4. num. 115. & ſol. 4. num. 127.

Fructus percipiendi per actorem, vel reum, quomodo veniant petendi. lib. 5. ſo. 72. co. 1. dub. 2 num. 242.

Fructus præbendæ ſuæ debet habere exiſtens in ſtudio, intellige non de loco ſtudij tantum Bononico, ſed de actu. vt intellectus vitio careat. lib. 1. ſo. 53. co. 2. ſo. 7. nu. 2. plura de fructib. vide lib. 3. ſo. 2. nu. 33. ſo. 4. nu. 23. & 31. ſo. 6. nu. 18. li. 4. ſo. 7. num. 61. ſo. 12. num. 60.

Fundus, vel poderus eſt nomen vniuerſale. li. 2. ſo. 20. co. 1. ſolu. 1. num. 36.

Fundi partes ſi plures diuerſæ naturæ ſint æſtimandæ. lib. 5. ſo. 129. co. 2. num. 172.

Furioſum quem eſſe probant conſanguinei & vicini. lib. 2. ſo. 144 co. 1. ſo. 4. num. 30.

Furor præſumitur durare in eo, qui furioſus, vel mente captus aliquo tempore continuato, & non ex accidenti, vel momentaneo. li. 2. ſo. 143. co. 2. ſo. 4. num. 20.

G.

GEns, generatio, genus, hæc nomina appoſita fideicommiſſo agnationem quoq; deſignant, & quod verbum, ge-

 nus,

num. ſoles agnatos, non cognatos comprehēdat, & de verbo, Gens. & Generatio. li. 3. ſo. 91. co. 3. ſo. 11. nu. 34.

Gloſſa ſit ſecundum ſubiectam materiam tex. quem exponit, expedit per gloſſas textum, cuicunq; facultati conueniat, aperiri. li. 2. ſo. 103. co. 2. ſo. 4. num. 21.

Gloſſæ ſtandum eſt vt textui. li. 2. ſo. 170. co. 1. ſo. 10. nu. 17.

Grammatica ars, eſt conſiderare voces, non ſenſus, ſed lex conſiderat ſenſus. li. 2. ſo. 2. num. 29.

Grauatus quando cenſeatur primo moriens, vel vltimò moriens in vniuerſali fideicommiſſo. li. 3. ſo. 103. co. 2. ſo. 4. numero. 8.

H.

Habilis dicitur ad teſtandum, qui tempore teſtamenti ſit ſanæ mentis, & habeat factionem actiuam. li. 2. ſo. 141. co. 2. ſo. 4. num. 1.

Hæredes filiarum inſtitutarum vocati poſt mortem earum reſtringuntur ad liberos earum & proximos iure conſanguinitatis & agnationis & non ad extraneos, & quando ſic intelligi debeat. li. 3. ſo. 19. co. 2. ſo. 5. nu. 32.

Hæredes quando & qui veniant, an liberi, & quando hæredes extranei, quando legatarij, & quando ... qualeſ & qui ſint ſecundum diuerſitatem caſuum. ibi. co. 3. nu. 35.

Hæredes omnes cenſentur capaces relictorum, niſi appareant iure prohibiti, etiam ſi ſint mulieres meretrices & impudicæ quantum coitus à iure ciuili non ſit interdictus, poſſet à priuato hæredes inſtitui, quorum hæredum capacitas tribus temporibus requiritur. li. 3. ſo. 10. co. 2. ſo. 2. nu. 2.

Hæredes, vel fideicommiſſarij, vel legatarij, ſi, & vbi ſint plures qui quæ admittitur ad petendum ſuam portionem. vel pro virili, prout vt teſtator diſtribuit. lib. 5. ſo. 63. co. 1. dub. 2. num. 69.

Hæredes excuſantur à pœna priuationis hæreditatis, quando executores ſunt deputati. li. 5. ſo. 23. co. 2. du. 2. nu. 104.

Hæredes fideicōmiſſarij vniuerſales, legatarij, executores, ſeu commiſſarij, an, & quando teneantur parere voluntati teſtatoris, & eam adimplere. li. 5. ſo. 58. co. 1. dub. 3. nu. 1.

Hæredes ſunt obligati ſeruare & exequi voluntatem teſtatoris, quando adierint hæreditatem, quod maius eſt præ cæteris, in vltimis voluntatibus. ibi. co. 2. nu. 2.

Hæredes nominati in ſubſtitutione fideicommiſſaria ſiue conditionaliter ſiue diſpoſitiuè veniunt qui ſunt deſcendentes, & non extranei hæredes etiam ſi dictum ſit ſiue hærede legitimo. li. 3. ſo. 91. co. 3. ſo. 11. nu. 38.

Hæredes poſſunt venire contra factum diſponentium defunctorum circa portiones ſibi a lege, vel ſtatuto debitas, & eas conſequi. li. 5. ſo. 62. co. 2. dub. 2. nu. 67.

Hæredes per aditionem hæreditatis videntur fidem ſuam dare defuncto de eius voluntate, & diſpoſitione exequenda, ac implenda. li. 5. ſo. 27. co. 2. dub. 3. num. 12.

Hæredes dicuntur approbare teſtamēta, & diſpoſita in eis adeundo, & ſe immiſcendo in hæreditate, & quæ approbata intelligantur. li. 5. ſo. 28. co. 2. dub. 3. nu. 25. & 26.

Hæredis eſt electio, quando incertitudo eſt qualitatis rei legatæ circa perſonas legatariorum quando legata eſt pars bonorum, vel vſusfructus partis bonorum relictus. lib. 1. ſo. 23. co. 2. ſo. 4. num. 11.

Hæredis inſtituti ſemper qualitas eſt videnda. li. 3. ſo. 10. co. 2. ſo. 2. num. 1.

Hæredis appellatione intelligitur propriè de hærede vniuerſali. li. 3. ſo. 3. co. 1. ſo. 1. num. 11.

Hæreditas poteſt peti per hæredem duplici via, poſſeſſorij, & petitorij, cum tamen eligere debere poſſeſſorij viam & poſſeſſ. adipiſcendæ, propter commodum poſſiden. li. 5. ſo. 87. co. 2. dub. 3. nu. 15.

Hæreditas vbi agitur petitorio, debet peti in loco, vbi reus ſortitur forum, & in loco vbi exiſtunt bona hæred. lib. 5. ſo. 81. co. 2. dub. 2. num. 376.

Hæreditas dari poteſt pacto vel donatione cauſa mortis. lib. 2. ſo. 183. co. 2. ſol. 11. num. 18.

Hæreditas, aut legatum, & c. alicui nō datur nec ad ea admittitur, niſi doceat caſu exiſtente ſe inuitatum. lib. 2. ſo. 119. co. 2. dub. 4. num. 196.

Hæreditas ſi petatur, debet fieri immiſſio in poſſeſſionem bon. per iudicē loci, in quo ſitæ ſunt res hæreditariæ, ex l. fi. C. de edi. di. Adr. toll. vel interdicto quorum bonorum. li. 5. ſo. 81. co. 2. dub. 1. num. 374.

Hæreditas adita per hæredem, dicitur etiam hæreditas ſaltem large. li. 3. ſo. 7. co. 3. ſo. 2. num. 2.

Hæreditas largo modo adita dicitur hæreditas. li. 5. ſo. 31. co. 1. dub. 3. num. 58.

Hæreditas non eſt in bonis, antequam ſit facta aditio. li. 5. ſo. 31. co. 1. dub. 3. num. 59.

Hæreditas ſi non fuerit adita, teſtator dicitur inteſtatus effectus, & nil ex ſcriptis in teſtamento valet. lib. 5. ſo. 58. co. 1. du. 3. num. 3.

Hæreditas a quibus, & quando impunè propria auctoritate apprehendi poſſit. li. 5. ſo. 45. co. 2. dub. 1. num. 70.

Hæreditatis verbum quandoq; impropriatur, vt pro bonis accipiatur, idem in donatione cauſa mortis, vt donatio teneat. li. 2. ſo. 183. co. 2. ſo. 12. ſub nu. 19. & 20.

Hæres non poteſt contrauenire interpretationi habitæ per hæredem grauatum circa obſeruantiam fideicom. & poteſt eligere legatum in genere factum de re habente fines à natura non reperta in patrimonio defuncti. laſ. ſaluatur in hoc, & reprobatur, dum ſenſit contrarium. li. 1. ſo. 23. co. 1. ſolu. 4. num. 4.

Hæres in caſu declarationis ipſi vel veriſimiliter informato, & repræſentanti perſonam defuncti à lege cōceſſo ſi non facit declarationem compellitur eligere, vel eo non eligente minimum eſt in obligatione, in hocq; caſu declarationis ſiēda poteſt etiam quandocunque poſt ſuam moram eligere. li. 1. ſo. 25. co. 1. ſo. 4. num. 33.

Hæres non eligens & recuſans declarare legatum quid dicendum, reſolutio clara datur diſtinguendo quid ſit declarare & eligere, li. 1. ſo. 24. co. 2. ſo. 4. nu. 19.

Hæres in caſu electionis conceſſa, vbi eſſet per hæredem præſtandum mediocre, illud met per legatarium eſſet eligendum. ſi negligat eligere, transfertur electio in legatarium, qui habet eligere rem mediocris æſtimationis, & de ratione ibid. num. 20.

Hæres impugnat teſtamen. & c. ſi dicat, non iure factum reſpectu ſolennitatum non ſeruatarum, vel nullum reſpectu inhabilitatis teſtantis, vel incapacitatis hæredis, vel inofficioſum, an poſſit ſic impugnans ex eo commodum reportare. li. 5. ſo. 6. co. 1. ſo. 1. num. 37.

Hæres dicitur impugnare teſtamentū, quando quid agit, quod tendit ad id deſtruendum, ſi ſit ſolus hæres, & repudiet. li. 5. ſo. 6. co. 1. ſo. 1. num. 37.

Hæres poteſt agere contra reum, & contra quaſcunq; acquiſitiones poſtea factas per occupatores bonorum hæredit. & c. l. 5. ſo. 39. co. 1. dub. 6. nu. 337.

Hæres tenetur, & obligatus eſt ſeruare voluntatem teſtatoris de iure naturali, quantumcunq; non ſolemnem. li. 5. ſo. 28. co. 2. dub. 3. num. 24.

Hæres tenetur probare negatiuam, ſ. extare teſtamentum, & legatario cedere, cum quo tranſegit, & dicat ſe læſum. li. 2. ſo. 193. ſo. 1. num. 9.

Hæres vltimus quomodo dicatur hæres primi defuncti. li. 5. ſo. 74. co. 2. dub. 2. num. 270.

Hæres ſcriptus controuertens, & diſceptans cum alio ſuper hæreditate

reditate pro præſtandis legatis, vel fideicomm. an ſit conueniendus, vel legitimus ab inteſtato, an potior, vel poſſeſſor. li.5.fo.81.co.1.dub.2.nu.365.

Hæres ne dicatur negligens, quamprimum poteſt debet eligere, & vſq; ad litem conteſtatam poteſt purgare moram. li.1.fo.25.co.2.ſo.4.nu.30.

Hæres grauatus ad aliquid faciendum quandocunque vel cum voluerit, intelligitur poſt mortem grauatus. ibi nu.3.

Hæres ex modico defectu non confecti inuentarij infra certum tempus à teſtatore præfixum, perdit magnã hæreditatem. li.1.fo.94.co.1.dub.3.ſo.1.nu.7.

Hæres, actione reali conuentus, poteſt in tribus locis conueniri, domicilij, loci rei petitæ habilis, et loci, vbi eſt hæreditas, vel maior pars bonorum hæreditariorum. li.5.fo.82.co.1.dub.2.num.380.

Hæres dolo detinens poſſidere rem ſubiectam fideicom. poterit pro poſſeſſ. conueniri vt ſoluat. &c. lib.5.fo.92.co.1.dub.3.num.7.

Hæres oſtenſo teſtamento publica manu ſcripto in iudicio poſſeſſorio adipiſcendæ opponens de inualiditate teſtamenti, ob id quod velit probare furorem, vel dementiam, vel non habuiſſe ſanum intellectum, non admittitur, cùm hæc exceptio requirat altiorem indaginem, quæ reſeruatur in petitorio quomodo articuletur, & probetur furor, vel dementia tempore teſtamenti conditi remiſsiuè. li.1.fo.144.co.2.ſo.4.num.17.

Hæres vel legatarius non præſens teſtamento notario non ſtipulante pro eo & omnibus quorum intereſt, vt fideicommiſſum, non vt donatio cauſa mortis, vel contractus valeret. li.2.fo.184.co.2.ſo.1.num.22.

Hæres requiritur quòd ſit effectu adita hæreditate, ſic enim omnia acta actiua & paſsiua peragenda intelligũtur, quod declaratur li.3.fo.20.co.1.ſo.5.nu.40.

Hæres eligit cùm declarat rem legatam incertam habentem ſuam formam & determinationem facto & opera hominis vt in domo & fundo ſi ſit in patrimonio teſtatoris, & idem dil alijs rebus corporeis legatis formam habẽtibus facto & opera hominis. li.1.fo.23.co.1.ſo.4.nu.7.

Hæres inſtitutus poteſt propria auctoritate bonorum hæreditariorum poſſeſsionẽ apprehendere, quando ſcilicet ea prius ab alio non fuerint occupata, & ſtatim morte ſecuta defuncti debet hoc agere. li.5.fo.45.co.2.dub.1.nu.71

Hæres ſubſtitutus directus dicitur, quod poſsit propria auctoritate bona capere, & eorum poſſeſsionem. ibi.nu.72.

Hæres quando non ſolùm per ſe, & corpore ſuo, ſed & per alium, dicitur capere poſſeſsion. bonorum hæreditariorum, ibid.co.3.num.73.

Hæres denominatus in conditione, vt ſi talis deceſſerit ſine herede, intelligitur de liberis, & quare quando hoc verum ſit. li.3.fo.17.co.2.ſo.5.num.7.

Hæres denominatus in conditione, ſi dictum ſit ſine hærede legitimo, & non ſuperſint liberi, & deſcendentes, an intelligatur de patre & auo, & aſcendentibus, & quod veniant, ac plura de triplici, imò quadruplici differentia nominis hæredis vide. ibi.num.8.& 9.

Hæres reſtringitur ad filios & liberos, quando inſtituto filio, vel extraneo hæredi decedenti ſine filijs, vel liberis ſit ſubſtitutio de Titio, & eius hæredibus. hæc enim adiectio. ibid. co.3 num.10.

Hæres reſtringitur ad filios & deſcendentes, non extraneos ex verbis ei adiunctis, & qualitatem talem effectuantib. vt non niſi de talibus intelligi poſsit. ibi.co.3.num.11.

Hæres reſtringitur per verbum adiectũ, legitimi hæredes, quia de filijs, & deſcendentibus non extraneis intelligitur: atq; &c. ibi.co.3.nu.12.

Hæres multipliciter, & vario modo in iure ſumitur & dicitur dominum poſt mortem eius in locum ſubrogari in vniuerſo iure, defuncti perſonam repræſentans. lib.3.fo.16.co.4.ſo.5.num.1.

Hæres eſt duplicis ſpeciei, ſanguinis ſcilicet & hæreditatis, & quomodo cognoſcatur vnus ab alio, nec extendatur ad extraneos, neque ad vlteriores ſucceſſores. fo.17.co.1 nu.3.

Hæres reſtringitur ratione ſanguinis ad liberos tantùm teſtatore prohibente hæredem inſtitutum alienare, quia vult bona, &c. li.3.fo.17.co.1.ſo.5.num.4.

Hæres reſtringitur ad liberos, vbi talis denominatio ſit in teſtamento perſona vulgaris, vel ruſtici. ibi.nu.5.

Hæres verbum duplicem ſenſum habet, vnum vulgi, quod intelligitur de filijs, & deſcend. alterum iuris ciuilis quod intelligitur de his, qui ſuccedunt in vniuerſum ius de iure ciuili. ibi.num.6.

Hæres quod quis non ſit alicuius, eſt quodammodo impoſsibile vel de raro contingentib. intellectus. l.3.§.de illo.ff. pro ſocio. li.3.fo.17.co.4.ſo.5.nu.12.& 14.

Hæres ex quaſi contractu ex aditione hæreditatis inducto tenetur creditoribus hæreditarijs, & remanet obligatus fideicommiſſarijs, & legatarijs. li.5.fo.21.co.2.du.3.nu.14.

Hæres quis ſit, cum ignoretur etiam adhibita diligentia, & id neceſſarium ſit ſiue præſtandis legatis & alijs debitis, ac fideicomm. tunc deueniendum eſt vel ad tradita per edictum ſi quis omiſſa cauſa teſtamẽti, vel ad diſcuſsionem an quis ſit hæres grauati. li.5 fo.80.co.1.dub.2 nu.356.

Hæres eligens ante tempus poteſt variare & antequam ſit acquiſitum dominium legatario rei electæ. li.2.fo.69.co.1.ſo.4.num 1.

Hæres grauatus, aut eius hæres ſi ſit poſſeſſor, poteſt conueniri actione ex teſtamento, vt reſtituat. li.5.fo.90.co.2.dub.3.num 52.

Hæres non agit petitione hæreditatis ad res, quas per apprehenſionem hæreditatis quæſiuit. li.5.fo.61.co.1.dub.2.num.51.

Hæres grauatus cogi poteſt ad faciendum inuentar. bonorum, prout facere tenetur, &c. li.5.fo.44.co.2.dub.1.nu.53.

Hæres hæredis tenetur de mala adminiſtratione. ibid. nu.54.

Hæres poteſt cogi à quolibet de populo petẽte hoc ſcilicet, quod ſatisfaciat legata ad pias cauſas. lib.5.fol.20.col.2.dub.2. numero 71.

Hæres capitur habitu, deſtinatione, et aptitudine, licet effectu non ſit hæres, & quando hoc ſit, & locum habeat (materia ſit expoſtulante ſubiecta) & quando ſic eſſe videatur, & quando per nomen proprium quis vocatur in diſpoſitione non requiratur eſſe hæres, maximeq; in ſubſtitutionibus. li.3.fo.19.co.2.ſo.5.nu.23.

Hæres quando & quomodo cogi poſsit, vt debeat eligere vel declarare, quãdo eſt incertitudo perſonarum, quibus deberet præſtari legatum, non compellitur declarare, ſed poteſt gratificari cui volet. li.1.fo.24.co.1.ſo.4.nu.14.

Hæres vbi petat tanquã talis, debet probare ſe hæredem, & talem parteq; citata. li.5.fo.29.co.1.dub.3.nu.30.31.

Hæres quiſquis ſit, debet probari ab eo, qui eum vt talem conuenit, vt ſoluat, vel faciat quod eſt obligatus, etiam ſi ſit filius, cum quo ad obligationes non ſequitur concluſio. ibi.co.2.num.32.33.& 34.

Hæres poteſt ſolo animo adire, & ſoluere tunc legata, caſu quo iuſſus ſit ea ſolui, prius debere antequam adeat & poſſeſsionem apprehendat. ibi.num.26.

Hæres vt obligetur, & acquirat, ſufficit in aditione eius voluntas, ac fideicomm. &c. li.5.fo.23.co.2.dub.3.num.81.

Hæres aut alius conſentiens oneri iniuncto per teſtatorem obligatur præciſè, & fidem ſuſceptam cogitur implere etiam ſi nihil conſecutus eſſet ex iudicio teſtatoris. lib.5.fo.28.co.2.dub.3.num.26.

Hæres tenetur perfectè tradere legatario rem legatã, & eum

num. ſolos agnatos, non cognatos comprehĕdat, & de verbo, Gens. & Generatio. li. 3. fo. 91. co. 3. ſo. 11. nu. 34.
Gloſſa fit ſecundum ſubiectam materiam tex. quem exponit. expedit per gloſſas textum, cuicunq; facultati conueniat, aperire. li. 2. fo. 103. co. 2. ſo. 4. num. 21.
Gloſſæ ſtandum eſt vt textui. li. 2. fo. 170. co. 1. ſo. 10. nu. 17.
Grammatica ars, eſt conſiderare voces, non ſenſus, ſed lex conſiderat ſenſus. li. 2. fo. 2 num. 29.
Grauatus quando cenſeatur primò moriens, vel vltimò moriens in vniuerſali fideicommiſſo. li. 3. fo. 103. co. 2. ſo. 4. numero. 8.

H.

Habilis dicitur ad teſtandum, qui tempore teſtamenti ſit ſanæ mentis, & habeat factionem actiuam. li. 2. fo. 141. co. 2. ſo. 4. num. 1.
Hæredes filiarum inſtitutarum vocati poſt mortem earum reſtringuntur ad liberos earum & proximos iure conſanguinitatis & agnationis & non ad extraneos, & quando ſic intelligi debeat. li. 3. fo. 19. co. 2. ſo. 5. nu. 32.
Hæredes quando & qui veniant, an liberi, & quando hæredes extranei, quando legatarij, & quando .. ni, quales & qui ſint ſecundum diuerſitatem caſuum. ibi. co. 3. nu 35.
Hæredes omnes cenſentur capaces relictorum, niſi appareant iure prohibiti, etiam ſi ſint mulieres meretrices & impudicæ quantum coitus a iure ciuili non ſit interdictus, poſſet à priuato hæredes inſtitui, quorum hæredum capacitas tribus temporibus requiritur. li. 3. fo. 10. co. 2. ſo. 2. nu 2.
Hæredes, vel fideicommiſſarij, vel legatarij, ſi, & vbi ſint plures qui quę admittitur ad petendum ſuam portionem. vel pro virili, prout ve teſtator diſtribuit. lib. 5. fo. 63. co. 1. dub. 2. num. 69.
Hæredes excuſantur à pœna priuationis hæreditatis, quando executores ſunt deputati. li. 5. fo. 23. co 2. du 2. nu . 04.
Hæredes fideicōmiſſarij vniuerſales. legatarij, executores. ſeu commiſſarij, an, & quando teneantur parere voluntati teſtatoris, & eam adimplere li. 5. fo. 58. co. 1. dub. 3. nu. 1.
Hæredes ſunt obligati ſeruare & exequi voluntatem teſtatoris, quando adierint hæreditatem. quod maius eſt præ cæteris, in vltimis voluntatibus. ibi co. 2. nu. 2.
Hæredes nominati in ſubſtitutione fideicommiſſaria ſiue conditionaliter ſiue diſpoſitiuè veniunt qui ſunt deſcendentes, & non extranei hæredes etiam ſi dictum ſit ſine hærede legitimo. li. 3 fo. 91. co 3. ſo 11. nu. 38.
Hæredes poſſunt venire contra factum diſponentium defunctorum circa portiones ſibi à lege, vel ſtatuto debitas, & eas conſequi. li. 5. fo. 62. co. 2. dub. 2. nu. 67.
Hæredes per aditionem hæreditatis videntur fidem ſuam dare defuncto de eius voluntate, & diſpoſitione exequenda, ac implenda. li. 5. fo. 27. co. 2. dub. 3. num. 12.
Hæredes dicuntur approbare teſtamētū, & diſpoſita in eū adeundo, & ſe immiſcendo in hæreditate, & quæ approbata intelligantur. li. 5. fo. 28. co. 2. dub. 3. nu. 25. & 26.
Hæredis eſt electio, quando incertitudo eſt qualitatis rei legatæ circa perſonas legatariorum quando legata eſt pars bonorum, vel vſusfructus partis bonorum relictus. lib. 1. fo. 23. co 2. ſo. 4. num. 11.
Hæredis inſtituti ſemper qualitas eſt videnda. li. 3. fo. 10. co. 2. ſo. 2. num. 1.
Hæredis appellatione intelligitur propriè de hærede vniuerſali. li. 3 ſo. 2. co. 1. ſo. 1. num. 11.
Hæreditas poteſt peti per hæredem duplici via, poſſeſſorij, & petitorij, cum tamen eligere debere poſſeſſorij vim & poſſ. ſ. admiſcenda, propter commodum poſſiden. li. 5. fo. 87. co. 2. dub. 3. nu. 15.
Hæreditas vbi agitur petitorio, debet peti in loco, vbi reus ſortitur forum, & in loco vbi exiſtunt bona hæred. lib. 5. fo. 81. co. 2. dub. 2. num. 376.
Hæreditas dari poteſt pacto vel donatione cauſa mortis. lib. 2. fo. 183. co. 2. ſol. 11. num. 18.
Hæreditas, aut legatum, & c. alicui nō datur nec ad ea admittitur, niſi doceat caſu exiſtente ſe inuitatum. lib. 2. fo. 119. co. 2. dub. 4. num. 196.
Hæreditas ſi petatur, debet fieri immiſſio in poſſeſſionem bon. per iudicē loci, in quo ſita ſunt res hæreditariæ, ex l. ſi. C. de edi. di. Adr. toll. vel interdicto quorum bonorum. li. 5. fo. 81. co. 2. dub. 1. num. 374.
Hæreditas adita per hæredem, dicitur etiam hæreditas ſaltem large. li. 3. fo 7. co. 3. ſo. 2. num. 2.
Hæreditas largo modo adita dicitur hæreditas. li. 5. fo. 31. co. 1. dub. 3. num 58.
Hæreditas non eſt in bonis, antequam ſit facta aditio. li. 5. fo. 31. co. 1. dub. 3. num. 59.
Hæreditas ſi non fuerit adita, teſtator dicitur inteſtatus effectus, & nil ex ſcriptis in teſtamento valet. lib. 5. fo. 58. co. 1. du. 3. num. 3.
Hæreditas a quibus, & quando impunè propria auctoritate apprehendi poſſit. li. 5. fo. 45. co. 2. dub. 1. num. 70.
Hæreditatis verbum quandoq; impropriatur, vt pro bonis accipiatur, idem in donatione cauſa mortis, vt donatio teneat. li 2 fo. 183. co. 2. ſo. 12. ſub nu. 19. & 20.
Hæres non poteſt contrauenire interpretationi habitæ per hæredem grauatum circa obſeruantiam fideicom. & poteſt eligere legatum in genere factum de re habente fines a natura non repertæ in patrimonio defuncti. Iaſ. ſaluatur in hoc, & reprobatur, dum ſentit contrarium. li. 1. fo. 23. co. 1. ſolu. 4. num. 4.
Hæres cum caſu declarationis ipſi vti verisimiliter informato, & repræſentanti perſonam defuncti a lege cōceſſo ſi non facit declarationem compellitur eligere, vel eo non eligente minimum eſt in obligatione, in hoc q; caſu declarationis fiēdæ poteſt etiam quandocunque poſt ſuam moram eligere. li. 1. fo. 25. co. 1. ſo. 4. num. 33.
Hæres non eligens & recuſans declarare legatum quid dicendum, reſolutio clara datur. diſtinguendo quid ſit declarare & eligere, li. 1. fo. 24. co. 2. ſo. 4. nu. 19.
Hæres in caſu electionis conceſſæ, vbi eſſet per hæredem præſtandum mediocre, illud met per legatarium eſſet eligendum. ſi negligat eligere, transfertur electio in legatarium, qui habet eligere rem mediocris æſtimationis, & de ratione ibid. num 20.
Hæres impugnat teſtamen. & c. ſi dicat, non iure factum reſpectu ſolennitatum non ſeruatarum, vel nullum reſpectu inhabilitatis teſtantis, vel incapacitatis hæredis, vel inofficioſum, an poſſit ſic impugnans ex eo commodum reportare. li. 5. fo. 6. co. 1. ſo. 1. num. 37.
Hæres dicitur impugnare teſtamentū, quando quid agit, quod tendit ad id deſtruēdum. ſi ſit ſolus hæres, & repudiet. li. 5. fo. 6. co. 1 ſo. 1. num 37.
Hæres poteſt agere contra reum. & contra quaſcunq; acquiſitiones poſtea factas per occupatores bonorum hæredit. & c. l. 5. fo. 39. co. 1. dub. 6. nu. 337.
Hæres tenetur, & obligatus eſt ſeruare voluntatem teſtatoris de iure naturali, quantumcunq; non ſolemnem. li. 5. fo. 28. co. 2. dub. 3. num. 24.
Hæres tenetur probare negatiuam, ſ. extare teſtamentum, & legatario edere, cum quo tranſegit, & dicat ſe læſum. li. 2. fo. 193. ſo. 1. num. 9.
Hæres vltimus quomodo dicatur hæres primi defuncti. li. 5. fo. 74. co. 2. dub. 2. num. 270.
Hæres ſcriptus controuertens, & diſceptans cum alio ſuper hæreditate

reditate pro præſtandis legatis, vel fideicomm. an ſit conueniendus, vel legitimus ab inteſtato, an potior, vel poſſeſſor. li.5.fo.81.co.1.dub.2.nu.365.

Hæres ne dicatur negligens, quamprimum poteſt debet eligere, & vſq; ad litem conteſtatam poteſt purgare moram. li.1.fo.25.co.2.ſo.4.nu.30.

Hæres grauatus ad aliquid faciendum quandocunque vel cum voluerit, intelligitur poſt mortem grauatus. ibi nu.3.

Hæres ex modico defectu non confecti inuentarij infra certum tempus à teſtatore præfixum, perdit magnã hæreditatem. li.1.fo.94.co.1.dub.3.ſo.1.nu.7.

Hæres, actione reali conuentus, poteſt in tribus locis conueniri, domicilij, loci rei petitæ habilis, et loci, vbi eſt hæreditas, vel maior pars bonorum hæreditariorum. li.5.fo.82.co.1. dub.2.num.380.

Hæres dolo detinens poſſidere rem ſubiectam fideicom. poterit pro poſſeſſ. conueniri vt ſoluat. &c. lib.5.fo.92.co.1. dub.3. num.7.

Hæres oſtenſo teſtamento publica manu ſcripto in iudicio poſſeſſorio adipiſcendæ opponens de inualiditate teſtamenti, ob id quod velit probare furorem, vel dementiam, vel non habuiſſe ſanum intellectum, non admittitur, cùm hæc exceptio requirat altiorem indaginem, quæ reſeruatur in petitorio quomodo articuletur, & probetur furor, vel dementia tempore teſtamenti conditi remiſſiuè. li.1.fo.144.co.2. ſo.4.num.17.

Hæres vel legatarius non præſens teſtamento notario non ſtipulante pro eo & omnibus quorum intereſt, vt fideicommiſſum, non vt donatio cauſa mortis, vel contractus valeret. li.2.fo.184.co.2.ſo.1.num.22.

Hæres requiritur quòd ſit effectu adita hæreditate, ſic enim omnia acta actiua & paſſiua peragenda intelliguntur, quod declaratur li.3.fo.20.co.1.ſo.5.nu.40.

Hæres eligit cùm declarat rem legatam incertam habentem ſuam formam & determinationem facto & opera hominis vt in domo & fundo ſi ſit in patrimonio teſtatoris, & idem dic alijs rebus corporeis legatis formam habẽtibus facto & opera hominis. li.1.fo.23.co.1.ſo.4.nu.7.

Hæres inſtitutus poteſt propria auctoritate bonorum hæreditariorum poſſeſſionẽ apprehendere, quando ſcilicet ea prius ab alio non fuerint occupata, & ſtatim morte ſecuta defuncti debet hoc agere. li.5.fo.45.co.2.dub.1.nu.71

Hæres ſubſtitutus directus dicitur, quod poſſit propria auctoritate bona capere, & eorum poſſeſſionem. ibi.nu.72.

Hæres quando non ſolùm per ſe, & corpore ſuo, ſed & per alium, dicitur capere poſſeſſion. bonorum hæreditariorum, ibid.co.3.num.73.

Hæres denominatus in conditione, vt ſi talis deceſſerit ſine hærede, intelligitur de liberis, & quare quando hoc verum ſit. li.3.fo.17.co.2.ſo.5.num.7.

Hæres denominatus in conditione, ſi dictum ſit ſine hærede legitimo, & non ſuperſint liberi, & deſcendentes, an intelligatur de patre & auo, & aſcendentibus, & quod veniant, ac plura de triplici, imò quadruplici differentia nominis hæredis vide. ibi.num.8. & 9.

Hæres reſtringitur ad filios & liberos, quando inſtituto filio, vel extraneo hæredi decedenti ſine filijs, vel liberis ſit ſubſtitutio de Titio, & eius hæredibus. hac enim adiectio. ibid. co.3 num.10.

Hæres reſtringitur ad filios & deſcendentes, non extraneos ex verbis ei adiunctis, & qualitatem talem effectuantib. vt non niſi de talibus intelligi poſſit. ibi.co.3.num.11.

Hæres reſtringitur per verbum adiectũ, legitimi hæredes, quia de filijs, & deſcendentibus non extraneis intelligitur: atq; &c. ibi.co.3.nu.12.

Hæres multipliciter, & vario modo in iure ſumitur & dicitur dominus poſt mortem eius in locum ſubrogari in vniuerſo iure, defuncti perſonam repræſentans. lib.3.fo.16.co.4.ſo.5.num.1.

Hæres eſt duplicis ſpeciei, ſanguinis ſcilicet & hæreditatis, & quomodo cognoſcatur vnus ab alio, nec extendatur ad extraneos, neque ad vlteriores ſucceſſores. fo.17.co.1.nu.3.

Hæres reſtringitur ratione ſanguinis ad liberos tantùm teſtatore prohibente hæredem inſtitutum alienare, quia vult bona, &c. li.3.fo.17.co.1.ſo.5.num.4.

Hæres reſtringitur ad liberos, vbi talis denominatio ſit in teſtamento perſonæ vulgaris, vel ruſtici. ibi.nu.5.

Hæres verbum duplicem ſenſum habet, vnum vulgi, quod intelligitur de filijs, & deſcend. alterum iuris ciuilis quod intelligitur de his, qui ſuccedunt in vniuerſum ius de iure ciuili. ibi.num.6.

Hæres quod quis non ſit alicuius, eſt quodammodo impoſſibile vel de raro contingentib. intellectus. l.3.§.de illo.ff. pro ſocio. li.3.fo.17.co.4.ſo.5.nu.13.& 14.

Hæres ex quaſi contractu ex aditione hæreditatis inducto tenetur creditoribus hæreditarijs, & remanet obligatus fideicommiſſarijs, & legatarijs. li.5.fo.21.co.2.du.3.nu.14.

Hæres quis ſit, cum ignoretur etiam adhibita diligentia, & id neceſſarium ſit pro præſtandis legatis, & alijs debitis, ac fideicomm. tunc deueniendum eſt vel ad tradita per edictum ſi quis omiſſa cauſa teſtamẽti, vel ad diſcuſſionem an quis ſit hæres grauati. li.5 fo.80.co.1.dub.2.nu.356.

Hæres eligens ante tempus poteſt variare & antequam ſit acquiſitum dominium legatario rei electæ. li.2.fo.69.co.1.ſo.4.num 1.

Hæres grauatus, aut eius hæres ſi ſit poſſeſſor, poteſt conueniri actione ex teſtamento, vt reſtituat. li.5.fo.90.co.2.dub.3. num 52.

Hæres non agit petitione hæreditatis ad res, quas per apprehenſionem hæreditatis quæſiuit. li.5.fo.61.co.1.dub.2.num.51.

Hæres grauatus cogi poteſt ad faciendum inuentar. bonorum, prout facere tenetur, &c. li.5.fo.44.co.2.dub.1.nu.53.

Hæres hæredis tenetur de mala adminiſtratione. ibid. nu.54.

Hæres poteſt cogi à quolibet de populo petẽte hoc ſcilicet, quod ſatisfaciat legata ad pias cauſas. lib.5.fol.20.col.2.dub.2. numero 71.

Hæres capitur habitu, deſtinatione, et aptitudine, licet effectu non ſit hæres, & quando hoc ſit, & locum habeat (materia ſit expoſtulante ſubiecta) & quando ſic eſſe videatur, & quando per nomen proprium quis vocatur in diſpoſitione non requiratur eſſe hæres, maximeq; in ſubſtitutionibus. li.3.fo.19.co.2.ſo.5.nu.23.

Hæres quando & quomodo cogi poſſit, vt debeat eligere vel declarare, quãdo eſt incertitudo perſonarum, quibus deberet præſtari legatum, non compellitur declarare, ſed poteſt gratificari cui volet. li.1.fo.24.co.1.ſo.4.nu.14.

Hæres vbi petat tanquã talis, debet probare ſe hæredem, & talem parteq; citata. li.5.fo.29.co.1.dub.3.nu.30.31.

Hæres quiſquis ſit, debet probari ab eo, qui eum vt talem conuenit, vt ſoluat, vel faciat quod eſt obligatus, etiam ſi ſit filius, cum quo ad obligationes non ſequitur concluſio. ibi.co.2.num.32.33.& 34.

Hæres poteſt ſolo animo adire, & ſoluere tunc legata, caſu quo iuſſus ſit ea ſolui, prius debere antequam adeat & poſſeſſionem apprehendat. ibi.num.26.

Hæres vt obligetur, & acquirat, ſufficit in aditione eius voluntas, ac fideicomm. &c. li.5.fo.23.co.2.dub.3.num.81.

Hæres aut alius conſentiens oneri iniuncto per teſtatorem obligatur præciſè, & fidem ſuſceptam cogitur implere etiam ſi nihil conſecutus eſſet ex iudicio teſtatoris. lib.5.fo.28.co.2.dub.3.num.26.

Hæres tenetur perfectè tradere legatario rem legatã, & eum

facere poſſeſſorem,&c.li.5.fo.95.co.1.dub.3.num.108.

Hæres eiuſdem qualitatis eſſe præſumitur, prout eſt nominatus in teſtamento donec fuerit probatum contrarium, quo probato inſtitutio corruit, quæ probatio ab opponente fieri debet.li.3.fo.10.co.2.ſo.2.nu.3.

Hæres non poteſt venire contra confeſſionem teſtatoris factam in partitis ſui libri, nec eum redarguere de mendacio. lib.1. fo.32.co.1.ſo.5.nu.43.

Hæres diuerſimodè exponitur, prout conditio perſonarum & natura diſpoſitionis actuum & rerum expoſtulant.li.3.fo. 19.co.1.ſo.5.num.31.

Hæres exponitur pro filio quando poſt mortem patris filius aliquid agit ſibi competens vti filio, quod tripliciter exemplificatur.ibi.num.31.

Hæres quando eſſe debet actu & effectu, vt cùm in teſtamento nominatur hæres in actu grauaminis ferendi vel aliã hæredis inſtitutionem perficiendi, aut in actu commodi conſequendi, verbis maximè mente ac veriſimilitudine concurrentibus, quod ſit hæres effectu, quæ omnia per exempla dilucidè declarantur.li.3.fo.19.co.3.ſo.5.nu.34.

Hæres verbum propriè ſonat in ſuccedentes in vniuerſum ius, & quando hæc procedant, maximè vbi teſtator non ſit præter. vel non habeat in poteſtate hæredes nominatos. ibi.ſub numero 35.

Hæres multipliciter ſignificatur in diuerſis perſonis & materijs.ibi.co.4.num.36.

Hæres nominatus à patre in teſtamento an & quando veniat neptis fœmina inſtituta in re certa cum fratribus duobus vniuerſalibus inſtitutis hæred. vt quia duobus filijs inſtitutis vno decedente ſine liberis ſubſtituit ſuperſtitem vel eius hæredes caſu eueniẽte, alio iam fratre prædefuncto, qui inſtituerat duos filios maſculos hæredes vniuerſales nepotes teſtatoris, & filiam in re certa.ibi.num.37.

Hæres remanet, &c. et contra eum non fideicommiſſarium actiones intentantur, non apparente reſtituta hæreditate fideicommiſſario, etiã habenti certa particularia bona hæreditaria per tranſactionem.li.5.fo.35.co.1.dub.3.nu.101.

Hæres ſicut olim ratione moræ tenebatur ad vſuras legatorũ, ita hodie tenetur ad lucrũ, quod honeſtè percipi potuiſſet, &c.li.5.fo.72.co 2.dub 2.nu.245.

Hæres in legato pecuniarũ tenetur ad ſatisfaciendum ad damnum, quod legatarius, &c.ibi.nu.246.

Hæres ſemper alio non expreſſo debet adimplere diſpoſita per teſtatorem, & ſuſtinere omnia onera hæreditaria, &c.li.3. fo.14.co.2.dub.2.nu.5.

Hæres tenetur in eccleſia conſtruenda ſic iuſſu teſtatoris per quem non dicentis.ibi.num.7.

Hæres poteſt quandocunq; vſq; ad vltimum vitæ ſpiritum adimplere conditionem ſibi appoſitam. li.5.fo.15.co.1.dub.2. num.15.

Hæres tenetur ad omnia onera hæreditaria.ibi.co.2.nu.16.

Hæres renunciando inſtitutioni, non videtur impugnare iudicium teſtatoris, cùm aliud ſit impugnare, aliud repudiare, intellige tamen & declara.li.5.fo.50.co.2.ſo.1.nu.31.

Hæres non adeundo hæreditatem in tempore certo à teſtatore infixo, an ſibi noceat.li.4.fo.30.co.1.ſo.9.nu.49.

Hæres auditur petendo reuocationem poſſeſ. à legatario poſſidente, ſibi reſtituenda, quando intendit impugnare legatũ, vel eſſet in caſu retinendæ falc. lib.5.fo.36.co.1.dub.3.numero 178.

Hæres domino defuncto dicitur dominus, & pro vna & eadem perſona reputatur cum defuncto. lib.5.fol.46.col.1.dub.1. num.76.

Hæres in dubio dicitur obnoxius oneribus in teſtamento ſcriptis.li.3.fo.103.co.3.ſo.4.nu.22.

Hæres quando non ſed legatarius teneatur.ibi.num.22.

Hæres quando in dubio præſumatur minus grauatus à teſtatore, ſicq; minus duplici onere grauatus eſſe præſumitur. ibi. ſub numero 22.

Hæres inſtitutus, &c. abſens à patria per annos 30. nullo nouo vnquam de eo audito, &c. eius mors probata non intelligitur.li.5.fo.120.co 2.du.4.nu.205.

Hæres palàm debet exprimi & nũcupari certo nomine, vel indubitabili ſigno demonſtrari, nomine expreſſo cum duobus indicijs & dignitatibus ſingulorum expreſſis effectu ſi duo ſint, & ſufficit tamen ſi vna demonſtratione oſtendi poteſt, & de mirabili effectu expreſſionis propriorum nominum hæredum, & quid quando probetur alium eſſe eiuſdem nominis in agnatione vel in loco, quid agendum. li.3.fo.9.co. 1.ſo.1.num.2.

Hæres pendente cõditione fideicommiſſi dicitur, eſtq; interim dominus bonorum maximè mobilium, eiq; poteſt vti frui, & ſi vſu conſumantur & pereant ſine eius culpa, non tenetur.li.5.fo.45.co.1.dub.1.nu.61.

Hæres per aditionem hæreditatis ſolam dicitur acquiſiuiſſe dominum omnium ſingularum rerum hæreditariarum. li.5. fo 46.co.2.dub.1.num 82.

Hæres remanet obligatus adhuc onerib. hæreditarijs, quoad vſque non, ni à ſe abdicata bona hæreditaria per reſtitutionem Trebell.li.5.fo.35.co.1.dub.3.nu.100.

Hæres an poſſit venire contra alienationem defuncti, factam contra, vel præter diſpoſitionem teſtatoris.li.5.fo.62.co.1. dub.2.num.60.& 61.

Hæres non poteſt venire contra factum defuncti, hanc regulam amplia, & limita.ibi.nu.62.

Hæres, &c. fallit, quando contractus defuncti, vel factum eius non valeret aliquo modo, adeò, vt ſi vixiſſet defunctus, contraueniſſet, maximè quando hoc procedat.ibi.nu.63.

Hæres poteſt venire contra factum defuncti, quando illud taliter eſt nullum, quod ex co nulla deſcendit obligatio in hæredem ibi.co.2.num.64.

Hæres poteſt, &c. quando nullitas huiuſmodi eſt inducta fauore publico per legem, vt ex contractu ſimulato.ibi.nu.65.

Hæres poteſt contrauenire contractui inito per defunctum minorem obligatum.ibi.co.3.nu.66.

Hæres intelligitur de liberis vel agnatis in re non tranſitoria ad alios vltra primum recipientem, vt in rebus feudalibus vel emphyteuticis cõceſſis pro ſe et hæredibus, vel in clerico recipiente feudum pro ſe & hæredibus, quia pro agnatis, & quando veniant etiam extranei.li.3.fo.18.co.2.ſo.5.numero 19.

Hæres reſtringitur ad liberos, vbi vniuerſaliter in conditione ponantur ratione abſurditatis euitandæ.ibi.num.20.

Hæres bonorum & hæreditatis quando non extenditur vltra primum gradum, cuius appellatione propriè & regulariter continetur hæres bonorum & hæreditatis & omnis ſucceſſor.ibi.num.21.

Hæres tripliciter dicitur, vel vniuerſalis in vniuerſo iure, vel quaſi vniuerſalis, vt in legitima alicuius ſuccedendo, cùm ſit pars hæreditatis præter quam ad æs alienum. ſingularis vt in re certa ſuccedendo puta legatario.ibi.nu 22.

Hæres hæredis teſtatoris dicitur hæres, ſiue fuerit ille hæres vniuerſalis vel quaſi vniuerſalis, vel ſingularis, niſi duob. caſibus per auctorem reſtrictis, quibus ad hæredem hæredis quid non peruenit nec tranſit.ibi.nu.23.

Hæres hæredis teſtatoris non dicitur hæres, vt quia nil ad eum tranſeat, teſtatore diſpoſitiuè aliquid volente fieri per certam perſonam certi hæredis ſui, tũc per iſtum id fieri debet non per hæredis hæredem, quod quomodo percipi poſſit, & de multis exemplis plenè ibidem tractatur perpulchrè quidem.li.3.fo.18.co.3.ſo.5.nu.24.

Hæres hæredis nec dicitur teſtatoris hæres, in re aliqua iura conue-

conueniente non tranſitoria ad heredes quando diſponendo ſit mentio haredis, per hanc mentionem res ipſa nõ tranſit ad haredem heredis, exempla multa vide, qua per authorẽ dilucidè ponuntur & explicantur. ibi. co.4. nu.25.
Hares haredis licet & quando dicitur hares primi defuncti nõ tamen dicitur eadem perſona, ſicut primus hares, & ideo conſiderantur aliqua in primo, qua non procedunt in hoc ſecundo: nec enim in odioſis, & delictis hares haredis venit. li.3. fo.19. co.1. ſo.5. num.3.
Hares probatur per reſponſionem factam poſitioni, quòd ſit hares, &c. li.5. fo.31. co.2. dub.3. num.63.
Hypothecaria datur contra quemlibet poſſeſſor. rei ſubiecta fideicom. li.5. fo.32. co.1. dub.3. nu.69.
Homo qualis ſit, dignoſcitur ex aſpectu veſtitus, & habitus perſona. li.5. fo.113. co.1. dub.4. nu.139.

I.

IDentitas quomodo habeatur ex eiſdem ſignis & de identitate mercium ex eadem naui. li.5. fo.133. co.1. du.4. n.339.
Identitas rei praſumitur ex identitate cauſa, & perſonarum adiectarum. ibi. num.340.
Identitas quomodo probetur per confines antiquos ex auditu teſtium ſeniorum in loco ſuper forma deponentium. ibid. co.2. num.341.
Identitas rei quomodo probetur, quando ſumus in antiquis, adeò vt bona confinantia, & confinata ſint ſimul mixta. li.5 fo.131. co.2. dub.4. nu.333.
Identitas talis rei tunc probatur per indicia, & coniecturas. ibi. num.334.
Identitas probatur bonorum per famam antiquam, & cõmunem opin. circumincolentium. li.5. fo.132. co.2. dub.4. n 343.
Idẽtitas bonorum vt plurimum cognoſcitur ad idq; plurimum confert ipſius iudicis ocularis inſpectio. li.5. fo.133. co.1. du.4. num.353.
Identitas rei quomodo debeat probari per teſtes, &c. lib.5. fol. 130. co.2. dub.4. num.319.
Identitas rei probatur parte contendente, dein aſſentiente de eadem re conſitendo. &c. li.5. fo.131. co.1. dub.4. nu.322.
Identitatis indicia ſunt facienda ex quibus colligantur firmiores, & clariores coniectura ipſa. li.5. dub.4. nu.335.
Idioma exterum tã in inſtrumento, quàm in teſte coram iudice vel notario, ſciente illud idioma, per alium partibus confidentem interpretandum eſt. li.1. fo.16. co.2. ſo.2. num.13.
Ieſus Chriſtus appellatur filius Dauid & tamen fuit filius, nec abnepos, ſed vltra 14. generationes. lib.3. fol.107. co.3. ſo.1. num.20.
Ignorantia ſupina non eſt ferenda eius, qui fuit negligens ſcire, quod omnes in ciuitate ſciunt, &c. li.5. fo.77. co.1. dub. 2. num.307.
Ignorantia pro emptore non debet excuſare in tit. putatiuo, pracateris tit. magis vſitato, &c. ibi. nu.309.
Imbecillitas intellectus eſt quarere rationem vbi ſenſum habemus. li.4. fo.126. co.2. ſo.14. nu.2.
Impẽſa funeris quoq; dicitur, ſi corpus mortuum extra patriã deferretur ad locum patria ſua. li.3. fo.130. co.1. ſo.4. nu.3.
Impenſa funeris dicuntur veſtes lugubres facta, quas tota familia defuncti per nouem dies deferre debet. ibi. nu.3.
Impenſa funeris qua debet detrahi tanquam as alienum et ſic pro quarta habet diminuere quartam trebellianicam debitam haredi grauato & pro alijs tribus partibus diminuere bona reſtituenda fideicommiſſario. ibi. nu.6.
Impenſa funeris ſemper ex bono & aquo arbitrari ſolet, taxari & detrahi. ibi. num.7.
Impenſa funeris ſi fiat de bonis hareditarijs vt praſumitur hereditate exiſtente ſoluendo ſemper recurritur ad capſam defuncti loculos & crumenã pro pecunijs, quibus deficientibus ad horreum tritici & cellam vinariam & ad mobilia, qua ſolent ſufficere, & quid ſi fiat de ſuo per grauatum. ibi. co.2. num.8.
Impenſa qua pariter ſint, & dici poſſint vtiles aut meliora-menta vtilia deducenda, licet non neceſſaria, modo ſint facta ad perpetuam rerum vtilitatem, & quanam ſint, vide exempla multa. li.3. fo.18. co.2. ſo.5. nu.3.
Imperfectum omne tendit in futurum. li.2. fo.176. co.2. ſo.10. num.91.
Imperator reſeruat ſibi facultatem interpretandi & nouas leges condendi, quod intellige vt ibidem, & de differentia inter interpretationem imperialem & magiſtralẽ in proœm. li.1. fo.3. co.2. nu.6.
Imperator & Papa ſunt mundi duo luminaria magna. li.3. fo. 76. co.1. ſo.10. nu.20.
Impetrans, & ſupplicans, qua narrauit in precib. probare debet, alias impetratis non gaudebit. li.5. fo.107. co.1 dub.4. num.16.
Implementum modi et eius, quod quis facere debebat prius, vt quid conſequi valeret, requiritur, quod fiat ante iudicium incohatum, &c. li.5. fo.67. co.2. dub.2. nu.137.
Implementum conditionis, an & quantũ durare debeat, quaſtio ibidem declaratur. li.1. fo.74. co.2. ſo.6. nu.5.
Implementum modi, vel conditionis ſufficit quòd fiat per agere volentem ex teſtamento ſola oblatione verbali, vel reali. &c. li.5. fo.68. co.1. dub.2 nu.152.
Incapaces hareditatis, vel legati plurifariam de pramio incapacium, qui ſe accuſant, vel fiſco deferunt. li.2. fo.216. co.1. ſo.1. numero 34.
Incapaci relictum nõ tenet, etiã ex cauſa mercedis. ibi. nu.37.
Incapax capiens, vt reſtituat, vel alienet, vt precium retineat. ibi. num.36.
Incapax ex teſtamento, non eſt capax in codicillis. li.2. fo.180. co.2 ſo.11. numero 23.
Incertitudo dicitur ratione generalitatis & alternationis. li. 1. co 16. ſo.5. nu.8.
Incertitudo legati cõmiſſa alieni in ſecreto, vel ſecundum eius conſcientiam debet declarari arbitrio viuentis nominati. li.1. fo.121. co.2. ſo 10. num.8.
Indicia qua extant pro declarãda voluntate teſtatoris poſſunt mouere principem ad eam interpretandam conformem iudicijs ipſis. li.1. fo.45. co.1. ſo.13. num.21.
Indicium eſt triplex, leue, graue, et concludens, declaratur ibi. li.1. fo.84. co.2. ſo 2. num.15.
Indiciũ quo numero appelletur non eſt vis, ſed an vnũ ſufficiat vel plura requirantur, ſtatur arbitrio iudicis. fallit vbi per ſtatutum plura indicia requirantur, tunc non ſufficeret vnum. ibi. num.16.
Indicium in criminalibus inſeruit pro dilucidatione occultorum, & ſecretorum delictorum, ita in ciuilibus inſeruit pro declaratione, & cognitione alicuius facti ambigui iuxta eius vrgentiam. li.1. fo.83. co.2. ſo.2. nu.1.
Indicium in criminalibus inducit ſemiplenam probationẽ pro tortura inferenda, in ciuilibus verò habens pro ſe ſimilia indicia in ſupplementum pro plena veritatis probatione poteſt iurare. ibi. num.2.
Indicium per ſe à remotis probatũ requiritur per duos teſtes, à proximis per vnum bonum teſtem, vel per alia, & aliorũ concurſu ad vnum factum conſonante per plures teſtes etiam ſingulares. li.1. fo.84. co.1. ſo.2. nu.9.
Indicium eſt ſignum indicatiuum alicuius facti dictum ab indicando & demonſtrando, & prouenit ex probabilibus & non neceſſarijs, a quibus poteſt abeſſe veritas, & non veriſimilitudo veri. li.1. fo.83. co.2. ſo.2. nu.4.
Indicium diffinitur eſſe ſignum extrinſecum modis legitimis

uertū prabens & demonſtrans intellectui noſtro quandam lucem quandoq; minus clarã, quandoq; ſemiclaram, quandoq; plene claram per priora extantia poſteriora ſeparatim, vel ſimul & reſpectiuè, quandoq; ſuſpicandi, quandoq; opinandi, vel quandoque credendi aliquod eſſe vel non eſſe, dependens vt plurimum ab actu, vel ab animo hominis, ibi. numero 6.

Indubitatum nil tam eſſe poteſt, quin deducatur in ſollicitam dubitationem, & nonnulli adhærent verbis, quandoq; voluntati teſtatoris, iuxta pecuniarum traditionem. lib.1.ſo.12.co.1.ſo.2.num.7.

Inducta ad vnum finem & effectū non debent operari contrarium vel alium effectum li.1.ſo.132.co.2.ſo.24.nu.22.

Inductum in fauorem alicuius non debet operari contrarium, & in eius odium verbi, li.1.ſo.66.co.1.ſo.12.nu.33.

Ingrediens monaſterium non poteſt à parente exhæredari pro cauſis ingratitudinis, quas dum eſſet laicus commiſerit, & eſt communis opinio li.3.ſo.39.co.4.ſo.4.nu.10.

Inimicitia ex quibus oriatur, & probatur coniecturis, & per duos teſtes, vt quid extrinſecū non ex teſtamento veniens. li.1.ſo.104.co.2.ſo.4.num.28.

Inimicitia quæ oritur inter viuos et poſt mortem detegitur, ſimilis eſt poſthumo, qui rumpit teſtamentum, quantum ad legatum, & fideic. li.1.ſo.105.co.1.nu.29.

Inimicitia quibus modis probetur remiſſa. lib.3.ſo.40.col.2.ſo.4 num.15.

Inimicitiæ non excludunt, quando ſine culpa legatarij interuenerint, vbi de quæſtione latiſſimè. li.1.f.102.co.1.ſo.4.n.14.

Inimicus teſtis qui repellatur ex quacunq; parte, pceſſerit inimicitia, & fuit quarta ratio Iaſ. li.1.f.103.co.2.ſo.4.n.22.

Inſinuatio non fit amplius ad validandam donationē, quando ante fuit facta eius nullitatis oppoſitio propter defectum ipſius inſinuationis. li.3.ſo.15.co.4.ſo.4.nu.25.

Inſtitutio facta de ventre vxoris ſine poſthumo in ſingulari. & vnus & plures omnes qui naſcuntur inſtituti intelligūtur, nam ſingulare nominis collectiui comprehendit plurale. li.3.ſo.59.co.3.ſo.6.num.42.

Inſtitutio valet de eccleſia conſtruenda. li.3 ſo.9.co.4.nu.11.

Inſtitutio hæredis implicita poteſt cognoſci, & haberi ex relatione facta per teſtatorem ad certam ſcripturã. vel coram ſufficienti numero teſtium, quòd ea ſit ſuum teſtamentum, tunc hæredes reperti in ea intelligūtur ſic nominati & expreſſi, vel ex relatione facta in ſcriptura teſtamenti ſe referente ad aliam de cuius fide nō ſit dubiū, ita hæredes in hac nominati cenſentur expreſſi in ſcriptura referēte. ib. n 12.

Inſtitutio facta de filio nato, & alijs naſcituris valet in nato, qui totam capit hæred. atqs non natis, non obſtante conditionis defectu naſciturorum, adeò vt ſubſti. &c. li.3.ſo.58.co.1.ſo.6.num.29.

Inſtitutio hæredis adeò eſt de ſubſtantia & eſſentia teſtamēti, quòd teſtator nullatenus diſponere poteſt. quòd ſuum teſtamētum valeat, vti teſtamētum ſine inſtitutione hæredum, valeret tamen vti codicillus. li.3.ſo.2.co.4.ſo.1.num.9.

Inſtitutio hæredis facta non habēte bona in actu, & teſtamenti factionē habente. valet, cum hæreditas damnoſa eſſe poſſet, quod ſic intellige: legatum, quod non continet certam ſpeciem, vel quantitatē, non tenet: limita in annuo relicto, quod & alio modo limita. li.2.ſo.217.co.2.ſo.3. nu.5. & 6.

Inſtitutio qualis ſit, comprehenditur ex verbis ipſius teſtamenti. & quæ ſint directa verba, & directiſſima. ibi. nu.2.

Inſtitutio hæredis continetur & valet ex teſtamento ſcripto in vulgari Gallico. & demōſtratur per verbum relinquo, et per verbum æquipollens, adiectum vniuerſitati bonorum: & quando teſtator vocat teſtamentum, vel modo aliquo vocat hæredem, itemq; ex eo, quòd teſtator relinquit legitimam, aut & quando relictum eſt pro falcidia & legitima, & de varijs modis & verbis, quibus cenſetur facta inſtitutio hæredis. Latinè ponitur, & pulchrè declaratur, & quòd talia verba, qualia ſint importantia inſtitutionem, debēt eſſe directa ad inſtitutum. & non ad alium, qui accipiat eū in cohæredem. li.3.ſo.8.co.3.ſo.1.num.3.

Inſtitutio hæredis eſt totius teſtamenti caput & fundamentū & ſine ea propriè non poteſt appellari teſtamentum. lib.3.ſo.9.co.1.ſo.1.num.1.

Inſtitutio facta de naſcituro dicitur certa indubitabilis Signo. i. ex ſe naſcituro. Idemq; eſt dicere inſtituo ventrem, partū, poſthumum, vel naſciturum. ibi. co.3.nu.8.

Inſtitutio hæredis incerti facta per teſtatorem de vno ex nepotibus ſuis, vel ex ſua agnatione, quem vxor eligere maluerit fit certa, vxore eligente, qui hæres erit ſic electus, qua vxore differente eligere omnes nepotes vel agnati cōſequentur hæreditatem, vti facta inſtitutio ex certo genere perſonarum, ſecus ſi eſſet de incerto ex incertis, niſi remiſſio ſit facta arbitrio boni viri, ad quem recurritur ea non eligente. ibi. co. 4. num.9.

Itemq; fit declaratio incertitudinis hæredis inſtituti ex aliquo euentu per teſtatorem inſpecto & ferè iuſſo, quo ſeruato is hæres expreſſus intelligi debet, & eo ceſſante, diſpoſitio fit inutilis. ibid. num.10.

Inſtitutio hæredis vbi non fit. propriè dici non poteſt teſtamentum etiam ſi eſſet inter liberos conditum. ſed dicitur codicillus, aut alia vltima voluntas. lib.3.ſol.2.col.3.ſol.1. numero 1.

Inſtitutio omnis à diffinitione proficiſci debet. li.2.ſo.135.co.2. dub.1.num.1.

Inſtitutio facta de capto ab hoſtibus ſi reuertatur valet iure poſtliminij, quo iure quid reſtituatur captiuis reuerſis, & in quib. remaneant obnoxij. & quæ ſtent in ſuſpenſo durante captiuitate. Et de fictione poſtliminij & legis Cornelia latæ, et quid fingatur ex eis. Et ſi nō reuertatur, ſed moriatur apud hoſtes inſtitutio de eo facta non valet, nec legatum illi factum. li.3.ſo.11.co.3.& 4.ſo.3.nu.1.2.3.

Inſtitutio de filijs eſt facienda. ſi quis eos habeat, in eo quod eis relinquit, ſi velit validè teſtari. lib.3.ſol.34.col. 2. ſolut. 1. numero 1.

Inſtitutio, deficientibus filijs. de parentibus eſt facienda in eo, de quo poteſt teſtari. ibid. num.1.

Inſtitutio non valet de filio ſenis, cuius non erat veriſimile ex ipſo natum. ibid. num.126.

Inſtitutio de re particulari filio facta, codicillis non adimi, nec reuocari poteſt. nu.20. vt eſt communis, limita. li.2.f.170. co.2.ſo.10. ſub num.19.20.21.

Inſtitutio de filijs æqualiter facta à patre, in codicillis mutari diſtribuendo & diuidendo inæqualiter poteſt. lib.2.ſo.170. co.2.ſo.10.num.22.

Inſtitutio vniuerſalis hæredis non continet bona immobilia ſita in territorio prohibita alienari forenſi ſub pœna confiſcationis & nullitatis actus per ſtatutum impoſita, ad quā pœnam imponendam verba vel facta debent clarè apparere & non per coniecturas. ideò dictum generalibus verbis non eſt niſi obſcurum & ambiguum, quæ bona deueniunt ad alium legitimum & habilem ſucceſſorem, non forenſem hæredē, quod inconueniens non eſt, vt pro parte non miles moriatur teſtatus & pro parte inteſtatus ex diſpoſitiōe ſtatuti, & ſiue verba fuerint vniuerſalia, ſiue ſpecialia non trāſeunt talia bona in forenſem, quoquo titulo prohibitum agere per ſtatutum. lib.3.ſo.14.co.1.ſo.4.num.9.

Inſtitutio hæredis nulla eſt, non conſtito de corpore ſeu perſona hæredis, nec ex ipſo teſtamento aut alio modo, valebit tamē inſtitutio ex ſerie teſtamenti circa modum declarandi perſonam hæredis per teſtatorem indicatū, qualiterq; hic modus declarandi contingere poſſit. li.1.ſo.1.ſo.9.co.2. num.3.

Inſtitutio

Inſtitutio hæredis incerti cognoſci poteſt à lege ipſa declarante modum indicatum à teſtatore, inſtituendo hæredes attinentes propinquos vel proximos ſuos, quia intelliguntur inſtituti exiſtentes in potiori gradu ei ſuccedendi ab inteſt. ibid. num. 4.

Inſtitutio facta de pauperibus hæredib. declaratur per legem, vt cenſeantur vocati pauperes domicilij teſtatoris, & de quibus ibid. num. 7.

Inſtitutio facta per teſtatorem de ventre vxoris cui ſubſtituerat, an & quãdo intelligatur de præſenti prægnatione quæ erat tempore teſtamenti, an verò & quando intelligatur de quacunq; prægnatione etiam futura vxoris, & quando vnus vel plures poſthumi continentur, dummodo ſint legitimi & de interpretando teſtamentũ vt valeat in dubio, latiùs hæc ibid. declarantur. li. 3. fo. 57. co. 1. ſo. 6. nu. 17.

Inſtitutio facta de vẽtre hoc præualeat ac ſi dixerit, & de quocunq; naſcituro ex vxore prægnante ſiue in futurum prægnanda ibid. ſub num. 17.

Inſtitutio de filio legitimato, & nõ validè legitimato, nulla eſt errore tali, adeò vt nec conualidari poſſit ex legitimatione facienda poſt mortem teſtatoris, quia de hac nõ cogitauit. li. 3. ſo. 122. co. 3. ſo. 1 nu. 89.

Inſtitutio hæredis fieri debet nominatim, & verbis expreſſis, etiam generaliter procedit. li. 2. ſo. 161. co. 1. ſo. 5. nu 51.

Inſtitutus magnam conſequitur vtilitatem, quando ſola vulgaris ei ſit facta ſubſtitutio, quia adita hæreditate expirat adeo vulgaris, vt bona libera habeat in ſua poteſtate abſque onere fideicommiſſi, quæ tamẽ vtilitas faciliter tollitur per clauſulas ſolitas apponi in teſtamentis, & c vulgariter, pupillariter & per fideicommiſſum, & per clauſulam codicillarem, ſi non valet, &c. & quomodo, vide latè declarata per auctorem. li. 3 ſo. 52. co. 1. ſo. 5. nu. 50.

Inſtitutus & grauatus in fideicommiſſaria ſubſtitutione requiritur, quod non repudiet et amittat ſed prius acquirat, cum ad id cogi poſſit, vt poſtea reſtituat. lib. 3. ſo. 81. co. 4. ſo. 6. num. 6.

Inſtrumenta antiquiſſima dicuntur, quando atteſtantur de his, quæ excedant memoriam hominum viuentium. li. 5. ſo. 123. co. 1. dub. 4. num. 240.

Inſtrumenta an probent quo ſunt videnda lib. 5. ſol. 111. col. 2. dub. 4. num. 105.

Inſtrumenti exemplum productum intra terminum, poſt terminum poteſt produci originale, & dicetur productum in termino. li. 5. ſo. 108. co. 1 dub. 4. nu. 46.

Inſtrumenti productio in principio litis cum libello, ſi in dicto termino probatorio iterum non fiat, non prodeſt. li. 5. ibid. numero 40.

Inſtrumento ſtatur, parte vocata, vel præſente, & iudice auctorante regiſtrato, neque opus erit alia originali productione, idem ſi parte præſente & non contradicente. li. 2. ſo. 3. co. 1. ſo. 2. num. 81.

Inſtrumento originali, vel teſtamento caſu deperdito, tenor eorum probatur per duos teſtes. ibid. num. 82.

Inſtrumento imperfecto teſtamenti, & non probante, poteſt probari teſtibus. & hæc communis. lib. 2. ſo. 28. col. 2. ſol. 1. num. 48.

Inſtrumento debiti annullato, poteſt teſtibus debitum probari. ibid. num. 49.

Inſtrumentum de alieno protocollo extractum de iudicis commiſſione, de ſtilo probat abſq; eo, quod probetur de tali commiſſione fallit parte opponente in proceſſu de talis commiſſionis defectu. li. 1. ſo 87. co. 1. ſo 4. num. 7.

Inſtrumentum productum ab aliquo faciens contra eum, non poteſt eum pœnitere, nec petere ſibi reſtitui, vti errore productum. li. 5. ſo. 109 co. 1. dub. 4. num. 70.

Inſtrumentum penes aliquem exiſtens operatur, vt ille præſumatur de contentis in eo habere notitiam. ibid. nu. 71.

Inſtrumentum producẽs neceſſe habet fateri vera eſſe omnia, & ſingula in eo contenta, intellige diſpoſitiue non enunciatiuè. ibid. co. 2. num. 72.

Inſtrumentum continet diſpoſitionem partium de facto à iure, &c. & probat pro & contra perſonas in eo nominatas. &c. li. 5. ſo. 112. co. 1. dub. 4. num. 110.

Inſtrumentum probat ſecundum eius tenorem, & non præter, vel contra tenorem. ibi. nu. 112.

Inſtrumẽtum ipſũ quatenus probat, eatenus videtur aduerſarius in eo cõtenta vera fateri. li. 5. ſo. 109. co. 2. du. 4. n. 79.

Inſtrumẽtum productum ſi ſit falſum, vel minus ſtatur ei contra producentem. ibi. nu. 80.

Inſtrumentum perfectum plurima habet præconia ſolẽnis probationis. li. 5. ſo. 11. co. 2. dub. 4. nu. 108.

Inſtrumentum non prodeſt ei, qui non eſt nominatus in inſtrumento, ſi non probauerit ſe ſic ſucceſſiſſe nominato in eo. li. 5. ſo. 112. co 1. dub 4. num. 111.

Inſtrumentum producens quod penes ſe habet, licet neceſſe fateri omnia eſſe vera in eo contenta. li. 5. ſo. 109. co. 2. du. 4. numero 77.

Inſtrumentum producens dicitur illud approbare, & ſibi præiudicat. ibi. num. 77.

Inſtrumentum productum contra aliquem præſentem, vel citatum, & nil contra illud opponentẽ, videtur approbatum pro valido. adeò vt contra illud amplius opponi non poſſit. li. 5. ſo. 109. co. 1. dub. 4. num. 65.

Inſtrumentum, &c. videtur approbatum in ſcriptura priuata poſtea exhiberi per aduerſarium. ibi. nu. 66.

Inſtrumentum quando non eſt liquidum, tunc adeundus eſt iudex, vt declaret, non vt condemnet. lib. 5. ſo. 97. co. 1. dub. 3. num. 167.

Intellectus literalis eſt verborum ſonus non indigens alio interprete extraneo, quod verum eſt in intelligente idioma. li. 1. dub. 1. ſo. 1. ſo. 6. co. 1. num. 9.

Intellectus l. cum auus. de cond. & demon. l. cum acutiſſimi. C. de fideic. & l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſt. vbi vide 22. ampliationes. & 26. limitationes, & aliam, vt ibi pulchrè, li. 3. ſo. 107. co. 2. num. 15.

Intellectus eſt magis capax & facilis ad percipiendum, quàm quod elocutione percipiatur. li. 1. ſo. 84. co. 1. ſo. 2. nu. 10.

Intellectus l. Titia Seio. §. libertis. de legat. 2. lib. 3. ſo. 117. co. 4. ſo. 1. num. 30.

Intellectus, l. Quintus Mutius ait. §. 1. de aur. & arg. leg. li. 3. ſo. 98. co. 1. ſo. 2 num. 14.

Intellectus l. quidam. de acq. rer. domin. li. 3. ſo. 14. co. 2 ſo. 4. numero 11.

Intellectus l cogi. poſt principium. ff. ad Trebell. li. 3. ſo. 79. co. 3. ſo. 3. num. 18.

Intellectus principij. inſtit. de fideicom. hæred. ibi. co. 4. nu. 19.

Intellectus, & reſponſio ad doctrinam Io. Andr. limitantis regulam voluntariæ conditionis non extendendæ ad alium caſum ſimilem & extenden. eam in caſu ſecũdarum nuptiarum de caſu mortis per teſtatorem. lib. 1. ſo. 131. co. 1. ſo. 14. num. 14.

Intellectus l. qui plures. ff. de vulg & pupill. li 3. ſo. 81. co. 4. ſo. 6. num. 5.

Intellectus ad l. quoties. de condit. & demonſt. lib. 3 ſo. 104. co. 3. ſo. 4. num. 30.

Intellectus l. 4. de adim. leg. ſuper qua fundatur prima ratio Iaſ. li. 1. ſo. 102. co. 2. ſo. 4. num. 16.

Intellectus ad tex. l. cancellauerat. ff. de his quæ in teſt. delen. li. 1. ſo. 104. co. 2. ſo. 4. num. 25.

Intellectus l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de leg. 2. & l. fi. C. de verb. ſign. li. 3. ſo. 131. co. 4. ſo. 3. nu. 37.

Intellectus l. peto. §. fratre. de leg. 2. li. 3. ſo. 132. co. 1. ſo. 3. nu. 39.

Intelle-

Intellectus,§.illis autem.inſtit.de mili.teſtamen.li.3.fo.68.co.4.fo.8.num.19.
Intellectus,l.ſi extraneus.ff.de conditio.cau.da.li.3.fo.92.co.2.fo.11.num.49.
Intellectus,l.ſi Titio vſuſfructus.de conditio.& demonſtrat.ibid.num.50.
Intellectus,l.vxori vſumfructū.de vſufruct.leg.& l.cū heres.§.ſeruire Titio.de ſtatulib.li.1.fo.130.co.1.fo.14.nu.6.
Intellectus,§.ex imperfecto.l.hac conſultiſſima.C.de teſt.li.3.fo.56.co.1.fo.6.num.5.
Intellectus,§.emphyteuſim.in authen.§.de non alie.lib.3.fo.8.co.1.fo.2.num.13.
Intellectus,l.ex parte.de adi.leg.ſuper qua cauſatur ſecunda ratio.Iaſ.li.1.fo.103.co.1.fo.4.num.10.
Intellectus gl.l.athleta.§.dat remiſſionem.de excu.tut.ſuper qua oritur tertia ratio.Iaſ.ibid.col.2.num.20.
Intellectus,l.ait prætor.§.ſi iudex.de re iudica.lib.5.fo.96.co.1.dub.3.num.147.& 148.
Intellectus,l.quoniam.in princ.C.de nat.li.demonſtrans euidentem errorem eorum, qui talem legem allegant ad hoc, quòd teſtatoris volūtas interpretetur ex arbitrio aliorum viuentium.lib.1.fo.120.co.1.fo.10.nu.2.
Intellectus & alio modo ad d.§.ſicut.l.fideicommiſſa.de leg.3.lib.1.fol.133.co.1.fo.14.num.27.
Intellectus & declaratio l.fideicommiſſa.§.interdum.ff.de leg.3.lib.1.fo.111.co.2.fo.6.num.1.
Intellectus,l.non ad ea.de cond.& demon.& procedit dicta l.in legatis.non in heredū inſtitutione.ibi.& quomodo procedat.li.1.fo.54.co.2.fo.8.num.2.
Intellectus l.in his quæ.de cond.& demon.vide ferè per totam olu.hanc.lex hac in his quæ.licet habeat verba & duo reſponſa ſua ſatis clara & aperta,tamen diuerſimodè reſtringitur & intelligitur per glo.& doct.vt refert lib.1.dub.2.fo.93.co.1.fo.1.num.3.
Intellectus,l.commodiſſime.ff.de liber.& poſthu.cum ſim.loquentis de caſu prouiſo,vel non,ſed omiſſo,loquuntur circa eaſdem perſonas & res in prouiſione comprehenſas, non circa diuerſas res & perſonas.lib.3.fo.61.co.1.fo.6.nu.57.
Intellectus,l.Lucius.la ſeconda.ff.de hered.inſtit.lib.3.fo.97.co.1.fo.2.num.4.
Intellectus,l.generaliter.C.de inſtitut.& ſubſtitutio.lib.3.fo.97.co.2.fo.2.num.8.
Intellectus imbecillitas eſt quærere rationem, vbi ſenſum habemus.lib.1.fo.129.co.2.fo.14.num.2.
Intellectus verus,& proprius qualis ſit, in d.l.in his.de condit.& dem.lib.1.dub.2.fo.93.co.1.fo.1.num.4.
Intellectus,l.qui ſoluendo.ff.de hered.inſtit.lib.3.fo.14.co.3.fo.4.num.13.
Intellectus.l.in teſtamento.prima.ff.de cond.& demon.lib.5.fo.131.co.1.dub.4.num.325.
Intellectus,l.vxorem.§.concubina.ff.de leg.1.lib.3.fo.120.co.3.fo.1.num.55.
Intellectus,l.humanitatis.C.de impub.& al.ſubſtit.lib.3.fo.65.co.1.fo.7.num.11.
Intellectus,l.precibus.C.de impub.& alijs ſubſtit.lib.3.fo.75.co.4.fo.10.num.19.
Intellectus iurium dicentium,& hoc iure vtimur,quod de conſuetudine & non ſtricto iure procedat.li.1.fo.30.co.1.fo.11.num.10.
Intellectus.l.prima.§.ſi ex fundo.ff.de hered.inſtit.li.3.fo.63.co.4.fo.6.num.78.
Intellectus,l.ſi.C.de verb.ſign.lib.3.fo.83.co.3.fo.9.nu.5.
Intellectus eſt debilitas in notis & ſenſatis allegare authoritatem.lib.1.fo.50.co.1.fo.4.num.6.
Intellectus ſeu reſponſio ad leges tenentes in legatis ſtrictè eſſe procedendum,& interpretandum.lib.1.fo.58.co.2.fo.11.nu.44.
Intellectus.l.ſi quis decurio.C.de falſis.lib.1.fo.18.co.1.fo.2.numero 10.
Interdictum quorum bonorum, quod expediat magis intentari per hæredem, quam petitio ipſa hæreditatis. patet, cum & ſententia lata in iudicio petitionis hered. datur appell. quæ non datur in illo quorum bonor.li.5.fo.89.co.1.dub.3.numero 34.
Interpellatio quibus caſibus requiratur pro mora.li.5.fo.70.co.1.dub.2.num.188.
Interpellatio quando non probaretur per teſtes ſingulares.ib.numero 177.
Interpellatio extraiudicialis qualiter fieri debeat,& ſufficiat hæc,tā circa perſonas,res,tempus,locum, quàm circa modum ex forma verborum,li.5.fo.69.co.2.du.2.num.175.
Interpres vltimarum voluntatum debet conſiderare an ſit in odioſis,an in fauorabilibus, quia fauorabilia ſunt amplianda,odioſa verò reſtringenda.li.1.fo.63.co.1.fo.12.nu.11.
Interpres qui ſemel declarauit ignotum idioma nō poteſt amplius variare ſeu declarare.li.1.fo.67.co.2.fo.2.nu.1.
Interpres idiomatis non naturaliter,ſed per peritiam quando poſſit variare,declaratur,reprobata ratione Iaſ.in l.1.§.fi.de verb.oblig.hinc infertur,quòd ſententia lata ex examine iſtius non tranſit in rem iudicatam,ſi reperiatur alius magis peritus circa meliorem & veriorem interpretationem d.ſcripturæ ignotæ.ibid.num.2.
Interpretanda ſunt verba teſtatoris,vt nulla humanæ cogitationi ſint contraria. & talis debet eſſe interpretatio, vt ſaluentur verba & mens teſtatoris quòd non ſit deriſoria diſpoſitio,ſed aliquod emolumentum contineat.li.1.fo.55.co.1.fo.9.num.3.
Interpretando teſtamenta multum elaboratur per Doct.dando varios intellectus,quod euenire ſolet, vel propter imperitiam notariorum,vel ob malitiam multorum.li.1.fo.12.co.1.num.4.
Interpretando voluntatem teſtatoris propter nimiam ſubtilitatem vt plurimum erratur,& de ratione.li.1.fo.52.co.2.fo.6.num.7.
Interpretari non poteſt,quod non eſt in rerum natura.li.2.fo.193.co.1.fo.1.num.3.
Interpretari voluntatem teſtatoris,periculoſa eſt materia,& conſultatio.li.1.fo.12.co.1.nu.5.
Interpretari accipitur pro aperta verbi ſignificatione, pro mente.pro correctione.pro ſententia,& pro extenſione,et eſt verbum generale ad corrigendum pertinens,& arctandum & prorogandum.li.1.fo.10.co.2.du.1.fo.1.nu.16.
Interpretatio plenior teſtamentorum participat de interpretatione plena contractuum,ratione hæredis obligati legatarijs ex quaſi contractu,hinc eſt quòd ſtricta ſit interpretatio pro legatarijs contra hæredem in aliquibus, ſicut ſit in contractibus.li.1.fo.58.co.2.fo.11.num.7.
Interpretatio ſtatuti adaptatur diſpoſitioni teſtatoris:intelligendo tamen cum aliquali differentia inter eam legum,et ſtatutorum,ac teſtatoris diſpoſitionem vti diuerſa & efficacia.li.1.fo.8.co.2.dub.1.fo.1.num.3.
Interpretatio dubitationum quæ extra teſtamentū incurrūt ex bono & æquo facienda eſt,ea verò quæ ex ipſo teſtamento oriuntur neceſſe eſt ſecūdum ſcripti iuris rationem expediri.li.5.dub.2.fo.93.co.1.fo.1.num.1.
Interpretatio debet habere iſtos duos bonos comites.ſ.bonum & æquum ibid.num.2.
Interpretatio & electio differunt.electio dicitur quoad legatarium,interpretatio quoad hæredem.lib.1.fo.19.co.2.fo.3.num.2.
Interpretatio non poteſt dari melior illa quam dat ipſe teſtator.Iuriſc. interpretatio non habet locum ſuper alterius voluntate,vbi ipſemet teſtator interpretatur:omnia enim

iura

iura clamant in teſtamentis interpretandis defuncti volūtem præ omnibus eſſe præferendam.li.1.fol.15.col.1.ſolut.4.num.17.

Interpretatio non ſit duobus actibus ad validitatē vtriuſque, quia ſufficit, quòd vnus actus valeat.lib.2.fol.260.col.2.ſol.1.nu.51.

Interpretatio non ſit ita ampla validitatis omnimode, quo valere poteſt, niſi exprimatur.ibid.nu.51.

Interpretatio validitatis nòn ſit, vbi verba cum aliquo ſignificatu proprio vel improprio, vel largo non conueniant caſus, in quo valeat diſpoſitio.ibid.col.3.nu.53.

Interpretatio, vt actus valeat non ſit, ſi vno nomine vel ex vno capite ſiat actus, & eo valere non poteſt, ſed alio, quia non valet etiā iſto capite & nomine, quo valere poteſt.ib.n.54.

Interpretatio validitatis actus non ſit, vt ſi quis in dubio teſtatoris credulitatis nomine exprimat quē vt filiū, vel fratrem cui reliquit, & non ſit filius vel frater, vt actus valeat, quia magis eſt vt actus ſit nullus.ibid.nu.55.

Interpretatio dubitationem præſupponit, qua ceſſante, nec plena, plenior, aut pleniſſima requireretur, & dicitur ad plenum, plenius, & pleniſſimum, ad commodum recipiētis & præiudicium concedentis reſpectiuè, ſane intelligendo ſecūdùm poſſibilitatem verborum, de his, quæ circa contractū, teſtamentum, & principis beneficium. lib.1.fol.57.colu.2.ſol.11.nu.2.

Interpretatio plena & æqualis ſit in contractibus non pro vno contra alium cum æqualis vltrò citroq; in his ſit obligatio, plenior verò ſit in teſtamentis, & de ratione ibid. latiſſima in beneficiis principum ob eorum liberalitatem.ibidem, ſolut.11.nu.3.

Interpretatio ſtricta pro legatariis fieri debet ſecundùm aliquos, contra, quòd lata fieri debeat, demonſtratur.ibidem, num.4.

Interpretatio multifariè fieri poteſt, plenè, plenius, & pleniſſimè.ibid.nu.5.

Interpretatio plenior quoad hæredem, ſed ſtricta, nedum in legatis, ſed & in fideicommiſſis eſt facienda, & quomodo hæc intelligenda. vide li.1.fo.58.colum.1.ſol.11.nu.9.

Interpretatio eſt donum Dei.lib.1.fol.9.colu.2.num.1.dubit.1.ſolut.1.

Interpretatio eſt congrua dubij verbi, vel orationis dubiæ explanatio, & declaratio, & aliàs tribus modis accipitur interpretatio pro correctione, pro modificatione, ac pro expoſitione, vel declaratione, & hæc vltimo modo dicitur propriè interpretatio.ibid.nu.2.

Interpretatio fieri debet de re dubia, aliàs non eſſet neceſſaria, largè interpretatio pro correctione, reſtrictione & extenſione, propriè & ſtrictè dicitur interpretatio pro declaratione & expoſitione.ibid.nu.3.

Interpretatio admittitur non obſtante ſtatuto per quam ceſſaret abſurdum, itémque eſt veriſimilis mentis ſtatuti, item & ſecundùm com.vſum loquendi, item & ne in dubium reuocetur.item & ſumptum ex ratione ſcripta in teſtamento, item & ſine qua interpretatione verba nihil operantur.li.1.fol.14.col.1.ſol.4.nu.11.

Interpretatio verborum teſtatoris ſit ſicut de verbis legis 12.tab.& ſicut de edicto prætoris: hinc argui poteſt de verbis legis ad verba teſtatoris, & quibus modis lex interpretatur, eiſdem & verba teſtatoris.li.1.fol.8.col.1.nu.2.dub.1.ſol.1.

Interpretatio eſt de iure diuino, itémque & de iure naturali, maximè intrinſeca, vnde per aliquas conſtitu. tolli non poteſt.lib.1.fol.11.col.1.ſol.1.nu.3.

Interpretatio, ſeu declaratio ambigui teſtamenti ex his poteſt fieri, quæ teſtator dixit extra teſtamentum. lib.1.fol.29.colu.2.ſol.5.nu.25.

Interpretatio vel declaratio voluntatis teſtatoris habetur ex facto, & non ex facto ſolùm, ſed ex eo quod facere propoſuit.lib.1.fol.32.col.2 ſolut.5.nu.47.

Interpretatio quanam tollatur, & ceſſet ſtante ſtatuto, quòd teſtamenta intelligantur ad literam prout iacent ſine aliqua interpretatione, vel extraneo intellectu. latè hic declaratur & ſoluitur dubitatio.lib.1.fol.13.col.2.ſol.4.num.7.

Interpretatio facienda eſt in caſu dubio & ambiguo: dubia enim voluntas teſtatoris adiuuanda eſt interpretatione, quantumcunque teſtatoris verba ſint larga & præciſa, recipiunt tamen iuris interpretationem, ceſſat in claris & certis.li.1.fol 13.col.2.ſol.4.nu.1.

Interpretatio calumnioſa in caſu claro, ceſſátque in expreſſis à teſtatore.ibid.nu.2.

Interpretatio non debet fieri contra votum parentum ſapiens triſtem euentum, neque procedit in dubio iuri contraria, neque in caſu ficto, ſed vero & naturali, max. quæ quando ipſe teſtator ſic interpretatur, ceſſátque etiam contra ſententiam teſtatoris, aliàs dicitur iudaica. idem dicendum eſt, quando appareat ex verbis geminatis de præciſa & enixa diſpoſitione teſtatoris, vnde impeditur alia interpretatio.ibid.nu.4.

Interpretatio benigna, & præſumptio validitatis actus habenda eſt, magis, quàm vt pereat.lib.2.fol.183.colum.2.ſol.12.nu.17.

Interpretatio alio modo dicitur duplex. ſ.vera & ficta, hæcq; ficta non habet locum in odioſis, & non procedit contra ius & odioſum.lib.1.fol.10.co.2.dub.1.ſolut.1.num 10.

Interpretatio alio modo dicitur & triplex, particularis, magiſtralis, & alia auctoralis, vt ibi declaratur.ibid.nu.11.

Eſt & alia.ſ.duplex, probabilis & neceſſaria. ibid. nu. 12.

Itémque & alio reſpectu dicitur duplex, ſcilicet actiua & paſſiua.ibid.nu.13.

Eſtq; præterea vt quinque modis dicatur interpretatio, declaratis ſecundùm Vall. Eſtq; interpretatio tandem commune nomen quod adaptari poteſt ad omnem expoſitionē, & nihil aliud eſt omnis interpretatio, niſi quædam adaptatio.ibid.nu.14.

Interpretatio, eſt hoc nomen æquiuocum in iure, eoq; diuerſimode accipiatur. & quando pro ſuppletione accipitur. & extenſiua. & declaratiua, expoſitiua. & vulgari: de reſtrictiua. de extenſiua ex identitate rationis.ibid.num.15.

Interpretatio ea eſt ſecurior & melior, quæ primo ſit ab ipſo teſtatore circa obſcuritatem teſtamenti ipſius. lib.1.fol.27.col.1.ſol.5.nu.1.

Interpretatio omnis nil aliud eſt, niſi quædam adaptatio etiāſi tendit ad adimendum. & debet eſſe congrua. lib.1.dubit.4.fol.47.col.2.

Interpretatio voluntatis teſtatoris hoc ordine eſt facienda.ſ. inſpiciendo quid ſenſerit, & veriſimile, & propriam verborum ſignificationem, & debet fieri eo modo, quo conuenientius eſt, & magis adaptetur voluntati teſtatoris etiam præſumpta, ſicut intelligitur ſtatutum & lex.ibidem, numero 4.

Interpretatio non poteſt accommodari ad non apta, quæ adaptatio debet in ipſa interpretatione eſſe talis, quæ conueniat rei, à qua ſit interpretatio, & rei, quæ eſt voluntas interpretata.ibid.nu.5.

Interpretatio vocabulorum ſit octo modis.ibid.nu.6.

Interpretatio vt conueniat voluntati teſtatoris, vt accommodari requiritur, & vt ſit verior debet id inſpici, ex quo ſit eſſe verum & perfectum. & id accipi debet, quod apparet ſcriptum, illúdque congruas dicto ambiguo.li.1.dub.4.ſol.47.col.2.ſol.1.nu.8.

Interpretatio pertinet ad hærēdem, quando certum quid nomine vel aliis indiciis ſit legatum de certis, ſed non conſtat

de quo ob pluralitatem rerum eiuſdem nominis,ſicq́; hæredis eſt interpretari voluntatem teſtatoris.li.1.fol.22.col.2.ſol.4.nu 2.

Interpretatio ſemper debet fieri quæ ſit conformis verbis & perſonis,ad quas ſermo dirigitur, exemplum vide ibid. de legato lecti,vel veſtium facto.lib.1.fol.113. colum.1.ſolut. 8.nu.11.

Interpretatio ad hoc eſt inuenta, vt potiùs actus valeat, aliàs diceretur crudelis.lib. 2.fol.222.colu.2.ſol.1.nu.5.

Interpretatio an admittenda teſtatore ipſo mandante teſtamentum ſuum debere intelligi ad literam. prout iacet ſine aliqua interpretatione,vel extraneo intellectu.li.1.fol.14.colu.2.ſolu.4.num.14.

Interpretatio ambigua voluntatis teſtatoris fieri debet priùs ſecundum ius municipale.ſi extat,aliàs ſecundùm ius commune,quæ ſic etiam dicitur pia & fauorabilis.li.1.fol. 56.col.2.ſol.10.nu.11.

Interpretatio non poteſt niſi ſemel fieri,& qui habet poteſtatem declarandi verba ambigua.ſi ſemel declarauerit, iterum declarare non poteſt,nec licet ampliùs pœnitere. li.1.fol.66.colum.1.dub.5.nu.1.

Interpretatio quæ fit per legem,dicitur manifeſta probatio,& præfertur,& præualet aliis,ratione,vt ibid. li.1.fol.37. col.1.ſol.9.nu.2.

Interpretatio plenior ex parte legatarij quomodo dici poteſt participare cum ſuperlatiuo pleniſſima interpretationis beneficij principis. lib. 1. fol.59.col.1.ſol. 11.nu.15.

Interpretatio pleniùs fienda eſt de voluntatibus defunctorum, regula hæc eſt generalis, quæ fortiùs procedit ex perſona teſtatoris,legatarij,ex re legata,ex patrimonio defuncti, ex cauſa,ex loco,ex verbis amplis, & cùm tendat ad ampliandum fauorem,& reſtringendum odium.lib.5.fol. 59.col.2.ſol.11.nu.16.

Interpretatio voluntate teſtatoris taliter fieri debet,vt euitetur contrarietas in ipſo teſtatore.lib.1. fol.55.colum. 1.ſol.9.num.1.

Interpretatio ſtricta fit, vbi ſunt coniecturæ reſtringendi in contrarium,plures adducuntur ib.d.vt fallentiæ ad regulam,quod plenior in teſtamẽtis ſit interpretatio.li.1.fo.59.colum.2.ſol.11.nu.17.

Interpretatio verborum directorum conceditur ob adiunctionem aliorum verborum,modò per verba directa poßit valere mens & diſpoſitio teſtatoris: talis enim tenenda eſt interpretatio ad roborandam non perimendam mẽtem prædictam.lib.3.ſol. 42.col.3.ſol.2.nu.7.

Interpretatio habenda ex teſtamento facto ab alio eiſdem tempore & loco.lib.1.fol.35.col.2.ſol.6.nu.3.

Interpretatio fit ex bono & æquo ſecundum diuerſitatem circunſtantiarum.li.1.fol.94.col.1. dub.2.ſol.1.nu.9.

Interpretatio obſcuritatis ob linguam Græcam, vel aliam extraneam,quæ non intelligatur,poteſt fieri per interpretem ſcientem dare intellectum per alteram linguam claram & notam.lib.1.fol.17.col.2.ſol.2.nu.1.

Interpretatio vbi hæredis non eſt,fit de re minori in obligatione,& ſolutio & arbitrio boni viri. lib.1.fol.25.col.1.ſolu.4.nu.21.

Interpretatio lata regulariter eſt facienda in teſtamentis,cui maximè fauorabilia accedunt.lib.1.fol.63. colum.2.ſol.12.nu.17.

Interpretatio eſt admittenda,ita vt minùs,quàm ſit poßibile,lædatur ius commune.lib.1.fol. 55.col.2.ſol.10. num.1.

Interpretatio vnius ſcripturæ fit per aliam & in alia diſpoſitione,li.1.fol.32.ſol.5.nu.44.

Interpretatio pro hærede contra legatarium.lib.1. fol.21. col. 1.ſol.5 nu.10.

Interpretatio pro augmento legati,quando verba ſic ſuadent, ſuperinde & lex diſponit inſpecta qualitate teſtatoris & legatarij.ibid col.2.nu.11.

Interpretatio voluntatis teſtatoris fieri poteſt ex ſcriptura ipſius teſtatoris de prædio legato, de quo intellexerit tam reſpectu loci,quam rei,declaratur & inſtrumento locationis priùs facta per teſtatorem,& memoriale teſtatoris. lib.1.fol.32.col.1.ſol.5.nu.41.

Interpretatio debet ita fieri voluntatis teſtatoris.vt exponat, & declaret, & non perimat, aut deſtruat,quod venit interpretandum,non debet eſſe captioſa,& ſit in caſu dubio, omniſque interpretatio in his dicitur calumnioſa.lib.1.fol.49.col.1. dub.4.ſol.3.nu.1.

Interpretatio non debet eſſe contraria iuri.ibidem, nu.2.

Interpretatio volũtatis teſtatoris debet taliter fieri, vt careat vitio,perplexitate ac repugnantia, correctione & aliis, vt ibidem,& vt minùs lædatur ius commune.lib.1. fol. 53.col.2.ſol.7.nu.1.

Interpretatio voluntatis defuncti ita fieri debet, ne videatur ſtatim ſe correxiſſe, intellige quando coniuncta ſcriptura, & continuato ſermone fieret mutatio diſpoſitionis. lib. 1.fol.54.col.2. ſol.8.num.1.

Interpretatio debet fieri taliter, vt ceſſet abſurdum, iniquũ, durum,& impium voluntatis teſtatoris,etiamſi recederetur à propria verborum ſignificatione.lib.1.fol. 49. colum.2.ſol.4.nu.1.

Interpretatio de æquitate poteſt tolli demonſtrãdo in alia parte extare maiorem æquitatem.li.1. fol.52. col.2.ſol. 6.n.8.

Interpretatio ſtrictè,limitatè, & taxatiuè fienda eſt de illis, quæ teſtator diſponit limitatè, ſtrictè, & taxatiuè à quibuſdam aſcriptis conditionibus, videlicet ſtrictè, limitatè. lib. 1.fol.62.col.1.ſolu.12.nu.1.

Interpretatio teſtamenti perfecti pertinet bene ad teſtatorẽ qui illud fecit.li.1 fol.51.col.1.ſol.5.nu.56.

Interpretatio volũtatis teſtatoris debet eſſe humana,benigna, & æqua.lib.1.fol.50.col.2. ſol.5.nu.1.

Interpretatio voluntatis teſtatoris debet eſſe veriſimilis, & dignoſcitur.li.1.fol. 48.col.2. ſol.2.nu.1.

Interpretatio doctorum eſt probabilis,quatenus iure & ratione probatur.lib.1.fol.36.col.2.ſol.8.nu.4.

Interpretationes inuentæ & inductæ ſunt,vt per eas actus roboretur,& non perimatur,& propter publicam vtilitatẽ, ne teſtamenta rumpantur, necnon ad ampliandum fauorem,& reſtringendum odium lib.1.fol.12.colu.1.ſol.3.nu.1.

Interpretationis item alia,& eſt diſtinctio vna linguarum,altera obſcuritatis ſenſus,ſeu dubietatis verborum declarando. lib.1.ſol.10. col.1.dub.1.nu4.

Interpretationum neceßitas ex pluribus, max. tribus apparet euidens,& manifeſta.li.1. fol.11.col.2.ſol.2.nu.7.

Interpretationis item duo ſunt genera, vnum circa verba,alterum circa mentem,éſtque interpretatio: dicitur quoque voluntatis abſconſæ declaratio,& aperta ſignificatio verbi, & dicitur ſubauditus intellectus.li.1.dub.1.ſol.1.fol.10.col.1.num.5.

Item deſcribitur & denominatur eiſdem modis ſecundum effectus ab ea inductos,maximeque quatuor modis, declaratiua.ſ.ſeu expoſitiua,correctiua,reſtrictiua, & extenſiua, itémque intellectiua appellatur, quando ſit ex identitate rationis tacita,vel expreſſæ. ibid.nu.6.

Itémque dicitur interpretatio conſtitutiua, quando ſuper teſtamento ita conſtituit lex municipalis, alio modo natiua dicitur, quando naſcitur cum illo intellectu, vt in verbis directis,& alia dicitur datiua,ſicut caſus dat. ibid.nu.7.

Itémque eſt & dicitur duplex interpretatio.ſ.extrinſeca, & intrinſeca:extrinſeca eſt & ſit vt ibidem, intrinſeca verò eſt expoſitio liberalis,& quam mens & ratio diſpoſitionis patitur.ibid.nu.8.

Interro-

Interrogatio fienda reo, an poſsideat, & vtilis dicitur, ne actor fruſtrà litiget. li. 1. fol. 14. col. 2. dub. 2. nu. 256.

Interrogatio captioſa reo non eſt admittenda lib. 5. fol. 74. col. 1. dub. 1. nu. 265.

Interrogatorium. & qualibet eius particula in petitione hæreditatis, & quomodo debeat reus reſponderi. li. 5. fol. 74. col. 1. dub. 2. nu. 266.

Interrogationes quæ fiendæ, & qualiter pro releuando actore à probando. li. 5. fol. 74. col. 1. dub. 2. nu. 263.

Interrogationes licèt ſint vtiles & præparatoriæ in fauorem actoris, ne iudicium ſit eluſorium, carens fundamento poſt litem conteſtatam, non bene firmato tamen, non ſunt neceſſariæ cùm habet aliunde, vnde probare poſsit reum eſſe hæredem, & non tenetur ſtare reſponſioni rei, lib. 5. fol. 74. col. 2. dub. 2. nu. 276.

Interrogatorium quomodo Titio ſit faciendum conuento mediante, perſona Sempronij hærede, Caij videlicet, an ſit hæres Caij, mediante perſona Sempronij. lib. 5. fol. 74. colu. 2. dub. 2. nu. 69.

Inteſtatus quis dicitur, qui decreuit teſtari, ſed id adimplere nequiuit, præſertim, vt non cenſeatur reuocatum primum teſtamentum. li. 2. fol. 24. col. 1. ſol. 1. nu. 28.

Iudex qualis eſſe debeat, quanta poteſtas, quale arbitrium, & quantum ſit eius officium. lib. 5. fol. 139. col. 2. dub. 1. num. 1.

Iudex de his, qui in facto conſiſtunt, cum non detur certa doctrina, ex circumſtantiis arbitrari & iudicare habetur. li. 2. fol. 144. col. 2. ſolut. 4. nu. 33.

Iudicis officium magis competit & datur quàm actio pro conſequendo antiquo debito conſiſten. in dando. lib. 5. fol. 86. col. 2. dub. 3. nu. 132.

Iudicium vbi ſemel captum eſt, etiam per citationem, ibi debet finiri apud eundem iudicem, etiamſi ſemel citatus coram vno iudice competente mutauerit domicilium, vel forum. lib. 5. fol. 82. col. 1. dub. 2. nu. 383.

Ius conſtare non poteſt ſine Iuriſperito, qui quotidie poſsit ius in melius producere, eoſq; ſic eſſe neceſſarios, dicendum eſt, eorúmque interpretatio antiquitùs ſemper ſummo in honore habita fuit, &c. in proœm. lib. 1. fol. 2. colu. 2. nu. 8.

Iura feudorum faciunt ius commune, & debent ſeruari in deciſionibus cauſarum, & ſunt conformes ipſi iuri communi. lib. 3. fol. 14. colu. 1. ſol. 4. num. 8.

Iura fiſci & aliorum, quando euenit aliquem fuiſſe impeditũ teſtamentum condere, vbi apparent. Et quæ neceſſariò ſint probanda. lib. 5. fol. 7. col. 1 ſol. 1. nu. 54.

Ius accreſcendi habet locum, quãdo extraneus mixtus eſt cum liberis, quod non procedit in pupillariter ſubſtituto, quòd venit poſt mortem liberorum inſtitutorum, & eorum fauore. li. 3. fol. 56. col. 7. ſolut. 6. nu. eod. Plura de iure accreſcendi vide eod. lib. nu. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14.

Iuſſus ſtare tacitus, & contentus diſpoſitis in teſtament. niſi faciat, quæ illi incumbunt facienda, repellitur exceptione impleméti, vel modi non ſeruati. li. 5. fol. 67. co. 1. dub. 2. n. 131.

Iuſta cauſa litigãdi non excuſat debitorem iure actionis a mora. li. 5. fol. 71. col. 2. dub. 2. nu. 213.

Iuſtificatio facta poſt terminum ſtatutum non prodeſt. lib. 5. fol. 71. col. 2. dub 4. nu. 39.

Iuſtitia iudicium conſiſtit in probatione. lib. 5. fol. 106. col. 2. dub. 4. nu. 1.

Iuſtus error, vel iuſta ignorantia, an excuſare poſsit eligentem viam agendi incompetentẽ. lib. 5. fol. 76. co. 1. dub. 2. n. 295.

L

LApſus anni quando transferat electionem in legatariũ, quando non. li. 1. fo. 25. colum. 1. ſol. 4. nu. 24.

Legalis materia diſcutienda argumentis legalibus, non logicalibus. in proœm. lib. 1. fol. 7. co. 2. num. 37.

Legalitas perſonarum plura operatur in iure pro fide eis adhibenda. li. 1. fol. 68. col. 1. ſol. 2. nu. 5.

Legandi alimenta tres ſunt formæ, ſecundum Bald. ſc. per modum diſpoſitiuum, & quæ verba ſint diſpoſitiua. quæ ſint & dicantur clara per modum conditionis implenda, quandoque per modum modi. lib. 4. fol. 30. col. 1. ſol. 11 nu. 1.

Legans creditori ſi legatum & debitum eſt, in quantitate videtur, quòd habuerit animum compenſandi legatum cum debito: ſecus, ſi vnum ſit in ſpe: aliud verò in quãtitate, &c. lib. 4. fol. 26. colũm. 2. ſol 6. nu. 2.

Legari omnia poſſunt, quæ non prohibentur. lib. 2. fol. 227. col. 1. dub. 2 nu 30.

Legata ſunt largè & pleniùs interpretanda, quomodo, & de ratione vide lib. 1. fol. 57. col. 2. ſolut. 11. nu. 11.

Legata & fideicommiſſa deficiente teſtamento, quando debeantur lib. 2 fol. 172. col. 1. ſol. 10. nu. 40. Plura de legatis, vide li. 3. ſolut. 4 nu. 11. & 12. nu. 34. lib. 4. ſolut. 10. nu. 30. ſol. 7. nu. 10. ſol. 6. nu. 13. lib. 5. dubit. 3. nu. 87. vſque ad 90. dub. vlt. nu. 27.

Legitima debetur filiis ſine aliquo grauamine etiam leui. in qua filij conſenſu vel pactione ſibi non præiudicare poſſunt. lib. 3. fol. 36. col. 3. ſol. 2. nu. 12.

Legitima debetur filiis, &c. fallit ſi de ea ſit facta ſpecialis mẽtio in pactione. ibid. nu. 13.

Legitima & Trebell. per liberos grauatos ſub conditione ad reſtituen. capit dimidiam hæreditatis, prout ſic communiter obſeruatũr. fallit in aſcendentibus qui ſolummodo detrahunt vnam legitimam. lib. 3. fol. 80. colu. 1. ſol. 5. num. 4.

Legitima eſt triens, vel ſemis portionis debitæ ab inteſtato. lib. 3. fol. 119. col. 1. ſol. 12. ſub nu. 20.

Legitima & Trebellianica detrahitur per hæredem ſibi debita ex fid icommiſſo. lib. 3 fol. 70 col. 2 ſolut. 4 nu. 10.

Legitima filiis. &c. niſi quid tale faciat, vel non obſeruet. ita quòd repudiet paternam hæreditatem, tunc etiam perdit, & eſt communis opin. ibid col. 3. ſub nu. 13.

Legitima à patre in teſtamento in pecunia non poteſt aſsignari filio, vel in alia re vili, quia poteſt aſſequi in bonis ſtabilibus, niſi eligat non meliorem, vel alij legatam, vel non eligat rem alienari prohibitam. lib. 2. fol 233. col. 1. ſol. 2. nu. 40. 41. & 42.

Legitima filiis debita, an & quando debeatur illis ſine aliquo onere, grauamine, dilatione, vel conditione, controuerſa eſt quæſtio apud doct. & quid quando id fiat. vt eis conſuleretur, & proficuum eſſet minoribus vel dementibus, an & quando leges prouidentes filiis circa legitimam etiam non ſint correctæ, & de teſtamento conſeruando, ne rumpatur per querelam, & quid vbi querela non daretur per leges antiquas. vide hanc quæſt. diſcuſſam pulchrè. lib. 3. fol. 35. col. 4. ſol. 2. num. 9.

Legitima debita iure naturæ deſcendentibus debet ſolui ex bonis teſtatoris, non in pecun. etiam patre relinquente eam in pecunia. li. 5. fol. 110. col. 2. dub. 1. nu. 140.

Legitimatio eſt fauorabilis interpretatio excludens odium etiam cum annullatione actus. lib. 1. fol. 65. colum. 2. ſol. 12. nu. 29.

Legum virtus eſt in earundem adaptatione de ſimilibus ad ſimilia procedere. li. 1. dub 4. fol. 47. col. 2. ſol 1 nu. 7.

Læſio qualis eſſe debet, vt arguatur de dolo adminiſtrationis, maximè quando teſtator ſe remittit ad libros hæredum. li. 4. fol. 80. col. 1. ſol. 4 nu. 31.

Lex, quod concedit, fruſtra à prin. imploratur. & petitur per iudicem pronuntiari. li. 5. fol. 10. col. 1. ſol. 1. nu. 89.

Lex non habet locum, niſi ſecundum terminos & caſus in lege comprehenſos. li. 5. fol. 42. col. 2 dub. 1. nu. 29.

Lex ſtatulo habet illud pro probato, cuius contrarium non eſt

credibile, nec perſuaderi poteſt alicui bono viro, ad cuius arbit. tale quid referri ſolet. lib. 4. fol. 86. col. 2. ſol. 1. nu. 90.

Lex, cum tabulis, §. primo, ff. de his quibus vt indign. quomodo conſideretur, & inducatur pro opi. Bar. lib. 1. fol. 102. col. 2. ſolu. 4. nu. 15.

Lex teſtamentaria & ipſa lex dicitur. li. 3. fol. 122. colu. 1. ſol. 1. nu. 78.

Lex magis fauet agnationi, quàm cognationi. lib. 3. fol. 89. col. 4. ſol. 11. nu. 13.

Lex reſpicit futura. lib. 2. fol. 172. colu. 1. ſol. 10. nu. 53.

Lex non verbis, ſed rebus eſt impoſita. ibid. num. 44.

Lex teſtatoris voluntatem plenius interpretatur. li. 2. fol. 172. col. 1. ſol. 10. nu. 45.

Lex vnum volens, & teſtator aliud diſponens, ſtandum legi. li. 2. fol. 259. colu. 1. ſolu. 2. num. 179.

Lex, cum auus, ff. de conditio. & demon. ceſſat ſubſtitut. vulgari, & non habet locum in extraneo, licet in aſcendente grauante deſcendentem per fideicommiſſum vniuerſaliter. li. 3. fol. 106. col. 2. ſol. 5. nu. 8.

Lex & eius dictum debet intelligi indiſtinctè & generaliter maxime cum incipiat per dictionem, generaliter: & cum principium legis eſt generale, tota lex eſt generalis. li. 3. fol. 97. colum. 2. ſol. 2. nu. 10.

Lex voluntate alterius aliter non coniecturatur, quando aliud de voluntate diſponentis apparet euidenter, a mente certa & clara diſponentis non diſceditur etiam quòd ſequatur annullatio totius actus. lib. 1. fol. 54. col. 2. ſol. 7. nu. 8.

Lex, vel ſtatutum fit abſque ratione. li. 1. fol. 160. colu. 1. ſol. 5. nu. 27.

Lex aliquando diſpoſitionem teſtatoris expreſſam variando facit aliam interpretationem ex aliqua ſuperueniente poſt teſtamentum, vel poſt mortem teſtatoris, quam ſic nihilominus feciſſet teſtator, ſi talis mutatione & cauſa ſuperuenientis cogitaſſet. lib. 1. fol. 76. colu. 1. ſol. 9. nu. 18.

Lex ſemper dicitur loqui. li. 3. fol. 120. col. 1. ſol. 1. nu. 48.

Lex omnis coniecturans voluntatem alterius intelligitur, niſi aliud appareat de diſponentis voluntate. li. 1. fol. 15. co. 1. ſol. 4. nu. 18.

Lex quod non probat, nec creditur verum. lib. 1. fol. 58. co. 2. ſol. 11. nu. 13.

Lex interpretando voluntatem teſtatoris, ſi faciat fundamentum in factis, cauſis, qualitatibus, vel effectibus momentaneis ex certo tempore verificatis, & executis non mutat interpretationem ſemel factam. lib. 1. fol 74. col. 2. ſolu. 9. nu. 6.

Lex ſi ſe mutat in ſucceſſiuis, & ſucceſſiuo tempore adimplendis, verificandis, & exequendis factis, qualitatibus, actibus, cauſis, & effectibus, tunc mutatur & variatur interpretatio prout variantur ipſæ cauſæ. ibidem, nu. 7.

Lex aliquando vel conſuetudo interpretatur ſecundùm poteſtatem, ſtatum, vel qualitatē perſonæ honoratæ, vel grauatæ diſpoſitionē teſtatoris, quæ ex re diſpoſita ſuppoſita ex pluribus initiis, prout quandoque qualitas ipſa perſonæ honoratæ vel grauatæ variare contigerit, ſi alio tempore huiuſmodi qualitas mutaretur, tunc lex vel conſuetudo mutaret ſuam interpretationem conuenientem qualitati mutatæ. li. 1. fol. 75. col. 1. ſol. 9. nu. 8.

Libellus alternat. non admittitur, cùm ſit in electione legatarij eligere quam rem velit, &c. lib. 5. fol. 93. col. 2. nu. 104.

Libellus alternat. admittitur cum modis & caſibus a ſuperiore nu. exceptis. ibidem, columna ſequenti, numero centeſimo quarto.

Libellus ineptus quando non ſaluaretur per ſtatutum de ſummarietate, & modo proced. &c. ibidem, numero centeſimo decimo quinto.

Libellus in petendo fideicom. quomodo tutiùs ſit formandus, & aptiùs. libro quinto, fol. 90. columna ſecunda, dubit. 3. num. 53.

Libellus, pro actis priùs peragendis, quomodo ſit per fideicommiſſum formandus. lib. 5. ibidem columna tertia, dubit. 3. nu. 80.

Libellus an & quando requiratur pro implorando iudicis officio, quòd ſecundùm vſum & practicam obſeruatam in omni libello, & petitione, cumulatur, & imploratur officium iudicis. libro quinto, fol. 95. colum. 1. dubit. 3. numer. 135. & 136.

Libellus quando formandus pro re relicta, quæ non extet, & non appareat. li. 5. fol. 97. col. 1. dub. 3. nu. 170.

Liber parum gratus habetur eius, qui affectat ſcribere, cùm ſit vſu antiquo ſermone, vt de libris Tuberonis dicitur ibidem: vulgaribus ergo verbis quid magis euidēter exprimi poteſt? in procem. li. 1. fol. 6. col. 1. nu. 31.

Liber ſuus & proprius dicitur, ſi quis etiam omnia aliena dicta poſuerit in eo, & nihil de ſuo, quod pro Doctore facit certo ordine materiam quandam colligente in diuerſis libris, & locis ſparſam, vt ſuum librum appellare poſſit. in procem. lib. 1. fol. 4. col. 2. nu. 16.

Liberorum proprietas vocabuli eſt communis, tam ad fœminā, quam maſculum. lib. 2. fol. 253. col. 1. ſol. 3. nu. 89.

Libri noui iure componi non poſſunt, niſi ex legibus & argumētis, ex bono & æquo procedentibus, ex quibus & veteres cōpoſiti fuere. exemplum vt ibid. in procem. li. 1. fo. 4. col. 1. nu. 14.

Libri æſtimorum, cuſtoditi per officiales publicos probant poſſeſſionem & domicilium. lib. 5. fol. 137. col. 2. dub. 4. num. 560.

Licentia teſtandi conceſſa de bonis eccleſiæ, etiam militi & profeſſo ordinis militiæ Ciſtercienſis quando teneatur. lib. 2. fol. 445. colum. 2. ſol. 4. nu. 40.

Licentia conceſſa a Papa teſtandi Card. videtur reſoluta in primo actu teſtandi. num. 41. Nec aliter poteſt codicillare ibi, ſed quòd non expiret ipſa teſtandi primo teſtamēto tenet hic. num. 42. ſed contra Thobias Nonius conſi. 18. num. 7. & ſequent. vide etiam Barba. in conſil. 33. in pri. vo. & Couarr. in c. cùm in offi. numer. 8. de teſt. ibidem, numero 41. & 42.

Licentia teſtandi de bonis feudalibus, non expirat morte concedentis. ibid. nu. 43.

Licentia teſtandi conceſſa à Papa Cardin. aut Epiſcopo de bonis quæſitis intuitu eccleſiæ an extendatur, ſi iam teſtamētum fuerit factum. ibid. nu. 44.

Licētia expreſſè data a teſtatore fideicom. aut legatario capiēdi propria auctoritate. lib. 5. fol. 46. colum. 2. dubit. prima, nu. 98.

Licentia conceſſa alienandi vel acquirendi, an, & quando porrigatur ad iam facta. lib. 3. fol. 17. colum. 4. ſolut. 4. numero 22.

Licentia debet præcedere actum. li. 2. fol. 146. colum. 1. ſolu. 4. nu. 55.

Licentia teſtandi monacho data, intelligitur de bonis, quæ de facto tenet, quia de iure nihil habet proprij. lib. 2. fol. 148. col. 1. ſol. 4. nu. 72.

Licentia tacitè data per teſtatorem legatario, vel fideic. dicitur capiendi propria auctoritate, &c. lib. 5. fol. 46. colu. 2. dub. 1. nu. 104.

Licentia data per fideic. per teſt. capiendi propria auct. procedit, ſi teſtator tempore ſuæ mortis per ſe, & non per alium res ſuas poſſidebat. lib. 5. fol. 48. columna ſecunda, dubit. 3. num. 114.

Licentia data vel à parte parti ex conuentione, vel à teſtatore propria authoritate capiendi poſſeſſionem, ſi vult, poteſt ex ſeipſo capere, vel ſi &c. ibid. col. 3. nu. 118.

Licentia

Licentia quod ſit data legatario à teſtatore propria auctorit. capiendi poſſeſſ. vel à parte parti ſit conceſſa ex contentione, paria ſunt. ibid. nu. 117.

Licentia data à Papa teſtandi Cardinalibus intelligitur, vt non poſſint relinquere perſonis penitus extraneis. lib. 2. fol. 147. co. 1. ſo. 2. nu. 61.

Licentia tacitè data per teſtatorem legatario exempla vide. lib. 5. fo. 261. dub. 1. nu. 104. & ſeq. vſque ad nu. 124.

Limitata cauſa dicitur, quæ limitatum producit effectum. limitata cauſa priuilegij facit priuilegium non trahit extra ſuos limites, & limitata voluntas vltra limites ſuos non extenditur, & de his plura & exempla. lib. 1. fol. 20. colum. 1. ſo. 12. nu. 2.

Linea maſcul. ſucceſſiuè ad continuandum fideicommiſſum exprimitur diuerſimode. lib. 3. fo. 92. col. 3. ſo. 11. nu. 51.

Linea maſculina quomodo incipiat, & progredi debeat à quo & quibus verbis, in ea bona permaneant, an fœmina in progreſſu d. lineæ contineri poſſit, contentiue maxime, cum ea faciat nouam lineam, &c. ibid. nu. 52.

Linea maſcul. dicitur à maſculo vti fine quodam. ſicut familia Iulia dicitur à Iulio, quaſi à fine quodam. ibid. colum. 4. num. 53.

Linea quando vocatur tam maſculina, quàm fœminina, præferuntur maſculi etiam vlterioris gradus fœminis. ibid. col. 4. num. 56.

Linea maſculina in teſtamentis poſita propriè agnatos continet, qui propriè agnati tales dicuntur, ac plura de linea maſcul. & quot modis accipiatur, vide. lib. 3. fol. 91. col. 4. ſo. 11. nu. 39.

Linea ſimpliciter intelligitur ex lata ſignificatione verborum de tribus lineis Aſcendentium, Deſcendentium, & Tranſuerſalium, & in dubio intelligitur de directa & quomodo & vnde & à quo initietur. ibid. nu. 41.

Linea eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, minores diſtinguens, & de filijs fœminis, de directa linea plurium fratrum vocatis ad eorum bona, quod ſufficiat, quod ſint de directa alicuius eorum. ibidem num. 42.

Linea an accipiatur effectiuè, vel contentiuè, & quando tales dicantur, & à quo initientur. ibid. nu. 13.

Linea primo effectiuè eſt tenenda, vti magis conueniens proprio ſignificato, & communi vſui loquendi in materia ſtricta ſtatutorum, adeò vt patruus nō dicatur de linea patrui. ibid. nu. 43.

Linea tranſuerſalium nō extenditur vltra decimum gradum. lib. 3. fol. 92. col. 1. ſo. 11. num. 44.

Linea aſcendentium directa & deſcendentium extenditur in infinitum. ibid. nu. 45.

Linea defectiuè quomodo ponatur, & conditionaliter. ibidem, num. 46.

Linea dicitur deficere primo modo cum deſcendentes nati deficiant. ibid. nu. 47.

Linea dicitur deficere ſecundo modo, quādo nunquam naſcuntur. ibid. ſub num. eod.

Liquidatio poteſt fieri in executione quantitatis, quando apparet de debito, ſed non de quantitate. li. 5. fol. 133. co. 1 dub. 4. num. 349.

Liquidatio debet fieri per pronunciationem iudicis, ſuper hoc pronunciantis. lib. 5. fo. 129. co. 2. dub. 3. nu. 164.

Et de ratione, num. 165.

Et fit talis cognitio ſummariè abſq; ſolemni libello. numero 100.

Liquidum quod perfectè non dicitur, niſi ſit per ſentent. declaratum, lib. 5. fol. 97. col. 1. dub. 3. num. 156.

Lis & ſpes de lite idem operantur, lib. 5. fol. 78. col. 1. dub. 2. nume. 328.

Litera eſt punctanda ſemper, vel ſinis orationis fieri debet, vt virgulanda ſecundum iuris rationem, quod ius eſt ſequendum, lib. 2. fol. 250. col. 1. ſol. 3. nu. 9.

Litera non habens figuram, non quid dicat, ſed quid veriſimiliter debet dicere curandum, libr. 2. ſol. 243. colum. 1. ſol. 2. num. 36.

Lites, & litigia tria debent habere, ſeu tria litigare volenti, requiruntur, primo habere, & ius fouere, peritum habere cauſidicum, qui ius tale in iudicio aptè proponat, & defendat, lib. 5. fo. 81. co. 1. dub. 2. nu. 366.

Litigans cupiens obtinere, quid ſibi præparare debeat pro victoria obtinenda, lib. 5. ſol. 60. col. 1. dub. 2. nu. 37.

Litigare, aut contendere volens pro obtinenda executione teſtamenti, &c. quæ præparare debeat. lib. 5. ſol. 58. col. 1. dub. 2. num. 1.

Litigare volens duo videtur habere neceſſaria, ſi quod ius habeat, & ſecundo, quod pecuniam, &c. ibid. nu. 2.

Litigia curiæ Romanæ ſunt longiſſima, cum eorum tempus duret perpetuo, ideo expectare finem iudicij eſſet expectare Regem Alemaniæ. lib. 3. ſo. 106. co. 2. ſo. 2. nu. 23.

Litis, & victus expenſæ arbitrio iudicis æſtimandæ ſunt, præparandæ aliquibus perſonis indigentia ipſa vrgente, lib. 5. ſol. 58. co. 2. dub. 2. num. 7.

Litis futuræ ſpes quomodo conſtare poſſit, lib. 5. ſo. 99. co. 2. dub. 2. num. 330.

Locus, vbi confectum ſit teſtamentum, præſertim eſt attendendus, & ideò in Portu Soldani factum teſtamentum ab ſtato, dicitur in loco ſuo factum, cum portus ſit communis. numero 50. vide Stracham de mercatura tit. de Nauigationi. lib. 2. ſo. 30. co. 2. ſo. 2. nu. 50.

Locus petitionis ac præſtationis legati conſtituitur diuerſimodè pro rerum legatarum diuerſitate, lib. 4. ſol. 62. co. 2. ſol. 8. num. 101.

Locus eſt vnum de decem prædicamentis ſecundum Ariſt. & in iure ciuili neceſſ. &c. lib. 3. ſo. 67. co. 4. ſol. 8. nu. 1.

Locus præbet validum argumentum ad tollendam legatorum ambiguitatem de his maxime, quæ in locis conſiſtunt, ibid. nume. 3.

Locus aut eſt ipſius rei legatæ permanens & firmus perpetuò aut eſt momentaneus & ad tempus, lib. 4. ſol. 69. col. 2. ſol. 8. nu. 31.

Locus permanens & firmus perpetuò rei locus dicitur, vbi pro vſu vel deſtinatione patriſfam. res eſt, debet vel ſolet eſſe, & permanere perpetuo pro ſui duratione & vſu prædicto. ibid. num. 32.

Locus facit præſu[...] i de tempore, ſunt enim concomitantia generis locus, & tempus. lib. 4. ſo. 80. co. 4. ſo. 7. nu. 2.

Locus expreſſus in legato, an & quando ad alia loca extendatur diſpoſitio. lib. 4. ſo. 69. co. 2. ſo. 8. num. 8.

Loquutio tunc popularis eſſe debet, cum oratio in populari ſermone verſetur, & qualis ſit futura authoris, in proœm. li. 1. ſo. 6. co. 1. num. 29.

Lucrum à quo quis remouetur contemplatione alterius, applicatur illi perſonæ cuius contemplatione fit priuatio, amotio, vel prohibitio, lib. 1. ſo. 115. co. 1. ſo. 6. num. 24.

M.

Magis dilecti qui videantur eſſe teſtatori, vide, lib. 1. ſo. 107. col. 2. ſol. 5. num. 14.

Maior, vel antiquior vocatus in ſingulari num. vbi plures in paritate gradus exiſtunt, & non apparet ratio diuerſitatis, ſimul vocati admittuntur ad fideicommiſſum & quando vltra eos non extendatur, lib. 3. ſo. 125. col. 4. ſol. 2. num. 19.

Maior vel antiquior de agnatione, de domo, de caſata vocatus in teſtamēto, an cenſeatur de maiori ætate, vel ſciētia gra-

du, dignitatis potentia, vel diuitijs, li.3.fo.125.co.3.ſolut.2. num.18.

Maior affectio cenſetur erga habitantes in patria quàm extra patriam habitantes. lib.1.fo.107.co.2.ſol.5.nu.16.

Maior eſt dilectio erga ſuos deſcendentes quàm tranſuerſales, ſicut ordo dictat iuris ſuccedendi ab inteſtato, ibidem, nume.17.

Mãdatum factum alicui de ſoluendo debito prout ipſi placebit, cui dicto, & aſſertioni ſtare voluit, non valet vti relictum captatorium, & dependens à voluntate aliena, alia ſcilicet probatione non apparente de debito, lib.4.fo.209.co.2.ſol.4.num.71.

Mandatum, &c. fallit, ſi in teſtamento dicatur teſtatorem dixiſſe in ſecreto ipſi iuſſo. & mandatario quoad quãtitatem debiti, & quoad perſonas creditorum, ibid.nu.71.

Mandatũ, &c. valeret, & ſtaretur dicto mandatarij, operanti ad declarationem, non ad diſpoſitionem. ibid.co.3.

Mandatum an, & quando valeat factum per teſtatorem procurat. ſuo ſpeciali, vt in animam eius etiam defuncti iuret in ſupplemen. &c.lib.4.fo.290.co.2.ſol.4.nu.58.

Mandatum poſt mortem teſtatoris collatum poteſt reuocari per haredem: quo, &c. ibid co.3.

Mandatum factum heredi, vel legat. de ſoluen. debitis ſuis, & omnibus à ſe habere d. bent. intelligitur de debitis validis, & exigibilibus, &c. ibid.nu.67.

Mandatum datum in teſtamento ad iurandum inuentum valebit, etiam reuocato mandato poſt mortem teſtatoris, lite non conteſtata. ibid.co.4.nu.58.

Mandatum de ſatisfaciendis debitis factum per teſtatorem haredi, vel alij, quorũ principali nomine intelligitur mandaſſe, & extenditur, ac intelligitur mandatum de ſoluendis ei ad qua tenebatur principaliter & non fideiuſſorio nomine. lib.4.fo.292.co.4.ſo.4.nu.68.

Mandatum factum alicui de ſoluendo debito, quod ex verbis ſignificetur de debito in diem, vel in futurũ, qui iuſſus eſt ſatisfacere, tenetur ſoluere omnia debita in diem, & legitimam iure natura, cui deberetur ex bonis teſtatoris, non autem tenetur ad debita contracta ante mortem teſtatoris, &c. ibid.nu.69.

Mandatum ſuperioris non adimpletur, vbi ratio non adimplendi reddi poteſt, lib.5.fol.8.col.1.ſo.1.nu.68.

Manifeſtum fieri dicitur, quod multitudine teſtium fit. lib.4. fo.299.col.2.ſo.1.nu.15.

Maritare tam virgines quàm viduas iuuenculas, indiſtinctè, & generaliter pium eſt, lib.4.fo.300.co.1.ſo.12.nu.71.

Maritus relinquens vxori aliquid toto tempore vita, intelligitur etiam tempore, quo ſecundò nupſerit. lib.4.fo.296.col.4.ſo.8.nu.95.

Maritus & vxor ſi in eadem cauſa teſtentur, duo erunt teſtamenta, non vnum, ita vt notarius rogetur & teſtes. li.2.fo.138.co.1.ſol.3.num.4.

Maritus relinquens vxori vſumfructum quamdiu vixerit, & vitam vidualem ſeruauerit, & ſi aliam vitam elegerit, & ad ſecunda vota tranſierit, relinquat illum filiabus ſuis donec maritentur vxore mortua, relicta vna filia non maritata, debebitur vſusfructus. l. filia, & nõ redit ad haredem, latè probatur contra Soc. lib.1.fol.131.col.1.ſol.14.nu.12.

Maritus relinquens vxori ſua mille tenenda, & vſufructuãda toto tempore vita ſua, & donec caſtè & vidua vixerit, & poſt eius mortem ea mille Titio reliquerit, tranſeũte vxore ad ſecunda vota, & aliter non expectata morte vxoris legatum debetur Titio, hoc habito pro eodem effectu conditionis mortis adimpleta, & eſt commun. opin. vbi latè de quaſt. & defenditur commun. opin. libro 1.fol.130.colum.1.ſo.14.nume.5.

Maſculi in contractibus, in quorum defectum vocata fœmina, praſumuntur defeciſſe, ſi aliter non probetur, lib 5.fol.120. co.1.dub.4.nu.219.

Maſculi & non fœmina ſunt eligendi in caſu electionis perſonarum de agnatione, & ſtatim debent eligi, niſi ex teſtamento aliquo caſu daretur dilatio. libr.1.fol.24.col.1.ſol.4. nume.19.

Maſculi maiora onera ſuſtinent, quàm fœmina, eiuque ſunt digniores & familiarum dignitatem conſeruant, rempublicam gerentes, qua tamen fieri non poſſunt circa bona & diuitias, & hac eſt ratio fœminas excludẽdi & maſculos admittendi, li.3.fo.80.co.4.ſo.11.nu.2.

Maſculi ſi ſemper ſint vocati in pluribus particulis teſtamẽti, & vltimo ponatur talis clauſula, vel ſimilis: vt ex eo, vel eis in perpetuum deſcendente, &c. ex tali clauſula interpretatur vt deficientibus maſculis fœmina ex eis deſcendentes ad fideicommiſſ. vocata dicantur, lib.3.fol.121.col.1.ſolut.1. num.63.

Maſculi ſi ſemper, &c. in omni caſu. quo ſubſtitutio fideicom. vltimo facta vocat ſubſtitutos ſub vocabulo communi continente tam maſculum, quàm fœminam, coniunctos poſteros proximos. ibid.nu.63.

Mater in caſu de quo ſupra numero 19. ſuper fideicommiſſaria, non eſt de perſonis qua ex mente teſtatoris excludat ſubſtitutum, nec in pupillari eſt talis etiam, niſi eſſet coheres filij & in caſu fideicommiſſaria habebit legitimam & quartam Trebellianica, libero 3.fol 59.colum.1.ſolut.6.numero 38.

Mater agens contra ſubſtitutum pupill. tenetur probare mortem filij in atate adulta. libro 5.fol.120.colum.1.dub.4.nume.201.

Materia voluntatum vltim. vtiliſſima eſt, & frequentiſſima, nam in ſola ſubſtitutionum materia legitur Bald. lucratus fuiſſe plus quàm 15000. ducat. in proœm. lib.1.fo.7.colum.1. & 2.num.35.

Materia praſtat nobis interpretandi materiam. libr.1.fol.116. col.1.ſo.7.num.3.

Materia in ſpecie noſtra eſt actus hominis ſtabilis vti cauſa efficientis habens eſſe ſuum à iure vti cauſa formalis, & ſubiecta dicitur, prout diuerſimode & ſeparatim demonſtratur ſubijci & ſupponi his de quibus pradicatur, ibidem, numero 4.

Matrimonium, filiatio, legitimitas, agnatio in iudicio deducitur incidenter in caſibus relictorum in teſtamentis conſequendorum non quòd ſuper aliquo iſtorum feratur ſententia diffinitiua, lib.5.fo.124.co.1. dub.4.nu.260.

Matrimonium poteſt probari per praſumptiones ex tractatibus inducentibus quaſi poſſeſſionem matrimonialem, lib.5. fo.124.co.1.dub.4.nu.258.

Media ex pracedentibus & ſubſequentibus colligi, & per media declarantur extrema, & media per extrema, & extremum per aliud extremum. & vbi pracedentia & ſequẽtia ſunt difformia, iudicamus de medio ſecundùm id, quod ex pracedentibus, vel ex ſequentibus eſt minimum, niſi adſit dictio relatiua, qua de ſui natura reſpicit pracedentia & non ſequentia, pracedentia attenduntur, lib.2.fo.252.co.1. ſo.3.nu.52.53.54.55.

Media pariter concernunt ſua extrema, li.1.fol.76.col.2.nu.1.

Medium aliquod ſignificatiuum animi & intentionis facit ſciri ea qua conſiſtunt in animo alterius. li.1.fo.79.co.2.nu.3.

Medium quod non conueniat extremis impedit qualitates extremorum. amplia. & limita. libr.2.fol.252.col.2.ſo.3.nu.61.62.63. & 64.

Melioramenta neceſſaria & vtilia facta per haredem grauatum in re ſubiecta fideicommiſſo poſt diem eius cedentem, poſſunt deduci ex fideicommiſſo, & eo reſtituto poteſt illud repetere cõdictione indebiti, vel incerti, vt habeat retẽ-

tionem

tionem propter impenſas, & non poſſeßionem, idem dicendum eſt de hærede hæredis grauati, idem in emptore bonæ fidei, qui ignoranter emit rem fideicommiſſo ſubiectam. lib.3.fol.4 col.2.ſol.5.num.2.& 3.

Melioramenta facta per grauatum fideicommiſſo ſunt detrahenda de bonis fideicomm. reſtituendis, quæ vel ſtatim poſſunt opponi facta petitione fideicommiſſ. vel in executione etiam ipſius ſententiæ, & c.lib. 3.ibid.ſol.5.nu.1.

Melioramenta æſtimantur ſecundum tempus præſens, & reſtitutionis fideicommiſſi: & non pro eo quod minus eſt impenſarum, vel melioramentorum, adeò vt nil adeſſet vt quia reductum ad nihilum, nihil deberetur, & ſic quantum nunc valet, non quantum expenderit hæres. ſi parum, parum, ſi nihil, nihil, ſi multum, multum, lib.3.fol.108.col.4.ſol.5.nume.20.

Melioramenta debent conſtare eſſe facta ab eo qui excipit de his, vel ab eo à quo dicit ſe cauſam habere. vel eorum ſumptibus, & nummis, & quomodo ea probanda ſint, cum eorum probatio videtur difficilis, vide latè & diffuſe oſtenſum per authorem & declaratum, & quomodo probentur melioramenta neceſſaria vel vtilia, vel voluntaria. & quomodo teſtes debent deponere de facto & non de iure vt probent, & quando leuiores probationes ſufficiunt. li.3.fo.104.co.3. ſol.5.num.7.

Melioramenta aut impenſa nedum vtiliter ac neceſſariò facta, cœptáve & non perfecta, vel perfecta & caſu perempta poſſunt conſequi ab hærede. ſi abſque eius culpa corruat. & conſequitur quanti res melior eſſet hoc tempore ſi non corruiſſet, quod tamen non comprobat author in melioramentis factis per hæredem grauatum, quæ qualia ſunt tempore reſtitutionis talia reſarciri debent. libro 3. ibid. ſolut.5. nume.2.

Mendax præſumitur in dolo, quoties mendacium reſultat in eius vtilitatem. lib.2. dubit.2.fol.193.colum.2. ſolut.1.nume.16.

Mens diſponentis attenditur, de qua poteſt conſtare etiam quòd proprietas verborum aliter ſonare videatur, ita & pro validitate actus, & ſufficit in aliquo verba conuenire menti. lib.1.fol.118.col.2 ſol.8.nu.6.

Mens teſtatoris à quolibet interpretante ea tenenda eſt, quæ verbis exprimitur, non quæ ex noſtra ſententia imaginatur, & quæ ex fantaſia noſtri capitis diuinatur. lib.1.fol.36.col.2.ſol.7.num.5.

Mens defuncti poteſt dici ratio ſuæ diſpoſitionis, ſicut mens eſt ratio legis, & ideo in vltimis voluntatibus tota materia extenſionis dicitur fundata in veriſimili teſtatoris mente, vt ſi cogitaſſet, vel interrogatus fuiſſet de caſu omiſſo ita reſpondiſſet. lib.2.ſol.289.col.2.ſol.1.nu.99.

Mens & voluntas teſtatoris eſt inſpicienda. lib.2.fol.169.col.1. ſol.10.num.1.

Mens eſt potentior quàm vox dicentis. lib.2.fol.169. col.1.ſol. 2.num.30.

Mens ex verbis intellecta, reſtringitur ex cauſa, in legibus, in contractibus, in vltimis voluntatibus, & in iudicijs. lib.2. fol.299.col.2.ſol.3.num.1.

Mens teſtatoris ex præcedentibus & ſequentibus verbis teſtamenti colligitur. libro 2. fol.260. colum.1.ſolut.3. numero176.

Mens diſponentis ex verbis colligitur, etiam quòd ſint impropria, vel imperfecta, & vbi verba prorſus deficiunt, mens teſtatoris non habetur, quia teſtantis animus non videtur. lib 3.fol.263.col.1.ſol.1.nu.222.223.& 224.

Mens teſtatoris eſt attendenda, quæ conuenit verbis. lib. 2. fol. 257.col.2.ſol.3. num. 167.

Mens teſtatoris colligi non poteſt, vbi verba deficiunt, quod limita in verbis dubijs, ſecus in certis tantum ad vnum caſum, non quæ poſſunt referri ad vtrumq; caſum, etiã omiſſum, hoc amplia in coniecturis attendendis diſpoſitis, & expreßis in teſtamento, & quæ non poſſunt dici omnino omiſſa, ſed ſequuntur ad aliquid expreſſum. ibid. col.3. nu. 168 169.& 170.

Mens teſtatoris, vel animus ex verbis generalibus comprehenditur. lib.2.ſol 286.col.2.ſol.1.nu.12.

Mens & verba vbi omnino diſcordant, quòd propriè vel largè, vel ſtrictè, non poſſunt conuenire. & prolata ſint verba ab homine, neutrum ſeruatur, ſi mens & verba concordant, ſeruatur vtrumque. lib. 2.ſol. 280. colum. 1. ſolut. 1. numero10.

Mens ſeruatur, vbi mens ſit diuerſa in verbis prolatis ab homine in plus, vel minus. ibid.col.2.nu.11.

Mens, & ſententia teſtatoris clara habetur ex verbis teſtamenti, & ex verbis prolatiſ. & ſcriptis, nec diuinatur ex noſtro capite, & propoſito. lib.2.ſol.280. colum.1.ſolut.1. num.1.2.& 8.

Mens teſtatoris dubia ante alias coniecturas quandoque ex ordine literæ eſt interpretanda, propter disiunctiuam, vel alternatiuam, quæ cadat inter plures affectione & caritate teſtatori coniunctos, vt primis deficientibus admittuntur alij ſubquentes, prout ordo ſcripturæ oſtendit. li.2.ſol.250. col.2.ſo.3.num.20.21.

Mens teſtatoris apparens per verba intelligenda in priori & potiori ſignificato attendi debet, non attento ordine ſcripturæ, lib.2.ſol.250.col.2.ſol.3.num.14.

Mens apparens per verba generalia, vel aliter, eſt attendenda, non ordo ſcripturæ, libro 2.fol.250.colum.2.ſolut.3.numero17.

Mens teſtatoris quomodo dignoſcatur, vt fideicommiſſarius habeat totam ipſius teſtatoris hæreditatem, & quando ceſſare dicatur ne habeat totam. libr.3.ſol.106.colum.4.ſol.2. num.10.

Mens, intentio, voluntas, ſenſus, & cogitatio quaſi ſynonyma ſunt, quando tranſeunt in diſpoſitionem, lib.2.fo.277.co.1. ſo.1.num.1.

Mens à verbis repugnat tripliciter, & ibi qualiter. ibi.ſo.280. col.2.num.17.

Mens diſponentis in dubio debet interpretari in ampliando fauorem, & reſtringendo odium. ibid.nu.18.

Mens vbi ſit diuerſa à verbis in totum diſpoſitum in verbis non valet. lib.2.ſo.280.co.2.ſo.1.nu.13.

Mens potior eſt & præualet proprio ſignificato. & verborum cortici. & contra eorum proprietatem obſeruatur. libr.2. ſo.280.co.1.ſo.1.nu.6.

Mẽs extranea à verbis. & quæ nullo pacto eis adaptari poteſt, pro nihilo eſt habenda, ibid. co.2.nu.7.

Mens in corde retenta nihil operatur. ibid.nu.8.

Mens repetita, ſeu voluntas teſtatoris repetitur, & repetitio interpretatiua dicitur, libro 2. fol.272. colum. 2. ſolut.1. num.130.

Mentio mortis habetur, vt ſi dicatur, promitto bona mea poſt mortem meam, vel aliter prout lib.2.fol.186.colum.1.ſolu. 13.num.7.

Mercator legans apothecam ſuam quam habebat conductam in qua pannos vendebat, libro 4.fol.162.colum.2. ſolut.7. num.17.

Mercator amplißimus in pluribus ciuitatibus & locis habens nundinarum merces diuerſarum rerum, alia mẽtione loci non facta, omnes ſuas merces legauit Titio, exceptis decem caßis piperis quas habet Piſanis, quomodo intelligatur hæc exceptio. & quomodo legatum generale reſtringatur, multa vide declarata & perpulchrè per actorem, lib.4. ibi. ſol. 8.num.37.

Meretrix de turpi quæſtu quæſitis teſtari poteſt, non alia, quæ

ex

ex ſtupro, vel adulterio partis teſtetur, quia fiſcus rapit. lib. 2.fo.144.col 2.ſolut.4.nu.36.

Miles dicitur quoq; non militans, vt quia eſſet ob cauſam miſſus, & tunc iure militari teſtatur, aliàs non militans exiſtens domi non ſic teſtaretur, quod debet reſpicere interpres teſtamenti pro validitate militaris ſubſtitutionis directæ.lib.3.fo.68.co 4.fol.8.nu.20.

Miles Hieroſolomitanus prohibetur teſtari de rebus ſtabilibus, niſi habeat licentiam à Papa, lib.2.fol.145.col.1.ſol.4.nume.37.

Miles licet poſſit teſtando ſubſtituere directo etiam extraneis, & maioribus, non tamen hoc præſumitur, ſed quod vtatur & vti voluerit iure communi, lib.3.ibid.ſo 9.nu.6.

Miles filius familias extra caſtra non poteſt directo ſubſtituere in bonis caſtrenſ. teſtando, id enim facere debet iure communi quo iure non fit directa ſubſtitutio poſt pupillarem ætatem, & eſt communis & magis communis opin. & vbi & quando valeat teſtamentum iure militari factum, li.3. fol.68.col.3.ſo.8.nu.18.

Milites vt creentur, ſex requirũtur de iure communi, & quid de militibus noſtri temporis, libr.3.fol.67.colum.1.ſolut.8. nume.3.

Milites vt creentur, quæ ſeruantur, ibid.co.2.nu.4.

Milites ſi non incumbant militiæ ad quam ſunt aggregati actu, nec habitu ſolo nomine, vel cruce inſigniti gloriantes manentes domi cum commodis & diuitijs, dantve operam literis aut mercantiæ præterquam armis, an gaudeant priuilegijs conceſſis militib.ibid.co.3.nu.5.

Milites priuati ſtipendiati ita demũ gaudent priuilegijs prædictis, & iure militari teſtantur, dum ſunt in exercitio armorum.ibid.col.3.num.6.

Minor an reſtituatur in integrum aduerſus priuationem hæreditatis à teſtatore inflictam, non parens præcepto ipſius, & quod reſtituitur ſecundum Aret. intelligendo & declaran. vt hic, non tamen reſtitueretur, ſi fuiſſet in mora, & dolo non parendi, li.4.fo.162.co.2.ſol.1.nu.3.

Minor, & eccleſia non reſtituitur contrauenientes præcepto teſtatoris propter dolum etiam in omittendo, ibidem, numero 4.

Miracula, & pœna contra non exequentes voluntates defunctorum, lib.5.fo.14.co.2.dub.2.nu.4.

Miſſus in poſſeſſionem, ab ea cadens, nõ eſt iterum mittendus, quia eſt poſſeſſorium adipiſcendæ, non recuperandæ, libr.5. fo.61.co.2.dub.2.num.56.

Mitius agitur cum lege quàm cum homine & quàm cum teſtatore, lib.1.fol.25.col.2.ſo.4.nu.29.

Modernus quiſpiam ſufficit allegari, qui antiquiores congerit allegando, in proœm.lib.1.fol.5.co.2.num.25.

Modi tres, quibus hæreditas acquiritur, & obligatur quis oneribus hæreditarijs, lib.5.fol.33.co.1.dub.3.nu.76.

Modi ſimul cum illicitis poſiti modis, illiciti nõ pro ſcriptis habentur, li.2.fo.234.co.2.ſol.2.nu.80.

Modi ſunt plures iure proditi agendi, & ordinariè, & extraordinariè, ac executiuè, lib.5.ſol. 96.colum.2.dubit.3.nume.152.

Modus tractandi in qualibet ſcientia reperitur, & eſt triplex: Diffinitiuus, Diuiſiuus, exemplorum poſitiuus, lib.1.fo.47. co.2.dub.4.nu.1.

Modus teſtatoris adiectus relictis debet impleri ſicut de eo teſtator diſpoſuit. de differentia inter conditionem, & modum, & de eorundem æquiparatione reſpectu finis, & exitus, li.5.fo.66.co.1.& 2.dub.2.nu 117.118.& 119.

Modus qualiter inducatur, impleaturve, & de implemento qualis cautio, qualis oblatio requiratur, ibid.nu.120.

Modus non ſufficit pro parte impleri, niſi totum impleatur, li. 5.fo.67.col.1.dub.2.nu.130.

Modus turpis, vel conditio eſt contra bonos mores, vt te inſtituam hæredem, vel ſubſtituam, ſi me quoq; hæredem feceris in tuo teſtamento, alias non teneat meum. & ideo non vitiat quia hæres, vel ſubſtitutus admittatur. Contra tamen eſt bonos mores ſi grauatur hæres, vel legatarius de adoptando aliquem, & ſi non, facit hæreditate ſit priuatus, vel legato, neq; non adoptando aliqua poteſt competere actio. lib.2. fo.234 co.2.ſo.2.nu.74.& 75.

Modus aptè agendi, & ordo iudiciarius ſubſtantialis adeò requiruntur, vt his non ſeruatis, ſententia reddatur nulla, li. 5.fo.87.co.2.dub.3.num.13.

Modus differt à conditione, & in dubio præſumitur modus potius quàm conditio. libro 5.fol.42. colum.1. dubit.1. numero 19.& 20.

Modus non impletus, reſpiciens fauorem implere debentis, non officit, ibid.nu.21.

Modus non curandus, modo habeatur effectus regula eſt, lib.5. fo.87.co.2.dub.3.nu.7.

Modus vt adimpleatur, opus eſt interpellatione, lib.5.fo.69.co. 2.dub.2.nu.173.

Modus eiusq; implementum ſequi debet, vt legatarius non priuetur relicto, & id tenere poſſit, aliàs ad id experitur, vt implementum tale ſequatur, libro 5.fol.66.colum.2 dubit. 2.num.122.

Modus, ne inducatur, poteſt per principem tolli, vel ſuſpendi, li. 5.fo.44.co.2.dub.3.nu.23.

Modus agendi eſt attendendus in quolibet iudicio, lib.5.fo.87. co.1.dub.3.nu.4.

Modus quòd ſeruetur, vel forma, ſynonyma ſunt, vel ordo agendi vel excipiendi, dummodo competens ſit. ibid. colum.2. nume.5.

Modus tractandi in qualibet ſpecie eſt per exempla quæ magis mouent quam verba, lib.1.fo.116.co.1.ſo.7.nu.8.

Modus agendi ſemper inſpici debet, lib.5.fol.87. col.1.dubit.3. nume.1.

Modus duplex agendi pro legatis, & pro fideicommiſſis vno via ordinaria, alio via executiua, libro 5.fol.96.colum.2.dub.3. num.153.

Modus agendi ſemper eſt inſpiciendus in iudicijs, ibidem, numero 154.

Modus, & ordo in exequendo nõ ſeruatus, non officit, quin executio valeat, & teneat, ſi non appellatur, lib.5.fol.116.co.2. dub.vlt.num.9.

Modus &c. non valet, quando non fuerit ſeruatus certus modus exequendi datus executori, vel nuncio, quia ſine appellatione non valet executio, ibid.nu.10.

Modus &c. non valet circa nullitatem executionis, ordine non ſeruato tradito per ſtatutum loci, ibid.co.3.nu.11.

Modus, & ordo exequendi circa quantitatem, vel quid aliud conſequendi in vel ex bonis teſtatoris ſic relinquentis, debet ſeruari, vt primo mobilia captantur, dein immobilia bona, tertio iura, & nomina debitorum, libr.5.fol.216.co.2.dub. vlt.num.6.

Moleſtia, ſeu inquietatio dicitur fieri verbo vel facto, in iudicio, vel extra, de iure vel de facto, contradicendo, faciendo, agendo, excipiendo, reſiſtendo, vexando in perſonam vel in rem, idem ſi fiat per filium hæredis prohibiti eo ſciente, & non prohibente, & ſufficit quod fiat in parte rerum hæreditatis, lib.4.fo.194.co.2 ſo.10.nu.90.

Monacho relictum, vt monaſterio non acquiratur, vel Abbas eũ non moleſtet, intelligatur omni modo, quo poteſt, vt de facto conniuentibus oculis monaſteriũ patiatur monachum habere relictum. lib.2.fo.226.co.2.dub.2.nu.10.

Monachus inſtitutus hæres cum hoc quòd nihil acquiratur monaſterio, poteſt accipere hæreditatem conniuentibus oculis Abbatis pro ſuo vſu. lib.1.fo.116.co.1.ſol.7.nu.13.

Monachus effectus Epiſcopus non deſinit eſſe monachus, lib. 1. fol. 76. col. 1. ſol. 9. num. 15.

Mora inducitur hæredis grauati, & alterius ex teſtamento obligati per diem à teſtatore appoſitam reſtitutioni fideicommiſſi & legati, lib. 5. fo. 69. co. 2. dub. 2. nu. 179.

Mora eiusq; effectus proficui qui ſint fideicom. ſeu legatario, lib. 5. fo. 69. co. 1 dub. 2. num. 162.

Mora qualiter inducta dicatur requiſita maximè in caſib. continentib. diſpoſi. teſta. ibid. num. 164.

Mora primo inducitur per interpellat. ibid. co. 2. nu. 105.

Mora cum ſemel interuenerit, ſufficit vnica interpellatio. ibi. nume. 165.

Mora non purgatur in executione facta à iure ſiue ab homine ſit facta executio. lib. 3. fo. 15. co. 1. ſo. 4. nu. 17.

Mora non conſtituitur per debitorem in non liquidis, antequam ſit facta liquidatio. lib. 5. fo. 71. co. 1. dub. 2. nu. 210.

Mora conſideratur quoad intereſſe conuentionale, & debitum iure actionis. ibid. co. 2. nu. 212.

Mora non inducitur generaliter in debito non liquido, niſi liquidatione facta. ibid. col. 3. nu. 214.

Mora demonſtratur ex oblatione creditoris de recipienda parte debita, lib. 5. fo. 71. co. 1. dub. 2. num. 206.

Mora prætenditur abeſſe. & non eſſe inducta, quando quis aliqua iuſta cauſa diſtulit ſolutionem. vel iſte expectauit iudicium. lib. 5. fo. 70. co. 2. dub. 2. num. 198.

Mora non fit, nec committitur obſtante exceptione non implementi facti ab altera parte de eo, quod facere, vel dare debet, vel alia exceptione legitimè obſtante, ibid. col. 3. numero 200.

Mora non fit, & excuſat obligatum ad ſoluendum alicui, quando non probetur creditorem illum fuiſſe paratum ad recipiendum certo tempore, & loco, quibus ſolutio fienda erat: hoc tamen interdum fallit, ibid. col 4. nu. 201.

Mora non fit, & excuſat debitorem, antequàm creditor elegerit, quod ſibi dandum erat ſub alternatiua aliqua eius arbitrio remiſſa, lib. 5. fol. 71. col. 1. dub. 2. nu. 202.

Mora non conſtituitur per debitorem, vbi plus debito petebatur. pro eo parte debita. Et hoc debitore veriſimiliter ignorante partem debitam, ſecus ſi ſciente, ibid. nu. 203.

Mora non inducitur, ſed requiritur interpellatio in relictis ſub conditione factis. lib. 5. fol. 69. col. 1. dub. 2. nu. 169.

Mora non inducitur in fideicommiſſo vniuerſali ſub conditione, quòd eius euentus non conſtituit in mora hæredem hæredis rogati, ſed requiritur interpellatio, & eſt commu. opi. reprobata apoſtilla. ibid. num. 170.

Mora quod non committatur per ſolum euentum conditionis, ſed requiratur, quòd qui eſt obligatus aliquid facere, & alicuius conditionis euentu conſtituatur in mora, ſit factus certus de tali conditionis euentu per ſcripturam vel teſtes, ibid. co. 2. num. 172.

Mora tunc committitur, quando quis ſcit, vel ſcire debet conditionis euentum, ibid. num. 173.

Mora hæredibus conſtituitur ex tunc, in fideicommiſſo reſtituendo tali, cum fuerit ætatis an. 25. illis expletis, declarando verbum ex tunc, vt ibid. col. 3. nu. 181.

Mora impeditur per anguſtias temporum, ibid. nu. 182.

Mora inducitur per implementum fideicommiſſarij, vel legatarij, factum hæredi grauato de eo, quod ipſi grauato ſeruandum erat ex eadem teſtatoris diſpoſitione, ibidem, numero 182.

Mora committitur abſque alia interpellatione, etiam quoad pœnam amiſſionis hæreditatis impoſitam per teſtatorem vni ex cohæredib. non ſeruanti præceptum ſibi impoſitum à teſtatore de communicando lucra ſui exercitij cum alijs cohæredibus iam communicantibus, cum eo lucra eorum, ibi. col. 3. num. 183. & 184.

Mora dicitur irregularis, quæ contrahitur circa hominis, vel diei interpellationem, lib. 5. fol. 70. co. 1. dub. 2. nu. 185.

Mora demonſtratur alterius reſpectu intereſſe, quod patitur is, qui pro parte ſua operas ſine interpellatione impleuit, ibid. col. 2. num. 186.

Mora inducitur ex præcepto teſtatoris conditionaliter facto alicui id non ſeruanti, nec ius in relictis acquirenti, niſi prius ſeruato tali præcepto, ibid. nu. 187.

Mora inducitur re ipſa & ex ſolo tempore tardata præſtationis fideicommiſſi, & legati, facienda minoribus, ibid. numero 189.

Mora inducitur ex eo, quòd ſcit legatarium, vel fideicommiſſarium accepiſſe legatum rei relictæ, ibid nu. 190.

Mora inducitur demum. vbi mora non præceſſerit ex petitione iudiciali facta pro fideicommiſſo conſequendo, ibid. nu. 119.

Mora fit etiam ex litis conteſtatione, vbi non præceſſit. ibid. col. 2. nume. 192.

Mora quænam attendatur, an extraiudicialis, an iudicialis, ibid. num. 193.

Mora inducitur per interpellationem extraiudicialem, ibid. colum. 3. nu. 195.

Mora requiritur in grauato vt fructus veniant omnino reſtituendi, & quando dicatur debitorem conſtitui in mora ex ſola extraiudiciali interpellatione, & quando ea ſufficiat, vel quando iudicialis requiratur ad quid conſequendum, & de duplici mora, & de qua intelligatur conſtitui hæres, & quando noua interpellatio requiratur ad eum conſtituendum in mora, & quæ actio competat ad obtinendum reſtitutionem fideicommiſſi, & quando officium iudicis ſit neceſſarium. lib. 3. fo. 199. col. 2. ſol. 2. nu. 12.

Mora dicitur facta antequàm etiam ad iudicem perueniatur quoad acquiſitionē fructuum, ſecus quoad effectum transferendi vtiles ſine ceſſione in primo hærede grauato per fideicōmiſſum, quia requiritur interpellatio iudicialis, lib. 3. fol. 109. co. 2. ſo. 2. num. 19.

Mora fit re ipſa fideicommiſſario abſenti, pupillo, vel furioſo, item & pauperibus, ibid. num. 20.

Mora dicitur interuenire ex interpellatione extraiudiciali, vel ea ceſſante ex litis conteſtatione, poſtquam fructus dicuntur venire, ibid. col. 3. num. 21.

Mora non purgatur in vltimis voluntatibus, ſicut in contractibus. Et ſit nouatio, quæ ita in contractibus non ſit, lib. 2. fol. 138. co. 2. ſo. 3. num. 10.

Mora hæredis grauati ad reſtituendum fideicommiſſ. alieni de certis cui voluerit, facit omnes illos certos ad fideicom. admitti, lib. 1. fo. 25. col. 1. ſo. 4. num. 22.

Mora quibus caſibus non purgetur, lib. quinto, dubi. 2. fol. 67. col. 2. num. 140.

Mora plura impedimenta, atque effectus, quibus aut rata, aut irrita ſit, require, lib. 5. ſo 71. col. 2. & ſo. 72. col. 1. & 2. & ſo. 73. col. 1. dub. 2. nu 215. & ſequent. vſque ad 250. vbi copioſe de mora tractatur.

Mores boni qui dicantur, & de iure ciuili, & de iure canonico, quod ius vtrunque ſeruandum eſt, lib. 5. ſo. 7. co. 2. ſol. 1. numero 65.

Mors teſtatoris eſt proponenda. & probanda vt teſtamentum ſortiatur effectum ab agente ex teſtamento, lib. 5. fol. 114. co. 1. dub. 4. num. 145.

Mors eſt probanda ab eo alicuius, qui in ea morte ſe fundat, ibid col. 2. num. 150.

Mors omnia ſoluit, & mors omnia non ſoluit, plures adducit caſus, quando ſoluit, & non ſoluit, & quando mortuus & viuus æquiparantur, plures adducit caſus, in quibus mors non ſoluit. lib. 2. ſo. 164. col. 1. ſo. 7. nu. 10. & 11.

Mors quando probatur per famam, pariter & vita probari per famam poteſt, lib. 5. ſo. 114. co. 2. dub. 4. nu. 152.

Mors præueniens illum, qui aliquid facere debebat infra certum tempus, pro conditione diſpoſitionis inter alias perſonas facit conditionem haberi pro impleta, lib.2.fo.169.col. 2.ſo.7.num.13.

Mors in loco propinquo à tempore recenti per quos debeat probari, lib.5.fo.115.col.1.dub.4.num.154.

Mors dicitur vitæ priuatio, & eam probare, eſt probare negatiuam, quæ probatio difficilis reputatur, lib.5.fol.114.col.2. dubita. 4.num.147.

Mors intelligitur etiamſi ſit naturalis, vel ciuilis, & intelligitur mortuus ſi grauatus ingreditur monaſterium incapax. quid ſi diſpoſitum à teſtatore exequatur in vita ipſius, lib.2.fo.163.co.1.ſol.6.num.6. & 7.

Mors eorum quibus eſt facta ſubſtitutio compendioſa aſſignata pro conditione tractum temporis faciente, dupliciter cõtingere poteſt, lib.3.fo.74.co.2.ſol.10.nu.10.

Mors probatur hominis, longitudine temporis, ſi elapſi ſint maximè 100. anni, quibus ille viſus non fuit, lib.5.ſol.115.co. 1.dub.4.num.157.

Mors quomodo probatur contigiſſe alicui in longinquo loco, ibid.num.158.

Mors quibus, quantiſque modis, & caſibus probetur, ibid.co.2. nume.159.

Mors alicuius perſonæ dicitur quidam actus, lib.5.fo.116.co.2. dub.4.num.167.

Mors quòd probetur per inſcriptionem monumentorum, lib. 5.ſol.118.co.1.dub.4.num.180.

Mors probatur alicuius viri ciuis de conſilio ciuitatis deſcripti in albo, &c. ibid num.181.

Mors probatur alicuius per librum monaſterij, & rectorum parrochiar. &c. ibid.num.182.

Mors contingit tripliciter: ſed ſemper venit Dei diſpoſitione, lib.2.fo.164.co.1.ſo.7.nu.7.

Mors ſemper eſt timenda, lib.2.ſol.164. colum.2.ſolut.7.numero 17.

Morte nil certius, nil incertius hora mortis, lib.2.ſol.165. col.1. ſol.7.num.18.

Mortis appellatione venit mors naturalis, non ciuilis, niſi in caſib. à iure expreſſis, & hæc communis, lib.2.fo.164. col 1. ſol.7.num.8.

Mortis captio dicitur, cùm nomen ſpecialis diſpoſitionis deficit. lib.2.ſol.162.col.2.ſol.6.nu.1.

Mortis captio etiam ſine voluntate morientis eſſe poteſt, ibid. nume. 2.

Mortis mentio habetur, vt ſi dicatur, promitto bona mea poſt mortem meam, &c. lib.2.ſol.166.col.2. ſol.13.num.7.

Mortuo inſtituto viuo teſtatore ſubſtitutus ſuccedit ex vulgari ſubſtitutione, lib.2.fo.161.co.3.ſo.5.nu.57.

Mortuus præſumitur accedens ad bellum, in quo multitudo magna deceſſit, elapſo decennio. & de eo nulla habita eſt notitia, lib.5.fo.115.col.2.dub.4.num.160.

Morum tranſgreſſio pœnam inducit, vel peccatum, li.2 fo.232. col.1.ſo.2.num.12.

Muli legati veniunt & mulæ, lib.3.ſol.120.colum.3.ſolu.1.numero 56.

Mulier adultera de dote non poteſt teſtari in præiudicium filiorum & mariti, lib.2.fo.150.co.1.ſo.4.nu.96.

Mulier ſi fuerit teſtatrix, quòd à ſua ſucceſſione non cenſeatur excludere fœminas, lib.1.ſol.119.co.2.ſo.8.nu.13.

Mulier faciens actum inducentem aliàs aditionem hæreditatis cum conſenſu proximiorum requiſito, an, & quando inducatur aditio tunc hæreditatis. Et quòd non inducatur ſtante d. ſtatu. poſt Bulgar. Et quòd inducatur, & valeat, reprobato Bulgar. per aucto. lib.5.fo.30.co.1.du.3.nu.48.

Mulier ſine ſolennitate ſtatuti poteſt acquirere poſſeſſionem, ibid.col.2.num.50.

Mulier non poteſt eſſe tutrix pupillorum, quia lex vetat, lib.5. ſol.238.col.ſol.2.nu.1.173.

Mulier poteſt eſſe executrix teſtamenti, & eſt commu. opin. lib.5.ſo.17.co.1.du.2.nu.26.

Mulier poteſt teſtamento conſtituere adminiſtratorem bonorum, non confidens de tutore filij, qui bona valeat adminiſtrare, & poſtea reſtituere filio effecto maiori. li.5.ſo.16.co. 2.dub.2.num.24.

Mulieres admittuntur ad ferendum teſtimonium in omnibus caſibus, in quib. productio ſit ad declarationem & non ad principalem diſpoſitionem teſtatoris, libr.1.ſol.31.col.2. ſo.5.num.40.

Mutata perſona, mutatur & iuris diſpoſitio, & propter variationem qualitatis perſonæ cui adijcitur eiuſdem verbi variatur interpretatio. lib.1.ſo.75.col.2.ſol.9.nu.11.

Mutata qualitate & ſtatu rerum, extinguitur eius effectus priorum ſtatus. & res ipſa ſecundum præſentem ſtatum iudicantur & regulantur, ibid.nu.13.

Mutatio qualitatis & conditionis perſonarum & rerum plerunq; producit varias iuris interpretationes, & effectus, & iuris diuerſa miniſteria importat, lib.1.ſol. 75.col. 2.ſol. 9. nume.12.

Mutatio morum adminiſtratoris dati facit præſumi mutatam voluntatem eius qui adminiſtrationem conceſſit. lib.1.ſol. 76.col. 2.ſo.9.num 20.

Mutatio qualitatis ſi fieret bona gratia per illum qui habet auctoritatem dandi huiuſmodi qualitatem, non admittitur quod eſt accquiſitum cum qualitate ſic mutata, lib.1. fo.76.co.1.ſo.9.num.17.

Mutatio voluntatis in dubio non præſumitur. lib.1.ſol.55.col.1. ſo.8.nu.5.

Mutatione perſonæ mutatur eius ſtatus, lib.2.fo.149. co.1. ſol. 4.num.82.

N.

NAtura rei declaratur voluntas diſponentis, & hoc quoad res, quod procedit etiam in materia ſtricti iuris, etiam verba impropriando & etiamſi interueniſſet iuramentum, lib.1.fo.40.col.1.ſo. 2.num.17.

Natura per Doctores multifarie accipitur, & dicitur cuiuſcunque rei primordium, per quod vnumquodque habet ſuum proprium eſſe, & quandoque ponitur pro æquitate, quandoq; pro curſu rerum naturalium, li.1.fo.95.co.2.ſo.2. num. 5.

Item pro iure ſanguinis, quandoque pro motu qui animantibus ineſt. ibid.

Natura nos docet, & hoc quoad perſonas, vt votum parentum ſit ducendi vxores cauſa poſteritatis conſeruandæ, ibidem, nume. 6.

Natura rei præualet menti diſponentis, & diſpoſitionis legis generaliter loquentis, ibid.ſol 96.col.2.nu.18.

Natura vſusfructus finiendi per mortem vſufructuarij facit, quòd mortuo vſufructuario finitur onus vſufructuario impoſitum ex ipſo vſufructu, quod videbatur vlterius durare ex verbis diſpoſitionis. ibid.nu.19.

Natura rei oſtendit, quòd dictio, in perpetuum, cui ſubſcribitur, durat quantum ipſa res, ibid num.20.

Natura & qualitas rei verba præciſa etiam recipere facit interpretationem & ſuppletionem ſuper quo proferuntur, ita quòd natura rei etiam commutabilis facit intelligi diſpoſitionẽ de ea factam ſic eſſe commutabilem. ibi. nu.22.

Natura actus poteſt eſſe regularis vel ordinaria, irregularis vel extraordinaria. interpretatio fieri debet ſecundum naturam actus regularem & ordinariam, ſicuti ſtatutum debet interpretari ſecundum ius commune, regulare & extraordinarium, & aliquid excedens ſuos terminos facit excedi à non ſuis terminis, lib.1.fo.117.co.2.ſo.7.nu.17.

Natu-

Natura actus inſpici debet, quæ præualet verbis, libr.2.ſol.186.col.1.ſol.13.num.4.

Natura actus præſtat argumentum ad regulandum & intelligendum ipſum actum, de hoc ibid. plura.li.1.ſo.97.co.1.ſo.2.num.25.

Naturalis æquitas quæſtiones voluntatum tacitarum teſtatoris determinat, ex qua præſumptione poſthumus rumpit teſtamentum & clauſulam codicillarem, lib.1.ſo.95.col.2.ſol.2.num.2.

Naturalis æquitas rationem habens à natura inſitam mouet ad dandum perſonis coniunctis, & ideò eſt contra naturalem affectionem, quòd hæred. vadat ad extraneos, & auferatur his qui ſunt de ſanguine, ibid.nu.3.

Naturalis charitas ſeruatur, quæ maximè valet circa interpretationem teſtatoris.ibid.nu.4.

Naturalis intellectus facit ſi teſtator poſt mortē hæredum ſubſtituat maiorem de certa domo, debet intelligi de maiore natu & ætate, non ſcientia, pecunijs, aut dignitate, ac diuitijs.lib.1.ſo.96.co.1.ſo.2.nu.8.

Naturalis ratio coniecturando voluntatem teſtatoris inter alia facit, quòd ſubſtitutio de nepotib. ſubſtitutis, & fratre in quadam domo poſt mortem omnium hæredum mortuo vltimo filio hærede ſine filijs, & cæteris cohæredib. prædefunctis verificatur ita per cauſam naturalem & iure ſanguinis ambigua teſtatoris voluntas reſoluitur pro nepotib. ibid.nu.9.

Naturalis coniectura pietatis tollit aliam coniecturam legis, filia in ſua dote inſtituta, & alenda donec nupſerit, & pupillariter cum extraneis ſubſtituta impuberibus fratribus inſtitutis in pupillari ætate defunctis debet habere ſuā hæreditatem portionem, & conſequi alimenta donec nubat, ibid.nu.10.

Naturalis affectio operatur erga filias adæquandas, & eſt magis conueniens voto parentum, & naturæ, filios non nominatos filij inſtituti ſubſtituti alteri filio etiam ſubintrare in ſubſtitutione præmortuo patre.ibid. nu. 11.

Naturalis filius dicitur qui natus eſt ex muliere ſoluta & ſoluto, etiam quòd non adſit legitimus concubinatus. ibid. num.15.

Naturalis ratio ſufficit allegari abſq; alia lege, & reſtringit generalem diſpoſitionem legis.li.1.ſo.97.co.1.ſo.2.nu.27.

Neceſſarius actus non dicitur, qui habet originem à voluntario actu. neceſſitatem omnino excludit libera voluntas.lib.1.ſo.125.co.1.ſo.12.nu.24.

Neceſſitas dicitur eſſe quoddam accidens, & inſtans dupliciter negatiuè, & affirmatiuè, præter vel contra voluntatem noſtram, culpaq; noſtra ad id principaliter ordinata ceſſante.lib.1.ſo.125.co.1.ſo.12.nu.20.

Neceſſitas negatiuè comprehendit caſus nobis impoſſibiles de iure, & de facto, ibid. declaratur.ibid.co.2.nu. 24.

Neceſſitas affirmatiuè continet caſus poſſibiles, & neceſſario conficiendi, & ſequendi pro perſonarum, ac rerum conſeruatione tam ad priuatam, quam publicam vtilitatem. ibi. nume. 22.

Neceſſitas conſideratur, & operatur circa tempus inſtans, & non in præteritum, vel in futurum, ſed quando vrget, & catenus operatur, quatenus neceſſitas, & non extenditur vltra, & ea quæ non voluntariè geruntur non extenduntur vltra quam geruntur. libr. 1. ſol. 126. colum. 1. ſol. 12. nu.23.

Neceſſitas famis crudelior, & maior omnibus eſt. & eſt neceſſitas, quando non habet aliter, vnde ſe ſubueniat, pro neceſſarijs, ius poteſt dari religioſo, vel monacho vſusfructus.li.1.ſo.124.co.2.ſo.12.nu.6.

Neceſſitas actus faciendi aliquid per teſtatorem pro validitate ſuæ diſpoſitionis facit interpretari verba talis diſpoſitionis dicere, & eſſe talia, prout ipſa neceſſitas requirit. lib.1.ſol.123.co.2.ſol.12.nu.2.

Neceſſitas reſtringit verba generalia ad cauſam ipſius neceſſitatis.lib.1.ſo.125.co.1.ſo.12.nu.18.

Neceſſitas eſt triplex, præciſa, cauſatiua, & honeſtatis, & ſua poteſtas tanta eſt, vt ſit ſupra omnes hominum leges interpretatiuè, & diſpenſatiuè ad plures deciſ.ibid.lib.1.ſo.126.co.2.ſo.12.nu.25.

Neceſſitas debiti vbi vrget, inducta à lege facit interpretari legatum factum creditori eſſe factum animo compenſandi, exemplum.ibid.lib.1.ſo.123.co.2.ſo.11.nu.4.

Neceſſitas eſt triplex, fatalis, vt ſi quis incidat in latrones, Naturalis, vt infirmitas, neceſſitas alendi familiam, & neceſſitas data opera, vt in contrahente debita ſponte, vel committente maleficium, & quomodo quis dicatur eſſe in neceſſitate vel non eſſe.lib.1.ſo.124.co.1. ſo. 12.nu.9.

Neceſſitas nō dicitur ex eo proueniens, quòd quis ſponte facit niſi ad illud faciendum cogi potuiſſet.ibid.nu.10.

Neceſſitas reſpectu futuri dicitur non præteriti, & multis modis accipitur.ibid.co.2.nu.11.

Neceſſitas, quæ non ſubiacet legi, ſed ipſa ſibi facit legem, interpretationem reſtrictiuam, & correctoriam inducit.lib.1.ſo.124.co.2.ſo.12.nu.14.

Neceſſitas naturalis ſubeſt, vt hærede ſimpliciter prohibito alienare, quia perpetuò viuere non poteſt, exinde fit, quòd moriendo teſtatus, vel ab inteſtato ceſſat prohibitio. & neceſſaria dicitur alienatio, & vbi neceſſitas eſt condere teſtamentum loco, & tempore quib. non poſſunt haberi ſolēnitates requiſitæ, neceſſitas reſtringit, limitat, quòd minor ſolemnitas ſufficiat, veluti tempore & in loco peſtis valet teſtamentum cum minori numero teſtium. ibidem. numero 15.

Neceſſitatis cauſa ceſſante, quando ceſſet quod ſtatutum, vel introductum eſt propter neceſſitatem. ibid. nu. 13.

Neceſſitatis præſidium non ſuffragatur ei, qui volens affectauit, & induxit ipſam neceſſitatem, ſic affectata, & procurata non prodeſt affectanti, & procuranti.lib.1.ſo.126.col.1.ſo.12.nu.25.

Negatiua probatur à ſufficienti diuiſione, & per inſpectionem libri.lib.2.ſo.256.co.2.ſo.3.nu.124.

Negatiua magis negat, quam affirmatiua affirmet. lib.2.ſol.196.co.1.ſo.10.nu.84.

Negatiua protrahitur ad infinitum.ibid.nu.85.

Negatiua ab actore eſt probanda, quærente matrem priuari hæreditati filij pupilli, ex quo non petierit tutelam infra annum. & quod pup. deceſſerit vltra annum à morte patris.lib.5.ſo.126.col.1.dubita.4.nu.275.

Negatiua eſt probanda à legatario, petente centum, ex quo Siluia nupſerat ſine conſilio fratris, cùm ſub hoc ſibi ea pro dote relicta erant.ibid. nu.277.

Negatiua plurium rerum prolata ab eo, qui partem earum rerum fatetur, & aſſerit extare tantum, venit probanda ab aduerſario intendente plures res alias extare. ibid.colu.2.num.278.

Negatiuam probari, quando ſufficiat, non extare.ſ. teſtamentum, vel aliquem deceſſiſſe ab inteſt.lib.2.dub.2.ſol.193.co.1.ſol.1.nu. 11.

Nemo, eſt vniuerſale negatiuum.lib.2.ſo.288.co. 1.ſo.1.nu.61.

Nepos venit cum patruo, quādo verba ſubſtitutionis, factæ pluribus inſtitutis, de alijs inſtitutis, vel de eorum filijs quoad decedentes & vocatos, ſunt concepta in nu. ſing. & per verba relat. &c.lib.3.ſo.130.co.3.ſo.3.nu.28.

Nepos quòd veniat appellatione filij, vide diuerſos caſus quibus venit, & quando procedat iſta concluſio ſecundum Rebuſ. vt vbi adſit ratio pietatis, vel eadem ratio in filio & in nepote, & quando conſtat de voluntate diſponentis, dic

tamen & intellige de hoc ſecundum auctorem. li.3. fo.120. ſol.1.num.50.

Nepos venit, quando filij appellatio habetur in conditione ad excludendum ſubſtitutum, vt ſi deceſſerit ſine filijs etiam ex ſuo corpore procreatis, decens cum nepote is quidem venit & excludit ſubſtitutum, & eſt commu. opi. ibi. nu. 52.

Nepos venit, vbi teſtator diſponendo oſtendit ſe velle bona ſua conſeruare in agnatione. ibid. col.3. nu.53.

Nepos venit, quando teſtator inſtituendo, relinquendo, vocando prouidet filijs & pro eis facit fauorabilia & diſponit, quod declara & intellige, vt ibid. nu.54.

Nepos non venit appellatione filij teſtatore ſic diſponente vel ſtatuto, quòd verba intelligantur ad literam, prout ſonant, & vt ibi declaratur, lib.3. fol.121 co.1. ſo.1. nu.38.

Nepos non venit quando quocunq; modo diffinito, & arctatiuo certis nominis filij cõſtat teſtatorem ſenſiſſe de certo filio, ibid. num.39.

Nepos non venit teſtatore extraneo exiſtente, & nepote ei non ſuccedente ab inteſta. & quòd eo non admiſſo, inhumanum aliquid vel abſurdum non ſequeretur. ibid. nu.40.

Nepos non venit, vbi inſurgeret inde grauamen aliquod fideicommiſſi imponendi tam contra filios, quam contra ipſos nepotes, ibid. co. 2. num. 40.

Nepos non venit in fideicommiſſo euitando actiuè & paſſiuè, ibid. num.41.

Nepos non venit quando ex nominatione filiorum fieret extenſio ad nepotes in damnum alterius: in idque odioſum & pœnale reſultaret, & nullo pacto venit niſi de mente teſtatoris conſtet. ſed tex. eſt contrarius, ibid. col. 3. nu.42.

Nepos ex fratre, an, & quando ſubintret locum patris ſui, adeò vt ſuccedat vnà cum patruo vel non, an patruus ſolus, &c. lib.3. fol.129. col.1. ſo.3. num.21.

Nepos cum patruo in ſucceſſione fideicom. non venit quando in ſubſtitutione reciproca fideicommiſſ. ſola inter filios vel fratres, vel deſcendentes adſint hæc verba, Salua gradus prærogatiua, &c. ibid. co.4. nu.23.

Nepos venit, &c. quando inſtitutio cõtinet ſolos filios, vel fratres teſtatoris, vel alios nominatim inſtitutos, &c. ibidem, nu 1 e.24.

Nepos venit, ſi teſtator de filijs mentionem faciendo extenderit diſpoſitionem in aliquem futurum euentum, qui in nepotibus ſicut in filijs verificari poteſt ibid. nu.56.

Nepos non venit ad fideicommiſſ. cum patruo propter mortem fratris cohær. quando pluribus filijs inſtitutis, hi, eorumque filij inuicem ſint inſtituti in ſtirpes, & non in capita, lib.3. fol.130. col.1. ſo.3. nu.25.

Nepos venit, &c. quando in ſubſtitutione poſt filios per alternatiuam vel, ſeu, aut, nepos eſt vocatus, quod exemplif. ibid. num.26.

Nepos venit, &c. quando id poteſt apparere ex mente, & volunt. teſtatoris, vt quando inſtitutis decedent. ſubſtituit copulatiuè ſuperuiuentes, & eorum filios in ſtirpes, & non in capita, ibid. col.4. nu. 27.

Nepos non venit, vbi teſtator ſit extraneus, vel tranſuerſalis, qui filium nominauerit, lib.2 fo.267. co.2. ſo.2. nu.303.

Nepos venit appellatione filij, quando alias diſpoſitio de filio non valeret. lib.2. fo.223. co.1. num.13.

Nepos non venit cum teſtator in vna parte teſtamenti prouidet nepotibus, de his intelligens expreſſit nomen liberorum, & in alia parte expreſſit nomen filiorum, in prima venit, in hac ſecunda non venit. libr.3. fol.184. colum. 2. ſolut. 1. nu.44.

Nepos non venit ſi diſpoſitio teſtatoris in ea parte qua eſt expreſſum nomen filiorum & impleuerit ſuum effectum, amplius ſub hoc nomine filiorum non oportet nepotes venire, declarando, vt ibidem.

Nepos non venit, quando filius nominatur cum aliqua qualitate, vt filius Titij, qui erit Doctor. ibid. nu. 45.

Nepos non venit, vbi nomen filij in teſtamento fuerit prolatũ aliquib. reſtrictiuis circumlocutionib. vt d. filius, talis filius, qui tale quid fecerit. ibid. col.3. num.46.

Nepos non venit ſi conditio collata ſit in euentum futurum, intelligendo in relicto ſimplici & puro, ſecus ſi tractatur de legato aut fideicommiſſo conditionali & in futurum euentum præſtando, & in hæreditatibus legitimis & non ex teſtamento. & dic ac declara latius de hac materia, an & quando veniat nepos vel non, deciditur, lib.3. ibid. co.4. ſo.1. num.47.

Nepotes ex diuerſis parentibus ſoli ſine aliquo patruo ſuperſtites. ſuccedunt patruo defuncto in capita, & non in ſtirpes: ſecus patruo viuente, quia cum eo admitterentur in ſtirpem, & non in capita, lib.3. fo.131. co.1. ſo.3. nu.30.

Nepotes ex cõi vſu ad inſtitutiones, & legata, & in teſtamento vocati reperiuntur, qui non ex filijs, & filiabus, ſed ex fratribus & ſororibus nati ſunt declara quòd quod hodie per abuſionem vocabuli filius fratris dicitur nepos, lib.3. fo. 121. co.1. ſo.1. num.57.

Nepotes ex filio vbi ſunt ſimul, & nepotes ex fratre vocati cẽſentur nepotes ex filio, ibid. nu.58.

Nepotes an quando cenſeantur ſubſtituti patruis ſuis, matertera vel amitis per fideicommiſſum, an verò eorum patribus, & in eorum portione tantum, frequens eſt quæſtio. & inſpicienda eſt formula ſubſtitutionis, an ſit facta ſubſtitutio cauſa conſeruandæ agnationis, quia tunc per fideicommiſſum patruis dicuntur etiam ſubſtituti, aliàs non, & quomodo cognoſcatur. lib.3. fol.131. co.2. ſo.3. nu.32.

Nepotum appellatione veniunt pronepotes, lib.3. fol.79. co.4. ſol.3. num.13.

Neptis nondum nata nec concepta viuente auo & relicto dotium facto ab eo ſuis neptibus non poteſt dici dotata ab auo, vt excludatur per ſtatutum tanquam dotata ſtante patruo. lib.1. fo. 116. co.1. ſo.7. nu.9.

Nihil, eſt vniuerſale negatiuum. li.2. fo.288. co.2. ſo.2. nu.64.

Nomen filij, & non extranei eſt conuertibile, proportionabile nomini hæredis, nam filius dicitur, ergo hæres. lib.5. fol.118. co.2. dub.4. num.186.

Nomen appellat. vel genera quando non poteſt venire, vel verificari niſi in vno, iſte vnus intelligitur vocatus in diſpoſitione nomine proprio, & ſingulari ſuo, lib.3. fol.128. col.4. ſo.3. num.19.

Nomen collectiuum eſt quod poteſt continere plures perſonas, vel corpora, vt eſt nomen hæredum & ſucceſſorum agnatorum deſcendentium. Filiorum. liberorum, familiæ, gentis, ſuorum, poſthumorum, & multorum ſimilium, lib.1. fo. 288. col.2. & fol.289. col. 1. ſol. 2. nu. 74. & ſeq. vſque ad nu. 83.

Nomina diſtributiua ſunt, quilibet, quiſque, quiſquis ſiquis, quicunque, & ſinguli, lib.2. fo.289. co.1. ſo.2. nu.14.

Nominandi per grauatum ad fideic. vbi de certis incerti non ſunt nominati, vel aliquis eorum non nominatur, omnes tunc pares in gradu illis certis poſt mortem grauati ad fideicommiſſum admittantur, &c lib.3. fol.121. colum. 4. ſol.1. nume. 74.

Nominatio per grauatum fideicommiſſarij commiſſa à teſtatore ipſi grauato valet in certo de certis, &c. lib. 3. ſol. 121. col.2. ſol.1. num.66.

Nominatim appellatiuo nomine quando perinde ſit ac ſi proprio nomine ſit nominatus, lib.3. fo.114. co.4. ſo.1. nu.6.

Nominatus ſub vocabulis, quæ deberẽt intelligi ſecundum communem vſum loquendi. intelligi debet de leg. & naturali tantum & talem ſe probare, lib.5. fol. 125. colum. 2. dub. 4. nume. 252.

Nominatus & electus nepos dicitur ſatiſfeciſſe voluntati teſtatoris, adeò vt à coniunctis eius aliud peti non poßit, quãdo ei ſint relicta credita, &c. lib. 3. fol. 121. col. 2. ſol. 1. num. 69.

Nominatus & electus vnus ſolus, id admittitur ad fideicomm. excluſis iu proximioribus, quando plures erant prolati nominandi, vt affines, coniuncti, vel illi de ſua agnatione. ibid. col. 3. num. 7.

Nominatus in teſtamento primi teſtatoris dicitur ſuccedere, & huic non eligenti, quo ſolet dici ſæpe, quod fideicommiſſarius teſtatori, & non grauato ſuccedat, ibidem, numero 72.

Non ſufficit dicere, Iſta eſt voluntas teſtatoris, ſed quòd fuit voluntas & diſpoſitio teſtatoris. lib. 5. fol. 156. colum. 2. numero 9.

Notarij declaratio, ſeu interpretatio debet eſſe credibilis, & & non aliena a communi ſtylo, & præſumitur eſſe de volũtate teſtatoris veriſimiliter nota notario. lib. 2. fol. 16. colu. 2. dub. 3. ſol. 1. nu. 2.

Notarij vltimo ſtylo ſtatur, quando ſtylus appareret varius. li. 2. fol. 175. col. 1. ſol. 10. num. 74

Notarij verba dicuntur verba teſtatoris ab eo priùs prolata, ſcripta per notarium importantia illud quod teſtator voluit & expreßit. lib. 3. fol. 84. colum. 2. ſolut. 1. num. 2.

Notarij de conſuetudine apponunt clau. reuocatoriam alterius teſtamenti ſub quacunque forma, etiam ſi teſtamentum id haberet clau. derogatorias. li. 4. fol. 218. col. 4. ſolu. 1. nu. 78.

Notarij verba ſunt intelligenda ſecundum iuris interpretationem. lib. 2. fol. 40 col. 1. ſol. 10. nu. 62.

Notarij debent eſſe cauti, vt ſciant concipere verba ſecundùm mentem teſtatoris, quia in minimo verbo conſiſtit magnus effectus. li. 2. fol. 61. col. 2. nu. 89.

Notarij quando poßint errores corrigere. ibid. num. 98.

Notario non creditur, ſi quid ſibi commiſſum à teſtatore ſcribat in teſtamento de quo ſit rogatus li. 2. ibid. col. 1. ſolut. 2. nu. 30.

Notario non creditur, nec ſtatur eius ſcriptura in teſtamento ſcripta, de quo fuit rogatus, ſi dicat proximiores ipſius notarij hæredes eſſe teſtatoris. ibid. nu. 31.

Notario creditur in his, quæ ad eius officium pertinent. lib. 2. fol. 143. col. 1. ſol. 4. nu. 16.

Notariorum imperitia, vel nimia peritia deſtruit mundum, & ponit conſcientias virorum bonorum in magno diſcrimine. Plura d. Alex. Staticus Bononien. in tractatu ſuo Tabellionatus, q. 7. li. 2. fol. 182. colu. 2. ſol. 12. nu. 6.

Notarius [illegible]etur apponere clauſulas ſolitas & conſuetas. nu. 56. & de volunt. teſtatoris præſumatur appoſita, vt eſt communis. li. 2. fol. 173. col. 1. ſol. 10. nu. 56.

Notarius actorum poteſt eſſe interpres teſtis extranei idiomatis, & poteſt ſcribere ſermone per eum interpretato, & intelligibili, quæ doctrina non eſt ſic ſingulariter intelligenda, ſed declaratione indiget. lib. 1. fol. 18. columna prima, ſol. 2. nu. 7.

Notarius ſemper videtur habere commißionem à partibus, vt faciat inſtrumentum, quanto efficacius poteſt. li. 2. fol. 174. col. 2. ſol. 10. nu. 70.

Notarius præſumitur in ſcribendo appoſuiſſe verba importantia teſtatoris voluntatem. lib. 2. fol. 173. colum. 2. ſolut. 10. nu. 61.

Notarius interpretando debet deponere ea quæ ſunt facti, vt teſtis, & non vt iudex iudicare, exiſtens bonæ vitæ & famæ, licet dicatur approbatus a partibus. li. 1. fol. 17. col. 2. dub. 3. ſol. 1. nu. 3.

Notarius ſi mortuus ſit, qui ſic obſcurè ſcripſit, deuenitur ad examen aliorum intelligentium practicam & notitiam literaturæ, & ſcientiam interpretari literas talis notarij. ibid. nu. 4.

Notarius ſi negetur à parte aduerſa, debet probari quòd ſit notarius à producente inſtrum. li. 5. fol. 111. colum. 2. dubit. 4. num. 107.

Notarius teſtificans ſua ſcriptura talem interpretem aſſumptum ad interpretandum teſtamentũ Theutonici ita fuiſſe interpretatum probat contra inducentem, etiam quod interpres poſtea dixerit aliter fuiſſe eum interpretatũ quam notarius ſcripſerit, maximè ſi notarius ſit perſona bonæ vitæ. li. 1. fol. 17. colu. 2. ſolu. 2. num. 4.

Notarius intelligens idioma teſtis commißione legitimè habita validè eum examinat, ac ſi teſtis eſſet communis idiomatis. lib. 1. fol. 18. col. 2. ſolu. 2. nu. 12.

Notarius poteſt declarare ac interpretari ſcripturam obſcuram per eum ſcriptam tam in lectura quam in verbo, ei enim creditur ſicuti duobus teſtibus, vt de eſſentia ſuæ ſcripturæ, & de ſubſcriptione, vel cancellatione. lib. 1. fol. 16. co. 2. dub. 3. ſol. 1. nu. 1.

Notarius non præſumitur apponere clauſulas, niſi rogatus, nec præſumitur aliud ſcripſiſſe quàm veritas dictet. Vel teſtator ſibi iniunxit ibi, nec a ſeipſo appoſuiſſe, ſed prout onus officij ei dictat. lib. 2. fol. 173. col. 1. ſolu. 10. nu. 59.

Notarius, ſeu alius interpretans, poſtquam ſemel validè ſcripturam dubiam teſtamenti declarauit, ei eſt interdicta variatio, idem in teſte & tabellione, quia ſemel functus eſt officio ſuo. lib. 1. fol. 67. col. 1 ſol. 1. num. 1.

Nuda voluntas non conſtituit teſtamentum. amplia. lib. 2 fol. 156. col. 2. ſolut. 5. nu. 10.

Nuda voluntas dicitur à ſolennitate ceſſante. li. 2. fo. 137. col. 1. ſol. 4. nu. 4.

Numerus pluralis non verificatur in ſingulari, tam in teſtamentis, quàm in aliis diſpoſitionibus. li. 1. fol. 27. colu. 2. ſol. 5. nu. 8.

Numerus ſuperabundans quinque teſtium non vitiaret. lib. 2. fol. 91. col. 1. ſol. 12. nu. 30.

Numerus ſingularis quando demonſtratiuè ponitur, ſeu relatiuè, non congruit pluribus. li. 3. fol. 128. colum. 2. ſolut. 3. nu. 14.

O

OBlatio non dicitur legitimè facta, niſi debitum ſit liquidum, nam tunc debet offerre fideiuſſorem de reddendo debito, ſi quod apparebit. li. 5. fol. 68. columna 2. dubit. 2. nu. 156.

Oblatio quando ſit ſeruanda per fideic. agentem contra grauatum li. 5. fol. 64. col 1. dub. 2. nu. 152.

Oblatio verbalis non ſufficit, vbi facto opus eſt. ibidem, numero 158.

Oblatio in dando rem, vt releuet, debet eſſe res prompta, & parata, quæ offertur. ibid. nu. 159.

Oblatio verbalis quando ſufficiat, vide concluſ. & limitat. ibidem. col. nu. 161.

Oblatio quadrupliciter fieri poteſt. ibid. nu. 160.

Obligati exequi voluntatem teſtatoris paßiuè ſunt, qui primùm deſcripti ſunt, & ordine apparente, videlicet Subſtituti, Cohæredes, Fideicõmiſſarij vniuerſales. Legatarij. Venientes ab inteſtato, Fiſcus vltimo loco, & iſti adeuntes hæreditatem, qui tandem teſtatori, cuius hæreditas ex teſtamento non eſt adita, ſucceſſuri ſunt ab inteſtato, hique in caſibus exceptis a regula ſunt, qui adimplent diſpoſita cætera in teſtamento, de qua regula, & caſibus habetur in l. eam quam. C. de fideicommiſſ. libro quinto, fol. 27. colum. 1. dub. 3. nu. 5. & 6.

Obligatus ad factum in vltima voluntate præciſe tenetur ad

illud, ſecùs in cōtractibus, in quibus pro facto poteſt præſtari intereſſe. lib. 5. fol. 97. col. 1. dub. 3. nu. 173.

Obligatus facere ex vltima voluntate, tenetur praecisè facere, & non liberatur ſoluendo intereſſe. lib. 5. fol. 5. colu. 1. ſol. 1. nu. 29.

Obligatus conditionaliter, non dicitur obligatus niſi conditio extiterit. lib. 5. fol. 66. col. 1. dub. 2. nu. 113.

Obligatus in tempore poteſt dare quando vult, ſi autem verba referuntur ad legatarium in tempore poteſt & debet habere, quando vult. lib. 2. fol. 268. col. 2. ſol. 3. nu. 11.

Obligatus per viam conditionis, vel modi, aliquid facere, aut implere, debet id priùs bene agere, & implere, antequam agat ex teſtamento. lib. 5. fol. 66. col. 1. dub. 2. nu. 109.

Obliuio inducitur per decennium. li. 5. fo. 122. colum. 2. dub. 4. nu. 234.

Obſcuritas cauſata facto aduerſarij, non debet nocere parti, ideò tenetur edere inſtrumenta acquiſitionum, de quibus ſit controuerſia ad coadiuuandam actoris intentionem lib. 5. fol. 132. col. 1. dub. 4. nu. 336.

Obſcuritas quandoque tanta eſt, vt potiùs ſit diuinandum, quàm interpretandum, & oporteat iudices & aduocatos agere Prophetas circa interpretationem teſtamenti. lib. 1. fol. 12. col. 3. nu. 6.

Obſcurum exponitur cùm verum aut veriſimilius nō apparet. lib. 1. fol. 15. col. 2. ſolut. 5. nu. 2.

Odioſa cenſetur diſpoſitio, licet pro aliquibus fauorabilis videatur, ſi facta ſit tamen contra ius ipſum. lib. 1. fol. 63. col. 1. ſolut. 12. nu. 15.

Odioſa an quando ſit diſpoſitio teſtatoris vel fauorabilis: nam principalis intentio inſpicitur & attenditur an fuerit in fauorem alicuius, vel in odium: quod poteſt pluribus modis interpretari, vt inſpici debeat: quo propoſito, & qua mente actum ſit. lib. 1. fol. 63. col. 1. ſol. 12. num. 13.

Odioſa quidem dicitur diſpoſitio, cum cauſa vel ratio finalis reſpiciat odium, delictum, vel malos mores, ſecùs ſi reſpiciat fauorem alicuius, licet inde ſequatur alterius odium, quia dicitur fauorabilis. ibid.

Odioſi qui ſint caſus à doctoribus reputati & ſic ſtrictè interpretandi aliqui ibidem ſunt expreſſi, vt odioſa eſt exhæredatio. lib. 1. fol. 63. col. 1. ſol. 12. nu. 12.

Odioſi excluduntur à fideicommiſſo dando agnatis, aut proximioribus de familia, ob inimicitiam & odium cum teſtatore excluditur in fideicommiſſo dando illis de parentela maſculina, etiam quòd ſit de proximioribus, vel æqualis in gradu. li. 1. fol. 101. col. 2. ſol. 4. nu. 10.

Odioſi excludendi ſunt ex verbis generalibus, regula hæc eſt vera, quam limita. lib. 1. fol. 101. co. 2. ſol. 4. nu. 12.

Odioſus teſtatoris eſt, qui effectus eſt eius inobediens, & diſpoſitio teſtatoris ſemper debet interpretari, vt non comprehendat odioſos. lib. 1. fol. 101 colu. 2. ſol. 4. nu. 11.

Odium & fauor vbi concurrerent, præualet fauor inſeparabilibus aliis odium attēditur, quaſi id tunc inſpiciatur quod nocet, & attenditur, quod impedit vel prohibet. li. 1. fol. 63. colu. 1. ſol. 12. num. 14.

Officio iudicis poteſt exequi omnis vltima voluntas. lib. 2. fol. 147. col. 2. ſol. 4. nu. 69.

Officium iudicis ita demum datur, vbi alia actio non detur. lib. 5. fol. 95. col. 1. dub. 3. nu. 134.

Officium iudicis ſuccedit loco perſonalis actionis, & datur cōtra ſingularem ſucceſſ. lib. 5. fol. 98. col. 1 dub. 3. nu. 183.

Officium interpellat pro homine. li. 5. fol. 70. col. 1. dub. 2. num. 188.

Officium principis eſt ampliare imperium hominibus potiùs, quam pecunia, & legitimè electus eſt Deus in terris, ſed nō legitimè electus eſt diabolus in terris. li. 1. fol. 10. col. 1. ſol. 13. nu. 30.

Officium iudicis magis competit, & datur, quàm actio pro cōſequendo antiquo debito conſiſtend. &c. lib. 5. fol. 95. col. 1. dub. 3. nu. 132.

Omiſſio oppoſitionis à parte quid operetur. lib. 5. fol. 92. col. 2. dub. 4. nu. 68.

Omiſſum, vel non expreſſum in teſtamento, aliter probari poteſt. lib. 2. fol. 257. col. 2. ſolut. 3. nu. 137.

Omiſſum in ſcriptura, ſed non in prolatione verborum non vitiat: omiſſum autem in prolatione verborum diſpoſitiua, & enuntiatiua pro omiſſo haberi. ibid. nu. 139.

Omiſſum & pro omiſſo habetur, quod non reperitur ſcriptum, vel probatum. ibid. nu. 40.

Omiſſum ſcribi per notarium, quod tendit ad declarationem probari per duos teſtes. lib. 2. fol. 208. colum. 2. ſolut. 3. numer. 37.

Omnia in teſtamento aſcripta quæ ſunt ſine die, aut conditione, ex die aditæ hæreditatis præſtantur. li. 5. fol. 64. colu. 2. dub. 2. nu. 89.

Onera, & præcepta imponuntur legatariis per teſtatorem ſub diuerſis formis, & ſpeciebus factorum, qui agnitis legatis tenentur ea onera ſeruare. li. 5. fol. 35. col. 2. dubit. 3. nu. 112.

Onus appoſitum legitimæ non valet, & habetur pro non appoſito. li. 5. fol. 37. col. 1. dub. 3. nu. 124.

Onus, aut præceptum teſtatoris impoſitum, quatenus reſpiciat fauorem, vel hæredis, vel fideicommiſſarij, vel legatarij poteſt impune non ſeruari lib. 5. fol. 15. col. 2. dub. 2. nu. 19.

Onus, & grauamen non valebat in legitima de iure Digeſt. lib. 5. fol. 36. colu. 2. dub. 3. num. 118.

Opinio collegiorum doctorum magis eſt attendenda, quàm doctorum partic. conſulent. lib. 5. fol 79. col. 1. dub. 2. nu. 355.

Opinio doct. quæ ſit tenenda in caſu variationis, li. 1. fol. 73. col. 1. ſol. 8. nu. 19.

Opinio magis communis dicitur illa, quæ plurium doctorum teſtimonio confirmatur. in proœm. lib. 1. fol. 5. colum. 2. nu. 24.

Opinio glo. & doct. ea tenetur, quæ dubium examinando firmatur, & non perfunctoriè refertur. in proœm. li. 1. fol. 4. col. 2. nu. 17.

Opinio Doctoris dicitur probabilis, & non neceſſaria. lib. 1. fol. 71. colum. 1. ſol. 8. nu. 2.

Opinio teſtatoris, & illud quod exiſtimabat eſſe, vel fieri poſſe, licet non eſſet in veritate, facit interpretari mētem & diſpoſitionem teſtatoris ſecundùm eius opinionem, & non veritatem, in his potiſſimùm, quæ ab eius pendent voluntate, vel iuri non repugnant. quando autem opinio præualet veritati, vide Damaſum Brocardo 117. li. 2. fo. 279. col. 1. ſol. 3. nu. 9.

Oratio vt premitur, eſt reſtrictiua præcedentium. li. 2. fol. 302. col. 2. ſol. 3. nu. 59.

Ordo ſcripturæ palàm conſiſtit in eo quod vnum prius, aliud poſterius, apparet ſcriptum, ex quo quandoque diſpoſitio ponitur. lib. 2. fol. 250. col. 1. ſol. 3. nu. 12.

Ordo exequendi teſtatoris voluntatem eſt incipere ab hærede, cui ſumma totius cauſæ teſtamenti commiſſa eſt, cui vti domino, &c. li. 5. fol. 14. col. 1. dub. 2. nu. 2.

Ordo intellectus magis curatur, quàm ordo verborum. lib. 2. fol. 250. col. 2. ſol. 3. nu. 15.

Ordo rationis potiùs quàm verborum eſt ſeruandus. ibidem, nu. 16.

Ordo ſcripturæ non attenditur, vbi actus annullatur, & vbi ſunt verba tranſpoſita. ibid. num. 18. & 19.

Ordo ſucceſſionis reſpectu charitatis & affectionis ceſſat vbi ceſſare debet veriſimiliter charitas & affectio teſtatoris erga vocatos, vt in teſtatore extraneo omnino hæredis inſtituti vel ſubſtituti, & aliorum copulatiuè vocatorum ſub nomine collectiuo, etiam quod coniunctim, tunc ſuccede-

rent

uent exiſtentes in rerum natura.lib.3.fol. 51. colum.1. numer.44.

Ordo literæ inſpicitur pro mente teſtatoris interpretanda.lib. 2.fol.250. colum.2.ſolut.3.num.22.

Ordo ſcripturæ in fideicommiſſis attenditur, vt ſi ſint plures gradus voluerit teſtator priores in ordine ſcripturæ anteferri, vt ordo ſcripturæ ſe habet.ibid.co.3.nu.23.

Ordo ſcripturæ facit, vt ex ea ſumatur coniectura, quod ſi alia ſit validior coniectura, iſti ſtatur.ibid.nu.25.

Ordo quo ad extenſionem prædilectionis, & quo ad ordinem mentis & voluntatis, quæ ſit aliter in obſcuro colligitur. Et quo ad ordinem vocabulorum, vt primum dicatur principale, ſecundum acceſſorium.ibid.col.4.nu.26. 27.

Ordo eſt probandus ab eo, qui ſe fundat in ordine, vbi ſit quæſtio voluntatis, amplia, vt procedat etiam in otio, & pœnis infligendis.ibid. fol. 251.colu.1.num 28.& 29.

Ordo facit conditionem, & dicitur voluntas tacita, & non expreſſa, quæ ex ordine ſcripturæ interpretatur. ibidem, nu.30.31.

Ordo ſucceſſionis, &c. fallit ſi vltra verbum libros ſuos, addatur verbum & hæredes, quia tunc ordo ſucceſſionis ſeruaretur.ibid.ſub nu.44.

Ordo verborum hic non attenditur.lib.2.fol. 190.col.2.ſol. 14. nu. 24.

Ordo iuris expreſſus in mandato hominis dat formam mandato.lib.1.fol.28.col.1 ſol.11.num.4.

Ordo charitatis & affectionis inducit ſucceſſoris ordinem, vbi per verbum ſuum collectiuum per teſtatorem fiat inſtitutio fratris & ſuorum vel deſcendentium. Et eſt magis communis opin lib.3 fol.50 col.3.ſolut. 5.nu.42.

Ordinarium remedium vbi deſit.potentia, & actus, tunc ſubſidiarium ad mittitur.li 5.fo.98.col.1.dub.3.nu.184.

Ordine ſucceſſiuo, vel ſucceſſiuè poſita hæc verba in ſubſtitutionibus fideicom. quod gradatim de vno in alium accipiatur: de 55.caſibus per Alciatum poſitis. quòd tali ordine intelligantur. li.3. fol. 124. colum. 2. ſolut. 2.nu.5.

Ordine ſucceſſiuo vocatio cenſetur facta quando teſtator ſubſtituit Titium, ſeu eius filios, & hoc ordine ſcripturæ, & perſonarum affectione.ibid.nu.6.

Ordine ſucceſſiuo vocatio cenſetur facta de pluribus vocatis disiunctiuè & alternatiuè.ibid.ſolu.2.nu.6.

Ordo ſucceſſiuus attenditur, quādo ab aſcēdente eſt facta ſubſtitutio de neceſſariis ſubſtituendis. ibidem, columna tertia,nu.7.

Ordine ſucceſſiuo vocatio fit, quando teſtator ſubſtituit plures nomine collectiuo, vt fratrem & eius liberos, deſcendentes, agnatos.ibid.nu.8.

Ordine ſucceſſiuo vocatio fit, quādo ſubſtituit fratrem & eius hæredes, cùm nomen hæredum ſit collectiuum. ibidem, numero nono.

Ordine ſucceſſiuo cenſetur facta vocatio, vbicunque poſſunt apparere coniectura, quibus deprehendi queat, teſtatorem velle ſubſtitutionem factam extendi ad vlteriores. ibidem, num.10.

Ordine ſucceſſiuo non ſunt vocati plures quandocunque, ſed ſimul, & ſemel veniunt.ibid.nu.11.

Ordine ſucceſſiuo filij & nepotes ſimul vocati intelliguntur, quando nepotes ſunt copulatiuè vocati, qualitate maſculinitatis, & quòd ſint ſimul cum filiis aliquo onere grauati, & de ratione.ibid.nu.11.

Ordine ſucceſſiuo ſimul & ſemel filij, nepotes cenſentur vocati, quādo eodem ſermone ſunt iuncti dictionibus vnà, cum, ſimul, & non dictione, ex de differentia dictionum ex à dictione cum, & hoc in ſubſtitutione facta ab aſcēdēte, quid ea facta tranſuerſali.ibid.col.4.nu.12.& 13.

Ordine ſucceſſiuo ſimul, & æqualiter vocati veniunt plures ſubſtituti ab extraneo teſtatore ſub nomine collectiuo, intellig.etiam ſi omnino non ſunt extranei.ibid.nu.14.

Ordine ſucceſſiuo vocati, an veniant per vulgarem vel fideicōmiſſariam, & quomodo ſi per vulgarem primo admiſſo trūcatus eſt ordo finita & ipſa vulgaris, ſi per fideicommiſſariam durat ordo vſque ad vltimum vocatum, & quando dicatur vulgaris, vt quia nullum habet tractum in futurum temporis, quod ſi habet, túncque fideicommiſſaria dicitur. lib.3.fol.291.col.2.ſol.2.nu.15.

P

PActa tenent, quæ ſunt contra bonos mores.li.5.fol. 7.co. 2.ſol.1.nu.64.

Pactiones quædam ſeruantur non in vim fideicommiſſi, ſed cuiuſdam directæ ſubſtitutionis valida in contractibus inter viuos appoſitæ verbis obligatiuis de rebus certis dandis Titio poſt mortem Sempronij &c. vt ibi habetur. pro qua non actio datur ex fideicommiſſo, licèt ex pacto vtilis actio perſonalis contra hæredes primi donatarij, & datur vltimo donatario.lib.3.fol.77.col.2.ſolu.1.nu 5.

Pactum nudum de eo, quod aliàs erat debitum ex aliqua parte iuris, dicitur lege corroborari.li.4. fol. 281. col.2. ſol. 1. nu. 34.

Pactum non donationis reuocandæ quando fuerit interpoſitū, vt donationem inter viuos oſtendat. l.b.2 fol. 190.col.1.ſolu. 14.nu. 29.

Pactum mariti factum cum vxore de habitando in domicilio vxoris valet, cùm id ſit commodo vxoris, & ipſius intereſſe. lib.4.fol.170 col.2.nu.55.

Paganus non poteſt decedere cum duobus teſtamentis non cōſtito, quòd duobus ab eodem factis, quod eorum ſit poſterius. Fallit, ſi hæres vnius ſit in poſſeſſione. Vel hæres ſit de ſuccedent bus ab inteſtato, vel pia cauſa eſſet hæres inſtituta. libro ſecundo.fol.136.columna ſecunda, ſolutione prima, numero.3.

Pagæ decurſæ tempore vitæ grauati, puta ſuper impræſtitis mōtis, vel & c non exactæ prohibitione, vel non permiſſione dominorum, non ad hæredes grauati, ſed ad fideicom.ſpectāt. lib. 3.fol.120.col.2.ſol.2.nu. 5.

Pagæ, & ſolutiones decurſæ poſt mortem teſtatoris non veniunt ex contractu conductionis gabellarū facto ante mortem ipſius libro quarto, folio ducenteſimo nonageſimo primo.col.1.nu.70.

Panis quotidianus, & bonum vinum in menſa ſunt neceſſaria. li.5. fol. 160.col.2.dub.2.num.45.

Papa quilibet poteſt dici ſucceſſor Petri.li.3.fol.16.colu.4.ſol. 5.nu.2.

Papa poteſt corrigere & tollere diſpoſitionem teſtatoris principaliter vel cauſatiuè prohibentis matrimonium cum aliqua perſonali.li.1.fol.45.col.1. ſol.13.nu.18.

Parentes in eorum teſtamentis mentionem facientes de ventre vxoris, vel poſthumo inſtituendo hæredem, id facere dicuntur aſtricti neceſſitate cauſatiua, ne eorum prætoritione teſtamenta rumpantur, & de duobus quod vnum neceſſariò ſequi debeat, & quid ſit neceſſarium circa conditiones.l bro tertio, fol. 59.colum. ſecunda, ſolutione 6.nu.39.

Parentes mouentur ad iniuriam filiorum propter blanditias, & deceptiones nouercarum, & tales blanditiæ habent intra dolum admixtum, maximéque quando hæreditas auffertur, cui debetur.lib. 5. fol. 9. colum 1.ſol.1.nu. 77.

Parentes ad fideicommiſſum vocati poſſunt accipi, & pro agnatis, & ſecundum vſum communem loquendi poſſunt accipi & pro agnatis, & cognatis, & c.lib.3. fol.93.colu. 4. ſol.11.nu.57.

Paria ſunt, aliquid extare, & extare, ſed id non poſſe conſequi, niſi

niſi cum magnà difficultate.lib.4.fol.180.col.1.fol.1.nu.94.

Paria ſunt quid per ſe exprimi,vel per relationem ad aliud.lib.2.fol.295.col.2.fol.1.nu. 231.

Paria ſunt,quid eſſe purè diſpoſitum, vel ſub conditione & purificatum.li. 5.fol.65.col.1.dub. 2.num. 96.

Paria ſunt,filias non extare,vel extare, & ſemper à patre teſtatore,dote relicta excluſas eſſe.li.3.fol.109. col. 2.ſolut.2.num.35.

Paria ſunt inepto modo dare,& nolle dare.lib.1.fol.54.colu.2.fol.7.nu.9.

Paria ſunt nō incipere poſſidere,& deſinere poſſidere: vtroque enim modo res habetur pro derelicta. li.5.fol. 92.col.1.dub.3.nu.74.

Paria ſunt, non eſſe,vel non conſtare,vel eſſe & non valere.lib.2.fol.211.col.2.nu.1.

Paria ſunt,non habere mandatum , vel habere , ſed inutiliter, plura ad hoc Matthæus Cherianus in ſuo de ratione ſtudendi,& Iodocus in eius lib.parium vel ſimilium. ibidem , numero 2.

Paria ſunt relinquere à venientibus ab inteſtato, vel dicere, ſi non valet iure teſtamēti,valeat iure codicillorum. amplia.lib.2.fol.175.co.2.fol.10.nu.79.

Paritas affectionis vbi eſt,inducitur & paritas in portionibus diſtribuendis.lib.1. fol.109.col. 2.ſol.5.nu. 31.

Paritas venit appellatione fundi vel rei hereditatis, & venit dimidia,quod quatuor modis limitatur. Itémque teſtamētum quandoque venit, & de diuerſis ſignificationibus huius nominis partis,& quando non veniat in legato fundi, nec ea poſſit haberi,vel totum. lib. 3.fol. 22.col.3.ſol. 1. numer.24.

Pars debiti ſoluta ab aliquo,non impeditur opponere ſe defendere à ſolutione alterius partis,quod declara,vt ibidem,numero 25.

Pars maior quam quis habet in re,operatur, vt ille præferatur in optando & diuidendo,& in recuperando rem vigore ſtatuti de re vendenda vicino,& declara, vt ibidem, colum.4.nu.26.

Pater non poteſt imputare filiæ innuptæ poſt 25.annos, viuenti inhoneſtè.lib.1.fol.104.col.1.ſolut.4.nu.24.

Pater quicquid facit contra filios habentes nouercam , præſumitur feciſſe ſuaſionibus nouercalibus,ideo tolerari non debet. li. 5.fol.9.colu.1.ſol.1.nu.78.

Pater ſicut poteſt filium ſibi hæredem inſtituere in teſtamento minus ſolenni, & non alium extraneum priuilegio filij quod eſt in vita , ita poſt mortem poteſt filio teſtamentum facere ſubſtituendo pupillariter extraneum , & quare talis ſubſtitutio debet valere , ſicut filij inſtitutio valida dependens ab vna & eadem patris ordinatione. lib. 3.fol. 56.col.1.ſolut.6.nu.6.

Pater poteſt vni filio plus relinquere quàm alij , modò quòd ei relinquat legitimum,adeò vt nec filius poteſt ad æqualem portionem admittere fratrem cui minùs ſit relictum.lib.3.fol.22.colu.2.ſol.1.nu.22.

Pater teſtando cogitur omnino pro validitate teſtamenti relinquere legitimam filio.&c.lib.5.fol.36. col.1.dubit.3.numer.117.

Pater malè adminiſtrans bona filij alienando, & deſtruendo, priuatur eorum adminiſtratione,& vſufructu , reſeruantis ſibi ſoli alimentis.lib.5.fol.45.col. 2.dub.1.nu.67.

Pater quandoque plus diligit vnum filium quàm alium,túncque patris diſpoſitio obſeruanda eſt, quia poteſt plus vni filio,quàm alteri relinquere.lib.1.fol.45. col.1.ſol. 13. nu.19.

Pater legans filio religioſo ordinis prædicatorum cum clauſula,quòd plus non petat aliis filiis inſtitutis cum ſubſtitutione inuicem inter eos facta , mortuis filiis omnibus vocatur religioſus,nō obſtāte illa clauſula.li.1.fo.79.co.2.ſol.9.n.21.

Pater non poteſt teſtando priuare filium ſua legitima. Neque in ea onus apponere etiam. Etiam ſi teſtamentum fuiſſet à liberis approbatum. Ampliatur in vita,vt num.44. remiſſiuè licet.lib.2.fol 233.col.1.ſol.2.nu.37.38.& 39.

Pater ſibi priùs debet teſtari,deinde filio impuberi ſubſtituere, in qua pupillaris affectio patris inſpicitur, non maior cōiunctio naturalis,ſed ea quam ipſe fecit in inſtitutione.lib.1.ſol.9.nu.11.

Pater relinquens filium in poteſtate matris ſuæ. per hoc dicitur relinquere eam tutricem teſtamentariam.lib.3.fol.62.colu.2. ſol.6.nu.61.

Pater non poteſt in teſtamento mandare dotem filiæ datam,vt nepos imputet in legitimam.ibid.ſol. 233.col.1 nu.43.

Pater non poteſt prohibere filio , quòd non diſponat de legitima, vel aliis ſuis bonis vſque ad 25. annos. limita tamen, quoad bona ipſius patris iure fideicommiſſi.ibid.col.1.& 2.nu.47.& 48.

Pater poteſt codicillari,vel pupillariter ſubſtituere filio, quod non poteſt mater.lib. 3.fol.103.col.2.ſol.4.nu.17.

Pater vbi ſit inſtitutus hæres,& factum legatum filio in eodē teſtamento,dicitur legatum factum contemplatiōne filij, & vt valeat , cenſetur factum filio ſua propria affectione.lib.1.fol.113.col.2.ſolu.6.nu.18.

Patrimonij appellatione,quid contineatur. li.1. fol. 23. col.2.ſol. 4.nu.10.

Patroni nonnunquam veriſimile, etiam ſi minùs ſit verum, defendunt.lib.3. fol.58.col.1.ſol.6.nu.26.

Paulus de Caſtro reputatur maioris auctoritatis , quàm Romanus.li.5.fol.65.colu.2.dub.2.num.106.

Pœna l.non dubium.C.de lega.quando locum habeat.lib.5.fol.47.col.2.dub.1.nu.96.

Pœna appoſita diſpoſitioni reddit eam validam, quæ aliàs non valeret,& magis enixam,& ſpecificam oſtendit teſtatoris voluntatem explendi quod diſpoſuerit, & prius per obligatum obſeruandi.li.5.fol.120.col.1.ſol.1.nu.102.

Pœna non committitur ipſo iure,vbi obſtet exceptio agenti in principali propter minimum etiam capitulum contractus non obſeruatum.lib.5.fol. 67.colu.1.dub.2.nu.129.

Pœna non affligit hæredē iuſſum proprio , vel relatiuo nomine ad aliquid dandum,vel faciendum infra certum tempus, ſi eo durante iuſſus obierit , & non fuerit in mora , quando quis relat.& reſtr.nomine dicitur iuſſus.lib.4. fol.140.col.1.ſol.4.nu.40.

Pœna hæredem affligit,& bonis priuaretur ipſe,quando iuſſus cuius eſt hæres,nō paruit præcepto teſtatoris,&c.ibi.n.41.

Pœna impoſita hæred. ſicq; nomine appellat . ſi tale quid non agant,&c.hæredes ipſor.hær. talis pœna priuat. ſubiiciantur,ſicq; hæred.afficit.ibid.col.2.

Pœna non imponitur alicui ex facto aut delicto alterius, & ſic tertij.lib.3.fol. 100.col.3.ſol.3.nu.23.

Pœna impoſita mille annuo legato ſi non ſoluatur, ex conuentione primi, vel vnius anni committitur tota pœna in ſua quantitate.lib.4. fol.16.colum.2.ſol.9.nu.29.

Penſio eccleſiaſtica præſcrita an debeat ſolui ab hærede inſtituto,an verò à fideicommiſſario.lib.4.fol.164.col. 2.ſol. 11.nu.31.

Penſiones bonorum locatorum debitæ ex fructibus recollectis tempore mortis prælati , veniunt ſub licentia teſtandi de bonis quæſitis,vel quærendis ex votis & fructibus eccleſiæ.lib.2.fol. 145. col.2.ſol.4.nu.39.

Penſiones,vſura,vel affictus debiti ex contractu teſtatoris decurſi pro fructibus perceptis ante aditam hæred. habentur, & ideò veniunt,&c.lib.3. fol.120.col.1.ſolut.2.nu.4.

Penus habet locum permanentem pro vſu teſtatoris,adeò quòd ſi legatur,non cedunt venalia.lib.4.fol.129 colum.1.ſolut.8.nu.34.

Peritus

Peritus vnus ſufficit de conſenſu partium aſſumptus, vel quando alius non reperiretur in loco, at ſi plures ſint in loco, duo ad minus requiruntur, & eſt communis opin. li.1.fo.17.co.2.fo.2.num.2.

Peritus vnus ſufficit ad interpretandũ, quando ſolus reperitur in loco, nullis autem exiſtentibus in loco, transmittitur ad loca vicina, in quibus commoratur. ibi.nu.3.

Permiſſa ea cenſentur, quæ non ſunt prohibita. li.2.fo.144.co.2.fo.4. num.35.

Permiſſio & conceſſio teſtatoris vel vetatio et prohibitio ad tẽpus, poſt illud prohibitum cenſetur permiſſum, & econtrà permiſſum cenſetur prohibitũ. li.4.f.206.co.1.fo.9.nu.52.

Perplexitas dicitur indiſſolubilis quæſtio ſibi inuicem contraria in conditionibus contrarijs ſimul poſitis, & ibidem plura declarantur de perplexitate & repugnantia. li.1.fo.53.co.2.fo.7.num.9.

Perplexitas & repugnantia debet ceſſare in ipſa interpretatione teſtamentariæ diſpoſitionis, & de ratione, & ratione rationis vide. li.1.fo.53.co.2.fo 7.nu.3.

Perſona turpis inſtituta quæ dicatur. lib.5.fo.8.co.1.ſolu.1.numero 70.

Perſonæ miſerabiles quæ dicantur & quas habeant prærogatiuas. li.5.fo 58.co.1.& 2.dub.2.nu.3.4.& 5.

Perſonæ prohibitæ teſtari remiſſiuè tradũtur, & cautelæ, quibus vtãtur, vt perſonæ teſtari prohibitæ, teſtari poſſint. (remiſſiuè licet) li.2.fo.20.co.2.fo.4.nu.36.

Pertinentiæ vel legata à teſtatore adiecta & expreſſa accedũt legato, vt lego domum cum ſuis pertinentijs. ſic appellata, quòd ſtatuto, lege vel conſuetudine ſunt deputata vt accedant. Et quonam modo hoc ſit vide exempla, ibi. & quando iure accedant reb. legatis, ex lectura titulorum. lib. 4 ſol. 261.co.4.fo.7.nu.38.

Pert. dignoſcuntur vſu & deſtinatione patrisfa. rerum legatarum. ibi.num.39.

Petitio ex vlt. vol. aut ſit de hær. aut fideic. vniuerſali, aut legato, vel fideicom. particulari, aut & quarto de alio debito dan. vel facien. li.5.fo.87.co.2.dub.3 nu.14.

Pet. hær. vel interdict. quorum bonorum, poteſt intentari aduerſus poſſeſſorem tit. putatiuo factum, & non iuris, &c. li.5.fo.77.co.2.dub.2.num.316.

Petitio cuiuſque ſiat, quid continere debeat, & quid, & quomodo debeat ſpecificare, & non ſufficit quòd in petitione dicat, pro parte ſibi competere. lib.5.fo.63. co.2.dub.2.num.70.& 71.

Pet. datur illi, cuius principaliter, & magis intereſt legatum valere, vel quòd ſibi, vel alij magis præſtetur pro ſua liberatione, & commodo ſuo. & poteſt peti alternatiuè. lib.5.fo.64.co.1.dub.2.num.86.

Pet. datur illi, cuius contemplatione apparet facta diſpoſitio, & in quem eius intentio dirigitur. ibi.co.2.nu 88.

Petitio hæreditatis, & interdictum quorum bonorum pluries poſſunt intentari pro diuerſa re, non pro ead. li.5.fo.61.co.2.dub.2.num.57.

Petitio hæreditatis eſt actio mixta. ſ. realis, & perſonalis. li.5.fo.81 co.2.dub.2.num.377.

Petitio hæreditatis num detur contra tit. poſſidentem. li.5.fo.78.co.2.dub.2.num.333.

Petitio hæred. datur cõpleto proceſſu, & in peremptorijs, &c. li.5.fo.79.co.1.dub.2.num.334.

Petitio hæred. non datur contra titulum habentem eo, qui tit. etiam poſſidebat. ibi.nu.336.

Petitio ſupplementi legitimæ non eſt propriè impugnatio teſtamenti. li.5.fo.5.co.2.fo.1.nu.35.

Petitio hæred. quid in ſe contineat, & quas res comprehendat, & de materia huiuſmodi petitionis hæred. li. 5.fo.61.co.1.dub.2.num.51.

Petitio hæred. eſt iudicium reale, quo quis agere poteſt quandocunque poſſidere deſinit. ibi.num.53.

Petitio alternatiua in alternat. eſt admittenda, & executio ſit in altera re, &c. ſecus vbi poſſet eligere libellus alternat. &c. li.5.fo.93.co.2.dub.1.num.103.

Petitio, & condemnatio poteſt fieri de relicto in diem, vbi obligatio ſit orta, & tranſitoria ad hæredes. lib.5.fo.68.co.1.dub.2.num.151.

Pinguius, qui adimplet dicitur adimplere in forma. Amplia. li.2.fo.154.co.1.fo.4.num.124.

Pium non dicitur, nec in eleemoſynam. quod datur non pauperi, nec amore Dei datum dicitur. li.5.fo.20.co.1.dub.2.numero 76.

Piſaurum ciuitas antiquiſſima & nobiliſſ. lib.1.fo.74.co.1.fo.9.num.4.

Plurale reſoluitur in ſingulare, quando eſt eadem ratio vnius, & multorum in ſubſtitutione facta plurib. naſcituris, et in fideicommiſſaria. li.3.fo.58.co.4.fo.6.nu.32.

Plurale reſoluitur, &c. eadem ratione dicitur de relatiuis, qui ſubſequi ſolent, &c. ibi.nu.32.

Pluralitas non præſumitur in nomine proprio hominis, niſi probetur. li.5.fo.122.co.1.dub.4.nu 226.

Plures libros faciendi nullus finis. in proœm. lib. 1. fol.3. col.3. num.12.

Plures auctoritates vincunt vnam, vel pauciores. in proœm. li.1.fo 5.co.2.nu.22.

Plus dictum quam ſcriptum intelligitur, & attenditur ex verbis abbreuiatiuis, vel omiſſis, quæ ſunt expreſſa dant intellectum, quid teſtator intenderit, & hoc ſeruandum. lib.2.fo.243.co.2.fo.2.nu.37.

Pondus iudicij totum eſt in probatione cauſæ. li.5.fo.106.co.2.dub 4 num.2.

Ponendo et exponendo etiam vnam dictionem pro alia, de præpoſitionibus, aduerbijs, clauſulis, nominibus verbalibus, gèrundijs, participijs. ſupinis in vltimis quoque voluntatibus remiſſiuè. li.2.fo.273.co.2.fo 4.nu.28.30.

Ponens debet cauere à poſitionibus ſuæ intentioni contrarijs. li.5.fo.61.co.1.dub.2.num.49.

Portio hæreditatis relicta vni filio reperta incerta ex diſpoſitione teſtatoris remittitur arbitrio hæredis vniuerſalis inſtituti, quo infra annum non declarantur arbitrio boni, quomodo fienda ſit diuiſio. li.3.fo.21.co.2.fo.1.nu.10.

Portio aut pars aliter per teſtatorem deſignata æqualiter ſpectat ad diuerſos copulatos, & cõiunctos, & inter ſe. li.3.fo.21.co.1.fo.1.num.5.

Portio iuriũ competentiũ iure ſanguinis datur hæredi ſanguinis pro virili, hæredi verò bonorum & hæreditatis datur pro hæreditaria portione. li.3.fo.22.co.2.fo.1.nu 23.

Portiones hæredum, fideicommiſſor. & legatariorum æquales fiunt, id eſt, pro numero perſonarum per nomina propria, expreſſa tam ad commodum, quam ad onus impoſitum. li.3.fo.20.co.3.fo.1.nu.1.

Portiones an ſint viriles, vel hæreditariæ in recipiendo, vel dando, tam reſpectu honoratorum, quàm grauatorum, cognoſcitur diuerſimode. ibi.co.4.nu.3.

Portiones æquales fiunt, & aſſignantur primis hæredibus inſtitutis pro numero perſonarum pluribus hæredibus nominatis proprijs nominibus teſtatore diſpares partes aliter non apponente. ibi.num.4.

Portiones hæredum clarius manifeſtantur à teſtatore in teſtamento quàm quod aliunde fiat talis manifeſtatio. lib.3.fo.23.co.1.fo.2.num.2.

Portiones æquales hæreditatis, iurium & æris alieni diſtribuuntur à lege inter plures inſtitutos in rebus certis nullo inſtituto vniuerſaliter ſimpliciter vel in quota hæreditatis, per quemlibet rebus perceptis ſibi aſſignatis etiam quanti-

tate & valore inæquabili lib.3.ſol.21.co.2.ſolu.1.num.9.

Portiones æquales relictæ a teſtatore, vel æquè vel æqualiter: hac enim clauſula poſita in inſtitutione & ſubſtitutione, diſtribuuntur æquis portionibus inter nominatos vel nominib. proprijs vel appellatiuu. ſeu collectiuis pro virili & numero perſonarum. idem vbi verbum communiter ſit appoſitum & quando per capita & non in ſtirpes vocati cenſeantur. li.3.ſo.21.co.1.ſo.1.nu.6.

Portiones relictæ in teſtamen. exiſtētes in ambiguo ſuper quibus ſit contentio nec aliunde haberi poßit certitudo, tunc ſeruanda eſt æqualitas quæ iuſtitiæ iungitur. lib.3.ſo.21.co.3.ſo.1.nu.12.

Poſitus in conditione eſt magis dilectus quàm ſubſtitutus. li.1.ſo.108.co.2.ſo.5.num.22.

Poſſeßio defuncti quod debeat continuari in hæredem iuxta diſpoſitionem ſtatuti vel conſuet. operatur hoc, quod fideic. non poteſt ingredi propria auct. capiendi poſſeſſ. &c. li.5.f.49.co.1.dub.1.num.123.

Poſſeßio alicuius quando eſt nimis antiqua, teſtes non poſſunt probare verum actum hominis. ſ. illius. quem non cognouerunt, nec viderunt. li.5.ſo.123.co.1.dub.4.num.242.

Poſſeßio rei alienæ exiſtens penes teſtatorem poteſt legari extraneo, eamq; hæres tradere debet legatario. li.5.ſo.127.co.1.dub.4.num.281.

Poſſeſſor bonorum nō conſtituitur hæres, niſi oſtenſo teſtamento non cancellato, neq; abolito. li.2.dub.2.ſo.193.co.1.ſo.1.numero 6.

Poſſeſſor tit. putat iuſto errore non tenetur, & poteſt impedire petitionem hæreditatis: fallit tamen, modo probetur iuſtus error ex parte poßidentis. li.5.ſo.77.co.1.du.2.nu.310.

Poſſeſſorium duplex eſt, alterum ſummarium citius expediendum, alterum verò plenarium cognitione determinādum. li.5.ſo.88.co.1.dub.3.num.18.

Poſſeſſorium ſummarium ita demum hæredi competit, quando teſtamentum habet non abolitum, nec in aliqua ſui parte vitiatum. ibi.num.19.

Poſſeſſorium aliquod quando non expedit intentari, deueniendum eſt ad petitorium iudicium, id eſt, petitionem hæreditatis ex teſtamento, & quid requiratur ne fruſtra experiatur. li.5.ſo.89.co.2.dub.3.nu.40.

Poßidens tempore vitæ ſuæ, præſumitur etiam poſſediſſe tempore mortis, alio non apparente, quod amplia. li.5.ſo.127.co.2.dub.4.num.285.

Poßidens præſumitur continuaſſe ſuam ciuilem poſſeßionem vſque ad mortem. etiam ſi alius poſſederit per 3. aut 4. annos. &c. ibi.num.286.

Poßidens ſcienter tit. qui pro titulo non habeatur, &c. conueniri poterit petitione hæreditatis. lib.5.ſo.76.co.1.dub.2.num.298.

Poſteri dicuntur liberi, & nati ex maſculis, non fœminis. lib.3.ſo.92.co.4.ſo.11.num.61.

Poſthuma vocata videtur, vt teſtamentum valeat. li.2.ſo.223.co.1.ſo.1.num.15.

Poſthuma relictum pro dote. ventre vniuerſaliter hærede inſtituto. ſi mas naſcatur, & ſi fœmella centum pro dote, interpretatur iure inſtitutionis. li.2 ſo.223.co.1.ſo.1.nu.19.

Poteſtas ſuperueniens non validat actum geſtum ab inhabili, materia eſt brocardica. num.58. declaratur tamen. li.2.ſo.146.co.2.ſo.2.nu.58.

Poteſtas quamuis data ab homine, vel à lege, pendet à forma tradita in mandato, vel in commißione. li.5.ſo.17.co.1.du.2.nume.32.

Practica ſeruanda quando iudex aditur, vt fiat declaratio alicuius diſpoſitionis. lib.1.ſo.41.co.1.ſo.12.num.3.

Practica inſtituendi reum circa interrogationes ſibi ab actore fiendas, &c. li.5.ſo.25.co.2.dub.2.nu.283.284.285.

Practica magis vſitata per cauſidicos. eſt ſeruanda circa præparatoria fiēda aduerſario, ne iudicium ſiat vnum, quæ ſit per interrogationem reo fiendam an ſit hæres talis ex teſtamento, vel ab inteſt. li.5.ſo.74.co.1.dub.2.nu.263.

Practica, & documentum. quomodo actor congruis modis, actionibus, &c. agere debeat contra reum, ne ab eo tergiuerſetur. li.5.ſo.75.co.1.dub.2.num.282.

Præcedentia in teſtamentis demonſtrantur. & reſtringuntur per ſubſequentia. li.3.ſo.128.co.2.ſo.3.nu.12.

Præceptum teſtatoris de vendendo rem immobilem, forenſi per ſtatutum acquirere prohibito non valet. lib.2.ſo.237.co.1.ſo.2.num.139.

Præceptū negatiuum factum filiæ, ne contrahat matrimoniū, niſi cum mercatoribus & contrà faciens. priuat eam hæreditate ſolum ei legitimam relinquens, valet, adeò vt primo marito mortuo non niſi alijs mercatorib. nubere poterit, vigore præcepti negatiui. li.4.ſo.260.co.2.ſo.1.nu.9.

Præceptum teſtatoris, ne nubat ſine conſilio alicuius pone matris patrui, vel fratris, valet adeo, vt tale conſilium eſt requirēdum. aliàs priuatur hæreditate, vel pœna committitur, non tamen conſilium id erit ſequendum ſi nolit. amplia etiam ſi verba ſint multiplicata vt de voluntate, conſenſu, & conſilio. cùm ſolum accipiatur & attendatur, verbum conſilium. ibi.num.10.

Præceptum teſtatoris, quo prohibetur omnino matrimonij libertas etiam, quod ab alieno dependeat arbitrio, ſecus ſi nō impeditur, ſed differtur & alteratur reſpectu locorum, vel perſonarum, vel conſilio alieno. li.2.ſo.235.co.2.ſo.2.num.107. & 108.

Præceptum teſtatoris regulariter eſt ſeruandū. dummodo non ſit contrarium, vel non ſit nudum. Non continens quid inhoneſtum vel illicitum. Et non ſit iniuſtum, & irrationabile, aliàs pro lege obſeruatur teſtatoris voluntas. li.4.ſo.269.co.2.ſo.4.num.2. & 3.

Præceptum vni ex cohæredib. factum de contrahendo ſocietatem, & communicando lucra cum ſuis cohæredib. pœna priuationis hæreditatis contrafaciendo, valet, & ſine interpellatione non ſeruando præceptum hæreditate priuatur. amplia in eccleſia, quæ priuatur in relictis per inobedientiam ſui prælati non parentis præcepto, teſtatoris. ibi.nu.22.

Præceptum teſtatoris debet ſeruari circa alienationem bonorum ſuorum per eum relictorum eccleſiæ, alia canonica ſolemnitate non ſeruata de bonis eccleſiæ non alienandis. lib.4.ſo.270.co.1 ſo.4.num.75.

Præceptum teſtatoris quantumuis modici momenti eſt ſeruandum vel committitur pœna per eum inflicta. cùm propter modicum defectum perdi poßit magna hæreditas, cùm voluntati teſtatoris reſiſti non poßit ſic volentis. li.4.ſo.269.co.3.ſo 4.num.26.

Præceptum teſtatoris factum filijs, ne bona alienent, vel ea diuidant niſi omnibus completis 25. annis ſub pœna amißionis portionis hæreditatis eius, qui contrà fecerit, applicāda, &c. valet etiam quoad legitimum, adeò vt petendo etiam legitimam incidat in pœnam, vel eam alienando perdat reſiduum portionis. ibi.num.27.

Præceptum teſtatoris non operatur effectum vt pœna ab eo impoſita committatur in caſu contrauentionis. quando illud contrafactum, reſtitutum eſt in priſtinum, antequam alicui ſit ius quæſitum, vt quia nullius interſit. ſufficit enim implementum ſemel factum, & de excuſationib. à tali pœna. li.4.ſo.274.co.2.ſo.4.num.33.

Præceptū factū hæredi. vt debeat accipere cognomen, & arma teſtatoris, faciendo ſe nominare de caſata illius, aliàs puniatur priuatione hær. applicando hoſpitali, morte præuentus hæres, viuente teſtatore, nil operatur illud præceptū ad fauorem hoſpitalis, quia non dicitur contrauenisse. ibi.n.34.

Prædicta in codicillis perinde habentur ac ſi in ipſo relicta eſſēt teſtamento.nu.25.limita.li.2.fo.170.co.2.ſo.10.nu.25.

Prædium legatum Caio vſufructuandū toto tempore vitæ ſuæ, eo mortuo prædium reuertitur ad ius hæreditariū, ſic prædium cum iure hæreditario venit in fideicommiſſo, Titio inſtituto hærede vniuerſali,& poſt mortem grauato ad reſtituendam hæreditatem Sempronio.li.3.fo.94.co.1.ſo.1. numero12.

Præfatio,vel narratio diſpoſitionis reſtringit ſequentem generalem diſpoſitionem.li.2.fo.301.co.1.ſo.3.nu.26.

Præfertur ex duobus electis in diſcordia eligere debentium qui fuit magis dilectus à teſtatore. li.1.fo.109. co.2.ſo.5.nu.32.

Præiudicium non fit tertio.li.1.fo.28.co.2.ſo.5.nu.17.

Præiudicium ſingulari ſucceſſori facit, quod teſtator dicit, vel fatetur,& quomodo.li.1.fo.29.co.1.ſo.5.n.21.

Præiudicium hæredis, non aliorum tangere poteſt dictum defuncti:nam hæredi creditur declaranti voluntatem teſtatoris in aliorum damnum.li.1.fo.28.co.1.ſo.5.nu.15.

Prælati non poſſunt facere compromiſſum in & de bonis eccleſiæ.li.5.fo.23 co.1.dub.2.num.98.

Prælegata particularia in teſtamento non cenſentur adempta per ſubſtitutionem vniuerſalem in codicillo additam. lib.2. fo.170.co.1.ſo.10.num.18.

Præparatoria iudiciorum qualia ſint. lib.5.fo.58.co.2.dub.2. numero 6.

Præſcriptio non interrumpitur per actum extraiudicialem.li. 5.fo.70.co.2.dub.2.num.194.

Præſcriptio longi temporis omnino requirit bonam fidem cum tit.poſſidentis.li.5.fo.79.co.2.dub.2.num.350.

Præſcriptio eſt probanda ab allegante illam. lib.5.fo.106.co.2. dub.4.num.11.

Præſcriptio rectè poteſt fieri de re debita alij, qui pro parte ſua tenebatur quandoque implens.&c.lib.5.fo.67.co.1.dub.2. numero 135.

Præſens et intelligens in dubio præſumitur conſentire,etiam ſi taceat.li.2 fo.184.co.1.ſo.12.nu.28.

Præſentia alicuius requiſita ad actum non præſumitur,niſi appareat in ſcriptura.li.2.fo.184.co.1.ſo.12.nu.27.

Præſeruans ſibi facultatem diſponendi in vita & in morte, quid reſeruatum intelligitur. Et Decij opinio ſaluatur.li.2. fo.163.co.2.ſo.7.num.4.

Præſumat quomodo ius, quod comprehendi ac cognoſci poſſit qualiterq́; diuerſi & plures caſus præſumantur et non præſumantur,& vltra alios ſparſim poſitos in quatuor locis poſuit Luc.de Pen li.1.fo.87.co.2.ſo.4.nu.1.

Præſumitur pro negatiua,re dubia exiſtēte, cùm probatio incumbat dicenti non neganti.ibi.nu.12.

Præſumitur pro negatiua inteſtati. & non pro affirmatiua teſtati,& præſumitur negatiua vera, niſi probetur affirmatiua,& ibi plura,pro qua parte præſumatur.ibi.nu.13.

Præſumitur ſecundum ius,& non ſecundum factum voluntatis teſtatoris in dubio.fo.88.co.1.nu.14.

Præſumitur pro debito qualitatis perſonarum, officij, poteſtatis,loci,originis,qualitatis,quantitatis,rerum,& patrimonij,caritatis,cauſæ,modi ſoliti, & communiter accidentium,de quibus ſigillatim.vide de his plura in materia.lib. 1. ibi.numero 15.

Præſumitur teſtatorē in dubio voluiſſe facere quod à iure communi diſponitur.li.5.fo.56.co.1.ſo.10.num.4.

Præſumitur, quod quis faciat, quod credit de iure valere. Et, quòd omni meliori modo valere poteſt, quod poteſt melius. Et valet plurifariam,vt fortiori quo poteſt modo teneat.li. 2.fo.222.co.2.ſo.1.num.9.10.& 11.

Præſumptio, vocabulum eſt compoſitum ex præpoſitione præ, quæ ſignificat ante vel prius,& ex nomine ſumptio verbali, à verbo ſumo ſumis, quod poteſt ſignificare ſuſceptionē, captionem,& electionem. ita ibi. vide nouā declarationem circa verbum præſumere.li.5.fo.86.co.1.ſo.4.nu.5.

Præſumptio vt inducatur debet proponi, et allegari à parte cū circumſtantijs ſuis, & quando & quomodo poſſit allegari, an in allegationibus plenè diſcutitur.ibi.co.2.nu.6.

Præſumptio eſt inclinatio animi boni viri ad eliciendum alterum extremorum ex intellectu proueniens ex coniectura nobili.li.1.fo.87.co.1.ſo.4.num.8.

Præſumptio eſt in re dubia vnius partis altera partis omiſſa ſumptio,quaſi præ alia ſumptio.ibi.nu.9.

Præſumptio hominis eſt ſpecies quadā probationis & materia probationis eſt arbitraria iudici qui allegatis circumſtantijs ad vtranq; partem vertentibus æſtimabit de eius comparatione facta, & pro ea parte præſumet pro qua magis vrgent coniecturæ.ibi.num.10.

Præſumptio hominis quādo probet plenè,vel ſemiplenè,vel minus quam ſemiplenè,quod ſufficiat ad effectum aliquē,dari non poteſt certa doctrina, ſed committitur æquo arbitrio iudicis.li.1.fo.85.co.2.num.2.

Præſumptio eſt argumentum ad credendum vnum factū ſurgens ex probatione alterius confecti ſecundum Arch.& eſt cognitio reſultans ex circumſtantijs,quæ variat,fortificat, & debilitat animum iudicantis, prout ſuadebunt circunſtantiæ ex quibus reſultat.fo.85.co.1.nu.3.

Præſumptio eſt quē pro bonis ſuis proprijs,non alienis ſuſtinere onera.li.5.fo.134.co.1.dub.4.nu.364.

Præſumptio violenta eſt ea,quæ talem probationem facit, quæ iudicis animus quaſi violentatur ad ita credendum,& ſententiam ferendam.li.5.fo.113.co.1.dub.4.nu.135.

Præſumptio violenta ſufficit etiam in cauſa criminali ad condemnationem in pœna pecuniaria.ibi.co.2.nu.137.

Præſumptio nil aliud eſt, quàm quædam ſuſpicio in animo iudicis,vel cuiuſcunq; cauſata ex varijs coniecturis vel indicijs, vel argumentis, vel parum vel magis vel efficacius vrgens, prout vrgent ipſa indicia,coniecturæ, & argumenta. lib.1. fo.85.co.2.ſo.4.num.1.

Præſumptio, quæ eſt, quod moriens non præſumitur mendaciū dicere, non præiudicat tertio: nec eiuſdem præiudicium fit tertio.li.1.fo.28.co.1.ſo.5.nu.16.& 17.

Præſumptio validitatis actus cæteris alijs & omnib. præfertur præſumptionibus.li.2.fo.222.co.2.ſo.1.nu.7.

Præſumptio vitæ hominis 100.annorum,non eſt vera præſumptio iuris,ſed potius quædam ſuſpic.li.5.fo.115.co.2.dub.4. nu.161.

Præſumptio inducta ex conſanguinitate præfertur alijs præſumptionib.li.1.fol.98.col.2.ſol.3.num.8.

Præſumptionem aliquam habere magni eſt effectus probationibus hincinde parib. exiſtentib. de ratione. li.1.fol. 88. col.1.ſol.4.num.17.

Præſumptiones, vbi plures concurrunt, ſufficiunt ad iudicandum.li.5.dub.4.num.137.

Præſumptiones ſunt fundatæ ſuper veriſimilibus.li.1.fo.89.co. 2.num.2.

Præteritio filij in poteſtate facta cum inſertione cauſæ,vel ſine facit teſtamentum eſſe nullum ipſo iure & quid in parentum præteritione.li.3.fo.35.co.1.ſo.2.num.2.

Præteritus propriè eſt non inſtitutus,neq; exhæredatus. lib.3. fo.341 co.3.ſo.1.num.4.

Præteritus dicitur filius ſi in aliquo non eſt inſtitutus,etiam ei relicta legitima iure legati vel fideicommiſſi,idem in re certa inſtituto vel quantitate non extante nec certa, & de ratione.li.3.fo.35 co.1.ſo.3.num.3.

Pretij æſtimatio,quo hæres damnatus eſt aliquid emere,ad iudicem ſpectat.li.1.fo.41.co.2.ſo.12.num.8.

Prænominatus præſumitur magis dilectus,vnde præceptum teſtatoris de maritandis neptib.in ſua familia vel extra familiam

ſiam primò debet exequi vna prius nominata. li. 1.fo.108. co.1.ſo.5.num.18.

Primogenitus, vel maior natu debet preferri ad fideicommiſſum, & quando alijs exiſtentibus in gradu æqualib.li.3.fo. 128.co.4.ſo.3.num.18.

Princeps in interpretatione correctoria adita hæreditate, & apprehenſa bonorum hæreditariorum poſſeſſione interpretando non poteſt corrigere teſtamentum poteſtate ordinaria. Non adita hæreditate indiſtinctè poteſt prohibere aditionem hæreditatis.li.1.fo.45.co.1.ſo.13 nu.20.

Princeps in legitimando naturalem incapacem poſt mortem patris ſtantibus alijs legitimis & naturalibus ante aditam hæreditatem ius delatum ſuccedendi cùm ſit merè de iure ciuili poteſt auferre etiam ſine illa cauſa concernente publicam vtilitatem, & eſt communis opin. lib.1.fo.44.co.2. ſo.13.num.3.

Princeps reſtituendo damnatum aufert hæreditatem interim alij delatam nondum per eum apprehenſam. ſicq; quando ius eſt ſic quæſitum in ſpecie tolli poteſt, & etiam ſine cauſa.ibi.num.14.

Princeps poteſt ſine cauſa auferre fideicommiſſi ius non agniti & quæſiti.li.1.fo.44.co.2.ſo.13.nu.15.

Princeps quando poſſit plus quam lex.lib.2.fo.160. co.2.ſo.5. numero 43.

Princeps adiri poteſt pro prohibẽda aditione hæreditatis nondum apprehenſæ mandando filios æqualiter ad inuicẽ componi, & concordari ſemotis malignitatibus adhibitis in teſtamento inæqualiter facto inter liberos. li. 1. fo. 44. co.2. ſo.13.num.17.

Princeps quando poſſit confirmare teſtamentum nullum ob defectum teſtium: & illud quod facit vel confirmat princeps dicitur eſſe de iure ciuili, & ideo quæ ſunt iuris ciuilis poteſt in teſtamentis ſupplere & conualidare. li. 1. fo.45. co.2.ſo 13.num.22.

Princeps interpretari habens vbi dubium vertitur in facto vel inter partes, pars vocanda eſt, vt & ei ſiat præiudicium, et ſtare teneantur.ibi.num.23.

Princeps ſicut iudex inferior cauſa cognita indicijs receptis prout ſibi liquet poteſt voluntatem teſtatoris interpretari, ita ſua ordinaria poteſtate & ſine clauſula non obſtante putans cauſam ſubſiſtere, & opinione ſua poteſt interpretando ſtatuere ſeu mandare, et poteſt hoc facere validè ſine cauſa cognitione.li.1.fo 46.co.1.ſo.13.num.26.

Princeps reputatur bonus, & æquus, & maieſtas ſua per hæc duo nomina conſeruatur in eſſe, ideoq; non præſumitur concedere non concedenda, & dicitur ſe habere erga ſubditos, ſicut pater erga filios, de quo plura dicta.ibi.nu.27.

Princeps quando de poteſtate abſoluta hoc faceret ſine cauſa, deberet ſoluere precium ei, cuius eſſet ablatum, ſicque minus eſſet præiudiciale, aliàs in principe in hac ſpecie nõ præſumitur cauſa, & quando cum cauſa tolleretur ius quæſitum, debet ea eſſe talis quæ reſpiciat publicam vtilitatem non priuatam, & quæ ſint hæ cauſæ, & quando debeat etiam ſolui precium ei cuius res erat, & eſto quòd cauſa reſpiceret æqualitatem non poſſet tolli ius quæſitum, & circa mutanda teſtamenta videtur, principi poteſtatem abſolutam non conuenire, ſed ordinariam ſecũdum Dida. Couar. declara tamen vt per Vaſq. & alios. li.1.fo.43.co.2.ſo.13. numero 7.

Princeps non poteſt auferre liberam teſtandi facultatem, nec teſtatorum leges & conditiones, vide argumenta ibi in contrarium.li.1.fo.44.co.1.ſo.13.nu.8.

Princeps dicitur lex viua, & plus poteſt in regno ſuo quàm lex communis vel conſuetudo.ibi.nu.9.

Princeps declarando verbum quod non erat dubium & ſic faciendo nouam diſpoſitionem non tollit ius quæſitum parti. lib.1.fo.79.colum.1.ſo.11.numero 8.

Princeps aditus non debet variare nec mutare interpretationem ſemel factam, ſi ſit iuſta, quod cognoſci poteſt ex verbis ipſius primæ declarationis, ex actis geſtis in negocio, & ex qualitate rei.ibi.num.9.

Princeps antequam adeatur hæreditas & apprehenſa ſit bonorum poſſeſſio poteſt liberè corrigendo vel modificando tollere ius aditionis alteri quæſitum. li.1.fo.44.co.1.ſo.13.numero 12.

Princeps poteſt interpretationem quam circa teſtamentum fecit, variare ac reuocare, nam multa licent principi, quæ non licent alij.li.1.fo.78.co.2.ſo.11.nu.1.

Princeps poteſtate ordinaria qua vti præſumitur, non debet reuocare interpretationem per eum factam teſtamento conuenientem iuri & naturali æquitati. li.1.fo.78.co.2.ſo. 11.numero 6.

Princeps reuocans primam commiſſionem dicitur circũuentus ſicq; præſumitur in tantum, quod eſt præſumptio iuris, & de iure, & contrarium probari non poteſt. ideoq; valet prima conceſſio non ſecunda.li.1.fo.79.co.1.ſo.11.nu.11.

Princeps debet curare imperium, ampliare hominibus potiùs, quàm pecuniæ, et legitimè electus eſt Deus in terris, ſed non legitimè electus eſt diabolus in terris.li.1.fol.46.col 2.ſo.13. numero 30.

Princeps dicitur iudex iudicum, ordinarius ordinariorum. li. 1.fo.13.co.1.ſo.13.num.1.

Princeps interpretatur voluntatem teſtatoris ambiguam, ſed an ea poteſtate qua interpretatur iura. Et intelligitur de Papa & Imperatore & non de principe inferiore. ibid. numero 2.& 3.

Princeps an habeat tantam poteſtatem in interpretandis teſtamentis, quantam in interpretandis legibus quas poteſt in interpretando corrigere & mutare, interpretari enim aliquando idem eſt quod corrigere, ſicq; an poſſit corrigere & mutare teſtamenta. vide quæſtionẽ ſubtiliter diſcuſſam. ibi.numero 4.

Principale propoſitum attenditur, & non quod venit per conſequentiam, & præceptum factum cohæredi qui ſoluat æs alienum creditoribus nõ præbet actionem eis, licet verba in eos per teſtatorem ſint directa: ſed cohæredib. præbet actionem quorum intereſt ſolui æs alienum. ne conueniantur à creditoribus pro portionibus hæreditarijs. li. 1. fo. 112. co.1. ſo.6.numero 9.

Principaliter, vel in conſequentiam, quando quid accipiatur. li.fo.292.co.2.du.1.num.87.

Principe, ſiue a lege, ſiue canone: in caſu etiam deficientis ſubſtitutionis ex pluribus ſubordinatè factis: & ſi agatur de fauore piæ cauſæ: vel ſi caſus nõ ſolum ſit omiſſus, ſed dici poſſit contingens præter diſpoſitionem teſtatoris, etiamſi in eo eſſet maior diſponendi ratio: quod intellige in ordinatione hominis, quia non ſuppletur: ſed caſus omiſſus habetur pro omiſſo: et ſic lex extendit quandoq; verba teſtamen. tamen vt iudex non ſic extendat, licet verba dubia declaret: hoc etiam limita, quoad legem, caſum omiſſum, quoad teſtatorem, non haberi pro omiſſo quoad legẽ, quæ ſupplet, & prouidet in caſu omiſſo: & id venit ex tacita mera interpretatiua prouiſione legis, & non ex mera voluntate defuncti. Item: vt caſus omiſſus habeatur pro omiſſo in caſu omiſſo reſpiciente omiſſionem ſolennitatis, quæ etiam à lege non ſuppletur, ſed pro omiſſo habetur: ſic vel in caſu omiſſo per alium caſum expreſſum reſtrictiuis, vel taxatiuis dictionib. appoſitis.li.2.fo.92.co.3.ſolu.3.ſub numero 141.& ſequen. vſque ad 153.

Principis factum conuenit perpetuò eſſe ſtabile nullam ſouens malitiam ac diminutionem, variatio dicitur iniquitas, & inimica legibus.li.1.fo.79.co.1.ſo.11.nu.10.

Principis

Principis voluntas præſumitur iuſta, & talis qualis eſſe debet ſecundum rectam affectionem, & qualibet occaſio iuſtificat ſuum placitum. Itemq́; principis poteſtas eſt ſupra ius, & poſſet præcipere ſine cauſæ cognitione, vel cauſæ expreſſione. Inde eſt quòd debet iudicare ſecundum eius conſcientiam. li.1.fo.46 co.1.ſo.13.nu.28.

Priora et poſteriora ſatis declarant, iuncto etiam ſimul vtroq́;, & ex contextu ſimul totius ſcripturæ teſtamenti iuncto. li.1.fo.84 co.1.ſo.2.num.12.

Priuatio præſupponit habitum, ſi reperiatur, intelligitur aliàs verba accipiuntur ſecundum ſubiectam materiam ad. ò vt priuatio quoque fiat de habitu, in ſpe. li.3.fo.58.co.4.ſo.6. numero 34.

Priuatio præſupponit habitum, & vbi non datur habitus minus inde priuatio ſequi poteſt. li.3.fo.199.co.1.ſo.2.num.5.

Priuatio nunquam habet locum, niſi lex ſpecialiter exprimat. li.1.fo.25.co.2.ſo.4.num.28.

Priuatio valet inducta à teſtatore contra honoratum, etiam ex facto alterius. ſicut ſtatutum valet, quòd quis puniatur ſaltem in bonis pro delicto alterius: à pari enim procedunt diſpoſitio ſtatuti, & teſtatoris. lib.4.ſol.120.col.2.ſolut.4. numero 15.

Priuilegia legati dotis eadem ſunt quæ ſunt legati alimentorum. li.4 fo.29.co.1.ſo.12.num.6.

Priuilegia piæ cauſæ locum nō habent, niſi in caſibus expreſſis, & priuilegiatis, vnde factum relictum ſub caſu limitato, et conditionibus limitatis extra eas priuilegium nō procedit. li.4.fo.291.co.2.ſo.1.num.7.

Priuilegia militum diſpartiuntur in quatuor. li.3.ſol.68.co.1. ſo.8.numero 14.

Priuilegijs ciuitatis non gaudent, qui ſunt ſub protectione illius. li.2 fo.215.co.2.ſo.1.num.29.

Priuilegium competens perſonæ ratione ſuæ qualitatis, non tranſmittitur. li.3.fo.121.co.2.ſo.4.num.51.

Priuilegium conceſſum hoſpitali pauperum comprehendit & eos, qui ſeruiunt pauperibus, & de ratione. li.4.fo.291.co. 4.ſo.11.num.61.

Priuilegium conceſſum alicui per principem & ſuo hæredi in ſingulari intelligitur de primo, in plurali extenditur ad hæredes in infinitum, hæc tamen ratio ſingularis & pluralis videtur reprobata, vide tamen per auctorem latiùs de hoc priuilegio li.3.fo.19.co.1.ſo.5.nu.29.

Probari ſufficit, quòd quis ante teſtamentum per tempora fuerit mente captus, vel furioſus: quia præſumitur perſeuerare. li.2.fo.142.co 1.ſo.4.num.9.

Probatio euidens dicitur per coniecturas facta. li.1.fo.41.co.2. ſo.12.num.7.

Probatio totum pondus cauſæ complectitur. lib.5.ſol.60 co.2. dub.2.num.41.

Probatio aditionis hæreditatis fit facilior per interrogationem reo conueniendo faciendam, an ſit hæres, pro effectu obligatiuo. Et quomodo agendum ſit per actorem hæredem pro effectu acquiſitiuo. li.5 fo.29.co.1.dub.3.nu.38.

Probatio quomodo fiat de mente non ſana et intellectu non ſano. li.3.fo.64.co.4.ſo.7.nu.9.

Probatio ſemiplena dicitur, quādo circa proxima negotia probatur per vnum teſtem idoneum, & quando plena dicatur. li.1.fo.84.co.1.ſo.2.num.11.

Probatio debet fieri per agentem ad hæreditatem, vel fideicommiſſum, aut relictum, de ſeipſo qualem ſe facit, &c. li. 5.fo. 23.co.2.dub.4.num.247.

Probatio eſt facienda de qualitatibus adiectis, cauſis, conditionibus, modis, & demonſtrationibus prout contigerint probandæ. li.5.fo.125.co.2.du.4.num.268.

Probatio in remedio executiuo. l.fin.C. de edi.di.Adr.tol. alia non requiritur, niſi de bonis, quæ teſtator tempore mortis poſſidebat & detinebat. li.5.fo.127.co.1.du.4.nu.283.

Probatio in petitione hæreditatis ſufficit, quòd bona ea fuerūt per teſtatorē poſſeſſa, & detenta tempore ſuæ vitæ, & mortis. ibi.co.2.num.284.

Probatio difficilis eſt communis vſus loquendi, ideo teſtes non ita exactè & formiter deponentes debent admitti & attendi circa communem vſum loquendi, vtendi & intelligendi. li.1.fo.38.co.2.ſo.11.num.5.

Probatio, et allegatio aditionis hæreditatis, eſt adeò neceſſaria ex teſtamento, vel ab inteſt. vt iudicium motum ſine probatione prædicta veniat abſolutorium. li.5.fo.28. co.1.dub.3. numero 22.

Probatio fideicommiſſi fit per coniecturas, de his quæ conſiſtūt in animo alicuius. ibi.num.5.

Probatio eſt facienda de his, quæ in libello aſſeruntur. li.5.ſol. 106.co.2.dub.4.num.13.

Probatio debet fieri de narratis in precibus per impetrantem, aliàs impetratis non gaudebit. ibi.num.14.

Probatio denominationis alicuius, quòd ſit talis, an debeat fieri per verum matrimonium, an per tractatum inducētem quaſi poſſeſſionem, vel matrimonij, vel legitimitatis, agnationis, conſanguinitatis. li.5.fo.124.co.1.du.4.nu.253.

Probatio requiritur fieri coram iudice eorum, quæ debet eum mouere ad interpretandum. li.1.fo.41.co.2.fo.12.nu.4.

Probatio videtur fieri per verum matrimonium, vel verum titulum requiſitum, & non ex quaſi poſſeſſione, quæ ad deciſoria non ſufficit. contrarium tamen eſt verius, & communiter receptum, quod poſſit fieri ex tractatu quaſi poſſeſſionis, agnationis & ſimilium. li.5.fo.291.co.2. dub.4.numero 254. & 255.

Probatio de prælatura, vel clericatu dicitur venire incidēter, prælato decimas petente tanquam talis. ibi.nu.256.

Probatio in remedio quorum bonorum, quod eſt poſſeſſorium ſufficit fieri, quod bona petita fuerint poſſeſſa. &c. lib.5.fo. 127.co.2.du.4.num.287.

Probatio in petitione legati videtur facienda & de dominio, vel quaſi teſtatoris, &c. ibi.co.3.nu.288.

Probatio rei legatæ quando debeat concludere in tēpore teſtamenti vel mortis teſtatoris. li.5.fo.128.co.1.du.4.nu.291.

Probatio de vita eſt leuior, quàm de morte. li.5.fo.115.co.1.du. 4.numero 153.

Probatio alicuius entis, eſt arbitrarium iudicis. ſic & temporis. li 5.fo.122.co.2.du.4.nu.236.

Probatio mortis eſt vaga, & varia. li.5.fo.114.co.2.dub.4.numero 149.

Probatio itemq́; bonorum teſtatoris fit per librum æſtimi, ſeu cataſtri, in quo ſunt deſcripta illius bona, et ſuo nomine deleto per mortem, & eius loco à ſcriptis nominibus ſuorum filiorum, & hæredum. li.5.fo.133.co.2.dub 4.nu.359.

Probatio etiam fit, maximè ſi talis confeſſio auctoris induceretur ex verbis enunciatiuis, quòd probat contra ſingularem ſucceſſorem. li.5.fo.291.co.2.du.4 nu.357.

Probatio fit per confeſſionem hæredum factam in inuentario, vel ſubſtitutorum factam, & in diuiſione bonorum hæreditariorum. ibi.nu.357.

Probatio liquidiſſima requiritur in pœnalibus. li.5.fo.131.co.1. dub.4.num.324.

Probatio nulla maior eſt, & magis fida, quàm viſus ipſe. li.3.f. 92.co.4.ſo.11.num.55.

Probatio ſemiplena vbi admittenda eſſet per actorē, ſi pro parte rei conuenti, vel paritate probationis, vel alijs indicijs confunderetur illa ſemiplena probatio, tunc actor non obtineret. li.5.fo.89.co.1.du.3.nu.30.

Probatio, &c. ſi pro parte actoris fuerit etiam articulatum, et

probatum, illum teſtem eſſe bonæ conditionis, & famæ, & omni exceptione maiorem, ſic requiritur. ibi. co. 2. nu. 31.

Probatio de morte per famam non recentis temporis, puta 30. annorum, quomodo fiat. li. 5. fo. 115. co. 2. dub. 4. nu. 156.

Probatio tenet, & prodeſt probāti, ſiue teſtes recordentur, vel non de aliqua qualitate, &c. li. 5. fo. 116. co. 2. du. 4. n. 168.

Probatio quando dicatur per ſigna facta de morte alicuius. lib. 5. fo. 117. co. 2. dub. 4. nu. 173.

Probatio famæ de morte alicuius, tam in longinquo, quàm in loco proprio, tamen longinquo tempore elapſo, quomodo inſtituenda ſit. ibi. num. 172.

Probatio, quæ debet fieri, quando bona legata ſunt ſub nomine alicuius rei ſimpliciter, non exprimendo, &c. lib. 5. fo. 128. co. 1. dub. 4. num. 296.

Probatio & demonſtrat. bonor. petitorum in petit. fideic. &c. fit multipliciter. ibi. co. 2. num. 298.

Probatio nō ſolùm fit de poſſeſſione teſtatoris, ſed etiam de eius dominio, &c. li. 5. fo. 129. co. 1. dub. 4. num. 302.

Probatio quando verſetur in antiquis, vt leuior probatio tunc admittatur. li. 5. fo. 122. co. 1. dub. 4. nu. 231.

Probatio eſt omnino fienda per actorem de detētione bonorum per reum conuentum, &c. li. 5. fo. 134. co. 1. dub. 4. n. 366.

Probatio per inſpectionem oculorum vbi ac ea fit mentio. li. 5. fo. 112. co. 2. dub. 4. num. 123.

Probatio per inſtrumenta poteſt fieri poſt terminum. lib. 5. fo. 108 co. 1. dub. 4. num. 48.

Probatio in iudicio fit alio, quàm ex quatuor modis recenſitis. li. 5. fo. 110. co. 2. dub. 4. num. 90.

Probatio quæ fit, & requiritur de filio, vt præſumatur, & dicatur filius, eadem eſt facienda, quæ de patre, vt dicatur pater cùm ſint correlatiua. li. 5. fo. 121. co. 2. dub. 4. nu. 217.

Probatio neceſſaria eſt ſuper decem in cauſis vltimarum voluntatum exequendarum. li. 5. fo. 113. co. 2. dub. 4. nu. 140.

Probatio quandoque fit per præſumptionem violentam. lib. 5. fo. 113. co. 1. dub. 4. num. 135.

Probatio nulla maior quam ea, quæ fit per inſtrumenta publica in antiquis. li. 5. fo. 122. co. 1. dub. 4. num. 230.

Probatio adeò eſt neceſſaria in iudicijs, vt ſine ea ſententia ſit nulla ſecundum aliquos. li. 5. fo. 107. co. 2. dub. 4. num. 27. Item in laudo arbitri, vel arbitratoris lati ſine cauſa cognitione ſtatim facto compromiſſo. ibi. num. 29.

Probatio debet fieri eius quod dicitur, aliàs nihil releuet, paria ſunt aliquid non eſſe, & eſſe ſed non probari & non apparere, & debet apparere per probationes, vel præſumptionem legalem conſtando vel dictis teſtium, vel confeſſione partis, vel inſtrumentis vel facti euidentia, vel præſumptione violenta. li. 1. fo. 29. co. 2. ſo. 5. num. 24.

Probatio filiationis quòd ſit difficilis, quando non ſit in quaſi poſſeſſione filiationis. li. 5. fo. 272. co. 2. dub. 4. nu. 213.

Probatio filiationis facilis eſt cùm natus eſt in domo, & viro, & vxore, & vicinis ſcientibus. ibi. num. 213.

Probatio filiationis an ſit difficilis, an facilis, & quomodo. ibi. numero 213.

Probatio quaſi poſſeſſionis, filiationis, vel fraternitatis operatur quoad præparatoria iudiciorum, &c. at non ſufficit ad deciſoria litis, quia, &c. li. 5. fo 119. co. 1. dub. 4. nu. 187.

Probatio, &c. operatur abſq; alia probatione ad obtinendum executionem teſtamenti, &c. ibi. co. 2. nu. 188.

Probatio veri competat, ſubſtitutione pupillari, vel eius aduerſario, contraria ſunt opinio. ibi. num. 199.

Probatio etiam eſt facienda, vt relicta non fiant caduca de ſuperexiſtentia ſubſtit. &c. li. 5. fo. 121. co. 1. dub. 4. nu. 211.

Probatio filiationis eſt multùm difficilis, imò impoſſibilis reſpectu maſculi patris. ibi. co. 2. nu. 213.

Probatio debet fieri per eum, qui dicit hæredem ex ſubſtitutione pupillari. li. 5. fo. 120. co. 1. dub 4. nu. 202.

Probatio melioramentorum debet fieri per teſtes de viſu, non de eorum iudicio aut credulitate. Nec per eos fit talis probatio ſi non exprimunt eas qualitates & circunſtātias eſſe in facto, quibus volunt iura cognoſci & appellari neceſſarias, vtiles, & voluptuarias. li 3. fo. 184. co. 1. ſo. 5. nu. 8.

Probatio fit per famam viciniæ, & per teſtes domeſticos, & affines de his, quæ domi fiunt, & quæ ſunt difficilis probationis. li. 4. fo. 190. co. 1. ſo. 8. num. 68.

Probatio magnum commodum habet, quod eſt in cōſideratione, & æſtimatione. li. 5. fo. 107. co. 1. dub. 4. num. 20.

Probationes qualitatum, vel factorum ſuper affirmatiua, aut negatiua, ad quem ſpectent, an ad actorem, an reum. lib. 5. fo. 126. co. 1. dub. 4. num. 273.

Probationes leuiores quæ ſecundum naturam locorum poſſunt haberi, ſufficiunt. li. 3. fo. 134. co. 2. ſo. 5. nu. 9.

Probationes circa bona petita admittuntur poſt ſententiam, quoties in executione dubitatur de corpore. li. 5. fo. 132. co. 2. dub. 4. num. 346.

Probationes leuiores concedi debent de caſibus longinqui temporis non ſolùm defectu teſtium mortuorum, ſed etiam memoria habilis hominum viuentium. li. 5 fo. 122. co. 2. dub. 4. numero 233.

Probationes dicuntur coniectura à conuerſione diffiniti. lib. 1. fo. 81 co. 1. ſo. 1. num. 5.

Probationes prius ſunt deliberandæ ab eo, qui vult litigare. li. 5. fo. 106 co. 2. dub. 4. num. 3.

Probationes de nouo timore ſubornationis per teſtes vigore cuiuſdam reſeruationis non poſſunt fieri ſuper eiſdem capitulis. li. 5 fo. 133. co. 1. dub. 4. num. 352.

Probationes ſunt de ordine iuſtitiæ commiſſæ arbitrio iudicis, non autem de ordine ſubſtantiali iudicij. li. 5. fol. 107. co. 2. dub. 4. num. 33.

Probationes bonorum teſtatoris, & petitorum fiunt multipliciter. li. 5. fo. 133. co. 2. dub. 4. nu. 354.

Probationes fiunt primò per teſtes de his concludentes etiam de confeſſione extraiudiciali grauatorum. ibi. nu. 355.

Probationes fiunt per diſpoſitionem teſtatoris factam in teſtamento de bonis nominatis, & expreſſis, adeò vt hæres ſine inuentario non poteſt dicere teſtatorem mentitum. ibi. numero 350.

Probationes fiunt etiam cōtra ſingularem ſucceſſorem, maximè ſi talis confeſſio, vel probatio fuerit ante cauſam habitam. ibi. numero 356.

Probationis difficilis caſus nonnulli ſunt, in quibus faciliores et leuiores probationes quæ poſſunt haberi admitti debent, & qui ſint vide. li. 1. fo. 38. co. 2. ſo. 11. num. 6.

Probatoria dilatio a iudice præfixa detur ſua interlocutoria. li. 5. fo. 291. co. 2. du. 4. num. 87.

Probatum, vel factum poſt terminum tendens ad declarationem probatorum in termino valet. li. 5. fol. 108. co. 1. du. 4. numero 47.

Probatum non dicitur, niſi ſit ritè, ſolenniter, & ciuili ordine & modo probatum. li. 5. fo. 107. co. 2. du. 4. nu. 34.

Proceſſus poteſt eſſe nullus defectu mandati, vel perſonarū comparentium. li. 5. fo. 140. co. 1. du. 1. num. 17.

Proceſſus quando dicatur ſeu iudicium inualidum. ibid. co. 2. numero 20.

Proceſſus totus factus vna die eſt nullus. li. 5. fo. 107. co. 2. du. 4. numero 31.

Procurator non poteſt expreſſè renuntiare appellationi, ſecus ſi tacitè, non appellando, vel non proſequendo. li. 2. fo. 162. co. 1. ſo. 5. num. 64.

Prœmium intentionem ambiguam declarat teſtatoris. li. 2. fo. 251. co 2. ſo. 3. num. 39.

Prœmium teſtamēti inſpici debet, vt cauſam diſpoſitionis teſtatoris finalem habeamus. li. 2. fo. 251. co. 1. ſo. 3. nu. 36.

Progenies dicitur propriè vltra nepotes impropriè verò pro filijs, & nepotibus ſumitur in teſtamentis. lib.3.fo.92.co.4.ſo.11.num.60.

Prohibitio teſtatoris ne bona ſua poſſint alicui acquiri ex diſpoſitione legis. li.2.fo.160.co.2.ſo.5.nu.37.

Prohibitio alienationis ſimpliciter facta hæredibus ſuis abſque nominum expreſſione cenſetur facta hæredibus etiam hæredum. li.3.fo.85.co.4.ſo.10.num.7.

Prohibitio alienationis egreditur perſonas filiorum in infinitum ex verbis ſic deſignantibus perpetuum, hæredibus puta deſcendentib. & ſimilibus. li.3.fo.86.co.1.ſo.10.num.9.

Prohibitio à teſtatore facta hæredi, vel legatario ſimpliciter, ne aliquid petat, intelligitur de ea, quæ fit de facto, & non quæ de iure fieret. Bar. contra quòd etiam de ea, quæ fit de iure in vltimis. ſ. voluntatibus. li.4.fo.264.co.2.ſo.2.nu.1.

Prohibitio, ne quis moleſtet ſimpliciter facta, ne inquietet, vel turbet, differt ab ea, ne ſimpliciter petat. ibi. num.2.

Prohibitio etiam non tollit beneficium. l. hac edictali. C. de ſecun. nup. filio contra nouercam. ibi. nu 5.

Prohibitio plures petere. quid & quando operetur in hærede inſtituto in re certa. li.3.fo.62.co.2.ſo.1.1.nu.6.

Prohibitus diſponere in vita & morte non poteſt de re prohibita contrahere neque teſtari. li.2.fo.163.co.2.ſo.7.nu.5.

Prohibitus ex ſtatuto diſponere, poteſt hominis licentia diſponere. li.2.fo.160.co.2.ſo.5.num.38.

Proles dicitur de his omnibus, qui veniunt appellat. liberorum li.3.fo.93.co.1.ſo.11.num.63.

Promiſſio facta per hæredem de ſtando certo teſtamēto cū conſenſu teſtatoris non tenet per aliud teſtamentum factum reuocans illud promiſſū obſeruari. li.1.f.76.co 2.ſo.9.n.19.

Promiſſio facta præſenti & tacenti eſt pactum, non pollicitatio. & hæc communis. li.2.fo.184.co.2.ſo.12.nu.32.

Promiſſum id quod fieri poteſt non quod non poteſt intelligi debet. li.2.fo.227.co.1.dub.2.num.28.

Pronepotes veniunt appellatione nepotū cùm in ſono vocis conueniunt, & maximè vbi in diſpoſitione ſunt hæc verba gradatim, ſucceſſiuè, in perpetuum, & ſimpliciter, etiam in contractibus li.3.fo.121.co.1.ſo.1.nu.59.

Pronomen ſuum, in legato omnis ſuæ ſupellectilis reſtringit legatum ad propriam teſtatoris ſupellectilem, & ad ius ipſius plenum. li.2.fo.302.co.2.ſo.3.num.52.

Propinqui adhibendi actui licet minores 25.an. maiorēs tamē 14. ad contrahendū habiles, ſi læſi ſint, poſſent in integrum reſtitui: ijdem propinqui adhibendi teſtamento conficiendo per teſtatorem ex ſtatuto vel cōtract. ſi denegent intereſſe, poſſunt cogi medio iure. li.2.fo.155.co.1.ſo.4.nu.139.

Propoſitum in mente retentum nihil operatur, & non ſufficit teſtatorem voluiſſe, niſi diſpoſuerit. lib.2. fo.156.co.2.ſo.5. numero 7.

Propria verborum ſignificatio dicitur, quæ conſtat ſic oſtendere prolata verba, & ſignificare per auctoritatem, per etymologiam ſeu vocabuli alluſionem. lib.2.fol. 261. co.1.ſo. 1. numero 255.

Propriè id dicitur, quod ſimpliciter profertur non ſecundum quid, & quod per prius, non poſterius. li.2.fo.265.co.1. numero 258.

Proprietas & vſuſfructus diuerſæ res reputatur. li.3.fo.92 co. 4.ſo.1.num.9.

Proprietatis verborum ſignificatio ex communi vſu fit. lib.2. fo.265.co.2.ſo.3.num.262.

Proteſtationes ſunt quadruplicis ſpeciei, &c. lib.5.fo.304.co. 2.dub.1.num.192.

Prouiſio facta in vno caſu quando ad alium porrigitur caſum. li.2.fo.154.co.1.ſo.4.num.126.

Prouiſio hominis quando faciat ceſſare prouiſionem legis. li.4. fo.162.co.2.ſo.1.num.33.

Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, quando ſunt circa idem. ſecus ſi tendunt ad diuerſa. Vel quando tacita prouiſio eſt maioris effectus, quàm ſit expreſſa. li.2.ibi. numero 72.

Prouiſio teſtatoris facit ceſſare prouiſionem legis etiam canonicæ, non modo legalis. li.2.fo.60.co.1.ſo.5 nu.25.

Proximior grauati, potius quàm teſtatoris attēdi debet, quando teſtator in fideicommiſſo præſtando conſtituit primogēnituram, vt continuò fideicommiſſum perueniat de primogenito in primogenitum, vel ad proximiorem de familia alterius quàm teſtatoris. Tuncq; nepos præfertur patruo. lib. 3.fo.132.co.2.ſo.3.num.42.

Proximior grauati admittitur potius ad fideicommiſſum, quā teſtatoris, quotieſcunq; poteſt apparere ex cōiecturis etiam teſtatorem prædilexiſſe vel intellexiſſe de proximiorib grauati potius quàm de ſuis. vt ſi notarius dicat in teſtamento in prima perſona poſt mortem Franciſci perueniat ad propinquos ſuos, intelligitur de eis grauati. ibi. co.3.nu.44.

Proximior grauati & non teſtatoris præferri debet & ad fideicommiſſum admitti, quando teſtator intra ſuam familiam, & ſuos agnatos eos vocando conſtituit ſucceſſiuum et longæuum fideicommiſſum, de vno in alium, cum tractu temporis in futurum, vt bona non exeant de familia & conſeruentur in agnatione, boniſque iam peruentis ad inſtitutos vel ſubſtitutos agnatos, vnus eorum vbi defecerit proximior gradu atque deficientis, & grauati in fideicom. præferri debet alij proximiori teſtatoris. li 3.fo.132.co.1.ſo. 3.num.38.

Proximior teſtatoris, an proximiori grauati præferatur in petitione fideicommiſſi, varia & ambigua eſt quæſtio multos habēs doctores hincinde: ex diuerſitate tamen perſonarum teſtantium & grauatorum & ſubſtitutionum & caſuum ſecundum auctorem variè iudicatur, & nonnullis caſibus quibus proximior teſtantis præfertur, & de alijs quibus proximior grauati admittitur. lib.3 fol.131. colum.3.ſo. 3. numero 33.

Proximior teſtatoris præferri debet proximiori grauati. quando teſtamentum, vt fit communiter, ſcriptum eſt in tertiam perſonam, & teſtator vocat ad fideicommiſſum agnatos attinentes proximos vel conſanguineos ſuos, propter pronomen ſuos, item ſi dicatur ad propinquiorem conſanguineum de meo nomine, & de meis antiquis, item & clarius quando vocat proximiorem ipſius teſtatoris. ibid. numero 34.

Proximior teſtatoris attenditur, & præferri debet, quando vocat ſimpliciter propinquiorem, proximiorem, vel illum ad quem de iure ſpectat ſucceſſio de ſuo genere vel de ſua parentela, quia de ea teſtatoris in dubio cenſetur, & maximè quando proximior eſt vocatus cum mentione primogenituræ, & de proximo, quia dicatur. ibidem. numero 35.

Proximiores vocati quomodo debent probare ſe tales. lib.5.fo. 124. co.2.dub.4 num.261.

Proximiores grauatorum magis admitti debent ad fideicommiſſum quam illi teſtatoris, quando teſtator mandat certis perſonis nominatis, puta Franſciſco, & Ioanni, & alijs de agnatione vel familia ſuam hæreditatem reſtitui, ea peruenta, ſcilicet ad ipſos nominatos, & his deficientibus, contentione orta inter eos de familia reſpectu teſtatoris & eos reſpectu nominatorum ſeu grauatorum præferri debent, & non illi teſtatoris. lib. 3.fol.132.colum.3.ſolut.3. numero 43.

Proximitas probatur per inſtrumenta publica, & per librū aſtimi baptiſmatis. li.5.fo.122.co.1.dub.4.nu.229.

Proximitas alicuius, quod attendatur tempore adimpletæ conditionis, non teſtamenti fit de voluntate teſtatoris etiā, & econtrà

econtrà quod tempore teſtamenti ſufficiat. li.3. fo.128.co.3.fo.3.num.16.& 17.

Pupillus maior infante ſine tutore poteſt acquirere poſſeſſionem.li.5.fo.30.co.2.dub.3.nu.51.

Q.

QVadriennium quod datur ad petendam reſtitutionem in integrum quando currere incipiat, & quando non incipiat currere niſi a die ſcientiæ, etiam ſi prius fuerint elapſi centum anni.li.3.fo.104.co.2.fo.4.nu.39.

Qualitas perſonæ adiecta, cũ qua perſona nõ naſcitur, vt ſcientia, doctor, ſacerdos, eſt probãda.li.5 f.125.co.2.d.4.n 269.

Qualitas debet verificari adiecta diſpoſitioni, vt locum habeat ſubſtitutio, requirens qualitatem aliquam.ibi.nu.70.

Qualitas ſi eſt de ſubſtantia actionis, vel defenſionis, vtrunque debet probari factũ.ſ.& qualitas, aliàs ſufficit ſimplex factum probari ibi.co.3.nu.271.

Qualitas requiſita pro conditione legati cùm ſemel euenerit conditio ceſſante poſtea qualitate, non tamen variatur interpretatio, vt legatum non ſemper deleatur.li.1.fo.74.co.1.fo.9.num.2.

Qualitas rerum mutatur & ſequitur conditionem perſonarũ, quibus res ipſæ acquiruntur, & ibidem plura de mutatione qualitatis perſonarum.li.1.fo.76.co.1.fo.9.nu.14.

Qualitas perſonæ teſtatoris eſt ſimul eum inſpicienda ſuorum verborum interpretatione. li.2.fo.267.co.1.fo.2.num.301.

Qualitas adiecta conſpicitur quandoq; perſonæ, quandoq; diſpoſitioni.li.5.fo.125.co.2.dub.4.nu.269.

Qualitas perſonarum intellectum dat varijs diſpoſitionibus. li.1.fo.117.co.1 fo 7.num.15.

Qualitates & circunſtantiæ caſuum occurrentes ſunt conſiderandæ.li.2.fo.253.co.2.fo.3.nu.74.

Quantitas certa, & expreſſa legata conſequi interim poteſt, pendente ambiguo non declarato ſuper verbis plus & minus.li.4.fo.209.co.2.fo.5.num.18.

Quantitas taxanda & arbitranda per eos quorum arbitrio per teſtatorem id remittitur, poteſt eſſe ad ſextam partem eius quantitatis quæ verè debita prætenditur, & vltra eſſet læſio, & fieret exceſſus, pro quo datur recurſus ad arbitriũ boni viri, ſ.iudicis, et quandoq; poteſt eſſe quarta pars eius, de quo agitur.ibi.nu.19.

Quantitas dotis incerta vel augenda ita commiſſa alij per teſtatorem poteſt declarari ſoluto etiã matrimonio, & quando per iudicem, etiam quòd ſit vltra certam quantitatem, aliquid plus tamen taxandum poteſt id per alium taxari & per iudicem, & eſt communis opi.ibi.nu.19.

Quantitas & qualitas differunt, nam legatum quantitatis ſuper ea non expreſſa non valet, quod eſt in legato qualitatis, cum partem fundi legando dimidia fundi pars in legato, venit. & de ratione.lib.4.fol.190.colum.2.ſolut.4.numero 7.

Quæſtio aliqua non poteſt congruè diffiniri ac terminari, niſi prius termini intelligantur, & maior difficultas in iure modò eſt bene intelligere in quibus loquantur leges, glo. & doctores, & in quibus terminis loquatur teſtatoris lex. li.3.f.41.co.2.fo.1.nu.3.

Quæſtiones deciduntur per rationes & argumenta in defectũ legum.in proœm.fo.3.co.2.nu.5.

Quod ignoramus iuxta vulgare ponamus, dicunt & Grammatici.li.2.fo.267.co.1.fo.2.num.299.

R.

RAbbi dicitur interpretatũ magiſter. Meſsias dicitur interpretatum Chriſtus, Cephas interpretatur Petrus. li.1.fo.11.co.1.fo.1.num.2.

Ratihabitio ſeu ratificatio geſtorum per falſum procuratorem non valet, cuius tres ſunt caſus.li.5.fo.140.co.2.dub.1.numero 19.

Ratihabitio eſt inualida, quotieſcunque comparens ſine mandato alicuius, vt procurat. ſperãs habere ab eo mandatum cum ratificat.ibi.num.19.

Ratihabitio non valet per eum, qui dixerit ſe habere mandatum, quando talia geſſit, & non habebat, hocq; vitio irreptionis.ibi.co.3.num.20.

Ratio recti ſermonis ſeruari debet, aliàs dicitur interpretatio inepta. & quãdo quæſtio determinari poteſt per rationem recti ſermonis non diſceditur à verbis: & tanta eſt ratio recti ſermonis, quod interpretationem inducit contra voluntatem teſtatoris, ſaltem tacitam, & veriſimilẽ, in eo quod dicitur teſtatorem vocaſſe in ſubſtitutione, quos prædilexit in inſtitutione: et ratione recti ſermonis ius vniuerſalis diſtributiuis reſtringitur. ratio recti ſermonis impedit reſtrictionem illam quæ fit, vt quis cenſeatur minus grauatus, quàm ſit poßibile item illa, quæ fit, quod generalitas refertur ad diſpoſita, & relationem ad præcedentia, ac repetitionem remouet. li.2.fo.244.co.2.fo.2.ſub num.2.3.4.5.6.7.& 8.

Ratio, quæ vnica imaginari poteſt in teſtamento, habetur pro expreſſa.li.1.fo.160.co.1.fo.5.nu.31.

Ratio non debet fieri ad clauſulam habentem claram determinationem.li.2.fo.261.co.1.fo.3 nu.189.

Ratio adiecta in teſtamento manifeſtat cauſam teſtamenti, et animum teſtatoris.li.2.fo.300.co.2.fo.3.nu.15.

Ratio verborũ à teſtatore prolatorum magis attẽditur, quàm verba.ibi.num.15.

Ratio non reſtringit dictum, vbi quis indebitè damnum pateretur, vel indebitè ad lucrum non admitteretur. lib. 2.fo.301.co.1 fo.3.num.27.

Ratio eſt conſideranda in ſtatutis. li.2.fo.160.co.1.fo.5.nu.28.

Ratio vnica eſt anima ipſius ſcripturæ et magis conſiderata quã verba li.3.fo.89.co.1.fo.11.nu.4.

Ratio ceſſat, quando abſurdum & inconueniens reſultaret, idem ſi reſultaret contrarietas, vel repugnantia, & abſurdum, & inconueniens. lib. 2.fol.262.co.1.ſolut.3.numero 203.& 204.

Ratio conſeruandæ agnat. regulariter inducit fideicommiſſum pro maſculis. quod tamen limita, & reſtringe caſibus aliquib.li 3.fo.93.co.3.fo.11.nu.71.

Ratio diuerſitatis, vel conformitatis ad denegandam vel concedendam relationem, eſt ipſa, quæ cõciliat omnia contraria, quæ ex diuerſitate tractatuum ſolui dicuntur, limita vt relatio non fiat ad annullandum actum, ſecus ſi ex relatione reſultaret validitas actus. fo.261.co.1.num.185.186.& 187.

Ratio quæ non eſt generalis dicitur mala ratio. lib.3.fo.41.co.3.fo.7.num.7.

Ratio magis attenditur in diſpoſitione legis, & in diſpoſitione hominis magis attenditur voluntas maximè in diſpoſitione teſtatoris, in teſtamentis enim non conſideratur ratio tacita, ſed ſolum verba.li.3.fo.89.co.3.fo.11.nu.6.

Ratio, vel cauſa diſpoſitionis vbi non ſit expreſſa, & vnica tantum aſsignari poßit pro expreſſa habetur, etiam in vltimis voluntatibus: ex qua ratione fit interpretatio intellectiuã, non expreßiua, ita eſt ratio comprehenſiua, & non extenſiua, quæ fit ex vna ratione diſpoſitionis; & eius mente: & ſi non extat vnica tantum ratio, & alia aſsignari poßit, nõ fit extenſio, nec intellectiua interpretatio habet locum, & dicenti, vnicam tantum rationem adeſſe, incumbit probatio: nec dici poteſt quod ſit vnica ratio, niſi ſit expreſſa. lib.2.fol.290.colum.1.ſolutio.2.numero 106.107.108.109.& 110.

Rationale coarctans præcedens reſtringit vniuerſale, etiam in cauſa,

cauſa, vel ratione tacita & coniecturata. vbi limit. & ampliat. li.2.fo.300.co.2.ſo.3.nu.18.19.cum ſeq.

Regula, ſi non valet quod ago, vt ago; debet valere omni meliori modo. li.2.fo.219.co.1.ſo.4.nu.7.

Regula, ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, intelligitur non ſolùm pro parte eorum, ſed etiam pro parte temporis, vt id tempus de medio ſubducatur. li.3.ſo.306.co.2.ſo.1.nu.11.

Regula eſt, cuilibet teſtari poſſe permiſſum niſi prohibeatur: permiſſa autem cenſentur omnia quæ non ſunt prohibita. li.2.fo.144.co.2.ſo 4.nu.34.& 35.

Regula dari non poteſt ſuper difformibus quæ communis ſit, ſed oportet ſigillatim capi & diſtingui. li. 3. fo. 53.co.3.ſo.5.numero 65.

Regula, non curamus de modo, dummodo habeamus effectum, intelligitur demum, niſi modus ſit prohibitus, vel ſit de ſubſtantia ſicut effectus, vt de modo iudiciario. Non enim ſufficeret habere effectum iuſtæ ſententiæ, niſi per modum debitum iudiciarium prolata fuiſſet. li.1.fo.135.co.2.ſo.14.numero 38.

Regulare eſt, quod reperitur in teſtamento ſcriptum, præſumatur de voluntate teſtatoris appoſitatum. li.2.f.173.co.1.ſo.10.numero 57.

Regulæ duæ vna quod argum. de vltimis voluntatibus ad contractus: altera, quòd argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, differentias inter vtranque remiſſiuè. li.2.fo.138.co.2.ſo.3.num.9.

Regulæ iuris ſunt ſeruandæ, ſi abeſt error, & quandoq; faciunt recedi à verbis & à mente teſtatoris, & nunquam eſt conſulendum contra conſcientiam & in caſu variationis opinionum doctorum, cui opinioni magis ſit ſtandum. lib.1.ſo.73.co.2.ſo.8.num.18.

Regulæ duæ videntur eſſe in hac ſpecie interpretandarum vltimarum voluntatum ſibi contraria, prima, quòd in diſpoſitionibus vel conditionibus teſtamentarijs non curatur de modo dummodo habeatur effectus, vel nihil referre quid ex æquipollentibus fiat, altera, quòd conditiones debent impleri in forma ſpecifica, quomodo intelligantur & concordentur vide ibidem latè, &c. li.1.fo.132.co.2.ſo.14.nu.22.

Relata teſtatoris mens dicitur, quando de ea non conſtat per verba, ſed ſequitur mens ad aliud diſpoſitum expreſſum, & habetur pro expreſſa, ac plura vide ibi. de relatis, et relatione, & ad quos quid referri poſſit. lib.2.fol. 293. co.2.& fo.294.co.1.ſo.1.nu.186.vſq; ad 190.& 191.

Relatio doctrinæ ponderanda eſt, & non opinio doctorum, & non quis dicat, ſed quid dicatur attendendum. li.1.fo 71.co.2.ſo.8.num.5.

Relatio in dubio fieri debet ad perſonas in oratione poſitas diſpoſitiuè, & non enuntiatiuè, & conditionaliter, ac plura de relatione vide li. 2.fo.297.co.1.& 2.& fo.298.co.1.ſo.1.nu.255.& ſubſeq. vſq; ad num.270.

Relatio fit, vbi teſtator mandat credi ſuo libro, vt memoriali, quoad legata facta, quæ ſint, & quibus velit ſolui habita ſcilicet relatione ad librum, verificato libro, per comparationem librorum, vel ſcripturæ, vel alijs argumentis, amplia non modò ſi ſe referat ad ſcripturam, ſed etiam ſi legando ſe referat ad conſuetudinem aliquam, exemplificat. li. 2.fo.296.co.1.ſo.1.nu 236.237.& 238.

Relatio ceſſat, vbi fieret correctio eorum, ad quæ ipſa fieret relatio, amplia etiam quando ex ipſa relatione induceretur iuris communis correctio, & ſtatutorum. li.2 fo.261.co.1.ſo.3.nu.185.186.187.& 188.

Relatio non fit ad ea, quæ acceſſoriè incidenter, cauſa demonſtrationis tantùm ſunt poſita in oratione, in dubio. li. 2.fo.261.co.2.ſo.3.num.190.

Relatio non habet locũ, quando proprietas repugnat, & quando habetur rectitudo & intentio iuris, nec ad extrema fit relatio, nec quando diſponentis intentio haberet locum ſine alia relatione. li.2.fol.262.co.1. & 2.ſo.3.num. 208.209.210.211.

Relatio nihil operatur, vbi non apparet de relato. lib.2.ſo.291.co.1.ſo.1.num.246.

Relatio fit ad proxima non remota, quando poteſt reddi ratio, quòd magis ad proxima referatur, aliàs fit relatio ad omnia præcedentia etiam remota, ad quæ poteſt referri, & quando eſt eadem ratio. li.2.fo.297.co.1.ſo.1.num.251.252.& 253.

Relatio non procedit ad ea, quæ eſſent contra intentionem diſponentis li.2.fo.262.co.1.ſo.3.nu.200.

Relatio fit ad remota ita dictante ratione, in quib. diſponentis intentio poſſit operari. ibi. nu.201.

Relatio ex dictione in dictis bonis, fit ad omnia bona cum qualitate ſubſtitutionis tam circa alias perſonas ipſis bonis adſcriptæ. li.2.fo.295.co.1.ſo.1.nu.213.

Relatio etiam fit ex dictione prænominatorum ad nominatos nomine collectiuo. & ſi dicatur dictis filijs, cùm ſolùm maſculi fuerint nominati facit excludi relationem ad fœminas. ibi. num.224.225.

Relatio fit per dictionẽ hæredes ſuprà ſcripti, ad eos, qui poſſunt intelligi, & de dictione dictorum ſuorum hæredum & filiorum. ibi. num.226.

Relatio non fit ex dictione infra ſcriptos eius hæredes ad nepotẽ ex filio præmortuo, idem de dictione, dictis eius filijs fieri relationem ad nominatos nomine proprio, nec venire nepotes. ibi. co.2.num.227.

Relatio etiam fit per orationem relatiuam, vt quãdo teſtator, vel circa perſonas, vel res, vel modum ſe refert ad teſtamentum patris, vel aliorum, vel etiam ſcripturam, exemplificat. ibi. num 230.

Relatio ad aliam ſcripturam quicquid ſit in alia expreſſum, expreſſum dici, cum omnibus ſuis qualitatibus in ſcriptura referente tam inſtitutione hæredum, quàm in legatis. ibi. fo.296.co.1.num.232.

Relatiuum alios, ampliat legatum. lib.2. fol.288.col.1. ſolu.2. num.53.

Relatiuum reddit cõditionale tantùm ſuum antecedens quod reſpicit, ſiue eſt ſubſtantia, ſiue qualitas, ſiue accidens ſit diſpoſitionis. li.1.fo.62.co.2.ſo.12.nu.7.

Relatiuum quis vel qui eſt ſubſtantia, quandoque ſtat demonſtratiuè, quandoq; determinatiuè, ſeu reſtrictiuè poſitum ſine copula, & ampliatiuè poſitum cum copula, & quando ſtat demonſtratiuè, ſi demonſtratio ſit falſa no vitiat, quando reſtrictiuè, ſolum reſtringit ſuum antecedẽs & non plura. lib.2.fol.297.colum.1. ſolut.1. numero 247.248.249.& 250.

Relicta ſub die, aut conditione, peti non poſſunt, niſi venerit dies, aut conditio impleta fuerit, & adita hæreditate. li.5.fo.64.co.2.dub.2.num.90.

Relegato poteſt imponi pœna publicationis bonorum, ob quam teſtamenti factionẽ non amittit. li.2.f.215.co.1.ſo.1.nu.23.

Relictum factum, bonorũ alicui extraneo, ſi arma, cognomen, ac nomen domus teſtatoris deferat pro conſeruanda agnatione eius tam conſumpta valet, & quando priuaretur non implendo legatarius aut fideicommiſſarius voluntatem teſtatoris, & quanto tempore poſſit tardare, & quid ſi per eum non ſteterit, ſed per alios illum ſic non vocantes. lib.3.fo.100.co.3.ſo.3.num.22.

Relictum factum ab vxore matrimonio prohibito, non tenet. limita. ſi vxor non ſcienter d. matrimonium illegitimum contraxerit, & in dubio ignorantia præſumitur: amplius limita, ſecus eſſe è conuerſo, ſi maritus vxori legat. libro 2. fol.235.col.2.ſo.2.num. 104.105.& 106.

econtrà quod tempore teſtamenti ſufficiat. li.3. ſo.128.co.3.ſo.3.num.16.& 17.

Pupillus maior infante ſine tutore poteſt acquirere poſſeſſionem.li.5.ſo.30.co.2.dub.3.nu.51.

Q.

QVadriennium quod datur ad petendam reſtitutionem in integrum quando currere incipiat, & quando non incipias currere niſi à die ſcientiæ, etiam ſi prius fuerint elapſi centum anni.li.3.ſo.104.co.2.ſo.4.nu.39.

Qualitas perſonæ adiecta, cũ qua perſona nõ naſcitur, vt ſcientia, doctor, ſacerdos, eſt probãda.li.5 ſ.125.co.2.d.4.n 269.

Qualitas debet verificari adiecta diſpoſitioni, vt locum habeat ſubſtitutio, requirens qualitatem aliquam.ibi.nu.70.

Qualitas ſi eſt de ſubſtantia actionis, vel defenſionis, vtrunque debet probari factũ.ſ.& qualitas, aliàs ſufficit ſimplex factum probari.ibi.co.3.nu.271.

Qualitas requiſita pro conditione legati cùm ſemel euenerit conditio ceſſante poſtea qualitate, non tamen variatur interpretatio, vt legatum non ſemper deleatur.li.1.ſo.74.co.1.ſo.9.num.2.

Qualitas rerum mutatur & ſequitur conditionem perſonarũ, quibus res ipſæ acquiruntur, & ibidem plura de mutatione qualitatis perſonarum.li.1.ſo.76.co.1.ſo.9.nu.14.

Qualitas perſonæ teſtatoris eſt multum inſpicienda ſuorum verborum interpretatione. li.2.ſo.267.co.1.ſo.2.num.301.

Qualitas adiecta conſpicitur quandoq; perſonæ, quandoq; diſpoſitioni.li.5.ſo.125.co.2.dub.4.nu.269.

Qualitas perſonarum intellectum dat varijs diſpoſitionibus. li.1.ſo.117.co.1 ſo 7.num.15.

Qualitates & circunſtantiæ caſuum occurrentes ſunt conſiderandæ.li.2.ſo.253.co.2.ſo.3.nu.74.

Quantitas certa, & expreſſa legata conſequi interim poteſt, pendente ambiguo non declarato ſuper verbis plus & minus.li.4.ſo.209.co.2.ſo.5.num.18.

Quantitas taxanda & arbitranda per eos quorum arbitrio per teſtatorem id remittitur, poteſt eſſe ad ſextam partem eius quantitatis quæ verè debita prætenditur, & vltra eſſet læſio, & fieret exceſſus, pro quo datur recurſus ad arbitriũ boni viri, ſ.iudicis, et quandoq; poteſt eſſe quarta pars eius, de quo agitur.ibi.nu.19.

Quantitas dotis incertæ vel augendæ ita commiſſa alij per teſtatorem poteſt declarari ſoluto etiã matrimonio, & quando per iudicem, etiam quòd ſit vltra certam quantitatem, aliquid plus tamen taxandum poteſt id per alium taxari & per iudicem, & eſt communis opi.ibi.nu.19.

Quantitas & qualitas differunt, nam legatum quantitatis ſuper ea non expreſſa non valet, quod eſt in legato qualitatis, cum partem fundi legando dimidia fundi pars in legato venit.& de ratione.lib.4.ſol.190.colum.2.ſolut.4.numero 7.

Quæſtio aliqua non poteſt congruè diffiniri ac terminari, niſi prius termini intelligantur, & maior difficultas in iure modo eſt bene intelligere in quibus loquantur leges.glo.& doctores, & in quibus terminis loquatur teſtatoris lex. li.3.ſ.41.co.2.ſo.1.nu.3.

Quæſtiones deciduntur per rationes & argumenta in defectũ legum.in proœm.ſo.3.co.2.nu.5.

Quod ignoramus iuxta vulgare ponamus, dicunt & Grammatici.li.2.ſo.267.co.1.ſo.2.num.299.

R.

RAbbi dicitur interpretatũ magiſter, Meſſias dicitur interpretatum Chriſtus, Cephas interpretatur Petrus. li.1.ſo.11.co.1.ſo.1.num.2.

Ratihabitio ſeu ratificatio geſtorum per falſum procuratorem non valet, cuius tres ſunt caſus.li.5.ſo.140.co.2.dub.1.numero 19.

Ratihabitio eſt inualida, quotieſcunque comparens ſine mandato alicuius, vt procurat. ſperãs habere ab eo mandatum cum ratificat.ibi.num.19.

Ratihabitio non valet per eum, qui dixerit ſe habere mandatum, quando talia geſſit, & non habebat, hocq; vitio irreptionis.ibi.co.3.num.20.

Ratio recti ſermonis ſeruari debet, aliàs dicitur interpretatio inepta. & quãdo quæſtio determinari poteſt per rationem recti ſermonis non diſceditur à verbis: & tanta eſt ratio recti ſermonis, quod interpretationem inducit contra voluntatem teſtatoris, ſaltem tacitam, & veriſimilẽ, in eo quod dicitur teſtatorem vocaſſe in ſubſtitutione, quos prædilexit in inſtitutione: et ratione recti ſermonis ius vniuerſalis diſtributiua reſtringitur. ratio recti ſermonis impedit reſtrictionem illam quæ ſit, vt quis cenſeatur minus grauatus, quàm ſit poſſibile. item illa, quæ ſit, quod generalitas refertur ad diſpoſita, & relationem ad præcedentia ac repetitionem remouet. li.2.ſo.244.co.2.ſo.2.ſub num.2.3.4.5.6.7.& 8.

Ratio, quæ vnica imaginari poteſt in teſtamento, habetur pro expreſſa.li.1.ſo.160.co.1.ſo.5.nu.31.

Ratio non debet fieri ad clauſulam habentem claram determinationem.li.2.ſo.261.co.1.ſo.3 nu.189.

Ratio adiecta in teſtamento manifeſtat cauſam teſtamenti, et animum teſtatoris.li.2.ſo.300.co.2.ſo.3.nu.15.

Ratio verborũ à teſtatore prolatorum magis attẽditur, quàm verba.ibi.num.15.

Ratio non reſtringit dictum, vbi quis indebitè damnum pateretur, vel indebitè ad lucrum non admitteretur. lib. 2.ſo.301.co.1 ſo.3.num.27.

Ratio eſt conſideranda in ſtatutis. li.2.ſo.160.co.1.ſo.5.nu.28.

Ratio vnica eſt anima ipſius ſcripturæ et magis conſiderata quã verba li.3.ſo.89.co.1.ſo.11.nu.4.

Ratio ceſſat, quando abſurdum & inconueniens reſultaret, idem ſi reſultaret contrarietas, vel repugnantia, & abſurdum, & inconueniens. lib. 2.ſol. 262.co.1.ſolut.3.numero 203.& 204.

Ratio conſeruandæ agna. regulariter inducit fideicommiſſum pro maſculis. quod tamen limita, & reſtringe caſibus aliquib.li.3.ſo.93.co.3.ſo.11.nu.71.

Ratio diuerſitatis, vel conformitatis ad denegandam vel concedendam relationem, eſt ipſa, quæ cõciliat omnia contraria, quæ ex diuerſitate tractatuum ſolui dicuntur, limita vt relatio non fiat ad annullandum actum, ſecus ſi ex relatione reſultaret validitas actus. ſo.261. co. 1.num. 185.186.& 187.

Ratio quæ non eſt generalis dicitur mala ratio. lib.3.ſo.41.co.3.ſo.7.num.7.

Ratio magis attenditur in diſpoſitione legis, & in diſpoſitione hominis magis attenditur voluntas maximè in diſpoſitione teſtatoris, in teſtamentis enim non conſideratur ratio tacita, ſed ſolum verba.li.3.ſo.89.co.3.ſo.11.nu.6.

Ratio, vel cauſa diſpoſitionis vbi non ſit expreſſa, & vnica tantum aſſignari poſſit pro expreſſa habetur, etiam in vltimis voluntatibus: ex qua ratione ſit interpretatio intellectiuã, non expreſſiua, ita eſt ratio comprehenſiua, & non extenſiua, quæ ſit ex vna ratione diſpoſitionis, & eius mente: & ſi non extat vnica tantum ratio.& alia aſſignari poſſit, nõ ſit extenſio, nec intellectiua interpretatio habet locum, & dicenti, vnicam tantum rationem adeſſe, incumbit probatio: nec dici poteſt quod ſit vnica ratio, niſi ſit expreſſa. lib. 2.ſol. 290. colum. 1.ſolutio.2.numero 106.107.108.109.& 110.

Rationale coarctans præcedens reſtringit vniuerſale, etiam in

cauſa, vel ratione tacita & coniecturata. vbi limit. & ampliat. li. 2. ſo. 300. co. 2. ſo. 3. nu. 18. 19. cum ſeq.

Regula, ſi non valet quod ago, vt ago, debet valere omni meliori modo. li. 2. ſo. 219. co. 1. ſo. 4. nu. 7.

Regula, ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, intelligitur non ſolùm pro parte eorum, ſed etiam pro parte temporis. vt id tempus de medio ſubducatur. li. 3. ſo. 306. co. 2. ſo. 1. nu. 11.

Regula eſt, cuilibet teſtari poſſe permiſſum niſi prohibeatur: permiſſa autem cenſentur omnia quæ non ſunt prohibita. li. 2. ſo. 144. co. 2. ſo. 4. nu. 34. & 35.

Regula dari non poteſt ſuper difformibus quæ communis ſit, ſed oportet ſigillatim capi & diſtingui. li. 3. ſo. 53. co. 3. ſo. 5. numero 65.

Regula, non curamus de modo, dummodo habeamus effectum, intelligitur demum, niſi modus ſit prohibitus, vel ſit de ſubſtantia ſicut effectus, vt de modo iudiciario. Non enim ſufficeret habere effectum iuſtæ ſententiæ, niſi per modum debitum iudiciarium prolata fuiſſet. li. 1. ſo. 135. co. 2. ſo. 14. numero 38.

Regulare eſt, quod reperitur in teſtamento ſcriptum, præſumatur de voluntate teſtatoris appoſitum. li. 2. ſ. 173. co. 1. ſo. 10. numero 57.

Regulæ duæ vna quod argum. de vltimis voluntatibus ad contractum: altera, quòd argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, differentias inter vtranque remiſſiuè. li. 2. fo. 138. co. 2. ſo. 3. num. 9.

Regulæ iuris ſunt ſeruandæ, ſi abeſt error, & quandoq; faciunt recedi à verbis & à mente teſtatoris, & nunquam eſt conſulendum contra conſcientiam & in caſu variationis opinionum doctorum, cui opinioni magis ſit ſtandum. lib. 1. ſo. 73. co. 2. ſo. 8. num. 18.

Regulæ duæ videntur eſſe in hac ſpecie interpretandarum vltimarum voluntatum ſibi contrariæ, prima, quòd in diſpoſitionibus vel conditionibus teſtamentarijs non curatur de modo dummodo habeatur effectus, vel nihil referre quid ex æquipollentibus fiat, altera, quòd conditiones debent impleri in forma ſpecifica, quomodo intelligantur & concordentur vide ibidem latè, &c. li. 1. fo. 132. co. 2. ſo. 14. nu. 22.

Relata teſtatoris mens dicitur, quando de ea non conſtat per verba, ſed ſequitur mens ad aliud diſpoſitum expreſſum, & habetur pro expreſſa, ac plura vide ibi. de relatis, et relatione, & ad quos quid referri poſſit. lib. 2. fol. 293. co. 2. & ſo. 294. co. 1. ſo. 1. nu. 186. vſq; ad 190. & 191.

Relatio doctrinæ ponderanda eſt. & non opinio doctorum, & non quis dicat, ſed quid dicatur attendendum. li. 1. ſo 71. co. 2. ſo. 8. num. 5.

Relatio in dubio fieri debet ad perſonas in oratione poſitas diſpoſitiuè. & non enuntiatiuè, & conditionaliter, ac plura de relatione vide li. 2. ſo. 297. co. 1. & 2. & ſo. 298. co. 1. ſo. 1. nu. 255. & ſubſeq. vſq; ad num. 270.

Relatio fit, vbi teſtator mandat credi ſuo libro, vt memoriali, quoad legata facta, quæ ſint, & quibus velit ſolui habita ſcilicet relatione ad librum, verificato libro, per comparationem librorum, vel ſcripturæ, vel alijs argumentis, amplia non modò ſi ſe referat ad ſcripturam, ſed etiam ſi legando ſe referat ad conſuetudinem aliquam, exemplificat. li. 2. fo. 296. co. 1. ſo. 1. nu. 236. 237. & 238.

Relatio ceſſat, vbi fieret correctio eorum, ad quæ ipſa fieret relatio, amplia etiam quando ex ipſa relatione induceretur iuris communis correctio, & ſtatutorum. li. 2 fo. 261. co. 1. ſo. 3. nu. 185. 186. 187. & 188.

Relatio non fit ad ea, quæ acceſſoriè incidenter, cauſa demonſtrationis tantùm ſunt poſita in oratione, in dubio. li. 2. ſo. 261. co. 2. ſo. 3. num. 190.

Relatio non habet locũ, quando proprietas repugnat, & quando habetur rectitudo & intentio iuris, nec ad extrema fit relatio, nec quando diſponentis intentio haberet locum ſine alia relatione. li. 2. ſol. 262. co. 1. & 2. ſo. 3. num. 208. 209. 210. 211.

Relatio nihil operatur, vbi non apparet de relato. lib. 2. ſo. 291. co. 1. ſo. 1. num. 246.

Relatio fit ad proxima non remota, quando poteſt reddi ratio, quàd magis ad proxima referatur, aliàs fit relatio ad omnia præcedentia etiam remota, ad quæ poteſt referri, & quando eſt eadem ratio. li. 2. ſo. 297. co. 1. ſo. 1. num. 251. 252. & 253.

Relatio non procedit ad ea, quæ eſſent contra intentionem diſponentis li. 2. ſo. 262. co. 1. ſo. 3. nu. 200.

Relatio fit ad remota ita dictante ratione, in quib. diſponentis intentio poſſit operari. ibi. nu. 201.

Relatio ex dictione in dictis bonis, fit ad omnia bona cum qualitate ſubſtitutionis tam circa alias perſonas ipſis bonis adſcriptæ. li. 2. ſo. 295. co. 1. ſo. 1. nu. 213.

Relatio etiam fit ex dictione prænominatorum ad nominatos nomine collectiuo. & ſi dicatur dictis filijs, cùm ſolùm maſculi fuerint nominati facit excludi relationem ad fœminas. ibi. num. 224. 225.

Relatio fit per dictionẽ hæredes ſuprà ſcripti, ad eos, qui poſſunt intelligi, & de dictione dictorum ſuorum hæredum & filiorum. ibi. num. 226.

Relatio non fit ex dictione infra ſcriptos eius hæredes ad nepotẽ ex filio præmortuo, idem de dictione, dictis eius filijs fieri relationem ad nominatos nomine proprio, nec venire nepotes. ibi. co. 2. num 227.

Relatio etiam fit per orationem relatiuam, vt quãdo teſtator, vel circa perſonas, vel res, vel modum ſe refert ad teſtamentum patris, vel aliorum, vel etiam ſcripturam, exemplificat. ibi. num 230.

Relatio ad aliam ſcripturam quicquid ſit in alia expreſſum, expreſſum dici, cum omnibus ſuis qualitatibus in ſcriptura referente tam inſtitutione hæredum, quàm in legatis. ibi. ſo. 296. co. 1. num. 232.

Relatiuum alios, ampliat legatum. lib. 2. fol. 288. col. 1. ſolu. 2. num. 53.

Relatiuum reddit cõditionale tantùm ſuum antecedens quod reſpicit, ſiue eſt ſubſtantia, ſiue qualitas, ſiue accidens ſit diſpoſitionis. li. 1. ſo. 62. co. 2. ſo. 12. nu. 7.

Relatiuum quis vel qui eſt ſubſtantiæ, quandoque ſtat demonſtratiuè. quandoq; determinatiuè, ſeu reſtrictiuè poſitum ſine copula. & ampliatiuè poſitum cum copula, & quando ſtat demonſtratiuè. ſi demonſtratio ſit falſa nõ vitiat. quando reſtrictiuè. ſolum reſtringit ſuum antecedẽs & non plura. lib. 2. ſol. 297. colum. 1. ſolut. 1. numero 247. 248. 249. & 250.

Relicta ſub die, aut conditione, peti non poſſunt, niſi venerit dies, aut conditio impleta fuerit, & adita hæreditate. li. 5. ſo. 64. co. 2. dub. 2. num. 90.

Relegato poteſt imponi pœna publicationis bonorum, ob quam teſtamenti factionẽ non amittit. li. 2. ſ. 215. co. 1. ſo. 1. nu. 23.

Relictum factum, bonorũ alicui extraneo, ſi arma, cognomen, ac nomen domus teſtatoris deferat pro conſeruanda agnatione eius iam conſumpta valet, & quando priuaretur non implendo legatarius aut fideicommiſſarius voluntatem teſtatoris, & quanto tempore poſſit tardare, & quid ſi per eum non ſteterit, ſed per alios illum ſic non vocantes. lib. 3. ſo. 100. co. 3. ſo. 3. num. 22.

Relictum factum ab vxore matrimonio prohibito, non tenet. limita. ſi vxor non ſcienter d. matrimonium illegitimum contraxerit, & in dubio ignorantia præſumitur: amplius limita, ſecus eſſe è conuerſo, ſi maritus vxori legat. libro 2. ſol. 235. col. 2. ſo. 2. num. 104. 105. & 106.

econtrà quod tempore teſtamenti ſufficiat. li.3. fo.128.co. 3.ſo.3.num.16.& 17.

Pupillus maior infante ſine tutore poteſt acquirere poſſeſſionem.li.5.ſo.30.co.2.dub.3.nu.51.

Q.

QVadriennium quod datur ad petendam reſtitutionem in integrum quando currere incipiat, & quando non incipiat currere niſi a die ſcientiæ,etiam ſi prius fuerint elapſi centum anni.li.3.fo.104.co.2.ſo.4.nu.39.

Qualitas perſonæ adiecta,cũ qua perſona nõ naſcitur,vt ſcientia,doctor,ſacerdos,eſt probãda.li.5 f.125.co.2.d.4.n 269.

Qualitas debet verificari adiecta diſpoſitioni,vt locum habeat ſubſtitutio,requirens qualitatem aliquam.ibi.nu.70.

Qualitas ſi eſt de ſubſtantia actionis,vel defenſionis, vtrunque debet probari factũ.ſ.& qualitas, aliàs ſufficet ſimplex factum probari ibi.co.3.nu.271.

Qualitas requiſita pro conditione legati cùm ſemel euenerit conditio ceſſante poſtea qualitate, non tamen variatur interpretatio,vt legatum non ſemper deleatur.li.1.fo.74.co. 1.ſo.9.num.2.

Qualitas rerum mutatur & ſequitur conditionem perſonarũ, quibus res ipſæ acquiruntur,& ibidem plura de mutatione qualitatis perſonarum.li.1.fo.76.co.1.ſo.9.nu.14.

Qualitas perſonæ teſtatoris eſt multum inſpicienda ſuorum verborum interpretatione. li.2.fo.267.co.1.ſo.2.num.301.

Qualitas adiecta conſpicitur quandoq; perſonæ, quandoq; diſpoſitioni.li.5.fo.125.co.2.dub.4.nu.269.

Qualitas perſonarum intellectum dat varijs diſpoſitionibus. li.1.fo.117.co.1 ſo 7.num.15.

Qualitates & circunſtantiæ caſuum occurrentes ſunt conſiderandæ.li.2.fo.253.co.2.ſo.3.nu.74.

Quantitas certa, & expreſſa legata conſequi interim poteſt, pendente ambiguo non declarato ſuper verbis plus & minus.li.4.fo.209.co.2.ſo.5.num.18.

Quantitas taxanda & arbitranda per eos quorum arbitrio per teſtatorem id remittitur, poteſt eſſe ad ſextam partem eius quantitatis quæ verè debita prætenditur,& vltra eſſet læſio,& fieret exceſſus, pro quo datur recurſus ad arbitriũ boni viri.ſ.iudicis,et quandoq; poteſt eſſe quarta pars eius, de quo agitur.ibi.nu.19.

Quantitas dotis incerta vel augenda ita commiſſa alij per teſtatorem poteſt declarari ſoluto etiã matrimonio, & quando per iudicem, etiam quòd ſit vltra certam quantitatem, aliquid plus tamen taxandum poteſt id per alium taxari & per iudicem,& eſt communis opi.ibi.nu.19.

Quantitas & qualitas differunt, nam legatum quantitatis ſuper ea non expreſſa non valet,quod eſt in legato qualitatis,cum partem fundi legando dimidia fundi pars in legato,venit.& de ratione.lib.4.ſol.190.colum.2.ſolut.4.numero 7.

Quæſtio aliqua non poteſt congruè diffiniri ac terminari,niſi prius termini intelligantur,& maior difficultas in iure modò eſt bene intelligere in quibus loquantur leges.glo.& doctores,& in quibus terminis loquatur teſtatoris lex. li.3.f. 41.co.2.ſo.1.nu.3.

Quæſtiones deciduntur per rationes & argumenta in defectũ legum.in proœm.fo.3.co.2.nu.5.

Quod ignoramus iuxta vulgare ponamus,dicunt & Grammatici.li.2.fo.267.co.1.ſo.2.num.299.

R.

RAbbi dicitur interpretatũ magiſter. Meſſias dicitur interpretatum Chriſtus, Cephas interpretatur Petrus. li. 1.fo.11.co.1.ſo.1.num.2.

Ratihabitio ſeu ratificatio geſtorum per falſum procuratorem non valet,cuius tres ſunt caſus.li.5.fo.140.co.2.dub.1.numero 19.

Ratihabitio eſt inualida,quotieſcunque comparens ſine mandato alicuius,vt procurat. ſperãs habere ab eo mandatum cum ratificat.ibi.num.19.

Ratihabitio non valet per eum, qui dixerit ſe habere mandatum,quando talia geſſit, & non habebat, hocq; vitio irreptionis.ibi.co.3.num.20.

Ratio recti ſermonis ſeruari debet, aliàs dicitur interpretatio inepta, & quãdo quæſtio determinari poteſt per rationem recti ſermonis non diſceditur à verbis:& tanta eſt ratio recti ſermonis,quod interpretationem inducit contra voluntatem teſtatoris,ſaltem tacitam, & veriſimilẽ, in eo quod dicitur teſtatorem vocaſſe in ſubſtitutione,quos prædilexit in inſtitutione:et ratione recti ſermonis ius vniuerſalis diſtributiuus reſtringitur. ratio recti ſermonis impedit reſtrictionem illam quæ ſit, vt quis cenſeatur minus grauatus, quàm ſit poſſibile.item illa,quæ ſit,quod generalitas refertur ad diſpoſita, & relationem ad præcedentia,ac repetitionem remouet. li.2.fo.244.co.2.ſo.2.ſub num.2.3.4.5. 6.7.& 8.

Ratio,quæ vnica imaginari poteſt in teſtamento, habetur pro expreſſa.li.2.fo.160.co.1.ſo.5.nu.31.

Ratio non debet fieri ad clauſulam habentem claram determinationem.li.2.fo.261.co.1.ſo.3 nu.189.

Ratio adiecta in teſtamento manifeſtat cauſam teſtamenti,et animum teſtatoris.li.2.fo.300.co.2.ſo.3.nu.15.

Ratio verborũ à teſtatore prolatorum magis attẽditur, quàm verba.ibi.num.15.

Ratio non reſtringit dictum, vbi quis indebitè damnum pateretur,vel indebitè ad lucrum non admitteretur. lib. 2.fo. 301.co.1 ſo.3.num.27.

Ratio eſt conſideranda in ſtatutis. li.2.fo.160.co.1.ſo.5.nu.28.

Ratio vna eſt anima ipſius ſcripturæ et magis conſiderata quã verba li.3.fo.89.co.1.ſo.11.nu.4.

Ratio ceſſat, quando abſurdum & inconueniens reſultaret,idem ſi reſultaret contrarietas. vel repugnantia, & abſurdum,& inconueniens. lib. 2.ſol.262.co.1.ſolut.3.numero 203.& 204.

Ratio conſeruandæ agnationis regulariter inducit fideicommiſſum pro maſculis. quod tamen limita, & reſtringe caſibus aliquib.li 3.fo.93.co.3.ſo.11.nu.71.

Ratio diuerſitatis,vel conformitatis ad denegandam vel concedendam relationem, eſt ipſa, quæ cõciliat omnia contraria,quæ ex diuerſitate tractatuum ſolui dicuntur, limita vt relatio non fiat ad annullandum actum, ſecus ſi ex relatione reſultaret validitas actus. fo.261. co.1.num.185.186. & 187.

Ratio quæ non eſt generalis dicitur mala ratio. lib.3.fo.41.co. 3.ſo.7.num.7.

Ratio magis attenditur in diſpoſitione legis, & in diſpoſitione hominis magis attenditur voluntas maximè in diſpoſitione teſtatoris, in teſtamentis enim non conſideratur ratio tacita,ſed ſolum verba.li.3.fo.89.co.3.ſo.11.nu.6.

Ratio,vel cauſa diſpoſitionis vbi non ſit expreſſa, & vnica tantum aſſignari poſſit pro expreſſa habetur, etiam in vltimis voluntatibus:ex qua ratione ſit interpretatio intellectiua, non expreſſiua,ita eſt ratio comprehenſiua,& non extenſiua,quæ ſit ex vna ratione diſpoſitionis, & eius mente:& ſi non extat vnica tantum ratio,& alia aſſignari poſſit,nõ ſit extenſio,nec intellectiua interpretatio habet locum,& dicenti,vnicam tantum rationem adeſſe, incumbit probatio:nec dici poteſt quod ſit vnica ratio,niſi ſit expreſſa. lib. 2. ſol. 290. colum. 1.ſolutio.2.numero 106.107.108.109. & 110.

Rationale coarctans præcedens reſtringit vniuerſale, etiam in cauſa,

cauſa, vel ratione tacita & coniecturata. vbi limit. & ampliat. li.2.fo.300.co.2.ſo.3.nu.18.19.cum ſeq.

Regula, ſi non valet quod ago, vt ago, debet valere omni meliori modo. li.2.fo.219.co.1.ſo.4.nu.7.

Regula, ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, intelligitur non ſolùm pro parte eorum, ſed etiam pro parte temporis, vt id tempus de medio ſubducatur. li.3.fo. 306.co.2.ſo.1.nu.11.

Regula eſt, cuilibet teſtari poſſe permiſſum niſi prohibeatur: permiſſa autem cenſentur omnia quæ non ſunt prohibita. li.2.fo.144.co.2.ſo.4.nu.34.& 35.

Regula dari non poteſt ſuper difformibus quæ communis ſit, ſed oportet ſigillatim capi & diſtingui. li. 3. fo. 53.co.3.ſo. 5.numero 65.

Regula, non curamus de modo, dummodo habeamus effectum, intelligitur demum, niſi modus ſit prohibitus, vel ſit de ſubſtantia ſicut effectus, vt de modo iudiciario. Non enim ſufficeret habere effectum iuſtæ ſententiæ, niſi per modum debitum iudiciarium prolata fuiſſet. li.1.fo.135.co.2.ſo.14.numero 38.

Regulare eſt, quod reperitur in teſtamento ſcriptum, præſumatur de voluntate teſtatoris appoſitatum. li.2.f.173.co.1.ſo. 10.numero 57.

Regulæ duæ vna quod argum. de vltimis voluntatibus ad contractus: altera, quòd argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, differentias inter vtranque remiſſiuè. li.2. fo.138.co.2.ſo.3.num.9.

Regulæ iuris ſunt ſeruandæ, ſi abeſt error, & quandoq; faciunt recedi à verbis & à mente teſtatoris, & nunquam eſt conſulendum contra conſcientiam & in caſu variationis opinionum doctorum, cui opinioni magis ſit ſtandum. lib.1.fo. 73.co.2.ſo.8.num.18.

Regulæ duæ videntur eſſe in hac ſpecie interpretandarum vltimarum voluntatum ſibi contrariæ, prima, quòd in diſpoſitionibus vel conditionibus teſtamentarijs non curatur de modo dummodo habeatur effectus, vel nihil referre quid ex æquipollentibus fiat, altera, quòd conditiones debent impleri in forma ſpecifica, quomodo intelligantur & concordentur vide ibidem latè, &c. li.1.fo.132.co.2.ſo.14.nu.22.

Relata teſtatoris mens dicitur, quando de ea non conſtat per verba, ſed ſequitur mens ad aliud diſpoſitum expreſſum, & habetur pro expreſſa, ac plura vide ibi. de relatis, et relatione, & ad quos quid referri poſſit. lib.2.fol. 293. co.2.& fo. 294.co.1.ſo.1.nu.186.vſq; ad 190.& 191.

Relatio doctrinæ ponderanda eſt. & non opinio doctorum, & non quis dicat, ſed quid dicatur attendendum. li.1.fo.71.co. 2.ſo.8.num.5.

Relatio in dubio fieri debet ad perſonas in oratione poſitas diſpoſitiuè. & non enuntiatiuè, & conditionaliter, ac plura de relatione vide li. 2.fo.297.co.1.& 2.& fo.298.co.1.ſo.1. nu.255.& ſubſeq. vſq; ad num.270.

Relatio fit, vbi teſtator mandat credi ſuo libro, vt memoriali, quoad legata facta, quæ ſint, & quibus velit ſolùs habita ſcilicet relatione ad librum, verificato libro, per comparationem librorum, vel ſcripturæ, vel alijs argumentis, amplia non modò ſi ſe referat ad ſcripturam, ſed etiam ſi legando ſe referat ad conſuetudinem aliquam, exemplificat. li. 2. fo.296.co.1.ſo.1.nu.236.237.& 238.

Relatio ceſſat, vbi fieret correctio eorum, ad quæ ipſa fieret relatio, amplia etiam quando ex ipſa relatione induceretur iuris communis correctio, & ſtatutorum. li.2 fo.261.co.1. ſo.3.nu.185.186.187.& 188.

Relatio non fit ad ea, quæ acceſſoriè incidenter, cauſa demonſtrationis tantùm ſunt poſita in oratione, in dubio. li. 2.fo. 261.co.2.ſo.3.num.190.

Relatio non habet locũ, quando proprietas repugnat, & quando habetur rectitudo & intentio iuris, nec ad extrema fit relatio, nec quando diſponentis intentio haberet locum ſine alia relatione. li.2.fol.262.co.1. & 2.fo.3.num. 208.209. 210.211.

Relatio nihil operatur, vbi non apparet de relato. lib.2.fo.291. co.1.ſo.1.num.246.

Relatio fit ad proxima non remota, quando poteſt reddi ratio, quòd magis ad proxima referatur, aliàs fit relatio ad omnia præcedentia etiam remota, ad quæ poteſt referri, & quando eſt eadem ratio. li.2.fo.297.co.1.ſo.1.num.251.252. & 253.

Relatio non procedit ad ea, quæ eſſent contra intentionem diſponentis li.2.fo.262.co.1.ſo.3.nu.200.

Relatio fit ad remota ita dictante ratione, in quib. diſponentis intentio poſſit operari. ibi.nu.201.

Relatio ex dictione in dictis bonis, fit ad omnia bona cum qualitate ſubſtitutionis tam circa alias perſonas ipſis bonis adſcriptæ. li.2.fo.295.co.1.ſo.1.nu.213.

Relatio etiam fit ex dictione prænominatorum ad nominatos nomine collectiuo. & ſi dicatur dictis filijs, cùm ſolùm maſculi fuerint nominati facit excludi relationem ad fœminas. ibi.num.224.225.

Relatio fit per dictionẽ hæredes ſuprà ſcripti, ad eos, qui poſſunt intelligi, & de dictione dictorum ſuorum hæredum & filiorum. ibi.num.226.

Relatio non fit ex dictione infra ſcriptos eius hæredes ad nepotẽ ex filio præmortuo, idem de dictione, dictis eius filijs fieri relationem ad nominatos nomine proprio, nec ventre nepotes. ibi.co.2.num.227.

Relatio etiam fit per orationem relatiuam, vt quãdo teſtator, vel circa perſonas, vel res, vel modum ſe refert ad teſtamentum patris, vel aliorum, vel etiam ſcripturam, exemplificat. ibi.num 230.

Relatio ad aliam ſcripturam quicquid fit in alia expreſſum, expreſſum dici, cum omnibus ſuis qualitatibus in ſcriptura referente tam inſtitutione hæredum, quàm in legatis. ibi. fo.296.co.1.num.232.

Relatiuum alios, ampliat legatum. lib.2. fol.288.col.1. ſolu.2. num.53.

Relatiuum reddit cõditionale tantùm ſuum antecedens quod reſpicit, ſiue eſt ſubſtantia, ſiue qualitas, ſiue accidens ſit diſpoſitionis. li.1.fo.62.co.2.ſo.12.nu.7.

Relatiuum quis vel qui eſt ſubſtantia, quandoque ſtat demonſtratiuè, quandoq; determinatiuè, ſeu reſtrictiuè poſitum ſine copula. & ampliatiuè poſitum cum copula, & quando ſtat demonſtratiuè. ſi demonſtratio ſit falſa nõ vitiat. quando reſtrictiuè, ſolum reſtringit ſuum antecedẽs & non plura. lib.2.fol.297.colum.1. ſolut.1. numero 247.248.249. & 250.

Relicta ſub die, aut conditione, peti non poſſunt, niſi venerit dies, aut conditio impleta fuerit, & adita hæreditate. li.5. fo.64.co.2.dub.2.num.90.

Relegato poteſt imponi pœna publicationis bonorum, ob quam teſtamenti factionẽ non amittit. li.2.f.215.co.1.ſo.1.nu.23.

Relictum factum, bonorũ alicui extraneo. ſi arma, cognomen, ac nomen domus teſtatoris deferat pro conſeruanda agnatione eius iam conſumpta valet, & quando priuaretur non implendo legatarius aut fideicommiſſarius voluntatem teſtatoris, & quanto tempore poſſit tardare, & quid ſi per eum non ſteterit. ſed per alios illum ſic non vocantes. lib.3. fo.100.co.3.ſo.3.num.22.

Relictum factum ab vxore matrimonio prohibito, non tenet. limita. ſi vxor non ſcienter d. matrimonium illegitimum contraxerit, & in dubio ignorantia præſumitur: amplius limita, ſecus eſſe è conuerſo, ſi maritus vxori legat. libro 2. fol.235.col.2.ſo.2.num. 104.105.& 106.

Relictum bonorum capellæ conſtruendæ in eccleſia mendicantium, vt ibi miniſtrari poſſint intelligitur de miniſtris capacibus, qui poſſint relictum capere. li.2.fo.226. co.2. dub.2.numero 24.

Relictum filio, vel filiæ factum ſimpliciter, vel pro dote, vel pro ſua legitima, vel parte, vel portiõe ſua, Falcidia, vel pro ſua benedictione, licet non dicat iure inſtitutionis, videtur & importare inſtitutionem hæredis portione ſoluta. li.3.fo.2.co.3.ſo.1.num.5.

Relictum etiam, quia minimum iure inſtitutionis etiam legatario magnæ quantitatis exiſtente facit capere iure accreſcendi hæreditatem deficiente vniuerſali hærede, reprobat opin. Baldi, tenet Crot.ibi.num.6.

Relictum factum filiæ in ea quantitate, vel parte bonorũ, quæ videbitur executoribus conſtitutis in teſtamento valet & importat inſtitutionem in legitima.ibi.nu.7.

Relictum factum Titio, & duo ſunt Titij, cùm non appareat de quo ſenſerit teſtator, inutilis eſt diſpoſitio. At relinquendo nomine appellatiuo pone fratri, & plures ſint, valet relictum, quo ad omnes. lib. 3. fol. 115. colum. 1. ſolut. 1. numero 9.

Relictum factum à marito vxori vel à filio matri, ſi vel cùm erit vidua, non ſufficit eſſe viduam, niſi in viduitate duret qualitate teſtatoris inſpecta, adeò vt filio teſtanti fieret iniuria per ſecundas nuptias legatariæ. li.3.fo.64. co.3.ſo.7.numero 4.

Relictum in ſubſidium exponitur pro neceſſitatibus. lib.1.fo.124.co.1.ſo.12.num.8.

Relictum reputatur illud in teſtamento expreſſum, quando antecedens ſit neceſſarium ad poſitionem conſequentis, vel aliter vt ibi determinatur circa hunc terminum pulchrè. li.3.fo.95.co.2.ſo.12.nu.11.

Remedia plura quòd intententur, non eſt niſi valde bonum, compatibilia tamen, vel ſubordinata. li.5.fo.95.co.2.dub.3.numero 13.

Remedia recuperandi ablata Principis poteſtate abſoluta. li.2.fo.46.co.2.ſo.13.nu.33.

Remedia adipiſcendæ poſſeſſionis, petitionis hæreditatis, quorum bonorum interdictum, &c. quando intentari queunt. li.2.fo.60 co.2.dub.1.num.46.

Remedium executiuum tranſmittitur ad hæredem fideicom. vel hæredis ſcripti in teſtamento. li.5 fo.90. colum.2.dub.3.numero 49.

Remedium adipiſcendæ non incumbit ei, qui adeptus poſſeſſionem, eam amiſerit. li.5.fo.61.co.1.du.2.nu.48.

Remedium l.fi.C.de edi.di. Adr.tol. executiuum eſt, celerem, et ſummariſſimam habens expeditionem. Quod ſecundum communem doct.ſententiam expedit fideicom. experiri. li.5.fo.89.co.2.dub.3.num.42.

Remedium edicti, ſi quis om. cau. teſt. non impedit alia remedia competentia pro relictis conſequendis, vt in fideicom. vniuerſali habente & remedium ſeu act. ex Trebell. li.5.fo.81.co.1.dub.2.num.360.& 361.

Remiſſa conſcientia alicuius intelligitur de conſcientia regulata a iure cum requiſitione hæredis, de cuius agitur præiudicio. li.1.fo.121.co.2.ſo.10.nu.10.

Remiſſio offenſæ & iniuriæ ſuſceptæ inducitur per reconciliationem cum ipſo offenſo. li.1.fo.103.co.1.ſo.4.nu.17.

Renunciatio non poteſt fieri ſtatui & eius formæ, ac ſolennitati per eum etiam in cuius fauorem eſt inducta talis forma. li.5.fo.30.co.1.dub.3.nu.44.

Renunciatio legitimæ an cenſeatur facta per filium inſtitutum a patre in certis bonis vltra legitimam cum hoc, quòd plus non poſſit petere, & eo decedente ſine filijs, ſubſtituit alios fratres dicti filij, qui agnito legato, & decedente ſine filijs fecit hæredem, fratribus tunc petentibus bona illa ex fideicommiſſo legata, hærede tunc legitimam volente retinere. li.5.fo.36.co.1.dub.3.num.116.

Renunciatio legitimæ non tenet niſi expreſſè ſit renunciatum ei, & non per acceptationem legati, &c. li.5.fo.37.co.1.du.3.numero 120.

Renunciatio huiuſmodi ſtricti iuris, & nõ præſumitur, niſi neceſſariò, & expreſſè fiat. ibi.num.121.

Renunciatio facta valet per ſentientes fauorem ex teſtamento tam in legatis, quàm in fideicommiſſis. lib.1.fo.66. co.1.ſo.12.num.34.

Renunciationes factæ patri per filios de hæreditate paterna, ſeu filias habentes nouercas, præſumitur factas propter inſidias nouercales, quia ſic leges præſumunt. lib.5.fo.9.co.1.ſo.1.numero 79.

Repetitio non fit, vbi plura ſunt poſita in eadem oratione, quia qualitas vni adiecta non cenſetur repetita ad ea, quibus verificatur mens diſponentis ſine repetitione talis qualitatis, ac plura, quæ repetitionem impediant, vide. li.2.fo.292.co.2.& fo.293.co.1.& 2.ſo.1.num.166.& ſubſeq. vſque ad numerum 186.

Repetitio præcedentium ex coniectura ta teſtatoris mente fit, & inducitur. li.2.fo.271.co.1.ſo.4.nu.8.

Repetitio ex voluntate teſtatoris cõditionis, vel qualitatis adiectæ præcedentibus dicitur fieri ad ſequentia. li.2.fo.291.co.1.ſo.1.numero 132.

Repetitio quædam eſt expreſſa, quædam tacita, & quædam ſpecifica, quædam generalis, dummodo non vitiet actum. ibi.ſub num.eod.

Repetitio habet locum in his, quæ recipiunt limitationem extrinſece, & multipliciter ex natura interrogationis, relationis, præfationis, ſeu præambulis, copulæ & identitatis rationis. ibi.co.2 nu.133.

Repetitio etiam fit per dictionem vltra, & per omnem aliam dictionem repilogatiuam, videtur repeti in vltima voluntate eadem conditio & idem modus. li.2.fo.291.co.1.ſo.2.numero 138.

Repetitio inducitur per dictionem quoad, in caſu vſusfructus relicti, quoad viuet alicui, licet capite minuatur vſufructuarius tamẽ reintegratur vſusfructus, quia dictio quoad, repetit. Secus in vſufructu ſimpliciter conſtituto. ibid.co.2.numero 139.

Repetitio de ſubſtitutione aliquibus facta donec, & quouſque viuerent omnes, vel altero eorum, vt his verbis inducatur quædã repetita ſubſtitutio de ſuperuiuente in portione præmorientis. ibi.num.140.

Repetitio etiam fit per copulam, & præcedentis qualitatis. ib.numero 141.

Rep. qualitatis præcedẽtium inducitur per verba expreſſa, auctione vel diminutione. per verbum hoc amplius ex qualitate temporis relati fit repetitio in legato. li.2.fo.291.co.1.ſo.2.numero 135.

Rep. fit virtute vnitatis, vel ſermonis, & orationis. li.2.fo.292.co.1.numero 149.

Rep. fit, vbi eſt eadem ratio qualitatis repetendæ in ſequentibus, quæ eſt, vt appoſita & expreſſa fuerit in præcedentibus. ibi.numero 151.

Repetitio fit ex coniectura mentis teſtatoris. ibi.nu.152.

Rep. fit etiam cauſa euitandæ contrarietatis, & ſuppletio vt qualitas ſiue teſtamento poſita in vna clauſula intelligatur repetita in alia. ibid co.3.num.154.

Rep. quoq; fit ratione emolumenti, & ſubrogationis, & tranſlationis, & de expreſſis in teſtamento cum aliqua qualitate ad dicta ſimpliciter in codicillis. ibid.num.155.

Repetitio fit ob nouationem vnius diſpoſitionis in aliam, etiam auctam, vt qualitas, vel conditio diſpoſitionis primæ repetita cenſeatur in alia nouata & in relicto dotis poſtea

nouato

nouato in maiori ſumma.ibid.numero 157.
Repetitio ſit, cum vnus eſſet datus in teſtamento executor, vel fideicommiſſarius, & in codicillis alius cum prius dato in teſtamēto, verba cum alio importans repetitionem earum qualitatum & conditionum, quæ in perſona primi. ibi.numero 158.
Rep.non ſit in his, quæ actum vitiant.ibi.co.2.nu.161.
Rep.non ſit in conditione expreſſa, quæ inerat tacitè, in ſequentibus.ibi.num.163.
Repetitio non ſit, quando modus, vel conditio inſeritur ad qualificandum vnum capitulum, & quando eſt dare diuerſam rationē vnius capituli, in quo apponitur, ad aliud, & quando per talem repetitionem induceretur iuris communis correctio, & alia circa repetitionem ponit.ibidem numero 164.
Rep.non ſit ſi contra ius commune quid diſpoſitum cenſeatur, vt repetatur in alia oratione.ibi.nu.165.
Reprehenſio ſit modeſtè ſubticendo nomen reprehenſi. in proœm.li.1.ſo.7.co.1.num.34.
Repugnantia nullum etiam ruſticum excuſat, et princeps contra perplexitatem diſpenſare nō poteſt. Nec Deus poteſt ea quæ implicant contradictionem ſecundum theologos. li. 1. ſo.53.co.2.ſo.7.num.4.
Requiſita ad teſtamentum, faciunt illud eſſe teſtamentum, etiam ſi teſtator illud appellauerit contractum, codicillum, vel donationem.li.1.ſo.97.co.1.ſo.2.nu.26.
Res legata debet eſſe certa, alioquin legans fundum ſimpliciter. legatum eſt inutile, quia poteſt intelligi de vna ſpanna terra.li.3.ſo.117.co.4.ſo.1.num.31.
Res aliena non poteſt optari niſi expreſſe eſſet data electio legatario, quia tunc præſtaretur æſtimatio.li.1.ſo.23.co.1.ſo. 4.numero 5.
Res eccleſiæ non poſſunt alienari vetante Paulina. num.48. & inconſulto Papa. ſecus ſi eccleſia volente & conſentiente.li. 2.ſo.145.co.2.ſo.4.num.48.
Res aliena poteſt legari de conſenſu domini. li. 2.ſo. 146.co.1. ſo.4.numero 49.
Res integra quando dicatur, vel non in iudicijs, in contractibus innominatis, & nominatis.li.1.ſo.70.co.1.ſo.6.num.3.
Res legata quæ non extat, & non apparet, quomodo peti poteſt formando libellum.li.5.ſo.97.co.1.dub.3.nu.170.
Res in bonis alicuius quomodo intelligatur. li.5.ſ.128. co.1.du. 4.numero 295.
Res, quæ erant penes defunctum, quamuis non ſint hæreditariæ, veniunt in petitione hæreditatis. li. 5.ſo.127.co.1.dub. 4.numero 281.
Res ſat dicitur demonſtrata per duas demonſtrationes veras, licet aliqua alia reperiatur falſa, quæ non nocet habenti probare identitatem rei.li.5.ſo.131.co.1.dub.4.nu.323.
Res in commercio quomodo eſſe dicatur. li.2.ſo.217. co. 2.ſo.3. numero 8.
Res & bona à noſtris poſſunt emi bona conſcientia à pyratis, qui facta deprædatione rerum et perſonarum prope littora ponunt vexillum fœderis & redemptionis, vt dicitur vulgo La bandiera del reſcatto, quæ domino non reſtituuntur, niſi reſtituto pretio, & quando vſucapiantur per emptorem, & quando non, vt reſtitui non poſſint domino pretium etiam reſtituente, vel debeant reſtitui. li.3.ſo.12.co.1.ſolut.3. numero 5.
Res titulo poſſeſſa, aut eſt vniuerſalis, aut quota hæred. aut eſt res ſingularis hæred.li.5.ſo.79.co.1.du.2.num.342.
Res mobilis legata ſi reperiatur in loco longinquo, hæres ſumptibus ſuis debet eam recuperare ex loco vbi ſit, & illam dare legatario reſtringendo quatuor tempora ſecundum aliquos.li.4.ſo.8.num.104.
Res legata quid ſi à legatario iam præſtita poterit euelli, quando exiſtat in genere, vel ſpecie, &c.lib.5.ſo.95.co.1. dub.3. numero 109.
Reſcriptum ad preces continentes aliquid contra ius & aliquid ſecundū ius, ſi dicat. fiat vt petitur, intelliguntur conceſſa ea quæ ſunt ſecundum ius. li. 1.ſo.78. co.2.ſo.11.nu.5.
Reſcriptum principis, talia circa petita facit prout ſibi conueniens videbitur, id eſt, inſpecta æquitate & alijs ibi expoſitis.li.1.ſo.118.co.1.ſo.8.nu.2.
Reſcriptum Principis his formis, ſi & quatenus debeat, quid importet, & de multiplici ſignificatu verbi debeat. li.1.ſo. 78.co.1.ſo.11.num.3.
Reſeruatio facta in ſententia tendens ad aliquid declarandum valet.li.5.ſo.133.co.1.dub.4.num.351.
Reſeruatio nil facit in veniente ex vulgari ſubſtitutione, cui aliqua non debetur Trebell.ibid.co.1.num.224.
Reſeruatio inualida eſt exceptionum, & defenſionum in ſententia lata contra aliquem, ſi quæ competant, ſi ſententia tranſierat in iudicatum, quia ſententia erit exequenda. ibi.158.co.2.num.225.
Reſeruatio facta in ſententia contra aliquem de exceptionibus, & defenſionibus contra eum, ſi quæ competunt, nil operatur, quo minus exequi poſſit ſententia, quæ tranſierit in iudicatum.ibi.nu.225.
Reſeruatio impoſſibilis nullius eſt momenti.ibid.num.226.
Reſeruatio exceptionum facta in ſententia non impedit interim executionem ſententiæ latæ ſuper debito puro, & exequibili in quantitate certa cōtenta in ſententia, vel inſtrumento exequendo per ſtatutum etiam ſi veniret reſoluenda per dictam reſeruationem exceptionum.ibi.nu.227.
Reſeruatio ſenten. non valet circa expreſſe determinata in illa. &c.li.5.ſo.291.co.2.dub.1.num.104.
Reſeruatio non ſit per iudicem eius, de quo debebat ferre ſententiam abſolut. vel condemnat.ibi.num.206.
Reſeruatio in acceſſorijs petitorum ſit communiter in ſententijs, &c. liquidandis in executione ſentent. &c. ibi.numero 209.
Reſeruatio in ſent. valet, dum fiat in arbitrarijs iudici, vel tendat ad aliquid declarandum. &c.ibi.nu.210. & 211.
Reſeruatio meliùs & rectiùs agendi ſit, quando quis experitur remedio executiuo. &c.ibi.nu.214.
Reſeruatio ſit per iudic. alterius iuris illæſi, vel in re alia in ſententia lata in iudicio intentatiuo. &c.ibi.co.4.nu.215.
Reſeruatio ſit etiam iurium partium in alio iudicio ordinario, vel in petitorio. &c.ibi.nu.216.
Reſponſio veriſimilis habetur pro diſpoſitione.li.2.ſo.154.co.1. ſo.4.numero 121.
Reſtitutio pro facta habetur fideicōmiſſario, ex quo de re alienata per grauatum nō poteſt fieri ipſa reſtitutio, cum iam penes tertium exiſtat.li.5.ſo.92.co.1.du.3.nu.75.
Reſtitutio facta ab hærede grauati valet, & ſi alienās non fuit hæres grauati.li.5.ſo.91.co.2.dub.3.nu.66.
Reſtitutio bonorum fideicom. ſubiectorum ſit tunc de rebus, ſi extant, ſi minus extant culpa hæredis, venit precium ſicut venit actione ex teſtamento, cum natura per cautionem aliter non alteratur.li.9.ſo.45.co.1.dub.1.nu.60.
Reſtitutio, &c. quod videatur renunciatum per filium legit. agnoſcentem legatum ſecundum nonnull.opin lib.5.ſo.91. co.2.dub.3.num.61.
Reſtitutio hæreditatis fiēda per hæredem fideicommiſſario, ſit duobus modis, verbo, vel re, & tertio modo per patientiam ſecundum Baldum.li.5.ſo.33.co.2.dub.3.num.84. & 85.
Reſtitutio fideicomm. quibus caſibus habetur pro facta, & ipſo iure ad fideicom. transferantur iura, & actiones.ſo.81.co. 1.dub.2.numero 264.
Reſtitutio fideicommiſſi pro translatione iurium in fideicommiſſarium, non requiritur de æquitate canonica ſecundum

i 2

dum aliquos.libro 5.ſol.34.colum.1.dub.3.numero 92.

Reſtitutio in integrum nō datur pupillo cum alterius iniuria. li.5.fo.4.co.2.dub.1.num.22.

Reſtitutio non alienatorum hæreditatis, non rerum ſingulariū requiritur, vt fiat fideicommiſſario.lib.5.fo.35.co.1.dub.3. numero 99.

Reſtitutio in integrum per verba legis vel ſtatuti quantumcunque generaliſſima, nunquam cēſetur ſublata, niſi de ea fiat ſpecialis mentio, & ex quo titulo concedatur, & quando detur hæredibus minoris pupilli adulti & maioris latiùs proximè ſup.li.3.fo.191.co.2.ſo.4.nu.33.& 36.

Reſtitutio in integrum, an & quando competat ex perſona infantis minoris ſeptennio, & quòd ipſi detur ſecundum communem, reprobataque quadam diſtinctione Bart.itemq́; et defenſata. & quòd magis videatur competere hæredi pupilli & adulti ad quem tranſmittitur, modò quod infra quadriennium petatur, & à quo die & ipſe currere incipiat, ibid.latiùs, & quando pariter tranſmittatur hoc beneficium reſtitutionis ad hæredes maioris. ibidem numero 36.

Reſtrictio generalitatis fit, ne inducatur correctio prioris voluntatis: vt ceſſet ineptia, nullitas & nullitas præcedentis diſpoſitionis, ne inducatur contrarietas, ne fiat contra, vel præter intentionem diſponētis, ne fiat derogatio actus præcedentis, ne ſequatur inconueniens, & abſurdum, vt ſeruetur æqualitas, ex veriſimili mente teſtatoris. & in ſimilib.li.2.fo.302.co.1.ſo.3.num.49.

Reſtrictio fit, vt præcedentia per ſequentia reſtringantur, & è conuerſo, vbi poſſit fieri reſtrictio.limita, quando in diſpoſitione ſpeciali reſtringens non infertur ex generali, ſed vlterius ipſa diſpoſitio procedit diſponentis mentem declarando.li.2.fo.300.co.1.ſo.3.nu.4.& 5.

Reſtrictiua interpretatio eſt contra literalem ſermonem. li.2. fo.303.co.2.ſo.3.num.68.

Retentio poſſeſſionis nō impeditur. ſtatuto impediente ingreſſum poſſeſſionis.li.5.fo.95.co.1.dub.3.nu.126.

Retentio datur etiam in beneficialibus pro expenſis, &c.ibid. numero 127.

Retentio non eſt valida, quando cum vitio res peruenerit ad retinere prætendentem.ibi.num.129.

Retentio non admittitur, niſi probetur res verè debita ſibi ſoluta, vel tradita, quia eam tenetur reſtituere. ibid. col. 2. numero 130.

Retentio eſt inefficax, quia non durat, ratione proprietatis, neque hypothec. contra remed. redintegr. &c. ibidem numero 131.

Retentio rei legatæ interdum datur, quæ fuerit ſine vitio, & non datur actio.li.5.fo 94.co.2.dub.3.nu.115.

Retentio facilius datur, quam petitio, cùm ſic in plurib.permittatur retentio.& non petitio.ibi.nu.117.

Retentio fit de re vendita loco pignoris ſtatuto etiam mandante, quòd nulla exceptio poſſit opponi aduerſ. contract. &c. ibid.numero 120.

Retentio poteſt fieri per eum, qui tamen non poſſit petere, vel acquirere.li.5.fo.95.co.1.dub.3.

Retentionis ius in re, quod ſolum habet teſtator, poteſt ratione hypothe.legari.ibid.num.128.

Reus non dicitur ſe liti obtuliſſe, cùm non fuerit interrogatus, an poſſideret. ſed venit vocatus cauſa ſe defendendi, cùm vocatus teneatur venire.li.5.fo.73.co.2.dub.2.nu.258.

Reus dicens mendacium, quod non poſſideret, cùm poſſideat, hoc probato mendacio, priuatur poſſeſſione, & actor immittetur in eam.li.5.fo.75.co.1.dub.2.nu.278.

Reus ſi dixerit ſe poſſidere pro alio, & poſſideat pro ſe, priuatur poſſeſſione.ibid.num.279.

Reus in poſſeſſione qualificata negata, ſcilicet quòd ſit cum titulo & probetur titulus non verus priuatur, &c.ibid.co.2. numero 279.

Reus quòd alioqui non priuetur, vide fallentias aliquot.ibid. num.279.& 280.

Reus non poteſt reuocare ſuam negationem & mendaciū, vbi ea primus fuerit per agentem acceptata. ibi.nu.281.

Reus an debeat abſolui vbi de ſubſtantia probationis eſt probare reum poſſediſſe, & de condemnando actorem in expenſis.cùm viſus non fuerit cautela interrogandi, an reus poſſideret.li.5.fo.73.co.1.dub.2.nu.255.

Reus conuentus fideicommiſſi petitione, opponens de detractione expenſarum, & æris alieni debiti per teſtatorem, non exiſtens proinde in mora.faceret fructus ſuos.li.5.fo.71.co. 1.dub.2.numero 205.

Reus quid animaduertere habeat in, & circa interrogationē, cùm magis reo expediat, vt conueniatur generaliter petitione hæreditatis, quàm ſpecialiter ex teſtamento, vel ab inteſtato cum primo caſu ſuccumbens actor, iterum agere volens, excludatur, &c. li.5.fo.74.co.2.dub.2.nu.283.

Reus licet poſtmodum in expeditione cauſæ dixerit ſe non poſſidere, veluti colonus poſſidere, vel inquilinus alterius, debet tamen condemnari ad reſtituendum rem petitam.li.5. fo.72.co.1.dub.2.numero.274.

Reus, &c. condemnaretur quanti in litem contra eum iuraretur.ibid.num.eod.

Reus princip.reſpondens negatiuè, vel ſe hæredem non eſſe, vel non poſſidere, quid de eo dicendum.ibid.co.2.num.275.

Reus habens titulum ſicut per modum peremptoriæ, &c.vincit actorem.li.5.fo.77.co.2 dub.2.num.322.

Reus partem rei petitæ etiam ad alium ſpectantem ſoluendo, & reſtituendo actori de voluntate domini, debitum reſtituit, & ſoluit.li.5.fo.64. co 1.dub.2.num.84.

Reus interrogatus an poſſideat ſufficit eum reſpondere, ſe poſſidere pro hærede, & non teneri reſpondere, an teſtamento vel ab inteſtato.li 5.fo.74.co.1.dub.2.nu.268.

Reus cum poſſideret non poteſt pronunciari ſuper iure actoris. li.5.fo.73.co.2.dub.2.num.260.

Reus interrogatus tenetur reddere certum actorem quoad fundandam intentionem actoris in omnibus præparatorijs iudicij dependentibus à perſona rei. lib.5.fol.14.col. 2. dub.2. numero 271.

Reus quomodo ſit inſtituendus circa interrogationes ab actore fiendas, & circa eas per eum actori fiendas. li.5.fo.75.co.2. dub.3 num.283.284.& 285.

Reus debet eſſe ſollicitus ante litem conteſtatam interrogare actorem, &c.ibid.num.286.

Reus vti poteſt exceptionibus contrarijs, non ſic datur actori vti remedijs contrar.li.5.fo.76.co.1.dub.2.nu.293.

Reus conueniendus petitione hæreditatis, vel quorum bonorū, ſi poſſideat ea ſine titulo. &c. ſecuriſſ. conueniri poterit. ibid.num.296.

Rogati tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato reſtituere hæreditatem, ſi nolunt adire, coguntur ex Senatus. conſulto Trebelliano, quo ceſſante principis auxilio. lib.2.ſo.180.co. 2.ſo.11.numero 28.

Rogatus reſtituere hæreditatem cui velit, poteſt cogi ſuo iuramento reſpondere, cui reſtituere fuerit rogatus à teſtatore. li.3.fo.95.co.3.ſo.12.num.15.

Rogitus teſtium in teſtamento probatur per ipſos teſtes rogatos. Et duo teſtes ad id probandum ſufficiūt, vt eſt communis.li.2.fo.209.co.1.ſo.2.num.42.& 43.

S.

SAcerdos debet ſtare cœlebs, etiam ſecundum ius ciuile Romanorū.& ſe abſtinere à liberis procreandis, & continenter caſtè.

ter caſteq; viuere, neque committere fornicationis peccatum. quo nullum maius reputatur. li. 3. f. 104. co. 2. ſo. 4. num. 26.

Sacerdos non poteſt habere deſcendentes, ideo inſtitutus & & eius hæredes intelligitur, id eſt agnati, et de agnatis ipſis nu. 18. lib. 3. fol. 18. col. 1. ſol. 5.

Sacerdos & clericus quare non poſſit habere filios legitimos & naturales, li. 3. ſo. 103. co. 4. ſo. 4. nu. 27.

Saluianum interdictum datur fideicommiſſ. contra poſſeſſorem, ementē ab hæredem grauati, quod poſſeſſor dimidiam tenetur reſtituere, aliam vero retinet pro legitima, & Treb. ac totum reſtituet ſibi fideicom. facta verbo reſtit. & probato grauatum ſine hærede deceſſiſſe. li. 5. ſo. 19. co. dub. 3. nu. 58.

Saluianum interdictum licet detur ſecundum Bar. & Alex. & Ang. Are. cuilibet creditori, & pro alijs rebus quam coloni. Attamen contrarium eſt, quod tantùm datur locatori contra conductorem debitorem mercedis pro rebus ipſius cōductoris inuentis in re conducta. & vtile datur contra emptorem rerum inuiltarum, & non extenditur ad alios debitores. ibid. numero 60. & 61.

Sal. interdictum quod non detur legatarijs, & fideicommiſſarijs. ibi. co. 2. numero 62.

Sal. interdictum non datur &c. quod eis tantùm detur rei ven dicatio. & hipothecaria quolibet alio interdicto, & auxilio ordinario ad adipiſcendam poſſeſſionem ſibi prohibito, ibid. num. 63. & 64.

Salu. interdictum nec datur fideic. contra poſſeſſorem, etiam ſi alienans fuiſſet hæres grauati, ſed petitio fideic. har. cum ex tali alienatione, etiam ab hærede grauati habita cenſeatur reſtitutio. ibid. col. 3. num 65.

Sanæ mentis præſumitur quilibet etiamſi ſit in extremis. poteſt autem teſtari ſeminecis, & balbutiens. lib. 2. ſo. 141. co. 2. ſo. 4. num. 3. & 4.

Sanæ mentis præſumptio transfert onus probandi in alium. lib. 2. ſo. 141. co. 2. ſo. 4. nu. 5.

Scien. teſtatoris præſumitur de eo, quod nominat & loquitur. Aliàs probatur per publicam famam. Et de eo, quod iam ſciuit. li. 2. fol. 278. co. 2 ſo. 3. nu. 3. 4. & 5.

Scien præſumitur de actu, qui praua diligentia debet, & ſolet expediri. ibid. nu. 6.

Scien. teſtatoris multa operatur circa mutationes ſubſecutas. lib. 1. ſo. 77. co. 1. ſo. 9. nu. 22.

Scien. vel notitia teſtatoris qualitatum legatarij vel rerum, multum facit. li. 1. ſo. 119. col. 2. ſo. 8 num. 15.

Scien. præſumitur continuatè de eo, quod quis ſciuit vel quod ſit memor. lib. 5. ſo. 76. co. 2. dub. 2. nu. 305.

Scire & ſcire debere, paria ſunt. libero 5. ſo. 77. col. 1. dub. 2. num. 308.

Sciri perfectè non poteſt, de quo non conſtat. li. 2. ſo. 192. co. 2. ſo. 1. num. 3.

Scriptum eatenus præſumitur dictum, & non plus, lib. 2. ſo. 257. co. 2. ſo. 3. num. 138.

Scriptura defuncti dicitur in ſe continere iuramentum & præſumitur vera. li. 1. ſo. 32. co. 2. ſo. 5. nu. 46.

Scriptura debet produci integraliter cum ea, ad quam refertur. lib. 5. ſo. 292. co. 2. dub. 4. num. 64.

Scriptura eſt optima interpres humanæ mentis. Scriptura, & voluntas debent concordari. Scriptura, eſt interp. ſpiritus. quod enim ſignificatum eſt in inſtrumento poſtulari poteſt, & nihil aliud quærendum, niſi quod in inſtrumento eſt ſcriptum. lib. 2. fol. 249. col. 2. ſolut. 3. num. 2. 3. 4. 5. & 6.

Scriptura priuata abſque teſtibus nocet ſcribenti, & eius hæredi & dicitur priuata etiam ſcripta manu publica abſque ſolennibus, & non rogatus notarius, vt notarius, quæ non probat nec in poſſeſſorio nec petitorio, etiam ſcripta à Plebano, vel alio, qui faciat ſe notarium, ſed non apparet. lib. 2. fol. 242. co. 2. ſo. 2. numero 20. 21. 22. & 23.

Scriptura non caret ſolennibus, ſi habet ſufficientem teſtium numerum, ſignum notarij, & quòd fuerit lecta & publicata coram teſtibus, & ampliùs vt ibi, remiſſiuè licet. quid de ſcriptura teſtamenti ab ipſo teſtatore ſcripta, ibid. num. 24. & 25.

Scriptura teſtamenti apparens ſuperfluè abundantibus, & nimis amplis verbis compoſita non vitiat principalem diſpoſitionem, ſed eam magis facit manifeſtam, & declaras materiam, dummodo ſupperfluitas formam non deſtruat actus, ac nimiam fraudis inducat cautelam, doliue ſuſpectam, quod limita. lib. 2. fol. 243. col. 2. & ſo. 244. co. 1. ſo. 2. nu. 47. & 48.

Scriptura diuerſa teſtamenti de eodem eadem die confecta, & ab eodem, quænam ſit attendenda. ibid. nu. 58.

Scriptura priuata, vt inſtrumentum, partium conuentione haberi non poteſt. li. 2. ſo. 232. co. 1.

Scriptura teſtamenti, quæ legi non poteſt valet. idem, ſi non poteſt intelligi, & eſt ac ſi non eſſet facta, & attenditur, quod in ea veriſimiliter dicere debet. legi autem dicitur, quod oculis perſpicitur, vel quod extra ſcripturam ipſam intellectu percipitur. li. 2. ſo. 241. col. 2. & ſo. 242. co. 1. ſo. 2. nu 1. 2. 3. 4.

Scriptura intelligitur & legitur, quando oculi vident, quæ ſunt ſcripta, & intellectu percipitur, quod per ipſam ſignificatur. Loquitur ſcriptura, quod apparet in ea ſcriptum. ibid. nu. 5. & 6.

Scriptura teſtamenti præſumitur cancellata in continenti tempore conditi teſtamenti, & præſumitur conſultò factum iuſſu & de voluntate teſtatoris. quod pluribus modis limitatur. ibid. nu. 8.

Scriptura non dicens, nec nos dicamus, &c. libro 2. ſo. 236. co. 2. ſo. 3. numero 125.

Scriptura præcedens certa & determinata declarat ſequentem generalem & obſcuram, ſalua ratione recti ſermonis. lib. 2. ſo. 251. co. 2 ſo. 3. num. 46.

Scriptura ſequens determinat præcedentem, etiam reſtrictiuo modo, vt ſequens ſcriptura ſpecialis reſtringat generalem, vt non includat, quod erat aptum includere, imò ſequentia magis referuntur ad præcedentia quàm è conuerſo, quando ſunt diuerſa negotia, quod dupliciter limitatur. ibid. ſo. 251. co. 2. & ſo. 252. co. 1. num. 47. 48. 50. & 51.

Scriptura ſpecialis ſequens reſtringit præcedentem generalem, cum non includit illud, quod includere erat apta. lib. 3. ſo. 128. co. 2. ſo. 3. num. 13.

Scriptura præcedens, media, & ſequens, ex alijs declarantur. ex Cicerone. lib. 2. ſo. 251. co. 2. ſo. 3. nu. 40. 41. 42. 43.

Scriptura nouiſſima ſpectanda eſt & obſeruanda in legatis & teſtamentis, ſi poſteriora ſunt contraria primis. lib. 2. ſo. 263. co. 1. ſo. 3. num. 217. & 218.

Scriptura tota debet inſpici, & in qua ineſt quid ambiguum, de quo quæratur tota in omni parte pertentanda. lib. 2. ſo. 250. co. 1 ſo. 2. nu. 7. & 8.

Scriptura dicitur imperfecta, quando aliquo modo eſt incerta. li. 2 fol. 243. co 2. ſo. 2. nu. 44.

Scriptura ita abbreuiata, verbis mutilatis alijs omiſſis, ac imperfecta, vt deprehendi nequeat, quid intenderit teſtator, nihil operatur, quod ampliatur dupliciter. lib. 2. fol. 243. co. 1. ſo. 2. nu. 32. 33. 34.

Scriptura carens debitis ſolemnitatibus dicitur priuata, quæ eſt triplex, pete exempla, vt hic. lib. 2. fol. 242. col. 2. ſo. 2. num. 17.

Scripturam contractum, vel alium actum, &c. approbans poteſt illum obijcere de nullitate, ſed non de iniquitate purgata per approbationem. lib. 5. fol. 109. co. 2. dub. 4. num. 82.

Scriptura ſtatur per aliquem producta, & contra eum, qui non poteſt errorem corrigere. lib. 5. fo. 108. co. 1. dub. 4. num. 75.

Scriptura mortui ſtatur, quando ſcribens fuiſſet probatæ vitæ & legalis. li. 2. fo. 161. col. 2. ſo. 7. num. 12.

Scripturæ ſtandum eſt in dubio, etiam ſi aliter actum ſit, de quo non conſtet. li. 2. fo. 243. co. 2. ſo. 2. nu. 46.

Scripturæ vicinæ ſe inuicem declarant. libro 2. fo. 251. co. 1. ſo. 3. num. 34.

Sententia in teſtamento eſt tenenda, vbi verborum ſignificatio non repugnat, vel voluntati teſtatoris ſit conueniens, li. 2. fo. 264. co. 2. ſo. 1. num. 246.

Sententia & verba debent conuenire, nec vna ab altera eſſe ſeparanda, quia eſſet vtramque occidere. li. 2. fo. 280. co. 1. ſo. 1. num. 4.

Sententia et verba conueniunt ex propria vel impropria verb. ſign. ibid. nu. 5.

Sententia quod ſit declaratoria ſui iuris pro actore, & ſic quod ferri poßit, quod tribus modis limitatur. li. 5. fo. 73. co. 2. dub. 2. num. 257.

Sententia in quolibet articulo, & re qualibet debet eſſe certa, quando continet diuerſa capita & diuerſas res, & non ſibi contraria, quia tūc redderetur nulla: niſi contrarietas reduci poßit ad concordiam, & vt valeat, impropriantur verba. ibid. nu. 181.

Sententia nulla ex inepto modo agendi, hoc eſt, inepto proceſſu, non poteſt per iudicem appelat. reformando valida proferri, ſed nulla & proceſſus nullus pronunciari debet, iure aptè agendi reſeruato. li. 5. fo. 87. co. 2. dub. 3. num. 10. & 11.

Sententia ex inepto libello lata eſt nulla ipſo iure, nec poteſt per iudicem appellationis reformari. lib. 5. fo. 68. co. 1. dubitat. 2. num. 147.

Sententia poteſt ferri validè pro actore, & condemnatoria rei conuenti pro ea parte, quam reus poßidebat, licet totum fundum actor petierit, & quando valuit iudicium ſuper toto fundo. lib. 5. fo. 73. co. 2. dub. 2. nu. 261.

Sententia valet lata ſub conditione intrinſeca de præſenti, vel in præteritum probationum factarum in eodem iudicio. lib. 5. fo. 133. co. 1. dubit. 4. num. 350.

Sententia in vna prouincia, vbiq; probat & debet exequi. amplia in ſcriptura ex archiuio, quia probat extra territorium vbi iudex interuenit, vbi communem dicit, lib. 2. fo. 62. co. 2. ſol. 2. num. 65. & 66.

Sen. declaratoria requiritur alicuius facti, vel non facti, propter quod quis veniat priuandus legato, vel hæreditate ex pœna appoſita à teſtatore. ibid. num. 88.

Sen. fertur declaratoria in fidei commiſſo, vel relicto aliquo conditionali, ſcilicet eueniſſe caſum fideicommißi, vel relicti, ibid. col. 3. num. 89. & 90.

Sententia declaratoria lata ſimpliciter alicuius iuris, vel facti, abſque condemnatione quando faciat illum ſic declaratum haberi pro condemnato. ibid. num 92.

Sent. debet eſſe certa in quatuor, in remedio intentato, in verbis, in rebus, & in particulis ſeu dictis ſuis, lib. 5. fo. 281. co. 2. dub. 1. num. 85.

Sententia debet eſſe certa in remedio intentato, illius declaratoria in actione maximè reali, & vt in petitione hæreditatis, in rei vendicatione declarando, ibid. num. 86.

Sententia quod ſit exſequenda, accipitur tam de ſententia iudicis lecta, quàm de ea teſtatoris, cuius diſpoſitionem iura ſententiam appellant, quæ habet pariter executionē paratam. li. 5. fo. 271. co. 1. dub vlt. num 1.

Sent. quomodo ſit ferenda, quando vnum ex diſpoſitione teſtatoris ſit in obligatione legati, aliud verò ſit in ſolutione. lib. 5. fo. 270. co. 2. dub. 1. num. 104.

Sententia alternatiua valet, vbi reo datur à iure electio. ibid. num. 105.

Senten. vt ſit conformis petitioni, impropriantur, ſi opus erit, verba eiuſdem, vt ſuſtineatur, interpretando verba ſecundum legis diſpoſitionem, & ſecundum mentem iudicis, ibi. col. 3. num. 106.

Sen. diffinitiua, vel habens vim diffinitiua contra bannitum ſtrictè debet intelligi, li. 2. fo. 214. co. 2. ſo. 1. nu. 124.

Senten. certa eſt ferenda, quantum ſit poßibile circa quid in ſubſtantia debitum, li. 5. fo. 132. co. 2. dub. 4. nu. 348.

Sent. poterit valere de vna re, & in vna re, & in vno capite & de vna re, & in alio capitulo non valere, & reuocari, lib. 5. fo. 269. co. 1. dub. 1. num. 180.

Sent. poteſt fieri incerta in iudicio vniuerſali generali, ſuper actione ad factum, & in caſibus incertorum libellorum. li. 5. fol. 264. co. 2. dub. 2. nu. 114. & 115.

Sen debet præſumi iuſta, li. 5. fo. 263. co. 1. dub. 1. nu. 108.

Sent. in reb. certa proferri debet, rebus maxime in particulari litigio deductis in ſpecie, vel in quantitate certitudo ſententiæ poßit eſſe in ſe, & in verbis ſuis, vel relatiuè, ibid. num. 109.

Senten. quando in ſe circa ſpeciem dicatur certa, ibid. col. 2. numero 110.

Sen. quando certa ſit in quantitate in ſe. ibid. nu. 111.

Sen. quando relatiuè certa proferatur. ibid co. 4. nu. 112.

Sen. ſuper tota repetita ſpeciei, vel quantitatis debet proferri, vel in totum condemnatoria, vel in totum abſolutoria, vel pro parte abſolutoria, & pro parte condemnatoria, & non pro parte condemnatoria, omittendo aliam partem, vt valeat ibid num. 113.

Sent. lata ſine probationibus, datis terminis probatorijs, non dicitur nulla, ſed iniqua ſecundum magis communem opin. lib. 5. fo. 107. co. 2. dub. 4. nu. 32.

Senten. non tenet quantumcunq; iuſta ex cauſa, niſi etiam eſſet iuſta ex modo, & ordine iudiciario ſeruato. lib. 5. fo. 87. co. 2. dub. 3. num. 6.

Sen. quomodo debet ferri contra plus petentem, nec alia forma ferri poßit. lib. 5. fo. 63. co. 2. dub. 2. num. 78.

Sequentia ex præcedentibus, & econtra interpretantur, & declarantur. lib. 3. fo. 100. co 2 ſo. 3. nu. 20.

Sermo rectus in legando, & punctando literam debet attendi. lib. 2. fo. 244. co. 2. ſo. 2. nu. 1.

Sermo habens relationem ad ius, intelligitur de actu de iure valido, & quando refertur ad merum factum, intelligitur de actu qualitercunque expleto. lib. 2. fo. 227. col. 2. dubitatione 2. nu. 49. & 50.

Sermones prolati in vulgari debent interpretari ſecundum communem vſum loquendi, & in ſermone literali prolati ſecundum artem literarum, vel ſecundum groſſum modum loquendi, literaliter, lib. 1. fol. 30 col. 2. ſo. 11. nu. 15.

Si non valet, quod ago, vt ago, non valet vt valere poteſt in teſtamento, quod quis in ſcriptis facere intendit, & non ſecus. amplia. limita, li. 2. fo. 169. co. 2. ſo. 2. nu. 23.

Signa vniuerſalia ſunt, vel pronomina, vel aduerbia & vtroq; modo, affirmatiuè, vel negatiuè, per nomina affirmatiua, vt hæc omnia, quæcunque. per negatiua, vt nihil, nunquam, minime, vt eſt communis, lib. 2. fo. 288. co. 1. ſo. 2. num. 57.

Significatio eſt qualitas vocis, propriè rem exprimens quomodocunque manifeſta. li. 2. fo. 265. co. 1. ſo. 1. nu. 257.

Significatio propria attēditur alio nō conſtituto ꝙ aliter ſenſerit teſtator, vel aliqua veriſimilitudo non appareat, nec ſequi-

ſequimur minimùm, quod limita, niſi eſſent huiuſmodi vocabuli plures ſignificationes propriæ quia minimè inſpici debet in odioſis, & ſtricti iuris, quia ſtatur minimo ſignificatui, li. 2. fo. 264. co. 2. ſo. 1. nu. 247. & 248. 249.

Signum omne eſt vniuerſale, Quodcunque, quilibet. lib. 2. fo. 288. co. 1. ſo. 2. nu. 58. 59. & 60.

Signum vniuerſale eſt omnes, quoquo modo. quod in legato venalia comprehendit. Idem ſi apponuntur verba omnia & ſingula. li. 2. ſo. 288. co. 1. ſo. 2. nu. 54. & 55.

Signum facit cognoſci rem ſignatam, ne poſſit ſummitti & manifeſtum reddit omnibus qualis ſit & quandoq; oſtendit traditionem. & ſi verbis vehementius manifeſtetur quàm ſignis ſecretum voluntatis hominis, li. 1. ſo. 83. co. 2. ſo. 2. nu. 7.

Similitudo eſt triplex, identitatis, imaginationis & ſimilitudinis expreſſæ. Exempla vide ibid. & ſimilitudo debet eſſe in eo, de quo quæritur, etiam ſi in aliquo diſcrepet, ſat. n. eſt quòd in pluribus conueniat in eoq; maximè de quo agitur, li. 1. ſo. 48. co. 1. dub. 4. nu. 11.

Similitudo ſufficit adeſſe in eodem effectu, de quo agitur faciendi finire vſumfructum in vxoré, & transferri in filiam, quod ita ſit per mortem, ſicut per tranſitum ad ſecunda vota: & teſtator expreſſe attendendo ſimilitudinem in effectu & non verbis, li. 1. ſo. 131. co. 1. ſo. 14. nu. 13.

Singularis quæ ſunt numeri, reſoluuntur in ſingularitatem, vt actus valeat. li. 2. ſo. 224. co. 1. ſo. 1. nu. 41.

Sodomita teſtari nequit. li. 2. ſo. 150. co. 1. ſo. 4. nu. 97.

Solennitates requiſitæ per euidentiam facti & inſpectionem, apparent, non adeſſe. li. 5. ſo. 290. co. 1. dub. 4. nu. 121.

Solutio legatorum pro aliqua parte alicui tertio impoſita conſentienti, & ſubſtituto, heredi inſtituto facienda ab illo tertio intelligitur de bonis teſtatoris, ita vt is tertius poſſit ab herede repetere, vel caſu eueniente ſubſtitutionis tenetur pro modo emolumenti. li. 5. ſo. 296. col. 2. dub vlt. nu. 33.

Sorori filij non veniunt in ſubſtitutione fideicommiſſaria vocante ſororem, lib. 2. ſo. 257. co. 1. ſo. 3. nu. 128.

Sors admittitur, & eius medio fit declaratio vbi extet dubium circa portiones eligendas, & de ſorte plura vide, & quomodo eius iudicium deteſtetur, & quomodo ab ea non detur appellatio, niſi ſit enormis læſio, & poſſit alio remedio reparari, nec minori datur reſtitutio aduerſus eam, li. 3. ſo. 180. co. 2. ſo. 3. nu. 51.

Spes pro veritate habetur. li. 5. fol. 78. co. 1 dub. 2. nu. 329.

Spes litis futuræ quomodo conſtare poſſit. ibi. co. 2. nu. 330.

Spes tota vincendi ratioque perſuadendi poſita eſt in confirmatione & confutatione &c. Cic. ad Herennium, pri. li. 2. ſo. 153. co. 2. ſo. 4. num. 118.

Spurijs pauperibus relictum, intelligitur pro alimentis. libro 2. ſo. 224. co. 1. ſo. 1. nu. 36.

Spurius quomodo probetur, & ſtante dubio præſumitur capax interpretaturq; legitimus cùm poſſit quis eſſe & ſpurius & legitimus ab eoque relicta reuocantur ſpatio duorum menſium, aliàs fiſcus capit, duobus tamen concurrentibus, lib. 3. ſo. 10. col. 2. fol. 2. num. 4.

Spurius quando poſſit eſſe executor teſtamenti paterni, lib. 5. ſo. 17. co. 1. dubit. 2. num. 27.

Spurius eſt capax alimentorum, & quo in foro peti poſſunt, merito ei pater poteſt relinquere quantum ſufficit pro alimentis ſicut filiæ ſpuriæ dotem, & in exceſſu ſit reuocatio per conſanguineos, quomodocunque cognoſcatur talis exceſſus, etiam ſi ſua induſtria poſſit ſibi acquirere alimenta, quod venit reſtituendum patri vel heredibus eius defunctis ſpurio & ſpuria, & ideo cautio ab eo exigitur de eo relicto reſtituendo poſt mortem eius, lucro tamen dotis conceſſo marito vigore ſtatuti. li. 3. ſo. 10. co. 3. ſo. 2. nu. 7.

Spurius poteſt inſtitui hæres à patre ſi legitimabitur vel quando erit factus capax ſecundum communem opin. & valet inſtitutio, obtenta voluntate princi. pro legitimatione conſequenda, adeò vt recuperari poſſint bona quæ interim alijs fuiſſent alienata, & valet contra legitimos ſucceſſores facta etiam legitimatione ſine præiudicio venientium ab inteſtato. & eſt communis opin. ibi. col. 4. nu. 8.

Spurius poteſt accipere ab herede patris non probata fraude, & poteſt etiam hæres inſtitui a fratre legit. & ab omnib. non tamen ab aſcendentibus, & ab herede patris, & à patre principe ſupremam poteſtatem habente in loco, quando tamen à tali patre expreſſè ſpurius nominetur in teſtamento vel donatione, poteſtq; illi ſubſtitui vulgariter ab omnibus & non aliter. lib. 3. fol. 11. co. 2. ſo. 2. nu. 11.

Standum cui inſtrumento eſt, alio in contrarium non probato, numero 26. Amplia etiam, ſi notarius eſſet rector, vel Canonicus alicuius eccleſiæ, & eſſet rogatus de teſtamento, in quo teſtator inſtitueret d. eccleſiam, vel ei legaret quicquam. Amplia etiam, quòd teſtator faceret heredem notarij patrem. limita, li. 2. ſo. 204. co. 2. ſo. 2. num. 25. 26. 27. & 28.

Standum eſt, pœnis ſtatuti contra bannitum de ſtatuto, nec vltrà procedendum. li. 2. ſo. 214. co. 2. ſo. 1. nu. 17.

Stante ſtatuto, quòd ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant teſtamento confecto in quo maſculus ſit inſtitutus, eo mortuo, & fœmina præterita teſtamentum non ideo minus ſuſtinetur per clauſulam codicillarem, ideo ipſa non poteſt dicere teſtamentum nullum, & vendicare hereditariam portionem, nec teneri reſtituere heredi maſculi fideicommiſſum, quia maſculus potuit tranſmittere hereditatem heredi ſuo, vt eſt communis. li. 2. ſo. 179. co. 1. ſo. 11. num. 10.

Stante ſtatuto, quod mulier certo modo teſtetur de ſua dote, vel inter filios primi matrimonij, & ſecundi, vel inter alios, etiam comprehendit viduam: pluribus hoc modis limitatur, & ampliatur. nimirum in dote data ab extraneo, quia de ea poterit libere diſponere, non obſtante ſtatuto. Item, vt nec ad pias cauſas teſtari, valet & tenet, ad hæc procedere d. reſtrictionem, ſi appareat ex rubrica ſtatuti habente orationem perfectam, quod ſic amplia. Rubrica habens orationem imperfectam valet ad declarationem nigri, libro 2. fol. 155. co. 2. ſolut. 4. num. 140. 141. 142. & 143.

Stante ſtatuto prohibente aſcendentes poſſe relinquere extraneis vltra tertiam partem, quid de alijs duabus ſit faciendum, an venientibus ab inteſtato applicentur, prout ita diſpoſuit teſtator, lib. 2. fol. 156. co. 1. ſo. 4. nu. 147.

Stante ſtatuto, quòd ſpurijs non poſſit relinqui vel aliàs prohibitis capere, niſi tantum, vt quod plus eſt auferetur: dimiſſo eo, quod capere poſſunt. lib. 2. fol. 226. co. 1. dub. 2. num. 5.

Satur ei, quod ſufficit pro validitate actus, lib. 2. fol. 222. co. 2. ſolutio. 9. num. 8.

Statuta intelligi debent ſecundum communem vſum loquendi. Amplia etiam in materia pœnali & odioſa, libro. 2. ſo. 167. co. 1. ſo. 9. num. 18.

Statuta de inſtrumentis, & teſtamentis, vt plurimùm in locis vigent, quæ ſeruãda ſunt. li. 5. ſo. 97. co 1. dub. 1. nu. 163.

Statuta loquentia de bannitis, ſunt ſtrictè intelligenda, & ideo caſus omiſſus habetur pro omiſſo, libro 2. ſo. 214. co. 1. ſo. 1. numero 16.

Statuta loci poſſunt corrigere diſpoſitionem, vt prohibeantur teſtes plures numero, li. 2. ſo. 154. co. 2. ſo. 4. nu. 134.

Statuta ipſa à Papa confirmata dicuntur iura canonica, nu. 118. ſi ſpecialiter ſint confirmata & non generaliter. fol. 155. nu. 135.

Statuta procedunt in caſu vero propriè quatenus loquantur in cæteris caſus remanet non comprehenſus à ſtatuto in diſpoſitione iuris quoad interpretationem. libro primo, fo. 14. co. 2. ſo. 4. num. 13.

Statuta & leges quanto minus ad declarandum remittant arbitrium iudicis. tanto ſatius eſt, ſtandum ergo magis eſt legi municipali expreſſè diſponenti vt debeant intelligi teſtamenta ad literam, quàm ſtare arbitrio iudicis vario. lib. 1. fo. 14. co. 1. ſolutio. 4. nu. 9.

Statuta interpretantur verba teſtamentorum, libro 1. fo. 3. co. 1. ſo. 10. num. 1.

Statuti verba contra bannitum ſtrictè accipi. Amplia & limita, lib. 2. fo. 214. co. 2. ſo. 1. nu. 19.

Statutum prohibens expreſſè forenſem agere poſſe quouis titulo etiam via vlt. volunt. dicitur clarius prohibitus ſuccedere etiam ab inteſtato & ex teſtamento ſiue prohibitio ſit in perſonam alienantis, ſiue agentis ſtantibus verbis vniuerſalibus geminatis. lib. 3. fo. 13. co. 3. ſo. 4. nu. 4.

Statutum prohibens alienari in forenſem bona ſtabilia ſita in territorio non impedit, quin forenſis inſtitutus in omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, vt fit communiter, poßit capere reſiduum hæreditatis ſibi remanens permiſſum capere ex prohibitione expreſſa ſtabilium. lib. 3. fo. 14. co. 1. ſo. 4. num. 6.

Statutum, quòd mulier non poßit teſtari abſque conſenſu viri, valet. 107. Niſi foret in odium certæ perſonæ. Amplia, vel abſque præſentia coniunctorum, limita, quòd mulier non poßit hæredem facere maritum eo auctorante. 109. cautela tamen eſt contrarium. ibi. remiſſiuè. limita, vt neque poßit hæres inſtitui teſtis in teſtamento adhibitus. lib. 2. ſo. 151. co. 2. ſolutio. 4. ſub num. 106. 107. 108. & 109.

Statu. augens, vel diminuens ſolennitates iuris communis in condendis teſtamentis extenditur ad bona alibi ſita extra territorium, li. 2. fo. 156. co. 1. ſo. 4. nu. 169.

Statutum habilitans perſonam inhabilem ad teſtandum ratione perſonæ, non comprehendit forenſem. ibid. nu. 170.

Stat. prohibens interpretationem teſtamentorum, intelligitur de teſtamento condito in ſcriptis & probato per inſtrumentum notarij, non verò in probato per teſtes, & de ratione & ratione rationis. li. 1. fo. 14. co. 2. ſolu. 4. num. 12.

Statu. prohibens omnes exceptiones non intelligitur de except. reſpiciente inhabilit. perſonæ. li. 5. fo. 262. co. 2. dub. 1. num. 197.

Statutum tollens except. nullitatis intelligitur adimere except. null. partis manifeſtam. ibid. num. 199.

Stat. vbi reſeruaret quaſdam exceptiones poſt litem conteſtatam reus poſſet &c. ſibi præiudicare, ibid. nu. 200.

Stat. de reſeruandis exceptionibus intelligitur de indigentibus probatione. ibid. col. 3. nu. 201.

Stat. prohibens coniugem legare, vel quoquo titulo coniugi relinquere, non habet locum in donationibus morte confirmatis, numero 4. & eſt fauorabile, nu. 19. vt eſt communis. li. 2. fo. 165. co. 2. ſo. 9. num. 4.

Stat. vetans legare, vel alio modo relinquere bona, poſſeßiones, &c. non habet locum in vniuerſali hæredis inſtitutione, præſertim de ſuccedente ab inteſtato. ibid. nu. 5.

Stat. etiam correctorium iuris communis recipit interpretationem paßiuam iure communi, vt eſt communis ſententia. lib. 2. fo. 153. co. 1. ſo. 4. nu. 116.

Statutum loci in teſtando non ligat clericos, lib. 2. fo. 149. co. 1. num. 83.

Statutum prohibens opponi except. contra teſtamentum, non intelligitur prohibere except. de condit. &c. libro. 5. fo. 67. co. 1. dubit. 2. num. 132.

Satutum non comprehendit forenſem teſtantem in loco ſtatuti. li. 2. fo. 155. co. 2. ſo. 4. nu. 144.

Satutum prohibens maritum relinquere vxori vltra certam ſummam, an teneat. hoc in donatione cauſa mortis valere, iuris eſt indubitati, quod ampliatur in vxore, vt eam quoque comprehendere, videatur, contrarium tamen tenet, attenta ſtatuentium intentione, & rationibus allegatis, lib. 2. fo. 155. co. 2. ſo 4. nu. 144. 145. 146. & 147.

Satutum mentionem faciens de lege vel iure communi, intelligitur etiam de iure illo communi, quod habetur ex gloſarum & doctorum opinione in proœm. li. 1. fo. 3. co 2. nu. 7.

Stat. quid ſi requirit præſentiam duorum proximiorum ex linea paterna. ſi extant, ſin minus linea materna, quo pacto ij ad intereſſendum teſtamento admittantur, libro 2. fo. 140. co. 2. ſo. 4. num. 113.

Satutum loquens de ſubſtitutionibus, comprehendit etiam tacitas. li. 2. fo. 162. co. 2. ſo. 5. num. 75.

Statutum diſponens non valere teſtamentum, vel aliam vltimam voluntatem abſque num. quinque teſtium, non comprehendit codicillum, qui per fœminas probari poteſt ſecundum Corn. idem tamen contra alibi Aretin. lib. 2. fo. 217. co. 1. ſo. 2. num. 4.

Statutum prohibens fieri alienationem ſtabilium in forenſem, communiter eſt in omnibus ciuitatibus, & valet prohibens inſtitutionem, vel legatum fieri in forenſem, & de eius intelligentia latißime, valetq́; prohibens mulierem nuptam extra territorium poſſe ſuccedere ex teſtamento vel ab inteſtato, hæcq́; propter publicam vtilitatem ne onera perſonalia & realia ac collecta amittantur quæ ſoluuntur publico. nec pro eo fideiubere poterit ciuis ſtatuto ſic dictante, quæ alienatio ſic taliter facta iuramento non validatur, de materia verb. forenſis. li. 3. fo. 12. co. 4. ſo. 4. nu. 1.

Statutum prohibens vendi ſeu donari forenſi adeò vt ſolum comprehendatur contractus inter viuos, non cenſetur prohibita alienatio per vltimam voluntatem, ac quando ſunt verba prohibitiua conuenientia tamen contractui inter viuos, quàm vltimæ voluntati. eſſet prohibita talis alienatio, niſi eſſet ab inteſtato ſucceſſurus, quia ei poterit legari vel hæres inſtitui, ſecundum communem opi. quod limita ſi in ſtatuto adeſſet clauſula reſtrictiua diſpoſitionis generalis qua declaratur ſtatutum loqui ſolùmq́; in contractibus. li. 3. fo. 13. co. 1. ſo. 4. num. 2.

Statutum prohibens per verba negatiua vniuerſalia & geminata alienari rem immobilem ſitam in diſtrictu alicui forenſi, tollit omnem alienationem in forenſem ex omni cauſa ex titulo etiam pro hærede ab inteſtato vel ex teſtamento, etiam ſi forenſis ſit conſanguineus & hæres legitimus ſuccedens ab inteſtato, vel mater effecta forenſis per nuptias ſiue talis prohibitio emanauerit per teſtatorem, ſiue ipſum ſtatutum & alienatio fuerit maxime generaliter prohibita, non obſtante confiſcatione locorū alienatorum & pœna nullitatis alienationis impoſita per ſtatutum & quare. ibid. co. 2. num. 3.

Statutum prohibens aditionem hereditatis, vel contractum, per quem quomodo appareret obligata mulier vel exorbitans cùm impugnet aditionem, ceſſat, & valet aditio non probatis qualitatibus ſtatuti, & quale ſit præiudiciū & in quo obligata apparet, li. 5. fo. 30. co. 2. dub. 3. num. 49.

Statutum remouens interpretationem teſtamentorum multa bona facere poteſt circa magna negotia hereditatum, li. 1. fo. 14. co. 1. ſo. 4. nu. 8.

Statutum quòd non fiat alienatio quouis modo in forenſem, valet & tenet, vt eſt cōmunis opin. præſertim loquēs de bonis im-

tis immobil. reſpicit præterea bonũ public. ideò fauorabile: etiam ſi eſſet pœnale, eáque fauorabile licet alienãti ſuum videatur, & reſpicit publ. vtilit. lib. 2. fol. 156. col. 2. ſolu. quarta. nu. 151. 152. 153. 154.

Statutum expreſsè diſponens, quòd bannitis non reddatur ius, tamen poſſunt ſuccedere ex teſtamento, & licet pendente banno non poſſunt agere vetante ſtatuto, poſſunt tamen cedere iura ſua, & pretium conſequi. lib. 2. fol. 215. col. 2. ſol. 1. num. 25. & 26.

Satutum ſimpliciter diſponẽs bannitum eſſe extra protectionem communis, quomodo intelligatur. li. 2. fo. 218. col. 2. ſol. 1. nu. 28.

Statutum loquens de vltima voluntate, quod eſt propriè intelligendum, non comprehendit, niſi teſtamentum & codicillum non donationem cauſa mortis, quæ magis contractui accedit nu 9. ſed magis communis eſt, quod dicatur vltima voluntas. nu. 11. limita, vt hic nu. 20. & ſeq. Et confutatur opinio Decij in conſi. 196. lib. 2. fol. 166. col. 1. ſo. 7. nu. 9. 10. 11. 12. 13.

Satutum, quod minor, vel mulier non poſsit contrahere ſine cõſenſu conſanguineorum, non poteſt abſque abſque eorum conſenſu donare cauſa mortis. nu. 3. Amplia, num. 15. limita, vt ibidem, lib. 2. fol. 167. col. 1. ſol. 9 nu. 14. & 15.

Stricti iuris omnia ſunt regulariter, fallit, ſi expreſsè reperiatur contrarium, & ideò ſtricto potiùs quàm largo ſignificatu ſunt intelligenda, & quæ ſunt ſtrictè intelligenda. lib. 1. fol. 62. col. 2. ſolut. 12. nu. 9. & 10.

Subiecta materia eſt prima ſermonum interpres. li. 1. fol. 115. co. 2. ſol. 7. num. 20.

Subiecta materia actuum viuentium, vel defunctorum, præualet regulis verborum. lib. 2. fol. 270. col. 2. ſolut. 4. numero 6.

Subiecta materia ſemper eſt conſideranda, cum ea concurrit & conforme eſt cogitatum teſtatoris. lib. 1. fo. 116. col. 1. ſol. 7. nu. 5.

Subtilitas nimia à Legiſtis non eſt admittenda, & quod bonum ac æquum eſt præferendum. li. 3. fol. 120. col. 1. ſolut. tertia, num. 5.

Subtilitas tranſmittendi habet locum in hæreditate paterna vel aui paterni nõ adita per filium vel nepotem quæ tranſmittitur ad quoſcunque hæredes. ibid. nu. 6.

Subtil. tranſmittendi habet locum, quod filius eam ignorauerit ſibi delatam, & ſit furioſus, & eſt communis. & infans etiam legitimatus, vel filia monacha duplici ratione, & hoc operante exiſtentia ſui hæredis, & quomodo fiat tranſmiſsio, & qua poteſtate. ibid. col. 2. nu. 6.

Succeſsio ab inteſtato regulariter competit, primo deſcendentibus, ſecundò aſcendentibus, tertiò collateralibus, qui omnes de familia dicuntur, & gradatim ſuccedunt, nec vltra decimum gradum fit. lib. 3. fol. 90. col. 4. ſolu. 11. numero 26.

Succeſſor nouus dominus rei, vocando, & faciendo nouam inueſtituram alij, dicitur ſuam declarationem facere de re benè conceſſa ei, cui locauit. lib. 3. fol. 110. colum. 1. ſolu. 2. numer. 43.

Subſtitutio vulgaris habet diuerſam interpretationem, ſcilicet, vel ſi inſtitutus ſibi non quæſierit hæreditatem, vel mutata conditione, alium hæredem non fecerit, ſicq́; ſecundum varietatem temporum variatur interpretatio diſpoſitionis. lib. 1. fol. 75. col. 1. ſolu. 9. nu. 10.

Subſtitutio collata in perſonam vnius, non ſe extendit ad alterius perſonam, quod limita, extenſio de perſona ad perſonã non debet fieri in ſtatutis, & in aliis diſpoſitionibus. lib. 2. fol. 259. col. 1. ſol. 3. nu. 159. 160.

Subſt. in vno caſu porrigitur ad alium. harum duarum regularum ad inuicem conciliatio. fol. 160. col. 1. num. 173.

Subſt. reciproca facta abſque aliqua conditione, vel mortis hæredum, vel tractu aliquo temporis continet & vulgarem & pupillarem, & exemplariam, & militarem ſubſtitutiones directas, vt ibi legitur, & fideicommiſſariam quando prædictum cõtinet, & ſit facta modo prædicto, circa quã ſit interpretatio ſecundum qualitatem teſtantium & hæredum inſtitutorum. nam quandoque vertitur in vulgarẽ, non pupillarem, & non fideicommiſſariam, & quando vulgaris & pupillaris continentur, & vt latiùs ibi de materia, lib. 3. fol 140. col. 1. ſol. 9. nu. 2.

Subſt. reciproca quando contineat vulgarem & exemplariã, & an filij mente capti excludantur ab vniuerſali ſucceſsione. & quare. ibid. nu. 3.

Subſt. reciproca directa pupillaris vel militaris an admittat, & complectatur ſubſtitutum excluſa matre pupilli, quando teſtator miles ſit, & inſtituat filium pupillum extraneum, vel vnum filium pupillarem, & alterum maiorem eos inuicem ſubſtituendo, matre pupilli exiſtente, & filio decedente pupillo. & ſecundùm quod teſtator ſenſerit, declaratur, & de probanda ſic voluntate ipſius, & per quem, & quomodo vide. ibid. col. 2. nu. 4.

Subſt reciproca quando adſit, vel non, vide latiùs lib. 3. fo. 116. col. 1. ſol. 1. nu. 20.

Subſt. fideicommiſſaria tacita reciproca, vt conſtituatur, tria hæc ſimul concurrere debent, quæ require ibid. col. ſecunda, nu. 24.

Subſt. non loquitur in caſu iſto, dici poteſt, quod limita in inſtitutione, quia vnus caſus comprehendit reliquum, ſecus in ſubſtitutione. li. 2 fol. 257. colum. 1. & 2. ſolut. 3. num. 131. & 132.

Subſt. generalis circa perſonas non ſe extendit ad ſpecialiter vocatas, & prohibitas plus petere. Et reſtringitur per ſubſtitutionem. cui eſt iũcta ipſa vniuerſalitas. Et derogatio ipſa non venit ex ſignificatione verbi, ſed iuris interpretatione. lib. 2. fol. 300. col. 1. & 2. ſol. 3. nu 10. & 11.

Subſtit. militaris quæ requirat, & quibus verbis valeat & concipiatur quæ ſit à milite militante filio puberi vel extraneo poſt aditam hæreditatem, & quando dicatur facta verbis directis, matre inſtituti hæredis defuncti non exiſtente in medio. lib. 3. fol. 68. col. 4. ſol. 8. num. 21.

Subſtit. compendioſa diligenter attendi debet quibus verbis cõcipiatur vel directis, vel obliquis, vel communibus, reſpectu ſubſt. quibus compendioſa fit. licet diuerſæ dicantur ſubſtitionum ſpecies, an directis, an obliquis, an communibus reſpectu ſonus verborum, ſ. non volũtatis, ſeu diſpoſitionis teſtatoris. cum directis verbis fiat, vt capiat manu propria, obliquis verò manu aliena, hæcq́; differentia obliquorum & directorũ durat hodie in vniuerſalibus generalibus relictis, nec refert qua lingua verba proferantur dicta vel communia, quod ſecus eſt in ſingularibus relictis. lib. 3. fol. 74. col. [illegible] ſol. 10. nu. 11.

Subſtit. compendioſa quas ſpecies directarum contineat, quæ ſunt, & cognoſcantur. ibid col. 4. nu. 13.

Subſt. per hæc verba, voluit peruenire in hæredes ſuorum filiorum, interpretatur de liberis, & non de hæredibus extran. li. 3. fol. 121. col. 1. ſolut. 1. nu. 60.

Subſt. facta per teſtatorem de filiabus fœminis, vel de fœm. ſimpliciter, vel earum filiis, veniunt ad fideicommiſſum tam filiæ teſtatoris, quàm filiæ maſculorum deficientium, ac earum filij. ibid. nu. 61.

Subſtitutio directa dicitur & cognoſcitur quando ſua manu propria, & auctoritate vocatus ad rem, eam capit non tamen ab alio occupatam, in quibus ſubſtitutionibus eſt neceſſaria verborum cognitio, an ſint facta vel verbis directis, vel obliquis, vel communibus. lib. 3. fol. 42. columna ſecunda, ſol. 2. nu. 1.

Subſtitutio obliqua trahitur ad directam per expreſſam voluntatem defuncti, ſi tamen appareat. li.3.fol.48. columna 1.ſol.5.nu.23.

Subſtitutio quando reperiatur in teſtamento facta verbis cumulatis, communibus, & obliquis habetur, ac ſi contineret clauſulam vulgar. pupil. & per fideicom. quod limita. &c. ibid.col.2.nu.25.

Subſtitutio vulgaris videtur eſſe vna ſola ſpecies, quæ tripliciter cognoſci poteſt ſecundum auctorem expreſſe, tacitè, & mixte, &c.lib.4.fol.49. col.2.ſol.5.nu.33.

Subſt.vulgaris per interpretem teſtamenti cognoſcitur, qui vero talis ſit interpres, &c.ibid.col.3.nu.34.

Subſtitutio compendioſa eſt quæ legitur in teſtamentis, quæ directa nuncupatur, & quomodo cognoſcatur, ad quod tria ſunt conſideranda ac inſpicienda. li.3.fo.140.colu.2.ſol.10.nu.1.

Subſtitutio compend. eſt, quæ legitur de conditione vel tractu in futurum, à qua, vel à quo initium ſumit ipſa compendioſa.ibid.nu.1.

Subſt.compend.eſt, quæ legitur, de verbis vel directis, vel obliquis, vel communibus, quibus concepta appareat. ibidem, num.eod.

Subſt.compend.eſt, quæ legitur, de ſpeciebus directarum, quas per compendioſam ipſam complecti contigerit. ibidem, numero 1.

Subſt.compendioſa ſæpiùs inducitur per dictionem, Si moriatur, ſi deceſſerit, & conditio apponitur per ſi. Vt ſi alius deceſſerit, dicitur compendioſa.ibid.nu.3.

Subſt.compendioſa diuerſimodè per exempla cognoſcitur principium habentia ex verbis importantibus tractum in futurum, & ex perſonis vocatis.ibid.col 4.nu.4.

Subſt.directa pupillaris quæ ſit vel non facta de Titio. filiis natis & naſcituris pluribus & principaliter inuicem ſubſtitutis, omnibus ſcilicet pupillariter decedentibus, nam de pluribus tunc dubitatur.li.3 fo.57.columna ſecunda, ſol.6.nu.18.

Subſt.pupillaris intra annos pubertatis poteſt per patrem reſtringi ad breuius tempus. lib.3.fol.62.columna ſecunda, ſol.6.nu.62.

Subſt.pupillaris habet locum, patre inſtituente filium infantem, & ſi in ea ætate deceſſerit, ſubſtituēte ei ſororem. &c. ibid.nu.63.

Subſtitutio pupillaris dicitur & expreſſe, vbi in ſubſtitutione ſit facta mentio pupillaris ætatis, per teſtatorem non intelligitur compēdioſa, &c. ac plura ſuper hac materia vide ibid.num.64.

Subſt. pupillaris expreſſa verbis ſpecialibus facta demōſtratur ſicut cætera, & vulgaris fideicōmiſſaria. &c. li. 3. ſol. 62. col.4.ſol.6.nu. 66.

Subſtit.aut eſt expreſſa, aut tacita, vel partim expreſſa, partim tacita, &c.ibid.nu.67.

Subſt.directa pupillaris cognoſcitur matrem etiam excludēs ex ſignis aliis, & verbis directis demonſtrantibus directam pupillarem.lib.3.ſol.63.col.1.ſol.6.nu.69.

Subſt.vulgaris expreſſa per teſtatorem eſt cognita expreſſione ſuæ formulæ a lege introducta, &c. lib.3.ſol.49. colum. 2. ſol.5.nu.32.

Subſtit.vulg. ſola interpretatur in pluribus caſibus, in quibus reperitur facta verbis vix expreſſis affirmat. per alia extrema partis eius, qui eſt ſubſtitutus ſecum, etiam aliis perſonis admixt.&c.ibid.col.4.nu.36.

Subſtitutio vulgaris quintum parit effectum, quia tollit ſuitatem inſtituti, quoad tranſmiſſionem, & alios effectus ſuitatis, ac plura de his intellige, & declara, limitando tamen, quando vulgaris eſt cum fideicommiſſaria. lib.3.ſol. 52. col. 4.ſol.5.nu.57.

Subſtitutionis vulgaris effectus varios, quos operatur, vide nu.58.vſque ad 61.li.3.ſol. 52. col. 4. & ſol.53.col.1.ſolu.5. nu.58.60.& 62.

Subſtitutio vulgaris 7. modo dignoſcitur ſine ſuo non inepto, nec incongruo, cùm interpres teſtamenti eius dubitationem præ manibus habeat continuò vertere, vel in affirmatiuam, vel in negatiuam partem, ſcilicet, aut extare vulgarem, aut non extare. libro 3.ſol. 53.col.1.ſolu.5. nu. 61.

Subſt.vulg. finitur quoque in ſubſtitutione, quæ habeat expreſſam conditionem. ſ. & ſi deceſſerit ſine liberis. vel aliam ſimilem. quæ conditio quot modis ampliari poſſit, vide ibid. ſub num.63.

Subſtitutio compendioſa colligitur facta verbis cumulatis ſimul adiunctis directis, & communibus, & obliquis. pluribus præterea aliis.lib.3.ſol.76.col.2.ſol.10.nu.22.

Subſtit.compendioſa continet quoque exemplarem requiſitis concurrentibus, ſub qua omnes ſpecies ſubſtit. comprehendi poſſunt.ibid.nu.23.

Subſtitutio compend. poteſt continere, & continet mixtam pupillarem cum reciproca facta etiam pluribus impuberibus & puberibus, &c.ibid.col.3.nu.24.

Subſt.vulg. ſola interpretatur virtute nominis collectiui vocatorum, vt inſtituto fratre herede, & ſuis vel liberis, vel deſcēdētibus. nā ſi frater non poteſt, aut nolit eſſe heres ſui vel liberi per vulgarem tantum ſuccedunt.lib.3.ſol.50.col.2.ſol.5.nu.39.

Subſt.vulg. &c. intelligitur etiam de pluribus vocatis, quando veniunt ordine ſucceſſiuo & per vulgarem ſolum. item & quando per fideicom. & non ſimul, ceſſante inter eos neceſſitate cautatiua, ne teſtam. rumpatur, & vbi ſit tantummodo affectionis maximè ordo.ibid.nu.eo.

Subſt pup.directa quomodo cognoſc. vel quando non cenſeatur appoſita in teſtamento, quidve primò oporteat prænoſcere, ac plures eiuſdem ſubſt.pup.modos & differentias.lib.3.ſo. 55.col.4.ſol.6.nu.1.

Subſt.ſit in defectum, & dicitur ſubſidiaria prouiſio, quæ non extenditur ad caſus dubios & iniquos, aſſumens naturam & omnes inſtitutionis qualitates, retenta ea conueniente ſubſt.li.3.ſol.41.col.4.ſo.1 nu.9.

Subſtitutio in hereditate, ſit in legatis & fideicommiſſis. ibid. nu.eo.

Subſt.ſit in datione tutoris, vt l.1. ff.de teſtam.tut. quæ l. eſt notanda ad excuſandos doctores noſtrates in eodem caſu & iuris articulo ſibi inuicem contrario, quod nō mirum, quia antiquitus ſic ſemper fuit.ibid.num.eo.

Subſtitutio pupillaris dicitur & cognoſcitur hoc caſu pro Frāciſco, quando teſtator inſtituit pupillum heredem filium ſuum, vel ventrem vxoris, ex qua natus ſit filius cui ſubſtituit fratrem teſtatoris, & ſi omnes quandocunque deceſſerint ſine filiis, ſubſtituit dictum Franciſcum attinentem, mortuo teſtatore, pupilloq; adeunte hereditatem, dein mortuo fratre de medio. lib.3.ſol. 61.columna quarta, ſolut.6. nu.56.

Subſtitutio in re certa per verba naturaliter obliqua, vt relinquo, non eſt directa.lib.tertio, ſol.65.columna tertia, ſolut. 6.nu.73.

Subſtit. in re certa ſine temporis diſtributione, puta quandocunque deceſſerit in pupillari ætate per verba directa ciuilia infra tempora pupill. ætate inducitur directa pupillaris. ibid.nu.74.

Subſt. pupill. vt valeat, requirit aditionem hereditatis patris per pupillum, vnde ſine tutore eo deficiente pupillo & hereditate non adita ſit per interpretem recurſus ad refugiū ſuitatis, vel ad tacitam vulgarem comprehenſam in pupillari, & an exiſtentia ſuitatis operetur confirmationem pupillaris ſecundum communiter Doctor. habetúrque

pro

pro aditione in his quæ hereditatē non adita omnino pereunt, vt ſunt legata & fideicommiſſa. lib. 3. fol. 56. col. 3. ſo. 6. nu. 13.

Subſtit. vulgaris duos caſus comprehendit & voluntatis & impotentiæ hæredis, in hocq́; vltimo continetur ille quo hæres viuente teſtatore moritur. lib. 3 fol. 60. col. 2. ſol. 6. nu. 46.

Subſt. exemplaris fit filiis perpetuò tamen mente captis, vel furioſis, &c. lib. 3. fol. 64. col. 4. ſolut. 7. nu. 8.

Subſt. facta filiis naſcituris inſtitutis poſt eorum mortem, perinde locum habet, ſi non naſcantur, & moriantur. lib. 3. fo. 60. col. 3. ſol. 6. nu. 51.

Subſt. militaris directa quomodo cognoſcatur, quæ oportet vt fiat à milite tempore, locoq́; militiæ & verbis congruis. lib. 3. fol. 67. colu. 1. ſol. 8. nu. 1.

Subſtit. vulgaris ſiue tacita, ſiue expreſſa, à qua teſtamentum vires ſuſcipit. cognoſcitur & præcipuè oſtenditur per duos caſus voluntatis & impotentiæ hæredis inſtituti, voluntatis ſiquidem verbis vel geſtis ad partem negatiuam apparentem. Impotentia quocunque modo quo hæres eſſe non poteſt, vel impotentia naturæ, iuris vel facti, his veriſimilibus, de quibus vide diffuſiùs. li. 3. fol. 47. col. 4. ſol. 5. num. 22.

Subſt. vulgaris cognoſcitur, quando eſt expreſſa per teſtatorem vel clarior hoc aduerbio per eum adiecto, ſcilicet vulgariter, tunc cognoſcitur directa vulgaris, & ex verbis teſtamenti etiam, dum dicitur vulgariter per fideicommiſſum, tuncque de vulgari & aliis, & fideicommiſſaria non eſt dubitandum. lib. 3. fol. 48. col. 1. ſolut. 5. nu. 23.

Subſt. vulg. in vno caſu concepta porrigitur ad alium, & ad omnes caſus quibus hæres inſtitutus poteſt non eſſe hæres. lib. 3. fol. 59. colu. 3. ſol. 6. num. 41.

Subſtitutio omiſſa ſcribi per Notarium, quinque teſtibus probari poteſt. Et per duos teſtes in teſtamento inter liberos etiam, quod voluerit notarius in ſcriptura apponere per teſtes probari poteſt. li. 2. fol. 208. col. 2. ſolut. 3. nu. 34. 35. 36.

Subſtitutio pupillaris cognoſc. &c. vt ſi teſtator dicat quòd filio inſtituto decedente vult omnia bona ſua, vel totam & integram hæreditatem, vel liberè, vel ſine aliqua diminutione deuenire ad talem. lib. 3. fol. 69. col. 2. ſol. 9. nu. 69.

Subſtitutio pupillaris directa matrem excludens quot, quantiſque ſignis & verbis demonſtrata cognoſcatur. vide latiùs ibid.

Subſt. reciproca, ſeu breuiloqua teſtamentis poſita, deprehenditur quando pluribus hæredibus inſtitutis dicatur eos inuicem ſubſtituo. lib. 3. fo. 70. col. 4. ſol. 9. nu. 1.

Subſt. reciproca, &c. deprehenditur, quando eiſdem hæredibus inſtitutis dicatur, omnes eos filios maſculos legitimos, & naturales, tam natos, quàm poſthumos, & ſibi ipſis inuicē ſubſtituo in ſtirpes, & in capita, quæ tunc ſolam vulgarem continet. ibid. num. 1.

Subſt. reciproca, &c. deprehenditur, quando dicatur, vnus ſuccedat alteri, quæ tantum vulgarem continet. ibidem, numero eod.

Subſt. reciproca, ſeu breuiloqua, quot præterea modis deprehēdatur, latiùs demonſtratur. ibid. nu. eod.

Subſt. compendioſa non dicitur fieri ſolis verbis obliquis, & quare cum ſola fideicommiſſaria contineatur, licèt ex ſua forma etiam ſic dici poſſit compendioſa, quando verbum directum ſit in ſubſtitutum, verbum ſcilicet obliquum, ſecus quando in teſtatorem proferatur, & quando verbis obliquis formula oſtendat vulgarem & pupillarem abeſſe, niſi adſit clauſula vulga. & pup. limitandoq́; etiam. libro tertio, folio ſeptuageſimoquarto, columna quarta, ſolutione 10. nu. 14.

Subſtit. compendioſa verbis directis continet primò vulgarem, cui propriè ea verba conueniunt, dein & pupillarem, adeò vt poſt eam ætatem filio inſtituto defuncto deficit, nec ad fideicommiſſariam vertitur, hácque in ſubſtitutione verbis ciuilibus directis facta, non de iure gentium, in qua fit fideicommiſſaria poſt pupillarem, ſecundùm opinionem Io. And. & quare, & quando fit demum fideicommiſſaria, maximéque etiam quando & pagano ſit facta filio impuberi, & quid dicendum ſit de militari directa. lib. 3. fol. 75. colu. 1. ſol. 10. nu. 15.

Subſt. compendioſa facta verbis communibus reperitur, quæ oſtendit nobis vulgarem, inſtituto non valde aliquo modo eſſe hæredem, vel quia non potuit, vel quia noluit, ſiue impubes, ſiue maior, ſiue emancipatus, maximè facta per verbum commune relatum ad bonorum vniuerſalitatem, quæ dicitur expreſſa verbis generalibus facta, ſecus ſi priùs eſſet facta ſpecialis ſubſtitutio vulgaris dein compendioſa, quia ſub ea non contineretur vulgaris. ibidem, columna ſecunda, num. 16.

Subſt. vulgaris comprehenſa in compendioſa deficit à ſcripto inſtituto decedenti ſine filiis, vt fiunt communiter: ſi inſtitutus ipſe decedat cum filiis, maximè in vulgari procedit conditione expreſſa, non autem tacita conditione. ibid. col. 3. nu. 17.

Subſt. compendioſa pupillarem quoque continet, dummodo eius requiſita interueniant. & eſt articulus variis opinionibus diſcuſſus per doct. verbis ſcilicet communibus concepta. ibid. nu 18.

Subſt. exemplaris connumeratur inter alias ſpecies ſubſtitutionis directæ. lib. 3. fol. 64. col. 2. ſolu. 7. nu. 1.

Subſt. directa exemplaris connumeratur inter alias ſpecies directæ ſubſtitutionis, quæ quomodo cognoſci poſſit, eſto quòd rarò in teſtamentis facta reperiatur, & de ea rara conſilia ſint doctorum, vti materia parum vſitata, ſicut ſunt legata libertatum. ibid. num. eod.

Subſt. exemplaris vt cognoſci poſſit, quatuor ſunt inſpicienda, perſona teſtantis. perſona inſtituti, & eius, cui ſit talis ſubſtit. perſona ſubſtituti. Verba vel modus ipſius ſubſtitutionis. ibid. col. 3. nu. 2.

Subſt. exemplaris requirit, primò perſonam teſtatoris, vt cognoſci poſſit quid vel quale fuerit ab eo diſpoſitū, quod declarant. ibid. col. 4. nu. 3.

Subſt. exemplaris fit à parentibus filiis inſtitutis ſaltem in legitima, & debent eſſe tales quibus debeatur, vt legitimi & naturales, vt legitimati, non naturales tantùm. lib. 3. fol. ſexageſimo quinto, columna prima, ſolutione ſeptima, numero 10.

Subſt. exempl. qui fiat, &c. fallit in matre non illuſtri, quia debet legitimam ei relinquere non tamen natò ex damnato coitu. Et eſt pro forma exemplaris ſubſtitutionis, vt quibus ſit relinquatur legitima. ibid.

Subſt. exemplaris facta mente captis à parentibus inſtitutis in legitima operatur, ne detur querela contra teſtamentum eius inſtitutis primo in legitima, cùm non reputetur grauamen, ſed prouiſio. ibid. col. 2. nu 13.

Subſt. datur nec matri, nec patruis, & quare, adeò vt per exēplariam mater excludatur, éſtque communis opinio, & quare, & quomodo ſit ad inſtar pupillaris. ibidem, numero eodem.

Subſtitut. exemplaris non poteſt fieri de omnibus perſonis ipſis mente captis vel furioſis. nam fratres primò illis à communi parente debent ſubſtitui nulla ſexus differentia habita cùm contineātur ſorores, quibus deficientibus aliis poſſunt ſubſtitui, & quid ſi non ſit parens communis, & fratre à communi parente non ſubſtituto, licèt aliàs rumpatur teſtamentum per eum, & totum aduocat, non partem, & qui tandem in exemplari ſubſtitui poſſint. ibid. columna tertia, nu. 14.

Subſtit. exemplaris, an valeat pro alio non fratre ſubſtituto,

puta patruo cum ſorore vel fratre ſubſtituto, mente capto, cum ſorore ab inteſtato per ſtatutum ſuccedere debẽt, & quod non valeat, ſed quòd ſoror ſola totum habere debeat, cùm ex forma ſubſtantiali exemplaris, ſit, vt ita neceſſariò ſubſtituantur fratres & ſorores, ſicut filij furioſi ipſius, & in totum. & vt hac materia latiſſimè diſcutitur. ibidem, col. 4. nu. 15.

Subſt. in quo ſit ad exemplum pupillaris, & quid in hac materia conſideratur. ibid. num. eod.

Subſt. facta filio nato, & filiis naſcituris, &c. pluribus verbis, vniuerſal. præſertim præcedente expreſſa reciproca, quia videtur teſtatorem conſideraſſe, futuros euentus, eius intentio eſt denotaſſe factis contingentiam, &c. li. 2. fol. 58. col. 3. ſol. 6. nu. 31.

Subſt. qualibet ſuam habet naturam & interpretationem, & eſt illa quæ effectum parit, & cognoſcitur per effectum a natura ſua. & quomodo ſubſtitutio recta cognoſcatur. lib. 3. fol. 41. col. 2. ſol. 4. nu. 2.

Subſt. ſub duplici conditione, ſi talis fiat presbyter, & poſt mortem deficiente illa presbyteratus, quia moritur non effecto presbytero, pro non ſcripta & habita non extinguitur ſubſtitutio, & fideicommiſſum verificatum ex alia conditione mortis grauati. libro primo, fol. 132. columna prima, ſol. 14. nu. 17.

Subſt. vulgaris ſola poteſt & per interpretem declarari in teſtamento facta, quando ſit reciproca poſt inſtitutionem, vnica conceptione verborum facta, vocans puberes vel diſpares, ætate, vel poteſtate patria ſolutos nulla conditione appoſita tractum temporis denotante, alioquin his contraria oſtenderet vel pupillarem, vel fideicommiſſariam, & de ratione, & eſt communis. libro tertio, fol. 51. col. 4. ſolutione 5. nu. 47.

Subſtitutio vulgaris itidem dicitur ſic facta &c. & eiſdem hæredibus ſuis omnes eorum filios maſculos & deſcendentes ab eis ſic inuicem ſubſtituit ſimpliciter in ſtirpes, & non in capita. ibid. nu. 48.

Subſtitutio vulgaris præſumpta cognoſcitur quandoque per legem, teſtatore, ſ. formante ſubſtitutionem pupillarem: & conditionem exprimente neceſſariam, vt ſi filius meus hæres erit. & in pupillari deceſſerit. Titium ſubſtituo, moriente filio inſtituto, veniente teſtatore, lex tunc fauens teſtamento ne caducum fiat vulgarem interpretatur hoc caſu reſurgere ex veriſimili teſtatoris mente, & dicitur vulgaris omnino tacita, & tacita præſumpta, ex interpretatione extenſiua, in declaratiua, & late de materia iſta. lib. 3. fol. 52. col. 1. ſol. 5. nu. 51.

Subſtitutio facta in forma pupillari ſimpliciter ſine illis verbis hæres erit. vt ſi dicatur, ſi in pupillari ætate deceſſerit, ſubſtituo Titium, filio inſtituto prædefuncto viuo teſtatore operatur vulgaris, ex generalitate dictorum verborum, non ex legis expreſſione, quæ verba ſui natura poſſunt intelligi in caſum vulgaris, ante aditam hæreditatem, & pupillaris poſt aditam, & hæc vulgare dicitur etiam expreſſa verbis generalibus, éſtque communis opinio. ibidem, ſub numero quinquageſimo primo.

Subſtitutio hæc pupillaris interpretatur contra matrem, pro fratre teſtatoris ſubſtituto, quando quis inſtituit filium & filiam impuberes, quibus decedentibus ſine filiis vel hærede ex proprio corpore & legitimo matrimonio procreatis, fratrem ſubſtituit, illis in pupillari ætate defunctis. libro 3. fol. 62. col. 1. ſolu. 6. nu. 58.

Subſtitutio hæc pupillaris interpret. &c. teſtatore demonſtrante omnia ſua bona deuenire iure pleno ad ſubſtitutum. ibid. ſub nu. 58.

Subſtitutio debet interpretari directa pupillaris per verba dubia, quæ directa eſt plenior quàm fideicommiſſaria & fauorabilior pro pupillo, cuius fauore remanet pupillaris ſubſtitutio ad inuicem facta inter duos impuberes, vno per emancipationem à poteſtate patris extracto perſiſtenti illi ſoli in poteſtate. ibidem, columna ſecunda, numero quinquageſimonono.

Subſtitutio pupillaris diiudicatur eadem ratione fauorabili, quando ſit dubia ob diuerſas opiniones. glo. vel doct. & quãdo ſic lex interpretetur. ibidem, ſub numero quinquageſimo nono.

Subſtitutio pupillaris interpretatur hoc modo facta. per verba hæc dubia, Relinquo filium meum viuum, & mortuum in omnibus bonis ſuis Petro fratri meo: nam in vita filij deſignant tutorem & curatorem datum, & poſt mortem in pupillari ætate, quòd ſit pupillariter ſubſtitutus. ibidem, columna tertia, nu. 60.

Subſtitutio pupillaris & pro directa cognoſcitur pro agnatis, quando teſtator inſtituit filium adultum cum hoc quòd bona ſua non poſſunt hæreditari, niſi per maſculos poſt mortẽ filij ſui, & ſi nurus filium pareret, vult eum eſſe hæredem, & ſi filiam ei certum quid reliquit, & natus ſi nepos ex filio mortuo adita hæreditate deceſſit in pupillari ætate, quæſtione orta inter ſororem vterinã & agnatos eius, & quare. & de directa, an & quando cognoſci poſſit per coniecturas. lib. 3. fol. 61. col. 4. ſol. 6. nu. 57.

Subſtitutio vulgaris & directa cognoſcitur ex ſuo effectu, conſiderando quales ſint effectus a natura inducti ex ſpecie eiuſdem. effectu enim ipſo iudicatur directa, & quando. cognoſciturque colligendo fructus & eius ſaporem guſtando, cuius effectus potius attendi debeat, quam ſonus verborũ. lib. 3 fol. 52. col. 2. ſolut. 5. nu. 52.

Subſtitutio vulgaris ſecundum operatur effectum, quod teſtamentum poteſt ſumere vires ab ipſa vulgari, vbi maximè defectus ſit ex parte inſtituti, etiam ex vulgari tacita. & eſt communis & tacita, contenta in pupillari, mortuo pupillo etiam in vita patris ſecundum communem, ſiue poterit pater præcedere poſt mortem filij. ſiue non. ibidem, colum. 3 nu. 54.

Subſtitutio vulgaris expreſſa tertium operatur effectum quod continet tacitam pupillarem. ibid. nu. 55.

Subſtit. contraria voluntate teſtatoris apparente expreſſa vel tacita, etiam ſtatuto extante de exequendis teſtamentis ſine aliqua interpretatione, & quare per tacitam pupillarẽ mater non excludatur, ſecundum communem, contra quã vide Paul. Leo. vt ibi, & quòd etiam excludatur mater teſtatoris, quando ſubſtitutus ſit de deſcendentibus teſtatoris. ibid. nu. 55.

Subſtitutio vulgaris quartum operatur effectum, vt per eam teſtatori immediatè ſuccedatur, & in eius bonis, & in bonis pupilli etiam per tacitam pupillarem contentam in vulgari, & econtrà ſecundum Bart. ibidem, columna quarta, nu. 56.

Subſtitutio vulgaris operatur quartum effectum, &c per tacitam vulgarem excluditur mater teſtatoris, & quando, & filia etiam inſtituta in re certa. ibidẽ. ſub numero quinquageſimo ſexto.

Subſtitutio vulgaris operatur, &c. intelligitur de vulgari partim tacita. quod in caſu tacito excludit matrem reprobato Bart. intellectu. ibid. col. 4. nu. 56.

Subſtitutiones directæ principales ſunt vulgaris & pupillaris, & cardinales appellatæ ſunt, & quare, & quomodo cognoſcantur, & quæ ſint, quæve ſit exemplaris, reciproca, ſeu breuiloqua, & quæ compendioſa. lib. 3. fol. 41. col. 2. ſolut. 1. nu. 5.

Subſtitutiones factæ ſunt in defectum inſtitutionum, quæ fiũt ferè in omnibus teſtamentis, vno vel pluribus hæredibus conſcripta. lib. 3. fol. 41. col. 2. ſol. 1. nu. 11.

Subſtitutiones plerunq; concipiuntur per ablatiuum abſolutum, deficientibus dictis filijs, quòd conditionem demonſtrat, eſtque cõditio expreſſa, & impartat quandocunq; deficiant in infinitum & verificatur conditio etiam in non natis, lib.3.ſo.74.col.1.ſo.10.num.6.

Subſtitutus admittitur filio nato defuncto in ætate infantili poſt mortem patris, alijs poſthumis non natis, hereditatè que non adita per infantem prout ſine tutore adire non poteſt, vel ſi dicatur per pupillum eſſe tranſmiſſam hereditatem paternam ad matrem, eligendo per clauſulam vulgariter pupillariter, &c. venit ad ſucceſſionem, libr.3.ſol.60.col.3.ſo.6.num.50.

Subſtitutus admittitur per iudicem ſecundum opin. auctoris de quo ſatis ſuperque ſuprà numero 19.21.22.& 23. quatenus dubia videatur voluntas, ac de hoc latius, lib.3.ſo.58.co.1.ſo.6.num.28.

Subſtitutus dicitur ſtante reciproca, vltimo eſſe tantum & primo etiam decedenti, & vltimo etiam, vltimus tantum decederet ſine filijs, etiam quod expreſſè non dicatur ſubſtitutio facta vltimo: ſic ei mens & volunt. teſtatoris magis conuenit, &c. ibid. num.19.

Subſtitutus pupillariter admittitur ex eadem vulgari tacita, poſthumo non nato, & eſt communior opin. & contrarium tenentes quando & quib. caſib. loquantur. Et de pluribus ſubſtitutis quando ſecundus ſemper ſubintret in locum primi per vulgarem contentam in pupillari, a quo poteſt incipere teſtamentum, & eſt communis opin. lib.3.ſol.56.co.4.ſo.6.num.16.

Subſtitutus admittitur contra matrem nato & mortuo vno poſthumo nil operante expreſſione poſthumorum in plurali, per pupillarem expreſſam ex clauſula vulgariter, pupillariter, quia mater excluditur cum ſit pupillo fauorabile & quomodo ibid. ex mente teſtatoris expreſſa in vno caſu pupillaris, & in caſu omiſſo, fol. 60. colum. 1. ſolut. 6. numero 44.

Subſtitutus admittitur contra, &c. quando mater non ſit cohæres filij inſtituti, à præcedente reciproca inter ipſos poſthumos, ibid. num.44.

Subſtitutus excluditur à filia fœmina exiſtente tempore teſtatoris, nullo tamen maſculo exiſtente, vigente etiam ſtatuto quod ſtantibus maſculis non ſuccedant fœminæ, inſtitutis filio & quibuſcunque alijs ſuis filijs naſcituris æquis portionibus, nullis tamen exiſtentibus vel quandocunque decedentibus, per dictionem vniuerſalem quoſcunque, li.3. ſol.50.co.1.ſol.5.num. 58.

Subſtitutus excluditur, &c. de fœminis ſtante ſubſtitutione ſi deceſſerit ſine filijs quibuſcunque. ibid.

Subſtitutus excluditur, &c. in legatis ab extraneo patri & filio factis, vel in inſtit. & ſubſtit. non filio ſed alijs & ſuis filijs facta quando pater & filij ſimul admittuntur. ibid.

Subſtitutus excluditur, &c. quòd filius & nepotes ex alio filio præmortuo inſtituti ſimul ſuccedunt in ſtirpes tamen & non in capita alio non apparente ex teſtamento. ibid.

Subſtitutus pupillariter deficiente exiſtentia ſui hæredis, admittitur per tacitam vulgarem ſententiam in expreſſa pupillari, deficiente pupillo vel poſt mortem teſtatoris, vel eo viuo, &c. lib.3.ſo.56.co.4.ſo.6.num.15.

Subſtitutus vulgariter, & pupil. & per fideicommiſſum non admittitur nitens venire ex vulgari per dict. expreſſionem, &c. copioſè hæc materia tractatur, lib.3.ſol.57.co.3. ſol.6. num.21.

Sufficit vnum ex plurib. obſtantibus remouere, vt ſit impedimento actus. lib.2.ſo.147.co.2.ſo. 4.nu.42.

Suitas operatur & confirmat tabulas pupillares, & per eam fit ſemiplena aditio ſecundum communem opinionem moder. confirmatque adeò ſubſtitutionem pupillarem, vt operetur tranſmiſſionem ad ſubſtitutum, lib.3.ſo.56. co.3.ſol. 6.nume.14.

Suorum appellatione qui veniant, & multa de materia ſuorum, vide latè verb. appellatione ſuorum, lib.3.ſo.50.col.4. ſo. 5.num.43.

Suorum appellatione ſtrictè accipiendo venit ille qui habet iura ſuitatis, largè qui ea non habet, largiſſimè dicitur & venit agnatus & cognatus, & ſuus dicitur proximus. Et in dubio de proximo intelligitur vſque ad ſeptimum gradum, ibidem.

Superfluæ enunciationes non mutant rei veritatem, lib. 2. ſo. 244.co.1.ſo 2.num.54.

Super exiſtentiam hæredum inſti. & lega. probare debent, qui agunt. lib.3.ſo.118.co.2.dub.4.num.183.

Superfluitas toleratur de eo, quod dictum erat implicitè, dicatur explicitè, & alia. lib.2.ſo.275.co. 2.ſo.5.nu.37.

Superfluitas verborum euitari debet, & fieri interpretatio, vt ſemper ceſſet: & detrahitur quod materialiter, & ſuperfluè poſitum videtur: quod limita, quando aliter fieri non poteſt ſuperfluitas, vt valeat ad implendã diſpoſitionẽ, non ad eam impugnandam teſtatoris voluntatem, quia tunc vna eſt, lib.2.ſo.244.co.1.ſo.2.nu. 49.50.51.& 52.

Superſtites ſubſtituti, ſi tractu temporis dicatur facta ſubſtitutio poſt aditam hæreditatem, continet ſubſtitutiones fideicom. reciprocas quibus demonſtratur quod ſint fideicommiſſarij vocati vice ſua, lib.3.ſo.115.co.4.ſo.1.nu.19.

Superſtites, aut ſuperuiuentes diuerſas hoc vocabulum habet interpretationes, lib.3.ſo.115.co.3.ſo.1.nu.16.

Superſtites dictio pluralis ad quos referatur, & quando in vno verificetur diſpoſitio eueniente caſu: plura de hac voce ſuperſtites, require, ibid. num. 15. & infrà. lib.3.ſol.115.col.2. ſo.1 num.15.

Superſtites, hæc dictio ſecundum quod diuerſimode ponitur diuerſam fideicommiſſariorum relationem continet. lib.3. ſo.115 co.2.ſo.1.nu.14.

Suppletio multiplex eſt, lib.2.ſo.243.colum.2.ſol. 2.num.39. 40.41 42.43.

Supplicans ſe admitti vigore teſtamenti, narrando ſe nobilem, pauperem, & vnicum de caſata, admittetur tamen non probato ſe vnicum, lib.5.ſo.107.co.1.du.4. nu.15.

Supplicatio omnis ad principem eſt prohibita lite pendente, niſi ad certos effectus, lib.3.ſo.16.co.1.ſo.4 nu.26.

Surreptio debet ceſſare, vbi Princeps aliquid parte non vocata facit, remiſſiuè, lib.1.ſo 45.co.2.ſo.13.nu.25.

T.

Tabellio debet eſſe diligens in perſcrutando vtrùm teſtator ſit ſanæ mentis. quia quilibet debet eſſe diligens in officio: ampli. hoc: teſtatoris ſanitas mentis percipi poteſt per teſtes, per notarium, cui creditur in his, quæ ad eius pertinent officium, ſicut alijs officia, lib.2.ſo.143 co.1.ſo.4. num.14.15.16.

Tabellio effectus Doctor non definit eſſe tabellio, lib.1.ſo.76.co. 1.ſo.9.nu.16.

Tabellioni credere in tantis negotijs, prout quando dicit, talis ſanus mente, vel quod habeat dilucida interualla, vel ſimilia, eſt periculum: nam & ſi quilibet præſumitur ſanæ mentis: & dicens contrarium debet liquidiſſimis, & luce clarioribus probationibus oſtendere: quod amplia. Tabellioni non creditur dicenti, talis ſanæ mentis fecit teſtamentum, lib.2.ſo.142.col.2.ſo.4.nu.12.& 13.

Tacita conditio veniens ex teſtamento, impedit tranſmiſſionem: ſecus ſi venit extrinſecus: & ſic tacitæ conditiones ex defuncti voluntate inſunt, lib.2.ſol.281.colum.1.ſolut.1. nume.32.

puta patruo cum ſorore vel fratre ſubſtituto, mente capto, cum ſorore ab inteſtato per ſtatutum ſuccedere debẽt. & quod non valeat, ſed quòd ſoror ſola totum habere debeat, cum ex forma ſubſtantiali exemplaris, fit, vt ita neceſſariò ſubſtituantur fratres & ſorores, ſicut filij furioſi ipſius. & in totum. & vt hæc materia latiſſimè diſcutitur. ibidem. col. 4. nu. 15.

Subſt. in quo ſit ad exemplum pupillaris, & quid in hac materia conſideratur. ibid. num. eod.

Subſt. facta filio nato, & filiis naſcituris. &c. pluribus verbis, vniuerſal. præſertim præcedente expreſſa reciproca, quia videtur teſtatorem conſideraſſe, futuros euentus, eius intentio eſt denotaſſe facti contingentiam, &c. li. 2. fol. 58. col. 3. ſol. 6. nu. 31.

Subſt. qualibet ſuam habet naturam & interpretationem. & eſt illa quæ effectum parit, & cognoſcitur per effectum à natura ſua. & quomodo ſubſtitutio recta cognoſcatur. lib. 3. fol. 41. col. 2. ſol. 4. nu. 2.

Subſt. ſub duplici conditione, ſi talis fiat presbyter, & poſt mortem deficiente illa presbyteratus, quia moritur non effecto presbytero, pro non ſcripta & habita non extinguitur ſubſtitutio, & fideicommiſſum verificatum ex alia conditione mortis grauati. libro primo, fol. 132. columna prima, ſol. 14. nu. 17.

Subſt. vulgaris ſola poteſt & per interpretem declarari in teſtamento facta, quando ſit reciproca poſt inſtitutionem, vnica conceptione verborum facta, vocans puberes vel diſpares, ætate, vel poteſtate patria ſolutos nulla conditione appoſita tractum temporis denotante, alioquin hæc contraria oſtenderet vel pupillarem, vel fideicommiſſariam, & de ratione, & eſt communis. libro tertio, fol. 51. col. 4. ſolutione 5. nu. 47.

Subſtitutio vulgaris itidem dicitur ſic facta &c. & eiſdem hæredibus ſuis omnes eorum filios maſculos & deſcendentes ab eis ſic inuicem ſubſtituit ſimpliciter in ſtirpes, & non in capita. ibid. nu. 48.

Subſtitutio vulgaris præſumpta cognoſcitur quandoque per legem, teſtatore, ſ. formante ſubſtitutionem pupillarem & cõditionem exprimente neceſſariam, vt ſi filius meus hæres erit. & in pupillari deceſſerit. Titium ſubſtituo, moriente filio inſtituto, veniente teſtatore, lex tunc fauens teſtamento ne caducum fiat vulgarem interpretatur hoc caſu reſurgere ex veriſimili teſtatoris mente, & dicitur vulgaris omnino tacita, & tacita præſumpta, ex interpretatione extenſiua, in declaratiua, & latè de materia iſta. lib. 3. fol. 52. col. 1. ſol. 5. nu. 51.

Subſtitutio facta in forma pupillari ſimpliciter ſine illis verbis hæres erit vt ſi dicatur, ſi in pupillari ætate deceſſerit, ſubſtituo Titium, filio inſtituto prædefuncto viuo teſtatore operatur vulgaris, ex generalitate dictorum verborum, non ex legis expreſſione, quæ verba ſui natura poſſunt intelligi in caſum vulgaris, ante aditam hæreditatem. & pupillaris poſt aditam, & hæc vulgare dicitur etiam expreſſa verbis generalibus, eſtque communis opinio. ibidem, ſub numero quinquageſimo primo.

Subſtitutio hæc pupillaris interpretatur contra matrem, pro fratre teſtatoris ſubſtituto, quando quis inſtituit filium & filiam impuberes, quibus decedentibus ſine filiis vel hærede ex proprio corpore & legitimo matrimonio procreatis, fratrem ſubſtituit. illis in pupillari ætate defunctis. libro 3. fol. 62. col. 1. ſolu. 6. nu. 58.

Subſtitutio hæc pupillaris interpret. &c. teſtatore demonſtrãte omnia ſua bona deuenire iure pleno ad ſubſtitutum. ibid. ſub nu. 58.

Subſtitutio debet interpretari directa pupillaris per verba dubia, quæ directa eſt plenior quàm fideicommiſſaria & fauorabilior pro pupillo, cuius fauore remanet pupillaris ſubſtitutio ad inuicem facta inter duos impuberes, vno per emancipationem à poteſtate patris extracto perſiſtenti illi ſoli in poteſtate. ibidem, columna ſecunda, numero quinquageſimonono.

Subſtitutio pupillaris diiudicatur eadem ratione fauorabili, quando ſit dubia ob diuerſas opiniones. glo. vel doct. & quãdo ſic lex interpretetur. ibidem, ſub numero quinquageſimo nono.

Subſtitutio pupillaris interpretatur hoc modo facta, per verba hæc dubia, Relinquo filium meum viuum, & mortuum in omnibus bonis ſuis Petro fratri meo: nam in vita filij deſignant tutorem & curatorem datum, & poſt mortem in pupillari ætate, quòd ſit pupillariter ſubſtitutus. ibidem, columna tertia, nu. 60.

Subſtitutio pupillaris & pro directa cognoſcitur pro agnatis, quando teſtator inſtituit filium adultum cum hoc quòd bona ſua non poſſunt hæreditari, niſi per maſculos poſt mortẽ filij ſui, & ſi nurus filium pareret, vult eum eſſe hæredem, & ſi filiam ei certum quid reliquit. & natus ſi nepos ex filio mortuo adita hæreditate deceſſit in pupillari ætate, quæſtione orta inter ſororem vterinã & agnatos eius, & quare. & de directa, an & quando cognoſci poſſit per coniecturas. lib. 3. fol. 61. col. 4. ſol. 6. nu. 57.

Subſtitutio vulgaris & directa cognoſcitur ex ſuo effectu, conſiderando quales ſint effectus à natura inducti ex ſpecie eiuſdem. effectu enim ipſo iudicatur directa, & quando. cognoſcitúrque colligendo fructus & eius ſaporem guſtando, cuius effectus potiùs attendi debeat, quàm ſonus verborũ. lib. 3 fol. 52. col. 2. ſolut. 5. nu. 52.

Subſtitutio vulgaris ſecundum operatur effectum, quod teſtamentum poteſt ſumere vires ab ipſa vulgari. vbi maximè defectus ſit ex parte inſtituti, etiam ex vulgari tacita. & eſt communis & tacita, contenta in pupillari, mortuo pupillo etiam in vita patris ſecundum communem, ſiue poterit pater præcedere poſt mortem filij, ſiue non. ibidem, colum. 3 nu. 54.

Subſtitutio vulgaris expreſſa tertium operatur effectum quod continet tacitam pupillarem. ibid. nu. 55.

Subſtit. contraria voluntate teſtatoris apparente expreſſa vel tacita, etiam ſtatuto extante de exequendis teſtamentis ſine aliqua interpretatione, & quare per tacitam pupillarẽ mater non excludatur, ſecundum comm[illegible]nem, contra quã vide Paul. Leo. vt ibi, & quòd etiam excludatur mater teſtatoris, quando ſubſtitutus ſit de deſcendentibus teſtatoris. ibid. nu. 55.

Subſtitutio vulgaris quartum operatur effectum, vt per eam teſtatori immediatè ſuccedatur. & in eius bonis, & in bonis pupilli etiam per tacitam pupillarem contentam in vulgari. & econtra ſecundum Bart. ibidem, columna quarta, nu. 56.

Subſtitutio vulgaris oper[illegible]tur quartum effectum, &c per tacitam vulgarem excluditur mater teſtatoris, & quando, & filia etiam inſtituta in re certa. ibidẽ. ſub numero quinquageſimo ſexto.

Subſtitutio vulgaris operatur, &c. intelligitur de vulgari partim tacita, quod in caſu tacito excludit matrem reprobato Bart. intellectu. ibid. col. 4. nu. 56.

Subſtitutiones directæ principales ſunt vulgaris & pupillaris, & cardinales appellatæ ſunt, & quare, & quomodo cognoſcantur, & quæ ſint, quæve ſit exemplaris, reciproca, ſeu breuiloqua, & quæ compendioſa. lib. 3. fol. 41. col. 2. ſolut. 1. nu. 5.

Subſtitutiones factæ ſunt in defectum inſtitutionum, quæ fiũt ferè in omnibus teſtamentis, vno vel pluribus hæredibus conſcripta. lib. 3. fol. 41. col. 2. ſol. 1. nu. 11.

Subſtitutiones plerunq; concipiuntur per ablatiuum abſolutum, deficientibus dictis filijs, quòd conditionem demonſtrat, eſtque cõditio expreſſa, & importat quandocunq; deficiant in infinitum & verificatur conditio etiam in non natis, lib.3.fo.74.col.1.ſo.10.num.6.

Subſtitutus admittitur filio nato defuncto in ætate, infantili poſt mortem patris, alijs poſthumis non natis, hereditatẽ que non adita per infantem prout ſine tutore adire non poteſt. vel ſi dicatur per pupillum eſſe tranſmiſſam hereditatem paternam ad matrem, eligendo per clauſulam vulgariter pupillariter, &c. venit ad ſucceſſionem, libr.3.fol.60. col.3.ſo.6.num.50.

Subſtitutus admittitur per iudicem ſecundum opin. auctoris, de quo ſatis ſuperque ſuprà numero 19.21.22.& 23. quatenus dubia videatur voluntas, ac de hoc latius, lib.3.ſo.58.co.1.ſo.6.num.28.

Subſtitutus dicitur ſtante reciproca, vltimo eſſe tantum & primo etiam decedenti, & vltimo etiam, vltimus tantum decederet ſine filijs, etiam quod expreſſe non dicatur ſubſtitutio facta vltimo: ſic eius mens & volunt. teſtatoris magis conuenit, &c. ibid. num.19.

Subſtitutus pupillariter admittitur ex eadem vulgari tacita, poſthumo non nato, & eſt communior opin. & contrarium tenentes quando & quib. caſib. loquantur. Et de pluribus ſubſtitutis quando ſecundus ſemper ſubintret in locum primi per vulgarem contentam in pupillari, à quo poteſt incipere teſtamentum, & eſt communis opin. lib.3.ſol.56.co.4. ſo.6.num.16.

Subſtitutus admittitur contra matrem nato & mortuo vno poſthumo nil operante expreſſione poſthumorum in plurali, per pupillarem expreſſam ex clauſula vulgariter, pupillariter, quia mater excluditur cum ſit pupillo fauorabile & quomodo ibid. ex mente teſtatoris expreſſa in vno caſu pupillaris, & in caſu omiſſo, ſol. 60. colum. 1. ſolut. 6. numero 44.

Subſtitutus admittitur contra, &c. quando mater non ſit cohæres filij inſtituti, à præcedente reciproca inter ipſos poſthumos, ibid. num.44.

Subſtitutus excluditur à filia fœmina exiſtente tempore teſtatoris, nullo tamen maſculo exiſtente, vigente etiam ſtatuto quod ſtantibus maſculis non ſuccedant fœminæ, inſtitutis filio & quibuſcunque alijs ſuis filijs naſcituris æquis portionibus, nullis tamen exiſtentibus vel quandocunque decedentibus, per dictionem vniuerſalem quoſcunque, li.3. ſol.50.co.1.ſol.5.num.38.

Subſtitutus excluditur, &c. de fœminis ſtante ſubſtitutione ſi deceſſerit ſine filijs quibuſcunque. ibid.

Subſtitutus excluditur, &c. in legatis ab extraneo patri & filio factis, vel in inſtit. & ſubſtit. non filio ſed alijs & ſuis filijs facta quando pater & filij ſimul admittuntur. ibid.

Subſtitutus excluditur, &c. quòd filius & nepotes ex alio filio præmortuo inſtituti ſimul ſuccedunt in ſtirpes tamen & non in capita alio non apparente ex teſtamento. ibid.

Subſtitutus pupillariter deficiente exiſtentia ſui hæredis, admittitur per tacitam vulgarem ſententiam in expreſſa pupillari, deficiente pupillo vel poſt mortem teſtatoris, vel eo viuo, &c. lib.3.ſo.56.co.4.ſo.6.num.15.

Subſtitutus vulgariter, & pupil. & per fideicommiſſum non admittitur nitens venire ex vulgari per dict. expreſſionem, &c. copioſè hæc materia tractatur, lib.3.ſol.57.co.3. ſol.6. num.21.

Sufficit vnum ex plurib. obſtantibus remouere, vt ſit impedimento actus, lib.2.ſo.147.co.2.ſo. 4.nu.42.

Suitas operatur & confirmat tabulas pupillares, & per eam fit ſemiplena aditio ſecundum communem opinionem moder. confirmatque adeò ſubſtitutionem pupillarem, vt operetur tranſmiſſionem ad ſubſtitutum, lib.3.ſo.56. co.3. ſol. 6. nume.14.

Suorum appellatione qui veniant, & multa de materia ſuorum, vide latè verb. appellatione ſuorum, lib.3.ſo.30.col.4. ſo. 5.num.43.

Suorum appellatione ſtrictè accipiendo venit ille qui habet iura ſuitatis, largè qui ea non habet, largiſſimè dicitur & venit agnatus & cognatus, & ſuus dicitur proximus. Et in dubio de proximo intelligitur vſque ad ſeptimum gradum, ibidem.

Superfluæ enunciationes non mutant rei veritatem, lib. 2. ſo. 244.co.1.ſo.2.num.54.

Super exiſtentiam hæredum inſti. & lega. probare debent, qui agunt. lib.5.ſo.118.co.2.dub.4.num.153.

Superfluitas toleratur de eo, quod dictum erat implicitè, dicatur explicitè, & alia. lib.2.ſo.275.co.2.ſo.5.nu.37.

Superfluitas verborum euitari debet, & fieri interpretatio, vt ſemper ceſſet: & detrahitur quod materialiter, & ſuperfluè poſitum videtur: quòd limita, quando aliter fieri non poteſt ſuperfluitas, vt valeat ad implendã diſpoſitionẽ, non ad eam impugnandam teſtatoris voluntatem, quia tunc vna eſt, lib.2.ſo.244.co.1.ſo.2.nu.49.50.51.& 52.

Superſtites ſubſtituti, ſi tractu temporis dicatur facta ſubſtitutio poſt aditam hæreditatem, continet ſubſtitutiones fideicom. reciprocas quibus demonſtratur quod ſint fideicommiſſarij vocati vice ſua, lib.3.ſo.115.co.4.ſo.1.nu.19.

Superſtites, aut ſuperuinentes diuerſas hoc vocabulum habet interpretationes, lib.3.ſo.115.co.3.ſo.1.nu.16.

Superſtites dictio pluralis ad quos referatur, & quando in vno verificetur diſpoſitio eueniente caſu: plura de hac voce ſuperſtites, require. ibid. num.15. & infrà. lib.3.ſol.115.col.2. ſo.1 num.15.

Superſtites, hæc dictio ſecundum quod diuerſimode ponitur diuerſam fideicommiſſariorum relationem continet. lib.3. ſo.115 co.2.ſo.1.nu.14.

Suppletio multiplex eſt, lib.2.ſo.243.colum. 2.ſol. 2.num.39. 40.41.42.43.

Supplicans ſe admitti vigore teſtamenti, narrando ſe nobilem, pauperem, & vnicum de caſata, admittetur tamen non probato ſe vnicum, lib.5.ſo.107.co.1.du.4. nu.15.

Supplicatio omnis ad principem eſt prohibita lite pendente, niſi ad certos effectus, lib.3.ſo.16.co.1.ſo.4.nu.26.

Surreptio debet ceſſare, vbi Princeps aliquid parte non vocata facit, remiſſiuè, lib.1.ſo 45.co.2.ſo.13.nu.25.

T.

TAbellio debet eſſe diligens in perſcrutando verùm teſtator ſit ſanæ mentis. quia quilibet debet eſſe diligens in officio: ampli. hoc: teſtatoris ſanitas mentis percipi poteſt per teſtes, per notarium, cui creditur in his, quæ ad eius pertinent officium, ſicut alijs officia, lib.2.ſo.143 co.1.ſo.4. num.14.15.16.

Tabellio effectus Doctor non deſinit eſſe tabellio. lib.1.ſo.76.co. 1.ſo.9.nu.16.

Tabellioni credere in tantis negotijs, prout quando dicit, talis ſanus mente, vel quod habeat dilucida interualla, vel ſimilia, eſt periculum: nam & ſi quilibet præſumitur ſanæ mentis: & dicens contrarium debet liquidiſſimis, & luce clarioribus probationibus oſtendere: quod amplia. Tabellioni non creditur dicenti, talis ſanæ mentis fecit teſtamentum, lib.2.ſo.142.col.2.ſo.4.nu.12.& 13.

Tacita conditio veniens ex teſtamento, impedit tranſmiſſionem: ſecus ſi venit extrinſecus: & ſic tacitæ conditiones ex defuncti voluntate inſunt, lib.2.ſol.281.colum.1.ſolut.1. nume.32.

Tacita voluntas teſtatoris quomodo non aliter poßit interpretari. lib. 1. fol. 60. col. 1. ſol. 11. num. 19.

Tacita voluntas non eſt tanta potentia ſicut expreſſa ad aliquid inducendum, fallit vt ibi. lib. 1. fol. 35. colum. 2. ſolut. 5. num. 57.

Taciti & expreßi par eſt virtus, quando ſumus in his, quæ tacitè veniunt ex natura actus. Et quando procedunt ex eadem potentia cauſa efficientis. nume. 66. Limita vt hic. nu. 68. ſublimita nume. 70. Amplia, vt procedat in vltimis voluntatibus, lib. 2. fol. 162. co. 1. fol. 2. num. 65. 66. & 67.

Tacitum habetur pro expreſſo quando tranſit in diſpoſitione, lib. 2. fol. 156. col. 2. ſol. 5. num. 6.

Tacitum non habetur pro expreſſo, nec operatur, quãdo vitiaret. Amplia etiam, vbi ex iuris diſpoſitione requiritur expreßio, lib. 2. fo. 162. col. 1. ſo. 5. nu. 62. &c. 63.

Tacitum in ſe differt, quando ineſt obligationi, vel executioni. lib. 2. fo. 162. col. 2. ſo. 5. num. 73.

Tacitum dicitur venire ex diſpoſitione legis, & non hominis, ibid. num. 74.

Tacitum & ſubintellectum à lege operatur eo efficaciori modo, quo à lege ipſa ſubintelligitur, li. 2. fol. 161. colum. 2. ſo. 5. nume. 56.

Tacitum in vltimis voluntatibus habetur pro expreſſo maximè quando expreſſum ſequitur tacitum, lib. 1. fol. 60. col. 1. ſo 11. num. 20.

Tacitum non operatur ad inualiditatem quantum expreſſum, rationem differentiæ, habes, lib 2. fol. 172. colum. 2. ſo. 10. num. 49.

Tacitum habetur pro expreſſo in vltimis voluntatibus quæ voluntas ſolum attenditur & allegatur in teſtamentis, quia totum facit defuncti voluntas, lib. 3. fol. 89. colum. 4. ſol. 11. num. 8.

Taxatiua, tantum, facit ceſſare etiam interpretationem piam, & ſubintelligitur in legato facto alicui legatario cùm tendat ad diminuendũ ius legatarij, & in diſpoſitiua ſumma intelligitur taxatiua, & in oratione affirmatiua quod ponit affirmat, & excludit ac negat omne aliud, poſitum autem in negatiua affirmat, & aliud implicat, de quo minus videbatur ineſſe lib. 1. fo. 62. col. 2. ſo 12 nu. 5.

Tempus de neceßitate eſt in quolibet actu, & omne quod fit in tempore fit, & maximè tempus teſtamenti conditi eſt inſpiciendum. vt valeat, lib. 3. fol. 67. co. 4. ſo. 8. nu. 9.

Tempus vbi non ſit appoſitum ad actum, poteſt actus quandocunque fieri, lib. 1. fo. 35. co. 1. ſo. 4. num. 26.

Tempus exequendæ ſententiæ eſt, quando ceſſerit dies petendi relicta ex teſtamento, lib. 5. fo. 284. co. 1. dub. vl: nu. 2.

Tempus non currit legatario ignoranti, cui ſit factum legatum ad certum tempus. lib. 4. fo. 240. co. 4. ſo. 8. nu. 4.

Tempus antiquum quale, & quantum dicatur, vt probatio leuior admittatur, variæ ſunt opiniones, lib. 5. fol. 122. col. 1. dub. 4. num. 232.

Tempus quo aliquid debet impleri, & expediri, dicitur formã actus introducere, lib. 1. fo. 130. co. 2. ſo. 14. nu. 7.

Tempus, vel quid futurum adiectum verbis diſpoſitiuis, importat modum hoc limita. lib. 2. fol. 368. co. 2. & ſo. 269. col. 1. ſo. 3. num. 12. 15. & 16.

Tempus intelligitur & exponitur, vt tandem expleri poßit à teſtatore diſpoſitum. lib. 2. fol. 226. co. 2. dub. 2. nu. 25.

Tempus quando ponatur vt ſpecies, lib. 4. fol. 271. colum. 4. ſol. 9. nume. 23.

Tempus certum impoſitum heredi per teſtatorem ad adeundam hæreditatem & ſinat id labi excluſus remanet poſtea penitus ab hæreditate, & quia voluntas ea teſtatoris circa tempus pro forma habetur, à qua recedi non poteſt, niſi parum ante vel poſt in continenti id fieret. lib. 4. fo. 280. co. 2. ſo. 9. nume. 49.

Tempus antiquum videtur, quod ſit ſecundum crebiorem opinionem, lib. 5. fo. 122. col. 2. dub. 4. num. 235.

Tempus longinquum an ſit 30. annorum & quod ſit arbitrarium iudicis, lib. 5. fol. 115. col. 1. dub. 4. num. 156.

Tempus antiquum quando dicatur vltra 40. annos, & ſucceßiuè magis vltra, magis antiquum, & magis vltra centum annos antiquißimum. lib. 5. fol. 123. colum. 1. dub. 4. nume. 245.

Tempus mortis teſtatòris inſpicitur in legatis, vt fundi inſtructi & ſic in legato vniuerſali, non generali. Idem dicendum vbi eſt aliquid pœnale, & in odium legatarij, quia tempus mortis non teſtamenti intuebitur, lib. 4. fo. 26. col. 2. ſo. 9. num. 41. 42. & 43. eodem.

Tempus attenditur mortis teſtatoris in legatis, vt legatarius, ſit capax, ibid.

Tempus attend. &c. ſi legatarius ſit vocatus ſub nomine collectiuo, vt vnus de familia, de agnatis teſtatoris, is admittitur, qui ſit talis tempore morte ipſius. Idem dicitur in legato gregis, vel armenti quale & quantum ſit, lib. 4. ibid. col. 3. ſol. 9. num. 44. 45.

Tempus teſtamenti non mortis teſtatoris intelligitur vbi aliquod exiſtens poteſt eſſe vtroq; tempore & hoc in dubio vt ſuper certo cadat teſtatoris intentio, ibid. nu. 46.

Tempus impoſitum heredi aut legatario ad aliquid dandum vel faciendum & non ſit certum, vel quando incipiat vt poſt mortem ſuam ſimpliciter incipit currere a die aditæ hereditatis ſcientiæ, ibid. col 4. num. 47.

Tempus in fideicommiſſario vniuerſali a die agniti fideicommißi, & quod adiectio temporis cum fructibus anni mortis teſtatoris oſtendit annum incipere. ibid. nu. 48.

Tempus recens dicitur à 40. annis, circa quos mortuum eſt teſtator, lib. 5. fo. 130. col. 1. dub. 4. nu. 310.

Tempus vbi eſt longæuum, & antiquum, quo teſtator deceſſerit, &c. tunc dicitur difficilis probatio, ibid. colum. 2. numero 311.

Tempus teſtamenti in legatis, quandoq; conſideratur & attenditur, quandoq; tempus mortis teſtatoris, vt latißimè hoc diſcutitur per auctorem, lib. 4 fol. 226. colum. 2. ſol. 9. nume. 35.

Tempus teſtamenti attenditur in legatis primo quoad ſignificationem & intellectum verborum quo fuerunt prolata verba, declarando, vt ibi & hoc regulare eſt, ſiue circa res, ſiue circa perſonas fiat diſpoſitio. ibid. nu. 36. & 37.

Tempus teſtamenti, &c. fallit ſi alias teſtamentum vitiaretur, ſi futura non comprehenderentur, ibid. co. 3. nu. 37.

Tempus teſtamenti attenditur circa perſonas legando filijs Titij, intelligam de natis, & conceptis tempore teſtamenti, idem ſi dictum ſit, ſi quis deceſſerit filiorum vel nepotum meorum, probandum eſt quod deceſſeris ſecundum tempus teſtamenti, ibid. col. 4. num. 37.

Tenendum eſt, ſecundum quod eſt credibile per teſtatorem fuiſſe cogitatum, lib. 2. fo. 243. co. 1. ſo. 2. nu. 31.

Termini ſubſtantiales iudiciorum ſunt libelli oblatio, citatio, litis conteſtatio, iuramentum calumniæ, & alia, lib. 5. fol. 87. co. 2. dub. 3. num. 13.

Terminà quo & ad quod requiruntur pro congruitate & conuenientia ſimili & pari, lib. 1. fol. 48. colum. 1. dub. 4. ſo. 1. num. 10.

Terminus ſtat in ſuſpenſo, nec currit, parte opponente poſitionibus in termino productis, donec iudex declarauerit de impertinentibus vel non, lib. 5 fol. 108. co. 1. dub. 4. nu. 41.

Terminus cucurriſſet tamen, culpa euidenter apparente facientis poſitiones impertinentes, ita iudice declarante, ibi. num. 42. & 43.

Terminus non currit, donec ſtat per partem non reſpondentem poſitionibus, ibid. co. 2. num. 44.

Termi-

Terminus,&c.lapſus quòd ſit in dubio perẽptorius,adeò vt poſt eum non ſit quis audiendus, niſi ex cauſa.Plura de termino vide li.5.fo.261.co.2.dub.4.nu. 58.& ſeq.vſque ad nu.63.

Terminus probatorius lapſus, an, & quando præcludat viam amplius probandi, an requiratur accuſatio contumaciæ partis non probantis, cum interlocutoria vel nc. libro 5.fo. 108.co.2.dubita.4.nume.57.

Terminus cenſetur datus ad ponend, articulandum, & producendum teſtes, & faciendum eos iurare,quæ fienda ſunt intra terminum. li.5.fo.104.co.1.dub.4.nu.39.

Terminus vt detur tria requiruntur.ibid.nu.37.

Terminus ante litem conteſtatam debet aſsignari allegãti titulum ad impediendum proceſſum in modum declaratoriæ. li.5.fo.77.co.1.dubit.2.num.31.

Terminus probationis non elapſus dicitur per tempus quo ſteterit in ſuſpenſione ne curreret, vel partium conſenſu,vel iudicis pronunciatione.li.5.fo.110.co.1.dub.4.nu.85.

Teſtamenta poſſe condi græcè,vel alia lingua, intelligitur, data ſermonis intelligentia inter teſtatorem & teſtes, li.1.fo. 18.co.2.ſo.2.num.15.

Teſtamenta duo confecta perplexa & repugnantia non valere.li.2.fo.235.co.2.ſo.2.num.102.

Teſtamenta duo ſi reperiantur, primum cum clau. derogatoria ad ſequentia, ſecundũ cum clau. non tamen ſit ſpecialiter expreſſa reuocatoria præcedentis vt communiter per Doct. ſic requiratur, cùm ex coniecturis conſtare poteſt, voluntatem teſtatoris adeſſe ſecundo, id attẽditur, & de aliis limitationib.& ampliationib.ad præfata circa hanc materiam v. de ſex conſideranda. li.4 fo.261.co.4.ſo.1.nu.89.

Veſtimenta relicta vxori præſtanda ſunt in principio anni, cautione præſtita de reſtituẽdo illud in ſtatu quo erat.&c. li.4.fo.240.co.4 ſo.11.num.49.

Teſtamenta vulgari ſermone confici, & quod teſtator poteſt loqui in prima perſona, vt fit Venetiis. li.2.fo.31. co.2.ſo.2. num.93.

Teſtamenta debent interpretari ſecundum ius commune dummodo verba teſtatoris & eorum ſignificatio non violentur.li.1.fo.37.co.1.ſo.9.num.3.

Teſtamenta non in ratione,ſed in ſola voluntate teſtatoris fundata ſunt.li.2.fo.289 co.1.ſo.1.num.92.

Teſtamenta ſecundum ius commune interpretari debent, communis eſt concluſio, etiam ſi latiſsime eſſet petenda interpretatio, ſiue dubium ſit in tempore, ſiue ſit dubium in diſpoſitione ipſa, qui ſint vocati, quòd ſint vocati ſuccedentes ab inteſtato,&c.li.1.fo.56.co.1.ſo.19.num.2.

Teſtamenta, tot ſunt quot homines teſtantes.li.2.fo.138.co.1. ſo.3 nu.5.

Teſtamenta duo ſi vnius perſonæ appareant, quale illorũ debet eſſe illud, quod reuocat alterum. li. 4.ſo.290.co. 2. ſo.1. nu.4.

Teſtamenta pleniùs ſint interpretanda. pleniùs dicitur cõparatione, reſpectu plenæ, quæ fit in contractibus, pleniſsimæ quæ fit in beneficiis principum, & in donationib.li.1.fo.57. 2.co.2.ſo.11.nu.1.

Teſtamenta ita ſunt interpretanda vt ſint valida.li.2 fo.216. co.ſo.num.3.

Teſtamẽta de facto ſunt ſeruanda, & intelliguntur prout poſſunt de iure etiam de facto id eſt de voluntate teſtatoris.li.5. fo.5.co.1.ſo.1.nu.27.

Teſtamenta Iudæorum benignè aut æquè non ſunt interpretanda, at ſeuerè & rigoroſè in eorum odium.li.1.fo.53.co.1. ſo.6.num. 9.

Teſtamenta debent interpretari arbitrio boni, diſcreti,& ſapientis viri.li.1.fo.122.co.1.ſo.10.nu.15.

Taſtamenta & legata poſſunt fieri per quæcunq; verba, & quodcunq; loquendi genus. li.1.fo.11.co.2.ſo.2. num.2.

Teſtamenti proœmium inſpici debet, vt habeamus.&c.li.2.fo. 61.co.2.ſo.3.num.36.

Teſtamenti perfecti interpretatio pertinet bene ad teſtatorẽ, qui illud fecit. li.1.fo.6.co.2.ſo.5. num.30.

Teſtamenti diuerſa ſcriptura, quid iuris. li.2. fo.41. co.2.ſo.2. numero 61.

Teſtamenti factio an pacto, ſtatuto, vel conſuetudine tollatur. li.2.fo.150.co.2.ſo 4.num.100.

Teſtamenti ipſius ſcriptura ſi aliqua ex parte ſit imperfecta, qualis erit interpretatio.li.2.fo.40.co.3.ſo.2.nu.24.

Teſtamenti inofficioſi querela debet intentari intra quinquẽnium à die aditionis hæreditatis.&c.li.3.fo. 119. co.2.ſo.3. num.13.

Teſtamenti approbatio, viuo vel mortuo teſtatore, quando intelligatur facta. li.1.fo. 16.co.1.ſo.6.num.2.

Teſtamenti ſeries in totum, vel in parte probatur per inſtrumentum, vel ſcripturam publicam de teſtamento ipſo confectam.li.5.ſo.114.co.1.dub.5.num.143.

Teſtamenti pars vna per aliam declaratur. li.2.fo 252.co. 2. ſo.3.num.68.

Teſtamenti emolumentum, quo priuatur contraueniens, & inobediens teſtatori, ad quẽ peruenire debeat. li. 5.fo.224. co.4.ſo.1.num.39.

Teſtamenti appellatione venit codicillus. li.2 fo 4.nu.64.

Teſtamenti ſcriptura non probatur teſtamentum, ſi in ea quid ſcriptum non reperitur. li.2.fo.256.co.2.ſo.3. num.122.

Teſtamenti pars vna, vel eius ſcriptura ambigua per aliã magis certam in ſpecie, de qua dubitatur interpretari & declarari poteſt li.2.ſo.252.co.2.ſo.3.nu.65.

Teſtamenti non clauſulã vnam, ſed omnes inſpicere debemus, cùm quandoq; quod dicitur vniuerſaliter augetur per genus ſubiectum poſt ſpecies li.2.fo.250.co.1.ſo.3.num.10.

Teſtamenti productio, dicitur factũ ſi de eo eſt facta mentio in poſitionibus productis vt ei pars reſpõdeat. li. 5.fo.261.co.1. dub. 4.num.53.540.

Teſtamenti omnis clauſula per aditionem teſtamenti confirmatur. li.5.fo.249.co.2.dub.5.num.11.

Teſtamenti primi commemoratio idem operatur, quod clau. derogatoria.li.4.fo.229.co.1.ſo.1.num.73.

Teſtamento ſi adſit clauſula, quòd ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum, vel donationis factæ inter viuos præſenti & acceptanti, vel notario tanquàm publica perſona recipiẽti. ſi poſtea reuocetur per ſecundum teſtamentum cenſetur reuocata talis donatio. Et iſta eſt communis. limita, li.2.fo.185.co.1.ſo.12.num.42.& 43.

Teſtamentorum verba ſunt interpretanda vt aliquid operentur, & non ſint ſuperflua.li.2.fo.84.co.2.ſo.5.nu.1.

Teſtamentorum, & contractuum diuerſa ratio in perſonis diuerſi idiomatis, & vbi interprete opus eſt. li.1.fo.19.co.1.ſo. 2.num.16.

Teſtamentum vt ſit validum, interpretatio eſt facienda. Ampliа.li.2.ſo.222.co.2.ſo.1.num.3.

Teſtamentorum verba cum interpretantur, ſolent denominari, quales ſunt effectus ab eis inducti. &c. li.2.fo.69.co.2. ſo.3.num.1.

Teſtamentum præcedens non reuocatur habens. ſ.cla.derogatoriam ad ſequentia per codicillum, carentem ſpeciali clauſula reuocatoria.li.4.fo.74.co.2.ſo 1.num.70.

Teſtamentum ſecundum vt tollat primum, non requirit habere indiuiduam reuocationis cla. derogatoriæ primi, ſed ſpecialis ſat eſt faciendo mentionem in reuocatione etiam de clau.derogatoria, vel quibuſcunq; verbis derogatoriis.ibid. num.71.

Teſtamentum ſecundum tollit primum habens clau.derogatoriam, quando in ſecundo adeſt iuramentum. quo iurauit teſtator hoc ſecundum valere.ibid.co.3.num.72.

Teſta-

Teſtamentum primum non poteſt reuocari per codicillos, cùm in eo teſtamento eſſent filij hæredes inſtituti, lib. 4. fo. 229. col. 3. ſo. 1. num. 24.

Teſtamentum primum inter liberos habens clau. derogatoriam ad ſequentia teſtamenta non intelligitur reuocatum per codicillos poſtea ſimpliciter factos, ibid. colum. 4. numero 25.

Teſtamentum ſecundum ſimpliciter factum valet ſine mentione derogatoriæ prioris, quando in hoc primo ſunt inſtituti extranei, & in ſecundo venientes ab inteſt. lib. 4. ſo. 230. col. 1. ſo. 1. num. 107.

Teſtamentum ſecundum valet ſine mentione primi, quando in eo eſt inſtituta perſona dilecta à teſtatore, ibid. nu. 108.

Teſtamentum primum tollitur etiam clauſulatum derogatoria ad ſequentia reſpectu cauſæ mutatæ. i. per ſecundum, quando iuſta cauſa ſuperuenerit quare primum mutandum ſit, & multa afferuntur exempla, quibus tollitur primum ſine mentione derogatoriæ in ſecundo, veluti propter offenſam primi hæredis, & grauiſſimam, ibid. colum. 2. nume. 109. & 110.

Teſtamentum primum non tollitur reſpectu, ſcilicet loci, temporis, & modi ſeruatorum in confectione, & mutatione teſtamen. per ſecundum clauſulis in vtroq; derogatorijs exiſtentibus, primo. ſ. teſtamento in loco libero confecto, ſecundo verò in loco non libero, ex quo liberè agere non poterat, vnde ſecundum non valet, at primum, lib. 4. ſol. 231. co. 2. ſo. 1 num. 111.

Teſtamentum primum ab vxore ſeparata à viro de licentia ſuperioris ob malos tractatus viri in quo fuerat neptis ſua inſtituta cum qua habitabat, non tollitur per ſecundum factum ab ea reuerſa ad virum, peius, quàm prius, eam tractantem, ægrotantem, & coactam d. maritum hæredem inſtituere etiam cum clau. derogatorijs. Nec pars vlla dotis ei debetur, quæ ex ſtatuto lucrari ſolet, ibid. colu. 4. numero 112.

Teſtamentum prius factum nil prodeſt hæredi inſtituto in eo, impedienti teſtatricem poſſe mutare illud. ibid. nu. 113.

Teſtamentum ſecundum non valet, nec tollit primum, quando ſit factum ab infirmo inſtigatione teſtantis per hæredem, & eius complacentia, ſicut nec valeret ſi blanditijs induceretur vt reuocaret teſtamentum iam factum in gratiam alterius, & ipſe hæres inſtitueretur, ibid. nu. 114.

Teſtamentum vltimum attenditur in ciuitate Venetiarum, in qua viuitur cum ſumma puritate, & libertate, ideo clauſulæ derogatoriæ non procedunt in teſtamentis eo in loco factis, ibid. num. 115.

Teſtamentum primum cùm cla. derogatoria ad ſequentia non ſolùm tollitur per ſecundum factum poſt 10. annos ſine mẽtione ſpeciali de derogatoria primi, ſed etiam ſi poſt biennium duo teſtamenta facta reperientur ab eodem, tunc expreſſe habetur, ac ſi reuocaſſet derogatoriam primi, lib. 4. fo. 231. col. 4. ſo. 1. num. 116.

Teſtamentum capit ſubſtantiam ex tempore, per quod apparet prius, & poſterius teſtamentum, lib. 4. ſol. 204. co. 2. ſo. 9. num. 4.

Teſtamentum primum tollitur per ſecundum, etiam ſi ſecundum eſſet ſimpliciter factum, quando ex coniecturis quibuſcunque poteſt conſtare iudici teſtatorem voluiſſe ſecundum valere, lib. 4. ſo. 64. co 3. ſo. 1. num. 75.

Teſtamentum debet regulari ſecundum leges ciuiles, quando principaliter non eſſet pia cauſa inſtituta, ſed hæres laicus, licet legataria, lib. 4. ſo 30. co. 2. ſo. 1. nu. 9.

Teſtamentum id attenditur, in quo magis vrgent coniecturæ de voluntate teſtatoris, lib. 4. ſol. 219. colum. 1. ſolut. 1. numero 87.

Teſtamentum primum videtur tolli per ſecundum, etiam non facta mentione clauſu. derogatoriæ ex voluntate teſtatoris, quando ex quibuſcunque coniecturis id conſtare poteſt iudici, ibid. num. 88.

Teſtamentum primum irritum intelligitur, cum omnibus ſuis clau. & cum omni voluntate teſtatoris, ex voluntate contraria eius etiam minus ſolemni reducendo voluntatem teſtati ad voluntatem inteſtati ſimpliciter ex decennio elapſo, & quando incipiat currere tempus d. decennij, lib. 4. ſo. 218. co. 2. ſo. 1. num. 81 & 83.

Teſtamen. facere in ſcriptis eſt periculoſum. Et magis tutum eſt teſtari ſine ſcriptis, vt ſit communiter, ibid. nu. 13.

Teſtamentum à parentibus vtriuſque ſexus conditum inter liberos habet clauſulam derogat. ad ſequens teſtamentum continens hæredem extraneum inſtitutum, vel minus liberis fauorabile, &c. lib. 4. ſo. 214. col. 4. ſo. 1. nu. 3.

Teſtamentũ inter liberos quod eſt fauorabilius, ſiue ſit prius, ſiue poſterius, dicitur habere clauſ. derog. eius, quod eſt minus fauorabile eis, &c. ibid. num. 4.

Teſtamentum dicitur aliud eſſe fauorabilius inter liberos, quod eos liberat ab oneribus, & legatis, ſeruans inter eos æqualitates, nõ quòd vni plus tribuat in damnum alterius, ibid. num. 5.

Teſtamentum minus fauorabile eſt illud, in quo filius eſt fideicommiſſ. grauatus, ibid. num. 5.

Teſtamentum pluribus vtile, & proficuum, licet vni damnoſum, præualet & derogat in eodem caſu, altero alterius mentionem non faciente, ibid. num. 6. & 7.

Teſtamentum ſi vnicum ſit factum inter liberos inæqualitatem continens, ſi ſolemniter ſit factum, valet, & debet ſeruari: ſicut poteſt relicta filijs legitima reſiduum relinquere. Quin etiam ſi ſit minus ſolemne inæqualitate exiſtente, valet tamen ſecundùm Caſtr. &c. ibid. num. 8.

Teſtamentum vlt. inter liberos factum etiam coram duobus teſtibus non rogatis reuocat primum teſtamentum coram 7. teſtibus factum continens fratrem hæredem cum expreſſa etiam clau. derogatoria ad ſequentia teſtamenta de omnib. Et eſt communis opi. reprobato Iaſone contrarium aſſerente. lib. 4. ſo. 216. ſo. 1. nu. 27. 462.

Teſtamentum ſecundum reuocat primum adhibitis 8. teſtib. in eo, & cla. derogatoria non generali, ſed ſpeciali, ibid.

Teſtamentum ſecundum non cenſetur continere clau. derogatoriam primi inter liberos ex proœmio ſecundi dicente, talis volens inteſtatus decedere, demonſtrante teſtatorem non recordari primi teſtamenti, ideo potuiſſe pœnitere eius, de quo non habuit memoriam. ibid. ſo. 2.

Teſtamentum primum factum inter liberos continens duplicem cla. derogatoriam legalem, & alteram non poteſt tolli per ſecundum, niſi pariter duplex cla. derogatoria interuenerit tollens primas duas. Et illa cla. omni mel. modo, non operatur, vti nimis generalis, vnam reuocatoriam. ibid. nu. 30.

Teſtamentum in ſcriptis nõ probatur, niſi ſit ſcriptura expreſſio certi nominis hæredis, ſubſcriptio, ſigillatio, ſeptem teſtium recognitio, & publicatio: quod ſi ex his vnum deficiat, non probatur teſtamentum: & ſi per teſtes, non per ſigilla, habentia characteres, ſed per ſigna tabellionum fuerit ſubſignatum teſtamentum non tenet. lib. 2. ſo. 94. 2. ſo. 2. ſub nu. 11. & 12.

Teſtamentum facere in ſcriptis eſt periculoſum & magis tutum eſt teſtari ſine ſcriptis, vt ſit communiter; forma autem teſtamenti in ſcriptis habetur. & valet huiuſmodi teſtamentum in tali forma: quod declara, & intellige, & amplia, atque etiam limita, vt ſi non valet vt in ſcriptis, valeat vt nuncupatiuum, ibid. ſub nu. 13. 14. & 15. eo.

Teſtamentum primum tollitur. & reuocatum cenſetur habens etiam clau. derogatoriam ad ſequentia per ſecundum,

absq;

abſq; alia mentione derogatoria præcedentis, quando per geſta, & facta circa poſterius per ipſum teſtatorem conſtare poteſt, illud ſecundum verum eſſe valiturum, & obligatoriū, ſicq; coniecturari poſſit, li. 4. fo. 219. co. 2. ſo. 1. nu. 98. 101. 103. & 104.

Teſtamentum primum curſu decennij conditum non habens clau. derogatoriam ad ſequentia, non tollitur curſu præfato decennij, niſi alio condito teſtamento ſolenni, vel coram tribus teſtibus ad minus vel in actu appareat de contraria voluntate, tuncq; ſtatim, & ipſo iure tollitur. Idemque tollitur habens prædictam clau. per ſecundum ſimplex factū ſine ſpeciali derogatione primi obliuione præſumpta d. clauſulæ in teſtatore, etiam quòd deficerent tres menſes ad complendum decennium. li. 4. fo. 32. co. 3. ſo. 1 nu. 79.

Teſtamentum primum cenſetur reuocatum de voluntate teſtatoris his verbis adiectis in ſecundo, ex certa ſcientia omne aliud teſtamentum reuocans, vel illud vltimum facere ex certa ſcientia. ibid. num. 95.

Teſtamentum primum, an ex clauſula omni mel. modo in vlt. appoſita, cenſeatur reuocatum, & quòd ſic ſecundum Burſ. ex communi. At contra auctor. ibid. num. 93.

Teſtamentum primum cenſetur reuocatum per ſecundum, licet in ſecundo non ſit ſpecialis mentio facta de reuocatoria clau. primi, quando extra teſtamentum ſecundum probarentur verba teſtatoris derogatoria primi & velle vltimū teſtamentum præualere, & attendi, quæ probari ſufficiunt vel per codicillos poſt primum teſtamentum confectos, vel per teſtes, & quòd obliuione notarij non fuerit poſita derogatoria, ibid. co. 4. num. 96.

Teſtamentum poteſt caſſari verbo per teſtatorem facto notario ſtipulanti, & acceptanti nomine omnium quorum intereſt, & intereſſe poterit in futurum &c. nec tamen adiectis verbis, quib. dicatur reuocatum eſſe primum, nō quoad inſtitutionem ſed legata, & fideic. li. 4. fo. 30. co. 1. ſo. 1. numero 54.

Teſtamentum primum quando teſtator vult valere, & illud haberi ac ſi eſſet vlt. ita debet valere, & ſeruari. ibid. nu. 55.

Teſtamentum primum inter liberos nuncupatiuum ſolenniter, vel minus ſolenne confectum, ſicut manu ſcriptum patris, cenſetur habere clau. derogatoriam ad ſequens, prout eſt communis. Quicquid Ang. contra cum ſequacibus. li. 4. fo. 29. co. 2. ſo. 1. num. 21.

Teſtamentum ſecundum primi reuocatoriū poteſt eſſe in ſcriptis, vel nuncupatiuum, quod habet clau. derogatoriam ad præcedens vt magis fauorabile liberis. ibid. nu. 21.

Teſtamentum primum inter liberos non reuocatur per ſecundum inter extraneos, vel liberos ſimul tantum in legitima inſtitutos, niſi duobus vel tribus concurrentibus, & adhibitis ſeptem teſtib. reuocan. expreſſe, primum nec quandoq; ſufficiunt ſecundum Nattam iuxta literam Gracam. ibid. numero 22.

Teſtamentum dolo factum compertum per ſententiam iudicis, in totum, vel etiam in parte reſcindi poteſt. li. 5. fo. 10. co. 1. ſo. 1. num. 87. 4 82.

Teſtamentum factum à patre, in quo filio ex primo matrimonio reliquit ſolum legitimam hærede inſtituto alio filio ex ſecundo matrimonio, an, & quando valeat. ibid. nu. 90.

Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum, quod eſt ſuſpectum ratione perplexitatis, doli, & fraudis. li. 4. fo. 3. co. 2. ſo. 1. num. 49.

Teſtamentum. &c. reuocatur, quando per adulat. doloſas fuerit indultus teſtator ad reuocandum primum, & faciendum ſecundum. ibid. num. 49.

Teſtamentum. &c. non reuocatur per actus inter viuos deficiente num. teſtium requiſito in vltimis volunt. ibidem. co. 3. numero 50.

Teſtamentum primum irritum remanet teſtatore coram ſolenni num. teſtium dicente ſimpliciter ſe nolle valere primum ſuum teſtamentum, adijciendo tamen, quia voluit decedere inteſtatus, &c. ibid. co. 4. num. 51.

Teſtamentum prius habens clau. derogatoriam ad ſequentia, vt dicatur reuocatum, requiritur etiam abſque mentione ſpeciali d. clauſulæ illius reuocationem eſſe factam poſt decenniū à die prioris teſtamenti. li. 4. fo. 34. co. 2. ſo. 1. nu. 84.

Teſtamentum in quo frater fratrem prætermit, inſtituta turpi perſona, non ſolùm quoad legitimā rumpitur, ſed etiam in totum, & hæc communis. Nec ſaluatur ex clauſula codicillari. li. 2. fo. 180. co. 2. ſo. 11. nu. 22.

Teſtamentum valet, reparaturq; præteritionis vitium filio penitus non prætermiſſo ſed inſtituto ſub aliqua caſuali vel mixta conditione vel dilatione, quia pure cenſetur inſtitutus quoad legitimam, expectata conditione reſpectu reſidui hæreditatis. li. 3. fo. 39. co. 3. ſo. 4. num. 5.

Teſtamentum primum tollitur reſpectu qualitatis perſonæ teſtantis per ſecundum ſine mentione etiam clau. derogatoriæ in primo poſitæ potiùs ex capite notarij, quam ex conſenſu teſtatoris, cùm ſit maxime perſona idiota, ruſticana, ignara. d. verborum ſcriptorum in ea clauſula. li. 4. fo. 34. co. 4. ſo. 1. nu. 91.

Teſtamentum, & eius virtus omnis aditione hæreditatis conſumatur. li. 5. fo. 27. co. 2. dub. 2. num. 8.

Teſtamentum primum quòd non tollatur per ſecundum, niſi ſit clauſula derogatoria. & ſpecialis primi teſtamenti, factumque ſit ſecundum in præſentia ſeptem teſtium. & hoc reſpicit fauorem filiorum in primo teſtamento inſtitutorum, non autem iudicium paternum conſeruandum. Quicquid Natta dixerit. li. 4. fo. 28. co 2. ſo. 1. num. 14.

Teſtamentum a ſacerdote ſcriptum cum quatuor teſtibus adhibitis in villa tenet, & in his quatuor ſacerdos pro teſte exiſtere poteſt & ſufficit fama publica quòd ſit ſacerdos, valebit etiam teſtamentum ipſum adhibitis ſeptem teſtibus nihilominus. li 2. fo. 154. co. 2. ſo. 4. num. 133.

Teſtamentum extra territorium factum non ſeruata ſolennitate ſtatuti teſtantis non tenet. & eſt fauorabile huiuſmodi ſtatutum. Amplia etiam ſi mulier eſſet alibi nupta, quia teſtando tenetur ſeruare formam ſtatuti originarij. li. 2 fo. 152. co. 1. ſo. 4. nu. 110. 111. 112.

Teſtamentum patris, & teſtamentum filii concurrentia in executione, prius illud patris executioni mandari debet, dein illud filij. li. 5. fo. 221. co. 2. dub. vlt. nu. 5.

Teſtamentum primum ſolenne non reuocatur per ſecundum, niſi pariter ſit ſolenne, & ex eo ſaltem poſſit adiri hæreditas, alias primum remanet. li. 4. fo. 29. co. 4. ſo. 1. nu. 41.

Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum nullum defectu hæredis præmortui: niſi decennio elapſo, & nil operante in eo clauſ. caſſans, &c. ibid. nu. 42.

Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum carens inſtitutione hæredis, licet ſit donatio cau. mortis. vniuerſalis omnium bonorum; quæ tamen debet per hæredem impleri: niſi exiſtat clauſula quæ velit omnib. alijs præualere, quia ſaltem valebit vt vlt. volun. ibid. nu. 43. & 44.

Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum nullum præteritione, quoad inſtitutionem, ſed ſolùm quoad legata, & fideicommiſſ. quæ tamen debentur ab hæred. ſcriptis in primo. ibid. num. 45.

Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum non ritè perfectum, ſ. defectu rogitus notarij. & teſtium, & nimia difficultatis intelligentiæ loquelæ teſtatoris. ibid. nu. 47.

Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum, in quo ſunt in rebus feud. li. inſtitu. hæred. domini conſenſu non accedente. ibid. num. 48.

Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum quando

vel ſuſpectum per contradictionem vnius teſtis teſtamentarij. ibid. num. 49.

Teſtamentum, &c. quod eſt, vel metu, vel violentia factum, non reuocatur. ibid. num. 49.

Teſtamentum in ſcriptis fit modo & forma, vt hic remiſſiuè. li. 2. fo. 29. co. 3. ſo. 2. num. 1.

Teſtamentum in ſcriptis probatur per ſcripturam de eo factam legitimè apertum, recognitum & publicatum: quod ſi teſtibus non ſit coram iudice recognitum, ſuſcriptio. ſ. & ſigillatio per quam fiat publicatio, priuata diſcutitur ſcriptura, non publica, niſi a notario ſcripta, & publicata, & ideo non probatur, ibid. num. 2. & 3.

Teſtamentum non probatur ſcriptura priuata. Amplia etiam, quod eſſet presbyteri, non notarij, etiam ad pias cauſas. amplia etiam, quod ſit ſcriptura patris recognita carens die, & teſtibus de ea clarè, & concludenter non diſponentibus inter liberos. limita in teſtamento ad pias cauſas, quia ſufficit apponere annum, non diem. ibid. co. 4. ſub num. 4. 5. 6. 7. & 8.

Teſtamentum non probatur ſcriptura priuata diuerſis manibus. Limita, vt probet, quando duo, vel tres teſtes examinati ad eum ſe referunt. limita etiam, vt ſi per comparationem literarum ſcripturam patris eſſe probaretur, & ibi de comparatione legitimè facta, remiſſiuè. ibid. ſub num. 9. & 10.

Teſtamentum inter extraneos non habens clau. derogatoriam ad ſequentia teſtamenta, & vnum, vel multa alia fiant, vulgata regula ſuccedit, quòd vltimum derogat prioribus, & ſeruandum eſt, modò ex eo hæreditas adiri poſſit hocq; non fuerit adita voluntate hæredis, vel caſu, cùm ſufficiat fuiſſe ſecundum perfectum, & potuiſſe contingere caſum, licet non contigerit adeundi hæreditatem. li. 4. ſo. 221. co. 1. ſo. 1. nu. 35.

Teſtamentum fit irritum ſuperueniente legitimatione filij ſpurij quod quàm multis & varijs modis ampliari poteſt, vide. ibid. co. 4. num. 35. vſq; ad 41.

Teſtamentum primum tollitur reſpectu verborum ſignificatum per ſecundum, in quo reuocatoria clauſula per verba generalia ſit aſcripta, licet ita primo adeſſet clau. derogatoria etiam per verba præciſa, & clauſula omni mel. modo, maximè quando ſit concepta verbis enunciatiuis cum permiſſione futuri teſtamenti faciend: ſub condit. multum difficili, puta, ſi totum pſalterium eccleſia ſcripſerit, quia pro non adiecta habetur, vnde vbi generalis reuocatoria mera emanens tollitur per ſecundum. li. 4. ſo. 224. co. 2. ſo. 1. numero 93.

Teſtamentum dolo alicuius conditum non eſt ſeruandum, nec tolerand. vt ex inſtigationibus nouercalibus & ex importunis perſuaſionib. mariti, quod procedit ſiue doloſus fuerit inſtitutus, vel alius dolo tamen alterius, declarando, vt li. 5. ſo. 9. co. 2. & ſo. 10. co. 1. ſo. 1. num. 83. 84. 85. 86.

Teſtamentum factum à furioſo non tenet, etiam ſi videatur factum à prudente, & probo viro: quinimò paribus probationibus exiſtentibus de inſania, & ſana mente, & mixtis, teſtamentum corruit, nam teſtari nequeunt alieni à mente: quod amplia. li. 2. ſo. 142. co. 1. ſo. 4. nu. 10. & 11.

Teſtamentum peccans in grammatica. vel falſa latinitate, dummodo non aduerſetur voluntati teſtatoris, & voluntas teſtatoris percipiatur, non officit quibuſcunq; li. 2. ſo. 242. co. 2. ſo. 2. num. 26.

Teſtamentum materno partim, latinóve partim ſermone non vitiatur, Græcóve pro parte, latinoq; pro alio. ſo. 243. co. 1. numero 27.

Teſtamentum vulgari ſermone confectum debet interpretari ſecundum vulgarem ſermonem. ſi latino ſermone ſecundũ latinum, & ſecundum groſſum. loquendi modum literaliter. Et ſecundum diſpoſitionem iuris. Etiam à notario verba appoſita importantia teſtatoris voluntatem. Et ſi verba ipſa in teſtamento ſint groſſo modo & naturali & vulgari à teſtatore idiota & illiterato, quia intelliguntur groſſo modo naturali, & vulgari. li. 2. ſo. 266. co. 2. ſo. 2. nu. 293. 294. 295. & 296.

Teſtamentum non tenet, quando interceſſit dolus in præiudicium deſcendentium, non ſi in præiudicium tranſuerſalium, ſi tamen tranſuerſales poſſident, & doloſus petat vigore talis teſtamenti, repellitur exceptione doli mali. li. 2. ſo. 193. co. 2. ſo. 2. num. 17.

Teſtamentum vt ſit validum interpretatio eſt facienda. Amplia. Et quòd ſit ſolenne, niſi contrarium probetur. Et in benigniorem partem. Et in meliorem partem. Aliud eſt teſtamentum, & aliud inſtrumentum, vel ſcriptura. li. 2. ſo. 96. co. 2. ſo. 1. num. 1. 2. 3 & 4.

Teſtamentum non dicitur perfectum, neque completum fieri cœptum & præparatum, quando teſtator non ſe firmauit in prolatis, vel diſpoſitis. ſed velle quid aliud pro complemento diſpoſitionis adijci. Exempla remiſſiuè li. 2. ſo. 49. co. 4. ſo. 1. ſub num. 39.

Teſtamentum valet vt codicillus, ſi modus diſponendi nutu, vel filijs præteritis, vt teſtamentum non valeret, ne pereat fideicommiſſum a venientibus præſtandum ab inteſtato. li. 2. ſo. 223. co. 2. ſo. 2. num. 29.

Teſtamentum valet vt codicillus, licet teſtator prius dixerit ſe nolle teſtari, & poſtea diſpoſuerit. ibid. num. 30.

Teſtamentum factum ab hæretico reuerſo ad fidem non reconualeſcit. Amplia idem in damnato in crimine læſæ maieſtatis. Amplia & ingrato reſtituto. Limita, niſi fuerit reſtitutus ex vniuerſali pace, ſic volente principe. lib. 2. ſo. 146. co. 1. ſo. 4. num. 56.

Teſtamentum ab initio nullum, non reconualeſcit, ſecus ſi validum. li. 2. ſo. 146. co. 2. ſo. 4. num. 57.

Teſtamentum non extare. vel extare & inutiliter, paria ſunt, nec opus eſt aliqua interpretatione, nec de fideicommiſſo agi. li. 2. ſo 193. co. 1. dub. 2. ſo. 1. num. 12.

Teſtamentum primum valere, ſuggeſtionibus falſo teſtatoris propoſitis, poſtpoſitis, quibus aliud factum proponatur, nec primum reuocatum eſſe, limita. li. 2. ſo. 193. co. 2. dubit. 2. ſo. 1. ſub num. 13. 14. & 15.

Teſtamentum probatur per ſcripturam, & per teſtes. Et hæc quidem legitima eſt probatio, quæ dicitur diſpoſitiua, declaratiua, tacita per intellectum & conſequentias, ac extra per ſenſum. li. 2. ſo. 193. co. 1. ſo. 1. num. 4. & 5.

Teſtamentum non valet ratione temporis, puta de nocte, ſine luminibus, ſaltem tribus. li. 2 ſo. 217. co. 2 ſo. 3. nu. 9.

Teſtamentum eſt nullum ratione loci, non ſeruata forma ſtatuti loci in quo fit, ſi ſit in rem. Limita, vt hic. ibid. num. 10. 11. & 12.

Teſtamentum in eccleſia confectum valere. ibid. num. 13.

Teſtamentum non tenet, vbi verba ſunt obſcura, ignota, inepto modo, & impertinenter concepta, & in mente retenta. ibid. num. 14.

Teſtamentum ex tribus validum eſſe deprehenditur ex perſona, ex re, ex forma & ſolennitate. li. 2. ſo. 212. co. 2. ſo. 1. n. 1.

Teſtamentum factum a Chriſtiano in terris infidelium, probatur duobus teſtibus & valet. li. 2. ſo. 208. co. 2. ſo. 3. nu. 30.

Teſtamentum factum in peregrinatione probatur duobus teſtibus. ibid. num. 31.

Teſtamentum factum in terris iuriſdictioni temporali eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectis, valet coram duobus teſtibus idoneis & ſacerdote parrochiali, & eiuſdem ſacerdotis etiam notarij inſtrumento probatur. Amplia. Et quòd loco ſacerdotis ſufficiunt alij duo teſtes, & ſic per quatuor teſtes probatur rectè. ibid. & hæc communis. Limita, niſi

niſi ſtatuto prohibitur. ibid. co. 3. numero 32.

Teſtamentum eſt publici iuris, cuius forma & ſolennitas non poteſt tolli vel alterari à priuato. li. 2. fo. 232. co. 1. ſ. 2. n. 14.

Teſtamentum dicitur voluiſſe facere in ſcriptis teſtator quando expreſsit teſtator, & adeſſet clauſula, omni meliori modo. Et valet vt nuncupatiuum, communis eſt opi. li. 2. fo. 26. co. 2. num. 23.

Teſtamentum primum tollitur reſpectu qualitatis conſanguineorum per ſecundum ſine ſpeciali etiam mentione derogatoriæ clau. in primo ceſſante cauſa præſumpta derogatorij, & ſcriptæ pro teſtamento ne. ſ. teſtator inducatur à conſanguineis ad id primum reuocandum, vt quando ſint inſtituti in ſecundo hæredes pupilli. li. 4. ſo. 224. co. 4. ſo. 1. numero 105.

Teſtamentum ſi quis feciſſe dicatur, id quo legauit 10. ſi de inſtitutione non conſtat heredis, non teſtamentum, ſed erit codicillus, limita, li. 2. ſo. 169. co. 2. ſo. 10 ſub nu 7. & 8.

Teſtamentum facere poteſt, qui tenet quoddam medium inter ſanam, & inſanam mentem, & qui in gerendis negotijs non eſt ita perſpicax, ita quod potius dicatur fatuus, vel groſſolanus vel hebes: hoc tamen fallit; niſi ita eſſet hebetis ingenij, vt crederet non credenda. li. 2. ſo. 143. co. 2. ſo. 4. numero 21. & 22.

Teſtamentũ errore defuncti in coniunctione perſonæ inſtituta valet pro venientibus ab inteſtato, & tenetur præſtare legata, & fideicommiſſa. Item valet pro ſubſtituto, procedit, vbi ſimpliciter ſit factum legatum, vel fideicommiſſum: ſecus vbi legatum nominatim factum ab herede ſic inuadido præſtandum, quia tunc nec legatum valet. li. 2. ſo. 236. co. 2. ſo. 2. num. 127. 128. & 129.

Teſtamentum filij non valet in quo pater ſit præteritus, vel mater: quia debet aliquid eis relinqui iure inſtitutionis, quod limita niſi adſit clauſula codicillaris: amplius limita: niſi filius habeat filios, quia tunc præteritio matris teſtamentum facit nullum. li. 2. ſo. 240. co. 1. ſo. 2. nu. 99. 100. & 101.

Teſtamentum quando teſtamentum dicatur, licet codicillus emendetur. Potius valet, quod aptè ſentitur, quam vitiet, quod ineptè profertur. li. 2. ſo. 169. co. 1.

Teſtamentum ad interrogationem alterius non valet, in ſcriptis conditum, ſubſcriptum & ſigillatum à teſtibus non in præſentia teſtantis, in manu notarij dicentis, vis hoc eſſe tuum vltimum teſtamentũ & reſpondens teſtator dicat, quod ſic. li. 2. ſo. 49. co. 4. ſo. 1. num. 56.

Teſtamentum ad interrogationem alterius factum valet. Amplia, etiam ſi teſtator ſit infirmus, modò ſit ſenſatus, & articulate, ac intelligibiliter loquatur. Et ibi, quòd teſtes non probent. Limita, vbi adeſſet falſitatis aliqua ſuſpicio, vel rei geſta non ſincere. Sed importunè factum teſtamentum vel alijs modis vt ibi remiſsiuè tenet. li. 2. ſo. 29. c. 2. ſo. 1. ſub nu. 51. 52. 53. & 54.

Teſtamentum eius, cuius bona ſunt confiſcata ipſo iure, de eis non tenet. li. 2. ſo. 240. co. 1. ſo. 2. num. 201.

Teſtamentum ſit irreuocabile non modò per mortem naturalem, ſed & per ciuilem vt ſi quis ingreditur monaſterium incapax. li. 2. ſo. 164. ſo. 7. num. 6.

Teſtamentum matris ſolum filio maſculo relinquentis legitimam, filiam heredem vniuerſalem inſtituentis, eiq; fratrem matris ſubſtituendo huius fratris dolo, & inſtigatione non valet nec ſeruandum eſt li. 5. ſo. 9. co. 2. ſo. 1. nu. 82.

Teſtamentum ſecundum poteſt fieri à teſtatore, & valebit nõ facta mentione clauſu. deroga. in primo poſita. & c. li. 4. fo. 222. co. 2. ſo. 1. num. 62.

Teſtamentum illud valet, & magis pro eo præſumitur, quod ſcriptum reperitur notarij magis legalis, & c. li. 4. ſo. 229. co. 2. ſo. 1. num. 118.

Teſtamentum quoq; imperfectæ voluntatis id eſſe quis dixerit, qui filiam in certa quantitate pecuniæ particulariter inſtituit, donec aliter prouiderit. li. 2. ſo. 26. co. 2. ſo. 1. nu. 36.

Teſtamentum ſimiliter non exiſtere, ſed ordinationem, & ad id præparationem eſſe, quando expoſita voluntate per ſcripturam penes notarium, dixerit teſtator Notario, cras reuertaris pro ea publicanda, quo reuerſo & diſtulit teſtator publicationem. Amplia etiam facta publicatione, ſi dixerit teſtator, rogo vos, vt reuertamini huc, quia volo adaptare hoc nouum teſtamentum in alia forma, quando melius me habebo. ibid. num. 37.

Teſtamentum nullum præteritione filij nati, reconualeſcens per mortem iſtius filij, viuo teſtatore, nõ ſuſtinetur per clauſulam codicillarem conceptam alio exhæredato querelante, & irritante ipſum teſtamentum. li. 2. ſo. 176. co. 2. ſo. 10. numero 93.

Teſtamentum inualidum effici, vt omne quod in eo ſit, non valeat. ibid. num. 93.

Teſtamentum dum poteſt valere, nõ trahitur ad fideicommiſſum per clau. codicillarem li. 2. ſo. 177. co. 2. ſo. 11. nu. 1.

Teſtamentum ſi non ſit ſuſpectum de falſitate per contradictionem duorum teſtium de ſeptem, ſi ſit habilis teſtator ad teſtandum: vel is, cui dandum eſt, ſit capax. ibid. nu. 4.

Teſtamentum in quo adſit clauſula, & valeat iure cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis, quo melius valere poteſt, quomodo interpretari debeat. ibid. nu. 5.

Teſtamentum pro parte reſcindi & annullari, & pro parte valere ſententia iudicis effici poteſt. li. 2. ſo. 26. co 4. ſo. 1. numero 22.

Teſtamentum vxoris metu mariti factum, non valet. ibid. numero 22.

Teſtamentum primum tenet, & non ſecundum propter clamorem impeditum effici. ibid. 23.

Teſtamentum fieri impediens querulis verbis expreſſa, tamen iam a teſtatore voluntate ſua dicens memento mei, vt magis ſibi quam alteri hæreditas proueneriт, indignus non efficitur. ibid. num. 24.

Teſtamentum per mercatorẽ Italum in Barbaria coram duob. teſtib. factum valet. nu. 51. Stracha de mercatura. tit. de nauigatione. nu. 26. ſo. 171. vide leges Maris. li. 2. ſo. 29. co. 2. ſo. 2. num. 51.

Teſtamentum primum tollitur per ſecundum quando, & quibuſcunq; coniecturis conſtare poteſt quòd teſtator ſecundũ teſtamentum etiam ſimpliciter factum præualere voluit. li. 4. ſo. 224. co. 2. ſo. 1. num. 100.

Teſtamentum grauati inſtituentis filium poſitum in conditione debet fortiùs operari ad excluſionem ſubſtituti. li. 3. ſo. 110. co. 1. ſo. 2. num. 45.

Teſtamentum eſt oſtendendum iudici competenti, & per eum exequendum. li. 5. ſo. 81. co. 2. dub. 2. nu. 370.

Teſtamentum vltimum licet imperfectum poſſet ſufficere ad reuocationem legatorum. li. 1. ſo. 103. co. 1 ſo. 4. nu. 19.

Teſtamentum liuellarij in bonis liuellarijs quamdiu viuit generatio tertia adhuc ſeruandum eſt, qua finita re ad eccleſiam reuerſa non eſt amplius ſeruandum, quia ius emphyteuticum eſt finitum. li. 4. ſo. 229. co. 2. ſo. 6. nu. 6.

Teſtamentum vbi non præſumatur validum, & teſtatorem noluiſſe validè teſtari. li. 2. ſo. 217. co. 1. ſo. 2. nu. 5.

Teſtamentum in fraudem legis, & ſi in eo quid mandari iuſsit teſtator in fraudem legis, debet interpretari, non valere, ibid. num. 6.

Teſtamentum iudicis mandato in publicam formam redigi poteſt, ſi per duos teſtes probaretur vnam cartulam conglutinatam cum alijs libris, vel prothocollis notarij eſſe ſcriptam manu ipſius notarij continentem teſtamentum, & habentem cætera ſolennia & ſubſtantialia dubio ſolum exiſtente in ſcriptura. Amplia & limita. Quid ſi extent apoſtil-

le, concellationes, & additiones in primis rogitis, vel prothocollis notariorũ in margine vel in corpore, vel poſt ſubſcriptionem, & in cauſa poſſeſſorij, vel petitorij. li. 2. fo. 28. co. 2. ſo. 2. ſub nu. 55. 56.

Teſtamentum minus ſolenne non dicitur teſtamentum, ſed vltima voluntas. li. 2. fo. 155. co. 2.

Teſtamentum non poteſt interpretari niſi totum legatur. Nã præcedentia & ſequentia dant ſibi intellectum. li. 2. fo. 193. co. 1. num. 8.

Teſtamentum vt de iure ciuili valeat requirit aditionem hæreditatis. li. 1. fo. 44. co. 1. ſo. 13 num. 11.

Teſtamentum non dicitur teſtamentum propriè, ſed abuſiuè. Et ideo non comprehenditur in ſtatuto de teſtamento loquente. li. 2. fo. 211. co. 2. num. 3.

Teſtamentũ inter liberos, vel ſimplex voluntas etiam imperfecta, valeat inter liberos, & duo ſufficiunt teſtes. Limita non procedere, inter extraneos. li. 2. fo. 183. co. 1. ſo. 12. ſub numero 9. 10.

Teſtamentum an & quando valeat factum iure & more militari à medico tempore & loco militiæ. Vel à cancellario ducis. Vel capitanei exercitus militum. Quid in eo facto à Doctoribus, aduocatis, clericis, cardinalibus. quòd taliter factum non valeat, ſecundum cõmunem opinio. & in multis alijs ſimilibus. li. 3. fo. 6. co. 3. ſo. 8. num. 7.

Teſtamentum iure militari a quocunq; homine etiam non milite fieri poteſt deprehenſo & decedente in conflictu militiæ, & quomodo valeat factum à milite, & probatum per duos teſtes, ſeu coram duobus etiam non rogatis. ibid. co. 4. numero 11.

Teſtamentum militis valet coram duobus teſtibus etiam non rogatis factum, & vt dicitur factum ab ſoldo & guerra. ibid. numero 12.

Teſtamentum militis an valeat factum extra loca & tempora de quibus ſup. vel conflictus, vel expeditionũ, vel caſtrorum, vel militiæ, iure ſcilicet militari, & quòd poſſit vtraq; opinio ſuſtineri, vide ibid. latiſs. vbi de hac materia hincinde pulchra leguntur, vbi de opi. auctoris habetur. ibi. nu. 13.

Teſtamentum non factum vel non ratificatum tempore militiæ ad priuilegia militum non pertinet. li. 3. fo. 68. co. 2. ſo. 8. num. 15.

Teſtamentum militis factum in limine prælij, in conflictu, in loco hoſtili vt attendatur debet probari per teſtes duos etiam fortuitos & non rogatos. ibid. co 3. nu. 17.

Teſtamentum probatur per teſtes, qui interfuerunt, & diſpoſita audiuerunt & hæc efficacior & fortior eſt fides. Item per inſtrumentum notarij rogati. lib. 2. fo. 207. co. 1. ſo. 3. numero 1. 2. 3.

Teſtamentum vulgari latinóve idiomate ſcriptum, vel partim vulgari partim latino exaratum valet, vel græco. li. 2. fo. 29. co. 2. ſo. 2. num. 90. & 91.

Teſtamentum ex inſtitutione hæredis efficitur, non codicillus. li. 2. fo. 224. co. 2. ſo. 1. num. 48.

Teſtamentum in quo ſit ſcriptum quid contra ius & contra bonos mores eſt nullum. li. 2. fo. 232. co. 1. ſo. 2. nu. 11.

Teſtamentum in libercula notarij repertum ex defectu rogitus teſtium incongruè deſcriptorum, ante tenorem teſtamenti, puta præſentibus teſtibus & poſt vltima teſtamenti verba intermiſſo ſpatio, apponendo ſex nomina hominum, non probat. li. 2. fo. 46. co. 2. ſo. 2. num. 48.

Teſtamentum corroſum in parte ſubſtantiali non tenet, ſecus ſi in parente non ſubſtantiali. li. 2. fo. 49. co. 2. ſo. 2. nu. 58.

Teſtamentum à vulgari ſubſtitutione incipere poteſt cum in ea ſit neceſſe quòd exprimatur aliquis caſus, ſed ſufficit dicere inſtituo Mæuium & ſubſtituo Caium, ſat eſt quot in locum caducæ inſtitutionis ſupponatur ſubſtit. non caduca, & vt latius ibi de materia. li. 3. fo. 60. co. 1 ſo. 6. num. 45.

Teſtamentum coram quinq; teſtibus in rure, vbi plures haberĩ nequeunt, valet. Amplia tempore peſtis. li. 2. fo. 208. co. 1. & 2. ſo. 3. num. 24. & 25.

Teſtamentum ex defectu vnius ex teſtibus adhibitis probare nõ poſſe, & corruere. li. 2. fo. 209. co. 1. ſo. 3. num. 39.

Teſtamentum præſumitur validum multifariam. idem in alijs diſpoſitionib. li. 2. fo. 222. co. 2. ſo. 1. num. 6.

Teſtamentum minus ſolenne reſpectu teſtium valet inter liberos inſtitutos, etiam quod alia in eo diſpoſita, maximè ad fauorem liberorum pupillorum. li. 3. fo. 56. co. 2. ſo. 6. nu. 10.

Teſtamentum præſumitur factum tempore ſanæ mentis à furioſo, vel mente capto, quando habuit quandoque dilucida interualla, maxime tempore teſtamenti: quemadmodum ſufficit ſolum habere præſumptionem, quòd teſtamentum appareat congruenter & ſapienter factum. li. 2. fo. 143. co. 1. ſo. 4. num. 17.

Teſtamentum dicitur alterum ius ſcriptum & loco iuris habetur. li. 1. fo. 93. co. 2. ſo. 1. num. 5.

Teſtamentum vt teſtamentum, nec codicillus vt codicillus valet ſi aduerſatur teſtatoris voluntas. li. 2. fo. 169. co 2. ſo. 12.

Teſtamentum per clauſulam codicillarem ſuſtineri, quod habet inſtitutionem hæredis certorum bonorum particularium, reſtrictiuè iuris accreſcendi comprehẽſa, nullo dato cohærede. li. 2. fo. 181. co. 1 ſo. 11. num. 31.

Teſtamentum reconualeſcit poſthumo præterito inſtitutis quibuſd. vis hæredibus, & nato poſt confectum teſtamentum, & in vita eius decedat, hocq; de æquitate prætoria. li. 3. fo. 39. co. 2 ſo. 4. num. 2.

Teſtamentum reconualeſcit poſthumo, &c. ſi ſit natus ante teſtamentum & præteritus decedat in vita teſtatoris hæredibus tamen inſtitutis ab inteſtato etiam ſuccedentibus, aliàs ſecus, mortuo verò teſtatore & prætorio tacente, interim teſtamentum erit nullum. niſi per 30. annos tacuerit, & quòd eo non tacente & expreſſè approbante teſtaſtamentum vel tacite modis. ibid. co. 3.

Teſtamentum ſumit vires & ſaluatur à vitio præteritionis filij, ſi in primo gradu inſtitutionis præteritus comprehendi poſſit in ſecundo ſubſtitutionis vulgaris ſiue expreſſè ſiue tacitè comprehenſæ in pupillari vel in compendioſa. vbi enim primus inſtitutus habebitur ſubſtitutione effecta puta in teſtatoris, & ſic de liberis teſtantis, & eſt communis. li. 3. fo. 39. co. 3. ſo. 4. num. 7.

Teſtamentum valebit ſi ſint inſtituti naſcituri ex ventre vxoris, naſcituri ex quacunq; vxore non præteriti ſed inſtituti cenſeatur. ibid. co. 4. num. 8.

Teſtamentum productum verbaliter in termino, ſeu productio eius facta verbaliter in termino valet. li. 5. fo. 103. co. 2. dub. 4. num. 52.

Teſtamentum non continens niſi ſubſtitutiones reciprocas interpretari debet præcedentes inſtitutiones habere. li. 3. fo. 74. co. 2 ſo. 3. num. 2.

Teſtamentum poteſt probari per teſtes, quando propter inundationem aquarum, vel magnas niues teſtatori iuri exiſtens non potuit habere notarium ſine quo per ſtatum erat prohibitum teſtari, eadem ratione valet teſtamentum peregrini coram duobus vel tribus, cum plures haberi non poſſint. libro 1. fol. 125. col. 1. ſolut. 12. num. 16.

Teſtamentum ſeu teſtatoris diſpoſitio dicitur interpretari regulari diſpoſitione ſtatuti prout ipſum diſponit ab inteſtato. Nam teſtator dicitur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis, vel municipalis, prout viget, quod procedit etiam in bonis ſitis extra territorium ſtatuentium. li. 1. fo. 56. co. 1. ſo. 10. num. 5.

Teſtamentum Hebræi ex lege, ſeu conſuetudine Hebræorũ debet ſcribi in lingua hebraica, nec valet in lingua latina. li. 1. fo. 11. co. 2. ſo. 2. num. 3.

Teſta-

Teſtamentum continens heredem inſtitutum in vſufructu tantùm, & filios teſtatoris ſubſtitutos poſt mortem heredis vſufructuarij rumpitur & irritum eſt præteritione eorundem filiorũ, qui pro validitate teſtamenti erant inſtituendi. libro 3. fol. 89. col. 2. ſolut. 1. num 35.

Teſtamentum eſt de iure gentium inuentione, immo de iure diuino, & de iure ciuili quoad ſolennitates, libro 1. fol. 43. co. 2. ſolut. 12. num 6.

Teſtamentum factum Venetijs cum minori numero teſtium vbiq; valet. lib. 2 ſol. 2. num. 67. 69. col. 2.

Teſtamentum, vel diſpoſitio pro completa habetur vbi teſtator conſtat habuiſſe pro completa. Et ſatis dicitur conſtare, vbi teſtator non apparet noluiſſe aliud efficere, vel noluiſſe teſtari probetur. li. 2. fo. 64. col. 3. ſol. 1. nu. 41.

Teſtamentum procedere, licet dixerit teſtator confecto, & publicato teſtamento, notarie, vel teſtes non ſato altero tenete coſi ſindimane, vel reuertimini cras quia volo addere, vel minuere ibid. nu. 42.

Teſtamentum duplici modo ſumitur in ſcriptis & nuncupatiuum ſine ſcriptis. li. 2. fol. 167. col. 1. ſol. 9. nu. 20.

Teſtamentum monachi ex licentia ſibi conceſſa non præiudicat illis, quibus ex primo teſtamento eſt iam ius quæſitum. li. 2. fol 148. col. 1. ſolu. 4. num. 73.

Teſtamentum vnum per aliud non declaratur, & qualitas in vno non cenſetur repetita in alio. li. 2. fo. 253. co. 1. ſo. 3. num

Teſtamentum præſumitur vnum & non plura. li. 1. fo. 31. col. 2. ſo. 5. num. 38.

Teſtamentum cæci, qui voluit abſque ſolennibus teſtari, & ita dixit & proteſtatus eſt, non tenet. li. 2 fo. 150. co 4. nu. 99.

Teſtamentũ viuo teſtatore nihil valet. li. 2. f. 163. co. 2. ſo. 7. n. 2.

Teſtandi facultatem pacto tolli non poſſe iuris eſt exploratiſſimi. & eſt dictum ſuprà. Amplia plurib. modis, vt hic remiſſiuè. li. 2. fol. 151 col. 1. ſolu. 4. num. 104.

Teſtandi facultas ex cauſa tolli poteſt ſtatuto, vel conſuetudine. Et tale ſtatutum valet. Amplia in fœmina, vt non ſuccedat ſtante maſculo. Amplia & reſtringe tam pro perſona teſtante quàm ſucceſſore. li. 2. ſo. 151. co. 1. ſol. 4. num 105.

Teſtandi conſuetudo de bonis eccleſiæ non tenet in bonis immobilibus abſq; ſolennitatibus. Amplia vt hic & declara vt hic. Et vide omnino Couarru. in c. cum in offic. num. 9. de teſta. li. 2. ſo. 145. co. 2. ſolu. 4. num. 46.

Teſtantium verba ſunt intelligenda ſecundum ius ciuile, non canonicum. li. 2. ſo. 204. col. 1. ſo. 1. nu. 260.

Teſtari etiam quis non dicitur præparans ſe ad id, ſcriptura facta de voluntate ipſius, eo propoſito, quod poſtea coram teſtibus ſe diſponere velle dixerit, prout in ea continetur. li. 2. fol. 194. col. 2 ſolutio. 1. num. 55.

Teſtari poteſt laborans in extremis, ſi ſit in bono intellectu, & & memor rerum, & articulatè loquatur adeò vt percipi poßit, & intelligi à teſtibus, etiamſi balbutiat, & groſſam habeat linguam more ſemimortui viri: dicitur autem teſtator ſatis articulatè loqui, ſi ad interrogationem notarij reſpondeat ſic, vel non, vt intelligi poßit. li. 2. fol. 143. col. 2. ſo. 4. num. 24. & 25.

Teſtari ab inteſtato ſuccedentes teſtatorem impedire poſſunt, dummodo teſtator infirmus teſtari eſſet paratus. li. 2. ſo. 1. num. 25. 113.

Teſtari nequit committens inceſtas nuptias. Limita. Sublimita limitationem. li. 2. fol. 149. col. 2. ſol. 4. ſub nu. 92. 93.

Teſtari nequit presbyter habens filium ex coitu reprobato. Limita. li. 2. fol. 150. col. 1. ſol. 4. nu. 94. & 95.

Teſtari nequit quis de bonis penes ipſum non exiſtent. iure, vel, priuatione: declara, vt infra. amplia in eo, qui heredem facit nulla bona in ciuitate reliquit. amplia idem in condemnato, in ære, & in perſona, lib. 2. fol. 217. col. 2. ſol. 3. numero 1. 2. & 3.

Teſtari poteſt de reb. proprijs ſolùm, non de rebus eccleſiæ ſumpto arg. ab effectu li. 2. fol. 146. col. 1. ſol. 4 num. 54.

Teſtari, vel codicillari quomodo cognoſci poßit. li. 2. fol. 169. col. 2. ſol. 10. num. 9.

Teſtari nequit ſeruum effectus, nec eſt capax relicti. Item fugitiuus exemptus à triremibus eſt incapax. li. 2. f. l. 213. col. 1. ſol. 1. num. 9. & 10.

Teſtatus conſultus peritè dicitur, qui ſolenniter adhibuit tabellionem, qui præſumitur peritus li. 2 fol. 172. col. 2. ſol. 10. num. 53.

Teſtator mandans ſua bona diſtribui inter pauperes, non fit diſtributio inter paup. robuſtos. &c. li. 5. ſol. 22. col. 2. dub. 2. num. 94.

Teſtator dicens, diſtribuo bona mea in vnum pauperem, poſſunt diſtribui in plures. ibid. num. 95.

Teſtator non poteſt derogare legi municipali per quamcunque clauſulam per eum appoſitam in teſtamento. lib. 5. ſol. 49. col. 1. dubitat. 1. num. 124.

Teſtator non poteſt prohibere ne vſufructuarius caueat de vtendo arbitrio boni viri, & de reſtituen. bonis finito vſufructu, poteſt tamẽ heredem damnare. vt recipiat in fideiuſſorem aliquem pauperem quem poterit præſentare ſua vxor relicta vſufructuaria. Item poteſt remittere talem cautionem per viam contractus etiam facti in teſtamento lib. 4. ſol. 158, col. 3. dubit. 10. nu. 74.

Teſtator prohibens ne vxor faciat inuentarium, cauendo tamen dicta vxor debet ea omnia ſpecificare, ea declarando, & ſic facere debet, reſpectu tamen mobilium, vnde non poteſt remittere teſtator, nec cum licentia principis, nec lex valeret. ibid col. 4. nu. 75. & 77.

Teſtator non poteſt facere quod leges, & qui eſt miniſter legis, & qui poteſt interdum interpretari legem, in teſtamento locum non habeant, & quod fieri non poteſt per modum diſpoſitiuum lege prohibente, non poteſt etiam fieri per modum conditionis. lib. 4. ſol. 216. col. 2. dubit. 4. nu. 10.

Teſtator poteſt de pecunijs ſuis loqui, & factis priuatorum, non autem ponere os in cœlum loquendo de factis ſummi Pontificis, vel ſui principis & de alijs meri & mixti imperij ibid. num. 1.

Teſtator diſponens quod talis poßit adminiſtrare certam quantitatem pecuniarum teſtatoris ad eius conſcientiam, & quod cedi debeat partitis eius libri, intelligitur. quod pecunia impendantur in trafficis, & dimidia quæſtus. & lucri debetur legatari oratio, ne per eum redden. remiſſa ſcrupuloſitate. dum abſit dolus. lib. 4. ſol. 219. col. 4. dubit. 4. numero. 80.

Teſtator mandans de bonis ſuis conſtrui, fundari ac dotari capellam non poteſt mandare ne epiſcopus loci ſe intromittat in ea prouidẽdo de rectore qui in ea celebrare habeat. nec aliud valeat, quod ſit contra canones vt ſi pro non adiecto. ibi. co. 2. nu. 72.

Teſtator poteſt mandare quod eidem capellæ prouideatur de idoneo capellano. qui debeat in ea celebrare miſſas, & valet tale mandatum, & præceptum. adeoq; ſeruandum eſt. vt niſi qui ſit habitu, & actu ſimul ſacerdos, non poteſt præſentari in capellanum, aliàs præſentatio non valet. & ordinarius tunc poteſt alium actualiter ſacerdotem in capellanum inſtituere. ibid. nu. 73.

Teſtator apponens aliquã conditionem vel onus filijs vel fratri. vel ſorori. furioſi filij ipſius teſtatoris exẽplariter ſubſtitutu, vt ſi quid contra legẽ reijcitur, & non valet, vbi. ſ. poteſt apparere teſtatorem voluiſſe facere exemplariam declarando. lib. 3. ſo. 66. col. 1. ſol. 7. nu. 10.

Teſtator quæ non poteſt in re propria, minus poteſt princeps, vel ſtatutum. fol. 88. col. 4. ibid. num. 78.

Teſtator remittens quòd bona mobilia non debeant vxori æſtimari relicta vſufructuaria, nil agit, quia non poteſt hoc facere, ſed debet de his præſtari cautio, vbi cautio eſt de ſubſtantia in mobilibus, & de quibus mobilibus ſit danda, ad materiam; latè & pulchre, & de his quæ vſu conſumuntur & quid de his quæ non conſumuntur. ibid. num. 79.

Teſtator mandans ſuo hæredi, vt ſoluat legata alterius teſtat. cuius mandans eſt hæres, dicitur illius hæreditatem adire. li. 5. fo. 31. co. 1. dubitat. 3. nu. 57.

Teſtator, diſponendo de bonis ſuis etiam erga Deum, poteſt alterare, commutare, & ſuſpendere ad diem conditionem quomodo vult, & Deus, vel princeps in hoc ab alijs non differunt. li. 5. fo. 20. co. 2. dub. 2. nu. 69.

Teſtator quando prouidet de certo executore ad certa relicta, in his nec hæres poteſt ſe intromittere. ibid. num. 70

Teſtator intendens hæredem ſuam facere ad libitum ſuum de bonis ſuis mobilibus & de pecunijs, quandoq; talia verba important liberam voluntatem, quandoq; arbitrium boni viri. li. 4. fo. 193. co. 3. ſo. 10. nu. 124. 421

Teſtator pro dilatione ſoluendi legatum dotis vxori, vel alicuius quantitatis non poteſt mandare legatario, vt quid annuum ſoluat pro pœna, vel pro alimentis, vſq; quo legatum fuit ſolutum, quia ſaperet vſuram, quæ iure canonico prohibetur. li. 2. fo. 236. co. 2. ſolu. 2. nu. 130.

Teſtator poteſt diſponere id, quod eſſet de iure ab inteſt. ſeruandum & valet diſpoſitio in vim teſtamenti. li. 2. fo. 157. co. 2. ſol. 5. num. 19.

Teſtator non vocans ad fideicommiſſum per nomina ciuilia agnatos, propinquos, conſanguineos, proximiores de agnatione, de familia, & de domo, de caſata & ſimilibus, non videtur conſideraſſe rationem agnationis conſeruandæ. li. 3. fo. 108. co. 4. ſo. 2. nu. 29.

Teſtator præcipiens, ac iubens alicui, vt nonnull. contract. faciat: qui ſic contrahens, non remanet obnoxius &c. ſed habetur vt quilibet obligatus. &c. li. 4. dub. 4. nu. 96.

Teſtator quando loquitur, ſemper ad hæredem loqui videtur. li. 5. fol. 14. col. 2. dub. 2. num. 6.

Teſtator diſponens aliquid dari vel fieri in loco nullo expreſſo, vel dari puta eccleſijs, vel pauperibus. &c. li. 4. fo. 191. co. 4. ſolutio. 8. num. 5.

Teſtator ſimpliciter ſubſtituens videtur regulare ſuam voluntatem ſecundum diſpoſitionem iuris communis, ſtatuti, vel conſuetudinis li. 3. fo 115. co. 4. ſo. 1. nu. 18.

Teſtator legans fundum ſimpliciter venit ſub legato & villa domus vel paulatim in eo exiſtens, etiam ſi poſtea domus fuerit ædificata in loco legato, ſicq; continens expreſſum trahit ad ſe contentum non expreſſum & econtra. li. 4. ſo. 184. co. 2. ſo. 7. nu. 13.

Teſtator poteſt in teſtamento facere, ne vxor 2. nubens incidat in pœnam ſecundarum nuptiarum. li. 4. ſo. 201. co. 1. ſo. 10. num. 119.

Teſtator pro dote filiæ reliquit mille ſi nupſerit, & ducenta ſi monacatur, effecta eſt monialis, an quod eſt plus legatum, an quod eſt minus legatum ducentum ei & monaſterio debeatur, hiccine vide opi. vbi ſecundum communem quòd mille ei debentur, & econtrà ſecundum conſuetudinem quòd tantum, quòd eſt minus. li. 4. ſo. 163. co. 1. ſo. 5 num. 19.

Teſtator quæ committere non poteſt, & per conſequens minus exequi executor. li. 5. fo. 17. co. 2. dub. 2. num. 38.

Teſtator non poteſt committere turpia, vel contra bonos mores, vel in præiudicium tertij, nec facere, minusq; eius commiſſarius ibid. num. 38.

Teſtator non poteſt remittere reliquorum præſtationem. li. 2. ſo. 232. co. 1. ſo. 2. num. 21.

Teſtator non poteſt remittere confectionem inuentarij hæredi in præiudicium creditorum. Limita quoad præiudicium legatariorum & fideicommiſſariorum & cohæredum. ſol. 232. co. 2. num. 22. & 23.

Teſtator poteſt remittere prohibita in ſui fauorem. ibid. co. 2. num. 24.

Teſtator conducens certa mercede per tempus certum fundũ, legauit ius ſuum Titio, Titius fruetur conductione tempore conuento & hæres tenetur ſoluere mercedem locatori. li. 4. fo. 160. ſolut. 3. num. 14. co. 2.

Teſtator non poteſt prohibere, quòd epiſcopus non defendat bona, per eum ad pias cauſas relicta. ſol. 233. co. 2. nu. 57.

Teſtator non poteſt mutare formam conſtitutam & fines tutelæ, & vt tutor adminiſtret cum conſilio alterius, qui non ſit collega in officio tutelæ, niſi in muliere matre tutrice ibid. num. 58.

Teſtator non poteſt diſponere contra ius municipale, quo caueatur, teſtamentum non valere niſi intra menſem fuerit regiſtratum in regiſtro. ibid. nu. 59.

Teſtator non poteſt prohibere, quòd mater penes ſe non retineat filium vſq; ad triennium, niſi tranſeat ad ſecunda vota. Nec poteſt eam priuare. li. 2. fo. 234. co. 1. ſo. 2. num. 61. 62.

Teſtator non poteſt præcipere, quòd filius penes ſe in domo matrem pauperem, vel fratres mendicos non retineat ibid. numero 63.

Teſtator non poteſt grauare, vel punire aliquem ex alterius facto, vel quid mandare irrationabile. ibid. nu. 64.

Teſtator non poteſt auferre reſtitutionem in integrum conceſſam minori, ex perſona tamen defuncti competens, poteſt iubere ne hæres eam petat. ibid. ſo. 2. num. 65.

Teſtator non poteſt remittere vxori vſufructuariæ vel vſufructuario cautionem de vtendo & fruendo arbitrio viri boni, & de reſtituendis bonis finito vſufructu, nec confectionem inuentarij. & hæc communis. vide appoſitè Bellonum conſilio. 54. Etiam indirectè, puta per præceptum pœnale. Amplia idem in tutore. li. 2. fo. 232. col. 1. ſo. 1. 2. nu. 17. 18. 19.

Teſtator extraneus intelligitur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis, & non ſtatutorum. li. 2. fo. 267. co. 2. ſo. 2. num. 304.

Teſtator poteſt prohibere hæredem, ne petat reſtitutionem in integrũ ex perſona defuncti, vel ne quid aliud, quod officio mero iud. expeditur. li. 4. ſol. 291. col. 2. ſo. 4. nu. 5.

Teſtator poteſt diſponere de his, quæ ad fauorem ſpectant hæredis. li. 2. fo. 227. co. 1. dub. 2. nu. 40.

Teſtator poteſt diſponere de rebus alienis, ſed non in præiudicium dominorum. ibid. num. 41.

Teſtator poteſt dare legitimam legatorio, & dare libertatem in teſtamento ingrediendi poſſeſſionem bonorum auctoritate propria ibid. co. 2. num. 42.

Quæ licentia colligitur ex coniecturis & tacita voluntate. Vt ſi prohibet vim fieri legatorio, vel fideicommiſſario. Limita non procedere, ſi teſtator non poſſidebat bona illa tempore mortis. li. 2. ibid. dub. 2. num. 43. 44. & 45.

Teſtator poteſt ſuſpendere actionem hæreditatis quouſq; quid tale fiat, vt & poteſt hæredem facere ſub conditione. lib. 2. ibid. dubit. 2. num. 46.

Teſtator omnia poteſt, quæ non prohibentur. ibid. num. 47.

Teſtator in dubio per verba generalia non præſumitur voluiſſe à ſpeciali recedere prouiſione. li. 2. fo. 300. col. 2. ſo. 3. nu. 12.

Teſtator ex ampliſſima auctoritate hæredibus data vel executoribus vendendi omnia bona ipſius teſtatoris, prout eis videbitur & placuerit pro ſatisfaciendis legatis & debitis, non cenſentur pro ſatisfaciendis legatis & debitis, non cenſetur facultatem dediſſe vendere bona per teſtatorem alijs ſpecialiter legata. li. 2. ſol. 300. co. 1. num. 8.

Teſtator non poteſt mutare, vel alterare formam iuris in datione tutoris pupillo, & vniuerſitati rerum. Limita, vt poſſit mandare, quod tutrix data filijs non poſſit adminiſtrare

ſine

fine conſilio & conſenſu fratrum ipſius teſtatoris lib. 2. fol. 238.col.1.ſo.2.nu.169.& 170.

Teſtator non poteſt prohibere, quod mater non tranſiens ad ſecunda vota penes ſe non retineat filium infantem. Amplia vt poſſit priuare matrem anormala tutela filiorum, non prouidendo de alio tutore. Et ibi rationem adducit. ibidem nu.171.& 172.

Teſtator tres habens agnatos tranſuerſales, Caium, Titium, & Lucium, inſtituit Lucium, & ei ſubſtituit grauatum maſculum, & ſic de primogenito in primogenitum vſq; in infinitum, qua linea deficiente primi inſtituti Lucij ſubſtituit ſuum proximiorem in gradu agnatum maſculum, & ei ſubſtituit pariter, vt ſupra ſuum primogenitum vt maſculum, aut ſecundogenitum, cui primogenitum ſubſtituit & ſic de primogenito in primogenitum, mortuo teſtatore viuente Lucio hærede Caius deceſſit ſuperſtite mortuo filio eius maſculo primogenito: demumq; deceſſit Lucius primus hæres abſq; liberis, ſicq; ſua linea defecit, quis nam admittendus ſit ad fideicom. an Titius proximior agnatus teſtatoris, an Manius filius primogenitus, &c. lib.3. fol. 128. col.1. ſolut. 3.nu.11.

Teſtator, qua verè & realiter, qua cauſatiuè, & qua mediatè facere poſſit. lib.2. fo.227. col.1. dub.2. nu.31.

Teſtator non præſumitur velle facere, quod eſt prohibitum & impoſſibile. ibid. num.32.

Teſtator facere poteſt, quod vult in his, quæ dependent à voluntate defuncti, exprimendo. Limita niſi diſponat contra legem, contra pactum & in præiudicium tertij. ibidem co.2. nu.33.& 34.

Teſtator iure inſtitutionis relinquens filiæ flor. 300. cum hac clauſula, & plus & minus prout videbitur Iacobo, & cũ nuberet filia Iacobus ſimpliciter alio non expreſſo promiſit eius dote flor. 400. reſtituen. eueniente caſu hæredibus teſtatoris, an filia, vel hæres eius poteſt petere, flo.300. an 400. Cor. quòd 300. cum nõ fuit facta mẽtio de teſtamento paterno in promiſſione, quod dictum Corn. tenetur per auctorem, ſi Iacob. ignorabat teſtamentum, ſecus ſi ſciebat, quia 400. petere poterit, lib.4. ſo.162. col.2. ſolut. 5. num. 7.

Teſtator quod non expreſſit noluiſſe videretur. libro 2. fo. 253. col.1. ſolut. 3. num. 71.

Teſtator ſi in vna oratione perfecta fecit mentionem de maſculis, in alia parte & oratione perfecta de filijs ſimpliciter, non fit repetitio maſculinitatis, quia ſi voluiſſet teſtator, benè ſciuiſſet exprimere, vt eſt magis communis opin. etiam videtur magis communis, & hac ab auctore comprobata nume. 73. limita, vt ſo.253. co.1.& 2. & ſo. 254. co. 1. & 2. nu 75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.88.89.90. ibi. num. 72.73.

Teſtator teſtari poteſt voce, vel in ſcriptis, dummodo compos mentis, & intellectus, non nutu, vel ſignis, libro 2. ſo. 144. co.1. ſolut. 4 nu.26.

Teſtator in dubio videtur accepiſſe verbum in ſignificato generis. Præſertim in fauorabilibus. lib.2. ſo.256. co.2. ſo.1.n. 56.

Teſtator poteſt diſponere, quòd bona ſua non tranſeant ad monaſterium lib.2. ſo.160. col.1. ſolut.5. ſub nu.26.

Teſtator poteſt prohibere Falcidiam detrahi. lib.2. ſo.231. co.2. ſolut.2. nu.2.

Teſtator non poteſt in teſtamento tutricem non filijs & nepotibus mulierem, non matrem, non auiam conſtituere, & minus nuptam. rationem adducit. Limita iure nouiſſimo in matre & auia, quæ poſſunt dari à teſtatore in tutrices, & iudicem facta renuntiatione Velleiano, & auctentica matri aut auia. C. quando mulier. &c. hac communis vtroq; iure. Sed limita niſi tranſeat ad ſecunda vota, & eis renunciet: niſi teſtator aſſentiat, nu. quòd non placet. fo.238. co.1. & 2. nu. 174. 175. & 176.

Teſtator non poteſt imponere legem, niſi ſucceſſori ſuo. lib. 5 ſo.112. col.1. dub. 4. nu. 115.

Teſtator à quo dependet omnis diſpoſitio, & eius deſtructio, poteſt quotieſcunq; voluerit variare ſuam primam declarationem aut voluntatem. lib.1. fol.69. co.2. ſo.3. nu.1.

Teſtator vbi expreſſit cuius gratia beneficio, affectu, intuitu, reſpectu, vel contemplatione quid fecit, reliquit, vel diſpoſuit, id eſt tenendum ac obſeruandum: teſtatore autem non exprimente tunc opus eſt coniecturis & præſumptionibus. lib.1. fol.111. co.2. ſo.6. nu.6.

Teſtator in dubio cenſetur legaſſe rem ſuam & non hæredis cum quis habeat de ſuis & non alienis diſponere. li.4. ſo.155. co.3. ſolut.3. nu. 3.

Teſtator dicens ſe dixiſſe hæredi ſuo in ſecreto, cui reſtitui debeat per eum hæreditas, vel res relicta, ſtandum erit hæredi dicenti cum iuramento de perſona nominata ad eam rem lib.3 ſo.121. co.2. ſolut.1. nu.67.

Teſtator magis dicitur diligere filium & ſobolem grauati quã ſubſtitutum, & primo inuitatum magis diligit. lib.3. ſo.99. co.3. ſolut.3. nu.9.

Teſtator nullam affectionem, aut dilectionem dicitur habere erga eum cui nihil reliquit. lib.3. ſo.127. co.3. ſo.3. nu.6.

Teſtator, vel teſtatrix tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt diſponere in teſtamento in gratiam ſecundæ coniugis, vel filiorum ſecundi matrimonij, quod limita, non procedere in filijs vulgo conceptis: amplius limita, in filijs à ſucceſſione excluſis. lib.2. ſo 240. co.1. ſo.2. nu.196.197. & 198.

Teſtator inſtituens fratrem vel coniunctos & ſuos, vel liberos deſcendentes qui caritate & affectione teſtatoris veniant ordine ſucceſſiuo, poſt fratrem inſtitutũ veniunt eius liberi vel deſcendentes per vulgarem tantum, & de ratione & eſt communis opin. & nomine collectiuo, meliusq; per verbum directum inſtituto cum vulgaris non fideico. inducatur ex nomine collectiuo, lib.3. fol.51. co.1. ſol. 5. nu. 5.

Teſtator deputans executores in diſtribuendo certam ſummam inter duos pauperes, dicitur in re ſi dao decedere ab inteſtato. lib.5. fol. 23. col.2. dub. 2. nu.105.

Teſtator quando voluit fideicommiſſum ad naſcituros, non autem natos peruenire. lib.5. ſo.65. co.1. dub.2. num.100.

Teſtator non poteſt mutare modum cognitionis contractus vſurarij, cuius cognitio ad eccleſiaſticum pertinet, & committere Laicis librorum ſuorum reuiſionem & partitarũ cognitionem. vt ſi reperiantur vſurariæ, fiat reſtitutio malè ablatorum loco & tempore & perſonis ſo.253. co.2. nu. 51.

Teſtator inſtituens hæredem fratrem vel alium coniunctum & eius filios hoc caſu ſimul venit, frater cum filijs libro 3. ſo.50. co. ſol. 5.2. num.40.

Teſtator vbi ſtrictè loquatur, ſtrictè eſt accipiendum & actus etiam fauorabilis tunc reſtringitur, quod varijs modis ampliatur, nimirum in caſu omiſſo, vbi agitur de odio. vt fortius caſus omiſſus habeatur pro omiſſo: & in caſu omiſſo, vbi expreſſè eſt ſub conditione voluntaria conceptus quod habeatur pro omiſſo: quia debuit talis conditio adimpleri in forma ſpecifica, & eſt communis opin præterea & in caſu omiſſo verſari, quando perſona comprehenſa in caſu expreſſo ſunt diuerſa à comprehenſis ipſo caſu in omiſſo, & non ſunt adẽ: quia de perſona ad perſonam, etiam ſi eadem mẽs, & ratio teſtatoris militaret: quod procederet vbi induceretur extenſio de perſona grauata, ad non grauatam. Item ſi extenſio reciperet mutationem perſonæ ſubſtitutæ: quia caſus omiſſus non comprehendetur. lib.2. ſol.258. col. 2. ſol.3 ſub nu.153.& ſeque. vſq; ad 159.

Teſtator non poteſt diſponere, quòd dos, quæ verè probatur per inſtrumentum vel teſtes, & aliter quàm per teſtamentum tardiùs, vel ex fructibus, vel aliter quàm diſpoſitum de iure communi, ſoluatur. lib. 2. ſol. 239. col. 2. ſo. 2. nu. 184.

Teſtator non poteſt impedire, ne hæres inſtitutus ſe immiſceat in adminiſtratione bonorum hæreditariorum, antequam legata & alia in teſtamento diſpoſita exequantur per executores teſtamentarios. rationem adducit. Amplia etiam, quòd teſtator appoſuerit pœnam hæredi contrà facienti. ibid. num. 185. & 186.

Teſtator non poteſt approbare factum inualidum. ibidem numero 187.

Teſtator non poteſt facere, quòd ſemel hæres non fuerit, vel non ſit hæres ibid. col. 3. num. 189.

Teſtator non poteſt apponere conditionem, vel modum, quòd hæres, vel legatarius habitet in certo loco, niſi tendat ad commodum, putà filiorum, cùm ſit contra publicam vtilitatem, quia tollit libertatem. Amplia etiam, ſi modus impoſitus puellæ ſit ſubſtitutæ, vt ingrediatur monaſterium, vel conditio, quæ viduitatem inducit quia non valet ibid. co. 4. num. 190. & 191.

Teſtator non poteſt facere executorem, ſeu commiſſarium, qui ſi non poßit, vel nolit exequi teſtamentum, poßit alium fideicommiſſarium ſubſtituere eius arbitrio. fo. 240. co. 1. numer. 192.

Teſtator non poteſt in teſtamento annullare donationem alij factam vel fiendam, ſeu contractum cum alio, vt ſequatur deceptio adiorum ibid. num. 195.

Teſtator poteſt omnia diſponere quæ ſibi placent, eiuſq; diſpoſitio eſt vti lex & ſeruanda, & in bonis proprijs fortiùs valet eius diſpoſitio, quam valeat ſtatutum, ibid. item pòteſt alij committere declarationem ſuæ voluntatis. lib. 1. fol. 15. col. 2. ſol. 4. nu. 15.

Teſtator vbi mandat ſuum teſtamentum debere intelligi ad literam prout iacet, dicendum eſt coniecturas non admittendas pro filijs poſitis in conditione. vt dici poſſent in diſpoſitione vocati, quia tunc ſtrictiſsima ſumeretur interpretatio & tradita cautela optima in practica per notarios ſeruanda certis verbis expreßis. lib. 1. fol. 15. col. 1. ſolut. 4. numer. 20.

Teſtator dicens hoc velle ſuum teſtamẽtum omnibus alijs præualere & pleniſsimam firmitatem tenere, intelligitur voluiſſe valere omni meliori modo, quo poteſt. lib. 2. fol. 219. col. 2. ſol. 4. nu. 12.

Teſtator committens alteri ſubſtantiam, & vim ſuæ diſpoſitionis ad ſecretum alienæ voluntatis, capiendo ab ea dependentiam, & vigorem expreßè. purè vel ſub conditione in futurum, inualidè agit, vti captatorium à iure reprobatũ, fallit enim in legatis pijs, vbi ſuper hac re exempla vide. lib. 1. fol. 27. col. 1. ſolut. 5. nu. 4. & 5.

Teſtator rectè diſponit, & committit ſtandum eſſe. & credendum dicto alicuius de eo, quod ipſe ſcit: vel ei, cui fuit dictum in ſecreto ab ipſo teſtatore, vnde credet illi nominato ſic cum ſuo iuramento. ibid. col. 2. num. 6.

Teſtator ſi commiſerit ſtari duob. altero mortuo nõ ſtatur vni, etiam altero contradicente. ibi. nu. 7.

Teſtator non poteſt diſponere de his, quæ de iure ſunt legum, non de iure bonorum. fol. 231. col. 2. nu. 8.

Teſtator non poteſt modum circa perſonas ſubſtituendas exemplariter filio mente capto mutare. lib. 2. fol. 23. ſol. 2. nu. 49.

Teſtator præſumitur cogitaſſe de eo, quo diſpoſitio ſua locum habere poßit. lib. 2. fol. 226. col. 1. dub. 2. nu. 2.

Teſtator præſumitur velle facere, quod de iure conceditur, & quòd credit facere, quòd de iure teneatur, & eligere viam, per quam teſtamentum ſuum ſit validum, & non inualidũ. lib. 2. fol. 216. col. 2. ſolut. 2. num. 2.

Teſtator quod non dixit, nec expreßit, nec apparet, vel omiſit, allegare poſſumus: teſtator non dixit. ergo nec nos dicere debemus. li. 2. fo. 256. co. 2. fo. 257. co. 1. ſo. 5. nu. 126. & 127.

Teſtator quod non loquitur. velle non præſumitur, & ideo in fideicommiſſo actiuo, vocante aliquos paßiuè, eos non contineri, quia nullibi hoc apparet expreſſum. ſol. 257. col. 1. num. 129.

Teſtator in aliquib. ita diſponit, vt ſtatutum, puta in auferendo hæredi beneficium inuentarij. lib. 2. ſol. 160. col. 2. ſol. 5. num. 46.

Teſtator ei, quod dicit. obtemperandum. non credendum eſt, & quibus ſibi ſoli non crederetur in iudicio, quod tantùm habeat in bonis, quod tanti valeant bona ſua, neq; ad præſumptionem transferendi oneris in alium probandi contrariũ: nec de debitis ei creditur, vel ſe tantùm expendiſſe in veſtimentis. lib. 1. ſol. 29. col. 1. ſolut. 5. nu. 17.

Teſtator inſtituens & ſubſtituens generaliter eos qui ei ſuccedere poſſunt ab inteſtato, cenſentur inſtituti eo modo & portionibus quibus de iure communi vel municipali, vel ab inteſtato ſuccedere poſſent. li. 3. fo. 21. col. 3. ſo. 1. nu. 11.

Teſtator nõ poteſt declarare aliquid, vbi requiretur partis præſentia, vel iuramenti præſtatio, lib. 2. fo. 237. col. 2. ſolut. 2. num. 160.

Teſtator omnis effectat habere hæredem ex teſtamento. lib. 5. fo. 27. col. 2. dub. 3. nu. 13.

Teſtator præſumitur magis diligere illos de agnatione & cognatione ſua, quàm extraneos, ita proximior in gradu præſumitur magis dilectus. & natus quàm naſciturus, & deſcendens quam tranſuerſalis. lib. 1. ſo. 98. co. 1. ſolut. 3. numer. 3.

Teſtator an de re emphyteutica diſponere poßit. lib. 2. ſol. 233. col. 1. ſolut. 2. nu. 36.

Teſtator quid ſit mandat in teſtamento credi & ſtari tali ſcripturæ vel libro. lib. 1. ſo. 22. co. 1. ſo. 5. nu 42.

Teſtator melius quàm alius poteſt declarare dubitationes ortas in vltimis voluntatibus, ſic & portiones hæredum clarius manifeſtare. lib. 3. ſo. 23. co. 1. ſo. 2. nu. 1.

Teſtator volens quid vendi, non intelligit hoc gratis facere, ſed vendere ſuo precio. lib. 1. ſo. 116. co. 1. ſo. 7. nu. 6.

Teſtator inſtituens filios. ſi pater eſt non veniunt fœminæ, ſi extraneus veniunt & maſculi & fœminæ. ſtante ſtatuto excludente à ſucceſsione patris fœminas propter maſculos. lib. 3. ſo. 64. co. 3. ſolut. 7. nu. 5.

Teſtator vbi mandat declarationi aliquorum ſtandum eſſe ſuper dubijs. & contrarijs ortis circa contenta in teſtamento, non poſſunt declarare ea quæ in iure conſiſtunt. lib. 1. ſo. ſo. 5. nu. 11.

Teſtator relinquens paupertatem ſuam, intelligitur relinquere hæreditatem, idem ſi reliquerit ſubſtantiam ſuam, vel patrimonium ſuum. lib. 3. ſo. 7. co. 3. ſo. 2. nu. 3.

Teſtator inſtituens vnum ex ſuis attinentibus ſigno aliquo. nam apparente quinam is ſit, vel dicens, inſtituo hæredem proximum meum tunc omnes proximi intelliguntur inſtituti vt lex vocat. lib. 3. ſo. 9. co. 3. ſo. 1. nu 6.

Teſtator prohibens alienare in vita intelligitur permiſiſſe alienare poſt mortem, ſeu in vltima voluntate, vel ab inteſtato. 28. co. 1. 2. ſo. 163. co. 2. ſolu. 7. nu. 3.

Teſtatorem propter generalia verba non eſt veriſimile, in dubio velle recedere à ſpeciali prouiſione. li. 2. ſo. 5. ſo. 276. co. 1. num. 46.

Teſtatores in teſtamentis ſæpe mandant hæredes ſtare in communione & omnia bona, communicare, labores & lucra & ſimilia. lib. 3. ſol. 23. co. 1. ſo. 2. nu. 2.

Teſtatori creditur aſſerenti quem eſſe talem, niſi contrarium oſtentatur. lib. 5. ſol. 123. col. 2. dub. 4. num. 248.

Teſtatoris voluntatem interpretari poſſunt etiam quicunq; priuati in eorum damnum & præiudicium. lib. 1. ſo. 35. 2. co. 2. ſolut. 6. num. 1.

Teſtatori interpretationi non ſolùm ſtatur, ſed & alij, cui ſuam volun-

am voluntatem declarandam commiſerit. lib. 1. fo. 27. co.1.ſo.5. num.3.

Teſtatoris diſpoſitio contra bonos mores non tenet vel quod ineptiam & inſaniam, vel turpitudinem contineat, exempla pete hic, & per Aemylia. in conſil. Nam q; eſt ineptũ & ridiculũ non expedit. Nec debet ſeruari. Nec valent, quæ ad turpem referuntur cauſam. Vel quæ ad diffamationem & ſpecialem legatarij inſaniam referuntur, lib. 2. ſo.234. co.1.ſo.2.ſub.num.68.69.70.71.72.73.136.

Teſtatoris ſupplere dictum, ne quid inepte dixiſſe cenſeatur. lib.2.ſo.243.co.2.ſo.2.nu. 38.

Teſtatoris diſpoſitio eatenus quatenus poteſt adimpleri. li. 2. ſo.226.co.1.dub. 2. num. 4.

Teſtatoris diſpoſita intelligi ad diſponenti poßibilem. li. 2. ſo. 227.co.1.dub. 2.nu. 27.

Teſtatoris diſpoſitio eſt de genere permiſſorum. lib. 2. ſo. 227. co.1.dub.2.num.29.

Teſtatoris perſona eſt cauſa efficiens, fundamentum, & ſubſtantia diſpoſitionis teſtamentariæ. lib.5.ſo.114.col.1.dub. 4.nu.142.

Teſtatoris intentio in finibus cogitationis nihil operatur. li. 2. ſo.280.co.1.ſo.1.nu.9.

Teſtatoris diſpoſitio cenſetur conformis iuri communi & non contrà, lib.2.ſo.160.co.2.ſo.5.nu.40.

Teſtatoris præceptum nullum eſt, quo libertas matrimonij impediatur, quod leges fauore perſequuntur ob publicam vtilitatem liberorum procreandorum. lib. 4. ſo. 210.co.1. ſo. 1. num. 1.

Teſtatoris diſpoſitio non tenet, ſi prohibeat filium hæredem aliquid dare alteri filio exhæredato, ſub pœna priuationis hæreditatis.lib.2.ſo.234.co.1.ſo.2.nu.60.

Teſtatoris intentio habetur ex verbis, etiam ſi poßit reprehendi eius diſpoſitio: & videatur indiſcreta, & irrationabilis, vel eam aliter neſcierit exprimere teſtator, vel notarius, quia ſtatur verbis, ſicut cantant, ſtari debet. li.2.ſol.264. co.1.ſo.1.nu.241.& 242.

Teſtatoris diſpoſitio contra ius nõ valet: nec nudum præceptum: nec quod illicitum, aut inhoneſtum contineat: nec irrationabile: vt ex facto alieno obligatio, vel priuatio, li. 2.ſol.236.co.2. & ſo. 237. co. 1.ſo.2.nu.135.136.& 137.

Teſtatoris præceptum non valet, vt ſtari debeat in perpetua ſocietate vel communione: quod limita, vt teneas ne diuiſio fiat ad certum tempus, ſi communio ſit proficua: item amplia, vt valeat etiam tale præceptum, vel fiat diuiſio ad vitam alicuius perſonæ: quod amplius limita, vt dominio eſſet ſeruanda quoad dominium, ſecus quoad fructus, & ius fruendi, quia de his diuiſio eſſe poſſet, vt eſt communis opin. amplia etiam tale præceptum valere cum cauſa, vel pœna ad inducendum fideicommiſſum, vel per modum conditionis: rurſum amplia, etiam in aliquibus bonis valere: poſſet tamẽ fieri diuiſio de conſenſu prohibitorũ: quod limita, niſi diuidentes eſſent minores, vel niſi eſſet adiecta pœna: hoc ſublimita, niſi eſſet proficua minoribus, quia contra talem prohibitionem fieri poſſet diuiſio. li.2.ſo. 237.co. 1.& 2.ſo.2.ſub nu.145.& ſeq.vſq; ad num.154.

Teſtatoris diſpoſitio interpretari debet, vt quantum poterat diſponere, tantũ voluiſſe videatur. li.2.ſ.226.co.1.du.2.n.1.

Teſtatoris prohibitio ſub pœna priuationis contra ius, non valet. Amplia in præcepto impoßibili de iure, vel de facto. Amplia etiam in præcepto, quod tendit in euidens damnum pupilli.li.2.ſo.237.co.2.ſo.2.nu.154.155.& 156.

Teſtatoris de mente quomodo dicatur conſtare. li.2.ſo.169.co. 1.ſo.10.num.3.

Teſtatoris mens, & voluntas eſt inſpicienda.ibid.nu.1.

Teſtatoris voluntas ſeruanda, eſt quibuſcunq; verbis, Latinis, Græcis, Punicis, Gallicis, vel alterius cuiuſque gentis deprehendi poteſt.li.5.ſo.4.co.1.ſo.1.nu.11.

Teſtatoris diſpoſitio exequenda eſt, vel ſit expreſſa, vel tacitá. ibid.num.12.

Teſtatoris voluntas ſeruanda, & exequenda eſt ab his, qui à teſtatore, vel commodo, vel fiducia inuitantur: qui agnitis, & acceptatis diſpoſitis, &c.li.5.ſo.14.co.1.dub.2.nu.1.

Teſtatoris diſpoſitio, quòd hæres nõ poßit alienare bona fideic. ſubiecta in cauſa dotis pro filiabus, quid autem ſi prohibuit expreße teſtator, etiam verbis generalibus dotationem ex bonis prohibitis fieri, ibi remißiuè licet, quod ſic ex Ruino. Tu vide pro nunc in terminis per Gargiareum patrocinio. 16.per totum & dicit ex Socino iudicando & conſulendo ab hac opinione non eſſe recedendum, vbi reprobat Ruinum in conſ. 118.lib.2. ibi contrariatur cùm ſit contra Ruin.ibi. communis opin.li.2.ſo.234.co.2.ſo.2.nu.81.

Teſtes deponentes ſuper dementia teſtatoris, qui habeant deponere, nec nõ ſuper ebrietate. li.2.ſo.144.co.2.ſo. 4.n.28.

Teſtes duo ſufficiunt ad declarandum voluntatem dubiam teſtantis.li.2.ſo.208.co.2.ſo.3.num.32.

Teſtes poſſunt recipi ad æternam rei memoriam, de eo, quod de facili poteſt excidere cum memoria teſtiũ, &c. li.5.ſo.45. co.1.du.1.numero 58.

Teſtes de credulitate deponentes ſuper dementia, vel inſania ſufficiunt, quod amplia etiam in materia non certitudinaliter cognoſcibili.li.2.ſo.144.co.2.ſo.4.nu.31.& 32.

Teſtes teſtamentarij debent videre teſtatorem, non quòd ſint poſt parietem, vel cortinam. Et debent cognoſcere teſtatorem. Amplia in codicillis & donatione cauſa mortis procedere ſupraſcripta. limita ſupradicta in caſu peſtis ſauientis. li.2.ſo.209.co.1.ſo.3.nu.44.45.46.& 47.

Teſtes teſtamentarij etiam debent vno & eodemmet tempore audire teſtatorem loquentem voce articulata & intelligibili exprimere totam eius voluntatem. ibi.col.12.num.48.

Teſtes teſtamentarij debẽt cognoſcere teſtatorem, an ſit mas, vel fœmella: infirmus, vel ſanus corpore, ſed etiam ſi ſit ſanus mente.li.2.ſo.153.co.2.ſo.4.nu.119.

Teſtes, vt probent teſtamentum, debent examinari ad perpetuam rei memoriam et publicari. ſic inſtante hærede, fideicommiſſario, vel legatario. Et lite conteſtata, vel non ſic actor, vel reus inſtans. Item citata parte, & non citata, dicti eius teſtificatis iterum examinari poſſunt. lib.2.ſo.207. co.2.ſo.3.numero.5.

Teſtes teſtamentarij debent eſſe rogati, & certiorati, & quòd non caſu, vel fortuito ſint adhibiti. Et debent eſſe vocati à teſtatore, vel à notario.li.2.ſo.109.co.1.ſo.3.nu.40.

Teſtes deponentes de bonis vnitis & eorum pertinẽtijs & quæ dicantur probant maxime ruſtici regionis, & ſenes, quorum conſuetudo, circa vſum loquendi attendi debet.lib.4. ſo.168.co.4.ſo.7.numero 48.

Teſtes an probent, tria ſunt inſpicienda.li.5.ſo.110.co.2.du.5. numero 92.

Teſtes prohibiti teſtificari non probant, & minus probant non omni exceptione maiores.ibid.num.93.

Teſtes quot requirantur ad probandum teſtamentũ, &c.ibid. co.3.numero 94.

Teſtes duo requiruntur ad probandum quodcunq; factum regulariter, &c.huius regulæ aliquot fallentias vide. li. 5.ſo. 110.col.2.& ſol.111.col.1.& 2.dub.4.num.95.& ſeq.vſque ad 105.

Teſtes debent concordare etiam in verbis prolatis à teſtatore, aliàs non probarẽt teſtamentum, ſecundum But. qui reprobatur. Sufficit tamen, quòd ſint concordes in facto & in ſubſtantia, licet ſint diſcordes in verbis prolatis. Et hæc communis, quod amplia, & limita.li.2.ſo.209.co.2. & ſo.210. co.1.ſo.3.nu.48.49.50.& 51.

Teſtes teſtamentarij poſſunt admoneri, et inſtrui, vt deponant

veritatem ac induci prece & precio, quando recuſant vt dicant veritatem. Nec ideo ſuſpecti dici poſſunt teſtes ipſi exorati, vt veritatem deponant. ibidem numero 52. & 53.

Teſtes teſtamentarij. ſi ſint diſcordes, etiam in verbis poſſunt à iudice interrogari, ita & taliter, quòd veritas detegatur, & hoc iudicis arbitrio. ibid. co. 2. num. 54.

Teſtes teſtamentarij in cortice verborum diſcordes, & partes contendant ita fuiſſe diſpoſitum, vel ita, vel non, probant. ibid. num. 55.

Teſtes probantes famam de morte alicui, an debeant dicere ſe audiuiſſe dici à maiori parte populi nominando aliquos, &c. li. 5. fo. 116. co. 1. dub. 4. nu. 162.

Teſtes probant deponentes de publica voce, & fama mortis talis, quia audierint, &c. ibid. co. 2. nu. 163.

Teſtes an, & quando debeant interrogare à quibus audierint, & non interrogati an id dicere debeant, &c. ibidem co. 2. numero 164.

Teſtes quinq; vel ſeptem qui requiruntur ad probandam principalem diſpoſitionem teſtatoris, ijdemmet requiruntur ad probanda dicta per teſtatorem amplianti diſpoſitionem non ſcriptam errore commiſſam, & eſt communis opin. lib. 1. fo. 30. co. 1. ſo. 5. nu. 28.

Teſtes quot numero requirantur ad probandum dicta per teſtatorem extra teſtamentum, ad quod multi caſus ponuntur tendentes ad hoc, quod ſi id, quod venit probandũ, concernit diſpoſitionem, debet probari per numerum teſtium ad probationem vltimæ voluntatis requiſitum, ſi verò reſpicit declarationem diſpoſitorum poteſt probari per duos teſtes. li. 1. ſo. 30. co. 1. ſo. 5. num. 27.

Teſtes, vel inſtrumentum ab altera parte inducti, et producta, reſpectiuè ſunt ita effecta communia, &c. li. 5. fo. 141. co. 1. dub. 1. numero 29.

Teſtes ſingulares probare poſſunt coniecturas in fideicommiſſo tacito alij reſtituendo per inſtitutum, & quod in his poſſint probare voluntatem teſtatoris. lib. 3. fol. 95. col. 3 ſolut. 12. numero 19.

Teſtes debent iurare, & examinari in termino dato ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationum, vigore ſtatutorum. aliàs non probant extra eum examinati. li. 5. fo. 108. co. 2. dub. 4. nu. 56.

Teſtes producti de peritia ſemoto timore ſubornationis poſſunt de nouo ſuper eiſdem, vel de directo contrarijs poſt dudicita teſtificata examinari. li. 1. fo. 67. co. 2. fo. 2. num. 3.

Teſtes validè probant aliquos fuiſſe hæredes inſtitutos, licet de portionibus dicant ſe non recordari, & de ratione. lib. 3. fo. 21. co. 2. fo. 1. num. 7.

Teſtes debent eſſe idonei teſtamentarij aliàs non probarent teſtamentum, & religioſi ſunt idonei teſtes, & debent cognoſcere teſtatorem. Teſtes ſeptem ad teſtamentũ, teſtes quinque in codicillis. In donatione cauſa mortis etiam. Et alia vltima voluntate, quod limitatur pluribus modis & in teſtamento ad pias cauſas. quia ſufficiunt duo teſtes adeſſe, ſi ſint mares, non fœmellæ, ibi ſublimita, & religioſi illius eccleſiæ, cui ſit relictum, ſunt idonei teſtes, at contra tenet Pariſius. libro 2. fo. 207. co. 2. & fo. 208. co. 1. ſolu. 3. ſub nu. 8. vſque ad 20.

Teſtes poſſunt examinari ſuper vno articulo nouiter emergente. li. 5. ſo. 108. co. 1. dub. 4. num. 50.

Teſtes de auditu admittuntur ad probandam parentelam, vel agnationem. li. 5. ſo. 122. co. 1. dub. 4. nu. 224.

Teſtes duo probant quod egit teſtator tendens ad tacitam legatorum ademptionem, ope exceptionis ſapiens actus inter viuos. li. 1. fo. 30. co. 1. fo. 5. nu. 31.

Teſtis probat, ſi dicat famam eſſe de tali re in ciuitate ſua. li. 5. fo. 116. co. 1. dub. 4. nu. 163.

Teſtis, non eſt neceſſe, vt interrogetur. à quib. audiuerit, quando fama poteſt habere ortum à vilibus perſon. lib. 5. fo. 117. co. 1. dub. 4. num. 169.

Teſtis, dicens ſe audiuiſſe dici ab omnibus perſonis loquentibus de tali re, probat. ibid. co. 2. num. 176.

Teſtes duo ſufficiunt ad probandum ea quæ dixit teſtator ante, vel poſt teſtamentum facientia ad declarationem ſuæ voluntatis, aut ad tollẽdam tacitam voluntatem quod vulgaris non contineat pupillarem aut ad augmentum eiuſdem tacita, quòd pupillaris tacita excludat matrem. lib. 1. fo. 30. co. 2. ſo. 5. num. 32.

Teſtibus paribus deponentibus de ſana mente teſtatoris, & de bono intellectu, et alijs in contrarium magis affirmatiuam probantibus, quàm negatiuam eſt credendum. li. 2. fo. 143. co. 1. ſo 4. numero 18.

Teſtimonium non vitiatur eius, qui prius dixit parti quod erat in iudicio dicturus li. 5. fo. 107. co. 1. du. 4. nu. 22.

Teſtimonium nititur primo dicto extraiudiciali etiam iurato, vel magis veriſimili. ibid. nu. 23.

Teſt. debet eſſe vnum, certum, & non varium, aliàs varianti non creditur. li. 1. fo. 66. co. 2. du. 5. nu. 3.

Teſtis poteſt inſtrui à parte, vt aptè, & concludenter deponat veritatem. li. 5. fo. 107. co. 2. du. 3. nu. 24.

Teſtis, præſumptione iuris, præſumitur idoneus. & omni exceptione maior. libro quinto. folio 89. col. 1. dubitat. 3. numero 32. & 33.

Textus præfertur gloſſæ. & ei magis creditur. li. 1. fo. 58. co. 2. ſo. 11. numero 10.

Titulus emptoris in publiciana ab eo, qui nõ habet ius in re, habetur pro non titu. li. 5. ſo. 77. co. 2. du. 2. nu. 325.

Titulus pro non titulo habetur, & non valet ex quacunq; cauſa, vel defectu deficiat, ſuper materia plura vide. li. 5. ſo. 76. co. 1. dub. 2. nu. 298. vſq; ad 303.

Titulus putatiuus quibus modis probetur. li. 5. ſo. 78. co. 1. dub. 2. numero 313.

Titulus an habeatur pro non tit. reſpectu dandæ petitionis hæreditatis, ei, qui poſt mortem teſtatoris acquiritur, &c. ibi. co. 2. num. 317.

Totum aut eſt vniuerſale, aut eſt integrale, vniuerſale eſt vt genus, & de toto integrali quando ſit, & quando per legatum partis derogetur generi, & quando per partẽ non ſubſtãtialem videtur receſſum à toto, ſeu legato totius, &c. li. 4. ſo. 167. co. 1. ſo 7. nu. 4.

Tractatus iſte ſpecialis, de interpr. vlt. volunt. in pluribus legibus latebat glo. ac ſcriptis Doct. & ſi poterat ſatis præſci verbis etiam expreſſis. li. 1 ſo. 8. co. 2. ſo. 1. nu. 4.

Tractatus cuiuſque rei initio neceſſe eſt eam rem prius cognoſcere, de qua futurus eſt tractatus, vel diffinitione, vel deſcriptione vel vocabuli alluſione. li. 3. ſo. 77. co. 1 ſolut. 1. numero 1.

Tranſactio vel pactum de his, quæ ſunt in teſtamento non poteſt fieri, niſi dicatur, inſpectis & cognitis verbis teſtamenti, nec ei renunciare, etiam cum iuramento. li. 2. fo. 193. co. 1. ſo. 1. numero 7.

Tranſactio non eſt facienda, nec iudicari poteſt ſuper facultatibus eius, cuius vita eſt incerta. fuitq;, atque fortuna. li. 5. fo. 114. co. 1. dub 4. nu. 146.

Tranſgreſſio morum bonorum, quam ius ciuile ſic arbitratur, ſiue inducat pœnam, ſiue non, eſt improbum & inhoneſtũ. li. 2. fo. 232. co. 1. ſo. 2. nu. 13.

Translatio inducta ex acceptatione fideicommiſſi eſt ſimilis tranſlationi actionum, & aliorum iurium & videtur adeſſe voluntas fideicommiſſarij. vt actiones ſaltem paſſiuæ à ſua perſona ſumant initium. lib. 5. ſo. 34. co. 2. dubit. 3. numero 95.

Trebellianica non detrahitur per filios purè à parentibus in codicillis

codicillis grauatos, ſed ſolùm detrahunt legitimam. li.2.fo. 170.co.1.ſo.10.num.18.

Trebel. non detrahitur ex relicto ad pias cauſas limita, vt hic remiſsiuè.li.2.ſo.252.co.2.ſo.2.nu.59.& 60.

Trebell. quæ eſt quarta hæreditatis deducenda eſt per eos qui grauati ſunt reſtituere fideicommiſſum vniuerſale, habito reſpectu ad bona patrimonij tempore mortis teſtatoris.li.3. fo.148.co.1.ſo.6.num.3.

Trebellianica an amittatur, & eius deductio per hæredem grauatum, non conficientem inuentarium, vbi quod non, quicquid dicatur de falcidia & ipſa trebellianica, per extenſionem falcidiæ ad eam trebellianicam. ibidem col. 6. numero 9.

Trebellianica non detrahitur ex fideicom. ſpeciali, ſeu particulari certorum bonorum. lib.3.fol.151.colum.2.ſolut.6. numero 29.

Trebell. non detrahitur ex fideicom. in damnũ ſeu pœnam hæredis omittentis & non parentis inducto, & reſtituendo, quia omni commodo & emolumento eſt priuandus ille, qui non paruit diſpoſit. teſtatoris, & tenetur omnia reſtituere, &c. ibi.num.30.

Trebellianica probibitio in vno gradu ſubſtitutionis, intelligitur repetita in alio gradu. lib. 2. fol. 292. col.1.ſolut.1. numero 153.

Tutela eſt onus reſpectu tutorum. li.3.fo.79.co.3.ſo.3. num. 3.

Tutor legatarius, fideicommiſſarius, vel ſubſtitutus pupillariter non parens teſtatori in ſuſcipiendo tutelam, vel curam impoſitam à teſtatore, quid amittant. & quid de eis dicendum.li.5.fo.6.co.1.ſo.1.num.41.

Tutoris datio vt Trebellianica prohibitio codicillis fieri non poteſt.li.2.fo.233.co.2.ſo.2.num.50.

Trebellianica non deducitur, quando in extraneis, vel liberis, primi gradus grauatis fideicomm. vniuerſali, eius deductio vel detractio eſt prohibita per teſtatorem expreſsè, &c. li.3. fo.150.co.3.ſo.6.nu.22.

Trebellianica quot, quibusq́; modis probibeatur impediatúrque quò minùs deducatur, require.li.3.ibid.

Trebel. prohibitio facta in teſtamentis valet, & non in codicillis & facta in primo gradu ſubſtitut. alijs grad. ſubſt. adiectas.ibid.nu.23.24.& 25.

Trebel. & eius deductio non poteſt prohiberi per teſtatorem filijs primi gradus, ſicut nec legitima grauatis reſtituere hær. &c. ibid.co.4.num.26.

Trebell. non deducitur ex fideic. vniuerſali, quod immediatè reſtituendum vel diſpenſandum ſit ad pias cauſas: quando etiam mediatè. &c. ibid. fo.151.co.1.nu.27.

Trebellianica non poteſt detrahi per primum fideicommiſſ. ſecundo fideicommiſſ. & eſt regula, detracta reſtitui debet ſecundo fideicomm. ne in iure ſuo damnum ſentiat. lib. 3. ibidem col.2.ſolut.6.numero 28.

V.

VAlor monetæ legatæ attenditur ſecundum tempus conditi teſtamenti, & poſtea mutari non poteſt, niſi ex mente teſtatoris aliud comprehendatur reſpiciens futurum. Fallit ſi verba teſtatoris ſint talia, quòd etiam futura comprehendant, quia tunc variatio contingeret, idem dicendum eſt in acceſſorijs ad rem primo legatam. li. 1. fo. 74. co.1.ſo.9.num.1.

Valor monetæ currentis attenditur tempore cõditi teſtamenti, non mortis teſtatoris, nec conditionis legati euenientis, quando contentio orietur circa hæc tempora valor monetæ legatæ. li.5.fo.163.co.1.du.vlt.nu.28.

Variare non poteſt hæres poſt primam electionem à ſe factam ſua declaratione, & de ratione.li.1.fo.69.co.1.ſo.4.nu.1.

Variatio, inconſtantia, & pœnitentia, quando admittatur. li. 1.fo.76.co.1.ſo.6.num.4.

Variatio electionis per hæredem poſſet fieri, quando electio eſſet nulla, vel erronea, vel ſic ſuadente ſubiecta materia, vel æquitate.li.1.fo.69.co.2.ſo.4.nu.4.

Variatio electionis admittitur & in vltimis voluntatibus antequam ſit acquiſitum dominium rei electæ legatario, & quando rite & rectè non eſt facta electio.li.1.fo.68.co.2.ſo. 3.numero 3.

Variatio ſeu inconſtantia impeditur ex quinque ibidem traditis.li.1.fo.70.co.1.ſo.6.num.2.

Variatio in interpretandis vltimis voluntatibus non admittitur regulariter.li.1.fo.66.co.2.du.6.nu.4.

Varietas temporis facit variare verborum interpretationem. li.1.fo.75.co.1.ſo.9.num.9.

Velle quis dicitur, quod eſſe poteſt, & non aliud. lib.2. fo. 274. co.2.ſo.5.numero 15.

Velle quis dicitur nuncupatim moriendo cum vltimis voluntatibus.li.2.fo.164.co.1.ſo.7.num.9.

Veneti non ſeruant iura communia quoad authoritatem neceſſariam, ſed quoad probabilẽ bene animaduertunt, prout fit in conſiſtorio Principis, vbi non lex, ſed ratio legis attenditur.li.1.fo.74.co.1.ſo 9.num 3.

Verba expreſſa dicuntur ex ſententia expreſſa, quando intellectus ea intelligendo nullum ſentit laborem, et ſtatim manifeſtéque intelligit, verbisq́; patet ſententia. Et tale expreſſum non poteſt a literatiure interpretari, vti ab ipſo teſtatore ſit interpretatum, vt quando expreſsit de filijs hominum excludentibus ſubſtitutum. & non de filijs legis, vt eſt monaſterium ingreſſum per grauatum, quia ſtatur ſua voluntati.lib.2.ſol.280.col.2.& ſol.281.col.1.ſol.1.numero 20.& 21.

Verba nihil operantur, quando iuris ratio non patitur. amplia vbi illud, quod quæritur operari verba iam ſit diſpoſitum per ipſum proferentem verba, vel per ius commune. nam tunc nihil operantur verba, ſed cauſa dubitationis de eo, quod poſſet dubitari. Et cauſa ſpecialis expreſsionis eius, quod generaliter erat expreſſum, vt plus timeatur, quod ſpecialiter iniungitur, quã quod generaliter expreſſum erat imperatur. libro ſecundo, fo. 275.co.2.ſolut.5.numero 33.34.& 35.

Verba debent intelligi & interpretari propriando & impropriando, reſtringendo vel ampliando, quod debeant intelligi eo modo quo poſſunt verificari ſecundum ſubiectam materiam declarando & adducendo addentia. li.1.fo. 117. co. 1.ſo.7.num.16.

Verba in contractibus, in ſtatutis, vltimis voluntatibus, & in quibuſcunq; ſcripturis debent intelligi ſecũdum ſubiectam materiam, maximè circa materiam legatorum etiam verba ipſa impropriando, & habendo ad naturam actum propoſitorum & ad effectus eorum dimittendo nudum ſonum verborum.li.1.fo.116.co.1.ſo.7.nu.7.

Verba diſpoſitionis relata ad certam perſonam, vel ad certum tempus intelliguntur cum hac cõditione tacita, ſi res permanſerit in eodem ſtatu.li.1.fo.77.co.1.ſo.9.nu.23.

Verba hæc in teſtamento appoſita, arbitrio ſuo, licentia ſua, ad libitum ſuum, voluntate ſua, & ſimilia, quando importent liberam voluntatem, vel arbitrium boni viri. lib.1.fo. 28.co.1.ſo.5.num.10.

Verba debent conuenire perſonis & rebus, de quibus eſt ſermo, vt conueniat diſpoſitio maximè in vltimis voluntatibus.li.1.fo.118.co.1.ſo.8.nu.4.

Verba vbi prorſus à ſenſu diſcrepant, & ei extranea ſunt, non valet quod ſenſum eſt. li.1 fo.116.co.2.ſo.8.nu.5.

Verba hæc, ad arbitrium boni viri, teſtamento poſita important conditionem.li.1.fo.121.co.2.ſo.10.nu.9.

Verba vulgariter, pupil. & per fideicõmiſſum ſingula ſingulis prout poſſunt conuenire & adaptari referuntur, lib. 1. fol. 118. co. 2. ſol. 8. nume. 7.

Verba pro neceßitatibus, non faciunt conditionem ſed demonſtrationem, & important alimenta, & quòd non ſubſint neceßitates. lib. 1. fo. 124 co. 2. ſol. 12. nu. 12.

Verba, tunc, & eo caſu. ſæpius ſolita apponi per teſtatores in ſubſtitutionibus, dicitur importare excluſionem ad alios caſus. & taxatiuam expoſita diſpoſitionis, ibidem de ſimilibus dictionibus taxatiuis, reſtrictiuis, libro primo, fo. 62. co. 1. ſo. 12. num. 4.

Verba teſtatoris debent interpretari ſecundum quod ratio naturalis & neceßitudo ſanguinis dictat. libro 1. fo. 96. col. 1. ſolut. 2. num. 12.

Verba, & eo caſu, limitant fideicommiſſum non trahi extra illum caſum. & ſic ſtrictè interpretatur. lib. primo. fo. 62. col. 1. num. 3.

Verba in fideicommißis debent intelligi naturaliter, & non ciuiliter, lib. 1. fo. 96. co. 2. ſo. 2 num. 16.

Verba exaudienda ſunt ſecundum teſtatoris voluntatem. lib. 1. fol. 15. col. 1. ſolut. 4. nu. 19.

Verba diſpoſitionis non ita attendenda ſunt, ſicut perſona, cuius contemplatione facta eſt diſpoſitio & ſemper debemus conſiderare non ipſam diſpoſitionem ſimpliciter, ſed in qua contemplatio fiat. lib. 1. fol 111. col. 1. ſol. 6. nu 3.

Verba ſibi, vel ſuis bonis. in ſubſtitutione poſita, quomodo intelligantur in materia pupillari, &c. lib. 3. ſol. 62. col. 3. ſolutio. 6. nu. 65.

Verba teſtamenti ſi poſſunt adaptari ad ſenſum, quem capere volumus. ſit interpretatio ſecundum illum ſenſum, aliàs nõ diſcedimus à verbis. lib. 1. ſol. 122. col. 1. ſolutio. 10. nu. 14.

Verba pro ſua neceßitate, quòd poßit vendere, quinque requiruntur, vt valeat venditio, quòd neceßitas ſit euidens, quòd in eum modum ſit vendenti poteſtas permiſſa, quòd in cauſam neceſſariam non ſit ſuperflua quantitas, quòd reſpectu loci & temporis adſit opportunitas, & quòd ceſſet omnis fraus. lib. 1. ſol. 124. col. 1. ſol. 12. nume. 7.

Verba potiùs reputantur ſuperflua & impropria quàm inducatur correctio lib. 1. fo. 55. col. 1. ſo. 8. nu. 3.

Verba teſtatoris debent intelligi ſecundum morem & conſuetudinem teſtatoris, & datur exemplum ex vſu teſtatoris & eo non apparente eligendi ſunt arbitri, libro primo, ſol. 33. col. 1. num. 51.

Verba directa etiam neceſſe dicuntur obliqua etiam caſus habiles directarum ſubſtitutionum. vbicunque apparent conſecutiuè poſita ad dandum manu alterius ſubſtituto, vocato etiam per verbum ſubſtituit. lib. tertio, ſolutio. tertia ſol. 43. col. 2. nu. 3.

Verba teſtatoris ſemper intelliguntur ad poßibile & ad caſus poßibiles interpretantur, lib. 3. ſol. 59. col. 1. ſolut. 6. numero 36.

Verba communia quomodo cognoſcantur, libro 3. ſol. 43. col. 3. ſolu. 4. num. 1.

Verba communia cognoſcuntur ex ſua communi ſignificatione & ſunt apta quandoque directi quandoque obliqui verbi habere ſignificationem ſecundum caſuum contingentiam ſubſtitutionum & rerum, vide declarata perpulchrè ibid. & quæ ſint verba communia ibidem exprimuntur, & quæ verba ſub dubio ponantur, & quorum nulla detur differentia de iure ciuili vel gentium vti ſubtilitas pernicioſa, ibid. ſub nume. eodem.

Verba præſentis. vel præteriti temporis, ſi poſſunt habere ſignificationem futuri, ſi aliud non repugnat, aſſumunt illam interpretationem, vt actus valeat. præſertim in teſtamentis lib. 2. ſol. 224. col. 1. ſol. 1. nu. 43. & 44.

Verba notarij, quoad ſcripturam ſunt verba ipſius, ſed quoad ordinationem dicuntur verba partis diſponentis, lib. 2. ſol. 173. col. 2. ſol. 10. num. 60.

Verba eius arbitrio, important, vt illud faciat, quod in re ſua faceret. etiam ſi minus diligenter faceret, aliàs re aliena commiſſa eius arbitrio illud tunc debet facere, quod faceret diligens paterfam. lib. 1. ſol. 121. col. 2. ſol. 10. nu. 6.

Verba hæc, vt viuere debeat vt bonus filius, vel vt ſibi placuerit, vel dare alicui plus, intelliguntur, arbitrio boni viri. ibid. num. 7.

Verba teſtamenti ſcripta per notarium latino ſermone ſunt intelligenda ſecundum interpretationem iuris, & non ſecundum communem vſum loquendi. lib. 1. fo. 30. col. 1. ſol. 11. num. 14.

Verba generalia appellantur omnia, quæ derogatoriorum, vel verborum, vel clauſulæ mentionem non faciunt, ad cognoſc. quando his verbis generalibus derogetur primo teſtamento, lib. 4. ſol. 127. co. 4. dubit. 1. ſol. 1. nu. 67.

Verba generalia inducunt obſcuritatem, & ambiguitatem, & poſſunt trahi ad plures. & varios ſenſus. ibid. nume. 68.

Verba hæc. de, vel in, vel ſuper bonis adiecta conceptioni, ac diſpoſitioni legatorum, deſignant, & important quòd hæres, vel alius grauatus non tenetur ſoluere legata de bonis proprijs. lib. 5. fo. 162. col 1. dub. vlt. nu. 25.

Verba executiua dicuntur, quæ executionem reſpiciunt. Exemplifica. vt hic in verbo dabis & dari, ſolui & reſtitui, deueniat, ſuccedat. lib. 2. ſol. 268. col. 2. ſol. 3. nu. 9.

Verba executiua in dubio referuntur ad onus hæredis. ibidem, num. 10.

Verba hæc, volens teſtator prædictus bonam fidem, agnoſcere, ſignificant quod fiat iuſta diſtributio, libro. 4. ſol. 128. co. 4. ſol. 4. num. 83.

Verba non aliter, in vltimis voluntatibus quid operentur, li. 2. ſol. 271. col. 2. ſo. 4. nu. 13.

Verba, & non aliter & modo aliquo, directè vel indirectè poſita quid operentur. ibid. nu. 12.

Verba nullo modo, ibid. col. 4. nume. 14.

Verba teſtamentorum ſunt rectè inſpicienda & ponderanda, quod dictum pluribus alijs comprobat, lib. 2. ſol. 263. col. 2. ſolut. 1. num. 229.

Verba teſtatoris, appropriantur & extenduntur, vt tenet eius voluntas, lib. 2. ſol. 224 col. 1. ſol. 1. nu. 40.

Verba intelliguntur quandoque groſſo modo ſecundum conditionem perſonæ loquentis, libro ſecundo, ſol. 267. col. 2. ſolu. ſecunda, nu. 307.

Verba teſtatoris quando ſunt clara & certa, nullam recipiunt interpretationem, lib. 1. ſol. 93. col. 2. dubitat. 2. ſolu. prima, nume. 6.

Verba ea impoſita in teſtamentis, cum hac conditione, quando non important condit. ſed modum, lib. 4 fo. 218. col. 3. dubit. 4. num. 53.

Verba teſtamenti interpretanda ſunt vt ſignificent modum potius. quam cond. ibid. num. 54.

Verba ſententiæ ſtrictè, & propriè ſunt intelligenda, nec ampliùs ſententia importat, quàm ſecundum naturam verborum poteſt importare. libro 5. ſol. 147. col. 3. dubit. 1. numer. 102.

Verba ſententiæ quando improprientur pro eius. ſ. validitate, & quid, quando verba ſententiæ ſunt alternatiua. vel disiunctiua, quomodo exponantur pro validitate eiuſdem, ibi. num. 103.

Verba potius in ſpecie quàm in genere ſunt accipienda, in odioſis. Secus in fauorabilibus quia in genere ſunt accipienda. Limita quoad ſimile, quod in materia ſtricta accipitur, reſpectu generis, licet reſpectu ſpeciei ſit diſsimile, lib. 2. ſol. 286. col. 2. ſol. 1. nu. 9. 10. & 11.

Verba teſtatoris prolata à iuris peritis ſunt interpretanda ſecundum communem vſum intelligendi vulgarem.lib. 2.fol. 226.col.2.fol.2. nu.297.

Verba vulgaria, quæ ab vſu procedunt, ita intelliguntur, prout vulgus intelligit.& ibi ponit plura verba vulgaria à Doctoribus ſcripta. ibi.nu.298.

Verba, more ſolito aliquid iuſſum fieri intelligitur, de more cõmuni, & notorio in loco.&c.libro quarto, ſol.218.col.4.ſu. 4.num.88.

Verba teſtatoris, quòd omnia bona, & pecuniæ ſtent apud dominam ſuam vxorem, &c. important quoad cuſtodiam, non quoad vſumfruct.ibid.num.90.

Verba hæc, quòd ſua bona, vel eorum poſſeßio non poßint peruenire ad ſuam filiam, ſed ſint penes filium maſcu. interpret. &c.ibid.num.91.

Verba generalia reſpectu perſonarum, quibus legata, vel fidei commiſſa ſunt præſtanda, vel reſtituenda, reſtringi debent, ne quid eorum relictorum habeant odioſi, vel teſtatoris inimici.lib. 2.ſo.302.co.1.ſo.3.nu.84.

Verba generalia reſtringuntur propter rationem ſeu cauſam in legatis & cæteris diſpoſitionibus teſtamẽtarijs, legalibus & contractuum.lib.2.fol.300.col.2.ſo.3.num.16.

Verba prolata vulgari ſermone à perſona non intelligente & vulgare non eſt accipienda ſecundum rigorem, nec alterationem diſpoſitionis iuris, ſed ad conformitatem iuris, lib. 2. fol.267.col.2.ſo.2.nu.305.

Verba neceſſaria referuntur ad principalem diſpoſitionem, lib. 2.fol.176.co.1.ſo.10.nu.83.

Verba generalia omnia comprehendunt, à quibus in dubio non eſt recedendum, niſi de ſpecie ſeu parte aliter ſit conſtitutũ. amplia in ſtatutis, teſtamentis, & contractibus. amplia vt in generalibus verbis non cogitata per teſtatorem veniant. Exemplificat.lib.2.ſo.386.co.2.& ſo.287.co.1.ſo. 1. nu.13. 14.15.16.

Verba idiotarum interpretantur idioto modo: vt trahantur in rectam ſententiam apud cognitionem habentes. pete exemplum, lib. 2.fol.223.co.2.ſo.1.nu.21.

Verba generalia reſtringi debent per naturalem æquitatem. nam naturalis æquitas vincit generalitatem verborum. lib. 2.fol.301.col.2.ſo.3.nu.43.

Verba prius ſint diligenter inſpicienda, pro actus cognitione.li. 2.ſo.186.co.1.ſo.13.nu.1.

Verba contractus ſunt forma.ibid.nu.3.

Verba generalia in reſpicientibus formam, reſtinguntur ad apta & compatibilia formæ reiectis ſuperfluis, quæ nocen.li. 2.ſo.301.co.2.ſo.5.nu.38.39.

Verba generaliter reſtringuntur per certum locum aſcriptum, vt extra non extendantur, neq; ad res, niſi perpetuo in ipſo loco permanſuras, vel deſtinatas.ſo.302.co.1.nu.45.

Verba intelliguntur per prius, non per poſterius, lib.2.ſo.250. co.1.ſo.3.nume.13.

Verba operantur, ſi de iure poſſunt, aliàs ſecus. fol. 274.co. 2. nu.12.

Verba id tantùm operantur, quod poſſunt operari, etiam in modico. Et ſufficit aliquis effectus operatiuus verbi, licet per omnia effectus ille non ſequatur, prout verborum ſonus importat.ibid nu.13.& 14.

Verba vniuerſalia oſtendunt defuncti ſententiam magis amplam & latam, & nihil excludunt. Exemplificat in verbis quantumcunq;, omnibus, quæ faciunt ac ſi ſpecialiter teſtator expreßiſſet, lib.2.ſo.288.co 1.ſo.1.nu.51.

Verba præciſa ſunt hæc, mandauit teſtator obſeruari ad vnguem id ad literam & formaliter obſeruari.libro 2.ſo.272. col.1.ſo.4.nu.20.

Verba geminata in eo, quod ſonant & geminantur ſunt præciſa, & deliberatam formam enixam, & præciſam voluntatem ac intentionem teſtatoris oſtendunt.ibid.nu.21.

Verba geminata, ne alienentur, in fideicommiſſis præceptum continere. Et de verbis geminatis plura.ibid.nu.22.

Verba vniuerſalia reſtringi debẽt ad ea, quæ ſunt de natura diſpoſitionis, cui adijciuntur, lib. 2.fol.301.col. 1.ſolut.3. numer.28.

Verba generalia acceſſoria appoſita ad ſuum principale reſtringuntur.ibid.nu.29.

Verba diſpoſitionis ſi deficiunt, & ipſa quoq; deficit diſpoſitio. lib.2.ſo.266.co.2.ſo.1.nu.292.

Verba præciſa & arctatiua etiam actum fauorabilem reſtringunt. Defenſiones tamen referuntur. lib. ſecundo, fol. 272.col.1.fol.4.nu.25.26.

Verba teſtatoris quantumcumq; præciſa prima facie videntur reſtringere ſecundum mente, quæ præcipue attendi debet. ibid.ſo.2.num.27.

Verba ſubiunct. ſiue ſint præteriti temporis, vel præſentis, poſſunt habere ſignificationem futuri, vt eſt communis opin. lib.2.ſo.176.col.2.ſo.10.nu.90.

Verba, ſcriptura teſtamenti inſpici debent, vt cognoſcantur, li. 2.ſo.263.co.1.ſo.3.nu.219.

Verba, valeat iure teſtamenti, & cuiuſcunq; voluntatis, intelliguntur, id eſt, ſi non valet iure teſtamenti valeat iure codicillorum, lib.2.ſo.171.co. 2.ſo.10.nu.35.

Verba ſemel poſita proprie & impropriè referuntur prout ad relata conuenire poſſunt.lib.3.ſo.97.co.2.ſo.2.nu.7.

Verba teſtatoris ſunt attendenda, nec ab eis eſt recedendum, licet in contrarium ſint aliquæ coniecturæ, dummodo non ſint nimium efficaces, vel niſi à proprietate verborum ſubiecta, materia ratio ſuadeat.lib. 2.fol.264.col.2.fol.1.numer.244.

Verba ciuilia quænam dicantur.ibid. col. 4.nu.296.

Verba præciſa & prægnantia non recipiunt alium intellectum neque aliam modificationem ſeparatam à verbis, vbi enim teſtator locutus eſt ſtrictè, ſtrictè eſt recipiendum, etiam actus fauorabilis reſtringuntur, niſi ius aliter interpretetur, vel aliter appareat de mẽte teſtatoris, l.1.ſ.13.co.2.ſ.4.n.5.

Verba generalia non operantur quando qualibet ſpecies conſenſu ſub genere non ſufficit ad inducendum effectum, ad quem ſunt propoſita. Vt in teſte dicente ſe inimicum partis, vt non admittatur, licet non deſcendat ad ſpeciem inimicitiæ, niſi ſit capitalis, non repellit teſtem.lib.2.fol. 270.co.2. ſo.7.nu.51.52.

Verba teſtatoris in dubio referuntur ad intellectum iuris, li.2. ſo. 173.col.2.fol.10.nu.65.

Verba debent intelligi ſecundum ſtatum & conditionem verborum & perſonarum. Exemplificat.lib. ſecundo.fol. 267. co.1.ſolutio.2.nu.302.

Verba operantur ſecundum naturam actus lib.3.fol.100.col.1. ſolut.3.num.14.

Verba de hærede in hæredem, interpretantur de deſcendente in deſcendentem tranſire bona, quo ſit vt fideicommiſſum induci dicatur, & quare, ſicq; plus propinqui ſuccedere habeant.li.3.fol.85.col.4.ſo.10.nu.19.

Verba teſtamentorum ſunt interpretanda, vt aliquid operentur, & non ſuperflua ac ſine effectu operandi, & nedum quodlibet verbum, ſed qualibet dictio, vel ſyllaba, non debet eſſe ſine effectu operandi, & occupare membranas, li. 2. ſo. 273.co.2.ſo.5.nu.1.& 2.

Verba debent trahi quaſi ad extraneum ſignificatum, & improprium, vt aliquid operentur.ibi.nu.3.

Verba non debent eſſe inania, etiam in materia pœnali, & odioſa ſtricti iuris, renuntiationis, diſpenſationis, argumenti à contrario ſenſu ad correctionem iuris, & ad extenſionem, quæ aliàs non fieret de perſona ad perſonam ſo. 274.co. 1. nume.4.

Verba omnia partitiua ſeu diſtributiua rerum ſeu quantitatum fideicommiſſum ſapientiam, modò verba ipſa propriè vel impropriè cõueniant dicto, id eſt perſonis & rebus in fidei com. comprehenſis quod induci prætenditur, libro 3. fol. 81. col. 1. ſolut. 5. nu. 3.

Verba concipiendi exemplarem ſubſtitutionem pro ea cognoſcenda poſſunt eſſe indiuidua, vel ſingularia, & ſpecialia. Et generalia quoad defectum teſtandi libro tertio fol. 66. col. 2. ſolut. 7. num. 19.

Verba hæc, ſumma, & quantitas, in ſcripturis poni ſolita, idem ſignificant. nam idem eſt ſumma pecuniæ, quod quantitas pecuniæ, & referuntur ad corpora, ad res mobiles, ſpecies & pecuniam propriùs his conueniunt, quæ pondere, numero menſurare continentur, lib. 4. ſol. 161. co. 1. ſo. 4. nu. 6.

Verba notarij ſunt intelligenda ſecundum iuris interpretationem lib. 2. fol. 175. co. 2.

Verba ex abundanti poſita nihil proficiunt, & cùm nihil important, videntur appoſita ex conſuetudine notariorum, vel animo iocandi vel quòd oſtendant loquentem non ſanæ mẽtis lib. 2. fo. 244. col. 1. ſo. 2. nu. 55. 56. & 57.

Verba hæc, omnino perſoluat, denotant executionem. lib. 5. fo. 96. col. 2. dub. 3. nu. 159.

Verba iure codicillorum & verba fideicommiſſi æquiparantur eandemq; vim habent inuicem. lib. tertio ſo. 82. col. 1. ſo. 7. num. 3.

Verba ſufficiunt generaliter verificari, libro 2. fol. 183. co. 1. ſolut. 12. num. 15.

Verba quæ non poſſunt intelligi de iure, intelliguntur de facto. lib. 5. fol. 5. col. 1. ſo. 1. nu. 28.

Verba magis deſeruiunt naturæ contractus, quàm naturæ verbis. lib. 2. fol. 186. col. 1. ſol. 13. nu. 5.

Verba generalia dicuntur. quæ de pluribus differentibus gradu vel ſpecie prædicantur, vt eſt nomen liberorum, lib. 2. fol. 286. col. 2. ſol. 1. nu. 1.

Verba eo reſpectu quo prolata ſunt intelligi debent. lib. 3. fo. 79. co. 3. ſo. 3. nu. 6.

Verba directa quæ & qualia ſunt. libro tertio, ſolut. 3. fol. 42. col. 3. num. 3.

Verba obliqua in oppoſitum directorum quomodo cognoſcantur, vide in verbo verba obliqua. lib. 3. fo. 43. co. 1. ſol. 3. numero 1.

Verba nihil operantur. Limita, quando verba non operantur in odium eius pro quo & eius fauore prolata videntur, lib. 2. ſo. 275. col. 2. ſolut. 5. num. 38.

Verba adaptari debent perſonis de quibus loquimur ad validum & non inualidum intellectum, lib. 2. ſol. 223. col. 1. ſol. 1. num. 18.

Verba generalia referuntur ad futura, lib. 5. ſol. 66. col. 1. dubitatio. 2. num. 107.

Verba pleno iure, eo ipſo, Ipſo facto, ipſo iure, omnino, penitus, mox perueniat, liberè perueniat, faciunt ſubſtitutionem directam. lib. 3. ſol. 42. col. 3. ſol. 3. nu. 5.

Verba & in eo caſu reſtringunt diſpoſitionem præciſe ad caſum expreſſum, & faciunt ceſſare argumentum ab æquipollentibus. lib. 2. ſo. 302. co. 2. ſo. 2. nu. 54.

Verba ſententiæ banni & ſtatuti contra bannitum ſunt diligenter inſpicienda, vt bannitus ſit incapax iuris communis, vel municipij prout hic li. 2. fol. 221. colu. 2. ſolut. 1. num. 21.

Verba teſtamentorum cùm interpretantur, ſolent denominari, quales ſunt effectus ab eis inducti, cum diſponunt. Nam verba dicuntur diſpoſitiua continentia verbum principale orationis, ſtant per ſe, & principaliter emanant propter ſe. & diſpoſitionem inducunt ad quæcunque dirigantur in teſtamento, vel codicillis & pro lege ſeruantur, li. ſecundo. 3. ſol. 268. ſolut. col. 1. nu. 12.

Verba non operantur, quæ apparent ex ſtylo notariorum, ſunt ſcripta nimis ampla, quæ veriſimiliter continent præiudicium, quòd non cadunt in mentem diſponentis, & nimiam plenitudinem verborum. Et præſertim contractibus. Limita niſi clauſulæ ſint ſolitæ apponi per notarios, quia cenſentur de voluntate teſtatoris, vel contrahentium appoſita, libro 2. ſol. 376. col. 1. ſo. 5. nu. 48. 49. & 50.

Verba debent potius reputari ſuperflua, quam operentur contra voluntatem teſtatoris. fol. 274. co. 2. nu. 17.

Verba quid operantur, ſi ſunt certa & ſpecialia, ſi autem generalia. ſi proferantur apto & condecenti modo etiam operantur, ſi autem inepto, & non congruo vocabulo, nihil operantur. Limita, niſi ratio ſuadeat, quod operentur, vt quia interuenit copula, & hæc quidem eſt ratio, quæ ſuadere poteſt. Culpa autem poteſt eſſe ineptitudo verborum, vel defectus notarij, qui teſtamentum ſcripſit, vt tunc ratio ſuadet, vt talis culpa non nocet. fol. 275. co. 1. ſub numer. 18. 19. & 20.

Verba nihil operantur, quando verba ſunt expreſſa eo modo, quo facilè à iure ſubintelliguntur. Et maxime, vbi nomina ſunt ſynonima. Et vbi expreſſio implicita eius, quod iam implicite expreſſum erat, nihil operatur, niſi illud ſub intellectũ à iure importaret ordinem de iure ſeruandũ, quia tunc expreſſio eius facta ab homine tranſiret in formam mandati hominis, cuius peruerſio operaretur actus nullitatem, quæ aliàs non acciderit. Et minus operaretur talis expreſſio, quàm ſi facta non fuiſſet, quia magis reſtringitur diſpoſitio. Licet operetur habito reſpectu ad quid extrinſecus. lib. 2. ſol. 275. col. 1. & ſol. 276. col. 1. ſo. 5. nu. 28. 29. 30. 31. & 32.

Verba vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum à iure peritis ita interpretantur. lib. 1. ſol. 30. col. 1. ſo. 5. nu. 2.

Verba directa ſunt, cùm diriguntur ad inſtitutum, vel ſubſtitutum, & poteſt capere manu ſua. li. 2. ſol. 269. col. 1. ſol. 3. num. 17.

Verba obliqua, ſiue precaria, quæ ad alium diriguntur, qui de manu capit aliena. ibid. ſub nu. 17.

Verba enunciatiua in odioſis minus operantur, quàm in fauorabilibus. ibid. col. 2. nu. 20.

Verbis ſtatur & non menti vbi tacitè intentioni propriè, vel impropriè verba ipſa conuenire non poſſunt. lib. 2. ſolut. 1. num. 16.

Verba concedentia facultatem liberam alicui, & in dubio, potiùs important arbitrium boni viri, quàm liberam voluntatem lib. 4. ſo. 193. co. 3. ſo. 11. nu. 123.

Verba præſentis vel præteriti temporis quando referantur ad futura. li. 4. ſol. 179. col. 4. ſo. 9. nu. 51.

Verbis conceptum mentis demonſtrantibus durum eſt recedere propter diuinationem mentis, quia multa potuerunt mouere teſtatorem, quæ non apparent. li. 2. ſol. 264. co. 2. ſol. 1. num. 243.

Verbis ſtandum eſt, vt ſi dico emo, quòd ſit emptio, ſi dico loco, quod ſit locatio. li. 2. ſol. 186. co. 1. ſo. 13. nu. 2.

Verborum contextu totius ſcripturæ, quid ſenſerit teſtator, eſt oſtendendum. li. 2. ſo. 251. co. 1. ſo. 5. nu. 33.

Verborum ſtricta ſignificatio in interpretandis teſtamentis non attenditur, nec diffinitio, quia teſtatores modò abuſiuè loquuntur, modo non proprijs nominib⁹, & vocabulis vtuntur & per ipſos teſtatores, vel ſcriptores fit inculcatio verborũ non neceſſaria vel multiplicatio, quæ rerum ſubſtantiam non mutat: & fit, vt dici poſſit, pro cautela, vt res ſit magis clara. li. 2. ſol. 266. col. 1. ſol. 1. num. 277. 278. & 279.

Verborum generalitas reſtringitur per veriſimilem teſtatoris mentem. lib. 2. ſo. 300. co. 2. ſo. 5. num. 13.

Verbum præteriti temporis rem perfectam ſignificat & mentem proferentis demonſtrat. libro 1. ſo. 31. col. 1. ſo. 5. nu. 37.

Verbum inſtituit poſitum poſt primum gradum hæredum, vel

quoad

quoad filios, exponitur pro ſubſtituit.li.3.fo.49.co.4.ſo.5. numero37.

Verbum quodque directum expreſſis vel ſubintellectis verbis precarijs teſtantis poſitum in alterius miniſterio obliquum efficitur. li 3.fo.43.co.2.ſo.3.num.4.

Verbum a teſtatore prolatum, vel à notario ſcriptum, non differt, cum id notarij perinde habeatur, ac ſi à teſtatore ſit prolatum.li.5.fo.162.co.2.dub.vlt.nu.26,

Verbum quod eſt latæ ſententiæ directum dicitur, ſi ſit, ferendæ ſententiæ erit commune, cùmque plurimùm polleat ius directorum verborum, vel obliquorum, vel communium in ſubſtitutionibus, ideo differentia dictorum verborum hodie durat in vniuerſalibus relictis.li.3.fo.43.co.3.ſo.4. numero 2.

Verbum & vocabulum hoc.perſona, comprehendit maſculum, & fœminam, quod quandoq; ponitur pro ſingulari, quandoque pro vniuerſali, vt populus, ciuitas, quandoq; pro capite vt prælatus.li.3.fo.42.co.1.ſo.1.nu.10.

Et de intelligentia & qualitate perſonarum extra materiam ſubſtitutionis, ibid.

Verbum res quando importat tantum, quantum verbum bona, li.5.fo.148.co.1.dub.1.nu.116.

Verbum generale eſt aptum continere quid improprium, & differens ab expreſſis. Et poteſt eſſe quid magis generale, & quid minus, i. magis ſpeciale quid derogat magis generali, & cognoſcitur ex eo, quod habet cauſam magis fauorabilem. Præſertim quando ratio eſt generalis, quia facit ampliare diſpoſitionem ad omnes caſus, qui comprehendi poſſint ſub tali generalitate rationis. Et generalis ampliat ſubſtantiale, ſuper quo eſt prolata, & non aliud, li.2.fo.287.co.1.ſo.4.nu.25.26.27.28.

Verbum adeo vniuerſale, vel indiſtinctæ ſignificationis quin inſpectis debitis rerum, locorum, perſonarum circunſtantijs, & forma diſpoſitionis, debeat ciuiliter intelligi, ac limitationem recipere, vel reſtrictionē à iure & minus corrigat ius commune. Quod intelligi ſi fieri poteſt, & ſalua ratione recti ſermonis, li.2.fo.301.co.2.ſo. 3.numero 40.41. 42.

Verbum valere, in clauſula meliori modo quo poteſt valere, futurum reſpicit, li.2.fo.220.co.2.ſo.4.nu.23.

Verbum poteſt, in eadem clauſula futurum reſpicit, ibidem. numero 24.

Verbum relinquo, in diſpoſitione vltimæ voluntatis, vltimam importat voluntatem, li.2.fo.270.co.2.ſo.4.nu.1.

Verbum omne directum quod ſit & quale & quid faciat ac operetur, & de his vide octo regulas.lib.3.fo.42.co.2.ſo.2. numero 2.

Verbum filij, & verbum liberi à legib. quaſi pro ſynonymis habentur & non differt in ſubſtitutionibus. ſi dicatur ſine liberis vel ſine filijs, li.3.fo.107.co.3.ſo.2.nu.18.

Verbum facere omnem faciendi cauſam omnium complectitur, li.2.fo.163.co.1.ſo.6.num.3.

Verbum pro neceſſitatibus in legato ſignificat cauſam impulſiuam & non finalem, li.4.fo.176.co.1.ſo.8.nu.92.

Verbum in rem, quomodo exponatur, i. aduerſus res eius poſſeſſorem, li.3.fo.87.co.3.ſo.10.num.26.

Verbum vt ſpecies quando accipiatur. lib. 2.fo. 286.co.2.ſo.1. numero 8.

Verbum in infinitum expreſſum in teſtamento fideicommiſſum denotat duraturum proprie in infinitum ad deſcendentes vltra quartum & decimum gradum, & de verbo perpetuo, quod tamen intellige & declara li.3.fo.87.co.1. ſo.10.num.22.

Verbum vulgare laſcia, tantum importat quantum latinè, legat, & relinquit, li.2.fo.267.co.1.ſo.2.nu.300.

Verbum conſeruatio, & conſeruanda, poſitum cum verbis ratio, agnatio, ratione ſcilicet agnationis conſeruandæ, &c. importat fideicommiſſum.li.3.fo.93.co.1.ſo.11.nu.64.

Verbum ſemper, importat idem quod verbum perpetuo. quo fit vt per fideicommiſſum cum tali verbo ſit duraturum ſine temporis præfinitione, & in infinitum.li.3.fo.85.co.3.ſo.10. num. 17.

Verbum poteſt, eſt extenſiuum ad omne tempus, etiam futurum.limita. li.2.fo.176.co.1.ſo.10.nu.81.

Verbum valet, ſubiunctiui modi poteſt eſſe futuri temporis, li. 2.fo.176.co.1.ſo.10. nu.87.

Verbum quod poteſt intelligi in præterito & futuro, complectitur vtrumq; tempus ad clau.codicillarem.li.2.fo.176.co. 2.ſo.10.nu.88.

Verbum, quod poteſt, intelligi in præſenti, & futuro, præſens vt medium inſtans futuro eſt propinquius, & cito adhærentius quàm præteritum.ibid.nu.89.

Verbum hæredes, præſupponit mortem cùm non dicantur hæredes viuentium, quod verbum per multas ſucceſſiones vlteriores hæredes ſignificat, li.3.fo.83.co.4.ſo.9.nu.7.

Verbum appoſitum in teſtamento, ſi nihil operatur pro non adiecto habetur.li.2.fo.274.co.2.ſo.5.nu.16.

Verbum infinitiuum, valere, in clau.codicillari importat etiam futurum. ſimiliter verbum poteſt. li. 2.fo.172.co.1.ſo. 10.nu.46.& 47.

Verbum generale reſtringitur per verbum ſpeciale ſibi adiectum.li.2.fo.300.co.1.ſo.3.num.7.

Verbum habens plures ſignificationes proprias accipitur in ea ſignificatione, quæ congruit ſubiectæ, & materiæ, & debet intelligi naturaliter, non ciuiliter.li.2.f.265.c.1.ſ.1.n.245.

Verbum omne ſpeciale dicitur, ſicut ſuum genus. li.2.fo.265. co.1.num.261.

Verbum quod communiter poteſt habere plures ſenſus, debet intelligi ſecundum proprium ſignificatum.ibid.co.2.numero.263.

Verbum oportet in materia neceſſaria importat præciſam neceſſitatem.li.3.fo.65.co.4.ſo.7.nu.16.

Verbum hoc, ita communiter tenetur, ita ſeruatur de conſuetudine. eſt bonum verbum in practica. li.3. fo.30.co.1.ſo.11. numero12.

Verè & propriè illud dicitur, quod per relationem ad aliud ſit li.2.fo.263.co.2.ſo.3. num.226.

Veriſimile eſt, quod vero videtur ſimile cum eodem effectu, eademq; ratione, licet verbis diuerſis. Non enim veriſimile eſt quod à vero diſſimile videtur, & eſt quædam falſitatis imago, & ideo valde elidit probationes. veriſimile econtrà multùm coadiuuat probationes. li.1.fo.48.co.2.dubit.4. ſo.2.num.2.

Veriſimile vt habet gradus in ſe ad magis & ad minùs ita magis veriſimile vincit minus veriſimile: id enim quod veriſimilius eſt attenditur in interpretāda teſtatoris voluntate. ibidem.num.3.

Veriſimile adducitur ad interpretationem voluntatis teſtatoris veriſimile & credibile reputatur idem. li.1.fo.59.co.2. ſo.5.num.4.

Veriſimile vt cognoſcatur requirit quandoq; duo, quandoque tria, vel plura particularia, & hæc inſpicienda ſunt, vbi quæritur de aliquo veriſimili, vel non veriſimili, quod tunc inueniatur particulare illud quod ſit verum, cui aliud particulare æquiparari poſſit, quod ſimile vero eſſe quæritur. li.1.fo.90.co.2.ſo.5.nu.10.

Veriſimile poteſt appellari credibile, conſentaneum, & poſſibile. quia ſemper intellectu præſidet vnum quod pro vero tenetur & cui cætera eſſe ſimilia, vel conſona videntur.lib.1. fo.91.co.1.ſo.5.num.11.

Veriſimile quod non eſt quomodo cognoſci poteſt. li.1.fo.90.co. 2.ſo.5.nu.8.

Veriſimile magis quod ſit, vide exempla legum. ibidem. numero 9.

Veriſimilia ſunt, quæ dant ferè ſpiritum & eſſe his ſpeciebus probatorijs, in quibus inſpicitur non quod poßibile, ſed quod veriſimile eſt. li.1.fo.89.co.2.ſo.5.nu.3.

Veriſimiliora ſunt ea, & magis tenenda, quæ iuri communi conſonant. li.1.fo.91.co.2.ſo.5.nu.14.

Veriſimilitudinis medio declaratur id quod eſt in cauſa dubium, ſi eadem, vel maior ratio de vno ad alterum militat. ibid.num.5.

Veritas non mutatur ob noſtrum negare, vel affirmare. li.1. fo.29.co.1.ſo.5.num.19.

Veritas à coniectura & iudicio poteſt abeſſe, ſed non veriſimilitudo veri. li.1.fo.89.co.2.ſo.5.num.1.

Veritas quæ apparere non poteſt, habetur pro nihilo quoad ius noſtrum. li.5.fo.106.co.2.dub.4.nu.4.

Verum & proprium eſt à dictamine naturali, nihil ita verum ſicut natura, quæ neſcit mentiri. li.1.fo.85.co.5.ſo. 2.nu.7.

Verum non dicitur, nec quod eſt dicendum, niſi lege appareat approbatum. li.1.fo.18.co.2.ſo.11.num.12.

Veſtimentorum appellatione quæ veniant. lib.4.fo.197.co.4. dubit.11.num.42.

Via ordinaria relicta legatarijs experiendi, eis tunc obijci poteſt: via, quam elegiſti, tibi pateat. li.5.fo.96.co.1.dub.3. numero 150.

Via executoria poteſt intentari circa legata & fideic. etiam ſi competant tres actiones ordinariæ perſonalis ex teſtamẽto, rei vendicatio, & hipothec. li.5.fo.95.co.2.dub.3.numero 144.

Via executiua etiam quoad legata, & fideicommiſſa experiri poteſt, ſiue competat officium iudicis ſiue tres actiones ordinariæ perſonalis ex teſtamento, rei vendicatio, & hipothec. li.5.fo.95.co.2.du.3.num.138.

Victoria datur reo conuento duplici ratione, vel ſuorum iurium probatione, vel non probatione iurium actoris. li.5.fo. 106.co.2.du.4.num.7.

Victus appellatione veniunt medicinæ. li. 4.fo.197.co.3.ſo.11. numero 38.

Vita, & ſuperexiſtentia perſonæ teſtatoris in rerum natura eſt probanda pro exequendis teſtamentis. li.5.fo.114.co.1. dub.4.num.141.

Vita, & quòd quis viuat, eſt proban. ab eo, qui in vita alicuius ſe fundat, præſumpti etiam viuere vſq; ad 100. an. li.5.fo. 114.co.2. dub.4.num.151.

Vitam & mortem quis probare debet, qui in ea ſe fundat. li.2. fo.160.co.2.ſo.5.num.35.

Viuens ſolus mori dicitur & non natus in quo mors ceſſare dicitur cùm ſine habitu non poßit eſſe priuatio. 28. cum multis ſeqq. li.3.fo.57.co.3.ſo.6.num.20.

Vltima voluntas & ius teſtandi & acquiſitio ex eo, & omnis deniq; mundi ſucceßio eſt de iure poſitiuo. li.1.fo.44.co.2. ſo.13.num.16.

Vltima voluntas quænam dicatur. li.2.fo.136.dub.1.nu.6.

Vltima quare dicitur voluntas. libro 2.fol.136.col.2.ſol.1.numero .1.

Vltima derogant prioribus, quod multis modis ampliatur & limitatur. li.2.fo.136.co.2.ſo.1.nu.4.

Vltimarum voluntatum materia eſt vtiliſſima, & frequentiſſima; Nam in ſola ſubſtitutionum materia legitur Baldum lucratum fuiſſe pluſquam 15000. ducat. in proœ. li.1.fo.3. co.1.num.35.

Vltimæ voluntatis propriè duæ ſunt ſpecies teſtamentum & codicillus, tertia largè donatio cauſa mortis. li.2.fo.166.co. 1.ſo.9.nu.8.97.

Vltimæ voluntates exequi, & ſeruari debent vti lex. lib.5.fo. 95.co.2.dub.3.num.142.

Vltimis in voluntatibus principium conſiſtit in cauſa efficiente. li.2.fo.147.co.1.ſo.4.num.58.

Vnica non plures tolluntur ſuppletiones. li.2.fo.243.co.1.ſo.2. numero 35.

Vniuerſale dupliciter ſumitur, vno modo ſub nomine collectiuo plura continens, vt peculium, familia, grex, hæreditas. altero modo vniuerſale ſumitur, cui apponitur ſignum bonorum, de quibus eſt dictum, quod verificatur in tempore diſpoſitionis. Territorium. Diœceſis. Et hæc recipiunt augmentum, vel diminutionem cum tempore, ita quòd veniunt bona poſtea quæſita per relinquentem vniuerſaliter. li.2.fo.288..co.2.ſo.2.nu.68.69.& 70.

Vniuerſalia ordine doctrinæ præcenunt, adeò, vt ſcientia ſine vniuerſali non percipiatur: vnde traditur à generalib: eſſe inchoandũ. circa quæ ſermones etiam ſunt faciliores. li.1. fo.8.co.1.du.1 ſo.1.nu.1.5.

Vniuerſalis res diſpoſita interpretatur, vt fideicommiſſum valeat. li.2.fo.223.co.2.ſo.1.num.22.

Vocabula debet ponderare iuriſta, more Stoicorum. li.2.f.264 co.1.ſo.1.num.232.

Vocabuli ſignificatio ſtricta, & larga cognoſcitur, ſi nomini adiungitur indiuiduum, ſtricta eſt: ſi ſimpliciter profertur, larga dicitur: quæ aliàs etiam largißima dicitur. lib.2.fo. 265.co.2.& fo.266.co.1. ſo.1.num.275.& 276.

Vocabulum improprium dicitur, pro raro, & per abuſum quẽdam exit, vel per verbum generis li. 2.fo.265.co.2.ſo.3.numero 265.

Vocati per nomina diſtributa, perinde eſt ac ſi omnes ſingulariter, & proprijs vocati eſſent nominibus, & omnes veniũt in viriles. li.2.fo.289.co.1.ſo.2.nu.87.

Vocati fideicommiſſo multipliciter oſtenduntur ex verbis teſtamentorum vel codicillorum, aut nomine proprio, aut appellatiuo, aut relatiuo, aut naturali, aut nominatione facienda per certam perſonam, aut ex veriſimili mente teſtat. li.3.fo.114.co.3.ſo.1.nu.2.

Vocati ad fideicommiſſum quomodo veniunt quid inſpici debeat, quomodo admittantur, vel ne circa ordinem ſubſtitutionum, quando plures ſunt gradus, verificatis condit. ipſorum graduum: tunc duplici ratione purificata conditione admittuntur ad fideic. ſubſt. vulgari, & fideicommiſſaria, quæ præterea ad pleniorem huius cognitionem attinent require. li.3.fo.123.co.3.ſo.2.nu.1.

Vocati ad fideicommiſſa an ſint alij filij inſtituti ſuperſtites, vno ex eis filijs inſtitutis decedente ſine filijs, quibus pluribus filijs inſtitutis teſtator ſubſtituerat eorum filios & deſcendentes in ſtirpes, & non in capita, quod limita quinq; modis de cohæredibus non vocatis. li.3.fo.124.co.1.ſo.2.numero 2.

Vocatus ad fideicommiſſum legitimè deſcendens debet probare deſcendentiam ex legitimo matrimonio. li.5.fo.123.co. 2.dub.4.num.250.

Vocatus vt de familia, debet probare ſe legitimum, ibidem. numero 251.

Vocatus nomine proprio inter vocatos ad fideicommiſſum præfertur his qui ſunt vocati appellatiuo collectiuo, vel generali, & viriles portiones habeat pro numero perſonarum, & vocati nominibus appellatiuis habentur pro vno, & vnã inter eos portionem recipiunt, li.3 fo.115.co 1.ſo.1.nu.11.

Voluntas quomodo inducatur in diſpoſitionem in vltima voluntate præcipuè. li.2.fo.156.co.2.ſo.5.num.6.

Voluntas teſtatoris ambigua poteſt interpretari ab euentu, vbi incertitudo eſt circa rem relictam, circa perſonam cui relinquitur diſpoſitio varias ab euentu capit interpretationes, & mutationes, li.1.fo.127.co.1.ſo.13.nu.1.

Voluntas defuncti pro ratione habetur, libro 2.fo.289.co.1. numero 93.

Voluntas pro ratione in re propria. ibid numero 94.

Voluntas eſt ſola ſeruanda, quæ ex verborum proprietate, vel ex eorum conſueta liqueret interpretatione. li. 2. fo. 259. co. 2. ſo. 3. num. 166.

Voluntas teſtatoris duobus modis non ſeruatur, & contra eam fit, primo reſpectu executionis, & quando hoc fit, fiat, ſecundò per modum impugnationis. li. 5. fo. 5. co. 1. ſo. 1. nu. 30. & 31.

Voluntas teſtatoris contra publicam vtilitatem non ſeruatur, quando matrimonio contrahendo præſtat impedimentum. li. 5. fo. 8. co. 1. ſo. 1. nu. 60.

Voluntas teſtatoris coniecturatur per teſtes ex dictis per teſtatorem licet non forma inſtandi. li. 1. fo. 30. co. 1. ſo. 5. numero 26.

Voluntas teſtatoris non præſumitur mutata ex factis licitè contra eum, & iure permittente & culpa ceſſante legatarij pro commodo ſuæ rei familiaris, pro licita defenſione perſonæ & honoris legatarij, iure communi vtendo quis non dicitur facere contra voluntatem teſtatoris & vtens iure ſuo nemini facit iniuriam. li. 1. fol. 104 ſo. 4. nu. 26.

Voluntas teſtatoris non omnis, nec ſemper eſt ſequenda, nec dicitur teſtamentum patris, nec eſt ſequenda per filium, quando non tranſit in diſpoſitionem, & quando circa ea, quibus diſponere non poteſt, nec quando eſt contra leges vniuerſales, contra bonos mores, contra publicam vtilitatem, quando eſt irrationabilis, illicita, omnia aperiens ad delinquendum, impoßibilis, nuda, vana, dolum, fraudem continens. li. 5. fo. 7. co. 1. ſo. 1. nu. 58.

Voluntas teſtatoris dubia declaratur ex vſu ipſius quando viuebat, faciens quis ſecundum conſuetudinem teſtatoris videtur facere ſecundum eius voluntatem. li. 1. fo. 32. co. 2. ſo. 5. num. 49.

Voluntas habet vim legis in rebus teſtatoris, ideo eſt ſeruanda, li. 5. fo. 1. num. 20.

Voluntas vltima defuncti omnibus modis, vti lex ſeruari debet, quæ quidem totum facit, vt quod in teſtamento ſit ſcriptum, valeat. li. 5. fo. 3. co. 2. dub. 1. nu. 1. 2. 3.

Voluntas defunctorum, quibus caſibus per leges reſtringatur, quorum nonnullos vide. li. 4. fo. 231. co. 3. ſo. 3. nu. 2.

Voluntas teſtatoris quando poßit cõmutari in conſimilẽ cauſam auctoritate epiſcopi, quod limita vt nu. 25. & ſeqq. li. 4. fo. 232. co. 2. ſo. 3. num. 23.

Voluntas teſtatoris, ſi non poteſt directò, per indirectum, & omni modo poßibili debet ſeruari. Et vbi per omnia non poteſt adimpleri, eo modo, quo poteſt eſt adimplenda, & in eo, quod poteſt operari, ſi directè non habet vigorem trahitur ad fideicom. li. 2. fo. 226. co. 2. dub. 2. nu. 11. 12. 13. 14.

Voluntas & intentio teſtatoris dubia, poteſt ex ordine ſcripturæ declarari, ſi poteſt. vt qui prior ſit in ordine & in voce, ſit prior in ſenſu. li. 2. fo. 250. co. 2. ſo. 3. nu. 24.

Voluntas teſtatoris ſola attendi debet omiſſa verborum omni formalitate. li. 2. fo. 210. co. 2 ſo. 3. nu. 56.

Voluntas teſtatoris patris confeßione non probatur. Limita, fo. 211. co. 2. nu. 57.

Voluntas teſtatoris anceps poteſt interpretari ex loco ſumpta à ſubiecta materia. li. 1. fo. 115. co. 2. ſo. 7. nu. 1.

Voluntas teſtatoris poteſt interpretari à conſuetudine. li. 1 fo. 119. co. 2. ſo. 9. nu. 1.

Voluntas teſtatoris obſcura interpretanda venit ex loco ſumpto à conuenientia. li. 1. fo. 118. co. 1. ſo. 8. nu. 1.

Voluntas teſtatoris poteſt interpretari neceßitate, quæ ſumi poteſt duobus modis declaratiuè, quod teſtator voluerit prouidere, & diſponere in caſibus neceſſarijs: reſtrictiuè & collectiuè, quod ſenſerit ſuam legem teſtamentariam reſtringi, & corrigi per neceßitatem. li. 1. fol. 123. co. 2. ſol. 12. numero 1.

Voluntas teſtatoris dubia interpretationem recipit ab effectu, qui locus eſt ſuapte interpretans, & oſtendens tale complementum intentionis & voluntatis teſtatoris, vti probatio ſenſitiua. li. 1. fo. 129. co. 2. ſo. 14. nu. 1.

Voluntas teſtatoris interpretatur ab extra, qui declarari poſſunt ex ſcientia ipſius ad ea per eum ſcita, vt declarata cenſeantur & conceſſa. Et ſi ſint facta, vt quod pro alia vice fient. li. 2. fo. 278. co. 2. ſo. 3. nu. 1. & 2.

Voluntas teſtatoris eſt adimplenda à quocunque commodum ſentiente à teſtatore, quanta dignitate, maieſtateve fulgeat ille. li. 5. fo. 40. co. . dub. 1. nu. 1.

Voluntas quid ſit. li. 2. fo. 137. co. 1. ſo. 2. nu. 1.

Voluntas teſtatoris eſt ſeruanda, & exequenda ab his, qui à teſtatore, vel commodo, vel fiducia mutantur, quis agnitis, & accept. &c. li. 5. fo. 14. co. 1. dub. 2. nu. 1.

Voluntas teſtatoris ſi non poteſt impleri in toto, debet impleri quatenus eſt poßibile. Et intelligitur de conditione, quæ poteſt verificari. Et de hæredibus vel filijs, quos grauatus poteſt, eſt adimplenda. Amplia, li. 2. fo 226. co. 2. dub. 2. ſub nu. 17. 18. 19 20. & 21.

Voluntas teſtatoris ex vſu quandoque colligitur, li 4. fo. 161. co. 3. ſo. 7 nu. 40.

Voluntas in mente retenta dicitur potiùs cogitatio, propoſitum, vel deſtinatio, quam voluntas. libro 2. fo. 159 co. 1. ſo. 5. numero 12.

Voluntas teſtatoris magis ex verbis, quàm ſignis colligitur. li. 2. fo. 245. co. 1. ſo. 2. nu. 9.

Voluntas teſtatoris interpretatur ſecundum ſtatutum loci, quando filia excluderetur ab hæreditate patris grauati per patruos, &c. li. 3. fo. 109 co. 4. ſo. 2. nu 39.

Voluntas primùm ex verbis, quam ex ſignis vehementiùs deprehenditur, & voluntatis noſtræ ſecretum. li. 2. fo. 263. co. 1. ſo. 1. nu. 220.

Voluntas teſtatoris præſumitur conformis diſpoſitioni iuris communis ab inteſtato. & dirigitur in coniunctos demonſtrando etiam eſſentiam perſonæ legatariæ, li. 1. fo. 98. co. 1. ſo. 3. num. 2.

Voluntas teſtatoris declarari poteſt ab executore, lib. 1. ſo. 4. num. 16.

Voluntas teſtatoris ſemper præſumitur pro eo, & ad id, quod facere poteſt, & eſſe poteſt, & id voluiſſe. quod eſſe poteſt, & non aliud. li. 2. ſo. 226. co. 1. & 2. dub. 2. nu. 6. & 7.

Voluntas teſtatoris dubia ex loco à contemplatione poteſt interpretari, ſynonyma enim eſſe videntur affectio, intuitus, & contemplatio. li. 1 fo. 111. co. 1. ſo. 6. nu. 1.

Voluntas teſtatoris ex facto elicita dicitur tacita & limitatur ad qualitatem facti, verbis verò dicitur expreſſe. nam ſecretum voluntatis noſtræ patefit vehementius ex verbis quàm ex alijs ſignis. li. 1. fo. 35. co. 1. ſo. 5. nu. 56.

Voluntas irrationabilis teſtatoris dicitur, quæ turpem perſonam præfulit fratri, vel ſorori, ideoque teſtamentum fratris, vel ſororis continens hæredem inſtitutum infamia, vel turpitudine, vel leui nota maculatum, poteſt infringi per alterum fratrem querela inofficioſi teſtamenti: li. 5. fo. 8. co. 1. ſo. 1. num. 69.

Voluntas & mens teſtatoris, eſt inſpicienda: libro 2. ſo. 10. numero 1.

Voluntas teſtatoris cognoſcitur ex forma verborum: lib. 2. fo. 263. co. 2. ſo. 1. nu. 231.

Voluntas teſtatoris ex facto nullo declaratur, & quomodo. vide quæſtionem plenè diſcuſſam, & reſolutam, li. 1. fo. 33. co. 2. ſo. 5. num. 54.

Voluntas teſtatoris, ſi impleri non poteſt, prout voluit, adimpleri debet, prout poteſt: li. 2. fo. 226. co. 2. dub 2 nu. 26.

Voluntas teſtatoris vna eſt, & firmata declaratio, & inuariabilis, quoad eum iam mortuum: li. 1 fo. 69. c. 2. ſo. 5. nu. 3.

Volun-

Voluntas teſtatoris eſt eo, quod non vocauit, li.2.fo.257.co.1.ſo.3.nu.130.

Voluntas defuncti totum facit.li.2.fo.287.co.2.ſo.2.nu.45.

Voluntas ſeu mens teſtatoris declaratoris probatur per teſtem ſingularem in indiuiduo, & directè deponentem: lib.1.fo.31.co.1.ſo.5.nu.36.

Vol. contraria verbis plurib. probatur, & debet probare hæres grauatus. lib.2.fo.278.co.2.ſo.2.nu.6.7.

Voluntas teſtatoris non debet ex alieno arbitrio pendere, li.2.fo.138.co.1.ſo.3.nu.1.

Voluntas teſtatoris & mens eius totum facit.lib.1.fo.13.co.2.ſo.7.num.6.

Vol. teſtatoris dubia & obſcura poteſt interpretari ab arbitrio viuentium, lib.1.fo.120.co.1.ſo.10.nu.1.

Voluntas teſtatoris vbi dependet à voluntate hæredis, vel legatarij, vel alterius, vti captatoria, non tenet. limita in donatione cauſa mortis, quæ tanquam contractus poteſt ex alieno arbitrio pendere, lib.2.fo.185.co.1.ſo.12.num.38. & 39.

Vol. defuncti in teſtamentis totum facit, & ſola attenditur & allegatur pro ratione.li.3.fo.89.co.4.ſo.11.nu.9.

Vol. teſtatoris impoßibilibus, nuda, vana, parum proficua non eſt ſeruanda, vt de conditionib. impoßibilibus vel deriſorijs, item de præceptis nudis ſine cauſa, item ſi cognoſcat iudex non expedire quod teſtator iuſſerit. lib. 5. fol. 8. col.2.ſo.2. num. 73.

Voluntas teſtatoris dolum continens, & fraudem non eſt ſeruanda, quando conſtare poteſt coniecturis etiam indicijs, & legitimis præſumptionibus dolo, fraude, delineamentis, inſtigationibus, machinatione, & ſimulatione quorundam teſtatorem fuiſſe inductum ad facien. teſtamentum, relinquendo ipſis doloſis, priuando vel ſuccedentes, ab inteſtato, vel hæredes ſcriptos in primo teſtamento, & quomodo hæc probentur, & de exemplis, vide lib.5.fo. 8. co.2. & fo.9.co.1.ſo.1.nu.74.cum nu.ſeq.75.76.77. & 78.

Voluntas teſtatoris eſt ſeruanda in eo, quod præcepit teſtator ab eo, & quocunq;, quauis fulgeat dignitate, maieſtate, præeminentia, quouiſve honore agnito emolumento à teſtatore ſibi relicto. vt de imperatore, de eccleſia, de eccleſiaſticis perſonis, de collegio eccleſiaſtico, & de republica, lib. 5. fo.16.co.1 dub.2.nu.20.

Voluntas teſtatoris viam aperiens ad delinquendum non eſt ſeruanda, vt liberando obligatum ad redden. rationem adminiſtrationis à confectione inuentarij, lib. 5. fol. 8. co.1.ſo.1.nu.71.

Vol. teſtatoris non ſeruatur iuri contraria, illicitum continens, vel inepta, amplia, etiam ſi à principio non ſit contrarius, ſed poſtea curſu temporis detegatur iniuſta, lib.5. fol.7.co.2.ſo.1.nu.60. & 61.

Vol. teſtatoris ſecundum ius commune præſumitur talis, qualis de iure eſſe debet, & non contrarius, & in dubijs interpretatur conformis diſpoſitioni iuris, prout eſt ab inteſt. lib.1. fo.56. co.1.ſo.10.nu.3.

Vol. teſtatoris non ſeruatur, ſed lex Dei, vt qui ſeruit altari, paſcatur ex ipſo, teſtatore legante fructus poſſ. expenden. in ornamentis Eccleſiæ, cum ea illis abundat, & rector eius illis indigeat, quia in alimentis rectoris conuerti poſſunt. lib. 5.fo.7. co.2.ſo.1. nu. 62.

Vol. teſtatoris contra bonos mores non eſt ſeruanda. ibid. num. 63.

Vol. conſideranda eſt in teſtamentis.lib. 2.fo.5.nu.28.

Voluntas eſt præcipua in regulandis hominum diſpoſitionibus. lib. 2. fol.211.co. 2. num.4.

Voluntas defuncti non porrigitur ad alienum peculium. li. 2. fo.227.col.1.dub. 2. nu.39.

Vol. nuda non conſtituit teſtamentum.li.2.fo.5.nu.16.

Voluntas teſtatoris præualere debet omni iuris interpretationi, & naturali ſignificationi. libro1. fol. 30. col. 2. ſo. 11. num. 15.

Voluntas teſtatoris ſumit quoque interpretationem dum eſt dubia ab aditu.lib.1.fo.112.col.1 ſo.11.nu.1.

Voluntas alicuius probatur ex ſua ſcriptura ex magis deliberata.lib.1.fol.32.co.2.ſo.5.nu.45.

Voluntas teſtatoris ex loco à natura mediantib. ſuis medijs poteſt declarari, & interpretari dum eſt dubia. libro 1. fo.95. co. 2. ſo.2. num.1.

Voluntas teſtatoris ambigua quando & quomodo poſſit declarari ex arbitrio viuentium.lib. 1. fo.181.co.1.ſo.10.nu.7.

Voluntas & conſenſus ad actum ſufficit, quod antè vel pòſt ex interuallo intercedat. lib.2.fo.146. col. 1.ſo.4.nu.50.

Voluntas vltima cur ſic dicatur. libro 2. fo.165. co. 1.ſo. 8. num. 6.

Vol.teſtat.colligitur ex forma diſpoſitionis, libro 2. fo. 158. co. 2. ſo.5.nu.3.

Voluntas teſtatoris præſumitur magis eſſe conſona iuri ſtatutario & conſuetudini loci, quàm iuri communi, ſi ius commune eſſet diuerſum à ſtatuto, lib.1. fol. 56. co. 2. ſo.10. num. 7.

Voluntas teſtatoris quando non intelligatur eſſe conformis iuri communi, lib.1.fo.56.co.2.nu.9.

Voluntate codicillantis non reuocatur conuentum inter partes in contractibus correſpectiuis, li. 2. fo.169. co. 2. ſo.13. num.16.

Voluntates hominũ ſunt variæ, lib. 2. fo.159.co.2.ſo.5.nu.17.

Voluntates contrahentium interpretantur & conformantur cum diſpoſitione ſtatutorum ſecundum ordinem ſuccedentium ab inteſtato, lib.1.fo.56.co.2.ſo.10.nu.6.

Voluntatis teſtatoris intelligentia ſuſcipitur non ſolùm ex eo quod fecit teſtator, ſed ex eo quod viuus facturus eſt, lib. 1. fo. 32. co. 2.ſo.5.nu.50.

Voluntatis teſtat. probatio trib. conſiſtere.lib.2. fo. 216. co. 2. ſo.2. num.1.

Voluntatis nullum eſt maius teſtimonium quàm qualitas inſpecta verborum. lib.2.fo.263.co.1.ſo.1.nu.221.

Voluntatis quæſtio ex ſcriptura plerunq; declarabitur. lib. 2. fo. 249. co.2.ſo.3.nu.1.

Voluntatum vltimarum quot ſunt ſpecies.lib. 2. fo. 163.co.2. ſo.9.num.2.

Votum captandæ mortis intellige de bonis moribus cùm iuris ciuilis tum canonici & contra dictum præceptum. lib. 2. fo.151.co.1.ſo.4.num. 10.

Vſusfructus non debetur, ſed alimenta vxori relicta dominæ maſſariæ vſufructuariæ. lib. 4. fo. 158. co.3.ſo.10. nu.45.

Vſuræ veniunt taxandæ ſecundum morem regionis per iudicem, & peremptæ venit petenda æſtimatio. lib. 5. fo. 72. co. 1. dub. 2. nu.241.

Vſus ſeu factum declarat multa in diuerſis perſonis & diſpoſitionibus.lib.1. fo. 33. co.1. ſo. 5. nu. 52.

Vſusfructus exponitur pro ipſis fructibus, vt actus valeat. lib.2. fol. 223. col. 2.ſo.1.num. 24.

Vſusfructus relictus vxori omniũ bonorum, vel alimenta. pupil. filio inſtituto, eiq; ſubſtituta alimenta matre, cum fratre teſtat. & moriatur pup. quid dicendum, lib. 4. fo. 183.co.2.ſo.10.nu.7.

Vtens iure communi, & iure ſuo, non dicitur facere contra voluntatem teſtatoris, nemini q; facit iniuriam, lib. 3. fo.110. co.1. ſo.2.nu.46.

Vtile per inutile non vitiatur in teſtamentis. lib.1. fo.132. co. 1.ſol. 14. num.18.

Vulgaris ſermonis ſignificatio attenditur circa verborum teſtamentorum interpretationem, lib. 2. fol. 267.co.2. ſo.2.nu.309.

Vxor teſtando, vel eam dotans non poteſt auferre lucrum marito dotis à ſtatuto conceſſum. Etiam ſi teſtandi priuilegium haberet à Principe.lib.2. ſo. 232.co.2.ſo.2.num. 34. & 35.

Vxor, ſubſtituta admittitur per vulgarem excluſo fratre teſtatoris contendente venire ab inteſt. non natis filijs maſculis nec fœminis in caſu de quo ſuprà nu. 23. & fortius ex iure ſubſtitutionis de vxore factæ maſculis naſcituris & non natis ſed fœminis arbitrium eius dotandis augmentato iure pro vxore inſtituta herede vniuerſali, ex quo iure maior affectio oſtenditur per teſtatorem erga vxorem quam fratrem ſuccedentem ab inteſta. cui vxori magis fauet teſtator. ſic & lex, & fauore cauſæ teſtati pro qua eſt iudicandum, quicquid dicatur de conditione ſubſtitutionis implenda circa natiuitatem & mortem poſthumorum caſu quo naſcantur, non verificata ſi vnus tantùm natus eſt. & de conditione non ſcindenda, & quomodo & quando, de his omnibus. latè vide lib.3.ſo.61.co.1. ſo.6.nu.53.

Vxor prohibita moleſtari in vſufructu ſub pœna heredi impoſita priuationis hereditatis. & an & quando rectè per heredem moleſtari poſſit, v. ſalium, quando non. lib. 4. fol. 189.co.3.ſo.10.nu.83.

Vxor vſufructuaria non poteſt moleſtari impunè ab herede. nec heres à legatorio quin pœna committatur à teſtatore impoſita in his de quibus teſtator, ſicut vult, poteſt diſponere non de iure legum ſed de iure bon. ſuorum exprimendo voluntatem expreſſè, vel tacite, & præſumptiuè, & quæ facere non poſſit teſtator, & quæ ſic. ibi. ſol.190.co.1.n.87.

Vxor vſufructuaria. &c. quando tacitè & præſumptiuè vel comprehenſiuè dicatur apparere de voluntate teſtatoris, vt quia verbis prægnantibus & generalibus concepta ſit prohibitio moleſtationis declaran. & an tunc dicatur expreſſum, vel tacitum & de hoc ambiguo tollendo ibid. & de generalitate ius futurum comprehendente & incognita. ibid. num. 88.

Vxor vſufr. omnium bon. mariti donec vitam honeſtam, caſtam, & vidualem ſeruauerit, & legataria certa quantitatis pecuniarum, voluerit tranſire ad ſecunda vota, vitam inhoneſtam ducens, & poſtea ſecundo nubens an debeat conſequi legatum certæ quantitatis, latè diſcutiendo demonſtratur quod ſic. lib. 4. fol.193.co.1.ſo.10.nu.121.

Vxor in aliquibus partibus eſt heres mariti. maximè in Alemania, quod mirum non debet videri eſſe, cum quandoq; id diſponat ius commune. li. 4. ſo. 183. co.1.ſo.10 nu.3.

Vxor eſt priuilegiata, ſicut filius, quoad legata quemadm. & alia coniuncta perſona. ibid.

Vxor inſtituta heres inuita, & filius poſt eius mortem inſtitutus & ſubſtitutus, ſtatim poterit in legitima inſtitutus eam capere pro 4. vncijs, & pro 8. vncijs expectare mortem matris. lib. 3. ſo. 39. co. 3. ſolut. 4. nu. 6.

Vxor heres inſtituta in vſufructu, donec vitam honeſtam, & vidualem ſeruauerit, & poſt eius mortem, vel tranſitum ad ſecunda vota alius eſt inſtitutus heres, an vxor ipſa ſit tantùm legataria vſusfructus, donec vidua manet, vel ſit heres etiam in proprietate, & grauata per fideicommiſſum poſt mortem, vel tranſitum ad ſecunda vota, retenta Trebellianica, ad reſtituendum fideicommiſſum vltimo ſubſtituto. quæſtio eſt non minùs frequens quàm dubia, controuerſa, & diuerſimode per Doct. reſoluta. ibi. magis diſtinctè, & clarius per plures diſtinctiones & declarationes explicatur. lib.3. ſo.4. co.3. ſo. 1. nu.7.

Vxor relicta domina maſſaria vſufructuaria conditione appoſita habitandi cum filijs heredib. inſtitutis cura ei impoſita adminiſtrandi ſua & filiorum bona ac intuitu filiorum vt ibi dicitur his deficientib. extraneis ſucceſſuris etiam, & poſt mortem filiorum ei præferuntur alimenta non vertuntur in vſumfr. li. 4. ſo.187.co.2.ſo.10. num. 62. & 63.

Vxor relicta &c. quando extranei concurrunt cum vxore legataria pro medietate vſusfructus. ſo.26.co.3.nu.64.

Vxor relicta &c. quando habeat vſumfructum plenum nedum extraneis heredib. exiſtentib. ſed & filijs quicquid dicat conſuetudo Bulg. vt quia id de voluntate teſtatoris appareat exemplificando. quæ exempla omnino ſunt videnda apertè potentia conſtare de voluntate teſtatoris ſic volentis. ibid. nu.65. vſq; ad 73. ſo.188.co.3.

Vxor, iuſſa à marito manifeſtare aurum, & arg. ſuis heredibus & de in codicil. releuata à tali manifeſta. &c. poterit cogi ea omnia reuelare. lib. 6. ſo.8 co. 2. ſo.1.nu.72.

Vxor relicta domina, & vſufr. omnium bon. mob. & immob. an habeat elect. ſecundum opi. antiq. &c. lib. 4. fol. 190. co. 3. ſo.10.nu 91.

Vxor relicta domina & vſufructuaria filio herede inſtituto, extraneo ſubſtituto, in vita filij eſt alimentaria, eo mortuo efficitur vſufructuaria. lib.2 ſo.291.col. 1. ſo.9. nu. 134.

Vxor relicta domina maſſa. & vſufruct. vel heres inſtituta in vſufru. tantum omnium bonorum mariti donec caſtè, & vidual. vixerit poſt eius tranſitum ad ſecunda vota, vel mortem ſubſtituit &c. ſi interim dicatur legataria. &c. li.4. ſo.158.co.3. ſo.10. num. 45.

Vxor fauore liberor. habet quand. præeminent. propriam, & liberam perceptio aliment. prout habebat temp. mariti &c. ibid. nu. 45.

Vxor habet alimenta, ſi dicat relinquo maſſariam, vel dominam in domo, &c. plura de vxoris prærogatiua, ſeu præeminentia require. lib. 4. ſo.186.co.2. & vide. ſo.10. num. 45. & ſeq. vſque ad 50.

Vxor nouerca filiorum primi matrimonij, relicta domina, maſſa. &c. num habeat præeminentiam vt mater necne. lib. 4. ſo. 186. co. 2. ſo.10. nu.52. 412.

Vxor relicta domina, maſſaria, vſufruct. habet pariter ſolùm alimenta inſtitutis heredibus. filijs etiam adopt. arrogatis, legitimatis, vel naturalibus. &c. quæ materia copioſe tractatur. lib. 4. ſo. 186. co. 4. ſo. 10. nu. 54. vſque ad 57.

Vxor quando non iure inſtitut. ſed iure legati, vel verbis obliquis, vel commun. in teſtam. habet relictum de vſufr. in vita ſua. vel donec vidua vixerit, & poſt eius mortem habeat inſtit. vel ſubſtit. alium hered. extraneum vniuerſalem, dicitur iſto caſu legataria, vſufr. quem capit adita hered. ſtatim per hered. inſtitutum qui purè cenſetur inſtitutus. li.3. ſo. 6. co.1. ſo.1.nu.35.

Vxor quando marito eſt inſtituta heres vſufructuaria donec vixerit &c. & alius in proprietate, vel ſimpliciter iſt heres inſtit. tunc vxor legataria eſt vſufr. & proprietatem habere non poteſt quia in ea intelligitur inſtitu. coheres. ibid. co. 2. nu. 36.

Vxor poteſt conſequi relictum ſibi factum à coniuge, & conſecutum non amittit, ſi ſeruauerit conditiones, & modos appoſitos in teſtamento tam in loco, quam quoad alia. lib.4. ſo.192. co. 3. ſo.10. nu. 112. 420.

FINIS.

DE INTERPRETATIONE VLTIMARVM VOLVNTATVM TRACTATVS,

SIMONE DE PRAETIS IVRISCON. PISAVREN. AVCTORE.

SVMMARIVM.

DETRACTORES *ſemper in quacunque profeſſione adſuêre, maxime in legali ſcientia, cui multa varia obijci ſolent, quæ ibidem videri poſſunt.*

2 Detractores & aliorum operum reprehenſores, quo aduſque durat hæc mundi machina, ſemper erunt.

3 *Caſus omnes ſigillatim legibus comprehendi non poſſunt, & legibus comprehenſi ſæpiùs in dubium reuocantur.*

4 *Doctores & Magiſtros oportet omnino adeſſe, qui caſus nouos & dubios, legendo, conſulendo, iudicando declarent, quorum opiniones ſeruantur, & poſſunt tam Legum, quàm Canonum argumenta adaptare ad non prouiſos caſus, & eos decidere.*

5 *Quæſtiones deciduntur per rationes & argumenta in defectum legum.*

6 *Imperator reſeruat ſibi facultatem interpretandi & nouas leges condendi, quod intellige, vt ibidem, & differentia inter interpretationem imperialem & magiſtralem, ibidem.*

7 *Statutum mentionem faciens de lege vel iure communi, intelligitur etiam de iure illo communi, quod habetur ex Gloſarum & Doctorum opinione.*

8 *Ius conſtare non poteſt ſine iuriſperito, qui quotidie poßit ius in melius producere, eoſq́; ſic eſſe neceſſarios, dicendum eſt eorumq́; interpretatio antiquitus ſemper ſummo in honore fuit habita. Iúsq́; ipſum aut in verborum interpretatione poſitum eſt, aut in æqui prauiq́; diſcrimine.*

9 *Scriptura eſt pro hominum memoria neceſſaria.*

10 *Doctori cuilibet ſtudioſo expedit multos libros habere, naturali ſic neceßitate cogente, donec durat legalis hæc ſcientia.*

11 *Ars impreſſoria literarum diuinitùs reperta, rationes & vtilitates, ibidem.*

12 *Plures libros faciendi nullus finis.*

13 *Dubia in iure claréſcunt per exercitium, & multiplicationem Magiſtrorum.*

14 *Libri noui iure componi non poſſunt, niſi ex legibus & argumentis ex bono & æquo procedentibus, ex quibus & veteres compoſiti fuere: exemplum, vt ibidem.*

15 *Doctori, quantumuis magno, non creditur, niſi dictum ſuum probet per legem, vel alio modo. Quinimò nec Gloſæ ſine Lege.*

16 *Liber ſuus & proprius dicitur, ſi quis etiam omnia aliena dicta poſuerit in eo, & nihil de ſuo, quod pro Doctore facit certo ordine, materiam quandam colligente in diuerſis libris, & locis ſparſam, vt ſuum librum appellare poßit.*

17 *Opinio Gloſæ & Doct. ea tenetur, quæ dubium examinando firmatur, & non quæ perfunctorie refertur.*

18 *Cumulus allegationum, & per antiquiores & recentiores iuriſconſ. vſitatus oſtenditur.*

19 *Auctores extranei ab antiquis iuriſconſultis allegantur, vt Homerus, Hippocrates, & Theophraſtus.*

20 *Doctores Gallici ſolent præ cæteris miſcere cum ſcriptis legalibus allegationes diuerſarum ſcripturarum & auctorum: at in hoc genere allegandi omnes alios ſuperat Andreas Tiraquel.*

21 *Andreas Tiraquel. dicitur, quòd penes ſe domi ſuo ſtipendio conductos tenebat viros quarumcunque profeßionum, à quibus ſententias diuerſorum auctorum habitas in ſuis libris accommodabat.*

22 *Doctor quando vti debeat cumulo allegationum, quando non.*

23 *Plures auctoritates vincunt vnam, vel pauciores.*

24 *Opinio magis communis dicitur illa, quæ plurium Doctorum teſtimonio confirmatur.*

25 *Modernus quiſpiam ſufficit allegari, qui antiquiores congerit allegando.*

26 *Cumulus allegationum videtur conuenire, ad quas fit remißio quādo remißiuè loquatur de aliquo articulo.*

27 *Doctor pertranſeundo cum glo. vel deciſione aliqua videtur eam approbare.*

28 *Allegatio exterorum auctorum in articulo legis opportuna eſt in pertinentibus ad eorum peritiam, vt facit Glo. allegando Vgonem in expoſitione vocabuli.*

29 *Loquutio tunc popularis eſſe debet, cùm oratio in populari ſermone verſetur: & qualis futura ſit auctoris.*

30 *Latina lingua, qua priſcæ leges promulgatæ dicuntur, dicitur antiqua.*

31 *Liber parum gratus habetur eius, qui affectat ſcribere, cùm ſit vſus antiquo ſermone: vt de libris Tuberonis dicitur ibidem: vulgaribus ergo verbis quid magis euidenter exprimi poteſt.*

32 *Doctoris opus non legentis, & non originarij ciuitatis, in qua vigeat ſtudium, ſed practicæ incumbentis, an tanti extimandum ſit, quanti Doctoris legentis, vel originarij ciuitatis, vide ibi multa diſcurſa de Excellentia Practica.*

33 *Doctor antiquus non debet dedignari ſequi ſentētiam Doctoris iunioris bene dicentis, non tamen fienda eſt illatio, Talis doctor eſt vltimus, qui omnes antiquos vidit Doctores. Ergo melius ſenſit.*

34 *Reprehenſio fit modeſtè, ſubticendo nomen reprehenſi.*

35 *Vltimarum voluntatum materia eſt vtiliſſima, & frequentiſſima. Nam in ſola ſubſtitutionum materia legitur Baldum lucratum fuiſſe plusquam 15000 ducatorum.*

36 *Cognitionis perfectæ eſt, diſtinctè, & certo ordine loqui.*

37 *Legalis materia diſcutienda argumentis legalibus, non logicalibus.*

PROOEMIVM.

1 SI VNQVAM ſcripta in quacunque profeſsione detractorum aculeos minimè euitare valuerint, vt Diuus Hieronymus ſibi etiā diuinam Scripturam interpretanti eueniſſe in prologis ad Bibliam ſæpiſsimè conqueritur, dum ait in Prologo in librum Paralipomenôn. Hæc pace veterum loquor & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt in publico detrahentes, & legentes in angulis. Et in Prologo in Eſaiam iterū dicit: Nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante inuidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. idem in Prologo in librum Eſdræ repetit, his verbis: Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia, qui omne, quod ſcribimus, reprehendendum putant, & interdum contra ſe repugnante conſcientia publicè lacerant, quæ occultè legunt. Hippocrates Medicorū princeps in libro de Arte, defendendo Artem Medicam, ſcribit, Adeſſe quoſdam, qui eam dehoneſtantes aliorum opera, quæ recta ſunt, calumniantur: quæ verò non recta ſunt, reprehendunt. Cicero in primo de Oratore: Adeſt enim ferè nemo, quin acutiùs, atq; acriùs vitia in dicente, quàm recta videat. Martialis, *Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.* Hoſtien. in Prologo ad procem. Decretal. veretur ſui operis errores non emendari fraterna charitate, per hæc verba, circumſcriptis inuidiæ ſtimulis. & detractionis mordacitate penitus relegata. Alber. de Roſ. in ſuo procem. C. inquit: Scio enim abundare numerum æmulorum, quorum officium eſt, omnia arguere, nulla laudare, iudicatq; tale opus quantuncunque vtile vnico etiam leui defectu totaliter lacerandum. pariter Luc. de Pen. de his conquerens plura dicit in ſuo procem. ad 10. lib. C & Bald. qui alioquin nomen Bar. extollit in l. j. col. 8. verſic. quarta eſt opi. C. qui accuſ. dicens quod legendo optimus factus eſt: in l. precibus. num. 43. de impuber. & ali. ſubſt. eum turpi nomine furis appellando in hæc verba prolabitur: Aut Bartol. qui vtitur hoc ſermone, fuit fur, aut in duobus corporibus fuit vna forma intellectus: & in l. fin. vltra princip. de inſtit. & ſubſtit. inquit: Propter ambages Bartol. non recedēs à veritate, & alios Bart. detractores, & Baldum ipſum alibi detrahentem, meminit Iaſ. in l. quidam cùm filium, col. antepen. de verb. oblig.

At nunc maximè ſcriptis, quæ æduntur in Legali Scientia, non deſunt plurimi diuerſique cenſores, vel obloquutores: quidam enim tantam librorum copiam & molem, & magis indies accreſcere Repetitionum, Reſponſorum, ſeu Conſiliorum, & Tractatuum volumina abhorrentes, Imperatorium edictum denuò neceſſarium eſſe dicunt, vt reſecato librorum immenſo numero, pauci meliores ſeruentur: quemadmodum olim veterum Iuriſconſultorum tot millia librorum, & verſuum commodè reſecaſſe gloriatur Iuſtinianus Imperator, vt C. de vet. iur. enucl. & in procem. ff. cuius ædictum deteſtatur & iniquiſsimum appellat And. Alciat. in l. fi. in fi. de verborum ſignific.

Proinde alij nimiæ eiuſdem librorum multitudinis prætextu aiunt, nil aliud hodie eſſe, in iure ſcribere, niſi aliorum dicta, vti picam referre, ex libro ad librum excorpere, vel, quod peius eſt, ex libro optimo & fide digno, vt vulgari verbo vtar, ad ſcartafaccium, non ita auctenticum ponere: huc enim tendit, quod penè iratus inquit Cur. Iun. conſi. 56. col. fin. & conſi. 96. num. 5. & conſil. 123. nu. 4. nos ſcilicet deueniſſe ad hanc fecem temporum, vt legalibus fundamentis, & veris reſponſionibus, & legibus ipſis, non credatur, niſi auctoritatibus, & deciſionibus Doctorum in terminis confirmentur: ad idem Ioan. Ant. Rub. Alexand. conſil. 2. num. 24. & conſi. 42. circa fin. & conſi. 73. num. 3. Alij autem aſſerunt, Modernorum ſcripta, ad aliud nobis non inſeruire, niſi pro Indice vel Repertorio Antiquorum, quaſi opera ferè ſuperflua, & parum vtilia habeantur. Item alij, niſi videant, huiuſmodi ſcipta legibus plena, longisque allegationibus referta, ea veluti nuda & ſicca deſpiciunt, ex diuerſo vel alij obloquuntur de exceſsiuo allegationū cumulo, & magis ex diuerſis, ac variis auctoribus omnium profeſsionum, excerpto potiùs ad oſtētationem, quod ſic appareat, auctorē multa legiſſe, & plura ſcire. Alexand. in l. ſi patroni, § qui ſideicommiſſariam. col 3. num. 5. ff. ad Trebell. quàm ſit pro firmitate & probatione ſententiæ neceſſariū: vnde dicebat de ſe Barbat. in c. vl. ſi diligenti. col. 12. ver. & ſic pondera.

de foro competen. quia ſæpenumerò multa ſimilia, & multa dicta ad vnum propoſitum accumulamus, multi nos dentibus occultis mordere nituntur, alij damnant loquutionem, tamquam barbaram, quæ Gloſſ. Bartol. Bald. Alexand. & cæteros huiuſmodi Doctor. imitatur. Si verò elegantior ſit, Latiniſque verbis dictata, hæc quoque ſuos detractores habet, quòd magis verborum ornatu, quàm de rebus ipſis fuerit habita ratio, ac omnis affectatio, & cura adhibita fuerit in ſublimitate ſermonis: vel quòd plus eloquentiæ, quàm ſcientiæ iuris opera data ſit; vt de Celio Antipatre ſcribitur in l. 2. §. fuit & eodem tempore. de orig. iur. Quidam adhuc ſolùm audito nomine auctoris, quod ſit ex Gymnaſij cuiuſpiam loco oriundus, vel in eo publicè iura profiteatur, priuſquam videant, & intelligant, plus nomini, patriæ, auctoritatique tribuentes, quàm veritati, mox iudicant magis huius dictis vel ſcriptis credendum, quàm eius, qui alibi praxi inter patrocinandum, conſulendum, iudicandum incumbens continuò verſatus fuerit. demum alij, vt his finem imponam, & veniam ad rem, cùm nihil aliud reprehenſionis, vel quid dicant, habeant, aſſerunt opus parum vtile, & magis curioſitatem quandam ſapere, quàm proficere, vel in aliquo prodeſſe, aut materiam ſterilem, vſu non contingibilem, aut alibi millies, & meliùs pertractatam continere, vt quoque nomini laudis & honoris minus detur; cùm in eo, quod forſan inuiti approbant, huiuſmodi opus allegari expedierit, nomen proprium: vel cognomen auctoris ſilent. At ſub nomine Modernorum, & quandoque diminutio moderniculorum adducunt, & allegant: vt Cagnol. in l. j. ſub num. 37. C. quando non petend. part. & in num. plurali de vno intelligentes, vt is minùs etiam intelligatur, loquuntur. vt Moderni Bononiēſes, Moderni Papiēſes.

Quorſum hæc tendant, quomodo partim refutari poſſint. & ego intelligam, priùs reſpondendum eſſe duxi, méque non extra rem ſic præfari cœpiſſe oſten-
2 dam. Primum namque compertum eſt, † quouſque durat hæc mundi machina, ſemper erunt & Momi, vel reprehenſores aliorum operum, vrgenti ratione probatur. Quoniam opus vel librum edens, non oculis corporum, neque intellectuum omnium hominum, qui viuunt, & qui naſcentur in æuum, poteſt opus ipſum ordinare, facere, & perficere: iſtud ergo neceſſe eſt cunctis hominibus non gratum, non placitum, ſed ab aliquibus damnandum fore, cùm bona etiam & recta hominibus cunctis non placeant, ad hoc tendente Ciceronis libro primo de offic. c. ſit igitur. ſententia ibi (neque enim omnes iiſdem rebus, nec in omni tempore, nec ſimiliter delectamur) quorum tamen morſus ſicut in præteritum ad mortem vulnera non intulerunt, ita ne futuras occidant lucubrationes, minimè formidandum: eos enim ſuperant fortiores ſibi beneuolique defenſores fortiori auctoritate diuina detractores ipſos demum eradicando: c. detractores. 3. quæſtio. 4. deridendo quoque, quod fabulatorum eſt ratione non fundatum: Bald. in procem. feud. col. 1. num. j. per l. ſed an vltrò, §. primo ff. de nego. geſt. Deinde planè obiecta in ſpecie ſic videntur poſſe remoueri.

3 Omnes quidem † caſus ſigillatim legibus comprehendi non poſſunt, & natura quotidie properat nouos producere caſus, qui legibus comprehenſi, ſæpiùs in dubium reuocantur, vt Pontifex Maxim. inquit in procem. Clemen. & Imperator in auctent. quibus modis natur. efficiuntur leg. & in l. 2. §. ſed quia. de veter. iur. enuclea. vbi etiam dicit, qui à ſolo Principe poſſunt decidi, & declarari, quod ob difficilem aditum continuò ad eum reputatur impoſsibile. l. apud Iulia-
4 num. §. fina. & ibi Bartol. not. de legat. j. † Oportet ideo adeſſe Magiſtros vel Doctores, qui vel patrocinando, vel conſulendo, vel iudicando, hos nouos caſus, & dubios, vel etiam legendo declarent, & determinent, vel argumentis promulgatarum legum, vel probabilibus rationibus ex auctoritate eis data docēdi & interpretandi: vt l. j. C. de profeſſor. qui in vrb. conſtit. lib. 12. & Gloſſ. in lege prima. C. de legi. ita quòd eorum opiniones ſeruantur: vt cap. j. ibi Abba. not. de deci. & Barbat. inter conſilia Alexand. conſil. 55. num. 48. & ſeq. libro quarto. & Petr. Lenaud. in tractat. de Priuileg. Docto. §. vigeſimo ſecundo, ſecunda parte. & Petr. Andræ. Gamba. Bononienſ. in ſuo tractat. de extenſionibus. col. 3. in 2. dub. eleganter probat. hodie Doctores Legum & Canonum veram Iuriſconſulti ſcientiam profiteri, & mentem Legum poſſe ex auctoritate conceſſa adaptare ad non prouiſos caſus, & decidere: in † defectum enim Legum de-
5 bemus recurrere ad rationes & argumenta, per quæ deciduntur quæſtiones: not in l. qui filium. ff. ad Trebellianum. & per leg. final. in princip. de bon. damnat. Quatenus Imperator in dicta l. ſecunda. §. hoc autem. de vet. iur. enucl. ſibi ſoli reſeruet facultatem interpretandi & nouas leges condendi, intelligitur, quod liget, & ſit neceſſaria, magiſtralis verò interpretatio dicitur probabilis: vt per Gamar. in loco allegato, & per Felinum in c. ſuper quæſtionum. columna ſecunda, de officio delegat. & per text. in l. paterfamil. ff. de priuil. credito. ibi, me illud maximè mouet, quod præceptoribus Iuris placet, &c. Et cùm eſt communis, ſequenda eſt, vt eſt notum, ſecundum omnium opinionem reſpondit Iuriſconſul in l fina. §. ſi ita ſtipulatus. de verborū obligation. Adeò, quòd
7 † Municipalis Lex mentionem faciens de Lege, vel de Iure communi, intelligitur etiam de iure Communi, quod habetur ſic ex communi Gloſſ. & Doctor. opinione. Bero. conſilio nonageſimoprimo, numero 17. libro ſecundo. huc tendit, quòd Pomponius Iuriſconſul. in leg. ſecunda ver. poſt originem.
8 ff. de origin. iur. dicit, † conſtare non poſſe Ius, niſi aliquis Iuriſperitus ſit, per quem poſſit quotidie in melius produci, ex quibus liquet, ex hac lege ſecunda. ver. his legibus. ſatis neceſſarium eſſe, aliquos reperiri Doctores, & per eos fiendam interpretationem naturaliter neceſſariam: vt etiam Hieron. Cagnol. not. numero octuageſimo quarto. & antiquitùs ſummo ſemper in honore habitam; vt inquit Cicero ſecundo libro de offic. in capitu quæ autem opera. ad idem Quint. inquit, omne ius aut in verborum interpretatione poſitum eſt, aut in æqui prauique diſcrimine.
9 Ad quæ pro † hominum memoria eſt etiam neceſſaria ſcriptura: l. contrahitur. ff. de pignor. eſt gloſſa expreſſa in l. ſi de interpretatione. ff de leg. & tantò magis in iſta maledicta ſcientia legali, qui confidunt memoriæ, ſæpiùs decipiuntur, ait Areti. in l. qui patri. columna ſecunda. ff. de acquirend. hæredita. refert Boer deciſio. 155. numero vigeſimo tertio. hac ratione & aliis hinc inde diſcuſsis. Oldrad. conſil. octuage-
10 ſimo quarto, incip. An expediat. concludit. † cuilibet ſtudioſo expedire multos libros habere, quod maximè in Doctore procedit. Boeri. de diſci. ſchola. capit. quinto. ver. ſecundo, refert Luc. de Pen. in procem. col.

fin.x.lib.C.aſſentit Zabarel.in clemen.1. in xvi. nota.
de magis. Igitur æquo animo ferenda eſt tanta libro-
rum copia,cùm ſic naturalis neceſsitas cogat, donec
durat Scientia Legalis, & ſunt Doctores eam profi-
tentes.& interpretantes quotidie noui libri, & noui
tractatus legales edantur:deſinat Andr. Alciat. indi-
gnari de Iuſtinianeo edicto, moderante libros anti-
quorum Iuriſconſultorum,quia etiam in eis non cõ-
prehendebantur, & non poterant comprehendi o-
mnes caſus.l.neque leges. & l non poſſunt. ff. de leg.
vnde his libris exiſtentibus pro nouis caſibus deter-
minandis ſaltem probabiliter forent etiam neceſſa-
rij.& Accurſij,& aliorum Modernorum Iuriſconſul-
torum libri.Quorum quidem multitudo aucta eſt,&
in dies augetur mira facilitate imprimẽdi tot libros,
& tam celeriter & modica impenſa emendi eos indu
11 cta ex † arte impreſſoria ſæculo noſtro diuinitus re-
perta;& tam mirabili quàm ſit ars aliqua ab antiquis
inuenta. deprehenditur. n. ex caſu conſilij Paul. de
Caſtr. 242.videtur dicendum. lib. 2 ſolum codicem
emptum fuiſſe triginta ducatis: hodie verò hac pecu-
niarum quantitate codicis libri impreſsionis, ſaltem
non recentis 30.emi poſſent: Fulg. in l. illud quæri-
tur.in princip. ff. de euicti.ait, quòd libri temporo
Gloſſatoris florebant. ideo pretioſiores erant. Vnde
dicit Felin.in cap. Rodulphus.col. 12. num.20. verſic.
cæterùm, quòd fœlicia hæc tempora impreſsionum
ſunt,in quibus poſſunt quilibet amplam bibliothecã
leui impenſa cumulare:itaque verificatur dictum So
12 lomonis in Eccleſiaſt.c.fin.quòd † faciendi plures li-
bros nullus eſt finis.ſic etiam exorditur Andr.de Iſer.
in prologo.in prin. ſuper feu. congruam adducendo
rationem ex imperfectione conditionis humanæ,
quæ ſemper in infinitum decurrit.& in ea nihil ſtabi-
le eſt.quod perpetuò ſtare poſsit,& meminit Specul.
in ſuo prooem.col.quinta, atque Abba. Panormit. in
capit. de multa. in ſecundo nota. de præbend. dicit,
13 quòd † dubia in iure clareſcunt per exercitiũ. & mul-
tiplicationem Magiſtrorum, poſtquam neceſſarium
videtur,nouos commentarios. & nouos tractatus in
iure fieri,ſicut ex eiſdem quatuor elementis homines
& præſentes & priſci extiterunt, ac ædificia & vetera
14 & moderna ex eiſdem cæmentis conſtructa ſunt: † ita
noui libri iure componi non poſſunt. niſi ex legibus
& argumentis ex bono & æquo procedentibus, ex
15 quibus veteres compoſiti fuére: quia † non creditur
etiam magno doctori,niſi dictum ſuum probet per
legem,vel per alios auctores, vel probabiles rationes:
capit ego ſolis. nona diſtinctio.& l. illam.C.de colla-
tio.tradit Archidiac. in capitu. nolite, il ſecundo, xi.
quæſtio.tertia.etiam Gloſſ.non debet credi, ſi legem
non allegat,refert Iaſo. conſilio trigeſimo nono, co-
lumna penultima. libro tertio,& Deci. in capit. pri-
mo.numero 40.41. de poſt. prælat.Grammat.vot.11.
numero 12. & ſequent. Cur.Iuni. conſilio centeſimo
ſexageſimo. numero quarto. Cùm ergo id geri non
poſsit ſine relatione ſcriptorum in aliis libris.non de
bet ab aliquo improbari. Nam & ſæpiùs veteres Iuriſ-
conſulti deprehenduntur eorum reſponſa firmare
per ſolam relationem dicti alterius Iuriſconſulti in a-
liis libris,vt videre eſt in l Marcellus. §.idem Pompo.
ibi,refert Ariſtonem reſpondiſſe. ff. ad Trebel.& in l.
cum quis.de dot.præ legat. & in l. apud. de optio.le-
ga. Id manifeſtum eſſe apparet. ex lectione quaſi o-
mnium legum & aliorum librorum legalium, con-
tinentium frequentiſsimam relationem aliorum au-
ctorum, hic tamen auctoris relati, & non referentis
ſententia intuenda videtur:probat.l ſi is qui. ff.de te-
ſtam.quinimò,ſi quis in ſuo libro omnia aliena dicta
poſuerit.de ſuo autem nihil adiecerit, tamen ſuus li-
ber reputatur:vt probat text.in l ſecunda,circa princ.
ibi.Non quia Papyrius ibi quicquam de ſuo adiece-
rit ff.de orig. iu. qui tex.optimè facit pro doctore ali-
quam iuris materiam in diuerſis libris. & locis ſpar-
ſam ſimul in vno tractatu certo ordine colligente,
& componente,vt meritò ſuum librum,& tractatum
appellare poſsit:& Alexand.conſil.36.numero quar-
to,& ſequen.libro 3.refert de verbo ad verbum con-
ſilium Angeli,& Paul. de Ca. in auc. ceſſante. circa fi.
C.de legi. hæred.inquit.quòd raro reperitur,quòd Ac
cur.aliquid de ſuo dixerit capite, ſed in omnibus ſe-
quebatur opinionem antiquorum: idem dicit Bar-
tol. in l. ſecunda. ff.de concuſsio. & Specu. in tit. de
not.crim. § vt autem. ad literam ait: Vt autem ex a-
liorum ſparſis velleribus telam nobis ordiamur poli-
tam & ibi Iohan. Andr. in addit.dicit,quòd commu-
ne eſt totius illius operis Spec. aliorum ſcripta ordi-
natè colligere. facit text. ibi, & diſperſas in §. aliud
quoque capitulum. in auc. vt cùm de appell.cogn. ſic
enim referens,ſumit autoritatem à relato, quod dici-
tur eſſe in referẽte: l.aſſe toto. ff. de hær.inſt. cùm etiã
debeat ſecũdum intelligi auctoritatẽ, quam allegat;
Barto.in l. non ſolùm §. ſi liberationis. de libe.lega.
intelligitur.quòd relatio & allegatio ſit vera, & fide-
lis,& non,vt aiunt.ad baliſtam.vt talẽ barbariæ mo-
rem peſsimum appellat Marſ.in l.j.§. fi. numer. 39. de
17 quæſti.attamen † op Gloſſ.& Doct. debet interpreta-
ri & teneri ea.quæ dubium examinando firmatur, &
non quæ perfunctoriè refertur,ſecundum Fulg. in cõ
ſil. 111. Præſuppoſito. col. pen.ver.illa enim gloſſ.&
Angel. in l.ſi poſſeſſor.§.ait ſenatus.per tex. ibi: quã-
quam dici poſſet.ff petit. hæred. Non debent itaque
conqueri Cur.Iun. & Rub. Alexand.ſi plurimùm va-
leant deciſiones in terminis,quia eas in practica mul
tùm prodeſſe,& eſſe doctiſsimi Doctoris deciſionem
inuenire in terminis, & Doctoris poſitiui,& pauperis
reſpondere per regulas generales,dicit Fel. in ca.cùm
ordinẽ.col.4 de reſcrip. & in cap.1.col.4. de præſcrip.
refert Gomet.in ſuo lib. de Reg.Cancel.in Reg. de nõ
tollen. ius quæſ in quæſt. 16. in fin. Ex his quidem di-
cendum eſt non videri inconueniens, huiuſmodi no
uos codices in aliquibus ſaltẽ relatis eſſe indicẽ vel re-
pertoria ant quorũ. Exinde quoq; ſtudioſis affertur
cõmodũ,& facilitas inueniendi materiã in diuerſis lo
cis ſine ordine & obiter tactã in vno ſpeciali tractatu
certo ordine,& diſtinctè tractatã,& diſcuſſam:dici e-
nim ſolet.Liber librum aperit.Ac expedire ſuper com
mentariorũ multiplicata caterua quodãmodo reper-
toria contexere dicit Feli in exord.ad tit. de Reſcrip.

Quo verò ad allegationes pro fide doctorum fir-
manda, vnius vel plurium auctoritatum etiam di-
uerſæ profeſsionis, reperiuntur hæc, quòd quando-
que & veteres & moderni Iuriſconſulti allegarunt v-
nam auctoritatem,vt facilè videre eſt ex ipſis legibus
18 & aliis libris, quandoque † plures concordantes ad-
duxerunt,vt in tex.l. nec ſemel.in prin. ff. quãdo dies
le.ced. Labeo, & Sabinus, & Celſus,& Caſsius,& Iu-
lianus concordes allegantur,& Cheridius. & Bol. &
Paulus & Domitius Vlpianus in text. l. ſcire. §.ſed ſi.
de excuſ.tut.& text. in l.1.§. pen. de vſufr. accreſ. dicit
enim,omnes auctores apud Plautium de hoc conſen-
ſerunt,& in l.Iulianus autem.ff.de iud.dicit,& à mul-
tis.

tis notata eſt, ex modernis autem cumulum allega-
tionum præcipuè faciunt concordantium Alexan.
Iaſ. & Feli. & Marſil. & Paris. in conſil. 5. Tiraq. & ma-
gis recentiores alij, ita quòd hodie impreſſores ven-
ditoreſque librorum, præcipuè legalium, magis lau-
dant & perquirunt libros allegationum cumulum
habentes impreſsioni tradere, ob id enim credo ſo-
lum, vidi mea propemodum nauſea pro hoc vulga-
tiſsimo dicto voluntas teſtatoris, vt lex ſeruanda, al-
legatos eſſe concordantes totam quidem paginam
implentes. Nihilominus & meritò, contra Moder-
nos ponentes ſtudium in allegandis pluribus con-
cordantibus, omiſsis legum difficultatibus, inuehit
19 Crot. in §. Diui. num. 33. de leg. 1. Extranei enim † au-
ctores ab antiquis Iuriſconſult. allegantur. ſ. Home-
rus in l. legata. §. nam & argenteos. de ſupel. leg. &
Hippocrates. in l. 3. §. fin. ff. de ſui. & leg. hæred. & in l.
ſeptimo. de ſta. homi. & Theophraſtus in l. 3. ff. ſi pars
hæred. pet. Rationum allegationum excerptarum ex
ſcripturis peregrinis à legibus demonſtrare conatur
20 Luc. de Pen. in ſuo proœ. col. fin. ad 10. Co. † Doctores
enim Gallici, vt fuit ipſe Luc. de Pe. ſolent præ cæteris
miſcere cum ſcriptis legalibus, & congerere allegatio
nes diuerſarum ſcripturarum; ſed omnes alios ſupe-
rat in hoc genere allegandi, cumulandi Andre. Tira-
quel. in ſuis libris, qui ita auctores omnium ſcientia-
rum allegat, quod oſtendit, ſe perlegiſſe omnes ſcri-
pturas ſacræ Theologiæ, omnes libros legales (quan-
tumcunq; eorum ſit copia) omnes Philoſophos, Me-
dicos, Hiſtoriographos, & Poëtas omnes tam in Græ-
co, quàm in Latino ſermone, nõ ſolùm eorum verba
tenendo, ſed vim ac poteſtatem habẽdo, quod potius
diuinitatis quàm humanitatis eſſe videtur, cùm ſolá
artem Medicinæ non poſſe in totum percipi breuita-
te vitæ hominis, tradat Hippocra. in princip. Aphoriſ-
morum. licet Bald. dicat in conſi. 84. incip. Pater. ſub
nu. 3. lib. 2. quòd quis in pluribus ſcientijs poteſt eſſe
perfectus patrocinante intellectu, non tamen dicit in
omnibus: & cum Hippocrate idem ſentit in l. fin. in
prin. ver. pone teſtator. com. de lega. & in conſil. 412.
Verba teſtamenti. lib. 1. dicit, quòd eſt de rarò contin-
gentibus quòd quis tot ſcientias poſsit habere perfe-
cte, cum vita vix ſufficiat ad vnam ſcientiam. & Bar-
bat in c. ſi diligenti. col. 2. ver. no. ibi aſſeruiſti. de for.
compet. dicit, quòd durum eſt profiteri dignè vtranq;
centuram doctor. vtriuſque, id eſt, nullius: ſed dici au-
ditur: non alienum à veriſimile. tum ob ipſam rem,
tum ob impedimentum negotiorum, quibus perpe-
tuis ab incunabulis vſq; ipſe Tiraq. ſe inuolutũ fuiſſe
dicit in ſua epiſtola ad Pictones præſcripta in fronte
ſui commentarij, ſuper l. ſi vnquam. de reuo. donat.
21 quòd vir † iſte. elegans alioquin & literatiſsimus, pe-
nes ſe demi, ſuo ſtipendio conductos tenebat viros
præmiſſarum quarumcunq; profeſsionum, & ſcien-
tiarum peritiſsimos, à quibus congruas ſententias di-
uerſorum auctorum habitas pro eorũ profeſsione ſuo
acri iudicio ad rem in libris locis ſuis accõmodabat:
Quod honoris & laudis ſuis libris, bonitati ſui inge-
nij, nominiq; ſuo nihil detrahit. Quemadmodum o-
ptimi Architecti laus non diminuitur, quòd in ædifi-
cio conſtruendo, aptando. & ornando. boni ſculpto-
ris. pictoris, bonorum fabrorum, murariorum, ferra-
riorum & lignariorum opera vſus fuerit, more Plato-
nis in lib. de Regno vel ciuili, qui de Architecto ait,
Etenim Architectus nullus manuum miniſterio vti-
tur, ſed vtentibus præſidet, dum iudicium adhibet,
non miniſterium. & Apoſtolus ait ad Corinth. 1. c. 3.
Vt ſapiens Architectus fundamentum poſui: alius au
tem ſuperædificet.

Quid tenendum? Studens in his nimiam moram
non interponere, exiſtimo generaliter eum, qui plu-
res inter ſtudendum, nõ parcens labori, neq; calamo,
collegerit auctoritates in ſuo indice particulari ſeu
memoriali: aliter enim ad cumulum non habentur,
poſſe & ſcire plures allegare concordantes. more locu
pletis plures valentis pecunias expendere, arg. l. ſi. C.
qui bo. ced. poſ. & qui colligere & congerere neglexe-
rit, plenas & amplas allegationes facere nequit; Sed
22 in hoc prorſus non conſiſtit doctoris prudentia: † re-
ctum enim iudicium ingenijq; bonitas, vt in omni-
bus, plurimùm in legibus valent, tum in modo alle-
gandi, tum in alijs, quæ ſapientes doctores decent, vt
in alijs, ita in allegando opus eſt quodam tempera-
mento, quia nauſeã facit accumulatio allegationum
pro aliquo vulgato dicto, ſeu pro aliqua communi
regula, ſufficit tunc ſolam legem probantem allegare
cum vulg. etiam ſine allegatione legis: Ripa in l. quar-
ta. §. Cato. num. 7. de verb. oblig. & quando pro aliqua
iuris concluſione plures ſunt leges concordes, ſufficit
etiam vnam allegare, per l. ſi quis obrepſerit. ff. de Fal.
vbi Marſ. num. 7. tradit Nico. de Neap. in l. ſcire. §. fin.
circa fin. ff. de excuſ. tut. inter lect. Bartol. & Ripa re-
fert & alia allegat in c. inter cæteras. in fin. de reſcript.
Poteſt quoq; aliqua confirmari ſententia per regulas
generales: probat tex. in l. quoties. §. ſed & ſi. ff. de hæ-
red. inſtit. per hæc verba, quæ ſententia reſcriptis adiu
uatur generalibus. no. in Rub. de reg. Iu. in 6. Barto. in
l. quoties. ff. ſi quis caut. & Dec. in conſi. 8. col. 1. & alibi.
Vbi verò probanda eſſet aliqua concluſio ita per leges
ſigillatim non determinata, vel deuians à communi-
bus regulis, vel quòd in ea conſiſtat vis principalis
quæſtionis. & ſumma rei, vel pro dubia. vel commu-
ni aliqua opinione oſtendenda, & corroboranda. tot
allegandas puto auctoritates, quot inueniri poſsint
concordes: l. diui. §. penult. ff. de iur. patron. & c. pru-
dentiam. in prin. & ibi Abb. not. de offic. deleg. benè
comprehenditur. & probatur ex text. in d. l. ſcire. §. a-
liud. ibi, ſed & ſi maximè verba legis, &c. ff. de excu.
23 tuto. vt † plura iura plures gloſſæ, plures rationes, &
plures auctoritates vincant vnam, vel pauciores, per
alleg. à Iaſ. in l. re coniuncti. col. 4. §. 6. not. de leg. 3. &
in l. cohæredi. §. qui diſcretas. in ſecundo not. de vulg.
& pupil. & per gloſſ. in ver. duplici. in cap. duo mala.
24 13. diſt. † magis enim communis opinio dicitur illa,
quæ plurium Docto. teſtimonio cõfirmatur, per text.
& ibi Bald not in l. 1. ff. de offic quæſt. dicit Iaſ. conſi. 8.
col. ead. ad fin. lib. 3. & Neuiz in Sylua nup. lib 5. nu.
eod. & ibi per totum latiſsimè: præter autem iſtos ca-
ſus cumulus allegationum poteſt dici factus ad pom-
pam, ſentit Alciat. conſil. 116. eſt præſens caſus. in prin.
25 lib. 5. Et † vbi modernus aliquis auctoritates pluri-
mas in ſpecie congereret; ſufficeret ſic exprimendo
allegare illum modernũ, vt de Alexand. dicit Afflict.
in deciſio 100. & Feli. in c. Rodulphus. col. 11. ſub ver.
Hortus. de reſcrip. dicit, vtilius eſſe, commemorare
eos, qui viderunt omnia, quàm eorum dicta eis taci-
tis tranſcribere, & Zanch. in rep §. cùm ita. num. 3. ad
26 Trebell. † & quando remiſsiuè loquatur de aliquo ar-
ticulo, videtur conuenire cumulus allegationum, ad
quas fit remiſsio: gloriatur idem Felin. in c. cum ordi-
nem col. 4. ante ver. limitata. eo. de ſuis accumulatio-
nibus, quòd poſsint prodeſſe iuris occupatis in varijs

occurrentijs ad inueniendã deciſioné iuris aperti indiuiduã, aliquid etiã firmiùs eũdem auctoré allegari in pluribus locis firmanté, innuit tex. in l. filium. §. ſed ſi portio. ibi, & Iulianus ſæpiſsimè ſcripſit, de legat.
27 præſtan. & † Doctor pertranſeundo cum gloſſ. vel deciſione aliqua, dicitur eam approbare, per text. iuncta gloſſ. fin. in l. item quod Sabinus. in fi. ff. de hæred. inſtit. quia hæc reputatur opinio doctoris ſæpius firmata, & eiuſdem ſolam contrariam vincit: Iaſ. conſil. 89. col. fin. lib. 3. Roland. à Valle. conſi. 67. num. 33. lib. 1.
28 Exterorum † auctorum in legali articulo allegatio opportuna eſt in eo, quod contingit eſſe eorum peritia: dicta l. ſeptimo. & Barto. in l. Gallus. in princ. col. fin. de liber. & poſthu. idem & alij in l. 1. ſi cer. pet. & in expoſitione vocabuli, Vgonem. allegat glo. in l quæſitum. §. cellarium. in ver. ſapa. de fun. inſtr. ergo vt perſona, locus, cauſa & res expoſtulãt, accommodata auctoritatum allegatio deſpicienda non eſt.

Quod autem ſequitur de loquutione nimiùm affectata, vel minus eleganti, cenſeo quoque temperandum, vt extremitates non ſapiat, & perſonis, tempori vſui & rebus conueniat; namq; talis eſſe debet, quòd clarum intellectum, & perſpicuam interpretationem exprimat, & Legum & Doctorum, quos continuò legimus, ſ. gloſſatoris Accurſij, Cyni, Barto. Bal. Albe. Caſt. Imo. Alex. & aliorum, qui pariter continuò allegari contingunt, & cõpoſita ſit verbis planis ab omni fuco alienis, vt nemini ſcrupuloſæ elegantiæ detur admiratio, & labor ſimul interpretationem interpretandi, vt euenit Bar. ob gl. Rog. in l. prædia. §. libert. ff. eo. de fund. inſtr. qui ibi dicit: Habetis hic gloſſ. Rog. magnam, factam per elegantia verba, & cogitur verba d. glo. ibi, Anguſtiaque, exponere. id eſt. tenor verborum, ſtrictè ſumptus, & Iuriſconſ. in l. 2. ad Trebel. verba hæc forſan ob affectatam elegantiam obſcura ibi, & quod habes perfunctis omnibus hæreditarijs muneribus. exponit, id eſt, poſt legatorũ dationem, &c. Et ſi hodie poſt Andre. Alc. non ſolùm in ſcientia legali, ſed in cæteris plerique ſcribentes Tulliana elegantia vti conentur: tamen abſonum videtur, & nouum, aſsiduè legere hos prænominatos noſtros Doctores, & eos allegando tam in lecturis, quàm in conſilijs, eorum verba quandoq; ad literam referre, & aliter loqui, quàm ipſi loquantur, per alleg. in ſimili à Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. ſuſceperit liberos. ſub nu. 1. de reuo. dona. & per illud Ciceronis dictum in
29 lib. de fin. bon. & mal. 3. in prin. quòd † cum oratio in populari ſermone verſetur, ideo populariter loqui neceſſe erit, relatum per Rebuf. tract. de ſenten. prouiſ. in præfat. num. 20. vol. 1. videtur id ergo non carere ſuſpicione exquiſiti ſermonis: Mihi autem tractanti de interpretatione, videtur communi & nota lingua ſcribendum, propter facilem interpretationem, per text. in §. alienationis. in auc. de non al. communis enim & nota loquutio inter nos (dum iura interpretandi munere fungimur) eſt Accurſij, Bart. & aliorum ſimilium. A qua ideo, quoad fieri poſsit, Latinè loquens, multum diſcedere non intendo: vt ſimilem proteſtationem etiam facit Seb. Van. Ari. in tract. de nulli. in primo tit. nu. 12 per c. ſedulo. 38. diſt. & dictum Io. And. in c. 1. col. 2. de confeſ. in 6. faciunt quæ ſcribit Andre. Tiraquel. in l. ſi vnquam. in ver. ſuſceperit liberos. in
30 prin. Id etiam me mouet, quòd modò lingua Latina (ſaltem qua priſcæ leges promulgatæ dicuntur) dicitur antiqua: tex. in §. diſponat. in auc. de nupt. eius ve-
31 rò, qui † ſic antiquo ſermone vſus affectat ſcribere, parùm gratus liber habetur, vt de libris Tuberonis dicit tex. in d. l. 2. §. poſt hos quoq; de orig. iu. in hæc verba, ſermone etiam antiquo vſus affectauit ſcribere, & ideo parum libri eius grati habentur. Propemodum enim vulgaribus verbis quid magis euidenter exprimi poſsit. l. libertates. ff. de fidei. liber. Viue ergo moribus præteritis, loquere verbis præſentibus, inquit Aul. Gel. Noctium Attic. lib. 1. c. 10. & in ſpecie plura tradit Luc. de Pen. in. l. eam legem. col. fi. C. de excuſ. muner. lib. 10.

32 De † opere Doctoris non legentis, ſed practicæ incumbentis, & non originarij ciuitatis, in qua vigeat ſtudium, non tanti faciendo, quanti legentis vel originarij ciuitatis ſtudij opus exiſtimaretur, fateor prima fronte auctoris & Patriæ nomini claritati multum tribui. vt exorditur Cicero in pr. primi lib. Offi. & frequentiorem eſſe concurſum pro conſilijs habendis ad doctores in publicis Gymnaſijs legẽtes, vt horum maiora conſiliorum volumnia in lucem edita demonſtrant. Sed re meliùs inſpecta, nemo poteſt inficiari, quòd locorum dignitas non attenditur: c. nos, qui. 40 diſ. neque quis dicat. ſed quid dicatur, Seneca in c. de prudentia. de form. vitæ. & l. Labeo. §. fin. de ſupel. leg. & Alcia. in ſuo primo lib. de verb. ſignifi. ſub ver. ex loco. pag. mihi. 25. dicit minimum patriæ, doctrinæ verò plurimum adhibendum eſſe, & enumerat excellentiores doctores alienigenas eſſe à ciuitatibus ſtudiorum. Quandoquidem excitaretur quæſtio, quis veriùs ac perfectiùs ſciat iura & leges, An legens theoricam in ſcholis: An exercens practicam in palatijs? Nempe data vtrique bonitate iudicij, paritate ætatis, & diſciplinationis, & eadem copia librorum, probabilior forſan, (citra inuidiam ſit dictum) & verior eſſet reſponſio pro dante operam practicæ, Quoniam practica eſt vera intellectrix Legum, vt ait Bald. in c. 1. de feu. ſi. culpa non amit. & vera interpretatio, refert multa congerens de excellentia practicæ Marſ. in pr. ſuæ practi. crim. & Aym. conſilio 118. nu. 2. Hier. Cagno. in l. 2. in pr. C. de reſcind. vend. & D. Pedem. in deciſ. 1. in. fin. & idem Bald. in c. ex tenore. de reſcript. dicit, Leges tunc ſapiunt, cùm practicantur. Idem in l. Æmilius. in rep. col. 8. de minor. dicit, quòd leges in ſcholis deglutiũtur, ſed in palatio digeruntur: quia practica eſt ſcientia digeſtiua. & tex. in §. 1. in auc. de reſt. & ea quæ par. in 11. men. dicit quòd lex in iudicio approbata frequentatur, ad idem tex. in l. 1. §. ſed & ſi quæ. ibi, cùm hæc tantummodo obtinere volumus, quæ vel iudiciorum frequentiſsimus ordo exercuit, vel longa conſuetudo, &c. pluraque de practica obſeruanda ſcribit Tiraq. in libello, Le mort ſaiſit. in 16. declar. ad fi. in 2. par. Namq; videmus ſæpiùs Doctores cum maturiori deliberatione aliquid tenere vel non, in iudicijs. & ſic in practica & in conſilijs, quàm faciant in ſcholis & lectionibus: vt Bart. in l. ſi pater. ſub ver. vlteriùs oppono. C. de inſtit. & ſubſtit. dicit in concurſu lectionum recitando proceſsiſſe ſecundum vnam opinionem, poſtea cum de facto caſus occurreret meliùs & ſubtiliùs videns tenuit aliam opinionem, ſimiliter de Bar. dicit Bald. in conſil. 23. libr. 2. quod in curſu lectionis non potuit ponderare. & Pau. de Caſtro in conſi. 410. nu. 5. lib. 1. dicit. quòd occurrentia caſus fecit eum magis ſpeculari, & vnum legendo, & aliud conſulendo, & in iudicijs ſe tenere dicit Iaſ. conſil. 19. lib. 1. actus enim conſulendi eſt magis deliberatiuus: Alex. conſi. 185. numero 32. lib. 2. in ſcholis ſimiliter vnum tenet,

&in

&c in conſulendo non diſcedit à communi opinione:
Cum conſi.86.& Abb.in c.filius.circa fin.de teſtam.di
cit.quòd in iudicio multũ dubitaret, & in ſcholis au-
dacter teneret,&c.Et ſi hęc dicta fuerint à doctoribus
legentibus in ſcholis, tamẽ loquuntur in caſibus pra-
cticæ & de facto occurrentibus in iudicijs, in quibus
Doctor æquè peritus continuò verſans magis vim &
poteſtatem legum tenere præſumitur: arg. l.ſemel. C.
de re militari,lib.12.cum ſimil.Practica autem dicitur
vſus.qui etiam ſine ſcientia prodeſt multùm, ſcientia
ſine vſu parùm, ait Boët. de ſchola. diſcipl. c.1.ver.ad
iſtorum & Quintilianus inquit:Nam in omnibus fe-
rè minùs valent præcepta, quàm experimenta, & ha-
betur in Rhetor.ad Heren.in pr.Ariſto.lib.5. Moraliũ.
c.1.dicit,quòd perfectæ virtutis eſt vſus. Quare opus à
Doctore verſante in vſu & practica legali editum ma-
gni etiam videtur faciendum.

In cæteris autem velit obloquens alioquin mitis &
humanæ fragilitatis particeps & compatiens remini-
ſci illud,nullus liber tam malus,quin aliquid boni ha
beat, & illud Martialis, *Sunt bona, ſunt quædam medio-
cria,ſunt mala plura: Quæ legis,hic aliter non fit Auite liber.*
Et non occultare laudem modernorum,ſed nomina-
re eos honoris gratia in eo,quod ſaltem bene dixerũt,
vt furis nomen euitetur:l.hæreditatum §.ſi. ff.ad leg.
Falc.& honoris procemiũ detur merenti. Hier.Cagn.
in d.l.2.nu.449.de orig.iu. dicit enim Felin. in c. cum
acceſsiſſent.col. 4.circa prin. de conſti. quòd quando
modernorum laboribus vtitur, eos nominare non e-
rubeſcit. Et Imo. Alex. & Iaſ. not. in l.ſi ſeruum. §. ſe-
33 quitur.de verb.obli.quòd † Doctor antiquus non de-
bet dedignari ſequi ſententiam doctoris iunioris be-
ne dicentis.vt per text.& glo.in c.de Conſtantinopo-
litana.22.diſt. non tamẽ eſt bona illatio. Talis doctor
eſt vltimus,qui omnes antiquos vidit doctores:Ergo
meliùs ſentit.ſic not. Ang.in l.1.in pr.ff.de appel.tamẽ
tanquam poſterior pleniùs examinat. dicit Bald.in l.
pen.in pr.in ſi.ff.de iuriſ.om.iud. In eo forſan,de quo
34 ſunt † reprobandi, modeſtia eſſet, nominare eos ſub
nomine ambiguo moderni. vel quidam, vt facit Iu-
riſconſultus in l. poſt emancipationem §.ſi de lib.leg.
& in ſpecie probat Marius Salomonius in repet.§.
Quidam recte.ſub nu.14. l. Gallus. de lib.& poſth.&
velit,ſi non libens & ratione cõuictus ſaltem morem
gerens,hac vice dictis ſuprà acquieſcere;Nolitque ite-
rum dicere modò prologum longiorem, quàm fabu-
lam, quia nondum fabulam audiuit,ſed ſolum titu-
lum.qui adeò materiam latam, difficilem,imò latiſ-
ſimam,& difficillimam continet, quod abſq; contro-
uerſia fateor, & concedo me neſcire, & non poſſe face
re tam amplum,& longum tractatum,quantum ipſa
materia requirit, meque non ſeruaſſe præceptum Ho
ratij poëtæ: *Sumite materiam veſtris qui ſcribitis æquam
Viribus.* quo etiam ſe excuſat Balb. tract. de præſcript.
in procem.num.6.Quæ etiam non poteſt dici materia
ſterilis,& minùs frequens & quotidiana,cum ſit circa
vltimas voluntates,& quod maius eſt circa earum in-
35 terpretationem:Ideò † eam velle cõmendare ob ſuam
frequentiam & maximam vtilitatem, eſſet demon-
ſtrare,ſolem habere lucem: Nam in ſola ſubſtitutio-
num materia Cuma. Alexand.Soci. & Iaſ.in Rub.de
vulg.& pupil.exordiuntur, Bald. dixiſſe, ſe lucratum
plus quàm 15.millia ducatorũ.& omnes ſciunt, quàm
ſit frequentiſsima in palatijs, & in iudicijs, & quo-
modo facultates ferè omnes ſingulorum populi Chri
ſtiani ſint ſub fide & iure teſtamentorum,conſequens
eſt,quòd pleniùs ſit attingenda: vulg. l. legaui. de lib.
leg. Etſi pluſquàm alia materia in iure ſit pertractata
tam per ipſas leges, quàm per doctores in lecturis, &
in conſilijs, & in diuerſis tractãtibus, tamen adhuc
cùm ampliori tractatu habito melior exitus inuenia-
tur,vt dicit text. in l.fin.§.fi.C.de iur.delib. libet in eo-
dem iuris articulo ſtudium ponere(veluti ex agro pin
gui & fertili addita cultura ſpes optima ſit vberiorum
fructuum)vt dicebat Cicero in 2.de orat.his verbis, vt
agro non ſemel arato, ſed nouato,& iterato, quo me-
liores fœtus poſsit,id eſt grãdiores edere, arridẽte præ-
cipuè titulo nouo ipſius tractatus aſſumpto,De inter-
pretatione vltimarum voluntatum: qui propemo-
dum(ſi quidem ad plenum expleatur)bonum dici po
teſt pharmacum in omnes quæſtiones profundi pela-
gi vltimarum voluntatum contingentes. Nunc rem
ipſam aggredior.

Deus mihi dare velis quæſo ſermonem ſapientiæ,
ſcientiæ,ſimul & interpretationem ſermonum,vt hęc
omnia operatur vnus atque idem ſpiritus,Pau.ad Co-
rith.1.ca.12.Diuino itaq; ſuffragio implorato, ſequens
doctrinam naturæ, imò ipſius Dei, qui in orbis huius
creatione, & omnium animantium in eo producto-
rum, & diuiſione commoda & miro ordine vſus eſt,
vt primo Geneſis, amplectensque communem vſum
etiam pro perfecta cognitione, neceſſariũ bonorum
auctorum diuidentium,& diſtinguentium eorum o-
pera,inſeparatas & congruas partitiones,vtilitate ap-
parente,ac neceſsitate cogente: Diuido ego hunc prę-
ſentem tractatum in quinque libros, ſingulos quoq;
libros ipſos ſubdiuidam: Per interpretationes: & in-
terpretationes ipſas per dubitationes, prout alijs par-
titionibus, & ſubdiuiſionibus in progreſſu opus eſſe
36 videbitur. Cùm † diſtincto & certo ordine loqui, ſit
perfectæ cognitionis,Bald.in procę ff. Tex.& glo.in l.
1.de excep.doli. Viſum eſt facere ſubdiuiſiones per in-
terpretationes, quia iſtæ pluries fieri contingent, &
per eas vti proprias vias, quo tendimus, deambulare
oportet.& eas ſi contigerint mutationes caſuum ſub-
diuidi per dubitationes, quia de his propriè vt mate-
rialibus cauſis ſiendæ & eliciendæ ſunt continuatio-
nes interpretationum,non autem de caſibus certis &
claris: l.in his, quæ. de condi. & demonſt.vt lex debet
eſſe de caſu dubio: l.quod Labeo de Carb. edic. Dubi-
tationis enim ſolutio,eſt veritatis inquiſitio. ſecundũ
Philoſophum,meque his vocabulis in ſpecie propoſi-
ta congruenter vti probatur per tex.in l.ſi C. de com.
ſer.manu. ibi, & ſemel accepta dubitationis occaſio-
ne.&c. & ibi, ſic ambiguam teſtatoris interpretamur
37 voluntatem,velim id quoq; priùs ſciri. † quòd in hu-
iuſmodi interpretationibus ſigillatim & formaliter
vti non intendo locis & argumentis logicalibus, ſed
legalibus ex locis rationibus & cauſis, vt in materia
noſtra, Leges ac noſtri Doctores vti ſolent,pro-
ut fieri debere admonet Alber. de Roſ.
in ſuo procę.ff.col.1.aſſentit Alci.
in lib.2.in ti. de verb.ſig.

DE INTERPRETATIONE VLTIMARVM VOLVNTATVM

LIBER PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 Vniuerſalia ordine doctrinæ præcedunt, adeò vt ſcientia ſine vniuerſali non percipitur. Vnde traditur à generalibus eſſe incohandum, circa quæ ſermones etiam ſunt faciliores, ibidem.

2 Interpretatio verborum teſtatoris fit, ſicut de verbis legis 12. tab. Et ſicut de edicto Prætoris, ibidem. hinc argui poteſt de verbis legis ad verba teſtatoris, & quibus modis Lex interpretatur, eiſdem & verba teſtatoris, ibidem, et de ratione, ibi.

3 Idemq́; etiam eſt dicendum de interpretatione Statuti, vt adaptetur diſpoſitioni teſtatoris: intelligendo tamen cum aliquali differentia inter eam, legum, & ſtatutorum, ac teſtatoris diſpoſitionem vti diuerſæ & efficacis: vt ibidem.

4 Tractatus iſte ſpecialis, de interpr. vlt. voluntatum in pluribus legibus latebat Glo. ac ſcriptis Doct. & ſi poterat ſatis prænoſci verbis etiam expreßis locis ibidem latè alleg.

LIB. I. INTERPR. I. DVBIT. I. SOLVT. I.

PRIMVM aggrediens
librū, à quibuſdam
generalibus, & vni-
uerſalibus incipien-
dū exiſtimaui: quo-
niam ſecundum Phi
1 loſophum, † ordine
doctrinę vniuerſalia
præcedunt, & ſine v-
niuerſali non perci-
pitur ſciētia, & Tex.
& ibi Doctores om-
nes in l. 1. ſi cert. pet. tradunt à generalibus eſſe incho-
andum, circa quæ etiam ſermones ſunt faciliores, ſe-
cundum eundem Philoſophum, vt Are. in ſuis conſ.
ſæpiùs exorditur, & noſtra cognitio eſt facilior. dicit
Sali. in rub. in pr. C. quor. bon. Priuſquam tamen ve-
niam ad ſolitas diffinitiones, dico adhuc de tractatu
ipſo: Quamuis neſciam alium ſic expreſſum hucuſq;
in lucem editum, prout legitur, de interpretatione
iuris tractatus editus per Stephanum de Federicis
Brixien. ſtilo ſatis eleganti inſertus in primo Tomo
Tractatuum impreſsionis Venet. & alius de interpre
tatione ſtatutorum editus per Lanfran. de Oriano
poſitus in d. primo Tom. idem Steph. in ſuo tract. in
vlt. par. num. 52. refert Mattheſ. feciſſe tractatum ſim-
pliciter de interpretatione, quem ego nō vidi, quem
dicit Nico. Euerar. in ſua centu. in loco 35. à ratione le-
gis larga ampla ad exten. in pen. car. fuiſſe tacito au-
ctore inſertum per Io de Imol. in l. ſi verò. §. de viro. ff.
ſolu. matrim. & ibi idem Steph. num. 67. refert etiam
Rainer. de Forli. feciſſe ſimilem tractatum de inter-
pretatione, quem etiam ego credo hodie non reperi-
ri in lucem, qui tractatus poſſunt etiam inſeruire ad
interpretationem voluntatis teſtatoris, quæ in quo-
dam modo dicitur lex. § diſponat, in auct. de nupt. vt
2 per Deci. in conſil. 227. ſub num. 8. † interpretatio ver-
borum teſtatoris fit, ſicut de verbis legis XII. tabula-
rum: vt l. Labeo. de ſtatulib. & ſicut de edicto præto-
ris: vt l. ſi ita fuerit. l. 1. §. fin. de manu. teſtamen. & l. ſi
quis legauerit Titio. de leg. 1. & ibi Bartol. & Bald.
not. licere de verbis legis arguere ad verba teſtatoris:
l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebell. & ibi idem Bar.
no. & Bald. in conſil. 2. verba ſtatuti. num. 3. lib. 1. & in
conſil. 121. præſuppoſito. in fin. lib. 4. vbi dicit tex. in d.
l. ſi ita fuerit. §. ad propoſitum eſſe multùm notabi-
lem. idem & inter conſil Angel. conſil. 281. Martinus.
col. 2. in fin. vbi not. loquitur de modis interpretandi
legē, & eiſdē modis quibus interpretātur verba teſta-
toris, quia de diſpoſitione, & interpretatione verborū
prolatorum à teſtatore, & à legislatore rectè argui-
mus per leges hic alleg. & comprobat Iaſ. in conſil.
3 141. Chriſtophorus col. 5. ver. ſecundo. lib. 2. Sic † & in-
terpretatio ſtatuti adaptatur diſpoſitioni teſtatoris,
per not. in l. tres fratres. ff. de pact. tenet Ruin. conſil.
154. cum alter l. ſub num. 5. lib. 2. Intelligenda tamen
eſt aliqualis differentia inter interpretationum, le-
gum, & ſtatutorum, & diſpoſitionis teſtamentariæ,
vt ſunt diuerſæ poteſtatis, & efficaciæ, prout ſentit
Bart. in l. non aliter. de leg. 3. ibi, & hoc in vltimis vo-
luntatibus, in ſtatutis autem &c. latiùs infrà dicen-
dum eſt. Proprior vero pro interpretatione teſtamen
torum apparet tractatellus per Alber. Bru. editus, de
rebus & diſpoſitionibus dubijs, ad quem vti talem ſe
remittit Hiero. Cagn. in l. in teſtamentis. in ſi. de reg.
Iur. ſed generalis eſt ad omnes diſpoſitiones, & res dū
4 bias. Nihilominus ſpecialis huiuſmodi † tractatus Vi-
debatur latere in pluribus legibus & gl. & ſcriptis do-
ctorum tam in lecturis, quàm in conſilijs, non tan-
tum adeò latere, quin poſsit admodum clarè diſcerni
& prænoſci verbis & ſententijs expreſsis, vt videre eſt
ex tex. l. ſi ita ſcriptum. §. fin. ff. de hæred. inſtit. ibi, re-
ſpondeo, hanc ſcripturam illam interpretationem
accipere poſſe: l. ſi is qui. de vulg. & pupil. ibi: Sed hoc
ita interpretari Iulianus noſter videtur. & l. in ſubſti-
tutione. in fin. eo. ibi. Nam ita prudentes hoc interpre
tati ſunt, & l. 1. C. de lega. ibi, Tamen hanc fuiſſe de-
functi cogitationem interpretor. & l. generaliter. §.
cum autem. de inſti. & ſubſti. ibi, humanitatis intuitu
& pinguiùs & latiùs hoc interpretandum credimus.
& l.

& l.teſtamento.§.fin.ff.de manu.teſta.ibi,cuius interpretationem placuit talem faciendam. & l. Scæuola ad Treb.ibi, Tamen benigna interpretatione placet. & l.in his quæ de cond. & demon. ibi. Poſſunt res ex bono & æquo interpretationem capere, & hæc ſimilia verba, facile eſt inuenire in centum alijs legibus, tantundem eſt in gloſsis;vt apparet in gl.in l. ſi is,qui ducenta.§.1.de reb. dub. vbi,& fit interpretatio latiùs pro augendo legato,&c.& gl.in l. pen. de leg.1. & alibi, & per Doctores habita eſt cognitio huius tractatus de interpretatione voluntatis teſtatoris: vt in l.ſi ſeruus plurium.§.fi. de leg.1. & in l.non aliter.de leg. 3.l.voluntatis.C.de fideicom.& in l.1. de leg. & in l.3. de lib.præte. & Soc.in l. 3.in fin. de reb.dub. dicit hæc proderunt ad materiam interpretationis,maximè in vltimis voluntatibus, & in alijs locis, præſertim in conſilijs euidenter apparet,quòd hæc materia interpretationis voluntatis teſtatoris præſefert amplè cognoſcēdam,& manifeſtam in iure. Hæc autem priùs dicta ſint ad oſtendendum, quòd non tractatur materia fictitia,& imaginaria.ſed præcipuè comprehenſa,& conſiderata in legibus, & ſcriptis Doctorum, & quòd eius tractatus optimè ſtare poteſt cum alijs pręnominatis tractatibus,de interpretatione iuris, & de interpretatione ſtatutorum. ſi non ſit ita elegans, & perfectus per me,bona cauſa eſt, quòd continet materiam magis perplexam, & periculoſam. Itaque inchoatum librum proſequor;quem expedire intendo interpretationum duarum partitione: quarum prima dubitationibus quinque declarationem dabit; altera verò duabus dubitationibus enucleatis, ipſi libro primo finem imponat.

Super prima interpretatione, quæ pro diuiſione præmiſſa,& clariori dicēdorum cognitione. & ſcientia fieri poteſt,de his dubitationibus videndum eſt.

Prima, quæ, & qualis ſit ipſa interpretatio, & de eius diffinitione.

Secunda,quo iure,& qua neceſsitate ſit inducta:& quo caſu facienda.

Tertia,à quibus fieri poteſt,vel debet.

Quarta,quomodo facienda.

Quinta,quando facta poſsit variari.

Super ſecunda interpretatione inſpiciendum eſt de duabus dubitationibus.Prima,per quæ media fieri poſsit interpretatio. Secunda,ex quibus locis media ipſa ſumi poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio eſt donum Dei.*

2 *Interpretatio eſt congrua dubij verbi; vel orationis dubiæ explanatio, & declaratio:& aliàs tribus modis accipitur interpretatio pro correctione. pro modificatione, ac pro expoſitione,vel declaratione,& hæc vltimo modo dicitur propriè interpretatio,ibidem.*

3 *Interpretatio fieri debet de re dubia, aliàs non eſſet neceſſaria,largè interpretatio pro correctione, reſtrictione & extenſione, propriè & ſtrictè dicitur interpretatio pro declaratione & expoſitione.*

4 *Interpretationis item alia, & eſt diſtinctio vna linguarū, altera obſcuritatis ſenſus, ſeu dubietatis verborum declarando,vt ibidem.*

5 *Interpretationum item duo ſunt genera, vnum circa verba,alterum circa mentem: dicitur quoque interpretatio voluntatis abſconſæ declaratio,& aperta ſignificatio verbi,& dicitur ſubauditus intellectus,ibidem.*

6 *Item deſcribitur & denominatur eiſdem modis ſecundum effectus ab ea inductos,maximeq́; quatuor modis, declaratiua.ſ.ſeu expoſitiua,correctiua. reſtrictiua, & extenſiua.Itemq́; intellectiua appellatur,quando fit ex identitate rationis tacita vel expreſſæ,ibidem.*

7 *Itémque dicitur interpretatio conſtitutiua. quando ſuper teſtamento ita conſtituit Lex Municipalis. Alio modo natiua dicitur,quando naſcitur cum illo intellectu,vt in verbis directis, & alia dicitur datiua, ſicut caſus dat, vt ibidem.*

8 *Itémque eſt & dicitur duplex interpretatio, ſcilicet extrinſeca & intrinſeca. Extrinſeca eſt & fit, vt ibidem. Intrinſeca verò eſt expoſitio literalis, & quam mens & ratio diſpoſitionis patitur.*

9 *Intellectus literalis eſt verborum ſonus non indigens alio interprete extraneo. quod verum eſt in intelligente idioma.*

10 *Interpretatio alio modo dicitur duplex. ſ. vera & ficta, hæcq́; ficta non habet locū in odioſis,& non procedit contra ius & odioſum.*

11 *Interpretatio alio modo dicitur & triplex, particularis, magiſtralis, & alia auctoralis,vt ibi declaratur.*

12 *Eſt & alia.ſ.duplex.probabilis & neceſſaria.*

13 *Itemq́; & alio reſpectu dicitur duplex, ſcilicet, actiua & paſſiua.*

14 *Eſtq́; præterea.vt quinque modis dicatur interpretatio declaratis,ſecundū Vall. Eſtq́; interpretatio tandem commune nomen quod adaptari poteſt ad omnem expoſitionem: & nihil aliud eſt omnis interpretatio,niſi quædam adaptatio.*

15 *Interpretatio, eſt hoc nomen æquiuocum in iure, eoq́; diuerſimodè accipiatur,& quandoque pro ſuppletione accipitur, & de extenſiua, & declaratiua,expoſitiua, & vulgari: de reſtrictiua,de extenſiua ex identitate rationis.*

16 *Interpretari accipitur pro aperta verbi ſignificatione, pro mente.pro correctione.pro ſententia, & pro extenſione: & eſt verbum generale, ad corrigendum pertinens, & arctandum & prorogandum.*

LIB. I. INT. I. DVBIT. I. SOL.

PRIMA, vt ſciatur id, de quo agitur per vulg.ad id ipſum allegari ſolita,& quā tum ſcire oportet, omiſsis parum vtilibus diſputationibus de vera diffinitione vocabuli, de quibus latiſsimè per Hiero. Cagn. in his agentem potius Philoſophum, quàm legum Doctorem:in l.omnis diffinitio.de reg.
1 iur. † Hoc quidem præmiſſo, quòd interpretatio eſt donum Dei.ex dicto Apoſtoli,ponit Bald.in c. canonum. col. 3.ver.item nihil excitatur. de conſtitu. placet diffinitio interpretationis, quam facit & adducit Pau.de Caſt.in conſi.338. Quia exceptiones. col.2.ver. pro declaratione & in conſi.340.Præmiſsis allegatio-
2 nibus.in princ.lib.1.quòd † interpretatio ſit congrua dubij verbi,vel orationis dubiæ explanatio, & declaratio,vbi aliás tribus modis dicit accipi interpretationem. Vno modo pro correctione,alio modo pro modificatione,alio verò tertio modo pro expoſitione & declaratione,vt dixi.& iſto vltimo modo propriè di-
3 citur interpretatio,vel declaratio,quæ † fieri debet de re dubia,aliâs non eſt neceſſaria interpretatio: l. continuus.§.cum ita.de verb. oblig. Ang. in l.1.C. de leg.

non autem alijs duobus modis cum res ſit certa, quæ
aliquo modo corrigenda vel modificanda eſſet, vt
ibi per eum in dictis conſi.& per Hier. Cagnol. in l.1.
nu.4.de orig. iur. & per Bal.in d.c.canonum.col.3.&
ſeq. de conſti. vbi plura dicit de interpretatione. Qui
quidem iſti duo modi dicuntur largè interpretatio,
pro correctione, reſtrictione & extenſione, alius mo-
dus propriè & ſtrictè interpretatio pro declaratione
& expoſitione, & ſic duobus modis dicitur interpre-
tatio largè & ſtrictè, vt per Alber. de Roſ. in l. 1. in 2.
not de orig.iu. & Ant.de But in c.ſuper quæſtionum.
col.4.ver opp.ſecundò, de offic. deleg. & Lanfran. de
Ori.in d. tractatu de interpre. ſtatu. col.2.ver. quartò
præmitto.& Abb.in d.c.ſuper quæſtionum. in pr.col.
4 5.vbi videtur adducere † aliam diſtinctioné interpre-
tationis, vnam. ſ. linguarum, & alteram obſcuritatis
ſenſus. ſeu dubietatis verborum:& de iſta dicit, quòd
eius eſt interpretari, cuius eſt condere, vnde dicit pro-
priè & ſtricto modo ille qui interpretatur, non corri-
git, ſed declarat rem obſcuram, & quòd largo modo
dicitur corrigere & emendare, ſaltem quo ad corti-
cem verborum, ponendo magis clara, & quo ad ſen-
ſum, non corrigit, & ſic videtur loqui diuerſo modo,
quā cæteri prædicti loquūtur; & credo quòd poſsit de
interpretatione iuris intelligi, & non teſtamentorū,
dicendo interpretationem obſcuritatis & dubietatis
ſenſus & verborū pertinere, ad eum, cuius eſt conde-
re, quod vſquequaq; dici nō poteſt in interpretatio-
5 ne teſtamētorum; vt infrà in 3.dubitatione dicit. † Ad
idem And.Gam.in tract.de extenſ. num. 40. ponens
duo genera interpretationum: vnum circa verba; al-
terum, circa mentem, quæ diſtinctè & latè ibi proſe-
quitur per to. tract. Dicitur quoque interpretatio vo-
luntatis abſconſæ declaratio; Ang. in l.ſi quis inten-
tione.ff de iudic.refert Alexand.conſi.78.num.12.lib.
5.& aperta ſignificatio verbi, & ſic facit id apertè ſcire.
gl.in l.2.ff.de iur.& fact.ign.& dicitur ſubanditus in-
tellectus: Bal.in c.præterea. de teſtib. cogen. Præterea
6 † interpretatio videtur deſcribi ſeu denominari eiſdē
modis. prout ſunt effectus ab ea inducti, & maximè
quatuor modis. ſ. declaratiua, ſeu expoſitiua, correcti
ua, reſtrictiua. & extenſiua: vt per Bar. in l. omnes po-
puli.in 6.q.prin.de Iuſt. & Iu.Pet.de Anch.in c. cano-
num ſtatuta.13.q.princ.de conſtit. & Sali. in l. 2. C.de
noxa.actio.& latè in l.1.col.fi.C.de legi. & Bar.in l.ab
executore.ff.de appel. Item interpretatio intellectiua
appellatur, quando fit ex idētitate rationis expreſſæ,
vel tacitæ. tex.gl.& Bal. in l.quamuis.C. de fideicom.
Soc con.52.vt verum.col.5.ver.præterea ſi hoc.lib.1.&
Barb.conſil.27.ſcripſit.col.9.in 3 dub.lib.1.& conſi.32.
7 col.1.lib.2. Alio † modo etiam dicitur interpretatio
conſtitutiua, quando ſuper teſtamento ita conſtituit
Lex Municipalis.Bal.conſi.119. Factū. ver. item iſtud
ſtatutum lib. 3 & alio modo natiua dicitur, quando
naſcitur cum illo intellectu, vt in verbis directis: &
datiua alia dicitur. ſicut caſus dat, vt tradit idem Bal.
in l.humanitatis col.antepen.ver. quarto principali-
8 ter.C. de impub. Dicitur quoque † interpretatio du-
plex. ſ. extrinſeca, & intrinſeca. Extrinſeca eſt & fit, vt
dicitur in d l.in his quæ.de cond.& demon. & l.quod
purè.§.1.quādo di.leg.ced.& l.prædijs. §. Titio.de leg.
3.intrinſeca verò eſt expoſitio literalis; Pau.de Caſt.in
d.l.1.col. pen ver. induco etiam.& ibi Rip.num.25.ſi
9 cert.vbi etiam Rip. num.27. dicit, quòd † literalis in-
tellectus eſt verborum ſonus, non indigens alio in-
terprete extraneo.per cle.exiui. de verb.ſignific.& l.ſi
pupillus.§.prohibere.de inſti. act. Quod verum eſt in
intelligente idioma. Intrinſeca etiam dicitur, quam
mens & ratio diſpoſitionis patitur: vt per Curt. Se-
nio. in conſi.9. Ticinenſi. col.8.verſi. cùm igitur ma-
ſculinum.num.70. Item & Abb. aliter diuidit & de-
clarat in c.ad extirpandas.ver. Quæro quid de nepo-
10 tibus.de fil.presbyt.quòd duplex † eſt interpretatio. ſ.
vera & ficta, probando per doctr.Io.And.ibi, qui non
ſic explicitè loquitur de interpretatione ficta, niſi in
eo, quod dicit, nō habere locum in pœnalib. & odio-
ſis, quòd appellatione filij contineatur nepos; ergo
venit ex interpretatione ficta, quæ non habet locum
in odioſis; arg.l.3.§.hæc verba.& ibi gl.Bar. & Alex.in
Apoſtil.ff.de neg.geſt.vbi habetur, quid contra ius &
odioſum non procedere in caſu ficto, ita dicitur vnā
interpretatio ficta per doctr.Io.And.& Abb. prælle.

Aliam inſuper interpretationis diuiſionem non
prætermittā, quam reperio apud Moder. Theologū,
Fr.Io.Viguerium in ſuo libro inſtitutionum ad Chri-
ſtianam Theol.c.1.nu.134.ver.2.facere. ſ. quòd triplex
11 eſt † interpretatio. Particularis, quam quiſq; facit ſuo
iudicio naturali, prout credit eſſe ex voluntate diſpo
nentis. Alia magiſtralis. quam peritus facit congrua
rationum diſcuſsione adhibita. Alia & tertia eſt auto
ritatis, quæ fit ab eo, cuius eſt condere. Hæ autem in-
terpretationis denominationes ſunt ab his, à quibus
12 faciendæ eſſent. † Alia & eſt duplex, probabilis & ne-
ceſſaria, vt per Gamar.in d. tract. de extenſi. nu. 11. &
Aym.conſi.135.nu.37.& conſi.3.nu.23. Alio quoq; re-
13 ſpectu duplex dicitur interpretatio, † actiua. & paſsi-
ua, vt declarat Pet.de Anch. in d. c.canonū ſtatuta.in
14.q.princ. in tertio mēbro interpretationis declara-
toriæ.ver.vlteriùs eſt etiam aduertendum.de conſt.

Adeſt poſtremò doctr.Bal.in l.3.de libe.prę t.quòd
14 † quinque modis dicitur interpretatio. Primo dicitur
expoſitio vocabuli, ſecundum idiomata diuerſarum
linguarum. Secundo expoſitio verborum ad veram
intelligentiam potius inſpecta ratione, quàm corticē
verborum. Tertio adhæſio intellectus ad literā, ſem-
per præualente ratione. Quarto modus eſt ſignifican
di attributus dictioni ab intellectu. Quinto & vl-
timo modo dicitur interpretatio. quæ fit authoritate
prudentū ſubtiliter diſputando. Et tandem ibi Bald.
concludit, quòd interpretatio eſt commune nomen,
quod adaptari poteſt ad omnem expoſitionem: & in
l.1.§.ne autem.in fin.de cadu.tollen. dicit, quòd nihil
aliud eſt omnis interpretatio, niſi quædā adaptatio.
idem Bal.etiam dicit in l.Gallus.§.quid ſi is.in 4.not.
15 de lib.& poſthu.quòd hoc † nomen interpretatio eſt
æquiuocum in iure, eò quòd diuerſimodè accipiatur,
& quandoque pro ſuppletione, vt ibi in illo §.de ſup-
pletiua interpretatione voluntatis teſtatoris. Dec.
conſ.259.col.& de alijs prenominatis in proprijs ter-
minis. ſ. de extenſiua, & declaratiua: Iaſ.conſi. 141.col.
8.lib.2.Ruin.conſi.146.in fin.lib.2.de declaratiua etiā
Alex. conſi. 11. num. 12. lib. 7.de expoſitiua & vulgari
idem Alex.conſi.45.num.5.eod.lib.& ibi de extenſi-
ua.& Corn. conſi.138.col.fin. ver. facit pro prædictis.
libr. 2. Idem de declaratiua & extenſiua. Barto. in l.1.
C.de impub.& alijs ſubſtitu.de reſtrictiua Bald. dict.
conſil.119.libro 3.de extenſiua ex identitate rationis,
Angel.in l.tertia.ff.de parricid.& multas habet ſigni-
ficationes inquit Alber. de Roſ. in d. l. 1.colum.2.ver.
16 literam expone. numero 3. ſi cert. petat. Non † omit-
tam denique referre hoc de virtute huius verbi in-
terpretari, quæ per Bartolum ſcripta aſſeruntur in l.

Cæſar.colum.8.ver.tertio quæro.num.22.de publica. quod interpretari accipitur,pro aperta verbi ſignificatione, pro mente, pro correctione, pro ſententia, & pro extenſione, & quæ per Azo. in princ. ſummæ, C. quòd verba interpretari,generale eſt pertinens ad corrigendum, arctandum, prorogandum,vbi de interpretationibus fiendis per decem prædicamenta legaliter diſcurrit; de reſtrictiua, & extenſiua per regulas & fallentias latiſsimè tractat Roman.in l.ſi verò. §.de viro.à num.19.vſq; ad fin.ſolut.matrimonio. Itaque poteſt dici interpretationem breuibus eſſe demonſtratam,ſcilicet partim per diffinitionem; partim per diuiſionem,partim per effectum,vt de probatione dicit Bal.in rub.col.pen.in fi.C.de prob.

LIB. I. INTERPR. I. DVBIT. II. SOLVITVR.

1 *Quo iure ſit inducta.*
2 *Qua neceſsitate.*
3 *Ad quid interpretatio.*
4 *Quo caſu facienda.*
5 *Quomodo quid dubium ſit.*

SVMMARIVM.

1 *Ius diuinum dici poteſt, quod reperitur ſcriptum, dictum aut factum in Sacra pagina.*
2 *Rabbi dicitur interpretatum magiſter, Meſsias dicitur interpretatum Chriſtus. Cephas interpretatur Petrus.*
3 *Interpretatio eſt de iure diuino, itémque & de iure naturali,maximè intrinſeca, vnde per aliquas conſtitut.tolli non poteſt.*

SOLVTIO.

1 SIquidem † quod ſcriptum, dictum,fa-
ctúmve reperitur in ſacra pagina, po-
teſt dici de iure Diuino, vt per Pau. de
Citad.in ſuo tracta.de iure patron.in 1.
par.col.2.intellige tamen, vt ſcribit Fol
ler.in ſua praxi cenſu.in ver. Nicolaus Epiſcopus. nu.
35.& ſequen.cum de interpretatione facta alicui con
ceſſa à diuino Spiritu in ea ſæpiùs legatur, vt in libr.
Prouerbiorum c.1.Animaduertet parabolam & inter
pretationem,verba ſapientium ænigmata eorum, vt
in Daniele.cap.5. Quicunque legerit ſcripturam hác,
& interpretationem eius manifeſtam mihi fecerit.
2 Ioan.ca.1.†Rabbi,quod dicitur interpretatum magi-
ſter.Inuenimus Meſsiam,quod eſt interpretatũ Chri-
ſtus. Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petr᷒.
Paulus ad Corint.1.c.12. alij interpretatio ſermonum:
Nunquid omnes interpretantur. & ad Hebr.de quo
nobis grandis ſermo,&interpretabilis ad dicendum,
& c.7.Primum quidem,quod interpretatur Rex Iuſti
tiæ,& Luc.in c.fin.Et incipiens à Moyſe & omnibus
Prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcriptu-
3 ris,quæ de ipſo erant.† Ergo interpretatio eſt de iure
diuino, eſt quoque de iure naturali, vt probat Aret.
conſi.144.licet ſtatuta.per text.in l.2.§.his legibus.de
orig.iur.maximè intrinſeca, Curt. Senior in conſi.9.
col.3.num.70.Quod ſcire,ad id vtile eſt, quòd per aliquam conſtitutionem interpretatio tolli non poteſt; vt proſequitur Aret.in d.conſi.& Hier. Cagno.in d.§. his legibus.nu.84.& Deci.in c.tráslato.col.pen.circa fi.in prima lect.de conſt.& latiùs alio loco dicendum erit.

SVMMARIVM.

1 *Interpretationum neceſsitas ex pluribus,max.tribus apparet euidens & manifeſta.*
2 *Teſtamenta & legata poſſunt fieri per quacunq; verba, & quodcunque loquendi genus.*
3 *Teſtamentum Hebræi ex lege ſeu conſuetudine Hebræorum debet ſcribi in lingua Hebraica, nec valet in lingua Latina.*
Interpretatio linguæ,quando neceſſaria corã iudice Chriſtiano idemq́; eſt dicendum de teſtamentis alijs inſcriptis diuerſis linguis,non intellectis à iudice.
4 *Interpretando teſtamenta multùm elaboratur per Doct. dando varios intellectus, quod euenire ſolet vel propter imperitiam Notariorum, vel ob malitiam multorum.*
5 *Interpretari voluntatem teſtatoris, periculoſa eſt materia & conſultatio:ratio,vt ibi.*
6 *Obſcuritas quandoque tanta eſt, vt potius ſit diuinandum, quàm interpretandum,vt oporteat Iudices et Aduocatos agere Prophetas circa interpretationem teſtamentorum.*
7 *Indubitatum nil tam eſſe poteſt, quin deducatur in ſollicitam dubitationem, & nonnullis adhærent verbis quandoque, quandoque voluntati teſtatoris, iuxta pecuniarum traditionem.*
8 *Cupidi auri oblati ſic applicantur clientulo,vt non ſint intenti ſoli veritati:in his tamen non eſt diuinandum.*

SOLVTIO II.

NEceſsitas autem huiuſmodi tractatus
interpretationum,ex pluribus apparet
euidens & manifeſta. Quoniam pri-
1 mò † per quæcunque verba, & quod-
cunque genus loquendi poſſunt fieri
teſtamenta & legata:l.quoniam. C. de teſta.& l.in le-
gatis.de lega.& vtrobique per Doct.& Bald. in conſi.
136.Viſo teſtamento. li. 3.loquitur de teſtamento ſcri-
pto in lingua Gallicana,quod dicit ſibi feciſſe exponi
de verbo ad verbum, idem eſſet de teſtamento He-
2 bræi † quod ex lege ſeu conſuetudine Hebræorum
debet ſcribi in lingua Hebraica,& non valet ſcriptum
in lingua Latina:vt tradit Rui.conſi.4.nu.4.& ſequẽ.
lib.2.licet videatur ſentire contrarium Bald. in l.iudi-
ces.in fi.C.de ſent.& interlo.om.iudi.& dicit Soci.in
cõſi.70.in præſente.col.2.lib.1.quòd Iudæi, ſicut Chri-
ſtiani,poſſunt condere teſtamẽta, cum alijs alleg. per
Marquardum de Suſan.in tract.de Iudæ.in 2.part.c.1.
nu.2.not.Bal.in l.fideicommiſſa.in pr.de leg.3. & ſer-
uatis ſolemnitatibus communis Iuris Ciuilis, vt la-
tiſsimè conſuluit Bero conſi. 28. num.13.& ſeq.lib.3.
quinimò ſeruatis tantùm ſolẽnitatibus Iuriſgentium
vel Moſaici.ſ.coram duobus vel tribus teſtibus inter
ipſos ſolos Iudæos valere teſtamentum,defendit Nat.
3 latè conſil.621.itaque † de eo coram iudice Chriſtia-
no omnino eſſet neceſſaria interpretatio & expoſi-
tio linguæ, idem dicendum de teſtamentis inſcriptis
alijs diuerſis linguis, non intellectis à Iudice, coram
quo exhibentur.

Secundò demonſtratur ex eo, quòd multùm labo-
rauerunt in interpretandis quibuſdam † teſtamentis,
4 in dandis pluribus intellectibus, Abb. conſi. 4. lib. 2.
dando quatuor intellectus. idem in conſi. 78. eo. &
Card. in conſi. 49. diſcurrendo, & notando ſingulas
particulas teſtamenti. & Corne. conſ. 72. col. 1. lib. 1. di-
cendo ibi, verba ſubſtitutionis poſſe habere varias in-
terpretationes. & in conſi. 315. ſtans perplexus, quo-
modo ſit teſtamentũ interpretandũ, in eo. lib. & Dec.
conſ. 278. dando quinq; intellectus teſtamento. ad idẽ
Rui. conſ. 201. col. 2. lib. 2. & Soci. Iun. conſi. 85. in prin.
lib. 1. & alibi ſæpè. id autem euenire vel propter impe-
ritiam Notariorum, vel ob malitiam multorum, di-
cit Pau. Leon. in tract. de ſubſt. tit. de pupillari. nu. 60.
5 Tantundem & tertiò dicunt, quòd † periculoſa eſt
materia, & conſultatio de interpretanda voluntate
teſtatoris: vt Soci. in l. cum auus. in princ. de condi. &
demonſt. & conſi. 249. in prin. lib. 2. & conſi. 6. col. 1. &
conſi. 63. in fin. lib. 3. & Iaſ. conſi. 143. in pr. li. 4. & Dec.
conſi. 89. col. 2. & Rui. conſi. 89. in princi. lib. 2. & Soci.
Iun. conſ. 85. in pr. lib. 1. Aymo. conſi. 98. in fin. & conſi.
155. in fin. Menoch. conſi. 117. nu. 48. & pariter alibi ſæ-
piſsimè. Hęc enim eueniunt ex varietatibus volunta-
tum teſtatorum, iuxta illud, Velle ſuum cuique eſt. &
Corn. conſ. 275. col. 1. ver. voluntates enim. lib. 4. pro-
inde variè ſcriptum & iudicatum eſt inquit text. in l.
nonnunquam. ff. ad Trebel. factique interpretatio e-
tiam prudentiſsimos fallit: l. 2. de iur. & fact. ign. Tan-
6 ta † eſt quandoq; obſcuritas, quòd potius ſit diuinan-
dum, quàm interpretandum, vt dicit Impe. in auc. in
prin. de teſt. imperfect. ac oporteat Iudices & Aduoca
tos agere prophetas circa interpretationem teſtamen
7 torum: Aym. d. conſi. 155. in fi. † E conuerſo autem, ni-
hil eſt tantum indubitatum quandoque, quin dedu-
catur in ſolicitam dubitationem, vt in auct. de tabel.
vltra med., & quidam adhærent quandoque verbis,
quandoque voluntati teſtatoris, prout pecuniæ eos
8 impellunt, ait Cur. Iun. conſi. 121. ante nu. 11. † aurique
præmio oblato ſic applicantur clientulo, vt non ſint
intenti ſoli veritati, dicit Soci. Iun. conſi. 56. nu. 7. lib.
1. & Zanch. in §. cum ita. nu. 145. ad Trebel. tamen in
his diuinare non debemus: Aym. conſ. 161. nu. 12. vrget
igitur neceſsitas huiuſmodi interpret.

SVMMARIVM.

1 *Interpretationes inuentæ & inductæ ſunt, vt per eas actus roboretur, & non perimatur, & propter publicam vtilitatem, ne teſta. rumpantur, nec non ad ampliandum fauorem, & reſtringendum odium.*

4 *Crudelis enim eſſet interpretatio ad ſubuertenda defunctorum iudicia, niſi tendat ad fraudandam legem. 5.*

6 *Interpretatio fit, vt actus valeat, etiã contra dotem, piam cauſam, & in pœnalibus.*

SOLVTIO III.

1 ITAQVE inuentæ & inductę ſunt † in-
terpretationes, vt per eas actus robore-
tur, & non perimatur: vt per Bal. conſi.
46. Verba inſtitutionis. ver. dico igitur.
lib. 1. & per l. fin. de manu. teſtam. &
iocin in l. ea quæ. in fi. C. comi. vel epiſt. in l. de die: in
princ. col. fin. ff. qui ſatiſ. cog. per text. in c. cum dile-
2 cta de accuſ. † & propter vtilitatem publicam, ne te-
ſtamenta rumpantur: gloſſ. in l. Gallus. §. quid ſi is. de
3 liber. & poſthu. † nec non ad ampliandum fauorem
& reſtringendum odium: Alex. conſi. 110. num. 12. lib.
4 3. † nam crudelis eſſet interpretatio ad ſubuertenda
iudicia defunctorum: Bald. conſi. 129. Do. Franciſca.
ver. in contrarium. lib. 1. bonus tex. in l. cum quidam.
5 C. de neceſ. ſer. hæred. inſt. † niſi tendat ad fraudan-
dam legem: vt l. hoc modo. de condi. & demonſtr. &
6 per not. in l. nemo. de leg. 1. † ita vt Aymo conſi. 278.
col. 5. vbi ſic contra dotem & piam cauſam, ac in pæ-
nalibus.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio facienda eſt in caſu dubio & ambiguo: dubia enim voluntas teſtatoris adiuuanda eſt interpretatione: quantuncunque teſtatoris verba ſint larga & præciſa: recipiunt tamen iuris interpretationem, ceſſat in claris & certis.*

2 *Interpretatio calumnioſa in caſu claro, ceſſatq́; in expreſsis à teſtatore.*

3 *Interpretatio tamen negligenda in eo, quòd manifeſtè poſſet refricari in dubium.*

4 *Nec interpretatio debet fieri contra votum parentum, ſapiens triſtem euentum, neque procedit in dubio iuri contraria, neque in caſu ficto, ſed vero & naturali, maximè, quando ipſe teſtator ſic interpretatur, ceſſatq́; etiam contra ſententiam teſtatoris, aliàs dicitur Iudaica, idem dicendum eſt, quando apparet ex verbis geminatis de præciſa et enixa diſpoſitione teſtatoris, vnde impeditur alia interpretatio.*

5 *Verba præciſa & prægnantia non recipiunt alium intellectum, neque aliam modificationem ſeparatam à verbis: vbi enim teſtator locutus eſt ſtrictè, ſtrictè eſt recipiendum, etiam actus fauorabilis reſtringitur, niſi Ius aliter interpretetur, vel aliter appareat de mente teſtatoris.*

6 *Voluntas teſtatoris & mens eius totum facit.*

7 *Interpretatio quænam tollatur, & ceſſet, ſtante ſtatuto, quòd teſtamenta intelligantur ad literam, prout iacẽt, ſine aliqua interpretatione, vel extraneo intellectu, latè hic declaratur, & ſoluitur dubitatio.*

8 *Statutum remouens interpretationem teſtamentorum multa bona facere poteſt circa magna negotia hæreditatum.*

9 *Statuta & leges, quantò minùs ad declarandum remittant arbitrium iudicis, tantò ſatius eſt: ſtandum ergo magis eſt Legi Municipali expreſſè diſponenti, vt debeant intelligi teſtamenta ad literam, quàm ſtare arbitrio iudicis vario.*

10 *Coniecturalis interpretatio non admittitur ſtante ſtatuto, prohibente interpretationem, cum hæc, non dicatur, apparet ex litera, vt poſſit legi: literalis ergo interpretatio eſt, quæ admittitur, quæ non poteſt dici adempta vti neceſſaria de iure naturali.*

11 *Interpretatio admittitur, non obſtante ſtatuto, per quam ceſſaret abſurdum, itemq́; eſt veriſimilis menti ſtatuti, item & ſecundũ com. vſum loquendi, itẽ & ne in dubiũ reuocetur, itẽ et ſumptũ ex ratione ſcripta in teſtamento, itẽ et ſine qua interpretatione verba nihil operãtur.*

12 *Statutum prohibẽs interpretationẽ teſtamẽtorum, intelligitur de teſtamẽto condito in ſcriptis, & probato per inſtrumentũ Notarij, non verò in probato per teſtes: Ex de ratione, & ratione rationis, ibidem.*

13 *Statuta procedunt in caſu vero, quatenus propriè loquantur, in cæteris caſus remanet non comprehenſus à ſtatuto in diſpoſitione iuris, quoad interpretationem.*

14 *Interpretatio an admittenda, teſtatore ipſo mandante, teſtamentum ſuum debere intelligi ad literam, prout iacet ſine aliqua interpretatione, vel extraneo intellectu.*

15 *Teſtator poteſt omnia diſponere, quæ ſibi placent, eiúſque diſpoſitio eſt, vti lex eſt ſeruanda, & in bonis proprijs fortiùs valet eius diſpoſitio, quàm valeat ſtatutum, ibidem: item poteſt alij committere declarationem ſuæ voluntatis.*

16 *Executor poteſt declarare voluntatem teſtatoris.*

17 *Interpretatio non poteſt dari melior illa quàm dat ipſe teſtator. Iuriſcon. interpretatio non habet locum ſuper alterius voluntate, vbi ipſemet teſtator interpretatur: omnia enim iura clamant, in teſtamentis interpretandis defuncti voluntatem præ omnibus eſſe præferēdam.*

18 *Lex omnis coniecturans voluntatem alterius, intelligitur, niſi aliud appareat de diſponentis voluntate.*

19 *Verba exaudienda ſunt ſecundum teſtatoris voluntatem.*

20 *Teſtator vbi mandat, ſuum teſtamentum debere intelligi ad literam, prout iacet, dicendum eſt, coniecturas non admittendas pro filijs poſitis in conditione, vt dici poſſent in diſpoſitione vocati: quia tunc ſtrictiſſima ſumeretur interpretatio, & tradita cautela optima in practica per Notarios ſeruanda certis verbis expreſſis.*

SOLVTIO IIII.

1 INterpretatio † quidem facienda eſt in
caſu dubio, & in ambiguo l. 2. §. fin. de
his, quæ in teſta. delent. & l. in his, quæ.
de condi. & demonſtr. Angel. in l. j. C.
de lega. & Bald. in l. voluntatis. in princ.
C. de fideicom. per l. pediculis. §. argento, de auro & argento
leg. Dubia enim voluntas teſtatoris adiuuanda
eſt interpretatione: Bald. conſi. 136. circa fin. lib. 3.
negotium auditum pro teſtamento dubitato interpretari
iuſtum exiſtimat eſſe Imperator: in authent.
de reſtitutio. conſti. noua in pri.

Quantuncunque enim verba teſtatoris ſint larga;
& præciſa: tamen recipiunt interpretationem iuris: l.
ſi mihi. §. fin. & ibi Alber. de Roſ. de leg. 3. cum pluribus
concord. alleg. per Iaſ. in l. quamuis. de in ius vocand.
in claris verò & certis vtique ceſſat interpretatio.
l. ille. §. j. & l. non aliter, de leg. 3. & Doct. in d. l. in
2 his quæ. de condi. & demonſtr. † imò in caſu claro eſt
calumnioſa: Glo. & Doct. in l. quicquid aſtringendæ.
de verb. obligat. ſic ceſſat in expreſsis à teſtatore: l. ſi
is, qui c c. §. fin. de rebus dub. Card. conſi. 60. col. fin.
ver. contrarium. & Iaſ. conſi. 43. col. 3. ver. ad idem pōdero.
3 lib. 3. vbi ad id plura notab. dicta adducit. † Tamen
interpretatio negligenda nō eſt in eo, quod manifeſtum
poſſet refricari in dubium, per tex. in l. j. §.
4 quamuis. de ventre inſpi. Non † debet quoque fieri
contra votum parentum interpretatio, & ſapiens triſtem
euentum: vt l. cùm tale. in prin. de cond. & demonſt.
neque iuri contraria in dubio procedit: glo. fi.
in l. talis. de leg. j. & ibi Bart. in prima oppo. & Bal. ver.
in glo. §. vxori. neque in caſu ficto, ſed vero & naturali:
vt per Crot. inter conſi. Alexandrini. conſi. 39. ſub
num. 5. maximè, quando ſic ipſe teſtator interpretatur:
Bal. conſi. 407. in quæſtione. colum. 3. ſub ver. tangitur.
lib. 1. & ceſſat contra ſententiam teſtatoris: l. 3.
de lib. præter. aliâs dicitur Iudaica. Socin. Iun. conſi.
68. num. 16. lib. 1. Idem quando apparet ex verbis geminatis
de præciſa quaſi ſpeciali expreſſa & enixa voluntate,
& diſpoſitione teſtatoris per l. Baliſta, ad Trebell.
& alia latè tradunt Cor. conſil. 59. lib. 2. & conſil.
249. col. pen. lib. 4. Gozad. conſi. 52. num. 2. Iaſ. conſ. 6.
col. 4. lib. 3. Pariſ. conſil. 41. num. 38. lib. 2. Socin. Iun.
conſil. 133. num. 6. 7. lib. 1. quòd impeditur alia interpretatio,
vt per Goz. conſi. 30. num. 3. & not. Deci. in
l. fin. C. qui teſt. fa. poſ. & Sebaſt. Medi. tract. de reg.
iur. reg. 3. in ampliat. nume. 58. & reſtrictio, vt per Iaſ.
5 d. conſi. 43. col. 3. de lib. 3. † verba enim præciſa & prægnantia
non recipiunt alium intellectum, neque aliquam
modificationem ſeparatam à verbis: Socin. cōſi.
251. col. 4. ver. poſtremo. lib. 2. & per Petrum de Anchar.
conſi. 33. per ſtatutum, refert Feli. in cap. ſuper
quæſtionum. col. 2. de offic. deleg. & per text. in l. j. §.
ſin verò talis. de cad. tollen. vbi teſtator ſtrictè loquutus
eſt, ſtrictè recipiendum, & reſtringitur etiā actus
fauorabilis: Bal. in l. fi. C. de poſthum. & conſi. 262. recolo.
circa fi. lib. 1. Niſi ius aliter interpretetur: d. l. ſi
mihi, §. fin. de leg. 3. vel aliter apparet de mente teſtatoris:
Paul. de Caſt. conſi. 332. Viſo teſtamento. col. j.
6 lib. 1. nam † vbique prædicatur, mentem teſtatoris &
eius voluntatē totum facere: l. ex facto. la 2. §. rerum.
de hæred. inſt. & l. pater Seuerinam. in prin. & l. in cōditionibus,
in prin. de cond. & demonſt. cū ſimilibus.

7 Quænam † interpretatio tollatur, & ceſſet extante
ſtatuto, quòd teſtamēta intelligantur ad literā, prout
iacent ſine aliqua interpretatione, vel extraneo intellectu,
Bald. ponit q. in l. precib. col. 3. ver. & no. quòd
in quibuſdam. C. de impube. vbi tenet, prohibitā intelligi
interpretationem extrinſecam à verbis, per l. in
his. de condit. & demonſtr. & non intrinſecam, idem
in d. l. 3. de lib. præter. quam intelligit interpretationē
literalem de veritate ſermonis, idem in l. iubemus. §.
fi. C. ad Trebel. ſequitur Iaſ. in conſi. 50. & conſi. 52. li.
1. & conſil. 205. col. fin. ver. item eſt aduertendum. lib.
2. & in l. nam hoc iure. col. 3. de vulg. & pupil. & Dec.
in l. quamuis. col. 2. ver. ſed breuiter. C. de impub. vbi
dicit, quòd videtur excluſa omnis alia interpretatio,
quæ ex litera non colligitur, & ſic declaratiua interpretatio
non cenſetur excluſa: idem Deci. conſil. 475.
num. 37. idem firmat Iaſ. in d. l. quamuis. in 4. fallent.
& Bald. in auth. ſi qua mulier. in fin. de ſacroſanct.
eccleſ. dicit, quòd fideliter exponatur ad literam grāmaticaliter,
prout litera ſonat. nec intellectus ipſius
extorqueatur ad aliud. idē ſequitur & probat Bened.
Capra. cōſi. 98 col. fin. quòd tollatur interpretatio extenſiua.
& Bal. conſil. 460. Ioannes de Albigana, ſub
num. 5. lib. 1. dicit, litera intelligitur vulgaris expoſitio,
& non interpretatio prudentum extenſiua. Plura
ſingularia dicta de ſtatuto remouente interpretationem
vide per Catel. Cot. in ſuis memor. ver. ſtatuto
cautum eſt. idem probat Curt. Iun. conſi. 6. num. 7. &
ſequen. & conſil. 47. col. penult. quòd intelligitur litera
prout à vulgo exponitur. Baldum in locis præallegatis
ſequitur Alexan. in l. j. col. 11. num. 35. verſ. alius
eſt caſus. in princ. & idem l. nā hoc iure. col. j. de vulg.
& pupil. & ita eſſe communem opin. quando ſtatutum
diſponit, quòd teſtamēta debeant intelligi ad literam,
prout iacent, firmat Socin. in d. l. 1. in prin. col.
49. ver. nono limita. & ibi Rip. num. 172. Alij verò videntur
tenere, quòd intelligatur ſolùm remota interpretatio
friuola, & non legitima, proueniens ex mēte
diſponentis, & ex legibus, per doctr. Bar. in l. omnes
populi. in 7. quæſt. de Iuſt. & Iure. vt per Alexan. conſi.

ſo.col. penult.& conſi. 8o.num.9. lib.1.Steph. de Fe-
der.in tracta. de interpretat.iu.in prima par. numer.
27.& ſequent. in vlt. par. num.95. & ſequent. Cur.
Sen.conſi.9.col.8.vbi latè inſiſtit,quòd poſsit admit-
ti interpretatio veniens ex mente & ratione, huiuſ-
modi ſtatuto non obſtante,quod placet Ripæ in d. l.
j.d.num.1.72.& in Reſpon.3.nu.19.& Socin.in l. cùm
auus.col.45.46. de condi.& demonſt.tenet, interpre
tationem non eſſe reiectam,quæ expreſsè inducta eſt
à lege,ratione pietatis & humanitatis intellecta à te-
ſtatore,ſed non ſcripta in teſtamento,prout eſt illa ex
d.l. cùm auus. & l.cùm acutiſsimi. de fideicommiſſ.
& quæ omiſſa induceret abſurditatem:vt ibi per eum
diſtinguentem,An ſtatutum loquatur de obſeruan-
tia ſine aliqua interpretatione,tunc admittantur in-
terpretationes à legibus approbatæ,& inductæ,aut lo
quatur de obſeruantia ad literam,prout jacet. ſine ali
quo extrinſeco intellectu,tunc ceſſant interpretatio-
nes.quæ ſint extra ſenſum verborum, & constructio-
nem literalem & grammaticalem admiſſa tamen il-
la ex d.l.cùm auus.pro qua dicit,quòd ita iudicaret,i-
dem diſtinguit in d. l.j. col. 50. de vulg. videtur ex
mente Alexand.in d.conſil.50.& conſ.180.

Quam diſtinctionem reprobat Dec. in l.quamuis.
ſub.num. 3.de impub.etiam quoad illam ex d l. cùm
auus. Puto non eſſe diſcedendum à priori opinione
Bald.& ſequacium tanquam communi & probata,
per l.j.§.j.ff. de his,quæ in teſtam. delent.& per tex. in
c.exijt.§.penult. de verb. ſign.in 6. Quam ſequuntur
etiam Alber. Brun.in tract.de ſtatu.fœm. exclu. in 5.
artic.in quæſt.29. & Pariſ.in conſil.49 .num.89.& 90.
8 lib.3.Comprobatur,quòd ſic remouendo †interpre-
tationes,circa teſtamenta,remouētur multi errores,
qui poſſunt committi in eis interpretandis,cùm teſta
toris animū non videamus:vt per Bal.in d.l.precibus.
col.5.ver.dixi ergo.refert Iaſ. conſi.108.col.2.li. 4. So-
cin.Iunior.conſi.94.in prin.& conſi. 101.in princ. lib.
1.Aym.conſi.98.in fi.& alibi ſæpe,& cōſequenter mul
tæ lites poſſunt ceſſare,quæ per ſolicitas dubitationes
nimia cupiditate hæreditatum in dies excogitantur
& inſurgunt,vt innuunt Doct.in Rub. de vulg.& pu
pil.& dicit Bald. in l.fi.col.penult. verſic. item nego-
tia.de fideicommiſ.quòd negotia hęreditatū ſunt ma
gna.& maxima negotia. Ideo in eis periculū eſt,quo-
ad fidem. Quæ minuendarū litium occaſio valde gra
ta eſt legibus:l.fratris.& ibi not.C.de tranſact.& c. fi-
nem in prin. de dolo & contu. Præterea huiuſmodi
9 †teſtamentorum interpretatio,vt plurimum iudicis
arbitrio committitur:l.volūtatis.& ibi.Bal.& alij. C.
de fideicommiſ. at quantominus cauſæ permittātur
arbitrio iudicis iudicandæ ex ſcripto vero & legibus
decidantur, tanto ſatius eſt melius:Ariſtot. c. 7. lib. 2.
Poli. refert Bald.conſi. 427.quædam mulier.num.9.
lib.5.& in l.non poſſunt.in fi.de legi.Ergo magis ſtā-
dum eſt Legi expreſsè municipali, diſponenti, teſta-
menta debere intelligi ad literam, prout iacent, ſine
aliqua interpretatione,quàm ſtare arbitrio iudicis va
rio:l. nonnunquam.ff.ad Trebel.dummodò habea-
tur ſenſus & interpretatio literalis,per ſupra allega.&
10 per tex.in l.j.ff.ſi tab.teſta.exta.vbi habetur,quod †ap
parens ex coniecturis dicitur non apparére ex litera,
vt poſsit legi,& non eſſe propriè ſcriptum.adducit A-
lexan.conſi.45,num .4.lib.7.itaque literalis interpre
tatio eſt,quæ admittitur:nō poteſt ergo dici ademta,
vti neceſſaria de Iure naturali,vt ſuperiùs dictū fuit.
11 †Limita tamen interpretationē eſſe admittendā,per
quā ceſſat abſurdū:vt per Ioan.Andr.in ca. pro poſſeſ-
ſore,de reg.iur. in 6.Socin.conſi.78.nu.3.li.4.& Aym.
conſi.259.col.pen.ver.ampliùs ſi ex ſtatutis, & veriſi-
milē interpretationē mēti ſtatuti,Cuman.conſi. 126.
viſa copia.vltra med.verſi.non obſtat ſtatutū,& ſecū-
dum cōmunem vſum loquēdi.Curt.Iun.conſi. 5. nu.
14.& Corn. cōſi.276.col.antepen.li.4.& ne in dubie-
tatem reuocetur per text. iuncta.glo.in l.j.§. quāuis.
de ventre inſpi. & ſumptū ex ratione ſcripta in teſta-
mento,vt Petrus de Anchar. in ca. canonum. circa fi.
de conſtit.& ſine qua interpretatione verba nihil o-
perantur. Paul.de Caſtr.conſi.175. caſus præſens. col.
pen.verſic.item non obſtat ſtatutum.li. 1.

12 Item [illegible]mita,tale †ſtatutū procedere in teſtamento
in ſcriptis,ſeu redacto in ſcriptura per inſtrumētum
publicum,nō verò in teſtamento probato per teſtes.
licet in ſcriptura redacto per examē teſtium publica-
tum:quia certa litera inſpici,& legi nō poteſt teſtamē
ti per teſtes probati:quoniam ſufficit,teſtes in proba-
tione eſſe concordes in ſubſtantia facti,& in eundem
rei finem,& non cortice verborū:Corn.conſi.172.pri-
mus.col.7.verſic.& ſunt omnes conteſtes.& ſeq.lib.2.
& conſi.148.in hac col.penult.verſic.nec obſtat. lib.3.
& Barba.conſi.29.illud afferam.col.7.lib. 1.facit text.
in l.fin. de precib.imper offer. & alibi dicetur: igitur
in ſolo teſtamēto redacto in ſcriptis, vel in inſtrumē-
to Notarij,vt fit communiter,cuius litera poteſt ocu-
lis legi corporeis,prout iacet, id ſtatutum procedere
poteſt.ſic ſua qualitate & præſuppoſito verificato, vt
requiritur,verba ſtatuti poſſe adaptari,per vulga. &
commu.concluſ.Glo.& Doct. vt per glo.in l.manci-
pia.C.de ſerui.fug.Alex.conſil. 172.num.5.lib.2. & cō
ſil.130.col.2.in verſi.ne prædictis.lib.4.cum concord.
cumulatis per Fely.in c.nonnulli.char.penul.ver.vbi
verba.de reſcript.facit doctri.Bar.in l.j. in fi. ff. de te-
ſtam.& magis in ſpecie facit, quod idē tradit in l. qui
Romæ.§.duo fratres.in 4.q.ſub num.17.de verb. obli.
Non obſtat,quòd pro remedio poſſeſſorio.l.fin. C. de
edicto Diui Adrian.tollen.requirentis oſtendi teſta-
mentum non cancellatum,neque abolitum, ſufficit
oſtendi teſtamentum probatum per teſtiū examen,
vt ibi per Doct.redactū in ſcripturam, quia per eam,
vt iidem Doct. ibi volunt, de teſtamento inducitur
notoriū,quod abſque alia indagine ſufficit in poſſeſ-
ſorio,& ibidem Doct.& in l.j ff.& C.quo.bon.ſtatuta
13 †autem procedunt in caſu vero,& quatenus loquan-
tur propriè:Bart.in l.3.§.hæc verba.ff.de nego. geſt. &
l.quod conſtitutum.& ibi.Bart.ff.de teſtam.milit. &
Deci.conſil.503.num.4.& conſi. 541. num.14.cum ſi
milibus.Quod maximè verum,quando teſtes probā
tes teſtamentum,non ſunt concordes in cortice ver-
borū,& caſus iſte remanet, quoad interpretationē in
diſpoſit. iuris: vt non cōprehēſus in ſtatuto,per vulg.

Quæritur ſi teſtator ipſe mandat ſuum teſtamentū
& contenta in eo debere intelligi ad literā prout iacet
ſine aliqua interpretatione, vel extraneo intellectu,
an valeat huiuſmodi diſpoſitio, & quomodo proce-
dat.Equidē cenſeo valere,& procedere,vt ſuprà dictū
eſt circa interpretationē prohibitā per ſtatutū per ea-
dē iura,& rationes prælle.quòd autē valeat moueor
primo,quòd præter id quod tēderet ad remouēdam
ſubſtantiā vel ſolennitatē actus,vt eſſet cōtra publicā
vtilitatē principaliter, vel inuitaret ad delinquendū
15 per no.in l.nemo pōt.de le.1.teſtator †pōt omnia diſ-
ponere,quæ ſibi placēt,& eius diſpoſitio vti lex ſeruā-
da eſt,vulg.§.diſponat.in auc. de nup.& ſicut valet. &
operatur

operatur prędictũ ſtatutũ,fortiùs operatur,& valet in
bonis propriis diſpoſitio teſtatoris,ar.l.ſi cõſtante.§.
ſi maritus.ff.ſol.mat.& l.in re mandata.C.mãd.ita a-
lios allegãdo deducit Aym.in cõſ.174.nu.6. Secũdò
teſtator poteſt alij cõmittere declarationẽ ſuæ volun-
16 tatis.l.Theopompus.& ibi Bar.de do.præle.& execu
tor poteſt declarare,Bal.conſi.259.ſuper 1.li.4.& Ful.
cõſ.47.ſer.Michael.circa fi.ergo valida diſpoſitio præ-
dicta. Tertiò eius eſt interpretari cuius eſt cõdere.c.in
17 ter alia.de ſen.excõ.†non poteſt dari melior interpre-
tatio,quàm illa quã dat ipſe teſtator,inquit Soc.conſ.
102.col.pen.ex quibus patet.li.3.& Bal.conſ.407.in
q.col.fi.ſub ver.tangitur.li.1. dicit quòd iuris inter-
pretatio ſuper voluntate alterius non habet locum,v-
bi ipſemet teſtator interpretatur, quinimò omnia iu
ra clamant in teſtamentis interpretãdis defuncti vo-
luntatẽ præ omnib.& ante omnia eſſe præferendã, iu
ra allegando dicit Io.de Ana.conſ.3.viſo teſtamento.
ver.3.omnia.& iura ipſa in tali interpretatione ſem-
per adhærent voluntati teſtatoris.l.Caio §.Imp.de a-
18 li.leg.& omnis †lex quæ coniecturatur voluntàtem
alterius debet intelligi,niſi aliud appareat de volũta-
te diſponẽtis.no.Bar.in l.licet Imperator.in pr.de le.
1.dicit no.tex in l.ſi peculiũ.§.ſi ſeruus.de pec.le.quòd
19 †verba ſecundum voluntatẽ teſtat.exaudienda ſunt,
& in l.Labeo.de ſup.leg.ibi.Seruius fatetur ſententiã
eius,qui legauerit,aſpici oportere, hic deniq; adiun-
gẽda ſunt verba Cic.in Rhetor.in 2.li.vbi diſſerit de
cõtrouerſia ex ſcripto & ſentẽtia,nã huic noſtræ quæ-
ſtioni certã ferè legẽ ponunt,hæc ſunt: Non oportere
de eius volũtate nos argumẽtari,qui,ne id facere poſ-
ſumus,iudiciũ nobis reliquerit ſuæ voluntatis &c.re-
fert Tiraq.in l.ſi vnquã.ver.libertis.ſub nu.16.de re-
uoc.don.Itaque talẽ diſpoſitionem valere penes me
nulla eſt dubitatio,licet nõ meminerim vidiſſe tactã
in ſpecie ab aliquo,niſi incidenter à Iaſ.qui ſic firmat
in conſ.141.Chriſtoph.colu.8.in ver.10.pro iſta parte.
20 li.2.& † tunc coniecturæ nõ admitterentur pro filiis
poſitis in conditione,vt poſſent dici vocati in diſpo-
ſitione,latè ſuper hoc ſcribit Rol.à Val.conſ.51.num.
13.& ſeq.& in ſpecie nu.24 li.3.& Bero.conſil.57.nu.
63.li.3.túncque ſtrictiſsima ſumeretur interpretatio,
Menoc.conſ.86.nu.38.placuit eam hic tractare, quia
viſa eſt vtilis pro amputandis tot captioſis & conten-
tioſis interpretationibus,quæ potiùs ſubtiliter, & ſæ-
piùs ad id quod nunquam teſtator cogitauit, quã ſic
veritate vigente in dies adhiberi audiuntur, vnde bo
na cautela eſſet,quòd eam practica induceret ponen-
dam per notarios in fine inſtrumenti de teſtamento
cõfecti poſt clauſulã codicillarẽ,hac vel ſimili forma,
iubens & mandans idẽ teſtator omnia contenta in
hoc ſuo præſẽnte inſtrumento ſcripta per me Notariũ
infraſcriptũ debere intelligi ad literã prout iacent, &
oculis corporeis legi poſſunt ſine aliqua alia interpre-
tatione,extenſione.& nullo alio extrinſeco intelle-
ctu ſubaudito,ſuppleto, vel aliqua ratione vel cauſã
dato,quæ cautela probatur etiã per tex.in l.pe.§.fi.de
leg.2.& per.no.à doc.in l.ait prætor.§.1.ff.de re iud.&
à Gualden.de arte teſtam.ti.5.caut.5.ad fi.

SVMMARIVM.

1 *Ambiguum & obſcurum eſt illud,quod pro certo & claro non cõceditur, ſicut ecõtra quod nõ eſt clarũ, dubiũ eſt.*

2 *Obſcurum exponitur cùm verum,aut veriſimilius non apparet.*

3 *Dubius ſermo multipliciter poteſt eſſe, cuius ambigui declarationem ad certum,quod eſt in contentione homines conantur applicare,affirmando vel negando.*

4 *Facta hominum cuncta vel in affirmatiua, vel negatiua conſiſtunt, iuxta illud:*
Eſt,non eſt,monoſyllaba cuncta gubernat,
His demptis hominum nil eſt quod ſermo volutet.

5 *Ambigui & obſcuri omnis controuerſia in iure noſtro appellatur,quæſtio vel facti, vel iuris, aut in ſpecie noſtra proprius dicitur voluntatis quæſtio, túncque eſt voluntatis quæſtio, cùm voluntas incidit in ambiguum & obſcurum.*

6 *Ambiguum & obſcurum vti diuerſa ſunt: & differentia ibidem,inter dubium & ambiguum.*

7 *Doctrina inter ambiguũ & obſcurũ, de obſcuroq́; plura per Fel. & de ambiguo,ibi.& de multiplici obſcuro.*

8 *Incertitudo dicitur ratione generalitatis & alternationis.*

SOLVTIO V.

DICTVM eſt ſuprà, interpretationẽ eſſe
fiendam,vbi res eſt dubia vel obſcura,
operæpretiũ eſt videre.quomodo talis
dubietas & obſcuritas contingere po-
teſt,cuius autem cognitio facilis vide-
1 tur.nam † vbi quid pro certo & claro conceditur,ſci-
tur id nõ eſſe ambiguũ,vel ecõuerſo vbi non clarũ, &
non certum proponitur, neceſſe dubietatẽ & ambi-
guitatem adeſſe,quia cognito vno de cõtrariis &c.l.
1.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.hoc eſt quod dicit Dy.
2 in c.in obſcuris circa pr.de re.iu.in 6.quòd †debet ex
poni in obſcuris.i.cùm verum vel veriſimilius nõ ap-
3 paret.& † iã multipliciter poteſt eſſe ſermo dubius,&
proſequitur Steph. de Fede.in tract.de interpr.iur.
quod in cõtẽtione eſt, ſemper conãtur homines vel-
le applicare alteri.ſ.affirmatiuæ,vel negatiuæ. † Quæ
4 ſimul vtiq; cõiuncta hominũ negotia complectũtur,
iuxta illud:Eſt,nõ eſt,monoſyllaba cũcta gubernant.
His dẽptis hominum nihil eſt quod ſermo volutet.&
Cic.in 2.de ora. inquit: Nam & omne quod eloqui-
mur,ſic aut eſſe dicamus id,aut nõ eſſe quippe neceſſe
eſt affirmationẽ vel negationẽ verã eſſe,vel falſam.A-
riſt.li.1.Periherme.de figuris cõtingentibus. verùm
adhærendo noſtris terminis legalib.ſciendũ eſt,quòd
5 omnis † circa ambiguũ & obſcurũ cõtrouerſia appel-
latur quæſtio vel facti vel iuris.l.idẽ.de ſtat.ho.l.quæ
dam.de iure codicil.quæſtio iuris dicitur qñ facto po
ſito pro cõſtante, quæritur quid iuris: vbi verò nihil
ponitur pro cõſtanti dicitur quęſtio facti,no.Ang.in
l.eum quẽ temerè.§.1.ff.de iud.Aut proprius in ſpecie
noſtra dicitur volũtatis quæſtio.l.Mæuius.§.1.de leg.
2.l.illud.§.1.de iure codicil.& l.ille.§.1.de leg.3.& l.vo
luntatis.C.de fideicom.& l.ex verbis.C.de don.inter
vi.& vx.vbi gl.in ver.non iuris,dicit cognita volũtate
ſcitur quid iuris.tunc.n.voluntatis eſt quæſtio, cùm
voluntas incidit in ambiguum & obſcurum,ideo in-
ſpiciẽdum eſt,quale, & quomodo dicatur ambiguũ,
& circa quæ,& ex quibus inducatur. Quid ſit, aduer-
tendum eſt, quòd duo vt diuerſa habemus.ſ.ambi-
guum & obſcurum,text.in l.veterib.ff.de pact.dedu
cit Socin.in l.in ambiguo.col.1.de reb.dub.& aliud
tertium.ſ.dubium.Differentia inter dubium & am-
biguum traditur.quòd dubium eſt in quo mouetur
ratio indeterminatè ſuper vtrumque contrariorum.
ambiguum autem, quando ambit vtrumque æquis
rationibus,ſecũdum Bald.in l.ſcire.ff.de legi.& Ioan.
de

de Turre Crem.in c.1.ver.ad 4.num.17.18.diſ.1.Hier.
Cag.in l.ſemper in dubiis.in pr.de reg.iur.differentia
alia inter ambiguũ & obſcurũ,quòd ambiguũ ſit ver-
bũ plura ſignificans. Obſcurũ autẽ ſignificans vnum
tantùm latens & abſcõditũ, & ſcitu difficile per Soc.
in d.l.in ambiguo.col.1.& Hier.Cagn.in l.ſemper in
obſcuris.de reg.iu.de obſcura plura ponit Fel. in c. de
ſimoniace.in prin.de ſimo.idẽ de ambiguo Andr.Ga
mar.in tract.de extenſi.nu.77.ex ambiguo naſci ob-
ſcurũ.Cic.de arte rhetor.in 2.lib.in iudiciali cauſa per
hæc verba oſtendit,ex ambiguo autẽ naſcitur contro-
uerſia,cùm quid ſenſerit,obſcurum eſt, exemplũ po-
8 nens propriè in quodã legato vxori aſcripto.†de mul
tiplici obſcuritate ponit Bal.in l.in actionibus. §.pla-
nè.de in litem iurã.de ambiguo & obſcuro aliqua po
nit Dec.in c.fi.col.1.de conſt.Alci.in l.nepos Proculo,
in ver.ambigue.de verb.ſignif. Hæc autem vocabula
largè ſumpta poſſunt dici ſynonyma, quòd vnũ pro
alio ponatur,Ang.in d. l. veteribus. Quinque modis
dicũtur talia,vt per glo.in l. quoties in ſtipulationib.
de verb. obl.colligit Bal.in d.l.veterib.primò ratione
æquiuocationis,ſecundo ratione generalitatis,tertio
ratione alternationis,quarto ratione diſperſæ & dif-
fuſæ locutionis,vltimo ratione indefinitæ.aliqua po-
nit Steph.de Feder.in d.tract.de interpr.in.in 3.par.in
prin. aduerte,quòd ratione generalitatis, & alterna-
tionis non dicitur ambiguitas, neque obſcuritas,ſed
incertitudo ſecundum Pau.de Ca.in d.l.veteribus.vt
9 per Alex.conſ.11.circa fi.li.2.incidũt † autẽ hæc dubia
circa ea, quæ nobis offeruntur pro demonſtrandis
ipſis vltimis voluntatibus,ſiue conſiſtãt in omnibus,
ſeu in aliquo ex decem prædicamentis,vt per Bal.in l.
voluntatis.col.2. ver.in tex.ibi,æſtimatione.C. de fi-
deic.citra quæ nulla propoſitio,nulla quæſtio eſſe po-
teſt ſecundum Philoſophũ, li.1. Topicorum.tex.7. ſi-
ue in his,quæ adducit Alb.Bru. in ſuo tract. de rebus,
ſeu diſp.dub.in pr.quæ ſint, exitus ipſe demonſtrabit
in progreſſu propoſiti tractatus, inducuntur etiam
ambigua eadem ex variis rerum accidentibus, quæ
omnia ſigillatim hic oſtẽdere, eſſet tractatum ipſum
totum explicare, in ſumma ſunt ſuprà demonſtrata
per illos quinque modos,& per decem concluſiones,
quas adducit Soc in d.l. in ambiguo. col. pen. & fin.

LIB. I. INTERPRET. I. DVBITAT. III.

Qvibvs in hoc tractatu fieri poteſt vel debet interpretatio, his diſtinctionibus huiuſmodi dubitatio certa & manifeſta redditur.

Prima,aut dubiũ vertitur circa ſcripturam teſtamenti,eo quòd appareat literis ſic inuolutis,truncatis,abbreuiatis, & inculcatis compoſita, character non Hebræo,non Græco, non Latino, ſed Hetruſco,vel ſyluatico,vt vix legi & intelligi poſſit ab aliquo,niſi ab ipſo ſcriptore, vt multoties videtur vſu euenire.

Secunda,aut obſcuritas eſt in idiomate, quo ſcriptum ſit teſtamentum.

Tertia,aut incertitudo eſt ob generalitatem, vel alternationem.

Quarta eſt, aut ambiguitas eſt aliis modis circa verba,vel ſenſum & ſententiam teſtatoris,ſoluuntur:

1 *Per notarium vel ſcriptorem.*
2 *Per interpretem idiomatis.*
3 *Per legatarium.*
4 *Per hæredem.*
5 *Per teſtatorem,vel eum cui teſtator commiſerit.*
6 *Per quemlibet in ſui præiudicium.*
7 *Per executorem teſtamentarium.*
8 *Per doctores vel iuriſperitos.*
9 *Per leges communes.*
10 *Per ſtatuta.*
11 *Per conſuetudinem.*
12 *Per iudicem.*
13 *Per Principem.*

SVMMARIVM.

1 *Notarius poteſt declarare ac interpretari ſcripturam obſcuram per eum ſcriptã tam in lectura,quam in verbo. ei enim creditur ſicuti duobus teſtibus, vt de eſſentia ſuæ ſcripturæ,& de ſubſcriptione,vel cancellatione.*

2 *Interpretatio notarij,ſeu declaratio debent eſſe credibilis, & non aliena a communi ſtilo, & præſumitur eſſe de voluntate teſtatoris veriſimiliter nota notario.*

3 *Notarius interpretando debet deponere ea quæ ſunt facti, vt teſtis,& non vt iudex iudicare, exiſtens bona vita & fama,licet dicatur approbatus a partibus.*

4 *Notarius ſi mortuus ſit,qui ſic obſcurè ſcripſit, deuenitur ad examẽ aliorũ intelligentiũ practicã & notitiã literaturæ,& ſcientiam interpretari literas talis notarij. Scriptura ita abbreuiata exiſtens,vt nõ poſſit intelligi, pro nihilo habetur,valẽt tamẽ ea quæ poſſunt intelligi.*

SOLVTIO I.

Primo caſu dubitationis ob ſcripturã
obſcuram,tam in lectura, quàm in ver
bo ita obſcuro, quòd eius intellectus
non poteſt percipi,& ſtat in ambiguo,
1 ſtatur † interpretationi ſeu declaratio-
ni notarij,qui ſcripſit vt per Bal.& Ang.in l. Impera-
tor.de ſtat. hom. & Bal.in addi. col. pe. ad Spe. in fi.
tit de inſtru.edi. Alex. conſi.146.in cauſa.col.4. ver.
nec obſtat ſi diceretur. lib.5.refert Hier.Cagno.in l. ſi
librarius.nu.63. de reg.iu.latiùs idem Alex.conſi.190.
plura.col.1.ver.ex quibus etiã infertur.lib.6.& Calca.
conſi.48.nu.20.& conſ.70.& Alcia.de præſump.reg.
3.præſump.13.in fi. Menoc.de arb.iud.li.2.centu.1.caſ.
99.nu.3.& Corn.conſ.316 col.3.ver. & quando eſſet.
li.3.& Gui.Pa. con.51. ad fi. notario.n.creditur ſicuti
duobus teſtib.Gram.deciſ. 60.nu.11.ſicuti.n.creditur
ſoli notario de eſſentia ſuæ ſcripturæ.l.ſi quis decurio.
in fi.C.de falſ.& ibi Bart.& Alex.conſ.105.nu.3.li.2.&
de ſupraſcriptione,vel cancellatione Bar. in l.1.§.fi.ff.
de bono.poſſeſſ. ſecun. tabu.quod intellige vt in apo
ſtill.ad Bar.in l. ſi vnus.C.de teſt. ita ei credi debet de
intelligẽtia,& interpretatione ipſius obſcuræ ſcriptu-
ræ,quia paria ſunt quid nõ eſſe factum, dictũ, vel ex-
preſſum & eſſe ſed obſcurũ confuſum, & non intelli-
gibile.l. de ætate.§.nihil intereſt ff.de interr. Are.cõſi.
68.col.pe.circa fi.Alex.conſ.182.nu.9.lib.2.huiuſmodi
2 † autẽ interpretatio,ſeu declaratio debet eſſe credibi-
lis,& non aliena à cõmuni ſtilo,arg.tex.in §.in his ve-
ro.ibi,ſint etiam ſic credibilia documenta,in auct. de
inſtr.cau. & fi. & eius quod ſcribit Dec.in conſi.11.col.
10.ver.allegata ſuprà in contrarium, & præſumitur
eſſe de voluntate teſtatoris veriſimiliter nota ipſi no-
tario

notario per ea quæ tradit Gui. pa.in q. 129. & con.51.
ad fi.& Soc.iu.conſ.101.nu.11.lib.1.& idem creditur de
voluntate teſtatoris teſtimonio notarij, Menoch.cõſi.
3 195. nu.17.† debet autem deponere ea quæ ſunt facti,
& non iudicare vt iudex, Corn. conſil. 28. colum. 2.
ver. & ſi non habebat.lib.1.requiritur etiam quòd no-
tarius ſit bonæ vitæ, & probatæ famæ, Guid. Pa.in d.
q. Sed quæritur an notarius ſic interpretans,& decla-
rans debeat iurare parte præſente. ſi res agitur in iu-
dicio: & coram iudice, tutius eſt quod iureiurando
interpretetur, & declaret per ea quæ tradit Bar. in l.
Theopompus.de do.præle.& Rom. conſil.20.Pau. de
Ca. conſil. 177. col. 2. ver. 3. lib.2.& Iaſo.conſ.147.col.
pe.lib.2.videtur tex.in ſimil.terminis in d.§.in his ve-
ro. Quoad præſentiam partis ſeu citationem ad hanc
declarationem licet approbem non requiri, cum no-
tarius ſit perſona approbata à partibus, Iaſ. conſ. 200.
col. pen. ver. non obſtat ſecundum lib. 2. Alex.conſi.
130. lib. 1. & hæc interpretatio ſit declaratoria, Pau.de
Ca. conſ.138. quia exceptiões col.2.ver.hoc præmiſſo.
& conſ.240. præmiſsis. ante num.2 lib.2.tamen cum
pars poſſet in aliquo lædi, ſecurius videtur eam requi-
ri & citari per ea quę adducit Bar.in l. ab executore.in
prin. col. pe.ver. quæro quando.ff.appe & Dec.conſi.
4 533.in fi. Si notarius qui ſic † obſcurè ſcripſit non vi-
ueret, deueniendum eſſet ad examen aliorum, practi-
cam & notitiam literaturæ habentium interpretari
ſeu declarare literas talis notarij, ar. no.in l.compara-
tiones. C. de fi. inſtr. & in d.§.in his vero.quod in pra-
ctica obſeruari vidi in protocollo cuiuſdam preſ-
byteri notarij, prædefuncti ruri commorantis, qui ſic
inuolute & obtruncatis literis ſcribebat, quod eius
litera non poterat bene legi, niſi per quendam nota-
rium eius attinentem, qui ſæpe ad legendum tale
protocollum vocabatur, in quo præſertim plurima
teſtamenta ruſticorum ſcripta erant, † ſi autem ita ſit
5 abbreuiata ſcriptura quòd non poſsit interpretari,
neque intelligi, nihil operatur, & pro nihilo habetur,
vt per Io. And.in c.1. col.5.de ſum. Trin.& Cor.conſi.
161. libr. 2. & Bal.in l. voluntatis. col. 1.ver.& adde.C.
de fideic. & Bar. in l. quicquid aſtringendæ. col. 1. de
ver. ob. ea quæ tamen poſſunt intelligi valent. l. 2.ff.
de his quæ pro non ſcrip. & vt per Corn. in conſ.28.
col. fi. li. 1. quò ad alia pertinentia ad notarios reſpe-
ctu probationis teſtamentorum dicetur infra. lib. 2,
interpret.1.dub.2.ſolu.2.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio obſcuritatis ob linguam græcam, vel aliam extraneam, quæ non intelligatur, poteſt fieri per interpretem ſcientem dare intellectum per alteram linguam claram & notam.*

2 *Peritus vnus ſufficit de conſenſu partium aſſumptus, vel quando alius non reperiretur in loco, at ſi plures ſint in loco, duo ad minus requiruntur, & eſt communis opi.*

3 *Peritus vnus ſufficit ad interpretandum, quando ſolus reperitur in loco, nullis autem exiſtentibus in loco, tranſmittitur ad loca vicina in quibus commoratur.*

4 *Notarius teſtificans ſua ſcriptura talem interpretem aſſumptum ad interpretandum teſtamentum teutonicũ ita fuiſſe interpretatum, probat contra inducentem etiam quod interpres poſtea dixerit aliter fuiſſe eum interpretatum quàm notarius ſcripſerit, maxime ſi notarius ſit perſona bonæ vitæ.*

5 *Iudex ſolus in cauſa coram eo vertente non ſufficit ſi ſciret interpretari teſtam. extranea lingua ſcriptum.*

6 *Intelligentia iudicis non attenditur in his quæ ſunt facti, ſi non poſſet ex actis probatorijs probari, & attenditur idioma partium & non iudicis.*

7 *Notarius actorum poteſt eſſe interpres teſtis extranei idiomatis, & poteſt ſcribere ſermone per eum interpretato, & intelligibili, quæ doctrina non eſt, ſic ſingulariter intelligenda, ſed declaratione indiget.*

9 *Iudex examinans teſtem extranei idiomatis cum notario ſolo interprete, cum ſit tunc loco teſtis, non admitteret eum ſine iuramento, nec etiam cum iuramento ne ſit notarius & teſtis.*

10 *Intellectus l. ſi quis decurio. C. de falſis.*

11 *Commiſsio iudicis facta not. non probatur per ſcripturam ipſius notarij.*

12 *Notarius intelligens idioma teſtis commiſsione legitimè habita, valide eum examinat, ac ſi teſtis eſſet communis idiomatis.*

13 *Idioma exterum tam in inſtrumento teſtamenti, quàm in teſte coram iudice vel notario, ſciente illud idioma, per alium partibus confidentem interpretandum eſt.*

14 *Teſtator exterus an poſſit teſtari coram teſtibus eum non intelligentibus, etiam dato interprete eius vocabula teſtatoris exponente, quod videtur valde dubium, late ibi.*

15 *Teſtamenta poſſe condi græce vel alia lingua, intelligitur, data ſermonis intelligentia inter teſtatorem, & teſtes.*

16 *Diuerſa ratio cõtractuum & teſtamentorum in perſonis diuerſi idiomatis, & vbi interprete opus eſt.*

17 *Teſtamentum valebit factum coram teſtibus teſtatorem non intelligentibus, dato interprete eius vocabula exponente, tribus c. concurrentibus ibidem explicatis.*

SOLVTIO II.

SEcundo caſu obſcuritas; quæ eſt in lin-
gua græca, vel alia extranea, quæ non
intelligatur, ibi ſic ait gl. iuncto tex. in
d.l. de ætate.§. nihil. de interrog. act. in-
terpretationem recipit & expoſitionem
1 † ab interprete ſciente dare intellectum per alteram
linguam claram, & notam, vt l.1.§.fi.de ver.obl.& Bal.
2 in l. 3.de lib. præte.† ſufficit vnus de conſenſu partium
aſſumptus, vel quando alius non reperiretur in loco,
ſed ſi plures ſint in loco ſcientes interpretari, duo ad
minus ſunt adhibendi, ſecundum com. opin. vt per
Bart. Alex. & Iaſ. in d. §. fi. & Alex. conſil. 35. viſa ſcri-
ptura, col. pe.& fi.li. 1. duplicato in conſi.179. lib.2. &
debent iurare, Alex. conſi. 180. nu.1. lib.7. Aduertat ta-
men is cuius fundamentum eſt, vnius ſolius periti ſuf-
3 ficere depoſitionem, quod † ab eo debet probari, in
ciuitate, vel in loco non adeſſe plures alios peritos, vt
ſentit Bar. in prima conſt. ff. prin. ad fin. & ibi ex-
preſſe in apoſtil. dicitur. item quod ab vno græco, vel
vel hebræo reſpectiuè valeat exponi & declarari teſta-
mentum, in terminis eſt deciſ. Bal. in l. directas, C. de
teſtam. manu. & refert, & ſequitur Dec. in ca. propo-
ſuiſti. col. 4. ſub nu. 11. de probat. ſi autem in loco nulli
reperiantur, poteſt tranſmitti examen ad loca vicina
quib commorantur, ſicut fieri ſolet pro teſtib. exami-
nandis degentib. in alia prouincia, vt per tex. & doct.
in l. iudices, & in auct. apud eloquentiſsimum. C. de
fide inſtr. & poſt Abb. Felin. in c. cum cauſam. col. an-
4 tepen. & fi. de teſti. Præterea ſtatur dicto tabellionis,
quod interpres aſſumptus ad interpretandum & de-
clarandum verba teſtamenti teutonici ita interpreta-

tus eſt in aliqua cauſa, & contra quem teſtis eſt exa-
minatus, probat etiam quando interpres poſtea di-
xerit ſe aliter eſſe interpretatum quã notarius ſcri-
pſerit, dumodo tabellio ſit bonæ famę, Rom. in d.l.1.
§.fi.col.1.ver. vlterius extra gl. probat allegãdo Cy. in
d.l. ſi quis decurio. C. de fal. volentẽ ſtari dicto not.
aſſerẽtis nunciũ ſibi retuliſſe citaſſe talem, licet nũci
us aſſerat contrarium, ſuper hoc dicto Cyni Soc. in
tract. de citati. in arti.16. in pr. dicit com. op. eſſe, ſtari
arbitrio iudicis cui magis credendum inſpecta qua-
litate notarij & nuncij, in teſte contradicente exa-
mini ſcripto per notariũ, plenas allegationes ponit
Fel. in c. cum cauſam, in fi. de teſti. & in c. ad audien-
5 tiam, col.3. in pr. de pręſcri. non † autẽ ſufficeret, q, ſo-
lus iudex in cauſa coram eo vertẽte ſciret interpretari
& intelligeret teſtamentũ extranea lingua ſcriptũ
per ea quæ contra Bart. in d. §. fi. tenet Rom. Aret. &
Iaſ. vltra rationes iſtorũ poteſt aſsignari ratio ibidẽ ad
aliud propoſitum adducta per Imo. & Alex. quod li-
bellus latino ſermone o iudici oblatus contra ruſticũ
procedit, quia ſufficit, q, eius aduocatus poſsit & ſciat
intelligere latinum ſermonẽ. quando ergo aduoca-
tus non intelligeret, non ſufficeret. nam intelligẽtia
6 † iudicis in his quæ ſunt facti non attenditur, ſi ex a-
ctis probatorijs non poſſet probari per not. in c.1. de
offi. ordin. & in l. illicitas. §. veritas. de offic. præſi. & in
l.1. C. vt quæ des. aduo. & attenditur idioma partium
& non iudicis, Bal. in l. iudices, C. de ſentent. & inter-
lo. om. iud.

Vlterius eſt aduertendum, q, in quantũ Roman.
Aret. & Iaſ. expreſſe & cæteri doc. tacitè ſequuntur
7 Bar. in d.l.1. §. fi. de ver. obligat. volentẽ ſufficere † no-
tarium actorum eſſe interpretẽ teſtis extranei idio-
matis, & poſſe examẽ ſcribere ſermone p eum inter-
pretato & intelligibili, cenſeo hanc doctrinã non ſic
ſimpliciter procedere, ſed indigere declaratione, ſeu
ſuppletione. Nam examinare teſtẽ pertinet ad iudicẽ,
& non ad notarium, cum ſit iuriſdictionis examina-
tio teſtiũ l. nullum. C. de teſti. l.3. §. idẽ Diuus. ff. eo. no.
Alex. in l. hac conſultiſsima. §. ſi quis autẽ nu.2. C. de
8 teſta. & Bal. in l. iudices. ad fi. C. de fid. inſtr. † Notari⁹
verò ſolumodo auctoritatẽ habet in ſcribendo, Spe.
in ti. de teſte §. nunc tractandũ. col.3. ver. dicunt qui-
dã & Abb. in c. quoniam contra col. antepe. ver. pri-
ma ratio. nu.35. de prob. Tamen ſciendũ eſt, quod de
iure canonico examẽ teſtium & iuramentum poteſt
cõmitti notario vel alicui priuatæ perſonę idoneæ,
Fran. in c. mulieres. in vlt. not. de iudi. in 6. refert Be-
ninten. in Bonon. deciſ.74. ſub nu.4. vnde aut iudex
cum not. examinat teſtẽ extranei idiomatis ſolo no-
9 tario interprete, cum † iſto caſu interpres ſit loco teſtis
Alex. in conſi.35. circa. fi. lib.1. nõ admitteretur ſine
iuramẽto. l. iuriſiurãdi. C. de teſti. & c. tuis. & ibi. poſt
alios Feli. in prin. extra eo. & in terminis Alex. d. cõſ.
180. nu.1. lib.7. ſentit Bar. in d.l.1. §.1. allegãdo in arg. l.
comparationes. de fid. inſtr. ſi admittetur, non valeret
eius interpretatio ſic teſtificata vt non iurati. c. de te-
10 ſtib. †. non videtur obſtare l. ſi quis decurio. C.
de fal. quia loquitur reſpectu ſcripturę, cuius ipſe no-
tarius eſt auctor. vt text. in fin. quod diuerſum
eſt ab interpretatione teſtis exteræ linguæ in Proun-
tia, & eſt quid extraneum ab officio ipſius notarij &
probandum per teſtes iureiurando & alijs ſeruatis, ſi
admitteretur cum iuramento, examen per eum ſcri-
ptum non valeret, ne ipſe ſit teſtis & notarius. Bar. &
alij in l. Domitius. ff. de teſtamen. Bal. & alij in l. hac
conſultiſsima. C. qui teſta. fa. poſ. quia vice duorum
fungi non poteſt tabellio, ſic in ſimilibus arg. Luc. dẽ
Pen. in l.2. col.1. ver. adde & ſic. C. de iu. fiſ. lib.10. per l.
ſi plures. ff. de pact. Aut notarius ipſe interpretando
examinat ſine iudice, & non valet examen, Specu. in
11 d. §. nunc tractandũ eſt, ſi † ex commiſsione Iudicis
debet conſtare de cõmiſsione aliter quã per ſuam
ſcripturam, Bal. in l. Iudices. C. de. fi. inſtrum. & in l.
iuriſiurandi. col. fin. Alex. conſ.212. nu.21. lib.6. & cõſ.
104. circa fi. lib.5. & Afflic. in deciſ.217. & Guid. P. in
q.126. Boer. deciſ.258. nu.4. Ideo videtur concluden-
12 dũ, quòd iſto caſu † ex cõmiſsione Iudicis legitime
probata poſsit not. examinare talem teſtẽ, & examẽ
redigere in idioma intelligibile, prout facit vulgari-
zando quod dictum eſt in literali ſermone, vt dicit
Bar. in d. §. fin. quia quoad notarium intelligentẽ idi-
oma teſtis, idẽ eſt ac ſi eſſet idioma commune loci, &
ita poteſt procedere d. doctrina Bar. & aliorum in d.
§. fin. & iſto caſu videtur iudex poſſe per aliũ, quod
nõ poteſt per ſe ipſum facere, ſicut nõ poteſt per ſe
examinare teſtes alterius prouincię, ſed cõmittendo
13 examẽ vt ſupradictũ eſt, ſed † tutius videtur, & magis
iuri cõſonũ ſeruari prout cõſuetudo ſacri palatij ob-
ſeruat, quòd neq; iudex notarius tali caſu ſubeat locũ
interpretis, ſed alius in quẽ partes cõſentiant, & cum
iuramẽto deponat; vt cõcludit Roma. in dicto §. fin.
Idẽ dicendũ eſt de inſtrumẽto teſtamenti ſcripto lite-
ris exteris, & ignoto idiomate, ſed notis in prouincia
iudici vel notario cauſę. quòd deueniẽdũ ſit ad inter-
pretes pręſtito iuramẽto per ſupra allegata. Non ob-
ſtat quod pro defenſione Bar. adducit Soci. in d. §. fin.
iudicem & notariũ in iſto caſu non eſſe teſtes, ſed in-
ſtructores, quod eſt permiſſum, quia reſpondetur, in-
ficiari non poſſe in iſto caſu iudicem vel notarium
eſſe loco teſtiũ. Quod demonſtratur, nam paria ſunt,
partem non habere teſtẽ, vel habere, & non intelligi
eius loquelã ob diuerſũ idioma in prouincia, arg. d. l.
de ætate. §. nihil. de inter. acti. & l. Lucius. §. in teſta-
mẽto, & ibi not. per Bal. de leg. 1. cum alijs alleg. §. vt
ergo poſsit dici partẽ habere teſtẽ, neceſſe eſt deueni-
re ad interpretationẽ loquelæ huiuſmodi teſtis & re-
perire interpretẽ, qui iureiurãdo interpretetur & re
vera eſt loco teſtis, vt dicit Alex. d. conſ.35. circa fi. lib.
1. & Iaſ. in d. §. fin. col.2. cuius officio non poſſunt
fungi iudex & notarius, vt ipſe Soc. concedit,
officium notarij non eſt niſi in ſcribendo, vt
14 dictum eſt. & † iudex debet iudicare ſuper proceſſũ
à partibus facto & inſtructo, & non dicitur inſtru-
ctor, ſed debet à partibus inſtrui. l. eos. C. de te-
ſtib.* & l. quinquaginta. ff. de proba. cum ſimil. ita
in iudice etiam tenet Ang. Aret. in §. in hac re in-
ſtit. de verb. oblig. Qui cogitur declarare receptis
probationibus & iudicijs dicit Bal. in l. volunta-
tis. in fin. C. de fideicom. Magis item propoſita
ſpecies requirit, quàm ſpecies contingentiæ caſus
vnquam vel rarò euenturi conſiderare, quod
Bal. Ang. & Saly. dicunt in l. hac conſultiſsima.
15 §. fi. C. de teſtam. † aliquem poſſe teſtari coram teſti-
bus eum non intelligentibus niſi per interpre
tem eis datum, qui vocabula exponat & declaret,
an id verum ſit & ſimpliciter procedatur, videtur
quidem valde dubium, quòd iura accuratè mul-
tis vigilijs prouiderint diſpoſitionem teſtamen-
tariam eius, cuius amplius non reddit arbitrium.
l.1. de ſacroſan. eccle. non dependere ex alieno ar-
bitrio. l. illa. inſtitutio. ff. de hæred. inſt. tot ſenſibus
teſtium.

teſtium debere inſinuari, ne locus inſidijs vllus re-
linquatur. l. hac cõſultiſsima in fi. C. qui teſta. fa. poſ.
& non confidere duobus teſtibus, vt per ampliores
homines perfectiſsima veritas reueletur. l. fin. de fi-
deicom. & ibi Bal. col. pen. dicit, in tantis negocijs
periculum eſt vni tabellioni credere. Vnde maius
periculum videtur modo, & contra iurium ipſorum
ſententiam credere vni interpreti, & ab eo ſolo de-
pendere vniuerſalem teſtamentariam diſpoſitionẽ,
qui ſecus interpretando vnum pro alio exponendo
& dicendo poſſet teſtatorem decipere poſt mortem
non valentem ſe defendere, & ſuam voluntatem ve-
ram manifeſtare. Quod non ita in contractibus con-
tingere poteſt inter viuos, quo caſu loquitur ideo tex.
in d. l. 1. § fin. de verb. oblig. ſimilem rationem addu-
cit Alb de Roſ. in l. fi. in pr. col. 2. in prin com. de leg.
16 Quòd autem † Græce vel alia lingua poſsit teſtamẽ-
tum condi per d. l. hac conſultiſsima. §. fi. eſt intelli-
gendũ data ſermonis intelligentia inter teſtatorem
& teſtes, vt ſentit tex. cum glo. in l. qui teſtamento.
§. fi. ff. de teſt. & Io. And. in additio. in ver. Audierit
circa fi. ad Spec. de inſtr. edi. §. reſtat. in ver. ſed quæro
17 ſub qua forma. quatenus † verò gl. in hoc d § fi. dicat,
ſic & ff. de verb. obli l. 1. §. fin. loquitur à ſimili ſtipula-
tione ſic græce & alijs linguis poſſe cõtrahi, non
autem infert nec arguit poſſe teſtamentũ fieri per in-
terpretem ſicut contractus inter viuos, per d. l. 1. §. fin.
de verb. obl. quia diuerſa forma, diuerſum periculũ
& diuerſa ratio in confectione teſtamenti & contra-
ctus inter viuos per iura vulga. ergo in his ceſſare de-
bet illatio & argumẽtatio circa adhibendas ſolem-
nitates, Bal in l 1. C. de lege Fuſ. cani. tol. per l. vbi nu-
merus. & ibi. not. ff. de teſti. & per Dec. in l. in teſta-
mentis. in fi. de reg. iur. & no. per. Pa. de Caſt. in l. ſi à
ſubſtituto. §. 1. de leg. 1. Quæ quidem alijs cogitãda re-
linquo, ſed me ipſum nõ tanti facio, vt audeã nunc
diſcedere à Bald. Ang. & Saly. qui ſummi legũ verti-
ces dici poſſunt in profeſsione noſtra. Niſi quòd in-
telligendam puto dictam eorum doctrinã his tribus
18 concurrentibus. † Primò quòd ex indicijs, & conie-
cturis apparentibus, vel ex depoſitionibus teſtium,
vel ex inſtrumento de ipſo teſtamento confecto cõ-
ſtet eundem teſtatorẽ voluiſſe teſtari, arg. l. Pamphi-
lo. §. 1. de leg. 3. & no. Bar. & alios. in l. ſerui electione.
de leg. 1. & in l. 1. §. ſi quis ita. de verb. oblig. & ſentit Io.
And. in add. dum dicit, ſi tamen notar. & teſtes alte-
rius linguæ intelligerent per aliqua ſigna adiuncta
cum verbis interpretis, facit Aym. conſil. 143. ſub
num. 13. ſecundo quòd pariter aliunde, quàm ex
dictis interpretis conſtet talem interpretem eſſe ve-
rum, vt dicit tex. in d. l. 1. §. fi. de verb. oblig. ſ. quòd
ſciat vere interpretari idioma exponendum, & q;
verè ſit ad effectum de quo agitur ab ipſo teſtatore
adhibitus interpres, & habitus pro confitente, vt
per Fed. de Sen. in conſil. 149. Lex dicit & Imo. in
d. §. fi. ver. ſed quomodo probabitur, ibi: vel per ſigna
poterit conſtare. & Are. ibid. col. pe. ver. ſecundus
modus. & Alex. ibi. num. 11. Tertio cùm iſto caſu
interpres habeatur loco teſtis, vt dictum eſt ſupra,
quod aliqua diſpoſita in huiuſmodi teſtamento,
quæ maxime cedunt ad commodum interpretis
vel ſuorum, adeſſe non debent per no. in l. omnib.
C. de teſt. & per Bal. & alios in l. dictantibus. C.
de teſta.

SVMMARIVM.

1 *Ambiguitas & incertitudo quandoque eſt ob generalitatẽ & alternatiuam rei legatæ.*

2 *Interpretatio & electio differunt. electio dicitur quoad legatarium, interpretatio quoad hæredem.*

3 *Electio cadit in incerto, & declaratio in obſcuro vel dubio.*

4 *Elect. quando pertineat ad legatarium plenè declaratur.*

5 *Electio in quibus rebus poßit cadere.*

6 *Electio datur legatario in caſib. in quibus datur hæredi, ſi hæres eſt in mora eligendi. & dicitur in mora quando non elegit in tempore dato vel à teſtatore vel à iudice legatario inſtante in caſib. in quib. poteſt cogi hæres ad eligendum.*

7 *Electio quomodo fieri debeat à legatario latè demonſtratur.*

8 *Electio datur primo nominato à teſtatore.*

9 *Electio debet fieri de re participante cum extremo minori, quæſtio diffuſe diſputatur & reſoluitur, vbi plura iura & arg. de dando minimum.*

10 *Interpretatio pro hærede contra legatarium.*

11 *Interpretatio pro augmento legati, quando verba ſic ſuadent, ſuperinde & lex diſponit inſpecta qualitate teſtatoris & legatarij.*

12 *Electio debet eſſe inſolidum in re eligenda, & non partim in re vna, & partim in altera. Aliaq; debet habere requiſita vt teneat. Intellige hac re animata legata. ſicut ſi animata, quia quod eſt minimum, præſtatur, & eſt communis opi. glo. approbatæ.*

13 *Electio in legato alternatiuo poteſt fieri de qualibet re contenta in diſpoſitione arbitrio eligentis. quia legatũ alternatiuum habet vtrunque in obligatione, vnum in ſolutione.*

14 *Legatarius habens electionem in legato quantitatum & ſummarum poteſt maiorem eligere.*

15 *Electio fienda de rebus legatis debet fieri de re conuenienti iuxta conditionem & qualitatem perſonæ debentis eligere, ſtantibus maxime rebus aptis conditioni illius, & de ratione, ibidem.*

16 *Diſpoſitio ſemper eſt intelligenda ſecundum perſonæ qualitatem ad quam refertur.*

17 *Electio debet cadere inter æqualia vel parum diſtantia.*

SOLVTIO III.

TErtio caſu præmiſſo tertię diſtinctio-
nis, quando ambiguitas eſt & † incer-
1 titudo, ob generalitatem & alterna-
tiuam rei legatæ. l. cum ſtichus. ff. de
ſolu. & l. prætor. §. quod autem. de in-
iur. & l. ita nuci. & ibi gl. de iu. fiſ. & quõ per Alex. cõſ.
11. circa fi. lib. 2. † quandoque ad legatarium, quando-
2 que ad hæredẽ pertinet interpretatio vel electio, hęc
duo, ſ. electio dicitur quo ad legatariũ, interpretatio
vero quo ad hæredẽ, vt dicit Bal. in l. ſi quis plures. de
3 le. 1. electio † aũt cadit in incerto, & declaratio in ob-
ſcuro. vel dubio, Pa. de Caſt. in l. qui duos. de leg. 1. &
in d. §. ſi quis plures. idem de electione quo ad le-
gatarium, quæ cadit ſuper incerto omnino, & de
interpretatione quo ad hæredem, quæ cadit ſuper
incerto, non tamen omnino incerto, Ang. in l. in-
ſulam, ad fi. ff. qui pot. in pigno. habe. quomodo
ad alterum pertineat videndum eſt: Præſuppoſita
quidem validitate legati defectu incertitudinis
ceſſante tam ratione rei legatæ quàm legatarij, de
4 qua infra dicetur li. 4. † Caſus autem electionis per-
tinentis ad legatarium tales comprehenduntur.

. Primò cum teſtator dixerit, tunc res clara eſt. l. ille. de
leg. 3. ſentit tex. in §. ſi generaliter, ibi niſi aliud te-
ſtator dixerit, inſti. de leg & tot. titul. ff. de opt. lega.
Deinde cum legatũ certum de certis vti habens duos
equos, vel duo paria boum legauit vnum par bo-
um, vel vnum equum Petro, cui iſto caſu datur ele-
ctio. l. qui duos. de lega. 1. Idem eſt in legato facto in
genere inferiori ſecundum legiſtas, quod prædica-
tur de pluribus differentibus numero, verbis execu-
tiuis ad legatarium, vel ad neminem directis, quod
electio datur legatario l. legato generaliter. de lega.
1. & dicto §. ſi generaliter. licet de verbis executiuis di
rectis ad legatarium ſolum in alternatiuis procede-
re velit Alexand. in d. l. legato, colum. 2. ibi. Bartol. &
alij cõtrarium tenent idem etiam in legato alterna-
tiuo. l. Luc. de leg. 2. vbi aut legatum eſt incertum de
certis. ſcilicet vnum de ſuis equis dicitur in genere
ſubalterno. & vbi legat ſimpliciter vnum, equum
dicitur in genere, Pau. de Ca. in d. l. legato generali-
ter, & Imo. in d. l. qui duos. Hæc procedunt, quando
eſt legata ſpecies animata gl. in d. l. legato generali-
ter. quam ibi communiter doc. ſequuntur, & in d. §.
ſi generaliter innuunt exempla caſuum d. l. qui duos
& d. l. legato, in ſeruis & in homine inſerta. niſi adij-
ciatur pronomen de meis. de ſuis, vt ſi teſtator, ha-
bẽs plures domos in patrimonio legat vnam de ſuis
domib. Titio, electio eſt legatarij, vt tradit Iaſ. in d. l.
qui duos, ver. ſecundo facit, & Ang. Are. in trac. de te-
ſta. in gl. 55. & Couar. in c. indicante, num. 3. de teſta.
& quando huiuſmodi ſpecies legata reperitur in pa-
trimonio teſtatoris: quia electio non datur de re ali-
ena. l. 2. de opt. leg. ita eſſe com. theoricam defendit
Iaſ. in d. l. legato generaliter. col. 5. & ſeq. dato contra-
rio. d. §. ſi generaliter. dicentis vel res aliena. & aliter
non reſpondet, credo quod bona litera ſit, vel res
alia, vt comprehenditur ibi in ſeq. ibi. vbi teſtator
ex ſeruis vel alijs rebus intelligitur de alijs rebus ſi-
milibus habentibus fines à natura, Iaſ. in l. ſi domus.
in pr. col. 4. ver. nec obſtat tex. de leg. 1. ad idem gl. in
l. hæredes. §. ſi incerto. ff. fam. erciſc. & Ang. Aret. in
dicto §. ſi generaliter. col. 1. fallit quando etiam de
domo exiſtente in patrimonio expreſſe eſſet data e-
lectio legatario de domo, quam vellet. vt per Alex.
in d. l. ſi domus. in prin. de leg. 1. Idem ſi eſſet factum
legatum habitationis in genere, vt ibi per eum ſe-
quentem Pau. de Ca. & ibi. Iaſ. ſequitur in 3. col. vtrũ-
que dictum. Videtur autem ſufficere maximè quan-
do incertum de certis, vel vnum de ſuis legatur,
quòd ſit de poſſeſsis bona fide per teſtatorem. l. ſer-
uos autem. de leg. 3. & Bal. in l. fi. §. 1. col. pen. ver. po-
ne teſtator. com. de leg. ita poteſt intelligi quod Pau.
de Ca. in d. l. qui duos. dicit, dicit etiam ſi de alienis
5 ſeruis reliquiſſet. † Item procedunt in rebus, in qui-
bus poteſt cadere electio. ſcilicet inter ſpecies, & in-
ter ſpecies & genus. & inter vnum & aliud genus &
non in quantitatibus in quibus non cadit electio,
ſed ipſo iure debetur minor ſumma: niſi quantitates
ſint coniunctæ cum tempore vel in loco, ita not. de-
clarat Bal. in l. pen. in fi. C. de verb. ſigni. confirmatur
ex ſolutione quam Bar. in d. l. legato. circa fi. dat ad l.
ſi ita ſit ſcriptum. de leg. 1. quod ſi ex modo legandi,
& ex rebus legatis poteſt colligi electionem poſſe
transferri in legatarium procedunt dicta in d. l. lega-
to. aliàs ſi verba ſint ita compoſita, quòd nullo modo
poteſt intelligi relicta optio, debetur quod mini-
mum eſt, ſecundum d. l. ſi ita ſit aſcriptum, & Imo. in
d. l. qui duos. & ibi Iaſ. dicunt dari electionem, vbi le-
gatum ex mente teſtatoris continet plures res apti-
tudine, licet actu vnum tantum, ſecus ſi aptitudine
& actu vnicum eſt legatum.

6 Rurſus † legatario datur electio in caſibus in qui-
bus datur hæredi, ſi hæres eſt in mora eligendi. l. ſta-
tuliberum. §. ſtichum. & ibi Bartol. de legat. ſecundo.
& Alexand. in l. ſi quis à filio. §. 1. ver. in gl. in ver. ele-
gerit. de leg. 1. & Pau. de Ca. in d. l. qui duos. nu. 3. hæ-
res. n. in mora conſtituitur quando in tempore dato
vel à teſtatore non elegit. d. l. ſtatuliberũ. §. ſtichum.
vel dato à iudice legatario inſtante per l. mancipio-
rum. de opt. leg. tradunt Bart. & Pau. de Ca. in l. eum
qui certarum. §. 1. de verb. obl. & Alb. de Rol. in d. § ſti-
chum. per l. diffamari. de inge. & manu. in hoc dicto
approbant doctrinam Are. in d. l. legato generaliter.
col. pen. & Iaſ. col. 4. ver. circa ſecundam. & Bar. in d.
l. mancipiorum. in fi. & Ang. in l. ſancimus. §. ne au-
tem. in fi. C. de do. & And. Tiraq. de retrac. ti. 1. §. 24.
gl. 1. nu. 9. quod credo verũ in caſibus in quibus ipſe
hæres poteſt cogi ad eligendum, de quibus infra di-
cetur, dum tractabitur de electione hæredi danda, vl
timo datur electio legatario in caſu. l. non ad ea. de
condi. & demonſtra.

Viſis caſib. quibus legatario competit electio, in-
7 ſpiciendum eſt † quomobo electionem hanc legata-
rius facere debeat. Si quidem electio expreſſe data ſit
à teſtatore, & ſic ab homine, ſunt in hoc opiniones,
quòd poſsit eligere optimum ſecundum aliquos, &
ſecundum alios mediocres, & hãc vltimam dicit ſibi
videri rationabilẽ Io. Fab. in d. §. ſi generaliter. nu. 4.
& ita eſt gl. & Bar. tenet in l. 2. in pr. de opt. leg. & Bal.
in l. fi. §. 1. col. 3. ver. quæro relicta com. de leg. concor-
dando opi. Imo. in col. fi. vbi dicit quòd gl. & doc. cõ.
tenent quòd non, & Are. in col. fi. & Iaſ. in col. 2. in d.
l. legato generaliter, diſtinguunt, aut res eligenda eſt
in patrimonio teſtatoris, tũc poteſt eligi res optima,
aut nõ eſt in patrimonio, & tunc poteſt eligi medio-
cris, ne electio fieret nimis vaga in præiudicium hæ-
redis, & ſic doloſè ageret legatarius, quo caſu nõ poſ-
ſet eligere optimum, ſicut eodem caſu doloſè agẽdo
hæres habens poteſtatem eligendi quem vellet non
poſſet eligere peſsimum. l. ſi hæres generaliter. de le-
ga. 1. ita videtur tenendũ per tex. in l. vnum. §. ſi rem.
ibi, ſunt. n. magis &c. de lega. 2.

Si quoq; eligendis tantũ duo extent dimiſſo de-
teriore poteſt eligi optimũ: quis inter extremitates
non reperitur mediũ hoc caſu, ita tenet Bal. in d. l. fi.
§. 1. col. 3. ver. pone quòd non ſunt. cõ. de leg. & Imo. in
d. l. legato generaliter. col. fi. & ibi Iaſ. col. 1. circa fi. ſi-
bi dicit, quod ad minus debẽt adeſſe, tria, vt leges de
electione rerum locum habeant.

8 Et conſequenter pone, quòd † teſtator habẽs duos
equos legat Petro vnum de ſuis equis, itẽ legat Ioan-
ni alium de ſuis equis. Petrus. n. vt primo nomina-
tus habet electionem equi legati per l. quoties. ff. de
vſuf. communiter tenent Bar. & Ange. & Pau. de Ca.
& Ale. & Iaſ. in d. l. qui duos de leg. 1. & Pau. de Ca. &
Iaſ. in d. l. fi. §. 1. com. de leg. Anto. Gomeſ. in ſuo com-
men. iuris to. 1. cap. 12. tit. de leg num. 18.

Si ẽt electio data ſit legatario, qũocunq; à lege de
plurib. reb. poteſt & debet eligere mediocrẽ per tex.
& ibi gl. in d l. legato generaliter. & in d. §. ſi generali-
ter, & in hoc nullã faciũt doc. difficultatẽ, niſi legata-
ri9 poſsit eligere minimã, q, poſſe euenire in legatario
ſaltẽ ſanę mẽtis, verè credo eſſe de raro cõtingẽtibus.

Sed

9 Sed conſidera † nouam quæſtionem, hucuſq; per
doct. quod viderim. non tractatam. ſæpius tamen v-
ſu cõtingibilem quàm quòd legatarius ſit electurus
minimã, q̃ eſt. an mediocritas rei electæ ſit attẽdenda
da quę magis adheret extremitati maximi vel mini-
mi: exempli gratia teſtator habẽs quinque vel plures
equos diuerſorum preciorum vnũ ſcilicet precij cen-
tum aureorum, alium precij 80. alium 40. alium 30.
& alium, precij 20. aureorũ, legat Petro vnũ equum,
& Ioan. alium cui extremitate maximi an minimi
precij iſti legatarij vnus poſt alterum vterq; eligendo
equum ſibi legatum poſsint ſe applicare & adhęrere.
Videtur reſpondendum, poſſe adhærere extremitati
maximi, & ſic Petrum primo nominatũ per ſupradi-
cta poſſe eligere equũ precij aur. 80. & Ioannẽ alium
precij. 40. quia omnia media inter iſtas extremitates
videntur eſſe in electione legatariorũ per d. l. legato
generaliter & d. l. fi. §. ſed & ſi. cõ. de leg. de quib. me-
dijs dicta iura non diſtinguunt, neq; nos debemus
diſtinguere l. de precio. de publ. poſſunt ergo eligere
media maioris precij, ſicut extremitatibus ceſſantib.
poſſunt eligere de duobus vnũ maioris pretij. vt di-
ctum eſt, per d. l. qui duos. ſit. n. interpretatio ad ma-
ius augmentum legati. vt l. ſi is qui. cc. in pr. & §. 1. de
reb. dub. contrarium puto verius, quòd mediocritas
huiuſmodi debet eſſe illa, quæ ſit minor magis parti-
cipans de extremo minimo, quàm de maximo, nam
primo quod datur legatario diminuitur & tollitur
ab hærede cui prius vniuerſum iam erat datum. l. le-
gatum eſt delibatio. in princip. de leg. 1. & vbi dubiũ
videtur quod legatum ex pluribus quantitatibus vel
ſpeciebus remanſerit, exiguum eſt præſtandum. l. ſi
ita ſit ſcriptum. eo.

Secundo lex eſt. quæ compeſcendo arbitrium da-
tum ab eadẽ lege legatario in eligendo diſponit non
extrema optimi & peſsimi, ſed mediocritatem debe-
re eum eligere d. ſæpius alleg. l. legato generaliter. &
d. l. fi. §. ſed & ſi. com. de leg. cum mediocritas hæc cõ-
tineat plures res diuerſorum preciorum minorem
eſſe dandam. eadem lex mandat paſsim in huiuſmo-
di diſcrimine maioris rei vel minoris dandæ legata-
rio, vt d. l. ſi ita ſit aſcriptum. & l. apud Iulianũ. §. ſcio.
de leg. 1. l. qui concubinam §. 1. de leg. 3. & l. ſi ita reli-
ctum. in prin. de legat. 2. nam in iudicando medium
ab extremis inſpicitur id, quod eorum eſt minimum
inquit Bal. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus. in fi.
de leg. 1. cuius deciſio eſt valde proxima noſtræ quæ-
ſtioni, etiam optimè facit quod tradit ibi Alber. de
Roſa. circa fin. Imo. & Aret. circa fi. Tertio ipſa lex cõ-
cedendo legatario electionem rei mediæ æſtimatio-
nis reſeruat, ne hęredis cõmmoda defraudentur, tex.
in d. §. ſed & ſi. in fin. ſed commodum hæredis eſt, vt
cenſeatur minus grauatus quo fieri poſsit. l. qui con-
cubinam. §. qui fundum & l. vxorem. §. 1. de leg. 3. l. 2.
§. ego. & §. fi. & l. pen. de do. præleg. Bar. in l. ſi tibi, cir-
ca prin. de leg. 1. & l. ita tamen. §. ſed & ſi, ad Treb. & l.
vnum ex familia. §. ſi rem. de leg. 2. ita pro communi
regula per Doct. traditur, vt Dec. conſil. 355. col. fi. &
poſt alios Aym. conſi. 149. num. 15. conſilio 167. num.
4. & conſil. 187. num. 3 ſic & hæredi eſſe parcendum
dicit tex. in l. Sempronio. de leg. 2. Succeſsiue & quar
to magis fauorabile eſt heredi vt ex medijs rebus ele-
ctio legatarij aſtringatur ad rem minoris pretij, ergo
ſic pro hærede contra legatarium interpretandum
10 eſt per aliam communem regulam, quæ eſt † quòd
ſtricta ſit interpretatio pro legatario, Dec. d. cõſi. 355.
col. fi. & in l. in teſtamentis. num. 3. de reg. iu. & Aym.
conſil. 25. num. 24. & conſil. 86. num. 7. & pro hærede
contra legatarium nempe ſit interpretatio, vt in his
conſ. habetur. & per Cor. conſi. 72. col. pe. & 81. col. 7.
& 203. in fi. lib. 1. & conſil. 160 col. pen. lib. 4. & alibi.
Non obſtat contrariũ ſupra adductum, quia ſic pro-
cedit electio circa media; inter quæ media cum ad-
ſit maius & minus, iura præalleg. diſtinguũt minus
eſſe in electione & pręſtatione ad maiorem fauorem
& commodum hæredis, ſatis videtur pro legatario,
quòd de mediocritate accipit. quod ſupra peſsimum
11 eſt † Ad augumentum legati ſit interpretatio. quan-
do verba ſic ſuadent, & ſuperinde lex diſponit, vt per
glo. in d. l. ſi is qui ducenta. in prin. diuerſitatis ratio-
ne præmiſsis addita quòd legatum nunquam lega-
tario damnum eſſe poteſt, ſed hæredi interdum hæ-
reditas eſt damnoſa. text. in l. ſi hæreditatem. ff. mãd.
Prædicta tamen intellige & limita, niſi propter exi-
miam nobilitatem teſtatoris atq; legatarij amplius
eſſet præſumendum ſecundum Bal. in l. 1. ſub nu. 4.
ver. ſed pone quod teſtator. C. de ver. ſign. Adde ſi te-
ſtator habens maximam minorẽ & minimam rem
aliquam & legauerit de his minorẽ rem. videtur le-
gaſſe mediam, vt l. qui lancem. de aur. & arg. leg.
12 Item † electio dẽt eſſe in ſolidum in re, quæ põt eli-
gi. & non partim in re vna & partim in altera, vt l. ſi
ex toto. §. fin. & vt teneat debet habere alia requiſita
per glo. & doct. in l. ſerui electione. in prin. de lega. 1.
Præterea ſunt hæc intelligenda, vbi legata eſt res ani-
mata, aliàs ſi res inanimata in legato venit. præſtetur
quod eſt minimum, iſtam eſſe doctrinam gl. cõmu-
niter approbatam, defendit & tenendam dicit poſt
alios Iaſ. in d. l. legato generaliter. colum. 3. & ſeq. Co
uar. in c. indicante nu. 4. de teſta. vbi & de legato ad
pias cauſas, & hoc verum eſt, quando legatum eſt fa-
ctum in genere generaliſsimo & non ſubalterno ſe-
cundum nos, vt eſt dictum ſupra, & etiam per doct.
in d. l. qui duos. & in d. l. legatio. maxime per Pau. de
Ca. & Are. itaq; limita illud de mediocritate eligen-
da locum habere in legato incerto de certis & gene-
raliter facto & in electione translata ob contuma-
ciam eligere debentis d. l. legato. & d. §. ſed & ſi. non
13 autẽ in legato † alternatiuo. quia in hoc vnumquod-
que alternatiuorum dicitur eſſe in obligatione, & v-
num in ſolutione, Bal. in l. Lucio. de leg. 2. & clarius
Cyn. in l. pe. col. fi. C. de ver. ſig. in legato generis ante
ſolutionẽ nullũ dicitur eſſe in obligatione. l. cũ incer-
tus. & ibi docto. maxime Ang. de leg. 1. & cõtrarium
nõ reperitur cautum. ergo non eſt limitatio. c. inter
corporalia. §. ſed neque. de trãſ. Epiſ. Bal. in l. ſi vt pro-
ponis. ſub nu. 1. C. de rei vẽd. expreſſe ſentit Iaſ. in l. ſi
à ſubſtituto. §. 1. in primo no. de le. 1. tex. & gl. & doc.
in d. l. legato, ſentiunt & in rebus animatis tantum,
14 vt dictum eſt, & per Abb. in c. 4. col. pe. de teſt. Et † vbi
legatum eſt in quantitatibus & ſummis in electione
legatarij poſitis venit maior, Pau. de Ca. & Are. in l. ſi
pluribus. §. ſi ita à Titio de lega. 1. qui §. eſt pen. l. pla-
15 nè. poſt de l. ſi plurib. Putarem † quoque in electio-
nibus habendam eſſe rationẽ qualitatis perſonæ eli-
gentis, vt non audiatur eligendo & petendo rem ſuæ
perſonæ non conuenientem, alijs rebus exiſtentibus
ſuæ perſonæ conuenientibus. vt ſentit Pau. de Ca. in
l. ſi domus. in prin. in ver. quid enim ſi habebat. eo. &
16 ib. Iaſ. col. 2. nam commune eſt † diſpoſitionem intel-
ligendã eſſe ſecundum qualitatem perſonæ ad quam
refertur. l. plenum. §. equitij. de vſu & habit. l. ex mi-

BIBLIOTECA NAZ.

militari de mil. teſt. Bar. in l. Luc. col. 4. in prin. de vul. & pup. & in l. cum quæritur. §. lana. de le. 3. Affl. in dec. 401. nu. 2. & infra ſuo loco latius dicetur in-
17 terpretando ex qualitate perſonæ, † electio demum cadere debet inter æqualia vel parum diſtantia, non autẽ inter diſsimilia vel multum diſtantia, quæſtiones & exempla ponit Soci. in l. 1. nu. 4. de reb. dub.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio vel electio datur hæredi caſibus ibidem expoſitis.*

2 *Interpretatio pertinet ad hæredem, quando certum quid nomine, vel alijs indicijs ſit legatum de certis, ſed non conſtat de quo ob pluralitatem rerum eiuſdem nominis, ſicq; hæredis eſt interpretari voluntatem teſtatoris.*

3 *Dubium legatum & quid, pertinet interpretari ad hæredem, non verò an & quantum, & quando nullus exinde patitur damnum, maximeq; ſic lege diſponente, quod procedit in rebus legatis fines & terminos habentibus, vel à natura vel facto hominis priuati, vel patrisfam. deſtinatione, & dummodo exiſtentibus in patrimonio teſtatoris.*

4 *Hæres non poteſt contrauenire interpretationi habita per hæredem grauatum circa obſeruantiam fideicommiſsi, & poteſt eligere legatum in genere factum de re habente fines à natura non reperta in patrimonio defuncti, Iaſ. ſaluatur in hoc, & reprobatur, dum ſentit contrarium, vt ibidem.*

5 *Res aliena non poteſt optari niſi expreſſe eſſet data electio legatario, quia tunc præſtaretur extimatio.*

8 *Hæres eligit & declarat rem legatam incertam habentem ſuam formam & determinationem facto & opera hominis, vt in domo & fundo ſi ſit in patrimonio teſtatoris, & idem de alijs rebus corporeis legatis formam habentibus facto & opera hominis.*

8 *Electio ſeu interpretatio hæredi datur rei legatæ, factæ conſtructæ ſeu deſtinatæ ab homine, vbi habetur certitudo ſuo nomine, vel alijs indicijs demonſtrata, & valet legatum de re exiſtente in rerum natura, quæ non eſſet in patrimonio teſtatoris, & electio eſt hæredis.*

9 *Bona dici eſſe in patrimonio alicuius, idem eſt ac ſi diceretur eſſe in bonis eius.*

10 *Patrimonij appellatione quid contineatur.*

11 *Hæredis eſt electio, quando incertitudo eſt qualitatis rei legatæ circa perſonas legatariorum, quando legata eſt pars bonorum, vel vſusfructus partis bonorum relictus.*

12 *Damnatus ad ſoluendam tantam pecuniam quanta eſt extimatio talis rei, poteſt dare rem vel ſoluere extimationem.*

13 *Electio cenſetur data illi habenti etiam à lege, in quem teſtator expreſſe direxit verba executiua, & de ratione, & datur expreſſe electio per directionem verborum executiuorum.*

14 *Hæres quando & quomodo cogi poſſit, vt debeat eligere vel declarare, quando eſt incertitudo perſonarum, quibus deberet præſtari legatum, non compellitur declarare, ſed poteſt gratificari cui volet.*

15 *Gratificatio quando locum habeat.*

16 *Maſculi & non fœminæ ſunt eligendi in caſu electionis perſonarum de agnatione, & ſtatim debent eligi niſi ex teſtamento aliquo caſu daretur dilatio.*

17 *Hæres quando poſſit cogi ad eligendum & declarandum.*

18 *Electio ſeu declaratio per hæredem ſecundum diuerſitatem rerum legatarum quando poſſit fieri, vel de mediocri, vel de minima & peſſima re.*

19 *Hæres non eligens & recuſans declarare legatum quid dicendum. reſolutio clara datur, diſtinguendo quid ſit declarare & eligere.*

20 *Hæres in caſu electionis conceſſæ, vbi eſſet per hæredem præſtandum mediocre, illud in et per legatarium eſſet eligendum, ſi negligat eligere, transfertur electio in legatarium, qui habet eligere rem mediocris æſtimationis, & de ratione ibidem.*

21 *Interpretatio vbi hæredis non eſt, fit de re minori in obligatione, ſolutio, & arbitrio boni viri.*

22 *Mora hæredis grauati ad reſtituendum fideicommiſſum alicui de certis cui voluerit, facit omnes illos certos ad fideicommiſſum admitti.*

23 *Hæres in caſu declarationis ipſi vti veriſimiliter informato, & repræſentanti perſonam defuncti à lege conceſſo ſi non facit declarationem, compellitur eligere, vel non eligente minimum eſt in obligatione, in hocq; caſu declarationis fienda poteſt etiam quandocunque poſt ſuam moram eligere.*

24 *Lapſus anni quando transferat electionem in legatariũ, quando non.*

25 *Electio conceſſa à teſtatore vel à lege, & circa rem vel perſonam quomodo differat, & de intellectu. §. ſed & ſi. l. fin. C. com. de lega.*

26 *Tempus vbi non ſit appoſitum ad actum, poteſt actus quandocunque fieri.*

27 *Ius competens ſuper aliqua re, nunquam perditur negligentia, fallit in caſibus à iure expreſsis.*

28 *Priuatio nunquam habet locum niſi lex ſpecialiter exprimat.*

29 *Mitius agitur cum lege quàm cum homine & quàm cum teſtatore.*

30 *Hæres ne dicatur negligens, quàm primum poteſt, debet eligere, & vſque ad litem conteſtatam poteſt purgare moram.*

31 *Hæres grauatus ad aliquid faciendum quandocunque vel cum voluerit, intelligitur poſt mortem grauatus.*

32 *Annus non incipit currere niſi debens arbitrari fuerit requiſitus, ſicque in mora fuerit, & hoc pro intellectu. l. fin. §. ſed & ſi quis. com. de lega.*

SOLVTIO

1 HAEREDI † vero his caſibus interpretatio, declaratio, vel electio competit. Primo pariter ſi à teſtatore diſpoſitum fuerit. d. §. ſi generaliter. ſub illis met verbis, niſi aliud teſtator dixerit. l. ſi ita relictum. in fin. de leg. 2. & vulg. §. diſponat. in auct. de nupt. Secundo, ſi verba executiua dirigantur ad hæredem, eius eſt electio d. l. ſi ita relictum. in fin. Bar. Bal. in d. l. Lucio. & Bar. & alij in d. l. legato. & ibi Alex. ſolum contradicit in legatario circa legatum generis, non exiſtentis in patrimonio teſtatoris, exempla ponit Dyn. in reg. in alternatiuis, de reg. iur. in 6. aliquid per Corn. in conſi. 76. col. 3. ver. in caſu autem noſtro. & conſi. 302. col. 3. in pr. ver. noluit autem. lib. 4. & per gl. in dicta l. Lucio. & Imo. in d. l.
2 qui duos. Tertio ſi † certum nomine vel alijs indicijs, ſed non conſtat de quo ob pluralitatem rerũ eiuſdem nominis fuerit legatum de certis, ad hæredem pertinet interpretari ſeu declarare de quo teſtator ſenſerit, tex. gloſ. & doct. omnes in l. ſi quis à filio. §. ſi quis

quis plures. de leg. 1. & d. l. legato generaliter. §. 1. &
ibi glo. & doct. per hæc iura in teſtatrice quæ re com-
mendauit generaliter, & indeterminatè animam ſuã
hæredibus interpretãdo voluntatem teſtatricis am-
biguam poſſe ipſos hæredes reliqua bona teſtatricis
pro anima ſua diſtribuere, ex facto reſpondit Cor.
dicto conſi. 302. præmittendum. colu. 2. & ſeq. lib. 4.
ſic hæredis eſſe interpretari voluntatem teſtatoris
dicit Sign. de Homod. conſi. 175. in quæſtione. nu. 7.
ver. Præterea. & Alber. de Roſ. in l. qui concubinam.
3 §. cum ita. de leg. 3. † Quod procedit quando dubita-
tur quale & quid ſit quod debetur, & nõ an vel quã-
tum debeatur, & quando nullus exinde patitur dã-
num, licet poſſet reſtringi lucrum alterius forte le-
gatarij, vt hæc probant Alber. de Roſ. in l. Stichus. de
legat. 3. & Abb. conſi. 80. pro deciſ. col. 2. & per Bar. &
alios in dicto §. ſi quis plures. & Barb. conſi. 39. col. 6.
lib. 3. & maxime quando lex ita diſponit per hære-
dem eſſe interpretandam voluntatem ambiguam
defuncti, vt ibi Iaſ. in dicto §. ſi quis plures. in fi. Pro-
cedit etiam in rebus legatis fines & terminos haben-
tibus vel à natura vel facto hominis priuati, vel de-
ſtinatione patrisfam. vt per glo. & doct. in legibus
præallegatis, & dumodo exiſtentibus in patrimonio
4 teſtatoris. † Procedit item in fideicomiſſis qualiter
fuerint ab hærede grauato obſcurata, ita quòd eius
hæres non poteſt contrauenire tali interpretationi,
Pariſ. conſi. 11. col. 4. nu. 38. 39. 40. lib. 3. & per Bero. in
conſi. 57. nu. 54. lib. 3.

Quartò ad hæredẽ quoq; ſpectat electio legati in
genere facti de re habente fines à natura, nõ reperta
in patrimonio defuncti, gl. & doct. in dicta l. legato.
5 † licet erroneè & inaduertenter forſan vicio ſcripto-
ris contrarium appareat ſcriptum per Iaſ. in dicta l. ſi
domus. in pr. col. 5. in duobus locis dicẽdo valere le-
gatum rerum generaliter in ſuis indiuiduis haben-
tiũ fines determinatos à natura etiam non exiſten-
tium in patrimonio teſtatoris, & electionẽ pertine-
re ad legatarium, in eo quòd dicit legatum valere,
rectè dicit, ſed in eo quod dicit ad legatariũ pertinere
electionem, malè & inaduertenter loquitur contra
6 gloſſ. cõmuniter approbatã in dicta l. legato genera-
liter. hac ratione ibi per Bar. & alios aſsignata †
quia res aliena nõ poteſt optari per l. ſerui electione.
in pr. de leg. 1. Niſi expreſſe legatario eſſet data ele-
ctio: quia tunc præſtaretur ſaltem æſtimatio per tex.
in l. Titia. §. 1. de aur. & arg. leg. per Alex. & eundẽ Iaſ.
in d. l. ſi domus. in pr. & dictum eſt ſupra.

7 Quinto † hæredi quoque datur electio rei legatæ
ſimpliciter, & habentis ſuã formã & determinationẽ
ex facto & opera hominis, dumodo de rebus legatis
reperiatur in patrimonio teſtatoris per tex. in d. l. ſi
domus in pr. qui loquitur in domo ſimpliciter lega-
ta, & nõ certa, licet nõ cõſtet de qua, & vbi magis cõ-
muniter doct. cõcludunt, aliàs eſſemus in cauſa. d. §.
ſi quis plures. & d. l. legato generaliter. in fin. & quã-
uis glo. in dict. l. legato. faciat differẽtiam legati ſim-
pliciter facti de domo, & de fundo, ſ. quod de fundo
nõ valeat ſi teſtator nõ ſenſit de certo, per l. cũ poſt. §.
gen. de. iu. dot. Tamẽ cũ ſint fundi in patrimonio,
idẽ eſſe in fũdo legato ſimpliciter prout eſt in legato
domus, magis cõmuniter tenent doct. vt per Iaſ. in d.
l. ſi domus. in prin. col. pen. qui in hoc late & rectè
loquitur in demõſtratione determinationis ex facto
hominis æquiparando domũ & fundum per tex. in l.
quod in rerum. §. pen. de leg. 1. & in l. ſi quis duas. §. ſi
quis partem. com. prędi. licet hic articulus de validi-
tate legati nunc ſit extra materiã, quę modò ſola
cognoſcendo ad quem ſpectet defuncti voluntatem
interpretari de validitate, quatenus materiã reſpici-
at, erit alibi dicendum. Quod autẽ dicitur de legato
domus & fũdi ſimpliciter facto circa electionem, idẽ
eſt dicendum de ſimili legato facto de nauibus, per
glo. in dicta l. quod in rerum. §. fina. de vaſis argẽteis
vel alijs, & de veſtibus per text. & glo. in l. qui vxori
in fi. & d. l. Titia. in prin. de aur. & argen. leg. & Alex.
& Iaſ. in d. l. ſi domus. & de granarijs & dolijs Io. Fab.
in d. §. ſingulariter. & idẽ de alijs corporibus conſtru-
ctis & formã habẽtibus facto & opera hominis pri-
uati per eandẽ rationẽ non de his quę ex publico, vt
de pecunia, & ex menſuris, vt de vino & frumento,
poſſunt certificari, intelligitur præſens doctrina, vt
per Iaſ. in dicta l. ſi domus. in fin.

8 Sexto, vbi † certitudo rei legatæ factæ conſtructæ
ſeu deſtinatæ ab homine habetur ſuo nomine vel in-
dicijs demonſtratę alijs, glo. in dicto §. ſi quis plures.
& in dicta l. legato. ita quod valeat legatũ de corpo-
re exiſtente in rerum natura, etiam quòd non ſit in
patrimonio teſtatoris, electio ſeu declaratio datur
hæredi; Bar. in dicta l. legato generaliter. in fin. re-
probãdo gl. ibi quę dicit iſto caſu electionẽ pertinere
legatario, vt in ſeruis, quę gloſſ. per omnes reproba-
tur, vt ibi dicit Alex. & eſt tex. in dicta l. legato. §. fin.
qui melius probat ſic indiſtinctè loquens de certo
fundo relicto nominatim nõ teſtatoris ſed vicini, &
ibi in glo. pen. quam probet l. quibus diebus. §. qui
dotalem. de condi. & demon. pro ſingulari alleg. per
Iaſ. in dicta l. ſi domus. col. 3. ver. tertio, quæ loquitur
in teſtatore nõ habente fundũ dotalẽ qualitatis de-
mõſtratę in legato, nõ verò, quod nõ habet fundum
Cornelianũ nominatim in patrimonio. in his ergo
electio eſt hęredis, q̃ nõ ſint in patrimonio teſtatoris
rationes adducũt doct. in legib⁹ pręalleg. Quoniam
ſæpius mentio habita eſt de bonis legatis exiſtẽtibus
9 vel nõ in patrimonio teſtatoris, memores erimus †
bona dici in patrimonio alicuius perinde dici ac eſſe
in bonis alicuius, quod eſt in eis aliquẽ habere domi-
niũ, vel bona fide poſsidere, vel ad ea habere actionẽ,
perſecutionem, vel exceptionẽ, vel ea eſſe ſuperfi-
ciaria, per tex. iunctis gloſſ. in l. rei appellatio. & in l.
bonorum. §. 1. ff. de verb. ſigni. & in l. rem in bonis. de
10 acqui. re. domi. † Quid appellatione patrimonij cõ-
tineatur. latè per Rui. conſi. 120. nu. 10. lib. 3. per Soci.
Iun. conſi. 20. li. 1. & Dec. conſ. 80. col. 2. & Franch. in
c. 1. col. pen. ver. 28. de teſta. in 6.

11 Septimo quando † incertitudo eſt qualitatis rei
legatæ. hæredis eſt electio, vt in caſu. l. 4. de vi. tri. &
ol. leg. & ibi Bar.

Octauo vbi etiã ambiguitas eſt circa perſonas le-
gatariorũ, declaratio hæredis eſt, cui legatario velit
præſtare legatum, vt l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos.
de leg. 2. & per Dyn. in dicta reg. in obſcuris de reg.
iu. in 6. per gloſſ. & doct. in dicta l. ſi quis à filio. §. ſi
quis plures. & in dicta l. legato generaliter. & in di-
cta l. ſi domus. in prin.

Nono quando legata eſt pars bonorũ, vel vſusfr.
partis bonorũ relictus eſt: hęres, poteſt eligere vel da-
re partẽ bonorũ, prout cõmodè diuidi poſſunt, vel
ſoluere extimationẽ, vt l. nõ ampli⁹. §. fina. de legat.
1. & l. gen. §. fin. de vſuſf. leg. Pariſ. cõſi. 72. col. fi. li. 2.
12 † Damnatus ad ſoluẽdã tãtã pecuniã, quãta eſt exti-
matio talis rei, poteſt dare rẽ, vel ſoluere extimatio-
nem

nẽ Bar.& Imo.in l. Paulus. ad Trebel.Ex quib⁹ & tra-
ditis per Dyn.in c.contra eum.de reg.iu.in 6.& ſi præ-
dictorum plurima excerpta videantur, tamen ea iſto
ordine hic collecta inuenire quandoque non diſpli-
cebit.

Præterea ſupra dictum eſt in aliquibus referre
13 vel hæredi vel legatario à teſtatore expreſsè electio-
nem eſſe datam. Puto enim vbi † à lege aliàs datur
electio, expreſſe à teſtatore in eodem caſu intelligi
datam eſſe electionem dirigendo verba executiua in
eum habentem aliàs à lege electionem, vt præmiſ-
ſum eſt: quia ille dicitur habere electionem cui ex-
preſsè datur, tex.in l. plerunque.§.fin.ff.de iu.do.

Sic etiam expreſſe dari dicitur per directionem
verborum executionem, vt eſt glo.ordinaria in dicta.
l. Lucio. & ibi Bar. & Bal. de le. 2. & Bal.in dicta l. qui
duos. & Bal.in l. ſi ſic ſtipulatus.de verb. obli. & in di-
cta l. legato generaliter. igitur & iſto caſu procedunt
iura de electione à teſtatore expreſſe conceſſa.

14 Sed † quando & quomodo hæres cogi poſsit, &
debeat eligere vel declarare videndũ eſt: in caſu au-
tem incertitudinis perſonarum quibus debeat lega-
tum præſtari, non compellitur hæres declarare in caſu
d.§.ſi inter duos. & ibi Bar. & Bal. & Dyn. in d.ca.in
obſcuris. nu.13. & Bal.in l.voluntatis.in fi.C.de fidei-
cõ.ſed poteſt gratificari cui vult, & per tex.& glo.in d.
15 §.ſi inter.† & quando gratificationi locus ſit remiſsiue
per Afflic.deciſ.244. nume.quarto, per Abba.in c.de-
licto.ſub nume.15.de præben.& in c.4.ſub nu.4.de te-
ſta. per Pariſ.conſi.117.circa fi.lib.4.& conſi.72.colum.
pen.lib.2.non tamẽ de alieno, Bal.conſi.38.Dominus
Thomaſ. ver. pen. libr.1. & aliàs per Tiraq. de retract.
16 titu.1.§.11.glo.10.num.2.& §.26.glo.2.num.2. Vbi † au-
tem aliquo caſu ſunt eligendi illi de domo, vel de fa-
milia, hi eſſe debent de agnatione teſtatoris, & maſcu-
li, & non fœminæ, vt per Alex. conſi. 213. lib.6.& Rui.
conſi. 24. lib.2.electi poſſunt eſſe ſub conditione voca-
ti, Soci.conſi.86.col.2 lib.3.debent autem ſtatim eligi,
niſi ex teſtamento conſtet prius aliqua eſſe adimplen-
da quæ temporis dilationem requirunt, in caſu nota-
bili latè traditur, Pariſi. conſil. 23.lib.3.& eſt magiſtra-
lis tex.in l.cum quidam ita de leg. 2. In cæteris caſibus
17 incertitudinis † rerum poteſt hæres cogi ad eligendũ
vel declarandum per tex. in dicta.l. ſi domus.in prin-
cip. per Barto. & alios in dicto §. ſi inter. Qui debet ta-
liter eligere, quòd per ſuam electionem non faciat
moram legatario, qui forſan fuiſſet citius ſatisfactus
in re non electa per hæredem, vel.cum res.§. ſed ſi Sti-
chus.& ibi Iaſ.col.3.in 13.not.de leg.1.

Cum autem aliqua variatio videatur inter gl. &
18 doct.quòd aliqui velint † hæredem non debere elige-
re deteriorem, gl.1.& Pa.de Ca. in dicto §. ſi quis plu-
res. & maiorem debere dare, glo. in l. ſi ſubſtituto.§.1.
de leg.1. quinimo poſſe dare vilius, & quod vult Io.
Fab.in dict.§.ſi generaliter.& nu.3.in ſt.eo.& Iaſ.in di-
cta l.ſi domus.in pr.colu.5.Ideo pro clariori intelligẽ-
tia quomodo hæres in declarando vel eligendo debe-
at ſe habere, dicendum eſt; quod aut inter res eligen-
das vel declarandas in patrimonio teſtatoris res eli-
genda cuiuſcunque ſit generis reperiantur duæ res,
tunc minima quidem ſeu deterior venit eligenda &
præſtanda. l.apud Iulia. §. ſciò.de lega.1.firmat Aret.in
dicta l. legato. colu. 1. ver. primo caſu. poſt Pa. de Ca.
ibi, aut legatum eſt de rebus inanimatis, tunc poſſet
eligere & dare minimum per glo. cõmuiter appro-
batam in dicta l. legato.dummodo illud tale minimũ
poſsit dici de genere legato, & non quid aliud muta-
tum, & corruptum, vti pecunia reproba, quæ non di-
citur pecunia, exemplum dant in vino putrido, &
frumento corrupto, Alexand. in dicta lege. legato.
columna ſecunda, ver. item dicit gloſſ.& ibi Iaſo.co-
lumna 3. ver. Adde tamen. Dummodo etiam conue-
niat cauſæ pro qua eſt factũ legatum, vt per Bened.
Capr. in conſi. 3. colu.1.qui, inquantum ibi de petia
terræ, & ſic de re inanimata mediocri eligẽda tenet,
malè & contra com. opin. loquitur, vt patet in locis
hic alleg. Aut legatum eſt in genere de rebus anima-
tis, & tunc mediocre & non peſsimum poteſt eligi.
l. ſi hæres generaliter. de leg. 1. & doct. in d.l.legato,
& Bar. d.l. 4. circa fi. de vi. tri. ol. leg. Aut legatum eſt
de certo, non tamen conſtat de quo, & tunc hæres
quando etiam eſt de incertis poteſt declarare &
dare quod minimum eſt & deterius ſecundum cõ.
op.doc.in d.§.ſi quis plures, & in d.l.ſi domus, quia
iſto caſu non dicitur electio, ſed declaratio, Pa.de Ca.
Imol. & Iaſ. in dicta l.qui duos, quæ fit non de incer-
to legato, ſicut electio, ſed de obſcuro & in obſcuris
alias venit minimum d.reg.in obſcuris. Quo caſu hę-
redi declaranti voluntatem defuncti, ſi eius perſona
non eſſet ita grauis & honeſta, iudex poſſet deferre iu-
ramentum per l. Theopompus. de dot.prælega.dicit
Aret. dicto §. ſi quis plures. facit tex. in l. fi.in prin.C.
de fideicom. Poteſt inſuper hęres declarare animum
defuncti, quòd fuerit ad hæreditatem aliquam adeũ-
dam. Alexan.conſil.126. Viſo proceſſu, col.2.lib.7.

19 Quid autem ſi † hęres non eligat, & recuſet decla-
rare, reſpondendum eſt breuiter, quòd duo ſunt ter-
mini.ſ.eligere, & declarare. vt ſupra præmiſſum eſt; &
quomodo inter ſe differunt, ponũt Bal. in dicto §. ſi
quis plures, & Pa. de Caſt.& Iaſ. in d.l.qui duos.& in
dicto §.ſi quis plures, & Bal.in l.quicquid aſtringẽdę,
col.2.ver.oppono.de verb.oblig. qui dicunt, quòd e-
lectio cadit in incerto, & declaratio in obſcuro. in ter-
20 minis ergo † electionis conceſſæ hæredi vt ſupra, &
caſu quo per hæredem eſſet præſtandum mediocre, &
eodem caſu quo etiam per legatarium eſſet eligendũ
mediocre, de quibus ſuperius dictum eſt, hærede ne-
gligente eligere, transfertur electio in legatarium,
qui debet eligere rem mediocris æſtimationis, arg.d.
l.fin.§.ſed & ſi.com.de lega.per eandem rationem, ne
aliam rem eligendo nimium defraudaretur hæres, &
in immenſum grauaretur, quam ponit Pa.de Ca.in d.
§.ſed & ſi in 2.no.& ibi Iaſ.pariter in 2.no.licet ibi tex.
& doc. loquantur in tertio, & non in hærede. Tamen
fundo me in eadem eorum ratione.ſ.ne hæres nimiũ
grauetur, quæ eſt pro mediocritate alias eligenda
per legatarium, aſsignata per doct. in d. l. legata ge-
neraliter.& vbi eſt eadem ratio, &c.

Sed verius eſt interpretando contumaciam hæ-
redis circa electionem in omnibus caſibus ſibi vt
ſupra conceſſam in id quod eſt ſibi deterius, &
vtilius legatario, arg. l. de ætate. §. qui tacuit. de in-
ter. acti. & per Bar. in l. quandiu. l. vlti. ff. de acũ
qui. hæredi. ipſum legatarium habentem iam ele-
ctionẽ in eũ translatam, vt ſuperius dictũ eſt in caſi-
bus electionis ſuę poſſe eligere de rebus legatis quá ve
lit ad maius ſuũ cõmodum, vt in terminis ſentit Bar-
tol. in l.eũ qui certũ. §.1. de verbo. oblig. arg. l.ſcimus.
§.pen.de iu.delibe.quẽadmodum expreſſe hæres dare
poſſet habendo maximũ pro minimo, glo. & Bal.in
dicta l. apud Iulianũ. §. ſcio. de leg. 1. ſibi imputet hæ-
res damnum, quod ſentit ſua culpa per vulg. reg.iu.

Id tamen

21 Id tamen † limitarem non procedere in caſi-
bus, in quibus abſque alia interpretatione hære-
dis fit interpretatio ad minus, vt d. §. ſcio. & ibi Bal.
& l. ſi ita relictum. in fin. de leg. 2. & per ſglo. ma-
gis in d. l. legato generaliter, quia à principio dici po-
teſt tale minus eſſe in obligatione & ſolutione per di-
cta iura, facit tex. in l. cùm quidam ita. §. idem ait. ibi,
quaſi præſenti die datum. de leg. 2. Ac & in cæteris
inſpecto, & ſemper reſeruato arbitrio boni viri. l. le-
chais. §. ſorore. de fideicommiſ. liber. cum no. per
Bartol. & doctor. in l. j. de legat. ſecundo, & in dicto
§. ſed & ſi. maximè quando legatum conſiſtit in ge-
nere, non in legatarium transfertur electio, ſed in
arbitrium boni viri, vt per Angel. & alios in dicto
22 §. ſed & ſi. Item † vbi grauatus eſſet hæres fideicom-
miſſum reſtituere alicui de certis, cui volet, eo ceſ-
ſante eligere omnes illi certi admitterentur ad fidei-
commiſſum, dicta l. cùm quidam ita. & l. vnum
ex familia. in pr. de lega. 2. & l. vtrum. §. cùm qui-
dam. & ibi gl. & doct. de reb. dub. & l. cùm pater. §.
rogo. de leg. 2. [illegible]
23 In terminis verò † declarationis quæ hæredi vt ve-
riſimiliter informato & repræſentant perſonam de-
functi, glo. & doc. in dicta l. ſi quis à filio. §. ſi quis
plures. de leg. 1. à lege conceditur, ſi non fit ab ipſo
hærede, hoc inuenio pro nunc in hoc articulo quod
dicit Dyn. in dicto c. in obſcuris. num. 13. ver. vnde
dici poteſt. ſ. compellitur hæres eligere, vel ſi non eli-
gat, minimum eſt in obligatione. d. l. apud Iulianum.
§ ſcio. Ac etiam quòd iſto caſu declarationis fiendæ
ad hæredē poteſt hæres quandocunque etiam poſt
ſuam moram eligere, vt expreſsè dicit gloſ. in dicto §.
ſi quis plures. quam confirmo hac ratione, quia poſt
moram hæredis non poteſt legatarius conſequi, niſi
quod minimum eſt per ſupra alleg. & hæres decla-
rando non poſſum facere quandocunq;, niſi melio-
rem conditionem legatarij, ideo audiendus eſt, arg.
l. ſi ita quis promiſerit. §. Seia. in fin. de verb. obligat.
24 Per quam gloſſam videtur tenendum † quòd lapſus
anni, de quo in dicto §. ſed & ſi. non transferat ele-
ctionem in legatarium, niſi quando à teſtatore o-
ptio ſeu electio fuerit expreſsè relicta, vt ibi ſonant
25 verba clara † non verò quando à lege fuerit conceſſa,
vt in caſu d. §. ſi quis à filio. §. ſi quis plures. de leg. 1. &
ſimilium. licet hoc non inueniam ab aliquo in ſpecie
tactum, niſi quòd facta oppoſ. de illo §. ſed & ſi. ſim-
pliciter dicatur illum procedere circa electionem re-
rum & non perſonarum, vt per Barto. in l. cùm qui-
dam ita. colum. 2. num. 10. ver. contra iſtud oppo. de
leg. 2. & Bald. in l. captatorias. colum. fin. C. de teſtam.
mil. de quo etiam latè per Bar. in l. j. colum. penult.
de leg. 2. circa verò electionem perſonæ dicit Bar. in
dicta l. cùm quidam. num. 10. quòd debet eligere ſta-
tim, non tamen infertur id procedere extra electio-
nem conceſſam à teſtatore. Quinimò de iſta debet
intelligi hæc Bar. & Bal. doctrina fundans ſe in dicto
§. ſed & ſi. per vulg. dictum Bar. in l. non ſolùm. §. ſi
liberationis. de libe. leg. non autem de electione, ſeu
26 declaratione hæredi data à lege, quæ † quidē in hoc
non loquens de tempore permittit electionem fieri
quandocunque poſſe, arg. l. in venditione. §. de tem-
pore, ff. de bon. aucto. iud. poſsi. dicit notanter Bal.
in l. peremptorias. circa prin. C. ſentent. reſcin. non
poſ. quòd vbi nec lex, nec iudex terminum aſsignat
viam præcludendo, ibi nec nos præcludimus. per l. ſi
27 rem. § quolibet. ff. de euicti. facit quòd † ius compe-
tens ſuper aliqua re nunquam perditur negligentia
niſi in caſibus à iure expreſsis, Bar. in l. ſolent. colum.
fi. ſub. ver. item pone. ff. de off. proconſ. per cuius do-
ctrinam ita ſæpe Rotam tenuiſſe refert Gomeſ. ſuper
reg. cancel. in reg. de non tol. iure quæſ. in q. 5. in fin.
28 facit quoque, † priuatio nunquam habet locum, niſi
lex ſpecialiter exprimat. text. in §. cùm igitur. in auct.
de non eligen. ſecun. nuben. ibi, nec quælibet eſt lex
aliquid tale dicens, pro regula adducit Iaſ. in l. diuor-
tio. §. ſi fundum. ver. primo moueor. ſolu. matri. ratio
diuerſitatis poteſt aſsignari, quòd alias non implens
intra annum iuſſum teſtatoris priuatur iure conceſſo
ab ipſo teſtatore. auc. hoc ampliùs. C. de fideicomm.
29 non ſic eſt in iure conceſſo à lege. adeo † quod mitius
agitur cum lege, quàm cum homine, gloſ. in l. Celſus.
ff. de arb. & quam cum teſtatore dicit Bal. in d. l. cùm
quidam ita. col. pen. circa fin. ver. item opp. ad idem,
pro quo allego gl. fin. in fi. in. tilio. ff. vt leg. no. caue.
30 Aliàs enim † hæres ne dicatur negligens quàmpri-
mùm poteſt, eligere debet, & vſque ad lit. conteſta-
tam poteſt purgare moram, Bar. in l. ſi quis Titio. §. j.
31 in fin. de leg. 12. Cæterùm vbi dictum eſt † quando-
cunque reſtituas vel ſoluas legatum, vel cùm volue-
ris, intelligitur poſt mortem grauari per legem ſer-
uos de manu. teſta. & per l. vxorem. §. fin. de legat. 3.
tradit Pau. de Ca. in l. cùm pater. §. rogo. de leg. 2. vlti-
mum pro ſingulari ponit Roma. 426. ſing. inſtituo
2 Titium. Rurſus nota pro † intellectu d. l. fin. §. ſed & ſi
quis. com. de leg. quod annus non incipit currere niſi
debens arbitrari fuerit requiſitus, & ſic in mora fue-
rit ſecundum Pau. de Caſtr. in conſil. 469. præmit-
tendum eſt. in fi. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio ea eſt ſecurior & melior, quæ primò fit ab i-
pſo teſtatore circa obſcuritatem teſtamenti eius.*

2 *Intellige prædictam regulam generalem.*

3 *Teſtatoris interpretationi non ſolùm ſtatur, ſed & alij, cui
eius voluntatem declarandam commiſerit.*

4 *Teſtator committens alteri ſubſtantiam & vim ſuæ diſ-
poſitionis, ad ſecretúmque alienæ voluntatis capiendo ab
ea dependentiam & vigorem expreßè purè vel ſub con-
ditione in futurum, inualidè agit vti captatorium à
iure reprobatum.*

5 *Exempla vide ibi, fallit in legatis piis, ibidem.*

6 *Teſtator rectè diſponit & committit ſtandum eſſe, & cre-
dendum dicto alicuius de eo quod ipſe ſcit, vel ei fuit di-
ctum in ſecreto ab ipſo teſtatore, vnde credetur illi nomi-
nato ſic cum ſuo iuramento.*

7 *Teſtator ſi commiſerit ſtari duobus, altero mortuo non ſta-
tur vni etiam altero contradicente.*

8 *Numerus pluralis non verificatur in ſingulari, tam in te-
ſtamentis, quàm in aliis diſpoſitionibus.*

9 *Teſtator poteſt dicere ſtandum eſſe voluntati alicuius de eo
quod ſibi deponenti videbitur.*

10 *Verba hæc in teſtamento appoſita, arbitrio ſuo, licentia
ſua, ad libitum ſuum, voluntate ſua, & ſimilia quando
importent liberam voluntatem, vel arbitrium boni
viri.*

11 *Teſtator vbi mandat declarationi aliquorum eſſe ſtan-
dum ſuper dubiis & controuerſiis ortis circa contenta
in teſtamento, non poſſunt declarare ea quæ in iure
conſiſtunt, intellige vt ibi.*

12 *Deponens vel arbitrans à teſtatore deputatus, non plus*

fidei meretur, quàm ipſe teſtator.

13 Arbitrator ſeu declarator nominatus à teſtatore non poteſt eſſe frater ordinis minorum.

14 Contrarium probatum eorum quæ dixerunt deputati velut teſtes, vel vt arbitratores à teſtatore nihil valent eorum dicta, ſicut dicta teſtatoris probata erronea non valent. etiam iurata & inique agendo in declarando, talis declaratio reducitur ad arbitrium boni viri.

15 Præiudicium heredis non aliorum tangere poteſt dictum defuncti. Nam heredi creditur declaranti voluntatem teſtatoris in aliorum damnum.

16 Præſumptio quæ eſt, quòd moriens non præſumitur mendacium dicere, non præiudicat tertio.

17 Præiudicium non fit tertio, vide plura collecta ibidem.

18 Teſtator ei quod dicit obtemperandum, non credendum eſt, & quibus ſibi ſoli non crederetur in iudicio quod tantum habeat in bonis, quòd tanti valeant bona ſua, neque ad præſumptionem transferendi oneris in alium probandi contrarium, nec de debitis ei creditur, vel ſe tantum expendiſſe in veſtimentis.

19 Veritas non mutatur ob noſtrum negare vel affirmare.

20 Confeſſio teſtatoris de aliquo debito importat fideicommiſſum ſeu legatũ. quãdo aliud non poteſt importare.

21 Præiudicium ſingulari ſucceſſori facit quod teſtator dicit vel fatetur, & quomodo.

22 Error teſtatoris probatur cõiecturis & alijs modis, vt ibi.

23 Declaratio facta à deputato per teſtatorem, vti facta à teſtatore habebitur & ſuomet teſtamento, cuius auctoritas per annum durat, & plus fidei ei non meretur, quàm teſtator ipſe meretur.

24 Probatio debet fieri eius quod dicitur, aliâs nihil releuat. paria ſunt aliquid non eſſe, & eſſe, ſed non probari, & non apparere; & debet apparere per probationes, vel præſumptionem legalem conſtando vel dictis teſtium, vel confeſſione partis, vel inſtrumentis, vel facti euidẽtia, vel præſumptione violenta.

25 Interpretatio ſeu declaratio ambigui teſtamenti ex his poteſt fieri, quæ teſtator dixit extra teſtamentum.

26 Voluntas teſtatoris coniecturatur per teſtes ex dictis per teſtatorem, licet non in forma teſtandi.

27 Teſtes quot numero requirantur ad probandum dicta per teſtatorem extra teſtamentum, ad quod multi caſus ponuntur tendentes ad hoc, quòd ſi id quod venit probandum, concernit diſpoſitionem, debet probari per numerum teſtium ad probationem vltimæ voluntatis requiſitum ſi verò reſpicit declarationem diſpoſitorum poteſt probari per duos teſtes.

28 Teſtes quinque vel ſeptem qui requiruntur ad probandam principalem diſpoſitionem teſtatoris, idemmet requiruntur ad probanda dicta per teſtatorem ampliantia diſpoſitionem non ſcriptam errore cõmiſſam, & eſt communis opin.

29 Teſtes ſeptem vel quinque requiruntur ad probandum dicta per teſtatorem tendentia ad declarationem voluntatis ita obſcuræ, quæ nulla eſt, & inutilis, quando fuit erratum in corpore, & ad probandum dicta per teſtatorem tendentia ad ſubſtantialis actus declarationem in dando, limitando, expreſſe adimendo, vel mutando vltra teſtamentum iam factum.

30 Duo tantùm ſufficiunt in ademptione legati valde idonei ſaltem de iure canonico.

31 Teſtes duo probãt quod egit teſtator tendẽs ad tacitã legatorũ adẽptionẽ ope exceptionis ſapiẽs actus inter viuos.

32 Teſtes duo ſufficiũt ad probãdũ ea quæ dixit teſtator ante vel poſt teſtamentũ faciẽtia ad declarationẽ ſuæ volũtatis, aut ad tollendam tacitam voluntatẽ, quòd vulgaris non contineat pupillarem aut ad argumentum eiuſdẽ tacitæ, quòd pupillaris tacita excludat matrem.

33 Teſtes duo ſufficiunt pro probanda contraria voluntate, vel alia declaratione teſtatoris. quotieſcunq; à lege vel doctoribus eliceretur ſic eſſe cõiecturã eiuſde volũtatis.

34 Teſtes duo ſufficiunt ad probãda dicta teſtatoris, tendentia circa circunſtantias diſpoſitorum in teſtamento, vt in teſtatore ex verbis prolatis ante vel poſt teſtamentũ dicente coquinam velle venire ſub legato domus, ſi tales diſceſſerint ſine filiis ſic declarata de maſculis, de vxore habente integrum vſumfructum.

35 Voluntas ſeu mens teſtatoris declaratoris probatur per teſtem ſingularẽ in indiuiduo & directè deponentem.

36 Interpretatio teſtamenti perfecti pertinet bene ad teſtatorem qui illud fecit.

37 Verbum præteriti temporis rem perfectam ſignificat, & mentem proferentis demonſtrat.

38 Teſtamentum præſumitur vnum, & non plura.

39 Confeſſio teſtatoris non requirit præſentiã partis, & probat teſtatorẽ habuiſſe teſtamentum ſuum pro perfecto.

40 Mulieres admittuntur ad ferẽdum teſtimoniũ in omnibus his caſibus, in quibus productio fit ad declarationẽ, & non ad principalem diſpoſitionem teſtatoris.

41 Interpretatio voluntatis teſtatoris fieri poteſt ex ſcriptura ipſius teſtatoris de prædio legato, de quo intellexerit tã reſpectu loci, quam rei, declaratur & inſtrumẽto locationis priùs facta per teſtat. & memoriale teſtatoris.

42 Teſtator quid ſit mandat in teſtamento credi & ſtari tali ſcriptura vel libro.

43 Hæres non poteſt venire cõtra confeſſionẽ teſtatoris factã in partitis ſui libri, nec eum redarguere mendacio.

44 Interpretatio vnius ſcripturæ fit per aliam & in alia diſpoſitione.

45 Voluntas alicuius probatur ex ſua ſcriptura, ex magis deliberata.

46 Scriptura defuncti dicitur in ſe continere iuramentum, & præſumitur vera.

47 Interpretatio vel declaratio voluntatis teſtatoris habetur ex facto, & non ex facto ſolum, ſed ex eo etiam quod facere propoſuit.

48 Facta ſunt verò proximiora & efficaciora, quàm nuda vocabula, & factorum qualitas demonſtrat qualitatẽ intellectus.

49 Voluntas teſtatoris dubia declaratur ex vſu ipſius quãdo viuebat. faciens enim ſecundum conſuetudinẽ teſtatoris videtur facere ſecundum eius voluntatem.

50 Voluntatis teſtatoris intelligẽtia ſuſcipitur non ſolùm ex eo quod fecit teſtator, ſed ex eo quod viuus facturus eſt.

51 Verba teſtatoris debent intelligi ſecundum morem & cõſuetudinem teſtatoris, & datur exemplum ex vſu teſtatoris. & eo non apparente eligendi ſunt arbitri.

52 Vſus ſeu factum declarat multa in diuerſis perſonis & diſpoſitionibus, ibidem.

53 Ipſo facto, hæc adiectio declarat ſententiam latam.

54 Voluntas teſtatoris ex facto nullo declaratur, & quomodo vide quæſtionem plenè diſcuſſam & reſolutam.

55 Factis teſtatoris declarans eius volũtatẽ ſufficit aliquãdo interueniſſe & de minori ſumma & proximiore morti ipſius, quantum neceſſario ex ipſo facto colligitur & inferatur.

56 Voluntas teſtatoris ex facto elicitur tacita, & limitatur ad qualitatem facti, verbis verò dicitur expreſſa: nam ſecretum voluntatis noſtræ pateſit vehementiùs ex verbis quam ex aliis ſignis.

57 Tacita voluntas non eſt tantæ potentiæ, ſicut expreſſa ad aliquid inducit, fallit vt ibi.

SOLV-

SOLVTIO V.

QVARTO caſu & vltimo diſtinctionis ſuperiùs vltimo loco factæ de ambiguitate vel obſcuritate teſtamentariæ diſpoſitionis aliis modis, ver circa verba, vel ſenſum & ſentētiam teſtatoris, oſtendo interpretationem ſeu declarationem tunc fieri poſſe & haberi à diuerſis, prout diuerſimodè à le-
1 gibus conceſſum inuenitur. Nam vltra alias † melior & ſecurior eſt interpretatio, ſi poſsit haberi, quæ primò fit ab ipſo teſtatore, vt dicit Soc. conſil. 102. Viſis col. pen. ver. ex quibus patet lib. 3. quãdo enim teſtator ſe ipſum gloſſat, & mentem ſuam declarat, nũquam itur ad interpretationem & gloſſam legis, nulla iterum melior interpretatio, & gloſſatio, quàm ſit glo. & interpretatio teſtatoris, dicunt Cur. Sen. conſi. 29. in regno. colum. 3. ver. ita in propoſito & Pariſ. cõſi. 91. nu. 27. & conſil. 97. num. 24. li. 2. & conſ. 3. nu. 53. lib. 3. & Gram. conſi. ciui. 105. num. 67. & Bal. con. 407. in quæſt. col. fin. ſub ver. tangitur etiam lib. 1. facit tex. in l. ex facto. la. 2. §. rerum. ff. de hæred. inſti. & in l. Labeo. de ſuppel. leg. & in l. 3. C. de li. præte. regula enim generalis eſt, interpretationem haberi clariorem ab eo qui diſpoſitionem condidit. l. ex facto in pr. & ibi not. noct. de vulga. & pupill. & in c. cùm veniſſent. & ibi gloſſ. de iudi. & ca. inter alia. de ſenten. excom. & tex. in l. in prætoriis. ff. de præt. ſtipul. & l. omni nouatione. & ibi Bald. de ſacroſan. Eccle. & glo. & doct. in Clem. ſæpe. de verbo. ſignific. Declarationi concedētis creditur, quomodo intellexerit priuilegium, & ſaluum conductum, Dec. conſil. 51. in fine, & interpretationi facientis legem, Thom. Gram. in deciſ. 65. numer. 77. & ſuperioris concedentis auctoritatem aliquibus compilandi ſtatuta, Abb. in ca. cùm olim columna prima, de arb. & Bartol. in l. omnes populi. ſub 3. quæſt. 6. q. princip. de iuſti. & iu. & Ant. de Bu. in cap. ex parte. el. 2. in fin. de verbor. ſignif. cùm concordant. alleg. ab Aym. conſil. 135. numero 39. Quæ
2 quidem † generalis regula intelligi debet, quando non poteſt diſpoſitionis certitudo haberi per alia remedia, vt per Abba. notanter in capitulo ad audien-
3 tiam. de decim. † Non ſolùm autem ipſi teſtatori de ſua voluntate, ſed etiam alij, cui eam declarandam commiſit, ſtari debet, l. Theopompus. & ibi Bart. de do. prælegat. & latè Alexand. conſ. 54. Circa id. lib. 2. & Ruin. conſil. 19. numer. 5. & ſeq. libr. 2. & Ang. Aret. in tract. de teſta. in glo. 70. Nam paria ſunt quòd teſtator quid declaret propriis verbis, vel per relationem ad aliud. l. quem hæredi. ibi Socin. in vlt. not. de reb. dub.

Quæ commiſsio tribus modis fieri contingit, vno
4 modo & inualidè. ſ. † quando teſtator remittit ſubſtantiam & vim ſuæ diſpoſitionis ad ſecretum alienę voluntatis, ab hac aliena voluntate capiendo dependentiam, & vigorem expreſsè, purè, vel ſub aliqua cõditione in futurum, quod vti captatorium, & deceptorium à iure reprobatur. l. illa inſtitutio. cum concor. ibi in gl. & per Bar. & doct. ff. de hæred. inſtit. l. captatoriæ. de lega. 1. & l. captatorias. & ibi glo. declarat, & poſt alios Dec. C. de teſtam. mili. exempla aliqua glo. & doct. ponunt in dictis locis, aliud quòd debeat ſtari dicto Titij, an debeatur, & cui, non valere ponit Bart. in conſi. 168. quidam habens. colum. fi. ver. de ſecundo. Aliud de teſtatore confiſo de ſapientia, probitate & induſtria venerabilis patris Abbatis ſui conſanguinei, committente ſuam vltimam voluntatem, & diſpoſitionem dicto Domino Abbati ordinandam & diſponendam, prout ſibi videbitur, & placebit, cui totaliter ſuas vices committente eadem ratione maximè non valere ponit Bal. in conſi. 114. Quæritur vtrum. lib 4. Aliud de teſtatore relinquente matrem iure inſtitutionis, vt poſsit de bonis ſuis diſponere ad ſui libitum, & voluntatem. & in hoc eam hæredem non inſtituente, tenere ponit Cor. in conſi. 156. De duabus. colum. 3. libr. 2. ſimiliter in ſubſtituente matrem, vt poſsit de agnatione teſtatoris, vel alibi, vt ſibi videbitur eligere vnum puerum, & illum inſtituere hæredem vniuerſalem, per plures concluſiones non valere tradit Pariſ. conſil. 38. non videtur lib. 3. Aliud de teſtatore inſtituente hæredem fratrem ſuum cum obligatione, quòd ex dicta hæreditate teneatur & obligatus ſit diſponere, & dare, & ſoluere omne id, & totum quod eſt quantum dixerit F. ſua vxor, cum conſilio tamen fratris Ioannis, non tenere ponit Rui. conſil. 21. numer. 6. & ſeq. lib. 2. & alia ponunt doct. alibi fundata in concluſione præmiſſa elicita ex dictis legibus, vt maxi-
5 mè per Dec. conſil. 494. num. 3. & ſeq. † Ponunt tamen non habere locum in cauſis piis, & pro his ſæpiùs intelligi valida huiuſmodi relicta. c. cùm tibi. de teſtam. & per Bar. in l. j. de ſacroſan. Eccle. Cor. conſil. 64. & conſil. 89. colum. fin. libr. 4. & Iaſ. conſil. 110. lib. 1. Pariſ. conſil. 83. colum. pen. lib. 2. & Dec. in dicta. l. captatorias. num. 17. & ſeq. & ita eſſe com. opin. Quando non intelligatur ad pias cauſas tractat Cum. conſil. 107. teſtator. vbi & quid ſi mortuus, deputatus ante declarationem ſit, penes quem remaneat legatum. Prædicta intellige quando remiſsio ſit facta in expreſſa & abſoluta voluntate alterius, non autem velata, & circa ſubſtantiam relicti, non autem eius declarationem, Ang. in conſil. 223. caſus talis. colum. fin. & Deci. in dicta l. captatorias. numer. 21. vel eius mutationem, Bal. conſ. 302. Conſtitutio. col. pe. ver. præterea cum hoc libr. 2. Alio modo poteſt con-
6 tingere † teſtatorem diſponere ſtandum & credendum dicto alicuius, de eo quod ipſe ſcit, vel ei fuit dictum in ſecreto ab ipſo teſtatore, & valet id quod credatur huic nominato cum ſuo iuramento, vt per Bar. in d. l. Theopompus. ver. quæro cùm teſtator, quaſi huius ſit teſtimonium veritatis magis defuncti, quàm iudicium deponentis, & Cuma. conſi. 117. in teſtamēto, colu. fin. & conſi. 107. & Alex. conſi. 54. libr. 2. ſi eſt perſona honeſta, ſtatur eius iuramento. aliàs non, in concernētibus maximè declarationem incertorum, cùm aliquid tunc ei conſtare debeat requiſito hærede, vt tradit Bald. in l. captatorias. col. 2. ver. modò circa hoc. C. de teſta. mil. & Rui. d. conſi. 19. num. 6. poſt Pa. de Caſt. l. quem hæredi de reb. dub. & ibi Soci. in
7 fi. dicit, ſi teſtator commiſerit, ſtari † duobus, altero mortuo non ſtatur vni etiã altero cõtradicente, vt pulchrè per Cum. dicto conſ. 117. circa fi. faciúntq; pluri-
8 mùm deciſiones de numero † plurali nõ verificari in ſingulari, tam in teſtamētis, quàm in aliis diſpoſitionib. congeſtæ ab And. Tiraq. in l. ſi vnquã. in ver. ſuſceperit. numer. 226. vſque ad num. 240. de reuo. don.

Alio & tertio modo euenire poteſt teſtatorem dicere ſtandum eſſe voluntati alicuius de eo quod ſibi
9 † deponenti videbitur, & iſte dicitur quaſi arbitrator aſſumptus à teſtatore ad taxandum aliquod incertũ ex legato valido facto à teſtatore, vt per Bar. in l. Theopompus. ſub dicto ver. quæro cùm teſtator. & Ma-

10 the. de Afflict. in deciſ.371.num.6.& ſeq.† Verba hæc in teſtamento appoſita, arbitrio ſuo, licentia ſua, ad libitum ſuum, voluntate ſua & ſimilia quando importent liberam volũtatem, vel arbitriũ boni viri. Guid. Pa. in q. 475.& Ang. Aret. in tract. de teſta. in glo.16. num.2. Alex. conſil. 47.colum.5.ver. ſed in teſtamẽ-
11 to lib.1. Etenim † illi quorum declarationi mandato teſtatoris eſſet ſtandum ſuper dubiis & controuerſiis, quæ orirentur circa contenta in teſtamento, non poſſunt declarare ea quæ cõſiſtunt in iure niſi ſaltem parte citata, & niſi dubia & controuerſiæ iam euenerint, vt per Car. Rui conſi.106.col. fin. lib.2 & Soci. iuni. in conſi.100 num.27. & ſeq. lib.1 qui ſuper eodem facto conſuluit, quinimò ſubiungens probat hæc ſimili teſtatoris verba intelligi, neque ſe extendere ad ea, quæ iuris ſunt per deciſ. Cur Seni. conſ.69. Dominus Ioannes. colum. penult. ver. Poſtremo. vbi etiam dicit non ſe extendere ad ea quæ non ſunt poſsibilia diſponenti, in eo. facto. Dec conſil.416.colum fin. facit etiam quod ſcribit Gemi. conſil.20. non valere diſpoſitionem teſtatoris, quòd poſsit mater declarare, quæ ſapiant vſurariam prauitatem, & ea diſpenſare. Ad-
12 de quòd † iſti deponenti, vel vti teſti, vel vti arbitratori plus credi non debet, quàm ipſi teſtatori crederetur, per ea quæ adducit Aym. conſil.41. num.2. Præ-
13 terea † arbitrator talis, ſeu declarator non poteſt eſſe frater ordinis minorum, Dec. dicto conſil. 494. colu. penult. & fin.

14 Et ſi probaretur † contrarium eius, quid dictũ, aut declaratum fuerit ab huiuſmodi teſte vel arbitratore talis declaratio retractaretur. Alex. d. conſi. 47. colu. pe. ver. ſucceſsiuè non obſtat lib.1. prout id verum eſt in ipſo teſtatore per tex. in l. verba C. de teſt. generalis enim doctrina eſt probato errore retractationem induci etiam iuratorum, Pau. de Caſt. conſil 377. num. 71. lib.1. & Aym. conſil.144. numer.6.& ſeq. Si quoq; iniquè ſe gereret in declarando, poſſet talis declaratio reduci ad arbitrium boni viri. l.1. & ibi doct. de leg. 2. & Afflic deciſ.371. numer.9. & Mar. Ant. Nat. conſil. 115. in 2. dub.

15 Sicut etiam defuncto non creditur † etiam iuramenti, niſi in præiudicium hæredis & non aliorum. l. rationes. & ibi auc. quod obtinet. C. de proba. hæredi etiam declaranti voluntatem teſtatoris non creditur in damnum aliorum, Iaſ. in dicta le. ſi quis à filio. §. ſi quis plures. in tertio not. de legat.1. ſic intelligantur auctoritates cumulatæ per Andr. Tiraq. in d. l. ſi vnquam in ver. reuertatur. ſub num. 302. de reuocand.
16 don. & præſumptio, † quæ eſt, quòd moriens nõ præſumitur mendacium dicere, ne præiudicet tertio, latè probat Alciat. in tractat. de præſumpt. in reg.3. præſumpt.4. num.7. dicit not. Paul. de Caſt. in l. cùm ſeruus. in fin. de condit & demon quando ageretur de præiudicio alterius, non præſumitur defunctum voluiſſe fieri per hæredem, quod ipſe erat facturus, ita declarata & depoſita ab iſto deputato à teſtatore non nocent, neque præiudicant aliis non habentibus cõmodum, neque cauſam ab ipſo teſtatore mandante, arguendo à poteſtate teſtatoris, & facultate conceſſa, arg. l. ſi cum dies. §. ſed & ſi fortè, & l. non diſtinguemus. §. de officio. ff. de arbitr. quæ cenſetur diſponere de bonis propriis, & non poteſt de alienis, neque de iuribus tertij diſponere. glo. in l. conficiuntur. §. ſi poſt inuerſi. teſtatur. in fi. de iur. codicil. Bal. in l. is cui, de leg.2. & Pari. conſil.7. nu.9. lib.1. ſed valet ponere legem ſucceſſori defuncti, Bal. in lege ſecunda, circa finem. C. de vſucap. pro empt. Bartol. & alij in dicta l. verba, C. de teſta. & bonis ſuis. l. milites etiam, ff. de mili. teſta.

Quamuis parum dubia ſint hæc, tamen vſu conducibile, quandoque meminiſſe, quòd † tertiò non præiudicant hæc. Statutum dans priuilegia inſtrumento dotis, Alexan. conſ.83. col. pen. verb. nec ob. etiam additio. & conſi. ſeq. num.6 lib.2. Statutum dans executionem inſtrumento, & prohibens exceptionem doli ſimulationis &c. idem conſil 86. in fi. lib.7. Motus proprius, Dec. conſil.33. col. penult. metus illatus ab alio, Aym. conſil.120. Actus prorogatus, Deci. con. 93. num.3. Contumacia alterius, Mattheſ. in not. 26. præſumpt. profecto iudicis, Car. Ruin. conſil.69. nu. 7. lib.1. executio ſententiæ commiſſa contra alium in bonis tertij ipſius non condemnati. Aym. conſil. 235. legitimatio aliis conceſſa, Alexand. conſi.87. col.1. li. 3. & Curt. ſen. conſi.35. col. pen. factum alterius cuius facto priùs ipſi tertio erat ius quæſitum, Alexand. cõſi.27. num.1. & 2. lib.3. & Socin. conſil.137. circa fi. lib.1. & conſi. 91. num.7. lib.4. Iaſ. in l. ſi reus, ff. de pac. Dec. conſi 58. ſub num.3. ſcilicet non præiudicat intellige, vt per Bal. in l. cùm à ſocero, C. de iu. dot. & Rip. in c. ſicut Romana, num.42. de reſcrip. princeps, nec in iure ad rem, Deci. conſi.525. ſub num.6. Verba improprtantur, Deci. conſi.10 circa finem, & conſi.544. nu. 34. & conſi.580. nu.3. 4. pactum nudum non veſtitur cohærentia contractus in præiudicium tertij. Crem. ſingul. 97. ſtatutum prohibens appellationem, Bal. in l. cùm filiusfam. ff. de milit. teſta. clauſula appellatione remota, Corſet. in ſing. incip. vbi in aliqua, in litera C, reſcriptum, ſeu priuilegium, Bald. in d. l. cùm filiusfam. priuilegiũ volens haberi pro infectis &c. aliud cõcedens Hebræis poſſe mutuare ſuper rebus alienis, diſpenſatio conceſſa digno priuatione, reſtitutio bonorum cõceſſa bannito, remiſsio generalis pœnæ, generaliter conceſsiones principis, quæ dicuntur de præiudicio alterius, intelliguntur etiam de modico, iſta cum ſuis auctoritatibus ponit Fel. in c. cauſam col.10. ſub ver. interpretatio priuilegij, de reſcri. clauſ. non obſtante. ibid. col.14. Veronen. in tract. de ſerui. ruſti. præd. in titu. ſerui. aquæduct. cap.4. num.23. Alexand. conſ.35. num.6. li.4. & conſi.3. num.6. & con. 23. num.6. li.5. Aym. conſi.93. num.2. declaratio animi alicuius ex poſt facto, Rube. Alexandri. in l. nõ ſolùm. §. morte, nu.230. de oper. no. nuntiat. facit tex. in l. ſi partem. §. fin. quemadmodũ ſer. amit. declaratio etiam principis. Aym. conſi.282. col. 6 paruæ impreſ. diſpoſitio etiã concernens vtilitatem publicã, Aym. conſil.276. ſub num.7. dictæ impreſsionis: ſeruitus nõ poteſt imponi in præiudicium alterius, idem in conſil. 293. ſub num. 11. dictæ impreſ. quis etiam iure ſuo non poteſt vti in præiudicium alterius. idem Bartol. in l. virilem. §. ſi adierit. de legat. præſtan. nullitas actus potius toleratur, quàm fiat præiudicium tertio, ſuperior ita ſentire cenſetur. cum clauſula etiam ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis: Aym. conſi.296. col.4. & 5. & ſeq. dictæ paruæ impreſ. fauor piæ cauſæ. Socinus conſil.116. colum.1. lib.1. item conceſsio generalis. Deci. conſi.468. num.19. & ſeq. & conſil. 498. num.15. Populus, ſeu vniuerſitas non poteſt ſtatuere, ſeu diſponere in præiudicium tertij. Rip. reſponſ. lib. 1. cap.9. & 11. prædicta ſummatim nominata, ſcilicet non præiudicant tertio, vt ſi libuerit latiùs videri, poterit in fonte librorũ alle. quæ in habẽte poteſtatẽ præiudicandi limitari poſſunt, vbi aliud apparere põt ex quali-

qualitate, & natura rei, & ex vniuerſalitate & præ-
gnantia verborum: vt per Dec.conſil.113.col.penult.
intellige tamen de modico præiudicio; Andr. Ga-
mar.in tract.de extenſi.num.162.&per glo.in ver.nõ
lædat. in l. reſcripta. C. de preci. Imper. offer. & glo.
magis, in fi. in l. fi. C. ſi contra ius, vel vti. public.&
Iaſ. in l. fin. col. 5. ff. de conſti.princi. & quomodo in
declarante; Deci. in l. in ambiguis orationibus. de
reg.Iur. Tiraquel.in l. ſi vnquam, in ver.Libertis.nu.
15. de reuoc.donat.Alia ſimilia omittuntur: ne nimia
fieret digreſsio, fit demum ſtricta interpretatio, ne
alteri fiat in præiudicium; Gemin. in l. quamuis.nu.
6. de præben.in 6.

Ad rem redeundo, de quibus credatur teſtatori,
vel ei, cui credendum teſtator mandauit, videndum
eſt, dum ab eis ambiguæ voluntatis interpretationẽ
18 habere volumus. † nam teſtatori obtemperandum,
& non credendum, inquit Glo. in l. verba. C.de te-
ſtamen. Nempe circa ea, quæ teſtator non poteſt diſ-
ponere, & præiudicare ſuis hæredibus, & de quibus
ſibi ſoli non crederetur in iudicio, & quòd tantũ ha-
beat in bonis, & quòd tanti valeant bona ſua, neq;
etiam ad præſumptionem transferẽdi in alium one-
ris probandi contrarium.ei credi debet; vt plenè ſcri-
bit Pau.de Caſt.conſi.177. Viſo ſupraſcripto puncto.
lib.1.per tex.&ibi Doct.in l.cum pater.§.pater, qui fi-
lio.& in l.fi.§.1.de leg.2.& in l.quod de bonis.§.fi.ad l.
Falc.& in l.ſi fundum.§.adiectio autem.& ibi Bal.de
leg.1.neque de debitis ei creditur, maximè ad demi-
nuendam legitimam filijs: Alex.conſ.45.Habita ſu-
per his.circa fin.lib.1. Vel ſe tantum expendiſſe in ve-
ſtimentis, vel alijs rebus ſibi etiam non credatur: Iaſ.
19 conſ.23.Teſtator.circa fi.lib.1.Quia † propter affirma-
re, vel negare alicuius, non mutatur veritas, ſecundũ
Philoſophum, & per l. aſſumptio.in pr.ff.ad munici.

Verum eſt, ei credi in his, in quibus poteſt hæredi-
bus præiudicare, qui non poſſunt teſtatorem de men
dacio redarguere, maximè circa parẽtelam antiquã:
vt per Soci.conſi.13.Circa medium. ſub ver.ad ſecun-
20 dam.lib.3.† Quando aliud nõ poteſt importare con-
feſsio teſtatoris de aliquo debito, importat fideicom
miſſum, ſeu legatũ: l.Lucius. §. quiſquis. el 2.& l.cum
quis decedens. §. codicillis. & ibi Bartol. & Alber. de
Roſ.in §.pen.de leg.3. & l. qui vxori. de aur. & argen.
21 leg.† Præiudicat etiam ſingulari ſucceſſori; l.ſi ſupera-
tus.ff.de pignor. Bal. conſi. 389. lib. 4.Cuman.conſi.
155.col.4. Alexan.conſi.134 col.1.lib.1. Anchara.conſ.
36.col.2.Soci.conſi.87.col.2.verſi. ſecundò concludo.
lib.3.Rui.conſi.50. nu. 13. 18.lib.1. etiam facta per ver-
ba enunciatiua. Aym.conſi.29. nu.1.dummodò non
ſit facta poſt ius ceſſum, & quæſitum: Alberi. de Roſ.
in l.vbi.nu.20.C.de iu.do.& Cuman.conſi.30.Statu-
to.circa fin.& dummodo talis confeſsio teſtatoris nõ
probetur errore facta: vt per Barto. in l. diuus, de adi-
men.leg.& Curt.Iun. conſi. 96.circa fin. & Soci. Iun.
22 conſi.112.num.1 & ſequen. † Error autem probaretur
per coniecturas: Bald. in l.cum proponebatur. in pr.
not. de leg. 2. & per alia; vt per Bald. conſi. 231.lib.2.
Alex. conſi.102. colum. fin. & conſi. 113. col.2.lib.1.&
conſi.188.col. penult. verſic. poſito, quòd Philippus.
lib.2.& conſi 9.col.penul.lib. 5. & per ea probaretur,
quàm prius fuerint tractata; Iaſ. in l.ſi quis in fundi
vocabulo.col 5.verſi.prima eſt.de leg.1. clariùs in ter-
minis Bart.in l.quotiens.§.tantundem.in fi.ff.de hę-
red.inſtit.
23 Quicquid enim † dictum declaratúmve fuerit ab
huiuſmodi deputato à teſtatore, vti factùm. & declà-
ratum habetur, atque ſi ab ipſo teſtatore ex ſuo teſta-
mento haberetur, & conſequeretur: l.vnum ex fami-
lia.§.1. & ibi Barto. de leg.2.& c.nouit, de appel.Dec.
conſ. 492. nu. 2. 3.Corſ.in ſing.in ver.Commiſſarius.
incip.Illud. Aym.conſi.122.nu.3.& conſi.223. col.fi.&
alibi.cuius quidem arbitratoris, ſeu declaratoris à te-
ſtatore deputati auctoritatem, & poteſtatem per an-
num durare ſcire oportet: l.fi.§.ſed & ſi. com.de legat.
Alexan. conſi. 175.nu. 9.lib.6.Tho. Grammat.conſi.
Ciui. 29. & plus fidei non mereri, quàm ipſe teſtator
mereretur, vt antè dictum eſt.

Dictum eſt etiam, meliorem nõ inueniri interpre-
tationem, quàm ea, quæ fit à teſtatore; ſed operępre-
cium eſt, cognoſcere, quomodo, & qualiter poſt mor
tem teſtatoris, per quam teſtamentum redditur vali-
dum & confirmatũ: Paulus ad Hebr.c.9.& tunc con-
tingit de eo dubitari, & amplius teſtator, nec velle,
nec loqui poteſt: l.1. de ſac. ſan.eccleſ. & quibus ſignis
tunc ab eo interpretatio haberi poſsit.

Id autem demonſtratur, duobus modis poſſe eue-
nire. Vno ex his, quæ teſtator dixit, vel fecit, vel omi-
ſit, vel quæ ſibi contigerunt extra teſtamentum. Al-
tero verò modo, ex his, quæ intrinſecè, & in teſtamen
to ipſo dixit, vel fecit, vel quæ in eo, & ex eo compre-
hendi, & colligi poſſunt: facit Tex. in l.in his quæ. de
condit.& demonſt.in his enim duobus modis hoc de
vniuerſo præſenti noſtro tractatu meritò illud dici
poteſt, quod in ſacrorum & diuinorum tractatu di-
citur: In his duobus mandatis vniuerſa Lex pendet &
Prophetæ. Matth ca.22. ſcilicet primò diligendo De-
um, ſecundò proximum: licet Bald.in l.pen.col.pen.
ver. ſed quomodo. C. de impub. dicens, quomodo
poſſumus eſſe certi de mente teſtatoris; Reſpondet
per ipſius declarationem, per iuris interpretationem,
per vrgentem diſputationem, & ſic tribus modis; ta-
men reducuntur ad præmiſſos duos modos, iuris in-
terpretationis, modo inter vtroſque pariter vigente
& operante.

De hoc vltimo modo dicetur infrà lib.2. & alijs ſe-
quent.lib. Nunc de illo primo perſcrutandum eſt.
De eo enim omne, quod dicitur, totum facit genus
probandi. Vulgò quidem ſcitur. & notum eſt in iure
24 noſtro. † Nihil vel parum eſſe, aliquid dicere, & non
probare: l.ſi priùs. ff. de no. op. nunci.c.cum ſuper.de
conceſ. præben. c. cum veniſſent. de fid.inſtr.cum ſi-
mi. & paria eſſe, Aliquid non eſſe, & eſſe, ſed non pro-
bari, & non apparere: l.in lege. ff. de contrah.empt.c.
ſolemnitates.de conſen. diſt. 1. l.duo ſunt Titij.& ibi
Barto.de teſta. tut. qui non probat, quod àllegat vel
adducit, dicitur carere iure: Bald.conſ.67.col.3.lib.3.
Aym.in tract.de Antiq.temp.in 2.par.nu. 32. & conſ.
48.nu.4. & debet apparere per probationes vel præ-
ſumptionem legalem: Bal.in l.cum quidam. §.ſuum.
ff.de acq.hæred.conſtando vel dictis teſtium, vel con
feſsione partis, vel inſtrumentis, vel euidentia facti,
vel præſumptione violenta: c.cum ad ſedem.de reſti.
ſpol.& gl.in ver.fundauerit.in c.finem.de do.& con-
tum.per Doc.in rub.de proba.

Itaq; firmiter tenendo alicuius ambiguæ teſtamẽ-
25 tariæ diſpoſitionis † interpretationem, ſeu declaratio
nem poſſe fieri ex his, quæ teſtator dixit extra teſta-
mentum: gl.in l.cum proponebatur.quæ eſt glo. fi.in
fi.de lega.2. & Barto.in l ſi quis in fundi vocabulo. in
princ.ver.ſecundò quæro. de leg.1. Ang. in l. in fidei-
commiſsi.§.pen.circa fi.ff.de vſu & Afflict.in dec.44.

nu.28.&29.& de his aliqua, per Guald. de arte teſtan. tit.9.cau.66.num.3.& Cephal.conſi.144.nu.29.† Teſtatoris voluntas coniecturatur per teſtes, ex dictis per teſtatorem, licet nõ in forma teſtandi, dicit Ang. in l.hoc iure. in pr. in 2. not. ff. de euict. & text. iuncta gl. ibi. in ver. Si extrinſecùs. in l.1 in pri. de his, quæ in teſt. delen. & ſolum perſiſtendo in his dictis extra teſtamentum, præſuppoſito ineſſe ipſo teſtamento inualido, vel valido, de quo infrà, 2. lib. tractabitur. Difficultas maior videtur conſiſtere in numero teſtium, qui hæc dicta probare legitimè debeant: pro cuius reſolutione plures caſus ſunt conſiderandi.

26

27 Primus, quando hæc dicta tendunt ad probationem confirmationis teſtamenti à principio validi, & poſtea aliquo euentu effecti inualidi probari debent per quinque teſtes: l.1.& ibi gloſſ.& Bar. C. de codicil. & l. qui ex liberis. §. teſtamento facto. ff. de bon. poſ. ſecundum tab. ſi verò à principio teſtamentum erat inualidũ, verba teſtatoris confirmatoria debent probari per teſtes, requiſitos à principio ad probationem teſtamenti; Pau. de Caſt. in l. hæredes palàm. §. ſi quid poſt. col. fin. ver. interdum inſtitutio. & ibi Imo. circa fi. ff. de teſtam. per tex. in l.1.§.1. de leg.3. & Bal. in l. conficiuntur. §. ſi poſt. in fi. de iure codicil.

28 Secundus caſus, quando dicta per teſtatorẽ † ampliant diſpoſitionem, non ſcriptam in teſtamento, & ſic errore omiſſam, tot teſtes requirũtur ad eam probandam, quot erant neceſſarij ad principalem ipſam diſpoſitionem probandam: Glo. Bart. Bal. Alber. Roſ. Pau. de Caſt. & Imo. in d.l. cum proponebatur de leg. 2. Bal. & poſt alios dicens, ita eſſe Com. Opin. Iaſ. in l. errore. col. fi. C. de teſta. & in ſubſtitutione omiſſa ſcribi per notarium, ita firmat Pau. de Caſt. in conſi. 304. Super primo. in fin. & conſi.353. Ad primum lib. 2. & Dec. conſi.105. col.3. Soci. conſi.51. in fi. lib.3. & Anto. Gomeſ. ſuo comment. iur. volum.1.c.5. de ſubſti. fideicom. ſub num.24. ver. etenim in cauſa. quicquid dicat more ſuo nimis glorioſè, & audacter Barb. conſi. 29. col. 4. & ſeq. lib.1. malè loquẽs contra glo. communiter approbatam, quòd inter liberos probãt duo teſtes: Guid. Pap. in q.504. quem etiam vide in q. 528. & Soci. in conſi.51. in fi. in 3.

29 Tertius caſus eſt, vbi. quæ † dixit teſtator, ſunt pro declaratione voluntatis ita obſcure, quod nulla eſt, & inutilis, quando fuit erratum in corpore, per not. l. quotiens. ff. de hæred. inſtit. & in l. ſi quis in fundi vocabulo. de leg.1. tunc ſeptem, vel quinque teſtes requiruntur ad hoc probandum, quemadmodum requirerentur, ſi actus de nouo perficeretur; Barto. in d.§. ſi quid poſt. col. fin. ver. venio ad ſe. Gloſſ. & ibi Pau. de Caſt. circa fin. Bald. in l. conficiuntur. §. ſi poſt. in fi. de iure codicil.

Quartus caſus eſt, ſi quæ dixerit, quæ ſint ad declarationem ſubſtantialis actus in dando, limitãdo, expreſsè adimendo, vel mutando vltra teſtamentũ iam factum, idem numerus teſtium requiritur, vt in teſtamento ipſo, vel codicillo: Tex. Gloſſ. & Doct. in d. §. ſi quid poſt. & in c. nouit. de appel. Io. de Ana. in conſi. 84. Videndum. col.2. ver præterea. Bellamer. in deciſ.
30 746. incip. Licet obſeruet. vbi latè: pro † ademptione legati duos teſtes valdè idoneos ſaltem de Iure Canonico ſufficere, tenet Bal. conſi.28. Super eo. lib. 3. aliàs non: vt idem conſ.15. Caſus talis. eo. lib. vbi magiſtraliter tractat.

31 Quintus caſus. Si quid † egit teſtator, tendens ad ■ citam ademptionem legatorum ope exceptionis, quod ſapiat actus inter viuos: vt de inimicitia, vel de alienatione rei legatæ, vel alios actus extraneos, idem poteſt probari per duos teſtes; Bart. Ang. & Salyc. in l. fideicommiſſum. C. de fideicom. Pau. de Caſtr. in d. §. ſi quid poſt. col. penult. ſub ver. Nec obſtat. & Pet. de Ancha. in conſ.337. De efficacia. col. penul. ver. ad hoc reſpondeo.

32 Sextus caſus. Quando ea, quæ † dicit teſtator ante vel poſt teſtamentum, faciunt ad interpretationem, ſeu declarationem ſuæ voluntatis, aut ad tollendam tacitam volũtatem, vt quòd vulgaris ſubſtitutio non contineat tacitam pupillarem, aut ad augmentum voluntatis tacitæ, vt quòd tacita pupillaris excludat matrem, ad eorum probationem duo teſtes ſufficiũt. Primum tenent Bald. Salyc. Alex. & Iaſ. in l. quãuis. C. de impub. & al. ſubſti. Secundum firmant Bald. Ang. Saly. in l. precibus. C. eo. & Barto. in l.2. in princ. col. pen. ver. quæro & reuoco in dubium. de vulg. & pupil & Alex. & Iaſ. in col.16. plures cõcordantes adducunt. ſi enim quid per teſtatorem fuerit ſenſum, ex depoſitione duorum teſtium de prælocutionibus & ſimilibus probatur, vt magiſtraliter per Oldrad. conſ.297. Domina Stella. col. fin. vbi dicit, Teſtamentum eſſe factum, probari per duos teſtes, & ſic factum per ſeptem, & ſic ſenſum per duos: ex quibus genera-
33 lis doctrina poteſt haberi, quòd † quotieſcunque à Lege, vel à Doctoribus in aliquo articulo vltimarũ voluntatum inducitur, vel eijcitur, ſic eſſe coniecturam voluntatis teſtatoris, vel dicitur, vt ſæpiùs in legibus ipſis exprimitur, niſi contrarium conſtet, vel probetur de voluntate teſtatoris, dummodo non vergat in nouam diſpoſitionem expreſsè dando, limitãdo, vel adimendo, poteſt de contraria voluntate, vel alia declaratoria, probari per duos teſtes: d.§. ſi quid poſt. & ibi Gloſſ. & Doct. Bald. & Salyc. in d. l. quamuis. facit doct. Bal. in l.1. in fi. de liber. præte. & alibi per Doct. maximè per Corn. in conſi. 239. Videtur prima facie. col. pen. lib.2. & Pariſ. conſ.3. nu.35. lib.3. & conſ.13. nu. 14. eo. Bero. conſi.127. nu 1. lib.2.

34 Septimus caſus eſt. Si hæc † dicta teſtatoris ſint circa aliquas circunſtantias diſpoſitorum in teſtamento ad demonſtrandum aliquã quantitatem, vel qualitatem, extra principalem diſpoſitionem præſuppoſitam pro valida, quemadmodum ipſe teſtator eas intellexerit, poſſunt quidem iſta ſimilia probari per duos teſtes: per glo. ſæpè allegatam. & ibi Doct. in d.§. ſi quid poſt. & in alijs locis ſuprà allegatis, ita per iſta ex verbis prolatis à teſtatore vel poſt teſtamentum dicente, coquinam velle venire ſub legato domus nouæ, in caſu ſuo, firmat Alex. in conſi. 53. Ponderatis. circa fin. lib.3. idem in alio caſu de qualitate expreſſa, ſi talis deceſſerit ſine filijs, ſic declarata Alex. tenet in conſi. 100. Viſa parte. col. 2. ver. ſecundò probatur. & ſequen. lib.4. idem in alio caſu in qualitate de maſculis probata per duos teſtes, probat Calca. in conſi. 47. Viſo dicto caſu. col. 2. ſub ver. & quòd iſta. num.6. In vxore habente integrũ vſumfructum ex verbis extra teſtamentum prolatis alios concordantes allegando tradit Pariſ. in conſil. 94. Circa primum. ſub nu. 45. 46. lib. 2. qui etiam ibi dicit, hæc ſimilia probari per teſtem ſingularem, idem dicit Aym. conſi.73. Dicendum videtur num. 33. valere teſtimoninm teſtium ſingularium, dicentium, ſe ita audiuiſſe dici à teſtatore, vel ab hærede, allegando Paul. de Caſt. in conſi.395. In cauſa, quę vertitur. col.3. lib.2. Addo Alexan. in conſi. 75. Videtur. col. penult. ver. & quòd iſta fuerit

35 fuerit mens. lib. 5. adducente, † ſufficere pro declara-
tione voluntatis, & mentis diſponentis apparere per
indicia, & coniecturam, probata per vnum teſtem, in
indiuiduo, & directè diſponentem, & Corn conſ. 56.
Licet in hac col. 3. ver. arg. eius, quod dicitur lib. 2. di-
centem, teſtes ſingulares probare voluntatem alicu-
ius, Soci. conſ. 37. col. 3. ver. & pro certo. lib. 3. dicẽtem,
pro certo vnum teſtem, fide dignum, facere magnam
præſumptionem voluntatis teſtatoris, & per vnum
de teſtamentarijs, dicit Calcan. d. conſi. 48. d. nu. 6. &
Philipp. Peruſ. in c. ſi quidem §. ſecus. in 3. not. de pro-
cu. libr. 6. dicentem, per coniecturas probari ea, quæ
conſiſtunt in animo alicuius, & ſic non eſſe neceſſari-
am plenam probationem; quæ terminis noſtris ma-
gis iuncta cum alijs admittere ſequẽdo Alexan. in
conſi. 4. Attentis narratis. col. 3. ver. Concurrunt etiã
lib. 7. Socin. conſil. 130. Viſa contingentia. col. penult.
ſub ver. nec ſecundo loco. lib. 1.

Octauus eſt caſus. Et ſi nota teſtamenti validitas,
& omne eius momentum dependeret, & demõſtra-
retur ex his, quę teſtator ante & poſt factũ teſtamẽ-
tum dixerit, tamen ea ſufficere, & ab extra poſſe pro-
bari etiam per duos teſtes, oſtẽditur ex his, quæ aliàs
adduxi in facto, & mihi non euenit, quod Paulus Iu-
riſcon. ſibi eueniſſe narrat, quòd alias coram prætore
petens, vt aduocatus non potuit obtinere: vt l. quæſi-
tum. §. cum vir. de leg. 3. & idem eueniſſe Alber. de
Roſ. vt ipſe dicit in l. cum ſeruus circa fi. de cond. &
demonſt. quia obtinui in ſpecie huiuſmodi. cum
quidam infirmitate valde grauatus, bene tamen in-
telligens, volens facere teſtamentum, accerſitis No-
tario & teſtib. hora tarda diei, illud ſatis nuncupauit
ore proprio, & Notarius ſummatim ſcripſit in quadã
chartula, legatum dotis ſororis nubendæ, inſtitutio-
nem filiorum nominatorum rectè hæredum, & da-
tionem tutelę; quod vxor cum audiret ſe in teſtamen
to non nominari, cœpit ita alta voce exclamare, & vo
ciferare, quòd fecit teſtatorem totum fremere ſpiri-
tu, quaſi extra mentem exire, adeò quòd teſtamento
non aliter lecto, nec publicato coram teſtibus, ali-
quantulum ſedato exclamore vxoris, Notarius cœ-
pit interrogare teſtatorem, qui aliter non reſpondo-
bat; iterum Notarius dixit ei, Quem vis facere hære-
dem, ipſe hac voce ſola reſpondit, Meos filios. Nota-
rius dixit, Quo nomine appellantur tui filij, reſpon-
dẽdo diuerſa. & alia nomina, quàm filiorum expreſ-
ſit. quo intellecto Notarius dixit, Iſte vacillat, & mo-
dò non eſt in recto intellectu. & ſic re aliter infecta
ipſe & teſtes receſſerunt. in nocte ſequenti reſpirans,
& ad vltima mortis dilucida interualla aliquãtulum
rediens, ægrotus luminibus accenſis ibi pluribus per-
ſonis aſtantibus, voce intelligibili, & mente ſana plu
ries dixit, & replicauit, ſe lætum eſſe, & mori libenter,
quia teſtamentum fecerit, & facta ſua benè compo-
ſuerit. ſic pluries voce ſua manifeſtauit, ſuum teſta-
mentum habuiſſe pro perfecto, & completo, & ſe-
quenti mane ſpiritum emiſit.

Qua quidẽ totius facti ſerie legitimè probata de-
fendendo dictum teſtamẽtum vltra alia fundamen-
ta, pro oſtenſione perfectionis, & complemẽti ipſius
teſtamenti, de quibus alibi erit tractandum, ita in al-
36 legationibus corã iudice adduxi. † Profectò nos cer-
tos facere teſtatorem, habuiſſe ſuum teſtamentum
pro perfecto, & completo nullus magis poteſt, quàm
ipſe teſtator, à quo teſtamentum vti Lex dependet.
§. diſponat. in auth. de nup. facit l. leges ſacratiſsimæ.
§. 1. C. de legi. & l. ex facto. in prin. de vulg. & pupil. &
ibi Bal. not. quòd ille, qui facit, interpretatur l. omni
nouatione. & ibi Doct. de ſacroſan. eccle in terminis
tradit Alex. in conſi. 52. Circa hanc dubitationem.
num. 14. lib. 4. Quod Barbatio aſcribitur. Verùm ipſe
teſtator, vt plures teſtes deponunt, poſt illud teſta-
mentum ſic factum in nocte ſequenti, pluries palàm
faſſus eſt, ſe feciſſe teſtamentum. hæc ſimilia profe-
rendo; Hoc facto teſtamento, &c. ita teſtamentum
habuitq́ teſtator pro perfecto, quia ſic dicens, vſus eſt
37 verbo pręteriti temporis. i. hoc facto † quod rem per-
fectam ſignificat: l. 1. §. hæc verba. quod quiſque iu.
Bar. in l. ſi cui. in prin. de leg. 1. & in l. tutor, qui reper-
torium. in princ. col. pen. ver. venio. ad quartã. ff. de
admin. tutor. & Alex. cõſi. 28. ſub num. 7. lib. 1. & mẽ-
tem proferentis demonſtrat. l. Labeo. §. idem Tube-
ro. de ſuppel. leg ac ad proximè præcedens teſtamẽ-
tum refertur: l. ſi ſeruus plurium. in fin. de leg. 1. cum
nullum aliud appareat conditum per ipſum ſic fatẽ-
38 tem, & † teſtamentum vnum pręſumatur, & non plu-
ra, per glo. in ver. Comprobatur. in l. omnium. C. de
teſtam. & Dec. in l. hac conſultiſsima. num. 18. qui te-
ſta. fac. poſ. & in caſu ſimili dicit Alex. in con. 4. num.
12. lib. 7. Nam teſtamentum dependet à voluntate
ſolius teſtantis: l. 1. ff. de teſtamen. & l. illa inſtitutio.
39 de hæred. inſti. † Vnde confeſsio ipſius vlla parte prę-
ſente valet: Bar. in l. certum. §. ſi quis abſente. de con-
feſ. tex. videtur de hoc in c. fin. & ibi glo. in ver. con-
fitentem. de ſucceſsi. ab inteſta. & clarior text. in l.
Titius. in fin. de mil. teſta. in hæc verba: Sed planè fe-
ciſſe teſtamentum eum interpretandum eſt, qui ſe
velle teſtamentum, quod ante fecerat, valere. aliquo
modo declarauit, ita à priori, quod eſt, teſtatorem
propoſuiſſe, ſe facere teſtamentum, & feciſſe, & à po-
ſteriori, quod eſt ipſum, teſtatorem dixiſſe, & falſum
eſſe, ſe feciſſe teſtamentum, arguendo, vt valide ar-
gui poteſt: Bal. & Saly. in l. multum. col. 1. C. ſi quis
al. vel ſi. & Soci. conſi. 92. nu. 28. lib. 3. cõcluditur, fuiſ-
ſe factum teſtamentum, & à teſtatore habitum pro
perfecto, & completo. ita confeſsionem teſtatoris fa-
cere tradit Bal. in conſi. 179. Quando ſapiens. verſi.
Prętereà eſto. lib. 4. idem in ſimili firmat Alex. conſi.
4. nu. 11. lib. 7. & clariùs in terminis loquitur ſuper ex-
amine trium teſtium, deponentium aliquẽ declaraſ-
ſe, & habuiſſe ſuã vltimam voluntatẽ pro perfecta.
& tradit Corn. in conſi. 307. Videtur prima facie, col.
4. in prin. lib. 3. & Pari. conſi. 33. nu. 42. lib. 2. & facit,
quod ſcribit Angel. in cõſi. 108. Iſta quæſtio. col. fin.
iſta confeſsio teſtatoris de perfectione teſtamenti,
etiam ſi manifeſtet totã eſſentiã teſtamenti. poteſt
probari per duos teſtes, vt probari poſſe, teſtamentũ
eſſe factũ; tenet glo. in l. 2. C. de bon. poſ. ſecund. tab.
& Oldrad. d. conſi. 297. col. fin. vt rogitus teſtium re-
quiſitus pro validitate totius teſtamenti, poteſt pro-
bari per duos teſtes: Alexand. conſi. 7. col. 1. & ſequen.
lib. 2. & Iaſ. in l. hac conſultiſsima. col. 2. C. de teſtam.
eſt enim actus extraneus ab actu, conficiente ſubſtã-
tiam teſtamenti, tendens ad declarationem ipſius
ſubſtantialis teſtamenti actus: ideo poteſt per duos
teſtes probari, per glo. in d. §. ſi quid poſt. cum alijs
ſupra alleg.

Notandũ eſt, quod in his omnibus caſibus, in qui-
40 bus † probatio fit ad declarationẽ, & nõ ad principa-
lẽ diſpoſitionẽ teſtamẽtariã, mulieres admittuntur
ad ferẽdũ teſtimoniũ, vt firmat Oldrad. in d. cõſ. 297.
circa fi. ſentit Bal. cõſ. 39. factũ. ſuper quod ad fin. li. 1.

Hæc

Hæc autem dicta proximè locum habent in caſu, quo eſſet dubium de complemento, & perfectione teſtamenti, ob aliquod accidens, ſeu impedimẽtum: quia tunc opus eſt interpretatione, ſeu declaratione: Bal. in l. voluntatis. in princ. de fideicom. ſecùs eſſet, ſi liquidò, & clarè appareret, teſtatorem habuiſſe teſtamentum, pro non completo, & imperfecto, quòd tunc, & incontinenti pœnituiſſet teſtari, vel dixiſſet, velle alio modo teſtari, vel multa addere, vel mutare; vt per Iaſ. conſi. 196. lib. 2. Pau. de Caſt. conſi. 450. Viſa dicta facti narratione. col. 2. lib. 2. & per Doct. in l. ſi is qui. ff de teſta. maximè ſi imperfectum ſit ratione voluntatis: quia tunc, vt teſtamentum dicatur validè factum, & probatum, neceſſaria eſſent omnia ſolénia: d. §. ſi quid poſt. & per alleg. ſuprà in primo caſu.

Et ſi quis diceret, Omnes prædictos caſus poſſe reduci ad bimembrem diſtinctionem, & per eam declarari, quæ eſt, Quòd aut quæritur probari ipſa diſpoſitio de nouo, vel addendo, vel minuendo, & adimendo, tunc probanda eſt per ſolennem numerum teſtium: Aut probari quæritur aliqua quantitas, qualitas, vel circunſtantia declaratoria ipſius diſpoſitionis, tũc ſufficit probatio per duos teſtes, vt habetur in locis ſuprà alleg. tamen inficiari non poteſt, & per ſupradictos caſus ampliori numero diſtinctos ſcientiam circa præmiſſa, & doctrinam reddi clariorem, & magis intelligibilem: l. 1. & ibi glo. in princ. ff. de excep. doli. & in §. ſed non vſque. Inſti. de leg. & in c. inter alia. de immun. eccleſ. & §. ſed quia ſanè. Inſtit. quib. mod. teſta. infir. & glo. in verſ. aut indebitum. in l. in ſumma. in prin. ff. de condi. indeb.

41 Præterea, quemadmodum † teſtator contenta in teſtamento interpretari, & intelligere voluerit, quandoque ex ſuis libris, & alijs ſcripturis extra teſtamentum liquere poteſt. vt per textum in l. Lucius. in prin. de lega. 2. & in l. prædijs. §. Titio. & in l. ſeruis vrbanis. in pr. & in l. qui concubinam. §. cum ita legatum. de leg. 3. & in l. prædia. in pr. & ibi glo. de fund. inſtru. & in l. fi. de pecu. leg. Bart. in l. alimenta. in pr. de ali. leg. notat, quando dubitatur de voluntate defuncti, ex ſua ſcriptura probari poteſt, ad idem text. in l. 1. & ibi Soci. num. 7. de reb. dub. ad demonſtrandum ex rationibus, partem nemoris venire cum quadam poſſeſſione vendita, per tex. & glo. in l. qui concubinam. §. cum ita legatum eſſet, quanta. de leg. 3.

Ad idem in prędio legato, qualiter teſtator intellexerit tam reſpectu loci, quàm rei, declaratur ex inſtrumento locationis prius factæ per teſtatorem, vt deducit Pau. de Caſt. in conſi. 117. Videtur dicendum. lib. 2. Ad idem ex memoriali teſtatoris, dummodo recognoſcatur ex comparatione literarum, vel alijs con-

42 iecturis. quòd ſit manu teſtatoris, ad † quod etiam teſtator ſe refert in ſuo teſtamento mãdando ei credendũ eſſe probari legata, tradit Abb. in conſi. 4. in quæſtione. lib. 2. & Alex. in conſ. 239. Ponderatis. col. 2. lib. 6. & de recognitione literæ. Bald. in l. fi. in pr. de leg. 2.

43 per tex. ibi. Ita quòd † hæres non poteſt venire contra confeſsionem, a teſtatore factam in partitis ſui libri, nec eum redarguere de mẽdacio; vt latè probat Aym. in conſi. 125. nu. 2. 3. & 6. Illud enim certum eſt, quòd

44 † vna ſcriptura interpretatur aliam, dicit Bal. in tit. de pa. conſtan. ver. pen. in fi. etiam verba contractus declarantur ex verbis prolatis in teſtamento, per l. vxori. §. fi. de leg. 3. probat Pau. de Caſt. in conſ. 343. Quia ex allegationibus. circa fi. lib. 1. & alia in terminis noſtris, voluntatem dubiam teſtatoris poſſe probari, & declarari per aliam ſuam ſcripturam priuatã, cumulat idem firmans Iaſ. in l. qui filiabus. in pr. col. 1. ver. ſextò adde. de leg. 1. poſt Aret. ibi, & Aym. in conſ. 231. nu. 12. & conſ. 234. nu. 4. paruæ impreſsio. & in conſi. 267. ſub nu. 2. Nam † voluntas ſcribentis præſumitur 45

ex eo, quod inuenitur ſcriptum; not. glo. in fi. in l. ſciendum. de verb. oblig. & per l. Neſennius. circa fi. ibi; maximè, ſi etiã in rationes. & ibi Bar. ff. de nego. geſt. & in l. nuda. col. 1. num. 1. ff. de donat. Aret. conſ. 5. in pr. & Dec. conſi. 21. ſub nu. 7. Quando etiam aliquid redigitur in ſcriptura faciliùs deliberatè factum præſumitur, quàm quod ſimpliciter profertur, per l. 2. C. de ſenten. ex breu. reci. tradit Bart. in l. gerit. col. 4. ſub ver. circa ſecundum ſpeciale. de acquir. hær. & Luc. de Pen. in l. quicunque. col. 5. ver. 49. præſumitur. C. de

46 apoc. publ. lib. 10. † Scriptura enim defuncti, dicitur in ſe continere iuramentum, vel eius vigorem; Alcia. in tract. de præſumpt. in reg. 3. in præſumpt. 4. num. 5. Aym. conſi. 274. col. 1. ſub ver. circa ſecũdum. & conſi. ſeq. col. 3. ſub ver. ſextò fortiter. & in conſil. 287. col. 8. ver. tertiò reſpondeo. Seb. Med. tract. mors om. ſol. par. 1. nu. 168. 169. & præſumitur vera, vt in his locis, & per Alex. conſi. 59. nu. 7. lib. 2. Pariſ. conſ. 104. num. 76. 77. lib. 1. & alibi per Doct.

Voluntatis interpretatio ſeu declaratio quandoq;

47 ab ipſo teſtatore habetur ex eo, quod ipſe fecit; † quoniam facto etiam volũtas declaratur: l. Paulus. ff. rem rat. hab. & l. de quibus. de legi. cum concord. alleg. à Iaſ. in l. reprehendenda. ver. quartò habes. C. de inſt. & ſubſtitu. & in d. l. de quibus. col. 9. & Pariſ. in conſ. 34. col. pen. nu. 54. li. 2. non ſolùm ex facto teſtatoris, ſed etiam ex eo, quod facere propoſuit, eius voluntas declaratur, & interpretatur, tradit Fulgo. in l. 1. C. de

48 verb. ſign. Quinimò † efficacior fit declaratio facto, quàm verbo; l. ſi tamen. §. ei qui. ff. de ædil. edict. & ibi Bar. Cepol. & c. dilecti. & ibi pleniſsimè glo. de appel. & Bald. in conſ. 8. in fi. lib. 1. & in l. non ignorat. col. 1. ver. ſimiliter. C. qui accu. dicit. facta eſſe vero proximiora, quàm nuda vocabula; & in l. libertæ tuæ. C. de oper. lib. in fin. dicit, quòd qualitas factorum, deſcribit qualitatem intellectus. De huiuſmodi maiori efficacia probatur per text. in l. ſi quis vinum. §. ſi acetũ. de vi. tri. & ol. leg. vbi ſub aceti legato non venit acetum, quo teſtator vtebatur pro vino; ſic factum teſtatoris efficacius eſt, & prævalet verbo & vocabulo leganti, & facit tex. in l. pen. de vſufruct. leg. vbi hominis vſus, & quod ſibi expedit, prędualet naturalitati. & tex. in l. cum delanionis. §. aſinã, ibi; optimũ ergo, &c. de fun. inſtruct. & in l. inter veſtem. & in l. ſi quando. de au. & arg. leg. & in l. 1. de vin. tri. & oleo leg. & in l. Labeo. de ſupel. leg. & ibi magiſtralis glo. exinde pro-

49 uenit. quod dicitur † voluntatem teſtatoris defuncti dubiam declarari ex vſu ipſius viuentis, tex. & glo. in l. ſi cui. de an. leg. & in d. l. 1. & in d. §. ſi acetum. de vitri. & ol. leg. & in l. ſi cui. de leg. 3. & in l. hæredes palàm. §. ſed & ſi. de hæred. in l. legata. in fi. de ſupel. leg. & in l. nomen. §. 1. de leg. 3. & ibi Bart. dicit: Si facit ſecundum conſuetudinem teſtatoris, videtur facere ſecundum eius voluntatem, & è conuerſo; Sig. conſi. 175. nu. 6. cum alijs ſimi. ſi autem dubia eſt, circa quid, & quantum, aut quale, aut circa ſubſtãtiam, vel qualitatem, reſpectu declarationis habendæ ex vſu teſtatoris. vel vtendi, vel loquendi, vide Bar. Alber. de Roſ. & alios in l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de leg. 1. & Bart. in l. cum certum. de vi. trit. & ol. leg. & gloſſ. in d. l. Labeo.

50 Non ſolùm ex eo † quod fecit teſtator, ſed ex eo, quod viuus

viuus facturus eſſet, intelligentia ſuæ voluntatis pa-
làm fit: l. item legato. §. 1. in fi. de leg. 3. ibi: adſignatu-
rus, ſi vixiſſet. & l. cùm ſeruus. vltra medium, ibi: nam
quod ipſe viuus facturus erat, id ab hęredibus ſuis fie-
ri iuſsiſſe intelligitur: de cond. & demon. præceden-
tibus tamen factis, quæ ſic teſtatoris conſuetudinem
51 oſtendant, vt ibi Pau. de Caſt. in fi. nòtat, † verba teſta-
toris debere intelligi, ſecundum morem & conſuetu-
dinem teſtatoris: idem per eandem l. cùm ſeruus. fir-
mat in conſil. 437. Super dictis quæſitis. in pr. li. 2. ver-
ba hæc, hæredes poſsint ad bona hoſpitali legata acce-
dere pro recreatione eorum & amicorum quando-
cunque, quotieſcunque ſibi videbitur. & placebit. de-
bere intelligi eo modo, quo ipſe teſtator conſueuerat
accedere cauſa ſuæ recreationis, ſi hoc non apparet de-
bere eligi arbitros, qui declarent viſis videndis, vt ibi
per eum, & per eandem l. cùm ſeruus, filium grauatū
fideicommiſſo poſſe pro reſtitutione dotis ſuæ vxoris
obligare bona fideicommiſſo ſubiecta, ſicut pater te-
ſtator tenebatur obligare, vel obligaturus eſſet: addu-
cit Deci. in conſil. 376. col. 2. Sed hæc intelligenda ſunt
de conſuetudine teſtatoris ordinaria, & non extraor-
dinaria. vel alia, per l. Seio, §. medico. de an. legat. Bal.
in l. 1. ad fin. de ſtat. hom. refert Felyn. in cap. ſedes, col.
3. ver. dicit Maria. de Senis, de reſcriptis, & quælibet
diſpoſitio interpretationem recipit ab eo, quod con-
ſuetum eſt, abſque eo, quòd tale conſuetum interpre-
tatiuum ſit præſcriptum: Dec. conſ. 441. col. penult.
num. 13. Alexand. conſi. 107. col. fin. ver. nec requiri-
tur, lib. 2. Aym. conſi. 101. in fi. & conſi. 201. col. 5. Grā-
mat. deciſ. 64. num. 37. 38. ex vſu teſtatoris fit declara-
tio huiuſmodi legati facti ab habente plures equos,
& dicente, Lego equum meum, quòd intelligatur de
eo, qui in vſu teſtatoris eſſe ſolebat, vt pleno modo
intelligatur meum, ſcilicet, quo ad proprietatem, &
vſum, ſecundum Bal. in l. 1. ver. ſed pone. C. de verb. ſi-
gnific. etiam eadem iura in caſu legati mobilium exi-
ſtentium Niciæ venire mobilia ibi aſportata in domo
legatarij facto teſtatoris ſic declarātis inter alia addu
cit Socin. Iun. conſ. 98. Dubia profectò. num. 13. & ſeq.
lib. 1. ex iiſdem iuribus, teſtatore coram ſeptem teſti-
bus ſimpliciter mandante per Notarium teſtamentū
cancellari, facto teſtatoris illud declarari reuocatum,
ſaltem ope exceptionis, reſpondet Aym. conſi. 228. In
propoſito caſu. idem in conſil. 259. Verba Franchiſiæ.
in ■ tradit, principem interpretari, & declarare Fran-
chiſiam facto ipſo ſequente, ex facto præambulo prę-
cedente dubij contractus recipi declarationem, au-
ctor. & iura allegat Barba. inter conſi. Alexand. conſi.
52. Circa hanc dubitationem. col. 5. lib. 4. vbi ad ter-
minos noſtros dicit ſtari & credi relationi teſtatoris
de eo, quod dixerit feciſſe, quod tamen factum non
reperitur. quod cōſilium ſub nomine Alexand. inad-
uertenter, & alios concordes ad hoc, ſcilicet Rom. col
legium Papien. Deci. & Curt. Iun. allegat Hieronym.
52 Cagn. in l. 1. in 3. not. ſub nu. 17. de Reg. Iur. in † pleriſq;
autem ex facto fit declaratio alterius facti, vel præce-
dere, vel ſequi debentis: vt l. illud. ff. de acquir. hæred.
& l. ad rem mobilem. & l. ad legatum, de procur. vtq;
ſi iudex admittat teſtes ad æternam rei memoriam,
eo ipſo declaratoria inducitur de teſtibus ſic exami-
nandis. & eo ipſo dicitur princeps declarare pœnam
publicationis bonorum, accipiendo bona ipſa: vt po
nit Aym. conſil. 319. Proponitur. colu. 4. ver. cæterùm
non eundo, ex impoſitione facta ſuper molendino
de ſoluendo aliquid annuatim habetur expreſſus cō-
ſenſus ad ipſum molendinum, ſic eſſe bene conſtrū-
ctum: idem Aym. in con. 204. col. 3. ver. quintò. & Do
minus recipiendo ſimpliciter penſionem decurſam
ab emphyteuta, qui cecidit ab emphyteuſi, videtur
declaraſſe, ſe nolle emphyteutam eſſe priuatum, & nō
poteſt pœnitere: vt per Alex. conſil. 113. Viſo. col. 2. ver.
ſecundo, li. 4. dummodò ſic penſionem recipiens nō
ignorauerit caducitatem: idem Alex. in con. 105. Ma-
gnificè. col. 4. ver. ſecundò. lib. 3. & conſil. 13. Conſide-
ratis. col. fin. & conſi. 40. Viſo. col. fi. lib. 6. ita concedē-
do alij rem emphyteuticam, videtur declarare cadu-
citatem, Paul. de Caſt. conſil. 2. Viſis omnibus. col. fin.
verſ. Præterea. lib. 1. & Cor. conſi. 237. In hac conſulta-
tione. col. fi. ver. & ſic gl. lib. 1. intelligendo hoc, vt per
53 Alex. conſi. 128. Viſo inſtrumento. in fin. lib. 5. † Et ad-
iectio huiuſmodi, ipſo facto, declarat ſententiam la-
tam per iura, & authoritates cumulatas per Tiraq. in
d. l. ſi vnquam, in verſi. reuertatur. nu. 143. vbi loca iu-
ris ferè omnia refert, quæ deſignant canonem latæ
ſententiæ.
54 Vlteriùs, † ex facto nullo quoque declarari dicitur
voluntatem teſtatoris: l. fi. & ibi Bar. de reb. cor. con-
cord. allegant, & tradunt Iaſ. in conſi. 127. Dubitatur.
col. 4. verſi. quartò ex teſtamento. lib. 4. Rip. in l. 1. nu.
164. de vulg. & pupil. & in l. re coniuncti. num. 136. de
leg. 3. Marti. in Rub. de probat. num. 305. & in ſpecie
loquuntur in teſtamento reuocato, & nullo: Pariſ.
conſi. 79. num. 16. lib. 2. Dec. conſi. 115. ante nu. 3. Aym.
conſi. 113. num. 6. & conſi 293. col. fi. & Boër. deciſ. 172.
num. 22. ex actu enim inutili elicitur tacitus & inter-
pretatiuus ſenſus. not. Bald. in l. 3. in fi. de ſerui. ruſti.
prædi. Sed aduertendum eſt, quæ & qualis ſit hæc vo-
luntas, ſic declarata ex actu nullo, & quem effectum
habeat, dicit Bald. in l. 2. C. de confir. tut. quòd eſt ſim-
plex voluntas non ideo talis, quę debeat eſſe teſtamē-
tum, nec probatur in forma teſtamenti, ſed vt nuda
voluntas, vt ſubiungit idem Bald. in l. fin. col. fin. ver.
reſtat quærere C. de fideicom. quæ ſufficit pro adimē-
dis legatis, & non pro danda vel auferenda hæredita-
te, vt ibi per eum, & per Io. And. & Dy. in c. non præ-
ſtat de Reg. Iu. in 6. intellige quando legata ſunt adē-
pta expreſsè, & non tacitè. ſecundum Bar. in l. ſi iure.
circa prin. de leg. 3. & demum effectum habet, & ope-
ratur, quantum poteſt operari ipſum factum merum,
abſque miniſterio & formento iuris: vt declarat Dec.
in conſi. 172. In cauſa venerabilis. in eo maximè, quod
dependet à voluntate vnius partis, vt per Io. And. in
d. cap. non præſtat: & quod tendit ad ſuſtinendum, &
non deſtruendum, quod teſtator diſpoſuit, ita d. l. fin.
de reb. cor. intelligit Cur. Iun. conſi. 71. In cauſa vertē-
te. ver. quòd omiſsis multis. ita quòd ſequēdo huiuſ-
modi voluntatem quis non malefecit, ſed tamen nō
cogitur obſeruare, niſi in actibus piis, & quatenus pe-
tatur confirmatio, ita loquuntur iura, quæ ad hoc ſo-
lent allegari, ſcilicet d. l. 1. de reb. cor. & l. in teſtamen-
to. ff. de fideicom. liber. & l. 2. C. eo. & l. 1. & 2. C. de con
fir. tut. dicit etiam Deci. in con. 166. Viſo themate. col.
2. ver. nec obſ. quòd licet nullum, quòd talis voluntas
non attenditur, quando requiritur probari ex teſta-
mento, quod validum eſſe intelligitur: ratio eſt, quia
eſt id quoddam diſponere, quod eſt de nouo dare, i-
deo debet eſſe validum, ſecùs eſt, vbi eſt quoddam de-
clarare, poteſt ideo fieri ex actu inualido, quia decla-
rando nihil dat: per l. hæredes palàm. §. ſed ſi notam.
ff. de teſtam. ita faciliùs poſſe fieri, tradit Bald. in l. ſpa
donem. §. qui iura. circa fin. de excuſa. tut. quem in

propoſita materia allegat Pariſ.conſi.nu.27.li.3. Rurſus eſt animaduertendum, referre, an voluntas ſit declarata ex teſtamẽto inualido ratione imperfectæ voluntatis, vel ſolẽnitatis omiſſę, vel reuocati teſtamẽti.

Nam primo caſu, ſi teſtamẽtum non valeat ratione imperfectæ voluntatis ſuper re aliqua, dici poteſt, non adeſſe voluntatem, quæ ſit imperfecta, quia nihil actum reputatur, dum ſupereſt aliquid ad agendum. l.penult.in fin. C.de his, qui.vt indi.gl. fin. in §. penul. Inſt.quib.mod.teſta.infir.ideo, quod non eſt, declarari non poteſt per regulam, Non entium, &c. de qua per Doct. in l. eius, qui.§. quòd ſi ſtipulatus, ibi maximè Iaſ.in 3.not. ſi certum petatur. ita limitat hanc noſtram regulam Iaſ.in conſi.8.Pro iſta infante, col.7.verſic.6.facit.lib.3.& quando declaratur voluntas ex teſtamento inualido, eſt tamen perfecta voluntas in ea re, de qua agitur, vt per Deci.in conſil.159. circa finem. Si verò non valeat ratione omiſſæ ſolennitatis, tunc procedere noſtram regulam, dicit Iaſ.in dicto conſi.8.col.& ver.prꝗalle. adde, quòd accommodari poteſt diſtinctio, an actus peccet in forma, vel in materia, ſecundum glo. in l. ſi vnus, §. pen. quam ibi Doct.ſequuntur.ff.de pact.

Alio autem caſu reuocati teſtamenti in quæſtione iſta, quòd teſtator in primo teſtamento dixerat, Si deceſſerit ſine filiis maſculis: in ſecundo ſimpliciter dixerit, Si deceſſerit ſine filiis, hoc vltimum declarari de filiis maſculis, ex primo reuocato poſt alios priùs conſulentes ſubſcribendo, adducit Deci.in conſil.515.In caſu occurrenti.col.fin.ver. & hoc idem confirmatur. Ponendo caſum primi teſtamenti, dicentis, quòd bona ſua remaneãt in linea maſculina, ex iſto ſecũdum teſtamentum recipere declarationem, & ſupplementum, quantum ad dictam lineam maſculinam, quia in hoc non videtur mutata voluntas teſtatoris, allegando Corn.in conſil.275.In præſenti conſultatione. col.2.lib.4. qui inter alia, & quo ad noſtram ſpeciem, mouetur: quia eadem mens hominis videtur durare, & voluntatis mutatio non præſumitur: per l. 3. & l. eum, qui mutatam.de probat.& l. fideicommiſſa.§.ſi rem.de leg.3. idem declarari & interpretari voluntatem ex teſtamento reuocato alia allegando, & arguẽdo ad contractum inter viuos, declaratum per vltimam voluntatem: per l. vxori. §.fin.de lega.3. & per coniecturas fideicommiſſum induci, concludit Aym. in d.conſil.113.in fin. contrarium in eadem quæſt. & in eodem facto, quo loquitur, Deci. defendere conátur Ruin.in conſi.144.Proponitur. col.penult. lib. 2. & Curt. Iun. in conſil.163.In cauſa vertente.colum.7. fundamenta eadem allegando, ſcilicet Bart. in l. ſtatuis Florus.in princ.ff.de iur.fiſ. poſt Dyn.ibi, tenentem vltimum teſtamentum de legato fundi ſimpliciter, non recipere declarationem, ſeu repetitionem huiuſce clauſulæ, ne alienet extra familiam aſcriptæ legato eiuſdem fundi, facto in primo teſtamento reuocato: & Alexand.in conſil.70.colum.3. ver. non ob. quòd dictus Barto. lib.2. tenentem qualitatem iure inſtitutionis ad legatum filiæ factum in primo teſtamento: non intelligi repetitam ad idem legatum filiæ factum ſimpliciter in vltimo teſtamento, & eo, quòd reuocato primo teſtamento cenſentur omnia contenta in eo reuocata: l. ſi iure. de leg. 3. & §. poſteriore. Inſtit.quib.mod.teſt.infir. vt ibi per eos: & per eundem Ruin.in conſil.93. Viſo primo. col.4. & ſeq. lib.2. idem firmat Hier.Gabr.conſil. 97.nu.27. Hanc poſteriorem ſententiam de iure veriorem puto, per alleg. à Ruin.& Cur.Iun. in dictis conſiliis, quòd ex teſtamento reuocato declaratio, ſeu ſuppletio fieri nõ poſsit ad voluntatem teſtatoris, in vltimo valido teſtamento contentam. quæ quidem ſententia ſic poteſt corroborari: Teſtamentum dicitur lex, vulgato §. diſponat.in auth. de nupt. & verba teſtamenti ſunt intelligenda, vti verba legis: l.ſi ita fuerit.§.quæſtio.ff. de manu.teſta.& ibi Bart. & l.ſi quis legauerit. & ibi Bar.&Bal.de leg.1.at cùm lex eſt reuocata & correcta, non poteſt ex ea ſumi argum. glo. eſt not. in verſi. imaginem.in l.1.C.de libe. Lat.tollen.quã ibi in prin. ſequitur Saly. ita ex teſtamento reuocato non poteſt argui voluntas, vt expreſsè allegando Barbat. in conſil ponit Deci in c.1. in prima lect.col.4.ver.ſed adde. in 2.lect col.2.verſi.in glo.2.de conſti.meminit Aym. in d.conſi.113.in fi. qui licet ibi in caſu ſuo teneat contrarium, id tamen ſe facere dicit, quia aliâs veriſimilis erat voluntas, & teſtator ſolùm præcedens teſtamentum reuocauerat in illo caſu, ob natiuitatem poſthumi: nam dici ſolet, quamlibet minimam mutationẽ facti, mutare totam iuris deciſionem. Spe.in §. nunc tractemus.col.1.de aduo. Deci.in l. precibus.col.2. in ſecundo notab.de impuber.& in l.quamdiu.num.4. de acq. vel omitt.hæred. & in conſil. 584.numer.1.& conſi.599.num.6.& tam etiam alia, quæ ibi Aym. allegat, non obſtare: quia in terminis.l.vxori.§ fi.de le. 3.& conſiliorum ibi alleg. fit declaratio ex actibus validis: & quatenus inferat, etiam fieri ex actu nullo, per dictam l.fin.de rebus.eo.tamen id procedit, quãdo actus eſt nullus ratione omiſſæ ſolennitatis: vt per Iaſ. in dicto conſil.8.colu.7.lib.3. vel alio modo irritetur, non mutata voluntate: quia talis nullitas non remouet voluntatem diſponentis, vt habetur in l.fin.C.familiæ erciſcun.& in l.hac conſultiſsima, §. ex imperfecto.de teſta.non autem ſic eſt in actu, & teſtamento reuocato per d.l.ſi iure.de legat.3. cum alleg. ſuprà per doctr. Bartol.in l.Statius. in princip. de iur. fiſc. per quam etiam dici poteſt, in teſtamentis reuocatis non procedere argumentum à ratione ipſorum teſtamentorum, cùm in caſu primi teſtamenti reuocati ibi aderat ratio, vel cauſa, vt non alienet extra familiã, & ab hac ratione ibi non arguitur, repetendo ad voluntatem firmatam, in vltimo teſtamento, quod diuerſum eſſe in ratione legis correctæ, aliqui volunt, in d.c.1.de conſti. And.Gamar. in tract. de exten.nume. 149.ratio diuerſitatis poteſt aſsignari, quá tradit Bal. in l.ſi quis.§.certũ.ſupra ſi. C.de ſecundis nupt. quòd in diſpoſitione legis magis attenditur ratio, & in diſpoſitione hominis magis attenditur voluntas, per l. ſtatuliberi à cæteris.§.Quintus. ff. de ſtatuli. & l. cùm tale.§.5. de condit. & demonſt. cum aliis ibi per eum alleg. ad idem Alciat.in ſuo lib.3.de verb.ſignific, in 1. char.imò in teſtamento eſt pro ratione voluntas, tex. in l.cùm quidam.in fi.C.de neceſ. ſer.hæred. inſt.itaque hominis diſpoſitione reuocata, & caſſata, omnes eius clauſulæ acceſſoriæ cenſentur reuocatæ, & annullatæ, vulg.gl. in l.3.§.patronum.ſi quid in frau. patro. vt in ſpecie allegat Curt.Iun.in d.conſ.163.num.16. & voluntatem non haberi ex teſtamento, etiá ſimpliciter reuocato, probat gloſ.in verſi.mutetur. ibi iuncto tex.l.vnum.in princ.& iuncto tex. in l.cùm quidã.in 3.reſpon. de leg.2.hoc modo inducendo, dicit tex. in d.l.cùm quidam.quòd ad fideicommiſſum præſtandum per hæredem libertis, quibus volet, nemine electo, omnes liberti admittuntur: & in d.l.vnum.dicit, quòd electus per teſtamentum hæredis admittitur: ſed

ſed ſi hæres mutet teſtamentum, & neminem eligat, huic electo in teſtamento reuocato cum cæteris, com petit petitio, dicit d.l. in ver. mutetur. per d.l. cùm qui dam. Ecce, quòd ex teſtamento reuocato non poteſt interpretari voluntas teſtatoris, quod indubitabile videtur: ita etiam legatum dotis factũ vxori in primo teſtamento, ea vxore præmortua, relictis filiabus, & alio teſtamento facto per maritum aliter dictam dotem non relinquentem filiabus ex prima vxore, eas de iure non poſſe obtinere, firmat Bald. in conſil. 14. Antonius fecit teſtamentum. lib. 2. idem ſuper eo. facto conſuluit Angel. in conſil. 181. A. fecit teſtamẽtum, alias tamen rationes adducendo ad reuocationem primi teſtamenti, meritò Alexand. in conſilio 45. Habita ſuper his. col. 2. verſi. fortificantur prædicta. lib. 1. in ſimili caſu de confeſsione dotis, facta in primo teſtamento reuocato per ſecundum reſpondendo contrariis non ſe firmat principaliter in fundamento voluntatis, declaratæ per primum teſtamẽtum, reuocatum & annullatum: argum. d.l. fi. de reb. eo. ſed in eo, quòd ibi in primo teſtamento confeſsio dotis erat facta, præſente parte. Quapropter diligenter intuenti iura, quæ ſolent allegari ad hoc dictum, quòd voluntas declaretur ex actu nullo, clarè poteſt patère, ea loqui in teſtamẽto imperfecto, iniuſto, vel irrito, vt etiam ſic allegat Bar. in l. gerit. col. 4. numer. 18. de acquir. hæred. non autem in rupto, quod dicitur per aliud validum teſtamentum reuocatum: vt l. j. & l. cùm in ſecũdo. in prin. de iniuſt. rup. teſta. quia ex eo non poteſt haberi voluntas, nec ſequenda eſt, à qua teſtator diſceſsit. l. penult. in fin. de confirm. tut. & l. translatio. in fi. & l. nihil prohibet. de adim. leg. cùm ſim. Ideo, vbi Docto. tale dictum inferunt ex teſtamento reuocato, malè, & ſine lege loquuntur, niſi quatenus teſtator ſe referat ad teſtamentum primũ: l. Aurelius. §. teſtamento. de liber. leg.

55 Item † factum declarans voluntatem teſtatoris, ſufficit aliquando interueniſſe: vt l. prædiis. §. balneas. de leg. 3. & ſi variè interuenerit, etiam in maiori ſumma attenditur, quod nouiſsimum, & magis proximũ mortis teſtatoris fuerit, per tex. in l. Mela. §. ſed ſi alimenta. ff. de alim. & cib. leg. & ibi Bart. not. ſolitum verificari in vna vice, quod in alimentis procedit, ſed in aliis attenditur tempus teſtamenti, vt ibi per Glo. & Doct. approbatam. Voluntas autem huiuſmodi, eatenus colligitur & limitatur, quatenus neceſſariò, & facto ipſo inferatur, per doct. Barto. in l. 2. §. ſi quis hoc interdicto. de itinere actuque priu. & in l. ſi publicanus. §. in vectigalibus, in fin. de publica. Iaſ. in auct. qui rem. col. fi. C. de ſacroſan. Eccleſ. Deci. in cõſil. 72. col. penult. & conſil. 460. colum. j. in fin. cum ſimil.

Quod intelligendum eſt de omnibus actibus, qui poſſunt comprehendi in ſpecie facti, de quo tractatur, ne vna & eadem res diuerſo iure cenſeatur, vt declarat Alexan. in conſil. 68. Et viſo. col. penult. ver. nec obſtat, quòd conſuetudo. lib. ſecundo. Limitatur etiam, quòd hæc volũtas non ſeruatur, quando diuerſa conditio teſtatoris aliud diuerſum in hærede ſuaderet: vt l. j. §. ſi defunctus. de reb. eo. & ibi Alber. de Roſ. 56 & Bald. Poſtremò † faciendum eſt, voluntatem ex facto elicitam, dici tacitam, & limitari ad qualitatem facti, verbis verò dici expreſſam, vt per Deci. in d. cap. dilecti. in 2. notab. de appellat. & ſecretum voluntatis noſtræ patefit ex verbis vehementiùs, quàm ex aliis ſignis, quæ multa ſunt, inquit Angel. in l. fin. ff. de hæred. inſtit. vbi ad horum ſignorum loca ſe remittit: 57 † & ſic tacitam non eſſe tantæ potentiæ, quantæ expreſſam, ad aliquid inducendum, per ea, quæ allegat Aym. conſil. 200. col. penult. ſub numer. 8. & Gomeſ. ſuper regul. cancell. de benef. impe. va. per ob. fa. car. in q. 11. & in quæſt. 26. niſi ſit tale tacitum, quod poſsit probari ex indiciis, & coniecturis, quia operatur, vt expreſſum, ſecundum Bald. in l. centurio. circa fin. de vulgar. & pupill. & Angel. in conſil. 331. In reſtitutione. col. 1.

SVMMARIVM.

1 *Teſtatoris voluntatem interpretari poſſunt, etiam quicunque priuati, in eorum damnum & præiudicium.*

2 *Approbatio teſtamenti, viuo, vel mortuo teſtatore, quomodo intelligatur facta.*

3 *Interpretatio habenda ex teſtamento, facto ab alio eiſdem tempore & loco.*

SOLVTIO VI.

SVNT alij, qui poſſunt voluntatem teſtatoris interpretari. Nam primùm 1 certi iuris videtur † quemlibet priuatum in ſui damnum poſſe interpretari: vt ait Rui. conſil. 128. factum, ſuper quo. col. penult. ver. non obſtat etiam: ſub num. 15. lib. 2. quem dicit in hoc differre à iudice, quia iudex poteſtatem habet interpretandi inter alios, ſed priuatus non, & adducit in caſu, vbi de confeſsione grauati conſtabat fatentis fideicommiſſum: de quo erat dubium: ad hoc allegat Bal. in l. non idcircò. C. de iur. & fact. igno. vbi longam facit diſtinctionem, quando ſtandum ſit verbis enuntiatiuis, & poteſt facere ad dictum Rui. in aliqua parte dictæ diſtinctionis, ſed clariùs Glo. & Bal. in l. idem Iul. §. Seio. de lega. 1. dicunt, hæredem, vel debitorem, poſſe maximum interpretari minimum, & ſic ad eius interpretationem. Idem in ſimili firmat Pariſ. in conſil. 11. col. 14. ſub num. 38. lib. 3. & conſil. 17. num. 20. & ſeq. eo. & Rur. conſi. 147. 2 col. 4. lib. 2. Huc accedit, † quando teſtamentum inualidum viuo vel mortuo teſtatore ſcienter vel ignoranter, expreſsè vel tacitè, agnoſcẽdo legata vel fideicommiſſa, in totum vel in partem, & quomodo poſſit vel intelligatur approbatum, habetur in tex. in gl. & in lect. omnium Doct. in l. non dubium. C. de teſt. & per Iaſ. conſil. 82. col. penult. & fin. lib. 3. & Dec. in conſi. 475. & conſi. 488. colum. penult. & conſil. 494. numer. 2. & Pariſ. conſil. 24. & conſil. 35. in fin. lib. 2. Rui. conſil. 16. num. 13. & ſeq. lib. 2. Aymo. in conſil. 200. col. fi. & conſi. 225. & Alexandri. in conſil. 107. Ad 3 hanc cõcluſionem facit, † quòd interpretatio ſeu declaratio etiam haberi poteſt ex teſtamento facto ab alio eiſdem tempore & loco: vt per Rui. in conſil. 146. col. pen. nu. 5. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Executor teſtamentarius poteſt quoque voluntatem teſtatoris declarare, & interpretari: idem de vxore teſtatoris.*

2 *Executores dici poſſunt declaratores vltimarum voluntatum.*

SOLVTIO VII.

1 EXecutor† teſtamentarius,cui veriſimi-
liter nota eſſe debet voluntas teſtato-
ris,poteſt quoque eam declarare & in-
terpretari: vt per Bal.in conſil. 259. ſu-
per primo puncto. lib.4. & conſil.468.
Quidam Titius.circa fin.ver. ſuper quo etiam. libr.1.
vbi idem dicit de vxore teſtatoris, ſi alia ratio ei non
obſtat: ad idem Fulg.in conſi.47. ſer.Michael.col.fin.
ver.quæ conditio,& Lex & Pau.de Caſt.conſi.437.Su
per dictis.ſub ver.circa ſecundum.libr.2.An,& quan-
do poſsit cogi ad declarandum,vel exequendum, vi-
de ad no.q.per Pariſ.conſil 23 lib.3. & per Bald. in l.1.
2 col.5. de leg.2. †Vnde declaratores vltimarum volũ-
tatum executores dici poſſe, ait Capra.tract.de exe-
cut.vltim.volun. in 3. memb.num.14.Alc.conſil.62.
Viſis verbis legati.num.13.lib.9. idem, quod princi-
piò dixi,firmat allegando Bal. d. conſil. 259. idem &
quando poſsint declarare. quomodo velint,Panciro.
Regien.conſil.131.num.10 in 2 dub.

SVMMARIVM.

1 *Doctores poſſunt interpretari voluntatem teſtatoris, & in lecturis,& in conſiliis, modò verbis,modò eius menti adhærentes.*

2 *Verba,Vulgariter,Pupillariter,&,Per fideicommiſſum, à Iuriſperitis ita interpretantur.*

3 *Coniectura conſtare id dicitur,quod videtur hominibus peritis & ſapientibus,quorum interpretatio habet diſpoſitionem teſtamenti ad id, quod ſubtilitati iuris expreſſe repugnat: ſicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri,ſed homo ſapiens exhaurit illud,& magis ex facto, quam ex iure,vel certa lege.*

4 *Interpretatio Doctorum eſt probabilis, quatenus iure & ratione probatur.*

5 *Mens teſtatoris a quolibet interpretante, ea tenenda eſt, quæ verbis exprimitur,non quæ ex noſtra ſententia imaginatur, & quæ ex fantaſia noſtri capitis diuinatur.*

SOLVTIO VIII.

1 DOctores † etiam poſſunt interpretari
voluntatem teſtatoris, vt in dies & fre-
quenter fieri videmus.& in lecturis, &
in conſiliis,modò verbis,modò menti
teſtatoris adhærẽtes, vt videtur res ex-
poſtulare: vt l in ſubſtitutione, de vulg. & pupil. ibi:
nam ita prudentes hoc interpretati ſunt.& l. cum fi-
liofam.6.ex his.de leg.3.& Ang.in conſil.51.colu pen.
ver.concludo igitur. ſucceſsionem interpretatur pu-
pillarem.& in conſ.109.Quidam patronus.ver. tertiò
dicit hanc fuiſſe mentem teſtatoris quilibet ſanæ mẽ-
tis interpretaretur:idem & in l.cui ex filio.in prin. de
vulga.& pupil.dicit, voluntatem teſtatoris declarari
à conſultoribus teſtamenti, quibus teſtator intentio-
nem ſuam expreſsit,refert Hiero. Zanch. in §.cùm ita
num.136.l.hæredes mei.ad Trebell.& Soc.Iun.conſi.
2 128.num.10 lib.1.dicit.quod † verba hæc, Vulgariter,
Pupillariter,&,Per fideicommiſſum,ita interpretan-
tur à legum peritis:dicit enim notanter Bald. in l. de
quibus.col 10.ver.quo ad quintum. ff.de legi. quòd
3 †conſtare coniectura id dicitur,quod videtur homi-
nibus peritis & ſapientibus.& per glo.1.in l. apud Iul.
§.ſcio.de leg.1.etenim interpretatio iuriſconſulti tra-
hit diſpoſitionem teſtamenti ad id, quod ſubtilitati
iuris expreſsè repugnat per bona iura, tradit Luc. de
Pen.in l.1.col.4.ver.contrarium tamen vidi.C. de his
qui in exil.da.lib. x.faciunt verba hæc.c.20.prouerb.
Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri, ſed
homo ſapiens exhaurit illud, & in ſpecie per Lancel.
Poli.in tract. de ſubſti.in c.de vulgari.in 6. partic. ſub
nu.13.dicentem,quòd prudens homo,&bene peritus
iuris potiùs ex facto mentem defuncti inueſtigabit,
quàm ex iure aut certa lege.
4 Sed hæc earum † interpretatio eſt probabilis, qua-
tenus iure &ratione probatur,non autem neceſſaria,
vt ſunt etiam interpretationes,quas ad leges faciunt,
vt per gl. in l.1. C.de legi.cum aliis allega.l.in proœm.
5 ver.omnes quidem caſus. Hoc cuilibet †interpretan-
ti mentem teſtatoris ſit præcipuum,quòd mens ea at-
tendenda eſt,quæ verbis exprimitur: Bal. in l. codi-
cillis.§.inſulam.de lega.2. Alex. conſi. 55.num. 9. lib.
3. Dec.conſil.205.num.5.Iaſ.in l.neque.ver. ſubdit vl
timò. C.de teſta. cum aliis cumul. per Tiraquel. in l.
ſi vnquam.ver.libertis.num. 70. de reuo. dona. non
autẽ ea,quæ ex noſtra fantaſia imaginatur, dicit Rip.
in l hæredes mei.§.cùm ita nu.34.ad Trebell. & quæ
ex ſententia noſtri capitis diuinatur, dicit Corn. in
conſil.61 ver.& ſuper hac.lib.2.& Aym conſil. 161. nu.
12.idque & ſimilia diffuſiùs in dubitatione ſequen.di
cenda erunt; vide tamen quod Bald.dicit in l.1. §.pro
ſecundo.col.2.ver.alij dicunt.de cadu.tollen quòd il-
la eſt æquitas,non ſcripta, nec à lege, nec à teſtatore,
ſed ſolùm in capite diſcretorum virorum.

SVMMARIVM.

1 *Leges quomodo teſtatoris teſtamenta interpretari dicuntur,ratione ex veriſimili cogitata,à proximis, vel à remotis etiam ſupplendo.*

2 *Interpretatio quæ fit per legem,dicitur manifeſta probatio,& præfertur,& præualet aliis, ratione,vt ibidem.*

3 *Teſtamenta debent interpretari ſecundum ius commune, dummodo verba teſtatoris & eorum ſignificatio non violarentur.*

SOLVTIO IX.

1 ETà † legibus ipſis interpretari teſta-
menta, ſtudioſus lector facilè poteſt
inuenire paſsim inſpiciendo leges, quę
huiuſmodi interpretationes continẽt,
& aliquas allegaui ſuprà in principio
huius libri: vbi autem dubium eſt de voluntate teſta-
toris,recurrimus ad rationem legum, dicit Bald. in
conſil. 23. Super alio. lib.2.Quomodo enim procedat
lex interpretando teſtamenta,dicit Soci.in l.1.col.47.
ſub ver. nonò limita, quando. de vulga. & pupilla.
quòd lex procedit aliquando interpretando teſtato-
ris mentem,quaſi teſtator ita ſenſerit, & veriſimiliter
cogitauerit:vt in l. ſi ſeruus plurium.in fi. & in l. licet
Imperator.de leg.1. Aliquando non,quòd ita ſenſerit
& veriſimiliter cogitauerit,ſed quòd ſic cogitaſſet, ita
feciſſet, vt in l. pe.de iu codicil.& in l.fi.de hæred.inſt.
& in l.tale pactũ,in fi.de pact.vt ibi per eum.Primò di
citur interpretatio à proximis alio modo à remotis,
vt per Socin.Iun.in dicto conſilio 128.numer. 68. lib.
1 vbi verò non poteſt fieri à proximis, fit à remotis:
Cur.Iun.in conſil. 54. ante numer. 13. per no. à Bald.
in l.fin.colum.1. C.de hæredib. inſtitu.& ſæpenume-
rò lex teſtantium voluntates ſupplet, per l.iam hoc
iure.de vulg.& pupil.& l.generaliter. §.cùm autem.
C.de inſtit.& ſubſt. inquit Alexand. in conſilio 17.
Circum-

Circumſpectis verbis. num. 3. lib. 7. & Paul. de Caſt. conſi. 13. Super primo dubio. col. pen. lib. 1. & in l. Titius. ff. de hæred. inſti. & glo. fi. in l. cum pater. §. ab inſtituto. de leg. 2. & habetur in l. Gallus. §. quid ſi is. de libe. & poſth. & in l. cum auus. de condi. & demon. & in l. qui lancem. de aur. & arg. leg. præſertim per Soci. in d. l. cum auus. col. 36. ſupplet autem lex ſuper eo, quod nullo modo cogitauit teſtator: & præſumit lex, quòd ſi cogitaſſet, ita veriſimiliter voluiſſet ſuper eo quidem, quid etiam in genere cogitauit, lex eius cogitationem ſequitur, vt declarat Dec. in l. in teſtamento. col. 3. ad fin. ver. & idem tamen. C. de teſtamen. mi-
2 lit. Hæc † quidem interpretatio legis dicitur probatio manifeſta: per d. l. licet Imperator. & l. ſi quis locuples. de manumiſ. teſtam. & præualet interpretatio, quæ à iure habetur, per glo. in c. his autem. 22. q. 11. omnis enim qui teſtatur, ſi aliquid non cogitauerit, videtur ſe referre ad cogitatũ legis, & conſentire, quòd lex in ſuo teſtaméto locum habeat. niſi expreſſè contrarium dixerit, ſecundum Bald. in l. quidam elogio. circa fi. C. de iure delib. & conſi. 179. col. 2. in fi. lib. 1. & in l. 2. in fin. C. de condi. inſer. & quando lex interpretatur, ſtandum eſt interpretationi legis, per l. ſi pater. ff. de hæred. inſtit. dicit idem Bald. in l. voluntatis. col. 1. ſub ver. vel latiùs. C. de fideicom. & Socin. in conſi. 23. col. 7. ver. decimoſeptimò. lib. 1. & Iaſ. in conſil. 52. in princip. lib. 3. dicit, quòd & ſi periculoſa ſit interpretatio mentis teſtatoris, quæ non videtur: Tamen quis complectendo veras iuris concluſiones. & magis communes Doctorum opiniones, nõ errabit. Demum cum ſimil. per Cephal. conſ. 105. num. 13. & ſeq. quæſtio voluntatis determinatur per interpretationem, & determinationem iuris, not. Bald. in l. Mæuius. in princ. de leg. 2. Pariſ. conſi. 40. num. 34. lib 2. per quam vno modo poſſumus eſſe certi de mente teſtatoris. idem Bald. in l. penult. col. penult. ver. ſed quomodo poſſumus. C. de impub. & pulchrè per Fede. de Sen. conſ. 131. Caſus talis eſt. circa fin. quando enim dubium eſt de voluntate teſtatoris, eam eſſe regulãdam, ſecundum diſpoſitionem iuris, probat Socin. in conſi. 23. col. 7. ver. decimoſeptimò. lib. 1. cum in dubio teſtator videtur voluiſſe facere, quod à iure communi diſponitur, concordan. allegando, ponit Dec. conſi. 278. ver. decimò, quia & teſtamenta debere interpretari ſecundum ius commune. not. Bald. in l. quanquam. C. de teſtam. mili. & per Alexan. conſi.
3 55. colum. 3. num. 4. lib. † Dummodo verba teſtatoris, & eorum ſignificatio non violarentur, Bero. conſil. 95. num. 23. lib. 2. & Aret. in dict. l. Gallus. §. 1 in 1. not. ſimpliciter comprobat dictam concluſionem. & Alexand. in l. qui patri. colum. fin. num. 14. ff. de acqui. hæred. & intellige, vt per Rip. in l. Centurio. num. 110. de vulg. & pupil.

SVMMARIVM.

1 *Statuta interpretantur verba teſtamentorum.*

SOLVTIO X.

1 ITEM † à ſtatutis interpretationẽ recipiunt verba teſtamentorum, vt per Bartol. in l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebel. & ibi latè, poſt alios, Rip. num. 74. cum ſequen. vſque ad nu. 81. excluſiuè. & in l. Centurio. nu. 110. de vulg. & pupil. Aret. in conſ. 53. Diligenter. col. 3. ver. ſecundum quod & poſt Anch. Iaſ. in l. tres fratres. col. 2. ver. ſextò limita. ff. de pact. & in conſi. 52. col. pen. ver. quartò. lib. 3. & Bero. conſi. 47. nu. 13. lib. 3. Clar. in §. teſtamentum. in q. 76. ver. ſciens tamen. Neuiz. conſi. 33. ſub nu. 8. id modò generaliter refertur, ſed quomodo & qualiter procedat, erit alibi in ſequentibus tractandum, licet ſatis diffusè tractet Rip. in loco hic allegato.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo interpretatur voluntatem teſtatoris in ſuo municipio, dátque intellectum & modum quendam ſignificandi vocabulis, & habet vim interpretatiuam, adeò vt non præſumitur, teſtatorem velle, quod conſuetum non eſt, fieri.*

2 *Communis vſus præualet omni conſtitutioni, præcipuè cuiuſque teſtatoris conſuetudo attenditur in interpretandis eius geſtis & verbis, deinde ad conſuetudinem regionis deuenitur.*

3 *Conſuetudo circa quæ vertatur, & quomodo probetur.*

4 *Communis vſus loquendi præualet in teſtamento etiam iuriſperiti, qui præſumitur ſcire proprietatem vocabulorum, & quando de conſuetudine loci originarij probanda, vnde fuit teſtator.*

5 *Probatio difficilis eſt communis vſus loquendi, ideo teſtes non ita exactè & formiter deponentes, debent admitti & attendi, circa communem vſum loquendi, vtendi & intelligendi.*

6 *Probationis difficilis caſus nonnulli ſunt, in quibus faciliores, & leuiores probationes, quæ poſſunt haberi, admitti debent, & qui ſint, vide hic aſcripti,*
LATROCINIVM *de nocte commiſſum.*
DISROBATIO *in campis.*
HOSTIVM *ſtationis fractum & apertum.*
Introitus in locum periculoſum equeſter, & reditus pedeſter, aſſerendo diſrobatum per latrones.
Eaq́; fiunt & ſunt domi.
ALIMENTORVM *inter habitãtes in eadem domo, continua præſtatio.*
ADVLTERII *probatio.*
FILIATIONIS *probatio ex parte patris.*
FACTI VALDE *antiqui probatio.*
SIMONIAE *vel* VSVRAE *probatio.*
DAMNVM *de nocte datum.*
PROBATIO *de maſſaritijs, exiſtentibus in domo.*
FVRTVM *& maleficium de nocte commiſſum.*
FRAVDVLENTAE, *& doloſæ inſtigationes.*
Eaq́; ſunt de antiquis.
SIMVLATIONES *contractuum.*
CLAM *& occultè fieri ſolita.*
VENENATIO *commiſſa de nocte, & in turba.*
FVRORIS *probatio, & aliorum tendentium ad priuationem ſenſus & intellectus.*
QVAE SVNT *ex conſcientia, vel contra conſcientiam.*
EBRIETAS.
DOLVS *&* FRAVS.
RES *quando ſunt perempta, vel non extans.*
INIVRIARVM *æſtimatio.*
AETAS.
INCENDIVM.
INTERESSE.

ANINI VOLVNTAS.
PARTVS ſuppoſitio.
CASVS 18.poſiti per Menoch.
PERDITIO.
MINAE per maritum in vxorem illata.
CONSANGVINITAS & filiatio.
PARENTELA.
QVOD NON apparet.
PATRIMONII, & domus ſecreta.
FRVCTVVM perceptio.
QVOD FILIVS percuſſerit matrem.
IDENTITAS RERVN.

7 *Communis vſus loquendi vbi eſt notorius, alia probatio non eſt neceſſaria. & tunc ſufficit ſola eius allegatio conſuetudinis notoria, ex qua iudex poteſt ſe informare, & eam attendere.*

8 *Conſuetudo circa teſtamenta, vt plurimùm eſt declaratiua, ſeu interpretatiua, & non correctiua, & pro ea probanda, & inducenda, non requiritur præſcriptio legitima, ſed ſufficit, per aliquos actus apparere ita fuiſſe ſeruatum, & intellectum, & illud etiam tunc debet admitti.*

9 *Doctores aſſerentes de conſuetudine, ſeu communi vſu loquendi in ſcriptis, an abſque alia probatione conſuetudinem probent, magna eſt altercatio inter Doctores, & quòd ſtetur, donec probetur contrarium: & ita eſt Communis Opin.*

10 *Intellectus iurium dicentium, Et hoc iure vtimur, quòd de conſuetudine, & non ſtricto iure procedat.*

11 *Doctores noſtri cum dicant, In ſcriptis ſuis, ita ſeruari de conſuetudine, videntur probare, ſicut priſci Iuriſconſulti, dicentes, Et hoc iure vtimur, & noua & pulchra ratio eſt.*

12 *Verbum hoc, Ita communiter tenetur; Ita ſeruatur de conſuetudine, eſt bonum verbum in practica.*

13 *Atteſtatio conſuetudinis, facta per Doctores, in eorum ſcriptis videtur idonea.*

14 *Verba teſtamenti, ſcripta per Notarium Latino ſermone, ſunt intelligenda ſecundum interpretationem iuris, & non ſecundum communem vſum loquendi.*

15 *Sermones prolati in vulgari, debent interpretari ſecundum communem vſum loquendi, & in ſermone literali prolati ſecundum artem literarum, vel ſecundum groſſum modum loquendi literaliter.*

16 *Voluntas teſtatoru prævalere debet omni iuris interpretationi, & naturali ſignificationi.*

SOLVTIO XI.

1 SImiliter à †conſuetudine eadem habetur interpretatio ad teſtamenta: l. librorũ. §. quòd tamen Caſsius. & l. nummis. de lega. 3. & l. cum de lanionis. §. aſinam. de fun. inſtru. & ibi glo. & Doct. & in l. Labeo. de ſuppel. leg. Bald. in conſi. 8. Omnes iſtæ. lib. 2. & in l. fin. in fin. C. de ſacroſanct. eccle. dicit, quòd non ſolùm lex, ſed conſuetudo in ſuo municipio poteſt dare intellectum, & quendam modum ſignificandi vocabulis: & Abb. in c. cum dilectus. ſub num. 7. de conſue. dicit, quòd conſuetudo habet vim interpretatiuam; Bald. & in l. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. de leg. 3. not. teſtatoré non præſumi velle id, quod non eſt conſuetum fieri, licet ſit poſsibile; & dicit hoc eſſe bene notandum: id autem videri velle, quod eſt conſuetum; & Bart. in l. talis ſcriptura. in princ. circa
2 fi. de leg. 1. dicit, † communem vſum prævalere omni
conſtitutioni. & Pau. de Caſt. conſi. 437. num. 2. lib. 2. ad idem plura per Alexand. conſi. 248. num. 4. lib. 6. & conſil. 131. num. 4. lib. 7. & Iaſ. conſil. 51. colum. 2. in fin. lib. 3. & in l. certi condictio. §. ſi nummos. colum. 3. ſi cert. petat. & Barto. in conſil. 200. Quæritur. & per Socin. in conſi. 6. col. 2. lib. 1. & in l. 2. num. 9. de reb. dub. & Felin. in cap. cum M Ferrarien. col. 4. de conſtit. & præcipue cuiuſque teſtatoris conſuetudo attenditur in interpretandis eius geſtis, & verbis, per iura alleg. à Corn. in conſil. 138. col. penult. ver. & ex conſuetudine. & conſi. 283. col. 3. ver. quod etiam. lib. 4. & Io. de Ana. conſi. 66. in fin. & poſtea deuenitur ad conſuetudinem regionis, vt declarat, differentiam ponés inter teſtantem & contrahentem, Hieron. Cagno. in l. ſemper in ſtipulationibus. num. 9. de regul. Iur. & vide, quæ ponit in ſpecie Anto. Gabriel. Roma. tract. de Commun. Opin. lib. 6. tit. de conſuetudine. concluſ. 1. num. 61. & ſequen. Couar. cap. 5. num. 1. libr. 3. Vari. reſolut. Menoch. conſ. 177. num. 10. quæ quidem
3 †conſuetudo vertitur circa tria, ſcilicet, circa modum
loquendi; circa modum intelligendi, vt latè, & magiſtraliter etiã, quomodo probetur, proſequitur Bart. in d. l. Labeo. cuius egregiam & magiſtralem doctrinam allegat Fulgo. in conſi. 165. in quæſtione propoſita. vbi in col. pen. ver. rurſus & illud. dicit: Cum agatur de interpretanda voluntate teſtatoris ex communi vſu loquendi: neceſſe eſſe, de ipſo communi vſu loquendi formari articulos de tempore legitimo, præcedente teſtamentum, non autem ſufficere probari de communi vſu loquendi poſt mortem teſtãtis obtento; plenè tradit Corn. in conſi. 179. Ex puncto. lib. 3. vbi tenet, quòd debet probari in loco domicilij vel conuerſationis teſtatoris: & non ſufficit, probare ſimpliciter communem vſum loquendi loci teſtamenti, ad idem Alex. d. conſi. 131. num. 4. lib. 7. per tex. in d. l. nummis. & ibi Bart. de legat. 3. idem de tempore teſtamenti, per Dec. in conſi. 365. ver. tertiò non obſtat. e-
4 tiam †quòd teſtator vti iuriſperitus, poſſet aliter intel
ligere; Alber. de Roſ. in l. ſi is, qui nepotem. in fi. ff. de adopt. vbi in caſu not. hoc benè firmat, & quandó de conſuetudine loci originis probanda, vnde fuit teſtator, Corn. conſi. 244. col. 9. ver. & maximè attento.
5 lib. 2. Eſt autem † difficilis probatio communis vſus
loquendi; ideo teſtes non ita exactè & formiter deponentes debent admitti. & attendi; vt per Soci. conſil. 37. col. penul. ver. præterea aduertas. lib. 3. ita & tenere Io. de An. in cap. 1 colum. 7. de ſagit. refert & pleniſsimè doctrinam Barto. in d. l. Labeo. circa etiam communem vſum loquendi, & communem vſum vtendi. & communẽ vſum intelligendi, examinat & proſequitur Roch. de Cur. in tract. de conſuet. in 7. q. principali, num. 626. cum ſequen. ad quem in hoc ſola remiſsio ſufficeret, in ſua repet. quam fecit ſuper c. fi. de conſuet. in quæſtionibus. & eſt, vt dixi in q. 7. principali. Verùm, quia idem in d. repe. in q. 6. nu. 571. dicit, etiam conſuetudinem eſſe difficilis probationis, imò difficiliſsimę, & quaſi impoſsibilis autor. ad hoc alle-
6 gando & Aym. conſi. 325. circa princ. quia etiam †vſu
frequentiſsimè euenit, pro habendis facilioribus & leuioribus probationibus, ſine quibus nihil prodeſt ius habere in iudicijs; vt per Bart. in l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tu. non tædeat legere, ſicut me ſcribere non piget hic aliquos caſus per Doctores poſitos ad hoc, quòd ſint difficilis probationis.

Primùm enim occurrit, quod Abb. in cap. 2. col. 2. de depoſ. dicit, caſus occultos eſſe, latrocinium de

nocte

noctecõmiſſum, diſrobationem in campis, hoſtium ſtationis fractum & apertum, in locum periculoſum equeſter, & reditus pedeſter, aſſerendo diſrobatum per latrones; & tex. in l. conſenſu. ver. ſuper plagis. C. de repud. & ibi Doct. dicunt, quod ea, quæ ſunt vel fiunt domi, quo ad alias perſonas, in domo non habitantes, ſunt difficilis probationis. hinc Corn. in conſ. 113. Circa primum. col. 2. lib. 1. dicit continuam inter habitantes in eadem domo alimentorum præſtationem, probationem adulterij, probationem filiationis ex parte patris: probationem facti valde antiqui, probationem delicti ſimoniæ, vel vſuræ, eſſe difficilis probationis, de facto antiquo, Aymo. in conſil. 275. ver. ſeptimò habenda & in tracta, de antiq. tempo. in 1. part. num. 320. & per tot. primam part. & Rom. in conſ. 7. Viſis. ver. ex quibus. dicit, damnum datum de nocte, & facta de nocte, eſſe probationis difficilis, de maſſarijs exiſtentibus in domo; Bart. in l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. & Socin. conſ. 128. col. 2. lib. 1. de furto & maleficio commiſſo de nocte: Alex. conſ. 24. colum. 2. & Iaſ. in conſi. 141. colum. 3. lib. 4. dicit, eſſe difficilis probationis, fraudulentas doloſas inſtigationes, & quæ ſunt de antiquis, ſimulationes contractuum; idem in l. prætor ait. §. fin. col. fi. ff. de eden. clàm & occultè fieri ſolita; Alexand. conſil. 77. in fin. lib. 7. venenatio & commiſſa de nocte & in turba; Bald. in l. cum fratrem. C. de his, qui. vt indi. & probatio furoris & aliorum, quæ tendunt ad priuationem ſenſus vel intellectus, eſt difficilis. idem Bald. in l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ. & eorum, quæ ſunt ex conſcientia, vel contra cõſcientiam, difficilis eſt probatio: Luc. de Pen. in l. 1. colum. 2. de condi. in publi. hor. lib. 10. & ebrietatis difficilis eſt probatio: Dec. conſi. 112. col. 1. item probatio vſurariæ, prauitatis, ſimoniæ & adulterij; Corn. in conſ. 23. lib. 3. & probatio doli & fraudis eſt difficilis: Aym. in conſ. 143. num. 12. quando res ſunt peremptæ, non extant: de his ſemper dicitur adeſſe difficultas probationis, dicit not. Iaſ. in l. ſi quando. col. 7. ſub ver. in ea. glo. ibi in fin. C. vnde vi & clam quomodo in maleficijs, & quomodo in contractibus, ponit Rom. in l. neceſſarios. §. fin. ad Sillani. & Bald. in l. cum fratrem. C. de his, quib. vt indi. Marſ. in Rub. de ſicar. Tiraq. in tit. de retract. tit. 2. in præfat. num. 13. 14. & in tract. de pœn. temp. in ca. 11. num. 14. valde difficilis eſt probatio extimationis iniuriarum, dicit Socin. conſ. 146. colum. 4. ver. ſed hoc. lib. 1. & Corn. conſi. 80 col. 3. ver. alia fuit. lib. 3. aliquorum caſuum prædictorum, & ætatis, & incendij, & intereſſe, animi voluntatiſque hominis, partuſque ſuppoſiti, probationem eſſe difficilem: caſus 18. enumerat Menoch. de arbi. iudi. caſ. 116. lib. 2. cent. 2. non tamen omnes comprehendens, quos ſuprà ego recenſui: perditio vt plurimùm difficilis eſt probationis; Ioan. And. in ver. vſus. ad fi. Spe. de inſtru. edi. §. poſtquam. ver. vbi autem. difficile eſt probare minas, per maritum in vxorem illatas; Boer. in deci. 101. difficilis probationis filiatio & conſanguinitas; Fede. de Sen. in conſ. 119. Dec. conſ. 272. colum. 1. & conſ. 595. col. 1. Abb. conſ. 83. num. 7. & parentela: Caccia. conſil. 9. ad fin. velle probare, quod non apparet: Corn. conſ. 268. col. 4. libr. 4. difficilis eſt etiam probatio ſecretorum patrimonij & domus; Bartol. & alij in l. fin. §. licentiam. de iur. delib. perceptio fructuum eſt difficilis probationis; Bartol. in l. 2. C. de pignor. acti. quod filius percuſſerit matrem; Alexan. conſ. 66. in fi. lib. 3. identitas rerum difficilis eſt probationis; Soci. conſ. 89. col. 1. lib. 1. & in his ſimilibus caſibus clandeſtinis, occultis, longinquis, & abſtractis, & non patentibus conſpectui hominum probationes non ita ſtrictæ, & concludentes, ſed eo modo, & per quos poſſunt haberi, recipiuntur & attenduntur, vt in his locis Doctores tradunt, & Alex. conſ. 77. ad fi. lib. 7.

At in ſpecie noſtra notandum eſt, quòd vbi notorium eſt de communi vſu loquendi, vtputa in Republica Venetorum legitimati ad conſilium nõ admittuntur, alia probatio non eſt neceſſaria: vt per Dec. in conſ. 284. Viſo puncto. col. 6. allegando Cur. Seni. in conſi. 74. ſuper memorata. col. 25. ver. vltimo. vltra præmiſſa. qui hoc dicit, fundando ſe. in conſuetudine notoria ſufficere ſolam allegationem, ex qua iudex poteſt ex ſe informare, & eam attendere; Bald. in l. filiusf. §. veterani. ver. item poteſt. ff. de procu. & Roch. de Cur. in d. c. fi. in 3. q. nu. 560. de conſuet. Idem Dec. in conſ. 516. ſub nũ. 18. & conſ. 540. nu. 12. & conſ. 44. in fi. Aym. conſ. 137. nu. 5. 6.

8 Conſuetudo † autem iſta, de qua loquimur, vt plurimùm eſt declaratiua ſeu interpretatiua, & non correctiua; ideo pro ea inducenda, & probanda, non requiritur præſcriptio legitima, ſed ſufficit per aliquos actus apparere, ita fuiſſe ſeruatum & intellectum: Alex. conſ. 107. pro inueſtigatione. col. fin. ver. nec requiritur. lib. 2. Dec. conſ. 11. col. 7. nu. 10. cum alijs concordan. per Aym. conſ. 101. ad fi. conſ. 201. col. 5.

Vbi etiam de conſuetudine ſeu communi vſu loquendi eſſent aſſertiones Doctorum in ſcriptis, an
9 † eis abſq; alia probatione ſtandum & credendũ ſit? Eſt magna altercatio & contrarietas inter Doctores: Non eſt mirum, quia inter veteres illos iuriſconſultos in pleriſque locis etiam videtur adfuiſſe diſſenſionem. maximè in l. penul. ff. de teſta. tu. vbi duo reprobant ſententiam duorum; nam Barto. in l. de quibus. in 4. quæſt. princip. colum. 8. & ſequen. ff. de legi. tenet, ſcriptis Doctoris, atteſtantis de conſuetudine eſſe credendum, donec probetur contrarium, quem Doctores ſequuntur, relati per Dec. in conſ. 540. nu. 10. & in conſil. 559. num. 5. & ſequen. dicentem cum Bartol. eſſe Commun. Opin. & ab ea non eſſe diſcedendum, & per Aym. conſil. 166. num. 9 & conſ. 325. colum 1. qui allegat alios concord. vt poſſunt videri, & per Caccialup. in tract. de aduo. in 4. quæſt. è conuerſo huiuſmodi Doctoribus ſic atteſtantibus, non eſſe credendum, plures allegando, firmat Iaſ. in d. l. de quibus. col. pen. & Roch. de Cur. in d. cap. fin. in q. 5. num. 569. de conſu. ita firmans eſſe Commu. Opin. & Pariſ. conſi. 25. num. 18. lib. 1. & Marſil. in pract. crim. §. conſtante. num. 15. Dec. in conſ. 402. circa fin. vbi dicit, ita eſſe Commun. Opin. Moder. idem in alijs conſilijs ſibi contrarius dicit, & maximè in conſil. 472. colum. penult. vtraque opinio ſuis fulcita eſt rationibus. ſuper quib. referendis non puto neceſſarium, longam moram trahere, niſi quòd pro prima opin. Bart. conſiderandum eſt. quòd Doctores ſic in aliquo articulo aſſerentes, quid obſeruari, vel eſſe de conſuetudine, non ſunt ita ſimpliciter habẽdi loco teſtium, qui in cauſa aliqua certa, & inter certas partes abſque iuramento, non ferunt teſtimonium, ſed ſunt perſonæ priuilegiatæ à principe, publicè docendi, gloſſandi, & interpretandi iura, vt in priuilegijs doctoratus dicitur. & l. magiſtros. & ibi Bar. C. de profeſſo. & medi. lib. 10. & quodam modo habentur loco illorum veterum iuriſconſultorũ in enodandis legibus, & reſpondendo de iure, vt latè comprobat Andr. Gamar.

in tract.

in tract. de extenſ. col. 3. quemadmodũ enim dictos
Iuriſcõſultos antiquos hoc modo ex his verbis quan-
doque loqui videmus, Sed hoc iure vtimur, vt in tex.
l. Stichum. §. ſi Stichus. de ſtatulibe. & in l. ſi tutor. ff.
de teſtamen. tut. & ibi Bart. legendo ſub l. certarum.
ibi præcedente, in ver. contra hoc videtur. dicitur in
caſibus dictarum legum quid de iure ſtricto nõ pro-
10 cedere, tamen † de conſuetudine admitti: id proban-
dõ ex eo, quod ibi dicit Iuriſconſultus, Et hoc iure v-
timur, &c. ita ex vſu magis hoc probatur, quàm ex ſtri
cti iuris ratione, &c. vt ibi per eum. ad idem tex. iun-
cta glo. in l. ſi quis bonorum. de leg. 1. hanc adiectio-
nem etiam importare extenſionem Iuriſcõſulti, præ-
ter regulas iuris tradit Soci. in l. in conditionibus. §. ſi
patronus. col. ſi. in prin. de condi. & demon. & impor
tare vſum in populo, animaduertit Natta conſ. 167.
11 nu. 7. vt ergo illis priſcis † Iuriſconſultis de conſuetu-
dine ſic ſeruari aſſerẽtibus credebatur, ita noſtris Do-
ctoribus quandoque quid ſeruari de conſuetudine
ſcribentibus credendum videtur. Et hæc eſt noua ra-
tio in iſta ſpecie, & non paruifacienda: confunditur
enim diuerſitatis ratio, quæ forſan redderetur inter
antiquos Iuriſconſ. & noſtros Doctores hoc modo,
quia ita in cæteris reprobabantur dicta illorũ, quan-
do firma ratione non probabant, vt facilè videre eſt
in pluribus legibus, præſertim in d. l. Labeo. de ſup-
pel. leg. & in d. l. pen. de teſtam. tut. & reprobari vide-
mus dicta noſtrorum, quando non ſunt bonis fun-
damentis probata, quoad verò conſuetudinem rela-
tam, eadem authoritate noſtri referunt, qua illi refe-
rebant. Cum etiam obſeruantiam conſuetudinis aſ-
ſerant, licet conſuetudo ſit facti, tamen ſic aſſerentes,
non merum factum atteſtantur, ſed ius quodammo-
do, cum dicatur conſuetudo ius non ſcriptum, per
12 vulga. eſt enim † ſimile illi dicto, quod ita communi-
ter tenetur, quod bonum verbum in practica dicit
Iaſ. in l. 1. §. ſublata. col. 3. ſub ver. quartò & vltimò. ff.
ad Trebel. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col. pen.
ver. tamen alibi. de lib. & poſth. Idem in dicto hoc
per glo. atteſtato, ita ſeruari de conſuetudine, eſſe vti-
le verbum in practica, dicit Rip. in l. 2. col. 3. ſub num.
14. ff. de re iud. igitur vbi plures maxime illuſtres, &
notæ, & approbatæ auctoritatis doctores concordi-
ter in gloſſ. in lecturis vel alijs ſcriptis auctenticis fir-
mauerunt aliquid obſeruari, intelligi vel eſſe de con-
ſuetudine, putarem eis, & eorum ſcriptis credendum
inſpecta conſuetudine ipſa atteſtata, vel ſit alicuius
particularis loci vel Curiæ, vt per Gualden. in tracta.
de arte teſtan. in tit. de ſubſtit. caut. 25 vel ſit generali-
ter prolata, vel aliàs penes ſenſum cuiuslibet nota,
13 † vel ſaltem ſufficiens ad præſumptionem, quæ trans-
fert onus probandi contrarium in aduerſarium: Dec.
conſ. 691. ad fi. & ita eſſe Commun. Opin. atteſtantes
refert & firmat Rol. à Valle conſ. 71. num. 22. lib. 1. Ce-
phal. conſ. 389. num. 15. & vt per Aym. d. conſ. 166. nu.
9. & conſ. 325. col. 1. arbitrio iudicis, prout aliæ quoq;
probationes, ſunt ei arbitrariæ, vt per Ant. de Butr. in
c. ex literis. in 6. not. de proba. Pau. de Caſt. in l. admo
nendi. col. pen. de iureiur. Socin. in conſ. 262. in col. 5.
lib. 2. Dec. conſ. 463. in fi. & in conſ. 510. nu. 1. atque de
hoc eſt videndus Iacob. Phi. Porti. de commu. con-
cluſ. conclu. 24. lib. 1. vel Gabr. Rom. de Commun. O-
pin. tit. de probat. conclu. 4. lib. 1. & Viui. de Commu.
Opin. in ver. Doctori. lib. 1.

14 Sanè prædicta † intelligẽda ſunt, quòd à commu-
ni vſu loquendi vulgariter non debent teſtamento-
rum verba interpretationem recipere, quando à No-
tario vel ab alio in ſcriptis ſunt redacta & prolata in
ſermonem Latinum, quia tunc intelligenda ſunt ſe-
cundum interpretationem iuris, vt tradit Bart. in l. ſi
quis filiabus. ff. de teſtamen. tu. refert & ſequitur Ale-
xan. in conſ. 2. Viſis codicillis. col. 8. in prin. ver. ſecun-
dò, quia quotieſcunque. & in conſ. 82. In cauſa verten
te. col. 2. ver. ſubdo, quod illud. lib. 1. & in conſ. 5. Cir-
ca primum. col. 2. in fi. & col. ſeq. & in conſi. 26. Vide-
retur fortaſſe. col. pen. ver. Præterea ſecundum Bald.
lib. 3. & in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque ſtipulatio. in
fin. de verb. oblig. & ſequitur Dec. in conſi. 258. In ca-
ſu Domini Franciſci. col. 3. ver. ſecundò non obſt. &
Rub. Alexan. in conſ. 144. num. 6. & dicit Bal. in l. le-
15 ge. circa fi. C. de legi. hær. quòd † ſermones prolatos in
vulgari debemus interpretari ſecundum cõmunem
vſum loquendi, & prolatos in ſermone literali debe-
mus interpretari ſecundum artem literarum, vel ſe-
cundum groſſum modum loquendi literaliter, licet
hæc alibi commodiùs. & diffuſiùs dicenda fuerint in-
frà lib. ſeq. interpr. 3. dubit. 2. ver. ſecundò inſpicien-
dum eſt. nunc tamen prætermittendum nõ eſt, quòd
ſi hæc interpretatio verborum ſermone Latino, ſeu a-
lio prolatorum, repugnet voluntati teſtatoris, & non
eſt tenenda, ſed verba impropriè accipi debent, vt ha-
beat locum ipſa voluntas teſtatoris: l. non aliter. de
leg. 3. & l. 3. & ibi Alexan. C. de libe. præte. & l. quibus
diebus. §. dominus. de condi. & demonſt. Dec. conſ.
399. num. 7. Curt. Iun. conſ. 145. Facti contingentia.
col. [illegible] num. 16.

16 Quia † voluntas teſtatoris præualere debet omni
iuris interpretationi: l. cum quæſtio. in fi. C. de lega. &
d. l. 3. de lib. prę te. cum ſimil. & naturali ſignificationi
præualere debet, glo. 1. in l. ſi cui lana. in prin. de leg. 3.
& facit tex. in l. in fructu. de vſufruct. lega.

SVMMARIVM.

1 *Iudex poteſt interpretari ambiguam teſtatoris volunta-tem in defectum omnium, vbi aliter interpretatio haberi non poſsit: nam id generale eſt, cum quid iure definiri non poſsit, id religioni ac iudicis arbitrio remitti, & præſertim facti quæſtio in arbitrio eſt iudicis.*

2 *Iudex non ſolum vltimas voluntates, ſed etiam iura in cauſa vertente coram eo poteſt interpretari, & vide caſus, in quibus habet ſupremam poteſtatem, ibidem.*

3 *Practica ſeruanda quando iudex aditur, vt fiat declaratio alicuius diſpoſitionis.*

4 *Probatio requiritur fieri coram iudice eorum, quæ debent eum mouere ad interpretandum.*

5 *Iudex debet talem ordinem obſeruare, vt primò videat, quid teſtator ſenſerit, quòd poſsit apparere ex verbis teſtamenti.*

6 *Coniecturæ in facto probandæ & allegandæ ſunt, quibus index poſsit moueri ad declarandum dicta quoque dubia.*

7 *Euidens probatio dicitur etiam per coniecturas facta.*

8 *Aeſtimatio pretij, quo hæres damnatus eſt aliquid emere, ad iudicem ſpectat.*

9 *Factum iudicis in his, quæ interpretatur circa teſtamentum, reputatum factum teſtatoris, & dicitur factum iudicis factum partis, intellige, quod factum eſt ritè & rectè.*

10 *Iudex ſequi debet interpretationem à iure traditam, in*

biúq;

bùq́; cognoſcendis debet ſeruare ordinem iudiciariam,
& diffinitiuam ſententiam ferre.
11 *Appellatio datur contra interpretationẽ, non rectè factam*
per iudicem.

SOLVTIO XII.

CVM autem teſtatoris ambiguæ volun
tatis interpretatio aliter haberi non
poteſt, & ſic in defectum omnium, ſe-
cundum Abb. in cap. ad audientiam
1 vltra med. de deci. † ea quidem ad iudi
cis æſtimationem pertinet; vt l. voluntatis. & ibi Cy.
Bald. Saly. Pau. de Caſt. & Iaſ. C. de fideicomm. & Al-
ber. de Roſ. in l. veteribus. col. fina. ff. de pact. Bartol.
& Iaſ. in l. ſi quis à filio. §. ſi quis plures. in fi. de lega. 1.
& text. in l. non aliter. §. 1. de lega. 3. facit, quod habe-
tur in Deuteron. cap. 17. ibi, Si difficile & ambiguum
apud te iudicium, &c. veniesque ad ſacerdotes Leui-
tici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore,
quæresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij verita-
tem, &c. Nam generale eſt, cum quid iure diffiniri nõ
poſsit, id remitti religioni arbitrioque Iudicis: l. non
poſſunt. ff. de legi. & l. 1. in fi. de iure delibe. & Bald. in
cap. 1. colum. 4. de mil. vaſ. qui fu. contu. præſertim
quæſtio facti in arbitrio iudicantis eſt: l. 1. §. calumnia
toribus. ff. ad Turpil. & Bald. conſil. 301. Proponitur.
poſt princ. lib. 1. Quæ autem remiſſa ſint arbitrio iu-
dicis ferè omnia tam nominatim, quàm remiſsiuè
colligit Tiraq. in d. l. ſi vnquam. in ver. omnia. num.
31. de reuo. donat. Exinde ſui ampli operis aſſumpſit
2 titulum Menoch. de arb. iudic. Non ſolùm † vltimas
voluntates, ſed etiam iura quilibet iudex in cauſa co-
ram eo vertente poteſt interpretari, allegando glo. in
cap. 1. de poſtul. præla. & Inno. & Ioan. An. in c. olim.
de verb. ſignif. ponit Phil. Peruſ. in c. cum ſpeciali. col.
2. de appel. & per Bart. in l. 1. C. de leg. & Dec. in d. ca.
num. 39. & in cap. intimaſti. in princip. de appella. &
Natta conſi. 282. in fin. tom. 2. intellige, vt per Abb. in
ca. quoniam. num. 6. 7. de conſtit. & caſus, in quibus
iudex habet ſupremam poteſtatem, refert Paris de
Put. in tract. de ſindi. in ver. iudicis ſuprema poteſtas.
3 Poteſt enim † iudex principaliter adiri, vt declaret ver
ba ambigua, & obſcura alicuius diſpoſitionis; vt tra-
dit Bart. in d. l. veteribus. in fin. & practicam, quæ de-
beat ſeruari in petendo & articulando ſuper his, po-
nit idem Bartol. in l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationi-
bus. de verb. obliga. & ibi Roma. & Alexand. ſequun-
tur; dicit ibi Bartol. quòd id petitur fieri per officium
iudicis, inter alias leges, allegando d. l. voluntatis. de
fideicom. Sed hæc practica Bart. ſolùm vertitur in de-
clarando, de qua re fuerit ſenſum in ſtipulatione, quę
ratione rei ſolum erat ambigua, vbi vertitur præiudi-
cium partis, requiritur eius citatio, aliâs ſecùs, latè
Barbat. conſi. 18. col. 8. & ſequen. lib. 1. Nos verò ſumus
in materia vltimarum voluntatum, quæ pluribus re-
ſpectib. poſſunt eſſe obſcuræ, & declarari poſſunt per
alios, & aliter, quàm per iudicem, vt ſuperiùs oſten-
ſum eſt, ſolùm in æſtimatione iudicis eſt quæſtio, an
debeatur, & quantum, & intra quod tempus; vt per
Alber. de Roſa in l. Stichus. de leg. 3. & quantum de-
clarandum pertineat ad publicas & pias cauſas, & nõ
priuatas: Bald. in l. quidam teſtamento. de legat. 2.
Ideo in hac ſpecie practica adhibenda eſt, quòd mo-
re medicorum cognita cauſa ægritudinis contraria
medicina detur; ſic enim contrarijs contraria curan-
tur, & ex duobus contrarijs fit vnum temperamen-
tum, dicit gloſſ. in ver. inducere. in l. Gallus. §. penult.
4 de liber. & poſthum. Cognito † ergo in quo vertitur
ambiguitas diſpoſitionis, & quæ poſsint eam redde-
re claram, & perſpicuam congruis petitionibus, &
articulis factis ſimul cum negocio principali, ſi aliud
non impediat; ea quidem proponenda ſunt in facto
& probanda iudici, vt poſsit his perſpectis motum a-
nimi ſui taliter informare, quòd inclinet ſe ad inter-
pretandum & declarandum omne id, quod prius vi-
debatur obſcurum: vt l. falſa. in princip. ibi; ſed & ſi
controuerſia, &c. de condit. & demonſtrat. & l. 2. §. de
illis. de collatio. bonor. & l. quinquaginta. ff. de prob.
Et hoc eſt, quod dicit Inno. in ca. olim tibi. circa med.
de verb. ſignifi. quòd interpretatio cuiuslibet iudicis
debet fieri partib. præſentibus, & præhabita copia de-
fendendi vtriq; parti, & quod dicit Bal. in d. l. volun-
tatis. in fi. quòd iudex cogitur declarare receptis pro-
bationibus, & indicijs: & Bart. in l. ſi ſeruus plurium.
§. fin. de lega. 1. dicit, quòd pro declaratione legati ob-
ſcuri recurritur ad iudicem, ſed quòd iudex debet de-
clarare ſecundum cõiecturas ibi poſitas, vbi ad decla-
rãdum dubium qualitatis rei legatæ in tex. & gl. ſunt
traditæ ſepté coniecturæ. ſ. conſuetudo teſtatoris: con
ſuetudo regionis, quod colligitur ex præmiſsis & ſeq.
dignitas legatarij: dilectio, conſanguinitas, vicinitas
ſcripturæ, vt ibi Doct. latè proſequuntur, & ego par-
tim ſuprà proſecutus ſum, circa conſuetudinẽ com-
munem teſtatoris, & inferiùs circa alia ſuis locis pro-
ſequar, & generaliter tradit Bart. in d. l. non aliter. de
5 lega. 3. † Iudicem debere talem ordinem obſeruare,
quòd primò videat, quid ſenſerit teſtator, quod addo,
poſſe apparere ex verbis teſtamenti: l. 3. de reb. dub. l.
Labeo. de ſuppel. leg. & l. cum virum. C. de fideicom.
& ſi non apparet, attenditur veriſimilitudo, quæ col-
ligitur ex multis, traditis in d. l. ſi ſeruus pluriũ. in fin.
& per Dyn. in c. inſpicimus. de reg. iu. in 6. Ang. Aret.
in §. 1. col. 3. in prin. Inſti. de leg. & ſic Bar. intelligit tra
dita in d. l. ſi ſeruus plurium. facere generaliter ad in-
terpretationem voluntatis dubiæ etiá alijs reſpectib.
vltra dubium qualitatis, & proſequitur Clar. §. teſta-
mentum, in q. 76. ver. ſecunda regu. & Bald. in d. l. vo-
luntatis. intelligit, iudicem poſſe declarare quæq; du
bia, cadentia in omnibus decem prædicamẽtis, vt ibi
6 per eũ; ita † in facto allegandæ & probandæ ſunt con-
iecturæ, per quas iudex poſsit moueri ad declarandũ
dicta quæque dubia, vt dictum eſt, addito tex. elegãti
in l. Aurelius. §. filias. de liber. leg. ibi, ex quâlitate diſ-
ceptationis iudicem ęſtimaturum. Gl. ibi exponit, ſe-
cundum ea, quæ legatarius euidenter probauerit. te-
ſtatorem ſenſiſſe, & tex. in l. quæſitum. §. ſed & ipſe, de
fun. inſtru. & in l. alimenta. §. 1. de alim. leg. & in l. cre-
7 ditor. §. 1. de lib. leg. † Euidens probatio dicitur etiam
per coniecturas facta: l. licet imperator. in prin. & ibi
doct. de leg. not. Bal. in l. quidam teſtamento. circa fi.
de vulg. & pupil.
8 Ad † iudicem quoque ſpectat ęſtimare iuſtum pre-
cium, quo hæres damnatus eſt aliquid emere, Bartol.
& Ang. in l. & ſi æquo. de leg. 1. Hæc ſunt quæ extra te-
ſtamentum dicũtur incurrere. ideo ex bono & æquo
debent interpretari, per tex. in l. his, quæ. de condi. &
demonſt. & quæ cum multa ſint, & oriri poſsint, ad
quæ non poteſt abſolutè reſponderi, pro bono ſunt
æſtimanda, & huiuſmodi varietas viri boni arbitrio
dirimenda eſt, dicit text. in l. Mæuia. §. vxore. de an-
9 nu. leg. in his autem † ſimilibus factum iudicis, dici-

tur factum teſtatoris,l.3.in princ.de ali.leg. facit tex. in l.profectitia. §. ſed ſi proponas. ff. de iur. dot.& illud, quod dicitur, factum iudicis, videri factum patris:l. ſi ob cauſam.& ibi no.Bart.C.de euic.& l.1.ſi in cau.iud.pig.cap.ſit.cum concordan.allegatis à Tiraquel.de retract.tit.1.§.1.gl.14.num.13. intellige, quod factum eſt ritè & rectè; Barto.in l.meminerint.col.1. ver.op pars poteſt concedere.C.vnde vi.& Aym. cõſ. 5.nu.1.& demum iudicis eſt arbitrari, & quandoque exequi, quæque dicta ſint in hoc legali tractatu,arg.
10 l.2.§.poſt originem.de orig.iur. † & ſequi interpretationem etiam à iure traditam:l.ſeruo legato.§.ſeruus. de leg.1. & Bald. in d.l. voluntatis. col.1.itaque in his cognoſcendis iudex ſeruare debet ordinem iudiciarium,& diffinitiuam ſententiam ferre, vt tradit poſt Inno.Abb. in c.in his.in fi.& in d.c. olim tibi.ſequen. ver.ſecundò collige.de verb. ſignifi & Soci. in l.ſi fue-
11 rit.§.1.num.2. & 3.de reb. dub.& † à mala interpretatione poſſet appellari,Feli.in c. ſuper quæſtionum.in princ.col.2.de offi.deleg.

SVMMARIVM.

1 *Princeps dicitur iudex iudicum, ordinarius ordinariorum.*

2 *Princeps interpretatur voluntatem teſtatoris ambiguã, ſed an ea poteſtate, qua interpretatur iura.*

3 *Et intelligitur de Papa & Imperatore, & non de Principe inferiore.*

4 *Princeps an habeat tantam poteſtatem in interpretandis teſtamentis, quantam in interpretãdis legibus, quas poteſt in interpretando corrigere & mutare: interpretari enim aliquãdo idem eſt quod corrigere, ſicq; an poſſit corrigere & mutare teſtamenta, vide quæſtionem ſubtiliter diſcuſſam.*

5 *Princeps non poteſt facere interpretationem ad corrigendum, mutandum, addendum, ſupplendum, vel extendendum teſtamentum, non poteſt reſcindere teſtamentum, etiam cum clauſula, Non obſtante ſuo reſcripto, ex poteſtate ordinaria, nec commutare vel alterare voluntatem teſtatoris.*

6 *Teſtamentum eſt de iure gentium inuentione, imò de iure Diuino, & de iure Ciuili, quoad ſolennitates.*

7 *Princeps quando de poteſtate abſoluta hoc faceret ſine cauſa, deberet ſoluere precium ei, cuius ius eſſet ablatum, ſicq; minus eſſet præiudiciale, aliàs in principe in hac ſpecie non præſumitur cauſa; & quando cum cauſa tolleretur ius quæſitum, debet ea eſſe talis, quæ reſpiciat publicam vtilitatem, non priuatam, & quæ ſint hæ cauſæ, & quando debeat etiam ſolui precium ei, cuius res erat: & eſto, quòd cauſa reſpiceret æqualitatem, non poſſet tolli ius quæſitum. & circa mutanda teſtamenta videtur, principi poteſtatem abſolutam non conuenire, ſed ordinariam, ſecundum Dida. Couar. declara tamen, vt per Vaſq. & alios.*

8 *Princeps non poteſt auferre liberam teſtandi facultatem, nec teſtatorum leges & conditiones; vide argumenta ibi in contrarium.*

9 *Princeps dicitur lex viua, et plus poteſt in regno ſuo, quàm lex communis, vel conſuetudo.*

10 *Teſtator condens teſtamẽtum vel quilibet actum faciens, videtur ſe aſtringere legi loquenti de teſtamento, vel de illo actu.*

11 *Teſtamentum vt de iure Ciuili valeat, requirit aditionem hæreditatis.*

12 *Princeps antequam adeatur hæreditas & apprehenſa ſit bonorum poſſeſſio, poteſt liberè corrigendo vel modificando tollere ius aditionis alteri quæſitum.*

13 *Princeps in legitimando naturalem incapacem. poſt mortem patris, ſtantibus alijs legitimis & naturalibus ante aditam hæreditatem, ius delatum ſuccedendi, cum ſit merè de iure ciuili, poteſt auferre, etiam ſine illa cauſa, concernente publicam vtilitatem; & eſt Com.Opi.*

14 *Princeps reſtituendo damnatum, aufert hæreditatem, interim alij delatam, nondum per eum apprehenſam: ſicq; quando ius eſt ſic quæſitum in ſpecie tolli poteſt, & etiam ſine cauſa.*

15 *Princeps poteſt ſine cauſa auferre fideicommiſſi ius non agniti & quæſiti.*

16 *Vltima voluntas & ius teſtandi, & acquiſitio ex eo, & omnis deniq; mundi ſucceſſio, eſt de iure poſitiuo.*

17 *Princeps adiri poteſt per prohibenda aditione hæreditatis nondum apprehenſa, mandando filios æqualiter ad inuicem componi, & concordari, ſemotis malignitatibus adhibitis in teſtamento, inæqualiter facto inter liberos.*

18 *Papa poteſt corrigere & tollere diſpoſitionem teſtatoris, principaliter vel cauſatiuè prohibentis matrimonium cum aliqua perſona.*

19 *Pater quandoque plus diligit vnum filium, quàm alium, tuncq; patris diſpoſitio obſeruãda eſt, quia poteſt plus vni filio, quàm alteri relinquere.*

20 *Princeps in interpretatione correctoria, adita hæreditate, & apprehenſa bonorum hæreditariorum poſſeſſione, interpretando non poteſt corrigere teſtamentum poteſtate ordinaria. Nõ adita hæreditate, indiſtinctè poteſt prohibere aditionem hæreditatis.*

21 *Indicia, quæ extant pro declaranda voluntate teſtatoris, poſſunt mouere principem, ad eam interpretandam, conformem indicijs ipſis.*

22 *Princeps quando poſſit confirmare teſtamentum nullum ob defectum teſtium: & illud, quod facit vel confirmat Princeps, dicitur eſſe de iure ciuili, & ideo quæ ſunt iuris ciuilis poteſt in teſtamentis ſupplere & conualidare.*

23 *Princeps interpretari habens, vbi dubium vertitur in facto, vel inter partes, pars vocanda eſt, vt & eis fiat præiudicium, & ſtare teneantur.*

24 *Citatio partis, quando requiratur in interpretatione facienda.*

25 *Surreptio debet ceſſare, vbi Princeps aliquid, parte non vocata, facit, remiſſiuè ibidem.*

26 *Princeps ſicut iudex inferior cauſa cognita indicijs receptis, prout ſibi liquet, poteſt volũtatem teſtatoris interpretari, ita ſua ordinaria poteſtate, & ſine clauſula, non obſtante, putans cauſam ſubſiſtere, & opinione ſua poteſt interpretando ſtatuere ſeu mandare, & poteſt hoc facere validè ſine cauſa cognitione.*

27 *Princeps reputatur bonus & æquus, & maieſtas ſua per hæc duo nomina conſeruatur in eſſe, ideoq; non præſumitur concedere non concedenda, & dicitur ſe habere erga ſubditos, ſicut pater erga filios: & de hoc plura dicta ibidem.*

28 *Principis voluntas præſumitur iuſta, & talis, qualis eſſe debet ſecundum rectam affectionem, & quælibet occaſio iuſtificat ſuum placitum. Itemq; Principis poteſtas eſt ſupra ius, & poſſet præcipere ſine cauſæ cognitione, vel cauſæ expreſſione. Inde eſt, quòd debet iudicare, ſecundum eius conſcientiam.*

29 *Citanda & vocanda eſt pars, vt poſſit legitimè contra eam aliquid ſtatui & determinari.*

30 *Princeps debet curare imperium ampliare hominibus potius, quàm pecunia, & legitimè electus, eſt Deus in terra, ſed*

ris, ſed non legitimè electus, eſt diabolus in terris.
31 *Eccleſia vel Imperator non iudicat de occultis.*
32 *Deus ſecretorum eſt cognitor & iudex.*
33 *Remedia recuperandi ablata Principis poteſtate abſoluta.*

SOLVTIO XIII.

Siquidem interpretatio huiuſmodi à
iudice fieri poteſt, eò magis etiam fieri
1 poteſt à Principe, qui †dicitur iudex iu
dicum, & ordinarius ordinariorum,
per not. in l. nemo iudex. C. de decur.
lib. 10. & per Bald. in tit. de pace Conſtan. circa princ.
& Barba. conſi. 34. lib. 2. refert Curt. Sen. conſi. 50. col.
21. num. 141. ita expreſsè not. Bald. per illum text. in l.
2 fin. C. de com. ſer. manu. † voluntatem teſtatoris in-
terpretari per Principem, vt not. Fulgo. in l. fina. de
precibus imper. offeren. ſimiles text. addo in l. Caio.
§. Imperator. de ali. leg. & in l. denique. §. quidam. de
pecul. leg. & gloſſ. penult. in l. ex verbis. C. de donat.
inter vir. & vxor. quæ not. ibi, quòd Imperator inter-
pretatur defuncti voluntatem, arguendo, quòd eius
ſolius eſt interpretari voluntates, quia iura interpre-
tari eius ſit: l. ſina. C. de legi. & voluntates defuncto-
rum pro iure ſeruantur: §. diſponat. in aucten. de nup.
ſic glo. hæc ſentit expreſsè; Principem poſſe teſtatoris
volũtatem interpretari, ea facultate & poteſtate, qua
interpretatur iura & leges communes; idem per Azo.
in prologo Summæ. & Luc. de Pen. in l. 1. C. de his,
3 qui in exil. da. lib. 10. †intelligit Bero. conſi. 22. num.
44. lib. 2. de Papa & Imperatore, non de Principe in-
feriore & feudatario.
4 Exinde quæritur, An †tanta ſit poteſtas principis
in interpretandis teſtamentis, quanta eſt in interpre
tandis legibus; quas quidem interpretando poteſt
corrigere & mutare, quia interpretari aliquãdo idem
eſt, quod corrigere: Gloſſ. in ver. interpretationem. in
l. 1. de origin. iur. & in l. 1. §. qui operas. ff. ad Tertul. vt
dictum eſt ſuprà in dubitatione 1. & conſequenter,
an poſsit corrigere & mutare teſtamenta. videtur re-
ſpondendum, poſſe, per d. gloſſ. pen. in d. l. ex verbis.
quæ arguit: Principem interpretari voluntatẽ defun-
cti, quia vti lex ſeruatur, & principis eſt interpretari
leges. Sed aliter reſpondendum eſt diſtinguendo &
declarando articulum hunc, prout intelligi debet. &
omittẽdo plura, quæ dici poſſent in materia immen-
ſi pelagi de poteſtate principum, diffusè & latiſsimè
tractata per doctores tam in lecturis, quàm in conſi-
lijs, & in amplis ſpecialibus tractatibus notis & com-
munibus, & per Iaco. Philip. Port de com. conclu.
concl. 15. vſque ad conclu. 21. lib. 5. inſiſtendo ſuper eo,
quod rem noſtram tangit, dicendum eſt. Aut ſumus
in interpretatione, quæ ad corrigendum, mutãdum,
addendum, ſupplendum, vel extendẽdum fieri quæ-
ritur, & prætenditur, quod videtur eſſe contra volun-
tatem teſtatoris. Aut ſumus in alijs interpretationi-
bus reſtrictiuis, extenſiuis, & declaratorijs, tunc &
5 primo caſu, †principem hanc interpretationem non
poſſe facere: Videtur text. in l. ſi teſtamentum. C. de
teſta. & in § diſponat. in auc. de nupt. ob iſtam ratio-
nem: quia teſtamentum de ſe ſimpliciter eſt de iure
gentium; eo enim ipſo, quòd cœperunt eſſe gẽtes, de
ſuis bonis poſt mortem diſponebant: vt dicit Bart. in
l interdum. col. 2. ver. item ex teſtamẽto imperfecto.
ff. de condi. indebi. & ibi Iaſ. col. 4. ver. item teſtamen
ta. idem Iaſ. in l. ex hoc iure. col. 9. ver. in eadem gloſſ.
de Iuſt. & iur. & in d. l. ſi teſtamentum. circa fin. Alber.
Bru. conſi. 15. nu. 15. & Fulgo. in conſi. 61. Domina Ca-
tharina. col. penult. vbi contra Bal. in d. l. ſi teſtamen-
tum. probat, principem etiam, cum clauſula non ob-
ſtante ſuo reſcripto, non reſcindere teſtamentum: &
Dec. conſi. 357. In caſu. col. 3. ver. prædictis tamen non
obſtantibus. & conſil. 361. Omiſſa. col. 5. ver. circa pri-
mum. & in conſi. 403. Quamuis. col. 4. nu. 14. & conſ.
557. Accuratè. col. 2. & conſil. 608. & Cepha. conſil. 66.
num. 13. & ſeq. & Aym. conſi. 296. Quæritur ſuper teſta
mento colum. 9. ver. cõſidero etiam. vbi auctoritate
Bald. & Ang. in d. l. ſi teſtamentum. & aliorum ibi al-
leg. concludit, etiam principem ex poteſtate ordina-
ria non commutare, nec alterare voluntatem teſtato
6 ris; ita †communiter concluditur teſtamentum in-
uentione eſſe de iure gẽtium: Franciſ. Turza. & Com.
Opin. nu. 100. imò, videri eſſe de iure diuino, per di-
ctum Eſaiæ Prophetæ cap. 38. ibi: diſpone domui tuæ,
quia morieris tu, & non viues: de alia diſpoſitione nõ
poteſt intelligi, niſi de teſtamento, per ea, quæ dicun-
tur infrà lib. ſeq. interpr. 1. dubit. 1. ſolut. 5. Quicquid
ſecùs aſſerat Vaſq. Hiſpa. ſuarum controuerſ. illuſtr.
lib. 3. c. 100. num. 3. quo verò ad ſolemnitates, eſſe de
iure ciuili: & vt per Arium Pinel. in Rub. de reſcind.
vend. in 1. part. c. 1. num. 23. ergo videtur, quo ad eſſen
tiam & ſubſtantiam ipſius teſtamenti, per principem
non poſſe corrigi, nec altercari de poteſtate ordina-
7 ria, quando de † poteſtate abſoluta fieret ſine cauſa,
deberet ſolui precium ei, cui ius ablatum eſſet, & ſic
minus præiudiciale eſſet, per ea, quæ tradit Dec. in c.
quæ in eccleſiarum. col. 8. ver. reſoluendo primo. de
conſti. & clariùs in d. conſi. 357. col. 4. ver. poſtremò. in
fin. & Socin. in conſil. 120. Memini. col. 7. ver. ſed hoc
non obſtante. lib. 3. & Arius Pinel. in Rub. de reſcind.
vendit. 11. par. c. 12. num. 14. & ſeq. alias in principe in
hac ſpecie non præſumitur cauſa: Rui. conſi. 80. num.
10. & conſil. 95. col. pen. num. 9. lib. 3. vbi in his conſi.
num. 7. & 8. tradit, requiri expreſſam derogationem
dictæ l. ſi teſtamentum. C. de teſta. vt dicatur, princi-
pem voluiſſe derogare teſtamento, ſequitur Cepha.
conſ. 111. num. pen. Quando cum cauſa poteſt tolli ius
quæſitum, ea cauſa debet eſſe talis, quæ reſpiciat pu-
blicam vtilitatem, & non priuatam: vt per Alex. conſ.
216. nec redarguendi. col 4. ver. pro hoc, quia. lib. 2.
cum concordan. alleg. ab Aym. conſi. 5. nu. 4. & conſi.
135. num. 21. & conſil. 241. num 13. vbi conſiderat ali-
quas cauſas, ex quibus permiſſum ſit, tolli ius quæſi-
tum per principem, vt ibi per eum, & in d. conſi. 296.
quando etiam debeat ſolui precium illi, cuius erat
res, vide Reſta. in tract. de imperat. in q. 98. num. 8 &
tenet Archi. in cap. fi. 9. q. vlt. Bero. conſi. 76. num. 24.
lib. 1. & Rolan. à Valle conſi. 69. num. 23. & ſeq. lib. 2.
quòd, vt extra materiam, aliter non proſequor, etiã ſi
cauſa reſpiceret æqualitatem, ob quam aliàs multa
indulgentur, vt alibi dicetur, non ſufficit ad tollendũ
huiuſmodi ius acquiſitum; Dec. in conſi. 361. col. pen.
ver. non ob. quòd decretum. Quibus hoc in loco di-
ctis de Principis poteſtate circa teſtamenta mutan-
da, ſunt videnda etiam quæ prædictis conſona, præ-
terquam de poteſtate abſoluta principis, quam vero
principi non conuenire, & niſi ordinariam, ponit Di
dacus Coua. in ſuo tracta. variar. reſolut. in 3. lib. cap.
6. & declara, vt per Vaſqui. Hiſpa. in tract. de progreſ.
ſucceſ. lib. 1. in præfat. num. 111. Celſ. Hugo. conſil. 26.
ſub num. 73. Franciſc. Sarmient. ſelect. interpr. lib. 1.

cap. 8. numero 19. & ſequent. & latiſsimè per Arium
Pinel. in d. Rubr. de reſcind. vendi. in prima parte, ca.
11. num. 24. & ſequent. & Bartol. Romul. in tracta. de
teſtato. præcep. 60. extra famil. ali. prohiben. ad §. Di-
ui. numero 223. cum ſequent. vſque ad fin. vbi ſuprà
Couar. dicto cap. ſexto, numero ſeptimo, concludit,
8 † principem auferre non poſſe liberam teſtandi fa-
cultatem, nec teſtatorum leges, & conditiones; ſen-
tit & text. in l. omnium. ver. nec ſanè, ibi, voluntates
etenim hominum audire volumus, non iubere, &c.
C. de teſta. idem Couar. videtur tenere contrarium,
accedente conſenſu teſtatoris in Rubric. de teſtam. in
2. parte, numero 6. multùm facit, quod tradit Dec. in
conſi. 655. colum. penul. ver. quartò reſpondetur. ſub
num. 18.

Sed contra prædicta videtur facere, quòd teſtamẽ-
tum vti legem debere ſeruari à lege ciuili 12. tabu. diſ-
ponitur cum iſta qualitate & facultate, quòd latiſsi-
ma poteſtas legandi, & hęredes inſtituendi interpre-
tatione anguſtaretur, vel legum, vel auctoritate iura
conſtituentium, inquit tex. in l. verbis legis. ff. de ver.
ſign. ibi, iura conſtituentiũ, poteſt exponi. id eſt, prin
cipum: quia priùs dixit vel legũ. quæ ſunt leges pro-
mulgatæ & ſcriptæ, deinde ſubiungendo iura conſti-
tuentium, intelligitur de iure & facultate principis,
9 † qui dicitur lex viua, vt §. fi. in auct. de conſul. & pro-
batur toto tit. ff. de conſtitu. Princip. & plus poteſt in
regno ſuo, quàm lex communis vel conſuetudo, in-
quit Bal. in auct. hoc amplius. col. 2. ver. quæro, an fi-
lij. C. de fideicom. faciens autem teſtamentum, vide-
tur ſe aſtringere legi, loquenti de teſtamento. & ſic d.
10 l. verbis legis per not. doctrin. quæ eſt, quòd † faciens
actum, ſe aſtringere videtur, lege loquente de illo a-
ctu; Alex. conſi. 103. ſub nu. 6. lib. 2. & Feli. in cap. cum
inter. col. 6. de excep. & Aym. conſi. 186. nu. 9. in teſta-
tore loquitur Dec. in l. emancipata. col. 2. num. 16. C.
qui admit. faciunt, quæ dixi ſuprà hac eadem dubit.
ver. & à legibus. Ergo Princeps iure ſuo vtẽs etiam de
voluntate ipſius teſtatoris anguſtando, alterando, &
modificando, poteſt interpretari teſtamẽtum: per d.
l. verbis legis. Reſpondeo, quòd lex Falcidia circa le-
gata & Treſcẽtia circa libertates & ſenatuſconſul. quę
anguſtarũt ius teſtamentorum, reſpexerunt cauſam
publicam pro obſeruatione teſtamentorum, & iuris
publici, & pro euitandis deceptionibus, vt patet in
iuribus allegat. ibi in glo. & per no. in l. nemo poteſt.
de leg. 1. itaq; in idem incidimus, quod ex cauſa, reſpi
ciente publicam vtilitatem, Princeps iure poteſt tol-
lere ius priuato quæſitum ex teſtamento interpretan
do vel aliter modificando, vt dictum eſt: quia nota iu
ris regula eſt, Quòd publica vtilitas præfertur priua-
tæ: auct. res quę. com. de leg. priuatæ etiam ipſius Prin
cipis: l. 1. §. fin. de cad. tollen. Præterea confirmatione,
11 † & validitate teſtamentorum aliud de iure ciuili in-
uentum eſt, ſcilicet aditio hæreditatis, vt l. ſi nemo. ff.
de teſtamen tut. & l. eam, quam. C. de fideicom. gl. in
l. 1. C. de acqui. re. domi. & glo. in ver. beneficio. in fin.
in l. cum antiquioribus. C. de iur. delibe. & Bald. in l.
non dubium. in 8. oppo. C. de teſtam. ideo antequam
12 † adeatur hæreditas & apprehenſa ſit bonorum hære-
ditariorum poſſeſsio, poteſt liberè Princeps corrigen
do, vel modificando tollere ius aditionis, quod eſt,
ſuum ius ciuile, per no. ab Inno. & alijs in d. c. quæ in
eccleſiarum. & per gloſſ. & Doct. in l. fin. C. contra ius
vel vtil. & ſic indirectè tollere iura teſtamenti, vt ex-
preſsè, à ſenſu tamen contrario arguẽdo, ſentit Bal. in
d. l. ſi teſtamentum. ver. ſecunda & tertia. ibi, dum in-
quit; Per temeritatẽ aũt nullus rationabiliter poteſt;
& ſubiungit; Cum adita hæreditate ſit nata naturalis
obligatio ad obſeruationẽ teſtamenti, quæ per teme-
ritatem reſcripti nõ tollitur; hæc ſunt ſua verba. Ergo
non adita hæreditate, nulla eſt obſeruatio teſtamẽti,
& per reſcriptum abſque alia cauſa poteſt tolli, id in
13 terminis cõprobatur ſuper articulo † legitimationis,
per Principem factæ de naturali & incapace, ſtantib.
filijs alijs legitimis & naturalib. poſt mortem patris,
non adita hæreditate, quòd iſto caſu ius alijs filijs de-
latũ ſuccedendi, quia eſt merè de iure ciuili. Princeps
auferre poteſt ſine illa cauſa concernente publicã vti-
litatem requiſita pro auferẽdo dominio poſt aditio-
nem quæſito de iure gentium, vt firmat Pau. de Caſt.
in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col. fi. de lib. & poſth.
qui dicit. ſe ita aliàs conſuluiſſe, vt apparet in ſuo cõſi.
34. Super primo dubio, videtur dicendũ, quòd legiti-
matio. lib. 2. idem tenet Alexan. in d. §. & quid ſi tan-
tum. col. pen. dicens, quòd iſta opin. videtur valde ſu-
ſtentabilis, tenendo, quòd Princeps poſsit cum clau-
ſula, Non obſtãte, tollere ea, quæ ſunt iuris ciuilis in-
diſtinctè, prout eſt magis Commu. Opi. idem ibi Iaſ.
in col. 22. comprobat inter alia, allegando tex. in l. 1. §.
filio. ff. ad Tertul. qui ibi iuncta doctr. Bart. in fi. opti-
14 mè probat, † Principem reſtituendo damnatum au-
ferre hæreditatem interim alij delatam, ſed nondum
per iſtũ alium apprehenſam, ſubiungẽs. quòd aditio
facta animo ſine apprehenſione poſſeſsionis bonorũ
hæreditariorum, etiam non impediret, & ibi defen-
dit in hoc vltimo ab impugnatione Are. vt per eum.
idem firmat Pau. de Caſt. in conſ. 178. Donatio prædi-
cta. col. pen. ver. ſextò quia. lib. 1. & Fel. quando ius eſt
ſic quæſitum in ſpe, plures allegando, in c. cum olim.
col. 11. ſub ver. tertia declaratio. de re iu. & Alber. Bru.
conſ. 115. Requiſitus. nu. 67. etiã ſine cauſa, Rui. cõſ. 160.
col. fi. nu. 8. li. 4. & vt latè per Alc. conſ. 5. quia priuile-
gium. li. 4. impreſ. Venet. non refert, quòd iſti loquũ-
tur, quò ad hæreditatem delatã ab inteſtato, quia hæ-
reditatis acquiſitio tam ab inteſtato, quàm ex teſta-
mento eodem iure ciuili fuit inuenta; per gl. in l. 1. de
acq. re. do. ſic in ſpecie reſpondit Alex. in conſ. 2. Viſis
codicillis. col pen. in fi. ver. ex his patet. li. 1. vbi etiam
15 firmat eandem concluſionẽ, quòd † Princeps etiã ſine
cauſa poteſt auferre ius fideicommiſsi non agniti &
quæſiti, refert & ſequitur Dec. conſ. 269. Cõſultus. col.
5. in prin. & conſ. 519. col. fin. nu. 6. alios concordantes
allegando dicit eum Paul. de Caſt. in d. concluſione,
eſſe Comm. Opin. Pariſ. conſ. 1. nu. 64. lib. 2. & Bald. in
l. 3. ver. item oppono. C. de hæred. inſtit. & Cardin. in
conſil. 60. Quaglotus, col. 2. ver. ad primum. dicunt,
16 quòd † omnis vltima voluntas & ius teſtandi, & ac-
quiſitio ex eo eſt de iure ciuili: omnis denique ſuc-
ceſsio mundi eſt de iure poſitiuo, dicit Bald. in l. lege.
circa med. ſub ver. ex teſtamento autem. C. de legi. hæ
redi. refert Capra conſ. pen. col. 2. nu. 12.

17 Ex quibus poteſt adhiberi remedium, ſeu † cautela
contra teſtamenta quorundam, qui vel inſtigatione
aſsidua crudelis nouercæ vel munuſculis ſubdolè nu-
rus, vel indignatione aliqua ex cauſis adinuentis ab
alio filio abſq; alia iuſta cauſa teſtando valde inæquã
liter inter filios Falcidia armati nimiùm abradente,
& reſecante contra aliquem filium, forſan honeſta
& laudabili cauſa, abſentem ſe malignè gerunt, vt
ſentit text. in l. 3. & 4. ff. de inofficio. teſtament. quòd
antequã adita ſit hæreditas & apprehẽdatur poſſeſsio
bonorum

bonorum hæreditariorum, adeatur Princeps, qui iu-
re poteſt prohibere aditionem hæreditatis ex huiuſ-
modi teſtamento per ſupradicta, & ſic malignitati-
bus ſemotis mandare filios æqualiter adinuicem cō-
poni, & concordari: enimuerò in ſubſidium princi-
pale auxilium impetrandum eſt. l. ille à quo. §. penul.
ad Trebell. & caſus pro quibus Princeps adeundus
eſt, vide remiſsiuè per Glo. in l. itaque. de fideicom-
miſ. libert. & in materia propriè per Bal. in l. ſi frater.
numer. 2. C. qui teſta. fa. poſ. & Guald. de arte teſtan.
tit. 11. cau. 3.

18 Exinde quoq; diſpoſitio † teſtatoris principaliter
vel cauſatiuè prohibēs matrimoniū, cum aliqua per-
ſona, poteſt à Papa corrigi & tolli: vt tradit Rui. conſi.
189. col. pen. lib. 2. ſimiliter, quando dolo conditū eſt
teſtamētum, reſcripto Principis poteſt reſcindi: Aym.
ponit conſi. 143. num. 8. Quando teſtamentum eſt do
lo aliquorum conditū. non prodeſſe doloſis, latè tra-
dit Iaſ. in conſi. 141. Circa primum. col. 2. li. 4. eſt tex. in
§. cæterùm. ibi: quia dolo & machinatione, &c. in auc.
vt cum appella. cogno. limita circa æqualitatem redu
cendam per Principem inter filios inæqualiter à pa-
tre inſtitutos, niſi probetur ingratitudo filij minùs
honorati erga patrē: quia permittitur patri honorare
filium gratum, quàm minùs gratū. §. optimè. & pen.
in auc. de nup. adducit & probat Fab. de Giochis, in
19 auc. Nouiſsima. in q. 18. num. 160. C. de inof. teſta. † Nā
pater quandoque plus diligit vnum filium, quàm a-
lium: Luc. de Pen. in l. in filiis. col. fin. de decur. lib. 10.
& hoc caſu debere obſeruari diſpoſitionem patris, ple
nè reſpondit Dec. in conſi. 547. Et pater plus vni filio,
quàm alteri relinquere: Pariſ. conſil. 35. num. 27. lib. 2.

20 Itaque in hac interpretatione † correctoria conclu
* ditur ex magis * Com. Opin. Doct. in locis ſuprà al-
leg. quòd ſi adita ſit hæreditas & apprehēſa bonorum
hæreditariorum poſſeſsio. Princeps interpretando
corrigere non poſsit teſtamentum poteſtate ordina-
ria. niſi ex cauſa, reſpiciente publicam vtilitatem, po-
teſtate verò abſoluta poſsit ſine cauſa tali, dummodo
ex certa ſcientia, & cum clauſula, Non obſtante. &
per Pariſ. conſi. 1. num. 89. lib. 2.

Si autem adita non ſit hæreditas, poſsit indiſtinctè
prohibere aditionem hæreditatis ex teſtamēto, quod
maximè videatur corrigendum ob malas inæquali-
tates in eo inductas inter filios, & ad effectus prædi-
ctos: & ita intelligitur glo. in d. l. ex verbis. C. de don.
inter vir. & vxor. remanente tamen firmo onere fi-
deicommiſsi impoſito illi, cui pater in immenſum
reliquit dandi ei, cui querelare incumbit: per tex. in l.
Titia. §. fi. de leg. 2.

Aut ſumus & ſecundo caſu in aliis interpretationi-
bus reſtrictiuis. extēſiuis, & declaratoriis: & tunc aut
interpretatio fieri prætenditur reſtringendo, vel ex-
tendendo, vel ſupplendo, non ex indiciis & conie-
cturis, demonſtrantibus ſic fieri poſſe ex voluntate
teſtatoris, ſed præter, contra vel vltra voluntatem te-
ſtatoris. ita quòd poteſt dici quædam noua conceſsio:
vt per Tiraq. in l. ſi vnquam. ver. libertis. nume. 15. de
reuoc. don. & tunc ſeruanda eſt diſtinctio ſuprà facta
in interpretatione correctoria. cùm tractetur de præ-
iudicio iuris tertij aliquo modo tollendi, vel ne, aut
21 huiuſmodi interpretationes ſint fiendæ † ex argumē-
tis, & indiciis. oſtendentibus conformitatem volun-
tatis teſtatoris. & ex ambigua & obſcura eam claram
& certam reddentibus: iux. tradita per tex. gl. & doct.
in l. ſi ſeruus plurium. §. 1. de leg. 1. & tunc abſque du-
bio, & indiſtinctè poteſt Princeps interpretari: & ita
loquuntur, l. fi. C. de Com. ſer. manu. l. Caio. §. impe-
rator. de alim. leg. & l. denique. §. quidam de pecu.
leg. & d. l. ex verbis ſuprà alleg. Hanc diſtinctionem
in ſimili facit & adducit Gom. ſuper reg. cancel. in
reg. de non tol. ius quæſi. in q. 13. ver. & ideo pro reſo-
lutione. qui plura allegando plenè & notanter loqui-
22 tur, in hoc remiſsio ſit ad eum. Quando autem † Prin-
ceps poſsit confirmare teſtamentum nullum teſtiū,
plenè tradit Luc. de Pen. in l. 1. col. 3. & ſeq. C. de his,
qui in exil. da. lib. 10. vel nullum circa alios defectus
iuris poſitiui, latè tradit Pariſ. conſi. 46. numer. 32. &
ſeq. lib. 3. Nota, quod Princeps facit vel confirmat. di-
citur eſſe de Iure ciuili: Bart. in l. poſthumus. in prin.
ad fin. ver. ſecundo caſu, de iniuſt. & rup. teſta. facit l.
Ius ciuile. de iuſt. & iu. & quæ ideo ſunt de iure ciuili,
Princeps poteſt in teſtamentis ſupplere & conualida-
re: Pariſ. conſ. 46. num. 32. & ſeq. lib. 3.

23 Deinde aduertendum eſt, quòd vbi † dubium ver-
titur in facto, vel motum inter partes, & vt partes te-
neantur, ſtare, & eis fiat præiudicium ad omnem in-
terpretationem fiendam per Principem, pars vocari
oportet: vt eſt doct. Inno. tota perſpecta in d. c. olim
tibi. de verb. ſignificat. quam ibi Io. Andr. & Ant. de
Butr. ſequuntur. & Paul. de Caſtr. in conſil. 338. Quia
exceptiones, col. 2. ver. hoc præmiſſo. & in conſi. 340.
præmiſsis allegationibus. colu. 1. lib. 1. qui licet ibi vi-
deatur firmare in interpretatione correctiua, vel mo-
dificatiua. & non declaratoria, tamen etiam in decla
ratoria, quando eſſet neceſſaria probatio facti, vt fiat
præiudicium partibus, debet ſeruari ordo iuris, quo
ad vocationem partis: vt ſentit Inno. in dicto c. olim
tibi. circa fi. qui loquitur etiam in teſtamenti inter-
pretatione & vltimarum voluntatum: & per ea, quæ
tradit Petr. de Ancha. in conſil. 283. Primo. Quando
24 verò † declaratoria interpretatio fieret, ſecūdum pro-
priam ſignificationem verborum, & prout eſt noto-
rium de iure, tunc citatio partis non requiritur, aliâs
requiritur, vt etiam tenet Bal. in l. fi. C. de legibus, per
ver. ibi in tex cognitionaliter. & comprobat Alex. in
conſil. 11. Aliâs conſului. col. 3. & ſeq. lib. 7. & in ſpecie
videtur tex. in l. fi. ibi, & cognitione ſuſcepta. de hæ-
red. inſti. ex quibus patet, nimis generaliter loquutū
eſſe Ab. in d. c. cùm olim. verſic ſecundò collige. dicē-
tem, quòd ſi interpretatio fieret extraiudicialiter in
Principe, non eſt neceſſaria vocatio partium; quia
debet intelligi in caſu, vt dictum eſt, cum alleg. à Dec.
in c. cauſam, quę col. 1. de reſcrip. & per Tiraq. res in-
ter alios acta. in 7. lim. in fi. Verum eſt, præter citatio-
nem alium ordinem iudiciarium in procedēdo non
ſeruari. ſecundum Bal. in d. l. fin. de leg. 1.

Fallit, quòd vocatio partis non requiritur, quando
Princeps ex certa ſcientia vellet quocūque modo in-
terpretari: quia tunc nullus poteſt ei dicere, Cur ita fa
cis vt firmant Io. And. in d. c. olim. tibi. circa med. So-
ci. in tract. de citat. in 7 artic. col. 9. ver. quadrageſimò
25 procēdit. & Deci. in conſil. 269. colu. fin. † dummodò
non ſit commiſſa aliqua ſurreptio, vt ibi Socin. dicit,
& latius de ſurreptione ceſſante. Dec. in conſi. 198. col.
3. & conſil. 544. Sereniſsimus. colu. 2. num. 9. & ſeq. &
cum concordantibus ad hanc principalem conclu-
ſionem: vt per Dec. in conſil. 191. In cauſà, quæ agita-
tur. col. 3. nu. 66. & per Marſil. in l. de vno quoque. nu.
16. 17. & ſeq. de re iud.

Conſequens eſt, etiam hoc in loco meminiſſe not.
doctr. Bald. in d. l. ſi teſtamentum. C. de teſtam. quæ

eſt ad propoſitam quæſtionem, applicando. Quòd v- 26 bicunque † inferior iudex cauſa cognita indiciis & coniecturis receptis, prout ſibi liquet, poteſt voluntatem teſtatoris interpretari, & ſic, quantum iudici in his conceſſum eſt, probationibus factis, tantundem ſua ordinata poteſtate, & ſine clauſula, Non obſtante, ſatis eſt: quòd putet cauſam ſubſiſtere, & ex opinione ſua Princeps poteſt interpretando ſtatuere ſeu mã dare: & ibi Paulus de Caſt. ſequitur, exprimens, quòd Princeps id poteſt validè facere ſine cauſæ cognitione, & confirmans ex not. per Inno. in c. veniens. de fil. presb. & per Glo in c. 1. de ætat. & quali. lib. 6. pariter ibi Iaſ. in col. fin. in princ. approbat dicens, id not. dictum Bal. pluries allegari, allegando ad idem Bal. in l. reſcripta. colu. fin. in 3. q. de precib. imper. offer. & Alex. conſil. 94. Conſideratis his. col. fin. in prin. lib. 1. Ratio enim huius not. doctrinæ fundata eſt in bonitate Principis & eius affectione erga ſubditos, & in rectitudine ſuæ voluntatis, & in ſuprema poteſtate 27 ſua. Nam † Principem reputamus bonum & æquum, & maieſtas ſua per hæc duo nomina ineſſe conſeruatur, inquit Bald. in l. 1. in 1. not. ff. de conſti. princip. ideo non præſumitur concedere non concedenda: idẽ Bald. in prælud. feud. col. 8. ſub ver. Aliqua, ſed pauca. num. 36. cum pluribus ſimilibus alleg. in Alci. de præſump. Reg. 3. in præſump. 11. in prin. Deinde Princeps dicitur ſe habere erga ſubditos, ſicut pater erga filios: Guid. Pa. in q. 631. in quadam cauſa. car. 4. ver. ad quartum dubiũ. dicit Io. de Lign. in tract. de ami. ſub rub. ſeu tit. de Amicitia magnatum ad ſubditos, numer. 5. quòd ſuperior maiora & meliora meliùs facit ſubditis, quàm econtra. Notabiliter ante eum inquit Ariſt. lib. 8. Ethicorum, cap. 11. quòd Regis quidem amicitia ad eos, qui reguntur, in excellentia beneficij conſiſtit, confert in eos etiam benefi. qui ab ipſo reguntur, ſi quidem cùm ſit bonus, curam ipſorum habet, quò bene ſeſe habeant, &c. Pater autem maiori affectione proſequitur filium, quàm ſeipſum. l. iſti quidem. in fi. 28 ff. de eo, quod met. ca. † Atq; voluntas Principis præſumitur iuſta, & talis, qualis eſſe debet ſecundum rectam & legitimam affectionem: l. ex facto. in prin. & ibi Bal. Imo. & Iaſ. de vulg. & pupil. & gloſ. fi. l. relegati. ff. de pœn. cum pluribus ſimil. alleg. à Neuiza. inter conſi. Bru. conſil. 12. num. 8. & quælibet occaſio iuſtificat ſuum placitum: Bald. in c. Eccleſia. colu. fin. vt lite pend. Poſtremò, poteſtas Principis eſt ſupra ius: c. propoſuit. de conceſſ. præben. ideo auctoritate Inno. dicit Abb. in c. ſi quando in fin. de reſcript. quòd vani capitis eſt, æſtimare ſuperiorem non poſſe præcipere ſine cauſæ cognitione. vel ſine cauſæ expreſſione: inde eſt, quòd iudicare debet ſecundum eius conſciẽtiam, aliàs peccaret ſecundum Theologos, vt dicit Bart. in l. 1. in fin. vt quæ deſ. aduoca. refert & ſequitur Guid. Pap. in q. 29. in ſuperiore. & Dec. conſil. 699. colum. fi. num. 16. Quinimò perſona Principis in ſe dicitur continere æquitatem, quæ ipſa interpretatur vocabula cum aliis, tradit Bald. in l. fi. col. 5. in 15. q. C. de hæred. inſtit.

Prædicta nihilominus ſunt intelligenda, his temperamentis adhibitis, vt locus non ſit precibus, ſeu querelis. de ſurreptione, aut mala informatione præ- 29 habita, quòd † partes vocentur, aut audiantur priuſquam aliquid ſtatuatur. c. 1. & ibi Abb. in vlt. not. de ca. poſ. & propr. cum aliis refert Dec. d. conſil. 544. Sereniſſimus. col. 3. num. 20. & ſuprà dictũ eſt, & quòd remota affectione gratiáque Aulicorum æqua pro meritis virtutum ſit conditio ſubditorum, credulitas abſit, facilitas vel impreſſionum primarum delatarũ, maximè criminum: qui enim credit citò, leuis corde eſt, & minorabitur. in Eccleſiaſt. c. 19 & venit contra probatiſſimos mores Alexandi Magni, qui, teſte Plutarcho, in vita ſua, orante accuſatore, altera manu aurem ſolebat claudere, vt ipſa reo omnis expers calumniæ conſeruaretur, præcipitatio iuſtitiæ Nouerca ſui iudicantis voluntaria recedens à matre virtutum diſcretione ſit procul ab eo: clem. 2. §. verùm, quia. de re iud. Vnde Polytus vulgaris Poëta Arioſtus in ſuo noto poëmate, cantu 18. his carminibus decantat:

Magnanimo Signor, ogni voſtro atto
Hò ſempre con ragion laudato è laudo,
Benche col rozzo ſtil, duro, è mal' atto;
Gran parte della gloria vi defraudo
Mà piu de l'altre vna virtu m' hà tratto;
A cui col cor, è con la lingua applaudo;
Che s'ogn' un troua in voi ben grata vdienza
Non vi troua però facil credenza.

Spеſſo in difeſſa del biaſmato abſente
Indur [illegible] ſento vna, & vn' altra ſcuſa;
[illegible] ri ſerbargli almen, fin che preſente
Sua cauſa dica, l'altra orecchia chiuſa;
E ſempre prima che dannar la gente,
Vederla in faccia, è vdir la ragion ch' vſa,
Differir' ancho e giorni, e meſi, & anni
Prima, che giudicar ne gli altrui danni.

Libuit ſic trãſcribi carmina hæc, vt faciliùs dignoſcatur. has veterum ſententias temporibus etiam noſtris ſummo in honore ſemper habitas ac celebratas eſſe. vt quoque facientia ad ſuum propoſitum vulgaris poëtæ Dantis, carmina aliqua tranſcripſit Hieron. Cagn. in l. ius noſtrum. numer. 3. & in l. conſilij. ſub num. 7. de Reg. Iu.

Præterea Imperium ampliari hominum adiectione potiùs, quàm pecuniarum copia malit: l. fi. §. ſi plu- 30 res: ff. de bon. dam. † Omni tempore ſubiectorum cõmoda tam inueſtigare, quàm eis mederi oportet. Erga eos clementia vtens Deum imitando. l. imperialis. in prin. C. de nup. quia Princeps legitimè electus, eſt Deus in terris: ſed non legitimè electus, eſt diabolus in terris: Cald. in l. fi. nu. 1. C. ſent. reſcin. non poſ. ſubiectorum communia commoda, ſuis quidem cõ- 31 modis præferenda cenſeat. l. 1. §. fin. de cad. tollen. † Secreta modicis legibus non probatis, renuat velle ſcire, & minùs punire, quia Eccleſia vel Imperator non iudicat de occultis. Secretorum enim cognitor eſt Deus & iudex. ca. erubeſcant. 32. diſtinct. & c. ſicut. in fin. de ſimo. cum ſig. ibi in gl. Bal. conſil. 383. ſub num. 4. libr. 5. Nunquam vel niſi publica emineat vtilitas arbitrio legibus ſoluto, ſed recto procerum conſilio prudentum cuncta decernat, præcipiat. c. 1. ibi, habito ergo conſilio. & c. de prohi. feu. ali. per Feder.

32 Alioquin † remedia recuperandi ablata per Principem ſua poteſtate abſoluta, tradit Garcia Hiſp. in l. Gallus. §. & quid ſit tantum char. fin. col. 2. ver. & ex his infero. de libe. & poſthu. & Franch. aliqua in cap. ſi duobus. §. fi. col. fi. ver. tertiò limita. extrà de appell. & Arius Pinel. in d. rub. de reſcind. vend. in prima par. ca. 2. numer. 27. & ſequent.

L I B.

LIB. I. INTERP. I. DVBIT. IIII. SOLVITVR.

1 *Quòd ſit apta interpretatio.*
2 *Quòd ſit veriſimilis,*
3 *Ne ſit captioſa.*
4 *Vt ceſſet abſurditas.*
5 *Quòd ſit humana & benigna interpretatio.*
6 *Quòd ſit æqua.*
7 *Quòd ceſſet perplexitas vel repugnantia.*
8 *Ne videatur ſtatim ſe correxiſſe.*
9 *Vt contrarietas ceſſet.*
10 *Vt minùs lædatur Ius Commune.*
11 *Quòd in teſtamentis plenior interpretatio.*
12 *Quandóve ſtricta & limitata ſit interpretatio in teſtamentis, & quæ odioſa, & quæ fauorabilia ſint.*

SVMMARIVM.

1 *Modus tractandi in qualibet ſcientia reperitur, & eſt triplex: diffinitiuus: diuiſiuus: & exemplorum poſitiuus.*
2 *Interpretatio debet eſſe apta & veriſimilis, quæ exponat, & non perimat id, quod venit interpretandum.*
3 *Interpretatio omnis nil aliud eſt, niſi quædam adaptatio, etiamſi tendat ad adimendum, & debet eſſe congrua.*
4 *Interpretatio voluntatis teſtatoris hoc ordine eſt facienda, ſ. inſpiciendo, quid ſenſerit, & veriſimile, & propriã verborum ſignificationem, & debet fieri eo modo, quo conuenientius eſt, & magis adaptetur voluntati teſtatoris, etiam præſumptæ, ſicut intelligitur Statutum & Lex.*
5 *Interpretatio non poteſt accommodari ad non apta, quæ adaptatio debet in ipſa interpretatione eſſe talis, quæ cõueniat rei, à qua fit interpretatio, & rei, quæ eſt ipſa voluntas interpretata.*
6 *Interpretatio vocabulorum fit octo modis, vt ibidem.*
7 *Legum virtus eſt in earundem adaptatione de ſimilibus ad ſimilia procedere.*
8 *Interpretatio vt conueniat voluntati teſtatoris, vt accommodari requiritur, & vt ſit verior, debet id inſpici, ex quo ſit eſſe verũ & perfectũ, & id accipi debet, quòd appareret ſcriptum, illúdq; congruat dicto ambiguo.*
9 *Comparatio literarum debet fieri ex ſcriptura certa, & approbata, & ex eo, quod ſit perfectum in ſpecie ſua.*
10 *Termini, à quo, & ad quod, requiruntur pro congruitate & conuenientia ſimiles & pares.*
11 *Similitudo eſt triplex: identitatis: imaginationis: & ſimilitudinis expreſſæ. Exempla vide ibidem; & ſimilitudo debet eſſe in eo, de quo quæritur, etiamſi in aliquo diſcrepet: ſat enim eſt, quòd in pluribus conueniat, in eóq; maxime de quo agitur.*

SOLVTIO I.

VISVM eſt, à quibus teſtamentariæ legis ſit interpretatio. Tranſeamus nunc ad quartam huius primæ interpretationis dubitationem, quomodo faciẽda ſit huiuſmodi interpretatio, qua regula, qua methodo, & quali ratione. Siquidem iſta congruẽter, & ad ſummum explicata fuerint, parum vltrà noſter animus deſideraret, & opus ipſum ſatis perfecto ſuo non careret exitu, ſed quãtum in me eſt, rem proſequendo verſans adhuc circa generalia, vt propemodũ à longè ſpeculans dilucidiùs rei ipſi propinquiora conſpiciam: propinquiora enim ſunt loca declarationum à perſona teſtatoris, à perſona hæredis, legatarij ſeu fideicommiſſarij, à re diſpoſita, & à verbis diſpoſitionum. At modò his omiſsis, & tractari remiſsis in ſequẽtibus libris, cœpta generaliter progrediendo, fretus authoritate Bald in rub. circa fin. de
1 Iuſt. & Iur. dicentis, † Modum tractandi in qualibet
ſcientia reperiri, & eſſe triplicem: diffinitiuum: diuiſiuum: & exemplorum poſitiuum. adduco primùm vnam regulam, quam circa interpretationes notat idem Bald. in l. de die. in prin. col. fi. ſuper fi. ff. qui ſa-
2 tiſd. cog. quæ ſua ſecunda regula eſt, quòd † interpre-
tatio debet eſſe aperta & veriſimilis, quæ exponat, & non perimat id, quod venit interpretandum. per tex. in c. cùm dilecti. de accuſ. quem allegans & Bald. in aliis locis, & alios authores, idem refert Andr. Tiraq.
3 in l. ſi vnquã ver. libertis. nu. 14. de reuo. donat. † quia
nil aliud eſt interpretatio omnis, niſi quædam adaptatio: Bal. in l. 1. §. ne autem. circa fi. de cadu. tollen. & quòd ſunt expreſſa verba: tex. in l. itẽ veniunt. §. aptãda eſt igitur ſingulis verbis Senatuſconſul. congrua interpretatio, &c. etiam ſi tendit ad adimendum: vt l. teſtamento. §. j. de manu. teſt. & l. ſi ita ſit aſcriptum. de lega. 1. ita per d. §. aptanda. & per l. 1. & 2. de orig. iur. interprelationem debere eſſe congruam, dicit Bald.
4 in conſil. 264. Statuto cauetur. vltra med. lib. 1. Fit † e-
nim hoc ordine voluntatis interpretatio. Primò, inſpiciendo, quid ſenſerit teſtator: deinde, quòd ſit veriſimile: poſtremò, recurrendo ad propriam verborũ ſignificationem: ſecundum Bar. in l. non aliter. de legat. 3. & fieri debet eo modo, quo conueniẽtius eſt, & magis adaptatur voluntati teſtatoris & præſumptæ: vt per Aret. in conſil. 156. Diligenter viſis. col. 3. in fi. & col. ſeq. ſicut etiam lex vel ſtatutum intelligi debet in caſu, cui poſsit adaptari, Alexan. conſil. 106. Viſo themate. col. 4. ver. quia poteſt reſponderi. & co. pen. ver. prætereà & ſecundò. lib. 3. cum pluribus in ſimili al-
5 leg. ab Aym. conſil. 12. num. 5. † & ad non apta, nõ po-
teſt accommodari interpretatio: l. 2. de leg. 3. & l. poſtquam hæres. in prin. vt leg. ſeu fideicom. cauſa caue. & l. Plautius. de auro & argen. lega. quæ quidem adaptatio debet in interpretatione ipſa, quæ dicitur inductio, arg. Bal. in l. ſi pater. col. 2. ver. ego iam conſului. de inſtitu. & ſubſtitu. eſſe talis, quòd conueniat rei, à qua fit interpretatio, & rei, quæ eſt voluntas ipſa interpretata: quia de ſimili ad ſimilia congrua procedit adaptatio, inquit Bal idem in l. fi. colu. 5. in 15. q. C. de
6 hær inſt. vbi adducit † octo, quæ interpretantur voca-
bula: ſignificatio natiua vel datiua: intellectus communis naturalis iuſtitia: naturalis charitas & veriſimilitudo: publica vtilitas: viua ratio: æquitas, conſuetudo, & ſtylus iudiciorum, & his ſimilia: ex quibus vltimò infert dictam congruam adaptationem, per l. nõ ſolùm. §. qui primipilum ff. de excuſ. tut. ita quòd
7 Bal. ibi æquiparat hæc inductionibus legum, † quarũ
virtus eſt in adaptatione earundẽ legum, de ſimilib. ad ſimilia. per dict. §. qui primipilum, quo dicit idem Bal. ibi non haberi melius, idem repetit in l. athletas. §. j. in fi. in prima lectu. ff. de his qui not. infa. quòd virtus legum conſiſtit in aptãdo eas, pro quo facit quod ſcribit Cicero de Inuent. Rhetor. c. omnis res, quod. n. non cauſa ad conſtitutionem, ſed conſtitutio ad cauſam accommodatur. & text. iuncta gl. in verb. aptet. in §. j. in auct. de inſtr. caut. & fi. quod rectè dictum demonſtratur, quia leges editæ ſunt pro caſibus contingentibus, non caſus cõtingunt pro legibus: l. nam ad
8 ea. & l. neque leges. ff. de legi. Igitur † interpretatio vt
conue-

conueniat voluntati teſtatoris, prout accommodari requiritur. & vt ſit verior, debet iſto modo haberi, quòd inſpiciatur id, ex quo fit eſſe verum & perfectũ, quia ſemper id, quod plenius eſt, dat intellectum, & quod eſt incertius, ſecundum Bald. not. in conſil. 235. quod d. clauſula. lib. 5. vbi ad propoſitum pulchrè loquitur, præſertim in ver. quintò etiam. ad idem tendit, quod tradit Pau. de Caſt. in conſil. 60. Pro euidentia. lib. 1. quòd accipiatur, quod apparet ſcriptum, & illud congruat dicto ambiguo, per text. in l. cum pater. §. cum imperfecta. & ibi Barto. de leg. 2. & in l. Gallus. §. idem credendum. de libe. & poſthum. compro-
9 batur ex eo, quod dicitur, † comparationem literarũ debere fieri ex ſcriptura certa & approbata, vt l. comparationes. & ibi auct. ad hæc. C. de fide inſtrument. firmat Bald. in l. data opera. colu. 4. ver. & vbi arguimus. C. qui accu. & ex eo, quod docet idem Bald. in l. ſi quis ex argentariis. §. 1. verſi. quid ff. de edend. quòd vt plura indicia iungantur ad plenam probationem faciendam, vnumquodq; indicium in ſua ſpecie debet eſſe perfectum, vt ibi ponit exempla: ſequitur Alexand. conſil. 13. Ex his, quæ in themate. col. fin. lib. 1. & alibi doctores communiter recipiunt. Quia ex pluribus imperfectis, vnum perfectum non cõſtituitur: c. tam literis. in prin. de teſti. &c. inter dilectos. de fide inſt. per quæ iura ita dicit Calde. in conſi. 5. in fin. in
10 titu. de regular. Dictum eſt, † Terminos à quo, & ad quod, requiri pro congruitate, & conuenientia ſimiles & pares. Ratio autem eadem vel maior oſtendit ſimilitudinem plurium caſuum, procedendo per eam ab vno particulari ad aliud particulare: Bald. in l. 1. circa prin. de Iuſt. & Iur. & in aliis locis cum aliis alle. per Alex. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. col. 4. ver. prædictis addo. de libe. & poſthu. & Dec. in c. tranſlato. col. 2. & ſeq. in prima lect. de conſtit.

11 Et † ſimilitudo eſt triplex: identitatis: imaginationis: & ſimilitudinis expreſſæ. De prima, Filius Dei tãtùm eſt imago vel ſimilitudo Patris. De ſecunda, quòd magna nauis eſt ſimilitudo magnæ domus, & diſcipulus Magiſtri. & de hac ſecunda in l. qualem. ff. de arb. De tertia, vt depingitur ſigillum in cera, & de hac in c. inter dilectos. de fide inſtru. ita eſt ſing. gloſſa in c. ſi ſacerdos. in ver. Deus quis, de pœ. diſt. 1. & vt per Steph. de Fed. in tract. de interpre. iu. in vlt. par. colu. 1. num. 8. & ſequen. vbi ſubtiliter & eleganter loquitur more ſuo in toto illo tract. & per Menoch. de arbi. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 84. itaque ſimilitudo debet eſſe in eo, de quo quæritur, etiam ſi in aliquo diſcrepet, ſat eſt, quòd conueniat in pluribus, & in eo maximè, de quo agitur, vt per Dec. in d. c. tranſlato. col. penult. & Andr. Gamar. in tract. de extenſi. num. 91. & ſeq. & latè per N. Euerar. in ſua centuria locorum legalium in loco à ſimili, & Zanch. in §. cum ita. nu. 141. ad Trebel.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio voluntatis teſtatoris debet eſſe veriſimilis, & dignoſcitur, vt ibidem.*

2 *Veriſimile eſt, quod vero videtur ſimile, cum eodem effectu, eademque ratione, licet verbis diuerſis. Non enim veriſimile eſt, quod à vero diſsimile videtur: & eſt quadã falſitatis imago, & ideo valdè elidit probationes: veriſimile econtrà multum coadiuuat probationes.*

3 *Veriſimile habet gradus in ſe ad magis, & ad minus, ita magis veriſimile vincit minus veriſimile: id enim, quod veriſimilius eſt, attenditur in interpretanda teſtatoris voluntate.*

4 *Veriſimile magis percipitur ex cõparatione præſumptionum, ſuper quibus fundatur vnumquodque magis, vel minus veriſimile, ſicq; magis veriſimile præualet.*

SOLVTIO II.

1 HÆC etiam comprehẽdunt aliam qualitatem, quam adeſſe interpretationi dictum eſt, vt † ſit non ſolùm apta, ſed etiam veriſimilis. ergo in ſubiecta materia priùs debet inquiri, & reperiri verum, cui, ut poteſt aſsimilari res interpretanda cum qualitatibus prædictis in ſimilitudine requiſitis, in-
2 terpretatio quidem ipſa veriſimilis erit: quia † veriſimile eſt id, quod vero videtur ſimile, per l. miles. §. mulier. ff. de adult. cum eodem effectu eadem ratione, licet verbis diuerſis. l. qui liberis. in prin. ibi Alexan. de vulga. & pupill. & Bald. conſ. 61. literæ. lib. 1. Non veriſimile eſt, quod à vero diſsimile videtur, per l. fin. ff. quod met. ca. dicit Bald. in l. ea quidem col. 2. C. de accuſ. & in conſil. 61. literæ. lib. 3. refert Fel in c. auditis. colum. 12. de præſcript. & non veriſimile, eſt quædam imago falſitatis: Bal. in l. 1. col. 3. de ſer. fug. Gramma. in conſil. cri. 62. ideo valde elidit probationes: vt per Iaſ. in l. ſi extraneus. colum. 2. in 4. not. de condic. ca. da. & Dec. in conſil. 94. ſub nu. 2. & in conſil. 100. col. pen. & econtrà, veriſimile multùm coadiuuat probationes: vt per Corn. in conſil. 219. col. fin. lib. 1. Dec. conſil. 596. num. 9. Aym. conſil. 269. & conſil. 275. & omnia ferè, quæ in iure veriſimile reperiuntur operari, colligit Andr. Tiraq. in d. l. ſi vnquam. in præfat. num. 37. cum ſequen. veriſimile ex quibus poſsit haberi. vide aliqua per Socin. in l. cum in teſtamento. de
3 reb. dub. † Habet enim gradus in ſe veriſimile ad magis, & ad minus, ita, quòd magis veriſimile. vincit minus veriſimile: Bal. in l. ſiue poſsidetis. circa fin. C. de proba. refert Iaſ. in d. l. ſi extraneus. in dicto 4. not.

Sic autem in interpretanda voluntate teſtatoris debet attendi id, quod eſt veriſimilius, inquit Alexan. in dicto conſil. 71. Ponderatis verbis. ſub verſi. confirmantur prædicta. lib. 2. per reg. Inſpicimus. de Reg. iu. in 6. & in conſil. 11. Aliàs conſului. col. pen. num. 18. lib. 7. & Afflic. in deciſ. 44. numer. 26. & Corn. conſil. 283. Pars. d. Iohannis Saluati. col. 2. lib. 4. vbi damnat per teſtatorem ad communicandum quædam bona, & teſtamenti ſcientiam habente per communicationẽ ſimpliciter factam, præſumitur id actum eſſe pro obſeruanda voluntate teſtatoris, facta interpretatione
4 pro eo, quod eſt magis veriſimile, demonſtrando, vt ibi per eum, & Menoch. conſi. 177. num. 8. Magis † autem veriſimile percipitur ex comparatione præſumptionum, ſuper quibus fundatur vnumquodq; magis, vel minus veriſimile: vbi autem vnum non præponderat alteri, tunc inuicem ſe confundunt, quando alterum eſt fortius, vincit & tollit debilius: & ita magis veriſimile præualet & attenditur: vt not. declarat N. Euerar. in dicta centu. in loco à veriſimili, ſub ver. item 12. valet. vbi & in princ. allegat plura iura de veriſimili ad coniecturandum voluntatem teſtatoris, quem legere placeat. Namq; non apparente quid ſenſerit teſtator, recurrendum eſt ad veriſimile, quod haberi poteſt, ex pluribus traditis in l. ſi ſeruus pluriũ. §. fi. de le. 1. & per Dyn. in c. inſpicimus. de Reg. Iu. in 6. vt dicit Bart. in l. non aliter. de leg. 3. cum ſimil. alleg. ab

ab Aym. conſil. [illegible]6. num. 10. & dicetur in progreſſu præſentis tractatus.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio debet ita fieri voluntatis teſtatoris, vt exponat, & declaret, & non perimat, aut deſtruat, quod venit interpretandum; non debet eſſe captioſa, & ſit in caſu dubio, omniſq́; interpretatio in his dicitur calumnioſa.*

2 *Interpretatio non debet eſſe contraria iuri.*

SOLVTIO III.

1 DICTVM eſt etiam † interpretationem taliter fieri, vt dicatur exponere, & declarare, & non perimere, & deſtruere, id quod venit interpretandū: Tiraq. in d. l. ſi vnquam. in verſi. libertis. nu. 14. Sic enim conſtat verum eſſe, quia interpretatio non debet eſſe captioſa, not. text. eſt in l. pen. in prin. de au. & arg. leg. tradit Oldra. in conſil. 8. Quidā paterfam. in fin. hoc procedit in caſu dubio, idem eſt in caſu claro, & vbi ſunt verba clara, à quibus non eſt recedendum: l. non aliter, in prin. de leg. 3. & omnis interpretatio in his dicitur calumnioſa, per not. à glo. & doct. in l. quicquid aſtringendæ. de ver. oblig. adducit Cur. Sen. conſil. 29. In regno Hiſpaniæ col. pen. facit tex. in auc. de tabel vltra med. vbi in caſu indubitato, & iuſtiſsimo dicitur quędam ſollicita dubitatio.

2 Item taliter fieri debet † interpretatio, quòd non ſit contraria iuri: arg. l. 2. C. de cond. in ſer. dicit gl. fin. in l. talis ſcriptura. in fin. de leg. 1. quam dicit ibi Bald. ſemper allegamus, quòd interpretatio ſeu fictio iuri contraria non procedit in dubio, & ibidem communiter docto. ſequuntur, & Bal. in d. l. ſecunda.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio debet fieri taliter, vt ceſſet abſurdū, iniquū, durum, & impium voluntatis teſtatoris, etiamſi recederetur à propria verborum ſignificatione.*

2 *Abſurditas vt euitetur, receditur à verbis teſtamenti, vel eorum ſit ſuppletio, prout expedit magis, exempla vide ibidem.*

3 *Argumentum ab abſurdo euitando procedit in teſtamentis, plures not. deci. in terminis allegantur ibidem.*

4 *Argumentum ab abſurdo facit clauſulam ſequentem trahi ad præcedentia in caſibus, in quibus non traheretur, & contra communes regulas. Tolleretúrque ſuperfluitas diſpoſitionis, & allegari poteſt ſine authoritate.*

5 *Abſurdum, abſonum, diſpar, diuerſum, abhorrens, inconueniens, ſtultum, difforme, odioſum, & iniquum, ſynonyma ſunt hæc vocabula.*

6 *Intellectus eſt debilitas in notis & ſenſatis allegare authoritatem.*

7 *Abſurdum cum aliis ſynonymis vt meliùs dignoſcatur, quale dici poßit, breuitatis gratia vide plura dicta legum doct. ad congeſta ibidem.*

8 *Abſurdum in ſumma quod dici poßit omne id contra quod extare poteſt ſentētia, & mens legis, & hominis in quacunque diſpoſitione naturali æquitate & maioritate rationis vigente.*

9 *Abſurdum ſeu argumentum ab abſurdo dicitur duobus modis, & tollitur duobus modis aliis, vt declaratur ibidem.*

SOLVTIO IIII.

1 ITEM eo modo fieri debet † interpretatio, quo ceſſet, & nō ſequatur abſurdum, iniquum, durum, & impium, etiamſi oporteret recedere à propria ſignificatione verborum, dicit Alexand. in conſil. 17. Circunſpectis. col. 2. ſub ver. hoc & tertiò. num. 6. lib. 7. Abb. in conſ. 78. Circa primum. co. 1. & ſequ. li. 2. Rui. conſi. 42. Proponitur. col. 3. num. 8. li. 2. & Aym. conſi. 130. num. 8. & Pariſ. conſil. 20. colu. 3.
2 num. 26. lib. 3. Menoch. conſ. 177. num. 4. †. Vt enim euitemus abſurditatem, debemus recedere à verbis teſtamēti, vel ea ſupplere, prout expedit, dicit Caſtrē. in l. ſi duo. §. j. nume. 6. ff. de conſt. pecu. in teſtamentis debet ceſſare abſurditas legi contraria, in quātum poteſt, notat Bal. in l. 2. num. 1. C. de cond. in ſert. exēpla in teſtamentis poſſunt videri in his locis. In eiſdē caſibus teſtamentorum ne ſequatur abſurditas, quòd deſcendentes ex fœminis, præferantur deſcendentibus ex maſculis magis dilectis, ponit Paul. de Caſtr.
3 in conſil. 454. Quæritur ad quam. lib. 2. Hoc † argumentum ab abſurdo procedere etiam in teſtamentis probat Curt. Senior in conſil. 52. Super teſtamentis. col. 2. ver. quia tenet arg. dicente etiam Bald. conſil. 446. Caſus talis eſt: Gregorius. lib. 1. ad. fi. quod in vltimis voluntatibus debemus vitare abſurditatem, in quantum poſſumus, & ratio abſurditatis & ineptiæ euitandæ, aliquam perſonam contentam, & nominatam ſub ſigno diſtributiuo non venire in caſu ſibi non conueniente, habetur per Sign. de Homo. in cōſil. 188. Caſus contingens. col. 4. eadem ratione euitādæ abſurditatis, ne melioris conditionis ſint nepotes, quàm filij. appellatione filiorum venire nepotes: adducit Alexand. conſil. 9. Viſis verbis. col. 2. lib. 1. appellatione filiorum non contineri fœminas: Soc. Iun. cōſil. 65. num. 19 lib. 4. & per Val. conſil. 23. numer. 31. & ſeq. lib. 4. & appellatione hæredum venire tantùm deſcendentes: idem Alex. conſi. 93. Aliàs conſultus. co. 3. ver. & ſi aliter diceremus. lib. 3. & ne melioris conditionis ſit remotior, quàm proximior in gradu magis dilectus, & pro tali abſurditate euitāda, verba debent capi impropriè, & largè Ruin. conſil. 141. num. 7. & conſil. 150. num. 8. & conſil 151. nume. 10. lib. 2. eodem argumento ab abſurdo euitando, ne filia legitima & naturalis excludatur à nepte ſpuria, vtitur Dec. conſil. 433. col. pen. ver. tertiò principaliter. Vt abſurdum euitetur, verba conditionalia diſponunt, idem Rui. conſil. 158. num. 13. eo. lib. & per Ancha. conſi. 74. Contra Philippum. ver. ſed certè. filia excluſa ne admittatur neptis, idem Ruin. conſil. 161. num. 8. eo. vt ceſſet abſurdum, ne minùs dilectus admittatur, ſubſtitutio non trahitur ad alium caſum, idem Rui. conſ. 178. num. 5. & conſ. 182. num. 6. & conſi. 188. nume. 12. lib. 2. & ne auferatur agnatis, & applicetur extraneis:
4 Pariſ. d. conſ. 20. col. 3. numer. 27. lib. 3. Et tale † argumentum ab abſurdo facit clauſulam ſequentem trahi ad præcedentia in caſibus, in quibus non traheretur, & contra communes regulas, vt per Curt. Iun. in conſi. 112. Et ſi ſubtilia. circa fin. facit etiam, quòd toleratur ſuperfluitas diſpoſitionis, & poteſt allegari ſine authoritate, per c. ex ore. de priuileg. dicit & not. Abb. in c. iniuſtum. de re. permu. refert Iaſ. in l æſtimo. in pr. colum. 2. circa prin. de verb oblig. quia ſynonyma
5 † ſunt hæc vocabula, abſurdum, abſonum, diſpar, diuerſum, abhorrens, inconueniens, ſtultum, deforme, odioſum, & iniquum, vt per Calep. in communi di-

ctionario in litera A, quem nihil licebit allegare, ſicut
licuit Glo. in ver. Sapa. in l. quæſitum. §. cellarium. de
fun. inſtru. allegare Vgonem vocabuliſtam antiquũ,
& valdè nota ſunt ſenſibus noſtris dicta ſynonyma: i-
6 deo in his † ſic ſenſatis allegare authoritatem vel ra-
tionem videtur debilitas intellectus, per alleg. à Iaſ. in
l. 3. §. ſi liber. in §. no. ff. de cond. ca. da. cùm tamen ple-
nè diffiniri non poſsit, quid, qualéve ſit abſurdum, vt
eodem argumento magis accommodatè & certiùs
iure vti poſſumus, & in caſibus ſimilibus eis, in qui-
bus iura vtuntur, libenter ſubeo laborem in recenſen-
do & inducẽdo pleraſque leges, ex quarum fontibus
huiuſmodi argumentũ aſſumitur, & quarũ, licet non
omniũ, meminerint Dec. in c. cum inter. in 7. no. de
exce. & M. Euer. in d. cẽturia. in loco eodẽ ab abſurdo.
Itaque primùm arguendo ab euitando abſurdo,
abſono cum aliis ſynonymis ſuprà expreſsis, dicendũ
eſt, quem non poſſe voluntatẽ defuncti in partẽ com
probare, & in partem impugnare: l. nam abſurdum.
cum l. præced. in fin. ff. de bon. liber. idem in obliga-
tione dicitur in l. ſi ita ſtipulatio. in fin. de op. liber. v-
bi id iniquum eſſe dicit Iuriſcon. idem in hæreditate;
l. 1. §. his ita diffinitis. in fin. de cadu. tollen. & quem
non poſſe cõſequi ſuum vel præmium de eo, pro quo
ſibi eſt irrogata pœna: l. ſiue hæreditaria. in fin. & ibi
gl. ff. de neg. geſt. Item quem etiam ratificantem ne-
gotium geſtum poſſe petere reliqua: vt l. Pomponius.
1. ver. cæterùm ff. eo. Item quem aliâs totum habiturũ
ab eodem certo caſu, & eo non ſequuto, poſſe conſe-
qui partem: l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebell. &
priùs præterire diem ſolutionis fiendæ, quàm exiſtat
is, cui ſit ſoluendum: l. ſi in die. in princ. de condit. &
demonſtr. item quòd teſtator in verbis generalibus
non ſenſerit de legatariis, in dando aliud, Pariſ. conſ.
3. num. 24. lib. 3. item plus concedi, quàm teſtator vo-
luerit. l. fact. §. ſi vero turpis. ad Trebell. item non poſ-
ſe alienare & poſſe exercere actiones: l. ait prætor. §. j.
ff. de iur. delib. item quem non debere petere ab alio,
quod ipſe habet, & deberet alij dare: l. ſi quis ex argẽ-
tariis. § pen. ff. de eden. item quem effectum habilem
debere fortiùs admitti ad agendum pro re, pro qua a-
liâs inhabilis admittebatur: l. ſed & ſi. § fi. ff. de iniur.
item aliquem ſpeciali lege ſubiectum, tenere etiã ge-
nerali, & ſic per remedium extraordinarium, nõ eſſe
ſublatum ordinariũ: l. 1. §. vnde quæritur. ff. de publi-
ca. item aliquem non poſſe concedere, quod non ha-
beat: l. obſeruare §. fi. ff. de offi. procon. & leg. itẽ rece-
di à verbis diſpoſitiuis, & aliquem admitti ex maiori-
tate rationis: l. ſcire oportet §. aliud. ff. de excu. tut. i-
tem neceſſariò agentem, non eſſe in eo, ac ſi ſponte a-
geret, & non grauari ad aliquid vltrà, à quo poſſet le-
uioti via ſe liberare. l. 2. §. ſed & ſi agant. § ſeq. de iud. i-
tem in legato non veniret ſumma, quã aliâs in maxi-
mã quãtitatẽ auctã cõcederetur nõ venire: l. Oſidius.
de leg. 3. itẽ diſpoſitionem teſtatoris ſaluari eo modo,
quo poſsit, etiã verba impropriando: l. fi. C. de hæred.
inſt. & ibi adeſt vocabulũ ſtultum, de ſynonymis prę-
dictis. item aliquẽ non admitti ad lucrũ, ſi nolit ſenti-
re onus iniunctũ: l. 1. § pro ſecundo. de cad. tol. Item a-
liquem non poſſe redire ad illud, cui renuntiauit. l. ſi
quis iuſiurandum. C. de reb. credi. & ibi hæc appella-
tur iniquitas, item de maiori ad minus non deſcen-
dere. ca. iniuſtũ. de re. perm. itẽ non poſſe ſingulariter
expediri etiã per omnes. quod communiter eſt expe-
diẽdũ c. in Geneſi. de elect. itẽ poſſe quid fieri in caſu
libertatis, quod fieri poſſet in caſu obnoxio: c. quẽad-
modum. de iureiu. item latam & maiorem poteſtatẽ
concedẽtis non impediri per conceſsionẽ poteſtatis,
etiam generaliter alij factam. cap dudum. de præben.
in 6. Ex quibus omnibus repetitis ab abſurdo euitan-
8 do, & aliis ſimilibus in ſumma, colligitur, † abſurdũ
dici poſſe omne id, contra quod extare poteſt ſenten-
tia, & mens legis, & hominis in quacunque diſpoſi-
tione naturali æquitate, & maioritate rationis vigẽti-
bus, vt per exempla ſuperiùs poſita patere poteſt: Igi-
tur non eſt facienda, immo reiiciẽda eſt interpretatio
quæ abſurditatem vel inhumanitatem aliquã ſapiat.
9 Sed aduertendum eſt, † quomodo id argumẽtum
procedat aliquando negatiuè & priuatiuè, & non af-
firmatiuè, vt per Aym. in conſil. 306. col. fin. verſi. ter-
tiò reſpondeo. & quomodo aliis duobus modis po-
teſt tolli.
Primò, oſtendendo abeſſe abſurditatem, & magis
æquitatem adeſſe caſui, de quo agitur, & eſſe caſum di
uerſum, & ab inhumanitate alienum, vt adducit Ro-
ma in conſil. 238. Noua ſuperuenit. ver. ad ſecundum
autem, & Io. de Ana. in conſ. 66. Viſis his, col. fin. qui
in eodem facto cõſuluit, ita per veras diuerſitates ſol-
uuntur omnia contraria. Ang. in l. qui autẽ. in prin.
ff. quæ in frau. credi. tex. & Alber. in l. 2. §. idem Iulia-
nus. & ibi comprobat Iaſ. in 2. not. ff. de eo, quod cer.
loco. Altero modo, demonſtrando caſum contrariũ
eſſe abſurdiſsimum, & caſum propoſitum eſſe minus
abſurdum, & de minori malo. ſic de duobus malis mi
nus eſſe eligẽdum, ita per tex. in l. ita vulneratus. ibi,
cogitet longè abſurdius, & c. ff. ad l. Aquil. Roman. in
l. debitor. in prin. col. 1. ad Trebell. & Dec. in d. c. cum
inter. in 7. not. in fi. de except. Aut eſſe deuentum ad
aliud tempus, quo iam abſurdum & iniquum effe-
ctum eſt æquum, vt euenire poteſt, per auc in prin. de
reſtit. & ea, quæ par. not. Ang. & Cuma. in l. ex facto.
col. 2. num. 13. de vulga. & pupill.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio voluntatis teſtatoris debet eſſe humana, be-*
nigna, & æqua, ibidem pluribus alleg.
2 *Benigna ſit interpretatio voluntatis teſtatoris, modò am-*
biguitas in ſenſu ſcriptura, ſiue in ipſa ſcriptura malè &
ineptè ſcripta in teſtamento, benignè debet interpreta-
ri, ibidem exempla ad hoc adducuntur.
3 *Benigna interpretatio vt plurimùm verſatur circa validi-*
tatem actus, vt voluntas defuncti conſeruetur: vt hæres
minùs grauetur: vt dos relicta in teſtamento, ſeu in co-
dicillis ſemel debeatur: vt ceſſet excluſio & pœna.
4 *Benigna interpretatio fieri debet pro fratre, & agnatione*
contra vxorem, & quæ magis conuenit naturali rationi,
& per quam filij admittuntur, & excluduntur extra-
nei, & de aliis, circa quæ benigniùs procedendum ſit, la-
tiſſime vide ibidem.

SOLVTIO V.

CVM igitur in declarandis teſtamen-
tis omnis regula & ciuilis & canonica
iubeat abeſſe abſurditatem & inhumã
nitatẽ & iniquitatem, conſequens eſt,
1 adeſſe † humanitatem, & benignita-
tem, & æquitatẽ. Nã id paſsim traditũ in legib. ipſis
inuenimus, vt l. ſi ita ſcriptũ. in prin. de li. & poſth. ibi;
humanitate ſuggerẽte, & c. quæ ibid. eſt pro validitate
teſta-

teſtamenti in caſu omiſſo:& l.hoc articulo. ff. de hæ-
red.inſt.ibi, ſed humanius eſt, &c. quòd declaratur
ſufficere adimpleri in particulari, quod erat dictum
adimpleri in vniuerſali: Paulo. §. j. de leg. 3. ibi: pla-
cuit humaniùs interpretari,&c. quod eſt, quòd adē-
ptio de conceſsis purè & ſub conditione, intelligitur
de conceſsis purè .l.pen.§.de illo,de condi. & demō-
ſtra.ibi;ſed hoc humaniùs interpretari ſolemus, &c.
quòd conditio dandi per plures,poteſt expleri per v-
num,qui pro ſua parte conſequitur legatum,huma-
na interpretatio admittit potius, quam excludat li-
beros ad ſucceſsionem parentis,l.1.§.qui operas.ff. ad
Tertul.& facit,poſſe expleri cōditionem,elapſo tem-
pore certæ ætatis alicuius ante tale tempus deceden-
tis,& præfixo dictæ conditioni, vt l. 1 hais. §. liberta-
tem.ff.de fidei.liber.Ratio humanitatis dictat,quem
etiam neceſsitate officij non teneri moleſtare pro alio
fratres vel ſorores,nec eorum filios: l.humanitatis.C.
de excuſ.tut. & prouidere liberis ſuis, & nepotibus,
ſubintelligendo ad defectum conditionis fideicom-
miſsi,vel legati,& ſubſtituendo exemplariter:l gene-
raliter.§.cum autem.C.de inſtit.& ſubſti. & l. huma-
nitatis.de impub. & facit comprehendi præſentia &
futura.l. ſi ſeruitus.de ſeruit.vrba.præd.& Gloſſ. in l.fi.
§.j de aur.& arg.leg. vbi humanius eſt,quòd ſub ver-
bo generali fiat ſignificatum generale,& per l. fin. C.
de verb.ſigni.& ſeruatur humanitas in qualiber vlti-
ma voluntate,per l. in teſtamentis.de Regul.Iur.dicit
Bart.in l.ſi cui.§.j. vltra med.de leg.1. Hæc autem hu-
manitatis ratio interpretationem inducit ſatis reſpi-
cientem coniunctionem ſanguinis,& admiſsionem,
potiuſque excluſionem,vt ex his iuribus alleg. patet.

Benigna quoque ad idem ſubſequitur interpreta-
2 tio Nam † ſiue ambiguitas ſit in ſenſu Scripturæ, ſiue
ſit in Scriptura ipſa, malè & ineptè ſcripta,& compo-
ſita in teſtamento,debet benignè interpretari: l. cum
in teſtamento. & ibi Soci. de reb. dub. per quam le-
gē probat,illud eſſe veriſimilius, quod eſt benignius:
Pau. de Caſt.in l.vbi eſt verborum. eo. conditionem
certam ſummam dandi duobus ante moram altero
mortuo benigna interpretatione poſſe adimpleri
dando partem ſuperſtiti,& legati partem conſequi:l.
pen.§.j.de condi.& demon.eadem benigna interpre-
tatione ſubſtitutionem pupillarem directam,quæ ſic
directè in codicillis facta,valere non poteſt, verti in
fideicommiſſariam contra ſuccedentes ab inteſtato:
l.Scæuola ff. ad Trebel.verba benigniùs interpretari,
eſt,quod diſpoſitio valeat in tempore,quo poteſt eſſe,
& ſortiri effectum:l. qui duos.§.j.ff.de manu.teſta.&
omiſſo rigore Iuris:gl. in ver.benigniùs.in l. ſi ſtatuli-
bera.in prin. de ſtatulib.& quando largiùs,& per plu
res ſubuenitur: l.benigniùs.ff.de libe.ca. de benigni-
tate eſt,quòd ratio operetur ad tempus geſti negotij:
l. ſed & ſi ante.in fin.ad Trebell. benignè accipiendū,
quòd pro legato nominis debitoris de eo, quod debe
tur, cedantur actiones aduerſus debitorem:l.ſeruum
filij. §.ſed & ſi nomine.de leg.1. benigna ratione con-
ceditur,poſſe æſtimationem ſoluere rei legatæ, cuius
præſtatio eſſet nimis difficilis:vt l.ſi domus.§.qui con
fitetur. ff.eo. benignum eſt, valere fideicommiſſum
relictum ſub nomine appellatiuo ab hærede hæredis
vel legatarij,non autem nomine proprio: vt l. ſi fue-
rit.§.j.& l.ſeq.& ibi Bart.& Bald.de leg.3. Benignè di-
citur,conditionem,quæ fuit,inualidè,& de facto ad-
impletam poſſe iterum de iure adimpleri:vt l.hæc cō
ditio.in fi.princ. & ibi Glo. & Barto.de condit.& de-
mon.:& per regulam l.ſemper in dubiis de Reg.Iur.ſi
quis poſſet eſſe ſpurius & legitimus:Bald.in l.fi. C. de
com.ſer.manu.& Soci.in conſi.23.col.7.ver.18.lib.1.&
ita in re dubia non minùs iuſtius,quàm tutius eſt, ſe-
qui benigniorē interpretationē:tex. in l pen. §. quod
ergo,de his quæ in teſta.delen. & ſic quoque intelle-
ctus hominum debet eſſe benignus:Bal.in l.pen. C.ſi
ſer.expor.væn.Menoch.conſil.142. num.15.

3 Ex his autem facilè cognoſci poteſt,† benignā in-
terpretationem vtplurimùm verſari circa validitatem
actus:vt l.quotiens.de reb.dub. cum ſign. ibi in Glo.
& l.benigniùs.ff. de legi.& glo.in l.3.C. de inof.teſta.
& vt voluntas defuncti conſeruetur: Bar. in l.quæ cō-
ditio.§.j.in fin.de condi.& demon.& vt hæres minùs
grauetur in quæſtione inter alium,& hęredem alium
benigna interpretatione teneri,probat text. in l. Sti-
chus.in fin. prin.de ali. leg. vt minùs grauetur hæres:
l.qui concubinam.§.qui fundum.de leg. 3.l.vxorem.
§.j.& eo.& l. Titia.§.qui in vita.de leg.2. &l. pen. de
do.præleg. Bartol.in l.ſi tibi.circa prin. de lega.1.cùm
ſimil.alleg.ab Aymo.conſil.149. num.15. & conſi.167.
num.14.& conſil.187.num.3 hac ratione inter alia do
tem relictam in teſtamento & in codicillis, ſemel de-
beri,reſpondit Cum. in conſil.18. Sine diſputatione.
ad idem Pau.de Caſt.conſi. 405. Primò quæro: Cum
maritus.lib.1.fallit,niſi aliud ex coniectris poſſet ap-
parere:vt per eundem Paul.de Caſtr.in conſ.383. No-
tandum eſt ad euidentiam. circa fi.eo.li.vt etiam ceſ-
ſet excluſio,& pœna ſit benigna interpretatio: l. 2. de
liber.& poſth. & l. cum emptor.ff.ad leg. Fal.

4 Benigniorem † quoque interpretationem fieri de-
bere pro fratre, & agnatione contra vxorem, tradit
Petr.de Ancha.in conſil.356. Ex ſerie teſtamenti.col.
fin.Afflic.in deciſ.44.num.27.

Benignior item,humaniórque dicitur interpreta-
tio,quæ magis cōuenit naturali rationi, & per quam
filij admittuntur,& extranei excluduntur.firmat So
cin.in conſ.23.Circa prædictam conſultationem. col.
7.ver.18.lib.1. Poſtremò recurrēdum ad tractatellum
Matthaſ.de elect. veri.opin.inſertum in primo tomo
tractatuum, impreſsionis Venet.qui allegādo opor-
tuna iura,dicit Benignius eſſe iudicium & conſilium
pro dote,pro matrimonio,pro teſtamento, pro liber-
tate,pro religione,pro pupillo,pro vidua.vel alia mi-
ſerabili perſona,pro priuato contra fiſcum, pro vali-
ditate actus,ſiue ſit teſtamentum, vel alia vltima vo-
luntas, ſiue eius pars, vt legatum, fideicommiſſum,
vel aliqua ſubſtitutio,refert Alex.conſil. 227. in fin.li.
6.& per Imo.in cle.2.col.1.ſub num.3.de elect. & præ-
dicta intelliguntur in caſibus dubiis,non verò in cla-
ris, vel in quibus lux veritatis præponderat pro vna
parte,in quibus ceſſat interpretatio,& omnis alia de-
bilior coniectura,per vulg.

SVMMARIVM.

1 *Aequa debet ſemper eſſe interpretatio voluntatis teſtato-
ris, quando venit declaranda, dicta hac vide ibidem.*
*Aequitas eſt, dare parentibus & liberis; quòd ſentiens
commodum, ſentiat onera; quòd participans cum alio
conferat de ſuo: quòd quis admittatur potius quàm ex-
cludatur.*
Quòd ſeruetur prohibitio domini, facta de bonis ſuis.
Concedere vni, quod alteri parum, aut nihil nocet.
*Neminem cum aliena iactura locupletari debere, ex aequi-
tate pacta interpretari.*

2 *Aequitas eſt fundamentum interpretandi leges & pacta, eſt & quædam facti conuenientia, ſiue quoddam conueniens, & alia de æquitate vide ibidem.*

3 *Aequitas eſt duplex: ſcripta, & non ſcripta, ſcripta eſt, quæ in legibus reperitur, non ſcripta, quæ ſimilis eſt, & colligitur ex iuribus. Hæcq́; dicitur à iure informata, quæ debet ſeruari, vbi deficit ius.*

4 *Aequitas largo modo pro paupertate exponitur.*

5 *Interpretatio in teſtamentis taliter debet eſſe æqua, ne alijs legatarijs nimium præiudicet, etiam in iure ad rem.*

6 *Aequitas, humanitas, benignitas: hæc vocabula videntur in legibus importare ipſam æquitatem, adeò quòd vna eſt, & eadem humana, benigna & æqua interpretatio.*

7 *Interpretãdo voluntatem teſtatoris, propter nimiam ſubtilitatem, vt plurimum erratur: & de ratione.*

8 *Interpretatio de æquitate poteſt tolli, demonſtrando in alia parte extare maiorem æquitatem.*

9 *Teſtamenta Iudæorum benignè aut æquè non ſunt interpretanda: at ſeuerè & rigorosè in eorum odium.*

10 *Aequitas non eſt ſeruanda Iudæis, ſed rigor.*

SOLVTIO VI.

1 DENIQVE † æqua interpretatione
ſemper declaranda eſt voluntas teſtatoris: Rom. in d. conſ. 138. Nouè ſuperuenit. circa fin. verſi. Quinimò Aymo.
conſil. 3. num 23. & cõſil. 135. nume. 37.
& Menoch. de arbi. iudi. lib. 2. centu. 2. conſil. 199. nu.
4. vbi plura per tot. caſ. illum adducit, quomodo ſit fa
cienda interpretatio, ſicque magis æquitati innititur
Deci. conſil. 55. nume. 38. lib. 3. æquitatem enim eſſe,
dare parentibus & liberis, probat text. in l. 1. de leg.
præſtan & quòd ſentiens commodum, ſentiat onera.
l. 1. in prin. ff. ad Trebell. & quòd participans cum alio
conferat de ſuo. l. 1. in prin. de colla. bono & quòd
quis admittatur potiùs, quàm excludatur: l. 2. §. Africanus.
ad Tertul. & quòd ſeruetur prohibitio domini
facta de ſuis bonis. l. hac lege. C. de pact. conuent.
& concedere vni, quod alteri nihil aut parum nocet:
l. in ſumma. §. item Varus. & ibi gl. de aqua plu. arcen.
& neminem cum aliena iactura locupletari debere.
l. nam hoc natura de condi. indebi. ob hoc vltimum
recederetur à perſona, quæ aliàs haberet diſpoſitionẽ
declarare: vt latè probat Socin. conſil. 44. In præſenti
conſultatione. col. 3. ver. ſed aduertendum. lib. 1. Ex
æquitate etiam pacta debent interpretari: l. ſi ſocius
pro filia. ff. pro ſoc. tradit Bal. in conſil. 434. Pactum
inter locatorem. lib. 1. idem in l. ſi defunctus, ſub nu.
2 8. C de ſuis & legi. dicit, quòd † æquitas eſt fundamẽtum
interpretandi leges & pacta, æquitas autem dicitur
quædam facti conuenientia, ſiue quoddam con
ueniens, ſecundum Bar. in l. 1. in fi. C. de leg. & ibi Alber.
de Roſ. colu. 1. & ibi alia de æquitate. & in l. placuit,
C. de iudic. & in c. fin. de trans pluráque dicta
moralia, & notabilia de æquitate, allegat Luc. de Pe.
in l. 2. col. 2. C. ne fiſ. rem, quam ven. euin. lib. 10. &
Bald in conſil. 184. lib. 5. tex. glo. Deci. & Cagnol in l.
in omnibus quidem. de Reg. Iur.
3 Et † eſt duplex æquitas: ſcripta, & non ſcripta: Alber.
in d. l. 1. col. fin. Scripta eſt illa, quæ in prædictis,
& in alijs legibus reperitur: non ſcripta, eſt illa, quæ ſimilis
eſt, & colligitur ex iuribus, & hæc dicitur à iure
informata, quæ debet ſeruari, vbi deficit ius: Deci. in
d. l. in omnib. quidẽ. ſub nu. 8. & non ea, quam quis
aliter in ſuo cerebro fabricat, quæ dicitur cerebrina, &
non attendenda: vt per Alber. in l. quòd ſi Epheſi. §. 1.
& ibi ſequitur, & comprobat Iaſ. ff. de eo, quod certo.
de hac intelligit Paul. de Caſtr. in l. 1. in 4. not. de
Iuſti. & Iur. notans contra idiotas mercatores facientes
ſe magiſtros æquitatis, & contemnentes legiſtas,
dicendo, quòd vadunt per cauillationes, & ipſi
per æquitatem, tamen multò meliùs cognoſcunt
Legiſtæ, quid ſit æquitas, quàm ipſi cognoſcant, quid
ſit rigor, qui eſt oppoſitum æquitatis, cuius Legiſtæ
habent notitiam tam per naturam, quàm per artem,
& illi per naturam tantum, & proferunt aliquando
iniquas ſententias confidentes de ſe ipſis: hæc Caſtr.
& Bal. conſi. 101. Super primo quæſito. co. 2. vltra prin.
lib 4. dicit, quòd homo debet ſequi æquitatem legis,
& non proprij capitis, & procedere per viam ſilicatã.
1. per text. legum & conſiderare illas diligentiùs, cum
alijs alleg. per Tiraq. de retract. tit. 1. §. 35. glo. 1. num.
fin. vbi in præcedenti plura circa æquitatem. Sicut di-
4 ctum eſt, † Interpretationem in teſtamentis non debere
tantum fieri ex noſtra fantaſia, & ex ſentẽtia noſtri
capitis, vt ſuprà in præced. dubi. ver. doctores etiã
poſſunt, ne obiiciatur illud Apoſt. Noli plus ſapere,
quàm oportet ſapere, &c. Memineris quoque largè
æquitatem exponi pro paupertate, tex. iuncta gl. in l.
qui filium. §. Sabinus. ibi: Imperator noſter motus ex
æquitate rei, glo. exponit. ſ. paupertatis. ff. ad Tre-
5 bell. Taliter etiam æqua † debet fieri interpretatio, ne
alijs legatariis nimiũm præiudicet: vt declarat Abb. in
conſil. 4. In quæſtione. colu. 3. lib. 2. etiam in iure ad
rem: Calde. in conſil. 1. circa fin in Rub. qui fi. ſ. leg.
6 Hæc autem vocabula, † humanitas, benignitas, &
æquitas, videntur in legibus importare ipſam æquitatem:
vt l. nulla. ff. de legi. & l. ſi ita ſcriptũ in prin. de
li. & poſth. & l. ſi tibi pecuniam. in fin. ſi cer. pet. cum
alijs ſuperiùs alleg. adeò, quòd vna & eadem eſt humana,
benigna. & æqua interpretatio: de his intelliguntur
Glo. & Doct. dum in pleriſque locis dicunt,
hic de benigna interpretatione, vel de æquitate, & ibi
de rigore, vel de ſtricto iure, vel ecõtra ſoluentes cõtraria,
vt maximè Glo. & doct. in l. legato generaliter.
de leg. 1. & glo. fin. in l. ſi fuerit. & in l. ſeq. de leg. 3. &
in l. Iulius de condi. & demonſt. & alibi ſæpe. At ſi cui
videbitur, me hæc colligendo rem potiùs laborioſam
peregiſſe, quàm ſubtilem. Reſponderem, Hæc ſimilia
magis facere ad interpretationem voluntatum vltimarum,
quàm dialecticas ſubtilitates, cum paſsim di-
7 catur, † quòd in interpretanda voluntate teſtatoris
propter nimiam ſubtilitatem ſæpe erramus: quia animum
teſtantis non videmus, ſecundum Bal. in l preci
bus. co. 6. ver. dixi ergo de duabus. C. de impub. refert
Iaſ. in l. ſi ſeruum Stichum, § ſequitur. col. 2. de verb.
obligat. & alibi doct. referunt.
8 Oportet demum animaduertere, quòd † interpretatio
de æquitate, poſſet tolli, demonſtrando in alia
parte extare maiorem æquitatem. ſicut dictum eſt
ſuprà de argumento ab abſurdo refutando, oſtendẽdo
maiorem abſurditatem in partem diuerſam: nam
vt bono reperitur melius, & meliore optimũ: l. vbi autem
in prin. de verb. oblig. ita æquo pro vno reperitur
longè æquiùs pro altero. l. ſi ſeruus cõmunis. §. quòd
verò. ff. de fur. refert gloſſ. in ver ius eſt ars. in fin. in l. j.
de Iuſti. & Iur. cum ſimil. & cõgruẽter per Lud. Zunt.
Parmen. ſuo reſpon. pro vx. num. 771. 772. Quomodo
enim poteſt eſſe, quòd æquitas ſit ab vtraq; parte, dicit
Cyn. in dicta l. 1. colum. 2. ver dixi, quòd reperitur.
C. de legi. quòd non poteſt dari certa regula, ſed quòd
poteſt

poteſt eſſe ſecundum diuerſas conſiderationes, quarũ vna præualet alteri, & ſic ſecundũ diuerſas qualitates ex probabilib. concluditur contrariũ adducendo exemplum de Medea, quam poteſt ex probabilib. concludi, diligere filium, & non diligere, vt ibi per eũ, & per Alber. ſed cõmodiùs exemplũ videtur de caſu, d. §. quòd verò. nam diuerſitas tractatuum tollit omnia contraria: Ang. in l. qui autẽ in pr. ff. quę in frau. cred. vt ſuperiùs dictum eſt, & ad idẽ eſt text. not. in d. l. ita vulneratus. ad l. Aq. per quem Lau. de Palla. in tract. de ſtatu. Quod ſtantibus maſculis, in col. 17. nu. 101. dicit, non eſſe nouum, per naturalẽ ęquitatem derogari alteri naturali æquitati; & l. quoties nihil. de reg. iur.

Vlteriùs limitari poſſe videtur, huiuſmodi benignas & ęquas interpretationes non procedere † in te-
9 ſtamentis Iudæorum, contra quos, & in odiũ eorum ſeueritas, & rigor iuris ſeruari debet, per glo. pen. in c. 2. de Iudæ. & latè tradit Iaſ. in l. ſi inſulam. col. 2. de ver.
10 oblig. quòd in materia † æquitatis ſeruandæ non comprehendatur Iudæus, cum rigor contra eum ſeruandus ſit; vt etiã probat Soc. in conſ. 62. In præſenti conſultatione. col. antepen. ver tertiò, hæc concluſio. lib. 1. & Alber. Bru. in tract. de ſtat. fœm. exclu. in 6. art. in primo memb. in 3. q. col. pen. & fin. firmat idem. Non videtur obſtare, quod ęquitas concedendę reſtitutionis in integrum minori, per l. 1. ff. de minor. competat etiam Iudęo minori, vt tradit Corn. conſ. 260. Viſa inquiſitione. in fi. lib. 3. quia quando quis eſt minor & Iudæus, attenditur, quòd eſt minor, & auxilium eſt ſibi tali dandum ex naturali æquitate, vt dicit text. in d. l. 1. quod eſt naturale, & non quòd ſit Iudæus, quod eſt accidentale, attendendum eſt, per tex. in l. 3. in pr. & ibi Bart. ff. de tutc. quæ nam iura ſint ſeruanda Iudæis, plenè ponit Tho. Ferrati. in cau. 24. Quæritur per ſcribentes. & quæ eis fauorabilia ſint à iure tradita, pleniùs curam adhibuit colligendi Eman. Soarez ſuo the. recept. ſenten. litera I, nu. 190. vſq; ad nu. 224.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio voluntatis teſtatoris debet taliter fieri, vt careat vitio, perplexitate ab repugnantia, correctione, & alijs vt ibidem, & vt minùs lædatur Ius commune.*

2 *Fructus præbendæ ſuæ debet habere exiſtens in ſtudio, intellige non de loco ſtudij tantum Bononiæ, ſed de actu ſtudij, vt intellectus vitio careat.*

3 *Perplexitas & repugnantia debet ceſſare in ipſa interpretatione teſtamentariæ diſpoſitionis, & de ratione, & ratione rationis, vide ibidem.*

4 *Repugnantia nullum etiam ruſticum excuſat, & princeps contra perplexitatem diſpenſare non poteſt, Nec Deus poteſt ea, quæ implicant contradictionem, ſecundum Theologos.*

5 *Contraria & repugnantia dicuntur, quorum finis eſt contrarius, & incompatibilis.*

6 *Perplexitas dicitur indiſſolubilis quæſtio ſibi inuicem contraria in conditionibus contrarijs ſimul poſitis; & ibidem plura declarantur de perplexitate & repugnantia.*

7 *Copulatiua, quando exponatur ad euitandam repugnantiam, & alia in propoſito.*

8 *Lex voluntate alterius aliter non coniecturatur, quando aliud de voluntate diſponentis apparet euidenter, à mente certa & clara diſponentis non diſceditur, etiam quæ ſequatur annullatio totius actus.*

9 *Paria ſunt, inepto modo dare, & nolle dare.*

SOLVTIO VII.

Præterea quidem his modis voluntas
1 teſtatoris interpretanda eſt, † vt careat vitio, perplexitate, & repugnantia. Ne videatur ſtatim ſe correxiſſe, ceſſet contrarietas, ne ſit inanis & fruſtratoria diſpoſitio ſine effectu operandi, & vt minùs lędatur Ius Commune, de his enim ſigillatim videndũ eſt, quòd vitio huiuſmodi interpretatio carere debeat, vltra tex. generaliter in verbis legis loquentem. in l. in ambigua. ff. de legi. in terminis noſtris gl. eſt in l. qui dotem. de do. prę leg. & adducit Fulgo. conſ. 86. Ex facto proponitur. verſus fi. ver. & cum benigniùs. & Pau. de Caſt. conſ. 214. Super primo & ſecundo quæſito. col. 2. & conſ. 241. Super hoc puncto. col. 2. ver. item quia verbum. lib. 2. dicitur autem vitio carere, quãdo non eſt contra ius commune, & operetur in eo, in quo poteſt, & nullum reſultat inconueniens, vel aliud, quod impediat ipſam defuncti voluntatem, vt patet per exempla in dictis locis expreſſa, & in legib. alleg. per Alber. in d. l. in ambigua. & in l. benigniùs. pręceden-
2 te. vbi in d. l. in ambigua. tractat de q. quod † exiſtens in ſtudio, poſſit habere fructus ſuæ præbendæ, quod intelligatur non de loco ſtudij tantum Bononiæ, ſed de actu ſtudij, vt intellectus vitio careat. facit text. in c. tuæ fraternitatis. de cleri. non reſiden.

3 † Perplexitate & repugnantia pariter carere debet, vt per Alex. conſ. 55. Proſpectis his. col. 3. lib. 4. per tex. in §. quibus, in prima conſti. C. & in l. Gallus. §. fi. ver. Iuliano tamen. de libe. & poſthu. cum alijs, vt ibi per eum. & per Aret. conſ. 9. Eleganter & verè. col. 1. Pariſ. conſ. 3. num. 25 lib. 3. & Soci. Iun. conſ. 125. nu. 16. lib. 1. quia repugnantia, & perplexitas vitiat teſtamentum: l. ſi Titius. de condi. inſtitut. & l. vbi repugnantia. de Regul. Iur. & ibi Decius & Hieronym. Cagno. & Bar. in l. quoties. §. ſi duo. circa princip. ff. de hæred. inſtit. & in conſ. 156. Titius fecit teſtamentum. ver. præterea quando. & in conſ. 81. Iacoputius. lib. 2. Alex. conſ. 41. Viſo tenore. ver. quartò, quia. lib. 1. Iaſ. conſ. 8. pro iſta infante. colum. 8. ver. decimò. & colum. 10. ver. tertio decimò. & ſequent. lib. 3. & Aym. conſi. 79. num. 5. & conſi. 143. num. 11. & conſi. 167. num. 8. eo, quòd duo accidentia contradictoria non poſſunt ſimul informare idem ſubiectum; not. Bald. in l. 1. in princip. C.
4 de lati. liber. tollen. à † qua quidem repugnantia nullus etiam ruſticus excuſatur, vt per Aym. in conſ. 249. colum. 3. ver. quartò iſte teſtis. & Andr. Tiraquel. in tract. de pœn. tempe. aut remit. in cauſa 11. num. 15. 16. qui alios allegant, & contra perplexitatem princeps diſpenſare non poteſt; quia nec Deus poteſt ea, quæ implicant contradictionem, ſecundum Theologos, dicit Bald. in l. eam, quam. col. 7. ver. circa quintum. num. 34. C. de fideicom. & ponit Nat. conſi. 270. nu.
5 ſeptimo. † Contraria autem & repugnantia dicuntur, quorum finis eſt contrarius, & incompatibilis, ſecundum Bal. in l. 1. in 8. not. C. ſi ſer. exter. ſe emend. mand. cum pluribus alleg. à Hier. Cagn. in d. l. vbi repugnantia. ea vero, quæ habent eundem effectũ, non ſunt contraria, licet videantur in ſuperficie contraria;
6 gl. fi. in c. quotidie. de conſe. diſt. 2. † perplexitas etiam indiſſolubilis quæſtio dicitur ſibi inuicem contraria in conditionibus contrarijs ſimul poſitis: vt patet per caſum d. l. ſi Titius. & ibi Bal. & per Imo. in l. qui 400. in prin. ad l. Fal. Quæ cũ vitient teſtamenta, & interpretatio eſſe debet ad teſtaméta eadẽ conſeruáda. d. l.

Gallus.§.fin.ver.Iuliano. & per alleg. ſuprà in dub.2. ver.itaque innuente. Non ſolùm ideo ipſa interpretatio ab omni repugnantia.& perplexitate debet eſſe aliena,ſed omnem,ſi qua ſit in teſtamento, perplexitatem & repugnãtiam diſſoluere & remouere debet; id enim verum eſt, quando poteſt aliquo modo remoueri,& diſſolui;vt dicit Ang.in l.1.col.fi.ver.ſed vbi perplexitas.de condi.inſt.quod quidem poteſt cognoſci,inſpiciendo ipſam perplexitatem,quæ ſi inducatur ex verbis teſtatoris, & non poſsit aliqua expoſitione ſeu diſtinctione remoueri & ſeparari, ceſſat interpretatio ipſa & diſpoſitio vitiatur: d.l. ſi Titius. &d.l.vbi repugnãtia.quæ lex loquitur,vbi repugnantia eſt inſeparabilis: Abb.in l.2.de acqui. hæred.& vbi præciſè excludit conſenſum:Bal.in l.1.in fin. ff.eo.vel concernit voluntatem: idem Bal. in auc.hoc locum. col.2.ver.primo caſu.C.ſi ſecund.nup.mul. per l.ſi ita ſit aſcriptum.de leg.1.idem Bald.in l.fi.col fi.C.de hę red.inſti.dicit,quòd omnino impertinens locutio facit rem in mente conceptam non valere,ſi poſsit ſeparari,& diſſolui,adhibenda eſt interpretatio ſeparãdo vnum ex perplexis,ſiue de iure, & conſeruatur diſpoſitio per l.ſi quis ita.in prin.de condi.inſt. firmat Bar. in d.l.1.col.pen.ſub ver.veniamus ad impoſsibilitatẽ. eo.ita debet intelligi ſecundum ſenſum, qui non vitiat diſpoſitionem.Paul.de Caſtr.in conſil.241.Super hoc puncto.col.2.item quia.& ver. ſeq. lib.2.& vt per Oldra.in conſ.108.Titius.col. pen. ver. ſed in contrarium.& Bal.in conſi.254.Titius.lib. 2.& Ang. in cõſ. 222.Caſus.Ser Nicolaus. reſoluendo etiam copulatiuam in diſiunctiuam:vt l.ſi Titio fundus. de vſufru. leg.quando eſt poſita inter duo incompatibilia: Bal. in d.auc.hoc locum.col.2 ver.ſecundo caſu. & in l. fi. col.2.C.de codicil.& Rui.conſi.111.num 8.li.2.ſiue de facto poſsit ſeparari,valet ſimiliter diſpoſitio eo modo,quo poteſt:Bar.in d.l.1.col.pen.& in l. ſi alienum. in princ.ff.de hæred.inſti.vbi in q.ſi monachus fuerit inſtitutus hæres,cum hoc, quòd nihil acquiratur monaſterio,vel Abbati,poteſt de facto talis modus vel cõditio adimpleri, quòd Abbas conniuentibus oculis patiatur monachum habere; de hoc tamen videndi ſunt doct.in l.Lucius §. tres hæredes.ad Trebell. alibi etiam commodiùs occurret dicendum. Si autem nõ ex verbis,ſed aliunde, præter propoſitum teſtatoris, vel ex aliquo accidenti,perplexitas euenerit, non vitiat,& tollitur eo modo,quo poteſt: vt per Barto.& alios in d.l.qui 400.in prin.ad l.Fal.& Pau.de Caſt. in d.l ſi Titius.& Imo.in d.l.1.col.pen.de condi. inſt.clarè diſtinguit,& ſeptem fallentias ſeu reſtrictiones ad ipſam reg.adducit Hier. Cag.in d.l.vbi repugnantia, vt per eos latiùs videri poteſt.

7 Super expoſitione † copulatiuæ in diſiunctam, ad euitandam repugnantiam,conſiderandum eſt,quòd vbi ex verbis teſtatoris apparet copulatiuam debere ſtare,& non diſiunctiuã.quod poteſt apparere, quando in eodem capitulo vel ibidem proximo bis eſt poſita, quia geminatio impedit fieri poſſe aliam interpretationem,quàm verba ſonant.Goz.conſil.30. nu. 3.& vbi in eadem ſcriptura teſtator, quando voluit, ſciuit exprimere diſiunctiuam,itaque vbi nõ expreſſit,noluit adeſſe, arg. l. 1. §. ſin autem. de cadu. tol. & quando ad caſus copulatos aduenientes ſint poſitæ dictiones reſtrictiuæ, tunc & eo caſu, quæ reſtrictiuæ ſunt vt per Dec.conſ.273.col.1.& conſ.314.num.4. & non recipiunt alium intellectum, nec aliquam modificationem ſeparatam à verbis: Soci.conſ.251. col.4. ver.poſtremò.li.2.quia vbi teſtator ſtrictè locutus eſt, ſtrictè eſt accipiendum,& teſtringitur etiam actus fauorabilis:Bal.in l.fi.C.de poſtu.& in conſ.262. Recolo.circa fi.lib.1.Tunc cum mens diſponentis ſit clara, & verba aliter non poſsint exponi,ceſſat reſolutio copulatæ in diſiunctiuã;vt per Bar. in cõſ.155.Facti cõtin-

8 gentia.circa fi.ver.nec poteſt dici.& † lex aliter voluntatem alterius non coniecturatur, quando aliud de voluntate diſponentis apparet euidẽter: l.licet.& ibi Bart.in primo not.de leg.1.Nam à mente certa & clara diſponentis non diſceditur, etiam quòd ſequatur annullatio totius actus: vt per Bar.in conſ.156.Titius fecit teſtamentum.in fi & Soci.in l.3.in 4.not.de reb. dub.facit,quod tradunt Bar.& Bald.in l.1.& fin.ff.de iur.codicil. & ſi talis reſolutio fieri non poſsit ad tollendam contrarietatem pro validitate diſpoſitionis, & eius verificatione ſibi imputet teſtator, qui ex ſuis verbis demonſtrauit repugnantiam, & noluit aliter intelligi,niſi vt locutus eſt, per ſupradicta,ita ſibi imputet,dicit Bart.in d.l.1.col.penult.ver. veniamus.de condi.inſt.pro dicto allego optimum tex.in l.ſi in teſtamẽto.ff.ſi quis om.ca.teſta. ibi: ſua enim culpa teſtator ſub hac conditione hæreditatis partem dedit,

9 quam potuit purè dare,&c.Et † dare inepto modo euidenter præciſeq́; & nolle dare. paria ſunt, vt l.fi.de manu.teſta.& gl.in l.1.§.ſciendum.ne magiſtr.conuenien.& l.non ſolum.ff.de act. & oblig. & l.an inutilis.in pr.de acceptil.& pulchrè Soci.cõſ.98.col.4.li.3.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio voluntatis defuncti ita fieri debet, ne videatur ſtatim ſe correxiſſe, intellige, quando coniuncta ſcriptura, & continuato ſermone fieret mutatio diſpoſitionis.*

2 *Intellectus l. non ad ea. de cond. & demon. & procedit d. l.in legatis, non in hæredum inſtitutione, ibi, & quomodo procedat.*

3 *Verba potius reputantur ſuperflua et impropria, quàm inducatur correctio.*

4 *Correctio euitanda in ſtatutis, in inſtrumentis, in ſententia, & in contractibus: quia in dubio mutatio voluntatis non præſumitur, intellige & declara hãc regulam, vt per Alcia.*

5 *Mutatio voluntatis in dubio non præſumitur.*

SOLVTIO VIII.

1 SVBSEQVENS eſt, † interpretationem voluntatis defuncti taliter fieri, ne videatur ſtatim ſe correxiſſe: l. non ad ea. de condi. & demonſtr. quam legem ſic dicens, allegat Oldra.conſil.8. circa fin. & Alex. conſil.47. Circa primum. col.5.ver. quia reſpondeo. lib.1. & alibi doct. allegant ſtatim, ibi in d.l.non ad ea, quam legem cum l. quod traditum.Paul.de Caſtr.& Imo.intelligunt, quando coniuncta ſcriptura & continuato ſermone fieret mutatio diſpoſitionis,ex interuallo autem diceretur quam do diſceditur ab ordine verborum, circa eundem legatarium prolatorum, vt ibidem per Alber. & Paul. de Caſtro,& Imo.quibus addo tex. not. in l. libertus. de adi.leg.quo caſu fieret correctio; vt in tex. d.l.non

2 ad ea, † quam procedere in legatis, & non in hæredũ inſtitutione, ibidem tradunt doct. per gloſſ.in l.ſi te ſolum.

ſolum.ff.de hæred.inſti.quomodo procedat d. l. non
ad ea.vide latè per Corn. in conſ.308.Quod dicta Do-
mina. lib. 4. Alex. conſ. 59. Attentis. col.5.ver.& pro
3 confirmatione.lib.3.†& verba potius reputantur ſu-
perflua & impropria, quá inducatur correctio;Grat.
conſ.8 num.11 12.lib.1.

4 †Quę quidem eadem l.non ad ea.allegatur etiã ad
interpretationẽ ſtatutorum,ne videatur inducta cor
rectio; vt per Dec. conſ. 283.col.3.circa fi.ver.ſecunda
ratio.& Aym.conſ.307.ver.ſecundò reſpondeo. & ad
interpretationem contractuũ: Rom.in l.ſi quis cum
aliter. in fi. de verb. oblig. & per Alex.conſ.49.in fin.
lib.2.& inſtrumentorum,Dec.conſ.12.col.fi.ver.item
correctio.& conſ.500.num.8. quid in ſententia,vide
5 Roma. in l.ſi tibi. nu. 14. ff. ſi cert.pet.†quia in dubio
mutatio voluntatis non præſumitur: l. quinquagin-
ta.in fi.& l.cum,qui. ff.de prob. & l. Lucius Titius.la
1.de leg.2 intellige demum & declara hanc regulam,
vt per Alc.de præſumpt.reg.2.præſumpt.28.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio voluntatis teſtatoris taliter fieri debet, vt euitetur contrarietas in ipſo teſtatore.*

2 *Contrarietas eſt euitanda in interpretatione voluntatis teſtatoris, quod procedit etiam in ſtatutis, in confeſſionibus, in inſtrumentis, in teſtibus, in articulis & ſententijs, & generaliter in qualibet diſpoſitione, etiam verba impropriando.*

3 *Interpretanda ſunt verba teſtatoris, vt nulla humanæ cogitationi ſint contraria: et talis debet eſſe interpretatio, vt ſaluentur verba & mens teſtatoris quòd non ſit deriſoria diſpoſitio, ſed aliquod emolumentum contineat.*

SOLVTIO IX.

1 VT † contrarietas ceſſet, ſimiliter eſſe fa-
ciendam declarationem, ne ſit ſibi ipſi
contrarius teſtator diſtinguẽdo & ſub-
audiendo, poſt alios ponit Iaſ. conſ. 18.
col.penult.ver.quinto.& conſ.38. lib.1.
Soci.Iun.conſ.125.nu.15.16.17.lib.1.Dec.conſ.38.col.3.
in fin & ſeq.& conſ.278 colum.3.& conſ 317. col.2. &
conſi.337.colum. fin. conſ.386.colum.2. vltra med.&
Cur.Iun.conſ.115.num.14.Pari conſ.40. num. 36.&
conſ.91.num.38 & conſ.ſeq num.29.30.lib.2.& conſ.
25.num.42.lib.3.

2 † Quod procedit etiam in ſtatutis; Bal. in l.fi in fi.
C.per quas perſo. Alex.conſi.141.num.7.lib.2. & Dec.
conſi.320.num.11.

In confeſsionibus tradit Alex.conſ.171.num.12.lib.
6.& Iaſ.in l.fi.§.idem quæſijt.colum.fi.ver.bene facit.
de cond.indeb.

Et in inſtrumentis & teſtibus; Bal. in l.item viden
dum.in prin. ff.de peti.hæred. Alexan.in conſ. 56.nu.
5.& conſ.105.nu.6.lib.2.& conſ.121.nu.3.lib.5.

Item in teſte, Bal. in l.data opera. ſub nu 33. C.qui
accuſ. iterum in inſtrumentis. Deci.conſ.500. nu.67.

In articulis & ſententijs, idem Deci.conſ.358.nu.
4. conſ.517. num.4.Alex.conſ.124. in fin.lib.2.Aymo
conſ.79 num 5.

In teſte,idem Dec.conſ.271. col.2. & generaliter in
qualibet diſpoſitionem,idem Dec.conſ. 295. col. 2.&
conſ.374.nu.2.&conſ.391.col.pen.&d. conſ.366.col.
2.Aym.conſ.70.nu.5.& conſ.297.col. 6. ver. 10. diſpo-
3 ſitio: † Quinimò interpretanda ſunt verba teſtatoris,
vt nulli humanæ cogitationi ſint contraria, inquit
Ang.in conſ.266.Punctus talis eſt.poſt prin.

Item talis eſſe debet interpretatio vt ſaluentur ver
ba, & mens teſtatoris, quòd diſpoſitio non deriſoria
ſit,ſed aliquod emolumentũ contineat; Pau.de Caſt.
in conſ.383.Notandum eſt.lib.1.& non ſit inanis& ſi-
ne effectu operandi:l.ſi quando. in prin. de leg. 1.&l.
Mæuius.in princip. de leg. 2. tradit Alexan. conſ.250.
Quoad primum.lib. 6. & in omni materia eſt capien
da huiuſmodi interpretatio,ne diſpoſitio reddatur e-
luſoria;Cur.Iun conſ.62.ſub nu. 3 4. & conſ.145. nu.
24.in 9.col.ſub ver.tertiò principaliter. quinimò con
tra naturam ſuam verba latè interpretando, quando
aliás diſpoſitio fruſtratoria redderetur, per bona iura
probat Iaſ.in conſ.173. Videretur.col.pen.in princ.ſub
ver.ſecundò moueor.li.2.De regula autem,quod ver-
ba non debeant intelligi ſine effectu operãdi,alibi in
ſeq.lib.dicendum erit,interpr.3. dubit.2.ver.quinto.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio eſt admittẽda, ita vt minùs, quàm ſit poſſibile, lædatur Ius Commune.*

2 *Teſtamenta ſecundum Ius Commune interpretari debẽt, communis eſt concluſio, etiam ſi latiſsime eſſet fienda interpretatio, ſiue dubium ſit in tempore, ſiue ſit dubiũ in diſpoſitione ipſa, qui ſint vocati, quot ſint vocati ſuccedentes ab inteſtato, &c.*

3 *Secundum Ius Commune voluntas teſtatoris præſumitur talis, qualis de iure eſſe debet, & non contra ius, & in dubijs interpretatur conformis diſpoſitioni iuris, prout eſt ab inteſtato.*

4 *Præſumitur teſtatorem in dubio voluiſſe facere quod à Iure Communi diſponitur.*

5 *Teſtamentum, ſeu teſtatoris diſpoſitio, dicitur interpretari ex regulari diſpoſitione ſtatuti, prout ipſum diſponit ab inteſtato. Nam teſtator dicitur ſe conformare cum diſpoſitione Iuris Communis. vel Municipalis, prout viget, quod procedit etiam in bonis, ſitis extra territorium ſtatuentium.*

6 *Voluntates contrahentium interpretantur & cõformantur cum diſpoſitione ſtatutorum, ſecundum ordinem ſuccedentium ab inteſtato.*

7 *Voluntas teſtatoris præſumitur magis eſſe conſona iuri ſtatutario, & conſuetudini loci, quàm Iuri Communi, ſi Ius Commune eſſet diuerſum à ſtatuto.*

8 *Iuris mentione habita inter Hebræos intelligitur de iure Hebraico.*

9 *Voluntas teſtatoris, quando non intelligatur eſſe conformis Iuri Communi.*

10 *Diſpoſitio teſtatoris, vt lex eſt ſeruanda.*

11 *Interpretatio ambiguæ voluntatis teſtatoris, fieri debet prius ſecundũ Ius Municipale, ſi extat, aliàs ſecundũ Ius Commune, quæ ſic etiam dicitur pia & fauorabilis.*

SOLVTIO X.

VT minùs † lædatur Ius Cõmune, quàm
1 ſit poſsibile, eſt quoq; admittenda in-
terpretatio, tradit Aret.conſ.12.col. fin.
not. enim. & communis concluſio eſt,
Teſtamenta debere interpretari ſecun-
dum Ius commune: l. quanquam & ibi Bal.not.C.de
teſta.milit.& Bal.in l.precibus.col.6.ver.nonò oppo.
de impub.

de impub. Ioan. de Ana. conſi. 66. in fi. & conſi. 99. col.
2 fi. & Rom. conſ. 138. in fi. † etiam ſi latiſsima eſſet fienda interpretatio, idem Rom. in l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. col. 2. de verb. oblig. per l. ex facto, de vulg. & pupil. Siue dubium ſit in verbis teſtatoris, quia huiuſmodi verba redigenda ſunt ad iuris intellectum & effectum: l. hæc conditio. de condit. & demonſtr. dicit Pau. de Caſt. conſi. 161. Viſo puncto. col. fi. lib. 1. & Petr. de Ancha. in conſi. 20. Pro clariori. circa fin. & conſi. 163. Viſis & diligenter. col. 2. circa fin. & Deci. conſi. 278. col. pen. Siue dubium ſit in tempore, ſcilicet quando incipiat ab intellectu iuris, interpretatur incipere à die aditæ hæreditatis, probat idem Pau. de Caſt in conſi. 292. Circa primum. col. 3. ver. ſuper tertio. & in conſi. 371. Viſo puncto. colum. fin. lib. 2. & quando venerit, dicente teſtatore, ſe grauare hæredem decedentem, antequam res ſuas poſsit adminiſtrare, intelligitur antequam peruenerit ad 25. an. l. fin. iuncta ibi gloſſ. & per docto. ibi de condit. & demonſtrat. alibi circa temporum declarationem magis opportunè & plenius erit tractandum. Siue dubium ſit in diſpoſitione ipſa, qui ſint in ea comprehenſi, & vocati, quòd vocati cenſeantur ſuccedentes ab inteſtato, & eodem ordine, & conformiter, ſecundum ius commune: l. cum ita. §. in fideicommiſſo. & ibi gl. & l. peto. §. fratre. de leg. 2. & l. fi. C. de verb. ſign. Aret. conſi. 145. Reſpondendo. circa fi. & Barba. conſi.
3 63. Et quidem viſo. col. 4. lib. 2. dicit, † voluntatem teſtatoris præſumi talem, qualis de iure eſſe debet. & idem conſi. 20. col. pen. lib. 1. & Iaſ. conſi. 143. col. 3. lib. 4. & non contra ius. Bal. in l. 2. in fin. de condi. inſert. & Corn. conſil. 37. In hac conſultatione. col. 2. ver. ac etiam ex eo. & conſi. 47. Videtur prima facie. colum. penul. & conſ. 55. Pro deciſione. lib. 1. firmat in dubijs, voluntatem teſtatoris interpretari conformem diſpoſitioni iuris, prout eſt ab inteſtato. & Socin. in l. cum auus. col. 11. de condit. & demonſt. per l. ſi duo. & ibi Bal. not. de acquiren. hæred. & Dec. conſ. 278. Non
4 leuis. colum. penult. ver. decimò. dicens, † teſtatorem in dubio voluiſſe facere, quod à iure Communi diſponitur: per Barto. in l. vxorem. §. teſtamento. el 2. de leg. 3. ad idem Pariſ. conſi. 73. nu. 40. lib. 2. Rub. Alex. conſi. 129. in fin. Goz. conſi. 4. num. 16. Soci. Iun. conſi. 133. nu. 23. 24. & conſil. 140. num. 7. 8. 9. lib. 1. faciunt ea, quæ ſuperiùs fuere dicta in dubitatione præcedenti, ver. & à legibus.

5 Similiter etiam † diſpoſitio teſtatoris dicitur interpretari & regulari à diſpoſitione ſtatuti, prout diſponit & ipſum ſtatutum ab inteſt. Barto. & poſt eum omnes, qui ſcripſerunt in l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebel. & Pet. de Anch. poſt eum Iaſ. in l. tres fratres. col. 2. ver. ſextò. ff. de pact. idem Iaſ. in l. ſi quis id quod. col. 4. ver. octauò. de iuriſd. om. iudi. & Alex. & alij in l. Gallus. §. 1. de lib. & poſthu. idem Alex conſi. 15. Viſo teſtamento. lib. 4. ſubſcribendo conſi. Riminal. quod eſt conſi. 36. lib. 1. Corn. conſ. 124. Ardua. colum. 5. ver. quia cenſetur. lib. 2. & conſi. 298. Circa hanc. col. 3. ver. teſtator. lib. 4. dicens. quòd teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione Iuris Communis, vel Municipalis, prout viget, & Barba. conſi. 10. col. 1. lib. 2. & Iaſ. conſi. 84. Puto. col. 1. & 2 lib. 1. & conſi. 215. Ex Valentia. colum. pen. & fin. lib. 2. & Soc. conſi. 90. Abundè. lib. 1. & conſi. 51. Viſa facti narratione. colum. 4. & ſequen. lib. 4. Ruin. conſi. 151. In cauſa illorum. colum. 5. & ſequen. lib. 2. quod procedit etiam in bonis, ſitis extra territorium ſtatuentium, vt per Aym. conſ. 250.
6 col. 1. in quibus locis etiam doct. tradunt † voluntates contrahentium interpretari & cõfirmari cum diſpoſitione ſtatutorum ſecundum ordinem ſuccedẽtium ab inteſtato: per Bar. in l. vt iuriſiur. §. ſi liberi. de oper. liber. & Alex. conſi. 79. in fi. lib. 4.

7 Vbi autem eſſet diuerſum † de iure Cõmuni à iure ſtatutario, præſumitur voluntatem teſtatoris magis eſſe conſonam iuri ſtatutario, & conſuetudini loci, quàm Iuri Communi; Soc. conſ. 36. Rectè ac maturè. col. pe. ver. quintò probatur li. 1. & Ruin. cõſi. 4. Quo-
8 niam. col. pe. & fi. lib. 2. vbi † ex mentione iuris habita inter Hebræos intelligitur de iure Hebraico. Intellige prædicta, quando diſpoſitio poteſt adaptari ſtatuto. & ſtatutum loquatur in ceſsione vel excluſione perſonarum, de quibus agitur: vt per Alex. d. conſ. 15. lib. 4. & Rui. conſ. 143. Prima quæſtio. col. 3. ver. nõ obſtat. lib. 2. & Pariſ. conſ. 78. nu. 19. li. 2. vbi tradit, non procedere in teſtamento extranei, & in perſona, quæ non excluditur per ſtatutum à ſucceſsione grauati.

9 Item prædicta intellige procedere regulariter, quę ideo limitantur non habere locum in caſu l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ad Trebell. & in caſu l. fin. C. de ver. ſign. & in caſu, quo teſtator reliquit fratri & filijs, qui ſimul admittuntur ad legatum, & de Iure Communi admitterentur ordine ſucceſsiuo. & quando verba teſtatoris non conuenirẽt diſpoſitioni iuris vel ſtatuti; per Alex. conſ. 176. Viſis narratis. col. 2. ver. non obſt. prædictis. li. 7. & per Cor. conſ. 83. Videtur. & cõſ. 197. Circa primum. col. pe. & fi. lib. 1. & conſ. 138. Placet. in fi. li. 2. & cõſ. 202. Pluries. col. 5. ver. nec obſtant. & cõſ. 229. In hac conſultatione. col. pe. li. 3. & Cur. Iun. conſ. 128. Præſupponitur. ſub nu. 9. & Pariſ. d. conſi. 78. num. 25. lib. 2. & non procedunt, quãdo ſunt vrgentes coniecturæ contrariæ voluntatis teſtatoris, & quando teſtator ſubſtituit pupillo fratres, vnum vtrinque coniunctum, & alterum ab vno latere, vt per Rip. in l. Lucius. in fi. de vulga. & pupill. & Aym. conſ. 180. Quando. col. fi. vbi etiam dicit, quòd non habent locum in caſu omiſſo, & per eundem latè in d. conſ. 250. Iam reuocatur, quando ſunt pręſumptiones in contrarium. & Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. ſuſceperit liberos. qui in nu. 101. allegat concor. ad prædicta. & in nu. 108. & ſeq. tendit ad limitationes prædictas; & latè, & vtiliter Alber. Bru. in tract. de ſtat. fœmin. excluſ. in 1. parti. in 12. q. & Alcia. de præſumpt. in regu. 3. præſumpt. 32.
10 Super his demum putarem, poſſe cõcludi, quòd † vbi expreſſa ſit diſpoſitio teſtatoris, & de his, ſuper quibus poteſt diſponere, ea vti lex ſit ſeruãda. vulga. §. diſponat. in auct. de nupt. vbi verò ſit tacita & ambigua, quia in his, & non in expreſsis, eſt neceſſaria interpretatio: Iaſ. conſi. 43. col. 3. vltra med. lib. 3. & ex ordinatis, per eum in teſtamento, vel extra, non poſsit habe-
11 ri declaratio ſuæ voluntatis: † hæc interpretanda ſunt ſecundum Ius Municipale, ſi extat. aliàs ſecundũ Ius Commune omni neceſſaria interpretatione, prout conuenit ſubiectæ materiæ: nam fauorabilis, pia, & amplectenda eſt interpretatio, per quã reducimur ad Ius Commune: per gl. in ver. numerandum. in c. 3. de præbend. in 6. tradit Socin. conſi. 81. Non eſt dubium. col. 4. ver. ad idem, quando. lib. 3. Alex. conſi. 8. num. 6. & conſil. 49. num. 2. multas not. deciſio. huic dicto accommodat Felin. in cap. cum acceſsiſſent. colum. 3. & ſequen. de conſti. & Corn. conſi. 22. col. 2. ver. quia contractus. lib. 1. in Sylu. nup. in q. ſi. quomodo ſit iudicandum. ver. item in dubio amplectimur. & Aym. conſ. 99. nu. 9. & conſ. 135. nu. 38. & Iaſ. in l. ſi vnus. §. pactus ne

ctus ne peteret.ff.de pact. intellige in habēte poteſtatem conficiendi actum, per quē ſic quæritur fieri huiuſmodi reditio, vt per Roch.de Cur. in cap.fina.nume. 272. de conſuetudin.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamenta pleniùs ſunt interpretanda, plenior dicitur comparatione reſpectu plenæ, quæ fit in contractibus: pleniſſimè fit in beneficijs principum, & in donationibus.*

2 *Interpretatio dubitationem præſupponit, qua ceſſante, nec plena, plenior, aut pleniſſima requireretur, & dicitur ad plenum, plenius, & pleniſſimum, ad commodum recipientis, & præiudicium concedentis reſpectiuè, ſanè intelligendo ſecundum poſſibilitatem verborum de his, quæ circa cōtractum, teſtamentum, & principis beneficium.*

3 *Interpretatio plena & æqualis fit in contractibus non pro vno cōtra alium, cum æqualis vltrò citroq; in his fit obligatio, plenior verè fit in teſtamentis, & de ratione ibidem: latiſſima in beneficijs principum, ob eorum liberalitatem.*

4 *Interpretatio ſtricta pro legatarijs fieri debet, ſecundum aliquos, contrà, quod lata fieri debeat, ibidem demonſtratur.*

5 *Interpretatio multifariè fieri poteſt, plenè, pleniùs, & pleniſſimè.*

6 *Comparatiuum eſt medium inter poſitiuum & ſuperlatiuum, & vt medium participat de extremis.*

7 *Interpretatio plenior teſtamentorum participat de interpretatione plena contractuum, ratione hæredis obligati legatarijs ex quaſi contractu: hinc eſt, quòd ſtricta fit interpretatio pro legatarijs contra hæredem in aliquibus, ſicut fit in contractibus.*

8 *Actus neceſſarij ſunt ſtricti iuris, idem ratione præſumptæ voluntatis teſtatoris, de grauando hæredē minùs, quam fieri poſſit.*

9 *Interpretatio plenior, quo ad heredem, ſed ſtricta ne dum in legatis, ſed & in fideicommiſſis, eſt facienda, & quomodo hæc intelligenda, vide ibidem.*

10 *Textus præfertur Gloſſæ, & ei magis creditur.*

11 *Legata ſunt largè, & pleniùs interpretanda, quomodo, ac de ratione, vide ibidem.*

12 *Verum non dicitur, nec quod eſt dicendum, niſi lege appareat approbatum.*

13 *Lex quod non probat, nec creditur verum.*

14 *Intellectus ſeu reſponſio ad leges tenentes in legatis ſtrictè eſſe procedendum, & interpretandum.*

15 *Interpretatio plenior ex parte legatarij, quomodo dici poteſt participare, cum ſuperlatiuo pleniſſimæ interpretationis beneficij Principis.*

16 *Interpretatio pleniùs fienda eſt de voluntatibus defunctorum: regula hæc eſt generalis, quæ fortiùs procedit ex perſona teſtatoris, legatarij, ex re legata, ex patrimonio defuncti, ex cauſa, ex loco, ex verbis amplis, & cum tendat ad ampliandum fauorem & reſtringendum odium.*

17 *Interpretatio ſtricta fit, vbi ſunt coniecturæ reſtringendi in contrarium, plures adducuntur ibidem, vt fallentia ad regulam, quòd plenior in teſtamentis fit interpretatio, & ibidem, vſq; ad finem.*

18 *Dominium rei tacitè legatæ, non tranſit ipſo iure in legatarium. Quod ſic generaliter intellectum, in hac ſpecie patitur difficultatem.*

19 *Tacita voluntas teſtatoris, quomodò non aliter poſſit interpretari.*

20 *Tacitū in vltimis voluntatibus habetur pro expreſſo, maximè, quando expreſſum ſequitur tacitum.*

21 *Conſulens quandoque adducit non multùm pertinentia ad colorandum conſilium.*

SOLVTIO XI.

ITEM alius, & quidem notus, & frequens eſt interpretandi modus, qui ita fit, vt in teſtamentis pleniorem adhibeamus interpretationem: l. in teſtamentis. de Regu. Iur. & ca.cum di-
1 lecti.de donat. † Plenior dicitur comparatiuè, reſpe-
ctu plenæ, quæ fit in contractibus, & pleniſſimæ, quę
fit in beneficijs principum, & in donationibus, vt d.
c.cum dilecti. & habetur per gl. & doct.in l.fin. ff. de
conſti. princip. & glo. in l.princeps.de verb.ſignific.
2 † Plena autem plenior & pleniſsima (præſuppoſita
aliqua dubitatione: quia aliás non eſſet locus inter-
pretationi: l.continuus.§. cum ita.de verb. oblig. &
l.pediculis.§.argento.de auro & argen.lega.) dicitur
interpretatio ad plenum, plenius, & pleniſſimum
commodum recipientis, & præiudicium conceden-
tis reſpectiuè, & ad hęc congruenter adaptentur ver-
ba d. l.in teſtamentis, & d.c.cum dilecti. & iam clarè
docto.omnes in d.l. fin. dum reſpondent oppoſitio-
ni d.l.2.§.meritò. & §.ſi quis à principe.ne quid in lo-
co publ. intelligunt pleniſſimam interpretationem
procedere in præiudicium concedentis, vbi ponunt
exempla, & maximè Alber. col.3.de plena, pleniori,
& pleniſſima, ſanè intelligendo ſecundum poſſibi-
litatem verborum, & de his circa contractum, & te-
ſtamentum, & beneficium principis: ibidem addu-
3 cit rationem diuerſitatis idem Albe. quòd ideo † ple-
na & æqualis interpretatio fit in contractibus non
pro vno contra alium, quia æqualis, & vltrò citroq;
in his eſt obligatio: l.de Regul.Iur. & plenior fit in te-
ſtamentis: quia ſunt in fauorem legatorum tantum,
& in fauorem teſtatoris, cuius mortui amplius non
reddit arbitrium: l.1.de ſacroſanct. eccle. latiſſima in
beneficijs Principis, ob eius liberalitatem, vt ibi per
eum. Non inſiſtendo, niſi vbi expedit, & in terminis
noſtræ propoſitæ materiæ circa rationem plenioris
interpretationis teſtamentorum non placet. 1. ratio
4 Alber. ob fauorem legatariorum tātum; † quia imò
pro legatarijs fieri debet ſtricta interpretatio; vt per
Dec.in d.l.in teſtamentis, neque alia, quia generalis
eſt ob fauorem teſtatoris; per d.l.1.de ſacroſan. eccle.
neque propriam noſtræ cōcluſionis credo rationem
eam eſſe adductam, per Dec.in d.l.in teſtamentis. ob
intereſſe publicum circa conſeruationem teſtamen-
torum; quia conſeruare, defendere, & exequi teſta-
menta, eſt vnum factum, quod poſſet eſſe etiam ple-
nè interpretando, prout contractus interpretantur,
qui etiam vti lex debent ſeruari: l.1.§.ſi conueniat. ff.
depoſi. & l. 1. in princip. & l. iuriſgentium. §. prætor
5 ait.ff.de pact. Et † aliud eſt, interpretari, quod multi-
fariam fieri poteſt plenè, pleniùs & pleniſsimè: d. c.
cum dilecti. d.l.in teſtamentis. & d.l.1. de conſt. prin
cip. Boer.deciſi.172.num.17. Ideo propriam exiſtimo
rationem plenioris interpretationis eſſe à legibus in
ſpecie noſtra inductam in gradu comparatiui; quia
6 † comparatiuum eſt medium inter poſitiuum & ſu-
perlatiuum. medium autem participat de extremis,

H ſubti-

ſubtiliter inſpiciẽdo in noſtris terminis, probat text.
in l.vbi autem.in pri.de verb.oblig.vt per Iaſ. in l.iubere.col. 6.de iuriſd. om. iud. & comparatiuum plenius participare de poſitiuo pleno, expreſsè dicit Bal.
7 in l.per hanc, ſub num. 23. C.de tempor.appel.† plenior interpretatio teſtamentorum participat de poſitiuo plenæ interpretationis contractuum ratione hæredis obligati legatarijs ex quaſi contractu: vt l.apud Iulianum.ff.qui.ex ca.in poſſeſ.ea.& §.hæres.Inſti. de obliga. ex qua. contract. cum ſimil.allega. per Pariſ.conſi.2.nu.31.lib.3. Exinde eſt, quòd ſtricta interpretatio fit pro legatarijs contra hæredẽ in aliquibus: vt l.nũmis.de leg.3.& l.ſi ita ſit aſcriptum.in fin. de leg.1. & per Dec.in d.l.in teſtamẽtis.de quo etiam inferiùs dicam, prout ſtricta fit interpretatio in contractibus: l. Arrianus.de actio.& obligat.& l. ſemper in ſtipulationibus.de Regu.Iur.cum ſimil.quia obligatio ex cõtractu, iam facto, eſt neceſſaria: l. ſicut.C.
8 de actio. & oblig.† actus autem neceſſarij ſunt ſtricti iuris: Aret.in l.ſcire debemus.col.3. de verb.oblig.& ratione præſumptæ voluntatis teſtatoris de grauando hæredem minùs, quàm fieri poſsit: l.qui concubinam.§. qui fundum. de leg.3. & l.vnum ex familia.§. ſi rem.de leg.2. Participat etiam cum ſuperlatiuo pleniſsimæ interpretationis beneficij Principis & meræ donationis in eo, quod ſuperat poſitiuũ, relinquendo eius formam in extremo: Bart.in l.legata inutiliter.circa princ.de lega.1.ex eo, quòd diſpoſita à teſtatore dependent ab eius ſola voluntate libera: l.1.ff.de teſta.l.illa inſtitutio.in princip.de hęredib.inſtit.honorando, & diligendo hæredem pleniori honore: l. filium.§.ſed ſi portionis.de leg.præſtan.l.ſi patronus. de confir. tut.& donando legatario.l.legatum.de lega.2.ſicut beneficium Principis à ſua proficiſcitur indulgentia: d.l.fin.de conſti. princip. & donatio prouenit à liberalitate, & munificentia donatoris: l.1.in princ.ff.de donat. iſta ergo eſt vera ratio plenioris interpretationis in teſtamentis, tradita in gradu comparatiui, quam hucuſq; neq; in dicta l. in teſtamentis.nec alibi per docto.vidi tactam, quæ quidem nobis ſeruit pro habenda cognitione & ſolutione huius contrarietatis, quæ eſt inter docto. quòd aliqui vo-
9 lunt† pleniorem interpretationem habere locum in teſtamentis, quo ad hæredis inſtitutionem: quo verò ad legata, fieri ſtrictã interpretationem: vt defendere nititur Iaſo.in l.quod Seruius.col. 2.in fin.ff.de condi.ca.da.& Deci.in d.l.in teſtamentis: & in conſ.355. col.fin.& Aym.conſil.25.nu.24.& conſ.86.num.7.& conſ.208.nu.4.vbi non ſolùm in legatis, ſed etiam in fideicommiſsis, præſuppoſita validitate actus, ſubiungit fieri ſtrictã interpretationem, & in conſi.297. col.1.fatendo cõtrarietatem doctorum, in hac re videtur facere eandem concluſionem, quòd legatum debeat ſtrictè interpretari, niſi ſit factum coniunctæ perſonę, vel ſit factum verbis vniuerſalibus, vt ibi per eum: contrarium tenet Hieron. Cagno. in d.l.in teſtamentis. dicendo, non deberi reſtringi regulam d. l. quòd ſolum loquatur in parte teſtamenti in inſtitutione hæredis, & nõ in totum. & ſic etiam in legatis, cum generaliter loquatur, reſpondendo etiã contrarijs, vt ibi per eum, & Ioſeph. Aſsiſien. in deciſ. Peruſi.23.num.20 & ſequen.& Nat. conſil.626. num.5. cum ſequent. & ita puto tenendum, vt etiam in legatis ad fauorem legatarij eſſe latè interpretandum, dicit Alexand.conſi.58. colum.fina. verb. vnde licet. libr.3.& Cornel.conſil.207.colum. 7. verb. nec videtur ratio. libr.2. & Bartol. in l.Seio.§. vxori. circa fin. de an.leg.& Nat.d.conſil. 626. colum.fina. idem firmat deciſ.Neapo.per Afflict. in deciſi.44. nume.24. quando nulla in contrarium apparet cõiectura, addo, quòd Alber.in d.l.in teſtamentis.exponit, id eſt, in quibuslibet vltimis voluntatibus, & diſpoſitionem ſui natura latam, vt in legatis, ponit Imo.in rubri.colum.2.ſub num.5. ſolut.matri.& gloſſ.in l.Lucio.de leg.2.in dubio pro legatario benigniùs & pleniùs interpretatur, allegando d.l.in teſtamentis. addo etiam text.expreſſum in l. plenum. §. ſed ſi pecoris. ff. de vſu & habit. loquentem in legato, vbi ſunt hæc verba: neque enim tam ſtrictè interpretandæ ſunt voluntates defunctorum, vt ibi gloſſ. in verb. ſtrictè, exponit, imò largè, allegando dict. l.in teſtamentis, vnde ſuperflua videtur omnis diſputatio, cum habeamus text. & caſum legis: Bald. in l. cum antiquioribus. colum. penul.verb.nunc antequam. C.de iure delib. & in l. ancillæ. circa princip. de fur. idem Bald.de pace iuramen. firman.§. iudices. verb. ſed adhuc.dicit: Moneo te, quòd in dubio à text. & à regula non recedas.cum ſimilib.alleg.ab Aymo.conſil.4.nume.21.conſil.11.nume.6.conſil.47.nume.2.& conſil.92.nume.1. rurſus ad hoc propoſitum adduco Oldr.conſil.258. Innocentius.colu.2.verb. item non
10 obſtat.dicentẽ,† textui magis credendum eſt, quàm Gloſſæ. & Bald.conſil.493. Multiloquium. colum.1. verb.in prima parte.li.4.dicentem, quia gloſſ.ordin. eſt magnus teſtis, ſed vbi eſt caſus legis, textus præualet Gloſſæ. Magis igitur, atque magis in iſta re, cum habeamus gloſſ.& regulam, & text.tenenda eſt
11 hæc ſententia, quod & † legata ſint non ſtrictè, ſed largè, & pleniùs interpretanda, addita etiam ratione plenioris interpretationis in vltima voluntate, quia præſumptiuè creditur teſtator quid voluiſſe, ſed clariùs non expreſsiſſe, mortis cogitatione turbatus, ſecundum Saly.in l.ſi creditoris.ad fi. C.de fideicom.

Ad contraria reſpondetur, quòd non reperitur aliqua lege cautum, legata eſſe ſtrictè interpretanda.
12 Ergo non † verum, & non dicendum. §. optimum. in auct. de non eligen. ibi, nec quælibet eſt lex tale quid dicens, & ſimilis tex.in l.3. §.fi.ff. de præuari. & Bal.in l.ſi vt proponis.vltra princ.C. de rei vendi. di-
13 cit, † quòd lex non probat, non credo verum. & l.il-
14 lam.de collat.† leges verò, quæ ad concluſionẽ contrariam allegantur. ſ.l. nummis. & l. qui concubinam.§.cum ita.de lega.3.& l.ſi ita relictum.de lega.2. & l. ſi ita ſit aſcriptum. & l. apud Iulianum. §. ſcio.de leg.1.licet dicatur de ſummis vel quantitatibus incertis minorem quantitatem vel ſummã venire in legato, id tamen prouenit, quia plurimæ ex dictis legibus ſtatuunt minimum venire in legato, præſuppone ndo in dictis caſibus eſſe in electione hæredis damnati, quantum velit dare, qui ideo minimum præſtaret, vt videre eſt ex d.l.qui concubinam.§.cum ita. ibi. Seruius, Ofilius minimam; quia cum hæres dare damnatus eſſet, in poteſtate eius eſſet, quã par-
8 tem daret. eadem ratio aſsignata eſt in tex. d.l. ſi ita relictum.in fin.quæ generalis ratio valde ponderanda & notanda eſt: l. cum pater. §. dulciſsimis.de leg. 2.& l.regula.§.fin.de iur.& fact.igno.& Bal. in conſi. 433.Domina Ioanna.circa fin.lib.3. ſicut & doctrina debet eſſe valde generalis, & comprehẽdere omnia, quæcunq; & vbicunque poſita, vt per eam tradatur perfectè principium, medium, & finis, nihil ſcientiæ

habeas

habeat incognitum: vt not. dicit Bar. in l. vbicunque. colu. 4. ſub ver. redeo ad quintum. ff. de inter. acti. & Bart. in ſummario. d. §. ſcio. dicit, debetur minimum, ſi hæres vult. & in l. legato generaliter. de lega. 1. vltra med. videtur ſentire, in caſibus dictarum legum venire minimum, ob electionem, datam hæredi, inducentem præſumptionem, quòd eligeret minimum, per tex. in d. §. cum ita. quo caſu dicit Bart. d. l. ſi ita ſit aſcriptum. non contradicere, ſed quando eſſet data electio legatario, verba d. legis. ſi ita ſit aſcriptum, fuerunt taliter compoſita, quòd nullo modo poteſt intelligi relicta optio, ita debetur. quod minimum eſt vt ibi per eum, ex eo, quod ita lex ſtatuit. vt dicit Bal. in l. ſi ita ſit aſcriptum. in 3. not. & etiam minimum non venit, quando veriſimilitudo eſt in contrarium colligenda, ex his, de quibus per Socin. in l. cum teſtamento. de reb. dub. ſi hæc iura procedant in caſibus, vbi data eſt electio hæredi, qui ideo daret minimum, ſentit in ſpecie Nat. conſil. 626. num. 1. exinde non debet inferri generalis concluſio, quòd legata debeant ſtrictè interpretari ex natura eorũ, quia minimè id generale, nec eſt vſquequaque verum, cum plurimi ſunt caſus dubiorum legatorum, in quibus datur etiam electio legatario: vt latè deduxi ſuprà in præceden. dubit. ver. tertio caſu. vbi eſt videndum, in quibus caſibus profectò dici non poteſt, legata fore ſtrictè interpretanda, cum legatarius ipſe habeat eligere, & conſequenter interpretari. Quinimò ex parte legatarij poteſt dici pleniorem interpretationem participare etiam cum ſuperlatiuo pleniſsimæ interpretationis beneficij Principis, quia legatario verbis legati executiuis ad neutrum directis datur electio, ſicut datur in gratijs & beneficijs ſimiliter verbis executiuis ad neutrum directis: per l. 2. C. de caſtrenſi. & miniſter. lib. 12. tradit Bald. in l. qui duos. de lega. 1. & in l. Lucio. de leg. 2. Si quidem non omni reſpectu fit ampla interpretatio in legatis: quando. n. interpretandum ſit quantum veniat in legato, vbi ſint verba ambigua, magis fit interpretatio pro hærede, quàm pro legatario: d. l. ſi ita ſit aſcriptum, cum alijs ſuprà alleg. vt dicit Corn. in conſ. 203. Quamuis. in fi. lib. 1. & alij docto. in locis ſuprà in contrarium allegatis: id euenit tunc, vt minùs ſit obligatus hæres ex illo quaſi contractu, quo tenetur legatario, quo caſu reſpectu perſonæ hęredis in medio interuenientis & obligati, & honorati lata, & plenior interpretatio in teſtamẽtis participat cũ poſitiuo plenę interpretationis con-
15 tractuum, vt ſuperiùs dictum eſt, & propterea † tam in legatis, quàm in alijs diſpoſitis. in vltimis voluntatibus, non fit plena interpretatio, vt in contractibus, neq; pleniſsima, vt in beneficijs & meris donationibus: d. c. cum dilecti. vbi ſolùm vertitur præiudicium concedentis. ſed plenior in gradu comparatiuo, quia licet interueniat fauor, & libertas teſtatoris, quod debet facere interpretari pleniſsimè in ſuperlatiuo, vt facit in mero donatore, in d. capit. cum dilecti. cum ſimil. alleg. per Alexan. conſ. 8. col. 2. nu. 6. lib. 4. etiam per d. capit. cum dilecti. idem Alexan. in conſil. 193. col 3. ver. ergo in caſu. libr. 2. dicit in donationibus & beneficijs fieri largiorem interpretationem. quàm in vltimis voluntatibus, tamen præiudicium hæredis, ne nimiùm grauetur, facit, talem interpretationẽ perſiſtere in comparatiuo, ſuperante poſitiuũ, ob liberalitatem & fauorem defuncti, & ita ex hac noua ratione & cõſideratione, ni fallor, vera in terminis noſtris compoſita eſt dicta cõtrarietas doctorũ, & defenſa generalis regula: d. l. in teſtamentis. Non refert, quòd gloſ. & docto. (textus legũ credo nunquam) vtũtur his vocabulis latè & largè, quia quandam demonſtrant amplitudinem & habentur pro ſynonymis cum vocabulo, Plenius, vel, plenior, quo leges vtuntur, & cum eo, non ſtrictè: vt d. §. ſed ſi pecoris.

16 Quę autem generalis regula † de voluntatibus defunctorum pleniùs interpretandis fortiùs procedit, cum ex perſona teſtatoris, legatarij, ex re legata, ex patrimonio defuncti, ex cauſa, ex loco, ex verbis amplis, id magis fieri ſuadetur: vt per Deci. in conſil. 289. & conſ. 534. nu. 5. & Aym. conſ. 297. & cum tendat ad ampliandum fauorem & reſtringẽdum odium, per l. cum quidam. de liber. & poſth. & c. odia. de reg. iur. in 6. de quibus magis ſpecialiter tractabitur infrà.

17 Sed non † procedit: quia ſtricta fit interpretatio, vbi ſunt coniecturæ reſtringendi in contrarium, vt per Afflic. in deciſ. 44. num. 24. Aym. conſ. 98.

Item in caſu pœnali fit ſtricta interpretatio in teſtamentis, Dec. conſil. 290. col. 3. & conſil. 336. col. fin. & Ruin. conſil. 127. col. 3. num. 6. lib. 2. Albenſ. conſil. 57. nu. 4. & vbi tractatur de onere imponendo: Bald. in conſil. 487. In iſto puncto. lib. 2. & in l. fi. C. de reb. alie. non alie.

Item non habet locum lata interpretatio, quando propria verborum ſignificatio repugnat, niſi aliud conſtet de mente teſtatoris: per l. non aliter. de leg. 3. tradit Alexa. conſil. 1. in fin. lib. 1. & pulchrè per Ange. conſil. 328. Anaſtaſius. colum. pen. ver. nunc ad obiecta. & Ceph. conſil. 14. nu. 22. & ſeq. quia verba, quæ ſunt arctatiua. reſtringunt etiam actum fauorabilem. Bal. conſi. 262. Recolo. ad fi. lib. 1. repeti. conſil. 456. lib. 5.

Item limitatur procedere ſecundum ſubiectam materiam, ita quòd huiuſmodi plenior interpretatio non excedat terminum, aliàs à iure diffinitum, vt ſi factum ſit legatum portionis fructuum perpetuò alicui eccleſiæ, ſeruetur terminus præfixus à l. ſi vſusfructus. de vſu. leg. vt non excedat centum annos, vt per Alex. conſ. 60. ver. & per hoc apparet. li. 1. quia interpretatio debet eſſe probabilis, conſueta, & nõ inuſitata: Gloſſ. & Bald. in l. pen. de leg. 1.

Item non larga, ſed ſtricta fit interpretatio, vbi agitur de adimenda & corrigẽda alia diſpoſitione teſtatoris: vt arguit Curt. Iun. conſi. 103. Circa ingenioſam. in prin. cui addo Alex. in cõſ. 169. Viſo themate. col. 2. ver. moueor, quia, & ver. quintò, quia. lib. 5.

Item exorbitans à Iure Communi limitat. & facit, quòd verba teſtatoris propriè & ſtrictè capiantur: l. vxori. §. 1. & ibi Glo. Bar. & Alber. de leg. 3.

Item larga non fit interpretatio, quando diſpoſitio eſt determinata ad certa bona, & hoc ſaltẽ reſpectu diſpoſitionis: vt per Bart. ſeu quem alium, in l. ſi arrogator. col. 10. ver. item diligenter. ff. de ado.

Item tacita voluntas nõ interpretatur ita latè; ſicut expreſſa, vt per bonas deciſ. probat Aym. in conſil. 34. num. 3. vbi tradit, clauſulam codicillarem tacitè ſubintellectam in teſtamento inter liberos non inducere fideicommiſſum in odium poſthumi, ignoranter præteriti, eandẽ rationem, quòd tacitum non ita extendatur, ſicut expreſſum, adducendo. in conſ. 292. col. 4. ver. vel & meliùs, & per Port. Imo. conſ. 122.
18 num. [illegible] & ſeq. & nu. 12. & facit, quòd † dominium rei tacitæ legatę non tranſit ipſo iure in legatarium; Bar. & doct. ibi communiter ſequuntur in l. ſeruum filij.

§.fi.de leg.1.ſicut tranſit dominium rei legatę expreſſè. l. à Titio. ff. de fur. quod in ſpecie noſtra ſic generaliter intellectum ſentio pati aliqualem difficultatem; pro cuius faciliori declaratione & reſolutione, puto, tacitam voluntatem poſſe conſiderari tripliciter.
19 † Primò, quando inducitur & habetur ex aliquibus certis & particularibus factis, in tacitis. n. tacitè loquimur rebus ipſis & factis, dicit Bald. in l. potuit. in fi. C. de iu. delib. vt latiùs ſupra dictum eſt in præcedēti dubit. ver. item voluntatis interpretatio, tunc nō poteſt latiùs extendi & interpretari, niſi eatenus quatenus ſe extendunt actus ex quibus reſultat: ita loquitur Pau. de Caſtr. in conſil. 334. Viſa appellatione. col. 3. ver. nam actus. lib. 1. pro principali deciſ. alleg per Aym. in d. conſi. 34. dictum eſt etiam ſuprà in d. præced. dubi. ver. item factum declarãs. vbi omnino eſt videndum. Secundò, quando inducit ex ſola legis interpretatione & extentione ſubintellecta, tūc non poteſt recipere aliam magis latam interpretationem ex prohibito concurſu duorum ſpecialium: l. 1. de dot. promiſ. propriè ex legato tacito non transferri dominium; ne concurrat duplex ſpecialitas, inquit Aret. in l. 3. col. pen. in pr. de lega. 1. cum ſimil. ad hoc cumulatis. per Rui. conſi. 29. col. fi. lib. 4. Vltimò eſt quandoq; alia tacita voluntas, quę non eſt omnino tacita, quia poteſt ex indicijs & coniecturis probari, ideo cum accedat magis ad naturam expreſſæ, quàm tacitæ, & habent effectus expreſſæ, vt poſsit ex ea agi, per not. in l. cum proponebatur. de le. 2. & per Bar. in l. 1. in princ. de tacita vulgari. & in l. 2. in prin. col. pen. de tacita pupillari expreſſa verbis generalibus, vel probata ex coniecturis, & in l. in teſtamento. ver. tamen, quãtum. C. de teſta. mili. & in l. centurio. de vulg. & pupil. & in conſ. 56. incip. Bar. fecit. ver. reſpondeo. & Bal. in d. l. centurio. col. fi. & in l. fi. ver. ad primum dico. C. de inſti. & ſubſti. & in cōſi. 170. Quidam Nicolaus. col. 2. libr. 5. tunc lata interpretatio, & ſic tex. in d. l. in teſtamentis. locū habet, etiam in iſta tacita voluntate, quæ ſufficit pro legatis, & fideicommiſsis: d. l. cum proponebatur. ob quam legem ſequimur mentem teſtatoris tacitam, ſicut expreſſam, dicit Curt. Iuni. conſ. 73. Subtilia. col. 5. ver. reſpondetur. num. 15. & Ripa. in l. 1. num. 40. de vulg. & pupil.
20 † ita in vltimis voluntatibus tacitū habetur pro expreſſo: Bart. in l. quicquid aſtringendæ. in prin. col. 1. ver. cū ergo. de verb. oblig. maximè, quando expreſſum ſequitur tacitum: Bal. in l. fi. col. 2. in 10. oppo. C. de hær. inſt. & faciliùs tacita voluntas, quàm expreſſa, capit interpretationem à lege, probat Crot. in l. filiusfamiliàs. §. Diui. num. 60. de leg. 1. & d. l. in teſtamentis. procedit in quibuslibet vltimis voluntatib9. vt ibi declarat Alb. ita, quòd iſto vltimo caſu in materia noſtra non videtur tuta allegatio illa Aymo. d. conſ. 34. num. 3. quòd voluntas tacita non ita latè interpretatur, &c. meritò ibi tranſit ad alias rationes.
21 Quandoq; enim † conſulens adducit non multùm pertinentia ad colorandum cōſilium: Gozad. inquit in conſ. 96. num. 8. & Corne. conſi. 4. poſt prin. lib. 4. & ad ornatum conſilij inquit Ro. conſ. 310. ad fi.

Certi quoq; iuris eſt, largam interpretationem in teſtamentis non fieri in præiudicium iuris tertij arg. l. impuberi. ff. de adminiſtrat tuto. dicit Bal. in l. precibus. colu. 11. ver. item non obſt. lex in teſtamentis. Glo. & docto in l. fin. ff. de conſti. princip. cum ſimil. ſuprà in præcedenti dubit. ſub ver. quarto caſu & vltimo. allegatis de præiud. non illato iuribus tertij.

Item ſtrictam interpretationem cenſeo faciēdam in relictis, per teſtatorem aliqua neceſsitate cogente, vt in eo, quòd pater pro validitate teſtamenti tenetur aliquid filio relinquere iure inſtitutionis, §. cæterùm. in aucten. vt cum. de appel. cogno. gloſ. fin. in l. 3. §. ſed vtrùm. de minori. poteſt poni exemplum in caſu l. hac edictali. C. de ſecund nup. & in caſu ſtatutorum, quandoq; mandantium de parte bonorum certo modo, vel in perſonas certas diſponi, quòd in his ſimilibus caſibus verba teſtamenti debeãt intelligi, prout ſonant, & aliter non extendi, quia in neceſsitatibus nemo liberalis exiſtit: l. rem legatam. de adimen. lega. l. vnum. §. ſi de Falcidia. de leg. 2. ita per hanc regulam ſubtilis Aret. in l. ſcire debemus. col. 3. ver. oportet ergo. de ver. obl. tradit. hanc doctrinam, quòd geſta aliqua neceſsitate nihil amplius præſtãt, quam verba ſonant, & ſignificãt, quod mandat ſemper tenendum menti, pro quo facit, quod dicit Bart. in l. cum te. C. ne vx. pro mar. quòd geſta non voluntariè, non extenduntur vltrà, quam gerantur; actus n. prætextu neceſsitatis eatenus extēditur, quatenus ſe extendit neceſsitas: Dec. conſi 63. col. pen. in fin. & conſil. 403. col. 5. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio ſtrictè, limitatè, & taxatiuè fienda eſt de illis, quæ teſtator diſponit limitatè, ſtrictè & taxatiuè, à quibuſdam aſcriptis conditionibus, videlicet ſtrictè, limitatè.*

2 *Limitata cauſa dicitur, quæ limitatū producit effectum, limitata cauſa priuilegij, facit priuilegiū non trahi extra ſuos limites, & limitata voluntas vltra limites ſuos non extenditur; & de his ibidem plura exempla.*

3 *Verba, & eo caſu, limitant, fideicommiſſum non trahi extra illum caſum, & ſic ſtrictè interpretatur.*

4 *Verba, Tunc, & , eo caſu, ſæpiùs ſolita apponi per teſtatores in ſubſtitutionibus, dicitur importare excluſionem ad alios caſus, & taxatiuam expoſitæ diſpoſitionis, ibidem de ſimilibus dictionibus taxatiuis & reſtrictiuis.*

5 *Taxatiua, Tantum, facit ceſſare etiam interpretationem piam, & ſubintelligitur in legato, facto alicui legatario, cum tendat ad diminuendum ius legatarij, & in diſpoſitiua ſumma intelligitur taxatiua, & in oratione affirmatiua, quod ponit, affirmat, & excludit ac negat omne aliud. poſitum autem in negatiua affirmat, & aliud implicat, de quo minùs videbatur ineſſe.*

9 *Conditio ad caſum ſuæ adimpletionis ſub quadam ſpecifica forma, reſtringit diſpoſitionem, & certum eſt, verba conditionum intelligi ſtrictè ad literam.*

7 *Relatiuum reddit cōditionale tantum ſuum antecedens, quod reſpicit, ſiue eſt ſubſtantia, ſiue qualitas, ſiue accidens ſit diſpoſitionis.*

8 *Conditionalis diſpoſitio limitans certas perſonas vel certum tempus ſemel adimpleta non egreditur illud tempus, neq; eas perſonas.*

9 *Stricti iuris omnia ſunt regulariter; fallit, ſi expreſſè reperiatur contrarium: & ideo ſtricto potius, quàm largo ſignificatu, ſunt intelligenda: & quæ ſint ſtrictè intelligenda, vide ibidem.*

10 *Stricti iuris vide ibidem, congeruntur hæc.*
Prohibitiones alienationis.
Verba ſententiæ & laudi: nam qualibet ſententia eſt ſtricti iuris.
Compromiſſum.

Manda-

Mandatum.
Statutum.
Reſcriptum.
Conſuetudo.
Cauſa pœnalis.
Donatio.
Arbitria omnia.
Commiſſiones.
Delegationes.
Omne extendens ius commune, & ab eo exorbitans.
Subſtitutio.
Renunciatio.
Stipulationes.
Validatio actus ex plenitudine poteſtatis.
Statutum prohibens appellationem.
Diſpenſatio.
Animus fœneratorum, & ſimilium: non autem nobilium.
Actio, qua conuenitur fideiuſſor.
Verba à lege vel ab homine prolata, inquantum verba ſunt ſtricti iuris.
Priuilegium legitimandi ſpurios, adeò, vt non comprehendat ſpurius.
Conditio pariter ex lege.
Licentia teſtandi de bonis eccleſiæ.

11 *Interpres vltimarum voluntatum debet conſiderare, an ſit in odioſis, an in fauorabilibꝰ: quia fauorabilia ſunt amplianda, odioſa vero reſtringenda.*

12 *Odioſi qui ſint caſus à doctoribus reputati, & ſic ſtrictè interpretandi aliqui, ibidem ſunt expreſſi, vt odioſa eſt exhæredatio.*
Materia excluſionis filij ab hæreditate paterna.
Fideicommiſſum inquantum dicitur onus.
Ademptio in totum vel in parte.
Omnis receſſus à iure Communi.
Odioſum eſt, quòd vnus teneatur pro alio.
Diſpenſatio.
Legitimatio in præiudicium tertij.
Omne etiam dicitur odioſum, quod non iure communi, & non ſua obligatione quis cogitur facere.
Plenitudo poteſtatis.
Prohibitio de non alienando.
Appellatio ab interlocutoria.
Diſpoſitio de primogenito, vel maiore natu alijs præferendo, eſt odioſa.
Verba prolata in odium, interpretantur eſſe diſpoſitiua.
Diſpoſitio odioſa & irrationabilis dicitur in totum vel in parte, auferens, vel diminuens alicui libertatẽ diſponendi de rebus ſuis.
Diſpoſitio continens inæqualitatem.
Impetrationes ſubuertentes ius ordinarium.
Odioſi non comprehenduntur ſub verbis generalibus, & ſub generali diſpoſitione.
Odibilis eſt ſpurius legitimatus, non expreſſa qualitate ſpurietatis, nec ſub generalibus verbis priuilegij comprehenditur ſpurius, ex ſacrilego vel monacha.
Odioſi teſtatoris non veniunt ſub nomine proximitatis.
Odioſus poteſt dici, qui aliquid conſequitur contra voluntatem teſtatoris.
Spurius aut inimicus teſtatoris non poteſt nominari ab habente facultatem à teſtatore nominandi aliquem, cui ſit danda hæreditas.
Diſpoſitio teſtatoris an & quando ſit odioſa vel fauorabilis: nam principalis intentio inſpicitur & attenditur, an fuerit in fauorem alicuius, vel in odium: quod poteſt pluribus modis interpretari, vt inſpici debeat: quo propoſito, & qua mente actum ſit.
Odioſa quidem dicitur diſpoſitio, cum cauſa vel ratio finalis reſpiciat odium, delictum, vel malos mores. ſecus, ſi reſpiciat fauorem alicuius, licet inde ſequatur alterius odium, quia dicitur fauorabilis.

14 *Odium & fauor vbi concurrerent, præualet fauor in ſeparabilibus, aliàs odium attenditur, quaſi id tunc inſpiciatur, quod nocet, & attenditur, quod impedit vel prohibet.*

15 *Odioſa cenſetur diſpoſitio, licet pro aliquibus fauorabilis videatur, ſi facta ſit tamen contra ius ipſum: ſed intellige, vt ibi.*

16 *Cautio de non offendẽdo data, & de pœna exigenda, odioſa eſt, & reſtringibilis.*

17 *Interpretatio lata regulariter eſt facienda in teſtamentis: cui maximè fauorabilia accedunt.*

18 *Fauorabilia quæ ſint, vide ibidem aliqua expreſſa, vt inſtitutiones hæredum, & ſubſtitutiones directæ.*
Pupillaris ſubſtitutio, vulgaris ſubſtitutio.
Cauſa filiorum præ omnibus intra legitimam teſtatoris & in dubijs opinionibus, æqua & fauorabilis eſt illa pro filijs. Fauorabilis eſt materia, propter agnationẽ conſeruandam.
Cauſa teſtati.
Moniales, quàm monachi, in legato ambiguo ſunt magis fauorabiles.
Alimentorum præſtatio in domo habitationis cum hæredibus eſt fauorabilis pro hæredibus, & de ratione.
Dilatio fauore hæredis.
Dilatio data ad certum tempus ætatis legatarij fauore legatarij, vel ad aliud tempus, reſpiciens quãdam perfectionem in legatario, vt eccleſiæ conſtruendæ.

19 *Fauore hæredis eſt tempus datum in legato dotis pro filia nubenda, qui interim non tenetur ad fructuum reſtitutionem.*

20 *Fauore grauari dicitur poſita conditio, quæ ſæpiſſimè ſolet poni in ſubſtitutionibus fideicommiſſarijs, ſi deceſſerit ſine filijs.*

21 *Filij ſunt poſiti in cõditione ad excludendum ſubſtitutos, & materia ipſa eſt fauorabilis & largè interpretanda ad excluſionem ſubſtitutorum.*

22 *Fauorabilior eſt admiſſio, quàm excluſio, ſecundario dici poteſt eſſe etiã fauore filiorum poſitorum in conditione.*

23 *Fauor filiorũ eſt, qui excluſis ſubſtitutis ſuccedant ab inteſtato, patribus grauatis.*

24 *Fauorabilior eſt promiſſio, quàm prohibitio alienationis: fauorabilis eſt exceptio ei, pro quo facta eſt à teſtatore, & latiſſimè interpretanda.*

25 *Verba, Pro eo, debent interpretari, cuius fauore apponuntur.*

26 *Fauor eſt eorum, quibus plus reliquit teſtator, & quibus diſponẽs prodeſſe voluit, cui teſtator magis fauet, eidem magis & Lex fauet.*

27 *Exceptio omnis eſt fauorabilis, & quòd verba enuntiatiua habeantur pro diſpoſitione.*

28 *Diſpoſitio eſt fauorabilior in vltima voluntate, quàm in contractu & inter viuos, quæ ſunt frequentiora, ſunt fauorabiliora in promiſſis.*

29 *Legitimatio eſt fauorabilis interpretatio, excludens odiũ, etiam cum annullatione actus.*

30 *Aditio hæreditatis actus eſt fauorabilis; & de ratione.*

31 *Fauorabilis eſt prohibitio detractionis Trebellianicæ.*

32 *Fauorabile generaliter omne dici poteſt, cuius cõtrarium apparet odioſum.*

Redactio ad priſtinum eſt fauorabilis, fauorabile eſt, quem poſſe diſponere de bonis ſuis, & inde colligitur, quòd fauorabilis ſit reuocatio fideicommiſſi, filijs dans libertatem diſponendi ademptam, per onus contrarium fideicommiſſi.

33 *Inductum in fauorem alicuius non debet operari contrarium, & in eius odium verti.*

34 *Renunciatio facta, valet per ſentientes fauorem, ex teſtamento tam in legatis, quàm in fideicommiſſis.*

35 *Fauorabilis vbi nõ ſit caſus, nec odioſus, & ſic medius, tunc media via interpretatur, ſecundum ius commune, vel ſecundum voluntatem interuenientis in tali caſu, & in caſibus fauorabilibus ſit interpretatio & extenſio ad ſignificatum, etiam improprium.*

SOLVTIO XII.

1 RVRSVS exiſtimo † ſtrictè, limitatè,
taxatiuè, & quadam prȩſcripta forma
intelligenda & interpretanda ea, quæ
teſtator diſponit limitatè, taxatiue, &
quibuſdam aſcriptis conditionibus;
hæc autem ſingula ſuis rationibus, & iuribus oppor-
tunis probantur. Nam vulgò ſcitur, limitatam cau-
ſam & diſpoſitionem, limitatũ producere effectum:
l.2.ff.de his, quæ in teſta.delē.l.in agris. de acq.re.do.
2 Limitata † cauſa priuilegij, facit priuilegiũ non tra-
hi extra ſuos limites: Glo. in c.cum ordinem. de re-
ſcript. & ibi Feli.colum.4. & ſeq. accumulat more ſuo
plures not. deciſ. in diuerſis materijs, quæ poſſunt
imaginari cadere ſub hoc dicto. ad idem Iaſ. in l.3 C.
de tranſact. & leges concord. in hoc plures ſimiliter
congerit And. Tiraq. de retract. tit.1.§.32. glo.1. num.
49.50. & in tract. ceſſ. ca. in prima part. nume.142. ea
enim quæ ſunt limitata non debent extendi: l.non
modus. ibi Bal.C. de ſerui. & aq. refert Iaſ. conſil.231.
iſtæ duæ mulieres. col.2.lib.2. ad idem Dec.conſil.551.
colu. pen. & ita limitata voluntas vltra limites ſuos
non extenditur: l.ſin. & ibi Bar.C.ne vx.pro ma.cum
rela.per Aym.conſil.98.colum.pen. num. 14. & con-
ſil.312.col.3. & conſil.317.in fi. namq; paria ſunt, limi-
tatè diſponere, & diſpoſita limitare: per l. Lucius. §.
quæ habeat.ff.ad Treb.dicit Paul.de Caſ.in conſi.85.
Viſis dictis.num.5. li.1. & in propoſito inductam eſſe
limitationem ex his verbis, reliquit victum & veſti-
tum, iuxta & ſecundum facultates hæreditatis ſuæ:
& propterea relictum reſtringi, vt non debeant habi-
tatio, niſi quatenus reperiatur in hæreditate tradit
Ludoui.Bologn.in conſ.48. Gonfortus.circa fi. & ex
3 verbis. eo caſu cõtingente, eſſe limitatum † fideicom-
miſſum, non trahi extra illum caſum. & ſic ſtrictè in-
terpretari probat Dec.conſ.236. In caſu propoſito. al-
legando Petr.de Ancha.conſ.356. Ex ſerie teſtamẽti.
col.2.Rom.conſ.131.Prima dubitatio. & conſ.138. No
4 ua ſuperuenit. vbi ver. Tunc & eo caſu † ſæpius ſolita
apponi per teſtatores in ſubſtitutionibus, dicitur im
portare excluſionem ad alios caſus, & taxatiuam, ac
reſtrictiuam expoſitȩ diſpoſitionis, vt referunt doct.
in pleriſque locis, vt per Socin.conſil.259.col.3.lib.2.
& conſil.5.col.pen.lib.3.Deci.conſil.89.col.3. & con-
ſil.273.col.2.conſi.287.num.10. & 214.num.4. & con-
ſil.332.Pariſ.conſil.86.num.34.lib.2. & Rub.Alexan-
dri.conſil.31.num.5. & Aym.d.conſil.89.nu.5. & ſeq.
vbi alia verba ponderat, inducentia reſtrictionem.ſ.
ex expreſſione propriorum nominum grauatorum,
ex dictione, dictis, ex reſtrictione ad certos nomina-
tos ad certa bona, modis prȩmiſſis, ita quòd his ſimi-
libus caſibus non ſolùm non largè interpretatur vo-
luntas teſtatoris, ſed ſtrictè etiã fauorabilis: vt Aym.
ibidem num.14. & alibi dicetur de iſtis reſtrictiuis, vt
infrà lib.ſeq.interpreta.4.dubit.2.ſolu 3. ſimiliter ob
taxatiuam, appoſitam à teſtatore, relinquente Titio
ſoli, relictum ita eſt ſtrictum, quòd non tranſit etiam
ad hæredem legatarij: l.non ſolùm.§.tale. & ibi Bart.
5 de lib. leg. † Taxatiua tantum facit etiam ceſſare in-
terpretationem tam piam: l.cum auus. de conditi. &
demonſtr. vt per Rui.conſi.3.num.26.lib.2. Quinimò
diligenter notandum eſt, quòd quotieſcunq; alicui
eſt factum certum legatum in tempore, quo ipſo le-
gato, aliàs plus eſſet habiturus, cum tendat ad dimi-
nuendum ius legatarij, in huiuſmodi legato ſubin-
telligitur taxatiua; arg.l.alimenta.§.baſilicæ. & l.ſti-
chus.in prin.de alimen.leg.tenet Bal.in d.l.precibus.
col.3.ver.circa ſecundum. quem in hoc non video ibi
per doct.reprobari. ſequitur Alexa.in l.2. in prin.col.
antepen.ver.fortiùs dicit Bald.de vulg. & pupil. vt in
diſpoſitiua ſumæ intelligitur taxatiua. Alex.in l.cum
furti.ff.de in lit.iu. & in l.rogaſti.§.1. & ibi Iaſ. ſi cert.
peta. ideo taxatiua in oratione affirmatiua, quod po
nit, affirmat, & excludit ac negat omne aliud. in ora-
tione autem negatiua poſitum affirmat, & implicat
aliud, de quo minus videbatur ineſſe: vt declarat Bar.
in l.1.in prin.col.1. ff.ſi quis ius dic. non obtem. & ibi
doct. communiter ſequuntur, & tex.in propo. & ibi
Bart.in l.3. de adim. leg. & in l.Mæuio.§.fin.de leg.2.
6 † Conditio quoque ad caſum ſuæ adimpletionis ſub
quadam ſpecifica forma reſtringit diſpoſitionem. l.
qui hæredi. in princ. & l.Mæuius. & l. cui fundus, de
cõd. & demon. dicit Bar.in l.1.§.bonorum.ff.ad Tre-
bel. certum eſſe verba conditionum intelligi ſtrictè
ad literã, refert Aym.conſ.208. vbi per alia hanc con-
cluſionem comprobat. addo Petr.de Ancharan.in d.
conſil.356. Ex ſerie. col.2.verſi. tertiò hoc probat. vbi
maximè firmat in conditione voluntaria, quæ ideo
apponitur à teſtatore, conſiderante magis implendi
modum, quã effectum, vt impleatur in forma ſpeci-
fica, ita quòd non poteſt extendi ad alium caſum: vt
etiã tenet Soc.in conſ.259. Viſis & conſideratis. col. 2.
circa fi.li.2.Dec.conſ.63.col.3.circa fi. & conſ.89.col.
2.vltra med. & Pariſ.conſ.89.nu 19.lib.2.

Intelligenda ſunt præmiſſa ſtrictè fore interpre-
tanda, duntaxat in partibus diſpoſitionis limitatis
vel taxatis, vel conditionatis, & non in alijs, ſiue ſub-
ſtantiã, ſiue qualitatẽ reſpiciunt, probatur ex cõmu-
ni doctrina Bar.in l.Stichũ qui meus erit. de l.1. & in
l.pri.in pr.in 5.q.prin.de cond. & demonſtr. quæ eſt,
7 quòd † relatiuũ reddit conditionale tantum ſuũ an-
tecedens, quod reſpicit, ſiue ſubſtantia, ſiue qualitas,
ſiue accidens ſit diſpoſitionis, defendendo ab impu-
gnatione, Aret. ſequitur, & cum hac cæteros tranſire,
dicit Iaſ. in d.l.Stichũ. col.4. & ad not. q. adducendo
ſequitur Rui.conſil.37.col.pen. ver. nec obſtat. lib.2.
8 Nam † diſpoſitio cõditionalis, & limitans certas per-
ſonas, vel certum tempus ſemel adimpleta, non egre
ditur illud tempus, neque illas perſonas: l.ex facto.§.
item quæro. de vulg. & pupil. & l.ſtatuliberum.§.fin.
de l.2. & l.Stichus.§.Titia. de ali. leg. ponit Pariſ.conſ.
58.num.5.libr.2. & aliàs non eſſet diſpoſitio limitati-
ua, ſed deſtructiua totius intentionis diſponentis.

9 Sciendum denique eſt, quòd † omnia regulariter
ſunt ſtricti iuris, niſi expreſsè reperiatur contrarium,
& cõſequenter ſtricto potiùs, quàm largo ſignificatu
ſunt

ſunt intelligenda, per §. actionum. Inſti. de actio. & l. conſtitutionibus. ad Municip. & l. quicquid aſtringendæ. de verb. oblig. probat Calc. conſ. 20. Iſta quæſtio. col. 4. nu. 10. ita expedit vſu quandoque reperire ſpecialiter, quæ ſint ſtricti iuris, & ſic intelligẽda ſtrictè, ponã obiter, quæ mihi nunc ſuccurrũt memoriæ.

10 † Talia enim ſunt prohibitiones alienationis: Soci. conſ. 13. col. fin. verb. reſtat. lib. 3. Et verba ſententiæ & laudi, Alex. conſ. 46. viſis. col. 2. ver. & dato. lib. 1. & Dec. conſi. 348. col. fi. & Cuma. conſil. 19. col. 1. & quælibet ſententia eſt ſtricti iuris, Bal. in l. cum hi. §. ſi cui. ff. de tranſact. concord. citat Couar. cap. 5. ad fi. lib. 3. vari. reſoluti. & Vaſq. in l. cum duobus. num. 13. C. de inof. teſta. & compromiſſum, Blanch. de compro. in 6. par. nu. 5. Mandatũ, ſtatutum, & reſcriptum, Aym. conſ. 274. col. antepen. & pe. Conſuetudo, idem conſil. 30. nu. 5. vltra eum adde Bald. in c. 1. in prin. de feu. cogni. Cauſa pœnalis, Cur. Iun. conſil. 149. nume. 1. & Dec. conſ. 406. ad fin. donatio, Grat. conſil. 93. num. 21. lib. omnia arbitria, commiſsiones, delegationes, & omne extendens Ius Commune, & ab eo exorbitans, Bald. in l. non ſine. ſuprà fin. C. de bon. quæ lib. cum alleg. ab Andr. Tiraq. de retract. in præfa. num. 62. & ſubſtitutio poteſt dici ſtricti iuris, per ea, quæ tradit Bald. in l. in teſtamento, col. fi. ver. vndecimò. C. de teſ. mil. Renunciatio, Dec. cõſil. 551. nu. 1. Tiraq. in l. ſi vnquam. in præf. nu. 128. ſtipulationes Iaſ. in l. quicquid aſtringẽdæ. in 1. not. validatio actus ex plenitudine poteſtatis, Alex. conſ. 84. col. fin. ver. nec eſt putandum. lib. 3. ſtatutũ prohibens appellationem, Alex. conſ. 96. circa fin. lib. 2. Dec. conſi. 49. Diſpenſatio, Spec. in tit. de diſpen. §. poſtremo. col. 2. ver. quid ſi diſpenſatum eſt. Abbas in c. quia. nu. 3. de præben. Bal. in l. 1. C. de indict. vid tollen. & Capra conſ. 1 col. 2. Animus fœneratorum, & ſimilium, eſt ſtricti iuris, non ſic verò nobilium; Bal. in l. filia. nu. 4. C. de lega. dicitur. n. quid eſſe ſtricti iuris, duplici reſpectu. primò, eorũ reſpectu, quæ ſunt bonæ fidei; ſecundò, eorum reſpectu, quæ ſunt propriè & ſtrictè interpretanda: vt per And. Tiraq. de retract tit. 1. §. 35. glo. 1. nu. 1. 2. & ſeq. vbi latiſsimè de his tractat ex omni authorum genere: item ſtricti iuris eſt actio, qua conuenitur fideiuſſor, ideo contra eum non iuratur in litem; Bar. in l. ſine hęrede. in prin. de admi. tu. & per Dec. in cõſ. 93. col. pen. ver. ſecundò præmitto, & in conſ. 107. col. pen. ver. pręterea, quòd in pręſenti. & verba à lege vel ab homine prolata, in quantum verba, ſunt ſtricti iuris: no. Bald. in l. 3. C. de adulteri. Priuilegium legitimandi ſpurios eſt ſtricti iuris: ita eſt ſtrictè interpretandum, quòd non cõprehendit ſpurias: Ancha. Regien. in q. 62. in 1. par. Quælibet lex eſt ſtricti iuris. ſic eſt condictio ex lege; Bal. in l. non ſolùm. §. de vno. de ritu nupt. licentia teſtandi de bonis eccleſiæ eſt odioſa: Dec. conſ. 612. num. 3. & 4. idem de verbis legis eſſe ſtricti iuris: Bero. conſ. 63. nu. 19. lib. 1.

11 Præterea, † qui facturus eſt interpretationem, pręcipuè animaduertere debet, an ſit in odioſis, vel fauorabilibus: quia odia ſunt reſtringenda, & fauores ampliandi: vt dictum eſt, c. odia. de reg. iu. in 6. & l. cum quidam, de lib. & poſthu. proſequendo limitationes ſtrictarum interpretationum etiã in vltimis voluntatibus in odioſis caſibus, puto extra rem non eſſe, hic aliquos caſus, qui per doct. reputãtur odioſi, ſpecialiter exprimere.

12 Nam primùm odioſa eſt † exhæredatio: ideo ſtrictè interpretanda, & non extendenda: d. l. cum quidam. cum ſigna. ibi in gl. Materia excluſionis filij ab hæreditate paterna odioſa eſt: Soc. conſ. 77. col. 3. ver. ſi dicatur. lib. 3. & conſ. 21. col. 4. ver. confirmo. lib. eo. Et omnis materia excluſionis dicitur odioſa, & ſtricti iuris: Aym. in conſil. 259. col pen. verb. ſextò. fideicommiſſum, inquantum dicitur onus, eſt odioſum; Aym. conſil. 180. col. 2. ver. ſecundò reſpondeo. quatenus ibi dicat dicta lex, in teſtamentis intelligi reſpectu inſtitutionis hæredum tantum, non credo id ſimpliciter verum, per ſuperiùs dicta. Ademptio in totũ vel in parte, dicitur eſſe diſpoſitio odioſæ: Alex. conſ. 169. Viſo themate col. 2. in fin. ver. quintò. lib. 5. odioſus dicitur omnis receſſus à Iure Cõmuni: Corn. conſil. 241. col. 2. in fin. ver. tertio pro hoc. lib. 2. Aym. conſil. 30. ſub num. 2. Odioſum eſt, quòd vnus teneatur pro alio: Deci. conſil. 38. col. fin. conſi. 359. & conſil. 491. in prin. Iaſ. in l. de quibus. col. 17. de legi. & Soci. conſi. 271. col. fin. lib. 2. diſpenſatio pariter eſt odioſa: Dec. conſil. 294. num. 3. & conſil. 541. num. 8. & Iaſ. in l. fi. col. 8. ff. de conſt. prin. licet facultas diſpẽſandi ſit fauorabilis: Rip. lib. 2. reſpe. c. 1. legitimatio in præiudicium tertij odioſa, & reſtringenda: Alber. Bru. conſil. 15. nu. 13. & omne dicitur odioſum, quod non Iure Communi, & non ſua obligatione quis cogitur facere: per l. ſi vero. §. fin. ſolu. matr. tradit Bar. in l. talis ſcriptura. in princ. de leg. 1. & plenitudo poteſtatis res odioſa dicitur: Aym. conſil. 222. col. 3. Prohibitio de non alienando eſt odioſa: Ruin. conſil. 120. col. 2. ſub num. 6. libr. 2. odioſa eſt appellatio ab interlocutoria: Bal. in l. eos. §. 1. num. 2. ad fi. de appel. Nec non & diſpoſitio de primogenito, vel maiore natu alijs præferendo, odioſa eſt, & contra naturalẽ rationem: Bero. conſil. 120. nu. 71. lib. 11. verba prolata in odium interpretantur eſſe diſpoſitiua: Bald. in l. codicillis. §. matre. de leg. 2. odioſa, & irrationabilis cenſetur diſpoſitio in totum, vel in parte, auferẽs vel diminuens alicui libertatem diſponẽdi de bonis ſuis: l. ſi fratres. §. idem reſpondit. ff. pro ſoci. not. tex. in l. 2. ff. ſi quis à pa. fu. manu. Corn. conſil 89. Viſo ſupraſcripto. col. 2. in fi. & col. ſeq. lib. 3. Aym. conſil. 25. nu. 4. Quod ſimpliciter limitare ius liberum eſt odioſum, not. Bal. in l. filiusfam. §. diuus. 2. de leg. 1. per l. pen. ff. de pact. odioſa etiam dicitur diſpoſitio, continens inæqualitatem, Aym. conſil. 173. num. 3. odioſæ ſunt impetrationes ſubuertentes ius ordinarium: Bald. in l. in teſtamento. circa fin. de teſtam. mil. & Corn. in conſil. proxi. alleg. & conſil. 220. col. 2. in fin. libr. 2. ita quòd odioſi non comprehenduntur ſub verbis generalib⁹ & ſub generali diſpoſitione: l. Lucius. §. Lucius. il. 2. de leg. 2. Alex. conſil. 87. prope fin. libr. 3. vbi ſpurius legitimatus non expreſſa qualitate ſpurietatis odibilis, quia ſpurius ex ſacrilego, vel monacha, non comprehenditur ſub generalibus verbis priuilegij; ſub nomine proximiorum, non veniunt odioſi teſtatores: Soci. conſ. 37. col. 2. ver. primò, quia. lib. 3. per eandem concluſionem, habens à teſtatore facultatẽ nominandi aliquem, cui ſit danda hæreditas, non poteſt nominare ſpurium, neque inimicum teſtatoris, firmat Socin. in l. vtrùm. §. cum quidam. colum. 4. ver. tertiò no. de rebus dub. videnda tamen ſunt no. in l. cum quidam. de leg. 2. item odioſus poteſt dici is, qui aliud conſequitur contra voluntatem teſtatoris per rationem decidendi: l. cum pater. §. libertis. de lega. 2. tradit Aret. conſil. 67. Diligenter. in tertio dub. refert Iaſ. in conſil. 124. colum. 3. verb. & ſi diceretur. libr. 3.

Vt au-

13 Vt autem cognoſcatur, an † diſpoſitio ſit fauorabilis vel odioſa, inſpiciendum eſt, in cuius fauorem vel odium principaliter, & ex principali animo, & intentione diſponentis dirigatur: nam principalis intentio inſpicitur, & attenditur: l.ſi quis nec cauſam.in prin.ff.ſi cert.pet.cum concord.ibi alleg.à Iaſ. in gl.in c.intelligentia.de verb.ſig. & in c. cum dilecti. in gloſ.2. de donati.& Cald. in conſil.14.in tit.de verb. ſign. & Franch.in c. ſciant.in fin. de elect. in 6. Glo. magiſtra. in c. renouantes.22. diſtinct.& Rom. conſil. 39. In præpoſita. verb. vt enim cognoſcamus. per l.qui exceptionem,& ibi Bar.& alij tradunt.ff.de condi.indeb.

Idque propriè verum eſt in interpretatione fienda, vt cum quid poteſt pluribus modis interpretari, inſpiciendum ſit, quo propoſito, & qua mẽte actum ſit: vt l.in fraudem.in princip. ver. & ideo.ibi; conſiderabit.quo propoſito id fecerit,& ibi Bal. ſignanter id not.ff. de milit. teſta. & in l.non aliter.in princ.de leg.3.& l.ſemper in ſtipulationibus.de Reg.Iur.

Si igitur cauſa vel ratio finalis diſpoſitionis reſpicit fauorem alicuius, licet inde ſequatur alterius odium, dicitur tamen diſpoſitio fauorabilis: ſi verò reſpicit odium,delictum, vel malos mores, eſt odioſa; l.qui exceptionem.ff. de condi.indebi.& ibi Bar. Bal.Caſtren.& Iaſ.& Bal.in l.1.in fi C.de ſecun.nupt. & in l.fin.ad fin.ff.de legi.tut.cum concordan.alleg. ab Alber.Bru.in tract.de ſtat.fœm.exclud.in arti.col. pen. vbi concludit, eſſe Comm. Opin. quod per dictam rationem ſtatutum excluſiuum fœminarum, proficiens agnationi,eſt fauorabile,cũ alleg.ab And. Tiraq.de retract.tit.1.§.30.glo.1.nume. 5.& ab Aym. conſil.118.num.9. id maximè deprehenditur.vbi ceſſante cauſa vel ratione finali ipſius fauorabilis diſpoſitionis ceſſaret odium alterius: vt per gloſſ.fi.in l. libertum.de ritu nupt.ſentit Bald.in l 2. col.2.C.de in ius vo. dum dicit: Quia vbi non eſſent maſculi, tunc fœminę non excluderentur: atque è conuerſo.ceſſante cauſa odij, vt in Macedoniano, ceſſante ſcientia creditoris, ceſſat conſequens fauor filij famil. vt non poſſit ſe tueri auxilio Macedoniani ſenatuſconſul.l. 3.ff.ad Maced. Præterea dicit Bal. in conſil. 433. Domina Ioanna.lib.3. quando odium eſt cauſa fauoris, eſt odioſum, quando fauor eſt cauſa odij, dicitur fa-

14 uorabilis; & vbi pro † vna parte principaliter maximè diſpoſitio eſt fauorabilis, & conſequenter odioſa pro alia, vt non cenſeatur diuerſo iure, in totum reputatur fauorabilis: vt per Dec. in d.l.2. de in ius vocan.& Aym.d.conſi.118.num.10.& And.Tiraq.de retract.in præfat.nume.65.vbi etiam videas ſubiungere: Quòd ſi concurrant fauor & odium, potiùs debet conſiderari & præualere ipſe fauor, niſi fauor & odiũ poſſint recipere ſeparationem: quia tunc attenditur odium,vt ibi per eum, num.66. quaſi id inſpiciatur, quod nocet: Gl.Mag.in l.1. de reg. Cat. quod intellige,vt per Iaſ.in conſil.147.col.3. in fin.& ſeq. lib.2. & attenditur.quod impedit vel prohibet,Bart.in l. ſufficit.ff.de condi.indebi. & Bal. in l. Athletæ.§. dat remiſſionem.vltra med.ff.de excuſ.tut.& Luc.de Pen. in l.ſi quis decurio.col.fin.C.de decur.libr.10. Aliud

15 etiam aduertendum eſt, quòd † ſi diſpoſitio pro aliquibus fauorabilis videatur, nihilominus, ſi facta ſit contra ius, odioſa cenſetur, & ſtrictè interpretanda eſt.per ea, quæ tradit Corn. conſil.89. Viſo ſupraſcripto.col.2.& ſeq.lib.3.& Aym.conſi.25. num.4. ſuprà alleg. & Andr.Tiraq. in d. præfat.num.66. maximè quando eſt contra primæuum ius. vt hæc concordetur cum illa de ſtatuto, excludente fœminam, contra l.maximum vitium.de liber.præte.communiter approbata, vt per Alber. Bru. in loco ſuprà alleg. & niſi concurrat cum tacita voluntate hominis erga ſuccedẽtes ab inteſtato, vt cõcors ſit illa firmata per Aym. d. conſil.118.num. 9. & maximè id etiam videtur verum in diſpoſitione hominis,vt loqui videatur Aym. d. conſil.25. num.4. & And.Tiraq.in d.præfat.num. 65.& per not.in l. nemo poteſt.de leg. 1. demum, vbi non agitur de obligatione ſeu pœna, tunc agi dicitur de mero fauore: Bal.in l. Gallus.§. & quid ſi tantum, col.2.ver.item infero. de liber.& poſthum. cautio de

16 non offendendo † data.& de pœna exigenda,odioſa & reſtringibilis eſt: Hercul. Peruſi. in tracta.de cauti. de non offend.c.1.ad fin.

His ergo præhabitis pro cognitione fauorabilis vel odioſæ diſpoſitionis cum aliquantiſper dictum ſit de odioſis,& quæ ſint ſtricti iuris vti continuando præcedentia proxima de ſtricta interpretatione, re-

17 uertendo † ad latam interpretationem regulariter fiendam in teſtamentis: d. l. in teſtamentis. de Reg. Iur.cui maximè fauorabilia accedũt, d.ca. odia cum ſim.de his quoq;, aliqua breuiter exprimam.

18 Primùm ſuccurrit, quòd † hæredum inſtitutiones & ſubſtitutiones ſunt fauorabiliores legatis: Glo.Bartol.Bal.& Imo.in l.ſub conditione.ff.de hæred. inſti. Bal.ibi intelligit de ſubſtitutionibus directis,& Imo. ibi,rationem aſſignat: quia ab inſtitutionibus,& nõ à legatis, dependet virtus & effectus teſtamẽti. §. ante hæredis. inſti. de lega. & dum legatario datur fauor, debet eſſe abſque defraudatione hæredis: text. in l.fin.§. ſed & ſi.com. de leg. cuius hæc ſunt verba, nedum legatarium ſatis eſſe fouendũ exiſtimamus, hæredis commoda defraudentur: pupillaris ſubſtitutio fauorabilis eſt filio, Alex. in l.centurio, colum. 20.ver. tertio probatur.de vulgar.& pupil. & Iaſ. in l. ſi à ſubſtituto.in prin.de leg. 1. & Bal. in conſil.35.pater filio.libr.2.Soc.iun. conſil.95. nu.19.lib.1. Vulgaris ſubſtitutio eſt fauorabilis ſicut inſtitutio, Caſtren. in l.cum proponas.num.2.C.de hæred.inſti. fauorabilis eſt cauſa filiorum pręomnibus intra legitimam auc. ſi qua mulier. & ibi Bal. Sali.& Iaſ.C.de ſac.ſanc. eccleſ. concordan. colligendi curam habuit Cephal. conſil.85.nume.31. Sed vltra legitimam, maiorem, vel ne eſſe fauorem eccleſiæ, ſiue donatariæ, ſiue ſubſtitutæ magna eſt altercatio doctorum ſuper intellectu c.ſi.17.q. 4. vt per Soci.in l. cum auus.col. 20.ver. ſecundũ corollarium. de cond. & demonſtra.& Barba.conſi.38.colum.3.lib.3.& per Fely.in c.in præſentia.colum.21.ver.quartò quæro.de probat. aliter non

* inſiſtam, cum ſit * Comm. Opin. doct. Vltra legitimam in reliquis bonis parentum eſſe maiorem fauorem eccleſiæ, quàm filiorum, vt per Fel.in dicto loco,& Dec.conſil.426.nume.3.& conſil.495.num.24. & conſi.529.col.pen.& Cur.iun.conſi.35.nume.7.& Andr.Tiraq. in l.ſi vnquam.in ver.donatione.num. 326.de reuo.donat. & Pedemon.deciſ.110.nu.fi. Niſi eccleſia ſit vocata in aliquibus conditionatis & limitatis caſibus, quia vltra hos caſus magis fauetur filijs, vt per Deci.in conſ.391.col.fin.& Pariſ.conſ.86.num. 72.& ſeq. libr. 2. & niſi pro filijs appareat veriſimilis mens teſtatoris, vt per Soc.Iun.conſ.125. lib.1.vbi nu. 28. in totum dicit pro filijs eſſe Com. Opin. pro filijs latè inſiſtit Barba.d.conſi.38.col.3.& ſeq.libr.3.& latius Socin.Iun. conſil.189. numer.76.cum ſeq.libr.2.

Et

Et aliâs in dubiis opinionibus æqua & fauorabilis di
citur, quæ facit pro filiis, probat Pariſ. in conſil. 30. co.
pen. lib. 3. & æquiſsimum eſt primò dare liberis, pro-
bat text. in l. æquiſsimum. in prin. ff. de bon. poſſ. ſe-
cundum tab. fauorabilis eſt materia propter agnatio-
nem conſeruandam: Dec. conſil. 442. col. 2 nume. 12.
latè Brun. de ſtatu. fœm. exclud in 3. & 4. art. cauſa te-
ſtati, tanquam fauorabilior præualet, per plura pro-
bat Bal. in l. 1. ver. vnde ſtatutum. C. de indic. vid. tol-
len. text. in l. quamdiu poteſt. ff. de acq. hæred. & in l.
ſi pars. de inof. teſta. Dec. conſi. 11. circa fin. cum ſimil.
magis fauorabiles ſunt in legato ambiguo moniales,
quæ præferuntur monachis. Cyn. in l. cùm multæ. in
fi. C. de don. ante nupt. & ibi Bal. & Ang. ſequuntur
refert & ſequitur Dec. in l. fin. col. fin. ver. ſed contra-
rium. C. de edic. di. Adri. tol. fauore hæredum dicitur
præſtatio alimentorum in domo habitationis cum
hæredibus ob commodiorem & faciliorem pręſtatio-
nem, & ob ſeruitia obſequialia in domo, ſecundum
qualitatem perſonarum exhibenda: Bart. in l. Caio. §.
Imperator. circa fi. de adim. legat. Paul. de Caſt. in l. il-
lis libertis. de condit. & demonſt. Alex. conſil. 100. Su-
per primo. colu. 2. ver. nam eo ipſo. lib. 1. & doct. in l. 1.
C. de lega. & per Ang. conſ. 150 Donatus col. 1. & ſeq.
Fauore etiam hæredis cenſetur data dilatio ad ſoluen
dum legatum ſimpliciter, ita quòd interim lucratur
fructus, niſi dilatio ſit ad certum tempus ætatis lega-
tarij, vel ad aliud reſpiciens quandam perfectionem
in legatario, vt Eccleſiæ conſtruendæ: quia tunc dici-
tur fauore legatarij, & interim ſibi debentur fructus:
l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. de leg. 2. & ibi Bar. & in a-
poſtil. ad eum. & ibi Bal. & Alber. & Paul. de Caſtr. &
l. eum, qui. & l. liberto. §. filium. & ibi Glo. & Doct. de
annu. lega. & l. Lucius. §. hæredum. & ibi etiam Glo. &
19 Doct. ad Trebel. † In legato tamen dotis pro filia nu-
benda tempus interim eſt ad fauorem hæredis, qui i-
deo non tenetur ad reſtitutionem fructuum: l. pen. &
ibi not. Bar. de opt. lega. quando autem dilatio eſt da-
ta fauore hæredis, poteſt quandocunq; ante dilatio-
nis finem ſoluere: Bar. in l. ſi cum præfinitione. in fin.
ff. quando dies leg. ced. fauor præcipuus exhibetur.
religioni: l. ſunt perſonæ. in fi. ff. de reli. & ſumpt. fun.
Bar. in l. pater. §. Tuſculanus, in fi. de leg. 3. plena glo-
20 eſt in c. fin. de teſta. † fauore grauati dicitur poſita cō-
ditio, per quā ſæpiſsimè ſolita poni in ſubſtitutionib.
fideicommiſſariis, ſi deceſſerit ſine filiis, &c. hac ratio-
ne, quia non teneretur ſimpliciter reſtituere, ſicut te-
neretur, ſi ſine conditione rogatus eſſet, vt tradit Aret.
conſil. 1. col. 2. ver. Præmitto pro declaratione, aliam
rationem adducit Bar. in conſi. 130. Pater dedit dotē.
per l. Lucius. ff. de hęred. inſti. quia filius grauatus de-
cedens cum filiis, quòd faciat, quod vult, idem in l. ſi
cùm dotem. in prin. circa fin. ſolut. matri. vti liberatus
ab onere fideicommiſsi: Bal. conſ. 216. Verba teſtamē-
ti, lib. 1. Alex. conſ. 109. Videtur. col. 2. lib. 2. Cur. Sen.
conſil. 49. num. 14. Sunt enim filij poſiti in conditio-
ne ad excludendum ſubſtitutos, & materia ipſa eſt fa
uorabilis & largè interpretanda ad excluſionem ſub-
ſtitutorum, cùm ſubintelligeretur, & ſi non eſſet hoc
expreſſum de filiis ſiue liberis: vt l. cùm auus. de cōdi.
& demonſtra. & l. cum acutiſsimi. C. de fideicom. hæc
ponit Capra in conſ. 22. Punctus. Quidam Thadeus.
22 col. pen. ver. quod & demōſtratur. † aliâs autem fauo-
rabilior eſt admiſsio, quàm excluſio: Bald. in l. in ſub-
ſtitutione. poſt prin. de vul. & pupil. & probat text. in.
l. 1. §. qui operas. ff. ad Tertul. licet & poteſt dici ſecū-
dariò eſſe etiam fauore filiorum poſitorum in condi-
tione: vt videtur probare tex. in l. generaliter. C. de in-
ſti. & ſubſti. ibi, & hanc legem in perpetuum valiturā
inducimus, tam patribus, quàm liberis gratam, &c.
23 † eorum enim eſt fauor, quòd excluſis ſubſtitutis ſuc-
cedunt ab inteſtato patribus grauatis: per gl. commu
24 niter approbatā in d. l. Lucius. † fauorabilior eſt per-
miſsio, quàm prohibitio alienationis: Soc. conſi. 266.
col. 19. ver. ampliùs dico lib. 2. fauorabilis eſt exceptio
ei, pro quo facta eſt à teſtatore, & latiſsimè interpre-
tanda: l. ſi fundum ſub conditione. §. qui fundum. &
ibi tradit Bald. de leg. 1. facit, quod ſcribit Ang. conſil.
68. Martinus col. 2. de rebus exceptis à ſtatuto. Nam
25 † pro eo verba debent interpretari, cuius fauore appo
nuntur, per l. nec ſemel. §. 1. ibi, niſi fortè euidens, &c.
ff. quando dies leg. ced. dicit Bal. in l. Lucio. de leg. 2.
26 facit text. in l. nulla. ff. de legib. Et † in fauorem eorū,
quib. plus relinquit, videtur teſtator feciſſe, dicit Bar.
in l. cum res. §. culpa. in fi. de leg. 1. Atque diſpoſitionis
interpretationem in fauorem eius eſſe faciēdam, cui
diſponens prodeſſe voluit, per l. fideicōmiſſa. §. inter-
dum. de leg. 3. & per alia iura, firmat Paul. de Caſtr. in
conſil. 52. Super primo quæſito, quāta ſit legitima. col.
1. li. 1. & eſt tex. no. in l. cùm pater. § donationis. in fin.
de leg. 3 cui enim teſtator magis fauet eidē magis lex
fauet, dicit notāter Bal. in l. 1. col. 1. ver. ſeptimò oppo.
C. de inſtitu. & ſubſt. & Ang. Aret. in Rub col. 6. ver. ca
27 piamus tertiū. Inſti. de except. dicit. † Omnem exce-
ptionem eſſe fauorabilem, & per Dec. in con. 41. nu. 2.
& Soci. in l. ſi is, qui ducenta. §. vtrùm. col. pen. de reb.
dub. & mera fauorabilis eſt interpretatio, quòd verba
enuntiatiua habeantur pro diſpoſitione. no. Bal. in l.
28 2. C. de neceſ. ſer. hær. inſtit. † Eſt quoq; fauorabilior
diſpoſitio in vltima voluntate, quàm in contractu, &
inter viuos, probat Iaſ. in conſil. 130 In caſu. col. 4. ver.
item dicta Claretta, lib. 4. Et quæ ſunt frequentiora,
ſunt fauorabiliora in permiſsis intelligo. probat And.
Tiraq. de retract. tit. 2. §. 11 glo 7. nu 8. fauorabilis eſt
legitimatio, Nat. conſi. 623. nu. 9. fauorabilis eſt inter-
pretatio excludens odium, etiam cum annullatione
30 actus, not. Aret. in l. 2. de lib. & poſthu. † fauorabilis e-
tiam actus eſt aditio hæreditatis, Bal. in l. duo fratres.
ff. de acqui. hæredit. quia per eam confirmātur omnia
in teſtamento diſpoſita, l. ſi nemo ff. de teſta. tut. & l.
eam, quam. C. de fideicom. & ea non facta reddit quē
inteſtatū: l. inteſtatus. ff. de verbo. ſignif. ita quādo du
bia eſt ratione pluriū teſtamentorum ſuſtinetur ex eo
teſtamento, quod valet, vt per Ange in conſi. 183 Ber.
col. 2. quod eſt idē inter conſ. Petri de Anch. con. 203.
ex Themate. licet contrà tenuerit idē Petr. de Ancha.
in con. 357. Quia pręſupponitur. de quo alibi dicetur.
31 fauorabilis † eſt ꝓhibitio detractionis Trebellianicę,
Marzar. Vincent. in mate. fideicom. par. 2. in q. 48. ver.
ego aliâs.
32 Et generaliter † fauorabile omne dici poteſt, cuius
contrarium apparet eſſe odioſum, arguendo ab oppo
ſitis: l. manumiſsiones. de iuſti. & iu. cum vulg. Redu-
ctio ad priſtinum ius fauorabilis eſt: Pariſ. con. 35. co.
pen. nu. 37. lib. 2. fauorabile eſt, quem poſſe diſponere
de bonis ſuis: Ruin. con. 114. nu 10. li. 2. allegat. l. dudū.
C. de cōtrahen. empti. melior tex. in l. 2. ff. ſi quis à pa.
fu. manumiſ. etiā in l. ex facto. §. 1. de vulg. & pupil. ex
iſta ratione reuocationem fideicōmiſsi eſſe fauorabi-
lem. filiis dantem libertatē diſponēdi ademptam per
onus contrariū fideicōmiſsi, arguit Soci. Iun. con. 127.
33 num. 11. lib. 1. Et conſequenter † quòd cauſa & fauore

alicuius inductum eſt, non debet operari cõtrarium,
& in eius odium verti, ſunt etiam tex. in materia vlti-
marum voluntatum, vt in l. in ratione. la 2. §. tametſi.
ff. ad l. Falci. & in l. cum pater. §. curatoris, de leg. 2. &
in l. alimentorum. de aſsign. libert. cum ſimilibus. ad
plures caſus ampliat hanc regulam Alexand. conſ. 32.
lib. 5. & Deci. conſ. 12. nu. 5. & latiùs Feli. in c. dilectus.
el 2. col. 5. de reſcript. exinde probat Dec. in conſi. 238.
Præponitur. in fin. vbicunque cauſa & modus reſpi-
34 cit fauorem legatarij, legatum non reſtringitur. † Cui
quidem fauori teſtamẽtorum tam circa legata, quàm
fideicommiſſa, ſicut aliis ſuis fauoribus quilibet re-
nuntiare poteſt, per l. 1. & l. cum proponas. C. de pact.
& alia ponit Abba. in conſi. 11. Tria ſunt. col. 1. lib. 1. re-
fert Aym. in conſil. 80. in fi.

35 Vbi demum reperitur caſus † medius non fauora-
bilis, nec odioſus media via interpretatur ſecundum
ius commune, vel ſecundum voluntatẽ interuenien-
tis in tali caſu, vt per Bart. in l. talis ſcriptura. in princ.
ſuprà fin. de leg. 1. & in caſibus fauorabilibus fit inter-
pretatio, & extenſio ad ſignificatum etiam impro-
prium: Iaſ. in l. 1. §. 1. colum. 2. in 4. no. ff. de in ius voc.
Et hæc potiùs generaliter pertractata ſufficiant. Cæ-
teris in ſequentibus, vt dixi ſuperiùs, eo, qui omnia
poteſt, volente, ſatisfaciam.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio non poteſt niſi ſemel fieri, & qui habet po-
teſtatẽ declarandi verba ambigua, ſi ſemel declarauerit,
iterum declarare non poteſt, nec licet amplius pænitere.*
2 *Declaratio non diſponit, ſed diſpoſitum detegit.*
3 *Teſtimonium debet eſſe vnum, certum, & non varium, a-
liàs varianti non creditur.*
4 *Variatio in interpretandis vltimis voluntatibus non ad-
mittitur regulariter.*
5 *Diuerſitas perſonarum, factorum, & rerum, facit in iure
diuerſa & alia cenſeri.*

LIB. I. INTERP. I. DVBIT. V. ET VLTIMA.

POSTREMA nunc dubitatio declaran-
da eſt, an & quando interpretatio facta
ſit, ea poſsit variari: Capio itaque alte-
ram regulam, traditam per Bald. in l. de
die. in prin. col. fi. ff. qui ſatiſ. cog. præ-
cedentem eam, quam ſumpſi ſuprà in prin. præcedẽ-
tis 4. Dubit. Quòd interpretatio debet eſſe apta & ve-
riſimilis, quæ exponat, &c. & altera præcedens, quæ
1 reuera debet ſequi, modò hîc adducta ſit, † Quod in-
terpretatio non poteſt, niſi ſemel fieri, per not. in l.
quicquid aſtringendæ. de verb. oblig. ibi. in 3. glo. ver.
nec rurſus. & ibi Bar. ſupra fi. ver. ſed pone. dicit ibi eſ-
ſe caſum ſingulariſsimum, & neſcire alibi: & ibi Ang.
circa fin. dicit, & iſtum caſum alibi non inuenies, ſ.
quòd qui habet poteſtatem declarandi verba ambi-
gua, ſi ſemel declarauerit, iterum declarare nõ poteſt:
& ibi Pau. de Caſt. circa fin. dicit, quòd poſtquam de-
claratio eſt ſemel facta ab habente facultatem decla-
randi rem ambiguam, non eſt licitum pœnitere, &
quòd ſemper ad hoc allegatur illa glo. & fortè non eſt
alibi. idem ibi Imo. verſus fi. dicit, ſi ſemel declarat, nõ
poteſt variare: & Aret. ibi col. 2. ver. in glo. poſita. idẽ
ſequitur allegando etiam tex. in l. fin. & quod ibi not.
Bal. C. de codicill. idem ibi Alexan. col. penult. ver. ex
qua habes. dicit, Perpetuò habes notare, quòd habẽs
poteſtatem interpretandi non poteſt interpretari, ni-
ſi ſemel, ibi etiam Iaſ. col. penult. & fin. dicit iſtam cõ-
cluſionem glo. eſſe communiter approbatam, & de-
fendit ab impugnatione Mathei. in not. pen. allegan-
do alios, d. glo. approbantes, & adducit rationem, ſe-
cundum Comen. quòd poſt interpretationem decla-
rans & interpretans nõ poteſt variare & mutare pro-
poſitum: quia qui declarat, dicit, quòd ſic à principio
intellexit, ideo ſi poſtea contradicat, nunc eſt ſuſpe-
ctus, ita non admittitur eius variatio, & aliud non al-
2 legat. Ego addo & comprobo, † quòd declarare non
aliud diſponere eſt, ſed diſpoſitum detegere & mani-
feſtare, quod eſt facti iam determinati certum teſti-
monium, per text. & ibi not. in l. hæredes palàm. §.
quid verò. ff. de teſta. teſtimonium ideo debet eſſe v-
3 num certum, & non varium: l. eos. ff. de falſ. † aliâs va-
rianti non creditur, per not. in d. l. eos. & per glo. in
c. ſuper his. de pœn. & in c. dilectus. de tempo. ordin.
cum ſimil. ita declarans, non poteſt variare: quia ſibi
non crederetur etiam forſàn in eo, quod prima vice
declarauit ad Barto. in d. l. eos. & Aym. conſi. 6. Et de
iure acquiſito per primam declarationem alij præiu-
dicare non poteſt: per l. fin. ff. de pact. tradit Roma.
conſil. 125. Mater & ſoror, circa prin. & ita ad princi-
palem concluſionem hanc concord. allegat & probat
Andr. Tiraq. in l. boues. §. hoc ſermone. de verb. ſignif.
in reg. num. 40. vbi in reg. & fallentiis aliqua tractat,
quæ huic noſtræ dubitationi conueniunt: licet enim
d. glo. & ibi Doct. præalleg. in d. l. quicquid aſtringẽ-
dæ pro materia tituli loquantur in interpretatione
contractuum, quòd ſemel facta non poſsit variari, ta-
men generaliter loquuntur, etiam ſentientes idem in
materia vltimarum volũtatum, & tantò fortiùs, cum
ibi, & l. qui ex pluribus. & in l. ſi quis ſtipulatus ſit Sti-
chum. & in l. eum, qui certarum. §. 3. eo. de verb. obli.
in electione. dicant, eſſe locum variationi in contra-
ctibus, non verò in vltimis voluntatibus. de quo ſta-
tim infrà dicam: eò igitur magis variationi locum in
his non eſſe, circa declarationem, ſeu interpretationẽ,
vt etiam expreſsè dicit Paul. de Caſtr in l. qui duos. de
leg. allegando not. in d. l. quicquid. vbi Iaſ. etiam per
4 d. l. fin. C. de codicill. in pen. col. dicit, † in vltimis vo-
luntatibus non eſſe permiſſam variationẽ: idem Bal.
in l. huiuſmodi. §. Stichum. de leg. 1. Quid de prælato-
rum electione, eſt gloſſ. in c. de Siracuſanæ. 28. diſtin.
& hæc ſit vna regula præmiſſa ex doctri. Bald. in d. l. de
die. in princ. col. fi. vt dictum eſt, & per Sebaſt. Medi.
tract. de reg. iu. reg. 4. in ampli. nu. 4. 50.

Eſt autem vidẽdum, quas exceptiones patitur hæc
regula. vt id commodiùs ſciri poſsit, inſpiciẽda ſunt,
quæ ſcripta fuêre ſuperiùs in dub. 3. vbi habetur, per
quos, & à quibus facienda ſit interpretatio: Quia ple-
runque diuerſitas perſonarum, factorum, & rerum,
facit in iure diuerſa, & alia cenſeri. l. ſi non ſortem. §.
libertus. ff. de condi. indebi. & l. Pedius. de incend.
rui. naufr. cum ſimil. hic igitur reperam, à quibus ibi
dictum fuit, fieri interpretationes, & à quibus ſimili-
ter eorum poſtquam factæ ſint, interpretationes poſ-
ſint variari, ſigillatim videbimus.

1 Primò, de notario, ſeu ſcriptore, ſeu alio interpre-
tante ſcripturam teſtamenti dubiam.
2 Secundò, de interprete declarante obſcurum, &
ignotum idioma.
3 Tertiò, de legatario eligente.

4 Quartò, de hærede interpretante & declarante.
5 Quintò, de teſtatore ipſo declarante, & alio, cui teſtator credi mandauerit.
6 Sextò, de quolibet in ſui præiudicium declarante.
7 Septimò, de executore teſtamentario.
8 Octauò, de doctore interpretante.
9 Nonò, de legibus, ſtatutis, vel cõſuetudine interpretantibus.
10 Decimò, de iudice.
11 Vndecimò & vltimò, de principe interpretante.

SVMMARIVM.

1 *Notarius, ſeu alius interpretans, poſtquam ſemel validè ſcripturam dubiam teſtamenti declarauit, ei eſt interdicta variatio: idem in teſte & tabellione, quia ſemel functus eſt officio ſuo.*
2 *Error in interpretatione, vbi allegaretur, & de eo conſtaret coram iudice, poſſet alia vice, & ſic bis interpretari.*

SOLVTIO I.

NAMQVE primò de notario, ſeu alio
interpretante, dicendum eſt, in eo di-
ctam regulam firmam permanere:
1 quia † poſtquam ſemel validè ſcriptu-
ram dubiam teſtamenti declarauerit,
ei eſt interdicta variatio, per eandem gl. in d. l. quic-
quid aſtringendæ, in teſte, & tabellione, & quia ſe-
mel functus eſt officio ſuo, tradunt Bart. in l. ſi libra-
rius. ſub ver. quandoque conſtat. de reg iu. & Bal. in l.
fin. col pen. ver. Quartò quæritur. C. de eden. refert &
ſequitur Feli. in c. ex literis. colum. 2. de fide inſtru. e-
tiamſi facto eſſet facta declaratio, non poſſe eam poſt
modum variari, per eandem glo. ſing. ſemper ad hoc
allegari ſolitam, firmat Alex conſi. 55. Quoniam. col.
3. ver. non obſt. quòd libellus. libr. 5. cui regulæ in re,
de qua agimus, non puto conuenire exceptiones ſeu
limitationes, quæ fieri poſſent, vel ob probabilem er-
rorem, vel ob aliam iuſtam cauſam: de quibus per Fe-
li. in d. c. ex literis. & Calca. conſil. 48. & conſil. 70.
quando Notarius haberet aliquid corrigere, addere,
mutare, vel diminuere, ſed ſolùm habet hic ſcripturã
abbreuiatam, & non bene intelligibilem, vel verba a-
liqua obſcura declarare, vt in princ. d. dubitat. 3. dictũ
fuit, quia declaratione ritè facta, credo non debere
eum admitti ad eandem declarationem denuò faciẽ-
2 dam, & variandam per d. regulam. † Quando autem
conſtaret de errore primæ declarationis, & ex inter-
uallo vellet errorem corrigere, vt per canon. in d. c. ex
literis & per doct. in l. imperator. de ſtat. homi. & in
d. l. ſi librarius. authore iudice, non poſſet, niſi aliena
vice, & ſic bis admitti: arg. l. fin. in fi. ff. de bon. aut.
iud. poſſi. pro notabiliſſimo caſu ad euitandas varia-
tiones, fraudis ſuſpicionem inducentes, cum text. in
l. 2. in fi. de reſcript. lib. 6. allegat Aret. in d l. eum. qui
certarum. §. 1. col. pen. de verb. obliga. & Andr Tiraq.
in d. §. hoc ſermone. in reg. num. 20. vbi & num :r. 23.
cum ſequent. iura & author. adducit quòd in caſibus,
in quibus variare licet, id non poſſe fieri, niſi ſemel.

SVMMARIVM.

1 *Interpres, qui ſemel declarauit ignotum idioma non poteſt ampliùs variare, ſeu declarare.*
2 *Interpres idiomatis nõ naturaliter, ſed per peritiam, quãdo poſſit variare, declaratur, reprobata ratione, Iaſ. in l. 1. §. fin. de verb. oblig. hinc infertur, quòd ſententia, lata ex examine iſtius, non tranſit in rem iudicatam, ſi reperiatur alius magis peritus circa meliorem & veriorem interpretationem d. ſcripturæ ignotæ.*
3 *Teſtes producti de peritia ſemoto timore ſubornationis poſſunt de nouo ſuper eiſdem, vel de directo contrarius poſt didicita teſtificata examinari.*
4 *Euidentia facti ſemper facit admitti probationem, nullo ſubornationis timore attento.*
6 *Legalitas & probabilitas perſonarum plura operatur in iure, pro fide eis adhibenda.*

SOLVTIO II.

SECVNDO in interprete, declarante
ignotum idioma, videtur ſimiliter d.
reg. non pati exc.ptionem: quia † aut
1 accipiatur, non vt teſtis, ſed arbiter, ar-
bitrator, meſſor, vel ſimilis, ſecundum
Bar. in l. 1. §. fi. circa princ. de verb. oblig. & tunc non
poteſt variare ſuam declarationem iam fact.m, etiãſi
errauerit: l. quia arbiter. ff. de arbitr. & tot. ti. ff. ſi menſ.
falſ. mo. dix. ex eo, quòd ex falſa menſura dicitur ibi
dari actionem, & non iterum per eundem fieri men-
ſurationem, aut accipiatur vt teſtis, ſicut vult, & cona-
tur defendere, Iaſ. in d. § fin. quem credo bene loqui
in eo, qui declarat ſuum proprium. & naturale idio-
ma, veluti Germanus teſtificetur de idiomate Ger-
mano, quod naturaliter abſque alio ſtudio vel peritia
ſcit, & ab incunabilis didicit: & tunc etiam ex inter-
uallo non poteſt variare, nec ſe corrigere per tex. in c.
præterea. de teſti. cog. & ibi Ab. colu. 2. dicit. quod ille
tex. eſt not. valde, & quotidie allegatur per Legiſtas,
& Canoniſtas, & ibi propriè latè omnes Cano. tra-
dunt. & Bart. in d. l. eos. & in l. ſi poſtulauerit. §. pen.
ff de adul. & in l. repeti. in prin. de quæſt. & in dicta l.
quicquid aſtringendæ. & ibi Moder. idem exiſtimo in
2 eo, † qui ſcit alienum idioma ex inſtructione vel pe-
ritia, vt quia Latinus didicit ſermonem Græcum, vel
Gallicanum, ita aſſumptus ad interpretandum in lo-
cis Italiæ, dicitur quidam declarator, vt per Doct. in
d. §. fin. cùm ſemel declarauerit, nõ poteſt variare per
allegat. ſuprà, ſed quòd dictum illius habeatur pro di
cto meri teſtis, & non vt periti iudicio intellectus po-
tiùs deponentis ex peritia, quam habet de alieno, &
extero idiomate, quàm de proprio ſenſu auditus, non
ſentio cum Iaſone in dicto §. fin. ſed cum Bart. ibidem
dicente, ſed certè non eſt teſtis, &c. quia non inſiſten-
do in doctri. Bart. in l. Theopompus. de dot. prælega.
ratio adducta per Iaſ. quòd interpres huiuſmodi ſit
teſtis, cùm habeat deponere id. quod audiuit ab alio,
non eſt bona, & confundit: quia ſcire exterum idio-
ma plus conſiſtit & ſtat in peritia, & notitia illius i-
diomatis. quàm in ſenſu auditus, quod manifeſtè pa-
tet: ecce decem homines audiunt ſimul quẽdam ex-
terum, ſeu Græcum, ſeu Germanum loqui ſuo ſermo-
ne Græco, vel Germano. ex iſtis decem non eſt niſi v-
nus, qui intelligat hunc ſermonem, qui cùm habeat
apud nos deponere ſeu interpretari, ergo in eo magis
operatur peritia illius ſermonis exteri, quam diſcur-
ſu ſui intellectus percipit & retinet, quàm operetur
ſenſus auditus, cùm nouem alij fuerint cum eo audiẽ-
tes. tamen neſciunt deponere, quia ſermonem non
intellexerunt: in hoc dicitur deponere magis vt peri-

tus iudicio ſui intellectus, circa interpretationem &
declarationem ignoti ſermonis, vel ſcripturæ exteræ:
arg. l. quæritur. & ibi not. per Bar. de ſtat. hom. ita etiã
inferũtur hæc, quòd ſententia lata ex examine iſtius,
ſi reperiatur alius magis peritus circa meliorem, & ve
riorem interpretationem d. ſcripturæ, & ſermonis ex-
teri. & ignoti in loco, non tranſit in iudicatum, quia
poſſet reſcindi alio meliùs interpretante per ea. quæ
tradit Alex. in l. ſi ab hoſtibus. col. 3. ver. circa prædict.
ſol matr. & poſt alios Canon. Fel. in c. propoſuiſti. co.
pen. ver. quarta concluſio. de probat. vbi dicit, iſtam
eſſe Com. Opin. & aliud, quod poſſet eſſe vna fallẽ-
tia dictæ regulæ. quod volẽs iſte interpres forſan me-
liùs inſtructus & informatus poſt factam declaratio-
nem variare, ratione ſuæ variationis aſsignata. vel a-
liquid corrigere, quod arbitrarium ſit, vt conſiderata
qualitate perſonæ, quantitate interualli, colloquio
partium, & ratione variationis & correctionis reddi-
ta, & aliis circunſtantiis iudex correctionem admit-
tat. vt dicebat Hoſt. prout eum etiã refert Ioan. And.
in d. c. præterea. circa fin. quod placet Abb. ibi colum.
3 penult. in vlt. glo. facit. quòd † quando ſunt producti
teſtes de peritia ſemoto timore ſubornationis ea ra-
tione. quòd ſicut non obſtat ſententia. vt dictum eſt,
multò minùs publicatio, poſſunt de nouo ſuper eiſ-
dem, vel de directo contrariis poſt didicita teſtifica-
ta teſtes examinari vt per Feli. plures concord. alle-
gando in ca. fraternitatis. col. 6 de teſti. & ibi Soci. in
char. fin. ver. trigeſimus primus. & in ſuis fallẽtiis re-
gulæ 402. idem eſt, quando de ſermone vel ſcriptura
4 interpretata ſemper poteſt conſtare, † quia vt de re ap
parente per euidentiam poteſt ſemper fieri & admit-
ti probatio, & nullus eſt ſubornationis timor; Bald.
in l. ſi quis teſtibus. in fi. C de teſti. & dicunt doct. in
locis hic ſuprà alle. cum ſimil. cumul. per Marſ. in rub.
de prob. nume. 161. cum ſequen. corroborando etiam
dictũ Hoſti. de qualitate perſonæ teſtis. & producen-
tis. attendi poſſunt plura circa legalitatem perſona-
rum. quæ in ſimil. doct. tradunt: nam creditur inſtru-
mento confecto in longinquis partibus ob legalita-
tem producentis: Spec. in titu. de inſtr. edi. §. reſtat. co.
3. & Bart in §. eos. in auc. vt iud. ſine quoquo ſuffr. di-
5 cit. quòd † inſtrumẽta & teſtes producti à perſona fi-
de digna boni præſumuntur, & quòd eorum dicta &
inſtrumẽta vera ſunt, pro dicto Iacob. de Bell. allegat
cum aliis ſimil Pari. de Put. de ſyndi. in dictione, Te-
ſtes. ver. fui ſemel rogatus. colu. pen. probitas enim &
bonitas, legalitas, excellentia, & bona opinio famáq;
probata hominis plura operatur in iure, quod rece-
datur à regulis Iuris cõmunis, vt credatur teſti famu-
lo Rom. in conſil. 420 Propoſita quæſtio. verſi. tertiò
idem & teſtibus ſingularibus: Aym. in tract. de antiq.
tempo. in 1 par nu. 296. & fratri pro fratre: Marſi. ſing.
273. Teſtibus mollibus. Aym. conſil. 7. num. 28. Iaſ. in
l. iuriſgen §. hodie tamen. col. 3 ff. de pact. & alia, ſi ſpe
cialiter ac nominatim ſciri oportuerit, adeundi ſunt,
Feli. in c. literas. col. 4. de præſumpt. Iaſ. conſil. 170. co.
4. lib. 2. Dec. conſi. 463. nu. 24. Aym. conſil. 267. nu. 9.
Coz conſi. 11. nume. 10. Abb. in c. niſi. de præben. & in
c. fraternitatis. in fi. de teſti. Guliel. de Benedic in cap.
Raynutius. in verſi. Adiectæ impuberi. num. 20. cum
ſequen. de teſta. Marſi. in l. 1. §. ad quæſtionem. num. 7.
& ſequent. ff de quæſt. & in pract. crimi. §. 1. num. 8. &
ſeq. & omnium locupletiſsimè Andr. Tiraq. in tract.
de pœn. tem. cauſa 51. prout in ſummariis ſuis ibi vi-
deri poterit. Sed quod ad rem noſtram pertinet, nun-
cupatim exprimitur: Bal. in d. c. præterea, vt refert, &
ſequitur Marſ. in d. §. ad quæſtionem. nu. 11. dicit teſtis,
poſtquã depoſuerit, non poſsit corrigere dictũ ſuum:
hoc tamẽ fallit. niſi teſtis ſit perſona legalis, bonæ cõ-
ditionis, vitæ & famæ, quia poterit ſuum dictũ corri-
gere, nec præſumitur ſubornatus; in ſimili ſequitur
Iaſ. in d. conſi. 170. col. 4. eſt enim notiſsimum in ma-
teria probatoria, quantum iudicis arbitrium polleat.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius cùm ſemel rem elegerit, variare ampliùs non poterit in exemplo not. legati.*

2 *Electio ſemel facta ex vltima voluntate, nõ variatur, quod diuerſum eſt in contractibus, in quibus datur variatio.*

3 *Variatio electionis admittitur, & in vltimis voluntatibus, antequam ſit acquiſitum dominium rei electa legatario, & quando rite & rectè non eſt facta electio.*

4 *Legatarius vſus poterit variare incipiendo habitare vnam partem domus, & poſtea aliam partem.*

5 *Actus defunctorum ſicut viuentium, non poſſunt ſtare in ſuſpenſo.*

SOLVTIO III.

TERTIO de legatario eligente, tenen-
1 dum eſt, quòd magis dicta regula pro-
cedit: † quia ſtatim facta electione per
legatarium, res efficitur ſua, ideo non
poteſt variare, vt alteram rem eligat,
quia deſiit iam eſſe legatum: per tex. in l. ſerui electio-
ne in princ. de leg. 1. in l. apud Aufidium. de opt. lega.
de legatariis, quibus ſunt relictæ expenſæ pro ſtudio,
& pro libris neceſſariis, ſi voluerint ſtudere Iuri, vel
Medicinæ, vno incipiente ſtudere Iuri, & altero Me-
dicinæ, hic volens redire ad ſtudium Iuris, & variare
quidem non poteſt, ex facto reſpondit Bal. conſi. 412.
2 Verba teſtamenti. li. 1. de † electione fienda ex vltima
voluntate non varianda, latè firmat Crot. conſil. 11.
num. 19. & ſequent. ita eſſe hac ratione: & quia actus
defunctorum, ſicut viuentium, non poſſunt ſtare in
ſuſpenſo, per l. fin. in fin. com. prædi. diuerſum eſſe in
contractibus. ſ. electionem poſſe variari, per l. ſi quis
ſtipulatus ſit Stichum, in prin. & l. eum, qui certarum.
§ 1. de verb. oblig. ponunt doct. in l. ſerui electione. &
in d. l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum. in d. l. eum, qui
certarum. §. 1. cum omnibus citatis, per Andr. Tiraq.
in dicto §. hoc ſermone. in 15. limit. num. 9. & Albert.
in dicta lege, ſi quis ſtipulatus ſit. dicit, quòd ratio ra-
tionis eſt, quod diu ſtare non poſſunt in ſuſpenſo de-
functorum voluntates, ſicut viuentium, quia Reipu-
blicæ intereſt, vt ipſæ defunctorum voluntates ſuum
ſortiantur effectum, per l. vel negare. quem. teſta. ape.
id autem verum eſt, ſi ſtatim facta electione rei lega-
3 tæ electæ acquiratur dominium legatario, † aliàs, vt
in contractibus, admittatur variatio, Angel. & Paul.
de Caſtr. in d. l. ſerui electione, & Are. in l qui ex plu-
rib. circa fi. de verbo. oblig. meliùs putat & probat Iaſ.
in l. huiuſmodi. §. Stichum. colum. fin. de leg. 1. Quod
euenit, quando electio ſit ritè & rectè facta, quæ ſe-
cundum gloſſ. & doct. in d. l. ſerui electione, in prin.
requirit ſex vel octo, vt ſit valida & inuariabilis. Pri-
mum. ſ. quod fiat de rebus teſtatoris: Secundum totis
rebus eligendis exhibitis, & præſentatis: Tertium hæ-
reditate

reditate adita: Quartum, quòd eligens ſit maior: Quintum, quòd firmiter & certè fiat: Sextum, quòd eligens ſit ſui iuris: Septimum, quòd fiat poſt diem legati cedentem: Octauum, quòd fiat formiter, vt diſpoſitum eſt à teſtatore. Et ſuper his ſingulis inſiſtit Iaſ. in d. l. ſerui electione, vt ibi per eum. Tandem dicta regula limitatur, quod variare poteſt electio, & iterum fieri, quando prima electio fuit inualida, vt latè per Andr. Tiraq. in d. §. hoc ſermone. in 1. limit. & plures caſus cumulat Felin. in c. in literis. de offic. deleg. in quibus primò nulliter agens poteſt poſtmodum variare validè agendo, quam ſimiliter limitationem ſublimat, ſeu declarat octo modis. Primo videlicet, niſi ſcienter facta fuerit electio nulla: Secundo, niſi referatur ad factum, & non ad ius: Tertiò, niſi de iure quærendo. Quartò, niſi de iure alieno. Quintò, niſi de iure deuoluto. Sextò, niſi de iure ſpeciali. Septimò, niſi defectus ſit in materia. Octauò, niſi electio ſit nulla ope exceptionis, & non ipſo iure, vt ibi ſuper his ſingulis ſimiliter latè per eum. ad quem his pro quodam indice hic relatis cum occurrerit, vos remitto.

4 Alia † limitatio poteſt addi in legato vſus, quòd licet vſuarius vno tempore cœperit vti vna parte domus, tamen alio tempore poterit variare & vti alia parte domus: per text. in l. penult. §. licet ff. de vſu & habit. hoc ibi Alber. dicit euenire ratione ſeruitutis perſonalis, quæ eſt indiuidua; prout eſt vſus. per l. vnus pars. ff. eo.

SVMMARIVM.

1 *Variare non poteſt hæres poſt primam electionem à ſe factam ſua declaratione, & de ratione, ibi.*

2 *Hæres eligens ante tempus, poteſt variare, & antequã ſit acquiſitum dominium legatario rei electæ.*

3 *Declaratio quæ poſſet recipere variationem in tempore, nõ poteſt fieri ante tempus.*

4 *Variatio electionis per hæredem poſſet fieri, quando electio eſſet nulla, vel eſſet erronea, vel ſic ſuadente ſubiecta materia, vel æquitate.*

SOLVTIO IIII.

QVARTO † hæres quoque poſt electionem ſua declaratione à ſe factam eadẽ ratione dominij per primam electionem acquiſiti legatario non poteſt variare, vt propriè ſunt caſus in d. l. huiuſmodi. §. Stichum. & in l. ſtatuliberum. § fin. de leg. 2. & in l. fideicommiſſa. § ſic fideicommiſſum. de leg. 3. & in ſpecie tradit Pariſ. conſ. 11. num. 39. lib. 3. in caſu autem iſto d. regula poſſet limitari, vt variatio admitteretur, quando adhuc non eſſet acquiſitum domi-
1 nium legatario: † vt quia hæres grauatus reſtituere cum moreretur, & eligat perſonam, cui ſit dandum ante tempus, tunc poteſt variare. l. vnum ex familia. in princ. & ibi Bartol. in fin. de leg. 2. ponit Iaſ. in d. l. ſerui electione. in princ. colum. 1. ver. ſecundò limita. & And. Tiraquel. in d. §. hoc ſermone. in 23. limit. nu. 5. & Iaſ. in d. §. Stichum. colum. fi. vt dictum eſt ſuprà
2 proximè quod † exemplum procedit, quando reſtitutio eſſet facienda vni ex pluribus, qui electus ante tempus poſſet non viuere tempore mortis hæredis, ideo iſta ratione hæres poteſt variare, vt per Ang. in l. ſtipulatio iſta. §. inter certam, de verb. oblig. & gloſſ. Bart. Bal. & alios in l. poſt mortem. C. de fideicom. & in l. cum pater. §. à filia, de leg. 2. & per hunc text. in dicto §. à filia. tenet Bar. in l. omnes populi. in 5 q. princ.
3 q. 1. col. 4. de iuſt. & iur. quòd † declaratio quæ poteſt fieri ante tempus, item poſſet d. regula limitari ex alijs cauſis, vt ſi vel eſſet conuentum poſſe variari, vt
4 per Tiraq. in d. §. hoc ſermone. in limit. 11. † vel aliqua ratione prima electio eſſet nulla per eundem in limi. prima, & per ſupra dicta de legatario, & Bero. conſ. 23. num. 19. lib. 2. vbi in caſu pueri honeſtè nati eligendi moriente filio hærede ſine filijs, vel eſſet erronea, vt per Iaſ. in l. fi. col. 1. in 2. limit. C. de codic. & per Tiraq. in loco allegato, in limit 21. vel ſic ſuadente ſubiecta materia, vel æquitate, per eundem ibi in 18. & 19. limi. & ex alijs in diſcurſu ibi aliarum ſuarum limit.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator à quo dependet omnis diſpoſitio et eius deſtructio, poteſt, quotieſcunque voluerit, variare ſuam primam declarationem aut voluntatem.*

2 *Teſtator, & interpretari, & mutare poteſt ſuum teſtamentum.*

3 *Voluntas teſtatoris vna eſt, & firma declaratio, & inuariabilis, vſque ad eum iam mortuum.*

SOLVTIO V.

1 QVINTO de teſtatore ipſo, & alio, cui teſtator mandauerit credendum, quo ad ipſum † teſtatorem, à quo dependet omnis diſpoſitio, & eius deſtructio, propriè d. regulam limitari, & ſemper variationem fieri, & admitti, quotieſcunque teſtator voluerit, per l. hæredes palàm. §. ſed & ſi notam. ff. de teſta. tradit Angel. in d. l. quicquid aſtringendæ. circa fin. qui dicit quòd milies interpretari poteſt, quando deſtructio voluntatis ad interpretantem ſpectat, ponendo exemplum in teſtatore, cuius voluntas ambulatoria eſt vſq; ad mortem: l. quod per manus. de iur. codicil. & cum Ang. Alexand. ibidem col. pen. ex qua habet perpetuò, refert Andr. Tiraq. in loco ſæpiùs ſuprà alleg. in reg. nu. 46. & in limit. penult. & ante eos idem ſenſit Alber. in d. l. quicquid aſtringendæ. col.
2 penul. quòd † teſtatoris non ſolùm ſit interpretari, ſed etiam mutare. per d. §. ſed & ſi. notam. & per Felin. in c. cum veniſſent. col. 2. de iudi.

Quod quidem poteſt dici verum, dum teſtator viuit, ſed eo mortuo, cuius amplius non redit arbitriũ:
3 l. 1. de ſacroſan. eccleſ. & quando ſuum eſt † confirmatum teſtamentum: vt dicit Apoſt. ad Hebr. cap. 9. non poteſt eſſe locus variationibus, ſeu mutationibus, quas fecerit teſtator, quia tunc vna eſt ſua voluntas, & firma declaratio, quam poſtremam manifeſtauit. §. poſteriore. Inſt. quib. mod. teſta. infir. l. ſi mihi & tibi. § in legatis. de lega. 1. & l. diui. l. ſi tibi. & l. libertus. de adim. lega. cum ſimil. Quo ad alium. cui teſtator voluerit credi, ſecundum diſtinctionem Bartol. in l. Theopompus. de dot. præleg. ſiue, vt arbitrator. dicat, quod ſibi videtur. ſiue vt teſtis deponat, quod ſibi dixit teſtator, eadem ſunt dicenda circa variationem, quæ dicta fuere ſuprà ſecundo loco de interprete, in his, quæ poſſunt conuenire, vt per Bero. conſi. 23. col. 3. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Ius quæſitum legatario facit, quòd quis non poteſt variare, nec eius hæres variare poteſt.*
2 *Variatio ſeu inconſtantia impeditur ex quinque ibidem traditis.*
3 *Res integra quando dicatur vel non in iudicijs, in contractibus innominatis, & nominatis.*
4 *Variatio, inconſtantia, & pœnitentia quando admittatur.*

SOLVTIO VI.

SExto de alio quolibet in ſui præiudicium interpretante vltra ea, quę fuerunt dicta ſuprà in dubita. 3. ver. ſunt & alij. poteſt exemplum poni de caſu l. ſi Titius. de lega 2. vbi habens debitorem obligatum alternatiuè in x. vel in Stichum duobus legauit, vni x. alteri Stichum, ab euentu ſolutionis
1 nis factæ à debitore, declaratur huiuſmodi legatum, & ſic interpretatio certo modo fit ab alio, † què ideo crederem, non poſſe variare poſt ius quæſitum legatario; per reg. mutare. de reg. iur. in 6. & ibi Dyn. in c. quod ſemel. eo. & in terminis, per Pariſ. conſ. 11. num. 39. lib. 3. vbi neceius hæres poteſt variare. idem in cõſ. 17. nu. 24. eo. in ſumma, ſecundum glo. Bald. Paul. de
2 Caſt. & Imo. in l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ſolu. matri. ſunt † quatuor, & ſecundum Imo. quinq;, quæ variationem & inconſtantiam impediunt. Primum eſt, vinculum obligationis, iam mutuo conſenſu contractæ: l. ſicut. C. de act. & oblig. & in l. in com-
3 modato. §. ſicut. ff. commo. Secundum, eſt ius alteri quæſitum: l. ſi. ff. de pact. & l. id, quod, de reg. iur. † Tertium, quando res non eſt integra, quod in iſta re accidit poſt litem conteſtatam: l. ſi pluribus. in fi. de lega. 1. & l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum. de verb. oblig. & ibi docto. omnes tradunt. quæ autem faciant, rem non eſſe integram in iudicijs, in contractibus innominatis, & in contractibus nominatis, videte Bar. in l. ab emptione. col. pen. ver. quæro, quæ faciunt. ff. de pact. Bald. in l. ſi inter. C. com. vtri. iud. & pleniùs in l. mandatum. col. pen ver. ſecundò quæritur. C. mand. Card. in cle. procuratorem. col. 3. de procu. quãdo interuenit ſtipulatio. Fab. de Monte in tract. de emp. & vend. in q. 5. nu. 52. quando interuenit iuramentum; Bauer. in tract. de virt. iur. num. 5. Quartum eſt, quando diſpoſitio ipſo primo actu ſecum traxit executionem: l. apud Aufidium. de opt. leg. no. in d. l. huiuſmodi. §. ſtichum. de leg. 1. Quintũ, ab hoc quarto dependens, quando diſpoſitionis qualitas, vt eſt vltima voluntas, non patitur in ſuſpenſo ſtare, & in pendenti; vt l. ſi. com. præd. & no. in l. eum, qui certarum. §. 1. de verb. oblig & in alijs locis ſuprà alleg.
4 Præterea, † quando variatio, inconſtantia, & pœnitentia, admittatur, vel ne, videte plenas diſtinctiones per Dyn. in d. c. mutare. & in c. quod ſemel. Bart. in l. de reb. ff. re. amo. Abb. poſt antiquos in l. in cauſæ. in prin. ff. de procu. Bald. Imo. Alex. Iaſ. & Rip. in l. ſi ex toto. §. fi. de leg. 1. & And. Tiraq. in tract. de retra. tit. 1. §. 24. glo. 1. nu 7. & Gui. Pa. in paruo tract. de pœnitentia iuris: Pau. de Caſt. in l. ſi conſtante. §. quotiens. in vlt. no. ſol. mat. Dec. conſi. 340. col. 3 idem Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. reuertatur. num. 37. cum trib. ſeq. de reuo. dona. Abb. in c. noſti. & in c. publicato. de electi. Bal. in l. 1. col. pen. & fi. C. de fur. Bal. appellat hoc brocardum in l. ſi quis iuſiurandum. C. de reb. cre. & de iureiur. & And. Tiraquell. in d. §. hoc ſermone. in limit. 9. num. 10.

SVMMARIVM.

1 *Executor teſtamentarius poſtquam declarauit, in quam cauſam piam velit pecuniam expendi, ampliùs variare & mutare cauſam ſemel declaratam non poteſt.*
2 *Epiſcopus exequens voluntatem teſtatoris, quando non ritè fecit, poteſt variare.*

SOLVTIO VII.

1 SEptimò, † Executor teſtamentarius, poſtquam pecuniam exequendam in cauſam piam elegerit, & declarauerit, in quam piam cauſam ſit expẽdenda, non poteſt amplius variare & mutare cauſam ſemel declaratam: vt in terminis probat Abb. in conſ. 11. Tria ſunt. in vlt. dub. lib. 2. per d. l. apud Aufidium. & d. l. huiuſmodi §. Stichum & d. l. ſtatuliberum. §. fin. & ex eo, quòd habens commiſsionem eligendi facta electione, functus eſt officio ſuo, & non poteſt mutare voluntatem, per c. publicato. & c. cum inter. de elec. & c. ſi compromiſſarius. eo. lib. 6. & c. in literis. de offi. dele. & l. iudex. ff. de re iud. & alia, vt ibi per eum. Id verum puto, ſi electio vel declaratio ſit ita complete & formiter, & validè facta, quòd omnino dici poſsit eſſe acquiſitum ius perſonę ſeu loco declarato, per dicta ſuprà de hærede quarto loco, & nihil ipſi executori ſuperſit ad agendum; per not. verba l. pen. in fi. C. de his. quib vt indig. & no. per glo. Bart. & alios in d. l. ſerui electione. maximè ſuper illis verbis, Volo eligere. Item † limita in Epiſcopo executo-
2 re, qui licet poſsit dare hæreditatem ſpurio teſtatoris, qui non poteſt moleſtari, poteſt tamen ipſe reuocare, quod fecit, quia non ritè fecit; tradit Bal. in l. id quod pauperib. col. fin. ver. aduerte, quia hoc concludit. C. de epi. & cler.

SVMMARIVM.

1 *Doctor interpretans in cauſa diuerſa, poteſt mutare, et tenere opinionem, quæ ſibi magis placet, cum in nullius detrimentum vertatur, ſecùs ſi in alterius præiudicium verteretur, & niſi ſuum eſſet dedecus ob erubeſcendam varietatem iudicij, et maximè, vbi non reddat rationem probabilem contrarietatis.*
2 *Opinio Doctorũ dicitur probabilis, & non neceſſaria.*
3 *Contrarietas in doctore facit, quòd minus ei credatur.*
4 *Baldus aliquando ex ſuo capite, & ſine intellectu, locutus eſt, & ſine iure, & eius cerebrum continue voluebatur, ſicut auis in aëre, & in quocunque difficili articulo ſolet varius reperiri, circa hanc rem plura de Bal. ibidem.*
5 *Relatio doctrinæ ponderanda eſt, & non opinio doctorum, & non quis dicat, ſed quid dicatur, attendendum.*
6 *Bar. & Bal. quales dijudicentur per Pau. de Caſt.*
7 *Doctor interpretans in eadem cauſa, & in eodẽ teſtamento, qui poteſt interuenire tripliciter; aut conſulendo; aut aduocando, aut iudicando. & in his tribus ſic eſſe debet; in conſulendo cautus; in patrocinando fidelis; in iudicando iuſtus.*

8 Doctor

8 *Doctor aduocando interueniens, dicitur etiam quodammodo interpretari.*

9 *Aduocatus bonus alicui magis prodeſſe poteſt, quàm bonus iudex.*

10 *Aduocatus iure vtens officio ſuo, duriorem melioremq́; vitam agit, quàm Fratres Mendicantes.*

11 *Iudex in cauſis ſemper debet ſequi veritatē, aduocatus verò poteſt ſequi veriſimile, quomodo hoc intelligatur.*

12 *Doctor aduocando poſtquam ſententiam ſuam vni parti propalauit, & patrociniū præſtare cœpit, eam nullo modo reuocare poteſt ſuam partem deſerendo, aduerſam adiuuando; nam vt præuaricator eſſet puniendus.*

13 *Doctor conſulendo voluntariè vni parti, ſi ſibi punctus facti varietur, poteſt mutare & variare interpretationē, & conſilium ad gratiam alterius partis.*

14 *Diuerſitas punctorum facit emanari diuerſum conſilium.*

15 *Doctor conſulendo voluntariè vni parti, ſi ſibi non varietur punctus facti, & cognouerit certè, ſe erroneum cōſilium dediſſe, non vertente tamen alterius præiudicio, poterit tale conſilium reuocare, errorem corrigendo.*

16 *Doctor conſulendo deciſiuè ex commiſsione iudicis vel partium, ſicq́; iudicando quodammodo, non poteſt variare ſeu mutare conſilium, etiam ſi errauerit: & de hoc plura ibidem.*

17 *Doctores conſulentes omnimodo debent cauere à variationibus, tanquam ab igne ob linguarum malignitatem, etiam in quocunque caſu.*

18 *Regulæ iuris ſunt ſeruandæ, ſi abeſt error, & quandoque faciunt recedi à verbis & à mente teſtatoris, & nunquam eſt conſulendum contra conſcientiam, & in caſu variationis opinionum doctorum, cui opinioni magis ſit ſtandum.*

19 *Opinio doct. quæ ſit tenenda in caſu variationis.*

SOLVTIO VIII.

OCTAVO de Doctore interpretante, an
poſsit mutare conſilium, videndū eſt.
Aut in eadem cauſa, & in eodem teſta-
mento loquimur, aut in diuerſa cauſa.
1 In † cauſa enim diuerſa nihil videtur im
pedimenti, qui mutare & tenere poſsit interpretatio-
nem & opinionē, quę ſibi magis placeat, cum in nul-
lius detrimentum vertatur, quod alterius præiudiciū
impedire conſilij mutationem liquet, per d. reg. mu-
tare. cum concor. niſi quòd ſuum eſſet dedecus, ob e-
rubeſcendam varietatem iudicij: l. fi. in fi. C. de mod.
mulct. vbi præſertim huiuſmodi contrarietatis pro-
2 babilem rationem non redderet, & † aliás ſua opinio
dicitur probabilis, & non neceſſaria: per gl. & doct. in
l. 1. C. de leg. quādoquidem etiam ratione reddita ob
3 contrarietatem ei † minùs eſſet credendum, vt de do-
ctorib. ſibi contrarijs dicit Ay. conſ. 12. ſub nu. 7. per l.
qui falſa vel varia. ff. de teſt. & conſ. 125. ſub nu. 20.

Attamen cognoſcens vel dubitás forſan id ſæpiùs
ſibi potuiſſe euenire: Bald. in l. Labeo. de ſerui. ruſti.
præd. dicit gl. ibi facere ad excuſationem doctorū qui
diuerſis temporib. per imbecillitatem memoriæ vel
propter mutationem opi. fecerunt diuerſa conſilia.

4 Nam † Bal. aliquando ex ſuo capite, & ſine intelle-
ctu locutus eſt, & ſine iure, & eius cerebrum cōtinuè
voluebatur, ſicut auis in aëre, vnde in quocunque dif
ficili articulo ſolet varius reperiri, alios dicentes alle-
gat Aym. conſi. 285. ſub ver. 11. & alia de Bal. quòd tan-
tum ſubtilizauit, quòd ſeipſum fregit, & volat modò
ſurſum, modò deorſum, modò à dextris, modò à ſini-
ſtris, & nunquam perſiſtit in eodem, & quandoque
adeò altè volat, quòd euaneſcit ab oculis debilium,
& habuit ingenium volatile propter copiam rerum,
dabat quoque reſponſiones fugitiuas, ipſè dubitabat,
ne aliâs contrarium dixerit: quia intellectus eius nō
erat ſemper in eodem torrente, eius intellectus voli-
tauit ad extranea in virgulis cancellatis, quia ſomnia
bat in Peruſio, loquitur aliquando ex ſuo volatili in-
genio, & non appenſatè, fuit ſubtiliſsimi ingenij, &
talis, quòd ex nimia ſubtilitate licet non malitioſè
frequenter variabat, more ſuo ſibi contrarius ob inge
nij ſui altum acumen, diuerſis temporibus diuerſa &
contraria fundamenta faciebat, ob cadentem noſtrū
ſermonem de variatione doctoris interpretantis, hęc
de Baldi variatione dicta recenſui, quæ cum ſuis au-
ctorib. alle. Neuiz. in ſua ſyl. nup. in 5. li. fo. mihi 189.
vbi etiam de Bal. auctoritate & excellentia plurima
alia dicta & laudes refert And. Tiraq. in l. ſi vnquam.
in ver. donatione. ſub nu. 273. ſatis enim nunquā poſ-
ſet laudari, cùm ius noſtrum mirum in modum am-
pliauerit, ornauerit, ſi quod pulchrū dictū extat in iu
re cuiq; profeſsioni conſonum à Baldo inuentū eſt;
idem Tiraq. in tract. ceſ. cau. de Baldo dicit, in 7. limi.
Quoquo te vertas, illum vbique reperies, & ſententia
Baldi, non habentis contradicentem, in conſulendo,
& iudicando, tenenda eſt: Alex. conſ. 145. li. 5. & in l. ſi
ab hoſtib. col. 2. ſol. mat. Fulg. conſ. 26. in fi. & Dec. cōſ.
283. ſub nu. 3. variationes autē Baldi in locis varijs re-
putari & haberi poſſunt tot diuerſæ auctoritates di-
uerſorum doctorum, cum quæque earum ſuis funda
mentis fulcitæ ſint. vt tenet Neuiz. in dicto loco alle-
gādo Iaſ. in l. Gallus. §. ille caſus. col. 2. de lib. & poſth.
5 dum Bald. ab Alexan. defendit: quia † ratio doctrinæ
ponderanda eſt, & non opinio doct. Cur. Senio. conſ.
77. Super motiuis. circa fi. & non, quis dicat, ſed, quid
dicatur, attendendum: Alber. in l. Labeo. de ſuppell.
lega. Audi adhuc, quæ reliquit ſcripta Pau. de Caſt. in
6 l. aduerſus. in fin. C. ſi aduer. rem iudic. de † Bartolo &
Baldo verba vulgaria hæc: Et per certo fù vn polito
Dottore, & ſeppe bene anco lui indurre piu ſutilmen
te che Bartolo. Mà pur Bartolo generalmente ſeguita
meglio il vero che Baldo, de his eſt magnum teſtimo
nium Paul. de Caſtr. à varietate cauendum tamen, vt
modò dicam.

7 In cauſa verò † eadem & in eodem teſtamento Do-
ctor interpretans, aut interuenit aduocando, & pa-
trocinando, aut conſulendo voluntariè vni parti, aut
conſulendo deciſiuè ex commiſsione à iudice, vel à
partibus facta: in his enim tribus, ſcilicet in conſulen
do cautus; in patrocinando fidelis; in iudicando iu-
ſtus Iuriſconſultus eſſe debet, dicit Archidia. in c. non
8 licet. 11. quæſt. 3. Primo caſu † aduocando etiam inter-
ueniens dicitur, quodammodo interpretari, vt indi-
cant verba l. aduocati. C. de aduoc. diu. iudi. ibi: qui
diminuunt ambigua facta cauſarum, ſatis dicitur in-
terpretari clienti ſuo, qui ab eo deſiderat conſilium
veritatis, & auxilium defenſionis iuſtitiæ, & bonas
allegationes: per quas enim maximè in paſsibus du-
bijs animus iudicantis ad cognoſcendam iuris verita
tem adducitur & informatur; not. Bald. in aucten. iu
bemus. in princ. C. de iudi. meritò dicebat Fulg. in l.
quòd ſi nolit. §. mancipium. ff. ędi. edict. quòd melius
eſt habere bonum aduocatum, quàm bonū iudicem:
9 † qui dicitur docere iudicem, & cliētulos ignaros, per
10 d. l. aduocati. † & iure vtens officio ſuo, duriorem me-
lioremq; vitā agit, quàm Fratres Mendicantes ſecun-
dum

dum Hoſt. in proœm. ſuæ ſum. col. 4. refert Rip. in l. Centurio. col. 6. ſub num. 17. de vulga. & pupil. & Petrus Lenauderius in tract. de priui. doct. in 3. parte, in 1. quæſt. in fi. Quod autem dicit Cicero in lib. 2. Offic.
11 in capit. Prima † igitur iudicis eſt ſemper in cauſis verum ſequi, patroni nonnunquam veriſimile, etiam ſi minùs ſit verum, defendere, intelligitur reſpectiuè, ſecũdum terminos, de quibus loquitur, ſcilicet, quòd melius eſt, vel minus malum, non tamen ſemper, ſed aliquando aduocatum defendere nocentem, quàm accuſare innocentem. at iudex id nõ debet facere, ſed ſemper veritatem ſequi; & per Ancha. in conſ. 219. Mirum. ad fi. licet in iudice etiam tantundem vel ſimile aſſentire videtur Iuriſconſul. in l. abſentem. in princi. ff. de pœn. his notis verbis; ſanctius enim eſſe impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare. Sed noſtrum non eſt hic vlteriùs deſcribere partes Aduocatorum. De his videndi ſunt ſpeciales tracta. Specu. Caccialup. Lancelo. Poli. Cum enim fuerunt eorum officio rectè & ſincerè functi, æquo animo ferant, ſi placeat iudici, cõtrariam ferre ſententiam, quia & Paulus Iuriſconſult. coram Prætore petens, vt Aduocatus non obtinuit: vt in l. quæſitum. §. cum vir de lega. 3. Quantum verò attinet caſui noſtro
12 id omnino ſeruandum eſt, quòd poſtquam † doctor aduocando ſententiam ſuam vni parti propalauerit & patrocinium prȩſtare cœperit, eam nullo pacto reuocare poteſt, ſuam partem deſerendo, diuerſamque partem adiuuando, aliàs vti prȩuaricator puniendus eſſet; vt l. 1. ff de prȩua. latè ponit Paris de Put. in tract. de ſyndi. in Rub. de exceſsi. aduocat. & audiui quendam ſimilem, quem etiam noui magnũ aduocatum in Ciuitate magna fuiſſe à parte ipſa prodita punitũ, & gladio peremptũ, ſi non iure, tamẽ vulgo probãte.
13 Secundo caſu, † conſulendo voluntariè vni parti, & tunc aut ſibi variatur punctus facti, & poteſt mutare, & variare interpretationem & conſilium ad gratiam alterius partis, quia quælibet mutatio facti totam iuris deciſionem mutare facit: Specu. in titul. de aduo. §. nunc tractemus. col. 1. Alber. in l. ſi ex plagis. §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. Deci. in l. quandiu. num. 4. C. qui admit. in nouis addit. & in conſi. 584. num. 1. & conſ. 599. num. 6. & in l. precibus. col. 2. in 2. not. C. de impub. vbi dicit, quòd Socin. in eadem cauſa magni ponderis pro vtraque parte variato facto conſuluit, qui ſecum de hoc loquens, aliqualiter erubuit, quia (dicit ibi Dec.) licet de rigore iuris hoc fieri poſsit ſalua conſcientia, non poteſt tamen euitari maxima ſuſpicio voracitatis, & auaritiæ ad lucrum, hoc ideo nõ debet fieri; quia non omne quod licet, honeſtum eſt: l. ſemper. de reg. iur. idque faciendum, ſi viſum fuerit in melius mutare opinionem, videtur innuere clauſula illa proteſtatiua ſolita poni in conſilijs voluntarijs, ſaluo ſaniori conſilio, vel meliori firmiorique iudicio, ſententia, & opinione, ad l. Claudius. ad fi. qui pot. in pign. hab. & ibi Barto. dicit, quòd ita multi dicunt in ſuis conſilijs & diſputationibus; vt per Hiero. Cagn. in l. nemo poteſt mutare. de regu. iur. Mutatio quoque verborum etiam modica, valde mutat effectum; Specul. in tit. de exceptio. §. viſo. circa princip. Exiſtimo iſta de cauſa, & cũ iſto iuris miniſterio Scæuolam Iuriſconſultum in legibus, nomini ſuo aſcriptis, ſæpiùs reperiri eum affirmatiuè, vel negatiuè reſpondere, ſecundum ea, quæ proponebantur, quaſi omnino ſuum reſponſum eſſet accommodatum & reſtrictum omni proprietati, & qualitati facti propoſiti; itaq; ſi aliter reperiretur ſe habere factum, quàm propoſitum fuerit, reſponſum datum aliter non haberet locum, ſed diuerſum, & mutatum intelligeretur, ſic ab huiuſmodi more Scæuolæ Iuriſcon. Deci. in ſuis conſilijs frequenter capit exordium, prout Bald.
14 dicit conſi. 241. Caſus talis. in fi. lib. 1. † Quare ſecundũ diuerſitatem punctorum ſe reddere diuerſum conſilium inquit idem Bal. conſ. 12. Quidam nomine Angelutius. lib. 2. refert Dec. in d. l. precibus. colum. 2. ita tunc ſecundum diuerſitatem terminorum omnes opinio. poterunt dici veræ: Bal. in l. Mæuio. in princ. in
15 fi. de lega. 1. aut non † variatur punctus facti, & tunc, ſi cognouerit certè conſultor ſe erroneum cõſilium dediſſe, cum alterius prȩiudicium non vertatur, poterit tale conſilium reuocare, & errorem corrigere; vt per Bal. & Ange. in l. Labeo. de ſeruit. ruſtic. præd. & Bald. in l. fi. §. ſed cum in ſecundam. in fin. per tex. ibi. C. de furt. & in alijs allega. per Dec. & Hiero. Cagno. in d. l. nemo poteſt mutare. quia ſapientis eſt, & licitum corrigere ſuum errorẽ, & nõ expectare ſe corrigi ab alio. §. 1. in fin. in auctẽ. de nupt. gl. in l. nonnunquam. ff. de collat. bon. plenè poſt Alex. tradit Iaſ. in l. ſi ex toto. §. fi. col. pen. & fin. de lega. 1. & in l. edita. col. 4. in 5. not. C. de edend. per Aym. conſ. 236. ad fin. & Hieron. Cagn. in d. l. nemo poteſt mutare. num. 4. vltra oſtenſionem erroris data excuſatione humanæ imbecillitatis iuxta illud: Nemo ſapit omnib. horis. &, Quandoque bonus dormitat Homerus. in d. ſyl. nupti. lib. 5. in 3. limitat. fol. mihi. 207. ad excuſationem quoque ſui conſilij licebit dicere, male fuiſſe ſibi narratum factum. ſic admonet Raphaë. Fulgo. in l. 2. col. 2. ver. tolli te ſimilem. ff. de inoffic. teſtam. vel præfari, quòd facti narratione prolixa diligentiùs ponderata, ex quibuſdam in facto pro veris præſuppoſitis per literas intimatas, prout mutando ſuum conſilium fecit Ancha. conſi. 321. Viſa dicti facti narratione. Non tamen puto, quòd poſſit conſulere pro altera parte, per ea, quę dicta ſunt ſuprà, quando interuenit aduocando; nam dicit Paris de Put. in tracta. de ſyndic. in Rub. de exceſ. aduoc. vt ſuprà alleg. & circa fin. quòd aut tanquã conſultori, aut aduocato, ſi nudata ſibi ſint ſecreta cauſæ & ſolutum condignum ſalarium. non debet contrarijs partibus conſulere; ſecùs, ſi ſolum fuiſſet tentatus à parte, quia poſſet conſulere, & aduocare pro altera parte, vt ibi per eum.
16 Tertio caſu, quando † conſuluit deciſiuè ex commiſſione iudicis vel partium, tunc non poteſt variare ſeu mutare cõſilium, etiam ſi errauerit, per legem, quia arbiter. ff. de arbit. & quia functus eſt officio ſuo, æquiparando eum iudici delegato, ſecundum Bal. & Philip. Franc. in d. c. mutare. in princ. de reg. iur. in 6. approbant Dec. & Hiero. Cagno. in d. l. nemo poteſt mutare. & Dec. in l. 1. §. ſi quis. ff. quod quiſque iur. & in l. ædita. col. 2. num. 11. 12. C. de ædend. vbi ſimilia & plura de variatione tradit, & eſt plena apoſtil. ad Alexand. in l. in ratione. la 1. §. ſi filio. ad fi. ad l. Falc. quę deciſio redditur dubia ex eo, quòd Ioan. Andr. dicit in additio. incip. Similia occurrit hic. ad Specu. in tit. de requi. conſi. in 4. col. quod in continenti talis conſultor poteſt mutare conſilium, & ex interuallo poterit ſi bona ratione vel lege: per l. diui. de iur. patron. & loquitur Ioan. Andr. in cõſultore requiſito ad conſulendum iudici pro deciſione cauſæ, ſecundum titu. & materiam ibi pertractatam: argumer. l. Imperator. ff. de in di. adiect. idem ſentit Bal. in d. l. fin. §. cum in ſecundam. in fi. cum dicat, illũ, qui malè conſuluit, poſſe

poſſe conſilium emēdare, etiam ſi non emendet, non
debet iudex errorem conſultoris ſequi. Solutio dubi-
tationis eſſe poteſt, quòd ſi conſultor ſiue ex conuen-
tione partium, ſiue ex lege aliqua municipali talem
& tantam habent auctoritatem, ſiue poteſtatē, quòd
iudex, ſiue partes, non poſſunt euitare, quin cauſa ſuo
conſilio decidatur; prout Bart. doct. & alij tradunt in
l. ſi conuenerit. ff. de re iudi. tunc dato, & prolato con
ſilio, non poſſet illud mutare, per doctr. Bald. & alio-
rum in d. c. mutare. & in d. l. nemo. & quia non poſſet
mutare, & tollere ius parti, pro qua eſſet latum con-
ſilium, per dictam reg. mutare, & argumen. l. Paulus.
la 1. & l. iudex. ff. de re iudic. & quia conſultor accedit
potius ad viam diffinitiuæ, quam interloquutoriæ, di
cit Præp. Mediola. in c. cum ceſſante. col. 16. in 19. fal-
len. de appellat. & in ſpecie tradit Scala Patauinus in
tract. de conſi. ſapien. c. 23. lib. 3. ſi autem talem pote-
ſtatem non habeat ſuum conſilium, eſſet vti volunta
riè habitum: & ita tunc procedere debeat circa varia-
tionem & mutationē ea, quæ dicta ſunt ſuprà, quoad
conſilium voluntariè datum, per eadem iura, aucto-
17 ritates & rationes. Quocunque † caſu tamen doctores
exclamant, Doctoribus conſulentibus eſſe cauēdum
ab huiuſmodi variationibus, tanquā ab ignē, ob ma-
lignitatem linguarū: vt per Ang. in d. l. Labeo. & Iaſo.
in l. ædita. col. 4. in 5. not. C. de edend. Deci. & Cagn.
in d. l. nemo poteſt mutare, certè erubeſcenda eſt iſta
varietas, dicit Bal. in l. de tutela. nu. 4. C. de in integr.
reſtitu. mino. ſi enim in quolibet alio vitium incon-
ſtantiæ contrarium, virtuti conſtantiæ ſuſpicionibus
malis plenum eſt, hoc præcipuum eſt in doctore re-
ſpondente de iure & iuſtitia, quæ diffinitur conſtans
& perpetua voluntas, &c. vt vitium hoc contrarieta-
tis euitetur: Quiſque diligēter ſtudeat, antequam re-
ſpōdeat, & ſemper ſequatur veritatem & æquitatem,
dicit laborioſus & aliorum collector Neuiz. in dicta
18 ſylua nupt. in 5. lib. fol. 190. † non poterimus errare, ſi
faciamus fundamenta in regu. iu. dicit Bald. in conſ.
36. factum ſic ſe habere videtur, lib. 1. receditur enim à
verbis & mente teſtatoris, vt ſeruentur regulæ iuris,
vt probat Alexād. conſi. 162. Circa primum. col. fi. ver.
ad prædictorum confirmationem. lib. 2. & nunquam
contra conſcientiam eſt conſulendum, Ang. in l. 1. C.
19 de fal. c. in caſu autem variationis opinio. doct. cui o-
pinioni magis ſit ſtandum, ponitur in d. ſyl. nupt. d.
lib. 5. fol. 190. nu. 26. per Hiero. Cagno. in d. l. nemo po
teſt mutare. & Curt. Sen. in conſil. 64. Antiquiſsima.
col. 12. in fi. & conſi. 77. Super motiuis. in fin. & Pariſ.
conſi. 65. num. 23. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Valor monetæ legatæ attenditur ſecundum tempus conditi teſtamenti, & poſtea mutari non poteſt, niſi ex mente teſtatoris aliud comprehendatur, reſpiciens futurum.*

Fallit, ſi verba teſtatoris ſint talia, quòd etiam futura comprehendant, quia tunc variatio contingeret: idem dicendum eſt in acceſſorijs, ad rem primo legatam.

2 *Qualitas requiſita pro conditione legati, cum ſemel euenerit conditio, ceſſante poſtea qualitate, non tamen variatur interpretatio, vt legatum non ſemper debeatur.*

3 *Veneti non ſeruant iura communia, quoad authoritatem neceſſariam, ſed quoad probabilem, bene animaduertunt, prout fit in Conſiſtorio Principis, vbi non lex, ſed ratio legis attenditur.*

4 *Piſaurum ciuitas antiquiſſima & nobilis.*

5 *Implementum conditionis, an & quātum durare debeat, quæſtio ibidem declaratur.*

6 *Lex interpretando voluntatem teſtatoris, ſi faciat fundamentum in factis, cauſis, qualitatibus, vel effectibus momentaneis ex certo tempore verificatis, & executis, non mutat interpretationem ſemel factam.*

7 *Lex ſi ſe mutat in ſucceſſiuis, & ſucceſſiuo tempore adimplendis, verificandis, & exequendis factis, qualitatibus, actibus, cauſis, & effectibus, tunc mutatur & variatur interpretatio, prout variantur ipſæ cauſæ.*

8 *Lex aliquando vel conſuetudo interpretatur ſecundum poteſtatem, ſtatum, vel qualitatem perſonæ honoratæ, vel grauatæ diſpoſitionem teſtatoris, quæ ex re diſpoſita ſuppoſita ex pluribus initijs, prout quandoque qualitas ipſa perſonæ honoratæ vel grauatæ variare contigerit, ſi alio tempore huiuſmodi qualitas mutaretur, tunc lex vel conſuetudo mutat ſuam interpretationem conuenientem qualitati mutatæ.*

9 *Varietas temporis, facit variare verborum interpretationem.*

10 *Subſtitutio vulgaris habet diuerſam interpretationem, ſcilicet, vel ſi inſtitutus ſibi non quæſierit hæreditatem, vel mutata conditione alium hæredem non fecerit, ſicq; ſecundum varietatem temporum variatur interpretatio diſpoſitionis.*

11 *Mutata perſona, mutatur & iuris diſpoſitio, ſi & propter variationem qualitatis perſonæ, cui adijcitur, eiuſdem verbi variatur interpretatio.*

12 *Mutatio qualitatis & conditionis perſonarum & rerum plerunq; producit varias iuris interpretationes, & effectus, & iuris diuerſa miniſteria importat.*

13 *Mutata qualitate & ſtatu rerū, extinguitur eius effectus prioris ſtatus, & res ipſæ, ſecundum præſentem ſtatum iudicantur & regulantur.*

14 *Qualitas rerum mutatur, & ſequitur conditionem perſonarum, quibus res ipſæ acquirūtur; & ibidem plura de mutatione qualitatis perſonarum.*

15 *Monachus effectus Epiſcopus, non deſinit eſſe monachus.*

16 *Tabellio effectus doctor, non deſinit eſſe tabellio.*

17 *Mutatio qualitatis ſi fieret bona gratia, & illum, qui habet auctoritatem dandi huiuſmodi qualitatem, non admittitur, quod eſt acquiſitum cum qualitate ſic mutata.*

18 *Lex aliquando diſpoſitionem teſtatoris expreſſam variando facit aliam interpretationem ex aliqua ſuperueniēte poſt teſtamentum vel poſt mortem teſtatoris, quam ſic nihilominus feciſſet teſtator, ſi de tali mutatione, & cauſa ſuperueniente cogitaſſet.*

19 *Promiſſio facta per hæredem de ſtando certo teſtamento cū conſenſu teſtatoris, non tenet per aliud teſtamentum factum, reuocans illud promiſſum obſeruari.*

20 *Mutatio morum adminiſtratoris dati facit præſumi mutatam voluntatem eius, qui adminiſtrationem cōceſſit.*

21 *Pater legans filio religioſo ordinis prædicatorū cum clauſula, quòd plus non petat, alijs filijs inſtitutis, cum ſubſtitutione inuicē inter eos facta mortuis filijs omnibus, vocatur religioſus, non obſtante illa clauſula.*

22 *Scientia teſtatoris multa operatur circa mutationes ſubſecutas.*

23 *Verba diſpoſitionis relata ad certam perſonam, vel ad certum tempus, intelliguntur cum hac conditione tacita, Si res permanſerit in eodem ſtatu.*

SOLVTIO IX.

NOMO de legibus, ſtatutis, vel conſue-
tudine interpretantibus: inſiſtendo ſu
per his, quandoque reperiuntur teſta-
torum voluntates interpretari, poſ-
ſunt conſiderari aliqui caſus. Namque
aliquando lex vel conſuetudo interpretatur verba
teſtatoris ad proximum ſenſum teſtatoris, qui naſci-
tur, & eſt eodem tempore, cum ipſorum verborum
prolatione; licet alio tẽpore ſuper eiſdem verbis mu-
tetur interpretatio legis, vel conſuetudinis eiuſdem,
non tamen variatur prima interpretatio: quia ſenſus
teſtatoris per verba iam emiſſa oſtenſus non muta-
1 tur. † Ecce iam annus eſt elapſus: Teſtator legauit mi-
hi decem, lex interpretatur, ſecundum monetá tunc
currentem, non poſtea incipientem currere, vt tradit
Bald. in conſi. 407. In quæſtione, quæ vertitur. colum.
fin. ver. aut diſponit ſuper alio. lib. 1. latiùs in legato
monetę interpretationem à conſuetudine, datam ſe-
cundum tempus teſtamenti poſtea non poſſe muta-
ri, probat Socin. in conſi. 6. Prædicta conſultatio. col.
2. lib. 1. quod procedit, niſi verba teſtatoris ſint talia,
quòd comprehendant etiam futura: quia tunc varia-
tio contingeret, prout magiſtraliter, & ad plenum tra
dit Barto. in l. ſi ita eſſet. de aur. & arg. lega. idem eſſet
dicendum in acceſſorijs ad rem primò legatá: Roma.
in ſingu. 497. incip. tex. in l. ſi ita.
2 Aliquando legis interpretatio fit ſuper † qualitate
requiſita pro conditione aſcripta legato: ſi enim ſe-
mel euenerit conditio, & poſtea qualitas ceſſet, tamẽ
non variatur dicta interpretatio, vt legatum ſemper
non debeatur, quia firmum remanet conditione ſe-
mel impleta: vt ſi legatum factũ ſit mulieri vel filiæ, ſi
erit vel remanſerit vidua, quandocunque erit vidua,
legatum debetur. & non admittitur, ſi iterum nubat.
tex. eſt in l. fin. C. de indic. vidu. tollen. & ibi Bal. circa
prin. & ibi Pau. de Caſt. in §. ſed quia. dicit, quòd de fa-
cto habuit Venetijs in quæſtione magni legati facti
filiæ, ſi vel cum erit vidua, & vertente coram M. Ciui-
bus, qui cum eſſent deliberati in contrarium, viden-
tes ſuum conſilium, & iſtum tex. mutauerunt propo
ſitum, & dederunt ſententiam pro legato, etiá quòd
3 legataria poſtea effecta vidua nupſerit. Quod † eſt cõ-
tra aliquos aſſerentes Dominos Venetos in eorum
iudicijs paruifacere iudicia cõmunia, & verum, quo
ad auctoritatem neceſſariam, ſed quo ad probabilẽ,
bene animaduertunt, prout fit in Conſiſtorio Princi-
pis. vbi non lex, ſed ratio legis attenditur, & allegat
Bald. in §. iniuria. col. pen. de pac. iur. fir. Pariſ. de ſyn-
di in dict. teſtis. ver. fui ſemel. circa fi. Prædictam con
cluſionem refert, & comprobat And. Tiraq. in l. ſi vn
quam. ver. ſuſceperit. ver. 189. de reuo. donat. allegan-
do inter con. Paul. de Caſtr. conſil. 184. Ex facto. lib. 2.
quod eſt domini Antonij de Andarellis de Grada-
4 ria, quod eſt oppidum amœnum diſtrictus † PISAV-
RI PATRIÆ MEÆ: Cui etiam nominandi honoris
gratia debeo. ſicut huius, vti loci celebris, & magis
[illegible]ri, meminit Cic. in Orat. pro P. Seſtio. 33. 4. Tomo.
his verbis: Et idem M. Aulanum TRIB. MILIT. An-
tonij Capua præcipitem eiecit hominem perditum,
& non obſcuræ PISAVRI. & in alijs Agri Gallici par-
tibus in illa coniuratione verſatum, &c. Et quia an-
tiquiſsima eſt CIVITAS, & quia munita mœnibus,
VIRIS etiam armigeris eſt armipotens, & tenaciſsima
fœderis, quod promittit principibus ſuis: ergo NOBI-
LIS eſt ciuitas, & hæc (quæ faciunt ciuitatem nobi-
lem) not. Azo in ſumm. col. 2. ver. ad prædicta. C. de
cenſi. & cenſitor. lib. 11. per l. 1. in princ. ff. de cenſi. Ean
dem, quæ ſuprà relata eſt. concluſionem firmat Pariſ.
conſi. 95. num. 50 lib. 2. poſt Ant. de Butr. latè in conſ.
30. & in ſpecie Bald. in conſi. 42. Præmittendum eſt.
lib. 5. quæ quidem procedit, niſi qualitas perſonæ te-
ſtatoris aliud ſuaderet, vt filius relinqueret matri, ſi
remanebit vidua, vel maritus vxori ſimiliter, ſi rema
neret vidua, nõ ſufficeret ſemel eſſe viduam, niſi per-
ſeueraret in viduitate. cum mater ſecundo nubendo
facit iniuriam filio, & vxor facit contriſtari animam
prædefuncti mariti, vt diſtinguendo in materia te-
net Angel. in conſil. 34. Conſtantinus Herculani. col.
fin. & in l. in ſubſtitutione. de vulga. & pupilla. vbi
5 Imol. † videtur hoc impugnare, quòd priuatio legati
non inducatur conditione ſemel impleta, per dictas
ll. legis in ſubſtitutione. & l. ſi quis hæredem. C. de in-
ſtit. & ſubſtitu. & ibi Saly. num. 2. quæ indiſtinctè lo-
quuntur, & à verbis earum non eſt recedendum: l. nõ
aliter. de leg. 3. & ſecundum earum intellectum teſta
tor videtur intellexiſſe, ex quo aliter non diſpoſuit;
Aret. ibidem col. penult. ſequendo Angelum, reſpon-
det rationi Imol. quòd parum vrgeat; quia cauſa po-
teſt reſtringere, vel ampliare legatum, etiam impro-
priando verba, vbi reperitur alia lex. limitans dictas
ll. quæ eſt l. Titio centum. in princip. de condit. & de-
monſtr. de cauſa, propter quam præſumitur, teſtato-
rem voluiſſe implementum conditionis durare: ſuf-
ficit apparere verè, vel præſumptiuè, vt ibi per eum, &
latiùs in 2. col. in fin. ſed ibidem Alexand. verbis ſatis
inuolutis ſequendo Rapha. videtur tenere cum Imo.
excepto caſu mariti legantis vxori, ſi vel cum erit vi-
dua. quòd in tali legato procedat diſtinctio Ange. in
caſu filij, ſic relinquentis matri, credo Imo. & alios be
nè ſentire; quia fundamentum Ang. de iniuria illata
filio per tranſitũ matris ad alia vota non videtur pro-
cedere poſt mortem filij. quando legatum acquiritur
matri, quia poſt mortem de iniuria ceſſat querimo-
nia: l. fi. de re. dona. & iura alleg. per Ang. ſ. §. proſpexi-
mus. in auct. de non eligend. & §. veniens. in auct. de
nupt. loquuntur de filijs viuis ęqualiter exhonoratis
per ſecũdas nuptias matris æqualiter à matre tractan
dis: verùm, filijs defunctis omnibus, mater nupta ple
no iure retinet eorum ſucceſsiones; per tex. in l. fœmi-
næ. §. quòd ſi nullam. & ex teſtamento ſuccedit, ſicut
quilibet alius. aucten. ex teſtamento. ibi. ſeq. C. de ſe-
cun. nupt. Ergo & legatum à filio relictum debet con
ſequi eo modo, quo conſequeretur alia extranea mu
lier legataria, per dictam auctenticam, ex teſtamẽto.
Redeundo ad principalẽ caſum, ſi lex interpretan-
do voluntatem teſtatoris fundamentum faciat in fa-
6 ctis, cauſis, qualitatibus, vel effectibus momentaneis
ex certo tempore verificatis & executis, non mutat
interpretationem ſemel factã; per text. in d. l. in ſub-
ſtitutione. & in d. l. ſi quis hæredem. vbi poſt alios Iaſ.
exinde facit regulam, & eam ad plures caſus ampliat,
& quatuor modis limitat, vt ibi per eum. & per Bart.
in l. ex facto col. 2. de vulga. & pupill. vbi magiſtrali-
ter diſtinguit, quo tempore requiratur adeſſe quali-
tas aliqua; & ibi Rip. nu. 29. & ſeq.
7 Si verò in † ſucceſsiuis & ſucceſsiuo tempore adim-
plendis verificandis & exequendis factis, qualitati-
bus, actibus, cauſis, vel effectib. ſe fundet, mutatur &
variatur interpretatio, prout variãtur & mutãtur ipſę
cauſę, acta, vel tempora; vt l. cũ vnus. in fi. de ali leg. &
l. ſi quis

l.ſi quis ita legauerit.de cond.& demonſt.& l. qui bo
na fide.§.1.de acqui.re.dom. Bart.& alij in l. ſi fideiuſ-
ſor.§.fin.de lega.1.& generaliter, vbi factum, vel quid
aliud requireretur durare & perſeuerare, vel ne, tra-
ctant docto.in d.l. in ſubſtitutione.in d. l. ſi quis hæ-
redem. & in d.l.ſi fideiuſſor.§.fin. Imo. in Clemen. 2.
col.3.de reſcript.Bald.in l.minoribus.in fin.col.& ibi
Alexand.& Iaſ. C.de his qui.vt indi. Ange.in l.ſi poſ-
ſeſſor.§.ait ſenatus.ff.de pet.hæred.Bart. Pau.de Caſt.
in l.numerationibus.ff.de ſol.Bald.in l.ſi mater.C.de
donat.ante nupt. Bartol. in l.adulter. §. nupta. ff. de
adulter.Paul.de Caſtr.in l.2.§.liberos. num.5.ff.de in
ius vocan.Afflict.in deciſ. 341.num.5.Bartol. in l.3.in
fin.ff.de fideiuſſo. Bald. in l.1. in fi.ſi aduerſ. delict.&
in l.in quibus. ver. ſed hic concurrit alia q.de ſecund.
nupt. Tiraquel. in d. l. ſi vnquam. in ver. ſuſceperit.
num.167.cum ſequen.& tract.ceſſ.ca.in limi.4. & 23.
& Alber.Brun.in tract.de permut.ſeu perſeuer.Oldr.
conſi.141.& conſi.243.Bald. conſi. 57. num.2. lib.2.&
conſi.42.lib.5. & in l.ſi quis ita. in princip. de condit.
& demonſt.& Corn.in conſi.7.colum.2.& penul.lib.
1.& Dec.conſi. 177.col. fin. & magiſtraliter Bald.in l.
humanitatis.ſub num.28.C.de impube.& ali.ſubſtit.
& Cagno.in l. non videtur quiſque.num. 3. de regu.
iur.

8 Aliquando & tertiò lex † vel conſuetudo ſecũdum
poteſtatem, ſtatum, vel qualitatem perſonæ honora-
tæ, vel grauatæ interpretatur diſpoſitionem t ſtato-
ris, quæ ex diſpoſita re ſuppoſita ex pluribus initijs,
prout quandoque qualitas ipſa perſonæ honoratæ,
vel grauatæ variare contigerit; ſi enim alio tempore
huiuſmodi qualitas mutata fuerit, tunc conſuetudo
vel lex mutat, & variare facit ſuam interpretationem
conuenientem qualitati mutatæ; per tex.in l.3 §. qui
fideicommiſſariam. ff. de hæredib. inſtit. vbi ſeruus,
cui relicta eſt fideicommiſſaria libertas ſub conditio-
ne ab hærede grauato purè, inſtitutus hæres interim
eſt neceſſarius hæres. & veniente conditione fideicõ-
miſſi efficitur voluntarius, per text.in l.pater Seueri-
nam.§.conditionum.de condi. & demonſt. vbi fidei-
commiſſum datum ſub conditione, ſi tutelam admi
niſtrauerit vſque ad 18. annum pueri, à principio ſu-
ſcepta tutela poſt aduenientem pubertatem, ſuſcepta
cura debetur fideicõmiſſario, variando ſignificatum
tutelæ primò propriè, poſtea impropriè: per quæ iura
loquens in ſubſtitutione primò directa, poſtea effe-
cta eſt obliqua; per glo.magn.in fin.in l. precibus. de
impub.Paul.de Caſtr.in conſil.410. Viſo facto, & du-
9 bijs.col.2.lib.1.dicit expreſsè † ſecundum varietatem
temporis debere variari verborum interpretationẽ,
& probatur per tex. in l. ſi paterfamiliàs. ff. de hæred.
10 inſtit vbi † ſubſtitutio vulgaris habet diuerſam inter-
pretationem, ſcilicet, vel ſi inſtitutus ſibi hæredita-
tem non acquiſierit, vel mutata cõditione alium hæ-
redem non fecerit. & ibi nominatim Bald. not. in 4.
not.quod ſecundum varietatem temporum variatur
interpretatio diſpoſitionis, probatur etiam exemplo
frequenti, quod vxor relicta domina & vſufructua-
ria omnium bonorum donec caſtam & vidualem vi-
tam duxerit inſtitutis liberis, & ſubſtitutis extraneis,
liberis viuentibus, debere habere præeminentiã do-
mus, & alimenta ex interpretatione conſuetudinis
ſcriptæ in curia Bulgari: vt per glo. Bart.& alios in au-
cten.hoc locum. C. ſi ſecund. mul. nup. & liberis de-
functis debet habere plenum vſumfructum ab extra
neis ſubſtitutis, ceſſante fauore liberorum, mutatur
dicta interpretatio à cõſuetudine inducta, & incipit
interpretatio Iuris Communis, ſecundum proprium
ſignificatum illorũ verborum: Dominam & vſufru-
ctuariam, cum vt annuũ relictum deberi incipiat ab
extraneis ſubſtitutis; vt tradit Bar.in l. Titia autem.§.
fi.ver.quęro, pone, quòd filius.de leg.2.& in conſ.170.
Petrus Maioli.in fi.& conſi.ſeq.incip.Nicolaus ſer.A-
mati.Alexan.conſ.42.lib.2.& conſ.29.lib.4.& Bal.in
d.l.fi.col.fi.C.de indict.vidu.tollen.in hoc propriè di
11 cit, quòd † mutata perſona, mutatur etiam iuris in-
terpretatio: per l.Paulus. ff.de acquir. hæred. & l. lici-
tatio.in fi.de publica.& l.1.C.de impo. lucra. deſcrip.
per eadem iura, ſuprà alleg. in eodem caſu; Roma.in
conſi.516.In caſu propoſitæ conſultationis. in penul.
col. ver. ſextò, quia. dicit, quòd propter variationem
qualitatis perſonę, cui adijcitur, eiuſdem verbi varia-
tur interpretatio; & facit glo. fin. in l.liberto.§.fin.de
an. lega. quod eſſe verum, & procedere ſingulariter,
Bart.in l.pupillari.circa princ.de vulg.& pupil. quan
do ſignificatio variatur de vno eſſe ad aliud eſſe ſimi-
le, tendens ad eundem effectum; ſecùs, ſi variaretur
ad aliud contrarium eſſe, ibi Pau.de Caſt. Alex. col.1.
Are.col.2. & Iaſ. col. 2. ſequuntur & approbant. & ſe-
cundum Are.ibid.in d.2.colum.dum limitat duobus
modis. d. §. conditionum. poſſet dari alia declaratio
in ſpecie propoſita, quòd procedat, dum caſus, ad quẽ
fit variatio, habeat ſaltẽ ex larga ſignificatione voca-
buli quandam ſimilitudinem, & conuenientiam, ac
proximitatem cum caſu, à quo variando prouenit, vt
ibi per eum; pro quo facit, quod in habentibus ſym-
bolum facilior eſt tranſitus: l.in rem.§. item quæcun-
que.ff.de rei vind.& c. cum apoſtolica.de his. quæ fi.à
præl.quæ incidit in idem cum prædicta declaratione
Bar.continente de vno eſſe ad aliud ſimile eſſe. Quo-
12 niam plerunque videmus † mutationem qualitatis
& conditionis perſonarum & rerum producere va-
rias iuris interpretationes & effectus, & diuerſa iu-
ris miniſteria importare: l.iuſiurandũm ad pecunias.
§.non ſemper.ff.de iu.iur.& ibi plena gl. de his obiter
ſuccurrentibus memoriæ aliqua proponam. Qualita
tis.n.natura eſt ponere aliquid ineſſe præter ſubſtan-
tiam, & ſine ſubiecto eſſe non poteſt, vt poteſt conue
nire omnibus prædicamẽtis, præſertim in maleficijs,
plenè tradit Bal.in l.ea, quæ.C.de condict. indebit &
Deci.conſi.508.num.4.neque diuerſificat rem in ſpe-
cie, nec alterat ſpeciem: Iaſ.in l.3.§.ex contrario, col.2.
in 5.not. de acquir. poſſ. & variando etiam non facit
eſſe aliam rem: l.& an eadem. in prin. de exceptio.re.
iudic.quod locum habet in materia fauorabili; ſecùs,
13 in materia ſtricta, per ea, quæ tradit Ruin. conſil. 163.
ſub num.18.lib. 2. Sed quando † mutatur qualitas &
ſtatus rerum, extinguitur omnis effectus prioris ſta-
tus, & res ipſæ ſecundum præſentem ſtatum iudican-
tur.& regulantur in no.caſu. vbi in loco erant pluri-
ma bona eccleſiaſtica emphyteutica, ad quæ ex ſtipu-
latione paterna poſt mortem patris vocati erant filij,
& filiæ, & patre viuente hæc bona ex indulto Apoſto.
fuerunt liberata ab emphyteuſi, cum poteſtate ven-
dendi, & in alios transferendi, interim pater certa
quantitate relicta filiæ, fecit teſtamentum, & fratres
hæredes inſtituit, vnde filiam non poſſe admitti ad
dicta bona, vt mutata & effecta propria patris contra
teſtamentum, & non poſſe petere conſuluit Petr. de
Anchar.in conſil. 143. Pro domina Paula, fundando
ſuam opinionem in iuribus, loquentibus de muta-
tione ſtatus rerum, & conditionis perſonarum, vt ibi

pereum,& de quibus per Aym.in conſi.239. in princ.
14 Quinimo † qualitas rerum mutatur; & ſequitur con-
ditionem perſonarum, quibus res ipſæ acquiruntur:
l.Paulus.ſeu l.per procuratorem.& ibi Bar. ff.de acq.
hær.Alex.conſi.101.nu.17.lib.1. Guid. Pap.in q.382. &
in q.384.& Bal.in conſi.139. Vbi quis ſortitur forum.
lib.3.Idem Guid.Pa.etiam in q.208.&261. Item mu-
tatione ſtatus Domini reuocatur mandatum abſque
intimatione aliqua; vt per Socin.conſi.172. col.6.ver.
tertium eſt.libr.2.& de mutatione ſtatus mercatoris,
inſtitoris vel factoris, & procuratoris, in l. cum quis.
in prin.& ibi Paul.de Caſtr.ff.de ſolut.& l.rogaſti.§.ſi
fugitiuus. & ibi doct. ſi cert.pet.Pariſ.conſ.96. nu.25.
lib.3.quod vltimum maximè procedit, vbi ſtatus mu
tatus eſt incõpatibilis mandato; vt per Bal.in l.man-
datum.col.3.ver.modo venio. C. manda. aliàs ſecùs,
per tex.in l.in eũ.§.1.ff.de inſt.act.& per iura ibi alleg.
in gl.Quib. de mutatione ſtatus & qualitatis poſſent
dari aliquæ declarationes, ſeu limitationes habitæ,
ex c. 2. incip. propoſita dubia.col.pen. & fin.lib.2.re-
ſponſ.Rip.

Prima, ſi eſſent duæ qualitates cõcurrentes, & ean
dem rẽ qualificantes, vna mutata, non diceretur mu-
tatus ſtatus rei, & diſpoſitio de ea facta maximè, vbi
cum qualitate remanẽte res & diſpoſitio ſtare poteſt:
ar.§.affinitatis.Inſt.de nup.& no.per gl. in ver.crede-
re.in l.ſi ventri.§. in bonis. ff. de priuil. cred. & ibi per
Bar.& Ang.& latiſsimè per And. Tiraq.in tract.ceſſ.c.
in 22.limit.vbi concordant. & declarationes adducit
de duab. cauſis concurrẽtibus, quando vna ceſſat, ſe-
cunda, ſi remanerent reliquiæ mutati ſtatus, etiã res
ipſa adhuc eundẽ haberet effectum: l.fi.ff.de decur.l.
vnius.§.ſeruus. ff. de quæſt. cum concor. ſimiliter cu-
mul.per eundem Tiraq.in d.tract.in limi.16. Tertiò,
ſi mutatio ſit in augmentũ, & in melius, augetur ſta-
tus & eius operatio, nõ verò mutatur, & diminuitur.
l.pe.de ſenat.c.honoratus.& ibi glo. 74. diſt.& l.falſa
15 demonſt.§.1.de cond.& dem.& ibi Bal.idem dicit † in
qualibet qualitate inſeparabili, inferendo, quòd Mo
nachus factus epiſcopus, non deſinit eſſe monachus;
16 † & tabellio effectus Doctor, non deſinit eſſe tabellio,
per illum tex & Abb.in c.quoniam. col.fi.de offi. de-
leg.intellige tamen, quando in melius mutet non ſo
lùm, quo ad ſe, ſed etiã, quo ad alios, quia licet procu-
rator efficiendo ſe monachum in melius mutet con-
ditionẽ pro ſe & anima ſua, nõ tamen ſic eſſet pro cre-
ditore, qui non poſſet ſic de facili eum conuenire; vt
17 dicit Pau.de Caſt.in d.l.cum quis. in prin. Quarta † ſi
mutatio qualitatis fieret bona gratia, & per illũ, qui
habet authoritatem dandi huiuſmodi qualitatẽ, non
amittitur quod acquiſitum eſt cum qualitate ſic mu-
tata: vt ſi legatũ vel donatio facta fuerit religioſis cer-
ti loci, cum hoc, quod ſi mutauerint habitũ de licen-
tia Papæ, nõ aufertur legatum, neq; donatio, quia ha-
bitus mutatus per Papam, cenſetur ſurrogatus in aliũ
habitum qui habetur loco primi, per doct.Ioã.Andr.
poſt antiquos, quos refert in hac q. in ca.1.ſuper §.ad
hæc.de relig.domi.lib.6.& ibi ſequitur Gemi. & Phi.
Franc.dicis procedere, ſi talis mutatio fieret de ſcien-
tia Papæ, intẽdẽtis præiudicare, intelligit, quoad præ-
iudicium donatoris reſpectu loci mutati, aliàs non
præiudicaret; per not.in c.ſi propter, de reſcrip. faciũt
dicta in præcedenti dubitat. ſub ver. ſi quidem inter-
pretatio. vbi de interpretatione à Principe fienda di-
ctum eſt.
18 Quartò, aliquando † lex expreſſam diſpoſitionem
teſtatoris variando, facit aliam interpretationem ex
aliqua mutatione cauſaque ſuperueniente, vel poſt
mortem teſtatoris, prout talem diſpoſitionis inter-
pretationem teſtator feciſſet, ſi de tali mutatione &
cauſa ſuperueniente cogitaſſet, quia quęlibet diſpoſi-
tio intelligitur, rebus ſic ſtantibus. l.quod Seruius.&
ibi glo.& doct.de condi.cau.da.l.quæro.§. inter loca-
torem.ff.loca.cum ſimilib.alleg.per Dec.in conſ.475.
19 In cauſa, quæ Mantuæ. colum.2.vbi in † promiſsione,
de ſtando certo teſtamento, cum conſenſu teſtatoris
per hæredes facta, eandem promiſsionem non tene-
re per aliud teſtamentum factum reuocanſ illud
promiſſum obſeruari, conſuluit per dicta iura gene-
ralia, & ego pro ſua concluſione allego text. expreſ-
ſum in l.cum quis decedens.§.1.incip. Qui teſtamen-
to.de leg.3.quem text. miror non allegari in hac ma-
teria, in qua concordan. cumul. Tiraquel.in l. ſi vn-
quam.in præfa.num. 167. de reuoc.donat. & ad plu-
res caſus adducit Mar.in l.1.§.fi.num. 19. cum ſequen.
ff.de quæſt.in vltimis voluntatibus loquitur tex. in l.
in confirmando.cum duabus ll. ſequen. ff. de confir.
20 tut.& ibi Barto.not.ob † mutationem morum admi-
niſtratoris dari præſumi mutationem volũtatis eius,
qui adminiſtrationem conceſsit; & text. in l. Paulo
Callimacho. §.1.de leg.3.& in l Mæuia.§.fi.de an.leg.
& Bald.conſi.396.Quidam habens vnum filium. lib.
21 3.conſuluit in caſu teſtamenti, in quo † pater legauit
filio religioſo Ordinis Prædicatorum, cum clauſula,
quod plus non poſſet petere alijs filijs hæredibus in-
ſtitutis, & facta ſubſtitutione, ſi aliquis, vel aliqui di-
ctorum filiorum in pupillari ætate, vel poſtea deceſ-
ſerint ſine filijs, ſubſtituit ſuperſtites, mortuis filijs in-
ſtitutis, etiam vocari dictum religioſum, non obſtãt
cla.quòd plus non poſſet petere, quia intelligitur. vi-
uentib.filijs cæteris, & ſic rebus ſtãtibus, vt ibi per eũ,
quem refert vt loquentẽ in no.q. & ſequitur Ay. conſ.
95.nu.4.idem in teſtamento, continente legatũ 300.
factum Abbatiſſæ cuiuſdam Monaſter.j, & cætera bo
na inter pauperes perſonas diſtribui debere, per d.Ab
batiſ.executionem, poſtea dicto monaſterio effecto
paupere, eandẽ Abbatiſſam poſſe diſtribuere alia bo-
na in dicto monaſterio, conſuluit Petr.de Ancha.in
conſ.84. Primò videtur dicendum, motus principali-
ter ob hanc regulam, quòd propter mutationem ſta-
tus eius, in quem diſpoſitio confertur, poteſt recedi à
diſpoſitione teſtatoris, per d.l.in confirmãdo, & alia
iura probantia ob mutationem ſtatus rerum, poſſe à
quacunq; diſpoſitione etiã diuina diſcedi, vt ibi per
eum, quem etiam refert, eandem regulam compro-
bando in teſtamentis, Deci.in conſil.335. Viſo conſi-
lio. colum. 2. num.3.vbi plenè dictam regulam am-
pliat.idem in teſtamentis firmant Alexand. & Iaſ. in
dicta l. quod Seruius. & ante iſtos Bartol. in l. quo-
tiens §.ſi duo.num.5.ff.de hæred.inſtit.& Lau.Galea
in conſi.33.Quidam Bonomus. colum. 4. ver. & hoc
non obſtante. & Cor.conſil.118. Videtur primo aſpe-
ctu. col. 3. ver. præterea dicta clauſula. lib.2.& conſil.
31.Circa primum.colum.3. ver. præterea dicta prohi-
bitio.lib.4.& Rub.Alex.conſ.147. Viſo inſtrumento.
num.3.& Aym.conſil.25. num.1. & propriè in actu,
dependente ex voluntate vnius, ſi res incidit in ca-
ſum veriſimilem & conformem voluntati diſponen-
tis, cenſetur mutata prima volũtas, ita procedere prę-
alleg.iura tradit Alciat.in tract.de præſumpt.in reg.2.
præſump.16.nu.5. ad prædicta facit, quòd ſecundum
varietatem morum variantur hæc noſtra iura mora-
lia; Bar.

ſia. Bart. in auc. ſed cùm teſtator. poſt princ. C. ad l. Falci. & ca. pen. de conſang. & affi. Pariſ. conſ. 2. num. 136. lib. 4.

Hæc poſſunt dici euenire ex interpretatione, inducta per legem mutantem diſpoſitionem teſtatoris ex cauſa ſuperueniẽte, cenſendo talem eſſe voluntatem teſtatoris, ſi cauſam ſuperuenientem cogitaſſet, etiã ſi iudex ſit, qui exequatur talem tacitam voluntatem: quia facit ex facultate à lege conceſſa, dicit Bald. conſ. 129. Domina Franciſca. ver. in cõtrarium videtur primò. lib. 1. reuocatur per legem, dicit Paul. de Caſtr. in d. l. cùm quis prædiorum. Ratio eſt, quia ad conficiẽdum velle, requiruntur tria: ſcire, velle, & poſſe. Poſſibilitas relata ad ſuum principium, id eſt, cauſam, intelligitur rebus ſic ſtantibus, per d. l. quod Seruius. tradit Bal. in l. quidam. col. 5. C. iur. delib. hæc etiam ſunt
22 intelligenda, † niſi teſtator ſciuiſſet, talem mutationẽ & ſuperueniẽtem cauſam, & aliud non feciſſet, vt videtur ponderare text. in l. vtilitatem. ff. de confir. tut. vbi, ſi non fuerit ignarus. ſ. eorum, quæ prætor ipſe de tutore comperta habet, & in d. l. in confirmando. ibi, ante celata, vel ignorata, &c. nam & quæ ſcit teſtator, videtur non attendere: l. ſi iam. in prin. de condit. & demonſtra. & l. plenum. §. equitij. de vſu & habit. & ibi glo. dicit tex. ſcientia defuncti interpretor eius vo-
23 luntatem, & per alia ibi allegat. item † ſunt intelligẽda quando verba diſpoſitionis ſunt relata ad certam perſonam, vel certum tempus, quod tunc ſemper intelligitur tacita conditio, ſi res in eodem ſtatu perſeuerent: vt not. Paul. de Caſtr. in d. l. cum quis. in prin. ff. de ſolut. aliâs verba indefinita & generalia, generaliter ſunt intelligenda: l. 1. §. generaliter. de leg. præſtanda. cum vulgar.

SVMMARIVM.

1 *Iudex poſtquam ſemel eſt interpretatus ambigua verba teſtatoris, ſeu voluntatem ambiguam procedendo, interloquendo, poſſet variare interpretationem, reuocando interlocutoriam: diffinitiuè autem ſententiando, & validè non poteſt mutare, nec reuocare ſententiam diffinitiuam, & ſic nec interpretationem.*

2 *Iudex quando poßit ſuam ſententiam interpretari, ſi ſemel fuerit interpretatus verba ambigua ſuæ diffinitiuæ ſententiæ, non poterit ampliùs variare: per iudicem tamẽ appellationis poteſt interpretatio corrigi & mutari.*

SOLVTIO X.

DECIMO de iudice, qui interpretatus fuerit, & declarauerit ambigua verba voluntatémque ambiguam teſtatoris: l. voluntatis. & ibi per doct. C. de fideicom. quando poſſit ſuam declarationem variare & mutare, dicendũ eſt, quòd aut proceſſit interloquendo, & via interlocutoriæ, & tunc regula vtriuſque iuris eſt, quòd poſſit variare & reuocare: l. quod iuſſit. ff. de re iud. & ibi Legiſtæ latè tradunt, & c. cum ceſſante. ibi plenè Canoniſtæ ſcribunt, de appell. & in ſpecie de iudice interpretante, quòd poſſit variare & reuocare ſuam interlocutoriã, firmant Ang. & Alexand. in l. quicquid aſtringendæ. de verb. oblig. & Peruſ. in 10. fallen. & Præpo. Mediol. in 15. fallen. in d. c. cum ceſſante: Aut proceſſit diffinitiuè ſententiando, & validè, tunc non poteſt mutare, nec reuocare diffinitiuam ſententiam. l. iudex. l. Paulus. ff. eo. de re iud. & l. poſt ſententiam. C. de ſentent. & interlocu. Secùs, ſi inualidè, vt l. ſi vt proponis. & l. ſequent. quomodo & quando iudex de aliis falleñtiis, limitationibus, & declarationibus, vidẽdi ſunt doct. in dictis locis, quando autem iudex poſſit ſuam ſententiam interpretari, eſt text. & ibi latè tradit Bart. in apoſt. ad eum in l. ab executore. in princ. ff. de appell. vbi ſcilicet eſſet digna dubitatio: Alex. in conſ. 2. 6. in fi. lib. 2. & Papi. in for. execu. ſen, in glo. P. nuntio. nu. 11. Siquidem fuerit iudex ſemel interpretatus verba ambigua ſuæ diffinitiuæ ſententiæ, non poterit ampliùs variare, per gl. in l. quicquid aſtringendæ firmat ibi Alexand. colu. pen. verſi. ex quo infertur. & in d. l. quod iuſſit. col. 4. ver. ſecundò fallit. Sed per iudicem appellationis poterit interpretatio corrigi & mutari eo modo, vt diſponitur per tex. & ibi glo. Bar. Ang. & Imo. in d. l. ab executore in prin.

SVMMARIVM.

1 *Princeps poteſt interpretationem, quam circa teſtamentũ fecit, variare ac reuocare: nam multa licent Principi, quæ non licent alij.*

2 *Princeps rogatus, vt reuocet primum reſcriptum reſcribendo ſi decretat, quòd fiat iuſtitia, nil hoc prodeſt vltimo ſupplicanti, quia iuſtitia eſt, quòd ſeruetur dicta prima conceßio.*

3 *Reſcriptum Principis his formis, & quatenus debeat, quid importet, & de multiplici ſignificatu verbi debeat.*

4 *Ordo iuris expreſſus in mandato hominis, dat formam mandato.*

5 *Reſcriptum ad preces, continentes aliquid contra ius & aliquid ſecundum ius, ſi dicat, fiat, vt petitur, intelliguntur conceſſa ea, quæ ſunt ſecundum ius.*

6 *Princeps poteſtate ordinaria, quæ vti præſumitur, non debet reuocare interpretationem per eum factam teſtamento, conuenientem iuri, & naturali æquitati.*

7 *Commutatio voluntatis teſtatoris dicitur iniqua, & non poteſt fieri ſine cauſa reſpiciente publicam vtilitatem.*

8 *Princeps declarando verbum, quod non erat dubium, & ſic faciendo nouam diſpoſitionem, non tollit ius quæſitum parti.*

9 *Princeps aditus non debet variare, nec mutare interpretationem ſemel factam, ſi ſit iuſta, quod cognoſci poteſt ex verbis ipſius primæ declarationis, ex actu geſtu in negotio, & ex qualitate rei.*

10 *Principis factum conuenit perpetuò eſſe ſtabile, nullam fouens malitiam ac diminutionem, variatio dicitur iniquitas, & inimica legibus.*

11 *Princeps reuocãs primam commißionem, dicitur circumuentus, ſicq; præſumitur in tantum, quòd eſt præſumptio iuris, & de iure, & contrarium probari non poteſt, ideóque valet prima conceßio, & non ſecunda.*

SOLVTIO XI.

VNDECIMO & vltimò de Principe interpretante, videtur ſuperfluũ, quærere vel dubitare, an præmiſſa regula, quòd interpretatio ſemel facta, nõ poteſt variari, ſeu mutari, fallat, & exceptionem in eo patiatur, cùm ſit ſupra regulas, & ſupra leges: ca. propoſuit. de conceſ. præb. & inſtar ſit ſacrilegij dubitare de facto & poteſtate Principis: l. 2. C. de crim. ſacril. quia tamẽ Princeps pollicetur, & benignè

 prote-

* vtilitatẽ publicã, vt eſt * com. opin. doctorum relata
per Aym. in conſi. 7. colum. 3. ver. ſecundò reſpondeo.
num. 10. & conſ. 135. co. 3. ver. ſecundò probari videtur,
num. 20. & col. pen. ver. non ob. ſecundum. vbi reſi-
det in hac opinione. & in conſi. 172. co. 2. ver. princeps
non poteſt. num. 3. & alibi in ſuis conſi. & ponit Car.
Rui. conſi 31. col. pen. ver. ſecundò dicitur. lib. 5. & Pa-
riſ. conſil. 101. col. 10. ver. & licet. Dec. nume. 79. lib. 1.
8 Namque † aliàs declaratio Principis non facta circa
verbum aliquod ambiguum, ſed circa id, quod non
erat dubium de iure, & ſic vim habens nouæ diſpoſi-
tionis, non tollit ius quæſitum parti, vt eſt doct. Pau.
de Caſt. in l hæredes palàm. §. ſi quia. col. 2. ver. multo-
ties etiam Papa. ff. de teſta. ſequitur Dec. in conſil. 114.
col. pen. in fin. & in cã. cùm veniſſent. colu. 1. de iudi.
9 Tertiò † limitatur, quòd ſi interpretatio ſemel facta
fuerit iuſta & æqua, princeps idem etiam loco iudicis
appellationis aditus, non debet eam variare & mu-
tare: vt per text. in d. l. ab executore. in prin. in his ver
bis: ita tamen, quòd in ea cauſa appellationis redden-
dæ hoc ſolum quæratur, an iure interpretatũ ſit, quod
cognoſci poteſt ex verbis ipſius primæ declarationis,
ex actis, geſtis in negotio, & ex qualitate rei: vt ibi per
glo. Bart. Ang. & Imo. in fin. col. quòd verba eſſent o-
mnino clara, nulla alia interpretatio admittenda eſ-
ſet: l. ille. §. cùm in verbis de legat. 3.
10 Atque in cæteris † factum Principis concernit per-
petuò ſtabile eſſe, nullam fouens malitiam ac dimi-
nutionem. vt in auc. conſt quæ de digni. §. fin. & cap.
decet. de reg. iur. in 6. variatio enim dicitur iniquitas:
l. ſi quis iuſiurandum. C. de reb. cred. & inimica legi-
bus. §. fin. in auc. de litig. & l. qui falſa. ff. de teſti. ſi qui-
dem in aliis ſit execranda præcipuè damnanda, &
exul eſſe debet ab Aula Principis, qui debet eſſe im-
mobiliſſ & conſtans, ſicut lapis angularis, & Polus in
cælo, & habere vnam linguam, & non plures, & vnũ
calamum, & his verbis vti, quod ſcripſi. ſcripſi. & ſe-
mel locutus eſt Deus, & quæ proceſſerunt ex labiis
meis, irrita non faciam, varietas erubeſcẽda, conſtan
tia dilatanda & ſeruanda, ſine qua iuſtitia non poteſt
eſſe iuſtitia. hæc & alia moralia dicta de Principe, iu-
ribus & authoritatibus probantibus, proferunt Bald.
in conſil. 317. Pridie enim conſului. lib. 1. & Luc. de
Pen. in d. l. prædia. col. 5. ver. 18. licet inconſtantia. de
loc. præd. ciui lib. 11. & Deci. in l. nemo poteſt. ver. ſin.
11 de reg. Iur. & in conſil. 292. in fin. ita, quòd † Prin-
ceps reuocans primam commiſsionem, dicitur cir-
cumuentus, per tex. in c. cum olim. de re iud. obliuio-
ne vel facto impetrantis ſecundum conceſsionem ſic
præſumitur, in tantum, quòd eſt præſumptio iuris. &
de iure & contrarium probari non poteſt, ideo valet
prima conceſsio. & non ſecunda: vt per Dec. plures a-
lios allegando in d. conſi. 292. colum. ſi. ver. & ſi Prin-
ceps contraueniat. & in d. l. nemo poteſt. in fin. alio
autem non apparẽte in Principe, ſemper præſumitur
potiùs circumuariatio, quàm variatio, dicit Fel. per il-
lum tex in d. c. cum olim colum. 3. allegando etiam
Card. in conſil. 142. Punctus, &c. ver. dicendum. qui
idem dicit in colum. fin. ſub ver. item ſi dicatur, ſuper
eo inſiſtit conſil. ſeq. vbi in his variationibus non diſ-
putari dicit, tam de poteſtate Principis, quàm de non
plena ſcientia, ſeu facti informatione: prudenter igi-
tur maturéque facto opus eſt. vt variatio nunquam
vel raro fienda ſit, qui tandem obreptitiè ſubrepti-
tiéve, quid prius vel poſterius à Principe obtinere ſtu-
dent, pœna nullitatis impetratorum & temeratoris
eis irroganda eſt, per l. ſi quis obrepſerit. ff. de falſi. & l.
ſi legibus. C. ſi contra ius vel vtil. public. cum ſimil.
per hæc itaque huius primi libri interpretationi pri-
mæ finis impoſitus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Media pariter concernunt ſua extrema.*
2 *Cognitio in homine fit alicuius rei ambiguæ per gradus, & multa media.*
3 *Medium aliquod ſignificatiuum animi & intentionis facit ſciri ea, quæ conſiſtunt in animo alterius.*

LIB. I. INTERPR. II.

ALIA & ſecunda interpretatio ſubiũ-
genda videtur, qua, vt reſiduum tituli
propoſiti eiuſdem primi libri commo
dius, ac pleniùs declarari & expediri
poſsit, inſpiciendum & pertractandũ
eſt de duabus dubitationibus. Prima, per quæ media
fieri poſsit interpretatio. Secunda, ex quibus locis
media ipſa aſſumi poſſunt. Cùm enim, vt ſuprà in
præcedenti interpr. in dubit prima, dictum eſt, inter-
pretatio ſit congrua dubitationis alicuius verbi vel
orationis expoſitio, & declaratio: dubitatio verò ſit
animi paſsio cum ignorantia extremorum, ſecun-
dum Bald. in rub. vltra med. verſi. dubitatio. C. de
proba. oportet ideo reperire media ipſam interpre-
tationem conficientia, per quæ bene cognitis extre-
mis dubitatio tota cum ſua ignorantia remoueatur,
1 conuertatur & reducatur in ſcientiam certam, † quia
media pariter concernunt ſua extrema, dicit Iaſ. in l.
3. §. filius. col. 4. in primo not. de lib. & poſthu. extre-
ma autem dubitationis & ſuæ ignorantiæ ſunt affir-
matio & negatio ſpeciei propoſitæ, vltra quæ nullus
eſt hominis ſermo. vt etiam in d. prima interpr. in du
bit. 2. dictum eſt: Quæ vbi effecta ſunt certa & nota,
2 hominis animus quieſcit, & ampliùs non dubitat:
arg. l. doce ancillam. C. de rei vend. antequam † enim
homo perueniat ad cognitionem rei alicuius, tranſit
per multos gradus, & per multa media, paulatim per
partes, in veri notitiam deuenit. dicit Bar. in l. ea qui-
dem. colum. 2. ver. deinde debemus. C. de accuſat. &
in l. ſi paterfamil. circa med. ff. de hæred. inſtit. dicit,
3 † quæ conſiſtunt in animo alterius, non poſſunt ſciri,
niſi per medium. i. per aliquod ſignificatiuum animi
& intentionis: Quibus quidem mediis, vt cauſis effi-
cientibus repertis. neceſſe eſt, videre, ex quibus ſpe-
ciebus vti cauſis materialibus habeantur, vt de eo,
quod eſt in controuerſia, in dubia probationis luce
conſtare poſsit lege tertia. C. de condit. ob turp.
ca. itaque proſequar primam dubitationem pro-
poſitam.

DVBIT. I.

PRIMAM namque dubitationem hác
aggrediendo, & eundo per terminos
legales, quibus iura noſtra, doctoréſq;
noſtri in ſimilibus vtuntur comprehẽ-
do media huiuſmodi, per quæ volun-
tas, ſeu mens teſtatoris ambigua, obſcura vel incerta,
nota, claráque nobis efficitur eſſe.

1 Per

1 Per coniecturas.
2 Per indicia.
3 Per argumenta.
4 Per præſumptiones, &
5 Per veriſimilia.

SVMMARIVM.

1 *Coniectura eſt veri ex aliquo alio ſic veriſimiliter ordinat accepto, ſeu reputato, & eſt propoſitio hypothetica, vt ſi hoc eſt, veriſimiliter eſt & illud.*

2 *Coniectura eſt æqua perſonarum, & rerum, & rationum comprehenſio, & collectio ad vnum directa, qua tantũdem quis mouetur ad credendum affirmatiuè, vel negatiuè, diſponentem voluiſſe, vel nocuiſſe conforme expreſſis, vel non expreſſis per eum.*

3 *Coniectura probatur diuerſimodè, vel tot teſtes requiruntur, quot ſufficerent ad probationem principalis diſpoſitionis, cùm tendat ad aliam diſpoſitionem, addendo, vel diminuendo, vel corrigendo, vel alterando diſpoſitionem iam apparentem: vel tendat ad declarationem diſpoſitionis iam factæ, tunc duo teſtes ſufficiunt.*

4 *Coniecturæ, quando dicantur probationes.*

5 *Probationes dicuntur coniecturæ à conuerſione diffiniti.*

6 *Coniectura an ex diſpoſitis & expreſſis in teſtamento vel aliunde, & extra teſtamẽtum colligi & probari poſſit, maximè pro fideicommiſſo conditionali tranſmittendi ad ſuos, & pro coniectura poſitorum in conditione, quòd ſint vocati.*

7 *Cõiectura mentis teſtatoris poteſt colligi & haberi aliunde ex qualitatibus, dictis, & factis extra teſtamentum vt de tacita pupillari, excludente matrem ex coniecturis.*

8 *Coniectura ſi requiratur ad dilucidandum ambiguum aliquid voluntatis teſtatoris ſapientis diſpoſitionem extendendo, vel includendo alias perſonas, quæ ſpecialiter expreſſæ non ſunt, coniectura debere probari, & apparere ex diſpoſitis in teſtamento, & non aliunde, niſi declarando, vt ibidem.*

9 *Coniectura neceſſaria pro declaranda voluntate teſtatoris ambigua, ſicq́, ad ſolam declarationem, tunc ſufficit eas haberi & colligi aliunde ex qualitatibus, ſ. factis vel dictis extra teſtamentum.*

10 *Corda hominum ſunt nota prudentibus per indicia & coniecturas.*

11 *Coniecturæ ſumuntur ex his, quæ fiunt ante actum, in actu, & poſt actum, & vt probent, debent eſſe probabiles, neceſſariæ & concludentes.*

12 *Arbitrium iudicis circa coniecturas, non debet eſſe liberum, ſed à iure regulari.*

13 *Coniectura omnis dicitur ſemiplena probatio, & quid operetur.*

14 *Coniecturæ ſufficiunt ad plenam probationem, vbi probatio à communiter accidentibus eſt difficilis, vt in probatione furti, probantur, conuerſio in vtilitatem Eccleſiæ, in vtilitatem minoris, confinia, & rerum identitas, alióſque caſus vide ibidem, quæ coniecturæ omnes in vnum concurrere, & ad vnam fidem faciendam ſimul dirigi & tendere debent.*

15 *Coniecturis quod conſtat dicitur euidenter conſtare, manifeſtum etiam dicitur apparere ex coniecturis, intellige, vt ibidem.*

16 *Demonſtratio fit per coniecturas eius, quod conſiſtit in animo alicuius, & in tali non eſt neceſſaria plena probatio.*

SOLVTIO I.

VT de his omnibus ordine ſuo hic præſcripto videamus, priùs de coniectura, quæ, qualis ſit, quomodo probetur, quidve faciat, videndum eſt.
1 † Coniectura autem eſt veri ex aliquo alio ſic veriſimiliter ordinato accepto, ſeu reputato, ſecundum Bal. in l. ea quidem. col. 2. C. de accuſ. ſequitur Paris de Pu. de ſynd. poſt dicti. Tortura. ver. aduertẽdum. circa fi. per l. apud Labeonem. §. ſi quis virginem. ff. de iniur. idem Bal. in l. voluntatis. col. fi. C. de fideicom. dicit, quòd coniectura eſt propoſitio hypothetica, vt ſi hoc eſt, veriſimiliter eſt & illud, per l. quæſitum. ff. de acqui re. domi. idem in l. cõtinuus. § cum ita ſtipulatus. in fin. de verb. oblig. Dicit, coniecturam eſſe quendam mentis conceptum iudicis, authoritate approbatum, & glo. in ver. coniecturam. in l. apud antiquos. C. de fur. dicit coniecturam eſſe ſenſum tacitè elicitum, & non expreſſum, vt ibi per Bar. Alber. & Sali.

Ego autem trado aliam diffinitionem magis ſpe-
2 ciei noſtræ conuenientem, quòd † cõiectura eſt æqua perſonarum, & rerum, & rationum comprehenſio, & collectio ad vnum directa, qua tantundem quis mouetur ad exiſtimandum & ferè credendum affirmatiuè, vel negatiuè diſponentem voluiſſe, vel noluiſſe conforme expreſſis, vel non expreſſis per eum, ita cõplectitur vtraque coniectura affirmatiua & negatiua, prout reperitur, & circa affirmatiuam probatur per iura de vocabulo ipſo, Coniectura, mentionem facientia: vt per tex. in l. cum pater. §. ab inſtituto. & in l. qui ſolid §. 1. de leg. 2. & in l. nec ſemel. §. ſi in habitationem. ff. quando di. leg. ced. & habetur in l. ſi ſeruus plurium. §. fin. & in l. licet Imperator. in prin. de leg. 1. & in l. cùm proponebatur. de leg. 2. in l. 3. C. de inof. teſta.

Circa verò negatiuam, probatur per text. in l. de pretio. de publicia. & in d. l. cum pater. §. euictis. & in l. 1. §. ſin autem ad deficientis. de cad. tollen. & c. ad audientiam. de deci. & in l. ſi alienus, ibi: quia rogatus non eſt. de leg. 2. & in l. Lucius. §. collegio. in fin. de l. 3. & in l. facta. §. ſi hæres ante. ad Trebell. cum ſimil.

Per quæ iura probatur vera d. diffinitio in omnibus, ſi rectè inſpiciãtur. Nam coniectura dicitur arg. à ſimili: Bal. in l. data opera. co. 4. ver. & adde ibi. C. qui accuſ. ideo ex diſſimilibus non fit coniectura: idẽ Bal. in l. fi. ſupra fin. ff de hæred. inſti. ſed ex paritate affectionis: idem in conſi. 433. Domina Ioanna. col. fin. li. 3. & idem in l. 1. colu. 3. ſub ver. ſed contra iſtud. C. de priuil. dot. dicit, quòd coniecturæ ſunt, quaſi connexuræ, & colligaturæ.

Probatur autem coniectura diuerſimodè: ſi enim
3 tendat ad aliam diſpoſitionẽ addendo vel diminuẽdo, vel corrigendo, vel aliquo modo alterando diſpoſitionem, iam apparentem, tot teſtes requiruntur, quot ſufficerent ad probationem principalis diſpoſitionis: glo. & doct. in d. l. cùm proponebatur. ſi verò tendat ad declarationem diſpoſitionis iam factæ, ſufficiunt duo teſtes: glo. & doct. in l. hæredes palàm. §. ſi quid poſt. ff. de teſtam. vt latè diſtinguendo plures caſus declarauimus ſuprà in præcedenti interpretatione, dubitat. 3. ver. dictum eſt. meliorem.

4 Tunc † coniecturæ à proximis ſic plenè probatæ, reſpicientes principalem diſpoſitionem, potiùs dici poſſunt probationes, quàm coniecturæ, vel præſumptiones, inter quas demum differẽtia aſsignatur, per doct.

doct. in Rub. extra de prob. per Alex. & Iaſ. in d. l. licet Imperator, etiam tunc diffinitiones ſuprà traditæ eis non conuenirent. ſed diffinitio propriè, per Bal. & Saly. in Rub. C. eo. & per doct. in d. Rub. extra. eo.
5 probationi tradita conuenit. Ergo dicuntur † probationes à conuerſione diffiniti: l. 1. §. dolum. ff. de dolo. Aliâs autem coniectura, comprehendendo perſonas. res, rationes, & tempora, & ſimilia, & colligendo ad vnum, debet elici, & probari ex vero, apparente legitimis modis probato: arg. l. comparationes. C. de fide inſtru. vt per Bald. in d. l. data opera. colu. 4. verſi. & vbi arguimus.

6 Verùm † an ex diſpoſitis & expreſsis in teſtamento vel aliunde, & extra teſtamentum colligi & probari poſsit, non parua hæc difficultas videtur: nam Bald. primò cœpit in l. 1. C. de his, qui an. ap. tab. dicere in q. illa, An fideicommiſſum conditionale tranſmittatur ad ſuos, quod tranſmittatur, ſi non eſt omnino omiſſum, ſed ſequitur ad aliquid expreſſum, cuius dictum declarando Soc. in l. hæredes mei. §. cum ita. ad Treb. in col. & ſequ. dicit, intelligendum eſſe, ſi coniectura tranſmiſsionis huiuſmodi colligatur ex aliqua diſpoſitione, expreſſa in teſtamento, aliàs ſecùs: idem Soci. tradit in conſil. 6. col. 3. ſub ver. reſtat nunc reſpondere. & in conſil. 116. colu. 1. lib. 3. communiter moderni ſequuntur. vt per Dec. in conſil. 417. circa fin. & 465. col. fin. & conſ. 515. col. 1. conſi. 574. col. pen. Curt. Iun. conſ. 16. col. 3. & Pariſ. conſi. 31. num. 11. & conſi. 14. nu. 25. lib. 2. vbi generaliter idem inferunt in probatione coniecturæ inducentis fideicommiſſum, & vocationem filiorum poſitorum in conditione pro limitatione. gloſſ. vulg. in l. Lucius. ff. de hæred. inſti. quòd coniectura debet colligi ex teſtamento, vt etiam per Soc. in l. cùm auus. ad fin. de condi. & demonſtr. & Pau. de Caſt. in conſil. 264. videtur dicendum. ſub nu. 2. ver. & hoc quod lib. 2.

7 Quinimò † coniecturam mentis teſtatoris poſſe colligi & haberi aliunde, ex qualitatibus, dictis, & factis extra teſtamentum, probatur per doctr. Bart. in l. 2. in prin. col. pen. de vulg. & pupill. circa coniecturas tacitæ pupillaris, excludentis matrem, & ibi docto. communiter ſequuntur. & Ang. in l. in fideicommiſsi. §. cum Pollidius. ff. de vſu. dicit, quandoque animam teſtatoris probari ex coniecturis, propter verba ſua prolata ante teſtamentum factum, per glo. in d. l. cum proponebatur. vt dictum eſt ſuprà in d. ver. dictũ eſt, meliorem. & probatur per text. in l. in his, quæ de cond. & demonſtra. Quam quidem difficultatem & contrarietatem tangit, ſed aliter ibi non reſoluit. Pariſ. in conſ. 5. col. 3. num. 16. 17. lib. 3.

Ego verò putarem ſic poſſe reſoluere, & oſtendere vtramque opinionem in caſu ſuo veram eſſe. Nam ſi
8 † coniectura requiratur ad dilucidandum ambiguũ, vel obſcurum aliquod voluntatis teſtatoris, quod ſapiat diſpoſitionem extendendo, vel includẽdo alias perſonas, quæ ſpecialiter diſpoſitę ac expreſſæ non ſunt, tunc vera eſt opinio Bal. declarata & approbata per Soci. & alios, quod coniectura debet probari, & apparere ex diſpoſitis, & expreſsis in teſtamento, & non aliunde, niſi probetur diſpoſitiuè per legitimum numerum teſtium requiſitum ad probationem vltimæ voluntatis, per glo. & doct. in d. l. cùm proponebatur, & per Bart. in d. l. 2. in prin. col. pen. ver. quæro & reuoco. de vulg. & in d. l. in his, quæ. & in l. fi. in fin. principij de leg. 2. & Dec. conſil. 315. col. 3. ver. ad hoc etiam reſpondetur. & Ant. Gomeſ. in ſuo comment. iu. to. 1. ca. 5. de ſubſt. fideicomm. ſub num. 24. verſi. etenim in cauſa. quid eſſet, vti particula principalis teſtamenti errore omiſſa: vt tex. d. l. cum proponebatur. & non aliud teſtamentum: quia paganus non poteſt decedere cum duobus teſtamentis: l. ſi quis priore. ff. ad Trebel. Ratio eſt, quia voluntas teſtatoris, vt ſeruetur in diſpoſitiuis, debet probari legitimo numero teſtium: l. fin. C. de fideicom. l. hac conſultiſsima. de teſta. vnde ſi coniecturis quandoque ſit probanda per iura ſuprà alleg. meritò coniecturæ debent colligi & probari ex diſpoſitis & expreſsis in ipſo teſtamento, iam legitimè probato, & non aliunde defectu probationis in diſpoſitiis requiſitæ ad probandam vltimam voluntatem: & quia his legitimis probationibus ceſſantibus mens & voluntas teſtatoris non curatur, cum non appareat tranſiiſſe in diſpoſitionem, ſicut debet teſtator diſponere ad hoc, vt ſua voluntas attendenda & obſeruanda ſit: no. Bald. & Imo. in l. quidam cum filium. ff. de hæred inſt. Alex. in l. 3. in fin. C. de lib. præt. & in conſil. 202. num. 3. & 7. lib. 7. & Iaſ. conſil. 29. colum. pen. in fi. lib. 2. Dec. conſi. 63. col. 3. & Pariſ. d. conſil. 31. num. 12. lib. 2. facit text. in l. ſi res obligata. §. 1. de leg. 1. dicit Bal. in l. 1. §. ſi defunctus ff. de reb. eorum, quod non omnis voluntas patris eſt eius teſtamentum, quod ideo non eſſe, & non apparere, paria ſunt, l. in lege. ff. de contrah. empt. & voluntas hominis tacita non poteſt probari, niſi coniecturis: Abb. conſil. 67. col. 2. num. 3. lib. 2.

9 Si verò † coniecturæ ſint neceſſariæ pro declaranda voluntate teſtatoris ambigua, & ſic ad ſolam declarationem: tunc vera eſt alia opinio, quòd ſufficit eas haberi & colligi aliunde, ex qualitatibus factis vel dictis extra teſtamẽtum. vt per Afflic. in deci. 44. & per alias ſuperiùs allegata. Ratio diuerſitatis eſt, quia iſto caſu numerus teſtium minor ſufficit, quàm ad probationem principalis diſpoſitionis teſtamentariæ, quia ſufficiunt duo teſtes. d. §. ſi quid poſt. cum aliis etiam ſuperiùs alleg. & per Pariſ. conſi. 13. co. pen. in fin. num. 14. lib. 3. & quid declarans poteſt euenire extra teſtamentum: d. l. in his, quæ. per no. in d. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. de leg. 1. igitur de hoc taliter adueniente, indicia, & coniecturæ admittuntur pro declaratione ipſa, vt etiam tradit Angel. in l. inter ſtipulantem. §. ſi Stichum. col. pen. ſub ver. in glo. hic dixit de
10 verb. oblig. dicens etiam, † quòd corda hominũ ſunt nota prudentibus per indicia & coniecturas: & ita diſtinctionem ac declarationem hanc puto non deſpiciendam. Rurſus Soci. dicit conſil. 147. col. pen. ver. ex qua concluſione lib. 1. quòd coniecturæ ſumuntur ex his, quæ fiunt ante actum, in actu & poſt actum:
11 † coniecturæ autem ipſæ, vt probent, debent eſſe probabiles, neceſſariæ, & concludentes, Iaſ. in conſil. 143. Iſta quæſtio. col. 3. in fin. & col. ſeq. in prin. lib. 2. & in conſi. 66. Viſo teſtamento. col. pen. ver. primò negando, lib. 3. & in l. poteſt. col. 2. de vulga. & pupil. & Soc. in conſi. 62. viſo cap. in fin. lib. 3. & Rip. in d. l. hæredes mei. §. cum ita col. 9. in fin. ver. item intellige. nume. 34. vbi etiam ſubiungit, ſic oportere eſſe neceſſarias, & multùm concludentes coniecturas tales, non autẽ quæ ex fantaſia imaginantur, & quæ ex noſtri capitis ſententia diuinantur, dicit Cor. conſil. 61. Poſt redditum. col. 1. ver. & ſuper hac. lib. 2. & Aym. conſi. 161. nu. 12. & Bald. in conſil. 78. Textus. lib. 3. dicit de veriſimilibus debere conſtare per probationes, & non per diuinationem, & Paul. de Caſtr. in d. l. in his. quæ dicit, non eſſe ſtandum interpretationi ex bono & æquo,

ſecundum caput noſtrum, ſed ſecundum iuris deciſionem, cum concord. per Tiraq. de retractu, tit. 1. §. 35. glo. 1. nu. fi. facit tex. in l. fin ibi, nulla coniectura, imò magis diuinatione. C. de contr. empt. & aliâs generale eſt in materia probationis, quòd ſit neceſſaria & concludens. c. in præſentia. de proba. cum vulg. & demum ſicut de aliis probationibus, coniecturarũ & indiciorum probatio commiſſa eſt arbitrio iudicis, Alexan. in conſil. 58. Habita. in fin. lib. 3.

12 Tamen huiuſmodi † arbitrium non liberum eſſe, ſed à iure regulari debet, vt in ſimilibus latè per Marſ. in l. quæſtionis. nu. 17. ff. de quæſt. & in conſil. 63. nu. 16. & Blanch. in repet. l. fin. num. 40. & ſeq. ff. eo.

Quid autem coniectura faciat, in promptu eſt videre, quomodo ſit vel parum, vel mediocriter, vel magis & efficaciùs, & dilucidans id dubium, de quo quæritur, & verſus quod directa videtur, ad hoc etiam & applicari & repeti poteſt tu magis ſcire potes, &c. vt l. 3. ff. de teſti. de ea tamen in ſuis caſibus quandoque

13 traditur, quòd † omnis coniectura dicitur ſemiplena probatio: glo. in ver. inuenerit. in §. 2. incip ſi quis igitur. & ibi Angel. in fin. in auc. de inſtr. ca. & fi. dicit Bald. in conſilio 380. Tres ſunt caſus. ver. videdum eſt ergo, lib. 5. quod animus iudicantis à coniecturis formatur, ſi teſtes tres ſunt ſine coniecturis ex vna parte, ex alia duo cum multis coniecturis vero proximis, tres non præpõderant duabus: quia multæ bonæ cõiecturæ vim vnius teſtis habẽt, per l. 2. §. 1. de excuſ. tut. & cum ſimil. cumul. per Aym. conſil. 158. num. 11. &

14 † coniecturæ vbi probatio à communiter accidentibus eſt difficilis, ſufficiunt ad plenam probationem, plura allegat Iaſ. in l. prætor ait. §. fi. col. pen. & fin. ff. de eden. & in l. cum ea, quæ. colum. fi. C. de tranſact. & ſufficiunt ad probationem furti: Alexan. conſil. 146. lib 6. Pariſ. 156. num. 16. lib 4.

Et vbi coniecturis aliquid poteſt probari, duæ ſufficiunt: vt per Aym. conſil. 156. ſub num. 7. coniecturis enim poteſt probari conuerſio in vtilitatem Eccleſiæ: Bal. conſil. 353. Sicut ciuitas. num. 1. lib. 3. Deci. conſil. 36. col. 1. ſub num. 8. idem de verſione in vtilitatem minoris: Bal. in l. 1. fin. C. ſi aduer. cred. & probantur confinia: Dec. in conſi. 109. co. 1. & identitas rerum: Afflic. in deci. 23. num. 3. Rui. conſil. 50. lib. 1. & conſi. 65. num. 10. lib. 5. valor bonorum coniecturis probatur: Alci. conſil. 116. nu. 3. li. 5. & alios quàm plures caſus ſtudioſus lector inuenire poteſt. qui ſanè cõiecturis probantur, vbi præſertim caſus ſunt difficilis probationis, vt dictum eſt etiam ſuprà in præcedenti interpr. dubi. 3. ſub ver. item à ſtatutis. vbi aliqui caſus probationis difficilis ſpecialiter poſiti ſunt, quòd coniecturis probari poſſint: quæ quidem omnes in vnũ concurrere, & ad vnam fidem faciendam ſimul dirigi & tendere debent: per tex. in l. qui ſentẽtiam. C. de pœn. & in l. qui in prouincia. §. 1. ff. de ri. nupt. & §. in his verò ibi, vt ex pluribus comparationibus, &c. in auc. de inſtr. ca. & fid.

15 Quod † enim coniecturis conſtat, dicitur euidenter conſtare: tex. not. & vulg. in l. licet imperator. de leg. 1. & ibi not. omnes doct. qui text. ſolet ſæpiùs ad id allegari: vt per Bal. in l. prætor. circa prin. de no. ope. nun. & per Abb. conſi. 75. col. 3. lib. 1. & per Iaſ. in l. qui filiab §. ſi quis ita. in 4. no. de leg. 1. & conſi. 25. ad nu. 2. lib. 1. & Laur. Calca. conſi. 23. colu. 1. & idem Iaſ. in d. l. licet imperator, latè inſiſtit, ampliando materiam, quod etiam manifeſtum dicitur apparere ex coniecturis, & limitãdo duobus modis: Primò, quòd procedat in coniecturis legitimis à iure probatis. Secundò. quòd apparens per coniecturas, licet dicatur euidens, non tamen dicitur euidenter expreſſum, vt ibi per eum in 3. col. & per Dec. quomodo contrà, in l. 1. ad fi. C. de collat. Declaro primam limitationem. habitam ab Alex. ibi. dum dicit, Intelligas id tantùm procedere in caſibus, in quibus reperitur hoc à iure expreſſum: aliâs per ſolas coniecturas euidens & ſufficiens probatio non inducitur. dico autem hos caſus intelligendos, in quibus vera & concludens probatio haberi non poteſt à communiter accidentibus, vt ſuprà dictum eſt, tunc admittitur probatio per coniecturas, quæ ex iuris diſpoſitione pro veris probationibus habentur, ita quòd probatio etiam ſub conditione conceſſa iſto caſu per præſumptiones & coniecturas admitteretur: & tenet Feli. in Rub. col. 2. in fin. ver. ſed aduerte. de proba. quem refert & ſequitur Rip. In l. ait prætor. §. ſi iudex. in fi. ff. de re iud. & latiùs proſequitur, reſpondendo contrariis, & tenet iſtam partem, quam exiſtimat veriſsimam, Dec. in d. Rub. col. 12. & ſeq. & in l. 1. ſub num. 7. C. de teſt. mil. quem puto rectè ſentire, quia iura, habentia coniecturas in ſuis caſibus prædictis, pro veris probationibus vſquaque non eſſent aliâs generalia, & potiùs verbis, quàm rebus impoſita videretur. contra l. 2. in fin. com. de leg. & quia fauor probationum eſt ampliandus, l. pen. in fin. de hæret. tum ſimul. Idémque coniecturis probatum dicitur, & operatur veluti expreſſum: Bald. in l. centurio. circa fi. de vulg. & pup. Ang. in conſ. 331. In reſtitutione. col. 1. Alex conſi. 201. Perſpectis. col. 3. ver. confirmantur prædicta lib. 9. & Pariſ. conſ. 90. nu. 41. lib 2. operatur etiam, quòd poſſit deferri iuramẽtum in ſupplementum probationis: Bald. in l. ſi fundum. in fi. C. de rei vendi. cum pluribus concord. relatis per

16 Tho. Gram. in conſi. crim. 27. in fin. † demonſtratur quoque id per coniecturas, quod conſiſtit in animo alicuius, & in tali non eſt neceſſaria plena probatio: c. pen. §. 1. de procu. lib. 6. & ibi Gemi. in 4. not. & Philip. Franch. in 3. not. vbi etiam, quid factum, vel dictũ non crederetur verum ob ſuſpicionem inter perſonas prohibitas geri tale factum, id credibile efficitur, & probatur coniecturis: vt per Alci. in tract. de præſum. reg. 1. præſump. 16.

Hæc de coniecturis dicta ſatis commune habent cum cæteris præmiſsis, mediis, indiciis, argumentis, præſumptionibus, & veriſimilibus. quia iura & doct. his quandoque promiſcuis & quaſi indifferenter vno pro alio vtuntur: de præmiſsis aliis tamen ſuo ordine dicere ſequar.

SVMMARIVM.

1 *Indicium in criminalibus inſeruit pro dilucidatione occultorum, & ſecretorum delictorũ, ita in ciuilibus inſeruit pro declaratione, & cognitione alicuius facti ambigui iuxta eius vrgentiam.*

2 *Indicium in criminalibus inducit ſemiplenam probationẽ pro tortura inferenda, in ciuilibus verò habens pro ſe ſimilia indicia in ſupplementum pro plena veritatis probatione poteſt iurare.*

3 *Iuramentum dicitur tortura ſpiritualis.*

4 *Indicium eſt ſignum indicatiuum alicuius facti, dictum ab indicando, & demonſtrando, & prouenit ex probabilibus, & non neceſſariis, à quibus poteſt abeſſe veritas, & non veriſimilitudo veri.*

5 *Indicium duplex, ſemiplenum, vel dubitatum, & plenum indubitatum; declara, vt ibidem.*

6 Indi-

6 *Iudiciam diffinitur eſſe ſignum extrinſecum modis legitimis certam præbens & demonſtrans intellectui noſtro quandam lucem, quandoque minùs claram, quandoque ſemiclaram, quandoque plenè claram, per priora extantia poſteriora ſeparatim, vel ſimul & reſpectiuè, quandoque ſuſpicandi, quandoque opinandi, vel quandoque credendi aliquod eſſe, vel non eſſe, depēdens vt plurimùm ab actu, vel ab animo hominis.*

7 *Signum facit cognoſci rem ſignatam, ne poſſit ſummitti, & manifeſtum reddit omnibus qualis ſit, & quandoque oſtendit traditionem, & ſi verbis vehementiùs manifeſtetur, quàm ſignis, ſecretum voluntatis hominis.*

8 *Exteriores actus ſignificant veros rerum habitus, vt per tōſuram monachus verè profeſſus demonſtratur, & per clericam clericus, & per ſtigmata miles, extrinſecum eſt oſtenſiuum intrinſeci.*

9 *Iudicium per ſe à remotis probatum requiritur per duos teſtes, à proximis per vnum bonum teſtem, vel per alia, & aliorum concurſu ad vnum factum conſonante per plures teſtes etiam ſingulares.*

10 *Intellectus eſt magis capax & facilis ad percipiendum, quàm quòd elocutione percipiatur.*

11 *Probatio ſemiplena dicitur, quando circa proxima negotia probatur per vnum teſtem idoneum, & quando plena dicatur.*

12 *Priora & poſteriora ſatis declarant, iuncto etiam ſimul vtroque, & ex cōtextu, ſimul totius Scripturæ teſtamenti iuncto.*

13 *Iudex per gradus tres ad notitiam veritatis ſic gradatim peruenit, videlicet ſuſpicionē, opinionē, & credulitatē.*

14 *Animus præſumitur talis, qualia ſunt hominū verba aut facta, & declaratur ex factis præcedētibus, & ex poſtea factis ab euentu.*

15 *Indicium eſt triplex, leue, graue, & concludens, declaratur ibidem.*

16 *Iudicium quo numero appelletur, nō eſt vis, ſed an vnum ſufficiat vel plura requirantur, ſtatur arbitrio iudicis, fallit, vbi per ſtatutum plura indicia requirātur, tunc non ſufficeret vnum.*

SOLVTIO II.

INDICIVM vocabulum eſt frequens, & valde notum Criminaliſtis, qui de indiciis multos ediderunt tractatus, in ciuilibus raró, præſertim in legibus ipſis inuenitur: eſt in text l. indicia. C. de re vend. & l. fin. C. famil. erciſcun. in ſcriptis doctorum in materia declarationis vltimæ voluntatis quandoque legitur: vt in d. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. de leg. 1. in Alex. in conſil. 100. col. pen. lib. 4. & in Pa-
1 ri. conſil. 3. num. 13. lib. 3. & alibi. Nam † vt in criminalibus inſeruit pro dilucidatione occultorum & ſecretorum delictorum, ita in ciuilibus inſeruit pro declaratione & cognitione alicuius facti ambigui, iuxta eius vrgentiam, ſicut idem ignis, ſiue in lucerna, ſiue in candela nocte ardens lumen prębet legentibus, ſcribentibus, diuerſaque alia facientibus: Nihilominus diuerſi ſunt indiciorum effectus, licet ad vnum veritatis habendæ tendentes in criminalibus & in ci-
2 uilibus. † Nam in criminalibus habens contra ſe indicia ſemiplenam probationem facientia pro veritate eruenda ſubiicitur torturæ corporali: vt l. 1. §. 1. ff. de quæſt. & l. milites. §. oportet. C. eo. in ciuilibus verò habens pro ſe ſimilia indicia, facientia ſemiplenam probationem in ſupplementum pro plena veritatis probatione poteſt iurare: per not. in l. admonendi. ff.
3 de iu. iur. quod quidem † iuramentum dicitur, quodammodo tortura ſpiritualis, vt per Abba. in c. per tuas. col. pen. ver. ego ſimpliciter de probat. refert & ſequitur Soci. conſ. 253. col. 2. ver. ſecūdò etiam, quòd in criminalibus efficaciora & clariora iudicia requiruntur, quàm in ciuilibus. l. fin. C. de probat.

Etſi dicatur indicium minùs, quàm ſemiplena probatio: vt per Glo. & Bald. in l. cùm probatio. ff. de probat. intelligitur de ſimplici indicio ſolo, nō quādo iunctum eſt cum aliis adminiculis, ſimul facientibus ſemiplenā, & quandoq; plenam probationem, vt per Glo. in ver. legitimis. & Doct. in l. 2. ff. de excu. tut.

4 Eſt autem † indicium ſignum indicatiuum alicuius facti, dictum ab indicando & demonſtrando: l. ſolent, de præſcr. verb. & l. ſi quis adulteri. C. de adul. ponit Gandi. de malef. in tit. de quæſt. & tort. ſub ver. ſed quæro quæ, & qualia, & referunt alij in huiuſmodi tract. & Alber. de Roſ. in d. l. indicia. & prouenit ex probabilibus, & non neceſſariis, quibus poteſt abeſſe veritas, & non veriſimilitudo veri, quæ probabilia quandoque talia ſunt, quòd iudicis animum mouēt ad plenè credendum, ita aliquid eſſe: quandoq; ſunt talia, ſi frequenter & facilè contingunt adeſſe, quòd exinde dicatur graue indicium. Si verò hæc facilè ab alio, de quo quæritur, contingunt abeſſe, dicitur indicium leue: ita eſt doct. Bal. in l. non hoc. in fin. C. vnde leg. vbi etiam dicit, quòd leuia indicia ſunt minùs, quàm ſemiplena probatio: per not. in d. l. cùm probatio idem Bal. in d. l. ea quidem. col. 2. habendo ſolùm rationem ſemiplenæ, & plenæ probationis, dicit eſſe
5 † duplex indicium ſemiplenum, vel dubitatum, & plenum indubitatum.

Semiplenum eſt, quod formiter mouet animū ad credendum, vel non credendum: Plenum verò eſt, quod demonſtrat rem per ſigna differentia, quibus firmatur animus in aliquo, tanquam in exiſtente, & non curat plus inueſtigare: allegando d. l. indicia. quoad plenam & ſemiplenam probationem, clariùs tradit Bart. in d. l. admonēdi. Alio modo non minùs breuiùs, quàm dilucidiùs diffinit Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de prob. §. fin. ver. 13 per indicia. quod indicium eſt notabile ſignum alicuius rei ad ipſius habēdam veritatem. Hæc Franc. Brun. refert. in tract. de indic. & tort. in 1. par. in 1. quæſtio.

Vnde ex prædictis, & ex mente aliorum, pleniùs tamen & clariùs, quàm ſinguli alij faciant, concludē-
6 do. Exiſtimo † indicium eſſe ſignū extrinſecum modis legitimis certum præbens, & demonſtrans intellectui noſtro quandam lucem, quandoque minùs claram, quandoque ſemiclaram, quandoque penè clarā per priora, extantia, poſteriora ſeparatim vel ſimul, & reſpectiuè, quandoque ſuſpicandi, quandoque opinandi, vel quandoque credendi aliquod eſſe, vel non eſſe dependens, vt plurimum ab actu, vel ab animo
7 hominis. Indicium: † quia modum vel actum verbi indico. at Signum, quia facit cognoſci rem ſignatam, ne poſſit ſummitti: & manifeſtam reddit omnibus, qualis ſit, vt capit. ſi iudex, de ſenten. excomm. li. 6. & l. 1. §. ſed & ſi. & §. ſi dolium. ff. de per. & com. rei vendi. & quandoque oſtendit traditionem: Iaſ. in l. 3. col. 4. verſic. ſextò principaliter limita. C. de rei vendi. per l. quòd ſi neque. §. fi. ff. eo. de peri. rei vendi. & per alia, quæ in ſimilibus de ſigno tradit Paris de Put. in tractat. de ſyndi. in dict. Nuncius. in princip. licet enim

verbis vehementiùs, quàm ſignis manifeſtetur ſecre-
tum voluntatis hominis: Ang. in l. fin. ff. de hær. inſti.
tamen ſignis generaliùs, & quod verbis non poteſt,
declaratur: vt per tex. in c. cum apud. in fi. de ſponſa.
8 Extrinſecum, † quia per actus exteriores habitus re-
rum ſignificantur: vt per tonſurã monachus verè pro-
feſſus demonſtratur, & per clericam clericus, & per
ſtigmata, miles, vt tradit Bald. in conſil. 9. Factum ta-
le eſt, in fin. lib. 1. & extrinſecum eſt oſtenſiuũ intrin-
ſeci: §. pauonum. & ibi gloſ. fin. Inſt. de re diui. & gloſ.
9 in cap 3. de præſumpt. Modis legitimis certum † quia
vel per ſe à remotis probatum requiritur per duos te-
ſtes. gloſſ. Barto. & Doct. in l. fin. C. fam. erciſ. à proxi-
mis, per vnum bonum teſtem: Bart. in l. maritus. ff. de
quæſt. vel per alia, & aliorum concuſu ad vnum factũ,
conſonante per plures teſtes, etiam ſingulares: Fran.
Brun. in d. tract. de indi. in quæſt. 2. pri. part. num. 5. &
per Io. Andr. in ſuprà alleg. addi. Et demonſtrans in-
10 tellectui noſtro: † quia intellectus eſt magis capax, &
facilis ad percipiendum, quam quod elocutione ex-
primatur: l. quo enim. §. j. ff. rem ra. hab. Quandam lu
cem, quia lux perſpicua eſt probationi: vt in l. 3. ibi: in
dubia probationis luce cõſtiterit. C. de cond. ob turp.
ca. Quandoque minùs claram: quia tunc dicitur mi-
nus, quàm ſemiplena probatio: Gloſ. & Bald. in d. l.
11 cum probatio. Quandoq; ſemiclaram: † quia tunc di-
citur ſemiplena probatio, quando circa proxima ne-
gotia probatur per vnum teſtem idoneum, ad Bart. in
l. maritus. & in l. fi. ff. de quæſti. & in d. l. admonendi.
col. 4. & ibi per Iaſo. Quandoque plenè claram: quia
tunc dicitur plena probatio: d. l. indicia. & per Bald.
in d. l. ea quidem. col. 2. Per priora, extantia, poſterio-
12 ra ſeparatim vel ſimul. † Quia priora & poſteriora ſa-
tis declarant: d. l. ſi ſeruus plurium. in fin. de leg. 1. & l.
legatorum petitio. §. 1. & ibi Bald. de leg. 2. per l. ſi cum
fundum. de verb. ſignif. & capit. mandata. in fin. de
præſumpt. iuncto etiam ſimul vtroque, per ea, quæ in
iſta ſpecie ſcribit March. Blanch. in ſuo tract. de indi.
ad d. l. fi. de quæſt. in princ. col. 10. numer. 66. & Aym.
conſil. 313. col. fin. verſic. decimò. & Barba. inter conſ.
Alexand. conſil. 52. Circa hanc dubitationem. col. 5.
numer. 23. 24. lib. 4. & ex contextu ſimul totius ſcri-
pturæ teſtamenti iuncto: l. nummis. de legat. 3. & l. ex
verbis. C. de don. inter vi. & vx. & l. cum delanionis.
§. quòd ſi æneum. de fun. inſtru. & l. Mæuia. de manu.
13 teſta. & reſpectiuè quandoque ſuſpicandi, &c. † Quia
iſti ſunt tres gradus, per quos, ſcilicet ſuſpicionem, o-
pinionem, & credulitatem, iudex ad veritatis notitiá
ſic gradatim peruenit: per not. doctri. Bartol. in d. l.
admonendi. col. 4. quam communiter doct. ſequun-
tur. Aliquod eſſe, vel non eſſe, quia omnis probatio
tendit ad demonſtrandum, fidémque faciendum de
eo, & ente aliquo, de quo dubitatur, agitur vel quæ-
ritur: d. l. 3. de cond. ob turp. ca. per not. in l. 4. de leg.
1. & per Cano. in Rub. de proba. & ſi in rem. ff. de re.
vendi. & non eſſe in rerum natura etiam inſpicitur, vt
qualitas adiecta ceſſet: vt l. ſi Titio. in prin. ff. quando
di. leg. ced. Dependens vt plurimùm ab actu, vel ani-
14 mo hominis. † Quia ita adducit Bal. in d. l. non hoc. in
fi. Animus enim præſumitur talis, qualis ſunt homi-
nis verba aut facta: l. Labeo. de ſupel. leg. l. Paulus. ré
rat. hab. per Oldra. in conſil. 53. Conſueuit dubitari.
col. 2. & declaratur ex factis præcedentibus: Alexan.
conſil. 1. col. penul. in fin. verſic. comprobo prædicta.
lib. 3. & ex poſtea factis ab euentu: Bar. in l. ſi concu-
bina. §. j. re. amot. & in l. cætera. §. fin. de leg. 1. ſic puto
in omnibus ſuis partibus iure probatam diffinitionẽ,
quam hic de indiciis, vltra alios, tradidi.

Et conſequenter vltra Bald. in d. l. ea quidem, di-
centem indicium eſſe duplex, vt ſuprà dictum eſt.
15 Ego † verò dico eſſe triplex: leue, graue, & cõcludẽs;
leue eſt, quando frequenter & facilè id abeſſe ab illo
contingat, poteſt ideo dici minùs, quàm ſemiplena
probatio. graue eſt, quando facilè & frequenter con-
tingit adeſſe, & poteſt dici ſemiplena probatio. con-
cludens eſt, quando neceſſariò vel probabiliter addu-
cimur ad aliquid credendum, ita vt dictum eſt. tradit
idem Bald. & probat in d. l non hoc. & Bar. in d. l. ad-
monẽdi. col. 4. Etenim dixi indicium dubitatum vel
ſemiplenum, & indubitatum vel plenum, in ſingu-
lari: quia ita dicit Bald. in d. l. ea quidem. col. 2. & ante
eum Ioan. An. in d. addi. licet plura indicia, & plures
circumſtantiæ poſsint concurrere, ſicut ad faciẽdam
plenam probationem, plures teſtes requiruntur: l. vbi
numerus. ff. de teſti. dicitur indiciũ in pleniori ſigni-
ficato, ſicut dicitur probatio, & poteſt ſumi pro plena
probatione: vt expreſſe dicit Abb. in c. tertio loco. col.
4. ver. aduerte. de proba. vbi dat not. doctri. quomo-
do capiantur indicia & de intellectu dictæ l. indicia.
16 Nihilominus † vis non eſt, in quo numero appel-
letur, ſed an ſufficiat vnum indicium, vel plura requi-
rantur: de pluribus videtur text. in l. prædiis. §. Titio.
de leg. 3. tamen ſtatur arbitrio iudicis: Bar. in d. l. fin.
col. fin. de quæſt. ponit Marſil. in pract. crimi. §. dili-
genter. num. 177. Niſi per ſtatutum requirantur plu-
ra indicia, tunc non ſufficeret vnum, vt per Alexand.
conſil. 18. col. fin. verſ. præterea. lib. 1. & Corn. 58. col. 2.
in fin. ver. eſt etiam ponderandum. & in conſi. 198. co.
3. ver. his tamen non obſtantibus. lib. 2. Ex quibus in
hac materia poſſunt haberi indicia, in ſequen. dubit.
dicendum erit.

SVMMARIVM.

1 *Argumenta appellantur, quibus etiam teſtatoris voluntas interpretatur, & apparere poteſt.*

2 *Argumentum eſt, præmiſſa inueſtigatione, copulatio ſeu collatio argutè facta plurium ad vnam cõcluſionem medium in concluſione deductum probans.*

3 *Argumentum ſicut ambiguitatem factorum dilucidat, ita iuris quæſtiones decidit.*

SOLVTIO III.

1 ARGVMENTA appellãtur, quibus etiã
teſtatoris voluntas interpretatur, & ap
parere poteſt: vt l. quem hæred. de reb.
dub. ſicut generale eſt, motum animi
iudicis confirmari ex argumentis: l. ob
carmen. §. j. ff. de teſti. & l. diuus. de cuſt. reo. & c. forus.
de verbor. ſignific.
2 Eſt autem † argumentum præmiſſa inueſtigatio-
ne, copulatio, ſeu collatio argutè facta plurium ad v-
nam concluſionem, medium in concluſione dedu-
ctum probans: vt d. cap. forus. & per Bal. in d. l. ea qui-
dem col. 2. & Par. de Put. de ſyndi. in dictione, Tortu-
ra. verſ. aduertendum. nu. 9. Pau. Grillan. in tract. de
quæſt. & tor. in 3. quæſt. num. 8. & Grammat. conſi. 1.
numer. 67. Inſerto, in fin. ſuarum deciſi. Dicitur enim
argumentum argutè inuentum: d. c. forus.

Et ego putarem poſſe quoque dici, argumentum
ex eo, quòd ſit argutia mentis, veluti teſtamentum
appel-

appellatur ex eo, quòd ſit teſtatio mẽtis, vt in pri. Inſt. de teſta. Quia mentis argutia & ſubtilitas totum facit in inueſtigando, quæ proponenda, quæve concedenda ſint, vt neceſſariè cadat concluſio manifeſtans dubitationem, de qua vertitur quæſtio; ſicut etiam dicitur, quòd voluntas defuncti totum facit: l. ex facto proponebatur. §. rerum. ff. de hęre. inſti. & mens prior atque potentior eſt. l. Labeo. circa fi. de ſupel. leg. ſanè
3 quemadmodum † ambiguitas factorum argumento dilucidatur; ita quæſtio iuris argumento deciditur; vt l. quæſitum. §. duobus. & l. ſi ſeruus. §. huiuſmodi. de leg. 1. l. quiſquis mihi. de leg. 3. & l. filiofam. de condit. & demonſtrat. & l. qui filium. §. Sabinus. ad Trebell. & ibi gloſſ. not. & l. argumento. in princip. de aur. & argen. leg. & l. ſi vſuſ. §. primo. quan. di. leg. ced. & l. ſi quis obrepſerit. ff. de falſ. proinde vbi text. non eſt expreſſus in materia, ad quam allegatur, ſolet allegari in argumentum, inducendo ſubtiliter, & argutè per locum à ſpeciali vel à ſimili, vel alio modo, vt tradit Abb. in d. c. forus. in 3. n.

Cum autem expedierit videre pleniùs, & ſcire de argumentis & eorum locis, videndi ſunt Bald. in l. conuenticulam. de epiſc. & cler. Alber. de Roſa. in dictionario in litera, Argumentum: Bertach. in ſuo amplisſimo dictio. in dict. litera, Argumentum. Nic. Euer. in ſua centu. ſpeciales etiam tract. Claudij Cantiunculæ & Petri Andr. Gamaræ. & Neuiz. in ſylua nupt. in 1. lib. poſt num. 161.

SVMMARIVM.

1 Præſumptio nil aliud eſt, quàm quadam ſuſpicio in animo iudicis, vel cuiuſcunque, cauſata ex varijs coniecturis, vel indicijs, vel argumentis, vel parùm, vel magis, vel efficacius vrgens: prout ipſa indicia, coniecturæ, & argumenta.

2 Præſumptio hominis, quando probet plenè, vel ſemiplenè, vel minùs, quàm ſemiplenè, quod ſufficiat ad effectum aliquem, dari non poteſt certa doctrina, ſed committitur æquo arbitrio iudicis.

3 Præſumptio eſt argumentum ad credendum vnum factum, ſurgens ex probatione alterius confecti, ſecundum Arch. & eſt cognitio, reſultans ex circumſtantijs, quæ variat, fortificat, & debilitat animum iudicantis, prout ſuadebunt circumſtantiæ, ex quibus reſultat.

4 Iuriſta ſemper debet põderare vocabula more Stoicorum, qui ſtudioſè exquirunt, vnde verba ſint ducta.

5 Præſumptio. vocabulũ eſt compoſitum ex præpoſitione præ, quæ ſignificat antè, vel prius, & ex nomine, ſumptio verbale, à verbo ſumo ſumis, quod poteſt ſignificare ſuſceptionem, captionem, & electionem: ita ibidem vide nouam declarationem circa verbum, Præſumere.

6 Præſumptio, vt inducatur, debet proponi, & allegari à parte cum circumſtantijs ſuis, & quando, & quomodo poſſit allegari, an in allegationibus, plenè diſcutitur.

7 Inſtrumentum de alieno protocollo extractum de iudicis commiſſione, de ſtilo probat abſque eo, quod probetur de tali commiſſione. fallit parte opponente in proceſſu, de talis commiſſionis defectu.

8 Præſumptio eſt inclinatio animi boni viri ad eliciendum alterum extremorum ex intellectu, proueniens ex coniectura nobili.

9 Præſumptio eſt in re dubia vnius partis altera partis omiſſa ſumptio, quaſi præ alia ſumptio.

10 Præſumptio hominis eſt ſpecies quædam probationis, & materia probationis eſt arbitraria iudici, qui allegatis circumſtantijs ad vtranq; partem vertentibus extimabit de eius comparatione facta, et pro ea parte præſumet, pro qua magis vrgent coniecturæ.

11 Præſumat quomodo ius, quod comprehendi ac cognoſci poſſit. qualiterq; diuerſi & plures caſus præſumantur, & non præſumantur, & vltra alios ſparſim poſitos in quatuor locis poſuit Luc. de Pen.

12 Præſumitur pro negatiua, re dubia exiſtente, cum probatio incumbat dicenti non neganti.

13 Præſumitur pro negatiua inteſtati, & non pro affirmatiua teſtati, et præſumitur negatiua vera, niſi probetur affirmatiua, & ibi plura, pro qua parte præſumatur.

14 Præſumitur ſecundum ius, & non ſecundum factum voluntatis teſtatoris in dubio.

15 Præſumitur pro debito qualitatis perſonarum, officij, poteſtatis, loci, originis, qualitatis, quantitatis, rerum, et patrimonij, charitatis, cauſæ, modi ſoliti, & communiter accidentium, de quibus ſigillatim: vide de his plura in materia.

16 Iudex arbitrium ſuum ſecundum ius regulando ex factis propoſitis præſumere debet; poteſt enim ex modica, & aliquali occaſione inclinante & ſuperante pro vna parte.

17 Præſumptionem aliqualem habere magni eſt effectus, probationibus hinc inde paribus exiſtentibus; & de ratione.

SOLVTIO IIII.

1 PRæſumptiones hoc in loco poſt coniecturas, indicia, & argumenta bene cadunt tractãdæ, cum † præſumptionem nil aliud eſſe quàm quandam ſuſpicionem in animo iudicis, vel cuiuſcunque cauſatam ex varijs coniecturis, vel indicijs, vel argumentis, vel parùm, vel magis, vel efficaciùs vrgentem, prout vrgent ipſa indicia, coniecturæ & argumenta, talem ipſam ſuſpicionem eſſe dicat Abb. in cap. quanto. col. pen. de præſump. quem ibi Felin. ſequitur, & loquitur de præſumptione hominis, quæ magis propoſito noſtræ materiæ conuenit de præſumenda volũtate teſtatoris, omiſsis alijs præſumptionibus iuris, vel iuris & de iure, de quibus per docto. in d. cap. quantò. & in auct. ſed iam neceſſe. C. de dona. propter nup. & alibi paſsim docto. tractant caſu: quia non eſt materia, quę poſsit tractari per certas regulas, ſed magis iudicatur ſecundum accidentiam factorum, vt dicit Barto. in l. ſi. in princ. in fin. ff. quod met. cau. licet eam tractare Andr. Alciat. in ſuo tracta. de præſumpt. aſſumpſerit per tres regulas. Prima, quòd qualitas naturalis ſemper adeſſe præſumitur; Secunda, quòd mutatio non præſumitur; Tertia, quòd ſemper capienda eſt præſumptio in meliorem partem; de alijs tamen præſumptionibus, non profitetur, ſe velle diſſerere, niſi de præſumptionibus iuris, vt apparet in principio ſui operis.

2 Sed † minus dari poteſt certa doctrina de præſumptione hominis, quãdo probet plenè, vel ſemiplenè, vel minus, quàm ſemiplenè, quod ſufficiat ad effectum aliquem; verùm committitur bono & ęquo arbitrio iudicis, qui inſpectis, & priùs diſcuſsis circumſtantijs, in facto apparentibus, aſſumet eam partem, quæ magis conſona veritati ſibi videbitur, & ſi malè arbitrabitur, per iudicem appellationis corrigitur; vt hæc tradit Abb. in d. c. quãtò. col. pen. quoniã materia

probationum arbitraria eſt iudi. Ant. de But. in c.ex
literis.in 6.not.de proba.Dec.conſi.463.col.fi. nu.23.
& omne,quod lege certa non poteſt determinari,in-
telligitur remiſſum arbitrio iudicis:l.1.in fin. ff.de iu.
delibe.l.mora.in prin.ff.de vſu.Bal.in c.1.col.5.nu.14.
in fi.de mil.vaſ.qui contu.dicit,quando lex commit
tit aliquod arbitrio iudicis,intelligitur in his, quæ a-
nimi conſilio reguntur, non his, quæ ſpecificata ſunt
à lege. per l. 1. §. calumniatoribus. ff. ad Turpil.l.ſi in
lege. in princ. loca. ſubiungens, quòd in iſtis arbitra-
rijs,ſi læſio ſit parua.non appellatur.Item de pręſum-
ptionibus ſatis magiſtraliter tractat Gandi.in tracta.
malefici.in rubric.de præſump.& indi.circa princ. &
Spec.in eo.tit.de præſump.& Archid. in c.oues. 6.q.1.
3 dicit, † quòd præſumptio eſt arg.ad credẽdum vnum
factum, ſurgens ex probatione alterius cõfecti,& A-
lexan.in conſ.89.Viſo themate.col.2. ver.ſimiliter eſt
certum.lib.3.allegans Calde.in cap.veſtra. de cohab.
cler. & mulier. dicit, quòd præſumptio eſt cognitio,
reſultans ex circunſtantijs, quæ variat, fortificat, &
debilitat animum iudicantis, prout ſuadebunt cir-
cunſtantiæ,ex quibus reſultat:quod idem eſt cum eo,
quod dicit Abb.in d c.quintò.col pen. & in c.is, qui.
in fi.poſt plenam gl.ibi de ſponſ.& Gram.in deciſ.28.
ſub nu. 21. vnde in his vti generalibus, & valde notis
4 non me extẽdendo;cum † Iuriſta debeat ſemper pon-
derare vocabula:Bald.in l.ſi vt proponis. C.de execu.
rei iud.more Stoicorum,qui ſtudioſè exquirunt, vn-
de verba ſint ducta, inquit Cicero in 1. de Offic. quia
in minimo verbo conſiſtit magnus effectus; Pau. de
Caſt.in l.fi.§.1.nu.2.in fi.de indic.vidu.tol.
5 Pondero vocabulum hoc, † Præſumptio, quod eſt
compoſitum ex præpoſitione, præ, quæ ſignificat an-
te,vel priùs,& ex nomine, Sumptio, verbale à verbo,
ſumo, ſumis, quod ſignificare poteſt ſuſceptionem,
captionem,& electionem, vt in communi dictiona-
rio Calepini,in ver.ſumo.

Exinde infero, quòd vbi iudex, vel quilibet alius
exiſtit in incerto aliquo circa partem, vel affirmati-
uam,vel negatiuam,dubius & titubans,& pręoculis
habitis,& cognitis allegatis, & propoſitis accidẽtijs,
& circumſtantijs diuerſis,modò ad vnam,modò alte
ram partem inclinantibus, præſumit pro vna parte,
& ad eam animi ſui motum inclinat.

Iſtud autem pręſumere,nil aliud eſt,quàm capere,
ſuſcipere & eligere priùs vnam partẽ, quàm alteram,
& illam ſic tenere ante alteram,& illi ſtare ſecundum
vim circumſtantiarum & inclinationis huiuſmodi,
donec fuerit pleniùs certificatus; & hãc arbitror pro-
pius dici præſumptionem iudicis,ſeu alterius,proba-
tam ab etymologia vocabuli ſeu alluſione,cum qua-
litatibus ſuis ſubſtantialibus requiſitis; ad not. per
docto.in l.1.in princip.ff.de acq.poſſ. quaſi inter duas
partes priùs vnius, quàm alterius partis ſumptio &
captio ſit.

Etenim probo ſingula prędicta ſubſtãtialiter con-
uenire præſumptioni: dixi, Exiſtit in incerto aliquo.
7 Quia vbi ſit incertum, nec poſſit clarè probari, locus
eſt præſumptioni; per text. in l. ſi fuerit. §. fin.de reb.
dub.& in l.continuus.§.cum ita.in fin.de verb.oblig.
veritati enim,& veræ probationi cedit præſumptio:l.
nuptura.in fi.ff.de iur.dot.l.diuus.de in integr. reſt.l.
ſi chirographum.de probatio.c.is qui.de ſponſa.Dec.
conſi.400.col.4.vltra med.dixi,circa partem affirma
tiuam vel negatiuam. Quia omnis noſtra contentio
& difficultas in omnib. ferè negocijs conſiſtit in mo-
noſyllaba,eſt, non, & ſic in affirmatiua vel negatiua,
vt dictum eſt ſuprà in interpretatio. præceden. in du-
bita.2.ver.fin.& iuxta verbum Euangelicum, Sit ſer-
mo veſter,eſt eſt,non non: vt c.& ſi Chriſtus. de iure-
iuran.dixi,& præ oculis habitis & cognitis, allegatis
& propoſitis accidentijs, &c.quia ſi velit rectè diſcer-
6 nere debet cuncta rimari.c.ſi.30.quæſt.5.† vtque præ-
ſumptio inducatur,debet proponi. & allegari à parte
cum circumſtantijs ſuis:l.ſi adulterium.§.ijdem Pol-
lioni.ff.de adulter.Bal.conſi.403.Ioan.col.pen.num.
6.lib.3.quod procedit in circumſtantijs,dependenti-
bus ex facto proprio eius, cui præſumptio debet pro-
deſſe, quia ſunt facti & animi: Bal. in c.ſi quis per 30.
col.3.ver.quærit hic glo.ſi de feu.fu. contro. inter do-
min.& latè per plura docto. dicta diſcurrit Couarru.
in c.Raynutius.ſuo §.11.ſub nu.1.& 2.de teſt.ſecùs eſt,ſi
ex facto alieno, quia ex præſumptione elicita ex fa-
cto alieno iudex poteſt ſe fundare abſq; allegatione;
Bart.in l.cum quid.col.pen.ff.ſi cert. pet. & poſt alios
ibi Dec.col.penul.num.24.Alex.in l.qui in aliena. in
prin.col.pen.ver.extra glo.de acq.hæred. Aret. conſi.
109.Clariſsime.col.4.ver.venio ad quartum.ſecùs eſt
etiam, ſi ex actis appareat, & poſſit colligi de facto
partis in iudicio propoſito, etiam tacitè inferẽte præ-
ſumptionem;quia abſque alia allegatione poteſt at-
tendi; Roma. in conſ.77. Pater Reuerende.& Dec.in
d.l.cum quid.nu.25.& in conſ.267. col. fi. & in l. non
hoc.nu.3.C.vnde leg. Abb. & Felin.in c. afferre.col.3.
de præſumpt. & Feli. in c. cum ordinem.col.9.& ſeq.
de reſcrip. vbi & Alexand.in l.1.C.vt quæ deſ.aduo.&
Rip. in l. 4. §. hoc autem. de damn. infec. diffusè tra-
dunt.quando iudex, parte non petente, non propo-
nente,non allegante,poſſit concedere & pronuncia-
re aliquid; ponit etiam Dec. in d.l. cum quid. nu.25.
non eſſe neceſſariam allegationem præſumptionis,
vbi proceditur ſummariè & de plano, quatenus autẽ
Alex.in d.l 1.col.2. Dec. in d. l.cum quid. nu. 24.& a-
lij dicunt,ſufficere allegationem fieri poſt concluſum
in cauſa.in allegationibus iuris, allegãdo ſolùm; Ant.
de But.in c.peruenit. col.2.de empt. & vendit. eſt ad-
uertendum, quòd Anton. de Butr.loquitur,ſufficere
hanc allegationem fieri infra tempus allegationum,
dummodo ex actis actum pateat, hoc idem ſentit
Bart.per eum ad hoc alleg.in l.eum, qui ita.col.fin.de
verb. oblig. quod ſufficit allegari tempore allegatio-
nis, id quod natura ſui ineſt actioni propoſitæ,idem
eſſe in allegatione præſumptionis iuris de clandeſti-
na poſſeſsione, contra deducentem titulum in poſ-
ſeſſorio reintegrandæ,tradit Tobi.Peruſ.conſ.24. nu.
18.ſecùs,ſi venit extrinſecùs;quia debet opponi à par-
te,& ſic ex mente Bart.& Anton. de Butr. ſi quid non
ineſſet ſui natura, vel ex actis non pateret, non ſuffi-
ceret allegari in allegationibus iuris tantum, hac in
ipſa re videtur ſentire Alcia.in d.tract.de præſump.in
reg.2.pręſumptio.21.nu.4.dum allegando hoc dictũ,
quòd ſufficit,allegationem fieri in allegationibus iu-
ris,dicit hoc dictum indiget altiore indagine, quia vi
detur cõtra doctr. ibi allegatam ſecundum eum; ego
enim puto quòd aliquid conſiſtens in facto allega-
tum in allegationibus iuris non releuet allegantem,
niſi aliquo modo conſtare poſſit iudici, vt iudici ex
actis,vt in notorio probat Iaſ.in l.ſi verò.§.1.col.fi.ver.
ſecundò aduerte. ff. qui ſatiſd. cog. & tantò magis in
præſumptione iudicis ſeu hominis. i. facienda per hõ
minem non prolata à iure de circumſtantijs requiſi-
tis,prout pars prætẽdit, requiritur probatio iuridica;
vt per

vt per Felin. in c. prudentiam. §. ſexta. col. 2. in fin. ver. non obſtat verbum. de offi. deleg. & per tex. in l. an in totum. C. de ædifi. priua. dicit Pet. de Ancha. in conſi. 383. Primò, & ante omnia. circa fi. quòd circũſtantiæ, quæ habent variare arbitrium, & declarationem iudicis, clarè probari debent; facit, † quòd instrumentum
7 de alieno protocollo extractũ de cõmiſsione iudicis de ſtylo probat abſq; eo, quòd probetur de tali commiſsione, niſi in proceſſu de tali defectu cõmiſsionis pars opponat. & non ſufficit, quod opponat in allegationibus iuris extra proceſſum per partem traditis; vt per Guid. Pap. in q. 404. licet de iure limitarem iſta, niſi allegationes iuris eſſent de actis, & deberent in actis redigi, & de eis eſſet danda copia parti; vt tenet Iaſ. in l. 2. col. 2. de eden. ibi ſequitur Dec. in col. 5. quãdo tales allegationes fuerunt inſertę in actis, quia tũc operantur in proponendo, allegando, & opponẽdo in facto, prout operantur aliæ ſcripturæ proceſſus, eſt eadem ratio: ergo idem ius: l. à Titio. de verb. oblig. & quia tunc dicitur cõſtare iudici ex actis per ſuprà alle. quod ſecùs eſſet, ſi non eſſent de actis, ſed exhiberentur iudici pro eius animi informatione, vt vidi communiter ſeruari. ita per Guid. Pap. in q. 241. an aliqua exhibita. Et generalis regula eſt in reſpicientibus vtilitatem priuatam à iudice aliquid nõ pronũciari, niſi petatur per not. in d. l. 4. §. hoc autem iudicium. & ibi. tex. de dam. infect. & per Guid. Pa. in q. 221. item dicta die. & alibi per doct. huius verò, & ſimilium reſpicientium iudicialia proprius erit locus infrà lib. vlt. dixi, præſumit pro vna parte, & ad eam animi ſui motum inclinat; quia propriè Bald. in rubric. col. 2 C. de
8 probat. dicit, † quòd præſumptio eſt inclinatio animi boni viri ad eliciendum alterum extremorum ex intellectu, proueniens ex coniectura nobili. Circa alia & quòd ſtatur præſumptioni, donec aliter probetur veritas, dictum eſt ſuprà, per l. nuptura. in fi. ff. de iur. dot. cum alijs alleg. ſecundum vim circumſtantiarũ: quia dicit Abb. in d. c. is qui. circa fi. quòd pręſumptio facit gradum ſecundum, quod indicia ſtringunt, & cum alijs ſuperiùs alleg. ita probata eſt diffinitio per me ſuperius adducta, & dicitur generalis diffinitio de his, quæ remiſſa ſunt arbitrio iudicis; tex. & gloſſ. in l. ſuus. §. puto. ff. de hæred. inſti. quæ poteſt ſatis conferre ad cognitionem materiæ præſumptionum cum allegandis etiam inferiùs, poſtquam prædicta ſcripſeram, reuidi Alber. in l. ſiue poſsideris. C. de proba. qui ibi in 2. col. eodem modo videtur diffinire. dicens, quòd præſumptio eſt in re dubia vnius partis altera partis omiſſa ſumptio, & ibi Bal. circa fin. dicit, quòd præſumere pertinet ad legẽ, vel legis miniſtrum, deponere ad teſtem, perſuadere ad Aduocatum, vel oratorẽ. Ita ſimpliciter illius vocabuli præſumere ex præpoſitione, præ, & verbo, ſumere, ſignificationem tangit. Alcia. d. tract. de præſump. par. 2. in prin.

Igitur non diſcedendo à præſumptione iudicis, ſiue hominis, operæpretium eſt videre, ſi poſsit ſuper hac ſpecie aliqua certa regula ſeu doctrina tradi; pro
10 qua parte prius debeat præſumi. † Cum enim huiuſmodi præſumptio ſit quædam ſpecies probationis, vt per Abb. & alios in rubr. de præſumpt. & materia probationis ſit arbitraria iudici, doctrina, quæ poteſt inde tradi, eſt talis, quòd allegatis & prępoſitis circumſtantijs ad vtranque partem vertentibus iudex æſtimabit de eius cõparatione facta, & pro ea parte præſumet, pro qua magis vrgent coniecturæ; vt l. ſi defunctus. C. arb. tut. & l. nec ei. §. 1. ibi; vt æſtimetur ex comparatione earum, &c. ff. de adopt. & l. inter duos. in prin. ver. in propoſita. de reb. dub. ibi; quia comparatio poſterioris decedentis ex facto prioris mortui ſumitur. & vbi coniecturæ ſint pares ab vtraq; parte, ſeu valde ambiguæ ad eſſe, & non eſſe, itaque vacillat pro neutra parte præſumere, tunc regulare debet iudex ſuum arbitrium ſecũdum regulas iuris, per alleg. à Mar. Blanc. in l. ſi. de quæſtio. pro ſuo tract. de indic. nu. 40. 41. & fundando ſe in regulis iuris, errare non poterit, ſecundum Bald. in conſi. 36. Factum ſic ſe habere videtur. num. 1. lib. 1. quia ad eum, vti miniſtrum legis, ſicut ad legem, præſumere pertinet, vt ſuprà allegaui Bal. dicere in d. l. poſsidetis. circa fi. eo, quòd pręſumptio eſt ſpecies probationis: Abb. in d. rubr. & Tiraq. in l. in l. ſi vnquam. in ver. donatione. num. 158. de reuocan. donat. & probatio fit iudici: l. quinquaginta. ff. de probat. & l. 2. in princip. C. commu. diuidun. cum ſimilib. Debet ergo iudex in præſumendo ſequi veſtigia legis & iuris.

11 Quomodo † autem ius præſumat, poteſt comprehendi, & cognoſci ex text. & glo. & ſcriptis magiſtralibus Docto. continentibus in pluribus & diuerſis materijs, qualiter diuerſi & plures caſus præſumãtur, & qualiter non præſumantur. Nam vltra alios caſus ſparſim in alijs locis poſitos, in quatuor locis poſuit Luc. de Pen. Primò. in l. quicunque. C. de apoch. public. lib. 10. colligit caſus 180. in quibus ius præſumit in bonam partem; deinde in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſi. cumulauit alios caſus 223. in quibus ius præſumit in malam partem. deinde & tertio loco, in l. prima. C. de quæſto. & magiſ. libro duodecimo, congeſsit caſus centum in quibus ius non præſumit. Deinde & vltimò, in l. Princeps. C. de princip. agen. in reb. eod. lib. 12. enumerauit alios caſus, centum & decem, in quibus modò in periculum, modò in vtilitatem, modò in damnum ius pręſumit, & perquàm plures promiſcui caſus, in quibus modò in vnam, modò in alteram partem ius præſumit, recollegit Guid. Pap. in ſuo tractat. de præſumpt. & poſtremò magis ordinatè de his Alciat. compilauit ſuum tract. de præſump.

Etenim horum & ſimilium caſuum pręſumptorũ, ſummã aliqualiter perſcrutando, vt aliqua ſpecialiùs attingantur, quæ ſaltem frequentiùs accidunt.

Primò propoſita affirmatiua & negatiua, de quibus, vt præfertur, omnis actio eſt, re dubia exiſtente,
12 præſumitur pro negatiua, † cum probatio incumbat dicenti, & non neganti. l. 2. ff. de probat. & l. actor. C.
13 eo. Nam ſuper iſta † affirmatiua teſtati, & negatiua inteſtati, vt exẽplis vtar propoſitæ materiæ noſtræ principalis, præſumitur pro negatiua inteſtati, quia eo ipſo, quòd allego teſtamentum, non factum, probata eſt mea intẽtio, niſi per aduerſarium aliud probetur; ita dicit Bar. l. is poteſt. col. pen. ver. quintò dicit gl. ff. de acq. hæred. Cor. conſ. 197. col. 2. ver. & ſi rationes. li. 4. quod declarandũ eſt, vt per Are. ibi. d. l. is poteſt. col. pen. & in l. ſed & ſi de ſua. col. pen. & fi. & Hier. Cagn. in l. ſi emancipati. nu. 35. cum ſeq. C. de collati. Negatiua enim pręſumitur vera, niſi probetur affirmatiua; Bal. in l. 1. §. ſi magiſtratus. ff. de magiſ. conueni. & dicitur probata pro aliquo ex eo, quòd aduerſarius nõ allegat affirmatiuam; Aym. conſi. 1 in fi. facit Bald. in conſ. 466. Ad intelligentiam. col. 2. ver. non ob. ſi dicas. lib. 5. vbi dicit, veritatem apparere, ex quo non reuocatur in dubium; idem Dec. cõſi 7. col. 2. Negatiua etiã dicitur magis negare, quã affirmatiua affirmare;

idem

idem Dec.in conſ.3.col.2.circa fi.& conſi.581.col.3.in fi. vbi in materia teſtamenti non expreſſum dicit intelligi non diſpoſitum, niſi contentio huiuſmodi eſſet ſuper validitate teſtamenti, quia præſumitur pro teſtamento:l.ſi pars.ff.de inoffi.teſta.cum ſimil.

Item pro parte, fouente religionem, & piam cauſam, pręſumitur, quia ſi apparent duo teſtamenta, vel facta ſine die, vel eadem die, & non apparente, quod ſit vltimum, ſi in vno adſit legatum ad piam cauſam, in alio non continens legatum ad pias cauſas præſumitur poſterius & valere; vt per Roma. in auclten. ſimiliter.col.18.ver.duodecimò.C.ad l.Falc. vbi in contractibus, in iudicijs, & in vltimis voluntatibus, collegit fauores à iure traditos pijs cauſis, & ex traditis ibi, & alibi per doct. præſumptiones, pro cauſis pijs poſſent adduci ad plurimos caſus, de quibus dicetur alibi. Item dubio exiſtente inter qualitatem, actum, vel potentiam accidentalem, vel naturalem, præſumitur pro naturali. l.3.in princip.de tutel.& l. ſi quis poſthumos. in princ.de libe. & poſth. præſumi enim ſecundum naturalem æquitatem: Alci.facit ſuam primam reg.in d.tracta.de præſump.poſſem caſus multos adducere, in quibus ſecundum naturalem affectionem, & naturã rei. actus, & negocij præſumptio elicitur, ſed eos, ne ſiat confuſio, reſeruo tractare in ſeq.dubita.vbi de locis, ex quibus hæc media habentur, dicendum eſt.

14 Item in † dubio ſit præſumptio voluntatis teſtatoris, ſecundum ius, & non ſecundũ factum: l.hæc conditio.& ibi gl.in ver.coniunctiones.& Bart. in l.Mucianæ.col.fi. ver. ſed quæro quid in dubio. de cond.& demonſt.& per doct.in l.quoties.qui ſatiſd.cogan.

15 Item † pro debito qualitatis perſonarum, officij poteſtatis, loci, originis, qualitatis, quantitatis, rerum, & patrimonij, charitatis, cauſæ, modi ſoliti, & communiter accidentium fieri debet pręſumptio, quoniã hæc ſummatim & breuibus diſcurrendo, vt de his me
16 expediã hoc in loco. † Debitum qualitatis perſonam facit, quòd ſi teſtator ſit parens boni conſilij, ſalutis, dilectionis & præcipuè prouiſionis, ſit præſumptio pro liberis;l.fi.in princ.C.de cur. fur.no.in l. quidam cum filium.ff.de hære. inſtit. c.afferte. de præſumpt.l. iſti quidẽ.in fi.ff.quod met.cau. l.cum auus.de cond. & demonſt. & l.cum acutiſsimi. C. de fideicom. & l. Lucius.in fi.ff.de hęre.inſti.non tanta eſt pręſumptio pro liberis naſcituris: l.qui filiabus.in princ. & ibi gl. & docto.not.de lega.1.adducit cum alijs concor. Tiraq.in l.ſi vnquam.ver.filios.num.1. de reuoc.donat.
17 † qualitas enim perſonarum inſpecta tam in præſumendo, quàm aliter intelligẽdo diſpoſitiones & negocia, multùm confert, & attenditur per multas deciſio.in diuerſis caſibus, probat Felin. in cap.cauſam, quę col.13.ſub ver.quinta declaratio.de reſcrip.Corſe. in ſuis not.in ver.conditio perſonę.Matth.de Afflict. in deciſ.401.Steph.de Fede.de interpr.in 3.par. num. 47.66.67. & per not.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff. ad Trebel.veriſsimum eſt autẽ, vt aliàs, aliud ex perſona locoque ſit æſtimandum, dicit tex.in l. pen.in fi. de condi.& demonſt.

18 Debitum † officij facit, quòd pater præſumitur dediſſe dotem de ſuo filiæ etiam quòd aliter exprimeret, quando eſt ſoluendo; vt l.fi.de dot.promiſ.& quilibet præſumitur diligens in officio ſuo: c.ad audientiam.§.fi.de præſcrip.l.2.C.de off.ciuil.iudi. Bal.in l.1. C.de priuil.fiſ.c.ſuper.de renuncia.Aym.conſi.29.nu.
19 6.cum ſimil. † Et feciſſe quis præſumitur, quod facere debebat: Bald.in l.cum ipſe.col.2. ſub ver. quæro.l.C. de contrah.emp.& factum præſumitur nomine eius, ad quem tale factum & negotium pertinet: Paul.de Caſt. in conſ.84.in fi.lib.1. & Alex. conſ.40.ſub nu.6. lib.5.cum alijs ad hæc ſimil.allegari ſolitis.

20 Debitum † poteſtatis facit, quòd omnis diſpoſitio præſumitur ad poſsibile, tam circa diſponentẽ, quàm perſonas & res diſpoſitas:l.1.§.lex Falcidia. & ibi Bar. & l.Plautius.in princ.la 2.ff.ad l.Falc.& l.vbi.in prin. & l.poſtulante. §.fi.ad Trebel. Bald. in l.peto.in fi.de lega.11.dicit, quem videri velle, quod eſſe poteſt, & nõ aliud;Bart. in aucten.excipitur. C. de bon.quæ liber. Roma.conſi.409.Quoad primum.circa fi. Dec.conſ. 218.col.2.num.3.& conſi.294. in fi.plures caſus ponit Aym.in conſi.12.id enim eſt præſumendum, quod de iure fieri poteſt, dicit gl.2.in l.Caius.ff.ſolu.matr.

21 Debitum † loci facit, quòd non præſumitur violentia & metus, vt l.fi.in princ.ff.quod met.cau.& diminui ſolennitates teſtamentorum; vt l.fi. C.de teſtam. ita quòd præſumatur grauior iniuria.§.atrox.Inſti.de iniur.& Bald.in ca.vel ſi cum filia.qui.mod. fe. amit. dicit, quòd Locus eſt vnum de decem prædicamẽtis, ſecundum Ariſtotelem, quod pręd icamentum in iure ciuili eſt neceſſarium in dependẽtibus à loco; ſicut ſunt indicia;per l.pen.de iuſt.& iure, ſecundum eum; & per l.nam quòd liquidæ.§.fi.de pen. leg. & d.l.pen. in fi.ibi;aliud ex perſona locoque ſit æſtimandum.de cond.& demonſt.

22 Debitum † originis facit, quem præſumi bonum vel malum; vt l.quòd ſi nolit.§.qui mancip.ff.de ædil. edict.& aliquid cognoſci etiam, quòd adſint alia accidentia, vt l.cum filius.§.hæres.& ibi gl.de leg.2.& aliquid eiuſdem iuris eſſe, prout erat id, à quo habuit originem:gl. in l.obligationum ferè.§. placet.ff.de actio.& oblig.& tex.in l.hæc actio.ff.ſi meſ.fal.mo.di. item qualitas rerum relictarum facit præſumi cuius contemplatione ſit factum legatum; vt per Soci.in l. 2.col.pen.de rebus dub.

23 Quantitas † etiam rerum & patrimonij portionis præſumi facit totum onus expenſarum alicuius operis non ſpectare ad eum, cui operis cura à teſtatore impoſita eſt; vt tradit Bart.in l.Titius.de lega.3.

24 Quantitas † patrimonij facit præſumi, teſtatorem noluiſſe dare tantam pecuniam cuilibet filiarum, vt per Iaſ.in l.qui filiabus.§.ſi quis ita. in 4.no.de lega.1. & taxari legatum, poſitum in arbitrio boni viri:l.1.in fi.de le.2.ſimiliter de quantitate relictorum fieri præſumptionem, ponit Bene.Capra in conſi.60.col.1.

25 Sequitur debitum † charitatis, quæ facit præſumi, & ampliari relictum vltra conſuetum modum:l.Aurelius.§.Titius teſtamento.& ibi gl. de lib. lega. & gl. in ver.maximè. in l.ſi is qui.§.1.de reb.dub.& l.ſi ſeruus pluriũ.§.fi. de leg.1. cum ſimil. Cauſa relictorum etiam facit præſumi, & intelligi, qualis ſit voluntas teſtatoris:l.cum pater.§.dulciſsimis. de leg.2.Paul.de Caſt.in conſ.332.col.1.lib.1.Soci.inter conſ.Cur.Seni. conſi.40.num.25.& alibi per docto.

26 Modus † quoque diſponendi oſtendit qualitatem diſpoſitionis:l. non codicillum. & ibi per Bald. C. de teſta.& ex eo modo legati qualitas ipſius declaratur, dicit Alber.in l.Seiæ.§.fi.de fun.inſtr.

27 Item † à ſolito præſumptiones & argumenta valent, & plurimùm attenduntur in omnibus materijs: vt per Dec. poſt alios ibi in l.certi condictio. §. ſi nummos.col.2.in 4.not.ſi cer.pet.& Nic.Euer.in ſua centu. locorum legalium in loco 63.ab vſitato ſeu à ſolito.

ſolito. Poſtremò, ex communiter accidentib. fit præſumptio à communi curſu; Bal. in conſ. 351. Io. & Fede. col. 2. ver. item prædicto Federico. li. 5. & in l. cum in te. ver. gl. quærit. C. de dona. ante nupt. dicit, quod communiter conſueuit fieri, præſumitur factum, & de hoc latè per eum, & alijs in l. neque natales. C. de proba. & per Aym. conſ. 40. num. 2. 3. & in conſi. 276. col. 2. ver. ſextò iuuatur. & conſi. 280. col. 4. ver. tertiò nos videmus. & per Nico. Euer. in d. loco. 93. Hæc ſufficiant non tractando, quia de his & alijs conferentibus noſtro principali inſtituto alibi latiùs & ſuo ordine diſſerendum erit, ſed innuendo dicta ad aliqualem arbitrij iudicis in præſumendo inſtructionem,
28 oſtendendo † quemadmodum iura mouétur ad præſumendum. ita iudex arbitrium ſuum ſecundum ius regulando ex factis præpoſitis præſumere debet; poteſt enim ex modica & aliquali occaſione inclinante & ſuperante pro vna parte, pro ea præſumere, arg. l. ergo. §. adiectis. ff. de fideicom. liber. facit illud Terentianum in Andria, Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc illuc impellitur. meminit Corn. conſ. 40. Circa hanc conſultationem. col. 6. ver. nihilominus ego. lib. 3. inclinando in eam opinionem aliqualiter innuentibus verbis teſtamenti, quòd legatũ dotis factum filiæ ſit purum, & non conditionale, vt ibi per Iaſ. in l. ſi duo patroni. in princ. col. 1. in 3. not. ff. de
29 iu. iur. dicentem, † probationibus hinc inde paribus eſſe magni effectus habere aliqualem præſumptionem; quia hæc præfertur, & ibi ante eum per Bart. & per Abb. in c. tráſmiſſæ. in fi. qui fi. ſint legi. & per Bar. in l. fin. ad ſi. C. comi. vel epiſto. Tiraq. tracta. le mort ſaiſit. 6. par. decla. 5. nu. 15. in cæteris autem me remitto ad loca ſuperiùs dicta pleniùs continentia materiam præſumptionum.

SVMMARIVM.

1 *Veritas à coniectura & indicio, poteſt abeſſe, ſed non veriſimilitudo veri.*
2 *Præſumptiones ſunt fundatæ ſuper veriſimilibus.*
3 *Veriſimilia ſunt, quæ dant ferè ſpiritum & eſſe his ſpeciebus probatorijs, in quibus inſpicitur, non quod poſſibile, ſed quod veriſimile eſt.*
4 *Veriſimile adducitur ad interpretationem voluntatis teſtatoris, veriſimile & credibile reputatur idem.*
5 *Voluntas reducta in quæſtionem, vt bene intelligatur, eam declarari via veriſimilitudinis, neceſſe eſt reperire circa materiam ſubiectam & rem, de qua agitur, aliquid verũ, cui aſſimilari poſſit id, de quo dubitatur, procedẽdo de vno particulari ad aliud particulare, per oſtenſionem eiuſdem vel maioris rationis aſſimilationi dando duo extrema.*
6 *Veriſimilitudo qualiter, & quomodo percipitur.*
7 *Veriſimilitudinis medio declaratur id, quod eſt in cauſa dubium, ſi eadem, vel maior ratio de vno ad alterum militat.*
8 *Veriſimile quod non eſt, quomodo cognoſci poſſit.*
9 *Veriſimile magis quod ſit, vide exempla legum.*
10 *Veriſimile vt cognoſcatur, requirit quandoque duo, quandoque tria, vel plura particularia, & hæc inſpicienda ſunt, vbi quæritur de aliquo veriſimili vel non veriſimili, quod tunc inueniatur particulare illud, quod ſit verum, cui aliud particulare æquiparari poſſit, quod ſimile vero eſſe quæritur.*
11 *Veriſimile poteſt appellari credibile, conſentaneum, & poſſibile; quia ſemper intellectu præſidet vnum quod pro vero tenetur, & cui cætera eſſe ſimilia, vel conſona videntur.*
12 *Veriſimile pro diſpoſitione extendẽda vel declarãda, quando probari debeat ex ipſo teſtamento, vel ex diſpoſitis in eo, vel ex legitimo numero teſtium, vel quando poſſit apparere, & ſumi ex factis, dictis probãdis extra teſtamentum, & per duos teſtes, hæcq́; concluſio vera demonſtratur, quoad tendentia ad declarationem.*
13 *Concurſus, vel conflictus, & repugnantia veriſimiliũ, coniecturarum, indiciorum, argumẽtorum, ac præſumptionum, ſolent quandoque adeſſe adeò, vt non ſolùm his non elaceſcit veritas, ſed obumbratur, & quæ reconciliatio horum conflictorum fieri poſſit, & quomodo.*
14 *Veriſimiliora ſunt ea, & magis tenenda, quæ iuri communi conſonant.*
15 *Coniecturæ & præſumptiones, quæ ſint efficaciores, & quomodo hoc cognoſci poſſit, vt eſt præſumptio vehemens naturalis, quæ excludit quamlibet contrariam opinionem, & vehementiores ſunt, vt demonſtrat ordo literæ, ſpecialis præualet & præfertur generali, quæ habetur, à remotis facilius tollitur, præſumptionem adeſſe aliqualem pro vna parte eſt magni effectus, exiſtentibus hinc inde paribus probationibus.*

SOLVTIO V.

Veriſimilia ſunt, quæ veluti ſal, aut aromata præſtant condimenta alijs præmiſsis medijs, coniecturis, indicijs, argumentis & præſumptionibus: nam
1 † de cõiectura, & indicio, à quibus poteſt abeſſe veritas, ſed non veriſimilitudo veri. ſimul dicit Bal. in l. non hoc. circa fi. C. vnde leg. argumenta fore veriſimilia eſt text. in l. milites. §. oportet. C. de
2 quæſtio. † præſumptiones ſimiliter ſunt fundatæ ſuper veriſimilibus: l. cum de indebito. §. 1. ff. de proba. & c. quia veriſimile. de præſumpt.
3 Quinimò † veriſimilia ſunt, quæ dãt ferè ſpiritum, & eſſe his ſpeciebus probatorijs, in quibus inſpicitur, non quod poſsibile, ſed quod veriſimile eſt; Andr. Tiraq. in d. l. ſi vnquam. in præfat. nu. 48. in fin. & nu. 59. & vbi non adeſt veriſimile, imago videtur falſitatis. Bald. in l. 1. col. 3. de ſer. fug. cum multis ad hæc per Iaſ. in l. ſi extraneus. col. 2. & ſeq. ff de condict. ob cau. & Barba. conſil. 43. col. 1. ver. & præmitto. libr. 1. & per Tiraq. in d. præfat. poſt nu. 37. & Gram. deciſ. 28. nu. 1.
4 & Aym. conſi 75. col. pen. Adducitur enim quoq; veriſimile ad interpretationem voluntatis teſtatoris, vt l. cohæredi. §. qui patré. de vulg. & pup. l. cum res. ver. 1. de leg. 1. Afflict. in deciſ. 44. num. 18. Alex. conſi. 179. col. pen. ver. ex quibus etiam lib. 5. Aym. conſi. 25. nu. 25. & conſi. 135. num. 33. & alibi maximè in conſi. 297. col. 6. ver. vndecimò.

Veriſimile & credibile, & reputatur idem; vt l. cum in teſtamento. de reb. dub. d. l. cum de indebito. §. 1. & Tiraq. in d. præfa. nu. 61. quid autẽ ſit veriſimile, quantum operetur. quantúmve debeat attẽdi in interpretatione, vt ſit veriſimilis, plura dixi ſuprà in præcedenti interpretatione, in dubit. 4. ver hæc etiam comprehendunt, quæ hoc in loco etiam caderent, ſed omittuntur cum in loco dicto ſuprà videri poſsint.

Veruntamen adhuc exiſtimo nõ ab re eſſe aliqualiter inquirere, ſuper quæſtionibus voluntatũ vltimarum, pro clariori intelligentia, quo cognoſci poſsit & debeat id, quod eſt veriſimile; quia vtroque termino

affirmatiuo & negatiuo in ſimil.tex.gl.& doct.vtun-
tur,hæc eſt bona pars operis laboriſq; noſtri. Ideo ſu-
peruacua repetitio ac longa cunctatio eſſe nõ poteſt.
Cum enim omnis ferè huiuſmodi quæſtio verti con-
tingat, an quis vocatus & admittendus ſit in diſpoſi-
tione, vel ne, cognito, quòd ſit excluſus, res eſt expe-
dita;cõſtito autem,quòd ſit vocatus, poſſunt exinde
oriri facti quæſtiones ſuper prædicamentis, ad quid,
ad quantum,ad quale,& ad alia,de quibus per Bal.in
5 l.voluntatis.col.2.C.de fideicom.†Bene intellecta vo
luntatis quæſtione,quæ & qualis ſit.ſi quæratur,eam
via veriſimilitudinis declarari, & dirimi neceſſe eſt
circa materiam ſubiectam, & rem, de qua agitur, re-
perire aliquod vero,cui aſsimilari poſsit,id quod ver-
titur in dubio prępoſitæ quæſtionis procedendo per
oſtenſionem eiuſdẽ vel maioris rationis,de vno parti
culare ad aliud particulare,pro congrua ſimilitudine
habẽda;duo enim extrema requirit aſsimilatio; ideo
ſi deficit exemplar,deficit exemplandum,inquit Bal.
in l.omnia.C.de epiſc.& cler.& declaraui in ſupradi-
cta dubit.4.vltra princ.hæc in ſe vera ſunt, & poſſunt
comprobari ex eo,quod tradit Ange.in conſ.261.Pun
6 ctus.col.3.ſub ver.pro hac opinio.facit,vbi dicit,†ve-
riſimilitudinem percipi ex multis ſecundum naturã
ſubiectæ materiæ.vt ibi per eum,dãtem aliqua exem-
pla,& prout ſuadet ratio ſubiectæ materiæ,& ſubiun-
gentem; ſi autem nullæ veriſimilitudines ſumi poſ-
ſunt,aliquo modo oſtendentes intentionẽ diſponen
tis,tunc ad verborum ſignificatum recurritur:l.non
aliter.de lega.3.ſi verborum ſignificatus nõ eſt certus
neceſſariò,attenditur minimùm, & vbi etiam mini-
mùm nõ apparet diſpoſitio, vt incerta penitus vitia-
tur,& nihil operatur, vt ibi per eum, & ante eum per
Dyn.in c.inſpicimus.de reg iur.in ſexto,& facit text.
in l.cum pater.§.cum imperfecta.de leg.2.ibi; ſi dicto
ſcriptum congruat,& ibi per gl & Bal.ſentit veriſimi
le,quòd non ſit extraneum; igitur vis tota conſiſtere
videtur in inſpiciendo & percipiendo rationem hu-
iuſmodi particularium de ſubiectis materijs; & facta
comparatione eorum,vt in ſimili dicit tex in l.nec ei.
§.1.ver.& primùm quidem.ff.de adopt. eſt gl. expreſ-
7 ſa in ver.veriſimile.in l.cum res.§.1.de leg.1.†Si eadem
vel maior ratio de vno ad alterum militat,medio ve-
riſimilitudinis id declaratur,quod dubium eſt in cau
ſa,vt videre eſt in caſu not.l.hęredes mei.§.cum ita.ff.
ad Trebel.vbi dubiũ de portione vltimi grauati dece
dentis ſine liberis recurrendo ad verum apparens ex
teſtamẽto,quod eſt fideicommiſſariam eſſe vocatam
ad totam hæreditatẽ, & ſic ad ambas portiones duo-
rum hęredum grauatorum decedentium ſine liberis,
verùm per maioritatem rationis ſimile repertum ſol-
uitur,quòd d.fideicommiſſaria ex voluntate teſtato-
ris tanto magis debet conſequi dictam portionem v-
nam,& percipitur ex caſu l.cum auus de cond.& de-
monſt.& l.generaliter.§.fi.C.de inſt.& ſubſt. & l.cum
acutiſsimi.de fideicom.vbi poſt mortem grauati filij,
vel nepotis etiam naturalis non facta expreſſa men-
tione decedentis ſine liberis, eiſdem liberis ſuſceptis
ſuperſtitib.dubium fideicõmiſsi dandi fideicommiſ-
ſario,etiam de liberis teſtatoris ſoluitur, non dãdum
eandem rationem pię voluntatis teſtatoris remanen
di bona liberis grauati æſtimando cũ ea ratione, quæ
fuit danda bona eadem grauato viuenti, vt per gl. in
d.l.cum acutiſsimi.in tex.d.l.generaliter.§.fi.per ver-
ba negatiua dicitur,non eſſe veriſimile, patrem, ſi de
nepotibus cogitaſſet,talem feciſſe ſubſtitutionem.

8 Hoc quidem†nõ veriſimile cognoſci poteſt,inſpi-
ciendo particulare verum in materia ſubiecta, quod
eſt, vt filius vel nepos etiam ſecũdum caſum d.l.cum
auus inſtitutus viuens habeat bona,&eo mortuo.ſui
liberi habeant,ex coniectura pietatis teſtatoris, vt ſic
dicentis,licet non fuerit ſcriptum, per d.l. cum auus.
& conſequenter ſubſtitutus nõ habeat, & hoc verum
particulare comparando cum altero particulare,
quod mortuo grauato cum liberis ſubſtitutus habeat
bona, vt ad hunc effectum facta eſt ſubſtitutio, & li-
beri non habeãt,vt excluſi à ſubſtituto, hoc vltimum
inuenitur.non eſſe ſimile primo vero, cum eadem ra
tio pietatis teſtatoris ſit bona data filio, vel nepoti eo
mortuo,deuenire ad grauatos liberos accedente etiã
ratione Iuriſc.in l.Lucius.in fi.ff.de hæred.inſt.ita er-
go probatur dictum non veriſimile ſcriptum, in d.l.
generaliter.§ fi.ob diuerſitatem rationis vnius parti-
cularis & alterius.
9 Rurſus aliud † exemplũ eſt de magis veriſimili ex
iam d.l.cohæredi.§.qui patrem. vbi quæſtio volunta-
tis de ſubſtitutione reciproca poſtea generaliter fa-
cta,an comprehendat cæteros hæredes pro certa par-
te & ad inuicem ſpecialiter ſubſtitutos, an alios cohæ
redes pro reliquis partibus datos,ſoluitur cõprehen-
dere cæteros cohæredes omnes medio hoc magis ve-
riſimile propter dictam ſpecialem ſubſtitutionẽ. hu-
iuſmodi autem magis veriſimile cognoſcitur inſpici-
endo vnum particulare de ſpecialiter ſubſtitutis,& al
terum de generaliter inſtitutis ac ſubſtitutis, compa-
rando vtrumq; ſubſtitutioni reciprocæ generali ter-
mino vero ad quem, & de quo quæritur in eadẽ ma-
teria ſubſtitutorum,& cui,cum reperiatur alterũ par-
ticulare de generaliter magis ſimile,quàm ſit particu
lare de ſpecialiter ob maiorem conformitatem & ra-
tionem generalium ad inuicem, quàm ſpecialium,
ad quæ non referuntur generalia; gloſ.& doct. in d.§.
qui patrem.ergo pro parte cæterorum cohęredum ſic
probatur magis veriſimile.
Rurſusq; aliud exemplum eſt de veriſimili,ex ca-
ſu.l.quidam teſtat.in prin.de leg.vbi dubium vel de-
monſtrationis,vel cõditionis exortum ex facta poſt-
ea in alios caſus translatione pecuniarum legatarũ
ſoluendarum,de alijs locis & vſib.à teſtatore deſigna
tis ſoluitur eſſe demonſtrationem potiùs,quàm con-
ditionẽ, & ita legatũ deberi medio veriſimile: quod
quidem veriſimile deprehenditur, inſpiciendo par-
ticulare verum, quod eſt legatum à principio purè
datum,vt dicitur in textu.Cui potius eſt ſimile parti-
culare demonſtrationis,quàm particulare conditio-
nis aſsignata,ratione differẽtiæ, quòd illa deſignatio
perſonæ & loci, ex quibus ſoluerentur pecuniæ lega-
tæ,oſtenderet hæredibus ipſam demonſtrationem vt
commodiùs præſtarent legatum, & non conditionẽ,
quę eſt non ſolùm nõ ſimilis,ſed cõtraria dicto parti-
culari vero puri legati,alia diuerſa ratione etiam ſub-
ſiſtente inter demonſtrationem & conditionẽ, quòd
demonſtratio etiam falſa,&non exiſtens,non nocet,
ſed conditionis defectus vitiat diſpoſitionem: vt l.
demonſtratio.§.1.de cond.& demon. cum ſi. ita ergo
probatur,dictũ veriſimile potiùs pro demõſtratione,
quàm pro conditione, & ſic pro debito legati vigẽte.
Ex his autem ſic adductis, pluribus alijs caſuũ le-
gũ exẽplis de veriſimili omiſsis, colligi poteſt, quòd
10 pro†cognitione veriſimilis oportet quãdoq; tria vel
plura particularia attẽdere: duo. n. inſpicienda ſunt,
vbi quæritur de aliquo veriſimile, vel non veriſimile,
quòd

quod tunc inueniatur particulare illud, quod ſit verum, cui æquiparari poſſit aliud particulare, quod ſimile vero eſſe quæritur, & vero fiat de ſimili comparatio. & experimentum, ſicut lapide lydio tangendo auri & argenti bonitas probatur, de ſimili comparatione cum aliquibus alijs, ex quibus ſumitur veriſimile, per l. 1. & l. vtrum. §. fi. tradit Soci. in l. cum in teſtamento. de reb. dub. & concurſus rationis eiuſdem, vel maioris de vno, & ad alterum particulare, prout conuenit, eſt, qui probat veriſimile, ſicut de ſimilitudine probáda docet Bal. in l. 1. circa prin. de iuſt. & iu. à quo habui hunc terminum vnum & alterum particulare ſæpè dictum, & quo vtor in hac ſpecie, & vbi inueniuntur plures differentiæ, quàm conſonantiæ, illa non dicuntur ſimilia, dicit Bald. in l. 1. in 2. not. C. de iur. emphyt. quia ex diuerſis ceſſat illatio: l. Papianus. de minor cum vulg.

Tria verò vel plura particularia ſunt attendenda; quando plura ad inuicem vertuntur in cõtrouerſia, & pro vnoquoque nititur eſſe veriſimile, tunc reſpiciendum eſt particulare, quod eſt principale, & cui vnumquodq; cæterorum contendit eſſe magis ſimile, poſtea cętera conſpicienda ſunt, & rationibus omniũ hinc inde & adinuicẽ bene pẽſatis, & adaptatis, quod apparebit magis ſimile principali vero particulari, pro eo erit magis veriſimile, vt probatur exẽplis ſuprà adductis, maximè ex caſu d. l. cohæredi. §. qui patrem. & d. l. quidam teſtamento. in prin. & in his verum attendendũ puto tã de iure, quã in facto, cui æquiparatio fieri tractatur, vt liquere poteſt p dicta & ſim. iura.

11 Non refert, quòd † veriſimile poteſt appellari credibile conſentaneum & probabile, vt per Tiraq. in dicta præfat. nu. 61. quia ſemper intellectu pręſidet vnum quod pro vero tenetur, & cui cætera eſſe ſimilia vel conſona videtur, aut quòd faciat quid aliud probabile, & credibile, vt facile probari, & credi poſſit. Tamen de vocabulis diſputatio pertinacibus relinquenda eſt, Abb. in c. quanto. col. fi. de præſumpt. Adde quod apparens ex veriſimili dicitur eſſe tacite actum, Soc. in l. vbi. in 2. not. de reb. dub.

Enimuerò id arbitror ſummoperè aduertendum,

12 quòd ſi † veriſimile propoſitum tendat ad extendendum, includẽdum, excludendũ, vel ad aliud, ſapiens nouã diſpoſitionem, huiuſmodi veriſimile quidem apparere & probari debet ex ipſo teſtamento, vel ex diſpoſitis in eo vel ex legitimo numero teſtiũ. requiſito ad probationem vltimæ voluntatis; ſi verò tendat ad declarationem vel demonſtrationem perſonarũ, rerum, qualitatum, quantitatum, & ſimilium, poteſt tunc etiã ſumi & apparere ex dictis factis & probandis extra teſtamẽtum, etiam numero duorũ teſtium, per ea, quæ declaraui, & probaui ſuprà in hac eadem dubit. ſuper medio primo de coniecturis, & me ad ibi dicta remitto; concluſio hæc etiam vera demonſtratur. quoad tendentia ad diſpoſitionem ex iuribus ſuprà allegatis, & quo ad tendentia ad declarationem, probatur per l. ſi ſeruus plurium. §. fin. & l. cum res. §. 1. & per not. in l. legato generaliter. & in l. ſi domus. in prin. de leg. 1. & per Soc. in d. l. cũ in teſtamento. itaq; hoc in loco & in alijs præcedentib. medijs dicta admoneo notanda, cordique tenenda; quia non ita dilucide planeque alibi declarata inueniuntur.

Quoniam præmiſſa media recenſendo, ſolẽt quan

13 doq; † controuerſię, conflictus & repugnantię coniecturarum, indiciorum, argumentorũ, præſumptionũ & veriſimiliũ oriri, ita quòd nõ ſolùm his nõ elucefcit veritas, ſed obumbratur, ideo conuenit aliqua adducere, quibus horum conflictuũ reſolutio & repugnantium reconciliatio fieri poſſit, quæ quidem expleri & expediri poſſent ſolis ſonoris & elegantibus verbis in ſimilibus, per iuriſc. habitis, in l. ob carmen. §. fi. ff. de teſti. vbi ex natura & qualitate negocij cõfirmare debet iudex motum animi ſui, & ex argumentis, quæ rei aptiora, & vero proximiora comperierit, non reſpiciendo multitudinẽ, ſed ea, quibus potius lux veritatis aſsiſtit, & de quibus latè per Bald. in l. teſtium. col. fin. C. eo.

14 † Veriſimiliora namq; ſunt ea, & magis tenenda, quæ iuri communi cõſonant, multos concor. allegat Feli. in c. auditis. col. 12. ver. in quantũ poſtea. de præſcrip. & Aym. conſ. 75. nu. 24. inde eſt, quòd exiſtentibus pro malitia & bonitate alicuius contrarijs adinuicem probationibus, cæteris paribus, præferuntur probationes pro bonitate, quia iſtæ potius ſunt conformes iuri communi, ſecundum quod quilibet pręſumitur bonus; ita arguit Petr. de Ancha. in conſ. 253. In quæſtione presbyteri Caroli, ſequitur Fel. in c. fin. col. 3. ver. in glo. in verbo, de præſump. quia etiam iſtę probationes de bonitate ſunt magis amicæ & conſonantes naturæ cumulo authoritatum, probat Aymo conſ. 6. nu. 63. & conſ. 8. nu. 7. & conſ. 9. nu. 8. & conſ. 21. nu. 6. & conſ. 145. nu. 15. & alibi. Atque præualet ille intellectus, in quo eſt maior proprietas verborum. & ille, in quo maior eſt ratio dubitãdi, & ille, per quem minùs iuri communi derogatur: & ille, qui conuenit Rub. & præualet intellectus in materia ſtricta, qui eſt in ſtricto ſignificatu; & ille, qui facit actũ valere, hęc colligit ſingula ſuis authoritatibus, cõprobãdo Dec. in l. quoties idem ſermo. in fin. de reg. iur. de præſumptione, ex proprietate verborũ præferenda, tex. & ibi Alc. in l. quiſquis. de verb. ſign. item quando idem dicit vnum, & ſcribit aliud dictũ, præualet ſcripto, not. Bar. in l. quoties. §. 1. in 2. not. ff. de hære. inſtit. exinde eſt etiam propriùs ad rem noſtram, quòd exiſtentib. paribus coniecturis de ſana mente, vel de dementia teſtatoris, præferũtur illæ de ſana mẽte, vt magis conſonantes iuri communi, cuius regula eſt, Quòd in dubio quilibet ſanæ mentis præſumitur: l. nec codicillos. & ibi Bal C. de codicil. tradit Cor. conſ. 219. Licet videatur. col. pen. in fi. ver. & magis li. 1. refert & comprobat Dec. in l. furioſum. col. 2. nu. 19. 20. C. qui teſta. fa. poſ. & Iaſ. in conſ. 124. dico. col. pen. in fi. ver. primò quia. lib. 1. ad idem Corn. conſ. 91. in fi. li. 4. id enim facit naturalis qualitas, quę ſecundum naturam adeſſe præſumitur, & transfert onus in negantem probandi cõtrarium: vt per Bar. in l. 2. ff. de proba. item exiſtentibus pręſumptionibus, & in genere, & in ſpecie quodámodo diuerſis, præualent hæ. & attenduntur. quæ ſunt in ſpecie: vt l. cum de indebito. in prin. & ibi not. Bart. ff. eo. & Pariſ. conſ. 29. nu. 87. lib. 2. & intelligitur de ſpecie, de qua agitur, per d. l. ob carmen. §. fi.

Item in conflictu veriſimiliũ & præſumptionum, illud dicitur veriſimilius. & attendendum, quòd magis adhæret loco, à communiter accidentibus, vt frequẽtiorib. ad quæ ſe aptat lex. & iudex eius miniſter: vt firmat Bal. conſ. 390. tã profundè. col. 2. vltra med. ver. venio ad ſecundum. lib. 2. & quod plerunq; fit. eſt veriſimilius, dicit Fulg. cõſ. 131. Gaſpar. col. pen. quod conſilium aſcribitur Iacobo de Fabris; idem ibi in vltima ſubſcriptione, circa fi. firmat per argumentum à communiter accidẽtibus ipſe Fulgo. ſubſcribens; eſt tex. in l. in obſcuris. de reg. iu. & c. inſpicimus. eo. in 6.

Vlteriùs plurium indiciorum aliqua ſunt fundata in facto, aliqua in verbo, potiora quidem ſunt, quæ factis oſtenduntur, quàm quæ verbis; nam magis filius præſumitur, qui alimentetur vt filius, quàm ille, qui nominatur filius, & magis probatur vxor, quæ honorificè in veſtimentis, alimentis, menſa, & lecto tractetur, quàm ea, quæ vocatur vxor; hæc eſt doctr. Bal. in l. non ignorat. col. 1. circa med. C qui accuſ. idẽ in l. 1. col. 3. C. de priuil. dot. quòd per coniecturas alimentorum exhibitorum vxori tanquam dotatę probatur vera confeſsio dotis, comprobat Aym. conſ. 40. col. 2. num. 4. & circa doctr. Bald. in d. l. non ignorat. latè ſcribit Pariſ. conſ. 10. maximè poſt nu. 61. lib. 2. facit, quod ſcribit Soci. conſ. 37. circa fi. lib. 3. vbi in conflictu coniecturarum cedit coniectura ſolius nominationis. Ratio eſt, quia efficacior fit declaratio facto, quàm verbo, per alleg. ſuprà in præcedenti interpr. dubit. 3. ver. item volũtatis interpretatio. hoc vltimũ fallit in his, de quorum ſubſtantia ſunt verba: quia potius verba attenduntur, quàm facta; ita tradit Bar. in l. de quibus. col. 2. ver. quintò oppono. ff. de legi.

Ad cognoſcendum, quę ſint efficaciores coniecturæ & præſumptiones, aliqua tradit Steph. de Feder. in tract. de interpr. iu. in 3. par. nu. 53. 56. vehemens naturalis præſumptio excludit quamlibet contrariam opinionem: l. eum, qui probabilem. & ibi Bald. not. C. de epiſc. & cler. item vehementiores ſunt cõiecturæ, vt demonſtrat ordo literæ in text. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de leg. 1. vt ibi per Imo. Alexan. Aret. & Iaſ. qui di-
* cit ita eſſe magis *Com. Opin. item ſpecialis præualet & præfertur generali probationi; Alex. in l. ſi prius. col. 8. in fi. de no. oper. nunc. & conſ. 77. num. 9. lib. 1. Aym. conſ. 143. num. 2. & alia vide per Barb. conſ. 29. col. 2. lib. 1. & coniectura, quæ habetur à remotis, faciliùs tollitur: vt per Soci. Iun. conſ. 128. nu. 68. 69. lib. 1. Quibus accedat, quod dixi ſuprà ver. prӕſumptiones. in fi. quod exiſtentibus paribus hinc inde probationibus eſt magni effectus, pro vna parte adeſſe aliqualem præſumptionem; quia pro ea præualent probationes; vt per Iaſ. in d. l. ſi duo patroni. col. 1. in tertio not. de iureiur. cum alijs, per me ibi alleg. ſuprà.

LIB. I. INTER. II. DVB. II.

SVPEREST altera dubitatio exponenda, ex quibus locis aſſumi poſſunt ſuperiùs enarrata media. primùm quidem, hos circa locos exquirendos proteſtor (vt quandoque dixi) me nolle aſtringi regulis logicalibus, ſed legalibus velle vti, & quemadmodum inter legendum comperi leges, glo. & docto. tractare & interpretari vltimarum voluntatum quæſtiones, ex eis didici & extraxi aliquos locos ſeparatim infrà aſcribendos, cuique applicando ſuos declarationum caſus, prout ſonus atque vis loci expoſtulat. ſolicitam non adhibendo quoq; curam, vt proprij eſt, ſpeciales huiuſmodi loci deſignati ſint, ex quibus nominatim ſingula media prædicta aſſumpta eſſe conſpiciantur, ſicuti forſan pollicitatio præmiſſa innuere videtur. Sed obſeruando rẽ, & non verba vel magis, quàm verba, l. promittẽdo. in prin. ff. de iur. dot. expedit principali inſtituto incumbere, quòd propoſita ſpecies interpretationum huiuſmodi proſequatur ex certo & clariori ordine, quò poſsit doctrina clarior haberi, faciendo, vt poſsibile erit, de his doctrinam manifeſtam, vt verbis vtar Iuriſc. in l. 1. in prin. ff. de excu. tut. Hoc tamen vnum non omittendum eſt, quòd loci iſti ſint de contingentibus vt plurimum & apparentibus extra teſtamentum, ac à remotis, vt fit, vbi à proximis haberi non poteſt interpretatio; vt per Bal. in l. fi. circa prin. C. de hæred. inſt. atq; vt plurimùm circa generalia, vt ſuperiùs dictum eſt in hoc primo lib. fore obſeruãdum, à proximis verò, & expreſsis, & dependentibus ex teſtamento ipſo loci ſunt in ſequentibus libris reſeruati.

Qui ergo hic ponendi ſunt, tales ſuccurrunt, & ſoluuntur.

1 Ex bono & æquo.
2 A natura.
3 A conſanguinitate.
4 Ab amicitia & inimicitia.
5 Ab affectione, & charitate.
6 A contemplatione.
7 A ſubiecta materia.
8 A conuenientia.
9 A conſuetudine.
10 Ab arbitrio viuentium.
11 Ab aditu.
12 A neceſsitate.
13 Ab euentu.
14 Ab effectu.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio dubitationum quæ extra teſtamentum incurrunt ex bono & æquo faciẽda eſt, ea verò, quæ ex ipſo teſtamento oriuntur, neceſſe eſt ſecundum ſcripti iuris rationem expediri.*

2 *Interpretatio debet habere iſtos duos bonos comites, ſ. bonum & æquum,*

3 *Intellectus l. in his, quæ, de cond. & demonſtr. vide ferè per totam ſolut. hanc, lex hæc. in his quæ, licet habeat verba & duo reſponſa ſua ſatis clara & aperta, tamen diuerſimodè reſtringitur, & intelligitur per glo. & docto. vt referre, vt ibidem.*

4 *Proprius & verus intellectus qualis ſit in d. l. in his. de condit. & demonſt.*

5 *Teſtamentum dicitur alterum ius ſcriptum, & loco iuris habetur.*

6 *Verba teſtatoris, quando ſunt clara, & certa, nullam recipiunt interpretationem.*

7 *Hæres ex modico defectu non confecti inuentarij infra certum tempus à teſtatore præfixum, perdit magnam hæreditatem.*

8 *Aequum dicitur, & eſt ſeruandum omne, quod dicit teſtator, etiam ſi de iure communi eſſet iniquum.*

9 *Interpretatio fit ex bono & æquo ſecundum diuerſitatem circunſtantiarum.*

10 *Ex bono & æquo: hæc particula, licet exponatur diuerſimodè, tamen ad rem noſtram hanc commodiorẽ & propriorem, & æqui adducit Ariſtoteles interpretationem.*

11 *Aequum & bonum, de æquo & bono quomodo ſe habeant ad iuſtum, vide ſecundum Ariſtotelem, cuius ſententia ibidem refertur.*

12 *Ex bono & æquo poſſunt interpretari & determinari, quæ accidunt extra teſtamẽtum, id eſt, extra, vel præter diſpoſitionem eius, cum teſtamentum ſit ius & lex circa diſpoſita in eo.*

13 *Iudex debet arbitrari ex bono & æquo in non expreſsis, per legem vel per teſtatorem; et ideo appellatus eſt bonus vir, quæ*

vir, quæ ex ipſo teſtamento oriuntur, & apparent in eo, debet tunc expediri ſecundum ſcripti iuris rationem, vt in eo eſt ſcriptum.

64 *Ex bono & æquo in contingentibus extra teſtamentum, locus eſt interpretationi, quæ fit, non præferēdo perſonas odioſas perſonis prædilectis, & ſeruando æqualitatem.*

SOLVTIO I.

PRIMO itaque ex bono & æquo locus habetur ex iam quandoque alleg. l. in his, quæ de cond. & demonſtr. Cuius hæc ſunt integra verba: † *In his, quæ extra teſtamentum incurrunt, poſſunt res ex bono & æquo interpretationem capere: ea verò, quæ ex ipſo teſtamento oriuntur, neceſſe eſt ſecundum ſcripti iuris rationem expediri.*

Primùm dicam, quatenus ex bono & æquo capiēda ſit interpretatio, huc accedere omnia, quæ ſuprà in præceden. interp. in dubit. 4. allegaui de benigna, humana & æqua interpretatione facienda, & hac ratione locus iſte de interpretatione ex bono & æquo cōmunis eſt, & ſe immiſcere debet, cùm & in omnibus locis hac in dubi. annotatis: vnde Bal. in d. l. in his. di-
2 cit, † quòd interpretatio debeat habere illos duos bonos comites. ſ. bonum & æquum, merito vt fidus Achates, cæterorum primo ſe offert, & præmittitur.

3 Atque prius aliqualiter conſiderando ſuper † intellectu d. l. in his, quæ comprehendo quòd licet habeat verba & duo reſponſa ſua ſatis clara, & aperta, tamen diuerſimodè intelligitur & reſtringitur, per Gl. & per doct. ibi. Nam Glo. ad primum reſponſum de his, quæ extra teſtamentum incurrerent, ſimpliciter exponit, vt mentis & verborum eius interpretatio allegando leges aliquas, quæ loquuntur de dubiis contingentibus extra teſtamentum partim determinatis per ipſas leges, partim per iudicem diffiniendis: & ad ſecundum de his, quæ ex ipſo teſtamēto oriuntur, exponit vt legatorum vel fideicommiſſorū relictorū probatio, allegando leges de verbis teſtamenti inſpiciendis & tenendis, niſi aliud appareat: Bar. intelligit primum dictum & reſponſum, quando verba teſtamenti ſunt certa, ſed ſuper his occurrit dubitatio, quæ ſic dicitur extra teſtamentum, & hæc determinatur ex bono & æquo, & ſecundum intelligit, quando dubium eſt de verbis teſtamenti, eſſe de ipſo teſtamēto, & debere expediri ſecundum ſcripti iuris rationē, & reſtringi, hoc eſt, quòd habeantur probationes requiſitæ ad probandum teſtamentum: Alber. de Roſ. ſummando eſſe recurrendum ad iuris interpretationem, quando voluntas eſt dubia per verborum obſcuritatem, aliâs verbis eſſe ſtandum, exponit primum dictum extra teſtamētum, id eſt, extra ſolennitatem teſtamenti, quando quæſtio eſt de voluntate: & ſecundum dictum ex ipſo teſtamento, exponit, id eſt, teſtamenti ſuperficie, quod præſupponatur. Sed quæritur, an ſit ſolenniter factum, & exponenda verba primæ glo. ibi interpretatio dicit: Quia verba erant dubia, & verba vltima glo. ibi probatio dicit, Quorum verba erant clara: quæ expoſitio de directo eſt contra expoſitionem, & intellectum, traditum ibi per Bar. Imo. ſequitur Bar. ſubiungendo alium ſenſum in ſecūdo reſponſo, quòd vertente dubio inter partes, an aliquid ſit relictum in teſtamento, recurrēdum ſit ad ſcripturam teſtamenti: Nicol. de Neap. Cum. & Paul. de Ca. intelligunt, quando verba teſtamenti ſunt clara, eis eſſe ſtandum, licet ſint rigoroſa: quando verò eorum ſenſus & ſignificatus non eſſet clarus, ſit interpretatio ex bono & æquo: & Socin. conſiderando tres caſus, primùm, quando dubitatur, An à teſtatore fuerit factum aliquid, tunc debet probari legitimè, ſecūdum regulas iuris. ita intelligit 2. reſpōſum, & ſequitur intellectū Glo. & Bart. Secundum, quando conſtat de diſpoſitione, & verbis teſtatoris, ſed verba ſunt obſcura circa interpretationē, tunc fieri debet interpretatio ex bono & æquo: ita intelligit primum reſponſum, ſequendo Glo. & Bar. Tertiū, quando verba ſunt legitimè probata, & clara, tunc illis eſt ſtandum, licet eſſet diſpoſitio rigoroſa: ita loquitur ſecundum reſpōſum, ſecūdum eum, qui in hoc ſequitur: Nic. de Nea. Cum. Paul. de Ca. exiſtēte tamen dubitatione ſuper verbis certis, eſſe fiendā interpretationem ex bono, & æquo ſequendo, Bar. vt per eum ex quibus patet, verū eſſe, quod dixi, hāc legē diuerſimodè intelligi & reſtringi: reſtrictionē autē eſſe maximè ad ſecundū reſponſum, quòd dubitatio, orta ex ipſo teſtamēto, quaſi nō poſſit eſſe in alio, niſi in probatione requiſita ad probandum teſtamentū ſecundum Bar. cùm tamē poſsit eſſe, & circa inſtitutionem hæredum, & circa præteritionē filiorum, & alia ſolennia vltra probationē: ideo hoc
4 ſentiens Albericus, Ex ipſo teſtamento, exponit ſimpliciter. i. teſtamenti ſuperficie, & fingatur, vt cum agitur, an ſit ſolenniter factū: Vnde veriorem ad hanc legem puto intelligentiam datam à Nico. de Neap. Cum. & Paul. de Caſt. quam tandē ſequi videtur Soc. vltimo eliciēdo duo not. Primū, quòd in re dubia interpretatio ſit ex bono & æquo. Secundū, quando verba ſunt clara, quantumcunq; rigoroſa, his ſtandū eſt, & nullā recipiūt interpretationē: quia ſufficit pro ratione voluntas. idem ibi videtur ſentire Bald. dum ſ. illam legem ſummat, in incertis, & non certis, locus eſt cōiecturis ſeu præſumptioni. Veruntamē ego exiſtimo, quòd verus & proprius fuerit intellectus Iuriſc. in promulganda d. l. in his, quæ, quòd faciendo mentionē de bono & æquo, & de ratione Iuris ſcripti habuerit teſtamētū pro iure ſcripto: ideo dicat, Ea verò, quæ ex ipſo teſtamento oriuntur, & poſſunt eſſe hęreditates, legata, fideicōmiſſa, modi, cōditiones, & alia quæcūq; diſpoſita, & quęſtiones ſuper inde ortæ, cum ſint verba indefinita æquiparata vniuerſalib. l. ſi pluribus. in prin. de lega. 2. l. quidā. de vi tri. ol. leg. & talia oriantur, & habeantur ex teſtamēto per iura nota neceſſe eſt quia ius ſcriptū de neceſsitate eſt ſeruandū: l. 3. C. de leg. l. nemo de ſen. & inter. om. iud. & c. erit autem. diſ. 4. ſecūdum ſcripti iuris rationem expediri. i.
5 finiri, & determinari † quia teſtamentū ſic dicitur alterū ius ſcriptū & loco iuris habetur: vt l. verbis. ff. de verb. ſignif. & ſ. diſponat in auct. de nupt. & c. vltima voluntas 13. q. 2. & talis eſt intellectus, quem, vt dixi, veriorem ſentiunt Nico. de Neap. Cum. Pau. de Caſt. & Bal. etiam, & vltimò Soci. dum notat, eſſe ſtādum verbis quantūcunq. rigoroſis. per l. proſpexit. in prin. ff. qui, & à qui. ibi glo. ſatis expreſsè ſentit, d. l. habere locū etiam in teſtamentis, dum notat eſſe ſtandū verbis legis dictæ ſic ſuprà. de lega. 3. l. nō aliter. quæ quidem in verbis teſtamentorum loquitur, & ſubiungit
6 Soci. † quando verba teſtatoris ſunt clara & certa, nullam recipiunt interpretationem. quia ſufficit pro ratione voluntas pro hoc vltimus nihil allegat: ego autē allego text. in l. cum quidā in fin. C. de neceſ. ſeru hęr. inſt. bis repetentem hæc verba: quia teſtator voluit,

& mortuo pupillo, neceſſarius, quia & hoc teſtator
7 voluit. per quam legem † ex modico defectu non cō-
fecti inuentarij infra certum tempus à teſtatore præ-
fixum, hæredem perdere tantam & magnam hæredi-
tatem, probat Paul. de Caſtr. in conſil. 292. Circa pri-
8 mum dubium. colu. 4. ver. ſuper quinto. lib. 2. † Nam
quod vult teſtator, dicitur æquum, & eſt ſeruandum,
etiam ſi de Iure communi eſſet iniquum: vt per glo.
in l. ſi debitor. ff. ad L. Falc. intellectum enim huiuſ-
modi eſſe verum & proprium legis noſtræ latoris in
hac poſitione demonſtrat præcedens poſitio ſeu re-
9 ſponſum † de incurſis extra teſtamentum poſſe fieri
interpretationem ex bono & æquo. ſ. ſecundum di-
uerſitatem circunſtantiarum dare effectum interpre-
tationi, vt & ipſa habet diuerſa ſignificata, ſicut dictū
eſt ſuprà in præceden. interp. in dubit. 1. Nam & ſi di-
uerſimodè exponatur particula hæc, Ex bono & æ-
quo, vt per Gl. & doc. in l. de iuſt. & iu. Tiraq. de re-
tract. tit. 1. §. 35. gloſ. 1. nu. 26. & ſeq. & præce. & Benue.
Strac. in ſuo eleganti tract. de mercatura. in vltima
10 par. in prin. Tamen † ad rem noſtram commodiorē,
quàm alij faciant, & propiorem boni & æqui expoſi-
tionem videtur adducere Ariſtoteles Ethicorum lib.
5. cap. 10. Quem, vt antiquitate philoſophiæ peritia
ſummáque authoritate aliis præcellit, ita mihi in hac
re ſequi viſum eſt. dicit ipſe differēs de bono & æquo,
11 quomodo ſe habeat ad iuſtum, † quòd bonum & æ-
quum eſt iuſtum: ſed eſt melius præſtabilius aliquo
iuſto. ſ. legitimo & cōcreto per legislatorem, & ſic eſt
emendatio huiuſmodi iuſti redacti in legem ſupplē-
do in eo vniuerſaliter, in quo lex licet vniuerſalis defi
cit non ſuo defectu ſeu peccato, nec legislatoris, ſed
ob incomprehenſibiles caſus continuò a rerum natu-
ra productos, exinde habuit Iuli. Iuriſcon. quod dixit
in l. neque leges. ff. de legi. quòd non poſſunt ſcribi le-
ges taliter, vt poſsint omnes caſus comprehendere, &
dixi ſuprà in proœmio. ver. omnes quidem. Cùm igi-
tur ſubiungit Philoſophus, Lex vniuerſaliter loqui-
tur, in his autem quippiam accidit præter vniuerſale:
tunc ſ. ex bono & æquo emendatur defectus in eo ac-
cidente, quod legislator omiſit, & peccauit abſolutè
locutus, quod ſciens Iuriſcon. in l. Mæuia. §. vxore. de
an. leg. in ſimilibus reſpondit, non poſſe abſolutè re-
ſponderi, cum multa oriri poſſent, quæ pro bono ſint
æſtimanda: ideóque huiuſmodi varietas viri boni ar-
bitrio dirimenda eſt; ſunt hæc verba tex. quæ propriè
menti Ariſtot. conueniunt, & eodem modo emenda-
retur per legislatorem, ſi adeſſet, & ſi ſciuiſſet, ita legē
tuliſſet, quod comprobat communem doctrinā glo.
& doct. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. idem ſen-
tiens, expreſsè meminit Alci. lib. 3. poſt prin. de verb.
ſigni. & in parergôn iu. lib. 11. cap. 11. non tamen aliter
noſtram ſpeciem aperiens, de qua agimus, & per l. ſi
domus. §. in pecunia. de leg. 1. vbi de tempore per le-
gislatorem non determinato, ſed determinando per
prætorem ex bono & æquo. Quapropter omiſsis ver-
bis non neceſſariis ad rem noſtram concludendo, A-
riſtoteles ſubiungit hæc verba: Atque hæc eſt natura
ipſius boni & æqui, emendatio legis ea ex parte, qua
deficit ob vniuerſale, & poteſt exponi. ſ. quòd aliquid
accidit ex vniuerſale non terminatum per legem re-
ctè, quia lex non potuit comprehendere omnes caſus
in vniuerſali ipſo: cum itaque verum ſit, bonum & æ-
quū eſſe quid melius, præſtabilius, vniuerſalius, perfi-
ciens, adiuuans, & adæquans res hominum, quàm ſit
lex & ius ſcriptum, exinde tale quid homo eligens, &
agens ſit bonus, & æquus, atque ſuum exercitium eſt
ars ipſius boni & æqui: d. l. in prin. de Iuſt. & Iur. Et
12 † teſtamentum, cum ſit lex & ius circa diſpoſita in eo.
d. l. verbis. d. §. diſponat. ergo verus intellectus d. l. in
his, quæ. deprehenditur eſſe, quod ea, quæ accidunt
extra teſtamentum, id eſt, extra, vel præter diſpoſita
in teſtamento poſſunt interpretari, id eſt, determina-
ri & declarari ex bono & æquo: quod tale eſt, vt ſuc-
currat in ſupplementum, & defectum legis ſcriptæ ex
ſententia Philoſophi ſuprà adducta. optimè facit tex.
in l. 2. §. item Varus. ff. de aq. plu. arcen. ſic loquens:
hæc æquitas ſuggerit, etiam ſi iure ſtricto deficiamus:
intelligit ius ſtrictū pro expreſſa iuris deciſione: Petr.
Andr. Grammat. in c. 1. ſeu in tract. de permut. benefi.
col. 5. nu. 31. vbi latè de intel. d. text. etiam poteſt dici
in hac ſpecie in defectum expreſſæ legis teſtamenta-
riæ, & certæ diſpoſitionis Iuris communis, & de ſimi-
libus, incurrentibus extra teſtamentum, poteſt poni
exemplum, vt in caſu d. l. Mæuia. §. vxore, cum ſimil.
quæ adduxi ſuprà in præced. interpr. in dubit. 3. ver.
cum autem teſtatoris, vbi tractatum eſt de interpre-
13 tatione fienda à iudice, † qui in ſimilibus nō expreſ-
ſis per legem, vel per teſtatorem, cum debeat arbitrari
ex bono & æquo. d. §. vxore. & d. l. quod ſi Epheſi de
eo, quod certo, exinde appellatus eſt bonus vir. l. con-
tinuus. §. cum ita. de verbo. oblig. ea verò quæ ex ipſo
teſtamento oriuntur, id eſt, poſſent apparere diſpoſi-
ta in eo, oportet expediri & finiri ſecundum ſcripti iu-
ris rationem. ſ. vt in eo ſcriptum eſt, & ſicut ius ſcriptū
ſeruatur authoritatibus, & rationibus ſuprà adductis,
14 vt nimiam moram ſuper his ſingulis nō traham. † In
contingentibus itaque extra teſtamentum ex bono
& æquo, locus interpretationi eſt, per d. l. in his, quæ.
& per Soc. conſi. 37. in fin. lib. 3. Quæ fit non præferē-
do perſonas odioſas perſonis prædilectis, & ſeruandō
æqualitatem, vt ibi per eum, & aliis modis ſuprà po-
ſitis in præced. interpr. in dubit. 4. & in not. in l. cum
hi. §. vult igitur. ff. de tranſact. & dicendis in ſequen-
tibus.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris ex loco à natura mediantibus ſuis me-
dijs poteſt declarari, & interpretari, dum eſt dubia.*

2 *Naturalis æquitas quæſtiones voluntatum tacitarum te-
ſtatoris determinat, ex qua præſumptione poſthumus
rumpit teſtamentum & clauſulam codicillarem.*

3 *Naturalis æquitas rationem habens a natura inſitam mo-
uet ad dandum perſonis coniunctis, & ideo eſt contra na-
turalem affectionē, quòd hæreditas vadat ad extraneos,
& auferatur his, qui ſunt de ſanguine.*

4 *Naturalis charitas ſeruatur, quæ maximè valet circa in-
terpretationem teſtatoris.*

5 *Natura per doctores multifariè accipitur, & dicitur cu-
iuſcunque rei primordium, per quod vnumquodque ha-
bet ſuum proprium eſſe, & quandoque ponitur pro æqui-
tate, quandoque pro curſu rerum naturalium.*

*Item pro iure ſanguinis, quādoque pro motu, qui animan-
tibus ineſt.*

Item pro iure immutabili.

6 *Natura nos docet, & hoc, quoad perſonas, vt votum paren-
tum ſit, ducendi vxores, cauſa poſteritatis conſeruandæ.*

7 *Verum & proprium eſt a dictamine naturali nihil ita ve-
rum, ſicut natura, quæ neſcit mentiri.*

8 *Naturalis intellectus facit, ſi teſtator poſt mortem hæredis
ſubſti-*

ſubſtituat maiorem de certa domo, debet intelligi de maiore natu & ætate, non ſcientia, pecuniis, aut dignitate, ac diuitiis.

9 *Naturalis ratio coniecturando voluntatem teſtatoris inter alia, facit, quòd ſubſtitutio de nepotibus ſubſtitutis, & fratre in quadam domo poſt mortem omnium hæredum mortuo vltimo filio hærede ſine filiis, & cæteris cohæredibus prædefunctis verificatur ita per cauſam naturalem, & iure ſanguinis ambigua teſtatoris voluntas, reſoluitur pro nepotibus.*

10 *Naturalis coniectura pietatis tollit aliam coniecturam legis, filia in ſua dote inſtituta, & alenda, donec nupſerit, & pupillariter cum extraneis ſubſtituta impuberibus fratribus inſtitutis, in pupillari ætate defunctis, debet habere ſuam hæreditatis portionem, & conſequi alimenta, donec nubat.*

11 *Naturalis affectio operatur erga filias adæquandas, & eſt magis conueniens voto parentum, & natura filios non nominatos filij inſtituti ſubſtituti alteri filio etiam ſubintrare in ſubſtitutione præmortuo patre.*

12 *Verba teſtatoris debet interpretari ſecundum quod ratio naturalis & neceſſitudo ſanguinis dictat.*

13 *Verba ſubſtitutionis ſimpliciter prolata, ſi deceſſerit ſine filiis legitimis, intelliguntur non de legitimatis, ſed vere & naturaliter legitimis.*

14 *Verba debent intelligi de legitimitate naturali, & quando poſſunt intelligi de actu naturali & ciuili, debent in dubio intelligi de naturali.*

15 *Naturalis filius dicitur, qui natus eſt ex muliere ſoluta & ſoluto, etiam quòd non adſit legitimus concubinatus.*

16 *Verba in fideicommiſſis debent intelligi naturaliter, & non ciuiliter.*

17 *Natura rei declaratur voluntas diſponentis, & hoc, quo ad res, quod procedit etiam in materia ſtricti iuris, etiam verba improprian do, & etiamſi interueniſſet iuramentum.*

18 *Natura rei præualet menti diſponentis, & diſpoſitioni legis generaliter loquentis.*

19 *Natura vſusfructus finiendi per mortem vſufructuarij facit, quòd mortuo vſufructuario, finitur onus vſufructuario impoſitum ex ipſo vſufructu, quòd videbatur vlterius durare ex verbis diſpoſitionis.*

20 *Natura rei oſtendit, quòd dictio. Imperpetuum, cui ſubſcribitur, durat, quantum ipſa res.*

21 *Natura legati, pactorum, proteſtationum, & negotiorum, facit iſta intelligi ſecundum naturam eorum.*

22 *Natura & qualitas rei verba præciſa etiam recipere facit interpretationem & ſuppletionem, ſuper quo proferuntur, ita quòd natura rei etiam commutabilis facit intelligi diſpoſitionem de ea factam ſic eſſe commutabilem.*

23 *Vſus teſtatoris derogat naturæ rei.*

24 *Logiſta pro materia aſſumit ſibi facta hominum ſecundum Dial.*

25 *Natura actus præſtat argumentum ad regulandum, & intelligendum ipſum actum: de hoc ibidem plura.*

26 *Requiſita ad teſtamentum faciunt illud eſſe teſtamentum, etiamſi teſtator illud appellauerit contractum, codicillum, vel donationem.*

27 *Naturalis ratio ſufficit allegari abſque alia lege, & reſtringit generalem diſpoſitionem legis.*

SOLVTIO II.

1 SECVNDO † à natura, perquàm frequens locus eſt, ex quo intelligētia rerum dubiarum, & declaratio ſumi poſſunt, vt fertur etiam eueniſſe ad concordandam, & dilucidandam antiquiſſimi Chaos obſcuritatem, & confuſionem, vt per Ouidium, 1. Metamor. *Hanc Deus & melior litem natura diremit.* dicit Bal conſi. 235. Quæſtiones tacitarum. lib. 4.
2 vt à propoſito non diuertam, quòd † ex naturali æquitate præſumendo legislator teſtatoris voluntatū tacitarū quæſtiones determinat, per l. 3. C. de inoffic. teſta. ex qua præſumptione dicit, poſthumum rumpere teſtamentum, & clauſulam codicillarem, quando poſthumus magis diligēdus eſt, quàm inſtitutus, & in diſpoſitionibus teſtamentariis, quod natura nō concedit, non obſeruatur, tex. in l. 1. §. ſin verò talis. de caduc. tollen.
3 Addo, quòd † naturalis æquitas, rationem habens à natura inſitam, mouet ad dandum perſonis coniūctis, per tex. & ibi glo. in l. 1 in princip. ff. de leg. præſtan. proinde eſſe contra naturalem affectionē, quòd hæreditas vadat ad extraneos, & auferatur his, qui ſunt de ſanguine: dicit idem Bald. in l. 1. ver. in tex. ibi: aduenius. C de his, qui ante aper. tabu. idem Bald. dicit in conſil. 156. Clauſula codicillaris, col. 2. ſub ver.
4 conſideratis lib. 2. quòd naturalis charitas ſeruatur, quæ maximè valet circa interpretationem teſtatoris, & text. in l. Aurelius §. Titius teſtamento. de lib. leg. dicit, quòd præſumptio propter naturalem affectum facit videri omnia patri conceſſa, & ibi gl. dicit, quod facit intelligi vltra conſuetū modum. idem Bal. conſi. 40. Quidam magnus. col. fin. vltra med lib. 3. dicit, quod debeamus naturā ſequi, quæ nos dirigit ad intellectum verum, leges plurimas & deciſ. multas doctorum fundantes ſe in naturali ratione, & naturam ipſam pro ſolido ac præcipuo teſtimonio adducētes, colligit And. Tiraq. in tract. ceſ. c. in prima limit. nu. 67. vſque ad num. 78. & Riminal. Iun. conſi. 67. nu. 13. & ſeq. conſil. 246. num. 96. 97. adde & not. tex. in l. fi. C. quorum bon. ibi: cum prudentium omnia reſpōſa, & lex ipſa naturæ ſucceſſores eos faciant, eos. ſ. cōſanguineos, repulſo viro, exponit ibi Glo. ex qua agnatos conſanguineos præferri cognatis, arguit & conſuluit Bero. conſil. 95. num. 15. 16. 17. lib. 2.

Antequam vlteriùs progrediar, nō prætermittam
5 pro aliquali notitia ipſius naturæ, proferre, quòd † natura per doct. multifariam accipitur: vt per Alber. in dict. in ver. natura. & per Bal. in l. 1. §. libertatibus, de caduc. tollen. dicentem, quòd natura dicitur cuiuſcunque rei primordium, per quam vnumquodque habet ſuum proprium eſſe: Item quandoque ponitur pro æquitate: Item quandoque pro curſu rerum naturaliū: Itē pro iure ſanguinis: Itē pro motu, qui animātibus ineſt. Item pro iure immutabili: vt ibi per eum.

Vt etiam aliquali ordine in his procedamus: Poteſt ex natura ipſa intelligentia quādoque haberi de perſonis, quandoque de rebus: & quandoque de acti-
6 bus. † De perſonis primùm dicit text. in l. liberorum. ver. fin. ff. de verborum ſignific. Natura nos quoque docet, vt votum parentum ſic ducendi vxores, cauſa poſteritatis conſeruandæ, filiorum appellatione nepotes contineri, quod intelligendum eſt, vt ibi per Bart. & per Bald. in l. maximum, col. 4. ver. ex prædi-
7 ctis, de liber. præter. qui notāter dicit, † quod eſt ex dictamine naturali, eſt verè & propriè: quia nihil eſt

ita

ita verum,ſicut natura,quæ neſcit mentiri: ex natu-
rali affectione teſtatoris erga ſubſtitutum vulgarem
cognoſcitur, & deciditur, quòd ſubſtitutus iſte non
excluditur per patrem inſtituti, decedentis, hæredi-
tate non adita,intra annum:vt per Bal.in l. 3.colum.
2.nu.4. ſub verſi.ex hoc etiam.in fi. C. de hæred.inſti.
8 Ex† naturali intellectu pariter in quæſtione tali:
Si teſtator poſt mortem hæredum ſubſtituat maio-
rem de certa domo,debet intelligi de maiori,nõ ſcié-
tia,pecuniis,dignitate,aut diuitiis:ſed ætate;quia ver
ba habentia naturalem intellectum,debent intelligi
naturaliter:l.fi.de his,qui ven.ætat.impetr & c.ſuſce-
ptum. de reſcript. lib.6. ita tradit Felyn.poſt alios per
eum relatos, in rubr. col. penult. de maior. & obed.
Barba.in conſil.10. col.fi.lib.2. & Dec. conſi.541. col.
9 3. num.13. ita †quòd ſubſtitutio de nepotib. ex fratre
ſubſtitutis in quadam domo poſt mortem omnium
hæredum,mortuo vltimo filio hærede ſine filiis & cæ
teris cohæredibus prædefunctis verificatur,coniectu
rando voluntatem teſtatoris inter alia,ex ratione na
turali,ponit Abb.in conſil. 58. Quidam Nicolaus.co.
penult. circa fin.ver. & ex ratione.lib.2.idem per Ra-
phal.Fulg. conſil.86. Ex facto proponitur. circa fin.
quòd ambigua voluntas teſtatoris reſoluitur pro ne-
potibus in ſuo caſu,per cauſam naturalem,& iure ſan
guinis,per l. 1.in ver.naturalis. C.vnde vir & vxor cõ
ſiderato naturali & ardenti amore patris erga filiam,
10 & fauore alimentorum,& eò,quòd † coniectura na-
turalis pietatis tollit aliam coniecturam legis,conſu-
luit Bald. conſi. 320. Ser.Petrus. lib.1.quòd filia in ſua
dote inſtituta,& alenda. donec nupſerit, & pupilla-
riter cum aliis extraneis ſubſtituta, & impuberi-
bus fratribus hæredibus inſtitutis eis in pupilla-
ri ætate defunctis,debet habere ſuam portionem hæ-
reditatis,& conſequi alimenta. donec nubat, vt ibi
11 per eum,idem †de naturali affectione erga filias adę-
quandas, tradit Ludo.Bolog. in ſuo conſil. 9. colum.
pen.ver.vel dicendum, per elegantia verba text. in l.
non ſine.circa med. C.de bon,quæ lib.ibi : cauſas be-
nignè atque naturalis iuris moderamine temperare.
idem in conſi.12.ver.& non habet obſtare.tenet, ma-
gis eſſe conueniens voto parentum & naturæ filios
inſtituti filij ſubſtituti alteri filio non nominatos e-
tiam ſubintrare in ſubſtitutione præmortuo patre,&
quòd ex naturali ratione bona parentum deferantur
ad filios plura allegat Socin.conſi.26.col.fin. lib.4. I-
tem attende verba Bal.in l.Lucius.la vltima. ff.de hæ
12 red.inſtit.dicentis,† Verba teſtatoris debent interpre
tari,ſecundum quod ratio naturalis, & neceſsitudo
ſanguinis dictat: per quæ verba patrem habere maio-
rem affectionem ad proprias filias, quàm ad vlterio-
res,& quàm ad naſcituros,firmat Curt. Sen. in conſ.
52.col.5.ver corroborantur.
13 Verba†ſubſtitutionis ſimpliciter prolata, Si deceſ-
ſerit ſine filiis legitimis,intelliguntur non de filiis le-
gitimatis,ſed verè & naturaliter legitimis:quia debet
attendi cauſa naturalis,& propria,& non accidenta-
lis,per plura iura probat Ioan.Calderin.in conſil.1.an
legitimatus.Rub.qui filij ſint legitimi.aliàs conſ.465.
Non ſufficit enim ciuiliter factum pro adimplenda
conditione impoſita à teſtatore: l. ſi ita quis. § fin. de
leg. 2. idem firmat Alexan. conſil.94. Conſideratis.
14 col.3.ver.& quia.lib.1. quòd † verba debent intelligi.
de legitimitate naturali.idem in conſi.4.Ponderatis.
col.2.lib.4. dicit, quando verba poſſunt intelligi de
actu naturali & ciuili,debent in dubio intelligi de na
turali,per d.l.fin.C.de his,qui ven.ætat.impetr. & per
alia allegata ibi per eum,idem probat Iaſ.conſ.51.Cir-
ca primum dubium.co.penul.lib.3. quia verba teſta-
toris debent intelligi naturaliter:& ſecundum veram
15 naturalitatem, quòd †ob id filius natus ex muliere
ſoluta,& ſoluto etiam quòd non adſit legitimus con-
16 cubinatus,dicitur naturalis filius. idẽ quòd†in fidei-
cõmiſſum.de cond. & demonſtr.tradit Curt. Iunior
conſi.54.num.14.& conſi.145. col.penult.nu.26. ean-
dem doctr.de verbis intelligendis naturaliter & non
ciuiliter per alios allega.comprobat Thom.Gram.in
conſi.ciui.105. col.penult.nu.11. Hæc quidem loquũ-
tur de perſonis demonſtrandis intellectu vel ratione
naturali,alia poſſent adduci, ſed vt recidẽtia in idem
omittuntur.
17 De rebus dicitur† ex natura rei declarari volunta-
tem diſponentis:l. cum vſusfructus. de vſufr. leg.;&
per Bar in l. Caius.de an.leg.& Oldr.conſi.243.Factũ
tale eſt.Rectores.vltra med.& Aym.conſi.186.col.u3.
nu.5. vbi plenè allegat, & quòd procedit etiã in ma-
teria ſtricti iuris,etiam verba impropriando, & etiã ſi
18 interueniſſet iuramentum: & †quòd natura rei præ-
ualet menti diſponentis,vt ibi per eum,& in alio ſuo
conſil.231. col.antepenul. ver. ſextò pro reſponſione.
& eſt text.in l.Iulianus.in fi.ff.ſi quis om.ca.teſt.quod
natura præualet etiam diſpoſitioni legis, generaliter
loquentis,vbi pater ſubſtitutus filiæ omittendo cau-
ſam teſtamenti, non facit contra edictum, eò, quòd
naturale votum,quòd ipſi filia,& non ipſe filiæ ſucce-
deret,dat ſibi arbitrium eligendi,quomodo velit ſuc-
cedere:vt per glo. & doct. ad idem text. in l. Titia.in
19 prin.de an.leg. vbi † natura vſusfructus finiendi per
mortẽ vſufructuarij,facit. quòd mortuo vſufructua-
rio,finitur onus vſufructuario impoſitum ex ipſo v-
ſufructu,quod ex verbis diſpoſitionis videbatur de-
20 bere vlteriùs durare. Dictio,†imperpetuũ,ex natura
rei,cui aſcribitur,durat, quantum ipſa res: Alber. de
Roſ.in l annuam.co.& tex.& ibi not.in l.1.ff.pro ſoci.
& per Alexan. conſi 60.Omiſſo.lib.1. Dictio, hæres,
continens non ſolùm proximum hæredem,ſed ad vl-
teriores relata.l. hæredis appellatio,de verb. ſignifica.
ex natura vſusfructus relicti alicui remanſuri etiam
apud hæredem, reſtringitur ad primum hæredem:l.
antiquitas. C.de vſu,& habi.ponit Bald.in l. fin. col.
2. in 5.oppo. C de hæred.inſti.clarior eſt text.in l.ſi pẽ
21 culium.la 1.in princ. de pec. leg. quòd † adiectio, fa-
cta contra naturam legati, pro non facta habetur. &
ibi Alber.dicit,quòd pacta & proteſtationes factæ cõ
tra naturam negotij,de quo agitur, pro non adiectis
habentur.
22 Quinimò natura negotij facit pacta & renuntia-
tiones reduci ad eam,& ſecundum eam intelligi, per
plura allegata à Deci.in conſil. 521. nu.12.& ſeq. cum
nu.16.& ab Andr. Tiraquel.in præfat.num.131.l.ſi vn-
quam.de reuocan.donat & in l. boues. §. hoc ſermo-
ne.in lim.18.huic conforme ponit ſingulare verbum,
Franc. Crem. in Singu.75. incip.Habebam, quòd le-
gatum certæ partis reditus annui ſuper monte Senen.
non ſemel tantùm,ſed annuatim præſtari,& ſolui de-
bet,ſecũdum naturam ipſius reditus, per l. defuncta.
§.fi.ff.de vſufru. dicit etiam Alexan.in conſil.36.col.3.
23 ver. præterea videmus.lib. 4. quòd † verba præciſa e-
tiam recipiunt interpretationem,& ſuppletionem ex
natura & qualitate rei,ſuper qua proferũtur,ita quòd
natura rei etiam commutabilis, facit intelligi diſpo-
ſitionem,de ea factam,ſic eſſe commutabilem : argu.
L&

l.& vno loco.& l.damni infecti.de damn.infect.dicit
Petr.de Ancharan in rep.c.canonum ſtatuta.in q.14.
prin.col.2.de conſt.Notat & Bald.in l.fin. in prin. ff.
de conſt. princ.quòd natura rei debet inſpici, & inde
ſumere debemus modum ſignificandi: quia intelle-
ctus imitatur rationem & naturam. Aduerte tamen,
23 quòd quando † magis admittitur & attenditur, quo
ad vſum hominis inductum eſt, & ei expedit habe-
re, quàm attendatur naturalis maturitas rei, per tex.
in l.penul.de vſufruct. leg. ſic & vſus teſtatoris dero-
gat naturæ rei, probat l.ſi cui.de leg.3.& not.in l. La-
beo, de ſuppel. leg. res etiam alterius naturæ aſſumit
naturam rei, cui attribuitur, & cuius cauſa parata eſt:
l.3.in prin.ibi, ſed ſunt, qui putant, & ibi no.Albe.eo.
de ſuppel.leg.

De actibus demum & factis, dicit Bal.in Rub.col.
24 pen.ver.& not.quòd omnis ars.de Iuſt.& Iur.† quòd
legiſta, pro materia aſſumit ſibi facta hominum. fa-
cta enim ſuam naturã habent, & illa ordinat, & ipſa
interpretatur, idem Bald.in l.cum dotem.ver.ſecun-
dò dicit. C. de iur. dot. dicit, colligendum eſſe argu-
25 mentum à natura actus. † nam cui conuenit natura
actus, ei & conuenit eius ſpecies. idem in l.errore, in
princip. C.de teſtam. quòd ex natura actus ſubaudi-
tur verbum, orationem perficiẽs, vltra alia, vt ibi per
eum, & verba impropriando propter naturam diſ-
poſiti, dicit idem Bal.in l.cum virum, colum.2. ver.&
ſcias, quòd quando de fideicom. Natura actus legati
præſtandi Rectori Eccleſiæ pro celebratione Miſſæ,
eò quòd Miſſa non poteſt celebrari ſine clerico, inclu
dit etiam clericum in participatione emolumenti:
vt probat Gemi.conſil.48.Adeò pleniſsimè. Condi-
tio exiſtens de natura actus, non impedit, quin dica-
tur, quid ſimpliciter dictum, vel factum: Iaſ.in l.Gal-
lus.§.quidam rectè, colum.2.ver.primò diligenter.de
lib.& poſth.licet ibi arguat in contrarium, & natura
facti, quod ſcilicet non poſsit adimpleri per alium,
legato effecto caduco, nõ ſequitur onus, eũ ad quem
lucrum peruenit.l.1.§.ſin verò talis.de cadu.tol. Rur-
ſus verba impropriantur, vt intelligantur ſecundum
naturam actus, & verba generalia, & vniuerſalia pa-
riter ſecundum naturam actus reſtringuntur, & in-
telliguntur: plura ad hæc allegat Aymo. conſil.245.
col.3.ver.præterea cum natura. & conſil.256. colu.4.
ſub ver. ſed hic dubitatur. paruæ impreſ. primæ. vbi
hæres ſecundum naturam actus, id eſt, feudi, intelli-
26 gitur de hærede ſanguinis, per auctor.ibi alleg. † Vo-
catio ſeptem teſtium & inſtitutio hæredis, erit teſta-
mentum, licet teſtator appellauerit illum contractũ,
vel codicillum, vel donationem: Bald.in l.teſtamen-
tum.& ibi per alios.C.de teſta. & in l.fin.col. fin.ver.
ex.quęro, de codicil.quia requiſita ad actum, faciunt
eum cognoſci eſſe talem, & ſic declarari voluntatem
diſponentis: l.nõ codicillum.C.eo.de teſta.cum plu-
rib.in ſimili cumulatis ab Aym.in conſil.214. & Alb.
Brun.in tra. de forma, in art. de pot.& effect. for.co-
lum.5.in 6.effectu. Denique ſufficit, quòd allegetur
naturalis ratio. & iuſtitia abſque alia lege: l. ſcire o-
portet.§. ſufficit.& ibi Bald.no. de exc. tu. refert & a-
lios Iaſo. in aut. ſi qua mulier. columna quarta ver.
& pro Bald.C.de ſac.ſanct.Eccleſ.quæ etiam reſtrin-
git generalem diſpoſitionem legis: vt per Abbat in
c. propoſuit. columna ſecunda, ver. ex præ-
dictis tene. de appella-
tione.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinitas perſonarum declarat ambiguam diſpoſitionem circa perſonas, de quibus teſtator ſenſerit.*

2 *Voluntas teſtatoris præſumitur conformis diſpoſitioni Iuris Communis ab inteſtato, & dirigitur in coniunctos, demonſtrando etiam eſſentiam perſonæ legatariæ.*

3 *Teſtator præſumitur magis diligere illos de agnatione & cognatione ſua, quàm extraneos: ita proximior in gradu præſumitur magis dilectus, & natus, quàm naſciturus: & deſcendens, quàm tranſuerſalis.*

4 *Dubium de legato, an ſit res aliena legata, de qualitate rei legatæ interpretatur ad maius commodum legatarij ex eius conſanguinitate.*

5 *Coniunctus ſanguine, ſiue cohæres, ſiue in conditione poſitus, habens proinde præſumptam mentem teſtatoris, excludit & ſubſtitutum vulgarem, & ſubſtitutum pupillarem, & fideicommiſſarium.*

6 *Dubium de die appoſita præſtationi fideicommiſsi, vel legati, an faciat conditionem, vel diem, quod multum refert circa tranſmiſsionem prædefuncto fideicommiſſario, vel legatario ante diem, ſiquidem fideicommiſſarius, vel legatarius ſit de conſanguineis, & coniunctis, non conditio, ſed dies reputatur, & habet locum tranſmiſsio.*

7 *Dubium de cauſa relicti, vel dati conſanguineo etiam pauperi, vel pro meritis potius quidem ex cauſa conſanguinitatis, quàm ex alia, relictum, vel datum præſumitur.*

8 *Præſumptio inducta ex conſanguinitate, præfertur alijs præſumptionibus.*

9 *Dubium vbi ſit ratione prælationis in pluribus caſibus etiam vltimarum volunt. vtique conſanguinei præferuntur.*

10 *Dubium vbi extat de ampliatione, vel diminutione, & reſtrictione, interueniens conſanguinitas remouet reſtrictionem, & diminutionem, facitq; legata ampliari.*

11 *Conſanguinitas quomodo probetur, per quos poſsit probari.*

12 *Conſanguineus, vel propinquus in hac ſpecie accipitur vſque ad ſeptimum gradum.*

13 *Iudex æſtimat, quæ ſit coniuncta perſona, & quomodo intelligantur coniuncti.*

14 *Conſanguineorum appellatione non veniunt baſtardi, ſed fœminæ, ſic in caſu, in quo prohibita ſit alienatio per teſtatorem fieri, conſenſu conſanguineorum.*

SOLVTIO III.

TERTIO à conſanguinitate coniectu-
ra, ſeu præſumptio proxima prædictis
vti orta ab ipſa natura, accedit ad in-
terpretationem dubiæ voluntatis te-
1 ſtatoris circa plurima. Nam primò †
quandoque, quoad eſſentiam perſonæ, dubium eſt,
de quo ſenſerit teſtator, vbi ſunt duo tutores, execu-
tores, eiuſdem nominis vel cognominis, vt in caſu.l.
duo ſunt Titij.ff. de teſta.tut.præſuppoſita validitate
huiuſmodi diſpoſitionis; ſola autem probatione de-
ficiente, de quo ſenſerit teſtator, vt ibi per Bart.Bald.
& Alber.ſequentes opin.Petri, quæ videtur ſequenda
vti tendens ad validitatẽ actus, per l.quoties. de reb.
dub.cum vulga.poſſet quidem apparere de volunta-
te teſtatoris. probando vnum ex illis nominatis con
ſanguineum teſtatoris, vt ibi ſentit Bar. non ponen-
do exemplum in magis amico, vt facit, ſed allegãdo

notam ſæpè allegatam,& ſæpiùs allegandam: l.ſi ſeruus plurium.§.fi.de leg.1.quæ cum ſuis glo.& not. ibi per doct. eſt clauis tituli præſentis tractatus, & facit ibi dum ad declarationem coniecturarum ponitur inter alia perſonæ neceſsitudo; ibi Gl. exponit.i. conſanguinitas,& ponit pro ſexta coniectura, veriſimilitudo. n. colligitur ex neceſsitudine & coniunctione perſonarum: ſic placuit Prudentib. rationem affectionis habendam: per l.cum ſeruus.ff.manda.& d.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.& l.Aurelius.§.Titius.de li. leg.dicit Oldra.in conſ.95.Ex forma.col.3.ver.veriſimilitudo. Quam ſententiam comprobo,quòd veriſimiliter iſte vnus tutor nominatus, ſic probatus cõſanguineus teſtatoris,debet eſſe etiam cõſanguineus pupilli, cui datus eſt tutor, vt patet per ſenſum l.1. ff. de teſta. tut. conſanguineis autem aliàs ab inteſtato competit legitima tutela pupillorum de iure. vt l.1.ff.
2 de leg tut.Ergo† in dubio voluntas teſtatoris præſumitur conformis diſpoſitioni iuris cõmunis ab inteſtato; Cor.conſi.37.col.2.& conſi.47.col.pen. & conſil.55.col.4.lib.1.& alibi. Quòd enim intentio & voluntas teſtatoris dirigatur in coniunctos,demõſtrando etiam eſſentiam perſonæ legatariæ, probat tex. in c.requiſiſti.de teſta.per hęc expreſſa verba:Si verò relinquatur illud Epiſcopo, à propinquo præſumitur eſſe relictum,non intuitu Eccleſię, ſed perſonæ & ibi communiter Canoniſtæ & Legiſtę in l.2.de reb.dub. tradunt ex legato,facto & conſanguineo pręlato eccleſiæ, habenti adminiſtrationem, vt eſt Epiſcopus, Abbas, vel Rector parochialis eccleſiæ. qui dicuntur prælati,& habentur ad ſimilitudinem tutoris vel curatoris. vt ibi exemplificat Pau.de Caſtr.intelligitur legatarius prælatus,& non Eccleſia. Quod diuerſum eſſet ab extraneo; vt in d.c.requiſiſti. Niſi in vtroque caſu qualitas rei legatæ aliud ſuaderet: vt exemplificat & tradit poſt alios Soci.in d.l.2.col pen. inſpecto d.textu in ca. requiſiſti. ibi, non intuitu eccleſiæ, ſed perſonæ. Niſi fortè contrarium probaretur.

3 Secundò,quandoq; quoad †perſonas magis dilectas, dubium eſt de voluntate teſtatoris, tũc quidem præſumitur teſtator magis diligere illos de agnatione & cognatione ſua. quam extraneos, per l. generaliter.§.cum autem.C.de inſti.& ſubſti.& l.cum auus. de condi.& demon.& l.cum acutiſsimi.de fideicom. & l.Lucius.& ibi Bal.& Imo.not ff. de hær. inſti. tradit Sign. in conſ.206.In quæſtione.& Alex.conſi.130. Attentis verbis.col.2.ver.comprobatur.li.2.& in cõſ. 213.Ponderatis.lib.6.plenè Soci.conſi.26.colu.2. ver. & vt dixi.lib.4.& Aym.conſi.297.col.2.ver.tertiò arguitur.& proximior in gradu præſumitur magis dilectus: l cum ita.§.in fideicommiſſo de leg.1. & l.peto.§ fratre.de leg.2.cum ſignatis ibi in gl.Pau.de Caſ. conſi.159.Super primo quæſito.in prin.li.1.Rui.conſi.141.col.3.num.7.lib.2. ita, quòd ſi factum ſit legatũ Franciſco, alio cognomine nõ expreſſo. & duo ſunt Franciſci, ſi vnus ſit coniunctus teſtatori. alter non, vel non tantum magis propinquo debetur legatum: l.ſi fuerit.de reb.dub.à contrario ſenſu,in prin. & ibi Alex.in Apoſtil ad Bart & ibi Soci.in 3. not.ſequitur Tho.Gram.in conſil.ciuil.31 nu.7.& nu præced.vbi alia adducit,pertinentia ad fauorem coniunctionis: nam ſecundum ordinem proximitatis præſumitur prædilectio not.Imo.in l.hæredes mei.§.fin.ad Trebel. & deſcendẽtes præſumuntur magis dilecti, quã tràſuerſales,per d.l. cum auus.& d.l.cum acutiſsimi, & per alia,firmat Alex.conſ.17. Circunſpectis verbis. col.1.num.2.lib.7.& nati,quàm naſcituri. per not. in d.l.qui filiabus.in prin.de leg.1.Bar.in conſ.130.Pater dedit.vltra medi.Alex.conſ.29.præclaræ.col. pen. in prin.lib.3.cum alijs concord.alleg.per Aym. cõſ.175. col.pen.num.12.& latiùs per And.Tiraq.in d.l.ſi vnquam,in ver.filios.num.1.& Iaſ.conſ.140.col.6.lib.2. cum alijs alleg.infrà in 5.loco ab affectione ad propoſitum maioris vel minoris affectionis.

4 Tertiò,quandoq; eſt dubium † de legato ipſo, eò, quòd ſit legata res aliena: ſiquidem legatum à teſtatore neſciente rem alienam,factũ eſt coniunctæ perſonæ, valet; vt l. cum alienam. & ibi Glo.& doct. C. de leg.

Quartò,quandoq; dubium eſt de qualitate rei legatæ, vt puta,de qualitate pecuniarum legatarum.& tunc ratione conſanguinitatis legatarij fit interpretatio de maiori qualitate: d.l.ſi ſeruus plurium.§.fin. & ibi Glo.& doct.

Quintò,quandoq;dubium eſt de quantitate,& in ea taxanda vtiq;habenda eſt ratio conſanguinitatis: vt l.pen.in prin.de alim.leg.& per Corn.in conſil.38. col.2.lib.1.

5 Sextò,quãdoq; †coniunctus ſanguine,ſiue cohæres, ſiue poſitus in conditione, habens proinde præſumptam mẽtem teſtatoris, excludit & ſubſtitutum vulgarem: Bart.in l. quidam teſtamento.& ibi Arec. col.pen.de vulg. & pu. & ſubſtitutum pupillarem: l. pen C. de impub.& fide commiſſarium, Bart.& alij in d.l.pen.& in d.l hæredes mei.§. cum ita.ad Treb.

6 Septimò, quandoq; dubium eſt† de die, appoſita præſtationi fideicommiſsi vel legati, an faciat conditionem, vel diem: quod multùm refert circa tranſmiſsionem prædefuncto fideicommiſſario, vel legatario ante diem ſiquidem fideicommiſſarius vel legatarius ſit de conſanguineis & coniunctis, non cõditio,ſed dies reputatur,& locum habet tranſmiſsio, per caſum in l.Seius Saturninus.ff.ad Trebel. ponit Bal.in l.fi.vltra pri.C.quando dies le.ced.

7 Octauò, quandoq; etiam vertitur in dubium† de cauſa relicti vel dati cõſanguineo etiam pauperi, vel pro meritis potiùs, quidem ex cauſa conſanguinitatis,quàm ex alia relictum vel datum præſumitur;per plura probat Dec.conſi.120.col.fin.Gram.in deci.62. nu.29.cum alijs concordan.alleg. per Tiraq. in d.l.ſi vnquam.in ver.donatione.num.22.23.24. Aym.con
8 ſi.18.in fi.† Præſumptio enim inducta ex conſanguinitate,præfertur alijs prę́ſumptionibus:per l.tutor.§. quæ tutorib.ff. de excuſ. tut. ad hoc allegari ſolitam, & d.c.requiſiſti.dicit Pau.de Caſ.in conſ.371.Præmittendum eſt.col.fi.ver.poſtremò. li.1. & Dec.d.conſil. 120.col.fi.Ratio & affectio ſanguinis,quando mouet ad legandum illa,dicitur eſſe cauſa finalis, per l.ſi pater.C.de hær.inſt.adducit Soc.in l.ſi ita legatum. col. 1.ad fi.de cond.& dem.& Gram.in deciſ.73.nu.15.intellige,niſi paupertas perſonæ magis vrgeat, vel concurrat reſpectus animę dantis, per allega.à Menoch. conſ.167.num.5.& ſeq.

9 Nonò.quandoq; eſt dubium ratione†pręlationis in caſib. pluribus. etiam vltimarum voluntatum vtiq; cõſanguinei præferuntur, vt latè per Tiraq.de retrac. in prætat.nu.44.cum aliquib.præced:& ſeq. & in caſu diſcordiæ plurium executorũ, debet epiſcopus adhærere illis executorib. qui ſunt conſanguinei teſtatoris: Ale.in l.iuriſgentium.§.hodie.ſub nu.5.ver. de-
10 bebit tamen ff.de pact. Poſtremò generale eſt,quãdo dubium de ampliatione, vel diminutione, & reſtrictione

ctione legatorum extat, interueniens conſanguinitas, remouet reſtrictionem & diminutionem, & facit legata ampliari: Glo. in l. ſi is, qui 200. §. 1. de reb. dub. & eſt tex. in d. l. Aurelius. §. Titius teſtamento & Corn. conſ. 156. Licet in hac conſultatione, circa fi. & conſ. 204. Circa primū col. 2. in prin. li. 4. & Dec. conſ. 69. col. 3. & conſ. 289. col. 2. in fi. & alibi, atq; generaliter, quos fauores in iure habeat cōiunctio ſanguinis partim exprimendo, partim ſe remittendo, vide per Tiraq. de retract. in præfat. num. 40. vſque ad nu. 56. & Aym. conſ. 39. in fi. & facit venire futura: Soc. in l. 1. col. 11. in fin. ver. ſecundus caſus. de reb. dub. & gl. in l. Paulo. §. 1. de leg. 3.

11 Quomodo † autem conſanguinitas probetur, tradunt doct. in c. licet ex quadam. de teſt. Soci. in conſil. 47. In præſenti conſultatione. colum. 3. ver. poſtremò non omitto. li. 4. Dec. in l. non hoc. colum. 3. nume. 5. C. vnde legi. & conſil. 524. colum. 1. & conſi. 531. colum. 2.

Per quos conſanguinitas poſsit probari. habetur in c. 1. & 3. 35. q. 6. Pau. de Caſt. conſ. 56. Super. 1. col. fi.
12 lib. 1. † Conſanguineus etiam vel propinquus in hac ſpecie accipitur vſq; ad ſeptimum gradum: vt per gl. in d. c. requiſiſti. in ver. à propinquo. & ibi Imo. circa fi. & Io. And. in fi. dicunt, Agnatos vſq; ad 7. & cognatos ad 4. gradum eſſe accipiendos. ibidem Ant. circa fi. dicit doct. tranſire cum glo. ſed credit hoc eſſe arbitrarium iudici, vt inſpiciatur ius loci, in quantū conſuetudo ſit, quod ſe appellent propinquos. & affectio inter eos vigeat, & duret, ſicque vſque ad talem gradum intelligatur propinquius: allegat Bart. in l. cum alienam. C. de leg. qui hoc dicit in fi. & ante eū
13 ibi glo. in ver. vxori. dixit, † quòd iudex æſtimat, quæ ſit coniuncta perſona. & ibi Saly. ſequitur in 3. col. & ad eum plena apoſtil. quomodo intelligantur coniuncti, & ibi Alex. in 2. col. & Iaſ. col. pen. dicit, quòd hoc communiter tenetur. Cōſanguineorum autem
14 appellatione non veniunt baſtardi, ſed † fœminæ bene veniunt in caſu, in quo teſtator prohibuit alienationem fieri ſine conſenſu conſanguineorum, conſuluit Ang. conſil. 191. Super puncto. Adde, cum mei cauſa grauatur conſanguineus meus, videor ego grauari: Bald. in l. ſi quam in fi. C. de oper. liber. quod facit contra eos, qui cum nequeant grauare clericos, grauant eorum conſanguineos.

SVMMARIVM.

1 *Amicitia, quomodo vt conſanguinitas, valet ad interpretandam voluntatem teſtatoris.*

2 *Amicus & propinquus, in quo conueniant, & an dicta de propinquo extendantur ad amicum, magna eſt inter doctores difficultas.*

3 *Amicitia minoris vel maioris pro cognitione effectus, de quo quæritur in propoſita ſpecie, inſpicienda eſt intentio & diſpoſitio teſtatoris, vel ad plures, vel ad vnum directa, ſi ad plures, vno exiſtente amico, ſimpliciter alio non magis amico diſponenti intelligitur eſſe in diſpoſitione vocatus magis amicus, vbi plura declarata de hoc vide ibidem.*

4 *Diſpoſitio cum reſpiciat vnum & charitas, & amicitia vigeret inter teſtatorem & perſonam vocatam in diſpoſitione attendenda ſit illa circa ampliationem & declarationem habendam ratione affectionis perſonæ, nominatæ in diſpoſitione, pro modo dilectionis.*

5 *Coniectura vehementior ex amicitia, quàm ex conſanguinitate, qui ordo attendendus eſt ad cognoſcendum, quæ ſint fortiores coniecturæ ibidem, ex traditis in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi. de leg. 1.*

6 *Amicitia quomodo probari poſſit, & qualiter intelligatur iſte amicus, non eundo ad Philoſophos, non humaniſtas, nec ad amplos tractatus de amicitia, ſed ad iura noſtra, doctores noſtros, dic, vt ibidem explicatur.*

7 *Amicitia probatur ex frequenti conuerſatione cum amicis, etiam de non ita exacta, ſed mediocri intelligendo, & ex alijs coniecturis, cum oriatur ex affectione animi, qui non niſi coniecturis probari poteſt, ſicut ex his propoſitis, & probatis iudex arbitrabitur, cum talia ſint remiſſa arbitrio iudicis.*

8 *Amicus probatur, quem teſtator in ſuo teſtamento appellat amicum ſuum.*

9 *Amicus vbi ſit, quem iudex arbitratus fuerit cauſa cognita eſſe amicum, iura debent intelligi loqui de eo, quo ad interpretationem vltimæ voluntatis in extendendo & ampliando ad caſus ibidem expreſſos.*

10 *Odioſi excluduntur à fideicommiſſo, dando agnatis, aut proximioribus de familia, ob inimicitiam & odium cum teſtatore excluditur in fideicommiſſo, dando illi de parentela maſculina, etiam quòd ſit de proximioribus, vel æqualis in gradu.*

11 *Odioſus teſtatoris eſt, qui effectus eſt eius inobediens, & diſpoſitio teſtatoris, ſemper debet interpretari, vt non comprehendat odioſos.*

12 *Odioſi excludēdi ſunt ex verbis generalibus, regula hæc eſt vera, quam limita, vt ibidem.*

13 *Fideicommiſſarius ſpecialiter vocatus ob inimicitiam cum teſtatore, vel ob offenſam, illatam filio grauato, priuatur fideicommiſſo, vt nepos ex teſtamento aui-to.*

14 *Inimicitiæ non excludunt, quando ſine culpa legatarij interuenerint: vbi de quæſtione latiſſimè.*

15 *Lex, cum tabulis. §. 1. ff. de his, quibus vt indign. quomodo conſideretur, & inducatur, pro opin. Bar.*

16 *Intellectus l. 4. de adimen. leg. ſuper qua fundatur prima ratio Iaſ.*

17 *Remiſſio offenſæ & iniuriæ ſuſceptæ inducitur per reconciliationem cum ipſo offenſo.*

18 *Intellectus l. ex parte, de adi. leg. ſuper qua cauſatur ſecunda ratio Iaſ.*

19 *Teſtamentum vltimum, licet imperfectum poſſet ſufficere ad reuocationem legatorum.*

20 *Intellectus gl. l. athletæ. §. dat remiſſionem. de excu. tut. ſuper qua oritur tertia ratio Iaſ.*

21 *Gloſſa ſit ſecundum ſubiectam materiam text. quem exponit, expedit per gloſſas textum cuiuſcunq; facultatis conueniat aperiri.*

22 *Inimicus teſtis qui repellatur, ex quacunq; parte proceſſerit inimicitia, & fuit quarta ratio Iaſ.*

23 *Bartol. opinio. in l. cum tabulis. paragraph. prim. Digeſt. de his, qui. vt indic. comprobatur, & defenditur diffuſiſſimè.*

24 *Pater non poteſt imputare filiæ innuptæ poſt 25. annos viuenti inhoneſtè.*

25 *Intellectus ad text. l. cancellauerat. ff. de his, quæ in teſt. delen.*

26 *Voluntas teſtatoris non præſumitur mutata ex factis licitè contra eum, & iure permittente, & culpa ceſſante legatarij pro commodo ſuæ rei familiaris, pro licita defenſione perſonæ, & honoris legatarij, iure Communi vtendo quis non dicitur facere contra voluntatem teſtatoris, & vtens iure ſuo, nemini facit iniuriam.*

27 *Ius ipſum interpretatur voluntatem teſtatoris ſibi conformem.*

28 *Inimicitia ex quibus oriatur, & probatur coniecturis, & per duos teſtes, vt quid extrinſecum non ex teſtamento veniens.*

29 *Inimicitia quæ oritur inter viuos, & poſt mortem detegitur, ſimilis eſt poſthumo, qui rumpit teſtamentum, quantum ad legatum, & fideicommiſſum.*

SOLVTIO IIII.

QVARTO ab amicitia, & inimicitia locus ad præſumendum voluntatem teſtatoris ſubſequitur, ſed ab amicitia magis ad proxima venit cũ præcedẽtib.
1 de cõſanguinitate: quia † q̃d ratione affectionis, propinquitatis diſponitur, locũ ſibi vẽdicat in amico. ſunt duæ gl. in d. c. requiſiſti. de teſt. vna in ver. præſumitur, altera in ver. nõ eſt, & ibi not. Ab. in co. pé. ex gl. ibi. & ex gl. in c. 2. eo. lib. 6. quæ vult, ſecundũ eum, quòd ſi quis reliquit executorem amicum ſuum, etiam ſub nomine dignitatis, eo mortuo executoris officium non tranſit ad ſucceſſorem. Vide tamen, quòd gl. in d c 2 loquitur in propinquo, & nullum verbum in eo de amico, ſed Alcia. in l. latę culpæ. §. amicos, de verb. ſigni. ſimpliciter dicit; Quicquid cognationis fauore introductum eſt, ad huiuſmodi amicos extẽditur, allegando ſolùm in margine more ſuo: d. c. requiſiſti. & in conſideranda affectione tãtum operatur amicitia, quantum coniunctio ſanguinis: author. aliorũ probat Cott. in memor. in ver. amor licitus. Imò plus nota verba hęc, ca. 18. in ſi. prouerb. lib. Vir amicabilis ad ſocietatem magis amicus erit, quàm frater. ex Valer. Max. in procem. lib. 4. cap. 7. habetur: Amicitiæ vinculum ſanguinis viribus eſſe certius & exploratius. recenſet Arius Pinel. in l. 2. ſub num. 6. C. de bon. mater. licet enim non modica ſit
2 difficultas inter doctores † an quod dicitur de propinquo extendatur ad amicum, vt per Alex. in l. exigendi. col. 2. C. de procur. qui relatis authoritatibus doctorum hincinde contrarium in hoc tenentium, inclinat in partem negatiuam, quòd non extendatur, quia potentior eſt affectio ſanguinis, cuius non poteſt tolli ius. l. ius agnationis. ff. de pact. quàm ſit amicitiæ. quæ faciliter tollitur. l. 3. in fin. de adimen. leg. Iaſ. verò in d. l. exigendi. col. 3. pariter relatis opinionib. dicitur tenendo partem affirmatiuam, quòd negatiua procedit in ſimplici amico, & prima affirmatiua magna, & ſingulari amicitia iuncto: vt Neuizan. etiam conſi. 57. num. 14. in hoc, quòd amicus non admittatur pro amico, ſicut coniunctus pro cõiuncto: Fel. in c. coràm. col. 1. de offi. deleg. dicit eſſe com. opin.

Tamen cum nos ſumus in interpretanda voluntate teſtatoris, qui plerunque non ita propriè, ſed abuſiuè, & non proprijs nominibus ac vocabulis loquitur & ſentit: vt l. non aliter. §. j. de leg. 3. & cuius voluntatis veſtigia iudex ſequi debet, ſicut venator leporem. ſecundum vulgar. dictum Bald. in l. penultima. C. de neceſ. ſer. hæred. inſtit. & ibi text. ſunt expreſſa verba hæc. quia ſemper veſtigia voluntatis ſe-
3 quimur teſtatorum, † ergo inſpicienda eſt intentio & diſpoſitio teſtatoris pro cognitione minoris, vel maioris amicitiæ. & effectus. de quo in propoſita ſpecie quæritur. Nam aut diſpoſitio ambigua reſpicit plures aut vnum, ſi plures reſpiciat, tunc ille, qui eſt amicus ſimpliciter, vel eſt magis amicus quàm alius diſponenti intelligitur eſſe in diſpoſitione vocatus, non habita diſtinctione. an cadat à diffinitione nominis amici; de qua in tex. d. l. latæ. §. amicos. vt deprehenditur per doct. Bar. in d. l. duo ſunt Titij. de teſt. tut. in fin. vbi ſimpliciter quęrit, quomodo poſſit probari, de quo teſtator ſenſerit. Reſpondet per amicitiam, quam habebat magis cum vno, quam cum alio. & ſentit text. à contrario ſenſu in l. ſi fuerit. in princi. de reb. dub. ibi: Et duo ſint æqua charitate coniuncti, quaſi ſi vnus ſuperat alium in charitate apud teſtatorem præferatur alij. & habeat legatum: vt ibi per Soci. in 3. not. & per Imo. in l. ſi tẽpus. §. quoties, circa med. ff. de hæred inſtit. & dictum eſt ſuprà in præcedenti loco à conſanguinitate, idem dicit ſimpliciter Bal. in l. voluntatis, col. fin. verſ. item legatum, C. de fideicom. quòd legatum præſumitur relictum amico, vel ei. qui magis meruit & Pariſ. cõſil. 3. colum. 6. num. 47. lib. 3. de eo, qui fuit magis amicus, intelligitur, Imo. in l. tempus. §. quoties. ff. de hæred. inſti. & in iſtis ambiguis ſufficit vnum in modico ſuperare aliud, vt demonſtratum eſt ſuprà in præcedẽ. dubit. ver præſumptiones in fi. quia ex leuibus tamen legitimè probatis ſignis probatur etiam animus teſtatoris in fideicomiſſis, & legatis, vt per nutum. l. nutu. de leg. 3. l. & in epiſtola: C. de fideicom. & ibi Glo. & doct. not. & ſicut ex leuibus ſignis legitimè probatis quis conuincitur de grauiſſimo crimine hæreſis. ſecundum com. doct. Ioan. And. Gem. & aliorum in c. vt officium. §. 1. de hæret. lib. 6.

4 Si verò diſpoſitio reſpiciat † vnum. tunc primũ in hac reputo tenendum, quòd circa ampliationem & declarationem & coniecturam habendam ratione affectionis perſonæ nominatæ in diſpoſitione charitas & amicitia vigens inter teſtatorem, & perſonam vocatam in diſpoſitione attendenda ſit. ſicut neceſſitudo & conſanguinitas, vt ſimul iſtæ qualitates, & charitas, & neceſſitudo ponuntur in text. d. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. & ibi gl exponit, charitas, id eſt, dilectio. Alber. exponit. i. amicitia. & probatur hæc expoſitio p tex. in l. ſi fuerit, in prin. de reb. dub. alleg.
5 in d. gl. imò † vehementior eſt coniectura ex amicitia quàm ex conſanguinitate, cum præcedat in ordine in d. tex. §. fi. quem ordinem eſſe attendendum ad cognoſcendum, quæ ſint fortiores coniecturæ, ibi firmat Alex. & dicit, id eſſe benè no. quia perſæpè accidit in interpretationibus vltimæ voluntatis ibidem Iaſ. atteſtatur, ita eſſe magis com. opi. poteſt ergo dici & extendi, quòd coniecturas demonſtret amicitia in caſibus ſuprà expreſſis de conſanguinitate vt per glo. in d. ca. requiſiſti. & ibi Abb. not. idem tradit in c. quoniam Abbas. col. 4. ſub ver. ſed conclude. de offic. deleg. & ibi Fel. col. 3. ver. capio illud. ſequitur & cõprobat Alexã. & Iaſ. in d. l. eum alienã. C. de leg.
6 Sed videre oportet. qũo poſſit † probari huiuſmodi amicitia: & qualis intelligatur iſte amicus, non eundo ad Philoſophos. humanitas, nec ad amplos tractatus de amicitia, ſed ad noſtra iura, & ad noſtros doctores præcipuè Guliel. Benedict. in c. Rainutius. 2. par. ver. ſi abſque lib. more. 1. nu. 5. 6. de teſta. habemus text. in d. l. latæ culpæ. §. amicos. de verb. ſign. cuius hæc ſunt verba: *Amicos appellare debemus non leui notitia coniunctos, ſed quibus fuerunt iura cum patreſami. honeſtu familiaritatu quæſita rationibus*, ibi Alci. poſt primum arctiſſimum. ſecundum non ita ardens, & tertium vulgare genus amicitiæ intelligi de illa prima arctiſ-

arctiſsima amicitia, quod eius cauſa iura concedunt
operari aliqua per eum adducta, & quòd noſtris tē-
porib. ita rata, vt prodigij loco ſit, ſi alicubi reperia-
tur. Inferens ſecundum genus amicitiæ, non ita ar-
dentis & deſcriptæ, in d. §. amicos. licet de hac leges
loquantur, quæ cauſà amicitiæ aliquid concedunt,
vel vetant, tamen non operari, & non habere cogna-
tionis fauorem, vt diſponunt iura ſuprà allegata, niſi
ſit illud primum arctiſsimum genus; quod quidem
videtur implicare contradictionem, vt lex deſcribat
talem amicitiam, de qua leges non loquantur, con-
iecturandá, ſicut de conſanguinitate, & taliter, quòd
ferè nunquam fauor amicitię vel ad præſumendum,
vel ad aliud obtinendum in iure noſtro in aliquo
nobis opitularetur.

7 Vnde exiſtimo ſic dicendum, † quòd amicitia
probatur ex frequenti conuerſatione cum amicis,
etiam de non ita exacta, ſed mediocri intelligendo;
Bal. in c. 1. in prin. colum. 4. num. 14. de prohib. feudi
alie. per Fed. & ex alijs coniecturis, cum oriatur ex
affectione animi, qui ideo non poteſt probari, niſi
coniecturis; vt not. Abb. per illum tex. in c. repellun-
tur in 1. not. de accuſ. Quamobrem ſicut iudex æſti-
mat, quæ ſit coniuncta perſona, vt dictum eſt ſuprà
in præcedenti loco, ita propoſitis ſibi, & probatis
coniecturis, & ſignis de conuerſatione frequenti
honeſta, de mutuis beneficijs adinuicem collatis,
de nominatione amici inter eos habita vel audita,
& ſic de nomine de tractibus beneuolis & amicis,
& charitatiuis, & de communi opinione, & fama
hominum de huiuſmodi amicitia in loco arbitrabi-
tur ipſe Iudex, qui ſit amicus, & qualis amicitia, & an
iura huiuſmodi de effectib. amicitiæ in eis locum ha-
beant; & ita firmat Paul. de Caſt. in d. l. cum alienā.
col. 1. vbi ſuper illis verbis tex. vel alij tali perſonæ, di-
cit, hoc relinquitur arbitrio iudicis, qui ſit talis, cui
veriſimiliter teſtator reliquiſſet, vt ſi erat familiaris
dilectus, &c. Idem, quòd committitur iudicantis ar-
bitrio cognoſcere qualis ſit amicitia, firmat Alex. in
conſil. 78. In cauſa & lite. col. 2. ver. nō obſt. etiam lib.
1. non refert, quòd loquatur in caſu repellendi aliquē
à teſtimonio; quia exempla non reſtringunt, & eadē
non eſt in alijs caſibus. Idem quæ perſona dicatur di-
lecta teſtatori remiſſum eſſe arbitrio iudicis, ſequen-
do glo. & doct. in d. l. cum alienam. ponit Marſil. in l.
quæſtionis. nu. 28. ff. de quæſt. vt è conuerſo de ini-
micitia cauſa cognita decernitur, qualis ſit. ꝓ fide ha-
benda, aut non habenda, per tex. in l. j. §. præterea. ff.
de quæſti. & per glo. in ver. inimicos, in ca. cum o-
porteat. de accuſ. & de hoc non puto dubitandum.
Namq; alijs ſignis amicitiæ probatis iudex ꝓcliuior
eſſe debet in arbitrando illum cui teſtator aliquid
cōmiſerit vel reliquerit fuiſſe teſtatoris amicum, &
non leui notitia coniunctum actu ipſo legandi & fi-
dendi concurrente & oſtendente meritum, & dile-
ctionem legatarij, & teſtatoris adinuicem, & hære-
dis vel fideicommiſſarij: l. nec adiecit. ff. pro ſocio.
amiciſsimos. in prin. ff. de excuſ. tut. & l. ſi patronus.
8 de confir. tut. eo maximè † etiam accedente, vbi te-
ſtator ipſe in ſuo teſtamento hunc talem appellat
amicum ſuum, per not. in l. neq; profeſsio. C. de te-
ſta. & in l. fi. ff. de proba.

9 De eo igitur, † quem iudex cauſa cognita fuerit
arbitratus, amicum eſſe, iura intelligi debent loqui,
& quoad interpretationem vltimę voluntatis in ex-
tendendo, declarando & ampliando, ſicut de con-
ſanguineo ſuperiùs dictum eſt, & quoad clauſulam
codicillarē ſubintellectam, & clauſulā derogatoriam
derogatoriæ prioris teſtamēti ſimiliter ſubintellectā,
vt ꝑ Bal. in l. ſi iure. C. de teſt. manu. & Ro. cōſi. 179.
Ampliſsime doctor. col. pen. & fi. & ſequitur Iaſ. in d.
l. cum alienā. col. 2. ver. tertio limita. conſ. 70. col. fin.
lib. 1. & Gram. in deciſ. 62. col. 5. Io. Dilec. Duran. in
ſuo tracta. de ar. teſtan. in tit. 6. de leg. cau. in fin. &
quoad hoc, quod relictū in vltima voluntate minùs
ſolēni factū perſonæ, quā multū teſtator diligebat,
debetur, & actio datur, ac ſi eſſet ſolennis diſpoſitio,
circa tamen legata & fideicomiſſa tantū; vt mirabili
doctrina firmat Mathe. in ſuis ſingul. in ſingu. 41. in-
cip. Nota mirabilē. per caſum in l. in teſtamēto. ff. de
fideicom. liber. & ibi glo. in l. eam. quā, & ibi Iaſ. col.
9. ver. circa decimū caſum. ſequitur de fideicō. & cla-
riùs refert & approbat in l. nō dubiū. col. fi. C. de te
ſta. cū cōcorda. alleg. ꝑ And. Tiraq. in d. l. ſi vnquam.
ver. libertis. nu. 103. 104.

Ab inimicitia verò ſumitur indiciū voluntatis
teſtatoris ad reſtringendū & adimendū legatū aut fi-
10 deicōmiſſum. † Nam à fideicōmiſſo dando agnatis
aut proximiorib. de familia excluduntur odioſi per
tex. in l. Lucius §. Lucius Titius Damā. de leg. 2. in fi-
deicōmiſſo dādo illi de parentela maſculina etiam ꝙ
ſit de proximiorib. vel æqualis in gradu ob inimicitiā
& odiū cū teſtatore excludendū firmat Soc. in conſi.
37. Viſo teſtamēto. col. 4. ver. primo quia, lib. 3. idē per
Corn. conſ. 229. col. 2. ſub ver. tū his non ob. lib. 3. &
Alexandri. in repet. §. quidā recte. nu. 91. l. Gallus. de
liber. & poſth. Menoch. cōſi. 30. nu. 15. 16. quia in ge-
nerali ſermone ad perſonas relato perſonę teſtatori
odioſæ non includūtur: Doct. oēs dicūt in d. §. Lucius
Titius Damā. & hoc fundamētum verū in facto di-
cit Soci. ſufficere ad victoriā in caſu de quo in d. cōſ.
querebatur. Idē in fideicōmiſſo dādo illi quē hæredes
aut alius nominauerit nō poſſe nominari inimicū
teſtatori per d. tex. tradit Soc. in l. vtrū. §. cū quidā. col.
3. ver. 3. nota. de reb. dub. Itē in fideicōmiſſo verifica-
to ob casū ſequutū alienationis factæ cōtra ꝓhibi-
tionē teſtatoris nō debere dare illi ad quē res aliena-
ta peruenit, eo q; præſumatur odioſus teſtatori, ad-
ducit Iaſ. in conſi. 124. viſo teſtamento ſer. Antonij.
col. 3. ſub ver. & ſi diceretur. lib. 4. motus per illud,
quod decidit Are. in conſil. 67. Diligenter & maturè.
11 in 3. dubio, † inobediens teſtatori etiam effectus eſt
eius odioſus; Alex. conſi. 136. col. fi. lib. 1. & quia diſ-
poſitio teſtatoris ſemper debet interpretari, vt non
comprehendat odioſos teſtatori: per d. tex. in §. Luci⁹
Titius Damam. Bal. & Imol. in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir.
ſolu. matrim. & Bald. in c. fin. col. 1. de præſumpt. per
eum alleg. idem per d. tex. in §. Lucius Titius Damā,
arguit Io. de Ana. in conſi. 80. Viſis & intellectis col.
fin. ver. circa verò aliud, quòd tutor. ob commiſſum
dolum debet priuari legato, quod ideo datur ob me-
ritum, & ob demeritum eo priuari debet; allegando
Paul. Cy. & Bal. in l. actione, circa fi. C. de tranſact. re-
gulam ſumptam ex d. §. Lucius Titius Damam. &
probat Bald. in l. in ipſius, in fin. C. famil. erciſ. idem
in l. pen. §. matre. de leg. 2. etiam per text. ibi dicit ver-
ba etiam per modum conſilij, in odium præcedens
alicuius perſonæ prolata interpretari eſſe diſpoſiti-
ua, quod non eſſet, niſi in odium ſic eſſet dictum: vt
per doct. in d. §. matre.

12 Quæ † regula de odioſis excludendis ex verbis
generalib⁹ ita vera eſt, quod procedit etiā in priuile-

gijs, quæ latiſsimè interpretanda ſunt: vt per Bald. in l. teſtamenta. ff. de teſta. milit. & per Alexan. in conſ. 87. In cauſa mota. circa fin. lib. 3. & in alijs caſibus con cord. adducit Aym. conſi. 256. col. pen. ver. quintò adduco. & conſil. 284. colum. 2. Videtur & procedere in deſcendentib. à tali odioſo, per reg. adductam à Dec. conſi. 589. num. 6. conſi. 472. num. 6. 7. à Cur. Iun. cõſ. 157. col. 1. num. 3. ab Aym. conſi. 163. num. 5. & clariùs à Pariſ. conſil. 20. num. 47. in 3. quod quidem intelligendum eſt, ſicut declarat Bartol. in l. liberorum. ſub num. 16. ff. de verbo. ſignifi. & Bal. in l. maximum vitium. ſub num. 2. verſ. non obſtat. ff. de contratab. C. de liber. præter.

Limita tamen, prædicta non præcedere, quando omnes incluſim verbis generalibus pariter eſſent odioſi teſtatori, aut vnus ſolus, & ipſe odioſus reperitur, in quo poſsint verificari verba ipſa generalia: quę vt non ſint ſine effectu operandi, comprehendunt eos, qui reperiuntur, quales ſunt: per tex. in l. fundus, qui locatus. cum l. ſequen. de fundo inſtru. dicit Bal. in d. l. in ipſius. in fin. cum concord. alleg. ab Aym. in conſi. 162. num. 4. & conſi. 227. col. fi. verſic. poſtremò, niſi verba, cum ſimil. ad l. ſi quando, in prin. de leg. 1. & cap. ſi Papa. de priuil. in 6.

Limita quoque, niſi ſit ſimpliciter odioſus, & teſtator deceſſerit confeſſus, & contritus: quia præſumitur odium remiſiſſe in extremis ſuis, & ſic debeat articulari, & probari, eum deceſsiſſe in hoc ſtatu, & tunc ſic ille talis odioſus admittetur ad commoda relictorum per teſtatorem: vt declarando tenet Bal. in l. id, quod pauperibus. col. pen. num. 34. C. de epiſ. & cler.

Vlteriùs non ſolùm ad excludendum generaliter
13 vocatos ob odium cum teſtatore, † ſed etiam ad excludendum à legato & fideicommiſſo ſpecialiter, & nominatim vocatos ob inimicitias cum eodem teſtatore, & non remiſſas ac reconciliatas interpretatur voluntas teſtatoris mutata: vt l. 3. §. fi. de adimen. lega. & l. ſi inimicitiæ. in princ. ff. de his, qui. vt indig. atq; etiam ob inimicitiam, vel offenſionem, illatam filio grauato, nepos priuatur fideicommiſſo ex teſtamento auito. latè probat Crot. in l. filiusfamiliàs. §. diui. in char. fi. num. 171. de leg. 1. & Ioan. Bapt. Plot. conſi. 54. num. 40. & ſeq.

Hæc autem differunt in hoc, quòd ſub generalibus verbis comprehēſus excluditur odio inducto, ob leuem offenſam: vt videre eſt text. d. §. Lucius Titius Damam. & l. teſtamento centurio. ff. de manu. teſta. poſt Rapha. Cuma. pro not. probat Socin. in d. conſi. 37. col. 2. circa fi. verſ. addo circa vnum. lib. 3. idem tenet Bal. in l. athletæ. §. dat remiſsionem. circa prin. de excuſ. tut. Sed vocati ſpecialiter & nominatim, & illi, quos dixi alios non reperiri, & propterea, & ſpecialiter vocatos etiam ſub generalibus verbis neceſſariò comprehendi, non excluduntur ob inimicitias, ſcilicet leues, debet intelligi dictum Alciati. in l. 2. nu. 38. verſic. alioquin ſi quis. de nul. & pup. niſi capitales & grauiſsimæ ſint inimicitiæ, vt ſonant verba text. in d.
14 l. 3. in fi. l. ſi inimicitiæ. & † quales requiruntur in hoc inimicitiæ, & quales iniuriæ atroces, declarat Bart. in d. l. 3. §. fin. planè non excludunt huiuſmodi inimicitiæ, quando ſine culpa legatarij interuenerint: l. cum tabulis. §. 1. & ibi Bar. not. & mandat tenendū menti: ff. de his, qui. vt indig.

Licet Iaſ. in l. ſi filiam. colu. 1. C. de inoffi. teſta. in l. hæreditas. C. de his, qui. vt indign. audacter reprobet, & contra Bar. teneat. ſequitur Ripa in c. 1. col. 5. de iudi. & in l. fi. q. 45. num. 151. C. de reuo. donat. & Lopes Hiſpan. in Rub. de donat. inter vi. & vxo. §. 78. col. antepen. & Vaſquius alius Hiſpa. in tracta. de ſucceſsionum progreſſu. lib. 3 §. 27. nu. 9. & Io. de Ami. conſi. 4.

Tamen ego puto non ita de facili à Barto. diſſentiendum; tum ob eius apud nos ſupremam auctoritatem: tum lege, & ratione, quibus Bart. nititur: tum etiam reſponſionibus, & rationibus, quibus refutari poſſunt, rationes Iaſonis quatuor, quibus cõtra Bar. mouetur:

Primùm, quanta ſit authoritas Bart. nemo eſt, qui neſciat, de hoc vti vulgaria omitto ſua præconia à doctorib. de quib. vltimo per Zuchar. in rub. num. 19. C. de pact. & ab ipſo Iaſone paſsim relata. Deinde ſententia Bar. probatur per text. & glo. in d. l. cum tabu-
15 lis. §. 1. Nam † primò inſpiciendum eſt, quòd ille tex. eſt ſub tit. ff. de his, quib. vt indi. & ſecundum quem titulū ideo intelligi debet: l. Imperator. de in di. adiect. Cum ſub d. titu. ponantur cauſæ, quibus debeat quis hæreditate, legato, aut fideicommiſſo priuari, vel non priuari, meritò iuriſconſ. voluit ibi ponere d. tex. quo deciditur, quòd liberta legataria alioquin debens, abſque eo, quòd cum ea ſtuprum committi dicatur, præſtare patrono concubinatū, & hunc denegans patrono, habenti aliam concubinam, non amittit legatum ab eodem patrono ſibi relictum, quod amitteret ex denegatione illa, vt lex iſta faciat ad ſuum titulum, ſi patronus non haberet aliam con cubinam: vt ibi ſentit gloſſ. quia omninò liberta teneretur pręſtare concubinatum patrono, cùm honeſtiùs eſt, vt libertam concubinam habeat, quam matremfam. per tex. in l. prima, in princip. ff. de concubi. quæ ideo priuando eum tali concubinatu, infert ei iniuriam: l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minor. & l. 1. in princ. de iniur. & maxima iracundia & iniuria ſua reputaretur ad furorē, præſertim rei venereæ ablato ſibi iure ſuo, ita quòd hęc ſatis induceret tacitam patroni voluntatem reuocatoriam legati factū tali libertæ, ſic recuſanti: vt ſentit tex. in d. l. cum tabulis. §. 1. à contrario ſenſu, ſi patronus non haberet aliā concubinam. Ergo iſte patronus de iure non valens habere duas concubinas: vt per glo. ibi: culpa ſua patitur hanc iniuriam, & libertæ non debet adimi legatum. & ita videtur vera dicta ſentētia Bar. quòd propter inimicitiā ſine culpa legatarij interuentam non reuocatur legatum.

16 Non † obſtat prima ratio Iaſonis d. l. 4. de adime. leg. quaſi appareat ex illo tex. per teſtatorem fuiſſe factam offenſam legatario, & nō per legatarium teſtatori per hæc verba, & pœnituerit teſtatorem prioris offenſæ: quia reſpondetur non neceſſariò ex illo tex. apparere, ex qua parte fuerit, facta offenſa, neque etiam ex culpa cuius, ſed decidi ex reconciliatione facta inter teſtatorem & legatarium, reintegrari legatum, & illa verba, Et pœnituerit teſtatorem, &c. ſunt continuata ad rationē ibi in tex. aſsignatam: ambulatoria enim voluntas, &c. & ſic tacitè voluntatis reuocatoriæ relictorum inductæ propter inimicitiam, cauſatam ab offenſis pœnituerit teſtatorem; & ex iſta vltima pœnitentia inferatur dicta ratio. quia ambulatoria eſt voluntas, &c. ita propriè, & tantundem dicitur in tex. l. cum hic ſtatus. §. pœnitentiam ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi dicitur, & appellatur hæc ſuprema & vltima pœnitētia. idem tex. in d. l. in ipſius, vbi ex remiſsione offenſæ, & ex meritis poſterioribꝰ,

depre-

deprehenditur nouiſsima voluntas diſponentis: vnde per Alexand. conſil. 159. colum. fin. libr. 7. & per omnes doctores paſsim ex iuribus prædictis habetur,
17 † per remiſsionem offenſæ, & iniuriæ ſuſceptæ induci reconciliationẽ cum ipſo offenſo, ad quem, & non ad offendentem, pertinet facere pacem, & remiſsionem, dicit Bald. poſt gl. in d. l. athletæ. §. dat remiſsionem. ver. item ex glo. Ergo magis tenendum videntur illa verba, Et pœnituerit teſtatorem prioris offenſæ, debere intelligi, offenſæ, ſcilicet ſuſceptæ per teſtatorem, & non per eum legatario illatæ, vel ſcilicet effectus reuocationis inductæ per offenſam ſuſceptã: pro qua expoſitione in ſimilib. allego glo. in ver. offenſam. in l. donationes. §. 1. ff. de donat. quæ exponit offenſam reſpectu reuocantis donationem in ſignificato paſsiuo, & reſpectu eius, cui aufertur donatum in ſignificato actiuo, & ita ſecundum ſubiectam materiam, d. l. 4. puto hũc intellectum veriorem, quem Iaſ. contra Bart. adducit.

18 Secunda † ſua ratio elicita ex l. ex parte. eo. de adimen. leg. ex eo, quòd ibi teſtatorem grauiſsimis inimicitijs perſecutum eſſe dicitur, quaſi inferendo, inimicitias proceſsiſſe culpa teſtatoris, & non tantum in his verbis neceſſariò non inferentib. teſtatorem fuiſſe, qui dederit culpam, quantum in verbis, Bart. ibi ſe fundat, dicit ipſe, quòd Bart. in fi. faciendo differentiam inter inſtitutionem, & legatum in primo caſu, diſtinguit, cuius culpa proceſſerint inimicitiæ inferendo, quòd non ſit differentia, quoad reuocationem legatorum, ſecundum eum in d. l. hæreditas, & alia dicit in d. l. ſi filiam, qui parcat mihi. non dicit Bar. in d. l. ex parte.

Hæc etiam ſua ratio non obſtat: quia rectè perpendendo d. l. ex parte. & Bar. ibi non faciunt contra ſententiam Bar. ſuprà relatam. Nam verba tex. in d. l. ex parte, ibi: cum teſtator inimicitijs grauiſsimis proſequutus, poſſunt retorqueri contra Iaſ. quòd teſtator id fecerit culpa legatarij prouocatus vera, vel quam opinatur veram: quia nemo gratis præſumitur aliquem inimicitijs perſequi: vt not. Bald. in l. cancellauerat. in fi. ff. de his, quæ in teſta. delen.

Et vltra inimicitias in d. l. ex parte. interuenit vl-
19 timũ teſtamentum, licet † imperfectum, tamen poſſet ſufficere ad reuocationem legatorum: vt ibi in gl. & Bald. in l. fideicommiſſum. circa fi. C. de fideicom. ita verba d. l. ex parte. nihil faciunt, neq; etiam, quod ibi dicit Bart. quia quando quærit de ratione diuerſitatis ſuper illa l. inter hæredem & legatarium refert ſe ad glo. & aliam diſtinctionem, non proſequitur in fine inter hæredem & legatarium, vt malè præſupponit Iaſ. ſed ſolùm in fi. quærit, an propter inimicitias tantum quis poſsit expelli ab inſtitutione, Et in hoc diſtinguit, ſi inſtitutus præbuerit cauſas inimicitiæ grauiſsimis modis, vt ibi per eum excluditur. Si verò teſtator, vel extraneus cauſas inimicitiæ dederit, & non ipſe inſtitutus, tunc habet locum iſta lex: quia non repellitur ab hæreditate. hæc ſunt verba Bar. Ecce declarat, quomodo in vltimo caſu habeat locum illa l. quia exprimit, quòd inſtitutus non repellitur ab hæreditate. Ergo nulla conſequentia poteſt fieri in verbis Bart. quòd in caſu non datæ cauſæ inimicitiarum per legatarium locum habeat illa l. excludẽs legatariũ propter inimicitias: quia de legatario nullum verbum in vltima q. ibi: neque poteſt intelligi in reſponſione & concluſione Bart. ibi adducta: arg. l. ſi defenſor. §. 1. de inter. acti. & ne intelligeret de legato, Bart. expreſsit, quia non excluditur ab hæreditate, & ſi rectè inſpiciatur, facit pro d. ſua opin. in d. l. cum tabulis. §. 1.

20 Tertia † ratio etiam non refragatur fundata in gl. in ver. facta. in d. l. athletæ. §. dat remiſsionem. dicente, ex quacunq; parte culpa proceſſerit, quaſi non re-
21 ferre. Quia ſciendum eſt, † gl. fieri ſecundum ſubiectã materiam text. quem exponit: probat in arg. text. in l. ligni. in prin. de leg. 3. ibi: ſed ſic intelligi conſequẽs eſt, & ibi pro excuſatione. gl. not. Alber. & Io. And. in glo. in ver. primo. in cle. ad noſtram, de hæred. dicit, quòd expediat, textum cuicunque facultati conuenire, per gloſ. aperiri. merito glo. in d. §. dat remiſsionem. loquente in text. de inimicitia ex parte tutoris & culpa, orta contra patrem pupilli, aperit illum textum in ver. facta. & quacunque parte prouenit culpa: quia eadem ratio eſt dandi remiſsionem à tutela, ſi prouenit ex parte tutoris culpa inimicitiæ, vel ex parte teſtatoris vt tutor inimicus reijciatur, ex teſtamento pariter inimicus, eum non implicet oneribus tutelaribus: vt per text. in d. §. dat remiſsionem. & in l. 3. §. ſi tutor inimicus. ff. de ſuſpect. tut. & ſentit Ang. Aret. in §. item propter inimicitias. ver. in ea glo. ibi: quando. Inſti. de exc. tuto. Nam ita poteſt dici in ſpecie noſtra, quòd eadem ratio ſit, quando inimicitia non prouenit culpa legatarij, tam ad faciẽdum eum indignum legato, quam ad commouẽdum teſtatorem, vt præſumatur voluiſſe reuocare legatum, vt dicetur etiam infrà.

22 Quarta & vltima † ſua ratio de teſte inimico repellendo ex quacunque parte proceſſerit, culpa inimicitiæ, minimè quoque obſtat ob diuerſas rationes, de illo caſu ad noſtrum. Nam in caſu illo teſte inimico ſiue ipſe teſtis præbuit culpam inimicitiæ, & debet repelli à teſtimonio contra inimicum ſua culpa cauſatum, ne teſtificando perſeueret, eum ſua culpa offendere, quemadmodum priùs offendit dando cauſam inimicitiæ: quia ſemel malus, &c. ſiue pars, contra quam teſtis inducitur, culpam & cauſam inimicitiæ præbuit, ſimiliter teſtis inimicus debet repelli, ne odio, & cauſa vindictę contra veritatem deponat: vt hæc ex ſe ipſis clarè patent, & habentur per doct. in locis vulg. in quibus tractatur de teſte inimico repellendo, & propterea prudenter ac ſapienter Alber. ille ſummus practicus in authen. ſi dicatur teſtis, vel ſi teſtis, colum. 2. prope fi. C. de teſti. dicit hæc præciſa verba: Et ideo iura prædicta de inimicitia loquentia non diſtinguunt, cuius facto, vel culpa oriantur inimicitiæ, &c. & licet prædicta poſsint iuſtè & iniuſtè fieri, tamen tutiùs eligi debuit, &c. Vndecunque ergo vel culpa cuiuslibet ortæ ſint inimicitiæ, locum habent iura prædicta, &c. hæc Alber. vt ibi latiùs per eum. Præterea teſtis cauſa inimicitiæ repulſus à teſtimonio, non priuatur aliquo lucro. At in caſu noſtro ſuper dicta ſententia Bartoli omnino diuerſum eſt, in quo profitemur, ſequi veſtigia voluntatis teſtatoris, & perſcrutari cauſas, quæ poſsint mouere teſtatorem ad perſiſtendum in voluntate iam diſpoſita, vel eam mutandam, & conſequenter, cauſas noſcere, quib. legatarius poſsit, vel ne dici priuatus lucro ſuo, iam ſibi relicto. Namque iura omnia inſpiciendo, quæ præſumuntur, voluntatem datoris tam inter viuos, quàm in vltima voluntate mutatam, vel reuocãdam & excluſiuam, ob demerita & ingratitudinẽ receptoris, ſemper dirigunt verba, & ſententiam ad ingratitudines, iniurias, & offenſas per receptorem,

vel

vel recipere debentem illatas aduerſus datorem, & non econtra, vt facilè videre eſt in §. cauſas. cum ſequen. in authen. vt cum de appel. cogno. & in l. 1. C. de ingra. lib. & in l. fi. de reuo. don. & in l. ſi ab hoſtibus. §. 1. ſol. matr. & in d. l. penult. §. matre. de leg. 2. & in l. 1. & in l. ſi inimicitiæ. ver. ſed & ſi palam. ff. de his, qui vt indign. & in d. l. donationes. §. ſpecies. ff. de do nat. & gl. in d. l. fideicommiſſum. & in l. 2. C. de liber. & eo lib. & in alijs ſimilibus. Nullibi verò reperitur, datorem cenſeri mutaſſe voluntatem ex iniurijs & offenſis, ſua culpa per eum illatis contra receptorem maximè vehementiùs non repellentem iniurias, & iure nõ permittente; quinimo præſumitur non mutaſſe, & per reg. l. quinquaginta. ff. de proba. & ne dicatur addere afflictionẽ afflicto: l. diuus. cum ſign. ibi in glo. 1. ff. de offic. præſi. niſi quòd per d. l. 3. in fin. & d. l. ex parte. & d. l. ſi inimicitiæ. ſimpliciter diſponitur ob grauiſsimas inimicitias inter legatarium & teſtatorem interuentas, legatum ademptum videri. Verùm iſtæ leges fundantes ſe in nuda, & tacita voluntate teſtatoris reuocatoria inducta ex inimicitijs, ſic veriſimiliter mouentibus teſtatorem ad reuocandum, debent intelligi ſecundum iura ſuprà allegata: quæ manifeſtè oſtẽdunt, & diſponunt tunc demum cenſeri iuſtam excluſiuam & reuocatoriam voluntatem teſtatoris, ſeu datoris, quando contra eum à receptore, ſeu recipere debente, ſunt commiſſæ ingratitudines, & offenſiones tales, quæ iuſtè mouere debent ad excludendum & reuocãdum data & relicta, vt etiam expreſsè ſentit Bart. in d. l. ſi inimicitiæ. neminem enim ſani capitis puto exiſtimare teſtatorem, maximè ex adulterio, vel ſtupro, per eum commiſſo cũ vxore, ſorore, vel filia legatarij, vel alia ſimili offenſa contra legatarium illata velle reuocare legatum, quinimò pro his potiùs datur, quàm auferatur: vt l. 4. ff. de cond. ob turp. cauſ. & l. mercalem. C. eo. & datum præſumitur in recompenſationem iniuriæ: vt §. pœna. Inſt. de iniur. non ſic verò dicendum eſt in legatario, adulterante vxorem teſtatoris: vt per Glo. & doct. in d. l. fideicommiſſum. C. de fideicom. itaq; neceſſariò concluditur cauſa, & culpa legatarij, & receptoris huiuſmodi reuocationes induci.

23 Cum ergo † culpa legatarij ceſſauerit, vera eſt opin. Bart. in d. l. cum tabulis. §. primo, per text. ibi, qui probat eo modo, vt ſuprà induxi, quòd propter inimicitias nõ reuocatur legatum, idem per d. tex. ceſſante culpa legatarij. & addo eundem Bart. firmare in l. fi. colum. fi. eo. tit. de his, qui vt indign. Addo etiam Ang. Aret. in d. §. propter inimicitias. verſ. fin. & in §. inimicitiæ. in fi. Inſt. de excuſat. tut. qui ſequitur Bart. dicendo, omnino eum eſſe videndũ. in d. l. cum tabulis. §. 1. & Barb. qui etiam Bar. ſequitur in apoſtil. ad Bal. in d. l. fideicommiſſum, & in alijs locis, relatis per Gram. qui pariter Bart. ſequitur in voto 30. col. 4. ſub num. 19. vbi etiam allegat Paul. de Caſt. in l. cum te. C. de inoffic. teſta. qui dicit cõformiter, quòd non poſſum tibi imputare inimicitiam, quæ prouenit ex defectu, vel culpa mea. & Caſtr. ſequitur in d. l. fideicommiſſum. ſub nu. 3. idem in terminis firmat Roman. in ſingul. 196. Tu habes. ſequitur Marſil. in l. 1. §. cum quis, num. 7. de quæſt. facit tex. in d. §. cauſas. in
24 fin. in authent. vt cum de appel. cogn. vbi pater non poteſt imputare filiæ innuptæ poſt 25. an. viuenti inhoneſtè, dicit ibi text. quia non ſua culpa, ſed parentum id commiſiſſe cognoſcitur, & culpa nocet committenti, & non alij; idem Bar. in l. miles. §. fin. ff. de adul. tex. glo. & doct. in l. pen. ſolut. matri. & per tex. in l. pen. & quod ibi Bar. & Bald. not. C. de naut. fen. & Rom. in ſingu. 436. Tu ſcis. & per Reg. Sine culpa. & Reg. Damnum. de Reg. Iur. in 6. & per Socin. conſil. 70. libr. 3. Item non merebatur in contrarium iu-
25 dicio meo allegari tex. † in l. cãcellauerat. de his, quæ in teſta. delen. allegatus per Vaſqui. in loco ſuprà alleg. quia loquitur in expreſſa reuocatione, & nos ſumus in tacita, & loquitur in offenſa paſsiua, & non actiua teſtatoris, vt ibi per Alber. & Bal.

Ex quibus fundamenta Iaſ. & aliorũ eum ſequentium, quæ longiùs hic me protraxerunt, quàm meum eſſet inſtitutum, remanent iure, ni fallor, penitus reſoluta & refutata, atque defenſa eſt, ac comprobata opin. Bald. poſtquàm hæc ſcripſeram, reuidi Catel. Cot. ex profeſſo pro ſorore ſua etiã amplè defendentem, & tenentem hanc opin. Bar. in ſuis Memor. in verſi. Inimicitiæ capitales. ex cuius etenim Bartol. dictis ſimul iunctis, & in d. l. ſi inimicitiæ. & in d. l. cum talibus. §. 1. & in d. l. fin. colu. fin. eo. de his quib. vt indign. colligo iterum concluſionem in materia de inimicitijs inter legatarium & teſtatorem ſcitu & notatu dignam.

26 Quòd non præſumitur † voluntas teſtatoris, mutata ex factis contra eum licitè & iure permittente, & culpa ceſſante per legatarium pro commodo ſuæ rei familiaris, & ſic etiam, ſi eſſet lis omnium vel maioris partis bonorum teſtatoris, per quã volunt doct. induci capitalem & grauiſsimam inimicitiam, fortè legatario aliàs debitorum ex fideicõmiſſo antiquo, aut alio iure, & fortiùs vel etiam eſſet pro licita defenſione perſonæ, & honoris legatarij, iuxta terminos. l. vt vim. de Iuſti. & Iure. faciunt dicta per Io. Andr. in c. fin. colum. fi. ver. ſecundò circa primum. de donat. Quæ quidem concluſio vera probatur. Primò conſiderando verba tex. in d. l. ſi inimicitiæ, quæ vltra capitales inimicitias copulatiuè continent hanc adiectionem. Et veriſimile eſſe ceperit, teſtatorem noluiſſe, &c. vbi propriè Bar. dicit ex facto legatarij ob ſuam vtilitatem licitè & iure permittente, de facili non cenſeri mutatam voluntatem teſtatoris. Sic etiam intelligit præmiſſam concluſionem Dec. in cap. vt debitus. col. antepenul. ſub num. 19. de appel. Nam veriſimile non eſt, teſtatorem legando velle priuare legatarium aliquo ſuo iure etiam competenti contra ipſum teſtatorem: vt l. creditorem. de leg. 2. & l. ſi ab eo. C. de neg. geſt. Deinde Iure Communi vtendo quis non dicitur facere contra voluntatem teſtatoris: l. penult. ff. de his, qui. vt indi. & per Raph. Cum. conſi. 51. Quòd Dominus Ambroſius. Pariſ. conſi. 65. col. penul. num. 21. lib. 2. cum ſimil. & vtens iure ſuo,
27 nemini facit iniuriam, per vulg. † Ius autem ipſum interpretatur voluntatem teſtatoris ſibi cõformem: Iaſ. in conſi. 84. colum. 1. lib. 1. Corn. conſ. 37. col. 2. lib. 1. Curt. Iun. conſ. 57. num. 8. & conſ. 128. num. 11. & alibi dictum eſt.

28 Ex † quibus autem oriatur inimicitia, pleniſsimè tractat Marc. Blanc. in fin. de quæſt. pro ſuo tract. de indic. num. 61. cum ſequen. & probatur coniecturis, vt per Abba. & alios in d. ca. repelluntur. de accuſ. per Bald. Saly. Paul. de Caſtr. & Iaſ. in l. liberi. C. de inoff. teſt. ſanè, vt quid extrinſecum non ex teſtamento veniens, probatur inimicitia per duos teſtes: Bald. in l. errore. & in l. fin. in fi. C. de teſta. & Paul. de Caſt. in l. hæredes palàm. §. ſi quid poſt. col. pen. ff. eo. reprobata opi. Bar. ibi. idem tenent Bar. Ang. Paul. de Caſt. & Iaſ.

Iaſ. in d. fideicommiſſum. C. de fideicom. Quod procedit, etiamſi inimicitia ſeu cauſa inimicitiæ legatarij non eſſet nota teſtatori, vt quia adulterauit vxorem teſtatoris, vel ſimilia commiſit, quæ ſi teſtator ſciuiſſet, legatum reuocaſſet, quibus etiam mortuo teſtatore detectis, intelligitur reuocatũ legatum, per gloſſ. & omnes in d. l. fideicommiſſum. & Bart. in l. 1. fin. ff. de his, qui. vt indi. Dicit enim not. Bal. in conſil. 446. Si dixi. circa princ. lib. 2. quòd inimicitia, quæ oritur inter viuos, & poſt mortem detegitur, ſimilis eſt poſthumo, qui rumpit teſtamentum, quãtum ad legatum & fideicommiſſum.

SVMMARIVM.

1 *Affectio & charitas inter conſanguineos & amicos, & benefactores verſatur & viget, & præbet efficacem locũ interpretationi fiendæ. & quod factum eſt, cum in obſcuris ſit, ex affectione cuiuſquam capit interpretationem, & plura huiuſmodi ibidem.*

2 *Affectio præponderatur non ſolùm aliis coniecturis, ſed etiã verbis, modò verba poſſint habere aliquam dubitationem, & facit recedi a regulis iuris communis, & generaliter à proprietate verborum.*

3 *Affectio teſtatoris inſpicienda eſt, erga quam perſonam ſit pro declaranda voluntate ſua obſcura, tum in ſubſtitutione vulgari, tum etiam in ſubſtitutione pupillari, & ſubſtituti adinuicem pupillariter diuerſi filij ex diuerſis vxoribus, quòd ab vno latere vti æqualiter dilectus à teſtatore ſuccedat, cum vtrinque coniunctis in interpretanda pupillari inſpicitur affectio teſtatoris, & non pupilli.*

4 *Affectio teſtatoris præualet illi præſumptioni, quòd cenſetur teſtator ſe conformare, cum diſpoſitione iuris, & vincit affectionem legis.*

5 *Coniũctus ab vno latere in fideicommiſſaria in vocato cum vtrinque coniunctis grauato ſimul cum aliis admittitur.*

6 *Affectio conſideratur reſpectu teſtatoris, & non eius, cui eſt facta ſubſtitutio in his tribus ſubſtitutionibus, vulgari, pupillari, & fideicommiſſaria, caſu, quo teſtator poſt mortem filij pupillariter, vel quandocunque ſubſtituit eos, ad quos ſpectat ſucceſſio, frater teſtatoris admittitur excluſis vterinis pupillo coniunctis.*

7 *Affectio interdum attenditur alterius, de quo teſtator expreſſit ad inducendum fideicommiſſum.*

8 *Affectio cognoſcitur & demonſtratur reſpectu perſonarũ & rerum, & ſuos gradus habet, & effectus operatur declarando, ampliando, vel reſtringendo voluntatem teſtatoris.*

9 *Affectio & dilectio teſtatoris demonſtratur erga aliquam perſonam, quòd ſit de ſua aſcendentia, deſcendentia, vel agnatione, quòd amicitia ſecum ſit coniuncta ex hæreditate, fideicommiſſo & legatis à teſtatore relictis.*

10 *Affectio & dilectio demonſtratur eius condolentis & lachrimantis de anguſtia & infortunio alicuius, ſicuti dicebatur de Saluatore noſtro, dilectione vniuerſos homines ſuperante, dum erat in actu reſurgendi Lazarum à mortuis lachrimatus, dicentibus Iudæis, Ecce quomodo amabat eum.*

11 *Affectio & dilectio immenſa ex coniugio demonſtratur inter coniuges.*

12 *Affectio quandoque ad res, eò quòd fuerint maiorum præcipuè domus, quæ facit valere nudam prohibitionem alienationis factam à teſtatore, & ſubſtitutionem non referri ad filiam. Hácque ratione paternæ affectionis prælegatum domus factum filio non comprehenditur in reſtitutione fideicommiſſi vniuerſalis.*

13 *Affectio ſuos gradus habet erga perſonas, vel res maioris vel minoris, prioris, vel poſterioris charitatis, vel dilectionis, & ſucceſſiuæ vocationis: de his ibidem vide.*

14 *Magis dilecti qui videantur eſſe teſtatori, vide ibidem.*

15 *Filij ſunt magis dilecti teſtatori, quàm nepotes.*

16 *Maior affectio cenſetur erga habitantes in patria, quàm extra patriam habitantes.*

17 *Maior eſt dilectio erga ſuos deſcendentes, quàm tranſuerſales, ſicut ordo dictat iuris ſuccedendi ab inteſtato.*

18 *Primo nominatus præſumitur magis dilectus, vnde præceptum teſtatoris de maritandis neptibus in ſua familia vel extra familiam primò debet exequi in vna priùs nominata.*

19 *Affectio maior habetur ad nominatos in ſpecie, quàm in genere.*

20 *Affectio maior cógnoſcitur ex maiore honoratione & vtilitate vniuerſali, quàm in re certa ex pluribus prælegatis, & ex maiori prouiſione.*

21 *Affectio & dilectio maior eſt circa heredes inſtitutos, quàm ſubſtitutos.*

22 *Poſitus in conditione eſt magis dilectus, quàm ſubſtitutus.*

23 *Affectio & dilectio maior eſt circa filios hæredis inſtituti, quàm ſubſtitutum in portione inſtituti.*

24 *Affectio maior ex conuerſatione augmentata præfertur.*

25 *Frequentatum magis attenditur, & præualet.*

26 *Affectio maior eſt & amicitia cum magis vicinis, vel de eadem ciuitate, loco, vel patria.*

27 *Affectio ſuos gradus habet ita erga res, ſicut erga perſones: diligit enim quis res plus perſeueraturas, & plus diligit ea, quæ ſuo ſudore acquiſiuit, quàm à parentibus acquiſita, & magis meum dicitur, quod per meã probitatem quæro, quàm quod per anteceſſores habeo.*

28 *Bona relicta faciunt hominem magis felicem, iuxta illud, Res non parta labore, ſed relicta, &c.*

29 *Affectio & dilectio illa eſt attendenda, quæ erat tempore conditi teſtamenti.*

30 *Affectio varios effectus operatur, aliquãdo ex dilectis præfert magis dilectos, & in alimentis legatis magis videtur dilectus à teſtatore legatarius, quàm hæres: prout in caſu incertitudinis perſonæ, cui ſit legatario dãdum, legatum remanet penes legatarium.*

31 *Paritas affectionis vbi eſt, inducitur & paritas in portionibus diſtribuendis.*

32 *Præfertur ex duobus electis in diſcordia eligere debentiũ, qui fuit magis dilectus à teſtatore.*

33 *Affectionis paternæ effectus eſt, vt ſi pater habens amplum patrimonium, & plures filios & filias, legando domũ cum his, quæ ibi ſunt filiis maſculis intelligitur velle in legato etiam venire merces, quæ ibi ſunt ad tempus.*

34 *Affectio operatur, quòd actio competat ex conuentione facta per coniunctum cum alio ad commodum agentis, & dolum excludit.*

35 *Affectio quandoque operatur reſtringendo diſpóſitionem in fauorem affectione iuncti: vt enim magis dilectus, ſic melioris cõditionis, quam minus dilectus. ceſſat extenſio ſubſtitutionis factæ in vnũ caſum ad alium, quæ aliàs fieret, & ratio maioris affectionis ad perſonam in vno capitulo expreſſam, fuit, quòd clauſula in fine poſita non referatur ad omnia: Hácque ratione charitatis affectionis perſonæ, & exiſtentis in medio ſubſtitutus, non admittitur eadem ratione affectionis inter alia compendioſa ſubſtitutio non continet pupillarem,*

& ex hac ratione prælegatum factum vxori, non venit in reſtitutione fideicommiſſi per eam grauatam præſtandi.

36 *Affectione certa perſona quid datum eam non tranſgreditur.*

37 *Affectio operatur mirabilem effectum, & nunquam obliuioni tradendum, quòd ex teſtamento minùs ſolenni facti, quæcunque legata deberi perſona valde dilecta teſtatori.*

SOLVTIO V.

QVINTO' ab affectione, & charitate locus proximus ſuperioribus proximis
1 copulatus ſubſequitur: quia † affectio & charitas inter conſanguineos & amicos, & benefactores verſatur & viget: l. ſcripto. in fi. ff. vnde lib. l. non ſolùm. §. 1. de ri. nup. c. afferte. ca. literas. de præſump. l. 3. in princ. ff. de teſt. Affectio enim præbet efficacem locum interpretationi fiendæ, per text. in l. capienda. §. 1. de Reg. iur. cuius verba ſunt hæc, quod factum eſt, cum in obſcuro ſit ex affectione cuiuſque capit interpretationem. Raph. Fulg. conſil. 70 Proponitur. colum. fin. in princ. per hæc verba loquitur. Hanc quoque interpretationem & mentem ſuadet affectio & charitas teſtatoris ad perſonas tam honoratas, quàm oneratas, quæ affectio & charitas ad declarationem voluntatis teſtatoris conferunt, vt & augeant interdum, atque reſtringant per dictam legem, ſi ſeruus plurium. §. fi. de leg. 1. & l. Quintus Mutius. in fi. de aur. & ar. leg. & l. cùm alienam. C de leg. Fortiùs Socin. conſil. 23. Circa prædictam. colum. 7. verſic decimo nonò probatur. lib. 1. his verbis loquens: Quotieſcunque agimus de interpretanda, aut coniecturanda, ſeu præſumenda teſtatoris voluntate, quando aliqua ineſſet dubietas, ſem-
2 per coniectura ſumitur ex affectione, † & præponderat non ſolùm aliis coiecturis, ſed etiam verbis, dummodò verba poſsint habere aliquam dubitationem, &c. per dictam legem, cum auus & dictà l. cùm acutiſsimi. cum aliis ibi alleg. per eum, & propter affectionem receditur à regulis Iuris Communis: Deci. in l. ſi actionem. in prin. C. de pact. & à generalitate & proprietate verborum, Iaſ. in l. ſi pater. ad fi. de vulg. & pupil. Idem Socin. in conſil. 37. Viſo teſtamento. col. pen. in fi. ver. præterea. lib. 3. dicit, quòd tota iſta materia fundata eſt in affectione, cui fuerit teſtator magis affectus. idem per Pariſ. conſi. 73. numer. 37. lib. 2. & Ripa in l. ex facto. in prin. colu pen. numer. 7. ad Trebel & Aym. conſil. 62 nu. 8. Cum itaque in interpretatione teſtamentorum omnis intentio ſit circa
3 inueſtigandam voluntatem teſtatoris. † & ad id tantum polleat affectio, conſequens eſt, fore inſpiciendum affectionem teſtatoris, erga quam perſonam ſit pro declaranda ſua voluntate obſcura, tum in ſubſtitutione vulgari, in qua iſta de cauſa hæres ſubſtitutus venit primus hæres vti affectus teſtatori, & non hæres hæredis vti non veniens iudicio teſtatoris: proinde eius non habens affectionem per tex. in l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. & pup. & ibi Bar. Bal. Pau. de Ca. Imo. Aret. & alij inter alia tradũt hac ratione affectionis teſtatoris erga primum hæredem. non venire hæredem hæredis, ſed ipſum primum hæredem tantùm, ex comm. opin. doct. clarè & indubitáter id procedit in ſubſtitutione vulgari, per quã ſucceditur teſtatori; tradit Iaſ. in l. Lucius. colu. pen. ver. ſed aduerte ſubtiliùs. de vulg. & pup. Tum in ſubſtitutione pupillari, quando ſunt inſtituti & ſubſtituti ad inuicem pupillariter diuerſi filij ex diuerſis vxoribus, quòd ab vno latere coniunctus vti æqualiter cum aliis à teſtatore, dilectus ſuccedit cum aliis vtrinq; coniunctis, vt per Are. in d. l. Lucius. & ibi Iaſ. tandem ſequitur, dicens, quòd ita eſt de mente Bart. & doct. ibi, licet non exprimant. & ibi Rip. col. fin. idem probat dicẽs in ſpecie, quòd pro iſta opinione ſtringit vna ratio, quòd in interpretanda pupillari inſpicimus affectionem teſtatoris, & non pupilli, vbi etiam in fin. adducit hanc concluſionem, & limitationem menti quidem tenen-
4 dam, quòd † affectio teſtatoris præualeat illi præſumptioni, quòd cenſetur teſtator ſe conformare cum diſpoſitione iuris: affectio. n. teſtatoris vincit affectionẽ legis, dicit Bald. in l. precibus. in fi. C. de impub. quod verum eſſe deprehenditur, cum huiuſmodi præponderat cæteris coniecturis: vt per Soci. ſuprà proximè, licet contrarium teneat Rui. in conſ. 107. num. 7. & lib.
5 2. Tum † etiam in fideicommiſſaria in vocatis ab vno latere & vtrinque coniunctis grauato, quòd ab vno latere coniunctus cum aliis admittatur hac ratione, quòd non coniunctio ſanguinis, ſed affectio & votũ teſtatoris eos ſimul coniungentis in inſtitutione attenditur, vt firmat Alexan. in conſ. 30. Viſo teſtamẽto Albertini. colum. 1. ver. Tamen in hoc. li. 2. duplicato ſub nu. conſ. 16. li. 6. & Dec. conſil. 304 col. 1. numer. 2. Bero. conſil. 90. col. fin. & conſil. 145. col. pen. & fin. li. 2. Hier. Gabri. Eugub. conſi. 121. col. 2. & ſeq. & iſta eſt
* Commun.* Opin vt Ripa refert in d. l. Lucius. col. fi. & generaliter idem Ripa in l. Lucius. col. fi. & generaliter idem Ripa in l. filiusfam. §. Diui. col 7. num. 31. de
6 leg. 1 Et † omnibus iſtis tribus ſubſtitutionibus, vulgari, pupillari, & fideicommiſſaria, conſiderata affectione reſpectu teſtatoris, & nõ eius, cui facta eſt ſubſtitutio in caſu, quo teſtator poſt mortem filij decedẽtis in pupillari ætate, vel aliàs quandocunque ſubſtituit eos, ad quos de iure ſpectat ſucceſsio, fratre teſtatoris excluſis vterinis coniunctis pupillo admitti, cõſuluit Io. Ant. Rub. Alexan. in conſ. 126. Viſo teſtamẽto Matthæi: ſuper quibus tamen eſſet videndus Soci. conſil. 249. lib. 2. cuius proximitas debeat attendi, de
7 quo erit alibi dicendum. Interdum † attenditur affectio alterius. de quo teſtator expreſsit, quæ tunc tantùm etiam operatur, quòd abſque aliis præceptiuis & grauatiuis inducit fideicommiſſum pro eo, pro quo manifeſtata eſt talis alterius affectio à teſtatore ipſo, vt eſt caſus in l. Pamphilo. in prin. de leg. 3.
8 † Cognoſcitur autem affectio & demonſtratur reſpectu perſonarum, rerum, & ſuos gradus habet, & effectus operatur declarãdo, ampliando, vel reſtringendo voluntatem teſtatoris: de quibus ſingulis aliqua breuiter videnda ſunt.

Nam primùm non cadit affectio erga incertos. ideo nec affectionis ordo cadere poteſt, per not. in l. qui filiabus. in prin. de leg. 1. & in l. ſi cognatis. de reb. dub. ait Soci. conſ. 112. ſuprà ſcripti. colum. 3. in princ. ſub ver. ſecundo, contra Bal. lib. 1. quia amor & odium nõ poteſt cadere inter ignotos. & propter hoc matrimonium nunquam poſſe contrahi inter abſentes, niſi fama vel alio modo contrahentes ſe nouerint. per gloſſ. in c. nec illud. 30. quæſtio. 5. dicit Philipp. Franc. in c. fin. colum. 2. verſ. in ea gl. de procur. li. 6. idem, quòd cõmuniter inter ignotos affectio non ſolet haberi, per l. ſed & ſi ſic. §. ſi. de le. 3 inter alia reſpõdendo, & limitando d. l. qui liberis. §. hæc verba tradit Ale-

Alexan. in conſi. 36. Viſo themate. col. fin. verſi. Item ſecundum. lib. 3. ſimiliter affectio maximè particularis non habetur ad non natos: Gl. & doct. in d. l. qui filiabus. Idem Alexan. conſi. 29. Præclarè. colum. pen. verſi. qui reſpondeo. eo. lib. 3. vel ipſe dicit ibidem, nō tanta habetur, quanta ad exiſtentes in rerum natura, & per Bart. in conſil. 30. Pater dedit dotem. cum concord. alleg. per Tiraq. in dicta l. ſi vnquam. ver. filios. numer. 1.

9 Demōſtratur † enim teſtatoris affectio, & dilectio erga aliquam perſonam. Primò, quòd ſit de ſua aſcendentia vel deſcendentia, & agnatione: l. liberorum. de verb. ſignifi. l. Iſti quidem. in fin. ff. quod met. cau. l. Aurelius. §. Titius teſtamento. de lib. leg. & plures concord. cumulat Tiraquel. in d. l. ſi vnquam: in præfa. num. 9. 10. 11. & per not. in d. l. cum auus. de cond. & demonſtra. & in d. l. cum acutiſsimi. & quòd amicitia ſecum ſit iuncta, vt ſuprà dictum eſt in 3. loco, à cōſanguinitate, & loco præcedenti ab amicitia. Oſtenditur etiam huiuſmodi affectio ex hæreditate, fideicommiſſo & legatis à teſtatore relictis: l. filiū. §. ſed ſi portio. de leg. præſtan. l. Publius. §. fin. de condi. & demonſtr. & l. hæredes mei. §. cum ita ad Trebell. l. legatum. de leg. 2. & doct. in d. l. qui liberis. §. hæc verba. & Petr. de Ancha. conſil. 130. Pro & contra. colu. 1. dicit, quòd voluntas ex affectione colligitur, quod certum eſt, teſtatoré non habere affectionem ad eos, qui non vocantur ſuo iudicio, ſed extrinſecùs. per l. ſed & ſi ſic. §. j. de leg. 3. vbi ſimiliter concludit in ſubſtitutione non venire hæredem hæredis. & facit tex. in l. credendum. §. ſi verò. ff. qui per. tut.

10 Demonſtratur † etiam dilectio eius condolentis & lachrimantis de anguſtia & infortunio alicuius, ſicut arguebatur de Saluatore noſtro dilectione vniuerſos mundi homines ſuperante, dum erat in actu reſurgendi Lazarum à mortuis, lachrimatus eſt. Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eum, Io. cap. 11.

11 Ex † coniugio affectio quoque & dilectio immenſa demonſtratur inter coniuges, ita quòd inter maritum & vxorem potiùs eſt vnitas, quàm coniunctio, plures authoritates legum & ſacræ Scripturæ allegando, tradit Oldra. in conſil. 95. Ex forma iſtius ſtatuti. col. 3. dicens, inter alia veriſimilitudinem colligi ex dilectione & affectione perſonarum, in hoc etiam plura allegat Tiraq. in d. l. ſi vnquam. in præfat. nume. 12. & Neuiz. in ſyl. nup. lib. 3. num. 11. 12. 13. Soci. Iun. cōſil. 76. num. 134. lib. 1. & Bald. in conſil. 209. Illa verba. in fin. li. 3. dicit. quòd ex affectione mariti benigniùs interpretanda ſunt verba, vt ampliandi, & non taxādi cauſa poſita ſint. eſt text. in l. vxorem. in princip. de leg. 3. & ibi per Alber. & Cephal. conſil. 416. num. 36. & ſeq. Quoniam bona pars teſtamentorum communiter continentius vxorium, quod ſic appellat, text. in l. qui concubinam. in princip. eo. Ideo de eo alibi latiùs ſuo loco erit dicendū, infrà lib. 4. Interpr. 1. Du-

12 bit. 10. Præterea † habetur affectio ad res, eò quòd fuerint maiorum, & præcipuè domus: vt l. lex quæ tutores. §. nec domum. C. de admi tut. & l. ſi in emptioné. de minor. quæ affectio realis facit valere nudam prohibitionem alienationis factam à teſtatore. Glo. Bal. & Moder. in l. quoties ab omnibus. C. de fideicom. & alia. Vt per Tiraqu. de retract. in præfat. nume. 45. vſque à nu. 53. & in præceden. nu. & Bart. in conſ. 54. Angelus Maciæ. colu. 2. in prin. aſsignando rationem in caſu ſuo: quare ſubſtitutio non referatur ad filiam, dicit. quia pater magis affectauit bona ſua deuenire ad filios maſculos, quàm ad fœminas. & Bald. in conſil. 328. Determinatio lib. 5. dicit de affectione paterna conſtare ſi res filio aſsignata conſiſtebat in affectione, puta domus, per d. l. lex quæ. & d. l. ſi emptionem. & iſta ratione affectionis paternæ cōcludit prælegatum domus factum filio, non comprehendi in reſtitutione fideicommiſsi vniuerſalis.

13 Habet namq; † affectio ſuos gradus erga perſonas, vel res maioris, vel minoris, prioris vel poſterioris charitatis vel dilectionis, & ſucceſsiuæ vocationis: vt l. cum ita. §. fin. de leg. 2. & l. fi. C. de verb. ſigni. Alexan. in conſil. 204. Perſpectis. colu. 2. verſ. nec mirandum. num. 10. lib. 6. & Ancha. conſi. 237. Quia primò. colu. fi. ver. ſunt namque. & per Socin. in d. conſil. 12. col. 3. verſ. ſed ad hoc reſpondetur. lib. 3. Vnde ſcire oportet, quomodo id procedat, & percipi poſsit: quia frequēter controuerſiæ & litigia ſuperinde oriuntur. quilibet enim aſſerit & vult eſſe ille magis dilectus à teſtatore, & quærit eſſe gallinæ, vt vulgò dicitur, filius albæ, & cæteris præferri in honore, & commodo: in onere verò ſtudere Ariſtotelis poſteriori. Igitur aliqua proferam, quibus iura noſtra intelligunt, quem maiori affectione proſecutum, & aliis præferendum.

14 Primùm autem illi ſunt † magis dilecti (vt ſuprà proximè dictum) qui ſunt nati, & noti, quàm naſcituri & ignoti: Alexand. d. conſi. 36. col. fin. lib. 3. & lat. conſil. 140. col. 5. ver. tertiò facit. lib. 2. & Aym. conſil. 173. num. 11. & conſanguinei maiori dilectione ſunt iuncti, quàm extranei: Tiraqu. in tract. de retract. in præfat. num. 41. cum ſequen. & pulchrè Saly. in l. 1. nu. 5. de his, qui ante ap. tab.

15 Secundò, maiori † affectioni ſunt iuncti filij, quàm nepotes: Ioan. Ant. Rub. Alexandri conſi. 37. colu. fin. ver. quartò confirmatur. licet in cæteris non approbē ſuam concluſionem, ibi in dict. conſi. & probat text. in d. l. liberorum. ad fi. hinc eſt, quòd ſi quis inſtituat hæredes ſuum filium & nepotes ex affectione ordinata, ſolus filius viuens eſt hæres, & ordine ſucceſsiuo procedit ſucceſsio inter iſtos: vt per Gloſ. Bart. & alios in l. Gallus. §. quidam rectè: de liber. & poſthum. Idem in ſubſtitutione facta de filiis & nepotibus, quòd nepos ſtante filio non ſuccedit, quia inter liberos ordinem facit ordinata charitas, ſecundum Bal. in conſil. 340. Si pater. lib. 5. & Paul. de Caſtr. in conſil. 159. Su-

16 per primo quæſito. in princ. lib. 1. vbi dicit, quòd † in conſortia ſunt gradus, ſi tamen ex filiis aliqui habitāt penes patrem in patria, aliqui extra patriam, maior affectio eſt erga habitantes in patria: Pariſ. in conſ. 26. col. 8. ad num. 47. lib. 3. & iuxta illud prouerbium vulgatū: Lontano dall' occhi, lontano dal cuore. & maior præſumitur affectio ad propinquiores, quàm ad remotiores: Barba. in conſil. 61. Scribitur. col. 3. verſic. Item eſt etiam aduertendum. lib. 1. præſumitur magis dilectus frater, quàm nepos ex fratre: Rui. conſ. 164. colum. 2. numer. 4. lib. 2. Idque diffuſiùs in interpretatione ſtatim ſubſtitutionum erit tractandum, præſertim in lib. 3. interp. 3. dubit. 4. magis videtur teſtator dilexiſſe hæredem, quàm venientem ab inteſtato: Bald. in l. peto. in prin. in fi. de leg. 1.

17 Tertiò, † maior dilectio eſt erga ſuos deſcendentes, quàm tranſuerſales, per iura nota tradit Alexand. conſil. 17. Circumſpectis. col. 1. nume. 7. lib. 7. & Pariſ. conſil. 22. colum. pen. num. 63. Ita enim probat ordo iuris ſuccedendi ab inteſtato per text. in auc. ceſſante. C. de legit. hæred. & in Corpore, vnde ſumitur, vt

per Bald.conſi 40.Quidam magnus nobilis.colum.1. ver. in contrarium lib.3. vbi latè in materia determinat hanc q. quòd facta ſubſtitutione fratri vniuerſali hæredi decedēti ſine liberis maſculis de filiabus ipſius teſtatoris,& earum filiis, & mortuo fratre hærede cũ filio & filia locum habet ſubſtitutio pro filiabus teſtatoris,& earum filiis ratione prædicta: & vbi de intellectu l.1. C.de cond.inſer.

18 Quartò,† prædilectus præſumitur primò nominatus, per l.quoties. in prin.de vſufr. & l. hæredes mei. §.fin.ad Trebel. Abb.in conſil.65. Ad deciſionem.co.2.ſub ver venio ad ſecundum:lib.2.dicit,quòd præceptum teſtatoris de maritandis neptibus in ſua familia.vel extra familiam eo modo,quo poteſt, debet ex ordinata affectione primò exequi in vna de ſua familia priùs nominata:& Alex conſ.1 col.4. verſic. ſecundò probatur lib.1. dicit,quòd primò vocatus videtur magis dilectus: idem in conſ. 130. Videtur prima facie.col. 1. in fi. ſub ver.Quod autem ita.lib.2. & conſi.36. Viſo themate. col. pen.in prin. lib. 3. & cõ. 226. Ponderatis.col.2.ver.Tamen præmiſsis. lib.6. & Corn.conſil.226.Quandoque.col. pen.in prin.lib. 4. per.Publius.§. fi.de condi. & demon. & Pariſ conſil. 18. colum.11.num. 73 & conſi.70.colu.3 ſub num.11. lib.2. & Aym.conſil. 62.colu 2.num. 7. & conſi.147. col 1. num. 2. & Soc. conſil.49 colum.2 & alibi per doct.In quibus locis maiorem affectionem teſtatoris in quibuſcunque diſpoſitionibus fauorabilibus ex priori denominatione demonſtrari omnes concedunt, quia alioquin ordo ſermonis debet ſeruari:§. inordinatum.in fin in auc.de hære.& falci. & l. cum pater.§.pen. de leg.2.& Bar.in l.1.§.priùs.in vlt.diſtinctione de ordine locutionis. & ibi alij doct. tradunt, de vulg. & pupil.

19 Quintò maior † affectio ad nominatos in ſpecie, vel nominatim habetur, quàm ad nominatos in genere:d.l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de leg. 2.Alex. d.conſi. 36.col.pen.lib.3. Curt. Iun. in conſil. 57. circa fin. & conſi. ſeq.& Ruin. conſil. 101. col.4.in fi.& ſeq. ſub num.10. lib.2.& Dec. conſi 480.colum. 4 nume. 11. & Aymo conſi.77.col.4.nu.12.

20 Sextò,dilectio † maior cognoſcitur ex maiori honoratione & vtilitate vniuerſali, quàm in re certa ex pluribus prælegatis.& ex maiori prouiſione:auc.hoc ampliùs.& ibi Cyn. C.de fideicom. & idem Cyn. in d.l.fin.in princ com.de leg. Barb.in conſil. 59. colu.2. lib.1. & pulchrè Rom. conſil 408. In propoſita quæſtione.Socin in conſil 49.col.5.ver.accedat, quòd ex diſpoſitione.lib.1.allegando l.generaliter.in princ de inſt.& ſubſt & Corn.conſil.72.colu.pen. lib.2. Socin. conſi.5.colum fin.lib.3 Ruin.conſ 3.col 4 nume.15. 16.lib.2. Aym.d.conſi. 147. col.1.num.2. & conſi. 161. num.4. 5.& conſil 297. colum. 2. vbi plures concordan.allegando, adducit maiorem teſtatoris affectionem habitam eſſe primò ex priori nominatione. vt dictum eſt: deinde ex eo,quòd plus honorauit in tot prælegatis:poſtremò, ex eo. quòd legatarij ſint de agnatione teſtatoris: quia eius cognomen & arma ſeu inſignia ferunt: maior enim dilectio dantis recipientem ex vberiori datione habetur per ſententiam Euangelicam.Lucæ 7.ibi:quis ergo eum plus diligit,&c. quia is, cui plus donauit, &c. rectè iudicaſti: vt per Luc.de Pen. in l.fin. col.2.C.quando & qui. quar.par. lib.10. & econtrà ceſſat affectio teſtatoris erga eum, cui nihil reliquit:l.cum quidam.C.de lega. Tamen in re legata magis eſt dilectus legatarius,quàm hæres,& per conſequens præfertur legatarius : Bald. in lege, ſi quis,eum.de cond.&demon. qui dicit hanc rationem menti tenendam.

21 Septimò, magis ſunt dilecti † hæredes inſtituti, quàm hæredes ſubſtituti:vt per Alexan.conſ 93. Alias conſultus.co.3.ver.& ſi aliter.lib.3.ſuper doct.Bart in l.Gallus.§.etiam ſi parente.ver.quæro iuxta prædicta, teſtator.de lib.& poſth. volentis,quòd ſi teſtator filio inſtituto decedenti ſine liberis ſubſtituerit Titium,& eius hæredes,mortuo filio ſine liberis,ſed cum hæredibus extraneis,iſti hæredes filij , tanquam magis dilecti præferuntur hæredibus extraneis Titij,& magis dilecti dicuntur:quia ſicut teſtator prædilexit filium magis,quàm Titium,ita & eius hæredes prædilexiſſe præſumitur:arg.l.Publius.in fi. de condit. & demon. quæ doct. licet habeat contradicentes,tamen eſt magis * Communis,vt ipſe Alexan.dicit in d.conſi. & ſic ab ea in conſulendo & iudicando non eſſe diſcedendum,ſed tenendum cum opin. Bartol. tanquam magis communi,dicit Iaſ.in d.§ etiam ſi parente.colu.7. ſequitur Ruin.conſi 148.col.2.& ſeq. & conſi 178.col. 4.ver.in contrarium tamen lib.2. Ang.Aret. in tract. de teſta.in gloſ.79.num.11.Item magis videtur prædilectus cohæres,quàm veniés ab inteſtato:Imo.in l.peto.in princ.de leg. 1.Item poſitus in cõditione eſt magis dilectus,quàm ſubſtitutus:per tex.in l. cum pater. §.volo.de leg.2.& tradit Corn conſi.159. col. 5.verſ. & præcedétia.li.4. Præfertur vocatus ſub vocabulo ſpeciali,vocato ſub vocabulo generali Cur.Iun. conſ.58. col.2.num.4.Ruin. conſ.101.nu.10.lib.2.

23 Octauò † filij hæredis inſtituti magis dilecti ſunt, quàm ſubſtitutus in portione inſtituti:l.cum auus. & l.cùm acutiſsimi.præalleg.& ibi doctr. & Alex.conſi. 167.col.3.ver. Nec præſumitur teſtatorem.lib.5.Barb. conſ.10 col.2 lib.2.Corn.conſil.298.col.4. lib. 4.& Socin.iun.in conſil.126.num.20.24.lib.1.vt proximè dictum eſt.

An verò filius magis dilectus, quàm pia cauſa & Eccleſia,latè dixi ſuprà in præcedenti interpretatione,in dubit.4.ver. His ergo præhabitis.

24 Nonò,† affectione exiſtēte (vt præmiſſum eſt,) inter amicos & cõſanguineos maior affectio & dilectio eſt,cum illis amicis,vel conſanguineis, cum quibus magis aſsiduè conuerſabatur teſtator, & hæc affectio ex conuerſatione augmentata præfertur; vt probat text.in l.pen. in princ.ff. de caſtr. pec. & clarior text. in l.cum allegas.C.eo. libr. 12. & ibi gloſſ. not. quod conſuetudo auget affectioné parentelæ:idem ibi not. Luc.de Pen qui etiam amorem inter fratres poſt parentum & filiorum amorem eſſe primum & maioré dicit,& idem frequétem conuerſationem augere affectionem inter amicos & conſanguineos,ponit in l. quicunque col.pen.verſ. 171.præſumitur aſsidua. C. de apoch. pub li.10.Idem not.& ſequitur Bal.in l. parentes.col.1.ver.aut eſt productus per fratrem. C. de
25 teſti.facit,quòd † magis frequentatum exercitium attenditur & præualet : l.legatis. §. ſi vnus. de leg.3.& quod per illum tex. tradit Bar. in l. prædiis.§.qui domum.eo.tit.de domo exiſtente in confinio duarum parochiarum & ſimiliter habéte aditum per vtramq; parochiá.quòd ſit de illa parochia,per quá habet aditum magis frequentatum:idem probat Bart. in l. ſerui. §.lecticariis.eo.& quòd ſenſerit de Eccleſia, in qua magis cõuerſabatur: Cyn.in l.1.co.2.ver.ſextò quæro. de ſacroſanct.Eccl.ſequitur Socin.in l.quæ conditio.
26 §.fi.colum.fin.ver.quartò.de condi.& demon. † Item

maior

maior affectio eſt & amicitia cũ magis vicinis vel eadem ciuitate, loco, vel patria, probat d.l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de lega. 1. ibi: deinde regionis. & l. qui habebat. in princ. ibi: dulciſsimæ patriæ meæ. de leg. 3. & l. nulli. l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſc. & cle. & gl. in ver. pauper. in c. 1. de teſta. in 6. quòd pauperes intelligantur de domicilio teſtatoris, ſecundũ tamẽ doctr. Fed. de Sen. in conſ. 33. Faciũt verba Terẽtij in Heau. circa prin. dum dicit, tamen vel virtus tua me vel vicinitas, quod ego in propinqua partæ amicitiæ puto: ex tex. & quæ ibi not. Bar. Pau. de Caſt Soci. & alij, in l. quæ conditio. §. 1. de cond. & demon. & Barba. inter conſi. Alex. conſ. vlt. col. 2. nu. 6. lib. 4. & facit glo. in c. fi. de cleri. peregri. quòd electio facta pro vno de gremio eccleſiæ præfertur electioni factę etiam per maiorem partem pro alio de alia eccleſia.

Decimò, dictum eſt de gradibus & differentijs affectionum, reſpectu perſonarum, non quodammo-
27 do † idem eſt etiam reſpectu rerum, quia diligit quis res plus perſeueraturas, & quis plus diligit ea, quę ſuo ſudore acquiſiuit, quã a parẽtibus acquiſita; no. Ang. in l. 3. §. fin. ff. quod met. cau. & in l. ille a quo. §. ſed & quia. in fi. ff. ad Trebel. & Archi. in c. pen. in fi. 10. 12. q. 1. notãdo idem dicit, quòd magis dicitur meum, quod per meam probitatem quæro, quàm quod per anteceſſores habeo, per l. ſi quid bello. & ibi expreſsiùs per gl. ff. de capt. & poſtl. reuer. & Plato in lib. de Repu. in primo dialogo dicit, hæc ego ideo interrogaui: inquã: quoniam mihi videbaris non multùm diuitias admirari, quod quidem plurimum faciunt, qui ſibi eas non peperere; qui autem illas parauerunt duplo magis, quàm alij amant, quemadmodum & Poetæ poëmata ſua, & filios patres diligunt, eodem modo qui acquiſiuere pecunias, &c. Ariſt. lib. 9. Ethicorum. c. 7. dicit, præterea quæ facta ſunt cũ labore, ea magis diligunt oẽs, vt & pecunias magis diligunt, qui acquiſierunt, quã qui ab alijs acceperũt. Ita quod hæc facerẽt ad reſolutionẽ quæſtionis, quòd ſi teſtator relinqueret vxori ſuæ bona, quæ magis clara habet, intelligeretur potius de bonis acquiſitis per teſtatorem, quàm per anteceſſores ſibi relictis, vel aliter ſibi donatis nul-
28 lo ſuo labore interueniente, † licet huiuſmodi bona ſine labore quæſita ſint inter ea, quæ faciunt hominem magis fœlicem, iuxta illud Epigram. Martialis: *Vitam quæ faciunt beatiorem, Iucundiſſime Martialis hæc ſunt:* Res non parta labore, ſed relicta, &c. Circa præ-
29 dicta aduerte † affectionem, ac dilectionem eſſe attendẽdã, quæ erant tempore conditi teſtamenti: vt per Soc. in d. l. quæ conditio. §. fi. colum. fi. ver. quarto. de cond. & demonſt.

Effectus autem varios habet & operatur huiuſmo-
30 di affectio: † aliquando enim ex dilectis præferendo magis dilectos, vt in caſib. ſuprà expreſsis habetur; & in l. cum ita. §. in fideicõmiſſo. de leg. 2. & in l. Publius. §. fi. de cond. & demon. & per Bald. in l. pen. col. 1. verſ. pone enim, quòd habens filium. C. de hæred. inſt. & per Soci. in d. conſi. 37. col. pen. ver. Præterea, ex quo. lib. 3. eadem ratio, ne arguit Barb. in conſi. 63. Præclare. in princ. lib. 2. ſed aduertatur, quod ibi malè, & inaduertenter loquitur, allegãdo tex. in l. cum alimenta. iuncta glo. in verſ. debebat ex teſtamento Titij. de alim. leg. quia iſta glo. in qua cum tex in princ. l. facit tantum rumorem iactantiæ more ſuo, eſt poſita in §. ſequenti, habenti diuerſum caſum, ita quòd principium illius nullam rationem facit de charitate hæredis, in taxandis alimentis, niſi ex facultatib. defuncti charitate eius, cui ſunt relicta alimẽta, in quibus alimentis legatis dicerem eſſe magis dilectum legatarium à teſtatore, quàm hæredem per doct. Bal. in d. l. ſi quis eum per tex ibi in fin. de cond. & demon. ſentit Bar. in l. quem hæredi. de reb. dub. dum in caſu incertitudinis perſonæ, cui ſit à legatario dandum legatũ; dicit ideo, Remanet penes legatariũ: & per tex. in l. pater. §. Tuſculanus. de leg. 3. & per Dec. in l. 3. col. 2. ver. vlteriùs contra com. C. de inſt. & ſubſtit. facit tex. in l. fundus. ff. ſi vſufr. pet. vnde in hoc puto Barb. errare.

In ſpecie noſtra puto etiam procedere talem prælationẽ, quando conſtat per caſus ſupradictos de prædi-
31 lectione: † ſi verò non conſtaret, & eſſet par affectio, etiã æqualis debet eſſe tractatus: l. pen. §. 1. de rit. nupt. & per gloſ. pen. in ver. ordinem. in §. inordinatum. in auct. de hæred. & falci. ad hoc Bald. in l. Lucius. §. Lucius Titius. el 1. de leg. 2. notat, quòd vbi eſt paritas affectionis, inducitur paritas in portionib. diſtribuendis, etiam ſi nomen proprium & appellatiuum concurrant, ad nomen tamen indifferens; vt in caſu d. §. Lucius Titius. ſecundũ eundem Bald. ibi, & per Dec. in l. fi. in fi. C. de impub. & al. ſubſt. & per Socin. in l. 1. col. 3. ver. Tertius caſus eſt. de reb. dub. vbi futura non cedunt legato, quando par affectio eſt inter legatariũ & hæredem quo ad teſtatorem, per Bald in l. in teſtamento. colum. 3. verſ. quintò quæritur. C. de teſtam. mil. vbi etiam paritas affectionis teſtatoris erga filios diuerſarum matrum inducit paritatem inter ipſos filios ſubſtitutos: vt per Bartol. & alios in l. Lucius. de vulga. & pupil, & facit, quod tradit Bar. in l. ſi cognatis. in fi. de reb. dub.

Quandoq; operatur declarando incertitudinem perſonarum, vt ſi duo ſunt tutores vel legatarij eiuſdẽ nominis, quòd voluntas teſtatoris ſit, comprehendere eum, qui magis erat amicus, vt dictum eſt, teſtatori: vt per Bart. in d. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tut. ſequitur Dec. conſi. 289. col. pen. verſ. octauò coadiuua-
32 tur. in fi. Et ſi † teſtator reliquerit mille Titio, quæ det illi, quem declarauit ſibi, & hæredi ſuo, & legatarius, & hæres fuerunt diſcordes in declarando, quòd vnus declaret vnum, & alter alium, debet inſpici, quod eſt veriſimilius ratione affectionis teſtatoris, dicit Bart. in l. quem hæredi. de reb. dub. quem ibi doct. ſequuntur, facit tex. iuncta gl. fi. in l. 4. ff. pro leg.
33 Interdum operatur † ampliando, vt ſi pater habens amplum patrimonium, & plures filios, & filias, legando domum cum his, quę ibi ſunt filijs maribus, intelligitur velle in legato etiã venire merces, quæ ibi ſunt ad tempus contra legem ex facto: ff. de hæred. inſt. & hoc ratione dilectionis paternæ pro ſingulari, ponit Roma. in ſuis ſing. ſub nu. 643. incip. Regula eſt, quòd ſi teſtator. per l. quæſitum. §. ſed & ipſe Papinianus. de fun. inſtr. idem de bonis mobilibus, etiam nõ ſolitis eſſe in loco, de quo legatum loquitur, ibi tamẽ repertis tempore mortis teſtatoris, ratione affectionis inter alia, ampliando legatum venire, firmat Soci. Iun. in conſ. 98. nu. 22. li. 1. idem eadem ratione affectionis ſub legato domorum, quæ ſunt in ciuitate, venire domum, quæ extra muros ciuitatis ſita eſt in ſuburbijs, primò arguit & adducit Aym in d. conſil. 297. col. 1. in
34 fin. † operatur etiam affectio, vt parũ digrediar, quòd actio competat ex conuentione, facta per coniunctũ cum alio ad cõmodum agentis, vt per tex. in l. Caius. in fi. ſol. matri. ponit no. caſum Bal. Nouel. in tract. de dot. in 4. par. in q. pen. in fi. Dolum quoque excludit affectio; vt per l. pen. §. fi. ff. quod falſ. tu.

35 Quandoque operatur etiam † reſtringendo diſpoſitionem in fauorem affectione iuncti; quia vt magis dilectus ſit melioris cõditionis, quã minùs dilectus, ceſſat extẽſio ſubſtitutionis, factæ in vnum caſum ad alium, quæ aliàs fieret: vt per glo. & ibi Bar. in l. ſi mater. §. 1. de vulg. & pupil. ponit Alexand. in conſi. 1. col. 4. ſub verſ. ſecundò probatur. libr. 1. idem Alexand. in conſil. 226. Ponderatis verbis teſtamenti. col. 2. circa med. libr. 6. dicit, quòd ratio maioris affectionis ad perſonã in vno capitulo expreſſam, facit, quòd clauſula in fine poſita non referatur ad omnia: hac ratione quoq; charitatis, & affectionis perſonæ exiſtentis in medio, ſubſtitutus non admittitur; vt per Barba. in conſi. 55. col. 8. verſ. ad iſta reſpondeo. lib. 2. Eadem ratione affectionis inter alia cõpendioſam ſubſtitutionem non continere pupillarem, adducit Pariſ. conſi. 73. col. 5. num. 37. cum ſeq. lib. 2. Idem Pariſ. in conſi. 79. col. 3. eo. lib. quòd ex hac ratione inter alias rationes, ibi per eum adductas prælegatum factum vxori, non veniat in reſtitutione fideicommiſsi, per eam grauatam præſtandi, vt deciſio Bal. in conſi. 57. Quia illud. libr. 1. etiam fundata eſt in affectione teſtatoris mandantis aliquid detrahi, vt æs alienum, quod etiam ſic probatum non ſit; tamen detrahitur, & non venit in reſtitutione fideicommiſsi, ratione paternæ affectionis, etiam reſtringitur ſubſtitutio, habens verba apta ad pupillarem & fideicommiſſariam, quòd ſolùm ſit pupillaris; vt per Socin. Iun. alios etiam allegando in conſ. 95. col. 5. nu. 20. lib. 1. alia etiam operatur, vt colligi poteſt per dicta ſuperiùs, & in locis à cõſanguinitate, & ab amicitia, & per Tiraq. in l. ſi vnquam. in præfat. num. 25. cum ſeq. quæ nota. & adde,
36 quòd † quid datum affectione certæ perſonæ eam nõ trãſgreditur, per tex. in l. pen. de ſerui. leg. vbi Bar. no. doctr. tradit, quomodo cognoſcatur, aliquam cõceſſionem eſſe realem, vel perſonalem, & quòd tandem contemplatio perſonæ legatarij, & eius qualitas, facit & reddit conceſsionem perſonalem, quę tamen facta mulieri, ea viuente, comprehendit etiam eius maritum: vt per Alber. ibidem. Poſtremò nota mirabilem effectum, & nunquam obliuioni tradendum, quem
37 facit & operatur † affectio, quòd facit ex teſtamento minùs ſolemni, quæcunq; legata deberi perſonæ valde dilectæ teſtatori; per gl. in l. teſtamento. ff. de fideicom. libert. quam omnes doct. ſequi & approbare atteſtatur, & pro ſingulari firmat. Iaſ. in l. non dubium. col. pen. ad fi. ver. fallit in caſu ſingulari. C. de teſta.

SVMMARIVM.

1 Voluntas teſtatoris dubia ex loco à contemplatione poteſt interpretari; ſynonyma enim eſſe videntur, affectio, intuitus, & contemplatio.

2 Contẽplatio eſt mens tacita & veriſimilis coniectura præſumptæ voluntatis: valet enim contemplatio ad interpretandum voluntatem teſtatoris.

3 Verba diſpoſitionis non ita attendenda ſunt, ſicut perſona, cuius contẽplatione facta eſt diſpoſitio; & ſemper debemus conſiderare, nõ ipſam diſpoſitionem ſimpliciter, ſed in qua contemplatione fiat.

4 Contemplatio principaliter id reſpicit, ad quod intentio teſtatoris dirigitur, dando, proſpiciendo, vel magis prouidendo.

5 Teſtator vbi expreſſit, cuius gratia, beneficio, affectu, intuitu, reſpectu, vel contemplatione quod facit, reliquit, vel diſpoſuit, id eſt tenendum ac obſeruandum, teſtatore autem non exprimente, tunc opus eſt coniecturis, et præſumptionibus.

Intellectus & declaratio l. fideicommiſſa. §. interdum. de leg. 3.

7 Teſtator aliquando prouidet alicui dando ipſius intuitu ſolo, etiam quòd aliæ perſonæ mixtæ ſint in negocio huiuſmodi prouiſionis; aliquando prouidet dando vni, ſcilicet filio, ſed contemplatione alterius, modis ibidẽ expoſitis.

8 Contemplatio eius eſt, cuius commodum principaliter reſpicit diſpoſitio teſtatoris, & illud dicitur ordinari fauore alicuius, quod fit principaliter eius fauore, & non ſecundariò.

9 Principale propoſitum attenditur, & non, quod venit per conſequentiam, et præceptum, factum cohæredi, qui ſoluat æs alienum creditoribus, non præbet actionem eis, licet verba in eos per teſtatorem ſint directa: ſed cohæredibus præbet actionem, quorum intereſt ſolui æs alienum, ne conueniantur à creditoribus pro portionibus hæreditarijs.

10 Commodum diſpoſitionis eum, quem reſpicit, oſtendit legatarium, vel fideicommiſſarium, etiam quòd verba non ſic loquantur.

11 Legatum eccleſiæ, clerico, prælato, presbytero, canonico, capitulo nomine proprio vel appellatiuo, aut dignitatis nuncupatis, aut ciuitati, ciuibus, decurionibus nominibus proprijs vel appellatiuis, & dignitatis ab extraneis, vel à conſanguineis, cuius contẽplatione intelligatur factum, an eccleſiæ locorum ciuitatis vel perſonarum.

12 Alimẽta ſunt relicta alicui in domo teſtatoris, vel hæredũ, vel penes quoſcunq; cum hæredibus ſeu alio ſteterit. ſi caſu, & non culpa legatarij impedirentur præſtari, hæc tamen legatarius non amittit. ſed ſibi omnino debentur.

13 Legatum alimentorum, ſeu alterius rei, poteſt deprehendi etiam per coniecturas, quòd reſpiciat etiam vtilitatem aliquam hæredis, aut eius, cum quo debet morari legatarius. tunc hæredis contemplatione, ſeu eius, cum quo debet morari legatarius, dicitur, teſtatorem feciſſe: coniecturæ ibidem declarantur.

14 Legatum, factum filiofa. præſumitur regulariter factum contemplatione filij, & non patris, generalis eſt regula, quod plerunq; veriſimile eſt, teſtatorem contemplatione magis filij, quam patris vſumfructum ei reliquiſſe.

15 Dictio, plerunque, dicitur regulam inducere.

16 Legatum filiofam. factum, ſi non poteſt ei quæri, ſed patri tantùm, tunc dicitur relictum contemplatione patris: idem, ſi relictum ſit filiofam. non exprimendo ſolum nomen patris pro demonſtratione legatarij, ſed etiam pro patria poteſtate, aut pro alio iure, aut commodo, quod ſpectet ad patrem, tunc etiam præſumitur factum contemplatione patris.

17 Legatum factum filiofa. præſumitur factum contemplatione patris, cum quo teſtator coniunctione vel conſanguinitatis, vel amicitiæ, vel meritorum talem habebat, quòd debuerit ei legare.

18 Pater vbi ſit inſtitutus hæres, & factum legatum filio in eodem teſtamento, dicitur legatum factum contemplatione filij, & vt valeat, cenſetur factum filio ſua propria affectione.

19 Legatum pro dote factum filiofam. tendens ad exonerationem patris, contemplatione patris factum præſumitur, exemplum in dote, data ab auo, ſeu ab alio filiæfam. habenti patrem.

20 Doctorum relationibus paſsim fidendum non eſt ſed in fonte ſpeculari oportet, vnde oriuntur deciſiones.

21 Auus dicitur dotare neptem contemplatione filij, & quòd ſiue

ſiue filius ſit pauper, ſiue diues auus, ſemper in dubio dicitur dotare nepotem, contemplatione filij ad effectum huiuſmodi dotis imputanda in legitimam filij.

22. *Cõtemplatio plures inducit effectus, vt quòd hereditas ſeu legatum ſpectet non ad eum, in quem verba ſunt directa, ſed in quem directa eſt intentio, & pro cuius contemplatione factum deprehenditur teſtamentum, item ſi deficiat perſona ſeu locus, in quem verba diſpoſitionis ſunt directa pro contemplatione alterius, non deficit tamẽ diſpoſitio, quin eo modo, quo poßit, ſortiatur effectum, pro cuius contemplatione facta eſt, item facit mutare naturam rei, & inſtitutio, legatum, ſeu alia diſpoſitio facta contemplatione alicuius certæ infirmitatis & certi t.mporis non operatur, ſecuto caſu ex alia infirmitate vel alio tempore.*

23 *Donatio inter viuos, facta contemplatione legati, intelligitur reuocata reuocato legato.*

24 *Lucrum, à quo quis remouetur contemplatione alterius, applicatur illi perſona, cuius contemplatione ſit priuatio, amotio, vel prohibitio.*

25 *Excluſus à teſtatore contemplatione rei, aliter ſibi non aſſignata, eandem rem poteſt retinere ex voluntate teſtatoris ſit declarata.*

26 *Ius quæſitum ſic declaratum & competens ex contemplatione verbis diſpoſitionis in alias perſonas, locũ habet in vltimis voluntatibus, & non in contractibus.*

Fallit tamen in contractibus extante ſtatuto, prout extat Piſauri, quòd quis poßit pro alio ſtipulari, & recipere promißionem de dando, & is, pro quo facta eſt promißio abſq; alia ceßione, poßit agere & excipere, tunc ſicut in vltimis voluntatibus poterit experiri is, cuius contemplatione facta eſt promiß o.

Fallit, quando vir, cui facta eſt talis promißio dotis, eſſet mortuus.

SOLVTIO VI.

1 SExtò à † contemplatione ſequitur locus, vt dependens pariter & connexus ſuperiori depreheditur, ex dicta l. pen. de ſer.leg.in fi. præcedentis loci. Ab affectione proximè alleg. quæ dicit, Ne quod affectu filiæ, &c. ibi Bar. & Alber. exponunt datum contemplatione perſonæ; ad idem text.in l.qui tutelam.ff.de teſta.tut. ibi: Nõ affectione propria deſignatur contemplatio. ad idem tex.in d.c. requiſiſti. de teſt. ibi: non intuitu eccleſiæ, ſed perſonæ, &c. demonſtratur, quaſi ſynonyma eſſet affectio, intuitus,
2 & contemplatio: nam † contemplatio eſt mens tacita, & coniectura veriſimilis præſumptæ volũtatis; per l.ſed & ſi quid.ff.de vſufru. & l. cum te fundum. C.de pac.inter empt. & vendi. dicit Fabia. de Gioc.in auc. nouiſsima.ſub nu.79.C.de inoffi. teſtam. Ita ergo valet contemplatio, & locus optimus eſt ad interpretandam voluntatem teſtatoris: nam dicit Bald.in conſil. 141. Punctus talis eſt. Quidam reliquit.in fi.li. 5.quòd in vltima voluntate tantum operatur contemplatio, quantum propria demonſtratio: per l. fideicommiſſa.§ hæc verba.§.plerunque.§.interdum.de leg. 3. & l.
3 qui filium.in princ.ff.ad Treb. & † non videntur tantum attendenda verba diſpoſitionis, quantum perſona, cuius cõtemplatione facta eſt diſpoſitio, per l.illi quidem.§.fi.ff.quod met.cau. & l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.de lega.1. & l.3 §.nũc de effectu. & l. quis reum. §.1.de liber.leg. adducit Aym.conſi.91.col.2.num.6. & in conſi.231.col.pen.verſ.nonò conſidero. quòd ſemper debemus conſiderare non ipſam diſpoſitionem ſimpliciter, ſed in qua contemplatione fiat, per l.ſi pater.§.qui duos. & ibi Bald.vlt.not.ff.de adop. idem in l.aditio.in fi.ff.de acq.hæred. dicit. id quod mea contemplatione diſponitur, meum eſſe videtur; quę quidem contemplatio videtur præferenda alijs reſpectibus, vt ſi mei contemplatione expendam centum ad tui vtilitatem, non poſſum à te repetere, per text.in l. creditor.§.1.ff. manda. pro ſing. & not.po.Roma. in ſing.645.impenſa facta. & per Soc.in l.2.col.pen.ver. circa tertiam.de reb.dub. vbi dicit, eſſe diciſionem mirabilem, quòd intuitus perſonæ præfertur priuilegio
4 eccleſię & fauori animę: vt ibi per eum. Vigor † autem & efficacia contemplationis id principaliter reſpicit, ad quod intentio teſtatoris dirigitur, dando, proſpiciendo, vel magis prouidendo; quod eſt, quòd in vltimis voluntatibus inſpicere non oportet, ad quem dirigatur ſermo, ſed ad quem voluntatis intẽtio: per tex.in l.peto.in prin. & l. cum pater.§. donationis.de leg.2. Verũ quia hic & vbiq; noſtrũ eſt, omnino quærere & perſcrutari de huiuſmodi volũtatis intẽtione, vbi obſcura ſit, quomodo percipi & declarari poſsit.

Inſiſtendo nunc ſuper cõtemplatione, licet variatio & difficultas aliqua ſit inter docto. circa data vel relicta, cuius intuitus vel contẽplatio an dãtis vel recipientis, aut alterius perſonæ debeat attendi; vt per gl. & doct. in l.ſi verò.§.item quicquid.ff.ſol.matri. & in l.ſed & ſi plures.§.in arrogato.de vulga. & pupil. & in fi.C.de vſufr. & in d.c.requiſiſti. cum alijs cumulatis per Traquel.in tractat.ceſſan.ca.in 20. lim. num. 11. Tamen rem breuiùs & clariùs, quo fieri poſsit, ex-
5 plicando, dicendum eſt, Si teſtator expreſsit, cuius gratia, beneficio, affectu, intuitu, reſpectu, vel contemplatione quid fecerit, reliquerit, vel diſpoſuerit, id quidem tenendum & obſeruandum eſt, vt l. ſed & ſi quid.ff.de vſufr.l.filiusfa.§.Diui. de leg.1. & tunc in claris ceſſant cõiecturæ. l.ille.§.1.de leg 3. cum vulg. vt propriè. & in terminis inquit Roma.in auc.ſimiliter. col.1.ver.ſed circa iſtud.C.ad l.Fal.ſi vero non expreſſerit, tunc opus eſt cõiecturis, argumentis, & præſum-
6 ptionibus: in hoc itaq; capio not.verba tex. † in d.l.fideicommiſſa.§.interdum.ibi, multum autem intereſſe arbitror, cui voluit proſpectum, cuiuſque contemplatione teſtator fecerit, &c. Quæ enim verba continent duo, ſermone ipſo quodam modo diuerſa, ſed effectu eadem. ſunt eadem effectu, quia intentio voluntatis teſtatoris relinquendo & prouidẽdo eodem modo directa videtur in eũ, cui proſpectũ voluit, & in eũ, cuius contemplatione diſpoſuerit, ſunt duo quaſi diuerſa locutione ipſa. tũ ob copulã, que, pro, &, quæ ponitur inter diuerſa. gl. & ibi Bar.not.in rub.ff.de iu.
7 & fac.igno. tũ quia † teſtator aliquando prouidet alicui dando ipſius intuitu ſolo, etiam, quòd aliæ perſonæ mixtæ ſint in negotio huiuſmodi prouiſionis; vt in exemplo, & caſu d.§.interdũ. vbi intentio principalis reſpicit in dando Titio petitionẽ fideicõmiſsi, pro eo ſoluendi publicano, vel meliùs in exẽplo, & caſu d.l. qui tutelam.in prin.ff.de teſta.tut. vbi legata filio ipſius, & non patris contemplatione relicta, non amittuntur per excuſationem patris à tutela; aliquando prouidet teſtator dando vni, ſcilicet filio, ſed contemplatione alterius, vt in caſu d.§.in arrogato. Ergo hæc duo, qualia ſint, proſequendo, ſcire oportet, quòd vbi plures diuerſimodè ſint nominati in aliqua teſtatoris ordinatione, vel diſpoſitione, dãdo vni pro alio, vel prouidendo alij, commemorãdo alium, vel locum,

locum,Collegium,vel Vniuerſitatem,vel perſonam,
cuius poteſtati,ordini vel monaſterio alius obnoxi-
us eſt,vel alicuius intereſſe poſsit à teſtatore mandata
exequi,tunc ambiguitas & quęſtio voluntatis exori-
ri poteſt,quæ vtiq; declaratur cum deprehendi & ap
parere poſsit,cui voluit proſpectum cuiusq; contem-
platione teſtator fecerit,vt verba tex.præalleg. ſonāt.

Primùm is,cui voluit proſpectum teſtator, poteſt
apparere& cognoſci,inſpiciendo totam ipſius diſpo-
ſitionis ſcripturam & perſonas omnes in ea compre-
henſas:l.ex verbis.C.de don.inter vir.& vxo.ibi;cum
igitur lecto teſtamento animaduertimus, & à con-
trario;tex.in l.nummis.in fi.de leg.3.ibi; neq; ex con
8 textu teſtamenti poſsit apparere.Nam † cuius princi-
paliter intereſt diſpoſitionē adimpleri, & cuius prin-
cipaliter commodum, & vtilitas deprehenditur eſſe
maior,ille eſt,cui teſtator voluit prouidere & conſu-
lere,vt probatur per Bart.in l.cum res.§.culpa. de leg.
1.& per Bal.in l.1.col.1.verſ.vnum ſcias. C. de lega di-
centem,quòd illud dicitur ordinari fauore alicuius,
quod fit eius fauore principaliter,& non ſecundariò,
per l.rogaſti.in princ.ff.ſi cert. pet. & meliùs,per not.
in l.qui exceptionem.in prin.de condit.indeb.& per
l.non verè dicitur.ff.ex quibus cauſ.maio.& ibi Bald.
9 quòd principale propoſitum attenditur, & conſide-
randum eſt,& non id,quod venit per cōſequentiam,
idem dicit Bal.not.in l.non ſolùm.§. ſed & ſi fortè. ff.
de in integr.reſtit.& per l.quamuis.de aur.& arg.leg.
& in terminis,per tex.in l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.de
leg.1.vbi pręceptum teſtatoris factum cohęredi,quòd
ſoluat æs alienum creditoribus, nō præbet actionem
creditoribus,licet in eos verba ſint directa; quia eorū
commodum parum eſt, & venit in conſequentiam,
& aliâs ſine legato huiuſmodi habent actionem ad
eorum creditum, ſed cohæredibus actionem præbet,
quorum intereſt,ſolui æs alienum, ne pro eorum hæ-
reditarijs portionibus à creditoribus conueniantur,
& ita maius & principalius eſt commodum iſtorum
cohæredum: ergo eis eſt prouiſum de principali vtili-
tate & actione,vt ibi etiam cōmuniter doct.tradunt.
10 idem per tex.in d.l.3.§.fi. de liber. lega. vbi quis † non
ſcriptus in teſtamento, ſentiens tamen maius com-
modum,dicitur etiam legatarius: idem per tex.in d.
l.qui filium.in prin.ff.ad Trebel. vbi commodū præ-
cepti,per teſtatorem facti filiæ,ne teſtetur, donec libe
ros habeat, reſpiciens fratrem venientem ab inteſta-
to, facit eum fideicommiſſarium etiam non nomi-
natum in teſtamento:ita per hæc vel ſimilia iura con-
ſuluit Ruin.conſi. 26.col.2. lib.2. quòd legatum & le-
gati actio facti illis de Freſcobaldis ad beneficiū,com
modum,& vtilitatem Alexādri, ſpectet & competat
ipſi Alexandro; & quòd ſuper eodē legato idem con-
ſuluerit.vide in conſi.70.eo.li. ad idem tex. in l.ſi cui.
§.ſi Titio.& ibi doct.de leg.1.

Secundum eſt,vt de eo, cuius contemplatione te-
ſtator fecerit clarius ex contemplatione ipſâ conſta-
re poſsit,aliqui caſus ſeparatim conſiderandi ſunt.
11 Primus caſus eſt,quando factum † eſt eccleſiæ,prę-
lato,adminiſtratori,presbytero,clerico, canonico,ca
pitulo,collegio,nomine proprio vel appellatiuo, aut
dignitatis nuncupatis,aut ciuitati, ciuibus, decurio-
nibus ſeu cōſiliarijs,& ſenatoribus,vel prioribus. An-
tianis, aut alijs adminiſtratoribus nominibus pro-
prijs,vel appellatiuis,& dignitatis ab extraneis, vel à
conſanguineis,cuius contemplatione, an Eccleſiæ lo
corum,collegij,vniuerſitatis, dignitatis, an perſona-
rum intelligitur factum, & conſequenter quibus ſit
acquiſitum, plures traduntur diſtinctiones,declara-
tiones,& concluſiones, quæ ſi hoc in loco tractaren-
tur ſigillatim,verboſos quidem commentarios ſape-
rent,atque locus iſte ſuos nimium tranſgrederetur li
mites:de his ideo videndi ſunt,Cyn.Alber.& Saly.in
l.1.de ſacroſan.eccleſ.Salyc. & Paul.de Caſtr. in l.non
plures.C.eod.Bartol.Alber.Pau.de Caſtr.& latiſsime
Soci.in l.2.& in l.cū ſenatus.de reb.dub. Bal. & Rom.
in auc.ſimiliter.C.ad l.Falc.& Canoniſtæ in c. requi-
ſiſti.de teſta.Fed.de Sen.in conſ.20. In ciuitate Peru-
ſij.Bened.Capr.in conſ.155. Cum vt in facto. de Mo-
nacho hærede vel legatario vide Felin. in c. in præſen
tia.col.fi.de proba.& Soc.in l.filiofa.de condit.& de-
mon.poſt Bal.& Imo. ibi, expreſsio nominis proprij
legatarij,etiam prælati,facit,quòd legatum eius per-
ſonam non egreditur;Panciról.Regien.conſi.132.nu.
1.& ſequen.

Secundus caſus eſt inſiſtendo hic ſupèr propoſita
12 materia demōſtrationis per contemplationē, † quan
do alicui ſunt relicta alimenta in domo teſtatoris vel
hæredum,vel penes hæredes. vel quoſcunq; cum hæ-
redibus.ſeu alio ſteterit, ſi caſu, vel non culpa legata-
rij impedirentur præſtari alimenta. hæc tamen lega-
tarius non amittit, ſed ſibi omnino debentur: quia
ipſius legatarij contemplatione in dubio relicta cen-
ſentur:l.Caio.§.1.l.libertis.§.1.de adi.leg.l.1.& ibi glo.
& doct.C.de leg.& Alber.in l. filiæ.§.Titia. col.fi. ver.
aut dubitatur.de cond.& demon.quod maximè pro-
cedit,attēta qualitate legatarij, cuius intereſſe appa-
ret eum alio loco & modo, vt teſtator ordinauit: vt
per Corn.in conſ.156. Licet in hac conſultatione. lib.
4.etiam diſcedendo è domo,& ab hæredibus, contra
expreſſam ordinationem teſtatoris, non perdit lega-
tum alimentorum nouerca, quando ſuſpicione ho-
neſtatis nō poteſt permanere cum priuigno hærede:
vt per Bald. in l.ſi ea C.de condi. inſer. refert Aym.in
conſi.267.lib.3.verſ.ſextò in terminis. Idem per Ang.
& Salyc.in d.l.1.vt legataria non incidat in ſuſpicio-
nem mali nominis, cum ſim. per Borgni. Feuizan.
tract.de vſufr.muli.c.9.nu.138.pag.559.limita hoc ha
bere locum ſolùm in legato alimentorū: vt per doct.
in d.l.1.de lega. & per Dec. in conſil.485. col.pen.ver.
vltimò non obſtat.
14 Tertius eſt caſus, quādo † legatum alimentorum,
ſeu alterius rei, poteſt deprehendi etiam per cōiectu-
ras,quòd reſpiciat etiam prouiſionem, & vtilitatem
aliquam hæredis aut eius, cum quo debet morari le-
gatarius,coniecturæ enim poſſunt colligi tum inſpe-
cta qualitate legatarij, tum etiam hæredis: tum quo-
que cauſa aliqua expreſſa,reſpiciente hæredem: tunc
quidem contemplatione hæredis, ſeu eius, cum quo
debet morari legatarius, teſtatorem feciſſe dicitur, vt
ſic legatarius poterat eſſe vtilis ei,cū quo morari de-
bebat:vt poſt Odofr.conſiderat Alber. in d.l.1 de leg.
quia poterit eius negocia gerere & adminiſtrare iu-
xta caſum l. Seio. in princ. de annu. leg.& ibi Bart.&
ille, cum quo debet ſtare legatarius, eſt ita debilis &
deſtitutus,quòd indiget auxilio & opera legatarij, vt
cum eo habitet:vt l.ſed & ſi hoc.in fi. & l. illis libertis.
in fi.de cond.& demonſt & ibi Pau.de Caſt.& l.quin
tus.§.fin.de an.leg.& per Ang.Are.in tract.de teſta.in
gl.20.Signo.de Hom.in conſ.179. In themate præſup
poſito. in fi. ponit exemplū in filia infante. cum qua
mater legataria debebat morari, vt meliùs & hone-
ſtiùs poſſet nutriri & cuſtodiri:Petr.de Anch. in conſ.
237.Quia

237.Quia in primo quęſito.firmat in vxore legataria, debente morari cum ſocru infirma, & ſanè matre teſtatoris, vt ſuæ ægritudini & debilitati prouectæ ætatis ſuccurreret,idem per Ruin.in conſi.42. col. penul. num. 21. lib. 2.ex his autem cauſa dicitur expreſſa,vel quæ poteſt colligi, & quā debemus conſiderare, quomodo ex ea motus fuerit teſtator ad legandum; quia propter fauorem filij, vt legatarius cum eo libentius ſtaret,motus fuit ad faciendum ei legatum,ſecūdum Imol.in d.l.illis libertis.& not.Bar.in l.ſi pupilli.§.itē ſi procurator.col.fin.in princ.ff.de neg.geſt.quòd expreſſio cauſæ præſumitur fieri contemplatione eius, ad quem illa cauſa ſpectat,& legatum ipſum determinatur,ſecundum ſuam cauſam,ſibi annexam;Bar.in d.l.Seio.in prin.Quæ quidem contemplatio hæredē, vel eum,cum quo legatarius morari debeat, reſpiciēs hunc nobis iuris articulum declarat, quòd per mortē iſtius,cum quo erat morandum,legatarius amittit legatum:vt in prædictis locis habetur,quorū aliqua allegando latè proſequitur Dec.in conſ.485. duplicato in conſ.537.& idem in conſi.526.Fallit, quādo eſt mixta etiam contemplatio & fauor concurrit legatarij, quia mortuo huiuſmodi hærede legatū durat; vt per eundem Dec.in conſ.601.col.pen. Quod procederet, ſatis affectione legatarij præpōderata,vt ibi per eum, alioquin, quæ magis principalis eſt intentio & contemplatio,ea tenenda & obſeruanda eſt,per ſuprà allegata, & per Bartol.in l.qui concubinam.§. vxori. de leg.3.vbi de conditione deficiente, & per glo.& doct. in l.1.C.de inſtit.& ſubſtit.& Bald.in conſ.140. Caſus talis.in fin.lib.5.& Ang in conſi.301. Factum tale. in 3.dubio.

Quartus caſus eſt, quando hæredem inſtituen-
14 do aut legādo ſimpliciter † relictum eſt factum filiofam. præſumitur regulariter factum, contemplatione ipſius filij, & non patris:per tex. in l.fin.in fi. C. de vſufr.qui licet quodammodo diſpēſatiuè, ſecundum Imol.in l.filiofam.de condi. & demonſt. loquatur in vſufructu, tamen generalem regulam facit, per hæc verba:Cum plerunque veriſimile eſt teſtatorem contemplatione magis filij, quam patris, vſumfructum
15 ei reliquiſſe,per dictionem † plerunque, quæ dicitur regulam inducere: l. ſi pactum. ff. de proba. expreſsè dicit Salic.in d.l.fin. col.2. verſic.contra hanc ſol.& in proprietate firmat Bar.in l.ſi filiofam.la 2.de don. ca. mor. & in vſufructu ſtare in pendenti, quoad acquiſitionem,ſecundum deciſ. d.l. fi. in omnibus ſic contemplatione filij factum legatum tenet; Imo. in d.l. filiofa.& Ang.Aret.in tract.de teſta. in gl.21.col.pen. verſi.Item legatum relictum filiofam. & in glo. 37.& firmat Pau.de Caſt.in l.quamuis.C.de fideicommiſſ. & Roma.in l.qui in aliena.§.interdum.in fi.ff.de acq. hæred. & latè declarat Bero. in conſ. 26. nu.34.& ſeq. lib.2.& conſi.155.col.fi.lib.3. & Bald.in l.fi. C. quibus ad libert.procl. not.illum textum valde, quòd quando quid legatur vel relinquitur alicui,præſumitur relictum propria eius contemplatione, &non alterius, idem in rebus donatis dicit ipſe.

16 Primò † fallit dicta regula in filiofa.quando legatū ei factum, non poteſt ei quæri, ſed patri tantum, per rationem l.cum aliquis.C.de iur.deliber. tradit Bart. in d.l.ſi filiofa. quòd tunc dicatur relictum contēplatione patris;idem Bart.in d.l. fi.C.de vſufr. & ibi Bal. circa fi.& Ang.& Saly.ſequuntur ea ratione;vt cōceſſio potius valeat,quàm pereat,per alleg.ibi per eos.

Secundò fallit, ſi relictum ſit filiofam. non exprimendo ſolùm nomen patris pro demōſtratione legatarij,ſed etiam pro poteſtate patria, in qua cōſtitutus eſt legatarius, vel pro alio iure, aut commodo, quod ſpectet ad patrem; tunc etiam relictum præſumitur factum contemplatione patris, & ei eſſe acquiſitum, per tex.in d.l.filiofa.& ibi Alber.Bal. Pau.de Caſtr.& Imo.de cond.&demon.Bar.& alij in d.l.fi.Abb.in ca. Rainutius.col.2.in fin.de teſtam.dubitat quaſi,quòd hæc commemoratio patriæ poteſtatis hodie nihil impediat, quin acquiratur proprietas filio, ſed tota vis eſt,ſi ex cōceptione verborum huiuſmodi relicti cognoſci & percipi poſsit,principalem teſtatoris intentionem eſſe directam in patrem, vel in eius vtilitatē, ius,fauorem, aut auxilium, neceſsitatē vel exonerationem,vt ſic dicatur eſſe factum contemplatione patris:d.l.cum pater.§. donationis.de leg.2. & d.l.fideicommiſſa. §. interdum. de leg.3.& per ea, quæ tradit Petr.de Anch.in d.conſ.237.

17 Tertiò † fallit, vbi affectio conſanguinitatis, vel amicitię,vel meritorum patris potuerit eſſe talis,quod mouerit teſtatorem ad relinquendum filio beneficio patris:vt dicit text. in l. ſed & ſi plures. §. in arrogato: de vulg.& pupil.& ibi in d.l.fin. C.de vſufr. doct. tradunt, quia tunc quoque patri videtur acquiſitum legatum, ſic ſua contemplatione factū. intelligitur autem de contēplatione immediata,& proxima; vt per Bart.in d.§.in arrogato.& Bald. in conſ.30. Præſuppoſito ſtatuto. verſi. in contrarium videtur. lib.1.& non de remota, per l.ſocium.qui in eo.§.1.& ibi Bar. ff. pro ſocio.idem in patruo,inſtituente hæredem nepotem ex fratre,eſſe id factum contemplatione fratris, & ſic patris hæredis,firmat Soc. iu.in conſ.33.lib.1. Paul.de Caſt.in conſi.96.Sic d.Cornelia li.2.& Alex.in conſi. 179.Viſo proceſſu.col.1.lib 5. ea enim eſt ratio cognationis, quæ id facit per d. text. in §. in arrogato.& per Cor.in conſ.103. Videtur primo aſpectu.col.2. ver.tamen prædictis.lib.4. Non poſſet tamē pater adire vel repudiare hæreditatem, ſic relictā filio, vel in aliquo præiudicare filio; vt per Cuman. in conſil. 73.D.Tomeus.vbi etiam arguit filium à conſanguineo eſſe inſtitutum,non contemplatiòne patris, licet in hoc ibi ſe non firmet,& ſi pater repudiauerit ſua contemplatione relictum filio, vtiq; acquiritur filio: Dec. in l.1.
18 col.10.nu.24.qui adimit. Item † intellige hoc nō procedere, quando pater eſſet inſtitutus hæres in eodem teſtamento,in quo factum ſit legatum filio à conſanguineo,vt dicatur factum contemplatione patris acquiſitum ei;quia vti legatum ſibi à ſeipſo non valeret: l.planè. §. ſi duobus. de leg.1. vt ergo valeat, cenſetur factū filio ſua propria affectione;vt tradit Ruin.conſ. 72. Habita ſuper his.col 2. lib. 2. poteſt id confirmari alia ratione,quòd teſtator in ſuo teſtamēto dando patri & filio videtur patrem remouere ab eo,quod dedit filio;arg.not per gl.& Saly.in auc.item hæreditas.C. de bon.quæ lib.facit ratio text. in l. quod in rerum. §. quod ſi poteſt. de leg. 1. ibi; & magis eſt, vt quod alij deſtinatum eſt,id ademptum eſſe videatur.

19 Quartò † fallit,quando illud, quod relinquitur filio,ſeu filiæ,pro dote, tendit ad exonerationē patris, qui ideo liberatus remanet, quia alius pro alio erga ſuum filiū fecit,quod ipſe facere tenebatur,ita eiuſdē patris contemplatione factum præſumitur,vt exemplum ponitur in dote ab auo, ſeu ab alio data filiæfa. ſcilicet habenti patrem:l.dedit dotem.& ibi Barto.ff. de coll.bon.& in conſi.131. Primò arguitur. Angel.in conſi.78.Ioannes Philippi.Pau.de Caſt.in d.conſi.96.

Si dicta Cornelia. lib.2. Alexand.conſi.179.col.1.lib. 5.& conſi.42.Conſideratis.verſi.aut nos dicimus.lib. 7.& Dec.in conſi.81.colum.penul.vbi declarat in auo dotante, quando filius eſt pauper, & non poſſet filiam dotare, quòd cenſeatur iſto caſu ex ſua obligatione auus dotare neptem contemplatione ipſius neptis: vt per Bald. in auc.res, quæ. colum.1. com. de leg.& in l.fin.colum.penul.verſic. ſed pone, quòd vnus.C.de dot.promiſ.& latè comprobat Ruin. conſi. 30. Circa primum. colum.2. & ſequen. & conſi.138. Præſuppoſito. colum. penultima, & fin. vbi dicit, ita
* eſſe Commu. *Opin. & in conſi.148. Videtur colum. penult.& in conſi.196.colum.penul.lib.2. & in conſi. 194.colum.2.& ſequent.eo inſiſtit ſubtiliter in declarando doctrin.Barto. in dicta l. fin. C.de vſufruct.ita etiam eſſe Commun.Opin. atteſtatur Aym. in conſi. 219. licet datum. vbi tamen credo vitio ſcriptoris ſeu impreſſoris, non quòd Auctor rectum neſciat, cum hodie inter recentiores nomine & re eminentem locum obtineat, licet bis ſit repetitus error, quòd quando filius nihil habet in bonis, auus dotando neptem præſumitur dotare contemplatione filij: quando verò filius eſt diues, contemplatione neptis, allegando Dec. & Rip. ita limitare, & iſte ſcilicet Ripa in l. in quartam.colum.37.num.204.& 207.ad l.Falci. dicit, hoc inaduertenter, ſed Dec. in dicto conſil.81.colum. penult. verſic. & ſic concludendo. dicit totum oppoſitum, & verius, quòd quando filius eſt pauper, & non poſsit dotare ſuam filiam, onus dotandi ſpectat ad auum, qui ideo dotando neptem non poteſt dici facere pro exoneratione filij, qui tale onus non habet, niſi quando eſt diues, ſecundum Commu. Opin. relatam per Socin. in conſi. 33. col. fin. lib.3. & ſic conſequenter, nec contemplatione filij, ſed ipſius neptis, ne remaneat indotata ob ſui patris impoſsibilitatem eam dotandi: quare filio patri neptis tunc in legitimam talis dos non imputabitur, quando dos ab auo data nepti computatur filio in legitimam, id ſemper intelligitur, vbi filius tenebatur dotare, ſecundum quod not.Bal.in d.auc.res quę.col.1.quod verum eſt, ſi eſt ſoluẽdo, aliàs auus tenetur dotare, vt ibi per Bal. hæc eſt ſententia Alexan. in d. l. in quartam.colum. penul.verſic.ſed iuxta hoc poteſt dubitari. quem pro ſe ſecus. tamen dicens inaduertenter allegat Ripa in d.l. in quartam. num. 204. non ſolitus allegari per And. Tiraquel. alioquin tamen allegando eum in tracta.ceſ.ca. in 1.par.litera F. num.109. cum honoris præfatione ita inquit, vir recentioris quidem ætatis, ſed quem non meritò multis antiquioribus æquare poſſumus, is eſt Franciſcus Rip. qui tamen (quia homo) vt dixi. errauit, prout etiam facit Menoch. conſil.151.num.11. authoritate Alex. faciendo limitationem, quòd quando filius eſt diues, auus dicitur dotare, contemplatione neptis, & non filij. & Alex. infert contrarium, quando filius eſt diues, dos ab auo data nepti computatur filio in legitimam, quod nil aliud infert, niſi quòd fuerit data contemplatione filij exonerando & releuando eum à dote, quam poſſet, & teneretur dare ſuę filię per d.l.fideicommiſſa.§.interdum.& d.l.filiofam.ſecus eſt, ſi filius ſit pauper; idem Alex. clarè ſentit conſil.154.colum.2.ad fi.num.4.lib. 7.ita intelligit Dec.in d.conſi.81. col. pen. & in conſi. 66.in fi.& Rui.in d.conſi.148.colum.pen. in fi. lib. 2.
20 & nemo id aduertens inficiabitur. porrò non † paſſim relationibus doctorum fidendum, ſed in fonte, ex quo oriuntur deciſiones, ſpeculari oportet: hic bene cadit illa Ciceronis ſententia in 2. de Oratore, in hæc verba: Tamen & tardi ingenij eſt, riuulos conſectari, fontes rerum non videre, etiam ætatis eſt vſque noſtri à capite, quod velimus arceſſere, & vnde omnia manãt, videre. & tex.in c.ieiunium.76.diſt. dicit, cogimur itaq; ad Hebræos currere, & ſcientiæ veritatem de fonte magis, quàm de riuulis quærere. & ibi gl. vnde Felin.in c.ſicut.col.14.ver.vnde caueatis. ſub pri. fal. de re iud. dicit, caueatis à recitationibus illorum, qui non viderunt in fonte ea, quę allegant, quia facerent vos cum eis ſæpe erubeſcere, faciunt & alleg. in ſyl.nup.li.6.in prin.in prædicto tamen articulo vide quomodo contrarium teneat Alciat. de præſump. reg.1.præſump.17.in fi.& Io.Ceph.in conſi.105. vbi nu.
21 29.30. † ſiue filius ſit pauper, ſiue diues, auus tamen in dubio ſemper dicitur dotare neptem, cõtemplatione filij, ad effectũ dotis huiuſmodi imputandæ in legitimã filij, & aliàs latiùs dixi in cõtingentia facti. cõſ.65.

Habemus itaque ex contemplatione expreſſa, vel comprehenſa in teſtamentis plures declarationes, & plures effectus.

22 Primò, quòd † hæreditas, ſeu legatum ſpectet non ad eum, in quem verba ſunt directa, ſed in quem directa eſt intentio, & pro cuius contemplatione factũ deprehenditur teſtamentum. & diſpoſitio in eo; d.l. ſed ſi plures. §.in arrogato. & d.l. peto. in princ. & d.l. cum pater.§.donationis. & d.l.ſeruo legato. §.ſi teſtator.& d.l.fideicommiſſa.§. interdum.& d.l. filiofam. & per Doct. in locis ſuprà alleg.

Secundò, ſi deficiat perſona, ſeu locus, in quem verba diſpoſitionis ſunt directa pro contemplatione alterius, tamen diſpoſitio non deficit, quin eo modo, quo poſsit ſortiatur effectum, pro eo, cuius contemplatione facta eſt; pulchrum caſum decidit Barto. in conſi.26. Teſtator in teſtaméto depoſuit. qui talis eſt, quòd teſtator mãdauit in domibus, quas habebat in tali caſtro, Eccleſiã ad honorẽ Beatæ Mariæ Virginis, & Beati Nicolai Confeſſoris conſtrui, & eandem eccleſiam conſtruendam hæredem vniuerſalem inſtituit, teſtator ſuperueniens dictas domus alienauit, cũ tamen cultus diuinus ſuperſit, cuius contemplatione facta comprehenditur inſtitutio, debet exequi voluntas teſtatoris eo modo, quo poſsit, vt ibi per Bart. allegando l. peto.§.mater.de legat.2. & alia iura & rationes. & dicit Angel. in conſil. 101. Conſiderandum eſt, circa med. quòd ſequenda eſt teſtatoris contemplatio.& Bald.in conſi.63. Factum tale eſt.col.1. lib.1. dicit, quòd natura contemplationis eſt, vt acquiſitionem pareat, per c.requiſiſti. de teſtam. contemplatio vim habet repræſentatiuam, per l. aditio.§. fin. & ipſe Bal.not.de acquir.hæred.

Tertiò, contemplatio perſonæ facit mutari naturam rei: not. Alber. in l. penult. de ſerui.leg. ad idem tendit, quod not. tradit Abb.in conſil.93. In quæſtione. lib.1. quòd cùm delegatio à Sede Apoſtolica non poſsit fieri, niſi perſonis conſtitutis in dignitate eccleſiaſtica: c. ſtatutum. de reſcript. in 6. Delegatio facta Theſaurario talis eccleſiæ, cum ſit canonicus iſte Theſaurarius, valet delegatio, habita contemplatione dignitatis canonicatus, quæ præualet, & attendenda etiam, quod nõ ſit expreſſa, ſed ſolùm inſpecta per delegantem; vt ibi latè & ſubtiliter per ipſum Abb.& inſtitutio, legatum, ſeu alia diſpoſitio, facta contemplatione alicuius certę infirmitatis, & certi temporis, non operatur ſecuto caſu ex alia infirmitate, vel alio tempore: l.1.de Reg. Cat.& l.alũnæ.§.fi. & ibi Bart.de adim.

23 adim.lega.† Atque donatio inter viuos contemplatione legati facta, intelligitur reuocata reuocato legato: Ruin.conſi.61.Caſus.col.pen.lib.2.

Quartò ad propoſitum de contemplatione perſonarum, quibus vel auferatur lucrum, vel earum gratia inducitur prohibitio aut priuatio; Socin.in conſi.5.col.fin.libr.1.facit, & adducit quatuor regulas. Pri-
24 mam, quòd, † quando quis remouetur à lucro contemplatione alterius, tale lucrum applicatur illi, cuius contemplatione remotus eſt; per l.ſi legatarius.cũ ſigna. ibi in gl. C. de leg. Secundam, quandocunque quis à ſtatuto, vel à teſtatore prohibetur alienare contemplatione alterius, ſecuta contrauentione, iſte, cuius gratia facta eſt prohibitio, admittitur ad reuocandum: l.filiusfa.§.Diui.de leg.1. Tertiam, quotieſcunque aufertur alicui, tanquam indigno, ablatum applicatur illi, cuius contemplatione aufertur: l.poſt legatum.§.amittere.ff.de his, qui.vt indign. Quartam, quòd ſi quis traxerit clericum ad vetitum examẽ, debet perdere cauſam, & applicatur clerico tracto, cuius & magis ſui ordinis contemplatione emanauit publica & generalis prohibitio: vt c.ſi diligenti.iuncta glo.in verſi.perdant.de for.competent. & harum quoque regularum pluribus iurium allegationibus roborauit, & confirmauit Socin.in loco præallega.& in conſi.84.col.3.verſic.circa ſecundam.eod.lib.1.vbi eaſdem regulas adducit, & eadem iura allegat; quin-
25 imò † excluſus à teſtatore contemplatione rei aliter ſibi non aſsignatæ, eandem rem poteſt retinere ex voluntate teſtatoris, ſic declarata per text. in l.emptor.
26 in fin.de rei vendi. Hæc planè † de iure quæſito, & ſic declarato, & competente ex contemplatione verbis diſpoſitionis, directis in alias perſonas, intelligenda ſunt in vltimis voluntatibus, & non in contractibus: vt per gloſ.& doct.in d.l.ſeruo legato.§.ſi teſtator. per l.ſi pro te.& ibi gl.& Bal. expreſsè not.C.de dot. promiſ.& adducit Aym. in conſil.238.colum.pen.verſic.quartò principaliter conſidero. Fallit tamen in contractibus, etiam in caſu dictæ l.ſi pro te.quando extaret ſtatutum (Piſauri extat) quòd quis poſsit pro alio ſtipulari, & recipere promiſsionem de dando, vel faciendo, & is, pro quo facta eſt promiſsio abſque alia ceſsione, poſsit excipere & agere, quia tunc, ſicut in vltimis voluntatibus, poterit experiri, cuius contemplatione facta eſt promiſsio; vt per Alex. in conſil.63. Stantibus.col.fin.lib.4.& Socin.in conſil.6.circa fin.lib.4. quod eſt conſilium Hieronymi de Zanettis de Bononia. & Dec. in l. certi condictio.§. ſi nummos. col.2.in 3.not. ſi cert.pet. & fallit, quando vir, cui facta eſt dotis promiſsio, eſſet mortuus; vt per Gui.Pap. in deciſ.375.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris anceps poteſt interpretari ex loco, ſumpto à ſubiecta materia.*
2 *Subiecta materia eſt optima ſermonum interpres.*
3 *Materia præſtat nobis interpretandi materiam.*
4 *Materia in ſpecie noſtra, eſt actus hominis ſtabilis, vti cauſa efficientis, habens eſſe ſuum à iure, vti cauſa formalis, & ſubiecta dicitur, prout diuerſimodè & ſeparatim demonſtratur ſubijci & ſupponi his, de quibus prædicatur.*
5 *Subiecta materia ſemper eſt conſideranda, cum ea concurrit, & conforme eſt cogitatum teſtatoris.*
6 *Teſtator volens quid vendi, non intelligit hoc gratis facere, ſed vendere ſuo precio.*
7 *Verba in contractibus, in ſtatutis, in vltimis voluntatibus, & in quibuſcunq; ſcripturis, debent intelligi ſecundum ſubiectam materiam, maximè circa materiam legatorũ etiam verba ipſa impropriando, & habẽdo ad naturam actuum propoſitorum, & ad effectus eorum dimittendo nudum ſonum verborum.*
8 *Modus tractandi in qualibet ſpecie, eſt per exempla quæ magis mouent, quàm verba.*
9 *Neptis nondum nata, nec concepta, viuente auo, & relicto dotium, facto ab eo ſuis neptibus, non poteſt dici dotata ab auo, vt excludatur per ſtatutum, tanquam dotata ſtante patruo.*
10 *Aetas perfecta, qua debeant adminiſtrare tutores dati in teſtamẽto, intelligitur completis 24. annis, ita tutor datus puberi exponitur pro curatore.*
11 *Verba ſuis, tuis, intelliguntur, vel de liberis, vel de hæredibus extraneis, ſecundum ſubiectam materiam.*
12 *Verbai nepta pro inſtitutione hæredis ex ſubiecta materia, important inſtitutionem.*
13 *Monachus inſtitutus hæres cũ hoc, quòd nihil acquiratur monaſterio, poteſt accipere de hæreditate, conniuentis oculis abbatis pro ſuo vſu.*
14 *Legatum, factum ſpurio, vel pauperi ſimpliciter, intelligitur factum ex cauſa alimẽtorum ei debitorum, ita ſuadente ſubiecta materia.*
15 *Qualitas perſonarum intellectum dat varijs diſpoſitionibus.*
16 *Verba debent intelligi & interpretari propriando & impropriando, reſtringendo vel ampliando, quòd debeant intelligi modo, quo poſſunt mirificari ſecundum ſubiectam materiam, declarando & adducendo addentias vt ibi.*
17 *Natura actus poteſt eſſe regularis vel ordinaria, irregularis, vel extraordinaria, interpretatio fieri debet ſecundũ naturam actus regularem & ordinariam, ſicuti ſtatutũ debet interpretari ſecundum Ius Commune, regulare et extraordinarium, & aliquid excedens ſuos terminos, facit excedi à non ſuis terminis.*
18 *Ius Commune, non ſpeciale, vel extraordinarium, eſt attendendum, & commiſsio punitionis intelligitur de communi ordinaria, & non de extraordinaria.*

SOLVTIO VI.

1 SEptimò † à ſubiecta materia, quæ eſt actus omnium præcedentium & ſequentium locorum comprehenſiuus, meritò locus ſumi poteſt ad eandem vltimarum voluntatum interpretationem; nam Bald.in l.1.col.5.ſuprà & prope verſic. venio ad ſecundam. C. qui accuſ. in hæc verba de ea loquitur:
2 † Maius dicitur multitudine, ſecundum ſubiectam materiam: quæ ſermonum eſt optima interpres; & Abb.in conſi.93.In quæſtione.col.2.verſi. ſed his non obſtantibus.lib.2.allegando Ioan. Andr. Bar. & iura, dicit, quòd ad coniecturandam qualitatem diſpoſitionis non debemus ſimpliciter & principaliter conſiderare, an ſit in ea expreſſum nomen proprium vel appellatiuum, ſed primò recurrere ad ſubiectam materiam: iterum dicit Bald. in l.pen. C.de liber. & eor. liber. quod ſermones ſunt examinandi ſecundum ſubiectam materiam.& in l.precibus.col.8.verſ.fallit in milite.de impub.& ali.ſubſtit.dicit, vnde non debemus iudicare in verbis, ſed intelligere ſermonem

iuxta ſubiectam materiam;& in l.omnes populi. cir-
3 ca fin.de Iuſt.& Iur.dicit, † quòd materia præſtat no-
bis interpretandi materiam, idem firmat concor. al-
legando Menoch.de arbi.iud.lib.2.centur.2.caſ. 199.
num.2.

4 Eſt autem † materia in ſpecie noſtra actus hominis
habilis, vti cauſæ efficientis, habens eſſe ſuum à iure,
vti cauſa formali:per doctr. Bald. in ſimilibus in rub.
col.fi.de Iuſt.& iur.& ſubiecta dicitur, prout diuerſi-
modè & ſeparatim demonſtratur ſubijci & ſupponi
bis,à quib. prædicatur; quia talia ſunt ſubiecta, qua-
lia prædicata demonſtrant:l.fundum.de fundo inſtr.
l.nam quòd liquidæ.§.ſi cui penus. de penu leg.l.1.C.
de diuer.reſcrip.& l.fi.§.cui dulcia.de vin. trit. & oleo
legat. cum alijs allegatis per Iaſ. in conſi. 24. col. 1. in
fin. lib.1. Nam eo,quòd Titius inſtituit hæredem,de-
monſtratur eius teſtamentum: l.non codicillum. C.
de teſta.& eo,quòd rogauit hæredem, vt alium hære-
dem faceret, demonſtratur fideicommiſſum: vt l.ex
facto.in princ.ff. ad Trebel. & vbi æſtimatio ſeu pre-
cium nominatur, exinde demonſtratur contractus
emptionis & venditionis: l. cum dotem. C. de iure
dot. cum concordan. alleg. per Tiraquel. de retract.
titul.1. §.1. gloſſ.2. num.1.& eo,quòd in inſtrumento
donationis ex verbis plurimùm inter viuos aſcripti
ſunt quinq; teſtes,demonſtratur donatio cauſa mor-
tis;vt per Corn. in conſil. 124. Licet in hac conſulta-
tione.colum.2.verſic. tamen ſi donatio. lib. quarto,
Lud.Gozad.in conſi.80.num.15.& Aym.in conſi.139.
circa fin.

5 Etenim † ſubiecta materia ſemper conſideranda:
l.1.de vſufruct. leg.l. quibus diebus.§. Dominus. de
condit. & demonſt. l. ſtipulatio iſta. §. hi qui ſunt. de
verb.oblig.dicit Pariſ.conſi.94. colum.3.num.9.libr.
2. Quia etiam cum ſubiecta materia concurrit, &
conforme eſt cogitatum teſtatoris, probat text. iun-
cta gloſſ.in l.ſi ancillæ. de condit. & demonſt. vbi co-
gitatum teſtatoris vadit ad poſsibilem ſtatum mate-
riæ conditionis impoſitæ; & text. in l.ſi fideiuſſor. §.
6 meminiſſe.de lega.1. † vbi teſtator damnatus ad ven-
dendum, non tenetur hoc gratis facere, ſed vendere
ſuo precio. Ecce, quòd teſtator mandando fieri ven-
ditionem intelligit precio ſuo, quod eſt de materia
ſubiecta, & de ſubſtantia venditionis & emptionis:
7 §.precium.Inſtit.de empt.vendit.Quamobrem † ge-
nerale eſt, & in contractibus, in ſtatutis, in vltimis
voluntatibus, & in quibuſcunque ſcripturis, verba
debere intelligi ſecundum ſubiectam materiam pro-
priè vel impropriè, vt dicit Alber.in l.ſi vno.in princi.
ff.locat.qui text.ſolitus eſt principaliter in hac mate-
ria allegari, cum. l.inſulam. de præſcript. verbis,& l.
ſtipulatus ſis.ff.de vſufruct.cum alijs ibi ſign. in gloſ.
in verſic.veriſimile, maximè circa materiam legato-
rum; & l.quoties idem ſermo. de Regul. Iur. per quæ
iura & ſimilia doctr. inferunt, quòd in quacunque
diſpoſitione verba ſunt intelligenda ſecundum ſub-
iectam materiã, ipſa verba etiã impropriando & tra-
hendo ad naturam propoſitorum actuum,& ad effe-
ctus eorum dimittendo nudum ſonum eorundem
verborum: vt latè per Nic. Eueraldum in ſua centur.
locorum legalium, in loco 46. à ſubiecta materia, re-
miſsiuè per Hieron. Cagno. in Rubr.nu.22. ff.ſi quis
ius dic.non obtemp.& per Tiraquel. in l.ſi vnquam,
in verſ. reuertatur.num.37.38.de reuo.don. & March.
Blanch. in tracta. de compro. in ſeptima quæſtio. in
verſic. prorogatio. colum. 3. ſub numero 55. Dec. &
Hieron. Cagno.in dicta l.quoties idem ſermo.

8 Subijciam de vltimarum voluntatum diſpoſitio-
nibus,vti de noſtra ſpecie. aliqua † exempla; per quæ
etiam traditur modus tractãdi in qualibet ſpecie, ſe-
cundum Bal.in d.rub.col.fi.de Iuſt. & Iur. & quæ ma
gis mouent,quã verba: l.vt reſponſum.C.de tranſact.

Vnum enim notatu dignum ponit exemplũ Bal.
in conſ.407.Pũctus talis eſt. Antonius li.3. quod tale
9 eſt: † Auus habens plures filios maſculos, & nullã ex
eis neptem,in ſuo teſtamento inſtitutis filijs& ſubſti-
tutis ad inuicem decedentibus ſine filijs maſculis reli
quit certam dotem nepti ſuperſtiti ex aliquo filio de-
cedẽte,mandãdo reliquum hæreditatis peruenire ad
alios filios maſculos: euenit, quòd vnus ex filijs poſt
mortem patris accepit vxorẽ,& filiam vnicã procrea-
uit, & ab inteſtato deceſsit, quærebant patrui vigore
ſtatuti,excludentis filiam dotatam, excludere illam
filiam ab hæreditate patris, eò quòd eſſet dotata ab a-
uo;Bal.reſpondit ibi inter alia, per iſtam regulam, de
verbis intelligendis ſecundum ſubiectam materiam
in tractatu ſucceſsionum, illum non poſſe dici auum
neptis nondum conceptæ & natæ, & propterea eam
non poſſe dici dotatam ab auo;vt ibi per eum.

10 Ponit † exemplum aliud Bened. Capra in conſil.
110.Cum prout in facto. Tutores à patre in teſtamen
to dati filijs impuberibus, cum plenaria adminiſtra-
tione bonorum & perſonarum ipſorum filiorum, do
nec erunt in ætate perfecta, deſinant eſſe tutores, &
adminiſtrare dictis filijs, effectis puberibus, & com-
pleta ætate 14. anno.eo, quòd vſque ad hanc ætatem
poſſunt eſſe tutores, vt verba hæc conueniant ſubie-
ctæ materiæ:ponit in ſimili aliud Angel. in l. 2. circa
princ.C.de confirm.tut.De tutore,dato in teſtamen-
to in 18.ann. quod poſt 14.an. intelligatur, vt curator,
exponendo verba ad ſubiectam materiam habilem,
per caſum l.pater Seuerinam.§.conditionum.de con
dit. & demonſt.refert Alciat. in ſuo lib. de verb. ſignif.
lib.2.pag.2.

11 Aliud ponit Guid.Pap.in quæſt.548.Mulier.refert
idem Alciat. in eo loco, quòd mulier in teſtamento
hæredem inſtituens filium,& ei ſubſtituens filiam &
ſuos, cenſeatur intellexiſſe de liberis ſuæ filiæ, etiam
quòd mulier non poſsit propriè dici habere ſuos libe-
ros,& in poteſtate, ſed poteſt dici impropriè, ſecundũ
ſubiectam materiam, prout poteſt adaptari per iura
ſolita allegari, & ibi alleg. per eum, in idem incidit,
quod ponit Imo.in conſil.21.In caſu præmiſſo de ver-
bis, His, Tuis, Suis, Veſtris, quòd etiam in vltima vo-
luntate intelligantur de hæredibus extraneis, vel de
deſcendentibus, prout ſuadet conueniens materia.

12 Ponit † aliud Soc.in conſ.53.col.5.li.1.de verbis in-
eptis ad inſtitutionem hæredis, quòd tamen impor-
tent inſtitutionem vigore iſtius doctri. de verbis in-
telligendis ſecundum ſubiectam materiam.

Poteſt inferri aliud exemplum: Cum Monachus
poſsit pro ſuo vſu aliquid habere, cõſentiente Abbate,
13 vt not.in c.fin.qui cler.vel vouen. quæſtio illa, † quòd
Monachus inſtitutus hæres cum hoc, quod nullum
ius acquiratur Monaſterio, vel Abbati, vel non poſsit
moleſtari ab Abbate, vel à ſuperioribus, determina-
tur, quòd conniuentibus oculis ſuperiorum ſic paten
tium habeat Monachus vſum pro victu & veſtitu hæ
reditatis ſibi relictę, ſic ſuggerente,& permittente di-
cta materia ſubiecta, ſecundum id, quod poteſt ha-
bere Monachus; ex quo habetur ratio deciſ. Bart. ſic
tradentis in l.ſi alienũ. in prin.ff.de hæred.inſti. Con-

firmatur ex eo, quod in ſimili tradit Card. in conſil.
17. Circa primum dubium. in pen. col.

4 Poteſt item † exemplum aliud adduci de ſpurio,
cui ſolùm poteſt à patre relinqui pro alimentis: cap.
cum haberet. de eo, qui duxit eam, quá pol. per adul.
quòd ſi reperiatur ei à patre ſimpliciter quid relictũ,
& non dicatur, pro qua cauſa, ſubiecta quidem ma-
teria alimentorum ſpurio debitorum interpretari fa-
cit cauſam intelligi pro alimentis ipſis: vt per Pau. de
Caſt. in conſi. 5. Quicquid dicatur. colu. 2. verſ. viden-
dum eſt igitur. lib. 1. refert & comprobat Aym. in con
ſil. 219. col. pen. ſicut conceſsio annua facta pauperi,
præſumitur facta in cauſam alimentorum: l. ſi cui an-
nuum. de an. leg. & l. cum hi. §. ſi in annos. ff. de tranſ.
licet ex his aliqua relatas interpretationes habeãt po-
tiùs ex qualitate perſonarum: tamen id non fit extra
15 materiam ſubiectam, † quia qualitas perſonarum in-
ſpecta eſt, quæ intelligentiam verborum ad eas rela-
torum præbet, & ſenſum actui gerendo aptiorem &
conuenientiorem, per l. plenum. §. equitij. ff. de vſu &
habit. & l. cum filio. de legat. 3. cum multis deciſio.
Doct. comprobat Hier Cagnol. in l. quoties idem ſer-
mo. num. 5. notum eſt enim, in quocunque actu pri-
mò de perſonis inquiri: l. quidam. §. denique. de iure
codicil. cum ſignat. ibi in Glo. & ex perſonarum qua-
litate intellectũ dari variis diſpoſitionibus, per mul-
tas deciſ. congeſtas à Felin. in c. cauſam quæ. col. 3. ſub
ver. quinta declaratio. de reſcriptis. & alibi à nobis di-
16 cetur. Hoc autem perſpicuũ eſt, † verba debere intelli-
gi & interpretari ſecundum ſubiectam materiam ea
impropriando, reſtringendo, vel ampliando, quòd
intelligi debeant eo modo, quo poſſunt verificari: l.
fundus, qui locatus. de fun. inſtru. & d. l. quibus die-
bus. § Dominus. & ibi Bartol. Caſtren. & Socin. & in
l. hæredibus. §. fina. ff. ad Trebel. & l. mulier. de con-
dit. inſtit. ibi. Quia impoſsibilis ad agnatos hæc con-
ditio: l. 1. §. lex Falcid. ibi: quæ tamen locum habere. ff.
ad l. Falcidiam. & ibi Bar. & l. qui dotem. de dot. præ-
legat. Si non poſſunt verba aliquo modo verificari.
hæc ſit vna fallentia dictæ regulæ: nam Bart. in d. l. hæ
redibus. §. fin. dicit fideicommiſſum eſſe nullum ex
conditione impoſita conſtituto in ſacris ordinibus,
decedenti ſine liberis ex ſuo corpore deſcendentibus:
quia iure non poteſt habere liberos. & per Dec. in cõ-
ſil. 299. col. pen. ver. non obſtat. Vbi etiam habetur,
quòd attenditur materia vnius particulæ diſpoſitio-
nis, ad quam non referatur qualitas. quæ non poteſt
referri. & clariùs de vna particula diſpoſitionis intel-
ligenda, iuxta ſubiectam materiam ipſius particulæ,
dicit Pau. de Caſt. in conſ. 222. Super primo dubio. col.
1. ver. nec obſtat, quòd in pluribus. lib. 2. huc tendit,
quod etiam non procedit dicta regula, quando error
eſt in nomine appellatiuo actus cum magna diſsimi
litudine alterius actus: prout ex traditis per Gloſſ. &
doct. in l. ſi quis in fundi vocabulo, in princip. de leg.
1. ponit Iaſ. in d. l. inſulam. circa fi. de præſcript. verb.
ſentit. Bart. in l. vbi ita donatur. poſt prin. ff. de dona.
ca. mor. quia exinde comprehenditur diſſenſus in ſpe
cie actus, non valet ideo, vt valere poſſet: l. 1. §. fin. &
vtrobique Bart. & Bald. de iure codicil. actu ipſo pec-
cante in forma: vt per Soc. in l. in teſtamento. in fin. la
prima. de condi. & demon.

Secundò limita, quòd verba non intelliguntur ſe-
cundum ſubiectam materiam, quando verba ipſa ca-
rerent efficacia, & actus non ſortiretur effectũ: vt per
Iaſ. in l. iuriſgentium. §. quod ferè. in princ. per tex. ibi.
ff. de pact. ſequitur Nicol Eueral. in d. centuria loco-
rum lega. in loco 46. à ſubiecta materia. in fin. quod
comprobatur ex eo, quòd verba non debent eſſe ſine
effectu operandi: c. ſi Papa. §. 1. de priuil. lib. 6. cum
vulg. eo etiam, quòd verba non poſſunt egredi & di-
mittere proprium, vel improprium intellectum, &
ſignificatum: l. Labeo. ver. verùm ſi ea. & ver. fi. de ſup-
pel. leg. aliàs eſſet ſententia ſine verbis, quæ attendi nõ
debẽt: l. 3. de reb. dub. & ibi Bar. & alij. & Rui. in cõſil.
28. circa fi. & conſi. ſeq. num. 12. lib. 3. & Ripa in l. hære-
des mei. §. cum ita. nu. 33. & ſeq. ff. ad Trebell.

Tertiò fallit, & limita, quòd verba in probationi-
bus fiendis non intelliguntur ſecundum ſubiectam
materiam ſeu intentionem, probare volentis, vt per
Abba. in c. in præſentia. col. 5. ver. & ex his. & ex text.
not. de probat. ſequitur Dec. in conſ. 321. col. 4. ver. &
dicit not. Abb. refert & comprobat id etiam proce-
dere in probatione, quæ fieret per inſtrumentũ: Aym.
in conſil. 318. ver. non obſtant verba. faciunt not. per
Bart. & alios in l. veteribus. ff. de pact. & facit. quòd in
materia probatoria indefinita non æquipollent vni-
uerſali: Iaſ. in l. 2. col. fi. de li. & poſth. veram & Com.
* *Opin. eſſe dicit Curt. Iun. in con. 17. col. pen. vera ete-
nim. & num 14. & Aym. in conſil. 33. col. 4. num. 16.

Quartò poſſet limitari. Quoniam natura actus in
reſpicientibus maximè priuatam vtilitatem, poteſt
pacto inito, vel aliter alterari: vt l. naturalis. §. ſed ſi fa-
cio. de præſcrip. ver. per Bar. & alios in d. l. vbi ita do-
natur. & Aym. in conſi. 77. col. 2. nu. 3. vnde verba in
parte ſaltem alterata, tunc non recipiunt interpreta-
tionem, ſecundum ſubiectam materiam, vel naturã
actus. ſed ſecundum eorum proprietatem, per ea, quæ
ſubtiliter probat Soc. in conſ. 257. Viſis inſtitutis. col.
17 pen. & fin. lib. 2. vbi etiam ſupra fi. tradit, quando † na
tura actus poteſt eſſe regularis vel ordinaria. irregula-
ris vel extraordinaria, quòd interpretatio fieri debet
ſecundum naturam actus regularem, & ordinariam,
& non extraordinariam, prout ſtatutum interpreta-
ri debet ſecundum ius commune regulare, & non ex-
traordinarium: vt per Paul. de Caſt. in l. fi. §. in compu
tatione. in fi. C. de iu. delib. latè comprobat Iaſ. in re-
pet. l. omnes populi, col. fin. de Iuſti. & Iur. pro quibus
facit. quòd aliquid excedens ſuos terminos facit ex-
cedi a non ſuis terminis: gloſ. in l. fi. in fi. de ed. di. Adr.
tol. & in l. pen. C. in quib. ceſ. long. temp. præſcrip. &
18 ibi Doct. no. Et † quod Ius Commune, & non ſpecia-
le vel extraordinarium ſit attendendum: l. ergo. §. 1. ff.
de fideicom. liber. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de
verb. obliga. cum ſimil. & facit, quod ſcribit Are. in
conſi. 58. Diligenter. colu. 6. circa fi. quòd commiſsio
punitionis intelligitur de communi ordinaria, & nõ
de extraordinaria punitione, quæ licet breuiter tra-
ctata, tamen notanda & memoriæ mandanda ſunt.

SVMMARIVM.

1 Voluntas teſtatoris obſcura interpretanda venit ex loco, ſumpto à conuenientia.

2 Aequitas conuenientia dicitur, qua æquitate nil conuenientius, nil ve aptius eſt pro interpretatione fienda.

3 Reſcriptum Principis, talis circa petita faciat, prout ſibi conueniens videbitur, id eſt, inſpecta æquitate, & alijs ibidem expoſitis.

4 Verba debent conuenire perſonis & rebus, de quibus eſt ſermo, vt conueniat diſpoſitio maximè in vltimis voluntatibus.

5 *Verba vbi prorſus à ſenſu diſcrepant, & ei extranea ſunt, non valet, quod ſenſum eſt.*

6 *Mens diſponentis attenditur, de qua poteſt conſtare etiam quòd proprietas verborum aliter ſonare videatur, ita & pro validitate actus, & ſufficit in aliquo verba conuenire menti.*

7 *Verba, Vulgariter, Pupillariter, & per fideicommiſſum, ſingula ſingulis, prout poſſunt conuenire, & adaptari, referuntur.*

8 *Conuenientia circa perſonas & res, præbet declarationem.*

9 *Conuenientia loci hoſpitalis, & eius hoſpitalis, & pauperum legatum alimētorum interpretatur & declarat.*

10 *Enuntiatum à teſtatore, facit eum intelligi de perſonis, quibus, & non aliis conuenit illud denuntiatum.*

11 *Interpretatio ſemper debet fieri, quæ ſit conformis verbis & perſonis, ad quas ſermo dirigitur, exemplum vide ibidem de legato lecti vel veſtium facto.*

12 *Legatum lecti vel ſimilium à marito facto vxori viduæ interpretationem capit, vt poteſt apparere ex intentione teſtatoris.*

13 *Mulier ſi fuerit teſtatrix, quòd à ſua ſucceſſione non cenſeatur excludere fœminas.*

14 *Legatum factum mulieri nuptæ, quòd induatur veſtibus nigris, intelligatur de veſtibus nigris, congruis mulieri nuptæ.*

15 *Scientia, vel notitia teſtatoris qualitatum legatarij, vel rerum multum facit.*

SOLVTIO VIII.

1 OCTAVO` † à conuenientia locus ſe-
quitur non incōgruè, ſumptus ad pro-
poſitam ſpeciem interpretationis: quia
conuenientia dicitur ipſa æquitas, ſe-
2 cundum Bart. in l. 1. in fi. C. de leg † qua
quidem æquitate, nihil aptius, nilve conuenientius
eſt pro interpretatione facienda, vt dictum eſt ſuprà
in præcedenti interpretatione in dub. 4. ver. denique
æqua interpretatione. Quæ ibi dicta ſatis ad iſtum lo-
3 cum conferunt, † conferunt quoque ad reſcripta ſæ-
piùs ex ſignaturis Principum emanata, quòd talis fa-
ciat circa petita, prout ſibi cōueniens videbitur, id eſt,
inſpecta æquitate, & aliis hìc expoſitis: conuenientia
autem attendenda eſt, & circa verba, & perſonas, &
res, quæ licet reſpiciant ſcripta, & contenta in teſta-
mento, quorum locus eſt tractandorum in ſeq. lib. 2.
Tamen aliqua obiter hìc quoque pro ordine præſcri-
pto obſeruanda dicam.

Itaque notiſſimi iuris eſt, debere † verba conueni-
4 re, vt diſpoſitio conueniat: l. 4. §. toties. & ibi Doctor.
not. de dam. infect. l. hoc accuſare. §. fin. de accuſ. & l.
quod conſtitutum. de teſtam. milita. & l. ita autem. in
prin. ff. de adminiſt. tut. cum concordantibus nimis
abundanter ad hoc generale dictum more ſuo collēt.
per Tiraquel. in d. l. ſi vnquam. in ver. libertis. num. 12.
ſed adhuc ad rem noſtram de teſtamentaria diſpoſi-
tione, quòd verba conueniant, libet adducere iura a-
liqua, ſcilicet tex. in l. talem. §. fin. ff. de hæred. inſt. ibi:
neque verba omnino repugnant, & text. in l. ſi frater.
ibi. ſed ſi verbis fideicommiſsi, &c. C. de fideicōmiſſ.
& tex. in l. ex verbis. C. de don. inter vi. & vx. ibid: ſed
ita demum ſi relinquenda ſtudio huiuſmodi verba
fuerint aſcripta, &c. & glo. in ver. verba. in l. ille à quo.
§. j. ff. ad Trebellia. quæ vult, quòd ſi verba non ſunt a-
pta menti, non valeat fideicommiſſum, & Alber. in l.
3. § conditio legati. de adimen. lega. dicit, quòd ſi ver-
ba voluntati coaptari poſſunt, vtrumque debet ſer-
5 uari: ſi verò † verba prorſus à ſenſu diſcrepant, & ei
extranea, non valet id, de quo ſenſum eſt, & textus
iuncta glo. in ver. item quæſiit. in l. prædia. §. j. de fun.
inſtruct. vbi quid non expreſſum non debetur ei, er-
ga quem licet appareat pleniſsima voluntas teſtato-
ris. & Alexand. in conſilio 139. Circa primum. colu. 2.
ver. ſolum reſtat. lib. 6. dicit, quando verba ex propria,
vel impropria, ſeu larga ſignificatione a iure data non
poſſunt adaptari ad coniecturandam mentem teſtā-
tis, tunc nullo modo teſtantis mentem attendimus:
& plura ad hæc ſimilia omitto hìc, quæ dicenda reſer-
uo in ſeq. lib. & aliqua fuerunt dicta ſuprà in præce-
den. interp. in dub. 4. poſt prin.

6 Intellige † tamen, poſſe recedi à proprietate verbo-
rum, quando conſtat, aliam fuiſſe intentionem diſpo
nentis: l. non aliter. de leg. 3. aut quando res, de qua a-
gitur, non valeret: §. quoties. Inſtit. de inut. ſtipul. &
adducit Cardin. in conſ. 11. Pro enucleatione. colu. 2.
ſub ver. oppoſitum. quapropter licet verba non con-
ueniant, ſufficit, quòd mens concurrat: ita declarat
Deci. in c. 1. col. penult. in fi. verſi. ſucceſsiſſe. Abb. de
elect. qui allegat Bart. in l. qui ſe patris. co. fin. C. vnde
lib. qui id probat ibi in ver. puto glo. noſtram. & Bar.
in l. curatores, col. 2. ver. dicendum eſt ergo. C. de neg.
geſt. & ſubiungit Deci. licet in totum verba non con-
ueniant, quatenus tamē poſſunt adaptari, diſpoſitio
ſeruari debet, allegando Roman. in conſi. 434. In quo
quæritur. qui facit in ver. ſecundò ad idem. vel ſi ver-
ba diſpoſitionis pro maiori parte conueniant, dicit
Tiraq. in d. ver. libertis. num. 2. in fin. ſemper etenim
inhærendo declarationibus, quas per decem de his
concluſiones tradit Socin. in d. l. 3. col. penult. & fin.
de reb. dub. conuenientia igitur, prout res expoſtulat,
eſſe debet, & circa mētem teſtatoris, vel verba: vt pro-
bat tex. in l. 1. in fi. princ. de penu leg. ibi: niſi fortè a-
liud tempus, vel mente, vel verbis, &c. cum ſimil.
7 † Quando etiam in aliqua diſpoſitione apponuntur
plura verba, vel plures clauſulæ. verbi gratia: In teſta-
mento verba hæc ſunt ſcripta, vulgariter, pupillariter,
& per fideicōmiſſum, ſingula ſingulis, prout poſſunt
conuenire, & adaptari, referuntur, & debent referri,
tradit Guid. Pa. in q. 533. Teſtator. in fi. Ang. in l. quæ-
ſtionem. C. de fideicom. Socin. Iun. in conſil. 125. nu.
14. 15. lib. 1. & Glo. in l. ſi negotium. C. de negot. geſt. &
per Iaſ. in conſ. 24. col. 2. li. 1. & facit text. in § ſed quia
ſanè. Inſtit. quib. mod. teſta. infir. è conuerſo, ſi verba
hæc adiiciant, Vulgariter, Pupillariter. alia vero verba
& effectus ſubſtitutionis conueniant fideicommiſſa-
riæ, & nō vulgari, vel pupillari ſubſtitutioni, erit qui-
dem fideicommiſſaria: vt probat Aym. conſil. 305.
8 Item † circa perſonas & res conuenientia præbet
declarationem, vt probat text. iuncta gloſ. in l. quæſi-
tum. in fi. de fun. inſtruct. vbi glo. fin. expreſſè dicit,
ſumpta præſumptione in hoc tali dubio, tam ex rei le-
gatæ, quàm ex legatariorum ipſorum qualitate, vel
conuenientia, dicit glo. Quæ cōuenientia ibi erat re-
ſpectu filiæ legatariæ, & rei legatæ ſibi conuenientis.
& tex. in l. quamuis. de condit. & demonſt. ibi: & niſi
ita obſeruetur, &c. qui tex. probat, circa diſpoſita per
teſtatorem debere obſeruari quandam conuenien-
tiam, prout curſus rerum, & fragilitas humana pati-
tur. & ibi per Paul. de Caſtr. qui dicit, quòd dicta lex
eſt pulchra in ratione ſui, & Socin. in 2. not.
9 Et exinde habetur, † quòd in legato alimētorum,
&

& omnium neceſſariorum & incumbentium, facto
hoſpitali pro eius interpretatione, declaratione &
executione. fore obſeruandam quandam mediam
viam conuenientem loco hoſpitalis, & eius facultati-
bus, & qualitati pauperum, qui ibi debent hoſpitari
& receptari, docet Pau. de Caſt. conſil. 437. Super di-
ctis quæſitis. in 2. quæſi. lib. 2. Et in legato dotis, facto
à marito de maiori ſumma, quam cõſtat eſſe ipſa dos,
habita tamen conuenientia ſummarum & donatio-
nis propter nuptias & iocalium, faciẽtium ſummam
legatam, ex hac conuenientia legatum totum à teſta-
tore fuiſſe habitum occaſione dotis, eleganter probat
Aym. in conſil. 149. colum. 2. ver. ſecunda coniectura.
num. 5.

10 Item † aliquod enuntiatum à teſtatore facit illud
intelligi de perſonis, quibus, & non aliis, conuenit il-
lud enuntiatum: vt l. 3. in princ. ff. ſi liber. inge. eſſe di.
& facit l. non codicillum. C. de teſta. Et ſubſtitutio fa-
cta imparibus perſonis intelligitur ea eſſe, quę pariter
conuenit omnibus: vt l. nam hoc iure. §. ſed ſi alter. de
vulga. & pupill. & l. 2. & l. quamuis. C. de impu. ſem-
11 per † enim debet fieri interpretatio, quæ ſit cõformis
verbis prolatis, & perſonis, ad quas ſermo dirigitur:
not. Philip. Franch. in c. 1. col. 4. in 13. not. de teſta. in 6.

Vlteriùs, generale eſt, & quando dictum legatum
declarationem recipere æqualem & conuenientem
qualitati, & conditioni perſonæ legatarij, vulgata l.
plenum. §. equitij. de vſu & habit. l. ſtipulatio iſta. §. ſi
qui ſunt de verb. oblig. & ibi Iaſ. hanc regulam exam-
plificat: & extendit ad aliquos caſus. Qui autẽ reſpi-
ciant noſtram materiã, ſunt tales, quòd ſi teſtator re-
linquat vxori ſuæ lectum ſuum. non venit culcitra de
ſerico, qua teſtator vtebatur diebus feſtiuis, quia cul-
citra de ſerico non conuenit mulieri viduæ: eadem ra
tione veſtimentis conuenientibus viduæ debet indui
vxor, quæ de mandato teſtatoris ſit ab hæredibus tra-
ctanda honorificè, & eo modo & forma, prout facie-
bat ipſe teſtator: vt tradit Bal. in l. 1. ſupra ſi. C. de lega.
qui loquitur ibi de legato, quòd vxor debeat tractari
honorificè, &c. & de legato lecti ſui ponit in d. §. equi-
tij. ſed Bar. in l. librorum. §. fin. de leg. 3. & in l. fi. vxo-
ri. de aur. & arg. leg. tenet contrarium, quòd ſub lega-
to lecti venit culcitra de ſerico: videtur ſequi Angel.
Aret. in tract. de teſta. in glo. 49. in fin. tamen vltimò
dicit, cogita.

12 Ego † putarem, fore inſpiciendam bene intentio-
nem teſtatoris, quæ ſi comprehendatur eſſe, legatum
lecti fuiſſe factum vxori pro commoditate ſuæ per-
ſonæ, & illud haberet, in quo poſsit dormire pro ſua
vita ducenda maximè vidualiter, quòd tunc non ve-
niat culcitra de ſerico, & alia ornamenta, quæ de com
muni obſeruantia regionis non conueniunt lecto ſi-
milium viduarum: ſi verò apparere poſsit, legatum
huiuſmodi fuiſſe factum, non tantùm pro vita ducẽ-
da & cõmoditate dormiendi, quia forſàn in alia par-
te teſtamenti liquet de pleno alimentorum legato v-
xori facto, ſed pro quodam maiori lucro vxoris, & vt
ei magis benefaceret. etiam quòd forſan tranſiret ad
ſecundas nuptias, ea adhuc recentis ætatis exiſtens,
quadam licentia vel permiſsione teſtatoris ſic appa-
rente, tunc venirent culcitra, & alia etiam feſtiua or-
namenta lecti, iuxta tex. in d. l. librorum. §. fi. & d. l. fi.
§. vxori. & ibi Barto. & Alber. in fin. ita videtur eſſe de
mente glo. in l. quos nos. §. fi. de verb. ſignifi. quia la-
tiſſ. interpretatio fit in legato facto vxori. Bal. in conſ.
459. Quidam li. 1. Idem in his ſimilibus fore tenendũ
medium, quod eſt viri prudentis, & legis à prudenti-
bus inſtitutæ: per l. qui lancem. de aur. & arg. leg. niſi
ſecùs præſumendum ſit ob eximiam nobilitatem te-
ſtatoris atque legatarij in legato equi armati, tradit
Bal. in l. 1. C. de verb. ſignifi. Idem in legato pro veſtiẽ-
dis tot famulis. vel tot mulieribus in ſuo funere, de-
bere intelligi ſecundum qualitatem perſonarum, po-
nit Ang. Aret. in d. tract. de teſta. in gl. 48. ver. ſed quid
13 ſi teſtator. † Idem ratione qualitatis perſonæ, ſi mulier
fuerit teſtatrix, quòd à ſua ſucceſsione non cenſeatur
excludere fœminas: vt per Soc. in l. cum auus. col. 44.
14 ver. tertius caſus. de condit. & demonſtrat. † Idem in
legato facto mulieri nuptæ, quòd induatur veſtibus
nigris, quod intelligitur de veſtibus nigris congruis
mulieri nuptæ: Rapha. Fulgo. in conſi. 27. Propoſita
quæſtione. Et plura alia ſimilia poſſent adduci, quæ
omittuntur: quia ſatis nota videntur, cùm omnia de-
cidantur eadem ratione conuenientię qualitatis per-
ſonarum. de quibus plura cumulat Marſi. in Rub. de
proba. num. 13. cum ſeq. & Rui. conſil. 4. col. pen. lib. 2.
& Feli. in diuerſis diſpoſitionibus & deciſionibus in-
ſtitutionum & ſtatutorum, vbi verba non conueniũt
caſui occurenti, nec diſpoſitio cõuenit, plenè adducit
in c. nonnulli. col. 35. ver. vbi ver. & ſeq. de reſcript.

Quæ quidem omnia intelligenda ſecundum qua-
litatem perſonarum poſſunt limitari non procedere,
quando ex tali intelligentia reſultaret maior vel par
iniquitas, vel quando repugnaret mens diſponentis:
vt dicit Aret. in conſi. 58. Diligenter conſideratis. col.
7. ver. Nec obſt. quòd verba, allegãdo Bar. in l. hos ac-
cuſare. §. omnibus. de accuſ. qui loquitur de diſpoſitis
in ſeruum non attendendis, quæ non cadunt in per-
ſonam ſerui. Animaduertendum quoque eſſe text. i-
15 pſum in d. §. equitij, quòd † vt qualitas legatarij alteret
naturam legati. neceſſe eſt. qualitatem huiuſmodi no
tam fuiſſe teſtatori: & quaſi notitia hæc teſtatoris to-
tum faciat: vt ibi per glo. dantem concord. leges, & ex
ſcientia defuncti interpretantem eius voluntatẽ, de-
bet etiam ſemper intelligi vniformiter qualitatẽ per-
ſonæ conformando diuerſitati temporum. prout ſua-
debit ipſa qualitas eſſe ſibi neceſſarium: vt per Imo. in
l. cẽturio, col. 8. ver. Itẽ aliud, quod dicitur. de vulga. &
pupil. pro quo facit tex. in l. cum vnus. §. fin. de ali. leg.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris poteſt interpretari à conſuetudine.*

2 *Cõſuetudo priùs attendenda eſt patrisfam. teſtatoris, deinde regionis, & hæc conſuetudo interpretatiua non requiritur eſſe præſcripta.*

3 *Conſuetudo patrisfam. teſtatoris, quando non debeat attendi, vide ibidem tres limitationes.*

SOLVTIO IX.

1 NONO à † conſuetudine ſuccedit locus
optimus ad interpretandum, ſicut con
ſuetudo ipſa optima dicitur interpres:
l. ſi de interpretatione. ff. de legi. ex con
ſuetudine cuiuſque interpretãtur eius
geſta, & verba, per l. vel vniuerſorum. ff. de pigno. acti.
& l. qui ſemiſſes. ff. de vſu. & alia inquit Corn. in con-
ſil. 283. pars dicti. col. 3. ver. quod etiam. lib. 4. & Bald.
in l. fin. in fi. de ſacroſanct. Eccleſ. dicit: Conſuetudo
in

in ſuo municipio poteſt dare intellectum, & quendá modum ſignificandi vocabulis, ſicut etiam locum ab vſitato, ſeu à ſolitis, vel à cõſuetis, cum plurib. iuribus allegatis hæc ſimilia probantibus. ponit Nicol. Eueral. in d. centuria locorum legalium, in loco ab vſitato, &c. 63. Cuius quidem loci à conſuetudine hîc ego memini potiùs pro quadam ſerie indicanda eorum, ex quibus vltimarum voluntatum interpretationes capi poſſunt, quàm neceſſarium eſſet: quia ſuperiùs in præced. interpret. in dub. 3. ver. item voluntatis interpretatio. cum ſeq. & in ver. item à ſtatutis, ſumpta occaſione & materia, à quibus interpretatio huiuſmodi fieri poſsit, latè demonſtratum & tractatum eſt de vſu, & conſuetudine defuncti, quaſi facto ſuo ſic nobis interpretatus fuerit ſuam voluntatem, & de conſuetudine communi ſimiliter eandem interpretationé nobis oſtendente, & de earum probationibus per iura & deciſ. ibi alleg. ad quæ ibi dicta pro loco iſto expediendo me remitto.

2 Solùm moneo ordinem circa propoſitá interpretationem à conſuetudine, vt forſan dictum eſt, eſſe talem, quòd priùs & ante omnia conſuetudo, & ſolitú patrisfa. teſtatoris, deinde regionis cõſuetudo, in qua verſatus fuerit, exquirenda ſit, vt probat litera tex. in l. ſæpiùs allega. ſi ſeruus plurium. §. fin. de leg. 1. & in l. nummis. de leg. 3. & in l. penult. in prin. de alim. leg. & ita eſſe * Com. atteſtatur Iaſ. in d. §. fin. & per Dec. in l. vt liberis. col. 3. nu. 12. C. de colla. vbi etiam in col. ſequ. num. 19. alios allegádo dicit vnum, quod eſt aduertendum, quòd non requiritur iſtam conſuetudinem interpretatiuam eſſe præſcriptam. idem tenet Alexan. in conſil. 107. col. fin. ver. nec requiritur. lib. 2. & Aymo in conſil. 101. in fi. & con. 201. col. 5. & Bello. conſil. 1. num. 3.

3 Sed †limita conſuetudinem patrisfam. ſic credentis & in cauſam finalem nominantis, non eſſe attendendam, & non operari circa demonſtrationẽ ſignificatiuam conſanguinitatis vel affinitatis: l. neq; profeſsio. & ibi glo. & doct. C. de teſta. & l. ſi pater, C. de hæredi. inſti. & ibi Iaſ. colu. 1. ver. nam ſecundum. hoc ex doct. Cyni. & Alber. ibi in q. de vetula habente filiam & neptem, & ſolita appellare filiam ſuo nomine proprio, & neptem filiam, & inſtituente ſimpliciter hæredem filiam, intelligi de filia, vt magis dilecta & propinqua, per l. cum acutiſsimi. C. de fideicom. infert aliam limitationem, quòd vſus loquendi particularis ipſius teſtatoris non attenditur, quando repugnat prioritas gradus, & præſumpta teſtatoris voluntas ex ordinata charitate.

Præterea limita, quando ex ſtatuto, vel ex præcepto teſtatoris, verba teſtamenti eſſent intelligenda propriè ad literam ſine aliquo extrinſeco intellectu, prout dixi ſuprà in præceden. interpr. in dub. 2. verſi. quænam interpretatio. & ver. ſeq. tunc non attenditur communis vſus loquendi: quia non eſt propria ſignificatio, ſed figuratiua, vt per Bartol. in l. cum de lanionis. §. aſinam. de fun. inſtru. & in l. Labeo. ſub ver. dicitur hic non enim. de ſuppel. lega. & ibi in apoſtil.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris dubia, & obſcura poteſt interpretari ab arbitrio uiuentium.*

2 *Intellectus l. quoniam. in prin. C. de nat. lib. demonſtrans euidentem errorem eorum, qui talem legem allegant ad hoc, quòd teſtatoris voluntas interpretetur ex arbitrio aliorum viuentium.*

3 *Voluntas teſtatoris ambigua, quando, & quomodo poſsit declarari ex arbitrio viuentium.*

4 *Arbitrium boni viri, vel liberum arbitrium, verba importantia, vide ibidem.*

5 *Arbitrium boni viri intelligi poteſt illud, quod quis in rebus ſuis faceret, vel quod vellet ſibi fieri, intellige, quando à lege, vel ab homine aliquid ſit commiſſum arbitrio alicuius, & non aliter.*

6 *Verba, eius arbitrio, important, vt illud faciat, quod in re ſua faceret, etiamſi minùs diligenter faceret; aliâs re aliena cõmiſſa eius arbitrio, illud tunc debet facere, quod faceret diligens paterfamil.*

7 *Verba hæc, Vt viuere debeat, vt bonus filius, vel vt tibi placuerit, vel dare alicui plus, intelliguntur arbitrio boni viri.*

8 *Incertitudo legati commiſſa alicui in ſecreto, vel ſecũdum eius conſcientiam, debet declarari arbitrio viuentis nominati.*

9 *Verba hæc, Ad arbitrium boni viri in teſtamento poſita, important conditionem.*

10 *Remiſſa conſcientiæ alicuius, intelligitur de conſcientia regulata à iure cum requiſitione hæredis, de cuius agitur præiudicio.*

11 *Arbitrium viuentium nihil habet agere in omiſſis per teſtatorẽ, quæ remanẽt in diſpoſitione iuris, ſuper quibus non debemus diuinare ex capite noſtro, niſi quatenus coniecturæ concludant ad mentem teſtatoris.*

12 *Error ſæpe fit in coniecturando mentem teſtatoris, quia eius animum non videmus.*

13 *Teſtamenta debent interpretari arbitrio boni, diſcreti, & ſapientis viri.*

14 *Verba teſtamenti ſi poſſunt adaptari ad ſenſum, quem capere volumus, fit interpretatio ſecundum illum ſenſum, aliâs non diſcedimus à verbis.*

SOLVTIO X.

1 DECIMÒ †ab arbitrio viuentium quidam locum ſumere voluerunt ad interpretandas voluntates defunctorũ expreſſè exponendo, vt dubium aliquod de voluntate teſtatoris defuncti intelligatur declaratum ex arbitrio & opinione aliorum viuentium, quòd cenſeatur id voluiſſe, quod alij viuentes ſani & recti iudicij veriſimiliter æſtimarent: vt per Pet. de Anch. in conſ. 237. Quia in primo quæſito. in colu. 2. circa princ. & conſi. 302. De viribus additionis. circa med. & Io. de Ana. in conſil. 28. Viſis & ponderatis. colu. 2. verſi. ſuperuenit. Ang. & Calca. in conſ. 48. Viſo dicto caſu. col. 6. ver. Nam voluntates. & Aymo conſi. 98. in fi. & conſil. 155. in fin. & con. 245. col. 6. ver. Declaratur etiam. refert Hier. Zanch. in repet. §. cum ita. numer. 135. l. hæredes mei. ad Trebel. omnes allegando tex. quem ad hoc dicunt ſingularem in l. quoniam. in princ. C. de natur. liber. Cuius verba reuera ſunt hæc: Quoniam deſideria morientium ex arbitrio viuẽtium non ſine iuſta ratione colligimus, 2 &c. Sed †puto dictum textum non eſſe intelligendũ, parcant tanti viri, & tale dictum non ita ſimpliciter procedere, vt per eos adducitur. Quia cauſam ſeu rationem & dictum dictæ l. ſimul iungendo intelligitur, quòd deſideria morientium colliguntur ex arbitrio viuentium. ſ. eorumdem met, quando viuebant, &

& non aliorum viuentium prout allegant prædicti
ad hoc d.l. expreſsè liquet ex dicto ipſo ibi continen-
te, quod ex eo, quòd quis filium naturalem habens
illum, dat & aggregat curiæ, quod dicitur arbitrium
viuentis, id eſt, determinatio facta in vita manifeſtat
certiſsimè eundem filium debita affectione elegiſſe
ſuum vniuerſalem ſucceſſorem, quod dicitur deſide-
rium morientis, id eſt, eius quod deſiderat eſſe poſt
mortem, vnde verius & magis conſonãs verbis &
menti d.l. crederem eam poſſe allegari ad hoc, quòd
voluntas alicuius poſt mortem colligitur, & habetur
ex eo, quod dixit vel fecit in uita, & ſic iungi, & addi
his quæ ſuperiùs dicta fuere in præced. interpreta.
dub. 3. ſub ver. quarto caſu. de interpretatione habẽ-
da ab ipſo teſtatore, ex his, quæ viuens operatus eſt,
vt ibi, & per Glo. in ver. conſuetudinem. in l. nomen.
§. 1. de lega. 3. ita in ſpecie arguit Signor. cõſ. 175. nu. 6.
Etiam ſolam rationem d.l. quoniam. intuendo
videtur ſtare non poſſe, quòd voluntates teſtatorum
ita ſubijciantur arbitrio aliorum viuentium; nam
teſtator aut diſpoſuit certè & clarè, & debet ſua diſ-
3 poſitio ſeruari. l. ille. §. 1. de leg. 3. † Aut diſpoſuit am-
biguè & obſcurè, & ſtatur declarationi, quæ poteſt
haberi ex medijs, & locis ſupradictis, & inferiùs di-
cendis, per quæ arbitrium viuentis poteſt diſcurrere
& colligere declarationem ipſam, per not. in d.l. ſi
ſeruus plurium. §. fin. & in l. voluntatis. C. de fideicõ.
cum ſimil. ſi vero nõ poſsit haberi declaratio ex præ-
dictis medijs, & locis, aut ambiguitas eſt in ſcriptura
teſtamenti, vel in idiomate, vel in verbis ob diuerſos
intellectus vel alternatiuam, vel generalitatem, vt
quando ſit certum de incertis, vel incertum de cer-
tis: Tunc arbitrium viuentium quorum eſſe, & qua-
le eſſe debet, & quantum, & quomodo poſsit decla-
rare, plenè demonſtratum eſt ſuprà in dicta præce-
dente interpr. in dubi. 3. & 4. per totam, aut ambi-
guitas eſt in ſenſu, vel in alio incerto, quod ſi ſapiat
ſubſtantiam, & firmitatem diſpoſitionis, pendere nõ
poteſt ex alieno arbitrio, nec conferri ad ſecreta alie-
næ voluntatis: l. illa inſtitutio. in princ. & l. captato-
rias. ff. de hæred. inſti. cum ſimil. ſi verò firmitate diſ-
poſitionis exiſtente ſolum dependente à voluntate
teſtantis ſapiat aliam quandam incertitudinem in
arbitrio viuentium, circa quãdo, quale, & quantum,
tunc dependet ab arbitrio viuentium, & debet eſſe
tale arbitrium boni viri inſpectis circunſtantijs; vt
l. 3. in prin. de an. leg. & l. 1. & ibi Glo. & Doct. latè
tradunt. de leg. 2. & l. ſi filiæ, de leg. 3. ſi remanet in li-
bro arbitrio alicuius, id etiam ſeruatur, quod ſibi li-
bet. l. ſi ita legatum. §. illi. de leg. 1.
4 De † verbis autem, importantibus arbitrium boni
viri, vel liberum arbitrium, ponit & declarat Bar. in l.
ſi ſic. in prin. de leg. j. & ibi alij, & in l. fideicommiſſa.
§. ſi ſic. de leg. 3. & in l. filiusfam. de don. Angel. Aret.
in tract. de teſta. in glo. 16. num. 2. Alex. in conſ. 47.
col. 5. ver. ſed in teſtamento, lib. 1. plenè Guid. Pap. in
q. 475. & Dec. in l. perſonam. §. generaliter. de Reg.
5 iur. vbi etiam † ponit arbitrium boni viri intelligi il-
lud, quod quis in rebus ſuis faceret, vel quod vellet
ſibi fieri; allegando Bar. in l. 1. ff de ſolu. qui. ibi. de
hoc dicit in prin. colum. 2. & Rom. in rub. ff. de arb.
qui id dicit in 2. col. verſ. itẽ quintò. & cũ Dec. in hoc
dicto tranſit Hieron. Cagnol. in d. §. generaliter. ſed
hoc dictũ ego dico eſſe intelligendum cũ grano ſalis,
ſcilicet, quãdo à lege, vel ab homine aliquid ſit com-
miſſum arbitrio alicuius, & nõ aliter: vt no. declarat
Bartol. in d. l. j. in prinç. dum reſpondet oppoſitioni
d. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. ſol. matr. & dicit, verba,
6 Eius arbitrio, † hoc importare, vt faciat illud, quod
in re ſua faceret, ſcilicet etiamſi minùs diligenter fa-
ceret, quia aliter, & quando res aliena non ſit com-
miſſa eius arbitrio, illud debet facere, quod faceret
diligens paterfam. vt ibi per eum, ſic intelligendo fa-
ctum arbitrio boni viri; vt vltra Bar. & alios proba-
tur per tex. in l. 3. §. cauere. ff. vſufr. quemadmodũ ca-
ue. iuncta Glo. ibi. & tex. in l. ſed cum fructuarius. ff.
de vſufr. & nota hanc declarationem, ne decipiaris
7 in dictis Doctorum; itaque † factum aliquod à teſta-
tore diſpoſitum, non habens tam à teſtatore neque à
lege certam determinationem, vt quòd quis à teſta-
tore commodum habens, debeat viuere, vt bonus fi-
lius, intelligitur arbitrio boni viri. vt tradit Corn. in
conſi. 3. Super dicto themate. col. 1. ver. & licet ibi di-
catur. lib. 2. Idem Corn. in cõſ. 173. Circa primum. col.
3. ver. ſed dubiũ facit. lib. 3. dicit, quòd habens facul-
tatem alienandi à teſtatore cõceſſam, prout ſibi pla-
cuerit, intelligitur poſſe vendere arbitrio boni viri,
quod arbitrium regulari debet ratione, & nõ volun-
tate, per iura alleg. ibi per eum. & in conſi. 64. In caſu
præſentis conſultationis. col. 2. ver. tamen præſuppo-
ſito. lib. 4. allegando eaſdem rationes & iura, dicit,
quòd ex tali arbitrio boni viri ſuper dicta alienandi
facultate poſſet fieri alienatio ad pias cauſas, & quã-
do ſimpliciter teſtator mãdat dari alicui plus, & non
dicat quantitatem, intelligitur arbitrio boni viri, per
l. cum filius. § pater. & ibi not. per Barto. de leg. 2. dicit
Hier. Cagnol. in d. §. generaliter. n. 2.
8 Item † quandoque incertitudo remanet in arbi-
trio viuentium expreſsè à teſtatore nominatorum,
vt in legato certæ rei facto Titio erogandæ, vt ei im-
poſuit in ſecreto, vel ſecundum ſuam conſcientiam,
valet & debet declarari per nominatum: vt per Bar-
to. in l. quem hæredi. de reb. dub. & in l. Theopom. de
do. prælег. Ange. Aret in tract. de teſta. in gloſſ. 70. No
9 ta inſuper, quòd verba hæc † in teſtamento appoſita,
Ad arbitrium boni viri, important conditionem: vt
firmat Alex. in conſ. 72. Viſo proceſſu, circa fi. lib. 5. Itẽ
10 † quando eſt remiſſum conſcientiæ alicuius, intelli-
gitur de conſcientia regularata à iure cum requiſitio-
ne hæredis, de cuius præiudicio agitur: vt latè tradit
Petr. de Ancha. in conſi. 383. Primò, & ante omnia,
11 col. 1. Aut demum † teſtator omiſit omnino diſpone-
re, & viuẽtes ſuperinde nihil habent arbitrari, ſed re-
manẽt ſub diſpoſitione iuris communis: l. ſi cum do-
tem. in princip. ſolu. matri. & l. commodiſsimè. de li-
ber. & poſth. & ibi latiſsimè per Doct. quia nõ debet
quis velle diuinare, & ex capite ſuo fabricare, & i-
maginari voluntatem teſtatoris, quæ non exhibetur
probata legitimis modis, vt diuinationem fugiendã
& claritatem præcipuam adeſſe in teſtamentis man-
dat Impera. in auct. de teſta. imperfect. § 1. & Cur. Se-
nio. in conſi. 29. col. pen. dicit, Ex capite noſtro con-
iecturando voluntatem defuncti non debemus in-
telligere fuiſſe locutum in alio caſu, quàm cogita-
uerit, & expreſsit per verba clara & aperta: & Corn.
in con. 61. Poſt reditum. col. 1. ver. & ſuper hac inſtat.
lib. 3. dicit, nõ debemus diuinare mentẽ, & ex noſtro
capite ſententiã dicere, hæc eſt mens teſtatoris. Ideo
recedamus à verbis: quia ibi in col. pen ver. & non vi-
deo. dicit, quòd animaduertatur, quòd tunc demum
receditur à verbis, quando conſtat de mente, & non
aliter, per l. non aliter. de leg. 3. & Ripa in l. hæredes

mei. §. cum ita. col. 9. in fin. num. 34. dicit, coniecturas oportere eſſe neceſſarias, & multùm concludentes: non autem quæ ex noſtra fantaſia imaginantur ad mentem teſtatoris percipiēdam: idem in ſimili dicit Aymo. in conſil. 161. num. 12. & alibi etiam dixi, & cū dicto Apoſtoli, Noli plus ſuper quàm oportet ſapere.
12 Et hoc eſt, quod etiam cōmuniter dicitur, quòd † ſæpenumerò erramus in coniecturanda mente teſtatoris, quia eiũs animum nō videmus: vt per Iaſ. in conſ. 108. col. 2. & in conſi. 143. in prin. lib. 4. & Dec. in conſ. 89. col. 2. licet enim dicat Bald. in conſil. 40. Quidam
13 magnus nobilis. col. fi. vltra med lib. 3. quòd † teſtamenta debent ſanè interpretari, & arbitrio boni viri, & diſcreti, & dicat Aret. in conſ. fi. quòd ad bene & rectè iudicandum in cauſa voluntatis teſtatoris vnuſquiſque ſecundum ſe ipſum, conſcientiam ſuam & rationem naturalē conſiderare debet. & dicit Cur. Seni. in conſi. 32. Super teſtamentis. col. 8. ver. Nam verba. quod debet cōiecturari ex eo, quod quilibet videtur ſapiens feciſſet, aliqua allegando: cui addo Bal. in l. de quibus. col. 10. ver. quo ad quintum. ff. de legi. quòd conſtare tacitum per coniecturam eſt id, quod vide-
1 tur hominibus peritis & ſapiētibus. Tamen hæc † omnia intelligenda ſunt, ſi verba teſtamēti poſsint adaptari ad ſenſum, quem capere volumus: aliâs ſi non poſſint adaptari, talem ſenſum capere non debemus, poſito, quòd apud nos ſit præſumptio, teſtatorē ſenſum illum habuiſſe, ſecundum Pau. de Caſt. in conſil. 152. Præſens dubium videtur formari. in fi. li. 1. per l. in ambiguo. in fi. de reb. dub. & l. ſi alij de vſufr. leg. quē ſequitur, & dicit in hoc rectè conſuluiſſe, Alex. in cōſil. 139. circa primum. col. 3. verſic. vnde ſatis in ſpecie. li. 6. & alibi diffuſiùs de verbis, cum ſenſu & mente attendendis, dicendum commodiùs incidet: ita intelligendam d. l. quoniam C. de nat. liber. & dictum illud de arbitrio viuentium circa interpretationem voluntatum teſtatorum intelligendum arbitror.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris ſumit quoque interpretationem, dum eſt dubio ab aditu.*

2 *Aditus vel ad hortum, vel ad coquinam, demonſtrat, quando ſub legato domus veniat coquina vel hortus, & ſi ſint plures aditus ad ſimilia hac acceſſoria, attenditur aditus magis frequens.*

3 *Aditus ad rem legatam, debet eſſe per locū minùs damnoſum, & exiſtens intra parietes domus legata ei cedit, intellige de acceſſoriis coniunctis rei legata, & niſi contra aditum adſit deſtinatio ipſorum acceſſoriorum ad alium vſum.*

4 *Aditus facit ad plures queſtiones, & quomodo ad rem legatam debent præſtari.*

SOLVTIO XI.

1 VNdecimo ab † aditu locus quandoque poſſet præſtare teſtatoris voluntatis quæſtioni declarationem, quæ inter hæc exiſtit, quæ proueniunt ex teſtatoris vſu, quippe voluntatem ipſius teſtatoris demonſtrante: l. damnas. §. j de vſufr. leg. & Gloſſ. in l. ſi cui, de leg. 3. Semper autem demonſtratio huiuſmodi reſpicit ea, quæ ſunt acceſſoria rerum
2 aliquarum principaliter legatarum: vt † quando eſt legata domus habens balneas vicinas, vel hortū vicinum ex aditu per ipſam domum, vel hortum, vel balneas iudicatur ſub legato domus cedere balneas, vel hortum: vt l. prædiis. §. balneas. & §. qui domū. de leg. 3. & ibi Bart. & Alber. quod procedit, etiam ſi legatur habitatio domus, per l. fin. de ſerui. vrba. prædi. tradit Alex. in conſi. 223. Viſis verbis col. 1. lib. 2. idem per d. l. prædiis. §. balneas. cum ſequent. venire coquinam ſub legato domus, per quam maximè apparet aditus magis frequens ad ipſam coquinam. ponit Alexand. in conſi. 54. Ponderatis. ver. tantò magis. lib. 3. concedit Pariſ. conſil. 80. num. 4. 19. li. 2. & ſi plures ſunt aditus ad ſimilia hæc acceſſoria, attenditur aditus magis frequens: Bart. in d. §. qui domum. refert Dec. in conſ.
3 109. col. 2. ver. quintò hoc etiam. † & debet eſſe aditus per locum minùs damnoſum: Bald. in conſ. 24. Quidam Vannes. lib. 5. quando etiam hæc acceſſoria per alia loca haberent aditum. ſi tamen intra parietes domus legatæ ſint, ei cedunt, vt declarat Alexan. in conſil. 204. Perſpectis, col. 1. ver. & poſito, quòd dicta apotheca. lib. 6. & plures deciſ. ad hæc ſimilia allegat Iaſ. in l. ſi. col. 3. in princ. ff. de conſt. princ. non verò cedūt, quando verè non coniuncta & acceſſoria non ſunt rei legatæ, & contra aditum adſit deſtinatio ipſorum acceſſoriorum ad alium vſum: vt per Bal. in d. l. fin. in prin. de ſerui. vrba. prædi. & ibi Angel. & Paul. de Ca. & Caro Ruin. in conſil. 71. Circa proceſſum. co. 2. ver. non obſtat inſuper. lib. 2. vt quando eſt etiam legatus fundus prope domum, ad quam eſt aditus per ipſum fundum, non venit domus in legato: l. teſtatrix. in
4 princi. & ibi Bald. ſi ſerui. vendi. De † aditū vide plures quæſtiones per Ang. in l. quod conclaue. de dam. infect. & debetur parti ſuperiori legatæ: Socin. in conſil. 233. colu. 1. lib. 2. & quomodo per hæredem aditus ad rem legatam debeat præſtari legatario, habetur in l. ſeruum. §. fin. de leg. 1. & ſeruitus per aliam rem propriam ad domum legatam: Capra de reg. com. concluſi. 111. num. 28. Nota, quæ non ſunt adiacentia, neque deſtinata ad perpetuum vſum rei legatæ, non cedere legato, tradit allegando iura Iaſ. in conſil. 91. Requiſitus. in 2. dub. lib. 1. idem de hac q. de legato domus, an veniat hortus. plura ponit in l. ſi. colu. 3. ff. de conſt. princip. & dicetur in lib. 4. interpret. 1. dubit. 7. ver. acceſſoria.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris poteſt interpretari neceſſitate, quæ ſumi poteſt duobus modis: declaratiuè, quod teſtator voluerit prouidere, & diſponere in caſibus neceſſariis: reſtrictiuè & correctiue, quòd ſenſerit ſuam legem teſtamentariam reſtringi, & corrigi per neceſſitatem.*

2 *Neceſſitas actus faciendi aliquid per teſtatorem pro validitate ſuæ diſpoſitionis facit interpretari verba talis diſpoſitionis dicere, & eſſe talia prout ipſa neceſſitas requirit.*

3 *Diſpoſitio teſtatoris debet in dubio trahi, & interpretari ad caſum magis neceſſarium, vt ad ſubſtitutionem directam, quæ eſt magis neceſſaria, quàm fideicōmiſſariam.*

4 *Neceſſitas debiti vbi vrget, inducta à lege, facit interpretari legatum factum creditori eſſe factum animo compenſandi: exemplum ibidem.*

5 *Legatum, factum alicui pro neceſſitatibus ſuis, exponitur pro alimentis: quia alimentorum expenſa dicitur neceſſaria.*

6 *Neceſſitas famis crudelior, & maior omnibus eſt, & eſt neceſſitas,*

neceſſitas, quando non habet aliter, vnde ſe ſubueniat, pro neceſſariis ſuis poteſt dari religioſo, vel monacho vſusfructus.

7 *Verba, Pro ſua neceſſitate, quòd poſſit vendere, quinque requiruntur, vt valeat venditio: quòd neceſſitas ſit euidens: quòd in eum modum ſit vendēti poteſtas permiſſa: quòd in cauſam neceſſariam non ſit ſuperflua quātitas: quòd reſpectu loci, & temporis adſit opportunitas: & quòd ceſſet omnis fraus.*

8 *Relictum in ſubſidium exponitur pro neceſſitatibus.*

9 *Neceſſitas eſt triplex, Fatalis. vt ſi quis incidat in latrones. Naturalis, vt infirmitas, neceſſitas alendi familiam. & neceſſitas data opera, vt in contrahente debita ſponte, vel committente maleficium, & quomodo quis dicatur eſſe in neceſſitate, vel non eſſe.*

10 *Neceſſitas non dicitur ex eo proueniens, quòd quis ſponte facit, niſi ad illud faciendum cogi potuiſſet.*

11 *Neceſſitas reſpectu futuri dicitur, nō præteriti, & multis modis accipitur.*

12 *Verba pro neceſſitatibus, non faciunt conditionem, ſed demonſtrationem, & important alimēta, & quid non ſubſint neceſſitates.*

13 *Neceſſitatis cauſa ceſſante, quando ceſſet, quod ſtatutum, vel introductum eſt propter neceſſitatem.*

14 *Neceſſitas, quæ nō ſubiacet legi, ſed ipſa ſibi facit legē, interpretationem reſtrictiuam, & correctoriam inducit.*

15 *Neceſſitas naturalis ſubeſt, vt hærede ſimpliciter prohibito alienare, quia perpetuo viuere non poteſt: exinde fit, quòd moriendo teſtatus, vel ab inteſtato ceſſat prohibitio, & neceſſaria dicitur alienatio, & vbi neceſſitas eſt condere teſtamentum loco, & tempore, quibus non poſſunt haberi ſolennitates requiſita, neceſſitas reſtringit, limitat, quòd minor ſolennitas ſufficiat, veluti tempore & in loco peſtis valet teſtamentum cum minori numero teſtium.*

16 *Teſtamentum poteſt probari per teſtes, quando propter inundationem aquarū, vel magnas niues teſtator ruri exiſtens non potuit habere notarium, ſine quo per ſtatutum erat prohibitum teſtari, eadem ratione valet teſtamentum peregrini coram duobus, vel tribus teſtibus, cum plures haberi non poſſint.*

17 *Teſtamentum vti legem reſtringi & limitari à neceſſitate generale eſt, tam circa ipſum teſtamentum, quàm in eo diſpoſita.*

18 *Neceſſitas reſtringit verba generalia ad cauſam ipſius neceſſitatis.*

19 *Actus humani noſtri regulantur à poteſtate & voluntate.*

20 *Neceſſitas dicitur eſſe quoddam accidens, & inſtans dupliciter negatiue, & affirmatiue, præter vel contra voluntatem noſtram, culpáque noſtra ad id principaliter ordinata ceſſante.*

21 *Neceſſitas negatiuè comprehendit caſus nobis impoſſibiles de iure, & de facto. ibidem declaratur.*

22 *Neceſſitas affirmatiue continet caſus poſſibiles, & neceſſariò conſiciendi, & ſequēdi pro perſonarum, ac rerum conſeruatione, tam ad priuatam, quam ad publicam vtilitatem.*

23 *Neceſſitas conſideratur, & operatur circa tempus inſtās, & non in præteritum, vel in futurum, ſed quando vrget, & eatenus operatur, quatenus fit neceſſitas, & nō extenditur vltrà: & ea, quæ non voluntariè geruntur, non extenduntur vltrà, quam geruntur.*

24 *Neceſſarius actus non dicitur, qui habet originem à voluntario actu: neceſſitatem omnino excludit libera voluntas.*

25 *Neceſſitatis præſidium non ſuffragatur ei. qui volens affectauit, & incidit in ipſam neceſſitatem, ſic affectata, & procurata non prodeſt affectanti, & procuranti.*

26 *Neceſſitas eſt triplex: præciſa, cauſatiua, & honeſtatis, & ſua poteſtas tanta eſt, vt ſit ſupra omnes hominū leges interpretatiue, & diſpenſatiuè ad plures deciſ. ibid.*

SOLVTIO XII.

1 DVodecimo, † à neceſsitate locus interpretandi teſtantium voluntates ſequitur, & ſumi poteſt duobus modis. Primò declaratiuè, quòd teſtator ſenſerit, & voluerit prouidere & diſponere in caſibus neceſſariis. Secūdò reſtrictiuè, & correctiuè, quòd ſenſerit teſtator ſuam legem teſtamentariam reſtringi, & corrigi per neceſsitatē, ſicut reſtringitur, & corrigitur omnis lex communis, ipſa communi lege etiam ſic volente.

2 Primò † verba teſtatoris intelliguntur & exponūtur eo modo, quo de neceſsitate ſunt intelligenda. Vt de patre, qui tenebatur filiæ relinquere iure inſtitutionis: prout debet relinquere. per text. in §. aliud. in auth. vt cum de appel. cognoſ. vt conſuluit Bartol. in conſil. 151. Marſilius, licet aliqui tenuerint contrariū, etiam in caſu, quando ſimpliciter reliquerit dotem: vt per Ruin. in conſi. 17. num. 3. & num. 9. lib. 2. tamē ita eſſe Comm. Opin. defendendo, & contrariis reſpō dendo, dicit Deci. in l. humanitatis. in 2. col. in 2. not. C de impub. & de teſtatore, qui dixit, Si vxor ſua prægnans eſſet, intelligitur, quandocunque ex ipſo teſtatore prægnans eſſet: l. placet. de liber. & poſthum. & debet interpretari teſtamentum valere & teſtatorem ſenſiſſe de caſibus neceſſariis, naſcēdo ex diuerſis prægnationibus filio & filia, prout euenire poteſt, per no. in l. Gallus. §. videndum. & ita tradit Bal. in conſ. 128. Ad intelligentiam. lib. 1. item neceſsitas rei familiaris circa alienationem rei legatæ, facit voluntatem teſtatoris perſiſtere, quòd legatum non extinguitur: vt l. fideicommiſſa §. ſi rem. de lega. 3. & plenè per Bart. in l. rem legatam. de alimen. leg. duabus autē cauſis exiſtentibus, & voluntaria, & neceſſaria, præſumitur teſtator diſpoſuiſſe ex cauſa neceſſaria, per alle. ab Aym. in conſil. 149. nu. 12. vbi de marito exiſtente debitore vxoris de certis ſummis pecuniarū pro iocalibus, veſtibus nuptialibus, & donatione propter nuptias, quod erat debitum neceſſarium, apparens ex inſtrumento, & cauſa legati, quod dicitur donatio, exiſtente, quæ eſt voluntaria. cum maritus iſte legauerit vxori certam ſummam, præſumitur quidem ſenſiſſe de di
3 cta cauſa neceſſaria, non autem voluntaria: † quia diſpoſitio teſtatoris in dubio debet trahi interpretando ad caſum magis neceſſarium: adducendo in ſpecie Bald. in conſil. 35. Pater filio. colu. 2. per l. 1. §. quid ergo, de vent. inſpi. & l. quod Labeo. de Carb. edict. tenentem ibi, quòd ſubſtitutio directa ſit magis neceſſaria, quàm fideicommiſſaria, & ad illam dirigi volūtatem teſtatoris, eadem & ſimilia ad hoc idem dictū Aymo in aliis conſil. allegat: vt in conſil. 135. num. 12. & num. 34. & in conſil. 272. col. 2. ver. ſextò cum ſit. & conſil. 297. ad fin. & conſ. 301. numer. 6 & conſil. 304. num. 5. & conſil. 308. in fin. ad idem Crot. in l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 24. de verb. oblig.

4 Exinde eſt, quòd † debitor legando creditori non videtur animo compenſandi legare, niſi euidenter

appareat de voluntate teſtatoris compenſare volentis: vt l. creditorem. de leg. 2. ſed de huiuſmodi voluntate compenſandi dicitur conſtare ex cauſa debiti, quando eſt neceſſaria cauſa: vt l. ſi cum dotem. § ſi pater. ſolut. matrim. & ibi Doct. & in auth. præterea. C. vnde vir & vxo. ponentes exempla in patre obligato à lege dotare filiam, aut filio dare legitimam, cui ſi fecit legatum, videtur animo compenſandi feciſſe, ita de aliis obligatis neceſſariò prima originali cauſa inſpecta. tradit Aym. conſil. 131. col. pen. & fi. de quibus legatis animo compenſandi factis, vel ne, alibi dicetur: hîc autem obiter id tactum eſt, vt cognoſcatur, quæ declaratio à neceſſaria cauſa haberi poſſit, alibi etiam dicendum incidet, quatenus diſpoſitio teſtatoris ex neceſsitate quadã de eo intelligatur, quod operari poſſit, vt infrà lib. ſeq. interpret. 3. dub. 2. ſolu. 5.

5 Quomodo enim † intelligantur legata, quandoq; facta pro neceſsitatibus, vel in neceſsitate, videndum eſt. quòd legatum factum alicui pro neceſsitatibus ſuis, exponitur pro alimentis. per l. penult. §. fin. & l. fin. de adim. leg. tradit Aym. in conſil. 199. colu. 2. nu. 4. Nam expenſa alimẽtorum, dicitur expenſa neceſſaria, not. Bald. in l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſt. Et neceſsitas famis, crudelior & maior omnibus eſt: Dec. in conſ. 555. num. 12. & de ea per text. & Albert. in l. 2. C. de patr. qui fil. diſtr. de cuius legis intellectu & aliis in materia congerit Tiraquel de retract. tit. 1. §. 26. glo. 1. num. 14. vſque ad nume. 19. & ſeq. & neceſsitas eſt, quando non habet aliter, vnde ſubueniat: c. quãto de conſue. Abb. conſil. 17. verſus fin. lib. 1. Pro neceſſariis ſuis poteſt dari religioſo vel monacho vſusfr. vt per Abb. in c. niſi in fi. de præben. & quid, ſi hæc verba adiecta ſint certæ quantitati, & legatum diu ſteterit occultum. declarat Bal. conſ. 135. Bartholom. lib. 1.

7 Item, quando teſtator diſpoſuit, † quòd ſua vxor poſsit vendere pro ſua neceſsitate, quinque requirũtur, vt valeat venditio. Quòd neceſsitas ſit euidens: quòd in eum modum ſit vendenti poteſtas permiſſa: quòd in cauſſam neceſſariam non ſit ſuperflua quantitas: quòd reſpectu loci & temporis adſit opportunitas: vltimum, quòd ceſſet omnis fraus. & ſic confeſsio vendentis interueniens eſſet ſuſpecta: vt magiſtraliter tradit Bald. in conſil. 322. Præmittendum. in fin. lib. 1. refert Aym. in conſil. 241. colu. 15. ver. ſecundò reſpondeo.

8 Relictum in † ſubſidium idem importat quod pro neceſsitatibus: Ang. in conſi. 393. Pierus. ver. non ob. ver. alibi Bal. conſil. 20. Quid importent iſta verba. li. 2. dicit. ſuper expoſitione iſtorum verborum, quòd non obſtante ſubſtitutione poſsit alienare pro ſuis neceſsitatibus, & pro redemptione perſonæ: quòd
9 † triplex eſt neceſsitas. fatalis. vt ſi quis incidat in latrones. naturalis, vt infirmitas & neceſsitas alendi familiam, & neceſsitas data opera, vt ſi quis contraxit debita ſponte. vel commiſerit maleficium, & ſic pro quibus neceſsitatibus poſsit alienari ibi Bal. declarat: & in l. illud. circa princ. de ſacroſanct. Eccle. quomodo quis dicatur in neceſsitate, refert An. Aret. in tract. de teſta. in glo. 67. in fi. & Boer. in deciſ. 44. num. 27.

10 Quomodo verò quis dicatur non eſſe in neceſsitate aliqua, adducit Alex. in conſil. 72. Viſo proceſſu. col. fin. lib. 5. Neceſsitas enim non dicitur ex eo proueniens, quòd quis ſponte fecit: Bald. in d. conſil. 20. & in l. magis. §. ſi pupillus. ff. de re. cor. notandum dicit Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glo. 14. nu. 15. 16. & facit l. qui id, quod ff. de don. Ecõtrario autem dicitur neceſsitas vigere ex eo, quod quis ſponte fecit. ad quod tamen aliquo reſpectu poterat cogi ad plura eſt text. & ibi Bar. & Bald. in l. nouiſsimè. ff. quod falſ. tu. & Bart in l. ſi non ſortem. §. ſi quis filio. & §. ſi quis quaſi. & ibi Bal. in § indebitum. in fin. & Bar. in l. is, cui. ff. de cond. indeb. & in l. creditor. in princ. ff. de ſolu. & ibi in Apoſtil. Bal. in l. cum aliquis. in princ. C. de iur. delib. Afflict. in deciſi. 150. num. 16. & ſequen. & Deci. in conſil. 22. num. 2: & conſil. 63. col. pen. in fin. &
11 in l. & ſi tibi pecunia. num. 5. ſi cer. pet. † & dicitur neceſsitas reſpectu futuri & non præteriti: Bald. in d. conſil. 332. in fi. li. 1. atque multis modis accipitur, interdum pro ipſa coactione, pro munere publico, pro legis prohibitione, vel metu, interdum pro ægritudine vel alio impedimento: vt per Luc. de Pen. in l nemo. C. de an. & trib. lib. 10. & aliqua per Franc. Marz. Vincenti. in materia fideic. in 2. par. q. 41.

12 Item, † verba pro neceſsitatibus, non facere conditionem & adiecta certæ quantitati, continet debitũ legati etiam quòd non ſubſint neceſsitates; probat Corn in conſil. 187. Circa hanc conſultationem. colu. pen. in ver. his tamen non obſtantibus, lib. 2. ſed facere demonſtrationem, & ſic importare alimenta. quæ poſſunt peti. etiam pro annis præteritis. quibus legatarius ignorauit legatum ſibi factum: vt per Petr. de Ancha. inter conſi. Cald. conſil. 20. An ſi legatur alicui. in tit. de teſtam. refert & ſequitur Aymo. conſil. 277. col 9. ver. ideo ſi fiat. Reſpectu verò certæ neceſsitatis, relictum debetur tempore neceſsitatis. l. nec ſemel. §. ſi in habitationem. ibi Bar. ff. quãdo di. le. ced. & Bal. in auct. ingreſſi. colum penult. in fi. verſic. ſed
13 nunquid inſpicimus. C. de ſacroſan. Eccl. † Neceſsitatis autem cauſa ceſſante, quando ceſſet, quod ſtatutũ vel introductum eſt propter neceſsitatem, tractat Tiraq. in tract. ceſ. cau. in 1. par. in ver. Neceſsitatis. num. 179. & Ripa. in tract. de peſte. in 2. par. princ. Rub. de priuileg. vlt. vol. num 28. & ſeq.

14 Secundò, † reſtrictiua vel correctiua interpretatio diſpoſitionis teſtatoris à neceſsitate inducitur. habens huiuſmodi ſupremam poteſtatem ſupra omnes diſpoſitiones: quia neceſsitas non ſubiacet legi, ſed ipſa ſibi facit legem: c. remiſsionem. 1. q. 1. & ca. 2. circa fin. de obſer. ieiu. cum alleg. ibi in gl & gl. in l. 1. in ver. expedire. ff. de offi. conſ. per Affli. in §. 2. num. 10. de iure protomiſ. cum vulg. Nam vbi neceſsitas proceſsit ex facto teſtatoris, quòd bona legata ſeu fideicommiſſo ſubiecta, debeant alienari, in alienatis reſtringitur ſeu corrigitur nõ habere locum diſpoſitio ipſius teſtatoris: l. cum fidei. §. j ff. de fideicom. liber. cum cõcord. ibi in glo. in ver. pendeat. & per gl. & Doct. in l. filiusfam. §. Diui. de leg. 1. & in l. Marcellus. §. res, quæ ad Treb. & vbi neceſsitas reſpicit quodammodo vtilitatem publicam pro dotibus conſtituẽdis. facit ſuppleri de rebus fideicommiſſo ſubiectis. & ſic certo modo reſtringit diſpoſitionem teſtamentariam, per tex.
15 Glo. & Doct. in auc. res, quæ comm. de leg. † Et vbi naturalis neceſsitas ſubeſt, vt cum hæres fuerit ſimpliciter vel generaliter prohibitus alienare, quia non poteſt perpetuò viuere, exinde fit. quòd moriendo teſtatus ſiue ab inteſtato, ceſſat prohibitio alienationis, & ſic ad hæredes dicitur alienare, & neceſſaria dicitur alienatio, ſic limitans dictam prohibitionem: vt l. pater. §. fundum. de leg. 3. l. 1. § non ſolùm. & ibi gl. in ver. neceſsitate vt leg. ſeruan. cau. caue. plenè tradit Alex. in conſ. 55 Ponderatis. col 2. & ſeq. lib. 3. & in conſil. 155. Viſis & accuratè. circa prin. li. 2. & Cur. Sen. in cõſ.

46. Sæpe

46.Sæpè reuoluta.col.14.ſub ver.ad tertium.& Iaſ.in
conſi.101.Super præmiſſa conſultatione.lib.1.& conſ.
31.Nobilis Do.Ioannes.col. 3. lib. 3. Et vbi neceſsitas
eſt,condere teſtamentũ loco & tempore, quibus non
poſsint haberi ſolemnitates requiſitæ ad ipſum teſta-
mentũ.tunc neceſsitas ipſa reſtringit & limitat,quòd
minor ſolemnitas ſufficiat.vt tempore, & in loco pe-
ſtis valeat teſtamẽtum cum minori numero teſtium,
concord. alleg. Marſ. in l. 1.§. præterea. num.121.ff. de
quæſt.& Ripa in d.tract.de Peſte.in 2.par.2. par.prin-
cipalis Rub.de priuil.vltim.vol.maximè in graui pe-
16 ſte.Rol.à Val.conſ.81.num.21.lib.1. †Et ſimiliter,quòd
poſsit probari teſtamentum per teſtes, quando pro-
pter inundationem aquarum vel magnas niues teſta
tor in rure exiſtens, non potuit habere notarium, ſi-
ne quo per ſtatutum erat prohibitum teſtari; vt per
eundem Marſ.in d. §. præterea. num. 133. Eadem ra-
tione valeret teſtamentum peregrini coram duobus
vel tribus teſtibus, cum plures haberi non poſsint;
Marſ.ibidem num.123. quod intelligitur locum ha-
bere,ſi peregrè moriatur; Paul. de Caſtr.in l.nutrito-
17 ribus.C.com.de ſucceſſ.† Namque demum generale
eſt teſtamentum vti legem:§.diſponat.in auc.de nup.
reſtringi, corrigi & limitari à neceſsitate tam circa
ipſum teſtamentum,quàm diſpoſita in eo,ſicut leges
& ſtatuta reſtringuntur,& limitantur a neceſsitate,vt
plures caſus & exempla plura in diuerſis factorum
ſpeciebus colligunt,& ponunt in diuerſis locis Doct.
relati à Neuiz. in Syl. nupt. in lib. 5. num. 47 48.& à
Tiraquel.in d.tract.de retract.tit.1.§ 26. gl 1. num.18.
& Aym.conſi.6.nu.91 & in conſ.215 & Pariſ. in conſi.
32. li. 2. qui plurima ſimilia allegat de neceſsitate pro
confirmatione teſtamenti, tempore peſtis facti co-
ram quinque teſtibus; idem in conſil. ſequen. In his
†quoque, ſi verba eſſent generalia, reſtringuntur ta-
men ad cauſam neceſsitatis; Bald. in conſ.187. Gene-
ralitas.li 4.& plura etiam per Ro.in conſ.218.Ex The-
mate. col. 2. plures quoque decſ. à neceſsitate indu-
ctas,in omnibus caſibus congerit Rol.à Val. in conſi.
30 nu.13.cum ſeq.& conſ.80.nu 1.& ſeq.lib.3. & Petr.
Gerard. in ſing. vlt. ſuorum ſingul. Quoniam Andr.
Tiraquel.in d.num.18.inquit:Si vellet ibi Doct.dicta
in hac ſpecie adijcere,priùs deficeret dies. Pro omni-
bus his dictis & exemplis putaui breuem terminis
noſtris legalibus conuenientem ipſius neceſsitatis
diffinitionem, ſeu deſcriptionem adducere, quoad
fieri poſsit, magis generalem, & comprehendentem
exempla,& dicta omnium Doct. in materia. Quod
hucuſque non reperij per aliquem fuiſſe factum, niſi
quoad impenſas neceſſarias,tradunt gl.Bar.& Alber.
in l.& in totum. & in l. impenſæ. ff. de impen.in reb.
doct. fact.& generaliter de impenſis eſt tex.in l.im-
penſæ.de verb.ſign.

Conſiderabam neceſsitatem huiuſmodi in termi-
19 nis legalibus ſic poſſe diffiniri,& demonſtrari. † Præ-
mittendo priùs,quòd humani actus noſtri regulãtur
à poteſtate, & voluntate, ſecundum Boëtium & Bal.
eum allegãtem in rep.l.1.col.antep ſub ver. vnde ego
dico.C.de ſac.ſan. eccle. & alibi per Doct.allegatum.
20 Eſt enim † neceſsitas quoddam accidens & inſtans
dupliciter negatiuè & affirmatiuè, præter vel contra
voluntatem noſtram, culpaque noſtra ad id princi-
paliter ordinata ceſſante, ita neceſſarium dici duo-
bus modis,ſcilicet negatiuè & affirmatiuè, dicit Bal.
in auct.niſi.col.1.ſeu 2.ver. Neceſſarium autem. C. ad
Treb.allegãdo not.in c.1.de reg.iur. in 6. ſed aliter nõ
declarat,ego enim declaro negatiuè.ſ.quòd negat po
tentiam noſtram, quòd aliter non poſſumus facere,
etiam ſi velimus, affirmatiuè, quòd debemus taliter
facere,etiam ſi nolimus quodam modo.

21 Primo modo † negatiuè comprehenduntur caſus
de iure & de facto impoſsibiles nobis, ita cum pote-
ſtas denegatur, voluntas remanet inanis, & cogitur
non agere perfectè,& non operari;exinde autem ſe-
quitur, neceſsitatem ſubeſſe negatiuam, vt ſunt con-
ditiones impoſsibiles, & quatuor modis impoſsibi-
les,vel de natura, vel de iure, vel ex perplexitate, vel
de facto,quando vitient teſtamẽtum,vel quando vi-
tientur,latè declarant Barto. & alij in l.1.ff.de cond.t.
inſt.& gloſſ.& Doct.in §.impoſsibilis.Inſt. de hæred.
inſt.& caſus in l.hoc modo. de condit. & demonſtra.
& ſub iſta neceſsitate negatiua ſunt caſus poſiti per
Marſ.in d.§.præterea.num.113. cum ſequent. quòd ob
impoſsibilitatem præſtãdi cautionem fideiuſſoriam
in promittente de non offendẽdo ſufficiat nuda cau-
tio,cum generali obligatione bonorum; idem in vſu
fructuario,idem in appellante excuſando à non pro-
ſecutione appellationis ob impoſsibilitatem; idem
in emphyteuta,non ſoluente canonem ob inopiam,
idem in teſtamento cum paucioribus teſtibus condi-
to tempore peſtis, propter impoſsibilitatem & diffi-
cultatem habendi plures teſtes;idem in contractu,ro
gato per vnum Notarium,cùm duo Notarij requiſiti
per ſtatutum non potuerint haberi ob difficultatem
aliquam euenientem:idem in alijs caſibus ſuis autho
ritatib.firmatis,vt ibi per eum,in quibus propter im-
poſsibilitatem ceſſant leges & ſtatuta, & per alios al-
leg.per Tiraq.in d.nu.18.quos aliter hic non tranſcri-
bo: quia per eandem rationem ſunt determinati ex
dicta neceſsitate negatiua quæ ideo ſufficiat,ſic gene
raliter demonſtrata,& diffinita.

22 Secundo modo affirmatiuè continentur caſus poſ
ſibiles,& neceſſariò conficiendi,& ſequendi pro con-
ſeruatione perſonarum, & rerum tam ad priuatam,
quàm publicam vtilitatem,natura etiam ſic ordina-
ta,& poteſtate maiori,ita quòd facere cogimur etiam
inuiti, vt conſeruentur perſonæ, res priuata & publi-
ca vtilitas,& magiſtratus,& maioris poteſtas, & cur-
ſus naturæ, vt eſt caſus alimentorum nobis neceſſa-
riorum,etiam ſi nolimus,vt dixi certo modo, ſi volu
mus viuere, vt deſideramus naturaliter, quia ſine his
viuere non poſſumus: l. legatis. de adim. leg.l.verbo
victus.de verb.ſignif eſt tex.in d.l.ſiue hæreditaria.ff.
de neg.geſt.& caſus nuptiarum eſt neceſſarius modo
legitimo pro conſeruatione generis humani, non
quòd quis cogatur nubere,ſi nolit, ſed cogitur exple-
re ea.quæ pro nuptijs ipſis dantur,ſcilicet dotes. l.qui
liberos.ff.de rit.nupt.& per not.in l.1. ſol.matr.& iſta
ex neceſsitate,publica vtilitate verſante in ſubſidium
alienantur res fideicommiſſo ſubiectæ. per text. in d.
auct.res quæ.Quod procedit. etiam ſi dictæ res nõ eſ-
ſent alienatæ vel obligatæ: quia pro obligatis haben-
tur, ex quo neceſſariò erant obligandæ per patrem
teſtatorem,obligatum dotare filiam:ideo etiã ſua ex-
preſſa prohibitione non valentem remouere talem
neceſsitatem & prouiſionem:d.auct. res quæ. vt not.
Pau.de Caſt.in conſ.80. Quia per ſupraſcriptum. lib.
1.& Alex.in conſ.56. Conſideratis col.2. verſ.verùm.
quia in hoc.lib.1.& latè Soci.in conſ.75.lib.1.ſaltem a-
lijs rebus non exiſtentibus, & dicetur alibi, pro con-
ſeruatiõe vitæ ſoluitur lex ieiunij: d.c.2.de obſer.ieiu.
& permittitur offenſio & percuſsio cõtra aggreſſorẽ:

l.vt vim.de iuſt.& iur.& permittitur furtum;vt cap.ſi quis.de furt. Et eſt caſus impenſarum pro conſeruatione rerum neceſſariarum: d.l. impenſæ.de impenſ. in reb.dot.& d.l.impenſæ.de verb.ſignifi. Et eſt caſus belli,vel penuriæ pro conſeruatione publicæ vtilitatis & tuitione,multifariam violantur, & franguntur immunitates & exemptiones,& coactè fiunt venditiones & ſolutiones collectarum & ſubſidiorũ: vt plures deciſiones particulares ponunt Alex.Iaſ.Socin.& Ripa.in l.ſi ex toto.in princip.circa vlt.col.de leg.1.& Felin.in c.querelam.poſt gloſſ.ibi colum.fin.de iureiuran.& Alexan.in conſi.216.Nec arguendi.colum.5. verſi.nonò.lib.2.Pau.de Caſt.in l.diuus.in princip.ff. de pet.hæred. Vtque à natura eſt caſus mortis,quæ eſt neceſſaria,ita quòd ſucceſsio & alienatio per eam obueniens tollit prohibitionem alienationis factam à teſtatore,vt ſuprà dictum eſt;non poteſt enim nõ exiſtere conditio mortis:l.hæres meus.in prin.de cond.& demon.& alij caſus à natura prouenientes tempore factionis teſtamenti non impediunt teſtamẽtum ſuis interuallis,diſpenſando legem diſponentẽ teſtamentum vnico contextu debere fieri;vt habetur in l. hæredes palàm.§.fi.ff.de teſta.& in l.caſus.& in l.cum antiquitas.C.eo. Vtq; eſt caſus authoritatis Magiſtratus rectè procedentis,cui debemus neceſſariò parêre; vt c.quod quis mandato. de reg. iur.in 6.& ibi glo.& Dyn.ponens exempla. & l.3.§.1. ff.de reb.eo.ibi: quia non ex tutoris vel curatoris voluntate, ſed ex magiſtratuum authoritate.& ibi magis eſt,vt pareat.hęc enim alienatio non ſponte tutorum fit.& l.3.ff.de fun. dot. Vtq; eſt caſus obligationis anteceſſoris vel authoris;vt l.cum fidei.§.1.ff.de fideic.liber.& l.vnum ex familia.§.ſi de Falcidia.& l.peto.§.prædium.de leg.2.vt verba hæc à teſtatore prolata, poſsit & debeat habitare,important neceſsitatem;Alex.conſ.223.in fi.lib. 2. & his ſimiles plurimi caſus ſunt nobis inuitis procedentes ad eſſe eorum neceſsitate affirmatiua.

23 Dixi quoddam accidens,& inſtans,†quia neceſsitas conſideratur & operatur circa tempus inſtans, & non in pręteritum vel in futurum,ſed quando vrget, & eatenus operatur, quatenus ſit neceſsitas, & vltra non extenditur;vt per Dec.conſi.22.nu. 2. & conſ.63. col.pen.in fi.& conſ.403.nu.18.allegando Bart.in l.1. § nũciatio.col 3.in fi. ver. quandoq; iuris. de no ope. nunc.qui id ibi dicit per l.1.in fi.de fer.& l.Senatus de off.præſi.idem dicit Bar.in l.ſed & ſi.§.ſed ſi dies.ff.de iudi.& idem Bar.in l.cum te.in vlt. lect. C.ne vx. pro mar.quòd ea,quæ voluntariè non geruntur, non extenduntur vltrà, quàm gerantur; idem Dec.in l.quæ propter neceſsitatem.nu.3.de reg.iur.

24 Dixi pręter vel contra voluntatem noſtram.†quoniam neceſſarius actus non dicitur, qui habet originem à voluntario actu; l. magis.§.ſi pupillus. de reb. eo.vt ſuprà fuit dictum,& libera volũtas omnino excludit neceſsitatem; vulg.l.rem legatam. de adi. leg.

Vltimò dictum eſt, culpa noſtra ad id principaliter ordinata ceſſante:
25 †quia pręſidium neceſsitatis nõ ſuffragatur ei,qui volẽs affectauit,& incidit in ipſam neceſsitatem:l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria. ff.qui ſatiſda.cog.& l.2.§.penul.& fi.ſi quis caut.& ibi exempla plura adducuntur in text. & vtrobique glo. & Doct. Quòd cauſa,quæ aliâs prodeſſet,ſi affectata ſit,& procurata non proſit procuranti,& affectanti,facit regulam generalem, & plures no deciſiones in diuerſis materijs adducit Iaſ.in l.ſi verò.in princ.col.fin.ff.qui ſatiſ.cog.& concord.etiam alleg.Hieron.Cagn in l.ſi quis maior.nu.97.C.de tranſac. neceſsitas enim contingens oneris ſoluendi deuolui in aliquem odio & culpa ſua, eum non excuſat, per text. in l. ſeruus plurium.§.pen.de leg.1.Quando tamen culpa non eſt immediatè ordinata ad caſum neceſsitatis ortæ, ſed ad aliud tẽdebat,nõ nocet,nec aufert pręſidiũ neceſsitatis. qualecunq; ſit proficuum oppreſſo ab ipſa neceſſitate;vt reſpondet Pariſ.in d.conſil.32.col.5.num.32. 33.lib.2.& in conſi.53.col.pen.num. 68.69.lib.4.nam per gl.Bar.Pau.de Caſt.& Alex.in l.2.§.ſed ſi non propter.ff.ſi quis caut. habetur, quòd culpa ad aliud tendens,vel ordinata non nocet, quin præſidio impedimenti quis ſe tueri poſsit. Verùm culpa eſſet, & nocens,ſi quis non cogitauerit,quòd de facili neceſsitas poterat euenire,in quam incidit,& ſic præcogitando potuiſſet eam euitare per iura,& deciſ.alleg. ab Aym. in conſ.97.nu.4.& in conſ.70.col. pen.circa fin.nu.11. & in conſ.179.col.2.nu.5.& à Franc. Balb. in tract. de præſcrip.in 4.par.4.par principalis. ver.tertio principaliter.col.fi.Quod quidem verum eſſet, vbi hoc euitare fuiſſet in ſola poteſtate ſua,& non in poteſtate aliena,& cum ſolemnitate aliqua,per tex.iuncta gl.in l.qui cum maior.§.ſed ſi minor.ff.de bon.liber. & in l. apud Iuli.§.fi.de leg.1.& l.nepos Proculo.de verb.ſig.

26 †Scitur quoq; neceſsitatem triplicem eſſe: præciſam; cauſatiuã; & honeſtatis; Gaſp. Valla in l.Imperium. col.14.nu.37.de iuriſ.om.iud & Bal.in l.Gallus.in pr. col.2.de liber.& poſth. Itaq; cum ſit tanta vis atq; poteſtas neceſsitatis,quæ eſt ſupra omnes hominum leges interpretatiuè & diſpenſatiuè, nõ puto extra rem ſuper ea me aliquantiſper moram trahẽtem hæc pauca adduxiſſe, præcipuè in demonſtrando & comprobando eius diffinitionẽ,ſeu deſcriptionem. Quæ quidem pro centum exemplis & particularibus deciſionibus legum & doctorum ſufficere debet,quam ideo nota vti nouam & vtilem, & alibi nõ ſic declaratam; ſi tamen velis plures particulares deciſ. à neceſsitate inductas videre,adeas Alber.Brun.in tract. de for.in art.de pot. for. in vlt. membro, in 33.fallen. fol.mihi 63.& Tiraq.in libel.de pœn.temper.in 33.cauſa. Dec. in l.1.nu.35.de offi.eius.

SVMMARIVM

1 *Voluntas teſtatoris ambigua poteſt interpretari ab euẽtu, vbi incertitudo eſt circa rem relictam, circa perſonam, cui relinquitur, diſpoſitio ipſa varias ab euentu capit interpretationes & mutationes.*

2 *Euentus, qui ſequitur de re legata, facit iuris declarationem, dum incertitudo ſit iuris teſtatoris in d. re legata non dum deducti in ſuo eſſe finali & perfecto, ſed quoad perfectionem & executionem ſua cauſa in pendenti maneat.*

3 *Euentus attenditur ſecundum eius diuerſitatem, & poſt teſtamentum conditum, & poſt mortẽ teſtatoris, quando ſcilicet legatum eſt purum, ſub conditione non exiſtente legato conditionis euentus attenditur: quia vbi eſt conditio, apparet, non eſſe inſpiciendum tempus teſtamenti, ſed aliud futurum tempus.*

4 *Euentus demonſtrat incertitudinem exiſtentem rei legatæ vel iuris teſtatoris, circa quantum, quando eſt augmentum vnius rei accidentis alteri rei legatæ, tuncque acceſſorie ex vtraque re manente in ſuo eſſe, & in ſua ſubſtantia, intelligetur in augmento inferiori à re legata, vt ibi.*

5 Legatum

5 *Legatum rerum plurium alternatiuè ex euentu ſolutionis ſic & aliâs inducitur interpretatio, & declaratio voluntatis.*

6 *Euentus caſualis vel momentaneus non facit ad excludendum vel includendum, vt in legato fundi cum ſuis rebus, aliquo de eis caſu, et non perpetuò abſente à fundo, non excludit à legato. ſic & abſentia clerici cauſa ſuæ eccleſiæ, vel de mandato ſuperioris, non nocet, ſi ſit propoſitum reuertendi.*

7 *Euentus conditionum venit ad declarãdum omne legatum rerum incertarum ob euentum conditionum appoſitarum, idem inſtitutione hæredis ſub conditione.*

8 *Euentus in declaratione perſonarum legatarij vel fideicommiſſarij ſacta ex aliquo futuro euentu deſignato in teſtamento, ſufficit ad declarationem ipſius, ibidem proſequere, & not. exempla de legatis factis vxoribus futuris.*

9 *Euentus quando declarat incertitudinem perſonæ incertæ de incertis, impugnando Saly. in l. id, quod pauperibus. C. de epiſc. & cler.*

10 *Euentus in perſonam teſtatoris reddens eam inteſtabilem, vel in perſonam hæredis, legatarij, vel fideicommiſſarij, reddens eum incapacem, quomodo varias teſtamento præbet interpretationes.*

11 *Euentus caſuum conuenientium vulgari, pupillari, vel fideicommiſſariæ ſubſtitutioni oſtendunt nobis ſubſtitutionem ipſam. prout eſt vel vulgaris, vel pupillaris, vel fideicommiſſaria.*

SOLVTIO XIII.

1 DEcimotertio ab † Euentu quoq; fit alicuius dubitationis interpretatio declaratiua; vt l. qui res. §. rem autem. ff. de ſolu. & l. iure noſtro. §. fin. ff. de teſt. & tut. l. rem non nouam. in fi. C. de iudi. l. 1. §. 10. quod natura. ff. ad legem Fal. & in l. aut facta. §. euentus. de pœn. & l. ſed & ſi quis. §. interdum. de vſufr. & l. ſi ſic. §. fin. de leg. 1. & c. ſi fortè. de elect. in 6. quæ quidem iura & ſimilia quoq; Doctores allegant cum illo Ouidiano carmine; *Exitus acta probat, careat ſucceſſibus opto, Quiſquis ab euentu facta notanda putat*: vt per Alber. Saly. in d. l. rem non nouam. in fi. & Oldr. in conſi. 22. Ad quæſtionem. col. 2. ver. ſed verius videtur. Marti. conſi. 7. num. 11. & Aym. conſi. 49. ad fin. & conſ. 192. col. antepen. nu. 19. & conſ. 287. col. pen. ver. ex præmiſsis ad mortem. & alibi.

Sed accedendo ad ſpeciem noſtram pro declaratione incertæ diſpoſitionis teſtamentariæ, quid alicuius facti vel rei euentus facere poſsit, videndum eſt. Nam omiſſa nunc latiori diſcuſsione materiæ incertitudinis, ea ſolum intuẽdo, quæ euentu declarari videntur. quandoque incertitudo eſt circa rem relictã; quandoque circa perſonam, cui relinquitur; quandoque diſpoſitio ipſa varias ab euẽtu capit mutationes & declarationes.

2 Primo caſu, ſi ea ſit incertitudo iuris teſtatoris in re legata, nondum deducti in eſſe ſuo finali & perfecto, ſed quo ad perfectionem, & executionem ſuę cauſæ in pendenti maneat, tunc eiuſdem iuris declaratio quidem fiet ex euentu, qui ſequitur de re legata, per caſum apud Iulianum. §. ſi Titius. de leg. 1. vbi eſt caſus, ſi emptor legauerit rem emptam venditori, quid veniat in hoc legato, an pretium, an res, an pretium & res vel liberatio ex euentu declaratur, an fuerit pretium ſolutum, & an tradita res, vt ibi per Bart. & alios Doct. qui leguntur d. §. ſi Titius. ſub l. cum ſeruus. Euentus autem huiuſmodi attenditur ſecũdum eius diuerſitatem, & poſt teſtamentum conditum, & poſt mortem teſtatoris: vt per Bar. Pau. de Caſt. in d. §.
3 ſi Titius. quando legatum eſt purum: † ſi verò ſit ſub conditione euentus, etiam conditionis attendendus eſt: l. 1. §. ſin autem aliquid ſub cõditione. de cad. toll. & l. in facto. in fi. prin. de cond. & dem. cum ſimil. ex eo enim quòd teſtator appoſuit conditionem, apparet, quod non vult, quòd inſpiciatur tẽpus teſtamenti, ſed aliud futurum tempus. Hoc enim facilè dignoſcitur ex ſerioſa teſtatoris diſpoſitione per verba conditionalia explicita futurum tempus reſpicientia: creditur enim ſemper teſtatorem ita ſentire, prout verba demonſtrant, nullamq; præſeferant dubitationẽ, quòd voluntati eiuſdem obſiſtant, alioquì tunc verſaremur in obſcuro, & agendum eſſet de interpretatione illius voluntatis, quæ nec videtur, nec amplius
4 reditura ſperatur. Euentus † demonſtrat incertitudinem exiſtentem rei legatæ, vel iuris teſtatoris, circà quantum, quando eſt augmẽtum vnius rei accedentis alteri rei legatæ, tuncq; acceſſoria ex vtraq; re manente in ſuo eſſe & ſua ſubſtãtia, intellige in augmento inferiori à re legata in explicando legato: quando vero augmentum eſt iuris plenioris, abſorbentis ius ſemiplenum legatum, & principaliter, & non acceſſoriè obuenientis, tunc legato non cedit, in q. de emphyteuta, legante rem emphyteuticam, & poſtmodum acquirẽte directum dominium, quod quidem non veniret in legato, contra Bar. diſtinguentem circa modum legandi indiſtinctè, eò, quòd quis ſemper cenſeatur legare ius, quod habet; tenent Bal. Saly & Pa. de Ca. in l. vxor. C. de lega. & Pa. de Ca Alex. & Iaſ. in d. l. ſeruum filij. in prin. ad fi. Secùs eſt, quando proprietati legatæ ſuperuenit vſusfructus. quia vti acceſſorium cedit legato: vt per Alex. & alios in d. l. ſeruum filij. & alibi latiùs erit tractandum de augmentis & acceſſorijs legatorum; hæc autẽ obiter dicta ſunt pro exemplis eorũ, quę poſſunt declarari ab euentu. Item ſi incertitudo ſit ob alternatiuam capiẽtem rem legatam alia re, exiſtente alternatiuè debita teſtatori, declaratur ex euentu ſolutionis poſtmodum factæ, an valeat legatum, per tex. exemplum dantem, & ibi gl.
5 & Doct. in l. ſi Titius. de leg. 2. Sic & aliâs ex euẽtu ſolutionis factæ inducitur interpretatio, & declaratio voluntatis, tradit Signo. Homo. in conſ. 175. In quæſtione præſentibus introcluſa. verſus fin. ver. præterea hæredis. nu. 7. vltra iura allegata per Signo. ibi allego tex. not. declarat Bar. in l. Mæuius. §. duobus. ſeu duobus. ſeu duorum in 3. par. princ. in 4. oppo num. 10. de
6 leg. 2. † At euentus caſualis, vel momentaneus non facit ad excludendum vel includendum, vt in legato fundi cum rebus ſuis, ſi aliqua de ſuis rebus caſu, & non perpetuò abſit à fundo, non excluditur à legato: vt l. quæſitum. in princip. de lega. 3. & l. Seiæ. §. Pamphilæ. de fund. inſtru. & l. teſtamento. de adim. leg. & quod ibi no. Bart. Abſentiam clerici cauſa ſuæ Eccleſiæ, vel de mandato ſuperioris non nocere, ſi ſit propoſitum reuertendi; vt per Soci. in l. ſi quis ita legauerit. in 5. & vlt. not. de condit. & demonſtrat. Et è conuerſo res aliqua ibi caſu reperta, & non ſolita ibi eſſe, non includitur legato: dict. l. quæſitum. §. fin. & l. ſi chorus. eo. de leg. 3. & l. ex facto. §. cæterùm. la 2. ff. de hæred. inſtit.

7 Deniquè † omne legatum rerum incertarum ob euentum conditionum appoſitarũ ab euẽtu ipſarum

conditio-

conditionum venit declarandum: l. Stichũ, qui meus erit. de leg. 1. cum cõcord. idem in inſtitutione hęredis ſub conditione: vt per Bart. in l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de hæred. inſt.

8 Secundo caſu, quotieſcunque † incertitudo perſonæ legatarij ſeu fideicommiſſarij poteſt verificari ex aliquo futuro euentu deſignato in teſtaméto, is quidem euentus ſufficit ad declarationem perſonæ ipſius legatarij, vel fideicõmiſſarij; vt l. ſi ſeruus legatus. §. huiuſmodi. & ibi Bar. de lega. 1. & l. quidam. de reb. dub. & ibi etiam latè per Bar. diſtinguentem in materia incertitudinis. & l. quidam. e. & per Saly. in l. id, quod pauperib. C. de epiſ. & cler. & Ang. Are. in §. incertis. Inſt. de leg. & in ſuo tract. de teſt. in gl. 7. & gl. 15. dummodo euentus ipſe ſit clarus abſque aliqua dubitatione perſonarum adimplentium euentum ipſum: vt l. ſi fuerit. de reb. dub. Idem firmat. Bal. in conſil. 188. Punctus. Primò quæritur. lib. 5. quòd valet legatum factum futurę vxori filij teſtatoris, per l. vter ex fratrib. & l. ſeq. de cond. inſt. eo. n. quòd declaratur perſona ex futuro euentu, & vbi teſtator refert ſe ad certum factum, per quod factum declaratur perſona, valet relictum, vt de legato facto futuræ vxori omnino incertæ, per l. hoc legatum. circa fi. de leg. 3. ibidem Bal. tradit. Atque eo ipſo, quòd relinquitur vxori alicuius certi viri, euentus cuiuſque vxoris per eum ducendæ, declarat, legatũ deberi omne ſuæ vxori: vt probat Alex. in conſil. 171. Viſo proceſſu. lib. 2. ita quòd vbi ex pòſt facto à teſtatore, præſertim deſignato, poteſt verificari perſona legatarij, valet legatũ non

9 obſtante eo, quòd † Saly. in d. l. id, quod pauperibus dicit ineſſe verum, quãdo factum impoſitum incerto de incertis, pro verificatione ſuæ perſonæ concerneret commodum teſtatoris: vt in caſu d. l. quidam. & l. ſi quis ita. de reb. dub. aliàs ſecùs, quòd non valeat per exempla d. §. incertis. aſsignando rõnem, quòd adimplens factũ impoſitum, poſſet eſſe talis perſona, cui teſtator non eſſet relicturus: quia reſpõdeo, quod Sal. non poteſt ſe fundare in exemplis d. §. in certis. quæ tex. ibi non firmat, ſed refert eſſe de iure antiquo, & eſſe de his factam emendationẽ, & correctionem in Codice, qui, & ſi non reperiretur, ſecũdum Gl. ibi, cum tamen ibi dicatur, incerta illis modis eſſe emendata & correcta, vt ibi etiam Gl. firmat, videtur ſeruanda diſpoſitio de correctione, & qui velit dicere de permiſsione, probet: arg. l. cum de lege, & ibi no. per Gl. ff. de prob. & §. qm verò. in auc. de teſti. & no. per Gl. in l. admonendi. ff. de iureiu. & ibi per Bar. in 2. col. & ibi per alios, & per Bal. in l. 1. ad fin. C. epiſ. & cler. cum concord. quòd ſtetur in legi. referenti, ſi non apparet de relata, & de euentu explendo, nõ concernente cõmodum teſtatoris in caſu legati, facti incertis de certis: vt d. l. quidam & d. l. ſi fuerit. & d. l. ſi ſeruus legatus. & huiuſmodi videtur eadem ratio cũ caſu legati facti, incertis de incertis conſiderato per Sal. ſatis eſt pro euitanda ratione: Saly. de perſona ſic incerta verificata per talem euentum, cui teſtator non fuiſſet relicturus, quòd talis perſona teſtatori ingrata excluſa cẽſetur à generali diſpoſitione: p tex. & ibi no per Doc. in l. Luci⁹ §. Lucius Titius Damam. de leg. 2. Et quia d. §. incertis. loquitur de iure antiquo, ante ius digeſt. & ibi Io. Fa. volẽtẽ indiſtinctè per euentũ ex pòſt facto declarari legatarium nicertũ de incertis, & ita valere legatũ de iure Digeſtorum, ſequitur latiùs reſpõdendo Saly. Soc. in d. l. quidam in 4. col. Hæc faciũt pro teſtõ illius Ciuis Vicẽtini, inſtituẽtis hæredem illum, qui erat Poteſtas Vicentiæ per quinquenniũ, & vltra ſucceſſorẽ de quinquennio in perpetuũ, & l. ſi quid relictũ ſit. de leg. 1.

10 Tertio caſu ipſa † diſpoſitio teſtamentaria varias interdum ab euentu capit mutationes, & declarationes, vt ſi contigerit teſtatori poſt teſtamentum conditum mutare ſtatum in deterius, & in talem incidere, quod non habeat teſtamenti factionem, modo irritum ſit teſtm̃, ſi non ſit appellatum & teneat ſententia, modò reconualeſcit in integrũ dãnatio Principis indulgentia reſtituto; vt hæc cum ſuis exemplis ponuntur in tex. l. ſi quis filio. §. irritum. vſque ad §. ſi. ff. de iniu. rupt. teſt. & l. eius. qui. de teſt. & ibi. Doct. & in §. alio. Inſt. quib. mod. teſt. infir. de quib⁹ ſingulis meliùs tractandis commodior alibi locus erit in ſeq. lib. Item ſi euenerit hęredi, legatario, vel fideicõmiſſario incidere in ſtatum, in quẽ non habeat paſſiuam teſtamenti factionem, ita quòd relicta in eam cauſam peruenerint, à qua incipere non poterant, pro non ſcriptis habentur: l. 3. & ibi Bart. & Alber. ff. de his, quæ pro non ſcrip. hab. Si vero moriatur hęres, viuo teſtatore, caducum efficitur teſtamentum: l. 1. §. cum triplici. de cad. toll. adducit Old. in conſ. 141. Thema tale. circa prin. Idem in legato, quod efficitur caducum, ſi legatarius moriatur ante teſtatorem, & ſi appoſita fuerit prohibitio, quòd ipſe legatari⁹ vel ſui deſcendentes. non poſsint alienare rem aliquam de legato facto; vt eſt elegans & pulcrum cõſilium Nic. de Ric. & aliorum ibi ſubſcribent. inter conſil. Ang. in conſil. 57. Domina Andrea. Et quando in his ſubſtitutio vulgaris, vel fideicommiſſaria, vel clauſula codicillaris, non ſuffragatur, latè ſcribit Soci. in cõſ. 140. lib. 1. Quando verò & vulgaris vel fideicommiſſaria ſubſtitutio ſequentis gradus, vel clauſula codicillaris defendat teſtamentariam diſpoſitionem in caſibus, ad quos peruenit, tradit Bal. in conſi. 167. Thema proponitur. lib. 2. Dec. in conſil. 242. & conſi. 529. Paul. conſi. 62. & conſ. 64. lib. 2. & Soc. iun. conſ. [illegible] lib. 1. &

11 alibi, & per Moder. in auct. ex cauſa. de lib. pręt. † Interdum euentus caſuum cõuenientium vulgari, pupillari, vel fideicommiſſariæ ſubſtitutioni, oſtendunt nobis ſubſtitutionem ipſam, prout eſt vel vulgaris, vel pupillaris, vel fideicõmiſſaria; vt p Doct. in l. 1. & 2. & in l. Centurio. & in l. nam hoc iure. de vulg. & pup. in l. precibus. C. de impub. Nam ab euentu futuro cognoſcimus, an tacita pupillaris inſit in vulgari, matre exiſtente in medio, quia ſi mater ſuperuiuit, & velit ſuccedere, ceſſat pupillaris; ſi verò non ſuperuiuit. vel repudiat, adeſt pupillaris, & dicitur ineſſe a principio; vt l. fi. & ibi Bald. Saly. & alij, C. de inſt. adducit in ſimili Rui. in d. conſil. 194. col. 3. nu. 4. lib. 2. Poſtremò generaliter intellige argumentũ ab euentu concludere cum cauſis immediatis, declarat Bald. conſi. 136. Proponitur. ad finem lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris dubia interpretationem recipit ab effectu, qui locus eſt ſuapte interpretans, & oſtendens finale complementum intentionis, & voluntatis teſtatoris, vt probatio ſenſitiua.*

2 *Imbecillitas intellectus eſt, quærere rationem, vbi ſenſum habemus.*

3 Animas

3 *Animus præſumitur ab effectu, & cum habemus effectum, parum curamus de nomine, vnde teſtator dicens, Facio Titium legatarium in bonis meis, hæres erit vniuerſalis, & ille intellectus ſemper aſſumi debet, quem eſſe verum effectus demonſtrat.*

4 *Effectus rei, & non nominis expreſſio, vt puta alterius contractus attendi debet, optima eſt probatio, & præualet ſono verborum, & de modo non curatur, dummodò effectus habeatur.*

5 *Maritus relinquens vxori ſuæ mille tenenda & vſufructuanda toto tempore vitæ ſuæ, & donec caſtè & vidua vixerit, & poſt eius mortem ea mille Titio reliquerit, tranſeunte vxore ad ſecunda vota, & aliter, non expectata morte vxoris, legatum debetur Titio, hoc habito pro eodem effectu conditionis mortis adimpleta. & eſt Comm. Opi. vbi latè de quæſt. & defenditur Com. Opin.*

6 *Intellectus l. vxori vſufructum de vſufr. leg. & l. cum hæres. §. ſeruire Titio. de ſtatu lib.*

7 *Tempus, quo aliquid debet impleri, & expediri, dicitur formam actus introducere.*

8 *Forma in quibus caſibus reſpicienda eſt non procedit, quod dicitur, nihil referre, quid ex æquipollentibus fiat, & maximè in forma, inducta per tempus.*

9 *Legata data ex tempore, ante tempus peti non poſſunt.*

10 *Conditio, vbi eſt. & dies certa, etiamſi pro adimpleta haberetur conditio, tamen ante diem non datur petitio.*

11 *Legatum præſtandum poſt mortem perſonæ honoratæ, & grauatæ, dicitur eſſe ſub cõditione, quæ ſufficit adimpleri per alium modum ſimilem, & eiuſdem effectus, cuius eſt modus mortis expreſſus.*

12 *Maritus relinquens vxori vſumfructũ, quamdiu vixerit, & vitam vidualem ſeruauerit. & ſi aliam vitam elegerit. & ad ſecunda vota tranſierit, reliquit illum filiabus ſuis donec maritentur vxore mortua, relicta vna filia, non maritata, debebitur vſusfructus l. filiæ, & non redit ad hæredem, latè probatur contra Soci.*

13 *Similitudo ſufficit adeſſe in eodem effectu, de quo agitur faciendi finire vſumfructum in vxore, & transferri in filiam, quod ita fit per mortem, ſicut per tranſitum ad ſecunda vota, & teſtator expreſſe attendendo ſimilitudinem in effectu, & non in verbis.*

14 *Intellectus & reſponſio ad doctrinam Io. Andr. limitant regulam voluntariæ conditionis, non extendenda ad aliũ caſum ſimilem, & extendenda eam in caſu ſecundarum nuptiarum, de caſu mortis per teſtatorem.*

15 *Conditio, ſi deceſſit ſine filiis, adimpletur, ſi grauatus efficiatur presbyter, attento effectu, quòd presbyter non poteſt licitè habere filios, plenè diſcutitur, & comprobatur opin. Alex.*

16 *Cælibatus in ſacerdote videbatur etiam requiri ſecũdum leges Romanorum, apud quos etiam ſacerdotium erat in ampliſſimo dignitatis gradu.*

17 *Subſtitutio ſub duplici conditione, Si talis fiat presbyter, & poſt mortem deficiente illa presbyteratus, quia moritur, non effecto presbytere, pro non ſcripta, & habita, nõ extinguitur ſubſtitutio, & fideicommiſſum verſificatum ex alia conditione mortis grauati.*

18 *Vtile per inutile non vitiatur in teſtamentis.*

19 *Effectus a teſtatore conſideratus, inſpecto finali exitu, ſi nobis id demonſtret, quomodocunque verba repugnent, idipſum quidem attendere debemus.*

20 *Effectum attendi, generale eſt in quacunque diſpoſitione, & finem rei ad quem principaliter tendit, & dirigitur intentio diſponentis.*

21 *Inducta ad vnum finem, & effectum, non debent operari contrarium, vel alium effectum.*

22 *Regulæ duæ videntur eſſe in hac ſpecie interpretandarum vltimarum volũtatum ſibi contrariæ. Prima, quòd in diſpoſitionibus vel conditionibus teſtamentariis non curatur de modo, dummodo habeatur effectus, vel nihil referre, quid ex æquipollentibus fiat.*

Altera, quòd conditiones debent impleri in forma ſpecifica. quomodo intelligantur, & concordentur, vide ibidem latè. & nu. 30.

23 *Intellectus l. fideicommiſſa. §. ſi cui de leg. 3. num. 27.*

24 *Dictio, Quaſi, eſt ſimilitudinis.*

25 *Dictio, Sed, eſt aduerſatiua, poteſt tamen poni ac exponi aliàs, prout eſt neceſſarium.*

26 *Contrarius, vel ſibi diſcors, quis non eſt ita faciliter, & non præſumitur, ſe ipſum corrigere, ſicut diuerſi ad inuicem faciliùs ſunt diſcordes.*

27 *Intellectus, & alio modo ad d. §. ſi cui. l. fideicommiſſa. de leg. 3.*

28 *Continuatio multùm confert ad intelligentiam legum & materiarum.*

29 *Conditio neceſſaria ſecundum communem concluſionem non ſtat in neceſſitate: ſed in coniectura ta mente teſtatoris: vnde vbi tractatur de effectu attendendo, vel de forma ſpecifica, in his voluntas teſtatoris eſt, quæ operatur: poteſt itaque conditio neceſſaria impleri per æquipollens, etiam ſi eſſet expreſſa cum taxatione.*

30 *Conditio voluntaria debet impleri in forma ſpecifica atq; neceſſaria, etiam per æquipollens, quia in neceſſaria teſtator cogitauit de effectu, in voluntaria de forma, vt ibidem declaratur.*

31 *Conditio voluntaria formaliter in aliis, non in pupillo & furioſo, ne datio pereat ex eorũ imbecillitate, ideo fit tutori & curatori.*

32 *Dare alicui vel alij de voluntate illius, non æquipollens, ſed idem reputatur.*

33 *Conditio in perſona, vel in actu, quæ vel qui ex diſpoſitione legis compatitur, vel ſubrogatur illi, quam expreſſit teſtator, poteſt impleri, & in ipſa perſona, vel actu, per exempla ibidem.*

34 *Conditio habetur pro impleta, quando ſtaret per eum, in cuius perſona debet impleri: vel ille, cuius perſona eſſet conditio implenda, conſentiret, alio modo eam impleri, vel haberi pro impleta.*

35 *Conditio quando non poteſt impleri in forma, quã teſtator expreſſit, tunc per caſum & modum æquipollentẽ, prout erit poſſibile, poſſet impleri.*

36 *Conditio voluntaria, vbi talis eſt, quod teſtator etiam in conditione voluntaria magis inclinat, & videtur velle effectum rei, quam modum. & formam implendi conditionem, hoc caſu non curatur de modo implédi, dummodo habeatur effectus, ſic prædominante voluntate teſtatoris.*

37 *Conditio, quæ ſit voluntaria, quæve neceſſaria, quomodo cognoſci poſſit, ibidem exponitur.*

38 *Regula, non curamus de modo, dummodo habeamus effectum, intelligitur demum niſi modus ſit prohibitus, vel ſit de ſubſtãtia, ſicut effectus, vt de modo iudiciario. Nõ enim ſufficeret habere effectum iuſtæ ſententiæ, niſi per modum debitum iudiciarium prolata fuiſſet.*

SOLVTIO XIIII.

Decimoquartò, & vltimò, ſupereſt ab
1 †Effectu locus, ſuapte interpretans &
oſtendens finale complementum intentionis, & voluntatis teſtatoris, &
2 multùm efficacior: quia † rationẽ quæ-

rere, vbi ſenſum habemus, eſt infirmitas ſeu debilitas intellectus, ſecundum Bal. in Rub. co. fin. ſub ver. ſexto. ff. de re. diui. refert & exorditur in ſimili loco 9. ab Effectu Nico. Euerar. in centu. locorum lega. vbi plura de huiuſmodi loco allegat, & declarat, quomodo procedat argumentatio talis. Nam & vlterius Bal. in
3 princ. conſtit. ff. §. hæc autem tria. in fi. dicit, quòd † animus præſumitur ab effectu: idem in l. id quod pauperibus, col. 1. ver. contrarium eſt. C. de ep. & cle. dicit, cum habemus effectum, parum curamus de nomine. vnde ſi teſtator dicit, Facio Titium legatarium meum in bonis meis, iſte erit hæres vniuerſalis: per l. verbis. ff. de verb. ſignific. & not. in l. quoties. C. famil. erciſ. ſecundum Bal. ibi in d. l. id, quod. intellectus ille ſemper aſſumi debet, quem effectus eſſe verum demõſtrat, inquit Iaſ. in conſil. 128. col. 3. ver. Quartò facit li. 1. & plura iura & deciſiones in ſimili de effectu rei etiam adducit Steph. de Fed. in tract. de interpre. iud.
4 in 1. parte. col. 5. ver. ſextum argum. eſt num. 41. † Effectus rei, & non expreſsio nominis, vt puta alterius contractus, attendi debet ad plures deciſi. habetur per Dec. in conſi. 77. col. & conſil. 90. col. fin. & conſi. 164. num 3. conſil. 589. circa fin. Hier. Cagno. in. l. cuius effectus. nu. 3. de Reg. Iur. Aym. in conſ. 20. num. 5. & conſil. 214. & conſil. 293. col. pen. & alibi. Rei autẽ effectus optima eſt probatio, dicit Ripa reſpon. lib. 1. cap. 13. num. 17.

In tantum enim effectus alicuius diſpoſitionis inſpectus à teſtatore, eius voluntatem nobis oſtendit, quòd non curamus de verborum ſono, cui effectus ipſe repugnaret, iuribus ſoli. probat Aym. conſil. 305. col. 2. num. 2. neque de modo. per quem ad ipſum effectum peruentum fuerit. & inde dicimus, Nihil referre, quid æquipollentibus fiat, vt l. 3. C. de inſt. & ſubſt. & Cyn. Bar. Bald. & alij in l. mulier. in princip. ff. ad Trebel. & l. ſi ita eſſet. quando di. leg. ced. Exin-
5 de determinatur quæſtio, quòd ſi † maritus reliquerit vxori ſuæ mille tenenda, & vſufructanda toto tempore vitæ ſuæ, & donec caſtè, & vidua vixerit, & poſt eius mortem dicta mille reliquerit Titio, eadẽ vxore tranſeunte ad ſecunda vota, hoc habito pro eodem effectu conditionis mortis impletæ, & aliter non expectata dictæ vxoris, deberi legatum Titio. tradit Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de ſecund. nup. & Bar. in auth. hoc locum. col. 5. de ſecun. nup. Paul. de Caſt. & Alex. in d. l. mulier. & in d. l. 3. de inſt. & ſubſti. & ibi
* Iaſ. dicit ita eſſe Com. *Opin. allegando concor. & reſpondendo contrariis. hanc Com. Opin. etiam ibi fatetur Deci. licet in fi. ſequatur & comprobare conetur contrariam opin. Roma. in l. ſi quis hæres. ff. de acqu. hæred. maximè per l. vxori vſumfructum. de vſufruct. leg. & per l. cum hæres. §. ſeruire Titio. de ſtatulib. Tamen cenſeo non diſcedendum à Communi Opin. quam aliter hic comprobare nõ inſiſtam, cum ſatis appareat comprobata per Docto. in dictis locis, & per regulam noſtram. conſiderati effectus ſecuti in finiendo vſumfructum legatum per tranſitum ad ſecundas nuptias, vt finiendus erat, & cedenda dies legati per caſum & modum mortis expreſſum à teſtatore, ita quòd non refert, quid ex æquipollentibus eueniat per dicta iura, ſolùm, & breuiter vltra alios reſpondeo, non obſtare dict. l. vxori vſumfructum: d. l.
6 cum hæres. §. ſeruire Titio. quia ibi certum † tempus fuit præfixum, & limitatum, ne priùs diſpoſitio ſortiretur effectum: vnde non mirum, ſi intra illud tempus quicquid aliud accidat, etiã aperiens viam, diſpoſitio hæc locum habere non poteſt, niſi toto tempore tranſacto, quoniam ex vi temporis limitati intelligitur excluſa in alio tempore, vt in ſimili inquit Alex. in conſi. 68. Circa præmiſſam, col. 2. ver. Præterea ſtatutum. lib. 4. per doctr. Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. col. 2. ver. ſed opponitur. ff. de offi. procon. allegando l ex facto. §. item quæro. de vulg. & pup. & l. ſi vnus. §. 3. ff. de pact. & per Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. glo. 2.
7 nume. 47. Tempus † enim, quo aliquid expediri, vel impleri debet, dicitur formam actus introducere: authen. quæ ſupplicatio. & ibi Bal. & Iaſ. plenè not. C. de precibus imper. offer. Cur. Iun. in conſi. 66. numer. 4. cum concordan. alleg. ab Aym. in conſi. 230. ver. tertio. qui & ſi loquantur de tempore ſtatuto à lege, tamen idem dicendum videtur de tempore ſtatuto ab homine. vt eius forma non poſsit tranſgredi etiam ex generali arbitrio conceſſo: vt probat text. in l. ſi in lege, in prin. ff. loca. ibi iuncta gl. in ver. quod lege exponente, id eſt pacto, & ibi per Paul. de Caſt. & tex. in d. §. item quæro. & per Pariſ. in conſil. 1. num. 55. cum ſeq. lib. 2. & per tex. in l. Thais. §. intra certa. ff. de fidei-
8 com. liber. † in reſpicientibus autem formam nõ procedit illud dictum, nihil referre, quid ex æquipollentibus fiat: vt per Bald. Angel. & alios in l. 1. de lib. & poſth. & Soci in conſil. 24. col. 7. in princ. & conſi. 55. col. 2 ver. quoniam iſta lib. 1. & Iaſ. in conſil. 97. colu. pen li. 4. & Dec. in conſil. 455. col. pen. & maximè in forma, inducta per tempus, per iura ſuprà alleg.

Secundò, & clariùs non mirum, etiam ſi in caſibus d. l. vxori vſumfructum. & d. l. cum hæres §. ſeruire Ti-
9 tio. † non debetur. & peti non poteſt legatum vſusfructus & libertatis, etiam quòd conditio ſit vel habeatur pro adimpleta, quia vltra conditionem ibi legata erant data ex tempore: vt expreſsè dicit text. in d. §. ſeruire Titio. Ideo ante tempus non poſſunt peti: l. 1. §. fi. ff. quando di. vſusfr. leg. ced. & in l. illa ſtipulatione. de verbo. obliga. quam pro ſe, & nõ bene allegat Dec. in d. l. 3. in fi. & l. ſi peculium. §. pen. & fi. de ſtatulib. eſt Glo. & ibi Bald. num. 1. l. 3. de condi. inſti. quia habere ante tempus, eſt habere plus quàm ſit legatum & datum: per tex. in §. plus autem. Inſti. de act. ibi, in ver. tempore. ſunt hæc verba, Eadémque ratione, qui præmaturè petit, plus petere videtur, hac eadem ratione mouetur Iuriſcon. & eandem ſentit in d. §. ſeruire Titio. in illis verbis, ſic ibi prolatis: etenim abſurdum eſt, maturiùs eum liberum effici, & hoc ideo eſſet, quia ante diem, vt dictionem ſimilẽ. præmaturè. i. ante tẽpus. de quo dixerat teſtator, exponunt Alber. & Imo. in d. l. mulier. in prin. & nõ, quòd non impleta conditione eſſet abſurdum, &c. prout dicta verba
10 Dec. pro ſe adducit. † Nam vbi eſt conditio, & dies certa, etiamſi pro adimpleta haberetur conditio, tamen ante diem non datur petitio, per d. l. in illa ſtipulatione. & l. ſi dies in prin. ff. quãdo di. leg. ced. & verba illa in d. § ſeruire. cum conditionẽ nõ implet, intelligitur in tẽpore dato, quia ibi Iuriſc. in decidendo, quòd nõ debetur libertas, niſi trãſierit annus, quo debebat ſeruire Titio, rationẽ adducit: quia videtur non tantum ſub cõditione ſeruiẽdi Titio, ſed etiã tempore data libertas. ſ. poſt annũ quo ſeruire cõpleuerit: & ita iſta ratio legati dati ex tempore certo ſola eſt, quæ impedit legatum peti ante tẽpus, vt verba, & mens d. text. in d. §. ſeruire. & in d. l. vxori vſumfructum, & in d. l. in illa. & in d. l. ſi dies. clarè demonſtrant: ſed in quæſtione noſtra legati poſt mortem vxoris ſola conditio mortis adeſt, & non certum tempus aliquod: quia

11 quia † legatum præſtádum poſt mortem perſonæ honoratæ, & grauatæ, dicitur eſſe ſub conditione: l. hæres meus. in prin. de condi. & demon. & l. cum hæres. qñ di. leg. ced. ita etiam reſpondetur per Aret. in d. l. ſi quis hæres. & per Iaſ. in d. l. 3. quæ quidẽ conditio cum ſit appoſita in tempore, quo ampliùs legatum nó poteſt eſſe penes vxorem per modum mortis, non ſtandum eſt in hoc verbis teſtatoris, per l. non aliter. de leg. 2. vt concludit Dec. in d. l. 3. in fi. ſed volũtati, quæ eſt, quòd ſufficit conditionem adimpleri per aliũ modum ſimilem eiuſdem effectus, cuius eſt modus mortis expreſſus per d. l. mulier. in princ. ad Treb. & d. l ſi ita eſſet. quando di. leg. ced. cum aliis ſuprà alleg. & ita eſt defenſata Com. Opin. & tenenda in conſulendo & iudicando, & nullo modo eſt recedendum ab opinione tantorum viorum: & licet Rom. & pleriq; modernorum diſputatiuè attentauerint contrarium, vt inquit Soci. in conſil. 30. Viſo teſtaméto Ludouici. li. 3. vbi per rationẽ d. Com. Opi. decidit ſimilem quæ-
12 ſtionem de vſufructu, † legato vxori, quamdiu vixerit, & vitam vidualem ſeruauerit, & ſi aliam vitam elegerit, & ad ſecunda vota tranſierit, relicto filiabus ſuis, donec fuerint maritatæ, mortua vxore, ſuperſtite vna filia non maritata, ad hanc filiam vſumfructum pertinere, & non redire ad hæredem, licet in eadem quæſtione contrarium, quod per mortem vxoris ſecutam non fuerit expleta conditio ſubſtitutionis in vſufructu impoſita per modum tranſitus ad ſecundas nuptias: idem Soci. tenuerit in conſi. 5. eo. lib. 3. & vſumfructũ redire debere ad hæredem, credo potiùs fuiſſe motum aliqua varietate facti collecta ex teſtamento, & caſu illo, & ibi adducit in col. pen. ver. quartò, & vltimò, quàm ex aliis fundamentis ibi factis cõtra o. opin. com. Quia reuera non ſubſiſtunt, & ſua nimia ſubtilitate franguntur. Nam primum de diſsimilitudine mortis vxoris ſecutæ & tranſitus ad ſecunda vota impoſiti pro conditione non valet, & non procedit: quia ſufficit, adeſſe ſimilitudinem in eodem effectu, de quo agitur & arguitur, faciendi finire vſumfructum in perſonam vxoris, & transferri in perſonas filiarum, quod contigerit per mortem, ſicut contingeret per tranſitum ad ſecunda vota expreſſum à teſtatore. ſufficit enim, eſſe ſimilitudinem in eo reſpectu, de quo agitur, etiam ſi in aliis ſit diſsimilitudo: vt probat Abb. in c. translato. ſuper glo. fi. de conſti. per cap. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. refert & ſequitur pro not. Deci. in d. ca. translato. in pri. lect. col. penult. vbi hoc per plura confirmat: attenditur etiam ſimilitudo, quo ad effectum, licet non ſit, quo ad verba: l. qui liberis, in prin. & ibi Bal. Ang. & Alexan. de vulg. & pupil. & Bal. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col. 1. circa fi. de lib. & poſth.

Secundum de conditione voluntaria, non extendenda ad alium caſum, etiam nihil valet, quia & ſi voluntarium videatur vxori tranſire ad ſecunda vota, vel à principio fuerit teſtatori volũtarium apponere conditionem tranſitus ad ſecunda vota, pro translatione vſusfructus in filias: tamen poſtquam fuit relictus priùs vxori, vt in ea finiretur, & deberet in aliam perſonam transferri, erat neceſſarium, vel quòd vxor moreretur, vel quòd tranſiret ad ſecunda vota. ergo dicta cõditio impoſita de tranſitu ad vota ſecunda, iure debet dici quodam modo neceſſaria, & non voluntaria. vt infrà latiùs declarabo.

Tertiò de doctrina Io. Andr. limitante regulam voluntariæ conditionis: non extendendæ ad alium caſum ſimilem, & extendente eam in caſu ſecundarum nuptiarum de caſu mortis per teſtatorẽ appoſito pro conditione, vti non precedente in diuerſo & oppoſito caſu. Ideo remanere firmam dictam regulam, ſimiliter non refragatur. Quia primò ſumus in conditione neceſſaria, vt demonſtratum eſt. Deinde maior & efficacior ratio eſt in caſu iſto circa extẽſionem vnius caſus ad alium caſum ſimilem, quàm ſit in caſu doctrinæ Ioan. And. & dictæ Com. Opi in quo erat facta ſubſtitutio poſt mortem vxoris, quod eſt longius tempus, quàm tempus ſecundarum nuptiarum, & tamen dando maius commodum filiabus, ſeu Titio ſubſtituto, quaſi contra voluntatem teſtatoris conſequenti ante tempus à teſtatore expreſſum extenditur ipſa ſubſtitutio ad prius tempus ſecundarum nuptiarum: Igitur eò magis in caſu iſto, dicendum eſt, teſtatorem voluiſſe ſuas filias habere vſumfructum poſt mortem vxoris, quem eis priùs reliquit poſt ſecundas nuptias eiuſdem vſufructuariæ vxoris: ideo ſeueriùs & libentiùs eſſe faciendam talem extenſionem: arg. c. quia prior. cum ibi ſigna. de Reg. Iur. in 6. & in auth. multò magis. C. de ſacroſan. Eccleſ. & per ea, quæ allegat, & firmat idem Soci. in d. conſi. 30. quibus, vt poſterioribus (ſi credendum ſit numero conſiliorum in eo volum.) magis ſtandum eſt, per ea, quæ in ſimil. allegat & cumulat Cur. Sen. in conſil. 1. col. 4. ver. vltima enim opinio. vbi in eadem col. plurima adducit de laudibus, doctrina, & excellentia Io. Andr. cuius authoritate etiam in caſu iſto magis tenẽdum ita eſt, & cum conſi. cum aliter fieri nõ poſsit, vt aliâs eidem Socin. ob diuerſitatem ſuorum conſiliorum in eadẽ cauſa ſe dixiſſe, refert Deci. in l. precibus. col. 2. num. 4. C. de impub. & cum d. doctr. Ioan. And. tranſit idẽ Socin. in l. 1. in prin. col. 13. de vulg. & ab ea communi ſententia in iudicando, & conſulendo, non eſſe recedendum, dicit quoque Iaſ. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. colu. 9. de lib. & poſth. in 1. lect. & col. 4. in 2 lect.

15 Item per d. regulam eiuſdẽ effectus, reſultantis, interpretando voluntatem teſtatoris ab effectu ipſo cõſuluit Alex. in conſil. 100. Viſa parte teſtamenti. lib. 4. in quęſtione tali, quòd teſtator duobus filiis Thadeo, & Antonio, hęredibus inſtitutis, Thadeum ſubſtituit Ant. ſi erit presbyter, & poſt mortem ſuam: mortuo namque Ant. non effecto presbytero, & ſine filiis ſuperſtite Thadeo. conſuluit ibi Alex. & dicit, quòd ita audacter iudicaret. Thadeum deberet admitti ad huiuſmodi fideicommiſſum, etiam quòd non fuerit verificata conditio presbyteratus Antonij formiter, ſed habendo, quòd fuerit verificata in effectu per mortẽ Antonij ſine liberis, eò, quòd conditio talis presbyteratus ad alium effectum, per teſtatorem nõ fuerit appoſita, niſi ob carentiam filiorum, quæ cõuenit pres-
16 bytero per cannnes prohibito accipere vxorem: † addo, videri eſſe eandem prohibitionem per leges ciuiles Romanorum: per tex. ſing. in l. vitricus. ff. de donat. inter vir. & vxo. accedente ratione text. in l. non diſtinguemus, §. ſacerdotio. ff. de arbi. & quòd inter ampliſsimos ciuitatis gradus erant ſacerdotia: vt Cic. Oratio. pro C. Rabirio Poſthu. ideo eueniente caſu mortis Antonij ſine liberis eſſe adimpletam conditionem ipſo effectu, quem dummodò habeamus, nõ curamus de modo, per d.° l. de inſti. & ſubſtit. & d. l. mulier. vt latiùs circa hæc inſiſtendo ibi, per eum in d. conſi. habetur. Quam quidem deciſ. Alexand. non eſſe veram, nec vllatenus tenendam. dicit Iaſ. in d. §. &

quid ſi tantum.col.9.in 1.lect.tribus fundamentis:vt
ibi per eum.& in l. in prin.in col. 7. ver. quartò adde.
de vulg.& pup. dicit,quòd ſi vera eſt,profectò eſt mul
tum notabilis.ſimpliciter refert Aym.in conſi 59.col.
fin num. 5. & Iaſ. conſil.203.col.3.verſi. ſexto facit. li.
2. & Dec. conſil.227. colum.fin.num.12.latè compro-
bando ſequitur Cepha.conſil.166.num.47.& ſeq.ad-
de pro hac deciſ. Alex.facere,quod dicit Rom.in con-
ſil. 438.In cauſa conſultationis.col.4. circa princ verſ.
ſed hic Lucius.quòd ſecundum mentem teſtatoris ſit,
illum filium non procreare filios,quem voluerit fieri
presbyterum.

Sed puto iſtam deciſionem Alexandri poſſe ſalua-
ri in caſu ſuo: quia cum ille Antonius fuerit graua-
tus,ſub duplici conditione, ſi efficiatur presbyter, &
poſt mortem,quæ etiam importat conditionem, d.l.
hæres meus.in princ.de condi.& demon.vt etiam ibi
17 Alex.in d.conſil. Præſupponit.de †duplici iſta condi-
tione,ſi non valet conditio presbyteratus : vt ibi ar-
guit Alexan.& Iaſ. ſuprà in ſuo tertio fundamento,
per l.quoties.de cond.& demon.cum cōcordan. Er-
go debet haberi pro non ſcripta,& pro nihilo , quæ i-
deo ſi non fuerit verificata, non extinguit fideicom-
miſſum verificatum ex alia valida conditione mortis
grauati:l. cum tale.§. reſcriptum.& ibi per Bart. & a-
lios,ff.eo.de cond. & demon. ita reperi poſtea tenere
Boer.deciſ.354.ſub num. 13.facit regula. Non præſtat
impedimentum quod de iure non ſortitur effectum:
ca.non præſtat.de reg.iur. in 6. & facit,quòd quæ ha-
betur pro non adiecta , vt eſt conditio. ſi erit presby-
ter,non impedit conditionem validam. per l. Titiæ.
18 de con.& demon. & † in teſtamentis vtile per inutile
etiam non vitiatur;l. 2.de his,quæ pro non ſcript.ha-
bent.& l.hac conſultiſsima. §.ex imperfecto. C.de te-
ſta.tradit Iaſ.in l. 2. §.ſed & ſi mihi. colu.5. ver. quartò
adde.de verb. oblig. vbi materia dictæ regulæ, Vtile
per inutile.de Reg.Iur. in 6. ita defenditur d deciſ.A-
lexan.in caſu ſuo,cum fuerit verificata cōditio fidei-
commiſsi per mortem Antonij hæredis grauati, per
d.l. hæres meus.in prin.ſine liberis , ita quòd non ob-
ſtat l. cum auus. de condi. & demon. nec l. cum acu-
tiſsimi.C.de fideicom. & in hoc neſcio videre aliquā
difficultatem: atque exiſtimo,hanc defenſionem de-
ciſ.Alexan.eſſe ita tutam,ſicut illa,quam fecit ille Mo
dernus Apoſtillans conſilia Alexand. ad d. conſil.10.
quem aliter nominare nō licet,culpa ſui , quia voluit
ſapere plus quàm oportet ſapere: Alex. in l. Gallus. §.
ſi eius.qui.num. 2.de lib. & poſth.

19 Item & tertiò,quomodocunque †verba videantur
repugnare aliquid,ſi tamen id effectus inſpecto fina-
li exitu à teſtatore conſideratus nobis demonſtrat, id
ipſum quidem attendere debemus , vt in quæſtione
ſubſtitutionis his verbis factæ vulgariter & pupillari-
ter,non vulgarem, neque pupillarem , ſed fideicom-
miſſariam ſubſtitutionem ab effectu tractus tempo-
ris in ea comprehēſi pluribus modis & particulæ ad-
iectionis ſine liberis & grauaminis vltimo morienti
impoſiti, ſic fideicommiſſariam oſtendēte , determi-
nat Aym.in conſil.305. per deciſio.Oldra.in conſi.45.
Cum in narratione.& alia ibi alleg. per eum.idem in
d.conſil. 59. Conſiderato effectu,quòd hæres non du
cta vxore ſteriſſet cum vxore teſtatoris ſeruiendo fi-
lialiter etiam,quòd non paruerit teſtatori præcipien-
ti,quòd deberet infra annum vxorem ducere cum ea
ſtando,& ſeruiendo vxori teſtatoris.eum non eſſe pri
uatum hæreditate inter alia ex dicta ratione effectus
ſecuti de ſeruitio filialiter præſtito conſulendo reſpō-
dit: de effectu matrimonij teſtatorem cogitaſſe, qui
reliquerit.10. Bertæ ſi Seio per patrimonium copula-
bitur, tradit Bald. in conſil. 200. In cauſa iſta.colu. 1.
ver.pone teſtator.lib.3.idem in conſil. 422. Statutum
& conſideratio.eo.lib.dicit ex verbis iſtis, in reliquis
vero totum,&c.appoſitis in ſubſtitutione cēſeri ean-
dem ſubſtitutionem directam & pupillarem , ex eo,
quòd qui vult effectū.vult id , per quod talis effectus
conſequitur,per l.3. ff.de mili.teſta.& l.illud.de acqu.
20 hærede. Namque generale eſt,in † quacunque diſpo-
ſitione attendi effectum,& finem rei, ad quem prin-
cipaliter tendit & dirigitur intentio diſponentis,quā
quidem intentionem conſequens eſt , etiam ab ipſo
effectu nobis manifeſtari: l.2.in ſi. com.de leg. l. pro-
mittendo.in prin. de iur. dot.Alexand. in conſil. 21.
Viſa facti narratione. col. fin. verſi.vnde non eſt curā
dum. lib. 2. Afflict in deciſ.378.Quidam debitor.nu.
5.Ruin.in conſil.20. colum. penult. & fin. & conſil.
42.col.5.ſub num.12.lib. 2. & Dec.in conſil. 77. col. 3.
ver. Præterea in tali conditione. & Soci.in l. hæc con-
ditio.§.1.in 2.not. de condi.& demonſtr. cum aliis al-
21 legatis in prin.huius loci: †necnon conſequēs eſt in-
ducta ad vnum effectum non operari contrarium.l.
legata inutiliter. de leg. 1.& legata.de adim.leg. & v-
trobique Docto.adducunt ad plures quæſtiones, &
in l.cum tale.§.fin.de condit. & demonſt. neque de-
bere operari alium effectum: l.eum,qui.ff. de vſucap.
ca.ſi cui.de præben.in 6. c. 1.& ibi Gem. not. de iure-
iur.eo.lib.gloſ.fin.in l fin. C. quando lic. ab emptio.
diſce.cum ſimil.

22 Sed animaduertere oportet † ad duas regulas in
hac ſpecie ſe ad inuicem ferè ſibi opponentes & con-
trarias. Vna eſt noſtra,de qua ſuprà dictum eſt, in diſ-
poſitionibus,vel conditionibus teſtamentariis, non
curamus de modo, dummodò habeamus effectum,
vel nihil referre,quid ex æquipollentibus fiat: d.l.3.d.
l.mulier. in prin.

Altera verò eſt, quòd conditiones debent impleri
in forma ſpecifica: l.qui hæredi. & l. Mæuius. de con-
dit.& demon. Vtramque enim regulā fœdere diſtin-
ctionis ex ſententia Pet. declarant Bart. & commu-
niter Doct.in d.l. Gallus.§.& quid ſi tantum, & in d.
l.mulier. & in d. l. 3. Quòd aut ſumus in conditione
neceſſaria ad actum vel effectum actus, & tunc ſuffi-
ciat eam impleri per æquipollens, vel ſimilem modū
tendentem ad eundem effectum cum modo expreſ-
ſo,per d.l.3.& d.l.mulier.in princ. & d §. & quid ſi tan
tum.eò,quòd teſtator cenſetur magis effectum cogi-
taſſe,quàm modum . & talem conditionem ineſſe &
dici intrinſecam in actu ipſo,& non eſſe propriè con-
ditionem,per l.3. de leg. 1.poſt antiquos tradit Alber.
in l.fideicommiſſa.§.ſi filio.de leg.3.& Bald. in d. §. &
quid ſi tantum.col 2.inſpiciendo exemplū & caſum
d.l.3.& d.l.mulier.in prin.de fideicommiſſo reſtituē-
do filiofam.quòd neceſſaria vel intrinſeca ſit condi-
tio,quòd fiat ſui iuris, vt poſsit acquirere fideicōmiſ-
ſum,& non patri,in cuius eſt poteſtate, per l. placet.ff.
de acq.hær. Quod quidē fieri pōt emancipatione vel
morte patris,vel aliis modis,de quib. habetur tot. tit.
Inſt.quib mo.ius pa.po. ſol.adeò,quòd iſti modi cen-
ſentur ineſſe tali cōditioni.quæ ideo vno expreſſo po
teſt adimpleri per alium habentē eundē effectū libe-
randi filiū fideicōmiſſar.à patria poteſtate, valentem
poſtea ſibi acquirere fideicommiſſum, per dicta iura:
adhuc cōcluſioni de directo videtur obſtare tex. in d.

l.fideicommiſſa. §. ſi cui. vbi conditio fideicommiſsi
alicui reſtituendi, ſi morte patris ſui iuris effectus fue-
rit, non videtur ad plenum per emancipationem im
pleta, ſed quòd requiratur mors patris, vt ad fideicõ.
admittatur. De hoc contrario gloſſ. & Docto. in d. §. ſi
cui. & in d. l. 3. & in d. l. mulier. tractarunt, dantes va-
rias ſolutiones, & diuerſos intellectus d. §. ſi cui. ſuper
quibus ego non inſiſtam hic, vt longas diſputationes
euitem, & me remitto ad glo. & Doct. in dictis locis,
& in l. cum filiofa. de leg. 1. Solùm legendo atque per-
legendo literam d. tex. §. ſi cui. cum §. ſi filio. præceden
23 te, dicerem † illum text. poſſe intelligi dupliciter, vno
modo præſupponendo, quòd ſiue pater hæres, ſiue
extraneus hæres damnatus ſit reſtituere alicui filiofa.
cum expreſſa conditione, ſi morte patris ſui iuris ef-
fectus fuerit, quòd huiuſmodi conditio poſsit dici ve
rificata & adimpleta per emancipationem id proban
tibus verbis, d. §. ſi cui. ibi: & emancipatione ſui iuris
factus ſit, non videri defeciſſe conditionem, hoc mo-
do inducendo, defeciſſe conditionem, eſt vna negati
ua, conditionem non eſſe impletam, vt expreſsè dicit
& probat Dec. in conſi. 227. In caſu ad me tranſmiſſo.
col. 2. in princ. ſub verſ. ſecundò ſaltem. ſic dicens, con
ditio, quę non impletur, dicitur defeciſſe, per l. 1. C. de
indic. iud. tol. & l. 1. §. ſin autem aliquid. C. de cad. tol-
len. addo & per l. filiusfamiliàs. §. cum quis. de leg. 1.
& per meliorem tex. in l. tutor datus. ff. de teſtam. tu.
ibi, ſed & ſi ſub conditione fuerit tutor datus, deficien
te conditione tutor non erit, & cum multis ſimil. &
non videri, eſt altera negatiua; quiſq; autem ſcit, duas
negatiuas facere vnam affirmatiuam: l. duobus. ff. de
verb. ſign. Quæ ergo affirmatiua talis intelligitur in
caſu d. §. ſi cui. quòd emancipatione cõditio ibi aſcri-
pta adimpleta videtur, cui intellectui non aduerſan-
tur verba dicti tex. ibi ſequentia: ſed cum mors patri
contingat, &c. quia hæc verba poſſunt ſtare ſimilitu-
dinariè, & non aduerſatiuè, non aduerſatiuè demon
ſtratur, cum iam ſit per præcedentia verba inducta af
firmatiua conditionis impletæ; & per hæc dicta ver-
ba ſequentia inducatur eadem affirmatiua; ergo ex
his non habetur aduerſatius intellectus, ſed ſimilitu-
dinarius, ſi ita diceretur, cõditio videtur impleta per
emancipationem, ſicut per mortem patri contingen
tem, vt talem ſimilitudinem in conditione eadem fa
cit idem Vlpianus auctor d. §. ſi cui. & Iuriſconſ. in d.
l. ſi ita eſſet. ff. quando di. leg. ced. & hunc intellectum
24 eſſe talem, innuit dictio, † Quaſi, in d. §. ſi cui. quæ eſt
ſimilitudinis nota: l. ſi procuratorem. in fin. ff. de pro-
cu. & l. diuortio. §. ſi fundum. & ibi Bart. ſolu. matr. cũ
ſimil. non obſtat ibi in dictis verbis ſequentib. prima
25 dictio, † Sed, quæ licet ſit aduerſatiua, tamen poteſt
poni ac exponi aliter, prout eſt neceſſarium, per not.
in l. eas cauſas. de cond. & demon. Igitur d. §. ſi cui. con
cordatur cum d. l. mulier. & cum d. l. ſi ita eſſet. vt in ta
lem concordiam faciliùs ineũdum eſſe videtur; cum
idem Iuriſc. Vlpianus fuerit auctor dictarum legum,
vt in principio earum præſcriptum legitur, quod val-
de ponderandum eſt pro concordia legum, & qua-
26 runcunq; aliarum diſpoſitionum; quia † non ita de fa
cili quis eſt ſibi ipſi contrarius, vel diſcors, & non prę-
ſumitur, ſe ipſum corrigere: arg. not. per Bal. in l. ſi. in
fin. C. per quas perſo. no. acqui. & not. in l. non ad ea.
de cond. & demon. ſicut diuerſi adinuicẽ faciliùs ſunt
diſcordes; vt l. item ſi vnus. §. principaliter. ff. de arbi.
27 Alio & ſecundo modo poteſt † intelligi tex. in d. §.
ſi cui. §. ſi filio. & Bal. in d. §. & quid ſi tantum. in col. 2.
ſub verſ. ſecundo caſu. allegat ſub d. §. ſi filio. & poteſt
dici, quòd cum in filio dictum ſit fideicommiſſum à
patre hærede inſtituto præſtandum filio non expreſ-
ſo, cum pater moreretur, ſed intellecto hoc per alia
verba teſtatoris, de quibus ibi dicetur intelligi relictũ
in id tempus, in quo ſui iuris filius efficitur, quid di-
cendum, ſubſequendo & continuando §. ſi cui. ſi fue-
rit relictum filio fideicõmiſſum hoc expreſſo, ſi mor-
te patris fuerit effectus ſui iuris, ex iſta continuatio-
ne, & ex iſta expreſsione intelligente forſan Iuriſcon.
quòd teſtator noluerit dari fideicommiſſum filio, ni-
ſi fuerit effectus ſui iuris cum iſta qualitate expreſſa
mortis patris, & effectus fuerit ſui iuris emancipatio-
ne, quod faciebat dubium, ne ſemel ſui iuris effectus
emancipatione, amplius conditione expreſſa mortis
patris effici poſſet; & ſic deficiente dicta conditione
ceſſaret fideicommiſſum; hoc non obſtante, cũ patri
mors contingat habita conditione, tunc pro impleta
vere per emancipationẽ, & ſimilitudinariè per mor-
tem per dictam dictionem, Quaſi, vt ſuprà dictũ eſt.
facit l. Iulianus. la 1. in fi. de cond. & demon. filius ha-
bebit fideicommiſſum, &, vt ceſſet contrarietas d. l.
mulier. & d. l. cum ita eſſet. & d. l. 3. C. de inſti. & ſubſt.
poſſet dici, hic adeſſe voluntatem præciſam teſtato-
ris, ſic intellectam à Iurecon. ex dicta continuatione,
28 & expreſsione, & reſolutione per eum facta.
Nam † continuatio multùm confert ad intelligen
tiam legum & materiæ iuris: l. 2. de ſtat. hom. & dicũt
Doct. in locis communibus de continuatione rubri-
cæ, ita legis ad legem, glo. in l. 3. in prin. & in §. ex con
trario. ff. de acqui. poſſ. glo. 1. in prin. paragraphum ad
paragraphum continuat, refert Franc. in rub. in prin.
de teſta. in 6. ſimiliter inſpicere totam legem, ante-
quam reſpõdeatur: l. inciuile. ff. de legi. vnum eſt præ-
cipuè inſpiciendum, pro concordia iſtarum legum,
quòd tex. in d. § ſi cui. non negat, imò concedit, vt de-
monſtraui, conditionem impoſitam, Si filius ſui iu-
ris factus fuerit, morte patris intelligi verificatur e-
mancipatione, ſic alio modo æquipollẽte, ſi expecta-
tur ibi mors patris, vt ad fideicommiſſum admitta-
tur; hoc facit voluntas teſtatoris comprehenſa & in-
tellecta, vt oſtenſum eſt; ad hoc optimè facit tex. in l.
ſed ſi mors. §. cum igitur. de dona. inter vir. & vxo. al-
legatus per d. glo. fin. in d. §. ſi cui. cuius quidem intel-
lectus videtur verior & minùs deſtruens literam, vt
ſuprà demonſtratum eſt, ſuper quo etiam latè inſiſtit
Soci. Iun. in d. l. cum filiofam. verſ. venio ad appara-
tum. col. 1. & ſequent. de leg. 1. & demum ſuper eo co-
gitandum reliquit.
29 Non deſtruendo hanc communem cõcluſionem
† de conditione neceſſaria, quòd non ſtet in neceſsi-
tate, ſed in coniecturata mente teſtatoris, ſecundum
Dec. in d. l. 3. col. 1. conceditur, quòd, vbi tractatur de
effectu attendendo, vel de forma ſpecifica, in his vo-
luntas teſtatoris eſt, quæ operatur; vt per Soci. in d. §.
& quid ſi tantum. in vlt. no. & per vulg. l. in conditio-
nibus. in princ. de cond. & demon. Poteſt itaq; con-
ditio neceſſaria impleri per æquipollens, etiam ſi eſ-
ſet expreſſa cum taxatiua; vt per Iaſ. in d. l. 3. col. pen.
verſ. adde, quòd iſta regula. C. de inſt. & ſubſt. Deniq;
de argumento ab æquipollente, & de deciſionibus
pluribus, ad hoc pertinẽtibus, tractat Nicol. Euer. in
locis lega. in loco 55. ab ęquipollentibus, vt ibi per eũ.
30 Aut ſumus in † conditione voluntaria, & tunc de-
bet impleri in forma ſpecifica, per d. l. qui hæredi. in
princ. & d. l. Mæuius. de cond. & demonſt. ratio eſt. &

dicit Bart.in d.§.& quid ſi tantum.colum.2. quòd in
prima conditione neceſſaria teſtator cogitauit de ef-
fectu,& in hac ſecunda cogitauit de forma; quia vo-
luntariè poſuit talem conditionem, valens aliam, ſi
voluiſſet, exprimere longè diuerſam & diſsimilem,
ideo cum volũtas teſtatoris elegerit & reſtrinxerit ad
vnam,ea nõ poteſt variari, & expleri debet in ſua for-
ma expreſſa etiam de facto, vt ſonant verba d.l. Mæ-
uius.& in hoc Doct.communiter ſequuntur Bart. in
dict.§.& quid ſi tantum. dicit Curt.Iun.in conſil.89.
colum.2.num.6.& Pariſ.in conſil.89.colum.3.num.
19.lib.2.quatenus Dec.in d.l.3.col.1.& latiùs in rubr.
col.antepen.extra de proba. velit contra iſtam com-
munem incluſionem inſtare,adducendo aliquos ca-
ſus de conditione voluntaria vti ſoluendi pupillo, &
poteſt ſolui tutori,& dandi ſeruo poteſt dari domino
conſentiente ſeruo,& ſic per æquipollens,&non for-
31 maliter implenda. Reſpondetur,† quòd poſsit imple
ri ſoluendo tutori,& curatori furioſi, hoc conceditur
fauore pupilli, & furioſi, ne perdant, ſi eis ſolueretur:
vt per gl. in d.l. Mæuius.& ibi Imo.not.idem Imo.&
Socin.in d.l.qui hæredi.in princ. ita in alijs ſaluando
conditionem talem formaliter implendam in perſo
nis expreſsis,in pupillo & furioſo ſecùs,niſi dando tu
tori, & curatori, ne datio ex illorum imbecillitate
pereat,ſentiunt expreſſa verba tex. in l. ſi ſeruus decẽ
ſolu.eandem ſpecialitatem in perſona pupilli vel fu-
rioſi in illis verbis vtilitatis cauſa eſſe recipiendam,
32 firmat tex.in l.Stichum.§.vſumfructum.ff.eo. †quòd
poſsit dari domino conſentiente ſeruo reputatur idẽ,
& non æquipollens;quia ſatis videtur factum condi
tioni,ſi in ea implenda interuenerit perſona ſerui eti-
am conſentiendo alij dari, ſentit glo. in verſ.dederit.
dum dicit: Quia à perſona non eſt recedendum, in d.
l.Stichum. d.§.vſumfructum. videtur text. in l.mor-
tuo.in fi.ff.de ſtatulib.

33 Primò tamen hac etiam ratione†intellige, cõmu-
nem iſtam concluſionem non procedere, quãdo alia
perſona,vel alius actus ex diſpoſitione legis compa-
ratur & ſubrogatur illi perſonæ, vel actui, quam, vel
quẽ,expreſsit teſtator,vt conditio verificanda in hæ-
rede procedit in poſſeſſore bonorum: l. in conditio-
nibus.§.pen.de cond.& demon.Idem in hærede hęre
dis:l.paterfa.de vulg.& pupil.& l.ſi peculium.§.hære
di.ff.de ſtatulib.Idem in conditione dandi& ſoluen-
di,ſi fuerit expleta compenſatione vel acceptatione,
ſufficere d.l.ſi peculiũ.§. quòd ſi hæredi. & l. Iulianus.
la 1.de cond.& demon.hæc ponit Alcia. in ſuo lib. de
verb.ſign. in 3.lib. pag.67. ſub ver. quinta principalis
regula.& ſub hoc cadit,quod dicit Barto. in l.pater.§.
hæreditatem.de leg. 2. de grauato, ſi deceſſerit ſine li-
beris,ingrediente monaſterium.

34 Secundò†intellige,non procedere, quando ſtaret
per eum, in cuius perſona debet conditio impleri,
quia habetur pro impleta:l.iure ciuili.de cond. & de-
monſt.vel ille,in cuius perſona eſſet conditio implen
da, conſentiret alio modo eam impleri vel haberi
pro impleta:l.legatum.C.de condi.inſer.Bal.in l.fin.
C.ad l.Falcid.tradit Socin.in d.l.Iulianus. col. 2.in 3.
not.& Iaſ.in d.§.& quid ſi tantum.in colum.7. verſic.
limita dupliciter.

35 Tertiò†intellige, quando conditio non poteſt im
pleri in forma,quam teſtator expreſsit:quia tunc etiã
poſſet impleri per caſum & modum æquipollentem,
prout poſsibile erit, per l.legatum. ff. de admin. re.ad
ciui.perti.firmat Bart.in l.1.col.pen.ver.venio ad im-
poſsibilitatem de facto. de condi. inſti. in quæſtionẽ
legati fratribus facti, vt celebrent miſſas, & fuerit in-
terdictus locus, & ne miſſæ ibi celebrentur, conuer-
tendi in alium honeſtum finem, & per l. legatum.de
vſufruct. leg. ſequitur Aret. in d.§.& quid ſi tantum.
col.6.ſub ver.vltimò adde.& Iaſ.ibi in col.7.verſic.ſe-
cundò no.limita.in princ.lect.& per tex. in l. qui do-
tem.de dot.præleg.

36 Quartò†intellige,quando teſtator etiam in condi
tione voluntaria magis inclinat.& videtur velle effe-
ctum rei,quàm modum& formam implendi condi-
tionem,non curaremus iſto caſu de modo implendi,
dummodo haberemus effectum, ſic prædominante
voluntate teſtatoris regina, d. l.in conditionibus. ex
ſententia Bart.ponit Socin.in d.§.& quid ſi tantum.
col.1.in vlt.not.ſequitur Dec.in conſi. 227.verſus fin.
ver. Non obſtat, quod ſuprà dicitur. & in conſi. 427.
col.fi.nu.11.& Socin.Iun.in conſ.42.nu.25.& in conſ.
90.in fin.& in conſ.102.col.pen.num.32.lib.1.& Pariſ.
conſi.20.col.4.num.41.lib.3.

Ex his autem poſſunt declarari omnia contraria,
quæ contra d.communem concluſionem adducunt
Aret.& cæteri,in d.§.& quid ſi tãtum.& in l.1.in prin.
de vulg.& pupil.& in d.l.3. omitto hoc in loco proſe-
qui materiam prædictis ſociam de extenſionibus ca-
ſuum,tractatam per Bart.& alios in d.§.& quid ſi tan
tum.quia vereor,ne etiam in his,quæ circa conditio-
nem neceſſariam & voluntariã tetigi, videar aliquan
tulum me eſſe digreſſum a propoſito loco voluntatis
defuncti declarandi ab effectu;ſed cuilibet patêre ar-
bitror,quòd habens præ manibus quæſtionem de ef-
fectu habito, etiam de modo non curando, coactus
fuerim non omittere huius & voluntariæ conditio-
nis differentiam, per quam ſatis deuentum eſt ad co-
gnitionem noſtri effectus propoſiti; ſcio enim alibi
aptiùs in ſequentibus libris materiam conditionũ.&
extenſionum incidere poſſe, hæc tamen hic forſan
quandoq; non diſplicebunt;ideo quoq; Bal.in l.pre-
cibus.col.8.ver.item ſæpè.C.de impub.dicit,quòd nõ
videtur eſſe magna digreſsio, vbi ſimilitudinis reti-
netur imago; bene conferunt, quæ ſcribit Dec.in l.1.
num.13.ſi cert. pet. quæ nam dicantur pertinentia, &
non ſuperflua.

Itaq; his dictis,adhuc video,nõ eſſe prætermitten-
dum,quomodo poſſumus cognoſcere, quæ ſit neceſ-
ſaria,& quæ ſit voluntaria conditio;ſi enim volumus
cognoſcere effectum diſpoſitionis,oportet, quòd co-
gnoſcamus eius ſpeciem & naturam, dicit idem Bal.
in conſ.170.Quidam Nicolaus.col.1.circa fi.lib.5.

Pro cognitione autem conditionis neceſſariæ &
voluntariæ,Iaſ.in d.l.3.col.1.C.de inſtit.& ſubſt.dicit.
37 †adeundum eſſe Bar.in d.§.& quid ſi tantum.ſubiun
git ſtatim: Vel dic,quòd conditiones, quæ conſiſtunt
in dando,debẽt impleri in forma ſpecifica, quia ſunt
magis præciſæ:ita loquitur d.l. qui hæredi.in prin. &
d.l.Mæuius.ſecùs in alijs,quæ non conſiſtunt in dan-
do,quia poſſunt in ſua forma, vel per æquipollẽs im-
pleri;ita dicit intelligendum, quãdo teſtator dicatur
conſideraſſe potius effectum,quàm formam: Aret.in
d.§.& quid ſi tantum.col.5.ſub verſi. vltimò adde. di-
cit diſtinguendo. Aut eſt conditio,cuius implemen-
tum non eſt in poteſtate honorati, ſed à fortuna de-
pendet,& tunc implementum tale poteſt fieri per æ-
quipollens,licet hęc dicta ſint excerpta ex d. l.qui hę-
redi. & ex d. l. Mæuius. tamen id clariùs pleniusque
percipi videtur ex doctr.Bar.in d.§.& quid ſi tantum.

Nam

Nam ſecundum eum neceſſaria conditio de vno modo neceſſaria ad actum, altero modo ad effectum actus, de primo modo & ſuis ſimilibus habentur exempla in d. §. & quid ſi tantum. & ibi gl. & Doct. & in l. 1. in princip. de vulg. & pupil. ibi maximè per Soc. in 10. col. verſ. octauò no. limit. quæ ſcilicet ſunt neceſſaria ad ſubſtitutionem vulgarem; idem poteſt dici de neceſſarijs ad alios actus, quòd ſufficiat conditio impleri per modum, habentem effectum eundem, qui ſufficiat ad ipſum actum, vt per Corn. in conſ. 276. col. fin. lib. 3. de ſecundo modo ad eſſentiam effectus acquiſitionis exempla habentur de legatis, factis filiofam. ſi fuerit effectus ſui iuris, & de alio contingente neceſſariò ad aliquam acquiſitionem; vt in caſu l. liberto. §. fin. de an. leg. voluntaria conditio dicitur eò, quòd ſit in voluntate teſtatoris eam ponere vel facere legatum purum; vt dicit Bart. in l. vxori vſumfructum. de vſufruct. leg. vel vno, vel alio modo ponere; vt dicit tex. in d. l. Mæuius.

38 Principalem regulam, †non curamus de modo habito effectu, intellige demum, niſi modus ſit prohibitus, vel ſit de ſubſtantia, ſicut effectus, vt de modo iudiciario; non ſufficeret enim habere effectum iuſtæ ſentẽtiæ, niſi per modum debitum iudiciarium prolata fuiſſet; vt per Abba. poſt Ant. de But. in cap. vniuerſitatis. in pen. gloſ. de ſent. excomm. & Bald. in l. 1. num. 11. C. ex delict. defunct. in quant. hæred vbi locus ab effectu non ſufficit, niſi ſumatur ab auctoritate iuſdicentis, exinde firmando, bannitum ex interlocutoria decapitatum, non dici ſeruum pœnæ, & inteſtabilem mortuum.

DE INTERPRETATIONE VLTIMARVM VOLVNTATVM

LIBER SECVNDVS.

EXPEDITO ſuperiori libro circa generalia tractatus aſſumpti de interpretatione vltimarum volũtatum, vt plurimùm verſando, & circa ea, quæ extra teſtamentum incurrũt, interpretationes, vt pollicitus ſum, tractãdo, nunc deuenire incipio ad ea, quæ ex ipſis teſtamentis oriuntur; hoc ideo præſenti libro ſecundo videndum eſt de interpretationibus, ſeu declarationibus, quæ concurrunt teſtamenta & alias vltimas voluntates ipſas; CIRCA PROBATIONES, VALOREM, VERBA, MENTEM, ET SENTENTIAM, omittendo aliter facere ſolemnem tractatum de teſtamentis, quia de his, & ff. & C. & extra de teſta. & per Doctores generales, & ſpeciales nõ deſunt pleniſsimi tractatus, ſed ea quidem agenda duxi, quę non ſic alibi acta reperiuntur, quæve magis ad præſentis tractatus titulum pertinere videbuntur. Vt igitur in æquiuoco non procedamus, ſed ordine diſtincto & congruo, eo maximè, de quo præmiſſum eſt, ſcilicet per interpretationes ſeparatas, ſeu declarationes incidentium dubitationum.

Diuido librum hunc in quatuor interpretationes, ſeu declarationes, his accommodando ſingulis ſuas dubitationes, quæ videbuntur per eas declarari oportere. itaque interpretatio erit,

Prima, circa eſſentiam, & probationes vltimarum voluntatum.

Secunda, circa validitatem & vigorem.

Tertia, circa ſcripturam, & verba.

Quarta, circa mentem & ſententiam.

Prima autem interpretatione duæ principales dubitationes ſoluuntur.

Prima quæ, qualis, quotuplex ſit vltima voluntas.

Secunda, qua præparatione, quáve probatione de ea nobis conſtare & liquere poſsit.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio omnis à diffinitione proficiſci debet.*
2 *Ens eſt ſubſidium naturæ.*
3 *Forma & ens conuertuntur.*
4 *Forma diſpoſitionis eſt eius perfectio.*
5 *Diffinitio eſt in iure fallax.*
6 *Vltima voluntas quænam dicatur.*

LIB. II. INTERPR. I. DVB. I.

VT ergo intelligamus, quæ, & qualis ſit vltima volũtas, de cuius interpretatione iam tractare incepimus, imitando Ciceronem in 1. lib. de Offic. præcipientem, à diffinitione debere proficiſci o-
1 mnem de aliqua re inſtitutionem, † vt intelligatur, quid ſit id, de quo diſputatur, ad rem admodum commodiùs diuus Hieronymus in prologo in Eſaiã ait, nec facilè quempiam poſſe iudicare de interpretatione, niſi intellexerit antè, quæ legerit. Quia ſubiectum
2 naturæ eſt ens, †dicit Bal. in l. cum fratrem. col. fi. ver. in contrarium. C. de his, quib. vt indign. & forma &
3 ens conuertuntur, † cùm forma diſpoſitionis non a-
4 liud, quàm eius perfectio, †dicit idem Bal. in l. 1. §. pro ſecundo. verſus fi. de cadu. tollen. Ita quoq; antiquiores illi Iuriſconſulti in explicandis iuris articulis plerunque tradere ſolebant diffinitionem eius, de quo erat titulus propoſitæ materię; vt de tutelæ diffinitione loquitur tex. in l. 1. ff. de tute. ne longiùs progrediamur, de diffinitione teſtamenti loquitur text. in l. 1. ff. de teſta. vbi Bar. latè defendit talem iuriſconſulti diffinitionem, & ibi per alios in §. 1. Inſti. eo.

Ego verò in diffinitione ſolius teſtamenti nõ perſiſtam, quia tractatus iſte non eſt de interpretatione teſtamenti tantum, ſed vltimarum volũtatum; quarum

rum plures ſunt, vt inferiùs dicetur, ſpecies: ſed ideo
magis latum, & generale vocabulum vltimæ volun-
tatis diffiniendum ſumpſi, vt omnes ſpecies comple-
ctar non tãtum ipſam diffinitionem, quæ in iure no-
5 ſtro fallax eſt: †l. omnis definitio. de reg. iur. attenden
do, quantum, vt hac occaſione declarandi omnes e-
ius particulas magis aptè, & diſtinctè procedam, &
aliqua notabilia in materia proferam, in hoc ſequens
Rochum de Curte qui ſuum tractatum de iure patro
na. compoſuit, diſcurrendo ſingula verba diffinitio-
nis ipſius iuris patronatus.

Eſt enim, Vltima, Volũtas, Vnius, Hominis, Habi
lis, Diſpoſitio, de eo quod fieri vel capi velit poſt mor
6 tem ſuam †morteque ipſa effecta irreuocabilis & fir-
ma, per alium adimplenda.

Ad ſingula verba hæc declaranda aggredior.

Qualis eſt vltima voluntas per diffinitionem ſol-
uitur, & per ſingula hæc præmiſſa verba, eſt enim

1 Vltima.
2 Voluntas.
3 Vnius hominis.
4 Habilis.
5 Diſpoſitio.
6 De eo quod fieri vel capi velit poſt mortẽ ſuam.
7 Morteque ipſa effecta irreuocabilis & firma.
8 Per alium adimplenda.
9 Quotuplex ſpecies X. vltimarum voluntatum tra
duntur.
10 Quomodo cognoſcantur codicilli ſine teſtamen
to per clauſulam codicillarem.
11 De effectibus clauſulæ codicillaris.
12 Signa donationis cauſà mortis factæ in teſta-
mento.
13 Signa donationis cauſa mortis factæ extra teſta-
mentum.
14 Signa donationis inter viuos multa enumeran-
tur & probantur.

SVMMARIVM.

1 *Vltima quare dicatur voluntas.*
2 *Communis contra Bart. quòd ſcilicet per clauſulam dero-
gatoriam caſſans irritãs aliud omne teſtamentum, non
ſit ſublatum primum teſtamentum, habens clauſulam
derogatoriam.*
3 *Paganus non poteſt decedere cum duobus teſtamentis, non
conſtito, quòd duobus ab eodem factis, quod eorum ſit
poſterius.*
Fallit, ſi hæres vnius ſit in poſſeſſione.
*Vel hæres ſit de ſuccedentibus ab inteſtato, vel pia cauſa
eſſet hæres inſtituta.*
4 *Vltima derogant prioribus.*
Amplia in præſentatione.
*Amplia in vltimo ſolito teſtatoris, etiam in vna vice in-
ducto.*
Amplia in inueſtitura.
Vide tamen Fuſcium ſingul. 35. litera V.
Amplia in vltima conſuetudine feudi, vel emphyteuſis.
Amplia in recuperatione feudi.
Amplia in euentu poſteriori vltimi ſtatus beneficij.
Amplia in electione.
Amplia in conſuetudine.
Amplia in vltima opinione gloſſa, vel doctoris.
5 *Fallit, niſi vltima opinio ſit relata cum coniunctione ad-
uerſatiua, licet, vel quamuis.*

SOLVTIO I.

VLtima dicitur, quia alia eam non ſe-
1 quitur: †l. 2. §. legitima. ff. de ſu. & l. hæ-
red. & poſt eam alia facta non eſt: l. 1. §.
1. ff. de bon. poſſeſ. ſecund. tab. licet ſola
promulgata & condita ſit: l. illa verba.
ff. de verb. ſign. vel mille ante eam factæ ſint: quia vl-
tima valet & attenditur. §. poſteriore. Inſtit. quib. mo.
teſta. infir. cum ſimil. alleg. per Pariſ. in conſ. 10. col. 1.
lib. 3. etiam ſi vltima valeret de iure ſpeciali. idẽ Pariſ.
probat conſ. 34. num. 5. lib. 2. hac ratione doct. in l. 2.
de liber. & poſthu. communiter damnant opin Bart.
volentis per vltimum teſtamentum, ſimpliciter reuo
cans omne aliud teſtamẽtum, cenſeri eſſe inductam
ſpecialem pœnitentiam & reuocationem prioris te-
ſtamenti, habentis clauſulam derogatoriã ad ſequen
tia, per tradita in l. ſi quis. in princip de leg. 3. quando
præceſſerit vnum teſtamentum tantum: hanc autem
opinionem reprobant, quoniam dicunt, etiam plu-
ribus teſtamentis ab eodem factis aliter nõ poſſe ac-
cidere, niſi quòd dicatur vnum vltimum præcedere,
* & ita in hoc eſſe Com.* Opin. contra Bart. atteſtatur
2 & defendit †Alexan. in conſ. 25 nu. 3. lib. 3. & conſ. 44.
circa fin. lib. 4. & conſ. 156. num. 3. & conſ. 163. num. 7.
lib. 7. licet cum Bart. videatur tenere Soc. conſ. 2. col.
4. lib. 3. tamen id dicit facere, concurrente quadã ge-
nerali reuocatione, & quòd eſſet periculoſa opi. Bart.
propter authoritates in contrarium, forſan de hoc e-
rit iterum dicendum infrà lib. 4. de clauſulis deroga-
torijs, interpr. vlt. dubit. 2. in 4. conſideratione.

Exinde etiam dicitur, quòd apparentibus duobus
teſtamentis, ab eodem factis, & non conſtito, quod
eorum ſit poſterius & vltimum: quia paganus nõ po-
3 teſt decedere cum duobus teſtamentis, †Pariſ. d. conſ.
10. in prin. Neutrum valet. vt per gloſſ. in d. l. 1. §. ff. de
bon. poſſ. ſecund. tab. & ibi Bart. & Alber. & gl. & Al-
ber. in col. fin. & Iaſ. in col pen. & Dec. in col. fin. l. vlt.
C. de edic. Di. Adri. tol. quod tamen Docto. limitant,
& declarant præualere teſtamentum, in quo inſtitu-
tus hæres eſt in poſſeſsione, & hac occaſione ibi Dec.
enumerat plura commoda poſſeſsionis; vel hæres eſt
de ſuccedentibus ab inteſtato, vel pia cauſa, & ſi in v-
troq; eſſet pia cauſa hæres, præferretur pauperior, &
magis fauorabilis cauſa, vt per eos in dictis locis.

Nam generale eſt, vltima eſſe attendenda, & de-
4 rogare prioribus: †l. Diui. §. licet. de iu. codicil. & l. pa-
cta nouiſsima. C. de pact. etiam in eodem teſta. Ber.
conſ. 117. nu. 6. lib. 2. inde eſt, quòd vltima præſentatio
prodeſt præſentato contendente cum alio: Aym. in
conſ. 322. nu. 5. Vltimum ſolitum teſtatoris etiam vna
vice inductum obſeruatur. l. Mela. §. ſed ſi alimenta.
& ibi Bart. not. de adim. leg. Vltimum ſolitum in in-
ueſtitura de non facienda de feudo vel emphyteuſi
eſſe ſeruandum, latè comprobat Roc. de Cur. in c. fin.
de conſuet. nu. 418. & Bald. in c. 1. §. fi. de his qui feud.
da. poſ. firmat, quod in feudalibus vltima conſuetu-
do etiam recens tollit primam: & habetur in tex. in c.
1. profecto. quid iu. ſi poſt ali. feu. quòd feudum plu-
ries recuperatum cenſetur eo modo & iure, quo vlti-
mo loco fuerit recuperatum, & ibi Bal. not. quòd po-
ſterior euẽtus declarat, vltimus ſtatus beneficij eccle-
ſiaſtici attenditur. canon in ca. cum beneficio. de præ-
ben. in 6. cum alijs pluribus concor. in materia alleg.
per Dec. in d. l. pacta nouiſsima nu. 3. & ſequen. C. de
pact. & conſi. 445. num. 10. & ſeq. Ius eligendi ſufficit
docere,

docere, vltimum eſſe in proxima præcedenti electione: Bart. in l. 2. §. 2. verſ. ſecundò not. ff. de iti. act. que priua. Vltimam item conſuetudinem obſeruandam eſſe, concord. ad id congerit Ioſeph. Aſsirien. in deciſi. Peruſ. 14. in fi. vltima fama tollit priorem. Caſſan. conſi. 15. num. 9. Vltima opini. glo. vel doctoris ſemper eſt tenenda, per glo. in l. qui filium. §. j. ff. ad Trebel. comprobat Alexã. in conſil. 121. colum. fi. lib. 1. & conſi. 67. col. fin. lib. 5. & latiùs Cur. Sen. in conſil. 51. colu. 4. Niſi vltima opinio ſit relata cum coniunctione aduerſatiua, Licet, vel, Quamuis; quia tunc non ſic cenſetur vltima opinio approbata per refe-
5 rẽtem † vt probatur in tex. l. ſi duo rei. in fin. ff. de ſol. & in l. pro hæred. §. ſed & qui. de ac. hæred. aduertendo tamen an coniunctio ipſa ſtet aduerſatiuè an correctiuè; vt per tex. & gloſ. in l. j. §. reſcripto. vt legat. ca. cauea. & alios concord. limit. vide in ſyl. nup. lib. 5. ſub. nu. 3. fol. mihi 192. & aliquid per Borgninum Fiuizanen. in trac. de vſufr. muli. relic. ſub nu. 87. pag. mihi 442. & Neuiz. conſi 89. nume. 4. ex profeſſo. per Ant. Mari. Corati. de com. opin. libr. j. titu. 6. inſpect. 6. de vltimis attendendis: plura ſimilia congerit Marſil. in l. j. §. ſi ſerui. nu. 15. cum ſeq. de quæſt.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas quid ſit.*
2 *Voluntas regulat actus humanos, iuris auctoritate etiam concurrente.*
3 *Voluntas nuda nihil operatur.*
4 *Nuda dicitur à ſolemnitate ceſſante.*
5 *Voluntas teſtatoris totum facit.*
Et attenditur ſemper voluntas teſtatoris.
Amplia, vt ibi.

SOLV. II.

Voluntas eſt affectio animi ad aliquid applicata, & deliberata acceptio eius
1 quod placet † Bald. in l. potuit. colum. 2. verſicul. ſeptimò quæritur. & in l. quidam. col. 5. C. de iure delib. quæ cum poteſtate, ſcientia, & modo regulat actus hu-
2 manos iuris auctoritate etiam concurrente: † l. cum te. C. de dona. ante nup. Bal. in l. non hoc. col. j. verſ. ſi ergo hæreditas. C. vnde legi. & in rep. l. j. col. 13. verſic. vnde ego dico. C. de ſacroſan. eccleſ. & in conſ. 320. nu. 2. lib. 1. Barb. in conſil. 10. colum. 8. lib. 2. & Iaſ. conſil. 162. colum. 2. lib. 2. Alexan. conſi. 52. nu. 27. lib. 4. Dec. in c. cum ſuper. colum. 2. in 4. not. de offi. deleg. Fran. Sarmen. in tract. de redi. eccl. par. j. c. 4. num. 2. Afflic. in deciſ. 305. num. 7. Socin. Iun. in conſi. 72. num. 14. & ſeq. lib. j. Aliàs ſine his neceſſarijs voluntas eſſet ſolemnis: Gloſ. & Bald. in l. ſi creditoris. in fin. C. de fideicom. Sed eſſet nuda, & nihil ope-
3 ratur, † glo. in l. fin. de pecu. leg. nuda dicitur à ſolemnitate ceſſante, † Barb. conſ. 60. col. fin. lib. 2. Namq;
4 in ſpecie propoſitæ interpretationis omni cura & diligentia, & præ omnibus inquirenda eſt, quæ & qualis voluntas defuncti, quoniam regit, & totum facit,
5 dicit † Iuriſcõſ. in l. in conditionibus. in princ. de cõd & demon. & in l. ex facto. la. 2. §. rerum. ff. de hæred. inſtit. & facit, quod in teſtamento ſcriptum valeat: l. ſi mihi & tibi. in fi. de leg. j. præcipuè in fideicommiſsis ſpectanda ſeruandaque eſt voluntas defuncti, l. pen. eo. & l. fideicommiſſa. §. item ſiquis de leg 3. & cũm imperatore, in l. fin. C. de poſth. dici poteſt, quòd frequentiſsimè leges poſitæ ſunt, ſic teſtatorũ voluntates adiuuantes, & Doctores pariter frequẽtiſsimè idem exordiuntur, & repetunt; vt per Ant. Gomes. ſuis cõment. Iur. to. j. c. 5. de ſubſt. fideicom. ſub num. 24. verſ. confirmantur prædicta. & ibi. litera M, annotatio, per Emanu. Soarez opportunè adden. tex. in l. quiſquis. ff. de verb. ſigni. & maximè in conſilijs ſolum de voluntate teſtatoris perquirenda & tenenda, vt per Deci. in conſil. 15. num. 2. & conſil. 23. num. 3. & conſil. 122. colum. 2. & alibi in ſuis conſi. Ab. in conſi. 68. colum. j. libr. 2. Boer. in deciſ. 146. nu. j. Socin. Iun. in conſi. 90. num. 7. & conſi. 98. ſub nu. 6. conſi. 101. nu. 5. & conſil. 104. in princip. lib. j. & omnium latiſsimè Andr. Tiraq. in. l. ſi vnquam. in verſ. libertis. num. 51. 52. de reuoc. dona. Rurſus aliud ex verbis text. in l. quidam. C. de neceſ. hæred. inſti. ibi, quia ſemper veſtigia voluntatis ſequimur teſtatorum; ibi etiã Bald. infert & not. quòd lex vadit poſt mentem teſtatoris, ſicut venator poſt leporem. quod dictum referunt etiam Doct. in mille locis. ex his eſt Ange. in conſi. 222. Bene. in prin. Barb. in conſil. 58. illud colum. 5. lib. 3. Corn. in conſi. 26. col. 2. lib. 2. & conſi. 258. Quod primum. col. 4. lib. 3. Ioan. de An. in conſi. 3. Viſo. col. j. Alexan. in conſi. 25. Viſo. col. 2. lib. 3. Aret. in conſil. 37. Sequendo. col. pen. Sicut enim placuit teſtatori, ita placuit Legi. ait Bal. in l. legatũ C. de condi. inſert. Reliqua autem ad hoc pertinentia incident infra in quarta interpretatione.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris non debet ex alieno arbitrio pendere.*
2 *Captatoria voluntas nõ valet in legatis & hæreditatibus.*
3 *Captatoria dicitur, quæ commiſſa ſit alterius voluntati ordinanda.*
Niſi, vt confirmetur ibi, non vt diſponat. ibi.
Et de præſenti, non de futuro. ibi.
Et etiam ex voluntate aliena declaratoria, & regulata, vel abſoluta, ſed velata ibi.
4 *Si maritus & vxor in eadem cauſa teſtetur, duo erunt teſtamenta, non vnum.*
Ita vt notarius rogetur & teſtes. ibi.
5 *Tot ſunt teſtamenta, quot homines teſtantes.*
6 *Captatorium nõ dicitur teſtamentum, ſi ad inuicem fratres ſe inſtituant, & ſubſtituant eorum filios, & quilibet eorum poteſt reuocare teſtamentum.*
7 *Contractus dependet a conſenſu duorum.*
Teſtamentum autem ab vnius tantum conſenſu. ibi.
Et contractus vnius ſola voluntate nõ reuocatur, ſed teſtamentum ſic. ibi.
8 *Fortius eſt vinculum descendens à pacto, quàm à lege.*
9 *Regulæ duæ: vna, quòd argum. de vltimis voluntatibus ad contractus, altera, quod argumentum de contractibus ad vltimas voluntates.*
Differentias inter vtranque remiſsiuè. ibi.
10 *Mora non purgatur in vltimis voluntatibus, ſicut in cõtractibus. Et fit nouatio, quæ ita in cõtractibus nõ fit.*
11 *Creditoribus magis fauetur in executione, ſed in interpretatione magis legatarijs.*
Fraus præſumitur potius in actibus inter viuos, quàm in vltima voluntate.

SOLV. III.

VNius hominis, eò, quia à ſola volun-
tate ipſa & arbitrio diſponentis pen-
1 dere debent iura teſtamentorum. † l.
illa inſtitutio in prin. ff. de hęred. inſt.
& non ab arbitrio alieno, maximè,
quo ad ſubſtantiam diſpoſitionis, quia poſſet decipi
voluntas teſtatoris, ideo voluntas captatoria non
2 valet, nec in legatis, neque in hæreditatibus: † l. ca-
ptatoriæ. de leg. 1. & l. captatorias. C. de teſta. mili. &
ibi gloſſ. Bald. & moderni latè tradunt. & non eſſet
noſtra, ſed alterius ſententia, & corrueret diffinitio
Iuriſconſulti, in d. l. j. ff. de teſtam. ita hac ratione ca-
ptatoriam voluntatem quæ commiſſa ſit voluntati
3 alterius ordinanda, & non valere, tradit † Bald. in
conſ. 114. Quæritur, vtrum præterita. libr. 4. ergo apta
videtur hæc adiectio, Vnius hominis voluntas, ac ſi
diceretur, Voluntatis vnius teſtatoris ſententia, vt
ſentit diffinitio d. l. j. poteſt autem pendêre ex vo-
luntate aliena confirmatoria ſed non diſpoſitoria
per l. ſi ſeruus communis Mæuij & caſtrenſis peculij
in prin. de ſtip. ſeruo. dicit Bald. in l. ſi pater. col.
antepen. ſub verſ. in gl. vel dic. C. de inſti. & ſubſti. &
pręſenti, vel præterita, & non de futuro: Petr. Pech.
de teſta. coniug. lib. j. cap. 12. ad fi. & etiam ex volun-
tate aliena declaratoria, & regulata, & non libera,
vel abſoluta, ſed velata. vt bene declarat Ang. in cōſ.
97. Viuianus. & conſ. 201. Inter cætera. & in conſ. 223.
Caſus talis eſt. col. fin. Ancha. conſil. 436. in his. in
prin. & Calca. in conſil. 107. Reddita. & in conſil. 180.
In cauſa, & per Dec. conſil. 494. col. pen. & in d. l. ca-
ptatorias. & Boer. conſil. 23. nu. 27. & ſeq. lib. 1. & Syl-
ua. conſ. 54. nu. 5. & ſeq.

Vnde ſi maritus & vxor in vna charta ſimul faciāt
teſtamentum, erunt duo teſtamenta. & non vnum
dependens & factum à duobus, vt poſt alios ibi not.
4 † Deci. in l. licet. col. 2. in 2. not. C. de pact. & quòd vi-
deatur requiri rogatio Notarij, & teſtium, vti de
duobus teſtamentis: Bello. in conſil. 85. num. 9. &
Clar. in §. teſtamentum. in q. 60. & Petr. Pech. de te-
ſta. cōiug. lib. j. cap. 17. cum concord. alleg. à Marza.
Vicent. conſil. 18. in princ. quot ſunt homines teſtā-
5 tes, tot ſunt teſtamenta. in propoſito tradit † Bar. in
l. patris & filij. ad fi. de vulga. & pupil. & ibi Caſtr.
Alexan. & Iaſ. & ſuperſtes, quoad ſe, ſemper poterit
ſuum teſtamentum reuocare: vt not. tradit Oldra.
conſilio. 174. Thema tale eſt. Vir & vxor. idem in ſi-
mili de pluribus fratribus ſimul vno contextu fa-
cientibus teſtamentum, id non dici captatorium
ad inuicem ſe inſtituendo, & ſubſtituendo eorum
filios, & poſſe per alium reuocari ſuum teſtamen-
6 tū, cōſuluit † Corn. in conſ. 159. In hac præſenti. lib. 4.

Præterea dicitur vnius hominis voluntas ad dif-
ferentiam contractus. qui dependet & proficiſcitur.
7 ex conſenſu duorum vel plurium: † l. j. ff. de pac. & l.
2. ff. de acti. & obliga. aſsignata differentia inter te-
ſtamentum & pactum, dicit Glo. in l. hæreditas. C.
de pac. conuen. & quòd vnum poteſt mutari volū-
tate vnius ſola, & alterum non, & quòd alterum ex
vnius, alterum ex duorum ad minus voluntate pen-
det, ita per hanc glo. probatur particula hæc huius
noſtræ diffinitionis, & per Pau. de Caſt. in l. 2. in col. j.
verſi. Primum patet, de leg. j. Nam & fortius eſt vin-
8 culum deſcendens à pacto, quàm à lege: † Ang. in l.
qui ſeruum. de verb. obliga. ſumpta autem occaſione
duarū regularum, vnius de arg. de vltimis volun-
tatibus ad cōtractus, alteri9 de arg. de cōtractibus ad
9 vltimas volūtates, † Iaſ. in l. quæ de legato. de leg. j.
curam habuit colligēdi ad primam regulam, 18. dif-
ferentias ſeu inſtantias inter vltimas voluntates &
contractus. per quas apparet, validiorem & effica-
ciorem eſſe diſpoſitionem vltimæ voluntatis in pa-
ribus terminis, quàm ſit contractus. idem in conſil.
157. col. fin. lib. 2. alteram verò regulam 15. caſus &
differentias. quibus oſtēdit è conuerſo plura prohi-
beri via contractus, quæ permiſſa ſunt via vltimæ
voluntatis: idem conſil. 211. col. 4. lib. 2. quem vide:
quia huiuſmodi differentiales deciſiones poſſunt
inſeruire ad multa. Addo aliā, quòd in vltimis vo-
luntatibus non purgatur mora, ſicut in contracti-
10 bus, & fit nouatio, quæ non ſic fit in contractibus. †
vt per Bal. in l. & ſi poſt tres. col. 7. verſ. præterea inter
contractum. ff. ſi quis caut. in repet. & in l. j. col. 7.
verſi. & not quòd pœnæ. C. de his. quæ pœ. no. & in
executione magis fauetur creditoribus, & in inter-
11 pretatione, magis legatarijs: † Bartol. in l. cum hi. in
princip. nu. 5. ff. de tranſac. & potiùs fraus præſumi-
tur in actibus inter viuos, quàm in vltima volunta-
12 te, † Socin. conſil. 65. col. 418. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Habilis dicitur ad teſtandum, qui tempore teſtamenti ſit ſanæ mentis, & habeat teſtamenti factionem actiuam.*

2 *Iudæus ita poteſt teſtari, ſicut Chriſtianus.*

3 *Sanæ mentis quilibet præſumitur.*

Etiam ſi ſit in extremis: ibi.

4 *Teſtari poteſt ſenenectis & balbutiens.*

5 *Sanæ mentis præſumptio transfert onus probandi in alium.*

6 *Habilis ad teſtandum quilibet præſumitur, & qui contrarium dicit, probare debet.*

7 *Poteſt autem inhabilitas teſtandi probari ex ſignis, ſermonibus & actibus.*

Item ex relatione Medicorum, & alijs, vt hic.

Non ſanæ mentis, ſeu mente captus, vel furioſus, probatur, vt hic, nu. 8. & 9.

9 *Probari ſufficit, quòd quis ante teſtamentum per tempora fuerit mente captus, vel furioſus: quia præſumitur perſeuerare.*

10 *Teſtamentum factum à furioſo, non tenet, etiam ſi videatur factum à prudente, & probo viro.*

Et paribus probationibus exiſtentibus de inſania, & ſana mente, & mixtis, teſtamentum corruit: ibi.

11 *Teſtari nequeunt alienæ mente.*

Amplia, vt ibi.

12 *Tabellioni credere in tantis negotijs, prout, quādo dicit, talis ſanus mente, vel quòd habeat dilucida interualla, vel ſimilia. & periculum.*

Quilibet præſumitur ſanæ mentis, & dicens contrarium, debet liquidiſsimis, & luce meridiana clarioribus 26. probationibus oſtendere.

Amplia, vt hic.

13 *Tabellioni non creditur, dicenti, Talis ſanæ mentis fecit teſtamentum.*

14 *Tabellio debet eſſe diligens in perſcrutando, Vtrùm teſtator ſit ſanæ mentis: quia quilibet debet eſſe diligens in officio ſuo.*

Amplia, vt hic.

15 *Teſtatoris ſanitas mentis, percipi poteſt per teſtes.*

Item

Item & per Notarium.

16 Notario creditur in his, quæ ad eius pertinent officium. nu. 16. ſicut alij officiales.

17 Teſtamentum præſumitur factum tempore ſanæ mentis à furioſo, vel mente capto, quando habuit quandoque dilucida interualla, maximè tempore teſtamenti, quẽadmodum ſufficit ſolum præſumptionem, quòd teſtamentum appareat congruenter, & ſapienter factum.

18 Teſtibus paribus deponentibus de ſana mente teſtatoris, & de bono intellectu, & alijs in contrarium, magis affirmatiuam probantibus, quàm negatiuam, eſt credendũ.

19 Teſtibus magis eſt credendum deponentibus ea, quæ ad validitatem tendunt teſtamenti.

Sententia plurium iudicum ſtatur pro teſtamento.

20 Furor præſumitur durare in eo, qui fuit furioſus, vel mẽte captus aliquo tempore continuato, & non ex accidẽti, vel momentaneo.

21 Teſtamentum facere poteſt, qui tenet quoddam medium inter ſanam & inſanam mentem, & qui in gerendis negocijs non eſt ita perſpicax, ita quod potius dicatur fatuus, vel groſſolanus, vel hebes.

22 Fallit, niſi ita eſſet hebetis ingenij, vt crederet nõ credẽda.

23 Ebrius teſtari nequit, niſi vinum digeſſit, vel non ſit continuus ebrius, ita quod agit, neſcit, quid faciat.

Teſtari poteſt laborans in extremis, ſi ſit in bono intellectu, & memor rerũ. nu. 24. & articulatè loquatur, adeò vt percipi poßit, & intelligi a teſtibus, etiã ſi balbutiat, & groſſam habeat linguam more ſenis, orti viri. ibi.

25 Articulatè ſatis dicitur loqui teſtator, ſi ad interrogationem Notarij reſpondet, ſic, vel non, vt intelligi poßit.

26 Teſtator teſtari poteſt voce, & in ſcriptis, dummodo compos mentis, & intellectus, non nutu, vel ſignis.

Hæres oſtenſo teſtamento publica manu ſcripto in iudicio poſſeſſorio adipiſcendæ, opponens de inualiditate teſtamenti, ob id, quod velit probare furorem, vel demẽtiam, vel non habuiſſe ſanum intellectum, non admittitur, cum hæc exceptio requirat altiorem indaginem, quare ſeruatur in petitorio, nu. 27. & quomodo articuletur & probetur furor, vel dementia tempore teſtamenti conditi. ibi, remißiuè.

Teſtes deponentes ſuper dementia teſtatoris, quid habeant deponere. num. 28. & ſuper ebrietate etiam: ibi.

29 Cauſæ ex factis vel dictis, quæ furioſum oſtẽdunt, quæ ſint.

30 Furioſum quem eſſe probant conſanguinei, & vicini.

31 Teſtes de credulitate deponentes ſuper dementia, vel inſania, ſufficiunt.

32 Amplia etiam in materia non certitudinaliter cognoſcibili.

33 Iudex de his, quæ in facto conſiſtunt, cum non detur certa doctrina, ex circunſtantijs arbitrari & iudicare habet.

34 Regula eſt, Cuilibet teſtari poſſe permiſſum, niſi prohibeatur.

35 Permiſſa omnia cenſentur, quæ non prohibita.

36 Meretrix de turpi quæſtu quæſitis teſtari poteſt, non alia, quæ ex ſtupro, vel adulterio partu teſtetur, quia fiſcus rapit.

Perſonæ prohibitæ teſtari hic remißiuè traduntur, nu. 36. Et cautelæ, quibus vtantur, vt perſonæ teſtari prohibitæ, teſtari poßint ibi. (remißiuè licet.)

37 Miles Hieroſolymitanus prohibetur teſtari de rebus ſtabilibus, Niſi habeat licentiam à Papa.

38 Cardinalis teſtari vetitus accedente licentia Papæ, teſtari poteſt. Et præſumitur diſpenſatus ex longißimo temporis curſu.

39 Penſiones bonorum locatorum debitæ ex fructibus recollectis tempore mortis prælati, veniunt ſub licentia teſtandi de bonis quæſitis, vel quærendis ex bonis & fructibus Eccleſiæ.

Appellatione iurium veniunt prædia & poſſeßiones.

40 Licentia teſtandi conceſſa de bonis eccleſiæ, etiam militi & profeſſo ordinis militiæ Ciſtertienſis, quando teneatur.

Licentia conceſſa à Papa teſtandi Cardinali, videtur reſoluta in primo actu teſtandi, nu. 41. Nec aliter poteſt codicillare, ibi, ſed quòd non expiret ipſa teſtandi primo teſtamento, tenet hic, num. 42. ſed contrà Iobias Nonius, conſi. 18. nu. 7. & ſeq. vide etiam Barba. in cõſil. 33. in pri. vo. & Couarru. in c. cum in officijs nu. 8. de teſta.

43 Licentia teſtandi de bonis feudalibus, non expirat morte concedentis.

44 Licentia teſtandi, conceſſa à Papa Cardinali, aut Epiſcopo, de bonis quæſitis intuitu eccleſiæ, an extendatur ſi iam teſtamentum fuerit factum.

Clericus ſecularis teſtari poteſt. nu. 45. & 50. vbi quòd ſic.

46 Teſtandi conſuetudo de bonis eccleſiæ, non tenet in bonis immobilibus, abſque ſolemnitatibus.

Amplia, vt hic. & declara, vt hic. Et vide omnino Couarru. in c. cum in officijs nu. 9. de teſta.

47 Legatum ex rebus eccleſiæ tenet, vt debeatur æſtimatio.

Res eccleſiæ non poſſunt alienari, vetante Paulina. nu. 48. & inconſulto Papa, ſecùs, ſi eccleſia volente & conſentiente: ibi.

49 Res aliena poteſt legari de conſenſu domini.

50 Voluntas & conſenſus ad actum ſufficit, quòd ante vel pòſt, ex interuallo intercedat.

51 Epiſcopus, vel Cardinalis, ſi condito teſtamento erat religioſus, vel regularis, & data fuerit licentia a Papa teſtandi, opus eſt noua confirmatione illius teſtamenti.

52 Clerici non poſſunt teſtari de rebus eccleſiæ, vel eius fructibus: Niſi accedente licentia Papæ: num. 53.

Sed tu vide contrà, per Couarru. c. cum in officijs. nu. 9. de teſtamentis.

54 Teſtari poteſt de rebus proprijs ſolùm, non de rebus eccleſiæ, ſumpto arg. ab effectu.

55 Licentia debet præcedere actum.

56 Teſtamentum factum ab hæretico, reuerſo ad fidem, non reconualeſcit.

Amplia idem eſſe in damnato in crimine læſæ maieſtatis: ibi.

Amplia & in gratiato reſtituto: ibi.

Limita, niſi fuerit reſtitutus ex vniuerſali pace, ſic volente principe: ibi.

57 Teſtamentum ab initio nullum, non reconualeſcit, ſecus ſi validum.

Poteſtas ſuperueniens, non validat actum, geſtum ab inhabili, materia eſt brocardica: num. 58. declaratur tamen, vt hic.

59 In vltimis volũtatib. principiũ cõſiſtit in cauſa efficiente.

60 Doctor debet intelligi ſecundum legem, quam allegat.

61 Licentia data a Papa teſtandi Cardinalibus intelligitur, vt non poßint relinquere perſonis penitùs extraneis.

Cardinalis habens licentiam à Papa teſtandi, non poteſt facere codicillum: num. 62. declara tamen, vt hic, & contrà tenet Auctor.

63 Codicillus non valet, vbi non ſit qui habeat reſtituere.

65 Appellatione teſtamenti venit codicillus.

66 Aditio hæreditatis eſt de iure ciuili, non de iure gentium.

67 Ius canonicum reducitur ad ius gentium.

68 Clericus nõ eſt ſubiectus regulis iuris ciuilis ſed iuris gẽtiũ.

69 Aditio hæreditatis non requiritur ad pias cauſas.
70 Officio iudicis poteſt exequi omnis vltima voluntas.
71 Diſpoſitio circa vnum defectum, non porrigitur ad alium.
72 Sufficit vnum ex pluribus obſtantibus remouere, vt ſit impedimento actui.
73 Licentia teſtandi, monacho data, intelligitur de bonis, quæ de facto tenet; quia de iure nihil habet proprij.
74 Teſtamentum monachi ex licentia, ſibi conceſſa, non præiudicat illis, quibus ex primo teſtamento eſt iam ius quæſitum.
75 Excommunicatus teſtari poteſt ſi non ſit publicè excommunicatus, ex cauſa, quæ eum reddat inteſtabilem.
Clericus filiusfamiliás in minoribus in aduentitijs rectè teſtatur, num. 76. reprobata opinione Decij, & etiã aliorum: num. 79.
77 Dictio, liberè, excludit omnem contradictionem, requiſitionem, vel impedimentum alicuius.
78 Filiusfamiliás, cuius pater eſt effectus monachus, vel hæreticus, teſtari poteſt.
80 Dictio, Quolibet modo, maximam vim generalitatis habet.
81 Ius ciuile de clericis loquens, & ius canonicum reſtringens, non tenet, & eſt abrogatum.
82 Mutatione perſonæ mutatur eius ſtatus.
83 Statutum laici in teſtando non ligat clericos.
84 Clericus afficitur inhabilis ad teſtandum, ſi condemnatur ad perpetuos carceres.
85 Limita, ſi ſit condemnatus à iudice incompetente.
Exceptio iudicis incompetentis ſemper opponi poteſt cõtra ſententiam, vt eſt communis.
86 Amplia etiam, quòd ſtatutum prohibeat, opponi poſſe contra ſententiam aliquam exceptionem, vel nullitatem.
87 Amplia etiam in clerico.
88 Filiusfamiliás, & aliàs miles, gaudet militis priuilegio in teſtando, quod de iure communi militibus competit: quod intellige, vt hic.
89 Dubius de ſtatu ſuo, An ſit filiusfamiliás propter abſentiã patris vel ſuam, vel neſciens patris mortem, teſtari nequit, & qui contrarium dicit, probare debet.
90 Filiusfamiliás Doctor poteſt teſtari de peculio quaſi caſtrenſi, ex lectura, vel officio à publico parto.
91 Limita in filiofamiliás Procuratore, vel Notario.
92 Teſtari nequit, committens inceſtas nuptias.
Limita, vt hic.
Sublimita limitationem, vt hic.
94 Teſtari nequit presbyter, habens filium ex coitu reprobato.
95 Limita, vt hic.
96 Mulier adultera de dote, nõ poteſt teſtari in præiudicium filiorum & mariti.
97 Sodomita teſtari nequit.
98 Cæcus an & quando rectè teſtetur: vt hic.
99 Teſtamentũ cæci, qui voluit abſque ſolennitatibus teſtari, & ita dixit, & proteſtatus eſt, non tenet.
100 Teſtamenti factio an pacto, ſtatuto, vel conſuetudine tollatur, vt hic.
Promiſſio de bonis ſuis poſt mortem, ſi nõ eſt de omnibus bonis promiſſoris, tenet & valet: nu. 101. & eſt cõmunis.
Hæreditas non datur pacto, quia eſt cõtra bonos mores, & tollit factionem teſtamenti: num. 102. & parat votum captandæ mortis.
Limita, vt hic.
103 Amplia, vt nec iuramento confirmetur.
104 Et votum captandæ mortis intellige de bonis moribus cum iuris ciuilis, tum canonici, & contra diuinum præceptum.
Teſtandi facultatem pacto tolli non poſſe, iuris eſt exploratiſſimi, & eſt dictum ſuprà.
Amplia pluribus modis, vt hic remiſſiuè.
105 Teſtandi facultas ex cauſa tolli poteſt ſtatuto, vel conſuetudine.
Et tale ſtatutum valet: ibi.
Amplia in fœmina, vt non ſuccedat, ſtante maſculo: ibi.
Amplia & reſtringe tam pro perſona teſtante, quàm ſucceſſore: ibi.
Statutum, quòd mulier non poſſit teſtari abſque conſenſu viri, valet: nu. 107. Niſi foret in odium certæ perſonæ. 108.
Amplia vel abſque præſentia coniunctorum: ibi.
Limita, quòd mulier non poſſit hæredem facere maritum, eo auctorante. in 109. cautela tamen eſt in contrarium: ibi remiſſiuè.
109 Limita, vt neque poſſit hæres inſtitui teſtis, in teſtamento adhibitus.
110 Teſtamentum extra territorium factum, non ſeruata ſolemnitate ſtatuti teſtantis, non tenet.
Et eſt fauorabile huiuſmodi ſtatutum: ibi.
111 Amplia, etiamſi mulier eſſet alibi nupta, quia teſtando tenetur ſeruare formam ſtatuti originarij.
112 Limita in caſu neceſſitatis, & quando mulier laboraret in extremis, vt ibi.
113 Quid, ſi ſtatutum requirit præſentiam duorum proximiorum ex linea paterna, ſi extãt: ſin minus, lineæ maternæ, quo pacto ij ad intereſſendum teſtamento admittantur.
114 Appellatione propinquorum veniunt tã maſculi, quàm fœminæ, in materia indifferenti.
Amplia in teſtamento diſponente, vel prohibente alienationem ſine conſenſu conſanguineorum: ibi.
Limita in ſtatuto, volente proximiores adhiberi in teſtamento, per mulierem, vel minorem conficiendo: ibi.
115 Forma ſtatuti eſt ad vnguem obſeruanda, & in forma expreſſa & ſpecifica, non per æquipollens.
Limita vt hic.
116 Statutum etiam correctorium iuris communis, recipit interpretationem paſſiuam à iure cõmuni, vt eſt communis ſententia.
117 Aſſertio parùm eſt, non reſpondendo contrarijs.
118 Tota ſpes veniendi ratioq́; perſuadendi, poſita eſt in confirmatione & confutatione, &c. Cic. ad Herennium, pri.
119 Teſtes teſtamentarij debent cognoſcere teſtatorem, an ſit mas, vel fœmella: infirmus, vel ſanus corpore, ſed etiam, ſi ſit ſanus mente.
120 Forma conſtituta ad certum finem, ſufficit impleri per æquipollens.
121 Reſponſio veriſimilis habetur pro diſpoſitione.
122 Inſtrumento ſic dicente creditur.
123 Expreſſa verbis generalibus & ſpecificata æquiparantur.
124 Qui adimplet pinguius, dicitur adimplere in forma.
Amplia, vt hic.
125 Doctor debet intelligi ſecundum legem, quam allegat.
126 Prouiſio facta in vno caſu, quando ad alium porrigitur caſum.
127 Forma nihil addi, vel detrahi poteſt, quod ſcilicet vitiet actum, vel ſit inhabile, vel compatibile.
Vel, quòd ſit contra mentem diſponentis: ibi.
128 Forma non dicitur mutata, quæ eſt in ſuo eſſe integra & illæſa.
129 Abundans cautela non nocet.
130 Detrahi dicitur, quòd ſit de ſolennibus.

Amplia

Amplia vt hic.

Amplia, etiam ſi ordo formalis peruertatur.

131 Forma poteſt adimpleri pinguiùs, & in ampliori numero teſtium, quàm ſit ſtatutum, dummodo eorum numerus ſit habilium, vel niſi adſit taxatiua tantum.

132 Dicenda ſunt, & in conſilijs, & iudicando, quæ vulgi aures non offendant.

133 Teſtamentum à ſacerdote ſcriptum. cum quatuor teſtibus adhibitis in villa, tenet, & in his quatuor ſacerdos pro teſte exiſtere poteſt, & ſufficit fama publica, quòd ſit ſacerdos, valebit tum etiam teſtamentum ipſum, adhibitis ſeptem teſtibus nihilominus.

134 Statuta loci poſſunt corrigere diſpoſitionem, vt adhibeantur teſtes plures numero.

135 Statuta ipſa à Papa confirmata dicuntur iura canonica: nu. 118. ſi ſpecialiter ſint cõfirmata, & nõ generaliter.

Statutum, mandans ſeruari ius ciuile, non comprehendit abrogatum per ius canonicum. num. 119.

136 Si ſtatutum vult propinquos adhiberi in teſtamento, opus eſt probare, quòd tempore teſtamenti adeſſent propinqui ad conſentiendum habiles.

137 Limita, niſi extarent propinqui. quia ſine eis teſtari vel obligari poſſunt mulieres, vel minores, vel id genus ſimiles contrahere.

138 Limita etiam in vno ſolo, quia tunc ille ſolus adhiberetur, & ſufficeret.

Habilis quilibet præſumitur ad actum conficiendum prout & ad teſtandũ, niſi cõtrarium probetur: nu. 123.

Probatio autem incumbit dicenti contrà. 124.

139 Propinqui adhibendi actui licet minores 25. annorum, maiores tamen 14. ad contrahẽdum habiles. ſi læſi ſint, poſſent in integrum reſtitui.

Propinqui adhibendi teſtamento conficiendo per teſtatorem ex ſtatuto, vel contractui ſi denegent intereſſe, poſſunt cogi. num. 126. medio iure, vt ibi.

140 Stante ſtatuto, quòd mulier certo modo teſtatur de eius dote, vel inter filios primi matrimonij & ſecundi, vel inter alios, etiam comprehendit viduam.

Limita in dote, data ab extraneo, quæ de ea poterit liberè diſponere, non obſtante ſtatuto.

141 Limita, vt nec ad pias cauſas teſtari queat mulier minor 20 annis, non poſſit de dote teſtari, valet & tenet: 130.

142 Amplia procedere d. reſtrictionem, ſi appareat ex rubrica ſtatuti, habente orationem perfectam, amplia etiam, vt hic.

143 Rubrica habens orationem imperfectam, valet ad declarationem nigri.

144 Statutum non comprehendit forenſem, teſtantem in loco ſtatuti.

145 Statutum prohibens maritum relinquere vxori vltra certam ſummam an teneat.

146 Et in donatione cauſa mortis valere, iuris eſt indubitati.

Amplia in vxore, vt eam quoque comprehendere videatur, contrarium tamen tenet: num. 135. attenta ſtatuentium intentione, ex rationibus ibi.

147 Stante ſtatuto, prohibente, aſcendentes poſſe relinquere extraneis vltra tertiam partem, quid de alijs duabus ſit faciendum, an venientibus ab inteſtato applicentur, prout ita diſpoſuit teſtator.

148 Qui dicantur extranei. 149.

150 Extraneus dicitur pluribus modis.

151 Statutum, quòd non fiat alienatio quouis modo in forenſem, valet & tenet, vt eſt communis.

152 Præſertim loquens de bonis immobilibus.

153 Et reſpicit bonum publicum; ideo fauorabile.

154 Etiam ſi eſſet pœnale.

155 Et poteſt alienans contra tale ſtatutum contrauenire & dicere contractum nullum.

156 Et eſt fauorabile, licet alienanti odioſum videatur, num. 145. Et reſpicit publicam vtilitatem.

157 Et contractus factus contra d. ſtatutum non firmatur iuramento.

158 Limita, vt poſſit forenſis acquirere, ſtatuto ipſo prohibente fieri alienationem in forenſem, ſi forenſis ex publico præmium conſequi debet.

159 Limita ſtatutum ipſum, vt poſſit dos conſtitui pro muliere forenſi viro de bonis ſtabilibus. & ea defuncta, lucrũ dotis conſequi poſſe ex alio ſtatuto lucrum viro dante, mortua vxore.

Limita ſtatutum, poſſe relinqui forenſi vt ex rebus immobilibus venditis precium conſequi poſſit. nu. 160. Et eſt communis.

161 Limita ſtatutum ipſum, vt poſſit retinere forenſis rem partam, donec ſibi refuſum ſit precium, & eſt cõmunis.

162 Limita in clerico ſtatutum, quia non ligat clericum, vt ſit prohibitus diſponere, & in forenſes alienare.

163 Limita ſtatutum etiam in forenſe, qui in territorio ſtatuti poſſidet bona, vt his poſſit diſponere, eo non obſtante.

Amplia d. ſtatutum, quòd non poſſit fieri alienatio in forenſes, vt procedat, etiam in muliere nupta forenſi; & quia etiam de bonis originarijs non poteſt in forenſem virum teſtari: num. 164. & 165.

Limita d. ſtatutum non procedere. ſi teſtator ſciens & prudens extero leget: num. 166. quia debetur æſtimatio, vt ibi.

Secus ſi ignoranter leget forenſi ibi num. 167. quia nec res nec æſtimatio debetur: num. 168.

169. Statutum augens, vel diminuens ſolemnitates iuris cõmunis, in condendis teſtamentis, extenditur ad bona alibi ſita extra territorium.

170 Statutum habilitans perſonam inhabilem ad teſtandum ratione perſonæ, non comprehendit forenſem.

SOLV. IIII.

HABILIS, qui tempore teſtamenti ſit
1 ſanus mente, habeat teſtamenti factionem actiuam: † l. 2. & l. 4. ff. de teſtam. etiam ſi Iudæus ſit qui poteſt te-
2 ſtari, ſicut Chriſtianus, † Bald. in l. fide commiſſa. in princ. de leg. 3. Quilibet enim ſanus mente præſumitur, cùm ſtatus ſanæ mentis ineſt
3 homini. † l. nec codicillos. & ibi Gloſſ. Bartol. Bald. & alij not. C. de codicil. & Gloſ. & Bald. not. in l. filium. ff. de acquir. hæred. & text. in capit. fin. de ſucceſ. ab inteſt. etiam ſi quis in extremis laboraret; vt eſt in caſu d. cap. fin. & ibi expreſſè Abb. not. 3. col. 3. nu. 19. & text. in l. quoniam indignum. C. de teſta. ibi. neceſſaria ſunt momenta verborum, quæ fortè ſemine-
4 cis & balbutiens lingua profundit, † quem text. in hoc notantes & commendantes plures allegat Iaſ. in conſil. 123. factum ſic ſe habet. circa fi. lib. j. & plures tex. iuris ciuilis & canonici idem citat in l. mihi & tibi. § j. colum. j. verſi. tamen credo. de leg. j. Quæ quidem ſanæ mentis præſumptio transfert onus probandi in contrarium in allegantem. ſ. non fuiſſe te-
5 ſtatorem ſanæ mentis: † Gl. & Doct. in d. l. nec codicillos. nam qui dicit teſtatorem inhabilem ad te-
6 ſtandum, tenetur probare, † dicit Rip. in l. ex facto.

§.ſi quis aut. in fi.ad Trebel. Id autem poſſet probari
(cũ mens hominis non videtur)ex ſignis,ſermoni-
bus,& actibus,communiter non homini ſanę men-
7 tis,ſed dementi vel furioſo,† l.pen.& ibi plena Gl.&
Bar.& Bal.ff.de condi.inſt.& l.apud Iulianum.§.cõ-
ſtat.& ibi Bar.& alij not.de l.j.& per Gl.& Doc.in
d.c.fi.& Alex.conſ.92.Viſo.col.pen.li.5.Cor.conſ.22.
Viſis.col.4.li.4.Iaſ.in conſ.141.Circa primum col.5.
li.4.Alci.de præſump.reg.j.præſum.38.& plenè in-
ſtruendo modum probandi, tradit Ang.conſ.135.ad
fi.Alex.in l.ſi cum dotẽ.§.ſi maritus.nu.7.ſol.mat.
Cepol.in l.j.§.Idem Iulianus.nu.51.52.53.de ædil.e-
dic.Menoch.cõſil.82.nu.213.& ſeq.vbi & alij ex Me-
dicorum & aliorum authorum ſententia hæc circa
cauſas & effectus furoris & dementiæ perſcrutari ſa-
tagunt:& Dec.in conſ.86.col.5.vbi plures auctorita-
8 tes allegat ad hoc, quòd † quis probatur mente ca-
ptus,vel furioſus,qui ꝑ tali fuerit habitus & reputa-
tus à patre,fratrib.vel conſanguineis,vel vt tali fuerit
datus curator,& de plurib.modis probandi furorẽ
vel dementiam,vide per Fran.Herc.de proban.ne-
ga.nu.157.videlicet per vicos deridenda more ſtul-
torum dicendo,lapides proijciendo,à parentib.ten-
to ligato,pro ſtulto habito & reputato,omnia bona
dilapidando, curatore ei dato, memoria carere,&
Orationis Dominicæ, Pater noſter, obliuione vel
neſcientia,inſcitia,ineptia,inordinatione loquendi
in loco publico, aut in eccleſia. maximè à ſanis non
agenda faciendo, cum hominibus in ciuitate con-
uerſando, ſe cum beſtijs conuerſare dicẽdo,matrem
vel domeſticos verberando,vt de his & ſimili.etiam
per Campe.in tract.de regu.de teſt reg.377.Et ſuffi-
cit probari,quòd ante teſtamentum per tẽpora fue-
rit mente captus, vel furioſus,quia ſic præſumere-
tur perſeueraſſe tempore teſtamenti,per ea,quæ tra-
9 dit † Petr.de Anc. in conſ.5.Pro parte col.2.ver.ad
hoc reſpondeo.& dicit Ang.in auc.vt cum de appel.
cogn.in §.ſiquis de prædictis.ibi eſſe caſum expreſ-
ſum,quòd furor per viſum percipitur,ideò teſtis di-
cens, Titium eſſe furioſum, quia vidit eum furen-
tem,probat per caſum ibi,intellige tamen,vt per Iaſ.
conſ.115.ſub nu.7.lib.j.& alio modo probari poteſt
furioſus ex verbis,per eum dictis,quę ſolis furioſis &
fatuis conueniebant, vt ibi per eum & latè Alexan.
conſil.141.Ponderatis.col.2.& ſeq.lib.j.impugnan-
do teſtamentum ratione furoris teſtatoris,dicit te-
ſtes ſingulares probare:Idem in conſil 3.Breuiter.li.
6.& conſil.147.viſo.colum.fi.lib.7.Rui.conſi.67.nu.
9.Mara.in l.is poteſt.nu.130.de acq.hære.etiam ſi ta-
le teſtamentum à furioſo factum, videtur ritè,& re-
ctè factum, vt decet prudentem, & probum teſtato-
10 rem quemlibet,† vt tradit Iaſ.in conſil.145.Viſa lon-
ga.col.5.verſ.& per hoc etiam.lib.4.hanc opin.eſſe
veriorem dicit Dec.in l.furioſum.col.2.ſub nu.1.4.C.
qui teſta.fa.poſ.eò magis, quando à tali eſt teſtamẽ-
tum indiſcretè conditum, non debet valere; vt per
Matth.de Affli.in deci.143.nu.4.& Cor.in conſ.69.
col.10.& ſeq.conſ.27.Viſis & diligenter ponderatis
col.2.& ſeq.& conſ.319.Videtur prima facie.li.j.te-
net probationib.exiſtentib.de inſania & ſana men-
te, & de mixtis aliquibus demonſtrantib.inſaniam
totum teſtamentum corruere, & plenè etiam Cur.
Iun.in conſil.151.Habita diligenti conſideratione,
adducendo differentias inter furioſum, & demen-
tem & fatuum. & probationib.magis vrgentib.pro
dementia,eò maximè, quòd per actus, de quo ibi a-
gebatur,non erat probatum de dilucidis interuallis,
concludit furioſum pariter, & mente captum, vel
dementem, non poſſe contrahere, nec facere teſta-
mentum,quia omnino alieni à mente ſunt inteſta-
11 biles: † tex.& gl.in §.item nec furioſi.Inſti.qui teſt.
fac.poſ.& in l.furioſum.C.eo.& d.c.fi.vt per eun-
dem Cur.in d.conſi.col.pen in fin.nu.9.& per Dec.
in d.l.furioſum col.j.& per to.diffusè prædicta vti
quotidiana examinantem, & per Pariſ.in conſ.87.
lib.3.& Bertran.conſi.48.lib.j.& Vanti.de nulli.tit.
ex defec.inhab.nu.17.

At alij reperiuntur, qui aliquando partem ſum-
pſerunt defendendi actus,ab oppoſitione de furore
vel dementia gerentis actus ipſos, eò,quòd conclu-
denter & debitis rationib.& cauſis ſcientiæ non aſ-
ſignatis, non ſit probatum de furore vel dementia,
vel ex oppoſito ſit meliùs probatum de mente ſana,
& recto intellectu gerentis actum;vt per Soc.in cõ-
ſil.42.li.j.incip.In caſu reſti.in integ.& Dec.in conſ.
448.Vis tota.in eodem facto latiſsimè concludit
Pariſ.in conſi.88.lib.3.idem Deci.in conſil.489.&
Boer.deciſ.22.Motus fuit in curia.De his autem cum
conſiſtunt in facto, non poteſt dari certa doctrina,
niſi illa, quam dat Iuriſ.in l.3.§.j.ibi,tu magis ſcire
potes.& l ob carmen.§.j.ff.de teſta.ac bene animad-
uertere iudicem, quod negocia hæreditatum com-
muniter ſunt magna & maxima negocia,& in tan-
13 tis negocijs periculum eſt, credere vni tabellioni †.
dicit Bald.in l.fi.col.pen.ver.Item negocia.& ibi
ſunt not.verba.tex.C.de fidei.& maximæ ſunt ſuſpi-
ciones inſidiarum & aucupationum ad hæredita-
tes; quia quilibet pro ſe canere quærit illud carmen,
Res nõ parta labore,ſed relicta.ideo vbi maius eſt pericu-
lum, ibi cautius eſt agendum circa fidem adhiben-
dam, tamen propoſitis per partes ad conſeruationẽ,
vel ſubuerſionem teſtamentorum,quàm teſtibus
pro vel contra teſtamenta deponere conantibus.
Veruntamen pro aliquali doctrina, quę poſſet tradi
ſuper prædictis,quę vſu contingibilia & quotidia-
na ſunt,ex mente Doct.in locis ſuprà alleg.

Primò,cum præſumptio naturæ à iure probata ſit,
13 quemlibet præſumi ſanæ mentis:† d.l.nec codicillos.
& ibi Glo.& Doct.dicendum eſt eum,qui velit pro-
bare contrarium affici & aſtringi duriori probatio-
ne,& teneri facere probationes luce meridiana cla-
riores,ſicut in criminalibus requiruntur,l.fi.in prin.
ff.quod met.cau.& ibi Bar.ita not.quando præſum-
ptio eſt contra debentem probare ad idem c.quia
veriſimile.& ibi poſt alios per Felin.not.de pręſum-
pti.cum concor.alleg.per Marſ.in ſing.451.Decreui.
& Aym.in conſ.75.col.3.num.12.Menoch.d.conſi.82.
num.211.212.& hoc magis procedit, quando Not.di-
cit,In inſtrumento ſe ex interrogationib.factis, ha-
bitis & cognitis, inueniſſe,teſtatorem ſanæ mentis
& relicti intellectus,tunc ſcriptura Notarij probaret
ſanam mentem teſtatoris: vt per Ang.Aret in trac.
de teſta.in gl.3.incipiens ſanus.col.2.vbi plura de
hoc articulo refert Dec.in l.ſenium.colum.2.nu.8.C.
qui teſt.fac.poſ.licet.n.aliàs verba illa.not.Titius ſa-
nus mente,&c.nõ probent,vt de his,quæ reſpiciunt
quandam naturalitatẽ, ſecũdum Com.Opi.† vt per
14 Bal.Pau.de Caſt.& Aret.in d.l.2.ff.de teſta.& Iaſ.la-
tè in d.l.ſenium col.j.de hoc latè ex profeſſo ſcribit
Petrus Roycius in 2.deciſ.Lituanica.poſt Alex.con-
ſi.85.ad fi.lr.2.Tamen inficiari non poteſt,quin mul-
tum pertineat ad officium Notarij, antequam inci-
piat

piat ſcribere teſtamentum alicuius pro validitate ſui
inſtrumenti, & debito ſui officij, & honoris diligen-
ter priùs cum teſtibus vocatis perquirere de bono
intellectu, & ſana mente teſtatoris, cum præſumatur
14 quilibet diligens in officio ſuo: † c. ad audientiam.
ver. nos igitur. de præſcript. Abb. in conſil. 41. col. 3.
ver. præſumitur. lib. j. & Ange. exclamat in d. l. pen.
de cond. inſt. quòd Notarij ſcribentes teſtamenta
caueant, ſi teſtator fernetizet contra tabelliones nõ
bene animaduertentes circa ea, quæ reſpiciunt re-
ctum intellectum teſtatoris in exprimendo nomẽ
hæredis ſua voce vel ſcriptura comminatur pęna fal-
ſi: vt per text. in l. iubemus. in fi C. de teſta. ſimiliter
in his, quòd caueant tabelliones, ne teſtatores ſint
iudicio animi ſequeſtrati, admonet Cy. in d. l. ſeniũ.
& ibi Alber. ideo à communiter accidentibus argu-
endo, videmus fieri per Notarios huiuſmodi inue-
ſtigationes, quomodo teſtatores bene cognoſcant,
& bene intelligant, cum etiam verba & alia ſigna
poſsit percipi per teſtes, qualis ſit intellectus & mens
15 teſtatoris † vt per Gl. & Doc. in d. l. pen. & in alijs lo-
cis, ſuprà alleg. pariter poteſt percipi per Notar. qui
ideo, ſi poſtmodum ſcribat inſtrumentum teſta-
menti, & in eo atteſtetur de ſano intellectu teſtato-
ris, & attenta maximè bona fama & conditione
Not. putarem non modicam fidem fore adhiben-
dam tali inſtrumento etiam de recta & ſana mente
teſtatoris: creditur enim Not. in his, quę pertinent
16 ad eius officium, ſicut alij officiali, † per l. apparito-
res. C de exact. trib. & l. ſi quis decurio C. de falſis & l.
magis puto §. ne autem de reb. eo. tradit Bar. de l. ſi
librarius col. j. de Reg. Iur. refert Caro. Rui. in con-
ſil. 159. col. 7. nu. 16. lib. 3. quòd ſaltem credatur hoc,
teſtatorem ſolitum quandoque extra bonã mentẽ,
& per tempus non modicum, & quandoque in lu-
cida interualla teſtamentũ quidẽ feciſſe tempore
ſanę mẽtis & dilucidis interuallis. & concurrente
alia præſumptione probata & demonſtrantẽ tem-
pore teſtamenti, teſtatorem habere dilucida inter-
ualla, ſicut ſufficere ſolam præſumptionem, quòd te-
ſtamentum appareat congruenter & ſapienter fa-
17 ctum, † tradit Dec. in d. l. furioſum. col. 2. num. 14. ita
limitando dictum Pau. de Caſt. in l. qui teſtamento.
§. nec furioſus. ff. de teſta. volentis teſtamentum præ-
ſumi factum potius in dilucido interuallo, quàm
tempore furoris, vt etiam ponit Io. Dilec. in trac. de
arte teſtan. in ti. de his, qui non poſ. teſta. fa. in cau. 6.
furioſi. & à fide Not. in inſtrumẽto in ſimilibus, poſt
Cor. arguit Dec. in d. conſ. 448. col. 2. nu. 13. & Pariſ.
in d. conſ. 88. num. 19.

Secundò, quòd hinc inde & de demẽtia, & men-
te inſana. & de ſano intellectu. & recta mente teſti-
bus teſtificantibus pro vtraque parte eos inducente,
& cæteris paribus exiſtentibus ex prædictis, conſe-
quens eſt, magis credendum eſſe teſtib. deponentib.
de ſana mente & bono intellectu, vt de conformi &
18 magis conſono naturę, & iuris pręſumptioni, † Cor.
in conſil. 219. Licet videatur. colum. pen. in fi. ver. &
magis li. j. & maximè teſtamentarijs etiam duob. idẽ
conſ. 86. col. pen. li. 2. & in conſ. 91. In cauſa vertente.
col. fi. li. 4. & conſ. 261. col. 10. eo. lib. comprobat Dec.
in d. l. furioſum col. 2. num 19. 20. & in d. conſ. 448.
col. 2. n. 11. & Iaſ. conſ. 2. col. pen. li. j. Franc. Hercul. de
prob. nega. nu. 158. & quòd etiã ſatis cõferat aſſertio
Notarij. tenet Cor. in cõſ. 53. lib. 3. Magisq; credendũ
eſt teſtib. deponentib. ea quę tendunt ad validitatẽ
teſtamenti, ſicut tali ſententiæ plurium iudicũ pro
19 teſtamento ſtandum eſt: † l. ſi pars. in pri. ff. de inof.
teſta. & hoc per tex. in l. lege Iulia. ff. de manumiſsi.
eundem fauorem deberi atteſtationib. qui debetur
rei iudicatæ tradit Bal. in l. 3. ad fin. nu. 6. C. quando
prouo. non eſt neceſ.

Tertiò, ſi conſtat aliquo continuato tempore, &
non ex accidenti momentaneo, aliquẽ fuiſſe men-
te captum vel furioſum, & quandoque habere dilu-
cida interualla, teſtamentum eius non valet, niſi cõ-
cludenter probetur, tempore teſtamenti eũ fuiſſe ſa-
næ mentis, vt per gl. in ver. cõpotem. in fi. & in d. c.
fi. de ſucceſ. ab inteſta. ſentit Bar. in l. 1. in fi. ff. de bon.
poſ. furi. Alex. in cõſ. 147. nu. 8. li. 7 cõcor. alleg. Pariſ.
in d. cõſ. 87. col. 3. nu. 12. 13. li. 3. ita eſſe Com. Opi. dicit
20 † Cur. Iun. in d. cõſ. 151. col. 2. num. 7. ratio eſt: quia de-
mentia, vel fauor, eſt defectus, ſeu motus in cerebro;
cuius defectus non ita de facili curatur: ad ſcripta
per Menoc. d. cõſ. 82. nu. 232. & ſeq. ideo pręſumitur
durare; Rui. cõſ. 214. in fi. li. j. intelligẽdo, vt per Bar.
Cepol. in l. j. §. idẽ Iuli. nu. 51. 52. de ędil. edic. & Alex.
in d. l. furioſum. & Alc. in trac. de pręſumpt. in reg 1.
in pręſump. 18. & ſeq. & Boer. in deciſ. 33 Aſsiſien. in
Peruſi. deciſ. j. nu. 13.

Quartò, ſi quis non ſit ita extra bonũ intellectum,
vt eſt furioſus, & mẽte captus, ſed tenet quoddam
medium intra ſanam mẽtem, ſcit diſcernere aliqua-
liter negocia ſua, ſed parua perſpicacitate, ita quòd
poteſt dici fatuus vel quidam groſſolanus, vel hebe-
tis ſenſus, & iſte non impeditur facere teſtamentum,
21 † vt per Io. Fabr. & Ang. Aret. in §. præterea. Inſti.
quib. non eſt permiſ. fa. teſta. comprobat Iaſ. in d. l.
furioſum. col. j. in 3. limitatione. & ibi. Dec. in j. col.
& conſ. 112. col. j. nu. j. Deci. conſi. 127. nu. 30. & ſeq. li.
3. Ceph. conſi. 546. nu. 49. & ſeq. & Pariſ. in d conſ. 88.
col. 5. num. 37. & ſeq. li. 3. & Cor. d. conſ. 91. col. fi. li. 4.
Non tamen debet eſſe ita fatuus, quòd de facili poſ-
ſet induci ad credẽdum, aſinum volare, & quòd po-
tius puerum, quàm adultum ſapere videatur: nam
iſtius teſtamentũ vti pupilli teſtamentũ valere non
22 debet per rationẽ † tex. in d. §. Præterea. quia nullum
eorũ animi indicium eſt. Idem dicẽdum eſt de ſene,
inducto ad puerilẽ ſenſum; Bald. in l. ſenectus. C. de
donat. idẽ de ebrio, quando eſt extra bonum intel-
lectũ, dicendũ eſt, nõ poſſe facere teſtamentũ: vt per
Felin. in rub. de teſta. circa fin inſpecta tamen quali-
tate ebrietatis, quę ſi talis ſit quę reddat hominẽ ad
ſenſum hebetẽ, ſolũ abſtrahẽdo ab intellectu perſpi-
caci, non impedit, quin poſsit facere teſtamentum:
23 ponit † Dec. in conſil. 112. col. 1.

Quintò habilis ad teſtandũ. eſt etiã laborãs in ex-
tremis; vt declarat Cathel. Cot. in ſuis memo. in lite-
ra, E. ad fin. dũmodò hęc duo habeat. primum. ſin-
ceritatẽ mẽtis, bonũ & ſanũ intellectum, & memo-
riam, nõ vacillantẽ: deinde vocẽ articulatam taliter
exprimentẽ conceptũ mẽtis teſtatoris, quòd poſsit
percipi & intelligi à teſtib. etiã vix & cũ magna diffi-
cultate, vt euenit qñq; ex voce linguę balbutiẽtis &
(vt vulgò dicit) ingroſſatę & hominis ſemimortui:
24 probãt hęc iura † d. l. 2. & d. l. ſeniũ. & d. l. furioſũ. & l.
diſcretis. qui teſt. fa. poſſ. & l. quoniã indignũ. & l. iu-
bemus. & ibi Bar Bald. & Ang. Alex. & Iaſ. C de teſt.
Bart. Bal. & Aret. in l. hęredes palàm. in princ circa fi.
Ang. & Imo. in l. in aduerſ. ff. de teſt. Ang. in l. in frau-
dẽ. §. j. ff. de teſt. mili. & Roma. in cõſ 300. propoſita col.
2. ver. tertiò. Alex. in cõſ. 12. Viſo inſtrumẽto. col. fi. li.
j. & in

j.& in conſi.33.Ponderatis.col.2.& ſeq.libr.3.& conſil.105. Super his. colum.2. lib.7.& Corn. diffuſiùs, quàm alibi legatur in conſil.261.colum.12.& ſeq.lib.
25 4.† vbi declarat, quomodo intelligatur vox articulata: ſequitur Dec. in d.conſi.489.ad fi.& in d.l. diſcretis.num.17.& Menoch.de arbi.iudi.lib.2.centu.j.caſ.97. & Soci. in conſil.20.lib. 4.vbi præſuppoſito bono intellectu in teſtatore pro voce articulata, dicit ſufficere, quòd pro affirmatiua reſpondeat ſic,& pro negatiua non; ſumma rei eſt, quòd teſtator ſit compos mentis, & in bono intellectu, & quòd ſua voluntas poſsit intelligi expreſsione ſuæ vocis articulatæ talis, qualis ſit, & non ſignis vel nutu, vt per Doct. in dictis locis, teſtator etiam carens loquela, exiſtens in bono intellectu,& ſciens ſcribere, poteſt teſtamentum condere exprimendo ſuam mentem
26 ſcribendo, ſingulariter † tradit Bald.in c. j. in princ. quib. mo.feu. amit. Reliqua, vt de teſtamento facto ad interrogationem, & de præparatione ad teſtandū dicēda incident in ſeq.dub.interp.j.dub.11.ſo.j.

Sextò, ſi quidem oſtenſo teſtamento, ex ſcriptura autentica & probante ageretur iudicio poſſeſſorio adipiſcendæ,& velit aduerſarius opponere de inualiditate teſtamenti, ob furorem vel dementiam, & non ſanum intellectū teſtatoris, probatio huiuſmodi oppoſitionis, vti requirens altiorem indaginem, niſi in continenti offeratur, reſeruatur in pe-
27 titorio; vt ſingulariter determinat † Ange.in conſil.136.Pacius Maſsiuoli.ad fin.vbi etiam tãgit aliqualiter de modo articulandi ad probandum furorem, vel dementiam teſtatoris vt concludat de tempore teſtamenti, refert Boe. in d. deci.23.in fi.vt generale eſt, exceptiones requirentes altiorem indaginem factas, in iud.poſſeſſorio reſeruari in petitorio.l.2.& ibi Bar.& alij.de edic.di.Adri.tol.

Cum. n. deueniendum ſit ad probationem dementiæ teſtatoris, ſcire oportet, teſtes debere reddere conuenientem & concludentem cauſam ſcientię, etiam non interrogatos. per ſigna exteriora, quæ viderint vel audierint de teſtatore demonſtrantia in-
28 teriora ſui animi, an ſapiant ſanum vel inſanū intellectum, vt tradit † Bar. in l.is, qui.§.j.ff.de tut.& cu.da.ab his.& ibi plena apoſtilla Alex.& latiùs Fel. in ca.cū cauſam.col.4.ver.& iſtam fallentiã, dę teſti vbi in ſpecie dicit, quòd ad probandum quem ebriū vel furioſum, requiritur perſpicax inquiſitio,& nō offertur ſe animo, niſi per multa & diuerſa media, vnde teſtis de facili poteſt errare, ideo ſibi non creditur, niſi aſsignet cām, & plura ad hoc allegat, & in ſpecie Bal. in d. l. furioſum. circa med.& ibi Iaſ.poſt Bald. Pau. de Caſt.& Ful. not in 3.col.verſ.not.ēt & ibi ſequitur Dec. in pen. col. & Pariſ. in d. conſi. 88.nu.55. lib.3.Iaſ. d.conſ.2.nu.7. li.j.cauſę aūt elicitæ ex factis vel dictis, quę demonſtrant quem furioſum, ponū-
29 tur partim † ab Alex. in d.conſ.3.Breuiter.li.6.& partim à Doc.in d.l. furioſum.per l. ob q̄ vitia.de ædil. edic. & d.l.pen.de condi.inſt.vt ibi poſſunt videri.Itē teſtes conſanguinei ſufficiunt, quòd dicant, habuiſ-
30 ſe talem ꝓ furioſo. † Deci. in d. l. furioſum. col.pen. poſt Alc. in d.conſi.3.& Pari.in d.conſ.87.col.2.nu.7. vbi de vicinis ēt ſic teſtificantibus, dicit, idē per Fel. in c.literis.de pręſumpt. vbi regulam tradit cum fallentijs, de ratione teſtis dicentis ſcire quia vicinus, vt per Bar. & alios in l. j. ſi cer.pet.Probat quoq; demētiā vel ſanā mentē teſtis deponens de credulitate inducta ex actibus exterioribus cōiter oſtēdētibus tale quid, ex quo teſtis ex communi diſcurſu intellectus & iudicij mouetur ad credendum, quod depo-
31 nit per ea, quæ tradit † Bal.in l.ſolam.col.2.C.de teſti.& in l.quid tamen.§.j.ff.de arbi.Ang.in §.hinc nobis. col.fin.in auc.de hæred.& Falci.Alex.conſ.187.col.fi. ver.& licet deponant.li.2.ponit in terminis Dec.in d.conſ.489.col.fin.nu.12.& aliàs in materia, non certitudinaliter cognoſcibili teſtis de credulitate pro-
32 bat, † vt per Corn. in conſi. 80. col. fi.lib.3.& Soc.in conſ.146.col.4. ver. ſed ad hoc fundamentum. li. j. Deniq; de his conſiſtentibus in facto (vt dictum eſt) cum nō poſsit dari certa doctri.iudex debet ex circū-
33 ſtantijs arbitrari,& iudicare, dicit † Corn.in d.cōſ.73. col.fi.li.j.per l.j.de iu.deli.& c.de cauſis.de off.deleg.

34 Secundò dictum eſt, & habeat teſtamenti factionem actiuam: regula eſt, Cuilibet eſſe permiſſum facere teſtamentum, qui non ſit prohibitus, ſecundum Gl. in l.ſi quæramus.ff.de teſta.& ibi Bar.& alij.not. & gl.in l.25.de l.j.& Specu.in §.cōpendioſè.in prin.de inſtru.edi.& Capr.in trac.regu.conclu.103.quia omnia conſequitur permiſſa per legem, quæ non inue-
35 niuntur prohibita: † l.nec non.§.quod eis.ff.ex quib. ca. maio.& ibi Glo.& c.j.de procu.in 6.& c.vnaquęque §.fin.13.quæſt.11.

Meretrix de acquiſitis ex ſuo turpi quęſtu poteſt teſtari, & cui vult, relinquere bona ſua poteſt, niſi ſit aliàs non meretrix, ſed honeſta; tamen de acquiſitis ex ſtupro vel adulterio non poteſt teſtari. ſed ea
36 accipit fiſcus. † Nat.conſi.560.Ari.Pinel.in l.vltima ſub nu.20.de bon.mater. Ponit autem gloſ. in d.l. ſi quæramus. 13. perſonas prohibitas teſtari, quas ibi Bart. reducit ſequens Iac.de Are.ad quinque regulas: quas etiam ibi examinat declarando, quæ per ſtatuta municipalia poſsint diſpēſari, quòd poſsint teſtari, vt ibi per eum, & per Ab.latè in rub.extra de teſtamen. ponentem XVIII. CASVS DE PROHIBITIS ad teſtandum.& per Aret. in tract. de teſta. in princ. colum. 3. & ſequen. & in Gloſſ. j. & 2. ponit & Ioan. Dilec. in ſuo tract. de ar. teſtan. in primo tit. de his, qui non hab. teſt. fac. Aliquas perſonas ex poſitis per alios dando, vt in toto illo ſuo opere vtitur, cautelas & remedia, quibus prohibiti poſſunt euitādo prohibitiones validum actum aliquo modo facere: vt latiſsimè Philip.Franc. in rub.de teſta in 6.per 26.quęſti. princip. ponit. & examinat de his 26. prohibitis teſtari, de aliquibus eorū, ſi tibi occurrerit videre, vt ſecurius ad eū accedas, breuitatis gratia remittēdo te ad dicta p eū, ſufficiat hic ſola nominatio ꝓhibitorū.

Ponit.n.& q̃rit, DE IMPVBERE, PRODIGO, FVRIOSO, MVTO & ſurdo: DE CAECO, DVBIO ſui ſtatus, obſidibus, CAPTO ab hoſtibus: DE DEPORTATO & DAMNATO ad metallum. DE DANDO ad mortem per ius commune & ſtatutum. de Bannitis & per Nel. in tracta. de Ban.in quæſt.52.ſecun. temp. DE DAMNATIS ad perpetuum carcerem, DE REO CRIMINIS lęſę maieſtatis. DE INTERFICIENTE ſeipſum. DE HAERETICIS, infidelib. paganis & iudęis, de excommunicato, DE VSVRARIO manifeſto, de filiofam. & filiafamil. de ſeruo, DE CLERICO ſeculari, de bonis eccleſiæ. de Heremita, de Archiepiſcopo,& alijs prælatis, de bonis eccleſiæ, DE CARDINALE, de bonis eccleſiæ. DE PAPA, DE Imperatore, DE REGE, DVCE, Marchione, & Comite, de dignitatibus & earum iuribus, de Monachis,& Monialibus, Conuerſis, ſeu oblatis, de Monacho, ſeu Canonico regulari promoto ad Epiſcopatum, Cardinalatum

tum, vel Papatum, de habentibus licentiam teſtandi
à Papa, de his, vt dixi, ibi pleniſsimè examinat.

Ego verò pauca aliqua addam: Miles Hieroſoly-
mitanus prohibetur teſtari de ſtabilibus: vnde ſi licē-
tiam obtineat à Summo Pontifice teſtandi de ſtabili-
bus vſque ad certam ſummam, poteſt de his teſtari, &
veniunt mobilia deſtinata, & præparata ad vſum i-
pſorum bonorum ſtabilium comprehenſorum in te-
37 ſtamento: vt ex facto reſpondit † Rube. Alexand, in
conſi. 61. tota difficultas, licentiam teſtandi poſſe con
cedi per Papam Epiſcopo, vel Cardinali de bonis Ec-
cleſiæ, latè defendit Alexand. in conſil. 101. Super pri-
mo. col. 2. lib. 7. Vbi etiam dicit, licentiam præſumi
eſſe datam, ſi diu fuerit obſeruatum teſtamentum: i-
38 dem præſumi, datam licentiam eſſe ex longiſsimo tē-
poris curſu firmat † Aret. in conſi. 36. Caſus talis. colu.
1. quod conſilium eſt in eodem facto & caſu, conſi. A-
lexan. quod quidem dictum de licentia præſumenda
ob longiſsimum tempus intellige, vt per Felin. in ca.
ſicut. co. 19. de re iudi. Sub huiuſmodi licentia teſtan-
di de bonis acquiſitis & acquirendis ex bonis & fru-
ctibus Eccleſiæ veniunt penſiones bonorum locato-
rum debitæ ex fructibus recollectis tempore mortis
39 prælati, vt idem † Alexand. firmat in conſil. 15. Ad pri-
mum lib. 2. Vbi dicit de acquirendis ex iuribus Eccle
ſiæ, & quòd appellatione iurium veniunt prædia &
poſſeſsiones, per alleg. ibi per eum. De licentia autem
conceſſa teſtādi per ſummum Pontificem Monacho,
etiam profeſſo ordinis militiæ Ciſterciē. quòd valeat,
pleniſsimum conſilium edidit Socin. in conſ. 15. Præ-
ſens conſultatio. lib. 1. Et talis licentia conceſſa pro cer
ta ſumma, intelligitur vltra id, de quo poteſt Præla-
tus diſponere de iure communi, niſi in conceſsione
ſit dictum pro cauſis, de quibus aliâs iure communi
poterat diſponere, & etiam intelligitur deductis ex-
penſis ad quas tenebatur ipſe Prælatus defunctus, vt
40 reſpondit in eo facto, † Paul. de Caſtr. in conſi. 273. Ad
primum. & in conſil. 285. Ad primum. lib. 2. & intel-
ligitur ſine præiudicio alterius: Deci. in conſi. 157. cir-
ca fi. & Barba. in conſi. 33. col. 2. in 1. vol. Vbi etiam vi-
de, quòd latè defendit huiuſmodi licentiam teſtandi
de bonis acquiſitis de rebus Eccleſiæ, quando incerta
eſt, & teſtamentum eius vigore factum non valeret
in præiudicium Eccleſiæ, vt ibi per eum in d. conſi. 33.
lib. 1. Vide tamen, quòd licentia aliâs generalis & in-
differens intelligitur, & declaratur prout fuerit actus
vigore licentiæ factus: iſta eſt doctrina Bald. in cap. 1.
num. 3. quid iu. ſit ſi poſt ali. vaſal.

Nota inſuper, quia quilibet prima facie valdè du-
bitaret, quòd talis licentia conceſſa Cardinali per
ſummum Pontificem, vti odioſa & exorbitans intel-
ligitur & reſtringitur ad vnum teſtamentum ſemel
factum: quo ideo facto, expirat licentia, & ſi aliud cō-
deret, teſtamentum non valeret, ſed primùm valere
debet, per reg. l. boues. § hoc ſermone. de verb. ſignifi.
in eodem caſu per plura iuris fundamenta, compro-
41 bant † Deci. in conſil. 512. & Socin. Iun. in conſil. 89.
lib. 1. Vbi etiam inferunt, talem licentiam teſtandi
non continere facultatem codicillandi, vlteriùs ibid.
Socin. Iun. circa fi. col. tangit ipſam licentiam expi-
raſſe & finiſſe per mortem Pontificis concedentis. fa-
ciunt ad hoc plures deciſi. alleg. per Tiraquel. in d. §.
hoc ſermone. in reg. num. 70. cum ſequent.

Verùm principalem dubitationem reſoluendo hu
iuſmodi licentiam complecti, & vltimum teſtamen-
tum ex recentiorum plena allegatione probat Burſa.
Mant. conſ. 30. nu. 56. quam opinionem puto veram,
42 quaſi hæc licentia adaptanda ſit legibus, per † l. ſi qñ
in princ. C. de inof. teſta. & legum diſpoſitio dictat,
quòd teſtatoris voluntas ſit ambulatoria vſq; ad mor
tem: l. 3. de adi. leg. idem firmat Gab. Eugu. conſil. 83.
num. 27. Qñ tamen licentia diſponendi de bonis feu-
43 dalibus non expiret morte cōcedentis, † vide per Rui.
conſi. 7. lib. 2. & Afflict. in deciſ. 128. num. 5. & ſeq. &
Capic. deciſ. 136. ſub num. 6. Card. in clem. fin. in 5. q.
de elect. & ibi Imo. ad prin. & Abb. in c. pen. col. fi. de
cleri. non reſiden. latè reſpondit Nat. conſ. 647. num.
4. 5. 6. lib. vlt.

Sed quæritur, quando Papa conceſsit licentiam E-
piſcopo vel Cardinali teſtandi de bonis acquiſitis, in-
tuitu Eccleſiæ, ſi iam teſtamētum fecerit, an id valeat,
44 † Paul. de Caſt. in l. ſi iam facta. in prin. de condi. & de-
mon. ponens hanc quæſtionē, dicit ſibi placere, quòd
valeat eo, quòd teſtamētum tempore mortis vires ſu-
mat, & verba licentiæ futuri temporis ob id trahan-
tur ad iam factum teſtamentum, arg. l. talis ſcriptura.
in fi. de leg. 1. Soc. ibidem in d. l. ſi iam facta. arguen-
do contra rationes Pau. de Caſt ſuam concluſionem
iſtam valde dubiam reputat, & aliter quæſtionem nō
ſoluit, verè eſt dubia d. concluſio, quam ſic poſſe decla
rari, & ſolui putarem: Diſtinguendo, aut Epiſcopus
vel Cardinalis, cui poſtmodum eſt data huiuſmodi li
centia, erat clericus ſecularis, qui aliâs eſt habilis ad
45 teſtandum: † c. quia nos. de teſta. & auct. presbyteros.
1. C. de epiſ. & cleri. & tunc, quia teſtādo etiam de bo-
nis acquiſitis intuitu Eccleſiæ videtur alienare bona
Eccleſiæ: l. peto. §. fratre de leg. 2. & ita arguit Abb. in
c. cum in officiis. col. 2. ſub ver. ſecundò fallit. de teſta.
quòd conſuetudo teſtandi de bonis Eccleſiæ non va-
leat in bonis immobilibus, eo, quòd nō poſſunt alie-
46 nari ſine ſolennitatibus † vt c. ſine exceptione. 12. qō.
2. videtur etiam ſic teſtari de bonis alienis, quæ perti-
nent ſaltem adminiſtratione ad Papam ſub plena &
libera diſpoſitione. clem. 1. in fi. vt lit. pend. vt geren-
tem Dei vicem in terris: c. quantò. de transla.

Vnde cum legatum rei Eccleſiæ valeat in hoc,
47 quòd debeatur æſtimatio legatario, † ſecundum Bal.
Imo. Alex. Aret. & Iaſ. in l. apud Iuli. aliâs ſub l. cum
ſeruus. §. conſtat. de leg. 1. reprobata ibi opin. Bar. Ita di
cit Iaſ. in l. cum alienam. col. 4. in fi. C. de lega. cōmu-
niter reprobari, Bar. in hoc. & Alex. latè firmat in cōſ.
9. Viſis dicto themate. col. pen. ver. item & aliter li. 2.
eò, quòd bona Eccleſiæ poſſunt alienari ſeruatis ſolē-
nitatibus, & non cum tanta difficultate, prout bona
Cæſaris, de cuius ſola voluntate poſſunt alienari, ideo
non valet legatum, propter hanc difficilem recupera-
47 tionem, † per tex. in d. § conſtat. & iſta ratione Bal. &
alij ibidem tenentes, vt ſuprà contra Bar. dicūt opin.
Inno. & Bart. procedere in bonis Eccleſiæ Romanæ,
quæ non poſſunt alienari inconſulto ſummo Ponti-
fice. ſed ex iſtamet ratione corrueret opin. Bald. & a-
liorum ſtante generali prohibitione à Paulo II. inſer-
ta, in Extrauag. poſt Clemen. in tit. de reb. Eccle. non
alien. incipiens: Ambitioſæ cupiditati. emanata de
non alienandis bonis cuiuſcunque Eccleſiæ, incon-
ſulto Romano Pontifice. & hanc rationem ſentit Ab.
in conſ. 45. Videtur primò. col. fin. lib. 2. eò, quòd ad-
ſit eadem difficultas, quæ aſsignatur in d. l. apud Iul.
§. fin. de illa conſtitutione Paulina, vti nota & in iudi
ciis allegari ſolita, abſq; alio obſeruanda, probat Bero.
conſi. 92. nu. 30. & ſeq. li. 1. cum alleg. à Burſa. Mantu.
eam tamen Mantuæ non vſu receptam, dicente in

conſil 55.num. 20. ſic etiam non vbique vſu receptá,
& niſi Eccleſia volente dicit Franc.ſarmen.tractat.de
redi Eccle par.1. c.2.num.20. Cum tamen res aliena
49 poſſit legari de voluntate.& conſenſu Domini, † l.ſi-
cut.§.venditionis.ff.quib.mod.pign. vel hypo.ſol. &
ponunt Doct. in d.l. cum alienam.videtur ergo in i-
ſta quæſtione, quo ad teſtamentum, iam factum de
rebus intuitu Eccleſiæ acquiſitis, ſufficiat conſenſus
& voluntas Papæ,concedendo etiam poſtea licentiã
teſtandi,per doctri. Bar.& aliorum communiter in l.
ſi quis mihi.§.iuſſum.ff.de acq.hæred. quòd voluntas
ſeu conſenſus,requiſitus ad actum,ſufficit,quòd ante
vel poſt actum etiam ex interuallo interueniat, latiſ-
50 ſimè de his tractat † Soci.in conſ.15.lib. 1.
At Epiſcopus vel Cardinalis, cui poſt teſtamẽtum
factum.data fuit licentia teſtandi, erat religioſus &
regularis.ita quod omnino erat inhabilis ad teſtan-
dum:vt per Philip.Franch.in d. Rub. in 14. q. princi-
pal.vlt.q.26. de teſta. in 6. & Iaſ. in auct. ingreſsi.col.
2.circa fi.C.de ſacroſan.Eccl.& tunc videtur, quòd te-
ſtamentum,factum ab inhabili, etiam ceſſante im-
pedimento,non conualeſcat:vt l. 1. §.1.de leg.2. Quá-
obrem & indiſtinctè licet opi.Paul. de Caſtr. prædi-
ctam, vt ſub l.1.hæc conditio filiæ meæ.§. ſi ſic.de con-
di.& demonſtr. ſimpliciter referant & ſequantur A-
lex.in l. & militibus.circa prin.C.de teſta. mili. & Iaſ.
in d.auct.ingreſsi.col.11.ver.limita iſtũ tex quòd ſuf-
ficiat licentiam Papæ ſuperuenire,allegando Bal. in
l.fi. col.pen.C.vnde leg. & Pau.in d.l. & militibus.i-
dem referat,& Cur.Iu. in conſ.103.col.2. nu.7 & Marſ.
in l.pen.nu.50. de quæſt. & in pract. crim.§.2. nu. 54.
51 Tamen † cenſeo dictam concluſionem non eſſe ſim-
pliciter veram,ſed oportere,quòd habens huiuſmodi
licentiam,poſtmodum confirmet teſtamẽtum priùs
factum.ſi velit illud valere. Nam clericis non licet fa-
cere teſtamẽtum,niſi de rebus propriis.& non de bo-
nis Eccleſiæ vel acquiſitis de fructibus Eccleſiæ.de qui
bus omnino clericus prohibitus eſt teſtari, vt rema-
52 neant Eccleſiæ,† vt c. 1.12.q.5. c.1.c. cum in officiis. &
c.quia,de teſta.adeo, quòd ſi velint eis licere & poſſe
de bonis Eccle.teſtari,neceſſe eſt, quòd priùs habeát
à Summo Pontifice licentiam,ſic de eis teſtandi, quæ
vbicunque & paſsim per Doctores appellatur licen-
53 tia,arguendo à nomine,per no.† in l. 1.in prin. ff. de
acqu.poſſ. & l.in fi. ff.de mili.teſta & arguendo ab ef-
54 fectu.cum nõ liceat teſtari,niſi de rebus propriis, † vt
dicit tex.in d.c. 1. 12.q.5.& Papa cõcedat de rebus Ec-
cleſiæ poſſe teſtari.hæc conceſsio quidem dicitur licé-
55 tia. Quæ ideo ſemper debet præcedere actum,† Bar.in
l. ſi autem plures ff. de aq. plu. arcen. & Doct. com-
muniter in d.§.iuſſum.notat Gem.in cap. 2.colu.1.ne
cler. vel monach in 6. ergo ex iſta ratione,& quia ca-
none prohibente teſtamentum de rebus Eccleſiæ per
clericum ante licentiam factum ab initio fuit inuali-
dum,& nullum:l.non dubiũ.C.de legi & c.quæ con-
tra ius.de Reg.Iur.in 6. Vnde licentia poſtea à Sum-
mo Pontifice ſimpliciter obtenta teſtãdi de rebus Ec-
cleſiæ non conualidat teſtamẽtum,priùs factum, per
reg.l.omnia de Reg Iur.cuius verba hæc ſunt, omnia
quæ ex teſtamento proficiſcuntur,ita ſtatim euentus
capiunt,ſi initium quidé ſine vitio ceperint: per quá
legem & ſimiles dicit Albe.in l.1.§ hi,quibus. de leg.
56 3. † quòd teſtamentum,factum ab hæretico poſtmo-
dum reuerſo ad fidem, non reconualeſcit hac ratio-
ne,quia ab initio fuit nullum: ſimiliter teſtamentum
factum à damnato crimine læſæ maieſtatis,& gratia-
to, ac in integrum reſtituto aduerſus condemnatio-
nem,non reconualeſcere,eò, quòd à principio fuerit
nullum,reſpondit Cur. Iur.in conſ.100. Præſupponi-
tur.col.fin.niſi fuerit reſtitutus ex vniuerſali pace, ſic
diſponente Principe: quia tunc teſtamentum recon-
ualeſceret.Bald. in conſil.243. Quidam nobilis. in fi.
lib.1. & in ſpecie d. opin.Paul.de Caſt reprobat Iaſ.in
d.l. & militibus.ex eadem ratione, quando teſtamé-
tum à principio eſt nullum, non procedit text.in l. ſi
quis à filio exhæredato. §. irritum.ver.qua ratione. ff.
de iniu.ru.teſt vbi conceſsio teſtandi extenditur ad
iam factum teſtamẽtum,quia ibi à principio erat va-
lidum:ſecùs,ſi fuiſſet nullũ,vt ibi ſentit Alber. & poſt
eum Io. de Imo. allegando l. 1.§.j. de leg. 3. & ſic non
procedit dicta concluſio, eò etiam,quòd iſtæ diſpen-
ſationes ſunt odioſæ:vt per eundem Iaſ.in d.l. & mili-
tibus.& ibi etiam Dec.idem ſentit,quando principiũ
eſt vitioſum,quod poteſt intelligi,quando eſt contra
ius per d.reg.quæ contra ius. idem Dec. in l. 2. colu 3.
ver.ſecundò limita de bo.poſ.contra tab. quando te-
ſtamentum erat nullum à principio præteritione filij
nati,qui ſi moriatur,viuo teſtatore, non recõualeſcit
57 ipſum teſtamentum,per l.ſi † filius, qui in poteſtate.
de liber.& poſthu.ſicut reconualeſcit,ſi ab initio fuiſ-
ſet validum,vt ibi per eum:faciunt alleg. per Car. in
conſ.105.Super præmiſſo caſu & quod in ſpecie dicit
ibi in 4. colu.verſ. ſextò. quòd poteſtas ſuperueniens
58 non validat actum, geſtum ab inhabili. † Quamuis
enim hæc ſit materia brocardica, vt Doct. dicunt,de
nouo ſuperueniens ius,quando ſufficiat & remoueat
defectus iam facti & præcedentis actus:tamé gl. Dy.
& Philipp.Franch.in c.non firmatur. de Reg. Iur. in
6.Glo. Dec.& Hier. Cagn.in l.quod initio. ff. eo. tra-
dunt hanc communem ſolutionem, quòd exiſtente
actu nullo ab initio ex impedimento perpetuo,vel in
qualitate,& ſublato obſtaculo impedimenti, & ſub-
ſequente nouo conſenſu tacito vel expreſſo requiſito
ad actum,ſi actus ipſe fit, & redditur validus, prout
nunc. Ita teſtamentum ab Epiſcopo, vel Cardinale
factum de rebus Eccleſiæ ante licentiam ſic teſtandi,
datam à Papa,re vera auferentem obſtaculum impe-
dimenti,ita demum valet, ſi de nouo teſtator dicat,
illud velle valere,& idem eſt.ac ſi nouum teſtamentũ
faceret:arg.l.qui ex liberis.§.fi. de bo. poſ. ſecundum
tab & per Glo.in d.l. 1. §. 1. de leg. 3. & faciunt verba
tex. in d.§.irritum ver. Qua ratione.ibi: dubitari nõ
oportet.quin ſi voluerit id valere, feciſſe id credatur.
Non facit contra id,vt dicatur teſtamentum valere i-
pſo iure abſque alia noua voluntate teſtatoris, per ea,
quæ tenet Bar.in d.l.ſi quis filio. §. quatenus. quia in
q.iſta non cadit diſtinctio.Bar.an volens, vel inuitus
teſtator mutauerit ſtatum, ſed cadit deciſ. tex. & ibi
no.per Doct. in l. eius. qui.in princ. ff.de teſta.quòd
quando à principio teſtamentum eſt nullum,ex ſola
ceſſatione obſtaculi,non redditur validum: quia de-
ficit extremum à quo,atque ita in terminis d.q.vide-
tur expreſsè ſentire Bal. in l. fi.co.antepenult.ſub ver.
eſt quartus caſus.C. vn. leg. dum ponit quæſtionem
de monacho,qui facit teſtamentum ante profeſsio-
nem,& nihil reliquit monaſterio,ob quod rumpitur
tale teſtamentum,ſecundum aliquos, ſi Papa poſtea
conceſsit ei.poſſe teſtari de omnibus bonis, collatis
Monaſterio: & iſte non facit nouum teſtamentũ.ſed
voluit primum remanere,dicit ibi Bal. & certè poteſt
confirmare,quia poteſt de nouo ordinare:ad hæc no.
Bal.in l.ſeruis.C.de leg.dat pulchram doctrinã,dicẽs,
† quòd

59 †quòd in vltimis voluntatibus principium conſiſtit
in cauſa efficiente, vt non ſit in perſona teſtatoris im-
pedimentum, quando facit teſtamentum, quo facto,
ſi ceſſet impedimẽtum, quãdo valeat, vt ibi per eum,
dantem plures fallen. ad regul. Catoni. & ibidem per
Iaſ. in ſimili, & ſecũdum d. § irritum. ſentit idem Pau.
de Caſtr. in l. & militibus. dum dicit: Si apparet de vo
luntate eius, quòd vult mori cum illo teſtamento,
quod quaſi videtur de nouo confectum ex noua vo-
luntate, quod mandat tenendum menti: & ita debet
intelligi Iaſ. in d. auc. ingreſsi. col. 2. qui allegat Bald.
& Pau. de Caſt. in dictis locis, dum loquitur de licen-
tia teſtandi per Papam, conceſſa Monacho poſt factũ
teſtamentum: quia Doct. vel. Gl. debet intelligi ſecũ-
60 dum deciſ. quam allegat, † ſecundum Bart. in l. non
ſolùm. § ſi deliberationis verba. de liber. leg. ſuffice-
ret apparêre de noua voluntate Epiſcopi vel Cardi-
nalis poſt dictam licentiam teſtandi per probationes
requiſitas in vltimis voluntatibus, ſecundum ius Ca-
nonicum: vt tenet Bal. in l. ſi quando. in princ. circa fi.
C. de inof. teſtam. latè comprobat Barb. in tract. de
61 præſtan. Cardi. in 4. q. col. fi. † vbi etiam reſtringit li-
centiam, datam Cardinalibus teſtandi, quòd nõ poſ-
ſint relinquere perſonis penitùs extraneis. Aduerte ta
men, quòd iſta noua voluntas & eius probatio debet
eſſe talis, vt valeat, & appareat eſſe teſtamentum. & in
vim teſtamenti valeat, & non, vt codicillus: quia Car-
dinalis, habens licentiam teſtandi ex priuilegio, non
poteſt facere codicillum, ſicut facere poteſt habens fa
62 ctionem teſtamẽti de iure communi: †ita arguit So-
ci. in d. conſi. 13. col. 5. ver. 17. ſequitur Dec. & Soci. Iu.
vt ſuprà dixi. Soci. Sen. ad hoc allegat Angel. & Imo.
in l. ſi ſeruus communis Mæuij. de ſtipu. ſeruo. quos
volui videre in fonte, vt quandoque hortatus ſum,
faciendum eſſe, & relationi aliorum non ſemper ſtã-
dum: Equidem in meis libris, nec in d. l. ſi ſeruus com
munis Mæuij, neque in toto illo tit. de ſtipula. ſeruo.
inuenio Ang. nec Imo. qui dicant, aliquod verbum
de codicillis, vel non codicillis fiendis per Cardinalẽ,
qui fuerit regularis, habentem licentiam teſtandi,
prout eos allegat Soc. niſi quòd in d. l. ſi ſeruus com-
munis Mæuij in princ. dicunt, quòd nunquam repe-
ritur hæreditas eius, qui habet ius teſtandi ſolùm ex
priuilegio: & hoc facit pro vel contra patrimonium
Cardinalium habentium poteſtatem teſtandi de bo-
nis quæſitis contemplatione Cardinalatus ſolùm ex
diſpoſitione ſummi Pontificis, & propterea non dari
curatorem eorum hæreditati iacenti, & contra eam
non currere præſcriptionem, & vt dixi de codicillo
fiendo, vel de Cardinale, qui fuerit regularis, nullum
verbum, niſi Soc. velit ex eorum dicto inferre dictam
ſuam conclusionem hoc modo, quòd habens factio-
nem teſtamenti ſolùm ex priuilegio, non poteſt face-
re codicillum, quia cum ſua hæreditas nullo tempore
inueniatur, vt Ang. & Imo. demonſtrant, non reperi-
tur aliquis eius hæres, qui poſsit adimplere diſpoſita
in codicillo, quæ ſunt adimplẽda per hæredem ex te-
ſtamento vel ab inteſtato fideicommiſſum, vel lega-
tum ſoluendo: ideo pro confirmatione codicilli re-
quiritur aditio hæreditatis, etiã ab inteſtato, per text.
in l. 2. ff. de fideicomm. liber. firmant Glo. Bart. & Bal.
in l. qui filio. § j. ff. de hæred. inſtit. & Barto. in l. ſi in
teſtamento. ff. ſi quis om. ca. teſta. & Iaſ. in l. eam, quã.
col. 5. C. de fideicom. & in auct. ex cauſa. colu. fin. de
liber. præte. & Guid. Pa. in q. 323. Paria ſunt, ergo non
reperto hærede, codicillus efficitur, & habetur pro nõ
ſcripto: ad l. 1. § & cum triplici. de cadu. tollen. Ita hac
ratione Cardinalis regularis prohibetur facere codi-
cillum, arg. reg. cum quid prohibetur de Reg. Iur. in
6. quòd enim regularis etiam Cardinalis effectus nõ
poſsit facere teſtamentum, probat Bal. & ibi latè Pau.
de Caſtr. in auct. licentiam. col. 1. C. de epiſ. & cler. Nõ
valet etiam codicillus, quando nullus ſit, qui habeat
63 reſtituere, † vt dicit Alex. in l. non codicillum. circa fi.
C. de teſta. Quod nota pro ſolutione Soci. circa dictã
allegationem dicti Ang. & Imo. per eum factam.

Sed iterum aduerte, quòd Rip. in l. 2. colu. 2. circa
prin. de leg. 1. in Cardinale, habente diſpenſationem
teſtandi, facta argumentatione, quòd non poſsit co-
dicillari, eò, quòd in diſpenſationibus non fit exten-
ſio ex maioritate rationis, tenet contrariũ, quòd poſ-
ſit etiam codicillari, allegando text. in l. 1. § in filij. ff.
ad Trebel.

64 Quod puto verius, †per regul. cui licet. de Reg. Iur.
in 6. & per Glo. & Dy. in exemplo cui conceſſum eſt
teſtari, vt in filiofamil. de pecu. caſtrenſi, quod poſsit
etiam donare cauſa mortis: & quia d. licentia teſtan-
di conceſſa à Papa, intelligitur ſecundum Ius canoni-
cum, vt dixi per doctri. Bald. in d. l. ſiquando. in fi. de
iure enim canonico non videntur fieri iſtæ ſubtiles
differentiæ inter teſtamentum & codicillum, ex eo,
quòd ſub eadem rub. miſcuit, & de teſtamentis, & a-
liis vltimis voluntatibus, & in nigro pariter promiſ-
cuè tractatur de teſtamentis & aliis vltimis volunta-
tibus, per totum tit. extra de teſta. & lib. 6. eò maximè,
quòd de teſtamento ad codicillum non eſt propria
extenſio, ſed comprehenſio: quia codicillus dicitur
teſtatio mentis, ſicut teſtamẽtum, vt per glo. 1. in prin.
inſt. de teſta. & appellatione teſtamenti venit codicil-
65 lus. † vt latè probat Iaſ. in conſ. 174. Viſo & diligenter
cõſiderato. col. fi. lib. 4. Ad aliud de confirmatione co-
dicilli per aditionem hæreditatis, reſpondetur, quòd
aditio hæreditatis eſt introducta de iure ciuili, quæ
66 non requiritur de iure gentium, †ſecundum Bald. in
l. non dubium. in 8. opp. C. de teſta. & ius canonicum
67 videtur ſe reducere ad ius gentium: †vt in c. relatum.
1. de teſtam. dicit enim Bal. in conſ. 448. Quæritur in
68 primis. col. 2. vltra med. lib. 1. † quòd clericus non eſt
ſubiectus regulis iu. ciu. ſed ſoli iuri gentium: facit ſen
tentia eorum, qui nolunt requiri aditionem hæredi-
69 tatis ad pias cauſas, †Barb. conſ. 8. col. 9. lib. 1. & Soci.
conſ. 116. col. 6. lib. 1. & officio iudicis eo modo, quo
poſſet, in ſubſidium poſſet exequi omnis talis vltima
70 voluntas. etiam in codicillo contenta, † arg. l. Quin-
tus. de an. leg. & l. in teſtamento. i. de condi. & demõ.
& l. hæreditas. in fi. ff. de per. hære. Bal. in l. fi. col. 3. nu.
12. C. de codicil. & in l. 1. col. fi. ſi quis om. ca. teſta. & l.
planè. 2. § j. ver. is autem, ad quæ. de leg. 1. & no. in l. 1.
C. de ſacroſanct. Eccl. & c. vltima. 13. quomodo. 2. Sed
pone, quòd Cardinali regulari data eſt licentia teſtã-
di. remoto defectu vno Cardinalatus, & non dicit de
defectu alio inhabilitatis ob regularitatem, videtur,
quòd non valeat licentia huiuſmodi: quia diſpoſitio
71 circa vnum defectũ non porrigitur ad alium: †l. cum
propter. & ibi expreſſè no Bart. de leg. præſtan. opor-
tet enim omnia obſtantia remoueri, & ad impedien-
72 dum ſufficit vnum ex obſtantibus remanere: † l. ſi nõ
lex. in princ. & ibi Bart. Bald, & Imo. no. ff. de hæred.
& Bal. in l. cum quidam. § quod dicitur. ff. de acqui.
hæred. bene faciunt adducta per Barba. in conſil. 43.
Præclarè. col. 17. ver. & etiam eſt aduertendum. lib. 1.
& per Dec. conſ. 208. col. pen. num. 13.

Item licentia teſtandi data Monacho, intelligitur de bonis, quæ tenet de facto, cum de iure non habeat
73 proprium,† vt tradit Bald. in l.1. col.3. in 5. oppo. C. ſi ſer. exte. ſemen. Huiuſmodi tamen licentia & teſtamentum inde ſubſecutum, non præiudicaret ei, cui dicta bona forſan vigore prioris teſtamenti ante in-
74 greſſum Monaſterij facti erant acquiſita, † vt latè ex facto reſpondit Goza. in conſilio 41. Quæritur, an frater Dominicus.

Adde de excommunicato, quod habet factionem teſtamenti, quando non ſit publicè excommunica-
75 tus, ex cauſa, quæ reddat eum inteſtabilem, † latè probat Corn. in con. 180. Multitudo. col. pen. in 12. q. lib. 4. & Bar. in conſi. 238. exiſtens Petrus.

Item filiusfam. clericus etiam in minoribus ordinibus conſtitutus de bonis ſuis aduentitiis, poteſt fa-
76 cere teſtamentum,† per text. in auct. Presbyteros. 1. D. de epiſ. & cler. & Glo. in c. quia ingredientibus. 19. q. 3. Io. And. Ant. de Bu. & Abb. in c. quia nos de teſta. per d. auct. Presbyteros. & per generalitatem tex. in d. c. quia. ponit Ioan. Dilect. in ſuo tract. de ar. teſtan. in tit. 1. de his, qui hab. fact. teſta. in cau. 1. in fin. quia quicquid filiusfam. ex cauſa aduentitia acquirit ſibi, pleno iure acquirit, quando eſt clericus, per d. iura dicit Bar. in conſi. 61. filiusf. presbyter. circa fin. & vt dixi ſuprà, ſecundum Bal. in d. conſ. 448. Clericus non ſupponitur regulis iuris ciuilis, ſed ſoli iurigentium: quo attento, vt miles cœleſtis militiæ de ſuis bonis, vti de peculio quaſi caſtrenſe, meritò poteſt facere teſtamentum per dicta iura, & deciſ. alleg. & plenè etiam firmat Philip. Franch. in d. rub. in q. princip. 18. de teſta. in 6. & Iaſ. in l. filiæ licet. col. 2. C. de colla. dicitur enim in prima addi. ad deciſ. 178. emancipato. Rotæ Rom. in no. quòd canones non multùm curāt de patria poteſtate, & de ſuis effectibus, ita de iure canonico. quicunque ordo liberat à patria poteſtate, per gl. in ca. indecorum. de æta. & qualitate. firmat Ang. in auc. conſt. quæ de digni. & ab iſta ſententia nullus videtur diſcrepare, niſi Deci. in d. l. ſenium. nu. 15. C. qui teſta. fa. poſ. qui dicit, quòd non videtur benè probari iure, reſpondendo ad d. auc. presbyteros. quod non debet attendi, quia, vt conſtitutio Imperatoris, loquens de clericis, etiam fauorabilis cenſetur abrogata, per text. in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ. de conſt. & ad d. c. quia nos. dicit, quòd neque ſpecialiter, neque generaliter comprehendit derogationem iuris ciuilis de filiofam. & quòd generalitas illius tex. non videtur in ampliando poteſtatem teſtandi, quo ad perſonas, ſed in reſtringēdo, quo ad res, quod poſſit clericus de bonis aliunde habitis teſtari, ſed non de acquiſitis, intuitu Eccleſiæ, & quòd ita ampliationem, ſed diminutionem inducit, ſecundum eum.

Dico autem, has obiectiones Decij de facili poſſe tolli, & dictam ſententiam expreſſo iure probari, per tex. in d. auc presbyteros, & per auctoritatem Glo. & Doct. in locis ſuprà alleg. qui etiam pro iure ſufficeret, vt dixi ſuprà in prooemio: Nam d. auc. presbyteros. eſt merè priuilegiata clericorum filiorumfam. in omnib⁹, quæ diſponit, & reſpectu dominij omniū rerum ſuarum, & facultatis de eis diſponendi, teſtandi, & alienandi, quæ exceptis bonis caſtrenſibus, vel quaſi prohibentur aliis filiisfam. laicis. ergo debet ſeruari, vt de lege Imperatoris merè priuilegiatiua clericorum, vt per cap. nouit. de iudi. firmat Abb. in d. ca. Eccleſia Sanctæ Mariæ col. 6. in in primo caſu. ver. dicit enim hæc eſſe vera. & ibi Fely. approbat: in col. 15. ver. duobus tamen caſibus. & ibidem ipſemet Decī in 10. col. in 3. conclu. ver. ſed tamen. Idem confirmat, per hæc expreſſa verba ſua, iſta differētia non videtur vera de iure: quia vis tota conſiſtit in materia, de qua agitur: ſi enim fauorabilis ſit, ita, quòd in effectu priuilegium contineat, habebit locum in clericis, etiāſi de ipſis ſpecialiter loquatur, &c. Intelligēdo, quòd nō ſit fauorabilis, per modum ſuperioritatis prohibendo, vel præcipiēdo, ſecundum eum, & Alex. in conſ. 111. col. 2. lib. 7. Quod quidem non facit d auc. presbyteros. quæ nō poteſt inficiari, quin ſit merè fauorabilis & priuilegiatiua clericorum, nihil prohibendo vel præcipiendo eis, ſed dando ampla iura in rebus ſuis, & pro tali valida, & ſeruanda paſsim per Glo. & Doct. iuris canonici allegatur, pariter ſua reſpōſio data d. c. quia nos. non procedit: quia non eſt neceſſarium apparere, quòd voluerit derogare iuri ciuili generaliter loquendo, vt comprehendat filiosfa. cum hoc non ſit derogare, ſed cōfirmare ius ciuile ſimiliter emanatū, per d. auc. & per l. ſacroſanct. ibi præcedentē in omnibus ferè conforme de clericis filiisfam ibi nominatis cum tex. in d. c. quia nos. generaliter nominante clericos: quia tex. ideo generaliter de clericis loquēs, debet generaliter intelligi de filiisfa. & de aliis: quia ita ſunt clerici filiifam. ſicut alij ſui iuris, meritò Io. And. Ant. de But. Abb. & alij intelligunt illum text. loqui etiā de filiisfa. quorū quidē autoritati debemus acquieſcere, per vulg. quod. n. eſſe verum, etiā ſuadet ibi dictio, Liberè diſponere, &c. quæ excludit omnē contradictionē, requiſitionē vel impedimentū alicuius,
77 † no. Ant. de Bu. & Abb. in c. lator. de homi. Iaſ. in l. 1. co. 1. ver iſtis adde. C. de ſacroſan. Eccl. & in l. ſi quādo. in prin. C. de inof. teſta. & Soc. in conſ. 13. in fi. lib. 1. in quibus locis iura & Doct vt plurimùm de hac dictione liberè loquuntur in diſpoſitione teſtamētaria; idē eſt de filiofa. cuius pater eſt effectus Monachus, vel hæ-
78 reticus, quòd poſsit facere teſtamentum, † tenet Bar. & ibi in apoſtil. in l paterfurioſo. ff. de iure perſo.

Vlterius Ang. in §. ſiue igitur. col 7. ver. ſi filius. in auc. vt cum de appell. cognoſ. videtur limitare & reſtringere dictā cōclutionē, quòd filiusfa. clericus poſſit teſtari de quaſi caſtrēſibus acquiſitis poſt clericatū, & quòd ſuum teſtamentum non expugnatur per querelam, neque de nullitate: & ita dicit ſe intelligere §. presbyteros. ex quo extracta eſt d. auc. presbyteros. ſubiungens, quòd eſt in fauore clericorū: quod dictū corroborat, quod ſuprà dixi. d. auc. eſſe merè fauorabilem clericis, & quaſi ex hoc intellectu. tradito per Angel. inferatur, quòd clericus filiusfa. non poſsit facere teſtamentum de bonis aduentitiis, acquiſitis ante clericatum: id enim verum eſſe videtur ex verbis tex. in d. l. ſacroſanctæ. circa principium. C. de epiſc. & cleri. ibi: ea quicúnque in eodem clericatus gradu locóque viuentes, acquirere & habere potuerint, &c. idem indicatur ex auc. licentiam. ibi ſubſequente, quæ volens epiſcopum poſſe diſponere de bonis acquiſitis ante epiſcopatum, & poſt epiſcopatum expreſsit, idem expreſsiſſet d. auc. presbyteros. ſi voluiſſet clericum filiumfamil. poſſe teſtari de bonis habitis modo aduentitio ante clericatum: ca. ad audientiam. de deci. & l. 1. §. ſin autem ad deficientis. de cadu. tol. quamuis hæc limitatio ſeu reſtrictio videatur colorata & probabilis, contrarium † tamen
79 credo verius, quòd clericus filiusfam. indiſtinctè poſſit teſtari de omnibus bonis aduentitiis, ſibi quandocunque & quomodocunque acquiſitis per text. in

in d. auc. presbyteros. & in d. cap. quia nos. quæ iura
in iſta ſpecie ſunt attendenda & ponderanda, quo-
modo loquantur; nam d. auc. dicitur ius nouiſsimũ,
& generaliter, ac indiffinitè determinat omnes cleri-
cos, etiam exiſtentes in patria poteſtate, res quolibet
modo veniẽtes ad eorum dominium habere ſub ſua
poteſtate, & in his poſſe teſtari, non diſtinguit, quan-
do res venerint ad eorum dominium ante vel poſt
clericatum, neq; nos debemus diſtinguere: l. de pre-
cio. de publi. ſufficit, quòd habeant res in eorum do-
minio, poſtquam ſunt effecti clerici, & volunt teſta-
ri, vt qualitas iuncta verbo, ad ipſius verbi tempus re-
feratur. l. Titius. ff. de mili. teſta. cum ſimil. & diſpoſi-
tio legis conueniat, vbi eius verba conueniunt: l. hos
accuſare. §. omnibus. ff. de accu. cũ vulg. dictio, Quoli-
80 bet modo, habet maximã vim generalitatis: † c. quo-
rundam. ver. fi. de elec. in 6. ſimiliter tex. in d. ca. quia
nos. loquitur generaliter, & per verba in præteritum,
quo ad res acquiſitas clerico, & cum adiectione, libe-
re diſponere, vt ſuprà ponderaui. ita ex generalitate
dictorum iurium filiumfa. clericum poſſe teſtari de
bonis omnibus aduentitijs, firmat Iaſ. in d. l. filiæ li-
cet. col. fi. in prin. C. de colla. quinimò iura ciuilia, de
clericis loquentia, reſtringendo diſpoſitionem poſt
clericatum quaſi ſuperioritatem habeant in clericos,
81 non valent, & ſunt abrogatta, † vt declarat Dec. in d.
c. eccleſia S. M. in loco ſuprà alleg. præterea bona cle-
ricorum quãdocunque acquiſita, ſemper ſequuntur
conditionem eorum perſonæ, ex cuius mutatione e-
82 tiam murando ſtatum vel qualitatem, † arg. l. li-
citatio. §. pen. & fi. ff. de publi. & c. 1. de iur. patro. in 6.
& per Pau. de Caſt. in conſ. 8. iſta bona. col. fin. lib. 1. &
Alex. in conſi. 101. Viſis inſtrumentis col. pen. ſub ver.
ergo ſi apparet lib. 1. Guid. Pa. in q. 208. 261. 283. & 384.
in tantum hæc vera ſunt, quòd clericus teſtando non
tenetur ſeruare ſtatutum loci reſtringens in teſtamen
tis ſolemnitates iuris communis, vt ſi ſtatutum di-
ctat, aliquem non poſſe facere teſtamẽtum ſine præ-
ſentia parrochiani, & aliter factum non valeat, hu-
iuſmodi ſtatutum quidem locum non habet in teſta
83 mento clerici: † vt tenet Salyc. in auc. caſſa. colum.
pen. ver. ſecũdò circa actum. C. de ſac. ſan. eccle. refert
& ſequitur Alex. in conſ. 210. Ponderatis. col. 2. ver. itẽ
iura allegata. li. 2. vbi in diuerſis materijs habetur am
plũ conſiliũ, quòd ſtatuta clericorũ nõ ligãt clericos.

Si quidem clericus cõdemnatur ad carcerem per-
84 petuum efficitur inhabilis ad teſtandum, † vt per Bal.
in conſi. 448. Quæritur in primis lib. 1. Fulg. in conſi.
44. Quidam eſt pater. etiã ſi aufugiſſet ex carcere, re-
manet in eadem inhabilitate; vt ibi per eum. Aduer-
tendum tamen eſt, vt ſæpenumero poteſt euenire,
quòd ſi clericus etiam in minoribus fuiſſet condem-
natus ſententia capitali à iudice layco, & ſic quilibet
condemnatus à iudice in competente, nõ amittit fa-
85 ctionem teſtamenti: vt per Bal. in l. eius qui. §. 1. ff. de
teſta. Nullus enim maior defectus eſt in condemna-
tione vel ſententia aliqua, quàm ſit iudicis incom-
petentia, de qua etiam quòd ſtatutũ prohibeat, poſſe
opponi contra ſententiam aliquam exceptionem,
86 vel nullitatem, ſemper poteſt opponi † per gl. fi. vulg.
in clem. 1. de ſeq. poſ. concord. alleg. Dec. in conſ. 8. ſub
nu. 7. & in conſ. 520. in fi. & alibi per Doct. & eſt com-
munis & nota ſententia, quam pariter in clerico ca-
87 pitaliter condemnato per poteſtatem, † firmat Bal. in
l. ſi quis filio. §. quòd ſi quis. in fi. de iniu. & rupt. teſta.
quòd nõ facit eum inteſtabilem, per tex. ibi in §. ergo.

Quæritur, an filiusfam. & quilibet alius miles no-
ſtri temporis in teſtamentis præſertim, habeat priui-
legia, quę dantur militib. à iure: vt per to. tit. ff. de mil.
teſta. & C. eo. Reſpondetur, Habere, ſi ſit ſtipendiatus,
armis incumbens, & continuò paratus militiæ pro
88 ſuo Principe, & verè exerceat militiã, † Bald. in l. 1. col.
fin. C. de iur. & fact. igno. & Pau. Leon. in tracta. de
ſubſti. compen. nu. 112. vſq; ad num. 123. & Odd. Peruſ.
de compendioſa partic. 5. q. 3. præmis. 3. char. fi. per l.
1. ff. de bon. poſ. ex teſta. mil. Soc. in conſ. 33. Circa prę-
ſentem. col. 2. verſ. circa ſecundum breuiter. lib. 3. vbi
de communi concluſ. Rom. in conſ. 43. Ad primum.
col. 1. ſub ver ad quartum. & Pau. de Caſt. in cõſ. 414.
Viſo & examinato. col. 2. libr. 2. vbi plura dicit, & no.
loquitur & Dec. in conſ. 579. Viſo cõſilio. col. 2. & poſt
alios ibi Rip. in l. centurio. col. 3. nu. 9. 10. 11. de vulg. &
pup. & Bero. conſi. 124. nu. 13. lib. 2.

Pone quòd filiusfa. ſe abſentauit à patria, vel eius
pater ſe abſentauit, ita quòd ignorat, an pater viuat,
vel mortuus ſit: ſic dubius remanens de ſuo ſtatu, nõ
poteſt facere teſtamẽtum, & ei, qui velit poſtmodum
defendere tale teſtamentum, incumbit onus proban
di de morte patris, qui etiã ſi prædefunctus eſſet tem-
pore conditi teſtamenti filij, qui tamen eſſet ambi-
guus & incertus, de hoc non valere huiuſmodi teſta-
89 mentum ex facto, reſpondit † Corn. in conſil. 68. Pla-
cet mihi. col pen. & fi. lib. 1. & in conſi. 204. Quanquã
videatur. lib. 3.

Si quidem filiusfa. Doctor legendo à publico, vel
gerẽdo officia, vel etiam à priuatis ſuperlucratus fue-
90 rit, tale lucrum eſſet ſuum peculium quaſi caſtrenſe: †
l. fori. & ibi gl. Cal. & Saly. in l. fi. C. de inof. teſta. ideo
de hoc poſſet facere teſtamentum, per d. l. fin. ſecùs eſt
de acquiſitis, per procuratorem ſeu Notarium à priua
91 tis perſonis: vt per Doct. in dict. s locis, † & Alex. conſ.
133. col. 2. lib. 7.

Item contrahens inceſtas nuptias, quod pluries
vidi euenire, non poteſt facere teſtamentum, niſi re-
linquendo filijs, filiabus, nepotibus, & neptibus, pro-
nepotibus, & proneptibus, ſi habet ex ſuo legitimo
matrimonio, & aſcendentibus patri, matri, auo, & a-
92 uiæ, & ex latere fratri, ſorori, patruo, & amitæ; † vt per
tex. & ibi Bal. & alij no. in l. ſi quis inceſt. C. de inceſt.
nup. & hoc eſt vltra pœnas impoſitas per ius authen-
ticorum, vt dicit Ang. ibi in d. l. ſi quis inceſt. in fine.
quæ quidem pœnæ à iure ciuili impoſitæ procedunt
& irrogantur contra committentes tales nuptias
inceſtas de iure ciuili: non autem de iure canonico,
vt puta non procedunt in ducente in vxorem eam,
cuius ſororem prius carnaliter cognouerat, vt tra-
dit Petr. de Ancha. in conſilio 391. Videtur prima fa-
cie. & probat Alexand. in conſil. 229. Ponderatis his.
colum. 5. verſi. & tantò magis. lib. 6. & ita reprobato
Deci. in ſuo conſilio 158. ibi apoſtillans ſequitur alle-
gando Alcia. in c. cum contingat. de iureiur. vbi pro-
priè ſub num. 53. 54. & 55. referet dictum conſilium
158. Dec. cum alijs concord. & ſequendo Ancha. in d.
conſilio 391. id comprobat, & contrarijs reſpondit, vt
ibi per eum: & non procedunt in eo, qui iuſto errore
ductus contraxit tales nuptias, & dummodò ſtatim
certioratus huiuſmodi coniunctionem diremerit,
per text. in l. qui contra. C. eo. & dummodò non ſit
commiſſum inceſtum cum perſonis, prohibitis de
iure diuino, à quo nullo errore poteſt excuſari; vt
93 † dicit Petr. de Ancha. in d. conſi. 391. verſ. poſtremò.
Procedunt hæc etiam in presbytero, habente filium

94 ex coitu reprobato, vt non poſsit teſtari extra perſo-
95 nas prædictas,†Bero.conſ.163.nu.21.lib.2.
Item adde, quòd mulier, quæ cõmiſit adulterium
in præiudicium filiorum,& mariti, non poteſt teſtari
96 de dote,†vt ex facto reſpondit Rom.in conſ.286.Hæc
Iuliana.
Inhabilis quoque eſt, ad faciendum teſtamentum
luxurians contra naturam, etiam de hoc nefandiſsi-
97 mo ſcelere, ſi à iudice non fuerit condemnatus,† vt
latè defendit Anaſtaſius Platus Mediola.in ſua queſt.
in hoc ſolo articulo diſputata,& inſerta inter conſilia
Barb.lib.1.in fi.refert & ſequitur And. Tiraq.in l.ſi vn
quam.in ver.reuertatur.nu.384.de reuo.dona. & Vi-
uius in ver.Sodomię.in 1.lib.de com.opin.ſentit Soc.
in l.quidam relegatus.circa princi.de reb. dub. anti-
quos concordan.ita allegando tenet Bened.Capra in
tract.regu.conclu.102.nu.201.
Cæcus item non poteſt facere teſtamentum, niſi
98 ſeruatis ſolemnitatibus traditis,†in l.hac conſultiſsi-
ma.C.qui teſta.fac.poſſ.ita, quòd ſtatutum mandans
quemlibet poſſe teſtari coram tribus vel quinque te-
ſtibus, non comprehendit teſtamentum, Ceci.Bal.in
l.ſi quęramus.ff.de teſta.& ibi Imo.in fi. & Aret.circa
fi.latè probat,& ſequitur Ang.Aret.in tracta.de teſta.
in gloſſ.6.ſecundum morem.poſt princi.Sed diuerſæ
ſunt opin.inter Doct.an dictæ ſolemnitates debeant
ſeruari inter liberos teſtante patre cæco debere ſerua-
ri, tenebat Fulg.in d.l.hac conſultiſsima. & in conſil.
41.Caſus talis.idem firmat Cum. in conſ.112. Si teſta-
tor.& Paul.de Caſtr.in conſ.362.Super primo dubio.
lib.2.& ſatis in hanc opin. inclinat Corn. in conſ.86.
Quamuis videatur.col.pen.& fi.lib.3. idem, quando
præcedit aliud teſtamentum cum clauſula derogato-
ria, tenet Socin.in conſ.163. Non fuiſſe opus. col. 1.2.
& ſequen.lib.2.
Alia eſt opinio, quòd non requirantur ſeruari, vt
per Bal.Ang.& Salyc.Pau.de Caſt.& Alex. in d.l.hac
conſultiſsima. Card. cum alio ſecum conſulente, in
conſ.149.verſ.non valere.& Iaſ.in conſil.26. Omiſsis.
lib.1.hanc eſſe com.adducit concor Rol.à Val.conſil.
82.nu.19.lib.1.vbi etiam ponit hęredis inſtitutionem,
in qualibet parte huius teſtamenti ſtare poſſe.
Alia eſt opinio, ſublimitans duas prædictas præce-
dentes opin. quòd ſi teſtamentum patris ſeu inter li-
beros contineat non modicam inæqualitatem ſine
ſolemnitatibus requiſitis, valere non debet, vt per Iaſ.
in d.l.hac conſultiſsima.colum.2.verſ.ſed certè. & ibi
Dec.in 4.col.nu.37.& 38.alleg.etiam Rom. in conſil.
179.Ampliſsime.col.6.verſ.ſecundo.& dicendo hanc
opinionem eſſe ęquiorem, idem firmat Rub.Alex.in
conſ.6.col.pen.& fi.ſub num.5.&7.adeò, quòd ſi non
contineat inæqualitatem notabilem, debet valere ſi-
ne dictis ſolemnitatibus, quod & mihi placet; & vt
per Alber.Bru.in tract.de for.& ſolem. in art. fi.col.2.
& ſeq.& per Couar.in c.Rainutius.§.1.nu.3.de teſta.
Nota quęſtionem de facto: Vidi teſtamentum cę-
ci inter liberos factum ſine ſolemnitatibus, quia ita
voluit teſtari, nõ obſtante eo, quod ſibi Notarius plu
ries tale teſtamentum non valere ſine ſolemnitatib.
iuris dixit, & proteſtatus eſt, cæcus dicebat, quid ad
me, nolo ſeruare alias ſolemnitates, & ſic eo volente,
factum fuit teſtamentum in forma communi: dice-
bam proinde, teſtatorem voluiſſe hoc teſtamentum
99 non valere;†vt per Rom.in d.conſi.179. Ampliſsime.
col.pen.in fi.ver.ardor amoris.& Dec.in l.2. col.pen.
C.de bon.poſſ.ſecund.tab. & per alleg. à Ripa in l.1.§.
ſi quis ita.col.7.verſ.quartò fallit.nu.29.de verb.obli.
& D.in l.reprehendendæ ad fi.in 7.no.nu.8. de inſtit.
& ſubſtit.
100 Poſtremò quæritur. An pacto, ſtatuto, vel conſue-
tudine, poſsit tolli factio teſtamenti.
De pacto, præſertim inito, & plerunque fieri ſolito
in tractandis matrimonijs de certo modo per filium
maritum, ſeu vxorem filiam ſuccedendi parentibus,
vel de non auantagiando maſculos vel fœminas, vel
inter fratres, & eorum filios, ſimiliter certo modo ſuc
cedendi, inter patrocinandum, conſulendum, & iu-
dicandum, habui pluries in facto reſpondere: ſemper
enim placuit; diſtinctionem hãc tenere, quòd verbis
pacti diligenter inſpectis,
Aut reperiuntur verba ipſa concepta modo & for-
ma, conuenienti contractui.& obligationi, inter vi-
uos adimplendæ, poſt mortem promittentis per hæ-
redem, vt, Promitto tibi bona mea poſt mortẽ meã,
ſi non eſt de omnibus bonis, valet hæc promiſsio con
101 tra hæredes promiſſoris:†vt l.1. C. vt act. ab hæred. &
contra hæred. ſi eſt de omnibus bonis, non valet, vt
tollens promittenti factionem teſtamenti: l.ſtipula-
tio hoc modo cõcepta.de verb. oblig. & ibi poſt alios
Alex & Iaſ.tradunt, Roma.in conſ.171.Pro deciſione.
in prin.& ita eſt Com.Opin.vt per Dec.concord.refe
rentem in l.fi.col.10.nu.30.C.de pact.
Aut verba pacti ſunt concepta per modum & for-
mam, importantem ſucceſsionem, vel obuentionem
poſt mortem promittentium, vel directa ſunt ad bo-
na ipſa, vt quòd ſuccedes mihi, vel bona mea erunt
tua, peruenient, vel diuidantur æqualiter, tunc tale
pactum, vt contra bonos mores, & tollens factionem
teſtamenti, non valet, & quia pacto non datur ſuc-
102 ceſsio & hæreditas †l.pactum, quod dotali.l.licet per
locum à ſpeciali.C.de pact.l.hæreditas. de pact. con-
uen.& l.ex eo.de inut.ſtipul.hanc diſtinctionem ad-
ducit Bar.in conſ.212.Promitto.ſequitur Alex. in cõſ.
28.col.3.lib.3.Dec.in conſi.225.& conſ.236.col.pen.in
fin.& conſil.613.col.2.Cur.Iun. in conſi.15.col.2.& in
conſi.81.col.1.Alci.in d.l.pactum quod dotali.& Dec.
in l. pactũ, quod dotali.col.2.C.de collat.dixit, quòd
volentes facere huiuſmodi pacta videant de verbis
congruis, & quòd de his conſulant peritiores, com-
probat Aym.in conſ.129.col.2.&Pariſ.in conſi.23.col.
8.nu.54. 55.lib. 2. & aliàs in materia, vide Doct. in d.
l. ſtipulatio hoc modo concepta. & in d. l. pactum
quod de tali.in l.fi.C.de pact.Bal.in conſi.440.Factũ
tale eſt.lib.1.Dec.in conſi.184 col.4.& conſi.236.Non
parua.col.fi.Iaſ.in conſi.60.col.3.lib.3. Pau. de Caſtr.
in conſil.375.Ne ſub æquiuoco.col.1.libr.1.& Bero.in
deciſ.204.nu.5.& ſeq.aliqui volunt ſuper certis bonis
tale pactum valere: vt per Iaſ.in conſi. 17. Dubium fa-
cere videntur.col.pen.in fi.lib.3.& Pariſ. in conſi.26.
col.19.nu.10.lib.2.eò, quòd remaneat factio teſtamen
ti in alijs bonis: Alij verò contradicunt, tale pactum
valere, etiam ſuper re certa, quia arbitrium teſtandi
liberum, non poteſt quis ſibi tollere etiam ſuper vna
re; probat Ang.in conſi.66. Comes colum. fi. Petr.de
Anch.& Imo.in rub. in fi. de teſta. refert & ſequitur,
vbi eſt eadem ratio in quota, & in certis bonis. Dec.in
d.l.pactum.col.fi. C. de pact. & ibi tenet Alci.in ver.
rurſus ſequitur.per l.fin.ff. de ſu. & legit. hæred.idem
ſequendo, Ang.in d.conſi.66. probat Dec.in conſi.11.
col.3.in fi.ver.& ſpecialiter.& Rui.conſi.178.col.3.ſub
nu.8.lib.1.& eſſe omnium receptiſsimam ſententiam,
tenet Alc.conſ.9.col.1.li.1.quod verius credo, quando
pactum,

pactum, vt vltima voluntas, cõceptum, deſignat non
præſentem obligationem, ſed futurá ſucceſsionem,
vt fateatur etiam Pariſ. in d. conſil. 26. col. 19. num. 11.
quia remanet alia ratio prohibitiua talium pactorũ,
ſcilicet votum captandæ mortis, quod eſt contra bo-
nos mores: vt dicunt in d. l. ſtipulatio hoc modo con
cepta. & d. l. ex eo. C. de inut. ſtipul. & propterea talia
103 pacta iuramento non firmantur, † per text. in ca. non
eſt obligatorium. de reg. iur. in 6. vt etiam Doct. dicũt
in locis ſuprà alleg. non obſtat, quòd Dec in d. l. pa-
ctum. quod dotali. col. 1. de pact. dicat, has leges, quæ
dicunt eſſe cõtra bonos mores, intelligi de bonis mo
ribus ciuilibus. & d. c. non eſt obligatorium. intelligi
de bonis moribus, de iure canonico, quorum tranſ-
greſsio inducit peccatũ: quia dico, quòd votũ captan-
dæ mortis eſt cõtra bonos mores, etiam de iure cano-
nico; † vt probat tex. in c. ne captandæ in prin. de con
ceſ. præben. in 6. & inducit peccatum contra illud di-
uinum præceptum: Diliges proximũ tuum, &c. nec
rem cupies alienam, & per Summiſtas ſuper his, quia
abſque dubio votum captandæ mortis alienę eſt pec-
catum mortale; ideo in hac ſpecie loquitur, & d. c. nõ
eſt obligatorium; quod quidem votum ceſſat, quan-
do ſemper eſt in libertate proximi poſſe de ſuis bonis
diſponere, & non habere ſpem certam huiuſmodi il-
licitis pactionibus firmatam, ea habendi poſt ipſius
proximi mortem, vt docet communis experientia er
ga eos, quorum ſucceſsionem ab inteſtato, vel ex te-
ſtamento, ſed reuocabili, ſperare poſſumus.

Alia quoq; poteſt aſsignari ratio, ne ſucceſsio poſt
mortem alterius etiam in re particulari poſsit haberi
ex pacto; quia ſubſtantia, & valor pacti dependet ex
conſenſu duorum vel plurium: l. 1. in prin. ff. de pact.
ſucceſsio verò poſt mortem alterius, non poteſt habe-
ri, ne dicatur captatoria, niſi ex volũtate vnius ipſius
defuncti; l. illa inſtitutio. ff de hære. inſt. vt dictum eſt
ſuprà hac ead. dubit. in ver. vnius. & ita concluditur
pacto non poſſe tolli & amitti libertatem teſtandi, vi
104 de decem ampliationes ad hoc collectas, † per Deci.
in d. l. pactum, quod dotali. de pact. quam quidem
concluſionem etiam limita, vt ibi per Dec. in d. l. pa-
ctum quod dotali. & per Iaſ. in conſ. 211. Præſens con-
ſultatio. libr. 2. limitationes autem hìc aliter breuita-
tis gratia non referam.

Statuto etenim & conſuetudine factio teſtamen-
ti poteſt tolli, limitari & reſtringi: poteſt tolli ex cau-
105 ſa, vt probat † Ang. in conſi. 25. Videtur prima facie. &
conſi. 323. Dominus Blanchi. ex cauſa, quæ reſpicit pu
blicam vtilitatem vel delictum prohibiti teſtatoris,
intelligit Dec. in conſi. 361. Omiſſa. col. pen. ver ſecun
dò reſpondetur. & ex ea cauſa, vt puta ad tẽpus, quòd
minor 20. ann. non poſsit teſtari, Pariſ. conſi. 16. col. 1.
& ſeq. lib. 3. vti comprehenditur tamen innupta, quã
nupta minor, in ſtatuto & conſuetudine, quòd his
auferatur libertas teſtandi, etiam probat Dec. in d. l.
pactum, quod dotali. col. pen. de pact. & in l. nec ex
prætorio. de reg. iur. & Aym. in conſil. 117. vbi ſub nu.
7. 9. dicit, talem conſuetudinem eſſe fauorabilem, ex
eo. quòd ex iuſta cauſa eſt inducta vt bona remaneát
in agnationibus & coniunctis proximioribus, vale-
re ſtatutum, quod ex teſtamento non ſuccedat, præ-
ſertim fœmina, & non eſſe contra bonos mores. &
non tollere liberam teſtandi facultatem, comprobat
Rui. in conſil. 151. In cauſa illorum. circa fi. lib. 2. & Pa-
riſ. in conſi. 54. Circa præſentem. col. 2. num. 3. lib. 2. &
d. conſi. 16. poteſt enim ampliari, limitari & reſtringi
tam reſpectu perſonæ teſtatoris, quàm perſonæ eorũ
quibus relinquitur. & quàm ſolennitatis ipſorum te-
ſtamentorum: proutex diuerſis reſpectibus & ratio-
nibus huiuſmodi limitationes. & reſtrictiones requi
rentibus in locis & prouincijs particularibus moti
fuerunt ſtatuentes & ſuperiores locorum ad promul-
gandum ſuper his ſtatuta & inducendum conſuetu-
dines; nam vidi extare ſtatutum in loco, quòd mu-
lier habens virum, non poſsit facere teſtamẽtum abſ-
que cõſenſu viri, opponebatur tale ſtatutum non va-
lere. vti tollens factionem teſtamẽti; ita Pau. de Caſt.
Alex. & Aret. tenere, & videri eſſe veram & commu-
nem ſententiam refert Iaſ. in l. ex facto. col 3. in 7. nũ.
106 in prin. de vulg. & pup. † Ego ex facto deciſiuo reſpon
di valere. & teſtamentum ſine conſenſu viri factum
eſſe nullius momenti, & meum conſilium, quod eſt
conſi 127. lib. 1. fuit per iudicem ſecutum, & poſtea in
appellationibus per alias duas ſententias conformes
approbatum, motus hac ratione, quòd tale ſtatutum
non prohibet vxorem teſtari abſolutè. ſed addit for-
mæ traditæ à iure communi, vt vltra ſeptem teſtes in-
terueniat conſenſus viri, quod poteſt à ſtatuto fieri,
quia forma teſtamenti eſt de iure poſitiuo: probat A-
lex in conſ. 65. Quoniam omne. col. 3. ver ſed præmiſ-
ſis. lib. 6. ideo à ſtatuto talis forma poteſt mutari, & ei
addi. vt no. Doct. in l. omnes populi. de iuſt & iu. & in
l. cunctos populos. de ſum. Trin. & fid. cath. & in l. ſi
non ſpeciali. C. de teſta. & Bal. in l. 3. ff eo. vbi dicit in
ſpecie, quòd ſtatutum valet, & poteſt diſponere, quòd
non valeat teſtamentum mulieris ſine præſentia con
iunctorum, & quod filiusfam. poſsit teſtari, & ſic po-
teſt diſponere tam de iure formæ teſtamenti, quàm
de iure perſonæ: idem tenet & firmat Iaſ. in d l. ex fa-
cto. in prin. col. 3. dicens, quòd ita conſuleret & iudi-
caret: miror tamen, quomodo dicat ibi opin. Pau. de
Caſt. eſſe veram & communem, cum neq; vera, neq;
communis ſit: ita enim tale ſtatutum valere, firmat
Ang. in conſi. 86. Item ſtatuimus. & in conſi. 126. Te-
ſtamenti. ſentit & Bal. in l. velles. C. de reu. don. Bart.
Bal. Saly. & alij in l. 1. C. vnde vir & vx. & latè per Ang.
Aret in tract de teſta. in glo. 6. & in terminis per Soc.
Iun. in conſ. 41. col. 1. & ſeq. li. 1. & Tiraq. poſt ll. connu
biales. glo. 3. num. 90. & ſeq. dicit enim pulchè Bal. in
l. teſtamento. ff. de hær. inſt. quòd ſtatuta poſſunt de-
trahere viribus & naturæ teſtamentorum. quia publi
ca vox ſtatuentium poteſt derogare & detrahere pri-
uatæ voci teſtatoris, & in ſpecie comprobat Vaſq.
Hiſp. in tract. de ſucceſſ. progreſſ. lib. 2. §. 13. de pupil.
ſubſt. par. 1. nu. 17. vſq; ad nu. 25. & latè probat Bened.
Capra in conſ. 21. Cũ duobus. & Dec. in conſ. 455. Po-
nit valere. Io. Dilectus in tract. de ar. teſt, in ti. 1. de his,
qui non ha. teſt. fac. in cau. 2. allegando Pet. de Anch.
& Calder. etiam ita tenere. quod dicit procedere. niſi
factum fuerit in fraudem alicuius certæ mulieris. al-
107 legando † Dec. in d. conſi. 361. Omiſſa. qui hoc tenet in
5. col. quòd decretum communis Ianuæ cuidam ſuo
ciui. ne faceret teſtamentũ, non valet, vt ibi per eum,
dicit etiam Io. Dilect. ibi, quòd vxor non poteſt hære
dem inſtituere maritũ, ſibi conſenſum præſtantem in
108 teſtamento, ex communi Doct. Opin. † atteſtata per
Dec. in conſil. 612. Concluſionem. dando ibi cautelã,
quomodo conſentire debentes teſtamento ex forma
ſtatutorum poſsint in eo hæredes inſtitui & per Ti-
raq. de leg. connub. in glo. 8. num. 114. hac ratione ad-
dita, quòd maritus conſentiens pro ſolẽnitate & for-
ma, non poteſt hæres inſtitui, ſicut non poteſt vnus
teſtis

teſtis teſtamentarius:vt §.ſed neque.inſt.de teſta.& l.
qui teſta.in princ.ff.eo.& vt per Petr. Pechium de te-
ſta.coniug.lib.3.cap.1.

109 Cum hoc† ſtatutum reſpiciat inhabilitatem perſo
næ,mandando, mulierem non poſſe teſtari ſine præ-
ſentia quarundam perſonarum, non valet accedere
extra territoriũ ſtatuentium pro faciendo teſtamen-
to:quia quocunque vadat mulier,ſecum fert inhabi-
litatem ſuæ perſonæ, per ſuum ſtatutum irrogatam;
arg.l.ex ea.ff.de poſtu. Itaque teſtamentum extra ter
ritorium ſtatuentium non ſeruato ſtatuto factum,
110 non valeret,vt tradit Bald.in conſil.418.Super primo
puncto.lib.4.& Bened.Capra in d.conſi.21.Contra-
rium de directo conſuluit Corn.in conſ.241.De duo-
bus.col.1.& 2.lib.2.motus,quòd tale ſtatutum nõ in-
habilitat perſonam,ſed quandam ſolemnitatem in-
ducit,& quòd ſit odioſum. Dico equidem, non eſſe
diſcedendum à prima opin.Bald.& Capræ.quia non
poteſt inficiari in caſu iſto,quin ſtatutum dicatur in-
habilitare mulierem,& perſonam ſuam,non ſeruan-
do in ſuo teſtamento adhibitionem & præſtationem
cõſenſus mariti,& duorum proximiorum: & iſto re-
ſpectu etiam tale ſtatutum dicitur fauorabile, proui-
dendo fragilitati mulierum,& commodo mariti ſui,
& proximorum,ita quòd perſona ſic inhabilitata,nõ
poteſt extra territorium & ſtatuentium teſtamẽtum
facere, non ſeruata forma ſtatuti, ſecundum theori-
cam Bar.per omnes approbatam,in l.cunctos popu-
los.in 6.q.de Sum.Tri.& fid.catho.& in rep.l.de qui-
bus.ad fin.ff.de leg.ita vltra prædicta adhuc firmant
Bal.in conſi.60.Quædam ſoror.li.5.& Rom.in conſi.
39.In propoſita q. in princ.vbi probant,hoc ſtatutum
inhabilitans perſonam ligare eam, quocunq; vadat,
& principale inſpecta inuentione dici fauorabile; &
Car.Rui.in conſil.160.Primò videndum eſt.col 2.ſub
nu.4.lib.4.dicendo, prout alij dicunt, quòd de facili
ſtatutum redderetur eluſorium,quod non eſt tenen-
dum,atteſtatur ita Com.Opin.eſſe, à qua non eſt re-
cedendum,licet ſimilia ſtatuta eſſe contra diſpoſitio-
nem iuris communis: ideo ſtrictè interpretanda di-
cat Ang.in l.non idcirco.C.de codicil.idem nouiſſi-
mè firmat Gabr.Eugubi.conſi.1.num.7.prædicta au-
tem procedũt,etiam ſi mulier eſſet alibi nupta, quòd
teſtando tenetur ſeruare ſtatutum loci ſuæ originis,
111 †vt firmat Capra in d.conſi.21.in col.penul.eò, quòd
per actum teſtandi non retrahitur à ſeruitijs viri, à
quibus dummodo non retrahat in cæteris, remanet
originaria ſuæ patriæ, & ſubdita ſtatutis eiuſdem pa-
triæ ſuæ:glo.& Bart.in l.originem.C.de municip.&
orig.lib.10.& in l.fi.§.item reſcripſerunt.ff.ad Munic.
Saly.in l.cunctos populos.col.pen.ver.item attende.
de Sum.Tri.& fid.catho.ponit Pet. Pechius in tract.
de teſt.coniug.lib 3.cap.9.Corn.in d.conſi.241.col.2.
verſ.ſecundò,pro hac parte.lib.2.& in conſi.177.in fi.
lib 4.Dec.in conſi.223.in fi.verſ.tertiò, non obſtat.&
Rui.conſi.49.num.9.10.lib.3.contrarium non audet
firmare Aym.conſi.271.col.4.ſub ver.quartò dico.cir
ca bona,ſita in territorio ſtatuentiũ,firmat Pet.Pech.
de teſta.coniug.lib.3.ca.9.ſi verò ſtatutum exciperet
præterquam in caſu,quo mulier eſſet conſtituta in pe
riculo mortis,quòd poſſit tunc teſtari ſine talib. con-
ſenſibus, quomodo ſit intelligendum, plenè tradit
Corn.in conſi.13.In hac conſultatione.& conſi.131.In
hac conſultatione.lib.4.& in conſil.154.Licet in the-
mate.lib.3.qui videtur tenere contrarium eius, quod
tenuit in dictis alijs duobus conſilijs, & alias in caſu
neceſſitatis ceſſat huiuſmodi ſolemnitas conſenſuũ;
112 †Alexan.in l.1.de lib.& poſth.& Feli.in cap.cum ac-
ceſſiſſent.col.9.& ſeq.de conſti.laborans in extremis
quomodo & quandiu dicatur, Marſ.in pract.crim.§.
& quia.num.16.qui ſi ſtatutum requirat præſentiam
duorum proximiorum ex linea paterna,ſi extant:ſin
autem linea materna,quomodo debeant illi admit-
113 ti ad intereſſendum teſtamento,† Bartol.in conſi.10.
Viſo ſtatuto.dicit,quòd admittũtur illi, ad quos ſpe-
ctaret ſucceſſio mulieris teſtatricis,& ſi vnus reperia-
tur de linea paterna.ille poteſt interuenire cum alio
de linea materna, reſoluendo pluralitatem in ſingu-
laritatem,ipſos,id eſt, aliquem ex eis, vt ibi per eum;
& per Bald.in l.in coniunctione.verſic.pen.C.de
nupt.& Barto.in l.Stichum.in fi.de leg.1.& quòd illi
debeant interuenire.ad quos pertinet ſpes ſucceſſio-
nis,dicunt Bart.Bald.& alij,quos refert,& tamen nõ
ſeruari de conſuetudine & ſufficere, dummodò ſint
duo conſanguinei,quamuis non ſint de proximiori-
bus,ex dictis Iacob.Butr.in l.1.C.vnde vir & vx.dicit
Iaſ.in l.tranſactionem.in fi.C.de tranſact.& in l.fi.in
114 fin.C.de verb.† Et ſi appellatione propinquorum &
proximorum veniant tam maſculi, quàm fœminæ,
in materia ſucceſſionis & indifferenti, ratione ſic in-
tereſſe proximioris mulieris, eam poſſe interuenire,
& conſentire alij mulieri teſtatrici, videatur conclu-
dere in ſtatuto huiuſmodi.Bal.in conſi.122.Super pri
mo puncto.lib.4.per l.ait Traianus.ff.de iu.fi.in te-
ſtamento,quòd non poſſit alienari ſine cõſenſu con-
ſanguineorũ, venire etiam mulieres conſanguineas,
firmat Ang.in conſi 191.Super puncto.col.2.Tamen
cum ſtatutum loquatur de cõſenſu propinquorum,
requiſito ad integrandam perſonam alterius,tunc de
maſculis tantum intelligendum eſt,allegando eoſdẽ
Bal in l.1.col.fi.verſ.ſed quid ſi ſtatutum.C.qui admit
ti & Ang.in l.fi.de verb.ſign.tenet Dec.in d.l.1.col.3.
verſ.Ad aliud dictum.ſub nu.15.vnde vir & vx.& de
proximiore in ſucceſſione, Alex.in l.fin.C.de teſta.
milit.

Ex facto, ſuper ſtatuto Bononien. requirente in
teſtamẽtis mulierum vel infirmorum, quòd ſit vnus
ſacerdos, qui cum vno ex teſtibus teſtamentarijs vel
Notario,dicant ſe cognoſcere teſtatorem, & eum eſſe
ſanæ mentis.cum clauſula vel decreto annullatiuo e-
uenit teſtamentum factum eſſe præſentibus tribus
religioſis, & aliis ſeptem teſtibus laicis omnibus, aſ-
ſerentibus ſe bene cognoſcere, teſtatorem & eum ſa-
næ mentis,ſanique intellectus fuiſſe, reſpondit Iaſ.in
conſi.97.Statutum Bononienſe.lib.4.huiuſmodi te-
ſtamentum non valere,eo, quòd non eſſet ſeruata for
ma ſtatuti ſpecialiter & formiter, vt loquitur, ſed ge-
neraliter per tres religioſos & ſeptem teſtes omnes,di
centes cognoſcere teſtatorem & eſſe ſanæ mẽtis, cum
nominatim vnus ſacerdos cum vno ex teſtibus teſta-
mentarijs, vel Notario requirantur per ſtatutum ad
id atteſtandum, octo fundamenta adducendo, ten-
dentia ad id, & conſulendo. quòd non ſufficit ſeruare
formam ſtatuti per æquipollens,ſed debere ſeruari in
115 forma expreſſa & ſpecifica, † per doctr. Bal.& aliorũ,
in l.1.de libe.& poſth.vt per eum,in d.conſil.de quo
idem Iaſ.mentionem facit in d.l.1.col.pen.ſub verſi.
decimò & vltimò.Non vidi hanc deciſionem Iaſonis
reprobari per aliquem ex Modernis Doct.quos po-
tui videre. niſi quòd ſuper eo ſtatuto Bononienſe oc-
currente caſu,quòd Notarius vltra numerum ſeptem
teſtium in protocollo aſcribendo nomen cuiuſdam
Domini

Domini Alexandri non exprimendo, quòd erat ſacerdos in contractu conditi teſtamenti, vt mãdat ſtatutũ exprimi conſtito de errore Notarij in exprimendo, quòd re vera interuenit ſacerdos teſtamento, de quo erat contentio, conſuluit teſtamẽtum ipſum valere, Pariſ. in conſ. 61. Aduerſus teſtamentum. lib. 3. inter alia allegando, fore attendendam mentem ſtatuentium & licitum eſſe, formam huius ſtatuti & ſolemnitatem adimpleri. vt ibi num. 35. 36. ſubiungens ibi nu. 38. non viſo dicto conſi. Iaſ. quòd ſi Iaſ. oppoſitum conſuluiſſet, non bene dixiſſet, neque conſuluiſſet intelligendo de eo conſilio, de quo idem Iaſ. vt ſuprà meminit in d. l. 1. de lib. & poſth. & quod eſt illud met ſuprà allegatum.

116 Ego verò dicto conſi. perlecto, & conſiderata contingentia facti in eo comprehenſi, tantundem cenſeo eum non bene dixiſſe, neq; bene conſuluiſſe. moueor equidem ex fundamentis, ibi per eum & plenè alleg. pro contraria parte, quam veriorem puto, quæ enim fundamenta tendunt ad hoc, quòd inductum pro forma poteſt impleri pinguiùs, pleniùs, & per magis pollens. quippe reddens ſuam formã pleniorem, & ampliorẽ, pro quo maximè eſt deciſio Petr. de Anch. in repet. canonum ſtatuta. de conſt. char. mihi 19. in prin. quæſt. 14. vtrum ſtatuta recipiant interpretationem in ſecundo membro de reſtrictiua interpretatione. verſic. quid dices, ſi in aliquo actu, vbi ponit quæſtionem de ſtatuto requirẽte in actu præſentiam vel conſenſum adhibendum quatuor virorum, alias non valeat, quòd ſunt de forma & ſolemnitate, quia procedit vlteriùs ſtatutum irritando, ſecundũ doctri. Bald. & aliorum in d. l. 1. de libe. & poſthu. ſi interuenerint quinque vel plures viri, an actus reddatur inualidus, tanquam non ſeruata forma, arguendo primò pro inualiditate ob omiſſionem modi & formæ, vitiantem diſpoſitionem. per l. qui Romæ. §. Flauius. de verb. obligat. & c. Piſanis. de reſtitutio. ſpoliator. & c. cum dilecta. de reſcrip. decidit contrarium, dicens, ſe ita reperiſſe cõſultum: quia ſi lex ad ſolemnitatem certum numerum ſtatuat, ampliatio numeri non vitiat actum: l. hæredes palàm. in prin. ff. de teſta. l. cum tabulę. de bon. poſſ. ſecundum tab. cum alijs alleg ibi per eum, & d. l. hæredes palam. propriè loquitur in terminis noſtris de ſolemnitate probatoria teſtamenti, quòd ſi plures teſtes fuerint adhibiti, ſufficit ſolemnem numerum adeſſe: ad idem d. l. cum tabulæ. vbi ſi plurium ſigilla fuerint in teſtamento, ex quibus appareant ſeptem nõ vitiata, vtique ſufficiunt ſecũdũ has leges de teſtamẽtis loquentes, debet interpretari dictum ſtatutum Bononienſe inductum ad ampliationem & obſeruationes iuris communis, ad remouendas falſitates iuri tam odibiles & præcauendas: l. 2. de nox. act. & c. cum dilectus. de conſuet. & Bart. & alij in l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falcid. etiam ſi eſſet ſtatutum correctorium iuris cõmunis, recipit interpretationem paſſiuam à iure communi. ita eſſe com-

117 munem ſententiam, † dicit Pau. de Caſt. in conſ. 249. Statutum Paduæ. col. 2. verſi. Non obſtat. quòd ſecundo. lib. 2. dicendum eſt, ergo tres ſacerdotes deſcripti in teſtamento loco vnius requiſiti à ſtatuto, qui cum Notario, vel vno ex teſtibus teſtamentarijs, debeat cognoſcere, teſtatorem & eſſe ſanæ mentis, & iſti tres cum omnibus teſtamentarijs, ſi dixerint ſe cognoſcere teſtatorem, & eſſe ſanæ mentis, nõ vitiãt teſtamentum, poſtquam non deeſt vnus ſacerdos cum vno teſte teſtamẽtario cognoſcens teſtatorem, vt ſtatutum requirit, & ſic adeſt forma huiuſmodi ſeruata ſufficiens etiam in ampliori numero, per d. l. hæredes. & d. l. cum ſecundæ. & per d. deciſ. Pet. de Anchar. Quibus addo ſimilem adductã per Signo. de Homod. in cõſi. 17. Statuto communis Nauarræ. de ſtatuto ſimiliter in actu, requirente quatuor homines, & octo interuenerunt, decidit ibi Signo. quòd numerus ad ſolemnitatem alicuius actus & perfectionem ampliatus, non vitiat per dicta iura, & alia ibi allegata per eum, quæ etiam Iaſ. in d. conſi. partim allegauit pro dicta parte contraria ſuæ opinioni, ex quibus tamen ipſe Iaſ. nõ reſpondet. Poteſt ideo dici, illud ſuum aſſerere parum

117 eſſe, non reſpondendo contrarijs. † vt dicebat Bal. in ſuo cõſ. ſchiſmatis. inſerto in ſua lectur. C. ſi quis aliq. teſt. prohib. ver. ſi. Sed quia facit tex. in l. fi. C. per quas perſon. & quod ſcribitur in Rhetor. ad Herennium in

118 lib. 1. per hæc verba. † Tota ſpes vincendi ratioq; perſuadendi, poſita eſt in confirmatione & confutatione. &c. Allegata verò per eum pro ſua opinione capiẽdo in ſumma vim fundamentorum congruè, poteſt reſponderi, non refragari.

Quoniam verum eſt de iure communi, teſtes debere videre & cognoſcere teſtatorem quemlibet, vel ſit mulier, vel infirmus, vel ſanus corpore, debent eti-

119 am cognoſcere, quòd ſanus ſit mente, per not. † in l. ſi nõ ſpeciali. & in l. iubemus. C. de teſtam. Si viſum eſt ſtatuenti in teſtamentis mulierum & infirmorũ pro maiori cognitione perſonæ teſtatricis, & ſuæ ſanæ mẽtis addere vnum ſacerdotem, qui cum Notario, vel vno teſte ex teſtibus teſtamentarijs ſpecialiter cognoſcant, & perſonam teſtantem, & ſuam mentem. hoc ad alium effectum non eſt. niſi vt veritas in his neceſſarijs qualitatibus ad eſſentiam teſtamentorum maximè perſonarum à ſtatuto comprehenſarum magis eluceſcat, & manifeſta fiat, vt dictat ius commune de maiori numero teſtium in teſtamentis adhibendo: l. hac conſultiſſima. in fi. C. qui teſtam. fa. poſ. & l. fi. de fideicommiſ. Ergo effectus huiuſmodi non ſolùm cũ fuerit ampliori numero ſacerdotum habitus, non cũ vno teſte, ſed cum omnibus alijs ſeptem teſtibus teſtamentarijs, reddit actum validum & firmum, per d. l. hæredes. in pr. nc. & d. l. cum ſecundæ. ſecundum quas leges debet intelligi & interpretari dictum ſtatutum, vt dictum eſt; quia re vera talis ſacerdos requiſitus per ſtatutum cum alio, non gerit, niſi officium teſtis, ſed etiam habitus per æquipollens non vitiaret actum, & ſufficeret, vt in terminis dicti ſtatuti probat Pariſ. in d. conſil. 61 num. 34. cum ſequen. & idem in conſil. 99. Iſte Ioan. Franciſcus. col. 3. num. 15. cum ſeq. d. lib. 3. vbi in ſimili ſtatuto alio Bononienſi, requirente probationem per inſtrumenta, ſeu teſtes, dicit ſufficere eius formã eſſe ſeruatam per probationem confeſſionis, & longè pinguiùs, & non obſtare dicta Iaſ. in d. l. 1. & ſi in d. conſilio aliter diceret, repetit & malè ſentiret, & contra communes & veras concluſiones, & quia quando forma eſt cõſtituta ad certum finem, ſufficit impleri per æquipollens. † vt per Bal. in

120 d. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. col. 2. ff. de iureiu. vbi docet, duodecim modis dici formam, & Pariſ. refert in dictis conſil. & Hiero. Cagno. in l. fin col. pen. num. 218. C. de tranſact. id præcipuè verum eſt in forma ſolemnitatis probatoriæ, quando habetur idẽ effectus probationis per æquipollens; vt tradit Soci. in d. l. 1. circa fin. de lib. & poſt. & in ſpecie Bero. conſi. 11. num. 12. lib. 2. Accedente alia communi concluſione, quod ſtatuentes interrogati de his caſibus obſeruan-

tibus formæ ſtatuti in latiori & amplioti forma plu-
ribus perſonis adhibitis, quàm ſtatutum requirat, ve
riſimiliter reſpondiſſent, ita actum magis valere: igi-
tur hæc veriſimilis eorum reſponſio habetur pro diſ-
121 poſitione. †per glo. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. &
ibi idem Iaſ. dicit, hoc etiam habere locum in ſtatu-
tis: ita in ſimili etiam hoc argumento vtitur ipſe Iaſ.
in conſi. 174. in fi. lib. 4. & cũ concor. cumul. per Marſ.
in l. ſed ſciendum. ff. de parrici. & Tiraq. in præfa. nu.
56. in l. ſi vnquam. de reuoc. don. Quod autem Pet. de
Anch. in conſ. mihi 422. Viſo puncto. dicit, teſtamen-
tum nullum eſſe, ob nõn ſeruatam formam ſtatuti,
requirentis vltra quinque teſtes vicedominum in ſi-
gillatione teſtamenti, procederet, ſi ſacerdotes in ca-
ſu ſtatuti Bononienſis eſſent comprehenſi in nume-
ro ſeptem teſtium: non verò, quando eſſet vltra ſolen
nem numerum teſtium etiam in numero maiori,
quàm requirat ſtatutum: vt idem Pet. de Anch. voluit
in c. canonum ſtatuta. in loco ſuprà alleg. Ita cũ tres
ſacerdotes cum ſeptẽ teſtib. veriſimiliter nominatim
deſcripti & expreſsi omnes fuerint præſentes & co-
gnoſcentes, teſtatorem & eſſe mentis ſanæ, non gene
raliter, ſed ſpecialiter hoc munus teſtificandi dicun-
tur compleuiſſe, & quilibet de ſenſu ſuo: arg. l. Iulia-
nus. in pr. de leg. 3. & c. ſolitę. de maior. & obed. credi-
122 tur enim inſtrumento ſic dicenti: l. cum precibus. C.
de probat. & l. optimam. in fi. de contra. & com. ſtip.
123 & quia expreſſa verbis generalibus, & ſpecificata †æ-
quiparantur: l. Lucius. de vulg. & pupil. & l. precib. ad
fi. C. de impub. cum ſim. ſatis eſt, quòd in numero triũ
ſacerdotũ ineſt vnus ſacerdos, & in numero ſeptẽ te-
ſtium ineſt vnus teſtis, qui ſimul cognoſcunt teſtato-
rem, vt diſponit ſtatutum, per text. in l. 1. §. ſi ſtipulãri.
de verb. obli. vbi poſt alios idem Iaſ. col. 2. ſub verſic.
quartò diligẽter. dicit, quòd qui adimplet pinguiùs,
124 dicitur adimplere in forma, & tex. in l. cũ furti. ff. de
in lit. iur. & in l. qui quartam. in prin. de leg. 1. & ibidẽ
Iaſ. eadem repetit, quòd dicitur de forma ſpecificè ad-
impleri, quando adimpletur pinguiùs, per tex. in l. ſi
quis mihi bona. §. pen. verſ. ſi ex parte. ff. de acq. hære.
& in l. 3. §. ſi pluſquam de ſtatulib. vbi conditio, aliàs
in forma ſpecifica adimplẽda, dandi 10. ſi dederit 20.
dicitur adimpleta cum concor. per Tiraq. de retract.
§ 36. gl. 2. nu. 59. etiam ſi adeſſet dictio taxatiua, per l.
cum in teſtamento. ff. de verb. ſign.

Non obſtat dictum Bal. in l. fi. col. 1. verſ. ex hoc col
ligitur. C. de ſuis & legit. quòd formæ nihil addi vel
detrahi poteſt, quia ad hoc allegando Barto. in l. Gal-
lus. non dicit, in quo loco, ſed de forma loquitur, in §.
& quid ſi tãtum. debet intelligi ſecũdum deciſ. quam
125 allegat vulga. doct. †Barto. in l. non ſolùm. §. ſi libera-
tionis. de lib. leg. ſed Bart. in d. §. & quid ſi tantũ. plu-
126 res caſus diſtinguendo adducit, inter alia, †quòd pro-
uiſio facta in vno caſu porrigitur ad alium omiſſum,
quando ex virtute caſus expreſsi poteſt intelligi o-
miſſus, & quando caſus omiſſus eſt ſimilis expreſſo,
& habet eundem effectum, vt poteſt accommodari
ad exemplũ caſus noſtri, quòd caſus expreſſus vnius
ſacerdotis ineſt ſub caſu omiſſo maioris numeri: & ca
ſus ipſe omiſſus maioris numeri habet eundem effe-
ctum cum caſu expreſſo vnius ſacerdotis, vt ſuprà de-
monſtratum. ergo dictum Bal. eſt pro hac parte.

127 Non poteſt enim addi vel detrahi formæ. †Intelli-
gitur addi, quòd vitiet actum, & ſit quid inhabile, vel
incompatibile, vt l. actus. de reg. iur. & l. Pædius. ff. de
arbit. per quod incidamus in caſus regu. Vtile per in-
utile vitiatur. & per quod etiã veniamus contra men
tem diſponentis: l. diligenter. in princi. ff. mand. & c.
cum dilecta. de reſcript. Si verò additum non vitiat,
quia ſit quid habile & compatibile, non dicitur addi,
alterare vel mutare, cũ forma in ſuo eſſe remanet inte
128 gra, & illæſa: † d. l. hæredes. & d. l. cum ſecundæ. & l. ſi
is, cui. in prin. cum ſign. ibi in gl. ff. quemad. ſer. amit.
exinde dicimus, abundantem cautelam non nocere:
129 † l. teſtamentum. C. de teſta. & l. quæſitum. §. pen. de
fun. inſtru. Intelligitur detrahi, quod ſit de ſolemni-
130 tatibus: †l. ſi vnus. de teſta. ſi vero non ſit de ſolemni-
tatibus, ſed de ſerie teſtamenti, quando omiſſum fue-
rit per teſtatorem, vitiat, quando per tabellionem, no
cet: l. errore. C. eo. Idem ſi nõ addatur vel detrahatur,
ſed peruertatur ordo formalis: l. 2. §. priùs. de vulga. &
pupil. iſta eſt doct. Alber. de Roſ. in d. l. teſtamentum.
& partim Signo. de Homod. in d. conſ. 17.

Ex quibus colligo hanc concluſionem, quòd for-
ma huiuſmodi ſtatutorum in teſtamentis, vel in con
tractibus requirentium vltra ius cõmune certas per-
ſonas pro teſtimonio perhibendo & ferendo, vel con
ſentiendo, ſeu auctorando, non vitiatur, ſi perſonæ
131 plures, quàm requirant ſtatuta, interuenerint, †ſic hu
iuſmodi forma poteſt impleri pinguiùs & in amplio
ri numero, per ſuprà alleg. & plenè per Crot. conſ. 150.
num. 22. & ſeq. dummodo cum numero habilium re-
quiſitorum non miſceatur inhabilis: vt in not. caſu
conſuluit Socin. in conſ. 37. Circa prædictam. lib. 1. &
dummodo ſuper numero perſonarum non adſit ta-
xatiua, vt aduertit Signo. in d. conſ. 17. col. fi. & prout
latè tradit Alber. Brun. in tract. de forma, & ſolem. in
arti. de pot. & effec. for. & ſolem. col. 2. & ſequ. Si qui-
dem prædicta videantur quoque vulgarium auribus
applaudere: vt Iaſ. etiam fatetur in dict. conſil. 97. col.
2. profectò eo magis tenenda ſunt, dicit Pau. de Caſt.
in conſi. 300. Viſo quodam proceſſu. col. 2. vltra med.
lib. 2. quòd debemus cauere, ne dicamus aliquid iu-
dicando vel conſulendo, quod videatur vulgo ini-
quum. quanquam de iure ſcripto, poſsit illa vulgi o-
132 pin. cauillari; allegat not. †per glo. in l. ſi maior annis.
C. de tranſact. & Bald. in conſi. 496. Punctus quæſtio-
nis. colum. 1. in fi. 4. dicit, quia mundus ita approbat,
non audeo damnare: idem Bald. in cap. 1. col. penult.
de ſuc. feud. dicit de Bartol. quòd ſemper tenebat opi-
niones multum placentes laicis, & hoc fecit opinio-
nibus ſuis multum honoris, & in titul. de pace Con-
ſtan. verſ. Opizoni. in fin. dicit, quòd intellectus om-
nis eſt extraneus, qui non ſonat auribus vulgi. & tex.
in clem. paſtoralis. §. fi & ibi concor. in glo. in ver. vul-
gi. de re iud. licet opin. vulgi reprobet tex. in l. ſi dictũ.
in princ. ff. de euic.

Itẽ prædicta magis procedunt, quando non conti-
net neceſſariam formam ſed quãdam iuris commu-
nis diſpenſationem, vt ſtatuto extante, quòd in villis
valeant teſtamenta, facta coram quatuor teſtibus &
ſacerdote, teſtamentum factum coram ſeptem teſti-
bus vtiq; valebit: quia per huiuſmodi ſpeciales diſpẽ-
133 ſationes non receditur à iure cõmuni: †l. 3. ff. de mili.
teſta. & l. fi. C. de teſta. tradit Bal. in conſ. 355. Præmit-
tendum. lib. 5. vbi ponit, quòd ſacerdos adhibitus lo-
co Notarij, videtur etiam adhibitus loco teſtis: per l.
Domitius. ff. de teſta. & ſufficit fama publica de tali,
quòd ſit ſacerdos, vt ibi per eum.

134 Poſſunt autẽ ſtatuta † loci mandando in teſtamen
tis adhiberi maiorem numerum teſtium corrigere
diſpoſitionem; capit. cum eſſes. & c. relatum. de teſta.

probat Bal.in conſ.352.In puncto iuris communis.&
in conſi.404.Præmittendum eſt ad euidentiam.ver.
ſuper ſecundo.lib.4. Alexand. in conſil.209.Statutis.
col.2.verſ.ſed præmiſsis.lib.2.

Si fuerint talia ſtatuta confirmata à Papa. dicun-
135 tur iura canonica.dicit † Angel. in conſil.88.Item ſta-
tuimus.& Barba.in conſil.14.Clementiſsimi.colum.
5.in fi.lib.2.& debent confirmare ſpecialiter, quando
ſunt contra ius commune. aliàs generalis confirma-
tio non ſufficeret:vt per Corn.in conſ.36. Si rectè con
ſideretur.in fi.lib.3.& Caro.Rui. in conſi.164. circa fi.
lib.2.Statutum autem mandans ſeruari ius ciuile,nõ
intelligitur de iure ciuili,abrogato per ius canonicũ.
vt tradit Capra in conſi.70.Punctus quæſtionis.Cat-
tinus.col.pen.& fin.

Vlteriùs oportet animaduertere,quòd ſi quis velit
infirmare teſtamentũ ex eo, quòd propinqui à ſtatu-
to requiſiti non interuenerunt,ei probare incumbit,
teſtatorem tempore teſtamenti habere propinquos
136 habiles ad conſentiendum teſtamento, † per ea,quæ
firmat Pau.de Caſtr. in conſi.124. In cauſa,quæ verti-
tur.col.fin.verſ.2.lib.1.Corn.in conſi.241 De duobus.
col.3.verſ.& huiuſmodi ſtatuta.lib.2. & Alex. in apo-
ſtil.ad Bart.in l.ſi tertius.in princip.de aq. plu. arcen.
Quia huiuſmodi ſtatutũ,requirens propinquos con-
ſentire teſtamento,vel contractui mulierum,vel mi-
norum,intelligitur,ſi propinqui extant vel reperian-
tur in loco, aliàs ſine his poteſt mulier vel minor te-
137 ſtari,vel contrahere:dicunt † Ang.Raph. & Alex.in l.
turpia.ſub §.ſi Titiæ.per illum tex.de legat 1.cum alijs
concord. alleg. per eundem Alex.in conſil.206. Pon-
deratis.circa fi,ver.ſuper vltimo.lib. 6.& ſi vnus tantũ
138 extaret & reperiretur, ille ſolus ſufficeret: † Bald. Sal.
Pau.de Caſt.& Alex.in l. 1.C.vnde vir & vx.

Nota tamen,quòd cõſtito extare propinquos abſ-
que alia probatione de habilitate,præſumuntur habi
les:prout etiam quilibet & ad teſtãdum & alios actus
faciendum habilis præſumitur.niſi contrarium pro-
betur,poſt Abba.& Imo.firmat Felin. in c. præſentia.
col.5.verſ.in tex.ibi:quare.de proba. & allegans inha
139 bilitatem debet eam probare,† vt ibi per eum, & non
obſtaret,quòd propinqui eſſent minores 25.an.dum-
modo maiores 14.& ad contrahendum habiles, licet
læſi poſſent in integrum reſtitui,vt per Bart. in conſil.
94.Statuto cauetur.lib.2.impreſ.Vene. & Bal. in l.in
coniunctione.in fi.C.de nupt.in primis lectu.

Quid,ſi iſti propinqui nolint conſentire teſtamen
to,vt mulier decedat ab inteſtato, & ad eos ſucceſsio
perueniat.ponit quæſtionem Bal. in l. ſi quis inter. §.
1.ff.de excu.tut.& decidit, quòd poſſunt compelli ad
intereſſendum perſonaliter remedijs prætorijs,per l.
fin.ff.de ſuſpect.tut.quod mandat menti tenendum,
vt probat Alex.in l.fi.in fi.C. de procu. vel poteſt præ-
tor mandare,quòd teſtetur, & vel contrahat ſine tali
conſenſu,vt plenè per Alex.in l.ſi cum dotem. §.eo au
tem tempore.col.pen.ſol.matr.quando ſcilicet pro-
pinqui recuſant conſentire ſine cauſa,vt ibi per eum,
& per Fel.in c.cum acceſsiſſent col.9. ver. confirmari
poteſt.de conſt.

Quandoq; autem ſtatuta reſtringunt factionem
teſtamenti,quoad perſonam teſtantem: quandoque
quoad perſonam, cui relinquitur: quandoq; quoad
res & bona. Primo caſu ſtatutum mãdans mulierem
vel inter filios primi,& ſecundi matrimonij,vel inter
alias perſonas de ſua dote certo modo teſtari, & diſ-
ponere,comprehendit tam nuptam, quàm viduam,

140 † Bald. Pau.de Caſt.& Iaſ.in d.l.1.C.vnde vir & vx.A-
lex.in conſi.55.Conſideratis.col.fi.lib.1.& Iaſ.in conſ.
204.Opinionem.lib.2.loquẽtes ſuper Statuto Bono-
nien.mandante, quòd mulier teneat relinquere ter-
tiam partem dotis augmenti,& aliorum bonorũ per-
ſonis in eo nominatis, ſuper quo etiam orta quæſtio-
ne de muliere indotata, quæ aliunde habuerat bona,
de his poſſe liberè teſtari, & eam non comprehendi;
ſub d.ſtatuto ex facto reſpondit Soc.in conſ.110. Viſo
ſtatuto.lib.3. Quando enim perſonæ ſunt ita per ſta-
tutum aſtrictæ, certo modo teſtari fauore certarum
perſonarum,non poſſunt aliter, quàm ſtatutum diſ-
141 ponit,teſtari † etiam ad pias cauſas, vt copioſè & no-
tanter probat Abb.in conſ.63.Videtur primò.lib.1.&
Crot.in repet.§.Diui.nu.90.l.filiusfam.de leg.1. valet
etiam quòd mulier minor 20. an. non poſsit de dote
teſtari † Pariſ.conſ.16.libr. 3. Et ſufficit, quòd talis fa-
ctionis teſtamenti reſtrictio appareat in rubrica ſta-
tuti,habente orationẽ perfectam.ſimili modo, quod
extantibus filijs ex primò matrimonio mulier in al-
terius matrimonio,non valeat inęqualiter teſtari in-
ter eos.& in fine nigri ſtatuti fiat extenſio etiam ad vi
rum,quod hæc rubrica comprehendat etiam virum,
vt non poſsit aliter teſtari inter filios diuerſorum ma-
trimoniorum, plura tradens de rubrica ſtatutorum,
142 habente orationem perfectam, attendenda † com-
probat Alex.in conſi.6.Attentis verbis.li.7.& in conſ.
1.col.3.lib.4.Corn.in conſ.184. Licet prima facie. col.
pen.& fi.lib.1.& in conſ.82. In hac conſultatione. col.
2.& ſeq.lib.2.Dec.in rub. de conſti.& Aym.in conſil.
61.nu.1.& latè Pet. de Ger. in ſing.7. quando verò ru-
brica habet orationem imperfectam. valet ad decla-
143 rationem nigri,† Alex.conſi.101.num.4.lib.3. Dec. in
conſil. 386.col. pen.& quando per nigrum reſtringa-
tur,Soc.in conſ.128.nu.8.lib.4.verùm huiuſmodi ſta-
tutum tum comprehendit forenſem teſtantem in lo
144 co ſtatuti,† vt per Bartol.in l.cunctos populos. in 3.q.
ve. ſed circa hoc dubitatur.de Sum. Trin.& fid.cath.
& ibi materia,& per alios.

Secũdo caſu, quo ad perſonam, cui relinquitur te-
ſtamenti factio,reſtringitur, vt in Statuto Parmenſi,
145 prohibente,maritũ † poſſe relinquere vxori vltra cer-
tam ſummam.Etenim de validitate iſtius Statuti nõ
146 eſſe dubitandum,& non habere locum † in donatio-
ne cauſa mortis, firmat Dec. loquens in Statuto Me-
diolanen.in conſ.196.In caſu propoſito. de quo tamẽ
in ver.explicatum. Superinde dubia quæſtio oritur.
An idem ſtatutũ pariter intelligatur prohibere vxo-
rem ne poſsit relinquere marito vltra dictam ſum-
mam,ſuper qua ad partes arguendo,& demum reten
to argumẽto à correlatiuis,ſuperinde etiam allegan-
do plurima,quę poſsint dici de correlatiuis.huiuſmo
di ſtatutum pariter in vxore teſtante, habere locum,
147 † latè reſponderunt Cur.Sen.in conſi.11.Statuto Par-
menſi.& Iaſ.in conſi 112.noua offertur quæſtio. libr. 1.
Contrarium arguendo ab omiſsis,& à diuerſitate ra-
tione impedientium correlationes tenent in eodem
Statuto Parmenſi,Soci.in conſi.75. Difficultatem. li.
3.in ſimili Statuto Papien.Cur.Iun.in conſil.6. Circa
has. Quorum hinc inde ſingulas rationes ſi referre,
diſcutere,refutare.refutandas & probandas compro
bare vellemus, bonam partem chartarum articulis
noſtri tractatus deſtinatum occuparemus, ſed vt pau
cis me de hac quæſtione expediam. intentioni ſtatu-
entium caſum,quem voluerunt ſtatuto comprehen
di exprimẽtium rationes, Soci. & Cur.Iun.puto ma-

gis conuenire, ita etiam tenet Anchar. Regien. in ſuo
tráct. quæſt. q. 27. lib. 1.

147 Quid de ſtatuto, prohibente † aſcendẽtes poſſere-
linquere extraneis vltra tertiam partem de alijs dua-
bus partibus, quomodo poſſunt diſponere, quæſtio-
nem perſcrutando has partes venientibus ab inteſta-
to applicari, prout inter eos teſtator diſpoſuerit, pro-
bat Cum. in conſil. 113. Statutum. vide Paul. de Caſtr.
148 conſ. 221. lib. 2. Qui autem dicantur extranei, † idem
Cum. in conſi. 119. Ioannes. in fi. & latiùs ſuper inter-
pretatione eiuſdem Statuti, & quòd duobus modis
149 dicantur † extranei, eleganter tractat Fulgo. in conſi.
150 99. Magiſter Guadagninus. Imò multis † modis dici-
tur extraneus, vt per Luc. de Pen. in l. 1. col. antepen.
C. de impo. lucra. deſcrip. lib 10. & Bal. in l. ſi emanci-
pati. col. 1. in 3. oppo. C. de collati. & l. legatum eſt. §. hę-
redi. de leg. 1. & l. fi. C. quor. bon.

Et in pluribus ciuitatibus, & in ciuitate Piſa. patria
mea, quam libet nominare, ſicut nominauit ſuá Vl-
pianus iuriſconſ. in l. 1. ff. de cenſi. Extat ſtatutũ, quòd
nullus de ciuitate vel comitatu poſſit vendere, alie-
nare, ſeu aliquo titulo etiam in vltima voluntate, &
donatione cauſà mortis transferre alicui forẽſi bona
immobilia ſub pœna confiſcationis bonorũ, & quòd
ipſo iure ſint nulli contractus, vel vltima voluntas.
151 Primum namq; verum eſt, hoc ſtatutum valere, † vt
eſt comm. ſententia Bart. & aliorum in l. filiusfam. §.
Diui. de lega. 1. vt poſt alios ibi in Rep. per Crot. col. 21.
num. 75. & plenè per Cur. Sen. in conſ. 27. Magnificus.
col. 5. verſ. capio ſecundum paſſum. & Pau. de Caſt. in
conſi. 89. Poſſet quis dicere. poſt prin. lib. 2. & Cagn. in
l. fi. nu. 179. C. de pact. & maximè, cum non compre-
152 hendat omnia bona, ſed immobilia tantum, † vt per
Bal. in l. fi. col. 2. verſ. ſed pone in quibuſdã. C. de pact.
& inductum eſſe ob publicam vtilitatem, vt prædia
poſſeſſa per terrigenas, à quibus pro republica perci-
piuntur collectæ, non tranſeant ad forenſes, à quibus
non ita habentur collectæ: l. reſcripto. §. ſciendum. ff.
de muner. & honor. & ibi Bart. vt per Corn. in conſil.
78. Quanquam videatur. col. 1. lib. 1. ideo hac ratione
153 hoc ſtatutum eſſe fauorabile, probat † Alex. in conſil.
166. Viſis, quæ ſubtiliter. col. pen. ver. poſſet etiam re-
ſponderi. lib. 6. & Barb. in conſi. 43 Præclare. col. 11. &
ſeq. lib. 1. & in conſ. 48. col. 2. lib. 2. etiam ſi ſtatutum ſit
154 pœnale, † & Calca. in conſi. 126. Quantum ad primũ,
col. 1. in fin. vbi etiam dicit, quòd ſic alienans contra
tale ſtatutum, poteſt dicere contractum nullum. &
155 venire contra factum proprium, eſſe fauorabile, † eti-
am tenet Rip. in d. §. Diui. col. 16. num. 80. & Cur. Iun.
conſi. 129. col. 4. nu. 10. licet reſpectu prohibitorum ſic
alienare dici poſſit odioſum & iniquum, quia tollit
Dominis ſuarum rerum liberam adminiſtrationem
& diſpoſitionem, † per text. in l. 2. ff. ſi à pa. fue. manu.
& in l. dudum. C. de contrah. empt. in ſpecie adducit
Fulg. in conſ. 215. In primo. col. fi. ver. porrò & ſi lex. &
Cor. in conſ. 111. Licet videatur. col. 1. in fi. lib. 3. & Rip.
in c. 2 clerici. col. 2. nu. 4. li. 1. reſponſ. vbi allegat Barb.
in d. conſil. 43. col. 11. & ſeq. libr. 1. qui dicit totum op-
poſitum eius, ad quod allegat Rip. quia concordat cũ
Alexan. & Cor. vt modò ſuprà eos allegaui, quòd hu-
iuſmodi ſtatutum ſit fauorabile. & publicam princi-
paliter reſpiciens vtilitatem, & hoc magis videtur te-
156 nendum, † per l. qui exceptionem. in princ. ff. de con-
di. indeb. & ibi not. per Bart. & alios: ideo contractus
157 contra hoc ſtatutũ factus, non firmatur iur. † Barb. d.
conſ. 43. col. 11. li. 1. & Cor. d. conſ. 78. conſ. 2. li. 1. & Rip.
in d. §. Diui. nu. 80. & Rom. conſil. 509. col. 3. ver. cæte-
rùm. Stat hoc ſtatutum etiam ſub vtilitate publica:
quia ſi forenſis à publico debet conſequi præmium,
158 poteſt id conſequi, ipſo ſtatuto non obſtante: † Barto.
in l. ſi quis in graui. §. verùm. & ibi Bal. in §. hi quoq;.
ad Sylleia. & eadem ratione tale ſtatutum non impe-
dit, quòd pro muliere terrigena non poſſit conſtitui
& dari dos marito forẽſi de bonis ſtabilibus, & de his
etiam poteſt lucrari portionem datam ab alio ſtatu-
to, diſponente de lucro dotis, ob mortem vxoris; vt la-
159 tè † tradit Cur. Sen. in d. conſ. 27. Magnificus. col. 6. &
ſeq. vbi latiſſimè more ſuo allegat deciſi. alias, & Pha-
nu. Lucen. in tract de lucro dot. in gl. 9. nu. 28.

Item poteſt ſtatuto non obſtante relinqui forenſi
res immobilis ſub modo, vt vendat habili, & ſic habe-
160 bit precium, † per glo. in c. 1. de relig. domi. in 6. ponit
Bal. in l. cum quæſt. in fi. C. de leg. & concord. allegat
atteſtans de communi opin. ſic eſſe Alex. conſ. 88. exi-
mie. col. 1. lib. 2. & Dec. conſ. 559. nu. 4.

Item forenſis emens, non amittit precium, quod,
donec ſibi ſit reſtitutum, poteſt ipſe retinere rem:
161 † Bal. in l. fi. §. fin. com. de leg. pro ſingulari ponit Cre-
men. in ſing. 96. Statuto cauetur & latiùs comprobat
Calc. in d. conſi. 126. col. fi. Præterea huiuſmodi ſtatu-
tum non ligat clericum, quin poſſit de bonis ſuis ſta-
162 bilibus diſponere, & alienare forenſi, cui velit, † vt per
plura argumenta probat Rip. in d. c. 2. col. 2. & ſeq. lib.
1. reſponſ. latè comprobat Rimi. Iun. conſ. 15. num. 85.
Non ligat etiam forenſem, poſſidentem bona in ter-
ritorio ſtatuẽtis, quin poſſit ſimiliter de his diſpone-
163 re, † ſicut velit: Bart in l. multum de verb. oblig. refert
Rip. in d. c. 2. ſeu reſponſo. nu. 11. 12.

Nota etiam, quòd mulier alibi nupta cum ſequa-
tur domicilium mariti forenſis, & non poſſit ſubdita
appellari; neq; collectari in loco originis, prohibetur
164 acquirere per hoc ſtatutũ, † vt per Pau de Caſt. in cõſ.
89. Poſſet quis dicere. li. 2. refert Crot. in d. §. Diui. nu.
87. addo Aret. in l. ſi per impreſſionem. in fi. C. de his,
quæ met. ca. latè allegando, ſic concludit nouel. An-
cha. Regien. in q. 9. Quo autem ad alia extra obſequia
mariti, cum remaneat originaria & ſubiecta tali ſta-
tuto ſuæ originis: Saly. in l. cunctos populos. col. pen.
verſi. Item attende. num. 15. de Sum. Trinit. & Corn.
conſ. 202. col. 2. & 5. lib. 2. & Ruin. conſi. 49. col. penul.
num. 9. 10. lib. 3. & latè dixi conſi. 85. num. 32. & 59. lib.
1. nõ poſſet ideo teſtari de bonis, ſitis in territorio ſuæ
originis & ſtatuentium etiam inſtituendo maritum
165 forenſem, † Capra conſil 21. col. 3. verſic. quod & per-
ſuaderi poteſt. & col. pen. verſic. nec obſtat. ſi dicatur.
cætera quoad capacitatem ipſorum forenſium, dicen-
tur infrà lib. 3. interpret. 1. dubit. 4. verſic. de qualitate
hæredum.

Tertio caſu, quoad res & bona factio teſtamenti
reſtringitur per ſtatutum eiſdem modis & exemplis,
vt dictum eſt in duobus præcedentibus caſibus, circa
dotem certis modis ex ſtatuto per mulierem diſpo-
nendam inter filios primi & ſecundi matrimonij, &
de bonis immobilibus non alienandis forenſibus, &
de alijs bonis, vt ſuprà ꝓhibitis diſponi. ſed quæritur,
166 Si legetur forenſi res ſtabilis, an ſaltẽ æſtimatio † de-
beatur legatario, ſi teſtator ſcienter forenſi legauerit,
debetur æſtimatio? ita habetur reſponſum per text. in
l. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. de leg. 3. & in dict. l. filius-
fam. §. ſi quid alicui. de lega. 1. & in dict. l. ſed ſi res. eo.
167 ſecùs ſi ignoráter, vt † per gl. & Bar. in d. l. multum. de
verb. oblig. Bart. & alij in d. l. ſed ſi res. & in d. §. ſi quid
alicui.

alicui.& Salyc. in l.ea lego.col.penult.& fi. C.de condi.ob cau.& propriùs tex.& Doct. in d.§.ſi ſeruo. hoc
168 autem non procederet, neque † res, neque æſtimatio deberetur, per tex in l.1.C.de contract.iudi.ita in terminis reſpondit Roma in d. conſil.509.Circa propoſitam.col.3.ver.his tamen non refragantibus. & facit regula, Non præſtat impedimentum, de Reg.Iur.in 6. ita ſentit & probat Alex.in l.cum ſeruus.§.conſtat. co. fi. de leg.1.& Bar.& alij in l. multum.ff.de verb. obli.

169 Item vbi ſtatutum † diminuit vel auget in teſtamẽtis condendis ſolennitates iuris communis, vt quòd teſtamentum debeat fieri coram decem teſtibus, vel coram quatuor, vel duobus teſtibus & ſacerdote: teſtamentum quidem his ſtatuariis iis ſolennitatibus conditum comprehendit bona vbicunque ſita, etiã extra territorium ſtatuentium: vbi verò ſtatutum ha-
170 bilitat † perſonam inhabilem de iure communi, vt quòd filiusfam. poſſit teſtari, vel inhabilitat, vt non poſſit relinqui vxori, tunc teſtamentum ab illo tali factum, non extenditur ad bona extra territorium ſtatuti ſita circa habilitatem vel inhabilitatem prædictam, vt has duas concluſiones poſt antiquos probat
173 † Bar.in l.cunctos populos.in 7.quæſt.& ibi Bald.col. 10.ver.Deinde quæro circa ſtatuta permiſſiua.& Saly. col.4.& ſeq.l.it.col.antepen.vſque ad fin. C.de Sum. Trini.& Alexan.in conſil.128. Conſideratis.co.2.lib. 1.& conſil.44.Videretur.col.fin.lib.5.& Pariſ. conſil. 12.col.fin.lib.3.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio dicitur propriè, quæ in vltima fit voluntate: ibi. Rebuffus in concordatis pagi.345.Rui. conſil. 121. in 2. Pariſ.conſil.33.num.57. in 3.vol.Gozadi.conſil.104. num.6. Viuius communis opinio. verſ. diſponere ibi communem dicit.*
2 *Licet poſſit importare actum valere viuos.*
3 *Voluntas teſtatoris colligitur ex forma diſpoſitionis.*
4 *Diſponere quis dicitur, per verbum, Inſtituo, relinquo, do, lego, & ſimil.*
5 *Diſpoſitio, ſi caret quatuor his ſubſtantialibus, nihil operatur, quæ nullo modo poſſunt intelligi, vel ſuppleri.*
6 *Voluntas quomodo inducatur in diſpoſitionem, in vltima voluntate præcipuè.*
Propoſitum in mente retentum, nihil operatur, & non ſufficit, teſtatorẽ voluiſſe, niſi diſpoſuerit: nu.7.et nu.11.
Tacitum habetur pro expreſſo, quando tranſit in diſpoſitionem.
9 *Non ſufficit dicere, Iſta eſt voluntas teſtatoris, ſed quòd fuit voluntas & diſpoſitio teſtatoris.*
10 *Nuda voluntas non conſtituit teſtamentum.*
Amplia, vt hic pluriſariam.
12 *Voluntas in mente retenta, dicitur potiùs cogitatio, propoſitum, vel deſtinatio, quàm voluntas.*
13 *Voluntas tantùm ex coniecturis expreſſis, & in teſtamento diſpoſitis, colligitur, & tranſit in diſpoſitionem.*
14 *Volũtas tacita, & à iure præſumpta, vt diſponat, ſufficit,*
15 *Voluntas tacita operatur ex interpretatione iuris, & nõ hominis.*
16 *Voluntas nuda ac tacita in adimendo legato, vel dando ſufficeret, ſecùs in hæredis inſtitutione.*
17 *Varia ſunt hominum voluntates.*
18 *Diſpoſitiones legales quænam ſint.*
19 *Teſtator poteſt diſponere id, quod eſſet de iure ab inteſtato ſeruandum, & valet diſpoſitio in vim teſtamenti.*
20 *Teſtator poteſt facere diſpoſitionem limitatiuam; reſpicientem, vel aliquid ſubſtantiale ipſius diſpoſitionis, vel accidentale.*
21 *Teſtator poteſt facere ceſſare legis prouiſionem, ſi ſit prouiſio iuris ſpecialis, vel extraordinaria. num.22.*
23 *Diſpoſitio teſtatoris, etſi ſit exorbitans & reprehenſibilis, tamen ſeruari debet.*
24 *Legatũ factũ Eccleſiæ, quæ eſt immunis, vt tamen ſoluat communia onera, & collectas, velit teſtator, eſt validũ.*
25 *Prouiſio teſtatoris facit ceſſare prouiſionem legis, etiam canonicæ, non modò legalis.*
26 *Verba teſtatoris in exorbitantibus à iure communi propriè & ſtrictè intelligi debent.*
Teſtator poteſt diſponere, quòd bona ſua non tranſeant ad Monaſterium: ibi.
27 *Lex, vel ſtatutum non fit abſque ratione.*
28 *Ratio eſt conſideranda in ſtatutis.*
Sed voluntas in teſtamentis, quia voluntas pro ratione habetur: ibidem. Et ſufficit dicere, Sic voluit, ſic iuſſit teſtator, ſic placuit teſtatori, nec aliud quærẽdũ: ibi.
Extenſio non fit in teſtamentis ſicut in legibus: num. 29. limita. vt hic. num.32.& 33.
Voluntas teſtatoris ſine ratione de facto debet obſeruari, & iuxta verborum corticem.
Limita in voluntariis, & non prohibitis, & impoſſibilibus: vt ibid.
31 *Ratio, quæ vnica imaginari poteſt in teſtamento, habetur pro expreſſa.*
32 *Legis natura eſt, reſpicere futura.*
33 *Diſpoſitio autem teſtatoris reſpicit præſentia.*
34 *Deceſſiſſe ex pluribus decedentibus, quis prius, vel poſterius.*
35 *Vitam & mortem quis probare debet, qui in ea ſe fundat.*
36 *Diſpoſitio hominis in dubio verificatur, & procedit in caſu vero, & non ficto, ſaltem non habente eundem effectum cum caſu vero.*
37 *Prohibitio teſtatoris, ne bona ſua poſſint alicui acquiri ex diſpoſitione legis.*
38 *Prohibitus ex ſtatuto diſponere, poteſt ex hominis licentia diſponere.*
39 *Diſpoſitio teſtatoris facta ad executionem legalis diſpoſitionis, debet interpretari, ac intelligi, ſecundum legis diſpoſitionem.*
40 *Teſtatoris diſpoſitio cenſetur conformis iuri communi, & non contra.*
41 *Diſpoſitio legis, quando ab hominis diſpoſitione diſcernatur, remiſſiuè hic.*
42 *Diſpoſitiones Principis, teſtatoris, ac ſtatuti, in aliquibus æquiparantur.*
43 *Princeps quando poſſit plus quàm lex.*
44 *Arguitur à diſpoſitione iudicis, ad diſpoſitionẽ teſtatoris.*
45 *Diſpoſitio ſtatuti fortior eſt, quàm teſtatoris, vbi de excluſione à ſucceſſione, & à legitima agitur.*
Amplia, vt hic.
46 *Teſtator in aliquibus ita diſponit, vt ſtatutum, puta in auferendo hæredi beneficium inuentarij.*
47 *Diſpoſitio expreſſa teſtatoris tripliciter ſumitur.*
48 *Generaliter & ſpecialiter differentia.*
49 *Diſpoſitio expreſſa verbis generaliter tantum operatur, quantum verbis ſpecialibus.*
Limita, vt hic.
50 *Regula, Expreſſum verbis generaliter, tantum operatur, quo ad omnia, quantum ſpecialibus expreſſum, quo ad ſpecificata.*
51 *Inſtitutio hæredis fieri debet nominatim, & verbis expreſſis, etiam generaliter procedit.*

52 *Expreſſum per relationem, quid propriè dicatur.*
53 *Sed dicitur in ſpecie, non indiuiduò, & nominatim.*
54 *Diſpoſitio tacita, quanam ſit?*
55 *Et in quibus habeat locum expreſſum, & non tacitum, & ſim ilia.*
56 *Tacitum & ſubintellectum à lege operatur eo efficaciori modo, quo à lege ipſa ſubintelligitur.*
57 *Mortuo inſtituto viuo teſtatore, ſubſtitutus ſuccedit ex vulgari ſubſtitutione.*
58 *Expreſſo vitiatur, quando non vitiatur tacitum, numero 58. & 59.*
60 *Diſpoſitio tacita dicitur ſubauditus intellectus.*
Et qui indirectè colligitur. ibi.
61 *Et quæ collecta ex mente, & identitate rationis ſufficit pro ea, quæ expreſſa requiritur, vt eſt regula.*
Limita, vt hic.
62 *Tacitum non habetur pro expreſſo, nec operatur, quando vitiaret.*
63 *Amplia etiã, vbi ex iuris diſpoſitione requiritur expreſſio.*
64 *Procurator non poteſt expreſsè renuntiare appellationi, ſecùs ſi tacitè, non appellando, vel non proſequendo.*
65 *Taciti & expreſſi par eſt virtus, quando ſumus in his, quæ tacitè veniunt ex natura actus.*
Et quando procedunt ex eadem potentia cauſa efficientis: nu. 66. Limita vt hic, nu. 68. ſublimita, num. 70.
67 *Amplia, vt procedat in vltimis voluntatibus.*
69 *Expreſſum facit ceſſare præſumptum.*
71 *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, quando ſunt circa idem: ſecùs, ſi tendunt ad diuerſa.*
72 *Vel quando tacita prouiſio eſt maioris effectus, quàm ſit expreſſa.*
73 *Tacitum in ſe differt, quando ineſt obligationi, vel executioni.*
74 *Tacitum dicitur venire ex diſpoſitione legis, & non hominis.*
75 *Statutum loquens de ſubſtitutionibus, comprehendit etiam tacitas.*

SOLVTIO V.

1 DISPOSITIO propriè dicitur, quę fit in
vltima voluntate: † §. diſponat. in au-
thentic. de nupt. & gloſſ. penu. in auth.
de hæred. & Falcid. & §. penult. Inſtit.
qui, & ex qui. ca. manu. non poſ. gloſ. &
Bartol. in rub. ſolu. matrim. licet ibi Alexan. in 4. co.
verbum, Diſponere, conuenire etiam ad actus inter
viuos velit, vt ibi Ripa num. 17. tamen etiam propriè
adaptari, & conuenire ad vltimam voluntatem pro-
bat Soc. in conſ. 13. Præſens conſultatio. col. 6. verſ. ſe-
cundò probatur. lib. 1. vbi allegat iura, & dictum Pſal-
mi 88. Miſericordias Domini, ibi: diſpoſui teſtamen-
tum electis meis. & in Acti. Apoſt. c. 2. circa fi. ibi: vos
eſtis filij Prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit
Deus ad patres veſtros. idem probat Iaſ. in conſ. 189.
Vertitur in præſens. col. 2. in fin. ver. ſtat ergo. li. 2. vbi
per eadem iura, & authoritates dicit, verbum, Diſpo-
nere, propriè ſpectare ad teſtamentum, ſeu ad vltimá
voluntatem, & ex propria ſignificatione importare
vltimam voluntatem: eadem repetit & probat idem
Iaſ. in conſ. 130. Inſtitutio. col. 4. ver. item pro iſta par-
te. lib. 4. & in l. pen. col. 4. C. qui teſtam. face. poſ. idẽ
firmat Car. Rui. in conſil. 7. col. 4. num. 9. & conſil. 121.
col. 1. num. 4. & conſil. 153. col. pen. num. 12. li. 2. in qui-
bus locis habetur, quòd tale verbum diſponere poteſt
2 etiam importare actum inter viuos: vt per † Pariſ. in
conſil. 33. num. 60. & ſeq. lib. 3. licet propriùs conue-
niant vltimæ voluntati, & etiam iuri: hinc autem di-
cimus, teſtatorem in dubio voluiſſe teſtari, ſecundum
diſpoſitionem iuris vel ſtatuti, vt per Alex. in conſi. 5.
col. 2. ſub ver. iſtud idem. lib. 3. & Cor. in conſ. 91. co. 2.
& conſ. 198. col. pen. lib. 1. & alibi. dicit enim Bal. in l. 1.
in ti. ff. de inoff. teſta. quòd quælibet diſpoſitio, in qua
diſponitur per modum quotæ in dubio dicitur eſſe
teſtamentum. Vnde dicendum eſt, voluntatem te-
3 ſtatoris colligi ex forma diſpoſitionis, † ſecundum A-
ret. in l. ſi ſtipulatus. col. 13. ver. dicendum eſt ergo. de
verb. oblig.
Diſpoſitio verò ipſa formatur, & fit ex quatuor, ex
perſona diſponente, de qua dictum eſt ſuprà in verſi.
præced. Ex perſona, in quam confertur diſpoſitio, de
qua dicetur in ſequenti lib. vt eſt hæres, & legatarius,
vel fideicõmiſſarius. Ex re, de qua diſponitur, ex ver-
bo diſponente, vt, inſtituo, relinquo, do, lego, & ſim.
4 iſta eſt doctr. † Bar. in l. 1. col. 6. ver. quarto principali-
ter. & in l. demonſtratio. in prin. col. 2. ver. vt ergo in-
telligas. de cond. & demon. Adeò, quòd ſi deficit vnũ
ex iſtis quatuor ſubſtantialibus, vel de his, non poteſt
ſubintelligi, vel ſuppleri, non valet diſpoſitio, & nihil
operatur, vt ſi teſtator diceret, Volo quòd bona mea
ſint ſub fideicommiſſo, vbi non poteſt apparere per-
ſona, in cuius fauorẽ ſint directa iſta verba, nulla eſt
5 diſpoſitio fideicommiſſi, † vt ponit Pariſ. in conſil. 82.
Quæris à me. col. fin. lib. 2. eſſe enim debet, cui detur,
dicit text. in l. quidam. in prin. in ti. ff. de iur. codicil.
idem eſt, vbi deficit res, quam debet capere diſpoſi-
tio: l. ex facto etiam. ff. de hæred. inſt. l. Titia in princ.
de leg. 2. At ſecus eſt, quando verbum diſponens ſub-
intelligi & ſubaudiri poteſt: vt per tex. in l. 1. §. pen. &
fi. ff. eo. de hære. inſti.
Quomodo autem voluntas inducatur in diſpoſi-
tionem, maximè in vltima voluntate, plenè tradunt
6 † Bar. & alij in l. ſerui electione. in princ. de leg. 1. & in
l. Pamphilo. §. propoſitum. de leg. 3. de iſtius §. propo-
ſitum. intellectu, multum inſiſtit, & ſua requiſita enu
merat, Gram. in ciuil. conſi. 53. In cauſa hæreditatis. &
dicetur infrà, in ſeq. dubit.
Nempe ſcitur palàm, & in centum locis reperitur
adductum, & allegatum hoc dictum, quòd non ſuf-
ficit teſtatorem voluiſſe, niſi diſponat, & voluntas
7 tranſeat in diſpoſitionem, ſolet allegari † tex. in l. qui-
dam cum filium ſa. ff. de hære. inſt. vbi eſt caſus, quòd
teſtator volens ſuam hæreditatem peruenire ad filiũ-
fam. ſed quòd pater hæredis nihil de ea habere poſſet,
tractatu priùs habito cum iſto filiofam. hæredem in-
ſtituit filiif am. amicum aliter non rogando eum, vt
reſtitueret hæreditatem filiofam. vt teſtatoris volun-
tas erat. hoc faciendo neſciretur à patre hæredis, deci-
dit ipſe Iuriſconſ. ab hærede ſcripto non poſſe peti fi-
deicommiſſum, niſi probetur, teſtatorem hoc diſpo-
ſuiſſe expreſſe ſequendo ſuam fidem. & ibi Bald. not.
non ex omni voluntate teſtatoris agi, ſed ex ea, quæ
tranſit ad diſpoſitionem, vnde non ſufficeret, teſtato-
rem velle, niſi diſponat, & ex teſtamento ſimiliter nõ
agi niſi expreſsè vel tacitè in eo diſpoſitum ſit, etiam
tacitum haberi pro expreſſo, quando tranſit ad diſpo
8 ſitionem. & ibidem † Imo. in 2. colum. notat, & dicit,
quòd non ſatis eſt dicere, Iſta eſt voluntas teſtatoris,
ſed debet dici. Iſta fuit volũtas & diſpoſitio teſtatoris,
9 ideo debet ſeruari: quod eſſe bene notãdum dicit † A-
lexan. in l. 3. in ti. & ibi Iaſ. col. 1. C. de libe. præt. & vt
dixi

dixi in locis quàm pluribus per Doct. allegatis, præ-
cipuè per Alex. in conſi. Ponderatis. col. penult. verſi..
bene facit tex. lib. 3. & in conſ. 202. Viſo themate. co. 2.
ver. pro hoc etiam facit. & circa fi. li. 7 & Curt. Senio.
in conſil. 43. Quia inquit. col. 10. ver. quia non ſufficit
& in conſ 46. Sæpe reuoluta. col. 12. ver. ſecunda vera
eſt. Iaſ. in conſ. 41. In hac ardua. col. 7. ver. pro iſta etiá.
lib. 1. & in conſil. 143. Iſta quæſtio. col 5. verſi nonò, &
vltimò. & conſil. 220. Nodoſa. col. 6. ſub ver. quintò in
fauorem. lib. 2. & in conſil. 29. Videretur col. penul. in
fine. lib. 3. & Soci. in conſil. 104. Quoniam præſens.
col. 5. ſub verſ. ſed de prædictis. lib. 3. vbi dicit. Volun-
tatem ſeruari, ſi teſtator diſpoſuit, vel colligitur ex diſ-
poſitis, aliud non releuat imaginari teſtatorem ita
ſenſiſſe, & voluiſſe. vt ibi per eum. & in l. 3. num 5. de
reb. dub. & Dec. in conſ. 63. Diligenter conſideratis.
col. 2. & conſ. 205. In cauſa iſtorum, col. 3. ſub verſ. ſed
de his. & conſil. 287. In ciuitate. col. fin. ver. ſed ſupra-
dictis. & conſil. 384. In caſu propoſito. col. fin. ver. nó
obſtat & conſil. 465. Perſcrutatis. col 2. ver. non ob-
ſtat. & conſ. 513. In ciuitate noſtra col. penult. ver. & in
probando. & Pariſ. in conſ. 31. Conſiderato. colu. 3. nu.
12. & conſil. 44. ſubſtitutio. col. 4 num. 25. & conſi. 86.
ad veram. colu. 4. circa fin. num. 21. lib 2. & Tiraquel.
in l ſi vnquam. in ver. libertis num. 20. & Natta conſ.
667. num. 15. in quibus locis huius dicti totum fit fun-
damentum in tex. d. l. quidam cum filiumfam. & no.
ibi per Bald. & Imo. & Tiraquel. in dicto verſic. liber-
tis. numer. 21. alios text. allegat ad hoc. ſ. in l. penulti.
§. fina. ff. de bon. poſſeſſ. ſecundum tabulas. ibi:
nec putauit quiſquam nuda voluntate conſtitui te-
ſtamentum. & in l. iubemus. C. de teſtam. & in l.
ſi alij. in fine. de vſufruct. leg. ex mente aliorum ibi
per eum alleg.

Addo etiam facere text. in l. ſi res obligata verſ. 1.
de leg. 1. vbi teſtator eo animo fuit vt res ab hypothe-
ca liberata præſtaretur fideicommiſſario: quia tamen
de ea re liberanda non apertè ſenſit defectu non expo
ſitæ diſpoſitionis ex teſtamento agi non poteſt pro li-
beratione dictæ rei, ſed aliis remediis ſubſidiariis ex
interpretatione iuris. vt ibi per Doct. præcipuè per Iaſ.
in col. 6. in fin. & col. ſeq. vbi etiam infert ad ſenten-
tiam allegatam ex d. l. quidam cum filiumfam. & ibi
not. per Bal. & Imo. Item facit text. in l. fideicōmiſſa.
§. 2. de leg. 3 vbi teſtator commendando aliquem, ex
quo oſtendit animum, vt bene ſit commendato, ta-
men aliter non diſponendo fideicommiſſum, nō de-
betur commendato: quia commendare aliquem, nō
eſt inducere voluntatem ſuam ad diſpoſitionem, hoc
dicit in effectu ille text. Item in hoc ſonant verba tex.
in l. ſi ſponſus. §. fi. ff. de donat. inter vi. & vx. ibi: ſæpe
enim credimus aliquid defunctum voluiſſe. & tamé
non rogaſſe, &c. licet ibi glo. contrà allegat in arg. d. l.
quidam. & non ſoluit. ſed ibi Alber. ſoluit, qui dicit.
illum textum eſſe multùm notabilem ad vltimas vo-
luntates. facit etiam tex. in l. 1. ſi defunctus. ff. de rebus
eorum. voluntas teſtatoris, puta de rebus vendendis,
de qua non cauetur in teſtamento, non eſt attenden-
da, & ibi Bal not. quòd non omnis patris voluntas eſt
eius teſtamentum, nec omnis eius voluntas eſt ſe-
quenda per filium: huius autem ſententiæ ratio aſsi-
gnatur, quòd deſtinatio ſeu propoſitum in mente re-
11 tentum nihil operatur: †l. ſi repetendi. C. de cond. ob
cauſ. pluribus dictis ad hoc accumulatis per Tiraqu.
in d. ver. libertis. nu. 21. 22.

12 Addo, quod dicit †Paul. de Caſtr. in l. recuſari. ff. de
acqu. hære. quòd voluntas in mente retenta, dicitur
potiùs cogitatio vel propoſitū, vel deſtinatio, quàm
voluntas. & quòd ad exteriora debet eſſe proceſſum,
vt ſit voluntas.

Declaratur prædicta concluſio, primò, quòd ſuffi-
cit voluntatem tacitè apparere ex coniecturis colle-
ctis, expreſsis, & diſpoſitis in teſtamento tranſiſſe ad
13 diſpoſitionem, †vt tradit Cur. Iun. conſil. 121. Præſup-
ponitur. col. 6. ſub nu. 11. 12. 13. & Socin. Iun. in conſ. 42.
Viſo teſtamento. col. 7. nu. 26. li. 1. Secūdò, quòd ſuffi-
cit voluntatem etiam tacitam eſſe præſumptam à iu-
14 re, vt diſponat, †per l. 2. ff. ad Municip. tradit Bald. in l.
1. ſi is, qui ff. de exe. act. refert Tiraq. in d. l. ſi vnquá. in
d. ver. libertis. nu. 43. Addo. quòd expreſsè Imo. in d.
l. quidam. cum filium. in 2. col. voluntatem tacitam
operari intelligit ex interpretatione iuris, per l. cum
quid ſi cert. pet. & l. triticum. de verb. oblig. & non ex
15 interpretatione hominis, †Rui. conſil. 177. col. fin nu.
13. lib. 2. Tertiò, quòd in dando vel adimendo legato
ſufficeret tacita vel nuda volūtas, ſecùs eſt in inſtitu-
16 tione hæredis, †vt l. 3. §. fi. & ibi Gloſ. & l ex parte. de
adimen. lega. & l. denique. §. interdum. de pecu. leg.

Cum igitur voluntas parui ſit momenti, quæ non
pertranſit ad diſpoſitionem, & variæ diuerſæque ſint
17 hominum volūtates: †l quia poterat. ff. ad Treb. & c.
quia. de conce. præben. & iuxta illud: *Velle ſuum cuique
eſt, nec voto viuimus vno*, ex his quoque variis ac diuerſis
voluntatibus fiant diſpoſitiones, cōſequens eſt. quòd
variæ, & diuerſæ, ac multiplices ſunt teſtamétariæ diſ-
poſitiones. Nec placet, eas conſtringi ſub certo nume-
18 ro: vt And. Gam. in tract. de extenſ. ſub nu. 85. †colle-
git diſpoſitiones legales redigendo ad numerum ſex
eſſe, ſcilicet, Primá, vocari primariam. Secundá, limi-
tatiuá: Tertiam. correctoriam. Quartam, correctam.
Quintam, Exorbitantem. Vltimam, pœnalem. licet
& teſtamétariæ diſpoſitiones poſsint operari aliquos
ex eiſdé effectib. in patrimonio teſtatoris & hæredis,
quos operantur cōmunes legales diſpoſitiones in v-
niuerſo imperio: poſſet. n. teſtator diſponere id, quod
eſſet de iure ab inteſtato ſeruādum, & talis diſpoſitio
19 nihilominus valet in vim teſtaméti, † vt inquit. Alex.
in d. conſ. 202. Viſo themate. col. 2. ver. præterea nō eſt
inconueniens. & in conſ. 88. colu. 2. nu. 2. li. 7. per l. 2. ff.
de iniuſt. teſta. l. hac conſultiſsima. §. ſi quis auté. C. de
teſta. Poſſet etiá facere diſpoſitioné limitatiuá. reſpi-
cientem vel aliquid ſubſtantiale ipſius diſpoſitionis,
20 vel accidentale, †vt per Ruin. in conſ. 37. Circa legatū.
col. pen. ſub ver. Nec obſtat. nu. 7. li. 2. & Pariſ. in conſ.
58. Circa primum. col. 2. nu. 5. li. 2. Poſſet etiá teſtator
21 ſua diſpoſitione facere ceſſare prouiſionem legis. † l. ſi
fundum. §. Stichum. & ibi Bald. de leg. 1. & l. eum qui.
in fi. ff. de his, qui vt indi. Quod procedit, quando ſit
22 prouiſio iuris ſpecialis vel extraordinaria, † Iaſ. in l. 3.
col. 2. in 3. not. de leg. 1. Poſſet etiam eſſe diſpoſitio te-
ſtatoris exorbitás, & reprehenſibilis, nihilominus de-
23 bet ſeruari, tradit †Pau. de Caſtr. in conſi. 185. Subſcri-
ptus egregius D. Conſultor. in fi. lib. 2. quod enim in-
ſpecto iure communi eſt iniquum, inſpecta volunta-
te teſtatoris eſt æquū & præualet. vt eſt gloſ. not. in l. ſi
debitor. ff. ad l. Falc. & quilibet in re propria pōt diſpo
nere, & moderare, prout vult: l. in re mandata. C. man
da. per quam regulam ex facto valere legatum fundi
factum Eccleſiæ diſponente teſtatore, quòd Eccleſia
aliás immunis teneatur pro dicto fundo ſoluere cō-
muni onera & collectas, notanter reſpondit † Pet. de
Anc. in con. 217. Dubiū fuit. vbi etiá firmat prouiſioné

teſta-

teſtatoris facere ceſſare prouiſionem canonicam & legalem, per alia iura ibi alleg. per eum in exorbitante tamen à iure communi, verba teſtatoris propriè &
25 ſtrictè ſunt intelligenda, †Bart. in l. vxori. §. 3. de leg. 3.
26 †idem tenet Dec. in conſil. 259. Viſis. col. 3. per regu. d. l. in re mandata, teſtatorem poſſe diſponere, quòd bona non tranſeant ad Monaſterium. Poſſet etiam teſtator facere ſuam diſpoſitionem pœnalem, dummodò legibus non interdictam, vel probroſam, vel impoſsibilẽ, vt l. 1. C. de his quæ pœnæ nom. & ibi doct. tradunt.

Veruntamen conferẽdo propoſitæ materiæ interpretationis vltimarum voluntatum, adducam breuiter differentias, & conformitates aliquas inter legales, ſtatutarias, & teſtamentarias diſpoſitiones.

Primò lex vel ſtatutum non promulgatur abſque
27 ratione: †c. erit. diſtin. 4. Bald. in l. quod verò. ff. de legi. & in l. ſiquis ſeruo. col. fin. ver. ex his apparet. C. de
28 fur. †vbi dicit, quòd in ſtatutis eſt conſideranda ratio: At in diſpoſitione teſtamentaria eſt pro ratione volũtas, quia ſic voluit, ſic iuſsit teſtator, per text. in l. cum quidam. in fin. C. de neceſ. ſer. hæred. inſti. vnde dicit Ange. in conſil. 374. Viſo teſtamento, & codicillo. in fi. quod teſtator diſpoſuit in teſtamento, oportet ſeruari, nec aliud debemus inquirere, niſi quia placuit teſtatori. idem in conſil. 396. In conſultation. colum. pen. circa fi. ver. Quid præterea, inquit, aliud non dicamus, ex quo ſic placuit teſtatori, cuius eſt pro ratione voluntas, & dicit Bal. in l. ſi quis. §. certum. circa fi. C. de ſecun. nup. in 2. lect. quòd in diſpoſitione legis, magis ratio, & in diſpoſitione hominis, magis voluntas attendenda eſt, idem probat Alci. in ſuo 3. lib. de verb. ſig. char. 1. Rurſus dicit Angel. in l. 3. C. de inſtit. & ſubſtit. quòd in teſtamẽtis quicquid negamus, aut concedimus, pro ratione ſolùm allegamus voluntatẽ defuncti: ex hoc autem infertur, quòd extenſio non
29 fit in teſtamentis, ſicut in legibus & ſtatutis, † vt per Stepha. de Fede. in tract. de interpr. iu. in vlt. part. col. 7. num. 5. dicentem, quòd volũtas teſtatoris ſine ratione tãtum de facto obſeruari ſufficiat, & iuxta verbo-
30 rum corticem, † per l. Mæuius. de condit. & demonſt. Quod verum eſt in voluntariis iuxta declarationem Bart. & aliorum in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de li. & poſt. & non in prohibitis & impoſsibilibus: §. aliud quoque capitulum. in auc. vt cum de appel. & d. l. 1. in fi. C. de his, quæ pę. no. cum ſimi. & non tollitur, quin etiam in teſtamentis poſsit imaginari ratio, quinimò quando vna tantùm poteſt aſsignari habetur pro ex-
31 preſſa, † gloſſ. in l. quamuis. C. de fideicom. & ibi Bal. circa prin. dicit hoc procedere non ex interpretatione extenſiua, ſed intellectiua, quod cõfirmat id, quod modò dixi, in teſtamentis non fieri extenſionem niſi
32 quantum mens & voluntas teſtatoris capiat: l. ſi quis ita. §. ſi quis cum ignoraret. ff. de teſta. tut. vbi eſt text. not. ad hoc, pro quo propriè facit, quod dicit Imol. in l. ſi verò. quam legit ſub l. dotalem. §. de viro. col. 5. ver. Item hic extenſione. ſolu. matri. in diſpoſitione hominis non fieri extẽſionem ad alium caſum, etiam ſi ſub
33 ſignificatione lata comprehendatur, †per c. fin. & c. cum illis. de præben. in 6. & c. ſuſceptum. de reſcript. in eo. lib. refert Caro. Ruin. in conſi. 29. Quia teſtator. col. 3. in fi. num. 8. lib. 2.

Secundò, natura diſpoſitionis legis, eſt reſpicere futura, per leges & conſtitutiones. C. de legi. & c. fi. de conſti. Diſpoſitio verò teſtamentaria comprehendit præſentia, per l. ſi ita. de aur. & arg. leg. tradit Corn. in conſ. 14. Circa primum. col. pen. lib. 1. Notabilis eſt etiam differẽtia inter diſpoſitionem legis & hominis, quòd de pluribus ſimul decedentibus, agẽdo ex diſpoſitione legis, præſumit lex, quem prius vel poſte-
34 riùs deceſsiſſe, † vt in l. qui duos. §. cum in bello. Agendo verò ex diſpoſitione hominis, non conforme cum diſpoſitione legis, ei qui ſe fundat in vita vel in morte, incumbit onus probandi, aliás non obtinet ex diſ-
35 poſitione hominis. † vt declarat Bar. in l. quod de pariter. de reb. dub. ſequitur Alexand. in conſil. 129. Viſo themate. in verſi. Nec etiam prædictis ob. lib. 2. vltra rationem Bart. aſsignatur alia ratio, quòd diſpoſitio hominis in dubio verificatur. & procedit in caſu vero, & non in caſu ficto, ſaltem non habente eundem
36 effectum, cum caſu vero, per l. ex ea. §. inſulá. de verb. oblig. & l. cum pater. §. habetur. de lega. 2. & not. per Bald. & Imo. in d. §. & quid ſi tantum ponit Alexan. in conſil. 4. Ponderatis. col. 2. li. 4. vbi in not. caſu ſubſtitutionis vocantis maiorem natu eo admiſſo & decedente huiuſmodi ius maioritatis non tranſmittitur ad filios minores, ſed vadit ad alios, comprehenſos in ſubſtitutione, habentes verè qualitatem maioritatis, vt ibi per eum. Prohibitio teſtatoris, ne bona ſua poſsint alicui acquiri, non continet, quin poſsit
37 acquiri ex diſpoſitione legis: Bart. in l. 2. §. 1. de legat. præſtan. & econtrà, prohibitus per ſtatutum diſponere, poteſt ex licentia teſtatoris diſponere: caſum & de-
38 ciſ. † ponit Socin. in conſil. 48. In conſultatione. lib. 1. Quando verò diſpoſitio teſtatoris, facta eſt ad executionem diſpoſitionis legalis, debet interpretari & intelligi ſecundum ipſam diſpoſitionem legalem, tra-
39 dit † Pau. de Caſt. in conſi. 64. Licet plura. circa fin. li. 2. cenſetur autem in dubio, teſtatorẽ velle facere ſuam diſpoſitionem conformem iuri communi, & non cõ-
40 tra ius, † not. Bald. in l. 2. in fin. C. de cond. inſer. Qualiter autẽ diſpoſitio legis à diſpoſitione hominis diſ-
41 cernatur, vide † Alci. in l. 4. §. Cato. num. 88. & Rip. in l. ſi inſulam. colu. 13. num. 60. de verb. oblig.

Tertiò in aliquib⁹ æquiparãtur diſpoſitiones Prin-
42 cipis, ſtatuti, & teſtatoris, † vt per Bald. in l. cum quidam. col. 1. C. de verb. ſign. & Roma. in conſil. 65. Viſo themate. col. pen. ver. cum igitur verba. & Lud. Bologn. in conſil. 32. Viſo igitur caſu. col. penult. Prin-
43 ceps vbi poſsit plus quàm lex † vide Luc. de Pen. in l. 1. col. antepen. C. de expen. lud. li. 11. Idem de diſpoſitione iudicis, & teſtatoris, quæ æquiparantur. & de v-
44 na arguitur ad alteram. † Alex. in l. filiusfam. §. Diui. col. 3. nu. 5. de le. 1. In aliquibus, vt in excluſione à ſucceſsione, à legitima fortior eſt diſpoſitio ſtatuti, quàm
45 ſit diſpoſitio teſtatoris. †Deci. in conſil. 299. In cauſa mihi commiſſa. col. 3. & in l. nec ex prætorio. de Reg. iur. vbi plura accumulat, quæ poſſunt diſponi per ſtatutum, quæ non poſſunt per hominem, & vt in derogandis ſolennitatibus, Iaſ. l. teſtandi. C. de teſtam. vbi etiam in fi. ponit plura, in quibus teſtator aliter diſponendo poteſt derogare legibus, vt quòd non tranſeat in legatarium dominium rei legatæ, niſi apprehenſa poſſeſsione: & quòd datio cohæredis extranei vel ſubſtituti vulgaris, non tollat exiſtentiam ſui hæredis, & quòd legatum conditionale tranſmittatur, & quòd tacita conditio impediat tranſmiſsionem: & quòd tranſmiſsibile non tranſmittatur: vt ibi per eum, & per Moder. in l. nemo poteſt. de leg. 1. In aliquibus etiam diſponere poteſt teſtator, ſicut ſtatutum, vt in
46 auferendo hæredi beneficium inuentarii, † per Aym. in cõſil. 174. Nobilis. colum. 2. numer. 6. cum aliis,

&

&alibi de poteſtate teſtatoris erit dicendum.
Reuertor iterum ad doctri. Bald. in l. quidam cum
filium. ff. de hæred. inſt. volentis, debere attendi vo-
luntatem teſtatoris, quando tranſit ad diſpoſitionem
expreſsè vel tacitè: ergo eſt duplex expoſitio, expreſ-
ſa, & tacita.

Expreſſa diſpoſitio dicitur tribus modis. Vno mo-
do, quæ fit verbis generalibus. Alio modo, quæ fit ver
bis ſpecialibus. Et alio ac vltimo modo, quæ fit verbis
particularibus ſingulariter, & in indiuiduo, per com-
47 munem theori. † Bart. in l. 1. in prin. in 2. col. de vulg.
& pup. & ibi Soc. in col. 7. & Ripa in col. 8. & ſequ. &
Alex. in conſi. 95. Diligenter in prin. lib. 5. quod nõ
reprobat in parte contraria, quam ibi tenet, & quod
per exempla faciendo tres principales concluſiones
corroborãdo, quámque pluribus particularibus not.
deciſionibus & limitando diffusè pertractat Ripa. in
d. l. 1. à col. 7. vſque ad 10. à nu. 49. vſque ad nu. 76.

Dicitur etiam expreſſa diſpoſitio, quæ voce vel ſcri
ptura à natura verborum expreſſorum & prolatorũ
taliter eſt compoſita & demõſtrata, quòd intellectus
in ea intelligenda non laborat, & neceſſariò talis ap-
paret, qualis eſt: l. certum. ff. ſi cer. peta. §. ſi verò ex-
preſsim. in auth. de hæred. & Falc. Bald. in l. ſed & ſi
quis. §. quæſitum. col. 3. ſub ver. Venio ad quæſtiones.
48 ff. ſi quis caut. † vbi etiam not. declarat, quomodo ali-
quid dicatur generaliter, & quomodo ſpecialiter. Idẽ
Bal. in auct. hoc inter liberos in prin. C. de teſtam. &
Ang. in conſi. 332. An in reſtitutione. ante fi. & Socin.
in conſi. 172. Multùm. col. 4. ver. Primo tamen. lib. 2. &
Rui. in conſi. 79. Viſo ac perlecto. circa fin. lib. 2. Tan-
tum enim operatur expreſſa verbis generalibus, quã-
tum verbis ſpecialibus, quo ad cõcluſionem & exclu-
49 ſionem rei, † l. ſi chorus. in prin. de leg. 3. & l. ſi duo. &
ibi Bart. ff. de ad. tut. non autem procedit, quo ad alia,
inquit Iaſ. in conſi. 31. Nobilis Do. Ioan. col. pen. verſi.
non quoque obſtant. lib. 3. quo ad alia maximè, quæ
traduntur per Bar. in d. §. quæſitum. col. 1. & per glo.
in ver. ſpecialiter. in l. ſi quis mihi. §. iuſſum. ff. de acq.
hæred. hæc autem alia ſunt exceptiones: primum ve-
rò dictum habetur pro regula, Quod verbis generali-
bus expreſſum, tantum operatur, quo ad omnia, quã-
tum ſpecialibus expreſſum, quo ad omnia ſpecifica-
50 ta: vt firmat † d. gl. in d. §. iuſſum. & Dec. in conſi. 259.
Viſis his. col. 2. ver. Nam etiam expreſſum. & glo. in
d. §. quæſitum. & ibi Alex. in col. 2. nu. 11. & per Aym.
in conſ. 162. Nobilis Aubertus, vbi per dictam regulã,
& plura iura, & deciſiones, eam corroborãtes, probat
inſtitutionem hæredis, quæ alioquin nominatim, &
51 verbis expreſsis fieri debet: † l. iubemus. C. de teſtam.
poſſe validè fieri verbis generalibus, ex quibus intelli-
gatur hæres inſtituta perſona, quæ ſub ipſis verbis eſt
comprehẽſa: vt ibi per eum. Nimia autẽ hic eſſet pro-
lixitas, recenſere & numerare alios modos, ſub prædi-
ctis tamen tribus comprehenſos, quibus in iure quid
dicitur expreſſum, & eſſet auferre partem aliquam: 3.
interpret. infrà eo. ſequenti conuenientem.

Dum recordor, tamẽ non omittam hunc expreſ-
ſionis modum per relationem, per quam licet verè &
52 propriè dicatur aliquid intelligi, † ſecundum Bald. in
conſil. 212. Ea, quæ veniunt, li. 5. Fely. in c. inter cæte-
ras. col. 2. & alibi per Doct. nihilominùs huiuſmodi
expreſsio per relationem dicitur in ſpecie fieri, & nõ
in indiuiduo, & nominatim not. & dicit, vtile eſſe
53 ſcire ad multa: † Bar. in l. Titius. de libe. & poſth. & in
l. turpia. §. fi. de leg. 1. per caſum. l. ſi pater filio. de vulg.
& pupilla. refert & ſequitur Ruin. in conſ. 165. Circa
caſum. col. pen. nu. 8. lib. 2. nõ ſufficit etiam expreſsio
per relationẽ, quando aliquid debet ſpecialiter expri-
mi, probat Dec. in conſil. 573. In caſu propoſito. in fin.

54 Tacita verò diſpoſitio, † ſecundum Bald. in l. Cen-
turio. col. fin. ver. ego reſpondeo. de vulg. & pupil. du-
pliciter dici poteſt. Vno modo eſt tacita habita pro
expreſſa, ex iuris præſumptione per l. cum quid. ſi cer.
pet. & l. triticum. de verb. oblig. dicit etiam Imo. in d.
l. quidam cum filium. & tunc iſta non operatur idem,
quod expreſſa, quando in medio eſt perſona, quã lex
non vult eam excludere ſua præſumptione, vt per ta-
citam pupillarem comprehenſam in expreſſa vulgari
non excludatur mater, vt per ipſum Bal. in d. l. centu-
rio. Altero modo eſt tacita, quæ probatur ex indiciis,
& coniecturis. Tunc iſta tantum operatur, quantum
expreſſa, vt ibi per eum, & per Alex. in conſil. 201. Per-
ſpectis. col. 3. ver. confirmatur prædicta, li. 6. & Afflict.
in deciſ. 44. nume. 14. 15. & Soci. in l. cum auus. num.
62. de condi. & dem. Quia imo ſicut expreſſa dicitur
tribus modis, in genere, in ſpecie, & in indiuiduo, idẽ
correlatiue videatur in tacita, dicit Dec. in l. ſicut cer-
ti. col. 3. in 3. not. C. de teſta. mil. vbi etiam ex ſenten-
tia aliorum dicit tacitũ eſſe, quod venit in conſequẽ-
tiam, ad illud, quod eſt expreſsè diſpoſitum, & quod
venit virtualiter, & ſolùm colligitur per rationem in-
tellectus, intellectuque magis percipitur, elocutione
exprimatur: in tacita enim loquimur tacitè de rebus
ipſis & factis: l. de quibus. in fi. ff. de legi. Bald. in l. po-
tuit. in fi. C. de iu. delib. & in l. fi. nu. 5. de inſti. & ſub-
ſtit. & dicitur tacita, quæ ab antecedente vel conſe-
quente colligitur: Ripa. in l. in quartam. num. 33. ff. ad
leg. Falc. hæc eadem refert Hiero. Cagno. in l. expreſ-
55 ſa. in ti. de Reg. iur. † vbi ipſe & priùs Dec. adducunt
plures caſus, in quibus operatur expreſſum, & non ta-
citum, item operatur expreſſum, vt verba ſonant. ta-
citum verò & ſubintellectum à lege operatur eo effi-
56 caciore modo, quo à lege ipſa ſubintelligitur, † vt tra-
dit Dec. in conſ. 1. co. pe. ver. hoc probatur in ſimili, &
Rui. in conſ. 140. Viſo, & bene intellecto. col. 7. lib. 2.

Rurſus dicendum eſt de tacita, quod quædam eſt
interpretata ſola legis interpretatione & extenſione
ſubintellecta: & quædam ex tacita, ſed non eſt omni-
no tacita, quia poteſt colligi ex verborum ſenſu, licet
ſpecifice & formaliter non ſit expreſſa ſua forma, vt
exempli gratia, de vulgari & pupillari comprehenſa
in compendioſa dicitur, poteſt dici tacita. ſ. ſpeciali-
ter, & expreſſa. ſ. generaliter. quæ ideo extincto ex-
preſſo non euaneſcit: quia magis accedit naturæ ex-
preſsi, quàm taciti, quia ſenſus verbi generalis inclu-
dit omnia, quæ ſub genere illo poſſunt contineri. &
maximè in fauorabili materia vltimarum volunta-
tum: l. ſi chorus. in prin. de lega. 3. De omnino tacita
non poteſt ita dici, quia extincto expreſſo euaneſcit:
iſta eſt doctr. Bal. in conſ. 170. Quidam Nicolaus. col.
2. ver. Reſponde, diſtinguendum eſt. lib. 5. & de qua
vide Zanch. in §. cum ita. l. hæredes mei. num. 145. ad
57 Trebel. † ex quibus concludit, ibi mortuo inſtituto
viuente teſtatore ſubſtitutum ſuccedere ex vulgari
ſubſtitutione. idem in ſimili, per Bar. in conſi. 48. Gal
lus Faloppi. ver. ſed ſic occurrit. quando etiam non
eſt eadem ratio vitiãdi vel tacitum, per ſe ſtare poteſt,
vel æquè principale, tunc expreſſo vitiato nõ vitiatur
58 tacitum, † vt per Pau. de Caſt. in conſ. incipiendo à ſe-
cundo. col. 2. ver. nec ob. nu. 3. & ibi Apoſt. lib. 2. idem,
quando tacitum reſultat ex verbis expreſsis, ſatisfacit

59 formæ, †Rui. in conſi. 56. col. pen. nu. 19. lib. 2. de quo
tractando locus eſt latior in ſeq. lib.

Diſpoſitio tacita etiam dicitur intellectus ſubau-
60 ditus, †idem Bald. in l. 2. C. de condi. inſer. & qui in-
directè colligitur, Dec. in conſ. 597. In cauſa Mutinẽſi.
prope ſi. & quæ diſpoſitio tacita & collecta ex mente,
& identitate rationis ſufficit pro ea, quæ expreſſa re-
61 quiritur, ita eſſe regulam, tradit †Iaſ. poſt Bar. & alios.
ibi in l. prætor ait. in prin. col. 3. ff. de no. ope. nun. vbi
ad hanc regulam adducit quatuor fallẽtias. primam,
quòd regula non procedit, quãdo aliquid requiritur
expreſſum verbis, & pro forma: Ripa in l. ſtipulatio i-
ſta. in prin. num. 60. de verb. oblig. Secundam, quan-
do debet fieri mẽtio expreſſa reſpectu certæ perſonæ,
in magna dignitate conſtitutæ. Tertiam, quando eſ-
ſemus in materia odioſa. Quartam, quòd regula non
habet locũ, quando lex requirit aliquid fieri expreſsè,
pro eo, quod factum ſimpliciter eſt contra iuris diſ-
poſitionem, vt ibi per eum has fallentias ſuis iurium
allegationibus confirmantem. Quintam addo fal-
lentiam, conformem cum d. ſecun. fallentia, quòd i-
ſta regula non procedit, vbi ſumus in aliqua magna
& notabili re: quia niſi de ea expreſsè dicatur, nulla
verborum generalitate includitur: probat Old. in cõ-
ſil. 185. Thema tale eſt. Titius Canonicus. verſi. tertiò
eſt conſiderare. Ad idem colligendo deciſ. hinc inde
in materia, quæ videntur diuerſæ vel contrariæ, facit
eandem regulam Fely. in c. translato. col. 1. 2. & ſequ.
de conſti. quod illud tacitè reſultãs, habeatur pro ex-
preſſo, exceptuando duos caſus. l. quando illud reſul-
tans non eſt tale, quod de neceſsitate inferatur, ſed
perſuaſiuè, vel argumentatiuè, & quando lex vel ſta-
tutum facit mentionem de tenore, vbi per eum, quẽ
ſequitur Cur. Iun. in conſil. 159. Habita diligenti con-
ſideratione. col. 2. in fi. & col. ſeq.

Alius caſus poteſt exceptuari, quòd tacitum non
habetur pro expreſſo, & non operatur, quando vitia-
ret, † vt l. ſi quis à filio. in prin. de le. 1 & ibi Bal. not. &
62 Dec. in d. l. expreſſa nu. 2. de Reg. Iur. & Alex. in conſi.
59. Attentis. co. 5. ver. nec obſtant ea. li. 3. item tacitum
non ſufficit, vbi ex iuris diſpoſitione requiritur ex-
preſſum, † vt in deciſ. Rotæ. 380. Si iudex. in no. Caſus
63 autem, in quibus expreſſum quandoque plus, quan-
doque minus operatur, quàm tacitũ, poſt alios vide
per Iaſ. in l. cum quid. ff. ſi cer. pet.

Adde etiam, quòd procurator non poteſt expreſsè
renunciare appellationi. poteſt tamen tacitè, non ap-
pellando, vel non proſequendo appellationem, † vt
64 tradit Peruſ. in c. ex ratione. col 8. ver. Circa quartum
impedimentum de appel. tunc vero par eſt virtus ta-
citi & expreſsi, quãdo ſumus in his quæ tacitè veniũt
ex natura actus, †vt per Iaſ. in d. l. cum quid in ſecun.
65 lect. col. 3. & quando tacitum & expreſſum procedũt
ex eadem potentia cauſæ efficientis, † ſecundum Bal.
in l. in teſtamento. ff. de teſta. tut. per l. de quibus in
fi. ff. de leg. Quod maximè procedit in vltimis volun-
tatibus. in quibus ſequimur mentem teſtatoris taci-
67 tam, ſicut expreſſam, † l. cum proponebatur. de leg. 2.
dicit Curt. Iun. in conſil. 73. Subtilia col. 5. nu. 15. Vide
tamen, quod Bal. in conſil. 40. Quidam magnus no-
bilis. circa fin. lib. 3. dicit, parum referre, vtrùm ſubſtit.
ſit dubia, quia tacita, an ſit dubia, quia de mente teſta
toris non cõſtat, per not. in l. verbis ciuilib[9]. de vulg.
& pupil. Quando etiam concurrunt tacitum & ex-
preſſum, non eſt par virtus taciti & expreſsi: quia ex-
68 preſſum facit ceſſare tacitum: † l. cum ex filio. §. j. de
vulg. & pupilla. & l. doli clauſula. de verb. ob. & l. ſan-
ctio legum. de pœn. & per Iaſ. in conſ. 220. Nodoſa eſt.
69 col. pen. in prin. lib. 2. †vbi etiam infert, quòd expreſ-
ſum facit ceſſare præſumptum, & ius accreſcendi ex-
preſſum præfertur tacito, & ſubſtitutus veniens ex ex-
preſſo iudicio teſtatoris excludit coniunctum, veniẽ-
tem ex tacita ſubſtitutione, per ius accreſcendi. Ratio
prædictorum eſt. dicit ibi Iaſ. quia omne tacitum ve-
nit ſuppletiuè, ſed expreſſum non recipit ſupplemen-
tum. ſecundum Bald. in l. fi. C. de don. propter nupt.
70 Quod † verum eſt, & procedit, quando expreſſum &
tacitum tendũt ad eundem finem, & effectum: ſecùs
eſt, ſi diuerſos effectus reſpiciunt, vt quando expreſſa
prohibitio teſtatricis reſpicit fauorem filij, & tacita
prohibitio tẽdit ad fauorem fideicommiſſarij, vt ad-
ducit Dec. in conſ. 386. Licet col. 4. ver. tertiò & vlti-
71 mò. † vbi etiam infert, quòd prouiſio hominis tollit
prouiſionem legis, quando ſunt circa idẽ, ſecùs ſi ten-
dunt ad diuerſa, allegando Alber. in l. fi. circa fi. C. de
pact. conuen. & ſecùs eſt, quando tacita prouiſio eſt
72 maioris effectus, quàm ſit expreſſa, † vt dat exemplũ
Pau. de Caſt. in l. teſtamento. ſub nu. 3. C. de impub. &
aliis ſubſti. tacitũ in ſe etiam differt, quando ineſt ob-
73 ligationi vel executioni, vt declarat † Iaſ. in l. itẽ quia.
col. fi. ff. de pact. quod reputat pulchrum & vtile in o-
mni materia. Præterea nota, quòd tacitum dicitur ve-
74 nire ex diſpoſitione legis, & non hominis, † Dec. in d.
l. cum quid. col. 1. in 4. nota. & comprehenditur ſub
ſtatuto, quod loquens de ſubſtitutionibus, intelligi-
75 tur etiam de tacitis: † Bald. in conſilio 212. ca. quæ. in
fin. li. 5. & quæ omnia de expreſſo & tacito hic addu-
cta, etiam menti tenenda ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Mortis capio dicitur cum nomen ſpecialis diſpoſit. deficit.*
2 *Mortis capio etiam ſine voluntate morientis eſſe poteſt.*
3 *Verbum, Facere, omnem faciendi cauſam omnino comple-
ctitur.*
4 *Factum præualet verbo.*
5 *Mors intelligitur, etiamſi ſit naturalis, vel ciuilis.*
6 *Et intelligitur mortuus, ſi grauatus ingreditur monaſte-
rium incapax.*
7 *Quid ſi diſpoſitum à teſtatore exequatur in vita ipſius.*

SOLVTIO VI.

DE eo, quod fieri, vel capi velit, poſt mor
tem ſuam. Sequitur particula hæc alia
ſuperiùs præmiſſæ diffinitionis vltimæ
voluntatis. Quæ præter illam vel capi,
comprobatur per tex. in l. Mæuius. de
condi. & demon. & Soc. in l. ſi iam facta. ſub nu. 3. eo.
dicit, quòd teſtator nihil præcipit, niſi poſt mortem,
& in hac parte redditur diffinitio magis generalis,
quia poteſt conuenire diſpoſitioni poſt mortem, non
ſolùm diſponentis, ſed alterius, & cum nomen ſpecia-
lis diſpoſitionis deficit, appellatur mortis capio, † vt
1 l. qui pretio. & l. mortis cauſa capimus. in princ. & l.
mortis cauſa capitur. in princ. & l. inter mortis. ff. de
dona. ca. mor. etiam ſine voluntate morientis poteſt
eſſe mortis capio, † Aret. in l. in repudianda. ff. de acq.
2 hære. & latè per Bart. in d. l. qui pretio. de eo, quod fie-
ri, &c. Nota ex hoc verbum. Fieri, adaptari etiam in-
ſtitutioni hæredis, vt ſi teſtator mandat de omnibus
ſuis bonis aliquid fieri: vt puta monaſterium, inter-

pretatur

pretatur quidem inſtitutio hæredis facta de Monaſte-
rio, ſecundum Bald. Imo. circa princ. in d. l. 1. vbi
etiam Aret. Eccleſiæ futuræ conſtruendæ poſſe hære-
ditatem vel legatum dari. adducit text. in c. nos qui-
dem. extra de teſta. & Bar. in l. ſeruus. in fi. de admi.
lega. quia verbum Facere. omnem faciendi cauſam
3 omnino complectitur: † l. verbum facere. cum cócor.
ſignatis ibi in gl. de verbo. ſigni. imò factum prævalet
4 verbo, † Bal. in conſil. 8. erant quinque. in fi. lib. 1. cum
aliis concordan. alleg. ab Aym. in conſil. 106. Honora-
tus. nu. 2. & ſeq. Poſt mortem autem intelligitur, vel
quòd ſit mors naturalis, vel ciuilis, quæ habeat eun-
5 dem effectum, quem habet naturalis omnimodò, † vt
per Bartol. & alios in d. l. 1. vbi inferunt per teſtatoris
ingreſſum Monaſterij religionis, quæ non poteſt ali-
quid habere & poſſidere in communi vel in priuato
& proprio confirmari teſtamentum, & verificari etiá
códitionem mortis impoſitam grauato ingreſſo Mo-
naſterium religionis incapacis bonorum, in proprio
6 vel in communi, † ſecundum Bar. & Bal. in l. cum pa
ter. §. hæreditatem. el. 1. de leg. 2. ita eſſe Comm. Opin.
Doct. atteſtatur Alexan. in conſil. 13. Circa primum.
col. 1. & 2. lib. 3. & Socin. in conſil. 92. Circa primum.
col. 2. lib 1. & Dec. in conſil. 419. Viſo eleganti. col. 1. &
Pariſ. in conſ. 65. nu. 7. lib. 2. licet contrarium putet ve
rius, Feli. in c. in præſentia. col. pen. de proba. Quid e-
nim ſi diſpoſitum à teſtatore in ſua vita exequatur,
7 † vide text. Glo. & Doct. in l. Lucius. la 1. & in l. lega-
tum eſt. de leg. 2. & in l. filia legatorum. C. de lega. &
Affli. in deciſ. 275. Teſtator quidam legauit & Pariſ.
conſil. 60. Prima facie. colu. 5. ſub num. 30. & ſequ. &
conſ. ſeq. col. 5. num. 28. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Ambulatoria eſt hominis voluntas vſque ad mortem.*
2 *Teſtamentum viuo teſtatore nihil valet.*
3 *Teſtator prohibens alienare in vita, intelligitur permiſiſſe alienare poſt mortem, ſeu in vltima voluntate, vel ab inteſtato.*
4 *Preſeruans ſibi facultatem diſponendi in vita & in morte, quid reſeruatum intelligitur.*
Et Decij opinio ſaluatur. ibi.
5 *Prohibitus diſponere in vita & morte, non poteſt de re prohibita contrahere, neque teſtari.*
6 *Teſtamentum fit irreuocabile, non modò per mortem naturalem, ſed & per ciuilem, vt ſi quis ingreditur monaſterium incapax.*
7 *Mors contingit tripliciter, ſed ſemper venit Dei diſpoſitione.*
8 *Mortis [illegible] appellatione venit mors naturalis, non ciuilis, niſi in caſibus à iure expreſſis, & hæc communis.*
9 *Velle quis dicitur nuncupatim moriendo cum vltimis voluntatibus.*
10 *Mors omnia ſoluit, & mors omnia non ſoluit: de quo plures caſus ibidem vide.*
Et quando mortuus & viuus æquiparantur. nu. 11. plures adducuntur caſus, in quibus mors non ſoluit.
12 *Scriptura mortui ſtatur, quando ſcribens fuiſſet probatæ vitæ & legalis.*
13 *Mors præueniens illius, qui aliquid facere debebat infra certum tempus, pro conditione diſpoſitionis inter alias perſonas, facit conditionem haberi pro impleta.*
14 *Alienare prohibitus abſque licentia Titij, mortuo Titio, & non data licentia, pro denegata cenſetur.*
Quæ fieri poſſunt in articulo mortis. nu. 15. remiſſiuè.
16 *Quis dicatur eſſe in articulo mortis.*
17 *Mors ſemper eſt timenda.*
18 *Morte nil certius, nil incertius hora mortis.*

SOLVTIO VII.

MOrtéque ipſa effecta irreuocabilis & fir
ma, hæc penultima ſupradictæ diffini-
tionis particula probatur. Quoniam
dum homo viuit, vſque ad eius morté
1 ambulatoria eſt ſua voluntas, † vt l. 4.
de adi. leg. poſt mortem verò, vt ampliùs redire non
valens, neceſſario efficitur irreuocabilis, & confirma-
tur: vt l. 1. de ſacr. ſan. Eccle. & c. cum Marthæ. §. cæte-
rùm ſicut de celeb. miſ. quod extraxit ab Apoſt. ad
Hebræos c. 9. ſic ſcribente: Vbi enim teſtamétum eſt,
mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris: teſtamentum
enim in mortuis cõfirmatum eſt, alioquin nondum
2 valet, dum viuit, qui teſtatus eſt: vt dicit † Bald. in l.
extraneum. in prin. C. de hæred. inſt. quòd teſtamen
tum mortem teſtatoris requirit. & gl. 2. in l. qui duos.
§. 1. de manu. teſtamen. & Guliel. de bened. in ca. Ray-
nutius. ver. mortuo. 1. num. 2. Dicit enim Bar. in conſ.
76. Pater filio. ver. me tamé ratio. quòd quamuis diſ-
poſitio teſtamenti fiat in vita teſtatoris, tamen viué-
te teſtatore non dicitur teſtamentum: ideo ibi not. tra
dit, quòd conuentio ſeu reſeruatio huiuſmodi, vt quis
in vita ſua poſsit diſponere pro libito ſuæ voluntatis,
non intelligitur de teſtamento; quia diſpoſitio teſta-
menti non dicitur fieri in vita, cum effectum non ha-
beat in vita, ſed poſt mortem, vt ibi per eum: ſed intel-
ligitur de diſpoſitione inter viuos: ſequitur Alexand.
in d. conſil. 13. Circa primum. col. 5. ver. pro hoc bene
facit. lib. 3. exinde idem Alex. in conſ. 55. Ponderatis.
3 col. pen. ver. & licet ſubſtituerit. eo. lib. † dicit, quòd
eo ipſo. quòd teſtator prohibet alienare in vita, intel-
ligitur permiſiſſe alienare poſt mortem, ſeu in vltima
voluntate, vel ab inteſtato, vide tamen quo caſu. &
quomodo, contra d. con. 76. Bartol. arguit & tenet
Iaſ. in conſ. 130. Inſtitutio facta. lib. 4. conſilium Bart.
videtur etiam ſequi Dec. in conſil. 30. col. pen. in prin.
& conſ. 251. In cauſa magnificæ. col. 2. verſ. non obſtat
alia. vbi ſubiungit, quòd ſi dicatur poſſe diſponere in
vita, & in morte, quòd non cenſetur præcisè reſeruata
facultas teſtandi, cum ſit reſeruata etiam poteſtas diſ-
ponendi in vita, diſponendo in vita, non eſſet de eiſ-
dem retenta facultas teſtádi, probat Cur. Iun. in conſ.
25. Habita diligenti conſideratione. colum. 2. & Aym.
conſ. 222. colum. 1. & quatenus ibi in col. pen. Aym. vi
deatur reprobare Dec. in d. conſil. 751. In caſu reſerua-
tionis diſponendi in vita, & in morte, vt dicatur re-
ſeruata omnino facultas teſtandi, etiam cum illa ad-
iectione in vita, puto, ſi diligenter inſpiciatur totum,
quòd ſuper hoc ibi Dec. ſcribit, quòd non commerea-
4 tur reprehendi, † quia concluſio Decij reſidet in hoc,
quòd in caſu reſeruationis diſponendi in vita & in
morte, habens talem facultatem, diſponat in vita. ex-
inde remanet ablata facultas teſtandi, id totum attri-
buendo primæ donationi ſic reſeruanti, ibi per eum
alleg. ergo prima donatio ipſa, vt auferens facultaté
teſtandi, valet, habito effectu non curando de modo,
peruulga. quod aliter non diſcutio, cum meam ſit ex-
tra materiam. prohibitus diſponere in vita, & in mor
te, non poteſt de re prohibita facere contractum, ne-
5 que teſtamentum, † Bero. conſ. 84. nu. 29. lib. 2. & vi-
de Clar. ſuo §. donatio. q. 19. in fin.

Etenim morte efficitur irreuocabilis vltima volũ-
tas.ſ.naturali:idem dicendum eſt de ciuili,quando e-
iuſdem omnino effectus eſt, vt ſi teſtator ingreſſus
fuerit religionem fratrum minorum,eius teſtamen-
tum,ſicut per mortem naturalem confirmatur irre-
uocabiliter ex parte teſtatoris, ita per ingreſſum hu-
6 ius religionis,† ſecundum Bar. in auc. ſi qua mulier.
; ver. ex prædictis venio. C. de ſacroſanct. Eccle.
& ibi Bal.col. 3.ſub ver. quartò teſtamentum. & poſt
alios ibi Iaſ.col.7. ver. iuxta iſtam partem. & Corn.in
conſil.258. Quo ad primum.col.3.lib.3. Ruy. in conſ.
98.col.pen. & fin. lib.2.

Mors autem dicitur tripliciter euenire, naturali-
ter, vt naturalibus & ſolitis infirmitatibus, vel caſu
7 fortuito.& humanis caſibus idem operatur: †Bald.in
l.1.ver.collige,quòd ex iſta alternatiua.C. de his, qui
ante aper. tab. & de pace. conſtan. §.hoc quod nos.
col.2.ſub nu.8.& conſ.8.nu.2.lib.4. & pulchrè Pet. de
Ancha. in cle. 1.col.2.vſque ad fin. de pœn.& remiſ.&
ſemper venit Dei diſpoſitione: glo. in ver. commuta-
tio.in fi. inſt.de capi. dimi. in prin. & ibi Ange. Aret.
cum concordantibus alleg. ab Alex in l. Gallus. §. &
quid ſi tantum nu.7.de libe. & poſthu. & ibi Iaſ. in 2.
col.quomodo & quando mors naturalis, & quando
ciuilis aduenit & operetur.

Et ſecundo modo ſpiritualiter, vt in fratre mino-
re,& tertio modo per damnationem, vt in deporta-
to & aliis damnatis,ita per Bal.in l.1.§. in primo. col.
2.de caduc.tollen. Attende tamen, quòd appellatio-
ne mortis intelligitur de naturali, niſi in caſibus à iu-
re expreſsis,ſecundum Comm.Opin. canoniſtarum,
8 †relatam per Gomes.ſuper reg. Cancel. in reg. de im-
pe. bene. per ob.fa.car. in q.5. verſus ſi. & per Pariſ. in
conſil.5.nu.149. & ſeq.lib.4.

9 Nuncupatim in vltimis voluntatibus quis moriẽ-
do dicitur velle:l. vxorem.§.Scæuola.ibi Bar.de leg 3.
& l.fideicommiſſa.§ ſic fideicommiſſum. ec. per quæ
iura & ſimil.latè diſcutit Alexand.in conſ.117. Stanti-
bus.li.3.quando pro actu,vel quo ad ſubſtantiam,vel
quo ad exercitiũ,vel executionẽ poſito in volũtate a-
licuius per eius mortẽ inducatur declaratio volũtatis.

Plurimos alios effectus,quos in iure noſtro mors
inducit,non eſſet indecens, neque ingratum hoc in
loco adducere, ſed breuitatis gratia remiſsio habea-
tur ad Marſ.in l.fin.num.30.cum ſeq.ff.de quæſt. Qui
ſub hoc articulo iuris, quod mors omnia ſoluit & tol
lit.& ſub hoc ſecundo,quòd imò mors non ſoluit,ſed
mortuus & viuus æquiparantur, plures caſus ponit
cum ſuis iuribus & authoritatibus. Pro ſecuriori &
magis certa remiſsione (vt quandoque feci) non pi-
get ipſos caſus hic tranſcribere,omittendo iura & au-
thoritates eorum reciden.ad ipſum Marſil. ſuper pri-
mo articulo, quòd mors omnia ſoluit, tradit ibi ſub
10 num. 28. † quòd mors accuſatoris facit perire omnẽ
inſtantiam iudicij,& extingui omnem actionem, &
alia quæcunque acta: Item mors donatoris, vel do-
natarij tollit ingratitudinem commiſſam contra do-
natorem: Item mors mariti aufert actionem, ſeu ac-
cuſationem contra mulierem, quæ commiſit adulte-
rium: Item morte Domini finitur fælonia commiſſa
per vaſallum contra ipſum Dominum. Item morte
vaſalli ceſſat oppoſitio cauſæ contra Dominum, ob
quam poſſet priuari proprietate. Item mors mandan
tis tollit mandatum. Item morte ſocij finitur ſocie-
tas.Item morte Clerici ceſſat irregularitas. Item ſtan-
te ſtatuto,quòd vxores & filij rebellium non poſſunt
ſtare in ciuitate,mortuis rebellibus poterũt ibi ſtare.
Item morte delegãtis expirat iuriſdictio legati. Item
crimina morte extinguuntur. Itẽ pœna ſtatuti de vul-
nerãte homine ceſſat contra vulnerantẽ mortuũ. Itẽ
mortuo non poteſt legari, nec dari hæreditas. Itẽ mor
te tolluntur iura & fauores, qui poſſent haberi ex prę-
ſentatione epiſtolæ, vel literarum. Itẽ corpus mortuũ
non poteſt baptizari. Itẽ pro animali mortuo nõ ſol-
uitur gabella, aliàs ſoluẽda pro animali. Quòd ſi quis
ſit obligatus, dare non liberatur dando mortuũ. Item
morte concedentis ad beneplacitũ, finitur beneplaci-
tum. Itẽ repræſaliæ nõ poſſunt exequi cõtra mortuũ.

Super ſecundo, quòd mortuus, & viuus æquiparã-
11 tur, ſimiliter idem ibi congerit aliquos caſus. †Primo,
quòd excommunicatio impedit communicari cum
mortuo, & incurritur percutiẽdo clericũ mortuum.
Item morte non finitur crimen hæreſis. Item ſi viuus
non poterit ſtare in ciuitate, mortuus non poterit e-
tiam ibi ſepeliri, nec illuc portari. Item ſi bannitus po-
teſt offendi ex ſtatuto, procedit, dum viuit. Item mor-
te inimici, non finitur inimicitia. Item per ſtatutum,
mandans eſſe, qui inſtrumẽtum confeſsionatum cõ-
tra debitorem poterit retineri corpus mortui debito-
ris ne ſepeliatur, donec de debito fuerit ſatisfactum.
Iſti caſus ponũtur ibi per Marſil. & quemlibet eorum
cum expedierit poterit ibidem videri & recurſum ha-
beri ad eum, quem refert alia adducens Boer. in deciſ.
316. præſuppono. nu. 10. 11. & ſeq. idem in deciſ. 304. &
circa nu. 57. quòd rectè exhæredatus & bannitus in-
ſucceſsibilis ex forma ſtatuti. frater minor & hæreti-
cus habentur pro mortuis. Vlterius mors Notarij o-
mittentis ponere aliqua ſolemnia in inſtrumento, fa-
cit id ſemiplenè probare, & mors ſcribentis habetur
pro iuramento, quando neceſſarium eſſet iuramen-
tum, & facit ſcripturam priuatam probare, quæ viuẽ-
12 tis non probaret, vt authoritates allegat Aym. in
conſ. 274. col. 1. & in conſ. 287. col. 8. & alibi. Intelligi-
tur, quando ſcribens dum viueret, eſſet probe & lega-
lis vitæ, ſentit Soc. in conſil. 161. pro deciſ. col. ſin. verſ.
nec obſtat, ſi dicatur. lib 2. & Fel. in c. 2. col. 6. in 3. fal-
len. de fi. inſtru. Mors quoque ante tempus interue-
niens alicuius perſonæ aliquid debẽtis facere intra
certum tempus, pro conditione diſpoſitionis inter a-
lias perſonas, facit conditionem haberi pro impleta.
13 †vt per Ang. in l. ſi eum. §. 1. ff. ſi quis caut. Et quando
hæres, vel alius prohibetur alienare ſine licentia Titij,
Titio mortuo, licentia alienandi non conceſſa habe-
14 tur licentia pro denegata, vt ſubtiliter probat † Ruin.
in conſil. 126. Viſa prohibitione. col. 3. lib. 2. & quam-
plurimos alios caſus poterit ſtudioſus lector reperire,
quos operatur mors, & quos colligẽdi [illegible]am habuit
Seba. Med. tractatum componẽdo aſcripto tit. Mors
omnia ſoluit, quæ autem poſsint fieri in articulo mor
15 tis, †Dec. in conſil. 175. In cauſa falſitatis. col. 7. verſic.
Quartò non obponit Papam poſſe facere expeditio-
nem, & quem poſſe facere teſtamentum, & poſſe con-
trahere matrimonium, & poſſe examinari in teſtem.
16 Quãdo verò quis dicatur eſſe in articulo mortis, † vi-
de Apoſtil. ad Paul. de Caſtr. in l. quamquam. C. ad
leg. Falcid. & Iaſ. in l 1. §. is videtur. colum. penult. nu.
10. ff. ſi quis ius di. non obtemp. declarat Ripa tract.
peſt. particu. nu. 3. nu. 47. 2. par. prin. Poſtremò, cum
mors in omni ætate ſit timenda iuxta verbũ Domini,
17 Eſtote parati. &c. precipuè poſt quinquageſimũ annũ
ſecũdum inferiores cauſas poteſt ſatis timeri, poſt In-
no. dicit Abb. in conſ. 63. vt veritas. col. 3. li. 2. & in c.

quoniam

quoniam frequenter.in princ.col.9. ſub verſi. Tertiò
principaliter.vt lit.non cont.vbi dicit,minorem par-
tem hominum attingere hanc ætatem, ſubeunt not.
verba tex.in l.ſenatus.§.mortis.ff.de dona.cau. mort.
ibi,ſi quidem terra marique tam in bello quàm in pa
ce,tam domi,quàm militiæ multis generibus mortis
periculum metui poteſt. Nihil enim certius morte,
18 nihilve eſt incertius hora eius:†Bal.conſ.133.&quod.
in princ.lib.3.ſuper his tandem vidi ſpecialem tracta
tum per Seb.medi.tit.mors omnia ſoluit. Materia au
tem probationis de morte valde conueniens pręſen-
ti tractatui,vt reſpiciens iudicialia,cum probationes
regulariter non fiant,niſi poſt lit.cont Rub. & tot.tit.
extra,vt lit.non cont.pertractanda reſeruantur infrà
libro vltimo, vbi inter cætera de iudicialibus agen-
dum eſt.

SOLVTIO VIII.

PEr alium adimplenda, hæc vltima ſu-
periùs præmiſſæ diffinitionis vltimæ
voluntatis particula, cum reſpiciat ad-
implementum & executionem vltima
rum voluntatum, per quos quidem id
expediendum fuerit, pariter cadit infra vlt.lib. dicen
dum: ideo de hoc eſt illuc accedendum.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum minus ſolemne, non dicitur teſtamentum, ſed vltima voluntas.*
2 *Quot ſunt ſpecies vltimarum voluntatum, hic enumerat.*
3 *Differentia inter vera legata, & fideicommiſſum remiſsiuè.*
Statutum prohibens coniugē legare, vel quoquo titulo coniugi relinquere, non habet locum in donationibus morte confirmatis: num.4. & eſt fauorabile: nu.19. vt eſt commune.ibi.
5 *Statutum vetans legare, vel alio modo relinquere bona, poſſeßiones, &c. non habet locum in vniuerſali heredis inſtitutione, præſertim de ſuccedente ab inteſtato.*
6 *Vltima voluntas cur ſic dicta.*
7 *Morte confirmatum capit naturam vltimæ voluntatis.*
8 *Vltimæ voluntatis propriè duæ ſunt ſpecies, teſtamentum et codicillus, tertia, largè donatio cauſa mortis.*
Statutum loquens de vltima voluntate, quod eſt propriè intelligendum, non comprehendit, niſi teſtamentum & codicillum, non donationem cauſa mortis, quæ magis contractui accedit, num.9. ſed magis commune eſt, quod dicatur vltima voluntas: num.11.12. limita, vt hic, num.10. & ſeq.
Et confutatur opinio Decij in conſi.196 ibi.
14 *Statutum, quòd minor, vel mulier non poßit contrahere ſine conſenſu conſanguineorum, non poteſt abſque eorum conſenſu donare cauſa mortis, num 3. Amplia, num.15. limita, vt ibi. num.14.*
Paria ſunt alicui relinquere, vel eum facere heredem: nu.17. ſecundum communem vſum loquendi.
18 *Statuta intelligi debent ſecundum communem vſum loquendi.*
Amplia etiam in materia pœnali & odioſa ibi.
19 *Codicillus non comprehenditur in ſtatuto, faciente mentionem de teſtamento, vt hic.*
20 *Teſtamentum duplici modo ſumitur in ſcriptis, & nuncupatiuum ſine ſcriptis.*

SOLVTIO IX.

EXplicatum eſt ſuprà, quæ, qualis nunc
dicendum eſt, quotuplex ſit vltima
voluntas. quam quidem eſſe multipli-
cem, inficiari non poteſt. quod oſten-
dunt rubricæ ſic pluraliter ſonantes
de teſtamentis, & vltimis voluntatibus, extra. & lib.
6. & text. in l.fin.§.fi.C.de codicil. ibi. in omni autem
vltima voluntate excepto teſtamento, &c. quinimo
teſtamentum minùs ſolenne, non dicitur teſtamen-
1 tum, ſed vltima voluntas: † l.ſi vnus. C.de teſta. Bart.
in l.1.col.fi.de ſac.ſan.eccl. & in l.nemo poteſt in prin.
de leg.1.ideo Philip.Franch.in d.rub.li.6. col.fi.dicit,
quòd vltra teſtamētum ſunt quatuor ſpecies vltima-
rum volūtatum. quarum prima eſt codicillus, ſecūda
eſt, donatio cauſa mortis: tertia, eſt cauſa capio, quar-
ta & vltima, eſt quę locum habet in certo caſu, de quo
in l.licet.C.de pact. & ibi iura alia & loca adducit, in
quibus quæque harum ſpecierum vltimarum volun
tatum pertractantur: dicit autem Ang. Aret. in tract.
de teſta.in gl.102.incip.b. cuiuslibet alterius: de qua-
2 tuor eiſdem ſpeciebus vltimarum voluntatum. † Pri-
ma teſtamenti, ſecunda Codicilli, tertia donationis
cauſa mortis, quarta anormalæ. & in genere: vt d.l.li-
cet. omittit illam de mortis cauſa capione. At Guid.
Papa in q.543. vltimarum, tradit octo ſpecies vltima-
rum voluntatum. vnam, quæ teſtamētum in ſcriptis
appellatur. aliam, quæ teſtamētum nuncupatiuum.
aliam, quę dicitur codicillus. aliam, quę fit à patre in-
ter liberos. aliam, quæ fit à milite. & quod iſtas quin-
que ſpecies ponit glo. ordinaria ver. vltimo. in §. fi. in
auct. de hęred. & Falc. & aliam, & ſic ſextam ſpeciem,
quę fit à ruſtico ruri, vel in loco campeſtre cōmorante.
aliam, quæ dicitur donatio cauſa mortis. aliam, & ſic
octauam, quę fit per epiſtolam. ad vnamquamq; iſta-
rum allegando iura. vt ibi per eum. aliam, & nonam,
poſſem addere ſpeciē vltimæ voluntatis, quę eſt de pa
tre donante filio, vel de coniuge donante alteri con-
iugi, ſecuta traditione rei donatæ, & perſeuerante do
natore in eadē voluntate vſq; ad mortem, ex qua dici
tur donatarius habere in vim relicti: l.ſequēs queſtio.
& ibi Bar. & alij de leg.2. & Bal.in auct.ex teſtamēto.
C.de collat. & gl.fi. & doct.in l.res.C.de don. inter vi.
& vx. cum ſimil. alleg. per Tiraq. in l. ſi vnquā. ver. li-
3 bertis. nu.122. C.de reuo. dona. † vbi decem differētias
poſt Bal.in d.auct. ex teſtamento. tradit. quæ ſunt in-
ter vera legata & fideicōmiſſa, & huiuſmodi donatio-
nes ſunt morte firmatæ. Addo, & quòd ſtatutū prohi
bens coniugē legare, vel quoquo relicti titulo relin
quere cōiugi, nō habet locū in iſtis donationib. mor-
te confirmatis, licet vim relicti habeant, tamen non
dicūtur eſſe relictū, ſed tertia ſpecies ſeparata à dona-
4 tione inter viuos & à legato, ſeu relicto, † ſecundum
Bar. & alios in d.l.ſequens quæſtio. ita conſuluit Alexā.
in conſ.26. Viſo & conſiderato. col.fi. ver. Nec prædi-
ctis obſtat ſtatutum. li.2. ſequitur Ruy. in conſ.44. Vi
ſo ac perlecto. col.pen. in fi. nu.25. lib.2. pro quo facit,
quod fortiùs adducit Fulg. in cōſ.215. In primo. col.1.
5 ver. rurſum & tertiò. & col.ſeq. † ſtatutū vetans legare,
vel alio modo relinquere bona, poſſeſsiones, &c. nō
procedere in inſtitutione hęredis vniuerſali maximè
facta de ſuccedēte ab inteſtato, vt ibi per eū: cui addo
Bal.in conſ.349. Statuto Placētiæ. in fi. li.1. & Ruin. in
conſ.139. Viſo themate. col. pen. li.5. aliā quoq; & deci
mā ſpeciē vltimæ volūtatis, poſſem addere, quę eſt de

illo conſenſu, præſtito per viuentem alijs paciſcenti-
bus de ſua hæreditate, quod ſi iſte conſenſus perſeue-
rauerit vſque ad vltimum vitæ ſpiritum conſentien-
tis dicitur conſentiens in eadem vltima voluntate du
rare, l. fi. & ita ibi ſummat Ang. in princ. C. de pact. &
Cur. Iun. in conſ. 98. habita diligenti conſideratione.
col. 2. ſub verſic. conſenſus igitur. dicit, quòd notanda
ſunt illa verba. & in eadem vltima voluntate duraue-
rit, & quòd ex his claré conſtat, Angelum appellare
talem conſenſum valere in vim vltimæ voluntatis.
Idem ſenſit Pariſ. in conſ. 26. col. 3. nu. 10. lib. 3.

In ſumma, dici poteſt vltima voluntas omnis diſ-
poſitio, quam diſponēs poteſt reuocare, ſed in ea per-
ſeuerat vſq; ad mortem, quæ eam irreuocabilem red-
dit & firmat, vt dictum eſt ſuprà in ver. Morteq; ipſa,
6 & propterea appellanda eſt vltima voluntas, † ad l.
cum hic ſtatus §. ait oratio. & §. ſeq. & §. ſi nurus. ff. de
donat. inter vir. & vxo. & d. l. licet. & l. fi. C. de pact. &
l. in donationibus. C. ad l. Falc. & l. 2. de do. cau. & non
nu. & l. fin. famil. erciſ. & l. vxorem. §. pen. de leg. 3. & l.
4. de adim. lega. & c. cum Marthæ. de celeb. miſ. & per
c. filiæ, cuius. C. fam. erciſ. dicit Bal. in l. 2. in 2. oppo. C.
7 de condi. ob cau. † quod confirmatur morte, ſapit na-
turam vltimæ voluntatis cum ſimil. ratio enim eſt cū
diſponens non poteſt actum reuocare dicitur actus
inter viuos. l. vbi ita donatur. ff. de don. cau. mor.

Quamuis autem præmiſſæ ſpecies vltimarum vo-
luntatum iure probentur diuerſis reſpectibus, vt ſu-
8 prà dictum eſt, † nihilominus proprijs ſumptis nota-
bulis vltimarum volūtatum duæ ſunt ſpecies, ſcilicet
teſtamentum, & codicillus, & largo ſumpto vocabu-
lo tertia ſpecies dicitur vltimæ volūtatis donatio cau-
ſa mortis, vt ſpeciales tituli de his tribus ſpeciebus vl-
timarum voluntatum extant & oſtendunt. ff. & C. de
teſtamen. de iur. codicillo. ſeu de codicill. de don. cau.
mort. ſatis exprimit Alexand. in l. ſenium. col. pen. ad
fi. ſub ver. in gl. fi. C. qui teſta. fa. poſ. & Ant. de But. in
rub. ver. pen. extra de teſta.

Quare ex his infertur, quòd ſtatutum loquens de
vltima voluntate vt propriè & ſtrictè intelligendum
per vulg. comprehendat ſolummodo teſtamentum,
& codicillum, & quæ ex his proueniunt meram vlti-
9 mam voluntatem reſpicientia, † vt per Bart. & doct.
in l. 2. de legat. primo, non verò porrigatur ad dona-
tionem cauſa mortis, vt magis participantem de con
tractibus inter viuos, per gloſſ. in ver. legatum. in l. 2.
in princip. de do. præallega. firmat Bart. in l. quæ ſub
conditione. in princ. in vlt. not. de condi. inſti. & in l.
hac conſultiſsima. col. pen. verſ. tamen non traho C.
qui teſta. fac. poſſ. Alexan. in conſ. 76. viſis dubitatio-
nibus. col. pen. verſi. vnde ſtatutum. lib. 5. & latè Dec.
in conſi. 196. in caſu propoſito. Quod ſanè intelligen-
dum eſt niſi ſtatutum loqueretur diminuendo ſolen
nitatem probatoriam, vt ſi diceret, quòd teſtamētum
valeat factum coram duob. teſtibus, tunc enim com-
prehenderet donationem cauſa mortis, quòd valeret
10 coram duobus teſtibus, † ſecundum Bald. Ang. Saly.
in l. fin. C. de teſtamen. per l. ſi quis. in princip. §. pri-
mo, de leg. 3. & l. cum hic ſtatus. §. ſi miles. ff. de dona.
inter vir. & vxo. probat Iaſ. in d. l. 2. col. 2. verſic. bene
verum eſt. de leg. 1. dicens non eundo per mendicata
ſuffragia eſſe text. in l. Marcellus. ff. de dona. cau. mor.
vbi habetur, quòd remiſsio ſolennitatis in teſtamen-
to extenditur etiam ad donationem cauſa mortis &
ibi glo. expreſsè infert numerum teſtium diminuen-
dum, licet faciendo vim in d. text. l. Marcellus. dimit-
tendo deciſionem dicat articulum ſatis dubitabilem.
Abb. in conſi. 40. factum in effectu, circa fi. lib. 2. Item
11 ſecundo intellige. † quando ratio ſtatuti ita militat in
donatione cauſa mortis, ſicut in alia vltima volunta-
te, vt in ſtatuto prohibente maritum in vltima volun
tate non poſſe relinquere vxori vltra tertiam partem
bonorum, ſuper quo ſtatuto licet Dec. in d. conſilio
196. conſuluerit, non comprehendi donationem cau
ſa mortis, tamen Ripa in d. l. 2. col. 5. ſub nu. 14. de leg.
1. credit cōtrarium eſſe verius, tum propter rationem
ſtatuti, quæ applicatur ad caſum donationis, tū quia
donatio cauſa mortis facta vxori confirmatur morte
mariti, ideo debet habere vim fideicommiſsi, vt ibi
per eum, quod & mihi magis placet per ea quæ in ſi-
milibus terminis firmat Paul. de Caſtr. in conſ. 438.
quantum ad primum. col. pen. ſub 2. quæſito ver. nec
eſt ratio. lib. 2. vbi non eſt dare diuerſitatem rationis
inter teſtamentum, & donationem cauſa mortis, te-
net ſtatutum ſimile diſponens non licere aſcenden-
tibus relinquere extraneis vltra tertiam partem bo-
norum, quod debet eſſe rationabile, non minus intel
ligi de donatione cauſa mortis, quàm de teſtamento
quod eſt magis fauorabile. ſubiungēdo etiam eſſe in
caſu ſtatuti quando donatio cauſa mortis eſt facta in
teſtamento in defectum validitatis teſtamenti. prout
etiam erat in caſu d. conſil. Decij. quòd debeat inſpici
principale factum diſponentis contra ſtatutum capi-
endo teſtamentum in quo eſt factum relictum, vt de
facto geſtum & conſideratum à diſponente, & nō in-
terpretatio iuris de donatione cauſa mortis, vt ſecun-
daria intentio diſponentis, vt ibi per eum allegātem
bona iura, cuius deciſio facit valdè cōtra d. conſi. De-
cij. nam dicit Abb. in d. conſ. 40. col. 2. lib. 2. quando
donatio cauſa mortis fit in teſtamento vel in codicil-
lis ex toto ſapit naturam vltimæ voluntatis, confir-
matur quoq; iſta concluſio contra Dec. quòd effectus
diſpoſitionis bonorum facta à marito vltra & contra
ſtatutū, ita operatur poſt mortem in donatione cau-
ſa mortis quomodocunq; fuerit facta, & non prius,
ſicut in qualibet alia vltima volūtate, quo caſu eiuſdē
etiā effectus dicitur donatio cauſa mortis, quē habet
vltima voluntas, nec ex quacunque parte abſimilis ei
intelligatur, vt ſunt clara verba text. in l. fi. in fi. C. de
de dona. cau. mor. vt per doct. in d. l. 2. de leg. 1. & Cu-
ma. in conſ. vlt. colum. 2. & Fulgo. in conſ. 88. viſis ſu-
perius allega. col. 1. & Bald. in conſi. 194. quæritur vtrū
vſurarius. lib. 2. dicit, quòd licet in contrahendo con-
tractui magis accedat, tamen ſecus eſt quo ad acqui-
ſitionem fiendam, quia demum poſt mortem quæri-
tur, &c. non obſtat quòd Dec. ibi faciat maximū fun-
damentum in ſtipulatione notarij facta pro donata-
rio abſente, quia reſpondetur, quòd aliâs ſine dicta ſti
pulatione, vel pacto non valeret donatio cauſa mor-
tis, gloſſ. & doct. in l. 1. C. de dona. cau. mor. & tex. in l.
inter mortis. ff. eo. Bal. & alij in d. l. ſenium. & facit d.
ſtipulatio, vt ex ea poſsit agi ſecundum Bart. in l. 1. ff.
eo. ita loquuntur allegata per Dec. non verò, quòd ta
lis donatio non ſit morte confirmanda, & nō habeat
effectum vltimæ voluntatis, per d. l. ſin. C. eo. & quòd
in hac ſpecie eadē ratio non militet in ea, ſicut in alia
vltima voluntate, ergo ſuperius allegata procedunt.

Item non obſtat, quòd mortis cauſa donatio lar-
go ſumpto vocabulo dicatur vltima voluntas, & ſta-
tutum ſit propriè & ſtrictè intelligendum, ita quòd
non debeat extendi ad hanc donationē, quia reſpon-
detur, quòd donatio cauſa mortis nō dicitur etiā pro-
priè

12 priè contractus, quinimo potius vltima volũtas: † d.
l. fin. C. de donat. cau. mor. & eſt communior opinio
Doct. vt per Marſ. in ſing. 136. Longa profectò. & ta-
men ſtatutum, prohibens, ne mulier poſsit contrahe
re, ſeu minor, abſq; conſenſu duorum conſanguineo-
rum continet, quòd non poſsit etiam donare cauſa
mortis: † vt eſt famoſum conſilium Petri de Anch. in
13 conſ. 384. Dubium in iſta quæſtione. hac præcipua ra-
tione mouetur, quòd donatio cauſa mortis, quoad
ſui ordinationem & modum diſponendi, magis par-
ticipat de contractu, per not. in l. 2. de do. prælег. ita
eſt Com. Opin. quam latè approbat & defendit Ripa
in d. l. 2. col. 10 de lega. 1. & Ruin. conſi. 52. Ex his quæ.
col. pen. & fi. lib. 1. intellige tamen, niſi tale ſtatutum
contineat & habeat verba talia, quæ nequeant ada-
14 ptari donationi cauſa mortis. † vt per Bal. in conſ 108.
Domina Ioanna. col. penult. in fi. ver. ſeptimò & vlti-
mò. lib. 2. vel quando poſſunt adaptari; vt per Abb. in
d. conſ. 40. Factum in effectu. col. 2. lib. 2. ita dicendũ
eſt. ſtatutum, loquens de vltima voluntate per mo-
dum poſsibilitatis faciendi, vel non faciendi, & quo
ad effectum, ne bona tranſeant ad certum genus per-
ſonarum, comprehendere etiam donationem cauſa
mortis, quia in his duobus modis & poſsibilitatis fa-
ciendi. vel non faciẽdi, & effectus ipſius donationis,
hæc donatio magis participat de vltima voluntate: vt
15 per Doct. & maximè per † Aret. in dicta l. ſecunda
de legat 1. non refert, quòd Ioannes Dilectus in ſuo
tractat. de art. teſtan. in titul. de his, qui ha. fac. teſta.
in cau. 13. incipiẽ. Maritus ſimpliciter loquatur. Dec.
in dicto conſilio 196. quia licet magna ſit authoritas
Dec. tamen maior eſt authoritas Pauli de Caſtro, &
Ripæ in locis ſuprà allegatis. tenentium contrari-
um, & horum omnium maiores ſunt rationes ſuprà
allegatæ.

Addo etiam, quòd dictum ſtatutum, ne maritus
poſsit in vltima voluntate relinquere vxori vltra ter-
16 tiam partem bonorum, reputatur fauorabile † ſecun-
dum Bart. in l. cunctos populos. in 6. quæſtio. princi.
de Summa Trin. & fid. cath. cum quo ibi communi-
ter Doct. tranſeunt, non eſt quoque merè correcto-
rium iuris communis, tale ſtatutum, ſed potius limi-
tatorium, meritò in vtroque caſu ex identitate ratio-
nis poteſt extendi ad vltimam voluntatem, etiã nun
cupatam donationem cauſa mortis, per ea, quæ tra-
dit Curt. Sen. in conſi. 41. Statuto Parmenſi. col. 2. ver.
ſecundò me mouet. & Iaſ. in l. 2. col. 2. verſi. ego noui-
ter. C. de in ius vocan. & in conſ. 174. Viſo. col. fi. verſi.
Nec prędictis habet. lib. 4. ex quibus apparẽre poteſt,
valde dubiam eſſe concluſionem hanc, quam tenet
Fulgo. in conſil. 215. In primo. & Cor. in conſ. 189. Ali-
quandiu. li. 1. ponit Ioan. Dilect. de ar. teſta. tit. 6. cau.
44. quòd ſtatutum prohibens maritum legare. vel a-
liquo modo relinquere vxori, non habet locũ, ſi vxo-
rem inſtituat hæredem, quia reſpõdetur, quòd etiam
relinquere alicui, vel facere eum hæredem paria ſunt.
17 † ſecundum communem vſum loquendi, ſecundum
18 quem ſunt intelligenda ſtatuta, † Bar. in l. liberorum.
§. quod tamen Caſsius. de leg. 3. cũ concor. quod pro-
cedit in qualibet materia, etiã pœnali & odioſa, con-
cor. allegat Aym. in cõſ. 308. col. 3. adde quoq; ſtatutũ,
faciens mentionem de teſtamẽto, vbi non viget eadẽ
ratio. & vbi de ſolemnitatib. agitur, & in codicillo eſt
19 relicta vna res, non continere codicillum, probat † Pa
riſ. conſi. 51. col. fi. lib. 4.

Redeundo ad ſuprà dictas vltimarum volũtatum
tres ſpecies, & teſtamenti, & codicilli, & donationis
cauſa mortis, de his non multùm expedit amplius lo
qui, cum ampliſsimos tractatus habeant in legibus
ipſis, in glo. in lectu. Doct. in dictis ſuis ſpecialibus,
titu. ff. C. Inſtit. de teſta. & de codicil. & de donat. cau.
mor. & extra. & lib. 6. de teſtamentis ſufficiat memi-
nere, duas eſſe ſpecies: vna eſt. quæ vocatur teſtamen-
tum in ſcriptis: altera, dicitur teſtamentum nuncupa
20 tiuum: † de quibus in dictis rub. & titu. & ſpecialiter
tractat Ang. Are. in tract. de teſta. in gl. 5. incip. Suum
teſtamentum. vbi vide, & de quibus præſertim circa
probationes aliqua dicuntur in ſeq dubit.

SVMMARIVM.

1 *Mens & voluntas teſtatoris eſt inſpicienda.*

2 *Teſtamentum vt teſtamentum, nec codicillus vt codicillus valet, ſi aduerſatur teſtatoris voluntas.*

3 *De mente teſtatoris quomodo dicitur conſtare.*

4 *Teſtamentum quando teſtamentum dicatur, licet codicillus eneruetur.*

5 *Potius valet, quod aptè ſentitur, quàm vitiet, quod ineptè profertur.*

6 *Expreſsio codicillorum vim habet clauſula codicillorum.*

7 *Teſtamentum ſi quis feciſſe dicatur, in quo legauit 10. ſi de inſtitutione non conſtat hæredis, non teſtamentum, ſed erit codicillus.*

8 *Limita, vt hic.*

9 *Teſtari, vel codicillari, quomodo cognoſci poſsit.*

10 *Si non valet, vt ago, prout ago, quomodo valeat, vt valere poteſt in hac materia.*

11 *Codicilli fiunt quatuor modis: modus autem reducitur ad duos: nam aut fiunt ex teſtamento, aut ab inteſtato. & num. 12.*

13 *Ea quæ niſi in teſtamentis fieri poſſunt, ſi fiant in codicillis, debent expreſſe confirmari per teſtamentum, aliàs non tenent.*

Amplia, vt hic.

14 *Codicillis ademptio hæreditatis, datio tutoris, directa inſtitutio non fit.*

15 *Nec prohibitio Trebellianica.*

16 *Confutat Ioan. Dilec. de Arte teſtan. titu. de mutati. teſta. cauſ. 8. in principio.*

17 *Gloſſæ ſtandum eſt, vt textui, vbi deficit textus.*

18 *Trebellianica non detrahitur per filios purè à parẽtibus in codicillis grauatos, ſed ſolùm detrahunt legitimam.*

19 *Prælegata particularia in teſtamento, non cenſentur adempta per ſubſtitutionem vniuerſalem, in codicillo additam.*

Inſtitutio de re particulari, filio facta, codicillis, non adimi nec reuocari poteſt. num. 20. vt eſt communis.

Limita, vt hic.

22 *Correcta, ſi poſſunt diſponi in codicillis, ea vti vltima ſunt obſeruanda. nu. 21. in cæteris non reformatis, nec mutatis, rata remanet prior diſpoſitio, in teſtamento facta.*

23 *Inſtitutio de filijs æqualiter facta à patre, in codicillis mutari diſtribuendo & diuidendo inæqualiter poteſt.*

24 *Diſpoſitio facta in teſtamento & in codicillis, debet interpretari, ne contra dicat, ſed concordetur, ſed ſi contradictio euitari non poſſet, ſtaretur diſpoſitioni in codicillis, vti poſtremæ.*

Prædicta in codicillis perinde habentur, ac ſi in ipſo relicta eſſent teſtamento. nu. 25. limita, vt hic.

26 *Codicillis pluribus mori quis poteſt.*

Codicillis declaratur, quòd inſtitutus priuetur, tanquam indignus

indignus hæreditate, num. 27. & fiſcus capiat.
28 Codicillis declaratur, quòd ſubſtitutio in teſtamento facta detegatur pupillaris, ita, quòd in totum mater excludatur.
Codicillis quæ diſponuntur, & de validitate ipſorum, nu. 29. vbi remiſsiuè.
30 Clauſula codicillaris ſolet apponi in teſtamentis, vt ſuppleatur defectus.
31 Diſcuſsio non eſt prætermittenda eius, quod eſt neceſſariū, pro intellectu materiæ.
32 Clauſula in teſtamento appoſita, nihil operatur, niſi appareat manifeſtè, quòd de voluntate teſtatoris fuerit appoſita.
Limita, vt hic.
Sublimita etiam, vt hic.
33 Codicilli eduntur etiam re ipſa, vt hic.
Codicilli largo modo teſtamentum dici poſſunt, ibi.
34 Clauſula, Volo teſtamentum meum valere omni meliori modo, & clauſula codicillaris, ſi non valet iure teſtamenti, &c. æquipollent.
Amplia, vt hic.
35 Verba, valeat iure teſtamenti, et cuiuscunq; voluntatis, intelliguntur, id eſt, ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum.
36 Clauſula codicillaris etiam habetur, ſi teſtator iurat vel mandat hæredi teſtamentum obſeruari.
37 Clauſula omni meliori modo, æquipollet clauſulæ codicillari, quæ ſufficit, ſi per æquipollentia verba appareat.
38 Clauſula, omni meliori modo, ſemper intelligitur in teſtamento inter liberos. idem clauſula codicillaris: nu. 39.
40 Legata & fideicommiſſa, deficiente teſtamento, quando debeantur.
41 Clauſula codicillaris ſubintellecta, quando non procedat.
42 Vt diſpoſitio operetur, alia non ſubſiſtente cauſa, refertur etiam ad futurum.
43 Lex reſpicit futura.
44 Lex non verbis, ſed rebus eſt impoſita.
45 Lex teſtatoris voluntatem pleniùs interpretatur.
46 Verbum infinitiuū, Valere, in clauſula codicillari importat etiam futurum.
47 Similiter verbum, Poteſt.
48 Clauſula codicillaris, ſi non valet, etc. non reſpicit futura, limita, vt hic.
49 Tacitum non operatur ad inualiditatem, quantum expreſſum, rationem differentiæ habes hic.
Aymonis tutam non eſſe deciſionem, conſil. 43. num. 4.
51 Teſtatum quem deceſsiſſe, latè per codicillos.
52 Clauſula codicillaris, & alia, ac voluntas teſtatoris, ita eſt exprimenda, vt ſi poſsibile eſt, euitetur quæſtio.
53 Teſtatus conſultus peritè dicitur, qui ſolenniter adhibuit tabellionem, qui præſumitur peritus.
54 Clauſula codicillaris ex vſu magis notariorum, quàm ex voluntate teſtatoris appoſita cenſetur, ſed contrà, nu. 56. & hæc verior & frequentior traditio.
Idem & de iuramento, & cæteris renunciationib. ibi.
55 Notarius tenetur apponere clauſulas ſolitas & conſuetas: nu. 56. et de voluntate teſtatoris præſumatur appoſita: vt eſt communis.
57 Regulare eſt, quod reperitur in teſtamento ſcriptum, præſumatur de voluntate teſtatoris appoſita.
Clauſula appoſita in teſtamento per Notarium, etiam earum prorſus ignarum, non vitiat inſtrumentum, num. 58. licet eorū omnino gnarus præſumatur Notarius: ibi.
59 Notarius non præſumitur apponere clauſulas, niſi rogatus, nec præſumitur aliud ſcripſiſſe, quàm veritas dictet.
Vel teſtator ſibi iniunxit, ibi. nec à ſeipſo appoſuiſſe, ſed prout onus officij ei dictat.
60 Verba Notarij, quo ad ſcripturam, ſunt verba ipſius, ſed quo ad ordinationem, dicuntur verba partis diſponentis.
61 Notarius præſumitur in ſcribendo appoſuiſſe verba importantia teſtatoris voluntatem.
62 Verba Notarij ſunt intelligenda ſecundum iuris interpretationem.
63 Præſumitur pro Notario.
64 Clauſula appoſita per Notarium contra veriſimilem mentem teſtatoris, & diſponentis, vt quòd ex earum amplitudine enormiſsimum infertur damnum parti, potius de ſtylo Notarij, quàm diſponentis voluntate cenſentur appoſita.
64 Verba teſtatoris in dubio referuntur ad intellectum Iuris: nu. 65.
66 Clauſulæ appoſitæ per Notarium recipiuntur, ſi rationabiliter contra mentem non ſunt diſponentis, aliàs ſecus.
67 Clauſula conſueta apponi ſemper & eodem modo recipiuntur, ſecùs ſi diuerſimodè aliquando apponuntur.
68 Clauſulæ quæ ſunt de natura actus cenſentur appoſitæ ex voluntate diſponentis: ſecùs, ſi ſunt contra ſubſtantialia diſpoſitionis: quia non poſſunt à conſuetudine recipere vniforme ſupplementum.
69 Clauſula codicillaris ſub dictione, Etc. vt abbrenietur ſcriptura, quando comprehendatur: & poſsit extendi: ibi.
70 Notarius ſemper videtur habere cōmiſsionem à partibus, vt faciat inſtrumentum, quanto efficacius poteſt.
71 Clauſulæ ſub dictione, Etc. quando per Notarium extendi poſsint. & eo mortuo, per alium extēditur Notarium. num. 72.
73 Extenſio ex dictione, Etc. quomodo fieri debeat in ſcriptura Notarij.
74 Stylo vltimo Notarij ſtatur, quando ſtylus appareret varius.
75 Clauſula codicillaris, expreſſa in teſtamento, quibus verbis concepta inſpicitur, & quando diuerſis, quo pacto intelligatur: vide hic.
76 Copulatiua inter incompatibilia reſoluitur in diſiunctiuam.
77 Diminutiua ſaltem importat, quod eſt minus.
78 Clauſula codicillaris per verba negatiua: Si non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum: quid importet.
79 Paria ſunt, Relinquere à venientibus ab inteſtato. vel dicere, Si non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum.
Amplia, vt hic.
80 Clauſula codicillaris: Si non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum: reſpicit impedimentum validitatis teſtamenti, quod poſsit eſſe tempore conditi teſtamenti, non quod futurum eſt, quo teſtamentum rumpi poſſet.
Amplia, vt hic.
81 Verbum, Poteſt, eſt extenſiuum ad omne tempus, etiam futurum.
Limita, vt hic.
83 Verba neceſſaria referuntur ad principalem diſpoſitionem.
84 Negatiua magis negat, quàm affirmatiua affirmet.
86 Negatiua protrahitur ad infinitum.
86 Affirmatiua ſufficit, quòd ſemel verificetur, licet non duret.
87 Verbum, Valeat, ſubiunctiui modi, poteſt eſſe futuri temporis.

88 Verbum

88 Verbum quod poteſt intelligi in præterito & futuro, complectitur vtrunq; tempus ad clauſulam codicillarem.

89 Verbum, quod poteſt intelligi in præſenti, & futuro, præſens vt medium inſtans futuro eſt propinquius, & cito adhærentius, quàm præteritum.

90 Verba ſubiunctiui. ſiue ſint præteriti temporis, vel præſentis. poſſunt habere ſignificationem futuri: vt eſt Communis.

91 Imperfectum omne tendit in futurum.

92 Teſtamentū nullum præteritione filij nati, recōualeſcens per mortem iſtius filij, viuo teſtatore, nō ſuſtinetur per clauſulam codicillarem, conceptam alio filio exhæredato querelante, & irritante ipſum teſtamentum.

93. Teſtamentum inualidum effici, vt omne, quod in eo ſit, non valeat.

Clauſula codicillaris animaduerſio, quomodo ſit concepta: nu. 94. & futurum reſpiciat.

SOLVTIO X.

DE codicillis autem dicendum eſt: Primò quandoque dubitari, vel teſtatorum, vel potius Notariorum imperitia, an ſcriptura vel diſpoſitio aliqua pro teſtamento, an vero pro codicillo habenda ſit, vt quando euenit appellari codicillum, habentem conuenientia teſtamento, vel è conuerſo?

1 Pro cognitione debemus conſiderare & inſpicere
mentem teſtatoris, & eius verba, †ſecundum Spec. in
titu. de inſtr. edi. §. compendioſè. col. 8 ſub ver. & not.
quòd cum vltima voluntas. vt ſi mens & voluntas teſtatoris ſit præciſa & clara ad teſtandum, & non ad co
dicillandum, quod vt teſtamentum non poteſt vale-
2 re, neque etiam vt codicillus valet. quem teſtator noluit valere. per † l. 1. ff. de iu. codicil. quam ibi Bal. ſummat. quòd diſſenſus in ſpecie vltimæ voluntatis facit
eam non valere, vt valere poteſt.

De huiuſmodi enim mente conſtare poteſt ex ver
bis expreſsis ab ipſo teſtatore, ante vel tempore teſtamenti, & poſt, vt infrà dicetur in 4. dubit. vel ſi teſta-
tor ſic dicens, Se velle facere teſtamentum, & non co
3 dicillum, ſit iuris peritus, qui veriſimiliter bene cognoſcit differentias teſtamenti & codicillorum, † ar.
l. 2. §. Seruius autem Sulpitius. de orig. iur. & l. pen. in
fi. de cond. & demon. & not. per Bal. & Doct. in l. 1. C.
qui & aduer. quos. & per gloſ. in l. profeſsio. de mun.
patrimo. lib. 10. & Ripa in l. 1. §. ſi quis ita. col. 7. verſic.
quartò. nu. 29. de verb. oblig. licet iſtam rationem de
iuriſperito impugnet Lanfran. de Ori. in rep. l. centu-
rio. col. 6. de vulg. & pup quando teſtator eſt in extre-
mis conſtitutus, in ſimili, quod ſuprà adducit Pau. de
Caſt. in conſ. 15. Incipiendo. col. 3. lib. 2. proinde habe-
tur certum, quòd teſtator voluerit teſtari, vel codicil-
lare, & ſtamus certo, vt ſequendo diſtinctionem Dy.
tradunt Bar. Bal. & Cuma. in d. l. 1. in pr. de iure codi-
cil. & vt, ſi verba demonſtrent adeſſe requiſita in teſta
mento. ſubſcriptiones, vel præſentia ſeptem teſtium
rogatorum inſtitutiones, ademptiones hæreditatis,
ſubſtitutiones directas, dationes tutorum, & ſimilia
4 conuenientia ſoli teſtamento, licet enunciatiuè ap-
pelletur codicillus, valet tamen, vt teſtamentum: † firmat Io. And. in addi. incip. Ad intellectum ad Spe. in
d. §. compēdioſè. & in loco ſuprà alleg. ſequitur Alex.
in conſ. 53. In cauſa & lite. col. 2. & conſil. 194. Viſis. in
5 prin. li. 7. quia potius valet, quod aptè ſentitur, quàm
vitiet, quod ineptè profertur, in terminis † dicit Bald.
in l. imperator. col. 1. ver. Item pone. de ſtat. hom. Ad-
6 uerte tamen, quòd iſto caſu expreſsio codicillorū haberet vim clauſulæ codicillaris: † Saly. in l. non codi-
cillum. col. fi. C. de teſtam. item è conuerſo, ſi dicatur,
Titius fecit teſtamentum, in quo apparet, quòd lega
uit Sempronio 10. & de inſtitutione hæredis non ap-
7 paret, quia erit codicillus & non teſtamentum. quod
iſto caſu intelligitur, l. codicillus. † l. fi. & l. illud. in fi.
de iure codi. & in d. l. non codicillum. & ibi poſt alios
latè tradit Iaſ. C. de teſtam. refert Afflict. in deciſ. 134.
8 Quædam mulier. ad fi. & habetur per Bart. & alios in
d. l. 1. & fi. de iure codic. vbi in d. l. 1. † Cuma. circa prin.
dicit tandem in dubio, ſi poteſt, intelligitur velle teſtari, vt capiendo in maiori. & potiori ſignificato, per
not. in l. his verbis ff. de hæred. inſt. & l. 1. §. fi. ſi ag. ve-
ctiga. Sin autem intelligitur velle codicillari, vt actus
valeat, per l. quoties in actionibus. & ibi in gl. de reb.
dub. cum ſimil. & idem dicit Bald. in d. l. 1. quomodo
9 enim poſsit cognoſci, quem voluiſſe teſtari, vel codi-
cillari, † poſt gl. & Bal. not. declarat Pau. de Caſt. Imo.
& Alex. in l. verbis. de vulg. & pupil. ex his deprehen-
ditur, actū valere eo modo, quo poteſt, niſi agens ex-
preſsè contrarium ſentiat. & niſi contrario vel diuer-
10 ſo modo, ſed ſimili modo valere poteſt, de quo dicto
brocardico † latè tractat Bar. Caſt. Cuma. Alexan. Iaſ.
& Ripa in l. 1. §. ſi quis ita. de verb. oblig. vbi Ripa cla-
riùs procedendo, facit reg. ad quam adducit amplia-
tiones. & poſtmodum fallen. quem vide, & Bal. Saly.
& alios in d. l. non codicillum. & Bal. in conſ. 272. Ca-
ſus talis. col. 2. ver. Quid ergo dicendum. li. 2. Anton.
de But. Abb. & Felyn. in ca. cum ſuper. de offic. deleg.
Imo. & Soc. in l. in teſtamento. la 1. in fin. de condi. &
demon. ſed Ripa in d. §. ſi quis ita. hoc dictum clariori
ordine declarat, quàm alij faciant.

Deinde ſciendum eſt, quatuor modis fieri codicil-
los, vel ante, vel poſt teſtamentum, vel cum ipſo teſta
11 mento in eius defectum, vel nullo teſtamento con-
dito, † per tex. in l. conficiuntur. in prin. de iur. codic.
rectè tamen inſpiciēdo reducuntur ad duos modos,
12 quòd codicilli fiunt. aut ex teſtamento, aut ab inteſta
to, ſecundum Cuma. ibi. † & Bal. in l. fin. ſupra fin. C.
eo. quando autē præcedunt, vel ſequuntur teſtamen-
tum, per hoc cenſentur confirmati abſque eo, quod
ſpecialiter dicatur: §. non tantum. & ibi gloſ. Inſtit. de
codicil. & in l. ſiue. C. eo. & valent ex tempore ipſo-
rum codicillorum factorum, glo. Cyn. & Albe in d. l.
ſiue. quod verum eſt in his, quę per codicillos poſſunt
diſponi: de his verò, quæ non poſſunt fieri, niſi per teſtamentum, vt inſtitutio hæredis, datio tutoris & ſi-
milia, ſi in codicillis fiant, debent tunc expreſsè con-
13 firmari, per teſtamentum aliter non valent, † Cyn.
Pau. de Caſtro & Alexand. in d. l. ſiue. & præſuppoſita
eorum validitate, circa eorum iuris intellectum refe-
ritur etiā ad tempus teſtamenti: Fulg. in d. l. ſiue. Ce-
phal. conſi. 525. num. 11. vbi aliqua de conuenientia
codicillorum cum teſtamento: vnde ſi teſtamentum
periret, & non valeret, codicilli quoque ſic ſeparatim
à teſtamento facti, non valerent: l. ab inteſtato. in fi.
& Alber. in l. ſi quis. §. teſtamentum. de iur. codicil. &
ibi tex. eo, quod codicilli facti ante vel poſt teſtamen
tum ab eo dependere dicuntur, ideo rumpuntur teſtamento rupto: ponit & Papien. in princ. in for. libel.
pro leg. rei ſing. in gloſſ. non valet, niſi à principio teſtamentum fuiſſet nullum: Bart. & alij in l. legata in-
utiliter. de leg. 1. Cyn. in l. 1. ver. tertiò quæro. C. de co-

 dicil.

dicil.& ibi Alber.Pau. de Caſt & Alexan. ſequuntur,
& Rui.in conſi.vlt.col.1.lib.3.

Quoniam codicilli ſeparatim facti à teſtamento
ſæpius contingunt fieri poſt teſtamentum vel poſt a-
lios codicillos, addendo, adimendo, corrigendo, de-
clarando, ad ea, quæ priùs diſpoſita fuerunt, diligẽter
animaduertendum eſt, quæ, & qualia ſint huiuſmo-
di addita, adempta, correcta, vel declarata: nam ſi
talia ſint, quæ per teſtamentum omnino fieri de-
bent, vt datio, ademptio hæreditatis, datio tutoris, di
recta ſubſtitutio, hæc in codicillis diſpoſita non valẽt:
14 †l.2.C.de codicil.& §.pen.inſtitut.eod. ne confunda-
tur ius teſtamentorum & codicillorum, vt ibi tex.in-
quit: vt per Corn.in conſil. 306. Opportunum. col.
1.li.3.Pariſ.in conſilio 35. Abſoluto.col.2.lib.2.hac au-
tem ratione, & ne in totum eximatur, & euacuetur
inſtitutio hæredis, nullo effectu remanente penes hæ
redem, in teſtamento inſtitutum, in codicillis Tre-
15 bellianicam non poſſe prohiberi, † & per gloſſ. fin.in
d.l.2.hoc expreſsè ſentientem, tradit Bald.in conſilio
474. Ad euidentiam.in fi. lib. 2. ſequitur & compro-
bat Iaſ.in conſi.99. Diuidam.col.penult.circa fi. verſ.
& multò minus. lib.4. licet non viſo Iaſ. dictum Bal.
confirmante, Io. Dilect.de ar.teſta.in titu.de mut. te-
ſta.in cau.8.in princ.putet, hoc dictum Bald. non eſſe
verum, ea ratione, quòd & ſi directò in codicillis, ta-
men per indirectum & via fideicommiſsi poteſt adi-
16 mi hæreditas, † hoc nihilominus benè ſciuerunt Bal.
& Iaſ.illud dictum firmantes: quorum rationibus nõ
reſpondet Io.Dilect. & maximè ad gloſſ. fin.in d.l.2.
quæ cõfundit rationem de fideicommiſſo adductam
per eum, dum propriè in codicillis valere fideicõmiſ-
ſum aſsignat rationem, eo, quia non aufert totum,
quia non quartam, à contrario ſenſu dictæ gl.vult in
codicillis ademptionẽ quartæ non valere, cui gl. cum
de hoc non habemus textũ, vti textui ſtare debemus,
17 †dicit Fulgo. in l.3. in fin.C.de codicil. ita videtur te-
nendum, ne adempta quarta in totum auferatur, vel
detur hæreditas in codicillis, per quos quod non po-
teſt fieri vna via, non poteſt fieri & alia ad totum, per
reg.c.cũ quid vna.de reg. iur. in 6.remiſſa ademptio-
ne ſolummodo fienda in teſtamento, prout ſonant
iura, loquentia de tali ademptione & prohibitione,
vt minus ius teſtamentorum & codicillorum cõfun-
datur, vt propriè loquitur tex.in d.§.pen.Inſtit. de co-
dicil.& modus retentionis ex ſen.conſi.Trebel.ſerue
tur: vt mandat tex.in l.filij.C.famil.erciſcun.& in l.2.
in fi.de iure codicil. Ita reperio, quòd Cur. Iun.in con
ſilio 70. Tota vis. in fi. etiam ſequitur Bald.in d.con-
ſilio, & dicit, ſe exiſtimare, durum eſſe iudicare contra
illum in hoc non habentem contradicentem.

Aliàs autem huiuſmodi detractio Trebellianicæ
non fieret pro filijs purè à parentibus grauatis in co-
18 dicillis: quia ſolam legitimã poſſunt detrahere. †per
glo.fi.in l.Papinianus.§.meminiſſe.de inoffi.teſta. &
gl. Bar.Bal.& alij, in l.quanquam. C.ad l.Falc. Guid.
* Papa in q.52.& in q.513.& Commun.Opin.eſt, vt per
Alex.in conſi.26.Circa primum.col.fi.li.1.& in conſi.
142.Circa primam.col.4.& ſeq.lib.2. Dec.in conſ.320.
& Aym.in conſi.242.ſub nu.4. Idem ſi in teſtamento
ſint particularia prælegata, non cenſentur adempta
per ſubſtitutionem vniuerſalem, additam in codicil-
19 lo, †vt latè tractat Cuma. in conſi.44. Videtur in hac
conſultatione.col.2.& ſeq. lib. 3. faciunt adducta per
Ancha.in conſi.436.In his dubijs. col.1.in fi. & Capra
in conſ.133.Circa prædicta.circa fi.

His conſequens eſt, quòd inſtitutio de re particu-
lari, facta filio, non poteſt adimi, nec reuocari in codi
20 cillis: †Bal.in l.omnino.in princ.col.1.ver. tertiò quę-
ro.& ibi Saly.in verſi.quartò ab extra.& Pau.de Caſt.
circa fi.C.de inoffic.teſtamen.& Bal.in auct.ex cauſa.
col.9.ver.ſextò quæro de libe. præter. refert & cõpro-
bat Ruin.in conſi.23. Ex themate. col. 3. lib. 2. Ita eſſe
Comm.Opin.dicit Io.Anto.Alexandri. in conſi.164.
Circa primum.colum.1.quem vide, quomodo ibi ex
alijs fundamentis tenet contrarium, etiam inſtituto
ſic in re particulare datus eſſet cohæres vniuerſalis,
poſt Bal.& Saly.in d.l.omnimodo.tradit Iaſ.in conſi.
223.in fin.lib.2.

Si quoque correcta poſsint diſponi in codicillis, ea
21 vti vltima ſunt obſeruanda: † l.ante tabulas. in fi. & l.
diuus. §. licet de iu. codicil.& l.ſi mihi.§ in legatis.de
leg.1.cum ſimil. In cæteris verò non reformatis, nec
mutatis, remanet rata prior diſpoſitio, facta in teſta-
22 mento. †per tex.not.in l.alumnæ. §.qui filius. de adi-
men lega.per quem tex.magis comprobatur conſul-
tatio Pariſij in conſi.34.col.3.& ſequen. lib.2. vbi in-
ſtitutionem æqualiter factã de filijs, per patrem poſſe
in codicillis quodammodo mutari, diſtribuendo, &
23 diuidendo bona inter filios inæqualiter. † probatur
per l.quoties.& ibi gl.& Doct.& l.fi.C.fam. erciſcun.
vt dixi etiam bene probat text. in d.§.qui filius: ita e-
nim diſpoſitio, facta in teſtamẽto & in codicillis, de-
bet interpretari, ne contradicat, ſed concordetur: ſi
verò contradictio non poſſet euitari, ſtari debet diſ-
poſitioni, factæ in codicillis, vti vltimę per dicta iura:
24 † ita Pariſ.dicit in d.conſ.34.col.pen.nu.50.& in cõſ.
25.col.3.nu.19.& col.5.nu.41.lib.3.& per ea, quæ dicta
fuere ſupra, hac eadem dubit.in ver.vltima.

Modificationes tamen, & clauſulæ limitatiuæ, &
modificatiuæ, diſponẽdo aliquo modo factæ in teſta-
mento, vt quòd non conſignentur, neq; dentur lega-
tarijs bona ſtabilia legata, donec aliquibus diſpoſitis
in teſtamento non fuerit ſatisfactum de fructib. per-
cipiendis, vel ad ſimilia referuntur, locum habent e-
tiam ad legata bonorum ſtabilium, facta in codicil-
lis, vt not.determinat Capra in conſil. 3. col.3. in du-
bio, quia relicta in codicillis, cenſentur relicta in te-
ſtamento, & perinde habentur, ac ſi in ipſo teſtamen-
25 to deſcripta eſſent: † l.2.§.codicillorum. de iure codi-
cil. ita, quòd clauſulæ teſtamenti cenſentur commu-
nes & relatæ in codicillis, vt ibi per eum limitantem,
& intelligentem, niſi quatenus ex tenore codicillo-
rum appareret de contraria mẽte teſtatoris, quæ ideo
vt vltima eſſet attendenda, per l.2. C.de codicil.& §.1.
inſti.eo.& l.1.de ſacroſan. eccle. & per ſuprà allega. &
quod dictum eſt de diſpoſitis in teſtamento & codi-
cillis: idem dicendum eſt de diſpoſitis in pluribus co-
dicillis, quos quidẽ poteſt quis facere, & cum eis plu-
26 ribus mori, †vt l.fi.inſt.eo.& l.3.C.eo.

Declaratio in codicillis poteſt fieri taliter, quòd hę
res inſtitutus erit priuatus tota hæreditate: vt ſi codi-
cillator dixerit, Suum hæredẽ ſcriptum eſſe indignũ
27 ſua hæreditate, per tex. †in l. hæreditas & ibi Doct.C.
de his, qui. vt indign. & tunc hæreditas applicatur fi-
ſco, vt ibi diſponitur: poteſt etiam teſtator facere de-
clarationem talem in codicillis, quòd ſubſtitutio fa-
cta in teſtamẽto detegatur pupillaris, ita, quòd in to-
28 tum mater excludatur, †ſecundum Bal. in conſi.439.
In primis videndum. lib 2. ponit Io.Dil. de ar.teſtan.
in tit.de mut.teſta.in cauſa 8.nu.3.& inter liberos va
let pupillaris in codicillis: Cur.Iun.in conſ.71.nu.2.

Quæ deniq; poſsint diſponi in codicillis, vel ne, &
29 de eorum valore, & reuoc. † vide Doct. in l. 1. & 2. C. de
codicil. & in §. 1. Inſt. eod. Specul. in tit. de inſtru. edi. §.
viſo. Bal. in conſ. 92. Diſpoſitio codicillaris. lib. 5. Cor.
in conſ. 170. Licet in hac conſultatione. col. 3. lib. 3. vbi
late de intellectu l. Scæuola. ff. ad Sen. conſ. Trebell.
Dec. in conſ. 361. Omiſſa. col. 4. Pariſ. d. conſ. 35. col. 2.
& ſequ. lib. 2. Fernan. Vaſqui. Hiſp. in tract. de ſucceſ.
progreſ. lib. 3 §. 30. in tit. de codicil.

His breuiter à longe quodam indice vix oſtenſis
de codicillis, à teſtamento ſeparatim factis, nunc de
codicillis in defectum teſtamenti cum teſtamento
ipſo factis, per communem & vulgarem clauſulam
codicillarem, aliqua dicenda eſſent, & quidem plura,
vt magis hi codicilli frequentes ſunt ac ſæpiùs, inſcio
teſtatore ſoliti per Notarios poni facere in omni teſta
mento plerunque neſcientes quid agunt, ſed in his
quoq; moram non longam trahendam duxi, ne ni-
mia à principali noſtri operis tit. fiat digreſsio, quam
uis tractare iſta, quodammodo ſit etiam interpreta-
ris teſtatoris voluntatem, quę demum in teſtamentis
& codicillis conſiſtit. per not. in l. 1. ff. de teſtam. & in
§. 1. Inſti. eod. conſueuit namque clauſula codicillaris
30 apponi in defectum teſtamenti. † per l. Lucius. §. filiã.
de leg. 2. & not. in l. 1. C. de codicil. & in auct. ex cauſa.
de liber. præte. dicit Bald. in conſ. 69. Factum tale eſt.
Quidam circa prin. li. 2. prætermittenda enim nõ eſt
diſcuſsio eius, quod eſt neceſſariũ pro intellectu ma-
31 teriæ, † not. Alexan. in l. ſi patroni §. qui fideicommiſ-
ſariam. col. 3. nu 5. in 6. not. ff. ad Trebel.

Primum igitur tenendum eſt, clauſulam codicil-
larem nullum teſtamẽto ſubſidium afferre. niſi in eo
32 per teſtatorem expreſſa conſpiciatur, † per tex. in l. fi.
C. de codicil. ibi: nec tranſducere liceat ad fideicom-
miſsi interpretationem, velut ex codicillis vltimam
voluntatem, niſi id ille complexus ſit, vt vim etiam
codicillorum ſcriptura debeat obtinere: vt ibi omnes
not. & in l. 1. ff. eo. id autem ſufficit apparere etiam ta-
citè, vt ſi quis adhibendo ſolẽnitates tam in teſtibus,
quàm in verbis directis inſtituendo vel ſubſtituendo
diceret. ſe facere codicillum, & hæc ſua diſpoſitio non
poſſet aliquo defectu valere vti teſtamentum: huiuſ-
modi enim expreſsio codicilli tunc haberet locum
& vim clauſulæ codicillaris: vt not. declar. Salyc. in l.
non codicillum. col. fi. C. de teſta. dicens, ſic per talem
codicillarem clauſulam obliquari directam inſtitu-
tionem, per not. in auct. ex cauſa. de libe. præter. & ſic
procedere text. in l. Scæuola. ff. ad Trebel. Idem tradit
Saly. ipſe in l. ſi idem. circa fi. C. de codicil. quod poſ-
ſet procedere. vbi inſtituti non eſſent, aliàs ſucceſſuri
ab inteſtato. vt poſsint reperiri, qui eiſdem inſtitutis
debeant iure fideicommiſsi reſtituere, vt declarat A-
lexan. in d. l. non codicillum. in fin. vt per Io. Andr. in
additio. ad Spec. in tit. de inſtru. edi. §. compendioſè.
col. 7. verſ. & not. quòd cum vltima voluntas. in verſ.
codicillum.

Tacitè etiam, & re ipſa demonſtrantur codicilli,
vbi coram ſeptem teſtibus Notarius diceret, Talis fe-
cit teſtamentum ſuum, & tamen in eo non ſcripſit hæ
redum inſtitutionẽ, ſed ſolùm legata & fideicõmiſſa:
teſtamentum enim iſto caſu accipitur pro codicillis,
qui largo modo poſſunt dici teſtamẽtum: vt ex facto
33 dicit. ſe reſpondiſſe † Pau. de Caſt. in l. pen. poſt princ.
ff. de his. quæ in teſta. delen comprobat Iaſ. in d. l. non
codicillũ. ver. quid, ſi aliquis conuocatis. tacitè quoq;
& per æquipollentia verba, cẽſetur appoſita hæc clau-
ſula codicillaris, vt per clauſulã, Omni modo melio-
ri, quo de iure poteſt valere, & ſimilia verba, demon-
ſtrantia præciſam & reſolutam voluntatem teſtatoris
circa validitatem ſuæ diſpoſitionis, per tex. in l. codi-
cillis. §. fin. de leg. 2. vbi pro ſingulari & notatu digno
tradunt Bar. Bald. Cuma. & Imo. Iaſ. in conſi. 8. Super
duobus. col. 3. in verſ. ſextò. lib. 3. Cor. in conſi. 44. Vi-
detur in hac conſultatione. colum. 4. verſic. quicquid
autem. lib. 3. Vital. in tract. de clauſ. ver. Clauſula iſta,
Volo teſtamentum meum haberi pro legitimo. dicit,
quòd iſtæ duæ clauſulæ, Volo teſtamentum meum va
lere omni meliori modo, quo poteſt. & clauſula co-
dicillaris, Si non valet iure teſtamenti, &c. æquipol-
34 lent: † & Dec. in conſi. 14. col. 2. verſ. confirmatur hoc.
& Fulgo. in conſil. 43. in primo. col. 2. verſi. ſed nemo,
qui ſapiat. Idem, ſi aliquo & quocunque modo appa-
ret per teſtatorem venientes ab inteſtato, eſſe graua-
tos, per tex. & ibi glo. in l. Lucius. §. filium. de leg. 2. e-
tiam teſtamento effecto quaſi caduco, vt ibi in text.
Item hæc verba, Valeat iure teſtamenti, &c, cuiuſcun-
que vltimæ voluntatis, recipiunt hanc interpretatio-
nem, id eſt, ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure co
35 dicillorum: † Bal. conſi. 504. Caſus talis. Quædam Do
mina Catharina. num. 3. libr. 5. Idem eſt, ſi teſtator iu-
rauerit. vel mandauerit iurari per hæredem de obſer-
uantia teſtamenti, ita quòd perennis voluntatis in-
tentionem ad omnem ſucceſsionis ſpeciem dire-
36 cta clauſula codicillaris demonſtratur: † l. cum pa-
ter. §. filius matrem. de leg. 2. & ibi Bart. Bal. Cuma. &
Imo. inferunt ex eo, quòd iuramentum idem impor-
tat, quod clauſula, Omni modo meliori, quo poteſt,
& importat clauſulam codicillarem, quę licet non ſit
quandoque expreſſa, ſufficit tamen, quòd de ea poſ-
ſit apparere per ęquipollentia verba, & quòd ita ſit de
37 mente teſtantis, † vt ibi Bald. & Imo. & alij dicunt in
locis ſuprà alleg. & aduerte ibi Cuma. dicit reſpectu
iuramenti hæredis iuſſum teſtantis non egredi extra
perſonam hæredis, intellige etiam hæc de iuramento
teſtatoris. vel hæredis, vt per Iaſ. in l. eam quam. col. 8.
in fin. & col. ſeq. C. de fideicommiſ. Deinde pro con-
cluſione eadem, quòd de fideicommiſſo ex codicillis
in teſtamento non intelligatur, niſi ſit expreſſum, ad
tex. & ibi glo. in verſ. valuit. in l. cohæredi. §. cum filię.
de vulg. & pupil. adducitur ibi per d. gl. fallentia, niſi
teſtamentum ſit inter liberos, per d. gloſ. tenet ibi in
d. §. cum filiæ. Imo. circa fi. dicens. quòd in teſtamen-
to inter liberos ſemper intelligitur clauſula, Omni
38 meliori modo, quo valere poteſt. † & ibi Iaſ. in col. fin.
notat, quod in teſtamento inter liberos ſemper intel-
ligitur clauſula codicillaris, quamuis non exprima-
39 tur, nec à teſtatore, nec à Notario, dicens. † quòd idem
ibi Alexan. & Aret. tenent, qui nihil addunt: eandem
fallentiam tenet Alex. in d. l. fi. col. 2. verſ. not. in verſ.
illud. C. de codicil. vbi addit glo. & ibi Fulgo. in l. filij.
C. famil. erciſcun. & Imo. in cap. Raynutius. col. 28. de
teſta. eandem ſequitur Iaſ. in conſil. 26. Omiſsis. col. 2.
verſi. illud etiam. lib. 1. & Dec. in conſi. 242. col. fi. verſ.
ſecundò poteſt reſponderi. & Pariſ. in conſ. 62. col. 2. in
fi. nu. 13. 14. lib. 2. vbi etiam ad hoc alleg. Alex. in plu-
ribus conſil. & Boër. in deciſ. 33. nu. 10. & in deciſ. ſeq.
qui tamen, quoad clauſulam, Omni modo meliori,
quo poteſt valere, videtur tenere contrariũ, quòd non
importet clauſulam codicillarem, cum de ea non ſit
expreſſum, vt requiritur, per d. l. fi. de codicil. ſed non
puto diſcedendum à tot & tantis deciſ. ſuprà alleg.
Idem Boër. quoad clauſulam codicillarem, ſubintel-

lectam in teſtamẽto inter liberos, tenet in deciſ. 240.
ſub nu. 6. per d. glo. in d. §. cum filiæ, dicit ipſe, ab om-
nibus approbatam; idem etiam allegatis contrarijs
ſtatim, poſtmodum ſe corrigens tenet, & comprobat
Fernan. Vaſq. Hiſp. in tract. de ſucceſsio. progreſſu. li.
3. §. 30. tit. de codicil. nu. 43.

His ſubſequentem caſum alium intelligendi &
præſumendi abſq; alia expreſsione cla. codicillarem
ob vehementem dilectionem, & licitum amoris ar-
dorem teſtantis erga vocatum in diſpoſitione, ponũt
doct. allegat. per Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. liber-
tis. nu. 103. & ſequen. & dictum eſt ſuprà in præce. lib.
in vlt. interpr. in dub. 2. ver. quarto ab amicitia. in fi.
& per Boër. in deci. 34. in fi. per Gabri. Roma. de com.
opin. lib. 4. titu. de teſta. conclu. 5. num. 2. vbi plura de
valore fideicommiſsi ſine expreſsione, de his & alijs
caſibus, quibus, deficiente teſtamento legata & fidei-
40 commiſſa debentur, vide gloſ. in ver. traditur. † & ibi
Doct. in l. eam quam. C. de fideicom. prædicta tamen
de clauſula codicillari tacitè intellige & limita non
procedere in odium, & ad excluſionẽ poſthumi igno
41 ranter præteriti, † vt probat Aym. in conſi. 34. Propo-
nitur in facto. proinde non diſcedendo à declaratio-
ne, quam ſuprà dedi in præced. lib. in 1. interp. in dub.
3. ver. item tacita voluntas.

Prædicta quoq; intelligi, quoad effectum operan
di huiuſmodi clauſulam codicil. ſubintellectam cen-
ſeri conceptam eo modo & forma etiam verbis futu-
ri temporis, quibus meliùs poteſt, & neceſſarium eſt,
operari pro contingentia caſus, contra vnam ratio-
nem, quam adducit incidenter Aym. in d. conſil. 34.
col. fin. verſi. tertiò reſpondeo. quæ mihi in propoſita
noſtra ſpecie non placet: quia ſententia dictorum iu
rium & d. l. cum pater. §. filius matrem. & d. l. codicil-
lis. §. fi. & d. glo. in l. cohæredi. §. cum filiæ. & deciſ. ſu-
prà alleg. generalis eſt, & generaliter debet intelligi,
etiam reſpectu temporis, per ea, quæ adducit idem
Aym. in conſi. 153. col. 2. num. 4. & conſi. 84. col. penul.
nu. 13. vt enim diſpoſitio operetur, alia cauſa non ſub-
42 ſiſtente, refertur etiam ad futurum, † vt probat Alex.
in conſ. 68. Viſis & opportunè. ſub ver. quintò proba-
tur. nu. 7. li. 5. & lex trahit ſuã diſputationem ad tem-
43 pus futurum, & euenientis caſus: † l. leges & conſtitu-
tiones. C. de legi. tradit not. Bal. in l. fi. in princ. ver. Itẽ
quæro. com. de leg. & rebus, & nõ verbis impoſita eſt:
44 † l. 2. in fin. C. eo. & c. quantò. de priuileg. & c. cõmiſſa.
de elect. in 6. Ideo latiùs & pinguiùs lex ipſa teſtantis
45 voluntatem interpretatur: † l. generaliter. §. cum au-
tem. C. de inſti. & ſubſt. & l. nam hoc iure. in princ. de
vulg. & pupil. præterea Bar. Bal. & omnes in d. § filius
matrem. & in d. l. codicillis. §. fi. & Imo. Alexan. Aret.
& Iaſ. in d. §. cum filiæ. clauſulam codicillarẽ inferunt
ex alia cauſa omni modo, de quo meliùs valere po-
teſt, deſignata per dicta iura: nempe verbum infiniti-
46 uum, Valere, † importat etiam tempus futurum: † ſi-
47 militer verbum, Poteſt, quod eſt extẽſiuum etiam ad
futurum: cum, nulla præcedente conditione, intelli-
gatur adiectũ in diſpoſitione, vt in ſpecie ponit Bart.
& Imo. in l. ſi ita quis. in prin. de leg. 2. refert Corn. in
conſ. 133. In hac conſultatione. col. 2. ad fi. lib. 3.

Verũ eſt, ſi d. codicil. clauſula exprimatur per ver-
bum præſentis temporis, ſi non valet, quod non ope-
48 ratur ad futuram inualiditatem, † per deciſ. alleg. ab
Aym. in conſ. 34. nu. 4. Secùs eſt, ſi nõ exprimatur, ſed
tacita ſubintelligatur in caſibus ſupradictis: quia taci
tũ nõ tantũ operatur, maximè ad inualiditatẽ actus,
49 quantum operatur expreſſum: † l. ſi ita legatum. §. il-
li, ſi volet. de le. 1. & ibi Bal dicit, quòd ratio differẽ-
tiæ eſt: quia tacitum non ineſt conditionaliter, ſed
expreſſum conditionaliter exprimitur: & l. nonnun-
quam. de cond. & demon. & l. expreſſa. de Reg. Iur.
& ibi not. & concord. allegant Dec. & Hier. ideo ta-
citum ſemper operatur ad actus validitatem veluti
beniguiorem partem, magis legibus amicam: d. §. il-
li, ſi volet, l. quoties. de re. dub. Præſumptio enim va-
liditatis actus præualet aliis præſumptionibus: Dec.
in l. poſtquam liti. colum. 3. numer. 23. C. de pact. &
in l. in contrahenda. nu. 6. de Reg. Iur. cum vulg. ita in
his iura & ex eorum ſententia Doct. latiùs in forma
ampliori præſumunt & interpretantur teſtantis vo-
luntatem, vt modo magis generali, & ſic quando-
cũque deficeret, quò meliùs poteſt, valeat & exequa-
tur etiam ab inteſtato, quod ſic clarè exprimit Bald.
in l. fi. colu. 3. ver. nunc aliqua de clauſula. C. de codi-
cil. per l. ſi miles. ff. de mili. teſta. & Bart. in l. 1. in 7. q.
50 ff. eo. & hoc ego verius puto, † & non eſſe bene tutam
deciſ. Aym. in d. conſi. 34. quo ad rationes, adductas
ſimpliciter contra cla. codicil. ſubintellectam modis,
quibus ſuprà dictum eſt.

Item prædicta intellige, & conſidera, ſi procedunt,
quando in proœmio teſtamenti dictum fuerit, No-
lens inteſtatus decedere, &c. quaſi velit valere, vt teſta
mentum, & non, vt codicillum, per ea, quæ adducit
Cur. Sen. in conſ. 75. Andreas ad fi. refert Socin. Iun.
conſ. 111. nu. 6. lib. 1. Addo Bal. in conſ. 114. Quæritur,
vtrùm præterita filia. lib. 4. Et reſponde, per codicil-
los quem poſſe dici decedere teſtatum largo modo,
51 † per ea, quæ ſcribit Iaſ. in conſ. 174. Viſo co. fi. li. 4. ad
hoc allego. Cor. in conſ. 237. Viſo themate. col. 4. ver.
nec ob adducta. lib. 4.

At nihilominus, vt diſputationes & iurgia ceſſent,
cautius & melius eſt, quòd hæc codicillaris clauſula
cum aliis, prout teſtator diſponere voluerit, formiter
& clarè exprimatur: ita. n. clarè & dilucidè voluntas
teſtatoris eſt exponenda, & dictanda, & demum ſcri-
benda ex bono conſilio, quod nunquam, ſi poſsibile
52 eſt, ambiguitatem aliquam patiatur: † vt per tex. in l.
nam hoc iure. circa fi. ibi: vel certæ euitandæ quæſtio-
nis gratia, ſpecialiter, &c. de vulg & pupill. & ibi not.
Bal. Imo. & Are. & tex. in §. 1. in auc. teſta. impe. fac. i-
bi, ſicut claritas maximè ſuper defunctorũ diſpoſitio-
nib. & not. dicit Bar. in conſ. 244. Fuit quidã de Aſi-
ſio. col. pen. ver. reſpõdeo imo quòd cõſultus & peritè
teſtatus præſumitur, qui ſoléniter adhibuit tabellio-
53 nem, qui etiam præſumitur peritus: † Cor. in conſ. 195.
circa fi. lib. 1. Bene ideo vſus inoleuit, quòd ferè in o-
mnibus teſtamentis per Notarios ſcriptis expreſſa re-
peritur, ſed plerunq; non ita clarè & formiter, ita ſo-
lere ex teſtamẽtis communiter apponi, dicit Ang. in
conſ. 120. D. Antonia. in fi. exinde Bar. in l. 1. in q. in fi.
ff. de iur. codicil. dicit, hãc clauſulã poni, ſic magis eſſe
de conſuetudine Notariorũ, quàm quòd teſtator de-
54 liberet, quid importet, † refert Barb. in cõſ. 60. Et qui-
dem viſo puncto. col. 1. li. 2. & Iaſ. in conſ. 6. Exhiben-
tur duo. col. 5. ver. 5. principaliter. li. 3. & Cur. Sen cõſ.
3. ſupra fi. quod eſt Vincẽtij Palleotti. & Cur. Iun. cõſ.
101. col. fi. cum concord. loquentib. etiã de iuramẽto,
& aliis renuntiationib. alleg. per Tiraq. in l. ſi vnquã.
in præfat. nu. 126. C. de reuo. don. qui tñ poſt aliquos
dicens, ibi dictam clauſulam ideo non debere atten-
di, & pro nõ appoſita haberi, ſecundum Bar. nimis lã-
tè negatiuè in hoc loquitur, quia Bart. in d. l. 1. in 6. q.
in

in fin. non dicit ita formiter de clauſula codicillari,
quòd non debeat attendi, & pro non appoſita habe-
ri, ex quo conſueuit poni de conſuetudine Notario-
rum, ſed corroborando opinionem ſuam, quòd clau-
ſula codicil. concepta etiam verbis futuri temporis, Si
non valet, vel valebit, &c. non ſuſtinet teſtamentum,
quin rumpatur natiuitate poſthumi, ignoranter prę-
teriti, incidenter dicit, maximè, ſi illa clauſula pona-
tur, magis eſſe (dicit ipſe) de conſuetudine Notario-
55 rum, quàm quòd teſtator, &c. † vnde ad hoc Aret. in
conſi. vlt. circa fin. dicit, quòd cauillare verba magno-
rum doctorum, & ventilare ſingulos apices, non eſt
bonum, nec benefactum.

Sed in hac re, quicquid dicat Ancha. Regien. in ſua
quæſt. 11. numer. 12. & ſequent. lib. 2. verior, & magis
frequens concluſio videtur, quòd ex quo d. clauſula,
vt omnes fatentur, de conſuetudine Notariorum ap-
ponitur, quando teſtator vocat & rogat Notarium, vt
ſcribat ſuum teſtamentum, velle videtur, quòd ponat
in inſtrumento clauſulas ſolitas, & cõſequenter, clau-
ſulam codicillarem, quam Notarius exprimens & po-
nens in inſtrumento teſtamenti, dicitur quidem id
56 facere voluntate teſtatoris: † vt tradit Alexan in con-
ſil 142. Circa primam. col. 4. verſi. ſubdit etiam. lib. 2.
& in conſil. 1. col. 6. ver. quinimò, vt dicit. num. 22. lib.
5. & in conſ. 33. In cauſa & lite. colu. 2. in fin. ſub verſ.
nec ad hoc obſtat. lib 6. & Corn. conſil. 158. Pro deci-
ſione. col. pen. lib. 2. & in conſil. 150. Prima facie. col.
3. ver. nec etiam obſtat. lib. 3. Deci. in l. vt liberis. col. 4.
ver. ex ſupradictis infert. num. 14. C. de colla. & Ruin.
in conſi. 15. Viſo themate. colu. fin. lib. 2. Ripa in l. cen-
turio. char 7. ſub nu. 83. & ſeq. de vulga. & pupil. & Be
ro. conſil. 16. num 20. & ſeq. lib. 2. & Neuiz. conſil. 28
num. 14. & ſeq. Zanch. in §. cum ita num. 419. l. hære-
des mei. ad Trebel. & Dec. in conſil. 490. Viſis & cir-
cumſpectis. col. penul. verſi. non ob. quod obiiciatur.
nu. 10. dicit, quòd dictum Bartoli in d. l. 1. de iu. codi-
cil. communiter reprobatur, vt etiam reprobat Franc.
in c. 1. col. 39. verſi. quintò quæritur. in fi. de teſta. in 6.
& Gra. conſ. 112. num. 25. & ſequen. li. 2. vbi de comm.
eſſe enim regulare, quòd quæ reperiuntur in teſtamẽ-
to ſcripta propter Trebellionis fidem, præſumi eſſe de
57 voluntate teſtatoris, † alios allegando, dicit Soci. Iun.
in conſ. 101. Cum in præſenti. col. 2. nu. 8. lib. 1. & Aym.
in conſil. 75. Accuſator. col. 1. num. 4. aliquos ex præ-
dictis, & alios concord. allegando, dicit, Notarium
poſſe apponere clauſulam codicillarem, licet teſtator
eum non rogauerit, nec ipſe virtutem eius intelligat:
dicit enim Bald. in l. nam hoc iure. §. fin. col. fi. quòd
licet tabelliones neſciãt quid velint dicere verba vul-
gariter, &c. tamen eorum ignorantia non vitiat in-
ſtrumentum: quia eis contingit, ſicut illi, qui bene
58 cantat, non tamen per rationem. † vt per Port. Imo. in
tract. com. conclu. 18. conclu. li. 4. Nihilominus ſem-
per Notarius præſumitur peritus, per not. in l. 1. C. de
vſu. dicit Bald. in l. 1. ad fin. ff. de hæred. inſt. & Bar. Ce-
pol. in l. quòd ſi nolit §. quia aſsidua. num. 41. ff. de æ-
dil. edict. per l. fin. circa fin. C. de fideiuſſ. & ibi text.
in d. §. quia aſsidua. ad hæc ſolitus allegari, Hiero. Ca-
in l. ſi librarius. nume. 50. de Reg. Iur. & ibidem nu. 10.
12. dicit, Notarium cenſeri rogatum à teſtatore, vel à
contrahentibus, ad ponendum clauſulas conſuetas,
& quòd poſitæ cenſentur in dubio de mente volunta-
téque teſtatoris, vel contrahentiũ: Deci. conſil. 63. ad
nu. 6. ad idẽ pulchrè & not. dicit Gui. Pa. in q. 129. ſed
quomodo poterũt, quòd non præſumitur non aliud
ſcripſiſſe, quàm ei fuerit dictum, & iniunctum per te-
ſtatorem, & quòd in tabellione attenditur ſcientia,
quam habet, vt tabellio, id eſt, vt perſona publica, &
non vt perſona priuata, † Bald. in l. errore. col. 1. C. de 59
teſta. & ſic non à ſeipſo, ſed ratione officij præſumi-
tur Notarius ponere clauſulas in inſtrumento, cui cre
ditur: l. cum precibus. C. de proba. ſecundum Alex. in
conſ. 125. Viſis, & conſideratis. col. pen. ver. non obſtat,
quòd Notarius. li. 1. ſequitur Capyci. in deciſi. 159. ſub
num. 42. † Nam verba Notarij, quoad ſcripturam, di- 60
cuntur verba ſua: quo verò ad ordinationem & diſpo
ſitionẽ, dicuntur verba partis diſponentis: vt per Bal.
in conſ. 263. Verba inſtrumenti. col. 1. ſub ver. in con-
trarium videtur. lib. 1. & in l. mater. co. 2. ver. præterea
verba. C. de rei vendi. & Dec. in conſi. 450. † Pulchrè 61
dicit Bar. in l. ſi quis filiabus. ff. de teſta. tut. eſſe præſu-
mendum, quòd Notarius in ſcribendo appoſuit ver-
ba importantia voluntatẽ teſtatoris, & ſic verba No-
tarij intelligenda eſſe, ſecundum interpretationem
iuris, per no. † in l. 1. C. de vſu. & in l. ſciendũ. de verb. 62
obliga. cum ſimil. de præſumptione pro Notario, &
eius inſtrumento, alleg. & cumul. † per Alci. & ibi in 63
addi. in tract. de præſumpt in reg. 3. in præſum. 13. per
totam, & per Tiraq. in tract. de conſt. in 3. par. in li-
mit. 31. quæ eſt vltima: vbi occaſione conſtituti appo-
nendi in inſtrumentis venditionum ad alias mate-
rias de clauſulis conſuetis apponendis & extenden-
dis per Notarios deci. concord. congerit, & maximè,
quando poſita per Notarium non præſumuntur, nec
cenſentur eſſe contra veriſimilem mentem diſponẽ-
tis: Galiau. in l. 1. in prin. col. 3. nu. 3. de verb. oblig. re-
fert Ant. Gabr. Rom. tract. de Com. Opin. lib. 6. tit. de
conſuet. concl. pen. nu. 5. & maximè, quando ex ea-
rum amplitudine enormiſsimum damnum infertur
parti: ideo tunc potiùs de ſtylo & conſuetudine No-
tariorum, quàm de partis voluntate cenſentur appo-
ſitæ, ita parti non nocent concord. allegando, † tenet 64
Bero. in quæſt. 125. num. fi. Comprobatur hæc, quo ad
clauſulam codicillarem, de facili & de congruo men-
tis teſtatoris eſſe per Notarium concipiendam, com-
plendam, & ſcribendam, verbis etiam futuri tempo-
ris, ſi non valeat, valebit, quia cum tabellio ſcribit te-
ſtamentum alicuius, ſcire debet ſe legem ſcribere: ad
§. diſponat. in auc. de nupt. natura enim legis eſt, vt
futuri caſus proſpiciantur & prouideantur. l. leges &
conſtitutiones. C. de legi. & demum verba teſtato-
ris in dubio referuntur ad intellectum iuris, † probat 65
Petr. de Ancha. in conſi. 120. Pro clariori circa fin. & in
conſi. 162. Viſis, & diligenter. colu. 2. verſi. his non ob-
ſtan. & Paul. de Caſt. in l. Gallus. §. 1. col. 1. ver. & quòd
diſpoſitio. de liber. & poſth. & Bar. in l. vxorem. §. te-
ſtamento. de leg. 3.

Prædicta autem de clauſulis conſuetis apponendis
& ſupplendis, declaranda & intelligenda ſunt, vt ope
rentur, & ſtetur eiſdem clauſulis, quando id, quod im
portatur, non poteſt dici rationabiliter contra men-
tem diſponentis: ſecùs, ſi veriſimiliter eſſet contra diſ-
ponentis mentem, & ita diſcretum iudicem debere
conſiderare: † Lancel. Galli. in d. l. j. in princ. colu. 2. 66
ver. item contrà facit. de verb. oblig. refert Tiraquel.
in d. vlt. limit. nu. 14. & quando clauſulæ ſunt conſue-
tæ apponi, ſemper & eodem modo, non ſic verò, ſi ſo-
leant diuerſimodè aliquando apponi. † Ripa in l qui 67
Romæ. §. duo fratres. col. 10. verſic. ſecundò limitatur.
num. 49. ff. eo. refert Tiraq. in d. limit. vlt. num. pen.
ſentit Bar. in l. Seio. §. Medico. de an. leg. item, quan-

lectam in teſtaméto inter liberos, tenet in deciſ. 240.
ſub nu. 6. per d. glo. in d. §. cum filiæ, dicit ipſe, ab om-
nibus approbatam; idem etiam allegatis contrarijs
ſtatim, poſtmodum ſe corrigens tenet, & comprobat
Fernan. Vaſq. Hiſp. in tract. de ſucceſsio. progreſſu. li.
3. §. 30. tit. de codicil. nu. 43.

His ſubſequentem caſum alium intelligendi &
præſumendi abſq; alia expreſsione cla. codicillarem
ob vehementem dilectionem, & licitum amoris ar-
dorem teſtantis erga vocatum in diſpoſitione, ponũt
doct. allegat. per Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. liber-
tis. nu. 103. & ſequen. & dictum eſt ſuprà in præce. lib.
in vlt. interpr. in dub. 2. ver. quarto ab amicitia. in fi.
& per Boër. in deci. 34. in fi. per Gabri. Roma. de com.
opin. lib. 4. titu. de teſta. conclu. 5. num. 2. vbi plura de
valore fideicommiſsi ſine expreſsione, de his & alijs
caſibus, quibus, deficiente teſtamento legata & fidei-
40 commiſſa debentur, vide gloſ. in ver. traditur. † & ibi
Doct. in l. eam quam. C. de fideicom. prædicta tamen
de clauſula codicillari tacitè intellige & limita non
procedere in odium, & ad excluſioné poſthumi igno
41 ranter præteriti, † vt probat Aym. in conſi. 34. Propo-
nitur in facto. proinde non diſcedendo à declaratio-
ne, quam ſuprà dedi in præced. lib. in 1. interp. in dub.
3. ver. item tacita voluntas.

Prædicta quoq; intelligi, quoad effectum operan
di huiuſmodi clauſulam codicil. ſubintellectam cen-
ſeri conceptam eo modo & forma etiam verbis futu-
ri temporis, quibus meliùs poteſt, & neceſſarium eſt,
operari pro contingentia caſus, contra vnam ratio-
nem, quam adducit incidenter Aym. in d. conſil. 34.
col. fin. verſi. tertiò reſpondeo. quæ mihi in propoſita
noſtra ſpecie non placet: quia ſententia dictorum iu
rium & d. l. cum pater. §. filius matrem. & d. l. codicil-
lis. §. fi. & d. glo. in l. cohæredi. §. cum filiæ. & deciſ. ſu-
prà alleg. generalis eſt, & generaliter debet intelligi,
etiam reſpectu temporis, per ea, quæ adducit idem
Aym. in conſi. 153. col. 2. num. 4. & conſi. 84. col. penul.
nu. 13. vt enim diſpoſitio operetur, alia cauſa non ſub-
42 ſiſtente, refertur etiam ad futurum, † vt probat Alex.
in conſ. 68. Viſis & opportunè. ſub ver. quintò proba-
tur. nu. 7. li. 5. & lex trahit ſuã diſputationem ad tem-
43 pus futurum, & euenientis caſus: † l. leges & conſtitu-
tiones. C. de legi. tradit not. Bal. in l. fi. in princ. ver. Itẽ
quæro. com. de leg. & rebus, & nõ verbis impoſita eſt:
44 † l. 2. in fin. C. eo. & c. quantò. de priuileg. & c. cõmiſſa.
de elect. in 6. Ideo latius & pinguiùs lex ipſa teſtantis
45 voluntatem interpretatur: † l. generaliter. §. cum au-
tem. C. de inſti. & ſubſt. & l. nam hoc iure. in princ. de
vulg. & pupil. præterea Bar. Bal. & omnes in d. § filius
matrem. & in d. l. codicillis. §. fi. & Imo. Alexan. Aret.
& Iaſ. in d. §. cum filiæ. clauſulam codicillaré inferunt
ex alia cauſa omni modo, de quo meliùs valere po-
teſt, deſignata per dicta iura: nempe verbum infiniti-
46 uum, Valere, † importat etiam tempus futurum: † ſi-
47 militer verbum, Poteſt, quod eſt extéſiuum etiam ad
futurum: cum, nulla præcedente conditione, intelli-
gatur adiectũ in diſpoſitione, vt in ſpecie ponit Bart.
& Imo. in l. ſi ita quis. in prin. de leg. 2. refert Corn. in
conſ. 133. In hac conſultatione. col. 2. ad fi. lib. 3.

Verũ eſt, ſi d. codicil. clauſula exprimatur per ver-
bum præſentis temporis, ſi non valet, quod non ope-
48 ratur ad futuram inualiditatem, † per deciſ. alleg. ab
Aym. in conſ. 34. nu. 4. Secùs eſt, ſi nõ exprimatur, ſed
tacita ſubintelligatur in caſibus ſupradictis: quia taci
tũ nõ tantũ operatur, maximè ad inualiditaté actus,
49 quantum operatur expreſſum: † l. ſi ita legatum. §. il-
li. ſi volet. de le. 1. & ibi Bal. dicit, quòd ratio differé-
tiæ eſt: quia tacitum non ineſt conditionaliter, ſed
expreſſum conditionaliter exprimitur: & l. nonnun-
quam. de cond. & demon. & l. expreſſa. de Reg. Iur.
& ibi not. & concord. allegant Dec. & Hier. ideo ta-
citum ſemper operatur ad actus validitatem veluti
beniguiorem partem, magis legibus amicam: d. §. il-
li, ſi volet, l. quoties. de re. dub. Præſumptio enim va-
liditatis actus præualet aliis præſumptionibus: Dec.
in l. poſtquam liti. colum. 3. numer. 23. C. de pact. &
in l. in contrahenda. nu. 6. de Reg. Iur. cum vulg. ita in
his iura & ex eorum ſententia Doct. latiùs in forma
ampliori præſumunt & interpretantur teſtantis vo-
luntatem, vt modo magis generali, & ſic quando-
cũque deficeret, quò meliùs poteſt, valeat & exequa-
tur etiam ab inteſtato, quod ſic claré exprimit Bald.
in l. fi. colu. 3. ver. nunc aliqua de clauſula. C. de codi-
cil. per l. ſi miles. ff. de mili. teſta. & Bart. in l. 1. in 7. q.
50 ff. eo. & hoc ego veriùs puto, † & non eſſe bene tutam
deciſ. Aym. in d. conſi. 34. quo ad rationes, adductas
ſimpliciter contra cla. codicil. ſubintellectam modis,
quibus ſuprà dictum eſt.

Item prædicta intellige, & conſidera, ſi procedunt,
quando in procemio teſtamenti dictum fuerit, No-
lens inteſtatus decedere, &c. quaſi velit valere, vt teſta
mentum, & non, vt codicillum, per ea, quæ adducit
Cur. Sen. in conſ. 75. Andreas ad fi. refert Socin. Iun.
conſ. 111. nu. 6. lib. 1. Addo Bal. in conſ. 114. Quæritur,
vtrùm præterita filia. lib. 4. Et reſponde, per codicil-
los quem poſſe dici decedere teſtatum largo modo,
51 † per ea, quæ ſcribit Iaſ. in conſ. 174. Viſo co. fi. li. 4. ad
hoc allego Cor. in conſ. 237. Viſo themate. col. 4. ver.
nec ob adducta. lib. 4.

At nihilominus, vt diſputationes & iurgia ceſſent,
cautius & melius eſt, quòd hæc codicillaris clauſula
cum aliis, prout teſtator diſponere voluerit, formiter
& clarè exprimatur: ita. n. clarè & dilucidè voluntas
teſtatoris eſt exponenda, & dictanda, & demum ſcri-
benda ex bono conſilio, quod nunquam, ſi poſsibile
52 eſt, ambiguitatem aliquam patiatur: † vt per tex. in l.
nam hoc iure. circa fi. ibi: vel certæ euitandæ quæſtio-
nis gratia, ſpecialiter, &c. de vulg & pupill. & ibi not.
Bal. Imo. & Are. & tex. in §. 1. in auc. teſta. impe. fac. i-
bi, ſicut claritas maximè ſuper defunctorũ diſpoſitio-
nib. & not. dicit Bar. in conſ. 244. Fuit quidã de Aſsi-
ſio. col. pen. ver. reſpõdeo imo quòd cõſultus & peritè
teſtatus præſumitur, qui ſoléniter adhibuit tabellio-
53 nem, qui etiam præſumitur peritus: † Cor. in conſ. 195.
circa fi. lib. 1. Bene ideo vſus inoleuit, quòd ferè in o-
mnibus teſtamentis per Notarios ſcriptis expreſſa re-
peritur, ſed plerunq; non ita clarè & formiter, ita ſo-
lere ex teſtamétis communiter apponi, dicit Ang. in
conſ. 120. D. Antonia. in fi. exinde Bar. in l. 1. in q. in fi.
ff. de iur. codicil. dicit, hãc clauſulã poni, ſic magis eſſe
de conſuetudine Notariorũ, quàm quòd teſtator de-
54 liberet, quid importet, † refert Barb. in cõſ. 60. Et qui-
dem viſo puncto. col. 1. li. 2. & Iaſ. in conſ. 6. Exhiben-
tur duo. col. 5. ver. 5. principaliter. li. 3. & Cur. Sen cõſ.
3. ſupra fi. quod eſt Vincẽtij Palleotti. & Cur. Iun. cõſ.
101. col. fi. cum concord. loquentib. etiã de iuraméto,
& aliis renunciationib. alleg. per Tiraq. in l. ſi vnquã.
in præfat. nu. 126. C. de reuo. don. qui tñ poſt aliquos
dicens, ibi dictam clauſulam ideo non debere atten-
di, & pro nõ appoſita haberi, ſecundum Bar. nimis la-
tè negatiuè in hoc loquitur, quia Bart. in d. l. 1. in 6. q.

in

in fin. non dicit ita formiter de clauſula codicillari, quòd non debeat attendi, & pro non appoſita haberi, ex quo conſueuit poni de conſuetudine Notariorum, ſed corroborando opinionem ſuam, quòd clauſula codicil. concepta etiam verbis futuri temporis, Si non valet, vel valebit, &c. non ſuſtinet teſtamentum, quin rumpatur natiuitate poſthumi, ignoranter præteriti, incidenter dicit, maximè, ſi illa clauſula ponatur, magis eſſe (dicit ipſe) de conſuetudine Notario-
55 rum, quàm quòd teſtator, &c. † vnde ad hoc Aret. in conſi. vlt. circa fin. dicit, quòd cauillare verba magnorum doctorum, & ventilare ſingulos apices, non eſt bonum, nec benefactum.

Sed in hac re, quicquid dicat Ancha. Regien. in ſua quæſt. 11. numer. 12. & ſequent. lib. 2. verior, & magis frequens concluſio videtur, quòd ex quo d. clauſula, vt omnes fatentur, de conſuetudine Notariorum apponitur, quando teſtator vocat & rogat Notarium, vt ſcribat ſuum teſtamentum, velle videtur, quòd ponat in inſtrumento clauſulas ſolitas, & cõſequenter, clauſulam codicillarem, quam Notarius exprimens & ponens in inſtrumento teſtamenti, dicitur quidem id
56 facere voluntate teſtatoris: † vt tradit Alexan in conſil. 142. Circa primam. col. 4. verſi. ſubdit etiam. lib. 2. & in conſil. 1. col. 6. ver. quinimò, vt dicit. num. 22. lib. 5. & in conſ. 33. In cauſa & lite. colu. 2. in fin. ſub verſ. nec ad hoc obſtat. lib 6. & Corn. conſil. 158. Pro deciſione. col. pen. lib. 2. & in conſil. 150. Prima facie. col. 3. ver. nec etiam obſtat. lib. 3. Deci. in l. vt liberis. col. 4. ver. ex ſupradictis infert. num. 14. C. de colla. & Ruin. in conſi. 15. Viſo themate. colu. fin. lib. 2. Ripa in l. centurio. char 7. ſub nu. 83. & ſeq. de vulga. & pupil. & Bero. conſil. 16. num 20. & ſeq. lib. 2. & Neuiz. conſil. 28 num. 14. & ſeq. Zanch. in ſ. cum ita num. 419. l. hæredes mei. ad Trebel. & Dec. in conſil. 490. Viſis & circumſpectis. col. penul. verſi. non ob. quod obiiciatur. nu. 10. dicit, quòd dictum Bartoli in d. l. 1. de iu. codici l. communiter reprobatur, vt etiam reprobat Franc. in c. 1. col. 39. verſi. quintò quæritur. in fi. de teſta. in 6. & Gra. conſ. 112. num. 25. & ſequen. li. 2. vbi de comm. eſſe enim regulare, quòd quæ reperiuntur in teſtamẽto ſcripta propter Trebellionis fidem, præſumi eſſe de
57 voluntate teſtatoris, † alios allegando, dicit Soci. Iun. in conſ. 101. Cum in præſenti. col. 2. nu. 8. lib. 1. & Aym. in conſil. 75. Accuſator. col. 1. num. 4. aliquos ex prædictis, & alios concord. allegando, dicit, Notarium poſſe apponere clauſulam codicillarem, licet teſtator eum non rogauerit, nec ipſe virtutem eius intelligat: dicit enim Bald. in l. nam hoc iure. ſ. fin. col. fi. quòd licet tabelliones neſciãt quid velint dicere verba vulgariter, &c. tamen eorum ignorantia non vitiat inſtrumentum: quia eis contingit, ſicut illi, qui bene
58 cantat, non tamen per rationem, † vt per Port. Imo. in tract. com. conclu. 18. conclu. li. 4. Nihilominus ſemper Notarius præſumitur peritus, per not. in l. 1. C. de vſu. dicit Bald. in l. 1. ad fin. ff. de hæred. inſt. & Bar. Cepol. in l. quòd ſi nolit. ſ. quia aſſidua. num. 41. ff. de ædil. edict. per l. fin. circa fin. C. de fideiuſſ. & ibi text. in d. ſ. quia aſſidua. ad hæc ſolitus allegari, Hiero. Cain l. ſi librarius. nume. 50. de Reg. Iur. & ibidem nu. 10. 12. dicit, Notarium cenſeri rogatum à teſtatore, vel à contrahentibus, ad ponendum clauſulas conſuetas, & quòd poſitæ cenſentur in dubio de mente voluntatẽque teſtatoris, vel contrahentiũ: Deci. conſil. 63. ad nu. 6. ad idẽ pulchrè & not. dicit Gui. Pa. in q. 129. ſed quomodo poterũt, quòd non præſumitur non aliud ſcripſiſſe, quàm ei fuerit dictum, & iniunctum per teſtatorem, & quòd in tabellione attenditur ſcientia, quam habet, vt tabellio, id eſt, vt perſona publica, &
59 non vt perſona priuata, † Bald. in l. errore. col. 1. C. de teſta. & ſic non à ſe ipſo, ſed ratione officij præſumitur Notarius ponere clauſulas in inſtrumento, cui creditur: l. cum precibus. C. de proba. ſecundum Alex. in conſ. 125. Viſis, & conſideratis. col. pen. ver. non obſtat, quòd Notarius. l. 1. ſequitur Capyci. in deciſi. 159. ſub
60 num. 42. † Nam verba Notarij, quoad ſcripturam, dicuntur verba ſua: quo verò ad ordinationem & diſpoſitionẽ, dicuntur verba partis diſponentis: vt per Bal. in conſ. 263. Verba inſtrumenti. col. 1. ſub ver. in contrarium videtur. lib. 1. & in l. mater. co. 2. ver. præterea
61 verba. C. de rei vendi. & Dec. in conſi. 450. † Pulchrè dicit Bar. in l. ſi quis filiabus. ff. de teſta. tut. eſſe præſumendum, quòd Notarius in ſcribendo appoſuit verba importantia voluntatẽ teſtatoris, & ſic verba Notarij intelligenda eſſe, ſecundum interpretationem
62 iuris, per no. † in l. 1. C. de vſu. & in l. ſciendũ. de verb. obliga. cum ſimil. de præſumptione pro Notario, &
63 eius inſtrumento, alleg. & cumul. † per Alci. & ibi in addi. in tract. de præſumpt in reg. 3. in præſum. 13. per totam, & per Tiraq. in tract. de conſt. in 3. par. in limit. 31. quæ eſt vltima: vbi occaſione conſtituti apponendi in inſtrumentis venditionum ad alias materias de clauſulis conſuetis apponendis & extendendis per Notarios deci. concord. congerit, & maximè, quando poſita per Notarium non præſumuntur, nec cenſentur eſſe contra veriſimilem mentem diſponẽtis: Galiau. in l. 1. in prin. col. 3. nu. 3. de verb. oblig. refert Ant. Gabr. Rom. tract. de Com. Opin. lib. 6. tit. de conſuet. concl. pen. nu. 5. & maximè, quando ex earum amplitudine enormiſsimum damnum infertur parti: ideo tunc potiùs de ſtylo & conſuetudine Notariorum, quàm de partis voluntate cenſentur appo-
64 ſitæ, ita parti non nocent concord. allegando, † tenet Bero. in quæſt. 125. num. fi. Comprobãtur hæc, quo ad clauſulam codicillarem, de facili & de congruo mentis teſtatoris eſſe per Notarium concipiendam, complendam, & ſcribendam, verbis etiam futuri temporis, ſi non valeat, valebit, quia cum tabellio ſcribit teſtamentum alicuius, ſcire debet ſe legem ſcribere: ad ſ. diſponat. in auc. de nupt. natura enim legis eſt, vt futuri caſus proſpiciantur & prouideantur. l. leges & conſtitutiones. C. de legi. & demum verba teſtato-
65 ris in dubio referuntur ad intellectum iuris, † probat Petr. de Ancha. in conſi. 120. Pro clariori. circa fin. & in conſi. 163. Viſis, & diligenter. colu. 2. verſi. his non obſtan. & Paul. de Caſt. in l. Gallus. ſ. 1. col. 1. ver. & quòd diſpoſitio. de liber. & poſth. & Bar. in l. vxorem. ſ. teſtamento. de leg. 3.

Prædicta autem de clauſulis conſuetis apponendis & ſupplendis, declaranda & intelligenda ſunt, vt operentur, & ſtetur eiſdem clauſulis, quando id, quod importatur, non poteſt dici rationabiliter contra mentem diſponentis: ſecùs, ſi veriſimiliter eſſet contra diſponentis mentem, & ita diſcretum iudicem debere
66 conſiderare: † Lancel. Galli. in d. l. j. in princ. colu. 2. ver. item contrà facit. de verb. oblig. refert Tiraquel. in d. vlt. limit. nu. 14. & quando clauſulæ ſunt conſuetæ apponi, ſemper & eodem modo, non ſic verò, ſi ſo-
67 leant diuerſimodè aliquando apponi. † Ripa in l qui Romæ. ſ. duo fratres. col. 10. verſic. ſecundò limitatur. num. 49. ff. eo. refert Tiraq. in d. limit. vlt. num. pen. ſentit Bar. in l. Seio. ſ. Medico. de an. leg. Item, quan-

do ſumus in his, quæ ſunt de natura actus: ſecùs eſſe videtur in his, quæ ſunt ſubſtantialia diſpoſitionis: quia non poſſunt recipere à conſuetudine vniforme
68 ſupplementum: † Dec. in l. vt in liberis. col. 4. verſi. ſimiliter pari ratione. nu. 18. C. de collat.

Quid, ſi clauſula codicillaris non reperiatur expreſſa in teſtamento, ſed poſſet comprehendi ſub nota, ſeu diſtinctione, Etc. quam Notarij plerunque & nimis frequenter, ſub ea omittendo etiam ſubſtátialia in inſtrumentis apponunt, volentes ſcripturã abbreuiare, iuxta gloſſ. in verſic. prætermiſſa. in l. teſtamentum. C. de teſta. & hominum negotia & ſubſtantias inuoluunt: vnde Rui. dicebat in l. Gallus. §. 2. col. 2. de liber. & poſthu.

Quòd tria deſtruunt mundum: Recipe Medicorũ, Item mercatorum, Etc. Notariorum. addo quartum, Et exceptiones Aduocatorum, ſcilicet cauillationibus, impoſturis, technis vtentium: aliàs autem exceptiones ſunt arma defenſiua reorum, quos iuſtè defendere tam fauorabile eſt, quàm fauorabiliores ſunt rei: ad l. fauorabiliores. de Reg. Iur.

Reſpondetur primò, Poſſe comprehendi & contineri ſub illa nota, Etc. quando principium orationis, ſeu principalis clauſulæ truncatæ ſeu abbreuiatæ per dictã notam demonſtrant, pro ea extendenda & cõplenda, prout ex conſuetudine, & ipſius actus, & ſermonis natura requiritur extendi & compleri, quòd ſubſequi debet d. clauſula codicillaris: quæ ideo ibi commodè ſecundum communem formam teſtamẽtorum incidere ſolet. vt ſub huiuſmodi, & hoc dixi, eſſe ſuum vltimum teſtamẽtum, &c. quod, vel quam valere voluit, &c. ſic ſolet extendi, iure teſtamenti. &, Si dicto iure non valet, ſeu non valebit, valere voluit iure codicillorum: ita debere intelligi contenta ſub dicta nota, &c. probant iura & deciſiones poſt alios
69 adductæ, per † Iaſ. in d. l. Gallus. d. §. 2. incipiens. Idem credendum. col. 2. ver. circa primum. & per Aym. in d. conſi. 34. circa fin. ver. quartò reſpondeo. & accuratè in terminis per Pancir. Regien. conſi. 95. per tot. ſecùs eſſet, ſi dictam dictionem, Etc. immediatè prçcederent aliæ clauſulæ, vel ſermones alia diuerſa continẽtes, quàm clauſulam codicillarem, veluti præſentibus &c. continentur teſtes vocati & rogati, ſecundum Bald. & Saly. in l. hac conſultiſsima in prin. C. de teſtam. & Alexan. in conſi. 14. lib. 6. & actum &c. continetur & extenditur teſtamentum lectum publicatũ & eſſe perfectum: Bald. in auc. quod ſine. poſt princ. ver. quicquid dicat Bar. C. eo. Paul. de Caſt. in conſil. 111. Viſis, & ponderatis. col. 1. ver. breuiter in hoc. & in conſi. 307. Ad primum quæſitum. col. pen. circa fin. li. 1. & Socin. in conſil. 173. Reuerende. colu. 2. Ruin. in conſi. 159. Donatio, de qua agitur. col. 4. in princ. li. 4. vbi infert & cõcludit, ſub dicta clauſula cæterata comprehendi perfectionem & complementum teſtamẽti etiam quo ad rogitum, nomen & publicationem Notarij, Hiero. Cagnol. in d. l. ſi librarius. num. 71. de Reg. Iur. & Io. Ant. Alexandri. conſil. 14. col. 2. num. 8. Ex quibus apparet non verum Angel. conſi. 402. Teſtator. licet in ſeq. conſi. videatur ſe corrigere, & idem in aliis ſimilibus clauſulis abbreuiatis inſertis in aliis teſtamenti partibus, in vel ſub quibus non poteſt cõmuniter cadere d. clauſula codicil. dicit enim in ſimili Bald. in conſil. 107. Anno Domini. circa fin. lib. 2. reſpectum ad formularia conſueta habendum fore: idẽ in rub. C. de reuoc. his, quæ in frau. credi. verſi. & no. quòd Bar. dicit prout in communi formulario tabellionum continetur, fortiùs hæc procedunt, quando Notarius poſuerit, ſe fuiſſe rogatum ad plenum, vt in hac eadem materia plura alia dicit, & probat, Socin. Iun. in conſi. 124. col. 9. num. 43. lib. 1. ſemper enim videtur Notarius habere commiſsionem à partibus, vt
70 faciat inſtrumentum, quantò efficacius poteſt, † per l. fi. C. de fideiuſ. dicit Cuma. in l. huiuſmodi in prima lect. col. 2. nu. 6. de leg. primo.

Verùm vbi cadit ſecundum præmiſſam declarationem, quando, per quem, & quomodo, poterit extendi & exprimi inſpiciendum eſt: quando enim abbreuiatura huiuſmodi in teſtamento in ſcriptis pro ſui validitate ſcripturam requirente adeſſet, non poſſe eam aliter extendi, niſi quatenus à principio appareret ipſa ſcriptura, per l. contractus. C. de fide inſtru. poſt Specu. in tit. de inſtr. edi. §. oſtenſo. colum. 7. verſ. quid ſi abbreuiatura, tradunt Barto. & alij ſcribentes communi ſentẽtia in d. l. Gallus. d. §. idem credendũ. & Felin. concord. referens in c. cum P. tabellio. col. 2. circa fi. verſ. primus eſt, quando. de fide inſtru. niſi ex præcedentibus vel ſequẽtibus aliquod omiſſum perciperetur, poſſe comprehẽdi etiam ſub dictione, Etc. quia tunc haberetur pro expreſſo: l. 1. §. ſin autem, & ibi Bart. & Imo. & l. quotiens. §. 1. ff. de hæred. inſt. ponunt Lancel. Gali. & Rui. in d. §. idem credendum. in pen. col. & in prædicto caſu denegatę extenſionis hãc non debere fieri, etiam authore iudice intelligit Soc. in dicto §. idem credendum. colum. 2. verſic. ſed circa præmiſſa.

Si vero adeſſet in nuncupatiuo teſtamẽto per Notarium in ſcripturam redacto, poſſet ipſemet Notarius omnem abbreuiaturam extendere, præſumẽdo pro eo, vti informato de intentione & voluntate diſponentis, prout communiter faciunt Notarij ex eorum protocollis, & primis imbreuiaturis extendendo, complendo cum omnibus clauſulis extenſis, & ponendo tam teſtamenta, quàm alia inſtrumenta, in libro, quem appellant, Extenſorum, intelligendo de
71 clauſulis, ab eo poni conſuetis: † Iaſ. in d. §. idem credendum. col. 4. verſi. tu aduerte. vt in ſpecie de clauſula codicillari dicit Alex. in conſ. 53. In hac cauſa & lite. col. 2. ad fin. in verſi. Nec ad hoc obſtat. lib. 7. & Corn. in conſ. 62. Aliàs conſului. col. fi. ver. tum etiam. lib. 2. & in conſ. 225. Antequam. in fi. lib. 3. & non mutando ſubſtantiam, nec alternando diſpoſita, plenè ad hoc negocium reſpondit Cepha. conſ. 88.

Si Notarius de teſtamento rogatus non viueret, & dubitari contingeret de huiuſmodi extenſionibus, fiẽdis per alium Notarium, & quomodo, & qua conſuetudine Notarii rogati, vel communi, authore iudice & cauſa cognita hæc ſunt expedienda, vt latè po
72 nunt Legiſtæ † in d. §. idem credendum. & Iaſ. in l. argentarius. in princ. col. 1. ff. de eden. & in ſpecie Bero. conſi. 2. lib. 2. num. 13. & ſequen. & Canoniſtæ in d. c. cum P. tabellio. vbi poſt Card. Felin. in col. 3. ſub verſ. ſecundus caſus eſt, ponunt vnum, quod eſt notatu dignum, quòd dato actu totaliter perfecto, clauſulæ inchoatæ non extenſæ neque etiam abbreuiatæ per dictionem, Etc. poſſunt extendi, ponendo ſolita, vt ibi per eum; pro quo facit tex. & quod ibi not. Bar. Bald. & alij, in l. cum pater §. cum imperfecta. de lega. 2. & tex. idque ſecundum ea intelligi, quæ ibi not. per Bal. Ang. Saly. Caſtr. Alexan. & Iaſ. in d. l. errore. C. de teſta. & per Imo. in l. 2. circa fi. ff. de hæred. inſtit. & Bal. in cõſ. 428. Caſus talis eſt. circa fi. li. 3. vbi etiã dicit, per dictionẽ, Etc. demõſtrari, aliquid ſcribẽdũ ſupereſſe.

Aduerte

Aduerte quoque Notarios in ſuis ſcripturis ſolere
hanc dictionem, Etc. ponere & ſcribere in variis &
diuerſis modis, ſignis, inductionibus, & tractibus ca-
lami, in hoc & in extenſionibus ſolitarum clauſula-
rum ipſorum Notariorum conſuetudo intuenda &
attendenda eſt. ex inſpectione aliarum ſuarum ſcri-
73 pturarum, † vt per Albe. in l. Mela. in prin. de ali. le. &
Moderni in d. §. idem credendum. & Alexan. in conſ.
14. Viſis, & conſideratis. col. pen. ver. Poſtremò. lib. 6.
& Boer. in deciſ. 37. in fin. Pariſ. in conſil. 48. in fin. li.
1. & ita eſt Communis Opin. vt ibi Pariſ. dicit. & A-
lexan. in conſil. 163. Viſis narratis. circa fi. lib. 7. & vbi
dicit Commu. eſſe Opin. & ſi ſtylus Notarij appareret
varius, ſtaretur vltimo, eſt demum recurrendum ad i-
pſum Notarium, quomodo intelligit & interpreta-
74 tur dictam abbreuiaturam, Etc. tradit † Corn. in cõſ.
316. Videtur prima facie col. 4. ver. & quando eſſet. li.
3. & per eâ, quæ dixi ſuprà in prima interpre. in 3. du-
bit. circa prin. circa interpetationem fiendam à No-
tario, quæ nota etiam conuenientia noſtræ ſpeciei de
interpretatione vltimarum voluntatum.

Cum igitur huc peruẽtum fuerit, vt expreſſa in te-
ſtamento d. codicillaris clauſula legatur, attendendũ
eſt. quibus verbis concepta ſit: quia diuerſas recipit
interpretationes, prout diuerſitas formæ & ſcripturæ
75 ſuadet: † nam [illegible] verbis concepta ſit copulatiuis, vt
quando dixit teſtator, voluit valere iure teſtamẽti &
codicillorũ. ſi vtroque modo poſſet ſimul valere, non
eſſet dicta clauſula tunc ſubſidiaria. ſed ampliatiua
remediorum eſſet honorato qui haberet eligere, quo
remedio vellet experiri, & vno electo, non poſſet ad
aliud redire, ſecundum tex. in d. l. fin. & ibi Doct. C.
de codicill. ſi iure autem teſtamenti non poſſet vale-
re, tunc eſſet ſubſidiaria, ex ipſius actus natura, teſta-
mento non habente requiſitam ſolennitatem, non
ex formatione ipſius clauſulæ. vt tradit Bald. in d. l.
fin. col. 3. ver. quandoque tamen. & tunc, vt eſſet etiã
repugnantia horum actuum contrariorum teſtati &
inteſtati copulatiua, poſita inter incompatibilia, re-
76 ſoluitur in diſiunctiuam † per l. ſi Titio fundus. de v-
ſufr. leg. dicit Bar. in d. l. fin. col. fin. & in conſil. 10. Vi-
ſo ſtatuto. in fin. & Vital. in tract. clauſ. in ver. clauſu-
la codicillaris Luc. de Pen. & Bar. in l. 1. in 2. quæſt. de
iur. codicil. & datur electio honorato: vt d. l. fin. ſimi-
liter, quando diceretur, voluit valere iure teſtamenti,
vel iure codicillorum, non verò ſic daretur electio,
quando verba ſic ſtarent, voluit valere iure téſtamen-
ti, vel ſaltem iure codicillorum: quia diminutiua ſal-
tem importat, quod ſi non valet primo modo expreſ-
ſo iure teſtamenti, deueniatur ad id. quod eſt minus,
77 ad ius codicillorum. † arg. l. 1. C. de emend. propinq.
tradit Bar. in d. 2 quæſt. & vt latè & not. declarat Bal.
in conſil. 60. Factum tale eſt quidam. lib. 2. vbi plura
allegat ad cognoſcendum. qualis ſit. & quid importet
dictio, Saltem, & de verbo, Poteſt, extenſiuo ad tem-
pus optimum: per l. ſi ita quis. de leg. 2. & de modo
concipiendi dictam clauſulam. ſic dicendo, Si hære-
ditas ſua non deuenerit iure teſtamenti. voluit deue-
nire vel acquiri iure codicillorũ. idem in iſta forma,
inſpiciente finalem acquiſitionem, eſſet vti verbis co-
pulatiuis, pertineat iure teſtamenti & codicillorum,
vel verbis diſiunctiuis, pertineat iure teſtamenti. vel
ſaltem iure codicillorum: quia omni caſu hîc finalis
acquiſitio inſpicitur: ideo eſſet valde vtilis hæc forma
ad effectum tranſmiſſionis: quia ſi hæres non tranſ-
mitteret hæreditatem, tamen tranſmitteret fideicom
miſſum: l. cogi. §. idem Mecianus. ff. ad Trebell. & vti-
lis eſſet ad alios effectus vt ibi per Bald. in d. conſ. 69.
mirantem, quomodo iſtæ formæ non ſint in vſu. pro-
pter imperitiam hominum: quæ quidem formæ, vt
ſua eſt ſententia, conſiſtunt in verbis, Deueniat. vel,
perueniat, vel, acquiratur, eò quòd reſpiciant finalem
acquiſitionem ad meliorem effectum, qui poſſet ſe-
qui & haberi ex iure teſtamenti, vel ex iure codicillo-
rum. ratio poteſt aſsignari: quia d. verba ſunt cõmu-
nia. quæ cõueniũt acquiſitioni tam via directa. quàm
obliqua. vt tradit Bart. in l. centurio. col. fi. de vulg. &
pupil. & in l. Lucius. § filiã. & ibi Bal. Imo. & alij de l. 2.

Alia autem & magis frequenti communi forma
concipitur hæc clauſula, ſcilicet ſub conditione nega-
tiua: Si non valet iure teſtamenti, valeat iure codicil-
lorum. cùm enim hoc modo cõcepta videatur omni-
no ſubſidiaria, & facta in defectum teſtamentorum.
debet quidem taliter, & congruis verbis formari, vt
78 valeat cunctis defectibus teſtamẽti ſuccurrere, † vt for
mam ponit Specul. in tit. de inſtrum. edi. §. compen-
diosè. colu. 9. ver ſi quis vult igitur. & latiùs Alber. in
auc. ex cauſa. co. 14. ver. hoc autem modo. num. 36. C.
de libe. præte. quandocunque & quomodocunque
teſtamentum corrueret & poſſet in codicillos cõuer-
ti, & valere, quod nihil aliud eſt, niſi cum diſpoſitio
teſtatoris deſinit poſſe adimpleri via teſtati, quæra-
tur, ſi poſsit adimpleri via inteſtati. per dictam clau-
ſulam. ſic formiter appoſitam, quæ ſanè importat,
quòd ab inteſtato ſuccedentes cenſeantur rogati ad
præſtandum fideicommiſſum hæredibus ſcriptis in
teſtamento, & legata ſoluenda legatariis: l. cohærdi. §.
cum filiæ. de vulga. & pupill. & Glo. & Doct. in l. ex
teſtamento. C. de fideicomm. cum concord. alleg. per
Dec. in conſil. 478. col. 2. num. 5. Paria enim ſunt, Re-
linquere à venientibus ab inteſtato, & dicere, Si non
79 valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum. † di-
cit Bar. in conſil. 20. factum ſic ſe habet. col. 2. verſic.
paria ſunt. & Doct. firmant in d. auc. ex cauſa. de li-
ber præte & in l. ex ea. §. fin. ff. de teſta. & Pau. de Caſt.
in conſil. 394. Videndum eſt, vtrum. col. 2. verſic. ſed
quæro. li. 1. & Guid. Pap. in quæſt. 323. Paria. nempe ex
his grauaminibus validè poſſunt grauari venientes
ab inteſtato. quia priùs ex tacita voluntate defuncti
cenſentur vocati, & honorati: vt l. conficiuntur. §. 1 de
iure codicil. & l. ſi pater. §. fi. de fideicom. liber. intel-
lige de quolibet ſuccedente ab inteſtato, dummodò
ſimpliciter. & non nominatim appareat grauatus: vt
per Barto. in l. cùm pater. §. cum æſtimaret de leg. 2. &
in conſil. 204. Factum eſt tale. Saly. Paul. de Caſtr.
Fulgo. in l. non iuſtam. C. ad Trebel. & glo. 1. in l. 1. §.
pen. de leg. 3. quam ibi ſequitur Bart. videtur text. in
l. ſi quis, cum teſtamentum. §. 1. & ibi Bartol. de iure
codicil. & tex. in d. l. ſi pater. in fin.

Primùm, quia multùm refert, an d. clauſula ſit con
cepta per verba præſentis temporis vel futuri: ideo
ſcire oportet vim, & ſignificationem verbi in ea appo
ſiti. circa tempus, vel præſens, vel futurum.

Nam ſi diceret, Si nõ valeat iure teſtamenti, valeat
iure codicillorũ. reſpicit impedimentum validitatis
teſtamenti, quod poſſet eſſe tempore pręſentis cõditi
teſtamenti, non verò, quod futurũ eſt, quo teſta. rũpi
80 poſſet, † vt l. ſi ita ſcripſiſſet. de l. 2. & ibi expreſſim not.
Bart. Alb. & Bal. & Imo. & Bal. in d. l. fi. col. antepe. de
codicil. & ibi Saly. §. fi. ver. quintò. cum ſimil. alleg. &
Aym. in d. conſ. 34. nu. 4. & ab aliis in d. auc. ex cauſa.

Idem, ſi diceret, Si non valet iure teſtamenti, valere
voluit.

voluit iure codicillorum, & omni iure, quo meliùs valere poteſt,quòd,licet verbum, Poteſt, ſit extenſi-
81 uum ad omne tempus, etiam futurum, † vt l. ſi ita quis.de leg. 2.tamen cum ſe referat non ad conditionem,Si valet:ſed ad diſpoſitionem,& in ea ponitur, quæ,deficiéte conditione, ſubſequitur,non importat futurum tempus,quo teſtamentum non eſſet valitu-
82 rum,† ſecundum Bar. in l. ſi ita.col.fi. ver. quæro ſcitis.de au.& arg.leg. ſequitur Imo.in d.l. ſi ita quis. reprobando Bal.ibi,quòd nõ bene intellexerit Bart.in loco hic alleg.

Idem puto, & ex facto iam reſpondi conſil. 31. nu. 5.& ſequen. lib.1. eſſe conceptam verbis præſentis téporis huiuſmodi formam clauſulæ codicil. Hanc dixit eſſe ſuam vltimam voluntatem, quam valere voluit iure teſtamenti,caſu,quo iure teſtamenti valeat, aliàs valere voluit iure codicillorum. quia verba iſta, Voluit,& Valeat, ſunt primum téporis præteriti perfecti,& alterum, temporis præſentis ſubiunctiui,itaque referuntur ad tempus præſens conditi teſtamenti.Iulianus.§ fin. de leg.3.& d.l.ſi ita legatum. de au. & arg. leg.& l.ſi quis vinum. §. item. de vi. trit. legat. cum ſimil. illa adiectio, caſu quo, etiam, quòd poſſet importare conditionem,per l. à teſtatore.de condi.& demonſtra.cum alleg.ab Aym.in conſi.268. col. 1.cum tamen reſpiciat verbum præſentis temporis, Valeat,non facit conditionem,vt per Bar.in l.1 col.2. verſ.primò ergo.ff. eo. & dictio, Alias,in hac parte eſt inducens contrariam conditionem præmiſſæ diſpoſitioni.cum ſit præſentis téporis, poteſt exponi,aliàs id eſt, ſi non valeat iure teſtamenti, valere voluit iure codicillorum,vt eſt præmiſſa diſpoſitio, per ea, quæ tradit Bart.in d.l.1. col.4.in 4 & 5.quæſt.& Socin. in conſil.51. col.fin. ver. quartò principaliter.lib.1.& verba acceſſoria referuntur ad principalem diſpoſitio-
83 nem: † l.prædiis.in prin.& ibi Bar. de leg.3.& Cle. 1. in fin.de præben.non obſtat.quòd Ioan.And.dicat in addi.ad Specu.in d.tit.de inſtr. edi. §. compendioſè. col. 8.verſic.item vide.in ver.non valeat. quòd verbũ Valeat,reſpiciat futurum: quia ipſe ibidem, & iura, quæ allegat,loquuntur, quando præcedit negatiua, non valeat.quæ ſemper, & magis negat, quàm affir
84 matiua affirmet,† Glo.in ver.à ſuſpenſis:ante med.in ca.cum dilectus,de conſuet. & negatiua protrahitur
85 in infinitum.† gloſſ.in fin. in l. hoc genus.de condit. & demon. vt in ſpecie adducit Dec. in conſi.490.col. 3.num.6.affirmatiua verò ſufficit ſemel verificari, li-
86 cet non duret † per reg. l.ſi quis hæredem, & ibi not. per doct. C.de inſt.& ſubſti.& in l.in ſubſtitutione.de vulg.& pupil.& l.ſi ita quis ſtipuletur.de verb.oblig. Ad quam quidem affirmatiuam,quæ eſt hic,illa particula, quam valere volere voluit iure teſtaméti, refertur altera particula hæc, caſuq́; quo iure teſtamenti valeat, vt ſermonis commixtio & continuatio oſtendit:l.cum de lanionis.§.quod ſi æneum.de fundo inſtruct.l.nummis.in fi.de leg.3.quæ ſanè altera particula caſu,quo,&c.cum alia ſequẽti clauſula alia,&c. deficit cum ſemel valuerit iure teſtaméti, vt priùs diſpoſuit teſtator,ita in ſimili firmat Signo.in conſi.233. Quidam Albericus.col. fin.ver.Præterea hæc clauſula,& Bal.in conſi.44.Præſuppoſito, quòd dictus teſtator.lib.4.& per Bar. & alios in d. l. ſi ita ſcripſiſſet. de leg.2.

Vide tamen,quòd aliàs forſan ſi incipiat dicere, ſi non valeat,&c. Verbum hoc, Valeat,ſubiunctiui mo
87 di,poteſt eſſe futuri temporis,per † d.addi.Io And. & doctr. Bart.in d.l. 1.in 7. quæſt. de iu.codicil.& in terminis firmat Corn. in conſi.320.Dubia.col.fin.lib.4. vbi dicit, hanc interpretationem eſſe faciendam, vt eo modo fauorabiliùs vltima voluntas valeat,& verbum,quod poteſt intelligi in præterito & in futuro, complectitur vtrunque tempus, ad dictam clauſulã
88 codicil.† not.Bal.in l.cum pater.§. fidei tuæ. de leg 2. & Ang. in l.ſi ſeruitus.col. 2. verſic.in vltimis autem voluntatibus.ff de ſerui.vrb.præd.vbi not. doctr. tradit ad cognoſcendum verba futuri temporis, & fortiùs videtur poſſe procedere in verbo,quod poteſt intelligi in præſenti & in futuro,quia præſens vt mediũ inſtans futuro eſt propinquius, & citò adhærentius,
89 quàm præteritum. † Cogita ideo ſuper Aymo. conſil.
90 69.† quia Bart. quem Doct. communiter referunt & ſequuntur,dicit in d.l. 1. in quæſt. 7.de verbis ſubiunctiui,ſiue ſint præteriti temporis,vel præſentis, quòd poſſunt habere ſignificationem futuri,per iura ibi alleg per eum. intelligendo maximè,quòd præcedant per negatiua.Si non valeat per ſuprà proximè alleg.

Magis deprehenditur,futurum tempus ſapere huiuſmodi conceptionem, Si non valeret iure teſtamẽti,valeat iure codicillorum: quia eſt verbum ſubiunctiui temporis,præteriti imperfecti:& omne imper-
91 fectum tendit in futurum:† vt expreſsè docet Bart.in quæſt.7. de iu.codicil.& Bald.in d.l. fin.in col. penul. ver.deinde reſpiciamus.de codicil. comprobat Corn. in conſil.118 Videtur primò.col.penult.ver. ſed dato, quòd non procederet. lib.2. & in conſil. 308. Pro deciſione.colu.2. lib. 3. & Capra in conſi.106. Punctus. Quidam Ioannes,col. fin.ver.ſed dato ſine præiudicio. & Dec.in conſ. 242.In caſu propoſito.col.fin.ver. ſed reſpondetur breuiter.

Verùm hanc concluſionem declara,& intellige,vt per Angel. Caſtr. Imo. & Iaſ. in l. cum ſtipulemur. de verb. oblig. quòd teſtamentum nullum præteritione filij nati,& reconualeſcens per mortem iſtius filij,viuo teſtatore,non ſuſtinetur per clauſulam codicil.ſic conceptam,alio filio exhæredato, querelante, & irritante ipſum teſtamentum:quia iam ſecundum tempus præſens verificata eſt.circa validitatem teſta-
92 menti, conditio illa.Si non valeret,vt ibi per † Ange. & alios alleg.& per Aym.in d.conſ.79.ver.& licet iſta.

Item continet futurum tempus,hoc modo concepta,Si non poteſt valere iure teſtamenti, &c. ob verbum,Poteſt,extẽſiuum ad futurum,per d.l.ſi ita quis in prin. de leg.2.ibi firmant Paul.de Caſt.Imo.& Bar. in d.l.ſi ita eſſet.col.fin.ver. quæro ſcitis.in fin. de au. & arg.leg.& comprehendit futurum caſum inualiditatis teſtamenti, & etiam contingentem poſt mortẽ teſtatoris,vt contra Bar.ſecùs ſentientem probat Cuma. in d.l. ſi ita quis.tota enim validitas & robur teſtamẽti,& dictæ clauſulæ perfectè cognoſcitur & ſortitur effectum poſt mortem teſtatoris: ca. cum Marthæ.§.cæterùm.de celeb.miſ. cum vulg. quia nihil in teſtamento valet, quoties ipſum teſtamentum non
93 valet.verba † tex.in l.1.§.2.de leg. 3. Et viuo teſtatore, nulla ſua voluntas dicitur voluntas:not. Bal.in l. conficiuntur.§.fi.ff. de iu. codicil.

Sed paſſim Doct. ponunt pro communi forma, tempus futurum demonſtrante, quòd dicatur, Si nõ valet, vel valebit iure teſtamenti,&c. vt per Bart.in d. l.1 in 6. quæſt.de iu.codicillo & in d.l. ſi ita ſcripſiſſet. & ibi Bald.& Imo.de leg. 2. & alibi per Docto. Porrò his omnibus conſequens eſt, diligenter animaduertere,quomodo dicta clauſula in ſui principio cõcepta ſit,

14 ſit,† vt in ſimili reſpicit Iuriſc. in l. ita ſtipulatus ſum. §. itaque poteſt. de verb. oblig. nam ſi incipit à conditione, expoſita verbo ſimpliciter præſentis temporis, vt ſæpiùs dictum eſt, Si non valet iure teſtamenti, &c. vel valere vult iure teſtamenti. &c. ipſum præſens tempus conditi teſtamenti debet attendi circa validitatem, iuxta verbi ſignificationem, per l. fin. §. 1. de leg. 2. per Alber. in l. 1. §. fin. de leg. 3. & d. l. ſi ita ſcripſiſſet. & Salyc. in d. l. fin. §. fin. ver. quintò de codicil. etiã, quòd ſequentia verba dictæ clauſulæ tempus futurũ reſpicerent. per doct. Bart. in d. l. ſi ita col. fin. ver. quæro ſcitis. ſuprà pròximè alleg. & communiter per Doct. receptam, adeò, quòd defectus poſtea ipſius teſtamenti ſubſequentes non reparantur per dictam clauſulam, vt habetur in locis ſuprà alleg. Secùs eſt autem, ſi eius initium complectitur etiam futurum. forma & modo, quibus dictum eſt, vel inceptum ſit dicere, Si non valebit. &c. & vt per Saly. in d. l. fin. & d. §. fin. ver. nunquid, ſi clauſula. poſt Bal in col. pen.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum, dum poteſt valere, non trahitur ad fideicõmiſſum, per clauſulam codicillarem.*

2 *Codicillus requirit numerum quinque teſtiũ, etiam quòd ſint mulieres, etiam non rogati.*

3 *Codicilli non tenent ratione defectus voluntatis imperfectæ, vt ſi teſtator morte præuentus complere nequiuerit, vel non fuerint publicati, coram teſtibus.*

4 *Teſtamentum, ſi non ſit ſuſpectum de falſitate, per cõtradictionem duorum teſtium de ſeptem.*

Et teſtator ſit habilis ad teſtandum: ibi.

Vel is, cui dandum eſt, ſit capax: ibi.

5 *Teſtamentum, in quo adſit clauſula, Et valeat iure cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis, quò meliùs valere poteſt quomodo interpretari debeat.*

6 *Subſtitutio, quæ à principio valuit iure directo, per clauſulam codicillarem, quæ non reſpiciat futurum, non trahitur ad fideicommiſſum.*

Amplia, vt hic

7 *Limita, vt hic.*

8 *Clauſula codicillaris, quando facit valere teſtamentum in vim fideicommiſſi, natiuitate poſthumi ruptum.*

Et quando non, ibi.

Et quid, ſi teſtator tantum vixit, quod potuit mutare, & non mutauit: ibi.

9 *Clauſula codicillaris, vt operetur, requiritur, quòd tempore teſtamenti adſit hæres ſcriptus, cui fideicommiſſum præſtari poſſit.*

10 *Stante ſtatuto, quòd ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedant teſtamento confecto, in quo maſculus ſit inſtitutus, eo mortuo, & fœmina præterita, teſtamentum non ideo minùs ſuſtinetur per clauſulam codicillarem: ideo ipſa non poteſt dicere teſtamentum nullum, & vẽdicare hæreditariam portionem, nec teneri, reſtituere hæredi maſculi fideicommiſſum: quia maſculus potuit tranſmittere hæreditatem hæredi ſuo, vt eſt communis.*

11 *Clauſula codicillaris non operatur contra mentem & voluntatem teſtatoris: exempla pete, vt hic numer. 13. & quando potuit. nu. 14.*

12 *Clauſula codicillaris efficit, vt generalis repetitio omniũ in teſtamento contentorum & relictorum ſit facta.*

13 *Clauſula codicillaris non operatur, quòd vulgaris ſubſtitutio conuertatur in fideicommiſſariam.*

Sed tamen vide poſtea.

16 *Clauſula codicillaris efficit, quòd ſub reciproca ſubſtitutione inducatur fideicommiſſaria, contra Decium.*

17 *Voluntati teſtatoris non eſt aduerſandum.*

18 *Clauſula codicillaris operatur, vt venientes ab inteſtato cenſeantur rogati reſtituere hæredibus ſcriptis in teſtamento irrito.*

Amplia, ſi ſuccedentes ex teſtamento ſint rogati.

Exempla pete, vt hic.

19 *Clauſula codicillaris operatur ab inteſtato, & ad teſtamẽtum, & omnifariam, & omnibus modis, quibus codicilli fiunt.*

20 *Clauſula codicillaris non operatur contra teſtamentum fratris, in quo fratrem hæredem inſtituit turpem perſonam: & eſt communis.*

Limita, niſi fideicommiſſum eſſet dandum, non turpi perſonæ, perſona turpi inſtituta licet, nu. 21. ſublimita, vt ibi.

22 *Teſtamentum, in quo frater fratrem præteriit, inſtituta turpi perſona, non ſolùm, quo ad legitimam rumpitur, ſed etiam in totum, & hæc communis. Nec ſaluatur ex clauſula codicillari: vt hic.*

23 *Incapax ex teſtamento, non eſt capax in codicillis.*

Quod directò prohibetur, per indirectum non admittitur: ibi.

24 *Fraus fieri non debet legi in prohibito diſponere vno modo. quod diſponat ad alium modum.*

25 *Clauſula codicillaris non debet operari in fauorem hæredis ſcripti: vbi culpa & defectu illius rumpitur teſtamentum.*

26 *Clauſula codicillaris nõ operatur, vbi ſit adita hæreditas.*

27 *Et ſi venientes ab inteſtato nolunt adire, non propter hoc tanquam bona vacantia fiſcus rapit, niſi propter delictum, ſed fideicommiſſum euaneſcit.*

28 *Rogati tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato reſtituere hæreditatem, ſi nolunt adire, coguntur ex ſen. conſulto Trebelliano, quo ceſſante. Principis auxilio.*

29 *Clauſula codicillaris concepta his verbis, Si nõ valet, &c. grauatus, vt purè non detrahit. niſi vnam quartam.*

30 *Sed ſi dicat, Si non valebit, verificatur, vt poſt mortem teſtatoris rumpatur agnatione poſthumi, & tunc grauatus, vt ſub conditione, cui deberetur legitima, ſtatim mortuo teſtatore, & quarta Trebellianica. verſo teſtamento in codicillum & fideicommiſſum, poteſt detrahere duas quartas.*

31 *Teſtamentum per clauſulam codicillarem ſuſtineri, quod habet inſtitutionem hæredis certorum bonorum particularium, reſtrictiuè iuris accreſcendi comprehenſa, & nullo dato cohærede.*

SOLVTIO XI.

REliquum eſt videre de aliquibus dictæ clauſulæ effectibus, atque de eorum diuerſitate, pro diuerſi ipſius clauſulæ formatione & expreſsione, vt præmiſſum eſt: nam primò certum eſt, dum poteſt teſtamentum valere per dictam clauſulam, nõ trahi-
1 tur ad fideicommiſſum, † dicit Bald in conſil. 69. Factum tale eſt. Quidam. circa prin. lib. 2. Ang. cum pluribus aliis inter conſil. Petri de Ancha. in conſil. 203. Ex themate prædicto. co. 2. in fin. ver. item non valet. Cum verò teſtamenti defectus inſurgunt, refugium eſt ad d. clauſulam, per quam quoque certum eſt, nõ reparari, niſi in quantum ad validitatem codicillorũ requiſita adfuerint, & vt codicilli poſsint valere, ſci-
2 licet, vt adſit numerus quinque teſtiũ, † Imo in l. co-

dicillis. §.fin. in fin. de leg. 2. etiamſi ſint mulieres pro
teſtibus: Iaſ. in l. fin. circa fi. C. de codicil. etiamſi non
rogati ſint teſtes, vt ibi in text. ad fin. & non ſit defe-
ctus voluntatis imperfectæ, quòd antequam eſſet cõ-
3 pleta, teſtator fuerit morte præuentus, †Bart. in d. l. 1.
in 4. quæſt. de iur. codicil. & non ſit defectus publica-
tionis coram teſtibus: Ruin. in conſil. 193. num. 9. lib.
2. & teſtamentum non ſit ſuſpectum de falſitate ob
contradictionem duorum teſtiũ de ſeptem teſtibus
4 adhibitis in teſtamento, †Socin. in conſil. 28. col. 2. lib.
3. & teſtator ſit habilis ad teſtandum: l. Diui. §. codi-
cillos. eo. de iur. codicil. & l. 2. de lega. 1. atque is, cui
dandum eſt, capax exiſtat, Bald. in d. l. fin. colum. 3.
verſ. & per hoc apparet. & in l. Titia. ff. de inoff. teſta.
& quando dicit, Et valeat iure cuiuslibet alterius vl-
timæ voluntatis, quo meliùs valere poteſt: quomodo
5 hæc verba interpretãtur, †vide Bar. in d. l. 1. in qu. pen.
& Vital. de clauſulis, in ver. clauſula codicill. appoſita.

Diuerſitas autem effectuum d. clauſulæ manifeſta
eſt ex eius conceptione, per verba vel præſentis tem-
poris, vel futuri in ſui initio, vt dictum eſt, quòd con-
cepta verbo temporis præſentis, Si non valet iure te-
ſtamenti, &c. teſtamentum non conuertit in codi-
cillum, cum teſtamentum ipſum corruit ex defecti-
bus, euenientibus ex poſt facto, vt poſthumi agnatio-
ne, minima capitis diminutione, vel ex ipſo teſtamẽ-
to, hæreditate non adita: vt per Specu. in dicto §. com-
pendioſè. col. 8. verſic. item vide. Bald. in loco ſuprà
proximè alleg. & per omnes in d. l. ſi ita ſcripſiſſet. &
in d. l. cum ſtipulamur. de verb. oblig. Exinde eſt vnũ
valde notandum, quòd ſubſtitutio, quæ à principio
valuit iure directo, per d. clauſulam, non reſpiciẽtem
6 futurum, non trahitur ad fideicommiſſum, †vt not.
intelligit Imo. in l. verbis. col. 1. de vulga. & pupilla. &
ibi Aret. ſequitur in col. pen. in fi. & ſimiliter recipro-
ca, eos inuicem ſubſtituit, non valet in futurum, vti
fideicommmiſſaria, per dictam clauſulam, conceptá
verbo præſenti: Ripa in l. Lucius. colu pen. num. 45.
ff. eo. expreſsè ſentit Soc. in conſil. 6. In præſenti con-
ſultatione. col. 2. circa med. lib. 3. & Ioan. Ant. Alex.
in conſil. 129. col. pen. circa fin. Simulatque enim va-
let teſtamentum, ceſſante dicta conditione, Si non
valet clauſula ipſa, ceſſat, & nihil operatur: Fulgo. in
d. auc. ex cauſa. col. pen. ver concluditur ergo. & Saly.
in d. l. fin. §. fin. ver. quintò. & Corn. in conſil. 54. Duo
in puncto. col. 2. ver. cum igitur. in fin. lib. 3. & Socin.
in conſil. 140. Conſiderato teſtamento. col. 4. ver. ſed
iſtis non obſtantibus. lib. 1. vbi verò clauſula ipſa reſpi
cit tractum futurum, Si non valebit, operatur in caſi-
bus prædictis, quòd teſtamentum & diſpoſitio in eo
7 ſuſtinentur iure fideicommiſsi, † vt habetur in dictis
locis, hic & ſuprà alleg.

Proſequar itaq; alia, quæ dicta clauſula poteſt, vel
non poteſt operari etiam in ampla forma expreſſa.
Prima ſe offert illa perplexa doctorum altercatio, &
non modica difficultas, quando iſta clauſula poſsit
via fideicommiſsi ſuſtinere teſtamentum, ruptũ na-
tiuitate poſthumi, etiam ignoranter præteriti, de ſciẽ-
ter præterito, non ſit dubium. In qua re Bal. Ang. Pau.
de Caſtr. Alex. Corn. Barba. Iaſ. Steph. Bertrand. ſibi
ipſis contrarios, deprehendit Tiraqu. in d. l. ſi vnquá.
in ver. donatione largitus. num. 269. de quæſt. iſta, ibi
allegat concordantes tenentes eſſe Com. Opin. dictá
clauſulam conuertere in fideicommiſſum, ruptũ na-
tiuitate poſthumi præteriti, de quo ſufficit cogitaſſe
generaliter per illa verba dictæ clauſulæ temporis fu-
8 turi, Si non valebit: † Paul. de Caſtr. in conſil. 15. Inci-
piendo à ſecundo. col. 2. ver. breuiter. quando. lib. 2.
Alex. in conſil. 123. diſcuſsis hæſitationibus. colu. fin.
ver. & hoc verum. lib. 1. & alibi in alleg. per Tiraquel.
in d. loco, ad quem ſit remiſsio pro cumulo allegato-
rum in hac ſpecie, & ad Pariſ. in conſ. 64. col. 3. nu. 17.
lib. 2. & Bero. in conſil. 12. lib. 2. Sed tamẽ opinio Bar.
in d. l. 1. in 6. quæſt. & in conſil. 235. Lapſus fecit teſta-
mentum, tenentis, in hoc caſu dictam clauſulam nõ
operari, eſſe magis æquam & tenendam: & de facto
fuiſſe obſeruatum per duos ſenatores ſui Principis, di
cit Iaſ. in d. auc. colu. pen. allegando Aret. in conſ. 24.
Quatuor dubia. & in conſil. vlt. reddendo etiam du-
biam illam limitationem, quando teſtator poſt na-
tiuitatem poſthumi tanto tẽpore ſuperuixerit, quòd
potuerit mutare teſtamentum, ſi voluerit, quam re-
ſolue, vt ſubtiliter per Ang. in conſil. 10. Iſta quæſtio.
col. fin. & conſil. 364. Pierus. col. 2. ad fi. & colu. ſequ.
vbi not. ſentit, quòd dicta clauſula non debeat atten-
di, quando poteſt deprehendi de tanta imprudentia
teſtatoris in formando teſtamentum: ita & compro-
bat Ioan. Ant. Alexandri. in conſil. 112. Viſo teſtamen-
to, dicens, hanc ſententiam eſſe magis communem,
& magis æquam: idem in conſil. 125. Præſens caſus. e-
tiamſi adeſſet clauſula, formiter concepta, quòd vale-
ret etiã iure donationis cauſa mortis, vt ibi per eum. i-
dem quoque tenet Io. Dilect. de teſta. in tit. 3. in cau.
10. incip. Poſthumus. quòd per natiuitatem poſthu-
mi, dicta clauſula non obſtãte, teſtamentum rumpi-
tur, tam quoad vniuerſale fideicommiſſum, quàm &
quo ad particularia legata, quæ teſtator veriſimiliter
non feciſſet, ſi de poſthumo cogitaſſet, vt ibi per eum:
cui addo Card. in conſil. 20. Cum in teſtamento. &
Rip. in l. ſi vnquam. in quæſt. 21. numer. 42. C. de re-
uoc. dona. & latè defendit. opi. Bart. Rui. in conſil.
2. & conſil. 6. lib. 3. Bertran. conſil. 170. lib. 1. & Soci.
Iun. conſil. 153. lib. 2. & pro communi, æqua, & ſem-
per ſecuta per Senat. Medio. eam tenet Clar. in §. te-
ſtamẽtum. in quæſt. 46. & per Gabri. Roma. de Com-
mu. Opin. lib. 6. de clauſ. concluſ. & inuoluendo plu-
ra. ſed puto non diſcedendum à dict. opin. Bartol.
pro qua alibi conſului. vt patet conſil. 67. lib. 2. & per
duos celeberrimos Doctores Bononienſes ita iudica-
tum vidi: & ita teneo conforme, cum noſtra lege mu
nicipali prudenter edita pro rigoroſitate iuris, & opi-
nionibus Doctorum amputandis, quòd clauſula co-
dicillaris non ſortiatur effectum per ſuperuenientiã
liberorum: de quibus non fuit expreſsè cogitatum in
teſtamento, vt cauetur Statuto Piſauri in additioni-
bus. rub. 15. fol. 125.

Item aduertendum eſt, quòd vt d. clauſula poſsit
operari, requiritur tempore, quo deficit teſtamẽtum,
adeſſe hæredem ſcriptum, cui poſsit præſtari fideicõ-
miſſum. vt aliás inquiritur de perſona, cui ſit dandũ,
9 †per text. & ibi Gloſſ. in l. quidam referunt. in princ.
per hæc verba: Nullius enim momẽti eſt legatũ, quod
datum eſt ei, qui tempore codicillorum in rebus hu-
manis non eſt, licet tempore teſtamenti fuerit: eſſe e-
nim debet, cui detur: ff. de iur. codicill. ita in quæſt. de
filia, excluſa per ſtatutum, donec & quouſque ſuper-
fuerit maſculus, & præterita per patrem, inſtituentẽ
filium maſculum, appoſita dicta clauſula in teſtamẽ-
to, Si non valet, vel non valebit iure teſtamenti, &c.
poſt mortẽ maſculi etiã cum filias, & ſic remoto obſta-
culo de fratre maſculo per ſtatutum, prout ex nunc,
ipſam filiam præteritam poſſe dicere teſtamentum
pater-

paternum nullum, & ſuam portionem hæreditariá vendicare,& non teneri ad reſtituendum fideicommiſſum hæredi maſculo hæredi ſcripto, † contra Bar.
10 in l.fin. §. fi. ff. ad Tertul. firmant Bald. & Saly. in l. 2. de lib. præte & Imo. in l.ei, qui ſoluendo. col. fi. ver. circa tertium. ff. de hæred. inſtit. & quòd maſculus viuens fuit hæres, & in morte deſiniit per ſtatutum eſſe hæres: ideo ad filiam ſuam non potuit tranſmittere aliquod fideicommiſſum, per reg. Nemo plus iuris. de Reg. Iur. licet Alexan. in d.l. 2. videatur ſequi Bart. tamen contrarium defendit, dicendo ita communiter Doct. tenere. Corn. in conſil. 126. Principale dubium. col. penul. lib. 2. Siquidem dies fideicommiſſi ex dicta clauſula reſtituendi ceſsiſſet in vita hæredis ſcripti, tale fideicommiſſum, etiam non agnitum, tranſmitteretur ad hæredem ſcripti hæredis, ſicut cætera fideicõmiſſa tráſmittuntur virtute officij iudicis ſtatim, cum ceſsit dies cõpetentis pro eis conſequendis, vt ſimiliter contra Bar. in d. l. 1. in 1. q. de iure codicill. poſt alios per eum alleg. ſic atteſtando, eſſe communé Opinioné, tenet Dec in conſ. 478. In cauſa Domini Aureli. co. 3. & in conſ. 490 Viſis & circũſpectis. col. fin. ita contra Bart. in hoc ſacrum Conſiliu Neapolitanum iudicauit: vt per Capyc. in deciſ. 86. In cauſa Ioánis Baptiſtæ. facit tex. in l. Sempronius. in princ. de vſufr. leg. & in l. 3. § fi. de his quæ pro ſcript. haben.

Oportet quoque animaduertere, clauſulam iſtam non operari in eo, quod videtur eſſe contra mentem & voluntatem teſtatoris, atque attendendas eſſe conditiones in teſtamento aſcriptas, ipſum fideicommiſſum reſpicientes: nam demonſtratur, † præſertim in
11 eo, quod hæres grauatus, ſi deceſſerit ſine filiis ad reſtituendum N ſi viuéte teſtatore cum filiis nominatur, & teſtamentum effectum caducũ, quæratur ſuſtineri per clauſul. codicillarem: reſpondetur, id quidé non poſſe obtineri, ne fideicommiſſum detur contra mentem teſtatoris, qui noluit deberi, decedente hærede grauato cũ filiis, vt ſubtiliter & late probat Soci. in conſil. 140. Conſiderato teſtamento. col. 4. & ſequ. lib. 1. vbi dicit, generalé repetitionem omnium contentorum & relictorum in teſtaméto eſſe factam per clauſulam codicillarem, & ſub eiſdem cõditionibus,
12 † idem firmat, & conſi. 218. col. 5. lib. 2. & Rui in conſil. 163. De duobus. col. 5. ver. ſed his nõ obſtantibus. li. 2. & per Dec. in conſil. 342. col. pen. ver. tertiò. & verſic. ſeq. idem Socin. in conſil. 77. Viſis teſtamento. in fin. lib. 3. † dicit. dictam clauſulam non operari, quando
13 deficit voluntas teſtatoris: quia non venit caſus ab eo prouiſus, ſicut etiam non deberetur ex teſtamento, ita non debetur virtute clauſulæ codicillaris, vt ibi per eum, & per Bero. conſil. 63. in fi. lib. 2. & quia d. clauſula intelligitur, niſi teſtatorem pœnituerit, † dicit Bal.
14 in l. eam, quam col. 15. ſub nu. 20. & verſi. extra quæro. C. de fideicom. eadem ratione, ne fiat præter voluntatem teſtatoris. vulgarem ſubſtitutionem nõ debere conuerti in fideicommiſſariam, per dictam clauſulá declarat † Dec. in l. precibus. col. 12. ſub num. 18. C. de
15 impuber. & in conſil. 205. In cauſa illorum. col. fin. in fin. & in conſil. 248. col. fin. & conſil. 287. col. 2. in fin. & in conſil. 291. Viſis & diligenter. col. 2. & in conſil. 384. in fin. licet hæc ſua declaratio videatur dubitabilis, ex eodem met conſil. Bald. in conſil. 319. Quidam Nicolaus. lib. 5. quod pro ſe Deci. alleg. nam dicit ibi Bal. in 2. co. clauſulam codicillarem videri appoſitam in omnem caſum. in quo teſtamétum, factum ab eo, qui teſtari potuit, deficit, & res reducitur ad cauſam inteſtati: quia clauſula appoſita in defectum teſtaméti, venientes ab inteſtato onerare cõſueuit: hæc verba Bald. & aliquid per Cur. Iun. in conſi. 139. in fi. & clarius per Aymo. in conſ. 22. col. pen. ver. quintò principaliter. declarationem iſtam Decij, quando d. clauſula verbis præſentis temporis, Si non valet, concepta eſt, defendit Ripa in d.l. Lucius. col. pen. de vulga. & pupi. vt ſuprà dictum eſt, & Aym. in loco proximè alleg. probat, vbi eſſet vulgaris expreſſa, & ibi infert, quod tamen contra Dec. in ſua declaratione eſt Commun. Opin. quando eſt talis clauſula cõcepta per verba præſentis, & non futuri temporis, firmat Hier. Cagnol. in d.l. precibus. num. 198. & vt per Socin. conſ. 6.
16 col. 2. lib. 3. † & contra Dec. latè inſiſtit Grat. conſil. 8. num. 13. & ſeq. lib. 2. generaliter enim obſeruandum eſt, nihil vnquam debere concedi, vel attendi,
17 quod voluntati teſtatoris videatur aduerſari: l. † ſi quis vinum. §. item ſi quis. de vi. trit. leg. cum vulga.

Scitur dictam clauſulam operari, quòd venientes ab inteſtato cenſeantur rogati ad præſtandum fideicommiſſum hæredibus ſcriptis in teſtamento irrita-
18 to, † vt dictum eſt ſuprà: idem iuris eſt, ſi ſuccedentes ex teſtamento ſint iſti tales rogati, vt ſi quis teſtaméto condito, in quo certos hæredes fecerit, aliud fecerit teſtamentum, in quo alios hæredes inſtituerit, clauſula codicillari appoſita, id quod ruptũ fuerit aliquo defectu, qui poteſt reparari per dictam clauſulam, nempe hæredes inſtituti in primo teſtamento, tenentur vigore dictæ codicillaris clauſulæ fideicommiſſum dare hæredibus ſcriptis in ſecundo teſtaméto, per l. ſi quis, cum teſtamentum. in prin. de iur. codicill. tradit Corn. in conſil. 245. Licet in hac conſultatione. lib. 3. & Guid. Pap. in quæſt. 513. De retractatione. & Socin. Iun. in conſil. 106. Pulchra profectò. col. pen. num. 37. lib. 1. per doctr. Bart. communiter approbatam in d.l. 1. in 1. quæſt. eſt enim notabile de iſta clauſula, quòd non ſolùm operatur ab inteſtato, ſed ad teſtamentum, & omnibus modis, qui-
19 bus fiunt codicilli. † dicit Bald. conſ. 65. Proponitur, quòd Putius. in fin. lib. 2.

Quæro, Nunquid per dictam clauſulam ſuſtinetur teſtamentum fratris, ruptum per querelam alterius fratris, ob turpitudinem & infamiam hæredis inſtituti, ita quòd frater querelans teneatur fideicommiſſum præſtare hæredi ſcripto? Talem clauſulam operari etiam in hoc caſu, ex facto reſpondet Angel. in conſil. 171. Petrus Capotranci. ſeu incip. Super puncto prædicto. eo, quòd codicilli non ſubiacent querelæ ex eo, quòd non fuerit in teſtamento inſtitutus, qui de iure debuerit inſtitui, & ex eo. quòd perſonis infamibus à non militibus poſſunt legata vel fideicõmiſſa relinqui: videntur ſentire Bart. Imo. & Alexan. in l. ſi patroni. §. actiones. ff. ad Trebel. ſequendo ibi dictum Dyni, volentis in teſtamento rupto per querelam fratris, inſtituta perſona turpi, per l. fratres. C. de inoffic. teſtam. fideicommiſſum non eſſe nullum, quando fuerit repetitum ab inteſtato, dictum conſi. Angel. & Barba. in cap. Rainutius. de teſtamen. ſimpliciter allegando tenet. & dat pro cautela ſuſtinendi teſtamentum huiuſmodi, Ioan. Dilect. de art. teſtan. in titul. 3. cau. 16. cum iſta opinione tranſit Afflict. in deciſio. 125. vbi & deciſio 204. ſequendo opin. Angel. in l. 1. ff. de inoff. teſtam. dicit ſacrum Conſilium Neapolitanum tenere. quòd ſufficiat fratri querelanti teſtamentum dari quartam partem pro legitima, & ſequitur Hier. Cagnol. in l. prima. ff. de inoffic. teſtam.

 num.

i.§. hoc autem Senatuſconſultum. & l. recuſare. §.1.ff. ad Trebel. &quando alia remedia deficiunt à principe auxilium impetrandum eſt;l.ille à quo.§.pen.& l. 2.verſus fin ibi,ſed noſtro ſemper vtetur adiutorio.C. com.de leg.

Ruſus diuerſi effectus dictæ clauſulæ verbo præſentis & verbo futuri conceptæ cognoſcuntur, quòd ſi verificatur in tempore præſenti,ſi non valet, grauatus,vt purè non detrahit,niſi vnam quartam.
29 †Barto. Bal.&Salyc.in l.quanquam.C.ad l.Falcid.vt dictum eſt ſuprà ſub hoc tractatu de codicillis, ver. quoniam codicilli.ſi verò in tempore futuro,ſi non valebit,verificatur, vt quádo poſt mortem teſtatoris rumpetur teſtamentum agnatione poſthumi, ſecundum aliquos,tunc grauatus vt ſub conditione. cui deberetur legitima, ſtatim mortuo teſtatore, & quarta trebel. verificatione poſtea facta de verſione teſtamenti in codicillum & fideicōmiſſum, poteſt detrahere duas
30 quartas,† ſecundum Bald.in l. Papinianus. §. meminiſſe.in fin.ff.de inoffi.teſtam.& in l.filium.colum.8. verſi.item quæro,quid,ſi filius.C.famil.erciſ. probat. Angel.in conſi.99.Petrus de Vrbe. col.1. in fi.& Alex. in conſi.142.Circa primam.col.5 verſi. & per hoc patet.lib.2.

Item nota,teſtamentum habens inſtitutionem hęredis certorū bonorum particularium reſtrictiuè iuris accreſcendi prohibitione comprehenſa, nullo datò cohæredе, ſuſtineri per dictam clauſulam codicil-
31 larem †vt per Pariſ.in conſ.17.in fi.lib.3.

SVMMARIVM.

1 Contractus ab initio ſunt volūtarij. & ex poſt facto neceſſarij, adeò, quòd altera parte inuita non poſſunt reuocari.

2 Sed voluntates vſque ad extremum vitæ reuocari poſſunt.

3 Donatio cauſa mortis,an videatur vltima voluntas, an legatum,vel potius dicatur contractus,vel differat ab ea, quæ inter viuos fit,ratione, ac ut natura,vel cui aſſimiletur.& nu.ſeq.

6 Notariorum imperitia. vel nimia peritia deſtruit mundum, & ponit conſcientias virorum bonorum in magno diſcrimine plura d. Alex. Stattius Bononie. in tractatu ſuo Tabellionatus.q.7.

7 Clauſula codicillaris,ſi non valeret iure teſtamenti,vel codicillorum, valeat iure donationis cauſa mortis, intelligitur de donatione cauſa mortis,quæ eſt mera vltima voluntas.natura & effectu,& non de ea. quæ in ſe continet contractum,& quæ non fit niſi pactione,& traditione.

8 Clauſula, Si non valeret iure teſtamenti, vel codicillorum, valeat alterius cuiuslibet vltimæ voluntatis, quomodo intelligatur.

9 Teſtamentum inter liberos, vel ſimplex voluntas etiam imperfecta, valet inter liberos.& duo ſufficiunt teſtes.

10 Limita non procedere inter extraneos.

11 Clauſula valere debeat iure codicillorum, nihil, vel parùm operatur in teſtamento inter extraneos, quia teſtator non poteſt tollere.vel minuere ſolennia teſtameti, niſi in caſibus à iure expreſſis.

Clauſula prædicta quid operetur. poſita in teſtamento filijfamiliâs cum conſenſu patris ?quis ſpecialiter requiſitus ad donatio. cau. mort. non cenſetur præſtitus ad cauſa mortis donationem, per illa verba alterius vltimæ voluntatis,quæ debent referri ad ſimilem vltimam voluntatem,vt ſunt magis ſimiles teſtamento, codicillo,quàm donatione cauſa mortis.numero 12.limita, vt hic.

13 Donatio cauſa mortis,quo ad ſui ordinationem, magis accedit contractui.

14 Donatio cauſa mortis,dicitur vltima voluntas.

15 Verba ſufficiunt generaliter verificari.

16 Actum magis faciunt cognoſcere requiſita ad actum, circa formam & modum interuenientia,quàm verba.

17 Interpretatio benigna,& præſumptio validitatis actus habenda eſt magis,quàm vt pereat.

18 Hæreditas dari poteſt pacto,vel donatione cauſa mortis.

19 Hæreditatis,verbum, quandoq; impropriatur, vt pro bonis accipiatur.

20 Idem in donatione cauſa mortis,vt donatio teneat.

21 Donatio cauſa mortis, vt ſit valida, requiritur capacitas donantis & donatarij.

22 Et quòd adſint quinque teſtes de iure ciuili.
Etiam mulieres.ibi.

23 Sed de iure canonico duo ſufficiunt cum parrochiano, vel duo alij loco illius.

24 Requiritur ſtipulatio,vel pactum pro eo,in quem diſpoſita in teſtamento diriguntur.

Donatio cauſa mortis fit inter præſentes,num.25. & debet acceptari.num.26.

27 Præſentia alicuius requiſita ad actum, non præſumitur, niſi appareat in ſcriptura.

28 Præſens & intelligens in dubio præſumitur conſentire,etiam ſi taceat.

29 Donatio cauſa mortis,hodie nudo pacto perficitur.

30 Et ſufficit ſola præſentia donatarij, quando dicitur in teſtamento,ſi non valet iure teſtamenti,valeat iure codicillorum.donationis cauſa mortis. vel cuiuſcunque vlterius voluntatis;quia ſi præſens ſit donatarius & intelligens,licet tacens,valet teſtamentum in vim donationis cauſa mortis.& num.31.

32 Promiſſio facta præſenti & tacenti eſt pactum,non pollicitatio & hæc communis.

33 Hæres, vel legatarius non præſens teſtamento Notario non ſtipulante pro eo, & omnibus, quorum intereſt, vt fideicommiſſum, non vt donatio cauſa mortis, vel contractus valeret.

34 Donatio cauſa mortis, non requirit aditionem hæreditatis,ſed ſola morte teſtantis confirmatur.

35 Donatio cauſa mortis pœnitentia non reuocatur, mortuo teſtatore abſque hærede.

37 Donatarius grauatus, non vt hæres ad reſtituendum bona alijs,non detrahit trebellianicam.

38 Voluntas teſtatoris vbi dependet à voluntate hæredis, vel legatarij,vel alterius,vt captatoria,non tenet.

39 Limita in donatione cauſa mortis, quæ tanquàm cōtractus poteſt ex alieno arbitrio pendêre.

40 Filiusfamiliâs poteſt donare cauſa mortis,ſed non poteſt teſtari.

41 Limita vt hic.

42 Si in teſtamento adſit clauſula, quòd ſi non valet iure teſtamenti,valeat iure codicillorum,vel donationis factæ inter viuos præſenti & acceptanti,vel Notario tanquā publica perſona recipienti, ſi poſtea reuocetur, per ſecundum teſtamentum, cenſetur reuocata talis donatio.Et iſta eſt communis.

43 Limita,vt hic.

44 Cautela extranea & inſolita, reddunt actum inualidum.

SOLVTIO XII.

De donatione cauſa mortis, alia vltimę voluntatis tertia ſpecies ſuperiùs præmiſſa, ſunt adhuc aliqua dicenda, cum autem ab origine ſua cepiſſet hæc donatio eſſe promiſcua inter viuorũ contractus, & vltimas volũtates, atq; inter iſta, multùm intereſſe quiſque ſciat, quòd contractus maximè ex duorum vel plurium conſenſu dependentes firmiores ſunt, & non poſſunt altera parte in vita reuocari:
1 †l.ſicut.C.de actio.& oblig.& l.perfecta. de don.quæ ſub mo.& §.1.in fi.Inſt.de dona.nec quidem reſcripto principis reſcin di poſſunt: l. ſi donationem.C.de reuo.dona.& l.2.C.de du.re.

Vltima vero voluntas non dicitur, niſi poſt mortem diſponentis, qui viuens pro l.bito poteſt eā ſem-
2 per reuocare;†l.ſi mihi.§.in legatis.de leg.1.& l.ſi quis in prin.de leg.3.vt dictum eſt ſuprà verſ.morteq; ipſa. Pariter ideo cepit iſta mortis cauſa donatio defatiga-
3 re antiquos Iuriſconſult.& legiſlatores in diſcernendo decidendoque,†qualem communionem habeat, & cum contractibus inter viuos, & cum vltimis voluntatibus, & quòd per omnia ſic fere legatis connumeretur, & eundem ſortiatur effectum, quem habēt
4 vltimæ voluntates:†vt l.fin.C.de dona.ca.mor.& §.1. Inſtit.de donat.& ibi in gloſſ.de pluribus differentijs inter donationem cauſa mortis, & legata, facilè demum ex legibus ipſis percipi poteſt, iſtam donationem magis comparari legatis, longeque differre ab illa vera & abſoluta donatione inter viuos: vt l. ſenatus.in princip.& l.illud.in princip.ff.de don.ca. mor.
5 & d §.1.Inſt.eo.†eo præſertim, quod ſicut legatum pœnitentia reuocari poteſt: l. Marcellus. §.1.& d. l.ſenatus.§.1.in fin.ff.eo.& d.§.1.Inſti.eo.& l. non omnis.in princ.ff.ſi cert pet.

Hoc autem vnum inſudare facit, & ingenia eleuare noſtros Iuriſcon in reſponſis, præcipuè ad perſcrutandum, & interpretandum quandoque eſſe donatio.cau. mor. & ſapere vltimam voluntatem hoc ſolo propoſito ſolaque intentione iſta ad cauſam faciente, vt potuit pœnitentia reuocari, & è contra quandoque eſſe donationem inter viuos, & irreuocabilis, & firma permanere cenſeatur, prout caſuum diuerſitates accidere ſolent: vt exorditur Marſil.in ſingu.136. Longa profectò. Plerunque etenim, ac ſæpius accidere conſueuerunt huiuſmodi anfractus inter coniuges, generum & ſocerum, vel ſocrum, & ſimiles, non tam affinitate, quàm aucupandarum ſucceſsionum cupiditate coniunctos, vt faciliùs inducātur hi, proponitur blandis verbis poſſe fieri teſtamentum ſemper ad libitum teſtatoris reuocabile, vel donationem cauſa mortis, quæ ſimiliter vſque ad extremum ſemper poteſt reuocari, quàm primum ad hoc reperitur materia bene diſpoſita, ecce tabellio magis forſan amicitia rogantis vel malitia, quàm ſinceritate, ſcientia, vel conſcientia præditus, ſcribens tale teſtamentũ vel donationem cauſa mortis, apponit pleniſsimas & geminatas clauſulas ab omni parte pinguedinem profluentes cum conuerſione in caſu reuocationis teſtamenti in contractum donationis cauſa mortis, & puræ, & ſimplicis donationis inter viuos. cum ſtipulationib. pro omnibus, quorum intereſt, &c. cum promiſsionibus de non reuocando aliquo caſu, & de non contraueniendo, per hæredes, & pro hæredibus ſtipulando & paciſcendo, & in forma ampliori, qualis & quanta poſsit inueniri in ſumma & formulario Orlandini, & in cautelis Cæpollæ.

Quibus obtentis, incipiunt blandimenta deficere, deinde bona condimenta aliorum tendere; Ceres tandem & Bacchus è domo perpetuò exules fiunt, bonus verò teſtator vel donator, re bene intellecta, & experta bis, ter, quaterque, aliorſum & ipſe vadit eiſdem & blandimentis, & condimentis, quæ perdiderat inuentis memoriam tenens ſuę priſtinę intentionis reuocandi diſpoſita, quando ſibi libuerit teſtamentum, vel donationem, qualis fuerit, per eum conditam reuocat. alij relinquit bona ſua, & poſtremum ſuæ vitæ claudit diem, quiſquis obtinens teſtamentum, vel donationem quærit eius vigore cōſtitui bonorum poſſeſſor ſuum teſtamētum vel donationem contendens pręualere: non poteſt enim vnius hominis, niſi vnum teſtamentum, & vna diſpoſitio valere, vt in præcedentibus dictum eſt, vtrinque conſuluntur peritiores, & vtrinque exhibentur diuerſa, vel diuerſa reſpōſa, exinde verum eſt illud, imperitiam vel nimiam peritiam tabellionum deſtruere mundum, & ponere bonorum virorum conſcientias in diſcri-
6 mine magno.†dicebat Bal.in conſi.6. Viſo teſtamento Bartolucij, lib. 4. refert Iaſ.in conſi.97.col.2. lib.4. & in l.filius à patre.in prin.col.fi.de lib. & poſth. & facere in teſtamentis pullulare multas difficultates, ait Socin.in conſ.12.in prin.lib.3.

Itaque ſuper his pro clariori diſcuſsione, & reſolutione ſimilium quæſtionũ, de tribus quæri ac tractari oportet. Primo, qualiter donatio cauſa mortis ſub clauſula prædicta codicillari in teſtamētis inſeratur, conuertatúrue in contractum abſolutæ donationis inter viuos, quidve operetur. Secundò, de ſignis & coniecturis, oſtendentibus ipſam donationem, aliàs ſeparatim factam eſſe donationem cauſa mortis, & præmiſſam ſpeciem vltimæ voluntatis. Tertiò & vltimò de formis & qualitatibus demonſtrantib. eandem donationem eſſe meram, & ſimplicem donationem inter viuos, & irreuocabilem, & hæc mihi videntur vtilia ac ſæpiùs in practica, & vſu contingibilia, atq; noſtro tractatui ſummoperè conuenire, & quiſque poterit inſpicere, & inuenire quæque horum ad caſum ſibi contingentem facere poſsint, & de his ſibi inſeruire patrocinando, vel iudicando.

Ad primum igitur continuando ſæpè dictam clauſulam codicillarem breuiter reſpondendum eſt, cenſeri inſertam ſub dicta clauſula, & factā donationem cauſa mortis, ſi fuerit expreſſum, ita quòd poſsit comprehendi, atque ſi interuenerit neceſſaria ad validitatem ipſius donationis, nam exprimi ſolet, quandoq; expreſsè & ſpecialiter, quandoq; generaliter & ambiguè. Primo modo exprimitur ſpecialiter, quando dicatur, Si non valeret iure teſtamenti vel codicillorum, valeat iure donationis cauſa mortis, vt de hoc modo ponit Ang.de Aret.in tract.de teſtam.in glo.c. incip. Donatione cauſa mortis, quæ eſt mera vltima voluntas natura & effectu, & nō de ea, quæ in ſe continet contractum, & non poteſt fieri, niſi pactione, &
7 traditione: vt ſingulariter declarat†Bal.in l.legatum. de leg.2. Alio autem modo, & generaliter, quādo diceretur, Si non valeret iure teſtamenti, vel codicillorum, valeat iure alterius cuiuslibet vltimæ voluntatis, hoc modo expreſſo iure teſtamenti. & codicillorum, de alio iure cuiuſcunque alterius vltimæ voluntatis, intelligitur de donatione cauſa mortis, quæ eſt vna tertia ſpecies vltimæ volũtatis, vt præmiſſum eſt, ita poſt

8 ita poſt alios, per eum allegat. † tradit Alexan. in l. ſe-
nium. colum. penult. in fin. C. qui teſtam. fac. poſſ. li-
cet ibi loquatur reſpectu conſenſus patris filiofamil.
præſtiti ad teſtandum, quòd illo modo extẽdatur ad
donationem cauſa mortis, quam filiusfamilias con-
ſentiente patre, & non teſtamentum facere poteſt: l.
tam is. §. 1. ff. de donat. cauſa mortis, tamen & fortiùs
idem intelligi debet de diſpoſitione eius, qui liberè
teſtari poteſt: quia illa expreſsio cuiuslibet alterius
vltimæ voluntatis facta expreſsione teſtamenti & co
dicillorum, non poteſt referri, niſi ad donationem
cauſa mortis, quæ etiam eſt vltima voluntas: l. fin. C.
de donat. cauſa mort. Ergo perinde eſt, ac ſi ſpeciali-
ter eſſet expreſſa, argum l. 2. de liber. & poſthu. vt de-
ducit Alexan. in conſi. 53. In cauſa & lite. colum. 3. lib.
7. & in d. l. ſenium. quem ibi licet Deci. in col. penult.
mordeat, dicens, concluſionem Alexand. procedere,
ſi exprimatur de donatione cauſa mortis, tamen eti-
am in caſu ſuo à concluſione iſta, vt magis commu-
niter approbata per Docto. alleg. per Alexan. ibi. non
eſſet diſcedendum in practica. idem poſt Angel. &
Imo. firmat Are. in l. qui in poteſtate. col. 2. ff. de teſta.
dicens, quòd non eſt ratio, cur ſub iſtis verbis dona-
tio cauſa mortis non debeat comprehendi, ita eſſe
Commu. Opin. dicit Socin. in conſ. 125. Non inſiſten
do in princ. lib. 2. idem tenet Fulgo. in conſi. 88. Viſis
ſuperiùs. colu. 1. dubium erat de conſenſu patris ſpe-
cialiter præſtando filiofam. ad donandum cauſa mor
tis, per text. in l. filiusfamilias. §. fin. ff. de donat. quem
ſpecialiter per dicta verba intelligi expreſſum vo-
lunt Docto. in locis ſuprà allega. ſed tale dubium. vbi
ſint dicta verba generalia, ceſſare videtur in teſtamen
to eius. qui liberam habet teſtamenti factionẽ. quòd
donatio mortis cauſa comprehendatur. & ambiguè,
quando fuerit dictum. Si non valet iure teſtamenti.
valeat iure alterius vltimæ voluntatis. ambiguitas eſt
hic: quia ceſſat numeratio codicillorum, & ceſſante
verba generalia cuiuſcunque, vel cuiuslibet alterius,
ad hoc pariter reſpondet Alexand. in d. l. ſenium. col.
fin. non intelligi de vltima voluntate, quæ ſit dona-
tio cauſa mortis. ſed de codicillis, qui maiorem habẽt
ſimilitudinem cum teſtamento, quàm donatio cauſa
mortis, & in hoc Doctor. videntur magis communi-
tèr concordare, vt dicit Socin. in conſil. 112. Multum
abundè. colum. 3. verſic. aliquando & tertiò. lib. 1. ite-
rum repetito in conſilio 172. lib. ſecundo, idem tradit
Bald. in conſil. 504. num. 3. lib. 5. & Alexan. in conſi-
lio 53. In cauſa & lite. colum. 2. lib 7. Vnde ſi iure co-
dicillorum non poſſet valere, dicta verba intellige-
rentur de voluntate minùs ſolemni, vt de voluntate
ſimplici & imperfecta inter liberos, in qua ſufficiunt
9 duo teſtes, etiam ſi ſint mulieres, † dicta l. hac conſul-
tiſsima. § ex imperfecto. C. de teſtamen. & l. fin. C. fa-
mil. erciſcund. vt per Barto. in l. 1. in penul. quæſt. ff. de
iur. codicil. quod procedere in teſtamento, facto in-
10 ter liberos, & non inter extraneos, credit † Pract. Pa-
pien. in forma libel. pro leg. rei ſingul. in gloſſ. in ver-
ſic. valere debeat iure codicillorum. colum. fi. dicens,
talia verba vel talem clauſulam nihil vel modicum
operari in teſtamento inter extraneos, in quo teſta-
tor nõ poteſt tollere vel minuere ſolemnia teſtamen
11 ti, niſi in caſibus à iure expreſsis: † vt in l. nemo poteſt.
de legat. 1. & l. teſtandi. C. de teſtam. quod nota pro
declaratione doctrinæ Bartol. in dict. penult. quæſt.
ſed vt vides Alexan. & Socin. in locis proximè alleg.
12 † loquuntur in tali clauſula poſita in teſtamento filij-
fam. cum patris conſenſu, qui ideo ſpecialiter requi-
ſitus ad donationem cauſa mortis, per d. l. filiusfam.
§. fin. non cenſeatur præſtitus ad ipſam mortis cauſa
donationem, per dicta verba alterius vltimæ volun-
tatis, quæ debent referri ad ſimilem vltimam volun-
taté, vt ſunt magis ſimiles teſtamento codicilli, quam
donatio cauſa mortis, quæ magis quo ad ſui ordina-
13 tionem contractui accedit, † vt per gloſ. in l. 2. de dot.
præleg. per Doct. in l. 2. de leg. 1. & id in teſtamento fi-
lijfam. crederem poſſe procedere.

Verùm in teſtamento alterius aliàs habilis ad te-
ſtandum & diſponẽdum de bonis ſuis, ſi interueniat
pactum, vel ſtipulatio pro eo, in cuius fauorem facta
eſt diſpoſitio, putarem dicta verba optimè poſſe im-
portare donationem cauſa mortis, cum verba conue
14 niant, quia dicitur vltima voluntas: † d. l. fi. C. de do-
nat. cauſa mortis, alioquin ſufficiunt verba generali-
15 ter verificari: † l. ſi duo. §. fi. ff. de admi. tutor. & l. ſi cho-
rus. in princip. de legat. 3. quando aliàs non tractatur
de præiudicio patris conſentientis, tenet Dec. in d. l.
ſenium. colum. fin. & requiſita ad actum circa for-
mam & modum interuenientia ſunt, quæ magis fa-
16 ciunt, quàm verba cognoſcere ipſum actum: † l. inſu-
lam. de præſcrip. verb. l. ſi vno. in prin. ff. loca. & l. non
codicillum. C. de teſtamen. & ibi Doctor. cum ſimili-
bus, accedente benigna interpretatione & præſum-
ptione validitatis actus magis, quàm pereat, quæ in
17 his fieri ſolẽt, † vt l. quoties. de reb. dub. l. in teſtamen-
tis. de reg. iur. cap. cum dilecti. de donat. & per hæc e-
tiam ita ſentit Corn. in conſil. 237. Viſo themate. col.
4. lib. 4. & Roman. in d. l. tam is. col. penul. verſi. item
vt donatio. ff. de donat. cauſa mort. vbi etiam circa fi.
ſubiungit, quòd intendens teſtari ſenſerit, quòd ſi nõ
valet eo modo, quo agit, valeat omni modo, quo va-
lere poteſt. Et reſpondet ad vnam obiectionem, quæ
poſſet fieri de tranſlatione teſtamẽti ad donationem
cauſa mortis, quòd in teſtamento ſubſit datio hære-
ditatis, quæ per pactum, & donationem cauſa mortis
18 non poteſt dari: † l. hæreditas. C. de pact. conuent. &
in l. licet. C. de pact. tamẽ vt id demum fieri poſsit ibi
Roman. in d. l. tam is. in fin. dicit, quòd tunc eo ipſo
verbum, Hæreditas, impropriatur, & hæreditas aſſu-
19 mitur pro bonis: † l. quæſitum. §. ſi ſeruus. & quod ibi
notat Barto. de legat. 1. idem in terminis, vt donatio
cauſa mortis valeat, verbum, Hæreditas, impropria-
20 tur, & aſſumitur pro bonis, † ſecundum Laur. Calca.
in conſ. 12. Ad primum. col. 4. num. 8. verſic. ad hoc, vt
donatio. & latè Goza. in conſ. 87. Prima facie. colum.
4. ſub num. 17. & verſi. non obſtant allegata. & Soc. in
conſi. 125. Non inſiſtendo. in fin. lib. 3. Aym. in conſil.
139. colum. 2. num. 6.

Neceſſaria autem ad validitatem donationis cau-
ſa mortis ſunt nota, primùm capacitas diſponentis,
21 & eius in quem dirigitur diſpoſitio, † vt l. omnibus. &
d. l. tam is. ff. de donat. cauſa mort. & in d. l. 2. de leg. 1.
deinde numerus quinque teſtium etiam non roga-
22 torum, & ſi ſint mulieres, † vt eſt iure ciuili cautum,
per l. fi. C. de codicil. & l. fin. C. de donat. cauſa mort.
etenim non ſufficeret, quòd eſſent nominatim de-
ſcripti quatuor teſtes, cum adiectione, & quàm pluri-
um aliorum; vt per Bald. in conſi. 108. Domina Ioan-
na. col. 1. verſi. ſecundum dubium. lib. 3. pro quo opti-
mè facit, quod ſcribit Aret. in l. hæredes palàm. in pr.
colum. 4. verſi. tertiò adde. ff. de teſtam. & Barto. Cep.
in ciuil. conſil. 54. colum. 3. in 2. dub. quod eſt conſi.
Collegij Patauini.

De iure canonico, ſufficiunt duo teſtes cum parro-
chiano, vel loco parrochiani duo alij teſtes, & ſic qua-
23 tuor teſtes † tradit Socin. in conſi. 130. Viſa. col. penul.
verſic. circa ſecundam. lib. 1. & Ruin. in conſil. 51. Pri-
mo. colum. 4. num. 12. lib 1. Et inter alia principale, &
præcipuum eſt, quod requiritur ſtipulatio, ſeu pactũ,
pro eo, in quem diſpoſita in teſtamento diriguntur,
24 † per gloſſ. in l. cum pater. §. Mæuio. de leg. 2. & in l. 2.
C. de iur. dot. & in l. 1. & ibi Docto. C. de donat. cau.
mort & Alexand. in conſil. 168. in fin. libr. 5. iſta enim
25 donatio fit inter præſentes. † l. inter mortis. ff. eo. præ-
ſentia donatarij non præſumitur etiam, quòd inſtru-
mentum dicat, talis donauit tali, ſi non dicit tali prę-
ſenti & recipienti, donatio non valet, cum non appa-
reat de præſentia, quæ non præſumitur, & debet pro-
26 bari, † vt per glo. ibi firmat Pau. de Caſt. in l. illud. col.
fin. C. de ſacroſanct. eccle. cum concordan. alleg. per
Bald. in tract. de præſcrip. in 4. quæſt. prin. in 3. quæſt.
& Ruin. in conſi. 154. Quia dubitatur. col. penult. ſub
num. 12. lib. 5. per quæ remouetur determinatio Imo.
in conſil. 8. In caſu præmiſſo. col. 2. verſic. circa ſecun-
dum volentis totum oppoſitum, & quia iura allega.
per eum loquũtur in actibus, redactis in ſcripturam,
per quam ſatis probatur, contrahentes fuiſſe præſen-
27 tes, † vt reſpondent Bal. in l. 2. C. de ſtatu. & imagi. ibi
dicit, illam legem per aduocatos frequenter allega-
ri, quòd vbi ad actum peragendum præſentia alicu-
ius requiritur, ea non præſumitur niſi probetur, quæ
ſi non apparet ex ſcriptura, obtinet illa lex, ſecun-
dum eum ibidem, probata itaque ſimpliciter præſen
tia hæredis vel legatarij abſque eo. quòd expreſsè ac-
ceptauerit, dubium eſt, an ſufficiat, reſpondet Angel.
in conſilio 183. incipien. Ber. aliâs, Ex themate prædi-
cto. colum. verſic. item non valet, & dicit, oportere,
quòd valeat iure donationis cauſa mortis, ex quo te-
ſtator ita diſpoſuit, & poteſt eo iure valere, quia tem-
pore teſtamenti maritus fuit præſens & intelligens,
28 & in dubio præſumitur eſſe conſentiens: † tale pactũ.
ff. de pact. eo, quia donatio cauſa mortis hodie perfi-
29 citur nudo pacto, † per gloſſ. in d. l. cum pater. §. Mæ-
uio. & in dicta l. 2. C. de iur. dot. & idem conſilio An-
geli inſertum reperitur inter conſil. Petri de Anchar.
in conſilio 203. Ex themate prædicto. vbi in fi. legun-
tur nomina quinque aliorum Docto. de Bononia, &
de Padua ſe ſubſcribentium. idem non allegato dict.
conſilio Angeli firmat Socin. conſilio 112. colum. 2.
verſic. aliquando & ſecundò lib. 1. dicens, Quando te-
ſtator dicit illa verba, Si non valet iure teſtamenti,
valeat iure codicillorum, donationis cauſa mortis,
vel cuiuſcunque alterius voluntatis, ſi præſens ſit is,
in quem talia verba diriguntur, tunc valet in vim do-
nationis cauſa mortis, illo exiſtente prǽſente & intel-
ligente, quæ præſentia cum taciturnitate inducit con-
30 ſenſum: † l. qui patitur. ff. manda. & per alia alleg. ibi
per eum dicentem in hoc videri doctores concorda-
re: tamen non ita planè in hoc Doctor. videntur con-
cordare: vt ex eo patet, quòd Bald. in l. Labeo. in prin.
ff. de pact. dicit. teſtamentum non tranſire in contra-
ctum ex illis verbis, Si nõ valeat iure donationis cau-
ſa mortis, cum non ſit præſentia donatarij recipien-
tis. idem ſentit in dicta l. ſenium. verſic. modò firma-
tur. dum vult, quòd non ſufficit præſentia donatarij,
niſi appareant aliqua ſigna conſenſus, vt ibi Angel.
idem etiam ſentit, quòd vltra præſentiam donatarij
debet demonſtrari conſenſus, per aliqua indicia &
ſigna. idem Angel. in l. qui in poteſtate. ff. de teſtam.
clariùs dicit, quòd ille, in quem confertur diſpoſitio,
debet eſſe præſens & acceptans, & quòd acceptatio
tranſit in pactum, magis in terminis, & ore rotundo.
tamen Bald. & Angel. ſic, vt dixi loquentes, non alle-
gando Aret. in dicta l. 2. colum. 2. de legat. 1. ponentem
in dubio, quod dicit Angel. in dicto conſi. 183. Non
ſufficere ſolam præſentiam donatarij, niſi expreſsè
31 conſenſerit & acceptauerit, tenet & firmat † Deci. in
Rub. C. de pact. & in dict. l. ſenium. colum. penult. &
in conſilio 245. colum. penult. ſimpliciter ſequitur
Ioan. Anton. Alexandri. in conſi. 93. in fin. faciunt a-
liqua allegata per Tiraquel. in d. l. ſi vnquam. in verſ.
libertis. ſub num. 68. ſed breuiter non eſt diſceden-
dum ab opin. Angel. & Socin. in dictis conſil. per tot
celebres Doctor. approbata: & quia pactum nudum
inducitur ex conſenſu duorum vel plurium, & con-
ſenſus in fauorabilibus, habetur ex prǽſentia, & intel-
ligentia etiam cum taciturnitate, per reg. qui tacet.
de reg. iur. in 6. & d. l. qui patitur. ff. manda. ita contra
Dec. reſpondendo ſuis fundamentis, concludit Ripa
in rub. col. 6. num. 24. de verb. obligat. & in dict. rub.
colum. 2. C. de pact. vbi atteſtatur eſſe Comm. Opin.
32 † quòd promiſsio facta præſenti, & taceti ſit pactum,
& non pollicitatio. idem ibi Hiero. Cagn. num. 16. 17.
& ſequ. contra Dec. dicendo, quòd in hoc tam legen-
do, quàm conſulendo incidit in foueam cæcorum,
nec à vertice ad plantas in dictis ſuis eſt ſanitas, &
communiter per Modernos ſcribentes poſt eum re-
probatur, & diffusè etiam fundamentis contrarijs re-
ſpondendo, vt ibi per eundem Cagno. & in l. ſemper,
qui non prohibet. de reg. iuris.

Quando autẽ hæres vel legatarius, non eſſet præ-
ſens confectioni teſtamenti, debet notarius ſtipulari
pro eo, & omnibus, quorum intereſt, aliàs vt fideicõ-
miſſum, & non vt donatio cauſa mortis, vel contra-
33 ctus valere, † vt per Bart. in d. l. tam is. §. 1. & Bal. in l. 2.
in princ. ff. de pact. Imo. in l. vt hæredibus. & in l. mi-
les. in prin de leg. 1. & Guid. Pap. in q. 222. & Socin. in
conſ. 125. Non inſiſtendo. lib. 3.

Adducam etenim aliquos effectus, inductos per
huiuſmodi donationem cauſa mortis, ex teſtamento
translatam.

Primò pro eius validitate, non requiritur aditio
hæreditatis, ſed ſola morte teſtatoris confirmatur:
34 † Bal. in l. eam quam. col. 4. verſic. item not. alium ca-
ſum. & in l. cum virum. C. de fideicommiſſ. vbi dicit,
quòd pro tali donatione poſſet agi cõtra curatorem,
datum hæreditati iacenti.

Secundò cauſa mortis donatio aliquo modo per
pœnitentiam reuocata à teſtatore, non deficit, ſed re-
manet in ſua validitate teſtatore moriente ſine hære-
35 de. † per l. 1. ff. qui ſine manu. ad liber. perue. tradit pro
dicto, aliâs inaudito Angel. in l. qui Romæ. §. Flauius.
de verb. obliga. vbi adducit rationem ſuprà proximè
adductam; quia pro ſui confirmatione, non requirit
aditionem hæreditatis, & ibi cum Ang. tenent Imol.
Areti. Alexand. limitat, quando non præceſſerit tra-
ditio, & Iaſon in colum. fin. impugnat, ſed pro defen-
ſione conſidera, ſi hæc reuocatio non poſsit opponi
à tertio ad not. per Bartolum & alios in l. ſecunda, de
exceptio. rei iudic. & ſequitur Alexand. in l. non om-
nis. ſi certum petatur. & ponit in ſuis ſingul. Marſil. in
ſingul. 63.

Tertiò licet ex parte teſtatoris per pœnitentiam
poſsit reuocari, tamen non poteſt reuocari ex parte
eius, qui acceptauit, ſi fortè ſub ipſa donatione ineſt
aliquod

36 aliquod onus,† per Gloſſ. fin. in fin. in l. cum pater. §.
mater. de leg. 2. firmat Alex. in d. l. nõ omnis in princ.
num. 6.

Quartò, quando talis donatarius grauatur, & non
vt hæres ad reſtituendum bona alijs non detrahit
trebellianicam, quæ detrahitur ab hærede vniuerſa-
37 le, & non ab acquiſitore particularium bonorum,†
per l. mulier. §. ſi ff. ad Trebel. tradit Alexand. in con-
ſil. 247. in fin. libr. ſextò. refert Aymo in conſil. 130. in
fin. licet contrarium teneat Bald. in conſilio 390. Hæ
quæſtiones. nume. 3. libr. vbi tamen loquitur in fal-
cidia.

Quintò mirabilem effectum operatur, & hic vtar
verbis Iuriſ. in l. quòd ſi vno. ff. de in di adiec. ibi, &
adijcit mirari ſe, a nemine animaduerſum: nam ſci-
tur, vbi diſpoſitio teſtatoris pendet à voluntate hære-
38 dis vel legatarij, vel alius vti captatoria non valet: † l.
illa Inſtit. in princip. & l. captatorias. ff. de hæred. in-
ſtit. & l. captatoriæ de legat. 1. cum ſimilibus, ſi lega-
tum vel inſtitutio hęredum patiens defectum talem
transfertur in donationem cauſa mortis, vtique va-
lida erit talis translatio, quia donatio cauſa mortis
vti contractus poteſt ab alieno arbitrio dependere.
39 † per l. ſiquis arbitratu. de verb. obligat. & l. fin. C. de
contrahend. emp. iſta eſt ratio per gloſſ. in dicta l. ſe-
nium aſsignata, quòd filiusfamil. poteſt donare cau-
ſa mortis cum conſenſu patris, quia contractus po-
teſt dependere ab alieno arbitrio: non poteſt verò te-
ſtari cum dicto conſenſu: quia teſtamẽtum non de-
bet dependere ab alieno arbitrio: & in hac ratione
ibi communiter dict. gloſſ. approbatur per Doctor.
40 † in d. l. tam is. §. 1. dummodo ſubſtantiale dictæ do-
nationis non conferatur in arbitrio hæredis vel le-
41 gatarij vnius ex contrahentibus,† per not. in l. in ven
dentis. C. de contrahen. empt. Et hæc ratio poteſt ad-
di illi opi. quę eſt, quòd filiusfamil. cum conſenſu pa-
tris cauſa mortis, non poſsit donare ipſi patri: & hoc
nota, quando vides teſtamentum corruere, vt depen
dẽs ab alieno arbitrio, quomodo potes ſuſtinere per
clauſulam donationis cauſa mortis.

Si quidem vlteriùs proceſſerit teſtator diſponen-
do vel in defectum teſtamenti, codicillorum, & do-
nationis cauſa mortis, vel in caſum reuocati teſta-
menti. quòd valeat, vt donatio mera, ſimplex, & in-
ter viuos, & quòd ita ex nunc donat hæredi vel lega-
tario præſenti, ſi ſit præſens, aliàs Notario pro eo ſti-
pulanti: tunc quando tractatur de huiuſmodi tranſ-
latione, & mutatione actus in pœnam mutationis
teſtamenti ſuper vniuerſali ſucceſsione, talis adiectio
vti auferens factionem teſtamenti, & contra bonos
mores non valet: Bar. in l. ſiquis in princ. col. penult.
& ibi alij, de legat. 3. & in l. ſtipulatio hoc modo con-
cepta. de verb. obliga. ita eſt omnium Doctor. Com-
42 mun. Opinio,† vt per Alexand. in conſil. 25. Viſo te-
ſtamento. lib. 3. repetito in 7. conſil. 156. quod deciſi-
uè edidit ad conſultationẽ Illuſtriſsimi Comitis Vr-
bini, & modò Ducis, & per Iaſ. in conſil. 122. In præ-
43 ſenti cauſa. lib. 4.† vbi verò agitur de translatione rei
particularis, legatæ in donationem inter viuos, re-
ſpondendo contrarijs, eam valere. defendit Dec. in
conſil. 293. Viſo teſtamento. ſequitur Socin. Iun. in
conſil. 143. col. penult. libr. 1. & ponit Ioan. Dilect. de
ar. teſtan. in teſtan. in tit. 10. in caut. 2. vt eſt Rom. con-
ſil. 293. Præſuppoſito. ſed etiam in legato rei particu-
laris, non eo, quòd factio teſtamenti in alijs bonis re-
maneat, ſed quòd non poſsit impediri reuocatio le-
gati. per d. l. ſi quis. in princ. per quam l. & per l. cum
precario. ff. de preca. Bartol. ibi in d. l. cum precario.
dat generalem doctrinam, quòd in omnibus depen-
dentibus à voluntate mea, non poſſum facere, & ma
ximè in teſtamento, quin liceat mihi meam volun-
tatem mutare, & alijs efficacibus fundamentis hu-
iuſmodi translatione & cautelam non valere: pro-
bat Rui. in conſilio 129. Donatio. & in conſilio 178.
Quæritur. lib. 1. quod forſan iuri magis cõſentaneum
eſt, quia plures ſunt tenentes etiam in vna re factio-
nem teſtamenti non poſſe reſtringi & tolli pacto, per
text. in l. ſi fratres. §. idem reſpond. ſocietatem. ff. pro
ſoci. vt dictum eſt ſuprà hac eadem interpretatione,
ſub dictione. Habilis. verſicul. poſtremo quæritur, an
pacto. & quia à principio teſtator elegit legatum re-
linquere via teſtamenti, quod pluribus modis, & ta
citè, & expreſsè poteſt reuocari & adimi. tot. titul. de
adim. leg. & hanc viam cenſetur ſibi voluiſſe patere:
arg. l. ſi mulier. §. fin. ff. de eo, quod met. cauſa. quod
modo eodem tempore ſub conditione. Si reuocaue-
rit legatum, eãdem rem donet legatario inter viuos,
videtur, quòd exiſtentia actus reuocationis pro con-
ditione aſcripti ſit, quæ tribuat donationem: l. 1. § ſin
autem aliquid ſub conditione. de caduc. tol. l. cedere
diem. ff. de ver. ſignific. cum ſimilibus. Ergo ex reuo-
catione videtur inducta datio, & iſta ad inuicem ſi-
mul, auferre, & dare eidem, ſunt contraria: vnius exi-
ſtentia non poteſt aliud in eſſe producere, arg. l. ſi Ti-
tius. ff. de cond. inſtit. & not. per Barto. in l. in nume-
rationibus. ff. de ſolut. volentem, vnum actum non
poſſe parere plures effectus contrarios, & maximè,
quia etiam huiuſmodi cautelæ non ſolent apponi in
teſtamentis, quando reperiuntur appoſitæ, inſpecta
ſimplicitate teſtatoris, & ſagacitate legatarij, & alijs
circunſtantijs inſpectis, non carẽt ſuſpicione: extra-
neæ enim cautelæ, & inſolitus contrahendi modus,
44 reddit actum ſuſpectum.† dicit Bal. in conſil. 75. Spu-
rio. num. 2. lib. 2. Iaſon. in l. teſtamentum. C. de teſta-
men. Petr. de Gerard. in ſingu. 77. Deci. in conſil. 448.
num. 23. Aymo in conſi. 103. num. 11. & conſi. 238. col.
penult. & Pariſ. conſi. 10. col. 2. num. 12. lib. 3. & Socin.
Iun. conſil. 77. nume. 47. libr. Foler. in pract. cenſu. in
verſic. non vitiatas. nu. 16. & ſequen. per text. & gloſſ.
& ibi not. per Bald. in l. ſi quis ſub conditione. de cõd.
inſtit. ita contra Deci. in d. conſil. 293. allegando Ale-
xand. Pariſ. & Curt. iun. tenet Hieron. Cagnol. in l. fi.
num. 221. 222. & ſequen. C. de pact. & Clar. in §. teſta-
mentum. in quæſt. 95. lib. 3. licet in fin. dicat: Cogita
tamen, ita tenendum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Verba prius ſint diligenter inſpicienda, pro actus cogni-
tione.*
2 *Verbis ſtãdum eſt, vt ſi dico, Emo, quòd ſit emptio, ſi dico,
Loco, quòd ſit locatio.*
3 *Verba contractus ſunt forma.*
Natura actus inſpici debet: num. 4. quæ prævalet verbis.
5 *Verba magis deſeruiunt naturæ contractus, quàm natura
verbis.*
6 *Donatio cauſa mortis dicitur, vbi ſit mentio mortis.*
*Mentio autem mortis habetur, vt ſi dicatur. Promitto bo
na mea poſt mortem meam. num. 7. vel aliter, prout hic.*
8 *Donatio facta ab eo, qui erat in periculo mortis, ſi non po-
teſt valere, vt donatio inter viuos, valeat vt donatio cau*

ſa mortis: argumento ſumpto ab oppoſitis.
9 *Differentia inter donationem cauſa mortis, vel inter viuos, etiam tacitè, & vbi non eſſet facta mortis mentio: num.10.11.12.13.& ſeq.*
15 *Donatio cauſa mortis, ab effectu colligitur, quando donans vult pro ſe donatum, dum viuit.*
16 *Amplia, vt hic.*
17 *Donatio cauſa mortis à qualitatibus & ſignis arguitur, puta, ſi adhibiti ſint quinque teſtes.*
Amplia, vt hic.
18 *Talia ſunt ſubiecta, qualia prædicata.*

SOLVTIO. XIII.

SEcundum quæſitum de ſignis, & de-
monſtrationibus cauſa mortis factæ
extra teſtamentum, clarè poteſt ex-
plicari ex illa vulgata doctrina, quæ
eſt, quòd pro cognitione actus verba
1 priùs ſunt diligenter inſpicienda: †l. ſiquis ſtipulatus
ſit Stichum. in princ. de verb. oblig. l. fideiuſſores ma-
giſtratuum. §.1. ff. de fideiuſ. l. ex verbis. C. de don. int.
vi. & vxor. cum ſimil. vt in ſpecie dicit Bal. in conſ. 29.
2 Punctus. lib.2. † nam Bartol. in l. dotem. §. qui maxi-
mos. col. pen. in 5. q. ff. de publica. dicit, eſſe ſtandum
verbis, vbi dico, emo, ſit emptio, & iudicetur ſecun-
dum naturam emptionis: vbi dico, Loco, ſit locatio:
comprobat Alex. in conſ. 3. Viſo inſtrumento. col. j.
3 verſi. poſſet diſcuti. lib.1. † & dicit Bal in l. quoties. col.
j. verſi. ex hoc elicitur. C. de ſup. & le. quod verba con
tractus ſunt forma contractus: deinde natura actus
intuenda eſt, cum effectibus ſuis, quæ demum verbis
4 præualet: †l. ſi vno. in princ. ff. loca. l. inſulam, de præ-
ſcri. verb. l. donationes in concubinam. §. j. ff. de do
5 nat. † & per hoc dicit Bald. in l.2. verſic. ſed iuxta hoc
quæro. C. commod. quòd verba magis deſeruiunt na
turæ contractus, quàm natura verbis: quem Dec. re-
ferens in l. ſi donatione. col.8. verſicu. extra gloſſ. ſub
num.37. C. de collat. dicit: Si dicatur, Dono tibi iſtam
rem pro decem, iſta non videtur donatio, vt verba ſo
nant, vbi alia plura ſimilia allegat in materia, & in
conſi.90. col. fin. & Aymo in conſi.20. col.2. & in con
ſil.301. colu.2. vbi alios allegando, tradit, Si apparet
cauſa, ob quam facta eſt donatio, quòd dicatur do-
natio facta ob cauſam, non obſtantibus verbis appo
ſitis purè, merè, ſimpliciter, & ex mera liberalitate,
&c. quibus verbis repugnans effectus magis atten-
ditur: d.l. ſi vno. cum ſimil. quæ allegãdo poſſem im-
plere folia, ſed vti vulga. & nota omitto, ne cõtra ea,
quæ dixi in proœmio, faciam: & hæc communia ſunt
ad demonſtrationem donationis & cauſa mortis, &
abſolutè inter viuos, quamobrem quotieſcunq; pri-
mùm in donatione vel conceſsione aliqua à conce-
dente mentio mortis, comprehenditur, ea eſſe dona-
6 tio cauſa mortis, † Glo. in verſ. ſtipulatum. in l. Seia.
de do. præleg. Bar. Pau. de Caſt. Rapha. Cuma. Imo. in
l. Seia. §. fin. ff. de donat. cauſa mort. Bar. in l. quæ do-
tis. col.2. ff. ſolu. matri. & ibi Alex. colum.3. verſ. quod
tamen limita primò, & ibi Iaſ. in 7. col. Bal. in l.2. verſ.
dic ergo. C. de iur. dot. & Rom. conſil.228. col.1. Bart.
in l. fin. col. pen. verſ. & ibi Deci. in 6. col. num.20. di-
cit, quòd iſta concluſio communiter tenetur.
Mentio enim mortis habetur his vel ſimilibus mo
7 dis: Promitto bona mea poſt mortem meam: † vt per
Barto. in loco hic proximè alleg. vt ſic, dono tibi poſt
mortem meam, vel, cum moriar. Paul. de Caſt. in d. l.
Seia. in princ. circa fin. de donat. ca. mor. vel ſic: *Qua-
ranta fiorini d'oro che ve preſtari, voglio che ſiano voſtri, s'io
moro, &c.* Bened. Capra in conſ.86. Quidam ſer. Cora-
dus. verſ. circa ſecundum. vel ſic, donauit per meram
donationem cauſa mortis: vt per Bald. in [illegible].108.
Domina Ioanna. col. pen. verſ. quartò eſt videndum.
libr.3. vel hoc modo, donauit poſt mortem, exiſtens
in periculo mortis, corã quinque teſtibus, & ab extra
dicente Notario, quòd poterat reuocari, non obſtan-
te promiſsione de obſeruando, & non contrauenien
do, nec iuramento obſtante, vt per Corn. in conſ.126.
Licet in hac conſultatione. lib.1.
Aut ſic, quòd donat poſt mortem ſuam, & non an-
te, vt amplè conſuluit Iaſ. in cõſi.6. Primum dubium.
col.3. lib.3. vbi in prin. inuehit contra Notarium, er-
rore vel imperitia ponentem clauſulas in inſtrumen
to contrariantes, & ambiguas: verba hæc, Poſt mor-
tem meam, remaneant bona mea tali, importãt do-
nationem, cauſa mortis: Bald in d. conſi.29. punctus.
lib.2. Vel ſic: quis pro anima mea, & prædeceſſorum
ſuorum dedicauit ſe, & bona ſua hoſpitali, ad quod
deberent peruenire bona ſua integraliter, eo morien
te, & poſt mortẽ ſuæ vxoris, & ſuæ ſororis: idem, quan
do fit ab infirmo, & pro anima ſua, mortis cauſa d-o-
natio dicitur, & poteſt reuocari: vt per Alex. in conſi.
81. Viſo inſtrumento. lib.1.
Vel ſic, & idem, quando non eſſet facta mentio
mortis, ſed facta eſſet donatio ab exiſtente in pericu-
lo mortis, & non poſsit valere, vt donatio inter viuos
8 valere, debet vt donatio cauſa mortis: † probat Soci.
in conſi.130. Viſa contingentia. col. penu. verſ. nec ſe-
cundo loco. libr.1. repetito in conſil.235. lib.2. eadem
fundamenta adducit in conſil.137. Multùm elegan-
ter. col.1. & ſeq. eod. lib. ad probandum ab oppoſitis,
ſi non, vt cauſa mortis donatio valet, valeat vt inter
viuos, vt in ſequenti quæſito dicetur.
Vel ſic, etiamſi tacitè facta eſſet mentio mortis, vt
quando donans faceret mentionem de peſte, vel de
infirmitate, vel aliter, poſſet deprehendi, quòd præ-
9 cogitans de morte donat, † & per tex. in l.3. & ſeq. ff.
de donat. cau. mor. probat Ripa in trac. de peſte, in 2.
parte de priuileg. contract. cauſa peſtis. col.24. nume.
176. cum tribus ſequen. vbi de alijs coniecturis tradit
cognoſcendi donationem cauſa mortis abſque ex-
preſſa mentione mortis, & per Corn. in conſil.124.
licet in hac conſultatione. li.4. quę notanda ſunt pro
limitatione d. l. Seia. in fin. de donat. cau. mor. in eo,
quòd dicit, non tam mortis cauſa quàm morientem
donare.
Vel idem, quando verba inſtrumenti ſonãt, quòd
donauit cauſa mortis, & interfuerũt quinque teſtes,
10 † vt latè probat Dec. in conſil.305. Iuridicam. col.1. in
fin. & in conſil.470. col.2. & ſeq.
Vel ſic, & idem, quando inſtrumentum dicit, Ta-
lis valde ęgrotus ſpõtè, &c. & adhibito numero quin
que teſtium demonſtrari donationem cauſa mortis
11 reſpondit. † Lud. Goza. in conſil.80. In hac cauſa. col.
2. ver. tamen his non obſtantibus.
Vel & hoc modo, & his verbis, ſcilicet, & caſu quo
N. deceſſerit ſine filijs legitimis & naturalibus ante
mortem dicti ſui mariti, vt ſuprà, quòd bona ſua poſt
mortem ipſius N. & d. ſui viri ſint & eſſe debeant i-
pſius A. & non antè, &c. ſic ſub commemoratione
12 mortis oſtendi donationem cauſa mortis, † conſu-
luit Ruin. in conſil.51. Primò, in col.4. & ſequen. lib.
1. idem in conſil.61. Caſus, de quo quæritur. libr.1. do-
natio-

nationem, vel promiſsionē legati facti in teſtamen-
to, vt contemplatione dicti relicti factam concludit
ſapere donationem cauſa mortis & reuocabilē cum
ipſo legato, per l. cum quis decedens. § 1. de lega. 3. &
per doctrin. Bart. in l. fin. ff. de ſolut. idem in ſimili in
donatione, & traditione facta de bonis promiſsis
ſub mentione mortis, non facta mentione pro hære-
dibus, & in executione dictæ promiſsionis eſſe do-
nationem cauſa mortis, & reuocabilem defendit,
13 † Pariſ. in conſil. 16. Circa primum. colum. 1. 2. libr. 2.
facit doct. Bart. & aliorum, in l. nam ſi cum moriar.
ff. de cond. indeb idem dotatis filiabus inæqualiter
promiſsionem à patre factam vni filiæ de certa ſum-
ma pro ęqualitate danda poſt mortem ſuam dici po-
14 tius donationem cauſa mortis, reſpondit † Grāma.
in conſil. ciuil. 125. In facti contingentia. Magis ta-
men prædicta de mentione mortis expreſsè, vel taci-
tè, quod exinde oſtendatur donatio cauſa mortis,
poſſunt declarari.

Primò ab effectu ipſo, quem inducit donatio cau-
ſa mortis, vt ea tunc ſit talis, quādo poteſt aliquo mo
do deprehendi, quòd donans, vel concedens maius
commodum, & ius fortius, & maiorem vtilitatem,
vult ſibi in re conceſſa, & cenſetur reſeruatum, quàm
donatario. & magis donatario, quàm ſuo hęredi ipſi*
concedentis, vt probat text. in l. 1. & in l. ſenatus. § 1.
ff. de donat. cau. mor. quod ex eo intelligitur, quòd
15 donans pro ſe vult rem donatam, dum viuit, † vt per
Alber. in d. l. nam ſi cum moriar. circa fi. & Iaſ. in d. l.
quæ dotis. col. 8. in 5. limit. & per Ang. in conſil. 254.
Domina Anto. & Iaſ. in d. conſil. 6. Primum dubium.
col. 4. verſ. ſecundò principaliter. lib. 3.

Secundò, quando percipi poteſt ex tractatu ali-
quo, vel ex præfatione aliquem cogitatione mortis
ægrotum, vel ſanū, faciendo expreſſam mentionem
mortis. vel dicendo, ſe, vel apparendo eſſe in aliquo
caſu, & periculo, quod poſsit oſtendere propinquam
mortem, & ſic eſſe motum ad donādum, adeò, quòd
occaſio, & cauſa finalis ad faciendam donationem
videtur fuiſſe timor, & periculum mortis, hæc ſanè di
16 citur mortis cauſa donatio, probant text. in l. 2. cum
quatuor ſeq. & in d. l. ſenatus. § mortis, & in l. mortis
cauſa capitur. § ſine donatione. ibi, aut in periculo
mortis datur, aut cogitatione mortalitatis. ff. de do-
na. cau. mor. & Roma. in conſi. 513. In caſu propoſitæ.
circa princ. & Cor. in d. conſi. 124. col. pen. & fi. lib. 4.
& Rom. in d. l. quæ dotis. col. 4. & Bald. in d. l. 2. col. 2.
verſic. dic. ergo. C. de iu. dot. dicens, quando eſt facta
mentio mortis per modum finalis cauſæ, quæ præſu-
mitur, niſi alia cauſa moueat ad donandum, tunc eſt
donatio cauſa mortis: & per d. l. Sei. & ibi not. de do.
præleg. Alex. in conſil. 78. Viſis. col. 1. ver. Præterea, vt
voluit. libr. 4. & Dec. in d. l. fi. col. 6. ver. in gloſſ. num.
20. C. de pact.

Tertiò declaratur mortis cauſa donatio. vbi in ver
bis diſpoſitiuis fit mētio mortis, ita quòd tunc mors
videatur pro cauſa finali, non verò in verbis executi-
uis, eò, quòd tunc pro demonſtratione, & quadam
dilatione donationis exequendæ ponatur mors: iſta
eſt doct. Bal. in addi. ad Spec. de inſtru. edi. in col. pen.
ver. ſi quis donat. quam mirabilem & magnam fa-
cientes Doct. referunt & ſequuntur in pleriſq; locis:
vt Alex. in d. l. quæ dotis. col. 4. in 7. fallen. & ibi Iaſ. in
8. col. in 3. limita. & in conſi. 169. Duo teſtamenta. col.
pen. verſ. quartò. lib. 4. & in d. conſil. 6. col. 3. ver. con-
firmo & fortius. lib. 3. & Dec. in d. conſil. 305. col. pen.
pro qua concluſione facit text. & quod ibi not. Doct.
in l. liber homo. la. 3. § pen. de verb. obliga. Quartò à
qualitatibus & ſignis cōuenientibus donationi cau-
ſa mortis, arguitur & probatur ipſa mortis cauſa do-
17 natio: vt ex nu. quinque teſtium adhibito, † Corn. in
d. conſ. 126. col. 2. ver. tertiò, quia. li. 1. & in d. conſ. 124.
col. 2. verſicu. tamen ſi donatio. lib. 4. Iaſ. in conſil. 60.
Spectabiles. col. 4. verſ. tertiò in inſtrumento. lib. 3. &
in d conſil. 6. col. 4. verſ. Item in iſto inſtrumento. eo.
& Dec. in d. conſi. 305. in fi. & Aym. allegat in conſil.
277. col. fin. & plenè Dec. in conſil. 470. Duo dubia.
col. 2. & ſequen. & vt quando diceretur de aliqua de-
tractione quartæ non fienda, quando locum habe-
ret in donatione cauſa mortis, Iaſ. in d. conſil. 60. col.
4. verſicul. ſecundò, quia. & vbi fieret reuocatio teſta-
menti & eius loco faciendo, & ſubrogando donatio-
nem: Corne. in d. conſi. 134. col. 2. ver. tamen ſi dona-
tio. lib. 4. qualitates enim diſpoſitionis demonſtrant
eam: taliaque ſunt ſubiecta, qualia oſtendunt prædi-
18 cata: † l. non codicillum. C. de teſta. l. final. § cui dul-
cia. de vi. triti. ol. lega. l. fundum. de fund. inſtruct. l.
nam quod liquidæ. § ſi cui penus. de pen. lega. l. 1. C.
de diuer. reſcript.

SVMMARIVM.

1 *Donationis appellatione venit donatio inter viuos.*

2 *Donatio autem cauſa mortis eſt, vbi fit mentio mortis.*

3 *Donatio inter viuos colligitur ex verbis inſtrumenti facta mentione inter viuos.*

Idem per illa verba, Titulo & cauſa donationis, inter viuos, purè, merè & ſimpliciter, &c.

4 *Idē, ſi dicatur titulo donationis irreuocabiliter, ita quòd nulla ingratitudinis cauſa, vel offenſa, aut odio quoquo modo reuocari poſsit.*

5 *Idem, ſi fuerit ſtipulatum, & pro donatario acceptatum, & pro hæredibus ipſius donatarij.*

6 *Donatio cauſa mortis non tranſit ad hæredem, præcedente donatario.*

7 *Item donatio inter viuos eſt, quando in donatione bonorum poſt mortem in vita donatoris inuenitur facta reſeruatio vſusfructus.*

8 *Idem, ſi appareat aliqua cauſa, quæ ſit diuerſa à cauſa mortis.*

Amplia, vt hic.

9 *Item eſt donatio inter viuos, ſi colligatur mentionem mortis habitā eſſe per modum cauſæ finalis, ſed per modum dilationis.*

Amplia, prout hic.

10 *Item eſt donatio irreuocabilis inter viuos, quando intereſſe tertij continetur.*

Exempla pete, prout hic.

11 *Ius quæſitum tertio ex contractu aliorum, quando per contrahentem tolli poſsit.*

12 *Ius quæſitum tertio ſtipulante Notario pro eo, non acquiritur irreuocabiliter, antequam ille tertius ratificet.*

13 *Donatio facta abſenti, Notario pro eo ſtipulante, non eget ratificatione per donatorem.*

14 *Donatio cauſa mortis non eſt, ſed inter viuos, ſi ſit facta correſpectiuè ad alium contractum, factum cum donatario aliquo, non ſatisfaciente donatori ab eo deſideratum.*

15 *Contractus correſpectiui qui dicantur?*

16 *Voluntate codicillantis non reuocatur conuentum inter partes in contractibus correſpectiuis.*

17 *Donatio item inter viuos dicitur, licet mortis habita fuerit mentio, quãdo gemmatum robur & firmamentum interuenit, ſcilicet pactum donatoris, & ſtipulatio pro donatario.*

Exempla pete, vt hic.

18 *Donatio videtur irreuocabilis inter coniunctos facta.*

19 *Donatio inter viuos eſſe dicitur ex verbis inſtrumenti, vbi adſit pactum, vt nullo caſu donatio cauſa mortis reuocetur.*

20 *Pactum non donationis reuocandæ, quando fuerit interpoſitum, vt donationem inter viuos oſtendat.*

21 *Clauſula. Quæ omnia donator promiſit attendere, obſeruare, non contrafacere, vel venire, &c. importat, vt non poſsit reuocare.*

Alij tenent contra etiam ſtante iuramento, vt ibi.

22 *Conciliatio autem opinionum vide.*

23 *Dictio, vt, modum ſignificat.*

24 *Ordo verborum hic non attenditur.*

25 *Donatio cauſa mortis, vel inter viuos, ex clauſulis Notariorum acceſſorijs, & ſub inuolucro verborum appoſitis, non fit irreuocabilis, ſed oportet, vt adſint in ſubſtantialibus inſtrumenti, ita quòd appareat de voluntate, & intellectu contrahentium.*

26 *Clauſulæ à Notarijs appoſitæ in acceſſorijs, & ſub inuolucro verborum, non attenduntur.*

28 *Donatio irreuocabilis etiam ex verbis inſtrumenti deprehenditur, vbi verba ſunt lata, ampla, & pregnantia, dummodo abſit captio donatoris.*

Exempla pete hic.

Et amplia, vt hic.

Limita, vt hic.

28 *Clauſula, omni meliori modo quomodo debet eſſe poſita.*

29 *Donatio inter viuos eſſe videtur, ſi in inſtrumento ſint duo vel tres teſtes adhibiti.*

30 *Numerus autem ſuperabundans quinque teſtium non vitiaret.*

31 *Donatio inter viuos, vt dicatur, leuia ſufficiunt indicia.*

32 *Vt ſi iuramentum ſit appoſitum.*

33 *Vel ſi teſtator viuens legatum tradit legatario.*

SOLVTIO XIIII.

TErtium & vltimum de cognoſcenda
donatione inter viuos ſupereſt expo-
nendum, quamuis id quoque ex his,
quæ fuerunt dicta percipi poſsit, quia
cognitis his, quæ mortis cauſa dicun-
tur donationes. vti oppoſitis ſaltem quoad reuo-
cationes, ob quas omnis noſtra contentio eſt, co-
gnoſcuntur. & hæ eſſe, vel non eſſe abſolutè dona-
tiones inter viuos, tamen ſigillatim, & clarius dicen-
dum eſt, quòd ſimpliciter, & abſolutè appellatione
donationis intelligitur de donatione abſoluta. &
1 inter viuos: † glo. in verſ. Iulianus. in l. apud Celſum.
§. 1. ff. de exce. doli. & in l. fi. C. de donat. cau. mor. Bar.
Bald. & communiter alij in l. quæ dotis. ff. ſol. matri.
Sed dubitatio exoritur, vbi generaliter, vel ſpeciali-
ter ſit mentio mortis, quòd tunc & in dubio ſit do-
natio cauſa mortis, & hoc in contractu ex titulo do-
nationis: ſecùs, ſi ex alio contractu: quia ſemper cen-
ſetur inter viuos: & ſic poſt mortem ſortitur effectũ,
per l. 1. C. vt act. ab hære. & contra hære. dicit Bal. in l.
ſi mortis. verb. quæro. nunquid per hæc verba. C. ad
Leg. Falci. etenim verũ eſt, vbi facta eſt mentio mor-
2 tis eſſe donationem cauſa mortis. † vt ſuprà dictum
eſt: hoc autem pro regula adducunt Alexand. & Iaſo.
in d. l. quæ dotis. ad quam ibi Alexan. appellando fal-
lentias octo, & Iaſ. limitationes octo tradunt ambo
eaſdem ferè, quæ & ſimiles cum tendant ad proban-
dum contrarium, ſcilicet mentione mortis, non ob-
ſtante, eſſe donationẽ inter viuos, & irreuocabilem:
vt l. cum maritus. §. fin. ff. de pact. do. & l. Seia. §. fi. de
donat. cauſ. mort. hancq; probari ex indicijs, & con-
iecturis: vt per Bald. in d. l. ſi mortis. & in d. l. quæ do-
tis. ideo ego non fallentias neque limitationes, ſed
vocabulo ad facti quęſtionem dilucidandam conie-
cturas, vel indicia appellando, quæ vt nunc ſuccur-
runt memoriæ, duodecim adducam: quibus ſanè li-
quere poteſt diſpoſitionem aliquando mentionem
mortis habentem eſſe donationem inter viuos.

Primum indicium eſt, quòd ex verbis inſtrumen-
3 ti habetur, vt per hæc verba expreſſa inter viuos, † Bar
tol. in d. l. ſi. col. penult. verſi. & primò examinemus.
C. de pact. & per hæc verba donauit inter viuos do-
natione pura, &c. Paul. de Caſtro. in conſilio 381. Pri-
mò videndum. circa princip. lib. 1. & propter illa ver-
ba titulo & cauſa donationis inter viuos pure, merè,
& ſimpliciter, &c. Alexan. in conſ. 14. Circa primum.
col. 1. lib. 1. & in conſi. 78. Viſiſque eleganter. col. 1. ver-
ſic. nam in prima. lib. 4. & Iaſ. in conſi. 169. Duo teſta-
menta. col. fin. lib. 4. & in d. l. quæ dotis. col. 7. in 1. li-
mi. Soci. in conſil. 53. In præſenti conſultatione. col. 1.
lib. 1. Ripa in reſpon. 9. Peſtiferatus. col. 2. ver. prædi-
ctis non obſtantibus. libr. 3. & Ruin. in conſil. 182. In
themate. col. 3. ver. ſed præmiſsis. lib. 1. per quæ verba
volũt Doct. in dictis locis clarè, & manifeſtè demon
ſtrari donationem inter viuos, & de mentione mor-
tis non eſſe curandum.

Secundũ eſt ſimiliter ex verbis inſtrumenti, quan
do ſignificant contrarium naturæ donationis cauſa
mortis, quæ poteſt reuocari, ſicut legatum: Marſil. in
ſing. 136. Longa. & dictũ eſt ſuprà. verba enim aliqua
non ſunt magis ſignificantia contrarium, quàm hæc
irreuocabiliter, ita, quòd nulla ingratitudinis cauſa,
vel offenſa, aut odio quoquo modo reuocari poſsit,
per quæ verba non ſolùm tranſgrediuntur termini
donationis cauſa mortis, ſed etiam meræ donationis
inter viuos, quæ ex cauſis ingratitudinis poteſt reuo-
4 cari: † l. fi. C. de reuoc. donat. ita Alex. in d. conſil. 14.
col. 1. in fin. ver. quinimò fortiùs. & Soc. in d. conſi. 53.
col. 2. verſ. & prædicta ſola.

Tertium, vbi reperitur eſſe ſtipulatum & accepta-
tum pro donatario, & eius hæredibus ſignum eſt,
quòd eſt donatio inter viuos, quæ poſſet tranſmitti
5 ad hæredes: † l. ſi pactum. ff. probat. donatio cauſa
mortis nõ tranſmittitur ad hæredes, ſi donatori præ-
6 decedat donatarius, † ſecundum Bal. in l. 2. col. 2. ver.
quid enim, ſi iſte filius. C. de iu. dot. comprobant A-
lex. in dicto conſil. 14. col. 2. verſic. poſtremò etiam. &
in d. conſ. 78. col. 2. verſi. præterea. vt voluit. & Aret. in
conſil. 74. Diligenter. col. 2. ver. tertiò moueor. Socin.
in d. conſ. 53. col. 3. verſic. poſtremò etiam. & Iaſ. in d. l.
quæ dotis. col. 10. in vltim. limita. & in l. non omnis.
col. penult. ff. ſi cert. pet. ibi Dec. in col. 3. num. 8. Ripa.
in d. reſpon. 9. col. 2. verſi. confirmatur & tertiò. num.
7. Ruin. in conſil. 98. Viſa renunciatione. col. 7. nu. 26.
libr. 1. Boer. in deciſ. 353. Mulier contraxit matrimo-
nium. ſub num. 12.

Quartum eſt, quãdo in donatione bonorum poſt
mortem in vita donatoris inuenitur facta reſeruatio
vſus-

vſusfructus, quia per eam ſignificatur, dominium o-
mnino in donatarium eſſe tranſlatum in vita dona-
toris, cui circa dictum vſumfructum ſua res non poſ-
ſet ſeruire, ita neceſſariò oſtenditur donatio inter vi-
7 uos, vt ex facto reſpondit † Bald. in conſil. 107. Anno
Domini. & conſil. 270. Quædam mulier. libr. 2. & A-
lexan. in d. conſi. 14. col. 2. ver. hoc etiam innuit. & in
d. conſil. 78. col. 1. verſ. & quòd dicta donatio. & in d.
l. quæ dotis. in 7. fallen. Afflict. in deciſ. 275. Teſtator
quidam, num. 2.

Quintum eſt, quotieſcunque poteſt apparere ali-
qua cauſa diſpoſitionis, quæ alia, & diuerſa ſit, quàm
cauſa mortis. tunc apparere poteſt eſſe donationem
8 inter viuos, & non cauſa mortis, † ad hoc Bartol. in l.
nam ſi cum moriar. circa fin. ff. de condi indeb. dicit,
quòd quando precesſit aliqua cauſa promiſsionis ex
qua colligitur, quòd non fuit donatio cauſa mortis,
ſed promiſsio inter viuos: eo caſu, pcedit l. 1. C. vt act.
ab hære. & contra hære. l. hæreditarium. de bon. auc.
iud. poſsi. & l. fi. de contra. & com ſtipula. & Iaſ. in. d.
l. nam ſi cum moriar. quam legit ſub l. ſub conditio-
ne. in 3. not. corroborando dicit per not. doctrin. Bal.
in l. pro hereditarijs. in fi. quę eſt la. 2. C. de hæred. act.
& quãdo iudiciũ vnius diſponẽtis de reb9 ſuis inter-
uenit cũ mentione mortis, tũc mortis cauſa donatio
cenſetur quia dependet ex voluntate vnius: ſecus,
quando iudiciũ duorũ interuenit, vt in promiſsione
quæ cauſam continet reſpicientem alterum, quàm
diſponentem, ita quòd oſtenditur donatio inter vi-
uos irreuocabilis: ad hoc clarius Bald in conſ. 488. In
quodam teſtamento. lib. 4. tenet, irreuocabilitatem
induci ex eo, quòd ſit inſerta cauſa donationis, vel
reſtitutionis, licet aliter non ſit ſpecificata cauſa cau-
ſæ, vt pone ex cauſa reſtitutionis, vt ibi per cũ. & cau-
ſa hæc, vt alimenta præſtentur, ſequitur & Alex. in d.
conſil. 78. col. 2. ſub ver. Item cum promittat. libr. 4. &
Iaſo. in d. l. quæ dotis. in 9. col. in 5. limi. & Boer. in d.
deciſ. 353. nu. 10 vbi ita hoc locum habere dicit, quan-
do talis cauſa eſt finalis, quæ qualis ſit, & quomodo
cognoſcatur, poſt Bart. & alios in l. 2. §. fi. ff. de donat.
& in alijs pleriſque locis latiſsimè, vt ſibi munus in-
cumbens, Tiraquel. ponit in tracta. ceſſan. cauſa, in 1.
limita.

Sextum, & conſequenter, ſi colligi poteſt, men-
tionem mortis non eſſe habitam per modum cauſæ
finalis. ſed per modum dilationis, qui tunc eſt, quan
do conſtat de alia cauſa, quę mouerit ad donandum,
9 donatio exinde dicitur inter viuos. † per ſæpe allega.
doctr. Bal. in l. 2. col. 2 verſ. Dic ergo. C. de iur. dot. &
in d. l. quæ dotis. & ibi Iaſ. in col. 9. in 3. limita. & Soci.
in d. conſil. 53. col. 2. verſ. prædicta etiam confirman-
tur. & in conſil. 137. Multùm eleganter. col 2. ver. præ-
dicta. libr. 1. & Boer. in d. deciſ. 353. num. 12. & in alijs
locis doct. referunt maximè donationis exemplum
inferendo, quando mentio mortis habita eſt in ver-
bis executiuis, & non in verbis ſubſtantialibus, & diſ
poſitiuis, hoc modo: Dono tibi proprietatem bono-
rum meorum, retento mihi vſufructu in vita mea,
ſcilicet, quòd poſt mortem meã totum habeas, com-
muniter allegatur dictũm Bal. in addi. in col. penult.
ver. ſi quis donat. ad Spec. in titul. de inſtru. edi. quod
nihil aliud eſt, niſi quis non cogitatione mortis vel
periculo aliquo propinquæ mortis motus, ſed ſim-
pliciter. vel alia cauſa motus donat bona ſua, quæ da-
ri, tradi, & concedi vult poſt mortem ſuam, ita quòd
mentio mortis non eſt occaſio donationis, ſed taxa-
tio temporis, quando debeat exequi & ſortiri effe-
ctum: vt per Bald. Ange. & Roma. in d. l. quæ dotis. &
Natta in conſil. 115. Multa mihi. nume 5. & Corne. in
conſil. 289. Circa primum. col 9. ver. Item alias. lib. 4.
plenè ſuper his inſiſtit, & reſpondit Rolan. à Val. con
ſil. 61. libr. 2.

Septimum eſt ſignum irreuocabilis donationis
10 inter viuos, quando intereſſe tertij continetur. † vt
eſt caſus in d. l. cũ maritus. §. fi. ff. de pact dot. vbi mu-
lier cum marito pactum iniuit, quòd ſi in matrimo-
nio decederet, dos reſtitueretur ſuo fratri, qui in hũc
caſum. ſic etiam ſtipulatus eſt, cuius quidem diſpoſi-
tionis reuocatio facta à muliere, non præiudicat fra-
tri, cuius reſpectu ideo eſt irreuocabilis, vt etiam ad-
ducit Soc. in d. conſil. 137. col. fi. & Boer. in d. deci. 353.
col. fi. & Natta in conſil. 104. Perlecto. col. 6. num. 10.
quãdo autem ius quæſitum tertio ex contractu alio-
11 rum poſsit per contrahentes tolli, † tradit Bar. & alij
in l. qui Romæ. §. Flauius. de ver. obl. Alex. in conſil.
27. Attentis narratis. col. 1. lib. 3. maximè, ſi ille tertius
non fuerit ſtipulatus, ſed pro eo Notarius ſtipulatus
fuerit. quo caſu ante ratificationem illius tertij plenè
& irreuocabiliter non eſt ei acquiſitum ius, concord.
12 † allegat Patiſ. in conſil. 77. Subſcripſi, col. 3. num. 28.
libr. 1. & conſ. 69. col. 13. & ſequen. num. 120 & ſeq. li. 3.
Hier. Grat in conſ. 25. num. 37. lib. 1. In oppoſitum iu-
ra, & concor. allegat Rui. in conſil. 119. Primo, per or-
dinem. colu. 3. ver. ſecundò principaliter. & in conſil.
126. Primò videndum. col. 4. ver. ſed contrarium. nu.
10. & in conſil. 172. Non eſt dubium. col. 3. ver. ſed præ-
miſsis. nu. lib. 1. & in alijs conſ. Lud. Goza. in conſ. 87.
Prima facie. col. 3. num. 14. Io. Anto. Alex. in conſ. 117.
Præſupponitur. & Aym. in conſi. 252. Proponitur. vbi
de contrarietate Caſtr. & Decij contrarium tenen-
tium allegando, dicit com. opi. eſſe, donationem fa-
13 ctam abſenti ſtipulante † notario abſq; ratificationẽ
donatarij valere, & non poſſe per donatorẽ reuocari.
14 † Octauum eſt. quòd vbi colligi poteſt donationem
cauſa mortis eſſe factam correſpectiuè ad alium con-
tractum, factum cum donatario, aliquo modo ſatiſ-
faciente donatori, & ab eo deſideratum: correſpecti-
uè enim fiunt plures contractus, quando expreſsè di-
citur, vel quando incõtinenti vnus poſt alium fit eiſ-
15 dem loco & tempore corã eiſdem teſtibus † vt exem-
pla. iura, & deciſ. ponit, & allegat Aymo in conſil. 153.
num. 8. & conſ. 246. ſub num. 2. & conſi. 298. ſub num.
13. & in alijs ſuis conſil. ex quibus correſpectiuis con-
tractibus cum habeatur cognitio cauſæ finalis dictæ
donationis. ad not. in l. 2. §. fin. ff. de donat. vt in ſimi-
libus deducit idem Aymo conſil. 245. Stephanus. co-
lu. 2. conſequens eſt, donationem magis ex alia cau-
ſa, quàm mortis factam, perinde haberi, atque aliam
quamlibet inter viuos, vt ſonant verba text. in l. vbi
ita donatur. ff. de don. cauſa mort. vt in terminis non
tamen ita clarè deducit, & probat Natta in d. conſil.
115. Multa mihi. allegando etiam Bald. in d. conſilio
270. Quædam mulier donauit. libr. 2. facit, quod tra-
dit Cornel. in conſi. 306. Opportunum. col. 4. ver. ex
16 quibus omnibus. libr. 3 † vbi concludit, voluntate v-
nius codicillando non poſſe reuocari aliqua conuen
ta inter partes in contractibus correſpectiuis, vt eſt
noſtra ſpecies, quodque ab vno reuocari non poſsit,
dicitur inter viuos.

Nonum & adducitur indicium firmæ donationis
inter viuos, licet mortis habita fuerat mentio, quan-
do geminatum robur, & firmamẽtum interuenerit,

ſcilicet pactum donatoris, & ſtipulatio pro donata-
17 rio.† vt eſt caſus d.l.cum maritus.§.fin. de pac. dota.
vbi & pactum mulieris poſt mortem de dando fra-
tri, & ſtipulatio fratris interuenerunt: ita intelligit
Bartol.in d.l.quæ dotis, licet ibi Imo.Cuma.& Alex.
impugnent, tamen eum defendit Aret.in alleg.con-
ſil.74.colum.2.verſic.ſecundò moueor.ſequitur Soc.
in conſi.53.col.2.verſ.confirmatur prædicta.libr.1.et-
iam ſuprà allega.& Boer.in d.deciſ.353.ſub nu.11. Ac-
cedente maximè eo, quod Iaſ. conſiderat in d.l. quæ
dotis.in col.8.in 2.limit.quòd vltra illa duo, & pactũ
donatoris & ſtipulationem pro donatario concurrit
tertium, ſcilicet coniunctio perſonarũm, quòd do-
natarius erat frater donatricis: quæ quidem conſide-
ratio confirmatur, quia donationem irreuocabilem
demonſtrari, ex eo, quòd facta ſit inter coniunctas
18 perſonas, adducit† Bald.in conſi.488.In quodam te-
ſtaméto.verſ.ſed ad hoc reſpondet.lib.4.etiam alleg.
ſuprà, allegando Barto.in l.cum quis decedens.§.co-
dicillis.de leg.3.& gloſ.in l. ex hac ſcriptura.ff.de do-
nat.& vt per Soc.in conſ.137. col.2.ver.ſed vlterius.li.
1.& Corn.in conſil.223. In hac conſultatione.col.fin.
ver.Item probatur ſatis.lib.1.

Decimum habetur indicium iterum ex verbis in-
ſtruméti, vbi legatur, pactum à donatore expoſitum,
vt nullo caſu donatio cauſa mortis facta reuocari
poſsit: quia donatio hæc magis cauſa donandi quàm
mortis dicitur, & haberi debet ac ſi facta eſſet inter
19 viuos † per text. in d. l. vbi ita donatur. & in l. ſi alie-
nam.§.1.in fi.& in l.Senatus.§.mortis cauſa.ff.de do-
na. cau. mor. & valet hoc pactum etiam contra ſub-
ſtantiá actus, cum verborum donationis, cauſa mor-
tis, & inter viuos ſignificatio patiatur, ita vnum con-
tractum transfundit in alium: vt per Bartol. & alios
in d.l.vbi ita donatur. Verùm dubitatio modica non
eſt, quomodo inter Doctores intelligatur tale pactũ
non reuocandæ donationis eſſe interpoſitum, & de-
20 monſtrare vel ne donationem inter viuos: † nam A-
lex.in conſi.14.Aret.in conſil.74. col.2.Soc.in conſil.
53.lib.1.Iaſ.in conſil.168.col.fin.Rol.à Val.conſi.8.nu.
26.lib.1.&Boer.in deciſ.353.ſub num.11.ſępè ſuprà al-
lega.volunt: idem plures coniecturas de donatione
inter viuos congerit in conſi.61.num.37.cum ſeq.lib.
2.dictum pactum haberi ex clauſula illa. Quæ omnia
donator promiſit attendere, obſeruare, non contra-
facere, vel venire, &c. inferendo aliqui, & ſic promi-
ſit non reuocare, & aliqui dicendo, quando expreſsè
clauſula contineret non reuocare, rem eſſe extra o-
21 nem contradictionem, is, qui dicit, eſt, † Natta in d.
conſil.104.ſub num.6.Alij verò, vt Bal.in l.cum quis.
ff.de condi.ca.dat.Alex.in d.l. quæ dotis.in 6.fallen.
Corn. in conſil.126. Licet in hac conſultatione.col.2.
lib. 1. & alij hos allegantes volunt iſto modo non in-
telligi pactum non reuocandæ donationis, etiamſi
adeſſet iuramentum, ſed hac pactum intelligi, vt in
acceſſorijs clauſulis poſitum ſecundum naturã con-
tractus ipſius donationis cauſa mortis, rebus ſic ſtan-
tibus, & niſi pœniteat, ſecundum ipſiuſmet donatio-
nis, principalis contractus naturam, per l. quæro.§.
inter locatorem.ff. loca. cum alijs ibi per eos alleg. &
hanc partem tenet Natta in d. conſil. 104. Adducen-
do, Sub iſtis implicitis & generalibus verbis non in-
duci interpretationem pacti de non reuocando do-
nationem aliàs reuocabilẽ. ne ſic pars capiatur: arg. l.
cum Aquiliana.ff.de tranſact.& l.ſed & ſi quis.§.quę-
22 ſitum. ff. ſi quis caut. †.Dec. autem in l. non omnis.
colum.3.num.10.11.ſi cer. pet. & in l.ſi.col.6.num.21.
C.de pact.& in conſil.305. col. penult. volens iſtas o-
pin. concordare conſiderat duos caſus. Vnum, quan-
do in verbis ſubſtantialibus contractus dictum fuit,
quòd reuocari non poſsit, & iſto caſu eſt donatio in-
ter viuos: per d.l.vbi ita donatur, ponderando verba
d. l. vbi ita donatur cauſa mortis & nullo caſu reuo-
catur, &c. quod ſic vno inſtanti, & eadem clauſula
verborum, fuit facta donatio cauſa mortis, ſimul cũ
qualitate illa, vt nullo caſu reuocetur. Alterum ve-
rò, quando fuit facta donatio cauſa mortis ſimplici-
ter, & in verbis ſubſtantialibus contractus, de reuo-
catione, nihil fuit dictum, ſed poſtea in clauſulis ac-
ceſſorijs, vt in illa. Quæ omnia donator promiſit at-
tendere, & obſeruare, &c. & iſto caſu procedit opin.
Bald. in d. l. cum quis. & aliorum eum ſequentium,
quòd iſta remaneat donatio cauſa mortis, & non al-
teratur per contenta & dicta in clauſulis acceſſorijs,
per clem.1. in fin. de præben. & ſic etiam intelligit de
iuramento, vt per eundem Decium in locis allega.
Cuius quidem ſententiam approbo, ſed non per mo
dum neceſſarium illius primi caſus, per eum conſi-
derati: quia d. l. vbi donatur. non præbet modum &
formam contrahendæ donationis cauſa mortis cum
pacto ſimultaneo de non reuocando, cum verbis i-
pſis ſubſtantialibus contractus, niſi quòd proponit
breuibus verbis, quando fit donatio cauſa mortis,
quę tranſmutatur in donationem inter viuos, quan-
23 do facta eſt ſub modo vt nullo caſu reuocetur. † vt de-
ſignat dictio, Vt, poſita in d. l. vbi ita. & in d.l.ſi alie-
nam.§.1.& d.l.Senatus.§. mortis, quæ, ſignificat mo-
dum, vt per glo.in l.1.C.de his, quæ ſub mo.& l.1.2.&
3. de donatio. quæ ſub mo. qui autem modus iudicio
meo non refert, an cum verbis ſubſtantialibus con-
tractus donationis cauſa mortis inſeratur, vel alibi
cum alijs verbis inſtrumenti, dummodo appareat
ſpecialiter & nominatim poſitus, & ſcriptus. per ver-
ba ſignificantia modum talem, quòd donatio cauſa
mortis efficitur inter viuos, quando reperitur facta
ſub modo, vt nullo caſu poſsit reuocari, vt principa-
liter effectualitérque dicta iura proponunt & deci-
24 dunt. ita enim de ordine verborum non curatur: † l.
ſi ita quis ſubſtitutus. ff. de hæred. inſti. & ibi Bal. not.
& Doct. in l. ambiguitates. C. de teſtamen. & in l.2.§.
priùs. de vulg. & pupil. cum miniſterio dicit, vt nul-
lo caſu reuocetur, quia aliqui caſus ſunt. quibus po-
teſt reuocari, vt habetur in d.l. ſi alienam. §. 1. & l.Se-
natus.§.mortis. ideo vt efficiatur irreuocabilis & in-
ter viuos, neceſſe eſt, eam fieri ſub modo, vt nullo ca-
ſu reuocetur, & talis modus debet ponderari per di-
25 cta iura, & non cum quibus verbis inſeratur, † ſed
quòd ſit in clauſulis principalibus & ſubſtantialibus
inſtrumenti, ita quòd appareat appoſitus & intelle-
ctus à contrahentibus, vt apparere debet de precio
in contractu emptionis & venditionis. §. pretium
Inſtit. de emp. & vend. non verò debet poni per No-
tarios in clauſulis acceſſorijs ſub inuolucro verbo-
rum, promiſit attendere, obſeruare, non contraue-
nire, non reuocare, non contrafacere aliquo modo,
&c. per allegat. per Deci. in d. ſecundo caſu, & vt in
terminis tales clauſulas à partibus, & plerunque à
Notarijs ignoratas non operari, & non attendendas
26 eſſe, † tradunt Angel. in conſilio 254. Domina An-
tonia. circa fin. & Cornel. in d. conſilio 126. colum.
fina. verſic. & confert ad præmiſſa. libro 1. & Iaſon. in
conſilio 6. colum. 5. verſic. quintò principaliter. & in
col.

colum.6.ver. quartò reſpondetur.lib.3.& Gozad.in
conſi.80.col.2.num.15.& Natta in conſil.104.ſub nu.
6.ita puto tenendum & concordandum doct. in lo-
cis ſuprà alleg.

Vndecimum eſt ſuperioris ſubſequens ſimiliter
ex verbis inſtrumenti colligendum. Quæ enim ver-
ba vbi ſunt lata,ampla,& prægnantia,dummodo do
natoris captio non comprehendatur, demonſtrant
27 donationem irreuocabilem , ad caſum † d. l. vbi ita
donatur. vt quando verba ſic continent. quòd dona-
tarius poſsit diſponere de re donata, etiam ſi prædo-
cederet donanti, & ante conditionem impletam,ſic
ponit Pau.de Caſt.in conſilio 330. Super quæſito. in
princ.lib.1. & quòd donator promiſerit de bonis do-
natis alijs non feciſſe, nec facere in futurum dona-
tionem , traditionem, venditionem, alienationem,
&c. promittendo donatori litem non mouere , nec
mouenti conſentire,&c. hæc Alex. in conſil. 78. Viſis
col.2.ver.item dicitur. quòd donantes.lib.4.& quan
do donator donationem fecit,& promiſit omni me-
liori modo, via & forma quibus magis & meliùs po-
tuit, &c. quia meliori modo, & meliùs & magis da-
tur,quàm donatur inter viuos, quàm vbi cauſa mor-
tis, ita non obſtante mortis mentione oſtendi dona-
tionem inter viuos, in ſpecie probant Corn.in conſi.
289. Circa primum. col.9.& ſeq.libr.4. vbi & de alijs
verbis prægnantibus,& Ruin.in conſi.52. ex his. quæ.
col. 3.ſub nu.4.lib.1. & Paris in conſ.33.col.3.poſt nu.
17.& 90. Pro reſolutione. col. 2. ver. quæ etiam com-
probantur.nu.9.& ſeq.lib.3.Animaduertendo tamẽ,
quod dicta prægnantia verba non ſint ad modum in
clauſulis acceſſorijs, vt in ſuperiori dictum eſt, & de
clauſula, Omni modo meliori , quomodo debet eſſe
28 poſita dicitur,† per Dec. conſil.14. colu.3. & non ſint
verba ita generalia nudo & effuſo ſermone prolata,
quæ poſita videantur ad calorem,vt in ſimilibus, di-
cit Oldra. in conſil.5. Titius dedit.in fi.

Duodecimum indicium eſt donationis inter vi-
uos, quando etiam ex inſpectione inſtrumenti ap-
paret duos vel tres teſtes eſſe ad eam per Notarium
adhibitos, vt adhibentur in cõtractibus inter viuos,
29 † vt adducunt Alex. in d. l. quæ dotis.in 4. colum. in
vlti.fallen.& in l. ſtipulatio hoc modo concepta.nu-
me.15.de verb.oblig.& Iaſ.in d.l.quæ dotis. col.10. in
7.limit. Socin. in d.conſil.137. colum.1.lib.1. Pariſ. in
d.conſil.90.num.4.lib.3.& Aym. in conſil.177. colu.
fi.Rol.à Val.in col.8.num.22.lib.1. ex eo enim fit (vt
aliqui volunt) quòd aliàs, vt mortis cauſa donatio
non poteſt valere. requirens numerum quinque te-
ſtium: per l.fi. de don.ca. mor. & l.fin.de codicil.va-
let, vt poteſt valere inter viuos:per regu.l.quoties. de
rebus dub. cum ſimil. non verò ita impedit, quod ſi
ſint quinque teſtes, quin valere tamẽ poſsit inter vi-
uos, quia talis numerus teſtium poteſt etiam conue-
nire ad donationem inter viuos, ſaltem ad abundan
30 tem cautelam, † quæ non nocet: l. teſtamentum. C.
de teſta.& per alia in terminis probat Natta in d.con
ſil 104.col.pen. & per alia indicia poſſet demonſtrari
donatio inter viuos, habens mẽtionem mortis, quæ
dimitto colligenda, prout diuerſitas factorum,& cir
cumſtantiarum dabit:nam quæque leuia indicia ſuf-
31 ficiunt,† vt latè tradit Corn. in conſil.223.In hac con
ſultatione.colum.2.& conſil.290.col.2.in fin. libr.4.
& per Gram.in deciſ.73.num. 12. vt etiam quando in
32 inſtrumento donationis adſit iuramentum: vt † per
Iaſo. in conſil. 169. colum.penult.ver.tertio.lib.4.le-
gatum quoque in teſtamẽto factum ſimpliciter per
teſtatorem viuentem traditum legatario tranſitum
33 facit in donationem inter viuos, † vt eſt deciſ.Afflict.
in deciſ. 275. Teſtator. Quæ omnia nota in practica:
& nauſeam non faciant,quod ferè omnia videantur
excerpta ex eodem fonte ſcriptorum,in l. quæ dotis.
ſolu. matri. & in conſil. ſæpe ſupra eiſdem allegatis.
Quemadmodum inſuaue & abſonum nõ eſt, ex eo-
dem viridario enumerare : & capere plura delicato-
ria poma, & conſequenter non minùs diffusè, quàm
vtiliter, ni fallor, huius ſecundi libri & primæ inter-
pretationis remanet reſoluta prima dubitatio. Quæ,
qualis,& quotuplex ſit vltima voluntas.

LIB. II. INTERPR. DVBIT. II. SOLVITVR:

1. *Per præparationem ad teſtandum.*
2. *Per ſcripturam.*
3. *Per depoſitiones teſtium.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum factum eſſe priùs eſt quærendum.*

2 *Voluntas priuilegiata illa cenſetur, quæ verè eſt cognita. & de qua conſtat per legitimas probationes.*

3 *Sciri perfectè non poteſt, de quo non conſtat.*
Interpretari non poteſt, quod non eſt in rerum natura.

4 *Teſtamentum probatur per ſcripturam, & per teſtes.*

5 *Et hæc quidem legitima eſt probatio, quæ dicitur diſpoſitiua, declaratiua, tacita per intellectum & conſequentias, ac extra per ſenſum.*

6 *Poſſeſſor bonorum non conſtituitur hæres, niſi oſtenſo teſtamento, non cancellato, neque abolito, &c.*

7 *Tranſactio, vel pactum de his, quæ ſunt in teſtamento, non poteſt fieri, niſi dicatur inſpectis & cognitis verbis teſtamenti, nec eis renunciare, etiam cum iuramento ibi.*

8 *Teſtamentum non poteſt interpretari, niſi totum legatur. Nam præcedentia & ſequentia dant ſibi intellectum.*

9 *Hæres tenetur probare negatiuam, ſcilicet extare teſtamentum, & legatario edere, cum quo tranſegit, & dicat, ſe læſum.*

10 *Legatum non eſſe factum alicui, probatur negatiua ex inſpectione teſtamenti.*

11 *Negatiuam probari, quando ſufficiat, non extare, ſcilicet teſtamentum, vel aliquem deceßiſſe ab inteſtato.*

12 *Teſtamentum non extare, vel extare & inutiliter paria ſunt, nec opus eſt aliqua interpretatione, nec de fideicommiſſo agi.*

13 *Teſtamentum primum valere, ſuggeſtionibus falſo teſtatoris propoſitis, poſtpoſitis, quibus aliud factum proponatur, nec primum reuocatum eſſe, limita. nume. 15. & ſequen.*

14 *Mendax præſumitur in dolo, quoties mendacium reſultat in eius vtilitatem.*

17 *Teſtamentum non tenet, quando interceßit dolus in præiudicium deſcendentium, non ſi in præiudicium tranſuerſalium, ſi tamen tranſuerſales poßident, & doloſus petat vigore talis teſtamenti, repellitur exceptione doli mali.*

18 *Blandiri licet teſtatorem, vt quis fiat hæres, vel quid ſibi relinquat.*

19 *Sed*

19 *Sed non malitijs eum inducere, vt fiat hæres.*

20 *Legatum non tenet factum ab vxore marito ob importunitatẽ, precibus importunis & ſæpius repetitis, ac blandis verbis coacta teſtamentum condere.*

21 *Teſtamentum pro parte reſcindi & annullari, & pro parte valere, ſententia iudicis effici poteſt.*

22 *Teſtamentum vxoris metu mariti factum, non valet.*

23 *Teſtamentum primum tenet, & non ſecundum propter clamorem impeditum effici.*

24 *Teſtamentum fieri impediens querulis verbis, expreſſa tamen iam a teſtatore voluntate ſua, dicens memẽto mei, vt magis ſibi, quam alteri hæreditas proueneris, indignus non efficitur.*

25 *Teſtari ab inteſtato ſuccedentes teſtatorem impedire poſſunt, dummodo teſtator infirmus teſtari eſſet paratus.*

Duo probare debet, qui aliquem hæreditate priuari debere dicit, ob quod Teſtatorem teſtari prohibuerit: nume. 26. vt hic.

27 *Teſtatorem teſtari voluiſſe non ſufficit ſola præparatione, vel ad teſtandum diſtinatione, ſed opus eſt diſpoſitione.*

28 *Inteſtatus quis dicitur, qui decreuit teſtari, ſed id adimplere nequiuit.*

Præſertim, vt non cenſeatur reuocatum primum teſtamentum ibi.

29 *Inteſtatus ſimiliter quis dicitur, qui fecit exponere voluntatem eius in ſcriptura, & ita ſibi placere dixerit coram duobus teſtibus, propoſuerit tamen poſtea ſolenniter teſtari.*

30 *Amplia etiam ad pias cauſas.*

31 *Inteſtatus etiam quis dicitur deceſſiſſe defunctus agritudine peſtilenti aliquo morbo affectus, qui coram tribus teſtibus laicis, vt faceret teſtamentum, reſpondit, Voca Notarium, qui ſit rogatus, quod volo diſponere in hunc modum, Quia volo &c.*

32 *Inteſtatus ſimiliter defunctus deceſſit, qui volens teſtari, poſt facta legata ſuis neptibus, ſtatim non facto hærede deceſſit, nec tenet teſtamentum etiam inter liberos.*

33 *Inteſtatus etiam quis dicitur, ſi volens teſtari dixit, Voca Notarium, & volo relinquere, &c. licet exprimat, cui voluerit relinquere.*

34 *Inteſtatus quis etiam dicitur, ſi dixerit, Volo relinquere, & vna die ſcripſit teſtamentum, alia die teſtes ei ſubſcripſerunt abſque ſigillis, vel non interceſſit ſignum Notarij.*

35 *Teſtari etiam quis non dicitur præparans ſe ad id, ſcriptura facta de voluntate ipſius, eo propoſito, quòd poſtea coram teſtibus ſe diſponere velle dixerit, prout in ea continetur.*

36 *Teſtamentum quoque imperfectæ voluntatis id eſſe quis dixerit, qui filiam in certa quantitate pecuniæ particulariter inſtituit, donec aliter prouiderit.*

37 *Teſtamentum ſimiliter non exiſtere, ſed ordinationem, & ad id præparationem eſſe, quando expoſita voluntate per ſcripturam penes Notarium, dixerit teſtator Notario, Cras reuertaris pro ea publicanda, quo reuerſo, & diſtulit teſtator publicationem.*

Amplia etiam facta publicatione, ſi dixerit teſtator, Rogo vos, vt reuertamini huc: quia volo adaptare hoc nouum teſtamentum in alia forma, quando melius me habebo, vt ibid.

38 *Vltima non eſt voluntas per verba iocoſa, vel blandiendi cauſa iactata, vt ſi quis dicat non animo diſponendi, Volo bona mea eſſe Monaſterij talis, &c.*

39 *Limita, niſi ſit infirmus, non habens liceros, & aliqui ad id vocati, & quis non habeat cognatos ibi.*

Teſtamentum non dicitur perfectum, neque completum fieri cœptum, & præparatum, quando teſtator non ſe firmauit in prolatis, vel diſpoſitis, ſed velle quid aliud pro complemento diſpoſitionis adijci.

Exempla remiſſiuè hic.

40 *Verba iocoſa & iactatoria, vel blanda non diſponere, neq; contractum inducere.*

41 *Teſtamentum, vel diſpoſitio pro completa habetur, vbi teſtator conſtat habuiſſe pro completa. Et ſatis dicitur conſtare, vbi teſtator non apparet voluiſſe aliud efficere, vel voluiſſe teſtari probetur.*

42 *Teſtamentum procedere, licet dixerit teſtator confecto ex publicato teſtamento, Notarie, vel teſtes, non fate altro tenete coſi ſin dimane, vel reuertimini cras, quia volo addere, vel minuere.*

43 *Notarius poſt factum teſtamentum de inſtrumento ad petitionem teſtatoris, non poteſt aliud facere, quod non appareat.*

44 *Teſtator pro perfecto quod diſpoſuit haberi, & quòd noluerit aliud facere deprehenditur, quando finita diſpoſitione teſtator non fuit morte præuentus.*

45 *Teſtamentum perfectum quibus modis dicatur.*

46 *Teſtamentum probatur per teſtes, quando ſcriptura Notarij eſt imperfecta, non lecta, vel publicata teſtibus, vel ſi ſit priuata ſcriptura, quæ non faciat fidem.*

47 *Aliud eſt teſtamentum, & aliud inſtrumentum, vel ſcriptura.*

Inſtrumento imperfecto teſtamenti, & non probante, poteſt probari teſtibus: num. 48. & hæc communis.

49 *Inſtrumento debitis annullato, poteſt teſtibus debitum probari.*

50 *Nomen hæredis teſtator exprimere debet.*

51 *Teſtamentum ad interrogationem alterius factum valet.*

52 *Et iſta eſt communis, quiſquis ille fuerit, qui interroget, Notarius, vel alius.*

53 *Amplia, etiam ſi teſtator ſit infirmus, modò ſit ſenſatus, & articulatè, ac intelligibiliter loquatur.*

Et ibi, quòd teſtes non probent.

54 *Limita, vbi adeſſet falſitatis aliqua ſuſpicio, vel rei geſta non ſincerè.*

Sed importunè factum teſtamentum, vel alijs modis vt ibi remiſſiuè tenet.

55 *Teſtari quem velle probatur per confeſſionem, cui creditur ad diſponentis voluntatis declarationem.*

56 *Teſtamentũ ad interrogationem alterius no valet, in ſcriptis conditum, ſubſcriptum & ſigillatum à teſtibus, non in præſentia teſtatoris, in manu Notarij, dicentis, Vis hoc eſſe tuum vltimum teſtamentum, & reſpondens teſtator dicat, quòd ſic.*

SOLVTIO. L.

SEcundam dubitationem aggrediens. Qua præparatione, quáve probatione de vltimis voluntatibus conſtare nobis & liquere poſſit, dico id meritò perquirendum, quoniam priùs conſtare
1 debet, teſtamentum factum eſſe. † dicit tex. in l. diuus
2 in princip. ff. de milit. teſtament. per quem tex. † dicit Bal. in l. ſacroſanctę. circ. fin. C. de epiſco. & cler. quòd illa voluntas eſt priuilegiata, quæ eſt verè cognita, id eſt, de qua conſtat per legitimas probationes, dicit etiam Bartol. in prima conſt. ff. in princ. col. fin. quòd eſt impoſſibile perfectè ſciri, quod non conſtat, & quod non eſt in rerum natura, interpretari non po-
3 teſt, dicit Bald. in l. ſi vnus. 6. ſed ſi pactum. ff. de pact. ad hæc & cum ſimil. collect. per Menoch. de adipiſ. poſ.

poſ.remed.3.num.168.& ſeq.Legitima autem proba-
tio de teſtaméto fieri poteſt, per ſcripturam, & per te-
ſtes:†glo.in l.fin.C.de reb.credi.quam ibi approbant
4 Bar.Alber.& Saly.& not.in l.2.& in l.hac conſultiſsi-
ma.in princ.& in §.per nuncupationem. C.de teſt.&
in l.fi.de fideicom. de qua quidé probatione dicetur
infrà,& quotuplex talis probatio dicitur, ſcilicet diſ-
poſitiua,declaratiua,tacita per intellectú, & per con-
ſequentias & expreſſa per ſenſum:†vt per Bar. in l.te-
5 ſtamento.colum.2.ver.ſecundò præmitto.C.de teſta.
mili.& in l.precibus. col.2. ver. ſextò oppono. de im-
pub. Sicut enim bonorum poſſeſſor hæres non con-
ſtituitur à iudice, niſi oſtédatur ei teſtamentum non
6 cancellatum, non abolitum,&c.†l.fin.C.de edic.di.
Adri.col.& l.1.§.ſufficit.ff.de bo.poſſeſ.ſecund. tab. vbi
ſufficit eſſe certum, teſtamentum extare, & tráſactio
pactioque aliqua nõ fit de pendentibus ex teſtamen-
7 to,niſi inſpectis & cognitis verbis teſtamenti:†l. de
his.ff.de tranſact.cui legi ſic diſponenti etiam cum iu
ramento renunciari non poteſt, ſecundum veram &
Com.Opi.vt per Pariſ.in conſ.95. Eſt ferè triennium.
col.4.in fi.nu.26.lib.3.& Soc.Iun.in conſ.129. Quan-
tum ad primum.col.11.nu.62.& ſeq. lib.1.vbi concor.
allegantur, ita interpretatio aliqua de dependétibus
ex teſtamento fieri non poteſt, niſi extet & exhibea-
tur teſtamentum, vt inſpici & perlegi poſsit: d. l. de
his.& l.1.quemad.teſtam aper.vt ibi: neque apud iu-
dicem exquiri veritas de his controuerſijs, quæ ex te-
ſtamento proficiſcútur, aliter poteſt, quàm inſpectis
cognitiſque verbis teſtaméti, ſanè totum inſtrumen-
tum debet legi, & id, quod continuatur cum ipſo, &
non ſufficit legi principium ſine fine, nec finem ſine
principio: quia priora & ſequentia præſtant ſibi vi-
8 ciſsim intellectum.† ſecundum Bald.in l.ciuile.ff.de
leg & per tex.& ibi alia alleg per eum, & in conſ.301.
Conſtitutio.col.pen.ver.ſed videndum eſt.lib.2.& in
conſ.136. Viſo teſtamento.col. fin.ver. item paria. lib.
3.ideo quiſque peritus de pertinentibus ex teſtamen
to conſultus nihil vnquá certi reſpõdere debet priusq̃
ſibi exhiberi fecit teſtamẽtum, atq; totum perlegerit.

Extare autem teſtamentum, vel non eſſe factum
eſt mera negatiua, quæ probatur ex diſcuſsione in lo-
cis, & à perſonis, vbi veriſimiliter poſsit inueniri, &
talis probatio incumbit ei, qui ſe hæredem dicit, qui
ſi de teſtamento non probat, vel non doceat, quòd ca
ſu perijt, creditur legatario, qui ſecum tráſegit, dicen-
ti, ſe læſum & deceptum. cum hæres teneatur legata-
9 rio dare copiam teſtamenti:†l.2.& ibi glo.& Doct.ff.
de eden.vt tradit Barto.in conſ.90. Dilecto Domino
Franciſco, col.fin. atque è conuerſo, legatum non eſſe
alicui factum probatur negatiua ex inſpectione teſta
10 menti:†Bar.in l.fi.C.de reb.credi.& in l. Titiæ texto-
res. in pr.de leg.1 ex aſſertione negatiua. quando ſuf-
ficiat probari teſtamentum non extare vel aliquem
11 deceſsiſſe ab inteſtato: plenè†ſcribit Couar.lib.2.vari.
reſolu.c.6.nu.5. Cum enim certum eſt, teſtamentum
non eſſe factum, vel nõ apparere, vel carere ſolemni-
tatibus, vel verum nõ eſſe, dicitur veritatem adeſſe, vt
neq; de fideicommiſſo, neque de aliqua obligatione,
& minus de aliqua interpretatione teſtamenti quæri
12 debeat:†vt l.ſi veritas. C.de fideic.l.in lege. ff. de cótr.
empt.l. Paulus.de verb.ſig. & Oldr.in conſ.248. Præ-
ſuppoſita cõſuetudine.col.pe.ver.ad tertiá quęſtioné.

Cum igitur contingat teſtamentum reperiri, vel
probari poſſe. Videndum eſt primò de aliquibus, quę
ſolent refricari in dubium, circa pręparationem ad il
lud condendum. Quarto itaque. De facto accidit, te-
ſtatorem inſtituiſſe hæredem quandam confraterni-
tatem relicta vxori certa parte vſusfructus, quo facto
poſtea teſtatore tendente ad mortem adhuc tamé eo
exiſtente in ſano intellectu maximus ſimulatus eſt
rumor in domo, ipſo teſtatore interrogante, quis ru-
mor eſſet? Fuit ei reſponſum: Videte antequam mo-
riamini illi de cõfraternitate venerunt, & totam do-
mum veſtram ſubuertunt, volentes de omnibus bo-
nis veſtris hic repertis facere inuentarium. Quamob-
rem magna teſtator ira commotus, commiſit, vt ſta-
tim Notarius, & teſtes vocarétur, quia volebat aliud
facere teſtamentum: ita Notario & teſtibus ibi con-
uocatis, fecit teſtamentum, alium, & non confrater-
nitatem prædictam amplius inſtituendo hæredem.
Dico, non vltimum teſtamentum, ſed primum vale-
re, & confraternitatem iure poſſe hæreditatem obti-
13 nere.†per doctr. Ange.in l non enim. quæ eſt 4. ff. de
inoff.teſta. vbi teſtatore inducto ad mutandum teſta
mentum, in quo erant inſtituti quidam pauperes, &
alios hæredes faciendum his ſuggeſtionibus falsò te-
ſtatori propoſitis, quòd illi pauperes non erant boni,
& quòd non erat bona eleemoſyna, nec acceptabilis
Deo, eis relinquere bona: deciditur ibi, hæreditatem
fuiſſe ablatam illis ſuggerentibus vltimò inſtitutis, &
conceſſam pauperibus prædictis: per d.l 4. & ibi per
Ang.& in l.fi.C.ſi quis aliq.teſt.prohib.qui ibi id má-
dat menti tenendum: quia eſt caſus valde quotidia-
nus, Rapha.Fulgo.ſequitur in d.l.4. quam legit ſub l.
2.col.2.ver.in gl.delineamentis.ff.de inoff.teſtamen.
dicens. de hac materia ad iura ſpecialiora, ad l. Lu-
cius.§.Sempronia.de lega.2.& in auct.vt nul.iud.lice.
ha.§.& hoc peruenit, & alios allegando comprobat
Catel.Cot.in Memorial in ver. teſtatorem inducere.
& probat Ruin.in conſil.2. Viſo teſtamento.col. pen.
ver.& nec habet.lib.2. vbi rationé adducit, quia men
dax præſumitur in dolo, quando dolus & cedit, & re-
14 dundat ad eius commodum:†vt l.& eleganter.§.fin.
& l.ſequenti.ff.de dolo. ſed tamen hoc non procede-
15 re, ibi dicit Ruin.†quando ſuaſum eſt ſimpliciter te-
ſtatori abſque vllo mendacio, vt vellet vltimum teſta
16 mentum mutare,†non procedit quoque, ſecundum
Bald. in d. l. ſi quis aliq.teſt.prohi.quando dolus bo-
nus interuenerit, turpem perſoná perſuaſit ei, quod
illa perſona erat mortua, ideo quòd deberet me hæ-
redem inſtituere, iſto caſu valet teſtamentum. & talis
dolus bonus non punitur: quando dolus eſt malus,
commiſſus in præiudicium deſcendentium, videtur
tunc teſtamentum nullum: commiſſus verò in præiu
dicium tranſuerſalium teſtamentum non annullat,
ſi tamen tranſuerſales poſsident, & doloſus petat vi-
gore huiuſmodi teſtamenti repellitur exceptione do
17 li,†per l.1.ibi, quàm in teſtamentis.ff.de do.ma.exce.
ſecundum Bal.in d.l fi.col.fi. ver extra quæritur. pro
ſingulari ponit Corſ.in ſing.ſub ver. hæres.inci. Ego
induxi.

Secundò licitum eſt blando ſermone inducere ali
quem ad inſtituendum hæredem ipſum blandienté,
18 vel ſibi relinquédum aliquid: vt†d.l.fi.C.& ff.ſi quis
aliq.teſt.prohib ſed non malitioſè inducere, vt intel-
19 ligit Bar.in d.l.Lucius.§.Sempronia. neq; etiam vale
re legatum, ab vxore factum marito, importunis &
reiteratis precibus & blanditijs ipſius mariti, & alijs
coniecturis apparentib. in tantum, quod videbatur
teſtamentum non fuiſſe conditum voluntate vxoris
20 libera, eſt deciſ.†Neap.Affl.in deciſ.69. Quædam do-

21 mina Catharina † vbi etiam habetur, quòd ſententia iudicis teſtamentum poteſt pro parte reſcindi & annullari, & pro parte valere: huic principali deciſ.
22 † adde Bal. in conſ. 26. Punctus infraſcripti conſilij. li. 3. vbi de teſtamento vxoris inualido ob vehementem timorem, & cauſam impreſsionis, & cõpulſionis mariti. ¶ Quid ſi aliquis fecerit rumorẽ in publicatione teſtamenti, ita quod Notarius & teſtes receſſerunt aliter publicatione ſcripturæ teſtamenti nõ facta ob talem rumorẽ, ſi poteſt per teſtes legitimè probari de ſerie huiuſmodi teſtamenti diſpoſita per teſtatorem, valent maximè ad incommodũ ſic ſuo ex clamore impedientis publicationem teſtamenti, vt primum te-
23 ſtamentum nõ mutetur, † vt latè tradit Pet. de Anch. in conſ. 337. De efficacia. & Calca. in conſ. 91. Quãtum ad primum. col. 5. ſub ver. Tertiò, quia eo ipſo. & Pau. de Caſt. in conſ. 456. Viſis & examinatis. ad fi. lib. 1. & Alb. Bru. in trac. de forma. in art. de poten. & effi. for. col. pe. ſi tamen quis verbis perſuaſiuis, vel lamentatorijs accordando teſtatori, quòd ſibi, vel alteri magis relinquat, interruperit verba teſtatoris, qui iam propalauerat ſuam voluntatem. & ita teſtator fuerit inductus, quod licentiauerit Notarium, & teſtes dicendo pro nunc ſe aliud nolle facere, non reputatur indignus talis perſuadens & lamentans, nec culpabilis ad
24 aliquam punitionẽ, per multa defendit † Cor. in cõſ. 209. Quia primò. col. 9. & ſeq. lib. 2. & videtur permiſſum ſuccedentib. ab inteſtato impedire vel Notariũ, vel alios, ne accedant & moleſtent infirmum, etiã cauſa teſtandi, dummodo non conſtet, quòd infirmus
25 volebat facere teſtamentũ. † vt idem Cor. in conſi. 84. Diu poſt reditum Qui. n. quærit aliquẽ priuari hæreditate vel condemnari, eò, quòd impedierit aliquem non facere teſtamentũ prohibendo Not. vel teſtes, ne adſint vel faciendo eos recedere, duo probare debet. primũ. quòd illo tẽpore impedimenti volebat facere teſtamentũ. alterum, quòd aliquis prohibuit vel im-
26 pediuit exprimendo modos impedimenti, † vt per Bar. in d. l. fi. col. fin. ver. quæro qualiter. ff. ſi quis aliq. teſt. prohib. ex facto reſponderunt Iaſ. in conſil. 31. In quæſtione. col. pe. & fi. li. 1. & Soc. in cõſ. 105. Viſo proceſſu. col. 2. li. 3. & Gram. con. ciuil. 26. & ſufficit dolus in prohibente: Cor. in conſ. 110. Licet prohibens. circa fi. li. 4. & latiſsimè per Pariſ. in conſ. 67. Quærela. poſt nu 30. li. 3. ¶ Vlteriùs certum eſt, ſolã præparationem ſeu deſtinationem ad teſtandũ non ſufficere, niſi fue-
27 rit deuentum ad diſpoſitionẽ, † per tex. in §. ex eo autem. Inſt. quib. mod. teſt. infir. & in l. pe. §. fi. ff. de bon. poſ. ſec. tab. & in l. fin. §. illud quoq;. C. de cõd. per hæc verba: Teſtator, qui decreuit facere teſtamẽtum, ſi id implere nequiuerit, inteſtat⁹ videtur eſſe defunctus:
28 † Bald & Imol. in l. quidam cum filium. de hær. inſt. & Doct. in l. ſi is qui. ff. de teſta. non ſufficit maximè ad reuocandum primũ teſtamẽtum validũ: vt per Oldr. in conſ. 119. Titius condidit teſtamentũ. idem in teſtatore. qui fecerat ſuam voluntatem exponere in ſcriptura, & ita ſibi placere dixit coram duob. teſtib. ſed quod tamẽ volebat differri vſq; ad horam veſperam, & Notariũ, & teſtes vocari, & rogari de ſuo teſtamento, hac ratione ſolennitatis adhibendæ teſtatorẽ non habuiſſe diſpoſitionẽ pro perfecta: ſed potius feciſſe
29 quandã præparationẽ, quã teſtamentũ, † tradit Pa. de Caſt. in conſ. 75. Viſa dicti facti. li. 1. vbi in fi. ſingulariter & valde notabiliter concludit, ex quo ad pias cauſas in illo caſu teſtamentũ potuiſſet valere corã duob. teſtib. tamen id non poſſe procedere, quia teſtator ele-

git, velle teſtari magis ſolenniter Notario & teſtibus
30 rogatis: pro quo facit tex. † & quod ibi no. gl. & Doct. ff. de iur. codicil. & latiùs ſuper eiuſdem facti quæſtione ipſe Pau. de Caſt. in conſilio. 450. Viſa dicta facti narratione. li. ſequitur Iaſ. in conſ. 8. Pro iſta infante. col. 6. ver. tertiò ad idem. lib. 3. & Pariſ. in conſ. 24. col. 2. & ſeq. nu. 11. 12. & ſeq. lib. 3.

Idem in eo peſtifera infirmitate grauato, qui corã tribus teſtibus laicis requiſitus, vt faceret teſtamentum, dixit, Facias venire Notarium, qui ſit rogatus de meo teſtamẽto, quod ego volo facere, & volo omnia, quæ habeo, ſint tuæ vxoris meæ attinentis, & ita volo eſſe meum teſtamentum: id tamen non valere, quia non teſtamentum, ſed deſtinatio atq; pollicitatio teſtamenti fuit, cum perfectio fuerit remiſſa ad aduentum & rogitum Notarij, qui adueniens reperijt vo-
31 lentem teſtari defunctum eſſe, † ita reſpondit Raph. Fulg. in conſi. 29. Punctus quæſtionis. idem in eo, qui volens facere teſtamentum incipit facere aliqua legata ſuis neptibus, & antequam perueniret ad hæredis inſtitutionem, deficit, & obijt, tale teſtamentum non teſtari, vel teſtari volentis: per d. l. ſi is, qui. conſuluit non valere etiam inter liberos, quo ad legata fa-
32 cta: † Abb. in conſ. 105. Videtur primo. lib. 2. etiam ad pias cauſas nõ valere, vti poteſt apparere, teſtatorem velle quid aliud facere. & morte præuentus non fecerit, tenet Ruin. in conſ. 204. Viſo teſtamento. lib. 2.

Item ex eo, quòd volens teſtari dicebat, Vocate Nota. & volo relinquere, & c. etiam exprimendo, cui
33 voluerit relinquere id pro teſtamẽto non valere † plurima ad intellectum, l. Pamphilo. §. propoſitum. de leg. 3. conſiderans reſpondit Gram. in conſ. ciuil. 53. In cauſa hæreditatis. Item potius præparaſſe ad teſtandum, quam teſtatum eſſe illum, qui vna die ſcripſit teſtamentum, & alia die teſtes ſubſcripſerunt, non ſigilla, ſed ſigna tabellionatus apponendo aliter non audita voluntate teſtatoris, ſe velle teſtari in ſcriptis
34 conſuluit, † Ruin. in conſilio 193. Viſo teſtamento. libr. 2.

Item præparationem ad teſtamentum, & non teſtamentum oſtendi ex eo, quòd ſcriptura fuit facta de voluntate alicuius, eo propoſito, quod poſtea corã teſtibus diſponeretur, prout in ea ſcriptum erat, ad-
35 ducit Corn. in conſ. 49. Videtur prima. col. 2. ver. teſtamentum autem. & conſ. 77. in fi. lib. 1. & præcipuè per ſuprà alleg. 19. Oldradi.

Item eadem ratione imperfectæ voluntatis teſtamentum eius, qui filiam in certa quãtitate pecuniarum particulariter inſtituit, donec aliter prouiderit, vt dicetur infrà, & prouiderit in faciendo ſubſtitutiones aliorum hæredum, his aliter non prouiſis, non valere, per plura fundamenta eãdem rationem imper-
36 fectæ voluntatis concernentia, † conſuluit Iaſ. in d. conſi. 8. lib. 3.

Item ordinationẽ & præparationẽ ad teſtamentũ eſſe, & non teſtm̃, quando extra expoſita volũtate in ſcriptura penes Notarium, dixerit teſtator Notario, quòd cras reuerteretur, pro ea publicãda, & eo not. reuerſo plurib. vicibus ad effectum publicandi dictam ſcripturam ſemper infirmus diſtulit in aliud tempus,
37 tale teſtamentum facere: † tenet idem Iaſ. in conſ. 155. In cauſa & lite. lib. 4. vbi latè defendit d. conſi. Oldr. 119. Titius condidit teſtm̃ eſſe communiter per Doct. approbatum, ſuper eodem facto idẽ cõſuluit Dec. in conſ. 159. Caſus, qui per ſimilia fundamẽta cũ Iaſone, de eo tñ mentionẽ non faciendo, quia forſan ſeparatim con-

tim conſuluit, alibi Iaſ.ipſe in conſ.196. In prænotato
themate.li.2.ſequens Oldr.& Pau.de Caſt.in conſ.al-
le. conſuluit non valere teſtamentum eius, qui poſt-
quam & Nota.coram ſeptem teſtib.publicauerit ſcri-
pturam teſtamenti factam ordinatione forſan alio-
rũ dixit Notario, Rogo vos, vt reuertamini huc, quia
volo adaptare iſtud meum teſtamentum in alia for-
ma, quando melius me habebo.

Item verba prolata ab eo non infirmo, non accerſi
tis aliquibus & habens agnatos ad inſtigationẽ dua-
rum monialium, & earum famulo ad ignem dicẽte:
Io voglio ch'il mio ſia del Monaſt.& verba iocoſa, vel
blandiendi, & iactandi cauſa dicta & non animo diſ-
ponendi, non importare vltimam voluntatem vali-
38 dam, tradit † Corn. in conſi.149. Viſis nonnullis. li.2.
vbi ponderat tex.in d.l.Pamphilo. §. propoſitum. de
leg.3.niſi tria hæc concurrant, quòd ſint accerſiti ali-
qui, & ſit infirmus, & non habẽs liberos & cognatos,
non probatur de animo & intentione teſtãdi, & diſ-
ponendi, vt ibi per eum, & per Rui. in conſil.15. Viſo
themate.col 3. ver.ſed tamen præmiſsis. lib.2. & Ripa
poſt alios in l.1.§. ſi quis ita. col.2. nu.8.& ſeq.de verb.
obligat. vbi plura de intellectu dicti §.propoſitum.&
latiùs per Gram.in d.conſi.53.

Hos quidem caſus, per Doct.deciſos, vt ſuprà recen
ſui, omittendo iura, & auctoritates alleg.per eos, quæ
in dictis locis poſsũt videri, vt breuiter cognoſcatur,
teſtamentum non eſſe completum & perfectum, ſed
fieri cœptum & præparatum. quando apparet, teſta-
torem omnino ſe non firmaſſe in prolatis vel diſpoſi-
tis, ſed velle quid pro perfectione & complemento
39 diſpoſitionis, † per d.l.ſi is, qui.& l. fideicommiſſa.§.1.
de leg.3.& vtrobiq; Doct.& Alb. in l. hac conſultiſsi-
ma.§ ſi.C.de teſta.cum alle.ſuprà.& per Paul.de Caſt.
in conſ.307.Ad primum quæſitum. col. pe. ver. ſuper
ſecundo.li.1.vbi pro intellectu d l.fideicommiſſa.§.1.
& gl & de dictis doct.exemplum continens, non te-
ſtium, ſed præparationem ad aliud, & per Dec. in cõſ.
488.in cauſa & lite.& per Imo.in conſ.91.In cauſa, quę
vertitur.& Gram.in deciſ.62.& minùs hęc ſimilia ver
ba prolata quibuſdã blandimentis & iactantijs, poſ-
ſunt inducere cõtractũ inter viuos, & diſpoſitionem:
40 † vt per Corn.in conſ.129. Viſis verbis.lib.3.& Marſ.in
ſing.464.Cæpo.in l.ſciendum.in prin.de ædil.edict.
Pariſ.conſ.89.lib.3.& Gab.Rom.de com.opi. li.4.tit.
de teſta.conclu.9.de teſtamento non perfecto.

Verùm vbi conſtat, teſtatorem habuiſſe ſuam diſ-
poſitionem pro completa, valet teſtamentum, idque
dicitur conſtare, eo ipſo, quòd non apparet, teſtatorẽ
41 voluiſſe aliud, vel apparet noluiſſe aliud facere: † vt
per Bar.in d.l.ſi is, qui in prin.& ibi Bal. & Imo. in pr.
no.& Io.de Ana.conſ.57. Et ſi facta publicatione te-
ſtamenti coram Notario & teſtibus diceret teſtator
Notario, Non fate altro, tenete coſi fin dimane. vel di
ceret, Reuertimini cras, quia volo addere, vel dimi-
nuere.tamen non impediri perfectionem teſtamen-
42 ti, in primo caſu conſuluerunt † Ant.de Prato Ver. in-
ter conſi. Alex.conſ.73.Non puto.& ibi Alex. in conſ.
74.ſeq.lib.1.ea præcipua ratione, quòd poſt diem cra-
ſtinam eo aliud non faciente teſtata, & diſpoſita re-
manent in ſua validitate: arg. l.Imperator.& ibi not.
per Bal.ff.de poſtul. & l. ſtatuliberum. §. Stichum.de
lega.2.& quod etiam Notarius poſt factum teſtamen
tum de inſtrumento ad petitionem teſtatoris, nõ po-
43 teſt aliud facere, quod non appareat: † vt per Bar.& a-
lios in l.2.§.ſi plura.ff.quemad.teſta.aper. in ſecundo
caſu.Caro.Rui.in d.conſi.15. lib.2. & quòd poſſet im-
portare additionem, vel diminutionem, per viam co
dicillorum, remanente firmo teſtamento, alia addu-
cendo, & contrarijs reſpondendo, & notabiliter de-
monſtrando, quomodo percipiatur propoſitum te-
ſtandi, & teſtamẽtum eſſe perfectum, vt ibi per eum,
& per Alex.in d.conſi.74.colum.1.& in conſ.114. Viſa
ſcriptura.num.7.lib.7.& Lau. Calca.in conſi.91. col.2.
ver.ſimiliter non obſtat. & Ioan. de Ana. in d. conſ.
44 57. Viſis & cõſideratis. † quòd habuerit teſtator, quod
diſpoſuit pro perfecto, & noluerit aliud facere, ſatis
ponderandum eſt, quando finita diſpoſitione ſtatim
teſtator non fuit morte præuentus, ſecundum Paul.
de Caſt.in l.iubemus.ver.item nota.il 2.C.de teſta. &
per Rui.conſ.1.col.pen.& fi.lib.2.& quib.mod.dicitur
45 perfectum teſtamentum, † tradunt Bal.in l.1.ff. de te-
ſta.& Imo.in d.l.ſi is, qui. ¶ Aduerte circa propoſitã
ſpeciem, quòd ſi ſcriptura Notar. ſit imperfecta, vtì
non lecta, vel publicata teſtib. vel aliam habeat im-
perfectionem, itaque nullam faciat fidem, vel alia ſit
ſcriptura priuata non faciens fidem, poſſet tunc pro-
bari teſtamentum, per teſtes, qui teſtamento inter-
46 fuerunt: † vt probat Bal.in l.Luc.ff. de teſtam. mil. &
Pau.de Caſt.in conſi.307.Ad primum. col. fi. lib.1.&
Alex. in d.conſ.74.colum.3.ver.præterea licet.lib.1.&
Laur.Cal.in d.conſi.61.col.2.& ſeq.& Rui. in d.conſi.
1.col.6.nu.21.li.2.ratio eſt maximè in teſtamento ſine
ſcriptis: quia aliud eſt teſtamentũ, & aliud eſt inſtru-
47 mentum, vel ſcriptura, † vt per Bart. in l.ſi quis lega-
tum.colu. fin.ff.de falſ.meritò exiſtente inſtrumento
imperfecto, & non probante, poteſt per teſtes & ali-
48 ter probari de teſtamento, † per com. conclu.Imol.
Cuma.& Caſtren.Alex.Are.& Iaſ.in l. ſeruum filij. §.
eum; qui chirographum.de leg.1. Alex.in conſil.170.
Viſis ſtatutis.ver.pro hoc facit.lib.7. Fel. in c. capitu-
lum.col.6.de reſcr. volẽtium annullato debiti inſtru-
mẽto per ſtatutum, poſſe debitum probari per teſtes:
quia amota vna via probationis, non tollitur alia,
49 quæ non reperitur amota: † arg. l.ſi domus.de ſer.vrb.
præd.dicit Bald.in l.pen.col.2.ver.tertiò quæritur. C.
de teſtamen. ita in facto obtinui, vt in meo conſil.
164.lib.1.

Item quia ſæpè contingit, teſtamẽta præſertim in-
firmi tum excitari & præparari opportunis, ac etiã
importunis, ſuggeſtiuis, & ſubdolis interrogationi-
bus, factis ab his, qui potius ægrotantis bonorum ſuc
ceſsioni, quàm eius ſanitati inuigilant, & ſtudent: igi
tur operæ pretium eſt, videre de huiuſmodi teſtamen
tis, factis ad interrogationem alterius. licet enim te-
50 ſtator nomen hæredis voce exprimere debeat: † l.iu-
bemus.§.ſi verò. C.de teſta. tamen idem eſſe, & teſta-
mentum valere, ſi interrogationi alterius, an velit ta-
51 lem facere ſuum hæredem, reſpondeat, quòd ſic: † eſt
gl.in d.l.iubemus.quam ibi Bar.Bal.Alb.Saly.ſequũ-
tur ita eſſe Com.Opi. Doct.in pluribus locis atteſtan
tur, vt ibi per Alex.& in conſ.12. Viſo inſtrumẽto. col.
3 lib.1.& in conſ.47. Abundè. col. 2.ver. circa quartũ.
lib.2.& Corn.in d.conſ.77. Viſo dicto themate.col.4.
ver.non obſtant.li.4 & conſ.261.De duob.col.9. eod.
lib.& Iaſ.in conſ.124.Dico.in ſi.lib.1. & Dec. in conſi.
489.In caſu occurrenti. col. 3. nu. 3. & alibi, maximè
per Io.Bap. Plot. in 1.vol. conſ. Ad cauſas vlt. volunt.
conſ.168.num.4.& non refert, à quo interrogetur, ſi-
ue à tabellione, ſiue ab hærede, ſiue ab alijs, vt aliàs re-
52 ferre aliqui tenent, ſequentes illum † Albertum Pa-
pien.relatum per Ioan. Andr.in addit.incipien.Qui-

dam Pyleus. in §.1.colum. 3.de teſta.ad Specul.

Dummodo appareat, teſtatorem voluiſſe teſtari, & eſſe in bono ſenſu, & poſſe articulatè, & intelligibiliter loqui, etiam ſi in maxi ma infirmitate ſit conſtitu-
53 tus, †vt declarant Doct. in d.l.iubemus. & in d.l.ſi is, qui. & in l.quoniam indignum. C. de teſta. & in c.cũ tibi.extra eo.Are.in l.hæredes palàm.in prin.in fin.ff. de teſta.Bal.conſ. 55.lib. 5. idem Aret.latè recenſendo teſtes examinatos, quod non probent, in conſ. 71. per totum.& Alex.in conſ.33.Ponderatis verbis.col.2.li. 3.& Corn.in d.conſ.261.col.2.& ſeq.lib.4. vbi diffusè exponit, quomodo intelligatur articulata locutio, & Socin.in conſ.20.Abunde. lib.4.Dec. in d. conſ.489. & in l.diſcretis.nu.17.qui teſta.fa.poſſ.& Rui.in conſ. 2.& conſ.9.& conſ.12.lib. 2. & Io. Dilect.de ar. teſtan. in titu. 4. caut.2. & per Modern.in l.1.§.ſi quis ita.de verb.oblig.& eſt plena deciſ.Boe.in dec.35.Et videtur primò.

Sin autem aliquid ex prædictis deficeret, vel adeſſet aliqua ſuſpicio falſitatis, vel rei non geſtæ ſincerè, ſed ſuggeſtiuè, & importunè, tunc teſtamentum tale
54 non valeret, vt per Socin.in conſ.229.Primo aſpectu. lib.2.& conſ.92.in cauſa D.Ant.col.8.lib.3.& conſ.20. col.2.& conſ.28.col.fin.& conſ.98.col.3.eo.& Socin. Iun.conſ.184.num.26.& ſequ. lib.2.vbi tres frequentiores limitationes adducit ad glo.in d.l.iubemus.& Corn.in conſ.1.col.3.lib.4.Roma.in conſil.306.Propoſita.col.fin.Paul.de Caſtr.in conſ.155.Viſo puncto & allegationib.lib.1.Corn.conſ.319.co.4.lib.1.cum alijs allegatis per Aym.in conſ 10.ſub num.13.& conſi. 143.ſub num.13.& in conſil.117.Circa teſtamentum. & idem Corn.in conſ.73.Viſo & diligenter.col.pe.li. 1.& conſ.319.col.3.lib.4.& Couar.in d.c.cum tibi.nu. 4.& Albe.Bru.in tract.de forma rub.de imple.& obſer.for.col.2.& ſeq.& Pet.Pech. de teſta.coniug.lib.1. c.5.& magiſtrale collegij Patau.conſ.1.in 1.vol.diuer. conſ.vlt.volunt.collectorum per Zilettum, & in eod. vol per Io.Bap.Plot.in d.cõſ.168.nu.4.5.Gabr.Rom. de com.opin.lib.4.tit.de teſt.concl.2.& Sil.conſ.54. nu.10.& ſeq.& Gram.in dec.73.Ceph.cõſ.546. quem autem velle teſtari ſufficit probari, per eius confeſsionem, cui ſoli ad declarationem voluntatis diſponen-
55 tis debet credi per ea, quæ tradit †Alex.in conſi.75.Videtur.col.4 ver.ſed vbi agitur.nu.13.li.5.& ita etiam ex facto reſpondi.

Verùm prædicta de teſtamento facto ad interrogationem alterius, limita non habere locum in teſtamento, in ſcriptis cõdito, in eo exempli gratia, quod ſcriptum & ſubſcriptum & ſigillatum fuit à teſtib.nõ in præſentia teſtatoris, & illud tenens in manib. Notarius dicat teſtatori, Si velit illud eſſe ſuum vltimũ teſtamentum, & ille reſpondeat, quòd ſic, id quidem
56 non valere, tenet conſ. †Neap. vt per Affl. in deciſ. 143.Vtrum teſtamentum.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentũ in ſcriptis ſit modo & forma, vt hic remiſſiuè.*

2 *Teſtamentum in ſcriptis probatur per ſcripturam, de eo factam, legitimè apertum, recognitũ ac publicatum, quòd ſi teſtibus coram iudice non ſit recognitum, ſubſcriptio, ſcilicet, & ſigilla, per quam fiat publicatio, priuata dicitur ſcriptura, non publica, niſi à Notario ſcripta & publicata, & ideo non probat: nu.3.*

4 *Teſtamentum non probatur ſcriptura priuata.*

5 *Amplia etiam, quòd eſſet presbyteri, non Notarij.*

Etiam ad pias cauſas.

6 *Amplia etiam, quòd ſit ſcriptura patris recognita, carens die, & teſtibus de ea clarè & concludenter non deponentibus inter liberos.*

7 *Limita in teſtamento ad pias cauſas, quia ſufficit apponere annum, non diem.*

9 *Teſtamentũ non probatur ſcriptura priuata diuerſis manib.limita, vt probet, quando duo, vel tres teſtes examinati, ad eam ſe referunt.*

10 *Limita, vt ſi per comparationem literarum ſcripturam patris eſſe probaretur. & ibi de comparatione legitimè facta remiſſiuè.*

11 *Teſtamentum in ſcriptis non probat, niſi ſit ſcriptura expreſſio certa nominis hæredis, ſubſcriptio, ſigillatio, ſeptem teſtium recognitio, & publicatio, quòd ſi ex his vnum deficiat, non probatur teſtamentum.*

12 *Et ſi per teſtes, non per ſigilla habẽtia characteres, ſed per ſigna, tabellionatum fuerit ſubſignatum, teſtamẽtum non tenet.*

13 *Teſtamentum facere in ſcriptis eſt periculoſum. Et magis tutum eſt teſtari ſine ſcriptis, vt fit communiter. ibi.*

14 *Forma autem teſtamenti in ſcriptis habetur. Et valet huiuſmodi teſtamentum in tali forma, vt ibi.*

Declara & intellige, & amplia, vt ibi.

15 *Limita, quod ſi non valet, vt in ſcriptis, valeat vt nuncupatiuum.*

16 *Teſtator implicitè et propriè nuncupaſſe ac nominaſſe hæredes deſcriptos in teſtamento per relationem, quando videatur.*

Amplia, vt ibi.

17 *Non curamus de modo teſtandi, dũmodo habeamus effectũ.*

18 *Si non valet, quod ago, vt ago, non valet vt valere poteſt in teſtamento, quod quis in ſcriptis facere intendit, & non ſecus.*

Amplia, vt hic.

Limita, vt hic, num.19.& 20.

23 *Teſtamentum dicitur voluiſſe facere in ſcriptis teſtator, quando expreſſit teſtator, & adeſſet clauſula, omni meliori modo.*

Et valet vt nuncupatiuum, Communis eſt Opi.nu.22.

24 *Quid ſi ſcriptura ipſius teſtamenti aliqua ex parte eſſet imperfecta, qualis eſſet interpretatio.*

25 *Teſtamentum nuncupatiuum probatur per ſcripturam Notarij ſeu inſtrumẽtum publicum, in quo ſeptem teſtes rogati eſſent.*

Cui inſtrumento ſtandum eſt, alio in contrarium non probato.nu.26.Amplia.

27 *Etiam ſi Notarius eſſet rector, vel Canonicus alicuius eccleſiæ, & eſſet rogatus de teſtamento, in quo teſtator inſtitueret d.eccleſiam, vel ei legaret quicquam.*

28 *Amplia etiã, quòd teſtator faceret hæredem Notarij patrẽ.*

Limita, vt hic.

29 *Notarius non ſibi poteſt aſcribere legatum in teſtamento, de quo ſit rogatus.*

Notarius poteſt ſcribere in teſtamento ſibi mercedem taxatam per teſtatorem, dummodò non excedat iuſtum. ibi.

Notario non creditur, ſi quid ſibi commiſſum à teſtatore ſcribat in teſtamento, de quo ſit rogatus ibi.

31 *Notario nõ creditur, nec ſtatur eius ſcriptura, in teſtamento ſcripta, de quo fuit rogatus, ſi dicat, Proximiores ipſius Notarij hæredes eſſe teſtatoris.*

Scriptura presbyteri, non Notarij, non probat.

32 *Teſtamentum, de quo not. ſit rogatus, vt probet, debet eſſe lectum & publicatum teſtib. Nec ſufficeret dicere ſimpliciter*

pliciter. Actum factum fuit præſens teſtamentum coram teſtibus rogatis.

Notarius apponens in abbreuiaturis actum, &c. rem perfectam oſtendit: num. 33. ſi in fine abbreuiatura ſit appoſita, nu. 34.

36 Teſtamentum debet eſſe lectum & publicatum coram teſtibus, & nomina teſtium deſcripta cum duabus demonſtrationibus. num. 35. vt Petrus Martini de Peruſio, qui teſtes debent cognoſcere teſtatorem, alias non probant.

37 Et teſtes ipſi debent eſſe habiles.

38 Inſtrumentum donationis cauſa mortis, in quo ſunt deſcripta nomina quatuor teſtiũ, cum adiectione, quam pluribus aliis teſtibus, non probat.

Limita, vt hic.

39 Pluralitas nominis non præſumitur, niſi probetur.

40 Inſtrumentum vt probet, quæ requirantur, vbi remiſſiuè.

41 Inſtrumentum probat, quando contrarium non probatur, ſed ſi quid contra probetur, nihil probat.

42 Stante ſtatuto, quòd inſtrumenta Notariorum forenſiũ non probant, Teſtamentum factum extra territorium ſtatuti, non comprehenditur.

43 Statutum, quòd de teſtamento debeant eſſe rogati tres Notarij, ſufficit vnum ſcribere, & quod alij ſe ſubſcribant.

44 Notarij propria manu debent ſubſcribere originale & protocollum.

45 Limita. Niſi de commiſſione Notarij alius ſcriberet, & ipſe propria manu ſubſcriberet.

46 Limita, niſi ipſe notarius eſſet impeditus, quia poteſt cõmittere alij Notario, vt ſcribat & publicet pro ſua ſcriptura.

47 Notarius poteſt alio tempore ſcribere teſtamentum, poſtquam teſtator conſecerit coram teſtibus, & manifeſtauerit.

Amplia vt hic.

48 Teſtamentum in liberculo Notarij repertum ex defectu rogitus teſtium incongruè deſcriptorum, ante tenorem teſtamenti, puta præſentibus teſtibus, & poſt vltima teſtamenti verba intermiſſo ſpatio, apponendo ſex nomina hominum, non probat.

49 Teſtamentum in protocollo Notarij abſque ſigno & ſubſcriptione Notarij, habens omnes teſtes mortuos, non longo tempore confectum, non probat.

Idem propter defectum cancellationis in parte cancellata, & ob defectum ſigni Notarij, vt protocollo, non tenet. ibi. Et defectu loci non deſcripti in inſtrumento, in quo fuerit factum.

Locus, vbi confectum ſit teſtamentũ, præſertim eſt attendẽdus, & ideo in Portu Soldani factum teſtamentũ ab ſtato, dicitur in loco ſuo factum, cum portus ſit communis: num. 50. vide Stracham de mercatura, tit. de Nauigatione, num. 26. fol. 171.

Teſtamentum per mercatorem Italum in Barbaria corã duobus teſtibus factum, valet: nu. 51. Stracha de mercatura, tit. de nauigatione, num. 26. fol. 171. vide leges Maris.

52 Inſtrumentum ex protocollo, quod habet diuerſas cancellationes diuerſarum literarum, ac additiones abſque ſubſcriptione Notarij non probat.

53 Inſtrumentum non debet leuari, & in publicam formam redigi, ſi ſit notula teſtamẽti, ex quadam comparatione manu Notarij ſcripta, in quodam folio carẽte ſubſcriptione & ſigno Notarij, nec reperta in rogationibus Notarij, non probat, ſed contrà fuit conſultum. vt ibi.

54 Iudicis commiſſio requiritur ſpecialis, & non ſufficit generalis pro extrahendis omnibus abbreuiaturis Notarij mortui, cum reſtringitur ad habentes omnem ſolennitatem.

55 Teſtamentum iudicis mandato in publicam formam redigi poteſt, ſi per duos teſtes probaretur, vnam cartulã conglutinatam, cum aliis libris, vel protocollis Notarij eſſe ſcriptam manu ipſius Notarij, continentem teſtamentum, & habentem cætera ſolennia & ſubſtantialia, dubio ſolùm exiſtente in ſcriptura.

Amplia vt hic.

Et limita, vt hic.

56 Quid ſi exſtent apoſtillæ, cancellationes & additiones in primis rogitis, vel protocollis Notariorum in margine, vel in corpore, vel poſt ſubſcriptionem, & in cauſa poſſeſſorij, vel petitorij.

57 Abbreuiatura Notarij in partibus non cancellatis, remanet in ſua fide.

58 Teſtamentum corroſum in parte ſubſtantiali non tenet: ſecùs ſi in parte non ſubſtantiali.

59 Protocollo ſtatur, ſi in extracto ſit diuerſitas: limita vt hic.

60 Protocollum quodnam dicatur.

61 Teſtamenti diuerſa ſcriptura quid iuris.

62 Protocollum debet exhiberi, ſi quis habeat extractum ſuſpectum, & debent hæredes producere & exhibere.

64 Amplia, etiam quòd iudex cõmitteret exemplationem, ſtante ſtatuto Piſauri, quòd inſtrumenta Notariorum iudicis auctoritate exemplata tãquam authentica, ſiue valida, etiamſi authenticum non conſtet Notarij de eo rogati, extra territorium & vbique procederent.

65 Sententia in vna prouincia, vbiq; probat & debet exequi.

Amplia in ſcriptura ex archiuio, quia probat extra territorium, vbi iudex interuenit: num. 66. vbi communem dicit.

67 Teſtamentum factum Venetiis cum minori numero teſtium, vbique valet.

68 Inſtrumento ſtatur, licet protocollum caſualiter ſit perditum, vel originale, & præſumatur, quam quòd non fuerit factum.

69 Inſtrumentum exemplatum non probat, ſi de exemplo non conſtat.

70 Inſtrumentum ex Notarij mortui ſcripturis extrahi non poteſt, niſi fiat citatio, ſaltem generalis omnium, quorum intereſt.

71 Amplia idem eſſe inſtrumentis extrahendis ex protocollis Notarij viui abſentis, vel impediti.

Limita, niſi de commiſſione iudicis antiquitùs conſtaret: nu. 72. apparentibus enunciatis in exemplo ſolennitatis: num 73.

74 Enunciatio alicuius ſolennitatis, non requiritur, vt antiquitas faciat probationem.

Inſtrumentum, vel teſtamentum regiſtratum probat, ſtatuto ita dictante: num. 75. & 76. Et habetur loco originalis: num. 78.

77 Amplia in inſtrumento producto in iudicio, & regiſtrato, vt probet, etiam amiſſo originali.

79 Scriptura deſumpta ex archiuio publico, carente ſolennitatibus, adhibito teſtimonio officialis præſidentis officij ſtatur.

80 Teſtamentum exemplatum in libro regiſtri, ſtandum eſt, etiamſi originale Notarij appareat cancellatum.

81 Inſtrumento ſtatur, parte vocata, vel præſente, & iudice auctorante regiſtrato, neque opus erit alia originalis productione. Idem ſi parte præſente, & non contradicente.

82 *Inſtrumento originali, vel teſtamento caſu deperdito, tenor eorum probatur per duos teſtes.*

83 *Teſtes autem debent eſſe valde periti, qui bene cognoſcãt defectus teſtamentorum, vt magni Aduocati, & Doctores, vel periti, notabiléſve Notarij.*

84 *Notarius rogatus de inſtrumento, ſi negetur, quòd ſit Notarius, debet probari Notarius de tabellionatu, à producente inſtrumentum: quomodo autem quis probetur Notarius. 85.*

86 *Notarius in conficiendo teſtamento debet cognoſcere teſtatorem, & ſi habeat teſtamenti factionem, & quòd non ſit ita infirmus, vel ſenex ætate, vel infirmitate adeò oppreſſus, vt animus eius eum oſtendat ad teſtandũ non eſſe idoneum.*

Vel freneticet, & velit ponere in teſtamento diſſonantia, vt ſcribat Not. in teſtamẽto cauſam. n. 86. prout quãdo exhæredat filiũ teſtator, nu. 87. & debet Not. curare, vt clarè & apertè exponat & declaret, & ſcribat volũtatẽ teſtatoris, prout ore diſpoſuerit. num. 88.

89 *Notarij debent eſſe cauti, vt ſciant concipere verba ſecundum mentem teſtatoris: quia in minimo verbo conſiſtit magnus effectus.*

Teſtamentum vulgari, Latinóve idiomate ſcriptum, vel partim vulgari, partim Latino exaratum valet: num. 90. vel Græco. 91.

92 *Cautela exprimendi vulgari ſermone mentem teſtatoris vel contrahentis, ſi literato Latinóve ſermone non poteſt bene exprimi.*

93 *Teſtamenta vulgari ſermone confici, & quòd teſtator poteſt loqui in prima perſona, vt fit Venetiis.*

94 *Teſtamenta confici, vt mos eſt regionis.*

95 *Notarius præſumitur peritus.*

96 *Notar. præſumitur appoſuiſſe verba, ꝑut voluit teſtator.*

97 *Notariorum imperitia quid faciat. & eã exaggerat. ibi.*

98 *Notarij quando poßint errores corrigere.*

99 *Notarius poteſt cogi publicare teſtamentum imperfectũ, ratione ſolennitatis, & non voluntatis.*

Notarius poteſt cogi dare copiam particulæ teſtamenti, vt legati, vel ſubſtitutionis pupillaris cum hæredis inſtitutione. num. 100. 102.

101 *Notarius non debet exhibere teſtamentum iuranti, ſe habere intereſſe, & aliâs calumnioſè petenti exhiberi.*

102 *Limita, ſi quis vocaret Notarium coram iudice ad finẽ & effectum, vt exhiberet protocollum, vt videat, ſi faciat pro ipſo petente, & iudex illi copiam particulæ pro eo facientis ſibi decerni curet.*

104 *Notarius tenetur apponere ſolennia in teſtamentis, aliâs tenetur pœna falſi, & ad intereſſe.*

SOLVTIO II.

ITAQVE poſt cõgruas præparationes ad teſtandum voluntate teſtatoris redacta in diſpoſitionẽ, de ea probationem habere poſſumus duobꝰ modis. Primo, per ſcripturam: Secundo, per depoſitiones teſtium.

Primo, quo ad probationẽ ex ſcriptura, quemadmodũ vt certũ & notum eſt teſtamentũ, poteſt duob. modis condi. ſ. in ſcriptis, & ſine ſcriptis per iura vulgaria. Quandoq; autẽ fit teſtamentũ in ſcriptis, modo & forma, vt diſponit† in l. hac conſultiſ. in prin. C. de teſta. & inſt. eo. §. 1. & in Spe. de inſtr. edi. §. compẽdioſè. col. antepen. ver. teſtamentum verò ſolenne. cũ ſim. alle. per Pariſ. conſil. 19. colu. 1. lib. 3. probatur per ſcripturam de eo confectam, & legitimè apertam,

2 recognitam & publicatam, † iuxta tradita in l. 2. & in
l. teſtamenta omnia. C. de teſta. & in l. tabularum. in
prin. per Bar. & Imo. ff. quemad. teſt. ap. Sed antequã
recognitio ſubſcriptionum & ſigillorum fiat per teſtes
coram iudice, per quem etiam fiat publicatio, eſt
ſcriptura priuata, ſi non fuerit ſcripta & publicata per
Notarium, & non probat, vt dicunt Bar. & Imo. in d.
3 l. tabularum, † in prin. & Bar. in l. 2. C. e. certi enim iuris
eſt, ſcripturam priuatam non probare teſtamentũ,
4 † Bal. in conſ. 266. Iſta eſt ſcriptura. lib. 4. & Corn. in
conſ. 49. Videtur prima. col. 1. lib. 1. & Io. Ant. Alex. in
conſ. 107. Deceßit, etiamſi eſſet ſcriptura presbyteri
5 non notari, non probat, etiam ad pias cauſas, † Dec. in
conſ. 120. col. 2. ver. 2. principaliter. & Capra. in conſ.
57. per Dec. alle. etiam ſi ſit ſcriptura patris, & pro tali
recognita, quæ tamen non habeat diem, neque teſtes
de ea clarè & concludenter deponentes, non probat
6 teſtamentum inter liberos, † Abb. in conſ. 98. In quæ-
ſtione. lib. 2. Alex. in conſ. 76. Ponderatis his. lib. 3. li-
cet allegationibus factis pro vtraque parte de ſcriptu-
ra patris ſine teſtibus indeciſum dimittat Bal. in conſ.
169. Quod cedula. li. 2. idẽ vt ſuprà latè probat in conſ.
123. Diſcuſsis. col. 2. lib. 1. quo verò ad diem ſufficere
ponere annum, & hoc etiam non requiri in teſtamẽ-
to ad pias cauſas, reſpondet Alex. in conſ. 4. Attentis
narratis. col. pen. ver. item non obſtat. & ver. ſequent.
7 lib. 7. vide tamen contra per alleg. † à Corn. in conſ.
308. col. 4. alias li. 3. & minùs probat, qñ reperitur ſcri-
8 ptura diuerſis manibus, † Alex. conſ. 41. Viſo tenore.
in prin. lib. 1. & conſ. 104. Stantibus rebus in prin. lib.
8. & Rui. in conſ. 201. Viſo ac perlecto. col. pen. ver. po-
ſtremò, non obſt. li. 2. ſed probat, qñ duo vel tres teſtes
9 examinati ſe referunt ad eam: † Alex. in conſ. 4. col.
2. lib. 7. ſuprà alle. & qñ per comparationem literarum
legitimè de ſcriptura patris factam, conſtare etiã pro-
baret, tenet idem Alex. conſ. 114. lib. 7. vbi de compa-
ratione legitimè fienda bene docet, & ſimpliciter.
10 † Iaſ. in conſ. 61. in fin. li. 1. & latè Corn. in conſ. 118. In
hac conſultatione. li. 3. Animaduerto hic, inſtans ſu-
per probatione teſtamenti per ſcripturam eſſe digreſ-
ſum probationem teſtamenti in ſcriptis, ad quam re-
diens dico, cum plura requirãtur, vt valeat talis pro-
batio, ſcilicet ſcriptura, expreſsio certa nominis hære-
dis, ſubſcriptio. ſigillatio, ſeptem teſtium recognitio,
& publicatio, vt dictum, & ſi vnum ex iſtis deficiat,
11 totum teſtamentum corruit: † vt l. ſi vnus. C. de teſt.
per no. in l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſa. & omne e-
nim quod non poteſt cõſtare, niſi ex pluribus requi-
rit eorum concurſum, dicit Bal. in l. pen. col. fi. ver. itẽ
omne. C. de impub. & al. ſubſt. rurſus aduerte, quòd ſi
per teſtes non per ſigilla habentia characteres, ſed per
ſigna tabellionum fuerit ſubſignatum teſtamẽtum,
12 non valet, † vt per Rui. in conſ. 193. Viſo. col. 4. verſic.
præterea in ſubſcriptionib. li. & plurima de huiuſmo-
di ſecreti teſtamenti confectione cõſultus tradit Rol.
à Val. conſil. 36. lib. 1. imò eſt valde periculoſum con-
13 dere teſtamentum in ſcriptis, † vt dicit Bart. in d. l. ta-
bularum. in prin. ff. quemad. teſt. ape. & Iaſ. in conſil.
67. De iſto ſecundo, in princ. lib. 3. & vidi aliquos, qui
profitebantur, eſſe de magnatibus, & extra numerũ
aliorum via communi & conſueta manu tabellionũ
ſua teſtamenta nuncupatiua facientium velle con-
dere ſua teſtamenta in ſcriptis, eo prætextu, etiã quòd
eſſent ſecreta, vt propriè conſiderat text. in d. l. iube-
mus. & in d. l. hac conſultiſsima. C. de teſta. & horum
teſtamenta modò vnius, modò alterius ſolennitatis
defectu,

defectu, nunquam vidi ferè poſſe ſuſtineri, & valere.
Vnde magis expeditum & ſecurũ eſt, quòd fiant teſta
menta ſine ſcriptis manu publicorum Notariorum,
& ſi quis velit ſuum teſtamentum eſſe ſecretum, po-
teſt conuocare teſtes religioſos, vel alios, habita fide
de ſilentio, vel facere in ſcriptis cum ſubſcriptionibus
requiſitis, & aliter non manifeſtatis. contentis in te-
ſtamento teſtibus. & not. in reſiduo chartæ eiuſdem,
quæ ſupereſt poſt clauſuram. vel ſub ipſa charta clau-
ſa in latere ſuperiori, facere ſubſcribere manu publici
Notarij ad hoc ſpecialiter rogati, cum nomine & ſi-
gno Nota. hoc ſimili modo:

Pateat vniuerſis hanc ſcripturã inſpecturis, lectu-
ris, & audituris, quòd talis teſtator coram me Nota-
rio, & teſtibus hic ſubſcriptis, publicè dixit, illud teſta
mentum ſic ligatum. ſubſcriptum, & ſigillatum, eſſe
ſuum teſtamentum, & hoc velle obſeruari, & valere
omni modo meliori, quo valere poteſt, & poterit, ro-
gans me Notarium, vt publicum conficerem inſtru-
mentum, coram teſtibus præfatis. ad hoc etiam roga-
tis, & ita feci propria manu hic. ſcribendo, vel ſubſcri-
bẽdo nomẽ meum, ſignũmq; mei tabellionatus. quo
in publicis inſtrumentis vtor. apponendo, ſub anno
&c. indictione. &c. Pontificatu, &c. Et tale teſtamen-
tum ſine alia publicatione & recognitione etiã, quod
14 teſtes præmoriantur, ſemper probat, & facit fidẽ. † vt
poſt Bar. in d. l. tabularum. & in d. l. C. quemadmo-
dum teſta. ape. talem formam ſubſcriptionis notarij
ponens tradit Imo. in d. l. tabularum. in prin. verſi. in
eadem gl. & Bal. in l. 1. col 1. ver. ſi autem ſcriptura. C.
de teſta. Barto. in conſ. 62. Viſo teſtamento. lib. 2. im-
preis. Venet. & conſultus latè reſpondit Raph. Fulg. in
conſ. 56. Quæritur. & Iaſ. in d. conſi. 67. circa prin. lib.
3. & Goz in conſil. 3. col. 4. in prin. ſub num. 15. & po
nit Io. Dilec. de arte teſt. ti. 2. cau. 1. vbi quandoque eſt
ſic à Notario ſubſcriptum, ſi aliquo defectu non po-
teſt valere, etiam vti in ſcripis, ſed vt nuncupatiuum
valet iſto modo nuncupatiuo, allegando Alex. in l. ſi
ſtipuler in fin. & in l. ſtipulatio hoc modo. colu. 5. de
ver. obl. per doctr. Cy. in l. hac conſultiſsima. §. per nũ
cupationem. C. de teſta. intellige, quando dicitur
ſcriptum per teſtatorem, vel ſcriptum, & ſubſcriptum
in præſentia teſtatoris. & non aliter per modum in-
terrogationis factæ à Notario, tenente ſcripturam in
manu, vt dictum eſt ſuprà ſecundum Afflict. in de-
ciſ. 143.

Sed audiui quandoque dubitari, qñ non poſſet va
lere vt in ſcriptis, ſed vt nuncupatiuum, ſi poſsit attẽ-
di, quòd valeat. vti nuncupatum teſtamentum. Bre-
15 uiter dicendum eſt, valere vti nuncupatiuum, † ſecun
dum Cy. Alb. Paul. de Caſtr. Alexan. & Iaſ. in d. l. hac
conſultiſsima. § per nuncupationem. C. de teſta. Pau.
de Caſt. in conſil. 93. Viſo d teſtamento. col. fin. ver. 2.
principaliter. li. 1. & in conſ. 414. Viſo & examinato.
col. 2. ver. 2. poteſt. li. 2. Alexan. in conſ. 176. Viſo pro-
ceſſu. col. 2. ſub nu. 4. ver. nam vbicunq;. li. 5. & conſ.
105. Super his. col. 2. nu. 5. ver. accedit id. li. 7. Socin. in
147. Reſpõde. col. 2. li. 1. repetito in li. 2. conſ. 173. Boer.
in deciſ. 240. Ex proceſſu moto. ſub nu. 56. intelligen-
dum enim eſt, poſſe valere vti nũcupatiuum, ſi teſtes
ſeptem intereſſentes, & vocati ad teſtamentum legi-
timè depoſuerunt, ſe audiuiſſe teſtatorem dicere, il-
lam met ſcripturam, de identitate, cuius nulla ſit du-
bitatio, eſt ſuum teſtamentum, & ſe feciſſe, & facere
teſtamentum, vt in ea, vel ſe feciſſe hæredes, & ſuam
diſpoſitionem, & vltimam voluntatem, vt in ea con-
tinetur: ſic enim poſſe implicitè per certam relatio-
nem, & propriè fieri, & nominari hæredes deſcriptos
in tali ſcriptura, firmant omnes Docto. ſuprà alleg. di
16 cens, hanc eſſe communem concluſionem. † Boer. in
d. deciſ. 140. ſub nu. 5. per doct. Bald. & Ange. in l. aſ-
ſe toto. ff. de hæred. inſt. Bartol. in l. ſi ita ſcripſero. de
cond & demon. & ibi Soc. maximè in 2. col. verſi. ſe-
cundus. & in ſequenti defendit hanc ſententiam à
quibuſdam legibus obiectionibus in contrarium fa-
ctis. idem tenere probat Aret. in d. l. hæredes palàm.
in princ. col. 2. quandoque relata ſcriptura eſt certa &
indubia, & cum hac reſidet Iaſ. in d. §. per nuncupa-
tionem, dum ſuas oppoſitiones in contrarium factas
limitat per text. in l. quoties. § ſi quis nomen. ff. de
hær. inſti. ibi. ſed indubitabili ſigno eum demonſtra-
17 uerit: † vbi Bal. dicit, dummodo habeamus certitudi-
nem. non curamus de modo, & loquitur in inſtitu-
tione hęredis: vera enim & ſpiritualis eſt expreſsio fa-
cta per relationem pluribus. & ibi per Angel. de ver.
obl. tradit Ruin. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col.
30. num. 77. de lib. & poſth. vbi ita ſaluat opini. Bart.
in d. l. ſi ita ſcripſero ab oppoſitione, d. l. iubemus. C.
de teſta. & dicendum erit in ſequ. lib. & ab iſta com-
muni opin. non eſt diſcedendum per vulg.

Huius principalis dubij reſolutio, vt ſuprà facta
per Cy. & alios ſuprà allegatos, limitatur, non proce-
dere, quando conſtaret, teſtatorem voluiſſe teſtari in
ſcriptis, & non ſine ſcriptis, qua voluntate ſtante, i-
18 deo ſi nõ valet, vt ago, &c. † per tex. & ibi gl. & Doct.
in l. 1. ff. de iu. codic. vt latè per Pariſ. in conſil. 19. Con
ſideratis. lib 3. ſed difficultas eſt, quomodo dicatur id
conſtare. vbi enim diceret expreſsè, ſe velle teſtari in
ſcriptis, & non aliter, vel ſuum teſtamentum valere,
vt in ſcriptis factum, & non aliter, eo modo ſic præpa
rando teſtari eſſemus in claris, in quibus nõ eſt locus
coniecturis. per vulg. & non eſſet dubium, dicit Cyn.
in d. §. per nuncupationem.

Vbi verò nihil diceret, quidam Ioan. de Blono,
relatus per Cyn. in dicto §. per nuncupationem.
dicebat ſufficere, quòd tacitè teſtator id ageret, &
per coniecturas haberetur, quando teſtator ſolenni-
tates adhibuit. quæ ſolùm conueniunt teſtamento in
ſcriptis faciendo per teſtes ſubſcribi, & ſubſignari,
19 † vt per Pariſ. in conſilio 46. in principio lib. 3. tunc
ſi non valet. vt in ſcriptis, non valet etiam vt nuncu-
patiuum: arg. l. non codicillum. C. de teſtat. vt latè
proſequitur Pariſ. in conſilio decimo nono, lib. 3. ſi
verò non apparet de iſtis coniecturis, tunc verum
20 eſt, teſtamentum poſſe valere vti nuncupatiuum,
† ſecundum iſtum Ioan. de Blono. idem ſequi vide-
tur Paulus de Caſtr. in dicta lege. hæredes palàm.
verſic. quid autem. ſi omnes teſtes. numer. 5. & la-
tiùs Ruin. in conſilio 139. columna penultima. lib. 2.
& Pariſ. in dicto conſilio. 19. lib. 3. at Cyn. in d. §. per
nuncupationem. dicit, non procedere iſtam opinio-
nem de coniecturis, quando adhibitis ſolennita-
tibus, requiſitis in teſtamento in ſcriptis, interuenit
etiam ſolennitas teſtamenti nuncupatiui: quia co-
ram teſtibus teſtator nuncupauit nomen hæredis,
dicit Cyn. quod videtur eſſe de nomine hæredis nun-
cupatiuo explicitè.

Et ego addo idem eſſe de nominato implicitè eo
modo. vt dixi ſuprà per communem Opi. Doct. ſuprà
relatã, quæ eſſet deluſoria, ſi cõiecturæ ſemper admit-
terentur de voluntate teſtatoris teſtandi in ſcriptis,
& non aliter, ex eo, quòd cœpit adhiberi ſolennitates
teſta-

teſtaméti in ſcriptis,proinde non poſſe valere,vt nun cupatiuum, admiſcendo etiam ſolennitates nuncupatiui, quod non eſt dicendum, ſecundum Dec. in conſ. 131.col.pen.ſub ver.ſecundò non obſtat.& ita licet tunc non valeat in vna forma tantùm, valebit teſtamentum in altera,quia non ſunt contrariæ,ſed diuerſæ formæ, quæ ſimul ſe compatiuntur: ita ibi Cy. concludit in fi.cum quo ibi Alber.& doct.communiter tranſeunt,& in ſpecie Soc.in d. conſ.142.col.fin.ſequendo Cy.& alios ſuprà relatos,dicit,teſtatorem volentem teſtes ſubſcribere non videri ſe reſtrinxiſſe ad teſtamentum in ſcriptis,ne videatur ſibi ipſi contrarius in principali ſua intentione teſtandi, quæ ſi non poteſt exequi,& ſortiri effectum per viam teſtamenti in ſcriptis,ſortitur viam nuncupatiui,qua poteſt valere,per text.in l.3.ff.de mili.teſta.per quam.l. Ripa. in l.1.§ ſi quis ita.co.5.& ſeq.nu.26. de verb.oblig.declarat pro certo,debere teſtatorem certo modo velle diſponere,aliâs in dubio præſumitur, voluiſſe facere eum actum,qui valet de iure.

Probando demum,quòd teſtamentum in ſcriptis tunc dicitur fieri,quádo per teſtatorem ita fuerit expreſſum,per arg.de contractibus ad vltimas volunta-
21 tes.†idem Soc.tenet in d.conſ.142. col.2.& probatur manifeſtè,cui in hac ſpecie non congruè reſpondit Ruin.in d.conſil. 193.col.penult.pro qua quidem reſolutione videtur text.etiam in l. fin. ff.de iu. codicill. vbi nominatio conueniens vnius ſpeciei vltimæ voluntatis diſpoſitioni,ſi non poteſt in ea valere, valet in ea,in qua valere poteſt,& ibi Albe.dicit,tunc conſtare,quem voluiſſe teſtari in ſcriptis,quádo certum ſit voluiſſe teſtari in ſcriptis,& aliam voluntatem nõ poſſumus coniecturari,per l.continuus.§. cum ita de verb.obl. quæ lex communiter allegatur,quòd in claris non opus eſt cõiecturis.ergo clarè ſentit Alb.quòd certitudo voluntatis teſtandi in ſcriptis, non ſufficit haberi per coniecturas,confirmantur prædicta,quòd ſi probetur,teſtatorem dixiſſe, illam ſcripturam continere ſuum teſtamentum,& vltimam voluntatem, demonſtratur noluiſſe ſe arctare,quòd eſſet teſtamẽtum,ſed etiam,quòd eſſet alia voluntas, ſi vt alia voluntas vltima meliùs & formiter valere poteſt: vt probat Corn.in conſ.62. Aliâs conſului.col. pen. ver. pro quo faciunt. li.2.ita valere, vti teſtamentum nuncu-
22 patiuum,eſſe Com.Opin.† dicit Goza.conſ.3.colu.3. num.11.& hanc ſententiam amplector conuenientem validitati actus, etiam per regulas generales,& quæ maximè procedit,quando in ſcriptura teſtaméti adeſſet clauſula,Omni meliori modo: vt in terminis
23 probant †Alex.d.conſil.176.li.5. Affli.in deciſ.144. In quodam teſtamento,& Socin.in d. conſil.142.col.2. & fi.lib.1.vbi verò ſcriptura teſtamenti in aliqua parte eſſet imperfecta, quomodo interpretanda ſit? tra-
24 dit † Bal.in conſil.235. Quòd dicta clauſula.lib.5.

Redeundo ad primum modum præmiſſum probandi teſtamentum per ſcripturam,dictum eſt de teſtaméto in ſcriptis.de neceſsitate probari per ſcripturam,idem dicendum eſt de teſtamentis ſine ſcriptis, factis per nuncupationem:iuxta d. l. hac conſultiſsima.§.per nuncupationem.& §. fi.Inſt.de teſta.cum ſimil.quòd probari poteſt per ſcripturam inſtrumenti manu publici Notarij,continentem certam denominationem ſeptem teſtium rogatorum, & præſentiũ: ita eſt generalis & communis obſeruantia, & quotidie videmus.teſtamenta probari per inſtrumenta, in quibus ſunt deſcripti ſeptem teſtes abſque eo,quòd a-
25 lij teſtes producantur:†vt per glo.in ver.oſtendit.in l.fi.C.de fideicom. & ibi Bar.& alij.& in l.hæredes.palàm.in prin.ff.de teſta.Gui.Pap.in q.331. Corn.in cõſil.319.in prin.lib.1.& conſilio 261.col 4.lib.5. & Iaſ.in conſil.124.Factum ſic ſe habet.col 1.lib.1.cui quidem inſtrumento.de tali teſtamento alio non probato in
26 contrarium ſtari debet,†Alexand.conſil.33.col.2.nu.4.& ſeq. lib.3. ita hoc eſt verum ex generali conſuetudine,approbante opinio. Ioan.in d.l.fina.C. de fideicom. quod teſtamentum Notarij poteſt probari per inſtrumentum ab ipſo Notario confectum de ſuo teſtaméto legitimo,numero teſtium, aliis requiſitis ad publicum inſtrumentum adhibitis: quia ex tali inſtrumento aliis confertur beneficium,& prouiſio,& non præiudicium & grauamẽ, niſi quatenus agnoſcant eius voluntatem: vt tradit Signo.in conſil. 66.Factum tale eſt.idem firmat Barto in l.2.de ſtipul. ſeruo.& in l.ſeruus.ff.de teſtamen.& ibi Alexan. in apoſtil. & Paul.de Caſt. & Aret. ibidem comprobant, & Paul.de Caſt.in conſil.374. Viſis omnibus punctis. circa princ. lib.1.& Bal.in c.2.col.2.ver.quæro, vtrùm teſtator.de fide inſtrum.quinimò ſi tabellio eſſet Rector.vel Canonicus Eccleſiæ alicuius, poſſet ſcribere teſtamentum,in quo teſtator ſuam Eccleſiam hæredẽ inſtituat,vel ei leget,& tale inſtrumentum probat in
27 fauorem Eccleſiæ:† pro fin. ponit Matheſ.in no. 88. inc.nota ſingulare dictum, ac etiam in fauorem pa-
28 tris. tradit †Bar.in conſil. 61. filiusfamil. loquens in filiofamil.presbytero.not. aliâs non procederet,vt etiam non valeret in fauorem filij: Bald. in conſil. 96. Factum tale.lib.2. & probaret in fauoré etiam ipſius Notarij,pro relicto ſibi à teſtatore,facto de certa quátitate pro mercede. & pretio ſcripti teſtamenti. Cuman.in conſil.78. Quidam fecit teſtamentum.dummodo quantitas legata non ſit nimis exceſsiua pro debito dictæ mercedis,quia ſaperet legatum, quod Notarius non poteſt ſibi aſcribere, etiam in teſtamẽ-
29 to nuncupatiuo,† vt per Bar.in l. 1. §. ex illa.ff. de falſ. & Ange.in l.1.C.de his,qui ſibi aſcri. in teſ.& Bald. in conſ.92. Diſpoſitio.li.5.ratio iſtius deciſionis eſt propter commodum,quod ex legato conſequitur,ſibi ſic aſcribens:ideo ceſſante commodo,ceſſat ipſa deciſio, & pœna legis Corneliæ per l. ſi pater. ff. de falſ. tradit Iaſ.in l. ſi is,qui pro emptore.col.68. ſub ver.ſed redeundo.num.377.de viuca.non probaret etiam in eo, quod diceret Notarius,in inſtrumento ſibi fuiſſe cõmiſſum per teſtatorem, †idem Cuma.in conſil.117.In
30 teſtamento.col.fi.ver.ſecunda inſpectio. Pariter non probat in fauorem notarij,qui ſcripſerit proximiores hæredes,& qui vti proximior vult niti ex ſuo inſtru-
31 mento.de teſtamento tali confecto: vt per† Aret. in conſil.88.In præſenti conſultatione.col.2.

De ſcriptura presbyteri non Notarij, continentis teſtamentum,vtique dicẽdum eſt, eam vti priuatam non valere,& non probare: Capra.conſ.57.Sequitur. Dec. conſ.120.col.1. Pariſ.conſ. 146.nu. 2. li.4. concedit Affl. deciſ.374.nu.3.vbi quòd vigore talis inſtrumenti etiam poſsidens ſpatio 30.annorum non præſcripſit.

Vt enim inſtrumentum Notarij probet teſtamentum inter cætera,hæc debet continere,quòd fuerit lectum & publicatum teſtamentum teſtibus,aliâs non ſufficeret,quòd diceret ſimpliciter, Actum factũ fuit
32 præſens teſtamentum coram teſtibus rogatis,&c.†vt per Ang.de Are. in tract. de teſt. in gl. 106.inc. Factũ lectum.& in §.fi. inſt. de teſt.Bar.& Bal.in l.ex ea ſcriptura.

ſcriptura.ff. eo. & Bart. in l. fideicommiſſa. §. 1. de leg. 3. Ang. in conſ. 402. teſtator. col. pen. ver. primò, quia Notarius. & Cor. in conſil. 308. pro deciſ. col. 3. verſi. hæc quidem ſunt. lib. 3. & Dec. conſ. 97. col. 2. ſub nu. 3. ver. 3. Menoch. conſ. 42. num. 15. Gram. in deciſ. 62. num. 6. 14. Guid. Pa. in q. 538. in quibus locis habetur, an id procedat in teſtamento, inter liberos, & per Couar. in c. relatum. nu. 11. de teſt. vbi datis concor. & de communi ſententia iſta: ſed ſi notarius apponit in ſuis abbreuiaturis actum, &c. ſignificat rem perfectã,
33 † ſecundum Bal. in auc. quod ſine. ſub nu. 1. C. de teſt. ſequitur Paul. de Caſtr. conſil. 111. Viſis & ponderatis. col. 1. & conſ. 307. Ad primum. ſub nu. 3. lib. 1. & Ruin. conſ. 159. col. 4. ſub nu. 11. li. 4. Bero. conſ. 1. num. 49. & conſ. 16. nu. 23. li. 2. quod verum eſt, ſi talis clauſula, a-
34 ctum, &c. ſit, appoſita in fine abbreuiaturæ, † Rol. à Val. conſ. 32. nu. 33. lib. 2. Gram. d. deciſ. 62. num. 6.

Deinde, quòd contineat deſcriptionem propriorũ nominum teſtium cum duabus aliis demonſtratio-
35 nibus, vt Petrus Martini de Peruſio, per doctri. † Bart. in l. demõſtratio. in prin. in 7. q. de condi. & demon. & per alias deciſ. late tradit Alex. in conſil. 153. Videtur prima conſideratione. nu. 4. li. 2. ponit Io. Dilect. de ar. teſtan. in ti. 2. cau. 1. in fi. quia regulariter pro demonſtratione, & verificatione perſonæ, & ſui corporis conſtare requiritur expreſsio proprij nominis, cũ aliis duabus qualitatibus & demonſtrationibus, vt e-
31 tiã no. Imo. in l. in teſtaméto. la prima. ff. eo. de cond. & demon. cum aliis concor. alleg. per Dec. in conſ. 13. col pen. nu. 9. ver. regulariter enim ad demonſtrandum. & per Aym. in conſil. 169. ſub nu. 4. & Bar. In prima conſt. ff. in §. nos verò. dicit, quòd hoc in cõtract. & in teſtamentis vtimur, quòd in inſtruméto ponatur perſonarum nomen vetus, & nouum, & cognomen. & Bero. in conſ. 1. nu. 40 lib. 2. vbi plura de perſona Notarij, & de protocollis, & de extẽſis, quomodo impugnari poſſint, quòd teſtes etiam cognoſcant teſtatorem, aliàs ſi depoſuerint, non cognoſcere perſonam teſtatoris, inſtrumentum & teſtamenti ſubſtan-
36 tia probatur: latè † tradit Sign. conſ. 149. Teſtamentum, maximè, quãdo Notarius non ſcripſit, ſe cognouiſſe teſtatorẽ: Bero. d. conſ. 1. nu. 43. li. 2. ſentit Boſſi. in ti. de falſ. ſub nu. 3. & alia ratio eſt vltra alleg. per Alex. in d. conſ. 133. quia omnes non ſunt idonei & habiles teſtes ad teſtamentum: per §. teſtes. Inſt. de teſt. ideo talis certa & clara tot demõſtrationibus expreſſio nominis requiritur, vt cognoſcatur talis habilitas teſtium, & non ſit ablata defenſio vnquam aduerſanti: quia poſsibile eſt, quòd teſtes, qui non fuerunt certis demonſtrationibus neceſſariis, nominati ſunt inhabiles, & ſic teſtamentũ non fuit ſolenne: ideo tunc inſtrumentum non probabit. iſta eſt ratio, adducta
37 † per Imo. ex mente Bal. & Ang. ibid. in l. hæredes palàm. in prin. ff. eo. ſuper illa qu. quòd inſtrumentum Notarij, continens expreſſionem nominum duorũ teſtium, & ſubdens aliis quinque teſtibus præſentib. ad hoc rogatis, non probat: quam rationem ibid. Are. in 4. & ſeq. col. comprobat: quibus etiam addo, quòd Bal. in conſ. 108. D. Ioanna. col. 2. ver. ſecũdum dubiũ. li. 3. dicit, inſtrumentum donationis cauſa mortis, habẽs deſcriptionem nominum quatuor teſtium, cum adiectione, quàm pluribus aliis teſtibus, non probaret ex eadem ratione: quia inſtrumentum debet con-
38 tinere certa nomina teſtium: † §. ſed ſi inſtrumentũ. in aucten. de inſtru. cau. & fi. quia incertitudo vitiat inſtrumentũ, vt ibi per eũ, quẽ aliàs allegaui ſuperiùs:

quæ tamen non videntur procedere in alia materia non requirente expreſsionem, ac demonſtrationem perſonarum pro ſolennitate & validitate actus, & in qua ſufficit expreſsio proprij nominis perſonæ: cuius enim proprij nominis pluralitas non præſumitur, ni-
39 ſi probetur, † vt per Bar. in l. ſi in rem. ff. de rei vendic.

Cætera autem requiſita ad inſtrumẽtum, vt valeat,
40 & probet poſt alios, † latè ponit Felin. in ca. 1 de fi. inſtru. quantum probet & mirabiliter operetur in caſibus, de quibus extat ipſum inſtrumentum, ſunt nota & vulgaria dicta Doct. relat. per Iaſ. in l. Iuriſgentium. §. quod ferè. col. 1. ff. de pact. & Soc. in conſ. 213. lib. 4. lib. 2. Aym. in conſ. 31. in fin. & conſil. 317. col. 1. & in aliis conſil. & Tiraq. de retract. tit. 1. §. 2. gloſ. 1. num. 20. & ſeq. quæ quidem dicta ſic generaliter procedunt, quando contra inſtrumentum nihil opponitur: ſecùs
41 enim eſt, ſi opponatur, † vt tradit Dec. in c. licet cauſam. colum. 7. in 13. not. de proba. & in conſil. 474. col. 1. num. 3. & Corn. in conſil. 216. Licet in hac conſultatione. col. fin. ſupra fin. lib. 4. & Pariſ. in conſ. 19. Conſideratis. col. 3. nu. 23. lib. 3.

Quid enim, ſi extet ſtatutum, quòd inſtrumenta Notariorum forenſium non probent, id non habere
42 locum in teſtaméto, facto extra territoriũ ſtatuti. † Ex facto reſpondit Corn. in conſil. 232. Circa primum. in pri. quæſito. lib. 4 quid etiam, ſi ſtatutũ mandat, quòd de teſtamento debeant eſſe tres Notarij rogati, ſufficere, quòd vnus Notarius ſcribat teſtamentum, & alij
43 ſubſcribant, † deciſiuè conſuluit Dec. in conſil. 11. col. 6. & ſequent. vt per Bal. in l. ſi quis ex argentariis. §. 2. in 5. not. ff. de eden. & Guid. Pap. in quæſt. 122. in fin. & Corn. conſ. 243. col. fin. lib. 3.

Præterea, quando ſæpe inueniuntur teſtaméta per Notarios ſcripta in protocollis, vel in foliis ſeparatis, vel in infilciis, cum apoſtillis, additionibus, cancellationibus, & quandoque diuerſarum manuum, & ſine ſubſcriptionibus, an ex ſimilibus ſcripturis poſſint teſtamenta probari, & Notariis præſertim defunctis, qui originalia huiuſmodi ſcripſerunt, poſſint exinde inſtrumenta leuari, & redigi in publicam formã per alios Notarios, quibus commiſſæ fuerunt extractiones inſtrumentorum prædictorum tabellionum defunctorum.

Ad hæc habui pluries in facto reſpõdere, ſuper quibus longam moram non trahens, adducam aliquas ſingulares, & notabiles deciſiones, quatenus memoriæ ſuccurrent.

Primùm ſcire oportet, Notarium debere ſua manu
44 ſcribere primum originale & protocollum † probat Alexan. in conſil. 41. Viſo tenore. colu. 1. ver. ſecundò, quia inſtrumentum. lib. 1. conſil. 153. nu. 10. lib. 2. cum concordant. alleg. ab Aym. in conſil. 72. num. 3. & Bero. conſil. 1. num 29 lib 2. maximè, quando non apparet de commiſsione Notarij, quòd alius ſcriberet teſtamentum, & apparere debet de ſubſcriptione manus propriæ Notarij rogati, vt probetur teſtamentũ, vt per eundem Aym. in d. conſil. Pariſ. in conſ. 28. Viſis omnibus. num. 28. vbi dicit, ſufficere ſubſcriptionẽ
45 eſſe manu Notarij, † idem Dec. conſ. 447. num. 10. & quando eſt impeditus, poteſt alij committere, vt ſcri-
46 bat, & facere publicari pro ſua ſcriptura. † tradit Bart. in l. 1. ver. fin. ff. de offi. conſ. & vt per Rolan. à Val. conſil. 44. num. 33. 34. lib. 1. & Alexan. in d. conſil. 153. Videtur prima. col. 2. ver. inſuper ad inualidandum. & ver. ſeq. lib. 2. & poſſe Notarium ſcribere teſtamentũ nuncupatiuum alio tempore, poſtquam fuerit per

e teſta-

teſtatorem coram teſtibus vocatis factum,&manife-
47 ſtatum,†vt per Anto.de Prato veteri inter conſ.Alex.
conſil.73.col.2.verſ. arguit ſecundò. Alexand.in conſ.
ſeq. col. 2. in fi. verſ. nam conſicere ſcripturam. lib.1.
& plenius per Corn. in conſil.77. Viſo d. themate,col.
fin. lib. 4. facit Ant.de Butr.conſil. 32. In quæſito. ſu-
pra fin. Quinimò ex facto reſpondit Ruin. in conſil.
12.lib.2.Notarium poſſe de eo,quod dixerit infirmus,
diſponendo coram teſtibus vocatis, poſtea conficere
inſtrumentum ad inſtantiam,ſeu habentis intereſſe,
ſuper quo tamen eſt cogitandum, ob ea, quæ dicit
Boer.in deciſ.35. num. 5.& Guid.Pap.in quæſt.538.in
fin. & Deci. in auc.ſi quis in aliquo. colu. 7. num. 29.
C.de eden.

Etenim teſtamentum repertum in liberculo ali-
cuius Notarij defectu rogitus teſtium incongruè de-
ſcriptorum ante tenorem teſtamenti,dicendo præſen
tibus & poſt vltima verba teſtamenti intermiſſo ſpa-
tio apponendo ſex nomina hominum non probari
48 †ex facto,reſpondit Corn. in Conſi.308.P. deciſione.
lib.3.intellige,vt per Boer.in deciſ.34.Teſtamentum,
per conſil.Bart.153.Quæritur,ſi aliqua ſcriptura.

Idem aliud teſtamentum repertum in protocol-
lo Notarij carente ſigno & ſubſcriptione Notarij &
habente teſtes omnes mortuos non longo tempore
49 facto, non probari, † idem Corn. tradit in conſil.70.
Duo veniunt in primo dub. in li.4. Idem ob defectũ
cancellationis in parte cancellata, & ob defectum ſi-
gni Notarij in protocollo teſtamentum non proba-
ri, tenet idem Corn. in conſi. 118. Placet mihi, & de-
fectu loci non deſcripti in inſtrumẽto, in quo fuerit
factum,idem in conſi.2.16. Licet in hac col.2.verſ.his
tamen non obſt. eo. lib.4. & Boer. in deciſ.33.Et iſta
quæſtio num.27. Alexan. in conſi. 59. Viſo proceſſu.
col.2.ſub verſ.nunc venio. lib.2.imbreuiatura autem
Notarij ſine ſigno, non facit fidem:Bald.& Angel. in
l. Lucius.ff.de teſtamẽ.mili.Menoch.conſil.42.num.
9.Rimin.Iun.conſil.196.num.61.

Nam locus facti inſtrumenti eſt attendendus præ-
cipuè in teſtamentis:quia ſi factum ſit teſtamentum
per Italum in portu alicuius ciuitatis Soldani, perin-
de eſt,ac ſi feciſſet in Italia in loco ſuo: quoniam por-
50 tus dicitur communis omnibus gentibus, † vt tradit
Bald.in rub.col.4.ver.ſed quæritur,an portus ff.de re.
diui. ſequitur Ang.Aret.in §.littorum. in fin.Inſti.eo.
teſtamentum etiam per mercatorem Italum in Bar-
baria valet coram duobus teſtibus de iure gentium v-
51 bique ſeruando,dicit ſic conſuluiſſe †Bald.in l.ius ci-
uile.ſupra fin. de Iuſti.& Iur. ſuum conſ. eſt in conſil.
245. In Damaſco.lib.4.comprobat Roman.in l. ſi nõ
ſpeciali.C.de teſta. ſolos autem defectus ſubſcriptio-
nis & ſigni in protocollo ſupplet mors Notarij: con-
cord.alleg.Aym.in conſil.158.col.2.ſub nu.7.

Item inſtrumentum, ſumptum ex protocollo ha-
bente cancellationes diuerſarum literarum, & addi-
52 tiones & ſine ſubſcriptione Notarij, non probare,†la
tè inſiſtit Pariſ.in conſil. 12. Tranſactio.col.15.& ſequ.
ſub nu.119. cum ſequent. lib.2.item non debere leua-
ri,& redigi in publicum inſtrumentum notulam te-
ſtamenti ex quadam comparatione, ſcriptam manu
Notarij in quodam folio, carentem ſubſcriptione, &
ſigno Notarij,& non repertam in rogationibus No-
53 tarij ad effectum probandi teſtamenti,†plenè conſu-
luit Parit.in conſil.27. Notula lib.2. & vt per Ang. in
l.hac conſultiſsima.in princ.in fi.C.de teſta. Contra-
rium eodem caſu variando factum, quòd folium,cõ-
tinens notulam dicti teſtamenti,fuit repertum in v-
no libretto paruulo, in modum protocolli reducto
illius Notarij defuncti,cuius manu ex comparatione
apparebat ſcriptum: conſuluit Curt.Iun.in conſi.162.
Habita diligenti.vbi dicit,ſuper hoc fuiſſe emanatas
contrarias ſententias,ceſſantibus in facto ſuſpicioni-
bus,ſentẽtiam Curt.Iun. in hoc puncto veriorem eo
modo,vt intelligit Hieron. Cagnol. in l. ſi librarius.
ſub num. 36.de Reg.Iur. ſcilicet cum cauſæ cognitio-
ne mandato iudicis.ita tradit Paul.de Caſtr.in conſil.
111.Viſis & ponderatis.col.1.ver.ſi verò quæritur. lib. 1.
& per Ruin.in conſil.159.Donatio.col.4. lib.4.&mul
tùm ſingulariter Bal. in conſil.401.Punctus talis. col.
2. lib.3. & requiritur ſpecialis commiſsio iudicis, &
54 non ſufficit generalis de extrahẽdis omnibus imbre-
uiaturis Notarij defuncti: qui reſtringitur ad haben-
tes omnem ſolennitatem:vt per Paul.de Caſtr. in cõ-
ſil.291.Quia in puncto. col.fin. ver. ſuper ſecundo. &
conſi.307.ſub num. 2. lib. 1.& conſil. 195. col. 2. lib. 2.
Aymo conſil. 216.num.7.8.vbi multa profitetur ſcri-
pſiſſe ſingulariter notanda,tanquam ſucci & quæſtus
plena,non æquè clarè ab aliis explicata, & ita obſer-
uaui.& obtinui in facto, & cum hoc temperamento
per cognitionem iudicis tolluntur & concordantur
aliquæ ſuper his Doctorum contrarietates, quando
Notarius non ſubſcripſit, non apparet etiam de ſcri-
ptura Notarij, & quòd eſſet reperta in loco,in quo eſ-
ſent aliæ ſcripturæ publicæ,maximè teſtamentum tã-
ti ponderis, in quo ſolet committi fraus, ad quam e-
uitandam leges excogitauerũt plures cautelas,quàm
in contractibus non poſſe leuari per alium Notarium
inſtrumentũ:vt per Boer.in deciſ.36.& videtur dicẽ-
dum.& Menoch. conſ.42.nu.23. plura autem ſigna
ſuſpicionis huiuſmodi imbreuiaturæ commemorant
Anchar.conſil.431.Caſtr.conſil.195.col.2.lib.2.

Quando autem per duos teſtes probaretur vnam
chartulam non conglutinatam cum aliis libris, vel
protocollis Notarij eſſe ſcriptã manu ipſius Notarij,
continentem teſtamentum, & habentem cætera ſo-
lennia & ſubſtantialia, dubio exiſtente ſolùm in ſcri-
ptura, debere redigi in publicam formam mandato
55 iudicis,†tradit.Bald.in conſil.158. Si inuenitur.lib. 2.
& Ang. in conſil.275.Thema,ſuper quo.idem in ſcri-
ptura manu teſtatoris reperta in foliis ſeparatis inter
imbreuiaturas Notarij habente alia ſolennia manu
eiuſdem probare,& valere teſtamentum,demum cõ-
cludit idem Ang.in conſil.402. Teſtator ſua propria
manu.col. fin. Io.Ant. Alexand.conſil.14. Secùs eſt, ſi
reperiatur ſcriptura teſtamenti penes teſtatorem in
ſua capſa ſaltem cum apoſtillis,& interlineaturis, par
tim manu teſtatoris,partim manu Notarij,quia non
probat,& non poteſt de ea leuari teſtamentum:Io.de
Ana.in conſil.28. Viſis & ponderatis.col.1. & ibi Lud.
Bologni. in addi. & Bero.conſil.1.num.28.lib.1.

Vbi enim reperiuntur apoſtillæ,cancellationes,&
additiones in primis rogitis,vel in protocollis Nota-
riorũ in margine,vel in corpore, vel poſt ſubſcriptio-
nem,& in cauſa poſſeſſorij,vel petitorij.quid iuris ſit,
56 †vide Bart. Bald. Paul. de Caſtr. Alexan. Iaſ. in l. ſi v-
nus.C.de teſta. Bar. Paul.de Caſtr. Imo. in l. fin. ff. de
his,quæ in teſt.delen. Angel.in conſil. 346. Titius &
hæres.Anchar. in conſil.431. Præmiſſa ſine allegatio-
nibus.Alex.in conſ. 14.lib. 6.& Corn. conſ.28. col. 2.
lib.1.Socin.in conſ.277. col.15.ver.nec obſt.dicta.li.2.
& conſ. 94.lib.1.& Deci.conſil.399.ſub num.8.&Fe-
lin.in c. ex literis.colum. 4. verſic. quinta declaratio.

de fide inſtru. Ioan. Ant. Alexandri in conſil. 95. col. 2.
& ſequent. Signor. in conſil. 224. In quæſtio. præſup-
poſita. in fin. † vbi imbreuiatura in partibus non can
37 cellatis remanet in ſua fide. & Curt. Iun. in conſil. 145.
col. 8. num. 17. Aym. in conſil. 88. col. 1. & ſequen. Paul.
de Caſtr. in conſ. 131. Dubium facit. col. fin. lib. 2. Tob.
Peru. conſ. 80. num. 1. & ſequ. & alibi. & aduerte, quòd
Bald. dicit in l. penul. C. de teſta. eſſe de more Nota-
riorum priùs ſcribendi inſtrumentem in baſtardello,
ſeu libro paruo, & poſtea ex eo cancellare, & ponere
in libro extenſorum, & ſi teſtamentum ſit corroſum
in parte ſubſtantiali, ei non debet credi: ſecùs, ſi in par
58 te non ſubſtantiali, † Bartol. in l. 1. §. ſi rolæ. ff. de bon.
poſ. ſecund. tab.

Si quidem reperitur diuerſitas inter protocollum
& librum extenſorum, vel inſtrumẽtum extractum,
59 ſtatur protocollo, † Bar. in l. Sempronius. de leg. 2. A-
lex. in conſ. 79. Eleganter. co. 2. ver. poſito, quòd in in-
ſtrumento. nu. 3. lib. 5. & in conſ. 105. Reuerende Do-
mine. col. 1. & ſequen. lib. 2. & Bero. conſ. 1. num. 31. li.
1. Socin. in conſ. 277. lib. 2. Socin. Iun. in conſ. 124. nu.
14. lib. 1. & non etiam extenſioni ſapientis, vt ibi. nu.
30. & intellige, niſi cõtrarietas, vel diuerſitas eſſet in-
ter duas copias, ab eodem Notario datas: quia nulla
probaret, per ea, quæ etiam tradit Curt. Iun. conſ. 166.
col. 4. nu. 9. & iſto caſu non eſſet ſtandum protocollo,
concordi forſitam cum vna copia, ob præſumptam
falſitatem ambarum dictarũ copiarum. vt per Gram-
ma. in conſ. ciui. 68. nu. 58.

Et quòd dicatur protocollum, & quomodo, & plu
60 ra in materia ſuprà tract. † vide Pariſ. in conſil. 28. O-
mnibus. colu. 4. & per tot. lib. 2. ſuprà alleg. & Canon.
maximè Felin. in cap. penul. de fid. inſtru. & quando
61 apparent diuerſæ ſcripturæ de eodem teſtamento, † vi
de Bald. in conſil. 428. Caſus talis. lib. 2. & conſ. 409.
Quidam nomine. eo. lib.

Vnde videntes contra ſe produci teſtamentum a-
liquod. & ſuſpicantes de defectibus & imperfectio-
nibus ſcripturæ originalis dicti teſtamenti, cauti ſint
ad petendum exhiberi originalem notam, quæ debet
62 exhiberi per hæredes Notarij. † probat Alexan. in con.
153. Videtur prima. col. fin. ver. ſit cautus reus. lib. 2. e-
tiamſi eſſet commiſſa exemplatio authoritate iudicis
per ſtatutum, quo ſtante, poteſt committi parte non
citata, tamen quod facit iudex ſic committendo. non
præiudicat veritati, ſi dubitetur de veritate, debet
produci ſcriptura matrix & protocollum, vt ſingula-
63 riter determinat † Bal. in conſ. 286. Factum, ſuper quo
in fi. lib. 1.

Quod quidem notandum eſt ad ſtatutum, prout
extat Piſauri, quòd inſtrumenta exemplata publica
manu Notarij auctoritate iudicis valeant, tanquam
authentica. & ſi authenticum non appareat eius No-
tarij. qui principaliter rogatus fuit: ita enim inſtru-
mentum teſtamenti vel alicuius contractus exem-
platum auctoritate iudicis in loco huiuſmodi ſtatuti
valeret, vbique etiam extra territorium ſtatuentium,
64 † per deciſ. Dalphinalem Guid. Pap. q. 262. Conſue-
tudo. ſicut ſententia iudicis in vna prouincia lata. v-
65 bique extra prouinciam probat, & debet exequi: † l. à
Diuo Pio. §. 1. & ibi not. ff. de re iu. ita quòd contro-
uerſia Doctorum, de qua per Felin. in cap. ad audien-
tiam. col. 4. ver. ſecunda concluſio. de præſcript. de ſcri
pturis habitis ex archiuio, quòd probent, vel ne extra
territorium loci archiuij, non procedit in caſu, vbi iu-
66 dex interuenit † per text. & not. in d. §. 1. l. à Diuo Pio.

& vbi actus ex lege loci recipit valorem & firmitatẽ,
per l. ſi non ſpeciali. & l. fin. C. de teſta. vt eſt illa Com.
Opin. Doct. quòd teſtamentum factum Venetiis mi
nori numero teſtium, ſecundum legem Venetam v-
67 bique probet, † vt poſt Bar. & alios per Iaſ. in l. cunctos
populos. in 1. lect. col. 8. in 2. lect. col. 19. de ſum. Tri. &
fid. cat. & Pariſ. conſil. 12. col. pen. num. 46. li. 3. Nam
aliàs regulariter ſtatur inſtrumento in forma publica
per Notarium, licet alia originalis ſcriptura, vel pro-
tocollum non appareat, quòd potuerit perdi caſuali-
ter, & hoc præſumatur, quàm quòd non fuerit factũ,
68 † vt per Alexan. in conſ. 175. Viſis narrat. s. col. 2. verſic.
caſus noſter etiam deciditur. lib. 5. & Felin. in ca. pen.
col. 1. de fide inſtrum. non ſic eſt in inſtrumento exẽ-
plato, non apparẽte eo, à quo fuit exemplatum: quia
69 non probat, † Cur. Iun. in conſ. 166. col. 2.

Scitur & aliàs pro obtinenda commiſsione iudicis
de extrahendis inſtrumentis Notarij defuncti, requi
ri citationem ſaltem generalem omnium, quorum
70 intereſt, vt poſt alios Canon. † per Felin. in ca. fin. col.
2. eo. de fid. inſtrum. vbi more ſuo facit regulam cum
fallentiis: vt per Alexand. in conſ. 198. Viſo proceſſu.
col. 2. ver. circa ſecundum. lib. 7. & alia requiri. vt per
Guid. Pap. in quæſt. 2. mortuo Ioanne. & in quæſt. 118.
Notarius & Boer. in deciſ. 37. numer. 7. In teſtamento
loquitur. Bar. in conſ. 5. Viſa quadam petitione in fin.
71 & aliàs, † inſtrumentum non probari per extractum
Notarij, cui dicatur data per iudicem, aliquo tamen
non citato, licentia extrahendi ex protocollo defun-
cti Notarij. pluribus rationibus probat Rolan. à Vall.
quem vide in conſ. 32. lib. 2.

Idem de inſtrumentis extrahendis ex protocollis
72 Notarij viui, ſed abſentis, vel aliter impediti, † eſt deci.
Afflict. ſexta. & vbi apparet ita exemplatum eſſe de
antiquo arbitrio iudicis, abſque alio, probat Aret. in
conſil. 36. col. fin. & Dec. conſi. 36. col. 1. intellige appa
rentibus enunciatis in exemplo ſolennitatibus, quæ
73 ſolent enuntiari, † vt per eundem Dec. in conſil. 445.
col. pen. ſub num. 68. & aliàs enuntiatio alicuius ſo-
lennitatis nõ requiritur, vt antiquitas faciat ad pro-
74 bationem, † vt tenet Iaſ. in l. 2. col. 2. ver. nota tamẽ di
ligenter. C. de teſtam.

Si autem aliàs non poteſt per ſcripturam probari
teſtamentum. niſi quòd reperiatur regiſtratum in li-
bro regiſtri in loco publico per officiales publicos cu-
ſtodito, & ſcripto, & ſubſcripto, vt in pluribus locis,
pro euitandis falſitatibus, & maiori cautela conſer-
uationis inſtrumentorum, ad perpetuam geſtorum
negotiorum memoriam, tenentur & cuſtodiuntur
libri regiſtri, in quibus fideliter per officiales deputa-
tos exemplantur inſtrumenta negotiorum, quæ ſal-
tem debent perpetuò apparere.

Valet enim ſtatutũ annullans teſtamentũ non re-
giſtratum intra certũ tẽpus. & exinde fit præiudiciũ,
non ſolùm hæredi, ſed etiam fideicommiſſariis, & le-
gatariis, negligentibus facere teſtamentum regiſtra-
75 ri, vt pleniſsimè tractat † Alexand. in conſil. 65. Quo-
niam omne datum. lib. 6. duplicato. in conſ. 119. eo. li.

Vtique probatur teſtamentum per huiuſmodi re-
76 giſtrum publicum. † auc. ad hæc. C. de fi. inſtrum. c. ad
audientiam. de præſcript. Angel. & ibi Alex. in 6. fal-
len. Dec. num. 23. in 6. fallen. in auc. ſi quis in aliquo.
C. de eden. Bal. in c. 1. in fin. de fi. inſtrum. & in l. fin.
C. de re iud. vbi idem de inſtrumento producto in iu
dicio & regiſtrato, quòd ex tali regiſtro probetur etiã
amiſſo originali, vel eo poſtea reperto abolito, vel vi-

77 tiato,†vt ibi latè in Apoſtill. & per Angel. in conſil.
346. Titius, vt hæres. col. 1. Roman. in conſil. 165. Li-
ber regiſtri. & Dec. in conſilio 596. nu. 4. & dicit Bal.
in l. pen. col. in fin. ſub verſi. & adde mirabilem. C. de
teſtam. quòd inſtrumentum regiſtratum habetur lo-
co originalis ſcripturæ, & eandem vim habet, & ex i-
pſo poteſt ſumi exemplum, tanquam ex originali, &
78 illud exemplum probat,† & ita me patrocinante fi-
deicommiſſum ſatis antiquum fuit obtentum vigo-
re teſtamenti, & nullibi reperti, niſi in libro pub. re-
giſtri, & omnino non inuentis antiquis protocollis
illius Notarij rogati, & ſubſcripti in d. teſtamento, &
eius inſtrumento cæteras ſolennitates habente.

Aduerte tamē, quòd ſtatur ſcripturæ, habitæ ex ar-
chiuio publico, aliam ſolennitatem non habenti, niſi
79 teſtimonium officialis præſidentis, d. archiuio †ſecū-
dum Bar. in §. illud. verſus fi. in auc. de his qui ingred.
ad appel. refert Marſil. in rub. nu. 294. de probatio.

Aduerte quoque de teſtamento exemplato in lib.
80 regiſtri. †ad ea, quæ tradit Cur. Iun. in d. conſ. 166. col.
3. quòd probet, etiamſi originale manu Notarij appa
reat cancellatum, vt per Ang. conſi. 346. Titius. ad fi.
& in med. idem in inſtrumento parte vocata, vel prę-
ſente, & authoritate iudicis in actis regiſtrato, quòd
ei credatur, nec opus erit iterū producere originale:
Pedemon. in deciſ. 1. numer. 52. vel parte præſente, &
81 non contradicente.† Abb. in ca. cum in iure. col. 2. nu.
6. de offic. deleg.

Quid, ſi inſtrumento originali deperdito, omni
ſcriptura nuncupatiui teſtamenti penitùs non inué-
ta, reperiantur duo teſtes periti, qui viderint & lege-
rint inſtrumentum deperditū, probata caſuali amiſ-
ſione talis inſtrumenti, poterunt iſti duo teſtes depo-
82 nere & probare de tenore dicti teſtamenti,† ita ex fa-
cto reſpondit Iaſ. in conſil. 42. Factum quæſtionis. li.
1. per Doct. Bar. communiter approbatam in d. auc. ſi
quis in aliquo. C. de eden. & per doctr. Bald. in ſpe-
cie in l. teſtium. col. 2. in vlt. not. C. de teſti. ſed non
animaduertit Iaſ. quòd allegato illo dicto Bald. in d.
l. teſtium. Aret. in l. hæredes palàm. in prin. colu. pen.
ver. ſecundò adde. ff. de teſta. dicit, quòd iſtud dictum
ipſe non admitteret in practica, cum ſubtiliùs in te-
ſtamentis, & diligentiùs, quàm in aliis actibus homi-
num cautum ſit, cōtra falſitates per l. iubemus. C. eo.

Tamen reſponſum Iaſonis concurrentibus aliis,
vel ſimilibus coniecturis, per eum in ſuo caſu ponde-
ratis & conſideratis crederem verum, & tenendum
in practica.

Teſtes autem teſtificaturi, debent eſſe valde periti,
qui bene cognoſcant defectus teſtamentorum, vt ma
gni aduocati, magni Doctores, vel notabiles Notarij,
83 †ſecundum Bar. in l. ſicut. C. de fi. inſtru. Alexand. in.
conſ. 196. Viſo teſtamento. col. 2. num. 9. lib. 2. & Fel.
in c. ſicut. col. 2. in prin. de re iudi. alia requiſita in pro-
batione deperditi inſtrumenti, vide per Affli. in deci.
274. Quæſitum fuit. & in deciſ. 302. Aliud dubium. &
Marſil. in rub. num. 340. & ſeq. de proba.

Poſtremò, quia vniuerſa fides ſcripturæ inſtrumē-
ti dependet ex auctoritate Notarij, cuius ſcripturæ
probatio vti vnius & vocis mortuæ eſt cōtra ius gen-
tium, ſecundum Inno. in c. pen. de fide inſtrum. refert
Bald. in l. ius ciuile. ſupra fi. de Iuſt. & Iur. ideo non in-
congruenter poſſunt aliqua de Notariis ſubiungi cir
ca pertinentia maxima ad teſtamenta.

Primum, ſi negetur, & opponatur, illum eſſe No-
tarium, qui fuit rogatus, & ſcripſit inſtrumētum, de-
bet probari de tabellionatu à producente inſtrumē-
84 tum, per plura concord. † probat Soc. in conſ. 33. Pro-
ſequendo ordinem. col. 2. lib. 1. & Aym. in conſ. 72. nu.
2. & conſ. 122. col. fin. & conſ. 150. nu 2. cum aliis plu-
ribus concord. per Boer. deciſ. 36. num. 10.

Modos autem probandi tabellionatum, tradunt
85 Canon. † in c. 1. de fi. inſtru. & Alexand. in conſil. 198.
Viſo proceſſu. colu 2. lib. 7. Afflict. in deciſ. 251 Deter-
minatum fuit. Boer. in deciſ. 36. Et videtur dicēdum.
num. 11. Hos referam. probatur enim tabellionatus
pro inſtrumento facto, & habito ex longinquis par-
tibus per literas teſtimoniales cum inſtrumēto aſcri-
ptas, qualiter ille rogatus de inſtrumento fuit, & eſt
legalis Notarius, &c. & ita vidi obſeruari de conſuetu
dine, de qua atteſtatur Paul. de Caſtr. in l. 1. in fin. C.
vbi de ratioci. cum concord. alleg. per Dec. in l. 2. col.
11. ad fin. ver. & eodem modo. C. de eden. Felin. in c. 1.
col. 6. circa med verſ. & adde. de fid. inſtrum. refert
Boer. in deciſ. 154. Et dicendum eſt, num. 6. vbi dicit,
iſtam eſſe tutiorem cautelam probandi, & probatur
pro eodem inſtrumento ex partibus longinquis, ha-
bito per probitatem & legalitaté perſonæ tale inſtru-
mentum producentis, vt per Spec. intit. de inſtr. edi. §.
reſtat videre. col. 3. quia inſtrumēta, producta à per-
ſona fide digna, præſumūtur bona, & quòd vera ſint:
ar. text. in §. eos. dicit ibi Barto. vel Iacob. de Beluiſ. in
auc. vt iud. ſin. quo. ſuffra. refert cum pluribus ſimili-
bus, Tiraq. in tract. de pœn. temper. in caſ. ſi. num. 114.
cum ſequent. & firmat Paul de Caſtr. in conſ. 394. Vi-
dendum eſt, vtrùm. lib. 1. & Marſ. in l. ſi quis, ne quæ-
ſtio. nu. 160. ff. de quæſt.

Et probatur per præſumptionem antiquiſsimi tē-
poris: quando enim apparet, inſtrumentum eſſe fa-
ctum, iam ſunt centum anni, & ſic de antiquo tēpo-
re, neceſſe eſt, quòd Notarius in eo nominatus fuerit
Notarius, vel aliàs in quaſi poſſeſsione Notariatus:
quia ex ipſo actu ita antiquo præſumptio iſta eſt.
not. Doct. Bald. in auc. quas actiones. circa fin. C. de
ſacroſan. Eccl. refert concor. & ſequitur Affli. in deciſ.
245. Magn. Nobiles. nume. 3. & in deciſ. 251. Determi-
natum fuit. proximè alleg. ad fi. Aymo in conſil. 274.
in fi. & latè in ſuo tract. de antiq. tempo. in 3. par. nu.
18. vſque ad num. 20. quod ſecuriùs procedit, quando
plura eiuſdem Notarij inſtrumenta antiquare patiū-
tur, vt per Boer. in deciſ. 36. col. pen.

Vt igitur documenta ſua nunc vera ſint, & appa-
reant, & præſumuntur perpetuò, & ſemper re, nomi-
ne, & fama duratura in æuum, cuncti tabelliones ca-
ueant, ſumma ope ſtudeant, & inuigilēt in omnibus
hominum negotiis commiſsis ſcripturis ſuis, id eſt,
eorum fidei, ne propter ſuam requiē, & delicias cor-
rumpant vitas, vt inquit Imperator in auc. de [illegible]belli.
circa med. i. hominum ſubſtantias, quibus viuunt, vt
exponit Gloſ. in verſ. quoniam paucis. in auc. de refe-
rend. & glo. & text. in l. aduocati. C. de aduo. diuer. iu-
di. ſed præcipuè, atque præ cæteris in conſcribēdis te-
ſtamentis, omnem curam & diligentiā adhibeant, ac
ſe totos ipſos viſu, auditu, & omni ſuo intellectu prę-
beant, vt primùm caueant & cognoſcāt, perſonam te-
ſtari volentem, quòd habeat teſtamēti factionem, vt
iura docent, quæ ſcire tenentur. l. leges. C. de legi. l. 2.
§. Seruius autem Sulpitius. de orig. iur. & ne infirmus
vel ſenex ſit adeò ætate vel infirmitate cōfectus, quòd
iam ſit animi iudicio ſequeſtratus: ita tabelliones ad-
86 monet † Cyn. in l. ſeniū. in pri. not. C. qui teſta. fa. poſ.
& bene comprehendant, ſi teſtator freneticat, dicit

Alexan.

Alexan.in conſ.pen.verſus fi. li. 1. & quando velit te-
ſtator aliqua diſſonãtia in ſuo teſtamẽto ponere, No-
tarius inſerat cauſam in teſtamento,quando talia ſcri
87 buntur:ita cõſilium præbet † Bar.in l.quidam in ſuo,
circa prin.ff.de conditi. inſt.vt in exhæredatione libe
rorum.per tex.in §.aliud quoque capitulum.in auct.
vt cũ de appel.cogno.& per tex. in l.pe. §. ſed verũ.ibi,
addita cauſa neceſsitateq; iudicij ſui.ff. de cura furi.

Atque curet clarè ea apertè exponere, declarare &
ſcribere voluntatem teſtatoris, prout ore ſuo diſpo-
ſuerit.vt nulla poſsit oriri dubitatio vel contentio ſuę
88 voluntatis:† l.nam hoc iure.§.fi.& ibi Aret. & alij no.
de vulg. & pupill. & §. nos omnia. in auct.de teſtam.
imperfect.E conuerſo iudicatur prudens teſtator,qui
de conſilio peritorum teſtatur, & de imperitia No-
tariorum non confidit. qui ſemper apponunt verba
ſtulta:not.Iaſ.in l.cum ex filio. in princ.in pri.not.de
vulga.& pupill dicit etiam Paul. Caſtr.in l.fina.circa
89 med.C.de indic.vid.toll.† quòd Notarij ſint cauti,vt
ſciant concipere verba ſecundum mentem teſtato-
ris,quia in minimo verbo conſiſtit magnus effectus,
& Notarij imperiti frequenter errant, contra inten-
tionem teſtatoris.

Tamen refert. an vulgari ſermone, vel literali, &
90 Latino ſcribat inſtrumẽtum.† Alexan.in conſi.48 In
cauſa & lite.col.2.verſ. nec obſt. quòd dictum inſtru-
mentum.4.lib.5.& Hier. Cagnol. in l.ſi librarius. nu.
13.de Reg.iur.vbi ſubiungit cautelam exprimẽdi vul-
gari ſermone mentem teſtatoris. vel contrahentis. ſi
literato Latinoq; ſermone bene exprimi non poteſt.
91 †& Bal.in c.ad audientiam.el 1.de reſcript. dicit. non
vitiari teſtamentum, ſi partim fuerit ſcriptum in La-
tino,partim in vulgari loquela, & partim in Græco.
& nõ refert etiam, ponat teſtatorem loqui. vel in pri-
92 ma,vel in tertia perſona,†Iaſ.in l ſi ſic.§ 1.colum.2.de
leg.1.& Bald.conſi.263.in fin lib.1.& text.in c pen.de
conuer.cõiug.vt ſeruatur Venetijs, quòd inſtrumen-
ta teſtamentorum ſcribuntur vulgari ſermone, & te-
ſtator loquitur in prima perſona,ſic conſtat per The-
94 ma†conſi.Zaba.conſ.49.vt loquebantur etiam tem-
pore Romani Imperij, vt ex pluribus caſibus legum
videre eſt:ſed mos regionis in his congruè ſeruari†po
teſt,l.quòd ſi nolit.§.quia aſsidua.ff.de ædil. edict.ve-
runtamen differentia eſt,an in prima,vel tertia perſo
na loquatur.vt in caſu,per Bar.in l.cum in teſtamen-
to.in fi.de aur.& arg.leg.& in l.ſi ita.in princ. nu.3.de
leg.1.licet enim Notarius præſumatur peritus,†gloſſ.
in §.ſi ſcriptum. Inſti.de inut.ſtipul.& in l.1.C. de vſu.
& poſuiſſe verba,ſecundum quod teſtator voluit,†Io.
de Imo.In l.1.§.ſi ex fundo.col.3.verſic.nec obſt.etiam
quod dicit Bald. ff.de hæred.& Bald.in l.errore. C. de
teſta.& præſumitur idem Notarius diligens: Aret.in
conſ.47.col.2.Tamen in centum locis (vt ita dicam)
legitur,quòd Doctores plurimum exclamant, & in-
uehuntur contra imperitiam Notariorũ ex ea oſten-
dentes præcipuè in teſtamentis, quantę confuſiones,
95 iurgia & diſcrimina oriuntur, aliquos referam. † di-
cit enim Bald.in conſi.46. Verba inſtitutionis. col.2.
ver.nec ob.illa adiecti.eo.lib.1.quòd licet quid ſit val-
de rigoroſum,& contra mentem teſtatoris ex impe-
ritia Notarij,qui neſcit meliùs verba componere, ta-
men ſcriptura ſic loquitur,& quanquam dura ſeruan
da ſit.Idem in conſ.6.Viſo teſtamento Bartolutij. lib.
4.dicit,quòd imperitia tabellionis deſtruit mũdum
& ponit conſcientias bonorum virorum in magno
diſcrimine,quem refert etiam Iaſ.in conſ.97. col.2.li.
4.& in l.filius à patre.in prin.col.fi.de liber. & poſth.
& ibi Alexan.in col.4.ver.inducit tamen.Bald. dicit,
quòd cauſa difficultatis teſtamentorum oritur ex im
peritia Notariorum, qui plerique ſunt imperitiores
ipſo teſtatore,idem Bald.conſ.484. Conſiderandum
eſt.li.2.dicit:Et ideo Notarij ex imperitia ſæpè erran-
tes,& vim verborũ neſcientes,magis aſſerũt alij dam-
na:& Ang.in conſ.395.Punctus.Teſtator ſolum.repe
tito in cõſ.342.in prin. miratur de noua forma teſtan
di, dicit, cauſata à mera imperitia tabellionis, à qua
multoties cauſari vidit infinitos errores, & maximè
in vltimis voluntatibus,quarum iterum non redit ar
b.trium:idem Ang.in conſ.338. Per Simon. de Regio
in pri.iraſcitur his verbis, imperitia Notariorum has
voluntates, & ſimiles teſtantium ſubuertunt ignari
quid ſcribant:quid re vera teſtatores ſentiant:& quid
verba denigratiua papyri, aut membranarum ſignifi
cent & importent:idem Ang.in conſ. 372. Maritus fi-
lium.in fi.de ambigua volũtate, cauſata ab imperitia
Notarij,& Bal.in l.nam hoc iure.§. fi. de vulg.& pup.
dicit, quòd plerunq; tabelliones non intelligunt ſi-
gnificationes verborũ,& ſimiles ſunt cantoribus,qui
bene cantant per practicam,ſed non per rationem.&
Socin.in conſ.12.in prin.lib.3. inquit, quòd tabellio-
nes eorum imperitia in teſtamentis faciunt multas
pullulare difficultates: ad idem ob imperitiã Notarij
reddi dubiam conſultationem. dicit Corn. in conſ.7.
in prin.lib.1.voluntatem teſtatoris obumbratam,di-
cit Rui.in conſ.158. ſub nu. 5. eſſe cauſam dubij:idem
dicit in conſil. 185. in princip. Intentionem teſtatoris
reddi dubiam, idem in conſ. 201. ſub nu.2. lib.2.& A-
lexan.in conſ.112. ſub nu.2. dicit, quòd Notarij com-
muniter ſunt practici,in titul.de iuris & fact.igno.&
dicit Pariſ.in conſ.10.col.2. nu.11. lib. 3. quando teſta-
tor eſt idiota, & ignarus Latini ſermonis. clauſulas
incognitas & inſolitas Notarius dicitur ponere ex ſuo
capite, & ſæpè Notarij apponunt verba ad placitum
ſuum in teſtamentis, dicit Imo. in l.1.§. ſi ex fundo.
col.2.nu.15.ff.de hæred. inſti. vbi etiam poſtea ſubiun
git,quòd debet præſumi, quòd non poſuit Notarius
verba,niſi ſecundum quod teſtator voluit:ad hoc plu
res concordantes alleg.Neuiz.conſ.28.nu.16.& ad ſu-
periora,ſub num.11.& ſequen.Nihilominus, quando
videmus verba incongrua, inepta, ſuperflua, dimi-
nuta,inculcata Notariorum in teſtamentis,quãtum
poſſumus, intentionem & mentem teſtatoris veriſi-
milem & communiter conuenientem rei ſubiectæ
materiæ coniecturari,& benigna interpretatione de-
fendere. & adiuuare debemus, ne imperitia & error
Notarij noceat: l. errore. & l.ambiguitates. C. de te-
ſtam.vt in ſimil.idem dicit Pau.de Caſt.in conſil. 121.
Viſa quadam petitione.col.fin.verſi nam de imperi-
tia.& in conſilio 149.clarum eſt.col.2.verſic.breuiter.
& in conſilio 308.in iſto facto.col.2. num.2. & conſil.
347.quia circa.col.2.lib.1.& in conſilio 43.ſubſtitutio
prædicta.colum.2.lib.2.& Alexan.in conſi.208. Pon-
deratis.colum.2.nu.3.lib.6.& Pariſ.in conſ.73.colum.
pen. nu. 5. & ſequen. Nam demum non refert, quòd
tabellio ignoret ſignificatum & importantiam ver-
borum: Bald. in dicta l. nam hoc iure.§.ſin.colum.fi.
Angel.in conſil.254.Domina Antonia.verſus fi. Bar-
ba. in cap. quoad translationem. de offic. deleg. ple-
nius diſcutiendo hanc opinionem veriorem, & ma-
gis communem dicit Hier. Cagno. in d.l.ſi librarius
ſub num.37.de reg.iur.

Quando Notarius errauerit,ſi,& quãdo poſsit cor-

rigere ſuum errorem, qui ſit patens vel latens, in committendo, vel in omittendo, de pertinentib. ad ſolennitatem inſtrumenti, & ſic ad Notarium, vel ad tenorem, & negocium inſtrumenti, & ſic ad parem do-
98 ctrinam, ponunt † & tradunt Bar. Dec. & Hier. Cagn. in d. l. ſi librarius. Bar. Bal. & Ange. in l. imperator. de ſtat. homi. Bal. & Imo. in l. cum proponebatur. de leg. 2. Alexand. in conſi. 190. Plura. col. 1. lib. 6. & conſi. 163. Viſis narratis. col. fin lib 7. Calca. conſ. 48. col. pe. & fi. Socin. in conſi. 94. colum. penult. lib. 1. Soc. Iun. conſilio 101. num. 11. 12. 13. lib. 1. & Pariſ. conſil. 61. num. 89. libr. 3.

Poteſt enim cogi Notarius ad publicādum inſtrumentum teſtamenti imperfecti ratione ſolennitatis,
99 non verò ratione voluntatis, † vt per Bal. in l. 2. §. 1. in fi. ff. quemad. teſt. aper. & cogitur dare copiam particulæ teſtamenti, vt legati vel ſubſtitutionis pupillaris
100 cum inſtitutione hæredis, † Bart. in l. vt bonorum. ff. de bon. poſſ. ſecund. tab. & Angel. in conſ. 164. Super
101 puncto præfato. † vbi etiam tradit, Notarium nō debere teſtamentum exhibere probanti ſolùm per iuramentum de ſuo intereſſe, aliàs cum calumnia petenti exhiberi, eandem concluſionem, quòd debeat dare copiam particulæ ſpectantis legatario firmant,
102 † Ripa in l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 54. de verb.
103 oblig. & Iaſ. in l. fi. C. de preci. imper. offer. † vbi etiam tradit, putantem ſibi prodeſſe aliquod teſtamentum poſſe vocare Notarium coram iudice, qui cogat Notarium ſibi exhiberi protocollum, vt videat ſi faciat pro iſto ſic petente, faciet dare copiam particulæ facientis pro eo, & per Barto. in l. omnes populi. in fin. de iuſt. & iur.

Animaduertat iterum Notarius ponere ſolemnia
104 in teſtamentis, alioquin ſubijcitur pœnæ falſi, † vt l. iubemus. C. de teſta. & damnum, quod facto ſuo intuliſſet hæredi vel alij tenetur reſarcire actione in factum, quanti dubius euentus extimarit: Pau. de Caſt. in l. quoties. §. tantundem. in fin. ff. de hęred. inſt. Pleraque alia generaliter pertinentia ad Notarios, tractat Hier. Cagno. in d. l. ſi librarius. & Borgni. Caualcanus in ſuo tract. de tut. cur & vſufruct. relict. muli. c. 9. ſub nu. 136. vbi cum oportuerit, de his alijs videndum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum probatur per teſtes, qui interfuerunt. et diſpoſita audiuerunt. & hæc efficacior & fortior eſt fides.*

3 *Item per inſtrumentum Notarij rogati. ibi.*

4 *Teſtes, vt probent teſtamētum, debent examinari ad perpetuam rei memoriam. & publicari.*

Sic inſtante hærede. fideicommiſſario, vel legatario: ibi.

Et lite conteſtata, vel non ſic actor, vel reus inſtans.

5 *Item citata parte, & non citata, didicitis teſtificatis, iterum examinari poſſunt.*

6 *Citatiò autem fit generalis per publicum proclama, quando teſtes examinantur ad perpetuam rei memoriā, qui teſtamento adfuerunt, ſi non ſunt certi intereſſe prætendentes. aliàs ſunt citandi per ſchedulas certi.*

7 *Examinatio teſtium ad perpetuam memoriam fieri poteſt coram iudice petentis.*

Teſtes debent eſſe idonei teſtamentarij, aliàs non probarent teſtamentum: nu. 8. & religioſi ſunt idonei teſtes: & debent cognoſcere teſtatorem: nu. 9. 10.

Teſtes ſeptem ad teſtamentum.

Teſtes quinque in codicillis.

In donatione cauſa mortis etiam.

12 *Et alia vltima voluntate.*

13 *Limita in teſtamento militis: quia duo teſtes ſufficiunt: limita in teſtamento facto coram principe: quia abſq; teſte alio probatur.*

14 *Sublimita, non procedere in principe inferiore, quia debēt adeſſe duo teſtes.*

15 *Item limita in teſtamento in iudicio facto, & coram principiſſa.*

16 *Limita in teſtamento inter liberos, quia duo teſtes ſufficiunt.*

17 *Sublimita non procedere, quando teſtamentum eſſet inualidum ratione præteritionis, vel imperfectæ voluntatis: nu. 18. quoad extraneos non valere, ſi duo teſtes non viderint patrem ſcribere. & audierint, teſtatorem dicere, illud eſſe ſuum teſtamentum.*

19 *Item limita in teſtamento ad pias cauſas: quia ſufficiunt duo teſtes adeſſe: nu. 20. ſi ſint mares, non fœmellæ. ibi ſublimita, vt nu. 21. et religioſi illius eccleſiæ, cui ſit relictum, ſunt idonei teſtes: at contrà tenet Pariſius.*

21 *Statutum tenet, quòd teſtamentum valeat ſubſcriptum, & ſigillatum per teſtatorem, abſque teſtibus.*

23 *Quod intellige, vt hic.*

24 *Teſtamentum coram quinque teſtibus in rure, vbi plures haberi nequeunt, valet.*

25 *Amplia tempore peſtis.*

26 *Teſtamentum principis abſque ſolemnibus valet.*

27 *Teſtamentum principis in ſuis terris eſt lex.*

28 *Contractus & pacta principum in ſuis terris ſunt leges: nu. 29. ſed non in præiudicium clericorum.*

30 *Teſtamentum factum à Chriſtiano in terris infidelium, probatur duobus teſtibus. & valet.*

31 *Teſtamentum, factum in peregrinatione, probatur duobus teſtibus.*

32 *Teſtamentum factū in terris iuriſdictionis temporali eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectis, valet coram duobus teſtibus idoneis, & ſacerdote parrochiali, & eiuſdem ſacerdotis etiam Notarij inſtrumento probatur: Amplia.*

Et quòd loco ſacerdotis ſufficiunt alij duo teſtes, & ſic per quatuor teſtes. probatur rectè. ibi: & hæc cōmunis.

Limita, niſi ſtatuto prohibeatur: ibi.

Teſtes duo ſufficiunt ad declarandum volūtatem dubiam teſtantis.

33 *Teſtes ſingulares, quo ad adminiculum & coadiuuandum teſtamentum, iam factum ſufficiunt.*

34 *Subſtitutio omiſſa ſcribi per Notarium, quinque teſtibus probari poteſt.*

35 *Et per duos teſtes in teſtamento inter liberos.*

36 *Etiam, quod voluerit Notarius in ſcriptura apponere, per teſtes probari poteſt.*

37 *Omiſſum ſcribi per Notarium, quod tendit ad declarationem probari per duos teſtes.*

38 *Duobus teſtibus probari promiſſum per hæredem legatario relictum. ſtipulante pro eo Notario.*

39 *Teſtamentum ex defectu vnius ex teſtibus adhibitis probare non poſſe, & corruere.*

40 *Teſtes teſtamentarij debent eſſe rogati. & certiorati, & quòd non caſu vel fortuitò ſint adhibiti.*

41 *Et debent eſſe vocati à teſtatore, vel à Notario.*

42 *Rogitus teſtium in teſtamento probatur per ipſos teſtes rogatos.*

43 *Et duo teſtes ad id probandū ſufficiunt, vt eſt communis.*

44 *Teſtes teſtamentarij debent videre teſtatorem, non quod ſint poſt parietem, vel cortinam.*

45 *Et debent cognoſcere teſtatorem.*
46 *Amplia in codicillis & donatione cauſa mortis procedere ſuprà ſcripta.*
47 *Limita ſuprà dicta in caſu peſtis ſeruientis.*
48 *Teſtes teſtamentarij etiam debent vno & eodem met tempore audire teſtatorem, loquentem voce articulata & intelligibili, exprimere totam eius voluntatem.*
49 *Et debent concordare etiam in verbis. prolatis à teſtatore, alias non probarent teſtamentum ſecundum Butri. qui reprobatur.*
50 *Sufficit tamen, quòd ſint concordes in facto, & in ſubſtantia, licet ſint diſcordes in verbis prolatis ibi.*
Et hac communis.
Amplia, vt hic.
51 *Limita etiam, vt hic.*
52 *Teſtes teſtamentarij poſſunt admoneri & inſtrui, vt deponant veritatem, ac induci prece & precio, quando recuſant, vt dicant veritatem.*
53 *Nec ideo ſuſpecti dici poſſunt teſtes ipſi exorati, vt veritatem deponant.*
54 *Teſtes teſtamentarij, ſi ſint diſcordes, etiam in verbis poſſunt a iudice interrogari, ita & taliter, quòd veritas detegatur, & hoc iudicis arbitrio.*
55 *Teſtes teſtamentarij in cortice verborum diſcordes, & partes contendũt ita fuiſſe diſpoſitum, vel ita, vel non, non probant.*
56 *Voluntas teſtatoris ſola attendi debet, omiſſa verborum omni formalitate.*
57 *Voluntas teſtatoris partis confeſſione non probatur.*
Limita vt hic 62.
58 *Confeſſione non mutatur iuris diſpoſitio, & ſolemnitas ad actum requiſita induci non poteſt.*
59 *Confeſſio non inducit id, quod nõ dependet a poteſtate confeſſionis.*
60 *Confeſſio efficitur inualida ob errorem iuris in fideicõmiſſo & ſi ſuper tali confeſſione fundaretur ſententia detecto tali errore inualiditatis, retractaretur per reſtitutionem in integrum. num. 61.*

SOLVTIO III.

SEcundus nunc ſupereſt modus proban
di teſtamentum, & vltimam voluntaté
per depoſitiones teſtium, qui vocati in-
1 terfuerũt. & palàm diſpoſita à teſtatore
proferente audierunt: † l. cõſultiſsima.
§. pen. & ibi gl. in verſ. depoſitiones. & l. fin. ver. pen.
C. de teſta. & glo. in verſ. depoſitionibus. & ibi Doct.
de edic. diu. Adri. tol. Bald. & alij in l. 2. C. de bon. poſ.
ſecund. tab. Quinimò aliqui antiqui dicebant, Teſta-
mentum nuncupatiuum non poſſe probari, niſi per
teſtes: vt refert Glo. in l. hæredes palam. in princ. ff. de
teſtam. & in l. fin. C. de fideicom. licet ex communi
conſuetudine & obſeruantia poſsit etiam probari p
2 inſtrumentum manus publici tabellionis † ſecundũ
Gloſ. in l. 2. in prin. ff. quemad. teſt. aper. vt ſuperiùs
probatum eſt: nam ad probationẽ & teſtes & inſtru-
menta eandem vim obtinent: l. in exercendis. C. de
fide inſtr. tamen efficaciorem & fortiorem eſſe fidem
ſeptem teſtium deponentium de teſtamento, quàm
3 ſit fides ſolius inſtrumenti, † tradit Fulgo. conſil. 20.
pro pleniori. col. 2.

Vt ergo de ipſorum teſtium depoſitionibus conſtet, neceſſe eſt, quòd datis & productis capitulis, ſeu articulis & interrogatorijs per iudicem examinentur, & eorum examen in ſcripturam redactum publi-
cetur ad perpetuam rei memoriam, iuxta practicam
4 & formam traditam † per Spec. in tit. de inſtr. edi. §.
compendioſè. ver. huius autem. & per Bald. Salyc. &
alios in l. 2. C. de teſta. & hãc examinationem ad perpetuam rei memoriam fieri debere non ſolùm ad petitionem hæredis, ſed etiam fideicommiſſarij, & legatarij ſecundum Bald. in d. l. 2. tradit Corn. in conſi. 298. Ante omnia. colum. 1. & prout poſſunt. lib. 1. & in conſi. 119. Circa primum. colum. 6. ver. tamen his non obſtantibus. & in conſ. 168. in præſenti. col. pen. & fi. & in conſi. 172. Primus. col. 3. & ſequent. lib. 2. in quibus locis etiam concluditur tale examen poſſe fieri lite non conteſtata vt per Barto. in auct. ſi quis ab aliquo. nu. 5. C. de teſti. & ad petitionem eius, qui vel actor, vel reus futurus ſit: ex quibus patet, non bene loqui Pariſ. in cõſi. 24. col. 1. lib. 3. tenentem contrarium in legatario actore, qui Corn. etiam per eum alleg. in d. conſi. concludit vt dixi.

Si verò tale examen fieret, parte non citatà, non valeret, tamen iterum parte citata non obſtante, quod
eſſent didicita, ob eorum nullitatem, poſſet fieri pro-
5 bat † Pau. de Caſt. in conſ. 96. ego Pau. de Caſt. lib. 1. nã
quoad probationem huiuſmodi fiendam & citationem habentium intereſſe, debent ſeruari termini: Capra in conſi. 20. Punctus, Quidam Franciſcus. & per Doct. in d. l. 2. quæ incip. Publicati.

Dicuntur habere intereſſe. & citandi ſunt ſpecialiter, & nominatim, ſi cognoſcantur, qui poſſunt habere proximam cauſam ſucceſsionis ab aliquo, vel aliquo modo lædi tempore examinationis teſtiũ ſi non
ſint certi, debet citatio fieri generalis per publicum
6 proclama, † vt in ſpecie tradit Pau. de Caſt. in cõſ. 382.
Dubitatio poterat. lib. 1. & iuxta vulga practicam.

Poteſt autẽ huiuſmodi examinatio ad perpetuam
rei memoriam fieri coram iudice petentis ſic exami-
7 nari, licet conueniendus haberet alium iudicem, † vt
per Socin. in c. cum ſit. in 3. fallen. de for. compet. vbi etiam remiſsiuè ponit, coram quo iudice poſsit fieri publicatio teſtamenti.

Teſtes autem requiruntur idonei, aliàs teſtamen-
8 tum non probatur, † Ang. in conſ. 128. In facto proponitur. & Aym. conſi. 72. num. 5. & Corn. conſi. 170. col.
2. verſ. & hoc. lib 3. & Socin. Iun. conſi. 89. colum. 2. &
quòd cognouerint teſtatorem, aliàs ſubſtantia teſta-
9 menti reprobatur; vt diſcutiendo † latè tradit & fir-
10 mat Signo. conſi. 149. & Boſſ. ti. de falſ. ſub num. 3. † &
religioſi poſſunt eſſe teſtes ad teſtamẽta, plenè Sylua.
conſ. 16. nu. 1. & ſeq.

Secundò generalis & nota eſt regula, de iure ciuili
ad probationem teſtamenti requiri ſeptem teſtes vo-
catos. vel rogatos, & ad probationem codicillorum,
donationis cauſa mortis, & cuiuslibet alterius vlti-
11 mæ voluntatis, ſufficere quinque teſtes † d. l. hac conſultiſsima. §. per nuncupationem. & d. l. hæredes palàm. in prin. §. in teſtamentis. & l. fi. C. de codicil. & l. fin. C. de don. cau. mor. §. fin. Inſt. de teſta. numerus enim inſpiciendus eſt, quoniam vbi res per teſtium ſolemnitatem oſtenditur, tunc numerus vel nimia ſubtilitas requirẽda eſt: lex etenim, ne quid falſitatis incurrat, per duos fortè teſtes compoſitum teſtamentũ maiorem numerum teſtium expoſtulat, vt per ampliores homines perfectiſsima veritas reueletur: hæc ſunt notabilia & elegantia verba text. in l. fin. C. de fideic. Verùm, quia plures ſunt caſus. in quibus diuerſis reſpectibus & rationibus diſpoſitum eſt circa numerum teſtiũ ad probationem teſtamenti & vltimæ
volun

voluntatis:horũ ideo hoc in loco meminiſſe nequa-
quam extra rem eſſe arbitratus ſum:tamẽ breuitatis
gratia ipſos caſus proferam pro iuribus & deciſioni-
bus eos firmantibus, partim remittendo me ad Fir-
manum in ſuo vulg. & ampliſsimo Reper. in dictio-
ne, teſtamentum qualiter, & quando fiat. & ad Iaſ. in
d.l. hac conſultiſsima in prin. col.2. & ad Boer. in de-
ciſ.228.incip. Prȩſuppono. vbi curam adhibuerunt iſti
Doct. proponendi. probandi, & colligendi caſus prȩ-
dictos. qui quidem ſunt:
12 † De teſtamento militis, condito in expeditione
belli, quòd poſsit probari per duos teſtes.
13 † De teſtamento, ſeu per preces inſinuato coram
principe, quod valet, ſine alio teſte.
14 †Addo id non procedere in principe inferiore, vel
niſi ſaltem probetur teſtamentum per duos teſtes, vt
per Socin. Iun. in conſ.138.nu.5.& ſeq.lib.1.
15 † Idem in teſtamento coram quocunque iudice,
ſeu magiſtratu penes acta redacta: idem, ſi fiat coram
principiſſa.
De teſtamento condito inter liberos. quod proba-
16 tur per duos teſtes. & † de quo latè per ipſum Boër. in
deciſ.240. Ex proceſſu. vbi & quid ſi tale teſtamẽtum
contineat inæqualitatem inter liberos, & Tiraq. in l.
ſi vnquam. in ver. donatione nu.125. de reuoc. don. &
de iu. primogen. quæſt 4. nu. 4. & ſeq. & Pau. de Caſt.
conſ.444. Præmittendum eſt. ad fi. lib.2. & Couar. in
c. Rainutius. §. 1. num.3. de teſta. Gab. Rom. de com.
opin. lib.4. tit. de teſta. conclu.6. Socin. Iun. conſ.147.
nu.40.41. conſ.185. num.85. lib.2. & d cam infrà lib.4.
interpr. vlt. dubit.2. verſ. intellige prædicta.
Addo, id non procedere, quando tale teſtamen-
tum eſſet inualidum ratione præteritionis. vel volun
17 tatis imperfectæ, †vt per Bal. in conſ.196. Licet regu-
lariter. li.5. & Dec. in conſi.105. col. pen. quoad extra-
neos non valet, ſi duo teſtes non viderint patrem ſcri
bere, & audierint eum dicere, illud eſſe ſuum teſta-
18 mentum, †Ruin. in conſil.193. Viſo teſtamento. col.3.
num.5. lib.2.
De teſtamento, facto ad pias cauſas, quòd poſsit
probari per duos teſtes, addo, quòd iſti teſtes debent
19 eſſe idonei, & non mulieres, † vt per Capram in conſ.
75. Punctus, Iacobutius col. antepen. & in conſil.162.
Quidam deceſsit. in fi. & Alexan. & in conſi.177. Viſo
themate. col.1. & ſeq. lib.2. & Pariſ. in conſi.24. col.3.
nu.13. & ſequ. lib.3. Tamen illi de eccleſia, cui factum
20 eſt relictum, vt fratres religioſi ſunt idonei teſtes: †idẽ
Capra in conſil.94. Subſcripſi licet cõtrarium teneat
Pariſ. d conſ.24. num.36. & ſi ſtatutum extaret, quòd
teſtamentum non poſſet probari per teſtes, non pro-
21 cederet ad pias cauſas, †Io. de Ana. in conſi. 57. De te-
ſtamento, facto vigore ſtatuti, vel conſuetudinis. ſeu
priuilegij requirentis minorem numerum teſtium:
Pariſ. conſi.68. col.2. nu.16. li.3. Adde valere Statutum
diſponens valere teſtamentum ſubſcriptum & ſigil-
22 latum per teſtatorem ſine alijs teſtibus, † vt per Col-
leg. Padu. inter conſ. Alexan. conſi.87. Nos Doctores.
col. pen. libr.7. ſed differt, an ſtatutum diminuat nu-
merum teſtium, vel augeat: quia ſi diminuit, dicitur
diſpenſare ius commune: ideo poteſt etiam adhiberi
numerus teſtium, ſecundum ius commune, ſecundũ
Bald. in conſi.355. Præmittendum eſt. lib.5. & ſi auget
numerum, dicitur derogare & corrigere ius commu-
23 ne, & debet ſeruari, †Bald. in conſi. 352. In puncto iu-
ris. & in conſi.404. Præmittendum. lib.4.
24 † De teſtamento facto ruri, coram quinque teſti-
bus, vbi plures non potuerunt haberi.
Item teſtamento facto tempore peſtis, quod pro-
25 betur per quinque teſtes: †adde Dec. conſil.284. Pariſ.
conſi.32. & ſeq. lib.2.
De teſtamento principis, quod valet ſine ſolemni-
26 tatibus: †adde Bal. in l. precibus. col.7. ver. decimoter-
tiò opp. C. de impub. dicentem, quod dictum eſt in
milite, trahi ad dominos terrarum, qui in ſuis terris
ſunt lex animata: ideo teſtamentum eorum ibi eſſe
27 legem: †arg. l. penul. C. de donat. inter vir. & vx. quod
dicit eſſe not. idem eſſe in pactis & contractibus. fa-
ctis per iſtos dominos terrarum, & quod habeãt vim
28 legis, †tradit Bart. in conſil.72. Ex facto proponitur.
col.2. & ſeq. & latè defendit Dec. conſi.516. col.2. non
valeat tamen in præiudicium filiorum clericorum,
29 †Ruin. in conſi.23. Ex themate præmiſſo. col.5. num.
16. lib.2.
30 †De teſtamento facto à Chriſtiano in terris infide
lium, quod valet & probari poteſt per duos teſtes.
31 † De teſtamento, facto in peregrinatione, quod
probetur per duos teſtes: adde Io. de Amicis in conſi.
39. num.10.
De teſtamento, facto in terris temporali iuriſdi-
ctiõi eccleſiæ immediatè vel mediatè ſubiectis, quòd
valeat coram duob. teſtibus idoneis. & ſacerdote par
rochiali. & eiuſdem ſacerdotis etiam Notarij inſtru-
mento probatur: tradit Pariſ. conſil.51. col.2. lib.3. ad-
de loco ſacerdotis ſufficere alios duos teſtes, ſic per
quatuor teſtes poſſe probari: vt per Roman. in conſi.
192. Gem. in conſi.94. Calda in conſi.8. in tit. de teſta.
Alexan. d. conſi.17. col. pen. num.9. lib.3. & conſi.176.
col. pen. lib.5. Dec. in d. conſ.284. col.4. vbi dicit iſtam
eſſe magis Commu. Opin. licet in hoc contrarium te-
neat Caſtr. in conſi 68. col.2. & conſ.77. lib.1. & conſi.
137. lib.2. tamen contrarium tenet in conſ. 261. ad fin.
lib.4. & ita cum iſta magis communi tenendum eſt:
Clar. in §. teſtamentum. in quæſt.57. Niſi ſtatuta loci
aliud diſponant. vt per Bald. in d. conſil.152. & conſil.
404. li 4. Hic etiam recordari oportet, quod aliàs di-
ctum eſt, duos teſtes ſufficere ad probationem decla-
rationis voluntatis teſtatoris aliquo modo dubiæ:
32 †Alexan. conſi.54. num.3. lib.3. conſil.100. num.12. li.
4. Cor. conſi.239. col. pen. lib.2. Calca. conſi.48. num.
6. imo vnum teſtem ſufficere, Pariſ. conſ.94. num.46.
lib.2. & Aymo conſ.93. num.33. & alias dubium de ſo-
lemnitate per quot teſtes debet probari, declarat Bar.
in l.1. §. ſufficiat. ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. & doct.
in l.2. C. eo. Quo verò ad adminiculandum & coadiu
uandum teſtamentum iam factum ſufficit probatio
33 teſtium ſingularium: †Alexan. in conſ.4. nu.11. lib.7.
Corn. conſ.307. col.4. lib.3. Pariſ. conſ.33. circa fi. lib.2.
& ſubſtitutio omiſſa per notarium ſcribi, poteſt pro-
34 bari per quinque teſtes, †Paul. de Caſtr. in conſi.304.
ſuper primo quæſito ad fi & conſi.18. lib.2. & per duos
35 teſtes inter liberos: †idem in conſ.353. nu.1. eo. & Bar-
ba. in conſ. 29. col.2. lib.1. etiam quòd teſtator nolue-
36 rit poni in ſcripturã, poteſt per teſtes probari † Alexã.
in conſ.128. ſuper eo. lib.7. omiſſum verò ſcribi tendẽs
37 ad declarationem poteſt probari per duos teſtes, †Pa-
riſ. conſi.13. col.1. lib.3 vt ſuprà dictum: relictum pro-
miſſum per hæredem legatario præſenti vel notario
pro eo ſtipulanti vti contractus poteſt per duos teſtes
38 probari: †Cepol. in caut.177. ponit Albe Bru. tract. de
forma & ſolem. rub. de pot. & effect. for. in vlt. effect.
in 35. fallen. & Iaſ. in l.2. col.3. verſ. primus eſt. C. de bo.
poſſ. ſecundum tab. Et nota quòd ſi teſtis vnus ex re-
quiſitis

quiſitis in caſibus prædictis non eſſet idoneus, tota
39 teſtamenti probatio corruit † vt per Dec. in conſ. 105.
colum. 4.

Tertiò requiritur quòd teſtes ſint rogati vel cer-
tiorati, ita vt nō caſu vel fortuito appareat ſe interue-
niſſe vel eſſe adhibitos ad teſtamentum, vt poſsint de
40 eo perhibere teſtimonium † d. l. hæredes palàm. §. in
teſtamentis. & ibi doct. ff. de teſta. & in l. hac conſul-
tiſsima. in pr. C. eo. vbi præcipuè Iaſ. dicit ſufficere te-
ſtes eſſe vocatos vel à notario, vel à teſtatore, vel à quo
cunq; alio, & non obeſſe ſi aliqui dicant eſſe vocatos
41 à teſtatore, aliqui à tabellione, † & vt per Soc. in l. ſi
quis ita. nu. 3. de reb. dub. & Cor. in conſi. 148. colum.
pen. ver. nec obſt. quòd illi teſtes. lib. 2. quod requiri-
tur de iure canonico, Alex. in conſil. 70. in fin. lib. 1.
Socin. in conſil. 92. colum. 3. verſi. quinimo diſputa-
tur. lib. 3. probatur autem de rogitu teſtium per ipſoſ-
42 met teſtes † Bar. & Bal. in l. Diuus. ff. de mili. teſtam.
& duo teſtes ſufficiunt ad probandum rogitum te-
43 ſtium † Bald in l. 2. colum. 2. verſi. pone in inſtrumen-
to. C. de bon. poſ. ſecundum tab. & Alexan. in conſil.
47. abunde. colum. 1. lib. 2. dicit ita eſſe commu. opin.
& Iaſ. in d. l. hac conſultiſsima. colum. ſecunda. Item
requiritur vt teſtes poſsint probare teſtamentum,
quod in conſpectu videant teſtatorem remotis inter
44 medijs parietis vel cortinæ. † l. ſi non ſpeciali. & ibi
docto. C. de teſtamen. Corn. in conſil. 10. colum. 5.
lib. 5. Iaſ. in conſil. 97. colum. ſecunda. verſ. ſed præmiſ
ſis. lib. quarto. Dec. in conſil. 354. & conſequenter te-
45 ſtes debent videre & cognoſcere teſtatorē † Signor. in
conſilio 148. teſtamentum. A. & Boſſ. titu. de falſ. ſub
numero tertio, alias adeſt clauſula iuris annullatiua
teſtamenti, vt in tex. d. l. ſi non ſpeciali.

Quod non procedere in donatione cauſa mortis
& in codicillis, ſcilicet quòd in his teſtes poſsint pro-
bare ſolummodo audiendo voces codicillantis, &
donantis abſque eo quòd viderint diſponentem, te-
net Socin. in conſilio 130. viſa contingentia. colum.
fin. lib. primo, duplicato in conſil. 235. lib. 2. per ſing.
125. incipien. not. quòd licet regulariter. Matheſsila-
ni. quod intrepidè ſequitur Iaſ. in donatione cauſa
mortis, ſed in codicillis dubitat nihilominꝰ quòd in
practica non diſcederet ab iſta deciſione, cum non
habeat contradicentem ſecundum ipſum Iaſ. in d. l.
ſi non ſpeciali.

Sed ego addo quòd reperitur contradicens in qua
cunque vltima voluntate, Corn. in conſil. 18. princi-
pale dubium. lib. 2. vbi validis & concludentibus ra-
tionibus probat eandem rationem eſſe in teſtamen-
to & in codicillis, & in donatione cauſa mortis, quòd
teſtes videre debeant diſponentem, idem non alle-
gato Corneo contradicendo comprobat Dec. in d.
conſil. 354. quibus aſſentior. maximè in infirmo co-
dicillante vel cauſa mortis donante, cuiu. vox ex in-
46 firmitate alteratur † vt dicit Cyn. in l. teſtium. colum.
pen. in 4. quæſt. in fin. C. de teſti. item limitat cum da
retur caſus prohibiti aſpectus teſtatoris, vt tempore
47 peſtis † Pariſi. in Conſil. 33. lib. 2. idem ſentit Corn. in
conſi. 166. minimè dubium eſt, lib. 3. maximè admi-
niculis extantibus, quòd diſpoſitio ſit ad pias cauſas,
& quòd vnus teſtis viderit teſtatorem, vt ibi per eum.

Quarto poſtquàm teſtes viderint teſtatorem in
actu teſtandi exiſtentem, requiritur etiam, & per-
quam neceſſarium eſt, quòd ſimul & eodem tempo-
re audierint ipſum teſtatorem articulata voce & in-
telligibiliter loqui, diſponere & exprimere totā ſuā
48 vltimam voluntatem † vt d. l. hac conſultiſsima. § per
nuncupationem. & l. in teſtamentis. C. de teſta. & §.
fin. inſtitut. eo. & prout ſuprà in hac dubit. in verſic.
item quia ſæpe. declaratum eſt & per Ioan. Dilect.
de arte teſtan. titu. 2. cau. 7. & vltra generalia in mate-
ria teſtium de conformi & concordi teſtificatione,
modò vnum eſt reſpiciendum, quando in effectu &
principali intentione diſpoſitionis teſtes ipſi ſunt cō-
cordes, quod Petrus inſtituit hæredem Franciſcum,
ſed diſcordes ſunt in verbis prolatis à teſtatore, quia
vnus dicit Petrum dixiſſe, relinquo Franciſcum hæ-
redem, & alius eum dixiſse dicit, volo quòd Fran-
ciſcus ſit meus hæres, ob hanc enim teſtium diſcor-
diam in cortice & ſono verborum in facto fuiſſe ter-
minatum, iſtos teſtes eſſe diſcordes, & ſingulares, &
propterea non probare, quia recitando verba ab alio
prolata debuerunt concordare etiam in verbis pro-
49 latis. dicit † Anto. de But. in cap. nihil. de verb. ſignifi.
quem ibi Abb. ſequitur, Alexan. in l. 1. §. fin. circa fin.
de verb. obliga. & Capra in conſil. 75. Punctus, Iaco-
butius. col. 6. num 28. 29.

Quinimò ſufficere teſtes eſſe concordes in princi-
pali facto, & tendentes etiam per diuerſa verba. in
eundem rei finem & effectum & melius quam per
vnum & præmeditatum ſermonem probare, videtur
communis concluſio per text. in dicto cap. nihil. &
50 in cap. dudum † de conuer. coniug. & in l. qui ſenten-
tiam. & ibi Bald. & Ang. not. C. de pen. & Bald. in l.
de quibus. colu. antepen. ff. de leg. cum pluribus con-
cord. alleg. à Iaſ. in l. 2. colum. pen. C. de bono. poſſ. ſe-
cundum tab. addo text. in l. qui in prouincia. §. 1. ibi,
ideirco cùm hæc omnia in vnum concurrant. ff. de
ritu nupt. & Ang. in l. item videndum. in princ. ff. de
pet. hæred. & in ſpecie probationis vltimæ volunta-
tis comprobat Alexan. in conſil. 105. viſo ac diligen-
ter. colum. fin. verſ. ſeptimo & vltimo. lib. 4. firmat
Dec. in conſi. 105. colum. 2. in 2. dub. & in colum. pen.
verſi non obſtant allegata ſupra. & clarius Corn. in
conſil. 172. Primus. colum. 7. verſ. & ſunt omnes con-
teſtes. lib. 2. vbi latè probat non eſſe curandum ſi te-
ſtes in verbis teſtatoris aliquantiſper differunt, dum-
modo omnes teſtificando in eundem finem & ſuper
principali intentione concorditer tendant, idem
Corn. in conſil. 148. in hac colum pen. verſ. nec obſtat
lib. 3. & Barba. in conſi. 29. illud alteram. colum. 7. lib.
1. conſuluit. & dicit alias conſuluiſſe contra illud di-
ctum Ant. de Butr. in dicto cap. nihil quia dicit ipſe
& in probatione teſtamenti ſufficere quòd teſtes re-
cordentur, & deponant de ſubſtantia facti, licet non
recordentur de proprijs verbis, & inter alia pro hoc
allegat. l. non figura. ff. de actio. & obliga. & Pariſ. in
conſ. 13. colum. 1. lib 3. & Ruin. conſ. 1. ſub num. 20. lib.
2. & Neuiz conſ. 26. num. 27. quæ quidem communis
concluſio etiam ex mente aliorum clarè probatur,
quòd ſolummodo ſit attendēda veritas quæ habetur
ex æquipollentibus, & non formalibus verbis. docet
nos veridica ſacra ſcriptura per Euangeliſtas tradita,
quæ dicitur nouum teſtamētum, vt per Diuum Hier.
in Epiſt. ad Damaſcum. ibi de nouo nunc loquor te-
ſtamento. & Apoſt. ad Heb. æ. c. 9. ibi, & ideo noui te-
ſtamenti mediator eſt. &c. & in eadem ſcriptura hoc
nouum teſtamentum continēte quàm diuerſimodè
varijsque verbis narratum ſit, idem geſtum ac prola-
tum à pijſsimo Redemptore noſtro, qui eſt ipſa veri-
tas. patet legendo Matth c. 26. & Luc. c. 22. quod pon-
deratur in text. d. c. nihil, & ibi illud dictum Anto. de

But. patet ex prædictis non eſſe verum, ita etiam in terminis arguit & quòd iudicando hanc partem teneret vti ipſam veritatem, cuius ſe amatorem dicit Roſellus de Roſel. de Aretio inter conſi. Bal. conſ. 445. ſuper prædictis. col. 2. verſ. modo dubium ſolum. nu. 3. lib. 2. licet ibi Bal. in conſi. ſequen. in fi. velit ſimpliciter contradicere, eo quòd in caſu illo differentia teſtium erat realis, & quòd eorum verba non concludebant in vnum finem, hoc ergo ceſſante vera remanet iſta cõcluſio communis ſuprà præmiſſa, quam etiam veriorem dummodo teſtes ſint concordes in mente & ſententia teſtatoris, & non ſit contentio inter partes de forma verborum per dictum cap. nihil. dicit & tenet ipſe Ant. de Butr. in cap. cum eccleſia. colum. 8. verſic. opp. quòd ex ſola veritate, de ca. poſ. & proprie. poſt glo. ibi.

Veruntamen reſpondendo atque remouendo obſtaculum omne ortum ex illo dicto Anton. de Butr. & Abb. in d. c. nihil. & clarius exponendo materiam iſtam etiam pro animaduerſione, & inſtructione ad practicam ex mente doctorum in locis ſuprà allegatis conſidero tres caſus in quibus poteſt tale dictum procedere.

Primum ſi volens probare teſtamentum ad fauorem ſuum per aliquem factum articulauit de verbis præciſis & formalibus prolatis à teſtatore hoc modo, Petrus volens facere ſuum teſtamentum, hæc propria & formalia verba ore ſuo protulit, laſſo tutta la mia robba à Franceſco. & ſuper hoc articulo deponens vnus teſtis dicit Petru dixiſſe, faccio mio herede Franceſco. Tunc enim procedit quod dicit Abb. in d. cap. nihil. quòd teſtes ſic in verbis diſcordes non probant articulatum teſtamentũ, quia iſto caſu formalia verba dicuntur ſubijci probationi, vt ibi Abb. intelligit & Cur. in tract. de teſt. in 11. conclu. & Felin. in c. licet ii. 2. col. 4. verſ. & vnum fortius. de teſti. Ideo ſit cautus volens probare teſtamentum per teſtes, vt hunc euitet ſcopulum, vel anfractum, quòd in articulis deducat, ponat & ſubijciat probationi ſubſtantiam facti teſtamenti, & non formalia verba prout informationem habet à parte, vel à teſtibus ſe habere veritatem articulando, & ponendo plura & diuerſa verba quæ omnia & ſingula conueniant probationi principij, medij, & continuati finis teſtamenti deducti, ad verba formalia nunquam ſe reſtringendo, ſed per ſimilia verba vnum & eundem effectum importantia, & ſic admonendo teſtes vt deponant, quos licitum eſt admonere & inſtruere, vt aptè & congruè deponant
51 veritatem † Bald. in l. fin. col. penul. verſi. quæro inſuper. C. ſi ex falſ. inſtr. & in l. 3. §. fin. circa fin. ff. de cond. ob turp. ca. & in ca. licet cauſam. col. 5. ſub num. 20. de proba. & poſſunt induci ad deponendum precibus,
52 & precio, vt dicant veritatem, quando recuſant † Dec. conſi. 89. col. 9. verſ. ſed ad iſta. & Syl. nupt. li. 3. in car. pen. ſuprà num. 62. & non ſunt ſuſpecti. qui fuerint exorati precibus per partem, vt ferant teſtimonium.
53 † Abb. cap. tertio, numero tertio, de ſimo. ita ſe ipſum declarat Abb. in d. cap. nihil. per hæc ſua verba ibi, reſtringe ergo iſtum tex. quod tunc non obſtat diuerſitas narrandi, quando ſubſtantia facti ſubijcitur probationi duntaxat, & non verba materialia, & in hoc Abb. concordatur cum prælleg. communi cõcluſione de concordia teſtium reali & effectuali, & nõ verbali, cui addo mirabilem concordiam teſtium & doctrinam in propoſito adductam per Bart. in l. ſi finita. §. ſi ante hoc. in fin. de damn. infec. vbi dicit ſe per

text. ibi in verbo æqualiter ſuſtinuiſſe teſtes, quidam depoſuerũt filium inſtitutum maiori parte, filiam in minori, alij dixerunt eos inſtitutos æqualiter, dicit quòd reducebat ad concordiam æqualiter. id eſt, eodem tempore, ſed diuerſis portionibus, & per Grammat. in conſ. 50. col. pen. nu. 42. & conſ. 51. 52. nu. 2. vbi latè de doctr. prælleg. Ant. de But.

Secundum quando teſtes ſunt tales, vel factum tale eſt, de quibus iudex iuſtam poteſt habere ſuſpicionis cauſam, ideo eos interrogare ad vnguem de omnibus circumſtantijs, & intercipere ſeu inuoluere, ſi poteſt, vt veram, vel falſam probationem detegat,
54 idque ſtat in arbitrio ſuo facere † vt not Bald. in l. prima. §. editionis. colum. ſecunda, in 2. not. ff. de eden. & Grammat. in deciſio. 34. numero 41. 42 tunc ſi magna appareat diuerſitas etiam in forma, & cortice verborum, teſtes ſic diſcordes non probant, & habet locum dictum Anton. de Butr. in dicto ca. nihil. vt declarat Alexand. in conſilio 47. abundè. colum. ſecunda, verſic. nec obſtat quod not. Anton. numero octauo, lib. ſecundo, & conſilio 11. viſo ſuperiore. col. pen. verſi. quinimo iſte teſtis lib. 3. & Capra conſi. 75. col. 2. & ſequent.

Tertium & vltimum, ſi contentio inter partes exiſtat non ſuper ſubſtantia teſtamenti, ſed ſuper verbis, eo forſan quòd vna pars contendat fuiſſe diſpoſitum per verba obliqua, vt hæreditas debeatur ex fideicommiſſo forſan pro lucro trebellianicæ, & altera pars dicat per verba directa, tunc etiam teſtes diſcordes in verborum cortice non probant vt declarat ipſe Anton. in dicto capit. cum eccleſia, in loco ſuprà allegat & Alexand. in dicta l. prima. § fin. in fin. de verb. obligat. & Corn. in conſi. 2. colum. penult & conſilio 63. colum. 2. verſic. non obſtat. lib. 1. & in dicto conſil. 171. colum. 9. lib. 2. & conſil. 77. viſo dicto. colum. 3. lib. 3. Bertra. in conſilio 212. num. 12. lib. 1. Dec. conſil. 163. colum. antepenul. & Catel. Cot. in memor. verſ. teſtes concordes, & Iaſon in l. quæ extrinſecus. colum. 2. de verbor. obliga. Gab. Roman. de commu. opin. lib. 7. de criminal. conclu. 4. num. 23. quibus addo tex. quo non poſſet allegari melior, in l. fi. C. de precib. imper. offer. vbi cum ſupplicatur de aliquo facto dependente ex inſtrumento, ſufficit exponere in precibus ſubſtantiam & effectum inſtrumenti, niſi inter partes de ſenſu aliquorum verborum inſtrumẽti dubitari contigerit, quia tunc precibus verba ipſa inſtrumẽti ſunt inſerenda, vt ibi text. mandat, & vt vtroque caſu ibi dicitur vera precatio, & princeps verum poteſt dare reſponſum, ita ergo teſtes in caſu dictæ communis concluſionis concordes in effectu & ſubſtantia teſtamenti eius veritatem deponere dicuntur, & in ſecundo caſu controuerſiæ verborum atteſtationes eorum continere conformem probationem verborum, vt exinde poſsit ferri vera ſententia.

Quam diſtinctionẽ, & declarationem nota (ni fallor) veriſsimam, quicquid aſſerat Rolan. à Valle conſilio 33. numero 30. & ſequen. lib. 2. Namque omiſſa omni formalitate verborum ſufficit demum liquere de voluntate & intentione teſtatoris circa ſuum te-
56 ſtamentum † per text. in l. quoniam indignum. & in l. in teſtamentis. C. de teſtamen. igitur conſequens eſt à dictis teſtium ipſum teſtamentum probãtium abeſſe omnem nimis ſcrupuloſam & præſcriptam verborum obſeruantiam, atq; dicta ipſa eorum ſuſpicione non inuolutorum fore intelligẽda nõ ſecundum ſubtilitates iuris, vel calũnioſè, ſeu captioſè, ſed ſecundum

dum communem intellectum,& communem vſum loquendi, & benignè iuuando, & adaptando ad id quod ſcire dicunt,&groſſo ac naturali modo,iſta docto.in plerisq; locis referunt,vt Innocen. in cap. cum clamor.in fin.de teſti.Bar.in l.ſi quid earum. in prin. de lega.3.Bald.in d.l.data.colum.6.verſi. deponit teſtis falſum in qualitate. C. qui accu.& in l. 2.verſic.& not quòd non debet.de tempor.appel.& in l.de quibus.colum.fi.ff.de legib.Alexand. in conſil.43.num. 29.lib.4.& conſi.186.num.4.lib.7. in apoſtil. ad Bart. in l.ſi quis filiabus.ff.de teſtam.tut.Dec.in conſi.100. col.1.vbi & alia de intellectu dictorum teſtium Iaſ.in l.ſi fideiuſſor.§.1.verſic.circa illud.ff. qui ſatiſd.cogan. & alibi ſæpè.

Poſtremò id ſuccurrit non omittendum, quid ſi non ſcriptura vel depoſitione teſtium, ſed confeſsione aduerſàrij conſtare poſsit de aliqua vltima voluntate, breuiter reſpondendum eſt, quòd de teſtamento in quo numerus 7. teſtium requiritur pro forma ſubſtantiali ſecundum communem opinio. doctor. in l.prima.ff.de cond. indeb. & de qualibet alia vltima voluntate conficienda in ſcriptis vt per l.fin.in fi. C. de codicil. & in qua ſcriptura eſt de ſubſtantia, vt Bald.in auct.ſed nouo iure.colum.fin. C.ſi cert. peta.
57 non poteſt conſtare per confeſsionem † vt per gloſ. & doctor.in l.ſecunda.C.de bon.poſſeſſ.ſecundum tab. Bald.in l.alia.num.4. C. de his qui. vt indig.Iaſ. in l. cum quis.colum.4.C.de iu.& fac.igno.& in l.nemo. numero 15. de leg.primo, ponit & latè firmat Alber. Brun.in tracta.de for. ſolem.in art. quotu. eſt forma. colum.9.& 10.& in art.de pot. & effect. for. in vlt.effect. in 25. fallen. quia confeſsio non poteſt iuris diſpoſitionem mutare, & ſolemnitatem ad actum re-
58 quiſitam inducere † vt per plures deciſ. probat Aym. in conſilio 29. colum. ſecunda, num.2.& conſilio 48. colum.penult.in fin. numero ſeptimo, & conſilio 93. numero 1. Afflict. deciſ. 25. ad fin. eo quòd confeſsio non inducit id quod non dependet à poteſtate con-
59 fitentis † notat Saly.in l.non nudis. C. de prob. & redditur inualida confeſsio ob errorem iuris in fideicom
60 miſſo † tradit Curt.Iun. in conſilio 96.colum. penult. num.6.& Socin. Iun.conſi.112.colum.2.num.3. libro primo, idem in ſimili ſpecie Socin.ſen. conſ.92.num. 14.15.libro 3.& conſenſu hæredum teſtamentum nullum non poſſe conualidari,tradit Iaſ.conſi.82.viſo teſtamento.colum. fin. lib.3. & ſi ſuper tali confeſsione fundaretur ſentētia detecta tali errore inualiditatis,
61 retractaretur per reſt.in integrum † per text.&ibi glo. Bart.Alber.& Pau.de Caſt.in l.penul.C.de confeſſ.de alijs verò vltimis voluntatibus poſſet conſtare per
62 confeſsionem quæ releuat approbando † ſecundum Bald. in dicta auct.ſed nouo iure. colum. fin.verſi.tamen ſi negetur,& canon.in rub. de proba.& quæ excedit omnes alias probationes,Bal.in conſi. 192. proponitur. col.pen.ver.ſed ſupereſt.lib.2.Iaſ.in l.cum te. C.de tranſact.Aym.in conſi.61.num.3.

Ita hac interpretatione præſentem dubitationem declarauimus. ipſamque huius ſecundi libri primam interpretationem non minus amplè quàm vtiliter expediuimus.

SVMMARIVM.

1 *Paria ſunt non eſſe,vel non conſtare,vel eſſe & non valere.*
2 *Paria ſunt non habere mandatum, vel habere, ſed inutiliter,plura ad hoc Matthæus Cherianus in ſuo de ratione ſtudendi, & Iodocus in eius lib.parium vel ſimilium.*
3 *Teſtamentum non dicitur teſtamentum propriè, ſed abuſiuè.*
Et ideo non comprehenditur in ſtatuto de teſtamento loquente.ibi.
4 *Voluntas eſt præcipua in regulandis hominum diſpoſitionibus.*
5 *Voluntas abeſt,vbi non adſit potentia.*

LIB. II. INTERPR. II.

SEcunda ſequitur interpretatio circa valorem & vigorem vltimarum voluntatum,quæ ſicut duo reſpicit declaranda. Primum quatenus & qualiter valeat ac teneat diſpoſitio. Secūdum, quantum vigeat.

Primum eſt,quod & congruenter præcedētia continuat & ſequitur, quoniam paria ſunt aliquid non eſſe, vel non conſtare factum, & eſſe vel probari, ſed
1 eſſe inualidum & nullius momenti. † l.quoties.ff.qui ſatis.cogan.& ibi glo.& doct. concord. adducunt, & ad aliquas particulares deciſ. præſertim Alber. Iaſ. & Soc.inferunt, & non habere mandatum, vel habere,
2 ſed nullum & inefficax, paria ſunt † not. Bald. in l.ſi procurator.colum.fin.verſi.extra not.ff.de condi.indeb.& alia concor.ad hoc dictum allegat Ay.in conſ. 210.ſub nu. 9. & conſ.273.col.7.ſub verſ.quinto dico. Ruin.conſ.114.nu.4.5.lib.5.& in ſpecie teſtamentum nullum non dicitur teſtamentum verè & propriè, ſed
3 impropriè & abuſiuè, † dicit Bal. in l.ſi pater. col.pen. verſ.nunquid.C.de inſtit. & ſubſtit. & l. cum illud.§. hæres.ff.quando dies lega.ced.exinde conſuluit Cor. in conſi.126.principale dubium.col.3.lib. 2. quòd ſtatutum deponens filios & nepotes debere obſeruare teſtamentum patris & aui,intelligitur de teſtamento valido,quia teſtamentum nullum venit appellatione teſtamenti,Ant.de But.in conſ.25.in princ.

Quod illuc tendit quando nō ſufficiat aliquid fieri de facto, ſed fieri debet de iure, & quod valeat de quo latè per Alber.in l.pen. C.ſi mancip. ita fu. ali. & de quo alibi erit dicendum. ſecundum quantum vigeat, polleat, & efficax ſit diſpoſitio. nam parum operantur cætera actus ſolennia,ſi in agente deficiat poteſtas,quæ ſanè præcipua eſt in regulandis actibus hu
4 manis † vt in præceden.interpr.in dub. primo ver.voluntas,dictum eſt,& per Aym.in tract.de anti.in prima par.nu.94.alleg tex.in c.cum ſuper.de offi.deleg. vbi in ſecunda colum.ſub num.7.not. Abb. quòd ad validitatem actus ſimul debent concurrere voluntas & poteſtas,& vbi aduerſantur ſibi,nihil poteſt validū explicari,dicitur enim abeſſe voluntatem,vbi deficit
5 potentia.† l.4.ff.de acq.hær.ita per interpretationem iſtam exponuntur duæ dubitationes ipſæ iā expreſſæ.

Prima ſi & quando valeat,& teneat diſpoſitio.

Secunda qualem & quantam poteſtatem, & efficaciam contineat.

LIB. II. INTERPR. II. DVBIT. I. SOLVITVR.

1 *Per cognitionem capacitatis perſonæ diſponentis, & eius in quem confertur diſpoſitio,& maximè debannitis, aliqua notabilia traduntur.*

2 *Per cognitionem formæ, & ſolemnitatis diſpoſitionis.*
3 *Per inſpectionem rerum diſponentis temporis, vel loci conditi teſtamenti.*
4 *Per clauſulam omni meliori modo.*
5 *Per interpretationem pro validitate tam ratione perſonæ diſponentis, & perſonæ vocatæ quàm rei diſpoſitæ, modi diſponendi, & ſignificati verborum.*

S V M M A R I V M.

1 *Teſtamentũ ex tribus validum eſſe deprehenditur ex perſona, ex re, ex forma & ſolemnitate.*
2 *Actus fundatio in perſona conſiſtere debet.*
Et primò de perſonis eſt quærendum tam agentium quàm patientium. ibi.
3 *Habilis quilibet præſumitur, etiam in accipiendo.*
4 *Capax quis dicitur relictorum, qui ſibi, vel alij acquirere poteſt.*
Incapaces autem ibi enumerat.
5 *Excommunicatus teſtari poteſt, & hæc communis.*
Fratres minores ſunt incapaces relicti.
6 *Damnatus ad perpetuos carceres eſt incapax relicti.*
7 *Idem damnatus perpetuo ad triremes.*
8 *Damnatus in opus metalli fodiendi relicti eſt incapax actiue & paſſiue teſtandi. ibi.*
9 *Teſtari nequit ſeruus effectus, nec eſt capax relicti.*
10 *Item fugitiuus exemptus à triremibus eſt incapax.*
11 *Banniti vt hic, non ſunt capaces hæreditatis, vel relicti, aut legati.*
12 *Banniti à principe inferiore non amittunt iura communia, ſed iura ſuæ ciuitatis, à qua banniuntur, vt eſt communis opin.*
13 *Bannitus non capit ex teſtamento valido per ſtatuta ciuitatis bannientis ſed bene ex iure communi.*
14 *Bannitus ob pecuniariam pœnam non amittit teſtamenti factionem, ſecus ſi ex maleficio, pro quo de iure communi veniret deportandus in perpetuum.*
Et ibi, quando bannitus æquiparatur deportato, vel relegato, & refert à quo ſit bannitus. ibi.
Et quòd bannum debet inſpici, quomodo loquatur vt quis amittat iura ſuæ ciuitatis, vel iura communia.
15 *Bannitus per interlocutoriam, non fit inteſtabilis.*
16 *Statuta loquentia de bannitis, ſunt ſtrictè intelligenda, & ideo caſus omiſſus habetur pro omiſſo.*
17 *Standum eſt pœnis ſtatutis contra bannitum ex ſtatuto, nec vltra procedendum.*
18 *Sententia diffinitiua, vel habens vim diffinitiuæ cõtra bannitum ſtrictè debet intelligi.*
19 *Statuti verba contra bannitum ſtrictè accipi.*
Amplia & limita, vt hic.
20 *Bannum ſecundum ſtatutorum diuerſitatem, & locorum conſuetudinem habet diuerſos effectus.*
21 *Verba ſententiæ banni et ſtatuti contra bannitum ſunt diligenter inſpicienda, vt bannitus ſit incapax iuris communis, vel municipij, prout hic.*
22 *Bannitus, qui ex ſtatuto non poteſt offendi impunè, non perdit iura ſuæ ciuitatis, ideo poteſt hæres inſtitui, et in teſtamento valido de iure municipali.*
23 *Relegato poteſt imponi pœna publicationis bonorum, ob quam teſtamenti factionem non amittit.*
24 *Bannitus, qui impune poteſt offendi, & qui ſit hoſtis ciuitatis, & alienus à iuriſdictione ſui iudicis, non debet audiri, & eſt incapax bonorum hæreditatis ex teſtamento, etiam validi de iure communi.*
Limita in bannito ex contumacia, vt eſt communis, ibi.
Diligenter tamen ſunt inſpicienda verba ſtatutorum in hoc. ibi.
25 *Statutum expreſſè diſponens, quòd bannitis non reddatur ius, tamen poſſunt ſuccedere ex teſtamento.*
26 *Et licet pendente banno non poſſent agere vetante ſtatuto, poſſunt tamen cedere iura ſua, & precium conſequi.*
27 *Præſumptio in dubio eſt pro capacitate.*
28 *Statutum ſimpliciter diſponens bannitum eſſe extra protectionem communis, quomodo intelligatur.*
29 *Priuilegijs ciuitatis non gaudent, qui ſunt ſub protectione illius.*
30 *Cautela inſtituendi bannitum.*
31 *Bannitus poteſt hæres inſtitui, ſi non à pagano, benè per militem. num. 32. & per clericum.*
Hæres, vel legatarius, ſufficit quòd ſit capax de iure gentium. ibi.
33 *Cautela eximendi à fiſco bona bannitorum contra fiſcum.*
34 *Incapaces hæreditatis, vel legati pluriſfariam.*
De præmio incapacium, qui ſe accuſant, vel fiſco deferunt. ibi.
35 *Banniti quando poſſint præteriri.*
36 *Incapax capiens, vt reſtituat, vel alienet, vt precium retineat.*
37 *Incapaci relictum non tenet, etiam ex cauſa mercedis.*
38 *Capacitas hæredum ſuorum, ac extraneorum, fideicommiſſariorum, & legatariorum, quando inſpici & attendi debeat.*
39 *Et quando tempore exiſtentis conditionis, vel acquiſitionis capacitas adeſſe ſufficiat.*

S O L V T I O I.

POſtquam ex modis ſuperius enarratis quamlibet vltimarum voluntatũ ſpeciem factam eſſe conſtiterit, is cui interpretari eam incumbit prius diligenter inſpicere debet ſi valeat, vbi enim compertum habuerit non valere, expedita res eſt, cum paria ſint, vt dictum eſt, quid non eſſe, & eſſe, ſed inualidum & nullius momenti: valere autem cognoſcitur hæc tria præſertim inſpiciendo, perſonas, diſpo-
1 ſitionis formam & ſolemnitatem, & res † vt exorditur Signo. in conſ. 219. factum ſic ſe habet. colum. 2. & Bald. in l. milites. C. de teſta. mili. dicit enim Bart. in l. 1. colum. 6. verſ. quarto principaliter. nu. 25. de cond. & demonſt. quòd de ſubſtantia diſpoſitionis eſt perſona diſponens, & perſona in quam confertur diſpoſitio, & res de qua fit diſpoſitio, vt per Bald. in l. 1. circa princip. de leg. 2. in 2. lect. vbi aliter dicit, in omni teſtamento tria eſſe neceſſaria, res quæ eſt cauſa materialis, perſona quæ eſt cauſa efficiens actiua vt teſtator, paſſiua vt hæres, voces ſeu vocabula, quæ ſunt cauſæ formales, quod incidit in idem, vt præmiſſum eſt, & vt per Paul. de Caſtr. in l. quoties. §. 1. ff. de hæred. inſtit.

Primum de perſonis in quocunq; actu, & in quacunque diſpoſitione inſpiciendum nimis notum & vulgatum, quia primum fundamentum actus in
2 perſona debet conſiſtere † per l. quidam referunt. ff. de iur. codicil. & l. liber. C. de pet. hæred. inquit Bald. in l. 2. circa fin. C. de bonor. poſſeſſ. contra tab. inueſtigatio enim efficaciæ cuiuslibet actus ex ordine prius fit perſonam facientis & eius poteſtatem perquirendo, dicit Oldra. in conſilio 128. quoniam, in princip. eſt text. in l. ſi quæramus. ff. de teſta. & perſona tã agens quàm patiens diſquiritur, ſi illa ſit habilis ad agen-

ſed agendum, ſi iſta ad accipiendum, ita quòd pro co-
gnitione validitatis diſpoſitionis vtraque teſtamenti
factio & actiua & paſsiua concurrunt, de habili ad fa-
ciendum teſtamentum dictum eſt, & videatur ſuprà
in præceden. interpr. in 1. dubit. in ver. habilis. de ca-
pace ad accipiendum, & teſtamenti factionem habẽ-
te paſsiuam paucis rem expediendo dicendum eſt,
quemlibet eſſe capacem ni exceptus vel prohibitus
3 reperiatur † gloſſ. prima. in §. in hæredibus autem, in-
ſtit. de hæred. quali. & differen. & per alleg. à Felin. in
capit. in præſentia. ſub num. 11. de probar. & à Iaſ. conſ.
37. ver. confirmantur prædicta. & ver. ſeq. lib. 3. & dici-
tur capax relictorum in teſtamento, qui ſibi vel alij
4 acquirere poteſt. † teſtamenti. inſtitu. eo. excepti au-
tem, vel prohibiti capere, vt d. gloſ. prima dicit, ſunt
notati in §. legari. inſtit. de leg. vbi prohibitio notata
eſt de perſona incerta, de deportato, de damnato in
metallum, de ſeruo accuſato, de adultero cum domi-
na, de Collegio non probato licito, de filio inceſtuo-
ſo, de hæretico, de apoſtata. & de muliere nubente in-
fra annum à morte mariti, & de his vide & proſeque-
re vt per doctor. in dicto §. legari, & in legibus alleg.
in d. gloſſ. & per Luc. de Pen. in l. prima. C. de delator.
lib. 10 & per Specul. in titul. de inſtru. edit. §. compen
dioſè. colum. tertia. verſic. ſecundo oppone contra te-
ſtamentum, qui & addit de inſtituto non exiſtente in
humanis, & generaliter de indigno, extende idem in
excommunicatis ſecundum Ioan. Fab. in dicto §. le-
gari. per tex. in capit. excommunicamus. §. credentes.
extra de hæred. intellige tamen vt per Feder. de Sen.
in conſilio 73. vetus querela. & in conſilio 118. factum
tale eſt, & Barba. in capi. quia, de teſta. relatos per
Gual. de art. teſt. tit. 1. cau. 10. & Petr. à Duen. in ſuis re-
gulis, reg. 272. & Clar. in ſuo. §. teſtamentum. in quæ-
ſtio 24. loquens an poſsit teſtari, quòd poſsit, magis
5 communis opin. † Gabriel. Roman. de commu. opin.
lib. quarto, tit. de teſtam. concluſ. prima. Mich. Graſſ.
de commun. opin. lib ſecundo, verſic. teſtamentum.
quæſtio. tertia.

Et idem in fratribus minoribus Sancti Franciſci
per clemen. exiui. de verborum ſignifi. & in damna-
6 tis ad perpetuos carceres † vt per Bartol. in l. ſecunda.
ff. de his quæ pro non ſcript. Fulgo. conſil. 44. quidã,
& Bald. conſi. 448. quæritur imprimis. colu. 2. in prin-
cip. lib. 1. & in l. 1. num. 3. C. qui non poſſ. ad lib. per-
7 ue. Angel. Aret. in dicto §. legari. † idem quoque dici
poteſt in damnatis perpetuò ad triremes, quia in o-
pus publicum, ſicut in metallum fodiẽdum damnati
8 ſunt, ideo ſunt incapaces † per l. 3. ff. de his, quæ pro
non ſcript. hab. quia libertatem amittunt, & conſe-
6 quenter factionem teſtamenti actiuè & paſsiuè † per
l. eius qui in fin. & ibi per gloſſ. ff. de teſtamen. & ſen-
tĩt Alber. de Roſ. in l. 1. col. 4. ver. ſecunda pœna eſt. C.
de hæred. inſt. etiam ſi per fugam, vel aliter ximan-
tur à triremibus, per Angel. in dicta lege, eius qui.
& ibi Aret. dicit in l. ſi quis poſt accuſationem. co-
lum. 2. communiter doctores ita tenere, & Fulgoſ.
dicto conſilio 44. ad fin. & Burſ. conſilio 48. numer.
36. & ſeq.

Quid de bannitis noſtri temporis, an capaces ſint
ex teſtamento ad hæreditates, legata & fideicommiſ-
ſa vide per Doctor. in d. l. prima. C. de hæred. inſtitut.
Petr. de Anchar. conſil. 375. filio ſuo tarlato Bald. con-
ſilio 27. ad dictum condemnandum. lib. quarto. Lu-
douic. Bologni. conſilio 76. quidam Antonius, Bar-
tol. in l. certa forma. & ibi in addit. C. de iure fiſ. lib.
10. & in qu. incipien. Luca. ciuitatis. & Bolog. in addi.
ad Matth. in tract. de ſucceſſ. ab inteſtato in tertio ar-
tic. colum. 12. ſub verſi. conclude ergo numero 36. 37.
& col. 25. num. 44. & Nel. in tract. de Ban. in 1. part. 2.
temp. in qu. 5. nu. 5. & in quæſt. 38. num. 38. & doctor.
in l. ſi cum dotem. §. ſi patri. ſolut. matrim. & in l. ex
facto. §. ex facto. ad Trebell. & Moderni. in l. Gallus.
§. & quid ſi tantum de liber. & poſthum. in quibus lo-
cis & aliis ibidem remiſsis, cùm doctores ipſi loqui
videãtur ambiguè, & diuerſimodè, pro clariori intel-
ligentia in propoſito capacitatis puto inſpiciendum,

A quo ſit prolatum bannum.
Ex qua cauſa.
Qua forma verborum.
Et quomodo contra bannitos ſtatuta loquãtur.

A quo, quandoque à iure ipſo videri poteſt ban-
num eſſe prolatum contra imponentes onera Eccle-
ſiis, locis piis, & perſonis Eccleſiaſticis, vel inuadentes
bona Eccleſiaſtica, & requiſitos à iudice Eccleſiaſtico
vel laico emendare contemnentes. auc. item nulla
communitas. C. de epiſc. & cleric. contra quoſcun-
que hæreticos, & eorum receptatores, vt in auc. cre-
dentes. & auc. Gazaros. C. de hæret. & Manich. iſtos
autem tales eſſe, vt incidant in dictum bannum, ſuf-
ficit declarari à quocunque iudice competente. per
doctr. Bartol. in l. eius qui delatorem. ff. de iur. fiſ. cũ
concordan. alleg. per Tiraquel. in l. ſi vnquam in ver.
reuertatur. numer. 400. de reuocan. donat. Aut à Pa-
pa, vel Imperatore, vel eorum commiſsione & aucto-
ritate contra aliquem pro crimine reperitur emana-
tum bannum, quorum propriè eſt deportare. vt l. 1. §.
hi quibus. de leg. 3. & l. 2. ff. de pœn. tunc quidem ta-
les banniti æquiparati deportatis perdentes ea quæ
ſunt iuris ciuilis ſecundum Bar. in l. amiſsione. §. qui
deficiunt. ff. de cap. dimi. & Nel. in tract. de ban. in 1.
par. 2. temp. in 4. quæſt. & Ang. in dicta l. ſi cum dotẽ.
§. ſi patri. & in conſil. 14. nos Carolus. col. fin. vbi dicit
quòd poſſunt impunè occidi, & Rip. in d. l. ex facto. §.
ex facto. col. fin. num. 18. ad Trebel. non poſſunt ergo
validè hæredes inſtitui, neque capere legatum ex te-
11 ſtamẽto. † dicta l. 1. C. de hæred. inſt. & d. §. legari. inſt.
de leg. & dicta l. 1. §. hi quibus. & l. quidam ſunt. ff. de
pœn. Si verò ab alio inferiore quis ponatur in bannũ,
iura communia non amittit, ſed ea tantùm propria
iura illius ciuitatis, vel regni cui banniens præeſt. Bar.
in d. l. amiſsione. §. qui deficiunt. & in d. l. prima. C. de
12 hæred. inſtit. & ibi cæteri doct. † ita eſſe commun. o-
pin. atteſtatur Angel. Aret. in §. 1. col. penult. ver. item
ſecùs. inſti. quib. mod. ius pa. pot. ſol. dicens à tali com
muni opinione in iudicando, & conſulendo non eſſe
recedendum, idem Alexand. in conſi. 26. circa primũ.
col. 2. lib. 1. & in dic. l. ex facto. §. ex facto. ad Trebel.
& ibi Ripa ſub num. 15. col. pen. & latè Corn. in conſ.
55. Reperio. co 4. & ſeq. lib. 2. & Marza. Vincen. conſ.
18. car. penult. & fin. itaque ex teſtamento valido per
ſtatuta propria illius ciuitatis vel regni capere non
poterit: ſecùs ex teſtamento valido per iura com-
13 munia † ſecundum & alios in locis allegatis inſpi-
ciendo ſententiam banni, & ſtatuta quomodo con-
tra bannitum loquantur, vt modò dicetur, priùs ta-
men inſpiciendo quòd ſententia banni valeat, ma-
ximè quòd lata ſit à iudice competente: damnatus
enim ille eſt, vbi damnatio tenuit, dicit text. in dict.
l. 2. in fin. ff. de pœn. & in l. 4. §. condemnatum. de
re iudica.

Ex qua cauſa ſequitur, ſi leuis ſit puta, pecuniaria,

qua quis bannitus eſt, teſtamenti factio non amitti-
tur: ſi verò criminalis ob maleficium pro quo veniret
de iure communi deportandus bannitus eſt, imper-
14 petuum non habet teſtamenti factionem, †ita tradit
Specu. in loco alle. de inſtrume. dit. §. compendiosè.
col. 3. verſic. quid de bannito, fuit diſtinctio. gloſ. in
§. relegati. inſtit. quibus modis ius patro. pot. ſol. ban-
nitum pro maleficio, pro quo de iure eſt pœna depor-
tationis æquiparari deportato, aliàs æquiparari rele-
gato, vbi bannitus fuerit pro maleficio, pro quo im-
ponitur pœna relegationis, ſequitur Gand. in tract.
de malef. in rub. de ban. in princip. & ſic fore inſpi-
ciendam cauſam banni, vt cognoſcatur bannitum eſ-
ſe in caſu, vel non poſsit hæres inſtitui vti deportatus,
vel poſsit vti relegatus.

Quoniam comprehẽditur, huiuſmodi diſtinctio-
nem, an cauſa maleficij pro quo fuit prolatum ban-
num digna ſit pœna deportationis, vel relegationis,
poſſe locum habere, vbi emanauit bannum ab Impe-
ratore, cuius eſt deportare, dicto §. hi quibus. non au-
tem vbi ab inferiore, quia tunc inſpicitur forma ban-
ni, vel ſtatuti, quid contra bannitum imponat, vt per
Cyn. Bart. Alber. & Alexand. ac alios in d. l. prima. C.
de hæred. inſti. & in d. l. ex facto. §. ex facto. & Alexan.
in conſil. 116. Animaduerſis. colum. 2. ver. illi gloſſ. e-
tiam lib. 2. dum dicit, vt quia eſt bannitus ab eo, qui
habet ius deportandi, ita non tuta videtur diſtinctio,
adducit Curt. Iun. in conſil. 182. habita. colum. 2. ſub
num. 8. ſimilem diſtinctionem faciendo pro concor
dia doctorum ſuper hoc articulo, quando bannitus
æquiparetur deportato, & quando relegato, vt quan-
do deportato amittat etiam iura communia in ſua ci
uitate, niſi diſtinctione habita à quo emanauerit bã-
num, & in hoc commun. opin. doct. etiam in contra-
rium eſt, quòd amittat iura communia in loco ſuæ ci-
uitatis, vt latè defendit Corn. in dicto conſil. 55. colu.
3. & ſequen. lib. 2. à qua commu. opin. non diſceden-
dum dicit & comprobat Ripa in d. §. ex facto. co. pen.
verſi. quid tenendum & quòd iſta commu. opin. pro-
cedit in dubio, quod intelligendum eſt, vbi bannum
prolatum eſt ſimpliciter. vel ſtatutum ſimpliciter lo-
quitur abſque expreſsione, quòd bannitus intelliga-
tur priuatus etiam benef. iuris communis, vt ibidem
Ripa ſubiungit.

Qua forma verborũ fuerit latum bannum, & quo-
modo ſtatutũ loquatur contra bannitos meritò præ-
miſſum eſt, & videre oportet primò ſi per interlocu-
toriam latum apparet, non facit bannitum inteſtabi-
15 lem †per text. in l. ſi quis filio. §. eius qui deportatur.
de iniu. rupt. teſta. ibi not. Bald. & Imo. idem Imol. in
dicta l. eius qui. §. 1. de teſta. & ibi Aret. ſequitur, & per
not. per gloſ. in l. 1. C. de modo mult. & prout latè diſ-
cutit & tenet Bald. in l. fin. C. ſi non à compe. iudi. Si
verò per diffinitiuam ſeu habentem vim diffinitiuæ
ex forma ſtatutorum contra contumacem latum eſt
bannum, eius verba, ſeu ſtatutorum ſunt attendẽda.
quomodo loquantur contra bannitũ, quia ſunt ſtri-
cti iuris valdè, ita quòd quicquid expreſsè non repe-
ritur inſertum in banno & condemnatione intelliga-
16 tur omnino omiſſum, dicit † Bald. in dicta l. prima.
col. 5. ſub ver. item ex formis. C. de hæred. inſti. idem
ibi Cyn. circa fin. ex diſpoſitione Feder. de ſchalis, di-
cit eſſe ſtandum pœnis in ſtatuto contentis contra
17 bannitum non vltra procedendũ, idem firmat † Nel.
in dicto. tract. de ban. in quæſtio 4. ſub verſ. præterea.
& in quæſtio. 55. ſecundi temp. Notum eſt enim pro-
priè & ſtrictè intelligenda eſſe tam verba ſententiæ,
18 † per l. primam. C. ſi plu. vna ſenten. & per Bart. in l. ſi
19 expreſsim. col. 2. de appell. quàm ſtatutorum, † per l.
quod conſtitutum. & ibi not. ff. de teſtam. milit. Bald.
in l. maximum. num. 15. de liber. præter. cum ſimil.
alleg per Tiraquel. in d. l. ſi vnquam. in ver. libertis.
num. 4. in tãtum quòd parum refert cognoſcere cau-
ſam criminis ſeu condemnationis. ſed pœnæ impoſi-
tæ atrocitas ſeu ſententiæ intuenda eſt, maximè quo
ad ſtatum banniti. vt § primo. inſtitu. de cap. dimi. &
l. quo ad ſtatum. ff. de pœn. vt per Aret. in d. l. eius qui.
§. primo. col. fin. & Ludo. Bologni. in conſilio 35. vt
in præſenti. col. tertia. in 2. dub.

Dummodo in huiuſmodi pœnæ impoſitæ atroci-
tate non ſit expreſſus iuris error per text. in d. l. ſi quis
filio. §. quod ſi quis fuerit. ff. de iniuſt. rupt. teſt. & ibi
Bart. Paul. de Caſtr. & Imo. & non ſit ſententia lata à
iudice incompetente hoc eodem. §. quod ſi quis fue-
rit. vt ſuprà dictum eſt, & ſufficeret quòd atrox pœna,
ſcilicet mortis imponatur in defectum pœnæ pecu-
niariæ, tradit Signo. conſ. 182. quidã Bartholomeus.
col. 2. attento euentu prout declarat Bald. in d. l. pri-
ma. col. 6. verſic. ſecundò quæro. C. de hæred. inſtit. ita
ſecundum diuerſitatem ſtatutorum, & conſuetudinẽ
20 locorũ bannum habet diuerſos effectus, dicit † Barto.
in glo. in ver. Rebellis. in fin. in extra, qui ſint rebell.
vnde prædictis bene inſpectis collige & fac breuem
concluſionem non egrediendo hoc in loco materiã
capacitatis hæredis, legatarij vel fideicommiſſarij,
quòd ſi verba ſententiæ banni, & ſtatuti contra ban-
nitum taliter loquantur & contineant, quòd banni-
tus poſsit æquiparari deportato, vel de eo participet,
vel de transfuga, poteſt quidem capere ex teſtamen-
to valido de iure communi, non verò de iure munici-
pali loci bannientis, & ſtatuentis: ſi autem magis par
ticipet de relegato omni iure, & omni modo erit ca-
pax. Necnon eadem verba ſi vltra loquãtur, & conti-
neant quòd apparere poſsit bannitum eſſe priuatum
fauore, commodo, & protectione, etiam iuris com-
munis omni iure etiam communi incapax effectus
eſt iuris teſtamentorum ad bona ſita in territorio bã-
21 nientis & ſtatuentis, & non extrà, † vt per doct. in di-
cta l. prima. C. de hæred. inſti. & in dicto §. ex facto.
maximè per Ripam & Angel. in l. Antiſtius. §. iuſſu.
ff. de acquirend. hæred. & Tiraquel. in §. primò. gloſ.
9. num. 27. & ſequent. de retract. tit. 1. & Martil. in
pract. crimi. in §. aggredior. num. 99. & ſequen. & in
conſilio 57. col. 4. num. 21. plenè Decia. conſil. 86. nu.
31. & ſequent. lib. 3.

Non omitto circa prædicta adhuc aliqua animad-
uertere. Primùm, quòd bannitus qui ex forma ſtatuti
non poteſt offendi impunè, non dicitur perdidiſſe iu-
ra ſuæ ciuitatis, ideo ſequitur deciſio quæſtionis pro-
poſitæ, quòd poteſt hæres inſtitui etiam teſtamento
22 valido de iure municipali † ſecundum Bartol. in l. a-
miſsione. §. qui deficiunt. ff. de cap diminu & Paul.
de Caſtr. in d. l. prima. colum. fin. & Alexand. in di-
cto §. ex facto. circa fin. vbi dicit ſufficere, quòd poſ-
ſit impunè offendi. vt perdat iura ciuitatis, & neceſſa-
riam non eſſe confiſcationem bonorum, per quam
tamen in dicto conſil. 116. colum. 2. ver propterea. li. 2.
dicit participare cum deportato, non in tantum ideo
putarem, quòd per eam ſolam impediatur acquiſitio
ex teſtamento fienda de futuro, quia non ſe extendit
ad futuram bonorum acquiſitionem per text. in l. ſi
mandauero. §. is cuius. ff. manda. gloſ. in l. non ad ea.
de

de conditio. & demonſt. Alexand. in conſilio 15. in
fin. & conſil. 75. viſis. col. 4. verſ. in quantum autem.
lib. 1. & Nel. in dicto tractatu de bann. in prima par-
te ſecundi temp. in quæſt. 18. & Hieron. Cagnol. in l.
ea ſola. de regulis iuris, & quia relegato etiam poteſt
23 imponi pœna publicationis bonorum. † l. relegato-
rum. §. ad tempus. & ibi gloſſ. & Bartol. ff. de interdic.
& releg. & Alexand. in dicta lege prima. col. penult.
verſic. extra gloſſ. & eſt text. in l. deportatorum. C. de
pœn. per quam publicationem nec ipſe relegatus im-
peditur facere teſtamentum. Paul. de Caſtr. in dicta l.
eius qui. §. primo. colum. ſecunda. verſic. quæro ergo.
ff. de teſtam.

Aliud eſt, quòd bannitus, qui poteſt impunè offen-
di, eſt hoſtis ſuæ ciuitatis, & alienus à iuriſdictione ſui
iudicis, non debet audiri ab eo, per quod ius commu-
ne in territoriũ ſuæ ciuitatis remanet offuſcatum &
obumbratum, itaque ad bona ſita in dicto territorio
eſt incapax iuris teſtamenti etiam validi de iure com
24 muni † vt poſt Rayn. firmant Paul. de Caſtr in dicta l.
prima. vbi dicit vidiſſe conſultum ita, & cum pluri-
bus conſuluiſſe, & id non fuiſſe tantum à Bartol. in di
cta ſua diſputat. ſequitur in dicto §. ex facto. & Deci.
in l. vt vim. colum. 5. ſub num. 14. de iuſt. & iur. & Iaſ.
in d. l. 1. col. pen. in fi. ver. intellige verum. & in conſil.
166. videretur. colum. 3. in ver. quarto facit. lib. 2. vbi
dicit iſtam videri magis commu. opin. doct. & Ruin.
in conſil. 49. ſi probatum eſt, colum. 2 lib. 4. vbi dicit,
quòd iſta opi. videtur verior, alleg. etiam Alexand. in
conſil. 23. & 75. lib. 1. cum alleg. & per Ioſeph. Aſitien.
in deciſ. Peruſ. 11. num. 7. & ſeq. viſa hac contrarietate,
quòd imo eſt capax ad bona ſita in territorio, ſiue Ci-
uitatis deuoluta ex teſtamento valido de iure com-
muni. & ita eſſe com. opin. à qua non eſſe diſcedendũ
dicit Ripa in d. §. ex facto. & probat concludenti ra-
tione, quòd ficta confeſsio ex contumacia, & ſimili-
ter bannum non debent ampliari niſi in quantum lo
quantur, ita & ſtatutum cõtra bannitum vt ſuprà de-
monſtratum eſt, & opportunè quòd diligenter inſpi-
ciantur verba banni, & ſtatutorum contra bannitos,
quòd amplius & vltrà non perdant, in quantum pro-
priè continent dicta verba, Et banniens voluit, & po-
tuit, ac ita ſequitur atteſtando eſſe commun. opin. ve-
rioremque credit Clar. in §. teſtamentum. in q. 20. lib.
3. recept. ſenten. idem tamen lib. 5 §. fi. pract. crimin. in
qu. 71. ver. dixi autem. his ſimilia diſtinguendo con-
cludit eſſe ſtandum deciſ. doct. loquentium in termi-
nis de bannito, vel ſequi opinionem ſolitam ſeruari
loco iudicij, ſed quo ad noſtram ſpeciem capacitatis
vel incapacitatis tenendum eſt, vt hic ſcripſi. Non eſt
verum quòd Bar. id omiſerit in ſua diſput. cum in ver.
dico talem exbannitum, ponat exbannitum, qui po
teſt impunè offendi ſecundum formam ſtatuti, dici
hoſtem ſuæ ciuitatis, & perdere iura ſuæ ciuitatis, &
non iura communia, ita quod poteſt hæres inſtitui in
teſtamẽto valido de iure communi, vt ibi in d. diſpu-
tat. concludit. & in d. l. 1. & communiter docto. tenẽt
ibi & in d. §. ex facto. vnde non bene dicit Iaſ. in d. cõ-
ſil. 166. contrariam opinionem videri magis commu
nem, quia etiam in contrarium atteſtatur de commu
ni Corne. in d. conſil. 55. col. 4. ver. & Bald. etiam lib.
2. & Alexand. dicto conſ. 26. col. 2. num. 4. lib. 1. Non
obſtat ratio Paul. de Caſtr. & ſequacium, quòd ſtatu-
tum potuit obumbrare ius cõmune in loco ſuo, quia
non ſequitur, ergo obumbrauit ex eo, quòd bannitus
non debet audiri coram ſuo iudice, vti hoſtis, quia po
ſito quòd ſtatutum expreſsè diſponeret, quòd banni-
tis non reddatur ius, poterunt tamen ſuccedere ex te-
25 ſtamento, vt probat Bald. in d. l. 1. col. pen. verſic. ſed
quid ſi ſtatutum. quamuis etiam non poſſent agere,
donec ſunt banniti, poterunt tamen habere cùm fue-
rint liberati à bãno, vel eo durante cedere iura ſua, &
26 pretium habere † ita in ſpecie reſpondet Ange. in ad-
dit. ad Bar. in d. l. certa forma. C. de iu. fiſ. lib. 10. & ſta-
tutum, cui indixit bellum, non aufert niſi iura con-
ceſſa à ſtatuentibus, & non alia per plura ſimilia pro-
bando ita etiam in terminis reſpondet Cor. in dicto
conſil. 55 col. 4. ver. nec obſtat ratio, in caſu autem cõ-
ſil. 49. Ruin. vltra quòd poſſet bannitus offendi, alia
concurrebant, vt ipſe dicit ibidem in 2. colu. ſub verſi.
& quamuis videatur, & in caſu conſ. 75. ſtatutum ex-
cludebat bannitum ab omni actu legitimo cum aliis
verbis prægnantibus excluſiuis contra bannitum, vt
in d. conſi. quamobrem ſic ſtatutis aliter non diſpo-
nentibus, & in dubio merito dictam noſtram com-
munem opinionem procedere dicit Ripa. in d. §. ex
facto. col. penul. circa fi. ver. non obſtat, & in dubio
27 præſumptio eſt pro capacitate. † Bald. in conſil. 448.
quæritur imprimis. ad fin. ver. tertio quæritur. lib. 1. &
in l. Lucius §. 1. de leg. 1.

Aliud eſt animaduertendum, quòd dubium pro-
ximè præcedens pro opin. Rayn. Paul. de Caſtr. & ſe-
quacium volunt aliqui declarari vbi ſtatutum diſpo-
neret ſimpliciter bannitum eſſe extra protectionem
communis, quod intelligitur tam quo ad leges com-
munes, quam quo ad municipales ſecundum Bal. in
l. 3. col. fin. ver. item habemus. C. ſi pend. appel. mors
interue. quod ego putarem non ſufficere dicendo ſim
pliciter extra protectionem communis ex eo, quia i-
pſe Bald. in d. l. amiſsione. d. §. qui deficiunt, in prima
lect. exponit communis. i. ſuæ ciuitatis, & qui non
28 ſunt ſub protectione illius ciuitatis non † gaudent be
neficiis localibus per l. ſi non ſpeciali. C. de teſta. dicit
idem Bald. in aucten. ſed omnino. colum. 4. in princ.
in ver. dixi de perſona. C. ne vx. pro mari. ſed benefi-
ciis legum communium gaudent, quibus ſpecialiter
non ſunt priuati per l. præcipimus. in fi. C. de appel. i-
deo dicerem veram literam lecturæ Bald. in d. l. 3. ſta-
re debere, quòd dicat ſtatutũ bannitos eſſe extra pro-
tectionem iuris communis, vt non gaudeant benefi-
cio iuris communis, ita tale dictum allegant Alex. in
l. ſi cum dotem. §. ſi parti. col. 1. ver. ſecundò limita. ſo-
lu. matr. & Ripa in d. §. ex facto. col. pen. circa fi. dicit
enim Ioan. Andr. in addit. magna in ver. vt intra cer-
tum tempus. col. penul. ver. pro danda ſolutione. ad
Specu. in tit. de accuſ. §. fi. in 3. par. bannitum ex teſta-
mento capere, & retinere omnia quæ non ſunt ex-
preſsè adempta, ſummoperè igitur attendenda ſunt,
quæ per bannum ſeu ſtatutum bannitis ſint expreſsè
29 adempta, cautelam inſtituendi bannitum † vide tra-
ditam per Gualdenſ. de arte teſta. tit. 1. cau. 10. in fin. &
per tex & ibi Pau. de Caſt. in l. ſi ita quis. de leg. 2.

Scire quandoque etiam expedire poterit, bannitũ,
qui ex forma ſtatutorum hæres per paganum non po
teſt inſtitui, per militem poſſe inſtitui, vt ſingulariter
30 † not. Bald. in l. nam ſi miles. & ibi Angel. quam legit
ſub lectura l. ſi quis filio. § fi. qui incipit, filiifam. ff. de
iniu. rup. teſtam. per text. in l. neque. §. 1. ff. de milit. te-
ſtam. † & ibi Bar. declarat ſufficere, quòd hæres, vel le-
gatarius ſit capax de iure gentium.

Idem dicendum eſt de quocunque clerico banni-
tum inſtituente, qui dicitur miles cœleſtis militiæ ad

eum

32 eum arguendo de milite armatæ militiæ † ſecundum
Bar. & alios in l. affectionis. ff. de donat. & Dec. in cõ-
ſil. 132. & Aym. conſil. 229. col. 1. faciunt adducta per
Alex. in conſil. 210. ponderatis. col. 2. lib 2. & quæ di-
xi ſuprà eo. libr. in prima interpre. in dubi. 1. in dicti.
habilis, ver. item filiusfam. clericus ad hæc poſtremo
vide opportunas cautelas euitandi voragines fiſcales
inhiãtes potiùs bona ſubditorum quàm punitiones
delinquentium per teſtatorem prætereundo filium
bannitum, vel inſtituendo eum ſi peruenerit ad gra-
tiam Domini, Decian. conſ. 86. num. 60. lib. 3. vel pro-
hibendo filios parum induſtrioſos, ne alienent bona
extra familiam, niſi pro certis cauſis, & quid de filio
33 delinquente viuo patruo & inquiſito eo mortuo † vi-
de per Catel. Cot. in memor. in ver. teſtamentum in
quo pater præteriit filium bannitum.

Incapaces autem hæredes vel legatarij, quẽadmo-
dum pluribus modis dicuntur, aut delicto eorum, vt
banniti per alleg. ſuprà & condemnati ad priuationẽ
vitæ, libertatis, vel ciuitatis aut delicto vel incontinẽ
tia aliorum, vt ſpurij per l. fi. ibi vitium paternum re-
frenandum. C. de natur. libe. aut alio reſpectu a legi-
bus vel ſtatutis prohibiti capere, vel reputati indigni,
aut funditus in totum, vel in partem, ita eius hæredi-
tate vel legato honoratis vel oneratis diuerſimodè
interpretatum, & diſpoſitum legitur, vt per glo. Cyn.
Bar. Bald. & alios in l. eam quam. C. de fideicom. &
in l. hæreditas. C. de his qui vt indign. & in l. quæ cõ-
ditio in princ. de cond. & demonſt. & in l. 1. de cadu.
tollend. & Luc de Pen. præ cæteris pleniùs declarat in
l. 1. maximè in 4. colu. ver. ex his autem. C. de his qui
ſe defer. lib. 10. vbi etiam plura diſcutit de præmio in-
capacium, qui ſe ipſos accuſant, & deferunt fiſco. &
34 quando non valeat, vt etiam reſtituat piæ cauſæ, † vt
per Bal. de Bartoli. inter conſi. Soci. conſi. 78. col. pen.
lib. 1. & quando banniti poſſunt præteriri, dignoſci-
tur inſpectis his, quæ ſuprà ſcripſi, & meminit itidem
Alci. in l. ſi filius. in fi. de lib. & poſth. & Dec. in conſil.
559. in cauſa venerabilis. vbi latè tradit, quando inca-
pax capit vti alij reſtituat, vel poſsit vẽdere & retinere
35 pretium † per glo. in c. 1. de relig. domi. in 6. commu-
niter approbatam, & de conſuetudine procedentem
36 ſecundum Dec. † in d. conſi. 1. Incapacibus iſtis relictũ
ex teſtamento factum non valet etiam ex cauſa mer-
37 cedis probetur, † vt ibi per Bar. & ob iſtam aſſertionẽ
mercedis cauſæ in teſtamento factam ſufficeret pro-
bationem fieri per leuiora indicia, argumẽta, vel præ-
ſumptiones, Alexan. conſi. 18. conſideratis. li. 3. Aym.
conſi. 40. proponitur. col. 2. in fin. num. 5. cum aliis
multis concordan. alleg. per Tiraq. in l. ſi vnquam.
in ver. donatione. nu. 100 & ſeq. de reuoc. dona. qui-
bus item temporibus capacitas hæredum ſuorum &
extraneorum fideicommiſſariorum & legatariorum
38 inſpici & attendi debeat, & requiratur. † vide tex. glo.
& docto. in l. ſi alienum. §. 1. ff. de hæred. inſti. & in §.
in hæredibus autem. inſti. de hæred. quali. & differ.
Luc. de Pen. in l. j. C. de delator. l. 10. & quando ſuffi-
ciat adeſſe capacitatem & habilitatem tempore exi-
39 ſtentis conditionis vel acquiſitionis, † tradit Pau. de
Caſt. in conſi. 301. prædicta dubia ver. ad primum re-
ſpondetur. libr. 2. & Socin. in conſi. 81. non eſt dubiũ.
col. 4. ver. ſeptimo ſi toto. libr. 3. & alia vt per Sig.
conſ. 153. factum ſic ſe habet. col. fi. Alex. in
l. intercidit. nume. 2. & l. eum qui.
de cond. & demon.

SVMMARIVM.

1 *Voluntatis teſtatoris probationem tribus conſiſtere.*

2 *Teſtator præſumitur velle facere quod de iure conceditur & quòd credit facere, quod de iure teneatur. & eligere viam, per quam teſtamentum ſuum ſit validum, & non inualidum.*

3 *Teſtamenta ita ſunt interpretanda vt ſint valida.*

4 *Statutum diſponens non valere teſtamentũ, vel aliam vltimam voluntatem abſque num. quinq; teſtium, non comprehendit codicillum, qui per fœminas probari poteſt ſecundum Corn. idem tamen contra alibi, & Are. vt hic.*

5 *Teſtamentum vbi non præſumatur validum, & teſtatorem noluiſſe valide teſtari.*

6 *Teſtamentum in fraudem legis, & ſi in eo quid mandari iuſſit teſtator in fraudem legis, debet interpretari non valere.*

SOLVTIO II.

COgnita diſpoſitionis validitate ob
capacitatem perſonæ diſponentis &
eius, in quam confertur diſpoſitio, de-
uenire oportet ad cognitionem formę
& ſolennitatis ipſius diſpoſitionis, quę
quidem in vltimis voluntatibus conſiſtit in duobus,
in forma ſubſtantiali, quæ eſt voluntas defuncti, & in
forma probationis, quæ cõſiſtit in tribus & ſimilibus
1 requiſitis ad eius voluntatis probationem † ſecũdum
Bar. in l. cum quis. colu. 3. C. de iu. & fac. ign. & in l. 1.
col. 3. ff. de cond. indeb. voluntas autem qualis debeat
eſſe, & quantum attendenda dictum eſt ſuprà in hoc
lib. in prima interpre. in prima dubit. ver. voluntas.
altera verò forma probatoria ſatis pertractata poteſt
haberi ex dictis etiam ſupra eo. li. in interp. 1. in dub. 2.
ver. itaque poſt congruas. & ex traditis per Alb. Bru.
in tract. de forma. in artic. de generali cogn. formæ ſo
len. colu. 1. & ſeq. quoniam hæc valdè nota, & vulgata
ſunt, ſuperuacuum aliter ſuper eis inſiſtere viſum eſt,
hæc tamen nimiam propoſiti tituli de interpretatio-
ne vltimarum voluntatum digreſsionem non ſapere
facilè cognoſci poteſt, quia dum quęritur de validita-
te actus, magis adhæretur defuncti vltimæ volunta-
2 ti, quę præſumitur adeſſe pro validitatẽ ipſa. † Soc. in l.
ſi is qui ducenta. de reb. dub. per tex. in l. 3. ff. de mi-
lit. teſta. & Bald. in l. Titia. la prima. §. qui in vita in
vlt. not. de leg. 2. notat præſumptionẽ eius eſſe quod
quis facit, credat de iure valere per l. non ſolùm ff. de
actio. & oblig atque ea cenſetur via electa, vt quis va-
lidum, & non inualidum teſtamentum faciat d. l. 3.
per quam viam ſic electam à teſtatore ex facto reſpon-
dit Ang. in conſil. 222. caſus eſt. valere relictum f[illegible]
pro conſtruenda capella ſeu altare. & eo dotando [illegible]
Eccleſia fratrum Heremitarum incapacium talis re-
licti, debere ideo deputari alios capaces miniſtros &
ſeruientes dicto altari, a poſsibile de iure teſtari pro
validitate, præſumendo ita eum voluiſſe, ne dicatur
via electa ad ſubuertenda ſua iudicia, adducit Ro-
man in conſil. 179. ampliſsime doctor. colum. 3. ete-
nim hac ratione inuentam eſſe ac inductam interpre
3 tationem vt teſtamenta valida defendantur, † per
glo. in l. Gallus. §. quid ſi is. de lib. & poſth. latè ſuprà
demonſtratum eſt primo li. inter pr. 1. in dubit. 2. verſ.
itaque inuentæ. & modo dicentur aliqua ſub reg.
illa

illa de interpretatione ſeu præſumptione fienda pro
validitate vt pœna euitetur per c. odia. de reg. iu. l.6.
quę quidē teſtatoris pœna dicitur nullitas ſuę vltimę
voluntatis. l. fin. in fi. C. de poſth. hæred. inſti. & l. tur-
pia. in princ. ibi not. Bald. de leg. 1. & Corn. in con-
4 ſi. 119. circa primum. col. 2. ver. & pœna. lib. 2. † vbi per
hoc dictum tradit ſtatutum diſponens non valere
teſtamentum, ſeu aliā vltimam voluntatē ſine quin-
que teſtibus maſculis, non cōtinere codicillum quin
per fœminas probari poſsit, vide tamen quomodo
idem Corn. tenet contrarium in conſil. 154. licet. col.
2. lib. 3. & Ange. Aret in tract. de teſta. in gloſſ. 9. Hæc
autem de validitate interpretanda & præſumenda
intelliguntur, vbi quantum in eo fuit teſtator ſolen-
nitates in teſtamento adhiberi curauit, ſin autē non
ſolenniter teſtari voluit, creditur illud ſuū teſtamen-
5 tum facere & valere nolle † vt per Roma. in d. conſil.
179. col. penul. ver. ardor amoris. per iura ibi alleg. per
eum, facit. l. fina. ff. de manu. teſta. & per Deci. in l. 2.
col. pen. C. de bono. poſ. ſecundum tab. & Ripa in l. 1.
§. ſi quis ita. col. 7. ver. quarto fallit. num. 29. de verbo.
obligat. & Bald. in l. cum quis. col. 3. C. de iur. & fact.
igno. vt aliàs ſupra dictum eſt, ac etiam ſi in fraudem
legis aliquid fieri mandauit, id non valere interpre-
6 tandum eſt. l. hoc modo. de cond. & demonſtr. † l. Se-
ius. ad l. Falcid. & l. qui teſtamentum. ff. de probat. &
alia incident alibi dicenda, ob quæ defuncti volun-
tatem inualidam & non ſeruandam dici & teneri
expedit.

SVMMARIVM.

1 Teſtari nequit de bonis penes ipſum non exiſtentibus iure, vel priuatione, declara, vt infra.

2 Amplia in eo, qui hæredem facit, qui nulla bona in ciuitate reliquit.

3 Amplia idem in condemnato in ære & in perſona.

4 Cauſa teſtati reducitur ad cauſam inteſtati ceſſante lucro hæredis.

5 Inſtitutio hæredis facta à non habente bona in actu & teſtamenti factionem habente, valet, cum hæreditas damnoſa poſſit eſſe. intellige, vt hic.

6 Legatum, quod non continet certam ſpeciem, vel quantitatem, non tenet.

Limita in annuo relicto.

Limita etiam, vt hic.

Legatum rei debetur, quando in communi & in ſingulari eſt commercium, & res debetur.

7 Limita, vt non debeatur res, neque æſtimatio, vt ſi bona, vel res publicæ, vel Principis legatur, quia in commercio non ſunt legantis.

8 Quomodo res in commercio eſſe dicatur.

9 Teſtamentum non valet ratione temporis. puta de nocte, ſine luminibus, ſaltem tribus.

10 Teſtamentum eſt nullum ratione loci, non ſeruata forma ſtatuti loci in quo fit, ſi ſit in rem.

Limita, vt hic. num. 11. & 12.

13 Teſtamentum in eccleſia confectum valere.

14 Teſtamentum non tenet, vbi verba ſunt obſcura, ignota, inepto modo, & impertinenter concepta, & in mente retenta.

SOLVTIO. III.

Res demum in diſpoſitione deducta
pro validitate inſpicienda eſt. Nā quo
ad hęredum inſtitutionem bonis non
exiſtentibus penes teſtatorem iure vel
priuatione dicēdum eſt eam inanem
1 & inualidam eſſe. † l. lex Cornelia, ibi, quia non effi-
citur per eam, vt is qui nulla bona in ciuitate reliquit
2 hæredes habeat, † & ibi Bald. Ang. Caſtr. & Alex. not.
de vulga. & pupilla. & inferunt idem eſſe in conde-
3 mnato in ære & in perſona, † per not. in l. eius qui. ff.
de teſtam. & per text. in auct. ingreſsi. C. de ſacroſan.
eccleſ. quia hæredes ceſſante lucro recuſant eſſe hære-
4 des. exinde deuenitur ad cauſam inteſtati † vt inſt. de
5 lege Falci. in princ. † dixi iure, vt in filiofam. & in in-
greſſo Monaſterium, & priuatione, vt in damnato,
quia aliàs inſtitutio hæredum facta à non habente
bona in actu & teſtamēti factionem habente valet,
cum hæreditas poſsit eſſe damnoſa. l. ſi hæreditatem.
ff. manda. & l. fi. in princ. C. de iu. delib. hoc eſt quod
Alexan. in d. l. lex Cornelia. dicit, intellige, quòd qui
non habet bona nō poteſt teſtari, ſed perdidit ea quæ
ſunt iuris ciuilis, aliàs ſecus vt ibi per eum, & per Bal.
in conſil. 244. proponitur. lib. 5. dicentem eſſe dupli-
cem rationem in damnato quod ſit inteſtabilis, quia
ſunt confiſcata bona, & quia ſeruus pœnæ, idem di-
cendum eſt vbi deficit res quæ cadere debeat in inſti-
tutione: vt l. ex facto etiam. ff. de hær. inſt. & l. Titia
cum teſtamento. in prin. de leg. 2.

Quo ad legatum vt valeat plura de rebus diſcur-
rendo, & tandem nullum eſſe legatum ſi non conti-
net certam ſpeciem vel quantitatem vel factum niſi
6 in annuo relicto, concludit † Azo in ſum. C. de leg. &
de rebus prohibitis vel conceſsis legari in titu. de leg.
2. & mixtim de lega. 3. tractari dicit Alb. de Roſ. in
rubr. de lega. 1. vel aliter & clarius de rebus quæ red-
dunt legatum validum & inualidum, per leges ibi
præcedent. & ſequent. Bald. in l. ſed ſi res de legat. 1.
concludit, quòd interdum legatur res, & debetur res,
quando in communi, & in ſingulari eſt commer-
cium, interdum legatur res & debetur res, quan-
do in communi & in ſingulari eſt commercium, in-
7 terdum legatur res, & non debetur res nec ęſtimatio,
vt quando legantur publicæ res, vel bona Principis,
8 † interdum legatur res & non debetur res. ſed æſti-
matio, vt quando legatur res aliena. vel de qua eſt
commercium in communi, vt ibi per eum † poſt glo.
ibi in §. non ſolum. inſti. de leg. quomodo autem co-
gnoſcatur rem eſſe vel non eſſe in commercio. not.
doctri. tradit † Bald. in l. 3. col. fin. ver. ſed quomodo.
C. de iu. dot. & Paul. de Caſt. in l. cum ſeruus. §. cōſtat.
de leg. 1. & differt an legatum non valeat à principio
poſt vel ratione teſtantis vel legatarij vel rei legatæ,
vt per glo. in l. codicillis, in prin. de leg. 2. & ibi Bar. &
in l. 1. de regul. Catonia.
9 Item ratione temporis teſtamentum non valet,
quando eſt factum de nocte ſine luminibus ſaltem
tribus ſufficientibus ad expellendas tenebras † vt ex
facto reſpondit Iaſ. in conſilio 50. placet conſultatio.
libr. 3. Anch. Regien. in q. 11. nume. 8. 9. libr. 2. & plene
Riminal. iun. conſil. 269. num. 17. cum ſequent. Item
ratione loci poſſet contingere nullitas teſtamēti re-
quiſita in loco in quo factum eſt teſtamentum, vbi
maximè non in perſonam, ſed in rem loquitur ſta-
tutum vel conſuetudo inducens talem ſolennitatem

10 †vt l. 2. & ibi not. Bar. Bald. Ange. & Caſtr. C. quem-
admo. teſta. aper. Bart. & alij in l. cunctos populos. in
6. q. de ſumma Trin. & fid. catho. & docto. in l. ſi non
ſpeciali. C. de teſta. Abb. in conſ. 52. in quæſtione Rai-
nerij. colum. 2. lib. 2. & tex. & ibi Bald. & alij in l pen.
§. Romæ. ff. de excu. tut. & Goza. in conſ. 49. colum. 4.
nume. 15. 16. ita debere vbi emanat dubium circa diſ-
poſitionem propter naturalia, vel accedētalia ipſius
diſpoſitionis, per l. ſi fundus. ff. de euict. tradit. Bar. in
l. nummis. de leg. 3.

Hoc tamen intelligendum eſt, quando ſtatutum
augeret ſolennitatem iuris communis, quia tunc di-
ceretur derogare & corrigere ius cōmune, ideo debe-
11 ret ſeruari in loco † vt per Bald. in conſil. 352. in pun-
cto iuris. & in conſi. 404. præmittendum lib. 4. ſecus
ſi diminueret, quia diceretur diſpenſare ius commu-
ne, & poſſet adhiberi etiam ſolennitas iuris commu-
12 nis. idem † Bald. in conſil. 355. præmittendum eſt. lib.
5. vt alias dictum eſt ſupra eo. lib. in prima interpret.
in prima dub. in ver. habilis. & ver. ex facto. & plenè
ad hoc vltimum ſcribit Alber. Bru. in tract. de forma
ſolen. in art. quādo cenſeatur forma vel ſolen. remiſ.
colum. 5. ver. ſed hic eſt aduertendum. Paul. de Caſtr.
conſil. 53. viſis actis colum. 1. lib. 2. ne demum dubites
13 teſtamentum in Eccleſia conditum valere, † Silua.
conſil. 16.

De inualiditate autem, quæ reperitur ratione ſcri-
pturæ, quæ ita obſcurè, confusè & diminutè compo-
ſita eſt, vt nullo modo intelligi ſeu interpretari poſſit
dictum eſt. ſupra, libro primo interpretatio. prima
dubitat. 3. ver. primo caſu. in fin. vel quæ vti ſcriptura
priuata non prob. vt dictum eſt ſupra eo. & interpre.
præced. in dubi vlt. ver. itaque poſt congruas, & quæ
nullitas reperitur ratione vocum & verborum, quæ
etiam ita obſcura, & ignota & inepto modo prolata
ſunt & impertinenter, vt res in mente concepta non
14 valeat † per not. in l. cum virum. C. de fideicom. tradit
Bal. in l. fi. col. fi. in q. de hær. inſt. & dicetur infra. eo.
interpre. 3.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula omni meliori modo operatur, vt quis non ſe reſtringat ad ſpecificatam diſpoſitionem, ſed ad viam & modum meliorem & tutiorem*

2 *Iudex ordinarius putans ſe eſſe delegatum per clauſulam omni meliori modo videtur proceßiſſe tanquam ordinarius & non delegatus.*

3 *Clauſula omni meliori modo libellis ſex operatur effectus, vt hic enumerantur. Amplia & ſeptimo modo, vt hic.*

4 *Clauſula omni meliori modo, in contractibus quid operatur.*

5. *Clauſula omni meliori modo in quocunq; actu adijci vtiliſſimum eſt.*

6 *Actum quis facere velle probatur, vt valeat omni meliori modo, licet clauſulam omni meliori modo non apponat.*

7 *Regula ſi non valet quod ago, vt ago debet valere omni meliori modo.*

8 *Clauſula omni meliori modo, æquipollet dicto, ſi non valet vt ago &c. quod intellige. vt hic.*

9 *Item ſubintelligitur clauſula omni meliori modo, quòd actus valeat eo modo, quo valere poteſt. vt hic.*

10 *Clauſula omni meliori modo, etiam ſubintelligitur ſemper in diſpoſitione, quæ fit inter liberos.*

11 *Limita dummodo per hanc clauſulam non inducatur fideicommiſſum contra poſthumum ignoranter præteritum.*

12 *Teſtator dicens hoc velle ſuum teſtamentum omnibus alijs præualere & pleniſſimam firmitatem tenere, intelligitur voluiſſe valere omni meliori modo, quo poteſt,*

13 *Clauſula ſubintellecta omni meliori modo, quid operetur, & quæ æquipollens.*

14 *Iuramentum ſupplet clauſulam omni meliori modo. Amplia vt hic.*

15 *Nihil refert per quæ verba ſunt teſtatorum diſpoſitiones, dummodo habeatur eorum intentio.*

16 *Clauſula omni meliori modo nil refert appoſita ſit in initio, medio, vel fine teſtamenti, quia refertur ad præcedentia vel ſequentia, & ad totum teſtamentum, & ad ſingula in teſtamento contenta.*

17 *Clauſula omni meliori modo operatur, quòd relictum ſimpliciter filio factum intelligatur titulo inſtitutionis, vt ſuſtineatur teſtamentum.*

19 *Clauſula omni meliori modo, eſt huius naturæ, vt diſpoſitio non reſtringatur ad ſpecificata tantum, ſed ad omnia quæ faciunt valere actum.*

20 *Clauſulam codicillarem importat clauſula omni meliori modo.*

21 *Clauſula codicillaris multum refert, an ſit concepta verbis præſentibus, vel futuris, præſertim reſpectu validitatis ipſius clauſulæ propter præteritionem liberorum.*

22 *Clauſula codicillaris, vbi ſit adiecta clauſula omni meliori modo, cenſetur concepta per verba futuri temporis.*

23 *Verbum valere, in clauſula meliori modo quo poteſt valere, futurum reſpicit.*

24 *Verbum poteſt, in eadem clauſula futurum reſpicit.*

25 *Clauſula omni meliori modo importat clauſulam derogatoriam ad præcedens & ſequens teſtamentum. nume. 26.*

27 *Limita, niſi clauſulæ derogatoriæ ſint geminatæ.*

28 *Clauſula omni meliori modo in teſtamento in ſcriptis appoſita, facit valere teſtamentum, vt nuncupatiuum, ſi non poteſt valere vt teſtamentum in ſcriptis ſolennibus adhibitis, vt teſtamento nuncupatiuo.*

29 *Clauſula omni meliori modo operatur, quòd verba directa ſubſtitutionum obliquantur ad fideicommiſſum, perinde ac ſi adeſſet clauſula vulgariter, pupillariter & per fideicommiſſum.*

30 *Et è conuerſo, quòd verbum commune efficiatur directum.*

31 *Clauſula omni meliori modo appoſita poſt clauſulam codicillarem efficit, vt intelligatur prohibita trebellianica. & ſic obſeruetur teſtantis voluntas. num. 32.*

33 *Clauſula omni meliori modo efficit, vt quòd diſpoſitio, quæ non poteſt valere in parte, vel diuerſo iure non debet cenſeri, & quòd pupillaris non comprehenditur in compendioſa facta perſonis imparibus, valet, vt ſic vtile per inutile non vitietur. & pupillarem comprehendat.*

34 *Clauſula omni meliori modo, &c. vt omnes comprehendat modos, & caſus, quibus efficacius, validius ac melius poteſt, actus non ſolennis efficiatur.*

Amplia, & limita. vt hic.

35 *Clauſula omni meliori modo, &c. facit fideicommiſſario licere fideicommiſſum propria authoritate accipere.*

SOLV-

SOLVTIO IIII.

QVoniam ſummopere confert vulgaris
clauſula omni modo meliori, &c. ad
interpretationem validitatis vltima-
rum voluntatum & aliarum diſpoſi-
tionum, Ideo hoc in loco de ea profer-
re aliqua nõ impertinens eſſe videtur. Primum qui-
libet diſponẽs per appoſitionem clauſulæ omni mo-
do meliori, non videtur ſe reſtrinxiſſe ad ſpecificam
diſpoſitionem, ſed ad meliorem & tutiorem viam &
1 modum. †Bald.in l.vinum.colum.4.verſi. item ideo
peto.ſi cer.pet.Rom.in l.edita colum.20.ver.ſolet et-
iam.num.51.C.de eden.Alex.conſil.8.col.pen.verſic.
item & conſilio 112. ver.& quòd illa clauſula.libr.3.&
conſi.176.colum.2.in fi.ver.ſecus quando apparet.li-
bro 5.Socin.conſi.142.col.3.verſic.ſed tamen ex alio.
libr.1.Ruin.conſi.9.ad fi. lib.5.& Aymo.in conſi.305.
colum.fin.ver.Quarto reſpondeo.& conſilio 326.nu-
mero 15.

In iudicijs apparet quòd iudex ordinarius credẽs
ſe delegatum. & vt delegatus proceſſerit. & verè non
ſit delegatus, per clauſulam ipſam, omni modo me-
liori, in proceſſu appoſitam cenſetur proceſsiſſe & va
lidè ſua poteſtate ordinaria vera & non delegata pu-
2 tatiua † Fel.in c.cum ſuper.col.pen. ver. quid autem
importet.de off. de leg. Dec.conſi.14.colum.2.ver. &
ſimiliter dixit & conſil.77.colum. 2. ver. Et ſimiliter
dixit.

Appoſitam in libellis dictam clauſulam ſex effe-
3 ctus operari colligit † Socin.in conſ.2.in 13. art. prin.
nume.87.de libelli obla. Primum actionem compe-
tentem intẽtatam videri. Secundum poſſe fieri pro-
bationes & attendi recipientes tam narrata, quam
cõcluſa in petitione. Tertiũ aptis & ineptis actionib.
facti. Quartum ordine ſuo congruum remedium in-
telligi deductum in petitione. Quintum per eam pro
cedere libellum ſine aliqua concluſione. Sextum &
vltimum poſſe fieri condemnationem ex cauſa pro-
bata, quæ etiam fictè conueniat obligationi narratæ.
Aliam item effectum operari, ſcilicet libellum alter-
natiuum vel incertum ſuſtineri ſuper electione fa-
cta per c.1.§.fin. de poſt.prælat.in 6. ponit Celſ.Hugo
in tract. de clauſ. ſub §. clauſulæ libellorum.nu.297.

In contractibus, vbi valere non poteſt vt ſimplex
donatio, valet vigore expreſsi eius clauſulę omni mo
4 do meliori, vt conceſsio in feudum † Socin. conſilio
5 66.colum.4.ver.confirmatur iſta concluſ.libr.3. De-
nique vtiliſsimum eſt, quòd in quocunque actu ad-
ijciatur hæc clauſula dicit Ripa in l.1. §. ſi quis ita col.
4.num.17.de verb.oblig.vbi & num.25.ſequitur Soc.
in d.conſi.66.

Sed quęro vbi nõ reperitur in actu expreſſa, quan-
do haberi, vel intelligi poſsit pro appoſita.

Reſpondeo extra caſus incognitos & impotentiæ
diſponentis regulariter in dubio præſumi diſponen-
tem velle actum valere omni modo meliori quo po-
6 teſt † ſecundum Dec. per plura iura id probantem in
d.c.cum ſuper, colum. fi.ver. extra iſtos, ad hunc lo-
cum aſſerens ſimpliciter contrarium ſe remittit in l.
in contrahenda num.14. de regu.iu. & breuiter pro-
cedit hæc regula extra caſus traditos pro limitationi-
bus ad ipſam clauſulam omni meliori modo, &c. &
7 ad illud ſi non valet quod ago, &c. † de quibus per
Bald.& alios in l.1.de iu.codicil.Sal.in l.non codicil-
lum.C.de teſta.poſt alios per Iaſ. & Ripam in d.l.1.§.
ſi quis ita.de ver.obligat.& Iaſo.in l.quoties in ſtipu-
lationib eo.titu.& Socin.in l. quoties. de rebus dub.
& per Fel.& Dec. in d. c.cum ſuper.& Gozad.conſil.
78.colum.penult.& Roma.conſi.294. hæc confeſsio.
ad fin.& conſil.517.in caſu propoſito.colum.6.& Pa-
riſ.conſil.54.nume.28.lib.3.& Rui.conſ.6.in fi.& nu-
me.8.lib.2.

Quæ quidem clauſula omni meliori modo, æqui-
8 pollet illi dicto, ſi non valet, vt ago, &c. † per text. &
ibi doct.in d.c.1.de poſt.prælat.in 6. quod etiã quan-
do ſimili modo, & non contrario modo valere po-
teſt intelligit Bald.conſil.272.Caſus talis. verſic. quid
ergo dicendum. libr.2. & quando actus non peccat
in forma, ſed in materia, Barto.in l.1.in princip.in fi.
de vulg.& pupil.alioquin non valet vt valere poteſt,
poſt Bald. & Imo. tradit Socin.in l.in teſtamento. la
prima, ad finem, de cond.& demonſtra.Ripa in d.§.ſi
quis ita.num.23.

Subintelligitur tamen, quod valeat actus eo mo-
do quo poteſt valere, quando differentia eſt in mo-
do conſtituendi ſuper actu dependente à voluntate
vnius, vt eſt vltima voluntas.& tractatur de validita-
te particularis diſpoſitionis, vt de aliqua ſubſtitutio-
9 ne, & non de tota diſpoſitione † per l. his verbis. de
vulg.& pupil.& l.Scæuola.ad trebel & per l. non co-
dicillum.C. de teſt.tradit Bartol.in d.§.ſi quis ita.nu-
me.5.quem docto.communiter ſequi dicit Curt.iun.
conſilio 114.colum.3.ver.quinimo & fortius.numer.
9.& ſequitur Albert. Brun.in tract.de forma.in Rub.
de pote.& effect.for.& in vltimo effectu.column.17.
fol.mihi 54. vbi de clauſula ipſa omni modo meliori
ſcribit aliqua, & vt per Bartol.in l.Pamphilo.§.fin.de
legat. 3. & in l. in codicillis. in princip.ad fin. de vſu-
fruct. legat. & hanc concluſionem intellige, vt per
Iaſon.nume.16. & Ripam nume.21. & ſequen. in d.§.
ſi quis ita.

Subintelligitur etiam ſemper in diſpoſitione, quæ
fit inter liberos clauſula eo modo, quo melius valere
10 poteſt diſpoſitio † per gloſ.in ver.valuit in l. cohære-
di.§.cum filiæ.de vulga.& pupil.ibi Imo. circa fi. dicit
tenendum menti. & ibi Iaſ.circa fi.dicit, quòd in hoc
contrariatur nemo, ponit etiam Alexan.in conſi.176.
col.2.lib.5.& Iaſo.auc.nouiſsima. colum.5. quarto &
vltimo. C. de inoffi. teſta. vbi hac ratione tradit non
eſſe neceſſariũ exprimere titulum inſtitutionis, dum
in teſtamento aliquid reliquit pater filio, & hoc eſſe
verum licet expedire vti alijs cautelis etiam inter li-
beros deſignantibus titulũ inſtitutionis teneat Gual
den.de arte teſtan.tit.3.caut.1

Hæc autem intelligenda ſunt, dummodo per hu-
iuſmodi tacitam clauſulam non inducatur fideicom
miſſum contra poſthumum ignoranter præteritum,
11 vt per bonas & concludentes rationes probat † Aym.
in conſi.34.

Et quando tacita non comprehenderetur, ſufficit
apparere per aliquod æquipollens exuberantem &
ex rixa teſtatoris voluntatem oſtendens, vt ſi di-
ctum fuerit, volens hoc ſuum teſtamentum omnib9
alijs præualere & pleniſsimum robur & firmitatem
obtinere, quia ex hoc datur intelligi, quòd voluit ſuũ
teſtamentum valere omni modo meliori, quo poſ-
12 ſet, † vt in ſpecie firmat Alex.conſi.50.colum.fin.ver.
poſtremo, lib.7.& Soci.conſil.2. colum.3.libr.3.& æ-
quipollentem clauſulam hanc, quicquid melius dici
13 & eſſe poteſt dicit † Dec. in dicto conſilio 14. colum.
3. ad fin. ad hoc tendit quod Bald. dicit licet quoad

clauſulam in l. cum pater. §. filius matrem. de lega.2.
quòd ſi hoc tacitè perpendi poteſt, idem poteſt, ac ſi
eſſet expreſſum, & tex eſt in l. codicillis. §. fi. eo. quem
doct. omnes ibi ſumant ad clauſulam, omni modo
meliori, quæ ibi expreſſa dici nõ poteſt, niſi per æqui-
pollentia verba.

14 Idem eſt dum per iuramentum induci tradunt †
Bart. & alij in d. §. filius matrem. & Ripa in d. §. ſi quis
ita. num. 27. Deprehendi voluntatem teſtatoris quòd
valeat omni modo, quo poteſt meliori, etiam poſſet
ex eo quòd Notarius rogatus eſt ad plenũ, vel ad con-
ſilium ſapientis per ea quæ plenè adducit Socin. iun.
conſil. 124. colum. 9. & ſequen. num. 44. & ſequen. li.
1. pro quo facit quod ſcribit Pau. de Ca. in l. Gallus. §.
inſtituens. de lib. & poſthum. teſtatorem non ſe po-
nere in dubio, ſed exprimere omnes caſus ſaltem
per verba generalia, & hoc facere pro Notarijs v-
tentibus in inſtrumentis multitudine verborum, vt
res ſit magis clara, idem in l. teſtamentum C. de te-
ſtamen. non enim refert per quæ verba ſint factæ diſ-
poſitiones teſtatorum, dummodo comprehendatur
15 eorum intentio, † l. in legatis. C. de leg. & l. ambigui-
tates. C. de teſta.

Non refert quoque quomodocunq; habetur clau-
ſula omni modo meliori, vel ſit poſita in principio,
vel in medio, vel in fine teſtamenti, quia refertur ad
præcedentia, vel ſequentia, ad totum teſtamentum,
& ad ſingulas partes teſtamenti, hæc ſingula dicta
16 probant † Fulgo. conſil. 90. in quæſtione Ioannis. co-
lum. 2. ver. tertio comprobatur. Corn. in conſi. 62. co-
lum. 2. ver. vna quòd ex quo. libr. 2. & conſil. 18. col. 6.
ver. intrepide ergo. lib. 3. Dec. d. conſil. 4. ver. præterea
illud ſaltem. Pariſ. conſil. 21. colum. fin. num. 53. libr. 3.
& Aymo. d. conſi. 326. colum. 6. verſic. nono conſide-
ro. & Cuma. in l. his verbis. in princ. colum. 1. num. 2.
& colum. fin. verſicu. facit etiam. ff. de hæred. inſtit. &
tex. eſt in c. 2. requiris. in princip. de appel. & in l. pen.
ad fi. C. de inſtit. & ſubſtit. ex quibus patet non valere
reſponſionem traditam per Bero. conſilio 118. nume.
29. lib. 2.

Cæterùm aliqui differentiam faciunt, ſi clauſula
hæc ponatur in defectum diſpoſitionis expreſſæ, vt ſi
non valet iure teſtamenti, valeret iure codicillorum,
17 & omni meliori modo, &c. † quòd tunc non poſsit
referri ad teſtamentum quòd valeat inſtitutio, ſed re-
feratur ad alias vltimas volũt. minus ſolemnes quàm
teſtamentum, vt per Cuma. in d. l. his verbis. ſentit A-
lexand. in d. conſil. 50. colum. final. verſic. nec ad hoc
obſt. lib. 7. vel ponatur executiuè ad aliam diſpoſitio-
nem, quod tunc eam minimè augeat. Pariſ. conſi. 54.
colum. 4. nu. 29. libro 3. Hæc tamen non procedunt,
cum poſita ſit verbis vniuerſalibus ad conſeruatio-
nem. & ampliationem roboris teſtamenti, vt reſpon
dit Alexand. in conſilio proximè allegat. & latius ſe-
quendo Baldum probat Ang. in l. fin. C. de codicil. &
Ruin. conſi. 11. colum. fin. lib. 2. vbi per clauſulam hu-
iuſmodi conceptam verbis vniuerſalibus tradit om-
nes effectus tolli etiam ſi plures ſint, exinde etiam
demonſtrari enixam voluntatem teſtatoris. Cuma.
conſi. 52. ad primum. colum. pen. ad fin. accedenteq;
eo quod ante dictum diſponentem per appoſitio-
nem huius clauſulæ non videri ad expreſſam diſpo-
ſitionem reſtrinxiſſe: Vnum etenim ſciendum & no-
tandum dicit Bald. in l. ſecunda. in fin. C. de edic. di.
Adr. tollen. quòd qualitercunque teſtamentum poſ-
ſit tolerari præſumitur pro teſtamento per Angel. in
conſilio decimo in fin. Deci. conſilio 509. numero
tertio.

Vlterius modo dicendum eſt de pluribus effecti-
bus, quos iſta clauſula in propoſita materia opera-
tur.

Primus effectus eſt, quem operatur. quòd relictum
ſimpliciter factum filio intelligatur iure inſtitutio-
nis pro validitate teſtamenti, vt in filio titulus inſti-
18 tutionis requiritur per tex. †. in §. aliud. in auc. vt cũ
de appel. cogno. firmat Bald. in l. quoties. C. de hære.
inſti. ſequuntur Pau. de Caſtr. conſil. 323. ſuper primo
puncto. colum. pen. ver. confirmatur etiam, libr. 1. A-
lex. conſil. 112. lib. 3. & conſi. 176. col. pen. lib. 5. & conſ.
53. col. pen. ver. accedit ad hoc. lib. 7. & Corn. conſ. 62.
col. 2. lib. 2. & Rui. conſi. 9. in fi lib. 5. & dicto conſil. 11.
num. 4. & 5. lib. 2. & Pariſ. conſ. 3. num. 5. lib. 3. licet ab
hoc dicto videatur diſcedere Imol. ſequendo Franci.
in cap. 1. colum. 22. ver. Nemo quæritur. de teſta. in 6.
per tex. in d §. aliud. inducentem pro forma titulum
inſtitutionis in filio, tamen ab eo non eſt diſceden-
dum vti communiter recepto, teſte Curt. Iun. conſil.
73. col. 8. ſub num. 22. & exiſtente pro validitate teſta-
menti. l. ſi pars. ff. de inoff. teſtam. limitat Bero. conſi.
119. numer. 27. 28. libr. 2. quando relictum eſt factum
per verbum relinquo, non autem per verbum lego,
quod mihi non placet per generalem operationem
huius clauſulæ, quæ talem habet naturam, vt diſpo-
ſitio non reſtringatur ad ſpecificata tantum, ſed ad
19 omnia quæ faciunt valere actum † Aymo. conſi 226.
col. penult. ver. nono conſidero. & conſil. 141. num. 3.
cum ſimil. inf. alleg. per ipſum Bero. conſil. 82. col. fin.
num. 11. 12. lib. 11.

Secundus eſt, quòd importat clauſulam codicil-
20 larem † Bart. Bald. & cæteri in dicta l. cum pater. §. fi-
lius matrem. & in l. codicillis. §. fin. de leg. 2. & Vital.
in tracta. clauſul. ver. clauſula iſta volo. Fo. mihi 11. di-
cit æquipollere hanc clauſulam omni modo melio-
ri, & clauſulam codicillarem, & idem firmat Cornel.
conſilio 298. in princ. libro 1. & Iaſo. conſil. 8. colum. 3.
libr. 3. & Pariſ. conſilio 60. num. 26. & conſilio 61. nu-
mero 25. & conſilio 62. nu. 16. libro 2. & paſsim doct.
ſequuntur, ſed hic poſſet excitari dubium, ſcitur mul
tum intereſſe an codicillaris clauſula ſit cõcepta ver-
bis vel præſentis vel futuri temporis reſpectu maxi-
mè validitatis ipſius clauſulæ ob præteritionem libe-
21 rorum † vt per Bartol. & alios in l. 1. in 6. q. ff. de iu. co-
dicil. & in auc. ex cauſa. C. de lib. præter. & dictum eſt
ſup. in præcedent. interpretat. dum tractatum eſt de
22 codicillis, dubium † eſt an clauſula codicillaris deſi-
gnata per clauſulã omni modo meliori dicatur con-
cepta & haberi per verba præſentis vel futuri tempo-
ris, breuibus explicatur. & haberi pro concepta per
verba futuri temporis, ex verbis ipſius clauſulæ om-
ni meliori modo quo valere poteſt, tum ex verbo in-
23 finitiuo, valere, quod oſtendit futurum tempus † glo.
in ver. daturum. in l. 5. §. ſtipulatio. de verbo. obligat.
24 tum etiam ex verbo poteſt † quod eſt extenſiuum ad
futurum. l. ſi ita quis. in princip. de lega. 2. & ibi doct.
not. ita in ſpecie probant Cornel. conſilio 133. colum.
2. ver. adeo quòd libr. 3. & conſilio 62. colum. 3. ver. &
ſi dicatur. libro 2. & Pariſ. conſilio 60. colum. 4. num.
26. lib. 2.

Tertius eſt effectus, quòd importet clauſulam de-
25 rogatoriam, tum ad ſequens teſtamentum † vt per
Curt. Iun. conſi. 169. ſentit Bartol. in l. ſi quis in princ.
26 ad fin. de leg. 3. tum etiam ad præcedens † vt dicit Bal.
in con-

in conſi.226 reperitur.in fi lib.1.ſequuntur Soci.con-
ſil.173.ad fin.libr.2.& conſil.2.col.3.nume.10.lib.3.&
Rui.dicto conſ.11.col.penul.& fin.lib.2.& Dec. dicto
conſil.14. col.4.& Gual.de ar.teſtan.tit.10.cau.1.nu-
me.4.in fi.& Pariſ.conſil.24.col.4.nu.31.libr.2.Burſ.
Mant.conſ.47.num.21. vbi ſæpius repetit hanc opin.
pro communi atteſtari à doct. niſi clauſulæ deroga-
toriæ ſint geminatæ, quia tunc non operatur dero-
27 gatoriam † Alex.conſi.24.col.fin.num.14. & ſapit.de
generali derogatione nouiſsimè tradit Tob.Peruſi.
conſi.22.num.11.

Quartus eſt, appoſita in teſtaméto in ſcriptis quod
aliquo defectu non poteſt valere, vt in ſcriptis facit
hoc valere vt nuncupatiuum, dum ſolemnia adſint
28 requiſita ad teſtamentum nuncupatiuum † Alexan.
conſ.176.col.2.lib.5.& Soci.conſi.142.col.2.& fi.lib.1.
& conſ.172.ad fi. libr.2.& Afflict. in deciſ.144. vt ſup.
dictum eſt in præcedente interpret.in dub.2.ver. ſed
audiui.in fi.

Quintus eſt, quòd verba directa ſubſtitutionum
obliquantur ad fideicommiſſum, & perinde eſt ac ſi
adeſſet clauſula, vulgariter pupillariter & per fideicō-
29 miſſum, † Fulgo.in conſ.43.in primo propoſitæ col.
2.ver.ſed nemo.& Cornel.conſil.44.col.4.ver.quic-
quid autem.lib.3.& Aym. dicto conſ.305.in fi. deci-
ſionem Fulgoſij ſingularē appellat & ſequitur Curt.
Iun.conſ.72.colum.4.verſ.ergo in propoſitæ.& text.
ac doct.in dicta l. cum pater.§.filius matrem.& in d.
l.codicillis.§.fi. de leg.2.& econtra verbum commu-
30 ne per dictam clauſulam efficitur directum † Ioan.de
Ami.conſ.15.num.10.

Sextus eſt, per dictam clauſulā poſitam poſt clau-
ſulam codicillarem intelligitur prohibita detractio
Trebellianicæ, quæ fit contra voluntatem teſtatoris,
31 & non ſinit eam plenum ſortiri effectum. † l. fin. C.
ad l.Falci.& l.qui totam.ff.ad Trebel. & per Bar.in l.
nemo poteſt.col.1.verſi.ſed iuxta hoc quæro. de lega.
1. & ea detractione ceſſante dicitur ſeruari voluntas
teſtatoris modo efficaciori, vt ipſa clauſula omni me-
liori modo deſignat.Imol.in l.nemo poteſt.col.3. de
lega.1. ita in indiuiduo talem effectum ponit & pro-
32 bat † Rui.conſi.47.in fi.lib.2.& conſilio 146. colum.
quinta.numero 16.libr.3. idem refert Goza.in conſi-
lio 45. in fin.eo modo iſto meliori & validiori quem
voluit teſtator, & per generalem regulam quòd de-
tractio Trebellianicæ poteſt prohiberi, vt ibi per
eum.

Septimus eſt, quòd diſpoſitio quæ non poteſt va-
lere in parte vel per partem vitiatur, vel diuerſo iure
non debet cenſeri, & quòd pupillaris non contine-
tur in compendioſa facta perſonis imparibus, valet.
per dictam clauſulam inducentem vtile per inutile
non viciari, & validitatem eſſe in totum in quo po-
teſt eſſe & demonſtrantem voluntatem teſtatoris cla
33 riſsimam comprehendi pupillarem † primum Ale-
xand.in conſil.112.libr.3. ſecundum Corne.in conſil.
106.colum.2.& tertium probat Curt.Iun. conſil. 114.
colum.3. & ſequent, numero 11.& idem facit d.con-
ſil.73.nume.22.& conſil.86.colum.3.in princ. & facit
quod dictum eſt importare clauſulam, vulgariter pu
pillariter, & per fideicommiſſum ſecundum Fulgo.d.
conſ.43.num.2.

Octauus eſt effectus complectens regulam & fal-
lentias, & vniuerſalis eſt, quòd dicta clauſula, omni
meliori modo &c.operatur quòd modis ineptis non
expreſsis ſolemnitatibus adhibitis ad actum requi-
ſitis, caſibus non incognitis, & per leges non prohi-
bitis, diſpoſitio omnes comprehendit modos, & ca-
ſus, quibus magis efficacibus & validis, & melius po-
teſt ſortiri effectum, nullum modum, viam, formam
vel caſum excludendo, qui fuerint in poteſtate diſ-
34 ponentis † arg.l.Iulianus.de leg.3. c. ſolitæ.de maior.
& obed. & hæc generalis doctrina habetur ex locis
ſup.alleg.& per Aym.conſi.141.num.3.& conſil.326.
col.pen.nu.15.Alci conſ.142.num.7.lib.5.Pariſ.conſ.
54.num.28.libr.3.& Socin.conſi.12.colum.fin. libr.3.
& Menoc.de arbit.iud.in q.47.num.3.& ſequ.libr.1.
ponit non operari in actu nullo & per defectum po-
teſtatis, & cum modus ineptus exprimitur, recorda-
ri quoque oportet omnes effectus permiſſos per di-
ctam clauſulam inductos non pro tacitis, ſed pro ex-
preſsis & nominatim factis actibus haberi, dici & o-
perari probat Ruin.conſ.107.col.pen.num.21.lib.1.&
non contra ius commune, Nat.conſil.402.nume.27.
Pariſ.conſ.54.num.29.lib.3.vt effectus dictæ clauſulę
& limitationes colligere aſſumpſit Ioſeph.Aſsiſien.
in deciſion.Peruſ.117.par.2.effectus mirabilis exinde
quoque habetur, quòd facit fideicommiſſario licere
fideicommiſſum propria auctoritate accipere, ponit
35 † Paſet Ferrarien.ſuo conſ.140.numer.10. allegando
Curt.in l.fina. C. de edic. di.Adri. tollen. Addo Grat.
conſi.vlt.num.51.& vlt.libr.1.

SVMMARIVM.

1 Teſtamentum vt ſit validum, interpretatio eſt facienda. Amplia.
2 Et quòd ſit ſolemne, niſi contrarium probetur.
3 Et in benigniorem partem.
4 Et in meliorem partem.
5 Interpretatio ad hoc eſt inuenta, vt potius actus valeat, aliàs diceretur crudelis.
6 Teſtamentum præſumitur validum multifariam idem in alijs diſpoſitionibus, ibi.
7 Præſumptio validitatis actus cæteris alijs & omnibus præfertur præſumptionibus.
8 Statur ei, quod ſufficit pro validitate actus.
9 Præſumitur, quòd quis faciat, quod credit de iure valere.
10 Et, quod omni meliori modo valere poteſt, quod poteſt melius.
11 Et ſi valet plurifariam, vt fortiori quo poteſt modo teneat.
12 Donatio cauſa mortis à filiofamilias facta cum conſenſu patris præſente donatario tenet.
13 Nepos venit appellatione filij, quando aliàs diſpoſitio de filio non valeret.
14 Legatum factum miniſtro loci incapacis, vt valeat ipſi miniſtro, & non loco factum cenſetur.
15 Poſthuma vocata videtur, vt teſtamentum valeat.
16 Interpretatio vt actus valeat pro cauſa pia fieri debet.
18 Verba adoptari debent perſonis de quibus loquimur ad validum & non inualidum intellectum.
19 Poſthumæ relictum pro dote, ventre vniuerſaliter hærede inſtituto, ſi mas naſcatur, & ſi fœmella centum pro dote, interpretatur iure inſtitutionis.
20 Filius inſtitutus in ſolo vſufructu, vt teſtamentum ſit validum interpretatur inſtitutio in plena proprietate reſpectu legitimæ.
21 Verba Idiotarum interpretantur idioto modo, vt trahantur in rectam ſententiam apud cognitionem habentes, pete exemplum, vt hic.
22 Vniuerſalis res diſpoſita interpretatur, vt fideicommiſſum valeat.

e 8 23 Lega-

23 *Legatum alienum reputatur, quando eſt dubium, an ſit legatarij, vel alienum, in legato vxori facto de rebus ſibi donatis.*

24 *Vſusfructus exponitur pro ipſis fructibus, vt actus valeat.*

25 *Actus vt valeat in omni materia, etiam odioſa & ſtricti iuris fit interpretatio.*

26 *Hæreditas pro bonis exponitur, vt actus valeat.*

27 *Legatum, vt ſit validum, intelligitur de parte, quæ non ſit legatarij.*

28 *Legatum vt valeat, in dubio comprehenditur res, quam Teſtator habebat.*

29 *Teſtamentum valet, vt codicillus, ſi modus diſponendi nutu, vel filijs præteritis, vt teſtamentum non valeret, ne pereat fideicommiſſum à venientibus præſtãdum ab inteſtato.*

30 *Teſtamentum valet vt codicillus, licet Teſtator prius dixerit ſe nolle teſtari, & poſtea diſpoſuerit.*

31 *Interpretatio fit, vt valeat diſpoſitio, nec ſit reuocata, vt ſit facta in tempore, quo magis poteſt valere.*

32 *Diſpoſitio ſuſtinetur ex modis licitis, ſi plures ſimul illiciti exprimuntur.*

33 *Donatio inter viuos ſi non tenet, valet vt cauſa mortis, vt actus valeat.*

34 *Donatio cauſa mortis abſente donatario, ſi non poteſt valere, valet vt fideicommiſſum.*

35 *Codicilli, qui habent relationem ad teſtamentum nullum valent.*

36 *Spurijs pauperibus relictum, intelligitur pro alimentis.*

37 *Legatum, vt ſit pro alimentis, ex modo & forma legandi voluntas teſtatoris declaratur.*

38 *Interpretatio fit pro ea ſignificatione, quæ facit valere actum, vbi ſit dubium in ſignificatione verborum.*

39 *Vt qui reliquit iure reſtitutionis pro iure inſtitutionis exponatur.*

40 *Verba teſtatoris appropriantur & extendũtur, vt teneat eius voluntas.*

41 *Singularis quæ ſunt numeri, reſoluuntur in ſingularitatem, vt actus valeat.*

42 *Diſpoſitio ne ſit futilis latè interpretatur contra naturam.*

43 *Verba præſentis, vel præteriti temporis, ſi poſſunt habere ſignificationem futuri, ſi aliud nõ repugnat, aſſumunt illam interpretationem, vt actus valeat præſertim in teſtamentis.*

44 *Et debeat trahi ad actus qualitatem, vt valeat.*

45 *Verba impropriantur, vt valeat actus ad multum repugnantia & fictionem contra fauorem dotis & piam cauſam.*

46 *Interpretatio pro validitate actus non fit, quando non fuit ſeruata forma, neque interuenerint omnia neceſſaria ad validitatem actus, quia forma non ſeruata actus eſt nullus.*

47 *Limita etiam, quando mens teſtatoris eſt certa contra proprietatem verborum, quia debet mens ipſa attendi, licet actus ſit inualidus.*

48 *Teſtamentum ex inſtitutione hæredis efficitur, non codicillus.*

49 *Actus validus non interpretatur ad grauamen de alio iure redimendo.*

50 *Etiam, quòd interpretatio validitatis eſſet nimis grauis, vel nimis oneroſa.*

51 *Interpretatio non fit in duobus actibus ad validitatem vtriusq; quia ſufficit quòd vnus actus valeat.*

52 *Interpretatio nõ fit ita ampla validitatis omni modo, quo valere poteſt, niſi exprimatur.*

53 *Interpretatio validitatis non fit, vbi verba cum aliquo ſignificatu proprio vel improprio, vel largo non conueniunt caſui, in quo valeat diſpoſitio.*

54 *Interpretatio, vt actus valeat, non fit, ſi vno nomine vel ex vno capite fiat actus, & eo valere non poteſt, ſed alio, quia non valet etiam iſto capite & nomine, quo valere poteſt.*

55 *Interpretatio validitatis actus non fit, vt ſi quis in dubio teſtatoris credulitas nomine exprimat quem vt filium, vel fratrem cui reliquit, & non ſit filius vel frater, vt actus valeat, quia magis eſt vt actus ſit nullus.*

56 *Error in nomine appellatiuo vitiat diſpoſitionem.*

57 *Affectio naturalis, quæ inducit nominis præſumptionem ad inualiditatem, præfertur actus validitati.*

58 *Interpretatio validitatis nunquam fit actus, ſi per eum arguitur teſtatoris dementia.*

SOLVTIO I.

ALia ſequitur regula interpretationis
pro validitate vltimarum volũtatum,
vbi etiam teſtator nihil expreſſerit, ſe
velle valere omni meliori modo, &c.
& hæc regula à lege inducta eſt, vt
quando de validitate vel inualiditate diſpoſitionis
teſtamentariæ dubium excitatur, interpretatio fit
1 pro validitate † vt l. Titia cum teſtamento. §. fi. de lega.2.l.quoties.de rebus dub.l.quibus diebus.§.Domi
nus ſeruo.de condit.& demonſtr.l. ſi pars.ff.de inoff.
teſt.cum ſimil.frequentiſsimas enim leges poſitas eſ-
ſe teſtatorum voluntates adiuuantes, dicit tex.in l.fi.
C.de poſth. & teſtamentum validũ & ſolemne præ-
2 ſumitur, niſi contrarium probetur † Deci.conſ.11.col.
6.verſ. teſtamentum enim, interpretatio eſt in beni-
3 gniorem partem, vt teſtamentum valeat † glo.fi. in l.
4 3. C. de inoffic. teſta. & valeat in meliorem partem †
glo.1.in fin.in l.1.ff. de iudic.ad hoc inuenta eſt inter-
5 pretatio vt actus valeat, alias diceretur crudelis †Bal.
conſi.46.verba inſtitutionis. ver. dico igitur. & con-
ſil.centeſimo vigeſimonono. Domina Franciſca.ver.
in contrarium.lib.1.Aymo.conſil.278.colum.5.& di-
ctum eſt ſupra, libr.1. interpret.1.dubit.2.de præſum-
ptione validitatis actus in teſtamentis & in alijs diſ-
6 putationibus plura cumulant † Iaſ in l.ſi tibi.colum.
prima.& ſequent.ſi cer.peta. & Aymo.dicto conſilio
ducenteſimo ſeptuageſimooctauo. colum.5. & con-
ſilio 139. numero ſexto. & conſilio 52. & præſumptio
validitatis actus præfertur omnibꝰ alijs præſumptio-
7 nibus † Dec.in l.poſtquam liti.numero 23. C.de pac.
& in l.in contrahenda.numero 6.de regul.iur.& ſta-
8 re debemus ei quod ſufficit ad validitatem actus, †
Barto.in l.quod ſi dubitetur.ff.de acquir.hæred.nam
præſumptio concurrit, quod quis facit credat illud
9 de iure valere† Bald.in l.Titia.§.qui in vita.& in ter-
tio not. de lega. ſecundo. & Paul. de Caſtr. in l. Mæ-
uius. in princip. & Bartol. in l.Seiæ.§. Caio.de fundo
inſtruct.& Roma.in l. pro hærede. §. Papinianus. ad
princip.ff.de acquir.hæred.& Cæphal. conſil.88.nu-
mer. 42. & valere velit omni iure, quo melius facere
10 poteſt.† l.3.& Barto.not ff.de milit.teſta.ſi poteſt va-
lere pluribus modis valet fortiori modo quo poteſt
11 † argu.l.ſi domus.ff.de ſerui.vrb.præd.& l.ſi non lex.
de hæred.inſt. & per Alexan. in l. ſi ſeruus.§.ſi nume-
rus.co.2.nu.4.de le.1.& per gl.1.in fi.in d.l.1.ff.de iud.

Dubitationes autem, quæ interpretari ſolent ad validitatem diſpoſitionum, vt ordine aliquo procedamus, ſuper his frequenter exiſtunt.

Primo ſuper perſona diſponentis.
Secundo ſuper perſona vocata in diſpoſitione.
Tertio ſuper re diſpoſita.
Quarto ſuper modo diſponendi.
Quinto ſuper ſignificatione verborum.

Primo ſuper perſona diſponentis interpretatio eſt
ad validitatem, quòd teſtamentum filijfamil. cum
conſenſu patris exiſtente eo præſente cui relinquitur,
conditum clauſula generali adhibita, quod valeat iu
re alterius vltimæ voluntatis, valet vt donatio cauſa
mortis, quæ, & non teſtamentum, cum patris conſen
12 ſu fieri poteſt † l. tam is. §. primo. ff. de donatio. cauſa
mortis, vt latè tradit Cornel. conſil. ducenteſimo tri-
geſimoſeptimo. viſo themate. colum. 3. libro 4. idem
in ſimili ſpecie per Fulgo. in conſilio 88. viſis. colum.
1. & ſequen. quæ autem facit valere teſtamentum vel
teſtatoris ſcientia, vel ignorantia, vel dubitatio ali-
cuius rei, ea præſumitur probata, Ruin. conſil. 20. col.
4. num. 8. 9. lib. 2.

Secundo perſona ſeu nomen filiorum vocatorum
in diſpoſitione, ſi non adſit, vt valeat ipſa diſpoſitio
fiat interpretatio, quòd veniat nepos ſuperexiſtens,
13 probat † Alex. in conſilio 9. viſis verbis. colu. 1. & ſeq.
numero 4. libro 1. & alij caſus dicentur alibi, quando
appellatione filiorum veniant nepotes, iſtum hære-
dem inſtituo, intelligitur iſte qui aderat, quia in du-
bijs interpretandum eſt, quòd actus valeat, idem A-
lexand. conſil. 33. colum. 3. nume. 10. libro 3. legatum
factum miniſtro loci incapacis, vt valeat videtur ſibi
14 & non loco factum † Bartol. in l. annua. §. primo. de
an. leg. vt valeat teſtamentum etiam cenſetur vocata
15 poſthuma, idem † Barto. in l. qui filiabus. in fi. princ.
de leg. 1.

Eadē interpretatio vt actus valeat fieri debet pro
16 cauſa pia, † quæ faceret actum valere, & exiſteret in
perſona vocata in teſtamento quod eſſet pauper &
habente alia qualitatem puta conſanguinitatis, quæ
17 non ſic faceret actum valere, inter alia adducit † Iaſ.
conſilio 183. præſens conſultatio. colum. 2. verſicul.
7. facit. libro 2. nam verba adaptanda ſunt perſonis
quibus loquimur ad validum intellectum & non
18 inualidum † ſecundum Bald. in l. penult. colum. fin.
C. de hæred. inſtit. vt etiam valeat relictum certæ do-
tis factum poſthumę in hac facti ſpecie, ſi venter vni-
uerſalis hęres inſtitutus ſit, ſi naſcatur maſculus, ſi ve-
rò naſcatur fœmina, & relinquit centum pro dote
19 interpretatur & ſuppletur iure inſtitutionis. † Capra
conſilio trigeſimoſecundo. cum viſo, colum. prima.
& vbi filius eſſet inſtitutus in ſolo vſufructu, vt teſta-
mentum valeat interpretatur hæc inſtitutio facta in
20 plena proprietate quoad quantitatem legitimæ †
Anchar. conſilio centeſimo vigeſimooctauo. ſi huic
Franciſco.

Huiuſmodi quoque vltimam voluntatem inepto
& groſſo modo prolatam, relinquo fratri meo filium
meum viuum & mortuum cum omnibus bonis fi-
lio viuente pupillo fratrem tutorem poſtea curato-
rem adminiſtratorem & gubernatorem, & eo mor-
tuo fratrem pupillariter ſubſtitutum interpretari vt
valeat reſpondit Socin. conſilio octuageſimotertio.
viſa ſupraſcripta. libro prim. meminit in l. qui duos.
numero ſecundo, de rebus dub. quoad vltimum di-
ctum dubitat & aliter exponit Alcia. in l. in vulgari.
in fin. ff. de verbo. ſignificat. pro quo facit l. hæreditas
ad Statium. ff. de hæred. inſtit. & pro primo dicto fa-
cit Bald. in cap. ex parte M. in fin. de appell. & apoſtil.
ad Barto. in l. manumiſsiones. de iuſtit. & iu. in vtro-
que tamen dicto Socin. iun. defendit in l. centurio.
in fi. de vulga. & pupill. & facit quod Ange. dicit in l.
21 ſi cum ante. C. de donation. ante nupt. † quòd verba
idiotarum debent ſemper interpretari idioto modo
ita quod trahantur in rectam ſententiam apud co-
gnitionem habentes.

Tertio ſuper re diſpoſita poteſt cadere dubitatio
an particularis vel vniuerſalis ſit, vt mando reſtitui
per fideicommiſſum pecuniam meam vel cenſum
meum, vniuerſalis res diſpoſita interpretatur, vt fi-
22 deicommiſſum teneat † per text. in l. cogi. in princip.
ff. ad Trebell. & quãdo dubium ſit res legata an pro-
pria legatarij vel aliena exiſtat, vt valeat legatum a-
liena reputatur in legato vxori facto de rebus ſibi do
23 natis † probat Alexan. conſilio 248. in princip. pon-
deratis. colum. ſecunda. libro 6. ad idem facit Bald.
conſilio 271. iſte ſermo. libro quarto. & Alexand. in
apoſtill. ad Bartol. in l. cum in teſtamento de aur. &
arg. leg.

Vſusfructus exponitur pro ipſis fructibus vt va-
24 leat † actus, Aymo conſil. ducenteſimo vigeſimote-
cundo. colum. 2. numer. 7. & ſeq. vbi in omni materia
etiam odioſa & ſtricti iuris de interpretatione fienda
25 pro validitate actus plura adducit † & in conſil. cen-
teſimo trigeſimonono. nume. 6. & conſil. ducenteſi-
mo ſeptuageſimooctauo, colum. 5. & conſil. 284. co-
lum. 4. & conſil. quinquageſimoſecundo. in materia
ſtricti iuris eſt tex. in l. ſi ſtipulatus fuero per te. de ver
bo. ſignific.

Nomen hæreditas exponitur pro bonis, vt actus
26 valeat † Socin. conſilio centeſimo vigeſimoquinto.
in fi. libr. 3. & vbi dubium eſt de parte rei legata, vt le-
gatum ſit vtile & valeat intelligitur de parte, quæ a-
27 liàs non ſit legatarij. l. † Mæuius. & ibi glo. & doct. de
leg. ſecund. vt quoque valeat vtile ſit legatum in du-
bio qualitatis rei legatæ ſub legato interpretatur res
28 comprehendi, quam teſtator habebat † l. pediculis.
§. item cum quæreretur. & ibi gloſ. fina. not. quam ibi
ſignandam & menti tenendam dicit Bartol. de aur.
& arg. leg. idem per Alber. in l ſeruos autem. de leg. 3.
& Dec conſil. 289. colum. 2. verſic. ſeptimo hoc corro-
boratur.

Quarto ſi modus diſponēdi vel nutu vel filijs præ-
teritis vt teſtamentum non valeret, ne pereat, valeat
vt codicillus & fideicommiſſum à venientibus ab in-
29 teſtato præſtandum, † Bald. in l. & in epiſtol. colum.
fin. verſic. modo quæro. nume. 4. C. de fideicommiſ.
& in l. his verbis. in prin. ff. de hæred. inſtit. & ibidem
per alios, & idem Bald. conſil. 174. quidam Dominus
Rambaldus libr. 3. Fulgo. conſil. 43. in princi. ad fi. &
conſi. 30. factum ſic ſe habet. col. fin. vbi etiam diſpo-
nens prius dixerit, intentionis ſuæ eſſe nolle facere
teſtamētum, quod tamen apparuerit poſtea per eum
30 diſpoſitum valet vt codicillus, vt probat † in d. conſi.
30. & capitur interpretatio vt valeat diſpoſitio, & nõ
ſit reuocata, quòd ſit facta in tempore quo magis po
31 teſt tenere † Pau. de Caſt. conſi. 197. viſis & examina-
tis. col. 1. libr. 1. & Dec. in l. in contrahenda. num. 8. de
reg. iur. & ſuſtinetur diſpoſitio ex modis licitis, licet
32 ſimul plures alij modi illiciti ſint expreſſi † Abb. con-
ſilio 63. vt veritas. colum. 4. ad fi. ver. non obſt. arg. li-
bro 2.

Actus donationis ſi non poteſt aliquo defectu va-
lere inter viuos, factus ab exiſtente in periculo, valet
33 vt donatio cauſa mortis † per hanc eandem vulg. re-
gulam,

gulam, quod actus debet interpretari vt potius va-
leat, quàm pereat, tradit Soc.conſil.130. viſa contin-
gentia.col.penul.lib.1.duplicato in conſil.235.libr.2.
vbi & in fi not.adducit quòd ſi defectu præſentiæ do
natarij non poteſt etiã valere vt donatio cauſa mor-
tis propria valet, vt impropria & vt fideicõmiſſum,
34 † idem Corn.conſil.154.col.pen.lib.3.& Aym.conſi.
139.col.fin.num.10. per dictam regulam valere codi-
35 cillos ſe referentes ad teſtamentum nullum † conſu-
luit Rui.conſil.18.quæritur.col.2.lib.2.

Modus relinquendi ſpurijs ſcitur eſſe pro alimen-
tis, namque ſi ſimpliciter relinquatur ſpurijs paupe-
36 ribus, vt valeat, intelligitur pro alimentis † Aym.con
ſil.219.col.penult.pro quo facit quod legatum fuerit
in cauſa alimentorum, quia expreſsè dixit, vel quòd
ex perſona legatarij tacitè præſumitur, inquit Bartol.
in l.ſi cui.de an.lega. vel ex re legata, quæ ſit propor-
tionata ad cauſam alimentorum, Aret. in l.cum ſer-
uus.§.conſtat.col.3.de leg.1.& facit quod tradit Bart.
37 in l.quidam hæredem.de vi.tri.ol.leg. † ex modo &
forma legãdi voluntas teſtatoris declaratur legatum
eſſe pro alimentis, Aym.conſil.32.col.fi.num.6.

Quinto dubium exiſtens in ſignificatione verbo-
rum paſsim interpretatur pro ea ſignificatione, quæ
38 actum valere facit. † l. Titia cum teſtamento §.1. &
ibi gloſ.& doct.de leg.2.& text.cum gloſ.in ver.non
communicari in l.& puto.ff.famil.erciſ. Alexan.con
ſil.248.col.2.num.6.lib.6.& Angel. in conſil.278. pu-
nitus eſt Ioannes.ad fi. vt in eo qui reliquit iure reſti-
39 tutionis pro iure inſtitutionis interpretatur † Bald.
conſil.30. viſo teſtamento.libr.5. verba teſtatoris ex-
tenduntur & impropriantur vt voluntas eius valida
40 † ſit.Roma conſil.31.viſis his ad fin. Abb.in cap Ray-
naldus.col.6.nume.23.de teſta.& per Dec.in rub.col.
2.in fin.verſ.& ſi dicatur.de probat.& quæ ſint plura-
lis numeri reſoluuntur in ſingularitates, vt actus va-
41 leat & non pereat † per l.falſa.§.fina.de condit. & de-
monſtrat.Alexandri.conſil.143.colum.fin.ver. & ad
obiecta, & latè interpretantur contra naturam ſuam
42 vt diſpoſitio non ſit vana per plura iura † probat Iaſ.
conſil.173.filiæ quondam.colum.penu.ver.quinimo
verba.lib.2.

Verba præſentis vel præteriti temporis quando
poſſunt etiam habere ſignificationem futuri, ſi aliud
non repugnat, aſſumuntur in illã interpretationem,
43 vt res potius valeat maximè in teſtamentis † Bartol.
in l.1.in 7.quæſt.verſ.concludo ergo.ff.de iu.codicill.
& debent trahi ad qualitatem actus vt certè valeat,
44 & non pereat † Bal.conſi.46.verba inſtitutionis.col.
2.ver.dico igitur.lib.1.ne legatum ſit inutile & valeat
ſcriptura teſtamenti, qua mandatur per ſuos hæredes
debere exequi teſtamentum alienum, interpretatur,
quòd hæredes mandantis debeant ſoluere & ſatisfa-
cere legatum factum in ipſo alieno teſtamento, tra-
dit Ang.in dicto conſ.228.etenim vt valeat actus ver-
ba impropriantur etiam ad multum repugnantiam
& fictionem & contra fauorem dotis, & piam cau-
45 ſam.authoritates allegando ſigillatim probat † Aym.
conſil.278.colum.5.& conſil.284.col.4. & conſil.222.
nume.7. & alibi per eum & alios, & contra hæredem
etiam quòd duplici onere grauaretur, Ruin.conſ.98.
nume.15.libr.2.& Socin.Iunio.conſil.98.nume.16.&
ſeq.libr.1.

Super his autem vti notis & vulgatis non libet vl-
terius inſiſtere, niſi quaſdam ei datas declarationes
adducendo.

Nam primo declara, ſeu limita dictam regulam
interpretationis pro validitate actus non procedere,
quando non fuerit ſeruata forma, & non interuene-
rint omnia neceſſaria ad vtilitatem illius actus, quia
tunc non eſſet dubium de nullitate, vel validitate,
ſed eſſemus in claris quòd forma non ſeruata actus
46 eſt nullus. † cap.cum dilecta.de reſcript.& l.cum hi.§.
ſi prætor.ff.de tranſact.vt per Imo.in l.1.§.ſi ex fundo.
num.54.ff.de hæred.inſtit.& Philipp.Franc.in cap.1.
col.19.verſ.item non obſtat.de teſtam.in 6.& Soci.in
l.quoties ad fi.de reb.dub.

Secundo limita quando mens teſtatoris eſt certa
cõtra proprietatem verborum, quia debet mens ipſa
47 attendi, licet ſequatur annullatio totius actus † per l.
Labeo.de ſupell.le.& l.in ambiguo, ibi tradit Socin.
col.2.in quarto not.eo.de reb.dub. & per l.verbis ci-
uilibus.& ibi Paul.de Caſt.& Alexan.& Aret.de vul-
ga.& pupil.idem firmat Iaſo.in l. quoties.colum.fin.
de verbo. oblig. quòd potius patimur diſpoſitionem
eſſe nullam, quàm quòd fiat contra voluntatem diſ-
ponentis, & hanc ibi Iaſ. datis quatuor limitationi-
bus dat pro quinta limitatione ad dictam regulam,
ſentit Paul. de Caſtr.conſil.93.viſo dicto teſtamento.
colum.fin.verſicu nec obſt.l.hac conſultiſsima.libr.1.
vbi teſtator reſtrinxit ad vnum modum validitatis,
puta teſtandi in ſcriptis vt ibi per eum & per Cornel.
conſil.202. colum. penul & fin.libr.4.vbi ex inſtitu-
tione hæredis demonſtrari teſtamentum, ideo non
48 valere vt codicillum, tradit † & per Deci. conſil. 362.
ad fin. Ex quatuor prima eſt, quòd actus validus non
interpretatur ad grauamen de alio iure redimendo
49 † per l.quod in rerum.§.& ibi Barto.& Bald.de leg.1.
& quando etiam interpretatio validitatis eſſet nimis
50 grauis aut nimis oneroſa † per Fulgo.in l.2.§. ſi quis
inſulam. de eo quod cer. loc. alia eſt quòd in duobus
actibus interpretatio non fit ad validitatem vtriuſ-
51 que, quia ſufficit vnum valere per l. ſi quis ante. ff. de
acquir.poſſeſ.idem per Goza. conſilio 78.nume.15. &
Ruin.conſi.175.col. 3.verſ.nec obſt.quòd non euene-
rit.lib.2.

Alia tertia eſt, quòd non fit ita ampla validitatis
interpretatio omni modo quo valere poteſt, niſi ex-
52 preſſum † ſit.per Ang. conſil.294.ad fin. qui confusè
loquitur, & contra iſtam faciunt ſcripta per Seb.Sap.
in rep.l.precibus.num.112.C.de impub.

Quarta eſt, quòd non procedit interpretatio vali-
ditatis vbi verba cum aliquo ſignificatu proprio, vel
improprio vel largo non conueniunt caſui in quo va
53 leat diſpoſitio † per l.tutores. §.1.ff. de adminiſtr.tut.
& dicta l.verbis ciuilibus.de vulgar. & pupill. vt per
eundem Iaſ.in dicta l.quoties.& Soc.in ſimil.l. quo-
ties.in princ.de reb.dub.& Deci.has limitationes re-
fert in l.in contrahenda.num.11.& ſequ.de reg.iur.&
ponit Alcia.de præſumpt.in regu.3.præſumpt.33.vbi
ad fin limitat & in odioſis.& Ruin.conſi.7.col.5. nu.
12. libr.3. hanc vltimam de verbis non conuenienti-
bus comprobat Tiraq.in l.ſi vnquam, in ver.libertis.
num.12.de reuo.donat.

Tertio vltra prædicta limita ſi vno nomine vel ex
vno capite fiat actus & eo valere non poteſt ſed alio
non valet etiam iſto capite.& nomine quo valere po
45 teſt † per l.ſi is ad quem.ff.de acquir. hæred. & cap. ex
parte alienſis.de conceſ.prębend.& l.3.§.& ſi cum tu-
tor. iudi. ſolu. & l. ſi ſeruus communis meus.§. ſeruo
capto.de ſtipul.ſer.& per l. primam. §. ſi autem ex lo-
cato.ſi menſ.fal. mod.dix.tradit Roma.conſilio 646.

Primus.

Primus.col.2. & Ioan. de Ami. conſil.115. col. fin. numero nono. & per reg. l. multùm. C. ſi quis alteri vel ſi.quod potui nolui &c. de qua plura per Marſil. in ſingu.262. & Pa.in conſil. 84. viſa dicta. colu. penult. verſic.aduertendum tamen.lib.primo.cuius ratio eſt, quia voluntas repugnat poteſtati, cum qua deberet concurrere ad validitatem actus.l.2. & ibi Bald. com. de leg.cum ſimil.

Quartò limita, quòd in dubio teſtatoris credulitas
præſumpta, ex eo, quòd minimè expreſſerit aliquem
vt filium, vel fratrē cui reliquerit, & erronea ſit, quia
verè non filius vel frater non eſt, magis operatur ad
55 annullandum actum † per gloſ.in l. nemo.§.1. de hæ-
red.inſtitut.quàm in dubio per dictam regulam præ-
ſumatur actus validus, vt notabiliter limitatur per
Iaſ. in l. neque profeſsio.verſic. ſi. C.de teſta. ratio eſt
quia ad perficiendum & regulandum actum vltra vo
luntatem & poteſtatem cōcurrit & requiritur ſcien-
tia agentis. Bald.in l.quidam.col.5. ver. ex prædictis
apparent.C.de iu.delibe. vbi notanter tradit de ſciē-
tia & errore, & ſecundum Philoſophum relatum per
Barb.inter conſil.Alexand.conſil. 52. numer. 27. lib.
4.& Afflict.in deciſ.305. numero ſeptimo.& concur-
rit modus, Socin.iun. conſil. 72. num. 15.16.lib. pri-
mo.& alia ratio eſt, quia filius vel frater eſt nomen ap
pellatiuum, quod ponitur ad declarationem & de-
monſtrationem nominis proprij, Imo. in l.quoties
paterfamil.ad Trebel. & error in nomine appellati-
56 uo vitiat diſpoſitionem † text. gloſſ. & doct.l. ſi quis
in fundi vocabulo.de leg.primo.& quia affectio na-
turalis inducens præſumptionem nominis ad inua-
57 liditatem præfertur actus validitati † ſubtiliter pre-
bat Bald. conſil. 67.ſi dicta inſtitutio. circa med.lib.1.
& quia nunquam fit interpretatio validitatis actus,
ſi per iſtam interpretationem argueretur clementia
57 ipſius teſtatoris, † no.Fulgo. in l.fin. ad fin. C. de hæ-
redi.inſtit.

SVMMARIVM.

1 *Teſtatoris diſpoſitio interpretari debet, vt quantum poterat diſponere, tantùm voluiſſe videatur.*

2 *Teſtator præſumitur cogitaſſe de eo, quo diſpoſitio ſua locum habere poſſit.*

3 *Fideicommiſſum. vt perueniat ad quemquam intelligitur, ſi ſit capax. & quantum capere poteſt.*

4 *Teſtatoris diſpoſitio eatenus, quatenus poteſt adimpleri.*

5 *Stante ſtatuto, quòd ſpuriis non poſſit relinqui, vel aliâs prohibitis capere, niſi tantùm, vt quod plus eſt aufertur, dimiſſo eo, quod capere poſſunt.*

6 *Voluntas teſtatoris ſemper præſumitur pro eo, & ad id, quod facere poteſt, & eſſe poteſt.*

7 *Et id voluiſſe, quod eſſe poteſt. & non aliud.*

8 *Voluntas teſtatoris ſeruanda eſt in eo, quod ſeruari poteſt.*

9 *Commiſſario vno mortuo, alius dādus eſt à iudice, ſine quo aliter adminiſtrare erat prohibitus.*

10 *Monacho relictum, vt monaſterio non acquiratur vel Abbas eum non moleſtet, intelligatur omni modo, quo poteſt, vt de facto conniuentibus oculis monaſterium patiatur Monachum habere relictum.*

11 *Voluntas teſtatoris, ſi non poteſt directò, per indirectum, & omni modo poſſibili debet ſeruari.*

12 *Et vbi per omnia non poteſt adimpleri, eo modo, quo poteſt eſt adimplenda.*

13 *Et in eo, quod poteſt operari.*

14 *Et ſi directè nō habet vigorem, trahitur ad fideicōmiſſum.*

15 *Et verba ambigua intelliguntur, vt diſpoſitio poſſit habere effectum.*

16 *Diſtributiua quiſquis hæres erit. &c. vno herede inſtituto, qui habet inter plures diſtribuere, cùm nō poſſit referri ad inſtitutum ſolum comprehendit venientes ab inteſtato.*

17 *Voluntas teſtatoris ſi non poteſt impleri in toto, debet impleri quatenus eſt poſſibile.*

18 *Et intelligitur de conditione, quæ poteſt verificari.*

19 *Et de heredibus, vel filiis, quos grauatus poteſt habere.*

20 *Et eatenus quatenus poteſt eſt adimplenda.*

21 *Amplia vt hic.*

22 *Forma teſtamenti debet ſeruari eo modo, quo poteſt.*

23 *Et onus poſſibile attenditur.*

24 *Relictum bonorum capellæ conſtruendæ in Eccleſia mendicantium, vt ibi miniſtrari poſſint, intelligitur de miniſtris capacibus, qui poſſint relictum capere.*

25 *Tempus intelligitur & exponitur, vt tandē expleri poſſit à teſtatore diſpoſitum.*

26 *Voluntas teſtatoris, ſi impleri non poteſt, prout voluit, adimpleri debet. prout poteſt.*

27 *Teſtatoris diſpoſita intelligi ad diſponenti poſſibilem.*

28 *Promiſſum id quod fieri poteſt, non quod non poteſt, intelligi debet.*

29 *Teſtatoris diſpoſitio eſt de genere permiſſorum.*

30 *Legari omnia poſſunt, quæ non prohibentur.*

31 *Teſtator, quæ verè & realiter, quæ cauſatiuè, & quæ mediatè facere poſſit.*

32 *Teſtator non præſumitur velle facere, quod eſt prohibitū & impoſſibile.*

33 *Teſtator facere poteſt, quod vult in his, quæ dependent à voluntate defuncti, exprimendo.*

34 *Limita niſi diſponat contra legem, contra pactum, & in præiudicium tertij.*

35 *Teſtator poteſt diſponere de bonis heredis.*

36 *Et non præſumitur, ſed de ſuis diſponere voluiſſe.*

37 *Vt ex proœmio teſtamenti, ibi de bonis ſuis volens teſtari, &c.*

38 *Amplia idem in legando.*

39 *Voluntas defuncti non porrigitur ad alienum peculium.*

40 *Teſtator poteſt diſponere de his, quæ ad fauorem ſpectant heredis.*

41 *Teſtator poteſt diſponere de rebus alienis, ſed non in præiudicium dominorum.*

42 *Teſtator poteſt dare legitimam legatario, & dare libertatem in teſtamento ingrediendi poſſeſſionem bonorū auctoritate propria.*

43 *Quæ licentia colligitur ex coniecturis, & tacita voluntate.*

44 *Vt ſi prohibet vim fieri legatario, vel fideicommiſſario.*

45 *Limita non procedere. ſi teſtator non poſſidebat bona illa tempore mortis.*

46 *Teſtator poteſt ſuſpendere actionem hereditatis, quouſque quid tale fiat, vt & poteſt heredem facere ſub conditione.*

47 *Teſtator omnia poteſt, quæ non prohibentur.*

48 *Facti impletio ſine iuris miniſterio turpis videtur, vel inualida.*

Nec ſufficit impletio de facto. ſed de iure, limita vt hic.

49 *Sermo habens relationem ad ius, intelligitur de actu de iure valido.*

50 *Et quando refertur ad merum factum, intelligitur de actu qualitercunque expleto.*

51 *Actus quando tendit ad conſequendam actionem, ſufficit*

fieri de facto, ſi non poßit de iure.

52 *Et ſi tendit ad faciendum incidere in pœnam, ſi non poteſt fieri de iure. ſufficit de facto factum, ſecùs ſi de iure poteſt, quia non ſufficit de facto fieri.*

53 *Electio ſyndici fratrum Minorum facienda per fratres minores ex teſtatoru diſpoſitione, intelligitur de facto, prout ipſi fratres poſſunt.*

54 *De facto teſtatoris. id eſt, voluntate intelligitur.*

55 *Alienatio prohibita minori per teſtatorem comprehendit etiam nulliter factum, ſi teſtator eam prohibuit fieri, vt bona conſeruentur in agnatione, & ſic alienationem de facto, quia de iure non poterat.*

56 *Idem in alio prohibito alienare, ſed facta alienatione inualida, quia ſufficit conditionem impleri de facto, cum nequeat de iure.*

57 *Factum non dicitur non iure factum in his, quæ de iure conſiſtunt, non in facto.*

LIB. II. INTERPR. II. DVB. II. SOLVITVR.

1 *Per ea quæ poteſt teſtator diſponere. vel poteſt perſona vocata capere, & de iure vel de facto.*

2 *Per ea quæ etiam non poteſt diſponere, & inualida eſt diſpoſitio in caſibus pluribus expreßu ad numerum 45.*

PRæmiſſa dubitatione declarata circa validitatem, ſequitur item altera circa poteſtatem, & efficaciam vltimarum voluntatum, quæ quidem ſemper interpretari debeat, vt quantum poterat
1 diſponere tantum voluiſſe dicatur † per l. Lucius. §.
penulti. ad municip. dicit Socin. iun. conſilio 72. colum. vndecima. numero 55. & conſilio 74. columna ſecunda. numero quarto. & conſi. 112. columna penultima. numero 17. lib. primo. & de eo caſu per teſtatorem cogitatum cenſetur, in quo locum habere poſsit
2 diſpoſitio † l. ſi ancillæ. & ibi gloſſ. & l. ſequent. & l.
quibus diebus. §. dominus. & ibi Socin. in tertio not. de conditio. & demonſtratio. & l. Plautius. in princip. ad legem Falcid. & l. qui dotem in pecunia. de do. prælega. fideicommiſſum factum, vt perueniat ad aliquem intelligitur quando capere poſsit, & quantum capere poteſt. l. vbi, in princ. & l. poſtulante. §.
3 fin. ad Trebell. ex die quod eſſe poteſt ſit interpreta-
tio, vt intelligantur verba gloſſ. in verſic. ad annum in l. qui duos. §. primo. de manu. teſta. ad dictam legem. vbi vide Bartol. & doct. in l. cum filiofamil. de lega. primo. & in l. fideicommiſſa. §. ſi filio. de lega. tertio. & diſpoſitio teſtatoris eatenus quatenus po-
4 teſt, adimpleri debet. l. ſtichum qui meus. & ibi Bar-
tol. & doct. de lega. primo. per Deci. conſil. quinquageſimo. vltra princip.

Hoc in loco puto non prætereundum, ſpecialiter notare ex illo dicto & quantum capere poteſt per dictam legem poſtulante. §. fin poſſe iure decidi plures quæſtiones, vt ſi perſonis à lege municipali vel communi vt ſpuriis vltra certam partem vel rem capere prohibitis, & plus permiſſo fuerit relictum quod ſuperfluum e[illegible] aufertur, dimiſſo eo quod poſſunt ca-
5 pere † per d. l. poſtulante. §. fin. & per ſimil. quòd vo-
luntas teſtatoris ſemper præſumatur pro eo, & ad id
6 quod facere poteſt & eſſe poteſt † text. & gloſſ. in di-
cta lege, ſi ancillæ. de conditio. & demonſtrat. & ibi Iaſ. in l. Gallus. §. primo. num. 6. de liber. & poſth. ſic enim videtur voluiſſe quod eſſe poteſt, & non aliud
7 † not. Bald. poſt gloſ. in verſ. ab his. in fin. in l. pero in
princ. de leg. ſecundo. & in eo quod poteſt ſeruari, vo-
8 luntatem teſtatoris ſeruandam eſſe dicit † Paul. de
Caſtr. in conſil. 218. ad primum & tertium. in fin. lib.
9 ſecundo. † vbi ex duobus commiſſariis altero mortuo
ſuperſtes ſolus non valens adminiſtrare recipit à Iudice alium ſurrogandum vt voluntas teſtatoris ſeruetur, idem in relicto facto Monacho cum hoc, quòd nihil acquiratur Monaſterio, vel non moleſtetur ab Abbate, intelligitur omni modo quo poteſt, vt de facto conniuentibus oculis Monaſterium patiatur
10 Monachum relictum huiuſmodi habere † Bartol. in
auct. excipitur. C. de bon. quæ libe. & in l. ſi alienum. in princip. ff. de hæred. inſtitut. & Caſtren. in l. Lucius. §. tres. ff. ad Trebell. & Abb. in cap. ſecundo, columna ſecunda. & ſequent. de ſta. mon. ſequitur idem Abb. conſil. 65. & primo numero 3. & conſil. 63. vt veritas. column. fin. num. octauo. lib ſecundo. voluntas enim teſtantis ſi non poteſt directò per indirectum, & omni poſsibili modo debet ſerua-
11 ri. † Cum conſilio 52. ad primum. in fin & vbi per o-
mnia non poteſt adimpleri, eo modo quo poteſt, ad-
12 implenda eſt. † Abb. conſi. 65. & primo numero. 3. lib.
13 ſecundo. & in eo quod poteſt operari † Ruin. conſilio
136. num. 9. & conſil. 149. num. 8. & conſil. 165. colu. fin. lib. ſecundo. namque ſi directè non habet vigo-
14 rem, trahitur ad fideicommiſſum † Paul. de Caſtr.
conſ. 408. quia ſic occurrunt. in princ. verſi. ſecundo. & conſil. 410. viſo facto. col. 1. ver. quantum ad primum. lib. 1. taliter verba ambigua intelligũtur, quòd
15 diſpoſitio poſsit habere effectum † Curt. iun. conſ. 71.
num. 6. vno hærede inſtituto diſtributiua, quiſquis hæres erit &c. quæ habet diſtribuere inter plures, cum non poſsit referri ad inſtitutum ſolum comprehen-
16 dit venientes ab inteſtato † [illegible] l. in l. ſi quis cum nullũ.
in princ. de iud. codicil. voluntas teſtatoris ſi non poteſt impleri in toto, debet impleri quatenus eſt poſsi-
17 bile † Aym. conſ. 1. num. 5. intelligitur de conditione,
18 quæ poteſt verificari † Dec. conſ. 299. col. pen. ad fi. &
de hæredibus vel filiis, quos grauatus poteſt habere.
19 † idem conſil. 294. in fin. eatenus quatenus poteſt ad-
20 implenda eſt voluntas teſtatoris, idem † in conſ. 50.
col. penult. admittendus ex vulgari, vel ex fideicommiſſaria, quæ efficax eſt per confirmationem ob exiſtentiam ſui hæredis. quæ non confirmat vulgarem
21 † Bal. conſil. 363. factum tale. lib. ſecundo. forma teſta
22 menti debet ſeruari eo modo quo poteſt † idem con-
ſilio 60. quidam in morte. ad fin. lib. 5. & onus poſsi-
23 bile attenditur † idem conſil 161. quidam Medicus. in
fin. eo. relictum bonorum capellæ conſtruẽdæ in Eccleſia Mendicantium, vt ibi miniſtri poſsint celebrare vt efficax ſit, intelligitur de miniſtris capacibus,
24 qui poſsint relictum capere † Angel. conſilio 224.
caſus eſt, Iacobus, tempus quoque intelligitur & exponitur, quo tandem poſsit expleri diſpoſitum à te-
25 ſtatore † Anch. conſilio 219. Mirum. & Rom. conſil.
134. columna penult. verſic. primò quia. quinimò ſi voluntas teſtatoris impleri non poteſt, prout voluit.
26 impleri debet prout poteſt † idem Rom. conſilio 409.
quod primum. ad finem verſic. dico tamen. nota hæc ſingularia dicta, quæ ad plures quæſtiones poſſent inſeruire pro interpretatione vltimarum voluntatum circa earum vigorem & efficaciam, in ſumma id

verum

verum eſt. diſpoſita per teſtatorem intelligi ad poſsi-
27 bilem diſponenti † Dec. conſi. 218. col. 2. numer. 3. &
in rubr. col. 12. verſic. quamuis iſta communis. de pro-
ba. idque verum eſt non ſolùm in diſpoſitionibus vl-
timarum voluntatum, ſed in omnibus aliis, vt ſortia-
tur effectum, & terminentur ad poſsibilia, vnde in-
terpretatur promiſſum id quod fieri poteſt, & non id
28 quod fieri non poteſt, dicit Bal. conſil. 425. † quæſtio
ſtat. vltra med. lib. 4. & text. in l. Lucius. § penult. ff.
ad municip. & plures caſus in diuerſis materiis & diſ-
poſitionibus ponit Aym. in conſil. 12. & conſil. 203.
num. 12. cum ſequent. qui incidunt in dictum aliud.
vt diſpoſitio aliquid operetur, & in eo quod poteſt o-
perari. de quo plura adducit Felin. in cap. 1. col. 4. ver.
priuilegium. de reſcript. & Aym. conſil. 227. colum.
fin. & conſilio 297. numero quarto, & latiùs dicen-
dum erit infra in ſequenti interpretatione. dub. 2. in
ſolu. 5.

Quoniam præſentis dubitationis declaratio pen-
det ex cognitione eius quod valeat & poſsit diſpone-
re teſtator, de hoc ideo videre oportet, cenſetur autem
omne permiſſum teſtatori diſponere quod expreſsè
prohibitum non reperitur, quia ſua diſpoſitio eſt de
29 genere permiſſorum † Aym. conſilio 174. numero
quinto. omnia poſſunt legari quæ non ſunt prohibi-
30 ta † text. & Bartol. in l. cætera. in princ. de lega. primo.
quæ autem verè & realiter, & quæ cauſatiuè, & quæ
31 mediatè poſsit facere teſtator declarat † Barto. in l pri
ma. col. 3. numero 6. eo. priùs itaque permiſſa & poſ-
ſibilia teſtatori deinde prohibita & impoſsibilia ex-
plicabo: in dubio enim non præſumitur velle facere,
32 quod eſt prohibitum & impoſsibile † Aym. conſil.
245. col. fin. verſic. deinde conſidero. & in his quæ de-
pendent à voluntate defuncti expreſſa vel præſum-
pta poteſt teſtator facere quod vult exprimẽdo ſuam
33 voluntatem † dicit Barto. in l. quoties. §. ſi duo. verſic.
ſecundo ob. ff. de hæred. inſt. & l. nemo. & ibi alij, de
leg. j. & maximè de reb. ſuis. l. teſtandi. C. de teſta. l. in
re mandata. C. manda. & l. etiam. §. licet. ſolut. matri.
dummodò non diſponat contra legis prohibitio-
nem, & contra pactum cum alio. & non in præiudi-
34 cium tertij † Aym. conſi. 241. colum. 7. ver. ſupereſt vt
reſpondeamus, & Pariſ. conſil. 24. num. 76. lib. 2.

De bonis hæredis poteſt quoque diſponere teſta-
35 tor † Iaſ. conſi. 23. colum. fin. lib. primo. & Aym. conſi.
133. numero 3. 4. & dicto conſilio 174. numero 10. &
Pariſ. conſil. 33. colum. antepenul. numero 84. lib. 3.
commu. opin. per Beniten. in deciſ. Bon. vlt. in fin. li-
cet in dubio hoc non præſumatur, ſed de ſuis bonis
36 proprijs † idem Aym. conſi. 144. num. 8. & maximè
quando in præfatione teſtamenti, prout communi-
ter fit in omnibus teſtamẽtis, dicit volens de ſuis diſ-
ponere, &c. ſic demonſtratur intentio ſua teſtari vel-
le de rebus ſuis, & nõ alienis etiam hæredum † Corn.
37 conſil. 114. in hac conſultatione. col. fin. verſ. coadiu-
uantur præmiſſa. lib. 3. ſunt enim magis in legendis
ſuis rebus, quàm in alienis comparandis, & in onerã-
38 dis hæredibus faciliores voluntates dicit text. † in l.
vnum. §. ſi rem. de leg. ſecundo. ad alienum enim pe-
culium voluntas defuncti porrigi non potuit, dicit
39 † text. in l. non videbitur. ff. de ſtatulib. ac etiam de
his poteſt diſponere, quæ ſpectant ad fauorem hære-
40 dis † Cur. ſen. conſi. 29. ad fi. & Aym. dicto conſil. 174.
numer. 10. Card. conſil. 51. numero primo. de rebus
verò alienis poteſt ſcienter diſponere, non tamen in
41 præiudicium domini † cap. filius. de teſta. ſed hære

dis vt l. cum alienam. C. de lega. & ibi doct. de qui-
buſdam aliis quæ poteſt teſtator diſponere vide apud
Iaſ. in dicta l. teſtandi. C. de teſta. & in l. nemo. num.
32. 33. de leg. 1.

Poteſt ſanè teſtator dare licentiam legatario, & li-
bertatem in teſtamento ingrediendi poſſeſsionem
42 bonorum propria authoritate † not. Barto. in l. Titia.
cum teſtamento. §. primo. de leg. ſecundo. Paul. de
Caſtr. in dicta l. nemo. colum. fi. Ang. Aret. in tract. de
teſtam. in gloſ. 28. poſt Bald. Saly. & Caſtren. refert
Iaſ. in l. non eſt dubium. C. de lega. ex coniecturis &
tacita voluntate poteſt etiam deprehendi de iſta au-
43 ctoritate conceſſa † Deci. conſilio. 418. col. 2. num. 4.
5. vt quãdo teſtator prohibet vim fieri legatario, vel fi-
44 deicommiſſario in rebus ſibi relictis † Dec. conſi. 243.
col. 2. refert Plot. in l. ſi quando. vel de in litem iurã.
§. ſecundo. num. 29. Sed hoc procedit & verum eſt, ſi
teſtator poſsidebat bona eadem tempore mortis
45 † Guid. Pap. in deciſ. 609. Poteſt & aditionem hære-
ditatis ſuſpendere poſt aliquod factum quouſque fa-
ctum id impletum fuerit, ſicut poteſt hæredem inſti-
46 tuere ſub conditione † Pariſ. conſil. 23. in fi. lib. 3. ſed
quomodo id procedere poſsit, habetur ex traditis per
Paul. de Caſtr. in l. mulier. §. 1. ver. & inducitur iſte tex.
de condit. inſtit. & demum omnia ſunt teſtatori per-
47 miſſa, quæ prohibita non repertũtur, † vt præmiſſum
eſt: Dicitur autem poſſe pluribus modis, quandoque
quod iuſtè poteſt. quandoque ſimul denotat poten-
tiam iuris vel facti. quandoque facti tantum, quan-
doque refertur ad honeſtatem, quandoque ad com-
moditatem, probat gloſ. in c. faciat, vigeſima ſecunda
quæſt. ſecunda.

Verùm in propoſito noſtro plurimum refert, an
quid intelligatur poſſe fieri, & ſufficiat factum de iu-
re. vel de facto. nam vbi facti impletio ſine iuris mini
ſterio eſt turpis per l. hæc cõditio filiæ meæ. de condit.
& demonſt. vel eſt inualida, per l penult. quando d. l.
ced. non ſufficit impletio de facto. ſed de iure requiri-
48 tur, † & quando factum expletum non continet ali-
quid turpe, ſi de iure non poteſt fieri factum. ſufficit
de facto per d. l. mulier. §. ſi quis hæreditarium. ff. de
condit. inſtit. & ibi per Cum. l. quidam cum filium.
& l. qui Romæ. §. Flauius. de verb. obliga declarat Bal.
in rub. in fi. C. de inſtit & ſubſtit. hoc eſt, quando ſer-
mo refertur ad ius. intelligitur de actu, de iure valido,
49 † idem Bald. in l. ſi pater. col. penult. ver. ſed nunquid
iſta conditio. C. eo. & in auc. cui relictum, ſub num.
quinto. de indic. vid. tollen. & quãdo refe[illegible] ad me-
rum factum, intelligitur de actu qualitercunque ex-
50 pleto, refert † Tiraq. in l. boues. §. hoc ſermone. in pri-
ma limit. num. 37. de verb. ſignific. vel quando actus
tendit ad actionem conſequẽdam, ſufficit fieri de fa-
51 cto, ſi non poſsit de iure. † Barto. in l. vbi pactum. ad
fi. C. de tranſact. & Paul. de Caſt. in d. §. ſi quis hæredi-
tarium. in fi. idem quando tendit ad faciendum inci-
dere in pœnam. ſi non poteſt fieri de iure, ſufficit de
facto factum, ſecùs ſi de iure fieri poteſt, quia non ſuf-
52 ficit de facto fieri. † Bart. in l. adigere. §. fin. de iu. pa-
tro. ſic intellige quod dicit Abb. in cap. Raynaldus.
col. 4. ver. vltimo induco. de teſta. contrauentionem
ſolam facti etiam non habentem iuris effectum
ſufficere ad pœnam committendã, ex quibus in quæ-
ſtione hæredis inſtituti, ſyndici eligendi per fratres
Minores videri teſtatorem ſenſiſſe de electione & no
minatione de facto, prout fratres Minores facere poſ-
53 ſunt, † & per l. Mæuius. de condi. & demonſtr. tradit

Bar.in conſil. 6. viſo teſtamento. ver. & poſito. de facto exponit Bal. in conſi. 426 verba inſtitutionis. col. 2. ver. dico igitur. lib. primo. id eſt, de voluntate teſta-
54 toris † per l. qui filium. in princip. ff. ad Trebell. & l. fin. C. de hæred. inſtit. item quando intereſt diſponẽtis obſeruari quod iuſsit etiam per verbum iuris, vt ſi prohibet minorem alienare bona cauſa eadem bona conſeruandi in agnitione, per alienationem etiã nulliter factam. per minorem committitur pœna fideicommiſsi præſtandi alij in caſu alienationis ſecutæ, & quia interpretatur prohibitio alienationis de facto, ex quo aliter contraueniri non poterat ratione qualitatis perſonæ per l. hæredib. §. fin. & ibi Caſtrenſ.
55 † ff. ad Trebel. & per alia firmat Aret. conſi. 18. Viſa & diſcuſſa. idem in prohibito alienare veniſſe caſum cõtrauentionis per alienationem inualidam, quia cenſetur eſſe de mente teſtatoris, quòd ſufficit conditio-
56 nem impleri de facto, ſi nõ poteſt de iure impleri † per Corn. conſil. 243. circa primum. co. 2. lib. tertio. facit. l. 1. de vſufruct. lega. Nota tamen quòd in his quæ de iure conſiſtunt, non iure factum & inualidũm dicitur non factum, ſecùs in his quæ conſiſtunt in facto.
57 † Bald. in lege tertia. ff. de teſt. tut. & plenè in pluribus materiis reducit Albe. de Roſ. in leg. ea quidem. C. ſi mancip. ita fu. ali. & Iaſ. in dicta l. vbi pactum. col. pen. & fin.

SVMMARIVM.

1 *Diſponendi facultas de rebus ſuis ciuiliter eſt permiſſa libere. limita vt hic remiſſiuè licet.*
2 *Teſtator poteſt prohibere Falcidiam detrahi.*
4 *Impoſſibile dicitur quatuor modis, de quibus hic 5. 6.*
7 *Teſtatoris omne factum, dictum & diſpoſitum contra leges, de his, quæ ad ſubſtantiam, vel ſolennitatem actus, vel ad intereſſe publicum pertinent, vel inuitant ad delinquendum, non valet.*
8 *Teſtator non poteſt diſponere de his, quæ de iure ſunt legũ, non de iure bonorum ſuorum.*
9 *Teſtator non poteſt directò nec per indirectum diſponere contra leges.*
10 *Teſtator non poteſt augere ſolennitates iuris communis.*
11 *Teſtamentum in quo ſit ſcriptum quid contra ius & contra bonos, mores eſt nullum.*
12 *Morum transgreßio pœnam inducit, vel peccatum.*
13 *Transgreßio morum bonorum, quam ius ciuile ſic arbitra[illegible] ſiue inducat pœnam, ſiue non, eſt improbum & inhoneſtum.*
14 *Teſtamentum eſt publici iuris, cuius forma & ſolennitas non poteſt tolli vel alterari à priuato.*
15 *Scriptura priuata, vt inſtrumentum, partium conuentione haberi non poteſt.*
16 *Inſtrumentum publicum pacto priuatorum executionem paratam habere fieri non poteſt.*
17 *Teſtator non poteſt remittere vxori vſufructuaria vel vſufructuario cautionem de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendis bonis finito vſufructu, nec cõfectionem inuentarij. & hæc communis. vide appoſitè Bellonum conſilio 54.*
18 *Etiam indirectè, puta per præceptum pœnale.*
19 *Amplia idem in tutore.*
20 *Dolus futurus per quæcunque verba generalia non poteſt remitti.*
21 *Teſtator non poteſt remittere reliquorum proteſtationem.*
22 *Teſtator non poteſt remittere confectionem inuentarij hæredi in præiudicium creditorum.*
23 *Limita quo ad præiudicium legatariorum & fideicommiſſariorum & cohæredum.*
24 *Teſtator poteſt remittere prohibita in ſui fauorem.*
25 *Teſtator non poteſt reuocare in codicillis præceptum vxoris factum, vt reuelet vxoribus aurum & argentum, & bona mobilia.*
26 *Teſtator non diſponit de feudo.*
27 *Limita, niſi ſit hæreditarium, & tranſeat ad hæredes extraneos.*
28 *Vel ita ſe habeat diſponendi conſuetudo.*
29 *Præſertim in feudo nobili & franco.*
31 *Vel de vſufructu in præiudicium vaſalli & filiorum ac hæredum.*
32 *Teſtator nec tacitè, nec expreſſè poteſt prohibere quartã, ex auth. præterea. C. vnde vir & vxor.*
33 *Teſtator non poteſt prohibere quæ leges, ſtatuta, & conſuetudines ſtatuunt per viam iuriſdictionis, non interpretationis voluntatis defuncti.*
34 *Vxor teſtando, vel eam dotans non poteſt auferre lucrum marito dotis à ſtatuto conceſſum.*
35 *Etiamſi teſtandi priuilegium haberet à Principe.*
36 *Teſtator an de re emphyteutica diſponere poſſit.*
37 *Pater non poteſt teſtando priuare filium ſua legitima.*
38 *Neque in ea onus apponere etiam.*
39 *Etiam ſi teſtamentum fuiſſet à liberis approbatum. Ampliatur in vita, vt num. 44. remiſſiuè licet.*
40 *Legitima à patre in teſtamento in pecunia non poteſt aſſignari filio, vel in alia re vtili, quia poteſt aſſequi in bonis ſtabilibus.*
41 *Niſi eligat non meliorem, vel alij legatam.*
42 *Vel non eligat rem alienare prohibitam.*
43 *Pater non poteſt in teſtamento mandare dotem filiæ datam, vt nepos imputet in legitimam.*
45 *Pater poteſt prohibere diſtractionem legitimæ filio vſque ad certum tempus. puta 30. ann.*
46 *Pater non poteſt diſponere in teſtamento, quod liberi primi gradus computent fructus in Trebellianicam. Et hæc magis communis.*
47 *Pater non poteſt prohibere filio, quòd non diſponat de legitima, vel aliis ſuis bonis, vſque ad 25. an. Limita tamen quo ad bona ipſius patris iure fideicommiſſi.*
49 *Teſtator non poteſt modum circa perſonas ſubſtituendas exemplariter filio mente capto mutare.*
50 *Tutoris datio vt Trebellianica prohibitio codicillis fieri non poteſt.*
51 *Teſtator non poteſt mutare modum cognitionis cõtractus vſurarij, cuius cognitio ad Eccleſiaſticum pertinet, & committere Laicis librorum ſuorum reuiſionem & partitarum cognitionem, vt ſi reperiantur vſuraria, fiat reſtitutio malè ablatorum loco & tempore, & perſonis.*
52 *Teſtator non poteſt modum conſtituendi, vel acquirendi ius patronatus in Eccleſia mutare, ſeu alterare, exemplum vt hic.*
53 *Teſtator non poteſt facere contra canones, vel immutare.*
54 *Teſtator, qui ædificauit capellam, non poteſt in teſtamẽto eam eximere de manu Epiſcopi.*
55 *Teſtator non poteſt diſponere, vt fiat oratorium cum dote, & ponatur presbyter perpetuus ſine inſtitutione & confirmatione Epiſcopi.*
56 *Limita ex contraria de facto obſeruatione locali.*
57 *Teſtator non poteſt prohibere, quod Epiſcopus non defendat bona, per eum ad pias cauſas relicta.*

58 *Teſtator*

58 *Teſtator non poteſt mutare formam conſtitutam, & fines tutelæ, & vt tutor adminiſtret cum conſilio alterius, qui non ſit collega in officio tutelæ, niſi in muliere matre tutrice.*

59 *Teſtator non poteſt diſponere contra ius municipale, quo cauetur, teſtamentum non valere, niſi intra menſem fuerit regiſtratum in regiſtro.*

60 *Teſtatoris diſpoſitio non tenet, ſi prohibeat filium hæredem aliquid dare alteri filio exhæredato, ſub pœna priuationis hæreditatis.*

61 *Teſtator non poteſt prohibere, quòd mater penes ſe non retineat filium vſque ad triennium, niſi tranſeat ad ſecunda vota.*

62 *Nec poteſt ea priuare legitima tutela etiam indirectè, niſi de alio tutore prouideat.*

63 *Teſtator non poteſt præcipere, quòd filius penes ſe in domo matrem pauperem, vel fratres mendicos non retineat.*

64 *Teſtator nõ poteſt grauare, vel punire aliquem ex alterius facto, vel quid mandare irrationabile.*

65 *Teſtator nõ poteſt auferre reſtitutionem in integrum conceſſam minori, ex perſona tamen defuncti competens, poteſt iubere ut hæres eam petat.*

66 *Exceptio à teſtatore appoſita non tenet.*

67 *Contra naturam actus, licet non vitiet actũ, vitiat tamen, quando ſuperfluè contra naturam actus apponitur.*

69 *Teſtatoris diſpoſitio contra bonos mores non tenet vel quòd ineptiam & inſaniam, vel turpitudinem cõtineat, exempla pete hic, & per Aemylia in conſi. 112. nu. 15.*

70 *Nam quod eſt ineptum & ridiculum non expedit.*

71 *Nec debet ſeruari.*

72 *Nec valent, quæ ad turpem referuntur cauſam.*

73 *Vel quæ ad diffamationem et ſpecialem legatarij inſaniam referuntur.*

74 *Modus turpis, vel conditio eſt contra bonos mores vt te inſtituam hæredem, vel ſubſtituam, ſi me quoq; hæredem feceris in tuo teſtamento. aliàs non teneat meũ, & ideo non vitiat quia hæres, vel ſubſtitutus admittatur.*

75 *Contra itidem eſt bonos mores ſi grauatur hæres, vel legatarius de adoptando aliquem, & ſi non facit hæreditate ſit priuatus, vel legato, neque non adoptando aliqua poteſt competere actio.*

76 *Legatum factum monaſterio, vt recipiat talem in monachum, vel monialem, non tenet tanquam ſapiens ſimoniam, vel turpitudinem.*

77 *Conditiones turpes ex diſpoſitionibus defunctorum reſelluntur, ideóque*

78 *Impoſſibilitas de facto reijcitur.*

79 *Et ea quoque iuris quando ſciuit teſtator.*

80 *Modi ſimul cum illicitis poſiti modis, illiciti pro nõ ſcriptis habentur.*

81 *Teſtatoris diſpoſitio, quòd hæres non poſſit alienare bona fideicommiſſo ſubiecta in cauſa dotis pro filiabus. quid autem ſi expreſſe prohibuit teſtator. etiam verbis generalibus dotationem ex bonis prohibitis fieri. ibi remiſſiuè licet, quòd ſic ex Ruino.*

Tu vide pro nunc in terminis per Gargiareum patrocinio. 16. per totum, & dicit ex Socino in iudicando & conſulendo ab hac opinione non eſſe recedendum, vbi reprobat Ruinum in conſ. 115. lib. 2. qui contrariatur cùm ſit contra Rui. ibi. communis opinio.

82 *Teſtatoris diſpoſitio impoſſibilis non valet, vt ſi quid conſequi nequeat, vel explicari abſque licentia principis.*

83 *Legatum prædium fratribus minoribus, vt ibi ædificent monaſterium, in quo habitent, non tenet abſque ſummi Pontificis auctoritate.*

84 *Itidem ſi à voluntate alicuius, qui eſſet loco domini dependeret.*

85 *Idem ſi dependeret à voluntate collegij, vel conſilij ciuitatis, limita & declara, vt hic.*

86 *Legatum rei deputatæ ad ſeruitium eccleſiæ non tenet, nec in re, nec in æſtimatione.*

87 *Legatum creditum, relictum à teſtatore, vbi nullum probatur creditum, non tenet.*

88 *Legatum omnium iurium ſuorum competentium ad rem, ſi de eis non apparet, non tenet.*

89 *Legatum rei, quæ non eſt, nec eſſe poteſt in rerum natura, non valet, & eſt magis deriſorium, quàm vt videatur vtile.*

Limita vt hic.

90 *Legatum certæ quantitatis alicui tanquam creditori teſtatoris pro eadem quantitate, & non ſit creditor, valet in certa quantitate legata.*

91 *Confeſſio debiti à teſtatore non probat debitum, ſed ex fideicommiſſo actionem & petitionem inducit.*

92 *Debitum prius inexigibile ſit exigibile, ſic legatũ creditori per actionem ex teſtamento.*

93 *Legatum dicitur inutile, ſi non plus iuris & commodi adferat legatario quam prius haberet.*

94 *Legatum in æſtimatione rerum dotalium filiæ datarum, ipſi factum, quando teneat.*

95 *Legatum, vt ſoluatur creditum creditori, eſt fruſtratorium.*

96 *Inſtitutio hæredis de bonis maternis facta filio non valet.*

Nam filius inſtitutus à patre in re propria ipſius filij, non dicitur inſtitutus, ſed præteritus. Crauetta conſil. 142. num. 10. in 1. vol.

97 *Legatum non tenet, non expreſſa re legata, vel rei, cuius commercium non poteſt habere legatarius, vel tempore quo cedit dies legati ſuſpenditur legatarij ſtatus habilis ad legatum ipſum.*

98 *Amplia in legato fruſtra, non apparente eo, cui ſit datum.*

99 *Amplia idem eſſe nullum relictum de eo, quod ſui natura aliàs ſic eſſe debebit, vt teſtator diſpoſuit.*

100 *Amplia idem eſſe de pecunijs debitis inualidè ob perſonam debitoris.*

101 *Amplia in legato fructuum percipiendorum ex bonis teſtatoris, ſi de bonis percipi non poſſunt.*

102 *Teſtamenta duo confecta perplexa & repugnantia non valere.*

103 *Inſtitutio non tenet rei filij, etiam habita à patre, etiam habentem in eadem re vſumfructum.*

104 *Relictum factum ab vxore matrimonio prohibito, non tenet.*

105 *Limita, ſi vxor non ſcienter d. matrimonium illegitimum contraxerit. & in dubio ignorantia præſumitur. num. 106.*

Limita ſecus eſſe è conuerſo, ſi maritus vxori legat.

107 *Præceptum teſtatoris, quo prohibetur omnino matrimonij libertas, etiam, quòd ab alieno dependeat arbitrio.*

108 *Secus ſi non impeditur, ſed differtur & alteratur reſpectu locorum, vel perſonarum, vel conſilio alieno.*

109 *Conditio appoſita, ſi deceſſerit ſine liberis eſt nulla, & nullum fideicõmiſſum à monacho, vel ſacerdote in ſacris, quod intelligi debet.*

110 *Si dicatur ſine liberis ex ſuo corpore deſcendentibus.*

Vel ſine filijs. ibi.

111 *Conditio caſualis, vel mixta appoſita inſtitutioni facta à filio, vel nepote reddit teſtamentum nullum & inualidum, limita, niſi ſuſtineatur per clauſulam codicillorum.*

112 *Legatum vni parti, vel ſectæ factum ad æmulationem,*

quòd poſſet eſſe in damnum & perniciem rei publicæ non valet.

113 *Legatum inutile eſt iuris, quod morte teſtatoris extinguitur.*

114 *Vel eius, quod in rerum natura non eſt.*

115 *Legatum non valet ab ipſo hærede ſibi præſtandum.*

116 *Limita, vt hic, huiuſmodi legatum hæredi præſtandum per fideicommiſſum, ad quem hæreditas poſtea eſſet reſtituenda, vbi adeſſet clauſula omni meliori modo.*

117 *Legatum non valet non expreſſa quantitate, & ſine culpa hæredis deficiente re, pro qua præſtandum ſit precium.*

118 *Legatum non valet factum concubinæ à clerico, ſed fiſco applicatur. Nec donatio.*

119 *Amplia in quocunque delinquente, vbi cum concubina matrimonium exiſtere non poſſet.*

120 *Amplia etiam ſi diceret ſe eſſe debitorem cõbucinæ pro pecunijs habitis, vel pro ſeruitijs, etiam cum iuramento. Niſi debita vel ſeruitia aliter probarentur.*

121 *Inſtitutio hæredum eſt nulla, quando teſtator errauit in cauſa finali, exiſtimans hæredem ſibi coniunctum naturali, vel legali coniunctione, qui non ſit, vt puta inſtitutum eſſe ſuum filium, qui non erat. nu. 112. vel putabat inſtitutum eſſe ſibi fratrẽ, vel credebat quempiam eſſe arrogatum, vel adoptatum, qui non erat.*

123 *Conditio impoſſibilis diſpoſitionum.*

124 *Inſtitutio, vbi adſit error in filiatione, vel inſtitutio facta de nepotibus, ex aliquo, qui putabatur filius & non erat, eſt nulla.*

Inſtitutio, vbi ſit error in nomine patris, eſt nulla.

125 *Inſtitutio de filio legitimato, cuius legitimatio ſit nulla, non tenet. Niſi appareat de voluntate teſtatoris volentis futuram legitimationem validam iterari.*

126 *Inſtitutio non valet de filio ſenis, cuius non erat veriſimile ex ipſo natum.*

127 *Teſtamentum errore defuncti in coniunctione perſonæ inſtitutæ valet pro venientibus ab inteſtato, & tenentur præſtare legata & fideicommiſſa.*

128 *Item valet pro inſtituto.*

129 *Procedit, vbi ſimpliciter ſit factum legatum, vel fideicommiſſum ſecus vbi legatum nominatim factum ab hærede ſic inualido præſtandum, quia tunc nec legatum valet.*

130 *Teſtator pro dilatione ſoluendi legatum dotis vxori, vel alicuius quantitatis non poteſt mandare legatario, vt quid annuum ſoluat pro pœna, vel pro alimentis, vſque quo legatum ſit ſolutum, quia ſaperet vſuram, quæ iure canonico prohibetur.*

131 *Legatum viduæ prædium pro dote, vt fructus non computentur in ſortem, non valet.*

132 *Limita niſi pro tempore præterito teſtator fuiſſet debitor quia vltra ſortem relictum intereſſe eſt præſtandum legatario.*

133 *Legatum alternatiuum, puta mille, aut centum quolibet anno in vita legatarij valere.*

134 *Legatum annuum ſoluendi pro aliquo legato, quod intra tempus à teſtatore limitatum non poſſet exigi à legatario valet, aliàs negligens in exigendo, ſibi imputet.*

135 *Teſtatoris diſpoſitio contra ius non valet.*

Nec nudum præceptum.

136 *Nec quod illicitum, vel inhoneſtum contineat.*

137 *Nec irrationabile, vt ex facto alieno obligatio, vel priuatio.*

138 *Diſpoſitio ex capite fideicommiſſi quando valeat vitiata priuatione.*

139 *Præceptum teſtatoris de vendendo rem immobilem forenſi per ſtatutum acquirere prohibito non valet.*

140 *Teſtator non poteſt prohibere ius accreſcendi in hæreditate directè vel per indirectum, vt eſt communis.*

141 *Limita in legatis & fideicommiſſis particularibus.*

Limita de iure canonico.

Aequitas naturalis impedit ius accreſcendi.

142 *Ius accreſcendi prohibitum per teſtatorem euidentiſſimè debet conſtare.*

143 *Et quando poſſit agi contra detinentem per denuntiationem Euangelicam.*

145 *Teſtatoris præceptum non valet, vt ſtari debeat in perpetua ſocietate, vel communione.*

146 *Limita vt teneat, ne diuiſio fiat ad certum tempus ſi communio ſit proficua.*

147 *Amplia, vt valeat etiam tale præceptum ne fiat diuiſio ad vitam alicuius perſonæ.*

148 *Limita, vt communio eſſet ſeruanda quoad dominium, ſecus quo ad fructus & iure fruendi, quia de his diuiſio eſſe poſſet, vt eſt communis.*

149 *Amplia etiam tale præceptum valere cum cauſa, vel pœna ad inducendum fideicommiſſum, vel per modum conditionis.*

150 *Amplia etiam in aliquibus bonis valere.*

151 *Diuiſio tamen fieri poſſet de conſenſu prohibitorum.*

152 *Limita, niſi diuidentes eſſent minores, vel niſi eſſet adiecta pœna.*

153 *Sublimita, niſi eſſet proficua minoribus, quia cõtra talem prohibitionem fieri poſſet diuiſio.*

154 *Teſtatoris prohibitio ſub pœna priuationis contra ius, non valet.*

155 *Amplia in præcepto impoſſibili de iure, vel de facto.*

156 *Amplia etiam in præcepto, quod tendit in eiuſdẽs damnum pupilli.*

157 *Teſtatoris prohibitio facta hæredi, vel legatario, vt nõ inſtituat hæredem, etiam extraneum, vt quia eius defectus ſit talis, qui à iure reprobatur.*

Limita, niſi cum cauſa iuſta & legitima. num. 159. & ibi de cauſa.

158 *Conditio poteſt ſperni, quæ vel ſpe præmij, vel metu pœnæ impedire poteſt libertatem teſtandi.*

160 *Teſtator nõ poteſt declarare aliquid, vbi requireretur partis præſentia, vel iuramenti præſtatio.*

161 *Confeſſio teſtatoris facta in teſtamento abſente parte, & non iurata, non tenet.*

Limita ſecus eſſe de æquitate canonica, quia valet Bonacoſſa in ſuo de æquitate canonica. concluſio. tertia, vbi communem dicit.

162 *Limita etiam quo ad iudicium, etiamſi eſſet per teſtatorem reuocata.*

163 *Limita, vt faciat ſemiplenam probationẽ ſicut alia qualibet confeſſio facta abſente parte.*

164 *Limita quo ad declarandam mentem dubiam teſtatoris in præiudicium confitentis & eius ſucceſſoris.*

165 *Limita etiam vt valeat d. confeſſio parte præſente pro dote, vel donatione, vel alia cauſa in vim contractus, qui fieri poteſt in actu teſtandi, & eſt irreuocabilis.*

166 *Limita etiam, vt ſi non valeret vltima voluntas, tamen vt in ea contractus valere poteſt.*

167 *Sublimita, niſi confeſſio, vel contractus in teſtamento factus ſit inter perſonas ſuſpectas.*

168 *Vel talis confeſſio fuiſſe erronea.*

169 *Teſtator non poteſt mutare, vel alterare formam iuris in donatione tutoris pupillo, & vniuerſitati rerum.*

170 *Limita, vt poſſit mandare, quòd tutrix data filijs non poſſit adminiſtrare ſine conſilio & cõſenſu fratrum ipſius teſtatoris.*

171 *Teſtator non poteſt prohibere, quòd mater nõ tranſiens ad*

ſecunda

ſecunda vota penes ſe non retineat filium infantem.

172 *Amplia vt non poſſit priuare matrem à normala tutela filiorum, non prouidendo de alio tutore. Et ibi rationem adducit.*

173 *Mulier non poteſt eſſe tutrix pupillorum, quia lex vetat.*

174 *Teſtator non poteſt in teſtamento tutricem non filijs & nepotibus mulierē, non matrem, non auiam conſtituere, & minus nuptam. rationem adducit. ibi.*

175 *Limita iure nouiſſimo in matre & auia, quæ poſſunt dari à teſtatore in tutrices, & iudicem facta renunciatione Velleiano, & authentica matri aut auiæ. C. quando mulier. & c. hæc communis vtroque iure.*

176 *Sublimita, niſi tranſeat ad ſecunda vota, & eis renuntiet. Niſi teſtator aſſentiat, quod non placet vt hic.*

177 *Forma & ſolemnitas legis mutari non poteſt. Niſi lex permittat. ibi.*

178 *Forma non ſeruatur, ſi fiat contra, præter, vel vltra. Amplia, vt hic.*

179 *Lex vnum volens & teſtator aliud diſponens, ſtandum eſt legi.*

180 *Factum iudicis & factum teſtatoris à pari procedunt.*

181 *Legatur vxori factum à marito, non debetur, ſi infra annum luctus tranſeat ad ſecunda vota.*
Limita, niſi teſtator id concedat. ibi. & poſt annum id faciat.

182 *Limita etiam vetante ſtatuto, quòd vxor tranſiens ad ſecunda vota perdat relictum, vt procedat volente teſtatore.*

183 *Sublimita, niſi intra annum luctus vidua ſe mariter, quia hoc concedi non poteſt à marito teſtante, cum ſit contra bonos mores.*

184 *Teſtator non poteſt diſponere, quòd dos, quæ verè probatur per inſtrumentum vel teſtes, & ali[illegible] quàm per teſtamentum tardius, vel ex fructibus, vel [illegible]er quam ſit diſpoſitum de iure communi, ſoluatur.*

185 *Teſtator non poteſt impedire, ne hæres inſtitutus ſe immiſceat in adminiſtratione bonorum hæreditariorum, antequā legata et alia in teſtamēto diſpoſita exequantur per executores teſtamentarios rationem adducit.*

186 *Amplia etiā, quòd teſtator appoſuerit pœnam hæredi contrafacienti.*

187 *Teſtator non poteſt approbare factum inualidum.*

188 *Aditio hæreditatis à teſtatore non poteſt remitti.*

189 *Teſtator non poteſt facere, quòd ſemel hæres non fuerit, vel non ſit hæres.*

190 *Teſtator non poteſt apponere conditionem, vel modum, quòd hæres, vel legatarius habitet in certo loco, niſi tendat ad commodum, puta filiorum, cum ſit contra publicam vtilitatem, quia tollit libertatem.*

191 *Amplia etiam, ſi modus impoſitus puellæ ſit ſubſtitutæ, vt ingrediatur monaſterium, vel cōditio, quæ viduitatem inducit, quia non valet.*

192 *Teſtator nō poteſt facere executorem, ſeu commiſſarium, qui ſi non poſſit, vel nolit exequi teſtamentum, poſſit alium fideicommiſſarium ſubſtituere eius arbitrio.*

193 *Teſtator non poteſt apponere conditionem in teſtamento, quòd filius non fiat monachus, vel non ſtet in religione, nondum facta profeſſionē eum ſic inſtituēdo hæredem.*

194 *Limita, ſi filius monachus eſſet profeſſus & priuatio vel ademptio relicti reſpicerent monachum, & nollet teſtator dari monacho, vel acquiri monaſterio.*

195 *Teſtator non poteſt in teſtamento annullare donationem alij factam, vel fiendam, ſeu contractum cum alio, ne ſequatur deceptio aliorum.*

196 *Teſtator, vel teſtatrix tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt diſponere in teſtamento in gratiam ſecundæ coniugis, vel filiorum ſecundi matrimonij.*

197 *Limita non procedere in filijs vulgo conceptis.*

198 *Limita in filijs à ſucceſſione excluſis.*

199 *Teſtamētum filij non valet in quo pater ſit præteritus, vel mater, quia debet aliquid eis relinqui iure inſtitutiōis.*

199 *Limita, niſi adſit clauſula codicillaris.*

200 *Limita, niſi filius habeat filios, quia tunc præteritio matris non facit teſtamentum nullum.*

201 *Teſtamentum eius, cuius bona ſunt confiſcata ipſo iure, de eis non tenet.*

SOLVTIO II.

His quidem explicatis, quæ teſtatori per-
miſſa & poſsibilia ſunt quaſi pro regu-
la, vt cuilibet ciui Romano libera ſit po
teſtas de rebus ſuis diſponendi vſq; ad
1 dodrantem. †l. 1. in prin. ff. ad l. Falc. &
§. diſponat. in auct. de nupt. & nunc etiam dodrantis
2 Falcidiæ detractionē prohibere poteſt †auct. ſed cum
teſtator. C. ad l. Falc. cum ab iſta regula ſint aliqua ex-
cepta de quib. teſtator diſponere nequit. ſed iuri com
3 muni relinquuntur †tradit Oldra. conſ. 237. per lectis.
in princ. ſcilicet, & de impoſsibilibus interdictis per
leges aut aliàs probroſis. vt §. fin. inſti. de lega.

De his ergo exceptis, prohibitis, & impoſsibilibus
teſtatori dicendum ſupereſt prius ſciendum eſt in iu-
re noſtro quid impoſsibile dici quatuor modis, natu-
4 ra, iure, facto, & perplexitate †Barto. in l. prima. ff. de
condit. inſtit. vbi latè vnumquemque modum pro-
ſequitur, ſunt etiam aliæ impoſsibilitates, ſcilicet con
5 tra bonos mores & ratione contradictionis †vt per
Bald. in l. eam quam. colum. 7. ad num. 33. C. de fidei-
commiſſ. & in conſilio 29. caſus, vir donauit. colum. 1.
libr. 1. impoſsibile etiam reputatur factum quod te-
6 ſtator putabat faciendum, & vitiat legatum †tex. ſin-
gul. & ibi Bart. in l. ſeruo manumiſſo. ff. de condit. in-
deb. & ſi in iſtis modis dici poſſet generaliter omnia
prohibita & impoſsibilia hæc conſiſtere, tamen par-
ticulariter aliquos caſus adducam, quos inueni exce-
ptos à dicta regula permiſsionis & validitatis & con-
tinentes inefficaciam ſimul & inualiditatem vltima-
rum diſpoſitionum, & alicuius eorum meminiſſe le-
gentem quandoque iuuabit in actu practico.

Primo & generaliter omne dictum, factum, & diſ-
poſitum per teſtatorem contra leges de his quæ ad
ſubſtantiam vel ſolemnitatem actus vel ad intereſſe
publicum pertinent, vel inuitant ad delinquendum,
7 prohibitum eſſe & non valere certi iuris eſt† vt l. ne-
mo. de leg. primo, & ibi doct. concord. allegant & ad
plures particulares quæſtiones inferunt, in quibus te-
ſtatori vti contra leges poteſtas diſponendi denega-
tur, nihil enim valet diſpoſitio teſtatoris quādo vult
diſponere de iure legū & non de iure bonorum ſuo-
8 rum, dicit †Bald. in l. ſin. in principio de legat. ſecun-
do, vt l. teſtandi. C. de teſtamen. non ſolùm directo,
ſed nec etiam per indirectum contra leges poteſt diſ-
9 ponere teſtator †per l. Seius & Augerius. & ibi Barto.
ad l. Falc. & l. qui teſtamentum. ff. de probationibus,
& l. cum quis decedens. §. Titia. de legat. tertio, tradit
Iaſ. in l. nemo. in 2. lectu. col. 1. in princ. not. & nedum
diminuendo tollere, ſed etiam augendo non poteſt
10 teſtator augere ſolemnitates iuris communis† Iaſ. in
d. lectu. colum. 3. verſic. amplia not. & Alber. Brun. in
tract. de forma. rub. quis poſſ. da. & tol. for. in colum.
12. verſ. teſtator autem.

Secundo

Secundo quodcunque ſcriptum reperitur in teſta
mento contra ius & contra bonos mores interpreta-
11 tur nullius eſſe momenti † vt l.ſi quis inquilinos. §. fi.
de leg.1.& ibi Bald.ex dicto Cyni declarat ſecundum
canon. quid contra bonos mores, vbi tranſgreſsio
12 morum inducit pœnam, vel peccatum, † & ſecũdum
legiſtas quicquid eſſe contra bonos mores, quod ius
ciuile ſic arbitratur eſſe per tranſgreſsionem, ſiue in-
ducatur pœna, ſiue non, ſatis eſt quòd eſt improbum,
13 vel inhoneſtum † vt per eundem Bald. Alexand. Iaſ. &
Dec. in l. pacta quæ contra. col.1. C. de pact. & per l.re-
prehendenda C. de inſtit. & ſubſtit. & per Feli. in c. ſi
diligenti. col.7. verſ. circa quæ omnia. de for. compet.
& latè per Bal. in rub. C. de condi. ob turp. cau.

Tertiò generalia hæc inducendo, & inferendo ad
plures ſpeciales deciſiones, non valet diſpoſitio iſta
teſtatoris, quòd ſcriptura priuata continens teſta-
mentum habeat executionem, ac ſi teſtamentum eſ-
ſet factum manu publici notarij, quia teſtamentum
eſt publici iuris, & eius forma & ſolemnitas à priuato
nõ poteſt tolli vel alterari, ita ex facto reſpõdit † Dec.
14 conſilio 494. quod ſuprà in principio, cui addo quod
probat Alexan. in l. 1. §. eadem autem. col.1. de verbo.
oblig. non valere conuentionem, quòd ſcriptura pri-
uata habeat vim publici inſtrumenti, quia non per-
mittitur priuatis creare tabellionem † per doctri. In-
15 nocen. in c. cum P. tabellio. verſi. non credimus. de fi-
de inſtrumen. cum qua communiter doctor. tranſire
dicit Alexand. in d. §. eadem. & per Dec. conſi. 612. ſub
num.5. Quinimo ipſum inſtrumentum publicum, ex
ſolo pacto priuatorum non poteſt habere executio-
nem paratam per doctri. † Bal. in l. tale pactum. §. qui
16 prouocauit. in 20. quæſt. ff. de pact. refert Iaſ. in l. quæ
de legato. col.2. in princ. num.6.7. de leg.1.

Ex quibus nota nihil operari ſolitum poni in ſcri-
ptis priuatis, quod ſcriptum tale valeat tanquam pu-
blicum inſtrumentum, ad hoc tamẽ vltimum viden-
da ſunt quæ tradit Felin. in c. ſcriptura. col.3. in 6. fal-
len. de fide inſtrumento. & Iaſ. in l. admonendi. num.
98. & ſequen. de iureiur.

Quarto ne detur occaſio delinquẽdi, & fauore hę-
redis proprietarij non poteſt teſtator remittere vxori
vſufructuariæ vel alij vſufructuario cautionem de v-
tendo arbitrij boni viri, & de reſtituendis bonis fini-
to vſufructu, nec inuentarij confectionem. † l.1. & ibi
17 glo. & doctor. C. de vſufr. & l. ſcire. C. vt in poſ. leg. fir-
mant Pau. de Caſt. in conſi. 221. antequam veniam. in
princ libr.2. Abb. in conſi.4. col. fi. lib.1. Alexan. conſi.
58. habita ſuper narratis. col. penult. verſi. non obſtat
quòd teſtator libr.3. vbi in omn. bonis indiſtinctè de
commun. opin. ſic eſſe atteſtatur, & Corn. conſil. 173.
circa primum. col. pen. verſ. & etiam tollitur. lib.3. &
latè Iaſ. conſil. 40. circa primum. lib.1. Pariſ. conſi. 96.
num.7. lib.2. & Ruin. conſi. 202. col.2. num. 2. lib.2. &
Port. Imo. in concl. 18. lib.3. de conclu. & commun. o-
pin. & Viui. de commu. opin. litera C, verſi.1. nec in-
18 directè per viam pœnalis † Ruin. conſi. 165. ad fi. lib. 3.
19 † etiam tutori non poteſt remittere cõfectionem in-
uentarij, ſi iudici non videtur vtile, nec remittere do-
20 lum futurum per quæcunque verba generalia, Fran.
Crem. inter conſi. Alexan. conſi. 62. ſereniſsimus. col.
1. & ſequen. lib.4. & Iaſ. conſi. 14. quod dicti. lib.3. Nec
21 reſtitutionem reliquorum poteſt remittere † Socin.
conſ. 201. abundè col. penul. in fi. ver. ex qua opin. lib.
2. Nec poteſt remittere hæredi confectionem inuen-
tarij in præiudicium creditorum † Bald. in l. fi. §. 1. col.
pen. verſi. ſed audi nouam. C. de iure deliber. & in l. fi.
C. arb. tut. latè probat Ancha. in conſi. 365. in thema-
te propoſito. col.2. verſ. item inſurgit. Sed quoad præ-
iudicium legatariorum, fideicommiſſariorum, & co-
hæredum confectionem inuentarij remittere poteſt
23 † concord. allegat & tenet Pariſ. conſi. 69. col. num.
37. & ſeq lib.2. & quæ prohibita ſunt fauore teſtatoris
24 poteſt ea teſtator remittere † Bald. conſi. 336. iuxta ca-
ſum. lib.1. Bartol. & alij in d. l. nemo. idem de his quæ
ſunt in fauorem hæredis, defendit Aym. cõſi. 174. nu.
10. & ſequen. & præced. Item præmiſſa ratione ne in-
uitetur ad delinquendum teſtatorem præceptum in
teſtamẽto factum vxori vt reuelet hæredibus aurum,
argentum, & bona mobilia non poſſe reuocare in co
25 dicillo † tenet Gui. Pap. in quæſt. 515. teſtato.

Quintò ſunt quædam poſt teſtatoris mortem alijs
reſeruata vel lucra alijs danda, de his autem teſtator
nõ poteſt diſponere, vt de feudo diſpoſitionem teſta-
26 toris non valere † tradit Oldrad. conſi. 237. Perlectis. &
Ioan. de Ana. conſi. 37. Viſo puncto. per tex. in c.1. in 1.
reſpon. de ſucceſ. feud. Angel. Aret. in tract. de teſtam.
in gloſſ. 87. in princ. & Socin. Iun. conſi. 72. num. 17. &
conſi. ſequen. num.4. & conſi. 74. num. 12. lib. 1. Bald.
conſi. 275. quod pro regula, in princ. lib.2. Rom. conſi.
494. in caſu. in princ. Alexan. conſi. 130. num.7. & Iaſ.
conſi. 96. lib.1.

Quod intelligendum eſt niſi feudum ſit hæredita-
rium, & trãſitorium ad extraneos hęredes, quia de eo
valet teſtatoris diſpoſitio maximè pro cõiunctis per-
27 ſonis, vt declarat † Oldr. cõſ. 270. in quæſtione. in prin.
& Alexan. conſi. 19. ſuper eo. col.1. lib.5. Pariſ. conſ. 30.
in fi. lib.2. Ruin. conſ. 171. num. 15. lib.2. Aym. conſilio
256. col. [illegible] verſ. ſed hic dubitatur. Valet etiam de feu
do diſpoſitio teſtatoris, quando ſic extat conſuetudo
28 diſponendi † Bal. d. conſi. 275. lib. 2. & Cuman. conſi.
163. Guarnerius. verſi. ad ſecundum, debet tamen ſer-
29 uari conſuetudo in caſu ſuo præcisè † vt per Alexand.
conſ.6. viſa inueſtitura. & maximè de feudo nobili &
30 franco † probat Iaſ. conſ. 57. col. 2. verſ.2. principaliter.
lib.1. ac maximè in vſufructu in præiudicium vaſalli
31 & eius filiorum & hæredum diſpoſitio valet † idem
Iaſ. conſi. 123. circa primum. col.1. & ſequ. lib 4. & for-
tius valet conſenſu ipſorum filiorum accedente. Cur.
ſen. conſi. 76. Dominus Ludouicus. col.3. ver.2.

Vlterius non poteſt teſtator in totũ vel in partem
32 tacitè vel expreſsè prohibere quartam debitam † ex
auct. præterea. C. vnde vir & vx. & ibi doct. & expreſ-
sè Corn. conſi.4. vltra punctum. col. pen. lib.4. & Pet.
Matheſi. in rep. l. filium quem habentem. col. penult.
num.50. C. famil. erciſc. vbi ex ſententia Bal. adducit
rationem, quia teſtator non poteſt prohibere ea, quæ
leges, ſtatuta, & conſuetudines ſtatuunt per viam iu-
riſdictionis, non aũt per viã interpretationis volun-
33 tatis defuncti, † idem & Socin. Iun. conſ. 103. viſa con-
tingentia. col.4. num. 22. lib.1. vbi & alios caſus addu-
cit, in quibus quid dandũ ex lege vel ſtatuto non po-
teſt per teſtatorem auferri, exinde vxor ſeu alius dans
dotem teſtando non poteſt præiudicare & auferre
34 marito lucrum dotis ſibi ex ſtatuto debitum † Pau. de
Caſt. conſi. 82. in hoc negotio. ad fi. lib 1. & Bald. conſ.
79. caſus talis. col.2. ad fi. lib.1. etiam ſi à principe habe
ret priuilegium, liberè condendi teſtamentum, non
poſſet tamen tollere portionem ſtatuti marito debi-
35 tam † ſecundum Bal. in l. ſi quando. in princ. C. de in-
off. teſta. pro ſingulari approbat Franc. Crem. in ſing.
154. ſtatuto cauetur. lucrum enim ex lege datũ nullo
modo

modo valebit priuatus auferre, text. in §. ſed hæc qui-
dem. in auc. de nupt. & per Bald. in l. pro hæredita-
rijs. col. pen. & fin. C. de hæred. act. & Corn. conſi. 178.
ad fin. lib. 4.

Quid de re emphyteutica, quando valeat diſpoſi-
36 tio, vide † Ang. Aret. in d. tract. de teſta. in d. gloſſ. 87.
Bart. conſil. 1. ſub nume. 3. lib. 2. Roman. conſil. 35. A-
lexan. conſil. 91. num. 207. & ſeq. C. de iure emphy. Ti
raq. de retract. tit. j. §. 11. glo. 6. nu. 23. & ſeq.

Sexto & his proximum eſt parentes in teſtamen-
to abſque legitimis cauſis non poſſe liberos priuare
37 legitima, vulga. † §. aliud quoq; capitulum. in auc. vt
cum de appel. cogn. neque etiam in ea onus vel gra-
38 uamen imponere. † l. omnimodo. & l. quoniam in
prioribus. C. de inof. teſta. cum ſimil. concord. alleg.
per Pariſi. conſi. 45. colum. j. num. 3. lib. 2. atque etiam
ſi tale teſtamentum onus in legitima continens eſſet
39 approbatum à liberis † Paul. de Caſtr. conſil. 265. licet.
colum. 2. verſ. his non obſtantibus. lib..... Alex. 8.
colum. 5. ſub nume. 15. lib. 3. & conſ. 89. colum. fin. lib.
4. vt ibidem Pariſ. d. conſil. 45. num. 4. & num. 6. dicit
teſtatorem non poſſe filio aſsignare legitimam in pe-
cunia, vel in alia re vili, quia filius audiatur ſi velit le-
40 gitimam in alijs bonis ſtabilibus † ſecundum Bar. in l.
ſuus quoque in princ. in fin. ff. de hæred. inſt. cum con
cord. alleg. per Iaſ. in l. ſcimus. in prin. in 5 not. C. de
inof. teſtam. ita eſſe commu. opi. refert Guid. Pap. in
quæſtio. 487. dummodo filius pro legitima non eli-
41 gat rem meliorem vel alij legatam † vt ibidem Iaſ. li-
mitat, & ſuperſint alia bona, Alexan. conſ. 12. num. 2.
42 lib. 2. vel non eligat rem prohibitam alienari † Iaſ. in l.
filiusfam. §. Diui. in 2. lect. num. 50. de leg. j. Neque
hæredi filij puberis poteſt teſtator imponere onus in
legitima per l. ſi fundum per fideicōmiſſum. §. fi. l. ſeq.
& ibi gl. de lega. 1. Ruin. conſil. 58. ſuper puncto col. 6.
num. 26. & ſequent. lib. 2. nec poteſt mandare dotem
filiæ datam, quam non poſſet auferre, vt nepos im-
43 putet in legitimam † Paul. de Caſtr. conſi. 145. viſis &
ponderatis. lib. 1.

De regula autem quòd legitimæ nullum poteſt
44 imponi grauamen cum amplia. & limit. multis † ple-
nè tractat. Port. Imol. in tract. conclu. & comm. opin.
concl. 42. lib. 1. Et maximè limitationem hanc oneris
impoſiti ne fiat alienatio bonorum vſque ad certum
tempus veluti 30. anno. valere in legitima pro com-
45 muni ponit † Viui in tract. de commu. opin. in verſ.
legitima. Nullum grauamē teſte Boër. in deciſ. 87. nu.
6. & ex alle. per Dec. cōſ. 442. & Bellem. conſ. 28. extat,
& Ancha. conſ. 440. in quæſtio. quæ vertitur. col. pen.

Non poteſt quoque teſtator mandare liberis pri-
mi gradus grauatis fideicommiſſo quòd fructus im-
46 putent in quartam Trebellianicam † per text. in l. iu-
bemus. in prin. C. ad Trebel. & hac ratione ibidē Bal.
etiam not. teſtatorem nō poſſe prohibere quin liberi
primi gradus fideicommiſſo grauati poſsint Trebel-
lianicam detrahere, hanc opi. magis communiter ap
probatam dicit & tenet Iaſ. in l. Marcellus. in princ.
col. 11. nu. 53. & 56. ff. eo. & Dec. conſ. 81. col. 2. & conſil.
218. col. 2. verſ. & ſi caſus. & alibi de legitima & Trebel
lianica dicēdum erit. hoc in loco hæc dicta ſunt quæ
teſtator diſponere non poteſt.

Septimo contra leges, & modum à legibus indu-
ctum teſtator diſponere nō poteſt, vt quòd filius præ-
ſertim de legitima & de alijs ſuis bonis non poſsit vſ-
47 que ad 25. ann. teſtari per † l. teſtandi. C. de teſtamen.
tradit Paul. de Caſtr. conſi. 445. circa primum quæſi-
tum. in prin. lib. 2. quo verò ad bona teſtatoris huiuſ-
48 modi prohibitionem valere iure fideicommiſsi † per
l. qui filium, in princ. ff. ad Trebel. idem Caſtr. proſe-
quitur in dicto conſ. modus circa perſonas ſubſtituē-
das exemplariter mente capto filio non poteſt à teſta
49 tore mutari † contra l. humanitatis. C. de impub. & a-
lijs ſubſt. reſpondit idem Paul. de Caſtr. conſi. 22. ſuper
primo. colum. ſecunda, numero 2. verſi. verum nunc
proponitur. lib. 2. quod directè per modū teſtamenti
fieri debet, & id in codicillis fiat, vt datio tutoris, &
50 prohibitio Trebellianicæ non valet. † Bal. in l. 3. ff. de
teſta. tut. & Iaſ. in conſi. 99. Dominus Barth. col. pen.
verſ. & multo minus. lib. 4.

Cum contractus vſurarij cognitio ſpectet ad iudi-
cem eccleſiaſticum, vſurarumque reſtitutio fieri de-
beat perſonis, quibus fuerunt extortæ ſi notæ ſint, a-
51 liâs per diœceſanum prouidendum eſt † iuxta c. cum
in diœceſi. de vſu. talis modus non poteſt à teſtatore
mutari committēdo alijs perſonis laicis reuiſionem
ſuorum librorum & cognitionem partitarū, quæ ſint
vſurariæ, & reſtitutionem malè ablatorum illis perſo
nis & loco & tēpore, vt videbitur eis, vt probat Gemi.
cōſ. 20. mihi videtur, ſequitur Ripa in d. l. nemo. nu. 21.

Modus conſtituendi, & acquirendi ius patronatus
in eccleſia à canonicis ſanctionibus inductus nō po-
teſt à teſtatore alterari, vt legato facto eccleſiæ cū con-
ditione per ſuos deputatos eligendi presbyterum ſe-
cularem debentem ibidem celebrare & pro dote poſ-
ſit dici acquiſitum hæredibus ius patronatus, quia le-
gatum valet vt à benefactore factum eccleſię, & con-
ditiones ceſſant pro dote, & nullius momenti eſt ac-
52 quiſitio aliqua iuris patronatus, plene allegādo † con
ſuluit Abb. conſ. 59. quidam D. Iac. lib. 2. & Cald. conſ.
14. in tit. de teſtam.

Teſtator enim contra canones nihil poteſt diſpo-
53 nere vel immutare, † cap. requiſiſti. cum concord. ibi
ſign. in gl. in verſ. canonis. extra de teſta. & Dec. conſ.
121. ad nu. 2. vbi inquit teſtatorem qui ædificauit capel
lam non poſſe eam eximere ex poteſtate epiſcopi, &
54 Pau. de Caſt. in conſ. 358. Primo eſt ſciendum, lib. 1. di-
cit non poſſe per teſtatorem diſponi, quòd fiat orato-
rium cum dote & ponatur presbyter perpetuus abſq;
inſtitutione, & confirmatione epiſcopi, quia epiſco-
pus eſt, qui circa hanc ordinationem debet exequi
voluntatem teſtatoris, & habetur pro ordinatione
55 teſtatoris, vt ibi per eum † & plenè per Luc. de Pen. in
l. 1. col. 5. C. de expenſ. ludo. lib. 11. licet de facto poſſet
56 in aliquibus locis obſeruari cōtrarium † vt per Guid.
Pap. in quæſt. 187. an capellaniæ, tamen de iure eſt, vt
ante dictum eſt, vt ibi apoſt.

Nec poteſt teſtator prohibere epiſcopum ne ſe in-
tromittat ſaltem defendēdo in bonis relictis ad pias
57 cauſas † Pet. de Ancha. conſ. 129. ſuper primo. col. pen.
verſ. deſcendendo ad aliud dubium, formam conſti-
tutam & fines tutelæ etiam mutare non poteſt, vt tu-
tor debeat adminiſtrare cum conſ. alterius non colle-
gæ in officio tutelæ, niſi in muliere matre tutrice, te-
58 net † Bal. conſ. 230. viſo teſtamento Gentilis. lib. 4.

Non poteſt teſtator diſponere contra ius munici-
pale, vt pone quòd teſtamentum non valeat, niſi in-
tra menſem fuerit regiſtratum in archiuio publico,
& teſtator diſpoſuerit, quòd imò valeat, attamen non
59 valet, † vt tradit idem Bal. in l. 2. verſ. quæro nunquid.
C. vt in poſſ. leg. & per Crot. in l. nemo poteſt. nu. 42.
de leg. 1. & Iul. Clar. in §. teſtamentum. in quæſtio. 63.
quia teſtator nō poteſt tollere diſpoſitionem ſtatuti,

probat Fab. de monte in tract. de empt. & vendit. in
28.quæſt.3.quæſt.principalis.

Octauò contra ius naturale nõ valet diſpoſitio te-
ſtatoris, vt ſi prohibeat filium hæredem aliquid dare
alteri filio exhæredato ſub pœna priuationis hæredi-
tatis, prohibitio locum non habet, & ceſſat pœna, vbi
filius hæres locuples cogeretur à iudice præſtare ali-
menta fratri inopi exhæredato: Bald. conſi. 103. præ-
miſsis verbis. lib. 5. & Cepol. in caut. 247. nu. 2. & non
poteſt prohibere teſtator quin mater penes ſe reti-
neat filium vſque ad triennium, dummodo interim
61 non tranſeat ad ſecunda vota † per not. in cap. fin. de
conuer. infide. tradit idem Bald. conſilio 126. quidam
nobilis. verſic. præterea auus. lib. 1. Nec poteſt eam pri
uare legitima tutela etiam indirectè niſi prouidendo
62 de alio tutore † idem Bald. conſil. 308. teſtator in teſta-
mento. verſ. nam iſtud falſum. lib. 2. Nec præcipere po
teſt vt filius non retineat penes ſe in domo matrem
pauperem nec fratres mendicos. Grat. conſ. 35. nu. 3.
& ſequen. lib. 2. & tex. in l. conditiones. & l. filius. ff. de
cond. inſt.

Non poteſt quoque aliquem grauare vel punire
ex facto alterius vel aliquod mandare, quod non ſit
63 rationabile, † per l. paterfam. ff. de hære. inſti. adducit
Socin. conſ. 21. col. fin. lib. 3. & Aret. conſ. 67. diligenter
64 & maturè. colum. 6. verſ. non obſtat vltima ratio. † v-
bi in ſpecie probat teſtatorem non poſſe auferre mi-
nori beneficium reſtitutionis in integrum à lege con
65 ceſſum † ſequitur Ruin. conſ. 199. col. 3. num. 4. quin-
imo contra naturam actus exceptio à teſtatore appo-
66 ſita non tenet, reijcitur, tamen actum non vitiat: † l. ſi
ita quis hæres. & ibi Bald. & Imo. ff. de hæred. inſt. ſed
vitiat quando ſuperfluè ponitur contra naturam a-
67 ctus, † per l. actus legitimi. de reg. iur. Bald. in l. teſta-
mentum. C. de teſta. Poteſt tamen teſtator iubere ne
hęres petat reſtitutionem in integrum ex perſona de-
functi, vel aliquid aliud quod mero iudicis officio
68 expediatur † tenet Bart. in l. licet. col. 1. ad fi. verſ. idem
potes dicere. ff. vt leg. no. cau.

Nonò contra bonos mores teſtatoris diſpoſitio
valet, vel quòd inſaniam & ineptiam ſapiat, vel tur-
69 pitudinem † l. ſi quis inquilinos. §. pen. & fi. & l. ſeq. §.
fin. de leg. 1. & ibi in text. & in gloſſ. ponuntur aliqua
exempla. & maximè illud, quandoque viſum eſt per
aliquos in teſtamento præcipi ſuum corpus ſepeliri
ſonantibus organis, vel ſola candela accenſa ad fu-
nus, vel alijs ſuperuacuis impenſis circa ſepulturam
ſeu funus, portio circa hæc defunctorum ineptas vo-
luntates non valere decidit Iuriſc. in d. l. ſequen. inci.
ſeruo alieno §. fi. quod eſt ineptum & ridiculum non
70 expedit fieri, † Bal. in l. iam dubitari. ff. de hæred. inſt.
71 & non debet ſeruari † Iaſ. in l. apud Iulianum. §. con-
ſtat. col. 1. num. 6. verſ. prædictis etiam de leg. 1. & per
Sald. in l. 1. nu. 2. C. de his quæ pœn. no. & per Crot. in
d. l. nemo poteſt. col. fi. num. 145. & Luc. de Pen. in l. 1.
col. 5. C. de expenſ. lud. libr. 11. & non valere quæ rẹfe-
72 runtur ad turpem cauſam. † l. quintus. in fi. de an. leg.
& quæ referuntur ad diffamationem & ſpecialem in-
73 famiam legatarij. † l. turpia. in prin. de leg. 1. & quæ et-
iam mandat ædes deſtrui. l. filiusfam. §. ædes. eo.

Turpis eſt modus vel conditio & contra bonos
mores, vt ſi inſtituam te hæredem vel ſubſtituã, dum-
modo me hæredem in tuo teſtamento facias, aliàs
quòd meum teſtamentum non valeat, reijcitur talis
modus & conditio mei teſtamenti, & primus inſti-
tutus hæres, vel ſubſtitutus admittitur ex teſtamento
74 iam facto † vt probat Ruin. conſi. 20. lib. ſecundo.

Eadem ratione quia contra bonos mores reputa-
tur grauamen iniunctum hæredi vel legatario de ad-
optando aliquem neque contra grauatum vt priue-
tur hæreditate vel legato, neque pro adoptando vt a-
75 ctio ſibi aliqua competat valere † eſt tex. gl. & Bart. in
76 l. vxorem. §. hæres. de leg. 3. † & ibidem Bart. infert ad
quæſtionem legati facti monaſterio cum onere reci-
piendi talem in monachum vel monialẽ onus ipſum
reijci, & quia continet ſpeciem ſimoniæ & turpitudi-
nem, de qua quæſt. vide latè per Bart. & alios in l. Ti-
tio centum. §. 1. de condi. & demonſtr. & per eundem
Bart. in conſi. 184. Domina Nuta. & Imol. in l. ille au-
tem. col. 1. ff. de hæred. inſt.

Reijciuntur enim turpes conditiones ex diſpoſi-
77 tionibus defunctorum, † l. reprehendenda. C. de inſt.
& ſubſt. cum ſign. ibi in gl. & iuxta declarationem Iaſ.
ibidem & l. ſi pater. colum. antepenul. num. 20. C. eo.
Reijcitur quoque & non vitiat impoſsibilitas de fa-
78 cto † vt l. ſi mihi. §. ſi quis ſeruos. de leg. 1. & l. obtinuit.
de condit. & demonſtr. §. impoſsibilitas. inſt. de lega.
ita & impoſsibilitas de iure: d. l. reprehendenda. l. 1. &
l. conditiones. ff. de cond. inſti. limita tamen & decla-
ra, vt per Caſt. Imo. & Socin. in dicta l. obtinuit, quan
79 do teſtator ſciuit, reijcitur † idem Socin. in l. 1. in fi. de
vulga. & pupil. & poſitis ſimul modis illicitis, & lici-
80 tis, illiciti habentur pro non ſcriptis, † Abb. conſil. 63.
colum. 4. num. 7. lib. 2.

Vt contra bonos mores non valere diſpoſitionem
teſtatoris quòd hæres non poſsit alienare bona fidei-
81 commiſſo ſubiecta etiam pro dotandis filiabus † tra-
dit Guid. Pap. in quæſtio. 96. nobilis Antonius, vt per
Alexand. conſ. 56. conſideratis verbis teſtamenti. col.
2. num. 2. 3. lib. 1. & per Pariſ. conſ. 25. num. 37. & conſ.
63. num. 36. & ſequen. lib. 2. & Ruin. conſi. 123. nu. 10.
lib. 2. vide quomodo tenent contrarium, ſcilicet pro-
hibitionem expreſſam alienationis etiam verbis ge-
neralibus impedire donationem ex bonis prohibitis
alienari.

Decimò veluti quid impoſsibile continens nõ va-
let diſpoſitio teſtatoris in eo quod conſequi, expedi-
ri, vel explicari non poteſt abſque licentia principis,
82 † l. apud Iulianum. §. fin. incip. conſtat de lega. 1. & ibi
Bar. Bald. Ang. & Alexan. quem legunt ſub l. cum ſer-
uus. & Angel. Aret. in tract. de teſta. in glo. 25. in fi. in-
ferunt ad quæſtionem quando legatur prædium fra-
tribus minoribus cum onere quòd ibi faciant mona-
ſterium, & locum religioſum in quo habitẽt, quia id
non poteſt fieri abſque authoritate ſummi Pontificis
83 † per ca. 1. de relig. domi. in 6. quòd tale onus reijci de-
bet, idem ſi dependeret à voluntate vnius qui habe-
84 retur loco domini † vt ibi per Imol. Aret. & Alexand.
idem ſi dependeret à voluntate collegij vel conſilij
85 ciuitatis, † Bart. in l. continuus. §. cum quis. de verbo.
obli. Aym. conſ. 259. colum. 3. ſub verſ. tertio. Quod li-
mita & declara, vt per Socin. in l. quidam relegatus.
colum. 2. verſ. vltimo iſta lex. de reb. dub. & per Alex.
& Iaſ. in d. §. conſtat. idem ſi legatur res deputata ſer-
uitio eccleſiæ, vt non valeat in re nec in extimatione
86 † Abb. conſ. 45. lib. 2.

Vndecimò ex pluribus cauſis, atque in caſibus
pluribus inutilis eſt teſtatoris diſpoſitio, vt ſi fuerit a-
licui relictum creditum teſtatoris, & nullum probe-
87 tur creditum, non valet legatum † l. ſi ſic. §. 1. & ibi Bar.
in fi. adducit ad quæſt. ſi quis legat omnia ſua iura cõ-
petentia ad aliquam rem, non apparentibus iuribus,
quæ

88 quę teſtatori competant, nullum eſt legatum, † & ibi-
dem alij docto. ſequuntur, & Alexand. conſil. 14. Viſo
& conſiderato. colum. 2. n. 12. & conſi. 187. in hac cau-
ſa. col. 2. num. 10. li. 2. & conſi. 96. conſideratis his. col.
2. lib. 5. Socin. conſi. 89. colum. fin. lib. 1. Aym. conſilio
293. nu. 5. quia defectus diſpoſitionis eſt in ſubſtantia
rei quæ non eſt in rerum natura, vt declarat Bart. in l.
demonſtratio. in princ. col. 3. de condit. & demonſt.
non valet enim legatum rei, quæ non eſt, nec eſſe po-
89 teſt in rerum natura, † l. quidam. in fin. & Bart. in l. fi.
in princ. de vin. trit. ol. legat. ſic magis deriſorium eſt,
quàm vtile legatum, l. ſi domus. in fi. princ. de leg. 1. &
per Dyn. in cap. in obſcuris. num. 13. de reg. iur. in 6. &
in ſpecie propoſita per Bart. Bald. & alios in l. 2. C. de
fal. ca. Secus eſt ſi legatum factum ſit conceptione du
plicis ſermonis, vnius pro præcepto legati alterius,
pro demonſtratione loci ſeu rei, ex quibus fieret ſolu-
tio legati, quia falſa demonſtratio in credito loci, &
rei demonſtratio non impedit legati ſolutionem ali-
ter fiendam per caſum l. quidam teſtamento in prin.
de leg. 1. tradit Bald. in d. l. 2. & ſecus eſt ſi legatur certa
quantitas alicui vti creditori teſtatoris pro eadē quan
titate, & non ſit creditor, quia valet legatum in certa
quantitate legata vti ſubſiſtente certæ rei ſubſtantia,
90 licet falſa ſit demonſtratio † d. l. ſi ſic. §. 1. & l. legaui. de
lib. leg. & ibi Bar. & Alber. ita confeſsio debiti facta à
teſtatore non probat debitum. ſed ex fideicommiſſo
91 actionem & petitionem inducit † l. Lucius. §. quiſquis
mihi. & ibi Bar. de leg. 2. & debitum prius non exigi-
bile fit exigibile. ſic legatum creditori per actionem
92 ex teſtamēto † Socin. in l. quibus diebus. §. Dominus.
in vlt. not. nu. 5. de cond. & demonſt.

Duodecimo inutile eſt legatum de re vel aliàs de
iure cōpetenti legatario ſi plus iuris & commodi non
93 afferat legatario, quàm prius haberet, † l. ſi quando. in
princip. de leg. 1. §. è contrario. inſt. eo. & l. Mæuius. in
prin. & l. vnum. in prin. de leg. 2. & d. l. legaui. §. ſed &
ſi id. & l. proprias. C. de leg. & l. cum quis decedens. in
princ. de leg. 3. & l. ſi creditori in prin. de leg. 1. vide ta-
men in legato dotis, vel rerum dotalium datarum fi-
liæ & facto ipſi filiæ quando valeat legatum in exti-
94 matione † per tex. Bar. Bald. & alios in l. cum pater. §.
pater filiæ. de legat. 2. & ex dicta l. cum pater. §. cura-
toris habetur. Fruſtratorium eſſe legatum vt ſoluatur
95 creditori † & d. l. ſi creditori. & l. ſequen. de lega. 1. &
l. debitor. 10. in prin. de leg. 2. Idem eſt in inſtitutione
hæredis facta filio de bonis maternis quòd non valet
96 † per l. mea reſ. de condit. & demon. tradit Bal. in l. ſci-
mus. in prin. col. fin. verſ. quæritur. C. de inoff. teſtam.
per Ruin. conſ. 7. col. 5. ſub num. 11. lib. 3.

Decimotertio non valet legatum non expreſſa re
legata vel rei cuius commercium legatarius habere
non poteſt. vel tempore quo cedit dies legati, ſuſpen-
97 ditur legatarij ſtatus habilis ad legatum ipſum † hæc
ſingula probantur per text. in l. Titia cū teſtamento.
in princ. & in l. mortuo. §. Labeo. & in l. cum filius. §.
ſeruus. de leg. 2. Idem eſt legatum fruſtra factum non
98 apparente eo cui datum ſit † l. qui plures. de vſufruct.
lega. eſſe enim debet cui detur dicit text. in l. quidam
referunt in princ. in fin. de iu. codicil. Idem nullum
eſſe relictum de eo quod ſui natura aliàs ſic eſſe debe-
99 bit, vt teſtator diſpoſuit. † l. qui fructus de vſufr. lega.
Idem nullius momenti eſſe legatum de pecunijs de-
100 bitis inualidè ob perſonam debitoris † vel. cum illud.
§. primo. ff. quando di. leg. ced.

Decimoquarto non tenet legatum fructuū perci-
piendorum ex bonis teſtatoris, ſi de bonis percipi nō
101 poſſunt † per l. cum certus. de vi. trit. ol. leg. & l. ſi debi-
tor. §. 1. de contrah. empt. tradit Pau. de Caſtr. in conſi.
405. primo quæro. ſub num. 1. lib. 1.

Decimoquinto, vbi duo teſtamenta diuerſa ab eo-
dem condita reperiantur, & in vltimo apparet teſta-
torem non reuocaſſe primum, quinimo illud confir-
maſſe ratione perplexitatis, & repugnantiæ neutrum
102 valere † per l. ſi Titius. ff. de cond. inſt. reſpondit Aym.
conſi. 143. num. 4. 5.

Decimoſexto dictum eſt legatum rei propriæ le-
gatarij non valere per l. proprias. C. de leg. idem eſt ſi
filius hæres inſtitutus ſit in re propria etiam habita à
patre habente etiam in eadem re vſumfructum. in-
103 ſtitutionem huiuſmodi non valere probat † Alex.
conſ. 20. ponderatis. col. 2. num. 9. & ſequen. lib. 3. du-
pli. conſi. 217. lib. 6.

Decimoſeptimo relictum ab vxore factum mari-
to ſcienter exiſtenti in matrimonio prohibito, nō va
104 let, ſecus ſi à marito vxori legatur † vt l. fin. de leg. 1. in-
telligendum eſt. ſi vxor non ſcienter illegitimum ma
105 trimonium contraxerit, † vt ibi Bar. Cuman. & Imo.
& in l. Claudius. de his, qui. vt indi. & in l. miles ita. §.
fi. ff. de milit. teſtam. vbi in dubio de hoc præſumitur
106 ignorantia, † idem Bar. in l. 1. nu. 4. C. de ſatiſdan.

Decimooctauò, pro nihilo eſt præceptū teſtatoris,
quo omnino ꝓhibetur libertas matrimonij. eo etiā,
107 quòd dependeat ab arbitrio alieno, † vt l. cum tale. §.
reſcriptum. & l. filiæ. in princ. de condit. & demonſtr.
& l. turpia. §. ſi Titiæ. de leg. 1. & ibi Doct. & Corn. cōſ.
105. in fi. lib. 2. ſecùs eſt, ſi matrimonium non impedi-
tur. ſed differtur, alteratur reſpectu locorum, vel per-
ſonarum. vel de conſilio alieno, quia in his teſtatoris
108 præceptum ſeruari debet, † vt per Caſt. Alexan. & Iaſ.
in d. l. turpia. verſ. ſi Titiæ. Ioan. de Anna. conſi. 15. &
ibi Bologni. in add. ad Caſt. conſi. 300. Videtur dicen
dum. lib. 1. Ang. Vret. in tract. de teſta. in glo. 66. Aym.
conſ. 1. num. 6. & ſequen.

Decimononò, conditio appoſita, Si deceſſerit ſine
liberis, nihil operatur, & fideicommiſſum nullum
eſt, quando decedens eſſet monachus vel clericus in
109 ſacris, † vt per Barto. & Caſtren. in l. hæredibus. §. 1. ff.
ad Trebel. vbi hoc procedere aſſerunt, ſi dictum fue-
rit, Sine liberis ex ſuo corpore deſcendentib. vt non
intelligatur de eccleſia. ſed hoc procedere in ſimplici
110 conditione ſine filijs, † tenet Bart. in l. ſi ita quis. §. pri-
mo. de leg. 2. & clariùs Bal. in l. generaliter §. 1. verſ. ſed
quid ſi num. 3. C. de inſtit. & ſubſtit. & Dec. conſ. 299.
colum. pen. verſi. ſeptima concluſio. quatenus fuerit
dictum. per talem conditionem fideicommiſſum in
ſacerdote grauato dici nullum. vide. & declara, vt per
Capr. in conſ. 20. & dici nullum, eſt opin. ferè ab om-
nibus recepta, ſiue ante, ſiue poſt clericatum fuerit o-
nus fideicommiſsi impoſitum: Bero. conſi. 73. colum.
3. ſub nu. 11. & ſequen. conſ. 107. col. pen. nu. 31. lib. 2. &
plenè Pariſ. conſ. 109. in princ. lib. 3. intellige, vt latiùs
diſſerui infrà lib. 3. interpr. 3. dub. 2. ſolu. vlt. ver. vlt.

Vigeſimo. conditio caſualis vel mixta appoſita in-
ſtitutioni factæ filiò vel nepoti, reddit teſtamentum
111 nullum. & inualidum † per l. ſi pater. & ibi gl. & Doct.
ita eſſe Commun. Opin. firmat & tenet Socin. conſi.
96. & conſ. ſequ. libr. 3. niſi ſuſtineatur per cla. codicil.
Ang. conſ. 54. Facti narratio.

Vigeſimoprimò, legatum vni parti vel ſectæ fa-
ctum ad æmulationem, & quod poſſet verti in perni
ciem & damnum Reipub. non valet, à contrario ſen-

112 ſu.†tex.l.ſi quis à filio.§.fi.de leg.1.vbi ponunt Barto. Bald.& alij Doct.

Vigeſimoſecundò, inutile legatum eſt iuris, quod
113 morte teſtatoris extinguitur, † l. vxo. C. de lega.& l. quod in rerum.§.1.& quod legatario non affert commodum.l.ſi autem.ff. eo.& l.Mæuius.§. debitor.& l. ſequen.in princ.de leg.2.vt ſuprà verſ.12.& eius, quod
114 in rerum natura non eſt, † vt l. quidam hæredem. in fi.de vi.trit.leg.

Vigeſimotertiò, non valet legatum ab hærede ipſo
115 ſibi præſtandum:†l.planè.§.ſi duobus. de lega.1.cum concord. alleg. per Pariſ.conſ.79.in princ.libr.2. ratio eſt impoſsibilitatis:quia obligatio perſonalis ex teſtamento deſcendens non poteſt in eadem perſona actiuè & paſsiuè concurrere, vt adducit Fulgo. conſ. 100. Quidam A.verſ.in primo. refert & idem Pariſ. d. cõſ.
116 79.in princ.vbi & num.31. † limitat, huiuſmodi legatum hæredi fore præſtãdum per fideicommiſſarium, ad quem poſtea hæreditas eſſet reſtituenda, vt valeat, vbi in teſtamẽto adeſſet clara. Omni modo meliori, &c.de qua ſuperiùs dictum eſt.

Vigeſimoquartò, non tenet legatum, quantitate non expreſſa & abſq; culpa hæredis deficiente re, pro
117 qua ſit præſtandum pretium:† l. quidam teſtamento.§.ſi ubi.& l.cum res.§.fi.& l. Titiæ.§.1.de lega.1.& l. vir vxori.& ibi declarat Bart.de dot.præleg.

Vigeſimoquinto, legatum à clerico factum concu
118 binæ non valet, & applicatur fiſco.† Barto.in l.mulierem.ff.de his quib.vt indi. Capr.conſi.127. firmat, in quacunque relinquente concubinæ, cum qua non poſſet cõtrahere matrimonium, & in clerico.donan-
119 te concubinæ & inualidæ,†latè tradit Dec.conſi.132. & Aym.conſ.229.col.1.& ſequen.vbi, etiam ſi diceret, ſe debere concubinæ pro pecunijs habitis, vel pro ſeruitijs etiam iuramẽto diſpoſitionem huiuſmodi pro concubina non valere, defenditur, niſi debitum vel
120 ſeruitia aliter probentur,† Afflict. in deciſio. 102.alleg in d.conſ.per Aym.

Vigeſimoſexto, inſtitutio hæredum eſt nullius momenti, quando teſtator errauit in cauſa finali, credens hæredem coniunctũ naturali vel legali coniunctione: qui verò non eſt coniunctus validè, vt de eo,
121 quem credebat eſſe filium, & non eſt: text.†eſt in l.ſi pater. & ſic in linea deſcendenti eſt error, & de eo, quem credebat fratrem, & ſic in linea tranſuerſali: tex.eſt in l.nec apud.C.de hæred.inſtit.& de eo, quem credebat eſſe arrogatum vel adoptatum, & validè nõ
122 erat:tex.†eſt in l.eam quam.C.de fideicommiſ.& in
123 l.ſeruo manumiſſo.ff. de cond.indeb.† vbi conditio impoſsibilis, quam teſtator putabat poſsibilem, vitiat diſpoſitionem teſtamentariam, & in his legibus Doctor.tradunt.& Bald.in l.quoties.in princip ff.de hæred.inſtit & in conſilio 24. Statuto ciuitatis. l.b.1. & Angel.in conſilio 93. Viſis inſpectis. colum.3. qui loquitur etiam in Doctore, hæredem inſtituente filium arrogatum inualidè:ſequitur Iaſ.in l.neque.ad fi. de teſtam. ſic error in filiatione reddit teſtamentum nullum, per eadem & alia iura, tradit Bald. in conſil. 134. In primo teſtamento.ver.vel quia in dubio.libro 1.etiam ſi nepotes eſſent inſtituti ex filio naturali & legitimo, quod eſſet falſum: Fulgoſ. conſilio vigeſimotertio, Sengelpertus col.fin.verſ.ad ſecundum.facit Bald.conſilio 67.lib.1.& Barba.conſilio 27.colum. 7.lib.1.& Corn.conſilio 309. colum.2. lib 1. Idem, de
124 errore in nomine patris.†Roman.conſilio 179. Ampliſsime.in princip. Idem inſtitutio eſt nulla de filio legitimato, cuius legitimatio ſit nulla, latè probat Pariſ.conſilio 3 colum.3.num.18.& ſequen. & conſil. 11.colum.3.num 14.lib.2.& Dec.conſilio 320. in prin. & conſilio 453. in fin. Quod intelligendum eſt, niſi appareat de voluntate patris pro futura alia legitima
125 tione validè fienda, vt ſubtiliter reſpondit†Dec.conſilio 176 per totum. Idem de filio ſenis nato veriſimiliter, non ex ipſo ſene, inſtitutio non valet ab eo fa-
126 cta, vt erronea fuerit cauſa inſtitutionis:† Pariſ.conſ. 29.in fi. lib. 2. Exinde vnum aduertendum eſt, quòd vbi deficit teſtamentum errore defuncti in coniunctione perſonæ inſtitutę valet pro venientibus ab inteſtato in tantum, vt teneantur ad præſtanda legata,
127 & fideicommiſſa,†per lect. Azo. omnes tenent in d.
128 l.eam quam.valet pro ſubſtituto † Capra conſilio 2. in 7.Quæſi.num.20.id verum eſt, quando ſimpliciter factum legatum vel fideicommiſſum:ſecùs eſt, vbi legatum nominatim factum eſt ab hærede ſic inualido præſtandum, quia tunc legatum etiam non valet,
129 † probat Bald.in d.l.eam quam. colum.4.ſub nu.15. verſ.& dicit glo.& quando aliàs ratione erroris vitiatur inſtitutio, vide Alexan. in l.ſi teſtamentum. ad fi. C.de inſtit.& ſubſtit.

Vigeſimoſeptimò, non poteſt teſtator pro dilatione ſoluendi legatum dotis vxori, vel alicuius quantitatis legatario mãdare ſolui aliquid annuum, etiam pro pœna, vel pro cauſa alimentorum, donec ceſſatũ fuerit ſolui legatum:quia vſuraria diſpoſitio eſt in totum de iure canonico prohibita: & ſic in vltimis vo-
130 luntatibus nullo modo valet:†l.3.§.fin. de an. leg. & ibi not.Bar.& in l.2.de his.quæ pœ.no.Petr. de Anch. conſ.93. Verba teſtamenti.Rolan à Vall.conſi. 55. nu. 22.& ſequen.lib.2.Alexand.conſilio 27. colum.2. nu. 6.lib.4.& conſilio 74 colum. penult. num. 6.lib.5.& Barba.conſilio 66.colum.1.& ſequent. lib. 2.& Socin. conſilio 56.colum.1.lib.3.& Ruin.conſilio 53.numero 24. libro 2.vbi non valere legatum viduæ de prædio poſsidendo pro dote, & fructus non computentur in
131 ſortem,†& Paul.de Caſtr. conſilio 101. Quantum ad tempus.li.1 vbi declarat, id procedere pro tẽpore poſt mortẽ teſtatoris, ſed pro tẽpore decurſo in vita teſtatoris, ſi mandat teſtator vltra ſortem aliquid ſolui legatario, valet legatum, vt ibi per eum: valet quoque, ſi alternatiue legat mille aut centum quolibet anno
132 in vita legatarij,†per Bald in l.1.colum.8.numero 38. verſ.tertiò quæritur. C.de his quæ pœ.no. comprobat Socin.conſilio 41. In præſenti conſultatione. colum. 5. lib 4. Valet etiam legatum aliquid annuum ſoluendi pro aliquo legato, quod intra tempus à teſtatore præfixum legatarius exigere non poſſet, aliàs ſi exige-
133 re poteſt, & non exigat, ſibi imputetur. † & quid an-
134 nuum ſoluẽdum ſapiens vſuram non debetur,† per alleg.decis. communiter approb. & concord. collect. per Rebuf.in l.1.in glo.1.nu.72.C.de ſent. quæ pro eo. q.inter.& tradit Hier.Cagn.in l.curabit. col.2. & ſeq. nu.8.cum ſeq. C. de act. empt. vbi alios allegando, & per contraria articulum diſcutiendo, ita concludit: & intellige.vt per Rip.in l nemo poteſt. n.23.de leg.1.& Alc. paradox.li.5.c.20.& idem declarat conſ.8 In præſenti caſu dubitationem.num.7.& ſequ.lib.1.impreſ. Venetæ.

Vigeſimooctauò, ſicut non valet diſpoſitio teſta-
135 toris contra ius:†l.nemo poteſt.de leg.1.& continens
136 præceptum nudum:†l.filiusfam.§.diui.eo. continẽs quoq; quid inhoneſtum vel illicitum, l.quædam.de condi.inſtit.Ita non valet, quando non rationabilis, vt quan-

Vt quando ex facto alterius obligatio vel priuatio in-
137 duceretur: per text † in l. paterfamil. teſtamento. ff.
de hæred. inſtit. & ibi not. Bart. Bald. Angel. Imo. & a-
lij. declarat Ruin. conſ. 122. col. 5. num. 9. lib. 2. vt dictũ
eſt ſuprà ea. dubit. 8. contra ius. Quomodo tamen e-
tiam vitiata priuatione valeat ipſa diſpoſitio ex capi-
138 te fideicommiſsi. † per l. cum ab vno. de legat. 2. tra-
dit Bald. conſil. 208 Punctus. Pater dilgens. lib. 5. Itẽ,
non valet præceptum teſtatoris de vendendo rem im
mobilem forenſi prohibito, per ſtatutum acquirere,
139 † Iaſ. plenè allegat in l. iuſtè. col. fin. ſub ver. quintò.
ff. de acquir. poſſeſſ.

Vigeſimonono, teſtator prohibere non poteſt ius
accreſcẽdi in hæreditate directè, vel indirectè, vt quid
140 factum contrà. † l. ius noſtrum. de Reg. Iur. quod te-
ſtator ipſe facere non poteſt, per d. l. nemo poteſt. tra-
dunt Deci. Cagn. & alij in d. l. ius noſtrum. Ripa in l. ſi
inſulam. col. 14. ſub num. 60. de verb oblig. Angel. A-
ret. in tract. de teſta. in gloſ. 57. in fin & in gloſ. 60. ita
eſſe Commun. Opin. colligitur ex concordantibus,
alleg. per Alexand. in l. quoties. col. fin. C. de hæred.
inſt. dicit Cur. Sen. conſi. 75. col. penult. Curt. Iun. cõ-
ſi. 112. num. 1. & Dec. in Rub. colu. fin. & Hier. Cagno.
in 7. euiden. nume. 33. C quando non pet. par. ponit.
& Viui. de Commu. Opin. in verſic. filius. inſtitutus.
Quæ quidem concluſio limitatur, non habere locum
in legatis, & fideicõmiſsis particularibus, & in aliis.
vt limitant Deci. & Cagnol. in d. l. ius noſtrum. & Ca
gnol. in d. rub. col. fin. & Iaſ. conſil. 8. col. 8. & conſil. 61.
col. penul. & fin. lib. 3. & Bartol. conſi. 156. Titius. ma
ximè prohibendo ius accreſcẽdi per ſubſtitutionem,
quæ poſtea euaneſcat, & Aymo in tract. de antiqui.
tempo. in quarta parte, ſub num. 71. verſ. ex quibus vi-
des. vbi concluſionem hanc declarare ſatagit, & na-
141 turali, æquitas etiam impedit ius accreſcendi. † per
l. planè. §. ſi coniunctim. de leg. 1. tradit Bald. conſil.
419. Teſtator legauit. vltra med. verſic. præterea licet.
lib. 5. & per Dur. de ar. teſtan. in titul. de lega. tit. 6. in
cau. 15. vt autem dicatur ius accreſcendi prohibitum
per teſtatorem, oportet de hoc euidentiſsimè conſta-
142 re. † Ruin. conſil. 91. col. fin. num. 15. lib. 2. & Alexan.
conſil. 162. colu. fin. ver. nec etiam prædictis. lib. 2. &
declara, vt per Angel. in l. 1. C. de teſta. milit & per
Clar. in §. teſtamentum. in quæſtio. 74. vide tamen,
quando iſto caſu poſſet agi contra detinentem per
143 denuntiationem Euangelicam, † vt per Crot. in le-
ge, re coniuncti. numero 174. de le. 3. & Franch. in
capite primo. colum. 16. in 12 quæſt. de teſta. in 6. ſe-
quitur inferendo, quòd de iure canonico teſtator ius
144 accreſcendi poteſt impedire, † Pariſ. conſilio 69. col.
12. lib. 2.

Trigeſimò, non valet teſtatoris præceptum, vt ſta-
ri debeat in perpetua ſocietate, vel cõmunione, ſicut
145 tale pactum non valere. † per tex. in l. hoc iudicio. §.
ſi conueniat. ff. com diuid. firmat Paul. de Caſt. in l. ſi
non ſortem. §. ſi centum. de condi. indeb. & ibi repro-
bata opin. Alexand. ſequitur Iaſ. in 2. colum. & prout
ſic tenet idem Alexand. conſ. 29. col penult. ſub ver.
in quantum autem. lib. 5. & conſil. 110. col. 2. ver. pro
hoc etiam. lib. 3. & Curt. Sen. conſil. 53. col. 2. ver. & be
ne facit. & Boer. deciſ. 87. & plenè probat Socin. Iun.
in l. ſtipulationes non diuiduntur ſub numer. 269. &
ſequent. de verborum obligat. valeat tamen, ne diui-
146 ſio fiat ad certum tempus, † vt habetur in dictis lo-
cis, & in dicto §. ſi conueniat. dummodò etiam com-
munio eſſet proficua, vt dicitur in text. dicto §. ſi con-
147 ueniat, ſic etiã valet ad vitam alicuius perſonæ, † E-
man. Soar. in theſa. recep. ſent. in verſ. diuiſio. nume.
90. Rolan. à Val. conſil. 84. col. 2. lib. 1. & hoc caſu in-
telligeretur communio ſeruanda quoad dominium
non autem quo ad fructus, & ius fruendi: quia de his
148 poſſet fieri diuiſio, alios allegando, † tradit Pariſ.
conſil. 69. col. 4 num. 17. lib. 2. & Socin. Iun. conſil.
79. col. 2. nu. 6. lib. 1. vbi atteſtatur, ita eſſe veram &
communem concluſionem, valeret etiam tale præce-
ptum, cum cauſa vel pœna ad fideicommiſſum indu
149 cendum, vel per modum conditionis, † vt latè per
Ruin. conſil. 134. & conſil ſequ. lib. 2. & Dur. in cau.
8. in fin. & per to. de arte teſtan. de var. præcep. tit. 8. &
Curt. Iun. d. conſil. 112. columna prima. & ſequent. &
conſil. 114. col. 3. & ſequent. ob clauſul. Omni modo
meliori, &c. & vt latè per Crot. in l. nemo poteſt. nu-
mero 134. & ſequent. de leg. 1. & ibi Ripa num. 20 &
Riminald. conſilio 243. numero 69. lib. 2. valeret e-
150 tiam in aliquibus bonis † Cur. Iun. conſil. 111. in fin.
poſſet tamen diuiſio fieri de conſenſu prohibito-
151 rum, † Bald. conſilio 72. Factum. ſuper quo. lib. 2. &
Iaſ. in conſilio 112. colum. penultima. verſic. item non
152 obſtante. & Dur. Guald. in d ca. 8. † niſi diuidentes
ſint minores, & niſi ſit adiecta pœna applicanda a-
liis, vt ibi per eum, poſſet etiam fieri diuiſio contra ta
lem prohibitionem, quando eſſet proficua minori-
153 bus, † Gram. in deciſ. 7.

Trigeſimo primò, pœna priuationis à teſtatore ap-
154 poſita non valet, quando eſt adiecta cõtra ius, † per
l. creditorem. ff. de oper. liber. ponit Bald. in l. prima.
col. 8. ſub num. 44. verſic. item concludendum. C.
de his, quæ pœn. no & ibi per alios, & Ruin conſil. 20.
col. 4. ſub num. 5. lib. 2 & Paul. de Caſt. in l. Lucius.
155 §. tres, ad Trebel. † vbi pœnæ infert appoſitionem nõ
valere, quando præcedit præceptum impoſsibile de
iure. vel de facto, non debet etiam attendi præceptũ
teſtatoris, quando tendit in euidens, & manifeſtum
156 damnum pupilli, † Aret. conſil. 22. colum. penulti-
ma. cum concord. allega. per Aym. conſil. 193. colu.
4. num. 10.

Trigeſimoſecundò, non valet prohibitio, facta hæ
redi vel legatario, ne inſtituat hæredem, etiam extra-
neum, veluti eius defectus talis ſit, qui à iure reiicitur
177 & reprobatur, † per l. quoties de condit. & demon-
ſtra. & l. prima. C. de his quæ pœn. no. vt ſingulariter
tradunt Io. de Ric. & alij Doct. Flor inter conſil. An-
gel. conſ. 57. D. Andrea col. penult. allegando Iaſ. in
conſilio 142. col. penult. verſic. quinimò & tertiò. lib.
2. & conſil. 164. col. penult. ver. bene facit. lib. 4. & A-
lexand. conſil 155. col. 1. lib. 2. & Curt. Iun. conſ. 160.
col. fin. numer. 10. & quia conditio poteſt ſperni, quæ
vel ſpe præmij, vel metu pœnæ impedire poteſt liber-
158 tatem factionis teſtamẽti. † ille autem. & ibi Glo. &
Doct. ff. de hæred. inſtit. & Bald. in d. l. 10 col. 8. verſic.
octauo quæritur. ſub nu. 45. quam concluſionem nõ
procedere in teſtatore diſponente, & ſic prohibente
cum iuſta & legitima cauſa, quia talis prohibitus erat
dilapidator, & prodigus, vel ſe reſtringente ad bona
159 ipſius teſtatoris, † reſpondit Iaſ. conſil. 189. colu. 3. &
ſeq lib. 2. & in l. filiusfam. §. diui. in 2. lect. col. 22. ver-
ſic. & tenendo iſtam partem. de leg. 1.

Trigeſimotertiò, in teſtamento declarare non po-
teſt teſtator aliquid, quòd aliâs requirit præſentiam
169 partis, vel iuramenti præſtationem, † vt per Iaſ. conſ.
146. colum. penult. lib. 2. & Deci. conſilio 116. colum.
fin. exinde eſt, non valere conefeſsionem, factam

161 in teſtamento parte abſente, vel non iuratam, †vt in. princip. auct. de iureiu. à mor. præſt. l. Aurelius. §. fin de lib. leg. per Bal. conſil. 14. Antonius fecit teſtamẽtum ad fin. lib. 2. & Socin. conſil. 294. verſic. ſecunda ratio eſt. li. 11. Niſi quòd valeret talis confeſsio, quoad
162 indicium, etiam ſi eſſet per teſtatorem reuocata, †ſecundum Bald. in l. 1. col. 1. C. de fal. ca. per cap. cum di lectus. de ſucceſ. ab inteſt. & ſic facit ſemiplenā probationem, ſicut alia quælibet confeſsio, facta parte
163 abſente, †dicit Socin. in l. quibus diebus. §. qui dotalem in 2. not. cum ibi ſigna. in apoſtill. de condi. & demonſtr. & valeret, quo ad declarandam mentem dubiam teſtatoris in præiudicium confitentis, & eius
164 ſucceſſoris, † Ruin. conſil. 147. ſub numer. 9. lib. 2. Verùm etiam parte præſente valet confeſsio pro dote, vel donatione, vel alia cauſa in vim cōtractus, qui
165 fieri poteſt etiā in actu teſtandi, & irreuocabilis †eſt, Gloſſ. Bart. & alij in l. hæredes palàm. §. fin. de teſta. Oldra. conſil. 114. Factum tale eſt. Quædam mulier. Bald. conſil. 488. In quodam teſtamento. lib. 4. Cum. conſ. 61. Petrus hæres. Ab. conſil. 85. num. 2. lib. 2. Roman. conſil. 171. & conſil. 292. Socin. conſ. 61. colu. 2. verſ. circa tertiam. lib. 1. Alexand. conſil. 45. num. 6. lib. 1. & Dec. conſ. 293. colu. 2. Ang. Aret. de teſta. in gl. 50. num. 2. 3. Quandoquidem vltima voluntas nō valeret, tamen contractus in ea factus valere poteſt,
166 dicit † Paul. de Caſtr. conſil. 381. Primò videndum eſt, col. 1. ver. & poſito. lib. 1. & hoc verum eſt, niſi cōfeſsio, ſeu contractus in teſtamento factus, ſit inter
167 perſonas ſuſpectas, †vt per Bar. in l. cum quis decedens. §. Titia. de leg. 3. Angel. conſil. 181. A. fecit teſtamentum. Roma. conſil. 44. col. 2. cum concord. aliis cumul. per Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. donatione. num. 91. de reuocan. dona. vbi dicit, ſe credere, id eſſe veriſsimum. hoc etiam procederet, quando huiuſmo
168 di confeſsio non eſſet erronea, † vt per Curt. Iunio. conſi. nonageſimo ſexto. col. fin. & Socin. Iun. conſi. 12. num. 1. & ſequent. lib. 1.

Trigeſimoquartò, teſtator in datione tutelæ non poteſt mutare ſeu alterare formam iuris, quin tutor
169 ſit datus perſonæ pupilli, & vniuerſitati rerum †vt l. certarum. cum tribus ſequent. ff. de teſtam. tut. poteſt tamen in matre tutrice filiis data mandare, quòd nō poſsit adminiſtrare ſine conſilio, & conſenſu fratrū
170 ipſius teſtatoris, † vt concludit Bal. conſil. 230. Viſo teſtamento Gentilis. lib. 4. allegat. ſupra verſic. ſeptimò. in fi. non poteſt etiam prohibere, quin mater nō tranſiens ad ſecūda vota per triennium penes ſe te-
171 neat filium, † per cap. fin. cum glo. de conuer. infid. tradit idem Bald. conſil. 126. Quidam Nobilis. lib. 1. Nec poteſt priuare matrem ſeu anormala tutela filio-
172 rum, non prouidendo de alio tutore: tradit † idē Bal. conſ. 308. Teſtator in teſtamento dedit. verſi. nam iſtud falſum eſt. lib. 2. ea ratione, quia lex dat legitimā tutelam, non teſtator: quia ergo eam non poteſt ſimpliciter adimere: vt l. legitimos. in princ. ff. de leg. tut. & miratur de Bart. qui de hoc dubitauit, & velle contrarium videtur in l. miles. §. ſexaginta. in fin. ff. de adult. dictum conſil. Bal. refert. & ſequitur Dec. in l. fœminæ. num. 18. de Reg. Iur.

Trigeſimo quintò, quia lex prohibet mulierem da
173 ri tutricem pupillis: † l. fin. ff. de tut. & l. 1. C. quando mul. off. tut. non poteſt etiam in teſtamento tutricē non filiis & nepotibus mulierem, non matrem, non
174 auiam teſtator conſtituere, & minùs nuptam, †vt in ſpecie reſpondit Grammat. conſi. ciuilium. conſil. 134. In themate propoſito. per d. l. fina. quæ loquitur etiam in muliere tutrice, data in teſtamēto, vt ibi per Gloſſ. & per l. iure noſtro. in princip. ff. de teſtam. tut. quæ loquitur in matre etiam tutrice, in teſtamento data, & hoc procedit de iure antiquo. ff. per d. l. fin. & d. l. iure noſtro. hac ratione: quia virile officium eſt, & munus maſculorum, d. l. fin. & l. tutela. ff. eo. de tutel. & in l. fœminæ. de Reg. Iur. & per Socin. conſi. 20. col. 4. verſic. nec opitulari. lib. 1. de iure autem nouo & nouiſsimo ſecus eſt, in matre & auia, quæ poſſunt conſtitui tutrices, & dari per teſtatorem, & iudicem, ſi volunt, conditione appoſita, Si coram iudice nuptiis aliis & auxilio Sen. conſ. Vel renuntiauerint:
175 auc. matri & auiæ. C. eo. †quan. mul. off. tu. & in Corpore authen. de hæred. ab inteſta. §. ex his autem. ibi, mulieres enim etiam nos, &c. ita Commun. Opinio eſt Legiſtarum & Canoniſtarum, quòd mater vel auia poteſt in teſtamento dari tutrix, & deputari, dicit Abb. in cap. ex parte M. col. 3. ver. vlteriùs dubitatur. extra de appel. & erit teſtamentaria voluntaria, dicit Bart. in l. ſi quis ſub conditione. co. 4. ver. quæro, quid ſi mater. num. 14. ff. de teſta. tut. Ideo ſi voluerit tutelā ſibi datam ſuſcipere, neceſſe eſt, conditionem impoſitam à lege per eam adimpleri, renuntiando aliis nu
176 ptiis, & Sen. conſ. Vel † ſecundum Bart. in d. auct. matri & auiæ. col. pen. ver. quæro, quid ſi mater. num. 17. & ibi Angel. col. 2. approbat Anton. de Butr. in di. cap. ex parte M. col. 2. in fin. vbi dicit, quòd poterit eſſe tutrix in teſtamento dato ſeruata ſolennitate, cum qua leges admittunt: & ibidem Abba. dicit, quòd tutela ſibi decreta eſt in ſuſpenſo, donec ſeruauerit ſolēnitatem, contentam in d. auct. matri & auiæ, quia ſolennitas debet præcedere actum. Sed dubium eſt, ſi teſtator faciat eam tutricem, etiam tranſeuntem ad alias nuptias, vel quòd ſalua ſibi tutela poſsit tranſire ad ſecunda vota, an denuò nupta tutrix remaneat: Bald. in d. cap. ex parte M. col. 2. reſpondit, remanere tutricem, per text. in §. diſponat. in auc. de nupt. & ibi ſequitur Franc. in 2. not. & latè comprobat Goz. conſ. 18. ea præcipuè ratione, quòd ſuſpicio matris in pupillum tranſeuntis ad ſecunda vota remota ſit per teſtatorem, per aliqua ſimilia, ibi per eum alleg. Quæ mihi non placent, & non videntur ſoluere præſentem dubitationem: quæ quidem in hoc videtur conſiſtere, an teſtator dando vxorem tutricem filiis communibus poſsit remouere conditionem hanc à lege nouiſsima impoſitam, ſi renuntiauerit aliis nuptiis, &c. prout mulier tutrix etiam teſtamentaria renuntiare tenetur. vt tenent Bart. Ang. Anton. de Butr. & Abb. in locis ſuprà alleg. credo non poſſe. quia extat prohibitio antiqui iuris, ne mater teſtamento poſsit tutrix filiorum conſtitui, nec ſententia iudicis confirmari, per text. in d. l. iure noſtro, quæ remanet firma in eo, quo non reperitur correcta: l. præcipuus, in fin. C. de appel. cum ſimil. reperitur autē correcta in matre & auia conditione appoſita à lege, Si renuntiauerint, &c. quæ conditio legis dicitur continere non leuem ſolennitatem, & oportere, quod exiſtat, & ſic eſt pro forma actus, ſecundum Bald. d. auct. matri & auiæ. ſub nu. 3. ſequitur Felin. in c. cum dilecta. col. 6. ver. ſecundum ſignum. de reſcrip. & per Iaſ. conſi. 42. col. 2. ver. quartò facit. lib. 3. & per Aſſli. in deciſ. 38. nu. 5. Aym. conſ. 265. ante nu. 6. & Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glo. 21. nu. 13. Quæ forma & ſolennitas quando lex expreſsè relaxari non permittit, non poteſt per homi
177 nem mutari, per ſæpe alleg. †nemo poteſt. de legat.

1.& l. quidam decedens.in princ. ff.de adminiſtr.tut.
tradit Felin.in d.c.cum dilecta.col. 6. & col.10.verſi.
amplia quintò.& dicitur forma non ſeruari,ſi fiat cō-
178 trà,præter,vel vltrà, † vt ibidem per Felin. colum. 9.
ver.amplia primò & ſic tollitur reſponſio Goz.in d.
conſ.18.ad fin.nu.18.ad d.l. nemo poteſt. quòd ſic te-
ſtator diſponendo non faciat contra legem, ſed præ-
ter,cum & id fieri non poſsit cōtra formam à lege da-
tam,vbi enim lex diſponit,hominis diſpoſitio ceſſat,
per quam impediretur vel deſtrueretur legalis diſpo-
ſitio:not.Bal.in auc. hoc locum. C. de ſecund. nupt.
& quando lex vult vnum, & teſtator diſponit aliud,
179 ſtandum eſt legi aliter diſponenti. † vt in ſpecie re-
ſpondit,& alia adducit pro hac parte Grammat.in d.
conſil.134.numer.5.Pendente ergo dicta conditione
legis corrigentis,perinde eſt,ac ſi d.l. iure noſtro. non
eſſet correcta:argum.l.pecuniã.ibi,perinde eſt enim.
ſi cer.pe. cum not.ibi per doct. vt interim tutela ma-
tri teſtamento patris fruſtrà data ſit, per d. l. iure no-
ſtro.Cum & ergo teſtator non poſsit dictam formam
& ſolennitatem mutare,& ea ſeruata mater tutrix te-
ſtamentaria tutelam ſuſceperit,ea nubente,finitur tu
tela ipſo iure,per text. in auct. ſacramenta. vt ibi per
Bart. & alios.C. quando mul. & in auc. eiſdem pœ-
nis.C.de ſecund.nupt.Quam iuris diſpoſitionem te-
ſtator mandando matrem nuptam durare in tutela,
ſimiliter mutare non poteſt,per alleg. deci. vt etiam
iudex non poſſet mutare,Aym.conſ.18 num.1.& cōſ.
193.col. penult. nume.14.Factum iudicis, & factum
180 teſtatoris æquiparantur. not.†Bart. in l.centeſimis.
§.fin. col.fin. de verb. oblig. plus etiam in aliquibus
poteſt iudex,quàm teſtator: Paul.de Caſtr. conſil.131.
Videtur dicendum.col.fin.lib.1. non obſtat text.in d.
§.diſponat.alleg. per Bald.in d.cap. ex parte M. quia
ſecum affert reſponſionem,dum vbi dicit,vt dignum
eſt.& gloſſ. exponit,id eſt, ſecundum leges & bonos
mores,aliàs non valeret: nam in matre nupta non ſo-
lùm viget ratio ſuſpicionis dilapidationis bonorum
filij ob nouum maritum,per l.lex,quæ.verſ.penul. C.
de adminiſtr.tut.quæ ceſſare dicatur per approbatio-
nem patris teſtatoris: Goz.reſpicit in dicto conſil.
18.ſub numer.17.Sed etiam aliæ concurrunt rationes,
quæ triplices ſunt:primò,ratione morum inhoneſto-
rum: ſecundò,ratione mutatæ affectionis in liberos:
tertiò,ratione præſumptæ dilapidationis: vt probat
Corn.conſil. 113.col. fin. lib.4. ſequitur Boer.in deciſ.
266.in princip.idem probat Aymo dicto conſilio:18.
num.1. Quæ ideo aliæ rationes militant,vt teſtatoris
huiuſmodi diſpoſitio cōtra bonos & inhoneſtos mo-
res non valeat,per alleg. ſup. verſic.ſecundò,quodcū-
que,& verſic. nonò contra.ita ſufficiunt ad impediē-
dum,argum.§.affinitatis.Inſti. de nupt. vt vere apud
graues viros,& quoſcunque ſani capitis quid inſipi-
dum,inhoneſtum, & ineptum paſsim reputabitur,
tutelam filiorum paruulorum teſtamenta patris eſſe
conceſſam,matri etiam ad alias conuolanti nuptias,
idque veriùs, & tenendum arbitror, vt ſic etiam in
terminis conſuluit Ruin.conſilio octuageſimo ſepti-
mo.lib.5.

Trigeſimoſextò,præmiſſa ratione,quòd contra bo
nos mores teſtatoris diſpoſitio nō valet,ſoluitur quæ-
ſtio,quòd legatum vxori factum à marito, ſi ſtatim
viro ipſo teſtatore mortuo,& ſic infra annum luctus
nubat,nō tenet de iure ciuili, de iure canonico ſecùs:
vt per Couar. in epit.de matr.part. 2. cap.39. numer.
quarto,& ſequent.Gabri.Roman.de commun. con-
cluſ. lib.4.tit.de ſecund.nupt. concluſi.5.in princip.
181 & numer. 5. vbi de commun.† & ſecùs eſt, ſi conce-
datur per teſtatorem, vxorem iterum nubere, & nu-
bat extra annum luctus. quia legatum valet, & ceſ-
ſant pœnæ: l.fœminæ. C. de ſecund. nupt. vt latè fir-
mat Roma.conſil.218.Ex themate.& ſing.248.& Iaſ.
in l.filium.col. 6.num.13. C.famil. erciſc. & in l. am-
biguitates.verſic. limita tamen. C.de indic. vidu.tol.
& ceſſat pœna ſtatuti,prohibentis vxorem poſſe habe
re vſumfructum relictorum à marito poſt ſecundas
182 nuptias: † Bald. conſil.336. Iuxta caſum lib.1. cum
concordan.ad hoc alleg. & cumul.per Anton. Gabr.
Roman.in conclu.1. num.29. tit.de ſecund. nupt. lib.
3. de Commu.Opin.& Cephal. conſil. 59. num. 7. &
conſil. 123.& Alexand.de Neuo,conſil. 4.numer.pri-
mo.licet contrarium teneat Boer.in quæſtio.185.num.
27.ſi per primum maritum data ſit licentia nubendi,
quòd poſsit nubere etiam intra annum luctus, vide
& Guald.de teſtan.tit.de lega.cau.18. nu.4.non valet
enim,quod ſcriptum eſt in teſtamento contra ius vel
183 bonos mores,† text. in l. ſi quis inquilinos.§.penult.
de leg.1.

Trigeſimoſeptimò,verè probatur per inſtrumen-
tum vel teſtes,& aliter,quàm per teſtamentum,teſta-
mentóque ipſo relicta non poteſt diſponi, quòd tar-
diùs, vel ex fructibus, vel aliter quàm diſpoſitum ſit
184 de Iure Communi, ſoluant: † l.ex facto reſpondit
Paul. de Caſtr.conſil. 294. In cauſa, quæ vertitur. col.
1. lib.2.

Trigeſimo octauò, ſine cauſa non poteſt teſtator
impedire hæredem inſtitutum,ne ſe immiſceat admi
niſtratione bonorum hæreditariorum, ante quàm le
gata & alia in teſtamento diſpoſita fuerint executio-
ni mandata per executorem deputatum ex pluribus
185 rationibus,tradit Petr. de Anchar.conſil.47.Pro cla
riori deciſ. quia adminiſtratio bonorũ, quæ iure mu-
nicipali vel communi competit hæredi effecto domi
no per aditionem hæreditatis,nō poteſt interdici per
teſtatorem ſine confirmatione iudicis: quia hæres do
minium habet à teſtatore,ſed adminiſtrationem à le-
ge,quæ ei non poteſt auferri: per l. penult. ff. de pact.
& per alia not. comprobat Paul. de Caſtr. conſil.131.
Videtur dicendum.lib.1.& pro hoc etiam non valet
186 appoſitio pœnæ à teſtatore facta, † vt defendit An-
char.d. conſilio 47.comprobato per dictum Domi-
num Paul.de Caſtr. conſil.131.vt generale eſt, appro-
bationem perfecto inualido à teſtatore factam non
187 valere: †Bartol.in l.1.ff.de his,quæ pœn. nom.Bald.
in l.1.nume 44. C. eo. Pariter aditio hæreditatis non
188 poteſt à teſtatore remitti † Bartol. in l. hæredis. ff.
quando di. leg.ced. & non poteſt facere, quòd ille,
189 qui fuit hæres,non ſit vel non fuerit hæres,† Calda.
conſil.9.tit.de teſtamen.

Trigeſimononò,quòd ſæpiùs ſolent teſtatores ap-
ponere cōditionem ſeu modum,vt hæres vel legata-
rius habitet in certo loco, niſi tēdat id ad commodũ,
putà filiorum,vt infringens libertatem, & contra v-
190 tilitatem publicã non valet,† vt l.Titio centũ.§. Ti-
tio centum relicta.de cond. & demonſt. & ibi Doct.
& Bart.in l.libertis.§.fi.de alim.lega.& in conſil. 184.
Domina Nuta.plures caſus tendentes contra liberta-
tem hominis & contrariam diſpoſitionem non vale-
re, vide per Paul.de Caſtr.in conſ. 144. Pactum iſtud.
lib.2.& non valet modus impoſitus puellæ ſubſtitu-
tæ,vt monaſterium ingrediatur,nec cōditio, quæ vi-
191 duitatem inducit,†tradit Bart.d.conſil.184.

Qnadrage-

Quadrageſimò, teſtatores quoque ſępe faciũt exe-
cutorem ſeu fideicommiſſarium talem: & ſi noluerit,
vel non potuerit ipſe exequi, quòd facere & ſubſti-
tuere poſsit alium fideicommiſſarium arbitrio ſuo:
talis autem diſpoſitio non valet, vti captatoria &
192 incerta: Bartol. & alij in l. quidam. de rebus dub.
Bal. in l. captatorias. & ibi Roman. C. de teſta. mili.
& Bal. in l. & in epiſtola. ver. pen. C. de fideicomm.

Quadrageſimo primò pone, teſtator habens filiũ
ſeu filiam, volentem ingredi religionem, idq́ue diſ-
pliceat patri, vel in monaſterio, nondum facta pro-
feſsione, eum vel eam hæredem inſtituit, vel reliquit,
ſi non fiatMonachus, vel non ſteterit in religione, nõ
valet quidem huiuſmodi conditio, & reiicitur, vt cõ-
193 tra religionem & votum caſtitatis: † ſed & hoc præ-
ſenti. in auct. de ſanct. epiſ. & in c. in præſentia. de
proba. tradit Paul. de Caſtr. conſil. 336. In hae ſubſti-
tutione. num. 2. lib. 1. cum concord. alleg. per Deci.
conſil. 674. Secùs eſſet, vbi priuatio, vel ademptio re-
lictorum reſpiceret Monachum iam profeſſum, de-
mum appareret teſtatorem nolle dare Monacho, &
acquiri monaſterio, tunc valeret & obſeruaretur hu-
194 iuſmodi diſpoſitio, † vt declarat Paul. de Caſtr. dicto
conſil. 336. & Pariſ. conſi. 22. col. 2. lib. 3. & Ruin. conſ.
98. col. 8. ſub nu. 21. lib. 2.

Quadrageſimo ſecundò, teſtator non poteſt in te-
ſtamento annullare donationem alij factam vel fiẽ-
dam, ſeu contractum cum alio, ne ſequatur deceptio
aliorum, & quia legis eſt, & Principis annullare a-
ctũ, & teſtator non poteſt facere, quòd leges in ſuis a-
ctibus non habeant locum, per d. l. nemo poteſt, de
195 leg. 1. † reſpondit Paul. de Caſtr. conſ. 339. Dico, non
obſtante. col. 2. ver. tertiò prædictis. lib. 1.

Quadrageſimo tertiò, quoniam tranſiens ad ſecũ-
da vota teſtator vel teſtatrix habens liberos ex primo
matrimonio liberè, & ad plenum, non poteſt diſpo-
nere in gratiam ſecundæ coniugis, vel eius filiorum:
196 de his igitur accedẽdum eſt † ad l. hac edictali. & Do
cto. ibi C. de ſecund. nup. & Bald. conſil. 263. Secundę
vxori. lib. 3. & conſil. 16. Quidam medicus. lib. 5. &
Ioan. de Ana. conſil. 67. & Aymo conſil. 142. col. 1. &
conſil. 193. colu. 4. & conſil. ſequ. & conſil. 40. in fi. &
Crem. in ſingul. 88. dicit, d. l. nõ procedere in filiis vul-
197 gò conceptis, † & Tiraquel. in l. ſi vnquam. verſic.
ſuſceperit. num. 107. in fin. de reuoc. donat. dicit ean-
dem deciſionem non habere locum in filiis à ſucceſ-
198 ſione excluſis, † ex Fulg. conſil. 97. Anton. Corn.
conſ. 51. lib. 4.

Quadrageſimoquartò pro validitate teſtamenti
non ſolùm filius non debet præteriri, ſed etiam patri
& matri debet aliquid iure inſtitutionis relinqui, a-
liàs teſtamentum non valet, niſi quatenus pro clau-
199 ſula codicil. ſuſtinetur, † vt per Bald. conſil. 86. Ve-
ritas eſt lib. 4. & Capr. conſ. 30. col. 1. Hoc verum eſt,
niſi teſtator habeat filios, quos hæredes inſtituit, quia
tunc præteritio matris non reddit teſtamentum nul
200 lum, † Bart. conſil. 215. An ſi teſtamentum.

Quadrageſimo quintò, teſtamentum eius, cuius
bona ſunt confiſcata ipſo iure, de his non valet: per
201 not. † tradit Bald. in auc. inceſtas. in fi. C. de in-
ceſt. nupt. refert & alios, ac ſequitur Ti-
raq. in l. ſi vnquam. in ver. reuer-
tatur. nume. 331. de re-
uoc. dona.

Tertia ſequitur interpretatio circa ſcripturam & verba vltimarum voluntatum, quorum vtrumque ad oſtendendam, conſeruandam, manifeſtandámque nobis quácunque hominum depoſitionem, tam valdè neceſſarium eſt, vt meritò hac etiam in re noſtra id dici poſsit, ſitre ipſis factum eſt nihil, ad alia non digrediamur, teſtamentum in ſcriptis conditum ſine ſcriptura vtique nihil eſſet, nuncupatiuum, omniſque alia vltima voluntas ſine inſtrumento Notarij, vel ſine publica ſcriptura de teſtium depoſitionibus confecta de facili e memoria hominum aufugeret, deficeret, verba quoque ea ſunt, quæ dum ex ore hominum emittuntur, manifeſtum audientibus de eo, quod velint homines, faciũt, in corde autem vel in animo retenta nihil operátur, omittam pro his, quæ vulgò ſolent allegari.

Proinde duas proponam dubitationes, vnam in ſcriptura, & ex ſcriptura ipſa declaranda, interpretãdo ſcripturam, ſic proſequitur, vt fideicommiſſum vtile fiat: Iuriſcon. in l. Titia cum teſtamento. §. Lucius. in fin. ne legat. 2. & Bald. conſil. 336. ampliùs ſciendũ. col. fi. verſic. aut dubitatum. lib. 3. dicit, primò recurrendum eſſe ad ſcripturam, quæ eſt optima interpres mentis humanæ, alteram in verbis pariter ex verbis ipſis diſſoluendam, licet ſimul explicari poſſent, & vna in alteram quandoque incidat, quodq́ue vni tribuitur, alteri quoque conuenire poſſet, tamen pro commodiori interpretatione ſic viſum eſt bipartiri.

Prima dubitatio itaque in ſcriptura, & quomodo ex ſcriptura reddatur certa.

Secunda in verbis, & quomodo ex verbis clara fiat.

SOLVITVR

1 *Per inſpectionem ſcripturæ non intelligibilis, cancellatæ, ignotæ, priuatæ, ineptæ, peccantis in Grammatica, imperfectæ, habentis verba ſuperflua.*

2 *Per rationem recti ſermonis.*

3 *In parte negatiua, vel affirmatiua, inſpiciendo ipſius ſcripturæ ordinem, contextum, præfationem, præcedentia, media, ſequentia, partem alıam ab alia parte, copulatã, alternatiuam, aut diſiunctam, à ſufficienti partium enumeratione, negatiuas illatas teſtator non dixit, non expreſsit, non apparet, omiſit clauſulas finales, eiuſdem ſcripturæ vltima vel nouiſsima.*

SVMMARIVM.

1 *Scriptura teſtamenti, quæ legi non poteſt, non valet.*

2 *Idem, ſi non poteſt intelligi, & eſt, ac ſi non eſſet facta.*

3 *Et attenditur, quòd in ea veriſimiliter dicere debet.*

4 *Legi autem dicitur, quod oculis perſpicitur.*
Vel quod extra ſcripturam ipſam intellectu percipitur. ibi.

5 *Scriptura intelligitur, & legitur, quando oculi vident, quæ ſunt ſcripta, & intellectu percipitur, quod per ipſam ſignificatur.*

6 *Loquitur ſcriptura, quod apparet in ea ſcriptum.*

7 *Scriptura teſtamenti præſumitur cancellata incontinenti tempore conditi teſtamenti.*

8 *Et præſumitur conſultò factum, iuſſu & de voluntate teſtatoris.*

9 Limita

9 Limita, niſi eſſet penes perſonam ſuſpectam.

10 Limita, niſi eſſet ſola manu Notarij cancellata.

11 Limita, quando perſona, penes quam eſſet teſtamentum cancellatum, eſſet teſtatoris domeſtica, & in ſui fauorem cancellatio eſſet.

12 Falſitatis ſuſpicio magis tenetur in teſtamentis, quàm in cæteris.

13 Scriptura ignota recognoſci debet per eum, qui eam ſcripſit.

14 Vel comparatione probari.

15 Vel legalitate, ſi eſt de longinquo.

Marſil. in d. l. ſi quis. num. 179. & ſequen. ff. de quæſtio. Bellamer. deciſ. 540. Lanfr. de Orta. de fide inſtrum. nume. 7. Alexan. conſil. 98. in 6. vol. Papi. in forma libelli opponendi contra inſtrumentum in ver. tum quia eſt abraſum. num. 2. & in ver. Non fuit, nec eſt publicus Notarius. vide inter conſilia Portij. pag. 382. Socin. Iun. conſi. 36. in 2.

16 Et de fide ſcriptura conſtare debet.

17 Scriptura carens debitis ſolemnitatibus dicitur priuata, quæ eſt triplex, pete exempla, vt hic.

18 Scriptura teſtamenti, continens vltimam voluntatem, priuata, vt ſuum habeat probationis ſupplementum, requirit examinationem & publicationem coram iudice.

19 Examinatis ſcilicet teſtibus numero ſufficienti pro veritate habenda in ea contentorum.

20 Scriptura priuata abſque teſtibus nocet ſcribenti & eius hæredi. Et dicitur priuata, etiam ſcripta manu publica abſque ſolemnibus, & non rogatus Notarius, vt Notarius.

21 Quæ non probat, nec in poſſeſſorio, nec petitorio.

22 Etiam ſcripta à Plebano.

23 Vel alio, qui faciat ſe Notarium, ſed non apparet.

24 Scriptura non caret ſolennibus, ſi habet ſufficientem teſtium numerum, ſignum Notarij, & quòd fuerit lecta & publicata coram teſtibus, & amplius, vt ibi remiſſiuè videre licet.

25 Quid de ſcriptura teſtamenti ab ipſo teſtatore ſcripta, ibi.

26 Teſtamentum peccans in Grammatica, vel falſa latinitate, dummodo non aduerſetur voluntati teſtatoris, & voluntas teſtatoris percipiatur, non officit quibuſcunque.

27 Teſtamentum non vitiatur propter latinitatem malam, etiam quod pro parte ſit factum in literali ſermone, & pro alia parte in vulgari loquela, item pro parte in græco. & pro parte in latino.

28 Leges non ſubiacent Priſciano.

29 Grammatica ars eſt, conſiderare voces, non ſenſus, ſed lex conſiderat ſenſus.

30 Mens eſt potentior, quàm vox dicentis.

31 Tenendum eſt, ſecundum quod eſt credibile, per teſtatorem fuiſſe cogitatum.

32 Scriptura ita abbreuiata, verbis mutilatis alijs omiſſis, ac imperfecta, vt deprehendi nequeat, quid intenderit teſtator, nihil operatur.

33 Amplia in diſpoſitione teſtatoris, ſi ex tribus duo verba deſint, vitiari diſpoſitionem.

34 Amplia in impertinenti locutione, quæ rem in mente conceptam facit non valere.

35 Vnica ſiquidem, non plures tolluntur ſuppletiones.

36 Litera non habens figuram, non quid dicat, ſed quid veriſimiliter debet dicere curandum.

37 Plus dictũ quam ſcriptũ intelligitur, & attenditur, ex verbis abbreuiatis, vel omiſſis, quæ ſunt expreſſa dant intellectum, quid teſtator intenderit, & hoc ſeruandum.

38 Teſtatoris ſupplere dictum, ne quid ineptè dixiſſe cenſeatur.

39 Suppletio multiplex eſt.

Ex natura.

Ex natura orationis.

Ex natura relationis.

Ex natura breuilocutionis.

Ex natura conſuetudinis.

Ex natura iuris.

40 Ex qualitate rei.

41 Amplia ſupradicta, quando imperfectio reſpicit quædam accidentia ad demonſtrationem. Secus, ſi reſpiciat perſonæ defectum, quod ea non exiſtat, cui datum intelligi poſſit.

42 Eſſe vtique debet, cui detur.

43 Nec extrinſecus à iure ſuppletur perſona.

44 Scriptura dicitur imperfecta, quando aliquo modo eſt incerta.

45 Scriptura contraria voluntati teſtatoris, vel ea carens, non curatur.

46 Scripturæ ſtandum eſt in dubio, etiam ſi aliter actum ſit, de quo non conſtet.

47 Scriptura teſtamenti apparens ſuperflua abundantibus, & nimis amplis verbis compoſita, nõ vitiat principalem diſpoſitionem, ſed eam magis facit manifeſtam.

Et declarant materiam, dummodo ſuperfluitas formam non deſtruat actus, ac nimiã fraudis inducat cautelam, dolíve ſuſpectam.

48 Limita, vt hic.

49 Superfluitas verborum euitari debet, & fieri interpretatio, vt ſemper ceſſet.

50 Et detrahitur quod materialiter & ſuperfluè poſitum videtur.

51 Limita, quando aliter fieri non poteſt ſuperfluitas, vt valeat ad implendam diſpoſitionem.

52 Non ad eam impugnandam teſtatoris voluntatem, quia tunc vana eſt.

53 Dictio vulgariter appoſita ſubſtitutioni facta alicui, poſtquàm hæres erit, nihil facit.

54 Superflua enunciationes non mutant rei veritatem.

55 Verba ex abundanti poſita, nihil proficiunt.

56 Et cum nihil important, videntur appoſita ex conſuetudine Notariorum.

Vel animo iocandi.

57 Vel quòd oſtendant loquentem non ſanæ mentis.

58 Scriptura diuerſa teſtamenti de eodem, eadem die confecta, & ab eodem, quænam ſit attendenda.

59 Superfluitas quando noceat, vel ne, hic remiſſiuè.

Et Bonacoſſa fuſius in tracta. de argumentis, in argumento à ſuperfluis.

SOLVTIO II.

IN ſcriptura poteſt accidere dubitatio multifariã, multisq; modis, vel quòd legi, vel quòd intelligi non poteſt, vel quòd ſit ignota, vel quòd debitis careat ſolemnitatibus, vel quòd ſit ineptè & perperam compoſita. Ad hæc ſingula explicanda, dicendum eſt primùm, quòd ſcriptura, & quæ le-
1 gi non poteſt, non valet, † vt l. 1. ff. ſi tab. teſta. ext. Et quæ non poteſt intelligi quid ſignificat, nihil opera-
2 tur, & perinde habetur, ac ſi facta non eſſet: † l. 2. de his, quæ pro non ſcript. hab. & Bald. in l. fin. col. antepen. ſub nu. 35. verſi. nimirùm autem. C. de hæred. inſt. in hoc attendendum eſt, quod debeat dicere veriſi-

Bar.in conſil. 6. viſo teſtamento.ver. & poſito. de fa-
cto exponit Bal.in conſi.426 verba inſtitutionis.col.
2.ver.dico igitur.lib. primo.id eſt, de voluntate teſta-
54 toris † per l. qui ſilium. in princip. ff.ad Trebell. & l.
fin. C.de hæred. inſtit.item quando intereſt diſponē-
tis obſeruari quod iuſsit etiam per verbum iuris, vt ſi
prohibet minorem alienare bona cauſa eadem bona
conſeruandi in agnitione, per alienationem etiā nul
liter factam,per minorem committitur pœna fidei-
commiſsi præſtandi alij in caſu alienationis ſecutæ,
& quia interpretatur prohibitio alienationis de fa-
cto, ex quo aliter contraueniri non poterat ratione
qualitatis perſonæ per l.hæredib.§.fin. & ibi Caſtrenſ.
55 † ff.ad Trebel. & per alia firmat Aret.conſi. 18. Viſa &
diſcuſſa.idem in prohibito alienare veniſſe caſum cō-
trauentionis per alienationem inualidam, quia cen-
ſetur eſſe de mente teſtatoris, quòd ſufficit conditio-
56 nem impleri de facto,ſi nō poteſt de iure impleri † per
Corn.conſil. 243.circa primum.co.2. lib. tertio. facit.
l.1. de vſufruct. lega. Nota tamen quòd in his quæ de
iure conſiſtunt,non iure factum & inualidūm dicitur
non factum, ſecùs in his quæ conſiſtunt in facto.
57 † Bald.in lege tertia.ff. de teſt. tut. & plenè in pluri-
bus materiis reducit Albe. de Roſ. in leg.ea quidem.
C. ſi mancip. ita fu.ali. & Iaſ.in dicta l. vbi pactum.
col. pen. & fin.

SVMMARIVM.

1. *Diſponendi facultas de rebus ſuis ciuiliter eſt permiſſa libere. limita vt hic remiſſiuè licet.*
2. *Teſtator poteſt prohibere Falcidiam detrahi.*
4. *Impoßibile dicitur quatuor modis, de quibus hic 5. 6.*
7. *Teſtatoris omne factum, dictum & diſpoſitum contra leges, de his, quæ ad ſubſtantiam, vel ſolennitatem actus, vel ad intereſſe publicum pertinent, vel inuitant ad delinquendum, non valet.*
8. *Teſtator non poteſt diſponere de his, quæ de iure ſunt legū, non de iure bonorum ſuorum.*
9. *Teſtator non poteſt directò nec per indirectum diſponere contra leges.*
10. *Teſtator non poteſt augere ſolennitates iuris communis.*
11. *Teſtamentum in quo ſit ſcriptum quid contra ius & contra bonos, mores eſt nullum.*
12. *Morum tranſgreßio pœnam inducit, vel peccatum.*
13. *Tranſgreßio morum bonorum, quam ius ciuile ſic arbitratur ſiue inducat pœnam, ſiue non, eſt improbum & inhoneſtum.*
14. *Teſtamentum eſt publici iuris, cuius forma & ſolennitas non poteſt tolli vel alterari a priuato.*
15. *Scriptura priuata, vt inſtrumentum, partium conuentione haberi non poteſt.*
16. *Inſtrumentum publicum pacto priuatorum executionem paratam habere fieri non poteſt.*
17. *Teſtator non poteſt remittere vxori vſufructuariæ vel vſufructuario cautionem de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendis bonis finito vſufructu, nec cōfectionem inuentarij. & hæc communis. vide appoſitè Bellonum conſilio 54.*
18. *Etiam indirectè, puta per præceptum pœnale.*
19. *Amplia idem in tutore.*
20. *Dolus futurus per quæcunque verba generalia non poteſt remitti.*
21. *Teſtator non poteſt remittere reliquorum proteſtationem.*
22. *Teſtator non poteſt remittere confectionem inuentarij hæredi in præiudicium creditorum.*
23. *Limita quo ad præiudicium legatariorum & fideicommiſſariorum & cohæredum.*
24. *Teſtator poteſt remittere prohibita in ſui fauorem.*
25. *Teſtator non poteſt reuocare in codicillis præceptum vxori factum, vt reuelet vxoribus aurum & argentum, & bona mobilia.*
26. *Teſtator non diſponit de feudo.*
27. *Limita, niſi ſit hæreditarium, & tranſeat ad hæredes extraneos.*
28. *Vel ita ſe habeat diſponendi conſuetudo.*
29. *Præſertim in feudo nobili & franco.*
31. *Vel de vſufructu in præiudicium vaſalli & filiorum ac hæredum.*
32. *Teſtator nec tacitè, nec expreßè poteſt prohibere quartā, ex auth. præterea. C. vnde vir & vxor.*
33. *Teſtator non poteſt prohibere quæ leges, ſtatuta, & conſuetudines ſtatuunt per viam iuriſdictionis, non interpretationis voluntatis defuncti.*
34. *Vxor teſtando, vel eam dotans non poteſt auferre lucrum marito dotis à ſtatuto conceſſum.*
35. *Etiamſi teſtandi priuilegium haberet à Principe.*
36. *Teſtator an de re emphyteutica diſponere poßit.*
37. *Pater non poteſt teſtando priuare filium ſua legitima.*
38. *Neque in ea onus apponere etiam.*
39. *Etiam ſi teſtamentum fuiſſet à liberis approbatum. Ampliatur in vita, vt num. 44. remißiuè licet.*
40. *Legitima à patre in teſtamento in pecunia non poteſt aſſignari filio, vel in alia re vtili, quia poteſt aſſequi in bonis ſtabilibus.*
41. *Niſi eligat non meliorem, vel alij legatam.*
42. *Vel non eligat rem alienare prohibitam.*
43. *Pater non poteſt in teſtamento mandare dotem filiæ datam, vt nepos imputet in legitimam.*
45. *Pater poteſt prohibere diſtractionem legitimæ filio vſque ad certum tempus. puta 30. ann.*
46. *Pater non poteſt diſponere in teſtamento, quòd liberi primi gradus computent fructus in Trebellianicam. Et hæc magis communis.*
47. *Pater non poteſt prohibere filio, quòd non diſponat de legitima, vel aliis ſuis bonis, vſque ad 25. an. Limita tamen quo ad bona ipſius patris iure fideicommißi.*
49. *Teſtator non poteſt modum circa perſonas ſubſtituendas exemplariter filio mente capto mutare.*
50. *Tutoris datio vt Trebellianicæ prohibitio codicillis fieri non poteſt.*
51. *Teſtator non poteſt mutare modum cognitionis cōtractus vſurarij, cuius cognitio ad Eccleſiaſticum pertinet, & committere Laicis librorum ſuorum reuiſionem & partitarum cognitionem, vt ſi reperiantur vſurariæ, fiat reſtitutio malè ablatorum loco & tempore, & perſonis.*
52. *Teſtator non poteſt modum conſtituendi, vel acquirendi ius patronatus in Eccleſia mutare, ſeu alterare, exemplum vt hic.*
53. *Teſtator non poteſt facere contra canones, vel immutare.*
54. *Teſtator, qui ædificauit capellam, non poteſt in teſtamēto eam eximere de manu Epiſcopi.*
55. *Teſtator non poteſt diſponere, vt fiat oratorium cum dote, & ponatur presbyter perpetuus ſine inſtitutione & confirmatione Epiſcopi.*
56. *Limita ex contraria de facto obſeruatione locali.*
57. *Teſtator non poteſt prohibere, quòd Epiſcopus non defendat bona, per eum ad pias cauſas relicta.*

58 *Teſtator*

58 *Teſtator non poteſt mutare formam conſtitutam, & fines tutelæ, & vt tutor adminiſtret cum conſilio alterius, qui non ſit collega in officio tutelæ, niſi in muliere matre tutrice.*

59 *Teſtator non poteſt diſponere contra ius municipale. quo cauetur, teſtamentum non valere, niſi intra menſem fuerit regiſtratum in regiſtro.*

60 *Teſtatoris diſpoſitio non tenet, ſi prohibeat filium hæredem aliquid dare alteri filio exhæredato, ſub pœna priuationis hæreditatis.*

61 *Teſtator non poteſt prohibere, quòd mater penes ſe non retineat filium vſque ad triennium, niſi tranſeat ad ſecunda vota.*

62 *Nec poteſt ea priuare legitima tutela etiam indirectè, niſi de alio tutore prouideat.*

63 *Teſtator non poteſt præcipere, quòd filius penes ſe in domo matrem pauperem, vel fratres mendicos non retineat.*

64 *Teſtator nõ poteſt grauare, vel punire aliquem ex alterius facto, vel quid mandare irrationabile.*

65 *Teſtator nõ poteſt auferre reſtitutionem in integrum conceſſam minori, ex perſona tamen defuncti competens, poteſt iubere ne hæres eam petat.*

66 *Exceptio à teſtatore appoſita non tenet.*

67 *Contra naturam actus, licet non vitiet actũ, vitiat tamen, quando ſuperfluè contra naturam actus apponitur.*

69 *Teſtatoris diſpoſitio contra bonos mores non tenet vel quòd ineptiam & inſaniam, vel turpitudinem cõtineat, exempla pete hic, & per Aemylia in conſi.112.nu.15.*

70 *Nam quod eſt ineptum & ridiculum non expedit.*

71 *Nec debet ſeruari.*

72 *Nec valent, quæ ad turpem referuntur cauſam.*

73 *Vel quæ ad diffamationem et ſpecialem legatarij inſaniam referuntur.*

74 *Modus turpis, vel conditio eſt contra bonos mores, vt te inſtituam hæredem, vel ſubſtituam, ſi me quoq; hæredem feceris in tuo teſtamento, alias non teneat meũ, & ideo non vitiat quia hæres, vel ſubſtitutus admittatur.*

75 *Contra itidem eſt bonos mores ſi grauatur hæres, vel legatarius de adoptando aliquem, & ſi non facit hæreditate ſit priuatus, vel legato, neque non adoptando aliqua poteſt competere actio.*

76 *Legatum factum monaſterio, vt recipiat talem in monachum, vel monialem, non tenet tanquam ſapiens ſimoniam, vel turpitudinem.*

77 *Conditiones turpes ex diſpoſitionibus defunctorum refelluntur, ideóque*

78 *Impoßibilitas de facto reijcitur.*

79 *Et ea quoque iuris quando ſciuit teſtator.*

80 *Modi ſimul cum illicitis poſiti modis, illiciti pro nõ ſcriptis habentur.*

81 *Teſtatoris diſpoſitio, quòd hæres non poßit alienare bona fideicommiſſo ſubiecta in cauſa dotis pro filiabus. quid autem ſi expreße prohibuit teſtator, etiam verbis generalibus dotationem ex bonis prohibitis fieri. ibi remißiuè licet, quòd ſic ex Ruino.*

Tu vide pro nunc in terminis per Gargiareum patrocinio. 16. per totum, & dicit ex Socino in iudicando & conſulendo ab hac opinione non eſſe recedendum, vbi reprobat Ruinum in conſ.118.lib.2. qui contrariatur cùm ſit contra Rui. ibi. communis opinio.

82 *Teſtatoris diſpoſitio impoßibilis non valet, vt ſi quid conſequi nequeat, vel explicari abſque licentia principis.*

83 *Legatum prædium fratribus minoribus, vt ibi ædificent monaſterium, in quo habitent, non tenet abſque ſummi Pontificis auctoritate.*

84 *Itidem ſi à voluntate alicuius, qui eſſet loco domini dependeret.*

85 *Idem ſi dependeret à voluntate collegij, vel conſilij ciuitatis, limita & declara, vt hic.*

86 *Legatum rei deputatæ ad ſeruitium eccleſiæ non tenet, nec in re, nec in æſtimatione.*

87 *Legatum creditum, relictum à teſtatore, vbi nullum probatur creditum, non tenet.*

88 *Legatum omnium iurium ſuorum competentium ad rem, ſi de eis non apparet, non tenet.*

89 *Legatum rei, quæ non eſt, nec eſſe poteſt in rerum natura, non valet, & eſt magis deriſorium, quàm vt videatur vtile.*

Limita vt hic.

90 *Legatum certæ quantitatis alicui tanquam creditori teſtatoris pro eadem quantitate, & non ſit creditor, valet in certa quantitate legata.*

91 *Confeßio debiti à teſtatore non probat debitum, ſed ex fideicommiſſo actionem & petitionem inducit.*

92 *Debitum prius inexigibile fit exigibile, ſic legatũ creditori per actionem ex teſtamento.*

93 *Legatum dicitur inutile, ſi non plus iuris & commodi adferat legatario quàm prius haberet.*

94 *Legatum in æſtimatione rerum dotalium filiæ datarum, ipſi factum, quando teneat.*

95 *Legatum, vt ſoluatur creditum creditori, eſt fruſtratorium.*

96 *Inſtitutio hæredis de bonis maternis facta filio non valet.*

Nam filius inſtitutus à patre in re propria ipſius filij, non dicitur inſtitutus, ſed præteritus. Crauetta conſil.142. num.10. in 1. vol.

97 *Legatum non tenet, non expreſſa re legata, vel rei, cuius commercium non poteſt habere legatarius, vel tempore quo cedit dies legati ſuſpenditur legatarij ſtatus habilis ad legatum ipſum.*

98 *Amplia in legato fruſtra, non apparente eo, cui ſit datum.*

99 *Amplia idem eſſe nullum relictum de eo. quod ſui natura aliàs ſic eſſe debebit, vt teſtator diſpoſuit.*

100 *Amplia idem eſſe de pecunijs debitis inualidè ob perſonam debitoris.*

101 *Amplia in legato fructuum percipiendorum ex bonis teſtatoris, ſi de bonis percipi non poſſunt.*

102 *Teſtamenta duo confecta perplexa & repugnantia non valere.*

103 *Inſtitutio non tenet rei filij, etiam habitæ à patre, etiam habentem in eadem re vſumfructum.*

104 *Relictum factum ab vxore matrimonio prohibito, non tenet.*

105 *Limita, ſi vxor non ſcienter d. matrimonium illegitimum contraxerit. & in dubio ignorantia præſumitur. num. 106.*

Limita ſecus eſſe è conuerſo, ſi maritus vxori legat.

107 *Præceptum teſtatoris, quo prohibetur omnino matrimonij libertas, etiam, quòd ab alieno dependeat arbitrio.*

108 *Secus ſi non impeditur, ſed differtur & alteratur reſpectu locorum, vel perſonarum, vel conſilio alieno.*

109 *Conditio appoſita, ſi deceſſerit ſine liberis eſt nulla, & nullum fideicõmiſſum à monacho, vel ſacerdote in ſacris, quod intelligi debet.*

110 *Si dicatur ſine liberis ex ſuo corpore deſcendentibus.*

Vel ſine filijs. ibi.

111 *Conditio caſualis, vel mixta appoſita inſtitutioni facta à filio, vel nepote reddit teſtamentum nullum & inualidum, limita, niſi ſuſtineatur per clauſulam codicillorum.*

112 *Legatum vni parti, vel ſectæ factum ad æmulationem,*

quòd poſſet eſſe in damnum & perniciem rei publicæ non valet.

113 *Legatum inutile eſt iuris, quod morte teſtatoris extinguitur.*

114 *Vel eius, quod in rerum natura non eſt.*

115 *Legatum non valet ab ipſo hærede ſibi præſtandum.*

116 *Limita, vt hic, huiuſmodi legatum hæredi præſtandum per fideicommiſſum, ad quem hæreditas poſtea eſſet reſtituenda, vbi adeſſet clauſula omni meliori modo.*

117 *Legatum non valet non expreſſa quantitate, & ſine culpa hæredis deficiente re, pro qua præſtandum ſit precium.*

118 *Legatum non valet factum concubinæ à clerico, ſed fiſco applicatur. Nec donatio.*

119 *Amplia in quocunque delinquente, vbi cum concubina matrimonium exiſtere non poſſet.*

120 *Amplia etiam ſi diceret ſe eſſe debitorem cõcubinæ pro pecuniis habitis, vel pro ſeruitiis, etiam cum iuramento. Niſi debita vel ſeruitia aliter probarentur.*

121 *Inſtitutio hæredum eſt nulla, quando teſtator errauit in cauſa finali, exiſtimans hæredem ſibi coniunctum naturali, vel legali coniunctione, qui non ſit, vt puta inſtitutum eſſe ſuum filium, qui non erat. nu. 112. vel putabat inſtitutum eſſe ſibi fratrẽ, vel credebat quempiam eſſe arrogatum, vel adoptatum, qui non erat.*

123 *Conditio impoſſibilis diſpoſitionum.*

124 *Inſtitutio, vbi adſit error in filiatione, vel inſtitutio facta de nepotibus, ex aliquo, qui putabatur filius & non erat, eſt nulla.*

Inſtitutio, vbi ſit error in nomine patris, eſt nulla.

125 *Inſtitutio de filio legitimato, cuius legitimatio ſit nulla, non tenet. Niſi apparet de voluntate teſtatoris volentis futuram legitimationem validam iterari.*

126 *Inſtitutio non valet de filio ſenis, cum non erat veriſimile ex ipſo natum.*

127 *Teſtamentum errore defuncti in coniunctione perſonæ inſtitutæ valet pro venientibus ab inteſtato, & tenentur præſtare legata & fideicommiſſa.*

128 *Item valet pro inſtituto.*

129 *Procedit, vbi ſimpliciter ſit factum legatum, vel fideicommiſſum ſecus vbi legatum nominatim factum ab hærede ſic inualido præſtandum, quia tunc nec legatum valet.*

130 *Teſtator pro dilatione ſoluendi legatum dotis vxori, vel alicuius quantitatis non poteſt mandare legatario, vt quid annuum ſoluat pro pœna, vel pro alimentis, vſque quo legatum ſit ſolutum, quia ſaperet vſuram, quæ iure canonico prohibetur.*

131 *Legatum viduæ prædium pro dote, vt fructus non computentur in ſortem, non valet.*

132 *Limita niſi pro tempore præterito teſtator fuiſſet debitor quia vltra ſortem relictum intereſſe eſt præſtandum legatario.*

133 *Legatum alternatiuum, puta mille, aut centum quolibet anno in vita legatarii valere.*

134 *Legatum annuum ſoluendi pro aliquo legato, quod intra tempus à teſtatore limitatum non poſſet exigi à legatario valet, aliàs negligens in exigendo, ſibi imputet.*

135 *Teſtatoris diſpoſitio contra ius non valet.*

Nec nudum præceptum.

136 *Nec quod illicitum, vel inhoneſtum contineat.*

137 *Nec irrationabile, vt ex facto alieno obligatio, vel priuatio.*

138 *Diſpoſitio ex capite fideicommiſſi quando valeat vitiata priuatione.*

139 *Præceptum teſtatoris de vendendo rem immobilem foren ſi per ſtatutum acquirere prohibito non valet.*

140 *Teſtator non poteſt prohibere ius accreſcendi in hæreditate directè vel per indirectum, vt eſt communis.*

141 *Limita in legatis & fideicommiſſis particularibus.*

Limita de iure canonico.

Aequitas naturalis impedit ius accreſcendi.

142 *Ius accreſcendi prohibitum per teſtatorem euidentiſſimè debet conſtare.*

143 *Et quando poſſit agi contra detinentem per denuntiationem Euangelicam.*

145 *Teſtatoris præceptum non valet. vt ſtari debeat in perpetua ſocietate, vel communione.*

146 *Limita vt teneat, ne diuiſio fiat ad certum tempus ſi communio ſit proficua.*

147 *Amplia, vt valeat etiam tale præceptum ne fiat diuiſio ad vitam alicuius perſonæ.*

148 *Limita, vt communio eſſet ſeruanda quoad dominium, ſecus quo ad fructus & iure fruendi, quia de his diuiſio eſſe poſſet, vt eſt communis.*

149 *Amplia etiam tale præceptum valere cum cauſa, vel pœna ad inducendum fideicommiſſum, vel per modum conditionis.*

150 *Amplia etiam in aliquibus bonis valere.*

151 *Diuiſio tamen fieri poſſet de conſenſu prohibitorum.*

152 *Limita, niſi diuidentes eſſent minores, vel niſi eſſet adiecta pœna.*

153 *Sublimita, niſi eſſet proficua minoribus, quia cõtra talem prohibitionem fieri poſſet diuiſio.*

154 *Teſtatoris prohibitio ſub pœna priuationis contra ius, non valet.*

155 *Amplia in præcepto impoſſibili de iure, vel de facto.*

156 *Amplia etiam in præcepto, quod tendit in euidẽs damnum pupilli.*

157 *Teſtatoris prohibitio facta hæredi, vel legatario, vt nõ inſtituat hæredem, etiam extraneum, vt quia eius defectus ſit talis, qui à iure reprobatur.*

Limita, niſi cum cauſa iuſta & legitima. num. 159. & ibi de cauſa.

158 *Conditio poteſt ſperni, quæ vel ſpe præmii, vel metu pœnæ impedire poteſt libertatem teſtandi.*

160 *Teſtator nõ poteſt declarare aliquid, vbi requireretur partis præſentia, vel iuramenti præſtatio.*

161 *Confeſſio teſtatoris facta in teſtamento abſente parte, & non iurata, non tenet.*

Limita ſecus eſſe de æquitate canonica, quia valet Bonacoſſa in ſuo de æquitate canonica. concluſio. tertia, vbi communem dicit.

162 *Limita etiam quo ad indicium, etiamſi eſſet per teſtatorem reuocata.*

163 *Limita, vt faciat ſemiplenam probationẽ ſicut alia quælibet confeſſio facta abſente parte.*

164 *Limita quo ad declarandam mentem dubiam teſtatoris in præiudicium confitentis & eius ſucceſſoris.*

165 *Limita etiam vt valeat d. confeſſio parte præſente pro dote, vel donatione, vel alia cauſa in vim contractus, qui fieri poteſt in actu teſtandi, & eſt irreuocabilis.*

166 *Limita etiam, vt ſi non valeret vltima voluntas, tamen vt in ea contractus valere poteſt.*

167 *Sublimita, niſi confeſſio, vel contractus in teſtamento factus ſit inter perſonas ſuſpectas.*

168 *Vel talis confeſſio fuiſſe erronea.*

169 *Teſtator non poteſt mutare, vel alterare formam iuris in donatione tutoris pupillo, & vniuerſitati rerum.*

170 *Limita, vt poſſit mandare, quòd tutrix data filiis non poſſit adminiſtrare ſine conſilio & cõſenſu fratrum ipſius teſtatoris.*

171 *Teſtator non poteſt prohibere, quòd mater nõ tranſiens ad*

ſecunda

ſecunda vota penes ſe non retineat filium infantem.

172 *Amplia vt non poſſit priuare matrem anormala tutela filiorum, non prouidendo de alio tutore. Et ibi rationem adducit.*

173 *Mulier non poteſt eſſe tutrix pupillorum, quia lex vetat.*

174 *Teſtator non poteſt in teſtamento tutricem non filijs & nepotibus mulierẽ, non matrem, non auiam conſtituere, & minus nuptam. rationem adducit. ibi.*

175 *Limita iure nouiſſimo in matre & auia, quæ poſſunt dari à teſtatore in tutrices, & iudicem facta renunciatione Velleiano, & authentica matri aut auiæ. C. quando mulier. & c. hac communis vtroque iure.*

176 *Sublimita, niſi tranſeat ad ſecunda vota, & eis renuntiet. Niſi teſtator aſſentiat, quod non placet vt hic.*

177 *Forma & ſolemnitas legis mutari non poteſt. Niſi lex permittat. ibi.*

178 *Forma non ſeruatur, ſi fiat contra, præter, vel vltra. Amplia, vt hic.*

179 *Lex vnum volens & teſtator aliud diſponens, ſtandum eſt legi.*

180 *Factum iudicis & factum teſtatoris à pari procedunt.*

181 *Legatur vxori factum à marito, non debetur, ſi infra annum luctus tranſeat ad ſecunda vota. Limita, niſi teſtator id concedat. ibi. & poſt annum id faciat.*

182 *Limita etiam vetante ſtatuto, quòd vxor tranſiens ad ſecunda vota perdat relictum, vt procedat volente teſtatore.*

183 *Sublimita, niſi intra annum luctus vidua ſe maritet, quia hoc concedi non poteſt à marito teſtante, cum ſit contra bonos mores.*

184 *Teſtator non poteſt diſponere, quòd dos, quæ verè probatur per inſtrumentum vel teſtes, & aliter quam per teſtamentum tardius, vel ex fructibus, vel aliter quam ſit diſpoſitum de iure communi, ſoluatur.*

185 *Teſtator non poteſt impedire, ne hæres inſtitutus ſe immiſceat in adminiſtratione bonorum hæreditariorum, antequã legata et alia in teſtamẽto diſpoſita exequantur per executores teſtamentarios rationem adducit.*

186 *Amplia etiã, quòd teſtator appoſuerit pœnam hæredi contrafacienti.*

187 *Teſtator non poteſt approbare factum inualidum.*

188 *Aditio hæreditatis à teſtatore non poteſt remitti.*

189 *Teſtator non poteſt facere, quòd ſemel hæres non fuerit, vel non ſit hæres.*

190 *Teſtator non poteſt apponere conditionem, vel modum, quòd hæres, vel legatarius habitet in certo loco, niſi tendat ad commodum, puta filiorum, cum ſit contra publicam vtilitatem, quia tollit libertatem.*

191 *Amplia etiam, ſi modus impoſitus puellæ ſit ſubſtituta, vt ingrediatur monaſterium, vel cõditio, quæ viduitatem inducit, quia non valet.*

192 *Teſtator nõ poteſt facere executorem, ſeu commiſſarium, qui ſi non poſſit, vel nolit exequi teſtamentum, poſſit alium fideicommiſſarium ſubſtituere eius arbitrio.*

193 *Teſtator non poteſt apponere conditionem in teſtamento, quòd filius non fiat monachus, vel non ſtet in religione, nondum facta profeſſionẽ eum ſic inſtituẽdo hæredem.*

194 *Limita, ſi filius monachus eſſet profeſſus & priuatio vel ademptio relicti reſpicerent monachum, & nollet teſtator dari monacho, vel acquiri monaſterio.*

195 *Teſtator non poteſt in teſtamento annullare donationem alijs factam, vel fiendam, ſeu contractum cum alio, ne ſequatur deceptio aliorum.*

196 *Teſtator, vel teſtatrix tranſiens ad ſecunda vota, non poteſt diſponere in teſtamento in gratiam ſecundæ coniugis, vel filiorum ſecundi matrimonij.*

197 *Limita non procedere in filijs vulgo conceptis.*

198 *Limita in filijs à ſucceſſione excluſis.*

199 *Teſtamẽtum filij non valet in quo pater ſit præteritus, vel mater, quia debet aliquid eis relinqui iure inſtitutiõis.*

199 *Limita, niſi adſit clauſula codicillaris.*

200 *Limita, niſi filius habeat filios, quia tunc præteritio matris non facit teſtamentum nullum.*

201 *Teſtamentum eius, cuius bona ſunt confiſcata ipſo iure, de eis non tenet.*

SOLVTIO II.

HIs quidem explicatis, quæ teſtatori permiſſa & poſsibilia ſunt quaſi pro regula, vt cuilibet ciui Romano libera ſit poteſtas de rebus ſuis diſponendi vſq; ad
1 dodrantem.†l.1.in prin. ff. ad l. Falc.& §.diſponat.in auct.de nupt. & nunc etiam dodrantis
2 Falcidiæ detractionẽ prohibere poteſt†auct. ſed cum teſtator. C. ad l. Falc. cum ab iſta regula ſint aliqua excepta de quib. teſtator diſponere nequit, ſed iuri com
3 muni relinquuntur†tradit Oldra.conſ.237.per lectis. in princ. ſcilicet, & de impoſsibilibus interdictis per leges aut aliàs probroſis. vt §.fin. inſti. de lega.

De his ergo exceptis, prohibitis, & impoſsibilibus teſtatori dicendum ſupereſt, prius ſciendum eſt in iure noſtro quid impoſsibile dici quatuor modis, natu-
4 ra, iure, facto, & perplexitate†Barto.in l. prima. ff. de condit. inſtit. vbi latè vnumquemque modum proſequitur, ſunt etiam aliæ impoſsibilitates, ſcilicet con
5 tra bonos mores & ratione contradictionis †vt per Bald.in l. eam quam. colum.7. ad num.33. C. de fideicommiſſ. & in conſilio 29. caſus. vir donauit. colum.1. libr.1. impoſsibile etiam reputatur factum quod te-
6 ſtator putabat faciendum, & vitiat legatum†tex. ſingul. & ibi Bart. in l. ſeruo manumiſſo. ff. de condit. indeb. & ſi in iſtis modis dici poſſet generaliter omnia prohibita & impoſsibilia hæc conſiſtere, tamen particulariter aliquos caſus adducam, quos inueni exceptos à dicta regula permiſsionis & validitatis & continentes inefficaciam ſimul & inualiditatem vltimarum diſpoſitionum, & alicuius eorum meminiſſe legentem quandoque iuuabit in actu practico.

Primo & generaliter omne dictum, factum, & diſpoſitum per teſtatorem contra leges de his quæ ad ſubſtantiam vel ſolemnitatem actus vel ad intereſſe publicum pertinent, vel inuitant ad delinquendum,
7 prohibitum eſſe & non valere certi iuris eſt† vt l. nemo. de leg. primo, & ibi doct. concord. allegant & ad plures particulares quæſtiones inferunt, in quibus teſtatori vti contra leges poteſtas diſponendi denegatur, nihil enim valet diſpoſitio teſtatoris quãdo vult diſponere de iure legũ & non de iure bonorum ſuo-
8 rum, dicit†Bald. in l. fin. in principio de legat. ſecundo, vt l. teſtandi. C. de teſtamen. non ſolùm directo, ſed nec etiam per indirectum contra leges poteſt diſ-
9 ponere teſtator†per l. Seius & Augerius. & ibi Barto. ad l. Falc. & l. qui teſtamentum. ff. de probationibus, & l. cum quis decedens. §. Titia. de legat. tertio, tradit Iaſ. in l. nemo. in 2. lectu. col.1. in princ. not. & nedum diminuendo tollere, ſed etiam augendo non poteſt
10 teſtator augere ſolemnitates iuris communis† Iaſ. in d. lectu. colum.3. verſic. amplia not. & Alber. Brun. in tract. de forma rub. quis poſſ. da. & tol. for. in colum. 12. verſ. teſtator autem.

Secundo

Secundo quodcunque ſcriptum reperitur in teſta
mento contra ius & contra bonos mores interpreta-
11 tur nullius eſſe momenti† vt l.ſi quis inquilinos. §. fi.
de leg.1.& ibi Bald.ex dicto Cyni declarat ſecundum
canon. quid contra bonos mores, vbi tranſgreſsio
12 morum inducit pœnam, vel peccatum, † & ſecũdum
legiſtas quicquid eſſe contra bonos mores, quod ius
ciuile ſic arbitratur eſſe per tranſgreſsionem, ſiue in-
ducatur pœna, ſiue non, ſatis eſt quòd eſt improbum,
13 vel inhoneſtum † vt per eundem Bald. Alexand. Iaſ.&
Dec.in l.pacta quæ contra.col.1.C.de pact. & per l.re-
prehendenda C.de inſtit. & ſubſtit. & per Feli. in c.ſi
diligenti.col.7.verſ.circa quæ omnia. de for. compet.
& latè per Bal.in rub.C.de condi.ob turp.cau.

Tertiò generalia hæc inducendo, & inferendo ad
plures ſpeciales deciſiones, non valet diſpoſitio iſta
teſtatoris, quòd ſcriptura priuata continens teſta-
mentum habeat executionem, ac ſi teſtamentum eſ-
ſet factum manu publici notarij, quia teſtamentum
eſt publici iuris, & eius forma & ſolemnitas à priuato
nõ poteſt tolli vel alterari, ita ex facto reſpõdit † Dec.
14 conſilio 494.quod ſuprà in principio, cui addo quod
probat Alexan. in l. 1. §.eadem autem.col.1.de verbo.
oblig.non valere conuentionem, quòd ſcriptura pri-
uata habeat vim publici inſtrumenti, quia non per-
mittitur priuatis creare tabellionem † per doctri. In-
15 nocen.in c.cum P.tabellio.verſi. non credimus.de fi-
de inſtrumen.cum qua communiter doctor.tranſire
dicit Alexand.in d.§.eadem. & per Dec.conſi.612.ſub
num.5.Quinimo ipſum inſtrumentum publicum, ex
ſolo pacto priuatorum non poteſt habere executio-
nem paratam per doctri.† Bal.in l.tale pactum. §.qui
16 prouocauit.in 20.quæſt. ff.de pact.refert Iaſ.in l. quæ
de legato.col.2.in princ.num.6.7.de leg.1.

Ex quibus nota nihil operari ſolitum poni in ſcri-
ptis priuatis, quod ſcriptum tale valeat tanquam pu-
blicum inſtrumentum, ad hoc tamẽ vltimum viden-
da ſunt quæ tradit Felin.in c.ſcriptura.col.3. in 6. fal-
len.de fide inſtrumento.& Iaſ.in l.admonendi.num.
98.& ſequen.de iureiur.

Quarto ne detur occaſio delinquẽdi, & fauore hę-
redis proprietarij non poteſt teſtator remittere vxori
vſufructuariæ vel alij vſufructuario cautionem de v-
tendo arbitrij boni viri, & de reſtituendis bonis fini-
to vſufructu, nec inuentarij confectionem.† l.1.& ibi
17 glo.& doctor.C.de vſufr & l.ſcire. C.vt in poſ.leg.fir-
mant Pau.de Caſt.in conſi.221.antequàm veniam.in
princ libr.2.Abb.in conſi.4 col.fi.lib.1.Alexan.conſi.
58.habita ſuper narratis.col. penult.verſi. non obſtat
quòd teſtator libr.3. vbi in omn. bonis indiſtinctè de
commun. opin. ſic eſſe atteſtatur, & Corn.conſil.173.
circa primum.col.pen.verſ.& etiam tollitur. lib.3. &
latè Iaſ.conſil.40. circa primum.lib.1. Pariſ. conſi.96.
num.7.lib.2. & Ruin.conſi.202.col.2. num. 2.lib.2. &
Port.Imo.in concl.18.lib.3. de conclu. & commun. o-
pin.& Viui.de commu.opin. litera C, verſi.1. nec in-
18 directè per viam pœnalis† Ruin.conſi.165. ad fi. lib. 3.
19 † etiam tutori non poteſt remittere cõfectionem in-
uentarij, ſi iudici non videtur vtile, nec remittere do-
20 lum futurum per quæcunque verba generalia, Fran.
Crem.inter conſi. Alexan. conſi.62. ſereniſsimus.col.
1.& ſequen.lib.4.& Iaſ.conſi.14.quod dicti.lib.3.Nec
21 reſtitutionem reliquorum poteſt remittere † Socin.
conſ.201.abundè col.penul.in fi.ver.ex qua opin. lib.
2.Nec poteſt remittere hæredi confectionem inuen-
tarij in præiudicium creditorum † Bald.in l.fi.§. 1.col.
pen.verſi.ſed audi nouam.C.de iure deliber.& in l.fi.
C.arb.tut.latè probat Ancha.in conſi. 365. in thema-
te propoſito.col.2.verſ.item inſurgit. Sed quoad præ-
iudicium legatariorum, fideicommiſſariorum, & co-
hæredum confectionem inuentarij remittere poteſt
23 † concord.allegat & tenet Pariſ.conſi.69.col. num.
37.& ſeq lib.2.& quæ prohibita ſunt fauore teſtatoris
24 poteſt ea teſtator remittere † Bald.conſi.336. iuxta ca-
ſum.lib.1.Bartol.& alij in d.l. nemo. idem de his quæ
ſunt in fauorem hæredis, defendit Aym.cõſi.174. nu.
10.& ſequen.& præced. Item præmiſſa ratione ne in-
uitetur ad delinquendum teſtatorem præceptum in
teſtamẽto factum vxori vt reuelet hæredibus aurum,
argentum, & bona mobilia non poſſe reuocare in co
25 dicillo † tenet Gui.Pap.in quæſt.515.teſtato.

Quintò ſunt quædam poſt teſtatoris mortem alijs
reſeruata vel lucra alijs danda, de his autem teſtator
nõ poteſt diſponere, vt de feudo diſpoſitionem teſta-
26 toris non valere † tradit Oldrad.conſi.237.Perlectis.&
Ioan.de Ana.conſi.37. Viſo puncto.per tex.in c.1.in 1.
reſpon.de ſucceſ.feud.Angel.Aret.in tract.de teſtam.
in gloſ.87.in princ.& Socin.Iun.conſi.72.num.17.&
conſi.ſequen.num.4.& conſi.74.num.12.lib.1. Bald.
conſi.275.quod pro regula, in princ.lib.2.Rom.conſi.
494.in caſu.in princ.Alexan.conſi.130.num.7. & Iaſ.
conſi.96.lib.1.

Quod intelligendum eſt niſi feudum ſit hæredita-
rium, & trãſitorium ad extraneos hęredes, quia de eo
valet teſtatoris diſpoſitio maximè pro cõiunctis per-
27 ſonis, vt declarat † Oldr cõſ.270.in quæſtione.in prin.
& Alexan.conſi.19.ſuper eo.col.1.lib.5.Pariſ. conſ.30.
in fi.lib.2. Ruin. conſ.171.num.15. lib.2.Aym.conſilio
256.col. .verſ.ſed hic dubitatur. Valet etiam de feu
do diſpoſitio teſtatoris, quando ſic extat conſuetudo
28 diſponendi † Bal.d.conſi.275. lib. 2. & Cuman. conſi.
163.Guarnerius.verſi.ad ſecundum, debet tamen ſer-
29 uari conſuetudo in caſu ſuo præcisè † vt per Alexand.
conſ.6.viſa inueſtitura.& maximè de feudo nobili &
30 franco † probat Iaſ.conſ.57.col. 2. verſ.2. principaliter.
lib.1.ac maximè in vſufructu in præiudicium vaſalli
31 & eius filiorum & hæredum diſpoſitio valet † idem
Iaſ.conſi.123.circa primum.col.1.& ſequ. lib 4. & for-
tius valet conſenſu ipſorum filiorum accedente. Cur.
ſen.conſi.76.Dominus Ludouicus.col.3.ver.2.

Vlterius non poteſt teſtator in totũ vel in partem
32 tacitè vel expreſsè prohibere quartam debitam † ex
auct.præterea.C.vnde vir & vx.& ibi doct. & expreſ-
sè Corn.conſi.4.vltra punctum.col.pen.lib.4.& Pet.
Matheſi.in rep.l.filium quem habentem.col.penult.
num.50.C famil. erciſc. vbi ex ſententia Bal. adducit
rationem, quia teſtator non poteſt prohibere ea, quæ
leges, ſtatuta, & conſuetudines ſtatuunt per viam iu-
riſdictionis, non aũt per viã interpretationis volun-
33 tatis defuncti, † idem & Socin.Iun.conſ.103.viſa con-
tingentia.col.4.num.22.lib.1.vbi & alios caſus addu-
cit, in quibus quid dandũ ex lege vel ſtatuto non po-
teſt per teſtatorem auferri, exinde vxor ſeu alius dans
dotem teſtando non poteſt præiudicare & auferre
34 marito lucrum dotis ſibi ex ſtatuto debitum † Pau.de
Caſt.conſi.82.in hoc negotio.ad fi.lib 1.& Bald. conſ.
79.caſus talis.col.2.ad fi.lib.1. etiam ſi à principe habe
ret priuilegium, liberè condendi teſtamentum, non
poſſet tamen tollere portionem ſtatuti marito debi-
35 tam † ſecundum Bal.in l.ſi quando.in princ.C. de in-
off.teſta.pro ſingulari approbat Franc.Crem.in ſing.
154.ſtatuto cauetur. lucrum enim ex lege datũ nullo
modo

ſmodo valebit priuatus auferre, text.in §.ſed hæc qui-
dem. in auc.de nupt. & per Bald.in l.pro hæredita-
rijs.col.pen.& fin.C.de hæred.act.& Corn.conſi.178.
ad fin.lib.4.
Quid de re emphyteutica, quando valeat diſpoſi-
36 tio, vide † Ang.Aret.in d.tract. de teſta.in d. gloſſ.87.
Bart.conſil.1.ſub nume.3. lib.2. Roman.conſil.35. A-
lexan.conſil.91.num.207.& ſeq.C.de iure emphy. Ti
raq. de retract.tit.j.§.11.glo.6.nu.23.& ſeq.
Sexto & his proximum eſt parentes in teſtamen-
to abſque legitimis cauſis non poſſe liberos priuare
37 legitima, vulga. † §.aliud quoq; capitulum. in auc. vt
cum de appel. cogn. neque etiam in ea onus vel gra-
38 uamen imponere. † l. omnimodo. & l. quoniam in
prioribus.C.de inof.teſta.cum ſimil. concord. alleg.
per Pariſi conſi.45.colum.j.num.3.lib.2.atque etiam
ſi tale teſtamentum onus in legitima continens eſſet
39 approbatum à liberis † Paul.de Caſtr.conſil.265.licet.
colum. 2. verſ. his non obſtantibus. lib..... Alex. 8.
colum.5.ſub nume.15. lib.3. & conſ.89.colum.fin.lib.
4. vt ibidem Pariſ.d.conſil.45.num.4.& num.6. dicit
teſtatorem non poſſe filio aſsignare legitimam in pe-
cunia, vel in alia re vili, quia filius audiatur ſi velit le-
40 gitimam in alijs bonis ſtabilibus † ſecundum Bar.in l.
ſuus quoque in princ.in fin.ff.de hæred.inſt.cum con
cord. alleg. per Iaſ. in l.ſcimus.in prin.in 5 not. C. de
inof.teſtam.ita eſſe commu. opi.refert Guid. Pap. in
quæſtio. 487. dummodo filius pro legitima non eli-
41 gat rem meliorem vel alij legatam † vt ibidem Iaſ.li-
mitat, & ſuperſint alia bona, Alexan. conſ.12. num.2.
42 lib.2.vel non eligat rem prohibitam alienari † Iaſ.in l.
filiusfam.§. Diui.in 2.lect. num. 50. de leg.j. Neque
hæredi filij puberis poteſt teſtator imponere onus in
legitima per l.ſi fundum per fideicõmiſſum.§.ſi.l.ſeq.
& ibi gl.de lega.1. Ruin.conſil.58.ſuper puncto col.6.
num.26.& ſequent.lib.2. nec poteſt mandare dotem
filiæ datam, quam non poſſet auferre, vt nepos im-
43 putet in legitimam † Paul.de Caſtr.conſi.145. viſis &
ponderatis.lib.1.
De regula autem quòd legitimæ nullum poteſt
44 imponi grauamen cum amplia.& limit. multis † ple-
nè tractat. Port.Imol.in tract.conclu.& comm.opin.
concl.42.lib.1.Et maximè limitationem hanc oneris
impoſiti ne fiat alienatio bonorum vſque ad certum
tempus veluti 30. anno. valere in legitima pro com-
45 muni ponit † Viui in tract. de commu. opin. in verſ.
legitima. Nullum grauamẽ teſte Boër.in deciſ.87.nu.
6.& ex alle.per Dec.cõſ.442.& Bellem.conſ.28.extat,
& Ancha.conſ.440.in quæſtio.quæ vertitur.col.pen.
Non poteſt quoque teſtator mandare liberis pri-
mi gradus grauatis fideicommiſſo quòd fructus im-
46 putent in quartam Trebellianicam † per text.in l.iu-
bemus.in prin.C.ad Trebel.& hac ratione ibidẽ Bal.
etiam not. teſtatorem nõ poſſe prohibere quin liberi
primi gradus fideicommiſſo grauati poſsint Trebel-
lianicam detrahere, hanc opi.magis communiter ap
probatam dicit & tenet Iaſ. in l. Marcellus. in princ.
col.11.nu.53.& 56.ff.eo. & Dec. conſ.81.col.2.& conſil.
218.col.2. verſ.& ſi caſus.& alibi de legitima & Trebel
lianica dicẽdum erit, hoc in loco hæc dicta ſunt quæ
teſtator diſponere non poteſt.
Septimo contra leges, & modum à legibus indu-
ctum teſtator diſponere nõ poteſt, vt quòd filius præ-
ſertim de legitima & de alijs ſuis bonis non poſsit vſ-
4 que ad 25.ann.teſtari per † l.teſtandi. C. de teſtamen.
tradit Paul.de Caſtr.conſi. 445.circa primum quæſi-
tum.in prin.lib.2.quo verò ad bona teſtatoris huiuſ-
48 modi prohibitionem valere iure fideicommiſsi † per
l.qui filium, in princ.ff.ad Trebel.idem Caſtr. proſe-
quitur in dicto conſ.modus circa perſonas ſubſtituẽ-
das exemplariter mente capto filio non poteſt à teſta
49 tore mutari † contra l.humanitatis.C.de impub.& a-
lijs ſubſt.reſpondit idem Paul.de Caſtr.conſi.22.ſuper
primo.colum.ſecunda, numero 2. verſi. verum nunc
proponitur.lib.2.quod directè per modũ teſtamenti
fieri debet, & id in codicillis fiat, vt datio tutoris, &
50 prohibitio Trebellianicæ non valet. † Bal.in l.3.ff.de
teſta.tut.& Iaſ.in conſi.99. Dominus Barth. col. pen.
verſ.& multo minus.lib.4.
Cum contractus vſurarij cognitio ſpectet ad iudi-
cem eccleſiaſticum, vſurarumque reſtitutio fieri de-
beat perſonis, quibus fuerunt extortæ ſi notæ ſint, a-
51 liàs per diœceſanum prouidendum eſt † iuxta c. cum
in diœceſi. de vſu. talis modus non poteſt à teſtatore
mutari committẽdo alijs perſonis laicis reuiſionem
ſuorum librorum & cognitionem partitarũ quæ ſint
vſurariæ, & reſtitutionem malè ablatorum illis perſo
nis & loco & tẽpore, vt videbitur eis, vt probat Gemi.
cõſ.20.mihi videtur, ſequitur Ripa in d.l.nemo.nu.21.
Modus conſtituendi, & acquirendi ius patronatus
in eccleſia à canonicis ſanctionibus inductus nõ po-
teſt à teſtatore alterari, vt legato facto eccleſiæ cũ con-
ditione per ſuos deputatos eligendi presbyterum ſe-
cularem debentem ibidem celebrare & pro dote poſ-
ſit dici acquiſitum hæredibus ius patronatus, quia le-
gatum valet vt à benefactore factum eccleſię, & con-
ditiones ceſſant pro dote, & nullius momenti eſt ac-
52 quiſitio aliqua iuris patronatus, plene allegãdo † con
ſuluit Abb.conſ.59.quidam D.Iac.lib.2.& Cald.conſ.
14.in tit.de teſtam.
Teſtator enim contra canones nihil poteſt diſpo-
53 nere vel immutare, † cap. requiſiſti. cum concord.ibi
ſign.in gl.in verſ.canonis.extra de teſta. & Dec. conſ.
121.ad nu.2.vbi inquit teſtatorem qui ædificauit capel
lam non poſſe eam eximere ex poteſtate epiſcopi, &
54 Pau.de Caſt.in conſ.358.Primo eſt ſciendum, lib.1.di-
cit non poſſe per teſtatorem diſponi, quòd fiat orato-
rium cum dote & ponatur presbyter perpetuus abſq;
inſtitutione, & confirmatione epiſcopi, quia epiſco-
pus eſt, qui circa hanc ordinationem debet exequi
voluntatem teſtatoris, & habetur pro ordinatione
55 teſtatoris, vt ibi per eum † & plenè per Luc.de Pen.in
l.1.col.5.C.de expenſ. ludo. lib. 11. licet de facto poſſet
56 in aliquibus locis obſeruari cõtrarium † vt per Guid.
Pap.in quæſt. 187. an capellaniæ, tamen de iure eſt, vt
ante dictum eſt, vt ibi apoſt.
Nec poteſt teſtator prohibere epiſcopum ne ſe in-
tromittat ſaltem defendẽdo in bonis relictis ad pias
57 cauſas † Pet.de Ancha.conſ.129. ſuper primo.col.pen.
verſ.deſcendendo ad aliud dubium, formam conſti-
tutam & fines tutelæ etiam mutare non poteſt, vt tu-
tor debeat adminiſtrare cum conſ.alterius non colle-
gæ in officio tutelæ, niſi in muliere matre tutrice, te-
58 net † Bal.conſ.230.viſo teſtamento Gentilis lib.4.
Non poteſt teſtator diſponere contra ius munici-
pale, vt pone quòd teſtamentum non valeat, niſi in-
tra menſem fuerit regiſtratum in archiuio publico,
& teſtator diſpoſuerit, quòd imò valeat, attamen non
59 valet, † vt tradit idem Bal.in l.2.verſ.quæro nunquid.
C.vt in poſſ.leg.& per Crot.in l.nemo poteſt. nu. 42.
de leg.1.& Iul.Clar.in §.teſtamentum. in quæſtio. 63.
quia teſtator nõ poteſt tollere diſpoſitionem ſtatuti,

probat Fab. de monte in tract. de empt. & vendit. in 28. quæſt. 3. quæſt. principalis.

Octauò contra ius naturale nō valet diſpoſitio teſtatoris, vt ſi prohibeat filium hæredem aliquid dare alteri filio exhæredato ſub pœna priuationis hæreditatis, prohibitio locum non habet, & ceſſat pœna, vbi filius hæres locuples cogeretur à iudice præſtare alimenta fratri inopi exhæredato: Bald. conſi. 103. præmiſsis verbis. lib. 5. & Cepol. in caut. 247. nu. 2. & non poteſt prohibere teſtator quin mater penes ſe retineat filium vſque ad triennium, dummodo interim
61 non tranſeat ad ſecunda vota † per not. in cap. fin. de conuer. infide. tradit idem Bald. conſilio 126. quidam nobilis. verſic. præterea auus. lib. 1. Nec poteſt eam priuare legitima tutela etiam indirectè niſi prouidendo
62 de alio tutore † idem Bald. conſil. 308. teſtator in teſtamento. verſ. nam iſtud falſum. lib. 2. Nec præcipere poteſt vt filius non retineat penes ſe in domo matrem pauperem nec fratres mendicos. Grat. conſ. 35. nu. 3. & ſequen. lib. 2. & tex. in l. conditiones. & l. filius. ff. de cond. inſt.

Non poteſt quoque aliquem grauare vel punire ex facto alterius vel aliquod mandare, quod non ſit
63 rationabile, † per l. paterfam. ff. de hære. inſti. adducit Socin. conſ. 21. col. fin. lib. 3. & Aret. conſ. 67. diligenter
64 & maturè. colum. 6. verſ. non obſtat vltima ratio. † vbi in ſpecie probat teſtatorem non poſſe auferre minori beneficium reſtitutionis in integrum à lege con
65 ceſſum † ſequitur Ruin. conſ. 199. col. 3. num. 4. quinimo contra naturam actus exceptio à teſtatore appo-
66 ſita non tenet, reijcitur, tamen actum non vitiat: † l. ſi ita quis hæres. & ibi Bald. & Imo. ff. de hæred. inſt. ſed vitiat quando ſuperfluè ponitur contra naturam a-
67 ctus, † per l. actus legitimi. de reg. iur. Bald. in l. teſtamentum. C. de teſta. Poteſt tamen teſtator iubere ne heres petat reſtitutionem in integrum ex perſona defuncti, vel aliquid aliud quod mero iudicis officio
68 expediatur † tenet Bart. in l. licet. col. 1. ad fi. verſ. idem potes dicere. ff. vt leg. no. cau.

Nonò contra bonos mores teſtatoris diſpoſitio valet, vel quòd inſaniam & ineptiam ſapiat, vel tur-
69 pitudinem † l. ſi quis inquilinos. §. pen. & fi. & l. ſeq. §. fin. de leg. 1. & ibi in text. & in gloſſ. ponuntur aliqua exempla. & maximè illud, quandoque viſum eſt per aliquos in teſtamento præcipi ſuum corpus ſepeliri ſonantibus organis, vel ſola candela accenſa ad funus. vel alijs ſuperuacuis impenſis circa ſepulturam ſeu funus, portio circa hæc defunctorum ineptas voluntates non valere decidit Iuriſc. in d. l. ſequen. inci. ſeruo alieno §. fi. quod eſt ineptum & ridiculum non
70 expedit fieri, † Bal. in l. iam dubitari. ff. de hæred. inſt.
71 & non debet ſeruari † Iaſ. in l. apud Iulianum. §. conſtat. col. 1. num. 6. verſ. prædictis etiam de leg. 1. & per Sald. in l. 1. nu. 2. C. de his quæ pœn. no. & per Crot. in d. l. nemo poteſt. col. fi. num. 145. & Luc. de Pen. in l. 1. col. 5. C. de expenſ. lud. libr. 11. & non valere quæ referuntur ad turpem cauſam. † l. quintus. in fi. de an. leg.
72 & quæ referuntur ad diffamationem & ſpecialem in-
73 famiam legatarij. † l. turpia. in prin. de leg. 1. & quæ etiam mandat ædes deſtrui. l. filiusfam. §. ædes. eo.

Turpis eſt modus vel conditio & contra bonos mores, vt ſi inſtituam te hæredem vel ſubſtituā, dummodo me hæredem in tuo teſtamento facias, aliâs quòd meum teſtamentum non valeat, reijcitur talis modus & conditio mei teſtamenti, & primus inſtitutus hæres, vel ſubſtitutus admittitur ex teſtamento
74 iam facto † vt probat Ruin. conſi. 20. lib. ſecundo.

Eadem ratione quia contra bonos mores reputatur grauamen iniunctum hæredi vel legatario de adoptando aliquem neque contra grauatum vt priuetur hæreditate vel legato, neque pro adoptando vt a-
75 ctio ſibi aliqua competat valere † eſt tex. gl. & Bart. in
76 l. vxorem. §. hæres. de leg. 3. † & ibidem Bart. infert ad quæſtionem legati facti monaſterio cum onere recipiendi talem in monachum vel monialē onus ipſum reijci, & quia continet ſpeciem ſimoniæ & turpitudinem, de qua quæſt. vide latè per Bart. & alios in l. Titio centum. §. 1. de condi. & demonſtr. & per eundem Bart. in conſi. 184. Domina Nuta. & Imol. in l. ille autem. col. 1. ff. de hæred. inſt.

Reijciuntur enim turpes conditiones ex diſpoſi-
77 tionibus defunctorum, † l. reprehendenda. C. de inſt. & ſubſt. cum ſign. ibi in gl. & iuxta declarationem Iaſ. ibidem & l ſi pater. colum. antepenul. num. 20. C. eo. Reijcitur quoque & non vitiat impoſsibilitas de fa-
78 cto † vt l. ſi mihi. §. ſi quis ſeruos. de leg. 1. & l. obtinuit. de condit. & demonſtr. §. impoſsibilitas. inſt. de legata & impoſsibilitas de iure: d. l. reprehendenda. l. ſ. & l. conditiones. ff. de cond. inſti. limita tamen & declara, vt per Caſt. Imo. & Socin. in dicta l. obtinuit, quan
79 do teſtator ſciuit, reijcitur † idem Socin. in l. 1. in fi. de vulga. & pupil. & poſitis ſimul modis illicitis, & lici-
80 tis, illiciti habentur pro non ſcriptis, † Abb. conſil. 63. colum. 4. num. 7. lib. 2.

Vt contra bonos mores non valere diſpoſitionem teſtatoris quòd hæres non poſsit alienare bona fidei-
81 commiſſo ſubiecta etiam pro dotandis filiabus † tradit Guid. Pap. in quæſtio. 96. nobilis Antonius, vt per Alexand. conſ. 56. conſideratis verbis teſtamenti. col. 2. num. 2. 3. lib. 1. & per Pariſ. conſ. 25. num. 37. & conſ. 63. num. 36. & ſequen. lib. 2. & Ruin. conſi. 123. nu. 10. lib. 2. vide quomodo tenent contrarium, ſcilicet prohibitionem expreſſam alienationis etiam verbis generalibus impedire donationem ex bonis prohibitis alienari.

Decimò veluti quid impoſsibile continens nō valet diſpoſitio teſtatoris in eo quod conſequi, expediri, vel explicari non poteſt abſque licentia principis,
82 † l. apud Iulianum. §. fin. incip. conſtat de lega. 1. & ibi Bar. Bald. Ang & Alexan. quem legunt ſub l. cum ſeruus. & Angel. Aret. in tract. de teſta. in glo. 25. in fi. inferunt ad quæſtionem quando legatur prædium fratribus minoribus cum onere quòd ibi faciant monaſterium, & locum religioſum in quo habitēt, quia id non poteſt fieri abſque authoritate ſummi Pontificis
83 † per ca. 1. de relig. domi. in 6. quòd tale onus reijci debet, idem ſi dependeret à voluntate vnius qui habe-
84 retur loco domini † vt ibi per Imol. Aret. & Alexand. idem ſi dependeret à voluntate collegij vel conſilij
85 ciuitatis, † Bart. in l. continuus. §. cum quis. de verbo. obli. Aym. conſ. 259. colum. 3. ſub verſ. tertio. Quod limita & declara, vt per Socin. in l. quidam relegatus. colum. 2. verſ. vltimo iſta lex. de reb. dub. & per Alex. & Iaſ. in d. §. conſtat. idem ſi legatur res deputata ſeruitio eccleſiæ, vt non valeat in re nec in extimatione
86 † Abb. conſ. 45. lib 2.

Vndecimò ex pluribus cauſis, atque in caſibus pluribus inutilis eſt teſtatoris diſpoſitio, vt ſi fuerit alicui relictum creditum teſtatoris, & nullum probe-
87 tur creditum, non valet legatum † l. ſi ſic. §. 1. & ibi Bar. in fi. adducit ad quæſt. ſi quis legat omnia ſua iura cōpetentia ad aliquam rem, non apparentibus iuribus, quæ

88 queſ teſtatori competant, nullum eſt legatum, †&ibi-
dem alij docto. ſequuntur, & Alexand. conſil. 14. Viſo
& conſiderato. colum. 2. n. 12. & conſi. 187. in hac cau-
ſa. col. 2. num. 10. li. 2. & conſi. 96. conſideratis his. col.
2. lib. 5. Socin. conſi. 89. colum. fin. lib. 1. Aym. conſilio
293. nu. 5. quia defectus diſpoſitionis eſt in ſubſtantia
rei quæ non eſt in rerum natura, vt declarat Bart. in l.
demonſtratio. in princ. col. 3. de condit. & demonſt.
non valet enim legatum rei, quæ non eſt, nec eſſe po-
89 teſt in rerum natura, †l. quidam. in fin. & Bart. in l. fi.
in princ. de vin. trit. ol. legat. ſic magis deriſorium eſt,
quàm vtile legatum, l. ſi domus. in fi. princ. de leg. 1. &
per Dyn. in cap. in obſcuris. num. 13. de reg. iur. in 6. &
in ſpecie propoſita per Bart. Bald. & alios in l. 2. C. de
fal. ca. Secus eſt ſi legatum factum ſit conceptione du
plicis ſermonis, vnius pro præcepto legati alterius,
pro demonſtratione loci ſeu rei, ex quibus fieret ſolu-
tio legati, quia falſa demonſtratio in credito loci, &
rei demonſtratio non impedit legati ſolutionem ali-
ter fiendam per caſum l. quidam teſtamento in prin.
de leg. 1. tradit Bald. in d. l. 2. & ſecus eſt ſi legatur certa
quantitas alicui vti creditori teſtatoris pro eadẽ quan
titate, & non ſit creditor, quia valet legatum in certa
quantitate legata vti ſubſiſtente certæ rei ſubſtantia,
90 licet falſa ſit demonſtratio †d. l. ſi ſic. §. 1. & l. legaui. de
lib. leg. & ibi Bar. & Alber. ita confeſſio debiti facta à
teſtatore non probat debitum. ſed ex fideicommiſſo
91 actionem & petitionem inducit †l. Lucius. §. quiſquis
mihi. & ibi Bar. de leg. 2. & debitum prius non exigi-
bile fit exigibile. ſic legatum creditori per actionem
92 ex teſtamẽto †Socin. in l. quibus diebus. §. Dominus.
in vlt. not. nu. 5. de cond. & demonſt.

Duodecimo inutile eſt legatum de re vel aliâs de
iure cõpetenti legatario ſi plus iuris & commodi non
93 afferat legatario, quàm prius haberet, †l. ſi quando. in
princip. de leg. 1. §. è contrario. inſt. eo. & l. Mæuius. in
prin. & l. vnum. in prin. de leg. 2. & d. l. legaui. §. ſed &
ſi id. & l. proprias. C. de leg. & l. cum quis decedens. in
princ. de leg. 3. & l. ſi creditori in prin. de leg. 1. vide ta-
men in legato dotis, vel rerum dotalium datarum fi-
liæ & facto ipſi filiæ quando valeat legatum in exti-
94 matione †per tex. Bar. Bald. & alios in l. cum pater. §.
pater filiæ. de legat. 2. & ex dicta l. cum pater. §. cura-
toris habetur. Fruſtratorium eſſe legatum vt ſoluatur
95 creditori † & d. l. ſi creditori. & l. ſequen. de lega. 1. &
l. debitor. 10. in prin. de leg. 2. Idem eſt in inſtitutione
hæredis facta filio de bonis maternis quòd non valet
96 †per l. mea reſ. de condit. & demon. tradit Bal. in l. ſci-
mus. in prin. col. fin. verſ. quæritur. C. de inoff. teſtam.
per Ruin. conſ. 7. col. 5. ſub num. 11. lib. 3.

Decimotertio non valet legatum non expreſſa re
legata vel rei cuius commercium legatarius habere
non poteſt, vel tempore quo cedit dies legati, ſuſpen-
97 ditur legatarij ſtatus habilis ad legatum ipſum † hæc
ſingula probantur per text. in l. Titia cũ teſtamento.
in princ. & in l. mortuo. §. Labeo. & in l. cum filius. §.
ſeruus. de leg. 2. Idem eſt legatum fruſtra factum non
98 apparente eo cui datum ſit † l. qui plures. de vſufruct.
lega. eſſe enim debet cui detur dicit text. in l. quidam
referunt in princ. in fin. de iu. codicil. Idem nullum
eſſe relictum de eo quod ſui natura aliàs ſic eſſe debe-
99 bit, vt teſtator diſpoſuit. † l. qui fructus de vſufr. lega.
Idem nullius momenti eſſe legatum de pecunijs de-
100 bitis inualidè ob perſonam debitoris † vel. cum illud.
§. primo. ff. quando di. leg. ced.

Decimoquarto non tenet legatum fructuũ perci-
piendorum ex bonis teſtatoris, ſi de bonis percipi nõ
101 poſſunt † per l. cum certus. de vi. trit. ol. leg. & l. ſi debi-
tor. §. 1. de contrah. empt. tradit Pau. de Caſtr. in conſi.
405. primo quæro. ſub num. 2. lib. 1.

Decimoquinto, vbi duo teſtamenta diuerſa ab eò-
dem condita reperiantur, & in vltimo apparet teſta-
torem non reuocaſſe primum, quinimo illud confir-
maſſe ratione perplexitatis, & repugnantiæ neutrum
102 valere † per l. ſi Titius. ff. de cond. inſt. reſpondit Aym.
conſi. 143. num. 4. 5.

Decimoſexto dictum eſt legatum rei propriæ le-
gatarij non valere per l. proprias. C. de leg. idem eſt ſi
filius hæres inſtitutus ſit in re propria etiam habita à
patre habente etiam in eadem re vſumfructum. in-
103 ſtitutionem huiuſmodi non valere probat † Alex.
conſ. 20. ponderatis. col. 2. num. 9. & ſequen. lib. 3. du-
pli. conſi. 217. lib. 6.

Decimoſeptimo relictum ab vxore factum mari-
to ſcienter exiſtenti in matrimonio prohibito, nõ va
104 let, ſecus ſi à marito vxori legatur † vel. fin. de leg. 1. in-
telligendum eſt. ſi vxor non ſcienter illegitimum ma
105 trimonium contraxerit, † vt ibi Bar. Cuman. & Imo.
& in l. Claudius. de his, qui. vt indi. & in l. miles ita. §.
fi. ff. de milit. teſtam. vbi in dubio de hoc præſumitur
106 ignorantia, † idem Bar. in l. 1. nu. 4. C. de ſatiſdan.

Decimooctauò, pro nihilo eſt præceptũ teſtatoris,
quo omnino ꝓhibetur libertas matrimonij. eo etiã,
107 quòd dependeat ab arbitrio alieno, † vel. cum tale. §.
reſcriptum. & l. filiæ. in princ. de condit. & demonſtr.
& l. turpia. §. ſi Titiæ. de leg. 1. & ibi Doct. & Corn. cſſ.
105. in fi. lib. 2. ſecùs eſt. ſi matrimonium non impedi-
tur. ſed differtur, alteratur reſpectu locorum, vel per-
ſonarum, vel de conſilio alieno, quia in his teſtatoris
108 præceptum ſeruari debet, † vt per Caſt. Alexan. & Iaſ.
in d. l. turpia. verſ. ſi Titiæ. Ioan. de Anna. conſi. 15. &
ibi Bologni. in add. ad Caſt. conſi. 300. Videtur dicen
dum. lib. 1. Ang. Vret. in tract. de teſta. in glo. 66. Aym.
conſ. 1. num. 6. & ſequen.

Decimononò, conditio appoſita, Si deceſſerit ſine
liberis, nihil operatur, & fideicommiſſum nullum
eſt, quando decedens eſſet monachus vel clericus in
109 ſacris, † vt per Barto. & Caſtren. in l. hæredibus. §. 1. ff.
ad Trebel. vbi hoc procedere aſſerunt, ſi dictum fue-
rit, Sine liberis ex ſuo corpore deſcendentib. vt non
intelligatur de eccleſia. ſed hoc procedere in ſimplici
110 conditione ſine filijs, † tenet Bart. in l. ſi ita quis. §. pri-
mo. de leg. 2. & clariùs Bal. in l. generaliter §. 1. verſ. ſed
quid ſi. num. 3. C. de inſtit. & ſubſtit. & Dec. conſ. 299.
colum. pen. verſi. ſeptima concluſio. quatenus fuerit
dictum, per talem conditionem fideicommiſſum in
ſacerdote grauato dici nullum, vide, & declara, vt per
Capr. in conſ. 20 & dici nullum, eſt opin. ferè ab om-
nibus recepta, ſiue ante, ſiue poſt clericatum fuerit o-
nus fideicommiſsi impoſitum: Bero. conſi. 73. colum.
3. ſub nu. 11. & ſequen. conſ. 107. col. pen. nu. 31. lib. 2. &
plenè Pariſ. conſ. 109. in princ. lib. 3. intellige, vt latiùs
diſſerui infrà lib. 3. interpr. 3. dub. 2. ſolu. vlt. ver. vlt.

Vigeſimo. conditio caſualis vel mixta appoſita in-
ſtitutioni factæ filiò vel nepoti, reddit teſtamentum
111 nullum. & inualidum † per l. ſi pater. & ibi gl. & Doct.
ita eſſe Commun. Opin. firmat & tenet Socin. conſi.
96. & conſ. ſequ. libr. 3. niſi ſuſtineatur per cla. codicil.
Ang. conſ. 54. Facti narratio.

Vigeſimoprimò, legatum vni parti vel ſectæ fa-
ctum ad æmulationem, & quod poſſet verti in perni
ciem & damnum Reipub. non valet, à contrario ſen-

 ſu, tex.

112 ſu.†tex.l.ſi quis à filio.§.fi.de leg.1.vbi ponunt Barto.
Bald.& alij Doct.

Vigeſimoſecundò, inutile legatum eſt iuris, quod
113 morte teſtatoris extinguitur, † l. vxo. C.de lega.& l.
quod in rerum.§.1.& quod legatario non affert com-
modum.l.ſi autem. ff. eo. & l.Mæuius.§. debitor. & l.
ſequen.in princ.de leg.2.vt ſuprà verſ.12.& eius, quod
114 in rerum natura non eſt, † vt l. quidam hæredem. in
fi.de vi.trit.leg.

Vigeſimotertiò,non valet legatum ab hærede ipſo
115 ſibi præſtandum:†l.planè.§.ſi duobus. de lega.1.cum
concord. alleg. per Pariſ.conſ.79.in princ.libr.2.ratio
eſt impoſsibilitatis:quia obligatio perſonalis ex teſta
mento deſcendens non poteſt in eadem perſona acti
uè & paſsiuè concurrere, vt adducit Fulgo. conſ. 100.
Quidam A.verſ.in primo. refert & idem Pariſ. d. cóſ.
116 79.in princ.vbi & num.31.† limitat,huiuſmodi lega
tum hæredi fore præſtãdum per fideicommiſſarium,
ad quem poſtea hæreditas eſſet reſtituenda,vt valeat,
vbi in teſtamẽto adeſſet clara. Omni modo meliori,
&c.de qua ſuperiùs dictum eſt.

Vigeſimoquartò, non tenet legatum, quantitate
non expreſſa & abſq; culpa hæredis deficiente re,pro
117 qua ſit præſtandum pretium:† l. quidam teſtamen-
to.§.ſi tibi.& l.cum res.§.fi.& l. Titiæ. §.1.de lega.1.& l.
vir vxori.& ibi declarat Bart.de dot.præleg.

Vigeſimoquintò,legatum à clerico factum concu
118 binæ non valet,& applicatur fiſco.†Barto.in l.mulie
rem.ff.de his quib. vt indi. Capr. conſi. 127. firmat,in
quocunque relinquente concubinæ, cum qua non
poſſet cõtrahere matrimonium,& in clerico.donan-
119 te concubinæ & inualidæ,† latè tradit Dec.conſi.131.
& Aym.conſ.229.col.1.& ſequen.vbi,etiam ſi diceret,
ſe debere concubinæ pro pecunijs habitis, vel pro ſer-
uitijs etiam iuramẽto diſpoſitionem huiuſmodi pro
concubina non valere, defenditur, niſi debitum vel
120 ſeruitia aliter probentur, † Afflict. in deciſio. 102.al-
leg in d.conſ.per Aym.

Vigeſimoſextò,inſtitutio hæredum eſt nullius mo
menti, quando teſtator errauit in cauſa finali, cre-
dens hæredem coniunctũ naturali vel legali coniun-
ctione: qui verò non eſt coniunctus validè, vt de eo,
121 quem credebat eſſe filium, & non eſt: text. †eſt in l.ſi
pater. & ſic in linea deſcendenti eſt error, & de eo,
quem credebat fratrem, & ſic in linea tranſuerſali:
tex.eſt in l.nec apud. C.de hæred.inſtit.& de eo,quem
credebat eſſe arrogatum vel adoptatum, & validè nõ
122 erat:tex. †eſt in l.eam quam.C.de fideicommiſ.& in
123 l.ſeruo manumiſſo. ff. de cond.indeb.† vbi conditio
impoſsibilis, quam teſtator putabat poſsibilem, vi-
tiat diſpoſitionem teſtamentariam, & in his legibus
Doctor.tradunt.& Bald.in l.quoties.in princip ff.de
hæred. inſtit & in conſilio 24. Statuto ciuitatis. lib.1.
& Angel.in conſilio 93. Viſis inſpectis. colum.3. qui
loquitur etiam in Doctore. hæredem inſtituente fili-
um arrogatum inualidè:ſequitur Iaſ.in l.neque.ad fi.
de teſtam. ſic error in filiatione reddit teſtamentum
nullum,per eadem & alia iura, tradit Bald. in conſil.
124.In primo teſtamento.ver.vel quia in dubio.libro
1.etiam ſi nepotes eſſent inſtituti ex filio naturali &
legitimo, quod eſſet falſum: Fulgoſ. conſilio vigeſi-
motertio,Sengelpertus col.fin.verſ.ad ſecundum.fa-
cit Bald.conſilio 67.lib.1.& Barba.conſilio 27.colum.
7.lib.1.& Corn.conſilio 309.colum.2. lib 1. Idem, de
124 errore in nomine patris.†Roman.conſilio 179. Am-
pliſsime.in princip. Idem inſtitutio eſt nulla de filio
legitimato, cuius legitimatio ſit nulla, latè probat
Pariſ.conſilio 3 colum.3.num.18.& ſequen. & conſil.
11.colum.3.num 14.lib.2.& Dec.conſilio 320. in prin.
& conſilio 453. in fin. Quod intelligendum eſt, niſi
appareat de voluntate patris pro futura alia legitima
125 tione validè fienda,vt ſubtiliter reſpondit†Dec.con-
ſilio 176 per totum. Idem de filio ſenis nato veriſimi-
liter, non ex ipſo ſene, inſtitutio non valet ab eo fa-
126 cta,vt erronea fuerit cauſa inſtitutionis:† Pariſ.conſ.
29.in fi. lib. 2. Exinde vnum aduertendum eſt, quòd
vbi deficit teſtamentum errore defuncti in coniun-
ctione perſonæ inſtitutę valet pro venientibus ab in-
teſtato in tantum,vt teneantur ad præſtanda legata,
127 & fideicommiſſa,†per lect. Azo. omnes tenent in d.
128 l.eam quam.valet pro ſubſtituto † Capra conſilio 2.
in 7.Quæſi.num.20.id verum eſt,quando ſimpliciter
factum legatum vel fideicommiſſum:ſecùs eſt,vbi le-
gatum nominatim factum eſt ab hærede ſic inualido
præſtandum, quia tunc legatum etiam non valet,
129 † probat Bald.in d.l.eam quam. colum.4.ſub nu.15.
verſ.& dicit glo.& quando aliâs ratione erroris vitia-
tur inſtitutio, vide Alexan. in l.ſi teſtamentum. ad fi.
C.de inſtit.& ſubſtit.

Vigeſimoſeptimò,non poteſt teſtator pro dilatio-
ne ſoluendi legatum dotis vxori,vel alicuius quanti-
tatis legatario mãdare ſolui aliquid annuum, etiam
pro pœna,vel pro cauſa alimentorum, donec ceſſatũ
fuerit ſolui legatum:quia vſurariæ diſpoſitio eſt in to
tum de iure canonico prohibita: & ſic in vltimis vo-
130 luntatibus nullo modo valet:†l.3.§.fin. de an. leg. &
ibi not.Bar.& in l.2.de his,quæ pœ.no.Petr. de Anch.
conſ.93. Verba teſtamenti.Rolan à Vall.conſi. 55. nu.
22.& ſequen.lib.2. Alexand. conſilio 27. colum.2. nu.
6.lib.4.& conſilio 74.colum. pænult. num.6.lib.5.&
Barba.conſilio 66.colum.1.& ſequent. lib.2.& Socin.
conſilio 56.colum.1.lib.3.& Ruin.conſilio 53.numero
24. libro 2.vbi non valere legatum viduæ de prædio
poſsidendo pro dote,& fructus non computentur in
131 ſortem.†& Paul.de Caſtr. conſilio 101. Quantum ad
tempus.li.1.vbi declarat,id procedere pro tẽpore poſt
mortẽ teſtatoris, ſed pro tẽpore decurſo in vita teſta-
toris,ſi mandat teſtator vltra ſortem aliquid ſolui le-
gatario,valet legatum, vt ibi per eum: valet quoque,
ſi alternatiue legat mille aut centum quolibet anno
132 in vita legatarij,†per Bald in l.1.colum.8.numero 38.
verſ.tertiò quæritur. C.de his quæ pœ.no. comprobat
Socin.conſilio 41. In præſenti conſultatione. colum.
5. lib 4. Valet etiam legatum aliquid annuum ſoluen
di pro aliquo legato, quod intra tempus à teſtatore
pręfixum legatarius exigere non poſſet,aliâs ſi exige-
133 re poteſt,& non exigat, ſibi imputetur. † & quid an-
134 nuum ſoluẽdum ſapiens vſuram non debetur, † per
alleg.deciſ. communiter approb. & concord. collect.
per Rebuf.in l.1.in glo.1.nu.72. C.de ſent. quæ pro eo.
q.inter.& tradit Hier.Cagn.in l.curabit. col.2. & ſeq.
nu.8.cum ſeq. C. de act. empt. vbi alios allegando.&
per contraria articulum diſcutiendo,ita concludit:&
intellige vt per Rip.in l nemo poteſt. n.23.de leg.1.&
Alc. paradox.li.5.c.20.& idem declarat conſ.8 In prę-
ſenti caſu dubitationem.num.7.& ſequ.lib.1. impreſ.
Venetæ.

Vigeſimooctauò, ſicut non valet diſpoſitio teſta-
135 toris contra ius:†l.nemo poteſt.de leg.1.& continens
136 præceptum nudum:†l.filiusfam.§.diui.eo.continẽs
quoq; quid inhoneſtum vel illicitum, l.quædam.de
condi.inſtit.Ita non valet,quando non rationabilis,
vt quan-

vt quando ex facto alterius obligatio vel priuatio in-
137 duceretur: per text †in l. paterfamil. teſtamento. ff.
de hæred. inſtit. & ibi not. Bart. Bald. Angel. Imo. & a-
lij. declarat Ruin. conſ. 122. col. 5. num. 9. lib. 2. vt dictũ
eſt ſuprà ea. dubit. 8. contra ius. Quomodo tamen e-
tiam vitiata priuatione valeat ipſa diſpoſitio ex capi-
138 te fideicommiſsi. † per l. cum ab vno. de legat. 2. tra-
dit Bald. conſil. 208 Punctus. Pater dilgens. lib. 5. Itẽ.
non valet præceptum teſtatoris de vendendo rem im
mobilem forenſi prohibito, per ſtatutum acquirere,
139 †Iaſ. plenè allegat in l. iuſtè. col. fin. ſub ver. quintò.
ff. de acquir. poſſeſſ.

Vigeſimononò, teſtator prohibere non poteſt ius
accreſcẽdi in hæreditate directè, vel indirectè, vt quid
140 factum contrà. † l. ius noſtrum. de Reg. Iur. quod te-
ſtator ipſe facere non poteſt, per d. l. nemo poteſt. tra-
dunt Deci. Cagn. & alij in d. l. ius noſtrum. Ripa in l. ſi
inſulam. col. 14. ſub num. 60. de verb oblig. Angel. A-
ret. in tract. de teſta. in gloſ. 57. in fin. & in gloſ. 60. ita
eſſe Commun. Opin. colligitur ex concordantibus,
alleg. per Alexand. in l. quoties. col. fin. C. de hæred.
inſt. dicit Cur. Sen. conſi. 75. col. penult. Curt. Iun. cõ-
ſi. 112. num. 1. & Dec. in Rub. colu. fin. & Hier. Cagno.
in 7. euiden. nume. 33. C quando non pet. par. ponit.
& Viui. de Commu. Opin. in verſic. filius. inſtitutus.
Quæ quidem concluſio limitatur, non habere locum
in legatis, & fideicõmiſsis particularibus, & in aliis.
vt limitant Deci. & Cagnol. in d. l. ius noſtrum. & Ca
gnol. in d. rub. col. fin. & Iaſ. conſil. 8. col. 8. & conſil. 61.
col. penul. & fin. lib. 3. & Bartol. conſi. 156. Titius. ma
ximè prohibendo ius accreſcẽdi per ſubſtitutionem,
quæ poſtea euaneſcat, & Aymo in tract. de antiqui.
tempo. in quarta parte, ſub num. 71. verſ. ex quibus vi-
des. vbi concluſionem hanc declarare ſatagis, & na-
141 turalis æquitas etiam impedit ius accreſcendi. † per
l. planè. §. ſi coniunctim. de leg. 1. tradit Bald. conſil.
419. Teſtator legauit. vltra med. verſic. præterea licet.
lib. 5. & per Dur. de ar. teſtan. in titul. de lega. tit. 6. in
cau. 15. vt autem dicatur ius accreſcendi prohibitum
per teſtatorem, oportet de hoc euidentiſsimè conſta-
142 re. † Ruin. conſil. 91. col. fin. num. 15. lib. 2. & Alexan.
conſil. 162. colu. fin. ver. nec etiam prædictis. lib. 2. &
declara, vt per Angel. in l. 1. C. de teſta. milit & per
Clar. in §. teſtamentum. in quæſtio. 74. vide tamen,
quando iſto caſu poſſet agi contra detinentem per
143 denuntiationem Euangelicam, †vt per Crot. in le-
ge, re coniuncti. numero 174. de le. 3. & Franch. in
capite primo. colum. 16. in 12. quæſt. de teſta. in 6. ſe-
quitur inferendo, quòd de iure canonico teſtator ius
144 accreſcendi poteſt impedire, † Pariſ. conſilio 69. col.
12. lib. 2.

Trigeſimò, non valet teſtatoris præceptum, vt ſta-
ri debeat in perpetua ſocietate, vel cõmunione, ſicut
145 tale pactum non valere. † per tex. in l. hoc iudicio. §.
ſi conueniat. ff. com diuid. firmat Paul. de Caſt. in l. ſi
non ſortem. §. ſi centum. de condi. indeb. & ibi repro-
bata opin. Alexand. ſequitur Iaſ. in 2. colum. & prout
ſic tenet idem Alexand. conſ. 29. col penult. ſub ver.
in quantum autem. lib. 5. & conſil. 110. col. 2. ver. pro
hoc etiam. lib. 3. & Curt. Sen. conſil. 53. col. 2 ver. & be
ne facit. & Boer. deciſ. 87. & plenè probat Socin. Iun.
in l. ſtipulationes non diuiduntur ſub numer. 269. &
ſequent. de verborum obligat. valeat tamen, ne diui-
146 ſio fiat ad certum tempus, † vt habetur in dictis lo-
cis, & in dicto §. ſi conueniat. dummodò etiam com-
munio eſſet proficua, vt dicitur in text. dicto §. ſi con-
147 ueniat. ſic etiã valet ad vitam alicuius perſonæ, † E-
man. Soar. in theſa. recep. ſent. in verſ. diuiſio. nume.
90. Rolan. à Val. conſil. 84. col. 2. lib. 1. & hoc caſu in-
telligeretur communio ſeruanda quoad dominium
non autem quo ad fructus, & ius fruendi: quia de his
148 poſſet fieri diuiſio, alios allegando, † tradit Pariſ.
conſil. 69. col. 4 num. 17. lib. 2. & Socin. Iun. conſil.
79. col. 2. nu. 6. lib. 1. vbi atteſtatur, ita eſſe veram &
communem concluſionem, valeret etiam tale præce-
ptum, cum cauſa vel pœna ad fideicommiſſum indu
149 cendum, vel per modum conditionis, † vt latè per
Ruin. conſil. 134. & conſil ſequ. lib. 2. & Dur. in cau.
8. in fin. & per to. de arte teſtan. de var. præ. ep. tit. 8. &
Curt. Iun. d. conſil. 112. columna prima & ſequent. &
conſil. 114. col. 3. & ſequent. ob clauſul. Omni modo
meliori, &c. & vt latè per Crot. in l. nemo poteſt. nu-
mero 134. & ſequent. de leg. 1. & ibi Ripa num. 20 &
Riminald. conſilio 243. numero 69. lib. 2. valeret e-
150 tiam in aliquibus bonis † Cur. Iun. conſil. 111. in fin.
poſſet tamen diuiſio fieri de conſenſu prohibito-
151 rum, † Bald. conſilio 72. Factum. ſuper quo. lib. 2. &
Iaſ. in conſilio 112. colum. penultima. verſic. item non
152 obſtante. & Dur. Guald. in d ca. 8. † niſi diuidentes
ſint minores, & niſi ſit adiecta pœna applicanda a-
liis, vt ibi per eum, poſſet etiam fieri diuiſio contra ta
lem prohibitionem, quando eſſet proficua minori-
153 bus, † Gram. in deciſ. 7.

Trigeſimo primò, pœna priuationis à teſtatore ap-
154 poſita non valet, quando eſt adiecta cõtra ius, † per
l. creditorem. ff. de oper. liber. ponit Bald. in l. prima.
col. 8. ſub num. 44. verſic. item concludendum. C.
de his, quæ pœn. no & ibi per alios, & Ruin conſil. 20.
col. 4. ſub num. 5. lib. 2 & Paul. de Caſt. in l. Lucius.
155 §. tres, ad Trebel. † vbi pœnæ infert appoſitionem nõ
valere, quando præcedit præceptum impoſsibile de
iure, vel de facto, non debet etiam attendi præceptũ
teſtatoris, quando tendit in euidens, & manifeſtum
156 damnum pupilli, † Aret. conſil. 22. colum. penulti-
ma. cum concord. allega. per Aym. conſil. 193. colu.
4. num. 10.

Trigeſimoſecundò, non valet prohibitio, facta hæ
redi vel legatario, ne inſtituat hæredem, etiam extra-
neum, veluti eius defectus talis ſit, qui à iure reiicitur
177 & reprobatur. † per l. quoties de condit. & demon-
ſtra. & l. prima. C. de his quæ pœn. no. vt ſingulariter
tradunt Io. de Ric. & alij Doct. Flor. inter conſil. An-
gel. conſ. 57. D. Andrea col. penult. allegando Iaſ. in
conſilio 142. col. penult. verſic. quinimò & tertiò. lib.
2. & conſil. 164. col. penult. ver. bene facit. lib. 4. & A-
lexand. conſil 155. col. 1. lib. 2. & Curt. Iun. conſ. 160.
col. fin. numer. 10. & quia conditio poteſt ſperni, quæ
vel ſpe præmij, vel metu pœnæ impedire poteſt liber-
158 tatem factionis teſtamẽti. † ille autem. & ibi Glo. &
Doct. ff. de hæred. inſtit. & Bald. in d. l. 10 col. 8. verſic.
octauò quæritur. ſub nu. 45. quam concluſionem nõ
procedere in teſtatore diſponente, & ſic prohibente
cum iuſta & legitima cauſa, quia talis prohibitus erat
dilapidator, & prodigus, vel ſe reſtringente ad bona
159 ipſius teſtatoris, † reſpondit Iaſ. conſil. 189. colu. 3. &
ſeq lib. 2. & in l. filiusfam. §. diui. in 2. lect. col. 22. ver-
ſic. & tenendo iſtam partem. de leg. 1.

Trigeſimotertiò, in teſtamento declarare non po-
teſt teſtator aliquid, quòd aliâs requirit præſentiam
169 partis, vel iuramenti præſtationem, † vt per Iaſ. conſ.
146. colum. penult. lib. 2. & Deci. conſilio 116. colum.
fin. exinde eſt, non valere conefeſsionem, factam

161 in teſtamento parte abſente, vel non iuratam, †vt in.
princip. auct. de iureiu. à mor. præſt. l. Aurelius. §. fin
de lib. leg. per Bal. conſil. 14. Antonius fecit teſtamē-
tum ad fin. lib. 2. & Socin. conſil. 294. verſic. ſecunda
ratio eſt. li. 11. Niſi quòd valeret talis confeſsio, quoad
162 indicium, etiam ſi eſſet per teſtatorem reuocata, †ſe-
cundum Bald. in l. 1. col. 1. C. de fal. ca. per cap. cum di
lectus. de ſucceſ. ab inteſt. & ſic facit ſemiplenā pro-
bationem, ſicut alia quælibet confeſsio, facta parte
163 abſente, †dicit Socin. in l. quibus diebus. §. qui dō-
talem in 2. not. cum ibi ſigna. in apoſtill. de condi. &
demonſtr. & valeret, quoad declarandam mentem
dubiam teſtatoris in præiudicium confitentis, & eius
164 ſucceſſoris, † Ruin. conſil. 147. ſub numer. 9. lib. 2.
Verùm etiam parte præſente valet confeſsio pro do-
te, vel donatione, vel alia cauſa in vim cōtractus, qui
165 fieri poteſt etiā in actu teſtandi, & irreuocabilis †eſt,
Gloſſ. Bart. & alij in l. hæredes palàm. §. fin. de teſta.
Oldra. conſil. 114. Factum tale eſt. Quædam mulier.
Bald. conſil. 488. In quodam teſtamento. lib. 4. Cum.
conſ. 61. Petrus hæres. Ab. conſil. 85. num. 2. lib. 2. Ro-
man. conſil. 171. & conſil. 292. Socin. conſ. 61. colu. 2.
verſ. circa tertiam. lib. 1. Alexand. conſil. 45. num. 6.
lib. 1. & Dec. conſ. 293. colu. 2. Ang. Aret. de teſta. in
gl. 50. num. 2. 3. Quandoquidem vltima voluntas nō
valeret, tamen contractus in ea factus valere poteſt,
166 dicit † Paul. de Caſtr. conſil. 381. Primò videndum
eſt. col. 1. ver. & poſito. lib. 1. & hoc verum eſt, niſi cō-
feſsio, ſeu contractus in teſtamento factus, ſit inter
167 perſonas ſuſpectas, †vt per Bar. in l. cum quis dece-
dens. §. Titia. de leg. 3. Angel. conſil. 181. A. fecit teſta-
mentum. Roma. conſil. 44. col. 2. cum concord. aliis
cumul. per Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. donatione.
num. 91. de reuocan. dona. vbi dicit, ſe credere, id eſſe
veriſsimum. hoc etiam procederet, quando huiuſmo
168 di confeſsio non eſſet erronea, † vt per Curt. Iunio.
conſi. nonageſimo ſexto. col. fin. & Socin. Iun. conſi.
12. num. 1. & ſequent. lib. 1.

Trigeſimoquartò, teſtator in datione tutelæ non
poteſt mutare ſeu alterare formam iuris, quin tutor
169 ſit datus perſonæ pupilli, & vniuerſitati rerum †vt l.
certarum. cum tribus ſequent. ff. de teſtam. tut. poteſt
tamen in matre tutrice filiis data mandare, quòd nō
poſsit adminiſtrare ſine conſilio, & conſenſu fratrū
170 ipſius teſtatoris, † vt concludit Bal. conſil. 230. Viſo
teſtamento Gentilis. lib. 4. allegat. ſupra verſic. ſepti-
mò. in fi. non poteſt etiam prohibere, quin mater nō
tranſiens ad ſecūda vota per triennium penes ſe te-
171 neat filium, † per cap. fin. cum glo. de conuer. infid.
tradit idem Bald. conſil. 126. Quidam Nobilis. lib. 1.
Nec poteſt priuare matrem ſeu anormala tutela filio-
172 rum, non prouidendo de alio tutore: tradit †idē Bal.
conſ. 308. Teſtator in teſtamento dedit. verſi. nam i-
ſtud falſum eſt. lib. 2. ea ratione, quia lex dat legitimā
tutelam, non teſtator: quia ergo eam non poteſt ſim-
pliciter adimere: vt l. legitimos. in princ. ff. de leg. tut.
& miratur de Bart. qui de hoc dubitauit, & velle con-
trarium videtur in l. miles. §. ſexaginta. in fin. ff. de
adult. dictum conſil. Bal. refert. & ſequitur Dec. in l.
fœminæ. num. 18. de Reg. Iur.

Trigeſimo quintò, quia lex prohibet mulierem da
73 ri tutricem pupillis: † l. fin. ff. de tut. & l. 1. C. quando
mul. off. tut. non poteſt etiam in teſtamento tutricē
non filiis & nepotibus mulierem, non matrem, non
174 auiam teſtator conſtituere, & minùs nuptam, †vt
in ſpecie reſpondit Grammat. conſi. ciuilium. conſil.
134. In themate propoſito. per d. l. fina. quæ loquitur
etiam in muliere tutrice, data in teſtamēto, vt ibi per
Gloſſ. & per l. iure noſtro. in princip. ff. de teſtam. tut.
quæ loquitur in matre etiam tutrice, in teſtamento
data, & hoc procedit de iure antiquo. ff. per d. l. fin. &
d. l. iure noſtro. hac ratione: quia virile officium eſt,
& munus maſculorum; d. l. fin. & l. tutela. ff. eo. de tu-
tel. & in l. fœminæ. de Reg. Iur. & per Socin. conſi. 20.
col. 4. verſic. nec opitulari. lib. 1. de iure autem no-
uo & nouiſsimo ſecus eſt, in matre & auia, quæ poſ-
ſunt conſtitui tutrices, & dari per teſtatorem. & iudi-
cem, ſi volunt, conditione appoſita, Si coram iudice
nuptiis aliis & auxilio Sen. conſ. Vel renuntiauerint:
175 auc. matri & auiæ. C. eo. †quan. mul. off. tu. & in Cor-
pore authen. de hæred. ab inteſta. §. ex his autem. ibi,
mulieres enim etiam nos, &c. ita Commun. Opinio
eſt Legiſtarum & Canoniſtarum, quòd mater vel a-
uia poteſt in teſtamento dari tutrix, & deputari, dicit
Abb. in cap. ex parte M. col. 3. ver. vlteriùs dubitatur.
extra de appel. & erit teſtamentaria voluntaria, dicit
Bart. in l. ſi quis ſub conditione. co. 4. ver. quæro, quid
ſi mater. num. 14. ff. de teſta. tut. Ideo ſi voluerit tutelā
ſibi datam ſuſcipere, neceſſe eſt, conditionem impo-
ſitam à lege per eam adimpleri, renuntiando aliis nu
176 ptiis, & Sen. conſ. Vel † ſecundum Bart. in d. auct.
matri & auiæ. col. pen. ver. quæro, quid ſi mater. num.
17. & ibi Angel. col. 2. approbat Anton. de Butr. in di.
cap. ex parte M. col. 2. in fin. vbi dicit, quòd poterit eſ-
ſe tutrix in teſtamento dato ſeruata ſolennitate, cum
qua leges admittunt: & ibidem Abba. dicit, quòd tu-
tela ſibi decreta eſt in ſuſpenſo, donec ſeruauerit ſolē-
nitatem, contentam in d. auct. matri & auiæ, quia ſo-
lennitas debet præcedere actum. Sed dubium eſt, ſi
teſtator faciat eam tutricem, etiam tranſeuntem ad
alias nuptias, vel quòd ſalua ſibi tutela poſsit tranſire
ad ſecunda vota, an denuò nupta tutrix remaneat:
Bald. in d. cap. ex parte M. col. 2. reſpondit, remanere
tutricem, per text. in §. diſponat. in auc. de nupt. & ibi
ſequitur Franc. in 2. not. & latè comprobat Goz. conſ.
18. ea præcipuè ratione, quòd ſuſpicio matris in pupil
lum tranſeuntis ad ſecunda vota remota ſit per teſta-
torem, per aliqua ſimilia, ibi per eum alleg. Quæ mi-
hi non placent, & non videntur ſoluere præſentem
dubitationem: quæ quidem in hoc videtur conſiſte-
re, an teſtator dando vxorem tutricem filiis commu-
nibus poſsit remouere conditionem hanc à lege no-
uiſsima impoſitam, ſi renuntiauerit aliis nuptiis, &c.
prout mulier tutrix etiam teſtamentaria renuntiare
tenetur. vt tenent Bart. Ang. Anton. de Butr. & Abb.
in locis ſuprà alleg. credo non poſſe. quia extat pro-
hibitio antiqui iuris, ne mater teſtamento poſsit tu-
trix filiorum conſtitui, nec ſententia iudicis confir-
mari, per text. in d. l. iure noſtro, quæ remanet firma
in eo, quo non reperitur correcta: l. præcipuus, in fin.
C. de appel. cum ſimil. reperitur autē correcta in ma-
tre & auia conditione appoſita à lege, Si renuntiaue-
rint, &c. quæ conditio legis dicitur continere non le-
uem ſolennitatem, & oportere, quod exiſtat, & ſic eſt
pro forma actus, ſecundum Bald. d. auct. matri & a-
uiæ. ſub nu. 3. ſequitur Felin. in c. cum dilecta. col. 6.
ver. ſecundum ſignum. de reſcrip. & per Iaſ. conſi. 42.
col. 2. ver. quarto facit. lib. 3. & per Affli. in deciſ. 38. nu.
5. Aym. conſ. 265. ante nu. 6. & Tiraq. de retract. tit. 1.
§. 1. glo. 21. nu. 13. Quæ forma & ſolennitas quando lex
expreſsè relaxari non permittit, non poteſt per homi
177 nem mutari, per ſæpe alleg. †nemo poteſt. de legat.
1. &

1.&l. quidam decedens.in princ. ff.de adminiſtr.tut.
tradit Felin.in d.c. cum dilecta.col. 6. & col.10.verſi.
amplia quintò.& dicitur forma non ſeruari,ſi fiat cō-
178 trà,præter.vel vltrà, † vt ibidem per Felin. colum. 9.
ver.amplia primò & ſic tollitur reſponſio Goz.in d.
conſ.18.ad fin.nu.18.ad d.l. nemo poteſt. quòd ſic te-
ſtator diſponendo non faciat contra legem, ſed præ-
ter,cum & id fieri non poſsit cōtra formam à lege da-
tam,vbi enim lex diſponit,hominis diſpoſitio ceſſat,
per quam impediretur vel deſtrueretur legalis diſpo-
ſitio:not.Bal.in auc. hoc locum.C. de ſecund. nupt.
& quando lex vult vnum, & teſtator diſponit aliud,
179 ſtandum eſt legi aliter diſponenti. † vt in ſpecie re-
ſpondit,& alia adducit pro hac parte Grammat.in d.
conſil.134.numer.5.Pendente ergo dicta conditione
legis corrigentis,perinde eſt,ac ſi d.l. iure noſtro. non
eſſet correcta:argum.l.pecuniá.ibi,perinde eſt enim.
ſi cer.pe. cum not.ibi per doct. vt interim tutela ma-
tri teſtamento patris fruſtrà data ſit, per d.l. iure no-
ſtro.Cum & ergo teſtator non poſsit dictam formam
& ſolennitatem mutare,& ea ſeruata mater tutrix te-
ſtamentaria tutelam ſuſceperit,ea nubente,finitur tu
tela ipſo iure,per text. in auct. ſacramenta.vt ibi per
Bart. & alios.C. quando mul.& in auc. eiſdem pœ-
nis.C.de ſecund.nupt.Quam iuris diſpoſitionem te-
ſtator mandando matrem nuptam durare in tutela,
ſimiliter mutare non poteſt,per alleg. deci. vt etiam
iudex non poſſet mutare,Aym.conſ.18.num.1.& cōſ.
193.col. penult. nume.14.Factum iudicis, & factum
180 teſtatoris æquiparantur. not.†Bart. in l.centeſimis.
§.fin. col.fin. de verb. oblig. plus etiam in aliquibus
poteſt iudex,quàm teſtator: Paul.de Caſtr. conſil.131.
Videtur dicendum.col.fin.lib.1. non obſtat text.in d.
§.diſponat.alleg. per Bald.in d.cap. ex parte M. quia
ſecum affert reſponſionem,dum vbi dicit,vt dignum
eſt.& gloſſ. exponit,id eſt, ſecundum leges & bonos
mores,aliâs non valeret:nam in matre nupta non ſo-
lùm viget ratio ſuſpicionis dilapidationis bonorum
filij ob nouum maritum,per l.lex,quæ.verſ.penul. C.
de adminiſtr.tut.quæ ceſſare dicatur per approbatio-
nem patris teſtatoris: Goz.reſpicit in dicto conſil.
18.ſub numer.17.Sed etiam aliæ concurrunt rationes,
quæ triplices ſunt:primò,ratione morum inhoneſto-
rum: ſecundò,ratione mutatæ affectionis in liberos:
tertiò, ratione præſumptæ dilapidationis: vt probat
Corn.conſil.113.col.fin.lib.4. ſequitur Boer.in deciſ.
266.in princip.idem probat Aymo dicto conſilio: 18.
num.1. Quæ ideo aliæ rationes militant,vt teſtatoris
huiuſmodi diſpoſitio cōtra bonos & inhoneſtos mo-
res non valeat.per alleg. ſup. verſic.ſecundò,quodcū-
que,& verſic. nonò contra.ita ſufficiunt ad impediē-
dum,argum.§.affinitatis.Inſti. de nupt. vt verè apud
graues viros,& quoſcunque ſani capitis quid inſipi-
dum,inhoneſtum, & ineptum paſsim reputabitur,
tutelam filiorum paruulorum teſtamenta patris eſſe
conceſſam,matri etiam ad alias conuolanti nuptias,
idque veriùs, & tenendum arbitror, vt ſic etiam in
terminis conſuluit Ruin.conſilio octuageſimo ſepti-
mo.lib.5.

Trigeſimoſextò,præmiſſa ratione,quòd contra bo
nos mores teſtatoris diſpoſitio nō valet,ſoluitur quæ-
ſtio,quòd legatum vxori factum à marito, ſi ſtatim
viro ipſo teſtatore mortuo,& ſic infra annum luctus
nubat,nō tenet de iure ciuili, de iure canonico ſecùs:
vt per Couar. in epit.de matr.part. 2. cap. 39. numer.
quarto,& ſequent.Gabri.Roman.de commun. con-
cluſ. lib.4.tit.de ſecund.nupt. concluſi.5. in princip.
181 & numer. 5. vbi de commun.† & ſecùs eſt, ſi conce-
datur per teſtatorem, vxorem iterum nubere, & nu-
bat extra annum luctus. quia legatum valet, & ceſ-
ſant pœnæ: l.fœminæ. C. de ſecund. nupt. vt latè fir-
mat Roma.conſil.218.Ex themate.& ſing.248. & Iaſ.
in l.filium.col. 6.num.13. C.famil. ercifc. & in l. am-
bi,uitates.verſic. limita tamen. C.de indic. vidu.tol.
& ceſſat pœna ſtatuti,prohibentis vxorem poſſe habe
re vſumfructum relictorum à marito poſt ſecundas
182 nuptias: † Bald. conſil.336. Iuxta caſum lib.1. cum
concordan.ad hoc alleg. & cumul.per Anton. Gabr.
Roman.in conclu.1. num.29. tit.de ſecund. nupt. lib.
3. de Commu.Opin.& Cephal. conſil. 59. num. 7. &
conſil. 123.& Alexand.de Neuo,conſil. 4.numer.pri-
mo.licet contrarium teneat Boer.in quęſtio.185.num.
27.ſi per primum maritum data ſit licentia nubendi,
quòd poſsit nubere etiam intra annum luctus, vide
& Guald.de teſtan.tit.de lega.cau.18. nu.4.non valet
enim,quod ſcriptum eſt in teſtamento contra ius vel
183 bonos mores,†text. in l. ſi quis inquilinos.§.penult.
de leg.1.

Trigeſimoſeptimò,verè probatur per inſtrumen-
tum vel teſtes,& aliter,quàm per teſtamentum,teſta-
mentóque ipſo relicta non poteſt diſponi, quòd tar-
diùs, vel ex fructibus, vel aliter quàm diſpoſitum ſit
184 de Iure Communi, ſoluant: † l.ex facto reſpondit
Paul. de Caſtr.conſil. 294. In cauſa, quæ vertitur. col.
1.lib.2.

Trigeſimo octauò, ſine cauſa non poteſt teſtator
impedire hæredem inſtitutum, ne ſe immiſceat admi
niſtratione bonorum hæreditariorum, ante quàm le
gata & alia in teſtamento diſpoſita fuerint executio-
ni mandata per executorem deputatum ex pluribus
185 rationibus,tradit Petr. de Anchar. conſil. 47.Pro cla
riori deciſ. quia adminiſtratio bonorū, quæ iure mu-
nicipali vel communi competit hæredi effecto domi
no per aditionem hæreditatis,nō poteſt interdici per
teſtatorem ſine confirmatione iudicis: quia hæres do
minium habet à teſtatore,ſed adminiſtrationem à le-
ge,quæ ei non poteſt auferri: per l. penult. ff. de pact.
& per alia not. comprobat Paul. de Caſtr. conſil.131.
Videtur dicendum.lib.1. & pro hoc etiam non valet
186 appoſitio pœnæ à teſtatore facta, † vt defendit An-
char. d. conſilio 47.comprobato per dictum Domi-
num Paul.de Caſtr. conſil.131.vt generale eſt, appro-
bationem perfecto inualido à teſtatore factam non
187 valere: †Bartol.in l.1.ff.de his,quæ pœn. nom.Bald.
in l.1.nume 44. C. eo.Pariter aditio hæreditatis non
188 poteſt à teſtatore remitti † Bartol. in l. hæredis. ff.
quando di.leg.ced. & non poteſt facere, quòd ille,
189 qui fuit hæres, non ſit vel non fuerit hæres, † Calda.
conſil.9.tit.de teſtamen.

Trigeſimononò,quòd ſæpiùs ſolent teſtatores ap-
ponere cōditionem ſeu modum,vt hæres vel legata-
rius habitet in certo loco, niſi tēdat id ad commodū,
putà filiorum,vt infringens libertatem, & contra v-
190 tilitatem publicā non valet,†vt l. Titio centū.§. Ti-
tio centum relicta.de cond. & demonſt. & ibi Doct.
& Bart.in l.libertis.§.fi.de alim.lega.& in conſil.184.
Domina Nuta.plures caſus tendentes contra liberta-
tem hominis & contrariam diſpoſitionem non vale-
re,vide per Paul.de Caſtr.in conſ.144. Pactum iſtud.
lib.2.& non valet modus impoſitus puellæ ſubſtitu-
tæ,vt monaſterium ingrediatur,nec cōditio, quæ vi-
191 duitatem inducit,†tradit Bart.d.conſil.184.

Quadrage-

9 Limita, niſi eſſet penes perſonam ſuſpectam.

10 Limita, niſi eſſet ſola manu Notarij cancellata.

11 Limita, quando perſona, penes quam eſſet teſtamentum cancellatum, eſſet teſtatoris domeſtica, & in ſui fauorem cancellatio eſſet.

12 Falſitatis ſuſpicio magis tenetur in teſtamentis, quàm in cæteris.

13 Scriptura ignota recognoſci debet per eum, qui eam ſcripſit.

14 Vel comparatione probari.

15 Vel legalitate, ſi eſt de longinquo.

Marſil. in d. l. ſi quis. num. 179. & ſequen. ff. de quæſtio. Bellamer. deciſ. 540. Lanfr. de Oria. de fide inſtrum. nume. 7. Alexan. conſil. 98. in 6. vol. Papi. in forma libelli opponendi contra inſtrumentum in ver. tum quia eſt abraſum. num. 2. & in ver. Non fuit, nec eſt publicus Notarius. vide inter conſilia Portij. pag. 382. Socin. Iun. conſi. 36. in 2.

16 Et de fide ſcriptura conſtare debet.

17 Scriptura carens debitis ſolemnitatibus dicitur priuata, quæ eſt triplex, pete exempla, vt hic.

18 Scriptura teſtamenti, continens vltimam voluntatem, priuata, vt ſuum habeat probationis ſupplementum, requirit examinationem & publicationem coram iudice.

19 Examinatis ſcilicet teſtibus numero ſufficienti pro veritate habenda in ea contentorum.

20 Scriptura priuata abſque teſtibus nocet ſcribenti & eius hæredi. Et dicitur priuata, etiam ſcripta manu publica abſque ſolemnibus, & non rogatus Notarius, vt Notarius.

21 Quæ non probat, nec in poſſeſſorio, nec petitorio.

22 Etiam ſcripta à Plebano.

23 Vel alio, qui faciat ſe Notarium, ſed non apparet.

24 Scriptura non caret ſolennibus, ſi habet ſufficientem teſtium numerum, ſignum Notarij, & quòd fuerit lecta & publicata coram teſtibus, & amplius, vt ibi remiſſiuè videre licet.

25 Quid de ſcriptura teſtamenti ab ipſo teſtatore ſcripta, ibi.

26 Teſtamentum peccans in Grammatica, vel falſa latinitate, dummodo non aduerſetur voluntati teſtatoris, & voluptas teſtatoris percipiatur, non officit quibuſcunque.

27 Teſtamentum non vitiatur propter latinitatem malam, etiam quod pro parte ſic factum in literali ſermone, & pro alia parte in vulgari loquela, item pro parte in græco, & pro parte in latino.

28 Leges non ſubiacent Priſciano.

29 Grammatica ars eſt, conſiderare voces, non ſenſus, ſed lex conſiderat ſenſus.

30 Mens eſt potentior, quàm vox dicentis.

31 Tenendum eſt, ſecundum quod eſt credibile, per teſtatorem fuiſſe cogitatum.

32 Scriptura ita abbreuiata, verbis mutilatis alijs omiſſis, ac imperfecta, vt deprehendi nequeat, quid intenderit teſtator, nihil operatur.

33 Amplia in diſpoſitione teſtatoris, ſi ex tribus duo verba deſint, vitiari diſpoſitionem.

34 Amplia in impertinenti locutione, quæ rem in mente conceptam facit non valere.

35 Vnica ſiquidem, non plures tolluntur ſuppletiones.

36 Litera non habens figuram, non quid dicat, ſed quid veriſimiliter debet dicere curandum.

37 Plus dictũ quàm ſcriptũ intelligitur, & attenditur, ex verbis abbreuiatis, vel omiſſis, quæ ſunt expreſſa dant intellectum, quid teſtator intenderit, & hoc ſeruandum.

38 Teſtatoris ſupplere dictum, ne quid ineptè dixiſſe cenſeatur.

39 Suppletio multiplex eſt.

Ex natura.

Ex natura orationis.

Ex natura relationis.

Ex natura breuilocutionis.

Ex natura conſuetudinis.

Ex natura iuris.

40 Ex qualitate rei.

41 Amplia ſupradicta, quando imperfectio reſpicit quadam accidentia ad demonſtrationem. Secùs, ſi reſpiciat perſonæ defectum, quod ea non exiſtat, cui datum intelligi poſſit.

42 Eſſe vtique debet, cui detur.

43 Nec extrinſecus à iure ſuppletur perſona.

44 Scriptura dicitur imperfecta, quando aliquo modo eſt incerta.

45 Scriptura contraria voluntati teſtatoris, vel ea carens, non curatur.

46 Scripturæ ſtandum eſt in dubio, etiam ſi aliter actum ſit, de quo non conſtet.

47 Scriptura teſtamenti apparens ſuperflua abundantibus, & nimis amplis verbis compoſita, nõ vitiat principalem diſpoſitionem, ſed eam magis facit manifeſtam.

Et declarant materiam, dummodo ſuperfluitas formam non deſtruat actus, ac nimiã fraudis inducat cautelam, dolíve ſuſpectam.

48 Limita, vt hic.

49 Superfluitas verborum euitari debet, & fieri interpretatio, vt ſemper ceſſet.

50 Et detrahitur quod materialiter & ſuperfluè poſitum videtur.

51 Limita, quando aliter fieri non poteſt ſuperfluitas, vt valeat ad implendam diſpoſitionem.

52 Non ad eam impugnandam teſtatoris voluntatem, quia tunc vana eſt.

53 Dictio vulgariter appoſita ſubſtitutioni facta alicui, poſtquàm hæres erit, nihil facit.

54 Superfluæ enunciationes non mutant rei veritatem.

55 Verba ex abundanti poſita, nihil proficiunt.

56 Et cum nihil important, videntur appoſitæ ex conſuetudine Notariorum.

Vel animo iocandi.

57 Vel quòd oſtendant loquentem non ſanæ mentis.

58 Scripturæ diuerſæ teſtamenti de eodem, eadem die confectæ, & ab eodem, quænam ſit attendenda.

59 Superfluitas quando noceat, vel ne, hic remiſſiuè.

Et Bonacoſſa fuſius in tracta. de argumentis, in argumento à ſuperfluis.

SOLVTIO II.

IN ſcriptura poteſt accidere dubitatio
multifariã, multisq; modis, vel quòd
legi, vel quòd intelligi non poteſt, vel
quòd ſit ignota, vel quòd debitis careat
ſolemnitatibus, vel quòd ſit ine-
pte & perperam compoſita. Ad hæc ſingula explican
da, dicendum eſt primùm, quòd ſcriptura, & quæ le-
1 gi non poteſt, non valet, † vt l. 1. ff. ſi tab. teſta. ext. Et
quæ non poteſt intelligi quid ſignificat, nihil opera-
2 tur, & perinde habetur, ac ſi facta non eſſet: † l. 2. de
his, quæ pro non ſcript. hab. & Bald. in l. fin. col. ante-
pen. ſub nu. 35. verſi. niminè autem. C. de hæred. inſt.
in hoc attendendum eſt, quod debeat dicere veriſi-

3 militer,† Bald.in conſil.196.colum.fin.in princi.lib.
4.Poteſt autē legi, vbi oculis perſpiciuntur, quæ ſcri-
pta ſunt,& intelligi, vbi quid extra ſcripturam ipſam
4 intellectu percipitur,† vt l.1.§.legi autem.de his quæ
in teſt.delen per Dec.& Cagno.in l.quo tutela.§.quę
in teſtamento.de Reg.Iur.ita ſimul legitur & intelli-
gitur ſcriptura, quādo oculi vident, quæ ſcripta ſunt,
& intellectus perpendit, quæ per ipſam ſcripturam
5 ſignificātur:† vt not.Angel.in auct.de tabel.col.1.ſcri
6 pturam loqui illud, quod apparet in ea ſcriptum,†&
facit text.in l.vnum.§.ſi omiſſa.& in l.cum pater.§.
cum imperfecta.de lega.2.quandoq; etiam ſcriptum
plus ſignificat, quàm loquatur. Bald.in l.fin.colum.
7.verſic.modò venio.num.36.de edic.di.Ad.tol. Sed
poſſet quandoque eſſe ſcriptura teſtamenti cancella-
ta, interlineata, deleta vel apoſtillata: quia de hoc ſu-
prà, eodem libr.interpret.1 dubit.2.verſicu.præterea
quoniam ſæpè tractaui.ideo cum acciderit dubitari
de his, illuc reuertere. adde tamen, quòd vbi reperi-
tur ſcriptura teſtamenti cancellata, præſumitur id fa-
ctum incontinenti tempore conditi teſtamenti, &
7 non ex interuallo,† Bald.in l.noſtram.colum.2.ver-
ſicul.ſed nunquid.C.de teſta.& in l.1.in fin.ff.de his,
quæ in teſta.delen.quod dicit eſſe notandum, & ſe-
quitur Imol.in d.l.proximè.in fin.ff.eo.& præſumitur
8 factum conſulto, iuſſu & de voluntate teſtatoris,† A-
lexand.conſil.14.Viſis & conſideratis.colum.3.ver-
ſicu.quartò confirmatur.libr.6.& conſil.104.Stanti-
bus.colum.2.verſicul.quintò, quia.libr.7.Aym.con-
ſil.228.ad fin.quod fortè poſſe limitari in perſona, pe-
nes quam reperitur teſtamentum ſic cancellatum,
9 eſſet valde ſuſpecta†: arg.l.primæ.§.ſed ne........C.
de Lat.liber.tol.dicit Imol.in d.l.proximè.ad fin.ſe-
quitur & intelligit Alexand.in l.ſi vnus colum.pe-
nult.C.de teſta. Et quando cancellatio eſſet manu
10 ſolius Notarij,† vt not.declarat Angel.conſilio 346.
Titius.& quando perſona, penes quem reperitur te-
ſtamentum, eſſet teſtatoris domeſtica,& ad fauorem
ipſius domeſticæ perſonæ tenderet illa cancellatio:
11 quam diſtinctionem & limitationem † reprobat Ia-
ſo.in d.l.ſi vnus.numero nono.quòd imò teſtamen-
to non reperto penes teſtatorem, ſed penes tertium
cancellatio præſumitur facta per eum, penes quem
reperitur teſtamentum, per l.maiorem.& ibi gloſſ.
Cyn.Bald.& Salyc.C.de falſ.& ita dicit eſſe tenen-
dum, quod maximè veriùs videtur, in teſtamentis
12 pronior,& magis timenda eſt ſuſpitio falſitatis.† l.fi.
C.de fideicom.l.iubemus.in fin.de teſta.idem vide-
tur ſentire Fely.in c.coràm.col.pen.verſic.limita ſe-
cundò.de offic.delegat.

Secundò, vbi ſcriptura teſtamenti eſſet ignota, de-
13 bet recognoſci per eum, qui eam ſcripſit,† vt §.1.&§.
in his verò.in auct.de inſtru.cau.& fin.& l.ſi quis de-
curio.& ibi Cyn.Bart.& Bald.C.de fal.& in l.ſcriptu-
ras.qui pot.in pign.hab.vel probari per legitimam
14 comparationem,† Bald.in l.fin.colum.3.in 5.oppo-
ſi.num.20.de edic.di.Adrian.tol.Alexand.d.conſil.
14.colum.4.ſub verſicu.ſextò.quod intellige, vt per
Ruin.conſilio 11.colum.3.num.7.libr.3.& conſil.ſe-
quent.colum.4.vel ſi venit ſcriptura ex alia prouin-
cia de ſcribente, & eius fide conſueuit haberi cogni-
15 tio per teſtimoniales ſuperiorum illius prouinciæ.†
Boer.in deciſ.154.num.4.& 6.cum alijs allega.ſuprà
eo.libr.interpret.1.dubit.2.verſicu.poſtremò, quia.&
per Marſi.in l.ſi quis, ne quæſtio.num.172.verſic.alius
etiam modus.de quæſt.vbi dicit, quòd ita practica-
tur, per totam Italiam, imò quaſi per totum orbem,
& ibi ſub nume.160.& 174.idem tenet, quando pro-
ducens ſcripturam maximè eſt perſona bonæ famæ
non ſolita committere falſitates,& ſic reprobat opi-
ni.Paul.de Caſtr.in conſi.394. Videndum eſt, vtrum
fides.libro 1.loquentis propriè in inſtrumento teſta-
menti facti in longinquis partibus per ignotum No
tarium,& ignotis teſtibus habitis, reſpondendo ſin-
gulis rationibus,& fundamentis.Pau.de Caſtr.vt ibi
per eum: ita enim de fide ſcripturæ conſtare debet: l.
16 † teſtator.in princip.de legat.2.& l.fin.in princ.ff.de
probat.

Tertiò, quando ſcriptura debilis caret ſolemnita-
tibus, dicitur ſcriptura priuata, quæ eſt triplex, vt apo
cha ſiue apodiſſa, alia, vt liber rationum, quæ eſt du-
plex.vna, tenens medium inter priuatam & publi-
cam ſcripturam, vt eſt ſcriptura numulariorum,
bancheriorum.& altera omnino priuata, quæ non
17 eſt facta ratione alicuius officij,† ſecundum Bald.in
conſi.149.Proponitur, quòd ex cauſa depoſiti.in fin.
libr.1.de quibus plenè tractat Iaſo.in repet.l.admo-
nendi colum.38.num.87.cum ſequen.& Bal.in rub.
in vltimis coll.C.de fide inſtrum.vbi ad propoſitum
noſtrum, in colum.fin.verſicu.quartum ſupplemen-
tum.tradit, quòd in vltimis voluntatibus, vt ſcriptu-
ra priuata, continens vltimam voluntatem ſuū pro-
bantis ſupplementum, habeat, requiritur eam ex-
18 aminari,& publicari coram iudice,† iuxta terminos
l.publicati.C.de teſta.quod intelligitur examinato
teſtium numero ſufficienti ad probationem huiuſ-
modi vltimæ voluntatis, ſuper veritate cōtentorum
19 in ſcriptura, per not.† in d.l.publicati.per ea, quæ la-
tè ſuper hoc ſcripta ſunt, ſuprà eo.lib.interpr.1.dubit.
2.verſic.ſecundus nunc ſupereſt modus.Cæterùm ſcri
ptura priuata etiam ſine aliquo teſte, non nocet, niſi
ſcribenti,& eius hæredi,& dicitur ſcriptura priuata
etiam ſcripta à tabellione, dummodò ſolemnia non
adhibuerit,& non fuerit rogatus, vt tabellio: vt for-
20 maliter tradit † Bald.in l.ſuper chirographarijs.in 2.
oppo.C.ſi cert.pet.& in conſi.438.Quia teſtes, in fi.li.
21 3.& non probat in poſſeſſorio, nec in petitorio,† per
l.ſi veritas.C.de fideicommiſ.idem Bal.in §.fi.colum.
3.in 5.oppo.ſub num.20.de edic.di.Adri.tol.etiam ſi
22 fuerit ſcripta à plebano, non probat.† Capra conſi.57.
vel ab alio, qui faciat ſe Notarium, tamen non proba-
23 tur,† vt per Ancha.conſ.213.Pro iſto.col.fi.

Scriptura autem dicitur non carere ſolemnitati-
bus, quando ſufficientem teſtium numerum habet,
ſignum Notarij,& continet, quòd fuerit certa & pu-
24 blicata coram teſtibus,† & alia, vt per gloſſ.in l.pe-
nul.C.de tabul.lib.10.& Doct.in cap.2.de fide inſtru
ment.& Alex.conſ.48.libro 5.Deci.conſilio 97.co-
lum.2.Pariſ.conſil.80.colum.1.libr.4.Ruin.conſil.9.
col.fin.lib.1.

Quid de ſcriptura teſtamenti ſcripta ab ipſo teſta-
25 tore,† vide Doct.in auct.quòd ſine.C.de teſta.Ale-
xand.conſil.76.lib.3.& d.conſi.14.colum.4.verſicul.
ſextò.lib.6.& Ruin.conſi.11.& 12.lib.3.& Ioan.Anto.
Alex.conſi.14.

26 Vltimò dicendū eſt,† quando ſcriptura teſtamen-
ti ineptè perperamque compoſita reperitur, id poſſe
euenire, vel in Grammatica, vel in eo, quòd nimis
breue, vel mutilum quid ſcriptum eſt, aut in eo, quod
econtrà quid ſcriptum eſt ſuperfluè,& nimis amplè.

Hęc non modicam in vltimis voluntatibus inter-
pretandis afferunt difficultatem, vt meritò declaran
da

da veniant, & cõtingere ſolent tam teſtatoris, quàm
& magis Notariorum imperitia, vel incuria, qui te-
ſtamentorum inſtrumenta ſcribunt: Deus ſcit, ple-
runque quia ſcriptura imperfecta, quibus verbis
truncatis, ſuperfluis, impertinentibus, adeò, quòd
eorum cauſa ferè omnia ſuper teſtamentis litigia
oriuntur, quamobrem contra eos multa inuehunt
doct.relati, ſup.eo.lib.interpret.1.dubit.2.verſi.& igi-
tur documenta.

Primùm in Grammatica & in latinitate vicium
vtique teſtamentis non officit, quibuſcunque, dum
modo non contrarijs voluntati verbis cõſcripta ſint,
& dummodo voluntas ipſa teſtatoris percipi poſsit:
l.imperator.la.1.de ſtat. homi.& ibi Bal.ponit aliqua
exempla Notariorum ineptis verbis vtentium in ſcri
bendis teſtamentis; & Albert.Brun. in tract.de for-
ma rub. ex qui. conſi. for. & ſolem.colum. 26. verſic.
inſuper quarto.fo.26.& in cap. ad audientiam.il.1.de
præſcript.& ibi doct.maximè Bal.qui dicit, teſtamen
tum non vitiari propter malam latinitatem, etiam
quòd pro parte ſit factum in literali ſermone,& pro
27 alia parte in latino. †l. Plautius.& ibi Bart. de aur.&
argen.lega.& l.errore.l.quoniam indignum.& l. am
biguitates.ibique doct.C.de teſtam.& Paul.de Caſt.
conſil.308.In iſto facto.colum.1. & ſeq.in princ.lib.1.
ſuper facto teſtamenti continentis verba contra
Grammaticam, dicit, Malam latinitatem Notarij
non habere diſpoſitionem vltimę voluntatis viciare,
ſed debere aſſumi illum ſignificatum, qui ex verbis
veriſimilibus colligi poteſt, vt ibi per eum, & Aymo.
conſilio 347. colum.2. numero 5. & Alex.in l. ſi quis
mihi. §.ſed quid ſi mandauit.ff. de acquir. hæredit.
poſt Bald. ibi. dicentem, quòd impropria vocabula
non nocent.& Bero.conſilio.82.nume.5.libr.2. quia
leges noſtræ non ſubiacent Priſciano.per d.l. quoniá
28 indignum.† inquit Bald.in conſilio 33. verba inſtru-
menti.colum.fin.num.2. libr.1.& in l.in teſtamento.
colum.penult.verſicu.tu dic. C. de teſta. milit. dicit,
Grammaticæ artem eſſe, conſiderare voces, & non
ſenſus, ſed neceſſariam eſſe artem legum, quæ ſenſus
29 conſiderat, † pro hoc text.&c.ibi glo.in l.2.in fi. com.
de leg. & in. l. pro mittendo.in princip.ff. de iu. dot.
cum ſimil. namque prior atque potentior eſt mens
30 quàm vox dicentis, † inquit text.in l.Labeo.ad fi. de
ſuppel. leg.& l.3.C.de liber. præte.& inepta ſcriptura
hæc, Si nullus filiorum ſuorum deceſſerit ſine filijs,
&c. valet.vt exponatur, id eſt, aliquis meorum filio-
rum: Bald.in tractat.de ſubſtitut.in rub.de compen.
colum.antepenultima. numero 34. vt teneamus, ſe-
cundum quod credibile eſt, per teſtatorem fuiſſe co-
31 gitatum, per † text.in l.cum in teſtamento. de rebus
dub.

Alio autem modo, quo reperitur ſcriptura ita ab-
breuiata verbis truncatis alijs omiſsis & imperfecta
vt comprehendi non poſsit, quid voluerit ſentire te-
32 ſtator, nihil operari ex facto, † reſpondit Corn.conſi.
161. libr. 2. cui adde, quòd ſi in diſpoſitione teſtato-
ris deficiunt ex tribus verbis duo verba, vitiatur diſ-
33 poſitio: † not.Imol.& Caſtr.in l.1.§.fina.ff.de hæred.
inſtit.& per Ruin.conſil.177. colum.fin.libr.2.omni-
no impertinens locutio, facit, rem in mente conce-
34 ptam, non valere, † Bald.in l.fin.colum.fi.verſic.34.
35 C.eo.quia vna ſuppletio tollitur, ſed non plures, † di-
cit Bald.in d.l.1.in princip.ſub verſicul.quanto.ff.eo.
quando non habet figuram literæ, non curandum
36 quid dicat, ſed quid debeat dicere verſimiliter † idem
Bald.conſil.196.Super eo.colum.fin. in princip.libr.
4. ſiquidem abbreuiata vel omiſſa verba poſſunt in-
telligi, & cõprehendi, ex his, quæ ſunt expreſſa, quod
voluerit ſentire teſtator, ſeruandũ eſt, vt plus dictum,
37 quàm ſcriptum, l. vnum.§.penult.l.cum pater.§.im-
perfecta.de leg.2.l.cum auus.de condit.& demonſtr.
d.l. errore. & l.verbum volo.C. de fideicommiſs.ſup-
pletur enim dictum teſtatoris, ne aliquid etiam ine-
38 ptè † dicatur, Gloſſ. magna in l.quidam teſtamento.
de vulga.& pupil.& multiplicem eſſe ſuppletionem,
39 magiſtraliter declarat † Bald. in d. l. errore. & in d. l.
verbum volo. vt ex natura rei ſeu actus, ex natura o-
rationis, quæ ad perfectum ſenſum conſonat. ex na-
tura relationis, ex natura breuilocutionis, & ex na-
tura conſuetudinis, per allega.ibi per eum, & per Ste-
pha.de Fede.in tract.de interpre. iu. in vlt. par.num.
102.& valde notabiliter in materia per Bald.conſilio
235. Quòd dicta clauſula. libr. 5. & per Barb.conſil.5.
libr.1.& Petr.Gerar.in ſing.41.vbi & à iure fit ſupple-
tio.& Corne.conſil.28.colum.fin.& per totum. libr.1.
vbi in verbis his filij hæredi cuiuſdã teſtamenti trun-
catè ſcriptis in litera d. plurimùm perſiſtit. quòd de-
bet exponi, vt dicat filij hæredes, & nõ filij hæredum,
& nomẽ truncatum in parte expreſſum, vt Cencius,
pro Vincentius, ponitur, Ange. & Imo. tradunt in l.
fina. ff. ad Trebel. & Cippum ſupple domus. Corne.
conſi.41.colum.2.& ſequen. libr. 4. poſtmodum ver-
ba teſtamenti etiam expreſſa & pręciſa recipiunt ſup
pletionem ex natura & qualitate rei, ſuper qua pro-
40 feruntur, † Alex.conſil.36.col.3.verſic. præterea vide-
mus.lib.4.

Hæc procedunt, quando imperfectio reſpicit quę-
dam accidentia ad demonſtrationem: ſecùs, ſi reſpi-
ciat defectum perſonæ, quòd ea non exiſtat, cui da-
41 tum intelligi poſsit, † per l.qui plures. de vſufru. leg.
declarant Bartol. Alber. Bald. Ang. & Imo.in l.ſi quis
ita ſcripſerit.ff.de hæred. inſtitut. eſſe enim debet, cui
42 detur, † dicit text. in l.quidam.de iu.codicil.& extrin
43 ſecus perſona non ſuppletur à iure: † l. ſi ita ſtipulatus
§. Gryſogonus. de verb. obligat. imperfecta quidem
44 ſcriptura dicitur, quãdo in aliquo modo eſt incerta †:
l.quidam in teſtamento.de leg.2.& ſcriptura contra-
45 ria voluntati teſtatoris, vel ea carens, non attenditur:
l.quoties.in princip.ff.de hæred.inſt.tamen in dubio
ſtandum eſt ſcripturæ, etiam ſi ſecus actum ſit, de quo
46 non conſtet, † l.alij.& ibi Bart. de vſufr.leg. pro cuius
leg.ſi alij.intellectu, vide Pariſ. conſilio 94. num.34.
& 45.& conſilio 97. numer. decimoſeptimò. cum ſe-
quen.lib.2.

Alio & vltimo modo ſcriptura teſtamenti appa-
rens ſuperflua abundantibus, & nimis amplis verbis
compoſita principalem diſpoſitionem non viciat,
47 ſed eam magis reddit manifeſtam: † l.1.§. hæc autem.
ff.de hæred inſtit.l.pater.§.fundum.ibi gloſſ.de leg.3.
l.qui fructus.de viufruct.lega.l. ſpecies l.pediculis.§.
Labeo.de aur.& arg.lega.l.quæſitum.§.pen.de fund.
in prin.de ſuppel.leg.l.ſi ſeruo.in fi.de adi.leg.l.ſi Ti-
tio.§.1.quando di.leg.ced.l.ſi ita ſcriptum.§.1.de bon.
poſſeſ.ſecundum tab.& l.teſtamentum.C.de teſtam.
& ibi Doct. & in l. quæ dubitationis cauſa.de Regul.
Iur. declarãt materiam, dummodo ſuperfluitas non
deſtruat formam actus, & nimiam inducat caute-
lam fraudis doliue ſuſpectam, alioquin tollatur ſu-
perfluitas verborum diſpoſitionis diuerſis reſpecti-
bus & rationibus, vt nihil operetur potius, quàm in-
ducatur abſurdum, & vbi cum ſuperfluitate mixtum

h 2 eſt

eſt aliquid noui, & quando ad diuerſum effectum re-
plicatur, quod aliàs eſt dictum, & quando exprimi-
tur illud, quod tacitè inerat de iure communi, & ne
reſultet contrarius intellectus iuris communis, &
cum conceditur, quod de iure communi competit,
& vt quid plus timeatur, & quod implicitè venit, ſit
explicitè dictum, & cum ex conſuetudine ſit ſuper-
fluitas, & per eam ad cautelam aliquid exprimitur
48 cauſa tollendæ dubitationis, † hæc poſt Gem. & alios
probant Cur. Sen. conſil. 79. Domina Franciſchina:
colum. 7. ver. & ſi diceretur. & Fel. in ca. ſolitæ. colum.
3. verſ. in quantum gloſ. de maio. & obed. Dec. & Hy-
er. Cagno. in d. l. quæ dubitationis. de Reg. Iur. & Ti-
raqu. de retractu. tit. 1. §. 21. gloſ. 1. num. 5. cum ſequen.
Ruin. conſil. 144. colum. 3. num. 6. & conſil. 161. col. 3.
nume. 6. libr. 2. nihilominus ſi fieri poteſt, ſemper in-
49 terpretatio fit, vt ceſſet ſuperfluitas verborum, † Pau.
de Caſtr conſil. 43. Subſtitutio prædicta. colum. 2. &
conſil. 222. Super primo. circa prin. lib. 2. Alexan. con
ſil. 17. colum. 2. nu. 4. 5. inferendo illud, vt verba non
ſint ſine effectu operandi, de quo alibi dicetur, vt in
ſequenti dubit. verſi. quintò generale eſt. quod enim
naturaliter & ſuperfluè poſitum videtur, detrahitur:
50 † l. quoties. §. ſi quæſita. & l. Cornelius. ff. de hæred.
inſt. & quando aliter non poteſt fieri ſuperfluitas, va-
51 let ad implendam diſpoſitionem. Alexan. conſil. 214.
colum. penult. verſic. nec prædictis obſtat. libr. 6. non
verò ad eam impugnandam: quia potiùs ſuperfluitas
vana eſt, quam quod fiat contra voluntatem teſtato-
52 ris, † Alexandrum. Aretinum, & Decium allegando,
probat Aym. conſil. 25. colum. fin. ſub num. 30. & con
ſil. 70. prope finem, & facit, quod tradit Oldra. conſi.
53 45. Cum in narratione. † quòd dictio, Vulgariter, ap-
poſita ſubſtitutioni factę alicui, poſtquam erit hęres,
nihil operatur: & Pariſ. conſil. 73. nu. 51. lib. 2. eò quòd
huiuſmodi ſuperfluæ enunciationes non mutant
54 etiam veritatem rei, † per l. ſi fortè. ff. de caſt. pecu. l.
inſulam. de præſcript. verb. vt ibi per eum, verbaque
55 ex abundanti poſita nihil proficiunt, † dicit gloſſ.
in ver. magna. in l. Titia cum teſtamento. §. Lucius.
de lega. 2. quandoquidem aliud non important, di-
56 cuntur appoſitæ ex cõſuetudine Notariorum, † Cur.
Iun. conſil. 145. colum. 6. num. 12. vel animo iocandi,
57 vel quòd oſtendant loquentem non ſanæ mentis, †
Alexand. conſilio 182. colum. fin. verſicu. accedit vlti-
mò. libr. 2.

Poteſt etiam eſſe quodammodo ſuperfluitas in
ſcripturis teſtamẽti in eo, quod de eodem teſtamen-
to reperiuntur plures ſcripturæ factæ eodem die, &
ab eodem, & diuerſæ, quænam debent attendi ma-
58 giſtraliter, declarat † Bald. conſil. 448. Caſus talis. lib.
3. & facit Alexand. conſi. 105. colum. 3. lib. 2. & aliqua-
59 liter quando ſuperfluum viciat, vel non † tractat Ma
rius Salamonius in repet. §. quidam rectè. nume. 12. l.
Gallus. de liber. & poſthum.

SVMMARIVM.

1 *Sermo rectus in legendo & punctando literam debet attendi.*

2 *Ratio recti ſermonis ſeruari debet, aliàs dicitur interpretatio inepta.*

3 *Et quando quæſtio determinari poteſt per rationem recti ſermonis, non diſceditur à verbis.*

4 *Et tanta eſt ratio recti ſermonis, quòd interpretationem inducit contra voluntatem teſtatoris, ſaltem tacitam & veriſimilem, in eo, quod dicitur, teſtatorem vocaſſe in ſubſtitutione, quos prædilexit in inſtitutione, exemplificata, vt hic.*

5 *Et ratione recti ſermonis ius vniuerſalis diſtributiui reſtringitur.*

6 *Et ratio recti ſermonis impedit reſtrictionem illam, quæ fit, vt quis cenſeatur minùs grauatus, quàm ſit poſſibile.*

7 *Et illa, quæ fit, quòd generalitas referatur ad diſpoſita.*

8 *Et relationem ad præcedentia ac repetitionem remouet.*

9 *Voluntas teſtatoris magis ex verbis, quàm ſignis colligitur.*

SOLVTIO II.

COgnita quidem teſtamenti ſcriptura,
eaque perſpecta aliud circa interpre-
tationes valde neceſſarium ſubſequi-
tur. Ratio ſcilicet recti ſermonis, qui
debet attendi in legendo & punctan-
1 do literam, † ſecundum Bald. in l. 1. de liber. præt. re-
fert Dec. conſil. 14. colum. 4. ad fi. dicitur enim inter-
pretatio inepta, vbi non ſeruatur ratio recti ſermo-
2 nis. † per l. Plautius. de aur. & arg. leg. dicit Ange. in l.
item videndum. ff. de petit. hæred. & in l. fina. & ibi
Imol. ff. ad Trebell. quando enim quæſtio poteſt de-
terminari per rationem recti ſermonis, non diſcedi-
3 tur à verbis. † dicit Bal. in l. voluntatis. colum. 1. de fi-
deicõmiſſ. & tanta eſt ratio hæc recti ſermonis, quod
interpretationem inducit contra voluntatem teſta-
toris, ſaltem tacitam & veriſimilem, in eo, quòd di-
citur, teſtatorem vocaſſe in ſubſtitutione, quos præ-
4 dilexit in inſtitutione † l. Lucius. §. pater. ff. eo. & l. 1.
C. de impub. & al. ſubſtit. tamen duobus filijs vniuer
ſaliter inſtitutis ſubſtitutio facta, quòd altero dece-
dente perueniat ad ſuperſtites, cum non poſſit verifi-
cari in ſolo maſculo ſuperſtite, habente etiam ad vni-
uerſum voluntatem teſtatoris, continet quoque fi-
liam in certa re inſtitutam, ratione recti ſermonis
pluralis numeri: Bart. & alij tradunt in d. l. fi. & Ruin.
conſilio 168. colum. 5. & ſequen. numero 12. lib. 2. pro
Communi Opin. atteſtata ponit Clar. in §. teſtamen
tum. q 76. in fi. & hac ratione, vbi eſſent vocati hære-
des alicuius, non habentis niſi vnum filium, venire
ipſum filium, & eius filios, & ſic ſecundos hæredes fa-
ciendo interpretationem contra voluntatem teſta-
toris, comprobat Corne. conſil. 307. In hac conſulta-
tione. colum. 2. libr. 1. hac eadem ratione tradit Bald.
in l. ſi quis. in princip. ff. de iure codicil. quòd ſi inſti-
tuens vnum hæredem tantum dixerit, Quiſquis mi-
hi hæres erit, &c. comprehenduntur venientes ab in-
teſtato ratione huius diſtributiui, quiſquis, quod ha
bet diſtribuere inter plures, & non poteſt referri ad
inſtitutum ſolum, facit Barto. in conſi. fin. Dominus
Cato. num. 1. & text. in l. ſi plures. de lega. 3. & diſiun-
ctus admittitur cum coniuncto: l. cohęredi. § qui diſ-
cretas. & ibi Caſtr. & alij tradunt de vulga. & pupil-
la. adducit Bero. conſil. 97. num. 9. ius etiam vniuer-
ſalis diſtributiui reſtringitur ratione recti ſermonis,
5 † vt per Alexand. conſil. 13. ad fi. libr. 5. item ratio ea-
dem recti ſermonis impedit rectitudinẽ illam, quæ
fit. vt quis cenſeatur minùs grauatus, quàm fieri poſ-
6 ſit, † Pau. de Caſtr. in l. Titia. §. penult. in fi. de leg. 2. &
illa quæ fit, quòd generalitas referatur ad diſpoſita, †
Ruin. conſil. 33. colum. 3. num. 9. libr. 2. & relationem
7 ad præcedentia ac repetitionem, remouet † Goz. con
ſilio

filio 82. colum. 4. numero 14. & alia operatur, vt facilè ſtudioſus lector addere poteſt, quæ demum fieri dicuntur voluntate teſtatoris, quæ nobis magis nota eſſe non poteſt, quòd per eius ſermonem propalata eſt, ſecretum voluntatis noſtræ patefecit ex verbis ve-
9 hementiùs, quàm ex alijs ſignis. † inquit Ange. in l. fina. ff. de hæred. inſtit. cum vulga. ad hoc allegat. per Curt. Iun. conſil. 169. colum. 1.

SVMMARIVM.

1 *Voluntatis quæſtio ex ſcriptura plerunque declarabitur.*
2 *Scriptura eſt optima interpres humanæ mentis.*
3 *Et ſcriptura & voluntas debent concordari.*
4 *Et ſcriptura eſt interpretatio ſpiritus.*
5 *Quod enim ſignificatum eſt inſtrumento poſtulari poteſt.*
6 *Et nil aliud quærendum, niſi quod in inſtrumento eſt ſcriptum.*
7 *Scriptura tota debet inſpici.*
8 *Et in qua ineſt quid ambiguum, de quo quæratur tota in omni parte pertentanda.*
9 *Litera eſt punctanda ſemper, vel finis orationis fieri debet, vel virgulanda ſecundum iuris rationem quod ius eſt ſequendum.*
10 *Teſtamenti non clauſulam vnam, ſed omnes inſpicere debemus, cum quandoq; quod dicitur vniuerſaliter augetur per genus ſubiectum poſt ſpecies.*
11 *Conſideranda eſt tota diſpoſitio, & non tota particula, vt cognoſcatur fauorabilis.*
12 *Ordo ſcripturæ palam conſiſtit in eo, quod vnum priùs, aliud poſteriùs apparet ſcriptum, ex quo quandoque diſpoſitio ponitur in obſcuro.*
13 *Verba intelliguntur per prius, non per poſterius.*
14 *Mens teſtatoris apparens per verba intelligenda in priori & potiori ſignificato, attendi debet, non attento ordine ſcripturæ.*
15 *Ordo intellectus magis curatur, quàm ordo verborum.*
16 *Ordo rationis potius, quàm verborum eſt ſeruandus.*
17 *Mens apparens per verba generalia, vel aliter eſt attendenda, non ordo ſcripturæ.*
18 *Ordo ſcripturæ non attenditur, vbi actus annullatur.*
19 *Et vbi ſunt verba tranſpoſita.*
20 *Mens teſtatoris dubia ante alias coniecturas quandoque ex ordine literæ eſt interpretanda, propter diſiunctiuam, vel alternatiuam: quæ cadat inter plures affectione & charitate teſtatori coniunctos, vt prius deſiſtentibus admittuntur alij ſubſequentes, prout ordo ſcripturæ oſtendit. 21.*
22 *Ordo literæ inſpicitur pro mente teſtatoris interpretanda.*
23 *Ordo ſcripturæ in fideicommiſſis attenditur, vt ſi ſunt plures gradus, voluerit teſtator priores in ordine ſcripturæ anteferri, vt ordo ſcripturæ ſe habet.*
24 *Voluntas & intentio teſtatoris dubiæ, poteſt ex ordine ſcripturæ declarari, ſi poteſt, vt qui prior ſit in ordine & in voce, ſit prior in ſenſu.*
25 *Ordo ſcripturæ facit, vt ex ea ſumatur coniectura, quòd ſi alia ſit validior coniectura, iſti ſtatur.*
26 *Ordo quo ad extenſionem prædilectionis, & quo ad ordinem mentis & voluntatis, quæ ſit aliter in obſcuro colligitur.*
27 *Et quo ad ordinem vocabulorum, vt primum dicatur principale, ſecundum, acceſſorium.*
28 *Ordo eſt probandus ab eo, qui ſe fundat in ordine, vbi ſit quæſtio voluntatis.*
29 *Amplia, vt procedat etiam in odio, & pœnis infligendis.*
30 *Ordo facit conditionem.*
31 *Et dicitur voluntas tacita, & non expreſſa, quæ ex ordine ſcripturæ interpretatur.*
32 *Ordo naturæ, vel formæ non præpoſteratur.*
33 *Verborum contextus totius ſcripturæ, quid ſenſerit teſtator eſt oſtendendum.*
34 *Scripturæ vicinæ ſe inuicem declarant.*
35 *Legatum vxori ex tali fundo de x. corbibus frumenti omni anno, & de lib. x. coniunctim, non diuiſim eſt præſtandum tempore recollectus, quo frumentum datur.*
36 *Prœmium teſtamenti inſpici debet, vt cauſam diſpoſitionis teſtatoris finalem habeamus.*
37 *Clauſula prœmialis refertur ad omnia.*
38 *Et refertur ad ſequentia.*
39 *Prœmium intentionem ambiguam declarat teſtatoris.*
40 *Scriptura præcedens, media & ſequens, ex alijs declarantur, ex Cicerone.*
Præcedentium eſt virtus declarandi.
Supplendi.
Ampliandi.
41 *Reſtringendi.*
42 *Prout interpretandi.*
43 *Et ex præcedentibus arguitur ad interpretationem ſequentium.*
44 *Clauſula præcedens eſt maioris efficaciæ ad determinationem ſequentis, quàm ſequens ad determinationem præcedentis.*
45 *Declaratio ſequentium ex præcedentibus euenire poteſt, ex memoratis quatuor interpretandi modis, vt diminutiuo, & reſtrictiuo modo habetur.*
46 *Scriptura præcedens certa & determinata declarat ſequentem generalem & obſcuram, ſalua ratione recti ſermonis.*
47 *Scriptura ſequens determinat præcedentem.*
48 *Etiam reſtrictiuo modo, vt ſequens ſcriptura ſpecialis reſtringat generalem, vt non includat, quod erat aptum includere.*
49 *Imò ſequentia magis referuntur ad præcedentia, quàm è conuerſo, quando ſunt diuerſa negotia.*
50 *Limita, vt præcedentia magis influant, quàm ſequentia.*
51 *Limita, vt præcedentia declarant ſequentia, vel ex ſequentibus declarantur, prout præcedens conſequens declaratur per ſpeciem ſequentem.*
52 *Media ex præcedentibus & ſubſequentibus colligi.*
53 *Et per media declarãtur extrema, & media per extrema, & extremum per aliud extremum.*
54 *Et vbi præcedentia & ſequentia ſunt difformia, iudicamus de medio ſecundum id, quod ex præcedentibus, vel ex ſequentibus eſt minimum, niſi adſit dictio relatiua, quæ de ſui natura reſpicit præcedentia, & non ſequentia.*
55 *Præcedentia attenduntur.*
56 *Clauſula præcedens magis operatur ad ſequentem, quàm ſequens ad præcedentem: limita, vt infr. 58.*
57 *Hæres cenſetur minùs grauatus in legatis, quàm ſit poſſibile.*
58 *Legatum mihi factum, vt reſtituam amore Dei, cenſetur ad pias cauſas.*
59 *Tebellianica non detrahitur ex relicto ad pias cauſas.*
60 *Limita, vt hic remiſſiuè.*
61 *Medium quod non conueniat extremis, impedit qualitates extremorum.*

62 *Amplia, vt idem faciat medij directi amotio in finem.*

63 *Limita, quando medium impediens remouetur.*

64 *Limita, vbi declaratio eſt poſita in medio diſpoſitionis alicuius: trahi enim debet ad omnem diſpoſitionem tam præcedentem, quàm ſequentem.*

65 *Teſtamenti pars vna, vel eius ſcripſura ambigua per aliam magis certam in ſpecie, de qua dubitatur, interpretari & declarari poteſt.*

66 *Conditio in qualibet parte teſtamenti poſita facit ab initio inſtitutionem videri conditionalem.*

67 *Scriptura vicinæ ſe inuicem declarant.*

68 *Teſtamenti pars vna per aliam declaratur.*

69 *Teſtamentum vnum per aliud non declaratur: & qualitas in vno non cenſetur repetita in alio.*

70 *Cõditio appoſita, Si deceſſerit ſine filijs, an de maſculis tantum intelligatur, an & de fœminis: vide hic.*

71 *Teſtator quod non expreſſit, noluiſſe videtur.*

72 *Teſtator ſi in vna oratione perfecta fecit mentionem de maſculis, in alia parte & oratione perfecta de filijs ſimpliciter, non fit repetitio maſculinitatis, quia ſi noluiſſet teſtator, bene ſciuiſſet exprimere, vt eſt magis Communis Opin. ſed & alia opinio etiam videtur magis communis. & hæc ab auctore comprobata nume. 73. limita. vt numer. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 85. 88. 89. 90. 91. 92.*

74 *Qualitates & circumſtantiæ caſuum occurrentes, ſunt conſiderandæ.*

84 *Verba geminata omnem interpretationem excludunt.*

86 *Conditio importat prælationem perſonarum ſecundum ordinem charitatis naturalis. non ſic operatur diſpoſitio in qua non cadit comparatio perſonarum.*

89 *Liberorum proprietas vocabuli eſt communis tam ad fœminam quam maſculum.*

93 *Copula teſtamenti argumentum, præſtat ad interpretandum teſtatoris voluntatem.*

94 *Copula per, Et. per, Quàm. per, Item per, Etiam. inducitur.*

95 *Et per punctum, &, per dictionem, Cum: an differant, & quando eſt inter perſonas ſeparatas, vel ratione ordinatæ charitatis iuncta, vel inter ſeparatas, vel alteri acceſſorias.*

96 *Copula etiam fit ex adiectiuo, vt fundum inſtructum nam idem eſt legare vti fundum, & omne inſtrumẽtum tam fundi, quàm hominis.*

97 *Dictio, Nec, habet incluſam copulam.*

98 *Idem de dictione, Neque.*

99 *Copulata loco vnius habentur.*

100 *Et proximis proxima procedunt.*

101 *Propter vnitatem ſermonis quaſi in vnum corpus redacta.*

102 *Copula, Prout, diuerſimode in ſcriptura ponitur, vt quandoque inter genus & ſpeciem, ſpecies ex abundanti videtur appoſita.*

103 *Et diuerſimodè operatur, exponiturq́;, vt ſi inter duo genera, & inter duas ſpecies, inter duo ſignificata, quæ poſſunt euelli de eodem corpore, interdum inter fundum & vſumfructum, inter ſubſtantiam & qualitatem. Exempla pete, vt hic.*

104 *Copula quandoque ponitur diſtributiuè, vel partitiuè, & tunc ponitur in ſenſu diuiſo, quia diuidit.*

105 *Quandoq́; ponitur complexiuè & vnitiuè, & tunc non geminat ſingularitatem, ſed ſenſus eſt, plura in vnum venire effectum: exempla ponit.*

106 *Copulata eodem iure & modo cenſeri, & determinari debent.*

107 *Copulata conditiones in diſpoſitionibus concurrere debent. Secùs in diſpoſitione legis, vel in reſcripto ſuperioris, in quibus inſpicitur, ſi vnum ex enumeratis copulatis ſufficiat ad inducendum effectum in lege, vel reſcripto poſitum, vel ne.*

108 *Amplia in copulatis accidentaliter, ſcilicet in quolibet per ſe, quia in quolibet iſtorum verificari poteſt diſpoſitio.*

109 *Limita in minimis.*

110 *Procedunt in conditionibus voluntarijs, & non in neceſſarijs, & vbi fuerunt appoſita ad diuerſum effectum.*

111 *Copularum concurſus non requiritur, quando copula eſt ad plures effectus copulata, vel adſit dubium, & quando poteſt ſtare ampliatiuè.*

112 *Et locum non habent, quando copula ponitur inter cõtraria, vel incompatibilia, quia copula reſoluitur in diſiunctiuam.*

113 *Copula accipi debet extenſiuè, non reſtrictiuè.*

114 *Et vt magis copulet proxima, quàm remota.*

115 *Alternatiuè, vel diſiunctiuè in teſtamento ſcriptum, diuerſam accipit interpretationem, prout fit diuerſimodè poſitum: aut inter perſonas grauatas: aut inter honoratas: aut ordinata charitate, vel affectione iunctas: aut inter res, vel ſpeciem, vel genus: aut inter ſummas & dilationes temporum: aut affirmatiuè, vel negatiuè.*

116 *Et per dictionem, Seu. aut. Siue, poſitam, intelligitur augmentatiuè, & ampliatiuè.*

117 *Quod intellige, vbi tractatur de ampliando legato. aliàs ponitur pro alternatiua, quando ponitur inter omnino diuerſa.*

118 *Copulatiua vel diſiunctiua ponuntur pro alia ſecundum ſubiectam materiam, & caſuum accidentium, prout fit de alijs dictionibus.*

119 *Argumentum ab ipſius ſcriptura teſtamenti enumeratione, & percunctatione liquidò conſtare poteſt, quid, quale & quantum in teſtamento diſpoſitum appareat nominatim hæredes enumerati & grauati ad ſoluenda legata æquales partes debent nomine appellatiuo expreſſi, pro hæreditarijs portionibus tenentur.*

120 *Vt aliàs talis argumento a ſufficienti partium enumeratione quid antiquum diſſolui & declarari. Exempla ponit.*

121 *Quod procedit, quando partes ſunt ſufficienter enumeratæ, aliàs non.*

122 *Teſtamenti ſcriptura non probatur teſtamentum, ſi in ea quid ſcriptum non reperitur.*

123 *Legatum, vel fideicommiſſum non fuiſſe factum, probatur ex inſpectione inſtrumenti.*

124 *Negatiua probatur a ſufficienti diuiſione, & per inſpectionem libri.*

125 *Scriptura non dicens, nec nos dicamus.*

126 *Teſtator non dixit, nec expreſſit, nec apparet, vel omiſit, allegare poſſumus. Exempla pete, vt hic.*

127 *Teſtator non dixit: ergo nec nos dicere debemus.*

128 *Sororũ filij nõ veniunt in ſubſtitutione fideicommiſſaria, vocante ſororem.*

129 *Teſtator quod non loquitur, velle non præſumitur, & ideo in fideicommiſſo actiuo vocãte aliquos paſſiuè, eos non contineri, quia nullibi hoc apparet expreſſum.*

130 *Voluntas teſtatoris eſt ex eo, quod non vocauit.*

131 *Subſtitutio non loquitur in caſu iſto, dici poteſt.*

132 *Limita in inſtitutione, quia vnus caſus comprehendit reliquum: ſecùs, in ſubſtitutione.*

133 *Subſtitutio dicitur conditionalis inſtitutio.*

134 *Conditio, ſaltem voluntaria, debet in forma ſpecifica adimpleri, nec porrigitur ad alium caſum nõ expreſſum.*

135 Fidei-

135 Fideicommiſſum pro nihilo habetur, ſi non apparet perſona, cui poſsit reſtitui.
136 Contra voluntatem teſtatoris fit, vbi conceditur, quod teſtator non dixit, vel non expreſsit.
137 Omiſſum, vel non expreſſum in teſtamento, aliter probari poteſt.
138 Scriptum catenus præſumitur dictum, & non plus.
139 Omiſſum in ſcriptura, ſed non in prolatione verborum non vitiari: omiſſum autem in prolatione verborum diſpoſitiua & enuntiatiua, pro omiſſo haberi.
149 Omiſſum, & pro omiſſo habetur, quod non reperitur ſcriptum vel probatum.
141 Caſus omiſſus habetur pro omiſſo, & remanet in diſpoſitione Iuris Communis.
Amplia in ſubſtitutionibus. ibi.
142 Amplia regulariter in omnibus diſpoſitionibus.
143 Amplia ſiue omittatur à contrahente, ſiue à teſtatore, ſiue à Principe, ſiue à lege, vel canone.
Exempla, vt hic.
144 Amplia in caſu deficientis ſubſtitutionis ex pluribus, ſubordinatè factis.
145 Amplia, etiam ſi agatur de fauore piæ cauſæ.
146 Amplia, etiam ſi caſus non ſolùm ſit omiſſus, ſed dici poſſit contingens, præter diſpoſitionem teſtatoris, etiam ſi in eo eſſet maior diſponendi ratio, quod intellige, vt hic, & num. ſeq.
147 Amplia in ordinatione hominis, quia non ſuppletur, ſed caſus omiſſus habetur pro omiſſo, & ſic lex quandoque extendit verba teſtamenti.
148 Limita tamen, vt iudex non ſic extendat, licet verba dubia declaret.
149 Limita, quo ad legem, caſum omiſſum, quo ad teſtatorem, non haberi pro omiſſo, quo ad legem, quæ ſupplet, & prouidet in caſu omiſſo.
150 Et id venit ex tacita mera interpretatiua prouiſione legis, & non ex mera voluntate defuncti.
151 Amplia etiam, vt caſus omiſſus habeatur pro omiſſo in caſu omiſſo reſpiciente omiſsionem ſolemnitatis, quæ etiam à lege non ſuppletur, ſed pro omiſſo habetur.
152 Amplia & in caſu omiſſo per alium caſum expreſſum reiectiuis, vel taxatiuis dictionibus appoſitis.
153 Teſtator, vbi ſtricte loquitur, ſtricte eſt accipiendum, & actus, etiam fauorabilis, tunc reſtringit.
154 Amplia & in caſu omiſſo, vbi agitur de pœna & odio, vt fortiùs caſus omiſſus habeatur pro omiſſo.
155 *Amplia & in caſu omiſſo, vbi expreſſus eſt ſub conditione voluntaria conceptus, quòd habeatur pro omiſſo, quia debuit talis conditio adimpleri in forma ſpecifica: & eſt communis.
156 Amplia & in caſu omiſſo verſari quando perſonæ comprehenſæ in caſu expreſſo ſunt diuerſæ à comprehenſis in ipſo caſu omiſſo, & non ſunt eædem quia de perſona non fit extenſio ad perſonam, etiam ſi eadem mens & ratio teſtatoris militaret.
157 Quod procederet, vbi induceretur extenſio de perſona grauata, ad non grauatam.
158 Idem, ſi extenſio reſpiceret mutationem perſonæ ſubſtitutæ: quia caſus omiſſus non comprehenderetur.
159 Subſtitutio collata in perſonam vnius, non ſe extendit ad alterius perſonam.
Limita, vt hic.
Extenſio de perſona ad perſonam, non debet fieri in ſtatutis, & in alijs diſpoſitionibus.
160 Caſus omiſſus dicitur, qui in teſtamento videtur expreſſus: nu. 161.
Limita, vt hic, 163. 164. 165.
166 Voluntas eſt ſola ſeruanda, quæ ex verborum proprietate, vel ex eorum conſueta liqueret interpretatione.
167 Mens teſtatoris eſt attendenda, quæ conuenit verbis.
168 Mens teſtatoris colligi non poteſt, vbi verba deficiunt.
169 Limita in verbis dubijs, ſecùs in certis tantum ad vnum caſum, non quæ poſſuunt referri ad vtrunque caſum, etiam omiſſum.
170 Amplia idem in coniecturis attendendis, quæ diſpoſitis & expreſsis in teſtamento, & quæ non poſſunt dici omnino omiſſæ, ſed ſequuntur ad aliquid expreſſum.
171 Extenſio non fieret ad caſum non expreſſum, ſi propter aliquod inconueniens tacitè, vel expreſsè repugnaret voluntas defuncti.
172 Caſus omiſſus non dicitur, qui ex eo, quod eſt expreſſum, ſequitur.
Subſtitutio in caſu iſto non loquitur.
173 Subſtitutio in vno caſu porrigitur ad alium: harum duarum regulam ad inuicem contrariarum conciliatio.
174 Finem diſpoſitionum ex ordine principij coniecturamus, vel debet ſequi, vbi eadem coniecturata ratio ſequitur.
175 Coniecturata mens teſtatoris ſatis apparet, ſi cōſideretur ordo teſtamenti.
126 Mens teſtatoris ex præcedentibus & ſequentibus verbis teſtamenti colligitur.
177 Cogitatum teſtatoris ex alia parte teſtamenti dignoſcitur.
178 Apparere euidenter dicitur, quod ex ligitimis coniecturis apparet.
179 Clauſula in fine poſita, quando referatur ad omnia præcedentia, media & ſequentia.
180 Clauſula vna aliam interpretatur.
181 Clauſula in fine poſita, refertur ad præcedentia, quando cōmode poteſt referri ad omnia, aliàs refertur ad proxima, vel ad quæ referri poteſt.
182 Præſertim, quando clauſula ſit appoſita in alia oratione, & in diuerſo capitulo.
183 Limita vbi eſt diuerſa ratio, quia clauſula in fine poſita, non refertur, niſi ad proxima.
184 Et ad ea, quæ commodè poteſt.
185 Ratio diuerſitatis, vel conformitatis ad denegandam, vel concedendam relationem, eſt ipſa, quæ conciliat omnia contraria, quæ ex diuerſitate tractantur ſolui dicuntur.
186 Limita vt relatio non fiat ad annulandum actum.
187 Secùs, ſi ex relatione reſultaret validitas actus.
Relatio ceſſat, vbi fieret correctio eorum, ad quæ ipſa fieret relatio.
188 Amplia etiam, quando ex ipſa relatione induceretur iuris communis correctio, & ſtatutorum.
189 Ratio non debet fieri ad clauſulam, habentem claram determinationem.
190 Relatio non fit ad ea, quæ acceſſoriè incidenter, cauſa demonſtrationis tantum, ſunt poſita in oratione, in dubio.
191 Relatio fit ad ea, quæ ponuntur diſpoſitiuè, non ad ea, quæ ponuntur exceptiuè.
192 Relatio fit ad ſubſtantiam perſonæ, & non ad alias qualitates, & ad poſita in diſpoſitione, non in conditione.
193 Relatio videtur facta ad dictum principale, non ad qualitates.
194 Clauſula in fine poſita, non reſtringit ea, quæ de ſui natura fauorabilia & amplianda, nec refertur.
195 Clauſulæ finales importãt & includunt maiora expreſſis.

196 Clauſula

196 *Clauſula in fine poſita non refertur ad alia, quando eſt poſita ad qualificandum certum capitulum, vt quando conditio, vel modus apponitur vni legato, non refertur ad aliud legatum.*

197 *Clauſula finalis qualificans ſic vnum capitulum, ab ea poteſt haberi declaratio verborum dubiorum alterius capituli.*

198 *Limita, niſi verborum. Referens, reſpiciens aliud verbum certi actus, quia id debet declarare, ad quod refertur, & non ad aliud.*

199 *Clauſula non refertur ad contraria.*

200 *Relatio non procedit ad ea, quæ eſſent contra intentionem diſponentis.*

201 *Relatio fit ad remota, ita dictante ratione, in quibus diſponenti intentio poſſit operari.*

202 *Clauſula ſpecialis & diſcretiua non refertur ad omnia.*

203 *Ratio ceſſat, quando abſurdum & inconueniens reſultaret.*

204 *Idem, ſi reſultaret contrarietas, vel repugnantia, vel abſurdum, & inconueniens.*

205 *Clauſulæ referendæ non habent locum ad omnia, quando implicant contradictionem, vel inducerent abſurditatem: & quando clauſula ipſa non eſſet perfecta, & non eſſet ſimpliciter poſita. ſed eſſet pars clauſulæ, & orationis: quia tunc non refertur ad alias clauſulas, quibus non ineſt, ſed tantummodò refertur ad illud, cui adijcitur.*

206 *Et quando ſequeretur abſurdum, vel inconueniens.*

207 *Et econtrà, quando abſurdum eſſet, ſi relatio non fieret, vt ceſſet abſurdum, debet fieri.*

208 *Relatio non habet locum, quando proprietas repugnat.*

209 *Et quando habetur rectitudo & intentio iuris.*

210 *Nec ad extrema fit relatio.*

211 *Nec, quando diſponentis intentio haberet locum ſine alia relatione.*

212 *Non expreſſum in vno capitulo, ſed ſubintellectum, non porrigitur ad alia.*

213 *Clauſula vna interpretatur aliam, & per aliam.*

214 *Scriptura vna aliam interpretatur, & iuuat.*

215 *Clauſula non vna teſtamenti, ſed omnes ſunt reſpicienda.*

216 *Verè & propriè illud dicitur, quod per relationem ad aliud fit.*

217 *Scripturà nouiſſima ſpectanda eſt & obſeruanda in legatis & teſtamentis.*

218 *Si poſteriora ſunt contraria primis.*

219 *Verba ſcripturæ teſtamenti inſpici debent, vt cognoſcantur.*

220 *Voluntas primum ex verbis, quàm ex ſignis vehementiùs deprehenditur, & voluntatis noſtræ ſecretum.*

221 *Voluntatis nullum eſt maius teſtimonium quàm qualitas inſpecta verborum.*

222 *Mens diſponentis ex verbis colligitur.*

223 *Etiam, quòd ſint impropria, vel imperfecta.*

224 *Et vbi verba prorſus deficiunt, mens teſtatoris non habetur.*

Quia teſtantis animus non videtur.

225 *Verba enim ſunt, ſicut corpus, mens ſicut anima.*

226 *Verba deficiunt, vbi omnino ſunt omiſſa.*

227 *Vel quæ prolata ſunt, quæ nullo modo intelligantur.*

228 *Inſtrumentum, quod intelligi verbis non poteſt, non valet.*

229 *Verba teſtamentorum ſunt rectè inſpicienda, & ponderanda, quod dictum pluribus alijs comprobat.*

230 *Punctatione diuerſa diuerſus reſultat intellectus.*

231 *Voluntas teſtatoris cognoſcitur ex forma verborum.*

232 *Vocabula debet ponderare Iuriſta, more Stoicorum.*

233 *Ordine verborum vis eſt intellectus in dubio.*

234 *Verborum interpretatio eſt facienda.*

235 *Et vbi ſit dignitatis perſonæ legatarij, non habetur conſideratio.*

236 *Et vbi interpretatio verbi eſſet antiqua, proprietas verbi ſola attenditur.*

237 *Dummodo propriè, vel impropriè conueniant voluntati teſtatoris. ibi.*

238 *A' proprietate verborum non eſt recedendum, vbi interpretatio eſſet dubia.*

239 *Aequitas non attenditur, niſi verba id innuant.*

240 *Actus annullatur, vbi pugnant, vel diſcrepant verba.*

241 *Teſtatoris intentum habetur ex verbis.*

Etiam ſi poſſit reprehendi eius diſpoſitio.

242 *Et videatur indiſcreta, & irrationabilis, vel eam aliter neſciuerit exprimere teſtator, vel Notarius: quia ſtatur verbis, ſicut cantant. ſtari debet.*

243 *Verbis mentis conceptum demonſtrantibus durum eſt recedere propter diuinationem mentis, quia multa potuerunt mouere teſtatorem, quæ non apparent.*

244 *Verba teſtatoris ſunt attendenda, nec ab eis eſt recedendum, licet in contrarium ſint aliquæ coniecturæ. dummodo non ſint nimium efficaces, vel niſi à proprietate verborum ratio ſubiectæ materiæ ſuadet.*

245 *Interpretatio ſemper fieri debet, quæ ſit conformis verbis & perſonis, ad quos ſermo porrigitur.*

246 *Sententia in teſtamento eſt tenenda, vbi verborum ſignificatio nō repugnat, vel voluntati teſtatoris ſit conueniens.*

247 *Significatio propria attenditur. alio non conſtito, quod aliter ſenſerit teſtator, vel aliqua veriſimilitudo non appareat.*

Nec ſequimur minimum.

248 *Limita, niſi eſſent huiuſmodi vocabuli plures ſignificationes propriæ, quia minimum inſpici debet.*

249 *Limita in odioſis, & ſtricti iuris, quia ſtatur minimo ſignificatui.*

250 *Interpretatio lata fieret, vt proprietas verborum ſeruetur, & in pœnalibus.*

251 *Et magis propria ſequenda eſt intelligentia, quando duo, etiam ex proprietate ſermonis includuntur.*

252 *In materia exorbitandi & ſtrictè interpretanda.*

253 *Limita in vltimis voluntatibus, vbi ſit lata interpretatio.*

254 *Verbum, habens plures ſignificationes proprias, accipitur in ea ſignificatione, quæ congruit ſubiectæ materiæ, & debet intelligi naturaliter, non ciuiliter.*

255 *Propria verborum ſignificatio dicitur, quæ conſtat ſic oſtendere prolata verba. & ſignificare per auctoritatem, ſeu leges, per diffinitionem, per Etymologiam, ſeu vocabuli alluſionem.*

256 *Verba ciuilia quæ nam dicantur.*

257 *Significatio eſt qualitas vocis propriè rē exprimens quomodocunque manifeſta.*

Ita in omni idiomate. ibi.

258 *Propriè id dicitur, quòd ſimpliciter profertur, non ſecundum quid, & quod per prius, non poſterius.*

259 *Significatio appellatur ſecundum Legiſtas omnis vocabuli proprietas, quæ oritur ex prudentum auctoritate, vel legulatoris, vel ex communi & rationabili intellectu.*

260 *Teſtantium verba ſunt intelligenda, ſecundum ius ciuile, non canonicum.*

261 *Verbum omne ſpeciale dicitur propriè, ſicut ſuum genus.*

262 *Proprietatis verborum ſignificatio ex communi vſu fit.*
263 *Verbum, quod communiter poteſt habere plures ſenſus, debet intelligi ſecundum proprium ſignificatum.*
264 *Verborũ impropria ſignificatio & locutio eſt illa, quæ à propria recedit ſignificatione, & à propriores deſignãdæ effectu, & quando vnum vocabulum pro alio ponitur diſſimili, & quando ſubauditur aliqua diminutiua dictio, quaſi, ferè, & aliter ſignificet, quam verbum ſonet.*
265 *Vocabulum impropriũ dicitur pro rarò, & per abuſum exit, vel per verbum generis.*
266 *Impropria ſignificatio attenditur, & non propria, vbi de mente teſtatoris conſtat, quæ dicitur apparens: ſi ſecundum propriam intelligatur, iniquitatem, ſeu abſurditatem continet.*
267 *Et vbi ratio non poteſt verificari, ſi intelligantur verba propriè.*
268 *Et tunc verba non repugnant teſtatoris, quod ſatis eſt.*
269 *Verba impropriantur ratione perſonæ, vel ratione rei adiectæ, ad quam diriguntur.*
270 *Improprietatio fit quandoque, vt ſaluetur mens teſtatoris, & euitetur abſurditas.*
271 *Improprietatio verborum etiam fit per dictionem, aliquo modo.*
272 *Et per ſubiectam materiam.*
273 *Verba ſecundum voluntatem teſtatoris ſunt exaudienda.*
274 *Improprietates non ſunt trahendæ ad conſequentiam, ſed euitandæ.*
275 *Vocabuli ſignificatio ſtricta & larga cognoſcitur, ſi nomini adiungitur indiuiduum, ſtricta eſt; ſi ſimpliciter profertur, larga dicitur.*
276 *Largiſsima dicitur.*
277 *Verborum ſtricta ſignificatio in interpretandis teſtamentis non attenditur, nec definitio; quia teſtatores modo abuſiuè loquuntur, modo nec proprijs nominibus & vocabulis vtuntur.*
278 *Et per ipſos teſtatores, vel ſcriptores fit inculcatio verborum non neceſſaria, vel multiplicatio, quæ rerum ſubſtantiam non mutat.*
279 *Et fit, vt dici poßit, pro cautela, vt res ſit magis clara.*
280 *A proprietate verborum diſceditur, vbi apparet manifeſtè de contraria mente teſtatoris.*
281 *Amplia, vel vbi conſuetudo regionis aliter ſuadet, vel ex conſuetudine teſtatoris, quia verbum futuri temporis refertur ad tempus teſtamenti.*
282 *Amplia per æquipollentiam rerum, vel propter æqualitatem inter fratres ſeruandam.*
283 *Amplia etiam in vulgari ſermone, quia nullus intelligitur aliquis.*
284 *Amplia, vt plurale pro ſingulari accipiatur, & vniuerſale pro particulari, & diſtributiuè.*
285 *Amplia in diſpoſitione hominis & teſtantis, vt potius communis intelligendi quàm loquendi modus attendatur, quam propria ſignificatio verborum.*
286 *Amplia idem ratione ſubiectæ materiæ, vel veriſimilis mentis teſtatoris, vt a verborum vi recedamus.*
287 *Amplia, vt ſeruetur regula in aliquo caſu ſic neceſſariò diſponens, vt recedatur a verbis, & a mente teſtatoris.*
288 *Amplia, vt actus valeat, receditur à proprio ſenſu verborum.*
289 *Amplia etiam in his, quæ ſunt odioſa vel ſtricti iuris.*
290 *Procedunt ſupradicta, quando ex verbis prolatis, ac ſcriptis coniectura voluntatis colligitur.*
291 *Et quando in iudicio probaretur de alio communi vſu loquendi, alias à ciuili ſignificato non eſt diſcedendum.*
292 *Verba diſpoſitionis ſi deficiunt, & ipſa quoque deficit diſpoſitio.*
293 *Teſtamentum vulgari ſermone confectum debet interpretari ſecundum vulgarem ſermonem, ſi Latino ſermone, ſecundum Latinam, & ſecundum groſſum loquendi modum literaliter.*
294 *Et ſecundum diſpoſitionem iuris.*
295 *Etiam a Notario verba appoſita importantia teſtatoris voluntatem.*
296 *Et ſi verba ipſa in teſtamento ſint groſſo modo & naturali & vulgari a teſtatore idiota & illiterato, quia intelliguntur groſſo modo naturali, & vulgari.*
297 *Verba teſtatoris prolata a iuriſperitis ſunt interpretanda ſecundum communem vſum intelligendi vulgarem.*
298 *Verba enim vulgaria, quæ ab vſu procedunt, ita intelliguntur, prout vulgus intelligit, & ibi ponit plura verba vulgaria a Doctoribus ſcripta.*
299 *Quod ignoramus, iuxta vulgare ponamus, dicũt Grammatici.*
300 *Verbum vulgare Laſcia, tantum importat, quantum Latine, legat & reliquit.*
301 *Qualitas perſonæ teſtatoris eſt multùm inſpicienda in ſuorum verborum interpretatione.*
302 *Verba debent intelligi ſecundum ſtatum & conditionem verborum, & perſonarum. Exemplificat. ibi.*
303 *Nepos non venit, vbi teſtator ſit extraneus, vel tranſuerſalis, qui filium nominauerit.*
304 *Teſtator extraneus intelligitur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis, & non ſtatutorum.*
305 *Verba prolata vulgari ſermone a perſona non intelligente, & vulgari non eſt accipienda ſecundum rigorem, nec alterationem diſpoſitionis iuris, ſed ad conformitatem iuris.*
306 *Interpretatio groſſo fit modo, ſi teſtator erat perſona idiota, vnde ſi dixit parentelam, intelligitur de tota & non ordine ſucceſſiuo, vt ſcilicet admittantur priores in gradu.*
307 *Verba intelliguntur quandoque groſſo modo ſecundum conditionem perſonæ loquentis.*
308 *Verba prolata à legum conditoribus, vel peritis, debent interpretari, prout cadunt in idiota.*
309 *Vulgaris ſermonis ſignificatio attenditur circa verborum teſtamentorum interpretationem.*

SOLVTIO III.

NVNC videndum eſt, quomodo ex ſcri
ptura teſtamenti quid ambiguum red
di certum poſsit: voluntatis autẽ quæ-
ſtio ex eo ſcripto plerunque declarabi-
1 tur, dicit † tex. in l. illud. §. primo. de iu.
codicill. optimam interpretem mentis humanæ ſcri-
2 pturam eſſe dixit † Bald. iam allega. conſil. 336. colu.
3. lib. 3. debent ſimul concordari, & voluntas, & ſcri-
3 ptura: † l. quoties. in prin. ff. de hæred. inſtit. eſt inter-
4 pretatio ſpiritus ſcripturæ, † Bald. conſil 275. colu. 5.
lib. 2. quod ſignificatum eſt in inſtrumento poſtulari
5 poteſt, dicit text † in l. fina. C. de fal. ca. & ibi Bald. di-
6 cit tenendum eſſe menti † nil aliud inquiri, niſi quod
ſcriptum eſt in inſtrumẽto. ad idem l. fideiuſſores ma
giſtratuum. ff. de fideiuſſ. & c. porro. de priuilegiis. &
in terminis eſt text. in l. ex verbis. ibi, cum igitur lecto

teſtamento. C. de donatio. inter virum & vxorem. &
in l. ſi pluribus, ibi, niſi ipſe teſtator ex ſcriptura ma-
nifeſtiſsimus eſſet, &c. de legat. 1. & Iaſ. conſil. 142. co.
5. verſic. quintò. lib. 2. & Nat. conſil. 578. num. 33. cum
7 ſimi. & tota ſcriptura debet inſpici † & legi. vt l. inciui
le, ff. de legi. & ibi Bal. & in conſ. 301. cõſtitutio. co. pe.
ver. ſed videndũ. li. 2. & Cic. in Rhet. li. 2. c. iuridicia-
lis. ſub ver. ex ambiguo, dicit, & eam ipſam ſcripturã,
in qua inerit illud ambiguum, de quo quæritur, totã
8 omnibus ex partibus pertentare. † & dicit Bal. in l. 1.
ver. & not. quòd clauſula. num. 5. C. de liber. præter.
literam etiam ſemper punctabis, vel finem orationis
faciens, vbi debes, vel virgulabis, ſecundum iuris no-
ſtri rationem, quod ius ſequi debemus, &c. refert Dec.
conſil. 14. ad fin. col. 3. vlteriùs dicit Bal. in conſil. 136.
Viſo teſtamento. lib. 3. vltra med. quòd non debemus
9 inſpicere vnam clauſulã teſtaméti, ſed omnes. † quia
quandoque quod dicitur vniuerſaliter, augetur per
10 genus ſubiectum poſt ſpecies, † & Angel. in l. cum ex
11 filio. in princip. circa med. de vulg. & pupil. † dicit,
quòd quis debeat conſiderare totam diſpoſitionem,
& nõ totam particulam, vt cognoſcatur fauorabilis,
tota itaque ſcriptura teſtamenti inſpecta, conſidero
dubitationes exinde contingẽtes, prout diuerſimo-
dè poſſunt euenire, pariter diuerſis modis poſſe diſ-
ſolui in partem negatiuam vel affirmatiuam inſpi-
ciendo ipſius ſcripturæ

- Ordinem.
- Contextum.
- Præfationem.
- Præcedentia.
- Media.
- Sequentia.
- Partem aliam ab alia parte.
- Copulata, alternatiuam, aut diſiunctiuam.
- A ſufficienti partium enumeratione.
- Negatiuas illatas, Teſtator non dixit, Non expreſ-ſit, Non apparet, omiſit.

Clauſulas finales, & eiuſdem ſcripturæ vltima vel
nouiſsima, & horum ſingula capita breuiter expli-
cabo.

Ordinem ſcripturæ palàm eſt conſiſtere in eo,
quòd vnum prius & aliud poſterius ſcriptum appa-
ret, ex quo ſanè interdum diſpoſitio ponitur in obſcu
12 ro, † vt in caſu. l. Lucius Titio Seio. & ibi Bald. & Imo.
ff. de hæred. inſtituend. vbi primo loco duobus hære-
dibus inſtitutis, & inuicem ſubſtitutis, & poſtea tri-
bus aliis hæredibus inſtitutis, & inuicem ſubſtitutis,
ordo ſcripturæ ponebat rem in ambiguo, quòd vlti-
mi tres videbantur ſubſtituti duobus primis, nihilo-
minùs huiuſmodi ordine nõ ſeruato deciditur, quòd
vltimi tres pro dimidia hæreditatis ſint hæredes, &
duo primi pro altera dimidia ex mente teſtatoris,
quæ ibi colligitur ex ſuis verbis exprimentibus illos
æquis partibus hæredes inſtitutos, ex quib. ibid. Bal.
& Imo. inferũt, poſito dubio, an quis ſit inſtitutus, vel
ſubſtitut⁹, quòd potiùs ſit inſtitut⁹, vt quid priùs, & ſic
verba quæ poſſunt intelligi debẽt per prius, & nõ per
13 poſterius, † idem per l. hoc legatũ. & ibi Bart. de lega.
tertio. poſt Bald. & Imo. not. Socin. & concord. alle-
ga. in l. qui hæredi. §. cum hæreditas. col. 2. in tertio
not. de condition. & demonſtrat. & Bald. in l. legatis.
de lega. ſecundo. & in l. prima. C. de ſucceſſ. edic. &
Dec. conſil. ducenteſimo octuageſimo. colum. ſecun
da. verſic. & primo. ita mens teſtatoris apparens per
verba intelligenda in priori & potiori ſignificato de-
14 bet attendi prætermiſſo ordine ſcripturæ † per dictam
legem Lucius. & ibi not. per doct. ſic ordo intellectus
15 magis curatur, quàm ordo verborum † per l. talem. in
princip. ff. de hæred. inſtit. dicit Bald. in l. fin. quæſtio.
duodecima. C. eo. & ordo rationis quàm verborum
16 ſeruandus eſt † idem Bald. in lege prima, in 4. oppo.
C. de his quæ pœn. no. Cyn. & Bald. in auc. hoc am-
plius. C. de fideicommiſſ. idem eſt de mente apparen
te per verba generalia, vel aliter quòd attendenda eſt,
17 & non ordo ſcripturæ. † l. cum pater. §. fidei tuæ & ibi
doct. de lega. ſecundo. & Barto. in l. æquiſsimum. §. ſi
quis ita. l. prima. ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. & l.
nec enim & ibi Alber. ff. de ſoluti. & Bartol. conſilio
vltimo. Dominus Caro. in fi. vbi in fideicommiſſ. per
præmorientes grauatos præſtando ſuperſtitibus ve-
18 niunt prælegata † eo quòd ex intellectu teſtatoris pri
mò relictum eſt grauato, deinde grauatur, vt reſtituat
ſuperuenienti, & aliter ordo ſcripturæ non debet at-
tendi vt ibi per eum, & latè per Ruin. conſ. centeſimo
decimo octauo. col. 6. nu. 18. li. 3. vbi etiam apparet
quomodo diſponat ius in aliquo caſu, ibidem non cu
ratur ſcripturæ ordo, dicto §. fidei tuæ, & ibi Bald. &
Imo. & vbi actus annullaretur, ſcripturæ ordo non
attenditur. Dec. in l. in teſtamento. columna ſexta.
num. 12. C. de teſtam. milit. Alexan. conſ. 112. numer.
ſecundo. lib. quinto. & vbi verba ſunt tranſpoſita, † vt
19 l. quidam. & ibi gloſſ. de pec. lega. & per Socin. conſil.
9. col. 4. lib. 1.

Sed & interdum ex ordine literæ & priùs ante a-
20 lias coniecturas † ſecundum mag. commu. opi. doct.
in l. ſi ſeruus plurium §. fina. de lega. primo. interpre-
tanda eſt mens teſtatoris dubia ob diſiunctiuam, ſeu
alternatiuam cadentem inter plures affectione & ca-
ritate coniunctos teſtatori, quòd priùs deficientibus
admittuntur alij ſucceſsiuè ſequentes, prout ſcripturę
21 ordo demõſtrat † dict. l. cum pater. §. penult. ibi Imo.
tradit pro mente teſtatoris interpretanda, ordinem
22 literæ inſpiciendum fore, & † l. hæredes mei. §. fina.
ibi Alexand. ad Trebell. & Signor. conſ. 173. A pater.
co. 7. & Pariſ. conſil. 21. nu. 10. cum ſeq. lib. 3. & Cum.
conſil. 106. & quando in fideicommiſsis ſunt plures
gradus, cenſetur teſtatorem voluiſſe priores in ordine
23 ſcripturæ admitti, vt ordo ipſe oſtendit † Alexand. in
dicto §. fina. in ſecundo not. & text. in l. ſecunda. §.
defertur. ff. de bon. poſſeſſ. ſecundum tab. item quan-
do aliàs dubium eſt de voluntate, intentione teſtato-
ris, quod poſsit ex ordine ſcripturæ declarari, id qui-
dem declaratur per ipſam ſcripturam, vt qui prior eſt
24 in ordine. & in voce prior eſt in ſenſu † per text. in l.
generaliter. §. quis ergo. ff. de fideicommiſſ. liber. & l.
cum in teſtamento. in princip. & ibi Bal. ff. de hæred.
inſtit. & text. in l. quoties. in princip. ff. de vſufruct.
25 † & ibi Bald. no. coniecturam ſumi ex ordine ſcri-
pturæ, ſi autem extat alia validior, iſti ſtatur, & ibi
Angel. not. ordinem quoad extenſionem prædile-
ctionis, & quoad ordinem mentis & voluntatis, quæ
26 ſit aliter in abſconſo † per l. Gallus. §. quidam rectè,
de liber. & poſthum. & quo ad ordinem vocabulo-
rum, quòd primum dicatur principale, ſecundum
27 autem acceſſorium, dicit probari † per legem, ſi ſer-
uus communis, de ſtipul. ſeruo. latè Bartol. Alexand.
& Iaſo. in l. ſecunda. §. prius. de vulg. & pupilla. &
pulchrè Socin. conſil. quinquageſimo ſecundo. col.
quinta. verſicul. præterea ſi hoc. libro primo. Bald.
in l. ſi duas. de excu. tut. & Angel. in §. etenim in auct.
de hæred. & Falci. Alber. in dict. l. nec enim de ſolut.
Dec.

Dec.conſil.320.col.penul. ver nec obſtare videtur. &
Caſſan.in catalogo glor.mundi.in prima par. in vlti-
mis conſiderationibus, vbi plura in diuerſis materiis
ſcripſit, & poſt al.os Feli.in c. cum dilecta. col.3.verſi.
ordo ſcripturæ. de reſcript. & latè Nic. Euerar.in ſua
centu.loco 1. ab ordine. & Alber. Brun.in tract.de re-
bus & diſpo.dub.ver.ſequitur videre de ſitu, & in no-
ſtris terminis Soci.Iun.conſ.71. col.4. num. 15. & ſeq.
lib.1.demum aduerte quòd fundans ſe in ordine, vel
ex eo agens, vbi in ordine ſtat quæſtio voluntatis, de-
28 bet ipſum ordinem probare, tradit † Bal.in l. cum vi-
rum.col. 2. ver. ex hoc ſequitur. C.de fideicommiſſ.
& Salyc. in l. cum hic. §.ſi ambo. in fi.ff.de donat. in-
ter vi. & vx. quod procedit etiam in odio & in pœnis
29 infligendis, vt ſcripturæ ordo attendi debeat † idem
Bald. in l.penult.ver.quæro quid in verbis.C.de verb.
30 ſignific. quia ordo facit conditionem. † idem Bald.in
l. cum in teſtamento.in princ. ff. de hæred. inſtit. &
dicitur voluntas tacita & non expreſſa, quæ ex ordi-
31 ne ſcripturæ interpretatur † idem Bald.in d.l.cum vi-
rum.col.ſecunda.numer.19.ver. ex quo tacitè. Ordo
32 naturæ vel formæ non poteſt præpoſterari † idem
Bald. in l. fin. columna 3.in princip. num. 14. C. de
hæred. inſt.

Contextum verborum totius ſcripturæ, quid ſen-
33 ſerit teſtator demonſtrare eſt † not. text. in l. Mæuia
ff.de manu teſta. quem egregium textum appellat
Iaſ.in l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum.in prin.in tertio
not.de verb.obligat.ad idem text. in l.numis. ibi, ne-
que ex contextu teſtamenti poſsit apparere. de lega.
tertio. & in l. ſi. de reb.dub. ibi, etiam coniuncta ſcri-
ptura ita cauerat. & in l.ex verbis. C. de donat. inter
vi. & vxo.ibi, cum igitur lecto teſtamento & ibi in gl.
in ver.vnde. ſcripturæ enim vicinæ ſe adinuicē decla-
34 rant, † inquit Bald.in conſi. 301.conſtitutio.columna
penult. ver.ſed videndum eſt. lib. ſecundo. & Ruin.
conſil.centeſimo nonageſimo primo. colum.fin. nu-
mero decimo quarto.lib ſecundo. & in caſu legati fa-
cti vxori ex tali fundo de decem corbibus frumenti
omni anno. & decem libris, hæc decem ob coniun-
ctionem quam habent, ſimul debere ſolui tempore
recollectus grani quando ſoluitur legatum frumenti
35 † tradit Bartol. in lege.ſi legatarius. §. primo. de le-
ga.3.

Præfationem & prooemium teſtamenti inſpicere
debemus. vt habeamus & ſciamus voluntatem teſta-
36 toris, & cauſam finalem ſuæ diſpoſitionis † tex.in l.ſi.
ff.de hæred. inſti. & ibi Bart.dicit quòd iſta lex eſt me-
lior, quæ ſit de hoc. idem ibi alij firmant. & Petr. de
Ancha.conſil.163. viſis & diligenter.colum ſecunda.
ver.his non obſtantibus.Paul.de Caſtr. conſil. cente-
ſimo vigeſimo primo. viſa quadam petitione. colu.2.
ver. & primo ex præfatione. lib. 1. Lud.Bolog. conſil.
64. colum.3. verſicul.quintò adduco. vbi & quòd hoc
valet ad irritandam inſtitutionem hęredis, vt propriè
ſonat dictus text. Idem & firmat Alex.conſ.204. col.
2.ver. præterea. Codicillans.lib.6. vbi etiam ſubiun-
git, quòd hæc clauſula prooemialis refertur ad omnia.
37 † per l. regula §. penult.ff.de iur. & fac. igno. & quòd
38 referatur ad ſequentia † per l. ſi quis ex argentariis. §.
ſi initium tabularum. ff. de eden. & cap. ſecundo re-
quiris. de appell. notanter tradit Corn.conſ.161. col.2.
ver. & poſsit.li.primo. & Bal.in l.3. §.1.de lib. & poſth.
quòd clauſula in principio poſita volēs de bonis ſuis
facere teſtamentum, demonſtrat ſequentia, quòd nō
valeat vt codicillus ſeu alia vltima voluntas, item de-
monſtrat teſtatoris intentionem voluiſſe teſtari de
bonis ſuis & non alienis, nec etiam hæredis ex præfa-
tione ſumendo mentem diſponentis per d.l.fin.pro-
bat idem Corn.conſil.114.colum. fin.ver.coadiuuan-
tur præmiſſa.lib.3.ad idem tendit quod ſcribit Hiero.
Gabriel.Eugu.conſi.137.ſub nu.34. & quòd ex præfa-
tione ne oriatur diſcordia in & de bonis, & hæredita-
te ſua oſtendi teſtatoris mentem feciſſe legatum ani-
mo compenſandi reſpondit idem Corn. conſil. 115.
ver. ſed licet prædicta.lib 4.ita ex præfatione inten-
tio ambigua declaratur. Hier.Cagno.vbi concord.al-
lega.in l. 1.col. pen.nu.36.de orig.iu. Tiraq. cauſ. ceſ-
ſan.in 1.limit.num.55.

Præcedens, media, & ſequens ſcriptura viciſsim ab
39 ipſis alteris declarantur, † hæc eſt Ciceronis ſententia
in Retho.lib.ſecundo.ſub ver.ex ambiguo. his verbis
expreſſa. Deinde ex ſuperiore & inferiore ſcriptura
docendum id quod quæratur fieri perſpicuum, quare
ſi ipſa ſeparatim ex ſe verba conſiderentur, omnia aut
pleraque ambigua viſum iri, quæ autem ex omni con
ſiderata ſcriptura perſpicua ſiant, hæc ambigua non
40 oportere exiſtimari, † & hæc ille, qui non poſſet me-
liùs, quàm faciat ad propoſitum noſtrū loqui. Nam
iſta particulariter percontando, habemus magiſtrali-
ter ſecundum Bald. in conſil. 357. no. pro duce. circa
med.lib.5. quòd præcedentium quadruplex eſt vir-
tus, ſcilicet declarandi, vt l.ſi ſeruus plurium.in fin.de
delega. primo. ſupplendi, vt l.item quia §.idem Iulia-
no.ff.de pact. ampliandi, vt l.regula § fina.ff.de iur. &
41 fact igno. & reſtringendi † vt l. ſi cum fundum. de
verb.ſignifica. refert Iaſo.conſil.270. col.penult. verſi.
quinto.lib.1.prout quatuor ſimiles modi ſunt inter-
42 pretandi, de quibus † per Barto.in l.omnes populi.in
ſexta quæſtio.princ. de iuſt. & iur. dictum eſt ſuprà li.
primo.interpre.prima.dubit.1. atque his modis ſecū-
dum contingentiam caſuum ſæpiùs doct. vtuntur, ex
præcedentibus arguendo ad interpretationē ſequen-
43 tium † per d. l. ſi ſeruus plurium. in fin. & l. qui filia-
bus.de lega. primo. & per Bald. conſ.245.quod dicta
clauſula. vltra Moder.ver.nam cum imperfecta.lib.5.
Roma. conſil.56.in caſu propoſito.in fin. conſil. 470.
& text. ibi propter inferiora verba in l. ſi ſtipulatus.
ſis, in princ. de vſu. & Corn.in conſ.244.col.8. verſic.
his tamen non obſtant.lib. ſecundo. exinde dicitur
maioris efficaciæ eſſe præcedentem clauſulam ad de-
terminationem ſequentis, quam ſequentem ad de-
44 terminationem præcedentis † Barto in l. quiſquis de
leg. 3. & in l.auia. in princ ff. de condit. & demonſtr.
cum concordan. & aliis ſimil.allega.per Iaſ.in l. ſi ita
ſit ſcriptum.colu.1.verſi.ſecundò in contrarium. cum
ſequen. ver. de leg. primo. & Dec.conſil. 500. colum.
3. ſub num.8.ver. & quia clauſula. Iaſ.conſ.64.colum.
fin.ver.vel ſecundo, lib. 1.poteſt autem euenire decla-
ratio ſequentium ex præcedentibus vno ex præmiſsis
quatuor modis interpretandi, vt diminutiuo modo
45 habetur † per tex. & glo. fin.in l.fin. §.fin. de vi.tri.ol.
leg.ita quando præcedens ſcriptura eſt certa & deter-
minata declarat ſequentem generalem & obſcuram
46 ſalua ratione recti ſermonis † l. legatorum. §. primo.
& ibi Bartol. & Caſtr. de lega. ſecundo. Curt. ſen. cō-
ſil. quinquageſimo ſecundo. colum. 6. ver. tertiò. &
conſ.76.colum.9.ſub ver. præmiſsis tamen. & Iaſ. con-
ſil.207.colum. pen.verſic. quinto lib.2. & Pariſ. con-
ſil.66.colu. 9. numero quadrageſimo quinto. lib 3.i-
tem econtrà ſequens ſcriptura determinat præceden-
47 tem. † l. qui non militabat. §. Lucio. & ibi gloſ. ff.de

hæred. inſtit. & dict. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. & di. l. qui filiabus. & gloſſ. fin. in l. quiſquis mihi. de lega. 3. Barb. inter conſi. Alexand. conſ. 52. colum. 5. nume. 23. lib. 4. Paul. de Caſtr. conſil. 198. ſuper primo. colu. penul. num. 3. lib. ſecundo. Roma. conſ. 56. in fi. Capra conſi. 58. col. fina. Pariſ. conſ. 53. colum. 6. num. 35. lib. 3. Aym. conſil. 86. num. 9. & conſil. 149. num. 4. etiam modo reſtrictiuo, quòd ſequens ſcriptura ſpecialis reſtringit præcedentem generalem, vt non in-
48 cludat illud quod erat aptum includere. † vt tradit Imo. in l. cum in teſtamento. §. fin. ff. de hæred. inſtit. & l. hæres meus. §. vxori. cum ſigna. ibi in glo. de lega. 3. & gl. fi. in l. Seiæ: in prin. de fun. inſtr. imò in dubio ſequentia magis referuntur ad præcedentia, quàm e-
49 contrà, hoc eſt, quando ſunt diuerſa negotia † dicit Dec. in c. ſecundo requiris. col. ſecunda. ver. primò. ſi diuerſa. de appell. niſi, quòd præcedentia magis in-
50 fluant in ſequentia † per cap. inquiſitioni. de appel. & gloſſ in l. quiſquis. de lega. 3. declarat Corn. conſil. 4. col. li. 3. 2. & conſil. 218. ad fin. lib. 4. cum aliis per Tiraq. de retract. §. 1. glo. 14. ſub nume. 26. & Alexand. conſil. 51. nume. 3. lib. 3. namque præcedentia declarant ſequentia. vel declarantur ex ſequentibus. prout ſpecies præcedit genus vel ſequitur, quia præcedens ſpecies declarat genus ſequens, præcedens verò genus
51 declaratur per ſequentem ſpeciem † ſecundum Bald. in l. quoties. C. famil. ercilc. & per Bart. in l. quæſitũ. §. ſi quis fundum. col. penult. de fund. inſtr. & per Oldra. conſi. 8. Quidam paterfamil. & Iaſ. conſi. 173. col. penult. ver. 3. & ver. non obſtat ſecundum. lib. 2.

Intellectus quoque eorum quæ ſunt in medio ex
52 præcedentibus & ſequẽtibus colligitur † l. quæſitum. §. primo. & l. quiſquis. & l prædiis. in prin. & l. penul. in princ. de lega. 3. tradit Paul. de Caſt. conſil. 314. ſuper eo. colum. fin. in princ. lib. 1. & gl. in ver. verba. in l. illi à quo. §. ſed quid ſi. ff. ad Trebell. Capra conſil. 32. col. 2. & conſil. 32. col. 2. & conſil. 60. & Aym. conſ. 147. colum. ſecunda. numero ſeptimo. ex duobus enim extremis de medio iudicandum eſt. Bald. conſil. 26. Punctus infraſcripti. colum. 1. verſic. præterea in caſu noſtro. lib. 3. & per text. in l. 3. §. filius & ibi doct. de liber. & poſthum. ad idem Nat. conſil. 235. num. 18. per media declarantur extrema & media
53 per extrema & extremum per ailud extremum † dicit Bald. in cap. 2. requiris. de appell. vbi autem præcedentia & ſequentia ſunt difformia, iudicamus de medio, ſecundum id quod ex præcedentibus, vel ex ſequẽtibus eſt minimum. niſi adſit dictio relatiua, quæ de ſui natura reſpicit præcedentia, & non ſequentia
54 ſequendo † Petr. probant Bar. Alber. Bald. & Imo. in dicta l. ſi ſeruus plurium. §. fina. quòd imò attendan-
55 dantur præcedentia † Io. de Ra. & Cyn. ibidem ſequẽtes videntur tenere Paul. de Caſtr. & Alexan. hac præcipua ratione, quòd clauſula præcedens magis operatur ad ſequentem. quàm ſequens ad præcedentem
56 † glo. & Barto. in d. l. quiſquis. de qua antè dictum eſt. idem videtur ibi ſequi Aret. niſi media perſona legatarij magis ſimilis ſit ſequenti, quàm præcedenti. his declarationibus datis per Bald. & Aret. ſaluis, mihi placet opi. Petri & ſequacium maximè in legatis vt hæres intelligatur minùs grauatus quàm fieri poſſit,
57 † l. vnum §. ſi rem. de lega. ſecundo. cum ſimil. ſuprà per me adductis in primo lib. interpret. 1. dubit 3. ver. ſed conſidera. ad illud quod dicitur clauſulam præcedentem magis operari ad ſequentem &c. reſpondetur poſſe teneri contrarium per text. in d. cap. inquiſitioni. de appel. & in l. ſi cum fundum. ff. de verbor. ſignific. declarando vt per Corn. vt modò dictum eſt. item fauor ad quod debet tandem peruenire commodum debetur & mediæ perſonæ. vt ſi mihi factum eſt legatum, vt alij reſtituam amore Dei, cenſetur & mihi legatum factum eſſe ad pias cauſas, vt ſingulariter
58 † tradit Bald. in l. auia. §. Titio. de conditio. & demonſtratio. ita quòd ſemper, ceſſat Trebellianicæ detra-
59 ctio † Aym. conſil. 131. ad fin. num. 13. videtur text. in l. tertia. §. ſed ſi proponas. de lega. præſtan. cum aliis allega. per Iaſo. conſilio 140. col. 8. ver. decimo facit, lib. 2. & latè comprobat Tiraqu. in tract. de priuil. pię
60 ca. in 26. priuil. † quod procedere dicit quando certè ac purè, & non ſub conditione ſit peruenturum legatum ad pias cauſas, vt & Socin. conſil. 77. col. 5. lib. 1.

Vbi tamen medium non conuenit extremis im-
61 pedire dicitur qualitates extremorũ † per l. tria. ff. de ſerui. ruſt. prædi. adducit idem Bald. in l. ſi auia. in verſ. in gloſſ. ſciens. C. de iur. deliber. Idem facit amo-
62 tio medij directi in finem † ipſe Bald. in l. benigniùs. ff. de legi. non ſic eſt, quando medium impediens re-
63 mouet † vt l. Ariſto. ff. de manu. teſtam. Atque vbi declaratio poſita eſt in medio diſpoſitionis alicuius trahi debet ad omnem diſpoſitionem tam præcedentẽ,
64 quàm ſequentem † probat Aymo conſilio 62. colum. penult. numero ſecundo, & ex duobus extremis iudicandum eſt de medio, Bald. conſil. 26. punctus. ver. præterea in caſu noſtro. lib. 3. Bar. in l. Celſus. num. 21. de vſucap.

Partem vnam teſtamenti, vel eius ſcripturæ ambiguam per aliam partẽ magis certam in ſpecie, de qua dubitari contingit interpretari & declarari poſſe palàm eſt, & conſequens ex his proximè dictis & parti-
65 culariter allegatur † tex. in l. qui filiabus in princip. de leg. 1. & ibi Bartol. & alij not. & per. l. ſi ſeruus. §. fin. de vi. trit. ol. lega. & eſt text. in l. quæſitum. §. Papinia. quoque lib. ſeptimo. ibi, niſi inquit ex alia parte. de fun. inſtr. & in l. ſi frater. ibi, ſed ſi verbis fideicõmiſſi aliqua parte teſtamenti, & in l. quamuis. ibi, tã inferioribus teſtamenti. C. de fideicommiſſ. & in l. hæredes palàm. §. ſed & ſi notam. ibi, vel ex vicinis ſcripturis. ff. de teſta. & in l. vtru. ibi, & puto ſequentem clauſulam &c. ff. de petit. hæred. & ibi Bart. & Angel. not. & Imo. in l. cum in teſtamento. §. fin. ff. de hæred. inſti. conditio in qualibet parte teſtamenti poſita facit ab initio inſtitutionem videri conditiona-
66 lem. † l. penul. C. de inſtit. & ſubſtit. ſcripturæ enim vi-
67 cinæ ſe inuicem declarant † dicit Bald. conſil. 301. conſtitutio. colum. penult ver. ſed videndum eſt. lib. ſecundo. & Clar. ad hoc. §. teſtamẽtum. in quæſt. ſeptuageſima ſexta. verſ. 3. rep. ita enim eſſe regulam generalem. quod vna pars teſtamenti per aliam declara-
68 tur † dicit Socin. in l. prima. in princ. de reb. dub. & hanc paſſim doct. in caſibus occurrentibus ſequuntur, vt Cur. ſen conſil. 52. col. 5. ſub ver. ad idem. & col. 6. ver. tertiò reſpondemus. & conſ. 76. col. 9. ſub. verſi. præmiſſis tamen, Alexan. conſ. 94. col. 1. ver. ſecundò probatur. lib. 1. & conſil. 170. col. pen. nu. 12. li. 2. Corn. conſ. 152. col. 5. ver. nam verbum. lib. 2. & conſ. 34. col. 11. ver. & licet mihi. lib. 3. & conſ 20. col. fi & con ſ. 162. col. 2. & conſ. 273. col. 4. ver. ideo ſumpto. lib. 4. Deci. conſ. 15. col. pen. Aym conſ. 62. col. pen. nu. 12. Goza. con. 29. co. 4. ver. quintò vna pars. & alibi ſæpe, ſecùs tamẽ dicitur de vno teſtamẽto ad aliud, quia ſi aliquid cũ qualitate aliqua exprimitur in vno teſtam. & in alio idẽ exprimatur, ſine illa qualitate intelligitur hęc

qualitas in iſto alio teſtamento potius reiecta, quàm repetita, & exinde ſumi non poſſe declarationem
69 ex reiectis †Bart. in l. Statius florus. in princip. de iur. fiſci. per omnes approbatas ſecundum Cur. Iun. conſ. 163. num. 14 ponit Clar. in d. §. teſtamentum. in dict. quæſt 76. ver. ſed nunquid. & Iacus dix ſup. lib. præceden. interpr. 1. dub. 3. ver. alio autem caſu.

Cæterùm non parum difficultas eſt in eo quod ſæpius occurrit hæſitare, vbi in ſubſtitutionibus conditio appoſita eſt ſi deceſſerit ſine filijs, an intelligatur tam de maſculis, quàm de fœminis, vel de maſculis
70 tantum, † propr.um modo diſcrimen eſt quando in aliqua parte teſtamenti habita mentio eſt de filijs maſculis, in alia verò de filijs ſimpliciter, vtrum pars hæc teſtamenti de filijs ſimpliciter per aliam partem de filijs maſculis declarari, & intelligi debeat? In hoc ſunt aduerſæ, & diuerſæ opiniones, aduerſæ quæ ad inuicem contrariantur, diuerſæ, quæ diſtinctionibus vel declarationibus vtramque partem conciliare nituntur, nam contrariæ opiniones ſunt & Io. de Ana. & Abb. in con. modo allegandis.

Primùm autem in duabus conditionibus expreſſis de filijs maſculis, in alia verò nequaquam ſic percipi contrarium, ſcilicet non intelligi de maſculis argu. cap. non ne. de præſumpt. & l. cum prætor. ff. de iudi. & ex eo, quod in hac non expreſsit noluiſſe te-
71 ſtator dicitur, per † l. pr. mam §. ſin autem ad decrentis. de cadu. tollen. & cap. ad audientiam. de deci. tenet Ioan. de Ana conſilio 22. verſi. eſt etiam multum. eandem rationem, quòd teſtator in caſu quo voluit diſtinguerere de maſculis expreſsit & in eo vbi non expreſsit dicitur ſe remittere intellectui iuris de maſculis & fœminis adducendo probat Petr. de Ancha. conſilio 120. pro clariori. ad fin. ſequitur Alexan. conſ. trigeſimooctauo. colum. penultima. verſic. præterea indiſtinctè libro 6. & comprobat opinionem iſtam Ioan. de Ana. Iaſ. conſilio 39 colum. 3. verſicu. ſecundò principaliter. & columna penultima. verſicu. non obſt. ſecundum. lib tertio. vbi expreſsè dicit opinionem Abb. contrariam non eſſe veram & quòd potius ſtandum ſit pluribus per eum ibi alleg. in ſpecie oppoſitum tenentibus, idem probat Socin conſilio 227. columna nona, verſic. ſecundo libro ſecundo & conſilio ſexageſimonono columna quinta. verſicu. addo tamen. libro 3. & latè defendit Dec. conſilio 567. col. 1. & per tot. & conſilio 581. colum. 3. & conſilio 599. numero 6. Pariſ. conſilio 38. colum. 5. numero 27. libr. 2. & conſilio 35. colum. penult. num 17. & conſilio 72. numero 50. lib. 3. Ruin. conſilio 93. colum. 5. verſ. non obſtat etiam. & conſ. 140. colum. 4 & ſequen. & conſ. 144. colum. penul. & conſ. 152. colum. 5. lib. 2. & Curt. Iun. conſ. 163. colum. 3. num. 18 Bero. conſ. 110. nu. 27.
72 & conſ. 114. † ſub num. 13. eo. ita eſſe magis com. opin. dicit Soc Iun conſilio 100. colum. 5. num. 30. lib. 1. & id communiter probari dicit Calca. corrigi. in ſubſcript. ad Soc. Iun. conſ. 128. num. 233. eo. lib vt pro hoc parte prout pro alia concord. vltimo loco cumulat Port. Imo. commun. opin. cap. 5. lib. 5. lib. 2. vel Gabri. Roman. de Commun. Opin. lib. quarto. tit. de teſti. conclu. 10. idem probat Alciatus in l. Herennius. per illum text. de verb. ſignific. & Aym. conſilio 289. col. 5. verſ. iam etiam. & Bero. conſi. 119. nu. 3. li. 2. & Sylua. conſ. 64. nu. 18. Rim. Iun. conſ. 50. nu. 59.

Alia verò opinio contraria eſt Abb. in conſ. 36. ſup. fi. verſ. quintò probatur. lib. 1. vbi ex præmiſſa regula, quòd vna pars teſtamenti per aliam declaratur, filius ſimpliciter nominatus in eadem oratione & diſpoſitione intelligitur de maſculo ex mentione expreſſa de maſculis in eadem diſpoſitione. idem Pau. de Caſt. conſil. 198. Super primo quæſito colum. 3 numero 3. lib. 2. & Guid Pap. in quæſt. 485. comprobat Iaſ. conſ. 140. colum. 7. verſic. octauo, colum. fin. lib. 2. vbi dicit dictum Abb. eſſe verius & maioris auctoritatis, & conſil. 137. colum. 7. verſ. nono lib. 4. & Dec. conſil. 15. colum. penult. & conſi. 425. volum. 2. num. 11. Ruin. conſil. 83. ad fi. lib. 2. dicit hanc opinionem veriorem. Curt. Iun. conſi. 117. colum. 2. num. 4. & conſi. ſequen. colum. & Pariſ. conſilio decimooctauo. num. 21. lib ſecundo. cum alijs allega. per Port. Imo. in dicto cap. 5. in princ. & per Ancha. Regien. in q. 37. num. 5. libr. ſecundo ſuarum quæſtio. famil vbi dicit ex alleg per Socin Iun. conſilio 160. nu. 36. lib. ſecundo. poſſe inueniri hanc eſſe commu. opin. quàm plurimos concord. congerit ſic etiam de commun. atteſtantes. & ponit Rol. à Val. conſilio octuageſimoſecundo nu. 33 verſic. ſecundò & nouiſsimo. lib. 3. Pancirol conſilio 168 nu. 3. pro qua quidem plurimum vrget, quod adeſt ſententia, & authoritas Bart. in l. ex facto §. primo colum. 1. ad Trebel. quòd teſtator de fil js naturalibus ſenſerit præſum. ſi in alia parte teſtamenti de naturalibus fecit mentionem. argum. dict. l. qu filia-
73 bus. in princip. † vnde huic opinioni ſimpliciter ſtandum arbitrarer, ſanè mirandum non eſt de huiuſmodi contrarietate & diuerſitate opinionum in eodem iuris vel facti articulo circa defunctorum voluntates interpretandas, quia varietas præſumptionum voluntatum ipſarum eſt in cauſa, text. eſt ſing in l. nonnunquam. ff. ad Trebel. & alia adducit Hyer Zanch. in § cum ita. num. 989. l. hæredes mei. ad Trebellia.

Diuerſæ itaq; poſtmodum ſunt opiniones in hac ſpecie quæ ex diuerſitate caſuum & rationũ diuerſas reddunt deciſiones, vt in hoc certã regulam dari non poſſe, ſed qualitates & circumſtantias caſuum occur-
74 rentium conſiderandas eſſe † dicit Dec. conſ. 339. col. 2. ad fin. & Socin. Iun. conſi. 103. ſub num. 55. libro 1. ex quibus prædictarum opinionum aduerſarum declarationes & diſtinctiones fieri dicuntur.

Vt, ſcilicet prima Io. de Ana opin. & non hæc vltima Abb. procedat, quando mentio fit filiorum diuer-
75 ſarum perſonarum † Dec. conſ. 294 colum. prima. ad fi. & Ruin. conſ. 34. colum 8 verſic. quinimo. & conſ. 140 colum 5 num. 6. lib. ſecundo & conſilio 124. col. fin. lib. 3. & Rub. Alexand. conſi 141. num. 3 in fin. & Bero. conſ. 141. num. 14. lib. 2. quia ex præcedentibus continentibus diuerſitatem perſonarum, & conſequenter poſsibilem diuerſam rationem intellectus ſumi non debet, probat la Calca. conſ. 106. colum. 2. ad fin. verſic reſpondeo.

Et quando non declaratio, ſed repetitio qualitatum fienda eſt in diuerſis capitulis † Pariſ. conſilio 38. num. 31 lib 2. Ruin conſil. 147. colum. 4. lib. ſecundo. & in ſubſcrip. Decij ad conſ Socin. Iun. 128. num. 202. 244. 245. lib. primo. & Sfor. Odd. de compen. in part. vlt. in 2. part. 2. q. art. quarti ver. pro concordia. fo. 196. Tob. Peruſ. conſ. 36. num. 16.

Et quando eſt diuerſa ratio in vna parte & in alia
76 teſtamenti † Ruin. conſilio 93. colum. 5. lib. ſecundo. Bero. dicto conſilio 114 num. 19. Socin. Iun. conſi. 135. num. 6. li. 1.

Et quando in alia parte dictum ſit de liberis ſimpliciter

78 pliciter†Socin.conſ.227.col.9.lib.2.& Dec.conſ.567.
col.fi.& prout hæc ponit Port.Imo.in d.cap.5.in vlti.
car.lib.2.Commu.Opin.

Et non procedit prædicta vltima opi.in teſtamen-
79 to iuriſperiti†Socin.dict.conſ.327.col.7.facit conſ.27.
Fulgo.& in ſpecie Pariſ.conſ.87.col.2.num.9. lib.2.&
Cur.Sen.conſ.64.col.11.& nu. 28. & Roma.in l. is qui
putat.in fi.ff.de acq.hæred.Cagn.in l.precibus. num.
193.C.de impub.Hypp.Rimi.conſ.23.nu.107. & ſequ.
Tiber.Deci.conſ.2.num.42.lib.2.in ſimili arguendo,
ſentit & in ſimili Spec. tit. de competen. iudi. adi.§.1.
ver.ſed nunquid præſumitur ſcire.

DEt non in teſtamento extranei ſic diuerſimodè
80 nominantis filios†Cur.Sen.conſ.64.col.14.ver.quar
tò reſpondemus.&non in filijs tacitè intellectis,Soc.
conſ.69.col.6.lib.3.facit Ruin.conſ.140.col.pen. verſ.
tertiò iſtud.lib.2.

Et non procedit vbi mentio de filijs maſculis facta
81 eſſet in teſtamento reuocato † vt per Ruin. conſ. 124.
col.pen.lib.2.& Cur.Iun.conſ.163.col.5. & ſeq. repro-
bata opin. Dec. conſ.515. col. fin. prout latius oſtendi
ſup.lib.1.interpr.1.dub.3.ver.vlteriùs ex facto nullo.

Item addo non procedere & quando etiam in ea-
dem oratione filiorum mentio ſimpliciter habita eſt
in numero plurali plenius prouidendo, vbi prius de
maſculis intellectum ſit, quòd per ſequentem ſimpli
cem expreſsionem filiorum intelligi debeat tam de
82 maſculis, quàm fœminis†per text in d. l. Herennius.
de verb.ſignifi.per quem Alciatus ſimpliciter probat
primam opin.Io.de Ana.

Item hæc vltima opin.non procedit quando gemi
83 nata eſſet mentio de filijs ſimpliciter,†Dec.conſ. 599.
col. 2. ad num. quintum. ponit Port.Imo. in loco ſu-
prà allega. idq́ue ratione firmatur iſta.quia verba ge-
minata omnem aliam interpretationem excludere
84 videntur†Dec.in l.fin.nu.1.in add.nouiſſ. C. qui teſt.
fac. poſſ. Goza. conſ. 30. col.1.num.3. in ſpecie firmat
Bero.conſ.115.num.10.lib.2.

Item locum non habere videtur hæc Abb. vltima
opin.quando mentio filiorum ſimpliciter habita fue
rit in conditione, vt ſi aliquis deceſſerit ſine filijs, men
tio verò filiorum maſculorum facta fuerit in parte
teſtamenti diſpoſitiua, vt ſubſtituit tales & eorum fi-
lios maſculos, quia vocabulum filijs in cõditione ad
faciendum deficere conditionem ipſam exponitur
85 in latiore vocabulo pro liberis†per tex.in l. Lucius.la
2.de hære.inſtit.ita quòd idẽ eſt dicere ſine filijs, quod
eſt ſine liberis, firmat Bald.conſ.413. viſo teſtamento.
lib.4.& conſ.303.ad euidentiam.li.2.& expreſsè Phi-
lip.Franc.in c.1.col.28.verſ.quintò eſt aduertendum.
de teſtam.in 6. ſentit Bar.in l.liberorum. colum.3.de
verb.ſign.idem in mentione filiorum conditionali-
ter & non diſpoſitione pro liberis exponenda, Bald.
Ang.Imo.& communiter Moderni in l.Gallus. §. in-
ſtituens.de libe.& poſthu.refert Socin.conſ.73.col.6.
ver.quarto loco.lib. 4.& hoc ſit eorum filiorum & gra
uati fauore, vt ipſi filij ſuccedant grauato ab inteſta-
to, per glo.communiter approb.in d.l. Lucius.& l.fi-
liusfam.§.cum quis.de leg.1.&ſic excludant ſubſtitu-
tum, ea.l.Lucius.& l.generaliter.C.de inſt. & ſubſtit.
& grauatus per defectum conditioni filijs ſuperſtiti-
bus onere fideicommiſsi liberatus poſsit liberè de ſua
portione diſponere, Bart. in l.ſi cum dotem. in princ.
num.10.ſolut.matrim.& conſi.130.num.1.Bald.conſ.
216.Verba teſtamenti.ſub num.2.lib.1. Alexan. conſi.
66.col.pen.in princ.lib.2.namque conditio in impor
tat prælationem perſonarum ſecundum ordinẽ cha-
ritatis naturalis. non ſic operatur diſpoſitio, in qua
86 non cadit comparatio perſonarum, ſic probat † Bald.
conſ.13.punctus talis eſt. lib. 3. & proprietas vocabuli
liberorum eſt communis ad deſignandum maſcu-
87 lum & fœminam.†l.cognoſcere.§.liberorũ.de verbo.
ſign.ergo ex diuerſis, &c in contingentia facti ſic re-
ſpondi in conſ.90.lib.1 poſita in eadem oratione de-
bent vniformiter intelligi quando eodem modo diſ-
poſitiuè ſunt poſita, ita debet intelligi quod ponit
Ancha.Reg.in d.quæſt.37. num. 7.lib.2. poſitus enim
in conditione eſt veluti perſona extrinſeca, Rui.conſ.
136.ſub nu.9.lib.3. locum habet item prima Ioan. de
Ana.opinio eo caſu quo prima vice eſſet dictum ſim-
pliciter ſine filijs, & ſecunda vice ſubſequeretur di-
ctum ſine filijs maſculis, quæ vltima ſpecialis expreſ-
88 ſio qualitatis maſculinitatis vt aliquid operetur † per
l.ſi quando.de leg.1.facit tunc intelligi ex mente teſta
toris qualitatem maſculinitatis non eſſe adiectá pri-
mæ expreſsioni filiorum, vt ſcribit Bero. d.conſi.114.
verſ.tum etiam quia & clariùs.conſ.118.nu.3.lib.2.

Et non procedit prima opin.Io.de Ana.& aliorum
quando ex coniecturis & rationibus conſtare poteſt
teſtatorem in caſu dubio illud idem ſenſiſſe, quod in
89 alio expreſsit†Socin.Iun.conſ.303.ad fi.num.55.lib.1.

Item fallit hęc vltima pręmiſſa opinio vbi qualitas
maſculinitatis fuerit appoſita non gratia qualifican-
di, ſed demonſtrandi certam perſonam nominatam,
90 vtputa inſtituit Ioan. Baptiſtam filium. † ita colligi-
tur ex eo quod tradit Dec.conſ.568 col.1.nu.3.

Procedit tamen hęc vltima opinio, quando ex cõ-
iecturis conſtaret de mente teſtatoris exprimentis
91 maſculos ad conſeruationem agnationis Dec.in ſub-
ſcrip.ad conſ.Soc.Iun.128.nu.202.li.1.Pariſ.d.conſ.38.
nu.32.lib.2.Gabri.Rom.d.tit.de teſta.conclu.10.in fi.
lib.4.de Commu.Opin. Menoch. conſ. 117. num.66.
conſi.150.num.55.

Procedit etiam quando dicta qualitas maſculini-
tatis expreſſa & omiſſa eſſet in eadem parte teſtamen
92 ti † Sfor. Odd.de compendioſa.in loco ſuperius cita-
to eo. fo. 195. eadem pars intelligitur, quando ab eo-
dem verbo regatur vtraque pars, Anch.Regien.in q.
36.num.6.par.2. ſicut ſuperius etiam dictum eſt, non
iſtam ſed primam Io. de Ana. & ſequacium opi. pro-
cedere quando expreſsio & omiſsio dictæ qualitatis
facta appareret in diuerſis partibus teſtamenti ea di-
uerſitate partium teſtamenti demonſtrãte diuerſam
voluntatem teſtatoris in vna & in alia parte, & per
Sylua.conſ.64.num.18.concord.ad plenum allegan-
do, vide & Cepha.conſ.68.num.18.bene facit text. in
l.licet imperator.de leg.1.

Copula in ſcriptura teſtamenti quantũ argumen-
ti præbeat ad interpretandam teſtatoris voluntatem
nemo eſt etiam parum ſciens qui legere neſciat, ſatis
93 enim patere poteſt legẽdo†Nicol.Euerar.in ſua cen-
tu.locorum legalium. in loco 50.a natura copulæ, vbi
quomodo & ad quem effectum poſsit tale argumen-
tũ formari adducit primo, quòd auget, ampliat per
iura ibi alleg. in exemplis legatorum, ſecundò quòd
repetit qualitatem præcedẽtem, tertiò quòd coniun-
git, vt ibi per eum aptè declarantẽ, limitantem. & re-
mittẽtem ſe poſtremo ad alios materiam copulæ tra-
ctantes.& maximè ad Bart.in l.ſi Titio fundus. de v-
ſufruct.leg.& in l.1.& ibi Iaſ.& Moder.de iuſt.& iu.&
Felin.& Moder.in c.2.de reſcript.& Bart.in l.ſi is, qui
ducenta.§.vtrum.de reb.dub.Bald. in auct. quod lo-
cum.

cum.circa fin.C.ſi ſecundo nupſ.mu.& Imo. in clem.
pleriſque de elect.& Bart.in l.Seiæ.Caio. de fun. inſt.
& in l.re coniuncti.ſub num.12.de leg.3.& Ang. Aret.
in §.ſi plures.inſt. de hære.inſt. copula autem apparet
& inducitur per,&,que,ve,ac,item,etiá,ponit Firm.
94 in vulg.reper.ſuo.in verſ.copula.per,item †etiam,po
nit Alex. conſilio 158. colum. 2. num.6.libro 5. & per
punctum qui habetur loco copulæ, Bartol. in l.cum
duobus.§. ſi in coëunda. ff. pro ſoci. Imol.in l.cum in
teſtamento.§.primo.in fin.ff.de hæred.inſt. Ripa in l.
1.numero 1.ſi certum petat.& Pariſ.conſi.31. num. 131.
lib.primo. inducitur quoque per dictionem cum , vt
l.Titiæ textores.§.nihil.de legat.1.l.3. de pec. lega. l.ſi
quis inquilinos.§. ſi ita legatum. de legat. 1. ſed diffe-
rentia eſt inter copulam inductam per , & , & per,
cum,& quando eſt inter perſonas,vel ratione ordina
tæ charitatis iunctas , vel inter res ſeparatas , vel alteri
95 acceſſorias † vt per Bart.Bald.& Iaſ.in dicto §. nihil.&
Felin.in cap.querelam.colum.fin.de ſimo. & Bartol.
in l.3.C.de verbor.ſignifica.& Barto.in dicta l.Seiæ.§.
Caio. & Bald. in fin. colum. 1. in fin. C.de ſu. & legit.
dicit quòd maiorem coniunctionem verbalem indu
cit dictio,cum,quàm dictio, &,&Nicol.Euerar.in di
cto loco 50.à natura copulæ,& Ange.Aret.in tract.de
teſtam.in gloſſ.fi. & Lancel. Poli. in tract. de ſubſt.in
2.par nu.33.copulatum etiam fit ex adiectiuo, vt fun
dum inſtructum, idem eſt legare vti fundũ , & omne
96 inſtrumentum tam fundi quàm hominis † Bald.in
l.1.verſ.pen.C.de verb.ſignific item dictio nec , habet
97 incluſam copulam.probat † Ruin.conſ.120. colum.2.
ſub num.7.lib.2.& per l. ſi ſic ſtipulatus ſum.de verb.
oblig.Ripa in l.1.numero 193.de vulg.& pupil. Corn.
conſilio 127.colum. penult.verſ. vt clarè. lib.ſecundo.
98 idem de dictione,neque,Socin.in l.ſi is qui ducenta.
§.item ſi pater.num.ſecundo.de reb.dub.Bart. & Bal.
in l.quidam teſtamento.de vulga. & pupill. & conſi-
lio 497. numero 2. libro 5 nam copulata vnius loco
99 habentur.† l.ſi hæredi plures.ff.de cond.inſt.&proxi-
100 mis proxima procedunt † l.cum delationis.§.quòd ſi
æneum.de fun.inſtru. & propter vnitatem ſermonis
101 quaſi in vnum corpus redacta,† l.1.§.ſin autem ex his.
de cadu.tollen.& prout diuerſimodè in ſcriptura po-
nitur copula . vt interdum inter genus & ſpeciem,
102 tunc ſpecies videtur appoſita ex abundanti † per l.
quæſitum.§.penult. de fun. inſtru. dicit Ang.conſilio
28. teſtator. interdum inter duo genera , inter duas
ſpecies , inter duo ſignificata, quæ poſſunt euelli de
eodem corpore.interdum inter fundum & vſumfru-
ctum inter ſubſtantiam , & qualitatem . ita diuerſi-
modè operatur & exponitur , vt magiſtraliter proſe-
103 quitur † Bald. in conſilio 239. teſtator ita dixit. lib. 1.
vbi not. q. hærede extraneo inſtituto legatum vſum-
fructũ omnium bonorum & alimentorum in dictis
bonis factum vxori deberi in totum præſtari ab hæ-
rede concludit per rationem, l. legatum.§.hæredi. de
legat.primo.& ſi quis inſtituit vel ſubſtituit fratres &
nepotes ſuos , intelligitur nepotes ex fratribus , qui
ſunt ex eodem genere ex natura copulæ per dictam
l.cum de lanionis. §. aſinam. & l. fin. §.cui dulcia. de
vin.trit.ol.leg. tradit idem Bald.in l.ſecunda,colum.
prima , verſic. quid ergo. C. de ſucceſſ. edict. ſequun-
tur & ibi Salyc.Paul.de Caſtr.& Alexand. & Dec.nu-
mero vndecimo,& idem Dec. in ca. per tuas. colum.
3. de proba. item ponitur copula quandoque diſtri-
104 butiuè, vel partitiuè, & tunc ponitur in ſenſu diuiſo,
quia diuidit, † l. reos. §. cum in tabulis. ff. de du.re.l.
Lucius.§.Caio.ad Trebel.quandoque ponitur com-
plexiuè & vnitiuè,& tunc non geminat ſingularita-
105 tes, ſed ſenſus eſt plura in vnum effectum venire, † l.
pen.C.de impub.& al.ſubſt.docet idem Bal. in l præ-
cipimus. columna ſecunda, verſ. dicit Butr. C. de ap-
pel. vnde ſi ſcriptura teſtamenti demonſtrat teſtato-
rem diſpoſuiſſe aliquid ſub pluribus conditionibus
copulatis debent illæ verificari . vt habeat locum diſ-
poſitio teſtatoris per vulg.d.l ſi hæredi.in pluribus ca
ſibus,qui videri poſſunt,probant Ioan. de Ana. conſ.
66.Roman.conſilio 131.138.Dec.conſilio 89. column 2
2.& ſequen.conſilio 290.colum 3 conſi.417. in princ.
conſilio 433. num. 6. Pariſ. conſilio decimoquarto,
num.17.lib.2.conſilio 20.num 60.lib.3.Paul. de Caſt.
conſilio 326. de primo quæſito. in princip. lib.1. vbi
de præcepto conſtruendi capellam in loco ſub pœna
priuationis hæreditatis non eſſe pœnam commiſſam
niſi concurrant negligentia conſtruendi, & certifica-
tio loci, cum hæc duo copulata fuerint reſpectu pœ-
næ,idem Caſtren.conſilio 219.eo. libro 6. in princip.
vbi not. in caſu ſubſtitutionis factæ, ſi filius natus, &
alij poſthumi deceſſerint ſine filijs, non habet locum
ſubſtitutio ceſſante concurſu copulatorum , de cuius
dicti veritate dicam infra lib. ſequen. interpret 2 in
ſpecie pupillaris. verſic. iuſtius autem. & Bero. conſi-
lio 110. numero trigeſimoprimo.lib. ſecundo.ſi Fran-
ciſcus & Alexander deceſſerint ſine filijs, requiritur,
quòd ambo deceſſerint , vt habeat locum ſubſtitutio
per copulatiuam,vt ibi per eum,& Curt.Iun.conſilio
89 columna ſecunda,& Pariſ. conſilio ſeptuageſimo
ſecundo, numero quinquageſimoſexto, libro tertio,
& alibi.ita enim copulata eodem iure, eodem modo
106 cenſeri & determinari debent, † l. eum qui ædes. de
vſucap. & ibi Bartol. l. nam hoc iure. de vulga. & pu-
pilla. l. quamuis. C. de impub. & al. ſubſt. l.prima.§.
primo.ff.ſi quis teſt liber.iuſ.fu. cap.& cum in tua. de
deci.cap.cognouimus.duodecima quæſtio. ſecunda.
& cap. quia. de priuil. dicit Steph. de Feder. in tract.
de interpret.iu.in 3 part.numero vigeſimooctauo,&
per hoc in filio grauato ſi deceſſerit inteſtatus , ſine
nuptijs. ſine filijs debere omnino verificari quòd de-
cedat ſine filijs,vt fideicommiſſum locum habeat.re-
ſpondit Oldr. conſilio 186. de inſtitutionibus , de na-
tura copulæ item , plura adducit Iaſ. conſilio 228. col.
3. & ſequent. libro ſecundo. Iſta autem vera ſunt in
diſpoſitionibus hominum in quibus copulatæ con-
ditiones concurrere debent , l. ſi quis ita ſtipulatus
fuerit.&c.de verb.obligat.ſecus eſt in diſpoſitione le-
gis,vel in reſcripto ſuperioris in quibus poteſt inſpici
ſi vnum ex numeratis copulatiuis ſufficeret ad indu-
cendum vnum effectum poſitum in lege vel in re-
107 ſcripto , vel non, † vt ſcribit Aret. in l. ſcire debemus.
colum.2 vltra med.eo.& locum habent in copulatis
accidentaliter ſecundum quodlibet per ſe , quia in
108 quolibet iſtorum poteſt verificari diſpoſitio † Barto.
conſilio 141.ſtatuto vrbis veteris,&non procedunt in
109 minimis † Alex.conſ.138. colum.2. verſ. quomodo eti-
am. li.2. & habent locum in conditionibus copulatis
omnino extrinſecis,ſecus in conditionibus intrinſe-
cis:idem Alex.cõſ.93.col. 3.verſ.ſolũ reſtat.li.3. & pro-
cedũt in conditionib. volũtarijs , ſecùs in neceſſarijs,
& vbi fuerunt appoſitæ ad diuerſum effectum † Capra
110 cõſ.61.col.antepe.& pen.nu.17.18.& Dec. cõſ. 333.col.
pen.& ſecùs,q, non requiritur concurſus copulatorũ,
qñ copula ſit ad plures effectus copulata, vel id dubiũ
111 ſit † Corn.conſ.295.col.4.verſ.& licet qñ lib.1. ibidem
& colum.

& col. pen. verſ. non enim obſt. ſubiungit & quando
ſtare poteſt ampliatiuè & locum non habent quan-
do copula ponitur inter contraria vel incompatibi-
112 lia, quia copula reſoluitur in diſiunctiuam. † l. ſi Ti-
tio fundus de vſufr. lega. & ibi Bartol. conſ. 10. in fin.
Paul de Caſtr. conſi. 43. ſubſtitutio. col. 2. lib. 2. vbi in
ſubſtitutione ſi deceſſerit in pupillari ætate, & ſine fi-
lijs, copula hæc ponitur pro diſiuncta, Alexand. conſ.
130. in fin. lib. 2. Io. Ant. Rub. Alexan. conſ. 129. num. 3.
Dec conſ. 227. colum. 3. ſic in caſibus diuerſis exponi-
tur ſcriptura, inquit Bald. in l. fin. colum. 2. num. 7. C.
de codicil. aliæ declarationes, & limitationes in ma-
teria vidēdæ ſunt in locis ſuprà alleg. maximè per Iaſ.
in l. 1. de iuſt. & iur. & per Felin. & Rip. in cap. 2. de re-
ſcript. In dubio demum ſeruandum eſt copulam ac-
113 cipiendam eſſe extenſiuè, & non reſtrictiuè † ſecun-
dum Bald. in d. l. 1. Alexand. conſ. 101. colum. 2. num. 9.
& conſ. 110. colum. 3. num. 12. lib. 3. & conſ. 25. num. 14.
lib. 1. & quòd magis copulet proxima quàm remota,
114 † Corn. conſ. 71. colum. 1. verſ. tertiò facit. lib. 4.
Alternatiuo autem vel diſiūctiuo modo quid ſcri-
ptum in teſtamento diuerſam poteſt interpretatio-
nem capere prout diuerſimodè poſitum eſt aut inter
perſonas grauatas, aut inter perſonas honoratas, aut
ordinata charitate, vel affectione iunctas aut inter
res vel ſpeciem vel genus, aut inter ſummas & dila-
115 tiones temporum, aut affirmatiuè vel negatiuè † vt l.
ſi illud. & l. ſi ita relictum. §. fi. de leg. 2. l. cum pupillus.
§. 1. de condi. & demonſt. l. huiuſmodi. l. cum illud. ff.
quando dies leg. ced. & l. 1. & ibi gl. & doct. & l. is qui
ducenta. §. vtrum, ibi Bar. de reb. dub. l. cum quidam,
ibi Cyn. Alber. Bald. Cuma. Caſtren. & Iaſ. C. de verb.
ſign. Abb. Felin. & Ripa in c. inter cæteras de reſcript.
l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſtit. Bald. conſ. 69. fa-
ctum tale eſt lib. 2. l. hæredes mei. §. peto. ad Trebel. &
l. cum pater. §. pen. de leg. 2. Dec. conſ. 75. conſ. 202. col.
pen. & fin. & Socin. conſ. 52. col. 3. verſ. nec dicat. lib. 1.
& Rip. latè & ſubtiliter in d. l. hæredes mei. §. cum ita
num. 87. vſque ad num. 94. ad Trebel. & per dictio-
nem, ſeu, aut, ſiue, poſitam intelligitur augmentati-
uè & ampliatiuè, vt lego res quas habeo Romæ, ſeu
Venetijs, intelligūtur legatæ res meæ & Romæ, & Ve-
116 netijs exiſtentes † per l. ſi quis ita legauerit, ibi Bart. de
aur. & arg. leg. Bal. & Iaſ. in d. l. cum quidam. Alexan.
conſ. 193. colum. pen. lib. 2. & latè Euerar. in d. cent. in
loco 49. & natura alternatiuorum verſi. quarto dicta
regula. & Franc. Cremen. in ſingu. 56. lego. digeſtum.
cum alijs notatis in apoſtil. ad Abb. in d. c. inter cæte-
ras. Pariſ. conſ. 7. colum. 7. num. 38. libr. 2. conſ. 22. col.
fi. lib 3. quod ſanè intelligendum eſt, vbi tractatur de
ampliādo legato, aliàs ponitur pro alternatiua, quan
117 do ponitur inter penitus diuerſa, vt declarat † Bart. in
d. l. ſi quis ita. ad fin. & Ruin. conſi. 149. colum. penul.
& fin. lib. 2. de pluribus actibus quòd alternatiuè fieri
poſſunt, remiſsiuè ponit Felin. in ca. inter cætera. col.
fin. de appel.
Itáque generale eſt ſecundum ſubiectam materi-
am & accidentiam caſuum ex dictis copulatiuis vel
118 diſiunctiuis ſæpe poni vel accipi pro alia † per text. &
ibi doct. in l. ſæpe. ff. de verb. ſigni. ſicut de qualibet a-
lia dictione dicitur per gloſſ. in ver. eas verò. in l. eas
cauſas. de cond. & demonſt. refert Ange. Aret. in rub.
col. 2. inſt. de except. Caſt. conſ. 43. ſubſtitutio. ſub ver.
ſed in contrarium. lib. 2.
Ab omnium deniq; partium ipſius ſcripturę teſta-
menti & in ea contentorū enumeratione & percon-
tatione arguendo liquido conſtare poteſt quid, qua-
le, quantum in teſtamento ipſo diſpoſitum appareat,
nominatim hæredes enumerati & grauati ad ſoluen
da legata æquales partes debent nomine appellatiuo
119 expreſsi, pro hęreditarijs portionibus tenentur, † tex.
in l. ſi hæredes. de leg. 1. vt aliâs tali argumento ſuffici-
entis partium enumerationis quid ambiguum diſ-
120 ſoluitur & declaratur † l. patre furioſo. & ibi not. doct.
de his qui ſunt ſu. vel alie. iur. ll. 1. §. ſtipulationum. de
præt. ſtipul. l. patrimonij. de vſufru. lega. vbi in ſpecie
legati redituum omnibus annis facti vxori, id non
tranſire ad hæredes legatarij probatur huiuſmodi ar-
gumento enumerandi ſimilia legata, hiſque ęquipa-
randi aut vſuſfructus aut in ſingulos annos legatis
quòd horum vtrunq; morte legatarij finitur, eodem
etiam argumento enumerandi caſum omiſſum in
quo ſic veriſimiliter teſtator prouidiſſet, aut caſum
prouiſum, quòd legatū debeatur, vtitur Ludoui. Bo-
logni. in conſ. 22. Domina Philippa. & in teſtamento
vtitur Iaſ. conſ. 108. in prin. li. 4. quod eſt verum quan
121 do partes ſunt ſufficiēter enumeratæ, aliàs ſecùs, † Iaſ.
in l. filius a patre. § filiusfa. in 3. not. de liber. & poſth.
ex eo enim quòd non reperitur ſcriptum in teſtamen
ti ſcriptura aliquid non probatur per ſcripturā iſtam:
122 † l. ſi binæ. & ibi Bal. & Ange. not. de iniuſt. rup. teſta.
plura not. dicta ad hoc addit Iaſ conſ. 220. col. antepe.
ſub verſ. ſexto facit. libr. 2. legatum vel fideicommiſ-
ſum nō fuiſſe factum vel iniunctum probatur ex in-
123 ſpectione inſtrumenti. † Barto in l. Titiæ textores. in
princ. in 2 not. & ibi alij ſequuntur de legat. 1. & Dec.
conſ. 218. colum. 3. verſ. ſupereſt ergo. & conſ. 467. col.
penult. & conſ. 513. colum. pen. verſ. quibus tamen &
Bartol. & alij in l. fin. C. de reb. credit. & in l. 2. de erro.
124 aduo. † dicit à ſufficiēti diuiſione probari negatiuam,
& per inſpectionem libri, quod enim ſcriptura non
125 dicit nec nos dicere debemus, † plura ad hoc allegat
Tiraquel in l. ſi vnquam. ver. libertis. nu. 6. cum ſeq.
de reuoc. donat.
Exinde inferimus præmiſſas negatiuas illatas, te-
ſtator non dixit, non expreſsit, non apparet. omiſit,
pro eo autem quòd non dixit, non expreſsit, allegare
126 poſſumus † tex. in l. Titia. in princ. ibi. nec poſsit vtile
fideicommiſſum putari, quod datum non ſit, de leg.
2. & in l. ſi alienus. ibi, quia rogatus non eſt eo. & in l.
Lucius. §. collegio. ibi, reſpondi non rectè peti quod
legatum nō eſſet, de leg. 3. & in l. liber. §. largus. de an.
lega. ibi, cum teſtamento nulla exigendæ ſatiſdatio-
nis commemoratio fiat. & in l. prędia. §. affini. de fun.
inſtru. vbi non expreſſum non debetur etiam ſi alias
erga aliquem pleniſsima teſtatoris voluntas manife-
ſtatur, eius verba ſunt hæc: reſpondi in huiuſmodi
ſcriptura poſſe reſponderi hoc ſolum quærendum, an
manifeſtè appareat defunctum id de quo quæreretur
tur dari voluiſſe, text. in l. ſin. de ſuppel. leg. ibi, quàm
ſi id ipſum ad vſum nominatim expreſſum à teſtato-
re fuerit, & in l. hæreditas ad Statium. ff. de hære. inſti.
ibi, cum inſtitutus hæres non ſit, & in l. quoties. in
princip. ibi, quoniam ſcriptus non eſt, ff eo. & in l. ex
his. ff. de excu. tuto. ibi, nam & qui non dederit tuto-
rem cum voluiſſe adminiſtrare tutelam filij dice-
re non poſſumus, & in l. facta. §. ſi hæres ante. ibi, quia
de ea rogatus non eſſet, in l. epiſtola. in princ. ibi, re-
ſpondi Sempronium quidem nō proponi rogatum,
& in l. Lucius. §. tres. & §. filiam ad Trebel. & in l. vxo-
rem. §. ſorori. de leg. 3. ibi, reſpondi quæ poſtea agnita
eſſet verbis fideicommiſsi non contineri, & in l. illud
in prin.

in prin. de iu. codicil. ibi, cum ab ea parte nihil petie-
rit, cum ſimil. quæ ad hoc poſſent allegari, apparet e-
nim contra voluntatem teſtatoris quid eſſe factum
eo ipſo quòd de eo nihil teſtator dixit, eſt gl. pen. in l.
Titia. ad l. Falc. Vnde hoc eodem argumento de non
expreſsis à teſtatore doct. ſępius vtuntur in reſolutio-
nibus quæſtionum ſuper ambiguitatibus vltimarum
voluntatum vt in inſtitutione directa de fructibus fa
cta non contineri filios fratrum eo, quia teſtator hoc
non expreſsit, non dixit, neque nos dicere debemus,
127 †per l. ſi ſeruum. §. non dixit prætor. de acquir. hæred.
& l. commodiſsimè. de liber. & poſthum. comprobat
Socin. conſ. 77. colum. 3. lib. 3. & Io. de Ana. conſi. 66.
viſis his. colum. 4. verſ. ſed his. Idem in ſubſtitutione
fideicommiſſaria vocante ſororem non contineri fi-
lios ſororis, quia de his nulla facta eſſet mentio à te-
128 ſtatore, †tradit Alex. conſ. 93. col. 2. lib. 3. idem in conſ.
55. colum. 5. verſic. quantum verò. num. 13. lib. 4. & in
conſ. 167. colum. pen. ver. nec etiam poteſt. lib. 5. vbi
quem non vocatum in ſubſtitutione dicit apparere à
ſufficienti partium enumeratione, partem habitá ex
fideicommiſſo non venire in alio fideicommiſſo re-
ſtituendo cohæredibus, quia iſto caſu non loquitur,
teſtator ergo non præſumitur hoc voluiſſe, adducit
Dec. conſ. 80. colum. pen. verſ. 4. Idem in conſ. 211. col.
2. probat pupillarem ſubſtitutionem non reuocare
poſthumum non expreſſum & debere fieri verbis ex-
preſsis, & non vocare poſthumum non natum & mi-
nus ſubſtitutum tali poſthumo nō nato, Oldra. conſ.
177. teſtator idem Dec. in conſ. 465. colum. 2. tradit de
fideicommiſſo non apparere, niſi expreſſum ſit ver-
bis, vel his concipi poſsit, & reciprocam ſubſtitutio-
nem non habere locū niſi inter inſtitutos, quia quod
teſtator non loquitur, velle non præſumitur, in fidei-
cōmiſſo actiuo vocante aliquos paſsiuè eos non con-
129 tineri, quia nullibi iſtud appareret expreſſum †reſpō-
dit Pariſ. conſ. 31. colum. 5. num. 28. li. 2. idem in conſ.
130 87. colum. 2. num. 7. & ſequen. eo. †quòd voluntas col
ligitur teſtatoris ex eo, quòd non vocauit, idem Soci.
conſ. 116. verſ. præterea ad omnia. lib. 3. in duabus ſub-
ſtitutionibus expreſſa conditione ex vna ſi deceſſerit
ſine liberis, & non in altera, in hac non expreſſa ta-
lem conditionem non ſubintelligi, tradit Socin. Iun.
conſil. 100. colum. 6. num. 17. lib. 1. idem in ea ſi dotes
non petierit, vt per Socin. ſen. conſ. 10. colum. 6. verſi.
& profecto. libr. 1. In ſubſtitutione facta non propin-
quiori hunc admiſſum fideicommiſſo non teneri a-
lijs ſubſequentibus eo, quia nō fuit dictum, non fuit
expreſſum, per plura argumenta in hoc cadentia fir-
mat Aym. conſilio 161. colum. 3. & ſequen. De hac ta-
men ſubſtitutione facta proximioribus erit dicen-
131 dum in ſequ. lib. ex prædictis enim fit regula, † quod
ſemper dici poteſt, hoc caſu non loquitur ſubſtitutio,
ex qua quidē is qui nititur oſtendere debet eam con-
cludenter probare ſuam intentionem, eſt originale
dictum Oldra. in conſi. 21. Thema tale eſt. vltra med.
& Ioan. Andr. in addit. incip. cum patronus. ad fin. ad
ſpec. de teſta. §. primo. ſic extenſum & approbatum
per Socin. conſilio 62. colum. ſecunda, verſ. & impri-
mis iſta concluſio. conſilio 63. colum. 7. verſic. ſed prę-
dictis. & conſilio 116. colum. 6. verſic. præterea regula
eſt. lib. 3. Pariſ. conſ. 31. num. 6. conſilio 38. nu. 21. conſi.
74. num. 21. conſilio 86. num. 11. conſi. 89. num. 9. lib. 2.
Goza. conſil. 29. colum. 3. num. 13. Bolog. conſilio 32.
colum. 2. in fin. Bero. conſi. 99. num. 4. lib. 2. vbi dicit
hoc maximè procedere in ſubſtitutione fideicom-
miſſaria, idem conſilio ſequen. num. 7. Neuiza. conſi-
lio 31. num. 21. Rolan. à Val conſilio 70. num. 12. lib. 3.
Socin. Iun. conſil. 99. num. 2. & conſi. 111. num. 27. lib.
1. & Aymo dicto conſilio 161. colum. penult. num. 16.
ſentit Petr. de Anchar. conſilio 356. ex ſerio. colum.
penult. & in fin. & per Alexandri. conſi. 120. ſub num.
5. pro quo videtur text. in l. ſi quis ita. ibi, non enim
videtur in hunc caſum ſubſtitutus, & in l. ſi pater. &
ibi gloſſ. in ver. rumpetur, & in l. ſi mater. §. fi. de vulg.
& pupil. & faciunt alij text. per me ſuprà allegati, cla-
rius probantes hanc regulam quam faciant Oldra. &
Ioan. Andr. ſolo text. per eos ad hoc alleg. in l. ſi fuerit.
§. 1. de lega. 3. ſecus autem eſt in inſtitutionibus quia
vnus caſus comprehendit reliquum, in ſubſtitutione
verò non eſt ita, quia ſubſtitutio eſt prouiſio ſubſidia-
ria, in qua teſtator quatenus cogitauit de remedio,
vlterius lex non cogitat niſi prouiſum reſtringendo
132 vt non extendatur ad iniquos vel dubios caſus, † hæc
eſt doctri. Bald. in l. in teſtamento. colum. fin. verſic.
vndecimo extra. C. de teſtam. milit. ex qua poteſt aſ-
ſignari ratio dictæ regulæ, ex alio etiam poteſt aſsi-
gnari, quia omnis ſubſtitutio dicitur conditionalis
133 inſtitutio. † l. in ratione. §. quod vulgo. ad l. Falcid. &
conditio ſaltem voluntaria debet impleri in forma
ſpecifica, & non porrigitur in alium caſum non ex-
134 preſſum. †l. Mæuius. in princi. de condit. & demonſt.
ſecundum Barto. & alios in l. Gallus. §. & quid ſi tan-
tum. de liber. & poſthu. Non apparet perſona, cui de-
bet reſtitui fideicommiſſum, pro nihilo quidem id
habendum eſt: l. quidam. de iur. codicill. ibi, eſſe cui
135 detur. † & l. ſi patronꝰ. §. 1. ad Trebel. vbi quando per-
ſona non eſt cui reſtitui poteſt, quę leges firmāt, quod
Pariſ tradit conſ. 82. col. fin. li. 2. non apparente perſo-
na in cuius fauorem prolata eſſent teſtatoris verba hu
iuſmodi, vult & mandat quòd omnia ſua ſint ſub fi-
deicommiſſo, tale quidem fideicōmiſſum nullū eſſe
etiā per tex. expreſſum in l. 5. de reb. dub. Vnde id con
cedere quod teſtator non dixit, non expreſsit, profe-
ctò facere eſt contra voluntatem teſtatoris, probat
136 † d. l. Titia teſtamento. in fin. ibi iuncta gloſſ. pen. &
Bart. ad fin. ff. ad l. Falc.

Omiſit teſtator quid dicere vel exprimere in ſcri-
ptura teſtamenti, poteſt id omiſſum aliter probari,
137 †vt per tex. & gl. in l. cum proponebatur. de leg. 2. vbi
Bald. in princ. dicit quatenus reperitur ſcriptum, ea-
138 tenus præſumitur dictum & non plus, idem †ibi Pau.
de Caſt. num. 4. ibidem Bald. in ſolutione contrarij
de l. ambiguitates. C. de teſta. & de l. ſi alij. de vſuf. leg.
ſubiungit omiſſum in ſcriptura. ſed non in prolatio-
ne verborum non viciari. at omiſſum etiam in prola-
tione verborum diſpoſitiua, & enūciatiua pro omiſ-
ſa haberi †refert Iaſ. conſ. 220. colum. 6. ſub verſ. quin-
139 to lib. 2. & conſ. 30. colum. 2. lib. 3. text. in l. quoties. in
princ. ibi, neque eum quem voluit, quoniam ſcriptus
non eſt. ff. de hæred. inſt. & quod non reperitur ſcri-
ptum vel probatum, pro omiſſo habetur. †not. Bal. in
c. quoniam contra. col. 5. nu. 35. de proba. ſecus ſi ſal-
tem non in enunciatiua, per d. l. cum proponebatur.
Alioquin autem caſus omiſſus habetur pro omiſſo, &
141 remanet in diſpoſitione iuris communis. † l. ſi cum
dotem. princ. ſolu. matri. l. commodiſsimè. de libe. &
poſthu. l. ſi extraneus. ff. de condit. ca. da. l. ſi ita quis. §.
fi. de lega. 2. ita eſſe in ſubſtitutionibus, & regulariter
142 in omnibus diſpoſitionibus. † dicit Petr. de Anchar.
conſ. 120. pro clariori & conſ. 245. duo. col. fi. verſ. con-
trarium ſentio. & conſil. 356. ex ſerie. colum. 2. verſ. ſe-

cundo hoc probat. vbi meminit ſiue omittatur à con
trahẽte, ſiue à teſtatore, ſiue à principe, ſiue à lege. vel
à canone allegando ibidem ad hęc opportuna iura in
caſu non ſequutę natiuitatis filiorum contra vxorem
143 pro fratre teſtatoris conſulendo, † & vt per Gemi. in
c. ſuſceptum. col. pen. num. 7. de reſcript. in 6. vbi diſ-
poſitiones plures exprimit.

Idem firmat Alexand. conſi. 139. col. 2. lib. 6. in caſu
mortis non ſequutæ ſine filijs grauatorum in ſubſti-
tutione facta in propinquioribus teſtatoris etiã adie-
cta clauſula. & ſic ſemper ſequendo de gradu in gra-
dum, quòd eius bona non recedant de eius parentela
donec aliqui maſculi ſunt in ipſa. &c. idem Socin. in
conſ. 62. col. 2. ver. & in primis. li. 3. idem Cur. Sen. cõſ.
39. col. 2. ver. ſed iſtis. in ſimili caſu Pet. Anch. in d. cõſ.
356. contra vxorem conſuluit Fulg. conſ. 49. ex facto,
cõprobat Ripa in l. 1. nu. 96. de vulg. & pup. & Goza.
conſ. 4. col. 10. nu. 24. Ceph. conſ. 525. nu. 67. & Viui. de
commu. opin. in verſ. caſus. lib. 1. de verbo ad verbum
exemplauit ex Io. Dilect. Gualden. de arte teſtan. cau.
5. tit. 5. In caſu omnium deſcendentium ſine filijs in
ſubſtitutione ſic concepta, & vnus ſolus decedat ſine
filijs. & in caſu omiſſo idem probat Ruin. conſilio
104. & conſil. 172. & in reper. d. §. & quid ſi tantum. nu.
48. In caſu deficientis ſubſtitutionis ex pluribus ſub-
144 ordinate factis idem tradit † Alexan. in conſ. 31. col. 2.
cum ſimil. alibi adducendis dum de interpretatione
ſubſtitutionum & fideicommiſſorum tractabimus,
ſanè hoc procedit de caſu omiſſo vt habeatur pro o-
miſſo etiam in nullo conſiderato fauore piæ cauſæ
145 † Pariſ. conſ. 74. col. 2. nu. 10. cum ſeq. lib. 3.

Et primo procedit ac verum eſt, etiam ſi caſus non
ſolùm omiſſus ſit, ſed dici poſsit contingens præter
diſpoſitionem teſtatoris etiam ſi in eo maior ſit ratio
146 diſponendi † per ca. cui de non ſacerdotali de præben.
in 6. & not. per Cyn. in l. fauore. C. de legi. probat Pet.
de Anchar. in dictis conſil. conſi. 245. & 356. ſequitur
Dec. alios concord. allegando in conſilio 291. colum.
penult. ſub verſ. capio vltimam. conſil. 218. colum. 5.
verſic. & quia. Aym. conſil. 161. num. 10. & Pariſ. conſ.
89. num. 20. lib. 2. & Socin. Iun. conſi. 128. in ſubſcript.
Dec. num. 198. lib. 1. quia in ordinatione hominis non
ſupplemus, ſed caſus omiſſus habetur pro omiſſo, &
147 ſic lex quandoque extendat verba teſtamenti † per l.
cum acutiſsimi. C. de fideicom. tamen iudex non po-
teſt ſic extendere, licet poſsit verba ambigua declara-
148 re † per l. voluntatis. C. de eo. dicit Petr. de Anchar.
conſilio 288. Prima ſubſtitutio. ad fin. quare omiſſum
quoad teſtatorem, non habetur pro omiſſo quoad le
149 gem quæ ſupplet & prouidet in caſu omiſſo, † per d. l.
ſi extraneus. dicunt Bal. & Ang. in l. hoc iure. in prin.
150 de vulga. & pupil. vbi Paul. de Caſtr. † dicit id euenire
ex tacita mera interpretatiua prouiſione legis & non
ex mera voluntate defuncti, cum ſimil. quæ ſuprà lib.
præcedenti in interpretatione 1. dub. 3. verſ. & à legi-
bus ipſis. adduxi de interpretatione, quæ fit à lege.

Secundo prædicta etiam fortius procedunt in ca-
ſu omiſſo reſpiciente omiſsionem ſolemnitatis, quæ
etiam à lege non ſuppletur, ſed pro omiſſo habetur,
151 † per d. l. commodiſsimè ſecundum Bal. & Ang. in l.
nam hoc iure, de vulg. & pupil.

Tertiò & in caſu omiſſo per alium caſum expreſ-
152 ſum reiectiuis vel taxatiuis dictionib. appoſitis † Pau.
de Caſtr. in d. l. nam hoc iure. & ibi Iaſ. colum. 4. verſ.
quarto limita. & Angel. in d. l. ſi cum dotem. in prin.
colum. 1. verſ. in glo. 2. & Guid. Pap. in quæſt. 531. ad fi.
verſ. non obſtet. & Bart. ſen. d. conſi. 29. colum. 3. verſ.
quarto. & Dec. conſi. 218. colum. 4. ver. & iſta concluſio etiam, & conſi. 291 colum. 4. verſ. his præmiſsis. &
conſ. 290. col. penult verſ. accedit etiam. ratio eſt, quia
vbi teſtator ſtrictè loquitur, ſtrictè accipiendum eſt,
153 & actus etiam fauorabilis tunc reſtringitur † Bal. in l.
fi. C. de poſthu. & conſi. 262. recolo. circa fin. lib. 1.

Quarto & in caſu omiſſo vbi agitur de pœna & o-
154 dio, fortius habetur pro omiſſo † idem Dec. in d. conſi.
290. colum. pen. verſ. his breuiter & relatis, & per no.
in l. cum quidam. de liber. & poſth. & firmat Iaſ. conſ.
124. col. 2. ad fin. ver. vnde quando. lib. 4. & Soci. conſ.
259. col. 2. verſ. ſed præmiſsis. lib. 2.

Quinto & in caſu omiſſo vbi expreſſus eſt ſub conditione voluntaria conceptus, quòd habeatur pro o-
miſſo. quia debuit talis cõditio impleri in forma ſpe-
155 cifica † per l. Mæuius. in prin. & l. qui hæred. in prin. &
l. ſi fundus. de cond. & demonſt. tradit Bart. in d. §. &
quid ſi tantum. licet moderni hanc doctrinam ibidem multum inuoluant, tamen videtur magis communiter approbata, ſi per eum non ſteterit cui adimplenda eſt conditio, vt l. Iulianus ait. de condi. & demonſt. & ſi poteſt impleri eo modo quo voluit teſtator ad aliquem honeſtum finem, alias adimplẽda eſt,
prout poteſt pro illo honeſto fine Bart. in l. 1. col. pen.
ſub num. 8. ff. de cond. inſt. ſequitur prædictam doctr.
Fulgo. conſi. 49. ex facto. col. pen. verſ. quod maximè
iuuatur. & Socin. conſ. 218. colum. penult. & ſi lib. 2. &
Dec. conſ. 218. col. 5. ad pri. & Galiaul. in d. §. & quid ſi
tantum. nu. 27. & Ripa in l. 1. nu. 94. de vulga. & pupil.
atteſtantes talem eſſe communem reſolutionem.

Sexto & in caſu omiſſo verſari quoque dicitur,
quando perſonæ comprehenſæ in caſu expreſſo ſunt
diuerſæ à comprehenſis in ipſo caſu omiſſo & nõ ſunt
eædem, quia de perſona non fit extẽſio ad perſonam,
156 ſi eadem etiam ratio & mens teſtatoris militaret † per
l. ſi quis ita. §. pen. ff. de teſta. tut. & gloſſ. in l. Titius. in
princ. de liber. & poſthu. probat Aret. in d. §. & quid ſi
tantum. colum 3. Abb. conſi. 57. col. pen. lib. 1. Iaſ. in l.
cum res. col. 3. in 6. not. de leg. 1. & plenè reſpondendo
contrarijs in conſi. 220. colum. 4. & ſequen. lib. 2. &
conſi. 228. col. 2. & conſi. 29. colum. 2. ad fin. & ſequen.
& conſi. 30. colum. 2. lib. 3. & latè Tiraquel. in l. ſi vnquam. verſic. libertis. num. 28. 29. 30. & Dec. conſi. 85.
colum 4. & conſil. 118. colum. 4. & conſil. 291. colum.
3. conſilio 314. colum. 2. & alibi, Ioan. Ant. Alexand.
conſilio 31. colum. 2. ad fin. & Aym. conſil. 98. colum.
penult. num. 13. & conſi. 161. colum. penult. num. 11. &
Viui. in d. ver. caſus. ad fin. quod procederet vbi induceretur extenſio de perſona grauata ad nõ grauatam
157 † Pariſ. conſilio 87. num. 12. lib. 2. & conſi. 14. colum. 2.
num. 10. & conſi. 20 colum. 5. num. 48. li. 3. Idem ſi extenſio reſpiceret mutationem perſonæ ſubſtitutæ ve-
158 rum eſſe caſum omiſſum non comprehendi † poſt
Barto. in l. Gallus. in princ. num. 9. de liber. & poſthu.
Alexand. in l. 1 in princip. colum. 4. verſic. & in quantum Bart. hic, de vulga. & pupil. & ibi Socin. col. 10.
verſ. ſecundo limita. & Iaſ. conſ. 29. col. penul. lib. 3. &
Cur. ſen. conſ. 29. col. pen. verſ. accommodo etiam. &
Bero conſ. 63. ad nu. 25. li. 2. dicens iſtam eſſe veram &
communem theoricam, eſt tex. ſecundum Bal. ibi in
159 l. cohæredi. §. cũ pater. de vulg. † quòd ſubſtitutio collata in perſonam vnius, non ſe extendit ad alterius
perſonam, ex quibus videtur magis fauere conſilio
ſuo quam veritati aſſerendo opi. Ang. cõtrariam eſſe
veriorẽ & magis communem Pariſ. ſibi contrarius in
conſi.

conſ.50.colum.fi.& conſ.66.colum.10. num.73.lib.3.
dato quòd in contrariũ non adſit ratio, verba & con-
iecturæ quibus poſsit apparere teſtatorem ſenſiſſe de
tali extenſione,& prout latè reſpondet rationibus &
iurib.allega.per Angel.Galia.in dict.§.& quid ſi tan-
tum.num.12.& Iaſ.in conſ.modo allega.ſic pro exten
ſione quando appareret de mente teſtatoris etiam de
perſona ad perſonam reſpondit Curt.Iun. conſil.121.
num.14.Marza.Vicen.conſilio 19.pag.78.verſi.quar-
to reſponderi,Grat.conſilio 5.numero 45.&ſeq.lib.2.
cum concord. per Cephal.conſilio 114. num. 30. hoc
verum intelligerem quando ex verbis prolatis& ſcri-
ptis poſſet colligi coniectura voluntatis,Caſtr.conſil.
264.videtur dicendum ſub nu.2.lib.1. Ripa in l.1.nu.
97.verſ.ſed aduerte.de vulga.& pupil.cũ ſimil.Quin-
imo quòd extenſio ad perſonas non debet fieri in ſta-
tutis& in alijs diſpoſitionibus per d.l.ſi quis ita de te-
160 ſtam.tu.addo tenere †Bar.in l.omnes populi.colum.
antepenult.verſ.item quæro quid ſi ſtatutum. nu. 63.
de iuſti.& iur.quoad perſonas nunquam ſit extenſio
dicit Bald.in l.ſi quis.§.certum.ad fin.in 2.lectu. C.de
ſecund.nupt.idem de perſona ad perſonam non fieri
extenſionem, dicit eſſe caſum ſemper menti tenen-
dum Aret.in l.ſi quis hæres. §. ſi exclutus. ff. de acquir.
hæred.cum ſimil.allega.per Tiraquel.in l.ſi vnquam.
verſ.libertis.num.28. 29. de reuoc. donat.quæ dicen-
tur de extenſionibus infra in ſequen.interpretatione
circa mentem & ſententiam, quoad caſum omiſſum
hoc de eis ſufficit tetigiſſe.non omitto orationem hu
ius dicti habitam ex doctr.Bald.in l.fin.num.11.C.de
indic vidu.tollen. quia mutata perſona mutatur eti-
am iuris interpretatio.

Vltimò vt omnes caſuum omiſſorum modi com-
plectantur& diſcutiantur& cognoſcantur,qui omiſ-
ſi non dicantur, prius ſit regula,deinde limitationes
ſeu declarationes adducuntur breuiter tamen & ſuc-
cinctè procedendo.

Igitur regula eſt, quòd caſus quilibet poteſt dici o-
miſſus, qui in ſcriptura teſtamenti non inueniatur
161 expreſſus,†l. Titiæ textores.in prin.de leg.1. l.ſi binæ.
de iniuſ.rupt.teſta.d.l.cum proponebatur.de leg.2.&
ſic omiſſus in diſpoſitione iuris communis, d. l.com-
modiſsimè.& l.ex his.de excuſ.tut. Memento tamen
ſi teſtator pollicitus ſit conditionem vel modum in-
ſerere, & hoc facere omiſit,non verificari diſpoſitio-
162 nem,l penul.C.de inſti.& ſubſti.

Declarationes autem ſeu limitationes ad eandem
regulã haberi &adduci poſſunt ex traditis per docto.
163 maximè † per Iaſ. in d. l. commodiſsimè. & in l. cum
res.col.2.ſub 6.not.de leg.1.& in d.§. & quid ſi tãtum,
maximè per Ange. & in d.l.ſi cum dotem.in princip.
maximè per Bal.&in l. ſi extraneus.ff.de condi.ca.da.
& in l.fin.per Salyc.C.de poſthu.& per Bald. in l.3.de
inſti.& ſubſti.& per omnes in l.1.de vulga. & pupil.&
per Viui.de commu.opin.verſ.caſus non expreſſus.

In ſumma tendunt ad hæc, quòd caſus omiſſus in-
cluditur in expreſſo & trahitur ad prouiſum,& habe-
tur pro expreſſo, vbi in expreſſo & omiſſo cõcurrunt
eadem æquitas,omnimoda ſimilitudo,eadem mens
164 diſponentis,eadem ratio & cõiecturæ †Alexan.conſ.
130.in fin.lib.2.Barb.conſilio 10 colum.9.conſilio 30.
colum.4.Cur.ſen.conſ.52.colum.2. num.51.& conſi.
76.colum.10.num.71.& ſequen.Iaſ.conſ. 203.colum.
penul.lib.2.Aymo conſilio 130.num. 7. & conſil.326.
colum.5.verſ.ſeptimo conſidero.Pariſ.conſ.17. num.
15.conſi.66.num.61.lib.3.Io.Ant. Alexandri. conſilio
28.colum.2. num.6. & ſequen. Bero. conſi.116.nu.36.
lib.2.

Porrò hæc intelligenda ſunt, quòd ſi omiſſum in
ſcriptura teſtamẽti vti prouiſum obſeruare volumus
& de eo nullatenus ex ſcriptura mentio comprehen-
di poteſt, neceſſarium eſt hoc per alias legitimas ad
probationem vltimæ voluntatis probationes requi-
165 ſitas probari † per glo.& doct.in d.l.cum proponeba-
tur,alioquin coniecturæ mens,eadem æquitas,ratio,
&omnimoda ſimilitudo pro caſu omiſſo debent col-
ligi.& apparere ex verbis, ex diſpoſitis & expreſsis in
ipſa ſcriptura teſtamenti,vt per gloſſ.in verſic. volun-
tas in l.penul.de leg.1.quæ iuncto text.dicit ſolam vo
luntatem ſeruandam, quæ vel ex verborum proprie-
tate vel ex eorum conſueta interpretatione liqueret
166 †& per Ripam in l hæredes.§.cum ita.colum.9.num.
33.ad Trebel.& Ruin.conſi.128.ad fi.lib.3. & Iaſ.conſ.
167 228.colum pen.ad fin.verſ.imprimis ergo.lib.2.†pro-
bantes mentem teſtatoris eſſe attendẽdam quæ con-
uenit verbis,idem plenè per Cur.ſen.conſi.29.colum.
antepenult. & pen.quæ quidem verba vbi deficiunt,
mens teſtatoris nequaquam colligi poteſt, neque ad
168 caſum improuiſum. expreſsè † dicit Petr. de Anchar.
conſ.266.iſte magiſter.in fin.& Ruin.conſilio 43.col.
fin.lib.3.cum ſimil.de mente & intentione diſponen
tis colligenda ex verbis expreſsis in ſcriptura ad ple-
num per Tiraquel.in l. ſi vnquam.in ver. libertis. nu.
5.vſque ad num.18.de reuoc. donat. hæc quoque ſanè
intelligenda ſunt de verbis ambiguis,quę poſſunt re-
ferri ad vtrunque caſum etiam omiſſum non de cer-
169 tis tantum ad vnum caſum,†vt per Cyn. & alios in l.
fin.C.de poſthu.& Ang.conſi.328.Anaſtaſius. colum.
pen.verſi.nunc ad obiecta.Idem de cõiecturis atten-
dendis, quæ diſpoſitis & expreſsis in teſtamento &
quæ non poſſunt dici omnino omiſſæ, ſed ſequuntur
170 ad aliquid expreſſum †per doctr.Bald.in l.1.C.de his,
qui ante aper.tab.Dec.in conſ. 417. circa fi. & alibi, vt
latè declaraui in præceden.lib.interpr.2.dub.1. in pri.
medio de coniecturis.quibus addo text.in l. vnum.§.
pen.de leg.2.Cuius hæc ſunt verba,ſi omiſsi fideicom
miſsi verba ſint,& cætera quæ leguntur, cum his quæ
ſcribi debuerunt, congruant, rectè datum & minus
ſcriptum,&c.omnimoda ſimilitudo caſus omiſsi de-
bet eſſe cum voluntate defuncti ſic apparente, Ripa
in d.l.1.num.93.de vulga.& pupil. aliâs ſi propter ali-
quod inconueniẽs tacitè vel expreſsè repugnaret de-
functi voluntas, minimè fieret extenſio ad caſum nõ
171 expreſſum, vt declarat † Bart.in l.ſi mater. §. 1. num. 3.
eo.de vulga. Tunc autem his extantibus,& quòd vo-
luntas defuncti nõ repugnet,caſus talis omiſſus non
172 dicitur qui ex eo quod expreſſum eſt, ſequitur, †ſecũ-
dum Bald.in l.1.ſuprà fin.ver.ſed reſponde. de his qui
ante aper.tab.& Dec.conſ.15.col.fin.ver.non obſtat ſi
teſtator,& Rui.conſ.108.col.6.num.15.16. li.2. aliâs o-
mnino omiſſus dicitur,& pro omiſſo habetur,& Bal.
& alij modo alleg.dicunt,& idem Dec.conſ. 465.col.
3.verſ.primo non obſtat.& alibi.

Et ita intelligi debet quod ſupra dictum eſt de ca-
ſu omiſſo etiam contingente præter intentionem te-
ſtatoris,etiam ſi in eo maior ſit ratio diſponẽdi,quòd
talis caſus omiſſus ſit omnino vt modo explicatum
eſt, vt per Bello.conſ.141.num.4.5.

Et ita etiam poſſunt concordari duæ regulæ adin-
uicem contrariæ, vna quòd ſemper dici poteſt hoc ca-
ſu non loquitur ſubſtitutio, Socin. conſilio 62.col.2.
li.3.cum alijs ſuprà alleg.in particula, non dixit,non

 expreſsit,

expreſsit, altera quòd ſubſtitutio in vno caſu porrigitur ad alium per d.§.& quid ſi tantum. & per doct. in d.l.1.de vulga. quòd prima intelligitur de caſu in quo non loquitur omnino omiſſo, & qui repugnante voluntate teſtamenti vel non apparente ex expreſſis habendus eſt pro omiſſo, altera verò intelligitur de caſu ad quem porrigitur non diſsimili, ſed congruo
173 expreſsis, vt ſuprà declaratum eſt, † limitat Socin. in d.l.1.col.10.& ſeq.& omnes in d.§.& quid ſi tantum.

Sed quomodo poſsit liquere de mente teſtatoris, veriſimilitudine & coniecturis ex diſpoſitis & expreſſis in teſtamento ad cognoſcendum caſum omiſſum vel ne (credo equidem) nulli meliores & clariores, (ni fallor) inueniuntur modi, quàm his ſuprà proximè ſcriptis, quos docuimus, vt ſcriptura teſtamenti præ oculis habeatur, totaq; ea lecta inſpiciatur & conſiderentur, eius ordo, contextus, præfatio, præcedentia, media, ſequentia, pars ab alia parte, copulata, diſiuncta, alternatiua, partium enumeratio, & negatiuę illatæ, teſtator non dixit, non expreſsit, non apparet, omiſit, his itaque diligenter inſpectis, facilè poſſunt percipi caſus per teſtatorem diſpoſiti, expreſsi, vel omiſsi, dicam adhuc quòd ex ordine principij coniecturamus finem, ordineq; ipſo diſpoſitionis aliquid poteſt coniecturari, vel debet ſequi vbi eadem ratio
174 coniecturata ſequitur, dicit † Socin.conſ.52.colum.5. ver. præterea ſi hoc.lib.1.de coniecturata mente teſtatoris ſatis apparere dicitur conſiderãdo ordinem ſui
175 teſtamenti, † dicit Pariſ.conſi.66 col.11.num.77.lib.3. & mens teſtatoris capitur ex præcedentibus ſequen-
176 tibus verbis teſtamenti. dicit † Angel.conſ.28.teſtator circa med. & Capra conſ.123.col. pen. de cogitatu te-
177 ſtatoris ex alia parte ſui teſtamenti dignoſcitur † vt l. quæſitum.§.antepen. de fun. inſtr. cum cæteris ſuprà ad quaslibet præmiſſas partes allega & cum allegandis infrà in præſenti & in ſeq. dubit. & in ſeq. interpr. Circa mentem & ſententiam & prout plenè ſuo eleganti ſtylo & in ſumma tractauit Alciat. toto lib. ſuo 3. de verb. ſig. vnde Rapha. Cum. in l. quem hæredi. de reb. dub. dicit, nota licet hęres neget teſtatorem dixiſſe, tamen ſufficere argumentis apparere, & apparere euidẽter dicitur illud quod apparet ex legitimis con-
178 iecturis licet non fuerit expreſſum: † l. licet. & ibi Bar. & alij not. de leg.1.& Pariſ.conſ.71.num.5.lib.4.

Clauſulas in fine poſitas & vltimam ſcripturam ſimul etiam inſpiciendo congruam poſſumus habere interpretationem, & declarationem eorum quæ in præcedentibus dixerit & voluerit teſtator augendo, diminuendo, excipiendo, limitando, vel corrigendo prius dicta & diſpoſita. cùm hęc diuerſimodè poſſent explicari clauſulas referendo, dicta repetendo, vel habendo relationem, & diuerſæ ſint materiæ referendi, & repetendi, vt per Bar. & alios in l. ſi idem. §. fi. de iuriſ.omn.iudi. l. talis ſcriptura. §.1.& in l. licet. de lega.1. & plene apoſtil. in ver. clauſula. ver. aduerte tamen ad Abb. in c. cauſam quæ. de reſcript. & Alexan. conſ. 66. nu.3.4. li.2. non diſplicet tamen quę de relatione tradita ſunt poſſe pariter ꝓcedere in repetitione, vt ſcribit Gabri. Eugu. conſil. 96. num. 12. Dicetur nunc de clauſulis referendis, quæ præ oculis in ſcriptura teſtamenti conſpiciuntur, vt hæc ſcriptura appellatur, per tex. in d.l. talis ſcriptura. in prin. & in fi. de alijs repetendis & referendis in propoſita materia tractabitur in ſeq. interpr. circa mentem.

Vbi igitur clauſula aliqua ſcripta reperitur abſolutè & ſimpliciter poſita per ſe principaliter faciens capitulum modificans vel qualificans cætera Bart. in l. ſi idem. §. fi. vltra med. de iuriſ.omn.iudic. vel importans conditionem, vel dilationem, vel priuationem, vel limitationem ſecundum Bald. in l. fin. C. de liber. præter. & Pariſ. conſi. 45. col.1. ad fin. lib.3. vel continens argumentum ſecundum tex. in l. fi. de reb. dub. & poſita in principio, vel in medio, vel in fine ſcripturæ alia capitula continentis, & dubium ſit ad quæ referatur, & quæ per eam veniant declaranda, licet de hoc dari non poſsit certa doctri dicunt Io. Anton. & Butr. in c. inquiſitioni. de appel. referunt Felinus & Dec. in locis modo alleg. Tamen ſit regula, quòd huiuſmodi clauſula refertur ad omnia precedentia, me-
179 dia & ſequentia, † per tex. in d.l. talis ſcriptura. in fi. & in l. fin. de reb. dub. & in l. 3. §. filius. de liber. & poſth. & in l.1.C. de lib. præte. & Barto. & alij in his legibus tradunt, & in d.l. ſi idem. §. fi. & Ang. conſ.28. teſtator. Calca. conſil.103. colum. pen. verſ. quia & ego, & Soc. conſ.31. colum.2. verſ. tota ergo. lib.4. & Bal. conſ.139. per relictum. lib.3. circa medium dicit, cum relatio fieri poteſt ad omnia fiat vt largiorem interpretationem faciamus. ita vna clauſula interpretatur aliam,
180 & per aliam dicit idem † Bald. in c. ſecundo requiris. verſ. poſſet hic tractari de appel. & in conſi. 189. caſus talis eſt Petrus. lib.1. dicit quòd vno inſtituto in vita, & altero ſubſtituto poſt mortem inſtituti cum adiectione in fine quòd ſit dominus, hæc adiectio determinat omnia præcedentia, quòd hæres in vita ſit vſufructuarius, & in pulchro caſu latè per Soci. Iun. conſ. 139 num.4. & ſequen. lib.1. & concord. alleg. per Dec. conſ. 11. colum. 8. & conſi. 539. colum.2. nu.4. & Aym. conſ.296. colum.3. & alibi per doct. quæ quidem procedit, quando aliqua ratio ineptitudinis, deſtructionis, ſuperfluitatis, diuerſitatis, ſeparationis, contrarietatis, abſurditatis, vel repugnantiæ nõ obſtaret, vnde circa hæc verſantur limitationes 12. quas Iaſ. in d. l.1. de liber. præt. & ſeptem in d.l. talis ſcriptura. & limitationes octo, quas Felin. in d.ca. cauſam quæ. col. 4. & ſequen. de reſcript. & limitationes decem ſeu diuerſarum rationum exemplificationes quas Dec. in d. cap. ſecundo requiris. colum. 2. & fin. de appel. ad dictam reg. adducunt, & concordes in pluribus collegerunt ex oppoſitionibus & ſolutionibus Bar. in d. l. talis ſcriptura. & in d.l. fin. & in d.§. filius. & in d.l. ſi idem. §. fin. & Bal. & Pau. de Caſt. in d.l.1. de lib. præt. & ex alleg. per Alexand. in conſ. 48. lib.1. & conſi. 158. lib.6. Has autem limitationes ſeu cauſas, vt appellat Bart. in dicta l. talis ſcriptura. §.1. quare dicta clauſula non debeat referri ad omnia, vel ad quædam hic recenſere non piget, & corroborare pro ſecuriori remiſſione in occurrentijs cauſarum, & in ſumma referre, ordinem Iaſ. ſequendo in d.l.1.

Prima eſt quam ponit Iaſ. in d.l. prima, quòd dicta regula procedit, quando clauſula hæc commodè poteſt referri ad omnia, aliàs refertur ad proxima vel ad
181 ea quæ referri poteſt † per d.l. ſi idem. §. fin. & ibi gloſ. & doct. eandem firmat Felin. in d.ca. cauſam quæ in ſua 2. limitatio. vt maximè quando clauſula ſit appoſita
182 in alia oratione, & in diuerſo capitulo † Alexan. conſ. 150. ad fin. verſ. non obſtare videtur lib.6. & vt per Abba. conſi.78. colum.1. & 2. lib.2. ſub qua corroborando eam cadit quod ex facto duabus filiabus dotatis & duobus filijs maſculis hæredibus inſtitutis, & adinuicem ſubſtitutis clauſula hæc finalis aſcripta, ſi omnes filij dicti teſtatoris decederent, vt ad proxima ad quę poteſt referri ad filios maſculos hæredes tantum referri

ferri reſpondit Paul. de Caſtr. conſil. 123. viſo teſta. lib. 1. & Barba. conſil. 34. col. 2. lib. 1. dicens vbicúque verba aut mens non patitur vt clauſula referatur ad omnia, tunc refertur ad proxima, & non ad remota, & idem in conſil. ſeq. refert, ſequitur dictum conſil. Paul. de Caſt. facit & Bero. conſil. 66. numer. 12 & clarius conſil. 176 num. 65. lib. 2. vide tamen quòd contrarium voluit Petr. de Anch. in conſil. 68. ſubtiliter. In ſimili ſpecie clauſulam ſi omnes referri ad maſculos vniuerſales hæredes inſtitutos, & ſubſtitutos, & ad fœminas in certis rebus inſtitutas, refert & ſequitur Alexan. conſil. 17. col. fin. verſi. quinto pro hoc. lib. 7. facit Aymo conſil. 155. col. fin. num. 10. & in eod. caſu conſ. 34. & ſeq. Barb. allegati contrarium conſuluit Alexan. conſil. 66. lib. 2. facit Bart. conſil. 54. Angelus maciæ. colu. 2. Et idem vbi eſt diuerſa ratio, clau-
183 ſula non refertur niſi ad proxima † Alexan. conſilio 226. col. 2. lib. 6. Angel. in conſil. 330. quidam Cambius. ad fin. & Bolog. conſ. 2. col. 7. ver. ſecundò princi-
184 paliter. & ad ea, quæ poteſt commodè † per d. l. 1. de liber. præter. Roman. conſil. 112. & Boer. in decil. 146. num. 3. cum ſequent. vbi plenè allegat, itaque ratio diuerſitatis, vel conformitatis ad relationem denegandam vel concedendam eſt ipſa, quæ conciliat omnia contraria, quæ ex diuerſitate tractatuum ſolui dicun-
185 tur † Angel. in l. qui autem in princ. ff. quæ in frau. credi. & Iaſ. in l. 3. ¶. item Iulianus. in 2. not. de eo quod cer. lo.

Secunda limitatio, quam facit Iaſ. in dicta l. 1. eſt,
186 quòd relatio non fit ad annullandum actum † per text. & gloſ. in l. ſi quis à filio. in princ. de le. 1. & Felin. in d. cap. cauſam, quæ in 5. limit. & Dec. in d. cap. ſecũdò requiris. in 5. limit. idem Iaſ. in d. l. talis ſcriptura. col. pen. in 3. fallen. & Dec. conſil. 14. colu. 4. ver. confirmatur, Aym. conſ. 70. col. 2. ſub num. 4. ſed vbi ex relatione reſultaret validitas actus, fortius fieret ipſa relatio. adducit Aym. conſil. 88. ſub num. 3. dicit Bal. in l. pactum. in 15. q. C. de collat. refert Dec. conſil. 1. col. 9. verſ. comprobatur hoc. Ceſſat item relatio, ad ea, quæ ex ipſa relatione remanerent correcta per ea-
187 dem iura † tradit Bald. in d. l. pactum. in 15. quæſt. in fi. & Ripa in l. qui Romæ. ¶. duo fratres. col. 18. ſub nu. 84. de verb. obligat. & Iaſ. in d. l. talis ſcriptura. colum. pen. in 2. fallen. & Alexand. conſil. 226 col. 2. verſ. 3. li. 6. Ceſſat etiam quãdo ipſa relatione induceretur correctio iuris communis quod eſſe notandum ad in-
188 terpretationem ſtatutorum ponit Socin. † in l. plures teſtamento. col. 2. ſub num. 3. & 2. not. de reb. dub. & Alexan. conſil. 88. num. 5. lib. 1.

Tertia eſt per Iaſ. poſita in d. l. 1. quòd aliquã clauſulam habentem ſuam claram determinationem fie-
189 ri non debet relatio per † capit. cum dilecti de donat. & per eundem in d. l. talis ſcriptura poſita eſt in prima fallentia, & per Dec. in d. cap. ſecundò requiris. in 3. limit. & in conſil. 574 colu. 2. ſub numer. 5. & Roman. in conſil. 152. ver. prima quia quando, & cõſil. 503. colum. 1. & ſequent. & Alexan. d. conſil. 48. col. penult. num. 8. 9. lib. 1. & Iaſ. conſil. 142. col. 6. ver. ſeptimo lib. 2. & conſil. 173. col. pen ver. quarto. eo. & Socin. conſ. 22. col. 1. ver præterea. lib. 3. & Pariſ. conſil. 36. col. 4. num. 20. lib. 2. & Socin. Iun. conſil. 98. num. 31. 32. lib. 1. Tiber. Decia. conſil. 101. num. primo. lib. 2. eſt text in d. l. talis ſcriptura ibi, & ad ea tantùm legata pertinent, quibus dies non eſt appoſitus, idem & Capic. in deciſ. 108. num. 10. & Curt. Iun. conſi. 156. col. 2. verſ. præmiſsis tamen, vbi dicit hanc limitationem communiter ſcribentes ſequi, quam in his locis Doct. adducunt ad plures not. caſus in facto ſuper legatis, inſtitutionibus, & fideicommiſsis.

Quarta limitatio Iaſ. in d. l. datur, quòd ad ea quæ acceſſoriè incidenter, cauſa demonſtrationis tantum
190 poſita ſunt in oratione, nõ fit relatio in dubio. † l. ſi. ¶. Titia. & ibi Bart. de liber. leg. & idem Iaſ. in di. l. talis ſcriptura. col. penul. in 7. fallen. & Felin. in d. ca. cauſam quæ. in 4. limit. & Dec. in d. c. ſecundò requiris. in 7. limit. & Iaſ. conſil. 143. colu. fin. ad fin. ſub verſ. 3. lib. 2. & Curt. ſen. conſil. 46. colu. penul. & Ruin. conſil. 74. col. 4. nu. 5. 6. & conſil. 181. colu. 2. verſ. nec obſtat etiam lib. 1. & Cephal. conſil. 43. ad fin. facit quòd in dubio relatio ipſa fit ad ea quæ ponũtur diſ-
191 poſitiuè, non ad ea quæ ponũtur exceptiuè † l. nam quod liquidæ. ¶. fin. de pe. lega. & ibi Bartol. & in l. ſi cui ſerui. ¶. 1. de lega. 1. vbi dicit relationem fieri ad ſubſtantiam perſonæ, & non ad alias qualitates, & ad
192 poſita in diſpoſitione, & non in conditione † Pariſ. conſil. 86 colu. 8. num. 38. & 46. lib. 2. & Alexan. conſi. 1. col. 3. ſub ver. non obſtat dicta. lib. 4. & Dec. conſil.
193 593. colu. 2. nu. 4. † dicens relationem videri factam ad dictum principale, non ad qualitates.

Quinta limitatio Iaſ. in dicta l. 1. ſequitur quòd ceſſet clauſulam referri ad ea reſtringenda, quę ſui natu-
194 ra fauorabilia ſunt, & amplianda † ſecundum Innoc. in d. capit. cum dilecti de donati. idem Iaſ. in d. l. talis col. penul. in 6. fallen. & Felin. in d. cap. cauſam, quæ in 6. limit. & Dec. in d. cap. ſecundò requiris. in 8. limit. idem refert Socin. in d. l. fin colu. 2. ver. item quando ſumus. de reb. dub. & Capr. conſil. 44. num. 12. & Cur. ſen. conſil. 64. col. 11. ver. quartò reſpondemus. num. 33. & Ruin. conſil. 127. colu. 3. in fin. num. 7. lib. 2. Quinimmò in huiuſmodi materia fauorabili tales clauſulæ finales important & includũt
195 maiora expreſsis, probat † Socin. in l. quidam relegatus. col. 2. in 5. concluſ. de reb. dub.

Sexta eſt limitatio Iaſ. in d. l. 1. quòd locum non habet dicta regula, quãdo clauſula poſita eſt ad qualificandum certum capitulum, quia tunc ad alia non refertur, vt quando conditio vel modus apponitur
196 vni legato, non refertur ad aliud legatum † per l. filium. ff. quando di. leg. ced. Felin. ponit in d. c. cauſam quæ. in 3. limit. & Dec. in d. ca. q. 2. in 2. limit. & adde Capyc. in dec. ſ. 108. num. 12. & Cur. Sen. d. conſ. 64. col. 11. ver. quintò reſpondemus. & Pariſ. conſil. 36. col. 4. ad fin. num. 21. lib. 2. & Alexan. conſil. 158. col. 2. ver. tertiò confirmatur. lib. 6 & Afflict. in deciſ. 248. col. fin. num. 12. & Alexan. conſ. 226. col. fin. ver. ſeptimò. lib. 6. & Deci. conſ. 213. col. 3. num. 7. & Socin. in dicta l. fin. colum. 2. ver. ſecundo notandum eſt, de reb. dub. vbi not. declarationem ad hoc ſubiungit, quòd tam iſta clauſula qualificante ſic vnum capitulum poteſt haberi declaratio verborum ambiguorũ
197 alterius capituli † per l. verum. ibi Bald. & Angel. ff. de peti. hæredi. idem probat Aret. in d. l. ¶. filius. colu. fin. ver ſecundò adde. de liber. & poſthu. Quod intellige niſi verbum referens reſpiciens aliud verbum certi actus, quia id debet declarare ad quod refertur,
198 & nõ aliud. † in not. q. tradit Bart. in l. ſi ita, colu. 2. ad fin. & ſequent. ſub verſic. pro declaratione. de aur. & argen. legat.

Septima limitatio per Iaſ. remiſſa eſt ad not. per gloſ. Bar. & alios in d. l. ſi idem. ¶. fin. de ea igitur ibi videndum eſt.

Octaua limitatio per Iaſ. remiſſa ad Bar. in d. l. talis

ſcriptura.§.1.poteſt colligi ex traditis ibi per eum vl-
tra prædictas,& generalis eſt,quòd quotieſcúque po-
teſt aſsignari aliqua ratio,ob quam non poſsit fieri
relatio.hæc quidem ceſſat,& exemplificat,quádo ea,
ad quæ facienda eſſet relatio ſint contraria, aliis ſuis
exemplis omiſsis,de quibus ſuprà in 1.2.& 4. lim.di-
ctum eſt,adde quòd idem tenet Bart.conſi.54. Ange-
lus Maciæ. col.1.ver. ſecunda ſolutio. clauſulam non
199 referri ad contraria refert † Iaſ. conſil. 143. col. fin.
verſ.confirmatur.lib.1.& conſil. 173. ad fi. eo. & Cur.
Iun.conſil.156.col.3.ver. ſecundo. & Menoch. conſil.
177.num.17.& ſequent.vbi ad plures has limitationes
facit & non procedit relatio ad ea, quæ eſſent contra
200 intentionem diſponentis, probat † Socin. in d.l.
fin.ad fin.de reb.dub. fit ad remota ſic ratione dictá-
te, in quibus poſsit operari diſponentis intentio,
201 †Paul.de Caſtr.conſil.149. Clarum eſt. ad fin lib.1.
& Aymo conſi.70.col.4.num.11.

Nona limitatio per Iaſ.in d.l.ponitur,quádo clau-
ſula eſt ſpecialis,& diſcretiua non refertur ad omnia
202 † ſecundum Bal. in d.c.ſecundò requiris.vltra med.
facit quòd limitata cauſa limitatú producit effectú.l.
cancellauerat.de his quæ in teſta.delen.

Decima limitatio quòd ceſſat relatio, quando ab-
203 ſurdum & inconueniens reſultaret, † Iaſ. ibidem
per c.Eccleſia veſtra.& ibi Abb.de elect. & Felin.in d
c. cauſam quæ,in 5.limit.& Dec.in d.ca. ſecundò re-
quiris. in 4. limit. adde Paul.de Caſtr. conſil.14. Du-
bium iſtius quæſtionis.ante med. verſ. qui autem &
ita ſit,lib.2.& Cur. ſen.conſil.43.col.penult.vbi idem
ſi reſultaret contrarietas,vel repugnantia, idem quá-
do reſultaret abſurdum & inconueniens inter alias
204 cauſas non facienda adductas refert †Aym.d.con-
ſil.70.col.4.num. 11.& magiſtraliter Bald. conſil. 317.
clauſula. lib. 4. tradit præmiſſam regulam clauſulæ
referendæ ad omnia non habere locum quando im-
plicat contradictionem,vel aliam induceret abſurdi-
tatem,& quando clauſula ipſa non eſſet perfecta, &
non eſſet ſimpliciter poſita,ſed eſſet pars clauſulæ, &
orationis,quia tunc non refertur ad alias clauſulas,
quibus non ineſt,ſed ſolùm refertur ad illud , cui ad-
205 iicitur, vt ibi per eú, †& per Corſ.in ſing.incip.clau-
ſula in fi. quando ſequeretur abſurdum vel inconue-
206 niens, † & Capra conſil. 44. colum.fin.num.13. &
Ruin. conſil.123.numer.12.lib.3.vbi plura dicta de re-
latione adducit.& Dec.conſil.299.colum.penult.ſub
ver.non obſtat. Et è conuerſo quando abſurdum eſ-
ſet,ſi relatio non fieret,& quidem , vt ceſſet abſurdú,
207 fieri debet † Curt.Iun. conſil.112.colum. fin. ſub ver.
præterea,& Pariſ.conſil.70. col.penul.li.2. cum ſimil.
ſupra per me adduct.in præc.li.interp.1.dubit.4. ver.
item eo modo de interpretatione facienda & modo,
quo poſsit inconueniens & abſurdum ceſſare.

Vndecima limitatio per Iaſ. in d. l. adducta eſt,
quòd locum non habet relatio, quando proprietas
208 ſermonis repugnat † per l. & qui data , ex quib. ca.
maio. & per Iaſ. in d. l. talis ſcriptura. colum. penult.
in 4.limit. & aliter Felyn. & Deci. in locis ſuprà alle.
hanc limitationem explicitè non ponunt, eandem
refert idem Iaſ. conſil. 143.col. 6.ad fin. ver.confirma-
tur. & Goza.conſil. 82. nume.14. & Socin. conſil. 21.
col. 4.ver.confirmo per ea.lib.3.vbi fortiùs dicit rela-
tionem ceſſare,quando læderetur rectitudo iuris &
209 intentio,† ſequitur Pariſ.conſil. 36. col. 4. num.16.
lib.2. eſt text. in l.Plautius.de aur. & arg.lega.

Duodecima limitatio fit per Iaſ. in d. l. 1. quòd re-
210 latio non debet fieri ad extrema,allegando †Bal.in
l. actionibus. in 2.not. ff. de his qui not. infam. qui
hoc non dicit,niſi in 3.not. quòd repetitio de vno ca-
pitulo non fit ad aliud,quando non eſt eadem ratio,
& diuerſi ſunt termini relationis & repetitionis , vt
antè dictum eſt,& poteſt facere Bald.ibidem dum de
delictis ad contractus non intelligatur clauſulæ repe
titio,quia differunt in materia,ſed pro hac limitatio-
ne firmanda non eſt eundum per mendicata ſuffra-
gia,cum text. habetur in ſæpe alleg. l. talis ſcriptura
in princ. ibi,ad corpora legata non pertinet,& in ver.
pen. eandem tamen allegationem Baldi facit ad hãc
limitationem Felyn. in d. c. cauſam quæ in 2. limit.
quam credo meliùs probari per dictam l. talis ſcri-
ptura.

Limitationem aliam adducunt Felyn.ibidem in
7. limit.& Dec. in d. ca.ſecundo requiris. in 9. limit.
quòd non procedit relatio , quando intentio diſpo-
nentis locum haberet ſine relatione alia, & probat
211 †Socin. in d.l. fi.ad fi. de reb.dub. dicens , vbi inten-
tio diſponentis poteſt verificari in aliqua parte ſine
relatione,alia non eſt fienda relatio , quia veniremus
contra mentem diſponentis: vt ibi per eum, & Ruin.
conſ.137.col.5.num.5. lib.3.

Aliam vltimam fallentiam colligunt,Feli. in 8.ſua
limit.& Dec. in 10. quòd aliquid nó expreſſum in ca.
212 ſed ſubintellectum , non porrigitur ad alia , † vt ibi
per eos,& per Port.Imo.ad hanc regulam colligit 21.
limitationes ad eaſdem rationes , & eundem effectú
tendentes cum prædictis,in tract.de com. opi. in có-
clu.38.lib.2. vel iſtæ ſunt Ant. Gabr. Rom.de Com.o-
pi. lib.6.de clauſ. conclu.9.quæ omnia in materia no
ſtra diligenter notanda ſunt,quia vna clauſula inter-
213 pretatur aliam,& per aliam,dicit Bald.in d.c.ſecun-
dò requiris.vltra medi. iam ſup.alleg. idem in tit.de
214 pace Conſtan.ver.pen. in fin.†dicit, verum eſſe vná
ſcripturam iuuare & interpretari aliam.idem in conſ.
136 Viſo teſtamento. circa med. lib. 3. dicit, quòd nó
debemus reſpicere vnam clauſulam teſtamenti, ſed
215 omnes comprobat † Iaſ. conſ.140. col. 7. ver.8. lib.1.
idem Bald. conſil.184. Si qua. ver.pen.lib.3. & text.in
l.quamuis.ibi: tamen quia inferioribus verbis teſta-
menti.C.de fideicomm. & quod intelligitur per re-
lationem, ad aliud intelligi dicitur verè & propriè,
216 † ait idem Bal.conſil.1.Ea,quæ.ver.pen.lib.5.

Clauſulis finalibus inſpectis, & diſcuſsis, vt modò
diximus, ſupereſt poſtrema & vltima ipſius ſcripturæ
teſtamenti pars inſpicienda: quæ quidem, prout con
cepta eſt, & ſe habeat ad priora augendo, diminuen-
do,declarando,modificando,vel corrigendo, ea ſanè
nouiſsima ſcriptura ſpectanda & obſeruanda eſt in le
217 gatis & teſtamentis: l. ſi † quis eum.in prin.de vulg.
& pupil.l. diuus.§. licet. de iur. codicill.l.ſi mihi.§.in
legatis.de leg. 1.l.generali.§.vxori.in fin. de vſufr. leg.
& l.diui.§. ſi tibi.& l. libertas.de adim. lega.& l. Lu-
cius.§. quæ habebat.ad Trebell. & d.l. fi. de reb. dub.
quid intelligendum eſt, ſi poſteriora ſunt contraria
218 primis: ſecundum Imo. & Alex.in d. l. ſi quis eum.
ſed declarandum eſt latiùs,vt per text. gl. Bar.& alios
in l.quod traditum cum duabus ſeq. de cond. & de-
monſt. & in l. ſi quis in princ. de leg. 3. & in l. pacta
nouiſsima.C.de pact. & Bal.conſ.69. Quidam inſti-
tuit.li. 3.& Petr. Anch in c. canonum ſtatuta,
in 14.q.princ.col. 2. & Bero.conſi.
118.num. 6. lib. 2.

LIB.

LIB. II. INTERPR. III. DVB. II. SOLVITVR.

1 *Per accuratam inſpectionem & cognitionem verborum proprioru & impropriorum largæ vel ſtrictæ ſignificationis, & per receſſum ab eorum ſignificato ex manifeſto ſenſu teſtatoris.*
2 *Per qualitatem ſermonis vulgaris, vel Latini.*
3 *Per effectum verborum diſpoſitiuorum, executiuorum, enũtiatiuorum, & demonſtratiuorum.*
4 *Per ſignificationem aliquorum verborum, præſertim, Relinquo, præpoſitionum, & aduerbiorum, vt, item, vltra, videlicet, non aliter, omnino, ſine exceptione, ad vnguẽ, quoque modo, nullo modo, & verborum geminatorum, Gerundij, Participij, vel Supini.*
5 *Per effectum operandi verborum latè examinatum cum limitationibus 15. adductis.*

SOLVTIO I.

DE ſcriptura vltimæ voluntatis in totum, vt antè dictum eſt, & in partes ſingulas perſcrutatur, ad hoc neceſſaria eſt viſio & cognitio verborum in ſcriptura ipſa contẽtorum, in quibus tandem conſiſtunt, & ex quibus demum reſoluũtur omnes quæſtiones, & dubitationes, quæ poſſunt oriri
219 ex teſtamentis, & aliis vltimis voluntatibus, † per text. in l. de his. ff. de tranſact.

Primum enim ex verbis vehementiùs, quàm ex aliis ſignis manifeſtum eſt ſecretum volũtatis noſtræ, dicit Ang. in l. fin. ff. de hæred. inſtit. & conſil. 314. Viſo d. teſtamento ſup. & Luc. de Pen. in l ſi. col. fin. C. de præd. curi. lib. 10. dicit, niſi per verba, vel alia ſigna non poſſe videri vel cognoſci alterius propoſitum vel mentem, non poſſumus credere homini id, quod dicit not. Bart. in l. ſed hoc nimium. ff. de excu. tut. nullúmque eius teſtimonium maius eſt, quàm qualitas
221 inſpecta verborum, † Bal. in l. generaliter. colu. 1. de non nu. pec. & conſ. 160. Facta fuit. & conſil. 305. lib. 1. cum aliis ſimil. alleg. per Curt. Iun. conſ. 169. col. 1. & Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. libertis. nume. 18. de reuo. dona. & Aym. conſ. 20. nu. 2. & Tanch in rep. §. cum ita. nu. 143. l. hæredes mei. ad Trebell. vbi multa not. de verbis dicta colligit: verbis tamen opus eſt, dicit gl. 2. in l. in fraudem. in prin. ff. de milit. teſta. cum concordan. etiam per Cæphal. conſil 419. num. 43. & latiſſimè per Gul. Bened. in c. Rainutius. par. 2. verſ. eidem impuberi ſuccederent. nu. 1. & ſeq. de teſta. ex verbis enim diſpoſitionis mentem diſponentis com-
222 prehendimus: † cap. porrò. de priuil. c. ad audientiá. de deci. cap. fin. de verb. ſignific. in l. non aliter. de lega. 3. & l. Gallus. §. 1. ibi, qui ex verbis concipi poteſt: de liber. & poſthum. & l. cum virum. ibi, verbis comprehenſum eſſe. C. de fideicommiſs. cum pluribus dictis notabilibus allegatis per Iaſ. in l. neque. colu. fin. C. de teſta. & pluribus legibus alleg. per Tiraq. in d. ver. libertis. num. 52. 70. & quæcunque ſint verba impropria, vel imperfecta, ſic mentem teſtatoris demon-
223 ſtrantia, † per text. in l. vbi. §. te rogo. ad Trebellia. ibi no. Ripa. num. 5. ita hoc verum, quòd mentem teſtatoris elicere non poſſumus, vbi prorſus verba defi-
224 ciunt, † dicit Ancha. conſil. 266. Iſte magiſter. in fi. & Ruin. conſil. 43. colu. fin. lib. 3. quia teſtantis animum non vidimus, inquit Bald. in l. precibus. num. vigeſimo tertio. C. de impub. niſi hunc emittens verbum audiatur: l. Labeo. §. penult. & ti. de ſupel. leg.
225 quod eſt, ſicut corpus, & mens, ſicut anima, † idem Bald. in l. cum Aquiliana. ff. de tranſact. deficere autem verba intelligendum eſt, vbi vel omnino ſunt o-
226 miſſa: vt l. vnum. §. penult. de leg. ſecundo. vel quæ
227 prolata ſunt aliquo modo, intelligi nequeunt: † l. de ætate. § nihil. de inter. acti. pluribus aliis alleg. probat Corn. conſil. 161. col fi. ver. & quia. lib. 2. & Bald. in l. voluntatis. col. prima. ver. & adde, quod ſi verba. de fideicommiſſ. exinde poſt Bart. Iaſo in l. quicquid aſtringendæ. col. 2. ver. quintum intellectum de ver-
228 bor. obligat. † dicit, inſtrumentum à Notario confectum per verba non intelligibilia, non valere.

Quamobrem diligenter & ſubtiliter, & accuratè teſtamentorum verba inſpicienda, & ponderanda
229 paſſim leges & Doctor. admonent: † vt per text. in §. nos igitur. in auc. de reſt. fideicom. ibi, vnde ſubtiliùs teſtamentum conſiderantes verbis ipſis inuenimus. & gl. in ver. vnde. in l. ex verbis. C. de don. inter vi. & vx. dicit, ad voluntatem defuncti cognoſcendá non poſſe commodiùs attingi, quàm verbis inſpectis teſtamenti ſuperioribus, & inferioribus. & Bart. in l. qui liberis. § [illegible] ec verba. ad ff. de vulga. & pupil. dicit, ideo reſpice multum, qualiter verba teſtamenti ſunt concepta. & Bal. in l. ſi cum dotem. §. ſi pater. in fin. ſolu. matr. dicit, caute inſpicias verba teſtamenti. idẽ dicit Ang. in l. ſi ſeruitus col. pen. verſi. exemplum. ſi lego. de ſerui. vrb. præd. & Guliel. Benedict. in c. Rainutius. in ver. eidem impub. col. 1. & ſequent. latè ſcribit. quantum verba teſtatoris ſunt attendẽda. & Luc. de Pe. in l. 2. col. 2. C. de dilat. lib. 10. dicit, verba teſtamenti, & cuiuslibet ſcripturæ, de cuius vigore dubitatur, legenda ſunt & inſpicienda, &c. & ibi plura de verbis. & dicit Barb. in conſi. 10. col. 1. li. 2. quod tenor teſtamenti dat legem ipſi teſtamẽto: oportet ergo verba & mentem teſtatoris intueri. & dicit Corn. conſ. 242. colum. 4. ver. tamen licet. lib. 4. maturè animaduertendo, & ſæpiùs accurate ponderans verba teſtamenti, &c. quia ex diuerſa punctatione diuerſus re-
230 ſultat intellectus, † Alber. in l. nemo. C. de iud. & Bald. in l. 1. nu. 5. de lib. præte. & Dec. conſ. 14. colu. 2. in fin. & Iaſ conſ. 43. col. 3. li. 3. dicit, verba teſtamenti diligenter conſideranda, & cautè inſpicienda, & dicit Soc. conſ. 26. in princ. li. 4. quòd cum ſemper & multum teſtamenti verba non ſolùm legeret, ſed lectitaret, & lectitando penſaret. idem & plura in conſ. 10. in prin. li. 1. & replicat vltra ſupra dicta in alleg. conſil. 143. in prin. lib. 4 per dictum Bal. conſ. 122. Verba in fi. lib. 1. quòd verba teſtamẽtorum magnum pondus in ſe habent ad cognoſcendum quid eſt: ideo bene ſunt ponderanda idem in l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichum. in princ. in 3. no. de verb. obl. idem conſil. 140. col. 5. verſ. primo lib. 1. dicit, & quantò magis lego & conſidero verba teſtamenti, magis mihi perſuadeo, iſtam eſſe enixam voluntatẽ teſtatoris: idem & ſimilia dicit in conſ. 79. li. 3. in prin. & conſ 130. col. 2. & conſil. 154. col. 1. lib. 4. Idem Iaſ. in l. ſi ancilla. in fin. de leg. 1. facit text. in l. item veniunt. §. præter hæc. ff. de peti. hære. ibi. optimum eſt ipſius ſenatuſc. interpretationem facere eius verbi relati. & dicit Bartol. vel alius, cuius eſt repetitio, in l. ſi arrogator. col. 7. verſ. extra no. quòd per formam verborum cognoſcitur vo-
231 luntas teſtatoris: † & Bal. in l. & in epiſtola. in fi. C. de fideicõ. dicit, quòd lex habet pro intentione emiſſionem

ſionem verbi:idem in l.fin. col.penul.ver.ſed Nic. de
ma. de codicil. inquit,quòd in dubio debemus recur
rere ad voluntatem legis,quæ eſt, vt ſequamur verba
teſtamenti,in ver.ſeq. ſubiungit, non ſufficere æqui-
tatem rei.niſi verba teſtaméti poſsint in illam æqui-
tatem ſonare. & Iaſ.in d.l.ſi ancilla.in 2.not. de leg.1.
notat in interpretandis teſtamentis non eſſe reſpicié
dam illam opinionem,quæ nec verbis, nec menti te-
ſtatoris congruit,& dicit Gram.conſ.105. nu. 2. ciuil.
quòd vis verborum ponderanda, & vis ſermonis eſt
ſeruanda. & ad idem plura adducit Tiraq. in d. ver.
libertis. nu.10. Nam generale eſt,Iuriſtam ſemper de
232 bere ponderare vocabula † Bald. in l.ſi vt proponis.
in fi. C.de exec. rei iudi.more Stoicorum,qui ſtudioſè
exquirunt,vnde verba ducta ſint, ait Cicero de offic.
li. 1. quia in minimo verbo cõſiſtit magnus effectus,
dicit Paul.de Caſt in l. fi. §.1. C.de indic. vidu. tollen.
vbi admonet,non quòd ſint cauti,vt ſciant concipe-
re verba,ſecundum mentem teſtatoris.qui enim vim
verborum ignorat,facilè decipitur,dicit Ariſtot.in e-
lench.tex.1.

Hæc autem fiũt,quia in dubiis datur regula & vis,
233 eſt & intellectus ex ordine verborum, † vt declarat
Bal.in l.1.num.4. C.de impub.Spec.in tit.de except.
& repl.§.viſo.in prin.& Bal.in q.de ſchiſma.ver.ſed in
contrarium col.3.nu.19.cum plurib.alleg per Nico.
Euerar.in ſua cent.in lo. 1.ab ordine pag. 28. & ver-
234 borum interpretationem eſſe faciendam, † dicit
in l. qui concubinam.in prin. de leg. 3. ex quo ibi Al-
ber.not.quòd ibi verborum interpretatio faciéda eſt,
235 non habetur conſideratio dignitatis, † ſ.perſonæ le-
236 gatarij.† vt ibi in tex. & in gl.in ver.non ius vxoriũ,
vbi verò interpretatio ipſa eſſet dubia, non eſt rece-
237 dendum à proprietate: † l.ille.§.1. & l.non aliter.in
prin.de le.3. & ibi Doct. tradũt & Abb. conſ.40.col.
1.ver. tertiò principaliter. li. 1. Soc.conſ. 52. col.5 ver.
addo,quòd etiam.lib.1.Cur.Sen.conſ.29.col.3. verſi.
vltimò me mouet. Tiraq in l.ſi vt quàm d. ver. liber-
tis.num.20.21. & 69. C.de reuo. don. & text. ibi. Mo-
deſtinus reſpondit ex verbis in conſultatione inſertis
in l.Titia cum teſtaméto.in prin. de leg.2. Dummo-
dò verba ipſa menti & volũtati teſtatoris propriè vel
impropriè poſsint cõuenire,alioquin mens non ſpe-
238 ctatur,vt in locis alleg. † Doct. docent & in l. pr. §.
conditionum.de cond.& demon. & Alex. in l.3.in fi.
de lib.præte. & Ruin. conſ.177. nu. 2. lib.2. & Ceph.
conſ.423. num.138.æquitas non attenditur.niſi verba
239 teſtamenti poſsint in illam æquitatem ſonare,† di-
cit Bald. in d.l. fi.col. pen.ver.ite non ob. C. de codi-
cill. Alioquin ſi verba repugnant vel diſcrepant,aliâs,
240 (vt dixi) non attéditur, ſed annullatur actus † glo.
in verſi.voluntas.in l. cum virum. C.de fideicomm.
Dec. conſil. 362. ad fin. & Albert.in d. l. non aliter. in
princ. & Iaſ. in l. ſi tibi.col.3. ver. limita principale.ff.
ſi cert. pet. & Soc.in l. 3.col. fi. ver. 8.concluſ.de rebus
dub. Alex. conſ. 139.col. 2. ſub num.5. lib. 6. gl.in ver.
verba. in l. ille. §. 1.ad Trebel. intentio enim teſtato-
241 ris attendit quæ ex verbis colligitur † Paul. de Caſt.
conſil.189 videtur dicendum.ver. his non obſtantib.
lib.1.& conſil. 185.Supraſcriptus. ver.non obſtãt mo-
tiua.lib.2.vbi plura de verbis teſtatoris obſeruandis,
etiamſi reprehenſibiliter diſpoſuerit, & ſi ſua diſpoſi-
tio videatur indiſcreta & irrationabilis, & eam aliter
neſcierit exprimere Notarius, aliterque ea non con-
242 ſtiterit, verbis tamen.ſicut cantant,ſtandum eſt,† i-
dem Caſt.conſ.71.Ad primum.circa fi. eo. li.2. de eo,
quòd teſtator dixerit, probatio eſt certa per inſtru-
mentum,mens talis præſumitur, qualem verba de-
monſtrant: Cor.conſ.295. ad fi.lib.1. à quibus verbis
mentem conceptam demonſtrantibus.durum eſt re-
cedere propter diuinationem mentis,cùm multa po
243 tuerint mouere teſtatorem,quæ nos latent, † idem
Cor. conſ.272. col.5.verſic. & maximè. quia li. 4. vbi
habemus ſonum verborum, nõ indigemus interpre-
te. Bal. in c.1. col. 6.de conſt. allegando dicit Iaſ. conſi.
196. col. 2. lib.2. & alia allegando dicit Aym.conſ.20.
col. 1. nu.2.& non ſeruandum eſt id,quod verbũ non
ſonat: quia pro nullo habetur,dicit Bald.conſ.60 Fa-
cta fuit inueſtitura ad fin. li. 1.voluntas ſecundum ver
ba legantis & fideicõmittentis,dicit text.in l. 2.com.
de leg.& Bero.conſ.71.col.fi. li. 2. deciſiones quoque
plures adducens Hier. Cagn. in l.ſemper in obſcuris.
nu.8.de Reg.Iur.dicit,à verbis teſtatoris recedendum
non eſſe,licet in contrarium ſint aliquæ coniecturæ,
dummodò non ſint nimium efficaces, vel niſi à pro-
prietate verborum recedi debere, ratio ſubiectæ ma-
244 teriæ ſuadet: † denique ſemper illa interpretatio
fieri debet,quæ conformis ſit verbis prolatis & perſo-
245 nis,ad quas ſermo dirigitur,† per text.ibi not.Fran.
Percul.in c.1.col.3.in 13. not.de teſta.in 6. Alex.conſ.
213.col. fin.num. 8. in fin. lib. 6.

Cum igitur ea tenenda ſit ſententia, cui in hac re
& ſignificatio verborum non repugnat, & voluntas
246 teſtatoris congruat, per alleg.& ſup. & † per text.in
l. ab omnibus. in pri. de leg. 1. hoc in loco ideo tra-
ctandum eſſe de ſignif. verb.quæ in teſtamentis appo
ni ſolent: Verùm id ad pauca reſtringendo, primùm
dicam,quòd non conſtito de alio,quid ſenſerit teſta-
tor,neque de alia veriſimilitudine verborum proprię
247 ſignificationi ſtandum eſt,† per l. 1.§. ſi is,qui naué.
de exercit. & per d. l. non aliter.ibi tradit Bar.& c. hu
manæ.& ibi gl. 22.q.5.& Dy.in c.inſpicimus. ad fi.de
Reg.Iur. in 6.Aret. conſ.65. col. 2.& Dec.conſ.89. col.
2.Cor.conſ.199. col.7.ver.nec ob. quòd primo.li.2. vt
dictum eſt.proinde non ſequimur minimum. l. ſi is,
qui ducenta.in prin. & ibi not.Bar. de reb.dub. & A-
lexand.in l.ſi ita ſcriptum de leg.1.niſi eſſent eiuſdem
vocabuli plures ſignificationes propriæ:quia tunc de
248 bemus inſpicere,quod minimum eſt,dicit † Bart.in
d.l.non aliter. & niſi eſſemus in odioſis, & quæ ſint
ſtricti iuris : quia ſtandum eſt minori ſignificato:
249 † Gem. conſil.33. col. in fi.nu.9. & remittit ad con-
cor.& declarat Cagn. in l. ſemper in obſcuris.num.8.
de re.iu.lata etiam fieret interpretatio, vt proprietas
250 verborum ſeruetur,etiam in pœnalib. † l.cum l. ibi
Aret.not. ff.de teſta.refert Dec. in d. l. ſemper in ob-
ſcuris.col.pen.ver.tertiò prædicta.& conſ. 534. col. 2.
nu.5. & Hie.Cagn. in l.ſemper in obſcuris. num. 22.
& Aym. conſ.118.col.3.num.12.& conſ.294. col. 14. v-
bi plura de proprietate verborum obſeruanda addu-
cit,& magis propria intelligentia ſequenda eſt, quã-
251 do duo ex proprietate ſermonis includuntur,† per
l.nepos. Proculo. de verbor. ſig. &c. Rudolfus.de re-
ſcrip. probat Soc.in l.3.nu.3.in fin.de reb.du.quod in-
telligi debet in materia exorbitanti, & ſtrictè inter-
252 pretanda, † vt per Matth. in fin. 95.& fi. 194. & Soc.
conſ.116.col. 4.in fi.li.1.tradétes, in hac materia exor-
bitante talem doctrinam, quòd ſi reperitur verbum
vnum,habens duo ſignificata, vnum ſtrictum,& al-
terum latum,in ſtricto accipiendum eſſet,ſecùs tamé
253 dicendum eſt in materia vltimæ voluntatis † per l.
in teſtamentis.de Reg.Iur. probat Curt.Iu. conſil.57.
co-

colum.2.num.34.hoc eſt quod dicit Bart in l. omnes
popul.in 6.q.pri.num.58.ver.iuxta præmiſſa de iu.&
iu. quòd verbum, habens plures ſignificationes pro-
prias, accipitur in ea ſignificatione, quæ congruit
ſubiectæ materiæ, & debet intelligi naturaliter, &
254 non ciuiliter.† l.fi.&ibi not.Bald.& alij C. de his qui
ve. ætat. impet.& Dec.conſil.541.colum.3.nume.14.
& Iaſ.conſil.51.colum.penult.ver. confirmantur. lib.
3.& Tiraqu.l.ſi vnquam.ver.Suſceperit.num.17. 44.
& text.in l.quibus dieb.§.Dominus ſeruo.de condit.
& demon.& in l.ſi ita quis.§.fi.de leg.2. Cur.Sen.con
ſil.13.col.2.num.24.

Propria autem verb.ſign. dicitur, quæ conſtat ſic
oſtendere prolata verba & ſignificare per authorita-
tem ſeu leges, per diffinitionem, & per etymologiam
255 ſeu alluſionem vocabuli, † vt declarat Bartol. in d.l.
omnes popul.in loco nunc allega.num. 59.ver. quę-
ro, vnde ſumatur, & latiſsimè Stephan. de Feder. in
trac.de interpret.iu.in 3.par.in fi.car.nume.69.vſque
ad fi. vbi etiam adducit, quæ ſit proprior ſignificatio
& perferenda. & Andr.Gamar.in trac. de extenſ. nu-
me.81.cum ſeq. & Andr.Alc.in ſuo 1.lib.de verb.ſign.
propriaque verbi ſignificatio eſt, quæ ſtricta eſt, non
larga, Cal.conſil.7.rub.de verb.ſignfic. Verba ciuilia
dici poſſunt, quibus ſignificationes à iure dātur, quæ
veræ & propriæ ſignificationes appellantur, quando
ſecundum ſenſum datum à iure ſic intelliguntur, &
ſecundum modum ſignificandi, quod dicitur, in o-
mni idiomate eſt veritas, & proprietas dicendi, vbi
256 verus actus eſt eius, quod quis ſignificare intendit.†
dicit Bald.in l.fi.colum.4.nu.31. ver. vndecimò quæ-
ritur.& num.35.ver.econtra verò, vbi plenis.tract.C.
de hære.inſtit.& in l.non ſine.colum.fi.numer.4. ſed
pone. de bon. quæ lib. dicit. quòd prætermiſſa etiam
diffinitione dicitur propriè illud, quod plenè demō-
ſtrat loquentis intellectum & intentionem, & ſigni-
ficatio eſt vocis qualitas, propriè rem exprimens,
257 quomodocunque ſit manifeſtata, † per l. quantum
indignum. C. de teſtamen. & l.1. in fina. de do. præ-
leg. quòd ita ſit in omni idiomate, eſt text. in c. lo-
quutio.38. diſtin.propriè quoque id profertur, quod
ſimpliciter non ſecundum quid, & proprius, & non
258 poſterius † dicitur.l.hoc legatum.&ibi Bart.de leg.3.
Bald.in l.ſi non ſpeciali.ſub nume.6 C.de teſta. & in
l.vxor.colum.1.qui accuſ.& in l.ſpadonē §. antepen.
ff.de excuſ.& in l.legatis.de leg.2 Bald. & Socin.in l.
qui hæredi.§.cum hæreditas de condi.& demonſt. &
259 Dec.conſil.289.colum.2. & primo.† dicit idem Bald.
in l.liberti.colum.3.ſup.num.6.C.de oper. libe. legi-
ſtas omnem proprietatem vocabuli bene appellare
ſignificationem, quam proprietatem naſci ex autho
ritate prudentum, vel legiſlatoris, vel ex communi,
& rationabili intellectu. Non omittam hoc in loco
recordari, quod verba teſtatoris ſunt intelligenda nō
ſecundum ius canonicum, ſed ſecundum ius ciuile:
260 † Bero.conſi.95.num.12.lib.2.vbi num.16.dicit, quòd
ſatis eſt. quod potuiſſet ſeruari potentialiter & apti-
tudine tempore facti teſtamenti, & mortis teſtantis:
item nota regulam, quod omne verbum ſpeciale di-
261 citur propriè, ſicut ſuum genus, † per not. in l. ſi quid
earum.§.inter emptum.de leg.3.& not. à Bald.in l.2.
C.de iureau.anul.& per l.mulier.§. fina.ff. de condi.
inſti.ponit Seba. Sapia in rub.nume.4.C.de impub.
& al.ſubſti. Et alijs plurib. & quidem vigintiduobus
modis, ſignificatio propria dicitur, adductis per Ste-
pha.de Feder.in d.tract.de interpreta.iu. in d. 3. par.
262 colum.pen.&fi.communi vſu loquendi † Polit.trac.
de ſubſtit.in prælu.ſub num.13. verbum etiam, quod
communiter poteſt ſe habere, plures ſenſus intelligi
debet. ſecundum proprium ſignificatum, per plura
263 iura, probat † Alber.in l.item legato.in princ.num.1.
de leg.3.& Imo.in l.legatis vxori.de leg.2.

Impropria verò ſignificatio & locutio econtrariò
illa eſt, quæ recedit à propria ſignificatione, & à pro-
prio effectu rei deſignandæ per eam, & eſt, quando
vnum vocabulum ponitur pro alio diſsimili, & quā-
do ſubauditur aliqua diminutiua dictio, quaſi, vel
ferè, & ſignificat aliter, quàm ſonet verbum, vt latè
264 probat † Bald.in d.l fi.colum.4.in 14.q.nume.35. C.
de hære inſti.& And.Gamar.in d.tract.de exten.nu-
me.83.& Alci.in ſuo libr.2.de ver.ſig.& improprium
vocabulum dicitur pro raro, & per abuſum quēdam
265 exit, vel per vocabulum generis,† tradit Lācel.Polit.
d.tract.de ſubſti.in prælu.ſub num.13. Hæc enim im-
propria ſignificatio aſſumenda eſt, & propria omit-
tenda, vbi apparet de mente teſtatoris, quæ apparens
tunc dicitur. ſi ſecundum propriā intelligendo con-
266 tinet iniquitatem, ſeu abſurditatem,† ſecundum Bar
to.in d.l.omnes pop.in 6.q.ſub nume.58. ſequitur A-
lex.conſi. 52.ver.ſecundò confirmo.lib.1.& Are.con-
ſil.66.colum.2.& Soci.Iun.conſi.1.num.126. lib.1.di-
cit Barto.in hoc omnes ſequi, & ſæpè per conſulentes
allegari, & vbi non poteſt verificari oratio intelligen
267 do verba impropriè, † per l. fundus qui locatus. de
fun.inſtr. & l.quibus dieb. §. Dominus. de condit.&
demonſt.& l.hæredib.§.fi. ad Trebel. tradit Iaſo. in l.
Gallus.§.etiam colum.4 ver. item, quando de lib.&
poſt.& eaſdem, & plures leges ad hoc allegat Roma.
conſilio 14.in fi.& Alex.conſ.43.colum.5.num. 21.22.
& ſequen.lib. 6. dicitur enim tunc omnino verba te-
268 ſtatoris non repugnare, idque ſat eſt, † per text.in l.
talem.in fin ff.de hæred.inſtit.& ratione perſonæ, ad
quam diriguntur, vel ratione rei adiunctæ impro-
269 priantur verba: Socin.† in l.in conditionib.§.pen.in
fin.de condit.& demon. Fitque impropriatio inter-
dum, vt ſaluetur mens teſtatoris, & ceſſet abſurditas,
270 † Paul.de Caſtr.in conſil. 5. quicquid dicitur.colum.
pen.verſic.ſequendo igitur. lib.1. & in l. in venditio-
ne.in fi.com.prædi.Alex.conſil. 93. colum.3.ver. & ſi
aliter.lib.3.& conſil.175.colum.3.verſ.tertio quia.lib.
5.& Barb.conſilio 8.colum.10.in fin.ver.& ſi dicatur.
li.1.fit etiam verborum impropriatio per dictionem,
271 Aliquo modo: † Iaſo.conſilio 29.colum.fi.lib.1.& ha-
beatur pro tali: Bar.in l.1.in princ.in fin.ff.de ſu.& le-
272 git. hæred. & per ſubiectam materiam.† Guid.Pa.in
q.54. & vbi & alios modos adducit aſſumendi verba
in ſigno improprio, & ex communi vſu loquendi ſi-
gnificatiuo. eſt quidem non propria: Barto.in l.cum
de lanionis.§.aſinam. de fun.inſt. & in l. Labeo. nu-
mer.4 de ſuppel.lega. Demum totum facit in ſpecie
propoſita, quòd verba ſecundum voluntatem teſta-
273 toris exaudienda ſunt,† dicit text.in l.ſi peculium le-
gentur.§. ſi ſeruus.de pecu. leg. & ibi glo. quæ tamen
in fin. ponit, improprietates non eſſe trahendas ad
274 conſequentiam, ſed euitandas: † idem in c.ex literis.
de ſponſ.refert Alci.conſilio 48.colum.1. in fin. num.
3.libr.1.

Præterea vocabuli ſignificatio dicitur. quandoq;
ſtricta, quandoque larga: & hoc modo cognoſcitur,
ſi nomini adiungitur indiuiduum, ſtricta eſt ſignifi-
catio: ſi verò ſimpliciter profertur, largè accipitur,
275 † vt tradit Bar.in l.ſeruus.de leg.3.Soci.in l.1. colum.

2.in 5.no.de rebus dub. facit idem Bar.in l.ſuus quoque.§.fin.ver.pen.ff de hæred.inſt.& largiſsima dici-
276 tur.vt has tres verb.ſignificat aliquantulum † declarat Bero.conſil.95.num.9.10.libr.2. Aliàs enim in teſtamentorum interpretatione perſiſtendum non eſt in diffinitione & ſtricta verb. ſign. cum plerunq; teſtatores abuſiuè loquantur, nec proprijs nominibus
277 ac vocabulis vtuntur,dicit † text.in d. l.non aliter.§. 1.& in l.ſi tibi. ſi certum petatur. & Bald. in l. potuit. colum.ſecunda. ſub verſ. ſeptimò quæritur. C. de iu. delib. & per eos vel ſcriptores inculcatur verborum multiplicatio nõ neceſſaria, quæ rerum ſubſtantiam non mutat: l. pediculis.§. Labeo. de aur.& arg.leg.& idem ſignificat Dec.conſi.399.colum.penult.ver. vel
278 etiam dici poteſt.† & Caſtr. in l. Gallus.§. inſtituens. de liber.& poſthu.vbi num.2. dicit, hoc eſſe pro cau-
279 tela,† vt res ſit magis clara.

Proinde accidit,quòd interdum à proprio ſignificato & ſenſu verborum receditur,vbi maximè mani-
280 feſtum eſt , aliud ſenſiſſe teſtatorem,† d. l.non aliter. in prin.& ibi gl.probat in eo,quòd reijcitur verbum, vt ſuperfluum , quando aliud fuit expreſſum , idem per d.l.pediculis.§.Labeo,& in caſu , quo ſubſtitutus eſſet magis dilectus,quàm ille,in cuius locum ſubſtitutus eſt: per l.Publius.§.1.de condit.& demon. & in eo,quòd alia eſt conſuetudo regionis.per d.l. cum de lanionis.§.aſinam.& in eo,quod recedatur à nomine proprio rei legatæ, per errorem expreſſo. per l.ſi quis in fundi vocabulo. de leg.1. Addo & ex conſuetudine teſtatoris, verbum futuri temporis referri ad tempus
281 teſtamenti,† per l.nomen.§.1.de lega.3. Item propter æquiualentiam rerum,& propter æqualitatem in fratres ſeruandam , aliquando à proprietate verborum
282 recedimus.† Socin.in l.1.colum.2.in 4.no.num.8.de
283 rebus dub. Idem in vulgari ſermone,Se neſſuno moriſſe ſenza figli, intelligitur s'alcuno , ſic à propria ſignificatione verborum recedimus.quandoq; & plurale pro ſingulari accipiendo , & vniuerſale pro par-
284 ticulari & diſtributiuo,† Barto.conſi.57.Annacellus.
285 lib.1.repeti.in conſil.73.lib.2.† In diſpoſitione hominis & teſtatoris potius communem modum intelligendi , quàm loquendi , quam propriam ſign. verb. attendere debemus:Curt.Sen.conſil.46.col.11.ver.& iſtud latè proſequitur, atque ex coniecturata mente teſtatoris à proprietate ſermonis , & à regula orationis collectiuæ recedimus , per l. hæredes mei. §. cum ita.ibi idem Soci.col.3.verſ.confirmatur hoc ad Trebel.& Io.de Ana.conſi.28.colum.2.ver.ſecundo.Item ratione ſubiectæ materiæ, vel veriſimilis mentis teſtatoris multoties receditur à propria vi verborum,
286 † Corne.conſi.231.col.pen.ver.non enim obſt. lib.1.& conſi 124.col.4.ſub ver.ex quo ſolet.& conſi.146.col. 3.ver.ſic etiam alias.libr.2.receditur etiam à verbis & à mẽte teſtatoris vt ſeruetur regula iuris in aliquo ca-
287 ſu. ſic neceſſariò diſponens, † per l.1.§. ſi ex fund. & l. hæreditas ex die.& l.ei qui ſoluendo.ff.de hęred.inſt. & l.verbis.& l.centurio.de vulg.& pupil.tradit Alex. conſi.142.col.fin.verſ. ad prædictorum confirmationem.lib.2.vt actus etiam valeat, recedimus à proprio
288 ſenſu verborum † idem Alex.conſi.248.colu.2.num. 6.lib.6.& Car.conſil.11.col.2. num.4. & Aym.conſil. 222.col.2.nu.7.& ſeq.quod procedit etiam in his quę
289 ſunt odioſa vel ſtricti iuris † vt ibi per eum: enimuero procedunt iſta, quando ex verbis prolatis & ſcriptis
290 coniectura voluntatis colligi poteſt, † Paul.de Caſtr. conſ.264. Videtur dicendum. col.fi.ver.& hoc, quando lib.2.vt ſup. dictum eſt lib. præced.interp.2.dub.in de coniectura.& quando in iudicio probaretur de alio communi vſu loquendi, alias à ciuili ſignificato
291 non diſcedas: dicit † Bal.in l.cum quidam.§.1. ad fi.ff. de acq. hære.& Alex.conſil.37.col.fi.ver. duodecimò. li.6. vbi demum verba diſpoſitionis deficiunt, & ipſa
292 diſpoſitio deficit † legib. plurib. ſup.alleg. in præced. dubi.verſic.exinde inferimus.

SOLVTIO II.

SEcundò inſpiciendum eſt, quo ſermone, quáve locutione dictata ſcriptaque ſunt teſtamẽta, & qualitas perſonæ teſtatoris quæ ſit : ſi enim vulgari ſermone teſtamentum ſcriptum reperiatur, debet interpretari ſecundum communem vſum loquendi vulgariter, ſi verò ſcriptũ ſit in ſermone literali, debet interpretari ſecundum artẽ literarum , vel
293 ſecundũ groſſum modum loquendi literaliter, † per doctr.Bal.in l.lege.ad fi.C.de legi. hæred.ſequitur Alex.conſi.9.col.2.ver.verũ eſt.nu.8 lib.1.& conſ.5.col. 2.in fi.num.6.& conſi.26.num.11.lib.3.conſ.37.col.fi. num.19.lib.6.& Dec.conſ.258.col.3.ver.ſecundò non ob.Albens.conſ.52.num.3.vbi de verbo, Pro marita-
294 gio. † debẽtq; intelligi ſecundũ diſpoſitionem iuris: Cagn.in l.precib.nu.134.C.de impub.& al.ſubſt.& ſi perſona idiota ſit teſtator,cum tamen (vt fit communiter) eius teſtamentũ Notarius ſcripſerit latino ſermone : quia præſumitur in ſcribendo Notariũ appoſuiſſe verba importantia voluntatẽ teſtatoris,debent hæc verba Notarij interpretari ſecundum legum &
295 iuris interpretationem,† Bart. in l. ſi quis filiab. ff. de teſta.tut.& in l.liberorum.col.fi.nu.20.de verb.ſign. Alex.conſ.2.col.8.num.54.lib.1.& in alijs conſil modò alleg.& Rub.Alex.conſ.44 col.fi. num. 6. Afflic. deci.44.nume.3.Paul.de Caſtr.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi qui.in fi.de verb.obl.& Bero.conſi.28.num.[illegible] libr.3. Quod intelligendum videtur ſi verba ipſa ſunt groſſa,& prolata à teſtatore idiota & illiterato,quia intel-
296 ligenda ſunt groſſo modo,& naturali, & vulgari: † l. ſi cum ante.ibi Cy.& Bal.C. de donat. ante nup. Bal. in l.mancipia.in fi.de ſer.fugi.& Iaſ.conſ.51.col.penult. ver.vnde verba.lib.3.Soc.Iun.conſi.116.col.5.nu. 22.lib.1.Guid.Pap.in q.210.num.2.Aymo.conſil. 118. colum. fi. num.23.& remiſsiuè Cagn.in l.ſi librarius. nu.16.de re.iu. & pleniùs ad propoſitum in l. precib. nume.234. C.de impub.& ali.ſubſt.etiam ſi verba eſſent prolata à Iuriſperitis, debent interpretari ſecun-
297 dum communẽ vſum intelligendi vulgarem, † gl.in ver.vltra duas.in c.nonnulli.de reſcript.adducit Roma.in l.in teſtamento. col.2. verſ.ſi quis autem velit.
298 C.de teſta. mili. † vulgaria verba , quæ ab vſu procedunt,ita ſignificant,vt vulgus intelligit: not. Bald.in l.in legatis. C.de lega. quia hæc quoque eſt interpretatio à iure approbata: vt l. librorum. §. quod tamen Caſsius.de leg.3.& l Labeo.de ſuppel.leg. cum ſimil. per Bart d.conſ.57.num.2.

Vide ioci gratia , quandoque doctores ipſi aliqua verba vulgaria inter latinè ſcripta inſeruerũt: vt Pau. de Caſtr.in l.1. circa pri. ibi: Io non hebbi mai chi me legeſſe à principio queſte leggi come lego à te , io te imboccho & credo ch' è vn grande auantaggio, & ſo quello che dico.C. de eden.& Bal. conſilio 44. in pri. libr. 2. ibi: è homo che ſa coſi minuzzar' rape, & in l. principaliter.num.1.C.de libe.ca.ibi quello del quale è

le è l' aſino lo prenderà per la coda, idem in l. imperialis. in princip. C. de nupt. ibi, e coſi bella legge, coſi ſanta, come niſuna ſia nel mondo, Paul. de Caſt. in l. ſi minorem: C. de in integ. reſtit. ibi, & à me pare molto veriſimile poi che poſe tante ſottilitade & belle coſe che gli è vn miracolo, & vno ſcolaro ſi vergognarebbe di dire che haueſſe pur conſumato ſei meſi in vna repetitione, ma hoggi di ſi fanno repetitione da dozena reſpetto alle ſue, le quali mentre duraranno leggi ſaranno de perpetua fama, & memoria, hæc ille, & intelligit de repet. Bar. & Ange. in l. extimatæ. ſol. mat. ibi, non è contadino che non ſappia queſte leggi, n' ancho in lombardia, & in l. quidam. guarda tu di chi te fidi, ff. de hæred. inſt. & in l. quæ extrinſecus. de verb. obl. ibi, & no. illud prouerbium, tanto, e doi ſoldi, quanto ventiquatro danari, & pano, e vino, e ſuppa, & Barto. in l. mutatione. ſub nume. 3. ibi, or guarda a me. de condi. & demon. & vulgari verbo exorzizauit, ſi vti dicit Iuriſ. in l. 1. §. medicos. de var. & extra. cogni. & in l. tutor qui. in prin. ff. de admin. tut. de repertorio tutoris dicit, quod vulgò inuentarium appellatur, & aliàs verba, quæ latinè proferri commodè nõ poſſunt, vulgariter proferenda. Doct. ſæpiùs dicunt: quia ſæpè non poteſt bene fieri tranſlatio de vna lingua in aliam, dicit text. & gl. in l. 1. in princip. ff. de excu. tut. vt faciliùs intelligatur loquela, exprimẽda eſt communi & vſitato modo loquendi. Alber. in l. inſula. de acq. rer. do. & Bar. in d. l. ſiquis filiab. in fi. cum pluribus concor. ad huiuſmodi propoſitum allegat. per Tiraquel. in l. ſi vnquam. in ver. Suſceperit filios. ſub nume. 1. de reuo. dona. & text. in c. 2. de reb. eccleſ. non alien. in 6. vbi, prout in quibuſdã partibus vulgariter dicitur, Auohec: dicunt enim Grammatici. vt quod ignoramus, iuxta vulgare po-
299 namus: † refert Bald. in l. maximum vicium. ſub nume. 6. de liber. præt. ſuppa in vulgare tantum importare, quantum pane e vino, dicunt, Ange. & Imol. in l. ex vncijs. de hære. inſt. verbum vulgare, Laſſa, idem importare, & eſſe commune cum verbo, Lego, & Re-
300 linquo, † dicit Ruin. conſil. 17. ſub num. 3. lib. 2. vt eſt verbũ vulgare, Comparare, cum verbo latino, Emere. quod vulgarizatur, Comparare: ideo in his eiuſdem ſignificati & importantiæ in dictis teſtium & vulgarium diſtinctio vel differentia non admittitur ſecundum Barto. in l. ſi quid earum. in princip. de lega. 3.

Propterea conditio, vel qualitas perſonæ teſtatoris, multùm inſpicienda eſt, vt ſuorum verborum, ſuæq; diſpoſitionis congrua interpretatio, ſeu perſpi-
301 cuus intellectus habeatur, † vt l. ex militari. ff. de milit. teſta. l. filiusf. ver nonnunquam. ff. de dõ. & l. cum de lanionis. verſ. 1. de fun. inſtr. ibi, inſtrumento legato aliquando, & perſonas legantium neceſſe eſt inſpici, & l. cum filiof. de leg. 3. c. 1. de voto: Bar. in d. l. librorum. §. ſed & ſi bibliothecam. & plura per Feli. in c. cauſam, quæ, co. 13. ver. quinta declaratio de reſcrip. & Bald in l. in teſtamento. col. 3. in 5. q. nume. 10. C. de teſta. mil. vbi reſpiciendo patrem teſtatorem æqualis eſt affectio & ſucceſſio ex ſuo teſtamento inter filios inſtitutos etiam diuerſarum vxorum, idem Bal. in l.
302 1. ver. pen. num. 12. C. de leg. † dicit, quòd verba debẽt intelligi ſecundum ſtatum, & conditionem perſonarum, & gl. fi. in l. ſi. ff. de iur. delib. vbi ex conditione teſtatoris intelligitur de filio legitimo, Ang. & Are. in l. in ſubſtitutione. col. 2. ver. extra gl. de vul. & pup. vbi ex qualitate eius, qui fecit legatum mulieri, ſi erit vidua, hæc cõditio intelligitur. ſi perſeuerauerit in viduitate, ſi maritus vel filius fuerit, qui legatum fecit, & Soci. conſi. 37. col. 5. ver. ſed tamen his non obſtan.
303 lib. 4. † vbi ſi à teſtatore extraneo ſeu tranſuerſali fuerit nominatus filius, non venit nepos, & Pariſ. conſi.
304 78. col. 4. num. 19. lib. 2. † vbi teſtator extraneus intelligitur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis non ſtatutorum. & Soc. iu. conſ. 139. col. 3. num. 18.
305 & col. pen. num. 30. lib. 1. dicit, † verba prolata vulgari ſermone à perſona non intelligente, & vulgare, non eſſe accipiẽda ſecundum rigorem, nec alterationem diſpoſitionis iuris. ſed ad cõformitatem iuris. & Soc. Sen. conſ. 37. col. 3. ver. quintò iſta concluſ. lib. 3. dicit, cum teſtator eſſet perſona idiota, in eo ſimpliciter cadit interpretatio groſſo modo, quòd dicendo familiam, ſeu parentelam, intelligatur de tota, & non ordine ſucceſſiuo, quod admittantur priores in gradu,
306 intellige. † vt per Alex. in l. Gallus. §. quidam rectè. n. 92. de lib. & poſt. ipſum Soc. ſequitur alter Soc. Iu. con
307 ſil. 116 nume. 22. libr. 1. † ita verba aliquando intelligi debent groſſo modo, ſecundum conditionem perſonæ loquentis, quod tale ſit optimum fundamẽtum, ſcilicet naturaliter loqui, & nos conformare cum hominibus talis conditionis, ad idem Pariſ. conſi. 3 col. pen. num. 51. 52. lib. 3. & vnum verbum per Rom. conſi. 179. col. 3. ſub ver. tertiò probatur, & Soc. Iun. conſi. 139. col. pen. num. 30. libr. 1. & Ab. conſi. 78. col. 2. lib. 2. & Fran. de Rampo, inter conſil. Calda. conſil. 34. ver.
308 qualiter autem. nu. 3. in tit. de teſta. † dicit, verba prolata à legum conditoribus vel peritis, debere interpretari, prout in idiota cadunt. idem per Rom. in l. ſi, qui putat. in fi. ff. de acqui. hære. & Rip. in l. centurio. ſub nu. 131. de vulg. & pup. & Iaſo. conſilio 51. col. pen. ver. confirmantur prædicta. libro 3. cum concor. per Marza. Vicen. de fideicom. 4. qu. 2. par. & Tiber. Decia. conſilio 2. num. 42. lib. 2. Addo enim circa verborum teſtamentorum interpretationem vulgaris ſermonis ſignificationem maximè attendendam eſſe: vt l. in vulgari. in fi. & ibi Alci. de verb. ſign. & l. libertates etiam, de fideicom. liber.

SVMMARIVM.

1 *Verba teſtamentorum cum interpretantur, ſolent denominari, quales ſunt effectus ab eis inducti. cũ diſponunt. Nam verba dicuntur diſpoſitiua continentia verbum principale orationis, ſtant per ſe, & principaliter emanant propter ſe.*

2 *Et diſpoſitionem inducũt ad quaecunque dirigantur in teſtamento, vel codicillis & pro lege ſeruantur.*

3 *Quæ vbi ſunt defectiua in eo, quod non apparet perſona grauata. & in hoc ſunt imperſonaliter prolata, intelliguntur grauamen & executionem velicti imponere cõtra hæredem.*

4 *Ita verbũ, quo ad onus perſoluendum, imperſonaliter prolatũ, & ad neminem directũ, hæres, non legatarius, vel alius commodum capiens.*

Limita vt hic. num. 7. Amplia num. 8.

6 *Onus ſemper præſumitur hæredis, nu. 5. Limita, vt hic. Teſtator enim, quando loquitur, ſemper videtur ad hæredem loqui.*

9 *Verba executiua dicuntur, quæ executionem reſpiciunt. Exemplifica, vt hic in verbo, Dabis, & Dari, Soluat & Reſtituat, Deueniat, Succedat.*

10 *Verba executiua in dubio referuntur ad onus hæredis.*

l 2 11 *Obligatus*

11 *Obligatus in tempore, poteſt dare, quando vult, ſi autem verba referuntur ad legatarium in tempore, poteſt & debet habere, quando vult.*

Tempus, vel quid futurum, adiectum verbis diſpoſitiuis, importat modum: num. 12. Limita, vt num. 15. 16.

13 *Clauſula appoſita in executiuis, ad executionem non ampliat, nec alterat diſpoſitionem principalem.*

14 *Declarat tamen.*

17 *Verba directa ſunt, cum diriguntur ad inſtitutum, vel ſubſtitutum, & poteſt capere manu ſua.*

Verba obliqua, ſiue precaria, quæ ad alium dirigũtur, qui de manu capit aliena: ibi.

Verba communia, quæ communem, & manu ſua, & aliena capiendi habent ſignificationem: ibi.

18 *Verba enunciatiua ſunt, quæ in præſens, vel præteritum, aut futurum enunciant, quæ per ſe non ſtant, & in eis quodammodo voluntas non conſiſtit, & tranſeunt in aliud, nec ſunt verba principalia orationis. Et quando diſponant, vel ne, & quid in vltimis voluntatibus, & in omnibus materijs.*

Et quando ſint verba Notarij, vel partis diſponentis, ibi.

19 *Verba enunciatiua arbitratoru in laudo, vel iudicis in ſententia, non probant.*

20 *Verba enunciatiua in odioſis minùs operantur, quàm in fauorabilibus.*

21 *Verba enunciatiua diſponunt, & dicuntur diſpoſitiua, quando enunciant actum præſentis temporis, non exemplificãdum in futurum, nec iam explicatum in præteritum.*

22 *Verba demonſtratiua ſunt, quæ perſonam diſponentem, perſonam oneratam & honoratam, & rem diſpoſitam oſtendunt.*

23 *Et ſiue ſint vera, ſiue falſa relicta, non impediunt.*

Et inducuntur per nomina, cognomina, pronomina, officium, artificiũ, conſanguinitatem, vel per aliud ſignum demonſtratiuum, vel per relatiuum iunctum verbo præteriti, vel præſentis temporis, vel per genitiuum, ſignificans patrem, vel alia nomina ſignificantia patriam, nu. 24. vel per aliquod ſignum ſingulare, vel nomen, quod alibi non repertatur, vt de Gallopreſſo. num. 25.

26 *Verba in dubio ſtant demonſtratiuè potiuſquàm ſecus. nume. 27. Exemplificat in eo, qui legat apothecam pannorum, quia apothecam tantum videtur legaſſe, & vocabulum pannorum cauſa demonſtrationis eſſe appoſitũ.*

28 *Verba in dubio potius adiecta cenſentur demonſtratiuè, quàm diſpoſitiuè. Exempla pete hic.*

SOLVTIO III.

TErtiò verba teſtamentorum (dum interpretãtur) talia denominari ſolent,
quales ſunt effectus ab eis inducti, cũ
diſponunt. verba dicuntur diſpoſitiua
continentia principale verbum orationis, ſtant per ſe, & emanant principaliter propter
1 ſe. † Bald. in l. 1. colum. 1. nume. 9. C. de fal. ca. & in l. ſi
voluntate, de fideicom. liber. & Alex. conſil. 181. ſub
num. 2. lib. 7. & Pariſ. conſil. 26. colum. pen. num. 125.
& ſeq. lib. 2. & Alex. conſi. 190. num. 29. & ſeq. lib. 6. &
not. in l. ſerui electione. in princ. de lega. 1. & diſpoſitionem inducunt, ad quęcunque dirigantur in teſtamento, vel in codicillis prolata, & pro lege ſeruãtur:
2 † Pau. Pic. in l. Titia cum teſtamento. §. Titia. colu. 1.
num. 1. de lega. 2. Quæ vbi ſunt defectiua in eo, quod
non apparet perſona grauata, & in hoc ſunt imperſonaliter prolata, intelliguntur grauamen & execu-
3 tionem relicti imponere contra hæredem, per † l. ſi
ſeruus legatus. §. qui margaritam. de lega. 1. ibi Barto.
Bald. & alij tradunt, & in l. peto. in princ. de leg. 2. ſic
verbis, quoad onus perſoluendum imperſonaliter
prolatis, & ad neminẽ directis, hæres tenetur, & non
legatarius, vel alius, capiens commodum: quod ſem-
4 per menti tenendum, † dicit Bald. in d. §. qui margaritam. & in conſ. 419. Teſtator legauit. in fi. li. 5. onus
5 enim ſemper præſumitur, hæredis: † gl. in ver. ad on*.
in l. Marcellus. in princ. ad Trebel. Alex. conſ. 185. col.
8. verſ. bene fateor. lib. 2. & conſi. 55. col. 6. num. 15. lib.
4. & Corne. conſi. 69. & conſ. 76. col. 4. ver. in caſu autem noſtro. li. 4. quia teſtator, quando loquitur, ſem-
6 per videtur ad hæredem loqui, † dicit Bald. in l. eam,
quã. colu. 5. nume. 21. C. de fideic. quod intelligitur de
prima executione diſpoſitionis: nam ſi poſtea teſtator diſponat de re legata aliquid fieri, non expreſſo,
per quem intelligitur ad onus legatarij, vt ipſe exe-
7 quatur, † per l. codicillis. in princ. ibi ad fi. Bart. limitat. de vſuf. lega. refert & ſequitur Alex. conſ. 170. col.
1. ver. tertio præſuppono. libr. 2. tunc onus, ſi deficiat,
cedit commodo legatarij: l. ſi quis Titio. de lega. 2. Si
quoque & econtra, verba ſint imperſonalia circa tale
onus per legatarium vel fideicommiſſarium perſoluendum, & incertum, cui dandum ſit. præſtari debet
8 hæredi, † vt l. qui pecuniã. de ſtat. liber. Bar. in d. l. peto. in prin. Bar. Caſt. & Soci. in l. Paulus. la. 2. de rebus
dub. Imo. & Soc. in l. ſi in diẽ. in prin. de condi. & demonſt. & alia de verbis imperſonaliter prolatis, vide
per Iaſo. in l. fin. colum. fin. ſi cert. pet. Et cum executionem concernunt, appellantur verba executiua,
quæ poſtremam rei diſpoſitę dationem, & præſtationem deſignant: d. l. ſi quis Titio. & l. Paulo Callimacho. §. Iulius. de lega. 3. & ibi Bart. & in illo exemplo,
9 Promittis mihi, quod dabis Titio. † verbum, Dabis,
eſt executiuum, ponit Alex. in l. 1. nume. 7. ff. de pact.
Dari, ſolui, & reſtitui, verba hęc executiua, ponit Rui.
conſi. 49. col. pen. nu. 11. lib. 2. dicens, & iſta iure communi recipere interpretationem, id eſt, quòd denotant executionem actus, Tiraq. in l. ſi vnquam. ver.
reuertatur. num. 199. de reuoc. donat. Deueniat, ſuccedat, verba executiua Bar. in l. centurio. ſub num. 31.
de vulg. & pup. & apertam verborũ diſpoſitiuorum
& executiuorum declarationem adducit Exce. Mode. D. Sforza Od. Peru. ſuo trac. de compen. par. 4. q.
2. art. 1. ver. diſpoſitiua. fo. 43. & hæc etiam executiua
10 verba in dubio referuntur ad onus hæredis: † d. §. Iulius. & Bar. in l. qui concubinam. §. 1. de lega. 3. qui in
tempore obligatus, poteſt dare, quando vult. ſi verò
referantur ad legatarium in tempore, poteſt, & debet
11 habere, quando vult. † vt per Bart. in l. ſi cui. in princ.
ver. aduerte tamen. de lega. 1. Eſt enim differentia, ſi
tempus, vel quid futurum adijciatur verbis diſpoſitiuis: quia importat cõditionem: ſi adijciatur verbis
executiuis, importat modum: ob id primo caſu non
dicitur ius quæſitum, niſi adueniente tempore, vel
eo expleto, quod futurum eſt, altero caſu ſtatim eſt
12 acquiſitum ius tranſmiſſibile ad hæredes, † vt l. pen.
C. quando di. leg. ced. & l. Seius Saturninus. ad Trebel. & per Soc. conſ. 92. col. 6. ſub ver. cõfirmatur hoc.
lib. 1. & Cor. conſil. 76. col. 4. ſub ver. in caſu lib. 4. ſup.
alleg. & Rui. conſ. 166. col. 2. num. 5. lib. 3. & conſil. 65.
col. 4. verſ. primò igitur. num. 12. lib. 2.

Exinde eſt, quòd clauſula appoſita in executiuis,
& ad executionem, non ampliat, nec alterat princi-
13 palem diſpoſitionem: † clem. 1. ad fi. de præben. l. qui-
dam

dam teſtamento.in prin.de leg.1.& l.prædijs.in prin.
de lega.3.Iaſ.conſ.97.col.5.ver.nec obſt.quod poſtea.
libr.4.Dec.conſ.413.col.2.in fin. num.8.& conſ. 500.
col.3 num.9.& Cur.Iu.conſi.56.col.3.nu.3.intellige,
ſi nõ ampliat,quod tamen declarat principalem diſ-
14 poſitionem:† Sebaſt.Sap.in repet.l.precib.num.156.
C.de impub.& al ſubſt.& Galia.in repet.l. centurio.
ſub.nume.87. de vulg.& pup. vt alibi infra dicam,&
intellige prædicta,niſi tempus,vel quid futurum ap-
ponatur preſtationi & executioni,cum dictione ad-
uerſatiua, vel habente naturã aduerſatiuæ:quia tunc
15 importat conditionem,† per l. quib. dieb.§.quidam
Titio.de cond.& demon.tradit Bal. in l.ambiguita-
tem.ſub ver.ex quo valde no.C.de vſufr.pro ſingulari
verbo & literis aureis ſcribendo.ponit Franc.Cremẽ.
in ſing.ııı.incip.Quid ſi teſtator.ſed declara, vt ibi in
apoſtil.& per Doct.in l.ſi cui legetur.§.de leg.1.Et in-
tellige, ſi qualitas perſonæ iũcta ſit verbo executiuo,
requiritur adeſſe tempore executionis ipſi⁹ verbi: vt,
Si filius meus deceſſerit ſine liberis,ei impuberi Ti-
tius ſuccedat, ita tempore mortis, quo defertur ſuc-
16 ceſsio,requiritur,quòd ſit impubes,† vt probat Alex.
conſ.1.col.3 num.8.9.lib.1.& conſ.20.col.2. ſub nu.8.
lib.2. ſecùs, ſi eſſet iuncta verbo diſpoſitiuo, vt ibi per
eum in pulchro caſu.

Et cum verba diriguntur ad certam perſonam in-
ſtitui,vel ſubſtitui, dicuntur verba directa,quando
manu ſua ipſe capere poteſt: obliqua verò, ſeu preca-
ria verba,dicuntur.quando diriguntur ad alium,qui
habeat de manu aliena capere: & communia verba
dicuntur, quæ communem & manu ſua,& manu a-
17 liena capiendi ſignificationem habent: de quib.† la-
tè per Bar.& alios in l.centurio. in char. fi. de vulg &
pup.& in l.eam,quã.ad fi.C.de fideicõ & in l. precib.
maximè per Caccial.in fi.char.de impub. & al.ſubſt.
& Phi.Franc.in c.1.colu.30.& ſequ.de teſta.in 6.& de
claris regulis,cognoſcendi verba directa, obliqua, &
communia,plenè tractat Bal.in l. fi.C. de ſacr.ſanct.
eccle.& Ripa in d.l.centurio.num.179.

Item cum aliquid in præteritũ, vel in præſens, vel
in futurum enunciant, dicuntur verba enunciatiua,
quæ non ſtant per ſe, & in eis quodã modo non con-
ſiſtit voluntas, & tranſeunt in aliud, & non ſunt ver-
ba principalia orationis,quando diſponant,quando
non,& quid operentur in vltimis voluntatib.& in o-
mnib.materijs,ne ſuper his ſingulis nimiam moram
18 trahant,† vide Cyn.Alber Bal & Saly.in l.1.C.de fal.
ca.& in l.verba,de teſta.& hos & Iaſo. & Deci.in l.ex
his.C.de teſta.mili.Bar.Cum.Imo.in l ex hac ſcriptu-
ra.ff.de don.Bal.in l.cum aliquis. C. de iu.delib.& in
conſ.263.verba inſtrumenti.lib.1. vbi docet quomo-
do cognoſcantur, an hæc ſint verba Notarij, vel par-
tis diſponentis,& Fran.in c.ſi Pa.in prin.de priuil.in
6.& Viui.de.com.opin.in verſ. verba enunciatiua.&
Alex.conſil.181.colum.1.libr.7.& Socin conſi.228.co-
lum.2.libr.2.& plura loca etiam congerit Vaſqu.Hi-
ſpa.in tract.de ſucceſ.progreſ.libr.1.§.3.titu.de hæred.
inſt.nume.15. Verba enunciatiua arbitratoris in lau-
19 do,nec non iudicis in ſententia non probant,† Rom.
conſil 157.Honorabilis. vltra med.ver.quinimò. Vi-
ta. in tract.claus.mihi char.221.& Aymo. de Antiqu.
temp.in pri.par.à nume.41.vſque ad nume.96.Sic ad
propoſitum remiſsionis faciendæ dicit Fulgo.in d.l.
verba. quòd ſi in qualibet lege debemus facere com-
mentarios,non legeretur medius liber.

Veruntamen ad rem notandum eſt,quòd vbicun-
que verba enunciatiua diſponunt, hoc procedit ex
mera & fauorabili interpretatione: ita in odioſis ta-
20 lia verba minùs operantur,quàm in fauorabilib.† di
cit Bald.in l.2.C.de neceſ.ſer.hæred.inſtitu. quinimò
diſponunt, & dicuntur diſpoſitiua,quando enunci-
ant actum præſentis temporis, non explicandum in
futurum,nec iam explicatum in præterium, quod vl
timum facit appellari hæc verba enunciatiua, quan-
21 do de præterito vel futuro actum enunciãt, † vt pro-
bat Alex.conſil.190.col.7.verſ.fortiùs dico.nume.29.
libr.6.

Item ea, quæ demonſtrant perſonam diſponen-
tem,perſonam honoratam.& rem diſpoſitam,ſecun
dum doctri.Bart.in l.demonſtratio. in princ.de con-
22 di.& demon. dicuntur verba demonſtratiua.† Cyn.
& Alber.in d.l.verba,quæ ſiue vera,ſiue falſa,non im-
23 pediunt relicta,† dicunt ipſi per l.quintus.la 1.de aur.
& argent lega.l. falſa demonſtratio. de condit.& de-
mon.cum ſimil.& ſunt inducta per nomina,cogno-
mina,pronomina, officium, artificium, conſangui-
nitatem vel per aliud demonſtratiuum ſignum, vel
per relatiuum iunctum verbo præteriti vel præſentis
temporis, vel per genitiuum ſignificans patrem, vel
24 alia nomina ſignificantia patriam,† vt tradit Bar. in
d.l.demonſtratio. in princ.colum.2. nu 2.& in l no-
minatim.eo.vel per aliquod ſingulare ſignũ, vel no-
25 men,quod non reperiatur alibi, vt de Galloprello:†
per glo.Cyn.Barto.& alios in l.hac conſultiſsima. C.
de teſt. fac. poſt. & Felin.in proœm.Decret.verſ.Gre-
gorius.nume.31. De his autem nominibus & ſignis,
demonſtrantibus perſonas & teſtatoris, & hæredis,
& fideicommiſſarij. & legatarij, & res ipſas compre-
henſas in diſpoſitione,commodius erit tractandum
in ſeq.lib.3.& 4.

Sed dicam modò, quòd vbi dubium ſit, an verba
ſtent demonſtratiuè, vel diſpoſitiuè, limitatiuè, vel
reſtrictiuè,interpretatio ſit, quòd ſtent demonſtrati
26 uè potiùs, quam aliter,† per l. quidam teſtamento.
in princ.de leg.1 & l.inſula.in fin.de acqu.re.dom.&
per l. qui tabernas. ff. de contrahen. empt. in eo, qui
habet locum & mercantiam, legandi apothecã pan-
norum vel pannariam eſſe appoſitum cauſa demon-
27 ſtrationis,† tradit Bart.in l.cum pater.§.menſæ.de le-
ga.2.comprobat Iaſ.in l.centurio. colum 26.ſub verſ.
extra gl.de vulgar & pupil & facit regula,quòd ver-
ba in dubio potiùs demõſtratiuè adiecta præſumun-
28 tur,quam diſpoſitiuè,† & Bald.conſi.239. Caſus talis
eſt.colum.1.ſub num.2. lib.1. de loco,qui fuit, & non
eſt,verba intelliguntur habita ad demonſtrationem,
ſeu intelligentiam,& non ad reſtrictionem.& Rom.
conſi.343. vbi expreſsio dignitatum etiam non con-
ueniens actui, fit ad clariorem demonſtrationẽ per-
ſonæ agentis.& Corne.conſil.59.colum.2. libr.4. re-
ſpondit, minorem menſuram non viciare,neq; mi-
nuere, quæ apparet enunciata potiùs demonſtrati-
uè, quàm diſpoſitiuè, & de legato præſtando, & lu-
cris, & capitale certæ ſocietatis, quæ fuerit ſoluta per
mortem teſtatoris: quia id, ex quo debet fieri ſolutio
legati, appoſitum eſt ex cauſa demonſtrationis. &
non taxationis: ex hæreditate ſolui debere legatum
per hæredem, latè probat Deci. conſilio 324. & alia,
quæ cauſa demõſtrationis potiùs, quàm taxationis,
vel reſtrictionis, ſeu alterius cauſæ cenſentur appoſi-
ta, adducunt Felin.in c. ſuper literis. colum. 3 de re-
ſcript.& Cepha.conſilio 137.nume.37.& Aymo.con-
ſilio 214.numero 6.7.& ſequent.vbi refert,& hoc ha-

bere locum, quando demonſtratio poteſt importare aliquam vtilitatem, vel effectum: quia non ſuperfluè adijcitur à teſtatore, ſecundum Paul. de Caſtr. conſil. 222. Super primo. num. 1. lib. 2. de alijs verbis, etiam deſignantibus cauſam, conditionem, modum, ſingularitatem, particularitatem, ſpeciem, generalitatem, vniuerſitatem, tempus & ſimilia pariter dicendum erit in ſequent. libr. 3. & 4. vt locis ſuis conuenire videbitur.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, Relinquo, in diſpoſitione vltima voluntatis, vltimam importat voluntatem.*

2 *Verbum, Relinquo, adiectum certæ rei, vel quantitati, vel vniuerſitati bonorum. ſi relinquatur extraneo, vel fiſco, diuerſum habet effectum legati, vel fideicommiſſi, vel inſtitutionis hæredis vniuerſalis.*

3 *Et adiectum doti, quæ eſt iuris vniuerſalis, importat inſtitutionem hæredis: vt eſt Communis Opinio.*

4 *Et adiectum rei particulari, diuidens totũ patrimonium, videtur honoratos hæredes inſtituere: quia quilibet neſcit dicere, Hæredem inſtituo.*

5 *Verbum, Relinquo, poteſt pertinere ad actum inter viuos diſponendo, vt fit per verba translatiua & alternatiua ad alios.*

6 *Subiecta materia actuum viuentium, vel defunctorum, præualet regulis verborum.*

7 *Dictio, Item, quid exprimat, & faciat in vltimis voluntatibus.*

8 *Repetitio præcedentium, ex coniectura ata teſtatoris mente fit, & inducitur.*

9 *Dictio, Vltra, in vltimis voluntatibus quid operetur.*

10 *Dictio, Videlicet, in vltimis voluntatibus quid operetur.*

11 *Dictio, Scilicet, eſt reſtrictiua, & reſtringit proximum tantum.*

12 *Verba, Non aliter, in vltimis voluntatibus quid operentur.*

13 *Verba, Et non aliter, & modo aliquo directè vel indirectè poſita, quid operentur.*

14 *Verba, Nullo modo. ibi.*

15 *Dictio, Penitus, eſt præciſa, & nullam reſpicit limitationem.*

16 *Dictio, Omnino, quid importet.*

17 *Dictio, Quoquo modo, quid importet.*

18 *Dictio, Nullo modo, quid importet.*

19 *Dictio, Omnimodo, eſt præciſa ſignificationis.*

20 *Verba præciſa ſunt hæc, Mandauit teſtator obſeruari ad vnguem, id eſt, ad literam, & formaliter obſeruari.*

21 *Verba geminata in eo, quod ſonant & geminantur, ſunt præciſa, & deliberatam formam, enixam & præciſam voluntatem, ac intentionem teſtatoris oſtendunt.*

22 *Verba geminata, ne alienentur, in fideicommiſſis præceptum continere.*

Et de verbis geminatis plura hic.

23 *Geminatio verborum non debet eſſe ſine effectu operandi.*

24 *Geminatio verborum operatur, ſic eſſe expreſſam & ſpecialem teſtatoris voluntatem, nec aliam interpretationem, vel declarationem poſſe dari.*

25 *Verba præciſa & arctatiua, etiam actum fauorabilem reſtringunt.*

26 *Defenſiones tamen reſeruntur.*

27 *Verba teſtatoris quantumcunque præciſa prima facie videntur reſtringere ſecundum mentem, quæ præcipuè attendi debet.*

28 *Ponendo & exponendo etiam vnam dictionem pro alia.*

De præpoſitionibus.

Aduerbijs.

Clauſulis.

Nominibus verbalibus.

Gerundijs.

Participijs.

30 *Supinis, in vltimis quoque voluntatibus, remiſſiuè.*

SOLVTIO IIII.

QVartò videndum eſt de ſignificatione
aliquorum verborum, prępoſitionum,
& aduerbiorum, quæ in teſtamentis
apponi ſolent, & ambiguum habent
intellectum, vt eſt verbum, Relinquo,
legi ſolitum in omni fere particula ſcripturæ vltimarum
voluntatum, quod quidem poſitum in diſpoſitione,
pertinente ad vltimam voluntatem, impor-
1 tat vltimam voluntatem, † l. cum hi. in princi. & ibi
Barto. Paul. de Caſtr. & Iaſo. notant, & prout adijcitur
certæ rei, certæ quantitati, vel vniuerſitati bonorũ
relinquendo extraneo vel fiſco, diuerſum habent
effectum legati, fideicommiſſi, vel inſtitutionis hæ-
2 redis vniuerſalis, † vt per gloſſ. Barto. Bald. Ange. &
Imo. in l. his verbis. in princ. ff. de hæred. inſt. & Bald.
conſil. 84. Viſo puncto. lib 4. & Ange. conſil. 41. Punctus,
de quo. colum. penultima. & conſilio 99. Petrus
de Vrbe. & conſilio 148. Dominus Quiricus. colum.
penultim. & Roma. conſil. 179. Ampliſſime doctor.
colum. 3. verſicu. tertiò probatur. Viui. de Commun.
Opin. in verſi. verbum, Relinquo. & Alexand. conſil.
105. colum. penulti. nume. 19. lib. 4. vbi adiectum doti,
quæ eſt iuris vniuerſalis, importat inſtitutionem
hæredis, ita eſſe veriorem & communiorem Opin.
3 dicit Ruin. conſil. 14. colum. 3. nume. 6 7. libr. 2. & poteſt
importare quamcunque diſpoſitionem, quæ in
teſtamentis fieri contingit, cùm hoc eodem verbo,
Relinquo. in omnibus teſtatores maximè vulgares
vtuntur, his ſimilibus modis, Reliquit ſuum cadauer
Eccleſiæ S. Franciſci. Item, Reliquit Petrum tutorem
& curatorem ſuorum filiorum. Item, Reliquit
quòd ſua vxor ſit domina & vſufructuaria omnium
ſuorum bonorum. Item, Reliquit picturam Beatiſſimæ
Virginis MARIÆ, & cætera ſimilia de verborum
proprietate non curando, dũmodò tale verbum
expreſſum ſit, quod etiam impropriè poſſit ſenſui teſtatoris
conuenire. l. 2. in prin. com. de lega. & l. quoniam
indignum. C. de teſt. & dicit Ang. in dicta l. his
4 verbis. in princ. † quòd teſtator per verbũ, Relinquo,
adiectum rei particulari, diuidens totum patrimonium,
videtur honoratos hęredes inſtituere: quia neſcit
quilibet dicere Hæredem inſtituo.

Poteſt etiam idem verbum. Relinquo, pertinere
ad actũ inter viuos diſponendo, vt ſit per verba tranſ
5 latiua & alternatiua ad alios, † vt l. hoc ſermone. §.
verbo. & ibi Benedic. de Plumbi. ff. ſi liber inge. eſſe
dica. cum concord. allega. per Barba. in c. verùm. colum.
8. verſic. nota vltimò. de for. compet. & Iaſo. in l.
cum filiofam. colum. 4. numer. 9. 10. in vlt. lect. & ibi
Socin. Iun. in princ. colum. 4. num. vndecimò. de lega.
1. nam ſubiecta materia actuum vel viuẽtium vel
6 defunctorum præualet verborum regulis, † vt plenè
dictum eſt in præced. lib. interpreta. 2. dubit. 2. ver. ſeptimò
à ſubiecta materia.

7 Dictio, † item, quæ magis eſt frequenter aſcripta
in te-

in teſtamentis, quàm ſit alia dictio. Ambigua eſt, an exprimat ſolam ſermonis continuationem, vel repetitionem conditionum, & qualitatum præcedentium. declaratur quidem, quòd vbi eſt omnis identitas perſonarum & rerum, ac vbi nō eſt identitas perſonarum & rerum, ſed ſecunda oratio, adiecta per hanc dictionē, Item, eſt defectiua: idem, vbi eſt identitas perſonæ, à qua requiritur, vt rei relictæ, & oratio adiecta per ipſam dictionem, Item, ratione verbi ſit imperfecta, & cum hac imperfectione adiectæ orationis, idem, vbi eſt identitas perſonarum, & diuerſitas rerū, & vbi eſt identitas rerum, & diuerſitas perſonarum, his caſibus eadem dictione. Item, fit continuatio ſermonis, & repetitio præcedentis conditionis, & qualitatis: in caſibus verò diuerſis his prænarratis, & vbi ſubſequens oratio cum dicta dictione, Item, eſt perfecta. ſic, vbi eſt diuerſitas, & mutatio rerum, vel perſonarum, vel ſunt in medio alia capitula ſeparata, continuatiua eſt hæc dictio, Item, & non repetitiua diei, vel conditionis præcedentis. in ſumma hæc eſt doctrin. Bar. in l. in repetendis. de leg. 3. & Cuma. ibi ſequitur, & Bartol. conſil. 39. nam quando etiam ſimpliciter per dictionem, Item, præcedentibus adijcitur noua oratio in ſe perfecta omni perfectione ſolam continuationem inducit, & non repetitionem: Bartol. in l. 1. in princip. ff. de publica. & vecti. Ang. Aret. in §. item lapilli. Inſt. de re. diui. Alex. conſil. 117. colum. fin. libr. 1. Socin. conſil. 10. colum. 6. libr. 1. & Barto. conſil. 27. Viſa facti narratione. & Cuma. conſilio 47. vt magiſtraliter per Bald. in l. ſi Fortidianum. C. de lega. & in conſi. 58. In reſtitutione. colum. 2. num. 1. libr. 2. & quando oratio ſubſequens eſt defectiua in appoſito, vel in verbo, Tunc, repetitur. & ſuppletur ex præcedentibus illud, in quo oratio deficit, vt iuribus & exemplis in alleg. locis Doct. probant, intellige, vbi non ſit diuerſitas perſonarum. quibus relinquitur, quia etiam cum dictione, Hoc ampliùs, in oratione imperfecta non fit repetitio qualitatis adiectæ in legato, vt animaduertit Socin. in l. plures. colum. 2. verſicu. videtur etiam ex præmiſſis. de reb. dub. & intellige prædicta, quòd fit repetitio conditionis, & qualitatis præcedentis, etiam vbi ſit diuerſitas perſonarum, & rerum, & oratio perfecta, quando cum dictione, Item, eſſent iuncta verba vltra prædicta hoc modo: Item vltra prædicta, &c. vt probat Pau. de Caſtr. conſi. 88. Viſo legato. lib. 1. & quando id poſſet apparere eſſe ex præſumpta, & veriſimili mente teſtatoris, quæ eſt, quando aliàs ſequens diſpoſitio eſſet inutilis: Bart. in l. Seiæ. §. Caio. ſub num. 2. verſicu. ſecundo caſu. de fun. inſtru. & Alexand. conſil. 47. num. 3. verſicu. ſed iſtis. libr. 5. & eſt mens talis, quando in præcedenti diſpoſitione, cōtinente diem vel conditionē, appoſita eſt aduerſatiua, Sed ſi, quòd ſi, vel ſi verò, continens & in ſequentibus orationibus, quandam æqualem dilectionem in grauato, & in honoratis: Barto. in dict. l. in repetendis. colum. fi. Paul. de Caſtr. in conſil. 122. Viſo puncto. ſub nume. 1. libr. 2. Aret. conſil. 1. colum. fin. Rub. Alexand. conſil. 68. ad fin. & quando defectus conditionis repetitæ, ſicut expreſſæ, offenderet teſtatorem, etiam mortuum, vt eſt conditio viduitatis in vxore, vt tradit Pau. de Caſtr. conſilio 11. Super 1. nume. 3. libr. 2. ex coniectura enim mentis teſtatoris facimus, & tacite inducimus repetitionem, † dicit Oldra. conſilio 141. The-
8 ma tale eſt. Dominus G. colum. fin. in princip. Capra conſilio 60. nume. 8. & latè Pe. Ioan. Ancha. Regien. in quæſ. 53. libr. 2. alia verò de relationibus & repetitionibus principaliter erunt tradenda in ſeq. interpret. 4.

Dictio, Vltra, eſt etiam repetitiua & implicatiua præcedentium, vt ſi vltra dotem legatur aliquid, cenſetur factum & repetitum legatum dotis, concord.
9 allegat † Deci. conſil. 290. numero 1. & conſilio 190. colum. fina. numero 7. & in l. filiam. C. de collatio. & Pariſ. conſilio 95. numero 8. & ſequent. libr. 2. & Socin. conſilio 92. colum. 7. ve. ſicu. ſed poſtremò libr. 1. quod intelligitur, niſi fieret repetitio eius, à quo receſſum eſt per teſtatorem, & quòd vitiaret legatum nouiter factum, vt reſpondit Ange. conſil. 294. quoniam. in fin. & quando id, quod eſt repetendum, certum eſt per ſe, vel per relationem ad aliud: Pau. de Caſtr. conſ. 8. ad fi. lib. 1.

10 Dictio, † Videlicet, eſt declaratiua, expoſitiua, & demonſtratiua præcedentium: Curt. Sen. conſil. 52. num. 31. ſtat & limitatiuè, & reſtrictiuè: Iaſo. in l. ſi tibi. §. perſonale. circa princi. ff. de pact. & in l. tempus. de re iud. Pariſ. conſilio 17. colum. fina. nume. 38. libr. 3. quod procedit, vt ſtet reſtrictiuè, quando ponitur exprimendo quædam, & non omnia contenta ſub generæ vel nomine præcedenti appellatiuo, ſub quo, quando exprimit omnia contenta, tunc ſtat declaratiuè, & demonſtratiuè. per doctri. Barto. in l. quæſitum. §. fina. colum. penultim. de fun. inſtru. declarat Ruin. conſilio 97. colum. fin. nume. 15. libro 2. & Dec. conſilio 382. colum. penultim. ſub numero 5. verſicu. aliud forte eſſet. Bero. conſilio 72. numero 8. libr. 2. & ſecundum ſubiectam materiam vario modo poteſt intelligi: idem Dec. conſi. 47. colum. 2. in fin. & colu. fi. dictio, Scilicet, reſtrictiua, & reſtringit proximum tantum, eſt tex. & gl. in l. ſi in venditione. in princ. ff. comm. prædi.

11 Verba hæc, † Non aliter, quotieſcunque appoſita reperiuntur in teſtamentis poſt diſpoſitionem aliquam, demonſtrant talem diſpoſitionem formaliter eſſe obſeruandam: quæ ſi non obſeruaretur, hanc
12 habent interpretationem, quòd diſpoſita ampliùs non debeantur & cenſeantur reuocata: Ioan. de Ana. conſilio 77. quia ſunt verba valde præciſa, & multùm prægnantia in tantum, quòd non patiuntur diſpoſitionem ipſam recipere alium intellectum, vel modificationem aliquam, ſeparatam à verbis: Alexan. conſilio 3. colum. 2. ſub nume. 5. verſicu. confirmo per iſta verba. libro 1. Curt. Sen. conſilio 8. colum. 2. Guid. Pa. in quæſt. 163. Boer. in deciſ. 243. numero 11. Deci. conſilio 61. colum. 2. numero 2. & conſilio 528. in fin. cum concordan. ſimul cumul. per Tiraquel. de retract. titul. 1. §. 8. gloſ. 6. numer. 3. & per Pariſ. conſi. 19. colum. 2. numer. 16. 17. libr. 2. ita hæc verba, & non aliter, & modo aliquo, directè, vel indirectè, ſeu aliquo quæſito colore. eſſe valde prægnantia, & præciſa in ſpecie,
13 † ponit Socin. conſil. 257. colum. quart. verſicu. confirmantur. l. bro ſecund. idem & de verbis, nullo mo-
14 do, † Aymo. conſilio 201. numero 43. idem de dictio-
15 ne, † Penitus, quæ eſt præciſa, nullam recipiens limitationem: Angel. conſilio 31. Viſo laudo. ſup. ſi. idem
16 de dictione, Omnino: † Socin. conſilio 249. colum. 9. libro 2. Deci. conſilio 582. colum. 1. numer. 2. præciſam habet ſignificationem, importat ipſo iure, ſine exceptione, ad vnguem, indiſtinctè, ſine contradictione id fiat: plura cumulat Tiraqu. in l. ſi vnquam. ver. reuertatur. numero 76. vſque ad numerum 81. idem de dictionibus & verbis, Quoquo modo: † Rui. conſil.

18 conſil.98.colum.4.nume.11.libr.2.&, Nullo modo,†
Dec.conſil.3.col.5. & conſil.502. in princ.idem, Om-
19 nimodo, eſt præciſæ ſignificationis,† Bald.in l. quo-
ties.in prin.ff.de noxal.act.Aret.in l.ſi duo.col.3.ver.
pro qua concluſione. de acq. hæred.

Poſſunt dici præciſa verba iſta, Mandauit obſerua-
ri ad vnguem, cum ſignificant, quòd ad literam &
20 formaliter obſeruet,† Dec.conſil.347.colum.1.in fin.
num.2 nempe quandoque verba geminata in eo, ad
quod ſonant & geminantur, ſunt præciſa, delibera-
tam formam, enixam & pręciſam voluntatem, & in-
tentionem teſtatoris demonſtrant: vulg.l.baliſta. ad
Trebel.quam cũ alijs.& gloſ. concord. paſsim Doct.
allegant in omnibus diſpoſitionibus, nitentes ex ver
21 bis geminatis etiam ſimul & vno inſtanti:† Iaſo.in l.
penult.in fin.C.de pact.Pariſ.conſilio 58.num.10 li-
bro 3. Tiraquel. in d.l. ſi vnquam. d. ver. reuertatur.
num.50.51.

Sed aliquos ego allegabo ad rem noſtram vltima-
rum voluntatum, fundantes ſe in verbis geminatis
prohibitionis, ne alienentur bona, quòd non conſi-
22 lium, ſed præceptum fideicõmiſsi importent. † Cor-
nel.conſil.59.colum.2.libr.2.Deci.conſi.23.colum.2.
Soci.d.conſi.25.251.colum.6.ver.non omitto.libro 2.
Goza. conſilio 52. libr.2. per verba geminata apparet
de voluntate teſtatoris prohibentis, filiam ingreſſam
Monaſterium, poſſe aliud petere de bonis ipſius te-
ſtatoris: Iaſo.conſil.53.colum.3.libr.3. Ruin.conſil.8.
colum.4.& ſequen.num.11.& ſeq. lib.2. ac etiam per
verba geminata & generalia in codicillis, concernen
tia legata, & reuocantia ſpeciale legatum. factum in
teſtamento, poſſe peti tale legatum ſpeciale, vigore
codicillorum, plenè probat Cornel.conſil.249.lib.4.
idem.per geminata reuocari primum teſtamentum,
habens clauſulam derogatoriam, tradit conſilio 174.
colum.4. libr.2. geminatio enim verborum non de-
23 bet eſſe ſine effectu operandi, † per l. ſi ſtipulatus. ff.
de vſu.dicit Bald.conſil.46.ſub nume.1.libr.1. opera-
tur vltra prædicta, ſic eſſe expreſſam, & ſpecialem vo-
luntatem teſtatoris, & aliam interpretationem, vel
24 declarationem, non poſſe dari: † Goza.conſil.30.co-
lu.1.& multa alia operatur, de quibus per Pariſ. con-
ſil.41.num.38.lib.2.conſi.11.num.25.libr.3.Soci.Iun.
conſi.133.colum.4.num.6.7. libr.1.Aymo.conſil.105.
num.4.conſi.201.num.42. & Corſet. in tract.de ver-
bis gemi. licet enim huiuſmodi præciſa, & arctatiua
verba etiam actum fauorabilem reſtringant: † Bald.
conſil.262. in fi.libr.1. tamen defenſiones reſeruant:
†Bald.in dicta l.quoties.in prin.de noxal. act. & de-
bemus verba teſtatoris, quantumcunque præciſa pri
ma facie videantur, reſtringere ſecundum mentem,
quæ præcipuè debet attendi,† ait Paul.de Caſtr. con-
ſi.332. Viſo teſtamento.colum.1.ante num.2. lib.1.po-
nendo & exponendo etiam vnam dictionẽ pro alia,
25 †idem conſi.264.num.2.lib.2.

De alijs præpoſitionibus, aduerbijs, clauſulis, quæ
ſub verborum teſtamentorum inſertione cadere poſ
ſent, nedũ ſermo hic fieret de verbis, nimis vel extra
rem verboſius efficiatur, de his videndi pleni & ſpe-
26 ciales † per Albertum de Pergamo tract. de Præpoſi-
ti.per totum.& per Celſum Hugo. tract. de clau.nu-
mer.311. vſque ad nume. 328.dum tractat de clauſulis
teſtamentorum, & videndi ſunt communes Indices,
vel Repert. Firmani, & Alberici, & communium le-
ctu. & conſil. & Bald. in l. ſi cui legetur.in princi.de
lega.1.

Si contigerit dubitari circa nomina verbalia, ge-
rundij, participij, vel ſupini, quæ in ſcriptura vltima-
rum voluntatum legantur, an modum vel conditio-
nem ſignificent, & quam declarationem inducant,
27 †adeatur l.vim facit.ff.de vi.& vi arm.Bartò.in l.ſi tu
ex parte.& ibi in Apoſtill.ff.de acquir.hæred.Bald.in
l.falſus.C.de fur.& in l.ſi ex cautione.colum. penult.
verſicu. quintò quæritur.de non nu.pec.gloſ.Bartol.
Bald.Iaſ.Curt.Sen.Purp.Dec.in rub.de eden. Sali.in
l.1.C.de his, qui latro.Ange.Aret.& Iaſ.in Rub. Inſti.
de acti.Ang.in conſi.338.Perſimon.in fi.vbi de gerun
dijs.Cone.conſil.172.colum.3.libr.3.Socin. conſil.93.
col.2.verſicu.præterea dicta verba.libr.1. Pariſ.conſi-
lio 19.colum.1.numer.5.libr.2.And. Ciaffi.de Piſis, in
tract.de gerundijs.& Rebuf.titu.de ſenten.pro viſio.
art.2.glo.6.To.1.

SVMMARIVM.

1 *Verba teſtamentorum ſunt interpretanda, vt aliquid operentur, & non ſint ſuperflua, ac ſine effectu operandi.*
Et nedum quodlibet verbum.
Sed quælibet dictio.
2 *Vel ſyllaba, non debet eſſe ſine effectu operandi & occupare membranas.*
3 *Verba debent trahi quaſi ad extraneum ſignificatum & improprium, vt aliquid operentur. Exemplificat. vt hic.*
4 *Verba non debent eſſe inania, etiam in materia pœnali & odioſa ſtricti iuris, renunciationis, diſpenſationis: argumenti à contrario ſenſu ad correctionem iuris, & ad extenſionem, quæ aliàs non fieret de perſona ad perſonam.*
5 *Verba debent aliquid operari in omni materia, & diſpoſitione.*
Confutat opinionem Alberici.ibi.
6 *Verba in contractibus ſemper debent interpretari, vt aliquid operentur.*
7 *Verba in vltimis voluntatibus reſtringuntur quandoque ad præcedentia, & inculcantur.*
8 *Verba debent aliquid operari, eſt brocardicum.*
9 *Limita, vt procedat, quando id operandum per verba dependet a poteſtate proferentis, & diſponentis, cum ſemper ſit interpretandum, quem dixiſſe, & diſpoſuiſſe id, quod poteſt facere, & non vltrà.*
10 *Limita, quòd quando verba non poſſunt quid operari, non operantur.*
11 *Et verba non operantur, quòd diſponere nequeunt.*
12 *Verba operantur, ſi de iure poſſunt, aliàs ſecùs.*
13 *Verba id tantum operantur, quod poſſunt operari, etiam in modico.*
14 *Et ſufficit aliquis effectus operatiuus verbi, licet per omnia effectus ille non ſequatur, prout verborum ſonus importat.*
15 *Velle quis dicitur, quod eſſe poteſt. & non aliud.*
16 *Verbum appoſitum in teſtamento, ſi nihil operatur pro nõ adiecto habetur.*
17 *Verba debent potiùs reputari ſuperflua, quàm operentur contra voluntatem teſtatoris.*
18 *Verba quid operantur, ſi ſunt certa & ſpecialia: ſi autem generalia, ſi proferantur apto & condecenti modo, etiam operantur: ſi autem inepto, & non congruo vocabulo, nihil operantur.*
19 *Limita, niſi ratio ſuadeat, quòd operentur, vt quia interuenit copula: & hæc quidem eſt ratio, quæ ſuadere poteſt.*

20 Culpa

20 Culpa autem poteſt eſſe ineptitudo verborum, vel defectus Notarij, qui teſtamentum ſcripſit, vt tunc ratio ſuadet, vt talis culpa non nocet.

21 Verba debent quid operari non contra naturam actus, ſed ſecundum, ſuper quo interponuntur.

22 Verba nihil operantur, quando minùs abſurdum reputatur, quòd verba nihil operentur, quàm quòd operentur vltra ſolitum & proprium ſignificatum, & præſumatur donatio.

23 Vt potiùs nihil operetur, quàm abſurdum vel iniquum inducat. Exempla pete remiſſiuè.

24 Verba interpretantur, vt ſint magis ſuperflua, quòd quis indebitè damnum patiatur.

25 Et debent reputari potiùs fruſtratoria, quàm quòd cenſeatur teſtator grauare hæredem.

26 Et, quòd magis voluntas teſtatoris totaliter ſit ſuperflua quàm quòd ſequendo ſit in damnum pupilli.

27 Verba, vbi ſint dubia, non debent deduci ad certam ſignificationem, interpretantur ad id, quod minùs nocet.

28 Verba nihil operantur, quando verba ſunt expreſſa eo modo, quo facilè à iure ſubintelliguntur.

29 Et maximè, vbi nomina ſunt ſynonyma.

30 Et vbi expreſſio implicita eius, quod iam implicitè expreſſum erat, nihil operatur, niſi illud ſubintellectum à iure importaret ordinem de iure ſeruandum, quia tunc expreſſio eius facta ab homine tranſiret in formam mandati hominis, cuius peruerſio operaretur actus nullitatem, quæ alias non acciderit.

31 Et minus operaretur talis expreſſio, quàm ſi facta non fuiſſet: quia magis reſtringitur diſpoſitio.

32 Licet operetur habito reſpectu, ad quid extrinſecùs.

33 Verba nihil operantur, quando iuris ratio non patitur.

34 Amplia, vbi illud, quod quæritur, operari verba iam ſit diſpoſitum per ipſum proferentem verba, vel per ius commune: nam tunc nihil operantur verba, ſed cauſa dubitationis tollendæ cenſetur appoſita.

35 Vel cauſa dubitationis de eo, quod poſſet dubitari.
Et cauſa ſpecialis expreſſionis eius, quod generaliter erat expreſſum, vt plus timeatur, quod ſpecialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur.

36 Verba non videntur ſuperflua, per quæ apparet clariùs, quod prius erat diſpoſitum.

37 Superfluitas toleratur de eo, quod dictum erat implicitè, dicatur explicitè: & alia ibi.

38 Verba nihil operantur. Limita, quando verba non operantur in odium eius, pro quo & eius fauore prolata videntur.

39 Inducta ad vnum finem non debent operari contrarium.

40 Verba ſimiliter nihil operantur, quando verba, quæ exprimuntur, ſi intelliguntur eo modo, quo ſunt expreſſa, reſultat contrarius iuris communis intellectus, quia nihil operantur, ſed reduci debent ad iuris diſpoſitionem.
Limita in legibus procedere.

41 Secùs atque in ſtatutis.

42 Amplia in teſtamentis & aliis diſpoſitionibus hominum, in quibus poſſunt diſponere de rebus ſuis vltra Ius Commune: quia eorum tales diſpoſitiones, etiam pro lege debent ſeruari.

43 Limita etiam, vbi verba adiecta ſunt penitùs diuerſa, ſecùs autem eſt in verbis adiectis, deſignantibus Genus, & Speciem: quia verbum continens genus dicitur abundare, & reſtringi ratione verbi adiuncti continentis ſpeciem.
Et clariùs in ſoluendo contrarium.
Ex natura actus deducti in diſpoſitione.

44 Et limitatur, quando in diſpoſitione ſuperflua eſſet mixtum aliquid noui.

45 Et vt quis cenſeatur minùs grauatus, quàm ſit poſſibile, dummodò talis reſtrictio fieri poſſit, ſalua ratione recti ſermonis.

46 Teſtatorem propter generalia verba non eſt veriſimile, in dubio velle recedere à ſpeciali prouiſione.

47 Copula. Et, vel, cum, inter genus & ſpeciem, ſpecies ponitur ex abundanti.

48 Verba non operantur, quæ apparent ex ſtylo Notariorũ, ſunt ſcripta nimis ampla, quæ veriſimiliter continent præiudicium, quòd non cadunt in mentem diſponentis, & nimiam plenitudinem verborum.

49 Et præſertim in contractibus.

50 Limita, niſi clauſulæ ſint ſolitæ apponi per Notarios, quia cenſentur de voluntate teſtatoris, vel contrahentium appoſitæ.

51 Verba generalia, non operantur, quando quælibet ſpecies conſenſu ſub genere, non ſufficit ad inducendum effectum, ad quem ſunt propoſita.

52 Vt in teſte, dicente ſe inimicum partis, vt non admittatur, licet non deſcẽdat ad ſpeciem inimicitiæ, & omnis inimicitiæ, niſi ſit capitalis, non repellit teſtem.

53 Non eſt recedendum à verbis claris, pro eo, quod debent aliquid operari, vel inutilis non ſit diſpoſitio.

SOLVTIO V.

QVINTO generale eſt dictum, Verba teſtamentorum interpretanda eſſe, vt aliquid operentur. & ſuperflua nõ ſint
1 ſine effectu operandi: †l. ſi quando. & ibi Barto. & alij tradunt. de leg. 1. l. generali. § 1. de vſufruct. lega. cap. ſi Papa. in princ. de priuil. in 6. non ſolùm verbum, & quælibet dictio, ſed etiam quælibet ſyllaba, non debet eſſe ſine effectu o-
2 perandi, & fruſtrà occupare membranas: †glo. 3. in cap. ſi Romanorum 19. diſtinct. & gl. in l. 1. ff. de eo, quod met. ca. Bald. in rub. col. 2. nume. 9 de contrahend. emp. Alexand. conſil. 26. col. penult. nu. 5. lib. 2. Curt. Seni. conſ. 52. col. 7. nu. 33. Catel. Cot. in ſuis memo. in ver. clauſula generali. etiam trahendo verba quaſi ad extraneum ſignificatum, & impropriũ, vt
3 aliquid operentur: †Bald. in l. Titia. §. 1 de leg. 2. Aym. conſ. 20. col. 2. num. 9. & conſil. 294. col. 5. & ſequent. ex quo quidem generali dicto ſæpiùs Doct. arguunt ad plures quæſtiones. Nam vxorem à marito inſtitutam hæredem cum onere conferendi dotem, & poſt mortem grauatam. reſtituere non poſſe, vel ſuum hæredem reſtituendo hæreditatem retinere dotẽ, quòd fuerit ſic hæres inſtituta à marito animo compenſandi debitum dotis, vt verba illa cum hoc, quòd ipſa debeat conferre dotem, &c. aliquid operentur, firmat Capra conſ. 111. Subſcripſi. Ad hãc quæſtionem, quòd ſtantibus teſtamentis anteceſſorum, quòd nati ex diuerſis patribus, deberent ſuccedere in ſtirpem. & non in capita, quodam faciente teſtamentũ, & inſtituente fratrem, & nepotes nominatim plures ex alio fratre. & demum ſe referente ſecundum teſtamenta hæc anteceſſorum, vt hæc relatio operetur illos nepotes non viriliter, vt expreſſio propriorum nominum deſignabat, ſed in ſtirpem hæredes intelligi inſtitutos: Alexand. conſil. quinquageſimo ſecundo, columna ſecunda. lib. quarto. Ad aliam de legato vſusfuctus

fundi facto vxori, his verbis, quòd non poſsit aliena-
re fundum ipſum, vt hæc verba operentur legatariam
interpretari proprietariam fundi legati: ar. l. ſi ſtipu-
latus. ff. de vſu. probat, & menti tenendum dicit Bar-
tol. in l. Proculus. ff. de vſufruct. pro ſingulari ponit
Franc. Cremen. in ſing. 27. & ſi adiuncta fuerit taxa-
tiua tantùm, hoc modo vſumfructum tantum: com-
probat Alexan. conſil. 150. in princip. lib. 7. cum alle-
gandis infrà 4. li. Ad aliam de poteſtate conceſſa per
Imperatorem alicui legitimandi ſpurios in vita & in
morte, vt verba aliquid operentur, debet intelligi in
morte. i. poſt mortem, iſtam non eſſe extraneam ex-
poſitionem, per text. & glo. ibi tradit Paul. de Caſt. in
l. ſi quis. §. filium. col. fin. ver. in gloſ. ſuper verſi. mo-
rientem. de liber, & poſthum. quando aliquis ſanus
intellectus poteſt dari etiam impropriando verba. i-
dem Paul. de Caſtr. conſ. 227. verſic. breuiter. lib. 1. Ad
aliam quæſtionem, pater donauit filio bona cum cō-
ditione & onere ea reſtituendi certo caſu eueniente,
deinde eadem bona cum aliis reliquit ſimpliciter ei-
dem filio in teſtamento, vt teſtamentum hoc quidē
operetur, & legatum vtile ſit, remiſſum, cenſeri onus
ex donatione per teſtamentum, reſpondit Old. conſ.
28. Viſa donatione. Ad aliam, de clauſula, Quòd feu-
dum ſapiat naturam feudi antiqui, & paterni, &c. vt
non ſit fruſtratoria, facit amitti agnatos tranſuerſales
omiſſa reſtrictione receptionis feudi principaliter, &
nominatim factæ pro ſe, filiis, & deſcendentibus: vt
reſpondit Iaſo. conſil. 1. col. fin. lib. 3. Ad aliam, de te-
ſtatore inſtituente filios trium fratrum nominatorū
æquis portionibus in ſtirpes, & non in capita, cùm
duo fratres tempore teſtamenti vel mortis teſtatoris
non habent filios, & horum filios naſcituros, vt & ho-
rum filiorū inſtitutio non ſit fruſtratoriè facta, intel-
ligi inſtitutos hæredes, plenè Pariſ. conſil 71. li. 4. & a-
libi fit ſæpe ſimilis inductio, ne verba ſint inania, o-
perantur in materia etiam pœnali & odioſa, & ſtricti
iuris renuntiationis, diſpenſationis, & argumenti à
contrario ſenſu ad correctionem iuris. & ad extenſio-
nem, quæ aliâs non fieret de perſona ad perſonam,
4 † vt paſsim per Iaſ. in l. 3. in princ. col. 1. ff. de iureiur.
Dec. in cap. cum dilecta. col. 3. nu. 7. de confir. vti. vel
inuti. & conſ. 99. col. 2. nu. 4. & Aym. alios referens in
conſil. 20. nume. 9. & conſ. 135. nu. 24. & conſ. 84. nu.
12. & conſ. 92. nu. 5. & conſil. 277. col. fin. & conſ. 272.
col. 5. nu. 7. & conſil. 294. col. 5. & ſequ. & conſil. 297.
col. 3. & ſeq. & Card. Alexan. in cap. paſtoralis. col. 1.
de appel.

Etenim hoc generale dictum, quòd verba debent
aliquid operari, locum habet in omni materia, & diſ-
5 poſitione, vt in locis prædictis † habetur, & in conſil.
3. col. 3. fin. inter conſil. Soci. lib. 4. exprimitur de cō-
tractibus, de iudiciis, de atteſtationibus, de priuile-
giis, de vltimis voluntatibus. idem probat Franc. in
d. cap. ſi Papa. in vltimo not & Alber. de Roſ. & Paul.
de Caſtr. Bald. & Ang. in d. l. ſi quando. in princip. &
Rip. in cap. 1. col. 7. num. 41. de reſcript. ex quo quidem
de directo videtur reprobari limitatio, quam ad hanc
regulam adducit Albe. de Roſ. in l. 1. col. 4. ſub nu. 12.
de offic. procur. Cæſa. quòd hæc procedat in vltimis
voluntatibus, vbi ſit clarior interpretatio, ſed in con-
tractibus inter viuos reſtringuntur verba ad præce-
dentia. quòd ſit quaſi quædam declaratio, & inculca-
tio verborum: poſt Felin. refert & dicit profectò eſſe
mirabilem, & ſignandam limitationem, Iaſo. conſil.
duodecimo. columna fin. verſic. tertiò dicitur. lib. 3.
quam non puto veram: quia & in contractibus de-
bent ſemper interpretari verba, vt aliquid operentur,
6 † per text. in l. ſi ſtipulatus. ff. de vſu. dicit Alexand.
conſil. duodecimo. col. penult. ſub num. 14. Et conſil.
36. col. penult. num. 5. lib. 2. & dicunt alij modò alle-
gati: & quia in vltimis voluntatibus quoque verba
reſtringuntur quandoque ad præcedentia, & incul-
7 cantur, † l. cum in teſtamento. §. fin. ff. de hæred. inſt.
l. pediculis. §. Labeo de aur. & argen. lega. tamen ſunt
ſub dicta regula, ita ergo de verbis contractuum di-
cendum eſt, quando poſſunt operari ſecundum intel
lectum vtriuſque contrahentis, ſicut in vltima volū-
tate operantur, quando operari poſſunt, ſecundum
intellectum proferentis: vt tradit idem Alber. de Ro-
ſa. in l. qui ſic. de verb. obligat.

Cæterùm hæc regula, vel hoc brocardicum tradūt
8 † Felin. in cap. cauſam quæ. col. 6. num. 6. de reſcript.
plures limitationes patitur: nam primò limitatur,
quandò id operandum per verba depēdet à poteſta-
te proferentis, & diſponentis, cum ſemper interpre-
tandum ſit, quem dixiſſe & diſpoſuiſſe id, quod po-
9 teſt facere, & non vltrà: † l. Lucius §. penul. ff. ad muni
cip. Alexand. conſ. 208. col. penul. num 9. lib. 6. Dec.
conſil. 218 col. 2. num. 3 Soc. Iun. conſ. 112. col. 4. nu. 17.
lib. 1. Galiau. in l. Centurio. col. 10. ſub ver. ſed aduer-
te. de vulga. & pupill. vbi igitur verba non poſſunt a-
10 liquid operari, non operantur † dicit Capra conſ. 87.
nu. 8. & conſ. 122. numer. 1. in ſpecie dicit, verba id non
11 operari, quod diſponere non poſſunt, † vt in ſimili di-
citur in l. quod in rerum. §. 1. de leg. 1. ad idem Bald. in
l. 1 nu. 1. C de pact. pigno. dicens, verum eſſe, verba o-
12 perari, ſi de iure poſſunt, aliâs ſecùs. † & per Marſil. in
Rub. de proba. ſub nu. 19.

Secundò limitatur, quòd id tantùm verba operen-
13 tur, quod poſſunt operari, etiam in modico: † vt ponit
Angel. in l. ſi itaque. ff. de ſerui. & ſufficit aliquis effe-
ctus operatiuus verbo, licet per omnia ille effectus nō
14 ſequatur, prout verborum ſonus importat † per gloſſ.
in verbo inſolidum. in ver. occupātis. & ibi expreſsè
Geminianus no. in c. ſi duo. in princ. de procu. in 6.
pro not. adducit Iaſo in d. conſil. 12. col. fin. ver. ſecūdò.
lib. 3. Goz. conſ. 30. col. 4. nu. 13. & plures caſus & de-
ciſ. congerit Felin. in cap. 1. col. 4. ſub ver. priuilegium.
de reſcriptis, in quibus verba operantur id quod poſ-
ſunt: iam enim quis videtur velle, quod eſſe poteſt, &
15 non aliud † dicit Bald. in l. peto. in princ. in ſi. de lega.
2. eandem limitationem probant Gemin. in d. c. ſi Pa
pa. ad fin. ver. ſecundò fallit. & Ripa in d. c. 1. num. 43.
de reſcri. & Franc. in d. c. ſi Papa. in 4. limit. Quando
verò verbum, appoſitum in teſtamento, non poteſt
16 operari, habetur pro non adiecto: † l. talem in princi.
& ibi Imo. ff. de hæred. inſt.

Tertio limitatur, dummodò illud, quod poſſent
operari verba, non ſit contra voluntatem teſtato-
ris: quia potiùs debent reputari ſuperflua, quàm ſic
17 contra voluntatem teſtatoris operari: † per l. verbis
ciuilibus. & ibi Alexand. in 2. not. numero tertio. de
vulga. & pupill. cum aliis refert Aymo conſil. vigeſi-
mo quinto. colum. fin. verſic. ex præmiſsis. & conſil.
ſeptuageſimo. colum. fin. verſic. tertiò. & Cuma. con-
ſil. 108. in fin.

Quartò limitatur, quòd ſit vera regula hæc in ver-
bis certis ſpecialibus, ſed in generalibus diſtinguen-
dum eſt, quòd ſi proferantur apto & condecenti mo-
do, operantur: ſi verò non proferantur apto modo,
ſed inepto, etiam congruo vocabulo, tunc nihil
operan-

18 operantur: † Goza.conſ.78.nu.12. in fin.niſi ratio ſua-
deat, quòd operentur: vt quia interuenit culpa.& iſta
19 eſt ratio, quæ poteſt ſuadere, † ſecundum Bald. in l.
ſed & ſi quis.§.quæſitum colum. penult. verſic. ſepti-
ma eſt. ff.ſi quis caut. & ibi Alber.de Roſ.in fin. addu-
cit Boer.in deciſ.57. in fin. culpa poteſt eſſe huiuſmo-
di ineptitudinis verborum, & defectus Notarij, qui
ſcripſerit teſtamentum, tunc ratio ſuadet, quòd talis
culpa non nocet: † l. errore. & l. ambiguitates. C. de
20 teſta. vt alâs dictum eſt.

Quintò limitatur, quòd debeant operari non con-
tra, ſed ſecundum naturam actus, ſuper quo interpo-
21 nuntur: † Saly.in l.coiri.in fin.ff. pro ſoci. Alex. con-
ſil.21. col.3.num.8. lib.5. & Dec.conſil. 278.col.penul.
num.9.& Pariſ.conſil.5.col.6.nu.44.lib.4. & conſil.
20. num.74.lib.1.& ſecundum ius commune loqués
de illo actu, per alleg. à Goza. conſil.74. nu.9.cum ſe-
quent. vt de eo, quòd mandat vſufructuario teneri v-
ſumfructum ad hæredem, quòd ex hoc non alteratur
à natura vſusfructus.& talia verba aliud non operan-
tur: Paul.de Caſtr.conſil.121. Viſa quadam petitione.
col.fin.lib.1.

Sextò limitatur, quando minùs abſurdum repu-
tatur, quòd verba nihil operentur, quàm quòd ope-
rentur vltra ſolitum, & proprium ſignificatú, & præ-
22 ſumatur donatio, † Socin.conſil.73. col.4.ver. poſtre-
mò, ex quo. lib.1.& conſil. 21. col. 5.nu.11. lib.3.potius
quoque debeat nihil operari, quàm ab urditatem in-
23 ducere. † Ioan.Bapt. in tract.de arbi.cap.15. lib.7.col.
3. ad fin.Curt.Sen.conſ.16. col.8.num.14. Aym dicto
conſil.70.col.fin. ver.ſecundò.in quibus locis exem-
pla congrua ponuntur per Socin conſil.60.colum. 5.
ver.& ſi dicatur.lib.1.

Septimò limitatur, quòd magis verba ſint ſuper-
flua, quàm quòd indebitè damnum quis patiatur:
24 † Barto. & alij in l. fin. §. in computatione.ad fi. C.
de iure delib. Alexan.conſil.143.colum.2. lib.5. refert
Hier.Cagno.in l.1. num. 85. C. de pact. Dec.conſil.
74. ſuper fi. verſicu.præterea ne quis Bellonus. conſil.
71.num.13. Aym.d.conſ.70. colum.fin.ver.imò prius:
Bero.conſil. 110.num. 10. lib.1. & in ſpecie noſtra po-
tiùs etiam debent reputari verba fruſtratoria, quàm
quòd cenſeatur teſtator grauare hæredem. probat
25 † Aym. conſil. 86. col. penul. num.10. magiſque cō-
cedendum eſt, voluntatem teſtatoris totaliter eſſe ſu-
perfluã, quàm eam ſequi in damnum maximè pupil-
26 li, tradit † Aret.conſil.22.col.penul. vel ſaltem vbi ver
ba dubia ad certam ſignificationem deduci non poſ-
ſunt, debeat interpretari ad id, quod minùs nocet,
27 per doctr. † Bald. in l. ſi quis ſeruo. in prin C. de fur.
firmat Alexand.conſil.129. col. 2. num 7. lib. 4. facit
gloſſ. fina.in l.ſed cum ab hærede. ff.ad Trebell.

Octauò limitatur, quando verba ſunt expreſſa eo
modo, quo tacitè ſubintelliguntur à iure: quia tunc
28 nihil operantur: † l.3.de lega.1. l.non rectè. C.de fide-
iuſſ. ponit Alexan. conſil.33.col.2 ver.nec ad hoc ob-
ſtat.lib.1.& Ripa in d.ca.1.col.8.num.44. verſi. tertiò.
de reſcript. & Bello.d.conſ.7.ſub nu. 17.& Gemi.in d.
cap.ſi Papa.in princ.ad fin. in vlt. ſua fallen.& Pariſ.
conſ.110.num 47.lib.1.vbi maximè, quando nomina
29 ſunt ſynonyma, † & Ruin.conſ.89.ſub nu.ſeptimo.li.
2.vbi explicita expreſſio eius, quod iam implicitè ex-
preſſum erat, nihil operatur, intellige, niſi illud ſubin
tellectum à iure importaret ordinem ſeruandum de
iure: tunc enim expreſſio eius facta ab homine, trãſi-
ret in formam mandati hominis, cuius peruerſio ope

30 raretur nullitaté actus, quæ aliâs nõ accideret: † vt de-
clarat Alexan.conſ.22. col.fin. lib.5.per not.in c.cum
dilecta.de reſcript.quare operatur minùs talis expreſ-
ſio, quàm ſi facta non fuiſſet: quia magis reſtringitur
31 diſpoſitio, † vt per Gomeſ. de Regu. Cãcel.in reg. de
non tollen.ius quæſitũ.in 1.par.& ad alia, vt per Doct.
in d.l.3. & per Imo.in l.talem.§.1.circa princ.ff.de hæ-
red.inſt. licet operetur habito reſpectu ad aliquid ex-
32 trinſecùs. † Pau.de Caſt. in l.talis ſcriptura.nu.3. de le.
1. aliâs verba nihil operantur, quando iuris ratio non
33 patitur. † poſt Bal.& alios dicit Felin.in d.c. cauſam.
quæ.col.6.nu 6.de reſcript.

Nonò limitatur, quòd vbi illud, quod quæritur,
verba operari, iam eſt diſpoſitum per ipſum, proferé-
tem verba, vel per ius commune: tunc aliud non ope-
rantur verba, niſi quòd cenſentur poſita cauſa dubita
34 tionis tollendæ: † l.qui mutuam.in princ.ff. manda.
cum ibi ſigna. in glo. & l. quæ dubitationis. de Reg.
Iur.& per Aym.conſil.25.in fi.vel cauſa dubitationis
35 de eo, quod poſſet dubitari, † vt in no.q.ibi per eum, &
cauſa ſpecialis expreſſionis eius, quod generaliter e-
rat expreſſum, vt plus timeatur, quod ſpecialiter in-
36 iungitur, quàm quod generaliter imperatur: † c.ſi ad-
uerſus.de hæret.& c. quanquam.23.diſtin. Anch. in c.
ſi enim.col.fi.28.q.1 ponit Gemin. in d.c. ſi Papa.col.
fin. in 1.& 2.fallen.& ibi Franch. in 1.& 3.limit. Aym.
conſil.70. col.fi.nu. 29. ſic enim verba non videntur
ſuperflua, per quæ clarius apparet, quod prius erat diſ
poſitum, † Dec. in l.fin. col. 4. in 7. not. num.9. C.de
pact. Alexan.in l.ſi quis mihi.§.iuſſum.col. penul ſub
nu.12. ff.de acqu.hæred. & plures alias deciſ.per quas
apparet tolerari ſuperflua, cumulat Felin.in cap. ſoli-
tæ.col.3.de maior. & obed. vt quod priùs implicitè,
poſtea explicitè expreſſum dicatur, exemplum in cō-
ditione expreſſa ſine filiis incluſa, etiam ſi non expri-
matur, ponit Ruin. conſil.144.col 3.num.6 li.2. vt de
eo, quod dictum erat implicitè, dicatur explicitè, to-
37 leratur ſuperfluitas. † idem in conſil.136. col.4.nume.
11. li 3. iſto autem caſu etiam geminatio verborum di-
ceretur facta ad maiorem expreſſionem intentionis,
diſponentis etiam in caſibus ſimilibus, & non ad cor-
rectionem inducendam: Alexand.conſil. 130. colu.3.
ver.nec obſtat, quod dicatur.lib.4. vt quoque dictum
eſt ſuprà dubit. præced. verſi.alio & vltimo.& in hoc
poteſt cadere exemplum quæſtionis, deciſæ per Ioan.
de Ana.in conſ.37.in penul. q. alimentorum relicto-
rum vxori, cum hac adiectione, quòd vltra prædicta,
ei reliquit victum & veſtitum, quod vltimum, quia
continetur ſub alimentis, dicta verba vltra prædicta
nihil operantur, vt ibi per eum. & Bologni. in addi.

Decimò limitatur, quando verba non operantur
in odium eius, pro quo & eius fauore videntur prola-
38 ta, † per l. quod fauore.C.de legi. probat Dec. conſil.
232.in fi.quia inducta ad vnum finem, non debent o-
39 perari contrarium: † l. fuit quæſtionis.ff. de acquir.
hæred.l.in ratione. la.2. §. tametſi.ad l. Falci. l.alimē-
torum.de aſsignan.libert.& l. legata inutiliter, & ibi
Doct. de ali.lega.

Vndecimò limitatur dicta regula, quando verba,
quæ exprimuntur, ſi intelligantur eo modo, quo ſunt
expreſſa, reſultet intellectus contrarius iuris commu-
nis, nihil debent operari, ſed reduci ad diſpoſitionem
40 iuris, † per text. in cap.cauſam.quæ.tradit Gemi.in d.
cap.ſi Papa.in 3.fallen. & Franch. in 4. limit ſequitur
Alexan.in d.conſi.33. colum.2. ver. item reſpondeo.
num.10.lib.1.& Pariſ.conſ.110.nu.48.lib.1.Bero.conſ.

34.num.20.lib. 2. quod procedit in legibus, ſecùs au-
tem videtur in ſtatutis, vbi poteſt apparere de inten-
tione ſtatuentium, quòd velint aliquid mouere & ſta
41 tuere vltra ius commune, † ex ſententia Paul.de Caſt.
declarat Dec. in auc. ex teſtamento. ſub numer. 4. de
collat. idem dicendum eſt in teſtamentis, & in aliis
diſpoſitionibus hominum, in quibus poſſunt diſpo-
nere de rebus ſuis vltra ius commune, quia huiuſmo-
di eorum diſpoſitiones etiam pro lege debent ſerua-
42 ri † §. diſponat. in auc. de nupt. l. 1. §. ſi conueniat. ff.
depoſi. cum ſimil.

Duodecimò limitatur eadem regula, quod proce-
dat, vbi verba adiecta ſunt penitùs diuerſa: ſecùs au-
tem eſt in verbis adiunctis, deſignantibus genus &
ſpeciem: quia verbum, continens genus dicitur abū-
dare, & reſtringi ratione verbi adiuncti, continentis
43 ſpeciem: † l. ſed & ſi adiiciatur. ff. pro ſoci. ibi gl. & cla
riùs in ſoluendo contrarium d. l. ſi quando. de leg. 1. &
d. l. ſi ſtipulatus. de vſu Bar. Bald. & Fulgo. tradunt, &
Alexan. conſil. 8 nu. 3. lib. 3. & conſil. 22. col 3. lib. 5. ex
natura actus deducti in diſpoſitione, & limitatur,
quādo in diſpoſitione ſuperflua eſſet mixtum aliquid
44 noui † vt per Ruin. conſil. 192. col. 6. nu. 3. lib. 2. & ex
eo poteſt addi, vt quis cēſeatur minùs grauatus, quàm
fieri poſsit, dummodò fieri talis reſtrictio poſsit, ſalua
45 ratione recti ſermonis: † Paul. de Caſt in l. Titia cum
46 teſtamento. §. Lucius. ff. 2 de lega. 2. † & ibi Bald. priùs
dixerat propter generalia verba, non eſſe veriſimile
in dubio teſtatorem velle recedere à ſpeciali prouiſio-
ne: ergo verba generalia tunc ſuperflua ſunt. facit reg.
generi. cum ibi alleg. per gl. Dyn & alios de reg. iur.
in 6. & facit doct. Bal. in cap. cum ordinem. col. 3. nu.
10. de reſcript. & tex. in l. ſeruis vrbanis. §. fin. de lega.
3. & econtra, quando inter genus & ſpeciem ponitur
copula, Cum, vel, Et, ſpecies ponitur exabundanti.
47 † per l. quæſitum. §. pen. de fund. inſtr. prǣmittit Ang.
in conſilio 28. Teſtator.

Decimo tertiò limitatur, quòd verba non operan-
tur, quæ poſita apparent ex ſtylo Notariorum, nimis
ampla continētia præiudicium veriſimiliter, non ca-
dentis in mentem diſponentis, & quandam nimiam
48 plenitudinem ipſorum verborum: † vt adducit Ruin.
conſil. 98 in fin. lib. 1. & conſil. 60. in fin. lib. 3. & Felin.
in d. cap. ſolitæ. col. fin. ver. & vide dom. Abb. & Pa-
riſ. conſ. 73. col. penul. num. 50. 51. lib. 2. & maximè in
49 cōtractibus. † Cagnol. in l. 1. ſub num. 84. C. de pact.
Gabr. Eugub. conſil. 90. num. 13. 14. & plures ſunt ad
hoc autho. cumul. per Tiraq. in l. ſi vnquam. in præ-
fat num. 126. quam ſentētiam ſequi debemus, inquit
ipſe: ſed ego non ſequendam puto, quādo verbis hu-
iuſmodi conceptæ ſunt clauſulæ, conſuetæ & ſolitæ
apponi per Notarios, quia cenſentur iſtæ appoſitæ de
50 voluntate teſtatoris, vel contrahentium, † Alexand.
conſil. 142. col. 4. ver. ſubdit etiam. li. 2 & conſ. 53. nu.
11. lib. 7. & Capyc. in deciſ. 159. num. 39. & vt intelligit
Dec. in l. vt liberis. nu. 14. & ſequent. C. de collat. aliâs
dixi circa clauſ. codicill. ſuprà eo. lib. inter. 1. dubit. 1.
ver. at nihilominus.

Decimoquartò limitatur in verbis generalibus,
quia non operantur, quando quælibet ſpecies contē-
ta ſub genere, non ſufficit ad inducendum effectum,
ad quem talia verba ſunt propoſita, † per tex. & glo. in
ver. ſpeciem. in cap. 1. de except. in 6. tradit Abb. in ca.
cum dilecti. col. fin. ſub num. 10. de accuſ. in teſte. di-
cente ſe inimicum partis, vt non admittatur, quod
non impedit, cum non dixerit de qualitate inimici-
tiæ, & non omnis inimicitia, niſi capitalis, repellat te-
ſtem: & ad hoc plur. concord. allegat Nic. Euerar. in
ſua Centu. in loco à generalitate, ad fin. & vt ibi per
Dec. conſ. 542. col. 4. ver. non obſtat.

Decimoquintò limitatur in verbis claris, à quibus
ideo recedere non debemus, pro eo, quod debeat ali-
quid operari, vel ne ſit diſpoſitio inutilis: ita Alexand.
conſ. 81. col. fin. nu. 16. lib. 6. Gabr. Eugu. conſ. 90. nu. 12.

SVMMARIVM.

*1 Mens, intentio, voluntas, ſenſus, & cogitatio, quaſi ſynony-
ma ſunt, quando tranſeunt in diſpoſitionem.*

*2 Mens quid ſit? Differentiam inter mentem & intellectū
tradit D. Gaſpar Contarinus, in literis diuerſorum il-
luſtrium. lib. 14. La 1. vbi bene. & ibi plura de mente, &
verbis.*

*Mens teſtatoris dicitur, cum larga & benigna ſit interpre
tatio in teſtamento.*

3 Mens eſt ratio legis.

*4 Mens teſtatoris eſt ratio ſua diſpoſitionis, quæ etiam dici-
tur lex.*

5 Et ea ceſſante, non ceſſat legis diſpoſitio.

*6 Mens in quibuſcunque maximè attendenda eſt, in legi-
bus, priuilegiis, iudiciis, reſcriptis, & in contractibus.*

Et in ſtatutis.

In dictis teſtium.

In pactis, ibidem.

*7 Mens potius, quàm verba inſpicienda & obſeruanda, præ-
ſertim in vltimis voluntatibus.*

8 Et in fideicommiſsis.

*9 Quia lex in fideicommiſsis faciliùs interpretatur, quàm in
cæteris diſpoſitionibus.*

10 Et largiùs fideicommiſſo, quàm directo quid datur.

LIB. II. INTERPR. IIII.

ASSVMO nunc interpretationē quar-
tam, circa mentem & ſententiam teſta-
toris: quæ ſicut circa eam rem verſatur
quam non videmus, vt eſt animus, vo-
luntas teſtatoris & ipſa mens: ita maio-
rem nobis interpretandi difficultatem affert: Bald. in
l. precibus col. 6. ſub ver. dixi ergo. de impub. & ali.
ſubſti. quem Doct. paſsim referunt, vt nos in obſcuri-
tate huiuſmodi potiùs diuinantes, quàm interpretā-
tes agere oportet: iux. tex. in prin. in auct. de teſta. im-
perf. nos enim ignoramus, quid ipſe teſtator credide-
rit, dicit glo. in l. ſi paterfamil. ff. de hæred. inſti. clariùs
tamen, quo fieri poſsit propoſitam interpretationem
expediendo, conſidero mentis teſtatoris dubitatio-
nem, & conſequenter eius interpretationem poſſe
accidere, & fieri dupliciter. Primò in his, & ex his, quę
ex ipſo teſtamento oriuntur, vt ſic nos procedere do-
cet Iuriſconſul. in l. in his, quæ de condit. & demonſt.
de cuius intellectu perquiſiui ſup. lib. præced. interp.
2. dubit. 2. ver. primò itaque.

Duæ igitur dubitationes declarandæ proponun-
tur.

Prima mentis & ſententiæ teſtatoris dubiæ in his,
& quomodo ex his, quæ extra teſtamentum contin-
gunt, interpretatio capiatur.

Secunda, quomodo eiuſdem mentis dubiæ fiat
declaratio in his, & ex his, quæ ex ipſo teſtamento o-
riuntur.

LIB.

LIB. II. INTERPR. IIII. DVB. I. SOLVITVR.

1 *Per ſignificata plura mentis, & eius accuratam attentionem.*
2 *Per exteriora media, & loca remiſſiuè expreſſa.*
3 *Per ſcientiam vel notitiam teſtatoris.*

SOLVTIO I.

AD primam accedendo præmittendum
eſt, quòd mens, ſententia, intentio, vo-
luntas, ſenſus, cogitatio teſtatoris, cum
in diſpoſitionem tranſierint, quaſi ſyn
onyma ſunt, idem ſignificant, & pro-
miſcuè ac alternatim per leges & Doctores expreſſa
reperiuntur, vt videre eſt ex lege 1. in prin. de pen. leg.
ibi, niſi fortè aliud tempus, vel mente, vel verbis, &c.
1 †l. Sempronius. in princ. de vſufruct. lega. ibi, ſed his
caſibus de ſententia teſtatoris quærendum eſt. l. cum
pater. §. donationis. de leg. 2. ibi, ſed in quem volun-
tatis intentio dirigatur, l. quiſquis mihi. de leg. 3. ibi,
voluntatem præterea defuncti, quæ maximè in fi-
deicommiſsis valet, ei ſententię ſuffragari. l. 3. C. de li-
ber. ibi, cum enim manifeſtiſsimus eſt ſenſus teſtato-
ris. & ibi, glo. ſenſus, id eſt, mens. & l. 1. C. de leg. ibi, ta-
men hanc fuiſſe defuncti cogitationem interpretor,
& alibi ſæpè in legibus, in gl. & in ſcriptis Doctorum
hæc vocabula vna vel alia expreſsione poſita inſpici-
untur, idem ſignificantia.

Mens enim vocata eſt eò, quòd in anima emineat,
vel quia meminerit, & eſt præſtantior pars, à qua in-
telligentia & ratio procedit. vnus eſt affectus animæ:
dum ſcit, mẽs eſt: dum vult, animus eſt: dum rectum
videt, ratio eſt: dum ſpirat, ſpiritus eſt: dum aliquid
ſentit, ſenſus eſt: dum corpus viuificat, anima eſt: dicit
Luc. de Pen. in l. 1. colum. penult. ad med. C. de cond.
in publi. hor. lib. 10. & Cicero lib. 3. de Offic. ca. maxi-
mè autem. dicit, cum vero iurato dicenda ſententia
ſit, meminerit, Deum ſe adhibere teſtem, id eſt, (vt ar-
bitror, mentem ſuam) quia nihil homini dedit ipſe
Deus diuinius, idem Cicero Academ. quæſt. li. 2. pag.
9. inquit: Mens enim ipſa, quæ ſenſuum fons eſt, atq;
etiam ipſa ſenſus eſt, naturalem vim habet, quam in-
tendit ad ea, quibus mouetur, itaque alia viſa ſic arri-
pit, vt his ſtatim vtatur, aliqua ſic recondit, è quibus
memoria oritur, cætera autem ſimilitudinibus con-
ſtituit, ex quibus efficiuntur notitię rerum. Salomon
in Prouer. in c. 19. dicit, qui tantum verba ſectatur, ni-
hil habebit: qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit a-
nimam ſuam, & cuſtos prudentiæ inueniet bona: &
Bal. noſter in c. mandatum. ad prin. de reſcript. dicit,
ſemper eſſe recurrendum ad intentionem diſponen-
tis, quia lingua cedit cordi, & verba ſunt ſub iugo mẽ-
tis, tanquã ſub ſuo proprio originali, & digniori. quæ
mens eſt radix verborum eius ſubſtantia prima: idem
Bal. in rub. num. 7. de vi. & honeſt. cler. dicit ex Remi
gio, quòd anima viuificat corpus & mẽtem, quæ qui-
dem mens regit animam, & ex apoſtolo, vitam ſigni-
ficari per animam, & virtutem per mentem, etenim
mens teſtantis appellatur, dum in teſtamento larga,
2 & benigna interpretatio fit, per † l. quiſquis mihi. de
verb. ſign. dicit idem Bal. in conſ. 472. Illa verba. in fi.
3 lib. 5. & ſicut mens eſt ratio legis †ſecundum Dyn. in
c. vltimo. de reg. iur. in 6. refert Bal. in l. non dubium.
col. 1. & Bar. nu. 11. C. de legi. ita mens teſtatoris, eſt ra-
4 tio ſuæ diſpoſitionis, quæ etiam dicitur, † vulg. §. diſ-
ponat. in auct. facit. l. cum pater. §. dulciſsimis de leg.
2. & ibi Caſtren. & l. cancellauerat. de his. quæ in teſta.
delen. non ita tamen, quòd ea ceſſante, ceſſet diſpoſi-
5 tio legis, †gl. & Doct. in l. cum tale. §. falſam. de cond.
& demonſt. ſed in hoc vide Tiraq. in tract. ceſ. cau. in
1. par. nu. 116. 121. 241. nam & hæc tria verborum; ratio,
& mens operatur, vnum dicit Bal. conſ. 2. ſub num. 2.
lib. 1. ideo meritò, cum in quibuſcunque diſpoſitioni-
bus mens maximè attendenda ſit, & in legibus, & in
priuilegijs, & in iudicijs, & in reſcriptis, & in contra-
6 ctibus iura allegando, dicit † Socin. conſ. 58. col. 2. ver.
his tamen. lib. 1. cumulatq; alleg. more ſuo Tiraq. in l.
ſi vnquam. ver. libertis. ibi, in legib. num. 47. In ſtatu-
tis. num. 54. In reſcriptis. nu. 55. In priuilegis. nu. 56. In
teſtamentis ſeu dictis teſtium. nu. 57. In pactis. & in
contractibus, nu. 58. In mandatis. num. 59. & ibidem
nu. 69. rationes ſubiungit de præſentia & excellentia
mẽtis ſupra verba, quas fatetur habere ex trac. Steph.
de Fede, de interpr. iur. in 1. par. in prin. nõ allegando
tamen præmiſſa, per me allegata.

Hoc præcipuũ eſt in vltimis voluntatibus, in qui-
bus magis mens, quàm verba maximè quidem inſpi
7 cienda & obſeruanda eſt: † l. 3. de liber. præt. l. 3. §. con-
ditio. de alimen. lega. cap. in his. de verb. ſign. Alexan.
conſi. 130. col. 1. lib. 2. Curt Sen. conſ. 52. colum. 1. conſ.
76. col. 4. num. 13. & ſequen. Bolog. conſi. 43. col. pen.
ver. attende ergo. Barb. conſ. 10. colum. 4. & ſeq. lib. 2.
Pariſ. conſi. 32. num. 70. lib. 1. & conſi. 17. num. 16. conſ.
20. num. 33. li. 3. Iaſ. in l. iuriſgentium. §. prætor ait. col.
fina. ver prędicta fortiùs. ff. de pact. vbi ſuperiùs idem
dicit in contractibus, in reſcriptis, in legibus & ſtatu-
tis magis fore attendendam mentem, quàm verba.
repetit & idem in conſi. 132. colum. penult. conſi. 140.
ad fin. libro 2. & conſilio 52. colum. quarta, verſic. ſe-
cundò principaliter. libro 3. Hier. Zanch. in repetit. §.
cum ita. numero 33. l. hæredes mei. ad Trebell. Tira-
quel. in dicto verb. libertis. num. 52. de hoc legum, gl.
& Doctor. frequentiſsimæ ſunt allegationes, vbicun
que, & quotieſcunque de vltimis volũtatibus loqui,
diſputari, reſponderi, & iudicari contingat, hoc ita
expediendo, ſicut Imperator facit in l. fin. C. de poſth.
dicens, cum frequentiſsimas leges poſuimus teſtato-
rum voluntates adiuuantes, & cum infinitis, vt ita
dixerim, concordantijs, dicit ad hoc Corn. conſi 275.
colum. 2. verſi. licet autem prædicta. lib. 4. cur verò in
allegatis locis, & frequentiùs in legibus cautum re-
peritur, mentem ac voluntatem teſtatoris ſpectan-
dam eſſe, in fideicommiſsis præcipuè, vt l. fideicõmiſ-
8 ſa. † §. item ſi quis. & l. quiſquis mihi de leg. 3. & l. cum
virum. C. de fideicommiſ. putarem, poſſe reſponderi,
hoc eſſe: quia fideicommiſſa, vt plurimùm, fiunt tali
ſermone, ex quo magis intellectu, & coniecturis, quã
ex verbis percipi & cognoſci poteſt quid, & à quo, &
cui præſtandum ſit: vt l. Titia cum teſtamento. §. fi. l.
miles ad ſororem. in princ. l. cum pater. §. donationis.
l. vnum. §. fi. de leg. 2. & l. qui filium. in princ. ad Tre-
bel. huc tendunt verba text. in l. cum proponebatur.
de leg. 2. ibi, etenim in cauſa fideicommiſsi vbicunq;
precaria voluntas quæreretur coniectura, potuit ad-
mitti, & quod ſcribit Socin. in conſ. 23. colum. 7. verſ.
9 19. libro 1. † dicens. quia in fideicommiſsis lex faciliùs
interpretatur, quàm in cæteris diſpoſitionibus, &c.
ita expreſsè Dec. in conſ. 259. colum. 2. verſi. nam in fi-
deicõmiſſo. Addo aliã rationẽ, quia largiùs fideicom
10 miſſo, quàm directo quid datur, † vt l. libertates etiã.

ff.de fideicommiſ. liber. largiùs, quia quod nó poteſt
via directa, poteſt obliqua, & per fideicommiſſum, vt
ibi & in gl. & in l. Scæuola. ad Trebelli. largiùs, addo,
quia fideicommiſſum præſtatur manu aliena, ne de-
luſa remaneat diſpoſitio teſtatoris, ita fideicommiſſo
rum tantus fauor factus eſt, quòd de eis tale ius dica-
tur: vt §.1.§.& quia. & §. ſequen. Inſtitut. de fideicom-
miſſ. hæred.

SVMMARIVM.

1 *Accidentia extrinſecus aliquam adferant vltimis voluntatibus declarationem.*
2 *Etiam in his, quæ extrinſecus præbent dubitationem, quæ præcedunt teſtamentum, vel ſequuntur.*
3 *Et quæ oriri poſſent.*
4 *Declaratio ex aſpectu rei legatæ fit.*
5 *Interpretatio legis & vltimæ voluntatis parificatur.*
6 *Voluntas contraria verbis pluribus probatur.*
7 *Et debet probare hæres grauatus.*

SOLVTIO II.

ITaque cum ea, quæ extrinſecus acci-
dunt aliquam vltimis voluntatib. af-
1 ferant declarationem: † l. quod purè. §.
1. & l. cum illud. in fi. ff. quando di. leg.
ced. etiam in his, quæ extrinſecus dubi
tationem præbent, quæ præcedunt teſtamentum, vel
2 quæ ſequũtur, † exponit glo. in l. 1 de his, quæ in teſta.
3 delen. & quæ multa oriri poſſent, † vt dicit text. in l.
Mæuia. §. vxore de an. lega. de his quidem clarior do-
ctrina tradi non poteſt, niſi imaginata dubitatione &
inuenta, in quibus conſiſtat, quòd imaginentur &
inueniantur media. ex quib. ipſa dubitatio clara red-
datur, & mens teſtãtis manifeſta efficiatur, quoniam
ea hoc in loco etiam mihi commodiora, nunc non
ſubueniunt media, quàm ea, quæ ſuprà in lib. præced.
interpr. ſecunda, dubit. 1. adduxi. ſ. coniecturæ, indi-
cia, argumenta, prçſumptiones, & veriſimilia, de qui-
bus ibidem ſingulis ordine ſuo plenè diſcuſsi: ideo
eadem hoc etiam in loco repetenda eſſent, ſed breui-
tatis gratia illuc ad ea reuidenda lectorem remitto,
quando fuerit opus, & placuerit ea reuidere. eadem
quoque fit remiſsio ad 14. loca ibidem in ſequen. du-
bit. latè explicata, ſcilicet ex bono & æquo: A Natura,
à Conſanguinitate, ab Amicitia, inimicitia, ab Affe-
ctione, & Charitate, à Contéplatione, à Subiecta ma
ria. ab Aditu, à Neceſsitate. ab Euentu, ab Effectu, &
4 adde ex aſpectu rei legatæ fieri declarationem, † l. pe-
diculis. §. Neratius. de aur. & argen. leg.

Ex quibus bene comprehẽſis & applicatis, & me-
dijs ante enumeratis, adiunctis etiam ſuprà diffusè
tractatis in præced. lib. interpr. 1. dubit. 3. facilè pote-
runt diſſolui quæque dubitationes, etiam extra teſta-
mentum contingẽtes. Et quia pari paſſu videtur am-
5 bulare interpretatio legis & vltimæ voluntatis: † l. La
beo. de ſtatuliber. l. ſi ita fuerit. la 1. §. fi. de manu. teſta.
Bald. conſi. 2. num. 3. in primo. cum alleg. ſupra eod.
lib. præced. in princ. vnde his conferri poſſunt argu-
menta ampliatiua, & reſtrictiua mentis legis extra
ſcripturam, & verba legis, quæ adducit Steph. Feder.
in tract. de interpret. iur. in prima part. ad quem bre-
uitati ſtudens me remitto, & vide in 3.4.5.6. & 7. con-
clu. factis per Socin. in l. 3. colum. fin. de rebus dub. de
mente teſtatoris attendenda, quæ quodammodo à-
liter, quàm per teſtamẽtum probatur: multa autem,
ex quibus probatur voluntas contraria, verbis viden
6 da ſunt tradita, per gl. in l. pen. §. liberto. de fun. inſtru.
& quomodo per Bal. in l. 1. in fi. de liber. præte. & de-
7 bet probare hæres grauatus, † per tex. in l. generaliter.
§. ſi petitum. in fin. ff. de fideicom. liber.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris interpretatur ab extra, quæ declarari poſſunt ex ſcientia ipſius ad ea, per eum ſcita, vt declarata cenſeantur, & conceſſa.*
2 *Et ſi ſint facta, vt quòd pro alia vice fient.*
3 *Scientia teſtatoris præſumitur de eo, quod nominat & loquitur.*
4 *Aliàs probatur per publicam famam.*
5 *Et de eo, quod iam ſciuit.*
6 *Scientia præſumitur de actu, qui præuia diligentia debet & ſolet expediri.*
7 *Diſpoſitio regulariter non trahitur ad ignorata.*
8 *Scientia præſumitur continuare de eo, quod quis ſciuit, vel quod ſit memor.*
9 *Opinio teſtatoris, & illud quod exiſtimabat eſſe, vel fieri poſſe, licet non eſſet in veritate. facit interpretari mentem & diſpoſitionem teſtatoris, ſecundum eius opinionem, & non veritatem, in his potiſſimum, quæ ab eius pendent voluntate, vel iuri non repugnant.*
Quando autem opinio præualet veritati: vide Damaſum Brocardo 117.
10 *Opinio teſtatoris facit, quo ad intelligentiam ſuæ voluntatis.*
11 *Et pro veritate ſe habet, quia inſpicitur opinio, quæ facit rem valere.*
12 *Et ex opinione teſtatoris magis attenditur cauſa accidentalis quàm naturalis.*
13 *Et opinio veritati præualet in dependentibus à noſtra voluntate.*

SOLVTIO III.

ADde ab extra, quæ declarari poſſunt ex
ſcientia teſtatoris ad ea quidem per te-
ſtatorem ſcita, vt declarata & conceſſa
cenſeantur, ſic voluntas ſua interpre-
1 tatur, per text. † in l. plenum. §. equitij.
& ibi glo. not. ff. de vſu & habit. & text. in l. penult. de
reb. dub. & in l. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. de lega. 3. ad
no. q. per Caſt. in l. ſi in nomine. in fin. C. de teſta. & ſi
2 facta ſunt, pro eo, quòd alia vice fient: † l. ſi ita ſcriptũ.
in fi. de leg. 2. & l. ſi iam. de cond. & demon. facit Bal.
in l. eam, quam. col. pen. num. 39. C. de fideicomm. &
Ripa in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. num. 12. ad Treb.
Scientia autem præſumitur teſtatoris de eo, quod no
3 minat. & loquitur † Bart. in l. nemo. §. 1. ff. de hære. inſt.
& Bal. in l. 1. num. 3. C. de tempo appel. aliâs probatur
4 per publicam formam. † Bart. in [illegible] §. 1. in fi. & per not.
in l. ſi tutor. C. de pericu. tuto. & de eo, quod iam ſci-
5 uit, † vt not. Bart. in l. pen. in princ. de adimen. lega. &
ob id ſcientia præſumitur de actu, qui ideo diligentia
6 præuia debet, & ſolet expediri, † vt l. ſi patronus. & ibi
Bal. ff. de confir. tuto. & in l. cum quidam. de leg. 2. a-
liâs enim diſpoſitio regulariter ad ignorata non tra-
7 hitur, † Alexand. conſilio 81. colum. 3 num. 12. lib. 6. &
eius, quod olim quis ſciuit, præſumitur continuare
ſcientia,

8 ſcientia, vel eſſe memor † Pau. de Caſt. in l. Lucius. la 1. in fin. de leg. 2.

Vlteriùs non ſolùm ſcientia, ſed opinio teſtatoris, & illud, quod exiſtimabat eſſe, vel poſſe fieri, licet veritas ſit in contrarium, facit interpretari mentem & diſpoſitionem ipſius teſtatoris, ſecundum eius opinionem, & non ſecundum veritatem, in his maximè, quę depēdent ab eius volūtate, & non repugnant iuri: vt l. qui loco. §. 1. & ibi not. Ang. Caſt. & Imo ff. de hæred. inſt. & Raph. Cum. in l. ſi paterfam. colum. fin. num. 10. ff. eo. in l. quoties. §. ſi duo. in fin. eo. gloſſ. Bar. Caſtr. & Iaſ. in l. ſeruo manumiſſo. de condi. indebi. Socin. conſi. 124. colum. fin. num. 4. lib. 4. Aym. conſi. 88. colum. fin. num. 15. Pariſ. conſi. 19. num. 167. libr. 2. Corn. conſi. 26. colum. 3. verſic. ſic & aliàs. & conſilio 87. colum. 3. ver. ex quo relictum. lib. 2. & Bald. in l. 3. §. ſed & ſi quis. colum. penult. ſub verſic. pone teſtator. num. 22. commun. de lega. dicit, quòd opinio teſtato-
10 ris facit, quo ad intelligentiam ſuæ voluntatis: † & in l. ſi. colum. pen. in 31. quæſt. num. 51. C. de hæred. inſti. dicit, opinionē teſtatoris pro veritate ſe habere, quia
11 inſpicitur opinio, quæ facit rem valere, † & per text. in l. peto. §. nam & ſi pater. ff. de lega. 2. & in l. eum, qui. §. fin. de his qui. vt indign. ex opinione teſtatoris magis attenditur cauſa accidentalis, quàm naturalis,
12 † per l. hæreditate. in princip. de ca. pecu. in pulchra q. tradit Crotus in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. num. 37. verſ. 4. conclu. de liber. & poſthum. ſic enim in dependentibus à mera voluntate noſtra opinio præua-
13 let veritati, † l. pro hærede. & ibi gloſſ. ff. de perit. hære. & Iaſ. in l. is qui putat. col. 1. de acquir. hæred. & Dec. conſi. 127. num. 4. & Crot. conſi. 79. num. ſi. vbi autem pro parte diſpoſitorum adeſt veritas, pro alia parte adeſt opinio, quomodo ſit interpretandum & iudicandum, adeas l. ſi paterf. & ibi tradita per Alber. Bal. & Imo. de hæred. inſtituen.

LIB. II. INTERPR. IIII. DVB. II. SOLVITVR.

1 *Per verba ipſa teſtatoris conuenientia qualia ſint expreſſa generaliter, ſpecialiter, vel ſingulariter.*

2 *Per cauſas, rationes, ſigna, nomina, & verba oſtendentia amplitudinem, extenſionem, repetitionem, relationem.*

3 *Per cauſas plures enumeratas & dictiones reſtrictiuas.*

SVMMARIVM.

1 *Mens & ſententia teſtatoris clara habetur ex verbis teſtamenti.*

2 *Et ex verbis prolatis & ſcriptis.*

3 *Nec diuinatur ex noſtro capite & propoſito.*

4 *Sententia & verba debent conuenire.*

Nec vna ab altera eſſe ſeparanda, quia eſſet vtranque occidere. ibi.

5 *Sententia & verba conueniunt ex propria vel impropria verborum ſignificatione.*

6 *Mens autem potior eſt, & præualet proprio ſignificato. & verborum cortici, & contra eorum proprietatem obſeruatur.*

7 *Mens extranea à verbis, & quæ nullo pacto eis adaptari poteſt, pro nihilo eſt habenda.*

8 *Mens in corde retenta, nihil operatur.*

9 *Teſtatoris intentio in finibus cogitationis nihil operatur.*

10 *Mens & verba, vbi omnino diſcordant, quòd propriè, vel impropriè, largè vel ſtrictè, non poſſunt conuenire & prolata ſint verba ab homine, neutrum ſeruatur.*

Si mens & verba concordant, ſeruatur vtrunque.

11 *Mens ſeruatur, vbi mens ſit diuerſa in verbis, prolatis ab homine in plus vel minus.*

12 *Apices verborum non extenduntur, vbi mens haberi poteſt.*

13 *Mens vbi ſit diuerſa à verbis, in totum diſpoſitum in verbis non valet.*

14 *Mens inſpici debet in locutione Legiſtarum, & non verborum figura.*

15 *Mens vbi ſit dubia, & verba clara, à verbis non receditur.*

16 *Verbis ſtatur, & non menti, vbi tacitæ intentioni propriè, vel impropriè verba ipſa conuenire non poſſunt.*

17 *Mens à verbis repugnat tripliciter: & ibi qualiter.*

18 *Mens diſponentis in dubio debet interpretari in ampliando fauorem, & reſtringendo odium.*

Teſtatoris verba, quemadmodum poſſunt eſſe expreſſa, vel generaliter, vel ſpecialiter, vel ſingulariter.

19 *Ita & voluntas & ſententia nobis eſſe poteſt nota generaliter, ſpecialiter, & ſingulariter.*

20 *Verba expreſſa dicuntur ex ſententia expreſſa, quando intellectus ea intelligendo nullum ſentit laborem, & ſtatim manifeſteq; intelligit, verbiſq; patet ſententia.*

21 *Et tale expreſſum non poteſt aliter à iure interpretari, vti ab ipſo teſtatore ſit interpretatum, vt quando expreſſit de filijs hominum, excludentibus ſubſtitutū, & non de filijs legis, vt eſt Monaſterium ingreſſum per grauatum: quia ſtatur ſuæ voluntati.*

22 *Expreſſum dicitur, quod verbis, vel eorum exprimit natura.*

23 *Quod neceſſariò infertur ex verbis, vel quod indirectè colligitur.*

Vel per coniecturam.

24 *Vel per conſequentiam.*

25 *Exprimi debet quid ſpecialiter, non ſingulariter, & in indiuiduo, ſed in ſpecie diſtincta à genere.*

26 *Expreſſum ex mente diſponentis, & ex coniecturis colligitur in prohibitione detractionis Trebellianicæ expreſſū.*

27 *Expreſſum ſequitur tacitum, ideo videtur expreſſum.*

28 *Expreſſum dicitur, quod colligitur ex expreſſis in teſtamento.*

29 *Expreſſum dicitur, quod venit ex mente alicuius diſpoſitionis.*

30 *Potiſſimum, quando tacitum & expreſſum procedunt ex eadem potentia cauſa efficientis.*

31 *Expreſſum & ſcriptum etiam dicitur id, quod per inaduertentiam & errorem apparet omiſſum ex præcedentibus & ſequentibus ſcriptura verbis.*

32 *Tacita conditio veniens ex teſtamento impedit tranſmiſſionem, ſecùs, ſi venit extrinſecùs, & ſic tacitè conditiones ex defuncti voluntate inſunt.*

33 *Expreſſa teſtatoris volūtas circa idem facit ceſſare quamlibet aliam voluntatem tacitam.*

34 *Idem, quando voluntas expreſſa circa diuerſum facit ceſſare voluntatem tacitam.*

35 *Expreſſa vulgaris, facit ceſſare tacitam pupillarem, & habet locum in caſibus expreſſis & limitatis.*

36 *Expreſſio vitiat tacitum, non vitiatur, quod eſt æquè principale cum expreſſo, non pupillari ſubſtitutione vitiata non vitiari tacitam vulgarem.*

37 *Limita, dummodo tacitum non ſit acceſſorium expreſſi, quia eo vitiato, vitiatur & tacitum.*

SOLV-

SOLVTIO I.

MEns & ſententia teſtatoris, vt ad ſecun-
dam dubitationem veniam, clara no-
bis efficitur & demonſtratur ex verbis
1 teſtamenti : † l. Gallus. §. 1. de liber. &
poſthu. l. cum virum. C. de fideicomm.
tertia. de rebus dub. l. ab omnibus. in princ. de lega. 1.
& cap. intelligentia. de verb. ſigni melior text. in l. de
his. ff. de tranſact. mens enim & voluntas teſtatoris
attendenda eſt, quæ colligi poteſt ex verbis prolatis,
2 & ſcriptis, † Pau. de Caſt. conſ. 264. num. 2. lib. 2. Barb.
conſi. 34. col. pen. verſ. item hoc appareт. libr. 1. Tiraq.
in d. l. ſi vnquam. verſ. libertis. num. 70. Dec. conſ. 205.
col. 3. num. 15. & conſ. 287. colum. 4. ad prin. & non ea,
quam ex noſtro capite volumus ad noſtrum propoſi
3 tum diuinare, † Corn. conſ. 61. colum. 1. verſic. & ſuper
hac. colum. pen. ver. & non video. lib. 2. Ripa in l. hæ-
redes mei. § cum ita. num. 34. ad Trebel. Aym. conſil.
161. colum. pen. num. 13. cum alleg. ſuprà l. b. præced.
interpr. 2. dubitat. 1. verſic. primò de coniecturis, vltra
med. Sententia autem & verba debent adinuicem
4 conuenire: † l. nominis & rei. in fin. de verb. ſignifi. d.
l. ab omnibus. in princ. glo. in l. ille à quo. §. 1. ad Treb.
alioquin num ſeparare ab altero eſt vtrunq; occidere
per ſententiam Ciceronis de oratore. lib. 3. de his ver-
bis. & qui tanquam ab animo corpus, ſic à ſententijs
verba ſeiungunt, quorum ſine interitu fieri neutrum
poteſt: conueniunt enim ex propria vel impropria ſi-
5 gnificatione, † Alex. conſ. 55. col. pen. num. 9. li. 3. Cur.
Sen. conſ. 29. colum. 3. verſi. vltimò, me mouet. conſil.
46. num. 25. 26. Ruin. conſi. 29. num. 11. & conſilio 49.
num. 5. conſi. 150. num. 13. conſi. 153 num 6. conſil. 177.
num. 11. lib. 2. & conſi. 128. num. 22. li. 3. Ripa in l. & vbi.
§. 1. num. 5. ad Trebell. Nat. conſ. 678. num. 32. mens ta
men potior eſt, & præualet proprio ſignificato, & cor-
tici verborum, & contra eorum proprietatem obſer-
6 uatur: † l. quiſquis mihi. de verb. ſign. l. Labeo. de ſup-
pel. leg. Caſtren. conſ. 287. Caſum iſtum. colum. 1. in fi.
lib. 2. Socin. in d. l. 3. in 4. no. de reb. dub. Aym. conſil.
305. colum. 2. verſic. ideo, vt voluntati. & Socin. Iun.
conſil. 98. colum. 2. num. 7. lib. 1. cum pluribus in pro-
poſito iſto, per Rol. a Val. conſi. 70. num. 53. & ſeq. lib.
3. & latiùs per Zanch. in repet. §. cum ita. num. 133. l.
hæredes mei. ad Trebel. non exeundo per hoc verbo-
rum etiam improprium ſignificatum: quoniam vbi
omnino mens extranea eſt à verbis, & eis nullo pacto
7 poteſt adaptari, pro nihilo habenda eſt, † gloſſ. in ver.
imperfecta. in l. cum pater. §. cum imperfecta. de leg.
2. ſcribit Alexan. conſi. 139. colum. 2. verſ. ſolùm reſtat.
lib. 6. & Iaſ. in l. cum quid. colum. 5. verſ. tertio obſtat.
ſi cert. pet. & Ruin. d. conſ. 128. ad fin. lib. 3. & conſ. 43.
in fi eo & Pet. de Anch. conſ. 266. Iſte magiſter. in fi. &
gloſſ. in ver. relictum. in l. cum antiquitas. C. de vſu &
habit. & Ruin. conſ. 122. colum. fi. num. 12. lib. 2. & Al-
ber. in l. 3. §. conditio. de adi. leg. dicitur enim tunc
8 mens in corde retenta, ita nihil operatur. † Bald. in l.
codicillis. §. inſulam. de leg. 2. & l. qui quartam. verſic.
ſed & ſi plus. de leg. 1. & ibi Bal. dicit quòd intétio te-
ſtatoris, ſtans in finibus cogitationis, nihil operatur,
9 & Pau. de Caſt. in l. recuſari. ff. de acq. hæred.

Ita in ſumma dicendum eſt, quòd vbi mens & ver-
ba omnino diſcordant, quod propriè vel impropriè,
largè vel ſtrictè, nõ poſſunt conuenire & prolata ſint
10 verba ab homine, neutrum ſeruatur: † vt l. ſi quis in
fundi vocab. de lega. 1. quia quod dixit, noluit, quod
voluit, non dixit, vt d. l. 3. de reb. dub. & l. Labeo. dè
ſuppel. leg. vbi è cõuerſo mens & verba omnino con-
cordant, ſeruatur vtrunque. d. l. ab omnibus. in prin.
vbi mens eſt diuerſa in verbis prolatis ab homine, in
plus vel minus ſeruatur mens per alleg. ſuprà in pro-
11 xima dubit. † & l. librorum. §. quod tamen. de leg. 3.
& Bart. in d. l. qui quartam. in princ. & Socin. in d. l. 3.
num. 4. & non curamus apices verborum vbi men-
12 tem habemus, † not. Bal. in l. ſecunda. num. 3. com. de
lega. qui etiam dicit in l. 1. colum pen. in 4. oppo. C. ſi
quis omiſ. ca. teſta. quòd quandoque generalior eſt
mens quam verba, quandoque è cõtra eſt ſpecialior,
& vbi mens eſt diuerſa à verbis in totum diſpoſitum
13 in verbis non valet, † vt l. ſi quis cum ignoraret. ff. de
teſta. tut. & declara etiam vt per Bald. in l. cum virum.
colum. 2. num. 19. C. de fideicomm. ſi enim loquamur
legaliter, ſicut legiſtę loqui debent, non debemus in-
ſpicere meram figuram verborum, ſed mentem, dicit
14 † idem Bald. conſi. 108. Domina Franc. ſub num. 6. li.
3. vbi mens eſt dubia, & verba ſunt clara, vtique non
15 receditur à verbis: † l. ille. §. 1. & l. non aliter. & ibi Bar.
& Alber. de leg. 3. iſta eſt commun. doctr. gloſſ. Barto.
Alber. Bal. & Saly. in l. nõ dubium. C. de leg. & Doct.
in d. l. non aliter. & in d. l. 3. & Stepha. de Feder. de in-
terpr. iu. in 3. par. num. 60. ſequ. & Curt. Iun. conſi. 83.
num. 6. ſtatur etiam verbis, ibi tacitæ intentioni pro-
priè vel impropriè verba ipſa conuenire non poſſunt,
16 † Ruin. conſ. 90. ſub num. 2. lib. 2. mens demum à ver-
17 bis repugnare cognoſcitur ex tribus: † Primò, ſi pro-
prius ſenſus verborum continet iniquitatem vel ab-
ſurditatem. Secundò, ſi ratio diſpoſitionis repugnat
verbis. Tertiò, ſi communis vſus loquẽdi diuerſus ſit
à propria ſignificatione verborum, tunc ex his caſib.
mens attenditur, vt dicitur, ex impropria ſignificati-
one verborum, tradit Bart. in d. l. non dubium. col. 2.
num. 10. 11. In quæſtione facti, de pluribus adminiſtra
toribus bonorum datis in teſtamento, quòd dicãtur
procuratores conſtituti poſt mortem, & non tutores,
ſic mentem non repugnare verbis, adducit & com-
probat Aret. conſ. 66. col. 2.

Cum mens teſtatoris dubia videatur, & poſsit de-
clarari ex verbis ſcripturæ teſtamenti circa eius ordi-
nem contextum, præfationem, præcedentia, media,
ſequentia, & alias partes, reuertatur ad præceden. in-
terpret. ad dubit. 1. ſub verſic. nunc videndum eſt, vbi
interpretationes opportunæ poterint haberi, & ex
text. præ oculis ſemper habendo, in l. ſi ſeruus pluriũ.
§. fin. de leg. 1. & in l. vnum §. pen. de lega. 2. & ex con-
cordan. alleg. à Hier. Gabr. Eugu. in conſ. 90. num. 17.
denique mens diſponentis in dubio debet interpre-
tari in ampliando fauorem, & reſtringendo odium,
18 † Alex. conſ. 110. col. 3. nu. 12. lib. 3.

Quemadmodum enim verba teſtatoris poſſunt
eſſe expreſſa, vel generaliter, vel ſpecialiter, vel ſingu-
lariter, ita eius voluntas, & ſententia nobis nota eſſe
poteſt, vel generaliter, vel ſpecialiter, vel ſingulariter:
19 † Bart. conſ. 21. Vt dixit. colum. 1. ver. videndum eſt. &
in l. ſi ita. colum. 2. de aur. & arg. lega. Alex. conſ. 95 in
princ. lib. 4. Aym. conſ. 126. col. 1. & latè explicat Nat.
conſil. 474. num. 13. Verùm primò verba expreſſa di-
cuntur ex ſententia expreſſa, quando intellectus ea
intelligendo nullum ſentit laborem, & ſtatim mani-
20 feſteque intelligit, verbisque ipſis patet ſententia: † l.
hæredes palàm. in princ. ff. de teſta. d. l. ille. §. 1. de leg.
3. Bald. in auct. hoc inter liberos. ad princ. de teſta. &
l. 1. in fin. de dot. præleg. tale quidem expreſſum non
poteſt

poteſt aliter à iure interpretari, vti ab ipſo teſtatore interpretatum, vt quando expreſsit de filijs hominũ excludentibus ſubſtitutum, & non de filijs legis, vt eſt Monaſterium ingreſſum per grauatum, ſtandum
21 eſt ſuæ voluntati:† Bal. in auc. niſi. nu. 9. C. ad Trebel. hoc intellige. vt per Dec. conſ. 426. in princ. Imo. in l. fideicommiſſum. de cond. & demon. & per alleg. ſup. lib. præced. interpr. 1. dubit. 3. verſ. quarto caſu. expreſſum autem dicitur, quod verbis, vel eorum natura
22 exprimitur:† Soc. conſ. 172. col. 4. ver primò, quando verbis. li. 2. & Rui. conſ. 76. ad fi. li. 2. diciturq; expreſſum, quod neceſſariò infertur ex verbis, vel quod et-
23 iam indirectè colligitur,† Ang. conſ. 331. An in reſtitutione. ſup. fi. & Dec. conſ. 507. col. 2. num. 5. & nempe, quid expreſſum vel per coniecturam, vel per conſequentiam, & pluribus alijs modis dicitur, de quo fa-
24 cit regulam, & limitationes adducit,† Iaſ. in l. prætor ait. in princ. de no. op. nunti. & poſt alios Ripa in l. 1. nu. 67. cum ſeq. de vulg. & pup. & Hier. Cagn. in l. expreſſa. ad fi. de regu. iu. Afflic. in deciſ. 44. num. 14. Iaſ. in l. quod in rerum. §. fin. in 1. not. de legat. 1. vbi dicit, Com. Opin. eſſe, quid ſpecialiter exprimendum, non ſingulariter. & in indiuiduo, ſed ſufficere exprimi in ſpecie diſtincta à genere, vt de expreſſorum & tacitorum materia plura ſcripſi ſup. eo. interpr. 1. dubit. 1. ſu-
25 per ver. diſpoſitio † verſi. reuertor iterum. & quod ex mente diſponentis, & ex cõiecturis colligitur in prohibitione detractionis Trebellianicę. expreſſum pro-
26 bat† Alex. conſ. 201. col. 3. nu. 10. li. 6. & Aym. conſ. 162. col. 1. vbi plura tradit de inſtitutione hæredum, etiam generalibus verbis certa, & ex quo expreſſum ſequi-
27 tur tacitum, videtur expreſſum, dicit† Bald. in l. fin. in 10. oppo. nu. 10. C. de hæred. inſt. idq; expreſſum dici-
28 tur, quod colligitur ex expreſsis in teſtamento,† Dec. in l. 2. ad fin. C. de condi. inſt. adeò, quod veniens ex mente alicuius diſpoſitionis in ea expreſſum dicitur,
29 latè examinat Fely. in c. translato. de conſt. commendat, & ſequitur Cur. Iun. conſ. 159. col. fin. quando maximè tacitum & expreſſum procedunt ex eadem po-
30 tentia cauſæ efficientis.† Bal. in l. 3. ff. de teſta. tut. præcipuè in vltimis voluntatibus: Cur. Iun. conſ. 73. num. 15. pro expreſſo & ſcripto habetur etiam id, quod per inaduertentiam. & errore apparet omiſſum, ex præ-
31 cedentibus & ſequẽtibus verbis ſcripturæ, dicit† Pau. de Caſt. conſ. 60. Pro euidentia. in fi. lib. 1. ad idem tendit, quod ſcribit Dec. conſ. 465. col. 3. ver. primò, non obſtat. & gloſſ. & Bart. firmat conditionem tacitam, venientem ex teſtamẽto, impedire tranſmiſsionem, ſecùs de tacitis conditionibus, quæ veniunt extrinſecùs, ſic illæ tacitè inſunt ex voluntate defuncti: idem
32 †Bart. in l. miles. §. 1. in fi. de lega. 2. ſic etiam voluntas teſtatoris expreſsit: circa idem facit ceſſare quamlibet
33 aliam tacitam voluntatem,† per l. cum ex filio. §. 1. de vulg. & pupil. tradunt ibi Doct. & Alexan. conſi. 45. col. penul. lib. 1. conſ. 35. nu. 10. li. 3. Iaſ. conſ. 220. colum. penul. lib. 2. vbi infert hoc ad plura exempla in materia: idem Tiraq. in d. l. ſi vnquam. ver. donatione. ſub num. 157. idem eſt, quando expreſſa voluntas circa di-
34 uerſum facit ceſſare tacitam voluntatem: † vt Ruin. conſ. 192. in fin. lib. 2. inferens, quòd expreſſa vulgaris facit ceſſare tacitam pupillarem, licet contrarium teneat, & quòd ſolum habeat locum hoc dictum in ca-
35 ſibus expreſsis & limitatis: † Dec. conſilio 386. colum. 4. verſic. tertiò.

Expreſſo tamen vitiato, non vitiatur tacitũ, quod eſt æquè principale cum expreſſo in ſubſtitutione pu-
36 pillari vitiata, non vitiari tacitam vulgarem,† probãt Bart. conſi. 48. Gallus. nu. 1. & Bald. conſ. 170. Quidam Nicolaus. colum. 2. in princ. lib. 5. & in l. fin. num. 7. C. de inſtit. & ſubſtit. vbi allegat rationem: quia non eſt eadem ratio vitiandi. & l. qui ventri. de ventre inſpi. & latè per Bart. & alios in l. ſi fideiuſſor. in princip. de lega. primo. & Alber. in Rub. ſub num. vigeſimoquin-
37 to. de vulga. & pupilla. dummodò non ſit acceſſorium expreſsi: quo ideo vitiato, vitiatur & tacitum: l. item. §. fin. & ibi Barto. de ſer. ruſti. prædi. & l. ſi ſponſus. §. 1. & ibi Gloſſ. & Doct. de donat. inter vir. & vxorem. additis hic & pro repetitis habitis, quæ, vt modò dixi, latiùs de expreſſo & tacito ſcripſi ſuprà eo. lib. in interpret. 1. dubitat. 1. in ver. Diſpoſitio. ver. reuertor iterum. vſque ad fin.

SVMMARIVM.

1 *Verba generalia dicuntur, quæ de plurib. differentibus gradu vel ſpecie prædicantur: vt eſt nomen, Liberorum.*
2 *Generale eſt, quod eſt obſcurum, quia prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, vel ratione: confuſum verò, quod intelligi non poteſt: idem de genere.*
3 *Oratio generalis eſt, quando apponitur aliquod ſignum, vt omnes res meas, vel vniuerſas res meas, quæ ſunt in tali villa: verbis etiam generalibus quid dicitur expreſſum.*
4 *Generalitas etiam per nomen appellatiuum.*
5 *Teſtator in dubio videtur accepiſſe verbum in ſignificato generis.*
6 *Præſertim in fauorabilibus.*
7 *Alienatio prohibita per teſtatorem, cẽſetur cogitata, quocunque modo fiat.*
8 *Verbum, vt ſpecies, quando accipiatur.*
9 *Verba potius in ſpecie, quam in genere, ſunt accipienda, in odioſis.*
10 *Secùs in fauorabilibus, quia in genere ſunt accipienda.*
11 *Limita, quo ad ſimile, quod in materia ſtricta accipitur reſpectu generis, licet reſpectu ſpeciei ſit diſsimile.*
12 *Mens teſtatoris, vel animus ex verbis generalibus comprehenditur.*
13 *Verba generalia omnia comprehendunt, à quibus in dubio non eſt recedendum, niſi de ſpecie, ſeu parte aliter ſit conſtitutum.*
Amplia in ſtatutis.
Teſtamentis.
14 *Et contractibus.*
15 *Amplia, vt in generalibus verbis, non cogitata per teſtatorem veniant.*
16 *Exemplificat.*
17 *Genus & ſpecies vbi cadunt inter caſus, ad quos refertur diſpoſitio: genus ſtat ampliatiuè: vt ſi teſtator prohibeat vendere, & alienare extra agnatos. verbum, alienare eſt generale, & generaliter debet intelligi, vt cenſeatur etiã prohibita alienatio per inſtitutionẽ hæredis.*
18 *Generalis diſpoſitio poſt enumerationem alicuius ſpeciei, includit etiam alias ſpecies ſeparatas.*
19 *Diſpoſitio plenior & amplior eſt per numerum pluralem.*
20 *Dictio, Seu, inter res legatas, ſtat ampliatiuè.*
21 *Adiectiua duo poſita vna copula ad diuerſa ſubiecta referẽda, ſequens adiectiuum cum copula, cenſetur poſitum ad augendum relictum, & ad aliud ſubiectum in dubio potius refertur, quàm ad aliud ſubiectum, ad quod præcedens adiectiuum refertur.*
22 *Copula, Et, ampliat legatum.*
23 *Dictio, Etiam, eſt augmentatiua.*

24 *Dictiones, Cum, De, Ab, In, Seu, augent orationis ſignificatum.*

Verba, pleno iure, augent

25 *Verbum generale eſt aptum, continere quid improprium, & differens ab expreſsis.*

26 *Et poteſt eſſe quid magis generale, & quid minus. id eſt, magis ſpeciale, quod derogat magis generali, & cognoſcitur ex eo, quod habet cauſam magis fauorabilem.*

27 *Præſertim, quando ratio eſt generalis, quia facit ampliare diſpoſitionem ad omnes caſus, qui comprehendi poſsint ſub tali generalitate rationis.*

28 *Et generalis ampliat ſubſtantiale, ſuper quo eſt prolata, & non aliud.*

29 *Filiorum vocatio ſpecialiter, & liberorum dicitur generaliter facta.*

30 *Indefinita demonſtrat amplam mentem, & æquipollet vniuerſkli in contingentibus, & dependentibus ex voluntate teſtatoris, quæ habent eandem rationem particularium comprehenſorum.*

31 *Limitatur ad tempus teſtamenti.*

32 *Ex benigna interpretatione.*

33 *Et ex larga.*

34 *Amplia vt indefinita circa perſonas ſtet ampliatiuè vt vocata vxore, de omni vxore intelligatur.*

Amplia in inſtitutionibus,

35 *Subſtitutionibus, & in poſthumo, vt. ſ. in quocunque poſthumo, limita non in legatis.*

36 *Amplia vt circa res indefinita augeat.*

37 *Amplia, vt indefinita dictio, Hæres, porrigatur ad omnes ſucceſſores.*

38 *Indefinita æquipolleátne vniuerſali, ex ſignificatione, vel interpretatione cognoſcitur.*

39 *Legatum factum Canonicis, non dicitur factum Capitulo, ſed diuident inter ſe, nec fit de menſa Capituli.*

40 *Indefinita oratio in odioſis non æquipollet vniuerſali, ſed in fauorabilibus.*

Nec comprehendit odioſè geſta.

41 *Et indebitè retenta.*

Et vbi eſt diuerſa ratio comprehenſorum.

42 *Vt in particula, Eis, veniant honorati, et vocati, per diſpoſitionem, & non per modum conditionis.*

43 *Collectiua in dubio æquipollent vniuerſali, non diſtributiuæ.*

44 *Et quando diſtributiuè, exemplificat.*

45 *Voluntas defuncti totum facit.*

46 *Indefinita non æquipollet vniuerſali in probationibus, & in teſte.*

47 *Et in non neceſſario, ſed contingenter.*

48 *Nec in prolata ab homine.*

39 *Limita, niſi atteſtatio, ſic indefinitè facta, referatur ad capitulum, vel aliam ſcripturam, ex qua haberetur intelligentia teſtis de omnibus.*

50 *Indefinita deſtruitur ſemper, ſi adijciatur terminus particularis, quia vis indefinita, vel vniuerſalis corruit.*

51 *Verba vniuerſalia oſtendunt defuncti ſententiam magis amplam, & latam, & nihil excludunt.*

52 *Exemplificat in verbis quantumcunque, omnibus quæ faciunt, ac ſi ſpecialiter teſtator expreſsiſſet.*

53 *Relatiuum, Alios, ampliat legatum.*

54 *Signum vniuerſale eſt, omnes, quoquo modo, quod in legato venalia comprehendit.*

55 *Idem ſi apponuntur verba, Omnia & ſingula.*

56 *Fundus, vel poderus, eſt nomen vniuerſale.*

57 *Signa vniuerſalia ſunt, vel pronomina, vel aduerbia & vtroque modo, affirmatiuè, vel negatiuè, per nomina affirmatiua, vt hæc, omnia, quæcunque.*

Per negatiua, vt nihil, nunquam, minimè, vt eſt communis.

58 *Signum, omne, eſt vniuerſale.*

59 *Quodcunque.*

60 *Quilibet.*

61 *Nemo, eſt vniuerſale negatiuum.*

62 *Aduerbium affirmatiuum, Semper.*

63 *Dictio, Perpetuò, ampliat fideicommiſſum vltra quartum gradum.*

64 *Nihil, eſt vniuerſale negatiuum.*

65 *Generalium & vniuerſalium amplitudo remiſſiuè habetur.*

66 *Dictio, Omnes, in ſubſtitutionibus comprehendit tam maſculos, quàm fœminas.*

67 *Filia in Monaſteriũ ingreſſa habita legitima, & prohibita amplius non petere quicquam quoquo modo, excluditur à ſubſtitutione, & fideicommiſſo.*

68 *Vniuerſale dupliciter ſumitur. vno modo, ſub nomine collectiuo plura continens, vt peculium, familia, grex, hæreditas. altero modo vniuerſale ſumitur, cui apponitur ſignum horum, de quibus eſt dictum, quod verificatur in tempore diſpoſitionis.*

Territorium.

69 *Diœceſis.*

70 *Et hæc recipiunt augmentum, vel diminutionem cum tempore, ita quòd veniãt bona poſtea quæſita per relinquentem vniuerſaliter.*

71 *Generalitas & vniuerſalitas differunt. nàm in generali nõ veniunt ea, de quibus ſpecialiter non poteſt diſponi: quia in generalitate conſideratur qualibet ſpecies de per ſe. quædam autem cum vniuerſitate tranſeunt, quia in vniuerſitate omnia faciunt vnum totum.*

72 *Et veniunt bona alienari prohibita.*

73 *Differentia eſt inter omne & totum, & inter omne & vniuerſum. & inter totum & vniuerſum, & inter omne & quodlibet.*

74 *Nomen collectiuum eſt, quod poteſt continere plures perſonas, vel corpora, vt eſt nomen hæredum.*

75 *Et hæredum & ſucceſſorum.*

76 *Et nomen agnatorum & deſcendentium.*

77 *Filiorum, liberorum.*

Familiæ.

78 *Gentis.*

79 *Suorum.*

80 *Poſthumorum.*

Omnis in ſingulis.

81 *Quiſque.*

Gregis.

Peculij.

83 *Et hæreditatis.*

84 *Nomina diſtributiua ſunt: quilibet, quiſque, quiſquis, ſi quis, quicunque, & ſinguli.*

85 *Diſtributiua tribuit rem cuilibet in ſolidum, reſpectu meri facti, commodi & emolumenti.*

86 *Vt poteſt diſtribuere & comprehendere cum miniſterio iuris, vbi ius non repugnat, aut abſurditas, vel fatuitas non ſequatur.*

87 *Vocati per nomina diſtributiua, perinde eſt, ac ſi omnes ſingulariter, & proprijs vocati eſſent nominibus & omnes veniunt in viriles.*

88 *Diſtributiua dicuntur nomina vniuerſalia.*

Quid ſit vniuerſale.

Particulare.

Indefinitum.

89 *Extenſa ſiue extenſiua mens dicitur ex identitate rationis, non ſcripta.*

90 *Et ex identitate rationis ſcripta mens comprehenſiua dicitur.*

91 *Extenſionis materia eſt periculoſa, & vix habet locum in teſtamentis: quia extenſionis tota materia fundatur identitate rationis.*

92 *Teſtamenta non in ratione, ſed in ſola voluntate teſtatoris fundata ſunt.*

93 *Voluntas defuncti pro ratione habetur.*

94 *Voluntas pro ratione in re propria.*

95 *Et voluntas magis attenditur in diſpoſitione hominis.*

96 *Extenſio non fit, vbi voluntas adeſt teſtatoris.*

97 *Extenſio ſtatuti, vel hominis non fit de ſimilibus ad ſimilia ad alium caſum, etiamſi ſublata comprehendatur ſignificatione.*

98 *Mens defuncti poteſt dici ratio ſua diſpoſitionis, ſicut mens eſt ratio legis.*

99 *Et ideo in vltimis voluntatibus tota materia extenſionis dicitur fundata in veriſimili teſtatoris mente, vt ſi cogitaſſet, vel interrogatus fuiſſet de caſu omiſſo, ita reſpondiſſet.*

100 *Mens eadem, vbi eadem ſit ratio.*

101 *Extenſio non fit in ſubſtitutione, quia ſubſtitutionis conditio in vnum caſum conceptum comprehendit caſus ſimiles, & ad ipſos extenditur.*

102 *Amplia, vbi ſit eadem veriſimilis mens teſtatoris, etiam ſi caſus acciderit diſsimilis.*

103 *Alienationis prohibitio, vt bona perpetuò remaneant in familia extenditur ad nepotes, & alios deſcendentes.*

104 *Conditio decedentis ſine filijs extenditur etiam ad filios filiorum, & requiritur etiam eos decedere ſine filijs ex veriſimili mente defuncti.*

105 *Fideicommiſſum debetur agnatis in caſu fideicommiſsi reſtituendi alicui, & eo mortuo certis agnatis: nam in mortuo ante heredem grauatum extenditur ad caſum expreſſum, ac ſi eſſet mortuus poſt heredem.*

106 *Ratio, vel cauſa diſpoſitionis, vbi non ſit expreſſa, & vnica tantum aſsignari poſsit, pro expreſſa habetur, etiam in vltimis voluntatibus.*

107 *Ex qua ratione fit interpretatio intellectiua, non expreſſiua.*

Ita eſt ratio comprehenſiua & non extenſiua, quæ fit ex vna ratione diſpoſitionis, & eius mente.

108 *Et ſi non extat vnica tantum ratio, & alia aſsignari poſſit, non fit extenſio, nec intellectiua interpretatio habet locum.*

109 *Et dicenti vnicam tantum rationem adeſſe incumbit probatio.*

110 *Nec dici poteſt, quòd ſit vnica ratio, niſi ſit expreſſa.*

111 *Extenſiua & intellectiua interpretatio opponuntur. nam extenſio eſt de vno caſu ad alium, ob ſimilitudinem & identitatem rationis: ſed intellectiua eſt declaratiua interpretatio verborum teſtamenti, & mentis teſtatoris.*

112 *Extenſio fit in teſtamentis, & in quacunque diſpoſitione in fauorabilibus de vna cauſa ad aliam, etiam in exorbitantibus.*

113 *Extenſio fit de caſu belli, ad caſum cariſtiæ.*

114 *Extenſio fit fauore animæ, etiam in materia ſtrictè intelligenda, & in odioſis.*

115 *Extenſio fit in habentibus eandem rationem, ſimilitudinem, & veriſimilem diſponentis mentem & comprehenſiuam ſub expreſſo, lata ſaltem vocabulorum ſignificatione inſpecta.*

116 *Extenſio non habet locum, quando diſpoſitio fundatur in ſola diſponentis voluntate.*

117 *Nec in conditione voluntariè appoſita à teſtatore ſimilem caſum.*

Nec de caſu ad caſum fit extenſio in pœnalibus.

Et quando inſtitutio facta eſſet.

118 *Vel legatum tranſlatum in pœnam heredis, vel legatarij aliquid à teſtatore impoſitum non ſeruantis.*

Vt eſt, quando inciditur in caſum impotentiæ.

119 *Et quando effectus & modus differunt.*

120 *Nec fit extẽſio, vbi ex ea induceretur inæqualitas, iniquitas, & vbi non conuenit bonis moribus, legibus, vel ſtatutis, & per eum veniretur contra ius commune, & in extraordinarijs, exorbitantibus, & vbi minor ſit ratio in vno caſu, quàm in alio, & vbi etiam dubium ſit de maiori ratione, vel minori, de vno caſu ad alterum.*

121 *Nec quando minor eſt ratio in vno caſu, quàm in alio fit extenſio.*

123 *Nec vbi ſunt verba reſtrictiua, in diſpoſitione non fit extenſio. Nam vbi teſtator ſtrictè loquitur, ſtrictè accipitur, & reſtringitur, etiam in fauorabilibus.*

124 *Nec fit extenſio de vno caſu ad alium in ſubſtitutionibus, quando accideret, quòd minus dilectus à teſtatore eſſet melioris conditionis, quàm magis dilectus.*

125 *Limita, quando magis dilectus includeretur: quia fit extenſio.*

126 *Nec extenſio fit de perſona ad perſonam, vbi eſt nominatim oſtenſa, vel diuerſo iure venit, & ſub vocabulo non apto comprehendere caſum illum, ad quem fit extẽſio.*

127 *Nec fit extenſio de caſu, eueniente ad alium caſum.*

128 *Nec fit extenſio in his, quæ ſtricti ſunt iuris.*

129 *Nec fit extenſio, quando idem exprimitur pluries, quia apparet, quòd non vult diſponens, vt fiat extenſio ad alium caſum, præterquam eo modo, quo diſpoſuit.*

Mens repetita, ſeu voluntas teſtatoris repetitur.

130 *Et repetitio interpretatiua.*

Dicta in præcedentibus cenſentur repetita in ſequentibus, & è contra. Eſt longa & diffuſa materia.

131 *Et eſt materia procardica.*

132 *Repetitio ex voluntate teſtatoris conditionis, vel qualitatis adiecta præcedentibus, dicitur fieri ad ſequentia.*

132 *Repetitio quædam eſt expreſſa, quædam tacita, & quædam ſpecifica, quædam generalis, dummodo non vitiet actum.*

133 *Repetitio habet locum in his, quæ recipiunt limitationem extrinſecè, et multipliciter ex natura interrogationis, relationis, præfationis, ſeu præambuli, copulæ & identitatis rationis.*

134 *Vxor relicta domina & vſusfructuaria, filio herede inſtituto, extraneo ſubſtituto, in vita filij eſt alimentaria, eo mortuo, efficitur vſufructuaria.*

135 *Repetitio qualitatis præcedentium inducitur per verba expreſſa, auctione vel diminutione per verbum hoc amplius, ex qualitate temporis relati fit repetitio in legato.*

136 *Dictio, Amplius, importat repetitionem, ſi prolata ſit cum pronomine demonſtratiuo, hoc, eis, ſuis, illis, vel his.*

137 *Et ſi adijciatur copula, vel locus, vel res alia, eſt incluſiua. Alias deſignat reiterationem & continuationem.*

138 *Repetitio etiam fit per dictionem Vltra, & per omnem aliam dictionem repilogatiuã, videtur repeti in vltima voluntate eadem conditio, & idem modus.*

139 *Repetitio inducitur per dictionem, Quoad, in caſu vſusfructus relicti, quoad viuet alicui, licet capite minuatur vſufructuarius. Tamen reintegratur vſusfructus, quia dictio, Quoad, repetit. Secùs in vſufructu, ſimpliciter conſtituto.*

140 *Idem eſt de ſubſtitutione aliquibus facta, donec, & quo-*

uſque viuerent omnes, vel altero eorum, vt his verbis inducatur quædam repetita ſubſtitutio, de ſuperueniente in portione præmorientis.

Repetitio etiam fit per aduerſatiuam, tamen, ſed, verò, autem, & huiuſmodi præcedentium in ſubſequenti aduerſatione: quia aduerſatio eſſe debet in eiſdem, de quibus eſt præmiſſum. & repetit omnia præcedentia, his exceptis, quibus aduerſatur.

141 Repetitio etiam fit per copulam, Et, præcedentis qualitatis.

142 Pronomen, in his, demonſtrat præcedentium cõditionem.

143 Repetitio etiam fit per dictionem, alius, vel alij, qualitatis eius, de quo facta eſt mentio.

144 Repetitio fit per dictionem. Item.

145 Item per verba, Modo, quo ſuprà.

146 Repetitio fit etiam per coniunctionem verborum, & continuationem ſermonis, præcedentium, vt ſi facta fuerit ſubſtitutio filijs adinuicem vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & ſic tripliciter.

147 Quod pupillaris ſit repetita.

148 Repetitio etiam fit per verba, quouſque, vel donec vocati, vel alter eorum vixerit, in ſubſtitutione inter ipſos vocatos.

149 Repetitio fit virtute vnitatis, vel in ſermonis, & orationis.

150 Copula, Et, repetit qualitatem appoſitam in præcedẽti ex ſui natura.

151 Repetitio fit, vbi eſt eadem ratio qualitatis repetendæ in præcedentibus.

152 Repetitio fit ex coniectura mentis teſtatoris.

153 Trebellianicæ prohibitio in vno gradu ſubſtitutionis, intelligitur repetita in alio gradu.

154 Repetitio fit etiam cauſa euitandæ contrarietatis, et ſuppletio, vt qualitas ſine teſtamento poſita in vna clauſula intelligatur repetita in alia.

155 Repetitio quoque fit ratione emolumenti, & ſubrogationis, & tranſlationis, & de expreſsis in teſtamento cum aliqua qualitate ad dicta ſimpliciter in codicillis.

156 Quod in translatione eſt verum, ſi facta ſit translatio, non per modum ſubſtitutionis, ſed ademptionis.

157 Repetitio fit ob nouationem vnius diſpoſitionis in aliam, etiam auctam, vt qualitas, vel conditio diſpoſitionis primæ repetita cenſeatur in alia nouata, & in relicto dotis poſtea nouato in maiori ſumma.

158 Repetitio fit, cum vnus eſſet datus in teſtamẽto executor, vel fideicommiſſarius, & in codicillis alius cum priùs dato in teſtamento, verba cum alio important repetitionem earum qualitatum & conditionum, quæ in perſona primi.

159 Repetitio fit ratione æqualitatis ſeruandæ.

160 Repetitio autem conditionum & qualitatum ſemper congruitas. & commoditas inſpicienda, vt congruè & commode conditio, vel qualitas vni rei, vel perſonæ repeti poſſit, & ad aliam referri.

161 Repetitio non fit in his, quæ actum vitiant.

162 Dictum in præfatione, non intelligitur repetitum in contractu, qui fit ex interuallo, & hæc communis.

163 Repetitio nõ fit in conditione expreſſa, quæ interat tacitè in ſequentibus.

Repetitio non fit, quando modus, vel conditio inſeritur ad qualificandum vnum capitulum.

Et quando eſt dare diuerſam rationem vnius capituli, in quo apponitur, ad aliud.

164 Et quando per talem repetitionem induceretur iuris communis correctio.

Et alia circa repetitionem ponit. ibi.

165 Repetitio non fit, ſi contra ius commune quid diſpoſitum cenſeatur, vt repetatur in alia ratione.

166 Repetitio non fit, vbi plura ſunt poſita in eadem oratione, quia qualitas vni adiecta non cenſetur repetita ad ea, in quibus verificatur mens diſponentis, ſine repetitione talis qualitatis.

167 Repetitio non fit, vbi oratio eſt ſeparata. & ſe minimè contingens: quia qualitas in vno adiecta, non intelligitur in alio repetita.

168 Et vbi mens teſtatoris repugnat.

169 Et vbi eſt diuerſa ratio.

170 Et in diuerſis orationibus.

171 Repetitio non fit, vbi conditio eſt adiecta formæ inſtitutionis, quia non videtur repetita formæ ſubſtitutionis.

172 Repetitio nõ fit de capitulo ſeparato, de diſpoſitione voluntaria, de qualitate vnius gradus ſubſtitutionis.

173 Repetitio non fit in perſona, vt videatur eadem perſona repetita, quando agitur de graui præiudicio.

174 Extenſio non fit de perſona ad perſonam.

175 Repetitio non fit, vbi operatur difformiter plus, vel minus in vno, quàm in alio.

176 Et debet eſſe conformitas in genere, licet non ſit in ſpecie.

177 Repetitio non fit, vbi qualitas ſit appoſita in teſtamento reuocato, quia non cenſetur repetita in teſtamento reuocante.

178 Repetitio non fit, quando conditio appoſita eſt in inſtitutione, non cenſetur repetita in ſubſtitutione vulgari.

179 Limita in legatis.

180 Limita in ſubſtitutione fideicommiſſaria & legataria, idem de cõditione appoſita in vna ſubſtitutione fideicommiſſaria, vt intelligatur repetita in alia fideicommiſſaria ſubſtitutione, & in alijs ſequentibus, in tantũ, quòd deficiente conditione in prima omnes expirabunt.

181 Repetita pœna intelligitur in alia diſpoſitione cõmutata, ſi contingat diſpoſitionem teſtatoris ex alia cauſa commutari in alium modum.

182 Limita in pœna adiecta in primo capitulo ſtatuti: quia intelligitur repetita in alio capitulo addito.

183 Repetita cenſentur omnia, quæ erant in ſtatuto, vbi ſtatuto, vel alicui diſpoſitioni fit additio.

Repetitio non fit, vbi tacite quid intellectum in capitulo legis, vel ſtatuti in alio ipſius legis, vel ſtatuti capitulo.

184 Repetitio non fit in tacita conditione liberorum intellecta in fideicommiſſaria, vt non ſit in vulgari repetita.

185 Sic etiam, quòd in expreſſo principali non operatur, non cenſetur repetitum, vt operetur in acceſſorio.

186 Relata teſtatoris mens dicitur, quando de ea non conſtat per verba, ſed ſequitur mens ad aliud diſpoſitum expreſſum, & habetur pro expreſſa.

187 Paria ſunt, quid dici, vel diſponi expreſsè, vel per relationem.

188 Certa dicitur teſtatoris diſpoſitio per relationem.

189 Relatum eſt in referente.

190 Relatio fit dupliciter, vel per nomina relatiua, vel per orationem relatiuam. Nomina relatiua ſunt, quæ referunt, aut ad aliud referuntur. Oratio relatiua dicitur, quæ refert, vel ad aliud refertur.

Nomina vel pronomina relatiua, ſunt, quæ, vel, qui, referentia ſubſtantiam ſui antecedentis appoſitam verbo futuri temporis, importans conditionem appoſitam verbo præſentis temporis, deſignans demonſtrationem & taxationem.

191 Is, vel ea, eſt relatiuum ſubſtantiæ identitatis.
192 In numero plurali eorum, vel earum eſt collectiuum antecedentium.
193 Et refertur ad proximos.
194 Et ad inſtitutos.
195 Et intelliguntur propria nomina eorum, ad quos fit relatio.
196 Imò ad nomen appellatiuum.
197 Reſoluitur in ſingularitates reddens genus generi, referendo & coniungendo ei, ſecundum rationem intellectus & verborum.
198 Scriptum in vno capitulo teſtamenti, debet interpretari eo modo, quo eſt poſitum in alio.
Exemplificat.
199 Verba in dubio, debent referri ad teſtatorem.
200 Legatum dandum alicui pauperi nobili, & in prohibitiones quid exeat de familia, intelligitur de eo, qui ſit de agnatione & familia teſtatoris.
201 Dictio, In his, ſui natura eſt facere relationem præcedentium, cum omnibus ſuis qualitatibus.
202 Dictio, Alius, vel, alij, eſt relatiua, & repetitiua qualitatis, cuius erat illud, de quo eſt facta mentio per plura.
203 Eſt tamen relatiuum diuerſitatis ſubſtantiæ.
204 Et refertur ad id, quod adaptari poteſt, nec ſecus.
205 Dictio, Vt ſuprà determinat omnia præcedentia.
206 Et facit relationem eorum omnium, quæ ſuprà dicta ſunt.
207 Etiam reſtrictiuè, & limitatiuè, prout ſunt ſupradicta.
Et exinde non inducitur noua diſpoſitio, ex quo teſtator ſe refert ad ſupradicta.
208 Et inducit repetitionem præcedentium cum omnibus ſuis qualitatibus.
209 Et relatio ad ſuperiora eſt ſimilis quo ad verba, eadem quo ad ſenſum.
Et intelligitur relatio, facta ad perſonas nominatas diſpoſitiuè, non conditionaliter, vel enuntiatiuè.
210 Et non repetendo ad præcedentia de his, quæ ponuntur in fine.
Exemplificat.
Refellit Barba.
211 Dictio, Filij, quòd referatur ad omnes filios in genere tempore mortis teſtatoris, & poſtea natos ex ſimplici relatione.
212 Verba, Vſque ad integram ſatisfactionem omnium legatorum ſupra ſcriptorum, non comprehẽdant relicta poſtea deſcripta.
213 Dictio prædicta habet relationem ad præcedentia in ſubſtantia & qualitate, quæ cum importet prælegatum, non venit in reſtitutione fideicommiſſi.
214 Dictio, Infraſcriptos hæredes, refertur ad hæredes, qui ſunt ſcripti, vel quorum nomina poſſunt legi, & quidẽ propriè, ſecus ſi impropriè aliqui non ſunt ſcripti, ſed alíter iudicio teſtatoris vocati ad hos refertur, ad quos referri poteſt, & de quibus ſenſit teſtator.
215 Et ad ſubſtitutos quoque refertur: quia verum eſt, dicere, eos fuiſſe hæredes ſcriptos, licet in ſecundo gradu.
216 Inſtitutorum appellatione ſubſtituti veniunt.
217 Et appellatione ſuorum hæredum veniunt ſecundi hæredes ſubſtituti, primo iudicio teſtatoris ſuccedentes.
218 Dictio, filiorum & hæredum, refertur ad filios nominatos, neque ad nepotes, etiam quòd ſint hæredes hæredũ, præſertim in pœnali prohibitione.
219 Et ad fideicommiſſum, ac ſi eſſent vocati proprijs nominibus.
220 Et ad nominatos, & non hæredes hæredum.
221 Importat relationem nominatim.
222 Hæredes tamen hæredum veniunt in onere legatorum per hæredes ſubeundo.
223 Relatio ex dictione in dictis bonis, fit ad omnia bona cum qualitate ſubſtitutionis, tam circa alias perſonas ipſis bonis adſcripta.
224 Relatio, Etiam, fit ex dictione prænominatorum ad nominatos nomine collectiuo.
225 Et ſi dicatur, Dictis filijs, cùm ſolùm maſculi fuerint nominati, facit excludi relationem ad fœminas
226 Relatio fit per dictionem, Hæredes ſupraſcripti, ad eos, qui ſunt ſcripti, & reſtringitur ad nominatos, & non ad eos, qui poſſunt intelligi.
Et de dictione, Dictorum ſuorum hæredum, & filiorum. ibi.
227 Relatio non fit ex dictione; Infraſcriptos eius hæredes, ad nepotem ex filio præmortuo.
Idem de dictione, Dictis eius filijs fieri relationem ad nominatos nomine proprio, nec venire [illegible] potes.
228 Relatio etiam fit ex dictione, dictos hæredes, vt oſtendat hæredes inſtitutos à teſtatore, licet inſtituerit filios & hæredes, puta Lucæ, cuius non refert, quòd non ſint hæredes, cum demonſtratiuè ita ſint nuncupati, vt per d. relationem verificentur teſtatoris hæredes.
229 Relatio fit his verbis, vt præmittitur, refert enim omnia expreſſa in ſuperiori caſu, vt habeant locum in caſu, vbi ſit appoſita dictio, & includat qualitates præcedentium actuum repetitas.
230 Relatio etiam fit per orationem relatiuam, vt quãdo teſtator, vel circa perſonas, vel res, vel modum ſe refert ad teſtamentum patris, vel aliorum, vel aliam ſcripturam, Exemplificat, prout ibi.
231 Paria ſunt, quid per ſe exprimi, vel per relationem ad aliud.
232 Relatio ad aliam ſcripturam quicquid ſit in alia expreſſum, expreſſum dici, cum omnibus ſuis qualitatibus in ſcriptura referente tam inſtitutione hæredum, quam in legatis.
Paria enim ſunt, Eſſe quid per ſe certum, vel relationem ad aliud, & valere teſtamenta per relationem.
Et talis expreſſio dicitur implicita. ibi.
233 Cedula reperta penes Guardianum fratrum minorum, de qua teſtator in teſtamento probat hæredem in ea, facta legitima comparatione, vel legitimis exiſtentibus iudicijs probetur manu ipſius ſcriptum.
234 Et expreſſio nominis hæredis debet fieri in ea.
235 Et valet, etiam quòd nomen hæredis appareat ex alia ſcriptura.
236 Relatio fit, vbi teſtator mandat credi ſuo libro, vel memoriali, quo ad legata facta, quæ ſint, & quibus velit ſolui, habita ſcilicet relatione ad librum.
Verificato libro, per comparationem literarum.
237 Vel ſcriptura vel alijs argumentis.
238 Ampliа non modò, ſi ſe referat ad ſcripturam, ſed etiam ſi legando ſe referat ad conſuetudinem aliquam.
Exemplificat.
239 Diſpoſitio ſe ad aliam referens, debet intelligi ſecundum naturam & conditionem illius, ad quam fit relatio.
240 Certum pro incerto non vitiatur.
241 Satis eſt apparere de poteſtate & mente diſponentis, & de ipſa diſpoſitione referente, licet non appareat de relata.
142 Præſertim in diſpoſitione referente, ſi appareat explicitè de voluntate diſponentis, & de ea habeatur certitudo.
243 Diſpoſitio facta ab eo, qui habet poteſtatem diſponẽdi, ſi conſtat de voluntate, valet diſpoſitio, dato, quòd ſit

factu per relationem, quæ non reperitur, ſecùs eſt, quãdo apparet de relatione, in qua aliter dicitur, quam relatum fuerit, quia illa diſpoſitio tanquam erronea non valet.

244 *Legatum vxori factum à marito relinquente vxori dotem, quam dixit ſibi fuiſſe traditam, prout in inſtrumento dotis continetur, in quo non apparebat, fuiſſe dotem traditam, ſed ſolùm confeßio partis dotis perceptæ, non tenet.*

245 *Diſpoſitio eſt inutilis, quando relatio fit ad teſtamentũ, puta matris, quod continet conditionem, vel declarationem aliquam de præterito, vel præſenti, quæ verè non appareat.*

246 *Relatio nihil operatur, vbi non apparet de relato.*

247 *Relatiuum, Quis, vel Qui, eſt ſubſtantia.*
Quandoque ſtat demonſtratiuè.
Quandoque determinatiuè.
Seu reſtrictiuè, poſitum ſine culpa.

248 *Et ampliatiuè poſitum cum copula.*

249 *Et quando ſtat demonſtratiuè, ſi demonſtratio ſit falſa, non vitiat.*

250 *Quando ſtat reſtrictiuè, ſolùm reſtringit ſuum antecedens, & non plura.*

251 *Relatio fit ad proxima non remota.*

252 *Quando poteſt reddi ratio, quòd magis ad proxima referatur.*

253 *Aliâs fit relatio ad omnia præcedentia, etiam remota, ad quæ poteſt referri, & quando eſt eadem ratio.*

254 *Relatio ad relicta in teſtamento, colligitur de his, quæ pura ſunt, non conditionalia, benignè interpretando.*
Exemplificat.

255 *Relatio in dubio fieri debet ad perſonas in oratione poſitas diſpoſitiuè, non enuntiatiuè, & conditionaliter.*

256 *Relatio in dubio fit ex relatiuo, Quis, vel qui, propria & vera perſonalis, & in ſpecie, non ſimplex, & in genere.*
Exemplificat, mulier damnauit, quæ ſaluauit.

157 *Relatio quæ fit ad genus, eſt impropria, & abuſiua, quæ non debet fieri, ſed ad ſpeciem. Et cum quid refertur ad duo, ad vnum per prius, & ad aliud per poſterius, ad id, quod prius eſt, facienda relatio.*

258 *Nominatiuus per relatiuum, Qui, dicitur nominatus nomine appellatiuo, & non proprio.*
Exemplificat.

259 *Nominatim relinqui per nomina appellatiua quandoq;. Vt ſi dico, filiis meis, hæredibus meis.*

260 *Relatiui reſtrictio ex taxatione, vt quãdoque legati extinctionem importet.*
Exemplificat.

261 *Reſtrictio tamen huiuſmodi per relatiuum, non remouet à ſubſtantia antecedentis adhærentia & adiuncta.*
Exemplificat.

262 *Relatiuæ dictiones in dubio, non modò ſubſtantiam, ſed qualitatem rei referunt.*

263 *Confeßio contra reum debet eſſe certa, & concludens.*

264 *Et capitur pro eo, quod eſt minùs delictum.*

265 *Nec qualitates aggrauantes confeſſa cenſentur.*

266 *Relatorum vera expreßio cum omnibus per dictionem & orationem relatiuam haberi.*

267 *Verbum poſitum iuxta plura determinabilia, ea determinat, prout vnicuique natura conuenit.*

268 *Clauſula, Singula ſingulis referendo, quandoque inſerta in teſtamentis & aliis diſpoſitionibus, quomodo exponatur.*

269 *Relatio poteſt eſſe de duobus, vel pluribus ad inuicem, & ita facere correlatiuum.*

270 *Legatum dicitur ademptum, ſi quid ſit Titio relictum vt ædificaret Eccleſiam, poſtea in codicillis ſit ademptũ. Quia inter hæredem & legatarium quædam relatiua obligatio oritur, cum hæres teneatur præſtare legatũ, & legatarius adimplere modum, ideo vna ſublata, altera tollitur.*

SOLVTIO II.

SECVNDO, quæ nobis mentem teſtatoris, Amplam, Extenſam, Repetitam, Relatam, quo ad perſonas, quo ad res, oſtendant, videamus Sunt quidem verba ipſa generalia, indefinita, vniuerſalia, cauſa ratioque diſpoſitionis nomina collatiua, relatiua, ſignáque huiuſmodi.

Generalia autem verba illa dicuntur, quæ prædicantur de pluribus differentibus gradu, vel ſpecie, vt
1 eſt nomen liberorum, dicit † Bald. in ca. cum dilecta.
in fin. de reſcript. vbi etiam ſubiungit generale eſſe,
quod obſcurum eſt: quia prædicatur de pluribus differentibus
ſpecie, vel ratione: confuſum verò, quod
2 intelligi non poteſt. idem de genere dicit † Bart. in l.
legato generaliter. de leg. 1. in l. quæſitum. §. fin. colu. 2.
numer. 8. de fun. inſtruct. & in l. ſi ita, col. 2. ſub num.
4. de aur. & arg. leg. vbi, quòd ſit generalis oratio,
quando apponitur aliquod ſignum, vt omnes res
meas, vel vniuerſas res meas, quæ ſunt in tali villa, ver
3 bis etiam generalibus quid expreſſum dicitur: † Dec.
conſil. 389. ſupra fin. ſub ver. ſecundò. generalitas im-
4 portatur etiam per nomen appellatiuum, dicit † Bal.
in auc. de cauſa. nu. 7. in fin. de liber. præter. & in du-
bio debet fieri interpretatio, quòd teſtator acceperit
5 verbum in ſignificato generis, dicit † Alexand. in cõ-
ſil. 248. col. 2. ver. videmus enim. nu. 8. lib. 6. maximè
6 in fauorabilibus, † vt ibi, nu. 90. Addo, quòd Bart. in
l. Lucius. §. 1. de leg. 2. dicit, quòd de legato, facto pro
eundo in paſaggio terræ ſanctæ, debet expectari, quã-
do fiet tranſitus generalis ex præſumpta voluntate
defuncti. Addoque gl. fi. in l. cum fidei. ff. de fideicõ.
7 liber. † quæ dicit, in dubio præſumi teſtatorem prohi-
bentem alienationem cogitaſſe, quocunque modo
fieret: quando verò accipiendũ ſit verbum, vt ſpecies,
8 vide † Bart. & ibi apoſtil. in l. hoc legatum de leg. 3. &
in l. 1. in prin. in fin. ff. de eden. quòd verba potiùs in
ſpecie ſint accipiẽda, quàm in genere, ſimpliciter re-
9 fert † Paul. Leon. de ſubſti. in prælud. nu. 124. & tradit
Crot. in rub. ſub nu. 31. ſolut. matr. quod locum habet
in odioſis: in fauorabilibus verò accipiuntur in gene-
10 re, † ſecundum Abb. in cap. Rodulfus. col. 2. ver. & ex
hoc tene menti, de reſcript. Alexan. conſ. 248. nu. 9. li.
6. Nat. conſ. 274. nu 7. ſecùs autẽ, quo ad ſimile, quod
in materia ſtricta accipitur reſpectu generis, licet re-
11 ſpectu ſpecie ſit diſsimile † Gemi. in capitul. non po-
teſt. §. 1. col. fin. nu. 10. de præben. in 6. Nam proſequẽ-
do noſtram ſpeciem ex generalibus verbis teſtatoris,
12 cõprehenditur eius animus, ſiue mens, dicit † Affict.
in deciſ. 44. nu. 10. Et ſub generalibus verbis omnia
comprehenduntur, à quibus in dubio non receditur,
niſi de ſpecie, ſeu parte aliter conſtitutum oſtendatur,
13 † tradit Luc. de Pen. in l. 1. col. penul. ad fin. C. de reis
poſtul. lib. 10. Alexand. conſil. 11. col. 2. lib. 2. & Deci.
conſil. 61. & Tiraq. in l. ſi vnquam. in præfat. num. 118.
vbi & hoc procedere in ſtatutis, in teſtamentis, & in
14 contractibus, ponit † per glo. & Saly. in l. vlt. C. de
hæred. vel acti. vendi. & per l. Iulianus. de leg. 3. &
Affict. in deciſ. 319. numer. 3. 4. & l. antiquitas. & ibi
gloſ.

gloſ. pen. de vſu & habit. & in ſpecie Aym. conſil. 133.
col. 1. nu. 5. ex quibus etiam generalibus verbis poſ-
15 ſunt venire non cogitati per teſtatorem: † l. ſi ita fue-
rit. de leg. 3. & ibi Bal. & ibidem Alber. notat, quòd il-
la, quæ ponuntur ad ampliationem, ampliát: ex quo
infertur, quòd ſi relinquitur attinentibus aliquod le-
gatum, & poſtea Titio vni ex attinentibus, relinqua-
tur aliud particulare legatum: conſequi poteſt Titius
vtrunque legatum: quia hoc vltimum venit amplia-
16 tiuè ex facto, reſpondit † Pariſ. conſil. 49. ad fin. lib.
2. & vbi genus & ſpecies cadunt inter caſus, ad quos
refertur diſpoſitio, genus ſtat ampliatiuè: vt ſi teſtator
prohibeat vendere, & alienare extra agnatos, aliena-
re, eſt generale verbum, & generaliter intelligitur,
quòd cenſeatur prohibita alienatio etiam per inſtitu
17 tionem hæredum extra permiſſos: † Socin. conſil. 251.
col. 2. lib. 2 generaliſque diſpoſitio poſt enumeratio-
nem alicuius ſpeciei includit etiam alias ſpecies ſepa-
18 ratas, † per ca. quid agendum. de procur. in 6. not. Ge-
mi. in c. accuſatus. §. 1. num. 2. de hære. eo. Plenior &
19 amplior eſt diſpoſitio per numerum pluralem: † l. He
rennius. de verb. ſignif. Et inter res legatas, dictio, ſeu
20 ampliãdi legati gratia, poſita eſt, † per text. in l. ſi quis
ita. de aur. & arg. lega. per quem in caſu legati medie-
tatis hæreditatis ex ampliatione dictionis Seu, latè
probat Iaſ. conſil. 64. col. penult. lib. 1. & Par. ſ. in alio
caſu. idem in conſil. 22. col. fin. lib. 3. Et duobus adie-
ctiuis poſitis cum copula ad diuerſa ſubiecta referen-
dis fit interpretatio, vt ſequens adiectiuum cum co-
pula ſit poſitum ad augendum relictum, & ad aliud
ſubiectum potiùs in dubio referatur, quàm ad aliud
ſubiectum, ad quod præcedens adiectiuum refertur:
21 † Alexan. conſil. 217. col. 2. num. 9. 10. lib. 6. ex copula,
22 Et, fit ampliatio legati maximè poſita: † l. ea tamen
adiectio. & ibi Bart. de leg. 3. & Bald. in l. 1. ſub num.
4. C. de verb. ſignifi. & Iaſ. conſil 97. col. penult. verſ.
quintò. lib. 1. & Socin. conſil. 10 col. 2. lib. 1. Dictio, E-
23 tiam eſt augmentatiua: † Bald. conſil. 209. Illa verba.
numer. 4. lib. 3. Dictiones, Cum, de, ab, in, ſeu, augent
orationis ſignificatum: idem Bald. in l. ſi cui legetur.
in princ. de leg. 1.

Verba pleno iure ſemper ſolẽt apponi ad amplia-
24 tionem eius rei, cui apponuntur: † Corn. conſil. 242.
col. 5. lib. 4. cum ſimilibus, deſignantibus ampliatio-
nem. Recordare. quòd generale verbum aptum eſt cõ
tinere quid improprium, & differens ab expreſsis:
25 † Alexand conſil. 151. verſi. accedunt. lib. 2. Et poteſt
eſſe quid magis generale, & quid minus generale, id
eſt, magis ſpeciale, quod derogat magis generali, &
cognoſcitur ex eo, quòd habet cauſam magis fauora-
26 bilem. † ponit Ripa in c. ſicut Romana. num 65 & ſeq.
de reſcript. Et alia de generalitate, vide Nic. Euer. in
loco 2. à generalitate: & maximè, quando ratio eſt ge-
neralis, facit ampliare diſpoſitionem ad omnes ca-
ſus, qui poſſunt comprehendi ſub tali generalitate
27 rationis: † Bald. in auct. quas actiones. colu 1. ſub nu.
4. de ſacroſanct. Eccle. cum concord. alleg. per Aym.
conſil. 227. col. 2. & conſil. 321. col. 2. & generalis am-
pliat ſubſtantiale, ſub quo eſt probata, & non aliud:
28 † Oldra. conſil. 8. Quidam paterfamil. ver. tertiò attẽ-
denda, per l. quæſitum. §. 1. & ſequent. de leg. 3 filio-
rum vocatio ſpecialiter, & liberorum generaliter fa-
29 cta dicitur. † Curt. Iun. conſil. 58. col. 2. num. 4.

Indefinita mentem amplam demonſtrat: quia æ-
quipollet vniuerſali in contingentibus, dependen-
tibus ex voluntate teſtatoris, habentibus eandem ra-
30 tionem particularium comprehenſorum: l. ſi pluri-
bus. in princip. & ibi Bartol. & alij de le. 2 l. ſi plures.
de leg. 3. l. vxori meæ. de vſufr. lega. l. quidam hære-
dem. de vi. tri. lega. gloſ. Bald. in l. humanitatis. col. 10.
nu. 54. de impu. & Gem. in c vt circa. in prin de elect.
31 in 6. reſtringitur tamen ad tempus teſtamenti. † l. fin.
in princ. de aur. & arg. leg. & Ruin. conſil. 136. & hoc
32 procedit ex benigna interpretatione, † Aret. in l. Ti-
tius. in prin. col. 2. de liber. & poſthu. Corn. conſil. 328.
33 col. penul. lib. 1. & ex larga interpretatione †: Ruin. in
rub. nu. 33. de no. oper. nuncia. & in re diſpoſita etiam
procedit, vt intelligatur diſpoſitio in tota: Cur. Iu. con
ſil. 43. colum. 3.

Idẽ circa perſonas, vt indefinita de vxore vocata in-
34 telligatur de omni vxore †: Alexãd. conſ. 171. col. 2. † &
35 Ruin. conſil. 81. col. 4. nu. 14. lib. 2. hoc tenet in inſtitu-
tionibus, & ſubſtitutionibus, & non in legatis: acce-
dat text. in l. placet. de liber. & poſth quòd poſthumus
hæres inſtitutus is intelligitur, qui ex quacũque vxo-
re naſcitur idẽ in indefinita, prolata circa perſonas vel
36 circa res †: Alex. conſ. 33. nu 3 lib. 7. Idem in verbis ſen-
tẽtię indefinitis: Alexã. cõſ. 12. nu. 2. lib. 7. Dictio, hęres,
indefinita eſt, & porrigitur ad omnes ſucceſſores:
37 † Bart. in l. Lucius. §. j. de le. 3. An autẽ indefinita ęqui-
polleat vniuerſali ex ſignificatione, vel ex interpreta-
38 tione, † declarat Bald. conſ. 52. Caſus talis eſt. ad fi. lib.
1. quod ſcire vtile eſt, quãdo eſſemus in caſu prohibitę
interpretationis. Vide tamẽ, ſi eſt factũ legatũ cano-
nicis, non dicitur legatũ factũ capitul. ſed ſingularib.
de capit. qui diuidẽt inter ſe, & nõ applicabitur mẽſæ
39 capitulari: † eſt dictũ Bal. in c. requiſiſti, col. 40. de te-
ſta. quod aureũ, & benè ſuſtentabile, dicit Felin. in c.
auditis. col. 13. ſub nume. 24. de præſcrip.

Hæc autem plurimùm habent locum ex præſum-
pta voluntate ex poteſtate teſtatoris, vnde in odioſis
indefinita oratio non æquipollet vniuerſali, ſed in fa-
40 uorabilibus: † vt l. 2. & ibi doct. de liber. & poſthu. &
Soci. conſi. 21. col. 4. verſic. cõfirmo. nu. 12. lib. 3 & Ruin.
conſi 98 col. 3. num. 4. lib. 1. & non, vt comprehendat
41 doloſè geſta, & indebitè retenta: vt l. Aurelio §. fin. de
liber. lega. cum not. ibi per Bar. & non æquipollet v-
niuerſali, vbi eſt diuerſa ratio comprehenſorum, vt in
particula, Eis, veniant honorati, & vocati per diſpo-
42 ſitionem, & non per modum conditionis. † tradit.
Alex. conſil. 55. col. 7. num. 16. lib. 4. quod eſt conſil.
Alexandri vſque ad nu. 23. & poſtea ſubſequitur conſ.
Barb. vbi vide differentiam ſolutionis mercedis inter
Alex. & Barb. factam: quia pro conſil. in eodem facto
fuerint ſoluti, Alexan. duc. 28. & Barbatiæ duc. 30. for-
ſan maioris autoritatis habebatur tunc Barba. quàm
Alexan. vel Barba. erat magis auidus pecuniæ, quòd
eſſet magis auidus, paſsim oſtẽdunt ſua ſcripta, idem
quod ſuprà ponit Alex. conſil. 201. col. 4. lib. 6. & Soc.
Iun. conſil 124. col. 6. num. 26. lib. 1.

Æquipollent autem vniuerſali collectiuè, & non
43 diſtributiuè in dubio, † Alexan. & Iaſ. in l. qui filia-
bus. §. 1. ſuprà fin. de leg. 1. & Ruin. conſil. 81. colu. 3. nu.
13. lib. 2. videtur diſtributiuè, quando pluralitas po-
teſt, & debet reſolui in plures ſingularitates, & quan-
do conſtare poteſt de mente teſtatoris, vt quando v-
nus poteſt ſine altero, vel inuito quid facere de com-
44 prehenſis ſub tali indefinita. declarat † Bart. in d. l. ſi
pluribus. in princip. in fin. de leg. 2. & adducit Ruin.
conſil. 120. colu. 3. ſub nu. 9. lib. 2. facit quidẽ totũ vo-
45 luntas defuncti: † l. ex facto 2. §. rerum. ff. de hæred.
inſtit. Vbi verò quid vniuerſale neceſſariò & conclu-
denter

denterdemonſtrãdum eſt, vt in probationibus fien-
dis,tunc oratio indefinita æquipolletvniuerſali,teſte
46 † Alex. conſil. 68. num 9. conſil. 108. num. 13. lib. 2.
conſil.111.lib.3.conſ.212.num.2.lib 7.Corn.conſi.224.
col.8. li. 4. ita eſſe commun. conclu.Doct. dicit Curt.
Iun. conſil. 17. col penul.& Aym. conſil. 33. col. 4. &
Marſ. ſingul.171. quòd indefinita æquipollet vniuer-
47 ſali contingenter,& non neceſſario,† Bald. in l. 2.col.
1.verſ.item ſi ſtatutum. C.de libert. & eorum lib. &in
l.fin.§. in computatione.col. fin. ver.& hanc gloſ.ſub
48 num.17. de iure deliber. Et indefinita prolata ab ho-
mine non æquipollet vniuerſali,†adducit Deci.conſ.
287. col.pen. ſub num.15.

Quod intelligendum eſt, niſi atteſtatio ſic indefi-
nitè facta referatur ad capitulum, vel ad aliam ſcri-
pturam.ex qua habeatur intelligẽtia teſtis de omni-
49 bus:† Dec.conſil.100. col.5.& Felin.in d cap.auditis.
col.13. ſupra numer.25. Alia circa indefinita ſubtiliter
vltra loca ſuprà alleg. diſcutit Bar.ſi eius eſt,in repet. l.
Cæſar.col.5.de publica. Hier.Cagno.in l.1. de Regul.
Iur. & latiùs Couarru.de oratione indefinita, dicens
ex profeſſo,ſe tractandum aſſumpſiſſe in lib.1. cap. 13.
vari. reſolu. & Sebaſt.Medi.ſuo tract.de Reg. Iur. reg.
2. latè per plures deciſ.diſcurrit.&in ſpecie de vltima
voluntate per indefinitam generaliter interpretan-
dam,ſub nu.117. Aduerte ſemper. ſi adiiciatur termi-
nus particularis, quòd vis indefinitæ vel vniuerſalis
50 deſtruitur,† de quo per Bart.in l. ſi ita.in princ. de le.
2.& Soci.in l.ſi fuerit. col. 2. in 6. not.de rebus dubiis.

Vniuerſalia quidem verba magis amplam latám-
que defuncti ſententiam demonſtrant: quia omnia,
ſuper quibus adiiciuntur,comprehendunt, & nihil
51 excludunt:† l. Iulianus.in princ.& l. cum quis dece-
dens.§.fin. de leg.3.& l.baliſta.ad Trebell.vbi ſunt ver
ba vniuerſalia hæc, quantumcunque,& omne, vnde
id ſub verbis vniuerſalibus comprehenſum, perinde
52 eſt,ac ſi ſpecialiter teſtator expreſsiſſet, † ibi tex. dicit
&gl.in ver.expreſsè,in cap.ſuſceptum.de reſcrip.in 6.
& Dec. conſil. 389.colu.fi.ſub ver.ſecundò.& per alia
iura,idem principale dictum probat Bar. in conſ.216.
Andelandus.nu.7. vbi nu. ſeq.&relatiuum,Alios,ad
53 ampliandum legatum,videtur appoſitum,†arg.l. nõ
ſolùm.§.quæritur.ff de procur.de quo tamen vide Iaſ.
in l.pen. ad medi.C.qui admit.

Signum vniuerſale eſt, omne, vel quoquo modo,
ita quòd facit venire in legato venalia,quæ ſine eo nõ
54 venirent:† Bartol.in l.generali.§.vxori de vſufr. lega.
55 eſt & omnia,& ſingula,†Barba.conſil.41.col. antepe.
lib.1.& Geor.Nat.in cap.quamuis. col.74. ſub num.
207.ver.ſecundò facit.de pact. in 6.nomen fundi ſim-
56 pliciter vel ponderis eſt quid vniuerſale:†Socin.in l.1.
col.2.in 5.not.num.9. de reb.dub.

Sunt demum ſigna vniuerſalia, vel pronomina,
vel aduerbia,& vtroq; modo,vel affirmatiuè, vel ne-
gatiuè,per nomina affirmatiua,vt hæc, omnia, quæ-
cunque:per negatiua,vt nemo, nullus: per aduerbia
affirmatiua, ſemper. perpetuò: per negatiua, nihil,
57 nunquam,minimè: † ita eſt Commu.concluſ. gloſſ.
Bart.& aliorum ſcribent.in l.1 de Reg.Iur. vt & de ſi-
58 gno,Omne,quòd ſit vniuerſale, † ponit etiã Roman.
59 in conſil. 44.col.fin. De alio,quodcunque,ponit † Iaſ.
in l.quodcunque.col.1. de verb.oblig. & in l. 2. §. præ-
60 tor ait.qui ſatiſ.cogan.quilibet, vniuerſalis eſt, † po-
nit Caſtren.in conſil.383. notandum eſt.num.2. lib.1.
61 De alio,Nemo,quòd ſit vniuerſale negatiuum,† tex.
in cap.nemo.de elect. in 6.&in l. nemo.de legat.1.&
Alber.in ſuo dictio.in ver.nemo. De aduerbio affir-
62 matiuo,Semper. † in l. Gaio. §.fin.de alim.& ciba.le-
ga. & Bart. & alij in l.1.ſolut. matri.Ex dictione,Per-
petuò.fideicommiſſum ampliatur vltra quartũ gra-
63 dum,† Alexan.conſil. 22.col. 1. num.2. li.2.Pariſ.conſ.
53.col.4. ſub num.21. lib.3. De negatiuo nihil, quòd
64 ſit vniuerſale negatiuum.† ponit Tiraquel.in l.ſi vn-
quam.in ver. ſuſceperit.nu.85. Et paſsim de amplitu-
dine generalium, & vniuerſalium in diuerſis diſpoſi-
tionibus,recurrendo ad recentiores antiquos etiam
65 referentes,† habetur per Iaſ. conſil. 124. col. antepen.
& ſequen. lib. 4.Ruin.conſil. 22.col.2. lib. 2.Dec.conſ.
294.col. penult.conſ.345.col.1.Marſ.in l. vnius.§. co-
gniturum. num.23. cum ſequen. de quæſt. & conſil.
85. & Aymo conſil. 209.num. 6. cum ſequent. conſil.
256. col. 6. ver.prætereà licet.conſi. 290.num. 4.conſ.
294.num.1. cum ſequent. & conſil.297.col.3. & 9. In
ſubſtitutionibus ob dictionem, Omnes, quòd com-
prehendantur maſculi & fœminæ, aliàs forſan non
66 comprehendi,† tradit Anchar.conſil.68.ſubtiliter ad
plenum. Aym.conſil. 155.col.2. Et filia ingreſſa Mo-
naſterium habita legitima prohibita, quòd ampliùs
non poſsit petere aliud quoquo modo, excluditur à
ſubſtitutione. & fideicommiſſo. ad quod forſan vo-
67 caretur: plenè probat † Iaſ.conſil. 43.col.3.lib.3.

Dicitur autem vniuerſale duplici modo. vno, ſub
nomine collectiuo plura continens: vt peculiũ, fa-
68 milia,grex.hæreditas,† l. peculium. l. grege. de leg.2.
& l.nihil aliud.de verbor.ſignif.territorium, & diœ-
69 ceſis †Bald.conſil. 326. Rex Romanorum.col. penul.
num.8.lib.1. & hæc recipiunt augmentum, vel dimi-
nutionem cum tẽpore,ita quòd veniunt bona poſtea
70 acquiſita per relinquentem vniuerſaliter: † Dec.conſ.
69.col.2.ver.confirmatur hoc ex verbis, & priùs per
Bart.in l.ſi is qui ducenta.§.vtrum.col.fin.num.6. de
reb.dub. Altero modo vniuerſale aſſumitur, cui ap-
ponitur ſignum horum,de quibus modò dictum eſt,
71 quod verificatur in tempore d.ſpoſitionis,† l. ſi ita.de
aur.&arg. leg.ſecundum Bart.in d. l.ſi is,qui ducen-
ta.§.vtrùm.col.fin.ver.tertiò.oppono.num.6.

Scias, quoque differentiam inter generalitatem,
& vniuerſitatem, quòd in generali non veniunt ea,
de quibus ſpecialiter non poteſt diſponi: quia in ge-
neralitate quælibet ſpecies cõſideratur de per ſe: quæ-
dam verò cum vniuerſitate tranſeunt:quia in vniuer-
ſitate omnia faciunt vnum totum, vt firmat Paul. de
Caſtr. in l.1.ad fin. princ.de offi.eius. & ibi Alexand.
in vlt.char. numer.76.cum ſequent. & veniunt bona
72 prohibita alienari: † Iaſ.dicto conſil. 124. col. penult.
lib.4.

Differentiam & inter totum. & omne. & inter o-
mne,& vniuerſum:& inter totum. & vniuerſum, &
73 inter omne & quodlibet, remiſsiuè ponit † Deci. in l.
omnia,ſi cert.pet.

Rurſus de nominibus collectiuis, & diſtributiuis.
quæ in his vniuerſalibus verſantur, d.l. ſi pluribus. de
leg.2. dicendum eſt,quòd nomen collectiuum eſt il-
lud.quod ſub eius pronuntiatione plures poteſt col-
ligere perſonas,vel corpora, vt eſt nomen hæredum:
74 † l.hæredis appellatio.de verb. ſign. Bald. in l. fi. C.
75 de impub. & hæredum,& ſucceſſorum † Bero.conſil.
110.num. 51. nu.51. lib. 2. & Socin. conſil. 12. colum.
76 3. lib.3. vt eſt nomen agnatorum deſcendentiũ:† ibi-
77 dem Socin. vt eſt nomen filiorum, liberorum: † l.li-
berorum. ff. eo. idem Socin.conſil.113.colum.2. lib.1.
Ruin.conſil.166.ſub num.5.lib.2.Cur.Iun. conſil. 128.
num.12.

num. 12. & conſil. 161. num. 3. vt eſt nomen familiæ,
78 gentis:† l. pronunciatio. §. j. & l. familiæ. ff. eo. Socin.
79 conſil. 51. nu. 11. lib. 4. vt eſt nomen ſuorum †: Aym.
conſil. 22. nume. 2. & 5. vt eſt nomen poſthumorum:
80 † Bal. in l. quòd ſi nepotes. de teſta. tu. vt eſt nomen,
81 Omnis, in ſingulari, &, Quiſque: † Bart. in l. hoc articulo. colum. 2. num. 6. ff. de hæred. inſti. plenè etiam
declarat Bald. in d. l. fin. & relatiuum, Qui, in plurali
82 † Bar. & Bal. & Imol. in l. ſi pater filio. de vulga. & pupil. Et ſimilium plura corpora ſub ſe continentium,
83 vt eſt nomen gregis, peculij, & hæreditatis †: d. l. grege.
& d. l. peculium. & l. ſi chorus. in prin. de leg. 3. & Bar.
in l. fin. §. primo, de legat. 2.

Diſtributiua verò nomina ſunt Quilibet, quiſque,
84 quiſquis, quicunque, & ſinguli: † Corn. conſil. 289.
col. 4. verſ. nec verborum. lib. 4. quæ tribuit rem cuilibet in ſolidum reſpectu meriti facti, & reſpectu cōmodi. & emolumenti: † l. qui filiabus. §. j. & ibi doct.
85 de leg. j. vt poteſt diſtribuere & comprehendere cum
miniſterio iuris, vt vbi ius non repugnat, abſurditas
86 vel fatuitas non ſequatur, † vt de Signo. de Homod.
in conſi. 188. colum. 3. & ſequen. num. 6. 7. & Imol. in
d. l. hoc articulo. col. 3. & latè Pariſ. conſil. 49. col. j. &
ſequen. lib. 2. & magiſtraliter de diſtributiuis tractat
Bart. in d. l. hoc articulo. & cum eius dictis tranſeunt
ibi Bald & Angel. refert ibidem Imol. col. j. ff. de hæred. inſti. nam vocati per nomina diſtributiua, perinde eſt. ac ſi omnes ſingulariter & propriis nominibus
87 vocati eſſent. & omnes veniunt in viriles: † l. fin. C. de
impub. & ibi Bart. & alij not. Bar. conſ. 57. in fin. adducit Paul. de Caſtr. conſil. 275. Super primo quæſito.
col. 2. num. 3. lib. 1. & Socin. Iun. conſil. 104. num. 22.
lib. j. & declarat Alexan. conſil. 175. col. 3. lib. 5. etenim
hæc diſtributiua dicuntur nomina vniuerſalia, pro-
88 bat † Corn. d. conſil. 289. col. 4. verſ. nec verbum. lib.
4. & text. in c. ſolitæ, circa fin. de maior. & obedi. Horum autem generalium, & vniuerſalium declarationes videbimus in ſequen. ver. tertiò. Et quomodo dicatur quid vniuerſale, quid particulare, quid indefinitū. & quid ſingulare, declarat Bar. in l. ſi ita in prin.
de leg. 2.

Extenſam, ſiue extenſiuam mentem dicimus ex
identitate rationis, non ſcriptæ per legem primam:
89 † C. de interd. & ex identitate rationis ſcriptæ mentē
90 comprehēſiuam †, ait Gem. in c. ſi poſtquàm. §. j. col.
2. nu. 5. de elect. in 6. Quoniam nunquàm vel rarò diſpoſitionis teſtamentariæ ratio ſcripta reperitur, ideo
extenſæ mentis ex identitate rationis non ſcriptæ,
quomodo fit interpretatio, præmiſſum eſt in omnibus, non inſtando in materia extenſionum legum,
quæ varia & periculoſa eſt, vt videre licet ex his quæ
ſcribit Nicol. Euerar. in centur. in loco 35. à ratione legis larga, ampla, &c. & Andr. Gamar. in tract. de extenſ. vix etiam dici poteſt, extēſionem habere locum
in teſtamentis: quia tota extenſionis materia funda-
91 tur in identitate rationis, † Aym. in conſil. 173. col. fin.
nu. 13. Sed frequens eſt teſtamēta, non in ratione, ſed
92 in ſola voluntate teſtatoris fundata eſſe: † l. cum quidam. in fin. C. de neceſ. hæred. inſtit. & pro ratione ſo-
93 lùm allegamus voluntatem defuncti, dicit † Ang. in
l. 3. C. de inſti. & ſubſti. quia in re propria eſt pro ratio-
94 ne voluntas † Bart. in l. dotem. ſolut. matri. in diſpoſitione hominis magis attendendam voluntatem,
95 † per l. ſtatuliberi à cæteris. §. quintus. de ſtatuliber. &
l. cum tale. §. j. de condi. & demon. dicit Bald. in l. ſi
quis §. fin. C. de ſecun. nupt. vt aliâs dictum eſt. Ergo
rationum comparatio per extēſionem fiendam nequit fieri, vbi voluntas eſt defuncti, & non ratio facit.
96 quod † Bald. dicit in l. 3. col. 2. nu. 4. C. de iu. dot. quòd
vbi ſtatutum in ſe aliam rationē non habet, niſi quia
ſic placuit ſtatuenti, non trahitur de ſimilibus ad ſimilia: vnde extēſionem non habere locum in diſpoſitione hominis ad alium caſum, etiam ſi ſub lata ſi-
97 gnificatione comprehēdatur: † per c. cum in illis. & c.
fin. de præben. in 6. & c. ſuſceptum. de reſcript. & dicit
Imol. in l. ſi verò. §. de viro colum. 5. in 3. fallen. in fin.
ſolu. matr. & per Crot. conſil. 136. num. 44. & ſequen.

Veruntamen, quia mens defuncti poteſt dici ratio
98 ſuæ diſpoſitionis, ſicut mēs legis, eſt ratio legis: † Bart.
in l. non dubium. num. 11. Bald. in j. colum. C. de legi.
poſt Dyn. in c. fin. de Reg. Iur. in 6. meritò in ſpecie
noſtra pariter tota materia extenſionis dicitur fundata in veriſimili mente teſtatoris, quòd ſi cogitaſſet,
99 vel fuiſſet interrogatus de caſu omiſſo, &c. † per gloſ.
Bald. & Iaſ. in l. tale pactū. §. fin. ff. de pact. dicit Aym.
conſil. 67. col. j. & Pariſ. conſil. 16. col. 4. num. 25. 26. &
conſil. 66, colum. 9. num. 67. lib. 3. quod tandem videtur incidere in idem, eſt eadem ratio, eſt eadē mens,
100 † l. cum mulier. ibi Bar. in princ. ſolut. matr. refert Alexan. conſil. 5. in fin. lib. 5. Omitto hic tractare de cōcluſione modò tractata, ſi teſtator cogitaſſet, vel fuiſſet interrogatus, &c. Quia eam putaui commodiùs
cadere in ſeq. lib. interpr. 3. & vlt. dubit. 4. ſolut. j. verſ.
ſextò principaliter, dum de ſubſtitutionibus, & fideicommiſsis interpretandis tractabitur, ne liber iſte ſecundus etiam nimis in longum protrahatur, plus
quàm iam protractus eſt, de caſu omiſſo aliud loqui
non expedit, ne idem repetatur, quod de eo ſatis plenè dictum eſt ſuprà eo. lib. interpr. 3. dubit. 1. ſolut. 3.
verſ. exinde inferimus. cum ſeq.

Nunc igitur ſolùm, & breuiter dicēdum eſt de voluntate ſeu mente teſtatoris, extendenda de caſu expreſſo ad non expreſſum: in quo quidē articulo præcipuum eſt, cognoſcere ſimilitudinem, maioritatem,
ſeu paritatem rationis caſus occurrentis, non expreſſi, cum caſu expreſſo, quæ omnia facilè dignoſci poſſunt ex his, quæ ſcripſi ſuprà in lib. præced. in prima
interpr. dubit. 4. poſt princ. in 2. interpr. dubit. j. verſ.
veriſimilia. & quæ ſcripſit Steph. de Feder. de interpr.
in in vlt. par. & Deci. in c. tranſlato. col. 2. & ſequent.
de conſt.

Vnde in caſu ſubſtitutionis factæ decenti ſine filijs
vel cum filiis, non peruenientibus ad ætatem 25. an.
eo eueniēte, quòd is, cui facta eſt ſubſtitutio, non habuerit filios, & deceſſerit, & habito pro ſimili, & eiuſdem rationis cum expreſſo eſſe locum ſubſtitutioni
101 ex facto, reſpondit † Capra conſilio 44. nu. 10. dummodò adſit eadem veriſimilis mens teſtantis, etiamſi
102 caſus acciderit diſsimilis, fit extenſio, † per l. fin. C. de
poſthu. ponit Goza conſil. 64. num. 18. Et prohibitio
alienationis hoc adiecto vt bona perpetuò remaneāt
in familia, extenditur ad nepotes, & alios deſcenden-
103 tes: † Pariſ. conſil. 53. colu. 4. nu. 21. lib. 3. & Alexandri.
conſi. 28. colum. 3. num. 7. Et conditio decedentis ſine
filiis extenditur etiam ad filios filiorum, & requiritur
etiā eos decedere ſine filiis ex veriſimili mente defūcti, idem Pariſ. conſil. 70. lib. 2. & caſus fideicommiſsi
reſtituendi alicui, & eo mortuo, certis agnatis, eo quidem mortuo ante hæredem grauatum extenditur ad
expreſſum caſum, ac ſi mortuus poſt hæredem eſſet,
104 & fideicommiſſum debetur agnatis, idem † Pariſ. latè
probat conſil. 20. li. 3. & plura in ſimili per Bero. conſ.

102.num.16.cum ſequent.lib.2. Sanè inſpiciendum
eſt in propoſito,quòd ſi non ſit ratio,vel cauſa diſpo-
ſitionis expreſſa,& vna tantùm poſſit aſsignari,ea ha
betur pro expreſſa, etiam in vltimis voluntatibus.
105 per gloſ.ibi tradunt Bal. Fulgoſ.Caſtren. & Iaſ. in l.
quamuis. C.de fideicom. & Alexan.conſil.48.col.2.
ver.& cum nulla. lib.1.& conſil. 22.num.2. & conſil.
100.ſub num.10. lib.4.Iaſ.conſil.181. col.8.lib.2. Curt.
Sen.conſil.76. colum.11.num. 75.Pariſ.conſil.92. nu.
49 lib.2 & ex iſta ratione fit interpretatio intellecti-
106 ua,& non extenſiua,†per text.ibi.dicit Bald.in d.l.
quamuis.ad princ. ſequitur Alexand conſil.34.colu.
penul.ſub num.6. lib.5.cum concordan. allegat. ſu-
prà l.b.præceden. interp.1. dubit.1. ita eſt & interpre-
tatio comprehenſiua,non extenſiua,quæ fit ex vna ra
107 tione diſpoſitionis,& ex eius mente, †d.cap.ſi poſt-
quam.§.1. & ibi gloſ.& Gemi. comprobat Alexan.cõ
ſil.5.ad fin.& conſil. 75.ad num. 4.lib.5.& Dec.conſ.
284.col.2.ver.nam quando.Sed ſi negatur vnicã tan-
tùm rationem extare,& poſſe aliam aſsignari, ceſſat
108 hæc interpretatio intellectiua, ſeu extenſio: †Ale-
xand.in l.ſi conſtante.in princ. colu.3.ver. ſed quid ſi
petenti.ſolut. matr. & incumbit onus probandi di-
109 centi.vnam tantùm rationem poſſe reddi: † Curt.
Sen.conſil.81.colum.4. numer.19. & Iaſ.in d.l.quam-
uis.ad fi. non poteſt dici,non eſſe niſi vnicam ratio-
110 nem,quando non apparet expreſſa: †Soc.conſ.9.ad
fin.lib.3.

Scias diuerſitatem eſſe inter extẽſiuam,& intelle-
ctiuam interpretationem: quia extenſio eſt de vno
caſu ad alium ob ſimilitudinem, & identitatem ra-
tionis,& intellectiua,& declaratiua interpretatio eſt
verborum teſtamenti,& mentis teſtatoris, vt decla-
111 rat †Socin. conſil. 52. col.5.ad fin. ſub ver. & rema-
net ſoluta.lib.1. vt per Bart.Ang.Iaſ. in princ. Dec. ad
nu.3.& Seba. Sap.nu.11.12.13.in l.1.C.de impub.Item
in teſtamentis, ac in quacunque diſpoſitione in fa-
uorabilibus fit extenſio de vna cauſa ad aliam,etiam
112 in exorbitantibus: †Alexand.conſil. 171. col.2. num.
5.& conſil.190.col.4.num.17.& conſil.216.col.penul.
ver.ſit etiam,vbi latè de extenſione.lib.2.& d.conſil.
34.colum.fin.lib.5. Et de caſu belli ad caſum cariſtiæ
113 †latè Dec.conſ.555.& de cauſis traditis exhæredatio-
num ad cauſas ſimiles,Alexand.conſ.203.lib.2.& in
pœnali Hier. Cagn.in l.2. num 82. C. de pact. inter
empt.& vendi.etiam ad caſum æquiparatum, Aym.
conſil.205.colum.penult. fit extenſio fauore animæ,
etiam in materia ſtrictè intelligenda, & in odioſis:
114 Ioan.And.in cap.ex tenore.qui fi.ſint legi. Dec. cõſ.
298.colum.fin. Ruin.conſ.98.nu. 22. lib.2.cum ſimil.
habentibus eandem rationem,ſimilitudinem,& ve-
riſimilem mentem diſponentis.& comprehenſiuam
caſus extendendi ſub expreſſo, inſpecta ſaltem lata
115 ſignificatione vocabuli,†& Alexan. conſil.204.col.
3.nu.1.lib.2.

At econtrà extenſio locũ non habet:primò, quan-
do diſpoſitio fundata eſt in ſola voluntate diſponen-
116 tis ponit †Dec.conſil.224.col.1.ad fin.num.2. & Pa-
riſ. conſil.89.col.4.numer.19.lib.2.vbi in conditione
voluntariè appoſita à teſtatore extenſionem non fie-
117 ri ad ſimilem caſum,probat per commu.doctr.Bart.
in l.Gallus. §.& quid ſi tantum.& Ruin.conſ.131.col.
pen.in fin.lib.2. & Pariſ.idem conſ. 63. num.11. lib.3.
Ceſſat etiam extenſio de caſu ad caſum in pœnalibus,
& quando inſtitutio eſſet facta.vel legatum transla-
tum in pœnã hæredis vel legatarij aliquid à teſtato-
118 re impoſitum non ſeruantis.† Bar.in l. pater Seueri-
nam in prin. de condi.& demon. adducit Dec. conſ.
273.col.2. & conſ.287. col.6. & conſ.290.col.3. & Iaſ.
conſ.124. col.2. ver.vnde quando lib.3.& Socin.conſ.
259.col.2. quod eſt,quando inciditur in caſum impo
tentiæ, & quando effectus & modus differunt, vt ibi
119 †per Socin.& Bello. conſil. quadrageſimo ſecundo
numer.ſeptimo.

Memento extenſionem non fieri, vbi ex ea indu-
ceretur inæqualitas,iniquitas, & vbi ea non conue-
nit bonis moribus,legibus,vel ſtatutis, & per eam ve
niretur contra ius commune, & in extraordinariis,
in exorbitantibus.& vbi minor ratio eſt in vno caſu,
quàm in altero. & vbi etiam dubium ſit de ratione
maiori vel minori,de vno ad alterũ caſum: hæc ſingu
120 la dicta iuribus & authoritatibus cõgruis † probat
Aym.conſil.173. per totum, quando eſt minor ratio
in vno caſu,quàm in alio,non fit extenſio: compro-
121 bat †Soc.conſ.9.col.pen.num.11 lib.3. Alex. conſil.
97.col.2.ad fin.ver.vel dato. lib.2. Item vbi in diſpo-
ſitione ſunt verba reſtrictiua, non habet locum ex-
122 tenſio: idem Aym.conſ.98.col.pen. num.14.& Dec.
conſ.377. col.4.quia vbi teſtator ſtrictè locutus eſt,id
ſtrictè accipiendum eſt,& reſtringitur etiam in fauo-
123 rabilibus: Bal.in l. fin. C.de poſthu.& in conſil.262.
Recolo.in fin.lib.1. facit & text. in l.1 §.ſin vero talis.
de caduc.tollen.

Atque extenſio non procedit de vno caſu ad aliũ
in ſubſtitutionibus,quando eueniret,quòd minùs di
lectus a teſtatore melioris cõditionis eſſet.quàm ma-
124 gis dilectus,†per gloſſ.& Bart.in l.ſi mater.§.1.de vul
gar.& pupil.tradit Alex.conſ.1.col.3.nu.12.lib.1.cum
concord.alleg.per Zanch.in l.hæredes.§.cum ita.nu.
271. ad Trebel.ita & econtrà,quando magis dilectus
125 includeretur,fit extenſio,† Bero.conſ.102.num.37. li.
2.& Curt.Sen.conſ.52.ad fin.

Extenſio quoque fieri nõ debet de perſona ad per-
ſonam,vbi nominatim eſt demonſtrata,vel diuerſo
iure venit,& ſub vocabulo non apto comprehendere
126 illum caſum,ad quem extendatur, † Bart. & Alber.
in l.Lucius.§.1.de leg.3. Dec.conſil.71.ad fi. & conſil.
513.nu.1. Cur.Iun.conſ.113.col.4.cum ſimil. ſuprà al-
leg. in præceden. interpr. dub.1.ſolu.3.verſ. omiſit. in
ver.ſextò.& per Port.Imol.in tract.de Commu. Opi.
in conclu.48.lib 2.vbi perquirit de ſtatuto, excludẽ-
te fœminas.extendendo ad perſonas nõ ſpecificata;
quia vna perſona ſub alia non continetur: Imo.in l.
ſi quis ſeruum.§.ſi inter duos de leg.2. comprobat A-
lexand.in l. ſi quis à filio.§.1.ſupra fin.de leg. 1.ratio-
nem iſtam bene concludentem ad concluſionẽ præ-
dictam facit text.in l.cum patronus in fin.de leg.2.

Ceſſat item extenſio de caſu ipſo iure eueniente ad
127 alium caſum, † latè probat Tiraquel. in l. ſi vnquã.
in verſ.reuertatur num.303.304 305. Ea etiam, quæ
128 ſtricti iuris ſunt,non recipiunt extenſionem, † not.
Bart.in l.3. in princ.ff.rem pupil.ſal. fo. Bello.conſil.
42.num. 6.Ceſſat quoque extẽſio,quando idem ex-
primitur pluries: quia exinde apparet,quòd diſpo-
nens non vult fieri extẽſionem ad alium caſum, præ-
129 terquam eo modo, quo diſpoſitum†eſt: Coza.conſ.
71.col. 3.nu.5.& conſ.30.num.3.

Repetitam mentẽ,ſeu voluntatem teſtatoris, quo-
modo, & quando dicere, & cognoſcere poſſumus,
videndum eſt: nam repetitio interpretatiua dicitur,
130 †Iaſ.conſilio 207.columna 2.lib. 2.& eſt eorum.quæ
dicta ſunt in præcedentibus,an in ſequentib.reperita
conſean-

cenſeantur, & econtrà, ex qua dicimus plus intelle-
ctum, quàm ſcriptum: per Steph. de Feder. de interp.
iu. in 1. par. col. pen. nu. 11. longa & diſſuſa materia eſt,
dicit Franc. de Rampo. inter conſil. Bald. conſ. 421.
131 Super eo. in fi. lib. 3. & materia Brocardica † Salyc.
in l. Titius. C. de oper. liber. ideo non mirum, ſi con-
fusè. & non theoricè de ea loquatur. Veruntamen ex
voluntate teſtatoris repetitio conditionis vel quali-
tatis adiectæ præcedentibus dicitur fieri ad ſequen-
132 tia. † text. eſt in l. licet Imperator: de leg. 1. & ibi per
Bart. & alios tradentes plures diſtinctiones: & in l.
ſub conditione. ff. de hæred. inſt. & in l. in repeten-
dis. de leg. 3. & l. Seiæ. §. Gaio de fun. inſtr. & in l. auia.
& in l. Iulius Paulus. de cond. & demon. & Alber. in
l. Titia. §. 1. de verb. obligat. Alexand. conſil. 50. in fi.
lib. 2. Aym. conſil. 135. col. 14. nu. 14. & ſeq. & Alexan.
in conſ. 66. col. 2. nu. 3. ver. ſecundo moueor. eo. lib. 2.
remittẽdo ſe ad loca ſua in materia iſta, dicit eſſe dif-
ferentiam in diſpoſitione legis, & in diſpoſitione cõ-
tractus, & in diſpoſitione reſcriptorum: & Aret. conſ.
156. col. 1. ad fin. ver. quæ verba. etenim dicit Bald. in l.
ſi cui ſerui. §. 1. ad fin. de leg. 1. & repetitio quædam eſt
tacita, quædam expreſſa, quædam ſpecifica, quædam
generalis valida, dummodò non vitiet actum: idem
Bald. in d. l. Titius. C. de oper. liber. dicit repetitionẽ
propriè habere locum in his, quæ recipiũt limitatio-
nem extrinſecè, & multipliciter ex natura interroga-
tionis, relationis, declarationis, præfationis, ſeu præ-
132 ambuli, copulæ, & identitatis rationis: † & ibi Salyc.
etiam magiſtraliter diſtinguit in materia, & aliqua,
Celſ. Hugo cõſ. 42. nu. 7. & Menoch. conſ. 167. & ſequ.

Tacita autem repetitio legatorum præſtandorum
ab inſtituto, dicitur facta ad ſubſtitutum, d. l. licet Im
perator. modis, ampliationibus & limitationibus, i-
bi traditis per Iaſ. Adde in quæſtione de vxore relicta
domina & vſufructuaria filio hærede inſtituto, & ex-
traneo ſubſtituto, in vita filij alimenta intelliguntur
relicta vxori: cui verò mortuo filio à ſubſtituto debe-
tur, integer vſusfructus ex tacita quidem repetitione
133 legatorum aſſumpta, † à gloſ. in verſ. augebit. l. filiũ.
§. ſed impubes. de leg. preſtan. tradit Bald. in l. & ſi cõ-
tra tabulas. verſ. item nota. de vulg. & pupil.

Expreſſa verò inducitur repetitio qualitatis præce
dentium per verba expreſſa, augendo vel diminuen-
134 do, vt per verbum, Hoc amplius, † l. ſi tibi. & ibi ple-
nè declarat Bart. de leg. 3. & Socin. in l. plures. de reb.
dub. & l. ſi ſeruus legatus. de l. 1. & l. ſi legatarius. §. ſi
vbi qualitatem temporis relati, facit repeti in legato,
135 † & l. ſi ſic. de leg. 3. & l. qui ita. de do. præleg. & l. li-
bertis. de condit. & demonſt. & ponit Angel. Aret.
in tract. de teſta. in gloſſ. 24. vbi declarat, dictionem,
Amplius, importare repetitionem, ſi prolata ſit cum
136 pronomine demõſtratiuo, hoc, eis, illis, vel his, † &
addit Luc. de Pen. in l. 1. col fin. verſ. item nota. C. de
iu. fiſ. li. 10. Si adiiciatur copula, vel locus, vel res alia,
137 quòd ſit incluſiua, † & ſentit glo. in d. l. qui ita. de dot.
præleg. & Doct. in locis dictis, præſertim Bart. in d. l.
ſi tibi. aliâs deſignat reiterationem & continuationẽ.

Et vt per dictionẽ, Vltra, & per omnem aliam di-
ctionem repilogatiuam, videtur repeti in vltima vo-
138 luntate eadem conditio, & idem motus, † dicit Bal.
in d. l. cum ſeruus. in fi. de condi. inſt. & Paul. de Caſt.
conſ. 88. Viſo legato in prin. lib. 1. & Fulg. conſ. 40. Do
minus teſtator. col. 2. & Dec. conſil. 190. col. fi. verſic.
quartò per dictionem. text. & glo. in l. Seia. §. j. de
dot. præleg. cum ſi. per Sylu. conſ. 64. nu. 9.

Per dictionem, Quoad, inducitur repetitio in caſu
vſusfructus relicti, quoad viuet, alicui, licet capite mi
nuatur vſufructuarius, tamen reintegratur vſusfru-
ctus, quòd dictio, quoad, repetit, ſecùs eſſet in vſufru-
139 ctu ſimpliciter conſtituto: † l. ſi rem, quæ. §. fin. & ibi
tradunt Bal. Ang. & Saly. de euicti.

Idem dicendum eſt de ſubſtitutione, facta aliqui-
bus, donec, & quouſque viuerẽt omnes. vel alter eo-
rum, quòd ex his verbis inducta ſit quædam repetita
ſubſtitutio de ſuperuiuente in portione præmorien-
tis, probat Paul. de Caſt. conſil. 86. Dubitatio. colum.
pen. verſ. ſed aliud. ad num. 9. lib. 1.

Per aduerſatiuam, Tamen, ſed, verò, autem, & ſi-
miles, oſtenditur repetitio præcedentiũ in ſubſequẽti
aduerſatione, quia aduerſatio in eiſdem debet eſſe, de
quibus præmiſſum eſt, & repetit omnia præcedentia,
140 his exceptis, quibus aduerſatur, † per Doct. Bald. in
l. omnes pop. col. 8. ver. tertio modo. ſub nu. 21. de iuſt.
& iu. firmant Alex. conſ. 9. nu. 4. li. 7. & Iaſ. in l. filius à
patre. col. 3. ver. ſecundò quæro. de libe. & poſthu. &
Aym. conſ. 208. nu. 5. & Soc. Iu. conſ. 83. col. 3. & ſeq. v-
bi plures concord. deciſ. adducit. li. 1.

Per copulam, Et, & ſimiles inducitur repetitio prę
141 cedentis qualitatis, † d. l. Seio. §. Caio. de fun. inſtr.
& ibi latè Bar. & Ang. Are. in d. tract. in gloſſ. 38. &
Bero. conſ. 32. nu. 8. lib. 2. & Iaſ. conſ. 228. col. 3. ad fin.
ver. nam copula. & lib. 2. & in l. legato generi. col. in
prin. de leg. 1. & Fulgo. d. conſ. 40. Dominus teſtator.
colum. 2.

Per pronomen, In his, demonſtratio fit, & præce-
142 dentium conditionum exemplum facti ponit, † &
probat Oldr. conſil 232. Quidam teſtator. & Bar. in l.
ſi quis ſeruum. §. fin. col. fin. nu. 5. de leg. 2.

Idem per dictionem, Alius, vel alij, inducitur repe
143 titio eius, de quo facta eſt mentio, Rui. conſ. 181. col.
2. li. 1. & Cum. conſ. 46. Pater. ver. hoc etiam illud, cũ
ſimil. de hac dictione, Alius alleg. tex. in l. pen. C. qui
admitti. vbi maximè ex Oldra. conſil. 8. de legato fa-
cto ſoluendi creditoribus, & debita certi loci ſubiun-
gendo, & quibuſcunque aliis creditoribus, repetetur
& declarabitur de eodem loco, non eſt tamen ſem-
per repetitiua hæc dictio, Alius, idem Iaſ. in l. ſi quis
poſthumos. §. ſi filium. columna prima. de liber. &
poſthum.

Per dictionem, Item, quando inducatur repetitio,
144 † dictum eſt ſuprà in interp. præced. dubit. 2. ver. ter-
tio, ibi dictio, Item. & in materia legatorum factorũ
vxoribus latè dicendum erit infrà 4. lib. interp. 1. du-
bit. 10. ver. his conſequens eſt. Per illa verba, modò ſu-
145 pra. videntur ſpecificè omnia repetita, † Bald. conſi.
57. Item inſtitutio. ſuprà nu. 4. lib. 2. per verbum, Præ-
dicta. idem conſil. 38. ad fi. eo.

Præterea per coniunctionem verborum & conti-
nuationem ſermonis inducitur repetitio præceden-
tium, vt ſi facta fuerit ſubſtitutio filiis ad inuicem vul
gariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & ſic tri-
146 pliciter. tenet † Bald. conſ. 17. Præteritio. lib. 2. Dec.
conſ. 227. col. 2. ſub nu. 3. Quòd pupillaris ſit repetita,
147 † Bar. conſil. 3. col. fin.

Per verba, Quouſque, vel, donec, vocati vel aliter
eorum vixerint, inducitur repetita ſubſtitutio inter
148 ipſos vocatos, † per l. ſicut in annos. ff. quibus mod.
vſusf. amit. tradit Paul. de Caſt. in conſ. 86. Dubitatio
vertitur. colu. penult. verſ. ſed aliud eſt, ad num. 9. lib.
1. & alias deciſ. adducit Socin. in conſil. 48. colu. pen.
ver. ſed ad prædicta. lib. 1. de repetitione facienda vir-

149 tute vnitatis,& vi ſermonis,& orationis; †& Aym.
conſil. 208.col. fin.facit text. in l.1.§.ſin autem ex his.
de cadu.tollen. ibi propter vnitatem ſermonis, quaſi
in vnum corpus,adducit Aret.conſil.1. col.3.ver.nam
inferiùs.& col.4.ad fi.ver.ſi ergo. Vt inſtituo Titium
hæredem,& eius filios.intelliguntur filij,qui ſint hæ-
redes propter copulam,Et,cuius natura eſt repetere
150 qualitatem appoſitam in præcedenti,† per l.Seiæ.§.
Caio Seio.de fun.inſtr. tradit Cepol. conſil. ciui. 52.
col.2.nu.3. & eſt doctri.Bart. in l.prætor. §.eritque.ff.
de vi.bon.rapt.vbi locus eſt communis & plenus de
repetitione.

Vbi demum eſt eadẽ ratio qualitatis repetendæ in
ſequentibus,quæ eſt, vt appoſita & expreſſa fuerit in
151 præcedentibus,fit quidem repetitio† per l. nihil.de
coniug cum emanci.liber.firmat Bald.in d.l.Titius.
in fin.C.de bon. liber.& vbi eſt eadem mens facien-
dæ repetitionis, dictum eſt ſuprà in præced. interpr.
dub.2.dict.ver. tertio,vt per Alexand.conſil. 47.co-
lumna ſecunda. lib.5. & Rub. Alexand. conſilio 68.
in fin.plura per Nat. conſil. 485. nume.7. & ſequent.
faciunt,quæ in materia ſcribit Dec. conſil.190. colu.
3. & ſequent.verſic. ſeptimò. & Capra conſilio 60.
columna ſecunda & Oldr. conſil.141. D.G.colu.2.in
152 princ. † dicit, ex coniectura mentis teſtatoris faci-
mus repetitionem.

Ex eadem vel maiori ratione & mente teſtatoris
prohibitionem Trebellianicæ poſita in vno gradu
153 ſubſtitutionis,intelligi repetitam in alio gradu † po
nit Guid.Pap.in quæſt. 545. in quæſt.592.vtrùm pro-
hibitio, de repetitione qualitatis maſculinitatis in-
ſertæ in vna parte,quomodo cenſeatur repetita in a-
lia parte teſtamenti,plenè diſcuſſum eſt ſuprà in præ-
ced.interpr.dubit.1.ver.partem vnam.

Item cauſa euitandæ cõtrarietatis repetitio & ſup
pletio locum habet.vt qualitas ſine teſtamento poſi-
ta in vna clauſula intelligatur repetita in alia, plenè
154 †probat Iaſ. conſ. 38. lib.1. Repetitio quoque fit ra-
tione emolumẽti,& ratione ſurrogationis , & ratio-
ne tranſlationis,& de expreſsis in teſtamento cum a-
liqua qualitate ad dicta ſimpliciter in codicillis, vt la
155 tè tradit † Dec. in d. conſ. 190. colu. 3. & ſeq. Quod
in tranſlatione intelligendum eſt. ſi facta ſit tranſla-
tio non per modum ſubſtitutionis,ſed ademptionis:
156 † Bart. in l.legatum.de condi. & demon. Ang.Aret.
in tract de teſta.in gl.58.col. fin.nu.10.

Repetitio item procedit ob nouationem vnius
diſpoſitionis in aliam etiam augmentatã,quòd qua-
litas vel conditio primæ diſpoſitionis repetita cen-
ſeatur,in alia nouata,vt in relicto dotis poſtea noua-
157 to in maiori ſumma.†reſpondit Ruin.conſil. 54.lib.
2. & per iura alleg. à Rom.conſil.56. col.1.ver. in qua
vt plurimùm.

Vlteriùs,quando in codicillis,puta,vnus eſſet da-
tus executor,vel fideicõmiſſarius cum alio priùs da-
to in teſtamento,hæc verba, Cum alio, &c. importãt
repetitionem earum conditionum & qualitatum,
quæ appoſitæ ſunt in perſonam primi fideicommiſ-
158 ſarij,dicit † Bart. conſil. 147. Factum ad fi. Rationẽ
159 etiam qualitatis ſeruandæ repetitio habetur, † Aret.
d. conſil. 1.pen. ver.ſecunda ratio.col.1.

In his autem conditionum & qualitatum repeti-
tionibus ſemper congruitas,& commoditas animad
uertenda eſt, quòd congruè, & commodè conditio
vel qualitas vni rei, vel perſonæ appoſita repeti poſ-
160 ſit,& referri ad aliam, † Bart. conſil.49. Teſtator re-
liquit.vol. 2.& Ang. con. 28.Teſtator.& Ruin. conſ.
170 col.4. nu.8.li.2. aliqua de repetitione per Tiber.
Decia. conſ.102.nu. 9.cum ſeq. lib.2.

Repetitio verò ceſſat eorum,quę poſſunt vitiare a-
161 ctum: † l. Lucius.ff.de fideicomm.liber.l. Titia §.1.
de verb.oblig.l.ſeruo alieno.§.ſi ab impubere. de leg.
1.Rom.conſ. 56. col.2.ver. ſecunda.Bal.conſil.461.Su
per primo.lib.2. & Aret conſil. 67. colum. 2. ad fin.
ver, nam ad iſta omnia.Curt.Iun. conſilio 16.colum.
4.num.8.

Dictũ in præfatione non intelligitur repetitum in
contractu, qui non incontinenti , ſed ex interuallo
162 perficitur & celebratur,† per l.item,quia in fin.ff.de
pact,probat Alexand.conſil.122. col.1. ver.ſecùs,ſi nõ
in contractu.lib. 2. Iaſ. in l. Titia.§. idem reſpondit.
col.2.ver.limita nunc regulam de verb.oblig. vbi de
communi & latè comprobat.

Conditio expreſſa,quæ tacitè inerat,non cenſetur
163 repetita in ſequentibus,† per l.ſi idem.§.fin.de cond.
& demon. tradit Rom. d. conſ. 56. col. 2. verſ. prima
ratione.& conſ. 134 ad fi.& in ſing.234.Decia.conſil.
9.num.10.lib.3.

Impeditur repetitio, quando modus vel conditio
inſeritur ad qualificandum vnum capitulũ,& quan-
do eſt dare diuerſam rationem vnius cap. in quo ap-
ponitur ad aliud,& quando per talem repetitionem
induceretur correctio iuris communis per bona iura
164 & rationes,† firmat Cur.Iun.conſ.7.col.4.ver.ſexta
præmittitur.& ver.ſeq. & Soc. conſ. 54.nu.8.9.lib. 4.

Cum Bald.conſil.153. Quidam teſtator. lib.5.di-
xerit,omnem repetitionem tacitam procedere, aut
ratione copulæ vel coniunctionis, quia ſunt plura le-
gata copulata,vel per dictionem,Et,vel per dictionẽ,
Item,vel per alias coniunctiuas,vel connexiuas, vel
reguntur ab eodem verbo,& determinantur ab eodẽ
actu verbi determinantis, & regentis totam oratio-
nem,vel per identitatem rationis, quando ſubeſt ra-
tio repetendi præcedentia in ſequentibus, & ſic totã
hanc materiã in ſumma explicauerit: ſubiungit è cõ-
uerſo tres eſſe cauſas excluſiuas repetitionis. primam
eſſe aduerſationem orationis: ſecundam eſſe ſepara-
tionem diſpoſitionum & temporum: tertiam aduer-
ſam & diuerſam rationem: vt l. per retentionem. C.
de vſu. & not. in d. l.in repetendis.mentio ætatis fi-
liorum in teſtamento non facta in codicillis repetita
non dicitur,quaſi per codicillos in hoc ſit receſſum à
teſtamento,& ad præſumendum iudicium teſtatoris
nihil ſubaudiẽdum ſit.tradit idem Bal. conſ.232.Pro-
ponitur.ad fi.lib.5. maximè quando in codicillis eſt
addita alia conditio: Ange.conſ.294.Quoniam. col.
fi & Alex. conſ.66. col.2. lib.3. & Io. de Ann. conſ. 8.
ad fi.vbi facilè fuiſſet exprimere,ſi voluiſſet : & Rom.
conſ.503.col. 2. iu.ə ver. tertiò.& Alex.conſil.31. colu.
2.ad princ.li.3.& conſil.96. in fin. lib.7.

Aliquid contra ius commune diſpoſitum non de-
165 bet intelligi repetitum in alia oratione,† c. cauſam,
quæ de reſcript. Bart.in d.§.eritque.& ſic eo modo fit,
& in quantum minùs corrigatur ius commune, Go-
za.conſil.88.Soc.conſ. 54.nu.8.lib.4.

Item, vbi plura poſita ſunt in eadem oratione, qua
litas vni adiecta,non cenſetur repetita ad ea , in qui-
bus verificatur mens diſponentis ſine repetitione ta-
166 lis qualitatis,† per text.& gloſſ.in c. cum ſingula. de
præben.in 6. & per alia probat Ruin.conſ.137.colum.
5.num.5.lib.3.

Oratio, vbi eſt ſeparata, & ſe minimè contingens
qualitas

qualitas adiecta in vno, non intelligitur repetita in
167 alio: †c. inquiſitioni. de appel. vt per Ancha. conſ. 288.
Prima ſubſtitutio. & Bald. in l. fi. de indic. vidu. tol. &
168 vbi mens teſtatoris repugnat, † Io. de Ana. d. conſil. 7.
ad fin. & eſt tex. in d. l. licet imperator. de leg. 1. vbi ex
diuerſa re diuerſa cauſa apparere dicitur de mente te-
ſtatoris contraria repetitioni: & per Bar. in conſ. 3. ad
169 fi. & vbi eſt diuerſa ratio, † per Faſtol. Rot. deciſ. 46. in
170 fin. & in diuerſis orationibus, † Cur. Iun. conſi. 73. col.
3. num. 10. Ad hæc & per Com. conſil. 47. Teſtator. &
conſ. 11. Ciuis quidam. & Paul. de Caſtr. conſilio 275.
Super primo. colum. fi. lib. 1. & conſil. 16. Viſo d. pun-
cto. ad fin. & conſi. 444. Præmittendum eſt. colum. 1.
in princ. lib. 2. & Alex. conſi. 48. col. penul. ad fi. ver. &
hoc modo. lib. 1. & conſ. 66. col. 1. & ſeq. li. 3 & conſ. 158.
col. 1. nu. 2. & col. 2. nu. 6. li. 6. & Soc. conſ. 92. col. 6. ver.
tertio. lib. 1. & Rom. d. conſ. 503. col. 2. & Goz. d. conſi.
88. col. 5. nu. 16. Tibe. Dec. conſ. 17. num. 34. & ſeq. lib.
1. vbi de his aliqua. & in conſilio 12. numero 39. & ſe-
quen. eo.

Conditio adiecta formæ inſtitutionis non vide-
tur repetita formæ ſubſtitutionis; Bald. in l. fin. ver. in
glo. ſubſtitutus. de cond. inſt. Repetitio non fit de ca-
pitulo ſeparato, de diſpoſitione voluntaria, de quali-
172 tate vnius gradus ſubſtitutionis, † ponit Pariſ. conſil.
38. col. 4. nu. 23. 24. & conſ. 87. col. pen. nu. 43. & ſeq. li.
2. Ruin. conſ. 176. col. 3. nu. 58. & ſeq. lib. 2. Ceph. conſi.
528. num. 29. 43.

Perſona non intelligitur, vbi agitur de graui præ-
173 iudicio. per l. ſi ita ſtipulatus. † §. Griſogonus. de verb.
oblig. tradit Bart. in l. 1. de diuer. reſcript. refert Ruin.
conſ. 127. col 2. num. 3. eo. lib. & firmat Capr. in conſi.
32. col. pen. ſub verſ. quoad quartum. num 19. quod e-
tiam poteſt tradi pro declaratione illius cõcluſionis,
174 quòd extenſio de perſona ad perſonam non fit, † & fa
cit Pariſ. conſil. 60. ad fin. lib. 2. Ad dicta hæc duo. Me-
noch. conſ. 177. nu. 12.

Quãdo repetitio operatur difformiter plus vel mi-
175 nus in vno, quàm in alio ceſſat: † Vincen. de Ocha. Bo
nonien inter conſi. Soc. Iun. conſ. 126. In ſubſcrip. nu.
252. lib. 1. allegando Aret. in conſi. 121. col. 1. addo Corn.
congruè declarantem in conſil. 295. volu. 4. verſ. nec
huic. lib. 1. & debet cõformitas eſſe in genere, licet nõ
176 ſit in ſpecie: idẽ † Aret. conſ. 1. col. 4. ver. hoc præmiſſo.

Qualitas poſita in teſtamento reuocato, non cen-
177 ſetur repetita in teſtamẽto reuocante. † Cur. Iun. cõſi.
163. col. 4. nu. 15. & Ruin. conſi. 144. col. pen. nu. 17. lib.
2. In eodem caſu conſulentes.

178 Pulchram † tradit diſtinctionem Pau. de Caſt. cõſ.
410. Viſo facto. col. fi. lib. 1. quando conditio appoſita
eſt in inſtitutione, non cenſetur repetita in ſubſtitu-
tione vulgari, per l. ſub conditione. ff. de hæred. inſt.
179 & Dec. in l. 1. ad fi. C. de impub. † vbi dicit, ſecùs eſſe in
legatis: quia in his conditio appoſita eſt repetita in
ſubſtituto, per iura & rationes ibi per eum alleg. Et
repetita videtur in ſubſtitutione fideicommiſſaria, &
legataria, per l. auia. & l. aliquando. de condi. & dem.
idem de conditione appoſita in vna ſubſtitutione fi-
deicommiſſaria, quòd intelligatur repetita in alia fi-
deicommiſſaria ſubſtitutione. & in alijs ſequentibus,
in tantum, quòd deficiente conditione in prima om
180 nes expirabunt, vt ibi per eum, † & in l. ſi cui ſerui. §. 1.
col. 2. de leg. 2. & generaliter circa repetitionem vide
not. diſtin. per Saly. in l. per retentionem. C. de vſu.

Si contingat, diſpoſitionem teſtatoris ex aliqua
cauſa commutari in alium modum, pœna, quæ erat
adiecta in prima, non intelligitur repetita in alia diſ-
181 poſitione commutata, † Bart. in l. multa. in princ. &
in l. in teſtamento. la 1. de condit. & demonſtr. addu-
cit Dec. conſi. 90. colum. pen. idem tenet Bald. in l. 1.
colum. pen nu. 46. verſi. nonò quæritur. C. de his quæ
pœn. no. Secùs eſt in pœna, adiecta in primo capitu-
lo ſtatuti, quia intelligitur repetita in alio capitulo
182 addito, firmat † Abb. in ca. de multa. colum. 6. num.
18. de præben. per gloſ. ibi, & Felin. in c. ſuper quæſtio-
num. in princ. colum. 2. verſi primo not. de offi. deleg.
dicit, quòd vbi ſtatuto vel alicui diſpoſitioni fit addi-
tio, in eo cenſentur repetita omnia, quæ erant in ſta-
tuto: & Alexand. conſi. 13. colum. 5. ſub num. 17. verſi.
præterea dicta additio. lib. 3. & Cardi. in clem. ſtatu-
tum. colum. 3. in 3. oppo. de elect. vbi tenet, intelligi
repetitum in additione, quod erat in ſtatuto, quo ad
pœnam. & quo ad alia, hoc videtur impugnare Cor-
ſet. in ſuis ſingul. in verſ. additio. incip. ſi alicui ſtatu-
to. & Iaſ. in l. fi. col. fi. ff. de in ius vocan. & intellige, vt
per Felin. in c. cauſam quæ. col. 4. ſub verſ. limita octo
modis de reſcript.

Tacitè aliquid intellectum in capitulo legis vel ſta
tuti, non cenſetur repetitum in alio capitulo ipſius le
183 gis vel ſtatuti, † poſt gl. & Bal. ibi tradit Alexan. in l. 1.
princ col. fin. nu. 18. ver. in gl. in ver. ſi quis, quod quiſ-
que iur. pro eo, quòd tacita conditio liberorum intel-
lecta in fideicommiſſaria non ſit repetita in vulgari;
refert Dec. in conſ. 416. col. 4. nu. 14. ſic etiam, quòd in
expreſſo principali non operatur, non cenſetur repe-
184 titum, vt operetur in acceſſorio. † Pau. de Caſt. & Soc.
in l. ſi in diem. §. 1. de condi. & demonſtr. & Aret. in l. ſi
ita quis. in princ. in vlt. not. de verb. oblig. de repeti-
tione etiam non talia forſan & tanta, quãta ſunt hic,
vide per Zanc. in repet. §. cum ita. nu. 1252. vſq; ad nu.
1283 ad Trebel. qui terminos miſcere videtur, & repe-
titionis, & relationis: quoniam æquiuocè dicitur,
quandoque repetitio, quandoque relatio: modò di-
cam de mente relata.

Relatam mentem & ſententiam teſtatoris dici-
mus, quando de ea non cõſtat per verba, ſed ſequitur
mens ad aliud diſpoſitum expreſſum, & habetur pro
185 expreſſa, dicit † Soc. in l. 3. col. pen. ſub num. 7. ver. ter-
tia conclu. de reb. dub. & eam certam ſuper relatis per
l. Theopõpus de dot. præleg. & l. liberaui. de lib. lega.
tradit Bal. conſi. 212. ea, quæ veniunt. lib. 5. vbi aliquid
dici vel diſponi expreſſe vel per relationẽ paria ſunt:
186 quod confirma & declara, † vt per Feli. in c. inter cæ-
teras. col. 2. de re iudi. & Hye. Cagno. in l. 1. ſub nu. 17.
de reg. iur. & Dec. conſ. 538. col. 2. nu. 6. 7. etiam alleg.
per Cagn. ſub nu. 7. & certam eſſe diſpoſitionem teſta
187 toris per relationem, † probat Alex. conſ. 81. col. fi. ver.
ſimiliter non obſtat. lib. 6. & Dec. conſ. 539. col. pen. &
fi. num. 9. & ſeq. & in l. certum. col. 1. nu. 3. ſi cer. pet. in
l. qui ſic ſtipulatur. de verb. obli. vbi plura dicta de ve-
188 ritate relati in referente adducit, † & Pariſ. conſ. 2. col.
6. nu. 5. & ſeq. lib. 3. & Bero. conſ. 110. num. 58. lib. 2. fa-
ciendo regulam cum concord. ampli. & limit. ex pro-
feſſo ad omnes iuris materias tractare aſſumpſit Se-
baſt. med. tract. de reg. iur. reg. 10. & vlt. per tot. Tamẽ
hoc in loco in eodem etiam iuris articulo à me tracta
ta & ſcripta ſuperflua, non exiſtimo.

189 Relatio † fit autem dupliciter, vel per nomina re-
latiua, vel per orationem relatiuam. nomina relati-
tiua ſunt, quę referunt, aut referuntur ad aliud: oratio
relatiua eſt, quæ refert, vel refertur ad aliud: nomina
vel pronomina relatiua ſunt, quę, vel qui, referẽs ſub-

ſtantiam ſui antecedentis appoſitā verbo futuri tem-
poris, importans cōditionem, appoſitum verbo præ-
ſentis temporis, deſignans demonſtrationem & ta-
190 xationem, †vt per Bart. & alios in l. Stichum de leg. 1.
& Bar. in l. 1. col. 7. nu. 28. & in l. demonſtratio. in prin.
num. 5 6. de cond. & demonſt. & ibi de alijs relatiuis
accidentis, qualitatis & quantitatis, quando deſignat
conditionem, ea eſt tacita & non expreſſa: Bartol. &
Aret. in d. l. ſi ita quis. in princ. de verb. oblig.
191 Is vel ea eſt relatiuum ſubſtantiæ identitatis, † per
l. 2. ff. de ſer. & l. cum quæritur. & l. ſequ. de except. rei
iudi. dicit Barto. in l. ſi quis ex argentarijs. in repet. §. ſi
initium. colum. 1. num. 2. ff. de eden. in numero plu-
rali, eorum vel earum eſt collectiuum antecedētium,
192 †Corn. conſi. 9. colum. penult. ſub verſic. præterea na-
tura. lib. 1. & Pariſ. conſilio 18. colum. 5. num. 32. lib. 2.
193 & refertur ad proxima †Corn. conſi. 231. colum. pen.
verſi. nec etiam lib. 1. & conſil. 101. colum. fin. lib. 4. &
194 ad inſtitutos, †Socin. conſi. 69. colum. 6. verſ. ſecunda
fine. lib. 3. & Curt. Sen. conſilio 46. colum. penult. &
Socin. conſilio 249. colum. 2. & ſequen. & conſil. ſeq.
colum. antepen. lib. 2. & Ruin. conſilio 101. colum. 4.
lib. 2. vbi intelliguntur repetita propria nomina eo-
195 rum, ad quos fit relatio, †& Alciat. conſil. 134. num. 6.
196 lib. 9. imò ad nomen appellatiuum, †Aret. in l. ſi plu-
res ſint. col. 2. in 4. not. de vulg. & reſoluitur in ſingu-
laritates, reddens genus generi referendo, & coniun-
gendo ei ſecundum rationem intellectus, & verbo-
197 rum, † Bald. conſilio 116. Conſiderato. lib. 4. & Alex.
conſ. 117. col. 2. ver. vnde illa dictio eorum. lib. 1. & tex.
in l. fin. ff. ad Trebel. & ambiguè deſcriptum in vno
capitulo teſtamenti, debet interpretari eo modo, quo
198 eſt poſitum in alio capitulo, †Corn. conſi. 97. colu. 6.
ver. & ſimiliter. lib. 1. ſequitur Pariſ. conſ. 86. nu. 57. li.
2. Vnde poſita quæſtione de legato vſus & habitatio-
nis domus facto vxori, donec vixerit, & permanſerit
vidua, & poſt mortem eius ad hæredes & ſucceſſores
eius peruenire voluerit teſtator, dubium, ob dictionē,
Eius, æquiuocam, ad cuius hæredes vel vxoris an te-
ſtatoris perueniat domus, mentem teſtatoris referri
ad ſuos, & non vxoris hæredes, ſoluitur per deciſ. al-
leg. à Marſ. in ſingul. 21. Aliâs interrogatus. adde Ale-
xan. conſ. 198. nu. 3. lib. 6. conſ. 56. in princ. lib. 1. Pariſ.
conſ. 73. nu. 18. conſ. 88. nu. 36. li. 2. quia verba in dubio
199 debent referri ad teſtatorem, † Dec. conſ. 470. col. fin.
nu. 12. Rui. conſ. 15. col. 8. nu. 19. lib. 3. & conſ. 103. nu. 15.
li. 2. Ang. Aret. in tract. de teſta. in gl. 51. in pri. & Cur.
Iun. conſ. 139. col. 4. nu. 12. facit, quod legatū dandum
alicui pauperi nobili & in prohibitione, ne quid ex-
eat de familia, intelligitur de eo, qui ſit de agnatione
200 & familia teſtatoris, † plenè tradit Alexand. conſ. 213.
lib. 6. Pariſ. conſ. 75. col. 2. nu. 7. lib. 2. Item de dictione,
In his, & ſimilium, Bart. in l. ſi quis ſeruum. §. fin. nu. 5.
de lega. 2. dicit, quòd ſui natura eſt facere relationem
201 præcedentium, cum omnibus ſuis qualitatib. † per l.
à filio. §. 1. & ſeq. de alim. & cib. leg. Idem de dictione,
Ipſorum, Cuma. conſ. 118. vltra med.
Alius, vel, Alij, dictio eſt relatiua, & repetitiua eiuſ-
dem qualitatis, cuius erat illud, de quo facta eſt men-
202 tio, †per plura probat Corn. conſ. 182. colum. 2. & ſeq.
lib. 2. & Alex. conſi. 204. num. 3. lin. 2. & Ruin. conſ. 181.
ſub num. 2. li. 2. tamen eſt relatiuum diuerſitatis ſub-
203 ſtantiæ, †dicit Bald. conſil. 141. Punctus talis eſt, vltra
med. lib. 5. & per Alex. conſil. 76. colum. 2. ſub num. 6.
lib. 4. & per Bartol. in conſi. 216. Andelandus. ad fi. &
Paul. de Caſt. conſi. 398. ad fi. lib. 2. & refertur ad id, ad
204 quod poteſt adaptari & non aliter †Bald. in c. Rodul-
phus. num. 4. de reſcript. de qua dictione vide plenè
& remiſſiuè Felin. in c. ſedes. col. fin. de reſcript.
Plures ſunt dictiones, quæ in teſtamentis inſerun-
tur frequenter, & quæ ad ſuperiora vel inferiora rela-
tionem habent, vt eſt dictio, Vt ſuprà, quæ determi-
205 nat omnia præcedentia, †Barb. inter conſi. Alexand.
conſi. 32. colum. 5. ſub nu. 22. lib. 4. & facit relationem
206 omnium eorum, quę dicta ſunt ſuprà, †Dec. conſ. 182.
colum. fin. Burſ. Mantu. conſi. 51. num. 14. Sylua. conſ.
64. num. 9. etiam reſtrictiuè & limitatiuè, prout ſunt
207 ſuprà dicta, †Barto. in l. 1. §. hoc edicto. in fin. ff. de po-
ſtul. comprobat idem Dec. conſ. 287. colum. 5. ſub nu.
10. & conſi. 384 colum. fin. verſ. tertiò. vbi dicit, exin-
de non induci nouam diſpoſitionem, ex quo teſtator
ſe refert ad ſupradicta, & inducit repetitionem præ-
208 cedentium cum omnibus ſuis qualitatibus, † Ruin.
conſil. 18. colum. 3. num. 12. lib. 2. & Pariſ. conſi. 48. col.
3. num. 24. lib. 2. Socin. conſil. 251. colum. 2. ad fin. lib.
2. & Aym. conſi. 88. num. 3. eſt text. iunct. gl. in l. qui li-
beris. in prin. de vulg. & pup. ibi ex ſuprà ſcriptis, &c.
quòd relatio ad ſuperiora ſimilis ſit, quoad verba, &
eadem quo ad ſenſum, & hoc intellige relationē eſſe
factā ad perſonas nominatas diſpoſitiuè, & non con-
209 ditionaliter, vel enunciatiuè, † Ruin. conſil. 131. col. 2.
num. 5. lib. 2. & non repetendo ad præcedentia de his,
210 quæ ponuntur in fine, † & in præcedentib. dictum ſit
de filijs ſimpliciter, & in fin. de filijs maſculis, non ſit
quòd dictio, Maſculis, appoſita in ſecunda repetita
intelligatur in prima: Cur. Iun. conſ. 156. colum. 5. ſub
nu. 7. licet contrarium inferat Barb. in d. conſ. 52. ſub
num. 22. & non bene, quando appoſita in ſecunda ap
paret, non ad declarationem præcedentis, ſed in di-
uerſo caſu, & diuerſo modo eſſe appoſita parum ope-
rante dictione, vt ſuprà plerunque aſcripta ex capite
Notariorum, qui cùm neſciāt aliud dicere, dicunt vt
ſuprà, facit dictum Bartol. in l. 1. in 6. q. de iu. codic. &
Ang. in conſ. 254. ad fi. per Doct. in pleriſq; locis rela-
tum, & dicam infrà de effectu relationis, ad principa-
lem concluſionem, facit Iaſ. conſ. 64. col. fi. lib. 1.
Facta ſubſtitutione filio decedenti ſine filijs, & e-
ius filij decedentib. ſine filijs, dictio poſtea appoſita,
Prædicti filij, refertur ad omnes in genere tempore
mortis teſtatoris, & poſtea natos non ex propria &
perſonali, ſed ex ſimplici relatione, vt ſeruetur mens
211 defuncti, & ceſſet abſurditas, per l. Iulianus. † & ibi
not. per Bart. & alios. ff. de hæred. inſtit. tenet Paul. de
Caſt. conſ. 5. Quicquid dicatur. colum. pen. verſic. ſe-
quendo igitur. lib. 1. & Corn. conſi. 146. col. 4. verſ. in-
telligendo. lib. 2.
Verba, Vſq; ad integram ſatisfactionem omnium
legatorum ſupraſcriptorum, non comprehendūt re-
212 licta poſtea deſcripta, † per Doct. Bar. in l. talis ſcriptu
ra. circa fi. de leg. 1. probat idem Paul. de Caſt. conſ. 67.
In caſu præſenti. col. 1. ad fi. lib. 2.
Pars hæreditatis prædicta, hæc dictio, Prædicta, re-
lationem habet ad præcedentia in ſubſtantia & qua-
litate, quæ cum importet, prælegatum non venire in
reſtitutione fideicommiſſi, ita ex dicta relatione o-
213 ſtenditur non venire, † vt conſuluit Aret. conſi. 153.
col. 2. ad fin.
Infraſcriptorum hæredum, vel per infraſcriptos
hæredes: hæc dictio frequētiſſimè poſita in teſtamen
tis, refertur ad hæredes, qui ſunt ſcripti, vel quorū no-
mina poſſunt legi, & hoc propriè, aliâs impropriè, ſi
aliqui non ſunt ſcripti, ſed aliter ſunt ex iudicio teſta-
toris

toris vocati, ad hos refertur, ad quos poteſt referri, &
214 de quib. ſenſit teſtator, † vt tradit Bart. in l. qui liberis.
§. hæc verba. ad ſi. de vulg. & pupil. quem ibi Doct. ſe-
quuntur & Alexan. conſ. 173. col. 2. li. 5. & conſ. 176. col.
fi. lib. 7. & Iaſ. conſ. 15. ver. tertiò. lib. 1. & refertur etiam
ad ſubſtitutos: quia verum eſt. eos ſcriptos fuiſſe hære
215 des, licet in ſecundo gradu, † Corn. conſilio 279. lib. 3.
comprobat Aym. conſi. 243. nu. 1. & appellatione in-
216 ſtitutorum veniunt etiam ſubſtituti, † Socin. in l. quæ
conditio. in princ. col. 1. nu. 6. de cond. & demon. & in
l. ſi à primo. in princ. nu. 4. de libe. & poſthu. nec non
appellatione ſuorum hæredum veniunt etiam ſecun
di ſubſtituti ſuccedentes primo iudicio teſtatoris,
217 † per l. paterfa. teſtamento. & de vulga. & pupil. tradit
Pau. de Caſt. conſ. 49. notandum eſt. col. 2. li. 2. nec hæ-
res hæredis. Soc. Iun. conſ. 54. nu. 11. lib. 4.

Si quis dictorum filiorum, & hæredum, refertur
ad filios, qui ſunt nominati, & non ad nepotes, etiam
quòd ſint hæredes hæredum, & maximè in prohibi-
218 tione pœnali, plenè conſuluit † Alex. conſi. 140. lib. 6.
& Dec. conſ. 513. col. 3. & ad fideicõmiſſum, ac ſi eſſent
219 vocati nominibus proprijs, † Cur. Iun. conſ. 58. ſub nu.
220 2. 3. ad nominatos, & non hæredes hæredum, † Aym.
cõſ. 98. col. 3. nu. 8. importat relationem nominatim,
221 † Rui. conſ. 139. col. fi. nu. 22. lib. 5. & conſ. 165. col. 2. lib.
3. Grat. conſ. 19. nu. 4. lib. 2. quòd tamen aliàs in onere
legatorũ per hæredes ſubeundo veniant hæredes hæ-
222 redum. † tenet Corn. conſi. 69. lib. 4. dictio dicti eſt re-
petitiua proprij nominis: Ceph. conſi. 107. nu. 12. Rip.
in l. filiusfa. §. Diui. nu. 11. de leg. 1.

Relatio ex dictione, In dictis bonis, fit ad bona o-
mnia, cũ qualitate ſubſtitutionis iam circa alias per-
223 ſonas aſcriptæ ipſis bonis. † Alc. conſ. 26. li. 7. in eodem
caſu. idem firmat Corn. conſ. 186. col. 2. & ſeq. lib. 2. &
Socin. conſ. 77. col. 3. ver. nec dicat aliquis. & conſi. 80.
col. 2. lib. 1. & ibidem ſub num. conſi. 79. eſt repetitum
d. conſ. 26. Alex.

Prænominatorum, Dictio, relationem etiam ha-
224 bet ad nominatos, nomine collectiuo, † Corn. conſi.
240. col. 3. lib. 2. dictis filijs, cum fuerint nominati ſo-
lùm maſculi, facit excludi relationem ad fœminas,
225 † idem Cor. conſ. 101. col. pen. ver. & in materia lib. 4.

Hæredes ſupraſcripti, dictio hæc refertur ad eos,
qui ſunt ſcripti, & ad nominatos reſtringitur, & non
ad eos, qui poſſunt intelligi, comprobat Dec. cõſ. 291.
col. 4. verſ. his præmiſsis. & conſil. 465. col. 2. nu. 8. vbi
de dictione. Dictorum ſuorum filiorũ hæredũ, quòd
bona ſupraſcripta perueniant ad hæredes teſtatoris,
referũtur ad omnia bona etiam diuerſimodè relicta
ei, cui facta eſt ſubſtitutio: Anch. Regien. in q. 53. in 2.
par. Ad inſtaſcriptos eius hęredes, hanc conditionem
non referri ad nepotẽ ex filio præmortuo per eadem
226 motiua tenet, dicens, hoc veriſsimum, † Rui. conſ. 29.
col. 2. nu. 4. & conſi. 130. col. 3. nu. 4. lib. 2. Idem dictio-
ne, Dictis eius filijs, fieri relationem ad nominatos
227 nomine proprio, & non venire nepotes, † tenet Goz.
conſ. 29. col. 3. nu. 15. & Cur. Iun. d. conſ. 58. nu. 2. 3.

Dictos hæredes, hæc dictio refert & oſtendit hære-
des inſtitutos à teſtatore, licet inſtituerit filios & hæ-
redes, puta, Lucæ, cuius non refert, quòd nõ ſint hære
des, cũ demonſtratiuè ſint ita nũcupati, & per huiuſ-
modi relationẽ verificãtur hæredes teſtatoris: firmat
228 † Corn. conſ. 70. col. fi. lib. 1. Ceph. conſ. 419. nu. 35.

Vt præmittitur: verbum hoc refert omnia expreſſa
in caſu ſuperiori, vt locum habeant in caſu, vbi poni-
tur d. dictio, & includat qualitates actuum pręceden
229 tium repetitas. † Gemi. in c. cupientes. §. inſuper. col.
2. & §. ad hæc. nu. 6. de elect. in 6. refert Curt. Sen. conſ.
52. col. 7. nu. 30. modis præmiſsis fit relatio ad præce-
dentia ſingula ſingulis: Aym. conſ. 98. num. 12.

Altero modo relatio fit per orationem relatiuam,
quando teſtator, vel circa perſonas, vel circa res, vel a-
lium modum, ſe refert ad teſtamentum patris, vel a-
liorum, vel ad aliam ſcripturam, quod diuerſimodè
cõtingere poteſt, & diuerſas habere interpretationes:
230 † nam in quæſtione iſta, pater in ſuo teſtamento filio
hærede inſtituto, & eo decedente ſine liberis, manda-
uerat quartam partem bonorum diſtribui inter pau-
peres, filius poſtea habens filium, & condens ſuum
teſtamentum, inſtituto ſuo filio hærede, diſpoſuit, &
eodem ſuo filio decedente ſine liberis debere obſer-
uari, & executioni mandari contenta in teſtamento
ſui patris, ſecundum quod, & prout in eo diſpoſuerat,
cùm non euenerit caſus dictæ quartæ diſtribuẽdæ in-
ter pauperes, eoq; non exiſtente, ad quos poſsit refer-
ri, relationem huiuſmodi ad teſtamentum patris, ni-
hil operari, reſpondit Alex. conſ. 81. lib. 6.

Item in caſu, pater in ſuo teſtamento iuſſerat ſuo fi-
lio hærede inſtituto decedente ſine liberis omnia bo-
na ſuæ hæreditatis debere vendi, & eorum pretiũ ex-
pendi in fabricam eccleſiæ Carmelitarum, in qua diſ-
penſatione cum nõ veniat legitima filij, qui & in ſuo
teſtamento poſtea alio hęrede inſtituto cum reliquer-
it idem eccleſiæ Carmelitarum quaſcunq; pecunia-
rum quantitates, quas eidem eccleſiæ in ſuo teſtamen
to pater reliquerat in hoc legato, facto per filium, &
per hanc relationẽ ad legatum paternum, non venire
legitimam, conſuluit Io. de Ana. conſ. 99. & ibi in ſub-
ſcrip. firmat Lud. Bologn.

Inſtitutis nepotibus pluribus ex diuerſis fratribus,
nominibus proprijs expreſsis, qui proinde in capita
debent venire: teſtator tamen, cum dixerit, ſecun-
dum formam & ordinationem teſtamẽtorum quo-
rundam aliorum, ex quibus debẽt venire in ſtirpem,
ita per hanc relationem veniunt in ſtirpem ex teſta-
mẽtis, & referente, & relatis, firmat Alex. cõſ. 55. col. 1.
& ſeq. li. 4. facit Goza. cõſ. 52. col. 2. ver. tertio moueor.

Cum teſtator dicat, ſe facere ſubſtitutionẽ aliquam
vt vltima voluntas ſui patris ſeruetur, vt iacet. & in
ſuo teſtamẽto pater vocauit maſculos, & excludit fœ-
minas, ſic demonſtratur, & declaratur, filium teſtato-
rem voluiſſe excludere neptes, & fœminas, referendo
ſe ad teſtamentum paternum, eò quòd paria ſunt, ali-
231 quid exprimi per ſe, vel per relationẽ ad aliud: † l. ait
prętor. §. 1. & ibi Bar. & alij not. de re iudi. in ſpecie ad-
ducit Iaſ. conſ. 141. col. 8. ver. decimò. lib. 2. & Alexan.
conſ. 201. col. pen. num. 20. lib. 6.

Teſtator, vbi diſponit ſimpliciter bona ſuą eſſe
ſubiecta fideicommiſſo, & illis prohibitionibus fa-
ctis per ſuum patrem in ſuo teſtamento, ſeu in codi-
cillis venire per fideicõmiſſum inter hęredes filij teſta
toris, ſed ſolum eius bona eſſe ſubiecta fideicommiſſo
iniuncto in teſtamento patris, & ad aliud hanc rela-
tionẽ non poſſe adaptari: tenet Dec. conſ. 362. & conſ.
497. ſed in eadem facti ſpecie reſpondit contra Dec.
Soc. Iun. conſ. 75. lib. 3. Poſito autẽ, quòd in teſtamen-
to patris non eſſet locus alicui fideicommiſſo, ita filij
teſtamentum vti in hoc erroneum non facit aliquod
adeſſe fideicommiſſum, vt latè diſcutit, & firmat Cur.
Iun. conſilio 92. licet in eodem caſu per teſtamentum
filij demonſtrari & probari adeſſe caſum fideicom-
miſsi ex teſtamento patris, plenè inſiſtat Pariſ. conſil.
73. lib.

73.lib.2.vbi de expreſsione,facta per relationem plu-
res authoritates cumulat in 3.col.num.18.& in col.10.
ſub nu.59.& ſequen. tradit, relationem ad teſtamen-
tum patris operari ad declarationem perſonarum,vo
catarum per patrem & bonorum ſubiectorum fidei-
commiſſo,quod poteſt procedere in dubio: ſecùs,vbi
eſſet clarum & circa perſonas vocatas, & circa bona
fideicommiſſo ſubiecta,quia procederet,quod tradit
Curt.Iun.in d.ſuo conſi.

Ad aliam ſcripturam relatio facit,quicquid expreſ
ſum ſit in ipſa alia ſcriptura relata dici expreſſum cũ
omnibus ſuis qualitatibus in ſcriptura,referente tam
223 in inſtitutione hæredum, quàm in legatis,† exinde
dici,paria ſunt,aliquid eſſe certum per ſe,vel per rela-
tionem ad aliud, itaq; valere teſtamenta per relatio-
nem:l.aſſe toto.ff.de hæred.inſtit.l. inſtitutio talis.de
cond.inſti.l. ſi ita ſcripſero. de condit. & demonſtrat.
& in his locis Doctor.ponunt, & talis per relationem
expreſsio dicitur implicita, Dec. dicto conſilio 530.
colum.penult.num.9. & Bart.in dicta l. ſi ita ſcripſe-
ro.ad fin.cum pluribus concord. alleg. per Port. Imo.
in tract.de commun.opin.in concluſ.30.libr. primo,
vbi in dicta l.ſi ita ſcripſero.& in dicta l.aſſe toto.Bar.
& alij ponunt quæſtionem de faciente hæredem, vel
relinquente,vel mandante ſolui omnibus deſcriptis
in cedula, quam teſtator ipſe dicit dimiſiſſe penes
Guardianum fratrum minorum, valet hæc diſpoſi-
tio,dummodo per comparationẽ vel alijs legitimis
indicijs probetur,cedulam eſſe illam, ad quam teſta-
233 tor ſe retulit.ſecundum† Barto.in dicta l. ſi ita. & in l.
quem hæredi. de rebus dub. licet de hoc fiat dubium
234 in inſtitutione hæredum,& palàm:† l.hęredes palàm.
ff.de teſta.& l.iubemus.C.eo.an valeat inſtit. talis, vt
per Iaſ.in l. hac conſultiſsima.§. fin.C.eo.& valet eti-
am,quòd nomen hæredis appareat per aliam ſcriptu
235 ram:† l.fin.& ibi Barto.ff.de bon.poſſeſſ. ſecund. tab.
Paul.de Caſtr. conſilio 93. Viſo dicto teſtamento. ad
fin.lib.primo,& conſil.277. Ad primum lib. Alexan.
conſ.176.colum.2.lib.5. & per l. quoties. §. ſi quis no-
men.ff.de hæred.inſti.& dixi infrà in ſeq.lib.interpr.
1.dubit.4.

Teſtator mandans credi ſuo libro vel memoriali,
quoad legata per eum facta, quæ ſint & quibus ſol-
uenda validè teſtatur & declaratur,dicta relatione ad
236 librum ſuum,† per d.l.ſi ita ſcripſero.ex facto reſpon-
dit Abb.conſ.4.in princ.lib.2.ſcilicet, verificato libro
vel ſcriptura per comparationem vel alijs argumen-
237 tis,† & Alexand.conſilio 239.colum.prima, lib.ſexto,
idem probat.

Non ſolùm hoc verum eſt, ſi teſtator ſe referat ad
ſcripturam,ſed etiam ſi legando ſe referat ad conſue-
238 tudinem aliquam,† vt ſi vigente conſuetudine in lo-
co,quòd omnia bona ſint communia inter virum &
vxorem, ita quòd vno decedente ſuperſtes ſuccedat
in dimidia omnium bonorum, & maritus reliquerit
vxori,ſecundum conſuetudinem,omnia & quæcun-
que bona,vbicunque ſita: huiuſmodi diſpoſitio reci-
pit interpretationem à dicta conſuetudine,ad quam
refertur, quòd non comprehendat bona, ſita extra
locum conſuetudinis relatæ,ſicut ipſa cõſuetudo non
comprehendit: quia diſpoſitio ſe ad aliam referens,
debet intelligi ſecundum naturam & conditionem
illius, ad quam fit relatio, per l.1. §. ſi quis ſub condi-
tione.vt leg.nom.ca.& l. ſi prior maritus.ſolut.matr.
& l.in ſumma.de re iudi.& ca. quòd dilectio. de con-
ſang.& affin.decidendo ſubtiliter,Petr.de Anchar.in

conſilio centeſimo ſexageſimotertio, Viſis & diligen
ter inſpectis.col.fin.& per totum, comprobat Aymo
conſi.30.ad fin.

Sed quid, ſi non apparet, neque reperitur teſta-
mentum patris,ſcriptura,vel id.ad quod ſe retulit te-
ſtator, reſpondendo ſecundum Bald. in l. in ciuile. ff.
de leg.ſiquidem poſito relato,ponitur & referens.re-
moto relato remouetur & referens, ita quòd ſine re-
lato orationem perfectam, ſeu intellectum, non ha-
bet,& tunc non valet referens ſine relato: ſi autem o-
rationem perfectã habet,& bene poteſt percipi quid
ſenſerit teſtator in eo,quod poteſt diſponere teſtamẽ-
tum ipſum referens, ſeruandum eſt, & non viciatur
id,quod certum eſt propter illud, quod non apparet,
240 † Bald.allegat in argumentum c.Abbate. de verb. ſig.
& l. Titiæ textores.de leg.1.& in ſpecie videtur tex. &
ibi Bald.not.in l.ſi donatio.C. de donat. & text. in l.
Lucius.§.quiſquis.il 2.de leg.2.& in l.qui plures.de v-
ſufruct.leg.allegati per Iaſ.in l.admonendi. colum.8.
verſi.quintò & vltimò.de iureiur. Addo in propoſito
bene probantem text.in l.in teſtamento ita quidam.
de condit.& demonſt.per Alexand.conſ.26.colum.2.
ſub num.5.verſic.non habet obſtare.lib.5. & bene fa-
cit quod in ſimil. terminis poſt Alexand. firmat Dec.
in auc.ſi quis in aliquo.circa fin. C. de eden. quòd ſa-
tis eſt apparere de poteſtate & mente diſponentis,&
de ipſa diſpoſitione referente, licet non appareat de
241 relata:† & declarat in conſ.63.colum. penult.& conſ.
325.num.3.maximè,quando in diſpoſitione referen-
te apparet explicitè de voluntate diſponentis, & de
242 ea habeatur certitudo,† Aym.conſi.157.col. fin.num.
16.& Felin.plura in cap.ex parte.il 1.colum.5.& ſequ.
num.14.de reſcript.& in terminis conſuluit Bal. con-
ſilio 418.Licet Dominus.lib.quinto.& ſufficit conſta-
re de corpore rei diſpoſitæ:Paul. de Caſtr. conſi.406.
Satisfaciendo.ſub verſi.ſecundò quæro. libro primo.
Quòd ſi etiam apparet,relatum continere aliquid di-
uerſum vel contrarium ab eo. pro quo referens vide-
tur ſe referre: breuiter reſpondeo; Si ex relato apparet
de errore in corpore, ſeu in nomine appellatiuo rei
diſpoſitæ vitiatur referens: ſi autem apparet error in
nomine proprio rei, verſantis in diſpoſitione, valet
ipſa diſpoſitio referens pro re. de qua ſenſerit verè te-
ſtator,iuxta text.& materiam in l.ſi quis in fundi vo-
cabulo.de leg.1.extra quam verò materiam, & vbi a-
liter referens deprehenditur ex relatione fuiſſe erro-
re ductus,quòd aliter loquatur, & ad aliud ſit relatũ,
quàm quod ipſe referens loquatur, vel ſenſerit, tunc
ſua diſpoſitio referens, non valet vltra, & ſua mens
erronea non attenditur omnino limitata ab ipſa re-
243 latione,† vt tradit Dec.in auc.ſi quis in aliquo.ad fin.
& latiùs proſequitur in ſuo conſil.63.in 2.dub.& cõſi.
350.colum.2. verſic. non obſtat, dum dicebatur.& in
ſpecie Curt.Iun.dicto conſi.92. num. 8.cum ſeq.cum
ſimilibus, in materia tractata in l. ſi per errorem. de
iuriſdic.omn.iudic. & in l.error. C.de iu. & fac.igno.
& prout in facto de marito,relinquẽte vxori dotem,
quam dixit ſibi fuiſſe traditam, prout in inſtrumen-
to dotis continetur, in quo apparebat, fuiſſe dotem
traditam teſtatori, ſed patri confitenti habuiſſe, ita le
244 gatum dotis non poſſe peti:† Capra conſi.121. Quan-
do etiam relatio ad teſtamentum. puta, matris con-
tinet conditionem vel declarationem aliquam de
præterito, vel præſenti, quæ vera non apparet, diſpo-
245 ſitio fit inutilis, per † text. in l. 2. in fin.& l.Clemens.
§. primo. ff. de hæred. inſtitu.& vbi aliàs non apparet
de rela-

246 de relato, nihil operari relationem, tradit †Alexand.
in conſilio 26. colum. 3. verſicu. nec habet obſtare li-
bro 5.

Quomodo ergo facienda ſit relatio, & quos effe-
ctus habeat, videamus. Relatiuũ quis, vel qui, quod,
247 eſt ſubſtantiæ.† per not. in l. 1. C. de ſen. quæ pro eo. &
in §. alteri. Inſtit. de inut. ſtip. quandoque ſtat demon
ſtratiuè: vt l. ſi quis à filio. in princip. de lega. 1. quan-
doque determinatiuè poſitum ſine copula, & am-
248 pliatiuè poſitum cum copula, † vt l. ea tamen adie-
ctio. & ibi de hoc relatiuo tradit Bartol. de legat. 3. &
in l. omnes populi. colum. 1. de iuſt. & iu. & ibi Crot.
pro eo declarando facit ſex concluſiones, & Bal. in l.
præcipimus. C. de appel. & in l. cunctos populos. in 2.
col. de Sum. Trin. & fid. cath. & ibi Iaſ. facit regulam,
quòd ſtet reſtrictiuè, ad quam adducit ſex limitatio-
nes: quando autem ſtat demonſtratiuè, ſi demonſtra
249 tio eſt falſa, non viciat: † vt l. demonſtra. de condit. &
demonſtrat. & l. ſi ſic legatum. §. cum ſi. 10. de leg. 1. &
l. Quintus. §. ſi verò. de aur. & argen. lega. quando ſtat
reſtrictiuè, ſolum reſtringit ſuum antecedens, & non
250 plura. † l. à filio. §. fin. ibi Bart. de alim. lega. & l. ſi quis
legauerit. de aur. & argent. lega. & l. 1. & ibi Bartol. de
lega. præſtan. vbi relatio ad proxima fit, cui euenit, &
cui poteſt accõmodari, ratione recti ſermonis: l. Plau
tius. de aur. & argen. lega. & relatio in dubio fieri de-
251 bet ad proxima, non remota: † Angel. in conſil. 330.
Quidam Cambius. ad fin. & Corn. conſil. 160. colum.
2. ſub verſic. ex pluribus. libr. 3. quando ſcilicet poteſt
252 reddi ratio, quòd magis ad proxima debet referri †:
& Bartol tradit in conſil. 54. Angelus Maciæ. colum.
2. in princip. Aliàs enim fit relatio ad omnia præce-
dentia, etiam remota, ad quæ poteſt referri. & quan-
253 do eſt eadem ratio, † vt ibi Corne. argumento à con-
trario ſenſu: l. 1. de liber. præter. & Bald conſil. 139. Per
relictum. ad medi. libr. 4. & Aymo. conſil. 155. colum.
fin. numero 10. & Corne. conſilio 138. colum. penult.
verſicu. tunc autem verba. libr. 4. & conſilio 46. colu.
2. ſub verſ. circa quod. eo. & Pariſ. conſilio 86. num. 50.
libr. 2.

Relatio ad relicta in teſtamẽto intelligitur de his,
quæ pura ſunt, & non conditionalia, benignè inter-
254 pretando, † vt l. Pau. §. 1 & ibi Barto. de leg. 3. ſicut, po-
ne, ſi eſſet dictum, quæ ſupradicta legata mandauit
teſtator ſolui debere per talem executorem infra tres
annos, & adſint legata pura, & alia ſoluẽda, puta in-
tra annum, ad hæc legata, quibus eſt appoſitus dies,
non fit quidem relatio: l. talis ſcriptura 1. reſpon. de l.
1. & l. ſi quis legata. de cond. & demon.

Relatio etiam in Dubio fieri debet ad perſonas po
ſitas in oratione diſpoſitiuè, & non enunciatiuè, &
255 conditionaliter, † quia aliàs eſſet tranſire diſpoſitio-
nem ad perſonas extrinſecas, vt in hoc exemplo vnus
ſuccedat alteri, quòd intelligatur de expreſsis diſpo-
ſitiuè, & non conditionaliter. probat Rui conſil. 136.
col. 3. ad nu. 9. lib. 3. vt antè dictum eſt.

Ex relatiuo. Quis, vel, qui, facienda eſt relatio in
dubio propria & vera perſonalis, & in ſpecie, non
256 ſimplex, & in genere: † l. Iulianus. ff. de hęredi. inſti. &
ibi Pau. de Caſtr. dicit, quòd tunc facienda eſt relatio
impropriè, & in genere, quando non poteſt fieri pro-
priè, & in ſpecie, vt quãdo reſultaret abſurditas & ini-
quitas, ibi Barto. dicit, ponendo exemplum illius di-
cti, mulier damnauit, quæ ſaluauit, & ibi Imo. dicit,
quòd relatio, quæ fit ad genus, eſt impropria, & abuſi
ua, quæ non debet fieri, ſed potiùs ad ſpeciẽ, vnde cũ
quid refertur ad duo, ad vnum per prius, & ad aliud
257 per poſterius, refertur ad id, quod eſt prius, † not. Bar.
in l. quæritur. de ſtat. homi. item nominatus per re-
latiuum, Qui dicitur nominatus nomine appellati-
uo, & non proprio, glo. & Bart. in l. ſiue à certis. ff. de
du. re. in exemplo puta, Damno duos hæredes. quos
258 nominaui, ita hoc relatiuum, habens antecedentia,
nomen proprium & appellatiuum, † refertur ad ap-
pellatiuum: l. ſi pater filio. & ibi Bart. de vulga. & pu-
pill. Pau. de Caſt. in l. 1. in fin. & Alexand. & Deci. ſub
num. 6. C. de impub vt ſi pręcedant nomina propria,
poſtea dicat, Quos hæredes ſubſtituo, quando etiam
dicitur nominatim relinqui per nomina appellati-
259 ua, vt ſi dico, Filijs meis, hæredibus meis, † Bart. in l.
turpia. §. fin. de leg. 1.

Tanta eſt reſtrictio. & taxatio relatiui, quòd quan
doq; importat extinctionem legati, vt ſi teſtator le-
gat tot fructus, vel tot ſalmas vini, quod naſcetur ex
tali vinea, vel ex tali fundo, & præſtatio ſit vna, ſcili-
cet vna vice faciẽda, ſi vinum, vel fructus non naſcan
tur illo primo anno, extinguitur legatũ, & amplius
260 non debetur, † per l. cum certus. de vi. trit. lega. & l. ſi
debitor. §. 1. dê contrahen. empt. ſi autem præſtatio ſit
annua, debetur legatum ex ſequentibus annis, tradit
Bart. in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. col. 3. num. 6. de
verb. oblig. quem ibi Imo. & alij ſequuntur, & Goza.
conſ. 83. num. 14. 15.

Reſtrictio huiuſmodi, inducta per relatiuum, ta-
men non eſt talis, quòd remoueat à ſubſtantia ante-
cedentis adhærentia & adiuncta, vt in quæſtione de
legato, facto vxori de domo, in qua inhabitabat, &
ſolitus erat inhabitare teſtator, quòd contineat to-
261 tam domum & apothecam adiunctam, conſuluit †
Alexan. conſi. 204. col. penult. num. 19. libr 6. quia ſi-
ne dubio dictiones relatiuæ non ſolùm ſubſtantiam,
ſed qualitatem rei referunt, not Aret. in l. Titia. §. fin.
in 2. not. de verbo. obligat. per tex. ibi. & meliùs per l.
pluribus. in princ. eo. & quando ſtat declaratiuè, ſeu
demonſtratiuè, bene reſpondit Paul. de Caſt. conſilio
417. Quòd dicti. colum. pen. verſi. præterea, quando.
lib. 1. & vt per Doct. in. l. Stichum. de leg. 1. & in d. l. o-
mnes populi.

Quibus quidem dictis de relatione facienda ad
ſubſtantiam, & qualitates omnes rei relictæ, & ſi ad-
uerſari videatur doctri. Bart. in l ſi cui ſerui. §. 1. de leg.
1. volentis ex illo text. relationem non generaliter fa-
ctam, referri ad ſubſtantiam, & non ad alias qualita-
262 tes, † approbata per aliquos Doct. ibi per Iaſo. nomi-
natos. & per Dec. conſil. 593. colum. 2. num. 4. tamen
reſpondendum eſt, non aduerſari, quia contra Bart.
tenent plures Doct. relati per Iaſo. ibidem etiam at-
teſtantem, ita eſſe Commun. Opin. & contra eum te-
net quoque Corn. conſil. 215. colum. 2. libr. 3. 2. quia
Bartol. loquitur in materia confeſsionis factæ accu-
ſationi probatione contra reum, quæ quidem debet
263 eſſe certa, & concludens. † l. certum. in princip. ff. de
confeſ. Socin. in l. cum quęritur. ad fi. de reb. dub. Ay-
mo. conſil. 157. colum. 3. nu. 9. & capitur pro eo. quod
264 eſt minus delictum, † Socin. in loco nunc allegat. †
265 Non mirum ergo, ſi qualitates aggrauantes, non cen
ſentur confeſſæ: tertiò, quia ratio loquitur in materia
repetitionis dictorum in alia diſpoſitione, vt eſt ma-
teria dict. l. ſi cui ſerui. §. 1. & materia l. talis ſcriptura.
de leg. 1. clauſulæ referendæ ad præcedentia, quæ qui-
dem ſunt diuerſæ materię ab hac noſtra de natura di-
ctionum, & orationum relatiuarum, vt videre eſt ex

 alleg.

alleg. ſuprà præceden. ver. repetitam. & ſup. in præceden. interpret. dubitat. ver. clauſulas. Ergo verum eſt per dictionem & orationem relatiuam haberi veram expreſsionem relatorum, cum omnibus ſuis quali-
266 tatibus. per ſup. allega. † maximè per Iaſo. in l. qui ſic ſtipulatur. de verbo. obliga. & Alexand. conſilio 141. num. 3. lib. 2. etiam ſi expreſsio requiſita eſſet pro for ma, vt concludit Port. Imo. in d. tract. de Commun. Opinio. in conclu 20. ad fin. libr. 1. vide tamen contra Brun. in tract. de forma. Rubr. de imple. & obſer. for. in colum. 12. ver. & quòd vbi requiritur. licet talis expreſsio ſpecialis dicatur, non eſt tamen ſingularis: Ruin. conſil. 165. colum. 4. num. 8. lib. 2.

Præterea aduertendum eſt, quòd vbi vnum, vel plura verba, vel orationes præcedant, vel ſequantur, quæ ad inuicem non conueniant, repugnant. nec vnum ad aliud poteſt adaptari ſaltem ſimul, ſed diſcretiuè, & adſint relatiua verba. & orationes relatiuæ, vt duobus filijs puberi, & impuberi ſit datus ſubſtitutus vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & nominatis filijs, & filiabus, dixerit teſtator, Quos mando ſtare obedientes ſuæ matri, debent tunc demum ſingula ſingulis referri. vt magis & rectiùs conueniunt, congruunt & poſſunt adaptari. vt adducit plures gloſ. & Ange. in l. fina. C. de fideicommiſſ. ad hoc Doc. in conſil. 384. colum. penult. verſicu. non obſtat. & conſi. 361. colum. penult. verſic. ſecundò. in eodem caſu Socin. iun. conſilio 125. colum. 3. num. 15. lib. 1. & Pariſ. conſil. 42. colum. fina. num. 31. libr. 2. addo gloſ. in l. ſi negotium. C. de nego. geſt. & Ange. in l. 1. § dolum. in fi. ff. de dolo. & Guid. Pap. in quæſt. 533. ad fin. facit, quòd verbum poſitum iuxta plura determinabilia ea determinat, prout vnicuique natura conue-
267 nit. † per c. cum dilectus. de conſuetu. & ibi Card. & Abb. not. & cap. olim. de reſcript. refert Iaſo. in l. contra maiores. colum. 2. verſic. alibi tamen C. de inoffi. teſta. deniq; clauſula ipſa, Singula ſingulis, &c. quandoque inuenta in teſtamentis & in alijs diſpoſitioni
268 bus, quomodo exponatur, † declarat Bald. conſi. 491. Inter Ioannem. ſuprà fin. nu. 6. lib. 1.

Quamuis relatio poſsit eſſe de duobus, vel pluribus ad inuicem, & ſic efficere correlatiuum, de quo
269 ideo hic ſequeretur tractandum †: tamen ſuper hoc parum videtur inſtandum, quia correlatiuorum inueſtigatio parùm proficere videtur ad propoſitam materiam interpretationis vltimarum voluntatum: nam de correlatiuis iam habetur plenus & ſolemnis tractatus, editus per Baptiſt. de San. Georg. & per Nicolaum Euera. in ſua centur. in loco 76. a correlatiuis.

Quantum poſſet ad propoſitum noſtrum attinere, ratione correlatiui, pone, quòd teſtator reliquit Titio centum, vt ædificaret eccleſiam, vel aliquid aliud faciat, poſtea teſtator ipſè pœnitentia ductus in codicillis hoc onus in vim modi appoſitum ademit: exinde quidem dicitur & ademptum legatum, factum Titio, per text. in l. Alumnæ. §. Seia. & in l. penultima. §. matri. de adim. lega. ratio dicit Bartol. in d. §. Seia. & in l. ſi quis ſeruum. de conditio. demonſtra. quia ex appoſitione oneris facta legatario inter eum & hæredem, oritur quædam correlatiua obligatio, qua hęres tenetur pręſtare legatum, & legatarius adimpiere modum: in qua ideo vna ſublata, tollitur &
270 altera, † per l. fina. ff. de accep. & l. cum emptor. de reſcind. vendi. ſequitur Ruin. conſi. 75. colum. 2. ſub nume. 7. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Mens ex verbis intellecta, reſtringitur ex cauſa, in legibus, in contractibus, in vltimis voluntatibus, & in iudicijs.*

2 *Diſpoſitio vniuerſalis hominis difficiliùs reſpicit reſtrictionem, quam legis.*

3 *Generalitas reſtringitur ex ſpecie præcedenti, ſalua ratione recti ſermonis.*

Exemplificat.

4 *Reſtrictio fit, vt præcedentia per ſequentia reſtringantur: & econuerſo, vbi poßit fieri reſtrictio.*

5 *Limita, quando in diſpoſitione ſpeciale reſtringens non infertur ex generali, ſed vlteriùs ipſa diſpoſitio procedit diſponentis mentem declarando.*

6 *Reſtrictio fit per ſpeciem aliquam nominatim enumeratam, & expreſſam, genus ſeu ſpecies reſtringitur ad enumeratam, ſeu expreſſam ſpeciem.*

Exemplificat.

7 *Verbum generale, reſtringitur per verbum ſpeciale ſibi adiectum.*

8 *Teſtator ex amplißima auctoritate hæredibus data, vel executoribus vendēdi omnia bona ipſius Teſtatoris, prout eis videbitur & placuerit, pro ſatisfaciendis legatis & debitis, non cenſetur facultatem dediſſe vendere bona per teſtatorem alijs ſpecialiter legata.*

9 *Subſtitutio generalis circa perſonas, non ſe extendit ad ſpecialiter vocatas, & prohibitas plus petere.*

10 *Et reſtringitur per ſubſtitutionem, cui eſt iuncta ipſa vniuerſalitas.*

11 *Et derogatio ipſa non venit ex ſignificatione verbi, ſed iuris interpretatione.*

12 *Teſtator in dubio per verba generalia non præſumitur voluiſſe à ſpeciali recedere prouiſione.*

13 *Verborum generalitas reſtringitur per veriſimilem teſtatoris mentem.*

14 *Generalitatem limitat & reſtringit cauſa vel ratio diſpoſitionis ad limites, & terminos ipſius diſpoſitionis.*

15 *Ratio adiecta in teſtamento manifeſtat cauſam teſtamenti, & animum teſtatoris.*

15 *Ratio verborum a teſtatore prolatorum magis attenditur, quam verba.*

16 *Verba generalia reſtringuntur propter rationem ſeu cauſam in legatis, & cæteris diſpoſitionibus teſtamentarijs, legalibus, & contractuum.*

17 *Cauſa in ſpecie reſtringit dictum in genere.*

18 *Rationabile coarctans præcedens, reſtringit vniuerſale.*

19 *Etiam in cauſa, vel ratione tacita & coniecturata.*

20 *Limita, niſi ratio ſit generalior dicto: quia non reſtringit, ſed declarat dictum.*

21 *Et ampliat dictum.*

22 *Limita, quando cauſa adiecta reſpicit commodum legatarij: quia non reſtringit legatum.*

23 *Nam tunc cauſa eſt impulſiua, & non finalis.*

24 *Limita, quando eſt legata certa quantitas cauſa inſertæ: vt ſi Titio ſint legata mille pro alimentis, & ſit cauſa inſerta: & quia ſufficerent ducenta: tamen cauſa iſta non reſtringit legatum quantitatis mille, vel certæ ſpeciei, quin integrum debeatur legatum.*

25 *Sublimita, niſi legatarius eſſet incapax quantitatis legatæ, vltra alimentum.*

26 *Præfatio, vel narratio diſpoſitionis reſtringit ſequentem generalem diſpoſitionem.*

27 *Ratio non reſtringit dictum, vbi quis indebitè damnum pateretur, vel indebitè ad lucrum non admitteretur.*

28 *Verba vniuerſalia reſtringi debent ad ea, quæ ſunt de natura*

tura diſpoſitionis, cui adijciuntur.

29 *Verba generalia acceſſoriè appoſita, ad ſuum principale reſtringuntur.*

30 *Generalitas reſtringitur ad cõtractum, ad cauſam, ad rem, de quibus eſt actum.*

31 *Diſpoſitio loquens de vno caſu cum ſuis verbis, reſtringi debet ad ipſum caſum.*

32 *Atque vniuerſalis reſtringitur ad caſus, eandem habentes cauſam, & rationem, neque extenditur ad diuerſam habentes rationem.*

33 *Generalitas verborum diſpoſitionis reſtringi debet ad ea, quæ facere poteſt diſponens, nec vltrà.*

34 *Actus humani regulantur à poteſtate & voluntate diſponentis.*

35 *Et ad ea, quæ facere poteſt, ne incidat in pœnam.*

36 *Vel in graue præiudicium.*

Nec ad illicita, vel prohibita.

37 *Et reſtringitur ad habiles.*

38 *Verba generalia in reſpicientibus formam, reſtringuntur ad apta, & compatibilia formæ.*

39 *Reiectis ſuperfluis, quæ nocent.*

40 *Verbum adeo vniuerſale, vel indiſtinctæ ſignificationis, quin inſpectu debitis rerum, locorum, perſonarum circumſtantijs, & formæ diſpoſitionis, debeat ciuiliter intelligi, ac limitationem recipere, vel reſtrictionem à iure, & minùs corrigat ius commune.*

41 *Quod intellige, ſi fieri poteſt.*

42 *Et ſalua ratione recti ſermonis.*

43 *Verba generalia reſtringi debent per naturalem æquitatem: nam naturalis æquitas vincit generalitatem verborum.*

44 *Generalis diſpoſitio reſtringitur, vt ſeruetur æqualitas inter perſonas, in diſpoſitione comprehenſas.*

45 *Verba generalia reſtringuntur per certum locum aſcriptum, vt extra non extendantur, neq; ad res, niſi perpetuo in ipſo loco permanſuras, vel deſtinatas.*

Exemplificat.

46 *Generalitas per ſibi connexa reſtringitur.*

47 *Et quando locus ponitur ex abundanti, & non reſtrictiuè.*

Exemplificat.

48 *Verba generalia reſpectu perſonarum, quibus legata, vel fideicommiſſa ſunt præſtanda, vel reſtituenda, reſtringi debent, ne quid eorum relictorum habeant odioſi, vel teſtatoris inimici.*

49 *Reſtrictio generalitatis fit, ne inducatur correctio prioris voluntatis.*

Vt ceſſet ineptia, ibi.

Inutilitas.

Et nullitas præcedentis diſpoſitionis: ibi.

Ne inducatur contrarietas: ibi.

Ne fiat contra, vel præter intentionem diſponentis.

Ne fiat derogatio actus præcedentis: ibi.

Ne ſequatur inconueniens: ibi.

Et abſurdum: ibi.

Vt ſeruetur æqualitas: ibi.

Ex veriſimili mente teſtatoris: ibi.

Ratione æquitatis: ibi.

Ne indebitè quis lucrum capiat: ibi.

Et quando non ſit eadem ratio comprehenſorum omnium ſub generalitate: ibi.

Et vt ceſſet captio, vel læſio: ibi.

Ne quis damnum indebitè patiatur, ſit reſtrictio generalis, etiam facti: ibi.

Et ſit reſtrictio ſecundum ſubiectam materiam: ibi.

Atque generale verbum non comprehendit ea, quæ ſpecialiter nota ſunt digna: ibi.

Nec comprehendit extraordinaria, vel inſolita: ibi.

50 *Generalitatē reſtringit exceptio, vel limitatio, à teſtatore facta ad caſum exceptum vel limitatum.*

51 *Generale antecedens, qualitate adiecta per relatiuum ſine copula, reſtringitur ad ipſam qualitatem adiectam.*

52 *Pronomen, Suum, in legato omnis ſuæ ſupellectilis reſtringit legatum ad propriam teſtatoris ſupellectilem, & ad ius ipſius plenum.*

53 *Dictio, Meos, reſtringit indefinitam proximorum appellationem ad proximos teſtatoris natos tempore teſtatoris.*

54 *Verba & in eo caſu reſtringunt diſpoſitionem præcisè ad caſum expreſſum, & faciunt ceſſare argumentum ab æquipollentibus.*

55 *Verba generalia debent reſtringi ad ſpeciem præcedentem, cùm ſalua ratione recti ſermonis fieri poteſt.*

56 *Et reſtringunt verba generalia præcedentia hæc, expedierit, videbitur, placebit, oportebit, opus erit.*

57 *Dictio, Secundum, poſt genus habet naturam limitationis.*

Exemplificat.

58 *Dictio, prout, eſt moderatiua & reſtrictiua præcedentium.*

59 *Oratio, Vt præmittitur, eſt reſtrictiua præcedentium.*

60 *Dictio, Dummodo, eſt modificatiua & reſtrictiua.*

61 *Dictio, Eius filijs hæredibus, vel ſupraſcripti hæredes, iſta verba reſtringuntur ad principaliter inſtitutos, & nominatos hæredes.*

62 *Vt non contineantur hæredes hæredum.*

63 *Dictio videlicet eſt reſtrictiua & taxatiua verborum generalium præcedentium.*

64 *Dictio, Quia, eſt reſtrictiua, & importat finalem rationem.*

65 *Dictio, ſalua, vel ſaluo, modificat & reſtringit diſpoſitionem.*

Verba, Modo, quo ſuprà.

66 *Tunc, Et eo caſu, ſunt reſtrictiua & limitatiua ad præcedentia, & ad caſus ſpecificatos.*

67 *Generalitas generaliter & vniuerſaliter operatur; & quando, ibi.*

68 *Reſtrictiua interpretatio eſt contra literalem ſermonem.*

Et ita ad laudem Omnipotentis DEI explicita ſunt Summaria huius ſecũdi Libri, per me Hippolytum Bonacoſſam. I.V.D. Ferrar. confecta die 23. Auguſti, M. D. LXXIX. Ferrariæ.

SOLVTIO III.

TErtiò principaliter inſpectis pluribus modis, quib⁹ mens & ſentẽtia teſtatoris ampla dici poteſt, nunc è conuerſo pertractandum eſt, quando, quibusve modis limitata reſtrictaque dicenda ſit: id enim, quòd generalia diſpoſitionis verba (& conſequenter mens ex verbis intellecta) reſtringantur, præcipuè ex cauſa, locum habet in legibus, in cõ-
1 tractibus, in vltimis voluntatib⁹, & in iudicijs: †Petr. de Anchar. meminit in conſil. 254. Super primo. colum. 2. verſicul. ſolet enim cauſa. & Steph. de Fede. de interpret. iur. in 1. par. verſic. ſi. licet difficiliùs vniuerſalis diſpoſitio hominis recipiat reſtrictionem, quàm
2 diſpoſitio legis, † Ruin. conſi. 195. col. 2. num. 2. li. 1. at-

tamen verſando præſertim circa vltimas voluntates
cautas reſtrictionis aliquas proferam, quæ mihi ſuc-
currunt.

Prima eſt, quòd generalitas reſtringitur ex ſpecie,
3 præcedenti ſalua ratione recti ſermonis.† Barto.in l.
Aurelio.§.Caio.colum.penult.num.10.de liber.lega.
Guid.Pap.in quęſt.306. Generale.vbi dicit, facere ad
quæſt.quando quis inſtituit hæredem aliquem, & ſi-
bi ſuos hæredes ſubſtituit: quod verbum, hæredes, a-
ptum comprehendere quoſcunque hæredes, & ſuos,
& extraneos.ab illo pronomine pręcedente, ſuos, re-
ſtringitur, vt comprehendat ſuos, & non extraneos,
ad idem Abb.in conſil.114.Attingendo.colum.2.nu-
mero 4.libro 2.& Oldra.conſilio 8. Quidam paterfa-
mil. verſicul. & videtur dicendum. & per text. & ibi
Bartol.& Caſtr. in l. legatorum. §. primo. de lega.ſe-
cundo.

Secundò: Sanè præcedentia reſtringuntur per ſe-
4 quentia, & econtra, vbi cadere poteſt reſtrictio: † per
glo.in l.nam quod liquidè.§.fin.de pen.leg.& glo. fi.
in l.fin.§.fin.de vi.trit.ol.leg. & glo in l.cum in teſta-
mento.§.fina.ff.de hæred.inſt.& gl.fin.in l.ea tamen
adiectio.de leg.3.cum concordan.alleg.per Dec. con
ſil.521.colu.pen.verſ.vltimò non obſtat.& conſi.502.
colum.penul.verſi.ſed ſolùm. Hoc autem locum ha-
bet, quando in diſpoſitione ſpeciale reſtringens, non
infertur ex generali, ſed vlterius diſpoſitio ipſa proce
dit, declarando mentem diſponentis, per l.fina.§.fin.
5 ff.de iu.& fact.igno.declarat † Imo. in l.ſi ita quis. §.
ea lege.de verb.oblig.ſequitur Dec.conſi.12.col.3.ſub
ver.item correctio.

Tertiò, per ſpeciem aliquam nominatim enume-
ratam, & expreſſam, genus, ſeu ſpecies ipſa reſtringi-
tur ad enumeratam, ſeu expreſſam ſpeciem: vt, ſi lego
viginti oues, & vnum par boum Titio: item omnia
bona mobilia, & ſe mouentia, in his bonis legatis ge-
neraliter pluribus alijs ouibus, & bobus exiſtētibus,
6 reſtrictio ſit, † quòd vltra res legatas de eadem ſpecie
aliud non debet legatario præſtari: per text. in l. hæ-
res meus. §. dux. de lega. 3. & in l.cum de lanionis.§.
cui fundum.de fun.inſtru.& in l.legata, 2.reſpon.de
ſupell. leg. exinde verbum generale reſtringitur per
7 verbum ſpeciale ſibi adiunctum: l. † ſed & ſi adijcia-
tur.& ibi Barto.ff.pro ſoc.vnum exemplum refert A-
lex.conſil.8.num.3.libr.3, Abb.conſil.75.colum.fina.
num.5.lib.2.Bald.conſil.358.num.2. lib.1.cum ſimil.
& per Socin.Iun.conſil.124.num.67. 68.lib.1. Quate-
nus autem incideret hic diſcuſsio regulæ, Generi per
ſpeciem derogatur, quoniam hæc explicata eſt plenè
per Dy. qui in legatis & in ſubſtitutionibus exempla
& iura adducit, & per alios in dicta regula, Gener.de
Reg.Iu.in 6. & per Barto.in l.quæſitum.§. fin.de fun.
inſtr.& Bald.conſil.59.lib.4.& Aret.conſi.1.colum.1.
& aliter ſuper ea non inſiſtam, niſi quòd non omit-
tam recordari, per eam fuiſſe deciſam no.quęſt.quòd
ex ampliſsima poteſtate per teſtatorem conceſſa hæ-
redibus vel executoribus vendēdi omnia bona ipſi
teſtatoris, vt eis videbitur, & placebit pro ſatisfacien-
dis legatis, & debitis per illos, non poſſe vendi bona
8 per teſtatorem alijs ſpecialiter legata: † Petr. de An-
cha.conſil.436. In his duobus. colum.1.ver.venio ad
ſecundum.& Capra conſilio 133.Circa prædicta.ad ſi.
& per text.& ibi not.per Bart.in l.hominem.ff.man-
da.per Bartol.& Bald.in libr.1.conſtit. C.§.quibus.&
generalis ſubſtitutio circa perſonas, non ſe extendit
9 ad ſpecialiter vocatas, & prohibitas plus petere: † Rui.
conſil.90.colum.fin.libr.1.& reſtringitur per ſubſtan
10 tiuum, cui eſt iuncta ipſa vniuerſalitas, † vt per Bero.
conſil.159.num.38.lib.2.& nota, huiuſmodi deroga-
tionem non euenire ex ſignificatione verbi, ſed ex
11 interpretatione iuris, † ſecundum Bald. in l. ſi domi-
no.de leg.1.

Adde in quæſtione facti, de communicandis om-
nibus lucris, damnis, expenſis, & oneribus tam pro
ſtudio & libris vnius filij alterius cohæredis, tam pro
alia quacunque re teſtatore ſic diſponente, vniuerſa-
litatem illam, tam pro alia quacunque re, reſtringen
dam ad ſimilem expreſſam pro ſtudio, & ſic ad onus
dotandi filiam cohæredis, alterum cohæredem non
teneri, latè reſpondit Alexan.conſ.176.cum ſequent.
libr.4. his omnibus adde rationem per Bald. in l. Ti-
12 tia cum teſtamento.§.Lucius Titius.de lega.2.† quia
propter generalia verba, non eſt veriſimile in dubio
teſtatorē voluiſſe à ſpeciali prouiſione recedere. hæc
autem intelligenda ſunt, dummodo appareat huiuſ-
modi expreſsiones non eſſe factas ex abundanti per
imperitiam, id eſt, ignoranter, vel cauſa tollendæ du-
bitationis, d.l.legata in princip. quia tunc non pate-
rentur interpretationem reſtrictiuam: Afflict. in de-
ciſ.106.

Quartò generalitas verborum reſtringitur per ve-
riſimile cogitatum, & veriſimilem mentem teſtato-
13 ris, † Alexand.d.conſil.76. colum.2.num.4.5. libr.4.
Bald.conſ.187.lib.4.Pariſ.conſi.70.colum.3.num.15.
lib.2.Aym.conſil 51.num.4.& conſil.70.colum.pen.
num.24.& conſil.42.colum.2.nume.3.& Socin.in l.
cum vir.nume.3.in 2.not. de condi.& demonſt.per l.
cum in teſtamento.de rebus dub.& Ang.conſil.249.
Philippus. colu.2. pro hac parte refert admodùm ſe-
quendo Iaſ.conſ.160.col.pen.verſ.confirmatur opti-
me.lib 4.

Quintò, cauſa vel ratio diſpoſitionis adiecta, limi-
tat & reſtringit generalitatem ipſius diſpoſitionis ad
14 limites & terminos ipſius cauſæ. † l.cum pater.§.dul-
ciſsimis.& ibi Bartol. & alij de lega.2.& in l.in fidei-
commiſsi.§.Pollidius.& ibi Saly.ff.de vſu.& ibi Ang.
notat, quòd ratio adiecta in teſtamento, manifeſtat
15 cauſam teſtamenti, & animum teſtatoris, † & Alber.
in l.nomen.§.fina. de lega.3.dicit, quòd ratio verbo-
rum à teſtatore prolatorum magis attenditur, quàm
verba.vnde ob rationem ipſam, ſeu cauſam verba ge-
neralia reſtringi, paſsim Doctores tradunt in legatis,
& in alijs diſpoſitionibus teſtamentarijs. legalibus,
16 & contractuum, † per Alber.in l. quæſitum.§. Mænij.
de leg.3.Barto.Alber in l.Aurelius.§.Sticho. de liber.
lega.& Bald.conſil.60.generalitas.in princ.libr.4.&
in l.eam, quam.colum.pen.num.41.C. de fideicom-
miſ.Anchar.conſi.254. Super primo quæſito.colum.
2.Pau de Caſt.conſil.322.Vlto teſtamento. poſt prin-
cip.libr.1.Alexand.conſil.170.colum.pen.verſic.ter-
tiò hoc colligi poteſt.libr.2.Barba. inter conſilia Ale-
xand.conſil.52.colum.4.num.19.libr.4. Deci.conſil.
377.colum.5.nume.6.Pariſ.conſil.50.colum.3.num.
24.libr.3. Goza.conſil.45.colum.4.num.24.Aymo.
conſil.3.colum.2.nume.12.& alibi.cauſa enim in ſpe-
17 cie reſtringit dictum in genere, † dicit Bald.in l.iube-
mus.in 2.not.C.ad Velle.& in l. pactum. colum. pe-
nult.in quæſt.17.de collat.& ex rationabili coarctan-
18 te præcedenti reſtringitur vniuerſale, † idem Bald.in
l.debitores.nume.3. C.de fide inſtru. & hoc procedit
non ſolùm in cauſa, vel ratione expreſſa, ſed etiam
19 tacita & coniecturata, † Aym. in conſil.3.numer.3.&
conſil.

conſil.33.colum.3.num.9. Barba.d.conſi.52. num.19.
verum iſta intellige, & limita. Primò, niſi ratio ſit ge-
neralior dicto: quia tunc non reſtringit, ſed declarat
20 dictum † Bar. in l. pater filium. §. fundum. in fi. de le-
21 ga.3. & text. in d.l. nomen. §. fin. & ampliat dictum †
Socin conſilio 43. colum.2. verſicu. nam ratio gene-
ralis. libr.3. cum alijs, refert Pariſ. conſilio 1. colum.4.
nume.36. & conſil.20. colum.3. num.31. libr.3. Secun-
dò limita, quando cauſa adiecta reſpicit commo-
22 dum, legatum non reſtringit † per l. Titio centum.
in princip. de condit. & demonſtr. l.2. §. fina. de dona-
tio. l.4. in princip. de ali. leg. tradit Alex. con. pen. co-
lum. fina. verſic. & ſic dato. libr.2. poſt Barto. in d.l.4.
& Deci. conſi.258. in fin. idem probat: quia tunc cau
23 ſa eſt impulſiua, & non finalis, † vt ibi per eum. Ter-
tiò limita, quãdo eſt legata certa quantitas cauſa in-
ſerta, vt ſi Titio legata ſint mille pro alimentis & ſic
cauſa iſta inſerta, & ei ſufficerent ducenta, tamen cau
ſa hæc non reſtringit legatum quantitatis mille, vel
24 certæ ſpeciei, quia integrum debetur legatario, † per
l. Lucius. de adim. leg. firmat Bald. in l. Lucius. la 1. vl-
tra med. & in l. Titia. §. Titia cum nuberet. de lega. ſe-
cundo. ſecùs eſſet, ſi legatarius non eſſet capax quan-
25 titatis legatæ vltra alimenta. † Bald. in dicta l. eam,
quam. colum. penult. numer.41. & ſi certa quantitas
pro alimentis non fuiſſet expreſſa, Petr. de Ancha. in
d. conſil.254. colum.2. idem, quod ſupra eſt verum in
præfatione vel narratione diſpoſitionis, quòd reſtrin
26 git ſequentem generalem diſpoſitionem, † Alexan.
conſilio 143. colum.2. ſub numero 3. libr.6. poſtremò
illud, quòd ratio reſtringit dictum, limita habere lo-
cum, quando quis indebitè pateretur damnum, vel
27 indebitè non admitteretur ad lucrum, † ſecundum
Imo. in l. ſi. colum.6. ſub ver. item ſecundò. ff. de con-
di. inſti.

Sextò, prout eſt natura actus & diſpoſitionis, in
qua appoſita ſunt verba vniuerſalia, in hæc verba re-
ſtringuntur, vt aliud non contineant, nec operentur,
niſi quatenus ſecundum naturam ipſius operari poſ
28 ſunt: † Luc. de Pen. in l. ſi quis decurio. colum.5. verſi.
non obſtant verba. C. de decur. libr.10. Imo. in l. quæ-
ſitum. colum.2. de re iudi. & Alexan. conſ.36. colum.
3. num.8. lib.4. cum alijs allega. ab Aym. conſ.144. co-
lum.2. num.7. & conſil.231. colum.2. verſic. quartò il-
le. & conſi.245. colum.3. ver. præterea cum natura. &
conſilio 289. colum.4. verſic. ſecundò reſpondeo. ita-
que generalia verba acceſſoriè appoſita ad ſuum prin
29 cipale reſtringuntur: † l. prædijs. in princi. & ibi Bart.
& aliorum eſt tale ſummarium, de lega.3. & Ange.
conſil.57. Domina Andrea. col. ſecunda. ver. & maxi-
mè, quia.

Septimò reſtringitur generalitas ad contractum,
30 ad cauſam, ad rem, de quibus actum eſt: l. † ſi ita quis.
§. fin. de verb. obliga. l. ſi de certa. C. de tranſac. ponit
Deci. conſil.86. colum.4. & Aymo. conſil.16. colum.3.
verſicu. decimò habemus: vt verbum, Inſtitutus pro-
latum circa tutelam reſtringitur ad ipſam tutelam,
per §. quod autem. inſti. de legi. agna. tu. idem in di-
cto conſil.236. colum.4. vniuerſa difficultas. & conſi.
242. col. pen.

Octauò, diſpoſitio loquens de vno caſu cum ſuis
31 verbis, reſtringi debet ad ipſum caſum, † per l. cancel
lauerat. ff. de his, quæ in teſta. delen. & l. ita autem. §.1.
de admin. tut. refert Aymo. dict. conſil.236. colum.4.
ver. rurſus. imò & vniuerſalis reſtringitur ad caſus, ha
bentes eandem rationem, & cauſam, & non exten-
32 ditur ad habẽtes diuerſam rationem: ponit † & idem
Aym. in conſ.144. colum.2. num.6. idem firmat Abb.
conſ.97. col. fin. lib.2. & Aym. conſ.70. colum. penult.
num.27.

Nonò, quantumcunque ſit generalitas verborum
diſpoſitionis, eam quidem reſtringere oportet ad ea,
33 quę facere poteſt diſponens ipſe, & non vltrà, † Rom.
conſ.118. Idem in propoſita. ad fi. & conſi.393. colum.
2. ver. primò, quia. Pau. de Caſt. conſ.294. In cauſa. co-
lum.1. ſub ver. ſed hic. lib.2. & conſ.13. num.2. eo. Aret.
in l. Gallus. §. primo. in 2. not. de liber. & poſthum.
Dec. conſilio 504. colum.1. ſub num.3. quia actus hu-
mani regulantur à poteſtate & voluntate diſponen-
34 tis: † Bald. in l.1. num.55. de ſacr. ſan. eccl. Barba. conſ.
10. colum.8. lib.2. Soci. Iun. conſ.72. num.14. lib.1. tex.
in l.1. in fin. C. de muner. & honor. libr.10. item & ad
35 ea, quæ facere poteſt, ne incidat in pœnam, † Bart. in
l. pen. §.1. num.5. de lega.2. Alexan. conſilio 168. col.2.
nume.8. libr.2. & conſilio 95. libr.6. vel in graue præ-
36 iudicium, † Aym. conſilio 256. colum.4. & ſic non ad
illicita vel prohibita, vt ibi, demumque reſtringitur
37 ad habiles: † l. vt gradatim. §. & ſi lege. de muner. &
honor. l.2. §. primo. verſicu. quod ait prætor. ibi & glo.
fina. qui ſatiſd. cog. & ibi Barto. & alij, & in l. prima. §.
nunciatio. ad nume.21. & ibi in apoſtill. de no. oper.
nunci.

Decimò, quotieſcunque verba generalia appoſita
ſunt in reſpicientibus formam, reſtringuntur ad ea,
39 quæ ſunt apta & compatibilia formæ, † tradit Bald.
conſ.169. Iſta conſtitutio. li.4. per l. ita autem. in prin.
ff. de adm. tut. reiectis ſuperfluis, quæ non nocent, † l.
teſtamentum. C. de teſta. l.1. §. hæc autem. ff. de hæred.
inſtit. l. ſi ſeruo. in fin. de adim. lega.

Vndecimò, nullum verbum eſt adeò vniuerſale,
vel indiſtinctæ ſignificationis, quin inſpectis debitis
circumſtantijs rerum, locorum, perſonarum & for-
mæ diſpoſitionis, debent ciuiliter intelligi, & limita-
tionem recipere, vel reſtringi à iure, vt minùs corri-
40 gat commune: † l. ſi mihi Mæuia. §. fina. de lega.3. l. ſi
cui. ff. de ſerui. l.1. C. de ſacroſan. eccleſ. & per alia iura
probant Oldra. conſilio 148. factum eſt tale. ſup. fin.
ver. ad alia autem argumenta. Ancha. conſil.163. col.
fin. in princ. Rol. à Val. conſil.161. num.54. lib.2. Hip-
pol. Rimi. conſi.46. num.103. libr.1. Barba. conſil.57.
colum.7. verſicu. cum ergo Papa. libro 2. Socin. con-
ſilio 30. verſic. decimoquintò. libro 1. & Abb. in cap.
P. & G. columna quinta. verſicu. & vide ad prædicta.
qui loquitur in verbis generalibus ſententiæ, in nu-
mero vndecimo. de offic. deleg. reducendo generalia
verba ad capaces & habiles de iure, per deciſ. allega.
à Iaſo. & Socin. in l.2. §. prætor. ff. qui ſatiſd. cog. & à
Curt. Iun. in conſilio primo, colum. prima. & ſequen.
41 † & hoc intelligendum, ſi fieri poteſt, vt ibi per eum,
42 & ſalua ratione recti ſermonis, † Iaſo. in l. ſi de certa.
colum. fi. C. de tranſac. & plura remiſsiuè per Soc. in
d. §. prætor.

Duodecimò, verba generalia reſtringi debent per
naturalem æquitatem: quia naturalis æquitas vincit
43 generalitatem verborum, dicit † Bal. in l. ſi procura-
tor. in prin. col.2. verſic. item renunciatio. ff. de condi.
indeb. & Iaſ. in l. à Diuo Pio. §. in venditione. colum.
3. verſic. ſecundò, & fortius. de re iudi. Aym. conſ.70.
col. pen. num.24. & conſ.263. col.2. in fi. & conſ.2. co-
lum.2. num.6.

Decimòtertiò, generalis diſpoſitio reſtringenda
eſt, vt ſeruetur æqualitas inter perſonas, comprehen-

44 ſas in diſpoſitione: † Aret. conſilio 167. colum.2. ver.
&idem reperitur. vbi loquitur in vltimis voluntati-
bus: Aymo.conſil.133.colum.2.nume.8. & conſil.239.
colum.fin.

Decimoquartò, reſtringuntur generalia verba per
certum locum aſcriptum, vt extra hunc locum non
extendantur, neque ad res, niſi perpetuò in ipſo loco
45 permanſuras vel deſtinatas: † l. generali. §. vxori. ibi
Barto. de vſufruct.lega.l.nam, quod liquidæ.§.fin, de
pen.lega.l.quæſitum.in 2.reſponſo. de leg. 3. Ant. de
But.in c.cum dilecti.colum.2.de dona. Corn.conſil.
14.ad fi.libr.1.& conſilio 49 colum.pen.libr.3.Oldra.
conſilio 8.verſi.ſecundò.hoc idem Saly.in l. quoties.
ſub num.6.verſicu.item niſi ſpecies.C. famil.erciſc.&
tex.in l.ex facto proponebatur.§.rerum autem Itali-
carum. ff. de hæred. inſtit. vt & frequenter contingit
locum domus aſcribi pro demonſtratione rerum re-
lictarum, putà, ſupellectilium, vel maſſaritiarum,
pannamentorum, omnium bonorum mobilium,
quòd qualitas hæc loci domus reſtringit generalitatē
relictorum ad ea, quæ dici poſſunt eſſe perpetuò ipſiꝰ
domus: probat Bald.conſil.485.qui lega.lib.4.Card.
conſil.51. in fi. Capra conſil.45. Dec.latè diſcutiendo
in conſilio 92.& conſil.472.& Ari.Pinel.in Rub. par.
46 1.num.39. de bon. mater.† & ita per ſibi connexa re-
ſtringitur generalitas: iura allegat Roma.conſil.438.
colum.4.in 3.dub.ver.nec mirum.& Bero.conſi.110.
ſub num.52.lib.2. & quando locus ponatur ex abun-
47 danti, & non reſtrictiuè, Afflict.deciſ.106.num.2. per
text.in l.quæſitum §.penult. de fun. inſtr.vt quando
maximè præcedentibus appoſitum eſt, quid demon
ſtrans vel limitans non idem numero cum ſequenti
re, vt legantur bona mobilia teſtatoris, vel pro vſu te-
ſtatoris, & mobilia domus, vel pro vſu domus, quòd
tunc domus non limitat, ſeu demonſtrat, niſi quæ
ſpectant ad domum: per doc. Barto. in l. Seiæ.§.Ca-
io. numero primo & ſecundo. de fun. inſtr. & Ruin.
conſilio 155.numero 7.8. & 9. libr.3. facit idem conſi-
lio 137.columna 5. eo. & Goza.conſilio 82.ad nume-
rum 15.

Decimoquintò, generalia verba reſpectu perſo-
narum, quibus legata vel fideicommiſſa præſtanda
vel reſtituenda ſunt, reſtringi debent, ne quid eorum
48 relictorum habeāt odioſi vel inimici teſtatoris, † per
text.& ibi Barto. Bald. & alij not. in l. Lucius. la 2. §.
pen.de lega. 2. & per allega.ſup. in præced.libr.inter-
pre.2.dubi.2.ſub verſ.quarto, loco ab amicitia & ini-
micitia.

Decimoquintò, vide plures caſus reſtrictionis ge-
neralitatis, adductos per Aym. dicto conſil. 70. ſcili-
49 cet † quòd fiat reſtrictio generalitatis, ne inducatur
correctio prioris voluntatis, vt ibi num.3.22.& vt ceſ-
ſet ineptia, inutilitas, & nullitas præcedentis diſpo-
ſitionis, vt ibi nume.4. ne inducatur contrarietas, ibi
nume.5.idem & in conſil.3.nume.3.& ſequent.adde
Deci.conſil.254. colum.penu.ver.non obſtat.& Bar-
to.in l.1.§.& parui.ſub numero 5.ff.quod vi aut clàm.
item ne fiat contra vel vltra intentionem diſponen-
tis: d.conſi.70.num.9.ne fiat derogatio actus præce-
dentis ibi.num.19.20.& Dec.conſi.195.colum.ſecun-
da.ne ſequatur inconueniens, & abſurdum, ibi. nu-
me.21.idem Aymo.conſi.86.num.8.& conſi.236. nu.
6.7.& Pau. de Caſtr. conſ.47. Proponitur in Caſt.lib.
1.vbi de hærede maſculo fit reſtrictio, id eſt, filius, vt
ſeruetur æqualitas, ibi per Aym.d.conſil.70. num. 22.
dictum eſt antè in ver.decimotertiò.& ratione ęqui-
tatis, ibi.num.24.adde dicta ſup.verſi.duodecimò, &
ex veriſimili mente & intentione diſponentium, ibi.
num. 25.adde dictis ſup. verſi. quartò, & ne indebitè
quis lucrum capiat, ibi.num 26 adde Abb.conſil.97.
ſub numero 4. libr.2.& quando non eſt eadem ratio
comprehenſorum omnium ſub generalitate ipſa ibi.
nume.27.& vt ceſſet captio vel lęſio, ibi.nume.28.ad-
de in l.penult.in prin.de aur.& argen.leg. adde & ne
quis damnum indebitè patiatur, fit reſtrictio gene-
ralis, etiam facti: Dec.conſ.64.colum.penul. ſub nu.
8.& fit reſtrictio ſecundum ſubiectam materiam: Ge
mi.conſi. 29. ad fi.ſentit gl.ibi omne, id eſt, balneare,
in l.ſin.§.1.de aur.& arg.lega.atque generale verbum
non comprehendit ea, quæ ſpeiali nota ſunt digna: l.
item apud Labeonem.§. hoc edictum.ff.de iniur.ca.
quamuis.de præben.in 6.Crot.conſ.35.nume.8. Ale-
xan.conſ.135.num.4.lib.2.& non comprehendit ex-
traordinaria, vel inſolita: l.Seio.§ Medico.& ibi Bar.
& Alber.de an. lega. Volui hos caſus hic recenſere, vt
laborem diminuam Lectori in caſibus occurrenti-
bus, qui etiam adire poterit Sebaſt.Med.qui quidem
ordine alphabetico in diuerſis materijs decit. vſque
49 ad numer.113. † limitantes & reſtringentes generale
dictum accuratè ponit in ſuo tracta. de Regu. Iur.in
Reg.prima.

Decimoſeptimò, vbi inuenitur exceptio ſeu limi-
tatio, facta à teſtatore, ea quidem reſtringit generali-
50 tatem ad caſum exceptum, vel limitatum. † vt l.nam
quod liquidæ.§.pen.de pen.leg.Alber.in l.quæſitum.
§.Mæuij.de lega.3.Rom.conſ.107.tex.& ibi Bald. in l.
Caius.in prin.de leg.2.

Decimooctauò, qualitate adiecta per relatiuum
ſine copula reſtringitur antecedēs generale ad ipſam
51 qualitatem adiectam †. per l.ſi quis legauerit.de aur.
& arge.lega. & l. ea tamen adiectio.de leg.3.ponunt
Rui.conſ.188.colum.4.num.8.Aym.conſ.90.in fina.
Corn.conſi.264.col.2.ver.quia lib.3.Cur.Sen.conſi.
43.col.antepen.ver.quia illud.& Cor.conſ.161.col.2.
verſ.nec obſtat.lib.1.& Bald.in l.ſi cui legetur in prin
cip.de leg.1.

Decimononò. verba plurima ſunt, quæ reſtrictio-
nem deſignant: horum autem aliqua referam: Pro-
nomen, ſuum, in legato omnis ſuæ ſupellectilis, fa-
cit reſtringi legatum ad ſupellectilem propriam te-
52 ſtatoris, & ad ſuum plenum ius. † per tex.in l.legat.§.
fi.de ſupellect.leg Aym.conſ.44.num.9.

Meos, dictio reſtringit indefinitā appellationem
proximorum ad teſtatoris proximos, natos tempo-
53 re mortis † Bal.conſ.488.Caſus talis eſt, quidam Ti-
tius.lib.3.

Et in eo caſu, verbum reſtringit ſe ad vnum caſum,
& facit ceſſare argumentum de æquipollētibus: Bal.
conſ.57.Item inſtituo.col.2. ver. tertiò eſt conſideran
54 dum.li.2.cum alijs concord.alleg.† per Dec.in conſi.
273.colum.penul.ver.& prædicta concluſio.& Goza.
conſil.4.colum.6.ſub num.23.

Ab omnibus prædictis.& de prædictis, verba aper
55 tè reſtringunt generalia verba præcedētia, † Abb.con
ſil.114.colum.2 ſub num.4.lib.2.

Et reſtringunt præcedentia generalia, verba hæc.
Expedierit. vt videbitur, placebit, oportebit, opuſe-
56 rit. vt de his ſingulis declarando, † probat Dec.conſi.
493.num.17.& ſeq.

Secundum, dictio poſt genus habet naturam li-
mitationis: Bald.conſil.187. generalitas. ad fi.libr.4.
57 † & de qua per Iaſon.in l.penult.colum.1.C.de inſtit.
& ſub-

& ſubſtit. vt cum relinquitur victus & veſtitus ſecundum vires ſuæ hæreditatis: vt per Bologni. in conſilio 48. ad fi. & Bero. conſilio 175. num. 8. libr. 1. dictio, ſcilicet, reſtrictiua & Bald. conſi. 200. Iſtud ſtatutum. num. 3. lib. 4.

Prout, dictio eſt moderatiua, & reſtrictiua præce-
58 dentium, † Corne. conſil. 302. colum. 3. ver. dictio. n. libr. 4. Deci. conſil. 362. colum. 1. nume. 1. vt præmitti-
59 tur, oratio eſt reſtrictiua præcedentium, † Gemi. in cap. duobus. colum. 5. nume. 9. de reſcri. in 6. & Bero. d. conſi. 185. num. 8.

Dummodò, dictio, eſt modificatiua & reſtrictiua,
60 † Iaſ. conſilio 104. colum. 4. verſicul. ſecundo principaliter.

Dictis eius filijs hæredibus, vel ſupraſcripti hæredes: verba hæc reſtringuntur ad principaliter inſtitu-
61 tos & nominatos hæredes †, Deci. conſil. 218. colum. 4. in verſic. & iſta concluſio. & conſil. 291. colu. 4. ver. his præmiſsis, quòd non contineantur hæredes hæ-
62 redum. † Alex. conſil. 73. colum. pen. ſub num. 5. lib. eod. Ripa in l. filiusfam. §. Diui. num. 1[illegible]. de leg. 1. & in l. hæredes mei. §. cum ita. nume. 69. ad Trebel. Ruin. conſil. 29. colum. 2. & ſequ. lib. 2. Socin. Iun. conſil. 131. num. 74. lib. 1.

Videlicet, dictio, eſt reſtrictiua & taxatiua verbo-
63 rum generalium præcedentium, † Pariſ. conſilio 17. colum. fin. nume. 35. libr. 3. Iaſ. in l. tempus. de re iud. cum ſimil.

Quia, dictio, eſt reſtrictiua: quia importat finalem
64 rationem, † Bald. in l. 1. in princip. colum. 1. ver. in gl. 3. ff. de ſer.

Salua, vel, ſaluo, dictio, modificat diſpoſitionem,
65 & reſtringit, † Deci. in l. eunuchis. nume. 13. C. qui teſta. fa. poſ.

Modo, quo ſuprà, tunc & eo caſu, verba ſunt reſtrictiua, & limitatiua ad præcedentia, ad caſus ſpecifi-
66 catos: † Paul. de Caſtr. conſil. 123. Viſo teſtamento. colum. 1. ver. his non obſtantibus. libr. 1. Deci. conſi. 287. colum. 5. conſi. 314. colum. 2. num. 4. 5. Pariſ. conſi. 73. colum. 4. num. 31. libr. 2. & Aym. conſil. 98. num. 5. & ſeq. vbi conſiderat & adducit plures modos loquendi, deſignantes reſtrictionem ad ſpecificatos caſus, & ad nominatas perſonas. Ita Studioſus Lector vltra ſuprà alleg. alia verba reſtrictiua. alios modos reſtrictiuos conſiderare & inuenire poterit, cum de interpretationibus reſtrictiuis voluntatis teſtatoris tractari contigerit.

Sed vbi adeò verba ſunt vniuerſalia & prægnantia, & nullos habeant terminos arctatiuos, itaque ratione recti ſermonis, vel mente diſponentis, vel diſpoſitionis validitati quoque reſtrictio repugnare videtur: ſanè concedendum eſt generalitatem ipſam
67 generaliter vniuerſaliterque operari, † Bald. conſilio 184. refutatio. ad fi. lib. 4. Paul. de Caſtr. conſil. 333. lib. 2. & Ange. conſi. 288. Viſo Themate. colum. 2. & Bero. conſilio 44. nume. 5. cum ſequent. libr. 2. Alex. conſil. 117. colum. 2. ſub num. 3. ver. ſubdit etiam. libr. 1. Iaſ. in l. 2. §. Prætor. qui ſatiſ. cog. & in l. ſi de certa. colum. fin. C. de tranſact. Affict. in deciſ. 106. num. 6. idem Iaſo. conſil. 124. colum. antepen. & penul. libr. 4. Curt. Iun. conſil. 98. colum. fin. lib. 1. Aym. conſi. 294. & alibi ſuprà dictum eſt, in hac dubit. ver. vniuerſalia quidem.

Poſtremò recordari operæpretium eſt, quòd interpretatio reſtrictiua eſt contra literalem ſermonem: per l. ſi ſeruitus. ff. de ſerui. vrba. prædi. dicit Bald. conſilio 371. in volumine. ſub ver. in contrarium. libro 5. Aymo. conſilio 131. ſub num. 10. verſicu. nec obſtat.

LIB. II. FINIS.

SIMONIS DE PRAETIS PATRICII PISAVRENSIS IVRIS CONSVLTISS.

DE

Interpretatione vltimarum voluntatum

LIBRI TRES POSTERIORES.

HIQVE PARTITI IN PLVRES INTERPRETATIONES QVAE OPPORTVNIS DVBITATIONIB. CONGRVAS præbent Solutiones.

OPVS SANE ARDVVM, NECESSARIVM AC PERVTILE, CVNCTIS LEGVM PROFESSORIBVS.

Cum Summarijs, & Indice locupletiſſimis, excerptis exacta cura Domini Petriantonij Lolij, eximij I.C. Ferrarienſis.

Francofurti ad Mœnum, apud Petrum Fabricium.

M. D. LXXXIII.

DE INTERPRETATIONE VLTIMARVM VOLVNTATVM TRACTATVS,

SIMONE DE PRÆTIS IVRISCON. PISAVREN. AVCTORE.

Liber Tertius.

AGgrediens tertium librum aſſumpti tractatus de Interpretatione vltimarum voluntatum, dicam, ac proferam interpretationes aliquas, ſeu declarationes de inſtitutionibus hæredũ, & ſubſtitutionibus, & de fideicommiſsis, poſtquam ſuperiori libro diximus, tractauimúſque de ſpeciebus, præparationibus, & probationibus Vltimarum voluntatum, de validitate, & vigore earum, & quoad ſcripturam, & verba teſtamentorum, & mentem, & ſententiam teſtantium.

Itaque librum hunc diuidam in tres interpretationes ſeparatas, vt præmiſſum eſt.

Primam, de inſtitutionibus hæredum.

Secundam, de ſubſtitutionibus.

Tertiam, de fideicommiſsis.

Prima interpretatione conabor explicare, & diſſoluere ſex dubitationes.

Prima eſt, quid de teſtamento ſine inſtitutione hæredum.

Secunda eſt dubitatio, quoad clauſulam, In omnibus autem alijs ſuis bonis, &c.

Tertia ſuper verbis diſpoſitiuis inſtitutionis hæredum.

Quarta dubitatio, quoad expreſsionem, nominationem, & qualitatem hæredum.

Quinta dubitatio eſt de portionibus hæredum.

Sexta & vltima de præteritione, & exhæredatione liberorum vel parentum.

INTERP. I. DVBIT. I. SOLVITVR.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio hæredis vbi non ſit, propriè dici non poteſt teſtamentum, etiamſi eſſet inter liberos conditum, ſed dicitur Codicillus, aut alia vltima voluntas.*

2 *Teſtamentum non continens niſi ſubſtitutiones reciprocas, interpretari debet, præcedentes inſtitutiones habere.*

3 *Argumentum à contrario ſenſu, non ſufficit ad hæredum inſtitutionem inducendam.*

4 *Filius ſi eſſet præteritus in teſtamento, relictum ſibi factum non contineret honorabilem titulum inſtitutionis, eſt communis op. n. teſtamentum non valere.*

5 *Relictum filio, vel filiæ factum ſimpliciter, vel pro dote, vel pro ſua legitima, vel parte, vel portione ſua, Falcidia, vel pro ſua benedictione, licet non dicat iure inſtitutionis, valere & importare inſtitutionem hæredis, quæſtio eſt ibi ſoluta.*

6 *Relictum etiam quid minimum iure inſtitutionis, etiam legatario magna quantitatis exiſtenti, facit capere iure accreſcendi hæreditatem, deficiente vniuerſali hærede, reprobat opin. Bald. tenet Crot.*

7 *Relictum factum filiæ in ea quantitate, vel parte bonorum, quæ videbitur executoribus conſtitutis in teſtamento, valet & importat inſtitutionem in legitima.*

8 *Filius vbi expreſsè in teſtamento patris quid relictum non habet iure inſtitutionis, ſed pro validitate teſtamenti ſibi tacita inſtitutio facta intelligitur, an habeat vtilitates & commoditates ibidem expreſſas, & attributas filio hæredi expreſsè inſtituto, reſoluitur ibidem, eum habere tales commoditates.*

9 *Inſtitutio hæredis adeò eſt de ſubſtantia & eſſentia teſtamenti, quòd teſtator nullatenus diſponere poteſt, quòd ſuum teſtamentum valeat vti teſtamentum ſine inſtitutione hæredum, valeret tamen vti Codicillus.*

10 *Inſtitutio hæredum eſt triplex: propria, impropria, & impropriiſſima, ut ibidem declaratur.*

11 *Hæredis appellatione intelligitur propriè de hærede vniuerſali.*

12 *Defectus inſtitutionis hæredum in teſtamentis ſuppletur per clauſulas, per Notarios apponi ſolitas, vel codicillarem, vel omni modo meliori, vel per licentiam aſcriptam extendendi ad conſilium ſapientis.*

13 *Sapiens poteſt conſulere de clauſulis apponendis in inſtrumento, antequam id producatur in iudicio, & vbi fuerit productum cum proteſtatione faciendi detrahi, vel addi, ſecundum conſilium ſapientis, & poteſt conſulere quid apponendum declaratiuum iuris, non autem ſuppletiuum facti.*

14 *Conſilium poteſt licitè dari his, qui volunt teſtamenta condere de modo validè recteq́; ordinandi, & componendi teſtamenta.*

15 *Conſultores & ordinatores teſtamentorum iam adfuiſſe apparet.*

16 *Teſtator debet quidem teſtari de cõſilio Iuriſprudentum, volens legitimè teſtari, ideo vtile eſt conſulere peritiores, quibus etiam aliquid relinqui, prohibitum non eſt.*

Sine hæredum inſtitutione non dici teſtamentum.

SOL. VNA.

1 VBi † inſtitutio hæredis abeſt, teſtamen-
tum quidem propriè dici non poteſt: l.
proximè. ff. de his, quæ in teſt. delen. l. 1.
in fi. de vulg. & pupil. & §. ante hæredis.
Inſti. de lega. in facti quæſtione adducit
Corn. in conſi. 161. col. 2. lib. 1. per iura huiuſmodi, idem
exorditur Vaſq. in tract. de ſucceſ. progreſſu, lib. 1. §. 3.
de hære. inſt. in prin. & ante eum Iaſ. conſ. 8. col. 8. verſ.
nonò iſtud. lib. 3. infrà etiam alleg. ſumma enim totius
cauſæ teſtamenti authoritas commiſſa eſt hæredi, di-
cit Luc. de Pen. in l. 1. col. pen. in fi. C. de expen. lud. lib.
11. etiamſi teſtamentum per patrem inter liberos cõ-
ditum eſſet, ſine hæredum inſtitutione nihil valeret,
vt eſſe com. opin. ex conſi. Alexandri relato dicit Ru-
beus. Alexandri. in conſi. 72. in princ. idq; dicit Alexan.
conſ. 76. col. fin. ver. non omitto. lib. 3. & Iaſ. d. conſi. 8.
col. 8. verſ. nonò. lib. 3. Sed Codicillus, vel alia vltima
voluntas abſque hæredum vniuerſali inſtitutione di-
cenda eſt, vt l. fin. ff. de iu. Codicil. & no. in l. 1. ff. de teſt.
& in l. non Codicillum. C. eo. Bal. conſ. 287. dicta mu-
lier. ad fi. lib. 4.

2 Aduerte tamen, quòd † ſi in teſtamento non lege-
rentur, niſi ſubſtitutiones reciprocæ, quod interpre-
tari debeat, etiam præcedere inſtitutiones, per tex. in
3 l. cum in teſtamento. §. 1. ff. de hæred. inſt. aliâs † enim
ad inſtitutionem hæredis non ſufficit argumentum à
contrario ſenſu, not. Bald. in l. ex facto etiam. ff. eo.

4 Quinimò † relictum filio per patrem in teſtamen-
to non valeret, vti filius eſſet præteritus, niſi honora-
bilis inſtitutionis titulus relicto aſcriptus eſſet: per
text. in §. aliud quoque capitulum. in auct. vt cum de
appel. cogn. opin. hinc inde relatis, ita eſſe comm. opi.
nouiſſimè firmât Couar. in c. Raynutius. §. primo nu.
2. de teſt. & Clar. in §. teſtamentum. in q. 38. & prius Iaſ.
in rub. col. 8. ſol. mat. & ibi Ripa num. 44. ponit & pro
communi Viui. de comm. opin. in ver. filij ſunt. lib. 1. &
latiùs Phi. Franch. in c. 1. colum. 13. & ſeq. de teſta. in 6.
vbi poſt Imo. l. 1. in l. ſi ex fundo. & in l. his verbis. ff. de
hæred. inſti. infert ad factorum ſpecies, quòd reperia-
5 tur † teſtatorem reliquiſſe dotem filiæ ſuæ, vel filio ſu-
am legitimam, vel partem, vel portionem ſuam, vel
pro ſua Falcidia, vel pro ſua benedictione, quod eſt i-
dem pro ſua portione, dicit Card. in conſ. 60. col. 1. &
ipſum teſtatorem non dixiſſe iure inſtitutionis, quòd
cum pro forma debeat habere iure inſtitutionis, alio
modo filius habere non poteſt, & aliter relictum ſibi
factum non valet, vt ibi per eum, licet contrarium di-
cat Alexan. conſ. 70. nu. 9. lib. 2. & quòd hoc dicunt ru-
ſtici, & imperiti Notarij ſæpè ita ſcribunt, dicit idem
Alex. in §. non omnis. num. 10. infrà alleg. tamen ſimi-
lia relicta valere ex benigna interpretatione mentis
teſtatoris, qui forſitan aliter neſcit dicere, Inſtituo hæ-
redem, iuxta Gloſ. in l. quoties. C. famil. erciſ. cenſet
maximè, vbi eſſet iudicandum, ſola veritate facti in-
ſpecta, & ſecundum æquitatem, Clar. in d. q. 38. qui in
relicto filiæ facto pro dote, dum allegat Rui. conſil. 17.
nu. 3. lib. 2. dicere videri veriorem, & communiorem
opin. quòd importet inſtitutionem, quinimò Rui. di-
cit contrarium, ſ. in hoc non facere vim. & poſtea ſub
num. 9. hanc opin. non videri veram, & vt per Corn.
conſ. 35. col. 3. ver. tamen pondero. lib. 2. magis commu-
niter concluditur, quòd valeat inſtitutio in dote, di-
cit Alexand. in conſ. 177. col. pen. ſub nu. 9. lib. 2. firmat
Iaſ. conſ. 25. in fi. lib. 1. D. Matheſi. in not. 159. quando eſ-
ſet dictum pro parte ſua, probat Paul. Caſt. conſi. 67. in
caſu præſenti. in prin. lib. 2. & ſequitur Alex. conſil. 105.
col. penul. lib. 4. vbi id non habere dubium dicit, quan-
do eſſet inſtituta hæres pia cauſa, quòd tunc filio in eo
teſtamento poteſt quocunque titulo validè relinqui,
contrarium latè tenent Barb. conſ. 38. col. 6. & ſequ. lib.
3. idem Alex. conſ. 168. col. 2. & ſeq. lib. 5. vbi maximè in-
ter liberos omiſsis ſolemnibus verbis inſtitutionum,
iudicem ſeruare debere tradit voluntatem patris qua-
lis ſit, per tex. in l. fin. C. famil. erciſ. ita id procedere in
voluntate minùs ſolemni, præſertim reſpondit idem
Alex. conſ. 176. col. pen. eo. lib. 5. & in l. apud Iulianum.
§. non omnis. col. penul. num. 2. ver. item limita. ff. ad
Trebel. vbi plenè hũc iuris articulum diſcutit, & Fab.
de Giochis in ſua repetit. ſuper auct. nouiſsima. in 18.
q. ſub ver. quintò. & ſub num. 164. ibi. & hanc partem,
quæ in teſtamento. C. de inoffi. teſt. nota tamen, quòd
hodie Notarij ex quadam eorum conſuetudine non
intelligentes quid dicunt, ponunt iſta verba iure in-
ſtitutionis, ita quòd ſic inſtitutus in parua quantitate
non præfertur legatario magnæ quantitatis, quoad
capiendam hæreditatem, deficiente hærede vniuerſa-
li, ſecundũ Bal. in l. pen. col. 1. ver. pone. n. habens filiũ.
7 C. de hæred. inſti. † quem tamen reprobat Crot. in l. re
coniuncti. nu. 163. de lega. 3. item relictum factum filiæ
in ea quantitate, vel parte bonorum, quæ videbitur
executoribus in teſtamento factis valere & importa-
re inſtitutionem in legitima, tenet Bald. in conſil. 456.
punctus quæſtionis. lib. 3.

8 Sed moueo nouam difficultatem, † An caſibus in
his, in quibus tacitam inſtitutionem dicitur intelligi,
pro validitate teſtamenti patris ex relicto filio facto
in quantitate, vel re certa, filius habeat cõmoditatem,
vel vtilitates, quas haberet, ſi relictum factum eſſet
expreſſo titulo inſtitutionis. ſ. ius accreſcendi in vni-
uerſam hæreditatem, ſi hæres repudiaret, vel aliter
non adiret, & beneficium l. fin. C. de edic. diui Adri. tol.
& facultatem propria authoritate apprehẽdendi rem
ſibi relictam, & ius ſua agnitione totum teſtamentum
confirmandi, & quòd ſubſtitutio pupillaris ſibi facta
valeret, & quòd ſuccederet tunc in emphyteuſi, vel iu-
re patronatus, vt hæres forſan veniens, & quòd tale
relictum non poſſet ſibi in codicillis adimi, quas qui-
dem vtilitates non habent legatarij, & ſeptem enume-
rat, & ponit Philip. Franch. in d. c. 1. col. 20. & aliquas
ex his ponit Clar. in d. q. 38. ver. neque credas. putarem
forſan, quòd non haberet ex differentia taciti & ex-
preſſi, & euitatione concurſus priuilegiorum. nam ta-
cita diſpoſitio non debet ita latè interpretari, probat
Aym. conſi. 34. num. 3. & vbi datum eſt vnum ſpeciale,
aliud non poteſt concurrere: vulg. l. 1. de dot. promiſ.
ex quo taciti legati dominium non transferri ipſo iu-
re, tradit Are. in l. 3. col. penul. in princ. de lega. 1. con-
trarium tamen poteſt eſſe verius, quia eadem inter-
pretatione conſequendę videntur & concedendę di-
ctę vtilitates ex hæredis inſtitutione, qua conceditur
ipſa inſtitutio: arg. l. nam vtiliter. ff. de legi. & l. 2. de iu-
riſd. omn. iud. & l. ad rem. & l. ad legatum. ff. de pro-
cura. & per reg. odia. de Reg. Iu. in 6.

9 Enimuero † inſtitutio hæredis eſt de ſolemnitate
ſubſtantiali, ſiue eſſentia teſtamenti. probat Angel.
conſi. 364. Petrus. col. 1. Teſtamentum quod hæredem
non habet, non poteſt valere, notat Bald. in dict. l. pe-
nul. in fin. ff. de his quæ in teſt. delen. intantum, quòd
teſtator huic ſolemnitati contrauenire non poteſt, nec
diſponere, quòd ſuum teſtamentum valeat, vt teſtamen-

tum,

tum, ſine inſtitutione hæredum, adducit Paris. conſi. 50. colum. 1. nu. 8. lib. 2. valeret tamen vti codicillus, vt l. penul. §. fina. de lega. 2. Bald. conſi. 287. ad fin. lib. 4.

80 Non incongruum cenſeo recordari, † triplicem eſſe inſtitutionem hæredum, propriá, impropriam & impropriȷſſimam. propria eſt, quando quis hæres inſtitutus eſt in tota, vel in quota hæreditatis: vt l. quoties. C. de hęre. inſti. impropria dicitur, quando inſtitutio eſt in legitima, vel in aliqua re pro legitima, quæ non hæreditatis, ſed bonorum ære alieno detracto quota eſt: per no. in l. cum à matre. C. de rei vend. impropriȷſſima eſt, cum extraneus in re certa inſtituitur, alio extraneo hærede vniuerſali inſtituto, & adeunte hæreditatem, quia inſtitutus in re certa, remanet loco legatáriȷ: d. l. quoties. tradit hæc Fab. de Giocch. in d. auc. no-
81 uiſſima. in q. 18. num. 158. quæ ſcire poſſunt, vbi † in diſpoſitione aliqua propriè & ſtrictè intelligéda ſit mentio de hæredibus, quòd intelligenda ſit de vniuerſalib. hæredibus, vt ſentit Alci. in l. hæredis appellatione. de verb. ſignific. dicam alia infrà in dub. quarta, de ſignificatione vocabuli hæredum ſcitu opportuna pro interpretatione ſententiæ teſtantium diuerſimodè, & ſæpiùs facientium mentionem de hæredibus.

82 Poſſet autem de facili euenire, † teſtamentum defectu inſtitutionis hæredum corruere, quod ſaltem ab idiota fieret coram teſtibus abſque Notario, ſed vbi à Notario ſcriberetur, vel ſcriptum reperitur, eſt de raró contingentibus, quòd talis hęredum inſtitutionis defectus multis modis reparatus non inueniatur, vel clauſula codicillaris ſolita ſemper apponi in teſtamentis per Notarios, vt dictum eſt ſuprà præceden. lib. interpr. 1. dubit. 1. ver. his breuiter. cum ſeq. & per Gualden. de arte teſtan. ti. 4. cau. 1. vel clauſula, omni modo meliori, ſolita per Notarios apponi, quaſi in omnibus ſuis ſcripturis, qua quidē reparatur defectus inſtitutionis: Bald. & Caſt. in leg. quoties. C. de hæred. inſtit. Corn. conſi. 62. col. 2. & ſequ. lib. 2. cum aliȷs ſuprà allega. in præced. lib. interp. 2. dubit. 1. ver. primus effectus. vel & clauſula ſolita etiam per Notarium ex ſe aſcribere, quòd teſtator ſibi licentiam tribuat extendendi teſtamentum ad plenum, & ad conſilium ſapientis, qua demum ſapiens poteſt conſulere Notario, vt teſtamēto inualido defectu inſtitutionis titulū iuris inſtitutionis apponat. Phi. Franch. in d. c. 1. co. 22. ver. vndecimò. de teſta. in 6. Fel. in c. ex literis. col. 4. num. 2. de fide inſtrum. Socin. Iun. conſi. 124. col. 10. num. 49. lib. 1. ponit
83 & Clar. in d. q. 38. in fi. & † hoc debet peti & fieri antequam producatur in iudicio, niſi fuerit productum cum proteſtatione faciendi detrahi, vel addi, ſecundū conſilium ſapientis. Paul. de Caſt. conſi. 415. in fi. lib. 2. Aliquid enim declarationum iuris, non autem ſuppletiuum facti poteſt committi ſapienti, dicit Bald. in l. humanitatis. col 2. in 4. oppo. num. 20. C. de impub. &
84 ali. ſubſti. poſſumus quidē licitè † & debemus conſulti de modo validè rectèque ordinandi & componendi teſtamenta, dum veretur teſtator in poſterum ſuum calūniari, vel irritari teſtamētum poſſe modo aliquo præbere conſilium, quomodo à tali calumnia, & irritatione teſtamentum ſuum formiter, & iuſtè compoſitum iure defendi queat, quod ego, & prudenti teſtāti quandoque conſului, ita iure merito licet pheudo quodam in loco nimia iniuria ſecus opinante, ex quo non modica euenit iactura. cuius vero Deo Opti. Max. vindicta & retributio: nam legimus apud Ciceronem in 3. de Orat. de illis Sex. Aelio, & M. Manlio, non ſolū, vt de Iure Ciuili ad eas, verum etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omni denique aut officio aut negotio referretur, & de aliȷs ibidē qui apud populum, & in cauſis amicorum & domi & militiæ conſilium ſuum fidemq́ pręſtabant.

15 Sed propiùs adeſſe † conſultores, & ordinatores teſtamentorū oſtendit interdictionis pœna, de qua in l. moris. ff. de pęn. ibi, ſolet & ſic, vt teſtamenta ne ordinent. & ex tex. ibi. hoc meum teſtamentum ſcripſi ſine vllo Iuriſperito: in l. codicillis. §. fin. de leg. 2. & text. in l. cum ex filio. in prin. ibi, ex conſilio Labeonis, &c.
16 de vulga. & pupilla. & ibi Bald. & aliȷ not. † teſtatorem debere teſtari de conſilio Iuriſprudentum, volenti legitimè teſtari, vtile eſſe, conſulere peritiores, dicit Aret. ibi in princip. col. 1. in 2. not. Minimè quoque dubitandum eſt; teſtamenta dictantibus aliquid relinqui poſſe: l. dictantibus. C. de teſta. quomodo autem ſuum validum teſtamentum quidam condere poſſet, conſuluit Paris. conſil. 82. lib. 1. & Bald. conſi. 36. quidam Salnolinus. lib. 5.

LIB. III. INTERP. I. DVBIT. I.

SOLVITVR.

I *Eſſe verba teſtatoris, & continere, & comprehendere legata in vniuerſitate iuris, & bonorum teſtatoris hac verba. In omnibus autem aliȷs ſuis bonis, &c. & ſubinde amplè diſcuti quæſtionem illam non minus frequentem, quàm controuerſam de vxore inſtituta & poſt eius mortem alio inſtituto hærede vniuerſali, qualis ſit vxor. an legataria vſusfructus, an hæres grauata ad reſtituendum fideicommiſſum poſt eius mortem.*

II *Bona emphyteutica, & feudalia contineri, quæ ſunt hæreditaria, & ea cognoſci ex qualitate perſonæ Domini inueſtientis, & ex forma inueſtituræ, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, In omnibus autem aliȷs ſuis bonis, dubia, an ſint verba potius Notariȷ quàm teſtatoris, reſoluitur eſſe verba teſtatoris.*

2 *Notariȷ verba dicuntur verba teſtatoris ab eo prius prolata, ſcripta per Notarium, importantia illud quod teſtator voluit & expreſſit.*

3 *Clauſula, In omnibus autem aliȷs ſuis bonis, quid contineat. quidúe importet, latè ibidem diſcutitur, circa particularem legatorum præſtationem, & vniuerſalem hæredum inſtitutionum.*

4 *Dictio, In omnibus, appoſita in inſtitutione hæredis. eſt vniuerſalis, omnia includens, ac ſi expreſſa eſſent ſingula. & habetur pro hæredis inſtitutione, cum omni verbo diſtributiuo.*

5 *Inſtitutio hæredis, facta in re certa. alio cohærede vniuerſali non dato, vel dato, ſed aliquo modo hærede non exiſtente, intelligitur quidem facta vniuerſaliter, in omnibus bonis quiſquis ſit, vel de liberis, vel de extraneis inſtitutus in re certa.*

6 *Prohibitio plus petere, quid, & quando operetur in hærede inſtituto in re certa.*

7 *Vxor hæres inſtituta in vſufructū, donēc vitam honeſtam & vidualem ſeruauerit, & poſt eius mortem vel tranſitū ad ſecunda vota, alius eſt inſtitutus hæres, an vxor ipſa ſit tantum legataria vſusfructus, donec vidua manet, vel ſit hæres etiam in proprietate. & grauata per fideicommiſſum poſt mortem, vel tranſitum ad ſecunda vota, retenta Trebellianica, ad reſtituendum fideicommiſſum, vltimo ſubſtituto, quæſtio eſt non minus frequens, quàm dubia, controuerſa. & diuerſimodè per Doct. reſoluta ibidem magis diſtinctè, & clarius per plures diſtinctiones & declarationes explicatur.*

8 *Vxor aliquando eſt inſtituta verbo directo hæres vſufructuaria, vel in vſufructu tantum omnium ſuorum bonorum, donec vixerit, & poſt eius mortem inſtitutus*

eſt hæres frater, vel alius extraneus, interim ipſa habetur pro hærede vniuerſali, & poſt eius mortem inſtitutus habetur pro fideicommiſſario.

9 *Proprietas & vſusfructus diuerſa res reputatur.*

10 *Inſtitutus in re certa ſibi non dato cohærede, efficitur hæres vniuerſalis.*

11 *Regula. Ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, intelligitur non ſolùm pro parte eorum, ſed etiam pro parte temporis, vt id tempus de medio ſubducatur.*

12 *Aditio hæreditatis, facta ab hærede inſtituto in re certa, facit valere omnia in teſtamento diſpoſita.*

13 *Hæres ſemel effectus, non poteſt deſinere eſſe hæres.*

14 *Hæres fideicommiſſarius inſtitutus poſt mortem vxoris hæredis inſtitutæ in vita, ſi viuente vxore deceſſerit, non tranſmittit ad hæredes tale fideicommiſſum conditionale, vbi & vxor eſſet inſtituta hæres, taxatiua adiecta in vita tantum.*

15 *Vxor hæres vſufructuaria inſtituta in vita tantum, & poſt eius mortem ei dato ſubſtituto, & non extantibus liberis ex primo matrimonio, interim eſt hæres in proprietate, etiamſi tranſierit ad ſecunda vota.*

16 *Mater ſubſtituta pupillo in vſufructu, donec vixerit, & poſt eius mortem alius eſt ſubſtitutus, interim eſt hæres pupilli decedentis in ætate pupillari in proprietate, & poſt mortem grauata per fideicommiſſum ad reſtituendum vltimo ſubſtituto retenta Trebellianica.*

17 *Vxor quando à marito eſt relicta Domina, patrona, & vſufructuaria, in vita tantum, & poſt eius mortem inſtitutus, eſt hæres frater teſtatoris, quòd tunc & hæres effecta dicitur in proprietate & in vſufructu, & poſt mortem fideicommiſſo grauata ad reſtituendum fratri, detracta Trebellianica.*

18 *Vxor aliquando ſimpliciter eſt inſtituta hæres in totum, vel in partem aliquam, donec viuit, & poſt eius mortẽ eſt inſtitutus alius, tempore mortis eius ſublato, vxor eſt hæres per fideicommiſſum grauata ad reſtituendum ſecundo inſtituto detracta Trebellianica remanente penes eam hæreditate, ſi ſecundus inſtitutus pendente conditione decedat; vbi maxime non conſtiterit, teſtatorem voluiſſe præbere vxori ſolam adminiſtrationem.*

19 *Vxor relicta hæres in vſufructu, donec vixerit, eò magis habenda eſt hæres in vſufructu & proprietate, & poſt mortem grauata per fideicommiſſum, quando teſtator poſt eius mortem per verba obliqua, vel communia, Reſtituat, Perueniat, vel ſubſtituit, Vocat ſubſtitutos.*

20 *Inſtitutus in re certa, alio cohærede non exiſtente, tunc hæres vniuerſalis efficitur, quando verbis directis eſt inſtitutus.*

21 *Vxor, relicto ei vſufructu iure inſtitutionis & non legati, quod interim conſequatur vſumfructum per licẽtiam, à teſtatore datam, & poſt eius mortem inſtitutam, non dici fideicommiſſarium, ſed re vera purè inſtitutum hæredem, plures tenent, etiam ex veriori & magis commun. opin. conueniente menti & voluntati teſtatoris.*

22 *Inſtitutus hæres ſub conditione, non tollit, nec impedit, quòd teſtator non dicatur omni tempore teſtatus.*

23 *Vxor, & quando eſt inſtituta hæres in vſufructu, & poſt mortem eius ſunt inſtituti vel ſubſtituti filij ſui hæredes, vel alij, quibus debetur legitima, tunc ipſa non hæres vniuerſalis eſt in vita, ſed legataria in vſufructu cenſetur detracta legitima filiorum, & eius vſufructu, quo verò ad proprietatem, filij in totum ſunt hæredes purè conſequendo vſumfructum eorum legitimæ reſiduum tribuendo matri legatariæ, latiſſimè & ſubtiliter ibidem probatur.*

24 *Filius inſtitutus in legitima præter obligationem, actionem, & conuentionem paſſiuè acceptam, habetur loco veri hæredis vniuerſalis, quoad commodum etiam iuris accreſcendi.*

25 *Legitima eſt quota hæreditatis.*

26 *In habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus.*

27 *Sententia ſeu opinio alicuius doctoris ſæpius firmata per eum, dicitur firmior, & magis deliberata ſententia.*

28 *Filius inſtitutus, vel ſubſtitutus poſt mortem ſuæ matris vſufructuariæ hæredis inſtitutæ à patre, ratione ſuæ legitimæ, poteſt adire hæreditatem, & conualidare teſtamentum patris.*

29 *Filius vbi ſit vniuerſaliter inſtitutus etiam ſub cauſali conditione quantum ſit legitima, talis conditio reijcitur, & vbi non habet ſubſtitutum, vel cohæredem, cætera bona alia ipſo iure ſibi accreſcunt.*

30 *Bal. conſil. 84. lib. 4. Rolan. à Val. conſi. 29. ad fi. lib. 4. Riminal. Iun. conſil. 178. num. & ſequ. reprobantur.*

31 *Filia ſubſtituta matri hæredi vſufructuariæ poſt eius mortem excluſa per agnatos maſculos, vigore ſtatuti ab hæreditate patris ab inteſtato, non impeditur, quin vigore ſuæ legitimæ dicatur in totum inſtituta patrò hæres ante & poſt mortem matris in proprietate, quoniam ſtante tali teſtamento, agnati tales habentur, ac ſi non extarent.*

32 *Filius ſeu filia ſubſtituta matri vſufructuariæ in vita tantum moriens viuente matre, vigore ſuæ legitimæ ius accreſcendi tranſmittit ad hæredem.*

33 *Teſtamentum, continens hæredem inſtitutum in vſufructu tantum, & filios teſtatoris ſubſtitutos poſt mortem hæredis vſufructuarij rumpitur, & irritum eſt præteritione eorundem Filiorum, qui pro validitate teſtamenti erant inſtituendi.*

34 *Clauſula codicillaris non operatur, quando à filio præterito fideicommiſſum eſſet præſtandum.*

35 *Vxor quando non iure inſtitutionis, ſed iure legati, vel verbis obliquis, vel communibus in teſtamento habet relictum de vſufructu in vita ſua, vel donec vidua vixerit, & poſt eius mortem habeat inſtitutum vel ſubſtitutum alium hæredem extraneum vniuerſalem, dicitur iſto caſu legataria vſusfructus, quem capit, adita hæreditate, ſtatim per hæredem inſtitutum, qui purè cenſetur inſtitutus.*

36 *Vxor & quando à marito eſt inſtituta hæres vſufructuaria, donec vixerit, &c. & alius in proprietate, vel ſimpliciter eſt hæres inſtitutus, tunc vxor legataria eſt vſusfructus, & proprietatem habere non poteſt, quia in ea intelligitur inſtitutus cohæres.*

37 *Vxor quandoque hæres inſtituta in vſufructu, donec vixerit honeſtè & vidualiter, & poſt eius mortem alio inſtituto vel ſubſtituto, non hæres proprietatis, ſed legataria vſusfructus dici poteſt ex diuerſis formulis clauſulisq; appoſitis in teſtamento.*

38 *Vxor vſufructuaria hæres inſtituta legataria vſusfructus demonſtratur, quando à teſtatore liberata eſt ab onere ſatiſdandi occaſione vſusfructus, vel à confectione inuentarij, vel à redditione rationis, vel ab alijs, ad quæ verè teneretur vſufructuarius.*

39 *Item ex eo, quòd teſtator vxorem inſtitutam in vſufructu tantum hæredem ſimpliciter appellat, & eos, quos poſt eius mortem inſtituit & ſubſtituit, hæredes vniuerſales nuncupat.*

40 *Item ex eo, quòd vxor inſtituta in vſufructu ſæpe & pluries in teſtamento nominatur vſufructuaria, vel quòd non debeat moleſtari in vſufructu, vel quòd habeat plenum & integrum vſumfructum.*

41 Item

41 *Item ex eo, quòd illi inſtituti vel ſubſtituti poſt mortem vxoris vſufructuariæ in alijs partibus teſtamenti appellantur hæredes circa aliqua, in vita vxoris peragenda.*

42 *Item ex eo, quòd in teſtamento ſcriptum reperitur præceptũ factum illis inſtitutis poſt mortem vſufructuariæ, ne debeat compellere eam, vel ad aliud eam moleſtare dum vixerit, ſimpliciter, vel appoſita pœna priuationis hæreditatis.*

43 *Item ex eo, quòd facta inſtitutione de vxore in vſufructu & de inſtitutione, vel ſubſtitutione, alijs facta poſt mortẽ vſufructuariæ teſtator declarat, & limitat inſtitutionem illam de vxore in vſufructu, non intelligi, nec importare, niſi vſumfructum tantum ſuæ hæreditatis.*

44 *Scriptura præcedens determinatur & reſtringitur per ſequentem.*

45 *Verba teſtatoris vbi limitant legata vel aliam diſpoſitionem, hæc talis ſua limitatio attenditur.*

46 *Regula iuris nota eſt, quem non poſſe dare quod non habet.*

47 *Iuris accreſcendi nõ habet locum in diſpoſitionib. limitatis.*

48 *Verba poſt mortem vſufructuariæ, quæ voluntate expreſſa teſtatoris non poteſt habere niſi vſumfructum ſolum, nihil videntur operari, vti appoſita lapſu imperitiæ, vel quòd tantum poſſunt operari, vt debeat mors vſufructuariæ expectari, quãtum ad efficaciam emolumenti conſequendi per hæredes, qui quoad eſſentiam acquiſitionis purè ſunt hæredes, & dies mortis vxoris reijcitur de medio ita vt conueniens menti & conſuetudini communi teſtantium erga vxores vſufructuarias tenendum eſt.*

49 *Inſtitutio prius vniuerſalis, poſtea reſtricta ad certam rem, per hæredes conſequendam valet, vt hæredes retenta directa cenſeantur grauati ad reſtituendum reliquum venientibus ab inteſtato. idem eſt in vltimo ſubſtituto in re certo, vt ſit vniuerſalis ſubſtitutus & fideicommiſſarius, præcedentibus alijs ſubſtitutis priùs vniuerſalibus.*

50 *Dictio, Alijs, cum cla. In omnibus bonis, relatiua diuerſorum quomodo remedium tradat, ne hæres pleno iure concurrat in vſufructu fundi alij relicto.*

51 *Dictio, Pleno iure, multipliciter interpretatur, & ſecundũ ſubiectam materiam, vt non comprehendat alijs conceſſa.*

52 *Dictio, Alijs, denotat diuerſitatem ab alijs relictis, & non remouet ſpecialiter prouiſa.*

53 *Verba, In cæteris reliquis bonis, ſeu in reſiduo ſuperfluo bonorum continentia, importãt vniuerſitatem bonorum eorum etiam, quæ alijs relicta ſunt, ſi repudiantur, vel vt legatarijs præſtantur.*

54 *Inſtitutus in reliqua parte, in qua parum vel nihil eſt, nihil habebit.*

55 *Verba, Suis bonis, inſtitutione poſita, non continent bona feudalia vel emphyteutica, & quæ contineant, vel non pulchre diſcutitur, & quomodo probentur ſua bona teſtatoris.*

56 *Teſtator quando dicatur & interpretetur, quod voluerit diſponere de ſuis bonis non alienis.*

SOLVTIO. I.

DVBITATIO † in primis oritur ſuper hac clauſula, In omnibus autem alijs bonis ſuis, &c. quòd hæc verba ſint potius notarij, quàm teſtatoris, dicit Vincentius de Palco. inter cõnſi. Curt. Seni. conſi. 3. ad fi. Pau. de Caſt. ſub l. apud Iulianum. §. idem quæritur. ff. ad Trebel. idem ſentit, dum ſcribit, quòd quotidie videmus, quòd Notarij dicunt. In omnibus autem alijs bonis. &c. quaſi parùm operentur, vel nihil: Barb. inter conſi. Alexan. conſi. 52. col. 6. nu. 27. lib. 4. cum concord. alleg. per Tiraq. in præfa. nu. 126. in l. ſi vnquam. Sed reſoluitur, eſſe verba teſtatoris, in eo quòd Raph. Cum. in l. in repetendis. ad fin. de leg. 3. ſcribit quòd communiter poſt legata dicit teſtator, In omni-

2 bus ſuis alijs bonis inſtituit, † &c. verba etiam Notarij dicuntur teſtatoris, ab eo prius prolata, Bald. in l. errore. C. de teſt. credendum. enim eſt Notarium, qui ſcripſit teſtamentum. ſcripſiſſe verba importantia illud, quod teſtator exprimebat, & volebat, dicit Barto. in l. liberorum. ad fi. nu. 20. de verb. ſign. & pulchrè Dec. conſi. 653, num. 20. ideo in hoc non videtur dubium. Sed in hoc ver-
3 tetur non modica dubitatio, quòd ob hæc verba, † In omnibus alijs bonis, in præſtatione fideicommiſsi, teſtatorem voluiſſe detrahi priùs legata, tradit Bart. in l. ſi quis ſeruum. §. fin. in fin. de leg. 2. & in l. Marcellus. §. quidam. ad fin. ad Treb. idem probat Paul. de Caſtr. conſi. 398. & conſi. ſeq. lib. 2. quod verbum. Alijs, aduerſatur, & excludit legata, de quib. ſuprà dixerat, & clariùs probat Corn. conſ. 91. col. 4. ver. illa verba. lib. 1. quòd hęc clauſula excludat legata, facta ipſis hæredibus. & alijs perſonis. idẽ ſentit Fulg. conſi. 100. quidam. A. ver. ſuper ſecundo. & Paris. cõſi. 45. col. 1. num. 5. & conſi. 63. col. fin. nu. 22. lib. 3. & Dec. d. conſi. 653. nu. 5. 6. concludunt demum hi, quòd per illud verbum, Alijs, legata non ſint comprehenſa in vniuerſali hæredum inſtitutione, & ſubſtitutione: contrarium apparet, quòd legata compræhenſa in inſtitutione vniuerſali ab hærede præſtanda legatarijs, l. legatũ. de leg. 1. Exceptio, quæ poſſet induci ex verbis, In omnibus alijs, reijcitur per tex. in l. ſi ita quis hæres inſtitutus excepto fundo. & ibi Bal. Ang. & Imo. no. ff. de hæred. inſtit. & non tollit, quin hæres vniuerſalis non ſit, Bar. in l. ſi certarum. in prin. ff. de teſta. mil. etiam in bonis legatis, ſed innuit in effectu, quòd penes eum remaneãt omnia alia bona non legata, declarat Alex. poſt. Caſtr. in l. quæritur. ad Trebell. reperitur apparenter ſub l. apud Iulianum. §. non omnis. col. fin. quòd eſſe per dictam clauſulam expreſsionem eorum, quæ tacitè inerant, ideo nihil operari, & legata venire in ſubſtitutione fideicommiſſaria. per d. §. quidam liberis, cum concordan. talem clauſulam, etiam non ineſſe in ſubſtitutione, declarat idem Alexan. in conſi. 25. col. fin. lib. 1. repetito eodem conſil. 252. lib. 6. idem conſi. 202. numer. 7. eod. tenet, hæredem eſſe etiam in legatis, idem Ang. conſi. 396. in conſultatione. col. 2. ver. nunc reſpondeo. vbi talia verba, In omnibus alijs, non poſſunt impedire hæredem eſſe vniuerſalem etiam legatorum alijs præſtandorum, ne teſtator ſit pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus: idem firmat Paris. conſi. 54. numer. 49. lib. 3. Ruin. conſi. 32. colum. 3. num. 8. & pleniùs conſil. 40. colum. penult. ante num. 13. lib. ſecundo. & Goz. conſi. 30. colum. 3. numero. 8. Bero. conſi. 3. num. 25. & conſi. 81. num. 30. lib. ſecundo. & Pau. de Caſtr. in conſi. 177. Viſo ſuprascripto puncto. colum. prima. lib. primo. concludit idem quòd cenſetur quis inſtitutus in tota vniuerſitate, cum onere tamen præſtandorum legatorũ, reſpondendo, ꝙ illa verba, In omnibus alijs, Notariorum non immutant iuris diſpoſitionem, vt ibi per eum. in eo etiam accidente, quòd communis ſtylus Notariorum ſit, dicere, In omnibus autem alijs ſuis bonis, &c. Corn. conſi. 289. colum. quarta. verſ. narratio. lib. 4. & nouiſsimè per Marza. Vicenti. in materia fideicommiſſ. in ſecunda par. quæſtio. 3. & latè defendit Hieronymus Zanch. in §. cum ita. num. 373. 374. l. hæredes mei. ad Trebellia. Hæc autem tacta ſunt, vt ſciatur in omnibus caſibus quos ſcire oportuerit ex dictione, Alijs, non tolli, hæredem ſic inſtitutum eſſe in tota vniuerſitate iuris, & bonorum teſtatoris etiam ſibi vel alijs prælegatorum non tamen exinde tolluntur ſpecialiter prouiſa, Iaſo. conſil. decimo octauo. colum. final. lib. primo. quia per inſtitutionem hæredis conſertur res vniuerſalis, & incorporalis, non autem ſingulæ res conferuntur, dicit Fulg. in l. 2. col. fina. ſub num. 4. com. de leg. quo verò ad materiam prælegatorum, ex fideicommiſſo detrahendorum, alibi dicendum erit infrà eo. lib. interpr. vltim. dubitat. 5. ſol. 1.

Super

44 ſas in diſpoſitione: † Aret. conſilio 167. colum. 2. ver.
&idem reperitur. vbi loquitur in vltimis voluntati-
bus: Aymo. conſil. 133. colum. 2. nume. 8. & conſil. 239.
colum. fin.

Decimoquartò, reſtringuntur generalia verba per
certum locum aſcriptum, vt extra hunc locum non
extendantur, neque ad res, niſi perpetuò in ipſo loco
45 permanſuras vel deſtinatas: † l. generali. §. vxori. ibi
Barto. de vſufruct. lega. l. nam, quod liquidæ. §. fin. de
pen. lega. l. quæſitum. in 2. reſponſo. de leg. 3. Ant. de
But. in c. cum dilecti. colum. 2. de dona. Corn. conſil.
14. ad fi. libr. 1. & conſilio 49. colum. pen. libr. 3. Oldra.
conſilio 8. verſi. ſecundò. hoc idem Saly. in l. quoties.
ſub num. 6. verſicu. item niſi ſpecies. C. famil. erciſc. &
tex. in l. ex facto proponebatur. §. rerum autem Itali-
carum. ff. de hæred. inſtit. vt & frequenter contingit
locum domus aſcribi pro demonſtratione rerum re-
lictarum, putà, ſupellectilium, vel maſſaritiarum,
pannamentorum, omnium bonorum mobilium,
quòd qualitas hæc loci domus reſtringit generalitatē
relictorum ad ea, quæ dici poſſunt eſſe perpetuò ipſi
domus: probat Bald. conſil. 485. qui lega. lib. 4. Card.
conſil. 51. in fi. Capra conſil. 45. Dec. latè diſcutiendo
in conſilio 92. & conſil. 472. & Ari. Pinel. in Rub. par.
46 1. num. 39. de bon. mater. † & ita per ſibi connexa re-
ſtringitur generalitas: iura allegat Roma. conſil. 438.
colum. 4. in 3. dub. ver. nec mirum. & Bero. conſi. 110.
ſub num. 52. lib. 2. & quando locus ponatur ex abun-
47 danti, & non reſtrictiuè, Afflict. deciſ. 106. num. 2. per
text. in l. quæſitum §. penult. de fun. inſtr. vt quando
maximè præcedentibus appoſitum eſt, quid demon
ſtrans vel limitans non idem numero cum ſequenti
re, vt legantur bona mobilia teſtatoris, vel pro vſu te-
ſtatoris, & mobilia domus, vel pro vſu domus, quòd
tunc domus non limitat, ſeu demonſtrat, niſi quæ
ſpectant ad domum: per doc. Barto. in l. Seiæ. §. Ca-
io. numero primo & ſecundo. de fun. inſtr. & Ruin.
conſilio 155. numero 7. 8. & 9. libr. 3. facit idem conſi-
lio 137. columna 5. co. & Goza. conſilio 82. ad nume-
rum 15.

Decimoquintò, generalia verba reſpectu perſo-
narum, quibus legata vel fideicommiſſa præſtanda
vel reſtituenda ſunt, reſtringi debent, ne quid eorum
48 relictorum habeāt odioſi vel inimici teſtatoris, † per
text. & ibi Barto. Bald. & alij not. in l. Lucius. la 2. §.
pen. de lega. 2. & per allega. ſup. in præced. libr. inter-
pre. 2. dubi. 2. ſub verſ. quarto, loco ab amicitia & ini-
micitia.

Decimoquintò, vide plures caſus reſtrictionis ge-
neralitatis, adductos per Aym. dicto conſil. 70. ſcili-
49 cet † quòd fiat reſtrictio generalitatis, ne inducatur
correctio prioris voluntatis, vt ibi num. 3. 22. & vt ceſ-
ſet ineptia, inutilitas, & nullitas præcedentis diſpo-
ſitionis, vt ibi nume. 4. ne inducatur contrarietas, ibi
nume. 5. idem & in conſil. 3. nume. 3. & ſequent. adde
Deci. conſil. 254. colum. penu. ver. non obſtat. & Bar-
to. in l. 1. §. & parui. ſub numero 5. ff. quod vi aut clàm.
item ne fiat contra vel vltra intentionem diſponen-
tis: d. conſi. 70. num. 9. ne fiat derogatio actus præce-
dentis ibi. num. 19. 20. & Dec. conſi. 195. colum. ſecun-
da. ne ſequatur inconueniens, & abſurdum, ibi. nu-
me. 21. idem Aymo. conſi. 86. num. 8. & conſi. 236. nu.
6. 7. & Pau. de Caſtr. conſ. 47. Proponitur in Caſt. lib.
1. vbi de hærede maſculo fit reſtrictio, id eſt, filius, vt
ſeruetur æqualitas, ibi per Aym. d. conſil. 70. num. 22.
dictum eſt antè in ver. decimotertiò. & ratione æqui-
tatis, ibi. num. 24. adde dicta ſup. verſi. duodecimò, &
ex veriſimili mente & intentione diſponentium, ibi.
num. 25. adde dictis ſup. verſi. quartò, & ne indebitè
quis lucrum capiat, ibi. num 26 adde Abb. conſil. 97.
ſub numero 4. libr. 2. & quando non eſt eadem ratio
comprehenſorum omnium ſub generalitate ipſa ibi.
nume. 27. & vt ceſſet captio vel læſio, ibi. nume. 28. ad-
de in l. penult. in prin. de aur. & argen. leg. adde & ne
quis damnum indebitè patiatur, fit reſtrictio gene-
ralis, etiam facti: Dec. conſ. 64. colum. penul. ſub nu.
8. & fit reſtrictio ſecundum ſubiectam materiam: Ge
mi. conſi. 29. ad fi. ſentit gl. ibi omne, id eſt, balneare,
in l. fin. §. 1. de aur. & arg. lega. atque generale verbum
non comprehendit ea, quæ ſpeiali nota ſunt digna: l.
item apud Labeonem. §. hoc edictum. ff. de iniur. ca.
quamuis. de præben. in 6. Crot. conſ. 35. nume. 8. Ale-
xan. conſ. 135. num. 4. lib. 2. & non comprehendit ex-
traordinaria, vel inſolita: l. Seio. § Medico. & ibi Bar.
& Alber. de an. lega. Volui hos caſus hic recenſere, vt
laborem diminuam Lectori in caſibus occurrenti-
bus, qui etiam adire poterit Sebaſt. Med. qui quidem
ordine alphabetico in diuerſis materijs deciſ. vſque
49 ad numer. 113. † limitantes & reſtringentes generale
dictum accuratè ponit in ſuo tracta. de Regu. Iur. in
Reg. prima.

Decimoſeptimò, vbi inuenitur exceptio ſeu limi-
tatio, facta à teſtatore; ea quidem reſtringit generali-
50 tatem ad caſum exceptum, vel limitatum. † vel. nam
quod liquidæ. §. pen. de pen. leg. Alber. in l. quæſitum.
§. Mæuij. de lega. 3. Rom. conſ 107. tex. & ibi Bald. in l.
Caius. in prin. de leg. 2.

Decimooctauò, qualitate adiecta per relatiuum
ſine copula reſtringitur antecedēs generale ad ipſam
51 qualitatem adiectam †. per l. ſi quis legauerit. de aur.
& arge. lega. & l. ea tamen adiectio. de leg. 3. ponunt
Rui. conſ. 188. colum. 4. num. 8. Aym. conſ. 90. in fina.
Corn. conſi. 264. col. 2. ver. quia. lib. 3. Cur. Sen. conſi.
43. col. antepen. ver. quia illud. & Cor. conſ. 106. col. 2.
verſ. nec obſtat. lib. 1. & Bald. in l. ſi cui legetur. in prin
cip. de leg. 1.

Decimononò, verba plurima ſunt, quæ reſtrictio-
nem deſignant: horum autem aliqua referam: Pro-
nomen. ſuum, in legato omnis ſuæ ſupellectilis, fa-
cit reſtringi legatum ad ſupellectilem propriam te-
52 ſtatoris, & ad ſuum plenum ius. † per tex. in l. legat. §.
fi. de ſupellect. leg Aym. conſi. 44. num. 9.

Meos, dictio reſtringit indefinitā appellationem
proximorum ad teſtatoris proximos, natos tempo-
53 re mortis † Bal. conſ 488. Caſus talis eſt, quidam Ti-
tius lib. 3.

Et in eo caſu, verbum reſtringit ſe ad vnum caſum,
& facit ceſſare argumentum de æquipollētibus: Bal.
conſ. 57. Item inſtituo. col. 2. ver. tertiò eſt conſideran
54 dum. li. 2. cum alijs concord. alleg. † per Dec. in conſi.
273. colum. penul. ver. & prædicta concluſio. & Goza.
conſil. 4. colum. 6. ſub num. 23.

Ab omnibus prædictis. & de prædictis, verba aper
55 tè reſtringunt generalia verba præcedētia, † Abb. con
ſil. 114. colum. 2 ſub num. 4. lib. 2.

Et reſtringunt præcedentia generalia, verba hæc,
Expedierit, vt videbitur, placebit. oportebit, opus e-
56 rit, vt de his ſingulis declarando, † probat Dec. conſi.
493. num. 17. & ſeq.

Secundum, dictio poſt genus habet naturam li-
mitationis: Bald. conſil. 187. generalitas. ad fi. libr. 4.
57 † & de qua per Iaſon. in l. penult. colum. 1. C. de inſtit.
& ſub-

& ſubſtit. vt cùm relinquitur victus & veſtitus ſecundum vires ſuæ hæreditatis: vt per Bologni. in conſilio 48. ad fi. & Bero. conſilio 175. num. 8. libr. 1. dictio, ſcilicet, reſtrictiua & Bald. conſi. 200. Iſtud ſtatutum. num. 3. lib. 4.

58 Prout, dictio eſt moderatiua, & reſtrictiua præcedentium, † Corne. conſil. 302. colum. 3. ver. dictio. n. libr. 4. Deci. conſil. 362. colum. 1. nume. 1. vt præmittitur, oratio eſt reſtrictiua præcedentium, † Gemi. in cap. duobus. colum. 5. nume. 9. de reſcri. in 6. & Bero. d. conſi. 185. num. 8.

59

60 Dummodò, dictio eſt modificatiua & reſtrictiua, † Iaſ. conſilio 104. colum. 4. verſicul. ſecundo principaliter.

61 Dictis eius filijs hæredibus, vel ſupraſcripti hæredes: verba hæc reſtringuntur ad principaliter inſtitutos & nominatos hæredes †, Deci. conſil. 218. colum. 4. in verſic. & iſta concluſio. & conſil. 291. colu. 4. ver. his præmiſsis, quòd non contineantur hæredes hæredum. † Alex. conſil. 73. colum. pen. ſub num. 5. lib. eod. Ripa in l. filiusfam. §. Diui. num. 111. de leg. 1. & in l. hæredes mei. §. cum ita. nume. 69. ad Trebel. Ruin. conſil. 29. colum. 2. & ſequ. lib. 2. Socin. Iun. conſil. 131. num. 74. lib. 1.

62

63 Videlicet, dictio, eſt reſtrictiua & taxatiua verborum generalium præcedentium, † Pariſ. conſilio 17. colum. fin. nume. 33. libr. 3. Iaſ. in l. tempus. de re iud. cum ſimil.

64 Quia, dictio, eſt reſtrictiua: quia importat finalem rationem, † Bald. in l. 1. in princip. colum. 1. ver. in gl. 3. ff. de ſer.

65 Salua, vel, ſaluo, dictio, modificat diſpoſitionem, & reſtringit, † Deci. in l. eunuchis. nume. 13. C. qui teſta. fa. poſ.

66 Modo, quo ſuprà, tunc & eo caſu, verba ſunt reſtrictiua, & limitatiua ad præcedentia, ad caſus ſpecificatos: † Paul. de Caſtr. conſil. 123. Viſo teſtamento. colum. 1. ver. his non obſtantibus. libr. 1. Deci. conſi. 287. colum. 5. conſi. 314. colum. 2 num. 4. 5. Pariſ. conſi. 73. colum. 4. num. 31. libr. 2. & Aym. conſil. 98. num. 5. & ſeq. vbi conſiderat & adducit plures modos loquendi, deſignantes reſtrictionem ad ſpecificatos caſus, & ad nominatas perſonas. Ita Studioſus Lector vltra ſuprà alleg. alia verba reſtrictiua, alios modos reſtrictiuos conſiderare & inuenire poterit, cum de interpretationibus reſtrictiuis voluntatis teſtatoris tractari contigerit.

67 Sed vbi adeò verba ſunt vniuerſalia & prægnantia, & nullos habeant terminos arctatiuos, itaque ratione recti ſermonis, vel mente diſponentis, vel diſpoſitionis validitati quoque reſtrictio repugnare videtur: ſanè concedendum eſt generalitatem ipſam generaliter vniuerſaliterque operari, † Bald. conſilio 184. refutatio. ad fi. lib. 4. Paul. de Caſtr. conſil. 333. lib. 2. & Ange. conſi. 288. Viſo Themate. colum. 2. & Bero. conſilio 44. nume. 5. cum ſequent. libr. 2. Alex. conſil. 117. colum. 2. ſub num. 3. ver. ſubdit etiam. libr. 1. Iaſ. in l. 2. §. Prætor. qui ſatiſ. cog. & in l. ſi de certa. colum. fin. C. de tranſact. Afflict. in deciſ. 106. num. 6. idem Iaſo. conſil. 124. colum. antepen. & penul libr. 4. Curt. Iun. conſil. 98. colum. fin. lib. 1. Aym. conſi. 294. & alibi ſuprà dictum eſt, in hac dubit. ver. vniuerſalia quidem.

Poſtremò recordari operæpretium eſt, quòd interpretatio reſtrictiua eſt contra literalem ſermonem: per l. ſi ſeruitus. ff. de ſerui. vrba. prædi. dicit Bald. conſilio 371 in volumine. ſub ver. in contrarium. libro 5. Aymo. conſilio 131. ſub num. 10. verſicu. nec obſtat.

LIB. II. FINIS.

SIMONIS DE PRAETIS PATRICII PISAURENSIS IURIS CONSULTISS.

DE

Interpretatione vltimarum voluntatum

LIBRI TRES POSTERIORES.

HIQUE PARTITI IN PLURES INTERPRETATIONES QUAE OPPORTUNIS DUBITATIONIB. CONGRUAS præbent Solutiones.

OPUS SANE ARDUUM, NECESSARIUM AC PERUTILE, CUNCTIS LEGUM PROFESSORIBUS.

Cum Summarijs, & Indice locupletiſsimis, excerptis exacta cura Domini Petriantonij Lolij, eximij I. C. Ferrarienſis.

Francofurti ad Mœnum, apud Petrum Fabricium.

M. D. LXXXIII.

DE INTERPRETATIONE VLTIMARVM VOLVNTATVM TRACTATVS,

SIMONE DE PRÆTIS IVRISCON. PISAVREN. AVCTORE.

Liber Tertius.

AGgrediens tertium librum aſſumpti tractatus de Interpretatione vltimarum voluntatum, dicam, ac proferam interpretationes aliquas, ſeu declarationes de inſtitutionibus hæredũ, & ſubſtitutionibus, & de fideicommiſsis, poſtquam ſuperiori libro diximus, tractauimúſque de ſpeciebus, præparationibus, & probationibus Vltimarum voluntatum, de validitate, & vigore earum, & quoad ſcripturam, & verba teſtamentorum, & mentem, & ſententiam teſtantium.

Itaque librum hunc diuidam in tres interpretationes ſeparatas, vt præmiſſum eſt.

Primam, de inſtitutionibus hæredum.

Secundam, de ſubſtitutionibus.

Tertiam, de fideicommiſsis.

Prima interpretatione conabor explicare, & diſſoluere ſex dubitationes.

Prima eſt, quid de teſtamento ſine inſtitutione hæredum.

Secunda eſt dubitatio, quoad clauſulam, In omnibus autem alijs ſuis bonis, &c.

Tertia ſuper verbis diſpoſitiuis inſtitutionis hæredum.

Quarta dubitatio, quoad expreſsionem, nominationem, & qualitatem hæredum.

Quinta dubitatio eſt de portionibus hæredum.

Sexta & vltima de præteritione, & exhæredatione liberorum vel parentum.

INTERP. I. DVBIT. I. SOLVITVR.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio hæredis vbi non ſit, propriè dici non poteſt teſtamentum, etiamſi eſſet inter liberos conditum, ſed dicitur Codicillus, aut alia vltima voluntas.*

2 *Teſtamentum non continens niſi ſubſtitutiones reciprocas, interpretari debet, præcedentes inſtitutiones habere.*

3 *Argumentum à contrario ſenſu, non ſufficit ad hæredum inſtitutionem inducendam.*

4 *Filius ſi eſſet præteritus in teſtamento, relictum ſibi factum non contineret honorabilem titulum inſtitutionis, eſt communis op. n. teſtamentum non valere.*

5 *Relictum filio, vel filiæ factum ſimpliciter, vel pro dote, vel pro ſua legitima, vel parte, vel portione ſua, Falcidia, vel pro ſua benedictione, licet non dicat iure inſtitutionis, valere & importare inſtitutionem hæredis, quæſtio eſt ibi ſoluta.*

6 *Relictum etiam quid minimum iure inſtitutionis, etiam legatario magna quantitatis exiſtente, facit capere iure accreſcendi hæreditatem, deficiente vniuerſali hærede, reprobat opin. Bald. tenet Crot.*

7 *Relictum factum filiæ in ea quantitate, vel parte bonorum, quæ videbitur executoribus conſtitutis in teſtamento, valet & importat inſtitutionem in legitim[am].*

8 *Filius vbi expreßè in teſtamento patris quid relictum non habet iure inſtitutionis, ſed pro validitate teſtamenti ſibi tacita inſtitutio facta intelligitur, an habeat vtilitates & commoditates ibidem expreſſas, & attributas filio hæredi expreßè inſtituto, reſoluitur ibidem, eum habere tales commoditates.*

9 *Inſtitutio hæredis adeò eſt de ſubſtantia & eſſentia teſtamenti, quòd teſtator nullatenus diſponere poteſt, quòd ſuum teſtamentum valeat vti teſtamentum ſine inſtitutione hæredum, valeret tamen vti Codicillus.*

10 *Inſtitutio hæredum eſt triplex: propria, impropria, & impropriißima, ut ibidem declaratur.*

11 *Hæredis appellatione intelligitur propriè de hærede vniuerſali.*

12 *Defectus inſtitutionis hæredum in teſtamentis ſuppletur per clauſulas, per Notarios apponi ſolitas, vel codicillarem, vel omni modo meliori, vel per licentiam aſcriptam extendendi ad conſilium ſapientis.*

13 *Sapiens poteſt conſulere de clauſulis apponendis in inſtrumento, antequam id producatur in iudicio, & vbi fuerit productum cum proteſtatione faciendi detrahi, vel addi, ſecundum conſilium ſapientis, & poteſt conſulere quid apponendum declaratiuum iuris, non autem ſuppletiuum facti.*

14 *Conſilium poteſt licitè dari his, qui volunt teſtamẽta condere de modo validè relleq; ordinandi, & componendi teſtamenta.*

15 *Conſultores & ordinatores teſtamentorum iam adfuiſſe apparet.*
16 *Teſtator debet quidem teſtari de cõſilio Iuriſprudentum, volens legitimè teſtari, ideo vtile eſt conſulere peritiores, quibus etiam aliquid relinqui, probibitum non eſt.*

Sine hæredum inſtitutione non dici teſtamentum.

SOL. VNA.

1 VBi † inſtitutio hæredis abeſt, teſtamentum quidem propriè dici non poteſt: l. proximè. ff. de his, quæ in teſt. delen. l. 1. in fi. de vulg. & pupil. & §. ante hæredis. Inſti. de lega. in facti quæſtione adducit Corn. in conſi. 161. col. 2. lib. 1. per iura huiuſmodi, idem exorditur Vaſq. in tract. de ſucceſ. progreſſu, lib. 1. §. 3. de hære. inſt. in prin. & ante eum Iaſ. conſ. 8. col. 8. verſ. nonò iſtud. lib. 3. infrà etiam alleg. ſumma enim totius cauſæ teſtamenti authoritas commiſſa eſt hæredi, dicit Luc. de Pen. in l. 1. col. pen. in fi. C. de expen. lud. lib. 11. etiamſi teſtamentum per patrem inter liberos cõditum eſſet, ſine hæredum inſtitutione nihil valeret, vt eſſe com. opin. ex conſi. Alexandri relato dicit Rubeus. Alexandri. in conſi. 72. in princ. idq; dicit Alexan. conſ. 76. col. fin. ver. non omitto. lib. 3. & Iaſ. d. conſi. 8. col. 8. verſ. nonò. lib. 3. Sed Codicillus, vel alia vltima voluntas abſque hæredum vniuerſali inſtitutione dicenda eſt, vt l. fin. ff. de iu. Codicil. & no. in l. 1. ff. de teſt. & in l. non Codicillum. C. eo. Bal. conſ. 287. dicta mulier. ad fi. lib. 4.

2 Aduerte tamen, quòd † ſi in teſtamento non legerentur, niſi ſubſtitutiones reciprocæ, quod interpretari debeat, etiam præcedere inſtitutiones, per tex. in
3 l. cum in teſtamento. §. 1. ff. de hæred. inſt. aliâs † enim ad inſtitutionem hæredis non ſufficit argumentum à contrario ſenſu, not. Bald. in l. ex facto etiam. ff. eo.

4 Quinimò † relictum filio per patrem in teſtamento non valeret, vti filius eſſet præteritus, niſi honorabilis inſtitutionis titulus relicto aſcriptus eſſet: per text. in §. aliud quoque capitulum. in auct. vt cum de appel. cogn. opin. hinc inde relatis, ita eſſe comm. opi. nouiſsimè firmãt Couar. in c. Raynutius. §. primo nu. 2. de teſt. & Clar. in §. teſtamentum. in q. 38. & prius Iaſ. in rub. col. 8. ſol. mat. & ibi Ripa num. 44. ponit & pro communi Viui. de comm. opin. in ver. filij ſunt. lib. 1. & latiùs Phi. Franch. in c. 1. colum. 13. & ſeq. de teſta. in 6. vbi poſt Imo. l. 1. in l. ſi ex fundo. & in l. his verbis. ff. de hæred. inſti. infert ad factorum ſpecies, quòd reperia-
5 tur † teſtatorem reliquiſſe dotem filiæ ſuæ, vel filio ſuam legitimam, vel partem, vel portionem ſuam, vel pro ſua Falcidia, vel pro ſua benedictione, quod eſt idem pro ſua portione, dicit Card. in conſ. 60. col. 1. & ipſum teſtatorem non dixiſſe iure inſtitutionis, quòd cum pro forma debeat habere iure inſtitutionis, alio modo filius habere non poteſt, & aliter relictum ſibi factum non valet, vt ibi per eum, licet contrarium dicat Alexan. conſ. 70. nu. 9. lib. 2. & quòd hoc dicunt ruſtici, & imperiti Notarij ſæpè ita ſcribunt, dicit idem Alex. in §. non omnis. num. 10. infrà alleg. tamen ſimilia relicta valere ex benigna interpretatione mentis teſtatoris, qui forſitan aliter neſcit dicere, Inſtituo hæredem, iuxta Gloſ. in l. quoties. C. famil. erciſ. cenſet maximè, vbi eſſet iudicandum, ſola veritate facti inſpecta, & ſecundum æquitatem, Clar. in d. q. 38. qui in relicto filiæ facto pro dote, dum allegat Rui. conſil. 17. nu. 3. lib. 2. dicere videri veriorem, & communiorem opin. quòd importet inſtitutionem, quinimò Rui. dicit contrarium, ſ. in hoc non facere vim. & poſtea ſub num. 9. hanc opin. non videri veram, & vt per Corn. conſ. 35. col. 3. ver. tamen pondero. lib. 2. magis communiter concluditur, quòd valeat inſtitutio in dote, dicit Alexand. in conſ. 177. col. pen. ſub nu. 9. lib. 2. firmat Iaſ. conſ. 25. in fi. lib. 1. D. Matheſi. in not. 159. quando eſſet dictum pro parte ſua, probat Paul. Caſt. conſi. 67. in caſu præſenti. in prin. lib. 2. & ſequitur Alex. conſil. 105. col. penul. lib. 4. vbi id non habere dubium dicit, quando eſſet inſtituta hæres pia cauſa, quòd tunc filio in eo teſtamento poteſt quocunque titulo validè relinqui, contrarium latè tenent Barb. conſ. 38. col. 6. & ſequ. lib. 3. idem Alex. conſ. 168. col. 2. & ſeq. lib. 5. vbi maximè inter liberos omiſsis ſolemnibus verbis inſtitutionum, iudicem ſeruare debere tradit voluntatem patris qualis ſit, per tex. in l. fin. C. famil. erciſ. ita id procedere in voluntate minùs ſolemni, præſertim reſpondit idem Alex. conſ. 176. col. pen. eo. lib. 5. & in l. apud Iulianum. §. non omnis. col. penul. num. 2. ver. item limita. ff. ad Trebel. vbi plenè hũc iuris articulum diſcutit, & Fab. de Giochis in ſua repetit. ſuper auct. nouiſsima. in 18. q. ſub ver. quintò. & ſub num. 164. ibi. & hanc partem, quæ in teſtamento. C. de inoffi. teſt. nota tamen, quòd hodie Notarij ex quadam eorum conſuetudine non intelligentes quid dicunt, ponunt iſta verba iure inſtitutionis, ita quòd ſic inſtitutus in parua quantitate non præfertur legatario magnæ quantitatis, quoad capiendam hæreditatem, deficiente hærede vniuerſali, ſecundũ Bal. in l. pen. col. 1. ver. pone. n̄ habens filiũ.
7 C. de hæred. inſti. † quem tamen reprobat Crot. in l. re coniuncti. nu. 163. de lega. 3. item relictum factum filiæ in ea quantitate, vel parte bonorum, quæ videbitur executoribus in teſtamento factis valere & importare inſtitutionem in legitima, tenet Bald. in conſil. 456. punctus quæſtionis. lib. 3.

8 Sed moueo nouam difficultatem, † An caſibus in his, in quibus tacitam inſtitutionem dicitur intelligi, pro validitate teſtamenti patris ex relicto filio facto in quantitate, vel re certa, filius habeat cõmoditatem, vel vtilitates, quas haberet, ſi relictum factum eſſet expreſſo titulo inſtitutionis. ſ. ius accreſcendi in vniuerſam hæreditatem, ſi hæres repudiaret, vel aliter non adiret, & beneficium l. fin. C. de edic. diui Adri. tol. & facultatem propria authoritate apprehẽdendi rem ſibi relictam, & ius ſua agnitione totum teſtamentum confirmandi, & quòd ſubſtitutio pupillaris ſibi facta valeret, & quòd ſuccederet tunc in emphyteuſi, vel iure patronatus, vt hæres forſan veniens, & quòd tale relictum non poſſet ſibi in codicillis adimi, quas quidem vtilitates non habent legatarij, & ſeptem enumerat, & ponit Philip. Franch. in d. c. 1. col. 20. & aliquas ex his ponit Clar. in d. q. 38. ver. neque credas. putarem forſan, quòd non haberet ex differentia taciti & expreſsi, & euitatione concurſus priuilegiorum, nam tacita diſpoſitio non debet ita latè interpretari, probat Aym. conſi. 34. num. 3. & vbi datum eſt vnum ſpeciale, aliud non poteſt concurrere: vulg. l. 1. de dot. promiſ. ex quo taciti legati dominium non transferri ipſo iure, tradit Are. in l. 5. col. penul. in princ. de lega. 1. contrarium tamen poteſt eſſe verius, quia eadem interpretatione conſequendę videntur & concedendę dictę vtilitates ex hæredis inſtitutione, qua conceditur ipſa inſtitutio: arg. l. nam velit. ff. de legi. & l. 2. de iuriſd. omn. iud. & l. ad rem. & l. ad legatum. ff. de procura. & per reg. odia. de Reg. Iu. in 6.

9 Enimuero †. inſtitutio hæredis eſt de ſolemnitate ſubſtantiali, ſiue eſſentia teſtamenti. probat Angel. conſi. 364. Petrus. col. 1. Teſtamentum quod hæredem non habet, non poteſt valere, notat Bald. in dict. l. penul. in fin. ff. de his quæ in teſt. delen. intantum, quòd teſtator huic ſolemnitati contrauenire non poteſt, nec diſponere, quòd ſuum teſtamentum valeat, vt teſtamentum,

tum, ſine inſtitutione hæredum, adducit Paris. conſi. 50. colum. 1. nu. 8. lib. 2. valeret tamen vti codicillus, vt l. penul. §. fina. de lega. 2. Bald. conſi. 287. ad fin. lib. 4.

20 Non incongruum cenſeo recordari, † triplicem eſſe inſtitutionem hæredum, propriã, impropriam & impropriȷſſimam. propria eſt, quando quis hæres inſtitutus eſt in tota, vel in quota hæreditatis: vt l. quoties. C. de hęre. inſti. impropria dicitur, quando inſtitutio eſt in legitima, vel in aliqua re pro legitima, quæ non hæreditatis, ſed bonorum ære alieno detracto quota eſt: per no. in l. cum à matre. C. de rei vend. impropriȷſſima eſt, cum extraneus in re certa inſtituitur, alio extraneo hærede vniuerſali inſtituto, & adeunte hæreditatem, quia inſtitutus in re certa, remanet loco legatariȷ: d. l. quoties. tradit hæc Fab. de Giocch. in d. auc. no-
21 uiſſima. in q. 18. num. 158. quæ ſcire poſſunt, vbi † in diſpoſitione aliqua propriè & ſtrictè intelligẽda ſit mentio de hæredibus, quòd intelligenda ſit de vniuerſalib. hæredibus, vt ſentit Alci. in l. hæredis appellatione. de verb. ſignific. dicam alia infrà in dub. quarta, de ſignificatione vocabuli hæredum ſcitu opportuna pro interpretatione ſententiæ teſtantium diuerſimodè, & ſæpiùs facientium mentionem de hæredibus.

22 Poſſet autem de facili euenire, † teſtamentum defectu inſtitutionis hæredum corruere, quod ſaltem ab idiota fieret coram teſtibus abſque Notario, ſed vbi à Notario ſcriberetur, vel ſcriptum reperitur, eſt de rarò contingentibus, quòd talis hęredum inſtitutionis defectus multis modis reparatus non inueniatur, vel clauſula codicillaris ſolita ſempèr apponi in teſtamentis per Notarios, vt dictum eſt ſuprà præceden. lib. interpr. 1. dubit. 1. ver. his breuiter. cum ſeq. & per Gualden. de arte teſtan. ti. 4. cau. 1. vel clauſula, omni modo meliori, ſolita per Notarios apponi, quaſi in omnibus ſuis ſcripturis, qua quidẽ reparatur defectus inſtitutionis: Bald. & Caſt. in leg. quoties. C. de hæred. inſtit. Corn. conſi. 62. col. 2. & ſequ. lib. 2. cum aliȷs ſuprà allega. in præced. lib. interp. 2. dubit. 1. ver. primus effectus. vel & clauſula ſolita etiam per Notarium ex ſe aſcribere, quòd teſtator ſibi licentiam tribuat extendendi teſtamentum ad plenum, & ad conſilium ſapientis, qua demum ſapiens poteſt conſulere Notario, vt teſtamẽto inualido defectu inſtitutionis titulũ iuris inſtitutionis apponat. Phi. Franch. in d. c. 1. co. 22. ver. vndecimò. de teſta. in 6. Fel. in c. ex literis. col. 4. num. 2. de fide inſtrum. Socin. Iun. conſi. 124. col. 10. num. 49. lib. 1. ponit
23 & Clar. in d. q. 38. in fi. & † hoc debet peti & fieri antequam producatur in iudicio, niſi fuerit productum cum proteſtatione faciendi detrahi, vel addi, ſecundũ conſilium ſapientis, Paul. de Caſt. conſi. 415. in fi. lib. 2. Aliquid enim declarationum iuris, non autem ſuppletiuum facti poteſt committi ſapienti, dicit Bald. in l. humanitatis. col 2. in 4. oppo. num. 20. C. de impub. &
24 ali. ſubſti. poſſumus quidẽ licitè † & debemus conſuli de modo validè rectéque ordinandi & componendi teſtamenta, dum veretur teſtator inpoſterum ſuum calũniari, vel irritari teſtamẽtum poſſe modo aliquo præbere conſilium, quomodo à tali calumnia, & irritatione teſtamentum ſuum formiter, & iuſtè compoſitum iure defendi queat, quod ego, & prudenti teſtãti quandoque conſului, ita iure merito licet pheudo quodam in loco nimia iniuria ſecus opinante, ex quo non modica euenit iactura. cuius verò Deo Opti. Max. vindicta & retributio: nam legimus apud Ciceronem in 3. de Orat. de illis Sex. Aelio, & M. Manlio, non ſolũ, vt de Iure Ciuili ad eas, verum etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omni denique aut officio aut negotio referretur, & de aliȷs ibidẽ qui apud populum, & in cauſis amicorum & domi & militiæ conſilium ſuum fidem&qȝ preſtabant.

15 Sed propiùs adeſſe † conſultores, & ordinatores teſtamentorũ oſtendit interdictionis pœna, de qua in l. moris. ff. de pęn. ibi, ſolet & ſic, vt teſtamenta ne ordinent. & ex tex. ibi. hoc meum teſtamentum ſcripſi ſine vllo Iuriſperito: in l. codicillis. §. fin. de leg. 2. & text. in l. cum ex filio. in prin. ibi, ex conſilio Labeonis, &c.
16 de vulga. & pupilla. & ibi Bald. & aliȷ not. † teſtatorem debere teſtari de conſilio Iuriſprudentum, volenti legitimè teſtari, vtile eſſe, conſulere peritiores, dicit Aret. ibi in princip. col. 1. in 2. not. Minimè quoque dubitandum eſt, teſtamenta dictantibus aliquid relinqui poſſe: l. dictantibus. C. de teſta. quomodo autem ſuum validum teſtamentum quidam condere poſſet, conſuluit Paris. conſil. 82. lib. 1. & Bald. conſi. 36. quidam Salnolinus. lib. 5.

LIB. III. INTERP. I. DVBIT. I.

SOLVITVR.

I *Eſſe verba teſtatoris, & continere, & comprehendere legata in vniuerſitate iuris, & bonorum teſtatoris hæc verba, In omnibus autem aliȷs ſuis bonis, &c. & ſubinde amplè diſcuti quæſtionem illam non minus frequentem, quàm controuerſam de vxore inſtituta & poſt eius mortem alio inſtituto hærede vniuerſali, qualis ſit vxor, an legataria vſusfructus, an hæres grauata ad reſtituendum fideicommiſſum poſt eius mortem.*

II *Bona emphyteutica, & feudalia contineri, quæ ſunt hæreditaria, & ea cognoſci ex qualitate perſonæ Domini inueſtientis, & ex forma inueſtituræ, &c.*

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, In omnibus autem aliȷs ſuis bonis, dubia, an ſint verba potius Notariȷ quàm teſtatoris, reſoluitur eſſe verba teſtatoris.*

2 *Notariȷ verba dicuntur verba teſtatoris ab eo prius prolata, ſcripta per Notarium, importantia illud quod teſtator voluit & expreßit.*

3 *Clauſula, In omnibus autem aliȷs ſuis bonis, quid contineat, quidúe importet, latè ibidem diſcutitur, circa particularem legatorum præſtationem, & vniuerſalem hæredum inſtitutionum.*

4 *Dictio, In omnibus, appoſita in inſtitutione hæredis, eſt vniuerſalis, omnia includens, ac ſi expreſſa eſſent ſingula, & habetur pro hæredis inſtitutione, cum omni verbo diſtributiuo.*

5 *Inſtitutio hæredis, facta in re certa, alio cohærede vniuerſali non dato, vel dato, ſed aliquo modo hærede non exiſtente, intelligitur quidem facta vniuerſaliter, in omnibus bonis quiſquis ſit, vel de liberis, vel de extraneis inſtitutus in re certa.*

6 *Prohibitio plus petere, quid, & quando operetur in hærede inſtituto in re certa.*

7 *Vxor hæres inſtituta in vſufructu, donec vitam honeſtam & vidualem ſeruauerit, & poſt eius mortem vel tranſitũ ad ſecunda vota, alius eſt inſtitutus hæres, an vxor ipſa ſit tantum legataria vſusfructus, donec vidua manet, vel ſit hæres etiam in proprietate, & grauata per fideicommiſſum poſt mortem, vel tranſitum ad ſecunda vota, retenta Trebellianica, ad reſtituendum fideicommiſſum, vltimo ſubſtituto, quæſtio eſt non minùs frequens, quàm dubia, controuerſa, & diuerſimodè per Doct. reſoluta ibidem magis diſtinctè, & clariùs per plures diſtinctiones & declarationes explicatur.*

8 *Vxor aliquando eſt inſtituta verbo directo hæres vſufructuaria, vel in vſufructu tantum omnium ſuorum bonorum, donec vixerit, & poſt eius mortem inſtitutus*

eſt hæres frater, vel alius extraneus, interim ipſa habetur pro hærede vniuerſali, & poſt eius mortem inſtitutus habetur pro fideicommiſſario.

9 Proprietas & vſusfructus diuerſa res reputatur.

10 Inſtitutus in re certa ſibi non dato cohærede, efficitur hæres vniuerſalis.

11 Regula. Ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, intelligitur non ſolùm pro parte eorum, ſed etiam pro parte temporis, vt id tempus de medio ſubducatur.

12 Aditio hæreditatis, facta ab hærede inſtituto in re certa, facit valere omnia in teſtamento diſpoſita.

13 Hæres ſemel effectus, non poteſt deſinere eſſe hæres.

14 Hæres fideicommiſſarius inſtitutus poſt mortem vxoris hæredis inſtitutæ in vita, ſi viuente vxore deceſſerit, non tranſmittit ad hæredes tale fideicommiſſum conditionale, vbi & vxor eſſet inſtituta hæres, taxatiua adiecta in vita tantum.

15 Vxor hæres vſufructuaria inſtituta in vita tantum, & poſt eius mortem ei dato ſubſtituto, & non extantibus liberis ex primo matrimonio, interim eſt hæres in proprietate, etiamſi tranſierit ad ſecunda vota.

16 Mater ſubſtituta pupillo in vſufructu, donec vixerit, & poſt eius mortem alius eſt ſubſtitutus, interim eſt hæres pupilli decedentis in ætate pupillari in proprietate, & poſt mortem grauata per fideicommiſſum ad reſtituendum vltimo ſubſtituto retenta Trebellianica.

17 Vxor quando à marito eſt relicta Domina, patrona, & vſufructuaria, in vita tantum, & poſt eius mortem inſtitutus, eſt hæres frater teſtatoris, quòd tunc & hæres effecta dicitur in proprietate & in vſufructu, & poſt mortem fideicommiſſo grauata ad reſtituendum fratri, detracta Trebellianica.

18 Vxor aliquando ſimpliciter eſt inſtituta hæres in totum, vel in partem aliquam, donec viuit, & poſt eius mortẽ eſt inſtitutus alius, tempore mortis eius ſublato, vxor eſt hæres per fideicommiſſum grauata ad reſtituendum ſecundo inſtituto detracta Trebellianica remanente penes eam hæreditate, ſi ſecundus inſtitutus pendente conditione decedat; vbi maximè non conſtiterit, teſtatorem voluiſſe præbere vxori ſolam adminiſtrationem.

19 Vxor relicta hæres in vſufructu, donec vixerit, eò magis habenda eſt hæres in vſufructu & proprietate, & poſt mortem grauata per fideicommiſſum, quando teſtator poſt eius mortem per verba obliqua, vel communia, Reſtituat, Perueniat, vel ſubſtituit, Vocat ſubſtitutos.

20 Inſtitutus in re certa, alio cohærede non exiſtente, tunc hæres vniuerſalis efficitur, quando verbis directis eſt inſtitutus.

21 Vxor, relicto ei vſufructu iure inſtitutionis & non legati, quod interim conſequatur vſumfructum per licẽtiam, à teſtatore datam, & poſt eius mortem inſtitutam, non dici fideicommiſſarium, ſed re vera purè inſtitutum hæredem, plures tenent, etiam ex veriori & magis commun. opin. conueniente menti & voluntati teſtatoris.

22 Inſtitutus hæres ſub conditione, non tollit, nec impedit, quòd teſtator non dicatur omni tempore teſtatus.

23 Vxor, & quando eſt inſtituta hæres in vſufructu, & poſt mortem eius ſunt inſtituti vel ſubſtituti filij ſui hæredes, vel alij, quibus debetur legitima, tunc ipſa non hæres vniuerſalis eſt in vita, ſed legataria in vſufructu cenſetur detracta legitima filiorum, & eius vſufructu, quo verò ad proprietatem, filij in totum ſunt hæredes purè conſequendo vſumfructum eorum legitimæ reſiduum tribuendo matri legatariæ, latiſſimè & ſubtiliter ibidem probatur.

24 Filius inſtitutus in legitima præter obligationem, actionem, & conuentionem paſſiuè acceptam, habetur loco veri hæredis vniuerſalis, quoad commodum etiam iuris accreſcendi.

25 Legitima eſt quota hæreditatis.

26 In habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus.

27 Sententia ſeu opinio alicuius doctoris ſæpius firmata per eum, dicitur firmior, & magis deliberata ſententia.

28 Filius inſtitutus, vel ſubſtitutus poſt mortem ſuæ matris vſufructuariæ hæredis inſtitutæ à patre, ratione ſuæ legitimæ poteſt adire hæreditatem, & conualidare teſtamentum patris.

29 Filius vbi ſit vniuerſaliter inſtitutus etiam ſub cauſali conditione quantum ſit legitima, talis conditio reijcitur, & vbi non habet ſubſtitutum, vel cohæredem, cætera bona alia ipſo iure ſibi accreſcunt.

30 Bal. conſil. 84. lib. 4. Rolan. à Val. conſi. 29. ad fi. lib. 4. Riminal. Iun. conſil. 178. num. & ſequ. reprobantur.

31 Filia ſubſtituta matri hæredi vſufructuariæ poſt eius mortem excluſa per agnatos maſculos, vigore ſtatuti ab hæreditate patris ab inteſtato, non impeditur, quin vigore ſuæ legitimæ dicatur in totum inſtituta patri hæres ante & poſt mortem matris in proprietate, quoniam ſtante tali teſtamento, agnati tales habentur, ac ſi non extarent.

32 Filius ſeu filia ſubſtituta matri vſufructuariæ in vita tantum moriens viuente matre, vigore ſuæ legitimæ ius accreſcendi tranſmittit ad hæredem.

33 Teſtamentum, continens hæredem inſtitutum in vſufructu tantum, & filios teſtatoris ſubſtitutos poſt mortem hæredis vſufructuarij rumpitur, & irritum eſt præteritione eorundem Filiorum, qui pro validitate teſtamenti erant inſtituendi.

34 Clauſula codicillaris non operatur, quando à filio præterito fideicommiſſum eſſet præſtandum.

35 Vxor quando non iure inſtitutionis, ſed iure legati, vel verbis obliquis, vel communibus in teſtamento habet relictum de vſufructu in vita ſua, vel donec vidua vixerit, & poſt eius mortem habeat inſtitutum vel ſubſtitutum alium hæredem extraneum vniuerſalem, dicitur iſto caſu legataria vſusfructus, quem capit, adita hæreditate, ſtatim per hæredem inſtitutum, qui purè cenſetur inſtitutus.

36 Vxor & quando à marito eſt inſtituta hæres vſufructuaria, donec vixerit, &c. & alius in proprietate, vel ſimpliciter eſt hæres inſtitutus, tunc vxor legataria eſt vſusfructus, & proprietatem habere non poteſt, quia in ea intelligitur inſtitutus cohæres.

37 Vxor quandoque hæres inſtituta in vſufructu, donec vixerit honeſtè & vidualiter, & poſt eius mortem alio inſtituto vel ſubſtituto, non hæres proprietatis, ſed legataria vſusfructus dici poteſt ex diuerſis formulis clauſulisq; appoſitis in teſtamento.

38 Vxor vſufructuaria hæres inſtituta legataria vſusfructus demonſtratur, quando à teſtatore liberata eſt ab onere ſatiſdandi occaſione vſusfructus, vel à confectione inuentarij, vel à redditione rationis, vel ab alijs, ad quæ re vera teneretur vſufructuarius.

39 Item ex eo, quòd teſtator vxorem inſtitutam in vſufructu tantum hæredem ſimpliciter appellat, & eos, quos poſt eius mortem inſtituit & ſubſtituit, hæredes vniuerſales nuncupat.

40 Item ex eo, quòd vxor inſtituta in vſufructu ſæpe & pluries in teſtamento nominatur vſufructuaria, vel quòd non debeat moleſtari in vſufructu, vel quòd habeat plenum & integrum vſumfructum.

41 Item

41 *Item ex eo, quòd illi inſtituti vel ſubſtituti poſt mortem vxoris vſufructuariæ in alijs partibus teſtamenti appellantur hæredes circa aliqua, in vita vxoris peragenda.*

42 *Item ex eo, quòd in teſtamento ſcriptum reperitur præceptū factum illis inſtitutis poſt mortem vſufructuariæ, ne debeat compellere eam, vel ad aliud eam moleſtare dum vixerit, ſimpliciter, vel appoſita pœna priuationis hæreditatis.*

43 *Item ex eo, quòd facta inſtitutione de vxore in vſufructu & de inſtitutione, vel ſubſtitutione, alijs facta poſt mortē vſufructuariæ teſtator declarat, & limitat inſtitutionem illam de vxore in vſufructu, non intelligi, nec importare, niſi vſumfructum tantum ſuæ hæreditatis.*

44 *Scriptura præcedens determinatur & reſtringitur per ſequentem.*

45 *Verba teſtatoris vbi limitant legata vel aliam diſpoſitionem, hæc talis ſua limitatio attenditur.*

46 *Regula iuris nota eſt, quem non poſſe dare quod non habet.*

47 *Iuris accreſcendi nō habet locum in diſpoſitionib. limitatis.*

48 *Verba poſt mortem vſufructuariæ, quæ voluntate expreſſa teſtatoris non poteſt habere niſi vſumfructum ſolum, nihil videntur operari, vti appoſita lapſu imperitiæ, vel quòd tantum poſſunt operari, vt debeat mors vſufructuariæ expectari, quātum ad efficaciam emolumenti conſequendi per hæredes, qui quoad eſſentiam acquiſitionis pure ſunt heredes, & dies mortis vxoris reijcitur de medio ita vt conueniens menti & conſuetudini communi teſtantium erga vxores vſufructuarias tenendum eſt.*

49 *Inſtitutio prius vniuerſalis, poſtea reſtricta ad certam rem, per hæredes conſequendam valet, vt hæredes retenta directa cenſeantur grauati ad reſtituendum reliquum venientibus ab inteſtato. idem eſt in vltimo ſubſtituto in re certa, vt ſit vniuerſalis ſubſtitutus & fideicommiſſarius, præcedentibus alijs ſubſtitutis prius vniuerſalibus.*

50 *Dictio, Alijs, cum cla. In omnibus bonis, relatiua diuerſorum quomodo remedium tradat, ne hæres pleno iure concurrat in vſufructu fundi alij relicto.*

51 *Dictio, Pleno iure, multipliciter interpretatur, & ſecundū ſubiectam materiam, vt non comprehendat alijs conceſſa.*

52 *Dictio, Alijs, denotat diuerſitatem ab alijs relictis, & non remouet ſpecialiter prouiſa.*

53 *Verba, In cæteris reliquis bonis, ſeu in reſiduo ſuperfluo bonorum continentia, important vniuerſitatem bonorum eorum etiam, quæ alijs relicta ſunt, ſi repudiantur, vel vt legatarijs præſtantur.*

54 *Inſtitutus in reliqua parte, in qua parum vel nihil eſt, nihil habebit.*

55 *Verba, Suis bonis, inſtitutione poſita, non continent bona feudalia vel emphyteutica, & quæ contineant, vel non pulchre diſcutitur, & quomodo probentur ipſa bona teſtatoris.*

56 *Teſtator quando dicatur & interpretetur, quod voluerit diſponere de ſuis bonis non alienis.*

SOLVTIO. I.

DVBITATIO † in primis oritur ſuper hac clauſula, In omnibus autem alijs bonis ſuis, &c. quòd hæc verba ſint potius notarij, quàm teſtatoris, dicit Vincentius de Paleo. inter cōnſi. Curt. Seni. conſi. 9. ad fi. Pau. de Caſt. ſub l. apud Iulianum. §. idem quæritur. ff. ad Trebel. idem ſentit, dum ſcribit, quòd quotidie videmus, quòd Notarij dicunt. In omnibus autem alijs bonis. &c. quaſi parùm operentur, vel nihil: Barb. inter conſi. Alexan. conſi. 52. col. 6. nu. 17. lib. 4. cum concord. alleg. per Tiraq. in præfa. nu. 126. l. ſi vnquam. Sed reſoluitur, eſſe verba teſtatoris, in eo quod Raph. Cum. in l. in repetendis. ad fin. de leg. 3. ſcribit quòd communiter poſt legata dicit teſtator, In omni

2 bus ſuis alijs bonis inſtituit, † &c. verba etiam Notarij dicuntur teſtatoris, ab eo prius prolata, Bald. in l. errore. C. de teſt. credendum. enim eſt Notarium, qui ſcripſit teſtamentum, ſcripſiſſe verba importantia illud, quod teſtator exprimebat, & volebat, dicit Barto. in l. liberorum. ad fi. nu. 20. de verb. ſign. & pulchrè Dec. conſi. 653. num. 20. ideo in hoc non videtur dubium. Sed in hoc vertetur non modica dubitatio, quòd ob hæc verba, † In o-

3 mnibus alijs bonis, in præſtatione fideicommiſsi, teſtatorem voluiſſe detrahi priùs legata, tradit Bart. in l. ſi qs ſeruum. §. fin. in fin. de leg. 2. & in l. Marcellus. §. quidam. ad fin. ad Treb. idem probat Paul. de Caſtr. conſi. 398. & conſi. ſeq. lib. 2. quod verbum. Alijs, aduerſatur, & excludit legata, de quib. ſuprà dixerat, & clariùs probat Corn. conſ. 91. col. 4. ver. illa verba. lib. 1. quòd hęc clauſula excludat legata, facta ipſis hæredibus. & alijs perſonis. idē ſentit Fulg. conſi. 100. quidam. A. ver. ſuper ſecundo. & Paris. cōſi. 45. col. 1. num. 5. & conſi. 63. col. fin. nu. 22. lib. 3. & Dec. d. conſi. 653. nu. 5. 6. concludunt demum hi, quòd per illud verbum, Alijs, legata non ſint comprehenſa in vniuerſali hæredum inſtitutione, & ſubſtitutione: contrarium apparet, quòd legata comprehenſa in inſtitutione vniuerſali ab hærede præſtanda legatarijs, l. legatū. de leg. 1. Exceptio, quæ poſſet induci ex verbis, In omnibus alijs, reijcitur per tex. in l. ſi ita quis hæres inſtitutus excepto fundo. & ibi Bal. Ang. & Imo. no. ff. de hæred. inſtit. & non tollit, quin hæres vniuerſalis non ſit, Bar. in l. ſi certarum. in prin. ff. de teſta. mil. etiam in bonis legatis, ſed innuit in effectu, quòd penes eum remaneāt omnia alia bona non legata, declarat Alex. poſt. Caſtr. in l. quæritur. ad Trebell. reperitur apparenter ſub l. apud Iulianum. §. non omnis. col. fin. quòd eſſe per dictam clauſulam expreſsionem eorum, quæ tacitè inerant, ideo nihil operari, & legata venire in ſubſtitutione fideicommiſſaria, per d. §. quidam liberis, cum concordan. talem clauſulam, etiam non ineſſe in ſubſtitutione, declarat idem Alexan. in conſi. 25. col. fin. lib. 1. repetito eodem conſil. 252. lib. 6. idem conſi. 202. numer. 7. eod. tenet, hæredem eſſe etiam in legatis, idem Ang. conſi. 396. in conſultatione. col. 2. ver. nunc reſpondeo. vbi talia verba, In omnibus alijs, non poſſunt impedire hæredem eſſe vniuerſalem etiam legatorum alijs præſtandorum, ne teſtator ſit pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus: idem firmat Paris. conſi. 54. numer. 49. lib. 3. Ruin. conſi. 32. colum. 3. num. 8. & pleniùs conſil. 40. colum. penult. ante num. 13. lib. ſecundo. & Goz. conſi. 30. colum. 3. numero. 8. Bero. conſi. 3. num. 25. & conſi. 81. num. 30. lib. ſecundo. & Pau. de Caſtr. in conſi. 177. Viſo ſupraſcripto puncto. colum. prima. lib. primo. concludit idem quòd cenſetur quis inſtitutus in tota vniuerſitate, cum onere tamen præſtandorum legatorū, reſpondendo, quòd illa verba, In omnibus alijs, Notariorum non immutant iuris diſpoſitionem, vt ibi per eum. in eo etiam accidente, quòd communis ſtylus Notariorum ſit, dicere, In omnibus autem alijs ſuis bonis, &c. Corn. conſi. 289. colum. quarta. verſ. narratio. lib. 4. & nouiſsimè per Marza. Vicenti. in materia fideicommiſſ. in ſecunda par. quæſtio. 3. & latè defendit Hieronymus Zanch. in §. cum ita. num. 373. 374. l. hæredes mei. ad Trebellia, Hæc autem tacta ſunt, vt ſciatur in omnibus caſibus quos ſcire oportuerit ex dictione. Alijs, non tolli, hæredem ſic inſtitutum eſſe in tota vniuerſitate iuris, & bonorum teſtatoris etiam ſibi vel alijs prælegatorum non tamen exinde tolluntur ſpecialiter prouiſa, Iaſo. conſil. decimo octauo. colum. final. lib. primo. quia per inſtitutionem hæredis confertur res vniuerſalis, & incorporalis, non autem ſingulæ res conferuntur, dicit Fulg. in l. 2. col. fina. ſub num. 6. com. de leg. quo verò ad materiam prælegatorum, ex fideicommiſſo detrahendorum, alibi dicendum erit infrà eo. lib. interpr. vltim. dubitat. 5. ſol. 1.

Super

Super huius clauſulæ & eius ſingulorum verborum
interpretatione ſatis inſiſtit Ang. Aret. in tracta. de teſta.
in gl. 76. in verſ. item in omnibus autem. vt ibi poteſt vi-
deri. Repetam breuiter aliqua circa eius quæq; verba.

4 *In omnibus*) Hæc dictio † vniuerſalis omnia includit,
ac ſi expreſſa eſſent ſingula, per l. ſi chorus. in prin. de leg.
3. Paris. conſ. ſecundo. colum. 6. num. 50. lib. 3. de qua per
Plot. tract. de in lit. iur. §. 1. num. 14. 15. & habetur pro hæ-
redis inſtitutione cum omni verbo diſtributiuo: Barto.
conſil. 67. numero quinto. volum. ſecundo. & oſtendit,
5 inſtitutionem non eſſe factam in re certa. Sed pone,
quòd facta ſit in re certa alio cohærede vniuerſali non in
ſtituto, intelligitur quidem facta vniuerſaliter in o-
mnibus bonis. l. 1. §. ſi ex fundo. l. quoties. §. ſi duo. l. ex
facto. §. primo. ff. de hæred. inſtit. ponit Socin. Iun. conſil.
27. num. 9. lib. primo. etiam ſi eſſet hæres alius vniuerſa-
lis, qui aliquomodo non eſſet hæres, vel priuaretur, in-
ſtitutus in re certa, vniuerſalis hæres efficitur, per dicta
iura tradit Bartol. in conſ. 29. conſ. 48. quiſquis ſit hæres
re certa, vel de liberis, vel extraneus, ſecundum Com-
mun. Opin. atteſtatam per Alexand. in l. quoties. colum.
3. C. de hæred. inſtit. vbi & de alijs in materia per eum &
alios, & Ang. Aret. in d. tract. in glo. 59. & Bald. conſ. 379.
thema, ſuper quo. colum. penult. & fin. lib. 4. vbi incli-
6 nat in partem, † etiam ſi inſtitutus in re certa prohibitus
eſſet per teſtatores plus petere, Ange. conſil. 358. Titius,
diſtinguit, vbi vniuerſaliter inſtitutus eſt prohibitus pe-
tere fundum, non valet in eo prohibitio, quin ſit vniuer-
ſalis hæres ex teſtamento etiam in fundo ſic excepto. vbi
verò inſtitutus eſt in re certa & prohibitus plus petere,
deficiente hærede vniuerſali, res deuenit ad cauſam in-
teſtati, vt ibi per eum, & latiùs per Iaſo. in conſ. 8. colu.
9. verſ. vndecimo libro tertio, idem ſimpliciter in inſti-
tutis in rebus certis, mortuo vniuerſali hærede, ante te-
ſtantem effici hæredes hos vniuerſales, probat Fulg. cõſ.
102. præſuppoſito. colum. ſecunda. & ſeq. idem Paris. te-
net in conſi. 62. colum. 3. num. 20. libr. ſecundo. etiam ſi
prohibitio adſit plus petendi quod tenẽdum puto, quia
prohibitio hæc plus petendi intelligitur, rebus ſic ſtanti-
bus. ſ. hærede vniuerſali non remoto. Corn. conſ. 31. co-
lum. 3. verſic. præterea. lib. 4. & Calca. conſ. 33. colum. 4.
num. 6. & Bald. conſ. 396. ver. vnde illa verba. lib. 3. Et
quia ius accreſcendi in hæreditatibus à teſtatore non po-
teſt prohiberi, ſecundum Commun. Opin. Doct. de qua
ſup. lib. præceden. interpr. 2. dubit. ſecunda. verſic. 29. te-
ſtator.

Suboritur autem quęſtio non minùs frequens, quàm
dubia perplexa, & diuerſimode per Doct. reſoluta, val-
de oportunum exiſtimaui, eam clariùs & dilucidiùs,
quàm per alios hucuſque actum viderim, explicare, quę
7 eſt, † Quòd maritus inſtituit vxorem hæredem tan-
tum vſufructuariam omnium ſuorum bonorum, do-
nec vixerit, & viam honeſtam, caſtam, & vidualem ſer-
uauerit, & poſt eius mortem vel tranſitum ad ſecunda
vota hæredem inſtituit, & ſubſtituit Titium. Exinde e-
nim quæritur, huiuſmodi inſtitutio, vel à marito, vel ab
vxore, vel ab alio facta in vſufructu, an, & in quantũ va-
leat? Multùm controuerſia quõ in his duobus conſiſtit.

Quod primò aliqui defendere conentur, Inſtitutam
in vſufructu interim dici hæredem vniuerſalem, & poſt
mortem grauatã eſſe ad reſtituendum fideicõmiſſum in
ſtituto. i. ſubſtituto, vtilitatẽ ex hoc perquirunt, vt poſ-
ſit pro ſic grauata detrahi Trebellianica, vt etiam ſic poſt
mortẽ hæredis vſufructuariæ inſtitut⁹, interim prędece
dens conditione pendente, nihil tranſmittat ad hęredes.

Aliqui verò, & ſecundò contendunt, Sic in vſufructu
vti certæ rei legatariam eſſe, & poſt eius mortem inſtitu-
tum vniuerſalem eſſe hæredem, & purè, & conſequen-
ter ceſſare omnem vtilitatem ex aduerſo prætenſam, &
vniuerſalem hæredem debere ſolùm expectare com-
modum hæreditatis ſe habiturum poſt mortem vſufru
ctuariæ. Horum autem opiniones reconciliantur, & re-
ſoluuntur diligenter & accurratè, & generale eſt in cun-
ctis ambiguitatibus. quæ ex teſtamento oriuntur inſpi-
ciendo & conſiderando verba teſtamenti, & qualitates
perſonarum, de quibus agitur.

Vnde in primo aliquando teſtator vtens verbo dire-
8 cto, † inſtituit vxorem hæredem vſufructuariam, vel in
vſufructu tantum omnium ſuorum bonorum, donec
vixerit, & poſt eius mortem hęredem inſtituit fratrem,
vel alium extraneum, & tunc opinio de vſufructu inte-
rim habita ꝓ hærede vniuerſali, & poſt eius mortẽ de in
ſtituto habito pro fideicommiſſario, fundata eſt, quòd
particularis hęres in re certa dr̃ etiam inſtitutus in vſu-
fructu. Caſt. conſ. 294. In cauſa, quæ vertitur. col. 2. verſi.
nunc eſt videndũ. lib. 2. Barb. conſ. 71. lib. 3. Fulg. conſ. 58.
9 paterfam. ante ſi. ver. ita tñ, † quia diuerſa res reputatur
vſusfructus, & ꝓprietas, per tex. in l. planè vbi. §. planè.
ſi alter de leg. 1. vbi legato fundo, vel eius vſufructu. duo
legata dicũtur, & per tot. ti. de vſufr. leg. per Doc. oẽs inf.
alleg. hoc primum refutat vnam rationem, quam Bald.
adducit conſ. 273. Modo quæritur. ver. ſecundò ad idem.
lib. 4. quòd inſtituta in vſufructu non eſt inſtituta in re
certa, ſed incerta, & quæ tunc non eſt, per l. vbi. §. fundi.
10 de verb. oblig. & quæ ſolutĩ ibi etiã per gl & Doc. † ideo
dicamus, quòd inſtituta in vſufr. in re certa, ſibi nõ dato
cohærede in vita, efficitur hæres vniuerſalis & in pro-
prietate, per d. §. ſi ex fundo. & l. cohæredi. §. ſi. de vulg.
& pupil. cum alijs ſup. alleg. gl. & Doct. in l. quoties. C. de
11 hæred. inſti. poteſtate iuris hic vigente, † ne quis decedat
pro parte teſtatus, & ꝓ parte inteſtatus, per l. ius noſtrũ
de Reg. Iur. per Bar. & ali. in l. ſeruo manumiſſo. ff. de cõd.
indeb. non ſolum pro parte rerum, ſed etiam ne pro par-
te temporis, ob id tempus de medio ſubducitur, l. hæ-
reditas ex die. ff. de hæred. inſt. quia ius inſtitutionis, vbi
nõ adſit cohæres, eſt indiuiſibile, quoad rem. & tempus,
ibi Bal. & alij not. per aliam quoq; Iuris regulam, firma-
tur, & debetur vſusfructus per ſuã ipſius vſufructuariæ
12 hæredis † aditionem hæreditatis requiſitam, vt vſuſ-
fructus, & alio in teſtõ diſpoſita valeãt. l. 1. ff. qñ di. vſufr.
leg. ce. ſ. ſi nemo. de teſta. tut. l. 2. & l. ſi vſufr. aut decem. in
prin. quando di. leg. ce ſufficit q; aditio facta ab inſtituto
in re certa. Bar. in l. ex facto. num. 5. de hæred. inſtit. Alia
13 item concurrit Regula, † Quòd ſemel hæres, non poteſt
deſinere eſſe hæres, l. eas, qui ſoluendo. ff. eo. Sequitur er
go, quòd poſt mortem inſtitutæ in vſufructu inſtituto.
i. ſubſtituto debet hæreditas per fideicommiſſum, tenẽt
Bald. in l. id quo pauperibus num. 27. in q. 14. ver. ſed ego
oſtendo. C. de epiſc. & cler. & in l. miles ita hæredem. in
princ. ff. de teſta. milit. in leg. 2. ſi pars hęred. Pet. & Saly.
in l. extraneum in fin. C. de hæred. inſtitu. Caſtr. in d. §.
14 ſi ex fundo. & ibi, quòd detrahitur Trebellianica, & † fi-
deicommiſſarius, ſi pendente conditione moreretur,
iſto caſu non tranſmitteret fideicommiſſum conditio-
nale, ſed remaneret penes hæredem vxoris: Imol. in d. l.
hæreditas ex die. col. 6. ver. & ex prædictis. idem & Iaſo.
in d. l. extraneum. colum. fin. verſic. tertiò principaliter.
poſt Alex. conſil. 111. & conſil. 162. col. 2. ver. dato. lib. 2. &
Caſtr. conſil. 276. puto ſine dub. ſub num. 2. verſi. & pri-
mum ſine dubio. lib. 2. latè Crot. conſ. 79. nu. 9. & ſeq. &
cons. 365. nu. 9. 10 vbi etiam ſi eſſet taxatiua in vita tantũ,
& ibi nu. 14. quòd mortuo ſuſtituto, pendente conditio-
ne, remanet hæreditas penes primum inſtitutum, qui de
ea poterit liberè diſponere, & quòd iſta concluſio non
habet probabilem dubitationem. idem in leg. reconiun-
cti. numer. 176. de lega. 3. Nat. conſil. 459. numer. 2. 12. vbi
15 ſequens Alexand. † etiam quòd vxor ſic inſtituta non
extantibus liberis ex primo matrimonio, tranſierit ad
ſecunda vota, & Gualden. de arte teſtan. titulo. 6. cau. 39.
num. ſecundo. ita eſt Commun. Opin. per Dec. in l. certi
iuris.

iuris. in additi. nouis in fi. C. de teſtam. milit. Bello. conſ. 7. num. 5. & in fin conſil. 30. in princip. & Ruin. conſi. 36. num. 3. & ſequ. lib. 2. vbi num. 5. reſpondet, non obſtare taxatiuam tantum, poſt Alexan. dict. conſi. 162. num. 7. lib. 2. & Paris. conſ. 69. num. 2. lib. 2. & Bero. conſ. 35. num. 20. l. 2. vbi maximè mater ſic eſt inſtituta hæres in vſufructu, & conſequenter in proprietate, interim efficitur hæres. & concord. congerit Menoch. conſi. 105. num. 6. 48. 66. & in habente filios ſibi ſubſtitutos. Rolan. à Val. conſi. 29. ad fin. lib. 4. Hippol. Riminal. Iun. conſil. 168. num. 6. & ſequ. quòd interim ſit hæres pupilli in proprietate & poſt grauata per fideicommiſſum ad reſtituendũ vltimo ſubſtituto, retenta Trebellianica, tradit Ange. conſ. 150. Donatus. col. pen. & fin. prædictaq́; firmat Ce-
16 phal. conſ. 472. nu. 32. & per tot. † idem eſt in matre ſubſtituta pupillo in vſufructu donec vixerit, & poſt eius mortem alius eſt ſubſtitutus.

17 Secundò, idem † ſi teſtator his verbis relinquat vxorem Dominam patronam, & vſufructuariam in vita tãtum, & poſt eius mortem inſtituit hæredem fratrem, quòd hæres effecta dicitur in proprietate, etiam in vſufructu, & poſt mortem fideicommiſſo grauata ad reſtituendum fratri detracta Trebellianica, firmant Alexan. in d. l. extraneum. ad fin. & in l. filius à patre. in princ. col. 5. in fin. verſ. ſecundò limita. de libe. & poſthum. & latè adducendo fundamenta, quibus ita ſe conſuluiſſe dicit Crot. in dict. l. re coniuncti. num. mihi. 179. 180. alij num. 176. & ſeq. ita eſſe deciſ. Benedic. de Plumb. in l. qui duos. §. de manu. teſta. & com. ſequitur. Pa. de Mon. Pic. repe. §. Titia. in 26. q. num. 98. l. Titia cum teſtõ. de lega. 2. & Paris. d. conſ. 69. num. 2. lib. 2. etiam filia inſtituta poſt mortem vxoris & matris reſpectiuè, eius tamen legitima detracta, idem tenet Bald. conſ. 84. Viſo puncto. lib. 4. hoc tamen vltimum intelligendo, vt infrà dicam.

18 Tertiò, † aliquando teſtator ſimpliciter hæredem inſtituit in totum, vel in partem aliquam, donec viuit, & poſt eius mortem inſtituit alium, abſque dubio tempore mortis ſublato, vxor eſt hæres, & per fideicõmiſſum eſt grauata ad reſtituendam ſecundo inſtituto, detracta Trebellianica, & remanente penes eam hęreditate, ſi ſecundus inſtitutus decedat, pendente conditione, tradunt Imol. in dict. l. hæredis. col. 6. verſic. & ex prædictis. ff. de hæred. inſtit. & in d. l. ſi filius à patre in princ. col. fin. verſi. tertio caſu, vbi maximè non conſtat, teſtatorem voluiſſe prębere vxori ſolam adminiſtrationem, vt ibi per eum, & ibidem Alexan. col. 5. in prin. & Aret. ad fin. probat & Ang. Are. in §. hæres. col. 2. verſ. 3. caſu. Inſtit. de hæred. inſti. Pariſ. conſ. 20. num 1. lib 2. & Pa. à Mon. Pic. in d. §. Titia. d. q. 26. ſub nu. 106. verſ. aliquando & vltimo. & Calder. conſ. 35. teſtator. tit. de teſta. plenè diſcutit & probat. Soc. conſ. 14. col. 3. in 2. q. lib. 1. & hoc caſu latè Ceph. d. conſ. 472.

19 Quartò & magis prædicta procedunt † de vxore hærede habẽda in vſufructu, & in proprietate, & poſt mortem grauata per fideicommiſſum, quando teſtator poſt eius morten per verba obliqua vel communia, Reſtituat, Perueniat, vel Subſtituit, Vocat ſubſtitutos, vt hoc caſu præcipuè firmat Alex. d. con. 162. col pen. verſ. & fi. tunc. & verſ. ſeq. lib. 2. ita ſe intelligere & ſaluare Alex. à contrarietate dicit Ruin. conſ. 54. col. pen. ſub. num 17. lib. 2. Idem firmat Alci. in l. verbis. ſub num. 24. verſ. ſed quid ſi hæres. de vulg. & pup. ſentit Cuma in d. l. hæreditas ex die. ſub. nu. 5. verſi. in fin. prout. ibi, niſi appareat, quod voluiſſet eum ſubſtituere, & Ang. conſ. 150. Donatus. ad fi. verſi. quantum tamen. ſententia hæc comprobatur: quia hæres inſtituta in vſufructu non habens, neque ſperans habere cohæredem, qui talis dici non poteſt, niſi verbis directis inſtitutus ſit, per not. in l. quoniam indignum. C. de teſta. & in l. verbis ciuilibus. & in l. Centurio. de vulg. & pupil. & in l. eam, quã. C. de fideic. & in l. his verbis. in prin. ff. de hæred. inſti. neceſſariò in totum efficitur hæres, per reg. d. §. ſi ex fundo. & d. l. hæreditas ex die. & d. l. ius noſtrum. de Reg. Iu. & l. cohære-
20 di. in fi. de vulg. & pup. quemadmodum † & in re certa inſtitutus, vt conſequatur vniuerſum, requiritur, quòd ſit verbis directis inſtitutus. l. cogi. §. 1. §. & generaliter. ad Trebel. Bal. conſ. 296. Præmittendum eſt, lib. 4. Ang. conſi. 13. Iacob. conſ. 109. Quidam patronus. & conſ. 147. Quiricus. colum. pen. Iaſ. conſ. 8. col. 9. verſ. duodecimo. Aym. conſ. 62. num. 5. conſ. 210. colu. 1. cum alijs ſimil. per Franc. in c. ſi pater. col. 12. cum ſeq. de teſta. in 6. & in ſpecie Paul. à Mon. Pic. d. §. Titia. ſub nu. 102. ad fi. & Imol. in d. §. ſi ex fundo. nu. 18. in 5. fall. & ibi Bal. dicit, quòd ita tenent omnes Doct.

Quo verò ad ſecundum de his, qui volunt, ſic inſtitutam in vſufructu haberi vti legatariam certæ rei, & poſt eius mortem inſtitutum dici purè & directò, & nõ per fideicommiſſum venire, declarando per aliquos caſus, dicendum eſt.

Primò contra illud, quod ſup. primo & ſecundo loco
21 concluſum eſt, retento caſu, † quòd iure inſtitutionis, & non legati ſit relictus vſuſfructus, quàm plures tenẽt, quòd vſuſfructus interim conſequatur per licentiam à teſtatore datam, & poſt mortem vſufructuariæ inſtitutus, non eſt fideicommiſſarius, dicit Ang. in d. l. hæreditas ex die. circa med. ſed re vera purè inſtitutus, vt dicit Caſtr. in d. l. ſi filius à patre. in prin. ad fi. & poſt mortem vſufructuariæ adeundo hæreditatem retro teſtamentũ validum reddit, & non adeundo vniuerſum accreſcit vſufructuariæ, ita non deſit effectus teſtamento, & deſeruitur verbis & menti teſtatoris, probat Imo. in d. l. ſi filius à patre. in prin. col 2 verſ. ſecundo caſu. & ibi ſequitur Are. in pen. col. ver. circa ſecundũ, & Iaſ. ita in confuſo pertranſit in col fin. ver. ego ſemper tenui. & Imo. ſequitur Ange. Aret in d. §. hæres. col. 2. ver. ſecundo principali caſu. & ibi Viglius num. 6. ſentit Ange. in l. miles ita. in princ. ad fi. ff. de teſta. mil. clarè comprobat. Pau. à Mon. Pic. in d. §. Titia. in d. q. 26. ſub nu. 102. non dubitat, hanc ſententiam eſſe veram, & tenet. cum poſt mortem vxoris verbis directis eſt vocatus hæres, Alc. in d. l. verbis ciuilib. nu. 23. 24. ſic tranſit Petr. Pechi. de teſta. coniug. lib. 5. c. 5. Cor. allegando in d. l. extraneum. idem in confuſo concord. allegando Borgn. tract. de vſufr. muli. num. 69. idemq́; decidendo, licet more ſuo in confuſo etiam alleget deciſ. tenet Pariſ. conſ. 97. col. 1. & ſeq. lib. 2. & propriè Couar. c. 2. ſub. nu. 5. verſi. & idem erit vbi Titius. lib. 2. vari. reſoluti. & clariùs in ſpecie atteſtando hanc veriorem & magis com. opin. magis conuenientem menti, & voluntati teſtatoris, aliàs ſibi contrarij firmant Ruin. conſ. 54. num. 17. & per tot. & conſ. vlt. col. 8. ad num. 22. & ſeq. lib. 2. & Bero. conſ. 58. num. 6. vſq; ad fin. lib. 2. ſimpliciter ſequitur Eman. Soarez Recept. Senten. litera V, num. 114. huius quidem ſententiæ vna ratio eſt tollens impedimentum. d. reg. §. nouiſsimo. & ſimil. de vſufructu relicto non valido, niſi poſt aditam hæreditatem, quia ipſa inſtituta in vſufructu, vt in re certa, poteſt propria authoritate adire, & capere vſufructum, & ex tali ſua aditione confirmatur teſtm̃, ſecundum Bar. & cõmuniter Doct. & in d. l. ex facto. la. 2. nu. 5. & in d. l. ſi filius à patre. & in d. l. extraneum, & Alex. conſ. 58. nu. 3. lib. 3. altera eſt remouens impedimentũ reg. d. l. hæreditas ex die, & d. l. ius noſtrum. quòd ſecundus inſtitutus vniuerſaliter poſt mortem vſufructuariæ, dicitur inſtitutus ſub conditione, per l. hæres meus. in pri. de cond. & demon.
22 † quare omni tempore teſtator reperitur teſtatus, Ang. Aret. in d. §. hæres. nu. 4. & Iaſ. in d. l. extraneũ. col. 2. ſub verſ. & ſi dicas. cum retrotrahatur conditio. leg. hæres quandoq; de acq. hæred. Rui. d. conſ. 54. num. 15. & Gul. Bened. in d. c. Raynutius. in verſi. reliquit. nu. 10. ita partem iſtam tutiorem, quòd iſta ſic inſtituta in vſufructu

ſit legataria in vſufructu tantum, & mera fructuaria plu
ribus ſubtilibus rationibus probando tenet Bal. in conſ.
273. Modò quæritur. & conſ. ſeq. lib. 4. quem per alios,
quos viderim, nõ inueni allegatum in materia, eandem
opin. diſcurrẽdo per aliqua in caſu ſuo probat Menoch.
conſ. 115. num. 1. & ſequent.

23 Secundò, vbi † teſtator inſtituendo vxorem hære-
dem in vſufructu, & poſt mortem eius inſtituit vel ſub-
ſtituit ſuos filios hæredes, vel alios, quibus debetur legi-
tima, tunc vxor non hæres vniuerſalis eſt in vita, & poſt
mortem grauata ad reſtituendum filijs fideicommiſ-
ſum, ſed ſolum legataria in vſufructu cenſetur detracta
legittima, & eius vſufructu filiorum: quo vero ad pro-
prietatem. filij in totum ſunt hæredes purè conſequen-
do vſufructum eorum legittimæ, reſiduum autem tri-
buendo matri legatariæ. Quod clarè probatur rationi-
bus, & authoritatibus, nam rationes ſunt manifeſtæ,
quòd filij in legittima eis debita ſine dilatione & graua-
mine aliquo cum fructibus remoto tempore poſt mor-
tem vſufructuariæ ſtatuto, purè cenſentur hæredes in-
ſtituti, per l. quoniam in prioribus. l. ſi quando. §. & ge-
neraliter. & l. ſcimus. §. cum autem quis. C. de inoff. te-
24 ſtam. tenet Guid. Pap. in deciſ. 456. Dixi ſuprà. & Bald.
conſ. 84. Viſo puncto. lib. 4. in ſpecie. Alex. in dict. l. extra-
neum. colum. fin. ver. quod tamen limitat. addo per tex.
in §. prohibemus. in auct. de trien. & ſemis. Sed filius in-
ſtitutus in legittima præter obligationem, & actionem
ac conuentionem paſsiuè acceptam, habetur loco veri
hæredis vniuerſalis, quoad cõmodum. habet enim ius
accreſcendi, & omnia alia, quæ debet habere hæres, ſe-
cundum Bal. in l. ex facto proponebatur. col. 2. ff. de hæ-
25 red. inſtit. & ibi Cum. num. 2. quod † legitima ſit quota
hæreditatis, & ſequitur Franc. in c. ſi pater. col. 16. verſ.
decimotertiò quæritur. de teſta. in 6. Alex. in l. quia po-
terat. col pen. ff. ad Trebel. & Imo. in d. l. ex facto. num.
13. 14. etiam ſequitur, quòd filius inſtitutus in legitima,
habet ius accreſcendi, vt extraneus quoque habet vni-
verſali hærede repudiante, quòd ſit inſtitutus in quota.
aſſentit Fab. de Giochis in auc. nouiſsima. nu. m167. C.
de inof. teſt. ita ergo filius inſtitutus in legitima in caſu
iſto habet ius accreſcendi, ſecundum Bal. & Imo. in locis
alleg. & Bal. in d. l. quoties. col. 1. & ibi Alex. ſub. num. 5.
comprobat. C. de hæred. inſtit. & Bal. conſ. 426. Antiquũ
ſtatutum. ad fi. lib. 3. Dec. in l. hæres inſtituta. col. 2. verſ.
repplicari poteſt, quòd legitima. C. de impuber. & alij.
ſubſti. & Iaſ. in l. ſeruo manumiſſo. in fi. ff. de cõd. indebi.
vt communem opin. ſequitur Rip. in l. re coniuncti. nu.
211. de leg. 3. comprobat Ceph. conſ. 245 nu. 48. ideo pro-
prietas quodammodo exiſtens in ſuſpenſo viuente vſu-
fructuaria magis accreſcere debet proprietati & portio-
ni quotitatiuæ legitimæ filiorũ, quàm vſufructui vxo-
26 ris, † quia in habentib. ſymbolum facilior eſt tranſitus,
l. in rem. §. item quæcunq. ff. de rei vend. & c. q. in dubijs.
de conſec. eccle. & alta. Cora. in l. teſtamento. nu. 36. C. de
impub. Et quia filius in tota proprietate fortius & du-
plex ius habet. ſ. accreſcendi & ſubſtitutionis, & Hier.
Cagn. in l. 1. ſub nu. 54. verſ. limitatur prædicta, quando
non peten. par. & vſusfructus non accreſcit proprietati,
ſed vſufructuario. tot. tit. ff. de vſufr. accreſ. neq; poteſt
trahere ad ſe proprietatem, dicit Bald. d. conſi. 273. verſ.
quarto. & verſ. ſexto. lib. 4. quando autem accreſcit pro-
prietati, eſt id per conſolidationem: Bal. in l. pen. ſub. nu.
7. C. de inof. teſt. cuius quidem conſolidationis ius po-
tentius eſt. quàm ius accreſcendi Hier. Cagn. in rub. nu.
46. quando non peten. par. & quia vſusfructus in iure
conſiſtit, & non in parte. l. Mæuius. §. fundo legato. de
leg. 2. & portioni non iuri, vel certæ rei, ſed portioni accre-
ſcit: l. ſi Titio. §. 1. ff. de vſufruct. l. ſi tota. de acqui. hæred.
cum maximè pro vſufructuaria ceſſet regula, ne pro par
31 te teſtatus, & pro parte inteſtatus, &c. & quia inſtitutio
filij in legittima reducitur ad quotam, & non differt ab
vniuerſali hęrede, quoad commodum, ideo excedit ex-
traneum inſtitutum in re certa, vel in quantitate, dicit
Bal. in d. l. ex facto. col. 2. verſ. extra quæro. Cum etiam
non noceat vſufructuariæ, quin habeat dicti reſidui vſu-
fructum, in quo eſt inſtituta, arg. l. ſi poſt mortem. §. libe-
ri. ff. de bon. poſ. cont. tab. Auctoritates autem pro hac
ſententia extant, Caſt. in conſ. 459. Dubium, de quo quę-
ritur. col. 2. lib. 2. ſiue relinquatur etiam domina & vſu-
fructuaria, ſecundũ Caſt. ibi nu. 2. quia idem eſt, ac ſi in-
ſtituta ſit hæres in vſufructu, vt parùm antè dixi ver. ſe-
cundo, idem ſi teſtator. & Pau. de Mon. Pic. in d. §. Titiæ.
in d. q. 26. vbi ſæpiùs firmat hanc eandem ſentẽtiam ſub
nu. 97 ver. aliquando. n. & primo. & ſub num. 98. verſ. te-
nendo hanc opin. expreſſè dicit, q. filius habebit proprie-
tatem in totum, quia de legitima reijcitur grauamen,
poſtea reſiduum proprietatis accreſcit legittimę filij, cũ
illa non habeat cohæredem, vel ſubſtitutum vulgarem,
& omnino illam eſt habiturus: l. cum hæres. §. qui ex par
te. de acq. hæred. & not. in l. hæres inſtituta. C. de im-
pub. reſiduum autẽ vſusfructus remanebit apud vxorẽ
legatariam, & idem ſub nu. 99. verſ. & tantò fortiùs, &
ſub nu. 101. verſ. aliquando verò. & ſub nu. 102. verſ. ideo
mulier inſtituta. & ſub nu. 103. ver. vnde cõclude. In quã
tũ dicit, cogita, quia res non eſt ſine dubio, intelligit, in
quantũ vxor habeat alimenta ac vſumfructũ ſecundum
diuerſitatẽ opinionis ſuæ, quæ erat, q. haberet alimenta.
& opi. Caſt. eſt, q. habeat vſumfructũ, & in hoc ẽt Caſt. di
cit ſub corectione meliùs ſentientis: quia quoad princi-
palem noſtrã ſententiã de filio exiſtente purè hærede, p-
27 prietatis in totum, ſæpiùs intrepidè firmant. † eſt enim
quid firmioris & magis deliberatæ ſententiæ, quæ per
eundem authorem ſæpiùs firmata ſit: leg. filium. 4. ſed ſi
portio. de leg. præſ. ibi & Iul. ſæpiſsimè ſcripſit, aſſenti-
unt Caſt. conſ. 86. colum. 3. ad prin. lib. 1. & Menoch. conſ.
28 85. nu. 96. in fin. Iam † quòd filius inſtitutus ſic poſt mor-
tem matris vſufructuariæ poſsit ratione ſuæ legitimæ
adire hæreditatem, & conualidare teſtamentum poſt
Io. And. pbant Alex. in d. l. extraneum. ſuper fi. ver. quod
tamen limita. & ibi Iaſon ad fin. & Gul. Benedic. in d. c.
Raynutius. num. 8. & Socin. Iun. conſi. 85. num. 12. lib. 1.
& quando filius fuit inſtitutus poſt mortem matris eti-
am ſimpliciter inſtitutæ in vita, & vltimo appellatus
dominus, quod eſt idem, quod ſit appellatus hæres vni-
uerſalis: d. l. his verbis. in prin. & §. pen. Inſtit. de hæred.
qual. & diff. vxor cenſenda eſt vſufructuaria. tenet Bal.
conſil. 189. Caſus talis eſt. Petrus. lib. 1. confirmo prædi-
29 ctam rationem, ex communi concluſione, quòd † ſi fi-
lius ſit vniuerſaliter inſtitutus ſub conditione pro par-
te legittimæ, reijcitur talis conditio, & vbi non habet
ſubſtitutum vel cohæredem, cætera bona alia ipſo iure
ſibi accreſcunt: per l. ſi liber. §. Titius. ff. de hæred. inſtit.
tradit Caſtr. in l. ſuus quoque. in princ. ſub. numer. 3. ff.
eo. & in l. fin. ſub num. 2. & ibi Imo. de cond. in. refert &
ſequitur Ant. Gomes. ſuo comment. in tom. 1. cap. 11. nu.
32. quod procedit. & in conditione caſuali per l. ſcimus
§. cum autem. C. de inof. teſtam. ſequendo commu. opi.
Bar. latè defendit Caſt. in d. l. ſuus quoque. in prin. col. 2.
30 Quare † male & nimis generaliter in filijs ſic poſt
mortem matris vſufructuariæ inſtitutis contra eorum
iura ſuprà adducta, & contra dictas authoritates non
tangendo, neque explicando difficultates, videntur lo-
qui Bald. d. conſ. 84. lib. 4. & Rolan. à Val. d. conſil. 29. ad
fin. lib. 4. & Ceph. conſil. 563. num. 37. Rimin. Iun. conſ.
168. numer. 6. & ſeq. ideo eis contra ſententiam iſtam ſic
iure firmatam minimè ſtandum, neque credendum eſt,
quantæcunq; ſint authoritatis, per ea, quæ ſcripſi ſuprà
in procem. pręſentis tract. Quinimo addo eundem Rim.
Iun. conſil. 170. col. 1. & ſeq. confirmare in terminis d.
opin. Caſt. & Pici. & ali. ſuprà firmatam, & ſequitur Ga-
bri.

bri.Rom.de commu.concluſ.lib.5.de vſufr.concl.2.nu. 35. idem repetit & firmat idem Rimin. Iun.conſil.291. num.32.

31 Vide quandoq; in facto † contra prædictam ſententiam opponi de agnatis certi gradus maſculis per ſtatuta, excludentib.fœminam filiam, quæ poſt mortem matris vſufructuariæ fuiſſet inſtituta hæres, breuis & clara ſolutio eſt, quòd cùm agnati aliàs non ſuccederent, ſed mater inſtituta eos & filiã excluderet, perinde ergo habentur agnati, ac ſi non extarent: ita in ſpecie reſpondit Caſt. conſ.276. Puto ſine dubio. ad fi.lib.2. ſequitur Dec.conſ. 296.col.2.num.5.& per tot. bene reſpondit.

32 Siquidem talis † filia decederet, pendente conditione mortis matris hęredis vſufructuariæ, vltra q́ dictum eſt, eam dici hæredem purè in tota proprietate, ita quòd non eſſet dubium de tranſmiſsione, tamen dicendum eſt cum ratione quotæ proprietatis illegitimæ ei datur ius accreſcendi ad reſiduum proprietatis, vt probatum eſt, ideo ius iſtud reſidui proprietatis ſic admixtum & iunctum cum iure accreſcendi etiam cõditionale tranſmitteretur ad hæredes, de hoc per illam magis com.concluſ.de qua per Burſ.Mant.conſ.71.nu.12.& ſeq.poſt Soc. conſ.6.col.4.nu.10.& ſeq.lib.3. Cur.Iu.conſ.16.col.3.ſub num.6.ver.mouetur etiam ſecundò.Pariſ.conſi.77.col. 4.num.23.lib.2.conſ.1.nu.3.lib.3.Rui.conſ.178.col.2.ſub nu.2.conſ.201.col.5.nu.7.lib.2. Odd.Peruſi.de compen. par.5.q.1.art.2.verſ.limitatur ſeptimò, latè defendit fo. 187.Zanc.in §.cum ita.num.276.& ſeq.ad Trebel.Ceph. conſ.15.num.45.

33 Tertio caſu principali, quotieſcunq; † teſtamentum, in quo hæres quis eſt inſtitutus in vſufructu tm̃, rumpitur, & irritum eſt præteritione eorum, qui pro validitate teſtamenti erant inſtituendi, q́ etiã euenit, ſi poſt mortem vſufructuariæ ſint inſtitutæ hęredes vniuerſales filiæ teſtatoris, in ſpecie firmat Dec.conſ.478.col.1.nempe particularis huiuſmodi inſtitutio obtinet vim ſimplicis legati, & nullum ius accreſcendi viget ad inſtitutionem hęredis vniuerſalis inducendam & conſeruandam, per tex.ibi Bart.in auc.ex cauſa.num.15.C.de liber.præter. cum quo ibi communiter Doct.tranſeunt, dicit ibidem Cur.Iu.num.51.& Imo.in d.§.ſi ex fundo.nu.25.& in d.l. ex facto.nu.2.& ibi Bal.col.1.verſ.ſecundò determinatur, & in ſpecie per gloſ.in l.liberis.de except.doli mali. cõſulendo firmat idem Bal.conſ.179.Quędam domina. 34 in fi.lib.1.& conſ.387.Quædã dña.in fi.lib.5. Tunc † clauſula codicillaris ẽt non operaretur, cum à filio præterito fideicommiſſum præſtandum nõ valeat, l.qui filium. C.de fideic.& l.2.de leg.3.per Oldr.con.171.ad fin.accedente quoq; quòd mortua vſufructuaria hęrede ſcripta non eſſet, cui eſſet fideicommiſſum reſtituendum: ideo & id nullius momenti eſſet: l.quidam referunt.in princ. de iure codicil. & q̃n in vita vſufructuariæ haberet cla. codicillaris operari, id eſſet ſolum ad præſtandũ ei vſumfructum relictum, vt bene ꝓbat Pariſ.conſ.17.in fi.lib.3.

35 Quartò, vbi † teſtator non verbis directis, ſed obliquis, vel cõmunib.ſimpliciter legat, vel iure legati relinquit vxori vel matri vſumfructum omnium ſuorum bonorum, & poſt eius mortem inſtituit fratrem vel alium extraneũ eius hæredẽ vniuerſalẽ, iſto ẽt caſu vxor dr̃ legataria vſusfructus, quę capit adita hæreditate ſtatuti ꝑ hæredẽ inſtitutũ, qui purè cenſetur inſtitutus permittendo per vxorẽ capi legatũ vſusfructus, & interim pro prietarius, quoad nudam proprietatem moriendo trãſmittit hæreditatẽ ad hæredes, tradit Bal.in d.l.id, quod pauperib.in q.18.ſub num.17.ver.aut vxor.& in l.hæreditas ex die. de hæred.inſtit. in l.ſi ſeruus.§.1.de vulg.& pup.& conſ.26.Videretur dicendũ.lib.5.poſt Imo.& alios quos allegat, videt̃ re ꝓbare Alex.in d.l.extraneum.ſub nu.8.& q́ legatũ non valeat defectu impoſsibilitatis aditionis hæreditatis, & ibi Iaſ.col.pen.& fi.dicendo, quid teneat, & limitando, quaſi inciditur in idem.Bal.opi.videtur defendere Pau.Pic.d.§.Titia.nu.106.quin tamen dicat̃ legataria, quod eſt de quo agimus, nemo dubitat.

36 Quintò quandoq; † teſtator inſtituit hæredẽ vſufructuariam vxorem, donec vixerit, &c.& aliũ in proprietate vel ſimpliciter hęredẽ vniuerſalẽ inſtituit expreſsione aliqua adiecta, quòd hæres inſtitutus non moleſtet vxorem in vſufructu, tunc quoq; vxor legataria eſt vſus fructus, & proprietatẽ habere nõ põt, quia in ea intelligitur inſtitutus cohæres, quo exiſtente, ceſſat reg.d.§.ſi ex fundo.& per tex.à cõtrario ſen.in l.cohæredi.in fi.de vulg.& qui purè inſtitutus, & non poſt mortẽ vxoris ab initio poteſt adire, & cenſetur inſtitutus in vniuerſa ꝓprietate, vt per Caſt.conſ.71.Ad primum breuiter.ver. quantum verò ad tertium.& d.conſ.459.Dubium.col.2. verſ.tertio caſu.lib.1. Idem vbi cohæredes ſunt inſtituti poſt nominatam vxorem hæredẽ vſufructuariã, & donec vixerit vidua, & poſt eius mortẽ aliter nõ inſtituti, ea quidem trãſeunte ad ſecundas nuptias, q́ inſtituti admittantur, & conſequatur vſus fructus conſolidationẽ cum proprietate, reddendo rationes, cur pro ea requiſitus noluerit conſulere, & firmare conſiliũ Doctoris non mediocris prouinciæ Marchiæ pro ea emanatũ in cauſa Piſaurenſi rñdit Nat.conſ.570.Fateor ego quoq; pro eadẽ requiſitum in eodem iuris articulo me noluiſſe conſulere, in quo dixi ſemper eam ius non fouere, in eo autem, quòd pro ea ſentiebam, reſpondi conſ.76.lib.1.

37 Sextò, quandoquidem etiam vxor † eſt hæres in vſufructu inſtituta, donec vixerit honeſtè, & vidualiter, & poſt eius mortem eſt inſtitutus vel ſubſtitutus alius, diuerſæ tamen formulæ, pluresq; clauſulæ in teſtamentis ipſis appoſitæ legũtur, quib.manifeſtiſsimè colligitur, teſtatorẽ voluiſſe, eam eſſe meram legatariã vſusfruct⁹, quo durante, illũ poſt eius mortem inſtitutum, purè eſſe hæredẽ in proprietate, & illã adiectionẽ, poſt eius mortem inſtituit, quatenus ſapiat fideicommiſſum, tũc eſſe imperitiæ lapſu poſitã, & nullũ fideicõmiſſum dicimus, ꝑ tex.in l.qui fructus.de vſuf.leg.Harũ aũt clauſularum formularumũe aliquas hoc in loco aſcribere nõ pigebit.

38 Prima eſt, quando † teſtator liberat vxorem ſic hæredem vſufructuariam inſtitutam ab onẽre ſatisdandi occaſione vſusfructus, vel cõfectione inuentarij, vel à red ditione rationis de adminiſtratis circa fructus & bona ſitæ hæreditatis, vel ab alijs liberat eam, ad quæ re vera tenetur vſufructuarius: de quib.per Iaſ.conſ.40.col.1. lib.1.& Dec.conſ.565.in prin.ex hoc.n.habetur, teſtatorem ſenſiſſe vxorem viuentem fore vſufructuariam, & non proprietariam, adducit Soc.conſ.131.col.fi.lib.1.& plenius Dec.conſ.278.col.3.verſ.quinto.& verſ.ſeq.ſequitur Ceph.conſ.37.num.33.addo Bal.conſ.273.Modò quæritur.ver.ſecundò ex eo, quòd matrem.lib.4.vbi ex hoc euidenter appareret, q́ teſtator alium hæredem interim eſſe voluit, cui ſatisdatio de iure pręſtanda fuiſſet: idem per Ruin.conſ.17.num.13.lib.2.

39 Secunda eſt, vbi † teſtator vxorem inſtitutam in vſufructu tãtum hæredem ſimpliciter appellat, & eos, quos poſt eius mortẽ inſtituit, vel ſubſtituit hæredes vniuerſales nuncupat, exinde colligitur q́ vxor ſit tantum hæres in vſufructu, & alij vniuerſaliter in cæteris, & ſic in proprietate ſint hæredes, qui ideo non habeant cohæredem dictam vxorem, ſimpliciter adducit Dec.conſ.597. col.1.ver.quarto loco confirmo auctor.Caſtr.conſ.294. in cauſa quæ vertitur.col.2.ſub.nu.3.ver.ſed hic aduertendum.lib.2.vbi ex hoc.clare infert, vxorẽ haberi, perinde ac ſi inſtituta eſſet in re certa, dato cohęrede vniuerſali in proprietate.& Bal.conſ.196.ſuper eo, q́ quæritur. col.pen.& fi.ſub verſ.præterea hic teſtator.lib.4.vbi dicit, hanc rationem eſſe, quæ tangitur quæſtion.15.ſ.q́ certè, cum teſtator dicit, Subſtituo vniuerſalem hæredem, nemo dubitat, debere in dubio ad omnia extẽdi, &

omnia complecti. facit l.nihil aliud.de verb.ſig. & quod
ſcribit idem Bal.conſ.186. quia allegationes.ſub num.4.
col.2.in prin.lib.1.ver.vbi dicit, quòd valde eſt conſide-
randa dictio vniuerſalis, quæ iure vniuerſitatem deſi-
gnat.ad idem Pariſ.conſ.43.nu.50.lib.3. Sign.conſ.175.
ſub.num.6.ver.& potiſsimè.

40 Tertia eſt, ſi contingat, † talem inſtitutam in vſufru-
ctu ſæpè & pluries in teſtamento nominari vſufructua-
riam, vel quod non debeat moleſtari in vſufructu, vel q
habeat plenum & integrum vſufructum, tunc huiuſmo
di geminatio oſtendit præciſam voluntatem teſtatoris,
vt alia interpretatio non admittatur, neq; fiat extenſio
ad alia, niſi vt verba geminata ſonant.etiam ſi materia
ſui natura eſſet proportionabilis ad alia: per gl.in ver.
diœceſanis.in cle.1.de iure patro.tradit Goz.cõſ.30.nu.
3.cõſ.52.nu.2.Dec.in l.fi.n.2.in addi.noua l qui teſt.face.
poſ.cũ ſi. de verbis geminatis,alibi ſuprà per me ſcriptis.

1 Quarta eſt. cum † illi inſtituti poſt mortem vxoris v-
ſufructuariæ in alijs partib. teſtamenti appellantur hæ-
redes circa aliqua in vita vxoris per eos agenda, vel non:
hoc enim demonſtrat, eos eſſe hæredes in vita vxoris in
proprietate, & eam ſolam dici vſufructuariam: adducit
Dec.d.conſ. 278.col.3. ver.ſexto. & ver.ſeq. & Ceph.d.
conſil.37.numero.38.39.40. & conſil.436.numer.28.&
ſeq.facit, quod qualitas iuncta verbo, intelligitur ſecun-
dum tempus verbi.l.in delictis.§.ſi extraneus, de noxa.
acti.l.2.cum trib.ſeq.de aur.& arg.leg. facit, quòd dum
illi tales inſtituti vltimò appellantur domini, vt quòd
ſint domini vel patroni, in ſpecie tradit Bal.conſ.189.Ca-
ſus talis eſt.Petrus.in fin.lib.1.

42 Quinta eſt, † vbi in teſtamento ſcriptum reperitur
præceptum factum illis inſtitutis poſt mortem vſufru-
ctuariæ, ne debeant compellere eam ad culturam poſſeſ-
ſionum hæreditatis, vel ad aliud eam moleſtare, dum vi
xerit ſimpliciter, vel appoſita pœna priuationis proprie
tatis, apparere, tunc ſic coniecturatur, fuiſſe mentem te-
ſtatoris, etiam viua vxore vſufructuaria proprietatem
hæreditatis fore eorundem inſtitutorum, eamq; viuen-
tem non intelligi habere proprietatem cum vſufructu,
tradit in terminis Fulg.conſ.58.paterfam.ad fi. verſ &
hanc fuiſſe mentem.& Dec.d conſ.278.col.3.verſ.quin-
to.& Ceph.d.conſ.37.num.34.

43 Sexta eſt, quãdo † facta inſtitutione de vxore ſeu alio
in vſufructu omnium bonorũ, & poſt mortem vſufru-
ctuariæ facta inſtitutione, vel ſubſtitutione de alijs hæ-
redib.vniuerſalibus, teſtator declarat & limitat inſtitu-
tionem illam de vxore, ſeu alio factam in vſufructu non
intelligi, nec importare vult, & iubet, niſi vſufructum
tantum dictæ ſuæ hæreditatis, tunc ſanè dicendũ vide-
tur, omnem ambiguitatem, & perplexitatem nõ parùm
vexantem, & controuerſos reddentem Doct.vt ex ſupe-
rius ſcriptis apparet, fuiſſe interpretatam & declaratam
ab ipſo teſtatore.quòd vſufructuaria viuens nõ proprie
tatem, ſed vſumfructum tantũ habeat, hæc enim expri-
miſ verbis declaratiuis, limitatiuis, exceptiuis, & taxa-
tiuis ſimul iunctis, adeò q; ſuper eis aliter velle diſcurre-
re & interpretari, nulla verborum ipſorum interpreta-
tio tantum, vnquàm valere poterit, vt melior ipſo teſta-
toris manifeſtiſsimo ſenſu exiſtere poſsit, iux.l.3.C.de
libe.prete.& l.ille.§.1.de leg.3. & l.continuus.§.cũ ita.de
verb.obl.Bal. & alij in l.in his, q.de cond.& demon.per
44 † ſequentẽ.n.ſcripturã præcedens determinatur, & re-
ſtringitur:gl.in l.cum in teſtõ.§.fin.& in l.qui non mili-
tabat.§.Lucio.& ibi Bal.ff.de hæred.inſt.& nulla melior
interpretatio, & declaratio haberi poteſt, quàm ea, quæ
habetur ab ipſomet teſtatore: Pariſ.conſ.91.nu.27.conſ.
97.nu.25.lib.2.Gram.conſ.ciui.105.nu.6.7.Cur.Sen.cõſ.
29.nu.5. Dixi aliàs ante.& vbi ex verbis teſtatoris colli-
gitur, quòd voluit per aliquam adiectionem limitari le-
gatum, & limitatur per l.Titia Seio.§.fin.de legat.2.& l.
ſpecies.de aur.& arg.legat.firmat Bart.in l.4.in prin.ſub
nu.4.de ali.lega.& in terminis Iaſ.cõſ.8.col.10.ad fi.lib.3.

Cum ergo his caſibus ſuprà proximè enumeratis
45 † vſufructuaria ex lege teſtamentaria expreſſa, & per
coniecturas prædictas, non poteſt habere, niſi vſumfru-
ctum tantum, inſtitutis poſt eius mortem nequaquàm
dici poterit grauata ad reſtituendum proprietatem,
46 quam non habet: quia nota Iuris Regula eſt, † Neminem
poſſe dare, quod non habet: l.4.§.fin.ff.de offi.procon.l.
traditio.de acq.re.domi.l.ſi liberam.C.quod cum eo.
mal da chi non ha, dice la campana di S.Pietro, hoc dicit Bar.in
l.ſi vniuerſæ.C.de leg.placet, non cogi eum reddere,
quod non habet, dicit text.in l.mulier.§.ſed etenim.ad
Trebel.& grauamen fideicommiſsi non eſſe vltra com-
modum, & quantum relictum eſt: l.filius fa.§.ſi poſt ac-
ceptum.de leg.1.l.Imperator.§.ſi centum.de leg.2.iure
autem accreſcendi ipſa vſufructuaria non poteſt habere
proprietatem, lege dicta teſtamentaria ſic declarante, &
limitante, per l.quoties.§.ſi duo.ff.de hæred.inſti.l.Lu-
cius.§.quæ habebat.ff.ad Trebel.per Hier.Cagnol.in rub.
47 nu.56.quando non peten.part.vbi quòd † in diſpoſitio-
nibus limitatis ius accreſcendi non habet locum cum
pluribus, per Iaſ.in l.qui quartam.§.1.de leg.1.maximè
ob diuerſam orationem, & ob omnimodam rerum ſe-
parationem: Vaſq.Hiſp.de ſucceſ.progreſ.lib.3.§.23.de
taci ſubſt.vel iu.accre.nu.102.prout his caſib.dictis di-
uerſæ orationes deprehenduntur, & ſeparatæ ac diuerſæ
res reputatur vſusfructus & proprietas, ante probaui
per l.planè vbi.§.planè ſi aliter.de leg.1.ad idem Martia-
nens.Forliuien.conſ.1.num.27.De hoc etiam in caſu iſto
non eſt neceſſarium quærere: quia proprietas vel ſub
conditione per §.hæres.inſtit.de hæred.inſti.& not.in
d l.extraneum.C.eo.vel veriùs purè dicitur pertinere
ad hæredes vniuerſales iam inſtitutos: ita ceſſat reg.d.§.
ſi ex fundo.& dict.l ius noſtrum.per Alcia.in d.l.verbis
ciuilibus.ſub num.24.de vulg Caſtr.in d.l.filius à patre.
in prin.ad fin.poſt.gloſ.& Bal.cum Ang.ibi ad fin.illa ad-
48 iectio † poſt mortem vſufructuariæ; quæ voluntate ex-
preſſa teſtatoris, nõ poteſt habere, niſi vſufructũ ſolùm,
nihil videt operari, vti appoſita lapſu imperitiæ: per d.l.
qui fructus.de vſuf.leg.& expreſſa, quæ tacitè inerat per
l.3.de leg.1.cum vſus fructus morte finitur.6.finitur aũt.
Inſti.de vſufr.ita in ſpecie firmat Fulgo.d.conſ.58.ad fi.
verſ.illud porrò.& Soc.conſ.102.col.pen.num.13.verſ.ſi
ergo teſtator.lib.3.& Pariſ.conſ.17.col.fi.lib.3.Hoc enim
ſolùm ipſa adiectio poſt mortẽ vſufructuariæ.&c. videt
poſſe operari, vt debeat mors expectari, quantũ ad effi-
caciã emolumenti cõſequendi, per gl.Bal.Ang.& Caſtr.
in d.l.filius à patre.ad fi.& idẽ ibi per Iaſ.ad fi poſt Rom.
conſ.71.q eſt etiã inter conſ.Caſtr.conſ.280.lib.1.& Alex.
& Aret.in d.l.filius à patre.quando pręcipuè vt in his ca-
ſibus proximè adductis vxor non in ſolidũ hæreditatẽ,
ſed certam rem, ſ.vſufructũ habitura eſt, & cohæredem
in reſiduo habet, licet poſt mortem, q̃ ad efficaciam con-
ſequendi emolumentum, ſed tamen quoad eſſentiam ac
quiſitionis puræ: quia dies mortis tunc reijcitur de me-
dio, ita vt conueniens menti, & conſuetudini cõmuni
teſtantium erga vxores vſufructuarias tenendum exi-
ſtimo, vt tantundem etiam paſsim Doct.atteſtantur in
locis ſuprà alleg.& Vincen.Carocius Tuderti.ad reg.cũ
quid.part.2.in 5.& vlt.ampli.nu.9.de Reg.Iur.in 6.cart.
107.& Ceph.d.conſ.436.nu.29.30.

49 Quid autem, ſi facta ſit † vniuerſalis hæredum inſti-
tutio, & poſtea ſit reſtricta ad certam rem per ipſos hæ-
redes conſequendam? valet quidem inſtitutio, vt hære-
des retenta dicta certa re cenſeantur grauati ad reſtitu-
endum reliquum iure fideicommiſsi venientibus ab in
teſtato, per l.peto.in princ.de leg.2.reſpondit Bal.conſ.
468.Quidam Titius.lib.1.Idem, ſi præmorientibus ante
hæredem inſtitutum ſubſtitutis vniuerſaliter ſuperſit
alius

alius ſubſtitutus in re particulari & certa, quòd is ſanè
efficitur vniuerſalis ſubſtitutus, & fidei commiſſari-
us, vt latè probat Iaſ. conſ. 72. lib. 3.

Alijs. Proſequendo eandem clauſulam præmiſſam
inſtitutionis hæredum, per hanc quidem dictionem, †
50 Alijs, Gualden. de arte teſtan. tit. 4. cau. 4. tradit re-
medium contra conſil. Alex. conſil. 56. verſ. vnde cum
in teſtamento. lib. 3. per Ferrati. cau. 32. adductum pro
alia cautela contra vſufructuarium fundi, quòd cum
eo pro medietate vſufructus concurrere debeat vniuer-
ſalis hæres inſtitutus pleno iure, eò quòd cum iſta ad-
iectione, pleno iure, hæres etiam ſit in vſufructu: à
quo quidẽ abeſt hæres ob præmiſſam dictionem, Alijs,
quæ eſt relatiua diuerſitatis, nec compræhendit præle-
gata, quibus aduerſatur, per Gloſſ. in verb. l. alio. in l. 1.
ff. de condi. inſtitu. probat Paul. de Caſtr. conſil. 398. Et
circa primum. ad fin. lib. 2. & Corn. conſi. 91. colum. 4.
verſic. illa verba. lib. 1 ſupra alleg. quæ allegationes pro-
priores ſunt illis, quas adducit Gualden. in dic. cau. 4.
quæ ſanè procederet, ſi legatum vſusfructus præcede-
ret, vt dictio, Alijs, indicet diuerſa, ſecùs ſi ſequeretur,
vt euenit in caſu dicto conſil. Alexand. quia eſſet in bo-
nis compræhenſis in tali plena inſtitutione, tamẽ dubia
videtur mihi hæc deciſio Alex. fundata in ſola adiecti-
one illa. Pleno iure, quia licet iura alleg. per Alexan. di-
cant, eam ſignificare proprietatem & vſumfructum,
nihilominus vbi vſusfructus ſpecialiter & expreſsè alij
relinquitur, remanet ambigua ſignificatio talis adiecti-
onis, † & multipliciter interpretabilis, vt dicit Ang. in l.
51 Iulianus. §. fin. ff. de rei vendic. & habet diuerſos ſigni-
ficatus dicit Paul. de Caſt. conſil. 28. In cauſa colum. pe-
nult. ſub verſic. præterea. lib. 2. & debet intelligi ſecun-
dum ſubiectam materiam, Ruin. conſil. 136. colum. 4.
ſub num. 8. lib. 2. itaque non comprætendat alijs con-
ceſſa per doctrin. Innoc. in cap. veniens. de ſent. excom.
quòd Papa concedens plenam exemptionem, non in-
telligitur eximere à iuriſdictione diœceſani, rela. per
Ang. in dic. l. Iulianus. §. fin. ad fin. faciunt dicta per Al-
ber. in l. Sempronio. in princip. de vſufruct. leg ergo vſu
fructus pertinet ad ſolum vſufructuarium ex legato, &
non ad hæredẽ, in quo non procedit, l. ſi alij. de vſufr.
leg. ſecundum com. opin. atteſtatam per Pariſ. conſ. 94.
num. 34. lib. 2.
52 Item per hanc dictionẽ, † Alijs, denotatur diuerſitas
ab alijs relictis: Capra conſ. 77. col. 2. verſ. ſatis enim
apparet. Dec. d conſ. 653. nu. 5. & non remouet ſpecia-
liter prouiſa Iaſ. con. 18. ad fi. lib. 1. & Pariſ. conſ. 45. col.
1. n. 5. lib. 3. & ſine adiectione, Alijs, hæres in omnib. bonis
inſtitutus debet præſtare legata: Bero. conſ. 3. nu. 25.
lib. 2. & Rui. conſi. 32. num. 8. lib. 2. contrarium tenet
Dec. conſil. 653. nu. 6. quomodo poſsint concordari,
dicetur in lib. ſeq. circa interpretationem legatorum.
53 In cæteris † reliquis bonis, in reſiduo ſuperfluo bo-
norum eiuſdem interpretationis ſunt, quòd vniuerſita
tem bonorum continent etiam eorum, quæ alijs relicta
ſunt, ſi repudiantur, vel vt legatarijs præſtentur: l. cum
optio. de opti. leg. l. poſt reliquorum l. cæterorum. de
verb. ſign & l. 2. C. de hæred. inſti. & in his Glo. & Doct.
& Bar. in l. ſi certarum. in prin. ff. de mili. teſt. & Cum.
conſ. 114. col. 3. Alex. conſ. 130. nu. 8. lib. 2. Rom. Sing. 35. &
Franch. in c. 1. col. 24. ſub verſi. ſed quæritur primò. de
54 teſta. in 6. Ex † his tamen, quæ alijs relicta, vel diſpoſi-
ta ſunt, inſtitutus in reliqua parte, in qua parum, vel ni-
hil eſt, nihil habet: vt l. item quòd Sabinus. §. aliter. ff. de
hæred. inſtit.
55 *Suis* † *bonis.* Demonſtratur his verbis, non contineri
in inſtitutione bona feudalia, vel emphyteutica, Ang.
Aret. in d. glo. 76. nu. 3. Adde Alex. conſil. 91. col. 8. lib. 1.
duplic. conſil. 11. lib. 3. & Corn. conſil. 165. col. 4. in fi.
lib. 2. & Cum. conſil. 11. & Rolan. à Val. conſ. 71. num. 26.
& ſeq. lib. 2. Nemo enim de alienis teſtatur: not. Gloſ. in
verſ. Teſtatur. in l. conficiuntur. § huius autem. de iure
codicil. Suorum. n. bonorum appellatione non veni-
unt ea, in quibus habet teſtator vſumfructum, vel pi-
gnus, ſed ea, quæ pleno iure ſunt ſua, in quib. habet do-
minium, vel quaſi, & quæ numero ſuorum habet, & ſua
opinatur eſſe, & bona fide poſsidet: l. cũ ſuæ. cum dua-
bus legib ſeq. & ibi Bar. & l. nuper. de lega. 3. & l. bono-
rum. §. 1. de verb. ſign. & nouiſsimè Franc. Marzar. Vi-
cent. in mater. fideicom. par. 2. q. 4. & intelligitur, in ſuis
bonis, id eſt, ipſius teſtatoris, cũ ſcriptura in tertia per-
ſona loquatur: Bar. in l. cum in teſtamento. de aur. & arg.
leg. & bona in ſolutum accepta, vel aliter acquiſita ex
credito vel iuribus teſtatoris dicuntur hæreditaria te-
ſtat ris: Alex. conſil. 49. lib. 3. dupli. conſ. 21. lib. 6. pro-
bat tex. in d. l. bonorum. §. 1. ſecus, ſi fuerint acquiſita ex
contractu priùs inito cum defuncto. Pau. de Caſ. conſ.
343. Quia ex allegationibus. circa prin. l. 1. & contra con-
cluſionem prædictam Alex. vide conſ. 326. Pau. de Caſt.
lib. 2. quod non credo verum: quia l. quod his verbis.
de leg. 3. per eum alleg. non probat ſuum dictum & niſi
tam in contractu cum defuncto fuerit pactum de retro
uendendo, quia hoc caſu bona reuertuntur ad priſtinã
naturam, & dicuntur patrimonialia: Dec. conſ. 88. col.
2. nu. 3. Quomodo autem probantur ſua bona teſtatoris
dicetur infrà lib. vlti. Alioquin de rebus alienis quis te-
ſtari non poteſt: Glo. in ver. teſtatur. in fi. in d. l. confici-
untur. §. huius autem. de iure codicil. & tex. in l. fi. in fi.
C. de pact. niſi conſentiente domino, per l. ſicut. §. ven-
ditionis. ff. quib. mod. pign. vel hypo. ſolu. not. Bal. in c.
1. in prin. col. fi. verſ. deinde not. de prohib. feu. ali. per
Feder. refert Soc. conſ. 13. col. 6. lib. 1. & Iaſ. conſ. 80. col.
4. in 5 dub. lib. 1. & in l. cum proponas. la 1. ſupr. fin. C. de
pact. & ibi Iaſ. & latè Petr. Pech. de teſt. coniug. lib. 1. cap.
12. & per Pariſ. conſ. 2. col. 3. nu. 20. lib. 3. hoc eſt, quòd
præiudicet Domino, & maximè in inſtitutione hære-
dis, vt expreſsè per Papien. in practi. de for. libel. quo
pet. hæred. ex teſt. in gl. ac etiam realiter, nu. 9. infertur
etiam ex clauſula ſic concepta non intelligi factã com-
penſationẽ, de his quæ debentur hæred: Corn. conſ. 127.
56 ſupr. fi. lib. 3. † in dubio ſit interpreta. teſtatorẽ diſpo
ſuiſſe de bonis ſuis, non alienis: Aret. conſil. 156. col. 4.
Ceph. conſ. 386. nu. 37. niſi per pupillarem ſubſtitutio-
nẽ, vel exemplariam: Imo. in l. ſi pater. § ad ſubſtitutos,
in 1. not. de vulg. vel quando teſtator dicit, quòd non
vult decedere ſine diſtributione ſuorum bonorũ, vel de
ſuis bonis volens diſponere, vel de ſuis bonis reliquit,
de bonis alienis non cenſetur velle diſponere: Corn.
conſ. 124. col. fi. verſ. coadiuuantur præmiſſa. d. lib. 3. &
Alex. conſ. 171. nu. 3. lib. 5. & Borgn. Feuiza. tract. de vſu-
fr. muli. nu. 108. Marza. Vincenti. tract. de fideicom.
par. 2. q. 4.

S V M M A R I V M.

1 Bonorum appellatione quæ veniant, an iura & actiones? & quando veniant emphyteutica bona vel feudalia? & quando veniat hæreditas?
2 Bona quando appellantur, vel hæreditas, vel pars bonorum, vel pars hæreditatis inter ſe differunt.
3 Teſtator relinquens paupertatem ſuam, intelligitur relinquere hæreditatem: idem, ſi reliquerit ſubſtantiam ſuam, vel patrimonium ſuum.
4 Hæreditas adita per hæredẽ, dicitur etiam hæreditas ſaltem largè.
5 Bonorum mobilium et immobiliũ appellatione quæ veniant?
7 Emphyteuſis ab eccleſia recepta, an & quando tranſeat ad extraneos hæredes, ſiue fuerit concesſa cum ſolemnitatib. requiſitis ad alienationem bonorum eccleſiaſticorũ, ſiue ſine eis, quib. non apparentibus, quando præſumatur conceſſa vſque ad tertiam generationem, etiam ſi ſit emphyteuſis, præſcripta.

8 *Feudum cēſetur hæreditarium ex clauſula conceſsionis,*
pro ſe & ſucceſſoribus, ad faciendum & diſponendum
prout ei & ſucceſſoribus ſuis placuerit.
9 *Emphyteuſis tranſit ad quoſcunq; quando concedens non eſt*
eccleſia, ſed priuatus, etiam ſi non ſit dictum, niſi actum
ſit in contrarium, quòd non veniant.
10 *Inueſtitura eiuſq; forma diligenter eſt inſpicienda, cum*
demonſtret, ſi emphyteuſis vel feudum ſit hæreditaria
vel hæreditarium, & quomodo ſic eſſe interpretetur.
11 *Feudum etiam hæreditarium, quando non tranſeat ad hæ-*
redes extraneos.
12 *Teſtator pōt validè diſponere de bonis emphyteuticis feu-*
dalibus hæreditarijs in ſuo teſtamento, & requiritur,
quòd ſint hæredes, etiam comprehenſi nomine hæredum
adiecto, pro conſeruanda re tali, ſicq; in bonis linella-
rijs debet ſeruari teſtamentum, donec generatio durat,
& donec durat ius receptum: at bona, vbi talia non ſunt
hæreditaria, an teſtans incidat in pœnam priuationis, re-
ſpectu cuius pœnæ. an idem ſit in bonis emphyteuticis,
quod in feudalibus dicendum, latè diſcutitur.
13 *Intellectus §. emphyteuſim. in Authen. §. De non alie.*

SOLV. II.

1 BOnorum † item appellatione quæ veni-
ant, an iura, & actiones, vide l. vxori. in
prin. ibi & Bar. & Albe. & in l. fi. de vſuf.
leg. & Ang. Aret. in d. gl. 76. & Tiraq. in l. ſi
vnq̃. in ver. bona. nu. 8. & ſeq. & ibi nu.
14. 15. quando veniant emphyteutica bona, vel feu-
dalia, quando veniat hæreditas. Soc. conſil. 82. col. 2.
2 verſ. primò concludo. lib. 4. † Appellare bona vel hære-
ditatem, vel partem bonorum, vel partem hæreditatis,
differentia eſt: vt l. ſi quis ſeruum. & ibi Bar. & Bal. in §. fi.
& l. ſeq. de leg. 2. & Bart. in l. ſi Titius. & in l. mulier. §. fi.
ad Trebel. & in repet. ad Bar. in l. ſi arrogator. col. 10. de
adopt. teſtator ſi relinquit paupertatem ſuam, intelligi-
3 tur relinquere hæreditatem, † per l. Lucius. §. hæredum.
ibi Bar. ad Trebel. & Bal. in rub. C. de verb. ſign. ad fin.
pro ſingulari ponit Franc. Cremen. in Sing. 23. Quidam
ditiſsimus. Idem eſt, ſi reliquerit ſubſtantiam ſuam, vt
l. in teſtamentis. C. de teſta. & l. Iulianus. ff. qui, & à qui.
vel patrimonium ſuum, quod eſt idem, quod hæreditas,
per iura alleg. per Dec. conſi. 80. col. 2. ver. & idem in caſu
noſtro, & vt per Rui. conſ. 120. nu. 10. lib. 3. & Soc. Iun.
conſ. 20. nu. 2. 10. lib. 1. ſi tamē fuerit nominata hæreditas
in actu inter viuos, vt, dono tibi meam hæreditatem,
4 exponitur, id eſt, bona: Bal. in l. quæſitū. §. pen. de leg. 1. †.
hæreditas enim adita per hæredem, etiā dicitur hæred.
ſaltem largè: Alex. conſ. 49. ſuprà fi. li. 4. & conſ. 124. in fi.
lib. 4. Corn. conſ. 146. col. 8. lib. 2. Soc. Iun. conſil. 118. nu.
33. lib. 1. & declara, vt per Bald. conſ. 393. Quæritur verū
5 hæreditas. lib. 5. † Mobilium, & immobilium appellati-
one quæ veniant, dicendum magis opportunè incidet in
materia legatorum infrà ſequent. lib.
6 Bona † emphyteutica & feudalia & liuellaria, vt ve-
niant in inſtitutione hæredum, ſolent in teſtamentis hęc
verba apponi, In omnibus bonis tam proprijs, quàm
emphyteuticis. &c. Hęc etiam non crederem venire, ni-
ſi quando ſunt hæreditaria, & tranſitoria ad hæredes,
quod quidem cognoſcitur ex concedente, & ex forma
7 inueſtituræ: nam ſi concedens eſt eccleſia, † emphyteu-
ſis ab ea recepta non tranſit ad extraneos hæredes, niſi
ad receptorem pro ſe, filio, & nepote: vt §. emphyteu-
ſim. in Auc. de non alien. aut permu. Gloſ. & ibi Alex. in
l. etiam. in prin. ſolu. matr. & in conſ. 8. col. 1. lib. 3. & con
ſil. 89. col. 1. lib. 4. vbi dicit, ita eſſe magis com. opin. idem
atteſtatur Dec. in c. in præſentia. col. 1. 17. de prob. &
conſ. 171. col. 1. niſi emphyteuſis fuiſſet conceſſa cum ſo-
lemnitatibus requiſitis ad alienationem bonorum ec-
cleſiaſticorū: de quibus plenè per Couar. de vari. reſo-
luti. lib. 2. cap. 17. quia tunc tranſiret ad omnes hæredes,
ſi ita formiter eſſet alienata, vt ibi per eum, ſic ſaluantē
Alex. in conſ. 189. col. pen. lib. 2. à contrarietate eorum,
quæ firmauerat in alijs conſil. & per Couar. in d. cap. 17.
ſub num. 5. in 4. concl. non tamen ita pertranſit Clar.
in ſuo §. emphyteuſis. in q. 28. ver. quicquid tamen, vbi
indiſtinctè ſtat cum ſententia magis communi, ſcilicet,
quòd emphyteuſis eccleſiaſtica recepta pro ſe & hære-
dibus, ſiue cum ſolemnitatibus, ſiue ſine, nunquàm
tranſit ad extraneos hæredes, ſed ad filios & nepotes tan
tum recipientes, niſi ſolemnitatibus adhibitis expreſſè
fuerit conceſſa pro hæredibus, etiam extraneis, vel pro
recipiente, & quibus dederit, vel pro quibuſcunque hæ-
redibus, vt ibi per eum, & in q. 6. verſic. ſi. eo. §. emphy-
teuſis. tutiorem demum hanc opin. dicit Couar. in d. c.
17. in 4. concl. ad fi. ad idem Ceph. conſ. 523. num. 16. &
ſeq. & pro quib. dederit, non habet locū in infante, em-
phyteuta decedente: Bal. conſil. 114. Quædam monia-
les. lib. 1. & quòd poſsit dare & diſpenſare, &c. Rol. à Val.
conſil. 42. nu. 7. & ſeq. lib. 1. & per Aym. conſil. 256. col.
8 3. verſ. ſed hic dubitatur. in feudo loquentem, † quod
cenſeatur hæreditarium ex conceſsionis clauſula pro ſe
& ſucceſſoribus ad faciendum & diſponendum, prout
ei & ſucceſſoribus ſuis placuerit, & per Viui. de com-
mu. opin. in verſ. emphyteuta. incip. Regula eſt. tenen-
tē com. opin. emphyteuſim conceſſam ſimpliciter pro
ſe & hæredibus ab eccleſia, non porrigi ad hæredes ex-
traneos, & per Emanu. Soarez in theſau. recept. ſent. in
lit. E, nu. 50. 51. & per Bapt. à Villalobos in ſimil. ſuo
tract. de commun. opin. in littera E, num. 57. 58. libuit
hos recentiores abſque alijs longioribus allegationi-
bus veterum allegare, vt ſtemus communibus opin.
quas præcipuam colligendi vel referendi eos de com.
atteſtantes curam iſti habuerunt: vnde animaduerten-
dum eſt, quando non apparet à principio, vel aliter in
alienatione rei eccleſiaſticæ emphyteuticæ fuiſſe ſerua-
tas ſolemnitates requiſitas in alienationibus rerum ec-
cleſiaſticarum, & fuiſſe ſtipulatum verbis importanti-
bus comprehenſionem hæredum, etiam extraneorum,
in dubio, non vt tranſeat ad extraneos hæredes, ſed vſ-
que in tertiam generationem præſumitur emphyteuſis
conceſſa, ſ. pro filio & nepote, per dict. §. emphyteuſim.
de non alien. & permu. ibi in ſpecie tradit Ang. & Anto.
de Butr. in d. c. in præſentia. col. 3. ſub nu. 13. verſ. ſi ta-
men conceſsio. & Balb. in tract. de præſcript. in 3. par.
princ. in quæſt. 10. nu. 35. refert ſolum Balb. Baptiſta à
Villalo. in loco modo citato, num. 48. adde & Alex. in l.
qui in aliena. in prin. col. 3. in fin. num. 15. ff. de acquir.
hæred. Idem eſt in emphyteuſi præſcripta, quòd ius
iſtius præſcriptionis extendatur vſque in tertiam ge-
nerationem, probat Bald. in c. vlt. ad finē. de feu. da. im.
vi. leg. com.
9 Si verò concedens † ſit alius, quam Eccleſia, quem
Doctores priuatum appellant, emphyteuſis tranſit ad
quoſcunque hæredes, etiam ſi non ſit dictum. l. viam ve-
ritatis. C. loca. & l. ſi pactum. ff. de prob. niſi actum ſit in
contrarium, quòd non veniant hæredes, vt ibi in Gloſſ.
tangitur, & iuxt. text. in l. 2. C. de iure emphyteu. & per
Alexan. in l. quod dicitur. nu. 18. 19. 20. de verb. oblig.
10 Forma † inueſtituræ diligenter inſpicienda, Iaſ. con-
ſil. 1. col. 2. circa fin. lib. 3. & Dec. conſi. 20. l. 4. num. 2.
demonſtrat denique, ſi emphyteuſis ſit hæreditaria, &
feudum hæreditarium, quod eſſe interpretatur, quan-
do in receptione eſt facta mentio hæredum, ſiue deſcen-
dentes, ſiue extranei ſint, vt ſecundum naturam actus,
& ſubiectam materiam conceſsionis eſſe poſſint com-
prehenſi hæredes, vt ſuprà nunc explicatum eſt, & fa-
cta eſt etiam mentio poſteriorum, & hæredum: vt per
Bal. in conſi. 200. feudum ſub iſta forma. in prin. & in fi.

lib.

lib. 5. & Alexan. conſ. 19. col. pen. lib. 5. Cur. Sen. conſ. pen. col. 5. ſub verſ. ſed quid opus. Ruin. conſ. 162. num. 4. & conſ. 212. num. 2. lib. 1. & Couar. in cap. 18. lib. 2. vari. ſoluti. & Port. Imol. de commu. concl. cap. 16. lib.
31 1. † quando feudum etiam hæreditarium non tranſit ad extraneos hæredes, vide Dec. d. conſil. 208. col. 4. num. 10. & Aym. conſ. 256. col. 3.

32 Ex quibus concluditur validè, † teſtatorem cenſeri diſpoſuiſſe de bonis emphyteuticis & feudalib. hæreditarijs in ſuo teſtô, & comprehenſos etiam nomine hæredum adiecto, requiri, hæredes eſſe pro conſequenda re tali emphyteutica vel feudali, Bar. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. col. 1. de oper. libert. ita eſſe com. opin. dicit Alex. conſ. 128. lib. 1. & conſil. 9. num. 12. lib. 2. & Couar. in d. c. 18. in 6. concl. Ita & in bonis liuellarijs, donec generatio comprænhenſa durat, debet ſeruari adhuc teſtamentum, & donec durat ius receptum, per l. ſi domus. §. fin. de leg. 1. tradit Bald. conſil. 1. lib. 2.

At vbi bona huiuſmodi non ſunt hæreditaria, vt quando ſunt conceſſa ſimpliciter pro filijs, & deſcendentibus: Bero. conſ. 113. num. 33. lib. 2. nunquid de his teſtans incidat in pœnam priuationis, iux. l. fin. de iure emphyteu. Super huiuſmodi quæſtione conſulti reſponderunt: Oldr. conſil. 270. in quæſtione. col. 1. parcendum eſſe tali teſtatori, quantum ad pœnam commiſſionis, ſicut parcitur ei, qui hæredem inſtituendo vel legando, ſi quid alienet, non incidit in pœnam edicti de alienatione iudicij mutandi cauſa facta, quia dolus abeſt: l. ex hoc edicto. §. alienare. ff. de ali. iud. mut. ca. fac. & per l. 1. de fun. dot. & l. pater. §. Iulius. & §. ſeq. de leg. 3. & Aymo d. conſ. 256. col. 4. ſub verſ. per conſequentiam, eò quia generalis diſpoſitio non extenditur ad prohibita: l. ſi procurator. de condi. indeb. & l. quanquàm. de ritu nupt. & quia diſponens de bonis ſuis, non cenſetur intelligere de graue preiudicium inferentibus: ita generali inſtitutione ſine ſpeciali mentione non tranſire emphyteuſim, tenet Cum. conſ. 11. emphyteuta. & Alex. conſ. 136. col. 5. verſ. prætereà ille. lib. 1. nec venire in generali obligatione, poſt Bar. & Imo. probat Bero. conſ. 127. col. 5. num. 20. lib. 1. & in ſua quæſt. 95. num. 13. & ſequent. debent enim exprimi iura emphyteutica: Bart. conſil. 60. quæſtio iſta. ſub num. 4. verſic. prætereà poſito. lib. 1.

Hi autem videntur loqui in diſpoſitione de rebus feudalibus, quæ quoad commiſſionem pœnæ ſunt prohibitæ alienari ſine conſenſu domini latiori vocabulo alienationis. Quocunq; modo, vel pro anima iudicare: vt c. 1. de prohib. feud. alienan. per Feder. & eſt vocabulum generale ad omnes alienationes etiam donationũ: vt §. alienationis. in auc. de nõ alie. aut permu. ſed rei emphyteuticę, quo ad commiſſionem pœnæ, non eſt ita prohibita generalis alienatio, at ſolũ venditio, & poſſeſſionis tranſlatio: vt in tex. in d. l. fi. de iure emphy. adeò, quòd de ea donatio per Gloſ. in d. l. fin. non eſt prohibita, & legatum non eſt prohibitum, ſecundum com. opin. poſitum per Clar. in q. 15. d. §. emphyteuſis. & etiam hæredum inſtitutio non eſt prohibita, vt conſequentiam facit Iaſ. in d. l. fin. colum. 24. ſub verſ. vltimo: pro complemento. licet quo ad inſtitutionem loquatur in emphyteuta priuati, adeò quòd legando, vel hæred. inſtituendo, emphyteuta non incidit in pœnam priuationis, de qua in d. l. fi. quatenus Imol. & Alexan. & cum his ibi Iaſ. tranſit in l. ſi domus. §. fin. de leg. 1. dicant, reſpondendo obiectioni, quòd emphyteuſis eccleſiaſtica non tranſit ad extraneos, vt quando legatum, vel inſtitutio ſit facta extraneis, procedat, quando alienatio per emphyteutam facta eſt inuita: & dicit Alex. quòd loqui
33 tur §. emphyteuſim. in auc. de non alienan. animaduertatur, † quòd §. emphyteuſim. loquitur de alienatione, facta per emphyteutam. ergo inconueniens videtur eorum reſponſio. ego verò putarem, legatum, & inſtitutionem hæredum valere hac ratione, quòd de his prohibitio pœnalis non loquitur, inducta per d. l. fi. arg. ſi ſeruum. §. non dixi prætor. ff. de acquir. hæred. l. ventri. de tut. & curator. da. ab his. & l. pen. ſi quis à pa. fue. manu. cũ ſimilibus, & quòd mortuo teſtatore, alienatio ſic facta per legatum, vel hæredum inſtitutionẽ, perdit vigorem, vt expreſſè Cur. Iun. conſ. 130. col. fin.

Atque id verum eſt, & locum habet in emphyteuſi antiqua, vel ex mera liberalitate cõcedentis non hæreditaria: ſecus eſt in emphyteuſi noua, & pecunia primi receptoris acquiſita: quia is poteſt de tali emphyteuſi legando, vel hæredem inſtituendo, vel aliter ad libitum ſuum diſponere: Alexan. conſil. 28. col. 1. lib. 5. Corn. conſi. 282. colum. 6. ſub verſ. tertiò videtur dicendum. & ſequent. lib. 3. Socin. conſil. 25. colum. 4. lib. 1. Iaſ. in l. 2. colum. fin. C. de iure emphy. & Goza. conſil. 75. col. 3. nu. 10. & ſequent. pro communi, & quam tenet, ponit Clar. in quæſt. 16. d. §. emphyteuſis. idem eſſe in feudo nouo, & pecunia feudatarij acquiſito, tenet Alexan. d. conſi. 28. colum. 1. & per plures authoritates probat Aymo conſil. 135. col. 3. num. 8. & Clar. in quęſt. 40. col. fin. in §. feudum. Pariſ. conſ. 3. nu. 16. lib. 1. pro communi ponit. Gabriel Roman. de commun. concluſ. lib. 3. tit. de iure emphyteu. concluſ. 2. num. 47. & ſequent. raptim citat Doct. limitantes: qui ſunt videndi.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutionem hæredum verba dubia interpretari volens, præ oculis habeat continuo verba textus: l. quoniam indignum. C. de teſtam.*

2 *Inſtitutio qualis ſit, compræhenditur ex verbis ipſius teſtatoris, & quæ ſint directa verba & directiſſima.*

3 *Inſtitutio hæredis continetur & valet ex teſtamento ſcripto in vulgari Gallico, & demonſtratur per verbum, relinquo, & per verbum æquipollens, adiectum vniuerſitati bonorum: & quando teſtator vocat teſtamentum, vel modo aliquo vocat hæredem, itemq; ex eo, quòd teſtator relinquit legitimam auo, & quando relictum eſt pro falcidia & legitima, & de varijs modis & verbis, quibus cenſetur facta inſtitutio hæredis, latè ponitur & pulchrè declaratur, & quòd talia verba, qualia ſint importantia inſtitutionem, debent eſſe directa ad inſtitutum, & non ad alium, qui accipiat eum in cohæredem.*

SOLVITVR VNICA SOLVTIONE.

DVbia † verba inſtitutionum hæredum
1 interpretari volens, præ oculis habeat continuò verba tex. in l. quoniam indignum. C. de teſta. quorum vim proprius quidem & vehementius nequaquàm proferre poſſumus, quàm ſit eorum ipſa qualitas & proprietas inſpecta: hæc enim ſunt ipſa verba, placuit, ademptis his, quorum imaginarius vſus eſt, inſtitutioni hæredis verborum non eſſe neceſſariam obſeruantiam, vtrum imperatiuis, & directis verbis fiat, an inflexis, nec enim intereſt, ſi dicatur, hæredem facio, vel inſtituo, vel volo, vel mando, vel cupio, vel eſto, vel erit, ſed quibuſlibet confecta ſententijs, vel in quolibet loquendi genere formata, inſtitutio valeat, ſi modo per eam liquebit voluntatis intentio, nec neceſſaria ſunt momenta verborum, quæ fortè ſeminecis, & balbutiens lingua profundit, hæc tex. verba, qualis enim ſit inſtitu-
2 tio, compræhenditur ex verbis ipſius teſtatoris, dicit Barb. conſil. 71. col. 3. verſic. tertiò facit. lib. 3. facio te hæredem, hæc ſunt verba directa: per l. filius fam. §. vt quis hæredem. de leg. 1. not. Ripa in l. ex factorum. in

num.

num. 1. ad Trebel. Inſtituit hæredem per verbum directiſsimum: Bald. conſ. 484. Conſiderandum. in fin. lib. 2. & not. in l. 1. maximè per Aret. col. 1. de vulgar. & pupil. & pulchrè per Socin. conſil. 33. col. 5. verſ. præterea licet. & verſ. præceden. lib. 1. vbi hæc verba, volo omnia bona mea eſſe talis, important inſtitutionem: idem. ſi aſſignauit bona, Alexan. conſ. 51. ſupra fin. lib. 8. Idem, ſi factis pluribus relictis alijs dicat, Reſiduum bonorum meorum volo peruenire ad Titium, vniuerſalis hæredis inſtitutio inducitur: arg. l. 2. C. de hæred. inſtit. probat Lanfranc. de Oria. in l. centurio. col. 14. ver. Vigeſima concluſio. de vulg.

3 Vnde ex facto conſultus ſuper † teſtamento ſcripto in vulgari Gallico, reſpondit Bald. conſil. 136. Viſo teſtamento Blaſini. lib. 3. valere teſtamentum, & continere hæredis inſtitutionem, vel per verbum, Relinquo, vel, æquipollens, adiectum vniuerſitati bonorum, & paria eſſe, dicere, Te hæredem facio, &, Te dominum facio, Te hæredem inſtituo, &, In manib. tuis, id eſt, in tua poteſtate omnia mea pono, & dare poteſtatem poſſidendi ſine alia authoritate, quæ verba ſapiunt intellectum inſtitutionis, & ex eo, quòd teſtator vocat teſtamentum, voluit hæredem inſtituere, vel modo aliquo vocat hæredem, & ita per æquipollentiam demonſtrari hæredis inſtitutionem, vt ibi per eum: quem refert & ſequitur Iaſ. in conſi. 164. col. 2. ſub verſ. nec dicatur. lib. 4. idem Bal. conſil. 122. Super primo puncto. num. 4. lib. 4 probat inſtitutioné cenſeri factã eò, quòd teſtator relinquit legitimam ſuo, idem ſi pro falc. vel leg. fuerit relictum: quia importat hæredis inſtitutionem. ipſe Bart. & Bald. in auc. vnde ſi parens. C. de inof. teſtam. ſic eſt commu. opi. Clar. in §. teſtamentum. in quæſt. 38. verſ. ſed quid. quòd maxime inſtitutionem efficiat ipſius vocabuli Legitimæ, expreſsio, pulcrè ex facto reſpondit Gabriel. Eugub. ſuo conſi. 109. col. 1. eſt com̃un. opin. Dec. in l. humanitatis. num. 3. C. de impub. & ali. ſubſt. Item per verbum, Relinquo, adiectum etiam certæ rei, & perſonæ de neceſsitate inſtituendę, interpretari inſtitutionem, adducit Fulgoſ. conſ. 90. In quæſtione. col. pen. & ſequent. tenet idem Angel. conſil. 41. Punctus, de quo. col. penult. verſic. ſed hoc non placet. & conſil. 148. Dominus Quiricus. col. penult. verſic. ſed alio inſtituto. vbi plenè de verbo, Relinquo. licet commun. opin ſit in contrarium: Imol. in l. his verbis. in princip. col. 1. ff. de hæred. inſtit. vulgares enim homines & illiterati, neſciunt vulgare aliud verbũ, quàm, Relinquo, dicit Bald. in l. quoties. col. 2. C. de hæred. inſtit. & de quo in dic. auc. vnde ſi parens. num. 4. Nam idem important verba hæc, Iure inſtitutionis relinquo, & verba illa, hæredem inſtituo. Bart. in l. filium. §. ſed ſi portio. num. 2. de leg. præſtan. Bero. conſ. 170. num. 13. lib. 2. & de verbo ſolo Relinquo, etiam in re certa importare inſtitutionem in filia, latè probat Rom. conſil. 179. Ampliſsime doctor. col. 4. & Alexan. conſil. 105. col. penul. num. 19. lib. 4. vbi firmiùs id tenet, quando relinquatur pro parte ſua, & eſt com. idem Alex. conſil. 50. col. fi. nu. 2. lib. 7. & Corn. conſ. 298. col. 3. lib. 1.

Item ex eo, quod quis dixit, Suam eſſe vltimam intentionem, quòd poſt mortem ſuam tales ſuæ filiæ haberent omnia bona ſua, probatur eas hæredes fuiſſe: vt latè probat Alexand. in conſ. 168. lib. 5. vbi num. 6. fortius infert ex doct. Bart. in l. tale pactum. § fin. ff. de pact. ex eo, quòd quis in actu etiam inter viuos nominat aliquem ſuum hæredem, videtur in eum ſuum iudicium conferre, & eum facere hæredem, ſaltem cum talia verba ſint prolata circa liberos, & alibi verbum aptum ad inſtitutionem, & adiectum vniuerſalitati, ſecundum ſubiectam materiam, & qualitatem perſonæ, ne teſtamentum annulletur, interpretari debere, quòd contineat hæredis inſtitutionem, tradit Socin. dicto conſil. 33. col. 5. in 2. quæſt. principali lib. primo. Vnde pro hac dubitatione dilucidãda inſpicere oportet, quòd vbi ſunt verba directa, vel communia, vel expreſsio hæredis, per l. 1. §. ſi ex fundo. ibi. Lucius hæres. de hæred. inſtit. & Alexan. in l. recuſare. §. Titius. ad fin. ff. ad Trebel. vel expreſsio domini per d. l. his verbis. in princ. vel non eſt vniuerſalis hæres. & quis eſt in re certa inſtitutus. per dict. §. ſi ex fundo. & l. quoties. C. eo. vel pro domino aſcriptus per d. l. his verbis. in princ. vel alicui ſunt relicta bona vniuerſaliter, vel indefinitè, vel vni certa re relicta, cæterorum bonorum quis habet relictum, vel inter plures facta eſt diſtributio, vel diuiſio bonorum, & vbi ſunt ſolemnia requiſita ad teſtamentum ex intentione teſtatoris alium hæredem non oſtendente, per hæc, & ſimilia, æquipollentia verba in teſtamento, inſtitutio hæredis ipſa demonſtratur, per text. in d. l. his verbis. in princ. & ibi Imol. & text. in l. 1. §. diuus autem Pius. ff. eo. de hæred. inſtit. Gloſſ. & doct. in l. quoties. C. famil. ercis. Alexand. conſil. 161. num. 3. lib. 2. Abb. in cap. Raynutius. num. 5. & 23. de teſta. & ibi Couar. §. 1. num. 5. Corn. conſil. 35. col. 3. verſi. tamen pondero. lib. 2. & Bald. d. conſil. 136. & in l. id, quod pauperibus. col. 1. C. de epiſc. & cler. & Philip. Franch. in c. 1. col. 24. & ſequent. de teſt. in 6. Bar. in l. centurio. col. penult. num. 41. in fin. de vulg. & Pariſ. conſil. 3. col. 2. num. 2. lib. 3. cum alijs allegat.

Aliud quoque eſt animaduertendum, quòd verba talia, qualia ſint importantia inſtitutionem, debent eſſe directa ad inſtitutum, & non ad alium, qui accipiat eum in cohæredem, vel alio modo habeat venire ad manus alterius: quia non eſſet inſtitutio hæredis, ſed fidei commiſſum: vt animaduertit Bar. in l. pater filium. §. fin. de legat. 3. probat & dicit perpetuò menti tenendum, Pau. de Caſt. in auc. nouiſsima. col. 2. verſi. aduerte etiam. C. de inoffic. teſtam. debent quoque adiecta eſſe vniuerſitati bonorum: Ant. Gomez. in ſuo Cõment. Iu. Tom. 1. cap. 10. num. 12.

LIB. III. INTERP. I. DVBIT. III.

SOLVITVR.

1 Per nominationem hæredum & expreſſionem qualem à teſtatore factam, vel alijs commiſſum, & relatam per alium.

2 Et talem præſumi hæredem, qualis eſt expreſſio, & incapaci, vel ſpurio reperto prouiſionem relinquendi, qualem eſſe.

3 Per ius poſtliminij captiui inſtitutionem validam res emptas à Pyratis effici emptoris, ei pretio non reſtituto.

4 Per ſtatutum de bonis non alienandis forenſi hunc effici hæredem incapacem, & per plures concluſiones enumeratas de tali ſtatuto.

5 Per multiplicem, & hic plenè diſcuſſam ſignificationem vocabuli, Hæredis.

SVMMARIVM.

1 Inſtitutio hæredis eſt totius teſtamenti caput & fundamentum, & ſine ea proprie non poteſt appellari teſtamentum.

2 Hæres palàm debet exprimi & nuncupari certo nomine, vel indubitabili ſigno demonſtrari, nomine expreſſo cum duobus indicijs & dignitatibus ſingulorum expreſſis effectus ſi duo ſint, & ſufficit tamen, ſi vna demonſtratione oſtendi poteſt, & de mirabili effectu expreſſionis propriorum nominum hæredum, & quid, quando probetur, alium eſſe eiuſdem nominis in agnatione, vel in loco quid agendum.

3 Inſtitutio

3 *Inſtitutio hæredis nulla eſt, non conſtito de corpore, ſeu perſona hæredis, nec ex ipſo teſtamento, aut alio modo, valebit tamen inſtitutio ex ſerie teſtamenti circa modum declarandi perſonam hæredis per teſtatorem indicatum, qualiterque hic modus declarandi contingere poſſit.*

4 *Inſtitutio hæredis incerti cognoſci poteſt à lege ipſa, declarante modum indicatum à teſtatore, inſtituendo hæredes, attinentes, propinquos, vel proximos ſuos: quia intelliguntur inſtituti exiſtentes in potiori gradu ei ſuccedendi ab inteſtato.*

5 *Quid, teſtatore relinquente bona ſua cui de iure ſpectant, & pertinent, & eodem in teſtamento aliquid nominatim relinquat attinentibus, putà filiabus: agnatus enim admittetur, de quo probabitur per duos teſtes, teſtatorem ſenſiſſe.*

6 *Teſtator inſtituens vnum ex ſuis attinentibus, ſigno aliquo non apparente, quis nam is ſit, vel dicens, Inſtituo hæredem proximum meum, tunc omnes proximi intelliguntur inſtituti, vt Lex vocat.*

7 *Inſtitutio facta de pauperibus, hæredibus, declaratur per legem, vt cenſeantur vocati pauperes domicilij teſtatoris: & de quibus?*

8 *Inſtitutio facta de naſcituro, dicitur certa indubitabili ſigno. i. ex ſe naſcituro.*

Idemque eſt dicere, Inſtituo ventrem, partum, poſthumum, vel naſciturum.

9 *Inſtitutio hæredis incerti, facta per teſtatorem de vno & nepotibus ſuis, vel ex ſua agnatione, quem vxor eligere maluerit, fit certa, vxore eligente, qui hæres erit ſic electus, qua vxore differente eligere omnes nepotes vel agnati conſequentur hæreditatem, vti facta inſtitutio ex certo genere perſonarum, ſecùs, ſi eſſet de incerto ex incertis, niſi remiſſio ſit facta arbitrio boni viri, ad quem recurr.tur, ea non eligente.*

10 *Itemque ſic declaratio incertitudinis hæredis inſtituti ex aliquo euentu per teſtatorem inſpecto & ferè iuſſo, quo ſeruato is hæres expreſſus intelligi debet, & eo ceſſante, diſpoſitio fit inutilis.*

11 *Inſtitutio valet de eccleſia conſtruenda.*

12 *Inſtitutio hæredis implicita poteſt cognoſci & haberi ex relatione facta per teſtatorem ad certam ſcripturam, vel coram ſufficienti numero teſtium, quòd ea ſit ſuum teſtamentum, tunc hæredes reperti in ea intelliguntur ſic nominati & expreſſi, vel ex relatione facta in ſcriptura teſtamenti, ſe referente ad aliam, de cuius fide non ſit dubium, ita hæredes in hac nominati cenſentur expreſſi in ſcriptura referente.*

SOLVI.

AD duo tendit huius quartæ dubitationis explicatio. Primum, de nominatione, vel expreſſione. alterum, de qualitate hæredis inſtituti.

1 Cum † enim notiſsimum eſt, totius teſtamenti caput, & fundamentum, dici hæredis inſtitutionem: §. ante hæredis inſtitutionem. Inſti. de lega. & ſine ea propriè quidem appellari non poſſe teſtamentum, per alleg. ſuprà hac ea. interpr. dubit. 1. vt igitur ſuper hoc fundamento tota teſtamenti fabrica firmius conſtrueretur, & ab eo procul eſſet
2 omnis obſcuritas, † debet hæres palàm exprimi, & nuncupari certo nomine, vel indubitabili ſigno demonſtrari, & manifeſtari: l. hæredes. in princ. ff. de teſta. & l. quoties. §. ſiquis nomen. & l. nemo. in princ. ff. de hæred. inſt. & l. iubemus. C. de teſta: & quoties non apparet, quis hæres inſtitutus ſit, reſtitutio non valet, dicit tex. in l. in tempus. §. 1. ff. de hæred. inſtit. Certo enim nomine quiſque ſuo ſibi impoſito dignoſcitur: l. ad recognoſcendos. C. de ingenu. & manu. & gloſ. in l. ſi quis à filio. §. pen. de lega. 1. Bald. in l. conuenticulam. col. fin. verſ. item in teſte. C. de epiſ. & cler. & tex. in §. idemque in hæredibus. Inſtit. de lega. nomine quidem expreſſo, cum duobus accidentibus, vel indicijs, vt perfectè perſona demonſtretur: vt, Inſtituo hæredem Ludouicum filium meum, Galleatium Ioannis de Piſauro, dignitatibuſq; ſingulorum expreſsis vt Ludouicum V. I. Doctorem, & Galleatium Art. Medi. Doct. vt l. hac conſultiſsima. ibi, deinde exprimant, &c. C. qui teſta. fac. poſ. tradit Bart. in l. demonſtratio. in princ. num. 14. verſi. ſeptimò quæro. not. Imo. in l. teſtamento. la. 1. de condit. & demon. Alexan. conſil. 153. col. 1. num. 4. lib. 2. Verum ſi reperiatur hæres inſtitutus, expreſſo ſolo nomine proprio, vt Inſtituo hæredem Simonem de Piſauro, quoniam vbi ſit nominis conformitas, & corporis identitas præſumitur, niſi diuerſitas probetur: Bal. conſi. 70. Cum apparet de condemnatione. lib. 4. Alex. in addi. ad Bar. in l. Diuus. ff. de cuſt. reo. & ad certificandum hominem, ſufficit dicere nomen proprium, niſi plures ſint eiuſdem nominis, cuius probatio incumbit aduerſario, & dicendi, eſſe plures eiuſdem nominis, alioquin obtinet vtique veniens expreſſo nomine aſcripto: Bar. in l. ſi in rē. ff. de rei venet in terminis in l. ſi quis ſeruū. §. ſi inter duos. de leg. 2. & ibi Paul. de Caſ. & Imo. Fel. pro not. adducit in ca. 1. verſ. ſignificantibus. colum. 1. de libel. obla. & Aymo conſil. 267. col. 2. verſ. 3. reſpondeo. & Socin. conſil 28. col pen. verſ. non obſt. quòd non dicitur. lib. 3. vbi latius id comprob. allegando etiā d. conſ. Bald. licet non dicat numerum, neque librum, quod limitatur & intelligitur in nominib. perſonarum procedere, quæ non frequentantur, & de raro perſonis imponuntur in prouincia, in alijs verò nominibus conſuetis & vſitatis imponi pluribus: vt Ioannes Franciſcus, debent adiungi demonſtrationes prædictæ, ſecundum Aret. in conſil. 102. In cauſa, & quæſtione. col. 4. in 2. dubio. ad fin. refert & ſequitur Deci. in conſ. 13. col. pen. verſ. regulariter. num. 9. & per Felin. in c. auditis. ſub num. 27. verſ. limita ex dicto. Bald. de præſcript. quæ limitatio mihi non placet, quia quocunque nomine frequenti vel raro quis appelletur in aliqua diſpoſitione, & magis teſtamentaria, vel fauorabili, iam poſitus eſt in quaſi poſſeſsione talis denominationis, & præſumitur talis, donec probetur contrarium, per not. in l. neque profeſsio. C. de teſta. & in l. fin. ff. de probat. cum ipſemet in diſpoſitione maximè nominatus experitur: l. ad probationem vti dominij. C. de probat. & ibi Bald. Ergo non probato, quòd ſint plures eiuſdem nominis, ſtandum videtur dictæ præſumptioni, vt reſpondit Socin. in d. conſi. 28. colum penul. non inficiatur, quòd magis perfectè perſona demonſtratur nomine expreſſo cum duobus ſignis alijs indicantibus, ſecundum Bartol. in d. l. demonſtratio. in principio, in 7. quæſtio. per l. forma de cenſ. & d. l. hac conſultiſsima. Tamen vbi poteſt vna demonſtratione oſtendi, ea ſufficit. Iaſon. in l. 1. in fin. de liber. & poſthum. Nota mirabilem effectum expreſsionis propriorum nominum hæredum in inſtitutione, quòd inſtitutio talis præciſe reſtringitur in perſonis, quarum nomina in ea expreſſa ſunt, & ad alias perſonas nullomodo extenditur, aliàs dictum eſt, pulchrè probari per Deci. conſil. 513. colum. 1. numero primo.

Sed pone, quòd probetur alius eſſe eiuſdem nominis in agnatione, vel in loco, quid agendum, vt vnus obtineat, & præferatur. cum enim iam conſtet de nomine hæredis, & ambiguitas ſit de corpore, ita quòd non ius, ſed probatio deficit, is quidem, qui conſanguinitate, amicitia, conuerſatione, & affectione, ſe magis iunctum probabit cum teſtatore, vel per alias

conięcturas, de eo teſtatorem ſenſiſſe, obtinere, & præ-
ferri debet: Bart. in l. ſi duo. ad fin. ff. de teſta. tut. & per
me latiùs adducta ſuprà 1. lib. Interpr. 2. in primo medio
de coniecturis, & ea. interpr. dubit. 2. in locis à conſan-
guinitate, & amicitia, ab affectione, & per Par. conſil. 3.
col. antepen. & pen. lib. 3. & per text. in d. l. in tempus. §. 1.
3 Præterea † hærede inſtituto, cuius corpus ſeu perſo-
na, nec ex teſtamento ipſo, nec alio modo poteſt demon
ſtrari, & certificari, iam dictum eſt, inſtitutionem ip-
ſam nullius eſſe momenti: d. l. in tempus. §. 1. Sed habi-
ta ex ſerie teſtamenti intentione teſtatoris circa perſo-
nam hæredis, & circa modum eam declarandi per eum
indicatum, videamus, qualiter modus iſte declarandi
poteſt contingere, & haberi.
4 Primò poteſt haberi ex eo, quòd † lex declarat, vt,
Inſtituo hæredes attinentes, propinquos vel proximos
meos, intelliguntur quidem hæredes inſtituti, qui ſunt
in potiori gradu teſtatori ſuccedendi ab inteſtato: l. cũ
ita. §. fin. & ibi Gloſſ. de legat. 2. facit Alexand. conſil.
213. in princ. lib. 6. Bar. & alij in l. hæredes mei. §. cum
ita. ff. ad Trebel. & Dec. conſil. 278. col. pen. verſ. deci-
mò, quia vt ex tali relatione ſumatur illa ſignificatio,
quam facit ius. Gloſ. in verſ. ad ius. in l. 3. C. de hæred.
inſtituen. & per Socin. Iun. conſi. 104. col. pen. num. 28.
lib. 1. ita valida eſt hæc generalis inſtitutio, quæ tantum
operatur in ſuo genere quantum ſpecialis in ſua ſpecie,
vt plene probat Aymo in conſil. 162. & Socin. Iun. conſil.
107. col. 2. nu. 10. 11. lib. 1. valet enim huiuſmodi inſti.
de venientib. ab inteſtato, vt vltima voluntas: Bar. in l.
1. in princ. ad fin. ff. ad l. falci. & Ang. in l. ſicuti. §. apud
5 Pomponiũ. ſi ſer. vendi. † facta tali diſpoſitione reliquit
bona ſua, cui de iure ſpectant, & pertinent, ſi continge-
rent aliquid nominatim. & ſpecialiter fuiſſe relictum in
eodem teſtamento aliquibus ex ipſis attinentibus, vt
puta filiabus: hos quidem non comprehendi in inſtitu-
tione vniuerſali hæredum ſic generaliter facta, ſed ag-
natum, de quo etiam per duos teſtes probetur, teſtato-
rem ſenſiſſe plurib. rationibus motus in facto reſpon-
6 dit Pariſ. d. conſil. 3. col. 4. lib. 3. † Secùs autem eſſet, ſi
teſtator inſtitueret vnum ex ſuis attinentibus, ſigno ali-
quo non apparente, quis nam is ſit: quia inſtitutio hæc
incerta non valet: dic. l. in tempus. §. 1. l. Paulus. de reb.
dub. vti incertus etiam de certis ſit vocatus, reprobata
opin. Bart. tenet Soc. in l. quidam relegatus. col. 5. &
ſeq. eo. ſequitur Ruin. conſ. 36. col. 3. num. 9. lib. 2. &
tenet Saly. in l. id, quod pauperibus. col. 2. in 3. opp. C.
de epiſ. & cler. Idem eſſet pro validitate inſtitutionis, ſi
diceret, Inſtituo hæredem proximum meum: quia hæc
indefinita in fauorabilib. æquiparat̃ vniuerſali, & oñes
proximi, vt Lex vocat, intelligerent̃ inſtituti: vt tradit
7 Soc. in d. l. quidam relegatus, ſuprà num. 15. † Idem eti-
am dicitur, per Legem declarari hæredes, quando ſunt
inſtituti pauperes: vt l. ſi quis ad declinandam. C. eo. &
cenſentur vocati pauperes loci domicilij teſtatoris, per
l. nulli. C. eo. & l. hæc conditio. §. fin. de cond. & de-
monſtr. ponit Couar. in c. cum tibi. num. 14. de teſta. &
Pariſ. conſil. 38. col. 4. num. 28. lib. 3. Sanè intelligitur
de natis & conceptis tempore mortis teſtatoris, per al-
leg. à Rolan. à Val. conſil. 70. num. 9. lib. 3. & forſan de
notis teſtatori, & non de ignoratis, per commun. opin.
Gloſ. & docto. in l. Titius. in princip. de liber. & poſt-
hum. ibi. teſte Iaſ. in col. fin. & teſte Dec. in l. ſicut certũ.
col. 2. nu. 9. C. de teſta. mil. ibidem loquentibus, quoad
filios eadem ratio videtur, quoad alios, maximè exi-
ſtentibus & repertis notis, in quibus poteſt verificari
inſtitutio: arg. not. in l. 2. eo. de liber. & poſthum. & per
Bart. in l. qui liberis: §. hæc verba. in penult. quæſt. de
8 vulga. & pupil. † Etenim naſciturus inſtitutus dicitur
certus indubitabili ſigno. 1. ex ſe naſciturus: per Gloſſ.
fin. in l. ſi pater filium. eo. & ibi Bart. in ſecunda oppoſi.

& idem eſt dicere, Inſtituo ventrem, partum, vel poſt-
humum, vel naſciturum: Bald. conſil. 134. Mihi Bald.
lib. 4. & l. 3. §. nominatim. de iniuſ. rupt. teſt.
9 Secundò † ab eo, cui teſtator commiſit, poteſt ex-
preſsio hæredis haberi eligendi ex certo genere perſo-
narum, de quo teſtator ſenſerit, vt, hæredem inſtituo
vnum ex nepotibus meis, vel ex mea agnatione, quẽ
vxori meæ placuerit eligi, qui quidem electus erit hæ-
res, vel ſi vxor diſtulerit eligere, omnes nepotes vel ag-
nati, vt hæredes inſtituti, conſequentur hæreditatem:
l. ſi quis Titio. §. fin. & l. cum quidam ita. de lega. 2. l.
vtrùm. §. quidam. de rebus dubijs. & ibi Socin. col. 3.
num. 6. Deci. in l. captatorias. col. 2. num. 12. C. de teſt.
mil. Bertran. conſil. 222. lib. 6. & concordant. allegat
Couar. in d. cap. cum tibi. num. 2. non valeret quidem
diſpoſitio vti captatoria, ſi eſſet de incerto ex incertis,
etiam ex non conceptis tempore mortis teſtatoris: Rui.
dicto conſilio 36. num. nono, decimo, & Pariſi. d. con-
ſil. 38. Socin. in d. §. cum quidam. col. 3 num. 7. & in l.
ſi cognatis eo. niſi remiſsio facta ſit, vt arbitrio boni viri.
quia tunc vxore non eligente, recurritur ad arbitrium
boni viri, Bero. conſil. 13. num. 33. lib. 2.
10 Tertio, † hæredis inſtituti incertitudinis declaratio
habetur ex aliquo euentu, per teſtatorem inſpecto, &
ferè iuſſo: vt, hæredem inſtituo illum ex meis cogna-
tis, qui ſtuduerit, vel operam dederit Legibus, vel Me-
dicinæ, vel Mercaturæ, & efficietur Doctor, vel merca-
tor: nam hoc futuro euentu ſequuto, in aliquo ex cog-
natis, vel ex certis à teſtatore expreſſus, hæres intelligi
debet: l. ſi ſeruus legatus. §. huiuſmodi. de leg. primo,
Bart. in d. l. quidam relegatus. col. 2. ſub verſic. quæro,
quid in hæredis inſtitutione. ibi, aut continet vnum de
pluribus, &c. quem in hoc ibi Doctores communiter
ſequuntur, & Salyc. in d. l. id, quod pauperibus. col.
pen. ſub verſ. quæro, an quæ dixi in legatis. Ang. Aret.
in tractat. de teſta. in Gloſſ. 15. cum ſimil. quæ huic ſen-
tentiæ poſſunt conuenire per me alleg. ſupra. 1. lib. in
vltima interpr. & dubita. vltim. in loco 13. ab euen-
tu.
11 Exinde etiam dicendum eſt, valere † inſtitutionẽ de
eccleſia conſtruenda: Bart. in l. ſeruos. in fin. de alim.
leg. & conſil. 26. teſtator. & Gui. Pap. in quæſt. 267. &
Bero. conſil. 21. num. 6. & ſequent. lib. 2. Qui tamen fu-
turus euentus, ſi ceſſaret diſpoſitio, efficeretur inutilis,
per l. qui plures. de vſufr. leg. tradit Ang. Aret. in d.
Gloſſ. 15.
12 Quarto, † implicita inſtitutorum nominatio, & ex-
preſsio haberi poteſt ex relatione vel coram ſufficienti
numero teſtium per teſtatorem, facta ad certam ſcrip-
turam, quod ea ſit ſuum teſtamentum & hæredes poſt-
modum reperti in eo intelliguntur, ſic nominati, & ex-
preſsi, vel ex relatione facta in ſcriptura teſtamenti ſe
referente ad aliam ſcripturam, de cuius fide non ſit du-
bium: ita hæredes in hac nominati cenſentur expreſsi
in ſcriptura referente: vt per text. in l. aſſe toto. ibi. Bald.
in fin. & Angel. ff. de hæred. inſtit. Bart. in l. ſi ita. de
condi. & demonſtr. Alexand. conſil. 176. col. 2. verſ. nec
ad hoc ob. lib. 5. & conſil. 4. numero 7. lib. 7. Paul. de
Caſtr. conſil. 93. Viſo dic. teſtamento. colum fin. ſub
numero 7. lib. 1. d. conſil. 377. Ad primum in princ.
& conſil. 414. Viſo & examinato. col. 2. ſub verſ. ſecun-
dò poteſt. lib. 2. & Goza. conſ. 3. col. 4. ſub num. 13. & 16.
Dec. conſil. 539. col. penult. ſub nu. 9. & Couar. in dicto
cap. cum tibi. num. 5. & Iaſ. in l. ſtipulationum quæ-
dam. §. illud. colum. fin. de verborum obligatio. vbi
dum ſit differentia inter legata, & inſtitutionem, pro-
cedit, quoad verificationem ſcripturæ relatæ per com-
parationem: vt per Aret. in l. hæredes palàm. colum.
1. de teſta. ſed quando ſcriptura relata eſt indubitata,
ſic valet & inſtitutio: per text. in d. l. aſſe toto & in l.
inſtituti-

inſtitutio talis. de condit. inſtit. & Clar. in §. teſtamentum. in quæſt. 36. Hoc etiam procedit in inſtitutione facta in re certa per relationem ad aliã ſcripturam: Guid. Pap. in quæſt. 459. hæres vniuerſalis. & ſecùs eſt, quando non conſtat legittime de ſcriptura relata, & eius qualitate. Ruin. conſil. 10. colum. 3. lib. tertio, & Pariſ. conſ. 19. colum. quarta. num. 26. & ſequent. lib. tertio, & plenè Gabriel Roman. de commun. opin. tit. de teſtam. concluſ. 11. in fin.

His igitur modis in dubijs ſufficit demonſtrari nomen hæredis, per l. quoties. §. ſi quis nomen. ff de hæred. inſtitut. & not. in l. hac conſultiſsima. qui teſtam. fac. poſſ.

SVMMARIVM.

1 *Hæredis inſtituti ſemper qualitas eſt videnda.*

2 *Hæredes omnes cenſentur capaces relictorum, niſi appareant iure prohibiti, etiam ſi ſint mulieres meretrices & impudicæ, quarum coitus à Iure Ciuili non ſit interdictus, poſſunt à priuato hæredes inſtitui: quorum hæredum capacitas tribus temporibus requiritur.*

3 *Hæres eiuſdem qualitatis eſſe præſumitur, prout eſt nominatus in teſtamento, donec fuerit probatum contrarium: quo probato, inſtitutio corruit, quæ probatio ab opponente fieri debet.*

4 *Spurius quomodo probetur, & ſtante dubio, præſumitur capax interpretaturq́ legitimus, cum poßit quis eſſe & ſpurius, & legitimus, ab eoq́ relicta reuocantur ſpacio duorum menſium, aliàs fiſcus capit, duobus tamen concurrentibus.*

5 *Baſtardus efficitur legitimus, cum ſit hæres inſtitutus, & inſtitutione quaſi teſtamento legitimatus.*

6 *Spurÿ ſicut legitimi creati ſunt à natura eodem intellectu, & eadem ratione, & humanitate præditi, qui licet non poßint inſtitui hæredes, non tamen ſunt indigni, & de differentia inter indignum & incapacem.*

7 *Spurius eſt capax alimentorum, & quo in foro peti poſſunt, merito ei pater poteſt relinquere, quantum ſufficit pro alimentis, ſicut filiæ ſpuriæ dotem, & in exceſſu fit reuocatio per conſanguineos, quomodocunque cognoſcatur talis exceſſus, etiam ſit tale legatum, etiam ſi ſua induſtria poſſit ſibi acquirere alimenta, quod venit reſtituendum patri vel hæredibus eius defunctis ſpurio & ſpuria, & ideo cautio ab eo exigitur de eis relictis reſtituendo poſt mortem eius: lucro tamen dotis conceſſo marito, vigore ſtatuti.*

8 *Spurius poteſt inſtitui hæres à patre, ſi legitimabitur, vel quando erit factus capax, ſecundum communem opin. & valet inſtitutio, obtenta voluntate principe pro legitimatione conſequenda, adeò vt recuperari poſſunt bona, quæ interim alÿs fuiſſent alienata, & valet contra legitimos ſucceſſores, facta etiam legitimatione ſine præiudicio venientium ab inteſtato: & eſt communis opin.*

9 *Et de cautela & via meliori, qua ſpurius poßit patri ſuccedere, ſimileſq́ue incapaces, ſecundum communem opin.*

10 *Et quòd filÿ ſpurÿ poßint inſtitui ab auo, vel auia, aliam ſobolem non habentibus, qua exiſtente non poteſt conſentire etiam iuramento, vt donetur vel relinquatur ſpurio.*

11 *Spurius poteſt accipere ab hærede patris, non probata fraude, & poteſt etiam hæres inſtitui à fratre legitimo & ab omnibus, non tamen ab aſcendentibus, & ab hærede patris, & à patre principe ſupremam poteſtatem habente in loco, quando tamen à tali patre expreßè ſpurius nominetur in teſtamento, vel donatione, poteſtq́ illi ſubſtitui vulgariter ab omnibus, & non aliter.*

12 *Baſtardus vocatus hæres in teſtamento, deficientibus legitimis, non intelligitur de ſpurÿs, ſed de naturalibus natis ex concubina, vel ex ſoluto & ſoluta, cum baſtardus & naturalis, idem importet, & qui naturales dicantur, in dubioque non præſumitur ſpurius, ſed naturalis.*

SOLVTIO II.

ALTERVM autem præmiſſum, videndum eſt de qualitate hæredis inſtituti.
1 | Semper enim reſpice quis ſit inſtitutus
in teſtamento, dicit Bar. in l. militis. §. veteranus. ff. de mil. teſta. de ea qualitate & differentia hęredum, quę tractatur in Inſtitu. de hæred. quali. & differen. vide ibidem. & per Dec. in l. qui ſe patris. colum. 2. numero 6. C. vnde liberi. poſt Bald. ibi.

Hoc in loco viderentur repetendæ qualitates quæ hæredem incapacem reddunt. Sed quia de his plenè diſcuſſum, ſupra reperiri poteſt, dum teſtamentorum valor erat indagandus, in præced. lib. interpr. 2. dubi. 1. à prin. ſequendo paginas aliquas, illuc ideo reuertendum
2 eſt. Regula hac retenta, | quòd niſi appareant iure prohibiti, cenſentur omnes capaces relictorum, etiam ſi ſint mulieres meretrices, & impudicæ, quarum coitus à Iure Ciuili non ſit interdictus, poſſunt à priuato hæredes inſtitui, vt ex facto reſpondit Iaſon conſil. 37. lib. 3. Scitur enim, qualitatem hanc capacitatis hæredis requiri tribus temporibus: & facti teſtamenti: & mortis teſtatoris: & aditæ hæreditatis: l. ſi alienum. §. 1. ff. de hær. inſtit. & §. in hæredibus autem. Inſtit. de hæred. quali. & diſ. ibi gloſſ. & Doctor. Bartol. in l. ſecunda, de Reg. Cat. & Aret. in l. ſi ſeruus. colum. ſecunda, verſicul. tertio, de acquirend. hæred. & in l. cætera. in princ. in 3. not. de leg. primo.

3 Eiuſdem autẽ | qualitatis, ſeu denominationis prout hæres quis nominatus inuenitur in teſtamento præſumitur eſſe, donec fuerit probatum contrarium: Bald. conſi. 437. Titius. colum. 1. numer. 4. lib. 5. vt de cautela tacentis ſuum filium ſpurium, & nominantis filium talis mulieris non valida, ſi probetur eſſe filium ſpurium teſtatoris, tenet idem Bald. in l. 3. in princ. de liber. & poſthu. ita debet probari contrarium ob aſſeuerationem contrariam, conſtituentem filium nominatum in quaſi poſſeſsione filiationis: Neuiz. conſi. 34. ſub nu. 10. & inſtitutio tunc habetur pro non ſcripta, & tranſit ad ſubſtitutos, ſi extant, aliâs ad eos, de quibus in §. in primo. C. de cad. tol. latè tradit Alex. conſ. 202. lib. 6. ſequitur Goz. conſi. 21. num. 20. & ſeq. lateq́ inſiſtit Neuiz. d. conſ. 34. num. 5. & ſeq. Vbi verò huiuſmodi nominatio filiationis, fraternitatis, vel alterius coniunctionis facta in inſtitutione hæredis, erronea probaretur, non valere inſtitutionem, diffuſe diximus antè lib. præceden. interpr. 2. dubit. 2. verſ. 26. inſtitutio. item vbi quis à teſtatore nominatus eſt filius legitimus, & naturalis, ſi opponatur de illegitimitate, plura debet probare requiſita ad effectum legitimitatis ex tali nominatione, aliâs ſuccumbit, & nihil ſibi prodeſt iſta nominatio, plenè examinando conſuluit Ruinus, conſil. 63. colum. ſecunda, numer. quinto, & ſequent. lib. ſecundo, probata tamen priùs intentione ſua ab actore, quòd reus verè ſit ſpurius, vt actor tenetur probare, vigente præſumptione pro reo, quod ſit naturalis, Aym. conſil. 166. co-
4 lum. prima, & ſequent. contra per Nat. conſil. 421. ſequitur Ioſeph. Aſsiſien. in Deciſ. Peruſi. 18. num. 28. | Quomodo autem probetur ſpurius, plura dicit Paulus de Caſtr. conſil. 115. ſuper primo. colum. penult. lib. primo. & Neuiz dict. conſil. 34. Si autem dubium ſit, an ſit ſpurius, præſumitur quidem capax, & poteſt hæres inſtitui: Bal. conſil. 448. Quæritur in primis. verſus fin. verſ. tertio. lib. 1. & contrarium debet probari ab opponente, & dicente, quod non ſit filius, qui vt talis nominatus ita ſit in teſtamento: Alexan. in conſil. 88. colum. fin

lib. 7. cum quis poſsit eſſe ſpurius & legitimus, inter-
pretatur legitimus, & qui allegat defectum, debet ip-
ſum de neceſsitate & concludenter probare, dicit Bald.
in l. ſecunda. C. de com. ſer. manu. & Bero. conſil. 19.
lib. 2. per totum. & Socin. conſil. 23. colum. 7. verſi. 18.
lib. primo, & Ioan. Cephal. conſil. 48. numero ſecun-
do, & ſequent. & plenè Catel. Cot. in Memor. verſi. fi-
liusfam. præſumitur. Quinimò ſolum nominando
eum filium, qui tamen natus ſit ex ea, quæ poterat eſſe
vxor, naturalis & legitimus effectus dicitur, per auc.
item ſi quis. C. de natu. liber. cenſet Bald. conſil. 196. In
hac cauſa numero 2. lib. 3. & Iaſ. conſilio 51. colum. pe-
5 nult. verſic. præterea. lib. 3. dicit, † Baſtardum, hære-
dem inſtitutum, effici legitimum ex inſtitutione quaſi
teſtamento legitimatum, & cum alijs concordan. alleg.
à Pariſ. conſi. 13. numero 27. lib. 2. & ab Aym. dicto
conſil. 166. colum. penult. numero 12. vbi numero. 15.
recordari facit volentem à ſpurio reuocare relicta ha-
bere terminum duorum menſium, aliàs fiſcus capiet,
per l. primam. C. de natu. libe. & alleg. per eum ibi, cui
adde Bart. conſil. 119. Dominus. colum. 2. numero 4.
& hæc confirma & declara, vt per Couar. in tracta. de
matri. cap. 8. §. 7. in 2. parte. Alioquin fiſcus non capit
relicta ſpurio, niſi duo concurrant, quòd clàm ſint facta
relicta, & per aliquem fidum teſtatori ſit tacita fides
præſtita de dimittendo ſpurio: Corn. conſilio 310. lib.
1. & Deci. conſil. 311. ad fin. & Clar. in §. teſtamentum.
in quæſt. 31. ſub verſicul. ſed quid ſi pater.

Poſtquàm de qualitate hæredum ſermo incidit in fi-
6 lios naturales vel ſpurios, quoniam & hos, ſicut † legi-
timos, creauit Natura eodem intellectu, eadem ratio-
ne, eadem humanitate præditos, hoſq; & ſi Leges ab-
horreant, id tamen non crimine aliquo eorũ, quod ſic
naſcendo non commiſerunt, ſed euenit parentum vi-
tio: l. Legem. C. de natu. liber. De his igitur omittenda
non eſt prouiſio, quæ legibus ipſis etiam benignè fieri
poteſt, ſicut & his genitores in elogijs eorum multifa-
riam prouidere ſtudent cautelis, quantas edoceri poſ-
ſunt.

Veruntamen de his loquendo, propoſitam ſpeciem
non digrediar.

Primum enim in ſpurio non cadit titulus inſtitutio-
nis, cum non ſit capax alicuius partis, dicit Bald. in l. ſi
quis ſolidum. ad fin. ff. de hæred. inſtit. non tamen eſt
indignus. & nota differentiam inter incapacem & in-
dignum: quia bona relicta non capaci expreſsè non ap-
plicantur fiſco, niſi tacitè relicta ſint, indigno verò re-
licta, ſemper applicantur fiſco, in add. ad Bart. in l. 1. C.
7 de delator. lib. 11. niſi quòd ſpurius † capax eſt alimen-
torum de Iure Canonico: cap. cum haberet. de eo qui
dux. eam, quam pol. per adul. quæ non poteſt petere in
foro Ciuili, & coram Iudice Laico, ſed ſolum in foro ec-
cleſiaſtico, & coram Iudice Eccleſiaſtico, vt per plura
concludit Aret. in conſil. 48. colum. penult. in princ.
dub. quod poſſet procedere in terris imperij, non autẽ
in terris ſubiectis iuriſdictioni Eccleſiæ, per Gloſſ. 1.
verſ. Lex ciuilis. in capit. fin. de arbit. in 6. tradit Imol.
in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. col. 6. ad Trebel. ſequi-
tur Fel. ſic declarando in cap. 5. Eccleſia S. M. colum. 16.
num. 44. 45. de conſtitu. nihilominus & in terris im-
perij, & in foro ſeculari, in hoc ſequatur ius canoni-
cum, ſecundum commun. opin. atteſtatam per Deci. in
capit. clerici. colum. 2. ſub numero 2. de iudi. & conſil.
611. & ita ſeruatur in practica Ripa in rubr. colum. fi.
de verborum obligationibus. Vnde pater poteſt relin-
quere ſpurio, quantum ei ſufficiat pro alimentis, & fi-
liæ ſpuriæ dotem, ſecundum Bartol. in auc. ex com-
plexu. C. de inceſt. nupt. & in l. fin. col. 2. num. 7. ff. de
his qui. vt indi. vbi dicit, hunc modum relinquendi
ſpurijs eſſe clarum & lucidum. Iſiter ſingularia ponit
Matheſ. in ſing. 147. ita eſt commun. opin. Ripa in l. 1.
nume. 61. ſolut. matrim. & ſi exceſsiuum eſſet legatum
in magna quantitate vltra alimenta, & vltra conueni-
entem dotem vt factum in fraudem in exceſſu debet,
& poteſt per conſanguineos irritari, & reuocari: Bartol.
in d. l. fin. num. 7. Ang. Aret. in tractatu de teſta. gloſſ.
69. num. 2. Curt. Iun. conſil. 37. col. fin. fortè non poſſet
reuocari à marito, ſecundum magis humanam opinio.
dicit Ripa in d. l. 1. num. 68. & Roland. à Vall. conſil.
85. num. 51. lib. 3. & conſil. 74. num. 49. lib. 1. vbi num.
41. dicit, alimenta eſſe in neceſsitatem viuenti: exceſſus
autem iſte cognoſcitur inſpectis qualitate ſpurietatis in
filio, vel filia, & facultatibus, & genere, & conditione
patris: Abb. conſi. 115. num. 1. lib. 2. vbi & proſequitur
ac firmat, quòd mortuo ſpurio, vel ſpuria, res relicta
pro alimentis vel pro dote, reuertitur ad patrem, & ad
eius hæredes: idem probat in conſil. 50. eodem lib. 2.
ſequitur Ripa in dicta l. 1. nu. 67. 68. ſolut. matrimo.
poteſt tamen maritus ex iſta dote retinere lucrum, ſibi
obueniens ex ſtatuto: Roland. à Valle de lucro do. in
quæſtio. 94. & Phan. Lucen. in ſuo ſimili tractatu in
Gloſ. 10. num. 61. Inſpicitur & quantum poterat viue-
re ſpurius ſecundum terminos, l. hæreditatum. ff. ad l.
falcid. Bald. conſilio 448. Quæritur in primis. circa fin.
lib. 1. cum alijs inſpiciendis, per Couar. in tracta. de
matr. in 2. part. cap. 8. §. ſexto. num. 7. & Deci. conſil.
611. colum. fin. hac de cauſa præſtandam eſſe cautio-
nem de reſtituendo relictum poſt mortem ſpurij lega-
tarij arguit Aymo conſilio 219. col. penul. verſicul. ſed
obligantur iſti ſpurij. vbi etiam infert, legatum, factum
ſpurio, non expreſſa cauſa alimentorum, intelligi fa-
ctum pro alimentis, & pro eo iure, cuius eſt capax ſpu-
rius. Pro quo facit, quod legatum nihil habenti factum
præſumitur in dubio factum cauſa alimentorum, ſe-
cundum Bart. in l. ſeruus. de an. leg. & Paul. de Caſtr.
conſil. 5. quicquid dicatur. col. 2. num. 6. lib. 1. & pro
eo, quod poteſt capere: Ruin. conſil. 44. colum. 3. num.
9. lib. 2. & Tiraquel. in l. ſi vnquam. ver. Donatione.
num. 79. de reuocan. donatio. aſſerit Menoch. caſ. 169.
num. 8. lib. 2. cent. 1. de arbitr. iudic. & ſi filius ſpurius
ſuis operib poſſet acquirere alimenta, vel aliunde ha-
beret, vnde ſe aleret, vel ſpuria vnde ſe poſſet dotare,
relictum pro alimentis, vel pro dote à patre factum,
non poſſet aliter conſequi, arguendo de filio legitimo,
& naturali valente ſeipſum alere, ita à patre aliter non
percipiente alimenta, per l. ſi quis à liberis. §. ſed ſi fili-
us. de liber. agna. tenet Deci. conſil. 576. colum. 1. &
Pariſi. conſil. 14. num 28. lib. 2. Sed validis rationibus
contrarium conſuluit Aymo conſil. 199. quod placet,
eò maximè inſpecto, quod aliquo euentu poſſet ſpu-
rio, vel ſpuriæ aliquando habenti aliunde, etiam
neceſſarium fore relictum à patre, factum pro ali-
mentis, vel pro dote, cum id debeat inſpici, quod eue-
nire poteſt: l. ſi quis domum. §. 1. cum ſign. ibi in Gloſſ.
ff. locati, & ſequitur Anc. Regien. in quæſtio. 50. num.
6. lib. 1. in ſuo tract. quæſtio. famil. & Couar. in dicto
tracta. de matri. in ſecunda parte cap. 8. §. ſexto. num.
10. facit dictum Iaſ. in l. 1. colum. 3. in tertia limitat. in
fin. C. de fidei commiſſ. quod teſtator legando diuiti,
cogitauit, eum poſſe effici pauperem, ideo legatum po-
teſt etiam dici pium, ſaltem tunc reuiuiſcit legatum:
Rolan. a Vall. conſil. 54. num. 77. lib. 2.

8 Reperitur † hæres à patre inſtitutus ſpurius, condi-
tione appoſita, ſi legitimabitur, vel quando erit effe-
ctus capax, arguit huiuſmodi inſtitutionem non vale-
re, Ioan. Baptiſt. Caccialup. inter conſil. Corn. conſil.
217. Quriacus. colum. prima, lib. 3. quaſi incapacitas
in hoc ſit in teſtatore vitio ſuo: l. fin. ibi, quia vitium
paternum refrenandum. C. de natur. liber. quando
maximè inſtitutio purè eſt facta, & ſi aliquis contra-
dixerit,

dixerit, ꝙ debeat ſe legitimari facere, vt plenè per Goz.
conſil. 21. & ſemel legitimatus pōt iterum legitimari
validiori forma, Bero. conſil. 172. num. 56. & ſequent.
lib. 2. Sed parùm ſuper hoc inſiſtendum videtur: quia
communis ſententia Doctorum extat, huiuſmodi con-
ditionalem inſtitutionem valere, per l. in tempus. in
princip. ff. de hæred. inſtit. & ibi Angel. & in conſil. 223.
Caſus talis eſt. colum. fin. Bald. conſil. 146. Titulus. co-
lum. 2. num. 3. lib. 1. Paul. de Caſtr. in l. ſiquis inſtitua-
tur, in princip. num. 4. ff. eo. & ibi priùs Bald. & in l.
Gallus. §. inſtituens col. 1. in 4. not. & ibi Imol. Alexan.
& Iaſ. in colum. 2. de liber. & poſthu. Curt. Iun. conſil.
84. colum. 2. ita inter commun. opin. recenſet Clar. in
dicto §. teſtamentum, in quæſt. 31. verſic. penul. & Vall.
conſil. 22. num. 19. 20. lib. 3. pro qua Socin. in l. quidam
relegatus. colum. 3. verſic. ſecunda limitatio. de rebus
dubijs. ponderat ibi eſſe text. & caſum de voluntate
principis pro impetratione legitimationis neceſſaria
ad impetrationem ipſius legitimationis, & cum con-
cordantibus, alleg. per Couar. in tract. de matri. in 2.
part. cap. 8. §. 5. nume. 12. & Vaſq. in tracta. de ſucceſ.
progr. lib. 1. §. 3. de hæred. inſti. num. 8. Idem eſt, ſi te-
ſtator dediſſet in teſtamento filio ſpurio licentiam fa-
ciendi ſe legitimare: Ema. Coſta in dicta l. Gallus. §. &
quid, ſi tantum. part. ſecunda, numero 169. qua legiti-
matione obtenta efficitur capacitas paſsiua in filio, in
teſtatore actiua ſemper fuit ad teſtandum, talis ergo in-
ſtitutio efficitur valida, & efficax, ſicut omnis diſpo-
ſitio conditionalis fit expleta conditione: Angel. Aret.
in dict. tractat. de teſta. in gloſſ. 85. colum. prima, & fa-
cit recuperari bona, ſi quę alijs interim alienata fuiſſent:
Bal. conſil. 58. Incipio. ad fin. lib. 3. Valet quidem talis
inſtitutio contra legitimos ſucceſſores teſtatoris,
vbi etiam legitimatio eſſet facta ſine præiudicio ve-
nientium ab inteſtato: Paul. de Caſtr. conſil. 102. Vi-
dendum eſt primo, colum. fin. verſic. 4. lib. 2. ſequitur
Alexan. conſil. 51. Viſo themate. lib. ſecundo, ponit &
pro communi opin. Gualden. de art. teſtan. lib. tertio,
9 cau. 18. & tit. 1. cau. 14. nume. 15. vbi † recollegit quin-
decim cautelas inſtituendi ſpurium & Pariſ. conſil. 82.
colum. 2. num. 7. lib. ſecundo, tradit eam relinquendi
pro alimentis ſpurio, & pro ſuo victu, & ſuæ familiæ, &
omniū, ex eo deſcendentium in infinitum cum aucto-
ritate capiendi poſſeſsionem rei legatæ propria ſua au-
ctoritate, vt ibi per eum. Vidi eam ſæpiùs appoſitam in
teſtamentis, & adhibendam conſului, quæ eſt, vt ſpu-
rius fortè dubius de legitimatione, vel quilibet alius du
bius de habilitate & capacitate, inſtituatur hæres in eo,
quod capere poteſt: in reſiduo verò hæres inſtituatur et
ſubſtituatur aliquis indubius capax, & fidus inſtituto,
& quā per tex. in l. 2. C. de hæred. inſtit. ibi probant Bart.
Bald. Ang. Caſtren. Alex. & Iaſ. & Bald. conſil. 36. Qui-
dam Salnoninus. & con. 72. Quidam inſtituit. lib. 5 &
ibi Bald. dicit, quòd iſta eſt melior via, quæ poſsit inue-
niri, vt ſpurius poſsit ſuccedere patri. idem conſil. 448.
Quæritur. ad fin. lib. primo, & Anton. Gomes. in ſuis
commentarijs in tom. 1. cap. 3. de vulg. ſubſti. ſub num.
14. verſic. ex quo deducitur. vbi dicit, hoc eſſe optimū
conſilium, pro omnibus ſimilibus incapacibus inſtitu-
tis, ſubſtituendi eis capacem. & Dec. conſi. 462. col. 2.
num. 15. & ſequen. vbi & prout Bald. tenet dictis con-
ſil. 36. & 72. firmat, & ſic eſſe commu. opi. Tales inſtitu-
tos, & ſubſtitutos poſt ſpurium poſſe eſſe filios legiti-
10 mos, & naturales ipſius ſpurij: † qui quidem poſſunt
hæredes inſtitui ab auo, aliam legitimam ſobolem non
habente per text. in l. fin. C. de natur. liber. Bart. Bald.
Imol. Alexan. & Iaſ. in dicta l. Gallus. §. quid ſi is affir-
mantes ita eſſe commun. opin. & Bald. dicto conſil. 146.
Titulus. colum. 2. num. 5. lib. 1. Feder. de Sen. conſil.
57. Bart. conſil. 118. & Capr. conſil. 2. in 6. quæſi. nu. 18.
cum concordantibus pluribus alleg. ab Aymo. conſil.
184. & conſil. 200. num. 4. Idem in auia inſtituente, Rui.
conſil. 72. col. penult. nume. 14. lib. 2. Hic autem me-
mor eſto, quòd legitima ſoboles conſentire non poteſt
etiam iuramento, vt donetur vel relinquatur ſpurio:
Aymo in conſil. 229. col. penult. verſic. amplius etiam
allegando Angel. conſil. 223. colum. 2. verſic. vnde con-
ſenſus filiæ & Alexand. conſil. 129. colum. penul. num.
11 15, lib. 6. quiid probant, † poteſt etiam ſpurius accipere
bona ab hærede patris, dum modo aliter non probetur
de fraude, plenè Corn. conſil. 236. lib. 2. ſecus eſt in ne-
pote ſpurio, quia indignisſimum poſſe inſtitui ab auo,
cum laborat ſorditate propria, & paterna, exiſtimat
Bald. conſil. 67. ſi dicta inſtitutio circa medium lib. 1. &
conſil. 406. Quidam magiſter Andræas. col. fin. verſ.
mihi hoc indignisſimum. lib. 3. & aliás ſpurius poteſt
hæres inſtitui à fratre legitimo & ab omnibus exceptis
aſcendentibus, & ſic mediante fratre legitimo conſequi
bona paterna. idem Bald. conſil. 140 Caſus. lib. 1. & An-
gel. dicta l. 2. C. de hæred. inſti. & poteſt inſtitui hæres
ab hærede patris, & ex hoc non præſumitur fraus: Bart.
in l. ſi is, qui ex bonis. de vulg. & pupil. ſubſt. ſequitur
& probat Alexan. ibi num. 6. & d. conſil. 51. ad fin. lib.
2. cum pluribus in materia alleg. per Rolan. à Vall. con-
ſil. 87. num. 17. & ſequent. lib. 3. Poteſt quoque ſpurius
hæres inſtitui, vel donationem conſequi à patre princi-
pe, & ſupremam poteſtatem habente, in loco non audet
aliud dicere: Bald. in conſilio 248. Quæritur, vtrùm do-
natio. & conſil. 262. Recolo. lib. 1. duplicato conſil 456.
lib. 5. facit, quod ſcribit in ſpecie Pap. Leon. in tracta. de
ſubſtit. de compendioſa. nu. 203. & ſequent. dummodò
à patre principe expreſsè nominetur ſpurius, vt latè tra
dit Nat. conſil. 42. num. 33. & ſeq.

Denique poteſt, vulgaris ſibi fieri ſubſtitutio ab om-
nibus: Angel. dicta l 1. Ioan. de Ana. conſil. 91. & non
alia ſubſtitutio, vt ibi per eum.

Non omittam interpretationem huius locutionis,
quandoque in teſtamentis aſcriptæ, quòd deficientibus
12 † legitimis, ſuccedant, vel ſint hæredes baſtardi: quod
intelligitur non de ſpurijs, ſed de naturalibus, natis ex
concubina, & ex ſoluto, & ex ſoluta: vt facto reſpondit
Dec. conſil. 433. colum. penult. licet in hoc dubia vide-
atur hæc interpretatio ſua: quia non ſufficienter euacu-
at argumentum de verbis teſtatoris intelligendis, ſe-
cundum communem vſum loquendi, vt diffuſe ſunt al-
legatum ſupra lib. 1. interpr. 1. dubit. 3. verſic. ſimiliter
à conſuetudine. & in ſpecie Aym. conſil 166. colum.
penult. numero 9. 10. Baſtardus, & naturalis idem im-
portat, dicit Alexand. conſil. 2. col. pen. nu. 57. lib. 5. &
in dubio naturalis & non ſpurius præſumitur, Menoc.
caſ. 194. nu. 32. lib. 2. cent. 2. de arbitr. iud. nam præter
filios adoptiuos, & ſpirituales largè oēs alij appellant
naturales per gloſ. 2. in princ. in c. per venerabilem, qui
fil ſint legit. tradit Iaſo. in conſil. 51. colum. 5. ad fin.
lib. 3. & colum. ſecunda, & Bero. conſil. 165. numero 12.
13. lib. ſecundo. Aym. dicto conſil. 166. numero 8. 9. om-
nes alij. ſ. qui non ſunt nati ex damnato coitu: Gabriel
Eugub. conſil. 29. numero 4. & Nat. conſil. 623. nu-
mero. 7.

Talis itaque iſtorum hæredum eſt qualitas, & con-
ditio de horum legitimatione aliquid in ſeq. interpr.
de ſubſtitutionibus, & fidei commiſsis tangendū erit.

Nunc nunc hac die ſabbati 20. Octobris Anno M. D.
LXXI. dum relictorum naturalibus filijs factorum in-
terpretationes has ſcriberem, ad hanc regionem no-
ſtram allatum eſt, nouum optimum nobis Chriſti filij
Dei fidelibus, verè ab ipſo Deo Optimo Maximo elar-
gitum, donatum, quòd huius menſis octobris Domini-
ca die ſeptima ſummo mane in mare Ionio non procul
à Naupacto Claſſe confœderationis, & Vnionis Chriſti

ipſius fidelium principum Pij V. Summi Pontificis. Regis Philippi de Auſtria, & Dominij Veneti, cuius Dux & Imper. eſt Ioannes, filius, & natura & virtute militari verè genitus ex Carolo V. Imperat. & claſſe horribilis Tyranni Turcarum fulmineo, clamitoſo, ſtrepitoſoque impetu ſimul confligantibus trium horarũ ſpatio Victoria lucet, & viget pro claſſe noſtra Chriſtiana, tota claſſe Turcarum victa, ſubmerſa, & ſuperata, captis ſeruatisque 180. triremibus. liberatis quindecim millibus captiuis, captis, & ſeruatis hoſtibus Turcis x. mill. cæteris verò occiſis, & ſubmerſis, cui quidem almæ victoriæ conſilio primum adiuuans, deinde viribus accerrimè pugnans, adfuit inter cæteros Duces, & Proceres orthodoxos inclytus Franciſcus Maria Iunior ex Illuſtriſsima prole Ducum Vrbini, eiuſdem nominis, eiuſdemque virtutis, & gloriæ militaris, & bellicæ ſecundus hæres ſenioris Franciſci Mariæ paterni aui, cuius, & ipſius diuinæ victoriæ geſtorum nuncupatiua enarrandorum, & laudũ, & vtilitatum vniuerſæ Reipublicæ Chriſtianæ locum ſuum dimitto ſcriptoribus huius ſupra alias glorioſæ hiſtoriæ: Pax & concordia nobis bonæ voluntatis hominibus in terra, gratiarum actió, honor, gloria omnis vero Deo noſtro in Cœlis.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio facta de capto ab hoſtibus ſi reuertatur, valet iure poſtliminij, quo iure quid reſtituatur captiuis reuerſis, & in quibus remaneant obnoxij, & quæ ſtent in ſuſpenſo, durante captiuitate.*

2 *Et de fictione poſtliminij & legis Corneliæ latæ, & quid fingatur ex eis.*

3 *Et ſi non reuertatur, ſed moriatur apud hoſtes, inſtitutio de eo facta non valet, nec legatum illi factum.*

4 *Capti à pyratis Turcarum, an liberi remaneant, vel amittant libertatem, adeò vt fictio poſtliminij, vel Legis Corneliæ, in eis locum non habeat, vel habeat, ſiue ſint pyratæ, vel latrones, exteræ, inimicæ, amicæ, vel noſtræ gentis, ſiue præceſſerit diffidatio ad bellum, ſiue non.*

5 *Res & bona à noſtris poſſunt emi bona conſcientia à pyratis, qui facta deprædatione rerum & perſonarum prope littora ponunt vexillum fœderis & redemptionis, vt dicitur vulgò, La bandiera del reſcatto, quæ domino non reſtituuntur, niſi reſtituto precio, & quando vſucapiantur per emptorem, & quando non, Vt reſtitui non poſſint, domino pretium etiam reſtituenti, vel debeant reſtitui.*

SOLVTIO III.

NVnc etiam felix illa captiuorum liberatio me lætitia plenum memorem reddit, vt longius in hoc opere non progrediar, quin de eis, & eorum iure poſtliminij mentionem, & libentiſsimè faciam. hoc præſertim in loco, dum ſermo de qualitate hæredum habetur, interpretatio incidit inſtitutionis hęredis de eis factæ, dũ ſint apud hoſtes.

1 Primùm igitur proferam elegantia verba tex. in l. †
illa inſtitutio. §. 1. ff. de hæred. inſtit. quæ ſunt iſta. Is,
qui apud hoſtes eſt, rectè hæres inſtituitur: quia iure
poſtliminij omnia iura ciuitatis in perſonam eius in
ſuſpenſo retinentur, vel non abrumpuntur, itaque ſi
reuerſus fuerit ab hoſtibus, poterit adire hæreditatem,
& ibi Doct. & maximè Imo. tradunt, quòd inſtitutio
hæc teneat, ratione iuris poſtliminij, aſsignata in d. tex.
quo quidem iure reſtituuntur captiuis, & reuerſis ab
hoſtibus omnia iura, & priſtinus ſtatus, ac ſi retrò nunquam
fuiſſent capti, & ſemper permanſiſſent in patria: l.
poſtliminij. in princ. & l. retrò. & l. poſtliminiũ. in prin.
ff. de capti. & poſtli. reuer. & §. ſed ſi ab hoſtibus. Inſtit.
qui. mo. ius pa. potes. ſol. ita quòd habent, & iura ſucceſsionum
ab inteſtato. §. interdum. Inſtit. de hæred.
quæ ab inteſt. deferunt. remanent etiam aſtricti, & obnoxij
pœnis, exempli gratia, Triremiũ, deportationis
vel relegationis, quibus condemnari erant ante captiuitatem:
l. mulier. & l. in bello. §. ſi deportandum. ff. de
capti. & poſtlim. reuer. & durante captiuitate, omnia
ſtant in ſuſpenſo, quæ ſunt iuris priuati eorum, non verò,
quæ ſunt facti, & pertinent ad officia, & intereſſe aliorum:
vt l. ſi pupillus. §. 1. ibi Cum a ff. de tu. & rati. diſtr.
& §. ab hoſtibus. Inſt. de Atil. tuto. & l. cum hære. §.
1. ff. de acquir. poſſ. & l. ſi is, qui pro emptore. de vſucap.
2 † & ibi de fictionib. poſtliminij, & legis Corneliæ latiſsimè,
& ſubtiliſsimè Barto. & alij tradunt. nam ex reuerſione
captiui, ſi ius poſtliminij fingit captiuum, quoad
ea, quæ ſunt iuris, ſemper ſteriſſe in ciuitate, econtrario
ex morte captiui, durante captiuitate lex Cornelia fingit
eum mortuum à præambula hora captiuitatis: vt l.
lege Cornelia. ff. de teſta. & l. lex Corneliæ. de vulga. &
pupilla. & l. in omnibus. ff. de capti. & poſtlimi. reuer.

3 Quare, ſi † captiuus hæres inſtitutus non reuertatur,
ſed moriatur apud hoſtes, eo vti incapace ſemper exiſtente,
inſtitutio de eo facta non valet. dicit Imo. in d. l.
illa inſtitutio. §. 1. quia attenta iuris fictione, reperietur
inſtituta perſona mortua: vt ibi per eum, idem eſt dicendum,
non valere legatum, mortuo apud hoſtes factum.
per tex. in l. ſi ſeruo meo. §. 1. de leg. 1.

Verùm hi noſtri à Turcis hoſtibus victis, recuperati viui ſicuti alio quouis modo euaſiſſent à manibus eorum, non animo amplius ad eos reuertendi; gaudere debent, dicto iure poſtliminij, l. nihil. ff. de cap. & poſtlim. reue. & §. dictum eſt autem. Inſti. qui. mo. ius pa. poteſ. ſol. & l. ab hoſtibus capti. C. eo. de capti.

Cæterùm dubitari contingit de his infelicibus, qui
ab annis quibuſdam citra frequentius quam audiatur
prius eueniſſe, fuerunt capti, & capiuntur à pyratis
4 † Turcarum, continuò has regiones maritimas Italiæ
circum circa, maximè in mare nauigantes infeſtantibus
& deprædantibus, an liberi remaneant, itaque fictio iuris
poſtliminij vel legis Corneliæ in eis locum non habeat?
Videtur dicendum, eos liberos remanere. per d.
l. poſtliminium. §. à pyratis. & l. hoſtes. de capti. & l.
qui à latronibus. ff. de teſta. quæ iura non diſtinguunt,
an pyratæ vel latrones capientes, ſint exteræ, inimicæ,
amicæ, vel noſtræ gentis, neque nos diſtinguere debemus:
l. de pretio de publici. etiam quod talis captus à
pyratis perueniat ad Turcas, vel alias gentes inimicas,
quibus victis in bello fuerit recuperatus, vt magis attendenda
prima cauſa, quia fuit ſurreptus à pyratis, per
text. in l. latrones ibi. ff. de capti. ita in ſpecie in captis
à pyratis Turcarum non præcedente diffidatione ad
bellum, non vt ab hoſtibus, ſed à latrunculis capto fictionem
poſtliminij, vel legis Corneliæ non prodeſſe, reſpondit
Deci. in conſilio 575. col. penul. nu. 11. verſic. ſecundò
poteſt.

Contrarium autem exiſtimo verius, quod capti ab iſtis pyratis Turcarum, & ducti ad eorum regiones in ipſorum quidem captiuorum miſerrimam ſeruitutem amittant libertatem, & in eis locum habeat legis Corneliæ, & poſtliminij fictio: quoniam hodie cum Turcis habemus ſemper bellum indictum nos, qui ſumus de populo Chriſtiano, qui ſucceſsit loco populi Rom. ideo Turcæ ſunt noſtri hoſtes, probant Barto. in l. hoſtes. colum. ſecunda, ſub verſ. ſecundò dixi. num. 8. ff. eo. de capti. & Ange. in l. obſides. ff. de teſta. & Alex. conſi. 130. colum. 2. num. 3. lib. 7. & Alcia. in l. hoſtes. de verb. ſigni. pyratæ etiam ſunt propriè hoſtes, & diffidati ſunt ipſo iure: Bal. in auc. nauigia. C. de fur. refert Iaſo. in §. rurſus. nu. 46. 47. Inſti. de actio. & Glo. in d. l. hoſtes. hic

primò alleg. de capti. ad fin. expreſsè dicit, quòd ſi latro hoſtium capiat aliquem de noſtris, & ducat ad hoſtes, efficitur ſeruus hoſtium, & habet locum poſtliminium: probat per l. latrones. ff. eo. vbi latro capiens ſeruum alicuius, & ducat ad inimicos, & is ab inimicis victis fuerit recuperatus, etiam alij venditus remanet domini, de quo erat dubium, quia erat effectus ſeruus hoſtium, dicit ibi Gloſ. in verbo Redijſſet. & operatur poſtlimium. quia reuertitur in priſtinum ſtatum, dicit eadem Gloſ. ideo domino ſuo debet reſtitui: vt etiam de hoc eſt tex. in l. ab hoſtibus capti. C. eo: ita d. l. latrones. facit pro hac parte etiam text. in l. mulier. ff. eo vbi latrunculi exteræ gentis ſ. inimicæ vel non amicæ. l. poſtliminij. §. primo. ff. eo. capiunt mulierem crimine damnatam ex loco aſsignato ad pœnam, quæ precio alicuius redempta reuertitur in priſtinum ſtatum pœnæ impoſitæ: & ſic facit hæc lex in ratione dubitandi, quia ſunt latrunculi exteræ gentis. nam ſi eſſent noſtræ gentis, lex eſſet de indubitabili: arg. l. ſi quis ingenuam. §. fina. ff. eo. namque pro libertate amittenda ſufficit quem ex noſtris peruentum eſſe in poteſtatē hoſtium, & ibi coactum detineri: l. eos. in princ. & l. bona. in prin. ff. eo. & l. pen. in fi. C. eo. vel iuiſſe ſponte ad eos, quibus cum bellum non viget, ſed eo incœpto deprehenduntur, vt modò noſtri reperti in locis Turcarum retinentur, & eorum effecti ſunt ſerui. ergo locum habet poſtliminij, & legis Corneliæ fictio: vt l. in bello. §. primo. ff. eo. non obſtat, belli diffidationem non præceſsiſſe, ponderatam per Dec. in d. conſi. 575. num. 11. quia cum Turcis habemus ſemper indictum bellum, vt dictum eſt, quod etſi actu non militaret, tamen quod ex noſtro ad eos peruenit, eorum fit, & liber homo noſter ab eis retentus, eorum fit ſeruus: l. poſtliminij. §. primo. ff. eo. & contraria locum habent in captis à pyratis, qui non abducunt perſonas, & res captas ex noſtris ad Turcas hoſtes, prout his temporib. abducunt iſti pyratæ Turcarum gentis, vt ſentit Gloſ. in ver. à pyratis. in dict. l. poſtlimium, §. à pyratis. & clarius in d. l. hoſtes. ff. eo. ita non bene reſpondit Dec. in d. conſil. contrarium enim in eadem ſpecie facti, & rectiùs ſaltem in hoc articulo (licet non ita diſcutiat) reſpondit Goz. in conſil. 68. col. 1. num. 2. & col. 3. verſi. ſeptimò.

Quæritur, cum iſti pyratæ per deprædationem perſonarum, & rerum, per eos factam ex noſtrìs in mare, quandoque propè littora noſtra firma naue ponunt vexillum fœderis, & redemptionis, vt vulgariter dicitur, *La bandiera de reſcatto*, an liceat noſtris, & bona conſcientia ab eis emere poſsint res ſic per eos à noſtris raptas, & à dominis ipſarum rerum poſsit vindicari eas contra emptores abſque reſtitutione precij per eos ſoluti pyratis? Videtur non licere, quia quod iſti latrones rapiunt, non faciunt ſuum, & remanet domini: dict. l. poſtlimium. §. à pyratis. & dict. l. latrones. ergo poteſt vendicari à domino, aliquo precio non reſtituto: l. 2. C. de furt.

Contrarium breuiter tenendum eſt, ab iſtis pyratis licere emi res per eos raptas, quas dominus earum ab emptore redimere poteſt, reſtit. pretio pro eis ſoluto pyratis. Caſus eſt in d. l. mulier. ff. de capti. allegatus per Cep. in cau. 10. pro limitatione d. l. 2. bene verum eſt eas, quia furtiuæ ſunt, non poſſe vſucapi ab emptore, per tex. in dict. l. latrones. ff. eo. quæ lex intelligi debet (prout in hoc clara eſt) quando emuntur tales res poſt ſecutum poſtliminium, ſecùs eſt, ſi emantur, dum apud pyratas ſunt in naui in actu proximo abducendi eas ad ipſos Turcas hoſtes: quia credo hoc caſu poſſe vſucapi ab emptore per triennium, ne poſtea dominus reſtituendo pretium amplius lucre poſsit: vt l. in bello. §. ſi quis ſeruum. & ſequen. & ibi Gloſſ. ff. eo.

Digreſsionem hanc ad captiuos reuerſos & poſtliminij ius me facere induxit illud feliciſsimum nouum de victoria claſsis Chriſtianæ contra Turcarum claſſem. Vtinam indies perſeueret magiſque adaugenda ſit, & diuina Maieſtas eam foueat, adiuuet, & ſuum natale ſolum & locum ſanctiſsimi Sepulcri ſui recuperare faciat, ac diuina bonitas omnes gentes, etiam Turcas ipſos illuminet ad veritatem vnam fidei Chriſtianæ, vt fiat tandem vnus paſtor, & vnum ouile, & per mare totum, per terras, pyratis & latrunculis cunctis extinctis, ſecurum ſit omnibus nauigantibus, & ambulantibus iter.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens fieri alienationem ſtabilium in forenſem, communiter eſt in omnib. ciuitatibus, & valet prohibens inſtitutionem vel legatum fieri in forenſem, & de eius intelligentia latiſsimè, valetque prohibens mulierem nuptam extra territorium poſſe ſuccedere ex teſtō, vel ab inteſtato, hæcque propter publicam vtilitatem, ne onera perſonalia & realia, ac collectæ amittantur, quæ ſoluuntur publico, nec pro eo fideiubere poterit ciuis ſtatuto ſic dictante, quæ alienatio ſic taliter facta iuramento non validatur, de materia verb. forenſis.*

2 *Statutum prohibens vendi ſeu donari forenſi adeò, vt ſolùm comprehendatur contractus inter viuos, non cenſetur prohibita alienatio, per vltimam voluntatem, ac quando ſunt verba prohibitiua conuenientia tamen contractui inter viuos, quàm vltimæ voluntati, eſſet prohibita talis alienatio, niſi eſſet ab inteſtato ſucceſſurus, quia ei poterit legari vel hæres inſtitui, ſecundum cōem opi. quod limita, ſi in ſtatuto adeſſet clauſula reſtrictiua diſpoſitionis generalis, qua declaratur, ſtatutum loqui ſolùm in contractibus.*

3 *Statutum prohibens per verba negatiua vniuerſalia & geminata alienari rem immobilem, ſitam in diſtrictu alicui forenſi, tollit omnem alienationem in forenſem ex omni cauſa, ex omni titulo etiam pro hærede ab inteſtato vel ex teſtamento, etiam ſi forenſis ſit conſanguineus & hæres legitimus, ſuccedens ab inteſtato, vel mater effecta forenſis per nuptias, ſiue talis prohibitio emanauerit per teſtatorem, ſiue per ipſum ſtatutum, & alienatio fuerit maximè generaliter prohibita, non obſtante confiſcatione bonorū alienatorum & pœna nullitatis alienationis impoſita per ſtatutū, & quare, ibidem exponitur.*

4 *Statutum prohibens expreſsè forenſem agere poſſe quouis titulo etiam via vltim. voluntatis dicitur clariùs prohibitus ſuccedere etiam ab inteſtato, & ex teſtamento, ſiue prohibitio ſit in perſonam alienantis, ſiue agentis, ſtantibus verbis vniuerſalibus & geminatis.*

5 *Fallit in filio forenſe, & parentibus forenſibus,*

6 *Statutum prohibens alienari in forenſem bona ſtabilia, ſita in territorio, non impedit, quin forenſis inſtitutus in omnibus bonis mobilibus & immobilibus, vt ſit communiter, poſsit capere reſiduum hæreditatis ſibi remanens permiſſum capere ex prohibitione expreſſā ſtabilium.*

7 *Legatum veſtium per maritum factum vxori non comprehendit ornamenta etiam comprehenſa ſub legato veſtium ſuarum, quæ ſunt prohibita per ſtatutum portari per ipſam vxorem.*

8 *Iura feudorum faciunt ius commune, & debent ſeruari in deciſionibus cauſarum, & ſunt conformes ipſi iuri communi.*

9 *Inſtitutio vniuerſalis hæredis non continet bona immobilia, ſita in territorio prohibita alienari forenſi ſub pœna confiſcationis & nullitatis actus per ſtatutum impoſita, ad quam pœnam imponendam verba vel facta debent clarè apparere, & non per coniecturas, ideo dictū generalibus verbis non eſt niſi obſcurū & ambiguū, quæ bona deueniunt ad aliū legitimū & habilē ſucceſſorem, non forenſem hæredem,*

hæredem, quod inconueniens non eſt, vt pro parte non miles moriatur teſtatus, & pro parte inteſtatus ex diſpoſitione ſtatuti, & ſiue verba fuerint vniuerſalia, ſiue ſpecialia, non tranſeunt talia bona in forenſem, quoquo titulo prohibitum agere per ſtatutum.

10 *Intelligitur prædicta bona non intelligi data prohibito titulo vniuerſali, quando ſunt prohibita verbis expreſſis alienari, vbi tamen abeſſet voluntas teſtatoris & bona prohibita alienari in inſtitutione vniuerſali continentur, & quando æſtimatio deberi poſſit.*

11 *Intellectus l. quidam. ff. de acquir. rer. dom.*

12 *Forenſis inſtitutus hæres purè in certis bonis immobilibus prohibitis ſtatuto alienari alio non dato cohærede & exiſtente vniuerſali, non capit bona hæc, niſi habilis reperiatur tribus temporibus: quod quidem late diſcutitur.*

13 *Intellectus l. qui ſoluendo. ff. de hæred. inſtit.*

14 *Forenſis adeptus ciuilitatem tempore mortis teſtatoris gratia principis facit valere inſtitutionem de eo factam ex benignitate, & quo tempore ſufficiat capacitas ad effectum capiendi, & quando pœna confiſcationis non cenſeatur commiſſa?*

15 *Forenſis vbi ſit ſub conditione ſubſtitutus, ſufficit eum effectum habilem tẽpore aduenientis conditionis, & quo ceſſit dies ſubſtitutionis.*

16 *Legatum factum forenſi purè valet, modò quod tempore mortis teſtatoris effectus ſit ciuis, & quo legati dies ceſſit, idem in legato conditionali facto habili tempore cedentis conditionis, hocq́; quando alienatio ſimpliciter ſit prohibita per ſtatutum, ſecùs ſi adeſſet clauſula expreſſa decreti irritantis ipſo iure actum, cum pœna amiſſionis rei, ipſo iure applicanda fiſco, & de materia latiſſimè huius pœnæ, & de ſtatuto, irritante contractus & vltimas voluntates.*

17 *Mora non purgatur in executione facta à Iure ſiue ab homine ſit facta executio.*

18 *Statutum vbi viget cum clauſula annullatiua decreti irritantis ipſo iure, venientes contra, incidunt in pœnam in eo expreſſam.*

Et in continenti fit executio à Lege, quod ſit contrauentum.

Nec tolli poteſt diſſuetudine abſque ſcientia principis, vbi maxime eſt præceptiuum, concernens commodum publicum.

Et requiritur ſcientia ac tolerantia principis.

19 *Conſuetudo non valet contra conſtitutionem prohibitiuam vel diſpoſitionem, maximè habentem decretum, quod facit neceſſitatem, & quando derogetur conſuetudini præteritæ & futuræ, & aliqua de materia.*

20 *Statutum vbi prohibet forenſem acquirere & alienantem tradere ei ſine licentia ſuperioris, debet peti atq; obtineri priùs licentia ante acquiſitionem & traditionem, vt valeat ſtante tali forma ſtatuti, & quid reputetur pro forma, & quando licentia per vnum obtenta ſufficiat.*

21 *Forma ad vnguem eſt ſeruanda, & inducitur per clauſulam decreti irritantis.*

22 *Licentia conceſſa alienandi vel acquirendi, an & quando porrigatur ad iam facta.*

23 *Forenſis, qui obſtante ſtatuto acquiſiuit, ſine licentia ſuperioris, & agens contra ciuem vel incolam tertium poſſeſſorem pro illis bonis ſitis in territorio, opponentem de nullitate tituli, tentans ex hac cauſa habilitatem, poterit à reo etiam tertio poſſeſſore repelli, opponente tituli nullitatem, qui nec admitti debet ad habilitatem agendi, facta illi prius nullitatis oppoſitione.*

24 *Ius tertij ipſo iure excludens intentionem agentis poteſt à quolibet opponi: quia hæc non eſt exceptio ſed negatio iuris agentis, & magis venit in modum probationis quàm exceptionis.*

25 *Inſinuatio non fit amplius ad validandã donationem, quando antè fuit facta eius nullitatis oppoſitio, propter defectũ ipſius inſinuationis.*

26 *Supplicatio omnis ad principem eſt prohibita, lite pendente, niſi ad certos effectus.*

27 *Forenſis vt poſſit impune acquirere, ſic & ciuis alienare illi, conditionalis fiat alienatio & acquiſitio, quando ſcilicet licentia ſuperioris obtinebitur nec aliter, nec alio modo.*

28 *Emphyteuta vendens ſub conditione, ſi domino placuerit, & eius conſenſus acceſſerit, impune vendit.*

Etiam ſi appoſita fuerit clauſula conſtituti.

29 *Clauſula, Non aliter, nec alio modo, habet præciſam naturam, adeo vt non admittat aliquam modificationem, nec interpretationem à verbis ſeparatam.*

Et in omne euentum reddit contrahentes tutos à pœna.

SOLVTIO IIII.

DE qualitate hæredum inſtitutorum (vt priſtinam narrationis ſeriem oratio noſtra poſt liminio ipſo quoq; recuperet) proſequendum etiam foret, quòd in pleriſque locis Municipales Leges extant, ne poſsit aliquas res vel vltra certam partem relinqui vxoribus, extraneis, vel forenſib', ſed quia de his tactum eſt ſuprà lib. præceden. in prima interpret. & dubit. 1. ſuper diffinitione, in dict. Habilis. verſ. ſecundo caſu, ne res acta iterum agatur, illuc reuertendum eſt, ſolum autem repetam, & dicam adhùc de inſtitutioné facta ſeu legato facto forenſi contra ſtatutum prohibens alienari vel relinqui forenſibus, quoniam | tale ſtatutum eſſe communiter in omnibus ciuitatibus, dicit Alber. in l. fin. col. fina. C. de reb. alie. non alienan. & circa illud ſæpè contingit multifariam dubitari. Extra rem non eſſe exiſtimo, ſuper eo aliquantulum inſiſtere, & concluſiones magis frequentium quæſtionum referre, & firmare.

Nam primo verum eſt. Statutum valere, & poſſe prohibere, ne quis de loco ſtatuentium iure inſtitutionis vel legati relinquat forenſi, neue ab inteſtato transferat, vel tranſmittat ad forenſem bona ſaltem ſtabilia, & conſequenter, ne forenſis acquirat ab inteſtato, vel ex teſtamento, quia factio teſtamenti eſt de Iure Ciuili; ſimiliter acquiſitio, & ſucceſsio ex teſtamento, vel ab inteſtato: l. lege obuenire. l. his verbis. de verbor. ſignifi. l. 3. §. de illo quæritur. ff. pro ſoc. Barto. in Rub. num. 2. de acquir. hæred. ideo per Ius Ciuile, & ſic per ſtatutum poteſt tolli, ſaltem ex cauſa, & fortius in certis bonis factio teſtamenti ſic, & acquiſitio ex teſtamento, vel ab inteſtato: d. l. his verbis. l. is, cui. ff. de teſta. & per §. pen. in tit. de Iur. nat. Gen. & Ciui. ſupponit Barto. in l. fina. col. 2. num. 4. & 5. & ibi Bald. col. 2. nu. 13. in bonis certis firmat ibi Iaſ. col. 7. verſ. ſubdit Barto. & ibi Dec. col. 8. num. 26. C. de pact. dicit hanc opinionem videri com. quòd tale ſtatutum valet, idem ibi Hier. Cagno. num. 175. de com. atteſtatur, dum ibi Doctores concludunt, valere Statutum, prohibens, Mulierem nuptam extra territorium poſſe ſuccedere ex teſtamento, vel ab inteſtato, idem cenſetur velle in ſtatuto prohibente relinqui vel transferri forẽſibus, ſic particulariter tradunt in l. filiusfami. §. diui. de lega. 1. & de hoc non eſt dubitandum, & vt in ſpecie per Pa. de Caſt. conſil. 89. Poſſet quis dicere. poſt prin. lib. 2. Dec. conſ. 661. col. 1.

Secundò recordari oportet, quòd ratio motiua huiuſmodi ſtatuti & eius cauſa, eſt valida & præcipua, propter vtilitatem publicam, ne oneratam perſonalia, quàm realia, & collectæ, quæ ſoluuntur publico amittantur, vel diminuantur, prout euenire poteſt; transferendo bona ad forenſes, qui non ſunt ſubiecti oneribus, & non poſſunt ad ea cogi, ſicut ciues, & incolæ loci: ita hanc rationem adducunt & approbant Barb. in conſil. 43. Præclarè. col. 13. verſ. item quia illud ſtatutum. lib. 1.

& Calca.

& Calca. in conſi. 126. colum. 1. verſ. quia ſit prohibit. & Rom. conſil. 509. columna 3. ver. cæterum. qui dicit hanc rationem eſſe publicæ vtilitatis principalem, ſequitur & mandat notari Ripa in dict. §. diui. num. 90. & approbat Corn. conſi. 78. colum. 2. verſic. & volunt. lib. 1. & Card. in conſil. 135. verſ. item principalis ratio. & Hippol. Rimin. conſi. 28. num. 13. conſil. 72. nu. 44. & ſequen. & ob id tale ſtatutum dici fauorabile, Doctores dicunt in dictis locis. & Alexan. conſi. 41. colum. pe. verſ. ſed prohibitio. lib. 5. quam concluſionem per tot Doctores approbatam, puto veriſsimam: quia & eam conſiderat & approbat Salyc. in l. ea lege. columna penult. verſic. conſidero igitur. numero 19. C. de cond. ob cau. & per aliquos perperàm cauillatur, quòd hæc vtilitas principaliter ſit priuatorum, & Reipublicæ ſecundariò, ex dicto Barto. in lib. 1. §. huius ſtudij. ſub nu. 1. de Iuſt. & Iur. quia Barto. ibi loquitur ſimpliciter, vtilitatem priuatorum dici publicam: quia intereſt Reipublicæ, locupletes, &c. ita publica dicitur ſecundariò, quæ venit ex opulentia ſubiectorum, quorum vtilitas principaliter dicitur, quia opulentia eis primò prodeſt. diuerſa eſt dicta ratio noſtri Statuti, quæ tendit ad hunc finem principalem, ne per tranſlationem bonorum ſtabilium incolarum ad forenſes diminuatur publica commoditas, & publicum ius collectandi, & onera imponendi tam perſonis, quàm rebus. & hoc ſtatim, facta alienatione forenſi, tangitur immediatè. Ergo principale dicitur, per l. qui per ſucceſsionem. de Regul. Iur. & ibi per expoſitionem Alberic. & Cagnol. de verbo, Principaliter. & ne exinde magis grauentur ſubditi, vt propriè in loco noſtro oſtendit procœmium additionis vel reiterationis dicti ſtatuti, finis eius. Ergo quod & principaliter agitur attendi debet: l. ſi quis nec cauſam. ibi poſt alios Iaſo. ſi cer. pet. & l. principaliter. & ibi Bald. C. de liber. ca. & l. ſi ſeruo. in fin. de ſtatu lib. Bald. & Ang. in dict. §. huius ſtudij. Bart. in l. ambitioſa. col. 4. ſub numero 19. ff. de decr. ab ordi. facien. prout ſtatutum, prohibens ciuem fideiubere pro forenſe, dicitur continere vtilitatem publicam principaliter: Felv. in cap. ſi diligenti. colum. 5. num. 19. de fo. compe. publicã enim vtilitatem principaliorẽ eſſe, & præualere, probat tex. in lib. 2. C. de ædific. priu. & in auc. res, quæ. com. de leg. ideo, & hac ratione alienatio facta contra dictum ſtatutum non validatur iuramento: vt firmant Roma. Barb. Corn. & Ripa in locis ſuprà allegatis.

2 Tertio, quando hoc † ſtatutum prohibet vendi ſeu donari, ita quod comprehendatur, ſolùm continere per contractum inter viuos prohibitionem alienationis fiendæ forenſibus, non cenſetur tunc prohibere alienationem per vltimam voluntatem legando ſeu hæredem inſtituendo forenſem per l. patet. §. fundum. de lega. 3. & l. verba geſſerunt. de verb. ſignific. & gloſſ. in l. prima. C. non lice. habit. metro. lib. 11. tradit Imo. in l. ſi ita quis. §. ea lege. colum. fina. de verbo. oblig. & ibi probat Aret. in ſecunda colum. verſic. ſecundo adde. in hoc caſu poteſt eſſe vera conſultatio Fulgo. in conſil. 215. in primo, colum. fina. verſic. porro & ſi lex. & Ruin. in conſil. 139. colum. penul. lib. 5. ſicut videtur nouiſsime concludere Couar. in cap. Raynaldus. in prin. num. 4. ver. prima concluſio. de teſta. & Rol. à Val. conſil. 80. n. 36. l. 3. faciunt quæ ſcribit Crot. in dict. §. diui. num. 82. verſic. quinto fallit. ita nuncupatim intelligit Iaſo. in d. §. ea lege. col. pen. ſub ver. ex ſupra ſcripta.

Quarto ſi vero ſtatutum prohibet alienari forenſib. per verba prohibitiua conuenientia alienationi fiendæ tam per contractum inter viuos quam per vltimam voluntatem, legari non poteſt forenſi, neque hæredem inſtitui forenſem, qui alias ab inteſtato non eſſet ſucceſſurus teſtatori, ſi autem ab inteſtato ſuccederet; poteſt hæres inſtitui, & ei legari. Barto. in l. peto. §. fratre. ſub nu. 3. de lega. ſecundo. & in dicto §. ea leg. in tertio membro, quando prohibitio alienationis eſt facta in certum genus perſonarum, ita eſt commun. opin. Alex. conſil. 56. col. fina. verſic. quinimo. lib. 1. & conſilio 55. col. 2. & conſil. 59. colu. 4. ver. quinto probatur. lib. 3. & refert concludendo Couar. in d. cap. Raynaldus. in princ. nu. 6. & Corn. in conſil. 111. colum. pen. verſic. quicquid autem. lib. 3. qui conſuluit ſuper ſtatuto Pyſauri, quod tunc forſan non erat ita ampliatum & reiteratum per verba vniuerſalia & geminata prohibitiua tam contra alienantem, quàm contra forenſem acquirentem, prout modo extat in ſtatutis impreſſus. idem in conſil. 213. col. 3. lib. 2. & Soc. conſil. 292. ad fi. lib. 2.

Primum dictum limita niſi in ſtatuto adeſſet clauſula indicans reſtrictionem diſpoſitionis etiam generalis quoquo modo alienandi, vt q̃ dicat, aliàs contractus ſit ipſo iure nullus, quia per hanc clauſulam declaratur totum ſtatutum loqui ſolum in contractibus, & non in vltimis voluntatibus, ſecundum Bald. in conſil. 253. caſus talis eſt quidam de ciuitate Lucana, col. 2. lib. 3.

3 Quinto vbi † ſtatutum per verba negatiua vniuerſalia, & geminata prohibet alienari etiam per viam vltimæ voluntatis, vt nullus terrigena poſsit vel valeat alienare vel quoquo titulo tranſferre & in vltima voluntate aliquam rem immobilem ſitam in ciuitate, vel comitatu, ſeu diſtrictu alicui forenſi, vt loquitur ſtatutum noſtrum, ſunt enim verba vniuerſalia negatiua tã reſpectu perſonæ alienantis, nullus, & tam reſpectu perſonæ acquirentis, alicui forenſi, de nomine nullus, vt c. nemo de ele. in 6. & l. nemo. de lega. primo. Gloſſ. Barto. & alij in l. 1. de regu. iu. & per cap. fin. in fin. 20. quæſt. 2. dicit Abb. in cap. 1. n. 4. de teſti. & Dec. in conſil. 365. col. 3. ver. & vlteriùs.

De nomine, Alicui, quod eſt vniuerſale comprehenſiuũ omnium particularium & ſingularium perſonarum forenſium, vt de eo latiſsimè ſcribit Tiraquel. in l. ſi vnquam. in ver. ſi omnia. num. 14. & ſequen. de reuo. do. & ſunt geminata reſpectu poteſtatis, poſsit, vel valeat, & generalis & geminata reſpectu actus, alienare vel transferre, vt de verbo, Alienare, per text. in §. alienationis. in auct. de non alien. aut permutan. De verbo, Transferre, habetur, quod eſt magis latum, quàm, Alienare: l. diffinimus. & ibi Gloſſ. C. de agri. & cer. ſi. lib. 11. & vniuerſalia, quoad titulos acquiſitionis quoquo vel quouis alio titulo. de dictione, Quoquo. Iaſo. in conſ. 43. col. 3. lib. 3. De dictione, Aliquo modo, operante etiam impropriam alienationem, & promiſsionem de vendendo, vel alienando, ponit Anch. Regien. in quæſ. 39. num. 10. vſque ad fin. par. 1. addita efficaciori operatione diſpoſitionis negatiuæ ſeu prohibitiuæ, ob negationem generis, ſecùm trahentem & includentem omnes ſpecies, per quas peruenire poſſet ad prohibitum: Bald. in cap. 1. in princip. col. fi. ver. nota, quòd plus operatur. de prohib. feu. ali. per Feder.

Et tunc quidem ex his verbis prohibitiuis, negatiuis, vniuerſalibus & geminatis, apparet prohibita omnis alienatio in forenſem ex omni cauſa, ex omni titulo. etiam pro hærede ab inteſtato, vel ex teſtamento: vt ſentit Barto. in l. ventre. col. 4. num. 11. verſi. & propter hoc dicebam. ff. de acquiren. hæred. & ibi clariùs no. & probat. Aret. in 1. col. ver. dicamus ergo & melius, quod opi. Barto. & in l. Pantonius. §. primo, col. 2. verſic. vt ergo illa verba. ff. eo. etiam ſi forenſis eſſet conſanguineus, & legitimus hæres, ſuccedens ab inteſtato: ſequitur & probat Iaſo. in dict. §. ea lege. col. fin. verſ. limita deciſionem Bart. & in d. §. diui. in 2. lect. col. 19. verſ. limita iſtam no. regulam. & Dec. in conſil. 23. col. 3. ſub verſ. quinto. & conſ. 481. col. 2. ſub num. 7. ver. vel ſecundò reſponderi poteſt. & Ruin. conſil. 98. col. 4. ſub num. 11. lib. 2. & in conſil. 162. colum. fi.

num.17.libr.5.& Paris.conſil.22.colum.6.numer.52.lib.3.& Rolan.à Vall.in conſ.80.num.37.lib.3.rurſus Ruin.conſ.47.col.1.& ſeq.lib.3.conſuluit contra matrem effectam forenſem per nuptias in ſtatuto Vrbini & alios allegando, firmat Couar. in dict.c.Raynaldus.in princ.numer.11.nihil diuerſitatis eſſe debet in hoc, quod aliqui ex his Doctores, loquátur in prohibitione alienationis facta per teſtatorem, quia, & ſic æquiparat Rom.in d.l.ſi quis in graui.§.eleganter ad Sylla.idem enim, & fortius tenendum eſt in prohibitione, facta per ſtatutum, quod plus debet poſſe prohibere, quàm teſtator, dicit Barto.in dict.§.ea lege.ante num.9.Nam hæc alienatio, facta cõtra tale ſtatutum.dicitur in fraudem legis, & ipſo iure nulla: Pycus in repet.l.poſt contractum.nu.2.& 5.ff.de dona.& hanc concluſionem ſimiliter per tot Doct. approbatam puto veram, & tenendam, quia conuenit verbis ſtatuti ſaltem ſub tali, & tanta vniuerſalitate, & geminatione ſupra ponderata ad ſingula eadem verba, & in eo maximè, quod etiam quis moriendo dicitur alienare & transferre: l.ſi quis prioris.§.primo.C.de ſecund.nupt.& ibi Salyn.in fin.dicit hoc maximè attendendum eſſe, quando alienatio eſt generaliter prohibita, & clariùs ponit Baldus in conſ.358. Quidam Lucanus.num.1.lib.1.ratio eſt, vt dixi ſecundum Bald.quia magis operatur prohibitio, & quoquo titulo, continetur etiam titulus pro hærede generali tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento, Rub.& to.Tit.ff.& C.pro hærede facit l.conficiuntur.in princ.de iur.codicil.cum ſimil.& conuenit menti, & rationi principali.ſupra in ver.ſecundò adductæ, ne fraus fiat publicæ vtilitati transferendo bona ad forenſem, ſic per cauſam ſucceſſionis ab inteſtato vel ex teſtamento, ſicut per alias cauſas acquiſitionum ex contractibus.facit Glo.in l.quædam.de acquir.re.do.dum reſpondet ad contrarium: d.l.ſi quis prioris.§.primo & argumentum ab identitate rationis facit, vlt.3.§.1.de inius rũp.teſt.1.& in ſpecie Paris.conſ.7.col.2.nu.14.lib.4.ſic eſt communior opinio per Burſ.Mantu.con.8 nun.31.cum vulgarib.facitq; generalitas ſtatuti: vt l.in fraudem in fin.ff.de mil.teſta.cum ſimil.non turbat etiam hanc concluſionem confiſcatio bonorum alienatorum, & pœna nullitatis alienationis impoſita per ſtatutum, & quod videatur ſolùm prohibita alienatio hominis, vt pęna verificetur ex delicto hominis.& non alienatio legalis, quæ prouenit ex morte, & pœnam pati non poteſt ſine dolo morientis: Salyc.in dict l.ſi quis prioris.§.primo, quia vt pœna talis non committatur, cenſeri debet non facta alienatio in caſu ſuccedendi ab inteſtato per forenſem effectum incapacem, per dictum ſtatutum præſumptione ceſſante voluntatis defuncti ad actum nullum, & pœnalem.l.3.ff.eo.de mil.teſta.& l.ſi procurator.§.penul.de cond.indeb.l.quanquam.cum alleg.ibi per Bald.de rit.nup.& hoc magis conſentaneum eſt prohibitioni ampliori alienationis legalis inductæ per dicta verba vniuerſalia geminata.nam poteſt eſſe quis prohibitus alienare ſub pœna, licet ſit prohibitus hæredem inſtituere ad hoc, vt non poſſit acquiri hæreditas, non tamen videtur prohibitus, quo ad hoc, vt incidat in pœnam, per gloſ.in c.primo.in princ.de prohib.feud.ali.per Feder.dicit Aret.in dict.l.ventre.col.11.verſ.tene etiam menti.& in dict.§.ea lege.col.antepenult.ver.aduerte etiam.adde Alber.in l.ſi quis prioris.col.2.ſub num.3 C.de ſecun.nup.& facit glo.in ver.Expectandum.in l.3.§.quando autem.de iur.fiſc.

4 Præterea † forenſis dicitur clarius prohibitus ſuccedere etiam ab inteſtato, & pariter ex teſtamento, quãdo et ipſe expreſsè prohibetur per ſtatutum acquirere quouis titulo, etiam via vltimæ voluntatis, vt ſtatutũ noſtrum reiteratum diſponit, nam licet id parium operari vti vigore correlatiui ſufficere, videtur prohiberi alienantem, dicat Aret.in d.l.ventre.col.11.verſic.prætereа iſta differentia.tamen inficiari non poteſt, quin efficacius, & magis præcipuè operatur ſpecialis, & ſingularis diſpoſitio & prouiſio, quàm generalis: c.quanquam.cum ſing.ibi in gloſ.23.diſtinct.vt oportunè loquitur Ang.in conſil.228 punctus.de ſtatuto etiam dirigente verba ad acquirentem, ita ſentit ponendo exemplum in prohibito acquirere per verba vniuerſalia: Iaſo.in d.§.ea lege.col.fina.dum alleg.Barto.in d.l.ventre.& apertiùs in d.§.diui.in 2.lectu.col.21.verſic.ſecundò no.limita.vbi in prohibito alienare dicit procedere regulam, quòd forenſis ſucceſſurus ab inteſtato poteſt ſuccedere ex teſtamento, ſecus eſt in prohibito acquirere, quia ſi ſtatutum ciuitatis prohibet, & diſponit, quòd nullus forenſis poſſit aliquo titulo acquirere bona in territorio, & aliquis forenſis ſit proximior cõſanguineus, & de ſuccedentibus ab inteſtato non poterit tamen etiam ex teſtamento ſuccedere, quod dicit bene notandum ad intellectum, & ampliationem dicti ſtatuti quod eſt vbique in partibus Italiæ, allegando ita eſſe de mente Barto.in dict.l.ventre.& ibi expreſſe ponderatum & firmatum eſt per Aret.qui vere id firmat, quando in ſtatuto eſt poſita dictio vniuerſalis maxime geminata reiecta differentia ſtatuti dirigentis verba ad forenſem acquirentẽ, & circa hanc differentiæ reiectionem non bene iudicio meo per dictam rationem de ſpeciali, & ſingulari prouiſione fortius operante, cui quidem rationi, & concluſioni addo in terminis, vt aiunt, terminantibus Pau.de Caſt.in conſil.60.viſis ſtatutis, col.1.ad fin verſi.facit etiam ratio, lib.ſecundo, vbi dicit quando prohibitio ſtatuti dirigitur in perſonas, quòd non poſſint acquirere, tunc enim fortior, & latior eſſet prohibitio, & comprehenderet.forte etiam iſtum caſum ſucceſsionis.ſ.ab inteſtato, quia fieret formaliter contra Caſtren.ibi ſubiungentis non ita eſſe quando prohibitio dirigitur in perſonas alienare volentium, quòd non poſsint alienare, licet & in hoc caſu idem videtur dicendum, quando prohibitio etiam in perſonã alienantis eſt facta per verba vniuerſalia, & geminata, vt ſupra authoritate plurium docto.& validis rationibus firmatum eſt, idem quando prohibitio eſt directa in acquirentem reſpondendo Aret.probat Ru.conſil.203.col.9.nu.19.lib.2.& conſil.160.col.penul.lib.4.vbi latè de ſtatuto, prohibente alienationem in forenſem, etiam ex teſtamento.

Sed tantum hanc concluſionem limitandam cenſeo non habere locum in filio forenſe, eo quòd verba ſtatuti prohibitiua alienationis, & quoquo titulo acquiſitionis nequeunt verificari in filio, in quem ſucceſsio non procedit per modum alienationis ex aliquo vel titulo acquiſitionis, ſed per modum continuationis dominij, per tex.vulg.in l.in ſuis.de liber.& poſthum.quem exorna ex text.gloſ.& doct.& concordantium cumulo ad ſimilia, & plura dicta vt per Tiraq.in dict.l.ſi vnquam.in præfa.num.19.vſque ad nu.36.vnde in filio non cadit titulus pro hærede.l.ſecunda.C.de vſucap.pro hær.ita in ſpecie loquitur text.in materia per doct.paſsim alleg.in l.cum pater.§.cum inter.de lega.ſecundo.vt in hoc bene ſentit Corn.d.conſi.3.in fi.lib.3.firmat Saly.in d.l.ea lege, colum.penul.ante nume.14.& ante num.16.ſequitur Dec.in dicto conſi.481.colum.fin.verſ.vel ſecundo.

Hanc eandem limitationem licet DD.non tangant, putarem procedere nõ minus piè in parentibus forenſibus quàm in liberis, per l.nam & ſi parẽtibus.in prin.ff.de inoffi.teſta.& in omnibus per rationem text.in l.prima.C.de impo.lucr.deſcrip.lib.10.& vt per Aym.in con.39.in fi.& Cephal.con.13.nu.40.& ſeq.Plot.conſi.19.nu.75.ſequitur Paſeth.Ferrarien.con.163.nu.6.

Sexto

6 Sexto communiter iſta † ſtatuta prohibent alienari
bona immobilia ſita in territorio, vnde ſi quis foren-
ſem hæredem inſtitueret in omnibus bonis mobilibus,
& immobilibus, iuribus, & actionibus, vt fieri ſolet, vel
ſubſtitueret, poterit forenſis ſic inſtitutus vel ſubſtitu-
tus, præter bona ſtabilia ſita in territorio capere reſi-
duum hæreditatis ſibi remanens permiſſum capere ex
prohibitione expreſſa bonorum ſtabilium per regul. l.
cum prætor in princ. ff. de iudi. & l. nec non. §. quod ex
cis. ex qui. ca. maio. & cap. primo. de procu. in 6. & c. qua
lis. xxv. diſt. cum ſimil.

Ad bona verò ſtabilia is hæres forenſis aliqua actio-
ne vt acquirat agere non poteſt exceptione ex teſtamen
to ſibi obſtante, quæ impedit litis ingreſſum, vt in ſpe-
cie tradit Barto. & Ange. in l. vir bonus. ff. iud. ſol. &
Blanch. in tract. de compro. in 4. par. n. 93. nam bona
immobilia in territorio ſita, & prohibita alienari, & ac-
quiri forenſi etiam ſub pœna, ſub verbis vniuerſalibus
inſtitutionis hæredis non veniunt, per l. obligatione
generali. ff. de pignor. & l. prim. C. quæ res oblig. poſ &
per Bart. in l. pen. §. primo num. 5. de leg. 2. cum pluri-
bus deciſ. in ſimili ſpecie alleg. per Alex. conſ. 95. lib. 6.
7 & Aym. in conſ. 256. col. antepen. † & pe. vt ſub legato
veſtium per maritum facto vxori non veniunt orna-
menta etiam ſub legato veſtium ſuarum comprehenſa
quæ ſunt per ſtatutum prohibita portari per ipſam vx-
orem: vt ſing. tradit Bart. in l. 1. C nul. liceat. lib. 11.
pro not. & menti tenendum refert & ſequitur. Aret. in
l. multum intereſt. col. 1. in 3. not. de verb. obligatio. &
Bald. in l cum te num. 5. C. de dona. ante nup. vbi de cla-
rat hoc dictum, quomodo ſit intelligendum.

De alienatione generali, quòd ſub ea nō veniant pro-
hibita alienari, niſi fuerint nominatim expreſſa: ſunt
tex. in cap. in generali. ſi de feu. fue. conten. inter dom.
& agnat. & in c. quidam Capitaneus. de capi. qui. cu. ven
di. loquentes in feudis prohibitis alienari. per dict. cap.
8 primum. de prohibi. feu. ali. per † Fed. faciunt quidem
ius commune, & debent ſeruari in deciſionibus cauſa-
rum, Gui. Pa. in q. 297. & Iaſo. in vſibus feud. colum. 2.
& conformes ſunt ipſi communi iuri. in dict. l. obligati-
one generali. & in dict. l. 1. C. quæ res obli. poſ. & in c.
fi. de officio Vicarij, & ibi glo. & doct. inferunt, & tra-
dunt generalem doctri. quòd in generali alienatione, &
conceſsione non veniunt prohibita concedi, & aliena-
ri: vt per Alex. conſi. 16. num. 10. & conſil. 168. nu. 8. lib.
2. duplicato. in conſi. 20. lib. 5. & Barba. conſi. 43. col. an-
tepen. verſi. recurratur ergo lib. 1. & Aym. conſ. 200. nu.
31. ini. par. ſuarū q. fa. & ſup. dictum eſt. Igitur facienda
9 † concl. q in vniuerſali inſtitutione hæredis non conti-
neant: bona immobilia ſita in territorio prohib. aliena-
ri forenſi ſub pœna confiſcationis, & nullitatis actus per
ſtatutum impoſita. Id enim ſuadet teneri & dicta gene-
ralis iuris regula, & quòd verba vel facta debent clarè,
& non per coniecturas apparere ad pœnam imponenda:
l. fin C. de proba. & l in teſtamento ita quidam. ibi Bald.
de condit. & demonſt. & quid dictum verbis generali-
bus non poteſt eſſe, niſi obſcurum, & ambiguum. l. ita
fidei. & ibi gloſ. ff. de iur. fiſc. Ex quo non poteſt haberi
plena & clara probatio, requiſita pro eo, qui petit pœ-
nam: Bal. in l. 1. col 2. ſub nu. 6. C. de his, quæ pœn. nomi.
Sed hæc bona remanent extra talem diſpoſitionem de-
uenienda ad alium legitimum, & habilem ſucceſſorem,
quàm ad talem forenſem hæredem, & non eſt inconue-
niens, vt quis non miles moriatur pro parte inteſtatus
& p parte inteſtat⁹ ex diſpoſitione ſtatuti: Alex. in l. 2. in
prin. n. 6. de vulg. & pupil. refert Dec. in l. nec ex præto-
rio. n. 7. & in l. ius noſtrum. de Reg. Iur. & ibi Hier. Cag.
ſub n. 11. & 12. neq; etiam dicendum eſt, talia bona im-
mobilia titulo vniuerſali poſſe tranſire in forenſem,
quæ non tranſirent titulo ſingulari. per l. quædam. de
acquir. re. domi. vt ſentire videtur Salyc. in d. l. ea lege.
col. pen. ad fi. & col. fina vbi etiam circa hæc, extimatio
nem conſequendam cogitandum reliquit, & non fir-
mat: quia lex iſta cum ſimul non procedit, niſi in caſi-
bus certis, & Regula iuris eſt in contrarium, ibi. per ver
bum, quædam, ponderat Alber. vt in ſpecie etiam reſpō
dit Aymo. conſil. 241. col. 14. verſic. non obſtat, quod
multa. Et quia in caſu noſtro ſtatutum per verba vni-
uerſalia quouis titulo, & geminata prohibere etiam ti-
tulo vniuerſali inſtitutionis hæredis etiam legitimi di-
cta bona transferri in forenſem ſupra plene oſtenſum
eſt, ideo minùs cenſendum eſt, quòd ſint tranſlata ver-
bis generalibus, cum verbis ſpecialibus transferri non
poſsint, quo ad titulos, prohibēte ſtatuto vniuerſaliter
quoquo titulo etiam via vltimæ voluntatis: quo ſtan-
te firmiter videtur probare Bald. in conſi. 49. dominus
Dynus lib. 3. pro reſponſione, ponente falcem ad radi-
cem, adducit Aymo. in loco modò allegato, ver. quartò,
& vltimò. & poteſt hic addi reſponſio Glo. in dict. l.
quædam. d. l. ſi quis prioris. §. certum. de ſecun. nup. ſ.
hoc propter publicam vtilitatem, quæ ſic poſſet defrau
dari tranſeundo ſtabilia ad forenſem, vt ſupra dictum
10 eſt in 2. concluſione. Ergo locum † habet præmiſſa regu
la, & bona non intelligi data titulo vniuerſali ſic prohi-
bito, quæ ſunt prohibita alienari verbis expreſsis, & ne
faciant alienantem incidere in pœnam ſaltem nullita-
tis: huic regulæ pariter in inſtitutione hæredis aſſentit.
Curt. Iun. in conſil. 30. col. 3. in fin. ſub nu. 12. dum hæ-
res non eſſet habilis ſaltem ad capiendam poſſeſsionē
bonorum ſic alienari prohibitorum, & dum voluntas
teſtatoris nō appareat ita præciſa, quòd ſaltem exſtima-
tio deberi poſſet: idem in inſtitutione hæredis vniuer-
ſalis ſentit Alber. in dict. l. ſi quis prioris col. 3. ver. poſ-
ſent etiam intelligi iura prædicta, & c. ibi, ſecus, quàndo
vniuerſalem hæredem inſtituit. & ibi Bal. dum reſpon-
11 dit ad dict. l. quædam. quod procedit in re talem quali-
tatem habente, quòd non poteſt alienari abſque vniuer
ſitate, & ſic poteſt tranſire in alium per viam teſtati &
inteſtati: quod quidem dici non poteſt de bonis, de qui
bus loquimur per ea, quæ ſupra diximus. Hanc conclu-
ſionem in hac ſpecie licet ab alio tactam non viderim,
puto tamen eam iure probari, vt quiſque cogitare
poteſt.

Ex qua quidem alia ſequitur concluſio, quòd cum
ea bona alienari prohibita cōtineri in inſtitutione vni-
uerſali videatur abeſſe voluntas teſtatoris. arg. l. Lu-
cius. §. imperatores. ff. ad municipal. cum allega. ſup. ſi-
militer eorum exſtimationis ratio pro forenſe haben-
da non eſt bonorum, quæ data non apparent: vt l. Lu-
cius §. collegio. de lega. 3. ibi reſpondi, Non rectè peti,
quod legatum non eſſet. cum ſimil. de non expreſsis à
teſtatore per me alleg. in lib. præceden. interpr. 3. dub. 1.
ver. exinde inferimus. Nam vbi immobilia bona lega-
ta eſſent forenſi, vel in his ſpecialiter eſſet inſtitutus hæ
res, vt in feudo legatum vel inſtitutionem hæredis ex-
emplificat, & non valere, dicit gloſ. in ver. feu. alienare.
in dict. cap. 1. de prohib. feu. ali. per. Feder. & Alber in d.
l. ſi quis prioris. col. 3. tunc de extimatione quærendū
eſſet: iuxta tradita in l. apud Iuli. §. conſtat. & in l. filius
fam. §. ſi quid alicui. de lega. 1. & in l. fidei commiſſa. §. ſi
ſeruo. de leg. 3 & in l. multùm intereſt. de verb. oblig.
12 Septimò, ſi quis † forenſis ſpecialiter in certis bonis
immobilibus, ſic vt præmiſſum eſt, alienari prohibi-
tis, purè hæres inſtitutus fuerit, alio cohærede non da-
to. & exiſtente vniuerſali, ita quòd vt hæres vniuerſalis
ipſe venire debet, per l. 1. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. in-
ſtit. & l. quoties. C. eo niſi per ciuilitatem, vel ſubiectiō-
nem adeptā in loco habilis effectus reperiatur tempo-
ribus, & facti teſtamenti, & mortis teſtatoris, & adeun
dæ hæreditatis, ſicut his tribus temporibus in quoli-

bet hærede extraneo habilitas, & capacitas requiritur, hæc bona capere non pōt, ꝑ l. ſi alienum §.1.ff.eo.& §.in hæredibus autem extraneis. Inſt.de hæred. qual.& diff.

Non obſtat L. qui ſoluendo non erat duos Appollonios.ff.eo.& quod per eam refert Crot. in d. §. diui. nu. 81.ſecundum Pau.de Caſt.in quodam ſuo conſi. ſufficere forenſem, exiſtentem tempore alienationis ante traditionem ſibi factam adeptum fuiſſe ciuilitatem, vt alienatio ſortiatur effectum, quia reſpondetur, hanc L. qui ſoluendo, loqui in defectu ſiue impedimento extrinſeco ceſſante, vt ibi omnes doct. intelligunt & ſummant: nam ibi inſtitutio valuit, cum per l. Eħaſcentiam, non prohibetur inſtitutio, ſed effectus inſtitutionis, dicit ibi Raphael Cuma. ſecùs eſt in defectu incapaticatis perſonæ etiam in actu paſsiuo, ſine qua non valet diſpoſitio, omnino requirens perſonam, cui dandum ſit: l.quidam. de iur. codicil. & conditio de capacitate perſonæ appellatur intrinſeca: per Vaſq. Hiſpa. in tract. de ſucceſsio. progreſſu. lib. 1. §. 3. tit. de hæred. inſti. num.32. & ſic in ſubſtantialibus defectus ceſſans etiam poſt mortem teſtatoris diſpoſitionem ipſam conualeſcere non facit: l. ſeruis. C. de lega.& l. penul. & ibi gloſ. Alberi. Deci.& Cagno. de Regu.Iur. Gloſſ. Dyn.& Franch.in cap.non firmatur. de Regu.Iur.in 6.vbi maximè poſt ceſſationem impedimenti non ſuper venit noua cauſa confirmans, id eſt, nouus conſenſus, vt ibi Franch.declarat,& ſic duo requiruntur. Primum.quòd ceſſet cauſa impediens. Alterum, quòd ſuper veniat cauſa confirmás.& ſi hæc non inter venirent, corruit limitatio prædicta Croti, & etiam ex alio, vt infra diceſ.

Nam mixta conſideratione teſtatoris, qui non poteſt relinquere forenſi, & hæredi, vel legatarij forenſis, qui non poteſt acquirere, inſunt hic impedimenta: ideo dicitur, deficere principium in cauſa efficiente, ita non conualeſcit. ſecundum Bal. in dict. l. ſeruis. num.3. & ibi ſequitur Alexan. & hoc non vigore regulæ Catonianæ, quæ locum non habet in inſtitutionibus, ſed vigore dictarum conſtitutionum requirentium capacitatem hæredis tribus temporibus prædictis: per d.l. ſi alienum §.1. & dict. §. in hæredi. aūt.vt declarat Bar. in l.2.de reg.Cato. & Aret. in l. cætera.in p.ſub 3.not.de l.1.

14 Limita tamen, prædicta, † ſi gratia vel priuilegio Principis forenſis reperiatur adeptus ciuilitatem tempore mortis teſtatoris, quia inſtitutio de eo facta ex benignitate confirmabitur: ar. l. ſi ſeruus eius, qui capere non poteſt. ff.de acquir. hæredi. maximè ſecundum lecturam Iacobi de Are. quam in ſe veram eſſe dicit ibi Barto. & ſequuntur Angel.& Cum. & veriſsimam ibidem dicit Aret. in col. 3. in princ. quòd pro habilitate ſuperueniente tempore acquiſitionis hæreditaris ſufficit capacitas ad effectum capiendi pro commodo alieno, ſcilicet fiſci, vt propriè conuenit terminis noſtri ſtatuti, quod habilem facit forenſem ad capiendum pro commodi fiſci: quia bona ſic alienata applicantur fiſco.& pœna iſta confiſcationis non cenſetur commiſſa, niſi forenſis traditionem habuerit, & actualem bonorum ſtabilium apprehenſionem adeptus fuerit, vt in ſpecie probant Ripa in reſpon. ſecunda. col. 4. num. 18. lib.1.& Ruin.conſil.160.in fin. lib. 4.ita pro hac concluſione videtur firmare Angel.in l.his verbis.§.interdum. in fi.ff.de hæred.inſt.& Imo.in l.ſi alienum §.1.ad fi.ff.eo.

15 Si verò † ſub conditione, vel aliter forenſis ſubſtitutus fuerit in his bonis, ſufficit, eum effectum ciuem, & ſic habilem eſſe tempore aduenientis conditionis, & quo ceſsit dies ſubſtitutionis, per generalem doctrinam, quæ eſt, quod in diſpoſitione ſubſtitutionis collata in tempore alicuius incerti euentus futuri ſatis eſt, quòd vocati in diſpoſitione ſint habiles, & in rerum natura tempore, quo venit ſubſtitutionis caſus: Alexan. conſi. 26. col. fina. lib. 3. & conſil. 13. col. 2. & conſil. ſequen. col. 3. num. 9. lib. 4. vbi Alexan. & Ioan. Baptiſta de S.Seuerino ſimul conſuluerunt, vt refert & ſequitur Soci.conſil. 10.col. fin.& con.104.col.fin.lib.3. Iaſo. conſil.159 col. fin.lib.4. Deci.conſil. 217.in fin. & conſi. 299.col.pen.n.8. Ruin. conſ.123. col. 6.n.16. & conſ.160. col.3.nu.10.& conſ.191.in fi.lib.2.facit l.2.§.interdum.ff. de ſu.& leg.& declarat Soc.in l.2.col.3.de vulg.& pupil.

16 Similiter in † legato facto forenſi purè, licet tempore teſtamenti eſſet forenſis, ſi tamen effectus ſit ciuis tempore mortis teſtatoris, & quo dies legati ceſsit, conſequitur legatum, in hoc regula Catoniana locum non habente. vt nuncupatim tradit Barto. in l. fin. col. fina. de regu. Cato comprobant Alex. conſil. 29. col. fin. ad num. ſextum lib.4. & Iaſ. in d. l. ſeruis. ad fin. C.de lega. & Ancha. Regien. in quæſtio. 27. num. 10. & ſeq. lib. 1. ſuarum quæſt. fami. in legato autem ſub conditione eodem legatario effecto habili ob ciuilitatem vel ſubiectionem in loco adeptam tempore cedentis conditionis legatum ei præſtari debet: l. interuenit. de leg. præſtan. quia & in legatis conditionalibus ceſſat reg. Ca. vt l. 1. & ibi Bar.n.4.de reg. Ca. & Pau.de Caſt. in l. cætera.in p. vlt.not.de leg.1.& Imo.in d.l. ſi alienum.§.1.col.2.ad fi. adducendo rationē, quòd in relictis conditionalibus inſpicitur euētus conditionis capax ſit, vel nō legatarius. Dicit.Gloſ. in l. cum, qui poſt. de condit. & demonſt. & Pau. de Caſtr. in conſ.301. Prædicta dubia. ver. ad primum.lib. 2. nihil refert, quòd legatarius poſtea fiat incapax, vt pleniſsimè reſpondit Soc.conſi.81.lib.3.

Videntur autem prædicta locum habere in alienatione forenſi facta, & ſimpliciter prohibita per ſtatutum, quaſi tunc traditione rei alienatæ non facta, actus alienationis ipſius ſit imperfectus, & interim ſuperueniente habilitate ob remotionem qualitatis forenſitatis, impedientis perfectionem, recipiat & validitatem: arg. c.cum ceſſante.de appell. vt per Pa. de Caſt. in conſ.286. Videtur, quòd dicta ſententia col.1. ad prin. & col. 2. ad n.3. lib.2. quod ſub diuerſis nu.& prin. allegat. Cro. in d.§. diui.n.81 & Rip.in d.reſp.2.col.5. in 4.dub.n.18.lib. primo. qui loquitur in quodam contractu. facto Piſauri, & non perfecto per traditionem, & ſuper ſtatuto Mantuæ.& Barto.in l. murileguli. lib. 11. de pacto conceſsionum monaſterij ſuper emphyteuſi, quòd tranſeat in fœminam, quæ tamen nubat alicui ſubdito iuriſdictioni monaſterij, ſufficit, quòd nubat extraneo, qui velit effici de iuriſdictione per illam legem.

Sed aliter dicendum videtur, vbi ſtatutum prohibet alienationem per contractus, & vltimas voluntates cum clauſula expreſſa decreti irritantis & annullatiuę ipſo iure, & cum pœna amiſsionis rei ipſo facto, & ipſo iure applicanda fiſco. Nam conſiderandum eſt, ex iſto ſtatuto contra inobedientes inductas eſſe duas pœnas, ex ſua ſentētia lata declaratas. Vnā añullationis contractus, & vltimę voluntatis, quæ propriè dicitur pœna carere commodo actus huius annullati, per tex. in cap. ſtipendia, de reſcrip. in 6. tradit. Gemin. in c. fin. col. 4. nu.18. de electio. eo. & per l.ſenatus. ff. de contrahen. emp.& alia probat Alex. in conſi. 36. col.3. n. 10. libr.4. maximè, quando annullatio actus procedit ratione prohibitionis, & non ratione defectus ſolennitatis, declarat idem Alex.conſi.90. nu.3.lib.7.cum alijs ad cumulum poſitis per Felin. in c. 2. col.1.& ſeq. de teſti. & in c. ex inſinuatione.col. fi.de ſymo.

Alteram confiſcationis rei alienatæ, quæ ex ſe ipſa patet eſſe pœna diminuens patrimonium, & in vtraq; ſtatim ſecuto actu alienationis ab ipſo ſtatuto intelligitur lata ſententia vtranque eſſe commiſſam per dictiones in eo appoſitas ipſo iure, & ipſo facto: per gloſ. in cap. in pœnis. de Reg.Iur. in 6°. ſic maximè in pœnis priuatiuis procedit Bart. in l. iubemus.§.ſanè, col. pen. nu. 12. verſ. quando lex imponit pœnam. & ibi Bal. ſub ver. quinto quęrit.

querit gloſ. C. de ſacroſanct. eccl. & Corn. conſi. 165. col. 5. verſi. tamen fallit. lib. 2. cum concord. dedita opera collectis per Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. reuertatur. de dict onibus ipſo facto. num. 143. & de dictionibus. Ipſo iure. num. 144. de reuo. dona. vbi priùs, & nu. 133. ex alio demonſtratur lata ſententia, per illa verba, Authoritate præſentis ſtatuti. vnde ex hoc vltimo, quando res publicatur ipſo iure in fiſcum forenſem poſt alienationem effecto ciue, adeptóque qualitatem, per quam alienatio permiſſa fuiſſet, non confirmari alienationem, in
17 eum factam †: quia tunc executione facta, non poteſt purgari mora, per l. ſi is, cui. de leg. 2. ſiue à iure, ſiue ab homine ſit facta executio, dicit Bart. in fi. in ſpecie tradit Aret. in d. l. ſi ita quis. d. §. ea lege. col. penul. verſic. tertiò adde. de verb. oblig. limitando doctri. Bar. in d. l. murileguli. ſequitur Ruin. conſil. 139. col. fin. num. 33. lib. 5. & Anch. Regien. in 9. q. ad fin. lib. 1. quæſt. famil. vltra iſtos addo, quando ſtatutum irritat contractus, & vltimas voluntates, de rebus relictis non ſubiectis, de rebus his confiſcatis non poteſt teſtamentum confirmari: quia exierunt de corpore hæreditatis, & in fiſcum translatæ ſunt priùs, quàm in legatarium: ſic expreſsè firmat Bal. in conſi. 358. quidam Lucanus. col. 1. ad fin. ver. præterea eſt aduertendum. lib. 1. vnde etiam ex illo primo, de pœna nullitatis decreti irritantis inducente nullitatem à principio, non poteſt induci validitas, etiam amoto impedimento, vt in ſpecie de forenſe effecto ciue per plura probat Roma. conſil. 509. in 3. quæſtio. col. penul. refert. Dec. in l. quod in initio. circa. prin. de Reg. iu. vbi dicit Barb. aliter loqui in conſi. 70. in 2. col. lib. 3. verum eſt, quod aliter loquitur in 2. col. referendo Pau. de Caſt. in d. conſi. 286. hoc dixit in parte contrari. Sed in parte, quam probat Barb. ibi in col. 5. tenet idem, quod vbi per decretum annullatiuum actus eſt nullus ipſo iure non poteſt conſenſu conualidari: idem in con. 43. col. 12. verſic. præterea ea faciat. lib. 1. & idem per Tiraq. in dict. verb. Reuertatur. num. 414. eſt communis concluſio, quòd vbi pœna imponitur ipſo iure, non pōt purgari mora, Alex. conſ. 14. col. 1. n. 5. lib. 2. niſi caſus ſit, in quo tēpus nō cucurrerit ignorāti, & in quo iam ſit admiſſus ad actus purgationis moræ, vt vbi p eū.

Adde quod hoc in ſpecie ſentit Pau. de Caſt. in conſi. 334. In cauſa appellationis. col. penul. ad fin. num. 3. lib. 2. dum vult, ciuilitatem acquiſitam extendi ad bona etiam acquiſita, quando ſtatutum obuiat acquiſitioni fiendæ, non autem irritat contractus, Ergo quando irritat ſentit contrarium.

Quibus quidem magis ſtandum exiſtimo, quam contrariæ opinioni Ripæ in dict. reſpon. 2. ac etiam Caſtr. in d. conſi. 286. dum volunt requiri traditionem pro pœna confiſcationis committenda, etiam in ſtatuto ipſo iure, & ipſo facto confiſcante, & interim forenſem effectū ciuem poſſe admitti: quoniam. Specu. quem primum allegant in §. nunc aliqua. in q. 95. in tit. de emphyteu. loquitur expreſsè, quando vendidit, & non tradidit: quia propter hoc non tradit ipſo iure in commiſſum. quaſi per ſolam venditionem, ſi caderet ipſo iure, contrarium ſentit & Bald. in c. 1. §. aut ſi libellario. col. 2. qui. mo. feu. amitt. dicit etiam ſecus eſſe in his, in quibus iuris effectus conſideratur, & in c. imperialem, in princ. col. 2. ſub num. 3. de prohib. feu. ali. per Feder. dicit, imò in ipſo momento alienationis facta eſt executio per legem: ideo mora non poteſt purgari. dict. l. ſi is, cui. & probo, facta ipſa alienationis abſque alia traditione, ipſo iure alienans deſinit eſſe dominus, & acquiritur dominium fiſco, per text. & gloſ. in l. commiſſa. ff. de publica. & ibi Barto. dicit, eſſe tenendum menti ad multas leges, & ſtatuta, quæ inducunt res ipſo iure perdi. Minùs quoque puto congruam reſponſionem Ripæ in dict. reſpon. 2. num. 25. datam ad illud, quòd ſi etiam bona ſunt confiſcata, & acquiſita fiſco, per ciuilitatem adeptam ante traditionem conualidato contractu poſſint ea à forenſe recuperari in præiudicium fiſci, ex quo ex ipſo contractu, & alienatione in forenſem facta fuerat ipſi fiſco & non aliunde ius acquiſitum per l. iure patronus. ff. de iu. patro. & per Doctores in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſth. quoniam fallacia, & diſſimilitudo apparet manifeſta in aſſumptis, vnum enim eſt longè diuerſum ab eo, qui abſtulerat eſſe iure reſtitutum in priſtinum, vt ſunt termini. d. l. ſiue libertus, ſi patronus, & eorum, quæ tradunt Doctores in d. §. & quid ſi tantum, quia qui poteſt auferre, poteſt & reſtituere: ar. l. 3. de re iud. & alterum ab eo, quod ſuo exceſſu amiſſum eſt, ad id ſuo facto poſſe reſtitui, vt ſunt termini iſti, quod ius amiſſum per alienationem factam in forenſem & acquiſitum ipſo iure per executionem factā à lege, quippe abſurdum eſt, poſſe per hominem reuocari, efficiendo ſe ciuem. arg. c. ab eo. in fin. de elect. in 6. & c. mutare. de Reg. Iu. eo. Cogita tamen, quòd pœna confiſcationis non habet locum, niſi ſecuta traditione poſſeſsionis, vel quaſi: Bald. conſil. 314. quædam ſunt ſupra fi. lib. 3. Rui. conſil. 160. in fi. lib. 4.

Octauò, quoniam in controuerſijs cum forenſibus ex teſtamento, vel ex contractu volentibus acquirere, auditur quandoq; dici & opponi, quòd tale ſtatutum non ſit vſu receptum, vel abierit in deſuetudinem, ad
18 quod animaduertendum eſt, quòd vbi † viget ſtatutum & extra, cum dicta clauſula annullatiua decreti irritantis ipſo iure, venientes contra incidunt in pœnam expreſſam in eo. & ſic nullitatis, & amiſsionis rei ipſo facto, tanquam incidentes in factum damnatum: arg. c. veſtra. de loc. & c. 2. de conſuetu. in 6. tradit Matth. in proœ. clem. in §. vniuerſitati, refert Tiraq. in d. ver. reuertatur. n. 350. ſe remittendo ad Card. Zabar. in d. §. vniuerſitati. & Io. And. & Anto. de Bu. in c. 1. de treu. & pa. & Cæp in conſi. 13. cri. ſtante quodam decreto col. 3. ver. & licet d. Matth. vbi tenent. quòd in continēti ſit contrauentum à lege fit executio ita quòd tale ſtatutum præceptiuum maximè concernens commodum publicum non tollitur diſſuetudine abſq; ſcientia ſuperioris, vt nuncupatim declarat Anto. de But. in d. c. j. col. fi. ad fi. de treu. & pa. & Car. Zab. in d. §. vniuerſitati. ver. dic meliùs, tenet requiri ſcientiam & tollerantiam principis addo Arch. in c. cum de beneficio. col. fi. ver. fi. de præben. in 6. qui dicit ex ſententia Innoc. quòd illa clauſula operatur, quòd illi, quibus inhibetur ſuo facto contrario non poſſunt contrauenire, nec abrogare ſine expreſſo conſenſu principis, & ibi Gemin. in 2. col. num. 5. ſub ver. ſed pęne. dicit, per verbum, decretū apparere intentionem principis, quam inferior non poteſt elidere vel abrogare ſine ipſius expreſſo conſenſu: & ibidem Philip. Franch. in col. 2. ſub ver. in gloſſ. 1. ex dictis Io. Andr. Archi. & Gemi. notat, non valere conſuetudinem contra conſtitutionem, vel diſpoſitionem prohibitiuam, maximè habentem decretum, quantocunque tempore ſit ſeruata, niſi ſcientia, & expreſſus conſenſus ipſius principis detur: & quod ita procedit. gloſſ. in §. leges 4. diſtin. & ſi ab his videantur deuiare Abb. & Felin. in d. c. 1. de treu. & pa. id eſſe poteſt, quia non loquuntur in lege vel ſtatuto, habente decretum annullatiuum, quatenus Abb. velit pungere per gloſ. 3. in c. cum multæ. xv. quæſt. vltim. tamen de d. glo. dubitat, & improbare videtur Felin. in dicto c. 1. ſub n. 10. in 4. decla. in fi. & prædictam ſententiam ſequitur Roch. Curt. in tract. quem fecit ſub rub. & cap. fin. de conſue. n. 523. vbi tenet, nō valere cōſuetud. contra. l. habentem clauſul. inſertā decreti, qa habēt ꝑpetuā cām ꝓhibitionis, & ſequit Barb. in cōſ. 43. col. 13. ver. ꝓterea faciat. li. 1. vbi adducit rationem, quia decretum facit neceſſitatem. non improbat Alex. in conſil. 132. col. 2. ſub nu-

mer. 2. lib. 1. quando ſumus in ſtatuto pœnali, & ipſo
iure, vt ibi etiam ſeruata illa opin. quam refert Ioan.
9 Andr. & ibi. & etiam attento, quod ſumus, &c. † & in-
telligo ſtatutum pœnale cum decreto irritante, etiam
quòd imponat pœnam ſolam nullitatis, vt antè dictum
eſt. Sententiam autem iſtam tenendam cenſeo, vbi ma-
ximè viget generale ſtatutum loquens l. Arriani. C. de
hęret. mandans, omnia ſtatuta debere inuiolabiter ob-
ſeruari, non obſtante aliqua cõſuetudine præterita vel
futura: quia ſic derogatur conſuetudini præteritæ
& futuræ quod fieri poteſt & eſſe nõ poteſt, nec contra-
rium fieri, quin ſtatuta ipſa debeant obſeruari. cap. quia
ſæpè. de elect. in 6. & clem. ſtatutum. eo. & ibi Car. Zab.
latè explicat in tertia colum. etiamſi diceretur ſim-
pliciter de conſuetudine nõ obſtante, intelligitur dero-
gata conſuetudo ét futura, vt plenè ſcribit Alex. in l. ſi
mihi & tibi. §. fi. col. pe. nu. 8. de leg. 1. & in con. 196. col. 3.
nu. 12. 13. libr. 2. vbi dicit, conſuetudinem irrationabi-
lem, eſſe quam Lex reprobat & per d. l. Arriani. ſemper
videtur reprobare, ita eſſe commun. opin. atteſtatur, &
concord. allegat Roch. Cur. in dict. tract. de conſuetu-
dine, num 520. 521. & Gram. in conſil. ſecundo. nu. 17.
18. impreſſo in fin. deciſ. dicit ob conſtitutiones, dero-
gantes conſuetudini, induci non poſſe abuſum, ſeu cõ-
ſuetudinem vel obſeruantiam in contrarium. & hoc al-
legare, eſſet in conueniens allegare: idem in conſi. ciui.
152. in fi. allegando doct. concord. regnicolas dicit alle-
gari vel in duci non poſſe conſuetudinem contrariam
conſtitutionibus regni abrogantibus expreſsè omnem
contrariam conſuetudinem. & Gloſſ. in l. de quibus. ff.
de legi. & ibi Iaſ. in col. 15. ver. 4. limitatur. atteſtatur ita
cõiter teneri, & Ruin. tenet in cõſ. 41. col. 18. nu. 42. lib. 1.

20 Nonò, item † ſtatutum diſponit, forenſem non poſ-
ſe acquirere abſque licentia communis, vel ſuperioris,
debet quidem, vt valida ſit acquiſitio, peti, & obtineri
licentia ante actum acquiſitionis, vt de licentia requiſi-
ta ad actum, per cap. licet, de regulari. volunt Barto. in l.
ſi autem plures. de aqua plu. arcen. Cuma. Rom. Alexa.
& Iaſo. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir. hær.
& Gem. in cap. ſecundo. colu. 1. ne cler. vel monach. in 6.
& Corn. conſil. 43. colum. 4. verſic. non enim eſt. libro.
2. & con. 89. col. 5. ver. itaque ex his. lib. 3. & debet peti, &
obtineri licentia tam per alienantẽ, quàm per acquirẽ-
tem, quando omnes ſic prohibiti ſunt per ſtatutum, &
non valeret obtenta per alterum tantum, propter ver-
ba ſtatuti pręciſe prohibentia alienantem & acquiren-
tem copulatiuè: quia expreſſa ꝓhibitio in vtro que fa-
cit in altero tacitam ſilere expreſſam licentiam, datam
vni, per Regulã: quòd expreſſum facit ceſſare tacitum,
legibus alleg. per Dec. conſil. 503. num. 1. & per Tiraq. in
l. ſi vnquam. verſi. donatione. num. 157. & per copulam
expreſſam, quæ debet verificari in vtroque, quòd ha-
beat licentiam, l. ſi hæredi plures. de condit. inſtit. quod
procedit etiam in materia pœnali. Dec. in conſilio 417.
numero. 1. & conſilio. 433. colum. ſecunda numero. 6. &
per quandam formam ſic inductam per ſtatutum cir-
ca acquiſitiones forenſium. quod enim cum introdu-
cat aliquid de nouo cum certis modificationibus, quic
quid in eo exprimitur, pro forma reputatur: Anch. con.
241. ex tenore. in fi. refert Dec. conſi. 434. colum. prima.
& con. 528. & con. 531. col. 1. circa fin. & con. ſeq. col. 1. vt
ergo acquiſitio hæc per forenſem valide fieri poſsit, li-
centia requiſita per ſtatutum tam in alienante, quàm in
acquirente, pro quadã forma debet ab vtroq; obtineri
21 † quia forma ad vnguem debet ſeruari, per doctri. Bal.
in l. 1. de liber. & poſthu. & ibi aliorũ. & Iaſ. conſ. 94. col.
pen. lib. 4. & Soc. conſ. 24. col. 7. & conſ. 55. col. 2. verſic.
quoniam iſta. lib. 1. & Dec. conſ. 455. col. pen. & propriè
in hac re ſtatutum videtur inducere formam per clau-
ſulam decreti irritantis, de qua ſupra dictum eſt. Iaſ. in
l. nemo. num. 18. de lega. 1. & Dec. conſ. 10. num. 2. & Feli.
in cap. cum dilecta. col. 5. verſic. quintum ſignum de re-
ſcript. quo caſu licet actus, & alienationis, & acquiſitio-
nis circa eſſentiam videatur diuiduus, tamen reſpectu
licentiæ obtinendæ videtur indiuiduus, & inſepara-
bilis: ita vtile per non vtile. ſ. per non habentem licen-
tiam vitiatur: vt in ſimili concludit Rom. in conſi. 66.
Vir eximie. per doctr. Bar. in l. græcè. §. illud. num. 4. ff.
de fideiuſ. de indiuiduo formæ ratio poteſt in iſto caſu
aſsignari: quia expedit, dominum ſuperiorem conce-
dentem licentiam ſcire quis ſit alienans quiſve ſit fo-
renſis acquirens, vt bene poſsit deliberare de licentia
concedenda, vel deneganda.

22 Si † verò particula hæc, Sine licentia, ſimpliciter ſta-
tutum referatur, vel ad alienantem, vel acquirentem,
ſufficit per vnum obtineri licentia: quia in correlatiuis
vno habilitato cenſetur, & alter habilitatus, ſicut vno
prohibito, &c. per text. in l. 1. C. de cupreſ. lib. 12. Et
quod ſtatuitur in vno, videtur ſtatutum & in alio: Bart.
Bal. Saly. & latè Iaſ. in l. 2. C. de indic. vidui tol. Alex. in
l. ꝓperandũ §. 1. col. pen. in fi. de iudic. & latiſsimè Bapti-
ſta de S. Blaſio in trac. de correla. in 1. 2. 3. & 4. euidentia.

Cum autem licentia, vt dictum, eſt actum præcede-
re debet, quæritur, An ipſa licentia conceſſa porrigatur
ad alienationem iam factam, reſpondetur quòd ſi do-
minus concedens licentiam ſciuit alienationem fa-
ctam, porrigitur, quaſi dominus renunciauerit pœnæ
commiſſæ, arg. l. 2. in princ. ſi quis cauti. & l. pen. de leg.
commiſ. ſecus ſi ignorauit, quia non eſt veriſimile ſe ſci-
uiſſe quòd pœnam remiſiſſet iam commiſſam, facilius
enim pœna committenda remittitur, quàm iam com-
miſſa, ita in ſimili de domino concedente licenti-
am vendendi emphyteutę, qui iam vendiderat, tenet
Pau. de Caſt. in l. ſi quis filio. § irritum. de in ius. & rupt.
teſt. ſequitur Aſſlict. in deciſ. 355. idem Caſtr. in l. ſi iam
facta. in prin. & ibi Soc. cõprobat, de cõdit. & demonſt.

23 Decimo accidit † forenſem ex titulo ſine ſuperioris
licentia à prohibito alienari acquiſito ex contractu vel
ex vltima voluntate pro bonis in territorio ſtatuentri-
um ſitis in iudicio experiri contra ciuem vel incolam
tertium poſſeſſorem opponentem, & excipientem de
nullitate huiuſmodi tituli ſtatuto prohibente, & irri-
tante acquiſita qua oppoſitione audita tentauit foren-
ſis à ſuperiore licentiam vel habilitatem obtinere, con-
cluditur primum reum conuentum iſtum etiam terti-
um poſſe opponere defectum tituli actoris, & eius nul-
litatem ipſo iure, maxime à ſtatuto inductam, & ius
etiam tertij ipſo iure penitus excluſiuum iuris actoris,
& ſic exceptione intentionis, & facti, actorem repelle-
re, vt l. fin. C. de rei vend. & l. 2. ver. plane, & ibi gloſ. &
Barto. ff. de doli ma. except. glo. Cyn. & Alber. in l. tum
ſeruum. C. de ſer. fug. & Bar. in l. 2. C. de except. rei iud.
& Bal. in l. omnium. colum. 2. ad fi. ff. de vſufr. & clarius
in conſ. 150. caſus talis Vagnolus. ad fi. lib. 1. & Alex. conſ.
38. ad fi. lib. 2. & Bal. in l. ſi vnus. §. quod in ſpecie. col. 8.
24 verſi. ſecundo no. ff. de pac. dicit quòd † ius tertij ipſo
iure excludens intentionem agentis poteſt à quolibet
opponi, quia hæc non eſt exceptio ſed negatio iuris a-
gentis, quod venit magis in modũ probationis, quàm
in modum exceptionis, & ita eſt, quando quis agit ex
titulo ipſo iure, & abſque alia ſententia nulla. vt huius
iuris tertij exceptione excludatur, ꝑ iura & author. cõ-
cord. alleg. per Tiraq. in d. verſ. reuertatur. nu. 356. ver.
vigeſimumnonum, vbi ad hoc ſex declarationes addu-
cit, quæ quæſtioni noſtræ non conueniunt.

Deinde poſt nullitatis oppoſitionem dicendum eſt
25 † forenſem obtinendam licentiam à ſuperiore vel aliã
habilitatem acquirẽdi admitti non debere, ex eo quòd
vt in ſimili facta oppoſitiõe nullitatis donationis pro-
pter defectũ inſinuationis nõ poſſe ad validandã dona-
tionem

tionem amplius fieri inſinuationem, tenet Ang. in conſ. 179. viſis prædictis inſtrumentis. col. pen. verſ. ſi tamen donatio. ſequitur Alex. conſ. 237. in fin. lib. 6. & per Bal. in l. 1. §. ſin autem ad deficientis. ad fi. C. de cad. tol. late comprobat Corn. in conſi. 99. col. 3. verſ. tamen his non obſtantibus. lib. 4. idem probat in conſ. 221. col. pen. ad fi. ver. & id quod ipſe. lib. 1. quando prius fuerit dictum de nullitate, ita .n. per oppoſitionem de nullitate poſt cœptum iudicium eſt acquiſitum ius iam opponenti, quod non poteſt tolli, vt prædictos allegando firmat Aym. in conſ. 216. col. pen. & conſ. 192. num. 16. & conſil. 246. col. fi. verſ. tertiò mora. & ex eo in hac ſpecie, quòd talis licentia & habilitas non poteſt obtineri, niſi à ſuperiore, & principe in loco, qui quidem poſt cœptum iudicium alicuius partis iura magis adiuuans, nihil reſcribere debet, ſed dimittere cauſam, expediri legibus iam emanatis, vt in auth. in med. lit. non fie. ſa. for. per totum, & rub. & toto titulo, & maximè l. 2. C. vt lit.
66 penden. vbi lite pendente omnis ſupplicatio † ad principem prohibita eſt, niſi ad certos effectus, qui ſunt extra propoſitum noſtrum.

Cæterum, ſi demum velit ciuis vel incola contractu vel vltima voluntate alienare forenſi bona ſtabilia ſta-
67 tuto non repugnante, & ſimiliter forenſis † velit impunè acquirere, cautela hæc eſt pro vtroque, quòd conditionalis fiat alienatio, & acquiſitio, vt ſi & quando hic fiet ciuis, vel licentia ſuperioris obtinebitur. & non aliter neque alio modo, itaquòd conditionem talem per communem Doct. ſententiam ibi, & per l. in tempus. ff. de hær. inſtit. in ſpecie tradit Alexan. in l. ſi rem meam.
68 de verb. obli. vt de emphyteuta † vendente, & alienante, ſub ſimili conditione. Si domino placuerit, vel, ſi cõſenſus domini acceſſerit vendendo, & alienando ſine licentia, ne incidat in pœnam caducitatis poſt plures per eum relatos, ſic validè, & impunè poſſe fieri. firmat Iaſ. in l. fin. col. pen. in quæſt. 26. C. de iur. emph. etiam ſi appoſita fuerit clauſula conſtituti, dummodo tradita nõ fuerit ante conſenſum domini habitum actualis, & corporalis poſſeſsio, vt latè probat Curt. Sen. conſ. 8. ob
69 clauſulam † illam maximè, non aliter, neque alio modo, quæ habet præciſam naturam, itaque aliquam modificationem, nec aliam interpretationem à verbis ſeparatam non admittit, & in omnem euentum reddit contrahentes tutos à pœna. gl. & Bal. in l. ſi quidem. C. de except. Alex. conſ. 111. in fin. lib. 6. Gui. Pa. in q. 163. Iaſ. conſ. 162. col. penult. num. 5. lib. 2. Dec. conſ. 61. col. 2. & conſ. 528. in fin. Rip. in primo reſpon. num. 3. de don. perſi. & reuocan. lib. 3. Grat. conſ. 138. num. 13. lib. 1. pleniſsimè Tiraqu. de tract. tit. 1. §. 8. gloſ. 6. num. 3. Aym. conſ. 273. col. 7. in fin. & quod ſecuta fuerit actualis traditio, & eſt commun. opin. vt per Clar. in §. emphyteuſis. in q. 13. Poſtremò, ſi libeat videre limitationes ad huiuſmodi ſtatuta, vide conſ. Io. Bapt. Plot. inter cõſilia crim. conſ. 108. col. 1. vbi limitationes quinquaginta cõgeruntur, & inter ſui conſ. eſt conſ. 19.

Itaque ingreſſus materiæ de qualitate hæredum quando non capacium, vt ſunt forẽſes per ſtatuta, me hucuſque retinuit, vt exinde viam exeundi non inuenirem, niſi priùs ſuper his ſtatutis frequentiſsimis in omnib. ferè locis prædictas 10 concluſiones exprimerem: quæ quandoque lectorem meminiſſe iuuabunt.

SVMMARIVM.

1 *Hæres multipliciter & vario modo in iure ſumitur, & dicitur dominus poſt mortem eius, in cuius locum ſubrogatur in vniuerſo iure, defuncti perſonam repræſentantis, cuius appellatione continentur ſucceſſores omnes, & proximus, & vlterior, & vt latius ibidẽ, quod vti generale quoddam reſtringitur ad duo: vel hæredem ſanguinis, vel ad hæredem hæreditatis.*

2 *Papa quilibet poteſt dici ſucceſſor Petri.*

3 *Hæres eſt duplicis ſpeciei, ſanguinis. ſ. & hæreditatis, & quo modo cognoſcatur vnus ab alio, nec extendatur ad extraneos, neque ad vlteriores ſucceſſores.*

4 *Hæres reſtringitur ratione ſanguinis ad liberos tantum teſtatore prohibente hæredem inſtitutũ alienare, quia vult bona peruenire de hærede in hæredem, & quando hoc ſit.*

5 *Itemque reſtringitur ad liberos, vbi talis denominatio ſit in teſtamento perſonæ vulgaris vel ruſtici.*

6 *Hæres, verbum, duplicem ſenſum habet: vnum vulgi, quod intelligitur de filijs, & deſcendentibus, alterum Iuris Ciuilis, quod intelligitur de his, qui ſuccedunt in vniuerſum ius de Iure Ciuili.*

7 *Hæres denominatus in conditione, vt, ſi talis deceſſerit ſine hærede, intelligitur de liberis: & quare, & quando hoc verum ſit.*

8 *Et quid, ſi dictum ſit, Sine hærede legitimo, & non ſuperſint liberi & deſcendentes, an intelligatur de patre & auo, & aſcendentibus? & qui veniat.*

9 *Et de triplici, imo quadruplici differẽtia nominũ, Hæredis.*

10 *Hæresque reſtringitur ad filios & liberos, quando inſtituto filio, vel extraneo hærede decedenti ſine filijs, vel liberis, ſit ſubſtitutio de Titio & eius hæredib. hæc enim adiectio, Et eius hæredib. exponitur, id eſt, filijs: & eſt communis opi. quæ quomodo ſit intelligenda, latius ibidem exponitur.*

11 *Hæres reſtringitur ad filios & deſcendentes, nõ extraneos, ex verbis ei adiunctis, & qualitatem talem effectibus vt non niſi de talibus intelligi poſſit, nominando hæredes maſculos, intelligitur de proximo deſcendente, & de agnatis maſculis coniunctis, maximè teſtatoris.*

12 *Idemque per verbum adiectum, Legitimi hæredes, quia de filijs & deſcendentibus, nõ extraneis intelligitur, atque veniant aſcendentes, & de quo legitimo hærede intelligi debeat, & qui veniant, tandem latiſsimè diſcutitur.*

13 *Hæres quòd quis non ſit alicuius, eſt quodammodo impoſſibile, vel de raro contingentibus.*

14 *Intellectus l. 3. §. de illo. ff. pro ſocio.*

15 *Hæredes ſui, intelliguntur, & non extranei, per verbum, ſuos, adiuncto nomini, Hæredes, dummodo ſuitatem quandam, & non demonſtrationem deſignet, & quando hoc pronomen, Sui, poſitum ſit ſolum ſine nomine hæredis.*

16 *Verba hæc, De hærede in hæredem, exponuntur de deſcendente in deſcendentem in infinitum, & excluduntur extranei, nec tunc requiritur quod ſint actualiter hæredes.*

17 *Hæres nominatus à patre, vel aſcendente in teſtamento, intelligitur de liberis & deſcendentibus, itemque quando ex verbis teſtamenti apparent excluſæ fœminæ, itemque ſit facta mentio etiam ſucceſſorum, veniunt deſcendentes, non extranei, niſi eſſet dictum de hæredibus & ſucceſſoribus, quia venirent extranei: quod tamen intelligitur, vt ibidem, & quando non intelligitur de deſcendentibus, ſed de agnatis.*

18 *Sacerdos non poteſt habere deſcendentes, ideo inſtitutus & eius hæredes intelligitur, id eſt, agnati, & de agnatis ipſis.*

19 *Hæres intelligitur de liberis vel agnatis, in re non tranſitoria ad alios vltra primum recipientem, vt in reb. feudalib. vel emphyteuticis, conceſſis pro ſe & hæredib. vel in clerico, recipiente feudum pro ſe & hæredibus: quia pro agnatis, & quãdo veniant etiã extranei, ibidẽ colligitur.*

20 *Itemque reſtringitur ad liberos, vbi vniuerſaliter in conditione ponantur, ratione abſurditatis euitandæ.*

21 *Hæres bonorum & hæreditatis, quando non extenditur vltra primum gradum, cuius appellatione propriè & regulariter continetur hæres bonorum, & hæreditatis, & omnis ſucceſſor.*

22 *Hæres tripliciter dicitur, vel vniuerſalis in vniuerſo iure, vel quaſi vniuerſalis, vt in legitima alicuius ſuccedendo, cum ſit pars hæreditatis, præter quam ad æs alienum, ſingularis vt in re certa ſuccedendo, putà legatarius.*

Hære-

23 *Hæres hæredis, teſtatoris dicitur hæres, ſiue fuerit ille hæres vniuerſalis vel quaſi vniuerſalis, vel ſingularis, niſi duobus caſibus per Auctorem reſtrictis, quibus ad hæredem hæredis quid non peruenit, nec tranſit.*

24 *Hæres hæredis, teſtatoris non dicitur hæres, vt quia nil ad eum tranſeat, teſtatore diſpoſitiuè aliquid volente fieri per certam perſonam certi hæredis ſui, tunc per iſtum id fieri debet, non per hæredis hæredem, quod quomodo percipi poſſit, & de multis exemplis plane ibidem tractatur perpulchrè quidem.*

25 *Hæres hæredis, nec dicitur teſtatoris hæres, in re aliqua iure conueniente non tranſitoria ad hæredes, quando diſponendo fit mentio hæredis, per hanc mentionem res ipſa non tranſit ad hæredem hæredis. exempla multa vide, quæ per Auctorem dilucide ponuntur, & explicantur. & num. ſeq:*

29 *Priuilegium conceſſum alicui per principem, & ſuo hæredi in ſingulari, intelligitur de primo, in plurali extenditur ad hæredes in infinitum: hæc tamen ratio ſingularis & pluralis videtur reprobata, vide tamen per Auctorem latius de hoc priuilegio.*

30 *Hæres hæredis, licet, & quando dicitur hæres primi defuncti, non tamen dicitur eadem perſona, ſicut primus hæres: & ideo conſiderantur aliqua in primo; quæ non procedunt in hoc ſecundo, nec enim in odioſis & delictis hæres hæredis venit.*

31 *Hæres diuerſimodè exponitur, prout conditio perſonarum & natura diſpoſitionis actuum & rerum expoſtulant.*

Et exponitur pro filio, quando poſt mortem patris filius aliquid agit ſibi competens vti filio, quod tripliciter exemplificatur.

32 *Hæredes filiarum inſtitutarum vocati poſt mortem earum reſtringuntur ad liberos earum, & proximos iure conſanguinitatis & agnationis, & non ad extraneos, & quando ſic intelligi debeat.*

33 *Hæres capitur habitu, deſtinatione, & aptitudine, licet effectu non ſit hæres, & quando hoc ſit, & locum habeat (materia ſic expoſtulante ſubiecta) & quando ſic eſſe videatur, & quando per nomen proprium quis vocatur in diſpoſitione, non requiratur eſſe hæres, maximeq́; in ſubſtitutionibus.*

34 *Hæres quando eſſe debet actu & effectu, vt cum in teſtamento nominatur hæres in actu grauaminis ferendi vel aliam hæredis inſtitutionem perficiendi, aut in actu commodi conſequendi, verbis maxime mente ac veriſimilitudine concurrentibus, quòd ſit hæres effectu, quæ omnia per exempla dilucidè declarantur.*

35 *Hæredes quando, & qui veniant, an liberi, quando hæredes extranei, quando legatarij, & quando ſui, quales, & qui ſint, ſecundum diuerſitatem caſuum.*

Et quòd propriè hoc verbum, hæres, ſonat in ſuccedentes in vniuerſum ius, & quòd maſculus præferatur fœminæ, & quando hæc procedant, maximè, vbi teſtator non ſit pater, vel non habeat in poteſtate hæredes nominatos, & vt ibidem latiùs.

36 *Hæres multipliciter ſignificatur in diuerſis perſonis & materijs.*

37 *Hæres nominatus à patre in teſtamento, an & quando veniat neptis fœmina inſtituta in re certa cum fratribus duobus vniuerſalibus inſtitutis hæredis, vt quia duobus filijs inſtitutis vno decedente ſine liberis ſubſtituit ſuperſtitem, vel eius hæredes, caſu eueniente, alio iam fratre prædefuncto, qui inſtituerat duos filios maſculos hæredes vniuerſales nepotes teſtatoris, & filiam in re certa.*

Et quando appellatione hæredum veniant, & maſculi & fœminæ, maximeq́; in re concedenda hæredibus, & tranſitoria ad omnes hæredes.

Quandoq́; non niſi veniant hæredes vniuerſales & ſucceſſores vniuerſales appellatione hæredum, & ſucceſſorum, maximeq́; in fauorabilib. Quandoq́; hoc limitetur.

40 *Hæres requiritur, quòd ſit effectu adita hæreditate, ſic enim omnia acta actiua & paſſiua peragenda intelliguntur, quod declaratur ibidem perbellè.*

41 *Hæres vbi nomine expreſſo conſtare poteſt, eſſe de liberis, & eſſe pro eo, in quo nec actiuè, nec paſſiuè cadere requiritur obligatio, capitur pro filijs & pro hærede habitu, at quod intelligatur de hærede effectu, & non habitu, & quando, ibidem legere eſt.*

SOLVTIO V.

VLTERIVS de hęredum nominatione, & qualitate adhuc perquirenti mihi, nō incōgruum videtur hoc in loco pone-
1 re † multiplicem interpretationem, vel ſignificationem, per iura noſtra, auctoresq́; noſtros attributam huic vocabulo, Hæres.

Hæredis vocabulo, primùm dici dominum, certa iuris eſt expoſitio: vt §. penult. Inſtit. de hæred. qual. & diffe. & ibi gloſ. exponit, Hæres, id eſt, dominus, & l. his verbis. in princip. & ibi gloſſ. ff. de hæred. inſt. & l. item Mela. §. legis autem. ad L. Aquil. & Barto. exponit in l. Gallus. §. etiam ſi parente. num. 3. de liber. & poſthum. & ibi Iaſ. in col. 2. ſupra fin. & propriè dicitur dominus poſt mortem alicuius ſubrogatus in vniuerſo Iure, quod habebat defunctus, vt ſic hæreditatis vocabulum etiā diffinitur, l. nihil aliud. de verb. ſignificat. & l. hæreditas. de Reg. Iur. & repræſentat perſonam defuncti: §. 1. in auct. de iur. iuran. à mo. præſt. vnde generale eſt hæredis appellatione contineri ſucceſſores omnes, & proximum, & vlteriores, etiā ſi de eis nō ſit expreſſum: l. hæredis appellatio. & l. hæredis appellatione. ff. de verb. ſignifi. & ſic etiam de voluntate teſtatoris id procedit, l. in annalibus. C. de lega. & talem regulam facit Iaſ. in d. §. etiam ſi parente. in 4. col. & latè Cor. con. 272. col. 2. ad fi. lib. 4. & Dec. cōſ. 294. col. 1. vbi poſt Ang. hanc materiam aſſerit ſatis notā & vulgarem, in c. in preſentia. num. 48. de probat. & Alexan. conſ. 36. col. 2. lib. 3. Repetito conſil. 49. lib. 6. & Hier. Cagnō. poſt Deci. in l. qui poſt ſucceſsionem. de Reg. Iur. qui etiam poſt Iaſ. in l. fin. C. de hæredib. inſtit. eandem ampliat regulam, congruis allegationibus probando, & vltra hęredem in alio ſuc-
2 ceſſore, † vt quilibet Papa poſsit dici ſucceſſor Petri, & in ſucceſſore alio titulo vniuerſali, non hæreditario, & ad conditionem implendam, dando hæredi hæredis, & in hærede ſcripto, vbi ſit eadem affectionis teſtatoris ratio extendendi ad omnes in infinitum, & in hærede cuiuſque partis: & hoc verum eſt in materia indifferenti, ſecundum Angel. in conſ. 306. Chariſsime frater. regiſtrato per Alexand. in d. ſuo conſ. 49. & Fulgo. conſ. 58. Paterfam. verſic. ſed diuerſam.

Ad hanc generalem ſignificationem vocabuli, Hęredis, Doctores plures limitationes adducunt, quas ego potiùs reſtrictiones appello, eò, quòd tēdant ad reſtrictionem generalitatis dicti vocabuli, vt in ſimili aduertit Goza. conſ. 89. col. penult. numer. 12. reſtrictio autem omnis generalitatis fit ex cauſis, & rationibus pluribus, de quibus pleniùs quàm alibi legatur, ſimul tractaui, lib. præceden.. interpret. 4. dubita. 2. verſ. tertiò principaliter. Tamē in ſpecie propoſita generalitas iſta quando reſtringitur, ad duo vel ad hæredē ſanguinis, vel ad hæredem bonorum & hæreditatis proximum, ad primum reſtringenda eſt, & reſpectu generalitatis ipſius in paucis ſpeciebus, id eſt, caſibus fit reſtrictio, vt dicit text. & gloſſ. in l. ſciendum. de verb. ſignificat. & tradit Corn. licet in parte & argumentis contrarijs in d. conſ. 272. col. 1. & conſ. 100. col. fin. lib. 4. & conſ. 169. col. 1. lib. 3. & conſ. 199. col. 17. verſ. & propterea. lib. 2. ſ.
3 † duplicem eſſe ſpeciem hæredis, & ſanguinis, & hæreditatis,

ditatis, tota vis eſt perſcrutari, quid eſt, quòd faciat cognoſcere hæredem ſanguinis, & hæredem hæreditatis primum, & non extendi ad extraneos, neque ad vlteriores ſucceſſores.

4 Dicam igitur, quoad reſtrictionem ratione † ſanguinis quotieſcunque denominatio hæredis perſonæ alicuius fit de eo, quod debet verificari in vita ipſius perſonæ: vt, ſi facit teſtator prohibitionem ſuis hæredibus, ne alienēt bona, eò quia voluit ſua bona permanere, & deuenire de hærede in hæredem, facta alienatione per hæredem inſtitutum. quia ipſe alienans viuens non poteſt habere hæredem, neceſſariò illa adiectio, De hærede in hæredem, intelligitur de liberis alienantis, qui poſſent reuocare bona alienata, ea ratione: quia viuens hæredem non habet, ſed poſt mortem: per doct. Bar. elicitam ex text. in d. §. etiam ſi parenta. colum. 2. ver. circa quod dic. & ibi Pau. de Caſtr. ſub num. 4. & prius Bald. & Iaſ. in 4. colum. ver. fallit primò. vbi etiam generale exemplum ponunt, quando aliquid conceditur alicui, & ſuis hæredibus in vita, & quouſq; vixerit. & Ang. d. conſil. 306. & Pau. de Caſt. conſil. 378. Primo videndum. col. 2. ver. primò, quia. lib. 1. Et in caſu primi exempli ex facto reſpondit Socin. in conſ. 57. col. 3. in 2. difficultate lib. 3. idem probat Paul. de Caſt. conſil. 453. Ego Paulus. verſic. primus, quando verbum. lib. 2. & ſubſcribendo in eodem caſu d. con.. Soc. comprobat Dec. in ſuo con. 38. col. 5. & ſequen. Namque diligenter inſpiciatur diſpoſitio, ſi continet mentionem hæredis reſpectu, ſeu ratione coniunctionis, intelligitur de filio vel hærede ſanguinis, per d. l. ex facto. §. ſi. ad Trebel. ſi vero reſpectu ſucceſsionis tunc intelligitur de hærede vniuerſali. per l. quædā. §. 1. ff. de eden. tradit Bar. in repetione l. ſi arrogator. col. 7. num. 26. ff. de adop.

5 Item quando in teſtamento, præſertim perſonæ † vulgaris vel ruſtici in inſtitutione, vel ſubſtitutione reperiuntur aliqui vocati, vel ſui hæredes, ex quadam affectione teſtatoris erga vocatos, & ex communi vſu loquendi, maximè in his regionib. qui extat talis, quòd, vbi mulier aliqua peperit filium, vel filiam, ita communiter dicitur: Talis mulier habuit hæredem, hæc denominatio, vel ſui hæredes, intelligitur de liberis, tradit Bar. in conſil. 52. Salimben. Ioannelli. ver. ſed prædictis videtur obſtare. refert & ſequitur de eo neminem facere mentionem, dicens Iaſo. in dict. §. etiam ſi parente. col. 6. verſ. quintò adde. idem firmat Bald. in conſi. 325. Viſo teſtamento. Ioannis. lib. 4. comprobat & Dec. dict. conſil. 38. col. 6. verſic. & ideo illa verba. & Aym. conſil. 38. num. 4. & Paris. 88. col. 2. num. 11. lib. 2. & Nat. conſil. 130. num. 2. pro quo adduco eundem ſenſum habitum per certam ſcripturam, vt in Euangelio dicitur. Matthæi in cap. 21. ibi nouiſsimè miſit filium ſuum, &c. Agricolæ autem, videntes filium, dixerunt intra ſe, Hic eſt hæres, &c. Ecce filiū patrisfam. viui vocauerunt hæredem. Ergo intelligitur, & exponitur pro filio ex ſenſu agricolarum, & vulgarium, & de hoc vulgari dict. in aliquibus partibus. ſ. talem non habere hæredem dici, quando non habet liberos, atteſtatur Imo. in l. ex facto. §. fin. ad Trebel. & in l. filiusfam. §. cum quis. de lega. primo. hoc eſt, quod Salyc. in l. 2. in 20. quæſt.

6 num. 29. C. de iur. emph. dicit, verbum, † Hæredibus, habere duplicem ſenſum. Vnum vulgi, quod intelligitur de filijs & deſcendentibus, alterum Iuris Ciuilis, quod intelligitur de his, qui in vniuerſum ius de iure ciuili ſuccedant: refert Alexan. in l. quod dicitur. col. 33. de verbo. oblig. & Nat. con. 128. num. 3. & Bald. in con. 202. Super his punctis. in fi. lib. 4. tenet, nomine hæredis, ex vſu loquendi ſignificari filium, & nomine filij ſignificari nepotem in ſignificatione legali & idem in l. quæſitum. §. penul. de leg. 1. ita eſſe, ex communi vſu loquendi probat latè Soc. Iu. conſi. 158. colum. 2. lib. 2.

Item & alio caſu, quo mentio hæredis apparet facta

7 † in conditione, Et ſi Petrus deceſſerit ſine hærede, ratione abſurditatis euitandæ, & voluntatis teſtatoris, ne fruſtratoriam diſpoſitionem fecerit, nunquam euenturam, cū nemo poſsit mori ſine hærede, ſaltē fiſco exponi ſine hærede. i. ſine liberis, hanc expoſitionem nos docet ipſe Iuriſcon. in tex. d. l. ex facto. §. fina. ff. ad Trebellia. & ibi Gloſſ. & Doct. in d. §. etiam ſi parente. & Pau. de Caſ. in d. con. 453. verſic. 3. quando lib. ſecundo. Abb. in cap. in præſentia. ſub numero 25. Dec. ſub numero 48. de prob. & alibi volunt, id eſſe verum dict. ratione euitandæ abſurditatis, vt poſsit locum eſſe fidei commiſſo, conditione eueniente defectu liberorum, quod ita non euenire poſſet defectu hæredum, nunquam deficientium, vltimo ſuccedente fiſco: l. 1. C. vnde vir & vx. quæ ratio in ſe vera eſt, ſed eam puto Iuriſcon. in d. §. ſi. ſub illis verbis, videri eum de liberis ſenſiſſe, rationem intellexiſſe, de qua in l. cum auus. de condit. & demon. vt liberi grauati omnino intelligantur ad excluſionem fidei commiſſarij, & in propoſito concord. etiam colligit Odd. Peruſi. de compend. par. 6. q. 2. in prima par. fo. 187. & ſeq.

8 Subinde quæritur, ſi dictum fuerit, † ſi deceſſerit ſine hærede legitimo, & non ſuperſint liberi, & deſcendentes, an intelligatur de patre & auo, & aſcendentibus? Hanc quæſtionem mouet Iaſo. in d. §. etiam ſi parente. colum. 6. & dicit eam nouam, & ſuper eam cogitandum dimiſit, adde, quòd hanc quæſtionem mouit Gui. Pap. in quæſt. 457. Mater filium ſuum. & decidit ſortius, quòd etiam ſub nomine legitimi hæredis non veniat pater nec auus paternus, vel maternus, ad excludendū ſubſtitutos, ſed quòd veniat filius grauati, vel alius, ex proprio corpore deſcendens, per dictā l. ex facto. §. fina. ad Trebellia. & per alia, de quibus ibi per eum dicentem ita vidiſſe determinari in iudicando in Camera illius Conſilij Parlamenti Delphinalis, à cuius quidem Parlamenti integerrimo iuditio recedere, nefas eſſe dicam cum Deci. in conſilio 230. colum penul.

Non autem requiri hoc, quòd i ti liberi etiam ex verbo, Hæredes, interpretati ſint hæredes grauati, vt fideicommiſſarium excludant: quia ſufficit ſuperexiſtentia eorum, dummodo per legem non ſint excluſi à ſucceſsione, cum conditio conſiſtat in facto: l. qui hæredi. & l. Mæuius. de conditio. & demonſtr. ita per l. filiusfamil. §. cum quis. de lega. 1. ibi Barto. & alij tradunt, & bene defendit Ripa in dict. l. ex facto. §. fin. colum. fin. & Tiraqu. in l. ſi vnquam. in verb. Suſceperit, numero 129. & ſeq. de reuoc. dona. & ita tenet Pau. de Caſt. conſil. 410. Viſo facto. colum. 2. ſub verſic. quantum ad tertium. lib. 1. dicens, ſufficere hæredem appellari habitu, licet non actu. idem tenet Paris conſil. 31. colum. penul. nume. 45. libr. ſecundo. proinde nota

9 † triplicem differentiā nominis, Hæredis, quam ſic notat Bald. in l. ſi fratris. in fi C. de iur. de lib. Primò. ſ. nomen hæredis ponitur pro filio, etiam repudiante, dummodo faciat actum. non concernentem rem familiam, ſed naturalē effectum. Secundo modo ponitur nomen hæredis pro hærede habitu, & non actu. Et tertio modo pro hærede habitu, & actu: & eſt, quando ſe immiſcuit vel adiuit hæreditatem. Quarto pro hærede ſanguinis: Bero. conſilio 110. num. 47. lib. 2. vbi plura tradit in materia num. præceden. & ſequen. vbi & prou inſtituto in rebus certis.

10 Alio caſu etiam, cum † teſtator filio vel extraneo hæredi inſtituto, decedenti ſine filijs vel liberis, ſubſtituit Titium, & eius hæredes verificata conditione, quòd hæres inſtitutus deceſſerit ſine filijs, relictis hæredibus extraneis, ſuperſtitibus hæredibus extraneis Titij ſubſtituti per defuncti, illa adiectio, Et eius hæredes, interpretatur, id eſt, filios eius, vt hæredes extranei

E inſtituti

inſtituti hæredis excludant extraneos hæredes Titij ſubſtituti ex voluntate teſtatoris, præſumpta & elicita ex eo, quòd ſicut voluit teſtator hæredem inſtitutum præferre Titio ſubſtituto, ita præſumitur, velle extraneos hæredes præferri hæredibus extraneis ſubſtituti: argum. l. Publicus. in fi. de conditio. & demonſt. & ita ſecundum commune dictum Ricar. Malumb. in ſua diſput. relatum, tenet Barto. in d. l. Gallus. d. §. etiam ſi parente. numero 5. ibi ſequuntur Bald. in colum. fin. dicens, hoc eſſe not. & Paul. de Caſtr. numero 6. loquens in primo hærede extraneo inſtituto, & dicens, quòd eſt rationabilis intellectus. & Alexand. ſub numero 5. putans, hanc doctrinam in genere eſſe veram, & Aret. in colum. pen. & Socin. numero 8. dicens, cum hac opin. tranſire magis communiter Doct. & Iaſ. in 7. colum. firmans iudicando & conſulendo tenendam eſſe opin. Bar. quæ eſt magis communis. & Ruin. in 2. colum. num. 5. idem probat Pau. de Caſtr. conſil. 358. Primò videndum. verſ. ſecundò probatur. & conſilio 114. Procedendo. colum. 2. num. 4. lib. 1. & conſil. 453. Ergo Paulus. verſic. eſt & quartus. lib. 2. & Fulgoſ. conſil. 17. Teſtator. & Socin. conſil. 102. col. pen. verſic. poſtremò. lib. 3. & Ruin. conſil. 148. col. 2. num. 4. & conſil. 188. col. 1. & ſequent. lib. 2. & Aym. conſil. 38. num. 3. & conſil. 155. colum. 2. num. 6. Quæ quidem opinio intelligenda eſt, dummodo vel ſubſtituto non ſit facta ſimpliciter, & ſine illa conditione, ſi inſtitutus deceſſerit ſine filijs, vel inſtitutus, & grauatus non ſit de deſcendentibus teſtatoris: quia tunc ſubſtituti hæredes ſic vocati, venirent extranei, ſecundum Paul. de Caſtr. Aret. & Socin. in d. §. etiam ſi parente. in vlt. colum. relatos per Port. Imol. in tract. de commun. opin. lib. 4. concluſ. 40. verſic. tenendo primam, vel ex alijs partibus teſtamenti, vel ex ſtilo teſtatoris, vel ex geminata expreſsione verborum, hæredum, comprehendi, poſsit fieri contra voluntatem teſtatoris, ſi generalitas hęc hæredum reſtringatur ad filios, vel deſcendentes tantum, vt latè diſcutit Corn. conſil. 272. lib. 4. & Fulg. conſil. 58. Paterfam. quando. ſ. liberi inſtituti non ſunt prælati ſubſtituto. Paul. de Caſt. conſil. 45. Videtur dicendum. lib. 2. quando. ſ. & diſpoſitio teſtatoris non poteſt verificari, niſi in hæredibus extraneis, & quando adiungitur alia vniuerſitas, vt omnes hæredes: Dec. con. 294. colum. 2.

11 Alio quoq; † caſu generalitas nominis hæredum, reſtringitur ex verbis eidem nomini adiunctis, & qualitatem afferrentibus talem, q̃ facit illud intelligi de deſcentib. & non de extraneis hæredibus.

Vt eſt qualitas maſculinitas, expreſſa in inſtitutione, vel ſubſtitutione, diſpoſitione vel conditionaliter nominando hæredes maſculos, intelligitur ſanè de proximo deſcendente, & non de extraneo, dicunt Bald. in d. §. etiam ſi parente. in col. fin. ibidem Cuma. ante num. 2. & Paul. de Caſtr. in 2. col. verſ. tertiò fallit. & Alex. in 2. colum. verſ. ſecundo, in quantum. Bart. & Aret. in 3. colum. dicens, quòd ſolus Ioan. de Imol. reprehendit iſta dicta. & Alexan. conſil. 105. colum. 1. in fin. ſub verſ. & præſuppono primò. lib. 1. & Guid. Pap. in quæſtio. 485. num. 3. Deci. conſil. 185. col. 2. ad fin. & conſil. 239. colum. 3. verſic. ſed prædictis. & conſil. 516. colum. 4. num. 14. cum ſimil. concord. alleg. ab Aym. d. conſil. 38. colum. fin. num. 5. atque intelligitur de agnatis maſculis: Ruin. conſil. 158. colum. 3. num. 8. lib. 3. & Nat. conſil. 128. num. 12. maximè inſtitutis coniunctis teſtatoris, latè Alba. de Roſ. in rub. n. 96. de vulg. & pup.

12 Hoc etiam verbo adiecto, † Legitimi hæredes, datur intelligi de filijs & deſcendentibus, & non de extraneis, firmant Cuma. in d. §. etiam ſi parente. & Guid. Pap. in dic. quæſt. 457. Mater filium, vbi tenet, quòd etiam non veniunt aſcendentes, vt ſupra relatum eſt, & Dec. con-
ſil. 594. colum. prima, & Alexand. in d. l. ex facto. §. fin.
ad fin. ad Trebel. qui tamen intelligit in dubio de hæ-
rede legitimo ſucceſſuro ab inteſtato. ſequitur Ruin.
conſilio 174. colum. 3. nume. 6. lib. 2. vbi infert, idem
eſſe, quando vocantur hæredes alicuius de iure ſucce-
dentes ei. rationem adducunt. quia in diſpoſitione ho-
minis legitimus hæres videtur intelligi de eo, qui ſuc-
cedit ab inteſtato, & non ex teſtamento, per l. 3. §. de il-
lo. & quod ibi notat Bar. ff. pro ſocio. & quòd conditio
iſta non reſtringitur ad liberos iſto caſu, quæ ſe habet ad
eſſe, & non eſſe, quod Alexan. not. eſſe dicit. ſequi vi-
detur Socin. conſil. 12. colum. 2. numero 3. lib. 3. quod
quidem de directo eſt contra d. deci. Delphi. 457. per
Guid. Pap. quòd conditio, ſi moreretur ſine hærede le-
gitimo, exponatur pro ſine filio, vel alio ex proprio
corpore legitimè deſcendente, per d. l. ex facto. §. fin.
excluſis etiam aſcendentibus. & hoc puto verius, & te-
nendum ex mente teſtatoris, quæ videtur procliuior
ad benefaciendum ſubſtitutis, deficiente inſtituto ſine
legitimo hærede, qui ideo ſit filius vel deſcendens præ-
ferendus præcipuè ſubſtitutis: l. Lucius. la 2. de hæred.
inſtit. & l. cum auus. de condi. & demonſtr. & non alius
ſucceſſurus ab inteſtato, qui eſſet ad ſeptimum gradum:
inſtit. de legit. agna. ſucceſ. qui veriſimiliter non debet
præferri ſubſtituto, vt coniecturatur Guid. Pap. in d.
deci. & quia militat ratio abſurditatis per Gloſſ. & Do-
cto. in d. §. fin. ita etiam tenet Bertran. conſil. 1. col. pen.
lib. 6. de fiſco, qui etiam poteſt ſic dici legitimus hæres,
cum venit ex ſucceſſorio edicto: quia ſic ponitur
inter conſanguineū, nolentem eſſe hæredem: quando
quis dicitur decedere ſine hærede: vt per Gloſſ. in l pen.
§. 1. & ibi Bald. nu. 4. C. ad Trebel. & ratio etiam de alio
13 extraneo hærede militat, quem † quod quis non habeat,
eſt quodam modo impoſsibile, vel de raro contingenti-
14 bus, dicit Deci. con. 294. col. pen. nu. 4. † & d. l. tertia. §.
de illo loquitur in contractibus, vt plenè ibi not. Bar.
quòd verba contrahentium propriè, & immediatè in-
telligi debent, quod non ſic eſt de verbis teſtantium
latè interpretandis. l. in teſtamentis. de Reg. Iu. & lo-
quitur, de legitimo hærede cum effectu, dicit Deci. in l.
1. colu. 2. num. 3. C. quando non potentium par. & ibi
Hier. Cagnol. ita ampliat pro hac opinione de legitimo
hærede, intelligendo pro deſcendente: Port. Imol. ſim-
pliciter & ſolam d. deciſ. Guid. Pap. 457. allegando in
d. trac. de commu. concluſ. lib. 4. concl. 40. verſic. am-
plia etiam. vbi pariter ſub hoc nomine hæredis ſcribit,
& progreditur, non tamen ita clarè, & ordinatè, vt hic
legi poteſt in materia vltimæ voluntatis. adhuc com-
probo, non attendendā eſſe dictam rationem de hære.
legitimo, quia ab inteſtato ſuccedat, & immediatè, per
d. §. de illo. quia in hac ſpecie noſtra, dummodo com-
prehendi poſsit, ſuccedi iudicio teſtatoris, appellatione
hæredis omnis hæres complectitur: l. paterfam. de
vulg. & pupil. & ibi Bart. & Bald. expreſsè notat, nihil
referre, an aliquid contingat immediatè, vel mediatè,
ſi tamen diſponens de tali medio cogitauit, & ordina-
uit. idē expreſsè ſentit Paul. de Caſt. con. 410. Viſo facto.
colum. 2. ad fin. verſ. ſecundò ad idem. lib. 1. Admiſſa
etiam diſtinctione, q appellatione hær. legitimi imme-
diatè venit, qui ſuccedit ab inteſtato: & mediatè, qui
ſuccedit ex teſtamento: & naturales hæredes illi ſunt,
qui ſuccedunt iure naturæ: Alexand. conſilio 56. co-
lumna 2. verſ. apparet ergo. ſub num. 3. lib. 2. ſi dignoſci
poteſt veriſimiliter modo aliquo, teſtatorem ſuæ agna-
tionis rationem habuiſſe, vt in quæſtione facti: Pater
filio inſtituto decedenti ſine liberis, ſubſtituit fratrem,
& eius legitimos hæredes maſculos, eueniente caſu
ſubſtitutionis, & fratre præmortuo, relictis hæredibus
extraneis ex teſtamento agnatos teſtatoris ad fidei
commiſſum vocatos ſe reſpondiſſe, dicit Alci. in l. lege
obuenire

obuenire. de verbor. ſign. allegando Abb. in conſilio
3 in 3. dub. columna 3. in fin. lib. 2. dicentem, quòd
vbi ponetur verbum, Legitimi, debet reſtringi ad eos,
qui vocantur ab inteſtato: arg. l. 1. & ibi not. C. de legi.
hæred. ita quòd ſi mentio hæredis legitimi diſpoſitiuè,
& non conditionaliter habita fuerit in inſtitutione vel
ſubſtitutione, crederem veram & tenendam opin. Alexan.
& Ruin. ſuprà allegatam d. conſilio 174. colum. 3.
num. 6. lib. 2.

15 Ex verbo, † Suos, adiuncto nomini, hæredes, dummodo
ſuitatem quandam, & non demonſtrationem
deſignet, fit & reſtrictio, quòd intelligantur. Sui hæredes,
& non extranei, vt quando teſtator alicui hæredi
inſtituto ſuos hæredes ſubſtituit: ita arguendo tradit
Guid. Pap. in quæſt. 306. generale. & Anton. de Butr.
conſil. 23. col. 1. num. 2. poſt Spec. in tit. de loc. §. nunc
aliqua in quæſt. 113. in fin. & expreſsè concedit Pariſ.
conſ. 52. col. 4. num. 22. lib. 2. Contrarium ex alleg. per
Iaſ. in d. §. etiam ſi parente. colum. 4. & Port. Imo. in d.
concluſ. 40. in prima ampli. lib. 4. de commu. opin.
tollitur, vt dixi, dummodò ſuitatem, &c.

Alia autem de hoc pronomine, ſuos, quando reperitur
poſitum ſolùm, ſine adiunctione nominis, hæredes,
dicam infra in ſeq. interpr. dubit. 1. in ſol. per vulg.
ver. alius, & ſecundus.

16 De hærede † in hæredem. Verba hæc exponuntur de
deſcendente in deſcendentem in infinitum, vt non includant
hæredes extraneos, ſed deſcendentes tantum,
probat Rui. conſilio 151. colum. 4. ſub num. 7. lib. 2. &
Pariſ. conſ. 8. colum. num. 7. lib. 3. & Socin. conſil. 57.
col. 3. verſ. vnde quatenus. in c. prohibitionis lib. 3. &
Dec. conſil. 38. colu. 5. verſic. ſed tamen his. vbi etiam
Socin. & Dec. dicunt, quòd non requiritur iſto caſu,
quòd iſti deſcendentes ſint hæredes actualiter. ſequitur in
hoc Aymo. conſilio 131. colum. 3. num. 9. Nam ius concernens
liberos, & deſcendentes, vt liberos, dicitur ſeparatum
ab aditione hæreditatis: hanc doctrin. tradit
Bald. in l. generaliter. §. in his autem. ver. ex iſto ſenſu.
C. de ſecun. nupt.

17 Ex perſona † nominantis fit etiam reſtrictio, vt quando
pater, vel aſcendens de hæredib. facit mentionem,
de liberis ſenſiſſe videtur: hoc eſt dictum Speculatoris
in tit. de teſt. §. in primis. fin. & comprehenditur ex l.
cum auus. de condi. & demonſtr. & l. cum acutiſsimi.
fidei com. Sic ergo intelligerem ego, vbi mentio hæredis
fit in teſtamento patris, vel deſcendentis, quòd intelligatur
de liberis, & non generaliter, vbi fit mentio
in teſtamentis, vel in ſubſtitutione, vt Doctor. proſequuntur
ſaltem diſpoſitiuè, & per Bald. conſil. 267. Proponitur.
col. 1. li. 5. & ex perſona expreſſa in diſpoſitione, vt
18 ſi quis inſtituat ſacerdotem, & eius hæredes intelligitur,
id eſt, agnatos: quia ſacerdos non poteſt habere deſcendentes
Socin. in conſil. 13. vltra princ. verſ. vnde dicit
Bald. libr. 3. facit text. & quod ibi in ſpecie notat Bart.
& alij in l. hæredibus. §. fin. ff. ad Trebel. & vbi demum
poteſt apparere ex verbis teſtamenti excluſiuis fœminarum,
& prouidentibus conſeruationem bonorum,
in agnatione mentio hæredum ſemper interpretationem
capit pro deſcendentibus, & non pro hæredibus
extraneis, vt reſpondit Alexan. conſ. 105. col. 2. lib. 1. &
Ang. conſilio 306. Chariſsime in fin. & de agnatione, vt
Socin. tradit conſ. 12. columna 2. lib. 3. & Pariſ. con. 31.
colum. pen. num. 47. lib. 2. & Ruin. conſil. 110. colum.
4. num. 9. lib. 2. Idem eſt de mentione ſucceſſorum habita
in teſtamentis, quòd intelligatur de deſcendentibus,
plenè diſcutit Socin. conſ. 249. colum. 8. verſic. ſecunda
difficultas. & conſequ. lib. 2. & Corn. conſ. 22. col.
4. verſic. concurrit etiam. & conſ. 59. colum. fin. lib. 2.
Secus eſt, quando dictum ſit de hæredibus, & ſucceſſoribus,
quòd veniant omnes hæredes, etiam extranei,
tenet idem Corn. conſil. 31. ad fin. eo. lib. 2. intellige,
quando ſunt in diſpoſitione vocati, & niſi mens teſtatoris
repugnet: vt per Socin. conſil. 249. colum. 8. lib.
ſecundo, & Curt. ſen. conſ. 46. colum. pen. vltra med.
verſ. nec obſtat dicta l. ex facto.

19 Denique res † non tranſitoria ad alios vltra primum
recipientem, niſi ad filios facit interpretari, & reſtringi
particulam huiuſmodi, pro ſe, & hæredibus, & ſic nominationem
hæredum pro filijs: exemplum ponunt
Doct. in rebus feudalibus vel emphyteuticis ab eccleſia
habitis, vt Bart. & alij tradunt in dicta l. Gallus. dic. §.
etiam ſi parente. & Alexan. conſil. 107. ad fin. lib. 4. concord.
plures allegat, & Paul. de Caſtr. conſil. 453. verſi.
ſecundus caſus. lib. 2. Abb. & alij in c. in præſentia. de
prob. & pro agnatis, vt in clerico accipiente pro ſe &
hæredib. ſuis. Bald. in c. 1. §. naturales. col. 2. ſi de feu.
fu. contro. inter d. & agna. relat. per Alexan. in l. ſi quis
poſthumos. in princ. colum. 2. num. 9. de liber. & poſthu.
quod intelligendum eſt, niſi fuerit dictum, Pro hæredibus
quibuſcunque: quia venirent, & extranei hæredes,
vt reiecta opin. Bald. Aret. & Soc. firmant eſſe
commun. opin. & tenendam Iaſ. in d. §. etiam ſi parente.
col. 5. Curt. Iun. conſil. 1. num. 1. 2. 3. & Ripa in d. l.
ex facto. §. fin. colum. pen. ante nume. 17. ad Trebel.
cũ concord. plena pagina alleg. per Port. Imol. de commun.
opin. concl. 41. lib. 2. Idem eſt etiam, quando ſigno
vniuerſali ſunt vocati omnes hæredes ſubſtituti,
tenet Dec. d. conſil. 294. colum. 2. hoc tamen intellecto,
ſi per concedentem vel teſtatorem rei huiuſmodi tranſlatio
fieri poſsit in illos quoſcunque hæredes etiam extraneos,
aliàs non ita eſt: quia etiam generalitas iſta limitatur,
& reſtringitur à poteſtate concedentis, & diſponentis,
vt ad hoc deciſ. plures Doctorum allegaui ſupra
lib. præceden. interpr. 4. dubit. 2. verſic. nonò,
quantuncunque.

20 Addito hoc etiam intellecto, † quòd ſi vniuerſaliter
in conditione ponatur, Si deceſſerit ſine hæredibus, &
ſucceſſoribus, vel ſine hæredib. quibuſcunque, eadem
ratione abſurditatis euitandæ, vt poſsit euenire caſus
dictæ conditionis, exponatur, id eſt, ſine liberis, per
text. & Gloſſ. & Doct. in d. l. ex facto. §. fin. ita expreſsè
ſentit Pariſ. con. 31. col. 7. num. 46. lib. 2. & quia ipſum
ſolum nomen hæredis, & ex ſe eſt vniuerſale, continens
omnes ſucceſſores: vt eſt tex. in l. hæredis appellatione.
de verb. ſignifi. & dicit Bald. in l. quoties. col. 1. ſub nu.
2. C. de hæred. inſt. & tamen exponitur, ſcilicet liberis,
per d. §. fin. Ergo quoad vniuerſalitatem, expreſsio eſt
eorum, quæ tacitè inſunt: ideò nihil operatur: l. 3. cum
ibi notat. de l. 3. cum ſim. & maximè ne inconueniens
ſequatur vel abſurdum, generalitas reſtringi debet, vt
ſupra dixi, eadem dubit. 2. verſ. decimoſextò vide.

His autem viſis, quæ nomen hæredis faciunt nos intelligere
de hærede ſanguinis, & non extraneo, nunc
21 videndum eſt de hærede † bonorum hæreditatis, quando
non extendatur vltra primum hæredem. Sed vltra
quod iam dictum eſt, appellatione hæredis propriè, &
regulariter contineri hæredem bonorum, & hæreditatis,
& omnem ſucceſſorem, dicta l. hæredis appellatione.
& l. hæredis appellatione. de verbor. ſign. vt amplè inſiſtit
Corn. d. conſil. 272. columu. 2. in fin. ver. tamen
conſtat. lib. 4. & Cephal. conſ. 499. nu. 13. & ſeq. expe-
22 dit quandoque ſcire, † triplicem eſſe hæredẽ. Vniuerſalẽ
in vniuerſo iure defuncti ſuccedendo. quaſi vniuerſalẽ,
vt in legitima, ſingularem, vt in certa, tradit Bald. in l.
fin. col. 3. verſic. quintò quæritur. num. 25. C. de hæred.
23 inſtit. vbi proſequitur, quòd † ſuccedens in legitima
alterius, & legatario in re legata, dicatur hæres & ſucceſſor
primi teſtatoris. quoad ſuccedentem in legitima
alterius, comprobatur: quia primus ſuccedens iure
hæreditario, habuit eam, quæ præterquam ad æs alie-

 num

num dicitur eſſe pars hæreditatis, vt late tenet Alexan. in l. quia poterat. colum. pen. & fin. ff. ad Trebel. & Socin. conſil. 234. colum. penul. ver. in prima difficultate. lib. 2. & not. in aut. nouiſsima. C. de inof. teſtam. ſicut etiam legatarius in re legata quodammodo teſtatoris hæres eſſe dicitur: l. id tempus §. j. ff. de vſucap. & l. in cōuentionibus. & ibi Bart. & alij not. de verb. ſign. ponit Iaſ. in conſil. 92. ad fin. lib. primo, & diffuſiùs Curt. Iun. conſil. 62. colum. penul. ad fin. & colum. fin. ita dicendum videtur de ſucceſſore legatarij, quamuis non iudicio teſtatoris, ſed ſucceſsionis neceſsitate ſuccedat, dicit text. in l. 1. §. non ſolum. vt l. no. cauc. vt hæres hæredis non iudicio teſtatoris venire dicitur in text. l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. & pupil. ideo ſucceſſor legatarij deſcendit à perſona teſtatoris in re legata, ſicut hæres hæredis, dicit Bal. in d. l. fin. col. 3. in 6. quæſt. nu. 26. Idque magis verum, & proprium eſt in hærede vniuerſali, quòd eius hæres dicatur & alij in infinitum ſucceſſores primi teſtatoris dicantur: d. l. fin. & d. §. hæc verba. d. l. ſciendum. & d. l. hæredis appellatione. cum ſimil. in tantum, quòd exiſtente primo hærede ex teſtamento, & ſecundo ab inteſtato primi, nempe is etiam ſecundus dicitur hæres teſtatoris mediate ex teſtamento, vt declarat Alexand. conſil. 91. col. 5. in fin. verſ. non obſt. quantum. lib. j. repetito conſil. 11. lib. 3.

Ad primum autem hæredem, & non ad vlteriorem, id tantùm extendi verè in paucis ſpeciebus dicitur, per dict. l. ſciendum, licet enim plures limitationes adducant, & enumerent, quibus ad hæredem hæredis quid non perueniat non tangat, & non tranſit. gloſſ. Dec. & Hier. Cagn. in l. qui per ſucceſsionem. de Reg. Iur. Rom. Imol. & Iaſ. in l. ſi quis filium. §. fin. ff. de acquir. hæred. Bart. & alij in d. l. Gallus dict. §. etiam ſi parente. Bald & alij in dicta leg. fin. C. de hæred. inſtit. Aret. & Iaſ. in l. paterfam. de vul. & pup. Bart. & alij in l. qui liberis. §. hæc verba. & plures alij per duas paginas alleg. per Tiraq. de retrac. titul. 2. §. j. glo. 6. nu. 17. cum ſeq.

Tamen ego pro faciliori, & clariori doctrina in hærede extraneo loquendo, p̄dictos caſus ad duos tantum reſtringo, ad quos tendere video quoque exempla, & omnes gloſſ. & Doct. decuſ. ſuper his alleg. & quæ poſ-

24 ſunt allegari.

Primus eſt, quando † de eo. quod diſpoſitiuè euenire, vel fieri voluerit, modo aliquo apparere poteſt, intentionem diſponentis eſſe directam in perſonam certam & certi hæredis, in iſto poteſt, & debet euenire, & per iſtum fieri, quod voluerit teſtator, vel diſponens, &

25 non per hæredis hæredem.

Secundus eſt, quando † in re aliqua iure conueniente non tranſitoria ad hæredes diſponendo, fit mentio hæredis, res ipſa per hanc mentionem non tranſit vltra

26 primum hæredem, nec ad hæredis hæredes. Et vltra iſtos duos caſus antiqua regula procedit, † quæ hæres hæredis, &c. d. l. fin. cum ſimil. & tranſitoria ad primum hæredem tranſeunt ad vlteriores in infinitum: d. l. hæredis appellatione.

27 Quoad primū caſum, vis eſt in facto percipere, & cognoſcere, quomodo, & quando † diſponentis intentio ſit directa in perſonam certam, & certi hæredis. Percipitur quidem ex factorum exemplis, adductis per Doct. in locis alleg. & ex ratione à contrario dictæ l. ſciendum. ibi quia incertus eſt, & per dict. §. hæc verba. Bald. in dict. l. fin. colum. 2. in princ. in 3. oppoſ. dicit, quia affectio teſtatoris extenſa erat ad certum hæredem, non intelligitur de alio: idem in colum. pen. in 26. queſt. nu. 46. docet, quando commiſsio fit à teſtatore, ſub appellatione nominis hæredis, demonſtrante affectionem ad certam perſonam, de exequendo teſtamentum, quæ ideo non tranſit ad hæredem hæredis, vt ibi per eum, & ſubſtitutio, ſi aliquis hæredum meorum deceſſerit ſine filijs, per pronomen meorum, reſtricta tantum ad vocatos, & ſcriptos hæredes, non continet hæredes hæredum, probat Oldr. conſil. 21. Thema tale eſt, Teſtatur. quem referunt, & ſequuntur Doct. in locis ſupra allega. & præceptum implendi conditionem, vel de non aliquando, factum in perſonam hæredis, vel nominando eum nomine proprio præcedente, vel per dictiones relatiuas, dictum vel ſupraſcriptum, vel infraſcriptum, non ſe extendit ad hæredem hæredis. tenent hæc ſingula probando Bart. in l. Lucius. §. j. de lega. tertio in l. ſub diuerſis. §. j. de condi. & demonſtr. in conſil. 7. Factum tale eſt. Andreas Alexand. in dict. l. fin. colum. 2. ſub nu. 4. dicens, quòd hæc eſt ipſa veritas. & in conſ. 173. col. 2. nu. 4. lib. 5. & conſil. 140. lib. 6. & conſ. 56. lib. 1. Aret. in dict. l. paterfam. colum. 2. in fin. & ſequent. colum. de vulg. & pupil. Ripa poſt alios in l. filiusfam. §. diui. num. 110. & ſeque. de leg. j. & poſt Deci. Hier. Cagn. in l. qui per ſucceſsionem. in prima limitatione ibi, cum adiectione ſupraſcriptis, vel infraſcriptis. & in limit. 2. ibi ſanè, quando nominatim iniunctum fuit primo hæredi, &c. & in 5. limit. ibi, ſecùs, quando teſtator mentionem fecit de hæredibus proprijs, & ibi, in fin. ad duas alias limit. per Iaſ. adductas in dict. l. ſi quis filium. §. fi. colum. fin. de acquir. hæred. quando teſtator vſus fuiſſet pronomine Meo hærede. vel ipſe hæres dixiſſet, vel aliter per relationē perſonalem, & ibidem Deci. in fin. quando nominatio hæredis facta ſit proprio nomine, & Bald. in conſil. 272. In cauſa egregi. in fin. lib. 5. & ita quatuor limitationes ad hanc regulam adductæ per Iaſ. in dict. leg. ſi quis filium. §. fina. in hoc ſonant expreſſe: quando nomen primi hæredis eſt vocatum, & expreſſum per dictiones ſupraſcriptos, vel infraſcriptos hæredes, vel hæredes meos, vel ipſos hæredes, vel aliquid iniūctum fuit nominatim hæredi ſub nomine proprio præcedente, vt ibi per eum: itaque propoſita in dicto primo caſu vera probantur. Salua tamen voluntate teſtatoris, & niſi appareat in contrarium cauſa adiecta, vt quid perpetuò fiat, vel conſeruetur in familia, vel grauamen, vel quid aliud aſcriptum & impoſitum rei vel bonis appareat, per not. in l. peto. §. fratre. de legat. 2. & in dict. §. diui. & Saly. in l. voluntas. C. de fideic. de hisq; alibi dicendum erit.

28 Quod vero ad ſecundum caſum, Iure conuenienti ſancitum eſt, non † tranſire vltra primum hæredem ingratitudinis accuſationem contra libertum, & operarum exactionem: vt in dict. l. ſciendum. ſicut accuſatio ingratitudinis contra donatarium non tranſmittitur ad hæredes donatoris. l. fin. C. de reuoc. donat. & in vſu fructu, ne proprietas perpetuò ſit inutilis, datio vel acquiſitio pro hærede, valorē non habet vltra primum hæredem, ſcilicet antiquitas. & ibi Bar. & Bald. C. de vſufr. & in dict. §. etiamſi parente. & ibi alij, & Hier. Cagn. in dict. l. qui per ſucceſsionem. in 4. limit. vbi idem ponit de ſubſtitutione conditionali, per l. ſi ex pluribus. in fin. ff. de ſu. & legiti. & per Anch. conſi. 130. pro & contra colum. fi. adde Bald. in l. in cauſæ. §. Pomponius. in 1. not. de minor. quòd legatum factum nepoti conditione appoſita. quòd eo decedente ſine liberis, reuertatur ad hæredem vniuerſalem, qui pendente conditione, ſi moriatur, ammodo reſtitutio non debetur, & ſic non tranſit ad vlteriores hæredes, & per Alexan. conſil. 36. colum. pen. verſ. ſecundò reſpondeo. libr. 3. & plenè in l. paterfamiliâs. verſi. & ex his infero. de vulg. & pupil. idem de vſufructu deducendo mentio hæredis intelligitur de primo hærede: Bart. in l. Sempronius. in princ. de vſufructu leg. & cum concord. alleg. per Tiral. in dicto titulo. 2. de retrac. §. j. glo. 6. n. 22.

Aduerte ad vnum, quòd Tiraq. non aduertit, neque alij, qui allegant Bart. in l. j. colum 2. & Alber. in l. beneficium. colum. pen. ff. de conſt. princip. & quos Tiraq. allegat

allegat

allegat in d. gloſſ. 6. nume. 18. & in l. boues. §. hoc ſer-
29 mone. de verb. ſignif. in regula num. 74. quod † Priui-
legium conceſſum alicui per principem, & ſuo hæredi
in ſingulari, intelligitur de primo hærede: per dic. l.
antiquitas. & ſuis hæredibus in plurali extendatur ad
hæres in infinitũ, per d. l. ſciendũ & d. l. hæredis appella-
tione, & vt Bar. & Alber. referunt, iſta fuit ratio Petri.
Sed aduerte, inquam, iſta ratio, quoad mentionem hæ-
redis in ſingulari, vel in plurali, reprobatur per Bar-
tol. in dicto §. etiam ſi parente. in columna fin. & ibi
alij cum eo tranſeunt tacitè, & Iaſ. ad fin. facit mentio-
nem de hac contrarietate Bart. & nihil reſoluit. ſanè,
credo veram, & tenendam hanc probationem diſtin-
ctionis ſingularis vel pluralis expreſsionis nominis hę-
redum, per l. ſi pluribus. de leg. 2. & l. ſi plures. de leg. 3.
alleg. à Bar. & per ſæpè alleg. l. hæredis appellatio. & l.
hæredis appellatione. quæ ſub ſingulari expreſsione
nominis hæredis faciunt extenſionem ad omnes hære-
des ſucceſſores in plurali, & in infinitum. ita hanc di-
ſtinctionem reprobat Fulgo. in d. l. in annalib. l. C. de
lega. & ibi Saly. dicit, quòd hoc dictum Petri commu-
niter reprobatur.

Poſſet autem procedere dicta deciſio de priuilegio,
conceſſo alicui ſub mentione hæredis, vel hæredum,
quòd ſolùm tranſeat ad primum hęredem per aliam ra-
tionem: quia Bart. & Alber. in dic. legibus, l. 1. & lege
fin. quæ incipit: Beneficiũm. firmant Priuilegium in
Corpore Iuris non clauſum conceſſum à principe, non
tranſmitti ad hæredem. Vbi ergo fieret mentio hære-
dum, vt in re ſui natura ad hæredes non tranſitoria, non
extenditur vltra primum hæredem: per d. l. antiqui-
tas. & per alias rationes, in hac ſpecie per Doct. alleg.

30 Item notandum eſt, ꝙ licet † hæres hæredis dica-
tur hæres primi defuncti, non tamen dicitur eadem per
ſona, ſicut videtur primus hæres, & non prohibetur ve-
nire contra factum primi defuncti, firmat Pau. de Caſtr.
in con. 197. Viſis dubijs. ſub verſ. quoad ſecundum. lib.
2. ſequitur Dec. in l. hæredem. num. 8. de Reg. Iur. po-
nit Tiraq. in d. gloſ. 6. num. 19. ad fi. Atque hæres hæ-
redis non eſt circa culpam, quæ facit primum hæredem
indignum hæreditate vel legato, quæ ideo ei non nocet,
qui mediatè ſuccedat primo defuncto, & ſi idem exiſtat
committens cauſam indignitatis, tamẽ vt hæres vel le-
gatarij, vel primi hæredis non indigni ſuccedere poteſt.
primum probat tex. in l. qui Titij. & alterum probat
tex. in l. poſt legatum. §. qui accuſauit. ff. de his qui. vt
in d. & Io. de Ami. conſil. 10. colum. fin. num. 21. vbi in
delictis, & odioſis hæres hæredis non venit. idem Hier.
Cagn. in l. qui per ſucceſsionem. num. 2. de Reg. Iur. &
hæres in re certa hæredis non eſt hæres primi defuncti:
Ruin. conſil. 69. colum. 8. ad iſtud reſpondeo lib. 3. & in
conſil. 44. colum. 5. nume. 15. lib. 2.

31 Præterea dictum eſt nominis hæredis † triplicem eſſe
differentiam. Vnam, pro filio. aliam, pro hærede habi-
tu, & actu ſupra dixi per Bald. in dic. l. ſi fratris in fin. C.
de iur. de liber. quinimò quatuor modis ponit nomen
hæredis, latè explicat Socin. conſil. 249. col. 8. verſic.
ſecundò hanc concluſionem. lib. 2. ſic huius nominis
diuerſimodè fit interpretatio, prout conditio perſo-
narum, & natura diſpoſitionis actuum & rerum expo-
ſtulant, quod iam ex dictis ante apparet. Rurſus enim
dicendum eſt, hæredem exponi pro filio, qñ poſt mor-
tem patris filius aliquid agit ſibi competens, vt filio eti-
am quòd non ſit hæres patris, exempla ponunt Iura, &
Doctores in iure ſepulchrorum, & in vindicta, & in pa-
ce (vt puta) habenda ac hæredibus occiſi: vel. pro hæ-
rede. §. fin. ff. de acquir. hæred. & ibi Bart. Caſt. & Rom.
& l. quæſitum & ibi Bart. de ſepul. viola. & Barto. &
Alexand. & Iaſ. ad fin. column. 4. dicens, & defendens
opin. Bart. vti communem, in l. ſi filius, qui patri. de
vulg. & pupil. ita pro commun. opin. ponit Clar. in
pract. crim. lib. 5. §. fin. in quæſt. 58. verſic. ſed hic inci-
denter.

32 Facta prohibitione per † teſtatorem filiabus hæredi-
bus inſtitutis, ne bona alienent, hac cauſa aſcripta: quia
volo, quòd bona mea deueniant ad hæredes filiarum
mearum prędictarum, interpretat̃ de liberis filiarum,
& de proximis iure conſanguinitatis, & agnationis, qui
poſſint venire prouidentia ſolius teſtatoris, & non de
hæredibus extraneis, qui non poſſent euincere aliena-
ta: per l. vendicantem. ff. de euic. cum nomen hæredis
ſit poſitum in prærogatiua, & non in ſolo iure hæredi-
tario conſiſtente, intelligitur de hærede ſanguinis, ex
facto reſpondit Bald. in conſ. 283. Verba teſtamenti. lib.
2. poteſt comprobari ex his, quæ adducit Soc. in con-
ſil. 57. colum. 3. verſic. præterea dicit Bar. lib. 3. quòd
vbi ex mente teſtatoris poteſt apparere, vt bona non
tranſeant ad extraneos. quòd verbum, Hęredes, intel-
ligitur de liberis. & idem Socin. in con. 249. colum. 8.
verſ. ſed huic obiectioni. lib. 2. rationem Bald. in d. con.
eo tacito adducit Rip. in l. ex facto. §. fin. ad fin. ad Tre-
bel. & Deci. conſ. 38. colum. 5. verſic. ſecundò efficaci-
ter. & refert Aymo conſil. 131. num. 9. quę eſt, quòd in-
telligi voluit teſtator de hęrede, qui ſit conſanguineus,
& non hęres actu, ne expelleretur à fidei commiſſo ven-
dicando bona alienata. Mirum eſt, quod non allegant
Bald. in dic. conſi. 283. & facit l. fin. & quod ibi not. in
fin. de fidei commiſſ. lib. & quod latè in ſpecie ſcribit
Bero. conſil. 110. num. 46. & ſeq. lib. 2.

Si tamen talis hęres ſanguinis fuerit hęres effectu, &
per aditionem filię alienantis, certè non poterit euin-
cere, & recuperare bona alienata, etiam fidei commiſſo
ſubiecta, per reg. l. cum à matre. C. de rei vendic. pro-
bant Fulg. conſ. 67. paterfa. Paul. de Caſtr. conſ. 247. in
fin. lib. 1. Roman. conſ. 18. in fin. Alexan. conſ. 3 col. 1.
& conſ. 32. col. fin. lib. 3. Dec. con. 79. ſub num. 2. in
fin. Io. de Renaſr. conſi. 3. num. 17. Ruin. conſi. 38. nu.
14. lib. 1. Val. con. 34. num. 71. 72. lib. 4. & alibi.

33 Hęres habitu † deſtinatione, & aptitudine capitur,
licet effectu non ſit hęres, quando hęrede inſtituto di-
xerit teſtator, Si Petrus hęres meus deceſſerit, inter-
pretatur, hoc eſt, ſi ille, quem hęredem inſtituit, deceſ-
ſerit, non intelligatur autem, ſi poſt aditam hęreditatẽ
deceſſerit. ita Bald. in conſi. 170. Quidam Nicolaus. ad
fin. li. 5. idem poſt Socin. con. 12. col. 2. li. 3. in eodem ca-
ſu. Ruin. conſi. 158. colum. fin. lib. 3. quod in hac facti
ſpecie teſtator inſtituit Titium, & Caium eius filium,
& hęredes illorum, quòd dictio, hęres, intelligatur de
agnatis, qui poſſint eſſe hęredes ab inteſtato, ſeu de hęr.
bus habitu, & apitudine, ſicut verba aliàs capi debent
ad habitum vel aptitudinem: l. Labeo. de ſtatu lib. & l.
ſi pater mulieris in fin. & ibi not. de iure dot. & Ab. in
c. 3. in prin. ad fi. de baptiſ. notat verba apta referri ad
habitum, & actum referuntur ad actum ſolum, vbi ſub
iecta materia hoc expoſtulat: quod locum habere dici-
tur in ſtatutis, & in alijs diſpoſitionibus. & Gloſ. eſt in
l. filiusfam. §. cum quis. de leg. 1. quę vult, ſufficere,
hęredem poſſe eſſe ex teſtamento, vel ab inteſtato: quã
ibi Doct. ſequuntur. In propoſito noſtro, ſubiecta ma-
teria eſſe videtur, vbi in hęrede ſic nominato, nulla
dandi vel faciendi obligatio neceſſaria eſt, vt declarat
Bal. in l. 1. circa prin. C. de cond. inſer. quod procedere
dicit, quando ſic nominatur, & apponitur in vltima vo-
luntate. per d. l. ex facto. §. fi. ad treb. & facit l. Celſus §. ſi
alicuius. de leg. 1. ſecundum vnum intellectum, ibi, ſi ille
extitiſſet hæres, id eſt, exiſtere potuiſſet, ſecundum Al-
ber. ibi, multùm etiam facit, quòd expreſſio ne hæredis
quis non requiritur eſſe hæres, quando per nomen pro-
prium vocatus eſt in diſpoſitione, vt per Pau. de Caſtr.
in l. teſtamento. in fin. C. de impub. & alijs ſubſtit. & per

Gloſſ. in verbo, Legem. in l. ſi. in teſtamento. de vulg. & pupil. & in ſubſtitutionibus potiùs conſideratur hæres nomine, quàm effectu acquiſitionis: l. cohæredi. §. 1. ff. eo. & ibi Bart. & Bald. & alij not. ſic enim nudum nomen hæredis, multos operatur effectus, dicit Alexan. in l. ſi mater. § primo. in fin. ff. eo. ſufficit, quòd ſperetur eſſe hæres ad fauorem teſtamenti, dicit Paul. de Caſtr. in conſilio. 274. Primò videndum colum. 2. ſupra fin. lib. 1. licet in hærede grauato ad dandum vel faciendum, vt teneatur per l. ab eo. C. de fidei commiſ. requiritur, quòd habeat, & ſit hæres actu, & effectu, ſecundum Imol. in dicto §. quòd alicuius, ſupra fin. & per not. in l. neceſſarijs. ff. de acquir. hæred. & in l. 3. in fin. quib. ex ca. in poſ. ea.

34 Hæres ideo † actu, & effectu per aditionem ſeu immiſtionē eſſe debet, cum in teſtamento nominat heres in actu grauaminis ferendi vel perficiendi aliam hæredis inſtitutionem, aut in actu commodi conſequendi: vt ſi primo caſu teſtator dixerit, ſi filium meum hæredem ſine filijs mori contigerit, & legem teſtamenti ſeruantem, Subſtituo talem non ſufficit, quod filius ſit inſtitutus hæres, ſed intelligitur, ſi adierit, vel immiſcuerit ſe hæreditati: per l. 3. §. ſiquis ita. ff. de hæred. inſtit. & ibi Imol. notat. tradit Alexan. in conſi. 1. colum. 3. nu. 9. 10. lib. 1. & in eodem caſu conſulendo Corn. in conſil. 199. colum. 3. verſ. his tamen. & colum. 7. verſ. nec obſt. quòd primo. lib. 2. & in alio ſimili Iaſ. in conſi. 142. lib. 4. vt ſi adſint verba, mens, & veriſimilitudo, quòd mentio hæredis talis apparet, quòd hæres eſſe debet effectu, & per aditionem, vt diſpoſitio ſortiatur effectum, tum etiam pro eius validitate: l. teſtamento. de manu. teſta. l. ſi nemo. de teſta. tut. cum ſimil. Et hæc eſt generalis regula Nat. conſil. 465. num. 7.

Quod non eſt contrarium præcedenti: quia illud in hærede ſic demonſtrato, & habitu exiſtente, bene procedit ex mente teſtatoris, & diſpoſitio operatur iam ſæpius dictum eſt, totam quidem voluntatem teſtatoris facere: l. ex facto. la 2. §. rerum autem. ff. de hæred. inſtit. l. ſi peculium. §. ſi ſeruus. de pecul. leg. Vt & ſecundo caſu commodi conſequendi, ſi teſtator legauit tali, & ſuis hæredibus, vel inſtituit talem hæredem, & 35 ſuos hæredes, vel dixit, ſuos, ſimpliciter, † qui veniant, quando liberi. quando hæredes extranei, quando legatarij, & quando ſui, quales & qui ſint, ſecundum diuerſitatem caſuum latè explicat Io. Raynaudus in tractatello de ſuitate in tom. 11. tract. impreſ. Venet. Nam vide in quæſtione de auo, inſtituente hæredes ſuos filios, vel nepotes, & eis ſubſtituente ſuam filiam, vel hæredes ſuos, ex ea legitimo matrimonio natos, & naſcituros, ea inſtituente filium maſculum hæredem vniuerſalem, & filia in re certa hærede inſtituta, vel quæ ſit per ſtatutum excluſa, & eueniente caſu ſubſtitutionis filium hæredē vniuerſalem ad ſubſtitutionem admitti inſolidum, tenet Gui. Pap. in quæſt. 457. eo quòd verba ſubſtitutionis requirunt, quòd ſit filius, & quòd ſit hæres. Et quia verbum, Hæredes, ſonat in eos, qui in vniuerſum ius ſuccedunt, per l. nihil aliud de ver. ſig. dicit Io. Raynau. in d. trac. de ſuitate nu. 12. idem in re tranſitoria ad omnes, tenet Ang. in l. quædam. §. nihil. ff. de eden. & in tali re ibi non diſſentit Alex. num. 5. & 6. & ibi Iaſ. in 2. limit. quando terminus hæredes profertur ſolus: & quia legatarius impropriè dicitur hæres, l. in tempus. de vſu cap. hæres verò vniuerſalis propriè eſt hæres. l. hæreditas. de Reg. Iur. alio non apparente, ſtandum eſt proprietati verborum: l. non aliter. & ibi Bartoſ. & alij not. de leg. 3. Dy. in c. inſpicimus, ad fin. de Reg. Iur. in 6. cum ſimil. alleg. ſupra lib. præceden. interpre. 3. dubit. 2. verſi. cum igitur ea. hæres enim vniuerſalis vti habens plura iura, debet præferri legitime, per ea, quæ tradit Bald. in teſtamento. numero 10. in fin. C. de teſta. mil. & ibi clariùs ſub numero 12. dicens, maſculum præferri fœminę, quaſi magis inuiſcatum ſucceſsioni vniuerſali. & Gloſ. in verſ. duplici. in c. duo mala. 13. diſtin.

Prædicta ſunt vera in teſtatore, qui non ſit pater, vel non habens in poteſtate hæredes nominatos, vel aliter non conſtet de mente teſtatoris, quod verbum, hæredes, voluit vel ex multiplicatione, vel vniuerſalitate verborum extendi ad legatarium: l. in conuentionibus. de verb. ſignifi. Alcia. in l. hæredis appellatione. eo. 36 & Curt. Iun. conſ. 62. columna pen. & fin. † De multiplici ſignificatione verbi, hæres, in diuerſis perſonis, & materijs, vide Geor. Nat. in tracta. de ſtatu. fœmi. excludent. in quæſt. 21. & vlti. 4. & vlti. princip. quæſtio. vide non tamen ita diſtinctè, & clarè, vt hic, ni fallor, factum eſt, per Gabriel. Rom. de commu. opin. lib. 6. tit. de verb. ſigni. concluſ. 2. 3. & 4.

Sed vbi pater in teſtamento de hæredibus mentionem facit, vide in quæſtione. Duo filij à patre ſunt hæredes inſtituti, ſubſtitutione appoſita, quòd vnus decedens ſine liberis, reſtituat ſuperſtiti, vel eius hæredibus, euenit, vnum deceſsiſſe ſine liberis, ſuperſtitibus duobus filijs maſculis vniuerſalibus hæredibus inſtitutis, & filia fœmina in certa re inſtituta ab altero ſubſtituto prædefuncto, ſi ita fœmina quærit ſuccedere in ſubſtitutione, cum maſculis hæredibus æquali portione argumentis hinc inde factis: Spe. in §. primo. ver. pone. A. inſtituit hæredem B. in titulo de teſta. concludit, filiam debere ſuccedere fauore vltimæ voluntatis, 37 quando † enim pater fecit mentionem de hæredibus, videtur ſenſiſſe de liberis, hæc eſt ſua ratio, per quam in ſimili quæſtione firmat Guid. Pap. in quæſt. 458. 60. ſequitur Imol. in l. ex facto. colum. 6. ff. de hæred. inſti. & probat Bald. in l. libertæque. columna pen. ver. ſed quid ſi quidam extraneus. C. de oper. liber. tenendo etiam in extraneo teſtatore, qui legauit Titij hæredibus, quòd filia in re certa inſtituta habeat legati æqualem portionem: allegando Spec. in d. loco 38 † & tam maſculos, quàm fœminas venire appellatione hæredum, certiſsimum eſt, Pariſ. conſilio 88. numero. 12. lib. 2. & conſilio 26. numero 27. libr. 3. & Crot. conſilio 4. numero 24. & Bero. conſilio 110. numero. 59. lib. 2. vbi in ſubſtitutione facta de hæredibus, & ſucceſſorib. intelligi de deſcendentibus etiam fœminis in re certa inſtitutis, & non de extraneis plures allegando dicit, ita videri eſſe commun. opin. quod equidem in extraneo teſtatore non tenerem, quia ceſſat ratio, per quam mouetur Spec. quando enim pater mentionem fecit de hæredibus, &c. ceſſatque alioquin fauor teſtamenti, dum à proprietate verborum receditur, quod fieri non debet, niſi manifeſtum ſit, teſtatorem aliud ſenſiſſe: vulg. d. l. non aliter. vt in ſpecie reſpondit Corn. conſil. 272. col. 2. in fi. & col. 3. lib. 4. & indiſtinctè in re concedenda hæredibus, & tranſitoria ad omnes hæredes. quòd veniat filia in re certa inſtituta, dictum Spec. & Bal. reprobant. ſ. quòd non veniat, Paul. de Caſtr. in l. quoties. col. fin. & ibi Alexan. in col. fin. pluribus relatis, dicit ſic eſſe magis commun. opin. C. de hæred. inſtit. & idem Alexan. con. 8. num. 2. lib. 3. Ang. Alex. & Iaſ. in dict. l. quædam. §. nihil. de eden. & in l. Gallus. §. quidam rectè. & §. etiam ſi parente. de liber. & poſthu. & Ruin. conſilio. 9. col. penul. num. 12. lib. 1. & 39 † appellatione hæredum & ſucceſſorum ſimul etiā non venire, niſi hæredes vniuerſales, latè defendit Iaſ. conſilio 89. libr. 3. contra Alexand. in conſilio 193. libr. 2. & ita venire reiecto inſtituto in re certa, Pariſ. conſilio 109. numero 7. 8. lib. 3. & Alexand. conſilio. 124. col. 2. in prin. lib. 5. Procedit & in materia fauorabili: Aymo. conſil. 156. nu. 2. & maximè verum eſt, quo ad ius agendi. Iaſ. conſil. 92. colum. fin. verſ. prætérea, & ſextò. li. 1. vide quando iſta concluſio poſſet limitari, vt

per

per Iaſ. in l. Lucius. nu. 26. 27. de vulgar. & pupil. ſcilicet quando eſſet ſolus maſculus, & ſola fæmina, vel quando maſculi repudiaſſent hæreditatem, vel mortui eſſent ante aditam hæreditatem, vt ibi per eum.

40 Itaque acta † omnia actiua, & paſsiua, circa nomen hæredis peragenda intelliguntur, adita hæreditate, vt per plura concludit Dec. in l. hæredem. ad fin. de Reg. iur. & ibi Hier. Cagn. nu. 14. & Bart. in l. prima. ſub nu. 6. ff. de teſta. & in l. ſi in diem. in princ. de condit. & demonſtr. in cap. 1. in prin. num. 4. de cap. Corradi. adeò, quòd dandum pluribus hæredibus pro ſolido debetur ei, qui etiam ſolus hæres extitit: l. Thais. §. Stichus ſeruus. ff. de fidei commiſ. liber. idem pro conditione extinctiua alicuius legati ad implenda requiritur, quod ſit hæres immiſtione, & effectu: vt in pulchro caſu tradit Iaſ. con. 142. lib. 4. idem in legato deueniendo hæredem, cuius mentio vbi fit, intelligi de hærede cum effectu, & qui adiuit, reſpondit Ruin. conſil. 29. col. 3. in fin. & colum. ſequent. ſub num. octauo, lib. 2. & Caſt. conſil. 77.
41 colum. fin. lib. primo. † Vbi tamen nomen, hæredis, expreſſè conſtare poteſt eſſe pro liberis, & eſſe pro eo, in quo nec actiuè, nec paſsiuè cadere, requiritur obligatio, capitur pro filijs, & pro hærede, habitu, vt antè dictum eſt, ita intelligit Iaſ. in dicto §. quidam rectè. colum. 9. verſic. item quærit Bart. quid ſi teſtator. & in dicta l. ſi filius, qui patri. ad fin. de vulg. & pupil. qui ideo non tantum meretur reprehendi, quòd dicat falſum, ſicut de eo dicit Aymo. in dicto conſilio 131. ſub numero ſeptimo. Nam omnes per Aym. ibi allegati dicentes, verbum, hæredes, intelligi pro filijs, quòd tamen requiratur, quòd ſint hæredes, loquuntur in obligationibus contractuũ emphyteuticorum, vel feudalium. Ergo verum eſt, de hærede per aditionem hæreditatis intelligi, quando agitur de obligatione: Bald. in dicta l. prima. cir. prin. de condi. inſer. & quando agitur de commodo. Deci. in l. prima, colum. fin. num. 11. C. de impub. & alijs ſubſtit. & text. in l. hæc ſcriptura. in fin. de condi. & demonſtr. & in l. qui plures. de vulg. & pupil. & Paul. de Caſtr. in conſil. 5. colum. 1. verſic. præterea verba dicunt, lib. 1.

LIB. III. INTERPR. I. DVBIT. V.

SOLVITVR.

I *Per nomina propria, vel collectiua vocatorum in diſpoſitione, & per æqualitatem ſeruandam.*

II *Per deſignationem portionum a teſtatore factum.*

III *Per ius accreſcendi.*

IIII *Per ius tranſmittendi, & plura explicata in materia.*

¶ Venio ad quintam dubitationem principalem de portionibus hæredum: aliarum enim dubitationum ea maior videtur, ſicut aliorum quiſque, & vltra alios maiorem deſiderat portionem relictorum habere, eaq; pluſquam alio dubitatio, frequentius vertitur inter ipſos hæredes, fidei commiſſarios, & legatarios, hos inter ideo ſatis communes erũt explicationes, quæ ſuper ea fieri contigerint: ad quas itaque cum ambiguum erit de portionibus fidei commiſſariorum, & legatariorum, erit facilè reuerti: adducam igitur, quæ mihi videntur ipſas portiones manifeſtare, vel quandoq; accreſci, vel ad alios tranſmitti facere, & ſoluitur.

SVMMARIVM.

1 *Portiones hæredum, fidei commiſſariorum & legatariorum æquales fiunt, & deſignantur pro virili, id eſt, pro numero perſonarum per nomina propria expreſſa tam ad commodum, quàm ad onus impoſitum. Idem ſi primò ſint expreſſa propria poſtea appellatiua nomina, ſecùs, ſi præcedant appellatiua, quia pro hæreditarijs portionibus intelligitur, & vt latiùs ibi.*

2 *Hæc enim differentia nominum propriorũ & appellatiuorum non procedit in pluribus legatarijs ad inuicem ſubſtitutis, ſicut in pluribus hæredibus.*

3 *Portiones an ſint viriles, vel hæreditariæ in recipiendo vel dando tam reſpectu honoratorum, quàm grauatorum, cognoſcitur diuerſimodè, vt clariùs legitur ac habetur ibidem.*

4 *Portiones æquales fiunt, & aſsignantur primis hæredibus inſtitutis pro numero perſonarum pluribus hæredibus nominatis proprijs nominibus, teſtatore diſpares partes aliter non apponente, ſiue unus ſemel fuerit nominatum ad eam rem, & alios ſæpiùs.*

5 *Portio aut pars aliter per teſtatorem deſignata, æqualiter ſpectat ad diuerſos copulatos & coniunctos, & inter ſe ſimul coniunctos, adeò vt una pars datur nominato proprio nomine, alia pars nominatis pluribus etiam nomine collectiuo: & ſi poſtea nominibus proprijs exprimatur. Quod intelligitur in filijs fratrum, natis tempore teſtamenti, vel mortis teſtatoris, & in ſubſtitutione.*

Clauſula, æquè, æqualiter, vel æquis portionibus poſita in inſtitutione vel ſubſtitutione hæredum, mirabilem, & quam faciat, operationem inter nominatos nominibus proprijs vel appellatiuis, vide ſuprà portiones æquales.

6 *Portiones æquales relictæ à teſtatore, vel æquè, vel æqualiter: hac enim clauſula, poſita in inſtitutione & ſubſtitutione, diſtribuuntur æquis portionibus inter nominatos vel nominibus proprijs, vel appellatiuis, ſeu collectiuis, pro virili & numero perſonarum. Idem, vbi verbum communiter ſit appoſitum, & quando per capita, & non in ſtirpes vocati cenſentur, ibidem latiùs.*

7 *Fallit, ſi hæc clauſula, Aequis portionibus, &c. eſſet appoſita in diuerſa oratione & mente teſtatoris, vt referatur ad comprehenſos in ea, & non ad alios. Item & quando cum d. clauſula, Aequis portionibus, non eſſet inſerta alia in ſtirpes.*

8 *Teſtes validè probant, aliquos fuiſſe hæredes inſtitutos, licet de portionibus dicant, ſe non recordari, & de ratione.*

9 *Portiones æquales hæreditatis, iurium & æris alieni diſtribuuntur à lege inter plures inſtitutos in rebus certis, nullo inſtituto vniuerſaliter, ſimpliciter, vel in quota hæreditatis, per quemlibet rebus perceptis ſibi aſsignatis, etiam quantitate & valore inæqualibus.*

10 *Portio hæreditatis relicta vni filio reperta incerta ex diſpoſitione teſtatoris, remittitur arbitrio hæredis vniuerſalis inſtituti, quo infra annum non declarantur arbitrio boni, quomodo fienda ſit diuiſio?*

11 *Teſtator inſtituens & ſubſtituens generaliter eos, qui ſuccedere poſſunt ab inteſtato, cenſentur inſtituti eo modo & portionibus, quib. de Iure Communi vel Municipali, vel ab inteſtato ſuccedere poſſent.*

12 *Portiones relictæ in teſtamento exiſtentes in ambiguo, ſuper quibus ſit contentio, nec aliunde haberi poſſit certitudo, tunc ſeruanda eſt æqualitas, quæ iuſtitiæ iungitur.*

13 *Aequalitas eſt ſeruanda per patrem inter liberos, aliàs præſumitur dolus, quod interuenerit, quæ ſit meliùs æſtimando alias facultates teſtatoris, quod quomodo fiat latè declaratur ibidem.*

14 *Aequalitas partium fit varijs modis, & ſeruatur inter fratres, vel remittendo aliquod grauamen fideicommiſſi, quod ſolùm vni fratri cohæredi erat impoſitum, ibique plura de æqualitate ſeruanda.*

15 *Vel adimendo vel auferendo, ibidem.*

16 *Vel repetendo conditionem vni aſcriptam, quòd in alio etiam cenſeatur repetita & appoſita.*

17 *Vel retinendo, mente tamen teſtatoris non repugnante.*

18 *Vel reſeruando ſeu diminuendo: vt in legato facto legitimato maiori, quàm legitimis & naturalibus, quia reſecatur & redi-*

& reducitur ad ſummam minorem ad inſtar aliorum, reſiduo diuiſo æqualiter inter eos, niſi fuiſſet legitimatus à Papa, vel in forma pleniſsima tunc totum haberet.

Vel conferendo, communicando, vel minus accipiendo, & imputando in ſuam portionem, dotem vel donationem habitam à parentibus, de quorum hæreditate diuidenda agitur.

19 *Vt de patre, inſtituente vnum filium, ſi & quatenus fratrem millia, quæ habuit, conferat cum alijs fratribus inſtitutis, & non aliter, aliàs eum inſtituit in d. ſeptem millibus, quomodo fiat talis collatio, & de valore talis inſtitutionis.*

20 *Filia ſuccedens patri ab inteſtato, vel ex teſtamento vnà cum alijs duab. ſororibus, nupta à patruo, qui earum tutelam & curam aſſumpſerat, dote mille ei conſtituta, & viro tradita alijs in ſex annis dotibus conſtitutis de mille quadringentis, an oblata collatione poßit petere tertiam partem illorum ſcutorum octuagintorum?*

21 *Aequalitas tam eſt ſeruanda inter fratres, quàm ſorores, propter quam ſeruandam receditur aliquando à proprietate verborum, & reſtringitur, & ampliatur diſpoſitio teſtatoris, & fit interpretatio in pluribus contra Iuris Regulas, & hoc mente teſtatoris non apparente, & in æqualitate, quia tunc attenderetur, & quando poßit apparere inæqualitas.*

22 *Pater poteſt vni filio plus relinquere, quàm alij, modò quòd ei relinquat legitimum, adeò vt nec filius alter poteſt ad æqualem portionem admittere fratrem, cui minus ſit relictum.*

23 *Portio iurium competentium iure ſanguinis, datur hæredi ſanguinis pro virili, hæredi verò bonorum & hæreditatis, datur pro hæreditaria portione.*

24 *Pars venit appellatione fundi vel rei, vel hæreditatis, & venit dimidia, quod quatuor modis limitatur. Itéque teſtamentum quandoq; venit, de diuerſis ſignificantibus huius nominis partis & quando non veniat in legato fundi, nec ea poßit haberi, vel totum.*

25 *Parte debiti ſoluta ab aliquo, non impeditur opponens ſe defendere à ſolutione alterius partis: quod declara vt ibidē.*

26 *Pars maior, quam quis habet in re, operatur, vt ille præferatur in optando, & diuidendo, & in recuperando rem, vigore ſtatuti de re vendenda vicino, & declara, vt ibidem.*

27 *Diuiſio fit à fratre maiore, & minor eligit, & dicitur maior, qui diutiùs adminiſtrauit, & non maior natu.*

28 *Diuiſio rerum hæreditariarum præſumitur facta, quando hæredes pro diuiſo res ipſas longo tempore poſſiderunt ſeparatas, & eſt communis opin. quod declara & limita, vt ibidem.*

29 *Diuiſio quando eſt facienda inter fratres vel ſorores ſimul cum familijs habitantes etiam diſparibus, & patrimonijs non æqualibus, acerbè & ſcrupuloſè non eſt agendum, & quomodo fiat tam inter fratres vrbanos, quàm rurales, & res corporales, quam incorporales diuidi quomodo poſſint.*

30 *Diuiſione facta inter fratres vel cohæredes, communiter bona poſſidentes, præſumitur recommunio.*

S O L V T I O I.

1 PRimo expreſsio † hæredum fidei commiſſariorum, & legatariorum facta per nomina propria portiones deſignat æquales tam ad commodum, quàm ad onus impoſitum pro virili, id eſt, pro numero perſonarum: l. 1. §. ſin autem legatarij. de caduc. tollen. l. ita liber. de ſtatu lib. cum concordan. ibi, ſignatis in Gloſſ. Bart. & alij. in l. turpia. §. fi. de legat. 1. poſt Gloſ. & alios ponit Deci. in l. fi. col. penu. verſic. in fin. Gloſ. C. de impub. & alijs ſubſtit. & eſt gloſ. fin. in l. codicillis. in fin. de vſufr. leg. & in l. ſecunda, in fin. de fund. inſtruct. & Corn. conſil. 72. colum. ſecunda, lib. ſecundo, idem eſt, vbi ſunt primò expreſſa nomina propria, & poſtea nomina appellatiua, vt Petrus, Ioannes, & Paulus, hæredes mei habeant, vel dent, quod intelligitur pro virili: ſecùs eſt, quando nomina appellatiua præcedant, vt hæredes mei. ſ. Petrus, Ioannes, &c. quia pro hæreditarijs portionibus intelligitur: vt per text. in l. ſi ſeruus communis ita ſtipuletur Lucio. & ita Bartol. & alij., de ſtip. ſeruo. & Gloſſ. in d. l. ita liber. Bald. n. 4. Saly. n. 3. Paul. de Caſt. ad fi. Iaſ. colum. fin. verſic. tertio caſu. in leg. prima. C. de impub. & alijs ſubſtit. & ibi Dec. in 2. colum. verſic. tertiò amplia. dicit de nomine appellatiuo, non habere locum in ſubſtitutione, in qua videntur datæ partes, quæ in inſtitutione datæ fuerunt. & per hæc præſumptio, quæ ex præcedentibus colligitur, potentior videatur, de quo erit dicendum infra eo. in 2. interpre. & de hoc in contrarium eſt Gloſſ. in l. ſi plures. de vulga. & pupil. quam ibi Bartol. & alij approbant. & in l. vtrùm. §. fin. de rebus dubijs, vbi ad æqualitatem ſeruandam pro commodo vel onere inſpicitur expreſsio propriorum nominum, vel quantitas pecuniæ, quam iuſsi ſunt dare: vt per text. in l. quoties. & in l. ſeq. ad Trebel. & latè tradit Soci. in d. l. vtrùm. §. fin. in propoſito circa portiones hæreditarias nomina appellatiua attenduntur, non ſolum aſſumpta ex hæreditate, vt hæredes, ſed etiam aſſumpta ex conſanguinitate, vt filij, fratres, nepotes, & ſimilia: per l. Lucius. † Mæuia. ff. ad Trebel. tradunt Bald. Paul. de Caſtr. Fulgoſ. Alexan. & Iaſ. in d. l.

2 vbi etiam Pau. Alex. & Dec. dicunt, §. differentiam de nominib. proprijs, & appellatiuis non precedere in plurib. legatarijs ad inuicem ſubſtitutis, ſicut in plurib. hæredibus: quia legatarij etiam grauati per nomina appellatiua cenſentur grauati viriliter, niſi eſſet intrinſecus onus in re legata, per d. l. 1. §. ſed vt manifeſtetur. & ibi gloſſ. fin. de cad. tol.

Aduertendum eſt (ne diſcedam à meo inſtituto in hoc tractatu, quod eſt, in materijs, nolle facere longas

3 repetiones) quòd † cognitio, an pro virilibus, vel hæreditarijs portionibus quid recipiendum ſit vel dandum, procedit ſolummodò, vel in recipientis ſubſtitutionibus, & relictis ab alijs, vel in dandis, & ſoluendis alijs, vt videre eſt in l. ſi pater. in l. ſi plures. de vulgar. & pupil. & in l. 1. & fin. C. de impub. & in l. turpia. §. fin. de legat. 1. in l. verùm. §. fin. de reb. dubijs in l. quoties. in l. nonnunquàm. & in l. Lucius. §. pater. & §. Mænia. ad Trebel. & horum cognitio habetur tam reſpectu honoratorum, quàm grauatorum, ex inſpectione expreſsionis nominum ſeparatim, vel coniunctim, vel propriorum, vel appellatiuorum, vel collectiuorum, vel diſtributiuorum: vt declaratur per gloſ. & Doctor. in dictis locis, & per Caſtren. in d. conſil. 275. colum. 2. num. 3. lib. 1.

4 Sed in † portionibus aſsignandis primis hæredibus inſtitutis verum eſt, aſsignari æquales portiones pro numero perſonarum pluribus hæredibus nominatis proprijs nominibus: dicta l. ita liber. §. 1. de ſtatu lib. & §. ſed ſi plures. Inſtitu. de hæred. inſtit. niſi teſtator diſpares appoſuerit partes aliquibus in inſtitutione ipſa, in pluri vel minori, tunc diſtributio fit pro eius diſpoſitione, vt vnus, plus, & minus alio accipiat, quatenus teſtator ipſe deſignauerit: vt l. interdum. §. 1. & ſequent. cum duabus legibus ſequent. & alijs in diſcurſu tit. ff. de hæred. inſti. & §. partibus autem inſtitu. eo. & l. cum quæſtio. C. de lega. vbi pars alio non apparente detrahitur ex toto, & ſemel nominato ad rem, non nocet alterius frequens nominatio ad eandem rem, quia eiuſdem rei inter tales nominatos procedat æqualis partitio, quæ aliter iuſſa per teſtatorem ibi ſeruanda mandatur.

Et

5 Et quoque aliter per teſtatorem deſignata † pars æqua
liter ſpectat ad diuerſos copulatos, & coniunctos, & in-
ter ſe coniunctos ſimul, pars diuiditur vna pro nomi-
nato proprio nomine, & vna pro nominatis etiam plu-
ribus nomine collectiuo, vt exempli gratia, loquendo
extra caſus nominatorum collectiue, & vocatorum
ordine ſucceſſorio, de quibus infra ſequent. interpre.
dicetur, quando neceſſitas inſtituendi vel ſubſtituendi
deſcendentes pro validitate teſtamenti ceſſat, quis nam
aſcendens hæredes inſtituit Petrum eius fratrem, &
ſuos filios, Franciſcum eius patruum, & ſuos filios, &
Ioannem eius nepotem ex fratre prædefuncto: oẽs
iſti ex natura copulæ ſunt ſimul vocati, Petrus, & filij
ad vnam partem, Franciſcus & filij ad aliam, Ioannes
ad aliam tertiam partem, per l. 1. §. hoc tam variè. de
caduc. tollen. & l. ſi quis Titio. & l. ſi mulier. ff. de vſu-
fructu. accreſcen. & dicta l. fin. C. de impuber. poſt
Bald. Angel. Imol. & Raphael. firmat & dicit, ſe ita ſæ-
pè conſuluiſſe. Alexand. in l. Gallus. §. quidam rectè.
col. 3. verſic. vbi autem non ſubeſſet. & ibi Iaſ. in colu.
6. vbi allegat conſilia Alexand. in quæſtione, & ita eſſe
commun. opinio. & Bald. conſilio 116. Conſiderato di-
ligenter. lib. 4. & Angel. in conſilio 285. Punctus talis
eſt. qui conſuluit in cauſa Piſauri de inſtitutis marito,
& filijs, & Fulgoſ. conſilio 31. & Corn. conſilio 17.
colu. 2. verſic. eſt autem alia opinio. lib. 4. vbi dicit, ita
eſſe commun. opin. & ab ea in iudicando, & conſulen-
do non eſſe recedendum, idem firmat Deci. in conſilio.
253. colum. penult. verſic. remanet tertius. ita pro com
muni per plures ab eo allegatos atteſtata colligit Clar.
in ſuo §. teſtamentum in 1. quæſtio. in quibus locis pro-
bantur quoque partes exempli prædicti hæredum in-
ſtitutorum. Et ſanè intelligitur de filijs fratrum, ſic hæ-
redibus inſtitutis, natis tempore teſtamenti vel mortis
teſtatoris, per l. ſi cognatis. de reb. dub. tradit Alexan.
conſil. 185. col. 9. verſic. poſtremò non obſt. lib. 2. ſentit
Bald. conſil. 492. Non eſt dubium. lib. 2. duplic. conſi.
305. libr. 3. & idem Alexand. conſilio 13. col. 2. verſic.
quod vltimum. libr. 4. & Dec. conſil. 95. col. 5. verſic.
tertiò principaliter. loquitur in ſubſtitutione, & magis
idem dicendum eſt in ſubſtitutione: Ruin. conſi. 112.
columna 6. numero 12. lib. ſecundo, & Pariſ. conſilio
71. numero 18. colum. 3. lib. 4. & Goz. conſi. 36. colum.
2. numer. 7. 8.

Ex quib. habetur, quòd nominati appellatiuo, vel
collectiuo nomine habetur pro vno in partitione fien-
da, etiam ſi poſtea exprimantur nominibus proprijs, vt
ſui hæredes vel filij, videlicet Lucius, Caius & Sem-
pronius, vt per Dec conſi. 122. colum. 11. & conſil. 320.
colum. 2. & ſeq. nu. 5. 6. & Soc. Iun. conſi. 104. colum.
2. & ſeq. lib. 1. & per Iaſ. in l. ſi pater filio. colum. 1. poſt
alios ibi de vulg. & pupil. ad plures deciſ. denominatis
collectiuè. & Roman. conſil. 99. Viſo propoſitæ. & Soc.
conſilio 40. colum. 1. verſ. ex quibus lib. 1. ita quòd iſti
cum nominato proprio nomine debent habere vnam
partem: alteram verò partem capit nominatus proprio
nomine, per dictã l. fin. C. de impub. & l. interdum. in
princip. ff. de hæred. inſtit. cum concord. alleg. per
Dec. in d. conſi. 320. num. 6. & in d. l. fin. col. fin. nu. 5.

Sed vide mirabilem operationem, quam facit inter
nominatos ſic nominibus proprijs, & nominibus ap-
pellatiuis vel collectiuis, in conceptione dicti exempli
6 hæredum inſtitutionis adiectiò hæc appoſita, † Aeque,
æqualiter, vel æqualibus portionibus, vt fere in omni
plurium hæredum inſtitutione Notarij apponunt, niſi
teſtator alias partes exprimat, quod ex tali adiectione
tribuuntur æquales portiones per capita nominatis,
appellatiuis vel collectiuis nominibus, ſicut nominatis
proprijs nominibus, per tex. in d. l. interdum. in prin.
& ibi Bart. Bal. & Imo. not. de virtute dictionis, æquè,
& æquis portionibus, quòd propter illam fiunt partes
viriles pro numero perſonarum. Imol. ibi dicit, & Cũ
in l. Titius. & in l. ſi ita quis. ff. eo. de hæred. inſti. &
operatur, quòd numero perſonarum omnium præce-
dentium etiam in diuerſa oratione quilibet videtur in-
ſtitutus. ſecundum Imol. in d. l. interdum. cuius de-
terminationem dicit Alex. in conſil. 55. colum. 2. verſ.
& magis num. 3. lib. 4. & probat Deci. conſil. 597. col.
fin. verſic. tertiò quæritur. & Roman. in d. l. interdum.
quam legit ſub l. ſi alterius. ff. eo. eãdem vim, quam ha-
bet dicto, Aequaliter, habet dictio, communiter pro-
bat Bart. in l. Quintus. in fi. de an. lega. Alex. conſ. 76. nu.
2. lib. 4. & verbum, communicare, Rip. in l. re coniun-
cti. nu. 3. de leg. 3. & habet diſtributiuum, Quilibet, & in
tanta parte, vt per Corn. con. 240. lib. 2. & Ant. Gomez.
in ſuo commentario iur. to. 1. c. 2. n. 3. verſ. ſecundò li-
7 mita † niſi hæc clauſula, Aequis portionibus, appareat
appoſita in diuerſa oratione ex mente teſtatoris vt refe-
ratur ad comprehenſos in dicta oratione, & non alios,
vt reſpondit Rui. conſ. 164. col. 1. & ſeq. lib. 2. intellige
quoq; niſi cum dicta clauſula, Aequis portionibus eſſet
alia clauſula inſerta in ſtirpes: quia tunc plures filij vni-
us fratris ſuccedunt in locum vnius, ſcilicet patris no-
minati: Alex. conſi. 170. ſub verſ. tertio. lib. 5. & Socin.
conſ. 104. col. 3. verſi. confirmantur iſta. libr. 3. & Dec.
conſi. 465. colu. pen. verſ. non obſtant.

Rurſus intellige expreſſos nomine collectiuo & ap-
pellatiuo vocari virilibus portionibus quando dictum
eſt, Aequis portionibus, vel ipſi ſoli reperiantur abſq;
aliquo expreſſo nomine proprio, vel quando apparet
à teſtatore facta aliqua prohibitio, vt bona remaneant
in familia, per quam vocati etiam nomine collectiuo
veniunt per capita viriliter, & non in ſtirpes, ita iuri-
bus, & authoritatib. probat Pariſ. conſi. 4. colum. pen.
num. 22. lib. 3. vel quando etiam cum alio eſſent vocati
filij naſcituri, quia quot naſcentur, habebunt viriles
portiones, per l. quidam relegatus. §. fin. cum ſeq. de
reb. dub. tradit Ruin. conſ. 162. col. 3. lib. 2. niſi aliud ex
mente teſtatoris appareat. idem conſil. 164. eo. & vt per
Bart. in l. re coniuncti. num. 30. de leg. 3. & in l. ſi plures,
de vulg. & pupil. intellige etiam dictam clauſulam, Ae-
quis portionibus, quando ponitur in ſubſtitutione, eã
ſequi declarationem habitam ex inſtitutione præce-
denti, per quam declaratur ipſa ſubſtitutio: per l. cohæ-
redi. §. qui diſcretas. de vulg. & pup. tradit Iaſ. con. 143.
col. pen. in fi. verſ. non obſtant ſecundò. lib. 4. his con-
ueniunt ſex limitationes traditæ per Anton. Gomez.
dict. comment. Iu. tom. 1. cap. 2. ſub. nume. 3. Nam æ-
qualitas portionis etiam incertæ, ita amica eſt Legi,
quòd ab ea declaratur: vt l. ſi quis ita. ff. eo. & ibi Bal. &
8 Imol. not. q. † valide teſtes probant, aliquos fuiſſe inſti-
tutos hære. etiam ſi de portionib. dicant ſe non recorda-
ri: quia hæredes cenſentur eſſe æquis portionibus.

9 Pluribus etiam † inſtitutis in rebus certis, nullo vni-
uerſaliter, ſimpliciter, vel in quota hæreditatis inſtitu-
to, inter iſtos diſtribuit æquales portiones hæreditatis
iurium, & æris alieni præceptis per quemlibet rebus ſi-
bi aſsignatis, etiam quantitate, & valore inæqualibus:
vt l. quoties. §. ſi duo. & l. ex facto la 2. ff. eo. & conſu-
10 luit Cuma. in conſi. 108. Teſtator. † Et quando diſpoſitio
teſtatoris reperitur circa portionem hæreditatis, reli-
ctam vni filio, & remiſſa eſt arbitrio vniuerſalis hæredis
inſtituti, vt quando filius inſtitutus eſt hæres in ea par-
te, & portione bonorum, quæ videbitur, & placebit v-
niuerſalibus hæredibus inſtitutis, his non declaran-
tibus infra annum arbitrio boni viri, talem portionem
vſque ad dimidiam hæreditatis, & æqualem cum alio
filio hærede, fieri debere, ex facto reſpondit Alexand.
in conſil. 175. lib. 6. adde, quòd in quantitate legitimæ
per hæc verba videtur valere inſtitutio abſque dubio:

Bal. in conſil. 456. Punctus quæſtionis. num. 1. lib. 3. ſe-
quitur Fab. de Gioc. in auc. nouiſsima. num. 161. C. de
inoffic. teſtamen. quia, & econtra inæqualitas eſt ini-
mica Legi, per iura alleg. ab Aym. conſil. 173. col. 1. in fi.
11 † num. 3. & quando etiam teſtator inſtituit, vel ſubſti-
tuit generaliter eos, qui poſſent ei ſuccedere ab inteſta-
to, cenſentur inſtituti, vel ſubſtituti eo modo, ordine,
& portionibus, quib. de Iure Communi vel Munici-
pali ab inteſtato poſſent ſuccedere: per plura probat
Socin. Iun. conſi. 104. col. pen. num. 26. & ſequent. li. 1.
12 Etenim vbi † ambiguum eſt de portionibus relictorũ
in teſtamentis, & ſuper his ſit contentio, & harum ali-
unde nequeat haberi certitudo, nulla melior interpre-
tatio fieri poteſt, quàm hincinde ſeruari æqualitatem,
quæ Iuſtitiæ iungitur, dicente imperatore, in §. fin. in
auc. de non eligen. ſecun. nub. æqualitatis enim & iuſti-
tiæ ſumus amatores: & in tex. ibi, ne ex eo iniuſtum ali-
quid oriatur, in l. penul. §. penult. C. de colla. & ibi auc.
13 quæ tertiæ. ibi, ad æqualitatis iuſtitiam. † & mandatur
ſeruari per patrem inter liberos non ingratos: vt §. pen.
in auc. de nupt. ex quo ibi not. Ang illud vulgare, quod
pater non debet facere vnum filium, & alium priui-
gnum, & per legem ita ſeruatur: vt l. inter filios. C. fa-
mil. erciſ. & l. fin. com vtr. iud. & l. vt liberis. ibi, æqua
lance parique modo proſpici poſsit: C. collati. & l. non
putauit. §. fin. ff. de bon. poſſ. contra tab. benè faciunt
parentes ſeruare æqualitatem inter liberos, not. Bald.
& Soc. in l. ſi ita legatum. de condi. & demonſtr. & ſi
non fuerit obſeruata, creditur dolum interueniſſe: Ri-
pa conſil. 10. ſub num. 2. lib. 3 reſpon. cum ſimil.

Vt autem iuſtiùs æqualitas huiuſmodi adminiſtrari
poſsit, pro hac meliùs teſtatoris voluntatem coniectu-
rari, cum eo, quod æquandum, quæritur, aliæ teſtatoris
facultates æſtimandæ ſunt, per not. tex. in l. quæſitum.
§. ſed & ipſe Papinianus. de fun. inſtruct. rationem ha-
bendo, vt in omnibus æqualitas ſeruetur, dicit tex. in
l. pen. in fin. C. commu. diui. quod ita fit, vt ſingulæ res
in particulari, & in vniuerſo conſiderentur, & æſtimen-
tur: l. fin. §. præterea. C. de iur. do. tibi Bald. tradit num.
1. in prima lectura. quilibet tamen fundus in totum, &
non in partes ſeparatus, & ita res quælibet, & non ad
numerum vel menſuram, ſed pro bonitate æſtimari
debet: Mæuius. in fin. ff. famil. erciſc. Gloſſ. Bartol. &
alij in l. prima. C. com. diuid. Iaſo. in l. prima. §. ſi hæ-
res. columna fin. ff. ad Trebel. & Bartol. in l. ſi ex falſis.
columna fin. & ibi Bald. C. de tranſac. Afflicti. in deciſ.
58. numero 6. Hier. Cagnol. in l. 2. numero 102. in fin.
C. de pact. inter empt. & vend. & Boer. in deciſ. 46. In-
ſpectis qualitatibus, quæ faciunt augeri, & quandoque
diminui æſtimationem: de quibus habetur per Rip. in
d. §. ſi hæres. col. 5. num. 25. & ſequent. & Doctores in l.
pretia rerum. ad L. Falcid. & attenta æſtimatione vnius
partis poteſt determinari dubium. An aliqua res inclu-
datur in alia, vel non, per illum text. not. Socin. in l. 1.
colum. 2. in 4. not. nu. 8. de reb. dub. inſpecto etiam, an
certa pars ſit relicta in confuſo, vel à certo latere, vt per
Corn. conſil. 204. colum. fin. verſic. circa tertiam. lib.
4. Quibus enim diligenter inſpectis, diuerſis modis
contingere poteſt, æqualitatem partium fieri, & ſerua-
14 ri † vno modo, remittendo aliquod grauamen (vt pu-
ta) fidei commiſsi, quod ſolum vni fratri cohæredi erat
impoſitum: vt l. 1. de pact. & ibi Bald. in 1. col. ſub 1. not.
dicit, quòd ex tali remiſsione grauaminis inſurgit inter
fratres æqualitas, & plura de æqualitate ſeruanda, con-
gerit Cuma. conſ. 103. Ant. verſ. ſufficiet etiam.

Alio modo inducitur † æqualitas adimendo vel au-
15 ferendo, vt ſi vni cohæredi ſit aliquid per legatum, vel
relinquendum, vel faciendum, ex eo, quòd alteri fa-
ctum ſit aliud relictum, hoc per alienationem vel per
alium modum circa offenſam reuocato, cenſetur, &
reuocatum, & ademptum illud, cum hoc tacitè adem-
pto compenſandum, & coæquandum, per text. in l. alte-
ri. de adi. lega. & ibi Alber. dicit, id fieri propter parita-
tem prælegatorum, & ratione inæqualitatis vitandæ,
& quod veniſſet in legato, ita tollitur, quod non venit,
d. l. quæſitum. §. ſed & ipſe Papinianus. & in ſpecie te-
net Rom. in ſing. 316. Habeo conſulere. ponens exem-
plum facti indies contingibilis. Teſtator legat primò
nepoti ſuo mille, deinde alteri nepoti legat alia mille eò
vt æqualis ſit cum altero nepote, reuocat in codicillis
primum legatum, exinde cenſetur reuocatum & factũ
legatum alteri nepoti per caſum ſingularem, d. l. alteri.
quo inuento, gauiſus eſt, dicit ipſe Rom. & eſt ratione
inæqualitatis vitandæ, ſecundum Alber. in d. l. alteri.
16 Alio modo inducitur † æqualitas, repetendo condi-
tionem vni aſcriptam, quod in alio cenſeatur etiam re-
petita, & appoſita, vt inter iſtos adſit æqualitas ipſa, per
quam ſępè limitatur diſpoſitio teſtatoris vel ampliatur:
l. cum pater. §. euictis. de leg. 2. & d. §. ſed & ipſe Papin.
adducit ſubtiliter more ſuo Aret. in conſil. 1. colum. fin.
ſequitur Ruin. conſil. 112. col. 4. ſub num. 7. & conſilio
150. nume. 10. lib. 2.
17 Alio modo viget † æqualitas retinendo, vt ſi factum
ſit prælegatum vni hæredi pro adæquatione dotis præ-
legatę, vel alterius prælegati relicti alteri cohæredi, ita
quòd in fideicommiſso reſtituendo retinetur, & non
venit tale prælegatum, quod aliàs veniret, niſi mens te-
ſtatoris repugnaret, propter ſeruandam æqualitatem,
per dicta iura probat idem Aret. conſil. 153. & quando
etiam pars vnius nimis prægrauaretur, Alexand. conſi.
77. in vlt. ſubſcrip. col. pen. lib. 4. & in ſpecie Dec. con.
80. col. penul. & fi. vbi is, qui ſuam portionem dederit
cohæredib. pro certis redditibus conſecutis, poſtea ſuc-
cedens per ſubſtitutionem reciprocam, hanc portio-
nem retinet, vt inæqualitas ceſſet.
18 Alio modo reſultat † æqualitas, reſecando ſeu dimi-
nuendo, vt ſi quis habens filium legitimatum, & duos
legitimos, & naturales legauit legitimato mille, vni le-
gitimo decem, & alij legitimo quinque, legatum mille
reſecatur, & reducitur ad quinque ſummam minorem,
q̃ data eſt vni filio legitimo, & pro hac minori ſũma tri-
buitur legatum legitimato, & ab inde ſupra vſque ad
mille æqualibus portionibus, diuiditur inter filios le-
gitimos & naturales, & portio legitimati reducitur ad
portionem, quæ æqua viſa eſt legibus: per tex. in §. quo-
niam variè. in auc. qui. mo. nat. effi. ſui quem text. vni-
cum in iure dicit, ita tenens Bald. in cap. per tuas. de
maior. & obed. & pro ſingulari ponit Franc. Cremen.
in ſingulari 51. & Iaſo. in l. 1. colum. 11. verſi. item atten-
de. C. quando non petentium partes. Idem tenendum
eſt in caſib. in quib. Lege Commu. vel Municipali cautũ
eſt, non poſſe relinqui vltra certam quantitatem, vel &
certis perſonis, vt §. 1. Inſti. de Lege Falci. & l. fœminæ.
in princ. & § illud. & l. hac edictali. C. de ſecun. nupt.
cum pluribus circa ſtatuta prohibentia relinqui certis
perſonis, & vltra certam partem per me alleg. ſupra in
præceden. lib. in 1. interpr. dubit. 1. ſub dictione, habi-
lis. verſ. quandoque autem ſtatuta. Intellige dictum
ſingulare, niſi legitimatio eſſet facta à Papa, vel in forma
pleniſsima reſtitutiua: quia tunc legitimatus haberet
totum relictum, probat Bero. conſ. 172. num. 46. cum
ſequent. lib. 2. vbi latiſsimè ſcribit ſuper intellectu d.
§. & quoniam variè. idem in conſilio 174. numero 15. &
ſeq. eo.
19 Alio & frequentiori modo inducitur † æqualitas
per liberos conferendo, communicando, vel minus
accipiendo, & imputando in ſuam portionem, dotem,
vel donationem, habitam à parentib. quorum de hæ-
reditate conſequenda vel diuidenda agitur: vt l. prima,
& to. tit. ff. de colla. bono. & de colla. dot. & C. de collat.
& ibi

& ibi per Docto. præſertim in l. ſi emancipati. & per Deci. conſil. 59. col. pen. & ſimiliter inducitur æqualitas, quando res non ſucceſsit, prout teſtator cogitauit & ordinauit: vt Dec. con. 349. col. antepen. & communicando, & depoſitando: Cum. dict. conſi. 103. Anton. & tex. in l. fin. §. Lucius. de leg. 2. vbi Cum. & Fulg. in d. conſil. 103. ſimul conſuluerunt ſuper not. q. de patre, inſtituente vnum filium, ſi, & quatenus conferat ſeptem milia, quæ habuit cum alijs inſtitutis, & non aliter, alioquin inſtituit eum in dictis ſeptem milibus, quomodo fiat talis collatio? & de valore talis inſtitutionis ibi tradunt. Sed hic poteſt tractari quæſtio, Tres filiæ
20 † ex teſtamento, vel ab inteſtato ſucceſſerunt patri, patruus earum curam, & tutelam ſuſcipiendo, adminiſtrauit maiore natu pubere effecta matrimonio eam collocauit dote ex bonis paternis, tunc extimatis conſtituta, & data, viro quantitatis ſcutorum mille, ſic putans ex ſe tantum valere tertiam portionem hæreditatis paternæ puellæ nuptæ obtingentem, poſtea ſex annis elapſis, & cæteris puellis nubilis ætatis effectis, eas quoque idẽ curator matrimonio iunxit, dotib. earum maritis, ex bonis reliquis paternis conſtitutis, & datis in extimatione quantitatis ſcutorum mille, & quadringentorum pro qualibet earum: hoc videns prior nupta oblata collatione ſuæ dotis & compenſata cum dotibus cæterarũ ſororum pro concurrenti rata ſcutorum mille quantitatis dotium cuiſlibet earum, petijt tertiam partem ſcutorum octingentorum vltra omnium ipſarum ſororum æquales dotes ſuper exiſtentium de communibus bonis paternis ſibi aſsignari, oppoſuerunt ſorores vltimo nuptæ talem earum ſororis petitionem non fore exaudiendam, quia in dote habita ſuam hæreditatis paternæ & bonorum paternorum portionem habuit, quæ dando marito extimata alienauit, & portionem aliarum ſororum: ar. l. quoties. & l. cum dotem. C. de iur. dot. & propterea amplius peti non poſſunt: l. ex hæreditate. ff. famil. ercif. & quod ſupereſt, dicunt eſſe ex augumento fructuũ, & pretij aucti curſu temporis poſt eam priorem nuptam, quæ replicat, per dotationem certæ quantitatis à communi curatore ſibi factam, & ſuo marito datam, ea non præſente pro diuidenda hæreditate, ſibi non eſſe ſublatum iudicium fami. ercif. quòd niſi diuiſione communi conſenſu firmata, vel ſnĩa dicta, vel tranſactione ſubſecuta, ademptum non eſt, per text. in l. 1. C. eo. qui ſi ſic eſſe res integra, exponitur per Gloſſ. in l. filiæ. C. eo. & portionis hæreditatis pertinentis vel fructuum augumentum, venit in ipſo iudicio, per tex. in l. non eſt ambiguum. C. eo. dos autem per curatorem data marito in proſecutione cęterorum bonorum mulieris, venit in collatione: vt l. cum poſt mortem. §. ſed is, de quo. ff. de admin. tuto. conferente ipſa muliere tanto minùs accipiendo, ſi dos eſt ſoluta, vt ibi per Gloſ. in verſicul. bonorum. & glo. in verſic. collationem in l. 1. in prin. ff. de colla. dot. vt fieri debet, quando dos eſt apud maritum: l. dotis. & ibi Dec. not. C. de collat. de fructibus dotis, cum pertineant ad virum: l. pro oneribus. C. de iur. dot. in collatione dotis nullum verbum fit in legibus, de tali collatione loquentibus, vt facile videre eſt to. tit. ff. de colla. dot. & in l. 2. & ll. ſequent. C. de collat. augumento quoque vel diminutione bonorum æſtimatorũ in quantitate dotis datorum, ſpectante ad ipſum virum: l. cum dotem. C. de iur. dot. doteque ipſa remanente penes virum periculo dictæ mulieris: vt per tex. in auc. quod locum. C. de collati. Ergo ſua petitio admittenda fuiſſet pro æqualitate ſeruand. At iuſdicentes in loco cæteris prouinciæ iuriſconſultis peritiores, & excellentiores præ ſe ferentes, eam reiecerunt, dimittentes continuò ipſam mulierem lugentem, aſpicientem, maximè ſorores ſuas de communi hæreditate paterna, habere dotes ſuperantes ſuam de ſcutis octingentis, vt dicitur in l. cum oportet.
21 de bonis, quæ lib. & contra dicta iura, † & contra æqualitatem ipſam tam ſeruandam inter fratres, & ſorores, d. l. inter filios. C. famil. ercif. & l. fin. commu. diui. & l. vt liberis. de collati. & Dec. conſ. 436. col. 5. ver. ſecundo poteſt. & Socin. conſ. 4. ad fin. lib. 1. & Petr. Pechi. de teſta. coniug. lib. 1. cap. 13. propter quam ſeruandam aliquando à proprietate verborum receditur, & diſpoſitio teſtatoris reſtringitur, & ampliatur, & in pluribus fit interpretatio contra regulas iuris: per d. l. cum pater. §. cunctis. de leg. 2. & d. l. quæſitum. §. ſed ipſe Papin. de fun. inſtru. dicunt Aret. d. conſi. 1. col. fin. & con. vltimo, col. 2. Socin. in l. 1. nu. 8. de reb. dub. in l. cum auus. col. 48. ſuprà num. 92. de condit. & demonſt. & conſil. 21. in fin. lib. 3. & conſi. 98. ad fin. lib. 1. Curt. Iun. conſil. 54. col. 2. ſub num. 3. & conſil. 98. ad fin. & Bero. conſil. 22. num. 11. 12. lib. 2. cum pluribus. & per Tiraquel. de iur. primoge. quæſt. 4. num 8. & alib.

Namque prædicta locum habent, ſi aliter de mente teſtatoris non poſsit apparere de inæqualitate, quę ideo vbi apparet, non militat ratio æqualitatis ſeruande, etiam vbi militat diuerſa ratio, vt æqualitas non attendatur: vt probat Alexànd. conſilio 158. ad fin. lib. 6. & Iaſ. conſilio 18. in fin. lib. 1. & clarius Pariſ. conſil. 34. num. 45. & conſil. 61. numero 32. lib. 2. & Socin. Iun. conſil.
22 130. colum. penult. numero 13. lib. 1. † De inæqualitate poteſt apparere, quando teſtator eam facit inter filios, vel alios, vt facere poteſt, relinquendo plus vni filio, quàm alij, quem minus diligit, vt §. optimè. & pen. in auc. de nup. & Luc. de Pen. in l. in filijs. colum. fin. C. de decur. lib. 10. & Aymo conſil. 256. in princ. vbi tamen adducit plura mala ob diuiſiones: dummodo enim filio relinquat legitimam, poteſt de alijs ſuis bonis diſponere parens, prout ſibi placet: Aym. conſilio 142. num. 1. & dicto conſi. modò alleg. & Capra conſil. 51. in princ: Omne, quod diuiditur minoratur: not. Bal. in l. nec ei. in princ. ff de adopt. in tantum, quòd filij hæredes non poſſunt admittere ad æquales portiones filios, quos pater aliqua iuſta indignatione motus, minùs honorauit, & minus eis reliquit, & cogit hoc obſeruantia teſtamenti: vt ex facto reſpondit Dec. con. 547. columna 2. vt etiam, quando pater inſtituit vnum filium. in ea parte ſubſtantiæ & ſuæ hæreditatis, quæ eidem filio de iure contingit: alium verò filium inſtituendo hæredem vniuerſalem in omnibus ſuis bonis, vi teſtamentariæ diſpoſitionis interpretatur pars de iure obueniens iſtius filij ſic inſtituti eſſe legitima ſibi debita de iurę naturæ, & non æqualis portio hæreditatis. ita conſuluit Petr. de Anch. conſilio 311. Quæſitum iſtud. dici poteſt etiam, Rationem æqualitatis partium non procedere, quando à iure pars ipſa interpretatur, quæ quanta, & qualis ſit, vt quando quis habens partem aliquam in fundo, non cum hærede, ſed cum alio, legando totum intra certos confines, Ius interpretatur, non intelligi legatum, niſi eam partem, quam in eo fundo teſtator habet: per l. ſi domus. §. fin. de leg. 1. & l. vxor. C. de lega. tradit Bald. in l. 1. nume. 2. C. qui teſta. fac. poſſ. & in l. ſi aliam. colum. fin. nu. 10. C. de lega. & per l. meritò. ff. pro ſocio. & l. duo fratres. de acquir. hæred. & Abb. in ca. Raynaldus. colum. 2. in 3. not. de teſta. & Bald. in conſ. 68. primum legatum. nu. 2. libr. 4. & Doct. in d. §. fin. & in d. l. vxor. non veniunt in diuiſione cum alijs bona, de quibus per patrem facta eſt ſpecialis prouiſio vni filio, vt per Bald. in l. quoties. & in l. filiæ. col. 1. ſub nu. 1. C. famil. ercif.

23 Notandum eſt, quòd † hæres ſanguinis portionem iurium ſibi competentium iure ſanguinis habet pro virili: hæres autem bonorum & hæreditatis habet pro hæreditaria portione: Bal. in c. 1. in fin. de eo qui ſibi, & hęred. ſu. maſ. & fœmi.

24 Nec non meminiſſe oportet, † appellatione fundi, vel rei, venire partem: vt l. planè. la 1. §. fin. & ibi Doct. de leg. 1. & Iaſo. in l. ait prætor. in princ. ff. de Iureiura. & in d. l. planè. col. 4. §. 1. & Ang. Aret. in tract. de teſta. in Gloſ. 95. in fi. vbi inſert ad quæſtionem: Teſtator plurib filijs hæredib. inſtitutis diſpoſuit, & aliquo eorum decedente ſine liberis, hæreditatem ſuam diſtribuit inter pauperes, intelligitur hæreditatem ſuam, id eſt, partem hæreditatis relictam illi, ſic decedenti, per l. Lucius. & ibi Gloſſ. & Bal. not. de leg. 1. & appellatione partis venire dimidiam. l. nomen. §. portionis. de verb. ſignific. & Iaſ. in dicta l. ait prætor. cum concord. collectis per Tiraq. in l. ſi vnquàm. in verſ. omnia, vel partem aliquã. num. 8. de reuocan. donat quod quidem quatuor modis limitat Franc. in capit. 2. §. primo. ad fin. de decim. in 6. & maximè, quòd ratione incertitudinis appellatione partis continetur quandoq; totum. vt ſi teſtator legat vxori eam partem domus, in qua ſtare conſueuit, & tempore tã teſtamenti, quàm mortis, teſtator totam domũ in vſu habuit, pariter tota domus venit in legato incerto, quoad partem, & ſic declarato ex teſtatoris vſu: per text. in l. vxori. de legat 3. cum alijs ſimul. alleg. per Tiraquel. in dicto verſic. omnia vel partem aliquam. numero 18. qui tamen non allegat Franch. in dicto loco, & adducit alias diuerſas ſignificationes huius nominis Pars, ſecundum diuerſitatem ſubiectæ materiæ, ibi vſque ad nu. 21. idem in his probat Vaſqui. in tract. de ſucceſſ. progreſ. lib. ſecundo, in præfa. numero 62. 63. 64.

Vlterius in legato fundi non venit pars, quam teſtator actione perſonali tenetur alijs tradere: vt l. qui concubinã. §. qui fundum. de legat. 3. Et traditione mandati obſeruandi ad vnguem quis habere non poteſt partem vel totum, niſi quatenus mandati forma concedit: c. cui. de præben. in 6. qui Priuilegio vltra partem ſibi debitam abutitur, vult ſic totum, & perdit totum: Boer. in deciſ. 300. obligatus vni retrouendere certam rẽ, pro certo pretio, ſoluenti partem pretij, vel ex pluribus hæredibus ſtipulatoris vni ſoluenti partem ſuam, non tenetur tradere partem rei: l. ſiſtulas. §. penult. & ibi not. Bart. ff. de contr. emp. refert Alex. conſil. 76. col. pen. nu. 12. lib. 5.

25 Soluens † partem debiti, non impeditur opponere, & ſe defendere à ſolutione alterius partis: l. fin. & ibi Bal. C. ne vxor pro mari. & l. Lucius. §. teſtator. de leg. 2. quod declara, vt per Bart. in l. cum fidem. de non nu. pecu.

26 Habens † maiorem partem in re, præfertur in aptando, & diuidendo: Bal. in l. ſi. in fi. prin. com. de leg. & in l. ſancimus. in princ. in fin. de donat. Aret. conſil. 157. colum. pen. quod tamen declara, vt per Corn. conſ. 81. colum. pen. & fin. lib. 2. & in recuperando rem vigore ſtatuti de reuendenda vicino, vt per Tiraq. in tit. 1. §. 11. gloſſ. 6. nu. 17. poteſt tamen alienari ei vicino. habenti minimam partem: Bald. in l. 1. C. de com. ſer. manu.

27 † Et frater maior facit diuiſionem & minor elegit, dicit Guid. Papa in quæſt. 289. maior dicitur, qui diutius adminiſtrauit, & non maior natu. Felin. in rub. in fi. de maio. & obedi. Petr. de Vbald. de duo. fratri. in 11. part. princ. ſub num. 79.

28 Diuiſio † autem rerum hæreditariarum præſumitur facta, quando hæredes pro diuiſo ipſas res longo tempore poſſederunt ſeparatè: vt per Gloſſ. communiter ibi per Doctor. approbatam in l. pen. C. commun. diuidun. & Alexan. conſil. 92. colum. 1. lib. 2. & conſil. 3. in fin. lib. 3. & Corn. conſi. 90. col. 2. Ruin. conſil. 117. in fin. lib. 3. ita eſt commun. opin. Dec. conſ. 79. colu. fin. Auin. conſ. 318. colum. 2. & plenè Iaſ. conſ. 172. colum. penult. & fin. lib. 4.

Intellige & declara hanc concluſionem procedere, quando ſic diuiſim poſsidentes ſunt habiles ad contrahendum: Rum. conſi. 29. colum. fin. lib. 4. non autem procedere, quando partes ſunt valde diſpares, non conuenientes portionibus aliorum, & ad inuicem: Alexan. conſil. 25. colum. 5. nume. 17. lib. 5. & Balb. in tract. de præſcript. in 3. par. princ. in quæſt. 10. num. 44. & limita, non habere locum, quando alius debens conſequi ſuam portionem, nihil poſsidet de communi, & apparere poteſt, alium poſſediſſe non prætextu diuiſionis: Bald. conſil. 396. Caſus talis eſt. lib. 1. & Ruin. conſilio 162. colum. 3. num. 14. cum ſequen. lib. 3. & Boer. in deciſ. 58. nume. 6.

29 Aduertendum quippe eſt, † quòd inter fratres vel ſorores ſimul habitantes cum familijs, etiam diſparibus, & patrimonijs non æqualibus, & venientes ad diuiſionem, acerbè, & ſcrupuloſe non eſt agendum: Galcan. conſil. 36. ad fi. & Petr. de Vbal. in d. tract. de duo. fratri. in 11. part. princ. in verſic. duodecimò quæro. nu. 80. vbi diffuſe tractat, quomodo diuiſio facienda ſit. & Bald. conſil. 26. Super primo. lib. 4. & conſil. 388 licet filij. lib. 3. & conſil. 491. lib. 2. & conſil. 19. lib. 3. conſil. 21. lib. 1. Bar. 386. Bald. in tract. de duo. fratri. Paul. de Caſt. conſil. 358. Ad primum. & conſil. 366. Omnipotentis. ad fin. & con. 304. lib. 2. Alex. con. 133. lib. 2. & conſil. 77. lib. 5. Barb. conſi. 22. colum. 2. lib. 1. Ang. conſil. 113. Corn. conſil. 27. libr. 2. Ruin. conſil. 149. lib. 4. Iaſo. & Dec. in l. fin. C. de collati. Iaſ. in l. 1. qui teſta. fac. poſſ. & in §. æquè. num. 62. & ſequ. Inſtit. de actio. in quibus locis habentur deciſiones quæſtionum frequentium in diuiſionibus occurrentib. fieri inter fratres cohæredes, que tam vrbanos, quàm rurales, quomodo etiam res corporales, vel incorporales diuidi poſsint, declarat Bart. in l. ſtipulationes non diuiduntur. colum. 8. num. 18. 19. 20. de verb. obli. quem ibi Doct. communiter ſequuntur.

30 Similiter & † recommunio præſumitur inter fratres, & cohæredes, quando poſt factam diuiſionem communiter poſsident bona: Rom. conſi. 418. Vide not. deci. quòd quis communem domum inter fratres relinquendo ſub ſtricto fideicommiſſo, & fratres hæredes inſtituendo, ſi hæc fratres ratam habent, videtur ſuam portionem elegiſſe in totam dictam domum, & minor erit ſua portio in alijs bonis, ſecundum Pariſ. in conſil. 44. colum. fin. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator vt meliùs, quàm alius poteſt declarare dubitationes, ortas in vltimis voluntatibus, ſic & portiones hæredum clariùs manifeſtare.*

2 *Portiones hæredum clariùs manifeſtantur à teſtatore in teſtamento, quàm quod aliunde fiat talis manifeſtatio.*

3 *Teſtatores in teſtamentis ſæpè mandant, hæredes ſtare in communione, & omnia bona communicare labores, & lucra, & ſimilia.*

4 *Verba hæc Stare in communi, in habentibus diſtinctũ patrimonium, important, quòd expenſæ & victus communiter fiant, & æqualiter conferantur, & quid in fratribus habentibus commune patrimonium?*

5 *Verba hæc, & communicare bona, relata ad res, important, quòd hæredes etiam bona propria quadam vi fideicommiſsi tenentur ad inuicem communicare, vt in hæredibus, & filijs plurium vxorem habentibus dotem maternam, quam ſic iuſsi cenſentur communicare, & tandem de quibus bonis intelligendum ſit.*

6 *Diuiſio portionum inter filios vel hæredes, ea attenditur, quæ & qualitatis eſt facta à patre vel teſtatore, modò quartam falcidiæ & filiorum legitimam non diminuat, & quando importat vltimam voluntatem, & vim habeat vniuerſalis inſtitutionis, de qua, quæ filio facta, & veniant*

uenlant in reſtitutione fideicommiſſi: & nulla eſt, ſi de vno filio non ſit facta mentio in diuiſione, & vt latiùs ibi.

7 *Diuiſio facta de fructibus inæqualiter à teſtatore inter plures legatarios vnius fundi, non facit, quòd ſic proprietas inæqualiter diuidatur.*

8 *Quid, quando ſpecialis & bonorum aſſignatio per patrem ſit facta inter filios plus vni, quàm alteri aſſignando, cuilibet diſtribuendo certam quotam, puta tertiam vel quartam partem hæreditatis, ſecundum filiorum numerum.*

9 *Quæ & ſapit vim vltimæ voluntatis, ideo poterit à patre ſemper reuocari, firma manente parte non reuocata, in huque partibus ceſſat obligatio euictionis, ſi quæ pars fuerit euicta.*

10 *Diuiſio facta à patre inter filios, quando ſit irreuocabilis, accedente tunc iuramento, cum ſine eo vbi donat, nulla eſſet, niſi facta de omnibus bonis, ſine reſeruatione aliqua teſtandi, quia nec cum iuramento valeret, quæ reſeruatio debet eſſe libera, & quomodo, vide latiùs ibidem.*

11 *Quid facta reſeruatione per patrem pro teſtando, & teſtando filios præfatos inſtituat in omnibus bonis eos fideicommiſſo grauando ſine filijs decedentes vno ſic grauato, vel ijs volentibus legitimam eorum ſine onere, hæreditatē paternā vel repudiare vel cū beneficio legis & inuentarij accipere, an & quando bona prius à patre habita debeant in legitimam imputare.*

12 *Donatio omnium bonorum facta per patrem filio vel filijs, an & quando valeat, quid cum iuramento firmata, & ſine reſeruatione teſtandi? quid ſi cum reſeruatione, & quomodo ſit facienda & in ea reſeruatione inſtitutis filijs etiam per verba in omnibus bonis cum onere fideicommiſſi, an illis volentibus legitimam ſine onere, bona prius à patre habita imputent in legitimam, vide ver. diuiſio facta à patre.*

SOLVTIO. II.

1 SECVNDO, quemadmodum † declaratio aliarum dubitationum ex vltimis voluntatibus ortarum ab ipſo teſtatore meliùs, quàm ab alio haberi poteſt, vt latè ſupra allegatum eſt, lib. 1. interpr. 1.
2 verſi. quarto caſu, & vltimo: ita † portionum hæredū manifeſtatio ab ipſo teſtatore clarius fit, quā aliunde,
3 vel ex teſtamento deprehenditur, dum † primò (vt ſæpè in teſtamentis legitur) mandatur, hæredes debere ſtare in communi, & communicare omnia bona, labo-
4 res, & lucra & ſimilia, ſtare in communi, hæc † verba in habentibus diſtinctum patrimonium, important, quòd expenſę victus communiter fiant, & æqualiter conferantur, vt lego tali ſcolari centum cum hoc, quòd ſtare in communi debeat. cum tali in habentibus patrimonium commune, vt in pluribus fratribus iuſsis ſimul, & communiter morari, important communionem fructuum, & expenſarum, quæ æqualiter colligantur, æqualiter expendantur, etiam ſi vnus habeat maiorem familiam, quàm alius, non tenetur propter hoc plus conferre: ita eſt doct. Bart. in l. quintus. de an. lega. & in l ſi quis ita. in fin. de condit. & demonſtr. & in conſil. 168. quidam habens, num. 2. ſequitur Alexan. in conſil. 67. in princ. lib. 5. quod conſil. Bart. allegat,
5 ſub princ. Betonienſis. Illa autem ſequentia † verba, & communicare bona, relata ad res, important, quæ hæredes etiam bona propria quadam via fideicommiſsi tenentur ad inuicem communicare: per l. fin. §. Lucius. de leg. 2. & Lucius. in princ. ad Trebel. tradit Bart. in l. cum pater. §. dulciſsimis. de leg. ſecundo, ponendo exemplum in filijs plurium vxorum, habentibus dotem maternam, & ibi Bald. & Imol. ſequuntur & Paul. de Caſtr. in conſilio 396. Præmittenda ſunt. nume. 2. verſ. nunc ergo ad propoſitum. lib. primo. & Socin. conſil. 4. colum. tertia. num. 11. verſic. tunc ergo ſuccedit. lib. quarto, ita quod tempore diuiſionis debent iſti tales ſic iuſsi communiter diuidere etiam bona propria, vt ibi Socin. dicit, quod effici non videtur ex ſolo iuſſu teſtatoris, quòd æqualiter diuidant, quia intelligitur de bonis communibus, & non de proprijs alterius eorum, dicit Bald. in d. §. dulciſsimis.

Quod etiam intelligendum exiſtimo, ſi petens cōmunicari bona propria alterius ipſe quoque conferat bona ſua propria, vt ſunt verba clara tex. in dicta. leg. fina. §. Lucius. ibi, ſi modò vxor parata ſit in commune bona ſua conferre, & eadem verba ſunt in dicta leg. Lucius eſſet intelligendum, item de bonis proprijs hæredum obuentis tempore teſtamenti, & ante aditam hæreditatem non verò de hæreditatibus, & legatis poſtea acquiſitis per l. coiri. cum quatuor ſequent. ff. pro ſoc. in ſpecie probat Alexand. in dicto conſil. 76. colum. ſecunda, verſic. accedo ad ſecundum nu. 8. lib. quinto, cum quatuor aliorum Doct. approbationibus, ſubſequent. & de laboribus, & lucris, etiam intelligitur de acquiſitis ex negociatione vel quæſtu: l. ſed & ſi adijciatur. ff. eo. habetur in vlti. ſubſcript. in fin. ad dict. conſi. Alexand.

6 Deinde propiùs dicendum eſt, eam † portionum diuiſionem inter filios vel hæredes attendendam, & obſeruandam eſſe, quæ, & qualis eſt à patre, vel à teſtatore facta, quatenus quartam falcidiæ & filiorum legitimam non diminuat: quoties. l. ſi cogitatione. C. famil. ercis. & l. quid ergo ei ita. de legat. primo, & l. hæredi. de his qui. vt indign. & l. parentibus. C. de inoffic. teſtament. & ibi Doct. & Alexand. conſi. 12. in princip. lib. quinto, quæ diuiſio ceſſantibus his, quæ inter patrem, & filios validam obligationem inducunt, etiam extra teſtamentum vel codicillos facta, importat vltimam voluntatem: gloſſ. & Bald. in dicta l. quoties. & Abb. in conſi. 66. n. tertio, lib. ſecundo, & habet vim vniuerſalis inſtitutionis de quocunq; filio factæ, prout ei bonorum vel quotæ hæreditatis diſtributio facta eſt: l. ſi filia §. ſi pater ff. famil. ercis. quæ & ſi habeatur loco prælegatorum, ſuccedit tamen loco portionis hæreditariæ, & veniret in reſtitutione fideicommiſsi: Bartol. & alij in dicta l. quid ergo. & in l. ex parte. §. inteſtato. ff. famil. ercis. Alexand. conſil. 161. nu. tertio, in fi. lib. 2. & Deci. con. 254. col. 2. & ſeq. & late Pariſ. con. 34. col. 3. n. 42. & ſequent. & conſi. 94. ad fin. lib. 2, & valet aſsignatio maioris portionis vni facta, quàm alij dicta l. ex parte. §. inteſtato. dicit Pariſ. dicto conſil. 34. num. 16. ſi tamen de vno filio non eſſet facta mentio in diuiſione, ea ipſo iure eſſet nulla dicit Iaſ. conſil. 104. colum. quarta, in fin. verſic. quarto pro confirmatione: lib. 4. ea etiam de principali relicto hæreditatis facienda inter plures, ſub conditione, quæ defecerit, non facit deficere ipſum hæreditatis relictum, quin id hæredes inſtituti habeant: vt plenè diſcutit Ruin. conſilio. 176. libr. 2.

Idem eſt dicendum, ſi inſtituo talem, & talem, ex partibus, quas aſcripſero, & poſtea non aſcribo, diſtributio partium deficit, non inſtitutio, ſed perinde eſt, ac ſi ſine partibus, & ſine illis verbis ſimpliciter facta eſſet inſtitutio, dicit Caſtren. in l. Stichum. col. 1. ſub nu. 3. de l. 1. facit tex. in l. pen. C. de inſtit. & ſubſtit. & quod ibi Doct. tradunt, & Alex. Iaſ. & Soc. in dict. leg. Stichum.

7 Diuiſio † quoque fructuum, inæqualiter à teſtatore facta ſeu deſignata inter plures legatarios vnius fundi, non facit, quòd ſic proprietas inęqualiter diuidi debeat: vt l. codicillis. § inſulam. & ibi Bald. not. de legat. ſecundo.

8 Similiter ſpecialis † diuiſio, & aſsignatio bonorum per patrem facta inter filios plus vni, quàm alteri aſsignando, non remouetur per generalem hæredum inſtitutionem ab eodem patre inter ipſos filios factam ęqualiter, vel cuilibet filiorum diſtribuendo certam quotam, vt puta, tertiam vel quartam partem hæreditatis, prout filiorum numerus extat, quia ſpecialis prouiſio derogat generali, oſtendens, ſic eſſe ſententiam teſtatoris voluntatem in generali diſtributione, in qua non ſit ſpecialis diuiſio, per dict. l. quoties. & doctr. Bartol. in l. quis ſeruum. §. in fin. num. 6. verſic. quæro, quando legatur de leg. 2. ita in ſpecie reſpondit Iaſ. conſil. 18. lib. 1. & Pariſ. dicto. conſil. 34. num. 17. lib. ſecundo. ad idem tendit doct. Bald. in l. filiæ. colum. 1. ſub nu. 1. C. famil. erciſ.

9 Sequitur tamen, cum † diuiſio huiuſmodi vim ſapiat vltimæ voluntatis, quòd per patrem, dum viuit, ſemper reuocari poteſt, vt ſit talis voluntas ambulatoria vſque ad mortem: l. 4. de adi. leg. cum vulga. & per verba tex. ibi & in ea vſque ad extremum vitæ ſpatium perſeuerauerit. in l. fin. C. de pact. conſuluit Oldra. conſil. 231. vt eius. poſt princ. & Pariſ. conſil. 24. num. 64. lib. 2. remanet autem firma ea pars. quæ non reperitur mutata: vt l. alumnæ. §. qui filias. de ad. lega. & pro tali diuiſione ſciendum eſt etiam, quòd ceſſat obligatio de euictione, ſi pars aliqua fuerit euicta: l. cum pater. §. euictis. de legat. 2. firmat Glo. in dict. l. ſi cogitatione. C. famil. erciſ.

10 Veruntamen inueniuntur quandoque † diuiſiones bonorum à patre inter filios factæ, quæ ſunt irreuocabiles: tales enim ſic eſſe cognoſcuntur his modis, quando præfatio earum, vel cauſæ earum continẽt, quòd factæ ſint pro ſedandis, & remouendis contentionibus, diſcordijs, calumnijs, rixis, & ſcandalis, vel ſimilibus. & pro pace, & quiete tenenda & conſeruanda inter fratres, & factæ, formatæ, & firmatæ apparent per verba, deſignantia tranſlationem dominij & poſſeſsionis de præſenti, vt ſic diuidendo iure proprio, & in perpetuum dedit, tradidit, & conſignauit, cum clauſulis, Ad habendum & c. & conſtituti, & promiſsionis de legitima defenſione, & obligationis per ſe & hæredes & cum iuramento, & cum clauſula. Omni modo meliori, ita quòd hæc ſint extra conceſsionem in peculium, vel in adminiſtrationem: vt in terminis probant Corn. in conſil. 218. colum. 3. & ſequen. lib. 4. & late Ruin. conſi. 187. col. 2. & ſequent. lib. 2. & latiùs Pariſ. conſi. 33. col. 2. & ſequent. lib. 2. faciunt, quæ ſupra lib. præceden. interpr. j. dubit. j. cart. fina. plenè adduxi ad cognoſcendum, donationem eſſe inter viuos, & non cauſa mortis, & Gualden. de arte teſtan. tit. 3. cau. 3. re vera, ſine iuramento in hac ſpecie factum eſſet nihil, eo quòd ex iſta diuiſione erga filios reſultat donatio à patre facta, quæ nõ valet: l. donationes. C. de dona. inter vi. & vxo. ſed iuramento conualidatur, ſecundum commu. opin. doct. atteſtatam per Pariſ. in d. conſil. 33. & Port. Imolen. de com. opin. concluſ. 2. lib. 2. licet in ea non ſit conſtans, ſed conſtantiſsimè firmat Clar. lib. 4. receptarũ ſenten. §. donatio: in quæſt. 8. verſ. fin. dicens, quòd hæc res in practica nullam ſolet habere difficultatem, & ineptus eſſet Aduocatus, qui eam in diſceptationem deducere vellet.

At intellige, hoc non procedere, quando per talem diuiſionem, & donationem eſſent ſublata omnia bona patris, ita quòd nihil eſſet ei reſeruatum, de quo poſſet teſtari, quia donatio, & iuramentum tamquàm tollens liberam teſtamenti factionem, reprobatur per not. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verb. oblig. & in l. pactum, quod dotali. C. de pact. dicit Pau. de Caſtr. conſil. 448. non eſt dubium. colum. fi. in prin. lib. j. & Alexand. conſ. 28. colum. 3. verſ. fortiùs videtur. lib. 3. & eſt commu. opin. atteſtata per Dec. conſi. 30. col. 2. verſ. ſed tamen ſupra dictis donationem omnium bonorum talem, quòd auferat factionem teſtamenti, non valere, vt vbi concord. allegat.

Et reſeruatio cauſa teſtandi requiritur eſſe libera: non enim ſufficeret, reſeruare aliquid cauſa diſponendi in vita ſua, vel pro neceſsitatibus ſuis, vt ſæpè vulgares ſic bona donantes reſeruant, quia non de teſtamento, ſed de actu inter viuos intelligeret facta reſeruatio: vt probat Bart. in conſil. 76. pater filio ſequitur. Dec. d. conſil. 30. colum. penul. in princ. dixi ſupra præceden. lib. interpr. j. dubit. j. in dictio Morte. non valeret etiam reſeruatio cauſa teſtandi, reſtricta ad certam cauſam, vt puta pro anima probat Dec. conſi. 247. colum. fi. verſic. vlterius etiam aduertendum eſt. per l. ſi fratres. §. idem reſpondit. ff. pro ſocio. per illa verba, & ideo nec libertatem de ſupremis iudicijs conſtringere quis poterit, & eſt materia trita, & late tracta per Doct. in d. l. ſtipulatio hoc modo, & in d. l. pactum, quod dotali. & in c. quamuis. de pact. in 6.

11 Reuerſatio † autem de certis bonis vel de reliquis cauſa diſponendi, prout ſibi placuerit, vbi reperitur facta per patrem diuidentem bona inter filios modis, quibus dictum, ſi contingat, eum facere teſtamentum, & eoſdem ſuos filios hæredes inſtituere in omnibus ſuis bonis, onere fidei commiſsi grauando eos decedentes ſine filijs, & præ cæteris grauando vnum filium, vt plura alia onera ſub eat & ſuſtineat, ſi iſte filius ſic vltra alios grauatus, vel etiam alij velint eorum legitimam ſine aliquo onere ex bonis paternis, & hæreditatem paternam ex teſtamento vel repudiare, vel cum priuilegio legis, & inuentarij accipere quæritur. An bona ſic in diuiſione iam prius habita à patre, debeant in legitimã imputare. Breuiter reſpondetur, & eſt vnus effectus irreuocabilis diuiſionis, quòd hæc bona in tali diuiſione accepta non imputantur in legitimam quia in ea non imputantur bona etiam à patre habita ex donatione inter viuos valida iur. per patre firmata, eo q; bona hæc tempore mortis patris penitus ſint extra ſuam hæreditatem. ſecundum quod tempus mortis bona attendun tur pro legitima extrahenda: vt tenet Bart. in l. in quartam. col. 4. ſub num. 10. ver. ſi verò eſt donatio. ad l. Falc. & ibi alij ſequuntur, & maximè Rip. nu. 151. & ita eſſet commun. opin. approbata per Alex. conſil. 8. & col. 1. lib. 2. accedente præſertim. quòd talis donatio non ſit inofficioſa. ſic idem Ripa ibidem. n. 150. probando limitationem Bald. relatam per Fab. de Gioch. in repetitio. auth. nouiſsima, in conſil. 9. num. 79. C. de inoff. teſta. eandem opin. firmat Pau. de Caſtr. conſi. 29. circa primum quæſitum. col. pen. vltra med. ver. certè parcat mihi. lib. 1. Quæ ſententia locum haberet, niſi expreſsè dictum eſſet, quòd pater dedit diuidendo filijs certa bona pro earum parte, vt facilè euenire poteſt: quia tunc intelligeretur pro eorum legitima, & quòd eis imputentur in legitimam, ſecundum Bart. in l. peto. in prin. in fin. de leg. 2. Ang. in d. §. & generaliter. colum. 1. & tenet Ripa in d. l. in quartam. num. 147. & eſt alius effectus vltra irreuocabilitatem, quòd bona huiuſmodi ex diuiſione irreuocabili per filios habita non ſubiacent fidei commiſſo per patrem in teſtamento ſuis filijs iniuncto, & impoſito, ſicut bona filij nõ veniunt ex pacto habita: l. debitor. §. fin. & ibi Doct. ff. ad Trebel. & propriè conſuluit Corn. con. 218. col. 3. ver. nec veniunt. lib. 4. & Pariſ. d. conſil. 33. ſub nu. 73. & ſeq. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Ius accreſcendi vbi tractatur, cuius materia eſt immenſa, profunda & ſubtilis, proueniens immeditatè ex diſpoſitione legis ad iuuandum tacitam teſtatoris voluntatem, in cauſa, vt auctor hanc materiam pertractaret.*

2 *Ius accreſcendi prouenit ex coniunctione, & ex coniecturata defuncti voluntate.*

Et eſt quædam ſubſtitutio vulgaris, cuius portio æquiparatur & concurrit cum portione acquiſita ex iure inſtitutionis, diciturq́; ſucceſſio ex tacita ſubſtitutione, & ex teſtamento.

3 *Ius accreſcendi cognoſcitur ex duobus. Primo, qualiter pars aliqua ſit vacans, &c. quomodo aliæ partes ſint illi vacanti annexæ & coniunctæ, & vbi colligatur, hæc duo eſſe attendenda.*

4 *Ius accreſcendi non procedit, niſi ex triplici capite, ſcilicet pro non ſcripto, quaſi caduco, & vere caduco, & de vno quoque latius diſcutitur, & pulchrè per auctorem, vt videre licet 5. & 6.*

7 *Et quando pars vacans cæteris coniungatur, quæ coniunctio ſit triplici modo: Aut re tantum: aut re & verbis: aut verbis tantum.*

8 *Et de duplici coniunctione legis & hominis, & quæ ac quales, dilucidè ibidem habetur. Item quando coniunctio re fiat tantum, quando etiam verbis, omnia perpulchre dilucidantur.*

9 *Ius accreſcendi quomodo procedat & in hæreditatibus, & in legatis, & in fideicommiſſis, & vt locum habere requiritur pars vacans, & portio alia coniuncta, cui vacans accedere poſſit, & quomodo debet eſſe vacans, & aliqua differentia iuris accreſcendi, & non decreſcendi.*

10 *Ius accreſcendi procedit in hæredum inſtitutione & pro cohæredibus iunctis, & hæredibus, diſiunctis à priuato teſtatore inſtitutis, qui pro parte decedat teſtatus & pro parte inteſtatus, quando limita in milite, & in priuato inter liberos, & in cauſa pia, vt latiùs ibidem.*

11 *Ius accreſcendi, qua ratione ſit inductum, & quòd cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati teſtatore inuito, & eſt communis, quòd tamen nec per teſtatorem poteſt prohiberi in inſtitutione, vel ſubſtitutione directa, & eſt communis, nec per ipſos hæredes, & ratione maximè abſurdi, proceditque inter inſtitutos & ſubſtitutos, & quomodo, latius diſcutitur.*

12 *Filius hæres inſtitutus non poteſt acceptare & retinere legitimam, reſiduum hæreditatis repudiando: & eſt communis.*

Fallit, ſi haberet vulgarem ſubſtitutum, ac ita eſſet legatis grauatus.

13 *Ius accreſcendi omnes admittit pro hæreditaria portione & parte ad eam deficientem ſi omnes fuerint diſiuncti ab ea parte, & qui dicantur diſiuncti, quid ſi coniuncti, quando re tantum, aut verbis, aut re & verbis, qui præferuntur, in legatis. ſ. cum in hæreditatibus directè relictis hæc altercatio ceſſet.*

Et in eo iure concurrunt pari coniunctione iuncti, diuerſimodeq́; inter cohæredes, & inter extraneos ſubſtitutos, & de parte deficiente quomodo accreſcat.

15 *Ius accreſcendi locum habet in legatis & fideicommiſſis particularibus quoque, in quibus eadem ratio procedit & coniunctionis & prælationis, prout in hæreditatibus ſupra dictum eſt, & in quo tamen differant ab hæreditatibus.*

16 *Ius accreſcendi in coniunctis re tantum, differt in & à coniunctis re & verbis: et eſt communis, & quando datur legatario vel fideicommiſſario etiam vniuerſali volenti & non inuito, & prohiberi poſſit per teſtatorem inter eos, poſſitque renunciari per legatarium & fideicommiſſarium, in iure tamen accreſcendi, non decreſcendi.*

17 *Ius accreſcendi quomodo procedat, cum fundus ſit plurib. relictus. & vnus ſit ſolus hæres inſtitutus, quantum habeat illi adiunctus, quid adita hæreditate per talem hæredem, & quid non adita, & quid collegatario inſtituto non ſolo, ſed cum aliis, quomodo & quibus ſua portio accreſcat: & an hoc procedat in re legata hæreditaria vel extranei, & propria teſtatoris, & an in re coniunctis vel re & verbis, & referuntur opin. Bar. & ſequacium, & altera Cuma. & de opin. Bar. tenenda, vtì magis conuenienti menti teſtatoris.*

18 *Ius accreſcendi an & quando locum habere poſſit in filias circa legata, ſibi facta à parentibus, vel neptibus, pro earum dotibus, aut quando nupſerint, aliqua earum decedente nubat, vel ſuam portionem renunciante, an accreſcat ſororibus aliis an verò penes hæredem grauatum remanet, latius hæc & perpulchre diſcutiuntur.*

19 *Ius accreſcendi locum habet quoque inter plures fideicommiſſarios in fideicommiſſis & ſubſtitutionibus vniuerſalibus, maximè ratione coniunctionis, re, vel verbis, vel re & verbis, niſi adſit aſſertio contraria pacto, & an & quando procedat, & in quo differat ab inſtitutionibus & ſubſtitutionibus directis, & latiùs de materia diſcutitur.*

20 *Ius eiuſdem gradus, naturæ, qualitatis, & vinculi, ſequitur portionem, quæ accreuerit, quod in ſe habet illa, cui demum accreſcit, cum quid dubii, vel quid certum contigerit circa portionem vacantem, cui. ſ. accreſcat, & quòd portio deficiens velut alluuio accreſcit portioni perſonæ. i. ad vtilitatem perſonæ.*

21 *Ius accreſcendi adhærens rei & portioni agnitæ, decedente perſona, cuius eſt portio augenda, vel aucta tranſmittitur ad eius hæredes, ſi non ſint elapſi. 30. anni à tempore mortis eius, de cuius hæreditate agitur.*

SOLVTIO III.

SEQVITVR PRINCIPALITER SEcundo loco videre, ſi acciderit, eum, cui pars aliqua in inſtitutione, in legato, vel in fideicommiſſo deſignata eſt; defeciſſe modo aliquo, partem iſtam reperiri vacantem incapacitate, morte naturali, vel ciuili, vel repudiatione eiuſdem, cui relicta eſt, quid de ea agendum ſit, nempe neceſſe eſt recurrere ad gurgitem vaſtum Iuris accreſcendi, vel ad ius tranſmiſſionis.

1 De quo autem † iure accreſcendi hic velle amplius, & plenius tractare, quàm actum ſit, tam per antiquos, quàm modernos. Docto. in leg. re coniunctio. de lega. 3. & in rubr. & in leg. prima. C. quan. non peten. par. & per ipſummet Imperatorem in leg. prima. de cadu. toll. & per Franciſcum Duarenum in ſpecie ſuo tractatu de iure accreſcendi & per Anto. Fameum in tract. de coniunctio. plura me deterrent, & remouent. primum immenſitas, profunditas, ſubtilitas materiæ, per Iaſ. Crot. & Rip. in exordio pro teſtata in dict. leg. re coniuncti non meis quidem viribus æqua, & explicatio eiuſdem materiæ per eos, & Hier. Cagn. in d. rub. & in d. leg. prima. ita ample, plene, & diffusè peracta, quòd ſuppletio alia videatur ſuperflua, & digreſſio à principali noſtri tractatus de interpretatione vltimarum voluntatum, quæ videtur diſtare à materia iuris accreſcendi, quæ immediate prouenit ex diſpoſitione Legis ad iuuandam (concedo) voluntatem tacitam: & coniecturatam teſtatoris, per leg. ſi Titio, & Mæuio, in fin. de leg. ſecundo. & leg. ſi in teſtamento. de vulg. & pupill. probant vti commun. opin. Hier. Cagno. in dict. rub. nume. 22. & Ruin. conſil. 131. colum. 5. in fin. num. ſeptimo. lib. tertio. Menoch. de adipi. poſ. remed. 4. nume. 119. 120. & hæc teſtatoris tacita voluntas hic me eiuſdem materiæ meminiſſe coegit, & de qua per Vaſq. in tracta. de ſucceſſio. progreſſu. libr. ſecundo. in

2 præfat. nu. 26. Ius † enim accreſcendi ex coniunctione, & ex coniectura voluntate defuncti prouenit, dicit Cum. in l. huiuſmodi. §. ſi Titio. col. 1. in fi. num. 2. de lega. primo. & eſt quædam ſubſtitutio vulgaris dicit. Bald.

Bald. in conſilio 89. Super primo ad princ. lib. 5. & precedit ex coniectura ta mente teſtatoris, no Bald. & Alex. in l. cohæredi. §. qui diſcretas. de vulga. & pupill. & re vera portio acquiſita ex iure accreſcendi æquiparatur, & concurrit cum portione acquiſita ex iure inſtitutionis, per text. in d. l. ſi in teſtamento. de vulga. & pupill. & ibi Alex. num. 4. Iaſo. num. 5. & Vaſq. in d. præfa. num. 26. & dicitur ſucceſsio ex tacita ſubſtitutione, & ex teſtamento: Dec. in l. 1. colum. 3. num. 8. C. de teſtam. mili. & deinde timor nimiæ prolixitatis ad noſtram propoſitam materiam, quæ nimis ex ſe ipſa prolixa eſt, hæc (vt dixi) me remouent, vt omittam hoc in loco tractare de iure accreſcendi.

Veruntamen id tantum dicam pro faciliori, & breuiori huiuſmodi iuris cognitione, cum ad illud recurſu opus fuerit, etiam pro illa quali tacita voluntate teſtatoris interpretanda, quod ex tantis præmiſsis, & euidentalibus longo apparatu adductis non ineptè per

3 Doct. in d. locis † duo ſufficiunt, animaduerti, & cognoſci.

Primum, quomodo, & qualiter pars aliqua ſit vacans.

Alterum, quæ & quorum, & quomodo aliæ partes ſint illi vacanti annexæ, & coniunctæ, hæc enim duo attendenda eſſe, colliguntur ex tex. dict. l. 1. de cad. toll. de primo à prin. vſque ad § his ita diffinitis. & de ſecundo à d. §. his ita. vſque ad fin. legis.

Primum aggrediendo pariter ſecundum tex. in d. l.

4 1. à §. primo. videmus, † partem vacantem, & deficientem eſſe, & dicit triplici modo, vno, pro non ſcriptam: alio modo, quaſi caducam: & vltimo caducam.

Pro non ſcripta rei pars relicta dicitur, & habetur, quando is, cui relinquitur, non erat in rerum natura tempore conditi teſtamenti, vel qui erat mortuus naturaliter. d. l. 1. §. & cum triplici. & l. penul. ff. de his quæ pro non ſcriptis habentur, vel ciuiliter, quia damnatus in metallum, bannitus, vel profeſſus religionem Minorum fratrũ: l. 3. & ibi Bar. ff. eo & l. 1. & ibi D. C. de hæred. inſtit. & exiſtens in poteſtate Turcarũ, & non rediens. d. l. penul. de his, quæ pro nõ ſcrip. & omne improbatũ à lege aſcriptũ in teſtamentis, habetur pro non ſcripto: vt l. 1. & l. fin. ff. de. & l. turpia. in princ. ff. de leg. 1. Pro non ſcriptum denotat fictionem: quia vbi non eſt eſſentia, fingitur per legem non eſſe ſcripturam, dicit Bald. in l. Celſus. vltra med. de leg. 2. exinde inſtitutio facta de filijs alicuius, his etiam non exiſtentibus natis tempore mortis teſtatoris, habetur pro non ſcripta: Dec. conſil. 253. colum. fin. ver. poſtremo: Idem ius eſt, ſi in humanis non exiſtat hæres, vel alius. quando grauatur ad præſtandum alij relictum, vt id habeatur pro non ſcripto: l. quidam referunt. de iur. codicil.

5 Alio modo relictum in cauſa caduci, † vel quaſi caducum dicitur, quando is, cui eſt factum relictum poſt teſtamentum, teſtatore adhuc viuente, deceſsit, vel ipſum relictum, deficiente conditione, vel modo alio perijt, & defecit. Tex. & gloſſ. in d. §. & cum triplici. Oldra. conſil. 141. Thema tale eſt. D. G. in prin. & Ange. in conſil. 57. Domina Andrea. ad princ. vbi etiam teſtator non poteſt facere quin talis caducitas non ſuccedat, & Fulgo. conſil. 102. præſuppoſito, colum. 2. ver. præterea cum quis inſtituitur. & Io. Andre. in addi. incipien. cum patronus. in 3. quæſt. ad ſpe. de teſta. §. 1. & Deci. conſil. 529. num. primo. & Soci. conſil. 140. colum. 3. vnum tamen non omitto. lib. 1. vbi in not. q. de hærede grauato, ſi deceſſerit ſine filijs, eo decedente, cum filijs viuis teſtatore ſubtiliter more ſuo probat teſtamentum effectum, quaſi caducum non ſuſtineri, etiam per clauſulam codicillarem, ita quòd locus eſt ſucceſsioni ab inteſtato, & fidei commiſſum non debet præſtari, & ſequitur. Oldr. in dict. conſil. 141. Contrarium tamen tenent ob clauſulam codicillarem, Dec. conſi. 142. & Paris conſ. 62. col. 3. nu. 15. libr. 2.

6 Vltimo relicti pars † caduca eſt, quando poſt mortem teſtatoris defecta ſit, vel repudiatione hæredis, vel legatarij, vel morte, pendente conditione relicti. gloſſ. fin. in dict. §. & cum triplici. & §. ſin autem ſub conditione. in dict. l. prima. de cad. toll. & §. ſi eadem res. Inſtit. de lega. vel etiam repudiatione tacita eius, qui conſequi poterat partem ipſa vacantem. per. l. 3. in fin. cum duabus l. ſequentibus. ff. de bon. poſſ. tradit gloſ. in ver. omittentibus. in d. l. 1. quando non pet. par. vel deficiente conditione, l. hæc ſcriptura, §. primo. de condi. & demonſtr. & de his modis inducendæ caducitatis eſt gloſ. in l. ſi ab eo. ff. de vſufruct. leg. & tradit Bald. in d. l. 1. colum. 4. ver. quartæ quæſtioni. quando non pet. par. quod ius accreſcendi non procedit, niſi ex triplici capite, ſ. pro non ſcripto, quaſi caduco, & verè caduco, vt ibi per eum, & in d. §. & cum triplici. declarantem, & adducentem de his tribus capitibus congruas rationes, & per Rip. in dict. l. re coniuncti. colum. 3. num. 11. adducentem ſolam declarationem, Cæp. in cau. 58. vbi habemus tam aptas declarationes per tex. & gloſſ. & Bald. in locis allega. & per Crot. in dict. l. re coniuncti num. 98.

7 Alterum, & ſecundum reſpiciendo. ſ. † partem vacantem, & eum, cui relicta eſt, cæteris coniunctum eſſe intelligitur triplici modo. aut re tantum, aut re & verbis tantum, per tex. in l. triplici. de verb. ſignific. & ibi exempla ponuntur. & per Alcia. ibidem & tex. in dict. l. re coniuncti. & in d. l. 1. §. his ita diffinitis. de cad. toll. & ibi Bal. tractat de duplici coniunctione Legis & hominis Legis, quando plures perſonæ ſimul ſuccedunt in loco patris: vt §. cum filius. inſtit. de hæred. quæ ab inteſta. de f. & quando ius vnius perſonæ deſcendit in plures: vt l. Procul. de leg. 2. & l. ſi ex pluribus. ff. de ſuis & legit. hæred. & latius explicat Barto. in d. l. re coniuncti. num. 17. & quòd dicantur coniuncti verbis tantum, vt ibi nu. 18. per eum.

Hominis coniunctio (de qua agitur) eſt illa, quæ fit tripliciter, vt dixi per d. l. triplici. licet Bal. dicat dupliciter habendo pro vno coniunctione vna modo vel re, vel verbis coniunctum, & pro altera duplici modo, re,

8 & verbis coniunctum. † Re autem fit coniunctio, quando pluribus, & diſiunctis verbis diſpoſitiuis abſque partium expreſsione, pluribus eadem res relinquitur, exempla ponuntur, vt dixi, in dict. l. triplici. & d. l. re coniuncti & in l. ſi Fortidianum. C. de leg. & in dict. §. Si eadẽ res. inſt. d. leg. & per Bal. Saly. & Caſt. & in d. §. his ita diffinitis. & per Bart. in d. l. re coniuncti. num. 6. & ibi Rip. num. 29. vſque ad num. 43. vbi & in nu. 43. concludit, & probat, coniunctos re eſſe, quibus eadem res ſeparatim, ſpecialiter, & expreſſe in ſpecie ab eodem hærede præſtanda, & ab eodem teſtatore relinquitur, vbi loquitur in legatis, poteſt etiam poni exemplum in inſtitutione hæredum, per l. coniunctim. de leg. 3. & ibi gloſſ. & Salyc. in dict. §. his ita diffinitis. col. 1. & Dec. & Crot. in d. l. re coniuncti. num. 21. per l. Iulianus. in prin. ff. de hæred. inſtit. ita enim plures ad eandem hæreditatem, vel rem relictam concurrentes ſunt, vt dicantur ad inuicem cõcurſu ſibi partes facere: d. l. coniunctim. & l. interdum. in princ. ff. de hæred. inſtit. & d. l. ſi. Fortidianum & Barto. in l. item, quod Sabinus. §. primo. ſupra ſin. ff. eo. de hæred. inſti. declarat, re coniunctos eſſe, qui demum vocantur in ſolidum ad eandem portionem, ex diſpoſitione expreſſa defuncti.

Verbis coniuncti ſunt, & non re, qui verborum complexu, & ſermone vno coniuncti ſunt per coniunctiuas dictiones, & nomina diſtributiua, & collectiua æqualiter: vt d. l. re coniuncti. & d. l. triplici & d. l. 1. §. hoc itaque tam variè. de cad. tol. & exempla ponuntur in d. ll. & per

& per Barto. in d. l. re coniuncti. num. 11. vſque ad num. 15. & ibi Crot. à nume. 27. vſque ad nuc. 41. & Rip. à n. 44. vſque ad num. 53. hoc eſt, quòd verba teſtatoris coniungant perſonas, & diſtinguant portiones. vt, Ego Titio, & Seio fundum, æquis portionibus. iſti ſunt coniuncti verbis tantum, dicit Bald. in d. §. his ita diffinitis. in 1. col. intellige, quando plura ſubſtantiua copulantur vni verbo principali: Bald. in l. ſi Fortidianum. C. de lega. & eſt text. in dict. l. re coniuncti.

Re denique, & verbis coniuncti dicuntur, qui rei & nominum complexu iunguntur. vt, Titio & Mæuio Stichum lego. Titium & Mæuium hæredes inſtituo: per dict. l. triplici. & d. §. ſi eadem res. probat Barto. in d. l. re coniuncti. num. 16. & ibi Rip. num. 4. ſub tali exemplo ita dicit, & latè defendit, eſſe commun. opin. ad num. 54. vſque ad num. 57. & probat Cagno. in d. l. 1. ſub vlt. no. quando non pet. par. attendendum quoque eſt, quòd iuncti re, & verbis dicuntur per nomen collectiuum ex commun. opin. atteſtata per Iaſo. in l. huiuſmodi. §. quibus. ad fi. de leg. 1.

Duobus his itaque principaliter inſpectis, & de portione vocante, & de coniunctione, † illatio fit ad ius ipſum accreſcendi, quomodo procedat, & in hæreditatibus, & in legatis, & in fideicommiſsis, retento principali inſtituto noſtro hic, non ingurgitando materiam ipſam iuris accreſcendi: namq; ius accreſcendi, vt locũ habeat, requiritur, quòd adſit pars vacans, & quòd adſit alia portio coniuncta, cui vacans accreſcere valeat, nouiſsimè ponit Vaſq. in tract. de ſucceſſ. progreſ. lib. 2. in præfa. nu. 71. 72. & debet eſſe vacans ipſo iure, & nõ ope. exceptionis: quia ceſſaret ius accreſcendi, per gloſ. in ver. iuraſſet. in l. ſi duo patroni. in prin. ff. de iure iur. & ibi Barto. in primo not. no. & dicit eſſe mirabile, & alij ſequuntur, & firmat Corn. in conſil. 309. col. 2. in fin. verſ. & quando portio lib. 1. & Ang. Are. in tract. de teſt. in gloſ. 42. col. 1. ante nu. 4. & Iaſo. in l. ſi duobus. in prin. de lega. 1. & Rip. in dict. l. re coniuncti. nume. 176.

9

Aliud quoque in propoſita materia inſpiciendum eſt, quòd vnum dicitur ius accreſcendi, competens coniunctis tantum verbis: alterum, ius non decreſcendi, cõpetens coniunctis re, vel re & verbis: Cyn. in l. ſi plures. colu. 3. in 2. quæſt. C. de cond. inſer. & Barto. in d. l. re coniuncti. num. 20. vſque ad nu. 24.

10 In hæredum † inſtitutione locum habet ius accreſcendi non ſolùm pro cohæredibus iunctis, vt l. liber homo. §. ſi quis. & l. ſi quis hæredes. ff. de hæred. inſtit. & l. qui ex duabus. §. fina. de acquir. hæred. Bald. conſil. 88. ſuper primo. in princip. lib. 5. & Pariſ. conſilio 44. nume. 2. libr. 3. ſed etiam pro hæredibus diſiunctis, & ſeparatis à priuato teſtatore inſtitutis: per l. hæredes ſine partibus. de hæred. inſtit. tradit Barto. in d. l. re coniuncti. ſub num. 25. adducta ratione, ne teſtator decedat pro parte inteſtatus: latè ibidem probat Ripa num. 76. cum ſequent. & numero 82. & 83. adducendo, hanc concluſionem fallentiam pati in teſtamento militis, qui poteſt decedere pro parte inteſtatus: per l. ſi duob. ff. de mil. teſt. & etiam in teſtamento priuati in caſibus, in quibus ſic poteſt decedere pro parte inteſtatus, vt ibi per eum. & per Dec. in l. ius noſtrum ſub num. 7. de Regu. iur. exprimentem in teſtamento inter liberos, & in cauſa pia, allegando Bart. Alexan. & Abba. in locis ibi citatis addo Bald. in l. ſenium. in fi. C. qui teſta. fac. poſ. firmantem, ius accreſcendi non habere locum de pia cauſa ad non piam, cum propria cauſa ſit diſpenſatio, quæ non recipit ius accreſcendi, ne multiplicetur inconueniens. & Crot. in d. l. re coniuncti. nume. 161. & Deci. in dict. l. ius noſtrum. ponit tres alias fallentias vt quis poteſt pro parte teſtatus, & ꝑ parte inteſtatus decedere. ſ. non à principio, ſed ex pòſt facto, ꝑ l. circa ff. de inof. teſta. & ſtatuto ſic diſponente, vt per Ange, Imo. & Alexan. in l. moribus. in prin. de vulg. & pupil. & in prohibito per Legem communem vel municipalem totum relinquere, vt per Bar. in l. 1. C. de ſecun. nup. & has fallentias corroborat, & firmat Cagnol. in dict. l. ius noſtrum. præter vltimam, eo, quòd procedat ſic ex diſpoſitione Legis vltra quantitatem relinqui permiſſam concedi venientibus ab inteſtato, per l. expreſsis. & non iure accreſcendi intellecto per Dec.

Hac enim ratione, ne pro parte teſtatus, &c. ductum
11 † eſt ius accreſcendi: vt not. Gloſſ. in l. ſi ſeruus communis ab extero. ff. de acquir. hæred. Bal. in l. Celſus. in fi. de lega. 2. & pulchrè in l. 1. C. de inde. vidui. toll. quia cauſa teſtati etiam inuito teſtatore trahit ad ſe cauſam inteſtati author. Dyn. & Cyn. probat idem Bald. in l. hæreditas, ſupra ſi. ff. de hæred. inſti ponunt Dec. in d. l. ius noſtrum. nume. 2. & Cagno. ſub num. 5. atteſtans, ſic communiter approbari, & rub. num. 8. quando non pet. par. Vnde tale ius accreſcendi ꝑ teſtatorem in inſtitutione, vel ſubſtitutione directa non poteſt prohiberi: Cur. Sen. conſilio 75. columna ſecunda, eſt commun. opin. vt poſui ſuprà libr. præced. interpret. 2. dubit. 2. verſic. 29. teſtator non poteſt etiam prohiberi per ipſos hæredes, quia eis inuitis accreſcit, vt ſonant verba tex. in d. l. qui ex duobus. in fi. de acquir. hæred. & in dict. l. prima. §. his ita diffinitis. de cad. tollen. ratione abſurditatis ibi in tex. aſsignata, cum ſit abſurdum, eiuſdem hæreditatis partem quidem agnoſcere, partem reſpuere, intelligendo, vt per Barto. in d. l. re coniuncti. numero 53. & ibi per alios, ita, quòd filius hæres inſtitutus non poteſt acceptare, & retinere legitimam, & repudiare reſiduum hæreditatis: Dec. in di. l. ius noſtrum num. 5. & dicit com. in l. hæres inſtituta. numero 5. C. de impub. & al. ſubſtit. niſi haberet vulgarem ſubſtitutum, ac ita eſſet legatis grauatus: Couar. in cap. Raynutius. in ſuo §. fin. ad fin. de teſta. & Bero. conſilio 24. numero 6. libr. ſecundo, & pariter ius tale procedit, & inter inſtitutos, & inter ſubſtitutos: d. §. his ita diffinitis. ſiue quando de ſe ipſo ad ſe ipſum accreſcat, per l. primam. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. inſtit. Capra. conſilio 75. numero 16. & Fulg. conſilio 102. columna ſecunda, trahendo vniuerſum, & per Aym. conſilio 62. columna ſecunda, numero 5. Goz. conſilio 21. numero 8. ſiue quando de alio ad ſe accreſcit, dicit Bald. in l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos. de vulga. & pupil. & per Imo. in dict. §. ſi ex fundo. columna. 3. & ſequen. in 5. fallen. vbi intelligit, ſubſtitutionẽ in re certa factam, per verbum, Subſtituo. per ius accreſcendi ad ſe non trahere vniuerſum: per l. cogi. §. & generaliter. ff. ad Trebell. pro commun. opin. Dyn. per alios ſecuta firmat Roma. conſilio 58. in princ. ex inſtitutione rei certæ etiam datæ in vita per teſtatorẽ, vtputa inſtituentem filias in dotibus eiſdem datis, moriente hærede vniuerſali, ante aditam hæreditatem, vel eam repudiante, filiabus ipſis, vel earum hæredibus, accreſcit hæreditas: probat Pau. de Caſt. conſilio 86. Dubitatio vertitur. columna prima. numero 3. 4. libr. primo, ſequitur Rip. in dict. l. re coniuncti. numero ſexageſimo nono & per Iaſo. in conſilio 72. in fin. lib. 3.

13 Vbi autem † contentio fuerit inter plures hæredes de prælatione ad partem deficientem, ſi omnes fuerint diſiuncti à parte deficiente, iure accreſcendi ad eam pro hæreditaria parte admittuntur omnes. dict. §. his ita diffinitis. vbi diſiuncti appellantur, qui ſunt tantum re coniuncti, vt ibi per gloſſ. & doct. & clarior tex. eſt in l. hæredes, & ibi Barto. & Imo. & Angel. in l. ſi liber homo. §. cum quis. ff. de hæred. inſtitu. vbi in di. l. hæredes, Bald. Ang. & Imo. dicunt habere locum ius accreſcendi ſine aliqua coniunctione in hæreditatibus directè relictis, ne teſtator inueniatur pro parte teſta-

tus, & pro parte inteſtatus, ſi vero parti deficienti fuerint coniuncti, aut re tantum, & neuter ad inuicem præfertur. l. Mæuio. de lega. ſecundo. aut verbis, & præfertur coniunctus nomine appellatiuo, vt hoc exemplo, inſtituo hæredem Titium, & filios mei fratris, ſi pars vnius ex filijs fratris deficiat accreſcit cohæredibus filijs fratris, & non Titio, per l. ſi quis Titio. de vſufruct. accreſcen. tradit Bartol. in d. l. re coinuncti. numero vigeſimonono. & ibi Ripa à numero 102. vſque ad numerũ 110. de collatiue coniunctis, aut re, & verbis coniunctus, & præfertur vno modo coniuncto, text. in d. l. re coniuncti. & dicto §. his ita diſſinitis. verſic. ſi vero, & d. l. hæredes. & l. cohæredi. §. qui diſcretas. de vulgar. & pupilla. aut vnus re, & alter verbis coniunctus & ſimul admittuntur, ſecundum opin. Ioan. & Azo. approbatam per Barto. in dict. l. re coniuncti. numero 32. & Gloſſ. fin. in l. prima. in fin. de vſufruct. accreſcen. in hæredibus videtur text. in dict. §. his ita verſic. ſin autem ex his, ibi, ſed ad omnes tam diſiunctos quàm coniunctos ſimiliter cum ſuo onere pro parte hæreditatis perueniat. & iſta opi. Io. & Azo. eſt communiter approbata, dicit Crot. in dict. l. re coniuncti. nume. 47. altercatio vero opinionum inter iſtos, vnum re, & alterum verbis coniunctos, de quibus per Ripã in dict. l. re coniuncti. num. 26. & num. 114. militat in legatis, & non in hæreditatibus directe relictis, vt ex d. §. his ita. & ex d. l. hæredes. & ibi not. per doct. liquere poteſt.

14 Pari autem † coniunctione iuncti concurrunt in re accreſcendi, Ripa in d. l. re coniuncti. numero 101. licet cum ſuo grauamine partem deficientem cohæredum portioni accreſcere dicat text. in dict. §. his ita diſſinitis, tamen videndæ ſunt plures declarationes ad hoc traditæ per Barto. in dict. l. re coniuncti. num. 54. & Saly. in dict. l. prima. § ſin autem diſiunctim. colum. penul. verſ. his ſic declaratis, & Rip. in dict. l. re coniuncti. à num. 190. vſque ad num. 196. Item pars deficiens accreſcit coniunctis pro portionibus hæreditarijs: dicto. §. his ita diſſinitis. & l. ſi plures. de vulga. & pupil. & diuerſimodè inter cohæredes, & inter extraneos ſubſtit. l. qui cũ plures. & ibi Bald. & Pau. de Caſt. ff. eo.

In legatis, & fidei commiſsis particularibus ſimiliter
15 ius accreſcendi locum habere, certi iuris eſt: per d. l. 1. §. vbi autem legatarij. & l. ſi duobus. §. 1. de lega. 1. & l. Mæuio. in princ. de lega. 2. & Barto. & alij in dict. l. re coniuncti & Dec. conſilio 562. & eadem ratio & coniunctionis. & prælationis habetur, prout ſupra in hæreditatibus dictum eſt, in aliquibus autem differunt ab hæreditatibus, quia in legatarijs ius accreſcendi non competit niſi volentibus, dicto §. vbi autem legatarijs, & ſine onere in caducitate pro non ſcripti niſi rarò. per text. & Gloſſ. in d. l. prima. § in primo. & Barto. in d. l. re coniuncti. numero 54. & Rip. numero 190. ex ſententia aliorum adducit rationem, quia legata non habent perſonam veram neque fictam in qua fundentur, ideo onus etiam habetur pro non ſcripto, non ſic eſt in hæreditate in qua eſt perſona ficta i. hæreditas iacens, quæ repręſentat perſonam defuncti, ſuper impugnatione huius rationis aliter non inſiſtam, attentis legum
16 deciſionib. ſic dictantibus † & in coniunctis re tantum ius accreſcendi locum habens per viam non decreſcendi datur ſine onere, dict. l. prima. §. ſin autem ad deficientis. Angel. Aret. in §. ſi eadem res. in fin. inſtit. de lega. Rip. dict. l. re coniuncti numero 193. vbi in numero 194. ſubiungit, non ita eſſe in coniunctis re, & verbis, ob culpam repetentem onus adiectum perſonæ vni in Perſona omium, & ſic eſſe commun. opin. & ſicut ius accreſcendi datur legatario, vel fidei commiſſario, etiam vniuerſali volenti, & non inuito, vt datur hæredib. directis inuitis, vt dictum eſt, ita inter legatarios, vel fideicommiſſarios poteſt per teſtatorem expreſſè, & tacitè prohiberi. l. dominus. de vſufruc. & l. Lucius. §. quæ habebat. ad Trebel. firmat Bald. in dict. l. prima. columna 8. verſic. nonne. q. 1. nume. 231. quando non per. par. ibi in rub. Cagno. in fin. & Rip. in dict. l. re coniuncti. numero 133. & Crot. numero 52. & hunc caſum apud doctores nullam habere difficultatem, dicit Clar. in ſuo §. teſtamentum. in quæſt. 74. & poteſt per legatarium vel fideicommiſſarium renuntiari. Bald. in d. l. prima. numero 24. quod verum eſt in iure accreſcendi, ſecus eſt in iure non decreſcendi quod pertinet ad re coniunctos, quia iſti vti inſolidum rei aſsignatæ non poſſunt partem velle, & partem nolle. l. neminem. de lega. ſecundo. Barto. in dict. l. re coniuncti. numero 51. tacitè autem prohiberi per teſtatorem intelligendum eſt, vbi ex coniecturis euidens eſſet voluntas defuncti in contrarium, per not. in l. licet, tradit Cuma. in l. huiuſmodi. §. ſi Titio. in prima lectura. col. 1. in fin. de leg. 1.

Reperitur quandoque, & vulgares reſponderent
17 contrarium, quòd fundus iure legati relictus eſt pluribus, & ei qui ſolus eſt inſtitutus hæres, à quo ſibi ipſi cum non valeat legatum, ſua quidem portio accreſcit legatarijs cæteris ad quos ita totus fundus pertinet. l. plane vbi. §. ſi duobus de leg. primo, & ibi Pa. de Caſt. dicit no. diligenter iſtum caſum, quia frequenter contingit & procedit ex imperitia notariorum, quia teſtatores relinquunt legata alicui cum alio adiuncto, & poſtea inſtituunt eum hæredem, ſi quæratur quantum habebit coniunctus, recurre (inquit ipſe) ad iſtum text. & ibi dicta per eum, & per Bald. in conſilio 23. ſuper alio lib. ſecundo. Sed iſte, & ſequens caſus intelligi debet poſt aditam hæreditatem per talem hæredem, & collegatarium, quia dum pendet tempus repudiandi hæreditatem, & tanto magis cum fuerit repudiata, vel mortuus fuerit hæres collegatarius non adita hæreditate, in totum valet ipſum legatum, vt l. qui filiabus §. fin. & l. ſeq. & ibi not. Bald. Caſtren. Alexan. & Iaſo. intellige niſi in tali legato eſſet datus ſubſtitutus. quia ipſe haberet legatum per l. primam. §. in primo. & §. ſequ. de cadu. tollen. tradit Bald. conſilio 154. Quædam mulier. nume. 1. lib. 5. ſequitur Gabriel. Eugub. conſil. 114. num. 3. Si vero idem collegatarius cum alijs inſtitutus eſt, pro ſua portione à ſe relicta legatum accreſcit coniunctis, pro portionibus à cohæredibus relictis ipſi collegatario, & cohæredi, concurrit ipſe cum alijs legatarijs. l. legatum eſt delibatio. §. hæredi. & ibi Gloſſ. & Docto. eo. ponunt, exemplum legati facti duobus extraneis, & hæredi pro dimidia cũ alio, quòd legatarij rei legatæ habent quinque partes, quarum tres ſuo iure legati percipiunt, & duas iure accreſcendi ab hærede collegatario, & ipſe hęres à cohærede accipit ſextam partem, & pro numero perſonarum legatariorum, & portionum hęreditariarũ fit partitio inter legatarios, nõ hęredes, & hæredes, quatenus enim relinquitur hæredi à ſe ipſo non valet & coniunctis accreſcit, dicto §. ſi duobus. & dicto §. hæredi, & ibi Barto. Bald. Caſtren. & alij, hoc autem procedere, intelligunt Barto. Ange. & Pau. & Alexan. in d. §. ſi duobus. & Barto. & Alexand. in l. huiuſmodi. §. ſi Titio. eo. & Pau. de Caſt. in dicto. §. hæredi. in re legata hæreditaria, & in coniunctis re, vel re, & verbis, in quibus habet locum ius non decreſcendi, non vero in coniunctis tantum verbis, quia legatarius iſto caſu non poſſet petere niſi partem ſuam, & hæres ſuam partem poſſet retinere, vt ius hæreditarium, & hæc videtur fuiſſe opin. Rug. in dicto §. hæredi. vt ibi etiam per Angel. qui dicit cogita pro reſponſo, ita quòd poteſt dici Ange. non ſe firmare pro hac opi. licet per Cuma. & per Alex. in dicto §. ſi duobus. dicatur cum ſimpliciter d. opin.

ſequi,

ſequi. ſed Cuma. ipſe in dicto §. ſi duobus & in dicto §. ſi Titio contrarium teneat, quòd imo vel in re extranei, vel propria teſtatoris, vel in quantitate ſit factum legatum hæredi, & alteri ex errore iuris inutile in perſona hæredis, non impeditur ius accreſcendi, & quod Barto. dixit circa dictum §. ſi duobus eſt omnino impertinens, idem contra Bart. tenet hoc Imo. in d. §. ſi duobus. in fin. & in dict. §. ſi Titio. intelligendo dictum §. ſi duobus. etiam ſi quantitas, vel corpus non hęreditarium legatur vel ſit coniunctio verbis tantum procedit ille text. cum indiſtincte loquatur, & indifferenter ſtat ratio, etiam pro coniuncto verbis, per d. l. re coniuncti. & hanc opin. Imo. ſibi magis placere dicit, & probat Aret. in d. §. ſi duobus. in prima column. & ibidem Iaſo. in ſecunda columna dicit quòd Cuma. & Imo. bene reprobant, d. opin. ſeu limit. Bart. & ita eſſe tenendum ſubiungendo & Crot ibidem numero 65. in dict. l. re coniuncti. fortiore ratione, quòd ſi ex caduco, vel quaſi, quod habuit aliquod principium validitatis, accreſcit coniuncto verbis tantum: per l. ſi duobus §. fin. de leg. primo, quantò fortiùs debet accreſcere in caſu iſto legati pro non ſcriptu, quod à principio aliquam validitatem non habet.

Quid tenendum in actu practico? Abſque vlteriori diſcuſsione rationum hincinde adductarum breuitatis gratia, credo opin. Cuma. Imol. Aret. & Iaſo. conuenire menti, & rigori legis, opin. vero Bartol. Angel. Caſtren. & Alexand. magis conuenire menti teſtatoris aſsignanti portiones ſuas rei legatæ hæredi, & legatario, vt ſit in coniunctis verbis tantum, per d. l. re coniuncti. ideo hanc Barto. & ſequacium opin. tenendam eſſe, & aliàs durum eſſet contra ſtimulum in iudicando calcitrare. fatetur ipſe Cuma. in dicto §. ſi duobus. columna ſecunda. ſi tunc non habeat niſi Cuma. contradicentem, & modo habeat Imo. Aret. & Iaſo. contradicentes, nihilominus & tunc Ange. & nunc Caſtren. & Alexand. probantes, & ſequentes eum habent, ita quòd, & modo poſſumus dicere in iudicando eſſe durum contra ſtimulum calcitrare recedendo à d. opi. Bartol. quæ magis tenenda videtur, quia eſt conſona voluntati teſtatoris, quòd legatarius non habeat niſi portionem ſibi aſsignatam, & quia in dubio pro hærede contra legatarium eſt iudicandum l. ſi ita ſcriptum. & l. quod in rerum. §. primo. ſie leg. primo. cum ſimil. & in tantum præſumitur voluntas teſtatoris in quantum poteſt valide diſponere, per me alleg. ſupra in præceden. libr. interpr. 2. dubit. 2. in princ. huic rationi videtur aſſentire Bald. in dicto §. ſi Titio. dum tenet eum, qui non admittitur, ſed admitti ſperatur, facere partem in iure accreſcendi, ſed non in iure decreſcendi per not. in lib. ſecunda. ſi pars hæredit. pet. quod eſt idem dicere quòd habet locum in coniunctis verbis tantum, & non re, vel re, & verbis, in quibus habet locum ius non decreſcendi, & ius accreſcendi in coniuncto verbis tantum, vt ſæpe doct. dicunt in dict. l. re coniuncti. & ita tenet Bero. conſilio 159. n. 26. 27. li. 2.

De legatis autem factis per parentes filiabus vel neptibus pluribus pro earum dotibus, aut quando nupſerint aliqua earum decedente antequam nubat vel renunciante ſuam portionem, quomodo inter eas ius accreſcendi 18. locum cum habere poſsit, frequenter dubitari contingit, huius enim dubitationis reſponſio, & ſolutio habetur, & fieri poteſt diuerſimode, prout huiuſmodi relictorum diuerſa verborum conceptio, & forma, demonſtrat, diſiungendo, vel coniungendo legatarios.

Aut igitur, ſi dicatur relinquo Luciæ, Solomeæ & Catarinæ filiabus vel nepotibus meis, mille ſingulis earum, vel cuilibet earum, vel pro dote cuilibet earum, & quando nupſerint, & decedat aliqua antequam nubat, tunc quidem portio decedentis ſuperſtitibus accreſcere non poteſt, ſed remanere debet penes hæredem grauatũ, quia omnino adeſt diſiunctio rei ꝑ diſtributiuum nomen ſingulis, vel cuilibet, vt eſt commun. doctr. Bartol. Bald. Cuma. Caſtren. Alexan. Iaſ. in d. l. huiuſmodi. §. quibus, de leg. primo. vbi idem inferunt. tenendum eſſe quando vna res pro diuiſa legata eſt pluribus, vt puta relinquo fundum Titio pro dimidia à parte inferiori vſque ad tale ſignum, & Mæuio pro altera dimidia, à parte ſuperiori, à tali dicto ſigno vſque ad viam publicam, quòd pars aliqua iſtorum deficiens non accreſcit alteri propter dictam ipſius fundi ſeparationem & omnimodam coniunctionem ceſſantem, per tex. in dict. §. quib. & in l. pen. de vſufruct. accreſcen. & Caſtren. con. 406. ſuper primo li. 2. & ad primam quæſt. per Rip. in dict. l. re coniuncti. num. 70.

Aut ſi dicatur relinquo filiabus, vel neptibus meis mille, etiam quòd vna deficiat in ſolidum, mille ſuperſtitibus debentur per text. in l. qui quartam. §. fin. de lega. primo tenet Alexan. in l. qui filiabus. §. primo. eo. tit. & quia per nomen collectiuum filiæ re, & verbis & coniunctæ ſunt, Barto. in d. l. re coniuncti. num. 16. in fin. per plura probat Alexand. conſil. 109. col. 2. num. 3. & ſequ. lib. 2.

Aut ſi poſt mortem hæredis decedentis ſine filijs maſculis relinquatur filiabus mille in bonis ſtabilibus, in reliquis frater teſtatoris ſubſtituatur eueniente caſu ſubſtitutionis fratre ſubſtituto repudiante, vel præmoriente, & ſubſtitutione ſua effecta caduca, vel quaſi an reliqua accreſcant filiabus in ſpecie ponit quæſtionem, & determinat nõ accreſcere, ſed pertinere ad hæredes grauati, ex ſententia aliorum Ripa in dict. l. re coniuncti. numero 72. ea ratione quòd filiæ ſint à fratre ſubſtituto diſiunctæ omni reali diſiunctione, quam affirmo, quia mille relicta in bonis ſtabilibus, ipſis filiabus ſunt in obligatione, & bona ſunt in ſolutione, per text. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit 10. in mille. ff. de ſoluti. arguendo de contractibus ad vltimas voluntates. l. ſeruum filij. §. cum qui. de leg. 1. & ſic ex diuerſitate rerum videtur diſiunctio. dict. l. huiuſmodi. §. quibus.

Si vero eodem themate retento, filiabus relinquantur tot vel tanta bona quæ valeant mille in reliquo frater ſubſtituatur, quia iſto caſu bona ſic relicta filiabus dicerentur eſſe in obligatione, & rerum partes eſſe relictas. l. non amplius. §. cum bonorum. de lega. 1. & ibi Doct. & reliquum, in quo frater eſt ſubſtitutus, continet totum, l. ſecunda. C. de hæred. inſtit. & pars eſt in tota poſtea relicto. l. cum quæſtio. C. de lega. videtur ergo coniunctio realis inter filias, & fratrem ſubſtitutum, Barto. in dict. l. re coniuncti. ſub nume. decimo & ius accreſcendi habere locum l. hæc ſcriptura. §. fin. & l. ſi ſeparatim. de cond. & demonſt.

Aut ſi dicatur: Relinquo filiabus, vel neptibus meis cenſum, quem habeo cum tali, vel tot loca cum ſuis augmentis, quæ habeo in comperis ſancti Georgij de Genua, vel impreſtita ſuper Zecha Venetiarum, vel poſita in monte Florentiæ pro eis maritandis, vna interim decedente, eius portionem ex iure accreſcendi inducto, ex nomine appellatiuo filiabus vel neptibus, & ex charitate perſonarum, & pietate dotis augendæ: quia quæ meliorem dotem habet, meliùs, & citius nubit, ſuperſtitibus accreſcere, ex facto reſpondit Bald. conſil. 174. Faccinus vendidit. lib. 1. & probat Angel. in l. dominus. §. 1. ff. de vſufr.

Si quidem ex his aliqua ante acceptationem ſuæ partis relicti repudiauerit accreſcit ſua portio alijs ſororibus vbi iuri accreſcendi poteſt eſſe locus. Pau. de Caſt. in l. ſi actionem. C. de pact. & poſt acceptationem aliquid pro portione accipiendo cum renuntiat ſuæ portioni hæc aliter non accreſcit ſororibus. Bald. & alij

in l. duobus. de leg. primo. ſed pertinet ad eum cui facta eſt renunciatio, & cuius contemplatione facta eſt, Bald. & Caſtren. & alij in d. l. ſi actionem. & late proſequitur Alexan. conſilio 149. colum. ſecunda. & ſeq. lib. 7. & Crot. in dicta. l. re coniuncti. numero. 157. Bald. conſilio 437. numero ſecundo. & ſequ. libr. primo. & Aym. conſilio 288. columna 2.

19 In fideicommiſsis † & ſubſtitutionibus vniuerſalibus eadem ratione coniunctionis, & voluntate teſtatoris, & tacita illa ſubſtitutione, per l. ſi Titio, & Mæuio. §. primo. de lega. primo. Ius quoque accreſcendi locum habere non ambigui iuris eſſet inter plures fideicommiſſarios, ſicut habere inter plures legatarios particulares ſupra dictum eſt, niſi adeſſet aſſertio contraria, practi. Papien. in for. libel. quo agi. ex ſubſti. in glo. fin. in princip. quòd in ſubſtitutione fideicommiſſaria ceſſat ius accreſcendi, quia hærede directò iam exiſtente in fideicommiſſo, ceſſat defectus hæredis, & cauſæ inteſtati, per reg. ius noſtrum, de Reg. Iur. Sed reſpondetur, Hanc rationem non militare, quia verum eſt, ius accreſcendi ſibi locum vendicare inter plures fideicommiſſarios vniuerſales ex præmiſſa ratione coniunctionis re, vel verbis, vel re, & verbis, & non ex ratione dictæ regulæ, ne teſtator pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus decedat, ſicut dicitur in inſtitutionibus & ſubſtitutionibus directis, in quibus iuri accreſcendi locus eſt, etiam inter omnino diſiunctos: dict. l. hæredes. ff. de hæred. inſtitu. & ibi propriè Bald. Angel. & Imo. declarant, abſque aliqua coniunctione ius accreſcendi procedere in hæreditatibus directè, & non per fideicommiſſum, & ſic non in legatis, & fideicommiſsis, etiam vniuerſalibus: idem declarat Paul. de Caſtr. in l. Lucius. §. quæ habebat. ad Trebel. mirumq; eſt per Papien. fuiſſe pro illa ſua aſſertione alleg. glo. & Cyn. in d. l. prima. his ita. de cad. tollen. & l. ſi ex pluribus. de ſuis & legi. & l. ſed ſi plures. in princ. de vulg. & pupill. & l. ſubſtitutio. de acquir. re. dom. quia loquuntur de conditionalibus ſubſtitutionibus non tranſmittendis ad hæredes, vt bene ius accreſcendi tranſmittitur. Satis ergo certi iuris eſt, fideicommiſsis vniuerſalibus inter coniunctos ad partem deficientem morte vel repudiatione vnius fideicommiſſarij, vel defectu conditionis non impletæ ius ipſum accreſcendi locum habere, vt tenent Bartol. in conſilio 53. Picaredus. Gloſſ. & ibi Abb. numero 22. in cap. Raynaldus. de teſta. & Paul. de Caſtr. in dict. l. Lucius. §. quæ habebat. ad fin. Cur. Iun. conſilio 83. colum. pen. nume. 14. Iaſo. in dict. l. re coniuncti. char. pen. verſic. octauus no. caſus eſt. & ibi Ripa num. 179. Io. Ant. Alex. conſil. 42. num. 2. & conſi. 62. colum. penult. & Hier. Cagno. in rub. ſub numero. 54. quando non pet. part. Aymo conſilio 316. in prin. & Couar. in d. cap. Raynaldus. in ſuo §. primo. ad num. 4. & Bero. conſilio. 72. num. 1. lib. 2. vbi num. 5. adducit fallentiam, niſi poſt coniunctionem ſequatur reſtrictio, ſeu limitatio aliqua portionum, eadem de iure accreſcendi in fideicommiſſo allegat in conſil. 74 nume. 14. lib. ſecundo, & intelligit, non habere locum in diſiunctis: Seb. Sap. in repet. l. teſtamento. ſub num. 4. C. de impub. & alijs ſubſtit. & declara. vt per Hier. Zanch. in repet. §. cum ita num. 364. l. hæredes mei. ad Trebell. Tiber. Decia. con. 40. lib. 1.

In his memores nos eſſe oportet, cum aliquid dubij vel certum quid contigerit eſſe circa portionem illam, cui vacans portio accreſcit eiuſdem gradus, naturæ, qualitatis, & vinculi, ius ſequi portionem hanc, quæ accreuerit, quod in ſe habet illa, cui demum accreſcit. l. ſi in teſtamento. de vulg. & pupil. & ibi Bartol. Bald. Imo. Caſtren. & Iaſo. no. & l. inter. §. cum inter. cum ſig. ibi in glo. in ver. ſeparabitur. ff. de pact. dot. Alexan. con. 20. col. ſecunda. in fi. verſic. ſecundò probatur. lib. primo. & Deci. in l. 1. à col. 3. ſup. num. 6. quando non pet. par. in prima lectura. & ibi Hier. Cagn. in rub. ſub num. 39. & ſeq. Bald. Iaſo. & Soci. in l. ſi mihi. in princip. de leg. primo. inferentes ad plures quæſtiones deciſas ex nomine iure, & poteſtate, ac diſpoſitione teſtatoris, à quo omne ius vtramque portionem regulans complexiue dependet, per dict. iura, & per l. qui patri. ff. de acquir. hæred. ratio enim fundamentalis eſt: quia portio deficiens velut alluuio accreſcit portioni perſonę, dicit tex. & ibi Bald. & Angel. in l. ſi Titio. §. primo. in fin. ff. de vſufr. & l. ſi totam. & ibi Barto. Imo. & Aret. de acquir. hæred. ponit. Hier. Cagno. in d. rub. num. 38. quod dicit, accreſcit portioni perſonæ, poteſt exponi, ad vtilitatem perſonæ: vt per Dec. in dict. l. 1. in nouiſ. addi. colum. pen. num. 38.

21 Ideo ius † accreſcendi, adhærens rei & portioni agnitæ decedente perſona, cuius eſt portio augenda, vel aucta, tranſmittitur ad hæredes eius: l. ſi ex pluribus. ff. de. ſu. & legi. cum ſign. ibi in gloſſ. Hier. Cagn. in d. rub. num. 39. & Pariſ. con. 25. col. 3. num. 12. lib. 2. ſi non ſint elapſi 30. anni à tempore mortis eius, de cuius hæreditate agitur: Alex. conſi. 86. col. 2. num. 2. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 Ius tranſmitti ad heredes, quomodo, & quando procedat, portione vocante, & nullo dato coniuncto, aut ſubſtituto, in eaque tranſmiſſione adeſt voluntas ſaltem tacita teſtatoris, & fit iure ſanguinis in deſcendentes, idemque eſt in omni tranſmiſſione, ex Legis diſpoſitione proueniente.

2 Ius tranſmiſsionis comprehendit heredem heredis vel legatarij, ſi non veniat iudicio teſtatoris principali, & in quo differat ius hoc à iure accreſcendi.

3 Ius tranſmittendi quod ſit, & quotuplex, quo ue iure ſit introductum, & an ſubſtitutionem vincat, & quæ ſit tranſmiſsio iure ſanguinis de caſuitatis, & ea ex beneficio l. cum antiquioribus. & l. ſi infantis. C. de iure delib. & de ea priuilegij matris contra ſubſtitutum.

4 Hæreditas non paterna, delata monacho non tranſmittitur ad monaſterium.

5 Subtilitas nimia à Legiſtis non eſt admittenda, & quod bonum ac æquum eſt præferendum.

6 Subtilitas tranſmittendi habet locum in hæreditate paterna vel aui paterni, non adita per filium vel nepotem, quæ tranſmittitur ad quoſcunque heredes.

Etiam quòd filius eam ignorauerit ſibi delatam, & ſit furioſus, & eſt communis, & infans etiam legitimatus, vel filia monacha duplici ratione, & hoc operante exiſtentia ſui heredis, & quomodo fiat tranſmiſsio, & qua poteſtate.

7 Monaſterium habetur loco filij in hæreditate paterna, non fraterna, hæc non adita per monachum non tranſmittatur ad monaſterium, at illa paterna ſic.

8 Ius tranſmittendi facit heredem alium, qui vulgarem ſubſtitutum excludit, & quando hoc fit, & quando non fiat tranſmiſsio.

9 Ius tranſmittendi ratione ſuitatis non ſolùm procedit, quo ad portionem tranſmittentis, ad quoſcunque heredes, ſed etiam portionis filiarum vel neptum quam filius vel nepos conſequi debet vigore ſtatuti fœminas excludentis.

10 Filia an excludat amitam à portione matris ex iure tranſmiſsionis fratris eam excludentis ab hereditate matris, vigore ſtatuti, quod limitatur: dic tamen, vt ibi diffuſius per Auctorem.

11 Ius tranſmittendi an fiat ad liberos filiæ, ſaltem reſpectu legitimæ, moriente, excluſa à ſucceſsione parentum per ſtatutum, non tamen perpetuò, ſed temporaliter, quoad, & donec extabant maſculi vel deſcendentes, vbi quod ſic tandem.

Et an

12 *Et an & quando excluſa vt ſupra à ſtatuto ſtantibus maſculis dotata tamen, vel dotanda, antequam dotem conſequatur & nubat, moriens hanc dotem tranſmittat ad ſuos hæredes & ſucceſſores, quod vide ſuſius declaratum per quinque concluſiones per Autor. vide verb. filia excluſa à ſtatuto.*

13 *Filia excluſa à ſtatuto ſtantibus maſculis, dotata tamen purè, & non conditionaliter, tranſmittit moriens dotem in ſuos hæredes, ſtante ſtatuto, vt dotata excludatur: ſecùs, ſi ſtatutum à principio ſimpliciter illam excludat à ſucceſſione, vocando maſculos dotem ei perſoluendo de quando nupſerit, non enim tranſmittit, cum interim dos ſtet conditionaliter, ſi & quando maritabitur, etiam reſpectu legitimæ.*

14 *Item nec fit tranſmiſsio per filiam inceptã, quando dos conſtituta ſit loco alimentorum non loco legitimæ & moriatur ante conditionem nuptiarum.*

15 *Item nec tranſmittitur relictum dotis cum ſit conditionale in caſu ſtatuti ſimpliciter fœminam excludentis mandantis quod debeat ac dotari ſi non fuerit dotata, quod limitatur tripliciter quia tunc fit tranſmiſſio, ſicut fit de legato dotis arbitrio commiſſariorum morientiũ non arbitrata dote.*

16 *Item nec fit tranſmiſſio per filiam ad eius hæredes, ſtatuto eam excludente, mandanteque dotari ſub conditione aut modo, ſi & quando maritabitur vel monaſterium ingreditur, & moriatur non ſecuta conditione aut modo, & an legitima tunc cenſeatur ablata, & qua cauſa.*

17 *Fitque tranſmiſſio dotis mulieris ad hæredes ſuos & ius petendi eam tranſmittitur, vti pure relictum ſtatuto excludente filiam legitime aliquo modo, vt quod debeat dotari congrue vſque ad legitimam & quando hoc intelligatur latius & pulchrè, ibidem habetur.*

18 *Item & tranſmittitur ſtatuto vltra ius conſequendi dotem, mandante eam dote ſtare debere contentam, nec vltra poſſe petere de bonis paternis, maternis, &c. tunc enim loco legitimæ & debetur pure ideoque tranſmittuntur tales dotes, vel aliter diſponentes, vt ibi latius & quæ tranſmittantur vide ibidem, vbi multa perpulchra.*

19 *Filia ingreſſura monaſterium poteſt de congrua dote ſua vſque ad legitimam debita ex ſtatuto contra fratres diſponere, & eam donare matri, ſiue ius ſuum agnouerit ſiue non, ad quoſcunque hæredes idem tranſmittit, & quare.*

20 *Ius tranſmittendi fit per fideicommiſſum ad hæredes ſuos mortuo hærede grauato ante reſtitutionem vniuerſalem ei factam & ante aditam hæreditatem per hæredem grauatam de fideicommiſſo puro vel in dotem certam conſtituto, dummodo dies ceſſerit, licet non venerit ſoluendi.*

Quod procedit etiam in fideicommiſſo debito per clauſulam codicillarem, vt tranſmittatur peruenientes grauatos ab inteſtato, ibidem.

Nec antequam ſit reſtitutum poteſt cedi aut donari alijs, & quæ poſſunt ad hæredes tranſmitti, ſed non cedi, & de eo vniuerſaliter tranſmittendo, ibidem.

21 *Legatum tranſmittitur ad hæredes, & quid de legato incerto, vide verb. tranſmittendi ſit ad hæredes de legato.*

Ius tranſmittendi fit de legato ad hæredes cuius dies ceſſerit morte teſtatoris, vel conditione appoſita impleta, etiam mortuo legatario ante diem ſoluendi legati.

22 *Idem in inſtituto in re certa vel quantitate certa, nec deſenderatur aditio, & idem in legato annuo, & vſufructu certorum prædiorum præſtandi annuatim, quod tranſmittatur pro primo anno quo deceſſit legatarius, & nota mirabilem caſum ſuper tranſmiſſione huiuſmodi legati.*

23 *Conditio quæ certa eſt in rerum natura non impedit tranſmiſſionem & minus delationem.*

24 *Ius tranſmittendi legatum ad hæredem requirit cauſam debiti præcedere & illud eſſe dubium inuita legatary ſi adeatur hæreditas, & quando eius petitio ſuſpendatur, & quòd dubio præſumitur pro tranſmiſſione, cum ſit fauorabilis.*

25 *Ius tranſmittendi procedit etiam in legato incerto ad hæredes, cum eius certitudo ex legatary electione pendeat, ſiue optio de legato vel aliqua re facienda tranſmittitur, hoc quæ quando ad ſuum commodum electio compelebat, ſecus ſi commodum alienum & ad ius non tranſitorium ad hæredem & de electione quæ & qualis tranſmittatur.*

26 *Itemque tranſmittitur ad hæredem legatum quando quis inter certos eligendus ad hæredem, qui debeat præſtare legatum, ſtatim ab hærede ipſo in mora exiſtente, non electus & moriatur.*

27 *Itemque tranſmittitur hæreditas verbis vel facto aliquo, adita per inſtitutum hæredem vti pure inſtitutum & morientem ante vſufructuarium vniuerſalem in vita, alias ius ipſum deliberandi tranſmittitur, & quando tranſmittatur pupillaris ſubſtitutio ad hæredes & de ratione, quæ hæreditas fratris non adita tranſmittitur per fratrem ſubſtitutum, & de fideicommiſſaria conuerſa ex ſubſtitutione pupillari vnita cum iure accreſcendi & de tranſmiſſione ex ſubſtitutione pupillari per ſuitatem fratris ſubſtituti pupillo, quod declara vt ibi latius. nume. 28.*

29 *Item tranſmittitur ad quoſcunque hæredes ius detrahendi & petendi legitimam & Trebellianicam, & emolumentum in vim modi relictum vti legatum vel fideicommiſſũ purum, & an legatum dotis, vide latius verb. legatum dotis.*

30 *Legatum dotis, vltra dotem ſtatutariam, moriente muliere antequam illud conſequatur, an & quando tranſmittatur ad hæredes ipſius, & quando ſit purum & pro puro habetur, ita vt ſit tranſmiſſibile, vel conditionale & non tranſmittatur, vel quando legans ſit de parentibus vel extraneis, qui tenentur vel non relinquere legitimam, & quando reputetur tranſmiſſibile, latiſſime per multa perpulchra dilucidatur, vbi de materia latiſſime.*

31 *Legitima onus aliquod, conditionem, aut modum non continet.*

32 *Legatum pro dote vel cauſa dotis in dubio eſt conditionale & non tranſmiſſibile ad hæredes legatariæ, quod multipliciter cognoſci poteſt, vt ibi, nec eſt neceſſe legatum eſſe exactum vt tranſmittatur, ſufficit enim in legataria ætatis annorum 12. conditionem purificari per matrimonium per verba de præſenti, licet non fuerit domum traducta.*

33 *Legatum pro maritanda muliere tacite videtur pro dote, cui maxime conuenit quantitas relicta cum ſine dote non maritetur.*

34 *Legata & fideicommiſſa conditionalia ad hæredes non tranſmiſſibilia, conditione pendente tranſmittuntur tamen, ſic teſtatore volente, quod ex coniecturis colligi poteſt, & ex quibus, vide ibidem.*

Idemque conditione pendente de tranſmiſſione ſubſtitutionis fideicommiſſariæ ſeu vulgaris & directæ dicitur, & quomodo id intelligatur, ibidem.

Si fiat, vel non talis tranſmiſſio ex tacita mente teſtatoris.

Et veniens iure tranſmiſſionis, venit ex perſona ſubſtituti nõ propria, vnde repudiat ſicut tranſmittens, & ſuccedit ex vulgari pro eo facta ad excludendum matrem, de huiuſque latius habetur, ibidem.

35 *Ius tranſmittendi ad hæredes an & quomodo fiat per adultos vel minores morientes antequam agnoſcantur hæreditates illis delatæ, vltra hæreditatem patris vel an pa-*

tui paterni infanti delatam quidue ſi negligentia non exequentium vel teſtatoris vel alterius defectu aditio dilata dicantur, & an ubi non trãſmitterentur hæreditates, an ad hæredes competat & transſmittatur ius petendi reſtitutionem in integrum, aduerſus aditionem non factam.

36 *Et an et quando competat reſtitutio hæc in integrum, ex perſona infantis minoris ſeptennio, & quod ipſi detur ſecundum communem, reprobataque quadam diſtinctione Part. itemque & defenſata, & quòd magis videatur competere hæredi pupilli & adulti ad quem tranſmittitur, modoque infra quadriennium petatur, & à quo die & ipſe currere incipiat, ibidem latius: & quando pariter tranſmittatur hoc beneficium reſtitutionis ad hæredes maioris.*

37 *Reſtitutio in integrum per verba legis vel ſtatuti quãtuncunque generaliſſima nunquam cenſetur ſublata, niſi de ea fiat ſpecialis mentio, & ex quo titulo concedatur, & quando detur hæredibus minoris pupilli adulti & maioris latius proxime ſup. nu. 36.*

38 *Quadriennium quod datur ad petendum reſtitutionem in integrum quando currere incipiat. & quando non incipiat currere niſi à die ſcientiæ, etiam ſi prius fuerint elapſi centum anni.*

39 *Ius tranſmittitur ad liberos querelandi & dicendi teſtamentum nullum per ſuum, ſcilicet præteritum, an ad quoſcunque hæredes, non eſt certa reſolutio, itemque tranſmittitur remedium bonorum poſſeſſionis contra tabulas, ſimiliter ius querelandi tranſmittunt ad liberos filij decedentes poſt matrem nati ex primo matrimonio.*

Itemque ad matrem tranſmittitur ius competens filio præterito.

40 *Ius conferẽdi ad hæredem tranſmitit ille moriens, cui facienda erat bonorum collatio, tam actiue quàm paſſiue, & de alijs caſibus, ad hæredes tranſmiſſibilibus. & non tranſmiſſibile ad hæredes non fit etiam tranſmiſſibile lata ſententia.*

41 *Itemque tranſmittitur ad hæredes beneficium diui Adriani Poſſeſſorium quorum bonorum, & officium iudicis competens defuncto.*

42 *Itemque & licentia quam quis habet ingrediendi poſſeſſionem propria authoritate.*

Et ad ceſſionarium & ceſſionarij hæredes, ibidem.

Itemque tranſmittitur ad hæredes ius conditionale ex contractibus competens, non ex vltimis voluntatibus & quando implementum conditionis vel modi ad hæredes tranſeat.

Et de hæreditatibus delatis tranſmittendis ad hæredes ſic dictantibus ſtatutis in aliquibus locis, & de intellectu dictorum ſtatutorum, ibidem.

43 *Ius delatum primi tranſmittendis ſemper eſt tranſmiſſibile ad omnes hæredes ignorantes primi hæredis vti ſemel hæreditariam & tranſmiſſibile effectum & quando fiat tranſmiſſio lege ſic diſpenſante.*

44 *Legatum ſui natura tranſmiſſibile cedit à morte, & non tranſmiſſibile vero cedit ab adita hæreditate.*

45 *Ius non tranſmittendi ad hæredes quibus caſibus non competat, vide multos enumeratos per authorem, de quibus infra breuiter dicetur, vſque in finem ſolus.*

46 *Ius tranſmittendi non fit de hæreditate non adita ad hæredem.*

Item nec ius ſubſtitutionis ad hæredem decedentis ſubſtituti, nec vulgariter, nec pupillariter, nec breuiloque, nec per fideicommiſſum conditionale, & de fideicommiſſo conditionali non tranſmittendo & quando ratione ſuitatis acquiſitæ pupillo tranſmittatur pupillaris hæreditas ad hæredes ſubſtituti, & idem de legato particulari conditionali non tranſmittendo conditione pendente, ibidem.

47 *Non tranſmittitur ad hæredes legatarij legatum vti conditionale inductum per diem incertum mortis grauati, quæ dies incerta ſemper conditionem facit, ſed tantum paſſiue conditionali legatum vel fidei commiſſum tranſmittitur.*

48 *Item nec filia tranſmittit legatum iure ſui hæredis, cui certa quantitas vel res iure inſtitutionis ſit relicta, dato alio hærede vniuerſali, ſi moriatur antequam legatum agnoſcat.*

49 *Item nec tranſmittitur ad hæredes commodum remunerationis, quod quis ſentire debebat exequendo, vel aliquod miniſterium præſtando per tempus aliquod, interim moriens non enim ſunt tranſmiſſibilia quæ perſonæ cohærent, & quæ, vide ibidem.*

50 *Legatum habitationis, vel in mercedem habitationis, vel in doctoratum, vel in militiam quia hæc perſonæ cohærent, non ſunt tranſmiſſibilia ad hæredes & eſt communis opi.*

51 *Ius adminiſtrandi conceſſum per teſtatorem primogenito & maiori natu eo moriente maiori natu, non tranſmittitur ad ſuum hæredem.*

Nec priuilegium competens perſonæ ratione ſuæ qualitatis ibidem.

Nec legatum licere cedere lapidem, nec ſimile in factum explicandum per legatarium vti perſonale, ibidem.

Nec legatum licentiæ, ibidem.

Nec legatum factum computatis & firmatis rationibus cũ legatario, eo mortuo non calculatis. ibidem.

52 *Nec donatio cauſa mortis, moriente donatario ante donatorem, niſi ſit pro hæredibus ſtipulata.*

Nec legatum dotis & datum filiæ ſpuriæ vti in cauſa alimentorum, cum legatum alimentorum non tranſmittatur.

53 *Nec legatum vxori factum de alimentis ſi voluerit habitare cum filijs ſuis, & ſi noluerit ei reliquit fundum, & moriatur antequam declarauerit ſe nolle, vel velle morari, & quare & quid vxore vel marito inſtitutis hæredibus in re certa donec vixerit, & legatario ſimpliciter grauato reſtituere poſt mortem hæredis, eo hærede præmortuo res remanet penes legatarium.*

54 *Nec pœna impoſita hæredi nominatim his verbis, ipſis filijs & hæredibus infraſcriptis non ſoluentibus infra biennium, eiſdem morientibus infra biennium & ſi in mora non exiſtentibus.*

Nec tranſmittitur ad hæredes legatum fundi, neque centum, vt ſi infra menſem non dederit ſoluat centum, legatario mortuo intra menſem & de ratione, ibidem, item nec executoris officium, quod quomodo intelligatur. vide ibidem.

55 *Nec fit tranſmiſſio per pendentiam conditionis expreſſæ vel tacitæ ex teſtamento comprehenſæ, ſi ſit momentanea quæ vnica vice impletur, non ſi ſit ſucceſſiua, quoad impediendam tranſmiſſionem.*

56 *Ius implendi conditionem non tranſit ad hæredem ex parte debentis explere, & quando hoc ſit & intelligatur, maximeque in conditione ex diſpoſitione legis.*

Nec ad hæredem tranſmittitur conditio per maſculum excludentem fœminam per ſtatutum mandans conditionaliter excludi, ſi fuerit dotata, vel vt dotata excludatur.

Item nec declaratio voluntatis vel conditionis impletio in legato facto, ſi placebit vxori vel tali & quid de iure implendi modum.

Nec tranſmittitur ad hæredes hæreditas materna & omnis alia præter eam quæ ab aſcendentibus paternis obuenit, non adita deficientibus liberis.

57 *Etiam ſi ſint hæredes aſcendentes, quod fallit vt ibi & declara pariter.*

58 *Nec tranſmittitur ad hæredes dos per filium ſecundi matrimonij per ſtatutum aſſignata, mortua matre in ſecundo*

tundo matrimonio, alia hærede matris non exiſtente,
& eius hæreditate per filium non agnitæ, decedente filio
ſine liberis, ſed pertinet ad proximiores hæredes matris
ſuperſtites, quod quando procedat, vide ibidem, latius
declaratum.

59 *Nec tranſmittitur ad hæredes legatum hæredi à ſeip-*
ſo factum, eo decedente non repudiata hæredita-
te.

Nec quid ſimile dependens ab animo alicuius, vt facultas
eligendi, declarandi, ibidem.

Nec tranſit ad ſubſtitutum priuilegium prælationis alicui
competens ex qualitate ſuæ perſonæ, ibidem.

Nec ad ſucceſſores ius querelandi vel donationem reuo-
candi, vel alium factum dependentem ab animo & vo-
luntate alicuius eo decedente, & in vita non conqueren-
te, ſicut nec hæredi competit iniuriarum actio, ibidem.

60 *Nec ad poſteros tranſmittitur querela non præparata com*
petens fratri turpi perſonæ inſtituta.

Nec tranſmittit ad hæredes decedens in furore, dementia,
& intellectum non habens hæreditatem non paternam
ad eum delatam non aditam fingitur enim eam non fuiſ-
ſe, & quare.

61 *Ius tranſmiſsionis in caſibus in quibus locum habere non*
poteſt, ſublato eo qui tranſmittere potuit hæreditatem,
qui extitit proximior priori defuncto, tunc ipſe adeat,
petat & conſequatur hæreditatem ad eum ſit etiam mo-
do delatam.

SOLVTIO IIII.

HINC autem à iure accreſcendi proxima
iuris tranſmittendi mentio me trahit,
vt accedam ad portionem vacantem
eius, qui in ea nullum coniunctum,
nec ſubſtitutum moriens relinquit,
1 & videam † quomodo & quando ad
eius hæredem tranſmittatur, hic etiam progreſſus eſt
non longe ſequens inſtitutam viam ad interpretan-
dam defuncti voluntatem vltimam, quia adeſt volun-
tas teſtatoris ſaltē tacita, & præſumpta, etiam in tranſ-
miſsione hæreditatis, quæ maxime fit iure ſanguinis in
deſcendentes per l. primam. C. de his qui ante aper.
tab. vbi in fin. expreſſum eſt ſic eſſe deſiderium, & inſti-
tutum aſcendentium teſtatorum, vt tandem ſucceſsio
eorum tranſmittatur ad deſcendentes, ac expreſsè Ia-
ſon in conſilio ducentiſsimo primo, colum. ſecunda, in
princip. verſi. & in iſta ſpecie, lib. ſecundo. dicit iſtam
tranſmiſsionem fieri de præſumpta voluntate eius de
cuius ſucceſsionis tranſmiſsione agitur cum concord.
& de commun. opi. per Zanch. in l. hæredes mei. §. cum
ita, num. 129 2. ad Trebellia. idem generaliter dicit po-
teſt de omni tranſmiſsione quæ prouenit ex diſpoſitio
ne legis, quoniam huic conformis eſſe proponitur vo-
luntas defuncti, qui vltimum elogium condendo, co-
gitaſſe videtur. quod à lege diſponitur cap. primo. §. fi-
lia. de ſucceſſ. feu. Barto. & alij in l. hæredes mei. §. cum
ita ff. ad Trebellia. ita in ſpecie adducit Dec. in l. eman-
cipata, colum. 2. num. 15. 16. C. qui admitti. & Aret. in l.
ventre. colum. 14. ſub ver. ſecunda ratio eſt ff. de acqui-
2 ren. hæred. † hæres enim hæredis vel legatarij ſi non
venit iudicio teſtatoris principalis venit tamē iudicio
tranſmiſsionis, dicit Bald. in l. ab eo. num. 1. C. de fide-
commiſſ. Aut dicit poteſt de tranſmiſsione inquiren-
dum eſſe poſt ius accreſcendi, quia iſto iure prouiſum
eſt, vbi hæreditates vel legata fiant caduca, ſed tranſ-
miſsio conceditur perſonis, in quibus relicta non ca-
duca conſeruantur, ita in C. de cad. tollend. ſtatim ſe-
quitur tit. de his qui ante aper. tab. ſuper tranſmiſsio-
ne, vt ibi dicit Azo in ſum. in princ. de qua tamen non
multa dicam, cum de ea late ſcribant Bart. Pau. de
Caſtr. Imo. & Aret. in l. ventre. ff. de acquir. hæred. Alex.
Iaſo. & Dec. in dicta. l. emancipata. Bart. Bald. & alij in
l. 3. in l. ſi infanti. & in l. cum antiquioribus. C. de iur.
de lib. & in l. prima. de titu. de his qui ante aper. tab.
Bald. in l. prima. §. in nouiſsimo, de cadu. tollen. Salyc.
in l. apud hoſtes. C. de ſu. & leg. & ex profeſſo multa ſcri
bit, & diſcutit nouiſsime Vaſq. in tract. de ſucceſſ. pro-
greſſu. lib. primo. §. 6. 7. 8. 9. 10 reuoluendo, & diſcur-
rendo totam materiam tranſmiſsionum, per alios in
3 locis prædictis tractatam in §. 6. ponit † quæ ſit tranſ-
miſsio, quotuplex. quo iure introducta, an ſubſtitutio-
nem vincat, in §. 7. ordinarias enumerando, tres ſpe-
cies tranſmiſsiouum, vnam ratione ſuitatis, aliam ra-
tione ſanguinis, & aliam tertiam communem benefi-
cio d. l. cum antiquioribus, alias addit ſpecies tranſmiſ-
ſionum vſque ad num. 21. in §. 8. de tranſmiſsione. ex
d. l. ſi infanti. & ex d. l. cum antiquioribus de reſtitu.
4 in integrum. in §. 9. † hæreditatem non paternam de-
latam monacho, non tranſmitti ad monaſterium, & de
tranſmiſsione priuilegij matris contra ſubſtitutum. ex
l. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. diſputat, in §. 10. tranſmiſsi-
onem ex ſuitate plene diſſerendam ſumpſit in his au-
tem dicta eius communibus concluſionibus deuia, per
alios firmanda relinquo in ſumma indicaui, vt ad eius
pleniorem tractatum quem ego hic facere de hac ma-
teria ſtatueram accedatis, ſimiliter & ad alium in ea-
dem ſpecie, ſatis etiam plene editum per Anto. Gomes.
in ſuo comment. variarum reſolutio. iur. to. 1. cap. 9. de
tranſmiſsionibus hæreditatis.

Veruntamen breuitati ſtudens. & praxi potius quā
iuris ſubtilitatib. & diſputationibus ſcolaſticis, & ad
hærens admonitioni Bald. quam in materia iſta facit
in conſi. 132. quamquam ſuper puncto. circa med. ver.
ſuper eſt videre de tertio lib. 2. dum verba hæc ſcribit,
ſed de iſta naturali ſubtilitate non debent curare legi-
5 ſtę † quia nimia ſubtilitas non eſt à iudicibus admit-
tenda. ſimus ergo contenti quòd lex ſic ſtatuit quia
eſt mihi bonum, & æquum, dicit ipſe, proferam igi-
tur deciſiones quaſdam legum, & doctorum primo
concedentes, deinde alias denegantes tranſmiſsionem,
prout mihi in mentem venerit, & vera viſa fuerint.

6 Primo, † hæreditas patris vel aui paterni non adita
per filium vel nepotem tranſmittitur ad quoſcunque
hæredes etiam extraneos, vt l. 3. C. de iur. deliber. & l.
apud hoſtes. C. de ſu. & legit. ita Bart. in dict. l. ſi infan-
ti, col. fin. num. 10. dicit infinitis vicibus conſuluiſſe,
& l. ſic collegialiter fuiſſe determinatum, & probari in
finitis legibus, etiam quòd filius ignorauerit hæredi-
tatem paternam ad eum eſſe delatam, & ſit furioſus re-
ſpondit Fulgo. conſil. 64. Franciſcus Sana. in princ. &
veram, & commu. opin. eſſe, quæ exiſtentia ſui hæredis
operatur tranſmiſsionem hæreditatis non apprehen-
ſæ, dicit Pau. de Caſtr. in conſil. 43. ſubſtitutio prædicta,
in princ. lib. 2. Bart. in conſil. 22. homo. colum. 2. ante
num. 24. & conſi. ſeq. ad num. 2 dicit tranſmiſsionem
fieri eodem priuilegio abſtinendi, quòd habet ipſe fili-
us, cū concord. ibi in apoſtill. allegatis, & Ang. in conſ.
287. pro clariori, in princ. & Alex. conſi. 63. circa prin.
lib. 5. & Socin. Iun. conſi. 119. colum. 4. num. 15. & ſeq.
lib. primo. & fit tranſmiſsio cum eadem poteſtate ſe
immiſcendi vel abſtinendi, Pau. de Caſtr. conſi. 80.
ſuper primo, col. 1. lib. 2. etiam ſi filius infans deceſſe-
rit, cum Bar. excepto Bal. addo etiam excepto Oldra. in
conſi. 20. in fi. tenere omnes in d. l. ſi infanti. dicit Rom.
in conſi. 58. viſis narratis. ver. quantum ad ſecundum &
plene Dec. conſi. 245. col. 1. & ſeq. & conſi. 250. & 331. &
tradit Fulgo. conſi. 74. infans. & in conſi. 83. Nicolaus.
loquens in infante legitimato, etiā ſi ſit filia monacha,
tradit Bal. in conſi. 55. quidam Lillus, lib. 5. vbi adducit
duplicem rationē, & ſuitatis filiæ monachæ morientis

& ipſi,

Sed verior, & facilior eſt tranſmiſsio in legitima Bal. d. conſili. 132. col. 2. ad fi. lib. 2. & per rationes vrguentiores alleg. ab eo. Bald. d. conſil. 69. lib. 1. & d. conſil. 426. lib. 3. quia in legitima alia delatio non requiritur. Ruin. conſil. 26. num. 13. lib. 3. nec agnitio. Alex. conſi. 150. col. fin. lib. 2. & ius in habitu etiam tranſmiſsibile comprobatur, Iaſ. in l. 1. §. in operis. in fi. de no. oper. nun. eiuſdem iuris ſubſtantia legitimæ vigente à principio Capra d. conſil. 76. nu. 17. & Menoch. conſil. 205. num. 76. & firmat num. 78. 81. eo quia maxime ſuſpenſio per dictionem, Donec, &c. non conditionem, ſed terminum deſignat. Bald. conſi. 421. lib. 5. & comprobando ſequitur Cephal. conſil. 404. num. 34. & plura per Boer. deciſ. 44. nu. 38.

Quarto ſuper tranſmiſsione ſequitur notabilis, vti-
12 lis & quotidiana quæſtio, nunquid † fœmina dotata vel dotanda à ſucceſsione parentum, ſtantibus maſculis exclusa per ſtatutum, antequam dotem conſequatur, & antequam nubat, moriens huiuſmodi dotem tranſmittat ad hæredes, & ſucceſſores ſuos? Hanc quæſtionem plene ſed non clare examinat Alber. Bru. in tract. proxime allega. in d. articu. 11. in q. 3. & proprius in d. q. 9. ad quem pro ſolutione quæſtionis huius poſſet fieri remiſsio. Id tamen dicam videri quæſtionis explicationem multum conſiſtere in cognoſcendo qualiter tale ſtatutum excludat fœminam à tali ſucceſsione.

Primò, an cum qualitate dotationis enunciata.

Secundò, an dote præſeruata conſtituta, vel conſtituenda cum iudicio duorum propinquorum.

Tertiò, an per modum quendam conditionalem, vel modalem, ſi, & quando nupſerit, vel vt poſsit maritari.

Quartò, an pro dotatione habeatur mentio legitimę.

Quintò, & an vltra vniuerſalem excluſionem ſucceſſionis mandet non poſſe per fœminam aliud peti vltra dotem de bonis, vel hæreditate parentum, ſed quòd ſtet dote contenta, & ſic inſpiciendum eſt dictum ſtatutum, vt rectum reſponſum dari poſsit ſecundum Barto. in conſil. 45. an Nicola. num. 4. lib. 2.

13 Nam primò quando † ſtatutum dicit, quòd filia dotata excludatur, & non ſuccedat, requirit quòd qualitas dotationis enunciata vel per teſtamentum parentis relinquendo dotem, vel per contractum dotem promittendo, ſit verificata, & pure, & non conditionaliter, & ita capi debet, vt ſtatutum ſortiatur effectum in excludendo fœminam dotatam, quæ loco ſucceſsionis habet dotem, igitur poſtea moriens ſemper dotem talem tranſmittit ad hæredes, vt declarant Cuma. in pen. colum. uer. videretur tamen, & Pau. de Caſt. in pen. col. ver. ego pluries conſultus, in l. Titio centũ. §. Titio gene. de condit. & demonſtr. vbi mandat menti tenendum quia eſt ipſa veritas, & Bald. in l. ſancimus. ver. aduerte. C. de nup. dicit, ſi non tranſmitteret remaneret ſimpliciter indotata ſine aliqua legitima, quod eſt abſurdũ, hanc rationem ſequitur Alex. in conſil. 55. col. pen. in fi. ver. præterea etiam lib. 2. & in conſil. 13. col. 8. verſic. aut ſtatutum dicit lib. 3. probat dictam declarationem Pau. de Caſt. & Soc. conſil. 92. colum. 4. lib. 1. ſequitur Bald. & Pau. de Caſt. in dictis locis, idem Socin. in conſil. 288. col. 12. ver. ſecundum decidit. lib. ſecundo. dicit, quòd dicta concordia Pau. de Caſtr. in hoc ſibi ſemper placuit, quos allegat, & ſequitur, & dicit ita videri commun. opin. modernorum Alber. Bru. in dict. 7. q. columna 3. & Deci. in l. ſi pater. ad fin. C. de inſtitut. & ſubſtit. & nouiſsime etiam probat Ancha. Regien. in tracta. ſuarum quæſtio. lib. ſecundo. in quæſtio. 51. numero 10.

Secundò quando ſtatutum à principio ſimpliciter excludit fœminam à ſucceſsione vocando maſculos præſeruando ei dotem conſtitutam vel alias conſtituendam videtur eam excludere, etiam à legitima quoad tempus quo nupſerit, quando eſt neceſſaria dos, ſtat conditionaliter, ſi, & quando maritabitur, & propter hoc eam ipſa fœmina antequam nubat non tranſmittit, vt ſequendo Bart. in ſua prima diſtinctione tenet Pa. de Caſt. in d. §. Titio genero. d. colum. 4. & in conſilio 6. ſuper eo. de quo quæritur, vbi dicit ſe ita pluries conſuluiſſe ſuper iſto paſſu, idem dicit in l. quoniam in prioribus. colum. fi. nu. 6. C. de inof. teſta. & idem in con-
14 ſilio 16. viſo dicto puncto. columna 1. lib. ſecundo idẽ in fœmina innupta, quòd dos conſtituta ſit non loco legitimæ, ſed alimentorum, & ſicante conditionem nuptiarum non tranſmittatur, vt tenet Bal. nouel. in tract. de dot. in 6. par. in 16. priuilegium in columna 4. & ſeq. ſequendo opin. Barto. in d. §. Titio genero. & in hoc caſu ſtatuti ſimpliciter excludentis fœminam, & mandantis quòd ſi non fuerit dotata, debeat dotari, relictum dotis eſſe conditionale, & non tranſmiſsibile putat hanc opin. veram Socin. in dicto conſilio 288. in d. colum. 12. & conſil. 76. lib. 3. & Alexan. d. conſil. 13. col. 4. nume. 12. & late Pariſ. conſil. 110. lib. 1. in cæteris loquens aliter, quàm hic ſcripta ſint, male loquitur contra expreſſas deciſ. doct. hic ſuprà, & infra, allega. idem & alios concord. alleg. Alber. Bru. in d. q. 3. columna 2. & in d. quæſt. 9. vbi ſecundum Ang. in conſilio 349. Conſultatio in fin. limitat, niſi maſculi fuiſſent in mora dotandi, vel præſtandi dotem poſtquam mulier nubere voluit, quia tunc ius petendæ dotis tranſmitteretur, dicit ibi Ang. alio caſu poteſt limitari iſta opinio, quòd non procedat, quando relictum dotis eſt factum iure inſtitutionis cum expreſſa prohibitione, quòd non poſſit plus peti de bonis teſtatoris, quoniam videtur conceſſum poſſe conſequi ſemper, & eſſe purum, & tranſmiſsibile ad hæredes tale relictum dotis, vt firmat Anchar. in con. 232. ſubtiliſsime, & ad plenum, & con. 407. in primo quæſito, modica in princi. comprobat, & maxime quando vltra dotem ad alia relicta, eſt vocata fœmina in teſtamento. Socin. in dicto conſil. nonageſimo-ſecundo, colum. 6. in fin. & colum. ſequen. etiam ſi poſtea, & eo magis ſi tota hæreditas deuoluatur ad ipſas filias, Ancha. conſil. 323. iſta omnia, idem quando ex teſtamento colliguntur coniecturæ, quòd relictum dotis ſit vel ita in dubio cenſendum ſit purum & ſic tranſmiſsibile ad hæredes. tradit Corn. in conſil. quadrageſimo. colum. 6. verſic. nihilominus. lib. 3. & Aymo conſilio centeſimo primo. & Socin. Iun. conſilio centeſimo trigeſimo quarto. columna 3. libr. primo. & vbi dos non eſt conſtituta, & venit conſtituenda quo ad quantitatem arbitrio propinquorum, hæc diſpoſitio ſtatuti non eſt conditionalis, cum in arbitrio propinquorum non ſit quoad quid, ſed quoad quantum. & ſi portio videatur obſcura tamen diſpõ non eſt conditionalis, ideo eſt tranſmiſsibilis ad hæredes, ita in ſpecie concludit Bald. conſil. 420. lib. 3. idem conſil. 121. præſuppoſito quòd ſtatutum. lib. 4. quod enim committitur arbitrio boni viri. eſt purum, & non conditionale, l. prima. de lega. 2. tradit Io. de Ana. conſi. 19. colum. pen. ad prin. Dec. conſil. 648. num. 2. ſ. quando facta eſt men- 15
tio de arbitrio tertij modificatiue vel declaratiue, puta quantum Seius arbitratus fuerit, ſecundum Ange in l. is qui hæres. in princ. in fi. ff. de acqui. hær. ita quod in hac dote mulier non habet pati aliquod grauamen tanquam ipſam habeat ex diſpoſitione ſtatuti. dicit Paul. de Caſt. in conſilio 43. ſubſtitutio. in fi. libr. ſecundo. & talem tranſmiſsionem eſſe multum æquam firmat idem Bald. conſi. 410. primo videndum eſt in fi. eo. lib. 4. ſi quidem mulier nupta eſſet, & aliunde dotem habuiſſet, hanc dotem ſibi à ſtatuto debitam etiam conſequi debet à fratribus poſt Alexand. per eum alleg.

firmat Iaſo. in l. de alimentis. in fin. C. de tranſac. late proſequitur Alberic. Pru. in dict. tract. in 9. arti. in q. 2. colum. penul. idem dicendum eſt de legato dotis facto arbitrio commiſſariorum qui mortui fuerint non arbitrata dicta dote quæ tamen tranſmittitur ad hæredes legatariæ. probat Alex. conſi. 13. colum. fin. nu. 18. lib. 3.

16 Tertio, item † ſtatutum excludens filias mandat dotari vel dotem dandam ſub conditione, vel modo ſi, & quando nupſerit, & vt poſsint maritari, vel monaſterium ingredi interim conditione non ſecuta, & modo impleto morientes dotem aliquam non tranſmittunt ad hæredes tanquã quid conditionale, per l. primam. §. ſin autem aliquid ſub conditione, de cadu. tollen. tradit Albert. Brun. in 11. arti. d. q. 9. in princ. ſub num. 79. & Caſtren. conſil. 222. ſuper primo dub. colum. penul. num. 5. lib. ſecundo, & iſto caſu poteſt dici per ſtatutum fœminis ablatam eſſe legitimam ex cauſa, vt permaneat penes maſculos vniuerſales hæredes, per ſtatutum cauſa agnationis conſeruandę, vt tenent concor. alleg. Dec. & Hier. Cagno. in l. iura ſanguinis. de regu. iur. ſecundum comm. opi. vt ibi per eos. & per Dec. in conſil. 29?. col. 2. & Soci. conſil. 127. colum. 1. lib. 4. & Aym. conſil. 236. colum. 1. Fabia. in auc. nouiſsima. num. 153. C. de inof. teſta. diſtinctio autem Ripæ in reſp. 7. lib. primo, quòd legitima debita deſcendenti per ſtatutum non poſsit in totum tolli non videtur tuta maxime pro cauſa agnationis conſeruandæ, vt Doct. dicunt in locis alleg. & quando dos aliqua non fuerit neceſſaria fœminæ quæ nunquam fuerit nupta, & nunquam defuerit victus ei præſtitus à fratribus.

17 Quarto ſi vero † ſtatutum tale excludens filias aliquo modo legitime faciat, vt quod filiæ debeant dotari congruè, & competenter, vſq; ad quantitatem legitimæ, vel quòd legitima ſit ſalua deſcendenti, tunc mentio iſta legitimæ facit cenſeri dotem eſſe ſurrogatam loco legitimæ cum de hoc, an dos ſuccedat loco legitimæ ſint inter doctores dubitationes, vt per Alber. Bru. in d. 11. arti. in 2. q. & Aym. in con. 236. ſub num. 2. & ex tali mentione facilius impellimur ad ita tenendũ, vt in ſimili de legato dotis puro, & non conditionali tenendo ex facili coniectura ſe impelli dicit Corn. in d. conſ. 40. colum. 6. ver. nihilominus. lib. 3. ideo dos iſto caſu vel relicta, vel aliter conſtituenda pure debita eſt, & tranſmittitur ad hæredes, vt in ſpecie concludit Pau. de Caſtr. in conſil. 222. ſuper primo, repetito in conſil. vlt. col. pen. ver. nam tunc tale. lib. 2. ſequitur Riminal. Iun. conſ. 157. num. 17. & ſequ. & ſi mentio legitimę eſſet poſita à teſtatore relinquente talem dotem, vel quod ſtatutum dicat, filiam eſſe legitimè dotandam, idem legatum dotis eſſe purum, & tranſmiſsibile firmat Anch. Regien. in d. q. 51. libr. 2. at idem dicendum eſt ex eo, quod ſtatutum mandaret filiam congrue dotandam eſſe, quia dos congrua dicitur ad legitimam ſecundum com. opi. per Dec. conſilio 181. col. 2. & conſil. 379. col. pen. & Tiraqu. in l. ſi vnquam ver. ſuſceperit, num. 110. de reuo. dona. ob id ius petendi congruam dotem etiam per filiam tranſmitti ad ſuos hæredes concludit Cuma. in d. conſi. 40. col. pen. ver. ideo puto.

18 Quinto aut poſtremò, † ſtatutum vltra ius conſequendi dotem, mandat filias dotibus teneri ſtare contentas, & vltra petere non poſſe de bonis maternis, & auitis, vt loquitur noſtrum ſtatutum Piſauri, tunc ergo concedit, vt poſsint petere dotes, vt earum patrimonium, & de eis diſponere, & tranſmittere ad hæredes, vt voluerint tanquam debitis eis loco legitimæ purè ſublata omni conditione, & dilatione temporis, vt firmant Anch. in d. conſil. 232. & Pau. de Caſt. in l. quoniam in priorib. nu. 2. C. de inof. teſt. & Abb. in conſi. 92. illud indubitati. col. 2. ver. ſecunda via. & ver. ſeq. lib. 2. & Socin. in conſilio 9. col. 6. ver. item fortificatur, & in d. con. 92. col. 6. ad fi. ver. ad idem etiam adduco lib. primo. & Dec. conſi. 106. colum. ſecunda. vertic. ſexto hoc idem. & ver. ſequ. & Ang. Aret. in tract. de teſt. in gloſ. 61. num. 4. & Gramm. con. ciuilium 57. colum. ſecunda. num. 12. & Socin. Iun. conſil. 134. colum. 3. lib. primo. vbi num. 28. dicit, conſtare ita eſſe commun. opin. idem tenet Capra conſi. 88. colum. ſecunda. verſic. nec ob. ſi dicatur, vbi nume. 6. dicit, quòd id ſimiliter habet locum, quando ſtatutum diſponit, quòd fœmina non ſuccedat ſtãtibus maſculis, ſed debeat dotari, ſi nõ eſt dotata, cum & tunc remouetur grauamen vſque ad legitimam, & vſque ad hanc fieri tranſmiſsionem, eſſe multum æquum, & congruum tenet Bald. conſil. 410. primo videndum. in fin. lib. 4. & ita hæc interpretatio tanquam benignior in dubio eſt recipienda, ne prorſus filiæ decedant ſine hærede, & ſine aliquibus bonis, vt dicit Abb. in dicto conſilio nonageſimoſecundo & ſua intereſt tranſmittere, quare onus impediens reijcitur. Caſtr. in l. ſuus quoque in princ. colum. fin. num. 4. ff.
19 de hæredibus inſtitu. ac ita ex facto reſpondi † filiam ingreſſuram monaſterium poſſe de congrua dote ſua vſque ad legitimam debitam ex ſtatuto contra fratres diſponere, & eam donare matri, vt in meo conſi. 72. li. primo. quæ nota tanquam alibi, non ſit breuiter, & dilucide declarata. Hæc autem ita intelligenda ſunt, quòd ſi filia agnouerit ſuum ius dotis conſequendæ, illud tranſmittit ad quoſcunque hæredes, & extraneos, immo idem ſi non agnouerit, quia non ex ſucceſsione habet condictione ex ſtatuto Alexand. conſil. 7. colum. penul. ſub. num. 19. lib. 2. quæ ideo tranſmittitur, ſicut omnis alia actio perſonalis, & ſicut tranſmittitur ius legitimæ, cuius loco talis dos aſsignatur, vt tradit Alexand. in dict. conſil. 55. colum. penul. & fin. lib. ſecundo. Deci. conſilio 303. num. primo. & Clarus in conſil. 320. colum. prima. & ſequ. Capra conſi. 6. in fin. & conſ. 53. nume. 3. & Pariſ. conſil. 17. nume. 17. lib. 2. Rubeus Alexandri. conſil. 56. in fin. licet plerique iſtorum loquantur in iure legitimæ tranſmittendo, tamen ex argumento ſurrogatorum valido Nico. Euerar. in ſua centu. in loco 93. à ſurrogatione. idem tenendum eſt de tranſmiſsione dotis ſurrogatæ loco legitimæ, & ſicut dicitur de iure detrahendi Falcidiam, & Trebellianicam, quod ad hæredes tranſmittitur. l. quanquam & ibi Bald. & alij no. C. ad l. Falcid. & Iaſ. conſ. 114. colu. prima. libr. 4. & ſicut dicitur de iure omni ſeparato ab hæreditate, vel eius aditione, quòd ſimpliciter abſque alia agnitione ad hæredes tranſmittitur ſecundum. Doct. Bal. in l. generaliter. §. in his. C. de ſecund. nupt. ſupra allega. & comprobat Iaſ. in conſi. 59. col. fin. libr. primo. ita fruſtratoria videtur diſtinctio Alber. Bru. in d. 11. arti. in 9. q. colum. 3. quæ dos præſeruata per ſtatutum debeatur alio iure ſucceſsionis quando condictione ex ſtatuto.

Quinto communia quædam de tranſmiſsionibus ſimul hoc in loco prolata non tædeat legere, quorum in actu practico, quando quidem non parum conducit ſpecialiter meminiſſe, fideicommiſſarius vniuerſalis ante reſtitutionem ſibi factam, & ante aditam hæreditatem per hæredem grauatum moriens fideicommiſſum purum vel in diem certum ad hæredes tranſmittit quoſcunque. l. 3. ſi in perſonam C. de fideicomm. & ibi Barto. Bald. Salyc. & alij tradunt, & l. cogi. §. idem Metianus. & ibi Barto. not. ff. ad Trebellia. & in l. à teſtatore. colum. fin. de condit. & demonſt. & Alexan. conſil. 30. in princip. lib. ſecundo. repetito in conſilio 16. libr. 6. Capra conſil. 12. ſub num. 3. & conſil. 62. numero 4. & conſi. 163. in fin. & Pau. de Caſt. conſil. 408. nume. 3. lib. primo. dummodo ceſſerit dies fideicommiſſi debiti, etiam ſi dies ſoluendi, vel præſtandi non venerit per caſum. l. Seius ſaturninus. ff. ad Trebel. ita eſt commun.

opin. vt

opin. vt atteſtantur moderni, & maxime Soci. Iun. in l.
cum filiofam. ver. veniamus igitur numero 59. de lega.
primo. & in conſilio 129. columna 3. numero 15. libr. 1.
& Anto. Gomez. in ſuo Comen. Iuris. tom. 1. cap. 5. de
ſubſti. fideicommiſ. ſub num. 14. ver. item quæro ſi fi-
deicommiſſarius, quod procedit etiam in fideicom-
miſſo debito, per clauſulam codicillarem, vt tranſmit-
tatur per hæredes ſcriptos mortuos ante aditam hære-
ditatem peruenientes ab inteſtato grauatos. ita repro-
bata opi. Bar. in l. 1. in prima q. de iu. cod. concord. al-
legando dicit eſſe com. opi. Dec. con. 478. col. 3. num. 7.
& in conſi. 490. colum. fin. & Soci. Iun. in d. l. cum filio
in d. ver. veniamus. nu. 52. & ſequ. & tenet con. Neap.
per cap. in deci. 89. in fi. & firmat Bal. conſil. 504. caſus
talis eſt, ad fin. lib. 5. quia idem ius, vel remedium con-
ſequendi fideicommiſſum, vel vtilis actionis ex teſta-
mento, vel officij iudicis competens fideicommiſſario
ex teſtamento valido, vel conuerſo in codicillis, eſt
tranſmiſsibile ad hæredes, vt moderni dicunt in d. l.
cum filiofam. huiuſmodi tamen vniuerſale fideicom-
miſſum priuſquam fuerit reſtitutum illi, cui teſtator
reſtitui mandauit, non poteſt donari, neque cedi alijs.
l. ſi mulier. §. ex aſſe. ff. de iure dot. tradit Bal. con. 219. Pe-
pus col. fi. ver. præmittendum eſt, lib. 11. cum alijs con-
cordan. allega. per Tiraq. inter alia ponentem, quæ poſ-
ſunt ad hæredes tranſmitti, ſed non cedi, in tracta. de
retract. tit. 1. §. 26. gloſſ. prima. num. 49. Fidei commiſsi
aũt vniuerſalis tranſmittendi coniecturas colligendi &
diſcutiendi curam habuit Aymo in d. l. cum filiofamil.
pat. ſecunda. num. 332. & ſequen.

21 Legatum † cuius dies ceſſerit morte teſtatoris, vel
conditione appoſita impleta, etiam non agnitum tranſ-
mitti ad hæredes noti iuris eſt, vt l. ſi fundum. §. ſi Ti-
tius. & l. ab omnibus. §. cum quidam. de lega. 1. l. 1. §.
cum igitur, & §. in nouiſsimo, de cad. tol. Barto. in con.
12. numero 2. Ang. conſ. 124. ſolus. vltra princ. etiam
quòd legatarius deceſſerit ante diem ſoluendi legati. l.
3. l. penult. & fina. C. quando di. lega. ceda. & in pul-
chro caſu Ang. in conſi. 222. caſus eſt & l. 3. ff. eo. & l. in
quantitate. §. in diem. ff. ad leg. Falci. & Alexand. con-
ſilio 109. in fin. libr. 2. & l. Titio fundus, in fin. de condi.
22 & demonſtr. idem eſt † in inſtituto in re vel quanti ta-
te certa, quia loco legatarij eſt, & non deſiderat aditio-
nem, talis inſtitutio iuris vigorem recipit, & tranſmiſ-
ſionem ſicut ſimplex legatum, dicit Bal. conſil. 281. Viſo
teſtamento. columnn. prima. lib. primo. & ſufficit ad
tranſmiſsionem etiam iuris accreſcendi, quoad vniuer-
ſalem hæreditatem, Rip. in l. re coniuncti. num. 86. 87.
& ſequ. de leg. 3. adde Ange. conſil. 83. ſubtiliter, atque
idem dicendum eſt in legato annuo, vel vſusfructus
certorum prædiorum præſtandi annuatim, qui pro
primo anno, quo deceſsit legatarius, tranſmittitur ad
hæredes, per l. in ſingulos annos relictum de an. leg. &
leg. generali. §. hæredis. de vſufr. leg. & ibi gloſſ. & Bar.
pro ſingulari ponit Rom. in ſing. 70. idem quoq; in no-
tabili caſu ſuper tranſmiſsione legati hoc modo facti
teſtator legauit domum cum viridario Titio, & ſuæ
vxori, vno decedente, q; deueniat ad ſuperſtitem, &
ambobus decedentibus ſine filijs ex eis communiter
naſcituris, q; deueniat ad certos legatarios ſubſtitutos,
primo decedente vxore, viuentibus ſubſtitutis lega-
tarius, eis poſtea morientibus, viuo Titio, per ipſos
vltimos legatarios eſſe tranſmiſſum legatum ad eorum
hæredes, primo quoad portionem vxoris iure tranſ-
miſsionis, reſoluta pluralitate in ſingularitatem iuxta
terminos. l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebel. in hoc
nullo reputato intereſſe alterius ſuperſtitis grauati, &
quoad portionem Titij vltimo deficientis ex vnione
portionis tranſmiſſæ iá d. primę deficientis p ius accreſ-
cendi tranſmiſſum etiam pertinere ad hęredes ipſorum
vltimorum legatariorum non minus æque, quàm ſub-
tiliter ex facto reſpondit Rui. conſilio 85. libro 2. facit
ratio tex. in l. hæres meus in princ. de condi. & demon
ſtr. ibi non poteſt enim conditio exiſtere, & idem Rui.
23 conſilio 201. columna 6. ad numero 7. eo. † conditio
enim quæ certa eſt in rerum natura non impedit tranſ-
miſsionem & multo minus delationẽ. Anch. con. 354. Vi
ſis diligenter. in fi. vide tamen, quod adducto conſilio
417. Decij in eadem ſpecie contra d. deciſ. Ruin. ſuper
ea deliberandum demiſit Hier. Zanch. in repet. d. §. cum
ita numero 464. cum tribus ſequen. vt opinionum ſu-
ſpenſio lectori plerumque nimis diſplicens omittatur.
cenſeo ſtandum. ſniæ Ruin. per dictam rationem d. l.
hæres meus in p. & per Anchor. d. conſilio 354. quòd
conditio omnino extitura non impedit tranſmiſsio-
nem, pro vt in caſu iſto mortua vxore filijs non exiſten-
tibus & Titio marito certa effecta fuit conditio quòd
ambo erant deceſſuri ſine filijs ex eis communiter na-
ſcituris.

24 Quantum autem ad tranmiſsionem † legati ad hæ-
redes, id tantum inſpiciendum eſt, quòd cauſa debiti
legati, procedat, ipſum quæ legatum debitum dici poſ-
ſit, in vita legatarij ſi adeatur hæreditas, licet legati pe-
titio ſuſpendatur aliqua conditione tacita extra teſta-
mentum, vel expreſſa in teſtamento, quæ tamen ſit ex
natura rei legatæ, vel ex diſpoſitione legis, & quæ mor-
te legatarij deficere nequeat, vel tacita ex teſtamento,
vel expreſſa in eo, quæ tamen ſit inhoneſta, vel ante
mortem legatarij aliquo modo habeatur pro impleta,
vel per mortem eius impleatur, vt l. 4. §. j. ſi poſt diem
§. ſed ſi ea, & §. ſed & ſi ita. l. hæredis. §. idem dicemus.
§. tractari. l. huiuſmodi. l. cum ſine. §. debitori. l. ſi cum
præfinitione. §. fin. l. ſi Titio. §. quædam autem. l. cum
illud. §. hæres meus. l. Firmio. §. j. ff. qñ dies lega. ced. & l.
quæ ſub conditione. §. fin. de cond. inſtitu. & l. 3. & ibi
gloſ. de leg. 1. & l. ab omnibus. §. cum quidam eod. & l.
miles. §. 1. de leg. 2. & l. conditiones extrinſecus, & ibi
gloſ. Bart. Caſtr. & Imol. & l. aliquando de condit. & de-
monſtr. & Pariſ. con. 49. col. 4. num. 28. lib. 2. & Alexand.
con. 8. col. fin. nu. 8. Sane contra huiuſmodi tranſmiſsio-
nem non probari voluntatem teſtatoris ex iſtis verbis
ſolis adiectis in teſtamento cum hac conditione, ſi hæ-
res adierit hæreditatem, do, lego. tenent Alexan. Aret.
Ripa, Ruin. & Socin. Iun. in d. l. 3. de legat. 1. reprobata
ibi opin. Caſtr. allegantis Bald. & Iaſ. & Soc. ſenior. quod
placet per rationes allegatas ab Alexand. & alijs ſequac.
& per d. l. aliquando de condition. & demon. & quia in
dubio pro tranſmiſsione tenendum videtur, quæ fauo-
rabilis eſt, Bald. conſil. 145. Alber. lib. 1. & Socin. in con-
ſil. 157. colum. 2. & verſi. item quia licet. lib. 7. vt ſenti-
unt omnes, dicit Seb. Sapia in l. cum antiquioribus
colum. fin. num. 23. C. de iure de lib. & Bald. in l. 3. nu.
3. C. eo. & non verbis, ſed rei impoſita eſt ex. l. 2. in fin.
commu. de leg. ita in ſimili ſentit Io. de Ana. in con. 75.
verſi. nec obſtat ſi diceretur, & nota quòd alicui vide-
tur eſſe conditio, & non eſt. dicit gloſſ. in l. ſi quis ita
ſcripſerit hæredem. ff. de hæred. inſtit.

25 Legatum † quoque incertum ad hæredes tranſmit-
titur, cuius certitudo ex legatarij electione pendeat.
l. hæredes §. ſi incerto. & ibi gloſſ. ff. famil. erciſ. ponit
Ang. Aret. in tract. de teſta. in gloſſ. 31. ad fin. & conſe-
quenter optio vel de legato, vel de aliqua re facienda
tranſmittitur. §. optionis. & ibi. gloſ. & doct. inſti. de le-
ga. & Ang. Aret. in d. tract. in glo. 32. num. 2. & l. illud.
& ibi Bart. de opti. leg. declarat quando legatario defun-
cto competebat electio, & optio iure ſuo ad commodũ
ſuum, ſecus ſi ad commodum alienum, & ad ius non
tranſitorium ad hæredem, Ruin. conſ. 50. colum. fin.
numero 11. libr. 2. & ita debent intelligi ea, quæ de elec-
ctione non tranſeunte ad hæredes tradit Iaſ. in conſilio

148. colum. pen. in fin. verſi. ſecundo principaliter lib.
2. electio tranſit ad hæredem illa ratione, quia præſu-
mitur, voluntatem defuncti ſcire per l. ſi quis à filio. §.
ſi quis plures. dicit Bart. in l. ſi ſic legatum §. ſi quis ita
nu. 1. de leg. 1. idem illa electio quis ſubſtitutus vulga-
riter, pupillariter, vel per fideicommiſſum, valens ſuc-
cedere, & qua ſubſtitutione velit, tranſmittitur ad hæ-
redes, vt late probat Pariſ. conſil. 36. colum. pen. lib. 2.
electio etiam competens ex contractu, & ius denunci-
andi prætextu rei tranſmittitur quoque ad hæredes,
Bald. conſ. 93. in quodam contractu lib. idem de facul-
tate nominandi ſocios, vt per Abb. con. 80. col. 2. li. 2. dũ
tangitur res, Bald. in l. voluntatis col. 2. num. 8. C. de
fideicommiſ. niſi contrarium ſuadeat dicendum probi-
tas cognita, & perſpecta perſonæ cui competit electio,
quæ ideo non tranſmittitur, vt in quæſtione facultatis
coniungi per alterum datæ diſponendi de bonis ſuis ad
hæredes non tranſmitti, concludit Petr. Pech. de teſt.
26 coniug. lib. 1. cap. 14. Præterea quando † aliquis inter
certos eſt eligendus ab hærede, qui præſtare debeat le-
gatum ſtatim ab hærede ipſo mora exiſtente non ele-
ctus, moriens tranſmittit ad ſuum hæredem legatum. l.
cum quidam ita. verſ. ſecundo de leg. 2. & ibi Bart &
Caſtr. ſub. num. 7.

27 Vniuerſalis vſusfructus † legato facto alicui in vita
ſua, vel donec vixerit, & poſt eius mortem, alio inſti-
tuto hærede, intelligitur is purè inſtitutus hæres, &
ante vſufructuarium moriens tranſmittit hæreditatẽ,
verbo vel facto aliquo aditam, aliàs tranſmittit ius de
liberandi ex facto conſuluit Bal. in conſil. 26. videretur
dicendum libr. 5. & Pariſ. conſil. 97. colum. 2. num. 7.
& præceden. & ſequen. lib. 2. & Paul. de Caſtr. conſ. 121.
viſa quadam petitione. col. fin. lib. 1. & Petr. Pech. de
teſta. coniug. lib. 5. cap. 5.

28 Pupillaris † ſubſtitutio tranſmittitur ad hæredes
quodam iure accreſcendi, quoniam ſubſtitutus cohæ-
res pupilli, & qui patris hæreditatem adierit decedat
viuo pupillo, poſtea decedente in ætate pupillari per
text. ſing. & ibi gloſſ. & doct. in l. qui patri. de acquir.
hæred. & Bald. in conſ. 146. Albertus. lib. 1. & in conſil.
9. factum tale eſt, fortis guerra. lib. 2. vbi dicit caſum
dic. l. qui patri. eſſe ſpecialiſsimum, & iſtum eſſe de api-
cibus iuris, & mirabilem & hoc non crederent, niſi le-
giſtæ bene fundati in iure, & Corn. conſ. 208. colum. 3.
verſi. his tamen libi. 2. vbi mouetur ex alia ratione ſui-
tatis pupilli tranſlatæ in ſubſtitutum per l. qui duos. de
reb. dub. & ibi doct. ita hac ratione hæreditas fratris
non adita tranſmittitur per fratrem ſubſtitutum. idem
Corn. conſil. 158. colum. pen. verſ. nihil etiam lib. 3. vbi
etiam meminit hanc irregularem tranſmiſsionem non
habere locum vbi adeſſet aliquis, qui poſſet venire ex
pupillari ſubſtitutione idem de hoc in conſ. 279. colum.
fin. eo. & Socin. conſ. 6. colum. pen. lib. 3. vbi refert, &
ſequitur Bal. in alleg. conſ. 9. & vltra proſequitur, & la-
te probat idem eſſe in fideicommiſſaria conuerſa ex
ſubſtitutione pupillari vnita cum iure accreſcendi, quæ
fit tranſmiſsibilis & Ruin. conſ. 91. colum. 2. nume. 6.
libr. 2. vbi tranſmiſsionem, ex ſubſtitutione pupillari
corroborat per ſuitatem fratris ſubſtituti pupillo. per
l. ſed ſi plures. §. 1. incip. quos poſſum. de vulgar. & pu-
pil. idem per Corn. conſi. 138. colum. pen. in princ. lib.
4. & per Bartol. & ali. in l. 2. in fin. princ. de vulg. & pu-
pil. & in d. l. ſed ſi plures §. quos poſſum. & Ang. Aret.
in tract. de teſta. in glo. 85. colum. fin. nume. 16. & Ga-
bri. Eugub. conſilio 108. in princ. intellige & declara,
niſi concurrat alius cohæres vel ſubſtitutus qui præfer-
retur iuri accreſcendi, quod ideo tunc non tranſmit-
teretur, vt per Bart. in d. l. qui patri. & Iaſ. in l. plures
liberos. de vulg. & pupill. ſub pri. no. Vnde ex traditis
per Alexan. & alios in dic. §. quos poſſum. nota limita-
tionem ad l. quoniã ſororem. C. de iure deliber. quòd
& ſi hæreditas fraterna non tranſmittatur ex potentia
ſuitatis, tamen tranſmittitur quando eſt delata ex ſub-
ſtitutione pupill. & alias limitationes add. l. quoniam
ſororem, vide ibi in Apoſtill. ad Bart. & per Alexand.
ibidem & in conſil. 86. colum. fin. lib. 3. vbi per ius ac-
creſcendi conſequitur hæreditas fratris.

29 Ius quoque † detrahendi, & petendi legitimam &
trebellianicam, iam dictum eſt, tranſmittitur ad quoſ-
cunque hæredes, Salyc. in l. ſcimus in princ. in primæ.
quæſt. C. de inof. teſtam. Bald. in l. quanquam ad l. Fal.
Ang. in conſ. 118. & conſil. 287. colum. 2. verſ. quintò
promitto. Alexan. conſi. 188. in princ. lib. 6. Deci. conſi.
81. colum. 1. conſ. 218. num. 4. Avin. conſi. 142. num. 2.
Ioan. Ant. Alexand. conſil. 56. in fin. & conſil. 163. col.
1. num. 3. & Burſat. Mantu. conſi. 19. in fin. Emolumen-
tum aliquod in huiuſmodi relictum vti legatum, vel
fideicommiſſum purum ad hæredes tranſmittitur:
Bar. conſ. 4. factum tale eſt. ad fin.

30 Dotis † legatum vltra materiam dotis ſtatutariæ
tranſmittendæ, vel ne ſupra explicatam, quando mulı-
er priuſquàm illud conſequatur moriens tranſmittat
ad hæredes, dubitationis huius interpretatio capitur ex
cognitione ipſius legati, an ſit purum, modale vel con-
ditionale, licet de hoc doct. varijs modis loqui videan-
tur, tamen bene poteſt comprehendi id euenire ex di-
uerſitate caſuum, nam ſtando in terminis iuris com-
munis, poſtquàm de caſibus ſtatutorum ſuperius di-
ctum eſt. Aut teſtator legans eſt de parentibus qui filiæ
vel nepti, tenentur relinquere legitimam, & tunc qui-
buſcunque modis vel conditionibus relinquat dotem,
quia hæc imputatur in legitimam. l. quoniam nouellæ.
31 C. de inof. teſta. † & ex legitima remouetur omnis con-
ditio, modus, vel onus. l. omnimodo & l. quoniam in
prioribus. C. eo. Ideo tale relictum dotis purum repu-
tatur, idque quandocunque legatariæ moriens tranſ-
mittit ad hæredes, dummodo alias ſuam integram le-
gitimam à teſtatore non habuerit, vt firmant Bart.
Caſtr. Cuma. & Imol. in l. Titio centum. §. Titio gene-
ro. de cond. & demon. & Bald. in l. generaliter. colum.
pen. ſub. verſic. ſed Dominus Richa. C. de epiſ. & cler. et
in conſ. 287. ſuper primo ſub numero 4. lib. 3. & con-
ſilio 248. quidam dicunt lib. 4. & Ang. conſ. 124. Solus.
col. pen. verſ. diſtinguo & Ang. Aret. in tract. de teſta. in
gl. 61. ſub num. 3. & in §. fuerat. col. 19. verſ. vlterius quæ-
ro inſtit. de acti. & Ceph. conſ. 56. num. 15. & ſequent.
lib. 1. & ſi dos eſſet exceſsiua vltra legitimam, ne diuer-
ſo iure cenſeatur per l. nam hoc iure de vulg. & pupil.
& l. eum qui ædes. de vſucap. in totum pura eſt & tranſ-
miſsibilis tradit Bart. in d. §. Titio genero. ſub num. 4.
& Socin. Iun. con. 134. colum. 2. nu. 19. & ſequent. lib.
1. Idem eſt quando filia inſtituta eſt hæres in dote; quia
eam tanquàm legatariam tranſmittit ad hæredem, Ca-
pra conſil. 118.

Aut teſtator eſt extraneus vel non obligatus relin-
quere legitimam & legando dotem ſi exprimit, & vult
legatum eſſe vel purum vel conditionale, res expedita
eſt, & ſtatur voluntati teſtatoris. §. diſponat auc. de
32 nupt. ſentit Bartol. in dict. §. Titio genero, ſub num. 3.
verſi. prædictam vera, & Ang. in dicto conſil. 124. † ſi
verò non exprimit, & in dubio legatum pro dote vel
cauſa dotis eſt conditionale, & non tranſmiſsibile: tex.
in d. §. Titio genero, ibi, ante nuptias verò. & ibi Bart.
& alij. & Rom. con. 134. pro declaratione. col. 1. & ſequ.
quod etiam apparet, vbi legatur ſub conditione & cau-
ſa quæ expreſſæ conditioni ineſt, vt ſi nupſerit, idem
ſub die incerta, & ſub cauſa, vt cum vel quando nupſe-
rit, & eſt aſsignare diem ſubſtantiæ legati. Bald. d. conſ.
286. ſub. num. 3. & tunc non fit tranſmiſsio ſecundum
Bald. in d. l. generaliter colum. pen. verſ. ſed oporteret,

ita

ita eſt regulariter conditionale ſecundum magis commun.opin.concord.allegans dicit Alexand. conſil. 42. colum. 1. verſic. aut dicimus lib. 7. vbi in legataria ætatis an. 12. concludit, ſufficere, conditionem eſſe purificatam per contractum matrimonij, per verba de Præſenti, quamuis non fuerit traducta ad domum viri, & ſic ad transmiſsionem legati, neceſſe non fore, legatum eſſe exactum vel ſolutum, idem Ang. latè, & ſubtiliter in d. conſ. 124. col. pen. & fin. tenet, extraneum teſtatorem oſtendere mentem & voluntatem faciendi legatum dotis conditionale ex eo, quòd aliàs ipſe teſtator erat obligatus dotare, vt frater ſororem, vel alius aliam mulierem amore Dei, ex diſpoſitione alterius teſtatoris, vel aliam pauperem pro anima teſtatoris, vel aliam pro honore, & pudore domus ſuę, vel pro intereſſe tertij, vt puta vt nubat Titio, vel relinquatur futuræ vxori alicuius certæ, vel incertæ, in his caſibus concludit & probat ibidem. Ang. legatum dotis eſſe conditionale, & nõ tranſmiſsibile ad hæredes legatoris: ad idem per Pariſ. conſil. 110. nu. 2. 3. lib. 4. & Corn. conſil. 229. colum. 1. lib. 4.

Aut aliquando purum, vel tranſmiſsibile eſſe, tale legatum reputatur, ſic voluntatem teſtatoris varijs ex cauſarum ſpeciebus interpretando, vt ſi in loco teſtatoris communis vſus loquendi & intelligendi extet, dotem dici patrimonium mulieris etiam innuptæ, quę communiter dicatur de patrimonio virginis, vel viduæ, iſta habet talem, & tantã dotem, eſt diues vel pauper, ſecundum quem communem vſum loquendi intelligendo verba teſtatoris, l. librorum. §. quod tamen Caſsius. de lega. 3. cum ſimil. alleg. ſupra lib. 1. interpr. 1. dubit. 3. verſic. ſimiliter à conſuetudine, & tali communi vſu loquendi probato legatum dotis vti appellatum patrimonium mulieris, etiam per l. 3. §. ſed vtrum iu fin. de minor. purum cenſetur, & non conditionale, & poſſe peti incontinenti, tradit Bart. in d. §. Titio genero. colum. 3. quem in hoc ibi Doct. communiter ſequuntur, idem per eadem fere verba in conſil. 200. quæritur de legatis. volum. 1. & conſil. 45. ſuper quæſtione, & conſ. 50. viſo teſtamento num. 5. vol. 2. & ſequitur. Soc. in conſil. 92. col. 5. verſ. ſecunda coniectura. lib. 1. & Ancha. Regien. in quæſt. 51. num. 8. lib. 2.

Aut, ſi fuerit factum legatum purè, & poſtea ſolutioni fuerit aſsignata dies, ſcilicet, quòd ſoluatur quando nupſerit pro ſua dote: hac vel ſimili forma factum tranſmiſsibile eſſe, reſpondit Bald. conſil. 286. ſuper primo ver. ſuper tit. lib. 3. per not. in l. pen. C. quando d. leg. ced. probat. Socin. d. conſi. 92. colum. 6. verſ. confirmo. ſequitur Aym. in conſ. 101. verſ. ſed præmiſsis. intelligendo, quando verba pro maritanda, vel matrimonio collocanda, non ſubſtantiæ legati, ſed ſolutioni &
33 præſtationi fuerint adiecta. † relictum enim pro maritanda tacite videtur pro dote, cui maxime conuenit quantitas relicta, cum non poſsit maritari ſine dote, ſecundum communem curſum dicit Paul. de Caſt. in l. Lucius. la 1. ad fin. de leg. 2. Sed coniecturam ex hac forma legati ſumptam, non puto veram: quia dies etiam iſto modo ſoluendi legatum, quando nupſerit, vel pro maritanda, eſt incertus, ideo etiam aſsignatus ſolutioni, facit conditionem, per l. quibus diebus. §. quidam Titio. de cond. & demonſtr. firmat gloſſ. in l. Seius Saturninus ad Trebellianum. & Bart. in l. ſi cui legetur. §. 1. ita in ſpecie firmat Ang. in conſil. 120. Domina Antonia, & videtur tex. in l. ſi dies §. ab incerta. ff. quando de leg. ced. & in l. hæc conditio filiæ de condit. & demonſt. & Gualden. de arte teſtandi in titu. de lega. cau. 54. nu.

Aut ſi titulus dotis exprimatur, quia teſtator dixit pro dote vel dotis nomine, vel dotis cauſa, & legatum factum ſit pupillæ tunc conditionale eſt, quia incertũ eſt, an perueniat ad ætatem nubilem nec ne, & interim, vt quid impoſsibile impubes cautionem præſtare non poteſt, ideo nec agere poteſt, nec ceſsit dies ætatis, & cauendo de modo implendo habebit legatum, ſi autem titulus dotis non exprimatur ſed quoddam præparatorium animi cogitatione ſolitum præuenire nuptias, vt quia teſtator dixit ad hoc vt nubere poſsit honorifice aſsigno, vel lego mille, tunc legatum eſt purum arg. l. ſi mulier dotem. C. de iure dot. hanc diſtinctionem facit, & probabilem dicit Bald. in conſi. 249. an legatum dotis. lib. 4. ſequitur Aym. d. conſi. 101. verſ. ſecundo, quia hoc procedit, vbi mentio dotis in legato ſignificat cauſam remotam, vel impulſiuam, vel quandam demonſtrationem, vel conſilium fauore legatarij. arg. d. l. Titio centum in princ. quod eſt quando legatur occaſione dotis vt idem Bald. probat & tenet in conſil. 237. Titius in teſtamento, verſ. vlterius quæritur num. 4. & 5. lib. 1. refert Grammat. in deciſ. Neap. 59. nu. 51. idem tenet in conſil. ciuil. 57. nume. 5. & 6. & conſilio 146. nume. quarto.

Aut, ſi poſt legatum dotis teſtator in alia oratione dixit, quòd volebat legatariam habere, & petere poſſe dictam quantitatem relictam tempore nubilis ętatis, quę interim debeat depoſitari. Exinde interpretatur voluntas teſtatoris eſſe, quòd poſsit peti legatum, antequàm nubat legataria, l. ſancimus. de nupt. & ſic non eſſe ſub conditione ex facto conſuluit Paul. de Caſtr. in conſi. 125. Viſo teſtamento Ambroſij. col. 2. verſ. in contrarium. lib. 1. ſequitur Grammat. d. conſi. 57. nu. 17. idē Caſtr. in d. §. Titio genero. col. 3. ver. iſtam opin. Bar. ego ſequor. dicit, quòd videtur ſufficere, vt petere poſsit, cum peruenerit ad nubilem ætatem, quaſi inſit iſta conditio, ſi efficiatur nobilis, non iſta conditio, ſi nupſerit.

Aut, ſi relinquatur pro dote aliqua parua quantitas, verè non ſufficiens pro dote, ſed ad expenſas ſolitas in loco, vel ad ſuffragium dotationis: Exinde reputari legatum purum, ſentit idem Caſtr. in dicto §. Titio genero. colum. 3. & verſ. poſſet tamen, & tenet Gram. d. conſi. 57. col. 2. verſ. quartò habenda.

Aut, ſi demum quacunque verborum conceptione fuerit factum legatum, ex qua poſsit teſtatoris voluntas coniecturari legatum eſſe purum, & conſequenter tranſmiſsibile, id ſane attendendum eſt, vt ſi dixerit teſtator, Ordino & volo, quòd dentur Titiæ centum pro ſuo maritaggio. Gramma. 2. dicto conſil. 57. nu. 51. & dicto conſil. 146. num. 5. vel iam ipſa legataria habuerit legatum, antequam nuberet, vel alia ſimilis legataria ſuum conſecuta eſſet legatum, vt adducitur per Aym. d. conſil. 101. & Grammat. in d. conſ. Vt quando etiam factum eſt legatum vxori in quantum, vel quamdiu ſe abſtinuerit à ſecundis nuptijs, quòd id moriens tranſmittit ad ſuos hæredes conſuluit Pau. de Caſt. conſil. 451. legatum iſtius lib. 1.

Atque in † cæteris legatis & fideicommiſsis condi-
34 tionalibus, ad hæredes conditione pendente non tranſmiſsibilibus poteſt quidem teſtator facere, quòd tranſmittantur, vt l. 1. C. vt acti. ab hæred. & contra hæredes, & ibi not. Bald. ad prin. & in l. ſi pater in col. pen. in 4. q. num. 19. & Gualden. de arte teſtan. in ti. de lega. cau. 54. in fin. & in tit. de ſubſtitu. cau. 23. nume. 5. idque velle etiam ex coniecturis intelligi poſſe ſecundum Bald. in l. 1. nume. 10. de his qui ante aper. tab. doct. communiter referunt, & ſequuntur, vt Socin. in l. in conditionibus §. 1. num. 4. de cond. & demonſtr. in l. hæredes mei. §. cum ita col. 4. & ſequent. ad trebel. & in conſil. 6. col. 3. ver. reſtat nunc lib. 3. Iaſ. conſil. 183. colum. 1. lib. 2. & conſil. 52. colum. fin. lib. 3. & Dec. conſil. 574. colum. 1. nu. 4. & alibi, & Cephal. conſil. 114. num. 14. coniecturæ autem colligi debent ex ipſo teſtamento & ex dictis, & diſpoſitis per teſtatorem in eo debent apparere, Socin. in dicto §. cum ita. colum. 5. Dec. in conſil. 465.

 colum.

colum. fin. verſ. vltimò non obſt. & Pariſ. conſil. 77. col. 3. num. 2. lib. 2. & Iaſ. conſil. 154. colum. 2. ad fin. lib. 4. vt late declaraui ſupra lib. 1. interpr. 2. dubit. 1. in prin. vbi de cõiecturis diſcuſſum eſt, & late per Hier. Zanch. in dict. §. cum ita num. 233. & Odd. Peruſ. de compendioſa. parti. 6. quæſt. 1. concl. 7. arc. 2. verſ. limitatur autem. fol. 185. vbi has coniecturas per ſeptem limitationes explicat. Quarum enim coniecturarum indicantium voluntatem teſtatoris eſſe tranſmittendi legatũ vel fideicommiſſum conditionale ad hæredes? exempla ponunt doct. his modis. Vbi teſtator apponendo conditionem aliquam adimplendam per filium fecerit mentionem de filio, & hæredibus eius, ſic ad hæredem impletio conditionis, & legatum conditionale tranſmittitur, tradit Bal. in d. l. ſi pater. d. num. 19. ſequitur Curt. Sen. conſil. 76. colum. penult. verſ. reſpondetur dupliciter. Et ibi teſtator filijs fratris inſtitutis, & eiſdem ſine liberis decedentibus ad inuicem ſubſtitutis quibus non exiſtentibus ſubſtituit extraneum, interim aliquis primus vel medius ſub ſtitutus cum liberis moriens, ius vel ſpem fideicommiſsi tranſmitti ad ſuos liberos, qui etiam poſiti in conditione ex tacita mente teſtatoris præferuntur vltimo ſubſtituto extraneo notis. l. Lucius in fin. de hæred. inſtitu. Nat. conſil. 688. nume. 3. & ſequent. & vbi per fideicommiſſum Sempronius ſit ſubſtitutus, eo decedente ſubſtitutus ſit Caius vnicus filius ex pluribus grauato patre, decedunt, & Sempronius, & Caius filius, relictis alijs filijs Sempronij, ad quos quidem fideicommiſſum iure tranſmiſsionis pertinet ex veriſimili cogitatu, & diſpoſitione teſtatoris de perſona Sempronij, & vnius ſui filij, ad omnes ſuos filios per l. tale pactum in fin. ff. de pact. hæc probat pro notabilibus & quotidianis in practica Socin. in dicto. §. cum ita colum. 5. & vbi dotatis filiabus filijs maſculis vniuerſalibus hæredibus inſtitutis, & aliquibus decedentibus ſine filijs maſculis fuerint ſubſtituti ſuperſtites, vel alij extranei, aliquo ex inſtitutis, & ſuperſtitibus ſubſtitutis, decedente cum filijs maſculis, ad iſtos quidem filios pendens fideicommiſſum & cum iure accreſcendi tranſmittitur, & ſic ad hæredes decedentis firmat Socin. in d. §. cum ita, colum. 5. num. 12. & in d. conſil. 6. colum. 3. verſ. reſtat nunc reſpondere. lib. 3. vbi dicit vidiſſe ita conſultum per multos ſolennes doct. & Iaſ. conſil. 154. colum. 2. lib. 4. & d. conſil. 233. colum. 1. lib. 2. & Dec. conſil. 574. colum. 1. & ſequent. & conſil. 594. col. fin. & Ruin. conſil. 95. colum. 2. nu. 6. & ſequent. & conſil. 156. colum. pen. num. 4. & ſequen. lib. 2. vbi dicit, quòd veniens iure tranſmiſsionis non venit ex propria perſona ſua, ſed ex perſona ſubſtituti deficientis per l. ſi quis filium. §. de acquir. hæred. adeoq; veniens iure tranſmiſsionis poſſet repudiare, ſicut potuiſſet tranſmittens, & poſſet ſuccedere ex vulgari pro eo factæ ad excludendam matrem. vt conſuluit Paul. de Caſtr. conſil. 344. ſubſtitutio iſta lib. 2. nume. 11. & ex tacita mente tranſmiſsio locum habet non ſolum ſubſtitutionis fideicommiſſariæ pẽdente conditiõne, ſed etiam vulgaris & directæ ex eadem ratione ſubſtitutionis alterius, & iuris tranſmiſsionis, vt ibi per eundem Rui. & in conſil. 94. nu. 9. & conſil. 145. colum. 2. & 3. nume. 6. eo. & late in conſil. 178. & in conſ. ſequent. colu. fin. nu 6. & conſi. 201. colu. 5. nume. 6. 7. eo. lib. 2. vbi de ſubſtitutione fideicommiſſaria vnita cum iure accreſcendi magis tranſmittenda, & Curt. Iun. conſ. 16. colum. 3. nume. 6. 7. & Ioan. An. Alexand. conſil. 28. num. 8. & conſil. 143. col. fina. num. 7. & Pariſ. conſ. 25. num. 8. 9. vbi dicit id etiam procedere in tranſuerſalibus teſtatoris, & idem conſilio 76. colum. fina. & conſilio ſequent. colum. ſecunda, & ſequent. vbi nume. 25. de fideicommiſſo adiuncto cum iure accreſcendi, & idem in conſil. 91. nume. 44. & 45. lib. 2. & in conſil. 50. colum. 3. nume. 17. 18. vbi appellat iſtam commu. concluſionem prout re vera eſt per tot celebres doct. approbata. & conſ. 66. nume. 75. & ſequent. lib. 3. vbi & num. 80. dicit in puncto iuris verius eſſe id poſſe teneri ex coniecturis etiam habitis ex dictis per teſtatorem ante & poſt teſtamentum, ſed hoc intelligendum eſt vt ego declaraui ſupra lib. 1. in loco ante citato, & hanc opinionem tanquàm æquiorem & veriorem in conſulendo & iudicando quòd ipſe ſemper ſequeretur dicit Bero. conſ. 104. nume. 18. & præceden. lib. 2. in ſuo caſu quomodo contra has coniecturas arguat idem Bero. vide in conſil. 107. eo. poſtmodum eas defendit in conſil. ſequent. dicitque ita fuiſſe iudicatum in conſil. 110. num. 35. eo. prædictam concluſionem vti communiter receptam comprobat Cephal. conſil. 16. nume. 45. & præceden. vbi totam ſuam concluſionem firmat in eius fundamentis & in reſponſionibus ad contraria confirmat in ſolo iure tranſmittendi pro com. etiam comprobat Burſat. Mantu. conſil. 71. nume. 12. & ſequent. allegando moderniores, & in materia late ex profeſſo Gabriel. Roman. de commun. opin. lib. 4. tit. de hæred. inſtit. concluſ. 2. & ad ſeptem limitationes diſcutiendo reducit Odd. Peruſ. tract. de compen. part. 6. & vlti. quæſt. 1. art. 2. verſ. limitatur autem & ſeq. fol. 185.

Sane ea prædicta intelligenda ſunt primo, quando ſubſtitutus mortuus fuerit poſt mortem teſtatoris, ſecus ſi eo viuente, quia fideicommiſſum tunc efficitur caducum, & ſubſtituto vel coniuncto non exiſtente remanet penes hæredem grauatum, vt l. 1. §. pro ſecundo, de cad. tollend. & teſtatore viuente nulla fideicommiſſi ſpes probabilis exiſtere poteſt. arg. l. 2. §. interdũ. de vulg. & pupil. & not. in l. fin. C. de pact. Ergo quod non eſt, non poteſt tranſmitti, ita in ſpecie probat Cur. Iun. conſil. 96. colum. penult. nu. 4. & ſequen. vbi dicit Doct. loquentes de tali tranſmiſsione intelligi de fideicommiſſo conditionali exiſtente poſt mortem teſtatoris, & de fideicommiſſario ſic moriente poſt mortem teſtatoris, & maiorem difficultatem, quæ ſit in Iure noſtro, eſſe bene intelligere, in quibus terminis loquantur Leges, gloſſ. & doct. vtique verum dicit, & quotidie experimur, facit, quod ſcribit Vaſqu. de ſucceſ. progreſ. lib. 1. §. Monachus 9. num. 11. & 12. mutatis ergo terminis, mutatur & ius, dicit Alber. in l. ſi filius quã patri, ad med. de vulg. & pupil. & facit tex. in l. qui fundum, ibi reſpondi intereſſe quemadmodum res diceret. ff. de cont. empt. ſecundo intellige quando ratio recti ſermonis non patitur fieri talem tranſmiſsionem, vel ceſſat ratio agnationis conſeruandæ vt quando vltimo eſt facta ſubſtitutio de alijs ſuperſtitibus in totũ, vel quando vltimo fœmina eſt ſubſtituta, quòd tunc primus vel medius ſubſtitutus moriens cum filijs ad iſtos non tranſmittit fideicommiſſum conditionale, quia deuenit ad nominatos ſuperſtites, etiam ſi fœmina ſit, & ratione dictionis, Alijs, & in totum, ſic magis pro hoc oſtenſa voluntate teſtatoris, quàm pro ipſa tranſmiſsione: vt tradunt Curt. Iun. conſil. 69. & Aymo. conſ. 306. colum. antepen. & Ruin. conſil. 181. col. 1. & ſequent. libr. 2. Tene tamen contrarium, vt per Odd. Peruſ. tract. de compen. par. 6. quæſt. 1. art. 2. in 2. limi. verſ. contrarium tenent. fol. 184. & Zanc. in repet. §. cum ita. nu. 217. 19. 341. l. hæredes mei. ad Trebel.

Tertiò, Ruin conſil. 140. colum. 6. num. 14. eod. lib. 2. limitat, tranſmiſsionem non habere locum ex tacita voluntate teſtatoris, quãdo filij, ad quos facienda eſſet tranſmiſsio, nõ ſunt in conditione expreſsi à teſtatore, ſed intellecti à iure, per l. cum auus. de cond. & demonſtr. vt ibi per eum. maximè in col. penul. ver. tertiò, nec tales filij ſubintellecti, impediunt ipſam tranſmiſsionem: Rub. Alex. conſ. 8. col. fin. nu. 8.

Rurſus

35 Rurſus vltra † hæreditatem patris, vel aui paterni, infanti delatam, & per eum tranſmiſſam ad hæredes omnes, vt ante dictum eſt, de alijs hæreditatibus ſimiliter infanti delatis, & adulto vel maiori quomodo per iſtos, antequam agnoſcantur morientes, tranſmittantur ad hæredes, determinationes Iuris ſunt notæ per gloſſ. & Doct. in l. ſi infanti. in l. cum antiquioribus. C. de iure delib. & in l. 1. de his qui ante aper. tab. & in l. ventre. ff. de acq. hæred. etiam tranſmiſsio non impeditur ob dilatam aditionem hæreditatis, donec fuerint ſoluta legata, pura tamen, exiſtente inſtitutione, ſi forte per negligentiam non exequentium, vel teſtatoris, vel alterius defectu aditio dilata dici poſſet: Oldr. conſil. 108. Titius colum. fin. in tertia quæſt. ſi autem hæreditates ipſæ non tranſmitterentur, quando ſaltem ad hæredes tranſmittatur ius petendi reſtitutionem in integrum ad verſus hæreditatis aditionem non factam, ſatis oportune videndum eſt.

36 Primùm † An reſtitutio hæc ex perſona infantis minoris ſeptennio competat, Antiqua eſt in contrarias partes deciſa quæſtio, talem reſtitutionem competere, ſequentes Iacobum de Beluiſ. per diuam l. ſi infanti verſ. ſi verò vel non ſit tutor. & l. 2. §. ſi quis ex liberis ff. ad Tertul. tradunt Bald. in dicta. l. ſi infanti. colum. 4. ſub num. 16. & Saly. ibi colum. 3. num. 13 idem putans, hanc partem veram latè defendit in l. 1. colum. 3. C. de reſtitu. milit. & Bal. in l. 1. §. in nouiſsimo. de cad. tol. idem infante naturaliter decedente, & culpa tutoris ceſſante, vel eo exiſtente ſoluendo, non dati reſtitutionem, ſic intelligit dicta per eum in dict. l. ſi infanti. idem in conſil. 101. Punctus cauſæ. ad fin. lib. 3. vbi in d. l. ſi infanti. idem Ang. colum. 2. in l. Pantonius. de acq. hæred. dicit. ſe ita pluries conſuluiſſe de facto, & ꝙ idem prima vice Bald. tenuit, ſed poſtea mutauit propoſitum, vt huic opinioni adhæret Petr. de Anch. in conſil. 362. de viribus aditionis, in vltimo quæſito dicens, pro ſe habere text. in d. l. ſi infanti & reg. & in conſulendo, & iudicando continere æquitatem, & Corn. conſi. 87. lib. 1. plura inuoluendo, inclinat in hanc partem, & Capr. conſil. 148. colum. fin. nu. 72. aliter non inſiſtendo dicit, ita cõmuniter teneri. idem ſequitur, & probat Are. in con. 161. In præſenti conſultatione. col. 7. & ſeq.

Contrarium verò, & quinimo hæredi infantis minoris ſeptennio dari in integrum reſtitutionem aduerſus hæreditatis aditionem. non factam, ſequentes Iac. de Are. tenent Bart. in d. l. ſi infanti. ad fin & ibi Paul. de Caſtr. ſub. num. 7. dicens, Se communiter ſeruari vidiſſe hanc opin. tam Florentiæ, quàm Bononiæ. & Alexand. in colum. penul. nu. 8. dicens, ita eſſe magis commu. opin. & ſe non recedere ab hac commu. opin. & Iaſ. ad fin. dicens, tenendam eſſe opin. Bartol. quæ eſt † commun. eò maximè, quòd beneficium reſtitutionis

37 in integrum per verba Legis, vel ſtatuti, quantumcunque generaliſsima, nunquam cenſetur ſublatum, niſi de eo fiat ſpecialis mentio. per text. & gloſſ. fin. in c. coràm de in integrum, reſti. & glo. fin. in l. poſtquam liti. C. de pact. & per Balb. de præſcripti. in 3. par. princip. in q. 29. num. 5. 6. & per Ruin. conſil. 138. in fin. lib. 5. idem Bart. in l. qui duos. in princ. num. 5. 6. de reb. dub. & ibi Socin. num. 18. dicentes, id concedi, & ex titulo de minorib. & clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa ſimul iunctis & per l. non ſolum ff. de in integrum reſtit. & l. Pantonius de acq. hæred. & l. 1. C. de reſti. mili. & ibi Bart. & Paul. de Caſtr. ad fin. dicens hanc. opin. communiter ſeruari tanquàm vtilem. idem Bart. conſil. 9. quidam Peruſ. in fin. lib. 2. duplicato in conſil. 178. lib. 1. & Corn. conſil. 200. colum. 4. verſ. nec obſtant. circa li. 2. dicens hanc cõmu. & ita pluries conſuluiſſe, & tenuiſſe legendo & Socin. conſil. 116. colum. 3. & verſ. 3. ceſſantibus. & conſil. 153. col. 10. lib. 2. concord. allegando, atteſtatur hanc opin. commu. & tenendam eſſe, idem Roman. conſi. 8. Viſis narratis. ver. quantum ad tertium, dicens, iſtam commun. cui adhærere debemus idem etiam, & indiſtinctè ſibi contrarius tenet Capr. conſil. 109. & Anch. in conſil. 104. pro declaratione. col. fin. reprobat diſtinctione Bart. in dict. l. ſi infanti reſtitutionem, talem non dari, ſi poſsi agi contra tutorem negligentem, vel tali hæredi infantis poſſet imputari negligentia non petiti tutoris, ſed hanc diſtinctionem Bartol. tanquàm commun. defendit tenet Ruin. conſil. 119. colum. fin. l. 5. & Socin. conſil. 177. col. 1. verſic. confirmatur iſta concluſio lib. 2. ita tenendum eſt, & in his locis reſpondetur rationibus ſupradictæ contrariæ opinion. Iac. de Belui. & ſequacium, limita iſtam concluſionem non procedere, quando hæreditas eſſet delata infanti ſub conditione ſi voluerit dotare ſororem, & quando talis reſtitutio ſaperet iniquitatem excludendo puto ſororem infantis ad hæreditate patris, vt late defendit. Socin. conſil. 207. colu. 3. ſub ver. quintò & vltimo, lib. 3. addo Alex. conſi. 168. col. fi. lib. 7

Magis autem & hæredi pupilli maioris ſeptennio, & adulto huiuſmodi competit reſtitutio in integrum: quia in eo ceſſat contrarium illatum, ex d. l. ſi infanti. in verſ. ſi vero vel non ſit tutor, & per Doct. in locis ſuprà alleg. tis, & ad ipſum hæredem tranſmittitur, vt per Bald. in conſil. 78. ſuper princ. in fin. lib. 5. & Capr. conſil. 148. colum. fin. num. 18. & Corn. conſi. 125. & conſil. 138. ad fin. lib. 3. & eſt commun. opin. Pariſ. conſil. 59. colum. fin. num. 16. lib. ſecundo, Ang. conſil. 83. Subtiliter. in fin. & Borgni, Fiuizanen. in tracta de tuto. & curator. num. 17. pagin. 45. & Cephal. conſil. 56. num. 6. & lib. 1.

Verùm animaduertendum eſt, iſtam tranſmiſsionẽ non opitulari hæredi minoris, neque maioris vltra

38 quadriennium, † quod incipit à die mortis minoris vel maioris. & vltra quod non datur beneficium reſtitutionis in integrum per l. fin. C. de tempor. reſti. in integrum, vt tradit Paul. de Caſtr. in conſil. 86. Viſis & conſideratis. ad fin. lib. 2. & Bald. conſil. 226. quæſtio eſt. lib. 2. & con. 309. Super eo. ad fin. lib. 5. ſed Capr. con. 140. tenet, quadrienniũ incipere currere conſanguineo hærede à die aditæ hæreditatis vel agnitæ bonorum poſſeſſionis, per l. ea, quæ. ver cum vero maior. C. eo. de tempo. in integrum. reſti. niſi ipſe maior hæres diſtulerit hæreditatis aditionem malitioſe, & fraudulenter, ac doloſe, quia tunc ſibi incipit currere tempus, à die, qua fic differre cœpit, perinde ac ſi adiuiſſet per Cyn. Bart. & Bald. in dicta l. ea, quæ alleg. à Capr. in d. conſil. cui aſſentio, per text. in d. l. eaq; , d. verſi. cum verò maior. ibi, mox. cum fuerit adita hæreditas, & per illud, quod faciendum eſt, & per hæredes cum certo tempore præfixo non currit hæredi, niſi à die aditæ hæreditatis, Roman. conſil. 227. Pro plena. col. 1. verſ. quartò probatur. & Alexan. conſi. 36. colum. 3. nume. 6. lib. 4. & Bar. & alij in l. ſi. §. 1. C. de iure delib. quia id quadriennium, etiam ſi prius fuerint elapſi centum anni, non incipit currere, niſi à die ſcientiæ, concord. plures congerit Tiraq. de tract. tit. 1. §. 35. gloſſ. 4. nu. 43.

Non ſolùm enim hæredi minoris competit beneficium reſtitutionis, ſed etiam ad hæredem maioris trãſmittitur: vt, ſi maior, cui delata eſt hæreditas, ignorans eum non adeat, ius quidem deliberandi, ad idque beneficium reſtitutionis tranſmittit ad ſuum hæredem ex capite iuſtæ & probabilis ignorantiæ reiecto, Alex. conſil. 163. lib. 2. comprobat, dicens, quòd in conſulendo ab iſta opinione non recederet, Socin. in dict. l. qui duos. in prin. nu. 25. de reb. dub. & in l. ſi mulier. num. 11. idem. Gualden. de arte teſtandi. lib. 11. cap. 1. num. 7. & Anton. Gomez tom. 1. ſuorum commentariorum, tit. de tranſmiſsis. in fin. quod & ex hac doctr. firmatur,

firmatur, quam allegando concord. adducit. ipſe Alex-
and. in conſil. 45. colum. 2. ſub verſ. modo ad propoſi-
tum. lib. 5. quod quilibet incurrens in priuationem ſui
iuris ob non factum, ſemper ex capite præſumptæ ig-
norantiæ, & clauſula generali reſtituitur, quoniam ſo-
la ignorantia eſt iuſta cauſa dandi reſtitutionem in in-
tegrum ſecundum commun. opin. relatam per Seb. Sa-
piam. in l. cum antiquioribus. num. 18. de iur. deliber.
& in ſpecie format idem Alex. conſi. 71. col. 2. num. 67.
lib. 1. & conſequenter, tale remedium tranſmittitur ad
hæredes d. ict. le. non ſolùm, de integr. reſtitu. cum alijs
ſupra alleg. etiam vbi tranſmittens fuiſſet impeditus
abſentia voluntaria, vel infirmitate, Alexand. conſil.
20. col. fin. lib. 1. Bologni. conſil. 32. colum. 2. tranſmit-
tit tale remedium, vt iſti probant.

Item † ſuus præteritus tranſmittit ad liberos ius que-
39 relandi, & dicendi teſtamentum nullum, per l. ſi quis
filium & l. ſcimus. in fin. C. de inoffi. teſtam. Bald. con-
ſil. 410. Primo videndum eſt. num. 2. lib. 4. & Iaſ. in l. ſi
arrogator. colum. 6. verſ. ſed iſte intellectus. ff. de adop-
ti. tenet idem reprobata opi. Alexand. in l. cum anti-
quioribus. C. de iure deliber. & Borgni. Fiuizanen in
tractac. de tuto. & cu. num. 70. pag. 44. quod transmit-
tat ad quoſcunque hæredes non videtur tuta reſolutio,
vt per Bald. conſil. 340. lib. 4. & Ant. Gomez. in ſuo Cõ-
ment. iur. tom. 1. cap. 11. ſub num. 67. verſ. item quę-
ro, an filius ſuus, & vt hæredem. num. 17. Similiter re-
medium bonorum poſſeſsionis contra tab. tranſmit-
tit: vt l. illud. §. fina. & ſequent. & ibi gloſſ. Bald. ff. de
bon. poſſeſſ. contra tab. filij quoque decedentes poſt
matrem. & nati ex primo matrimonio, tranſmittunt
ad liberos ius querelandi, ex l. hac edictali. C. de ſecun.
nupt. probat Aymo conſil. 142. colum. 3. nume. 6. ius
item competens filio præterito, an tranſmittatur ad
matrem, ſubtiliter diſcutit Oldr. conſil. 171. Thema
tale eſt. Titius. colum. penul. verſic. quartò quæritur,
quod ſic late probat Alber. in l. pen. C. de inoffi. teſtá.

Ille, cui † facienda eſt collatio bonorum, decedens,
40 hoc ius ſibi conferendi ad hæredem tranſmittit l. 1. §.
ibidem. ff. de collati. & ibi Doct. & per Bar. & Alber. ſub
§. pater filium, & l. ſi maritus. C. de collat. & ibi Doct.
& per Vita Nemauſen. in tract. de col. 14. 19. & poſt alios
Dec. id procedere dicit tam actiuè, quam paſsiue, & col-
ligit alios caſus tranſmiſsibiles ad hæredes. ſ. ius accreſ-
cendi, ius patronatus. ius detrahendi treb. falc. ſup-
plementum legitimę, ius petendi reſtitutionem in in-
tegrum, ius excludenti filiam, per ſtatutum notandum
eſſe, quòd non tranſmiſsibile ad hæredes etiam lata
ſententia, non ſit tranſmiſsibile. † nota, quoque bene-
41 ficium edicti diui Adriani, & poſſeſſorium, quorum
bonorum, & omne iuris remedium poſſeſſorium, &
officium iudicis competens defuncto tranſmitti ad
hæredem, Bald. conſil. 186. Quia allegationes. col. 2.
num. 7. lib. 1. pariter licentia, quam quis habet ingre-
diendi poſſeſsionem propria auctoritate, tranſmitti-
tur ad hæredem, & ad ceſsionarium, & ad ceſsionarij
hæredes, dicit Paul. de Caſtr. conſil. 59. Viſo puncto. in
fin. lib. 2. † Ius & conditionale ex contractibus compe-
42 tens tranſmittitur ad hæredem: §. ex conditionali. In-
ſtit. de verb. oblig. & Card. Zab. in clem. fin. ad fin. de
elect. vbi adducit rationem diuerſitatis, cur ſecus ſit
in conditionalibus ex vltimis voluntatibus, in quibus
ideo ſic eſt: quia conditio trahitur retrò, ſicut in con-
tractibus conditio trahitur retrò ad diem initi contra-
ctus. vt ibi per eum, & per Doct. in dict. §. ex condi-
tionali. & Io. de Ana. conſil. 19. Viſis inſtrumentis. col.
1. verſ. prætere: negari non poteſt, ſed conditionis, vel
modi implementum tam in caſualibus, quàm in pote-
ſtatiuis, & tam ex parte debẽtis implere, quàm eius, cui
debetur implementum, ac tam in contractibus, quàm
in vltimis voluntatibus, quando tranſeat ad hæredes,
vide, quod latè diſtinguunt & tractant Cyn. Bald. Al-
ber. & Salyc. in l. ſi plures. C. de condi. inſer. Bar. Bald.
Caſt. Alexand. & Iaſ. in l. ſi decem cum petiero, & in l.
qui Romæ. §. Augerius. de verbor. obligat. & Bart. in l.
cui fundus, & in l. à teſtatore, de condi. & demon.

Sunt in aliquibus locis, ſtatuta de hæreditatibus,
delatis tranſmittendis ad hæredes, de eorum intellectu
vide Anton. de Butr. in conſil. 78. & Socin. conſi. 116.
colum. 4. verſic. ad quartum. lib. primo, & conſil. 197.
ad fin. lib. ſecundo, & Matheſ. in not. 194. not. 2. hoc
verbum, hæreditas. Anchar. conſil. 354. Viſis diligenter.
& Rimin. conſi. 264. lib. 2.

43 Notandum eſt vltimo, quòd † in omnibus præ-
ſcriptis, & ſimilibus caſibus, in quibus ius aliquid ad
hæredes iam tranſmiſſum conſtat, id ipſum ius ad om-
nes hæredes primi hæredis tranſmittentis, etiam ius
ipſum delatum primi tranſmittentis ignorantes, ſem-
per tranſmiſsibile eſt, vti ſemel hæreditarium & tranſ-
miſsibile effectum, per l. item videndum, in fin. ff. de
peti. hæred. & l. videamus, quod met. cauſ. tradit Bart.
in dicta lege qui duos. in princip. colum. penult. verſic.
quæro hæres. num. 11. de rebus dubijs. ibi Socin. col.
penult. verſic. ſeptimò quærit. num. 31. defendit & at-
teſtatur hanc commun. opin. idem tenet, & atteſtatur
Seb. Sapia in repet. dict. l. cum antiquioribus. colum.
ſecunda, num. 21. C. de iure deliber. Addo per l. pater.
§. quindecim. de leg. 3. Bald. idem firmare in conſil. 349.
quæſtio de pluribus tranſmiſsionibus, ad fin. verſic.
tertiò dico. lib. quarto, & Bartol. in l. quod diximus.
§. in hæredem. ff. quod met. cauſ. Vnde quoties defe-
ctus non eſt in iure deferendi, & diem cedendi, ſed ſu-
ſpenſio eſt iuris agnoſcendi & petendi, lex diſpenſat,
quòd fiat tranſmiſsio, dicit Ripa in l. re coniuncti. nu.
44 87. de leg. 3. & nota † duas regulas. vna, quòd omne le-
gatum tranſmiſsibile de ſua natura cedit à morte, alte-
ra, quòd legatum, quod non eſt tranſmiſsibile, cedit ab
adita hæreditate, ſecundum Fal. in l. 1. §. excepto in fin.
de cad. tollen.

His autem caſibus explicatis, quibus hæreditatum,
fideicommiſſorum, legatorum, vel horum portionum
tranſmiſsiones fiunt, facilis cognitio eſt, cæterorum
45 caſuum † tranſmiſsiones denegari, quoniam primùm
46 communis & veterum legum eſt regula, quòd † hære-
ditas non adita non tranſmittitur: l. prima. §. in nouiſ-
ſimo. de caduc. tollen. & ibi gloſſ. & Doct. & in l. ventre
de acquir. hæred. ſimiliter ſubſtitutionis non tranſmit-
titur ad hæredem decedentis ſubſtituti, nec vulgari-
teri vt l. toties. ff. eo. & l. ſi ex pluribus de ſuis & legi. hæ-
red. nec pupillariter, vt l. qui liberis. §. hæc verba, & l.
ſed ſi plures in princip. de vulgar. & pupil. nec breuilo-
què, & reciprocè, vt l. qui plures. & l. Lucius. in fin. eo.
nec per fideicommiſſum conditionale, vt dict. l. prima.
§. ſin autem aliquid. & l. in perſonam. C. de fideicom-
miſſ. Alexand. conſil. 251. numero ſecundo, lib. ſexto,
Goz. conſil. 29. colum. quarta, numero 17. Pariſ. conſi.
21. num. primo, lib. 3. Roman. conſil 162. & Bero. con-
ſil 94. num. 53. & ſequent. lib. ſecundo, & conſil. 118.
num. 7. eod. Boer. deciſ. 354. num. 13. etiam ſi ſubſtituti
hæredes eſſent de liberis, ſecundum gloſſ. in l. prima,
in verſic. de relictis. de his, qui ante aper. tab. commu-
niter approbatam. Dec. conſil. 416. in fin. & Iaſ. conſil.
203. in fin. lib. ſecundo, & conſil. 80. lib. primo, & con-
ſil. 29. colum. ſecunda, lib. 3. hæc diſcurrit Roman. con-
ſil. 17. & priùs Bald. in l. quidam elogio. ſub nume. 18.
verſic. in contrarium. C. de iur. deliber. & Alexan. con-
ſil. 36. colum. ſecunda, verſic. confirmantur prædicta, &
in fin. lib. tertio, firmat, quo allegato, tranſmiſsionem
eſſe contra ius commune, & de iure ſpeciali, dicit Aym.
conſil. 67. ſub num. ſexto, refert eadem iura Alexand.
conſil.

conſil. 36. num. 6. & latè Pariſ. conſil. 83. colum. prima, lib. ſecundo, de fideicommiſſo conditionali non transmittendo, & Iaſ. conſil. 124. colum. 2. lib. 4. aduerte tamen, quòd ratione ſuitatis acquiſitæ pupillo ex ſubſtitutione pupillari in ſubſtitutum eodem ſubſtituto præmoriente transmittitur pupillaris hæreditas ad hæredes ſubſtituti, probat Pa. Leon. in tracta. de ſubſtitut. de pupillari. num. 254. intellige de qualitate ſubſtitutionis, vt declarat Bald. in d. l. quidam elogio. ſub num. 18. in loco ſuprà allegato.

Sicut enim fideicommiſſum conditionale vniuerſale non transmittitur, ita legatum particulare conditionale non transmittitur, pendente conditione ad hæredes legatarij, dicta l. prima. §. ſin autem aliquid. plenè adducit Barb. conſil. 55. colum. ſecunda, lib. 2. & Socin. conſil. 117. colum. ſecunda, num. 10. & ſequent. lib. primo, & ſi fuerit deductum. quæ ideo ſequitur naturam ipſius conditionalis legati, quòd pendente conditione non transmittitur, per text. in lib. 1. §. ſi quis ſub conditione, vt leg.

47 Legatum † alicui factum hac ſcriptura: Titius reliquit iure legati Petro centum, quæ voluit eum poſſe conſequi, vel iuſsit ea mortem vxoris ipſius teſtatoris, vel alterius perſonæ, ſi prius moriatur Petrus legatarius, ſanè ad hæredem legatarij non transmittitur vti conditionale, ſic inductum per diem incertum mortis grauati vel tertij: vt l. quibus diebus. §. quidam Titio. de cond. & demonſtr. & ibi latè Socin. tradunt Bal. Pau. de Caſt. & Alexa. & Iaſ. in l. ſi cui legetur. §. hoc autem. de leg. 1. & Capra conſil. 79. & per hoc reprobatur Singulare in. Cremen. vt ibi etiam in Apoſt. quia Bald. per eum alleg. in l. ambiguitatem. C. de vſufru. circa dictũ §. quidam Titio. non loquitur de legato præſtando poſt diem incertam mortis alterius perſonæ, quæ ſemper conditionem facit, l. hæres meus in princip. de condit. & demonſtr. vt omnes dicunt in dicta l. ſi cui legetur. §. hoc autem. bene tamen conditionale fideicommiſſum vel legatum transmittitur paſsiuè, id eſt, ad hæredes grauati, quòd teneantur: Bar. in l. legato ſub conditione, de condit. & demonſtra. cum concord. alleg. per Zanch. in repert. §. cum ita. nu. 148. l. hæredes mei.
48 ad Trebell. item nota, quòd † filia, cui certa quantitas vel certa res iure inſtitutionis eſt relicta, dato alio hærede vniuerſali, præmoriens antequam legatum agnoſcat iure ſui hæredis, non transmittit tale legatum, trad. Bal. in l. quoties ſub nume. 2. C. de hæred. inſti. per l. ſi quis filium. ff. de inof. teſtam.

49 Commodum remunerationis, quod quis ſentire debet exequendo, vel aliquid miniſterium præſtando per tempus aliquod, interim moriens, non transmittit ad hæredes pro tempore futuro: l. liberto. §. fin. de an. leg. & ibi Barto. pro intellectu l. ex his C. quando dies l. ced. & vide Soc. in l. Publius. §. 1. de cond. & demonſt. quoties enim cohæret perſonæ id, quod legatur, ad hæ-
50 redes non tranſit: l. non ſolum § tale. de liber. leg vt legatum habitationis, vel in mercedem habitationis, vel in doctoratum, vel in militiam: quia hæ perſonæ cohærent, non ſunt ad hæredes transmiſsibilia, tradit Bal. in l. 1. §. excepto. in fin. de cad. tollen. & hoc doct. communiter dicunt, quòd quotieſcunque aliquid inhæret mixte perſonæ etiam contrahentis, illud non tranſit in hæredem, dicit Abb. conſil. 80. colum. 2. verſ. hinc eſt.
51 lib. 2. idem † in adminiſtratione per teſtatorem conceſſa alicui primogenito & maiori natu adminiſtrandi, gubernandi, & regendi, cui alij debent obedire, quòd iſto mortuo non tranſeat ad ſuum hæredem, ex facto reſpondit Corn. conſi. 243. colum. 8. in 3. articulo. lib. 3. Idem de priuilegio aliquo competente perſonæ, ratione ſuæ qualitatis, vt quòd filius non ſentiat aliquod grauamen in legitima, vel per ſtatutum, excludat aliquem, id quidem vti perſonæ cohærens, non transmittitur ad hæred. Socin. conſil. 116. colum. 5. verſic. vnde ſtat dubitatio. lib. 1. idẽ in legato licere cedere lapidem, & in alio ſonante in factum explicandum per legatarium, vel verbis relatis in factum, quòd id etiam vti perſonale ad hæredes non transmittatur, tex. eſt, & ibi Bar. Caſtr. & alij tradunt, in l. idem Iulianus. §. ſi quis alicui. de leg. 1. vel in l. apud Iulianum. per quem tex. legatum licentiæ dicit non transmitti ad hæredem, Bald. in l. voluntatis. col. 2. ſub num. 8. C. de fideicom. proinde legatum, factum computatis, & firmatis rationib. cum ipſo legatario, eo mortuo, non calculatis rationib. vti conditione poteſtatiua ex facto legatarij, & alterius, pendente & conſiſtente in dando, & in faciendo, non transmitti ad hæredes legatarij, probat Rui. conſi. 26. colum. 12. 13. lib. 2.

52 Donatio † cauſa mortis, niſi ſtipulata ſit pro hæredibus, donatatio moriente ante donatorem, non transmittitur ad hæredem: Bald conſi. 93. Super dictis punctis. lib. 1. & legatum dotis, & datæ filiæ ſpuriæ vti in cauſam alimentorum, non transmittitur ad hæredes, Aym. ponit in conſil. 186. colum. fin. ſub nu. 16. & cauſa alimentorum impedit transmiſsionem, per l. ſi cum præfinitione. quando di. leg. ced. Alexan. conſi. 23. col. fin. num. 6. ita eſt certum, alimentorum legatum non transmitti, dicit Bald. in l. ſi ita expreſſum. de condi. & demon. vbi etiam in propoſito ponit not. quæſtionem,
53 quòd ſi eſt factum † legatum vxori de alimentis, ſi voluerit habitare cum filijs ſuis, ſi autem noluerit ſtare cũ filijs ſuis, reliquit ei fundum, & ea decedat, antequàm declaret, ſe velle vel nolle morari cum filijs, legatum fundi transmittitur ad hæredem, vti collatum in voluntate legatarij, qua non declarata, transmiſsibile non eſt: per tex. ibi. & in l. ſi ita legatum. §. illi. de leg. 1.

Animaduertas caſum, quo non habet locum transmiſsio ſed conſolidatio, vt quando vxor, vel maritus eſt inſtitutus hæres in certa re, donec vixerit, & aliud non eſt dictum, videtur teſtator velle, quòd poſt mortẽ talis res reuertatur ad ſuum hæredem, non habito reſpectu ad perſonas, ſed ad ius hæreditarium. quo hærede præmortuo, cum moritur talis inſtitutus non ſuccecedit ſuus hæres, ſed iure conſolidationis res relicta vadit ad hæredem hæredis teſtatoris per l. ſi ita de ſtatu li. not. probat Bartol. in l. Titia §. Tit. nu 4. de leg 2. & ibi ſequitur Caſtr. & commu. probat Pariſ. conſi. 21. num. 44. & conſi. 97. col. 2. lib. 2. cum alijs concordant. alleg. à Borgn. Fiuizanen. in tract. de vſufr. muli. relict. num. 81. ſecus tamen dicendum eſt, vbi legatarius ſimpliciter eſſet grauatus reſtituere poſt mortem ſuam rem legatã hæredi, quia ipſo hærede præmortuo, res remanet penes legatarium, & ceſſat reſtitutio, concordan. allegando probat Dec. conſil. 417. num. 3. & declarat Pariſ. d. conſi. 21. ſub num. 44. & bene cordi tenendum mandat Iaſ. in l. 1. colum. 10. verſi. adde etiam. de leg. 1. & ibi Soc. Iun. nu. 257.

54 Pœna † impoſita hæredi nominatim etiam his verbis ipſis filijs & hæredibus infraſcriptis non ſoluentib. infra biennium, eiſdem hæredibus infra biennium decedentibus, & ſic in mora non exiſtentibus, non tranſit ad hæredes, per l. ſi penum. quando di. leg. ced. ex facto reſpondit Bart. conſil. 7. Factum tale eſt. Andreas. & Roman. in ſingul. 491. lego Titio. vbi per dictam l. ſi penum & l. cum ſine. §. primi. ff. eo. dicit, eſſe caſus duos notabiles: & in dicto. §. primo caſus eſt, ſi legatum fundum intra menſem non dederit, quòd centum legatario dari debent, eo mortuo intra menſem, neque legatum fundi, quia factum non eſt, neque centum, quia pendente conditione non transmittuntur ad hæredes: porrò autem in pœnam hæres non ſuccedit: l. pen. de nou. oper. nun.

Executoris officium, niſi aliter fuerit prouiſum à teſtatore, vt perſonale, non tranſit ad hæredes, concordant. ad id plures allegat Alexand. conſil. 206. colum. 2. num. 7. lib. 6. addo Bal. conſi. 118. Caſus ſub tali forma. colum. 2. verſic. ſuper primo. in fin. libr. 5. & in l. fin. col. penult. num. 46. C. de hæred. inſtitu. & Ang. in conſilio 278. Punctus eſt Ioannes. in princ. quod verum eſt, & procedit, niſi talis executor fuerit expreſſus ſub nomine alicuius officij, vt executor ſit Guardianus fratrum, quia executor erit omnis ſucceſſor in eodem officio. Bald. in l. fin. col. penul. in 26. quæſtio. num. 46. C. de hæred. inſtit.

55 Conditionis † expreſſæ vel tacitæ ex teſtamento compræhenſæ pendentiam, dictum eſt, impedire tranſmiſsionem, dicta l. prima. §. ſin autem aliquid. de caduc. tollen. & l. conditiones. de condit. & demonſtr. & ibi declarat Bart. hoc intelligendum eſt, habere locũ in conditione momentanea, quæ momento & vnica vice impletur: ſecus eſt in conditione ſucceſsiua, quæ eo ipſo, quòd eſt incœpta, dicitur impleta, & amplius non pendere, ſaltem quoad impediendam tranſmiſsionem, vt in notab. caſu de legato 200. flor facto vxori, appoſita conditione, Si ſteterit cum filiabus teſtatoris, donec nupſerit, vel dedicabuntur monaſterio, vel morientur, quod ſi, antequam aliquid iſtorum ſequatur, vxor moriatur, eam tale legatum ad ſuos hæredes tranſmittere, conſuluit Io. de Ana conſi. 8. & ibi Bologn. in addi. firmat.

56 Ius † implendi conditionem ex parte debentis implere, non tranſit ad hæredem, quando ille, in cuius perſona debet impleri, non eſt in mora recipiendi: ſecùs eſt, ſi eſt in mora. & quando conditio habet præcedentem diſpoſitionem, declara. vt per Bart. in l. cui fundus, colum. fin. de cond. & demon. per l. ſi poſt diem. §. item ſi qua. quando di. leg. ced. ſimiliter ex parte eius, cui impleri debet, quando tranſeat ad hæredem, declarat Bar. in l. ſub diuerſis. §. 1. ff. eo. & in conſi. 16. Angelus Iacobin. & Bero. conſil. 28. nume. 25. & ſequen. lib. 2. ita ius, vel facultas implendi conditionem ex parte implere debentis, non tranſit ad hæredes, qui ideo non poteſt obſeruare ea, quæ iuſſus fuit defunctus à teſtatore debere obſeruare ſub priuatione hæreditatis, per l. à teſtatore. ff. eo. tradit Barto. conſi. 29. proponitur. num. 2. & declarat Angel. Aret. de teſta. in gloſſ. 58. num. 5. & ſequent. vbi in vltimis voluntatibus, & in contractibus, & per omnes, in l. ſi decem cum petiero. de verbor. oblig. Idem in conditione ex diſpoſitione Legis, vt ius implendi conditionem non tranſeat ad hæredem: l. prætor. in princi. ibidem Bar. de colla. bon. & Ruin. conſil. 74. col. 3. nu. 13. 14. lib. 2. Idem in dote danda filiæ, excluſæ per ſtatutum, mandans conditionaliter excludi, ſi fuerit dotata, vel in dubio circa conditionem loquens, vt dotata excludatur, quòd conditio talis per maſculum excludentem non tranſmittitur ad hæredes, vt latè firmat Iaſ. in l. cum mota. colum. 6. C. de tranſac. idem in legato facto, ſi placebit vxori, vel tali, declaratio huiuſmodi voluntatis, vel conditionis impletio non tranſmittitur, firmat Ang. conſi. 293. Punctus eſt. Ser. Stephanus. quid de iure implendi modum, vide Bart. in l. quibus diebus. §. fin. col. penult. n. 13. & in d. l. à teſtatore. col. fin. de cond. & demonſtr.

57 Hæreditas † materna, & omnis alia præter eam, quæ ab aſcendentibus paternis obuenit, in hac eadem naui eſt, vt non adita deficientibus liberis, non tranſmittatur ad hæredes, etiam aſcendentes, l. pro numero. C. ad Orfici. & ibi Bar. Bal. Saly. & alij. & Bar. in conſi. 66. in quæſtione prædicta. lib. 2. & in conſi. 72. Factum tale eſt. Ceccolus. eo. lib. loquens in hæreditate aui materni. & Bald. conſil. 204. Viſo themate. lib. 5. Alexan. conſi. 89. col. 2. num. 3. lib. 2. & conſil. 86. col. 2. lib. 3. & Aym. conſ. 222. ad fin. & Borgn. Fiuizanen. in tracta. de tutor. & cura. num. 71. pagin. 44. Quatenus dicitur ad hæredes etiam aſcendentes, notabiliter hoc limitatur, niſi iſte hæres aſcendens, ſit aſcendens vtriuſque & primi deſcendentis, de cuius hæreditate delata agitur, vt vltimi deſcendentis tranſmittere debentis, vt puta ad auiam ſuperſtitem hæreditas filiæ præmortuæ delata nepti poſtea mortuæ, vt per eam non adita tranſmittitur, concor. allegando iſtam veram, & notabilem limitationem dicit Alexand. conſil. 168. nume. 11. 12. lib. 7. vbi ſentit, cum de tranſmiſsione tractatur, debere attendi magis ſuperſtitem ſuccedentem primo defuncto deferendi hæreditatem, quàm ſuperſtitem ſuccedentem vltimo defuncto tranſmittenti: quia ſuccedens ex iure tranſmiſſo, ſuccedit primo decedenti, & non tranſmittenti, per l. ſi quis filiumfam. §. 1. ff. de acquiren. hæred. probat Ruin. conſilio 39. columna penul. numero 7. libr. 3. ſuperſtitibus verò liberis quis decedens ad eos tranſmittit non aditam hæreditatem omnium aſcendentium, per l. 1. & ibi not. de his, qui an. aper. tab. vt antè dictum eſt, & perlegenda ſunt tria conſilia Angeli, & aliorum inſerta inter conſilio Ang. conſilio 81. 82. & 83. elegantibus, & ſubtilibus rationibus plena in propoſita materia, vbi † dote per ſtatutum
58 filio ſecundi matrimonij aſsignata, mortua matre in ſecundo matrimonio, alio hærede vniuerſali matris non exiſtente, eiuſque hæreditate per filium non agnita, ad eum in totum deuoluta, is decedens ſine liberis, dotem hanc in vniuerſali hæreditate materna comprehenſam, ad hæredes non tranſmittit, ſed ea ad alios proximores matris hæredes ſuperſtites pertinet, vt in dictis conſi. concluditur. quod procedit, vbi dos concedenda eſſet filio iure hæreditario, non autem lucro, vel alio iure, ſeparato ab hæreditate matris: quia tunc etiam non agnita tranſmitteretur, vt in ſpecie declarat Alexand. conſilio 150. colum. fin. lib. 2. Et conſequens eſt, quòd portio debita coniugi ſuperſtiti inopi, eaque debeatur Iure hæreditario, tamen non agnita, non tranſmittitur ad hæredes: probat Fabi. de Pep. in auc. præterea. col. 45. num. 36. C. vnde vir. & vx.

Legatum † hæredi à ſe ipſo factum, eo decedente,
59 non repudiata hærediate, non tranſmittitur ad hæredes, quia ex voluntate teſtatoris conditionem tacitam continet iſtam, vt valeat, Si hæres ipſe, & legatarius abſtinuerit ab hæreditate, per tex. in l. qui filiabus. §. fin. de leg. 1. & ibi Bald. Pau. de Caſt. Imo. & Iaſ. firmant, & Bald. in l. miles §. pro parte. de leg. 2. Vt etiam quid ſimile dependens ab animo alicuius, vt facultas eligendi, declarandi, tranſit ad hæredes. per l. 4. & ibi not. per Barto. ff. loca. & Gloſſ. & Bartol. in l. inter ſtipulantem. §. 1. de verb. oblig. tradit Iaſ. conſi. 148. colum. pen. in fin. lib. 2.

Priuilegium prælationis, alicui competens ex qualitate ſuæ perſonæ, non tranſire etiam ad ſubſtitutum, probat Anch. conſi. 26. in quæſtione ſupradicta. colum. 2. verſi. nec etiam priuilegium.

Ius querelandi, vel reuocandi donationem, vel alium actum, dependens ab animo, & voluntate alicuius decedent. & in vita non conquerente, ad ſucceſſores non tranſmittitur: vt l. fin. C. de reuoc. donat. & Tiraq. plures ſimiles caſus adducens ponit in repet. l. ſi vnquam. in verſic. Suſceperit. num. 22. & ſequent. C. eo. & Bald. conſilio 163. ſuper eo. num. 7. lib. 4. ſicut actio iniuriarum non competit hæredi: l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cauti. tradit & declarat Bar. in l. 2. §. emancipatus. de collati. bon. & Alber. in l. pen. C. de inof. teſtamem. † querela non præparata, compe-
60 tens fratri, turpi perſona inſtituta, non tranſmittitur etiam ad poſteros: Bald. in l. ſcimus. §. fin. de inoffic. teſtamen.

Dece-

Decedens in furore, dementia, & intellectum non habens, hæreditatem non paternam ad eum delatam, non aditam, ad hæredes non tranſmittit: vt l. fin. §. ſin autem perpetuo. & ſin autem in furore. C. de cur. fur. tradit Bald. conſil. 213. Caſus eſt talis. verſi. hic eſt conſiderandum. lib. 3. & Calca. conſil. 33. colum. 5. verſic. quod autem. Ratio eſt, quia furor, & dementia abſtrahit voluntatem, & reddit hominem tanquàm mortuum: vt l. qui ſeruum. & l. ſequent. & ibi per Gloſſ. & Doct. ff. de acq. hæred. & fingitur non fuiſſe, d. §. ſin autem in furore. & Bartol. in l. prima. ff. de bon. poſſ. furi. vel infan.

61 Vnde in caſibus prædictis & ſimilib. vbi ius † tranſmiſsionis locum habere non poteſt, ſublato eo, qui tranſmittere non potuit hæreditatem, ſemper animaduertat is, qui aliâs proximior exiſtit, & in gradu ſucceſſibilis illi priori defuncto, de cuius hæreditate agitur, ex perſona ſua, adeat, petat, & conſequatur hæreditatem, ad eum etiam ſic modo delatam, vt probatur per l. ſi infanti. ibi, & eo modo ad illas perſonas perueniant. C. de iure deliber. & per d. §. ſin autem in furore. ibi, eo ſcilicet obſeruando, vt hi veniant ad ſucceſsionem, qui mortis tempore, &c. vt tradunt Angel. in conſil. 124. Solus in prin. & Aret. in conſi. 88. ad fin. quæ nota, quia non parùm frequens eſt materia tranſmiſsionis in iure noſtro, & non extra propoſitam materiam noſtram, perquirendi ſucceſsionis defunctorum, ad quos pertineant.

DVBITATIO. VI.

SExta, & vltima dubitatio hæc de exhæredatione, & præteritione ſaltem ſcienter liberorum, vel parentum parum lucri ſolet afferre cauſarum patronis, minusq; aures iudicum defatigare videtur: quia parentes, & magis liberi partim aliarum pœnarum metu, partimque virtutis amore, & pietate debita viciſsim exhæredationum cauſas non committere, ac effugere ſtudent cauſis ceſſantibus, conſequens eſt, ceſſare exhæredationes, quæ ideo rarò in teſtamentis legi contingunt, proinde dubitationis præmiſſæ de his, atque parum neceſſaria videtur interpretatio, cum tamen eſſe poſsint propter malos & duros patres, & magis malos filios, qui dederunt cauſam nouis legibus, ſecundum Bald. in l. ſi pater. colum. tertia. numero ſexto. C. de inſtitut. & ſubſtitut. & plenè de his Leges Gloſſ. & Doctor. tractant in titul. de lib. & poſthum. & inſtitut. de exhæredatio. libe. & in §. aliud quoque capitulum. in auctén. vt cum de appell. cog. & in auctén. non licet. & in auctén. ex cauſa. C. de liber. præter. & harum in his locis materia non eſt noua, ſed multum trita. Si vnquàm igitur in teſtamento aliquo exhæredatio, aut præterito liberorum, vel parentum reperta fuerit, poteſt autẽ reperiri præteritio in teſtamento, quando in eo etiam mentio aliqua non legitur facta de liberis ipſis, vel parentibus ſicut dicitur probari negatiua ex inſpectione, & lectura ſcripturæ, l. Titiæ textores. in princip. & ibi Bartol. not. de legat. primo, & meliùs in l. fin. §. fin. num. 2. C. de edic. diu Adr. tollen. dicit, quòd vbi in teſtamento facta eſt mentio filij, & is non inſtitutus, neq; exhæredatus ſit, ſic ex ipſo teſtamento præteritionem apparere, & induci, dicit Ioan. Igne. in dict. auc. ex cauſa. columna 26. numero 29. verſic. tertiò: quia per dictam l. fin. ſuper ea perquirendum eſt.

Primò, quæ & qualis ſit: ſecundò, ſub qua verborum figura, vel conceptione facta ſit. tertiò, quid faciat, vel operetur. quartò, quo remedio reparetur, & ei ſuccurrendum ſit.

Primò ſoluitur per excluſionem & priuationem hæreditatis quaſi debitæ.

Secundò per quæcunque verba, importantia ipſam priuationem, & excluſionem hæreditatis, cauſa legitima tamen aſsignata per teſtatorem, & probanda per hæredem.

Tertiò, oſtendendo eſſe factam in teſtamento & probatam eſſe ſpecialiter cauſam impoſitam ipſius exhæredationis, vt priuationis effectum ſortiatur.

Quartò, per mortem, vel longiſsimam taciturnitatem præteriti, etiam non in totum, & non in omni gradu. Quo verò ad exhæredationem tolli per pœnitentiam exhæredati, vel reconciliationem in teſtatore, & per probationem expreſſarum cauſarum non factam.

Contra exhæredationem, vel præteritionem, tamen operari Clauſulam codicillarem.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio de filijs eſt facienda, ſi quis eos habeat, in eo quod eis relinquit, ſi velit valide teſtari.*

Quibus deficientibus, parentes inſtituat in eo, de quo poteſt teſtari.

Vt te bonis à principe donatis, de caſtrenſi, vel quaſi. Vel eos exhæredet, aut cum cauſa à Lege determinata prætereat.

2 *Exhæredatio eſt liberorum vel parentum inuitorum excluſio & priuatio ab hæreditate, eis quaſi debita.*

3 *Exhæredatio eſt triplex, complectendo & exhæredationem & præteritionem. alia eſt ſtricta & propria, quæ propriè dicitur ſolennis, & quando, ibidem. alia impropria & larga, ſub qua comprehenditur præteritio, vt ibi. alia impropriſsima & largiſsima, & quando hæc ſit, ibi declaratur.*

Et de triplici præteritione, & triplici exhæredatione ſeparatim: & quæ ſit propria: quæ impropria: & quæ impropriſsima, ibi.

4 *Præteritus propriè eſt non inſtitutus, neque exhæredatus.*

SOLVTIO I.

1 PRimò, quoniam volens † teſtari validè habens filios, debet eos in eo, quod eis reliquit, hæredes inſtituere: dicto §. aliud quoque capitulum. dictum eſt ſuprà hac eadem interpr. dubit. 1. poſt princip. non habens verò filios, ſed parentes in eo, de quo poteſt teſtari, ſcilicet de bonis à principe donatis, l. cum multa. C. de bon. quæ lib. & de peculio caſtrenſi, vel quaſi, l. fin. C. de inof. teſtamen. debet pariter eos in aliquo hæredes inſtituere: §. ſiue igitur omnes. & §. hæc autem diſpoſuimus. in auc. vt cum de appell. cog. tradit Capr. conſilio 30. numero 1. ponunt ferè per eadem verba Gualden. de arte teſtan. tit. 3. cauſ. 1. numero 8. & Franciſ. Viui. de communi. opinio. in verſic. filius inſtitutio parentum. & in verſic. ſtatutum inſtitutis patris. vel debet eos exhæredare, vel præterire cum cauſa, per legem determinata, dict.
2 §. aliud cum ſequent. & d. auc. non licet. † Exhæredatio ergo in propoſito eſt liberorum vel parentum inuitorum excluſio & priuatio ab hæreditate, eis ſic quaſi debita: vt Albericus particulariter omnes ipſius exhæredationis, eiuſque deſcriptionis partes declarat, in d. auc. ex cauſa. numero 1. & Bald. numero 3. pleniùs
3 † autem diffiniendo ac vtranq; complectendo exhæredationem, & præteritionem, dicendum eſſe, triplicem exhæredationem. Vnam ſtrictam, & propriam, quando expreſsè & ſolenniter ſit excluſio ab hæreditate, ſecundum verba, & voluntatem teſtatoris: & hæc

propriè dicitur ſolennis exhæredatio. Aliam impropriam & largam, quando fit excluſio ab hæreditate non expreſsè, ſecundum verba, ſed tacitè, ſecundum voluntatem, & ſub iſta comprehenditur præteritio facta à teſtatore, ſciente, ſe filium hunc ſic præteritum
3 habere. Aliam & vltimam improprijſsimam, & largiſſimam, quando ſecundum verba non fit vocatio, vel admiſsio ad hæreditatem, neque excluſio expreſsè, neque tacitè, ſecundum voluntatem: & iſta eſt præteritio facta à teſtatore ignorante, ſe habere filium. ita tradit Bart. in d. auc. ex cauſa. nume. 3. pro cognitione diuerſorum iuris terminorum exhæredationis & prçteritionis & ibi ſequi. Paul. de Caſtr. nu. 4. & Fulg. in repet. nu. 10. & Bal. in repeti. ante numerum ſecundum, & Iaſ. in columna ſecunda, comprobat Angel. Aret. in tracta. de teſtamentis. in gloſſ. 74. in princ. & Calca. conſil. 12. colum. tertia, nume. ſexto, & latiùs Bald. in l. Gallus. §. fin. colum. penult. de liber. & poſthum. proſequitur, de triplici præteritione, & de triplici exhæredatione ſeparatim, quæ propria exhæredatio ſit, quando pater mala mente exhæredat filium inuitum: impropria, quando exhæredat bona mente, ad filij prouidentiam:
4 improprijſsima, quando extraneus exhæredatur. † præteritus propriè eſt non inſtitutus neque exhæredatus, vt ibi per eum, & in l. cum quidam. in fin. eo. & text. in §. eadem. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. & Emanuel Soarez in annot. ad Anton. Gomez. in ſuo Commen. Iur. tom. 1. cap. 11. num. primo, littera A, exponit, quòd præteritus is eſt, qui neque hæres inſtitutus eſt, neque, vt oportet, exhæredatus, & tradit Angel Aret. in princ. numero 2. Inſtit. de exhæred. liber. & Gloſſ. Bartol. & alij not. in l. 3. C. de liber. præter.

SVMMARIVM.

1 *Exhæredatio hiſdem verbis & omni verborum conceptione poteſt fieri, qua quis filius apparere poteſt priuatus ab hæreditate teſtatoris, ſicut fit inſtitutio vocantis quem ad hæreditatem, licet vna ſit fauorabilis, & alia odioſa, & nominatim fieri debeat præfata, & quid ſit exhæredare, & quòd ſufficiat effectus, an ne cauſa expreſsionis ingratitudinis ſufficiat, & per æquipollentia verba poſſit fieri.*

2 *Præteritio filij in poteſtate facta cum inſertione cauſæ, vel ſine, facit teſtamentum eſſe nullum ipſo iure.*

Idem in præteritione parentum in teſtamentis filiorum. Probata tamen vera cauſa inſerta, non poterit dicere nullum teſtamentum, ſicut excluditur à querela probata cauſa in exhæredatione poſita.

3 *Præteritus dicitur filius, ſi in aliquo non eſt inſtitutus, etiam ei relicta legitima iure legati vel fideicommiſſi: idem in re certa inſtituto, vel quantitate non extante, nec certa, & de ratione.*

Idem, patre mandante, clericum nil habere poſſe de ſuis bonis, cum plures expenſas pro beneficijs Eccleſiaſticis, ſibi conferendis, fecerit, quibus honorifice viuere poſſet: vnde teſtamentum non valet. In matre verò, & aſcendente, filium non habente in poteſtate, & in milite, præteritio talis habetur pro exhæredatione, & quando valeat, & de cauſis exprimendis, à quo, & quales.

4 *Clericus, vel quilibet alius ingrediens monaſterium, bonorum capax, non poteſt ſua legitima priuari à patre, vel aſcendente, eum habente in poteſtate: ſecùs in matre, vel alia aſcendente, non habente eum in poteſtate, vel milite. nam tunc præteritio habetur pro exhæredatione, quæ tamen nulla eſt, niſi expreſſa cauſa: & quæ, & quales ſint.*

5 *Cauſæ exhæredationis filiorum, ſunt quatuordecim & ſeptem, pro exhæredantis aſcendentibus, & ſi quæ alia ſit ſimilis, vel maior.*

6 *Cauſa exhæredationis in teſtamento inſerta non ſufficiens & in iudicio approbata, habetur pro ſufficienti, rationabiliter exiſtente dubia an ſic de ſimilibus in lege expreſſis, aliàs clarè apparente eſſe parui momenti, ſecus eſſet.*

7 *Exhæredatio, vel præteritio, requirit cauſam expreſſam, niſi eſſet fauorabilis & vtilis exhæredato, vel cum eius voluntate, vel de eo, qui aliàs non ſuccederet ab inteſtato, & an, & quando iura antiqua ſint correcta per ius nouiſſimum & an & quando præſumatur facta mala mente, quoad ea maximè, quæ ad filium pertinent iure filiationis, vide latiùs diſcuſſum ibi.*

8 *Iura antiqua approbantia exhæredationem factam fauore exhæredati non ſunt correcta per iura nouiſſima, quoad grauamen circa legitimam, & an ſint vel non per iura codicis remouentia quodcunque grauamen à legitima, vide verb. Legitima filijs.*

9 *Legitima filijs debita, an, & quando debeatur illis ſine aliquo onere, grauamine, dilatione, vel conditione, controuerſa eſt quæſtio apud Doctores, & quid, quando id fiat, vt eis conſuleret, & proficuum eſſet minoribus vel dementibus, an & quando leges prouidentes filijs circa legitimam, etiam non ſint correctæ, & de teſtamento conſeruando, ne rumpatur per querelam, & quid, vbi querela non daretur per leges antiquas, vide hanc quæſt. diſcuſſam pulchrè.*

10 *Contractus celebratus per minores ſine conſenſu conſanguineorum, & iuxta formam ſtatuti de contractibus minor. valet, vbi apparet de fauore & vtilitate minorum vel mulierum.*

11 *Exhæredatio, vel præteritio, non requirit cauſam expreſſam, exhæredato volente ante ſcilicet, vel tempore conditi teſtamenti, & ſi hæc voluntas appareat in exhæredatione, licet non formalis ſit, quia voluit exhæredari, & at condito teſtamento, conſentiente, alia eſt materia, quòd reconualeſcit teſtamentum de æquitate prætoria, per approbationem præteriti: & eſt Communis Opin.*

12 *Exhæredatio etiam ſine cauſa poteſt fieri, ex ſola voluntate hæredis inſtituti, quando eſt inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, facili & ſub contraria ſit exhæredatus, non parens conditioni ſua voluntate.*

Et valet ſub conditione hac poteſtatiua, Si non fuerit contentus portione ſibi aſsignata, non tamen perderet legitimam ſic exhæredatus, quam debet habere ſine aliquo onere, etiam conditionis poteſtatiuæ.

13 *Legitima debetur filijs ſine aliquo grauamine, etiam leui, in qua filij conſenſu vel pactione ſibi non præiudicare poſſunt.*

Fallit, ſi de ea facta ſpecialis mentio in pactione.

Vel niſi quid tale faciat, vel non obſeruet, ita quòd repudiet paternam hæreditatem, tunc eam perdit: & eſt Communis Opin.

SOLVTIO. II.

SEcundo, & ſucceſsiuè, exhæredatio ſiue fieri debeat pro illa priuatione continuationis dominij in filium, ſecundum Bartol. in l. pater filium. ff. de inoffic. teſtament. & in l. in ſuis. numero 7. de liber. & poſthum. & ibi Imol. ſequi. & Iaſ. dicit, iſtam fundamentalem rationem exhæredationis: ſiue, pro ſolennitate, vel forma Legis, ad placitũ inductam. l. inter cetera. eo. vt per Ange. Caſtren. & 1. Alexan. in dicta l. in ſuis. † poteſt quidem exhæredatio ipſa fieri, & ſic facta eſſe intelligatur quacunque figura, & omni verborum conceptione, qua excluſus, & priuatus eſſe à facultatibus, & hæreditate teſtatoris filius nominatim comprehendi poteſt, ſicut inſtitutio fieri poteſt quibuſcunque verbis exprimentibus voluntatem

voluntatem teſtatoris vocantis aliquem in patrimo-
nio, dominio, facultatibus vel hæreditate ſua, vt l. quo-
niam & in l. in teſtamentis. C. de teſta. cum ſimilib. ple-
ne per me ſupra alleg. eadem interpr. dubit. 3. quia con-
trariorum eadem eſt diſciplina, l. & ſi contra tabulas,
de vulg. & pup. cum concord. ibi ſignatis in gloſſ. fin. li-
cet in effectu ſint aduerſæ rationis, & inſtitutio quæ eſt
fauorabilior gloſſ. Bart. Bal. & Imol. in l. ſub conditio-
ne. ff. de hæred. inſtit. & exhæredatio, quæ eſt odioſa,
tex. eſt ſic de vtraque loquens in l. cum quidam in fin.
de lib. & poſth. tum in eſſentia inducenda vtranque fa-
cit, & inducit voluntas defuncti, quæ totum quidem
facit l. ex facto la 2. §. rerum autem. de hæred. inſtit. vt
enim hæres nominatim inſtituendus, deſignari debet.
l. iubemus. ver. quòd ſi non fuerit. C. de teſta. & l. quo-
ties §. ſi quis nomen. ff. de hæred. inſtit. ita exhæredan-
do nominatim fit demoſtratio, quæ certam reddit per-
ſonam. l. 1. & 2. de lib. & poſthu. ac ita in ſpecie de vna
ad alteram arguit tex. in l. maximum vitium. verſ. ſan-
cimus. C. de liber. præter. ibi, ita & in ſcriptura teſtato-
rum eas honorari, & ſimilibus verbis exhæredatio-
nem nominatim procedere, ſicut enim inſtitutio hære-
dem requirit expreſsionem verborum, d. l. iubemus.
ita & exhæredatio ſuorum: l. Gallus §. in omnibus, & l.
inter cætera. de liber. & poſthu. ita dicit Bald. in l. ſi pa-
ter. in pen. q. C. de inſtit. & ſubſtit. ad idem not. text. in
l. 3. C. eo. de liber. præter. quòd per æquipollentia ver-
ba ſufficit apparere de exhæredatione, vt ibi omnes
ſcriben. tradunt, & exemplum ponitur, Filius meus
meæ ſubſtantiæ fiat alienus, & per Spec. de inſtr. edi. §.
compendioſe. colum. 16. verſ. in ſuper licet eius filium,
vel filium meum exhæredo. l. 2. de liber. & poſth. &
denique per omne verbum priuatiuum actus, ex quo
induceretur inſtitutio, quòd fieri poſsit, cenſeatur facta
exhæredatio, vt per Bar. & alios in l. qui volebat. ff. de
hæred. inſtitu. Bald. in d. l. Gallus. §. fin. col. penul. verſ.
ſimiliter exhæredatio. & Alexand. & magis commun.
opin. Doct. in d. auc. non licet. col. 3. ſub. nu. 8. & Bart. in
l. 1. princ. ad fin. ff. ſi quis à pa. fu. manu. dum rationem
adducit: quia exhæredare, eſt hæreditate priuare, per
d. l. 3. de liber. præter. & Io. Igne. in d. auc. ex cauſa. col.
25. ad num. 28. 29. adducit plures leges ad probandum,
quòd verba non faciunt formam exhæredationis, ſed
effectus ipſe priuatiuus ex intentione, & voluntate te-
ſtatoris, per cauſam maximè ingratitudinis expreſſam,
& Couar. in cap. Rainutius, in princ. nu. 2. per tot. de
teſta. quibus tamen volentibus cauſam ingratitudinis
expreſſam ad præteritionem, pro exhæredatione ſuffi-
cere, non aſſentio, maximè in filio in poteſtate exiſten-
te, & non milite teſtatore, quia communis opinio eſt in
contrarium, vt ipſi atteſtantur, & ponit Clar. in §. te-
ſtamentum in quæſt. 42. verſic. & hæc quidem in fin. lib.
2 3. Recept. ſent. quòd † per præteritionem filij, in poteſta
te exiſtentis, factam cum inſertione cauſæ, vel ſine, ſem
per teſtamentum eſt ipſo iure nullum: per. gloſſ. Magi-
ſtram in ver. Noluit. in §. exhæredatos, in auct. de hæ-
red. & falci. & per Emanu. Soar. in ſuo Theſ. Recept.
ſent. in verſ. præteritio. num. 236. vbi & nume. 247. idem
eſſe affirmat & commun. opin. in præteritione paren-
tum, facta per filios in ſuis teſtamentis, eſt bene verum,
& tenendum, ſecundum Angel. in d. auc. non licet. &
ibi Alexan. ſub nu. 9. verſic. bene fatendum eſt. & Paul.
de Caſtr. in dicta l. 3. de liber. præter. & Iaſ. in dict. auct.
ex cauſa. colum. 3. verſic. circa hoc tamen, quòd ſi pro-
baretur, vera cauſa iſta inſerta in præteritione, filius ex
cluderetur à iure, dicendi teſtamentum nullum ſicut
excluditur à querela quando probatur vera cauſa in-
ſerta in exhæredatione, vt per eos, & Anton. Gomez. la
tè probat in ſuo Comment. Iur. tom. 1. c. 11. num. 2. verſ.
vnum tamen eſt.

Exhæredatio, ergo per patrem, habentem filium in
poteſtate, ſeu per alium aſcendentem per lineam pater-
nam, fieri debet verbis importantibus priuationem, &
3 nominatim †. aliàs ſi filius, in aliquo non eſt inſtitutus,
dicitur præteritus, d. §. eadem inſtit. de hæred. quæ ab
inteſt. cum alijs allegat. ſupra, etiam ſi legitima eſſet ei
relicta iure legati, vel fideicommiſsi, per allegat. ſupra
eadem interpr. dubit. 1. poſt princ. & Anton. Gomez.
in d. c. 11. num. primo. verſic. quod primò, & ibi Eman.
Soar. in annot. litera. B. quid ſi filius ſit inſtitutus in
aliqua re, vel quantitate, quæ non extat, pone in 20.
quæ ex bonis patris teſtatoris abſtulit, vel aliter habet
penes ſe de bonis teſtatoris, vel debent exigi à tali, &
hæc minime vera ſunt, vel non probantur. Reſponden-
dum eſt: Præteritione filij teſtamentum tale nullum
eſſe, per l. ſi ſic §. primo. de legat. primo, probat Bart. in l.
ſuus quoque in primo. colum. fina num. 8. ff. de hæred.
inſtit. idem in ſimili caſu tenet Fulgoſ. poſt conſil. Cu-
man. 103. Antonius, vbi infert, quòd aliàs eſſet aperta
via parentum fraudibus contra filios. idem, ſi teſtator
mandat, aliquem ſuum filium clericum non poſſe
aliquid habere de ſuis bonis, ex quo dixit, ſe plures ex-
penſas feciſſe pro beneficijs eccleſiaſticis ſibi conferen
dis, ex quibus poteſt honorificè viuere, iſtum dici præ-
teritum: proinde tale teſtamentum non valere reſpon-
dit Iaſ. conſil. 160. lib. ſecundo, nam & clericus, & qui-
4 libet ingrediens † monaſterium, bonorum capax. ex
hoc non poteſt exhæredari, vel præteriri, & ſua legiti-
ma priuari, aliàs teſtamentum eſſet nullum, per text.
in l. fin. §. hoc etiam cognitum. C. de epiſc. & cleric. per
matrem verò, & alium deſcendentem, non habentem
filium in poteſtate, & per militem, præteritio facta de-
filijs habetur pro exhæredatione: §. ſi Inſt. de exhæred.
liber. cum ſi ſecundum ius antiquum, verum ſecun-
dum ius nouiſsimum, exhæredatio, vel præteritio nòn
valet, niſi contineat cauſam expreſſam à teſtatore ali-
quam cauſis determinatis, per text. in §. cauſas autem
5 in authen. vt cum de appel. cogn. † quæ non ſunt 14.
enumeratæ per dict. auc. non licet pro exhæredandis,
& ſeptem pro exhæredandis aſcendentibus, vt per glo.
ibi, ſuper aliquibus pro comprobationibus, & limita-
tionib. inſiſtit Couar. in d. c. Rainutius. in princ. ad nu.
9. cum ſequent. & glo. & ibi Abbas. num. 5. & ibi Apoſtil.
in c. quintauallis. de iureiur.

Quamuis autem in tex. d. §. aliud dicatur, vt præter
ipſas nullas licere ex alia lege ingratitudinis cauſas op-
ponere, niſi quæ in huius conſtitutionis ſerie continen-
tur, ſi quæ tamen harum ſimiles, vel maioris enormi-
tatis, & ingratitudinis cauſæ committi per liberos vel
parentes aliæ contigerint, per eiuſdem rationis cópre-
henſionem, vel maioritatem extenſam, ex his quoque
cauſis alijs poſſe fieri iuſtam exhæredationem, vel præ-
teritionem, communiter traditum, & receptum eſt:
Alex. conſi. 203. nu. 6. lib. 2. & in d. auc. non licet. num. 4.
& ibi Iaſ. col. 2. & ſequent. Clar in d. §. teſtamentum. in
quæſt. 41. Couar. in d. c. Rainutius, in princ. n. 16. Ema.
Soar. de commu. opin. in ver. exhæredatio. n. 205. Fran.
Viui. de com. opin. in verſ. filius vltra. lib. 1. paſsim inſe-
runt in catalogis communium opinionum.

6 Sed vbi † cauſa aliqua non ſufficiens pro exhæreda-
tione appoſita eſſet ad exhæredationem in teſtamento,
& ea deducta in iudicio, ſi fuerit per iudicem approba-
ta, habetur pro ſufficiente: Dyn. Andr. de Piſ. Bald. &
Iaſ. firmant in l. ſi poſthumus. §. fina. ad fina. de liber. &
poſthum. pro quo facit l. Papinianus. §. ſi ex cauſa ff. de
inoffi. teſtam. quod nunc. ſtante diſpoſitione d. §. aliud
intelligo verum, ſi cauſa illa pro ſufficiente ad exhære-
dationem inſerta rationabiliter dubia ſit, an ſit de ſimi
libus illis expreſis, in d. §. aliud, ſi verò clarum ſit, & eui
dens, talem cauſam paruam modici momenti eſſe, &

& ratio & auctoritas mouet, de ſupel. leg. noſque paſſim traditum habemus, à Com. Opin. non eſſe diſcedendum. Ratio igitur hæc eſt: quia diſpoſitio legum de ſupplenda legitima, & danda, remotis dilatione, conditione & oneribus, facta eſt in caſibus, quibus ſecundum leges antiquas dabatur querela de inofficioſo, vt ſonant verba clara in tex. l. omnimodo, ibi liceat verò his perſonis ꝗ teſtamentum quaſi inofficioſum, vel alio modo ſubuertendum queri poterant, & in text. d. l. qm̄ in prioribus. ibi, qui ex antiquis legibus, de inoffi. teſt. actionem mouere poterant. & ibi, qui ad memoratam actionem vocabantur. poteſt. n. quis agere de inof. teſt, quando habet, quod poteſt allegare, quare exhæredari vel præteriri non debuerit: l. 3. ff. de inof. teſt. Sed ſecundum leges antiquas, quę non mala mente, ſed pro conſilio, & fauore facta eſt, licet videatur exhæredatio, vel præteritio diminuens aliquid tamen approbata eſt, vt meritò ceſſet querela: l. Papinianus. §. ſi quis impuberi. ff. eo. d. l. multi. d. l. ſi pater. & dic. l. filijs matrem, cũ alijs ſupr. citatis, ergo in his caſibus non loquuntur. d. l. omnimodo. & d. l. qm̄ in prioribus, in hac manifeſta ratione compellimur dicere in his ſimilibus caſibus proficuis, & qui conſulere, & proſpicere poſſunt, d. l. quoniam in prioribus minime corrigere dictas leges antiquas, & ita talem rationem adducit, licet non ita clare, & probat Raph. Cum. in d. l. cum ex filio. in prin. vltra med. vbi approbat opin. Iac. & Ang. & reſpondet ad §. cum autem. l. ſcimus. C. eo. de inof. teſt. quòd ibi non poterat eſſe prouiſio filij, & dubium erat, an querela competeret, quo caſu reijcitur, & clarius adducit, & vtitur eadem ratione Raph. Fulg. in d. l. ſi pater. in fin. & Paul. de Caſtr. in d. l. filijs matrem. n. 3. in fin. ſententiæ autem com. Doctorum, atq; ita dictant. Cyn. in d. l. ſi pater dicit, quòd nullum eſt onus. quod poteſt habere cõmodum, & in d. l. ex trib. de inof. teſt. ad fin. dicit, quòd pater prouidendo filio in ſubſtitutione, quam non pót ſibi facere, non eſt grauamen, ſed prouiſio: idem in d. l. qm̄ in prioribus, ad fin. quòd lex imponens eſſe validũ grauamen, ad honorandum. & prouidendum non corrigitur, & Bar. in d. l. cum ex filio, in prin. nu. 2. & in d. l. filijs matrem, tenet, quando eſt certum, dilationem, vel conditionem reſpicere fauorem, vel commodum filij, non reijcitur de legitima: ſi vero eſt certum, quòd reſpicit odium, vel eſt dubium, reijcitur: idem ſequitur. Salyc. in d. l. qm̄ in prioribus col. 1. ad fin. & Fulg. in d. l. ſi pater. putat hanc ſniam meliorem, ideo probat, per d. l. filijs matrem. Fab. de Gioc. in repet. auc. nouiſsima. ſub num. 139. C. eo. eadem eſt etiam opinio. Gloſſ. in verſ. Participium in fin. in auc. vt lice. ma. & aui. & in verſ. pupillaris in l. humanitatis. C. de impub. & al. ſubſti. & Ang. in d. l. qm̄. in fin dicit, hodie vt olim teſtamentum non eſt nullum, quando conditio eſt appoſita in fauorem filij, & in d. l. cum ex filio. concluditur. dictas ll. ſic prouidentes filijs in fauorabilibus conditionibus appoſitis pro filijs, non eſſe contractas, conſiderando totam diſpoſitionem, non ſolum totam particulam. & Alex. in d. l. cum ex filio. ſupra fi. verſ. eſſet tamen videndum dicit, quòd commu. opin. eſt in dictis ll. quòd non ſint correctę & Iaſ. in d. l. multi. col. 2. ver. quintò aduerte dicit, quando dilatio eſt appoſita ad prouiſionem. nõ reijcitur de legitima. & iſta opinio eſt verior, & tenenda, & in d. l. cum ex filio, col. pen. ver. ſecundò conſidera, putat iſta fundamenta vera, & in d. l. filijs matrem, col. 1. ver. licet: fatetur omnes ita tenere: & ſi ibi arguat in contrarium, tamen non obſtat. quando filius aliquo caſu ob dictam prouiſionem non eſt perditurus legitimam, & firmat idem in d. l. quoniam in prioribus. colu. 3. verſ. primo, niſi ſit conditio, volui recenſere ferè propria verba Doct. in dictis locis, vt percipiatur, quòd iſta eſt com. opi. vt etiam eam ponit pro magis commu. opi. Ant. Gab. Rom. de com. opi. lib. 6. tit. de legitima, concl. 1. nu. 21. vbi allegat Caſt. Pau. Pic. Rub. Alex. Rip. & Bero. & Ferrac. cau. 35. q. ſic tenent in locis per eum alleg. idẽ tenet Rim. conſ. 243. n. 68. lib. 2. & Bero. in conſ. 146. col. pen. nu. 2. lib. 2. & in q. 87. nu. 11. cum. ſeq. idem pro communi maximè ad tempus facta prohibitiô probat Gul. Benedic. in c. Raynutius par. 1. in ver. Relinquit, nu. 31.

Non obſtant contraria: quia vera ſunt, & locum habent, quando de legitima, vel ſupplemento tractaretur pro conſeruatione teſtamenti. ne rumpatur per querelam. ſecùs videtur dicendum, vbi per dictas ll. antiquas non daretur querela, vt quando teſtamentum non iniuriam, ſed conſilium & prouiſionem affert filijs, per rationem, & com. opin. Doct. ſuprà alleg. in caſibus pręſertim vtilitatis filiorum, ratione minoris ætatis, vel alterius defectus indigentium tali prouiſione, & quæ re vera non tendat ad grauamen, ſed potius ad vtilitatem ipſorum filiorum, & Bart. & alij in d. auc. excipitur. loquuntur in cauſa vſusfructus obuenientis patri ex legitima filij per Legem, & ſic in diuerſo caſu, vt reſpõdet Alex. in d. l. cum ex filio. in prin. in fi. vbi non eſt verum, quòd dicat eſſe com. op. pro parte hac contraria, ad quã allegat ſuprà Ant. Gomez. quin:mo ibidem ſuprà fin. in ver. eſſet tamen videndum dicit, eſſe com. opi. pro parte, quam ſuprà teneo eandẽ com. atteſtatur in l. mulier. in prin. nu. 3. ff. ad Trebel. illam, quam Bar. & alij tenent in d. l. cum ex filio. expreſſè inferens hæc verba: quia remedium. tradituiñ d. auc. excipitur, nõ eſt ſufficiens remedium idẽo ſtaremus prouiſioni iuris antiqui, poſiti in d. l. filijs matrem. hæc ille, quæ lex eſt clauis & cardo dictę partis; quam probo. Ergo Gomez. cum malè allegat pro ſua parte, vt allegat male etiam Fab. in d. auth. nouiſsima, ſub num. 139. qui tenet noſtram partem per hæc expreſſa verba Sed quando eſt certum, quòd eſt ꝓuiſio, & ſit in fauorem filij, quia dubitatur de vita & moribus, tunc non tollitur, ſ. grauamen d. l. filijs matrem, & contra Aret. in d. conſ. 19. col. 11. Dec. conſil. 442. ante num. 30. dicit eſſe com. opin. ita dicit eſſe veram, & com. opin. Vaſq. Hiſp. in tract. de ſucceſſ. progreſſu, lib. 11. de pupil. ſubſtit. par. 2. §. 14. num. 30. & ſeq. idem tenet Alci. de præſumpt. reg. 1. pſump. 2. nu. 3. & ibi in addi. & Bero. conſ. 146. col. pen. num. 2. lib. 2. ver. alleg. idq; communius & veriùs dicit Boer. in deciſ. 87. nu. 4. 5. & 6. probata tamen coniectura aliqua probabili, huius paternæ prouiſionis proficuæ erga filium: Alc. in l. cum proponas. in ver. portionem. C. de pact. à qua non eſt recedendum. Et ita in hac q. concludo.

Namque exinde etiam prædictam corroborando,
10 notandum eſt, quòd fauor, † & vtilitas, apparens in contractu aliàs per ſtatutum ſine conſenſu propinquorum, prohibitio cum minoribus vel mulieribus, facit talem contractum valere abſque dicto conſenſu: quia lex, vel ſtatutum nil aliud quærit, niſi proſpicere perſonis talibus, ne decipiantur: ſicut d. l. omnimodo, & d. l. quoniam. in prioribus prouident & liberis, vt quartam integram poſsint habere ſine grauamine, & ſunt contentæ grauaminis nomen amitti, ex euidente vtilitate prouiſionum parentum liberis factarum, ita ſtatutum illud requirens conſenſum propinquorum in contractibus minorum, vel mulierum contentatur abeſſe conſenſum propinquorum. & ſine eo valere contractum, dum vtilitas, fauor, & lucrum proueniat minoribus vel mulieribus: vt l. cum hi. §. eam tranſactionem. ff. de tranſact. & ibi Bald. Ang. & Iaſ. in fine notat & Alex. in leg. mutum. colum. fina. nume. decimo, ff. de acquir. hæred. & in conſilio 59. ſub nume. tertio, verſic. ſecundo poteſt reſponderi. libr. ſecundo, cum pluribus concord. alleg. per Dec. conſili. 331. colum. ſecunda, verſic. ſecundo principaliter. & Iaſ. in l. more. colum. 6. verſic. tenendo iſtam partem. de acq. hæred.

Illud

11 Illud autem de † cauſa non requiſita in exhæredatione, vel præteritione, quando exhæredatus, vel præteritus voluit, per l. non putauit, §. ſi quis ſua manu. ff. de bo. poſ. contra t ab. locum habet, vbi ante, vel tempore conditi teſtamenti, licet ſit de raro contingentibus ſponte, & deliberato animo conſenſit, & voluit ſe exhæredari, vel præteriri, & hæc cauſa voluntatis exhæredari ſit inſerta in exhæredatione & de ea conſtet, vt per Bart. & alios in l. ſi quando. §. fina. C. de inoſ. teſt. Ang. & Alexand. in l. ſi quis poſthumos. §. 1. in fi. de lib. & poſthum. pro comm. opin. ponit Clar. in d. §. teſtamentum. in q. 43. ver. ſed quid ſi ipſe filius, etiam ſi formalis expreſſio cauſæ, quia voluit exhæredari, inſerta non ſit, nihil refert, dummodo liquet exhæredationem vel præteritionem eſſe factam de ſpontanea, & deliberata voluntate exheredati: imo in l. filio præterito. nu. 59. de iniu. rupt. teſta. ſcribit Ant. Gomez. in ſuo Coment. iur. tom. 1. cap. 11. num. 14. & Calca. conſil. 12. nu. 97. vbi loquitur de exhæredatione, & præteritione patris præſentis teſtamento filij & conſentientis ſe præteriri per filium, & alium hæredem vniuerſalem inſtitui, & late defendit. Dec. in l. poſthumo. nume. 9. & 10. C. de bon. poſſeſ. contra tabu. ſed vbi poſt conditum teſtamentum, non eſſet de limitatione, quòd valeret exhæredatio ſine cauſa, quia eſt alia materia d. l. filio præterito, quòd teſtamentum per approbationem præteriti reconualeſcit de æquitate prætoria. Bar. in d. l. filio præterito colum. pen. num. 29. & eſt comm. opin. atteſtata per Clar. in d. q. 43. dicti §. teſtamentum.

12 Proinde etiam † ſine cauſa, & ex ſola voluntate hæredis inſtituti filij poſſe euenire exhæredationem, traditur iſto caſu, quo filius eſt inſtitutus, ſub conditione poteſtatiua facili, & honeſta, & ſub contraria conditione ſit exhæredatus, ſi non paret conditioni, ſua voluntate exhæredatus efficitur: Alex. in d. auct. non licet, col. 1. ſub. num. 3. de liber. præter. Iaſ. in l. inter cætera. ad fin. de lib. & poſthum. & in conſil. 23. col. 3. ſub. num. 1. lib. 1. vbi conſuluit, valere exhæredationem ſub iſta conditione poteſtatiua. Si filius non fuerit contentus portione ſibi aſsignata, vt per Clar. in d. §. teſtamentum. in q. 39. non tamen iſto modo exhæredatus legitimam perderet, quam filius habere debet ſine aliqua cõditione, & ſine aliquo onere, etiam conditionis poteſtatiuæ, per dictam l. omnimodo, & dictam l. quoniam in prioribus & dictam l. ſcimus. §. cum autem. tradunt Barto. in l. ſuus quoque in princip. nume. 7. ff. de
13 hæred. inſti. & ibi Caſtr. ante num. 3. & Imo. ſub num. 4. dicunt communiter teneri cum Bart. & q. † omne grauamen, etiam leue, reijcitur de legitima, & per leg. cum patronus. de leg. 2. & per Gloſſ. Bart. Caſtr. Alex. & alios in l. ſi pater de inſtit. & ſubſtitu. nunquam enim ex aliquo conſenſu, vel pacto cenſetur filius ſibi factũ præiudicium, quin poſsit conſequi legitimam, niſi de ea in pactione fuerit facta ſpecialis mentio, per d. l. ſi quãdo, §. fin. & per alias concludentes rationes late probat Socin. in conſil. 230. colum. 2. lib. 2. & Dec. conſil. 81. ad num. 1. & conſil. 218. ſub num. tertio, vel niſi tale quid faciat, vel non obſeruet, ita quòd repudiet hæreditatem paternam, quia tunc perdit legitimam per communem opinionem, relatam & defenſam per Dec. in l. hæres. num. 5. C. de impuber. & al. ſubſt.

S V M M A R I V M.

1 *Exhæredatio, vt effectum ſortiatur, quid requiratur, vt ex ea naſci poſsit querela: & quòd fieri debent in teſtamento, non in codicillis, aut alijs vltimis voluntatibus, & quòd aditio hæreditatis ſequatur.*

2 *Cauſa exhæredationis inſertæ, in teſtamento ſunt probandæ, veræ per hæredem vel aliqua earum, & nuncupatim, & vbi, & quando fuit commiſſa.*

Et quæ dicatur grauis iniuria, vt poſsit exhæredari, vt vocando patrem ſtultum, & ſimilia, qua non probata, deficit exhæredatio, vti ſine cauſa vel non legitima, ibidem. num. 9.

Et de probatione, fienda per teſtes examinatos ad perpetuam rei memoriam, citatis tamen filijs exhæredatis, aliàs exhæredatio nulla eſt, ibidem.

3 *Exhæredatio, facta contra inſtitutum filium in minima re de reſiduo hæreditatis, detecto errore perſonæ ipſius, non valet, vt quia ſuſpicans eum de adulterio natum, ſic inſtituit, & exhæredauit: hoc non probato per hæredem, exhæredatio eſt nulla, & filio debetur tota, vel pars hæreditatis.*

4 *Exhæredatio non tenet, facta de filio per teſtatorem: quia volebat eum effici presbyterum, deficiente hac cauſa: quia non fuit effectus presbyter, nam ſi præſtator ſciuiſſet, non exhæredaſſet, ſicut alios filios non exhæredauit.*

At facta ſcienter & firmo propoſito, cauſa forſan non legitima, mandans, quòd caſu, quo non probaretur cauſa legitima, quòd ſtet contentus de eo, in quo fuit inſtitutus, habebit ſupplementum legitimæ tantum, ibidem.

5 *Legitima filio non debetur integra, ſi res legatas acceptauit à patre relictas, cum hoc, quòd ſtare deberet eis tacitus & contentus.*

6 *Exhæredatio facta de filio non demerito, nec ſua culpa cui ſolum ſit relicta per inſtitutionem legitima vel alia minor quantitas habitanti forſan ſeorſum à patre, alijs filijs vniuerſalibus, inſtitutis hæredibus, ad hoc patrem inſtigantibus vel dilinimentis nouercalibus, quomodo ei prouideatur, antequam ſit adita hæreditas.*

7 *Exhæredatio facta ex cauſa vna legitima inſerta in teſtamento, non operatur, nec tenet, quin teſtamentum per querelam rumpatur per filium, ea non probata per hæredem, licet aliam non inſertam, & expreſſam legitimam ad eum exhæredandum probauerit: & de forma exhæredationis ſeruanda & probanda, & qualis ſit, nec debet probari per æquipollens, doct. Ang. reprobata.*

8 *Exhæredatio an noceat, ſi in teſtamento vltra nominatam cauſam legitimam per hæredem non probatam, vel nulla cauſa expreſſa nominatim, vt eſt de forma exhæredationis, generaliter dictum ſit, ex cauſis, vel alijs pluribus, & quibus de iure mereretur exhæredari, & probandis per hæredem, ſi per eum probetur aliqua de determinatis, vide vbi pro ea contrà, & de ratione.*

9 *Et quomodo liceat fieri exhæredationem per parentes, niſi nominatim cauſis legitimis inſertis in teſtamento, & aliqua earum probandis per hæredem, & non alia non inſerta, vbi latiùs & pulchrè diſcutitur de materia.*

10 *Ius dicendi teſtamentum nullum competit, per exhæredationem factam de filio in teſtamento ſine inſertione alicuius cauſæ, vel cum cauſa non legitima, & durat, ac dici poteſt de nullitate, per 30. annos, ſicut de aditione hæreditatis dicitur, niſi geſtis per præteritum probatis ad eius confirmationem. quia tempus breuiatur.*

11 *Quid præterito tacente per annum, quòd videatur excluſus à querela inoff. teſtamenti, licet ad dicendum nullum infra 30. annos admittatur, & à quo tempore incipiant currere, etiam ignoranti, de practica agendi de nullitate teſtamenti, & dum ea via poteſt agi, ineptè agitur, & ſuccumbit experiens per querelam inofficioſi.*

12 *Cauſa exhæreditationis inſerta in teſtamento legitima debet probari per hæredem, in prouincia exiſtentem, intra ſex menſes, extra vero prouinciam intra annum à morte teſtatoris, quòd hæres officio iud. compellitur adire caſu, quòd id diſtulerit, interimq; non probata cauſa, datur filio querela inofficioſi teſtamenti, reprobata opin. Martini & ſequacium.*

13 *Querela inofficioſi teſtamenti debet intentari intra quinquennium à die aditionis hæreditatis, & à die ſcientiæ,*

ſcientia, etiam ſi veniret per modum excipiendi.

14 *Cauſa exhæredationis probata per hæredem vera, teſtamentum remanet validum, & exhæredatus excluſus ab hæreditate & à legitima exhæredantis, adeò vt excludatur bonorum ſubſidio debito.*

Et qui ſint effectus exhæredationis, & quomodo habeatur pro mortuo. ibid.

Et quid faciat in nepote exhæredatio filij valida. ibi.

15 *Cauſa exhæredationis per hæredem non probata, rumpitur teſtamentum, quoad inſtitutionem hæredis, filio exhæredato ab inteſtato hæreditatem capiente, firmoque remanente teſtamento, quoad legata, fideicommiſſa, & alia, etiam exhæredatione vel præteritione, ſine cauſa legitima facta.*

16 *Authentica ex cauſa C. de lib. præter. non habet locum quando nullus fuit inſtitutus hæres in teſtamento.*

SOLVTIO. III.

1 TErtiò ſequitur videre † de effectu & valore exhæredationis, vel præteritionis, & de alijs, quæ adeſſe debent, vt exhæredatio ipſa ſortiatur effectum: ſcitur enim, primùm requiri, eam eſſe factam in teſtamento, vt valeat, & non in codicillis, vel alijs ſpeciebus vltimarum voluntatum: §. codicillis autem. ibi. ideo nec exhæredatio ſcribi poteſt. Inſtitut. de codicillis. & l. pen. §. fin. ff. de condit. inſtitut. & ex teſtamento ipſo ſequi debet aditio hæreditatis, vt valeat exheredatio, & naſci poſsit querela: filium. §. ſed cum exhæredatio. ff. de bon. poſ. contrab. & leg. Papinianus. §. idem eſt etſi. de offic. teſtamen. & leg. ſcimus. §. illud. C. eo. tradit Ang. Aret. in tracta. de teſtamen. in Gloſſ. 74. vltra princip. codicillis non poteſt etiam fieri exhæredatio inſtitutionis rei particularis, factæ filio in teſtamento: Saly. in l. omnimodo. numero 3. C. de inof. teſtamen. ibi poſt Bald. & alios concord. refert Iaſ ad fin. quinimò eſt inepta exhæredatio in codicillis, vel in alijs vltimis voluntatibus, dicit Cor. conſilio. 259. columna 4. verſ. præteritio. l. 4.

2 † id quoque præcipuum eſt, quòd hæres poſtea probare debet veras eſſe cauſas inſertas pro exhæredatione in teſtamento, omnes vel aliquam earum: l. omnimodo & l. ſi quis filium. C. eo. & §. ſiue igitur. & §. tales igitur. in auct. vt cum de appell. cogno. Locus & tempus iniuriæ & ingratitudinis commiſſæ exprimi in teſtamento nihil refert, ſed debent ab hærede nuncupatim probari, vbi & quando fuit commiſſa cauſa ingratitudinis, in teſtamento aſcripta, vt tradit Bald. in conſilio 89. præponitur, quòd Luciarellus, & in conſilio 112. punctus, quæritur primo lib. 5. & Alexand. conſilio 203. colum. fin. verſic. ſed iſta eſt & conſilio 253. filiusfamil. libr. 2. vbi docet per tot. conſilium, quæ dicatur grauis iniuria, per quam pater poteſt exhæredare filium, & quòd eam vitiens probare poteſt per teſtes examinatos ad perpetuam rei memoriam, vt ibi per eum, citatis tamen filijs exhæredatis, vt not. Bartol. Bald. & alij in auct. ſi quis. C. de teſtitut. & Canon. in cap. Albericus. ex eo. & Alexand. in dict. conſilio colum. fin. & Gualden. de arte taſtan. tit. 3. cau 11 numero 4. Alioquin ſi tale examen non fit ritè, & rectè factum non citato filio exhæredato non valet: Pariſ. conſ. 1. numero centeſimo trigeſimoſeptimo. libr. primo. de cauſa exhæredationis valide probata per teſtes, & per inſtrumentum de verbo iuiurioſo prolato contra patrem, quia filius dixerat, quòd pater erat ſtultus ratione loci & temporis. & perſonarum, atrocè iniuria reputata, comprobando reſpondit Curt. Iun. conſilio 148. numero primo ſecundo, & ſequ. & aliâs autem, ſi ab hærede non probantur ipſæ cauſæ, vel aliqua earum vera, nullius momenti eſt exhæredatio: Pariſ. dict. conſilio primo. numero. 136. vt eſt etiam nullius momenti, ſi ſit ſine cauſa aliqua, vel ſi ea inſerta, non eſt legitima: ſed hoc operatur exhæredatio talis, quòd ſi exhæredatio non ſit facta ex cauſa legitima, vt quia filius ſimpliciter non fuit mihi obediens, vel noluit incumbere literis, teſtamentum erit nullum, ſi cauſa fuerit legitima, ſed per hæredem non legitimè probata, per querelam teſtamentum rumpetur, vt hos caſus per communes concluſiones proſequitur Clar. in dicto. §. teſtamentum. in quæſtio. 40. & ante eum Imo. in dict. l. filio præterito. num. 30. 31. & Bald. in l. 1. num. 5. 6. & alij ibidem. ff. de teſt. & Couar. in dict. cap. Raynutius. in prin. num. 6. ponit & Soarez in theſ. recept. ſententia. in ver. exhæredationis cauſæ. num. 210. & ſequen.

3 Idem eſt † de exhæredatione, facta de reſiduo portionis hæreditatis errore ſuæ perſonæ contra aliquem inſtitutum duntaxat in aliqua re minima, quòd detecto errore, non valeat exhæredatio huiuſmodi, vt ſolet euenire, quòd aliquis ſecùs ſuſpiciés de ſua vxore, quòd filium aliquem peperit ex adulterio, faciendo teſtamentum, talem filium natum ex ſua vxore inſtituit in libris 10. denariorum, vel in alia minima re, priuando eum, quòd de ſuis bonis aliud non poſsit habere, nempe aliquo impedimento per hæredem non probato, quòd iſte. ſ. non potuerit eſſe filius iuxta teſtatoris terminos: l. filiū. ff. de his, qui ſunt ſui vel ali. iur. ex matrimonio, vigente cum vxore, etiam adultera ex qua natus eſt talis filius, probatur iſte filius teſtatoris, per dict. l. filium. vt l. miles. §. defuncto. ff. de adult. cum pluribus de hoc §. defuncto. allegatis per Dec. conſ. 658. & per Marſil. in l. 1. §. ad buæſtionem. nu. 34. cū ſequen. ff. de quæſti. & pleniſsimè per Ant. Gabri. Rom. de commu. opi. lib. 1. de præſump. concl. 14. & conſequen. exhæredatio in reſiduo hæreditatis apparet fundata in cauſa erronea, cum iſte dicatur & per matrimonium probatus eſt filius teſtatoris, qui præſumitur, ex hoc nolle auferre partem hæreditatis, huic filio obtingentem, & velle eum inſtituere in totam ſuam partem, & propterea nulla reputatur talis exhæredatio: argu. l. 3. C. de inoffic. teſt. & l. ſi poſthumus. §. fin. de liber. & poſthu. ſentit Alex. in l. ſi pater. num. 3. ſub ver. tamen Gloſſ. dum alleg. d. l. 3. ex facto rñdit Cur. Iun. conſ. 31. licet poſt relatum Bal. in c. per tuas. de probat. ſuper ſimili qōne aliud non firmet, Alexan. in conſ. 37. colum. fin. nu. 5. 6. lib. 1. tamen ſuper erronea exhæredatione cum Curt. Iun. tenendum cenſeo: pro quo facit, quod in ſimili firmat Rom. conſ. 438. In caſu conſultationis. col. 2. verſ. quoad
4 ſecundum † exhæredationem factam de filio non tenere, quia teſtator volebat effici presbyterum. & poſtea cauſa iſta deficiente, cum iſte filius presbyter effectus non fuerit, quòd ſi teſt. ſciuiſſet, iſtū non exhæredaſſet, ſicut alios filios non exhæredauit, igitur exhæredatio huiuſmodi non operat̃, vt per plura ibidē Rom. pbat.

Intellige tamen, quòd vbi exhæredatio ſcienter & firmo propoſito per patrem facta eſt, cum cauſa forſan non legitima, & habeat hanc adiectionem, quòd caſu, quo dicta exhæredatio non fuerit valida, vel non legitimè probata, teſtator inſtituit talem filium in 10. ducatis, mandans, eum non poſſe petere nec habere aliud de ſuis bonis, hunc poſſe ſolum habere ſupplementum legitimæ, & in reliquis operari exhæredationem, etiam quòd videatur conditionalis, plenè & verè conſuluit Cur. Iun. d. conſil. 148. num. 6. cum ſequen. & Guald. de arte teſtan. to. 3. cau. 11. num. 2. quia & exhæredato non probato ingrato, cui eſt relictum aliquid iure legati, etiam vel fideicommiſsi debetur legitima, tenet Bal. in l. omnimodo. in princip. colum. 1. in 11. q. num. 3. C. de inoffi. teſt. idem in ſpecie ſimpliciter probat Ioa. de Ami. conſil. 133. colum. 1. num. 4. & ſentit Bald. in

5 d. auc ex cauſa. num. 22. † quòd ſi pater mandat, filium ſtare tacitum, & contentum certis rebus legatis, aliàs, quod non poſsit habere niſi legitimam, ſi res legatas filius acceptauerit, nempe legitimam, habere non poterit, ex facto reſpondit Dec. conſil. 687.

6 Item ſi omnimoda exhæredatio, † ſed ſolùm in legitima, vel in alia minori quantitate reperiatur in teſtamento inſtitutio facta vni filio non demerito non culpa ſua forſan habitanti ſeorſum à patre, cæteris filijs, vel alijs vniuerſalibus hæredibus inſtitutis, & deprehendi poſsit motus patris ad ſic inæqualiter teſtandum inter filios, vel vnum illum priuandum non iſtius opulentia particulari, quia ſatis eget, ſed eueniſſe nimia ſolicitudine, infeſtatione, inſtigatione aliorum filiorum, vel de linimentis nouercalibus, vt dicit text. in l. 4. ff. de inoffi. teſt. hoc caſu, cum neq; lex, neque æquitas ſcripta, poſsit ſuccurrere huic filio, pluſquam ſemi exhæredato, adeundus eſſet princeps, ſi eius præſentia poteſt haberi: arg. l. ille à quo, §. penul. ff. ad Trebel. & eius de quo vnum verbum dicit Salyc. in l. fratres, col. penul. ſub nu. 9. ver. ſed hæc æquitas. cod. de inoffic. teſt. qui informatus de motiuis deceptiuis patris teſtantis, antequam ſit adita hæreditas, ſuffragando filio ſemi exhæredato prouidere poteſt, per ea, quæ plenè ſcripſi ſup. lib. 1. interpr. 1. dubitat. 3. ſub ver. ſi quidem interpretatio, vbi tractatum eſt, quando, & quomodo à principe poſsint teſtamenta interpretari, licet hoc caderet in quarto loco de remedijs contra exhæredationem.

7 Quid operari poteſt † exhæredatio, facta ex vna cauſa legitima expreſſa in teſtamento, vt quia manus violentas intulit in patrem, per hæredem non probatur iſta cauſa expreſſa, ſed probatur alia non expreſſa in teſtamento, & legitima, per quam filius mereretur exhæredari, quòd verba iniurioſa, & inhoneſta protulerit in patrem, vel eum accuſauerit criminaliter, vel alias cauſas de 14. commiſerit in patrem, & non inſertam in teſtamento, credo nihil operari, & teſtamentum remanere ruptum per querelam inſtitutam per filium, non probata cauſa inſerta ipſius exhæredationis, per vul. reg. l. qui accuſare. C. de eden. cum concor. ibi ſig. in gloſſ. & per Dec. in 3. no. num. 10. nihil facit ad exhæredationem inflictam probatio cauſæ, non expreſſæ à teſtatore, quia hæc non poteſt probari, ex quo teſtator non expreſsit eam. exinde videtur fortè eam nolle admitti, & de ea non, ſenſiſſe, cum non expreſſerit: ita probat Imo. in d. l. filio præterito. num. 31. nam hæc ſimul iuncta ſunt de forma exhæredationis, & validitatis teſtamenti, & quòd ſit determinatis per legem, & quòd probetur vera per hæredem, vt de his omnibus manifeſtè cautum eſt & prouiſum in tex. in d. §. aliud quoque capitulum. & in ſequ. in auc. vt cum de appel. cog. de vno ibi. & ipſas nominatim ingratitudinis cauſas parentes in ſuo inſeruerint teſtamento. de alio ibi, cauſas autem iuſtas ingratitudnis has eſſe credimus. & de alio, in §. ſiue igitur, ibi, omnes memoratas ingratitudinis cauſas ſiue certas ex eis parentes in teſtamento ſuo inſeruerint, & ſcripti hæredes nominatim, vel nominatas cauſas, vel vnam ex his veram eſſe monſtrauerint. & ſic perpendatur, quomodo ibi hæres aſtringitur probare cauſam nominatam, & ſemel, ac bis dicitur, & replicatur, nominatim inſertam in teſtamento parentum & quomodo poſtea in d. §. ſiue igitur, ſubiungitur ibi, ſin autem hæc obſeruata non fuerint nullum exhæredatis liberis præiudicium generari. & ibidem ſubſequitur, quaſi cauſa ipſa, ſi non fuerit nominatim inſerta in teſtamento parentis, & hæres velit aliam probare quòd exinde filij videantur falsò accuſari & decipi, quod vetat imperator, ibi. ne liberi falſis accuſationibus condemnentur, vel aliquam circunſcriptionem in parentum ſubſtantijs patiantur; ſatis enim falſa accuſatione condemnaretur filius, ſi de alia, quàm de ea, quam nominatim contra eum fecit pater, condemnaretur, cum hæres ex forma legis in probando habeat cauſam ingratitudinis, monſtrare veram eam nominatam, & inſertam in teſtamento parentis: quia non nominatam, nec inſertam forſan pater remiſit, vel non reputauit pro iniuria, & ſic de ea non ſenſit in exhæredatione contra filium, cum eam non expreſſerit: vt dicit Imo. in d. l. filio præterito. num. 31. facit l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. ff. de iniur. ibi, ea enim, quę notabiliter fiunt, niſi ſpecialiter notentur, videntur quaſi neglecta. nam hæc videntur de forma iuſtæ exhęredationis, non licet parenti exhæredare liberos ſine nominata cauſa inſerta in teſtamento, aliâs teſtamentum eſt nullum: per text. in dict. auct. non licet, & in auct. ſequ. & ibi Doct. omnes concedunt hoc, & non licet hæredi probare ingratitudinem contra filium, niſi expreſſam à teſtatore, vt d. l. omnimodo. in princ. & d. §. ſiue igitur. qua forma non ſeruata ad vnguem, & non per æquipollens, exhæredatio redditur iniuſta & nulla, per commun. doct. Bald. & ali. in l. fin. de liber. & poſthum. elicitam ibi ex tex. loquente in propoſita materia exhæredationis, ex quibus pro etiam non veram doctr. Ange. in §. ingratitudinem. in auct. de nupt. probatio ingratitudinis non expreſsè in teſtamento factæ per hæredem ſufficientis ad exhæredationem contra filium ſufficiat ad excludendum eum ab inteſtato, vt eum ſequitur Iaſ. in l. cum mota columna 4. verſic. nota etiam in materia, quòd ſi pater. C. de tranſact. & in dict. auctc. non licet. in penult. columna in 7. limita. hoc autem verum non eſt, quia expreſsè dicitur in dict. §. ſiue igitur. quòd ſi exhæredatio non fuerit facta cum legitima cauſa ingratitudinis, vel expreſſa, & non probata, nullum eſt factum præiudicium liberis, quin conſequantur, hæreditatem parentum ab inteſtato. & text. in dict. §. ingratitudinem. loquitur in diuerſo caſu ſucceſsio num. fratrum. ita etiam latè comprobat Couar. in dict. cap. Raynutius. in princ. nume. 7. de teſt. vbi contra Ange. in hoc aſſerit eſſe commun. opin. ex relatione aliorum. idem ſequitur, & probat Anto. Gomez. in ſuo Comment. Iur. in 1. tom. cap. 11. num. 10. verſic. item quæro, ſi pater.

Ex his autem infertur ad aliam magis dubitabilem
8 quæſtionem. Quid ſi in † exhæredatione in teſtamento ipſo vltra nominatam ingratitudinis cauſam per hæredem non probatam, vel nulla cauſa expreſſa, nominatim dictum ſit generaliter ex cauſis, vel alijs pluribus, ex quibus de iure meretur exhæredari, & probandis per hæredem, ſi quidem per hæredem ipſum probetur aliqua cauſa de determinatis, pro exhæredatione videtur ſufficere, & validum remanere teſtamentum, quia plures ſunt cauſæ declaratæ exhæredationis: vt §. cauſas autem. in dict. auc. vt cum de appel. & quoad excluſionem, vel incluſionem rei tantum valet generalis, quantum ſpecialis prouiſio: l. ſi duo. in fin. ff. de adminiſtr. tut. & ibi Bar. & alij not. l. ſi ſeruus. §. inquit Lex. ad Leg. Aquil. perinde eſt ergo, ac ſi dictũ eſſet; Exhæredo filium meum, quia me cauſas commiſit omnes, ex quib. per legem poſſum exhæredare eum, & ſufficit hæredem probare vnam, vel aliquas ex eis, d. §. ſiue igitur. & Bald. in d. auc. non licet. in fin. & ibi alij ſequuntur. & ſicut inſtitutio valet relatiuè facta ad expreſsionem, pro ea requiſitam, l. aſſe toto, vbi Doct. omnes tradunt, ff. de hæred. inſti. ita valere videtur exhæredatio facta relatiuè ad cauſas legitimas probantes per hæredem, cum eadem iſtorum contrariorum diſciplina formandorũ ſit, vt eadem dubitat. ſupra ver. ſecundo. & ſucceſsiuè demonſtratũ eſt, contrarium verius exiſtimo, hoc enim comprehendo ex repetita lectione tex. in ſæpè alleg. §. aliud quoque capitulum. & ſeq. loquentis prohibitiuè,

& præ-

9 & præcipientis, † non licere parentibus exhæredare, vel præterire liberos, niſi nominatim cauſis legitimis inſertis in teſtamento, & his nominatis, vel aliq. earũ ꝓbantis per hæredem, vnde ſic nominatim exprimere cauſas ingratitudinis in teſtamento eſt de forma actus inducta à lege ſic prohibitiui diſponente & ſeruanda, l. non dubium. C. de legi. l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſact. Alexan. in d. l. prima colum. 2. de lib. & poſthum. & in ſpecie in dict. auc. ex cauſa. columna 1. numero ſecundo. cum pluribus concord. firmat Alber. Bru. in tract. de forma. in artic. quando aliq. cenſe. tradi. pro for. in columna 5. verſic. ſecunda concluſio. & materia eſt odioſa exhæredationis. l. cum quidam. de liber. & poſthum. & diſpoſitio dict. §. aliud quoque capitulum. de inſerendis nominatim in teſtamento cauſis exhæredationis eſt correctoria Iuris communis, vt tot. tit. de liber. & poſthum. & omnes concedunt in dict. auct. non licet. & ex ſe patet, in vnoquoque iſtorum caſuum quid exprimendò nominatim & ſpecialiter, non ſufficit exprimi verbis generalibus, vt de primo in ſpecie noſtra, per tex. in l. prima, & ſecunda. de liber. & poſthum. & in clem. 1. & ibi Gloſſ. in verſic. nominatim. de vita & hone. cleri. cum pluribus concord. ad hanc concluſionem congeſtis per Alber. Brun. in dict. tract. de for. in arti. ex quib. conſi. for. & ſolen. in colum. 16. ver. prædicta regula. fol. 23. & alio caſu de odioſis, per Iaſ. in l. prætor ait. in princ. colum. 2. verſi. tertiò fallit. ff. de nou. oper. nunti. & Rip. in cap. ad aures num. 14. de reſcrip. & de hoc, & de alio vltimo in correctorijs latè ponit Alber. Brun. in dict. arti. colum. 20. in tertia, & 4. fallen. fo. 24. eo igitur magis, & fortiùs in caſu noſtro continente omnes caſus prædictos, tenendum eſt, non ſufficere expreſſionem cauſarum ingratitudinis per verba generalia, cum nominatim inſerendæ ſint in teſtamento, quòd inductum videtur, vt remoueantur falſitates contra liberos, & deceptiones in ſubſtantijs parentum, circa probationes cauſarum ingratitudinis obiectarum, vt ſigillatim dicitur in text. d. §. ſiue igitur. quòd ergo ipſæ cauſæ probandę nominatim exprimantur in teſtamento per parentes, de quibuſ lex: confidit, quòd falſas cauſas non nominabunt contra filium, in quo prompta omnis cura & affectio parentum præſumitur: l. iſti quidem. in fi. ff. quod met. cauſa. & l. ſcripto. in fi. vnde lib. & Gloſſ. in l. quidam cum filiumfa. de hæred. inſtit & non remittantur ſoli hæredi probandæ quas voluerit opponere ad commodum ſuum & deceptionem forſan filij circa ſubſtantias parentis, quam abhorret tex. in d. §. ſiue igitur. meritò, vt fraudes excludantur, debet fieri ſpecialis nominatio ingratitudinis in teſtamento, & aliam non poſſe probari, vt tradit Ripa in l. 1. num. 67. de vulg. & pupill. ꝙ alia non expreſſa in teſtamento non poſsit probari antè dictum eſt, tenere Imo. in d. filio præterito, num. 31. facit l. prætor edixit. in princ. de iniur. & l. item exigit. de dolo. namque expreſsio cauſarum, generaliter facta, eſt obſcura & ambigua, Gloſſ. in l. ita fidei. ff. de iure fiſ. & l. in tradentis. in princ. commu. prædi. Sed paria ſunt, Cauſam non eſſe expreſſam, vel quòd ſit expreſſa non tam apertè, & certitudinariè, & intelligibiliter, ita pro nihilo habetur, ad literam ſic dicit, & probat Alex. in conſ. 182. col. 2. ſub num. 6. lib. 2. & Aret. conſi. 68. colum. penul. ad fi. ver. præterea poſito. & l. de ætate. §. nihil intereſt. de interrog. acti. & inſerta cauſa exhæredationis debet eſſe certa, nouiſsimè alios citando Ema. Soarez in ſuis annota. ad Ant. Gomez. in d. tom. 1. cap. 11. in fin. litera H. nu. 8. Ergo ſtat noſtra concluſio de inualliditate exhęredationis & teſtamenti ex forma non ſeruata. per communem concluſionem atteſtatam per Imo. in l. 1. num. 6. ff. de teſta. & in d. filio præterito. num 30. ſic poſitam per Clar. in d. §. teſtamentum. in q. 40. Non obſtant contraria, poſtquam obſeruantia formæ & ſubiecta materia requirunt ſpecialem nominationem cauſæ legitimæ pro exhæredatione in teſtamento aſcribi, & inſtitutio, vt fauorabilis faciliùs indicatur, quàm exhæredatio odioſa: l. 2. & ibi Gloſſ. & Doct. l. cum quidam. de libe. & poſthum. & ibi Iaſ. col. 2. in 3. no. & dicit ibidem in 2. no. quòd licet ſit fauendum validitati teſtamenti, tamen propter nullitatem exhæredationis, res ad cauſam inteſtati reducitur. ita teneo in hac quæſt.

10 Dictum eſt antè †, quando exhæredatio eſt ſine inſtitutione alicuius cauſæ, vel cum cauſa non legitima, teſtamentum eſt nullum: de cuius autem nullitate poteſt dici vſque ad 30. an. hoc verum, & commune dictum eſt, & ſicut de eo nos non habere ſpecialem titulum, dicit Bart. in d. filio præterito. num. 23. in fi. poterat etiam dicere, quòd de eo non habemus ſpecialem legem, quòd ibidem Bart. ſub num. 28. probat à ſimili de tempore iuris immiſcendi, vel adeundi, quòd durat 30. an l. licet. C. de iure deliber. ibi per Gloſſ. & doct. non aliam legem ad hoc, niſi Bart. Bald. Caſtr. & Alex. ſic à ſimili loquentes allegando ſequitur Bal. de præſcripti. 4. part. quar. par. princip. in quæſt. 21. non inueni in libris meis conſ. 305. Punctus. Quęritur. lib. 3. Baldi allega. per Balb. ſed magiſtraliter loquitur Bal. in conſ. 410. incip. Primò videndum eſt. lib. 4. quòd tanto tempore de ſui natura durat ius dicendi nullum, quanto ius adeundi 30. an. per no. in d. l. licet. quia ſunt connexa, pręteritum dicere, nullum, & adire, l. 3. C. de repu. hęred. etiam, quod tanto tempore durat, quanto petitio hæreditatis ſimiliter 30. an. & quòd maxime ad illud datur officium, iudicis, quod durat 30. an. l. ſicut. de præſcrip. 30. an. ſed breuiori tempore ſopiri poſſet, ſi aliqua geſta probentur, per quæ videatur præteritus probaſſe, vel
11 confirmaſſe teſtamentum, vt ibi per eum † etiam ſi præteritus taceat per annum, quo Gloſ. & Bar. in d. l. filio præterito ſub num. 28. volebant, eum eſſe excluſum, admittitur tamen ad dicendum de nullitate, vſque ad 30. an. ſic ſequendo Bal. Ang. Cum. Imo. & Petr. de Beſucio, dicit eſſe commun. opin. quæ ſeruatur in iudicando, & probat Gui. Pa. in deciſ. 426. num. 2. & in deciſ. 597. & Saly. in l. 2. colum. 5. verſic. quartò, quia. & ibi plena apoſti. in litera B. C. de poſthu. & Alex. in l. 2. nu. 22. C. de contratabul. Nam generale eſt, dictionem, de nullitate, durare 30. an. Franch. Peruſi. in c. dilecto. col. 4. verſ. 5. quæritur. de appel. & currunt iſti 30. anni ſtatim à tempore mortis patris, & ante aditam hęreditatem, ponit Ant. Gomez. in d. tom. 1. & cap. 11. ſub num. 15. verſ. tertiò ſingulariter. & currunt ignoranti, vt ibidem num. 5. ver. item adde. vbi ſubiungit de remedio prætorio, quod competit etiam filio in poteſtate præterito contratab. per Com. Opin. ibi per eum relatam & defenſam, quod non currit ignoranti: l. 2. C. qui admit. Sed aduerte, quòd remedium contra tabulas ſolùm durat per annum, vt in iure eſt notiſsimum. Clar. in dict. §. teſtamentum. in quæſtio. 42. ſub verſic. bene verum eſt. vnde ſcias practicare, cum occurrerit. Practica autem agendi de nullitate teſtamenti, & alterius vltimæ voluntatis, dupliciter traditur. ſ. principaliter, & incidẽter, principaliter dũ agitur de nullitate, deducẽdo & ꝓbãdo cauſ. nullitatis. incidenter, dũ conuenitur, excipiendo de nullitate, & dum contra auctorem excipitur de teſtamento replicando de nullitate, vt docet Bartol. in d. l filio præterito. num. 24. & in l. quæ ſub conditione. §. fin. de condi. inſtitut. & Bald. in l. ſuus. C de repud. hæredi. adde & Franch. in d. cap. dilecto. colum. 4. Et ponit Ant. Gom. d. ſuo cap. 11. num. 7. & Bero. conſ. 118. num. 42. lib. 2. & quoad euitandam præſcriptionẽ forſan iuuabit practica nullitatis per viã exceptionis: cum regulariter exceptiones ſint perpetuę. §. perpetuæ.

Inſtit.except.l.pure.§.fi. ff. de exceptio.dol. refert idem
Fran.in d. cap.dilecto. colum. 4. d. verſic.quintò quæ-
ritur. & cum ex actis poſsit apparere veritas nullitatis,
de qua in actis ipſis non fuerit exceptum, neque repli-
catum, poterit tamen de ea & poſt concluſum in eam
excipi, & deduci in allegationibus iuris, probat, & di-
cit menti tenendum, idem Franch. in d. c. dilecto. col.
13.ver.quib.tu adde. & probatur per ea, quæ latè ſcripſi
ſup.lib.1.interpret. 2. dub.1. ſuper medio.præſumptio-
nes.ver.ſecùs eſt etiam. Ideo probè dicit Ant. Gomez.
in d.c. 11.nu. 4. ver.2.effectus. quòd vbi ex actis conſtat
de nullitate teſtamenti, poterit illud pronunciare. &
declarare nullum iudex officio. abſque petitione par-
tis. Porrò animaduertendum eſt, dum via nullitatis te-
ſtamenti agi poteſt, ineptè agit, & ſuccumbit experiens
per querelam inofficioſi teſtamenti, quia hæc non da-
tur, niſi in ſubſidium: l. maximum vitium. ver. cum
etiam.de liber. præter. & §.tam autem.Inſti.de offic.te-
ſta. ex facto reſpondit Bero.conſ.16.num. 5. & ſeq. libr.
2 ſciens teſtamentum tamen hæreditatem adeundo ab
inteſtato tacitè teſtamentum nullum, dicit idem Bero.
conſ. 119.nu. 41. eo.& nume. 42. dicit idem poſſe dici de
nullitate teſtamenti, per modum replicandi.

Quando verò, redeundo ad noſtram ſpeciem, cauſa
12 † legitima pro exhæredatione in teſtamento inſerta eſt,
& probanda per hæredem, vt dictum eſt ſuprà, qui ex-
iſtens in prouincia, intra ſex menſes, & extra prouinci-
am intra annum à morte teſtatoris, ſi non adierit, vel
repudiauerit hæreditatem, officio iudicis poteſt com-
pelli hoc facere, per text. in d. l.ſcimus.§.illud.C de in-
of.teſta donec per hæredem cauſa inſerta exhæredatio-
nis probata non ſit, competit filio exhæredato querela
de inofficioſo teſtamento, reprob.opi.Martini, & ſequa-
cium, vt eſt Com. Opin. Gloſ. & Doct. vt per gloſ. in d.
§.aliud quoque capitulum. & in d. auct ex cauſa. & ibi
Bar.nu.2. & Caſt.ad nu.8. Alex. nu. 2.& Bar. in l.1. nu. 5.
6. ff.de teſta.Imo.num.6.Clar.in d.§. teſtamen.in quæſt.
13 40.ver. aut talis cauſa. † & debet hæc querela intentari
intra quinquennium à die aditæ hæreditatis: l. ſi quis
filium.in fi & d. l. ſcimus.§.illud.C. de inoffic. teſta.eti-
am ſi veniret per modum excipiendi, Ang.in l.Papinia-
nus.§.ſi filius.in fi.& ibi Caſtr.& Fulgo.ſequuntur.ff. de
inoffic. teſt. cum concord. alleg.per Ant Gomez.in d.c.
11. num. 20. in fi. in omnib. intellige à die ſcientiæ.Deci.
14 conſi.530 col.2.num. 8.Vnde † ſi cauſa exhæredationis
vera probabitur, remanet validum teſtamentum, & ex
hæredatus excluſus eſt ab hæreditate parentis & exhæ-
redantis, & à legitima: d. §.ſiue igitur.& in auct. ad ſi de
immenſis donati & §. exhær.in auct. de hæred.& Fal.&
d.l.omnimodo.& dicit Bal.in l.qui volebat.ff.de hæred.
inſti. quòd per veram exhæredationem excluditur de-
bitum bonorum ſubſidium: præcipuus enim effectus
eſt exhæredationis, quòd priuat non à certa re, ſed ab
vniuerſa hæreditate teſtatoris: l. cum quidam. & not.
in l. 3.§. pen. de liber. & poſthum.

Effectum item exhæredationis eſt, quòd in filio ex-
hæredato tollit ſuitatem: vt l.2.§. ſciendum, & ibi Bar.
ff. de ſu. & legi. Aret. in l. ſed ſi plures. §. ſi ex aſſe. Alex.
in l. ſi filius.nume. 10. de vulg. & pupil. cum pluribus
concor.allega. per Anto.Gomez.in d. tom.1. cap. 11.nu.
19. & Vaſq. de ſucceſſ. lib. 1.§.10. num. 32. & ſequen. ita
quòd exhæredatus habetur pro mortuo: l. 1.§. ſed etſi
patruus. de coniug. cum emancip. liber. & conſequen-
ter, in extractione legitimæ aliorum liberorum non
computantur in numero eorum: Baldus in auc. no-
uiſsima.num.6. C. de inof. teſta. Barto. in repet. l. pater
filium.col. pen. num. 20. ff. eo. & Boer. in deciſ. 104.nu.
8 & Fab. de Gioch. in auc. Nouiſsima. num. 163. C. de
inf. teſt.& Ant. Gomez. dict. cap. 11. num. 22. ſed quid
exhæredatio filij faciat in nepote, vel alio, exiſtente in
ſequenti gradu poſt exhæredatum, plerique exordiun-
tur, iſtã quæſtionem eſſe de apicibus iuris, accedendum
eſt ad text. Gloſſ. & Doct. in l. ſi quis filium. C. de inof.
teſta. & in l. pater filium. ff. eo. & in l. ſi quis poſthum.
§. ſi filium, de liber. & poſtum. & Ant. Gomez dict. cap.
11. num. 21.

15 Si verò † cauſa exhæredationis non fuerit probata,
exinde ſequitur reſciſsio, & ruptura teſtamenti, quo-
ad inſtitutionẽ hæredis, & filius exhæredatus tanquam
ab inteſtato hæreditatem capit: quo autem ad legatá &
fideicommiſſa, etiam vniuerſalia, & ad certa, firmum
teſtamentum remanet, etiam exhæredatione, vel præ-
teritione, ſiue cauſa legitima facta, dict. §. ſiue igitur, &
dict. auct. ex cauſa, & ibi Gloſſ. & Doct. & pro commu-
ni ſententia inſerit Clar. in d. §. teſtamentum. in q. 54.
Dec. in conſi. 86. col. 2. num. 3. atteſtatur. de commun.
in fideicommiſso vniuerſali. & Rolan. à Val. conſilio
71. num. 56. libr. ſecundo. Guid. Pap. in quæſt. 529. ta-
16 men eſto memor, † quòd d. auct. ex cauſa. non habet
locum, quando nullus fuit inſtitutus hæres in teſta-
mento, vt eſt determinatio glo. fin. in l. 1. §. fin. de vulg.
& pupil. quam ibi ſequuntur, & multùm not. dicunt,
Bartol. nume. ſecundo. Pau. de Caſt. ad fin. Alexand.
num. 4.

SVMMARIVM.

1 *Exhæredatio vel præteritio eorũ qui erant inſtituendi cogni-
ta per interpretem teſtamenti, quomodo reparari poſsit,
& quibus remedijs, vt mens teſtatoris in eam partem, in
quam vergit, tueri poſsit, adeò vt teſtamentum recon-
ualeſcat: vide latiùs de materia in uerbo, Teſtamentum
reconualeſcit.*

2 *Teſtamentum reconualeſcit, poſthumo præterito, inſtitu-
tis quibuscunq; ſuis hæredibus, & nato poſt confectum
teſtamentum, & in vita eius decedat, hocque de æquita-
te prætoria*
Et ita con. muniter tenetur.

3 *Idem, ſi ſit natus ante teſtamentum, & præteritus decedat
in vita teſtatoris, hæredibus tamen inſtitutis ab inteſtato
etiam ſuccedentibus, aliàs ſecùs: mortuo verò teſtatore,
& præterito tacente, interim teſtamentum erit nullum,
niſi per 30. annos tacuerit, & quòd eo non tacente, & ex-
preſse approbante teſtamentum, vel tacitè modo, vt ibi,
reconualeſcit teſtamentum.*

4 *Teſtamentum vtrùm reconualeſcat mortuo præterito poſt
mortem teſtatoris, & nil dixerat de nullitate, nec id ap-
probauerat expreſsè vel tacitè, eſt quæſtio dubia, & quo-
tidiana. videtur tamen ea opi. tenenda ſecundum Aucto-
rem, quia de æquitate confirmetur. Quicunq; fuerint in-
ſtituti hæredes, vt ſaltem præcludatur via dicendi nul-
lum: alio tamen teſtamento priùs non condito, & valido,
& ſine aliorum fratrum in minori parte inſtitutorum
præiudicio, quia poterunt contratabulare præterito ap-
probante tacitè vel expreſſe. & eſt Com. Opin.*

5 *Teſtamentum valet, reparaturque præteritionis vitium,
filio penitus non præterito, ſed inſtituto ſub aliqua caſuali
vel mixta conditione, vel dilatione: quia purè cenſetur
inſtitutus, quoad legitimam, expectata conditione, re-
ſpectu reſidui hæreditatis.*

6 *Vxor inſtituta hæres in vita, & filius poſt eius mortem in-
ſtitutus & ſubſtitutus, ſtatim poterit in legitima inſtitu-
tus eam capere pro 4. vncijs, & pro 8. vncijs expectare
mortem matris.*

7 *Teſtamentum ſumit vires, & ſaluatur à vitio præteriti-
onis filij, ſi in primo gradu inſtitutionis præteritus com-
prehendi poſsit in ſecundo ſubſtitutionis vulgaris, ſiue ex-
preſsè, ſiue tacitè comprehenſæ in pupillari, vel in com-
pendioſa: vti enim primus inſtitutus habebitur ſubſtitu-
tione effecta pura in vita teſtatoris, & ſic de liberis te-
ſtantis. & eſt Communis.*

Teſtamen-

8 *Teſtamentum valebit, ſi ſint inſtituti naſcituri ex ventre vxoris, naſcituri ex quacunque vxore, non præteriti, ſed inſtituti cenſeantur.*

9 *Ablatum in teſtamento per exhæredationem recuperari poteſt, in facto modum inueniendo remouendi vel delendi cauſas exhæredationis, quod dupliciter prouenire poteſt, vt peracta pœnitentiam per committentem cauſas ingratitudinis, vel per ingreſſum religionis, vel veniendo ad fidem Chriſtianam in Iudæo.*

10 *Ingrediens monaſterium non poteſt à parente exhæredari pro cauſis ingratitudinis, quas, dum eſſet Laicus, commiſerit, & eſt Commun. Opinio.*

11 *Filius Iudæi, veniens ad veram fidem Chriſti, non poteſt exhæredari à patre, de & pro cauſis ingratitudinis, commiſsis priùs contra patrem, ob quas potuiſſet exhæredari.*

12 *Exhæredatio filij fieri non poteſt, ſi viuo patre, vel ante conditum teſtamentum egerit pœnitentiam de ingratitudine commiſſa, ex qua potuiſſet exhæredari, nec denegari tunc poſſent alimenta, & eſt communis.*

Quod intellige de ingratitudine circa perſonam ingratam, vt in filio arenoſo, malefico, & filia ducente turpem vitam, non de ea, quæ tangit perſonam, famam, vel bona patris, quicquid Guald. in contrarium dixerit, vide latius hoc diſcuſſum.

13 *Exhæredatio non tenet facta ex cauſa ingratitudinis, circa perſonam, famam & bona patris, adeo vt detur filio querela contra teſtamentum, quando non ſit probata ea cauſa per hæredem certis loco & tempore.*

14. *Exhæredatio item hoc remedium habet, vt ei ſuccurratur, probata per exhæredatum reconciliatione poſt ingratitudinem commiſſam, habita à teſtatore, factis concludentibus, gratiam obtinuiſſe, & ſignis ac indicijs etiam concludentibus, de quibus late ibidem colligitur, & de reconciliatione multa, quid operetur, & quando cenſeatur facta, & probetur.*

15 *Inimicitia quibus modis probetur remiſſa.*

16 *Paria ſunt, Non adeſſe cauſas exhæredationis, vel, eſſe extinctas per reconciliationem in vita teſtatoris.*

Idemq́ eſt, aliquid non eſſe, vel, eſſe extinctum & ſublatum.

17 *Filius, ſublata cauſa exhæredationis vti non probata, per hæredem, habebit ab inteſtato hæreditatem ſub priſtino dominio: l. in ſuis. ff. de liber. & poſthum.*

18 *Clauſula Codicillaris, ſolita ſemper apponi per Notarios in omnibus teſtamentis, magnæ eſt virtutis pro hærede ſcripto non obſtantibus remedijs adinuentis contra exhæredationem vel præteritionem, adeo vt per viam fideicommiſſ. videtur grauati venientes ab inteſtato ad reſtituendum hæredibus, ſcriptis detracta ſolum legitima, non autem Trebellianica, reprobata gloſſ. & antiquis doctoribus, & eſt magis communis opin. contra gloſſ.*

Fallit d. magis Communis Opin. quando eſſet inſtituta turpis perſona, & frater eſſet præteritus: tunc enim clauſula codicillaris non operaretur.

Et prædicta vt intelliguntur in præterito iam nato, aut exhæredato.

19 *Quid verò in poſthumo præterito, quòd d. clauſula valeat, & in alijs, vide ibidem.*

SOLVTIO. IIII.

QVARTO & vltimò, cum interpretator teſtamenti cognouerit exhæredationem, vel præteritionem in eo apparentem eorum, qui erant hæredes inſtituendi, qualis ſit, & quid mali operari poſsit, quib. ante dictum eſt modis vel ſimilibus. † remediorum opus eſt applicatione, quibus mens teſtatoris in eam partem, in quam vergit, tueri poſsit, & modo aliquo ſi duritiem exhæredationis vel præteritionis iniuriam reparare poſsit interpres ipſe: his autem modis ego putarem primùm poſſe obuiari præteritioni, amplum quidem locum alijs demittendo plures alios modos cogitandi, quòd † ſi poſthumus
2 præteritus, quicunque ſint hæredes inſtituti, qui poſt teſtamentum confectum natus, dicitur etiam poſthumus, in vita teſtatoris deceſſerit, hoc modo teſtamentum de æquitate prætoria reconualeſcit: l. poſthumus, in princ. ff. de iniuſ. rupto teſta. & ibi gloſſ. & Bart. nu. 4. & Imo. ſub num. ſecundo, dicit ita communiter teneri. & Clar. in dict. §. teſtamentum, in quæſt. 45. ſi verò † ante teſtamentum natus, & præteritus decedat,
3 ſimiliter in vita teſtatoris reconualeſcit teſtamentum, ſi hæredes in eo inſtituti ſint ab inteſtato etiam ſuccedentes, ſi alij ſunt inſtituti. non reconualeſcit ſine noua declaratione teſtatoris: per l. qui ex liberis. §. plane. ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. ita poſt Bart. Imo. probat in dict. l. poſthumus, in princ. quam ibi eſſe ſingularem dicit, & Bart. & alij, in l. 2. C. de poſthum. Mortuo autem teſtatore, & viuo præterito tacite, & nihil dicente de nullitate teſtamenti, vtroque Iure, Ciuili & Prætorio, interim teſtamentũ eſt nullum, ſecundũ Commu. Opin. per Ange. in dicta leg. filio præterito. colum. fina. & Socin. in l. ſi filius, qui in poteſtate, colum. ſecundo, nume. 8. & in l. ſi à primo. nume. ſecundo. de liber. & poſthum. & in princip. Inſtitu. de exhæreda. liber. per Dec. in 2. ſup. num. 2. C. contra tab. aduertit Aymo conſil. 242. colum. 4. in 2. dub. dummodo præteritus non taceat per 30. an. quibus præſcribitur ius dicendi de nullitate, vt ſupra dictum eſt, in ver. dictum eſt antè. quia eſt excluſio repudiatione vel tempore. l. 2. §. 1. de ſecun. tab. tradit Barto. in ſæpe alleg. l. filio præterito. colum. antepenult. num. 28. ver propterea hic dicit, & ibi Imo. num. 50. & Boer. in deciſ. 96. num. 6. vbi verò interim præteritus non tacet, tunc vel expreſsè approbat, abſtinendo ſe ab hæreditate, & non eſt dubium, quòd teſtamentum confirmat & ſalubrius, per d. l. filio præterito, vel tacitè approbat faciendo actus, qui non poſſunt geri, niſi præſupponendo validitatem teſtamenti, etiam ſi non bene factum, vt in bonorum poſſeſſione contra tab. l. quod vulgò. de contra tab. aut acceptando legatum in teſtamento ſibi factum, aut alio modo approbet iudicium teſtatoris, per l. pen. §. fi. ff. de inoffi. teſta. iſta eſt doctr. Barto. in dict. l. filio præterito. d. num. 28. & Imo. num. 47. & ſeq. approbando Barto. in omnibus præterquam in eo, quòd adducit de appellatione per contra tab. Ita his caſibus teſtamentum reconualeſcit.

4 Mortuo † autem poſt mortem teſtatoris præterito, abſque eo, quòd de nullitate teſtamenti dixerit, vel abſtinuerit, vtrùm, & iſto caſu reconualeſcat teſtamentum, & illud ſit remedium contra præteritionem. quæſtio eſt valde dubia, & in ea multùm variant doct. tenet gloſſ. in l. 2. C. de poſthum. quòd reconualeſcat de æquitate, non de rigore, intelligo de nato præterito, vt etiam dict. gloſſ. intelligit, ſecundum Fulgo. ibi num. 3. quòd aliquo modo reconualeſcat. ibi Cyn. & Alber. & Caſtr. in fin. reprobant per l. 1. §. fina. ſi tab. teſta. nul. exta. & ſi quando §. fina. C. de inof. teſta. idem ſequendo Iaco. de Ra. & Pe. reprobat Bald. in d. l. filio præterito, colum. pen. ver. vnde inferunt. & ibi dicit, quòd iſta eſt veritas. ſ. quòd non reconualeſcit: Bart. verò in d. l. 2. C. de poſthum. ſequendo gloſſ. ibi & diſtinguendo, firmat, teſtamentum reconualeſcere per mortem præteriti poſt annnum, & quòd tacuerit, & dicit tenendam menti hanc materiam quia difficilis eſt, & quotidiana. & ibi Fulgo. ſequitur. gloſſ. ſi hæredes ſint inſtituti, venientes ab inteſtato, & Angel. ſequitur, ſi præteritus vixerit tanto tempore, quo potuit teſtamentum

impugnare, quòd eſt per annum ſecundum, eum computandum à tempore, quo bonorum poſſ. contratab. petere potuit: Papien. in practic. de for. libel. quo peti. hæred. ex teſt. in gloſſ. ac etiam realiter ſub num. 12. dicit ſecundum veram opin. ſi filius præteritus moritur, poſt mortem teſtatoris, non de rigore, ſed de æquitate confirmatur teſtamentum, quicunque ſint in eo inſtituti hæredes, ſiue venientes ab inteſtato, ſiue alij, refert & cum hac opin. tranſit Guid. Pa. in qō. 426. nume. 3. vbi in princ. tenet, d. l. filio præterito habere locum, etiam in filio præterito à matre, vel à line amaterna, & poſteriorem hanc ſententiam vti auctoritate, gloſſ. in dict. l. ſecunda. C. de poſthum. & maioris partis doctorum fulcitam ſequor: omiſſa enim propriè ſcrupuloſitate, nimiaque ſubtilitate iuris inſpecta, per Iuriſcon. in dict. l. poſthumus, & in dict. l. filio præterito, voluntas teſtatoris viget etiam in teſtamento nullo: l. fina. de reb. eorum. quam ſeruari æquitas dictat confirmando teſtamentum, facto ſaltem, & opinione exiſtens: dict. l. filio præterito, quòd per mortem filij præteriti, ſublato obſtaculo, quod prius habebat annullare, & infringere illud effectu ipſo ratum eſſe debet: per text. in ſimil. in §. quoniam infirmius. in auc. de nup. qui text. notabilis eſt ad hoc, ita enim confirmatur, licet non vt teneat in veritate, ſed vt præcludatur via dicendi nullum: vt notat Abbas in c. cum venerabilis, col. 12. num. 41. ver. ex hac gloſſ. de excepti. ſequitur Hier. Cagno. in l. quod ab initio ſup. fin. de Reg. Iur. quam tamen ſententiam limita non procedere in præiudicium alterius teſtamenti præcedentis validi: quia id non tollitur per ſecundum, in quo filius in poteſtate eſt præteritus. d. l. filius, qui in poteſtate, de liber. & poſthum. nec in præiudicium aliorum fratrum ſuperuiuentium in minori parte in hoc teſtamento inſtitutorum: quia non obſtante nō ſolum tacita, ſed expreſſa approbatione per præteritum facta, poſſunt hoc ipſum teſtamentum contratabulare, ſecundum Commun. Opini. Doct. relatam per Boer. in deciſ. 96. num. 8. & per Clar. in d. §. teſtamentum, in q. 43. ver. ſucceſſiuè quæro, & ad fin.

5 Vlterius † præteritionis vitium reparari pōt, inſpiciendo, ſi penitus, & ex toto filius non eſt præteritus, ſed ſub aliqua caſuali, vel miſta conditione, & dilatione inſtitutus. quia tunc non præteritus, ſed ſublata conditione & dilatione non exſpectata quoad legitimam pure cenſetur inſtitutus, & teſtamentum valet, ac quoad reliquum hæreditatis exſpectatur dilatio, & conditio adimplenda, per tex. ſing. in l. ſcimus. §. cum autem iuncta l. omnimodo, & l. quoniam in prioribus. C. de inof. teſt. ſupra ſæpè alleg. vt per Barto. in l. ſi pater. nume. 21. verſ. vlteriùs oppo. C. de inſt. & ſubſti. & ibi Alex colum. 7. defendendo, dicit hanc opin. Barto. eſſe veriorem, & ibi Iaſo. dicit eſſe veram, & communem, vt ibidem per eos, & per Guid. Pap. in quæſt. 456. ponen

6 tem quæſtionem facti de † vxore inſtituta in via, & poſt eius mortem de filio inſtituto hærede, & ſubſtituto, quòd ſtatim filius ī legitima inſtitutus poſſit eam capere pro 4. vncijs, & pro vncijs octo ex pectare mortem matris, & quòd ita tenet, & vidit iudicari in illa curia Parlamenti, licet aliquibus ex dominis parlamenti diſſentientibus. idem probat Alexand. in l. extraneum. col. fin. verſ. quod tamen limitat. C. de hæred. inſt. vt ante dixi.

Ad idem tendit ſuccurrere defectui præteritionis, videndo ſi præteritus in primo gradu inſtitutionis poteſt eſſe comprehenſus in ſecundo gradu ſubſtitutionis vulgaris, nam à gradu iſto vulgaris ſubſtitutionis, ſiue expreſſe ſiue tacite comprehenſæ in pupillari, vel in compendioſa teſtamentum vires ſumere poteſt, & in ea comprehenſus vt i inſtitutus primus habetur, etiam ſatis, faciendo. tex. tui. dict. §. illud quoque capitulum in auct. vt cum de appel. cogn. cum de liberis ſit teſtantis, quod ſingulare reputat Imo. in l. ſi pater filium per text. ibi de vulga. & pupill. & ad ampliationem dictu §. aliud quoque capitulum, & l. 3. in fine de liber. & poſthum. vbi habetur teſtamentum poſſe vires ſumere à vulgari, vt ibi per omnes doct. & per Alexan. conſil. primo, col. 4. lib. primo, vbi ita probat, in quacunque vulgari expreſſa vel tacita & ita eſſe magis commun. opini. idem per Deci conſil. 529. colum. prima. & in ſpecie ex facto reſpondit Bero. in conſi. vndecimo nume. 10 lib. ſecundo, vbi maximè in vita teſtatoris vulgaris ſubſtitutio pura effecta fuerit ſic ſaluatur teſtamentum à vitio præteritionis, vt ibi per eum latè, quidquid obijciat Ripa in l. prima, nume. 6. & ſeq. de vulg.

8 Item ſi † inſtituti ſint naſcituri ex ventre vxoris, ex quacunque vxore naſcituri non præteriti ſed inſtituti cenſentur, vt conſuluit Bero. conſil. 17. & conſ. ſeq. colum. prima, & conſil. 76. num. tertio, lib. ſecundo, per l. placet, & ſeq. de lib. & poſthum. & per rationem. l. in fi. in ſi. C. eo.

9 Exhæredatione † autem ablatum in teſtamento, redimi & recuperari poteſt, quotieſcunque in facto modus inuenitur remouendi, delendi, vel moliendi cauſas exhæredationis: quod exiſtimo poſſe prouenire dupliciter primò, ex parte committentis, præſertim circa cauſas, quæ directe non tangunt perſonam teſtantis, vt ſi is de commiſsis pœnitentiam egerit, quod demonſtratur, monaſterium ingrediendo: cap. non licet. de

10 ſimonia, quæſt. vlti. vbi habetur, quòd † ingrediens monaſterium, non poteſt à parente exhæredari pro cauſis ingratitudinis, quas, dum eſſet laicus, commiſſerit, in hoc de auctoritate Dyn. Oldr. & Guile. de Cun. tenentium contrarium, curare non debemus poſtquam habemus deciſ. Iuriſ. Can. in dict. cap. non licet. dicit Raph. Fulg. in l. fin. §. hæc etiam. C. de epiſcop. & cler. & ante eum ibi, ibidem probat Cyn. num. 4 pro communi ſimpliciter ponit Soarez. in theſ. recept. ſent. in

11 verſ. exhæredationis cauſæ, num. 212. † idem de filio Iudæi, veniente ad veram fidem Chriſti, quòd non poſſit exhæredari ex cauſis ingratitudinis, commiſsis priùs contra patrem, ob quas potuiſſet exhæredari, poſt alios tradit Fel. in cap. Iudæi. il. 2. de iudæ. referendo, & comprobando adducit Mariſ. in l. 1. §. fin. ſub nume. 31. ff. de quæſt. & generalem doctrinam ponit Alexand. in l. 1. colum. 8. ſub num. 33. ver. ex his infero. ſolu. matr.

12 quòd † ſi filius viuo patre, vel ante teſtamentum conditum egerit pœnitentiam de ingratitudine commiſſa ex qua potuiſſet exhæredari, non poterit exhæredari, de minimis in 2. par. in verſ. vigeſimooctauo. ſub num. 13. ob talem pœnitentiam non poterant etiam denegari alimenta, vt iſti tenent, & Ant. de But. in c. quintaualli, colum. 2. nu. 12. ver. opp. quòd parendum de iureiu. ibidem de minimis. & hæc notatu digna in practica, & veriſsima putat ibidem de minimis Corſet. incipit eſſe nouus homo poſt pœnitentiam, & replicat notanda pro limitatione cauſarum ingratitudinis, idem ſequitur, & multum commendat. Iaſ. in l. in arenam. colum. fi. ver. quæro. C. de inoffi. teſta. & in d. auct. non licet. colum. 1. de liber. præter. & dicit eſſe Commun. Opin. Catel. Cot. in ſuis Memor. litera F. ver. filiusfam. quià patre, idem adducit, & ſequitur Roland. à Val. in tract. de lucro dot. in q. 70. nu. 4. & ſeq. non tamen ſtandum eſt relationi ſuæ, quatenus dicat, hanc eſſe commun. Opin. atteſtari Ripam in repet. l. fin. in qō. 67. num. 223. & ſequent. C. de reuocand. donati. quia in libro meo nullum verbum apparet de tali atteſtatione, Communis Opinionis: bene allegando prædicta Ripa ibidem diſcurit articulum, & reſidet in hac parte, quam veriorem credit, quòd hæc allegata circa pœnitentiam procedūt ingratitudine, prouenıente ex cauſa, quæ ſolùm tangit

tangit ingratum, vt in filio arenoſo, & vti in malifico, verſante cum maleficis, & in filia, quæ duxit turpem vitam, quòd ſi pœniteat, & redeat ad meliorem vitam, ceſſat verecundia, exinde illata patri, & omne ſuum intereſſe meritò ceſſat, etiam actio ingratitudinis: ſequitur Coua. in c. Raynutius. in princ. nume. 19. in fin. de teſta. vbi nume. præceden. & ſequen. de his aliqua, & per Paſeth. Ferrarien. conſil. 72. nume. 98. & ſequent. ſecùs eſt in ingratitudine, tangente perſonam, famam, vel bona patris: quia ad hanc delendam non ſufficit ſola pœnitentia, vt ibi per eum, allegantem Bar. approbantem iſta diſtinctionem, in l. qui ea mente. ff. de furt. nec te ab hac ſententia per tot Doctores approbata deterreat, quòd Gualden. de arte teſtan. tit. 3. cau. 17. nu. 2. dicit, quod in iudicando non facile ſequeretur eam, quia pœnitentiam non operatur, niſi quo ad Deum, nec ius alteri quæſitum lædit, gloſſ. fin. in c. fraudem, de diuor. Nam reſpondens, quod pœnitentia operatur, etiam quoad proximum, in Euang. Matth. 5. & vade, prius reconciliari fratri ſuo. præterea pœnitentiam de qua in quæſtione agitur, non intelligitur de ſola ſacramentali, ſed de ea, per quam mutatur vita filiorum ad gratiam parentum. & honorem, vt propriè declarat Ripa in d. q. 67. quibus viuentibus non poteſt dici quæſitum ius alicui. l. 1. §. ſi impuberi. de collati. bon. ſed reſeruatur ad poſtremam voluntatem teſtantium: l. 4. de adi. leg. & l. fina. C. de pact. exinde quoque tollitur Felin dictum in c. Rodulphus. colum. 3. de reſcrip. relatum per Cagn. in l. fin. nume. 147. C. de pact & alia, quæ ſcribit ibi Cagn. num. 145. tolluntur, quia deluſa non remanet lex, de filio exhæredando poſtquam cenſetur por patrem eſſe remiſſam iniuriam filio arg. l. non ſolum. §. 1. ff. de iniur. vbi iniuriarum actio diſſimulatione adoletur, & per tot auctoritates ſupra & infra in contrarium alleg. item econuerſo contra præteritionem, vel exhæredationem, quòd ſit bene facta remedium præſtat mutatio vitæ inſtituti in caſu iſto, quando præterito vel exhæredato fratre conſanguineo, frater turpem perſonam inſtituit hæredem tempore teſtamenti, quæ poſtea uiuente teſtatore conuerſa eſt ad frugem & meliorem vitam, ita efficitur, & reputatur dignus hæres, & ceſſat querela contra teſtamentum, ſecundum Bal in l. fratres. colum. 1. nume. 5. & ibi ſequitur. Iaſ. in column. penult. in 5. fall. C. de inoffi. teſt. allegando. Fab. in. §. ſoror. Inſtit. eo. qui non reſolutè loquitur vt Bald.

13 Præterea & ſecundò † ex parte iniuriati, teſtantis circa cauſas ingratitudinis, quæ in eius perſonam, famam vel bona perpetratæ ſunt, vt ſi euenerit, quòd ipſæ cauſæ non poſſint probari per hæredem, vt dictum eſt, certis loco & tempore, quando, & vbi exhæredatus offendit teſtatorem, promptum eſt remedium contra exhæredationem, quòd querelans obtinebit teſtamentum infringi. Bald. in alleg. conſil. 89. in fi. & conſil. 112. nume. 1. lib. 1. & Paris alleg. conſil. 1. nume. 136.
14 lib. 1. Opportunum quoque remedium eſt, videre, quo modo exhæredatus poſſit probare poſt ingratitudinem, commiſſam ſe habuiſſe remiſſionem, & reconciliationem à teſtatore modis & factis ita concludentibus, quòd omnimodo videatur reintegratus in gratiam & beneuolentiam ipſius teſtatoris: vt, ſi in articulo mortis teſtator remiſiſſet cauſas ingratitudinis vltra generalem conſcientialem remiſſionem fidelium, ad not. per Guliel. Barto. & alios in l. ſi tibi. §. 1. ff. de pact. vel exhæredationem reuocaſſet, id eſſet valde attendendum dicit Paris. dict. conſil. primo, nume. 138. & ſi poſtea riſit, & comedit cum teſtatore, dicitur facta remiſſio. per gloſſ in §. fin. Inſti. de iniur. alleg. per Bald. in dict. conſil. 117. nume. quarto. In ſpecie propoſiti. ibi facti de exhæredato per ſpacium magni temporis, poſtea ſimul cohabitante cum teſtatore, & per alia ſigna adducta plenè, & remiſſiuè per Alex. in l. 1. colum. 2. n. 45. ff. de pact. Bal. Alex. num. 12. & ali. in l. filio de liber. & poſthu. num. ex inditijs probatur reconciliatio l. in ipſius, & ibi not. Bald. Angel. & Salyc. C. famil. erciſc.
15 & plena apoſtill. ibi ad Salyc. de † modis probandis remiſſionem inimicitiæ, & eo rurſus probatur reconciliatio. quod pater filium ingratum poſtea retinuit in domo familiariter, & eum ad communem menſam, & victum ſuſcepit, & ſic probari remiſſionem indignitatis filij a teſtatore factam in ſpecie tradit Alexan. conſi. 159. colum. fin. nu. 2. lib. 7. cum ergo ſic probata eſt reconciliatio patris cum filio videtur adempta exhæredatio, not. Bart. in l. 3. §. fi. ad fi. de adimen. leg. pro multum no. refert, & ſequitur. Iaſ. in d. l. in arenam, col. fin. & in dict. auc. non licet. in fin. & Paris. d. conſi. 1. nu. 139. licet ipſe Iaſo. in d. l. filio, col. 2. aliqua in contrarium adducendo dicat iſtam concluſionem Bart. non eſſe veram, niſi quid reconciliatio faceret, ne poſt eam iuſta ſequatur exhæredatio per alleg. deciſ. ſup. de pœnitentia non quòd facta ſolenniter dicatur ſic tacite reuocata, puto tamen in practica non eſſe diſcedendum ab iſta concluſione Bart. tum ob eius ſupremam, vt Iaſ. fatetur, autoritatem in actu practico, tum etiam quia etſi exhæredatio ſit actus ſolennis nihilominus poteſt diſſolui & ad nihilum reduci per actum omni ſolennitate carentem. ſ. per probationem non factam de cauſis ſecundum ius nouiſſimum in d. auct. non licet, & in corpore in d. §. ſiue igitur ſupra ſepe alleg. & cauſæ ſunt circa offenſionem, vel ingratitudinem, quæ reconciliatione vſque ad vltimum vitæ teſtatoris facta tolluntur, & prius ingratum reconciliatio ipſa reddit teſtatori gratum & reintegrat per tex in d. l. 4. de adimen. leg. & in d. l. in ipſius. C. fam. l. erciſc. vbi eſt expreſſum, quod à diſpoſitione prout eſt exhæredatio odioſa etiam in teſtamento cauta, expoſita ſolenniter ob demerita, tacitè, & facili receditur etiam ex inditijs demeritum oſtendentibus. & ibi Bald. & Salyc. expreſsè, not. à diſpoſitione odioſa, de facili per fauorabilem recedi: † paria enim ſunt, non adeſſe cauſas exhæredationis, vel eſſe extinctas per recõciliationẽ in vita teſtantis. d. l. 4. & d. l. in ipſius, vt in ſimili idem eſſe, aliquid non eſſe, vel eſſe extinctum, vel ſublatum. per plura arguit Aymo in conſil. 293. colum. 7. num. 10. ver. quinto retorquetur, facit l. non ſolum. §. 1. ff. de in iur. vbi de iniuria remiſſa amplius non poteſt agi, Ergo ex defectu probationis cauſæ ingratitudinis non extantis, vel abolitæ per reconciliationem, corruere debet exhæredatio: arg. l. duo ſunt Titij. de teſta. tu. & per d. §. ſiue igitur, & Paris. d. conſil. 1. num. 126. lib. 1. & per doctr. Bart. in d. l. 3. §. fin. & Guald. de arte teſtan. ti. 3. alleg. cau. 17. nu. 3. comprobat in ſpecie & Plot. conſi. 6. nu. 17. ſequitur ita hodie Socin. iun. conſi. 59 nu. 19. lib. 3. ſunt diuerſi termini exhæredationis ab ea nominata in caſu d. l. filio. in prin. vbi Raph. Cum. tranſeundo cum Bart. in d. l. 3. §. fin. & reſpondendo dicit, quod ibi in caſu dict. l. filio. non erat omnino reconciliatus. & ibidem Alexand. ſub num. decimo, dicit, non fuiſſe factam reconciliationem: ſecùs eſſet, ſi facta eſſet reconciliatio, per d. l. in ip-
17 ſius, vt ibi per eum, nu. 2. vnde remota cauſa † exhæredationis & ſic ipſa exhæredatione, per reconciliationem, filius habebit hæreditatem ab inteſtato ſub illo primæuo dominio, de quo in leg. in ſuis, de liber. & poſthum. & ex mente text. in dicto §. ſiue igitur. vti cauſa exhæredationis, reducta ad non cauſam, quòd nota pro declaratione, & defenſione doct. Bar. in d. l. 3. §. fina.

18 Sed hæres † ſcriptus aduerſus huiuſmodi remedia, adiuncta contra exhæredationem, vel præteritionem pro exhæredatis ipſis, quærentib. irritare teſtamentũ,

magis promptum, & facile remedium, ac præſidium habere poteſt, confugiendo ad clauſulam codicillarem ſemper ſolitam per Notarios ſcribi in teſtamentis, ſolitum hoc paſsim, & fere vbique per Doct. ſcriptum, & atteſtatum reperitur, & experimentis ipſis compertū eſt nulla legi teſtamentorum inſtrumenta per natorios præſertim extenſa, quæ in eis aſcriptam, & comprehenſam clauſulam codicillarem non contineant, cum per eam rogati ſint omnes hæredes ab inteſtato venientes ad reſtituendam hæreditatem ſcriptis in teſtamento, & legata ſoluenda legatarijs, l. cohęredi. §. cum filiæ. de vulg. & pupill. gloſſ. & Doct. in l. ex teſtamento. C. de fideicommiſſ. cum alleg. per Dec. in conſil. 478. col. 2. nu. 5. idem enim importat relinquere quid dandum, vel reſtituendum à venientibus ab inteſtato, vel dicere, ſi non valet iure teſtmenti valeat iurę codicillorū, dicit Bar. in cō. 20. Factū ſic ſe habet. nu. 2. ver. paria ſunt. Pau. de Caſtr. conſ. 394. Videndum eſt vtrùm. colum. ſecunda, ver. ſed quæro. lib. primo, & Gui. Pa. in q. 323. paria. & Doct. in l. ex ea. §. fin. ff. de teſta. vt de hac clauſula in occurrentia interpretationis, & explicationis codicillorum plura ſcripſi ſupra lib. præceden. interpret. 1. dubit. 1. ver. his breuiter, cum ſequen. vanus videtur omnis labor adhibitus ſuper exhæredatione, vel præteritione, ad annullandum teſtamentum, & cauſam teſtati reducendam ad cauſam inteſtati, ob id à principio à prædictis circa materiam exhæredationis & præteritionis, & quòd pauca ſint, quæ ſcripſi, ſcribendis quaſi abſtinere volebam, & ſolùm circa eam indicare, quòd quaſi totum facit clauſula codicillaris ſolita apponi in omnibus teſtamentis. Nam etſi vbi teſtamentum vitio præteritionis corrueret, veluti inofficioſum perquærelam reſcinditur, vti à demente factam clauſulam codicillarem: per l. Titia. ff. de inoffi. teſta. non poſſe operari, teneat gloſſ. fin. in dict. auct. ex cauſa, quam ſequi & tenere omnes antiquos Doct. & aduocatos, ſed Moderniores, contra, & horum maiorem eſſe auctoritatem Gloſſatoris adducit Bal. in conſ. 387. quædam domina. lib. 5. ita tenere gloſſ. & Commun. Opin. & à glo. ordinarijs maximè firmatis per maiorem partem ſolennium Doctorum. noneſſe diſcedendum, dicit Signo. de Homod. in conſi. 171. ſub num. 4. tamen Dyn. reprobat dict. glo. refert. & ſequitur Cyn. in dict. auc. ex cauſa. colum. ſina. & ibi, ſiue teſtamentum ſit ruptum per querelam, ſiue per præteritionem filij nati, idem tenet Bart. num. 23. 24. & ibidem Pau. de Caſtr. in col. penult. num. decimoquinto, dicit, quòd omnes Doct. reprobant gloſſ. per l. generaliter. §. ex teſtamento. ff. de fideicommiſſ. libert. & Alexand. nume. 13. dicit gloſſ. dictum magis communiter damnari, & ita tenendum eſſe, cum ſit magis commun. opin. & Iaſo. in colum. antepenult. ver. tertia quæſtio. idem teneat, dicens, quòd iſta deciſio non habet dubium. ita eſſe magis commun. opin. dicit Alexand. conſil. 37. colum. ſecunda, num. 3. lib. primo, & Dec. in l. poſthumo. num. decimo. in fin. C. contra tabu. & conſil. 369. ad fin. pro commun. ponit, & plures idem atteſtantes allegat. Clar. in dict. §. teſtamentum in q. 46. & Bero. conſil. 10. num. 8. lib. ſecundo. & Rolan. à Val. conſil. 71. nu. 57. lib. 2. & Gabriel. Rom. de commun. opin. lib. 6. de clauſu. conclu. 7. vbi de concord. pro hac magis commun. opin. implet fere paginam ponendo etiam concord. pro opin. in dict. gloſſ.
29 limitando in fin. opin. magis communem in ſolo caſu, quòd non procedat, quando inſtituta turpi perſona frater eſt præteritus allegando ſolum Ruin. conſil. 5. colum. fin. lib. 3. & pro hac limitatione vide plures alleg. & plenius diſcuſſum per me ſupra, d. lib. præceden. de interpr. 1. & dubit. 1. ver. quæro nunquid. vbi interpretatio poteſt haberi dubitationum contingentium in hac materia querelę contra teſtamentum fratris inſtituentis hæredem turpem perſonam ex allegatis ibi, ita præteritus iam natus, vel exhæredatus cauſis exhæredationis non probatis per clauſulam codicillarem cenſetur rogatus hæreditatem inſtitutione conuerſa in fideicommiſſum reſtituere hæredibus ſcriptis in teſtamento inuolido, & reſciſſo per l. Lucius. §. filiam. de leg. 2. & l. poſthumus. §. fin. de iniu. teſt. cum alijs alleg. per Doct. in dictis locis facientes, & atteſtantes iſtam magis Commun. Opin. tenendam in conſulendo & iudicando, vt etiam per Bero. conſil. 16. num. 15. num. 26. lib. ſecundo. cum præteritus iſte dicatur ſic rogatus pure in reſtitutione tali detrahit ſolum legitimam, & non Trebellianicam, ſecundum etiam commu. opin. Alex. conſil. 26. colum. fin. nume. 12. lib. 1. & conſil. 142. col. 4. & ſeq. ſub num. 9. lib. ſecundo. & Caſtr. conſil. 375. col. 2. num. 2. lib. 1. & Dec. conſi. 320. num. 3. 4. & Aym. conſ. 242. ſub. nume. 4. per l. Papinianus. §. meminiſſe. & ibi Bar. de inoffi. teſt. & Bero. d. conſ. 16. colum. penult. Hæc autem procedunt in præterito iam nato: ſed in poſthumo præterito, quòd valeat clauſula codicillaris, ac in alijs, quia magna & longa eſt quæſtio, & plurima dicenda eſſent, quæ iam & latiſsimè per me ſcripta inueniri poſſunt, ſupra lib. præceden. d. interp. 1. dubit. 1. ver. his breuiter, cum pluribus ſequ. proinde illuc. cum oportuerit eam reuidere, reuertendum eſt.

LIB. III. INTERPR. II. DVBIT. I.

SECVNDAM capio propoſitam interpretationem circa ſubſtitutiones in teſtamentis factas, quarum materia profecto aliqua mea non indiget commendatione, nec meo aliquo amplıori tractatu, cum eam inter omnes corporis iuris vtilem, & profundam, ſicut mare Anglicanum, & mare Magnum, & ſpacioſum, in quo ſunt reptilia, quaſi ſine numero, eamque valde lucroſam, paſsim atteſtantur ſcripta, & Albert. de Roſ. & Raph. Cum. Alexand. Iaſo. Socin. & aliorum ſuper Rub. de vulga. & pupil. cū que de ea pleniſsimi & ampliſsimi tractatus pateant editi, & per Iuriſconſul. & Legiſlatores ipſos, in titul. de vulga. & pupil. & eo. Inſtitu. & C. de impub. & ali. ſubſtit. & ſuper his tit. legendo & repetendo per omnes antiquos & moder. Doct. & Canon. omnes in c. Raynutius. de teſta. & magiſtraliter differendo, & latiſsimè tractando in particularibus tractatibus ſuis, per Bald. Poli. Zaſi. Fune. Bartol. de Lucio, Pa. Leo. Pataui. Anton. Gomez. Hiſpa. Fernand. Vaſqui. in tract. de ſucceſſ. progreſ. lib. ſecundo. & Sforz. Oddum Peruſi. nouiſsimè, ſuper ſola compendioſa bonum volumen edendo, itaque ſuper eadem materia ſubſtitutionum velle amplius tractare, non eſſet amplius, vel diffuſius, ſed minus, quàm eadem repetere, verùm adhærendo titulo noſtri tractatus, quatenus voluntas teſtatoris verſatur & in ſubſtitutionibus pro ea perquirenda de duabus ſpeciebus ſubſtitutionum traditis per Azo. in ſum. C. de impube. & al. ſubſtitut. & ſic ex mente doct. indeterminate ſumptis, & diuiſis per Zaſi. in ſuo tracta. de ſubſtitut. in præludio, numer. 5. & Pa. Leo. Pata. in ſimili ſuo tractatu, & prælud. nume. quinquageſimo nono, & Socin. Iun. in l. Centurio. num. decimoquinto, de vulga. & pupill. ſ. vna directa, & altera obliqua, ſeu fideicommiſſaria. & ordine aſſumpto procedendo breuiter, ſub interpretatione propoſita, nunc tantum explicabo dubitationem iſtam quomodo cognoſcatur directa ſubſtitutio. De altera obliqua, & fideicommiſſaria, dicam in ſequenti interpretatione de fideicommiſsis.

Dubitatio hæc vna eſt, quomodo cognoſcatur directa ſubſtitutio & ſoluatur.

Primò,

Primò, per diffinitionem ipſius ſubſtitutionis.
Secundò, per ſignificatum, regulas, & exempla directorum verborum.
Tertiò, per cognitionem negatiuæ, & exempla verborum obliquorum.
Quartò, per notitiam, ſignificationem, & expreſſionem verborum communium.
Quintò, per vulgarem, priùs enumeratis, & præmiſsis ſex ſpeciebus, directarum ſubſtitionum, vulgaris, exemplaris, pupillaris, militaris, reciprocæ, & compendioſæ.
Sextò, per cognitionem pupillaris.
Septimo, per explicationem exemplaris, ſeu exemplariæ.
Octauò, per tractatum militaris.
Nonò, per formulam reciprocæ.
Decimò, per conceptionem compendioſæ.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutiones factæ ſunt in defectum inſtitutionum, quæ ſiunt ferè in omnibus teſtamentis, vno vel pluribus gradibus conſcriptæ.*
Quorum diffinitiones vide multiplices, quæ & in legatis et fideicommiſsis fieri poſſunt, & in contractibus, etiam ſubſtituto abſenti.
2 *Subſtitutio quælibet ſuam habet naturam & interpretationem, & eſt illa, quæ effectum parit, & cognoſcitur per effectum à natura ſua: quomodo ſubſtitutio directa cognoſcatur.*
3 *Quæſtio aliqua non poteſt congruè diffiniri ac terminari, niſi priùs termini intelligantur, & maior difficultas in iure noſtro eſt, bene intelligere, in quib. loquantur Leges, Gloſſ. & Doctores: & in quibus terminis loquatur teſtatoris Lex.*
4 *Iudex dicitur bonus: quia bene quiſque iudicat ea, quæ cognoſcit.*
5 *Subſtitutiones directæ principales, ſunt vulgaris & pupillaris, & cardinales appellatæ ſunt & quare, & quomodo cognoſcantur & quæ ſint, quæue ſit exemplaris, reciproca ſeu breuiloqua, & quæ compendioſa.*
6 *Diffinitio generalis verum facit apparere, non ſic apparet per ſpecierum enumerationem. doctrinaque debet eſſe generalis, vt poſſit vbicunque poſita comprehendere.*
7 *Ratio, quæ non eſt generalis, dicitur mala ratio.*
8 *Subſtitutio talis cenſetur, qualis demonſtratur per eius verba.*
Et dicitur per verba conditionalia, conditionalis inſtitutio, & poteſt eſſe duplici conditione conditionalis. Extrinſeca, extra teſtamentum, proueniens ex diſpoſitione legali, quæ tacite ineſt ſubſtitutioni, & pro ſimpliciter facta habetur, & ſuſpendit. altera conditio in teſtamento, quæ dicitur voluntaria, adimplenda & probanda in forma ſpecifica, ad alium non ſimilem caſum non porrigenda.
9 *Subſtitutio fit in defectum, & dicitur ſubſidiaria prouiſio, quæ non extenditur ad caſus dubios & iniquos, aſſumens naturam & omnes inſtitutionis qualitates, retenta ea, conueniente ſubſtituto.*
Fitque ſubſtitutio in hereditate.
Et in legatis & fideicommiſsis.
Et in datione tutoris: vt l. 1. ff. de teſtam. tut. quæ l. eſt notanda ad excuſandos Doctores noſtrates in eodem caſu & iuris articulo ſibi inuicem contrarios: quod non mirum, quia antiquitùs ſic ſemper fuit.
10 *Verbum & vocabulum hoc, Perſona, comprehendit maſculum & fœminam, quod quandoque ponitur pro ſingulari: quandoque pro vniuerſali, vt populus, ciuitas: quandoque pro capite, vt prælatus.*

Et intelligentia & qualitate perſonarum extra materiam ſubſtitutionis, vide ibidem.

SOLVTIO. I.

POſtquam teſtamenti interpres cognouerit perceperit, declarauerit, inſtitutiorem hæredum circa ea, quæ præcedenti interpretatione explicauimus, neceſ-
1 ſe habet deuenire ad ſubſtitutiões, † quæ
in defectum inſtitutionum factæ, & ſurrogatæ fere in omnibus teſtamentis, inueniuntur vno vel pluribus gradibus conſcriptæ, l. 3. §. penultimo. de liber. & poſthum. l. prima, in princ. l. quidam teſtamento. & l. poteſt, & l. ſeruum communem, de vulga. & pupill. & l. ſi plures. de leg. 3. & definiuntur, quòd ſit diſpoſitio teſtatoris in aliquem transferens hæreditatem in defectum, vel in locum alterius, ſecundum Pa. Leo. poſt decem aliorum diffinitiones enumeratas, ponendo ſuam vndecimam in dict. tract. in prælu. nu. 52. vel quod ſit ſurrogatio vnius in locum alterius facta à teſtatore in hæreditate, vt per Socin. Iun. in dict. l. Centurio. ſub numero decimoſeptimo, vbi dicit, In hæreditate, poteſt dicere in re diſpoſita, vt ſit magis generalis diffinitio, ſicut rei verbum generale eſt: l. prima. in fin. ſi cert. pet. ſicut & Bartol. in l. prima in princip. columna 3. verſic. qualiter diffiniemus. ff. de acqui. poſ. poſſeſsionem diffiniendam aſſumpſit magis in genere, quàm in ſpecie, & complectatur etiam ſubſtitutionem, quæ in legatis, & fideicommiſs. fieri poteſt: l. vt hæredibus de leg. ſecundo. & libr. 1. §. ſin autem aliquid ſub conditione. in fina. de cadu. toll. & Socin. Iun. conſilio 114. numero duodecimò, lib. primo. quinimò & in contractibus poteſt fieri ſubſtitutio, plenè allegando, probat Aymo conſilio decimonono. numero 8. refert Rolan. à Val. conſilio 58. numero primo, comprobat
2 Senat. Pedemon. in deciſ. 85. numero † 6. etiam ſubſtituto abſenti, vt ibi numero ſeptimo. Cum autem quælibet ſubſtitutionis ſpecies habeat ſuam naturam, & interpretationem, oportet ideo cognoſcere eius ſpeciem & naturam, quæ eſt illa, quæ effectum parit: ſic ſubſtitutio per eius effectum à natura ſua inductam cognoſcitur, tradit Bald. in conſilio 170. Quidam Nicolaus. columna prima, verſic. in contrarium. libr. 5. ſub alio numero eius formalia verba tranſcribendo, eum allegat Boer. in deciſio. trigeſimo octauo, numero octauo.
3 & non poteſt congruè aliqua quæſtio terminari, & diffiniri, niſi prius termini eius intelligantur, per l. Dominicus. ff. de teſtato. & l. vt reſponſum. C. de tranſact. pulchrè exorditur Rolan. à Val. in conſilio primo. in principem. libro primo. & ſapienter dicit Cur. Iunior conſilio nonageſimoſexto, columna penultima numero quarto, maiorem difficultatem eſſe, in iure noſtro, bene intelligere, in quibus terminis loquantur Leges, Gloſſa & Doct. nos addere poſſumus bene intelligere, in quibus terminis loquatur teſtatoris Lex: §. diſponat in auctentica de nup. bene facit
4 Baldus conſilio 122. in fin. libro primo. † atqui bene quiſque iudicat ea, quæ cognoſcit, & ipſorum bonus eſt iudex. inquit Ariſt. ethic. libro primo. cap. tertio, meritò ſufficere videtur, illam vnam dubitationem propoſitam declarare, quomodo cognoſcatur ſubſti-
5 tutio directa? Breuiter reſpondetur, † ſubſtitutionem cognoſci per eius diffinitionem, ſupra datam per Doctores in locis alleg. & eam demonſtrari, vt magis generalis ſit diffinitio, per verba conditionalia, priuatiua, expreſſa vel ſubintellecta in maiori parte teſtamentorum in defectum, & locum perſonæ vocatæ

diſpoſitiuè, & quandoque conditionaliter in re diſpo-
ſitiua, vocando aliam perſonam, per verba. ſ. ſonantia
in hunc ſermonem: Si P. hæres inſtitutus, vel legatari-
us, vel fideicommiſſarius, vel tutor, vel executor da-
tus non fuerit, quod exponitur per l. cum proponas.
C. de hæred. inſtitut. noluerit, vel non potuerit eſſe
hæres, vel habere legatum, vel fideicommiſſum, vel
eſſe tutor, ſit hæres, vel legatarius, vel tutor, &c. &
hæc eſt principalis ſpecies ſubſtitutionis, nuncupata,
Vulgaris, vt per Bartol. & alios in l. prima. de vulga.
& pupill. ſimiliter & altera principalis ſpecies ſubſtitu-
tionis appellata, Pupillaris, demonſtratur, dum fit ab
habente impuberem hæredem inſtitutum in patria po-
teſtate, per ſimilia verba priuatiua expreſſa, vel ſubin-
tellecta. ſ. Si P. deceſſerit in pupillari ætate, &c. ſit hæ-
res, vel ſubſtitutio, &c. vt per Bartol. & alios in l. ſe-
cunda. ff. eo. & Bald. & ali. in l. precibus. C. de impub.
& iſtæ duæ ſunt principales ſpecies Subſtitutionũ dire-
ctarum. Cardinales ſunt appellatæ, eò quòd ſuper iſtis
omnis ſpecies directæ ſubſtitutionis ſe fundat. & na-
turam inde hauriat, dicit Baldus in l. quidam elogio.
column. fin. numero duodecimo. verſic. & not. quod
inueniemus. refert Poli. dict. tract. de ſubſtit. in prælu.
ad fin. Iaſo. in rub. in princip. de vulga. & pupill. & So-
cin. Iun. in dict. l. Centurio. numero vigeſimoprimo.
quia exemplaris, quæ à parentibus fit liberis mente-
captis, dicitur ad exemplum pupillaris factæ, ne que-
rela detur contra teſtamentum eorum: l. humanita-
tis. C. de impub. & al. ſubſtitut. & Reciproca, de qua
in l. nam hoc iure. ſeu Breuiloqua: vt in l. Lucius. de
vulga. & pupilla. & Compendioſa, de qua Bartol. &
alij in dict. l. Centurio. ſunt quandoquidem directæ,
ratione Vulgaris, in eis comprehenſæ, vel quandoque
Pupillaris, vt latè tradunt Doctores in legibus prædi-
ctis, ac ſpecialiter recenſet Seb. Medi. tract. definiti.
2. par. definiti. inſtitut. & ſubſtitut. 80. numero quar-
to. & ſequent. & aliqua infra dicam pro clariori reſo-
lutione præmiſſæ dubitationis.

Cum alijs ſimul & partim vltra alios, & magis ge-
6 neraliter, † ſicut doctrina debet eſſe valde generalis, &
omnia comprehendere, vbicunque poſita, vt nihil in-
cognitum ſcientiæ habeatur, ſecundum Bartol. in re-
per. l. vbicunque. columna quarta. numero octauo.
verſic. & primò opinio de inter. acti. & verum atten-
ditur, & apparens per generalem diſfinitionem, licet
ſecùs eſſet per ſpecierum enumerationem: no. Baldus
in libro primo. numero 19. commun. de leg. Et
7 aliàs † ratio, quæ non eſt generalis, dicitur mala ratio:
Gloſſa. in princip. in l. quia. ff. ad Legem Aquil. Corn.
conſilio 253. columna penultima ſub verſic. item loqui-
tur libr. 4. ſuper demonſtrationem ſubſtitutionis ad-
ducta, recenſendo aliqua eius verba, eam deſignantia,
8 dicam per † verba conditionalia exinde euenire, quòd
talis cenſetur ſubſtitutio, qualis demonſtratur per eius
verba: Bero. conſil. 66. colum. 4. num. ſecundo, lib. 2.
cum alijs circa verba, diſpoſitionem teſtantium oſten-
dentia, per me allega. ſupra lib. præceden. interpr. 3.
dubit. ſecunda. & conditionalis inſtitutio ipſa ſubſti-
tutio dicitur, vt apparet ex ipſis verbis, dicit Gloſ. pri-
ma, in l. qui liberis. in princip. de vulg. & pupill. & So-
cin. in Rub. num. 8. eo. Bartol. in l. ſub conditione. ff. de
hæred. inſtit. Alexand. conſil. 36. col. penul. in fin. lib.
3. poteſt enim eſſe conditionalis duplici conditione
vna extrinſeca, quæ prouenit extra teſtamentum, ex
diſpoſitione legali. l. conditiones extrinſecus. de con-
tio. & demonſtr. & iſta tacitè ineſt ſubſtitutioni à lege
requiſita & adimplenda in pupillari, ſi pupillus dece-
dat in ætate pupilli, non ideo pro conditionali, ſed pro
pura, à lege habetur: dict. l. qui liberis, in princ. & ibi
d. Gloſſa quam Bartol. ſequitur, & Caſtr. clariùs not.
& habetur pro ſimpliciter facta, no. Alexan. in l. Gal-
lus. §. primo. numero 3. de lib. & poſthum. & ibi Aret.
in 6. not. & Gali. numero 6. & Iaſo. numero 8. & Cu-
ma. dicit in dict. leg. qui liberis. in princ. talem condi-
tionem tamen facere effectum ſuſpendendi, qui ſatis
operatur, quòd interim ſubſtitutus vulgaris, vel pu-
pillaris moriens ad hæredes non tranſmittit ius ſubſti-
tutionis: d. l. qui liberis. §. hæc verba. & l. ſi plures. in
princip. eo. & l. toties. ff. de acquir. hæred. vt antè di-
ctum eſt in præceden. interp. dubit. 5. his autem caſi-
bus, & Socin. Iun. in dict. l. Centurio. num. decimo-
quinto. in Vulgari tacitè ineſt ea, ſi hæres non erit, à le-
ge expoſita, ſi noluerit, vel non potuerit eſſe hæres: d. l.
cum proponas. C. de hæred. inſtit. & hæc eſt illa ſubin-
tellecta, vt declarat Bero. in conſil. 102. num. vigeſimo-
primo, & conſil. 128. num. 4. lib. ſecundo. quam dixi
ſubintellectam in maiori parte teſtamentorum; quia in
eis expreſsè raró inueniuntur, niſi per verba generalia,
quæ poſſunt tales ſubſtitutiones ſignificare, quæ ideo
verbis priuatiuis conficiuntur, quia & ipſe ſubſtitutio-
nes ſunt priuatiuæ & extinctiuæ inſtitutionum, & in
defectum inſtitutionis incipiunt, per l. quamdiu. de
acq. hæred. dicit Anch. conſilio 137. principaliter. ver.
præterea inſtitutiones. altera conditio eſt in teſtamen-
to quandoque appoſita, quæ Voluntaria dicitur, & de-
bet probari & impleri in forma ſpecifica, nec porrigitur
in alium ad caſum non expreſſum, per l. ſi quis ita ſub-
ſtituerit. de vulga. & pupill. prima vero impletur per
æquipollens, & porrigitur ad caſum ſimilem expreſſo,
vt eſt commun. doct. Bart. in dict. l. Gallus. §. & quid ſi
tantum. ſub num. 3. de liber. & poſthum. in ſpecie de-
clarat Socin. in d. l. prima. colum. 11. verſic. octauò no.
9 limita. de vulg. In defectum fit ſubſtitutio, † quia hæc
appellatur, Prouiſio ſubſidiaria, vt prouiſio attenda-
tur, & non extendatur ad iniquos & dubios caſus, ſe-
cundum Bald. in l. in teſtamento. in pen. quæſt. ad fi. C.
de teſtam. mil. & in dict. l. quidam elogio. in fi. C. Iur.
deliber. dicit, quòd ſubſidiaria inſtitutio, per l. ſi Titius
cohæredi. de vulga. & pupilla. adde, quòd naturam &
conditionem, & omnes qualitates inſtitutionis aſſu-
mit, Tiraqu. in tract. le mort ſaiſit, in vndecima declar.
num. 18. ſecunda part. retenta etiam propria qualitate
conueniente ipſi ſubſtituto, per l. primam. §. ſi quis au-
tem à patre. ff. de ſucceſſ. edict. tradit Bartol. in l. cer-
tum. columna 5. ſub num. vigeſimoſecundo. ver. item
dubitatur. C. vnde legi. & in locum perſonæ, &c. &
quandoque conditionaliter ſic dicitur per l. ſi quis ita
hæres. ff. de hæred. inſtitut. In re diſpoſita ſub generali
verbo rei. d. l. 1. in fi. ſi cer. pe. quia ſubſtitutio: fit in
hæreditate, dict. l. prima. & ſequ. de vulga. & pupill. &
in legatis & fideicommiſsis. d. l. vt hæredib. de leg. 2. &
l. ſi legata. C. de leg. & in datione tutoris: vt l. pen. ff. de
teſta. tute. quam l. & ſimil. nota incidenter, ad excu-
ſandum noſtrates Doct. in eodem iuris articulo, quan-
doque inuicem contrarios, quòd ſolet idiotis admira-
tionem ſimul, & ſcandalum afferre, cum eiſdem legi-
bus, & eiſdem libris, ipſi dicunt, id pertractari debeat:
ſed minimè hoc mirum, nec nouum ſciant, quia & pri-
ſci illi Iuriſconſulti ſcientiam Legum, ex proprijs fon-
tibus iuris haurientes, aliquando inuicem erant con-
trarij, vt euidens eſt, in d. l. pen. in eadem quæſt. Treba-
tium, & Iabolenum contra ſubſtitut. in tutela reſpon-
diſſe, & Labeonem, & Proculum pro eo, & ſancti viri
inter ſe contrariantur, & vnus alium corrigit: Socin.
con. 150. col. penult. lib. ſecundo. Huius rei forſan ra-
tio eſt illa, propter naturalem hominum ad diſſentien-
dum facillitatem, aſsignata per text. in leg. item ſi
vnus. §. penult. ff. de arb. cum concord. ibi in Gloſſ. &
per Corn. conſil. 50. colum. ſecunda. ver. quia proxi.
lib. 1. proſequar adductam ſubſtitut. demonſtrationem,
per illa

10 per illa verba, vocando aliam perſonam, † Vocabulum, perſona, comprehendit maſculum & fœminam: vt l. Titia cum teſtamento. in princ. de lega. ſecundo. & Curt. Iun. conſilio quadrageſimoquarto. numero 5. ponitur quandoque pro ſingulari, quandoque pro vniuerſali, vt populus, ciuitas, reſpublica, communitas, collegium, quandoque pro capite, vt prælatus, tradit Bald. in l. ſecunda. C. de impuber. & ponit in rub. C. ad Trebell. & ibi plenè in apoſtil. & in l. quicunque. col. 4. verſic. item ſtatutum C. de ſer. fug. & ad Barto. in l. mortuo. ff. de fideiuſ. De interpretatione, & intelligentia ex qualitate perſonarum extra hanc ſubſtitutionis materiam, dicendum incidit in ſequent. lib. De legatorum interpretatione.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio directa dicitur & cognoſcitur, quando ſua manu propria & auctoritate vocatus ad rem, eam capit, non tamen ab alio occupatam, in quibus ſubſtitutionibus eſt neceſſaria verborum cognitio, an ſint factæ vel verbis directis, vel obliquis, vel communibus.*

2 *Verbum omne directum, quod ſit, & quale, & quid faciat, ac operetur: & de his vide octo regulas.*

3 *Verba directa quæ, & qualia ſint, & num. 9.*

4 *Verba quæque communia vel obliqua, poſſunt effici directa, ex intentione teſtatoris, vt perueniat pleno iure, exponitur. i. directo.*

Nec adiectio, Pleno iure, facit ſubſtitutionem directam.

Idem hæc verba, eo ipſo, cum ſim.

5 *Verba, Pleno iure.*

Eo ipſo.

Ipſo facto.

Ipſo iure.

Omnino.

Penitus.

Mox perueniat.

6 *Liberè perueniat, faciunt ſubſtitutionem directam.*

Verba, Ipſo facto, &, Ipſo iure, trahunt ſecum executionem, & ſunt latæ ſententiæ, & interpretatur, id eſt, totaliter, & nullo extrinſecùs operante, & de verbo, Totaliter, & Integraliter.

7 *Interpretatio verborum directorum conceditur ob adiunctionem aliorum verborum, modò per verba directa poſſit valere mens & diſpoſitio teſtatoris: talis enim tenenda eſt interpretatio, ad roborandam, non perimendam mentem prædictam.*

8 *Verba communia, vel obliqua, & directa, ſimul iuncta reſpectu vnius ſubſtituti, efficiuntur directa, prout ſubſtitutus eligere poteſt, ſecùs reſpectu plurium ſubſtitutorum.*

Itemque efficiuntur directa per alia verba pleraque, habentia vim latæ ſententiæ: vt de verbo,

Immediatè.

Ex tunc.

Sit, item quo.

Clauſula, Propriâ auctoritate capiat, percipiat.

Vel, ſine alicuius contradictione.

9 *Verba directa quoque dicuntur, ſi ſunt concepta ante aditam hæreditatem, vel quando ſunt concepta in pupillum.*

Clauſula ſine diminutione.

Si dictum ſit, Tota vel integra hæreditas ad talem perueniat.

Vel, Omnis bona perueniant ad talem.

Vel, In omnibus ſuccedat talis, ſecundum Communiorem Opin.

Item verbum, dat.

Intelliguntur tunc verba communia vel obliqua directa per prædictas adiunctiones, quando termini ſunt habiles, vt locus poſſit eſſe Vulgari, Pupillari, vel Exemplari, vel Militari, & in dubio verbum in materia teſtamentorum interpretatur directum.

SOLVTIO. II.

1 DIrecta † autem dicitur ſubſtitutio, per quam in ſuo caſu verificata. vocatus ad rem diſpoſitam, immediatè ſua manu, ſuaque auctoritate capit rem ipſam, niſi ab alio ſit occupata: Caſtr. in l. inter omnes. qui ſatiſd. cogan. Gloſſa ibi quam dicit ſemper allegari, quomodo cognoſcatur, quis ſit ſubſtitutus directus. & Ant. de Butr. numero 28. Abbas numero 14. in dict. cap. Raynutius. Sebaſt. Sap. in rub. numero 14. de impub. & alleg. ſubſtitut. Fran. poſt Ioan. Andr. in cap. ſi pater columna prima. de teſta. in 6. & Baldus. in l. ſi quis ita. ff. de vſufruct. Couar. in dict. cap. Raynutius. §. 4. numero ſecundo. poſt Guil. Bened. ibi in verſic. eidem impuber. ſuccede. numero quarto. & ſequen. par. ſecunda. & Capra tract. regul. poſt concluſio. 113. tract. ſubſtitut. ad 5. ſpeciem ſubſtitu. videlicet, Compendioſam. numero 24. vſque ad numero 28. & Socin. Iun. in dict. l. Centurio. numero 19. Cognoſcitur ergo directa Subſtitutio, vbi facta ſit per verba, quæ ſonant, quòd ſubſtitutus capiat manu propria: Alexand. in dict. Rub. numero 1. de vulg. & pupil. & Sebaſt. Sap. in dict. rub. numero 15. de impub. & ali. ſubſtitut. poſt Bartol. in dict. l. Centurio. numero 43. nam etſi dici ſoleat, Rebus, & non verbis legem eſſe impoſitam: l. ſecunda, in fin. com. de leg. & non referre, quibus verbis, vel directis, obliquis, vel communibus, fiant inſtitutiones, & legat, & fideicommiſſa: l. quoniam. C. de teſta. vt dixi ſupra interpret. præceden. dubit. 3. & tex. & Gloſſa in l. in legatis. C. de lega. tamen in ſubſtitutionibus videmus multùm eſſe neceſſariam inſpectionem, & cognitionem verborum, quibus ſunt conceptæ & formatæ ſubſtitutiones & multum referre an factæ ſint verbis directis, vel obliquis, vel communibus, vt l. verbis ciuilibus de vulg. & pupil. & ibi Doctores & in dict. l. Centurio, & in dict. leg. precibus, & Franch. in dict. cap. ſi pater. columna 29. verſic. in Gloſſa. verſic. filiæ, dicit hæc notanda, & menti tenenda tanquam neceſſaria, pro intelligentia totius materiæ ipſarum ſubſtitutionum. idem exorditur Odd. Peruſi. de Compendioſa parti. 4. in q. 2. in princip. & ante hos Baldus in l. nam hoc iure. §. ſed ſi aliter. verſic. nota tamen. de vulga. & pupill. dicit. iſtud eſt neceſſe, ſcire in tota materia ſubſtitutionum. Oportet ideo prius videre, quæ ſint verba directa, quæ obliqua, quæ communia, de quibus ſupra lib. præceden. interpret. 3. dubitat. ſecunda. verſi. & cum verba remiſſiuè tetigi, hoc in loco magis ſuo ex ſcriptis doctorum in dictis locis, eadem referam ordine præmiſſo, & per regulas, & per exempla, vt faciunt Baldus in fin. numero 12. & ſequen. C. de ſacr. ſanc. eccle. Franch. in l. d. c. ſi pater colum. 29. & ſeq. & Caccialup. in dict. l. precibus. car. fin. & Ripa in d. l. Centurio. num. 179. & ibi Galia. num. 110. & Gualden. de arte teſtan. ti. 5. cau. 12. nume. 4. & ſequent. & Ang. Aret. in §. fin. Inſti. de pupil. ſubſti.

2 Directorum † verborum tales regulæ ſunt. Omne verbum directum eſt illud, quod importat, vt is, cui relinquitur, ſine facto alterius ſua manu accipiat, Bartol. in dict. l. Centurio. num. 43. & quod præter petitionẽ ipſo iure facit competere ius hæreditarium: Bald. in d. l. fina. numero duodecimo, vel quod datum ſit, velut ex ipſo teſtamento, competit, per text. in §. penultim. inſtitut. de ſingn. reb. per fideicommiſſ. relict. & per quod immediatè vniuerſaliter teſtatori ſucceditur, & quòd facit mortuo inſtituto immediatè ſucceſſionem

ab inſtituto deſcendere in ſubſtitutum, & quòd in vni-
uerſali ſubſtitutione omne alterius miniſteriũ exclu-
dit: Bal. ibid. n. decimotertio. & Caccialup. in d. l. prec
bus. num. 74. & Ripa in d. l. Centurio. d. nu. 179. & Za-
ſi. in d. tract. de ſubſti. cap. 5. de compendioſa. columna
prima nu 2. & Galia. d. nu. 110. verborũ autem ipſo-
rum directorum mentio ſæpè facta reperitur in legibus
quas allegandi curam habuit Socin. Iun. in dict. leg.
Centurio. ſub num. 203. de his octo regulas exprimen-
do ponit Odo. Peruſ. in d. tract. compen. in d. par. 4.
q. 2. arti. 1. prius expreſſas per Ripa in d. l. Centurio.
3 numero 179. & † exempla, vel ipſa directa verba talia
ſunt: hæres eſto. Bartol. d. num. 43. Hæres ſit. Domi-
nus eſto: Franch. in d. cap. ſi pater. colum. 29. Caſtr.
conſil. 152. Viſo puncto, in prin. lib. 2. verbum, Iubet.
l. 2. com. de leg. verbum inſtituit. Franch. in d. col. 29.
verſi. quartò. Galia. in d. l. Centurio. nu. 114. Caccia-
lup. in d. l. precib. col. fi. eſt directiſsimum dicit Bald.
conſ. 484. in fi. lin. 2. directum. Dec. conſ. 227. num. 5.
Zaſi. d. cap. 5. nu. 3. Rip. in d. l. Centu. num. 180. vbi idem
de verbo groſſo hæreditare, & Iaſ. ibi in fi. & Cum. conſ.
2. col. fi. verbum ſuccedat relatum ad perſonam, vt ſuc-
cedat filio meo, eſt directum: Bald. in d. l. fin. col. fin. &
conſ. 242. ſi ſubſtitut. l. 4. licet magis eſſe commune hoc
verbum, Succedat, etiam relatum ad perſonas honora
tas, ex commu. opi. ponit Couar. in d. c. Raynutius. in
ſuo §. 9. ſub num. 5. & Soci. Iun. in d. l. Centurio. num.
340. tamen eundem Bal. ſequuntur Franch. in d. c. ſi pa-
ter col. 32. verſi. decimo. & Galia. in d. l. Centurio. ſub
nu. 121. & Lanfran. de Ori. num 142. & Dec. conſil. 572.
ad fi. nu. 6. verbum, Redeat directum. Bal. in l. ſi duob. ff.
de teſta mili. verbum, hæredem ſubſtituo, merè dire-
ctum. Alex. in l. nam hoc iure. colum. 2. ſub num. 3. ver.
limita tamen. Iaſ. ſub nu. 6. de vulg. Signo. de Homo.
conſ. 173. nu. 17. verbum, Accreſcat, verbum, Accipiat,
verbum, capiat, directum: Caccialup. in d. l. precib. nu.
78. Tiraqu. in l. ſi vnquam ver. reuertatur. num. 189. de
reuo. dona & verba deſignantia executionem, per te-
ſtatorem aſſumptam, quatenus eſt iuris, non verò facti,
miniſterium importantia ſunt directa: vt ſi teſtator ip-
ſe adijcit, concedit, dat, aſsignat, adiudicat, diſtribuit,
reſtituit: Franch. in d. cap. ſi pater. col. 20. & 30. Caccia-
lup. d. nu. 78. Rip. in d. l. Centurio. n. 181. & n. 184. poſt
4 Bal. in d. l. fi. num. 16. quæque verba etiam communia,
vel obliqua, poſſunt effici directa ex intentione teſta-
toris, quæ per has dictiones probãtur appoſita ad illo-
rum talium verborum determinationem: vt, Perue-
niat pleno iure, exponitur. id eſt, directo: Bal. in auc. hęc
vſus. C. de ſacr. ſanct. eccle. Iaſ. in d. l. Centurio. nu. 66.
5 † & facit interpretari hæc additio, Pleno iure, ſub-
ſtitutionem directam: Corn. conſ. 242. col. 5. ver. cor-
robantur præmiſſa. lib. 4. Aret. conſi. 156. colum. 7. ver.
vnde dicunt. Grat. conſil. 134. num. 14. lib. 2. Galia. in d.
l. Centurio, ſub num. 116. ver. Limita ſecundò. & ibi
Rip ſub. num. 182. vbi idem probat facere interpretari
ſubſtitutionem directam hæc verba, Eo ipſo, ipſo facto,
ipſo iure, omnino, penitus, mox perueniat, idem ibi.
Iaſ. numero 64. 65. & num. 67. Si dicatur libere, Perue-
niat & Rom. conſilio 130. poſt Bart. in dict. le. precibus,
6 col. fin. num. 16. Nam † verba, Ipſo facto, ipſo iure tra-
hunt ſecum executionem: Baldus in l. cunctos, colum.
13. numero 95. C. de ſum. tri. & fid. cath. & ſunt latæ
ſententiæ Roma. conſilio 427. columna fin. & inter-
pretantur, id eſt. totaliter, & nullo extrinſecùs operante
Luc. de Pen. in Rub. colum. 1. C. de iure fiſ. lib. 10. Sic
& verbum, totaliter, vel, integraliter, deſignat ver-
bum adiunctum directum: ponit Galia. in d. l. Centu-
rio. numero 116. ver. tertiò limitatur, & ibi Socin. Iun.
numero. 337. cuius obiectio in hoc, & in verbo, Pleno
7 iure, tollitur, quia conceditur interpretatio † verbo-
rum directorum, ob adiunctionem aliorum prædicto-
rum verborum, dummodò & per verba directa poſsit
valere diſpoſitio teſtatoris, cum interpretatio ea te-
nenda ſit, per quam verba, mens, & diſpoſitio teſtato-
ris valeant, roborentur, & non perimantur: l. Gallus.
§. quòd ſi is, & ibi Gloſ. in ver. Vtilitate. de liber. & poſt-
hum. Bal. conſ. 46. verbum inſtitutionis. col. 2. ver. di-
co igitur. lib. 1. Caſtr. conſ. 197. Viſis, & examinatis. nu.
8 2. & conſil. 383. notandum eſt. nu. 1. l. 1. Et † verba obli-
qua & directa, vel communia, ſimul iuncta reſpectu
vnius ſubſtituti, efficiuntur directa, prout ſubſtitu-
tus eligere poteſt: Bartol. in d. l. Centurio. numero 38.
ſecùs eſt, reſpectu plurium ſubſtitutorum, vt ibi. nu-
mero 40. per eum, quem Doct. communiter ſequun-
tur, ibi. Ruin. num. 66. Ratio eſt huius effectus ad di-
recta in prædictis propter adiunctionem, quæ mutare
facit naturam verborũ, per alleg. Matth. ab Afflict. in de-
ciſ. 3. ſub num 4. & in deciſ. 307. num. 25. & in ſpecie per
Cont. de Heru. in conſil. 33. nu. 7. diuer. conſ. vltima-
rum volunt. tom. 1. Adde, Pleraque alia verba, vim latę
ſententiæ habentia, adiuncta verbis communibus, poſ-
ſe per eandem rationem mutare ea, quòd fiant merè di-
recta, vt eſt verbum, Immediatè, per Tiraq. in d. ver.
reuertat. nu. 125. & verbum, Ex tunc, ibidem. num 141.
& ſimilia, quæ diſponentis prolatam ſententiam deſi-
gnant, per eum ſumma cura congeſta, in d. ver. Reuer-
tatur, ferè per totum, vbi & ante dicta verba directa, re-
fert. nu. 136. 144 180. 181. quod verbũ ſit, directum eſt,
& nu. 189. vbi verbum, quod ſit latæ ſententiæ infertur, vt-
pote, quòd ſit directum, idem facit, cenſeri verbum di-
rectum, hæc clauſula propria auctoritate, ſ. capiat, per-
cipiat, vel ſine contradictione alicuius, Bar. in d. l. Cen-
turio. nu. 27. & in d. l. precib. nu. 15. & ibi Seb. Sap. nu. 155.
158. dicit ita ſcribentes communiter tranſire, vbi num.
156. adducit, & bene defendit, not. declarationem ad
illam regulam, quod verba executiua non immutant prin-
cipalem diſpoſitionem: cle. 1. de præben. vt procedat
non ad ampliandum, ſed ad declarandum, Immutant,
per dictam doctrinam adiunctorum, eandem declara-
tionem adducit, & probat Galia. in dict. l. Centurio,
9 ſub num. 87. idem, ſi † verba ſunt concepta ante aditam
hæreditatem, vt ſi inſtitutus hæres non erit, bona reuer
tantur ad talem, vel ſunt directa & concepta in pupillũ,
verba quidem directa dicuntur: Caſt. in l. 1. ſub nu. 4. C.
de pact. inter emp. & vend. idem de verbo, Volo, quod
ratione adiuncti eſt directum, vel obliquum: eo modo.
& l. etiam. de leg. 1. ponit Caccialup. in d. l. precib. ad fin.
Idem eſt de clauſula ſine diminutione, quæ verbum
reddit directum: Signor. conſ. 107. Ioan. de Ana. conſ. 89.
ad fin. & Bologn. in additi. poſt Bart. in d. l. centurio.
ſub nu. 27. vbi idem ſubiungit eſſe directam, ſi dictum
ſit, Tota vel integra hæreditas deueniat ad talem, vel
omnia bona perueniant ad talem, vel, In omnibus ſuc-
cedat talis. & ibi Rip. nu. 135. licet in hoc titubet, tamen
ita videri communiorem opin. atteſtatur Aret. in l. 1.
col. 4. ad fin. verſ. idem videtur. de vulg. & pupil. ſequi-
tur Paul. de Caſtr. conſ. 172. dubium facit. num. 3. lib. 1.
& Deci. conſilio 572. ad fin. verſic. tertiò ad idem. Men-
tio quoque pupillaris ætatis, oſtendit directam, dicit
Aret. in dicta l. prima. & columna 4. & ibi ferè per ea-
dem verba Socin. ſequitur. & Corn. conſilio 142. col.
2. verſic. nec obſt. lib. 4. Vadat, verbum directum, Ber.
conſi. 127. ad fin. lib. 2. & alia proferam infra oſtendẽ-
tia directam, diſcurrendo vulgarem, & pupillarem ſub-
ſtitutionem: intelligenda quidem ſunt verba commu.
vel obliqua interpretari directa per adiunctiones præ-
dictas, quando termini ſunt habiles, vt poſsit eſſe lo-
cus vulgari, vel pupillari, vel exemplari, vel militari:
per not. in d. c. ſi pater. de teſt. in 6. & in l. in teſtamento.
C. de teſta. mil. tradit Corn. in conſil. 142. ad fin. verſ.

iura

iura autem lib. 4. & Dec. in l. fin. colum. 1. verſ. ſecundo reſpondetur. C. de inſtitu. & ſubſtitut. Habilia enim ad quæſtionem ſemper præſupponenda ſunt, per concor. alleg. à Vier. Zancho in repet. §. cum ita. l. hæredes mei. num. 4. ad Trebel. tunc. autem procedit, quòd ex intentione teſtatoris, ſic per dicta adiuncta, & per hæc etiam vulgariter & pupillariter verba, & merè obliqua, trahuntur ad directa: not. Bart. Bald. & Ang. in l. quærebatur ff. de mili. teſta. ſequuntur Aret. in d. l. 1. colum. 4. & Socin. colum. 5. verſ. & probatur iſta concluſio poſtremò aduertendum eſt, quòd quotieſcunque, de verbo obliquo dubium eſt in hac materia fauorabili teſtamentorũ. vul. l. in teſtamentis. de Reg. Iur. an ſit directum, vel obliquum, debet quidem interpretari directum: Tiraq. in dict. l. verſ. Reuertatur. nume. 252. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Obliqua verba in oppoſitum directorum, quomodo cognoſcantur, vide in verbo, verba obliqua.*

Verba obliqua in oppoſitum directorum, cognoſcuntur ex eo, quòd per ea ſubſtitutus capit de manu alterius, facto alterius, quaſi teſtantis, requiſito, ex quo iure non poteſt peti bonorum poſſeſsio, nec hæreditas adiri, & non ſuccedere immediate teſtatori.

2 *Verba obliqua, quæ appellantur per Leges, Precaria, quæ ſint magis in vſu, licet in teſtamentis non ſint illa frequentata, & potius ſubintellecta, quàm exprimantur, vt Rogo, Volo, Mando, Fideicommitto, & ſunt tanquàm præcedentia ad orationem perficiendam cum verbis alijs vſitatis, quæ ſimul exiſtunt obliqua, & quæ ſint, vide latè diſcuſſa.*

3 *Verba directa neceſſario dicuntur obliqua, etiam caſus habiles directarum ſubſtitutionum, vbicunque apparent conſecutiuè poſita ad dandum manu alterius ſubſtituto, vocato etiam per verbum ſubſtituit, & vt ibidem latiùs declaratur.*

4 *Verbum quodque directum expreſsis vel ſubintellectis verbis precarijs teſtantis, poſitum alterius miniſterio obliquum efficitur.*

5 *Verbum Inſtituit ad fideicommiſſum, exponitur, pro ſubſtituit, & verba obliqua fideicommiſſariam diſpoſitionem faciunt.*

SOLVTIO. III.

ET OBLIQVA † verba in oppoſitum
1 directorum ſic cognoſcuntur ex eo, quòd per ea ſubſtitutus capit de manu alterius, facta alterius, quaſi teſtantis requiſito: Bartol. in dicta leg. centurio. nume. 45. Galia. nume. tertio, Ripa nume. 185. & quòd important tale ius, ex quo non poteſt hæreditas adiri, nec bonorum poſſeſio peti, & per quem immediate non ſucceditur teſtatori, & ea, quæ poſita ſunt in miniſterio alterius, pro reſtitutione iuris, etiam mere directa, efficiuntur obliqua, tradit Bald. in dict. leg. fina. colum. penult. nume. decimoquarto, C. de ſacr. ſanct. eccleſ. & Rip. dict. nume. 185. & Franch. in dict. cap. ſi pater. colum. 30. verſic. In ea Gloſſ. † Ea autem verba ipſa obliqua, quæ per leges
2 appellantur, Præcaria, ſunt hæc: Rogo, Volo, Mando, Fideicommitto: vt l. ſecunda, com. de leg. Zaſi. de ſubſtitu. compendioſa, colum. 2. nume. quarto, & Pa. Leo. in dict. tract. in cap. compendioſa. nume. 33. & vt per Bald. conſil. 120. In facto proponitur. colum. fina. libr. ſecundo, quæ eſſe in vſu, dicit text. in §. fin. Inſtit. de ſing. reb. per fideicommiſ. relict. talis vſus modò non ita viget in formulis teſtamentorum frequentatis, ſed hodie hæc verba precaria in teſtamentis magis ſubintelliguntur, quam exprimantur, tanquam præcedentia, ad perficiendam orationem, cum verbis ſequentibus vſitatis, quæ obliqua exiſtunt ſimul: vt Reſtituat, Reſtituatur, det, detur: Bartol. in dict. leg. centurio. nume. 45. Reddat, Diuidat, Pariatur, Diſtribuat, vel Diſtribuatur: Franch. in dict. cap. ſi pater. colum. 31. Deueniat, Signo. conſil. 107. nume. vigeſimoquinto, in fin. & verbum, Relinquo, interpretatur mere obliquum: Socin. conſil. 117. colum. ſecunda, nume. ſeptimo, libr. quarto, poſt Ang. conſil. 147. Dominus Quiricus. colum. penult. † Et cætera verba etiam directa,
3 neceſſe eſt, dici ea obliqua extra caſus habiles directarum ſubſtitutionum, vbicunque apparent conſecutiuè poſita ad dandum manu alterius ſubſtituto, etiam vocato per verbum. Subſtituit, præ cæteris nunc in omnibus ſubſtitutionibus etiam obliquis vſitatum, conſecutiuè enim & ad perficiendam orationem cenſeantur appoſita, cum dictione, vt, poſt verba illa præcedentia merè obliqua, plerunque ſubintellecta: Rogo, Volo, Iubeo, Mando, Fideicommitto, Vt exempli gratia, Rogo te, vt reſtituas hæreditatem: Bartol. in leg. quibus. §. Termilius. colum. prima, ſub nume. ſecundo, de conditione & demonſtratione, Cupio, vt des, opto, vt des: volo, hæreditatem meam Titij eſſe, vt l. etiam hoc modo, & l. & eo modo. de leg. primo, & melius per text. in leg. filiusfami. §. vt quis hæredem. eo. per illa verba, Planè Senatus cenſuit perinde habendum: atque ſi rogaſſet hæreditatem reſtitui, & per plura exempla, text. in leg. ex facto, in princip. & in leg. Scæuola, & in leg. hæredes mei. §. peto. ad Tre-
4 bel. ita † quodque verbum etiam directum, expreſsis, vel ſubintellectis precarijs verbis teſtantis poſitum in alterius miniſterio, obliquum efficitur: Galia. in dicta leg. centurio. numero 113. in fin. probat text. in dicto §. vt quis hæredem, & Paul. de Caſtr. in l. ſi ita ſcriptum. §. fina. numero tertio, de lib. & poſt-
5 hum. & Io. de Ana. in conſil. 37. in princip. vbi † verbum, inſtituit ad fideicommiſſum, exponitur, pro ſubſtituit, idem Guid. Pap. in quæſt. 308. & Pau. Leo. in dict. tracta. in cap. de compendioſa. nume. 37. & Capr. dict. tracta. regul. poſt conclu. 113. ad 5. ſpeciem. videlicet compendioſam. numero trigeſimo, vt hæc materia fideicommiſſorum reſpicienda latiùs tractanda, incidunt ſeq. interpr. quia obliqua verba fideicommiſſariam diſpoſitionem ex omnium ſententia faciunt, Tiraq. in dicta leg. ſi vnquam. verſic. reuertatur. numero quinto, Iſta hoc in loco habita ſunt, pro interp. & cognitione verborum directorum & obliquorum: modò etiam de verbis communibus dicam.

SVMMARIVM.

1 *Communia verba quomodo cognoſcantur, vide verbum verba communia.*

Verba communia cognoſcuntur ex ſua communi ſignificatione, & ſunt apta, quandoque directi, quandoque obliqui verbi, habere ſignificationem, ſecundum caſuum contingentiam, ſubſtitutionum & rerum, vide declarata perpulchrè ibidem, & quæ ſint verba communia ibidem exprimuntur, & quæ verba ſub dubio ponantur, & quorum nulla detur differentia de Iure Ciuili vel Gentium, vti ſubtilitas perniciosa.

2 *Verbum, quod eſt latæ ſententiæ, directum dicitur, ſi ferendæ ſententiæ, erit commune: cumque plurimum*

polleat ius directorum verborum, vel obliquorum, vel communium in ſubſtitutionibus, ideo differentia dictorum verborum hodie durat in vniuerſalibus relictis.

3 *Ius Ciuile profiteri cupiens ab initio Titulum de verborum ſignif. audiat, & memoriæ mandet.*

SOLVTIO. IIII.

1 COMMVNIA † autem verba cognoſcuntur, ex ſua communi ſignificatione, quia reperta, & apta ſunt habere quandoque directi, quandoque obliqui verbi ſignificationem, ſecundum contingentiam caſuum ipſarum ſubſtitutionum, & rerum. Bart. in d. l. centurio. num. 36. Galia. nu. 112. Ripa num. 186. Bald. in dict. l. fin. colum. pen. nume. 15. Franc. in d. c. pater. colum. 31. verſic. ſecunda regula eſt, Zaſi. in dict. trac. in c. 5. de compendioſa. colum. 2. ſub num. 4. & Couar. in d. c. Rainutius. ſuo. §. 9. ſub nu. 4. Corn. conſil. 152. colum. 5. verſ. quia reſpondetur. lib. ſecundo, & caſuum contingentia id oſtendit. ac rerum, quoniam ſi caſus eſt vulgaris, vel pupillaris. & ſua manu capiendi, tale commune verbum directi verbi ſenſum habet: ſi verò fideicommiſſariæ, caſus eſt, & de manu alterius capiendi, obliqui verbi ſignificatum præſefert, vt in dictis locis videre facilè eſt, quia eius ſignificatio competit pluribus ſpeciebus ſubſtitutionum, hæc eſt ratio Bald. ſub d. num. 15. Caſus verò rerum diuerſus eſt, ſi adijciatur vniuerſitati bonorum, tunc eſt commune, aliàs ſi adijciatur certæ rei, ſemper eſt obliquum: per l. cogi. §. & generaliter, ff. ad Trebel. dicit Bald. ibidem in d. l. fin. ad num. 15. Galia. in d. l. centurio. num. 112. Ripa ad nume. 186. & Corn. conſil. 40. colum. 2. verſ. nec etiam obſtat. lib. 3. vbi dicit, quòd id communiter tenetur, ſcilicet, quod eſt obliquum, in ipſa certa re, idem poſt Petr. de Vbal. in conſi. 94. in prin. lib. 1. & Paul. Caſtr. conſil. 114. Procedendo. colum. fin. lib. 1. quod declara, vt per Socin. conſil. 117. col. 2. num. 7. lib. 4. & Socin. Iun. in d. l. centurio. num. 137. cum ſequent. & num. 316. & ſequen. & dicetur infra diſcurrendo pupillarem, horum autem verborum communium exempla ponunt Doct. in his ſequentibus verbis, quæ referre, & tranſcribere non piget, vt eorum aliquo reperto. faciente ad propoſitum ſuum, releuetur lector, facili recurſu ad certum locum remiſſum, ſi mihi non credatur. Primum eſt omnium frequentiſsimum commune verbum, Subſtituit, quo generaliter quiſque loco alterius poſitus, etiam in legato ſingulari, dicitur ſubſtitutus: Bar. in d. l. centurio. num. 47. eſt commune verbum, & magis generale, quàm verbum, Inſtituit, ita communiter Doct. pertranſeunt ibi Galia. num. 115. & defendit Ripa num. 187. & Socin. Iun. num. 331. ita eſt commun. opin. Couar. in d. c. Rainutius. d. ſuo. §. 9. nu. 5. & Capra. tract. regul. poſt concluſ. 113. tract. ſubſtit. ad 5. ſpeciem ſubſtitu. & compendioſam. num. 32. & ſequen. vbi plenè de infraſcriptis verbis communib. vt hæc omnia verba, Perueniat, Pertineat, Habeat, Remaneat, Succedat, Reuertatur, Deuoluatur, accommodatis legibus alleg. probat Bart. in d. l. centurio. colum. fin. ſequitur Ripa num. 188. addit commune, Superueniat, ordine alphabetico, ſequitur Caccialup. in dict. l. præcibus, colu. penult. idem proſequitur Odd. Peruſ. de compendioſa, parti. 4. quæſt. fin. addit inter communia verba, Adueniat, Communicet, Decurrat, Diuidat, Labatur, Partiatur, Redeat, Redigat, Regrediatur, Relinquit, Comprobat, Galia. in d. l. centurio. nu. 117. & addit verbum, Commune, Reddat. Contradicit, in verbo, Accreſcat: eò, quod ſit directum, & non ciuile, tenet Ripa nume. 195. ſic atteſtans communem, cum Bart. ibi nu. pen. & ſic eſt commune ibi Socin. Iun. num. 341. verba prædicta communia comprobat & Franch. in d. c. ſi pater colum. 31. ſub verſ. ſecunda regula, poſt Angel. in d. l. precibus, & Imol. in d. l. centurio colum. pen. addit verba communia, deferatur, decurrat, egrediatur, potiatur, ſequatur, ſub dubio ponit verba, legat, deputat, verbum lego pro communi ſecundum ſubiectam materiam ponit Deci. rub. ſupra ſin. C. de impub. & ali. ſubſtit. & alia ſupradicta verba communia comprobat Zaſi. in d. tract. in c. 5. de compendioſa. colum. 2. & verbum commune, Competat, ſequendo Angelum, ponit idem Franch. & Volo, verbum eſt ſecundum adiuncta, & pro adiecto habetur, ſic eſt omiſſum, vt ſenſus orationis perfectus reddatur: l. verbum C. de fideicommiſ. vindicat, verbum commune dicit Aret. in dicta l. centurio. in fin. idem de verbo, Reuoluatur. verbum, Moriatur, commune de iure gentium, tenet Couar. in d. ſuo §. 9. ſub nume. 5. reprobata tamen opin. Bart. quòd ſint verba directa de Iure Ciuili, & de Iure Gentium, quia ratione caret, & nullo iure probatur, vt ibi per eum, allegantem concordan. & per Vaſq. alium elegantem & ſubtilem Doct. Hiſpa. in tract. de ſucceſ. progreſ. lib. 2. §. 11. de informi ſubſti. num. 32. non differre à communi, tenet Socin. Iun. in dict. l. centurio. num. 342. & nume. 203. dicit idem, quòd de tali differentia verborum de Iure. Ciuili, vel de Iure Gentium, iure non cauetur, & quòd eſt ſubtilitas pernicioſa, & in verbis captioſa, & quòd communiter dictum Bart. in hoc reprobatur, tamen ipſe Socin. Iun. ibidem ſub num. 216. verſ. poteſt & tertiò, intelligit, verba directa de Iure Ciuili, omnino ius directum importare, adde quid de verbo, recadat, quandoq; verſante in ore teſtantium, vt de vno in alterum recadat, vel recadat ad proximiorem, vt euenit in caſu conſil. 105. nu. 7. Socin. Iun. lib. 1. dicendum eſt, cum deſcendat à verbo cadat, quod eſt ſecundum aliquos latæ ſententiæ, & ſic directum, vt per Calder. conſ. 6. in fin. tit. de iud. d. & glo. fin. in fin. C. de iure emphi. & ſecundum alios ferendæ, vt per Tiraq. in dict. verſ. Reuertatur, nume. 186. & ſequent. duobus, quòd ſit verbum commune ad ſimilitudinem dictorum verborum, Labatur, Deuoluatur, Decurrat: arg. l. non poſſunt. ff. de legi. & ex ſimilitudine verborum ſuperiorum poſſunt regulari cætera ſimilia verba, non hic expreſſa. Ita cum vis verborum vel directorum, vel obliquorum, vel communium, in ſubſtitutionibus plurimum polleat, quoniam iſtorum verborum differentia hodie in vniuerſalibus relictis durat: Bart. in leg. ſecunda, num. 2. com. de leg. & ſi verba prædicta etiam prolata eſſent in vulgari ſermone, tamen adhuc procederet eadem differentia directorum, obliquorum & communium verborum, ea exponendo, ſecundum ſermonem latinum: Hier. Cagn. poſt alios alleg. in d. l. præcib. num. 234. ita arbitratus ſum magis congruum priùs, eorum cognitionem præcedere: poſtea, de ſubſtitutionibus ſermonem habere, talem, qualis & modicus in re tantum maſticata haberi poteſt, licet aliter, & vltimo loco in dicta l. præcibus, Bart. & alij de verbis ipſis tractauerint, & malè ordine tranſuerſo, parcant mihi, cum ſonus ab alio prolatorum verborum prior ſit in ſenſu auditus noſtri, quàobrem neceſſarium, eum, qui iura ciuilia profiteri cupit, ab initio Titulum de verborum ſignificatione audire, & memoriæ mandare, ſcribit Rebuff. in rubr. ad princip. ff. de verborum ſignificatione.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio directa quomodo cognoſcatur, quid requiratur priùs, & generalis directarum ſubſtitutionum cognitio vertitur*

vertitur in ſex notis nominibus ſpecierum magiſtralibus & legalibus.

Vulgaris.

Pupillaris.

Exemplaris.

Militaris.

Reciprocæ, ſeu breuiloquæ.

Compendioſæ.

Vulgaris ſubſtitutio quomodo cognoſcatur, vide verbo, ſubſtitutio vulgaris.

2 *Subſtitutio vulgaris cognoſcitur ex ſuo nomine conſequente rei, ex ſua formula verborum conditionali negatiua à lege inuenta, aut per teſtatorem expreſſa, aut per interpretem teſtamenti ſubintellecta, aut per legem præſumpta, & ex ſuo effectu ac fine, ſicque dicta, quia conuenit vulgo teſtamentum, ſiue ſit paganus, ſiue miles, ſiue parens inter liberos, ſiue extraneus inter extraneos, teſtans, & cuilibet inſtituto, & conuenit cuilibet ſpeciei directarum ſubſtitutionum, & cuilibet rei diſpoſitæ, ſiue vniuerſalis, ſeu particularis, & vt latiùs ibidem habetur.*

3 *Clauſula annua, bima, trima die conuenit cuilibet præſtationi ſic diuiſæ, vel diſtractioni pignoris, vel contractus emptionis, vel legatorum, adijciatur ideo clauſula vulgaris, ac cautio vulgaris.*

4 *Subſtitutio vulgaris propriè cadit in particularibus, relictis ex teſtamento, & ex donatione cauſa mortis, prout in hæreditatibus, quæ ſicut expirat poſt aditam hæreditatem, ita in legatis & fideicommiſſis per agnitionem primi legatarij.*

5 *Fideicommiſſum non agnitum, ad hæredes fideicommiſſarij quando tranſmittatur.*

6 *Subſtitutus vulgaris ex capite voluntatis vel impotentiæ ad legatum vel fideicommiſſum non agnitum, tollit tranſmiſſionem, & incapacitate exiſtente primi legatarij, venit ad legatum.*

7 *Subſtitutus per vulgarem admittitur factum primo fideicommiſſario moriente, pendente conditione fideicommiſſi conſequendi, excluſis filijs primi fideicommiſſarij, cum per vulgarem tollatur exiſtentia ſuitatis, eaque conueniat fideicommiſſo per modum ſubrogationis, & quando in eaque ceſſat diſpoſitio. l. cum auus. ff. de cond. & demonſtr. cum ſim. intelligendum in ſubſtituto per nomen appellatiuum ſecus ſi per collectiuum quia fideicommiſſaria, & procedit ordine ſucceſſorio.*

8 *Lex cum auus. ff. de cond. & demonſtr. ceſſat in ſubſtitu. vulgari, & non habet locum in extraneo, licet in aſcendente, grauante deſcendentem per fideicommiſſum vniuerſaliter.*

9 *Subſtitutio vulgaris interpretatur, vbi ſit dubium, an ſit vulgaris vel fideicommiſſaria.*

10 *Subſtitutio vulgaris clarius conſtat ex formula verborum, ſeu conditione negatiua, quæ eſt communiter poſt hæredis inſtitutionem expreſſe, & quandoque tacitè facta, quæ quoad primum inſtitutum, ſit ſemper per verba negatiua & priuatiua, & quid inſpiciatur reſpectu ſubſtituti, vt cognoſcatur vulgaris, & quibus verbis fiat, ex multa de ea vide ibidem.*

Verba illa conditionalia, Si hæres non erit, verificentur vno ex duobus caſibus, vel quia noluit, vel non potuit, & in tertio caſu additur, vbi inſtitutus alium hæredem non fecerit, circa quem tertium caſum circa duo plura Doctores diſcutiunt, primò de iure ſubiectionis in inſtitutum, alterum, de iure tranſmiſſionis ex inſtituto ad ſuos hæredes & ſucceſſores, quando impediatur vulgaris ſubſtitutus, de quibus duobus vide remiſſiones & alia adducta, ibidem.

12 *Subſtitutus per vulgarem admittitur circa duos caſus voluntatis & impotentiæ hæredis, adeo vt vno expreſſo, vt ſi noluit, verificatur & exponitur pro altero, ſcilicet ſi non poſſit, & vide multas limit. & de materia, l. Gallus §. & quid ſi tantum de lib. & poſthum. de vno caſu ad alium extendendo, & de caſu notabili ad vulgarem deductum ad impotentiam hæredis per teſtatorem, ibidem vide.*

13 *Subſtitutio vulgaris pro ſubſtituto habet locum contra fiſcum, teſtatore priuante hæredem in teſtamento, quatenus commiſerit aliquod delictum ob quod bona confiſcarentur, delicto ſcilicet commiſſo in vita teſtatoris.*

14 *Subſtitutio vulgaris quando non vigeat, ſicque non fiat extenſio de caſu ad alium caſum, & primò de perſona ad perſonam, vt caſus ſubſtitutionis factæ ſolis fratribus eueniens non extendatur ad filios fratrum, nec ad alium caſum eorum ſubſtitutionis.*

15 *Idem ſi facta extenſione, variatio contingat in perſona vel inſtituti vel ſubſtituti, quicquid de inſtituti perſona dixerit Oldr. nec ſit talis extenſio eadem ratione & mente præſumpta teſtatoris, concurrente in alia perſona, vide in verbo, extenſio pariter.*

16 *Extenſio pariter non ſit ad alium caſum in vulgari omiſſum, ne ſequatur abſurdum, quòd ſubſtitutus extraneus præfertur magis dilecto contra voluntatem teſtatoris præſumptam, modò conſtet de tali maiori dilectione, & vt ibidem latiùs.*

17 *Extenſio quoque non porrigitur ad alium caſum omiſſum in vulgari, quando omiſſus ſit diſſimilis expreſſo, & expreſſus non ſit de contentis de ſui natura in ipſa vulgari includentibus vtranque voluntatem & impotentiam, & quando dicatur diſſimilis.*

Et quando ſubſtitutio facta de Titio, Si poſthumus naſcatur, ceſſet, & quare, eo non nato, ibidem.

Nec locus ſit vulgari facta, in defectu plurium poſthumorum, ſi vnus ſolus ſit natus, & defecit ibidem.

Nec ſubſtitutus admittitur poſthumo, ſecundo loco naſcituro, & non nato, etiam primo nato & deficiente, & quare, ibidem.

Et de ſubſtitutione, ſub conditione certi temporis, non trahenda ad alium caſum, & ad aliud tempus, ibidem.

Et de caſu vulgaris, ſi deceſſerit, non extendendo ad caſum decedentis cum filijs, vti oppoſitum, & vt latiùs diſcutitur ibidem, de materia ibidem.

18 *Extenſio non ſit quoque de caſu vno expreſſo ad omiſſum etiam ſimilem in vulgari ſubſtitutione, facta ſub conditione voluntaria, quæ non ſit de neceſſarijs ad eam, quam teſtator apponendo videtur cogitaſſe potius de modo, quam effectu, niſi conſtet de voluntate teſtatoris contraria, & quomodo, vide clare ibidem.*

19 *Extenſio non ſit etiam in vulgari ſubſtitutione de caſu expreſſo ad omiſſum etiam ſimilem, vt ſunt verba appoſita tunc & eo caſu tantum, caſu prædicto, vt ſupra, tunc & eo caſu, &c.*

20 *Verba, Tunc, et eo caſu, in vulgari excludunt tacitam pupillarem.*

Et de verbis, Eo caſu, & eis caſibus.

Tunc, & eo caſu.

Tunc dicto caſu.

In eo caſu.

Modo, quo ſuprà.

Dicto caſu, & dictione, Tunc.

Et eo caſu.

In caſu prædicto eueniente.

Tunc.

Tantum, & de alijs verbis reſtrictiuis, ibidem latius vide.

21 *Extenſio ſit in ſubſtitutione fideicommiſſaria ad caſum omiſſum ex diuerſa voluntate & mente teſtatoris collecta & æqua dilectione perſonarum vel ratione agnationis*

agnationis conſeruandæ, & quando verba conueniant etiam caſui omiſſo, & apparente voluntate teſtatoris, cogitantis potius effectum, quàm modum pro agnatione conſeruanda, ad quam quando fiat extenſio, non obſtantibus dictionibus, Tunc & eo caſu, tantum, & non aliter.

22 *Subſtitutio vulgaris, ſiue tacita, ſiue expreſſa, à qua teſtamentum vires ſuſcipit, cognoſcitur, & præcipue oſtẽditur per duos caſus, voluntatis & impotentiæ hæredis instituti. Voluntatis, ſi quidem verbis vel geſtis ad partem negatiuam apparentem, Impotentia, quocunque modo: quo hæres eſſe non poteſt: vel impotentia naturæ, iuris, vel facti, his ve ſimilibus de quibus vide diffuſius ibidem.*

23 *Subſtitutio vulg[illegible] cognoſcitur, quando eſt expreſſa per teſtatorem vti clarior hoc aduerbio per eum adiecto, ſcilicet vulgariter, tunc cognoſcitur directa vulgaris, & ex verbis teſtamenti etiam, dum dicitur vulgariter per fideicommiſſum, tunc q. de vulgari & alijs, & de fideicommiſſaria, non eſt dubitandum.*

Et trahitur obliqua ſubſtitutio ad directam per expreſſam voluntatem defuncti, ſi tamen appareat, ibidem.

24 *Verba hæc per teſtatorem expreſſa, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, oſtendunt ac demonſtrant tres ſpecies, ſubſtitutionum, & ex verbis vulgariter & per fideicommiſſum apparet vtraque ſpecialiter facta & expreſſè non in genere in compendioſa, & ſic vulgaris dicitur facta nominatim, & per clauſulam vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum per teſtatorem oſtenditur clara ſubſtitutio.*

25 *Subſtitutio quando reperiatur in teſtamento facta verbis cumulatis communibus & obliquis, habetur ac ſi contineret clauſulam vulgariter, pupillariter & per fideicommiſſum, ſecundum caſuum contingentiam, & omiſſa pro appoſita habetur, & poteſt per ſuperiorem imponi, vt apponatur etiam in inſtrumento leuato.*

Quod limita præſertim, quoad pupillarem vel fideicommiſſariam, vbi apparere poſſet, neutram habere locum poſſe, & quomodo, vide & declara, vt ibidem pulchrè.

26 *Clauſula in teſtamentis vſitata apponi per notarios, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, quinque præcipue parit effectus accommodatos vltimæ interpretandæ voluntates.*

Primum quòd ea in caſibus ſuis euenientibus demonſtrat nobis, vulgarem, pupillarem vel fideicommiſſariam ſubſtitutionem, claram & expreſſam ſpecialibus, non generalibus verbis. & quare, & quo, quæ ſi adhæreant verbis cõib. & obliquis efficiunt ea directa, ſiue ſint poſita vnico contextu orationis ipſarum ſubſtitutionũ, ſiue in diuerſa oratione, & quando excludatur mater, ibidem late.

27 *Secundum effectum parit, quia præbetur d. clauſula, vulgariter, pupillariter, &c. electio ſubſtituto veniendi, ex qua velit ſubſtitutione, vel directa vel fideicommiſſaria, ſecundum communem Opin. quicquid dixerit Imol. datur enim electio ſubſtituto in caſu dictarum ſubſtitutionum eodem tempore contingente, ſecundum communem.*

28 *Quando intelligatur electa vulgaris ad excludendum matrem ab hæreditate patris ipſius filij, & de limitatione, data per Dec. & reſponſione Pariſ. & de pluribus ſubſtitutis in eligendo diſcordibus, & quòd electio non impediatur ex diſcordia, & quare, & vt latius legere eſt, & de materia.*

29 *Tertium parit effectum de clauſula, vulgariter, &c. quod ob hanc adiectionem per fideicommiſſum reſtituit filio inſtituto habenti vulgarem ſubſtitutum, & tribuit effectum exiſtentiæ ſuitatis ablatum, vel in diſcrimine magno poſitum, per vulgarem ſubſtitutionem, & quod ſit ſub leſa ſuitas per vulgarem, ſecundum magis communem,*

& ſuum habeat effectum per adiectionem per fideicommiſſum, declarando tamen, vt ibidem.

30 *Quartum parit effectum, quòd ſi inſtitutis filijs pluribus & pupillis, & puberibus, facta ſit ſubſtõ breuiloqua, vel reciproca, per dictam clauſulam adiectam, vulgariter, interpretatur pupillaris, etiam facta pro pupillis, ſic q. habentibus, puberes ſubſtitutos: nam plena tunc dicitur ſubſtitutio per d. clauſulam, & de pupillari, ne ſit ſine effectu, etiam ſuperſtitibus pluribus impuberibus & puberibus, & quomodo intelligi poſſit aduerbium, pupillariter, & de verbo. Inuicem verificando in vulgari inter reciprocè ſubſtitutos puberes, & impuberes, & vt ibidẽ latius diſcutitur.*

31 *Quintum parit effectum d. clauſula, vulgariter, pupillariter, quòd onus fideicommiſſi iniunctum poſt mortem filij hæredes inſtituti cenſeatur impoſitum non ipſi filio, ſed ſuccendentibus filio, & quando interpretatur voluntas teſtatoris per d. clauſulam, quòd onus tale ſit filio iniunctum, non tamen in legitima, & de ignorantia Notariorum d. clauſulæ, nil faciente, quando operatur de voluntate diſponentis: & vt ibidem latius legere eſt.*

32 *Subſtitutio vulgaris expreſſa per teſtatorem eſt cognita expreſſione ſua formulæ à lege introducta, quæ raro in teſtamentis noſtrã temporis legitur, & de tribus ſpeciebus vulgaris, tacita, expreſſa, & tripliciter expreſſa ſubdiuiditur, & de tacita, expreſſa. & partim tacita, & partim expreſſa, & de duobus caſibus vulgaris, reſpectu voluntatis, & impotentiæ, & quid quoad verba in vulgari ſemper neceſſaria, & negatiua, & affirmatiua: ibidẽ latè.*

33 *Subſtitutio vulgaris videtur eſſe vna ſola ſpecies quæ tripliciter cognoſci poteſt ſecundum authorem expreſſè, tacitè, & mixtè, & quomodo & quibus, verbis apparens expreſſo modo, vbi late generaliter, vel ſpecialibus, vel ſingularibus, & quomodo ſpecialiter quoad verba negatiua, & quare dicantur ſpecialia & quomodo ſingulariter, & de primo extremo requiſito in vulgari. Item ſecundo reſpectu eius cui ſit ſubſtitutio, & eius qui ſubſtituitur, & quando ſit expreſſa vel tacita & latius de materia ibidem habentur.*

34 *Subſtitutio vulgaris item & per interpretem teſtamenti cognoſcitur, qui ve ſit talis interpres, quæ interpretatio frequentius ſpectat ad doctorem & iudicem, quomodo ve per dictum interpretem explicetur, habetur clare, ibidem.*

35 *Subſtitutio omnis directa expreſſa vel tacita duo habet extrema, vnum, ex parte eius ſit ſubſtitutio conceptum negatiuis verbis vel priuatiuis, alterum ex parte eius qui ſubſtituitur conceptum verbis affirmatiuis, & quomodo deueniatur ad cognitionem vulgaris. ibidem pulchre.*

36 *Subſtitutio vulgaris ſola interpretatur in pluribus caſibus in quibus reperitur facta verbis vix expreſſis affirmatiuis per alia extrema partis eius qui eſt ſubſtitutus ſecum, etiam alijs perſonis admixtis quæ precedant & ſubſtitutum, venire ordine ſucceſſiuo cenſendum ſit, vel ex neceſſitate teſtatoris pro validitate teſtamenti, vel ex nomine collectiuo vocatorum in ſubſtitut.*

Et quando pater & filius ſimul admittantur & non ordine ſucceſſiuo, latius omnia ibidem diſcutiuntur ſub numero 37.

37 *Verbum inſtituit poſitum poſt primum gradum hæredum, vel quoad filius exponitur pro ſubſtituit.*

Et verbum ſubſtituit, importat ſolum vulgarem, quoad valorem, non quoad intellectum, etiam ſi adeſſent dictiones; poſt eos & ſucceſſiue intelligendo, tamen vt ibidem dicitur, & ipſa vulgaris tantum contineatur, vel etiam fideicommiſſaria, ibidem.

38 *Subſtitutum excluditur a filij fœmina, exiſtente tempore teſtatoris, nullo tamen maſculo exiſtente, vigente etiam ſtatuto,*

ſtatuto, quòd ſtantibus maſculis, non ſuccedant fœminæ, inſtitutis filio & quibuſcunq. alijs, ſuis filijs naſcituris æquis portionibus, nullis tamen extantibus, vel quandocunq. decedentibus, per dictionem vniuerſalem, quoſcunque.

Idem de fœminis, ſtante ſubſtitutione, ſi deceſſerit ſine filijs quibuſcunque.

Idem in legatis, ab extraneo patri & filio factis, vel in inſtit. vel ſubſtit. non filio, ſed alijs, & ſuis filijs facto, quando pater & filij ſimul admittuntur.

Idem quòd filius & nepotes ex alio filio præmortuo inſtituti ſimul ſuccedunt, in ſtirpes tamen, & non in capita, alio non apparente ex teſtamento.

39 *Subſtitutio vulgaris ſola interpretatur uirtute nominis collectiui vocatorum, vt inſtituto fratre hærede, & ſuis uel liberis vel deſcendentibus: nam ſi frater non poteſt, aut nolit eſſe hæres, ſui vel liberi per vulgarem tantùm ſuccedunt.*

Et de pluribus vocatis, quando veniunt ordine ſucceſſiuo et & per vulgarem ſolum. Item & quando per fideicommiſ. & non ſimul, ceſſante inter eos neceſſitate cauſatiua ne teſtamentum rumpatur, & vbi ſit tantummodo affectionis maximè ordo.

40 *Teſtator inſtituens hæredem fratrem vel alium coniunctum, & eius filios, hoc caſu ſimul venit frater cum filijs.*

Et eſt Communis Opin.

Intelligendo de natis vel conceptis, tempore facti teſtamenti, vel mortis teſtatoris, quia non nati. d. tempore veniunt ordine ſucceſſiuo.

Secùs, ſi inſtituat fratrem & ſuos vel liberos deſcendentes: per hæc enim verba primò frater, dein ſui vel liberis veniunt ordine ſucceſſiuo, & de differentia inter verbum, filios & liberos, & de copula, nil tunc obſtante.

41 *Copula non mutat, nec alterat naturam, & vim nominis collectiui liberorum, comprehendentis propriè omnes deſcendentes, vſque maximè ad trinepotem, ſed potiùs auget, eſtq. continuatiua, & in quolibet copulatorum verificatur.*

42 *Ordo caritatis & affectionis inducit ſucceſſoris ordinem, vbi per verbum, ſuos, collectiuum per teſtatorem fiat ſubſtitutio fratris, & ſuorum, vel deſcendentium.*

Et eſt magis Communis Opin.

43 *Suorum appellatione, qui veniant, & multa de materia, ſuorum, vide latè verb. Appellatione, ſuorum.*

Appellatione, ſuorum, ſtrictè accipiendo, venit ille, qui habet iura ſuitatis, largè, qui ea non habet, largiſſime dicitur, & venit agnatus & cognatus, & ſuus, dicitur proximus.

Et in dubio de proximo intelligitur vſque ad ſeptimum gradum. ibid.

Et tandem ſecundum diuerſitatem terminorum ſibi conuenienter applicandorum.

Vt de ſuis familiaribus, ſeruitoribus, domeſticis, & alijs hominibus ſubmiſſis. ibidem.

Vt de ſuis ſine patriæ, & nationis ibid.

Vt de ſuis reſpectu patriæ poteſtatis. ibid.

Vt de ſuis ratione agnationis. ibid.

Vt de ſuis quibus debetur ſucceſſio, & natura ex aſcendentibus & deſcendentibus. ibid.

Vt de ſuis ratione ſanguinis, vt aſcendentes, deſcendentes, collaterales. ibidem.

Vt ſui ſunt, qualitercunque ſuccedentes ab inteſtato, vel ex teſtamento. ibidem.

Et tandem ſecundum ſubiectam materiam hoc verbum, Suos, intelligi debet. ibid.

Et impropriè in muliere intelligitur de liberis ipſius. ibid.

Et intelligitur de deſcendentibus, tenentibus primũ locum. ib.

Et etiam de hæredibus extraneis in rebus tranſmiſſibilibus ad omnes hæredes. ibid.

Et de verbis, Tuis, Suis, Veſtris, in materiam contractuum, vltimarum voluntatum, & priuilegiorum. ibid.

Et quòd verbum, ſuos, non ſit ſtrictè accipiendum, ſed ſecundum communem vſum, intelligendi de proximioribus conſanguineis ab inteſtato venientibus. ibi.

Et de diuerſis etiam magnis amicis, & ſingularibus, venientibus ſub appellatione, ſuorum. ibid.

Et de Doctorib. diuerſimodè in hac materia loquentibus.

Et in materia nobilitatis ſit tranſitus ad tranſuerſales vſque ad quartum gradum, ad quem extenditur nomen hoc ſuorum. ibidem.

Et quod veniat ſingularis amicus. ibid.

Tandemq. comprehendit hoc verbum, ſuos, tam maſculos quàm fœminas, ſicut verbum, deſcendentes: & vt ibi latiùs.

44 *Ordo ſucceſſionis reſpectu charitatis & affectionis ceſſat, vbi ceſſare debet veriſimiliter charitas, & affectio teſtatoris erga vocatos, vt in teſtatore extraneo omnino hæredis inſtituti vel ſubſtituti, & aliorum copulatiuè vocatorum, ſub nomine collectiuo, etiam quòd coniunctim tunc ſuccederent exiſtentes in rerum natura.*

Fallit, ſi vltra verbum, Liberos ſuos, addatur verbum, Et hæredes. quia tunc ordo ſucceſſionis ſeruaretur.

45 *Teſtator, inſtituens fratrem vel coniunctum, & ſuos, vel liberos, vel deſcendentes, quæ charitas & affectione teſtatoris veniant ordine ſucceſſiuo, poſt fratrem inſtitutũ veniunt eius liberi vel deſcendentes per vulgarem tantum, & de ratione, & eſt communis opi. & nomine collectiuo, meliuſq. per verbum directum, Inſtituo, cum vulgaris, non fideicommiſ. inducatur ex nomine collectiuo.*

Idẽ in legato, & vbi ceſſat tractus temporis, quicquid Aym. dixerit de fideicommiſſaria, etiam quòd in ſubſtitutione poteſt procedere, non in inſtitutione: quia niſi vulgaris interpretatur per directa verba ciuilia, quæ non ſapiunt fideicommiſ. & vt ibi pulchrè.

46 *Teſtator, ſubſtituens filio hæredi inſtituto fratrem vel coniunctum, & ſuos, vel liberos, vel deſcendentes, quandocunq., vel ſi filius deceſſerit hæres ſine liberis, fratri dicuntur ſubſtituti liberi, & deſcendentes vulgariter, & etiam per fideicommiſſum, per verbum commune, Subſtituo, continens expreſſam & fideicommiſſariam, & per verba, habentia tractatum temporis explicatum in futurum, quandocunq., & ſit compendioſa, tunc d. ſubſt. vigore etiam nominis collectiui ſuorum liberorum & deſcendentium, vt fiat ſucceſſio etiam per fideicommiſſum, & quòd interpretetur fideicommiſſaria in liberis, & quando, & per quæ verba, & quòd filio deſcendenti reſtituatur hæreditas per fideicommiſſum, retenta Trebellianica, & quare, vide ibidem latiùs de materia.*

47 *Subſtitutio vulgaris ſola poteſt, & per interpretem declarari, in teſtamento facta, quando ſit reciproca poſt inſtitutionem, vnica conceptione verborum facta, vocans puberes vel diſpares ætate, vel poteſtate patria ſolutos, nulla conditione appoſita, tractum temporis denotante, alioquin his contraria oſtenderet, vel pupillarem, vel fideicommiſſariam, & de ratione: & eſt communis.*

48 *Subſtitutio vulgaris itidem dicitur ſic facta, &c. & eiſdem hæredibus ſuis omnes eorum filios maſculos & deſcendentes ab eis ſic inuicem ſubſtituit, ſimpliciter in ſtirpem, & non in capita.*

49 *Subſtitutio item vulgaris dicitur ſic facta, &c. cum vnus hoc, quòd vnus ſuccedat alteri, & eorum hæredes maſculi tantum ex ſe legitimè deſcendentes, nec erit fideicommiſſaria.*

Item eſt breuiloqua, quòd alter alteri ſuccedat.

Et quando tantùm directæ ſubſtitutiones non fideicommiſſariæ contineantur.

Et ſi ſit communis opin. alio in contrario non apparente de mente teſtatoris, quòd etiam fideicommiſſaria contineatur, & quando hoc apparere dicatur.

50 *Inſtitutus magnam conſequitur vtilitatem, quando ſola vulgaris ei ſit facta ſubſtitutio: quia adita hæreditate, expirat adeò vulgaris, vt bona libera habeat in ſua poteſtate abſque onere fideicommiſſi: quæ tamen vtilitas faciliter tollitur per clauſulas, ſolitas apponi in teſtamentis, &c. Vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & per clauſulam codicillarem, ſi non valet, &c. & quomodo, vidè late declarata per Auctorem ibidem.*

51 *Subſtitutio vulgaris præſumpta cognoſcitur quandoq; per legem, teſtatore ſ. formante ſubſtitutionem pupillarem & conditionem exprimente pro ea neceſſariam. Vt, ſi filius meus hæres erit, & in pupillari deceſſerit, Titium ſubſtituo, moriente filio inſtituto, viuente teſtatore, Lex tunc fauens teſtamento, ne caducum fiat, vulgarem interpretatur hoc caſu reſurgere ex veriſimili teſtatoris mente, & dicitur vulgaris omnino tacita, & tacita præſumpta, ex interpretatione extenſiua, non declaratiua, & late de materia iſta ibidem.*

Formata verò pupillari ſimpliciter ſine illis verbis, Si hæres erit, vt ſic dicatur, Si in pupillari ætate deceſſerit, ſubſtituo Titium, filio inſtituto, prædefuncto viuo teſtatore, operatur vulgaris, ex generalitate dictorum verborum, non ex Legis expreſſione. Quæ verba ex ſui natura poſſunt intelligi in caſum vulgaris, ante aditam hæreditatem, & pupillaris poſt aditam, & hæc vulgaris dicitur, etiam expreſſa verbis generalibus, eſtque Com. Opi. ibidem.

52 *Subſtitutio vulgaris & directa cognoſcitur ſexto modo ex ſuo effectu, conſiderando, quales ſint eius effectus à natura inducti ex ſpecie eiuſdem, ex effectu enim ipſo iudicatur directa, & quomodo, cognoſciturque colligendo fructus, et eius ſaporem guſtando, cuius effectus potius attendi debeat, quàm ſonus verborum.*

Et de plurib. eiuſdem effectib. cum pluribus dubitationibus, & diuerſis ſolutionibus, diſtinctionibus et limitationibus, vide remiſſionem ad Doctores ibidem: & vide quinque effectus vulgaris principales, per Bar. in ſequen. numeris.

53 *Subſtitutio vulgaris, primum effectum principalem operatur, quòd ſubſtitutus admittitur, ſi inſtitutus non ſit hæres, vel alium hæredem non faciat, quid ſi ſit ſpes reſtituendi inſtituti in integrum, ſuper eo, ſi inſtitutus non ſit hæres, quidue ſuper alio, ſi hæredem alium non fecerit de iure tranſmiſſionis ad hæredem hæredis excludentem ſubſtitutum.*

Et quòd hæc ſit Communis Opin.

Et quid de domino, pro ſeruo inſtituto.

Et de monaſterio, pro monacho inſtituto.

Et de fiſco pro indigno inſtituto.

Et de patre, pro filio inſtituto adeuntibus & excludentibus ſubſtitutum.

54 *Subſtitutio vulgaris ſecundum operatur effectum, quòd teſtamentum poteſt ſumere vires ab ipſa vulgari, vbi maximè defectus ſit ex parte inſtituti, etiam & vulgari tacita, & eſt communis, & tacita contenta in pupillari, mortuo pupil. etiam in vita patris, ſecundum communẽ, ſiue potuerit pater prouidere poſt mortem filij, ſiue non.*

Idem in vulgari tacita contenta in pupillari facta ventri, verificata poſthumo non nato, quòd ſubſtitutus ſuccedit.

Et eſt Communis Opi. & communior, ac verior. ibid.

55 *Subſtitutio vulgaris expreſſa tertium operatur effectum, quòd continet tacitam pupillarem.*

Fallit contraria voluntate teſtatoris apparente expreſſa vel tacita, etiam ſtatuto extante de exequendis teſtamentis ſine aliqua interpretatione, & quare per talem tacitam pupillarem mater non excludatur, ſecundum communem, contra quam vide Pau. Leo. vt ibi. & quòd etiam excludatur mater teſtatoris, quando ſubſtitutus ſit de deſcendentibus teſtatoris.

Et de ſtatuto, prohibente interpretationem teſtamentorum, vide ibidem.

Subſtitutio vulgaris quartum operatur effectum, vt per eam teſtatori immediatè ſuccedatur, & in eius bonis & in bonis pupilli, etiam per tacitam pupillarem contentam in vulgari, & econtra, ſecundum Bar.

Et quòd per talem tacitam vulgarem excluditur mater pupilli, & mater teſtatoris, & quando, & filia etiam inſtituta in re certa.

Idem dicitur de vulgari, partim expreſſa, & partim tacita, quòd in caſu tacito excludit matrem, reprobato Bar. intellectu.

Et eſt Communis Opin. ac concluſio, & quare ſubſtitutus nõ repellatur per tutelam pupilli non ſuſceptam, ibidem.

57 *Subſtitutio vulgaris quintum parit effectum, quia tollit ſuitatem inſtituti, quo ad tranſmiſſionem, & alios effectus ſuitatis.*

Et eſt Communis Opin.

Intelligendo & declarando, vt ibi.

Limita tamen, quando vulgaris eſt cum fideicommiſſaria.

58 *Subſtitutio vulgaris ſextum parit effectum, quia tollit ius accreſcendi.*

Quòd intellige & limita, vt ibi.

59 *Subſtitutio vulgaris operatur ſeptimum effectum, quòd ſubſtitutus ſubrogatur in locum eius, cui ſubſtituitur.*

Etiam ſubſtituto alij cohæredi, ſicque vltimus ſubſtitutus, poteſt dici primi inſtituti ſubſtitutus.

Et eſt communis.

Et de ſubſtitutionibus quibuſcunq;, & vulgaribus, & pupillaribus, & fideicommiſſarijs effectis caducis ibidem.

60 *Subſtitutio vulgaris octauum parit effectum, quia capit etiam legitimam inſtituto deficienti debitam, & quare quicquid dicatur in contrarium, & de communi, cum magis communis ſit, vt ſupra, quòd in legitimam vulgaris teneat, & capiat eam cum vniuerſali ſucceſſione, ſicut tollit ſuitatem, etiam quoad tranſmiſſionem & alios effectus; quando ſcilicet debeatur filio, decedenti poſt mortẽ patris, non eo viui, quia tunc nulla debetur legitima, & vt ibidem latiùs hoc diſcutitur, & de materia.*

61 *Subſtitutio vulgaris ſeptimo modo dignoſcitur ſine ſuo non inepto, nec incongruo, cum interpres teſtamenti eius dubitationem præ manibus habeat continuò vertere.*

Vel in affirmatiuam.

Vel in negatiuam partem, ſcilicet aut extare vulgarem, aut non extare.

62 *Subſtitutio vulgaris ceſſat in ſubſtitutionibus, habentibus expreſſam vel tacitam conditionem legalem, Si non erit hæres, facta ſcilicet vel hæredi inſtituto vel legatario vel fideicommiſſario, & quare ſic ceſſat, & quomodo, ibidem vide declaratum.*

63 *Item quoque finitur in ſubſtitutione habente expreſſam conditionem ſcilicet & ſi deceſſerit ſine liberis, vel aliam: nam expirat, inſtituto ante aditam hæreditatem decedente, cum filijs vel liberis.*

Amplia hanc conditionem in eadem conditione ſine filijs poſita etiam in fine, quòd referatur ad vulgarem primo loco factam, ibidem.

Et in filijs ſic poſitis in conditione, qui ad eorum commodum aliàs non excluderent ſubſtitutum, ibidem.

Et quando vulgaris tacita contenta ſub pupillari non expirat, extincta pupillari, prout ſic videtur receptior ſententia ibidem.

Et quando hæres repudiat hæreditatem expreſſa cauſa, quia eſt damnoſa, & latiùs ad materiam vide ibidem.

64 *Scire aliquid, non ſolum artis eſt, ſed quædam ars etiam docendi.*

65 *Regula dari non poteſt ſuper difformibus, quæ communis ſit, ſed oportet ſigillatim capi & diſtingui.*

SOLV-

SOLVTIO. V.

IGITVR in propoſita dubitatiõe inſtan
1 do, † quomodo cognoſcatur directa
ſubſtitutio, præmitto, recordarique
iterum oportere præmoneo, in primis
generalem directarum ſubſtitutionum
cognitionem, verti, & conſiſtere in his
earũ ſex ſpecierũ, notis legalib. & magiſtralib. nominib.
Vulgaris, pupillaris, exemplaris, militaris, reciprocæ,
ſeu breuiloquæ, compendioſæ.

Vulgaris autem ſubſtitutio ſic per Legiſlatorem ap-
2 pellata ſpecialiter interpretari, & cognoſci poteſt, ex
ſuo nomine conſequente rei, ex ſua formula verborum,
conditionali negatiua lege inuenta, aut per teſtatorem
expreſſa, aut per interpretem teſtamenti ſubintellecta,
aut per legem præſumpta, & ex effectu, fineque ſuo.

Nam ſuo dignoſcitur nomine conſequente rei, vt
debet eſſe nomen: per §. eſt autem aliud genus. Inſtit.
de don. cum concord. ibi ſign. in gloſ. in verſ. & conſe-
quentia. quia conuenit vulgo, vt dicam, teſtantium,
ſiue ſit paganus, ſiue miles ſiue parens inter liberos, im-
puberes, vel puberes ſitos, vel emancipatos, ſiue ſit ex-
traneus inter extraneos teſtans, & conuenit vulgo, id
eſt, cuilibet inſtituto, inter quos nunc dictos teſtari li-
cet, & contingit, & cuilibet ſpeciei dictarum ſubſtitu-
tionum, vt ſuper quaque earum dicemus, & cuilibet
rei diſpoſitæ, ſiue vniuerſalis, ſiue particularis ſit, hic
vulgaris conuenit: & econtra, vulgari conueniunt hæc
quæ etiam probantur legibus vulg. ideo ſuper eis alle-
gandis aliter tempus non conteram, quia ſuper nomine
iſto diſceptatio, vti relinquenda pertinacibus nauſeam
facit ferè cunctis Scribentibus in hac materia, tamen
hæc mea inductio, & deſcriptio incongrua ingrataque
non videtur circa nomen vulgaris demonſtrandæ ſic
appellatæ per Legiſlatorem in rub. & to. ti. ff. de vulgar.
& pupill. & inſtit. eo. & probatur per Alber. de Roſ. in
l. precibus. col. 3. num. 6. C. de impub. & al. ſubſt. poſt
Cyn. ibi. nu. 6. † ſicut clauſulam annua, bima, trima die
quia cuilibet præſtationi ſic diuiſæ conuenit, vel diſtra-
ctioni pignoris, vt l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. ff. de pig.
act. vel contractui emptionis: vt l. ſed Celſus. §. 1. de
contr. empt. vel legatorum, vt l. 3. in princip. de an. leg.
ideo vulgarem appellat. tex. in l. talis ſcriptura §. ſed ſi
annuos. in fin. de leg. 1. vt Soc. idem ponderat in l. 1. co-
lum. 7. ſub num. 12. de vulg. & vulgarem cautionem
appellat, tex. in l. filius fam. §. idem principes. de leg. 1.
vbi ergo ſubſtitutio conuenit, vt pote vulgo ante dicta-
rum perſonarum & rerum, conſequens eſt, eam appel-
latam vulgarem demonſtrari: quo quidẽ omiſſo, nunc
ſingulatim explicanda, ſed infra exponendo, dicam
modò vltimum, † quòd vulgaris ſubſtitutio etiam pro
4 priè cadit, & militat in particularibus, & ſingularib. re-
lictis ex teſtamento, & ex donatione cauſa mortis, pro-
ut in hæreditatibus: vt hæredibus. de leg. 3. & l. 1. §. in
primo. & §. ſequ. & §. ſi autem aliquid ſub conditione,
de cad. tol. & ibi Doct. tradunt, & Corn. in conſ. 295.
col. pen. verſ. ſin autem dictio. lib. 1. & conſ. 131. ad fin.
lib. 3. Rui. conſ. 100. colum. 2. num. 4. lib. 2. & pulchrè
Aym. in conſ. 311. quæ etiam, ſicut in hæreditate expirat
poſt aditam hæreditatem, l. poſt aditam. C. de impub. &
al. ſubſtit. ita in legatis, & fideicommiſſis expirat per ag-
nitionem primi legatarij in ſpecie text. eſt in l. ſi legata.
C. de leg. ibique Doct. not. Crot. conſil. 65. num. 3. &
Ruin d. conſ. 100. num. 4. & conſ. 92. colum. 2. nu. 5. &
conſil. 180. colum. 2. num. 5. lib. 2. vbi loquitur † in fi-
5 deicommiſſo, habente vulgarem, ei factam, ſed expi-
ratam per diem fideicommiſſj, ceſſante pro primo, vi-
uente fideicommiſſario, in quo caſu fideicommiſſum
etiam non agnitum ad hæredes fideicommiſſarij tranſ-
mittitur: per l. cogi. §. idem Metianus. ff. ad Trebel.
tradunt Bartol. & alij in l. cum filiofam. de leg. 1. & eſt
com. opin. Gualden. de arte teſtan. tit. 5. de ſubſti. cau.
23. in fin. cum alleg. ſuprà interpr. præceden. dubit. 5.
verſic. quintò communia. iſto † quoq; caſu vulgaris
6 ſubſtitutus ex capite noluntatis, vel impotentiæ ad le-
gatum, fideicommiſſum non agnitum tollit tranſmiſ-
ſionem: not. Caſtr. & Iaſ. in dicta l. ſi legata. latè ſcribit
Ant. Gomez in ſuo Comment. Iur. tom. 1. cap. 9. ſub
numero 34. & incapacitato, exiſtente primi legatarij
ſubſtitutus, veniet ad legatum. Oldr. conſ. 39. Thema
tale eſt. Legatum factum. † alioquin autem, moriente
7 primo fideicommiſſario pendente conditione fidei-
commiſſi conſequendi, cui facta eſt ſubſti-tutio
vulgaris, ſic conuenienter interpretatur, Subſti-
tutus quidem admittitur, etiam excluſis filijs primi fi-
8 deicommiſſarij † eò, quòd in vulgari ſubſtitutione ceſ-
ſat diſpoſitio: l. cum auus. de condi. & demonſt. cum
ſimil. vt ex facto reſpondit. Dec. conſil. 416. idem fir-
mando, non facta mentione de conſilio hoc Decij, ſed
de conſi. Ruini, cui dicit, ſe ſubſcribere ſuper eodem te-
ſtamento, conſuluit Socin. Iun. conſilio 100. columna
prima, & ſequent. libro primo, vbi addit Corn. conſi-
lio primo, columna penultima. libro quarto. id ipſum
probantem, & eſt Ruini conſilio 106. libro ſecundo.
idem probat & conſilio 166. columna fin. & Dec. conſi-
lio 529. in fin. omnes ferè in hoc concordant, dicit Be-
ro. conſilio 128. ſub numerò 10. libro ſecundo in caſu
eodem, de quo Dec. Rui. & Soc. Iun. conſuluerunt,
idem conſuluit Cur. Iun. conſil. 33. refert Zanch. in §.
cum ita nu. 241. l. hæredes mei. ad Trebel. Conſidera in
hoc, quomodo eſt poſt hęredis inſtitutionem, commu-
niter expreſsè, quandoque tacitè factam, hac conditi-
one negatiua, ſic formata, ſic poteſt procedere diſtin-
ctio, facta per Sfor. Oddum Peruſ. in tract. compendio-
ſæ, parti. 4. in q. 1. art. 5. verſ. 3. ſingulariter. quòd aut com
pendioſa eſt facta ab extraneo, aut ab aſcendente, cum
diſpoſitio d. l. cum auus. de conditione ſubintellecta,
non habeat locum in extraneo, per Gloſſ. in l. ex facto.
§. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. ſed in aſcendente per
fideic. vniuerſale grauante deſcendentẽ, vt latè firmat
Socin. in d. l. cum auus. col. 1. in pri. not. articulo tranſ-
miſſionis etiam deciſo, pro ſubſtituto per vulgarem, tol
lentem exiſtentiam ſuitatis: Socin. in d. l. 1. col. 54. nu.
47. de vulg. & pupil. ita vulgaris conuenit fideicom-
miſſo per modum cuiuſdam ſubrogationis, dum ca-
ſus fideicom. euenit primo fideicommiſſario prædefun
cto, tradit Corn. conſ. 35. ad fin. lib. 2. comprobat Soc.
9 Iun. conſil. 114. colu. 3. nume. 14. l. 1. quinimò † vbi du-
bitatio verſatur, ſubſtitutio, an vulgaris ſit, vel fidei-
commiſſaria, potius vulgaris eſſe interpretatur ex ſen-
tentia Socin. firmat Ruin. d. conſ. 100. colum. 3. ſub nu.
4. lib. 2. quod intelligendum eſt, ſi ſubſtitutus vocatus
eſt per nomen appellatiuum: ſecùs eſt enim, ſi vocatus
eſt per nomen collectiuum, quia tunc fideicommiſſaria
eſt, & procedit ordine ſucceſsiuo, vt latè defendit Aym.
conſilio 22. & dicetur in ſequent. interpr. itaque ex no-
mine conſequenti rei liquere poteſt de vulgari: quæ
ideo non ſine myſterio per Legiſlatorem ſic appellata
eſt, ſecundum Alber. in rub. colum. 4. ſub num. 5. de
vulg. & pup. cuius exprimit aliqua Pau. Leo. in d. trac.
in cap. de vulgari. num. 36.

10 Secundò clariùs † conſtat ex formula verborum ſua
conditionali negatiua, quæ eſt, poſt hæredis inſtitutio-
nem communiter expreſsè: quandoque tacitè factam,
hac conditione negatiua ſic formata: ſi mihi Lucius
Titius hæres non erit, tunc Seius mihi hæres eſto: ita
ponit tex. in l. 1. de vulg. & pupil. Salyc. in l. fin. in pri.
no. C. de inſti. & ſubſt. dicit, quòd vulgaris expreſſa ſuà
natura ſit verbis negatiuis. & Paul. de Caſt. in d. l. 1. nu. 3.

ver. in tex. ibi, Lucius Titius. quòd vulgaris concipitur verbis negatiuis, & ſi poſſet concipi per verba affirmatiua, quando tamen habent implicitam negatiuam: vt, Inſtituo Titium, & Seiũ ſubſtituo, intelligitur, ſi Titius hæres non erit. per no. in l. Gallus. §. 1. de lib. & poſth. & Bart. in d. l. 1. in 3. q. num. 16. 17. tenet, vulgarem, ſiue expreſſam, ſiue tacitam, quoadeum inſtitutum primum, cui fit ſemper fieri, & ſubintelligi facta, per verba negatiua & priuatiua, & illud nunquam fallit, quem ibi omnes ſequuntur, & Zaſ. in d. tract. c. 1. de vulgari. col. 2. nu. 2. & Pau. Leo. in d. tract. in c. de vulgari. nu. 48. & Rip. in d. l. 1. nu. 101. & 102. dicit, quòd reſpectu ſubſtituti ſemper inſpiciendum eſt, quibus verbis inſtituto facta ſit ſubſtitutio, quia primum extremum, in ſubſtitutione attendendum, Bar. ibidem, & Doctor. appellant. ita cognoſcitur forma, & eſſentia vnius ſubſtitutionis ab altera, inferendo in ſubſtitutione vulgari, quòd iſta ſemper fiat verbis negatiuis, aut expreſsis, aut ſubauditis, aut à lege tacitè ſubintellectis, quod probat ipſius vulgaris cognitionem per me ſupra præmiſſam, per hæc verba: Ea mihi præmoriente, vel hærede non exiſtente, ſi non remaneret filius, vel quib. deficientibus, omnib. decedentib. ſubſtitutio eſt vulgaris tñ. Rui. conſ. 99. nu. 10. l. 11. Soc. Iu. conſ. 102. col. 3. & et ſeq. li. 1. conſ. 180. nu. 56. & ſeq li. 2. refert Zanc. in §. cum ita. nu. 246. l. hæredes mei. ad Tre. Conſtare. n. de vulgari, dum per verba, quib. ſolet fieri, vulgaris ipſa dicitur, ſi tales hæredes non erunt, &c. ex not. per Gloſſ. in §. qua ratione. Inſtit. ne pupil. adducit Socin. Iun. d. conſ. 114. colum. 3. num. 10. lib. 1. habuit forſan à Dec. per eadem verba ferè loquente, in conſil. 529. num. 2.

11 Verba † autem illa conditionalia negatiua, ſi hæres non erit, &c. interpretãtur, & verificãtur, vno ex duobus caſibus in eo, cui facta eſt ſubſtitutio, negatiuè implendo vno, quia inſtitutus vel noluit: altero, quia vel non potuit eſſe hæres, vt per text. iam in alleg. l. cum proponas. C. de hæred. inſtit. & ibi Bart. & alij not. in d. l. prima, numero. 13. Ripa. num. 87. & Socin. num. 14. dicendo cum Bart. tranſire Doct. addit tertium caſum, quo etiam negatiuè in teſtatore non errante Bald. in dicta l. cum proponas. num. 2. fit locus vulgari. ſ. vel ſi inſtitutus alium hæredem non fecerit: per l. ſi paterfam. ff. de hæred. inſtit. & ponit in conſil. 20. columna 6. verſ. nec obſt. ſi diceretur. lib. primo, & Zaſ. in d. capit. 1. de vulgari. colum. 3. num. 9. & Pau. Leo. in d. cap. de vulgari. num. 58. In iſto autem tertio caſu plura diſcutiunt Docto. circa duo. Primum, de iure ſubiectionis in inſtitutum: vt de iure domini, in ſeruum inſtitutũ: de iure patrio, in filium inſtitutum: de iure patrimonij, in Monachum inſtitutum: & de iure fiſci, in indignum inſtitutum, quando excludat vulgarem. Alterum eſt de iure tranſmiſsionis, ex inſtituto ad ſuos hæredes & ſucceſſores, quando impediat eſſe locum vulgari ſubſtituto ne meam aſſumptam dubitationem, eiuſq; interpretationem, & demonſtrationem vulgaris nimium digrediar. quoad primum, de iure ſubiectionis in inſtitutum in occurrentia vulgaris ad inſtitutum aliquem ex ſubiectis nominatis, lectorem remitto ad ſcripta per Bart. Bald. Angel. Salyc. in dicta l. cum proponas, & Socin. in dicta l. prima. num. 15. vſque ad num. 36. Rip. num. 115. 116. 142. 150. 155. Poli. in dict. tract. de ſubſtitu. de ſubſt. vulgari. in tertia particu. per totum. Zaſ. in dict. cap. de vulgari, num. 9. 10. 11. 12. & per Angel. Aret. in tract. de teſta. in Gloſſa 84. & Pau. Leo. in dict. cap. de vulgari. nume. 58. & ſequent. Quoad alterum, de iure tranſmiſsionis, quando facit ceſſare vulgarem, etiam remitto ad dicta loca: Baldus in dicta l. cum proponas. num. 5. & Ruin. num. 49. vſque ad num. 71. Soci. in d. leg. prima. num. 17. & ſequent. Rip. numero 129. & ſequent. Zaſ. in dict. cap. de vulgari. num. 13. & ſequent. & Pau. Leo. eo. num. 161. & Ant. Gomez. in d. commentom. 1. c. 3. de vulg. num. 25. & Alexan. conſ. 4. num. 35. li. 2. & ſatis clarè per Odd. Peruſ. de compendioſa in prælu. part. 2. in quæſt. 5. & Bal. in l. fin. in prin. num. 3. C. de bonis quæ li.

12 Circa duos alios caſus voluntatis, & impotentiæ ſciendum eſt, alterum expreſſum comprehendi, & verificari in altero, interpretari, ac exponi pro altero, vt dicere, ſi nolit eſſe hæres, ſi non poſsit eſſe hæres habeatur pro eodem dicto, ad non eſſentiam hæredis inſtituti, quæ tandem facit eſſe locum vulgari ſubſtituto: Pau. de Caſtr. in d. l. cum proponas. num. 2. Bart. in d. l. 1. num. 13. & Alex. num. 11. comprobando & dando quinque limitationes, & Iaſ. num. 24. & ſequ. & Soc. num. 13. verſ. demum ſecundo loco ſubtiliter tangendo limitationes. Alex. vndecim limitationes adducit, & ibi Rip. nu. 87. vſque ad nu. 98. examinando & limitando cum alijs, & vltra alios hanc regulam, & materiam, l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſthum. de vno caſu extendendo ad alium ſimilem, de qua etiam ibi latè per Bart. & alios Scribent. & plura ſcripſi ſupra lib. præceden. interp. 3. dubit. 1. ſolut. 3. veriſic. omiſit. & interpr. 3. dubit. 2. ſol. 2. ver. extenſam. & lib. 1. interpr. 2. dubit. 2. ſolu. vltim. verſ. 14. & Pau. Leo. in d. cap. de vulgari. nu. 71. vſque ad num. 112. latè inſiſtit, defendendo dictã communem concluſionem in vulgari, quòd conditio expreſſa, Si nolit eſſe hæres, comprehendat, & ſe extendat ad aliam, Si non poſsit eſſe hæres, & econtra. per doctrinam de extenſione nobis traditam, per text. in d. §. & quid ſi tñ. & in l. fin. C. de inſtit. & ſubſt. & in l. fi. C. de poſth. hæred. inſt. & l. iam hoc iure. de vulg. & pupil. hanc eandem eſſe commun. opi. refert Couar. in dict. c.

13 Raynutius. in ſuo §. 4. de vulgari. nu. 5. † vide not. caſum ad vulgarem deductum ad impotentiam hæredis per teſtatorem, quando priuauit in teſtamento hæredẽ, aliquo tempore tentantem, vel cogitantem committere aliquod delictum, ob quod bona venirent confiſcanda, ſic delicto commiſſo in vita teſtatoris, in eo locum habet vulgaris pro ſubſtituto, etiam contra fiſcum: Ru. conſi. 129. num. 5. 6. lib. ſecundo. In his autem locis ſuprà remiſsis, & ſi per alios, & per me in materia vulgaris ſubſtitutionis, & generaliter in materia aliarum ſubſtitutionum, & diſpoſitionum multa fuerint dicta de caſu trahendo, porrigendo, vel extendendo ad aliũ caſum: videtur tamen nunc omnino noſtrum eſſe non

14 omittere † caſus aliquos præcipuè, & ſpecialiter in materia noſtræ vulgaris contingibiles, & quotidianos referre, quibus in ipſa vulgari extenſio locum non habeat, & quas ad dictam concluſionem limitationes Doctores appellant, quoniam & ſic cognoſcimus, Vulgarem non vigere.

Primus quidem, à perſonis incipiendo, caſus eſt Pone, Teſtator filijs maſculis, poſthumis hæredibus inſtitutis, ſubſtituit ſuos fratres, ipſis deficientibus, ſubſtituit eorum filios maſculos, prius & filius teſtatoris hæres, & fratres ſubſtituti deceſſerunt cum filijs. poſtea deceſſit teſtator. filiabus relictis, & dotatis, excluſis ab vniuerſali inſtitutione, & ſubſtitutionibus. Quæritur, An filij fratrum ſuccedere poſſint ex aliqua vulgari ſubſtitutione. ex facto, argumentis hincinde adductis, eos non ſuccedere, reſpondit Iaſ. in conſil. 220. lib. 1. ea præcipua ratione in fundamentis allegata, & in reſponſionib. firmata, quòd caſus ſubſtitutionis, factæ ſolis fratribus eueniens extendi non debet ad filios fratrum, nec ad alium caſum eorum ſubſtitutionis: quia caſus vulgaris ſubſtitutionis pro vna perſona ſubſtituta, non extenditur ad aliam perſonam, per iura, & deciſ. ibi per eum alleg. & tenent Alexand. in dicta l. prima, ſub numero vndecimo, verſicul. & in quantũ. Bartol. de vulgar. pupil. ibi Socin. ſub num. 14. verſi. ſecundò limita.

15 & Ruin. num 43. & Rip. nu. 92. dicit, idem † eſſe ſi facta

extenſio

extenſione variatio contingat in perſona vel inſtituti, vel ſubſtituti, & quòd ita communiter Doct. ſequuntur, licet quoad perſonam inſtituti, videatur refricare in dubium Oldr. conſi. 177. teſtator, quod tamen ſequitur Alexand. conſi. 1. nu. 13. lib. 1. & dato, quod eadem ratio, & eadem mens præſumpta teſtatoris concurrat in alia perſona, vel veriſimilis diſpoſitio teſtatoris, ſi de eadem perſona cogitaſſet, talem extenſionem tamen non fieri rurſus, firmat Iaſ. in conſi. 228. colum. 2. libr. ſecundo, idem probat Dec. in pluribus ſuis conſ. & conſil. 211. colum. penult. num 5, conſi. 287. colum. 4. conſi. 451. num. 8. conſi. 291. colum. 3. & conſi. 314. colum. fina. verſ. tertiò, loquens in vulgari. & conſi. 377. num. 3. & alibi, & Alexandr. conſil. 31. ſub num. 5. & refert. Aymo conſi. 98. colum. pen. num. 13. & Marſi. Singul. 498. ita eſſe veram. & communem theoricam, dicit Bero. conſil. 63. ad num. 25. & conſi. 152. nume. 1. lib. 2. & Ceph. conſi. 107. num. 18. & ſequent.

16 Secundus caſus eſt † extenſionis non fiendæ ad alium caſum, nec ſequatur abſurdum, quòd ſubſtitutus extraneus præferatur magis dilecto per teſtatorem, & contra eius voluntatem præſumptam: vt l. cum auus. de cond. & demonſtr. & l. cum acutiſsimi. C. de fideicom. vt ſi filius ſit inſtitutus hæres, & ei nepos naſciturus ſubſtitutus ſit, & poſthumo nepoti Titius ſit ſubſtitutus, repudiante filio hærede primo, nec non & repudiante nepote, & poſthumo, Titius ſubſtitutus non admittitur ratione euitandi abſurdi, ne excludat nepotem contra mentem præſumptam teſtantis, cum ſubſtituentis potius in ſuitatem, quàm in hæreditatem, ne teſtamentum rumperetur, vt per gloſſa, ſic declaratam per Bartolo. Caſtr. Imol. & Alexandr. in leg. ſi mulier. §. primo, de vulgar. & Pupil. ita Alexan. in dict. l. 1. ſub. num. 11. verſi. & primò adde eo. & ibi. Socin. ſub num. 14. verſic. quartò limita. ibi Ripa. nume. 97. quòd procedere intelligit, ſi de tale maiore dilectione conſtet ex ſerie teſtamenti, ſimpliciter adducit Bero. conſ. 102. nume. 31. libr. ſecundo, quia exiſtentia ſui hæredis iſto caſu, excludit ſubſtitutum: Bald. in tract. de ſubſtitu. in rub. de vulgari. colum. pen. ſub num. 31. ac etiam excludit maior dilectio inſtituti deficientis eſſe hæredẽ, defendit Iaſ. in dict. l. cum proponas. colum. 3 in prima limitatione, & in dicta l. prima, num. 31. & ſentit. Pau. Leo. in dict. cap. de vulgari nume. 116. Hunc caſum comprobat & Hier. Zanch. in repet. §. cum ita l. hæredes mei ad Trebel. num. 271.

17 Tertius † caſus eſt non porrigendus ad alium omiſſum in vulgari, quando is omiſſus ſit diſsimilis expreſſo, & is etiam expreſſus non ſit de contentis de ſui natura in ipſa vulgari includentibus vtramque noluntatem, & impotentiam, ſed expreſsit vnum caſum indiuiduum, quòd ſubſtitutio facta eſt de Titio, ſi naſcatur poſthumus, & ſic ad certum caſum & tempus natiuitatis poſthumi, quando poſsit adire, qui cum natus non fuerit, caſus iſte eſt diſsimilis expreſſo, ſi naſcatur, & ſic de alio tempore, quando non poſsit adire, diſsimilis enim dicitur, quando per ipſum omiſſum ſic purificatur ſubſtitutio, & eo modo. vt fuiſſet purificata, per expreſſum declarat Ripa in dicta l. prima, num. 93. ideo ſubſtitutio de Titio facta ceſſat, argu. l. commodiſsimè, de liber. & poſthum. & l. ſi quis ita ſubſtituerit, de vulgar. & pupil. & l. pater Seuerinam, de condition. & demonſtrat. & not. per gloſſ. Bartol. Alexand. & alios in l. ſi mater. §. primo, de vulg. & per Angel. in ſpecie in conſilio 51. Simon. ad fin. & in conſil. 93. Niſi inſpectis, col. fin. & in l. prima, §. ſecundo, de vulg. licet deciſ. hæc Angel. videatur dubia per l. fin. C. de inſtitut. & ſubſtitut. & ſcripta per Alexandr. in dicta l. ſub numero ſecundo, & per Socin. ibi ſub dicto numero decimoquarto in tertia limit. tamẽ ibidem Ruin. n. quadrageſimoquinto, in fin. dicit, quòd iſta opinio Angeli eſt rationabilis, & non eſſet malum in practica pro ea conſulere, cum pro ſe habeat authoritatem Bartol. Alexandr. & Aret. in locis ibi per eum allegat. & aliorum allegat. per Hier. Zanch. in dict. repet. §. cum ita l. hæredes mei. ad Trebel. numero 270. Quam ego tenendam arbitrarer, ſi præciſa mens teſtatoris cognoſceretur, & reſtricta ad caſum expreſſum per ea, quæ infrà dicam. & per deciſ. Oldr. in conſilio 141. Thema tale eſt, Dominus Guid. vbi maximè in colum. fina. adducit ſubſtitutum non admitti, quando vulgaris ſubſtitutio concepta ſit, ſub alia conditione, non veniente ex natura vulgaris, & eiuſdem in conſilio 142. & ſequent. vbi non eſt locus vulgari, factæ in defectu plurium poſthumorum, ſi vnus ſolummodo ſit natus. & defecit, ita à caſu omiſſo arguit per dictam l. commodiſsimè, & eundem in conſilio 177. teſtator, vbi ſubſtitutus poſthumo ſecundo loco naſcituro, & non nato, etiam primo poſthumo nato deficiente, non admittitur, ex pluribus rationibus, & maximè, ſi is, cui facta eſt ſubſtitutio ex habituali poteſtate non poteſt capere, quia nunquàm fuit in rerum natura, & quia conditio aſcripta decedenti, nunquàm extitit, cum non natus non poſsit decedere, per l. qui duos. ff. de manu. teſtam. ita excluditur ſubſtitutus per l. qui habebat, de vulg. & has vltimas rationes maximè firmat Alexandr. in dicto conſilio primo, ſub numero decimotertio, & eadem deciſ. reaſſumit & firmat Ioan. Andr. in addi. incip. cum patronus. in ſecunda, tertia, & quarta quæſtio. ad Spec. in titul. de teſta. §. primo, ad fin. ſequitur. Caſtr. conſilio 219. Viſis & conſideratis colum. prima, lib. primo, & Corn. conſil. vigeſimooctauo, colum. penult. verſic. verbum hæredum. lib. primo, & Ruin. conſi. 96. colum. fin. lib. primo, cum concordan. alleg. per Hier. Zanch. in dict. repet. §. cum ita. l. hæredes mei. nume. 151. de quibus tamen ſpecialiùs dicam infrà in proxima ſpecie pupillaris verſic. prima dubitatio. nec iſtam concluſionem turbet, quòd idem Zanch. ibidem numero quadrageſimoquarto dicat, dict. deciſ. Oldr. eſſe communiter reprobatam: quia poteſt procedere reprobatio in rationibus de ſubſtituto vltimo admittendo remoto medio ſubſtituto, per l. ſi Titius cohæredi. in princip. de vulgar. & pupil. ſecus eſt in rationibus, reſpicientibus extenſionem vnius caſus ad alium, quia in terminis caſus noſtri procedit dicta concluſio, quòd ſubſtitutio facta ſub conditione certi temporis, quæ non ſit de natura ſubſtitutionis, & facta ad certum tempus non trahitur ad alium caſum, nec ad aliud tempus firmat poſt Angel. Aretin. in l. quamdiu. 63. in fin. ff. de acquiren. hæred. probat Bero. conſi. 98. ad num. 8. lib. 2. explicando pro dicta diuerſarum rationum conciliatione, talem eſſe intellectum dictæ l. cohæredi. in princip. vt vbi latiſsimè per eum in toto dict. conſ. & in conſi. 63. nume. 29. 30 eo faciunt ſcripta per Fulg. in conſi. 49. Ex facto proponitur, colum. pen. verſic. ita quoque ſubſtitutionem, & latiùs in ſpecie per Socin. conſil. 218. colum. pen. & fin. libr. ſecundo, vbi caſus vulgaris. Si deceſſerit, non extendit ad caſum decedentis cum filijs vti oppoſitum, vt infrà.

18 Quartus † caſus eſt, quando vulgaris ſubſtitutio facta eſt ſub conditione voluntaria, quæ non ſit de neceſſarijs ad eam, vt ſi teſtator inſtituat Titium, & Titio decedenti ſine filijs ſubſtituat Gneũ, quòd ſi caſus mortis Titij cum filijs acciderit. viuente teſtatore, talis caſus etiam impotentiæ omiſſus non comprehenditur ſub caſu expreſſo, non verificata conditione voluntaria mortis inſtituti ſine filijs, quam teſtator apponendo, videtur potius cogitaſſe de modo implendo, quàm de effectu ſequendo, vt eſt commun. opin. Bartol & aliorum in dicto §. & quid ſi tantum, in ſpecie cum mul-

tis deciſ. ponit Socin. in dicta l. 1. ſub nume. 14. in 8. limit. & ibi Ripanum. 95. & ſequent. idem Socin. conſil. 140. colum. pen. lib. 1. & Ruin. conſil. 93. colum. 3. nu. 2. & conſil. 97. nume. 5. Aymo conſi. 62. ad num. 2. Fulg. in alleg. conſil. 49. colum. penult. verſic. quòd maxime oriatur & Bero. dic. conſil. 63. nume. 23. & conſi. 128. n. 38. & Socin. Iun. conſil. 102. colum. pen. & fin. lib. 1. niſi conſtaret de voluntate teſtatoris contraria, quòd etiam in conditione voluntaria fieri debet extenſio ad caſum omiſſum ſimilem in effectu, Deci. conſi. 427. colum. fin. nu. 2. Socin. Iun. conſi. 106. num. 23. lib. 1. & Curt. Iun. conſi. 83. colum. 5. ſub num. 5. & Pariſ. conſi. 20. colum. 4. ad num. 41. lib. 3.

Quintus caſus eſt † vulgaris ſubſtitutionis expreſſus, non trahendus ad caſum omiſſum, etiam ſimilem, vbi ſubſtitutio facta ſit ſub certa conditione aliqua negatiua, vel affirmatiua adimplenda in aliquo certo caſu, per voluntatem, ſeu impotentiam inſtituti, & caſus ipſe purificandus cum ſubſtitutione ipſa, ac eius ſermo ſit conceptus verbis taxatiuis, limitatiuis, & reſtrictiuis, vt ſunt verba hæc, tunc & eo caſu tantum, caſu prædicto, vt ſupra, tunc & eo caſu, nam per hæc verba caſus expreſſus ſi non euenit, vt exprimitur, non debet extendi ad omiſſum, & ſimilem doct. in pleriſq; maximè in conſilijs tradunt, vt Bald. conſi. 57. item inſtituo colum. 2. verſic. tertiò eſt conſiderandum, lib. 2. vbi de verbis. & in eo caſu Anch. conſil. 356. ex ſerie teſtamenti. colum. 2. verſ. 3. hoc probat, vbi de † verbis, Tunc &
20 eo caſu. Roman. conſi. 131. prima dubitatio. num. 2. vbi de verbis, Tunc & eo caſu. & conſil. 138. noua ſuperuenit. colum. 1. verſic ſecunda, quia idem in eodem caſu Ioan. de Ana. in conſi. 66. viſis his, colum. fina. verſic. & hoc expreſſe: & Socin. conſi. 259. colum. 3. verſic. confirmatur præmiſſa. lib. 2. vbi de verbis, Tunc & eo caſu, & in conſil. 5. colum. pen. ſub verſi. tertiò moueor, lib. 3. vbi de dictione, tunc, de eadem dictione Alexan. conſi. 101. colum. 3. ſub num. 12. lib. 7. firmat idem Dec. conſ. 63. colum. 1. nume. 2. & conſil. 89. colum. 3. verſic. poſtremò prædicta. & conſili. 273. colum. pen, verſic. & prædicta concluſio. vbi de verbis, in eo caſu. & conſili. 287. colum. 5. ſub num. 10. vbi de verbis, Modo, quo ſuprà. & conſil. 314. colum. 2. num. 4. vbi de dictione, Tantum, & conſil. 332. vbi verba, Tunc, & eo caſu, in vulgari excludunt tacitam pupillarem, & Ioan. Ant. Alexan conſil. 31. colum. ſecunda, num. 5. vbi de verbis, Eo caſu, & eis caſibus, & Grat. conſil. 124. num. 37. lib. primo, & Pariſ. conſi. 86. num. 34. lib. 2. vbi de verbis, Dicto caſu, dictioneque, Tunc. & conſi. 73. num. 31. eo. vbi de verbis, Et eo caſu. Aymo conſil. 98. nume. 6. vbi de verbis, In caſu prædicto eueniente, & Bero. conſ. 49. in fin. de verbis, Tunc, & eo caſu, & conſil. 79. num. 8. In caſu, & caſibus prædictis. & conſ. 99. nume. 9. lib. 2. & Goz. conſil. 4. nume. 23. 24. vbi de verbis, Eo caſu, vide de his etiam, & alijs verbis reſtrictiuis, ſuprà lib. præceden. in fin. & Gualden. de arte teſtandi, tit. quinto, cau. 5. num. tertio, & ſequent. Cephal. conſil. 323. n. 31. 32. & de his concord. collect. per Hyppol. Riminald. conſi. 199. nume. 216. his quidem verbis concepta, ſubſtitutio vulgaris ad omiſſum alium caſum, etiam ſimilem, non extenditur, Exponuntur enim hæc verba, Eo caſu, hoc eſt aliquo caſu, ex enumeratis, adueniente eo caſu. habeat locum ſubſtitutio, ſecundum Socin. conſi. 250. ad fin. verſic. quarta ratio. lib. 2. & Curt. Iun. conſ. 72. colum. 2. num. 5.

21 Sed hanc concluſionem, caſumque † iſtum, ex diuerſa voluntate, & mente teſtatoris, collecta, ex æqua dilectione perſonarum, vel ratione agnationis conſeruandæ, in caſu omiſſo euitare in reſponſis quandoque teneant Doct. trahendo ſubſtitutionem ſæpiùs fideicommiſſariam ad caſum ipſum omiſſum, vt Deci. conſilio 227. colum. penult. in fin. verſic. non obſtat, quòd extenſio, vbi limitat, quando verba conueniunt, etiam caſui omiſſo, & quando aliter appareat de voluntate teſtatoris, cogitantis potius effectum, quàm modum, propter rationem agnationis conſeruandæ, ſequitur, & comprobat Pariſ. conſil. 20. numero 36. 37. & conſil. 50. colum. pen. nume. 51. & ſeq. & conſil. 66. nume. 65. & ſequent. lib. 3. Menoch. conſil. 117. nume. 29. & Goz. conſil. 64. ad fin. & Socin. Iun. conſil. 106. nume. 27. & ſequent. & conſil. 114. num. 29. lib. 1. & Bero. conſi. 102. ſub nume. 40. verſic. nec obſtant iura. lib. 2. & Cephal. conſil. 196. num. 23. lib. 2. & Marzar. Vincenti. conſi. 4. faciunt verba tex. in l. talem. §. fin. ff. de hæred. inſtitu. ibi, non enim hunc caſum teſtatorem voluiſſe excludere, palam eſt, neque verba omnino repugnant, cum pluribus ſimil. de mente teſtatoris præferenda verbis, & eorum ſignificationi, alleg. per Bero. conſil. 110. num. 37. lib. 2. & Dec. conſil. 227. nume. 2. & Socin. Iun. d. conſi. 106. num. 29. loquens in vulgari & in ſpecie per Rolan. à Val. conſi. 70. nume. 49. & ſequent. lib. 3. de his enim videtur intelligere Marzar. de fideicom. mater. in 2. par. in q. 24. & d. conſ. 4. in eodem caſu, idem clarè probat, Hippol. Rim. conſil. 21. nume. 55. & conſi. 23. nume. 214. & 215. Id autem facilius admittendum eſt, vbi ſolū aduerbium temporis, Tunc, appoſitum eſt, quaſi ad vulgarem ipſam concipiendam requiſitum, vt l. 1. ibi, tunc Caius Seius hæres, &c. de vulg. & pupil. & l. Gallus in princip. & ibi in §. & quid ſi tantum. Galliau. decl. ... rat & notat ſub nume. 14. in 4. not. de liber. & poſt. Secùs videtur, vbi adeſſet cum dictionibus, Tunc & eo caſu, adiecta taxatiua tantum, & fortius dictio, & non aliter, quia alia extenſio non fieret, Gualden. de arte teſtan. cau. 5. nume. 5. 6. tit. 5. niſi & iſto caſu ad eos fieret extenſio, qui comprehenderentur ratione connexitatis, vt ſingulariter tradit. Ang. in l. his ſolis. in fin. ff. de cond. indeb. facit idem conſi. 358. Titius ad princ. &
22 intellige, vt per Alci. conſ. 91. num. 8. 9. lib. 9.

Redeundo ad principalis † vulgaris noſtræ duos caſus, præcipuè eam nobis oſtendentes, & noluntatis, & impotentiæ hæredis inſtituti, rurſus dicendum eſt, quòd nolumatis caſus contingit per applicationem & expreſsionem voluntatis ad partem negatiuam, vel verbis, vel geſtis apparentem, verbis, vt quòd inſtitutus dicat, Nolo eſſe hæres, geſtis, vt quòd hæres faciat actus, ex quibus inducatur repudiatio, vt tradit Bald. in dicta l. cum proponas. ad fin. C. de hæred. inſtit. Alter verò impotentiæ caſus euenit, quocunque modo, quo hæres eſſe non poteſt, vel impotentia naturæ, cum hæres poſthumus inſtitutus non naſcatur: vt l. fina. C. de inſtitu. & ſubſtit. vel cum moritur, viuente teſtatore, l. prima, §. pro ſecundo. de caduc. tollen. & l. ab omnibus §. cum quidam de leg. 1. vel cum moritur poſt teſtatorem, attamen ante aditam hæreditatem. dict. §. cum quidam. & leg. 3. in princip. de adi. leg. Barto. conſilio 48. nume. 3. & Curt. Sen. conſil. 76. colum. penul. vel impotentia iuris, vt cum inſtitutus, quia ſpurius, vel aliter, incapax ſuccedere non poteſt, vt l. ſecunda, C. de hæred. inſtit. vt de inſtituto incapace & ſubſtitutione ei facta, vti vulgari valida firmat Angel. conſil. 204. quidam Bartholomęus ad fin. latè comprobat Socin. Iun. conſil. 106. nume. octauo. & ſequent. libr. primo, & ſi plura in diuerſo caſu in contrarium arguat, ita tamen reſidet Anguſo. Placenti. in materia vlti. voluntat. conſil. decimoquarto, ad fin. idem firmat Ant. Gomez. in comment. iur. tom. 1. cap. decimo, numero vigeſimonono, ſub verſi. & idem eſt, & Grabri. Eugub. conſil 104. vel impotentia facti, vt adire non poteſt ob pendentiam vētris. l. vētre. ff. de acquir. hæred. vel propter errorem teſtatoris, vel alijs ſimilibus modis accidit, quòd inſtitutus, hæres non poteſt eſſe hæres, &

tunc

tunc cognoſcimus ſubſtitutionem vulgarem, quæ facta
reperitur, locum habere, & ab ea teſtamentum vires, &
validitatem ſuſcipere: vt leg. 4. §. fina. & ibi Bartol. ad
fin. declarat, de liber. & poſthum. & in dicta l. prima,
nume. nono, de vulgari. & in dicta l. fina. numero ter-
tio, C. de inſtit. & ſubſti. & Bald. in dicta l. cum propo-
nas. colum. fina. numero octauo, & Socin. in dicta leg.
prima, nume. 14. & Curt. Sen. conſil. 76. colum. penul.
& fin. & Alexand. conſili. 188. colum. ſecunda, nume.
ſexto, libr. ſecundo, & Calca. conſil. 107. colum. ſecun-
da, verſic. iſta ſubſtitutio, & Dec. conſil. 416. ſupra nu.
quintum, & conſil. 526. colum. prima, nume. 2. 3. vires
enim & initiũ accipit teſtamentum, etiam à tacita vul-
gari, ſicut ab expreſſa per plures deciſ. ita probat eſſe
magis commun. opin. Alexand. conſili. primo, colum.
quarta. ſub nume. vndecimo, libr. primo, & dicto conſ.
188. colum. ſecunda, num. quinto, libr. ſecundo, per l.
per filium de vulg. & pupil. & ibi Imol. & alij Moder.
not. & Ruin. in dict. l. 1. nu. 88. de vulg.

23 Tertio modo alio præmiſſo, † aut per teſtatorem
expreſſa, & quidem præ cæteris clariori, quoniam nul-
la clarior & melior interpretatio, & declaratio volun-
tatir teſtatoris haberi poteſt, quàm ea, quæ facta repe-
ritus ab ipſo teſtatore, vt latè ſcripſi ſupra libr. primo,
interpr. 1. dubit. 3. ſolu. 5. verſ. quarto caſu, & ita eſt vul-
garis expreſſa per teſtatorem cognita adiecto aduerbio
hoc Vulgariter, ſatis etiam vſitato apponi in teſtamen-
tis per Notarios ſcriptis, & appoſitis quoque in ſubſti-
tutione verbis obliquis, vt reſtituat tali, quem ſubſti-
tuo vulgariter, per hoc enim efficitur & cognoſcitur
directa vulgaris, per doctr. Bart. Bald. & Angel. in l.
quærebatur ſub num. 3. ff. de teſta. mili. probat Socin. in
dicta l. prima, in vlt. lect. calum. 2. ad fin. de vulg. & ibi
Ripa num. 113. ex verbis teſtamenti, dum dicitur vul-
gariter per fideicommiſſum, clarè de vulgari conſtare
etiam capiente fideicommiſſum, tenet Socin. Iun. conſ.
114. num. 2. verſic. ſecunda etiam ſubſtitutio. lib. 1. quo
caſu, de vulgari, & alijs. & de fideicommiſſaria, quæ ſic
exprimuntur, non eſſe dubitandum, dicit Deci in l.
precibus. colum. 14. num. 20. C. de impub. ita per d. l.
quærebatur. obliqua ſubſtitutio trahitur ad directam
per expreſſam defunct. voluntatem, dicit Caſtr. in leg.
verbis ciuilibus, colum. fin. ſub nume. ſexto, verſic. ſe-
cundus, de vulg. ibi Alexan. probat ſub numero ſexto,
verſi. hoc verum, ſi tamen appareat, & Aretin. in prima
colum. vltra med. dicit, facere text. in l. pater. §. fin. de
24 leg. 3. Guid. Pap. in quæſt. 533. teſtator habens dicit pro-
pter † hæc verba vulgariter, pupillariter, & per fidei-
commiſſum. teſtator exprimit tres ſpecies ſubſtitutio-
num vulgarem, dum dicitur vulgariter, idem, quòd
per hæc verba pupillariter, & per fideicommiſſum, de-
monſtratur ſubſtitutio expreſſa vel pupillaris, vel fidei
commiſſaria. & eſſe not. tenet Bald. in l. ſi frater. C. de
fideicommiſſ. & ex verbis, vulgariter & per fideicom-
miſſum apparere vtramque ſubſtitutionem ſpeciali-
ter, & expreſſè factam eſſe, & non in genere in compen-
dioſa dicit Socin. conſil. 100. ſub nume. 2. & conſil. 128.
num. 2. libr. 1. clarius refert & ſequitur Bero. conſi. 123.
num. 24. & conſil. 128. num. 7. lib. 2. exinde ipſa & no-
minatim dicitur facta vulgaris, Deci. conſil. 416. num.
10. idem in eo. caſu Cur. Iun. conſi. 33. ſub. n. 11. ita nemi-
ni debet eſſe dubium propter dictam clauſulam, vulga-
riter, & pupillariter, & per fideicommiſſum in termi-
nis ſuis cuilibet ſubſtitutioni congruis, & habilib. oſten
di claram, & expreſſam per teſtatorem ſubſtitutionem,
& vulgarem, & pupillarem, & fideicommiſſariam, vt
per Doct. firmatur in locis modò alleg. & per Dec. de fi-
deicom. in conſil. 95. ſub num. 4. verſic. ſed in caſu iſto.
& Pariſ. conſil. 11. num. 31. lib. 3. & Bero. conſi. 94. num.
9. & conſili. 124. numero 7. libr. 2. & in omnibus ſub-
ſtitutionibus. per Corn. conſili. 158. colum. 3. verſic.
25 tantum his obſtantibus. lib. 3. Aduerte † vbi in teſta-
mento reperitur ſubſtitutio facta verbis cumulatis cõi
bus, & obliquis, habenda eſt, ac ſi contineret dictam
clauſulam, vulgariter, pupillariter, & per fideic. ſecun-
dum caſum contingentium ſingulariter probat Capr.
tract. reg. concl. 113. in 5. ſpecie ſubſtit. compendioſæ, nu.
129. 139. & ſi eſſet omiſſa, cum ſit de conſuetudine No-
tarij eam apponere, habetur pro appoſita, & per ſupe-
riorem poteſt imponi, vt apponatur inſtrumento, etiã
leuato, Hier. Cag. vbi plura de hac clauſula ſcribit in d.
l. precib. n. 238. cum præceden. & ſeq. limita tamen hæc
& ſequentia, preſertim quod pupillarem, vel fideicom-
miſſariam, vbi ex diſpoſitis per teſtatorem apparere
poſſet perplexitas, & repugnantia talis, quòd nec pu-
pillaris, nec fideicommiſſaria poſſet habere locum, vt
ex facto reſpondit Bero. conſi. 63. poſt nu. 7. & conſi. ſeq.
Poſt num. 8. lib. 2. quòd demum in idem incidit, dictam
clauſulam non conuenire terminis habilibus ipſarum
ſubſtitutionum, vt conuenire debet per alleg. nunc ſu-
prà, vt maximè, quando teſtator dixit, Vulgariter ſub-
ſtituit decedenti ſine filijs, cum intellexerit de fidei-
commiſſaria, hæc adiectio, Vulgariter, ſuperuacua eſt,
Oldr. conſ. 45. cum in narratione, ſequitur & compro-
bat Aym. conſi. 305. col. 2. verſ. ſecundo, pro hac conclu
ſione, vbi in col. ſeq. verſic. ſecundo reſpondeo, idem
probat de ſuperfluitate dictionis, Pupillariter, poſitæ
ſubſtitutioni factæ maiori & extraneo, vt per Ripã. in
26 l. 1. ad. fi. de vulg. & pupil. poſt Bar. & alios ibi.

Vnde nunc ex dicta vſitata † clauſula, vulgariter pu-
pillariter, & per fideicommiſſum, non omittam ali-
quos inſtituto noſtro interpretandi vltimas volunta-
tes accommodatos effectus proferre.

Primum, quòd ea in caſibus ſuis euenientibus de-
monſtrat nobis vulgarem, pupillarem, vel fideicom-
miſſariam ſubſtitutionem claram, & expreſſam, non
generalibus, ſed ſpecialib. verbis, in Doct. alleg. ſupra
dicunt, & probatur, quia conceptus eſt ex aduerbijs,
Vulgariter, pupillariter. Quæ ſecundum Donat. Gram.
ſtant iuxta verbum, & eo nituntur eius ſignificationẽ
explanando, & implendo, & vt ſunt qualitatis, & reſpi-
cientia modum, qualificant, & modificant verba ipſa
modo ſuo requiſito ad vulgarem, & pupillarem: vt, Si
talis non erit hæres, vel ſi intra pubertatem deceſſerit,
vt dict. l. 1. de vulg. & in princip. Inſtit. de pupil. ſubſtit.
& adhærentia etiam verbis communibus, & obliquis
efficiunt ea directa, d. l. quærebatur. & ibi Bart. Bald. &
Ang. firmant, ff. de mili. teſta. & Iaſ. conſ. 99. col. 4. verſi.
tertiò ad idem facit. libr. 4. vt ante dictum eſt, ſiue po-
ſita ſint vnico contextu orationis ipſarum ſubſtitutio-
num, ſiue diuerſa oratione, poſtea vt volens dictus te-
ſtator prædicta valere vulgariter, & pupillariter, &c.
Bart. in d. l. centurio, ſub num. 38. in 4. quæſt. princip.
& ibi aduertit Ripa ſub nume. 171. & Bald. in d. l. ſi fra-
ter. C. de fideicom. & Hier. Zanc. in repet. §. cum ita l.
hæredes mei. num. 813. ad Trebel. multum enim refert,
ſubſtitutionem quam libet apparere verbis ſpecialibus
ad tollendam omnem eius ambiguitatem: l. nam hoc
iure. ad fin. & ibi Bald. & Aret. de vulgari. & pupillari,
maximè ad excludendam matrem. Guid. Pap. in d. q.
533. & Bero. conſil. 127. nume. 5. ad fin. lib. 2. & exinde
ceſſare multas difficultates, in quib. D. laborant dicit
Dec. in d. l. precibus. col. 14. n. 20. ibi Sebaſt. Sapia in fin.

27 Secundus † effectus eſt, quòd dicta clauſula præbet
electionẽ ſubſtituto veniendi, ex qua velit ſubſtitutio-
ne, vel directa, vel fideicommiſſaria, per text. in l. recuſa
re. §. Titius. ff. ad Trebel. licet in hoc ſit opin. Imol. in d.
§. Titius. & in cap. Raynutius. de teſta. quòd quælibet
ſubſtitutio ex dictis verbis capiat robur pro ſubſtituto
in caſibus ſuis, vt vulgaris ante aditam hæreditatem,
pupilla-

pupillaris; ſi inſtitutus filius decedat ante pubertatē, & fideicommiſſaria, ſi decedat poſt aditam hæreditatem, & poſt pubertatem, & hæc opin. ſit per multos approbata, vt refert Alex. in d.l. centurio ſub nume. 95. & ibi per Rui. ſub num. 66. Rip. num. 170. Soc. Iun. nu. 313. & Ber. conſil. 18. col. pen. & fin. in princip. lib. 2. ſentit Gui. Pap. in d. q. 533. & in compendioſa tenet Deci. in d. l. precibus. num. 30. tamen com. opin. eſt Bart. Ang. Caſt. & Alex. in d. §. Titius. latè defenſa per Alexand. in d. l. centurio. colum. pen. & fin. & Aret. in colum. pen. cum quibus pertranſit Galiaul. ſupr. num. 105. quòd electio ſit ſubſtituti, an velit ſuccedere ex directa, vel fideicommiſſaria, per d. §. Titius. & l. ſi quis ſeruo. ff. de manu. teſt. quando caſus etiam concurrit pro directa, & pro ſubſtituto, vt, ſi inſtitutus non fuerit hæres, vel morte, vel repudiatione, vel alio impedimento, vel filius inſtitutus deceſſerit intra pupillarem ætatem, & poſsit concurrere caſus pro fideicommiſſaria, vt eſt caſus in dicto §. Titius. cum vulga. & per Socin. conſi. 94. num. 7. lib. 4. & cum pupillari, quia & pupillus poteſt grauari fideicommiſſo, l. inſtituta. §. pupillus. ff. ad Trebel. & eius hæres cogi poteſt, vt adeat, & reſtituat. l. poſtulante. in princip. l. quia poterat. §. eo ponit Ruin. conſil. 105. colum. fin. verſic. nec obſtat. dum dicebatur, quòd ſaltem. lib. ſecundo. alias tali concurſu ceſſante, non daretur electio, not. in l. legato generali, de legat. 2. & in l. 1. de rebus dub. vt in vulgari, ex qua ſola ſubſtitutus tunc ſuccedit, Zaſi. dicto tracta. de ſubſtit. cap. quinto, num. 27. ad fin. caſu ergo dictarum ſubſtitutionum ſimul & eodem tempore contingente, & eueniente, datur electio ſubſtituto, ſecundum com. opin. ſic firmatam, & atteſtatam per Guid. Pap. in q. 532. & Corn. dict. conſi. 158. colum. 3. lib. 3. Soc. conſi. 20. colum. 5. ad fin.
28 verſ. inſuper etiam videtur. lib. 1. vbi defendit † intelligi electam vulgarem excludentem matrem ab hæreditate teſtatoris patris ipſius filij, & in conſi. 144. colum. 2. eo. lib. 1. & conſi. 270. colum. 2. verſ. ſecundò reſpondeo lib. 2. & Rui. d. conſ. 105. colum. fin. ver. cum ergo, & plene Pariſ. conſ. 36. col. pen. num. 40. & ſeq. lib. 2. vbi reſpondet Dec. in d. l. precibus, num. 20. danti limitationem, quoad compendioſam, quod etiam idem tandem firmat & tenet Bero. d. conſ. quod etiam poteſt intelligi hoc modo, ſi inſtitutus velit repudiare, ſubſtitutus per dictam clauſulam habet duplicem viam, primo, quod acceptet repudiationem vel alium caſum ipſius vulgaris, & ſuccedat ex vulgari: ſecundò, quòd non acceptet talem repudiationem, vel caſum, ſed compelli faciat ad adeundam hæreditatem: iux. l. nam quod. §. 1. ad Trebel. poſtea conſequatur ex fideicommiſſaria, ita tradit Pau. de Caſtr. in l. Iulianus. §. 1. num. 4. ff. de hæred. inſtit. Idem tandem firmat, & tenet Bero. d. conſil. 18. colum. fin. lib. 2. licet dicat opin. Inno. contrariam diſputatiue poſſe teneri, arguendo ab euitando abſurdo, ne ex pluribus ſubſtitutis vnus forſan eligat ex vulgari ſuccedere, alius ex pupillari, vel fideicommiſſaria, tamen de facili id tollitur, quia electio non impeditur ex diſcordia, quæ poteſt euenire inter plures eligere debentes, cum talis diſcordia dirimi poſsit, vel ſorte, vel iudice imminente, vt l. fina. in princ. com. de leg. & l. huiuſmodi. in fin. de leg. 1. & ibi Doct. ideo tandem commun. opin. tenet Ant. Gomez in ſuis comment. iuris, tom. 1. c. 3. de ſubſti. vulg. num. 7. etiam ſi non poſſet verificari, niſi in vulgari, in hac locum habet. ſ. ſubſtitutio, Zaſi. d. c. 5. nu. 27. & Corn. conſil. 35. colum. fin. verſ. nam eſt aduertendum. lib. 2. in pupillari. Nat. conſ. 395. nume. 34. Burſ. conſ. 19. numero 34.

29 Tertius † effectus eſt, quòd dicta clauſula, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, ob hanc adiectionem, Per fideicommiſſum, reſtituit filio inſtituto habenti vulgarem ſubſtitutum, & tribuit effectum exiſtentiæ ſuitatis ablatum, vel in magno diſcrimine poſitum, per vulgarem ſubſtitutionem, per l. ſi filius hæres de liber. & poſthum. & ibi Alexand. colum. 5. verſic. decimo facit. dicit ita magis communiter teneri gloſſ. & Doct. quòd per vulgarem ſit ſublata ſuitas, ſed dicta adiectio, Per fideicommiſſum, operatur, quòd ipſa ſuitas in filio habet effectum ſuum, vt probat Bal. & dicit menti tenendum in l. non iuſtam. in 1. opp. in fi. ad Trebel. ſequitur Caſt. conſil. 222. Super primo. col. fin. lib. 2. & Alexand. in d. l. ſi filius hæres. col. pen. verſ. quintò fallit. & Iaſ. dicit ſe ita conſuluiſſe & fuiſſe obtentum. in dict. l. 1. num. 51. de vulg. ſequitur & Ioan. Bapt. Caccialup. dicens, hoc nota perpetuò, quia per id euitabis multa contraria, in d. l. precibus. nume. 56. in fin. & Sebaſt. Sapia in rub. num. 30. C. de impub. Ruin. conſil. 165. colum. 2. num. 4. lib. 2. & Gualden. de arte teſtan. tit. 5. cau. 2. nume. 2. hoc verum eſſe intelligit Ang. in l. Papinianus. §. quarta. col. pen. verſ. vltimò ſcias. ff. de inoſ. teſtam. inſpiciendo futurum euentum, ſi ſubſtitutus velit hæreditatem ex fideicommiſſo, ſubſiſtit exiſtentia ſuitatis, per l. ita tamen. §. ſi pater. ff. ad Trebel. ſi velit ex vulgari, ceſſant remedia ſuitatis, vt ibi per eum, quem ſequitur Aret. in dict. l. centurio. col. antepen. verſ. vbi dixit: & appellat hoc Angel. not. verbum, & ſequitur Iaſ. in dict. l. ſi filius hæres. colum. fi. n. 67. veruntamē aſpice, quòd eo ipſo, dum teſtator fideicommiſſariam coniunxit vulgari, videtur voluiſſe, filium inſtitutum poſſe cogi adire, & conſequenter non tolli exiſtentiam ſuitatis, per d. doctr. Bald. in d. l. non iuſtam. tradit Alex. conſi. 4. num. 33. & conſil. 71. col. 2. num. 4. lib. 7.

30 Alius quidem notabilis, & quartus † effectus habetur ex dicta clauſula, quòd ſi inſtitutis filijs pluribus & pupillis. & puberibus facta ſit ſubſtitutio breuiloqua, vel reciproca, adiecta ipſa clauſula, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, licet ſine ea contineretur ſola vulgaris, omnibus inſtitutis conueniens, dict. l. nam hoc iure. §. 1. & l. 2. & l. quamuis. C. de impub. tamen per adiectionem d. clauſulæ interpretatur pupillaris, etiam facta pro pupillis, ſic etiam habentibus puberes ſubſtitutos, ſentit Bald. in dict. l. nam hoc iure. §. fin. colum. fin. dicendo, plenam eſſe ſubſtitutionem, vbi adijcitur, vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & ibi vī tex. iuncta gloſſ. fin. expreſſe comprobat, quod fideicommiſſariam, Alexand. conſi. 208. num. 23. lib. 6. & Socin. Iun. conſil. 128. num. 10. 11. lib. 1. & clarius Bero. conſi. 94. ſub nu. 26. lib. 2. pro vtroque caſu. & vulgaris, & pupillaris, habendo pro expreſſo per dictiones, vulgariter, pupillariter, in ſpecie ponit Gualden. de arte teſtan. tit. 5. cau. 7. nu. 2. quòd dictio, pupillariter, non ſine effectu operandi pupillarem operantur: Corn. conſil. 142. colum. 2. verſic. nec obſtant. lib. 4. & Ioan. de Ana. conſil. 41. probat & Pariſ. conſil. 36. colum. antepen. num. 34. & ſequen. lib. 2. per quam dictionem ſeu aduerbium, pupillariter, probatur voluntas teſtatoris circa pupillarem: ſentit Bart. in l. Lucius. colum. 2. nume. 6. ſed quæro, de vulg. arg. in l. in teſtamento. in fin. C. de teſt. mil. & in d. l. quærebatur. ff. eo. ad quam pupillarem refertur dictum aduerbium, pupillariter, vt declarat Guid. Pap. in alleg. quæſt. 535. etiam ſi ſuperſtites plures ſint impuberes ſimul omnes vocantur ad dictam pupillarem, per ea, quæ probat Bart. in dicta l. Lucius. colum. 2. & ſequent. ſub num. 8. & Ripa num. 22. & Pariſ. conſil. 36. num. 34. & ſequent. lib. 2. & Hier. Zanch. in §. cum ita. num. 469. l. hæredes mei. ad Trebel. Bero. conſil. 47. nume. 6. lib. 3. crederem poſſe euitari, quod Dec. in d. l. 2. num. 2. in fin. C. de impub. dicit, ver. prædicta, vulgariter, pupillariter, etc. inter ſubſtitutos impares in reciproca non continere pupilla-

pupillarem, eoq; aduerbium, pupillariter, intelligitur in caſu, quo poteſt adinuicem habere locum, dicit facere in arg. quòd dicit Bart. in l. ſi ſic. in princ. de leg. 1. Sed magis facit ad impediendum pupillarem ratio in æqualibus reciprocæ inſtitutorum & ſubſtitutorum, vt per Corn. conſ. 180. col. pen. lib. 1. poſt Bald. & Alex. in d. l. in teſtamento. quia reſpondeo, etiam reciprocam im paribus perſonis factam, poſſe continere pupillarem, vbi apparet de voluntate teſtatoris, per tex. in d. l. iam hoc iure. § fin. & ibi Bartol. & alij & in d. l. Lucius & in dict. leg. in teſtamento. & inficiari non poteſt, apparere per dictum aduerbium, Pupillariter, per alleg. ſupra ad primum effectum, & ſic verbis, & perſonis impuberibus conuenire ipſam pupillarem, per c. ſi pater. de teſta. in 6. & talem, vti ampliorem interpretationem in teſtamentis tenendam: l. in teſtamentis. de Reg. Iur. c. cum ſim. & vti magis fauorabilem pupillis. per ea, quæ adducit Bal. in conſ. 35. pater filio. lib. 2. & Iaſ. in l. ſi à ſubſtituto. in prin. de leg. 1. per tex. in princ. Inſti. de ſubſti. pupil. Verbum autem, inuicem, verificatur, & æquali talis ratio procedit in vulgari, vigente pariter inter reciprocè ſubſtitutos puberes, & impuberes, per dict. leg. iam hoc iure. §. fin. ibi. quo caſu in vtrunque euentum, quoniam verba ipſa, Vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, ſingula referuntur ſingulis perſonis, & caſibus, prout referri poſſunt, probat Gui. Pap. in alleg. q. 533. ad fin. ita in ſpecie ſentit Caſt. conſ. 18. Si bene. col. pen. ad fi. & col. fi. lib. 2. ſequitur Hier. Zan. in repet. §. cum ita. nu. 469. l. hæredes mei. ff. ad Trebel. facit, quòd ſcribit. Ruin. conſ. 107. ſub nu. 8. verſ. nec obſt. ratio ſua. & Aret. conſ. 155. col. 3. & ſeq. de ſingulis ſingula referendis, ad d. q. 533. ad fi. concor. vide ſupra libr. 1. interpr. 2. dubit. 2. ſolut. 8. verſ. octauò à conuenientia. lib. 2. interpr. 4. dubit. 2. ſolut. 2. ſuper verbo, Relatam. verſ. præterea animaduertēdū eſt. Similiter eadem verba in breuiloqua, effectum habent oſtendendi fideicommiſſariam, dicunt Imol. in di. leg. Lucius. columna fin. verſ. item adde. & Alex. in col. fi. num. 17. & Rip. in col. pen. num. 46. quæ intelligitur collata in tempus mortis vnius inſtituti: Alexan. conſi. 203. num. 3. lib. 5. alios referendo, ponit Gualden. de arte teſtan. d. tit. 5. cau. 29. verſ. ſecundum. & antè dictum eſt.

31 Quintus poteſt enumerari † effectus valde opportunus ad declarandam voluntatem teſtatoris in dubio extantem, quòd onus fideicommiſſi iniunctum poſt mortem filij hæredis inſtituti cenſetur impoſitum non ipſi filio, ſed ſuccedentib. ipſi filio: Bar. in l. qui duos. in fi. & in l. cohæredi. §. quod ſi hæredem. & ibi alij, de vulg. Alex. conſ. 12. col. fi. verſ. & in dubio. lib. 3. Iaſ. in d. l. precib. col. 11. & Pariſ. conſ. 81. num. 10. lib. 2. Lod. Bolog. in addi. ad Io. de Ana. conſ. 42. & in concluſione illa, quòd verbum commune adiectum certæ rei, ſemper eſt obliquum: l. cogi. §. & generaliter. ff. ad trebel. cum plurib. alleg. ſup. ea. dubit. ver. cōia autem verba. nam per dictam clau. Vulgariter, pupillariter, & per fideic. volun. teſta. interpretatur, quòd onus fideic. ſi iniunctum ſit filio, & ſic non in legitima, vt ex facto reſpondit Iaſ. conſ. 99. col. 3. & ſequ. lib. 4. & quòd verbū cōe adiectum relicto certæ rei, efficiatur directum, & capiat vniuerſam ſucceſsionem per pupillarem, tradit Corn. conſ. 35. col. 3. verſ. cum illa verba. cum præced. & ſeq. lib. 2. vtrunq; refert, & ſequitur Hier. Zanch. in d. repet. §. cum ita. l. hæredes mei. num. 484. & ſeq. ad Treb. & Galiaul. in d. l. centurio. ſup. num. 105. verſ. amplia hanc concluſionem. Hæc autem fiunt quadam interpretatione datiua, ſicut caſus dat, vt ex prædictis liquet, ſic eam appellat Bal. in l. humanitatis. col. antep. ſub nu. 58. de impub. Nec prædictos vel alios ſimiles effectus dictæ clauſulæ deſtruere debet, quòd Socin. in conſ. 256. ad fi. lib. 2. dicit, eam apponi de conſuetudine, ex capite tabellionum, vt plurimum ignorantium ſignificatum verborum, vt in ſimili clauſula codicillari dicit Bar. in l. 1. de iure codicil. ita eandem clauſulam nihil operari refert, & ſequitur Sebaſt. Sap. in d. rub. in fi. C. de impuber. & tunc apparere, Notarium ignorare vim verborum dictæ clauſulæ, quando nullus pupillus eſt inſtitutus, dicit Galiau. in loco alleg. in d. l. centurio. qm̄ tenendum eſt dictum Bal. in d. l. iam hoc iure. §. fin. dicentis, in hoc ignorantiam Notariorum non viciare, ſequitur Imo. in d. l. Lucius. col. fi. ſub nu. 12. & Alex. in d. conſ. 208. poſt prin. li. 6. & per ea, quæ demonſtrando dictum Bar. in d. l. 1. de iure codicil. eſſe communiter reprobatum & clauſulas etiam ignoratas per Notarios operari de voluntate diſponentis, plenè ſcripſi ſup. lib. præceden. interpr. 1. dubit. 1. ſolut. 10. dum tractatus de codicillis habetur in verſ. at nihilominus. Et nota hæc communia, omnibus ſubſtitutionibus dicta de clauſula, tam frequenti & ſolita vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum.

32 Eſt inſuper † vulgaris expreſſa per teſtatorem cognita expreſsione ſuæ formulæ introductæ à lege, quæ tamen raro, vt antè dixi, in teſtamentis noſtri temporis expreſſa legitur: vt, Si Petrus hæres non erit, Franciſcum ſubſtituo, de qua in dict. l. 1. prin. de vulg. & in prin. Inſtit. eo. & de cuius cognitione dixi ſup. ea dubit. & ſuper eodem verbo, Vulgaris. verſ. ſecundò clariùs. equidem proſequendo materiam vulgaris expreſſæ per teſtatorem, non auderem improbare communem ſententiam Bart. & aliorum in d. l. 1. in 2. q. prin. firmantium, tres ſpecies vulgaris eſſe. aliam expreſſam: aliam tacitam: & aliam partim expreſſam, partim tacitam. & illam expreſſam ſubdiuidi in expreſſam generaliter: in expreſſam ſpecialiter: & in expreſſam ſingulariter. & aliam tacitam vulgarem, dici tacitam: vel reſpectu ſpecialitatis, & ſingularitatis caſuum: vel reſpectu ſingularitatis caſus: vel omnino tacitam comprehenſam in pupillari expreſſa. & aliam vltimam, partim expreſſam, partim tacitam, dici vno modo, quoad caſus, altero modo, quoad verba. Quoad caſus ipſius vulgaris duos noluntatis, & impotentiæ. vno caſu, puta, noluntatis expreſsio, dici partim expreſſam, altero impotentiæ caſu, non expreſſo, dici partim tacitam. Quo verò ad verba in vulgari, ſemper neceſſaria, & negatiua: quoad eum, cui fit ſubſtitutio: & affirmatiua, quoad eum, qui ſubſtituitur dici partim expreſſam, relatis verbis expreſsis affirmatiuis ad ſubſtitutum, & partim tacitam, ſubintellectis verbis negatiuis, referendis ad eum, cui fit ſubſtitutio. Hæc in ſumma ſuis iuribus accommodatis probando, tenet Barto. in dict. l. 1. in d. 2. & 3. q̄ō. princip. quem communiter Doct. ſequuntur, vt ibi dicunt Soc. in colum. 7. num. 13. Ruin. in colum 8. num. 19. & Ripa num. 49. cum ſequent. & Bald. in tract. de ſubſtitut. in princip. de vulga. ſubſtitu. numero 3. & ſequent.

33 Sed nempe † crederem magis expedire, & commodiùs eſſe explicationi noſtræ propoſitæ dubitationis quomodo cognoſcatur nunc vulgaris, vt dicamus, non triplicem, ſed ſolùm vnam ſpeciem vulgaris eſſe, iſtem reſpectu aliarum quinque ſpecierum præmiſſarum ſuprà, & illud, quod Doct. dicunt, eſſe tres ſpecies vulgaris, expreſſam, tacitam, & mixtam, dicam ego vulgarē dignoſci triplici modo, expreſſo, tacito, & mixto. expreſſo autem modo, eam apparere, vel ex verbis generalibus, vel ſpecialib. vel ſingularibus: & iſto modo percipitur omnis diſpoſitio, & mens teſtatoris, per ea, quæ plenè ſcripſi ſup. lib. præceden. interpr. 1. dubit. 1. ſolu. 5. ſuper verbo, Diſpoſitio. verſi. reuertor iterum. & interpretor. 4. dubit. 2. ſolu. 1. ver. quemadmodū. vnde per teſtatorem expreſſa vulgaris, & demonſtrata, abſque

alio interprete cognoſcitur, ſolùm verbis eam formantibus, prolatis ſpecialiter, vel ſingulariter, vt tradit Bar. in dict. l. 1. num. 9. & 10. & dictum eſt ſupra eadem dubit. ſuper eodem verbo, vulgaris, d. ver. ſecundò clariùs ſpecialiter, quo ad verba expreſſa negatiua, Si P. hæres non erit, ſubſtituo Caium, ſpeciale dicuntur hæc verba negatiua, quia prædicantur de pluribus indiuiduis, caſibus ipſius vulgaris comprehenſis, in caſibus noluntatis, & impotentiæ, & non facientis alium hæredem. & quia ſingulariter non exprimunt aliquem ex d. caſibus, Bartol. d. numero 9. & dixi in d. ver. ſecundò clariùs. ſingulariter, ſi verba ipſa negatiua, vel priuatiua explicant ſingularem caſum aliquem prædictorum: vt, Si poſthumus hæres inſtitutus, me viuo, non naſcatur, l. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. vel hæres inſtitutus non ſit capax: l. ſecunda. C. de hære. inſtitut. vel hęres inſtitutus, me viuo, moriatur: l. Gallus. in princ. de liber. & poſthum. ponit Barto. in dict. l. 1. num. 10. & Bald. in dict. tract. de ſubſtit. Rub. de vulg. ſubſtit col. ſecunda. num. 4. ita enim vulgaris dicitur per teſtatorem oſtenſa, vbi facta reperitur ſubſtitutio verbis formalib. expreſsis, per ipſum teſtatorem negatiuis: Rip. in d. l. 1. nu. 112. Pau. Leon. in alleg. tract. de ſubſtit. in c. de vulgari. num. 23. vbi verò negatiua verba referenda ad eum, cui ſit ſubſtitutio, non ſunt expreſſa, ſed ſubaudiri debent, quod eſt primum extremum requiſitũ in vulgari, ſecundum Barto. in dict. l. prima, num. 17. vel verba ſunt generalia, vt in compendioſa, vel breuiloqua: Bart. ibidem, num. 8. & aliud extremum de verbis affirmatiuis expreſsis, erga eum qui ſubſtituitur, extat neceſſariò. ſed & exprimendum in ipſa vulgari, Zaſi. in tract. de ſubſtit. cap. 1. de ſubſtit. vulg. colum. 2. num. 5. & Pa. Leon. in d. cap. de vulgari, num. 48. & eſt commu. in omnib. ſubſtitutionibus, Rip. in dict. l. 1. nu. 101. Subſtitutio vulgaris eſt omnino expreſſa, facta verbis generalibus: Pau. Leon. ibidem, num. 26. eſt tacita in ſpecie, Barto. dict. numero 8. tacita quoque eſt alijs reſpectibus ſupra enarratis in ſumma, ſecundum Bartol. ibidem, num. vndecimo, & ſeq. ideo ſuis formalibus verbis non expreſſa à teſtatore indiget alio expreſſore, & alio interprete, pro ea formaliter declaranda, & cognoſcenda, meritò deueniendum eſt ad modos alios præmiſſos cognoſcendi vulgarem, aut per interpretem teſtamenti ſubintellectam, aut per legem præſumptam.

34 Quarto itaque alio modo præmiſſo, † aut per interpretem teſtamenti vulgaris ipſa cognoſcitur, ſed priùs, quis ſit iſte interpres, videndum eſt, ex his quidem qui teſtamenta interpretari poſſunt, per me nominatis, ſupra. lib. primo. interpre. 1. dubit. 3. arbitror, interpretationem huiuſmodi frequentiùs ſpectare ad Doctorem, vel Iuriſperitum aliquem, qui conſulendo, patrocinando. vel de iure reſpondendo vulgaris caſum oſtendat, & ad iudicem, quia aditus pronunciando declaret eundem vulgaris caſum, & negocium hoc per dictum quemque interpretem ita explicare oportere: nam cũ verba negatiua exiſtentiæ inſtituti requiſita prius pro formula vulgaris, per d. l. 1. de vulg. & pupil. non appareant, tacite ſubintelliguntur. & eadem fit declaratio, ſubaudiendo ipſa verba negatiua, ſeu priuatiua actus eius, cui ſubſtituitur, vt in hac facti ſpecie, filium inſtituo, & nepotem ſubſtituo: vel, Sempronium inſtituo, Titium ſubſtituo, ſubaudiri debent verba negatiua, Si filius non erit hæres, vel Sempronius non erit hæres: vel priuatiua, Si morietur, viuo teſtatore. ſic inducta eſt vulgaris, per Gloſſ. in d. l. Gallus. §. primo. ibi, tradit Barto. ſub num. 2. ver. quartus modus. & num. 10. & ibi Alexand. num. 6. cum Barto. dicit communiter alios tranſire, & Iaſo. numero 10. & Gali. num. 10. per l. nam hoc iure. in princ. de vulg. hoc eſt, quòd dicit Bart. in dict. l. prima. in 3. quæſt. princ. num. 16. eo. de vulg. quem communiter Doct. ſequ. & cum eo tranſire Canon. ibi Socin. dicit, nume. 14. & Ripa num. 101. quòd
35 omnis directa † ſubſtitutio, expreſſa, vel tacita, habet
duo extrema. vnum, ex parte eius, cui ſit ſubſtitutio, conceptum verbis negatiuis, vel priuatiuis, Si non erit hæres, vel, ſi, morietur, alterum, ex parte eius, qui ſit ſubſtitutus, conceptum verbis affirmatiuis. Subſtituit Titium, vt antè ſuper hac ſpecie vulgaris dictum eſt, in ver. 2. clariùs. & illo verborum negatiuorum vel priuatorum ſæpiùs non expreſſo, deuenitur ad cognitionem vulgaris, illud ſubintelligendo, ſecundum Bar. ibid. d. num. 10. 16. & 17. quotieſcunque prima inſtitutio aliquo modo defecerit: l. prima. §. pro ſecundo. C. de cadu. toll. Hæc verba frequenter in teſtamentis inſpectæ, quibus vel eis deficientibus, vel aliquo eorum deficiente interpretatur, quoque in caſum vulgaris, quòd moriantur, per text. & Gloſſ. in l. ſi in teſtamento. de vulga. & pupill. & quòd non naſcantur: Bero. conſilio 102. numero 18. libro ſecundo. & quòd ſit ſola vulgaris, firmat Hiero. Zanch. in repet. §. cum ita nume. 246. l. hæredes mei. ad Trebel.

36 Et ita † interpretatio fieri debet etiam ſolius vulgaris in pluribus caſibus, in quibus ſubſtitutio reperitur facta, verbis vix expreſsis affirmatiuis, pro altero extremo partis eius, qui ſubſtitutus eſt, ſecum etiam alijs perſonis admixtis, quæ præcedunt, & ſubſtitutum idem venire ordine ſucceſsiuo cenſendum ſit, vel ex neceſsitate teſtatoris pro validitate teſtamenti, vel ex nomine collatiuo vocatorum in ſubſtitutione. Dari poteſt caſus. Si pater, vel mater, filium & nepotes naſcituros, vel natos hæredes inſtituit, reſpectu nepotũ, vulgaris dicitur ſubſtitutio. & verbum, Inſtituit, hic exponitur. pro, Subſtituit, poſt Gloſſ. & Bartol. not. Baldus. columna 1. in 4. no. & Ang. in prima. columna verſic. tertiò. & Alexand. in ſecunda columna. verſic. in cap. Gloſſa ibi videor. & Iaſo. in 3. columna ſub num. 9 in dict. leg. Gallus. §. primo. & poſt alios idem Iaſo. in dict. leg. Gallus. in princip. in ſexta columna. ſub nu-
37 mero 30. † Verbum enim, Inſtituit, poſitum poſt primum gradum hæredum, vel quoad filios, exponitur, pro Subſtituit, tradunt Baldus conſilio 504. Caius. numero ſecundo, libro 5. & Io. de Ana. conſilio 37. in princip. & Pariſ. conſilio 93. numero 10. libro ſecundo. & Dec. conſilio 384. numero 4. 5. 6. & verbum, Subſtituit, importat ſolùm vulgarem per caſum dict. l. Gallus. §. primo. & dict. Gloſſa ibi. dicit Socin. conſilio 113. colum. 3. verſic. ſecundò, & fortius. lib. 1. quod intellige, quoad valorem, non quoad intellectum, ſecundũ Rap. Cum. in d. l. Gall. §. 1. nu. 6. etiam ſi adeſſent dictiones. Poſt eos, & ſucceſsiuè: Iaco. Mand. conſ. 29. num. 8. Rimin. conſ. 182. nu. 12. intellige, vt infra de compendioſa. ver. primum itaque. infi. & iſto caſu inter nepotes, & deſcendentes vocatos neceſsitate validitatis teſtam. vulgaris tantum locum habet, & non fideicommiſſaria, ideo filio, primò vocato, adeunte, expirat ipſa vulgaris: l. poſt aditam. C. de impube. vt eſt com. ſententia Doct. in d. l. Gal. §. 1. firmat Alex. conſ. 24. col. 2. ver. & ita eſt. et col. 3. l. 3. & plenè Cor. conſ. 231. col. 2. l. 1. & con. 159. col. 4. ver. licet autem prædicta. li. 4. & Dec. conſ. 248. col. 3. & conſ. 205. colum. 3. & ſeq. & conſil. 287. col. 2. & conſi. 291. num. 3. & Ruin. conſil. 92. num. 5. & conſi. 95. nu. 2. & conſi. 99. colum. 3. & ſequen. & conſi. 102. num. 5. & conſil. 104. colum. pen. & conſi. 125. colum. pen. lib. ſecundo. & Paris. conſil. 92. num. 10. 11. lib. ſecundo. ex quibus apparet, dum dicit, etiam contineri fideicommiſſariam poſt mortem primi filij inſtituti, malè ſentire Pa. de. Ca. in conſ. 455. Ad primum, in princip. lib. 2. & poſt alios Couar. in cap. Raynutius. ſuo. §. 2. numero 4. verſic. ſecunda concluſio. de teſta. vbi quatenus aſſentiæ

aſſentire videamur opin. eorum, volentium, patrem, & filium ſimul admittendos, & non ordine ſucceſsiuo, crederem, id eſſe verum, non per ſolam copulatiuam, ſed quòd aliter apparere deberet de voluntate teſtatoris, vel per dictionem, Vnà, ſimul, cum per l. fin. C. de impub. vel per adiectionem, æqualiter, vel, æquis portionibus: per l. interdum. in princip. ff. de hæred. inſt. vel per alias coniecturas: ita ſentit Aret. in dict. l. Gallus. §. primo. colum. ſecunda. ver. ſed ad illum text. & ibi Alex. in 3. colum. verſic. nec ob. tex. & Corn. dict. conſ. 231. col. penul. ver. nec obſtat. dict. l. codicil. & ſpecialem coniecturam de filiab. non comprehenſis in inſtitutione, & aliam magis vrgentem de ſubſtitutione fideicommiſſaria, facta ſimul patri, & filijs inſtitutis, per dictionem, Eis, &, Cuilibet ipſorum, & ſic eos ſimul onerando adducit, & interpretationem inſtitutionis huiuſmodi factę ſimul, & non ordine ſucceſsiuo de patre, & filijs, facit idem Corn. in conſ. 321. col. 2. li. 3. quia & onere fideicommiſsi cenſentur filij priùs honorati: l. prima. §. ſciendum. de lega. 3. l. ab eo. C. de fideicommiſſ. & l. planè. la 2. §. fin. de lega. primo. & notab. tex. facit in l. denique. §. interdum. ff. de pec. leg. quæ quidem vrgens coniectura non procederet, quando à teſtatore nominatim eſſent inſtituti plures filij, & eorum filij, & poſtmodũ etiam eis, & cuilibet eorum eſſet facta ſubſtitutio fideicommiſſaria, quæ reſpectu nepotum intelligitur eo caſu, quo vocantur ad hæreditatem, vt latè probat Raph. Cuma. conſ. 118. teſtator inſtituit. & Ruin. conſilio 104. colum. 4. vltra med. ver. ſecundò facta eſt. libr. ſecundo. & conſilio 125. col. penul. num. 6. eo. & ceſſaret ratio ſermonis pluralis eis, & licet ex grauamine non videatur priùs inductum relictum per l. hæreditas ad Statium. ff. de hæred. inſtit. & l. cum quaſi. §. plures. de fideicommiſſ. liber. dicit Alexand. conſilio 105. columna ſecunda. ſub numero 4. verſi. ſecundò principaliter, in fin. libr. primo. cum prædictis Cuma. & Ruin. concordat Dec. conſ. 384. col. pen. ſub verſi. non obſtant.

38 Exinde oritur dubitatio. Titius inſtituit Caium filium, & quoſcunque alios ſuos filios naſcituros, æquis portionibus, quibus non extantibus, vel quandocunque decedentibus, ſubſtituit Petrum, etiam vigente ſtatuto, quòd fœminæ non ſuccedant ſtantibus maſculis: tamen tempore mortis teſtatoris, non exiſtente maſculo, ſed filia fœmina exiſtens, hæres eſt, excluſo Petro ſubſtituto, comprehendendo fœminam, propter dictionem, Vniuerſalem, Quoſcunque, probat Anch. Regien in ſua qõ. 65. lib. 2. allegando deciſ. Doct. ob dictam adiectionem vniuerſalem in alijs caſibus, addo in caſu ſubſtitutionis, Si deceſſerit ſine filijs quibuſcunque, intelligi eitam de fœminis, tradit Dec. conſil. 599. Quòd propriùs ſoluit dictam dubitationem, quę forma ſua conuenit huic loco, ſed effectu conueniret ſupra formulis inſtitutionum, vel ſubſtitutionis non vulgaris.

Idem etiam tenendum eſt in legatis ab extraneo patri, & filio factis, vel inſtitutione, vel ſubſtitutione, nõ filio, ſed alij, & ſuis filijs facta, quorum præteritio non vitiaret teſtamentum, quòd pater & filij ſimul admittantur per naturam copulæ: l. duobus, de leg. 1. & cap. Raynutius, & cap. Raynaldus. de teſta. reiecta opinio Dyn. & Bartol. eſt commu. ſententia Bald. Ang. & Imo. & Alex. in d. l. Gallus. §. primò. vbi Alex. in columna 3. dicit, ſæpè contra Bart. in hoc ſe conſuluiſſe, ita in conſ. 185. ſub numero 32. ver. poſtremò. lib. ſecundo, & conſil. 22. colum. 3. ſub num. 4. ver. fortificantur prædicta, libr. 3. ita eſſe commun. opin. Gloſſa & Doct. etiam in deciſiuis, ab ea non eſſe recedendum, firmat Cornelius conſilio 17. columna 3. ver. eſt autem alia opinio lib. 4. & Iaſo. conſil. 206. numero 2. lib. 2. Dec. conſilio 236. columna 3. & Ioan. Bapt. de San. Seue. inter conſilio. Alex. conſi. 14. colum. 4. verſi. tertia concluſio. lib. 4. & hoc eſſe conſi. Io. Bap. de San. Seue. liquet ex ſcriptis per Socin. conſil. 104. colum. fin. lib. 3. & per Iaſo. in d. l. Gallus. §. primò. num. 24. idem per Socin. conſi. 113. colum. 1. lib. 1. & per Dec. conſi. 253. colum. penul. ver. remanet. & Bald. conſ. 168. in fin. lib. 5. & Barb. conſil. 61. colum. 3. verſic. item. lib. primo.

Idem eſt quoque in filio, & nepotibus, ex alio filio præmortuo inſtitutis, quòd non ordine ſucceſsiuo, ſed ſimul ſuccedunt nepotes: tamen in ſtirpem, & non in capita, niſi aliud appareat ex teſtamento: Pariſ. conſil. 36. num. 2. lib. 2. & Bald. conſil. 340. Si pater, ver. ſed nepotes. lib. 5. & Bab. d. conſil. 61. colum. 3. ver. item, & Iaſ. in dict. l. Gallus. nu. 21. quem Pariſ. allegat.

39 Alius & ſecundus datur † caſus, quo, virtute nominis collectiui vocatorum, ſola vulgaris interpretatur, vt quando teſtator inſtituit hęredem fratrem vel ſororem, vel alium coniunctum, & ſuos, vel liberos, vel deſcendentes, intelligitur primus nominatus inſtitutus hæres, etſi non potuerit, vel noluerit eſſe hæres, ſui vel liberi, vel aſcendentes cenſentur ſubſtituti, vulgariter tantùm, vt probat Dec. conſil. 205. colum. 3. verſ. His præmiſsis. & conſil. 228. colum. prima. & ſequ. & conſ. 248. colum. 3. verſi. ſed prædictis. & Socin. conſilio 12. colum. 3. ſub nu. 9. ver. quoniam plures. & conſil. 104. col. fi. lib. 3. & Couar. in d. ſuo §. 2. cap. Raynutius. num. 5. 6. 7. dicens, inſtitutionem duorum vel plurium intelligendam ordine ſucceſsiuo, conceptam verbis directis, referri ad vulgarem, non autem ad fideicommiſſariam: igitur vulgaris in ea ſpecie ſubintelligitur: & per Marzar. Vincenti. in ſuo con. pro Triultijs. nu. 91. Sed duæ exinde vrgent difficultates. Vna eſt, quòd intelligendo triplici modo plures vocatos venire ordine ſucceſsiuo vltra primum nominatum: vno modo, per vulgarem, vt dixi: alio modo, & per fideicommiſſum: & hos duos modos reprobando, tertium modũ, quòd veniant ſimul, & copulatiuè, cum inter eos ceſſat neceſſitas cauſatiua, ne teſtamentum rumpatur, tenet Dec. conſ. 236. & conſil. 253. cum ſententia communi ſuprà proximè relata. Altera eſt, quòd vbi ſit tantummodo affectionis ordo, vt in exemplo propoſito, teſtator inſtituit fratrem, & eius liberos, quòd eius filij videntur ſubſtituti non ſolùm vulgariter, ſed etiam per fideicommiſſum, ſecundum Pau. de Ca. in dict. §. primo. l. Gallus. col. fin. ſequitur, & durum, ac capitoſum eſſe, in iudicando recedere à ſententia, Pau. de Caſt. in d. §. 1. l. Gallus. col. fin. dicit Iaſ. in conſil. 189. colum. fina. lib. ſecundo. & tenet Aymo conſil. 22. columna 2. numero 4. & colum. 3. ſub num. 6. deprehendit contrarietatem Decij in conſil. ſup. alleg. idem in conſi. 131. columna 3. nume. 10. licet per Alex. in d. §. primo. incip. Quidam rectè: colum. 3. ſub. ver. ſed iuxta hoc. malè referatur opinio Pau. de Caſt. ſ. quòd dicat, videri nepotem vocatum per fideicommiſſum, non autem vulgariter. & in libro meo Caſtr. dicit, quòd liberi eius videntur ſubſtituti vulgariter, & per fideicommiſſum, vt modò propoſui, & per alios poſteriores ibi, & alibi refertur, ita quòd iſto caſu ſuos vel liberos venire etiam per fideicommiſſariam, tenet Galia. in dict. §. quidam rectè. col. 6. ſub ver. tertia fit concluſio. licet ſuper vtraque difficultate Doct. diuerſimodè loquantur: tamen aliorum relationibus, & longis diſputationibus omiſsis, breui-
40 ter reſoluendo primam difficultatẽ, puto, duos † caſus eſſe animaduertendos: vnum, quando teſtator inſtituit hæredem fratrem, vel alium coniunctum, & eius filios, quòd iſto caſu ſimul veniant frater, & ſui filij: vt Dec. tenet in dict. conſilio 236. & conſil. 253. ſecundũ commun. opin. ſupra relatam. & per Cepol. in conſil. ciuil. 52. & intelligĩ de filijs natis, vel conceptis, tempore facti teſtamenti, vel mortis: l. ſi cognatis, cum ibi

not. per Bar. de reb. dub. & Alex. conſ. 184. col. 1. ver. & primò, quia lib. 2. Alexan. in dict. §. quidam rectè. num. 56. Ruin. conſi. 100. colum. 3. num. 5. lib. ſecundo. alioquin filij, non nati tempore mortis teſtatoris, venirent ordine ſucceſsiuo: Dec. in conſil. 253. in fin. & Alexand. conſi. 42. colum. pen. nu. 4. Alterum, quoniam inſtituit fratrem, & ſuos, vel liberos, vel deſcendentes, quòd iſto caſu veniat primò frater, & ſui liberi poſtea veniant, ordine ſucceſsiuo, vt ſic expreſsè diſtinguendo, quando dicatur, Inſtituit fratrem, vel filios, aut inſtituit fratrem & liberos, idem Dec. tenet in dict. conſ. 205. colum. 2. verſic. ſecunda ratione. & ante eum probat Raph. Cum. in dict. §. quidam rectè. colum. 3. verſi. hæc tamen defenſio. & ibi in 3. colum. ſub ver. circa tertiã. ibi, ſed defendendo communem. Et rationem huius diſtinctionis adducit: quia nomen, filiorum, eſt collectiuum plurium perſonarum, ſolummodo exiſtentium in eodem gradu, putà, filiorum, in quo non datur ordo ſucceſsionis: ideo teſtator non cenſetur inuitare ordine ſucceſsiuo, ſecùs eſt in nomine liberorum, comprehendente omnes deſcendentes: l. liberorum. de verb. ſignifica. idem probat eandem rationem in conſil. 113. colum. 2. ver. Sed ab hoc reſpondetur, lib. 1. repet. in conſil. 138. lib. ſecundo, ex qua putat, ibi non rectè ſenſiſſe, quendam conſulentem, non facientem differentiam inter nomen collectiuum, Filius, & Liberos. vltra eum vide quinimo fieri inter expreſsionem nominis, Filiorum, &, Liberorum maximam differentiam per ipſum Iuriſcon. in l. 2. §. quotcunque autem. ff. de excuſ. tut. expreſsio enim filiorum dicitur nominatim, & ſpecialiter facta: & liberorum expreſsio, dicitur generalis: Gloſſa Barto. Caſtr. & Alexan. not. in l. Titius. in princ. de liber. & poſthum. & Cur. Iun. conſ. 58. colum. 2. numero 4. & Pariſ. conſi. 36. colum. ſecunda, num. 4. libro 2. & Ruin. conſil. 101. columna 4. num. 10. lib. ſecundo, ideo, vbi teſtator inſtituit fratrem, & eius liberos, cenſentur vocati ordine ſucceſsiuo, firmant Iaſ. in colum. 6. num. 27. & Socin. in dict. §. quidam rectè. colum. 4. verſ. ſecundo principaliter. per Ange. conſi. 38. & per Cum. ibidem colum. 3. ver. hæc tamen defenſio. affirmat & Alexandr. conſi. 25. num. 1. lib. 4. & Socin. dict. conſil. 113. colum. 3. ver. aliquando quis vocatur. lib. primo. & conſi. 12. col. 3. num. 7. lib. 3. & Galia. in dict. §. quidam rectè. col. 6. ſub ver. tertia ſit concluſio. ibi, vnde ſi diceret, Inſtituo fratrem. & Aymo dict. conſ. 131. columna prima, ſub nume. ſecundo, & Curt. Iun. conſilio 128. colum. ſecunda. num. ſecundo, ita tenendum eſt, quicquid diſputando dicat Alexandr. in dict. §. quidam rectè. vbi tamen ſub num. 53. & certè dicit ita eſſe magis commun. opin. & cum hac opin. pertranſit in conſi. 144. colum. ſecunda, num. 7. eum ſic concord. refert Aymo dict. conſi. 131. ſub nu. ſecundo, non facit contra opin. iſtam, l. Lucius, §. Lucius. de lega. 2. quia ibi non viget nominis collectiui vis, ob reſtrictionem inductam ibi ex particula, Quas, &, Quos, hoc teſtamento manumiſsi, & ibi, ita ne de nomine familiæ meæ exeat. nec facit natura copulæ, Et in qua præcipu-
41 um fundamentum aduerſantes † faciunt: quia, Et. ea non mutat, nec alterat naturam & vim nominis collectiui, liberorum, comprehendentis propriè omnes deſcendentes, maximè vſque ad trinepotem: per l. Iuriſconſultus. §. parentes. ff. de gradi. tradit Alex. in rub. in princ. de liber. & poſthum. refert Alexandr. d. conſil. 144. columna 2. num. 5. ſed potius auget, vt per Gloſſa Bartolus & ali. in leg. cum ita. §. in fideicommiſſo, de leg. 2. & eſt continuatiua, nec de neceſsitate requirit concurſum copulatorum, ſed in quolibet eorum verificatur, dicit Bart. in d. §. quidam rectè. colum. penul,
42 ſub num. 5. per l. ea tamen. de leg. 3. † vt ex ordine charitatis, & affectionis copulati, videantur inſtituti ordine ſucceſsiuo, dicit Iaſo. ibidem in 7. colum. ſub num. 32. verſi. moueor. & num. 35. ſentit Dec. in dict. conſil. 253. circa fin. Quare dicit bene Aymo in d. conſil. 22. ſub num. 2. in fi. quòd Dec. contrarium voluit, ſed malè in d. conſi. 236.

Idem de alijs propoſitis in dicto exemplo, dicendum eſt, quando teſtator inſtituit fratrem. & ſuos, vel deſcendentes, quòd per verbum, Suos, vel, deſcendentes, collectiuum, ordo charitatis inducat ſucceſsionis ordinẽ, per alleg. ab Aym. in dict. conſilio 22. num. 2. & ſecuncundum magis commun. opin. per Alex. in dict. §. quidam rectè num. 53.

Suorum autem appellatione, qui veniant, eſſe pulchrum, paſſum ſcire, dicit Bald. in conſ. 80. deſcendentibus. lib. 4. qui ideo ibi proſequitur plures huius vocabuli interpretationes & ſignificationes, & eſſe ſecundum ſubſtantiuum ei datum, quandoq; ſtricte, vt ſuus hæres intelligitur pro eo, qui habet iura ſuitatis: quandoque largè pro eo, qui non habet iura ſuitatis: quandoq; largiſsimè, ſuus dicitur agnatus, & cognatus, & ſuus dicitur proximus: quòd tamen difficultas puncti ſtat in hoc, vt conditio ſuorum ſubſtantietur in ſeipſa, non habente ſubſtantiuum aliquod, deſignans veritatem. & in dubio intelligitur de proximo vſque ad ſeptimum gradum, vt ibi per eum, per gloſſ. in l. ſi fœmina. C. ad Turpil. & latius huius vocabuli, ſuorum, ſignificationem etiam proſequitur Ioan. Raynau. in tract. de ſuita. num. 16. ſecundum diuerſitatem terminorum ſibi conuenienter applicandorum, vt de ſuis familiaribus, ſeruitoribus, domeſticis, & alijs hominib. ſubmiſſis. vt de ſuis, ſuæ patriæ, & nationis: vt de ſuis, reſpectu patriæ poteſtatis: vt de ſuis, ratione agnationis: vt de ſuis, quib. debetur ſucceſsio à natura ex aſcendentibus & deſcendentibus: vt de ſuis, ratione ſanguinis, & ſunt aſcendentes, deſcendentes, & collaterales: vt ſuis, qui ſunt qualitercunque ſuccedentes ab inteſtato, vel ex teſtamento: hæc ipſe Ioan. Raynau. ibidem, accommodatis iuribus & auctoritatibus probat: eadem ferè probando allegat Barb. conſi. 28. col. pen. & fi. lib. 2. ſecundum ſubiectam materiam tandem hoc verbum, Suos, intelligi debet, Alexa. conſ. 26. col. 3. ver. nec prædictis. lib. 5. ſequitur Dec. con. 217. vltra med. ver. & hoc idem confirmatur. & Guid. Pa. in q. 548. tradit, verbum, ſuos, etiam impropriè in muliere intelligi de liberis ipſius mulieris. idem in conſ. 133. Antonius. numero primo, quòd intelligitur de deſcendentibus tenentibus primum locum. & Soci. in l. cum auus. colum. prima, num. 5. & num. 7. de conditio. & demonſt. ponit de duplici intellectu verbi, ſui. primò, de liberis in poteſtate: ſecundo, de agnatis, vſq; ad ſeptimum gradũ. idem probat Alex. conſ. 32. col. 1. num. 5. lib. 6. & Dec. conſi. 216. colum. ſecunda. numero 6. 7. vbi dicit, in dubio eſſe faciundam interpretationem contra eum, qui ſe fundat in dicto verbo, habente duplicem intellectum, per leg. veterib. ff. de pact. tamen vide, quòd & melius tenet Imo. in cõſil. 21. num. 4. intelligi etiam de hæredibus extraneis in reb. tranſmiſsibilibus ad omnes hæredes, & reſpondet dict. l. veteribus. vbi de ſignificatione dictorum, tuis, ſui, & veſtris, in materia contractuum, vltimarum voluntatum, & priuilegiorum, magiſtraliter loquitur, ſequitur Iaſo. in d. l. Gallus. §. etiam ſi parente. num. 13. & Pau. de Caſtr. in conſ. 374. Viſis omnibus, colum. ſecunda. ſub num. 4. ver. ſed reſpondeo illud, & con. 404. Duo videnda ſunt, num. primo. lib. 1. dicit, verbum, Et ſuos, non ita ſtricte intelligendum eſſe, quia plerunque teſtatores de tam ſubtili interpretatione Iuris non cogitant: l. non aliter. de leg. 3. Sed debere interpretari ſecundum communem, & vulgarem vſum intelligendi de proximioribus conſanguineis, venientibus ab inteſtato iurib. per eum ibi alleg. ſequitur Alex. conſ. 8. colum.

colum.fin.nume.9. & Aymo d. conſi.12.num.1. Ex his autem videtur improbanda opinio Alc. in l. Gallus. §. quidam recte, ſub num.21. arbitrantis per hanc generalem adiectionem, & ſuos, non vocari iſtos ſuos vulgariter, nec per fideicommiſſum, ſed tantum vti hæredes ſuos, ex perſona filij nominati habere poſſe ius transmiſsionis, & de diuerſis etiam magis, & ſingularibus amicis venientibus ſub præmiſſa appellatione ſuorum, & de diuerſitate doct. in hac materia varia loquentium, plenè tractat Ang. Aret. de malefic. in gloſſ & ad querelam.num.48. ibique in addi. ſequen. & in materia nobilitatis tranſitus fit ad tranſuerſales, vſque ad quartũ gradum, ad quem ſic extenditur nomen, ſuorum: Afflict.in conſti.Regni.in rub. de illici.porta. arm.ſub nu. 48.etiam de ſingulari amico, & de proſequente iniuriam attinentium, & non de fœmina, ponit Catel.Cot.in Memori. ver. ſuorum appellatione. aliqua de his ponit Cagnol.in l. precibus, in vltim. quæſt. C. de impuber. & ali.ſubſti. Quapropter ſuper hoc verbo, Et ſuos, vt termino iuris, & diuerſimodè intellecto, per Doct. teſtes deponentes ſunt ſuſpecti.vt per Aym. conſi.75. nu. 26. & comprehendit tam maſculos, quàm fœminas: Dec.conſi.253. colum. penult. nu. 4. & ſequitur Alexand.conſi.141. colum.ſecunda, nu.4. ſicut comprehendit verbum, deſcendentes, Paris. conſi. 51.colum. fina. nu.30.lib.2. & Hip. ſimilia per Rebuff. in l.liberorum, ad fin. quæ eſt l.220. de verbo.ſignifi.hæc ſummatim de dicto vocabulo tractata & præſenti, & ſequent. interpretatione de fideicommiſſ. communia ſunt.

44 Veruntamen circa hæc inſpiciendum eſt, † quòd ceſſat ordo ſucceſsionis, quando charitas, & affectio ſanguinis teſtatoris erga vocatos veriſimiliter ceſſare debet: vt, Si teſtator non ſit coniunctus, ſed omnino extraneus hæredis inſtituti, vel ſubſtituti, & aliorum, etiam nomine collectiuo copulatiue vocatorũ, quia tunc coniunctum vocat: exiſtentes in rerum natura ſimul, & ſemel ſuccederent, & æqualiter, per Doct. Barto.in dict.l.ſi cognatis, in fin.de reb.dub. & ibi comprobat, & reprobat not. dignum Socin. in colum. antepen. num. 32. verſic.circa iſta, & bonis rationibus firmat Iaſ. in d. §. quidam recte.colum. 8.num.34. verſic.tertio limitã. dummodo vltra verba liberos ſuos non addat verbũ, Et hæredes, quod deſignat perſonas admittendas, poſt mortem inſtituti vel ſubſti. quia tunc neceſſe eſſet, ſeruari ordinem ſucceſsiuum ob dictã adiectionem, Et hæredes, vt ibidem ſubiungit Iaſ.ſub. num.35. & communiter adprobat Soc. conſi. 12. colum. 3. nume. 5. lib. 3. ibi, in dubio autem verbum, Sui, ad quem referatur, dicendum reſeruo in ſequent. interpr. de fideicommiſſario.

45 Altera quoque ſecunda † difficultas ſoluitur, inſpectis diligenter verbis teſtamenti: nam ſi teſtator hæredem inſtituit fratrem, vel alium coniunctum, & ſuos vel liberos, vel deſcendentes, qui ordine ſucceſsiuo vocati cenſentur, charitate & affectione, vt probatum eſt, frater primo inſtitutus ſuccedit, ſi poteſt vel vult, alias ſuccedunt eius liberi, vel deſcendentes, per vulgarem tantum dict. §. quidam rectè, & gloſſ. & Doct. ibi, præſertim. Cum.in 3. colum. dum Bart. & Bald. concordat, & Aret. in 3. colum. ad fin. reprobando Caſtr. quia verbi, Ciuilia, Inſtituto, & nullus apparens tractus temporis ad fideicommiſſariam inducendam, repugnant, per l verbis ciuilibus. & l. in ſubſtitutione. de vulga. & pupill. & per Bartolo.in l. Centurio ſub nume. 32. verſic.ſecundo opp. in fin. & Socin. in dict. §. quidam rectè. colum. 4. num. 7. 8. in 2. & 3. caſu. & ita eſſe commun. concluſ. firmat Alexand. in conſil. 24. colum. ſecunda, ad fin. ver. & idem dicit. lib 3. addo idem ſentire Pau. de Caſtr. in conſi. 159. Super primo quæſito. in princip. lib. primo, vbi loquitur in filijs, non ſub appellatiuo nomine, ſed collectiuo, occaſione conſortoriæ venientibus, quòd veniant, ſi parentes non extarent, per not. d. §. quidam rectè, & ſic per vulgarem, idem in vocatis, nomine collectiuo deſcendentium expreſsè, tenet idem Caſtr. in conſi. 434. iſtud relictum, libr. ſecundo, ad fin. dicens, quòd ſufficit auctoritas ſua, qui videt, & cognoſcit omnia prædicta vera eſſe, idem Cephal. conſilio 326. nume. 27. maximè per verbum directum, inſtituto, tantum continere vulgarem, reſpondit Ruin. conſi. 128. colum. 9. ad num. 15. & 16. lib. 3. & conſi. 99. nume. 12. in 4. colum. lib. ſecundo, & vulgaris tantum, & non fideicommiſſari. inducitur ex nomine collectiuo, vt expreſſè dicit Ruin. conſi. 102. colum. penult. numero 7. eod. lib. ſecundo, idem in legato. & vbi ceſſat tractus temporis. idem Ruin. conſi. 78. colum. ſecunda, nume. 6. eo. per hoc non videtur tuta reſpõſio data per Aym. in dict. conſi. 22. colum. 3. ſub nume. 6. quòd ſub nomine collectiuo vocati cenſeantur per fideicommiſſum: quia & Socin. per eum allega. in dict. §. quidam recte. colum. 4. num. 6. verſic. quartus caſus, loquitur in caſu, in quo vltra vocationem per nomen collectiuum adſint verba ſignificantia, non ſolùm vulgarem, ſed etiam fideicommiſſariam, vt quandocunque de ſubſtitutione, de qua nunc dicam, & non inſtitutione, de qua modò tractans, credo veram concluſionem, quòd pro ſuis vel liberis ſic mixtim in inſtitutione vocatis, non poſsit interpretari, niſi vulgaris per directa verba ciuilia, quæ fideicommiſſum ſapere non videntur, & per ordinatam charitatem, amplectentem potius hunc intellectum, vt in ſpecie etiam concludit Bald. in conſi. 53. Inſtituo fratrem. lib. 3. ſic quoque expreſsim in inſtitutione firmat Conar. in dicto ſuo §. 2. num. 6. 7. cap. Raynutius. allegando Deci. in conſi. 248. atteſtantem de communi, vt facit in conſili. 3. in fin. verſ. & iſta concluſio indubitanter.

46 Si verò † poſt hæredum inſtitutionem, vt de ſubſtitutione loquar, teſtator quandocunque, vel ſi filius hæres deceſſerit ſine liberis, ſubſtituerit fratrem, vel coniunctum, & ſuos, vel liberos, vel deſcendentes, & frater pro eo ſubſtitutionis caſu eueniente, ad eam admiſſus fuerit, concederem eidem fratri ex dicta ſubſtitutione ſucceſsiua ſuos liberos, & deſcendentes, dici ſubſtitutos, vulgariter, & per fideicommiſſum, per d. Doct. Caſtr. in dict. §. quidam rectè. colum. fina. & conſili. 344. ſubſtitutio iſta. ad fin. & in conſil. 370. quia in ſupraſcripto lib. ſecundo, cui non refragantur rationes contrariæ, adductæ per Aret. quia procedunt in ſubſtitutione elicita, & facta, per dictum verbum, Ciuile, ſicut eſt, Inſtituo, latè inſiſtit Hippol. Riminal. conſil. 51. numero 31. & ſequent. Hugo. Celſ. conſili. 55. numero octauo, & nos ſumus in verbo communi, ſubſtituo, continente compendioſam expreſſam, & fideicommiſſariam pro fratre primo ſubſtituto, admiſſo ex verbis, habentibus tractum temporis explicitum in futurum quandocunque: vt, Si filius hæres deceſſerit, ſicut propriè fit compendioſa, ſecundum Barto. in dict. l. Centurio. ſub nume. 32. & ſic ex iſto tractu temporis ſucceſsiuo expreſſo, & vigore nominis collectiui, Suorum liberorum, & deſcendentium, efficitur etiam compendioſa dicta ſubſtitutio, pro ſuis & deſcendentibus fratris, vt ei ſuccedant, etiam per fideicommiſſum, per rationes plures alleg. per Socin. in dicto §. quidam rectè. colum. fina. in 4. & 5. caſu. ob id approbando D. Doctr. Caſtr. & reprobando opin. Cuma. eo non obſtante, quòd videtur tenere contrarium in conſil. 113. colum. pen. lib. primo, quia vbi loquitur in filijs & nepotibus vocatis nominibus collectiuis certi gradus, non ſic eſt nomen liberorum & deſcendentium, quòd eſt diuerſorum graduum, vt ante dictum eſt, idẽ probat in conſil. 12. colum. penult. lib. 3. & tenet idem

Galia.in dict.§. quidam rectè.colum.6.ſub verſi. tertia
ſit concluſio.dicens:Et ſcias,quòd venient hoc caſu or-
dine ſucceſsiuo etiam per fideicommiſſariam ſubſtitu-
tionem, & hoc plenè firmat Aymo.d. conſi.22.colum.
ſecunda,nume.4. & ſequen.& conſi.131.num.10.vbi po-
nit, quando facta eſt ſubſtitutio de aliquo, & eius hæ-
redibus,veniunt hæredes iſti ordine ſucceſsiuo,per vi-
am fideicommiſsi: probat idem & Couar in dicto ſuo.
§. ſecundo,ad fin. dicas ſententiam Socini eſſe receptio-
rem, & diſtinctionem iſtam de nomine collectiuo eſſe
communem.Quod tamen intellige,vt dixi conſi.203.
nume.31. lib. primo, quæ etiam comprobatur, remo-
uendo præcipuam rationem aduerſantium, quòd re-
ſpectu ſuorum vel deſcendentium ſit vulgaris, & non
fideicommiſſaria, quia pro ſubſtitutione deuoluenda
ex fratre deficiente ad ſuos,non apparet aliquis tractus
temporis ſucceſsiuè requiſitus pro compendioſa, &
conſequenter,pro fideicommiſſaria: vt per Bart. & om-
nes Doct. in dict.l. Centurio.& in l. precibus. C.de im-
pub. Sed ceſſat hæc ratio: quia apparet, & adeſt tractus
ſucceſsiuus in tali ſubſtitutione, ſi non explicitus, ſal-
tem implicitus,& deſignatus per verbum illud, Et ſu-
os,vel,peſcendentes, ex quo teſtator conſiderauit ſuc-
ceſsiuum temporis longum tractum, vt bona ſua per-
ueniant primò ad fratrem, poſtea ad ſuos vel deſcen-
dentes,& ſic etiam per fideicommiſſariam, vt in ſpecie
adducit Cur.Iun. conſi. 48. ad nu. 4. & 5. & Rum.conſ.
364. colum. penult. in fin. verſi. quamuis autem. lib. 3.
& Aym. d.conſi.131.ſub num.10. ſentit Io.de Ana.conſ.
37. in princip. vbi interpretatur fideicommiſſaria in li-
beris, vt hæc verba, & eius liberos aliquid operentur,
vt ibi per eum, & per Bald. in conſi. 492. Non eſt dubi-
um,lib.ſecundo,in ſimili ſpecie,vt,Inſtituo tales,& deſ
cendentes ex eo,probantem,eſſe admittendum filium,
deſcendentem per fideicommiſſum, eò quòd teſtator
diſpoſuerit deſcenſiue, vt deſcendat de vno in alium
ſucceſsio, ſicut ius ſanguinis: hæc ſunt ſua verba: & in
conſi.ſequen. declarat,quòd filio deſcendenti reſtitua-
tur hæreditas,retenta trebellianica,& ſic per fideicom
miſſum, quæ verba, Et conſilium declaratorium,de-
ſunt in eodem repetito Bald. conſi. 305. lib. 3. alleg. per
Aym.in d. conſi. 22. num.6. de quo per ſcripta ſua pro-
fitente, bene vidiſſe, & collegiſſe cuncta conſili. Bald.
& ſæpius de alijs mirante, quòd omiſerint aliquod al-
legare ſic vltra eos ſe allegare am quod modo glorian-
te,mirandum eſt,quòd non allegauerit dict. conſilium
Bald.ſub num. 492. lib. ſecundo, magis completum,&
declaratum,quàm ſit ſub num. 305. lib. 3.ſane id huma-
nitati imputandum eſt: alioquin vir iſte omni laude
dignus, ex ſcriptis ſuis paſsim & vbique celebrandus
eſt.In propoſito ponderandum eſt, quòd Bald. ibi mo-
uetur etiam ex verbo,deſcendentes,ad reſpondendum
pro fideicomiſſo, quod verbum oſtendit ſe importare
tractum ſucceſsiuum pro fideicommiſſo: ex quibus
veram & firmam remanere puto hanc concluſionem,
quòd ideo ex coniectura aliqua huiuſmodi vigere pro
vocatis.ſcribit Hiero. Zanch. in repet. §. cum ita l. hæ-
redes mei.num. 812. & ſequen.ad Trebel.ſicut enim ea-
dem ſubſtitutio compendioſa,& fideicommiſſaria,cō-
plectens fratrem, & ſuos pro fratre, eſt fideicommiſſa-
ria,ita dicenda eſt pro ſuis etiam reſpectu fratris, cui
facta intelligitur,vt æqualiter determinet plura deter-
minabilia.per regu.l.nam hoc iure.de vulgar.& pupill.
& l.quamuis. C. de impube. neuè diuerſo iure cenſea-
tur: l. eum, qui ædes. ff. de vſucapi. l.1.§. primo.ſi quis
teſt.lib.ius.fu cap. & cum in tua.de deci.& vna pro ſuis
declararetur ab altera ſubſtitutione pro fratre, per reg.
l.qui filiabus. & l. ſi ſeruus. §. fin. de leg. primo, ne fiat
diuiſio voluntatis teſtatoris.l.eum, qui §.pen. ff. de his
quib.vt indig.qui,ſi onere fideicommiſsi grauauit filiū,
& primum hæredem pro fratre, & ſuis, magis præſu-
mitur voluiſſe grauare fratrem minùs dilectum, vt re-
ſtituat ſuis deſcendentibus: argu. l. Publius.& ibi not.
Per Doct.de cond. & demonſt.& pulchrè per Rom.con
ſil. 56. col.2. verſic.quartò,ita per Dec.conſil.95.colum.
ſecunda, & ſequen. & Marzar. Vicen. conſil. 4.colum.
ſecunda,verſic.nam omnis ratio. tamen Bald. d.conſil.
305.male loqui dicit Hippol. Riminal. conſi.50.nume.
41.Præmiſſam concluſionem in ſpecie comprobat De-
ci. dict.conſil. 95.ſub num.4. ver. ſed iſtud non videtur
verum.& d.conſ.Bald.diſcutiendo improbat Menoch.
conſi. 85. nume.95. vbi & nume. 97. reſpondet rationi-
bus conſil. Aym.131.ſup alleg. hæc ego latiùs declarabo
interpret. ſequent. dub. 1. ſolut. 9. ex quibus veram &
firmam remanere puto hanc concluſionem. Quæ licet
magis conueniat ſequenti interpretationi,tamen neceſ
ſitas declarationis & interpretationis etiam vulgaris,
me coegit, eam hic ponere: quam tamen declara,& in-
tellige,vt dicam in ſeq.interpr.dub.1. ver. ſextò.
47 Tertius † principalis poteſt alius dari caſus, in quo
ſubſtitutionem in teſtamento factam eius interpres ſo-
lam vulgarem continere reſpondet: is eſt caſus, quan-
do ſubſtitutio eſt reciproca poſt inſtitutionem, facta
vnica verborum conceptione, vocans puberes, vel diſ-
pares ætate,vel poteſtate patria ſolutos nulla conditio-
ne appoſita, tractum temporis denotante. aliter, quàm
ipſius vulgaris, nullo denique ſigno inſerto temporis,
tractum demonſtrante, alioquin & his contraria, vel
pupillarem, vel fideicommiſſariam oſtenderet, de qua
tranſeundo per ſuam ſpeciem pupillaris & in ſequen.
interpr. de fideicommiſ.dicendum eſt infra. Verum ſic
facta per teſtatorem hæredibus inſtitutis, dicitur, Eos
inuicem ſubſtituit, ſolam vulgarem, continet, per l.
iam hoc iure. §. primo. & l. qui plures, & l. cohæredi. §.
qui diſcretas. & l. Lucius. de vulga. & pupill. in his locis
tradunt Doct. & in tract. de ſubſtitu. in c. de reciproca,
ſeu breuiloqua. & Pau. de Caſtr. in conſi.14. Si contin-
gat.colum.ſecunda,ver reſtat reſpondere.lib.1. vbi ra-
tionem adducit: quia teſtator videtur voluiſſe, Si ali-
quis eorum hæredū inſtitutorum non ſit hæres, quòd
alius, vel alij ſint hæredes, & exinde ſit interpretatio
vulgaris: iux.l.prim. de vulga.& pupill idem Dec. in
conſil.291.colum.1 nume.3.& conſi.318.colum.ſecun-
da,num. 3. dicit,ita eſſe naturam breuiloquæ, ſimplici-
ter factæ ſine compendioſa, vt non contineat fideicom
miſſariam, ſed vulgarem: & probat Aret.conſil.37. col.
3.ver. venio ad quintum,& ſic eſſe commun. opin. Iaſo.
in dict.l. Lucius.num. 29. Goz.conſil. 80. ſub nume. 4.
48 & Capra.tract.de reg. & commun opin. & tract.de ſub-
ſtitut.in 4. ſpecie de reciproca.nume. 32. & Bero.conſi.
66.colum.3.nume.7.lib. ſecundo, idem ſic facta ſubſti-
tutio,& eiſdem hæredibus ſuis omnes eorum filios maſ
culos,& deſcendentes ab eis, ſic inuicem ſubſtituit ſim
pliciter in ſtirpem.& non in capita, ſolummodo vulga-
rem continet,deciſiuè probat idem Bero. conſi. 65. col.
49 prima,lib.ſecundo. † idem ſubſtitutio hoc modo facta,
cum hoc,quòd vnus ſuccedat alteri, & eorum hæredes
maſculi tantum ex ſe legitime deſcendentes, non fidei-
commiſſariam,ſed vulgarem tantum continet,ex facto
reſpondit Iaſ. conſi.124.lib.primo,alter alteri ſuccedat,
pro breuiloqu. dicit Zaſ. in tract. de ſubſtit. in cap. de
breuiloqu. colum.prima, ſub nume.ſecundo, quòd iſta
verba ſunt quotidiana in ſua Germania, id veritus eſſe
dicit,& probat Caſtr.conſil.441. Viſo puncto. colum.
ſecunda,ad med. libr. ſecundo, ex quibus deprehendi-
tur,non rectè Pa.Leo. in ſuo tract.ſubſtitu.in cap.de re-
ciproca.in 6. quæſt.nume.15. & ſeq.tenere,ſub illis ver-
bis, Vos inuicem ſubſtituo, etiam contineri fideicom-
miſſariam, ex generalitate verborum, & aptitudine
verbi, Subſtituto, etiam ad fideicommiſſariam, & ex
alijs

alijs inductionibus ibi per eum factis, quæ ideo non procedunt in reciproca: quæ enim vnico contextu verborum directorum, vel communium, cum dictionib. mutuis invicem, vel, alter alteri formata ſine compendioſa, habente modo aliquo tractum temporis ſucceſsiuum tãtum directas ſubſtitutiones continet, non verò fideicommiſſariam, per commun. doct. Bart. in d. l. Centurio. colum. 9. ſub num. 32. verſ. ſecundo oppo. ibi Ripa nume. 149. & Socin. Iun. num. 282. & ſequent. ſic commun. opin. & ſententiam eſſe, atteſtantur, Alexand. conſi. 208. nume. ſecundo. lib. 6. & Socin. conſil. 6. colum. prima, lib. 3. ad Rolan. à Val. conſil. 25. num. 3. & 10. libr. primo, refert. idem, firmando Odd. Peruſ. de compendioſa in prælud. part. 6. de reciproca in quæſt. 5. verſic. de fideicommiſſaria, & poſt prælud. in part. 5. in art. 6. ſic atteſtando, etiam pertranſit Anto. Gomez. in ſuo Comment. Iuris, tot. 1. cap. 8. & Moder. præſertim Seb. Sap. in l. ſecunda, nume. ſecundo, 13. & 19. C. de impube. & al. ſubſtit. Hoc quidem locum habet, niſi appareat, aliud eſſe de mente teſtatoris, quòd etiam fideicommiſſum contineatur in reciproca: id enim apparere ex prohibitione per teſtatorem inſerta & appoſita, ne hæredes poſsint alienare bona iuxta prohibitionem Legis de rebus, quæ reſtitutioni ſubiacent, per hæredes non alienandis, rñdit Are. de conſi. 37. col. pen.

50 His autem, vel ſimilibus caſibus, quibus † ſola vulgaris interpretari poteſt, magna reſultat vtilitas pro inſtituto, quoniam poſt aditam hæreditatem expirat vulgaris: l. poſt aditam, C. de impub. & ali. ſubſti. & inſtitutus habet bona hæreditaria libera in ſua diſpoſitione, abſque fideicommiſſi onere, ſed vtilitas huiuſmodi de facili, & ſæpè deſtructa, & ſublata reperitur, per frequentes & ſolitas clauſulas, in teſtamentis poſitas, has, Vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & codicillarem, ſi non valet, ſeu valebit iure teſtamenti, valeat iure codicillorum, vt per clauſulam, vulgariter &c. & iam in ſimplici reciproca intelligi fideicommiſſum inductum pro ſubſtituto in caſum mortis alterius inſtituti, latè demonſtratum eſt ſupra hac eadem dubit. ſub verſic. tertio modo, in quarto effectu dictæ clauſulæ, allegando Alexand. in d. conſi. 208. in princip. & Socin. Iun. conſi. 128. nume. 10. 11. lib. primo, & Bero. conſ. 94. ſub nume. 20. libr. ſecundo, & Gualden. de arte teſtan. tit. 5. caut. 29. verſic. ſecundum. & tenet idem Capra. in d. 4. ſpecie de reciproca. nu. 34. & per clauſulam codicillarem, ſimiliter induci fideicommiſſum in reciproca firmat. Socin. d. conſi. 6. colum. ſecunda, libr. 3. & Hier. Zanch. in repet. §. cum ita. nume. 3. l. hæredes mei. ad Trebel. & maximè, quando talis clauſula eſt concepta per verbum futuri temporis, non valebit, probat Ripa in d. l. Lucius. colum. pen. num. 45. diſtinguendo opi. Dec. in l. precibus. nu. 18. C. de impub. & al. ſubſtit. contrariam in hoc caſu non procedere, quam etiam indiſtincte non puto veram, per tex. in l. Sceuola. ff. ad Trebel. l. habentem hæc indiſtincta verba. quòd ſi inuicem fuerint ſubſtituti, & in fideicommiſſo ſubſtitutionem valere, vnoquoque eorum mortuo, qui ſuperſunt, totum accipiunt.

51 Quinto principali modo † aut per legem præſumpta vulgaris cognoſcitur. id enim venit, quando teſtator formando ſubſtitutionem pupillarem conditionem expreſsit pro ea neceſſariam: vt, Si filius meus hæres erit, & in ætate pupillari deceſſerit, ſubſtituo Titium, ſi quidem filius inſtitutus moriatur, viuente teſtatore, cum verba teſtatoris. Si hæres erit, contraria videantur vulgari ſubſtitutioni lex fauens diſpoſitioni teſtamentariæ, ne caduca remaneat: l. prima. §. pro ſecundo, de cadu. toll. interpretatur ipſam vulgarem reſurgere in iſto caſu, ita veriſimiliter præſumendo & diſponendo ex mente teſtatoris, ac ſi de eo cogitaſſet: vt l. nam hoc iure. in princip. & ibi Barto. & alij declarant, de vulg. & pupill. & in l. prima, num. ſecundo, & ſub nume. 17. in 3. quæſt. in princip. & ibi dicit Barto. & omnes Moder. affirmant iſtam dici vulgarem omnino tacitam, & ibi Ripa nume. 105. & dici tacitam præſumptam ibi num. 109. & talem dicit ex interpretatione extenſiua, non declaratiua, quid referat, ponit Iaſo. in l. quamuis. colum. ſecunda, verſic. ſecundò diligenter, vbi & de materia iſta latè per omnes. C. de impube. & al. ſubſtitu. & per An. Gomez. in ſuo Comment. Iur. tot. 1. cap. 3. de ſubſtit. vulga. nume. 13. & Pa. Leo. de ſubſtitu. in cap. de pupill. nume. 199. & ſequent. vbi latè contra Polit. de intellectu dict. l. nam hoc iure, ad idem Caſtr. conſi. 355. poſtquam ſub num. 3. lib. primo, quoad aliam tacitam, & ſub intellectam vulgarem, ſecundum terminos, l. Titius. & ſeq. ff. de hæred. inſtit. & l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. & leg. fin. C. de hæred. inſtit. vt parum frequentem in praxi, remitto ad Bar. & alios in d. l. in d. 3. quæſt. princ. & Pa. Leo. eo. in d. tract. de ſubſtitu. in cap. de vulg. nu. 28. & ſequent. & ad ea, quæ de lege interpretante voluntatem teſtatoris dicta fuere ſupra lib. primo, interpre. 1 dubit. 3. ſolut. 9. Veruntamen vbi ſubſtitutio pupillaris abſq; illis verbis, Si hæres erit, ſimpliciter formata fuerit, hac conceptione verborum, Si in ętate pupillari deceſſerit, ſubſtituo. Titium filio inſtituto, prædefuncto viuente teſtatore, operatur vulgaris, non ex interpretatione Legis, ſed ex generalitate dictorum verborum, quæ de ſui natura & ſignificatu poſſunt intelligi, & in caſum vulgaris ante aditam hæreditatem, & in caſum pupillaris poſt aditam hæreditatem, vnde vulgaris hæc caſu ſuo adueniente, reſpectu bonorum teſtatoris admittitur, & expreſſa etiam dicitur verbis generalibus, tradit Bald. conſi. 170. quidam Nicolaus. colum. ſecunda, in princ. lib. 5. & Pau. de Caſtr. in conſ. 13. Super prima dub. colum. penult. in fin. & colum. fin. lib. primo, & clarè Corn. conſi. 297. colum. ſecunda. in fin. verſic. in tantum, quòd Bald. & colum. ſequen. pen. lib. 1. ita eſſe commun. opin. dicit Seb. Sapia in repet. l. precibus colum 7. num. 77. & ſeq. 2. C. de impub. & Soc. plenè in d. l. 1. col. 44.

52 Sexto modo, & ex ſuo effectu † cognoſcitur directa ſubſtitutio, conſiderando quales ſint eius effectus, inducti à natura & ſpecie eiſdem, vt ante dictum eſt, ſecundum Bald. in conſil. 170. quidam Nicolaus. colum. 1. ver. in contrarium. libr. 5. alleg. per Boer. in deciſ. 38. nume. 8. debet enim ſubſtitutio directa iudicari ex effectu ipſo, quòd teſtator expreſsè diſponit reliquum totum diſtribuendum per ſubſtitutum, volens hunc eſſe ctum, vult etiam modum, per quem ſequitur effectus ipſe per l. 3. ff. de mili. teſt. & l. illud. de acquir. hæredi. notanter tradit Bal. in conſil. 422. ſtatutum, & declaratio. ver. cum ergo. lib. 3. & alia hic eſſent repetenda, quæ plenè tradita fuerunt ſupra lib. 1. interpr. vltima. dubit. vltima, & ſolut. vltima de interpretandis vltimis voluntatibus ab effectu, & ibidem ſunt reuidenda, nunc autem dicendum eſt, quòd cognoſcere ſubſtitutionem vulgarem per effectum, no ſolũ eſt eam cognoſcere, ſed eius fructum colligere, & eius ſaporem guſtare, cum effectus ſubſtitutionis debeat attendi potius, quam ſonus verborum: Alex. in not. caſu in conſi. 100. nu. 9. 10. lib. 4. Aymo conſi. 305. num. ſecundo, & text. in l. actio. ff. de nego. geſt. quoniam autem plures ſunt eiuſdem effectus cum pluribus dubitationibus, & diuerſis reſolutionibus, diſtinctionibus, & limitationibus, conſiderati & collecti per Doct. tam in lecturis, quàm in tractatib. particularib. ipſius vulgaris, & eos ſingulos in longum recenſere hoc in loco, eſſe talem noſtram nimis longam contexere: ideo putaui, ſufficere. eoſdẽ effectus referre & exprimere in ſumma, & per capita, & quorſum tendant, vt cum oportuerit in caſibus contin-

contingentibus de eis pleniorem cognitionem habere, recurſus habeatur ad loca remiſſa, & ſunt iſta. Nam Barto in ſæpè allega. l. 1. in 4. q. princ. num. 18. de vulg. ponit quinq; effectus vulgaris principales, primus eſt, quòd ſubſtitutus admittitur, ſi inſtitutus non ſit hæres, vel alium hæredem non faciat, ponendo dubium ſuper primo, ſi non ſit hæres, ſi ſpes ſit inſtituti reſtituendi in integrum, & reſoluendo, non ceſſare interim ſubſtitutionem, ibi nume. 19. & idem ibi Alexandr. nu. 16. extendit in inſtituto, qui poſſet reuocare abſtentionem, etiam aliter; quàm per reſtitutionem in integrū, & ibi Ruin. nume. 48. & debet conſtare de non extantia hæredis inſtituti, perſecte ibi Ripa nume. 118. & ſequent. idem Barto. ibi num. 20. excitando dubium ſuper illo, ſi alium hæredem non fecerit, de iure tranſmiſſionis ad hæredem hæredis excludentem ſubſtitutum: ita eſſe commun. opin. ibi Iaſ. num. 41. & Ripa num. 133. & ſequen. & de Domino pro ſeruo inſtituto: de monaſterio pro monacho inſtituto: & de fiſco pro indigno inſtituto: & de patre pro filio inſtituto, adeuntibus & excludentibus ſubſtitutum, ibi Barto. nume. 21. 22. 23. 24. Alexand. nume. 21. & Iaſ. nume. 42. & ſequen. Socin. nume. 19. cum ſequent. Ripa nume. 150. & ſequen. vt de hoc effectu per Bero. conſili. 63. numero decimo, libr. ſecundo.

54 Secundus † effectus eſt, quòd teſtamentum poteſt ſumere vires ab ipſa vulgari, maximè, vbi defectus eſt ex parte inſtituti, per Barto. ibi dict. l. prima. de vulg. num. 28. Dec. conſi. 529 nume. quarto, & à vulgari, etiam tacita Barto. ibi num. trigeſimo, Iaſ. num. quinquageſimoſeptimo, Ruin. nume. 88. & ſequen. eſt commun. opin. Ripa nume. centeſimo ſexageſimoſecundo, & à vulgari tacita contenta in pupillari, pupillo ipſo etiam mortuo in vita patris: Barto. ibi num. 33. eſt commun. opin. Ripa nume. 164. & Vaſqui. in tract. de ſucceſſ. progreſ. lib. ſecundo, §. vndecimo. num. vigeſimoſecundo, ſiue teſtator potuerit prouidere poſt mortem ipſius filij, ſiue non potuerit, & ſic indiſtinctè videtur tenendum: Capra in ſuis regu. concluſ. 113. & fin. tract. de ſubſtitut. primæ ſpeci vulgaris nume. octuageſimoſexto. & indiſtinctè iſta opin. eſt verior Alexand in dict. l. prima, nume. 32. 33. idem in vulgari tacita contenta in pupillari facta ventri, verificata poſthumo non nato, quòd ſubſtitutus ſuccedit ſecundum Communem Opin. Ripa nume. 168. & Odd. Peru. in tract. de compend. in prælud part. ſecunda, in quæſt. 5. verſic. ſecundus effectus. in 3. limit. addo Tiraqu. in l. ſi vnquam. ver. libertis. de reuoc. don. nume. quinquageſimo, implentem paginam concord. & atteſtantem hanc communiorem, & veriorem opin.

55 Tertius effectus eſt, quòd † vulgaris expreſſa continet tacitam pupillarem: Bart. in dict. l. prima, nume. 34. niſi appareat contraria voluntas teſtatoris expreſſa, vel tacita, ponendo exempla, ibi, etiam ſtatuto exſtante de teſtamentis exequendis ſine aliqua interpretatione. Alexand. nume. trigeſimoquarto, Iaſo nume. ſexageſimo, Ruin nume. nonageſimoſeptimo. Ripa num. centeſimo ſexageſimonono. cum tribus ſequent. & Zaſi. in dict. cap. de vulga nume. vigeſimotertio. dicendo, id eſſe ex interpretatione Iuris, & propterea per talem tacitam pupillarem matrem non excludi, ſic atteſtando, eſſe Commun. Opin. & Odd. Peruſ. in dicto loco, verſi. tertius effectus, contra iſtam Commun. vide tamen, quod latè diſcutit, & tenet Pa. Leo. in dict. cap. de vulgari à nume. 117. vſque ad num. 140. & excludit etiam matrem teſtatoris, quando ſubſtitutus ſit de deſcendentibus teſtatoris. Couar. in cap. Raynutius. in ſuo §. 4. in fin. de teſtamenti. de ſtatuto prohibente interpretationem teſtamentorum, tractaui ſup. lib. 1. interpr. 1. dubit. 2. ſolut. 3. verſi. quæ nam interpretatio.

56 Quartus † effectus ponitur per Barto. in d. l. 1. num. 38 quòd per vulgarem ſucceditur teſtatori immediatè, & in eis bonis reſoluendo quæſtionem, quòd per tacitam pupillarem, contentam in vulgari, & per tacitam vulgarem, contentam in pupillari, etiam ſucceditur in bonis pupilli, cum Bart. & alij. tranſeunt, Ripa nu. 172. & per talem tacitam vulgarem, excluditur mater pupilli: Bart. nume. 41. cum quo tranſeunt Doct. dicit ibi Soc. colum. 48. verſi. circa tertiam, excluderetur etiam mater teſtatoris, quando eſſet vulgaris tacita probata, & collecta & pupillari formata hoc modo, vt, Si in ætate pupillari, & c. Ripa ſub num. 175. excluditur quoque filia inſtituta in recerta: Corn. conſi. 239. lib. ſecundo, idem de vulgari partim expreſſa, partim tacita, quòd in caſu tacito excludit matrem, reprobato intellectu Bar. ad le fin. C. de inſtit. & ſubſtit. eſt Commun. Conclu. per Socin. in dict. l. prima. colum. 49. Ripa num. 176. & per iſtum effectum, quia ſubſtitutus ſuccedit teſtatori, non repellitur per tutelam pupilli non ſuſceptam, Abb. conſi. 90. col. 2. num. 5. lib. 2. & Socin. conſi. 20. col. 5. & ſeqn. lib. 1.

57 Quintus † effectus habetur per Bart. ibi nu. 45. quod vulgaris tollit ſuitatem inſtituti, quoad tranſmiſſionem, & alios effectus ſuitatis: ita Commun. Opin. eſſe concludit Soci. in colum. 54. ſic tranſit Ripa num. 179. intellige & declara, vt per Soc. ibi & Anto. Gomez. in d. comment. in tom. 1. cap 3 nume. 15. 16. & Odd. in allega. loco in 5. effectu. & limita, quando vulgaris eſt cum fideicommiſſaria: Corn. conſi. 35. colum. penult. lib. 2. & Rui. conſi. 105. colum. penult. num. 12. lib. 2. & conſil. 165. col. 2. num. 4. eod.

58 Sextus † effectus poſt Ang. ponitur ibi per Rip. num. 158. quòd vulgaris tollit ius accreſcendi, intellige & limita vt per Rip. ibi num. 171 & ſeq. & per Odd. Peruſ. in loco allega. in dict. ſexto effectu. & Pa. Leo. in d. tract. de vulgari num. 143. & Anto. Gomez in dict. cap. 3. nu. 26. 27. & Folit. in tractat. ſubſtituti. de ſubſtitutione vulgari, in ſexta par. nu. 51. vbi & de alijs effectibus vulgaris meminit.

59 Septimus † effectus eſt, quòd ſubſtitutus ſubrogatur in locum eius, cui ſubſtituitur, etiam in ſubſtituto alij cohæredi cuius ſic, & iſte vltimus ſubſtitutus dici poteſt primi inſtituti ſubſtitutus: ſi Titius. de vulg. & pupil. & ibi Caſtr. Alexan. & Iaſ. dicentes, ita eſſe Commun. Opin. & Barto. & Imol. in l. cohæredi. in princip. eod. quicquid dicat Poli. in dict. tract. de vulgari in d. 6. part. num. 15. 16. idem etiam firmat Corn. conſi. 35 col. fin ad fin. libr. ſecundo, ita alijs ſubſtitutis de medio ſublatis, concord. allegando latè probat Aymo conſil. 283. Rot Florenti. reſpond. pro Triuulti. ſub nu. 9. & is effectus eſt non parui momenti, & declarat Caſtr. in d. l. ſi Titius. latiſsimeque diſcutit Hier. Zanch. in repet. §. cum ita l. hæredes mei. nume. 27. cum plur. ſequ. ad Trebel. & num. vigeſimoquarto. ſic & ſequen. vbi pleniſsimè de ſubſtitutionibus quibuſcunque, & vulga. & pupillaris, & fideicommiſſ. effectis caducis.

60 Octauus † habetur effectus, quòd vulgaris etiam capit legitimam inſtituto deficienti debitam, quoniam vulgaris ipſa non reputatur onus inſtituto, cum poſsit adire, & habere totam hæreditatem, ideo valet in legitima, per textum in l. ſi poſthumus. §. quòd vulgo. de liber. & poſthum. ibi not. Caſtr. Alexandr. Aret. & Iaſ. idem tenet, & confirmat Iaſ. in l. filius hæres. colum. penult. ſexageſimoquarto. eo. licet ibi dicat articulum dubium & argumentabilem, & contrarium firmiter teneat Anton. Gomez in Comment. Iur. tom. 1. cap. 3. nu. 17. & cap 9. nume. 40. & ita dicat eſſe Commun. Opin. tamen ego in ſpecie noſtra puto aliam opin. eſſe magis communem, & veriorem, quòd in legitima vulgaris ſubſtitutio teneat: nam eam probant Baldus in leg. ſi

arroga-

arrogator. columna 2. in 6. opin. ff. de adopt. & Pau. de
Caſt. in l. quoniam in prioribus. colum. ſecunda. ſub
numero. 2. ver. & adde. C. de inoff. teſt. & idem Caſtr.
Alexan. & Iaſ. in dict. §. quod vulgò. & Iaſ. & Aret. in d.
l. ſi filius. num. 64. & Socin. licet more ſuo dimittat co-
gitandum, in d. l. 1. colum. 56. ver. quintodecimo limi-
ta, de vulg. pro concludenti ratione adducit Ripa ibi
ſub num. 159. ver. pro communi. eandem opin. tenet
Bald. conſ. 122. Verba teſtamenti. circa fin. lib. 1. & Rui.
conſi. 118. col. 8. num. 23. lib. 3. & conſil. 129. colum. pe-
nult. num. 6. lib. ſecundo. Pro alia verò opin. ex alleg.
per Ant. Gomez. in ſpecie non extat, niſi dictum Iaco.
Butr. probatum per Alex. in d. l. ſi filius hæres. col. nu.
& per Angel. de Perigl. in tract. de ſuit. in 10. & vlt. quæ-
ſti. num. 46. addo & Salyc. conſil. 70. num. 21. in 1. To-
mo conſi. vltimarum voluntatum: nam alij alleg. per
dict. Gomez. ſub d. num. 17. ver. ſecunda principalis
opinio. loquuntur ſimpliciter in articulo tranſmiſsio-
nis, fiendæ per ſuum, ne ſentiat onus: ſed contra dictũ
Butrigarij, & Alexan. & Saly. & Ang. extát ſententia
Bald. Caſtr. Aret. Iaſo. Socin. & Ruin. in locis modò
alleg. & ſequitur Gabriel. Rom. de com. conclu. lib. 6.
de legitima. conclu. 1. num. 48. & Bero. conſi. 124. nu.
14. lib. ſecundo. ex quibus liquet, iſtam eſſe magis com.
opin. & credo veriorem, remouendo aduerſariam al-
legationem de tranſmiſsione in ſpecie noſtra, hac noua
ratione, & inconuincibili, ni fallor. quemadmodum
enim filius vniuerſalis hæres inſtitutus purè habens
vulgarem ſubſtitutum, ſic terminis noſtræ. q. præſup-
poſitis non poteſt acceptare, & conſequi legitimam, &
reliquum hæreditatis repudiare: per l. ſi libertus ſub
conditione. §. ſi libertinus. §. exiſtimo. ff. de bon. libert.
& l. ſuus quoque. §. ſed etſi filio. de hæred. inſtit. firmat
Salyc. in dict. l. quoniam in prioribus. colum. pen. in
fi. ver. quæro ad declarationem. vt talem eſſe commu.
opin. bene diſcutit, & ab ea non recedendum dicit, Ri-
pa in di. l. 1. num. centeſimo quinquageſimooctauo. &
latè firmat Dec. in l. hæres. num. 5. vſque in fi. C. de im-
pub. & al. ſubſtit. vbi pluries ad fin. repetit legitimam
non eſſe debitam filio, cui delata eſt tota hæreditas pa-
tris. idem probat Abb. conſil. 90. colum. ſecunda. ſub
ver. ad hoc enim poteſt. lib. ſecundo ita non poteſt ean-
dem legitimam ſeparatam à reliquo hæreditatis tranſ-
mittere ad ſuum hæredem: quia nemo plus iuris, &c.
per vulga. regu. l. nemo plus iuris. de Reg. Iur. & capit.
non poteſt. eo. in 6. & ibi Gloſſ. & Doct. non adducunt
fallentiam ad noſtram ſpeciem. ergo ſtandum eſt regu-
læ, quòd vulgaris verificata capiat legitimam cum vni-
uerſali ſucceſsione, ſicut tollit ſuitatem, etiam quoad
tranſmiſsionem, & alios effectus, ſecundum Comnu.
opin. atteſtatam per Socin. in dict. l. 1. colum. quinqua-
geſimaquarta. ver. circa quintum, & intelligitur de le-
gitima filij deficientis poſt mortem patris, quando de-
betur legitima, non autem, quando filius deceſſerit vi-
uente patre, quia tunc filio nulla legitima debetur: l. 1.
§. igitur etiam. ff. de collati. bon. vbi propriè ex actione
non competente ad quartam ius tranſmittendi, non
adeſſe arguitur. & ſentit Gomez dict. cap. 9. num. 40.
& iſte caſus ſic nullam habet difficultatem, quando om-
nia pertineant ad ſubſtitutum.

61 Septimo & vltimo modo dignoſcitur fine ſuo vul-
garis non inepto, nec incongruo, cum teſtamenti inter-
pres eius dubitationem præ manibus habeat, continuò
vertentem, vel in affirmatiuam, vel in negatiuam par-
tem. ſ. aut extare vulgarem, aut non extare, vt ſic om-
nem noſtram contentionem in quaque re paſsim ex-
iſtere, antè dictum eſt, libr. primo interpr. 1. dubit. ſe-
cunda, ſolut. 5. & vltim. nam modis præcedentibus vi-
ſum eſſe pro notitia, & viribus vulgaris ad affirmati-
62 uam partem: nunc † meritò, quæ extinctionem, & fi-
nem eius oſtendunt, tractanda ſuperſunt, vt quando-
que edocti ſumus, vulgarem ipſam exiſtere non poſſe,
& certum demus reſponſum, in partem negatiuam
vulgarem non vigere. Quod itaque inuenitur, animad-
tendo in ſubſtitutionibus habentibus expreſſam, vel
tacitam conditionem legalem: Si non erit hæres, &c.
ſecundum l. primam. & l. qui liberis. in princ. de vul.
ga. factis vel hæredi inſtituto, vel legatario, vel fidei-
commiſſario, tunc demum ſubſtitutionem vulgarem
extinctam eſſe, finem habuiſſe, & non operari, vbi in-
uenitur, per hæredem inſtitutum fuiſſe aditam hære-
ditatem: leg. poſt aditam. & leg. precibus C. de impu-
be. & ibi Gloſſ. & Doctores Bartol. in dict. leg. prima.
nume. quadrageſimoſexto. & Pariſ. conſ. 82. num. de-
cimo. libr. ſecundo. & per legatarium primum, vel fi-
deicommiſſarium fuiſſe agnitum legatum, vel fidei-
commiſſum: l. ſi legata. C. de leg. & ibi Caſtr. & Alex.
& Ruin. conſil. centeſimo. nume. 4. & conſi. centeſimo
octuageſimo. num. 5. lib. 2. & Crot. conſi. ſexageſimo-
quinto, num. vigeſimotertio. eò, quia defecerit condi-
tio negatiua, ſub qua facta eſt ſubſtitutio: Fulgo. & Dec.
in dict. leg. poſt aditam. in princip. & Dec. conſil. du-
centeſimo nonageſimoprimo, columna prima. verſic.
ſecundo quamplures. & patet hoc lippis & tonſoribus,
dicit Azo in ſum. C. de impub. & al. ſubſtitu. in ver. ex-
63 pirat hæc ſubſtitutio. † in ſubſtitutione namque, ha-
bente expreſſam conditionem, Etſi deceſſerit ſine libe-
ris, vel aliam, idem eſt, quòd vulgaris finitur, & expirat,
ſi deficiat conditio, quòd inſtitutus ante aditam hære-
ditatem decedat cum liberis: Alexand. conſi. vigeſimo-
ſexto. nume. 4. latè Bero. conſ. 128. num. 8. 9. 10. lib. 2.
plures etiam concor. ad hoc allegat Hier. Zanch. in re-
pet. §. cum ita. num. 54. l. hæredes mei. ad Trebel. vbi
ampliat hanc concluſionem in conditione eadem ſine
filijs, poſita etiam in fine, quòd referatur ad vulgarem
primo loco factam, ſecundum Rom. conſil. 480. verſi.
capio nunc, & etiam in filijs ſic poſitis in conditione,
qui ad eorum commodum aliàs non excluderent ſub-
ſtitutum, ſecundum Aym. conſil. 62. col. num. ſecun-
do. per l. filiusfamiliâs. §. cum quis, de leg. 1. Quando
vulgaris tacita contenta ſub pupillari expreſſa non ex-
pirat extincta pupillari, latè vide diſcuſſum per
Couar. in dict. cap. Raynutius. in ſuo §. 5, poſt num.
6. & per Ant. Gomez. in d. ſuo commentario. Tom.
2. cap. 3. num. 3 & ibi in annotatio. litera N. atteſtatur
modò apparere, receptiorem ſententiam talem vulga-
rem non expirare.

Ad hunc etenim modum cognoſcendi, vulgarem
non ſubſiſtere per eius extinctionem & finem ſic indu-
ctum, laudandæ ſunt & tenendæ, poſt Bar. Alexan. So-
cin. & Rip. in d. l. 1. in fin. q. prin. & poſt Ang. & Moder.
in d. §. cum ita. diſtinctiones plurium caſuum, & limi-
tationes adductæ nouiſsimè per Odd. Peruſ. alterum
Celſum Iuniorem in dict. ſuo tract. compendioſæ in
prælud. parti. 2. in qō. 6. ſed ibi in ver. ampliatur tertiò,
ad fin. vbi ſcriptum eſt, Tunc vulgaris extinguitur, ſe-
cundum Bal. in l. ſuum. circa fin. &c. aduertatur, quòd
errore credo impreſſoris deeſt: non, quia vult dicere,
Vulgaris non extinguitur, ſic per gloſſ. in d. l. ſuum. ibi
Bal. probat, quando hæres repudiat hæreditatem, ex-
preſſa cauſa, quia hæreditas eſt damnoſa. & ibi ſub nu.
53. in fi. vult dicere. ſub num. 57. licet diſtinctiones hu-
iuſmodi paſsim, & non admodum laudat Hier. Zanc. in
repet. ſua, ſup. d. §. cum ita ſub num. 881. recenſendo
verba Cic. in 2. de l. ibi, Sed Iuriſconſultus, ſiue erroris
obijciendi cauſa, quo plura, & difficiliora ſcire videat,
64 ſiue quòd ſimilius vero eſt ignoratione docendi: † nã
non ſolum ſcire aliquid artis eſt, ſed quædam ars etiam
docendi, ſæpè quod poſitum eſt in vna cognitione, id in
infinita diſpartiunt, & verba Zaſij in commenta. ſuper,

primo ad Heren. in verſi. ea diuidit. dum ait: Vbi ſunt Iuriſtę noſtri, qui quantò plura membra diuidunt, tantò videntur acutiores. His tamen ego ſententijs admodum ſatyrice prolatis, nequaquam aſſentio: quoniam videmus, præſertim in propoſita ſpecie vltimarum voluntatum, ad diuerſas, & aduerſas voluntates defunctorum, nos verſari in ambiguo, adeò quòd varie ſcriptum, & iudicatum inſpiciatur, vt text. inquit in l. non nunquam. ff. ad Trebellia. & in l. hæres meus. §. vxori. de leg. 3. ideo pro contrarietatibus diutiſſim cognoſcendis, & diuerſitatibus ſeparatim percipiendis, componendis, & limitandis ad perſonas, res, & caſus, quib. conuenire poſſunt, non obiecta ſententiæ vanitas & iactantia, ſed neceſsitas ipſa cogit nos venire ad diſtinctiones & fallentias, & modus iſte docendi præ cæteris commodior vſu comprobatur: vt l. ſæpè de re iud. l. tractabatur. ff. de milita. teſt. & l. falſus. §. primo. ff. de fur. & l. penult. §. ſin autem. C. eo. ibi. & ſic ex tempore omnib. diſcretis. &c. & ibi Gloſ. inquit: Diſtingue tempora & concordabis ſcripturas. ſimilis gloſſ. eſt in l. 1. C. de accus. & in l. fi. ff. de term. amo. ingenioſè not. Bal. ex text. le. 1. C. de falſa mon. quòd ſuper difformib. non poteſt dari regula, quæ communis ſit, ſed oportet ſigillatim capi & diſtingui. & cap. ſecundo de ord. cognit. & cap. per tuas. de ſymo. Abb. in ca. ſacris. in 1. not. de his, quæ met. ca. & quibus. in 1. conſtit. & cum ſimil. concord. collectis ab Hippol. Rim. conſi. 50. num. 56. 57. Hæc diſcurrendo per vulgarem, ſufficiat ad cognitionem ipſius directæ ſubſtitutionis vulgaris, quando extat, vel expirauerit, quoad cæteras quæſtiones, ſuper ea emergentes, adeantur repetentes & tractantes in locis communibus, & allegatis.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio pupillaris directa, quomodo cognoſcatur, vel quando non cenſeatur appoſita in teſtamento, quid ue primò oporteat præcognoſcere, an adſit pupillaris, & an teneat, vel non vide de materia latiùs, verb. ſubſtitutio pupillaris directa.*

Cum non Entium nullæ ſint partes:

2 *Subſtitutio pupillaris, vt valeat, omnino requiruntur.*

Quòd is, cui ſubſtituitur, ſit de liberis.

Quòd ſint impuberes, maſculus minor 14. & fœmina minor 12. annis.

Quòd ſint in poteſtate teſtatoris.

Quòd morte teſtatoris efficiantur ſui iuris.

Quòd ante mortem teſtatoris non deſierint eſſe in poteſtate.

Quòd parens ſibi faciat teſtamentum.

Quòd impubes ſit inſtitutus, vel exhæredatus.

Octauum & vltimum, quòd parentis teſtatoris hæreditas adeatur.

3 *Subſtitutio pupillaris, an, & quando fieri poſſit filio naturali.*

Et de reciproca, non continente pupillarem filij naturalis, niſi de conſenſu patris teſtatoris poſtea legitimaretur, cum naturali non fiat ſubſtitutio, talis & reciproca fiat inter legitimos filios impuberes ſiue continetur vulgaris & pupillaris, & vt ibi latè.

4 *Subſtitutio pupillaris facta filio etiam vni in teſtamento minus ſolemni de perſona extranea, an & quando valeat, & cum fauore pupilli dicatur facta, valet teſtamentum minus ſolemne, quoad inſtitutionem, factam filio, idem, & quoad ſubſtitutionem pupillarem, & quare, etiamſi commodum ſit ſubſtituti, alijs maxime liberis non extantibus, cum attenditur ex teſtamento non ad quem ſpectet emolumentũ, ſed prouiſio, pro qua facta ſit, quicquid Iaſ. dixerit, & de materia latiùs hoc pulchrè diſcutitur.*

5 *Intellectus §. ex imperfecto. l. hac conſultiſſima. C. de teſtam.*

6 *Pater ſicut poteſt filium ſibi hæredem inſtituere in teſtamento minus ſolemni, & non alium extraneum priuilegio filij, quod eſt in vita, ita poſt mortem poteſt filio teſtamentum facere ſubſtituendo pupillariter extraneum, & quare talis ſubſtitutio debet valere, ſicut filij inſtitutio valida, dependens ab vna & eadem patris ordinatione.*

7 *Ius accreſcendi habet locum, quando extraneus mixtus eſt cum liberis, quod non procedit in pupillariter ſubſtituto, qui venit poſt mortem liberorum inſtitutorum, & corũ fauore.*

8 *Filius abſtinendo per ſuitatem confirmando ſubſtitutionem pupillarem etiam pro extraneo, cum ſit vtilis pupillo ſecundum Doctor. communiter.*

9 *Pia cauſa inſtituta hæres vniuerſaliter, facit, vt teſtamentum valeat coram tribus teſtibus, etiam quoad legata & fideicommiſſa, & alia in eo diſpoſita.*

10 *Teſtamentum minus ſolemne, reſpectu teſtium, valet inter liberos inſtitutos, etiam quoad alia in eo diſpoſita, maximè, ad fauorem liberorum pupillorum.*

11 *Ambiguitas validitatis & inualiditatis diſpoſitionis & actus ſoluitur pro validitate.*

12 *Cauſa teſtati, & cauſa inteſtati, ad inuicem dubia, facit, quòd ea prius tenenda ſit, quæ fouet cauſam teſtati: cauſa enim teſtati, dicitur fauor pro pupillo eſſe, item & commodum filij.*

13 *Subſtitutio pupillaris, vt valeat, requirit aditionem hæreditatis patris per pupillum, vnde ſine tutore, eo deficiente, pupillo & hæreditate non adita, fit per interpretem recurſus ad refugium ſuitatis, vel ad tacitam vulgarem, comprehenſam in pupillari, & an exiſtentia ſuitatis operetur confirmationem pupillaris, ſecundum communiter Doctor. habeturque pro aditione in his, quia, hæreditate non adita omnino pereunt: vt ſunt, Legata & fideicommiſſa.*

14 *Suitas operatur & confirmat tabulas pupillares, & per eam fit ſemiplena aditio, ſecundum Commun. Opinio. Moder. confirmatque adeò ſubſtitutionem pupillarem, vt operetur tranſmiſſionem ad ſubſtitutum.*

Et de effectibus ſuitatis in quatuor caſibus, quibus ſubſtitutio pupillaris confirmata per eam matrem excludit, adeò vt priuetur mater lucro, & quaſi lucro, ex quo eſt fauor pupilli.

Fallit prædicta, vbi exiſtentia ſui hæredis non poſſet operari: quod ſex modis exemplificatur: & quando ſuitas adempta videatur.

15 *Subſtitutus pupillariter, deficiente exiſtentia ſui hæredis, admittitur per tacitam vulgarem, contentam in expreſſa pupillari: deficiente pupillo, vel poſt mortem teſtatoris, vel eo viuo, etiam ſecundum veriorem opinio. contra Barto. & excludit matrem pupilli & teſtatoris, ſi ſit de deſcendentibus, & volentes etiam venire per ius accreſcendi, hocque in bonis teſtatoris non pupilli.*

16 *Itemque admittitur ex eadem vulgari tacita, poſthumo non nato, & eſt Communiter Opinio. & contrarium tenentes, quando, & quibus caſibus loquantur, vbi diffuſius.*

Et de pluribus ſubſtitutis, quando ſecundus ſemper ſubintret in locum primi per vulgarem, contentam in pupillari, à qua poteſt incipere teſtamentum: & eſt Communis Opi. ibi.

17 *Inſtitutio facta per teſtatorem de ventre vxoris, cui ſubſtituerat, an & quando intelligatur de præſenti prægnatione, quæ erat tempore teſtamenti: an verò, & quando intelligatur de quacunque prægnatione etiam futura vxoris, & quando vnus vel plures poſthumi contineantur, dummodo ſint legitimi, & de interpretando teſtamentum, vt valeat in dubio: latiùs hæc ibidem declarantur.*

Et quòd

Et quòd inſtitutio, facta de ventre, hoc prævaleat, ac ſi dixerit, Et de quocunque naſcituro ex vxore prægnante, ſiue in futurum prægnanda: ibidem.

Idemque quando fuerit dictum ſimpliciter de filijs naſcituris, quòd veniunt, ex quacunque vxore nati. ibid.

18 Subſtitutio directa pupillaris, quæ ſit, vel non, facta de Titio, filijs natis & naſcituris pluribus, & principaliter inuicem ſubſtitutis, omnibus ſcilicet pupillariter decedentibus: nam de pluribus tunc dubitatur: vt inf.

1 Subſtitutio pupillaris modò adeſt, & pro matre contra ſubſtitutum ſit interpretatio, patre inſtituente, N. filium puberem natum & filios naſcituros, ſubſtitutione reciproca inter eos facta, dict. N. filio & alijs omnibus decedentibus filijs, Titium ſubſtituente, non natis alijs, & mortuo N. filio ſine filijs, ſuperſtitibus matre N. filij & Titio ſubſtituto: talis enim ſubſtitutio dicitur facta vltimò decedentis, & quomodo non extiterit conditio ſubſtitutionis, & caſus mortis plurium non eueniens, non verificetur in morte vnius, & tunc pluralitas non reſoluitur in ſingularitatem, ne excludatur mater, & vt ibi latè & pulchrè, & ſub num. 20. vide tamen declarata infra num. 28. cum multis ſeq. vbi contrarium tenetur.

20 Viuens ſolus mori dicitur, & non natus, in quo mors ceſſare dicitur, cum ſine habitu non poſſit eſſe priuatio. 28. cum multis ſeqq.

21 Subſtitutus vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, non admittitur, nitens venire ex vulgari per dict. expreſſionem, ſed excluditur per filiam teſtatoris, relinquentis illi certam dotem, & prohibentis, ne aliud conſequi poſſit de ſuis bonis, hærede vniuerſali inſtituto filio impubere, & alijs filijs maſculis naſcituris, quibus omnibus decedentibus ſine filijs maſculis quandocunque & ante ætatem annorum viginti quinque, ſubſtituit Titium eius fratrem teſtatoris vulgariter, & vt ſupra alijs filijs, ſcilicet non natis, & filio nato infante mortuo, viuente patre, quo mortuo, deinde filia vti vniuerſalis inſtituta admittitur contra ſubſtitutum: & quare maximè per illam clauſulam, Tunc & eo caſu adueniente: admittiturque filia iure proprio ex legis diſpoſitione iure non decreſcendi non iure accreſcendi, cum non ſit à ſtatuto excluſa, non extantibus maſculis tempore mortis patris, & illi ab inteſtato ſuccedat, & quare totum capiat, ibidem declaratur: vide tamen contra infra numero 47. 48.

22 Subſtitutio de Titio facta non admittitur, quando pater inſtituit ventrem vniuerſalem hæredem maſculum naſciturum & eo decedente in pupillari ætate vel poſtea quandocunque ſine filijs, fœminabus verò naſcituris iure inſtitutionis reliquerat libras 400. pro qualibet, & nulli ſunt nati, maſculi, nec fœminæ. Quid dicen. cum ſit caſus omiſſus à teſtatore: vide tamen contrarium, quod admittatur ſubſtitutus, infra num. 5.

23 Vxor ſubſtituta & inſtituta hæres vniuerſalis, ſi filij teſtatoris naſcituri maſculi hæredes vniuerſales moriantur ſine filijs, filiabusque tantum naſcituris dotibus relictis iure inſtitutionis, quantum ſcilicet vxor ipſa declarauerit, & facto fratri relicto ipſius teſtatoris ſolum de libris quinque, nullo, ſcilicet maſculo aut fœmina natis, & frater ab inteſtato ſuccedit.

Ex æquitate & conuenientia, vt bona in agnatione remaneant.

Et ex caſu omiſſo.

Ex reſtrictione inducta per clauſulam, Tunc & eo caſu.

Et ex conditione voluntaria non extendenda, vide tamen contrarium, infra num. 53. cum alijs multis ſequent. quòd imò vxor admittatur.

Et quid cenſeat auctor circa princip. quatuor caſus, aut dubitationes, de quibus ſupra num. 19. 21. 22. 23.

24 Aduocati potiùs allegant pro amicis inſeruiendis, quàm pro ſententijs iudicum ferendis, & eorum eſt proprium.

25 Iudices ſemper debent in cauſis verum ſequi.

26 Patroni nonnunquam veriſimile, etiam ſi minùs ſit verum defendunt.

27 Iureconſultus debet eſſe in conſilio, cautus: in patrocinio, fidelis: & in iudicio, iuſtus.

28 Iudex debet, & ipſius eſt proprium, ambiguas teſtantium voluntates interpretari.

Subſtitutus admittitur per Iudicem, ſecundum opin. Auctoris in prædictis quatuor caſibus & dubitationibus de quibus ſupra num. 19. 21. 22. 23. quatenus dubia videatur voluntas. Vnde hoc tamen declaratum latiſſimè per multas paginas per Auctorem ipſum & eius opinionem, vt inferiùs legere eſt, num. ſequentibus ferè per totam ſolutionem.

29 Inſtitutio facta de filio nato & alijs naſcituris, valet in nato, qui totam capit hæreditatem, alijs non natis, non obſtante conditionis defectu naſciturorum, adeò vt ſubſtitutus poſt mortem filij & aliorum naſciturorum, dicitur dupliciter ſubſtitutus vltimo decedenti, & latè quando dicatur facto vltimo morienti.

Et ſtante reciproca ſubſtitutus dicitur vltimo eſſe tantum, & primo etiam decedenti, & vltimo etiam, ſi vltimus tantum decederet ſine filijs, etiam quòd expreſſè non dicatur ſubſtitutio facta vltimo, ſic ei mens magis conuenit & voluntas teſtatoris, & quomodo appareat euidens erga vltimò ſubſtitutum, & quomodo capiat totam hæreditatem etiam portionem filij nati decedentis, & latiùs vide hanc materiam perpulchre ibi diſcuſſam per nu. ſeqq.

30 Caſus omiſſus non dicitur, qui neceſſariò concluditur, & ſequitur ex eo caſu, qui expreſſus, & vbi eſt eadem æquitas, eadem ratio. idem effectus & omnimoda ſimilitudo caſus pro expreſſa habetur, maximeque voluntate defuncti conſiderata, nec ſit extenſio ad omiſſa, ſed ſit omnium comprehenſio, vbi ſit eadem ratio, & vt de hoc latiùs ibi.

31 Subſtitutio facta filio nato & filijs naſcituris, & ſic pluribus verbis vniuerſalibus, præſertim præcedente expreſſa reciproca: quia videtur teſtatorem conſideraſſe futuros euentus, eius intentio eſt denotaſſe facti contingentiam, vnde ſi non naſcantur plures, talis conditio mortis omnium adimplebitur per mortem vnius tantum nati: nam ſufficit in vno verificari etiam in teſtamentis: & eſt regula & ampliatio contra Oldra. & vt ibi latiùs diſcutitur.

32 Plurale reſoluitur in ſingulare, quando eſt eadem ratio vnius & multorum in ſubſtitutione facta plurib. naſcituris, & in fideicommiſſaria.

Idem & eadem ratione dicitur de relatiuis, qui ſubſequi ſolent, vt ſupradictis. vel dictis, vel quib. ſic reſoluendis in ſingularitatem, quia ſunt diſtributiuæ dictæ dictiones, & quando plurale verificetur in ſingulari: & de contrario locũ habente in ſubſtitutione vulgari. vide latè ibidem.

33 Conditio mortis non exiſtentis in rerum natura vti impoſſibilis deficiens non vitiat, quia ſuffecit habitus, ſcilicet ſubiectum prædicatum, quod eſt poſthumus vel filius naſciturus eſſe poſſibilis, cum priuatio fiat etiam de habitu in ſpe.

34 Priuatio præſupponit habitum, ſi reperiatur, intelligitur, aliàs verba accipiuntur ſecundum ſubiectam materiam, adeo vt priuatio quoque fiat de habitu in ſpe.

35 Copula non attenditur, ſed mens teſtatoris in materia fideicommiſſariæ ſubſtitutionis poſt mortem copulatam plurium grauatorum ad inuicem, maximè ſubſtitutorum, cum neceſſariò facta cenſeatur vltimò decedentis & plurale reſoluitur in ſingulare: ſufficit enim, quòd in vno mors verificetur, & de materia latè vide ibid.

36 Verba teſtatoris ſemper intelliguntur ad poſſibile, & ad caſus poſſibiles interpretatur.

Etiam in conditionibus pro parte impoſſibilib. & caſus ſunt poſſibiles de morte naſciturorum, ſi naſcantur, è contra non naſcendo ſunt impoſſibiles: ad hos ergo, verba teſtatoris non referuntur.

37 Copulatiua oratio operatur in eo, in quo poteſt, licet non operetur in ſuperuacuo, & ſic in impoſſibili.

Et reſoluitur copulatiua in diſiunctiuam, pro ſaluanda mente teſtatoris.

38 Mater in caſu, de quo ſupra numero 19. ſuper fideicommiſſaria non eſt de perſonis, quæ ex mente teſtatoris excludat ſubſtitutum, nec in pupillari eſt talis, etiam niſi eſſet cohæres filij, & in caſu fideicommiſſariæ habebit legitimam & quartam Trebellianicæ.

39 Parentes in eorum teſtamentis mentionem facientes de ventre vxoris, vel poſthumo inſtituendo hæredem, id facere dicuntur aſtricti neceſſitate cauſatiua, ne eorum præteritione teſtamenta rumpantur, & de duobus, quòd vnum neceſſariò ſequi debeat, & quid ſit neceſſarium circa conditiones.

40 Conditio ſi naſcatur poſthumus, eſt neceſſaria inſtitutioni de eo factæ, & quoad ſubſtitutionem, ei factam poſt mortem eius, nec poteſt eſſe ſubſtitutio ſine conditione, & hæc conditio, Si naſcatur, tacite ineſt, ideo non dicitur voluntaria reſpectu capitis impotentiæ, ſed potius neceſſaria ad caſum & voluntatis & impotentiæ, & quando dicatur voluntaria.

41 Subſtitutio vulgaris in vno caſu concepta, porrigitur ad alium, & ad omnes caſus, quibus hæres inſtitutus poteſt non eſſe hæres.

Dummodo extenſio non fiat de perſona ſubſtituta ad aliam perſonam.

Nec de prouiſione, facta in vno tempore ad caſum alterius temporis.

42 Inſtitutio facta de ventre vxoris ſiue poſthumo in ſingulari, & vnus & plures omnes, qui naſcuntur, inſtituti intelliguntur: nam ſingulare nominis collectiui, comprehendit plurale.

43 Subſtitutio facta ventri ſeu poſthumo intelligitur facta vni & omnibus, qui naſcuntur, & cenſentur inſtituti, prout de inſtitutione ſi facta dicitur, cũ contineat illud, quod continet inſtitutio, & expreſſio in plurali de poſthumis, perinde debet eſſe, ac ſi in ſingulari facta fuiſſet, & quid, quando eſt facta per modum conditionis, & quando per modum diſpoſitionis, etiam ſi à ſtatuto exprimatur, quod facile ineſt, nihil tamen operatur, tamen ſolum operatur ad declarationem, & quomodo, vide ibidem latè.

44 Subſtitutus admittitur contra matrem, nato & mortuo uno poſthumo, nil operante expreſſione poſthumorum in plurali, per pupillarem expreſſam, ex clauſula, Vulgariter, pupill. quia mater excluditur, cum ſit pupillo fauorabile & quomodo, ibidem, ex mente teſtatoris expreſſa in vno caſu pupillaris, & in caſu omiſſo.

Idemque quando mater non ſit cohæres filij inſtituti, à præcedente reciproca inter ipſos poſthumos.

Idemque & in vulgari: at fortiùs eſt dicendum, & eſt communis Opin. vt ſubſtitutus vulgaris admittatur, & vt de materia latiùs ibidem habetur.

45 Teſtamentum à vulgari ſubſtitutione incipere poteſt, cum in ea non ſit neceſſe, quòd exprimatur aliquis caſus, ſed ſufficit dicere, Inſtituo Mæuium, & ſubſtituo Caium, ſat eſt, quòd in locum caducæ inſtitutionis ſupponatur ſubſtit. non caduca, & vt latiùs de materia ibidem.

46 Subſtitutio vulgaris duos caſus comprehendit, & voluntatis & impotentiæ hæredis, in hocque vltimò continetur ille, quo hæres, viuente teſtatore, moritur.

47 Conditiones, reſpicientes filios naſcituros, potius dicuntur neceſſariæ, & ideo magis attenditur effectus, quam modus.

Et eſt communis Bart. Theorica, quo effectu inſpecto per teſtatorem ſit, vt filia dicatur excluſa, & ſubſtitutus frater admiſſus in caſu, de quo ſupra num. 21.

48 Filia inſpecto effectu per teſtatorem, qui reſpicitur in conditionibus, reſpicientibus filios naſcituros, inſtituta in re certa, cenſeatur & eſt excluſa ab vniuerſali ſucceſſione, & frater teſtatoris admittitur in caſu, de quo ſupra num. 21. cum videatur tunc habita à teſtatore ratio agnationis, nil obſtante Clauſula, Tunc & eo caſu, de qua ibidem latius: tuncque filia habetur vti legataria, & nullum ius accreſcendi habet cum inſtitutis, quod ius excluditur fauore ſubſtituti, maximè, cum filia fuerit prohibita plus petere, & vt perpulchrè latiùs per Auctorem ibid. diſcutitur, & ſub num. ſeq.

49 Clauſula, Tunc & eo caſu, quando non excludat caſus, comprehenſos ex mente teſtatoris conueniente, pone ſic filijs non natis, & mortuis, & intelligatur in caſu eo, qui ſit poſſibilis, cum impoſſibilis rejiciatur à diſpoſitione, vt contineat tunc declarationem & demonſtrationem potiùs caſus, qui tacite inerat, ibidem pulchrè.

50 Subſtitutus per vulgarem admittitur, filio nato de functo in ætate infantili poſt mortem patris, alijs poſthumis non natis, hæreditateque non adita per infantẽ, prout ſine tutore adire non poteſt, vel ſi dicatur, per pupillum eſſẽ tranſmiſſam hæreditatem paternam ad matrem, eligendo per clauſulam, Vulgariter, pupillariter, &c. venit ad ſucceſſionem.

Etiam ſolis filijs poſthumis inſtitutis, & nullus naſcatur, non eſt locus fideicommiſſariæ, & ſic contra tertiam & quartam dubitationem, de quibus ſupra num. 22. 23. & quare, vide latiſſimè diſcuſſum per Auctorem ibi cum num. alijs ſeqq. vbi de ſubſtituto multa.

51 Subſtitutio facta filijs naſcituris, inſtitutis poſt eorum mortem, perinde locum habet, ſi non naſcantur & ſi naſcantur & moriantur.

Et eſt Communis Opin. tuncque ſubſtitutus re & nomine dicitur propriè ſubſtitutus, ſicut omnis ſubſtitutus eſt proprio inſtitutus: & excludit ius accreſcendi, competens filiab. in certis quantitatib. inſtitutis, & quare. Quidue operatur vulgaris ſubſtitutio, & quare non ſit expectandus caſus, quo fœmina naſcatur.

Et de argumento, à contrario ſenſu Alexandr. ſublato.

Et quando non haberet locum forſan ſubſtitutio à contrario ſenſu, ſi facta eſſet in ſola conditione, Si naſcatur maſculus, & naſcatur maſculus & fœmina, & quare, & ibi latiſſime de materia diſcutitur.

52 Intellectus l. commodiſſimè ff de liber. & poſthum. cum ſi. loquentis de caſu prouiſo, vel non, ſed omiſſo, loquuntur circa eaſdem perſonas & res, in prouiſione comprehenſas, non circa diuerſas res & perſonas.

53 Subſtituta vxor admittitur per vulgarem, excluſo fratre teſtatoris, contendente venire ab inteſtato, non natis filijs maſculis, nec fœminis, in caſu, de quo ſupra num. 23. & fortius ex iure ſubſtitutionis, de vxore facta maſculis naſcituris, & non natis, ſed fœminis arbitrium eius dotandis augmentato iure pro vxore inſtituta hærede vniuerſali, ex quo iure maior affectio oſtenditur per teſtatorem erga vxorem, quàm fratrem, ſuccedentem ab inteſtato, cui vxori magis fauet teſtator, ſic & lex, & fauore cauſæ teſtati, pro qua eſt iudicandum. Quicquid dicatur de conditione ſubſtitutionis implenda circa natiuitatem & mortem poſthumorum caſu, quo plures naſcantur, non verificata, ſi vnus tantum natus eſt, & de conditione non ſcindenda, & quomodo, & quando: de his omnibus latè vide ibidem de materia, cum alijs num. ſeqq.

54 Cauſa teſtati eſt fauorabilior ea inteſtati, & pro ea eſt iudicandum, etiamſi Communis Opin. eſſet in contrarium: nam tenenda eſſet opinio vnius etiam Doctoris, quæ pro teſtamento eſſet.

55 Conditio ſubſtitutionis circa natiuitatem & mortem poſthumorum caſu, quo plures naſcantur, an & quando ſcindi poſſit, adeò, vt per natiuitatem & mortem vnius ſufficiat pro ſubſtituto, ſecundum facti contingentiam.

Scindi etenim poteſt vbi euentus conditionis reſpicit diſpoſitionem, ſecundum qualitatem euentus, & quando eſt intrinſeca, ſcinditur ex mente teſtatoris, vt in ſubſtitutione fideicommiſſaria, & pupillari, niſi ſuperſit perſona, quæ ex mente præſumpta teſtatoris ſubſtitutum excludat, & vt latius de materia hac diſcutitur, ibidem.

56 *Subſtitutio pupillaris dicitur & cognoſcitur hoc caſu pro Franciſco, quando teſtator inſtituit pupillum hæredem filium ſuum, vel ventrem vxoris, ex qua natus ſit filius, cui ſubſtituit fratrem teſtatoris: & ſi omnes quandocunque deceſſerint ſine filijs, ſubſtituit dictum Franciſcum attinentem, mortuo teſtatore pupilloque adeunte hæreditatem, dein mortuo fratre teſtatoris, deinde ipſo pupillo dempto fratre de medio.*

Et eſt mediante vulgari facta fratri teſtatoris, ſecundum Communem Opinionem Moderno. Etiam ſi frater deceſſiſſet cum liberis, ſecundum magis Communem Opinionem.

Fallit, niſi ſubſtitutio fratri non poſſet eſſe vulgaris, ſi eſſet reſtricta ad fideicommiſſariam. Vel facta in aliquem euentum, qui non fuit impletus.

Vel ſi eſſet facta de vno tempore & ſequatur in alio, tunc enim non habet locum, vt ibidem declaratur.

57 *Subſtitutio pupillaris & pro directa cognoſcitur pro agnatis, quando teſtator inſtituit filium adultum, cum hoc, quòd bona ſua non poſſint hæreditari, niſi per maſculos, poſt mortem filij ſui, & ſi nurus filium pareret, vult eum eſſe hæredem, & ſi filiam ei certum quid reliquit, & natus ſit nepos ex filio mortuo in vita teſtatoris, quòd avo mortuo, adita hæreditate deceſſit in pupillari ætate. quæſtione orta inter ſororem vterinam & agnatos eius, & quare, & de directa, an & quando cognoſci poſſit per coniecturas, vide ibidem latius & infra ſub num. ſeqq.*

58 *Subſtitutio hæc pupillaris interpretatur contra matrem, pro fratre teſtatoris ſubſtituto, quando quis inſtituit filium, & filiam impuberes, quibus decedentibus ſine filijs vel hærede ex proprio corpore & legitimo matrimonio procreatis fratrem ſubſtituit, illis in pupillari ætate defunctis.*

Idemque teſtatore demonſtrante, omnia ſua bona deuenire iure pleno ad ſubſtitutum.

59 *Subſtitutio debet interpretari directa pupillaris per verba dubia: quia directa eſt plenior, quam fideicommiſſaria, & fauorabilior pro pupillo, cuius fauore remanet pupillaris ſubſtitutio ad inuicem facta inter duos impuberes vno per emancipationem a poteſtate patris extracto, perſiſtenti illi ſolùm in poteſtate.*

Item & pupillaris adiudicatur eadem ratione fauorabili, quando ſit dubia, ob diuerſas opiniones, gloſſ. vel doct. & quando ſic Lex interpretetur, ibidem.

60 *Subſtitutio pupillaris interpretatur hoc modo facta per verba hæc dubia: Relinquo filium meum viuum & mortuum, in omnibus bonis ſuis, Petro fratri meo: nam in vita filij deſignant tutorem & curatorem datum & poſt mortem in pupillari ætate, quòd ſit pupillariter ſubſtitutus.*

61 *Pater relinquens filium in poteſtate matris ſuæ, per hoc relinquere dicitur eam tutricem teſtamentariam.*

62 *Subſtitutio pupillaris intra annos pubertatis, poteſt per patrem reſtringi ad breuius tempus.*

63 *Subſtitutio pupillaris habet locum, patre inſtituente filium infantem, & ſi in ea ætate deceſſerit ſubſtituente ei ſororem, qui deceſſerit in vndecimo anno, vti fauorabilior ad certum tempus non reſtrictum.*

64 *Subſtitutio pupillaris dicitur & expreſſè, vbi in ſubſtitutione ſit facta mentio pupillaris ætatis per teſtatorem, non intelligitur compendioſa, alijs verbis non mixtis, vt ſi deceſſerit ſine liberis vel quandocunque, & de vulgari tacita vel expreſſa. Quidvè operatur expreſſa mentio pupillaris, & quibus verbis, & quomodo dignoſcatur talis. & quomodo debent fieri conditionaliter vel diſpoſitiuè, demonſtratiuè: quia non argueretur tunc pupillaris, & vt ibi latè habetur. Nihil in contrarium operante adiectione, Sibi, vel in ſuis bonis in teſtamento poſita vti contraria ipſi pupillari, & quomodo intelligantur illa verba, In pupillari, & in compendioſa, & vt de hoc latius legere eſt ibidem. & vt ſub numero ſequente.*

65 *Verba ſibi vel ſuis bonis in ſubſtitutione poſita quomodo intelligantur in materia pupillari, & quomodo in compendioſa comprehenſa.*

Et de multiplici interpretatione dictionis, Sibi, an & quando referatur ad proximam perſonam nominatam, vel ad teſtatorem: & quando ſit dubium, ad quem referatur: ibidem latè habetur.

66 *Subſtitutio pupillaris expreſſa verbis ſpecialibus facta demonſtratur, ſicut cæteræ & vulgaris & fideicommiſſaria, ex clauſula vſitata in teſtamentis, vulgariter, pupillariter & per fideicommiſſum.*

67 *Subſtitutio, aut eſt expreſſa, vel tacita, vel partim expreſſa, partim tacita, & ex quibus verbis fiat pupillaris, aut generalibus, aut ſpecialibus, vel ſingularibus, ibidem legitur.*

68 *Subſtitutio directa pupillaris dicitur & cognoſcitur expreſſa verbis generalibus facta impuberi, vbi non ſit facta mentio pupillaris ætatis, nec adſit clauſula, Vulgariter, pupillariter, &c. ſed adſint verba directa vel communia ipſius ſubſtitutionis, conueniens verbis & perſonis inſtitutis, & ſi conditio aliqua fuerit adiecta, importans tractum temporis in futurum, & ſi compendioſa oſtenditur, quando tamen pupillarem etiam oſtendat, & vt ibi latè.*

69 *Subſtitutio pupillaris directa cognoſcitur matrem etiam excludens ex ſignis alijs. & verbis directis, demonſtrantibus directam pupillarem.*

Vt ſi teſtator dicat, Subſtitutus ſua auctoritate capiat.

Vel filio inſtituto decedente, voluit omnia bona ſua, vel totam & integram hæreditatem, vel liberè, vel ſine aliqua diminutione deuenire ad talem.

Quòd idem eſt in ſecundo gradu, quem loco primi poſuit.

Item oſtenditur pupillaris, vt ſupra, quando teſtator dixit indefinite, bona eorum deueniant ad talem.

Item quando apparet ſubſtitutio facta in bonis ac hæreditate pupilli.

Item quando dixit, In omnibus bonis ſubſtituit.

Vel ſuccedat eis, propter verbum, Eis.

Vel quando ſubſtituit in omnibus bonis & rebus filij decedentis in pupillari ætate.

Et quando dixit, Si ambo deceſſerint, quòd omnia eorum bona remanerent, & ſint Titij ſui nepotis, tuncque mater excluditur, & vt ſupra.

Idem, quando dictum ſit, In omnibus bonis ſuis ſubſtituit pleno iure.

Vel ſuccedat alter alteri.

Et per verba, In hæreditate ſuccedat.

Et per verba, Reſiduum vero totum.

Idem, quando teſtator neſciat dicere pupillarem, tamen pro expreſſa haberi debet.

Idem ſi dicatur, quòd in totum vnus alteri ſuccedat ſine diminutione, pupillaris eſt, excludens matrem.

Et per verba, Succedat eis, mater excluditur.

Et cognoſcitur pupillaris ex coniecturis, habitis ex verbis teſtamenti, & quot ſint vide, & vt ibidem latè dicitur.

70 *Subſtitutio è contra non apparet, nec cognoſcitur pupillaris, ſignis præmiſſis non apparentibus, quòd ibi nulla verba ſint directa.*

Et eſt Communis Opin. oſtenditur enim fideicommiſſaria verbis merè obliquis concepta, facta etiam mentione de pupillari, non alterante maturam obliqui.

Idem, quando eſt facta in bonis certis, etiam expreſſione vniuerſali, In omnibus bonis ſuis, &c. modò non adijciatur, Iuribus & actionibus, etiam facta per verba communia.

Idem, quando eſt reſtricta in bonis & hæreditate teſtatoris, vt ibi latè.

Item, vbi adſit dictio, Mihi, quando teſtator ſcit, pupillum habere bona propria.

Item, quando dixerit, Si moriatur ſine liberis, & inteſtatus.

Item, quando eſt facta à matre, etiam quòd contineat vulgarem.

Item in quota bonorum per verbum commune.

71 *Subſtitutio non eſt pupillaris, ſed fideicommiſſaria, facta in bonis indefinitis loci certi & facta dicitur de re certa.*

Nec ſi ſit facta per verbum legat.

Et eſt Communis.

72 *Subſtitutio pupillaris non fit, nec valet in codicillis.*

Et eſt Communis Opin.

Niſi inter liberos, quoad alios, non vertitur in fideicommiſſum, duraturum pupillari ætate durante.

Et an, & quando pupillaris interpretatur reſtricta ad bona teſtatoris.

Et de ſubſtituto in re certa, & quando habeatur loco legatarij.

Et quando ſit pupillaris in re certa, facta per verbum commune admixto directo, In qua mihi hæredem inſtituo, & ibidem de materia latius.

73 *Subſtitutio, in re certa per verba naturaliter obliqua, vt, relinquo, non eſt directa.*

74 *Subſtitutio in re certa, ſine temporis diſtributione, puta, quandocunque deceſſerit in pupillari ætate per verba directa ciuilia infra tempora pupillaris ætatis, inducitur directa pupillaris.*

At per verba communia, vel directa non ciuilia, eſt fideicommiſſaria.

Idem per verba cõia, etiam ſub conditione, Si deceſſerit in ætate pupillari, dicitur fideicommiſſaria.

75 *Subſtitutio diuerſimodè facta pupillo de pluribus: vno, per verba obliqua, vel communia, vel directa in re certa, alio, per verba ſimilia in reliquo bonorum reſpectiuè, de hac que vide ſeptem concluſiones, & quòd ſit pupillaris, capiens vniuerſa pupilli, ibidem.*

76 *Subſtitutio in re certa, facta ſimpliciter per verba communia infra tempora pupillaris ætatis, reputatur directa.*

Et facta, vt ſupra, cum diſtributione temporum, Si in pupillari ætate, vel poſtea quandocunque, interpretatur pupillaris, infra tempora iſtius ætatis.

77 *Subſtitutio pupillaris directa, vbi valet in re certa, conſequens eſt, quòd idem ſubſtitutus ſolus vniuerſam capiat pupilli hæreditatem ex teſtamento pupillari.*

Si valeret vt obliqua & fideicommiſſaria vltra rem certam relictam, in reliquo ſuccederent pupillo venientes ab inteſtato.

78 *Intellectus l. 1. §. ſi ex fundo ff. de hæred. inſtit.*

79 *Subſtitutio denique pupillaris, tunc ceſſat, cum incertum eſt, eam non apparere factam in teſtã.*

Vel defectam eſſe, aliquo non extante ex octo requiſitis.

Vel extinctam, & expiratam modis, traditis per gloſſ. vt ibidem habetur.

SOLVTIO. VI.

1 PVPILLARIS † altera principalis ſpe-
cies directæ ſubſtitutionis, vt diſſolua-
tur propoſita dubitatio, quomodo ag-
noſcatur, quando vel non in teſtamen-
tis appoſita cenſeatur. Primo, quoniam
inſtituto noſtro conuenire videtur,
prænoſcere, & præmittere ea, quæ pupillarem vale-
re, & tenere demonſtrant, quòd ſi liqueat non valere,
ſeu non adeſſe res expedita eſt, vt ea nequeat interpre-
tari, veluti, Non entium nullas eſſe partes, certum ſit: l.
2. ff. de vſufr. l. eius, qui. ver. quas verò. ſi cer. pet. l. Pom
ponius. §. fin. de acq. poſſ. l. ſi ſeruum. §. fin. de act. emp.
l. nam & ſi §. poſt defectum. de iniu. rup. teſt. l. verum. §.
fin. pro hoc, & per ea, quæ ſcripta fuere ſupra li. præced.
interp. 2. in prin. † Quæ igitur requirantur ad valorem
2 pupillaris, octo eſſe tradit Bart. colum. 2. in prin. num.
2. de vulg. & pupil. & Alber. in rub. nu. 29. & ſeq. eo. Pri-
mum, quòd is, cui ſubſtituitur, ſit de liberis. Secundum
quòd ſint impuberes, maſculus minor 14. & fœmina
minor 12. an. Tertium, quòd ſint in poteſtate teſtatoris.
Quartum, quòd morte teſtatoris efficiantur ſui iuris.
Quintum, quòd ante mortem teſtatoris non deſierint
eſſe in poteſtate. Sextum, quòd parens ſibi faciat teſta-
mentum. Septimum, quòd impubes ſit inſtitutus, vel
exhæredatus. Octauum. & vltimum, quòd parentis te-
ſtatoris hæreditas adeatur. & ibi Bart. & poſt eum om-
nes quoq; & ſingula iſtorum requiſitorum latè dubi-
tando, ſoluendo, & limitando diſcutiunt, & explicant,
& alij in tractatib. de pupillari, & Vaſq. in tract. de ſuc-
ceſ. progreſſu lib. 2. §. 14. & Odd. Peruſ. in tracta. com-
pendioſæ, in prælu parti. 3. q. 4. Super quibus duxi, non
aliter oportere eſſe inſiſtendū breuitatis cauſa: & quia
per iſtos in locis alleg. cum ita ipſa requiſita ad contin-
gibiles quæſtiones, ad plenum examinata, præcipuè per
Rip. in d. l. 2. & Paul. Leo. de pupillari, n. 61. vſq; ad n. 199.
viderit poſſunt. niſi quid modicū dicam ſuper his. Qua
tenus autem ad primum requiſitum, Odd. in d. q. 4. di-
mittat videndum, & cogitandum ſuper ponderatione
ad l. Lucius, ibi, aliter ſi eiuſdem ætatis, &c. de vulg. &
3 pupil. † quaſi ſenſerit, naturali filio poſſe pupillariter
ſubſtitui, puto ſubtilem hanc ponderationem tolli, re-
ſpiciendo & vnum. quòd reciproca, poſita in principio
d. l. Lucius non comprehendit pupillarem ob inæqua-
litatem inſtituti, & ſubſtituti, & ſubſtituti filij natura-
lis, quia non eſt in poteſtate patris, vbi per gloſſ. in ver.
naturalem, vt bene comprehenderet pupillarem ſi na-
turalis poſtea de conſenſu patris teſtatoris legitimare-
tur: Vall. conſ. 22. num. 20. & ſeq. lib. 3. ita Com. Opin.
eſſe colligit atteſtantes Vaſq. d. §. 14. nu. 76. verſ. denique.
Et iam natura. non poſſe fieri pupillarem, non eſſe du-
bium. ait Pau. Leo. de pupilla. num. 74. & nu. ſeq. ſenti-
endo eandem difficultatem, ei rñdit, & in hoc ratio fun
datur in text. ibi, cum in naturalis filij perſona, &c. re-
ſpiciendo & alterũm, quòd reciproca, ibi, Aliter, &c.
Mutatur caſus ad liberos eiuſdem ætatis. ſ. impuberis,
qui ſint legitimi: nam in hoc eſt vis, ita exponendo ex-
preſſe dicit gloſſ. ibi in ver. Liberi. vt etiam requiritur,
reciprocam eſſe factam inter legitimos filios impube-
res, vt contineat vulgarem, & pupillarem: per l. nam
hoc iure §. 1. ff. eo. ſubſtitutio n. pupillaris non verifi-
catur. niſi in filio legitimo, per not. in d. l. 2. dicit Pariſ.
conſil. 13. num. 31. lib. 2.

Et quatenus ſuper ſexto requiſito Bartol. & alij te-
4 neant, non valere † pupillarem, de perſona extranei
ſubſtitutionem factam, etiam vni filio in teſtamento
minus ſolemni, & ſolummodo valido inter liberos iux
ta l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſtam. ro be-
ne inſpecta, quòd pupillaris principaliter dicitur facta

fauore

fauore filij impuberis, vt omnes concedunt, per gloſſ.
& Bald. & alios in l. ex tribus. C. de inoffic. teſtamen.
Alexand. in l. centurio. col. 20. verſic. tertio probatur.
de vulgar. & Iaſ. in l. à ſubſtituto. in princip. de legat. 1.
quemadmodum fauore filij valet teſtamentum minus
ſolemne reſpectu teſtium per dictum §. ex imperfecto,
quoad inſtitutionem filio factam, ita debet valere quo-
ad ſubſtitutionem ipſam pupillarem, cum vtraque de-
beatur ex teſtamento vno paterno, per text. in §. liberis
autem. Inſtitut. de pupil. ſubſtitut. & ſi commodum, &
emolumentum ſit ſubſtituti extranei (intelligo, alijs li-
beris non exiſtentibus) tamen id attendendum eſt, ob
quod dicitur proſpectum ipſi pupillo, ſcilicet per pu-
pillarem, vltra text. in l. 3. §. penul. de legat. præſtan. al-
legatum per Aret. in d. l. 2. colum. 5. addo text. in l. fidei-
commiſſa. §. interdum. de legat. 3. vbi ex teſtamento
attenditur, non ad quem ſpectet emolumentum, ſed
prouiſio, pro quo facta ſit, ita confunditur reſponſio,
Iaſ. in dict. l. ſecunda, ſub nume. 24. data ad d. l. 3. de le-
gat. præſtan. quòd procedat, vbi emolumentum in to-
tum ſit liberorum, & debeat attendi, cui commodum
acquiratur ex diſpoſitione teſtatoris, cum contrari-
um verius eſſe liqueat per d. tex. in d. §. interdum. quòd
attendatur, cui ſit prouiſum, & non ad quem pertineat
emolumentum, ex diſpoſitione etiam teſtatoris. Per
hæc verba multùm autem intereſſe arbitror, cui voluit
proſpectum, cuiuſque contemplatione teſtator fece-
rit: plerumque autem intelligendum eſt, priuati cauſa
hoc feciſſe, licet emolumentum publicano quæratur,
& quòd in hac ſpecie vtilitas pupilli præualeat commo
do ſubſtituti, & magis attendenda ſit. probat Vaſqui. de
ſucceſ. progreſ. lib. ſecundo, §. 13. nume. quarto, & §. 25.
nume. 47. & non concludit alia ratio Iaſonis, quòd cau-
ſa inteſtati fouet cauſam teſtati, quòd hæc ſit ratio dicti
§. ex imperfecto, quia vltra reſponſionem datam per
Ripam in dict. l. ſecunda, ſub num. 27. verſic. & ita te-
nent, non ſolum liberis, ſed alijs cognatorum, per
5 gloſſ. in verſic. debita. in l. fin. C. de codicil. † nihilomi-
nus in alijs cognatis non habet locum dictus §. ex im-
perfecto. Eſt ergo mero fauore, & priuilegio liberorum
inducta diſpoſitio dicti §. ex imperfecto. vt Bart. ibi &
omnes concedunt, illud eſſe priuilegium liberorum,
quod non debet redundare in præiudicium tutoris. qui
eſſet datus in tali teſtamento imperfecto, hæc eſt com-
munis ratio doctorum ibi ergo à contrario ſenſu, quo-
niam liberorum fauor, & priuilegium concurrit, cum
commodo extraneæ perſonæ, vt eſt in pupillari, debet
valere teſtamentum tale, & pro ipſo ſubſtituto, vt eſt
validum argumentum à contrario ſenſu l. prima. §. hu-
ius rei. de off. eius: & non valet alia ratio Iaſ. in dict. l.
ſecunda, nume. 24. quia ſicut non poteſt pater ſibi hæ-
redem extraneum in teſtamento imperfecto inſtitue-
6 re: ita non poteſt filio † quinimmo reſpondetur, ſicut
pater poteſt filium ſibi hæredem inſtituere in tali teſta-
mento, & non alium extraneum priuilegio filij, quod
eſt in vita, ita poſt mortem debet filio poſſe facere teſta-
mentum, ſubſtituendo pupillariter extraneum, cum
alium non poſsit ſubſtituere, deficientibus liberis,
quòd pariter priuilegium eſt, & fauor filijs poſt vitam,
vt decedat teſtatus: igitur & talis ſubſtitutio debet va-
lere. cum ſicut inſtitutio filij valida dependet ab vna &
eadem ordinatione patris, vt in ſpecie arguit Paul. de
Caſtr. in conſi. 374. Viſis omnibus, ſub nume. 2. libr. 1.
licet loquatur in caſu opin. Bart. quoniam ſubſtitutus
eſt alius filius, tamen ſuo argumentatio concludit,
quando ſoli filio eſt ſubſtitutus extraneus, quia ſemper
euenit ex ordinatione patris, vt Caſtr. deducit, ſat eſt,
quòd ſubſtitutus ex tali teſtamento non ſentit commo-
dum mixtum cum liberis, quòd ſolùm prohibet text.
in dicto §. ex imperfecto, tollitur & alia ratio, in qua
latè ſe defendit Vaſq. in dicto §. 14. nume. 17. & ſequente
quòd aliquid pro extraneo non valet ex teſtamento
imperfecto, quia accreſcit liberis, & ius accreſcendi
præſupponit pro extraneo deficiente, non adeſſe etiam
obligationem naturalem, quoniam reſpondetur ſecun
dum Bald. in dict. §. ex imperfecto. num. 8. non eſſe ve-
rum, ex teſtamento non ſolemni, non oriri obligatio-
nem naturalem, ſed ſi qua eſt, eſt multũ nuda, ita quòd
non impedit ius accreſcendi, ſed etiam clariùs dico,
7 † nos eſſe extra hanc inductionem non impediti iuris
accreſcendi, quòd locum habet, quando extraneus
mixtus eſt, cum liberis: non ita dicit poteſt de pupilla-
ri ſubſtituto, qui venit poſt mortem liberorum inſtitu-
torum et eorum fauore, de quo nemo diſſentit, per not.
in dicta l. ex tribus, & per text. in l. ſi pupillus in princ.
ff. de acqu. hæred. alias incip. Iulianus. per quem text.
tollitur etiam motiuum contrarium Vaſquij in d. loco,
ſub num. 125. de abſurdo inducto, ſi pupillus abſtine-
ret, quòd ſubſtitutus extraneus haberet ex tacita vul-
gari ſuccedendo teſtatori, ex teſtamento non ſolemni
contra iura, &c. quia vltra reſponſionem Ripę & ratio-
nabilem, quòd iſto caſu non comprehendatur vulga-
8 ris tacita. cum ceſſat fauor pupilli, dico, quòd † filio ab-
ſtinente per ſuitatem, confirmatur ſubſtitutio pupil-
laris, etiam pro extraneo, cum ſit vtilis pupillo per d. l.
Iulianus. vel ſi pupillus. in princ. & Doct. communiter
tenent in l. ſi filius, qui patri. de vulg. & pupil. & per l. ſi
arrogator. ff. de adopt. adducit Pau. Leo. de pupillari nu.
216. ex alio etiam corroboro, & firmo has reſponſiones,
9 † ſicut vbi pia cauſa eſt inſtituta hæres vniuerſaliter, va-
let teſtamentum coràm tribus teſtibus, etiam quoad
legata, & fideicommiſſa, & alia diſpoſita in eo, tradit
Ant. de Butr. in c. quod clericis. colum. 6. verſ. ideo pu-
to. de for. com. adducendo rationem: quia teſtamen-
tum non poteſt valere, quoad quid, & quoad quid non,
ſequuntur Deci. conſi. 504. colum. 2. ſub num. 5. verſic.
iſta concluſio comprobatur: & Corne. Alex. & Ruin.
alleg. per Couar. in c. relatum. 1. ſub nume. 2. de teſta.
10 † ita debet valere teſtamentum inter liberos inſtitutos,
etiam quoad in eo diſpoſita, per auc. quod ſine. C. de te-
ſta. & maximè ad fauorem liberorum, vt eſt pupillaris,
& ex his credo veriorem opin. contra Bart. & ſequaces
& tenendam, quam probant Aret. in d. l. 2. colum. 5. in
princ. & Soc. nume. 9. & ſequent. & Ripa nume. 29. &
Polyt. de ſubſtit. pupill. cap. ſecundo, ſub nume. 16. &
Paul. Leo. de pupill. ſub nume. 160. & ſequent. & Coraſ.
in l. ſi teſtamento. num. 19. C. de impub. ſentit expreſ-
ſe Signo. de Homod. conſil. 73. in fin. quorum opinio,
& ita ſtante poteſt nunc inficiari, aliam contrariam
opin. eſſe commun. contra quam etiam puto tenen-
dum, cum noſtra ſit fundata magis concludentibus
rationibus: et pro hac etiam dubia adſint duæ genera-
les regulę, quæ vniuerſum tractatus noſtri titulum in-
terpretationis vltimarum voluntatum regunt, & tu-
11 entur † Vna eſt, quòd ambiguitas validitatis, & inuali-
ditatis diſpoſitionis, & actus ſoluitur pro validitate. l.
quoties. de rebus dubijs, cum pluribus concordan. al-
legat. ſupra lib. præcedent. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 5.
12 in princip. † Altera eſt, quòd cauſa teſtati, & cauſa inte-
ſtati adinuicem dubia, facit, quòd ea pars tenenda eſt,
quæ fouet cauſam teſtati. l. ſi pars iudicantium. ff. de in-
offic. teſtament. & cap. fin. de re iudi. & etiam pro pu-
pillari dicitur eſſe fauor cauſa teſtati. Socin. Iun. conſil.
95. colum. ſexta, in fin. nume. 28. lib. primo, & dicit Bar.
in l. ſi filius, qui patri. colum. pen. ad fin. verſicul. item
commodum filij. de vulgar. & pupil. & ibi per omnes
& hanc eſſe benigniorem interpretationem dicit Ang.
conſil. 148. Dominus Quiricus. colum. penult. verſi. &
benigniori. Ita & iſto caſu pro teſtamento pupillari iu-
dicandum cenſeo.

Item

13 Item circa octauum requiſitum † de aditione, ſeu
immixtione hæreditatis patris, vt pupillaris ſubſtitu-
tio valeat, & non euaneſcat, per dictam l. ſecundam, §.
adeò, & l. ſed ſi plures. §. ſi ex aſſe. de vulgar. & pupill.
quando pupillus inſtitutus ſine tutoris authoritate
non poteſt adire hæreditatem, vel ſe in ea immiſcere.
l. more. & l. ſequent. cum concord. ibi ſign. in gloſſ. ff. de
acquiren. hæred. & l. potuit. C. de iure deliber. & ſæpi-
ùs contingit pupillum ipſum nullo tutore exiſtente, ac
hæreditate patris non adita decedere, ita pupillaris ſub
ſtitutio in diſcrimine poſita reperitur, ideo tunc teſta-
menti interpres recurrere debet ad refugium ſuitatis,
vel ad tacitam vulgarem, comprehenſam in pupillari,
licet exiſtentiam ſui hæredis non operari confirmatio-
nem pupillaris, requirentis aditionem, per dictum §.
adeo generaliter loquentem, ſed haberi pro aditione
in his, quæ hæreditate non adita omnino pereunt, vt
ſunt legata, & fideicommiſſa, velit Oldr. conſi. 20. qui-
dam habens matrem, tamen verius eſt, ſui hæredis ex-
iſtentiam operari etiam confirmatione pupillaris, vt l.
ſi filius, qui patri, de vulgar. & pupill. & ibi Bart. & alij
communiter tradũt ſecundum commun. intellectum.
dicit ibi Iaſ. colum. ſecunda, in 2. not. numero quarto,
idem per text. in l. filius, qui ſe paterna, ibi Bart. & Bal.
& Imol. ff. de acquir. hæred. dicit. ibi Bald. ita eſſe ſe-
14 cundum omnes, immo eſſe † regulam per ſe, quòd ex-
iſtentia ſui hæredis confirmat tab. pupillares, & quòd
hæc per exiſtentiam ſui hæredis dicitur ſemiplena adi-
tio, quæ ſufficit, vt ibi per eum, dicentem, iſtam eſſe re-
ſponſionem ad formam argumenti contrarij. idem
conſil. 426. concluſiuè, lib. 2. ita eſſe Commun. Opin.
Doct. Modernorum atteſtatur Anch. conſi. 36. in quæ-
ſtione. colum. ſecunda, verſic. ad hoc enim reſpondeo,
& conſi. 71. dubia. verſic. & licet non proponatur. con-
firmat ex fauore ſubſtitutionis pupillaris Signor. de
Homo. conſil. 107. quidam nomine colum. 5. nume. 14.
idem firmat Caſtr. conſi. 355. Poſtquam. colum. prima,
verſi. item ſequitur. lib primo, Ruin. conſi. 165. colum.
2. num. 5. libr. ſecundo, & Bero. contra argumentum
factum in contrarium de dicta aditione requiſita, ſui-
tatem confirmare ſubſtitutionem pupillarem, & ope-
rari tranſmiſsionem ad ſubſtitutum, tenet in conſ. 124.
ſub num. 11. lib. ſecundo, confirmare pupillarem, idem
probat Angel. de Perigl. in tract. de ſuitate. in 9. quæſt.
num. 5. vbi latiſsime per tot. illam quæſt. 9. explicat, &
declarat, effectus ſuitatis, & in ſpecie quoad confirma-
tionem pupillaris ſubſtitutionis, etiam in quatuor ca-
ſibus ibi per eum conſideratis. Primo, quando vno filio
inſtituto, & alio exhæredato, extraneus eſt pupillari-
ter ſubſtitutus exhæredato, Secundo, quando filius in
ſtitutus pupillariter eſt ſubſtitutus alij impuberi exhę-
redato. Tertio, quando impubes eſt inſtitutus, & ei ali-
us frater, exhæredatus, vel extraneus eſt ſubſtitutus.
Quarto, quando, impubes eſt pro parte inſtitutus hæ-
res, & pro altera parte eſt inſtitutus extraneus, qui &
impuberi eſt ſubſtitutus, & quòd in omnibus iſtis caſi-
bus pupillaris ſubſtitutio confirmata etiam per exiſten
tiam ſui hæredis, matrem excludit, vt ipſe arguendo
ad partes firmat in d. 9. quæſt. nume. 14. vſque ad num.
20. cum hac opin. quòd excludat matrem, vti veriore,
& approbata Bart. pertranſit Alexand. in dicta l. ſi fili-
us, qui patri. colum. antepen. ver primo, per iſtum tex.
& ibi Iaſ. ſub nume. 19. concedit, inferendo, matrem in
iſtis caſibus per ſubſtitutionem pupillarem priuari lu-
cro, ſeu quaſi lucro, per gloſſ. ord. in l. 3. C. de iur. & fac.
ign. cum concord. idem concludit Signo. de Homo d.
conſi. 107. colum. fin. & aperte probat Aret. in dicta l. ſi
filius, qui patri. colum. pen. verſic. & circa ſecundum.
Etiamſi ſubſtitutus eſſet alius, quàm frater inſtituti.
Doct. tenent. dicit ibidem Caſtr. nume. ſecundo, nam
ſufficit, quòd ſit fauor pupilli, vt ſibi ſuccedatur, vt ante quoque dictum eſt: ita eſſe ſecundum veram opin.
dicit Guliel. de Peruſ. conſil. 31. nume. 25. inter conſ. ad
cauſæ vltimæ volunt. & Pau. Leo. de pup. n. 197. & ſeq.

Hæc autem locum non haberent, vbi exiſtentia ſui
hæredis operari non poſſet, vt ſi filio datus fuerit cohę-
res extraneus, vel expreſſe vulgaris ſubſtitu. vel impo
ſita conditio, Si voluerit eſſe hæres, tradit Bartol. in d.
l. ſi filius, qui patri. numero quinto, & ibi Iaſ. nume. de-
cimoſeptimo, addit, vbi & filius fuerit exhæredatus,
vel fuerit inſtitutus hæres in re certa, alio inſtituto vni-
uerſaliter, & vbi demum ſuitas fuerit adempta modis
alijs, de quibus plenè ſcribunt Caſtr. Alexand. Aretin.
& Iaſ. in l. ſi filius hæres. de liber. & poſthum. Angel. de
Perigl. d. tracta. de ſuita. in nona quæſtio. ad quos breui-
tatis gratia ſit remiſsio.

Vnde † refugium exiſtentię ſui hæredis, cum deſue-
15 rit pro confirmatione pupillaris pro ſubſtituto, deue-
niendum eſt ad tacitam vulgarem, ſentit Bart. in l. ſi. ad
fin. C. de inſti. & ſubſti. Quæ ſane ex interpretatione Le-
gis coniecturantis voluntatem teſtatoris in expreſſa
pupillari continetur: vt l. iam hoc iure. in princip. & §.
fin. de vulg. & pup. & ibi gloſſ. & Doct. communiter ex-
ponunt, illud omnes fatentur, nulla ab aliquo contro-
uerſia mota, niſi à Poli. dicit, & latè defendit Paul. Leo.
tract. de pupil. ad num. 200. & ſeq. concord. allegando
hanc communem ſententiam quoque atteſtando veſu-
ti catholicam tenendam. probat Vaſq. Hiſp. tract. de ſuc
ceſ. progreſ. lib. 2. §. 15. nu. 89. deficiente pupillo. ſ. poſt
mortem patris teſtatoris, etiam ſi pupillaris eſſet inute-
liter facta, ſub ſe comprehendere vulgarem, omnes te-
nere ait Vaſq. de lib. 2. §. 14. nume. 60. Et ex iſta venien-
do ſubſtitutus etiam excludit matrem pupilli, per gloſ.
fin. in fin. C. de inſtit. & ſubſtitu. ponit Anto. Gomez. in
ſuo comment. in tot. 1. cap. 3. de pupill. ſubſti. nume. 9.
non vero excluderet matrem teſtatoris. Bart. in l. 1. in
princip. num. 41. de vulg. & pup. & ibi Rip. nume. 175.
communiter, & per alios ſic decidi ponit, niſi ſubſtitu-
tus ſit de deſcendentibus teſtatoris, vel ſit vocatus hac
conceptione verborum, Si deceſſerit in ætate pupilla-
ri, quia & iſte excluderet etiam matrem teſtatoris, vt
per eum ibidem, & Capr. in tract. reg. tit. de ſubſtit. pri-
ma ſpecie vulg. num. 96. & ſeq. & clariùs per Conar. in
c. Raynutius. ſuo §. 4. de vulgari. ad fin. de teſtam. &
Burſ. Mant. conſi. 19. num. 25. excluderet quoq; volen-
tes venire per ius accreſcendi, ſecundum veriorem, &
receptiorem ſniam, atteſtatam in annotati. ad eundem
Gomez. d. tot. 1. cap. 3. de vulg. num. 36. Idque obſerua-
tur in bonis teſtatoris, cui per vulgarem ſucceditur, nõ
autem in bonis pupilli deficientis: Bart. in d. l. 1. nu. 40.
& ibi Rip. num. 173. dicit cum Bart. alios tranſire, idem
Sebaſt. Sap. in l. precib. num. 18. C. de impub. & ali. ſub-
ſtitu. hæc & dicta fuere ſupra circa vulgarem cognoſcẽ-
dam. in verſ. quinto principali modo, ita pupillari ſub-
ſtitutione propter defectum aditionis deficiente, nec
ſucceſsio, & voluntas teſtatoris pereat, illum, qui pupil
lariter ſubſtitutus erat, ſuccedere, per vulgarem taci-
tam, firmat Oldr. ſupra. alleg. conſi. 20. verſic. ſed ſucceſ-
ſio, relatis contrarijs. ſ. deficiente pupillo ante mortem
patris, & bene diſcuſſus ſic videtur tranſire Ang. conſil.
41. Punctus, de quo ad fin. & Seb. Sap. d. l. precib. nu. 78.
Id tenendum eſt, vti receptiſsima ſententia ſit iſta, vt
modò dictum eſt, ſic verum eſt, quòd pupillus inſtitu-
tus mortuus fuerit, viuo patre teſtatore, ſubſtitutum
pupillarem ex tacita vulgari admitti, poſt gloſſ. Guiel.
& Cum. Bald. & Imo. & pro veriore opinione contra
Bart. defendendo, probat Alexand. in d. l. 1. nume. 32. 33.
de vulg. & pup. & ibi Rip. num. 167. ita hodie eſſe com-
mun opin. atteſtatur, & latè defendit idem ibi nu. 168.
16 † ſubſtitutum ventri poſthumo non nato, ex eadem
tacita

tacita vulgari admittendum firmat ex concluſione Bar. ſecuta per alios: ita & Tiraquel. in l. ſi vnquam. verſi. libertis. num. 50. pluribus concord. alleg. & nume. 51. aliquibus contrarium tenentibus citatis, communiorem, & veriorem opinionem eſſe atteſtatur: contrarium autem tenentes loquuntur, quando poſt ſubſtitutum ventri, ſeu naſcituro datum, eſſent alij gradus ſubſtitutorum, qui ante primum inſtitutum ceſſantem, ſi tollantur, medij gradus ceſſet ſubſtitutio, de vltimo reſpondit Oldr. conſil. 177. alleg. per Tiraq. d. num. 51. cum ſequacibus. Hoc quidem Oldrad. 177. concord. allegando, etiam communiter reprobari firmat Hier. Zanch. in §. cum ita, num. 45. l. hæres mei. ff. ad Trebel. Quia prima ſubſtitutione facta pupillo, medijs ſubſtitutionibus ſublatis per mortem ſubſtitutorum, vltimus ſubſtitutus ſuperſtes admittitur ex vulgari, ſubſtitutis medijs deficientibus, & ex pupillari etiam excluſa matre ad ſucceſsionem pupilli vltimò decedentis, ex facto reſpondit Bart. conſi. 54. Punctus quæſtionis. li. 2. impreſ. Venet. per l. quamdiu inſtitutus. ff. de acquir. hæred. & ibi idem Bart. colum. fin. num. 10. clarè docet, & Bald. in ſubſtitutionibus factis ventri idem probat conſil. 162. quidam fuit ſubſtitutus. lib. 1. & Caſtr. conſil. 152. Præſens dubium. col. 1. l. 1. & conſil. 422. Videtur, quòd filij. ad fin. libr. 2. quando maximè prima ſubſtitutio eſt pupillaris, & alia media, eſt compendioſa, & Iaſo. allegato pro contrario dicto conſil. 177. Oldr. idem diffuſe probat conſi. 148. colu. 3. & ſequent. per doctr. Bald. in l. fin. colum fin. C. de inſtitu. & ſubſtit. & doct. Bald. in dict. l. quamdiu. ſæpiùs repetendo, talem eſſe commun. opin. omnino in iudicando tenendam, idem adducto pro contrario dicto conſil. Oldr. firmat, & eſſe Commun. Opin. atteſtatur Dec. conſil. 238. colum. 3. & num. 3. eiuſdem rationis eſſe dicit, decedere, & non naſci, vt latè exornat Marzar. Vicent. conſi. primo, in princ. & remiſsiuè Hier. Zanch. in d. §. cum ita, l. hæredes mei. ad Trebel. num. 2. & numero 152. vbi & num. 31. 32. 34. declarat, ſubſtitutum ſecundum ſemper ſubintrare in locum primi per vulgarem, contentam in pupillari. idem Pariſ. conſil. 73. colum. 3. num. 28. & ſequent. lib. 3. communia ſunt hæc & vulgari, vt ſuprà circa vulgarem dictum eſt. verſi. ſeptimus effectus. & pupillari, vt hic: & fideicommiſſariæ, vt infra ſequent. interpr. dicetur. & conſequenter ab iſta tacita vulgari comprehenſa in pupillari defecta etiam pupillo mortuo viuente teſtatore, poſſe incipere teſtamentum ex Commun. Opin. poſt Iaſo. num. 58. ponit Ripa in dicta l. 1. num. 162. & comprobat Couar. dict. capit. Raynutius. §. 5. de pupillari. ad fin. verſic. tertia eſt ſententia. Super hoc puncto ſæpe pro hac parte ſe conſuluiſſe dicit Bald. conſil. 170. Quidam Nicolaus. colum. ſecunda, ſub num. 3. lib. 5. addo per l. ſi pater filium. de vulgar. & pupil. & ibi Imol. & alij.

17 Aduertendũ eſt, circa † inſtitutiones, & ſubſtitutiones factas ventri, quòd ſi teſtator dixerit, Inſtituit ventrem ſuæ vxoris, quæ prægnans eſt, & ei ſubſtituit talem, intelligitur de prægnatione, quæ erat tempore teſtamenti: per l. ita ſcripſiſſet. de legat. ſecundo, expreſſe per Bartol. & ali. in l. placet, de liber. & poſthum. ſecus eſt, ſi ſubſtituerit ſimpliciter venteri vxoris, vel dicendo, ſi prægnans eſſet. nam intelligeretur de omni prægnatione etiam futuræ vxoris, d. l. placet. & ibi per omnes & Bald. conſil. 128. Ad intelligentiam. ſub num. 2. lib. 1. firmat dicens: nam in dubio debemus interpretari, quòd teſtamentum valeat, quòd teſtator ſenſerit de caſib. neceſſarijs, maximè, quando teſtator dixit, ſi vnus, vel plures naſcantur. idem conſil. 122. Verba teſtamenti. colum. 2. in prin. d. lib. 1. aliàs diſtingue caſus. Si indefinitè dixerit, poſthumum hæredem, in plurali: ſi dixeris, poſthumum, qui eſt in vtero, tunc alius non continetur. Si caſus eſt dubius de vno vel pluribus poſthumis, & diſpoſitio rationabili interpretatione poteſt referri ad quemlibet poſthumum, tunc omnes comprehendit: ſi autem non poteſt referri ad omnes, ſine iniuria vel detractione certi & taxati relicti, non comprehendit omnes, ſecundum eundem Bald. in conſil. 14. Punctus talis eſt. lib. 3. idem conſil. 113. Præponitur. num 3. libro. 5. quando dictum eſſet, Si prægnans eſſet, quòd intelligatur, quandocunque ex teſtatore eſſet prægnans: arg. arg. d. l. placet, & l. fi. C. de poſthu. idem conſilio. 134. mihi Bald. lib. 4. vbi & plenè in materia ſuper his verbis, Inſtituo ventrem, ſi prægnans fuerit, quòd ex æquo legum intellectu interpretatur, non ſolùm de futuro, ſed etiam de præſenti vtero, etiam ſi teſtator videatur loqui per verba de præſenti vtero, quòd hæc interpretari debent demonſtratiuè dicta, & ſic veniant omnes poſthumi, diffuſiſsimè Corn. conſi. 244. col. 3. & ſeq. lib. 2. & conſ. 258. col. 3. lib. 3. & Soc. in l. vtrũ ita in prin. col. 2. & ſeq. de reb. dub. Sebaſt. Medi. trac. de reg. iur. reg. 2. nu. 58. 91 dummodo ſint legitimi. idem ibi num. 93. licet in eodem caſu. contra Bal. in d. conſil. 122. & conſil 128. conſuluerit Ang. eius frater in conſil. 51. Simon Notarius. motus quidem ſubtilibus rationibus: tamen magis placet deciſio Bald. vti magis adhærens præſumptioni mentis teſtatoris & validitati diſpoſitionis arg. l. cum quæſtio. in fin. C. de leg. & l. ſi pars. ff. de inoſ. teſtam. & capit. fin. de iud. & l. quoties, de reb. dub. & iam in eo teſtatore, qui tali non erat oppreſſus infirmitate, vt ex ea mori ſe putaret, dictam Angeli deciſ. veram non putat Alex. in dic. l. placet. col. fin. verſic. hæc tamen ſua limitatio, & ibi Iaſo. col. 4. nu. 14. relatis eiſdem conſil. Bal. & Ang. ſequitur Baldum, hos, & non animaduertendo dictam contrarietatem allegat Tiraq. in §. hoc ſermone. l. boues. de verb. ſign. in 3. limit. num. 4. 5. & hoc præualet, ac ſi teſtator dixiſſet, Inſtituto ventrem, & quemcunque naſciturum ex vxore prægnante, ſiue in futurum prægnanda, ſecundùm Caſt. conſ. 409. Caſus iſte frequenter. colum. fin. num. 3. lib. 2. alleg. per Tiraq. d. nume. 5. & plenè Bero. conſil. 17. nu. 16. & ſequent. ac per tot. lib. 2. vbi etiam. ſub num. 23. verſ. non obſtat. meminit expreſsè reprobationis d. conſi. 51. Angeli. idem Bero. conſi. ſequent. 18. colum. 1. quando fuerit ſimpliciter dictum de filijs naſcituris, quòd veniant ex quacunque vxore nati, per dict. l. placet. & ſequent. idem & conſil. 76. num. 3. eo.

Tacita vulgaris ergo & viget ex pupillari facta ventri: venter quidem inſtitutus, interpretatur de omnibus poſthumis naſcituris vt antè proximè dictum eſt,
18 † ſed natis, & naſcituris pluribus inſtitutis, & pupillariter inuicem ſubſtitutis, & omnibus decedentibus pupillariter ſubſtitutione facta in perſonam Titij, de pluribus dubitari contingit. Quæ etiam verſantur circa præpoſitam noſtram principalem dubitationem, quæ ſit, vel ne, directa pupillaris.

19 Prima † dubitatio contingere poteſt ſuper teſtamento patris continente inſtitutionem N. filij puberis nati, & filiorum naſciturorum, & ſubſtitutionem reciprocam, inter eos factam, & dictis N. & alijs decedentibus ſine filijs, ſubſtitutionem factam de Titio, quæritur non natis alijs filijs, & mortuo N. ſine filijs ſuperſtitibus, mater N. & Titio ſubſtituto, nunquid adſit ſubſtitutio pupillaris? Soluitur. Non adeſſe, quia omnibus filijs, & nato, & naſcituris, inſtitutis, & reciprocè ſubſtitutis decedentibus, ſubſtitutio de Titio dicitur facta, vltimo decedenti: l. qui duos. & l. ſi pater impuberes. de vulg. & pupil. l. pen. C. de impub. & ali. ſubſt. & vltimus decedens dicitur etiam is, quem nemo præcedit, vel ſequitur: l. ex duobus. in prin. ff. eo. l. in vulgari. & ibi Alci. in prin. de verb. ſign. qui & cum pubes deceſſerit, pupill. ei facta non intelligitur: l. in pupillari.

& l. ex facto. in princip. verſic. vt quemadmodum de vulg. & pupil. & iuxta requiſitum ſecundum ad eam, vt fiat impuberi: l. 2. in prin. & ibi per Bart. numero 2. & 5. & per ali. eo. Sed ſubſtitutio hæc fideicommiſſaria deprehenditur comprehenſa in compendioſa, vt infra dicendum eſt in ſequenti interpr. in ſpecie tradit Abb. conſilio 58. Quidam Nicolaus. columna pen. verſ. præterea in caſu noſtro. non tamen videtur verificata pro Titio, ſubſtituto per ſolam mortem N. contingentem, quia mors eius, & aliorum naſciturorum copulatiuè poſita eſt in conditione, quæ ſic concepta in caſu mortis plurium ſine filijs, ideo ad hoc, vt locum ſibi vendicet ſubſtitutio, debet impleri copulatiuè, & morte N. & morte aliorum: vt l. ſi hæredi plures. ff. de cond. inſtit. aliorum autem non natorum mors ceſſauit, cum ſolus viuens mori dicitur: l. qui duos. §. 1. ff. de manu. teſta-
20 mẽ. & † ſine habitu non poteſt eſſe priuatio: l. decem de verbo. oblig. l. manumiſsiones de Iuſt. & Iur. Ergo non extitit conditio ſubſtitutionis, & caſus mortis plurium, non eueniens, à teſtatore omiſſus, relinquitur diſpoſitioni iuris: argum. l. commodiſsimè. de liber. & poſthum. non verificatur in morte vnius. ſic pluralitas non reſoluitur in ſingularitatem, vt maximè non excludatur mater à luctuoſa hæreditate filij: ita ex deciſ. Ioan. Andr. in addi. magna. & fin. in quarta quæſt. ad Specu. titu. de teſta. §. in primis. in fin. habita ab Oldr. conſil. 142. tradit Caſtr. conſi. 219. Viſis & conſideratis. col. 1. lib. 1. longo apparatu recenſendo in ſimilibus terminis: ita etiam pro mare contra ſubſtitutum conſuluerunt & Rui. conſ. 172. lib. 2. & conſi. 110. lib. 3. & Nat. conſil. 667. & Burſ. Mant. conſi. 19. de hoc quid ſentiam dicam infra.

21 Secunda dubitatio ex facto orta eſt. † Teſtator habens filium impuberem, & filiam iure inſtitutionis, filiæ certam dotem reliquit, prohibendo eam poſſe aliud petere, & conſequi de ſuis bonis, hæredes vniuerſales inſtituit filium, & alios filios maſculos naſcituros, & ſi filius natus, vel alij, quicunque filij naſcituri, quandocunque deceſſerint ſine filijs maſculis, vel deceſſerit, alios filios maſculos ſuperuiuentes, decedenti ſubſtituit: ſi verò omnes deceſſerint ſine filijs maſculis, & ante ætatem annorum 25. tunc & eo caſu adueniente dictis ſuis filijs maſculis vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum ſubſtituit Titiũ ipſius teſtatoris fratrem, vnde alijs filijs non natis, decedente filio nato in ætate infantili, viuente patre, quo etiam poſtea defuncto, orta quidem eſt quæſtio inter filiam inſtitutam in re certa, & ſubſtitutum. intendit filia ſuccedere patri, vel teſtamento effecto caduco, vel in re certa: ſe inſtitutam iure non decreſcendi, & vniuerſali venire ad ſucceſsionem paternam ex ipſo teſtamento: ſubſtitutus verò nititur ex vulgari expreſſa illa expreſsione vulgariter. Namq; pro filia contra fratrem ſubſtitutum dubitationem ſoluere doctè & acutè ſatagit nouiſsimè Martianes Forlinien. ſuo conſ. 18. & conſ. 20. vol. 1. diuerſ. conſ. vbi labori non pepercit inveſtigando & diſcutiendo hincinde argumenta & rationes, ſuam demum concluſionem principalem excluſionis ſubſtituti firmando, & contraria argumenta refutando, præcipua hac teſtamentaria clauſula, Tunc & eo caſu adueniente, quòd per iſtã ſubſtitutio fuerit reſtricta, & limitata ad præſcriptum caſum. quo alij filij fuiſſent nati, & natus, & iſti omnes deceſsiſſent, ſic conditio talis voluntaria formiter, & copulatiuè verificari requirebatur, quæ ſanè ceſſauit, & caſus ipſe non aduenit: ergo locus non eſt ſubſtitutioni ita limitatę, & reſtricta per dictam clauſulam, vt in pleriſque locis tradunt doct. alleg. & per Martianes d. conſ. 18. nu. 33. & per me ſupra in ſpecie vulgaris: ver. quintus caſus. vtque copulata poſita in conditione pro eius verificatione, præſertim de morte, quæ dici non poteſt de filijs nõ natis, expleta dicantur, per alleg. ſupra in prox. dubitatione: & dictæ concluſioni accedunt ſubtiles ſubſcriptiones, ad d. conſ. Martianes. adhibitæ ibi poſtea à Iuli. Scarlar. Regien. ſuo conſ. 21. & ab Anton. Galeaz. Maluati. ſuo conſ. 22. illo addente, quòd hæc filia hæres particularis ſemoto filio nato hærede vniuerſali per mortem, ante patris mortem, vti pro nõ ſcripto effecta eſt, hæres vniuerſalis iure proprio ex diſpoſitione legis iure non decreſcendi, ſed non iure accreſcendi, niſi largiſsimè & improprijſsimè loquendo, vt videre eſt ex adductis in conſ. octo. ſublimium doctorum ibi in fin. nominatorum inter conſ. l. Fulg. conſ. 102. Præſuppoſito ſtatuto: & per Lancel. Polyt. & Bero. in locis alleg. ibidem d. conſ. 21. ſub nu. 4. 5. 6. 7. Sic quoque, vt adiuncta hæres excludit ſubſtitutum, maximè dicta conditione defecta inutiliter datum, vt per Bart. & ali. in l. quidam teſtamento de vulg. & pupil. cum etiam iſta filia, non extantibus filijs maſculis tempore mortis patris, non ſit excluſa à ſtatutis, & patri ab inteſtato ſuccedit, & ſecundum hoc voluntas patris teſtatoris dubia debet interpretari, ad Bar. & ali. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. & iſto Maluati. ſubiungente in dict. ſuo conſ. 23. nu. 3. 4. declarationem Bar. in l. ſeruo. ff. de cond. indeb. quòd filia inſtituta in re particulari, remoto eo quem teſtator putabat futurum hęredem vniuerſalem, capit totum ex poteſtate iuris: l. 1. §. hi ex fundo. & l. interdum. §. denique. ff. de hæred. inſtitu. vt non decedat pro parte teſtatus, &c. l. Ius noſtrum. de Reg. Iur. in eodem caſu per eodem ferè & plura argumenta conſulendo, idem pro filia reſpondit Hippol. Riminal. conſil. 110. vltimo ſuorum conſ. nunc in lucem editorum. De hoc quoque infra dicam meam opinionem.

22 Tertia † eſt dubitatio ſoluta ab Alexand. conſil. 188. colum. 2. ver. condeſcendo ad ſecundum. lib. 2. in hac ſpecie, quòd à patre inſtituto ventre hærede vniuerſali eo caſu, quo contingeret maſculum naſci, & ſi talis maſculus in pupillari ætate, vel poſtea quandocunque deceſſerit ſine filijs, ei ſubſtitutione facta de Philippo, vni verò vel pluribus fęminis naſcituris iure inſtitutionis facto relicto librarum 400. pro qualibet. Vnde neque maſculo, neq; fæminæ natis, non admittitur ſubſtitutus hoc caſu, vti à teſtatore omiſſo, dic. l. commodiſsimè. & arg à contrario ſenſu, l. ſi ita ſcriptum. eo de liber. & poſtum. De hoc quoque quid ſentiam modò dicam.

23 Quarta dubitatio, vertens ſuper hoc † quòd filij maſculi naſcituri vniuerſales hæredes inſtituti moriantur ſine filijs, tunc & eo caſu vulgariter, & pupillariter, & per fideicommiſſum ſubſtituta eſt dotibus relictis filiabus iure inſtitutionis, quantum ipſa vxor declarauerit, facto fratribus teſtatoris relicto ſolum de libris quinq;, non natis maſculo, neq; fæmina, ſoluitur à Petr. de Anc. conſ. 356. ex ſerie teſtamenti. & Fulg. conſil 49. pro fratre teſtatoris vti hærede ab inteſtato, & contra vxorem exploſis ſubſtitutione, & inſtitutione de ea factis, ex æquitate & conuenientia, vt bona penes fratrem in agnatione remaneant, ex caſu omiſſo, ex reſtrictione, in dicta per clauſulam, Tunc & eo caſu, ex conditione voluntaria non extendenda, & quaſi teſtator ſenſerit pro vxore ſolum caſum naſcentium filiorum, vel filiarum, tunc magis dilecta, & chara teſtatori, & poſtea morientium. vt eis ipſa ſuccedat ad luctuoſam hæreditatẽ. Vel hoc caſu ambiguo interpretando contra vxorem extraneam, & potiùs pro fratre, ſecundum ſtatuta, & mores ciuitatis doct. in pleriſq; locis ſequuntur Anch. in d. ſuo conſ. 356. vt Soc. in d. l. 1. col. 12. ſub octa. limit. de vulg. & pupil. & ibi Ripa ſub num. 69. & Goz. conſil 4. numero 24. & Viui. de Commun. Opin. in ver. caſus. lib. 1. ad litteram exemplando ex Gualden. de arte teſta. cau. 5. tit. 5. recenſui ſupr. li. præceden. interpr. 3. dubit. 1. ſub ſolut. 3. verſ. omiſit. & prædictas deciſ. & Oldr. d. conſ.

141. & Alexand. d. conſil. 188. & Ang. conſil. 93. Viſis inſpectis. & Anch. d. conſi. 356. & Fulg d. conſil. 49. ſimpliciter refert, & ſequitur Crot. in l. Gallus. & quid ſi tantum. ſub num. 49. ver. pro complemento. de liber. & poſthum. Corn. conſil. 28. colum. 2. lib. 1. Dec. conſi. 314. num. 5. & conſil. ſequent. nu. 5. & Socin. conſil. 77. colum. fin. lib. 3. & alibi doct.

Dico nunc, quid ſentio ſuper qualibet præmiſſarum quatuor dubitationum: abſit primum prauus contradictionis ſpiritus, & reprehenſionis in quemcunque, nec in antiquos, nec in recentiores aliquos Iuriſconſ. ſupra nominatos, quorum imò laudes & honores ſemper ex ore meo exire profiteor. Sed veritate teſtantium verarum voluntatum, quæ ſic mihi viſæ ſunt, ſola adducor, & nitor, poſſe tamen allegationes prædictas quandoque inſeruire potius exiſtimo forſan pro allegationibus Aduocatorum, & reſponſis, vt aiunt, & cauſis
24 pro amico, quam pro ſententijs iudicum ferendis, †
25 iuxta illud Ciceronis de off. lib. 2. cap. prima igitur †
26 iudicis eſt, ſemper in cauſis verum ſequi: † patroni, nonnunquàm veriſimile, etiam ſi minùs ſit verum defendere. ſentit Dec. conſil. 463. colum. fin. ſub num. 22. vel dicam eas fulcitas rationibus, quæ ſatis opinionieorum faciunt, quibus ideo ſic fideliter cautè iuſteque reſpondere viſum eſt, vt etiam partes has Iuriſconſultorum, eſſe facientes præmiſſas deciſiones bene nouerunt, ad illud Arch. in c. non licet. 11. q. 3. dicentis,
27 † quòd Iuriſconſultus debet eſſe in conſilio cautus, in patrocinio fidelis, & in iudicio iuſtus, vt aliàs retuli.
28 Iuſtiùs † autem iudicem facturum equidem exiſtimo, ſi in quaque ſpecie dictarum quatuor dubitationũ, teſtatorum voluntatem, quatenus dubia videatur, pro ſubſtituto interpretetur, vt iudicis eſt, præcipuè ambiguas teſtantium interpretari voluntates: l. voluntatis. C. de fideicom. cum alleg. à me ſupra in lib. 1. interpr. 1. dubit. 3. ſolut. 12.

In prima dubitatione id probare facilè videtur: nam teſtator expreſsè voluit & diſpoſuit, ſuam hęreditatem in inſtitutione eſſe ſui filij. puberis nati, & aliorum filiorum naſciturorum, & in primo gradu ſubſtitutionis reciprocè inter natum, vel naſcituros ſuperſtites diſtribui, & in ſecundo, & vltimo gradu ſubſtitutionis dicto filio nato, & omnibus naſcituris decedentibus ſine filijs
26 peruenire ad Titium vltimum ſubſtitutum. † vnde certi iuris eſt, alijs filijs non natis, totam hæreditatem filium natum obtinere: l. hæredi. ff. de acq. hæred. & l. ſi duobus. §. fin. de leg. 1. l. filius à patre. §. fin. & Gloſſ. in ver. humanitate: in l. ſi ita ſcriptum. in prin. de liber. & poſthum. vbi eſt caſus, quòd effectus conditionis naſciturorum nòn tollit, quin diſpoſitio ſortiatur effectũ, quoad alios ſuperſtites vocatos: idem & in l. ſi ita la 1. §. & in l. Clemens in princ. ff. de hæred. inſtit. & in propoſito, inſpecta forma dictæ vltimæ ſubſtitutionis poſt mortem filij nati, & omnium naſciturorum factæ Titius dupliciter dicitur ſubſtitutus vltimo decedenti, primò ex eo, quòd ſubſtitutus poſt mortem plurium ſimpliciter cenſetur ſubſtitutus vltimo morienti: l. codicillis. in princ. de vſufr. leg. & ibi Bart. ita facit ſummarium in fideicommiſſo, vt continet noſtra ſubſtitutio. idem not. in l. ſi pater la 1. de vulg. & pupil. & ibi latè tradit Alex. col. 2. verſi. tamen ſubſtituendo. ſequitur & comprobat Curt. Iun. conſil. 139. num. 6. & Socin. conſil. 77. colum. 4. verſ. accedat ratio. & verſ. ſequen. lib. 1. & Pedemon. deciſ. 110. num. 5. & num. 12. inferendo, paria videri, ſubſtitutionem fieri poſt mortem omnium, vel vltimo morienti. Deinde ex eo, quòd præcedit expreſſa ſubſtitutio reciproca inter filium natum, & naſcituros, iſta poſt mortem filij nati, & naſciturorum omniũ ſubſtitutio facta Titio clarius dicitur facta vltimo morienti, per tex. in l. hæredes mei. §. cum ita. ad Treb. & ibi dilatat fimbrias, & antiquorum & Moder. doct. magna caterua, & Rip. nu. 55. verſ. præterea ad rem. dicit, quod ſtante reciproca, Claudia dicitur ſubſtituta vltimo tantum, & Hier. Zanch. nu. 85. licet nu. 574. defendere conetur, Claudiam etiam dici ſubſtitutam 1. decedenti, tamen vltimò etiam dicitur ſubſtituta, ſi vlti. tantum decederet ſine filijs, vt idem ibi dicit ante num. 579. etiam quòd expreſsè non dicatur facta vltimo, ſufficit tamen ſic colligi, eſſe factam vltimo: Pariſ. conſ. 43. nu. 49. in fin. & num. 50. lib. 2. & latè Socin. conſil. 249. col. 5. fin. verſ. ſecundò principaliter. & col. ſequ. lib. 2. Bero. conſ. 68. num. 13. lib. 2. cum enim in propoſita ſpecie nulli alij filij fuerint nati, ſubſtitutio facta de Titio, verificata quidem eſt per mortem ſolius N. filij nati: quoniam is vltimus dicitur mori, quem nullus alius filius naſcens præcedit, per tex. in d. l. in vulgari & ibi Alciat. in d. l. ex duobus. in prin. & ibi gloſ. & doct. tradunt, vt dixi ſupra, proponendo hanc dubitationem, & ſic verba dictæ ſubſtitutionis videntur conuenire Titio ſubſtituto: & quia ipſe eſt vltimo ſubſtitutus: arg. l. qui ex fratrib. ff. de condit. inſtit. ibi, quia verum eſt, &c. & magis ei conuenit mens & voluntas teſtatoris, quàm ſolum in fideicommiſſis attendendam, paſſim iura & doct. clamitant, in d. §. cum ita. cum concord ibi ſign. in gl. in verſ. voluntatem & ibi Doct. & in l. cum virum. C. de fideicom. Abb. in conſi. 58. quidam Nicolaus. col. pen. nu. 3. lib. 3. Pariſ. conſi. 50. col. 2. nu. 2. lib. 3. & alibi ſæpè. Voluntas enim teſtatoris erga vltimò ſubſtitutum euidens apparet in eo caſu, vt in iſto, quo tota hæreditas vacat inſtitutis, & ſubſtitutis præcedentibus deficientibus etiam viuo teſtatore, per tex. in l. quidam teſtamento. de vulg. & pupillari, itaque talis ſubſtitutus vltimus capit portiones omnium: l. ſi Titius. l. qui duos. & l. cohæredi. in prin eo & hoc caſu totum capit, conſequendo portionẽ dicti N. filij, nati decedentis, qui alijs filijs non natis, in totum ſucceſsit, vt dictũ eſt, ſic à fortiori ſubſtitutus admittitur ad portionem dicti N. decedentis ſine filijs, cum et ei, & poſthumis decedentibus ſine filijs fuiſſet admiſſus ad portiones omnium in ſpecie, per reg. cui, quod plus. & l. in actionibus. de in lit. iuran. probat Aymo conſil. 102. colum. 2. ſub verſ. ſed præmiſsis. addo in terminis noſtræ dubitationis, & hic proximè allegatorum decis. traditam per Signor. de Homod. in conſilio 253. In facto quæſtionis. in prin. & Bald. conſil. 179. factum tale eſt. lib. 1.

Ex quibus apparet, nos eſſe non in caſu omiſſo, vt arguunt Oldr. Ioan. Andr. & alij ſequaces in contrarium allegati, ſed in caſu expreſsè prouiſo per teſtatorem, quòd Titius vltimo filio teſtatoris decedenti ſine filijs admittatur ad fideicommiſſum, per mortem N. filij, verè vltimò decedentis, cum eum nullus alius filius præceſſerit, vt ante proximè per veras iuris deciſiones probatum eſt. Quia etiam carentia, & deficientia filiorum teſtatoris morientium ſiue filijs facit caſum expreſſum, vel effectum pro ſubſtituto admittendo, & in eundem caſum, vel effectum carentiæ, vel deficientis filiorum incidere, ſiue non naſcantur filij, ſiue naſcantur, & moriantur ſine filijs, ideo non vitiatur: arg. eorum, quæ Bart. tradit in l. pluribus. § & ſi placet. ſub num. 2. de verb. oblig. & ita eſt commun. contra Oldr. vt per Socin. Iun. conſi. 181. num. 57. lib. 2. Et caſus omiſſus non dicitur, qui neceſſario concluditur, & ſequitur ex eo caſu, qui eſt expreſſus, declarat Bart in d. l. commodiſsimè, in pen. oppoſitione. Bald. in l. 1. ſupra fin. verſic. ſed reſponde. C. de his, qui ante ap. tab. Dec. conſil. 15. col. fin. verſ. non obſtat, ſi teſtator. & quando non deficit ſolemnitas, ceſſat d. l. commodiſsimè, & eſt eadem æquitas, eadem ratio, idem effectus, & omnimoda ſimilitudo, caſus pro expreſſo habetur, Baldus in l. ſi mater. ſub num. 1. C. de inſtit. & ſubſtit. Alexan.

conſil. 130. in fin. lib. 2. Aymo conſil. 130. num. 7. Pariſ.
conſil. 17. num. 15. libr. 3. & Bero. conſil. 110. nume. 36.
cum ſequent. lib. 2. & latè tractaui ſuprà lib. præceden.
interpr. 3. dubit, 1. ſub ſolut. 3. verſ. in ſumma. & Rip.
in l. prima, ſub num. 93. de vulg. notanter declarat, quòd
caſus omiſſus non eſt, conſiderata voluntate defuncti,
& modo adimplendi ſubſtitutionem, quæ vbi purifica-
tur per caſum omiſſum, ſicut per expreſſum, ad quem
tendebat voluntas teſtatoris, tunc & dicetur ſimilis:
idem tradit Salyc. in l. fin. colum. 1. ſub verſic. aut di-
ſpoſitio eſt in ſe certa. C. de poſthu. ad prædicta ſufficere
in ſubſtitutionibus, caſum ſimilem eiuſdem rationis,
& effectus euenire, plures not. deciſiones comproban-
do adducit Iaſ. conſi. 148. colum. 3. & ſequent. & conſ.
203. col. 3. & ſequent. lib. 2. Idem verum eſſe, vbi quòd
omiſſum ſit rationis vſus, aut ſimile ſit expreſſũ, aut in
vtroq; ſit eadem ratio, plura allegando probat Tiraq. de
retract. tit. 1. §. 20. glo. 1. num. fin. & Aymo conſil. 62.
num. 14. Ratio enim eadem facit, quòd hæc non dicatur
extenſio ad omiſſa, ſed horum omnium comprehenſio,
ſecundum Bal. in auc. poſt fratres. C. de leg. hære. Crat.
conſil. 124. num. 14. lib. 2. & dicitur interpretatio in-
tellectiua, Socin. conſil. 52. colum. pen. verſic. præte-
rea ſi hoc. lib. 1. Deci. conſil. 227. num. 8. attenta teſta-
toris veriſimili mente eorum, quæ voluit, per alleg. ab
Aym. conſil. 188. nu. 10. 11. & Iaſ. in l. cum res. colum. 2.
in 6. not. de legat. 1. & Guid. Pap. in deciſ. 531. vltra med.
verſ. tertia ratio vſque ad fin. vbi & de caſu poſthumi
adducit porrigendo ad alium, in quo teſtator veriſimi-
liter prouidiſſet, ſi de eo cogitaſſet, & cum alijs circa
eandem rationem congeſtis à Tiraq. in d. l. ſi vnquam.
verſ. liberis. nu. 45. & in ſpecie adducit Decius d. conſ.
227. colum. 2. ſub num. 8. & Iaſ. d. conſil. 148. colum.
3. lib. 2. nam propriè de ſubſtituto poſt mortem dato,
poſthumo inſtituto, & æque admittendo ex mente te-
ſtatoris verbis præferenda, in caſu etiam, quo poſthu-
mus non naſcatur, antiquos oratores, & Iuriſconſ. & re-
centiores, ſic firmantes, accumulat Tiraq. dic. verb. Li-
bertis. numero 50. vltraquem proxima. 2. dubit. alle-
gando etiam Card. Zab. Sig. Ludo. Bologn. & Corn.

Nec aduerſatur, quòd conditio impoſita mortis, &
N. filij nati, & filiorum naſciturorum omnium copu-
latiuè, & pluraliter, non poteſt verificari per mortem
ſolius N. filij nati: per l. vbi numerus. ff. de teſti. & l. ſi
hæredi plures. de cond. inſti. ſicut Oldr. dict. conſ. 142.
& ſequaces adducunt: quia reſpondet, quòd teſtator
31 conſiderauit futuros euentus, † ita eius verba ſecun-
dum occurrentiam caſuum interpretari debent, con-
cord. allegando dicit Hier. Zanch. in dict. §. cum ita. nu.
989. & ibi ante eum Caſtr. in 2. colum. ſub num. 2. dicit,
quando præcedente reciproca facta eſt ſubſtitutio ver-
bis vniuerſalibus, ſecundo loco, quòd intentio teſtato-
ris non eſt, vniuerſalem habere locum, ſed potius deno-
taſſe facti contingentiam, & facit l. nonnunquam au-
tem §. eo. ad Trebel. videlicet, & poſt mortem omniũ
filiorum, naſciturorum ſi naſcantur, vt hæc conditio
tacitè intelligitur ineſſe, per tex. in l. 1. in fin. de cond.
& demonſtr. & Gloſſ. in l. ſi ita facta. de iniu. rup. teſta.
Vnde ſi non naſcantur, conditio mortis omnium in vni
uerſali ſufficit adimpleri per mortem vnius, qui natus
fuit: arg. not. per Glo. in l. fi. C. ſine cenſ. vel reliq. in
ſpecie reſpondit Bero. conſ. 102. nu. 16. lib. 2. & facit tex.
in l. ſicut. §. fin. ff. quod cuiuſq; vniuer. vbi ius omnium
in vniuerſali verificatur, & ſubſiſtit in vno, etiam in te-
ſtamentis, etiam in maiori numero continetur minor,
per tex. & glo. in ver. in ſemiſſe. in l. quoties. §. ſed ſi non
ff. de hæred. inſti. & maximè in conditione explenda
per plures ſufficit ex mente teſtatoris expleri per vnũ,
& pro parte per caſum. l. hoc articulo. ff. eo. etenim in fi-
deicommiſſo, reſpectu grauatorum plures effectus re-
ſpiciente, & ſic in vnoquoque poſitorum in conditio-
ne eadem ratione vigent, plurale reſoluitur in ſingu-
lare, prout contingit, vt eſt commu. ſententia omnium
in dict. §. cum ita. ibi Bart. num. 3. & nouiſsimè alios re-
ferens Hier. Zanch num. 880. & ſequen. & num. 992. in
ſpecie reprobando, quicquid dicat Oldr. d. conſil. 142.
infert, hoc procedere in ſubſtitutionibus, etiam factis
pluribus naſcituris, vbi præſertim præcedit expreſſa re-
ciproca, vt ibi num. 825. & ſeq. & dicit ita eſſe regulam,
nu. 1036. & ampliationem, contra Old. d. conſ. 142. &
ſequaces, etiam ita veriorem in ſubſtitutione facta plu-
32 rib. naſcituris idẽ firmat n. 1051. † ſic plurale reſolui in
ſingulare, quando ſit eadem ratio vnius & multorum,
concord allegat Tiraq. in d. l. ſi vnquàm, verſ. ſuſcepẽ-
rit liberos. nu. 260. in fideicommiſſaria, pro communi
probat Pariſ. conſ. 30. num. 19. & ſeq. & conſ. 42. nu. 8. li.
2. & Marzar. Vicent. conſ. 13. col. 2. & ſeq. Ruin. conſ.
85. col. 3. num. 6. lib. 2. eadem ratione dicendum eſt de
relatiuis ſubſequentibus, vt ſupradictis, vel dictis, vel
quibus ſic reuoluendis in ſingularitatem, Pariſ. conſ. 70.
nu. 25. li. 2. ſentit Signo. de Homod. conſ. 199. col. fin. ad
nu. 6. & tex. in l. cui fund. in fi. de cond. & demonſt. quia
dictiones ſupradictæ, vel dicti ſunt, & diſtributiuæ. Ri-
pa in dicto. §. cum ita. num. 112. & in terminis, vbi ſub
nomine collectiuo eſſet comprehenſus poſthumus id
intelligi, habita relatione ad caſum, qui contingere po-
tuit, ſcilicet, ſi naſcatur poſthumus: ideo plurale reſolui
in vno ſuppoſito, tradit Card. Zab. conſil. 60. ſub nu. 8.
verſ. ad id autem. ad idem Dec. conſil. 362. num. 2. & la-
tè in con. 50. maximè in ver. 6. & vlt. vbi pro contrario
adducit addi. Io. And. & conſ. Paul. de Caſtr. 219. lib. 1.
ſupra in contrarium alleg. & ipſe plura in aliam partem
de plurali verificando in ſingulari congerit. & reſpon-
dit, contrarium habere locum in ſubſtitutione, & in-
telligitur de vulgari: l. quamuis. C. de impub. & ali.
ſubſtit. & ibi per omnes. & in dic. §. cum ita: per Corn.
conſil. 298. col. pen. lib. 4.

Nec facit, quòd non natus non moritur, iuxta l. qui
duos. §. 1. de manu. teſta. quaſi conditio mortis non na-
ſcentium defecerit. quia licet poſthumus non nat. nõ
deceſſerit, tamen deceſsit omnis maſculus, cum non
eſſet in rerum natura, niſi vnius: ita ad literam reſpon-
dit Corn. conſ. 276. col. 5. verſ. & propterea cum aliàs.
lib. 3. & hoc addo ad d. conſ. 102. nu. 16. Bero. & d. conſ.
33 60. ſub num. 8. Card. ſupra alleg. † & conditio mortis
non exiſtentis in rerum natura, vti impoſsibilis defici-
ens non vitiat: l. ſi Meuia. & ibi Gloſ. in verſ. impoſsibi-
le. ff. de hære. inſtit. & l. quæ ſub conditione. §. pen. de
cond. inſti. ita in terminis adducit Signor. conſil. 107.
columna 6. ſub num. 17. verſ. præterea cum in dicta. in
propoſito ſufficit habitus, ſcilicet ſubiectum prædicatũ,
quod eſt poſthumus, vel filius naſciturus, eſſe poſsibilis
& in ſpe: l. filius à patre. §. ſi quis eo. de liber. & poſthum.
& ibi Bald. & Gloſſ. in verſ. ad illos. circa med. in l. 1. §.
in primo. de cad. tollen. quo in eſſe non perueniento, pri-
uationis effectum ſupplet ius, & mandat: vt l. ab exhæ-
34 redati §. fi. de leg. 1. † priuatio quoque fit de habitu in
ſpe, per l. 3. §. 1. vſufruct. quemadmo. caue. ſoluit Bart. in
l. ſi à primo. & in l. ſi poſthumus in princip. de libe. &
poſthum. facit l. ſi quis locuples. de man. teſta. & pro-
cedit regula, ſi habitus reperitur, aliàs verba accipiun-
tur ſecundum ſubiectam materiam, vt declarat Deci.
conſi. 325. ad fin.

35 Natura † copulæ quoque in iſto caſu non attenditur,
ſed mens teſtatoris, cum ſequatur carentia inſtitu-
torum, quòd admittatur ſubſtitutus, per caſum in dict.
§. cum ita. vt in ſpecie reſpondit Alexand. conſilio 3.
columna tertia ſub nume. ſexto, verſic. ſolum reſtat.
Libr. tertio, & Aymo conſilio 109. nume. primo, in fin.
Pariſ. conſilio 42. num. 49. lib. ſecundo. Quodquidem

clarius

clarius ſic explicatur. Nam propoſitam materia ſubſti-
tutionis fideicommiſſariæ, de qua nunc incidenter agi-
mus, cum talis ſit, quòd ipſa ſubſtitutio poſt mortem
copulatam plurium grauatorum præcipuè ad inuicem
ſubſtitutorum cenſetur neceſſario facta vltimo dece-
denti, & plurale reſolui, & verificari facit in ſingulare,
neceſſarium conſequens videtur, quod facit alterari,
deſtrui, & non attendi illum formalem concurſum, co-
pulatorum, circa mortem plurium grauatorum, dum-
modo in vno verificetur mors, & in vltimo, etiam ſi ne
mo eum præceſſerit: per tradita in d. §. cum ita, & per
dict. l. ex duobus, in princ. de vulg. ita ergo illa verba co-
pulata mortis plurium grauatorum adducta ad vnum
& vltimum intelligi debeant ſecundum dictam ſubie-
ctam materiam. per allegat. in ſpeciali loco alio à me ſu-
pra lib. 1. interpr. 2. dubit. 2. ſolut. 7. propter quod ſi ha-
bitus non reperitur ceſſat illa regula d. l. decem, quia
tunc etiam datur priuatio ſine habitu: probat Deci. con
ſil. 325. ad fin. Præterea illud impoſsibile circa mortem
filiorū, qui nati nō fuerunt, non impedit verificationē
ꝑ mortē exiſtentis in rerum natur. d. l. ſi Meuia & d. l. ꝗ
86 ſub cōditio. §. pe. † quia verba teſtatoris ſemper intelli-
guntur ad poſsibile: & ad caſus poſsibiles interpretan-
tur: l. qui dotem. de dot. præleg. l. quibus. §. Dominus. &
ibi Socin. num. 4. & l. multa. §. Primo, & ibi idem Soci.
not. etiam in conditionibus pro parte impoſsibilibus:
de conditio. & demonſtr. l. Plautius. in princ. ff. ad Leg.
Falci. gloſſ. in verſic. ab his. in fin. & ibi Bald. in l. pero.
in princ de leg. 2. Socin. Iun conſ. 112. num. 17. lib. 1. cum
ſimil. Caſus autem ſunt poſsibiles de morte filiorum
naſciturorum, ſi naſcantur. econtrà, ſi non naſcantur,
ſunt impoſsibiles: vt expreſsè dicit Caſtr. conſil. 394.
Videndum eſt. col. 2. ſub. nume. 4 lib. 1. & Signoro. d.
conſi. 107. ſub nume. 17. ergo ad hos impoſsibiles dicta
teſtatoris verba non referuntur: & hæc eſt nimis eui-
87 dens, & inconuincibilis concluſio. Ex qua enim, & ter-
tiò, infero aliam notabilem reſponſionem, quòd † ſic
oratio copulatiua operatur in eo, in quo poteſt, licet nō
operetur in ſuperuacuo, & ſic in impoſsibili, per text. &
ibi. ita ſumat Bald. in l. ſi is, qui. ff. de acceptila. & pro ſal-
uanda mente teſtatoris copulatiua etiam reſoluitur in
diſiunctiuam, per ea, quæ tradit Caſtr. conſi. 43. ſubſti-
tutio col. 2. lib. 2. & Alex conſi. 130. ad ſin. verſic. præte-
rea etiam lib. 2. Rip. in l. centurio. ſub num. 169. de vulg.
& pupil. Io. Ant. Alexand. conſi. 129. col. fin. num. 3. ideo
verificatur conditio valido per mortem vnius ſolius
vltimo decedentis in caſu diſiunctiuæ, firmat Caſtr. de
conſi. contrario. d. 219. lib. 1. aſſentit Ruin. conſi. 110.
ſub nu. 12. lib. 3. Mens autem teſtatoris hoc in caſu po-
teſt & colligi ex reciproca pręcedenti: quia ipſa recipro
ca præcedens operatur, quòd etiam collectiua reſolua-
tur in alternatiuam, & in ſingularitatem: Hier. Zanch.
in d. § cum ita. n. 77. & 825. ſeq Caſt. ibi in 2 col. ſub n. 2.
Inſpecta ſpecie noſtræ dubitationis ſuper fideicom-
88 miſſaria, † mater vltimo decedentis, non eſt de perſo-
nis, quæ ex præſumpta mente teſtatoris excludat ſub-
ſtitutum: vt poſt Ruin. conſi. 157. col. 4 ſub num. 6. ver.
quia vxor teſtatoris lib. 2. firmat Hier. Zanch. dicto §.
cum ita ſuo num. 1300. vbi reſpondet ad conſil. Oldr.
142. & add. Ioan. An. quòd loquuntur in pupillari, vt,
Vere thema tale eſt, licet inaduertenter, & malè Bero in
conſi. 17. num. 26. lib. ſecundo, dicat Oldr. & Ioan And.
loqui in ſubſtitutione maximè fideicommiſſaria. Quin
to & in pupillari mater non eſſet talis perſona exclu-
dens ſubſtitutum, niſi eſſet cohæres filij, & niſi ſic cohę-
res eſſet, vel poſitus in conditione, alius filius teſtato-
ris, non excluderet ſubſtitutum, & quàm ſit iſte filius,
mediocris conditionis, mater eſſe, nō debet. ita expreſ-
ſe firmat Hier. Zanch. in dicto §. cum ita. num. 967. licet
non bene inſpectus in pluribus per aliquos aduerſanter
allegatur pro eis: tamen pro hac parte in omnibus facit,
vt ego eum allego. Ita partem hanc pro ſubſtituto con-
tra matrem magis iuſtam cenſeo, vti conuenientem
verbis, & menti teſtatoris, & magis communi doct. ſen-
tentiæ loquentium in materia conditionis mortis filio
rum naſciturorum & non natorum, vt patet ex alleg. à
Tiraquel. in dicta l. ſi vnquam verſi. Libertis. & qui nu.
51. atteſtatur, quòd hæc opin. vt communior eſt, ita eſt
verior. & Hier. Zanch. dicto §. cum ita. nume. 1051. dicit,
quòd verior videtur ita in fideicommiſſaria, ſequendo
Dec. conſi. 227. Socin. Sen. conſil. 52. colum. pen. lib. 1.
Curt. Sen. conſi. 51. nume. 28. Socin. Iun. conſi. 181. nu-
me. 23. & ſequen. lib. ſecundo, Pariſ. conſil. 70. nume.
20. lib. ſecundo, & Alci. lib. 3. de verb. ſign. pag. mihi 69.
& allegando iſtos, probat Marzar. Vicenti. in materia
fideicommiſsi, par 2. quæſt. 13. & Gozad. conſi. 67. colu.
pen. num. 13. verſ. ad quartum dicit, dictum Ioan. And.
non eſſe verum, & intelligit illud extractum ex dicto
conſil. 142. Oldr. idem & Alci. iterum reprobat in leg.
commodiſsimè. nume. 21. de liber. & poſthum. & con-
tra illud eſſe commun. opin. atteſtatur etiam Iaſ. d. con-
ſil. 148. colum. 5. verſ. non obſtat ſeptimò. lib. 2. idem
Alci. conſil. 119. nume. 6. vlti. impreſ. Vene. hanc opin.
eſſe æquiorem ſecundum puritatem conſcientię, vt ſal-
uetur intentio teſtatoris, reſpondet Ang. conſi. 93. Viſis.
ad fin. atteſtando Oldradi conſil. 142. Si non verum, &
minus vera Caſt. dicto conſi. 219. & Ruini conſil. 172.
lib. ſecundo, repugnantia naturali rationi, & veriſimili
menti, dicit, & audacter, & iuſte, tenet hanc partem
Hier. Gabr. Eugub. conſi. 117. num. 41. & ſequent. pa-
riter tenendum eſt contra Caſtr. in alio conſil. 394. nu-
me. tertio, lib. 1. Idem pro eadem parte in eodem caſu d.
conſi. 227. Decij latè conſuluit Bero. dicto conſil. 102.
lib. ſecundo. Quid autem in hoc caſu fideicommiſſariæ
mater conſequi poſsit, id puto eſſe legitimam, & quar-
tam trebellianicæ: Ioan. de Monte. Sper. conſili. 100.
colum. fina. libr. primo, diuerſ. conſil. ad caus. vltim.
volunt. & Burſat. Mantuan. dicto conſilio 19. colum:
fina.

Vlteriùs proſequendo interpretationem diſpoſitio-
nis teſtatoris pro ſubſtituto non ſolùm eſſe in fideicom
miſſaria circa caſum dictæ primæ dubitationis, ſed eti-
am in vulgari, & pupillari, vt poteſt conuenire etiam
in caſibus aliarum præmiſſarum dubitationum, conſi-
derandum eſt itaque ad diluendas præcipuas rationes
aduerſantium, de caſu omiſſo, de verbis pluralis nu-
meri non conuenientibus, & de clauſula reſtrictiua,
Tunc & eo caſu, quòd hæc, vel ſimilia, ſubſtitutum non
expellunt, & ſi contrariorum iſtorum magna pars fue-
rit ſublata ex ſupra explicatis: tamen adhuc aliqua pro
dilucidatione dubitationum ipſarum adducenda mihi
39 viſa ſunt. † Nam parentes in eorum teſtamentis men-
tionem facientes de ventre vxoris, vel poſthumo, præ-
ſertim inſtituendo hæredem, ſemper id facere dicun-
tur aſtricti neceſsitate cauſatiua, ne poſthumi, præteri-
tione eorum teſtamenta rumpatur: per l. inter cætera.
de liber. & poſthum l. tertia, & l. poſthumum. §. primo.
de iniu. rupt. teſta. Bart. in l. Gallus. in princip. ſub nu-
me. tertio, de liber. & poſthum. & per l. primam. C. eo.
exinde altera quoque de alteris neceſſario ſequi debēt,
ac vnum, vt dici ſolet, de duobus, circa conditiones:
neceſſarium eſt, vel quòd poſthumus naſcatur, vel
non naſcatur, vel quòd natus ſuperuiuat, vel mori-
atur, quòd naſcatur maſculus vel fœmina: vel quòd
vnus, vel plures naſcantur, hoc enim abſque alia le-
gum, vel authorum allegatione, ex natura ipſa, &
communi curſu naturali, & ex ſe patent eſſe de neceſ-
40 ſario contingentibus. † Conditio autem, ſi poſthumus
naſcatur eſt neceſſaria inſtitutioni, de eo factæ, quia non
poſſet inſtitui, ſi non naſceretur, ſimiliter eſt neceſſa-

ria. quoad ſubſtitutionem ipſi poſthumo factam, poſt eius mortem, dicit Corn.conſi.276.colum.quarta,ſub verſic.ſed licet præmiſſa.lib.3.& Ruin.in l.prima,num. 42.de vulgar.&pupil.vbi exprimit,ſubſtitutionem eſſe non poſſe ſine conditione,per l. cohæredi.§.cohæres. ibi Bald.Alexand.& Iaſ not.eo. & l. in ratione.§.quòd vulgò,& §.quæſitam,ad Leg.Falci.quia ſubſtitutio propriè eſt conditionalis inſtitutio,per d.§.cohæres. Bart. in l. ſub conditione.ff. de hæred.inſtit. Alex. conſi.36. colum. penult.ad fin. verſic. ſecundo reſpondeo, lib.3. tradunt Moder. in Rub. de vulgar. & pupil.ibidem etiam Ruin. dict. l. 1. nume. 42. exprimit conditionem, Si naſcatur, tacitè ineſſe, Ergo non voluntariam ſentit Salyc.in l.fin. in fin.C. de poſthu.Addo proinde, puram eſſe diſpoſitionem ſub tali conditione expreſſa & ſubintellecta conceptam,per gloſſ. in l. ſi ita facta, de iniu. rupt. teſta.aliàs ſuprà alleg. Ergo vana, & non vera eſt reſponſio Rip.in dict.l.1.ſub nume.96.verſic.tertiò arguunt, quòd conditio, ſi naſcatur, ſit omnino voluntaria, reſpectu capitis impotentiæ, ideo non diſcedendum ab opin. Anch. & Fulg. quia reſpondetur, quòd in neceſsitatibus voluntas nihil facit: l.rem legatam.de adi.leg. voluntaria. n. dr̄ conditio,quando in poteſtate teſtatoris fuiſſet, apponere aliam conditionem, quæ eundem effectum habuiſſet,quæ habet illa, ſi naſcatur, vt probatur per tex.ponentem Doct. in vulg.l. Meuius. de condi. & demon. & illam, Si non naſcatur, eſſe neceſſariam ad vtrunq; caſum,& noluntatis, & impotentiæ, concedit Ripa,in dict. verſic. tertiò arguunt, & illa Si moriatur, dicitur facta in caſu impotentiæ, ideo extenditur ad omnes alios ſimiles caſus impotentiæ, per §. & quid ſi tantum. l. Gallus. & l. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. tradit Ruin.in dict.l.1.nume.35.& Caſtr.in l. ſi mater.ſub n.2.C.de inſtit. & ſubſtit. ſicut vnus eſt caſus impotentiæ, quando poſthumus non naſcatur, & eiuſdem rationis,& effectus eſt, idemq; reputatur, cum illo ſi naſcatur, & natus moriatur: per l. qui ventri. & ibi gloſ. de ven.inſpi.& l. ab hæreditati.§.fin.& ibi Caſt. & Imo.de l. 1.cum concor. alleg. à Marza.Vicent.conſi. 1.in princ. vltra eum allego Ludo. Bologn.conſi.9.col. pen.ver.probetur etiam,allegarem etiam Ful.conſ. 46. & Io.de Ana. conſi. 66.& allego Bald.conſi.39.nu.3.lib.3. & Corn.d conſi.276.colum.5.verſi.& propterea.& col. fin.lib.3.& Tiraq.d.verſic.libertis.nume.50.qui primò adducit eandem ſententiam,Craſſi pro ſubſtituto,dato poſthumo naſcenti, & morienti, & ſuccedente etiam non nato poſthumo, relatam per Cic. & Quintil. in locis, allegat.per eum cum noſtris Doct.concord.pagina plena more ſuo: ad idem Cephal.conſi.382.num.37.38.
41 & conſi.349.nu.39.† ita vulgaris in vno caſu concepta porrigitur,& extenditur ad alium, & ad omnes caſus, quibus hæres inſtitutus poteſt non eſſe hæres: per d.§. & quid ſi tantum. & ibi not. per Bart. & ali. dicit Caſtr. conſi.86.dubitatio. colum.1.verſi. nec obſt. primò.lib. 1.Goz. conſi.21.ſub num.19.& Pariſ.conſil.19.nu.175. lib.2.& faciunt generalia verba tex. in l. ſi pater impuberes.in fi.ibi,Si illi non eſſent,tunc Titius vocaretur, de vulg.& pupil. Non eſſent, verbum indefinitum negatiuum eſt ſubſtantiæ vel hæredis, vel exiſtentię in rerum natura, dummodo extenſio non fiat de perſona ſubſtituta ad aliam perſonam, vt latè inſiſtit Iaſ.conſil. 220.lib.2.& Marzar. Vicenti.conſi.5.car.3.1.col.verſic. præterea conſidero, & prius plenè tradit. Curt. Sen. conſi.52.colum.fin. non fietq; extenſio de prouiſione facta in vno tempore ad caſum alterius temporis: per dict. leg. commodiſsimè. ſtat in hoc Socin. conſi.77. lib. 3.Bar.in dict.l.Gallus.in princ.num.9.& alij ibi ſequuntur,& Ruin.in d.l.1.ad num.44.de vulg.& pupil. & Bero. conſ.98.lib.2.

42 Proſequor & illud, † Vel quòd vnus, vel plures naſcantur, animaduertendo, quòd inſtituto ventre vxoris ſeu poſthumo in ſingulari, & vnus, & plures, omnes, qui naſcantur, inſtituti intelligantur, per dict. l. placet, de liber. & poſthu.firmant Oldr.conſil.212.quidam in ſuo teſtamento,per Bald. conſi. 14. punctus talis eſt, lib.tertio,per l. in vſu iuris. ff. de verb.ſignif.quòd ſingulare nominis appellatiui comprehendit plurale: & per l. ſi quis ita.§.ſi quis filio.de teſtamen.tuto.& latiſsimè Iaſ.in dict. l.placet. colum. ſecunda, nume.67. ponit & concord.allegando Seb. Medi.ſuo tract. regul.
43 reg.2.nu.58.† pariter ſubſtitutio facta ventri ſeu poſthumo, intelligitur facta vni, & omnibus, qui naſcuntur, & cenſentur inſtituti: vt illationem talem facit Oldr. dicto conſil.212. dicendo, Et ſic vt videtur ſtat prædicta ſubſtitutio.Nam generale eſt, ſubſtitutionem illud continere,quod continet inſtitutio, & ab iſta capere interpretationem, & declarationem, l. prima, & ibi tradunt Doct.C. de impub.& ali.ſubſtitu.pon.Alex. conſi. 204. colum. penult.nume.18.lib.ſexto, Iaſ.conſi. 143.colum.penult.num.12.lib.quarto, Socin.conſi.14. in princip. lib.tertij. & Ruin.conſi.141.nume.8.lib.ſecundo, quo ſtante, teſtator inſtituendo, & ſubſtituendo, cum exprimit poſthumos in plurali, id præſertim faciendo eo modo, quo tacite ineſt. Sic propriè videtur exprimere id, quod tacitè ineſt. Ergo huiuſmodi expreſsio ſua per viam conditionis nihil debet operari,& perinde eſſe debet & operari, ac ſi facta eſſet in ſingulari, Si poſthumum vnum naſci,& ſi hunc vnum poſthumum mori contigerit,& pariter alias conditiones prædictas neceſſariò euenientes nihil operari,per reg.l. tertiæ,& ibi not.Cyn.Bartol.Bald. Alb.& Salyc.C.de fideiuſſ.& l. tertia, de legat. primo, & ibi Bart. & alij latè tradunt,faciendo propriè regulam,ad quam tota dicitur allegatur iſta lex, dicit ibi Iaſ.colum.ſecunda, in 5.& vlt. not & Ripa ſub nume.7.in 2.not.eam.explicando per duos caſus, ſcilicet & quando fit expreſsio per modum & viam conditionis, vt eſt caſus noſter, & quando per modum diſpoſitionis, etiamſi à ſtatuto, cuius forma debet ſeruari ad vnguem, exprimatur id, quod tacitè ineſt, nihil tamen operatur: Bald. in l. fin.in prin.not.C. de procur.operatur autē ad declarationem, & demonſtrationem Aret. in dicta l.3.in princ.& Socin. in l. in conditionibus.§.primo.ad prin.de condit.& demonſt. probatur per text.in l. fin.circa fin. ff.ad Trebel.vt in quæſtionibus præpoſitis, teſtator potius declarat,& demonſtr.in inſtitutionibus.& ſubſtitutionibus contingentium caſuum de natiuitate, & morte poſthumorum,qui poſſunt euenire,conſiderando, & diſponendo eiſdem poſthumis deficientibus ſuam hęreditatem, deuenire ad ſubſtitutum ab ipſo teſtatore datum, quàm quòd habeat rationem vel ſingularis, vel pluralis numeri poſthumorum, vt bene aduertit Gabriel Eugub. dicto ſuo conſi. 117. nume.41.facit text.in l.qui concubinam.§.ſi Stichus.de legat.tertio, & in l.ſecunda,§.fi. ff. de condit.inſtit.cum ſigna.ibi in gloſſ.& quòd in plurali ineſt ſingulare, vel minùs, l.quoties.§.ſed ſi maiorem.ff.de hæred.inſtitu.& facit ratio dictæ l.qui concubinam.§.cum ita legatum, de poſthumis enim non obſtat locutio in plurali. quia teſtator credidit, ſuam vxorem poſſe parere plures filios: ita in ſpecie reſpondit Bartol.conſil.54. Angelus Maciæ. colum. fina.ſub nume. 4. verſic. non ob. quòd dicit. Regulam hanc ei, qui dicit in q̄ōnib. propoſitis pati exceptionem, incumbit onus probandi eam, interim non oſtenſa fallētia regulæ ſtare debet: Alexand. in l. non ſolum.§.ſciendum. colum.1.de no.oper nunti.Feli.in c.in præſentia.colum.6.de prob.Iaſ.in l. fin. colum.5.de edict.diui Adriani.Crot.in l.re coniuncti.nume.106.de leg.3.gloſſ.& doct.in l.omnis definitio. ff. de reg. iur.& in rub.eod. lib.6.quoniam de fallentijs traditis per doct.in caſu

noſtro

noſtro non video aliquam deſtruentem regulam ipſam.
44 Ideo mihi operante † expreſsione poſthumorum in
plurali pro ſubſtituto quidem dicitur facta prouiſio à
teſtatore de natiuitate, morteq; & vnius poſthumi, vt
ab euentu demonſtratur, & per pupillarem expreſsam
ex clauſula, Vulgariter, &c. vt dictum eſt ſupra in ſpecie
vulgaris, mater excluditur, per text. in c. ſi pater. de te-
ſta. in 6. & in l. Papinianus. §. nec impuberis. ff. de inof.
teſta. nec id odioſum reputatur, immò fauorabile, &
vtile pro pupillo, vt teſtatus decedat, per alleg. etiam
ſupr. in ſpecie iſta pupillaris, ver. & quatenus, ita cor-
ruunt, & ceſſant rationes alleg. ab Oldr. in d. conſi. 142.
Ioan. Andr. & ſequaci. & partem hanc pro ſubſtituto
contra matrem probat Ruin. in dict. §. & quid ſi tan-
tum. num. 48. verſ. ſextò quæro. per doct. Bart. in l. 2. in
princ. nume. 33. verſ. vlteriùs quæro, quid de pupillari
partim tacita, de vulg. & pupil. vbi ex mente teſtatoris
expreſſa in vno caſu pupillaris excludit matrem, & in
caſu omiſſo: & doct. ibi ſequuntur, & Corn. conſ. 276.
colum. 5. verſ. & alius ſimili. lib. 3. nec eſt attendenda
inuoluta reſponſio Rumi, conſil. 110. num. 9. lib. 3. quia
ſatis videtur conditio verificata per mortem contingé-
té, in ætate pupillari eius, cuius mors poſita eſt in con-
ditione, & cui facta eſt ſubſtitutio, alijs vero non natis,
habitis pro mortuis, eadem ratione, eodemque affectu
vigétibus, vt ante probatum eſt: idem aliqua prædictis
ſimilia adducendo, probat Alci. ſuo lib. 3. de verb. ſign.
in 4. reg. verſi. tertio dubitatur, teſtator inſtituit. pag.
69. vel 71. idemq; contra matrem pro ſubſtituto, quan-
do mater non ſit cohæres filij inſtituti, ſentit Hier. Zanc.
in d. §. cum ita. ſub num. 966. & 967. atque idem pro ſub
ſtituto pupillari in ſimili ſpecie ab alijs, quos viderim,
non allegatus, probat Gard. Zab. d. conſi. 60. ad nu. 8. &
ſeq. contrarijs congruè reſpondendo, & Ludo. Bologn.
d. conſi. 9. col. 3. verſi. ſed certem, & verſ. ſeq. & Signor.
de Homod. conſ. 199. col. fin. poſt nume. 6. præcedente
maximè reciproca inter ipſos poſthumos, inficiari non
poſſe, ad ſucceſsionem eius, qui ſuperſtes fuerit, ſubſti-
tutum admitti: vbi & ſubſtitutio facta eſſet filijs naſci-
turis, reprobando Old. d. conſi. 142. firmat Hier. Zanc.
d. §. cum ita num. 991. in fin. & num. ſeq. cum alijs ſup.
proximè in fideicommiſſaria allegatis, & adductis.

Ideoque & ſucceſsiuè idem dicendum eſt, & fortiùs
in vulgari: nam ſiue filius natus inſtitutus moriatur
patre teſtatore, & ſubſtitutus vulgaris admittitur. l. ſi
pater filium de vulg. & pupil. & ibi Bart. idem not. in d.
l. Gallus. §. 1. num. 2. eſt Com. Opin. Rip. in d. l. 1. num.
167. cum alijs alleg. ſupra verſic. vnde refugium, etiam
quòd verba ſubſtitutionis nõ expreſsim ſonent in hunc
caſum, quo filius inſtitutus, viuo patre teſtatore præ-
moriatur, vt ſentit Martianeſius d. ſuo conſi. 28. ad nu.
30. ſic aliter vulgarem non habere locum ductus ver-
bis. l. 1. §. pro ſecundo. de cad. coll. ibi, niſi & in hunc ca-
ſum, vel ſubſtitutus, &c. quia reſpondeo. hæc non eſſe
verba teſtatoris ſic formaliter proferenda, ſed Legiſla-
toris, generalem diſpoſitionem promulgantis, circa
caſum ſecundo loco ibi propoſitum, quòd ſubſtitutus
admittatur, ſi eo caſu contingente datus inuenitur, vt
45 hac ratione attenta ſola † quia teſtamentum à vulgari
incipere poteſt generaliter, intelligit Bart. in d. l. ſi pa-
ter filium. num. 1 quod verum eſſe apparet, quia in ſub-
ſtitutione vulgari neceſſe non eſt, quòd exprimatur
aliquis caſus, cum ſufficiat dicere, Inſtituo Meuium, &
ſubſtituo Caium, ſecundum gloſſ. & omnes in dict. l.
Gallus. §. quidam rectè, ſic reſpondet, Rip. in d. l. 1. ſub
num. 94. verſic. tertia fuit. Ideo in ſubſtitutionibus lar-
ga fit interpretatio, Bald. in l. cum proponas, colum. 4.
ſub nu. 8. C. de hæred. inſtit. & ibi Iaſ. colum. 2. ſub ver.
item adde. ſat eſt enim, quòd in locum caducæ inſtitu-
tionis ſupponitur ſubſtitutio non caduca: per d. §. pro
ſecundo, dicit Bald. conſi. 196. Super eo. col. 2. verſ. in
contrarium arguitur. libr. 4. & in terminis noſtris fir-
mat Bart. conſi. 37. quidam Cola. & conſi. 38. & conſi.
40. & Bald. conſi. 122. Verba teſtamenti. ſup. fin. libr. 1.
46 † Et ſcitur, duos eſſe caſus vulgaris, & voluntatis & im
potentiæ hæredis, & inter plures caſus impotentiæ
connumerari caſum, quo hæres viuente teſtatore mo-
ritur, vt explicatum eſt ſupra in ſpecie vulgaris, verſic.
47 redeundo. † cum etiam ex dictis ſupra liqueat, conditi-
ones, reſpicientes filios naſcituros, potius dici neceſſa-
rias, ideo circa eas magis eſſe attendendum effectum,
quàm modum, per communem theoricam Bart. & ali.
in d. §. & quid ſi tñ, qui quidem effectus à teſtatore in-
ſpectus in terminis præſertim præmiſſæ ſecundæ dubi-
48 tationis in hoc conſiſtit, † quòd filia excluſa ab vniuer-
ſali hæreditate, vel ſucceſsione teſtatoris frater ſubſti-
tutus vocatur in defectum filij, & omnium naſcituro-
rum maſculorum, deficientium ſine filijs maſculis,
quod iure, & effectu, idem eſſe, cum eo caſu, quo nati nõ
fuerint, ante demonſtratum eſt, accedente reiterata
maſculinitatis expreſsione à teſtatore facta præcipuam
ſanè præſeferente rationem agnationis à teſtatore ha-
bitam, Pariſ. conſi. 72. nume. 23. 24. lib. 3. cum ſimil. in
49 ſequent. interpr. alleg. Vnde clauſula hæc, † Tunc, &
eo caſu, non excludit caſus comprehenſos ex mente te-
ſtatoris conueniente ſic filijs non natis, vt natis, & mor
tuis: Dec. conſil. 227. ſupra fin. Rolan. à Val. conſil. 70.
nu. 51. & ſeq. lib. 3. Et verborum ſcrutator, ſcientiamq;
eorum ſenſuum profitens, Alci. tenet d. lib. 3. de verb.
ſign. in 3. axioma. verſic. ſed quid ſi limitatiua, cum con-
cord. alleg. ſupra in ſpecie vulgaris. verſi. ſed hanc con-
cluſionem, quia hæc clauſula continet declarationem,
& demonſtrationem, quandam potius caſus, qui tacitè
inerat, euitaturus, quàm limitationem, ſeu reſtrictionẽ
caſuum, ideo nihil operatur, vt talis quidam modus lo
quendi, quo aliqui teſtatores, & Notarij vtunť, aliqui nõ
vt non minùs prudenter, quàm verè declarat Caſſad. in
deciſ. 1. num. 3. 4. de teſta. reaſſumpſit approbando col-
leg. Bonon. ſuo reſpon. num. 18. pro Triuultijs, Secun-
do vltra alios notandum eſt, quòd dicta clauſula intel-
ligitur eo caſu, qui poſsibilis iam reijcitur à diſpoſitio-
ne, ideo hunc impoſsibilem non poteſt comprehende-
re reſtringendo, limitando, vel excludendo eum, qui
poſsibilis eſt, quando ſuum effectum ſortiatur, vt pro-
bat text. habens ẽt dictionem, Tunc. in d. l. ſi Meuia. ff.
de hær. inſt. & in l. mulcta. §. 1. de condi. & demon. Caſus
ergo mortis filiorum, qui non fuerunt nati, pro nihilo
habetur, & per mortẽ filij nati verificatur ſubſtitutio,
& quòd ſolus moriens fuerit, Rui. conſi. 119. nu. 13. lib. 2.
& Dec. conſi. 362. col. fi. ita pro ſubſtituto, qui maximè
ſit de agnatione teſtatoris contra filiam inſtitutam in re
certa tñ, eſt ſpecialis deciſio Card. Zab. in alleg. conſ. 60.
ad n. 8. Quo quidẽ ſubſtituto ex vulgari admiſſo ceſſant
conſiderationes cõtrariæ de filia in re certa inſtituta ad
mittẽda iure ſuo, & ex poteſtate iuris, vt ẽt adducit An.
Gom. in ſuo Com. to. 1. c. 10. n. 9. quia vulgaris ſubſti-
tutus cauſam teſtati defendit, Ang. conſ. 204. quidã Bar.
ad ñ. tex. in d. l. 1. prin. ibi, vt & ſubſtitutiones introdu-
cerẽt, de cad. tol. & l. 3. §. fi. & ibi Bar. & alij tradũt de lib.
& poſth. & filia inſtituta in re certa, & iuſſa ſtare conten
ta dicta re, & amplius nõ poſſe petere, vti legataria habe
tur. l. quoties. C. de hære. inſt. & nullã coniunctionẽ ha-
bet in ſucceſsione vniuerſali, & minùs ius accreſcendi
cũ inſtitutis, Bar. in l. Lucius. col. pen. nu. 17. de vulg. &
pup. in l. 1. p gl. 1. §. ſi ex fundo. de hære. inſti & ibi D. præ-
ſertim Imo. & Alex. conſi. 66. nu. 2. & in terminis Goz.
conſ. 21. nu. 25. 26. & Corn. conſi. 239. col. pen. verſ. non
n. obſtat. & verſi. ſeq. lib. 2. & Bart. conſ. 38. Paul. ſed ſic
prohibita plus petere excluſa dicitur ab vniuerſali ſuc-
ceſsione fauore hæredis inſtituti. Bart. in l. quoties. §.

ſi duo. ad fin. ff. eo. & hic poteſt dici fauore ſubſtituti, qui vtiq; excludit ius accreſcendi. l. 2. §. ſi duo. ff. de bon. poſ. ſecundum tab. & d. l. 1. & ſeq. de cad. toll. Cagnol. in l. 1. num. 10. 11. 12. quando non peten. part. Quod quidẽ ius accreſcendi magis excluſum dicitur pro ipſa filia prohibita plus petere per late firmata à Bar. & Fran. Tigr. & colleg. Piſa. conſi. 81. Iacoputius, & conſi. ſeq. lib. 2. conſi. Bart. & à Iaſ. conſi. 8. colum. 8. & ſeq. lib. 3. & Cur. Iun. conſi. 12, col. 2. & ſeq. & Aym. de antiqui. partẽ 4. ſub nume. 91. ſic etiam cum inſtitutis hæc filia non coniuncta non valet excludere ſubſtitutum, ita non procedit, quod not. Bart. in l. quidam teſtõ. de vulg. & pup. qui etiam in eo, quod ibi dicit cõniter reprobant, ſecundum. Alex. conſi. 91. num. 10. 11. lib. 1. & Soc. conſi. 94. col. pen. verſic. ſed ad hoc lib. 4. & Ruin. conſi. 198. col. fin. nu. 2. lib. 2. Idque in vulgari tenendum eſt nullis hæredib. inſtitutis exiſtentibus, quòd facit eſſe locum vulgari: l. quamuis. C. de impub. & l. ſi pater impuberes in fin. de vulg. minus quoque procedit, quod tradit Bart. poſt Guil. de Cun. in l. ſeruo. ff. de cond. indeb. quia ſubſtituto admiſſo per ſupradicta ceſſat poteſtas iuris, nec pro parte teſtatus etc. iuxta l. ius noſtrum. de reg. iur. cum à vulgari ſumendo vires cauſa teſtati vigeat d. l. 3. §. fina. præualeat l. quamdiu poteſt de acq. hæred. hæc. n. eſt ſumma rei, & vniuerſa vis controuerſiæ, quòd Hip. Rim. Martianeſ. Forliuien. Iul. Scarla. & Maluati. in eorum citatis, ſupra elegantiſsimis, & copioſiſsimis reſponſis, nolunt eſſe caſum, & locum vulgari ſubſtitutioni, ego vero contrarium opinor verius, & voluntati teſtatoris magis conſentaneum, vt ex alleg. ſup. diligenter omnibus inſpectis, probare credo, & quòd ita mea opin. ſit ipſa veritas, vt in ſimili dicit Bald. conſi. 129. dña Franciſca. verſus fin. verſi. ſed mea opin. lib. 1.

50 Siue autem, & proſequendo alium caſum. † quo filius natus in ætate infantili vel pupillari, poſt mortem patris teſtatoris deceſſerit, alijsq; poſthumis non natis, tunc dicendum eſt, hæreditate non adita p infantem, vel pupillum, vt ſine tutore adire non poteſt: l. potuit. C. de iure deliber. & firmat Burſ. d. conſi. 19. nume. 32. eſſe locum vulgari, vel ſi dicatur: Per pupillum eſſe tranſmiſſam hæreditatem paternam ad matrem, ſubſtitutus quoq; ex clauſula, Vulgariter & pupillariter, &c. eligendo venire ex directa magis vtili poſſet obtinere ſucceſsionem: vt latè probat Rui. conſi. 105. col. fi. lib. 2. cum alleg. ſupra in ſpecie vulgaris, in tertio modo, ver. ſecundus effectus.

Siue demum ſolis filijs poſthumis inſtitutis, & nullus naſcatur, tunc iſto caſu dicerem, non eſſe locum fideicommiſſariæ, per rõnes alleg. à Caſtr. d. conſ. 394. col. 2. nu. 3. lib. 1. & ab Alex. in conſ. 1. col. fin. ſub num. 20. verſ. quia ad hoc reſpondeo, lib. 1. & à Corn. conſi. 298. lib. 3. & ab Alci. conſi. 5. num. 31. 32. lib. 4. & ſnĩnam Marzarij poſitam in d. q. 13. ſ. hoc caſu mihi non placere, ſed eam approbo, quam etiam ipſe ait, ibidem clariùs procedere, quòd ſit locus vulgari. Iſte aũt caſus eſt prædictarum tertiæ dubitationis in contrarium deciſæ, ab Alex. d. conſi. 188. colum. 2. in 2. dubit. lib. 2. & quartæ dubitationis contra ſubſtitutum ſolutæ per Anc. d. conſi. 356. & Fulg. d. conſi. 49. Super quibus ſpecialiter loquendo, repeto memoriæ habenda ea, quæ ſupra fuerunt à me adducta, præſertim illud, quòd † ſubſtitutio

51 facta naſcituris filijs inſtitutis poſt mortem eorum, perinde locum habet, ſi non naſcantur, ac ſi naſcantur, & moriantur, per l. qui ventri. ff. de ventr. inſpi. & l. Ab exhæredati. §. fin. de leg. 1. firmant Bald. in l. fin. num. 7. C. de inſti. & ſubſti. & Io. de Ana. conſi. 66. colum. 2. ver. conſtat autem. Ludo. Bologn. d. conſi. 9. colum. 3. verſi. probat etiam. Corn. d. conſi. 276. col. 5. verſi. & propterea cum aliàs, lib. 3. Iaſ. conſil. 148. col. 3. lib. 3. lib. 2. Curt. Iun. conſi. 83. colum. 5. ſub. num. 5. cum concord. alleg. à Tiraq. in d. verſic. libertis. num. 50. & Marzar. Vincent. in d. conſi. 1. col. 1. Bart. in d. l. 1. num. 33. & ſequuntur alij, dicit ibi Rip. num. 168. de vulg. Cephal. conſil. 380. num. 32. ex quibus deniq; patet, iſtam eſſe com. opi. magis communem, non tot deciſ. allegatis, quot per me hic allegatæ ſunt, dicit Odd. Peruſ. de compend. parti. 6. q. 1. artic. 1. verſ. contrarium ergo in 4. concl. fol. 177. Tunc igitur ſubſtitutus re & nomine dicitur propriè inſtitutus, ſicut omnis ſubſtitutus eſt propriè inſtitutus: l. mulier. §. fin. ff. de cond. inſt. & ibi Bartol. & gloſſ. in verſic. inſtitut. in l. cum pater. §. ab inſtituto. de leg. 2. & ibi Bar. in d. l. Gallus. in princip. num. 5. ita enim fauorabilis eſt vulgaris ſubſtitutio, ſicut inſtitutio, ne teſtator decedat inteſtatus, dicit Caſtr. in l. cum proponas. colum. 1. ſub num. 2. C. de hæred. inſti. vnde quemadmodum ſi poſthumi inſtituti naſcantur, & decedant ante aditam hæreditatem, ſubſtitutus vocatur, ita ſi non naſcantur, ipſe ſubſtitutus remanet propriè inſtitutus, vt modò probaui, & quaſi ab initio inſtitutus, iuxta commodius dictum Iuriſ. conſ. in l. verum in princ. de reb. dub. quare filiæ naſcituræ in quantitatibus certis non poſſunt dici hęredes vniuerſales, vt alio hærede vniuerſali deficiente: vt ex l. 1. §. ſi ex fundo. de hęred. inſtit. infert. Alex. d. conſi. 188. colum. 2. ſub nu. 7. cum ſubſtitutus excludens omne ius accreſcendi cõpetens filiab. naſcituris, per l. 2. §. ſi duo. ff. de bon. poſ. ſ. tabul. effectus propriè vniuerſalis hæres inſtitutus adſit, & ceſſat ratio, ne teſtator pro parte teſtatus, &c. ex qua procedit diſpoſitio d. §. ſi ex fundo. ſecundum Bart. in l. ſeruo. de cond. indeb. & vulgaris ſubſtitutio operatur, ne teſtator decedat inteſtatus, vt ex ſententia Caſt. modò diximus, & non habet ſubſtitutus expectare caſum, quo fœmina naſcatur, & decedat, vt etiam tore inſpiciendum ibidem infert Alex. habendo caſum, quo neque maſculus, neq; fœmina naſcatur pro caſu omiſſo, quo ſubſtitutus non admittatur, quia maſculis tantum naſcituris eſt datus ſubſtitutus, & non fœminis, quibus etiam natis ſatis dicitur ſubſtitutus, cum penes eum effectum hæredem vniuerſalem inſtitutum remanere debent certæ quantitates eis relictæ, d. l. 1. §. in primo. cum ſeq. de cad. tollen. Anch. conſi. 440. in quæſtione. col. fin. ver. & ſic ſtant iuris regulæ, quo caſu ſubſtitutus eſt ſpecialiter datus filiis maſculis vniuerſalibus hæredibus inſtitutis, ſi habentur in conſideratione, ſi non naſcantur, vel ſi moriantur, per text. in l. ſi is, qui ducenta. §. fin. de reb. dub. & non fœminæ legatariæ ſic inſtitutæ in rebus certis, per l. quoties. C. de hæred. inſtit. ita corruit inductio Alexan. in d. conſi. 188. de caſu, quo copulatiuè, neq; maſculus, neq; fœmina naſceretur. non pro viſo teſtatorem, quia quoad ſubſtitutum ſufficit prouiſio, ſi maſculus naſceretur, vel ne, ſpecialiter expreſſa per text. in d. §. fin. qui text. hanc Alex. aud. inductionem deſtruit, & pariter diluitur argumentum ab Alex. inductum à contrario ſenſu, ex l. ſi ita ſcriptum. de libe. & poſthu. quia ibi loquitur in inſtitutione maioris, vel minoris portionis principaliter facta, ſecundum euentum conditionum ſeparatarum, & locum habet conditionibus ſimul ſecutis. meritò à contrario ſenſu forſan non haberet locum, ſi facta eſſet in conditione ſola, puta, ſi naſcatur maſculus, & cum eo eſſet hæres, & naſcantur maſculus, & fœmina, quia fœmina non inſtituta, rumperet teſtamentum: innuit d. l. ſi ita ſcriptum, ſi eſt inſtituta, ceſſat ratio decidendi, ibi, attamen cum vtroq; nato, &c. ſed nos ſumus in ſubſtitutione, facta maſculis naſcituris hæredibus, quæ quoad effectum, vel defectum, nihil commune habet cum alia prouiſione, facta per teſtatorem de certa quantitate relicta filiabus naſcituris, quia ſtante inſtitutione hæredum vniuerſali de maſculis naſcituris, & vulgari ſubſti-

ſubſtitutione eis factæ, filiæ ipſæ naſcituræ erant propriè
52 legatariæ: d. l. quoties, vt modò deduximus. | Si enim
inſpiciantur diligenter caſus l. commodiſsime. de liber.
& poſth. & legum ſimul de caſu non prouiſo. vel omiſſo,
facilè cognoſcetur, has leges de caſu prouiſo, vel non
prouiſo, ſed omiſſo, loqui, circa eaſdem perſonas, & res,
in prouiſione comprehenſas, non autem circa diuerſas
res, & perſonas. in ſpecie propoſitę ſunt diuerſæ perſo-
næ, maſculi naſcituri, & fœminæ naſcituræ, reſque di-
uerſæ ſunt, vniuerſa hæreditas relicta maſculis, & certa
quantitas relicta fœminis, Ergo ex diuerſis illationes,
& argumenta non fiunt: l. ſi domus. §. cum alicui. de le. 1.
cum ſimil. inſpiciatur etiam, quòd prouiſiones de filijs,
vel filiabus naſcituris eatenus operantur, quatenus na-
ſcantur filij, vel filiæ, & ſi non naſcantur nihil operan-
tur circa prouiſionem, factam de non natis: vt proban-
tur ex l. ſi ita ſcriptum fuerit. §. 1. & l. Clemens. ff. de hę-
red. inſt. quia caſus filiorum non natorum euenientes,
vti impoſsibiles ex natura pro non ſcriptis habentur in
teſtō, vt ſupra diximus, ſuper his dubitationib. verſ. nec
facit. Præterea teſtator prouidendo vlteriùs de inſtitu-
tione particulari filiab. naſcituris, neceſſariò fuit pro
validitate ſui teſtī circa vniuerſalem inſtitutionem &
ſubſtitutionem dantem ſuum proprium eſſe teſtamen-
to, ne præteritione filiarum rumperetur, per iura vulg.
ita enim debemus interpretari q; teſtm̄ valeat, & q; te-
ſtator ſenſerit de caſib. neceſſarijs, per d. l. Gallus. §. vi-
dendum. dicit Bal. conſ. 128. Ad intelligentiam. ſub nu.
2. ver. contrarium. lib. 1. Aym. conſ. 297. ad fin. verſ. quia
diſpoſitio. conſ. 301. nu. 6. conſ. 304. nu. 5. conſ. 308. in fin.
& actus ob cauſam neceſſariā præſumitur factus: idem
Aym. conſ. 25. n. 29. & con. 135. n. 12. 34. con. 272. n. 4. ideo
particularis hæc inſtitutio de filiab. facta inducta ad ef-
fectum neceſſarium validitatis teſtamenti, non debet
alium effectum operari, maximè deſtructiuum diſpoſi-
tionis teſtatoris: arg. l. quidam teſtamento. in prin. de
leg 1. & l. alimentorum. de aſsign. libert. Ang. conſ. 317.
ſtatutum. verſ. diſpoſito: n. & Caſtr. conſ. 31. Circa pri-
mum poſt prin. lib. 2. ex quib. vera ſit concluſio, quòd ſit
locus vulgari ſubſtitutioni, & malè conſuluerit Alex. d.
conſ. 158. in 2. dubit. libr. 3. vt etiam eum, licet non per
media ita clara, vt ſunt prædicta, reprobat Ruin. in d. l.
Gallus. §. & quid ſi tantum. nu. 46. verſ. quintò quæro.
quem referendo ſequitur Ripa in d. l. 1 ſub. num. 168. de
vulg. & pupil. & reprobat Alcia. in d. lib. 3. in 2. axioma.
verſ. & ex his pag. 66. de verb. ſign.

Ex quibus etiam apparet non vera ſolutio prædictæ
quartæ dubitationis, facta per Anc. d. conſil. 366. & Fulg.
d. conſilio 49. & Soc. Iun. conſilio 169. libr. 2. vt pariter
probat Rui. in d. §. & quid ſi tantum. nu. 46. verſ. quar-
tò quæro. & Alci. in d. lib. 3. in 4. princip. reg. verſic. 5.
53 pag. 72. & firmant. quòd | non natis filijs maſculis, nec
fœminis. ſit locus vulgari pro vxore ſubſtituta, excluſo
fratre teſtatoris, contendente venire ab inteſtato, quòd
fortiùs quoq; procedere demonſtratur, ex iure ſubſti-
tutionis pro vxore factæ filijs maſculis, & eis non na-
tis, ſed fœminis naſcituris augmentato pro vxore in-
ſtituta hærede vniuerſali, in d. caſu natiuitatis filiarū
dotandarum eius arbitrio, ita ex dicto iure aucto maio-
rem affectionem oſtendit teſtator erga vxorem. igi-
tur eius conditio melior, & efficacior reddita eſt: arg. l.
ſi mancipia. in princ. de ſun. inſtr. & l. falſa. §. 1. de cond.
& demonſt. ibi: nam honor eius auctus eſt, adducit in
ſimili Caſtr. d. conſi. 31. in prin. lib. 2. Alex. conſil. 109.
colum. 2. num. 5. lib. 2. Aym. conſ. 62. num. 8. proinde
non in fauorem fratris ſuccedentis, ab inteſtato etiam
ex agnatis deberet interpretari teſtatoris voluntas, eti-
am ambigua, ſecundum Fulg. d. conſ. 49. ſupra fin. Sed
quinimo in fauorem vxoris interpretanda eſt: quia ei
magis fauet teſtator, ideo pariter eidem magis fauet
lex, dicit Bal. in l. 1. col. 1. ſub nu. 8. verſ. ſeptimò oppo.
C. de inſti. & ſubſti. & Aym. d. conſ. 62. nu. 8. Soc. conſ.
49. col. 5. verſi. accedat. lib. 1. & pro cauſa teſtati iudi-
54 candum eſt, l. ſi pars. | in prin. ff. de inoff. teſta. & c. fin.
de re iud. etiam ſi Communis Opin. eſſet in contrarium,
tenenda eſſet opinio vnius Doctoris, quæ pro teſtamen-
to eſſet, dicit Barb. conſ. 6. col. 2, lib. 1. ſequitur Iaſ. in d.
l. Gallus. §. quid ſi is. colum. 2. in vlt. lect. & eſſe me-
moria dignum, propter fauorem teſtantium, dicit Ca-
tel. Cot. in ſuis memorial. verſ. teſtamentum caſu amiſ-
ſum. addo, quòd idem comprobat Iaſ. conſ. 13. ad fi. lib.
3. & conſ. 112. colu. 2. verſ. imo fortius. lib. 4. refert &
Soc. Iun. in l. centurio. nu. 301. de vulg. & pup.

Ex his denique poſſunt colligi congruæ reſponſio-
nes ad ſingula motiua in conſilijs contrarijs adducta.
55 Dicto adhuc non obſtare | illud de conditione ſubſti-
tutionis implenda circa natiuitatem, & mortem poſt-
humorum caſu, quo plures naſcerentur: non verifica-
to, ſi vnus tantum natus eſt, & de conditione ipſa non
ſcindenda, quando non ſit implenda in ipſa re, vel circa
ipſam rem, de qua fit diſpoſitio, vt talis videtur caſus
prædictarum quæſtionum, & Old. & Io. And. ſic decla-
ratus, per Alex. conſ. 109. col. fi. lib. 7. pro efficaci rati-
one, & ponente gladium ad radicem, adducit Nat. d.
conſ. 667. nu. 2. quia reſpondeo, non poſſe ſubſiſtere hu-
iuſmodi declarationem Alex. Cum. n. primum dicat,
Verba illa ſubſtitutionis, ſi omnes prædictos poſthu-
mos mori contigerit. & ſic caſu, quo plures naſceren-
tur, dicam ego poſſe etiam intelligi caſu, quo vnus na-
ſceretur, quia qui omne dicit nihil excludit: l. Iulianus
in princ. de l. 3. Glo. in l. à procuratore. C. mand. præ-
dicatum præcedens continet & vnum: talia ergo ſunt
ſubiecta, qualia præceſſerunt prædicata: l. nam quod
liquidæ. §. ſi cui penus. de penu. leg. l. Titia. §. idem re-
ſpondit de verb. obl. ita in ſpecie Signo. de Homod. con.
199. quidam nomine, A. col. fi. ad nu. 6. & Iaſ. conſ. 132.
col. 3. ad prin. li. 1. confirmatur ex eo, quod Caſtr. dicit in
ſæpe alleg. §. cum ita hæredes mei. ad trebel. in col. 2. ſub
nu. 2. verſ. ſed aduertendum ſubtiliter, quòd in ſubſtit.
ſecundo loco facta dictionib. collectiuis intentio teſta-
ſtoris non videtur requiſiuiſſe iſtam vniuerſalitatem
locū habere, ſed potius denotaſſe facti cōtingentiā, & ſic
cōditionē talis ſubſtitutionis poſſe impleri ēt per mor-
tē vnius poſthumi, quē ſecundū facti contingentiā na-
ſci contigerit, idem vult Imol. in l. Stichū. nu. 2. de leg.
1. dū notat, vbi euentus cōditionis reſpicit diſpoſitionē
poſſe diuidi conditionē ſecundū qualitatē euentus, li-
cet aliàs ēt generaliter conditio nō ſcindatur per l. cui
fundus, de cond. & demon. dicit ipſe, & ibi Alex. nu. 4.
& facit Caſt. conſ. 287. caſum iſtū col. 2. li. 2. In eo quoq;
quod Alex. & Nat. ſentiunt nō ſcindi conditionem ſub-
ſtitutionis implendā circa natiuitatē & mortē poſthu-
morum, malè ſentiunt, & contra cōem theoricā Doct.
nam primò cōditio mortis eorū, quib. ſubſtitutio, dr̄ in
trinſeca, & ſcinditur ex mente teſtatoris, vbi ſubſtituti-
onis caſus euenerit: vt tradit Salyc. in l. pen. col. 2. ſub
verſ ex his patet. C. de impub. & al. ſubſt. ſequitur Alex.
conſ. 93. col. 3. verſ. ſolū reſtat. lib. 3. & Iaſ. in l. ſi quis ita
ſtipulatus. col. 2. verſ. ſecundò notabiliter. de verb. obl.
vbi exemplificando in ſubſtitutione fideicommiſſaria
vel pupillari, aſsignat rōnē, quia in iſtis conditionib. in
trinſecis ad ſubſtitutionē magis attenditur mens, & in-
tentio teſtatoris, & qua rōne ſint appoſitæ, quā ſignifi-
catio verborū. per d. § cum ita. & d. l. pen. cū gl. refert, &
ſequitur, qn̄ ſubſtitutio eſt facta plurib. Hier. Zanc. in d.
§. cū ita nu. 77. 87. 91. & 1234. ita in pupillari, & in fidei-
commiſſaria, niſi ſuperſit perſona, quæ ex præſumpta
mente teſtatoris excludat ſubſtitutum, conditio mor-
tis plurium inſtitutorum ad ſubſtitutionem ſcinditur,
& verificatur pro portione eius, qui moritur ſecundū

Com. Opi. vt per Rip. in d. §. cũ ita. nu. 118. & per Soc. Iun. nu. 61. & ſeq. & Hier. Zanc. nu. 915. & ſeq. & 1036. etiam ſi ſubſtitutio eſſet facta plurib. naſcituris. idem nu. 992. & 1051. in vulgari autem verificanda ſi hæres non erit, conditio implenda negatiuè reſoluit illam particulá, ſi omnes prædictos poſthumos mori contigerit. & in hunc caſum impotentiæ, ſi non naſcant: l. ab exhęredati. §. fi. de leg. 1. cum alleg. antè, & in hunc caſum etiam noluntatis, ſi nullus hæres erit, ęquipollentem cum eo, ſi omnes hæredes non erunt, vt declarat Ri. in d. § cũ ita. nu. 113. & tunc ſubſtitutus vocaretur, dicit text. in l. ſi pater impuberes. in fi. de vul. & pupil. Dicam quoq; verba illa, ſi omnes prædictos poſthumos mori contigerit, aptiorem & menti teſtantium magis conuenientem interpretationem hanc recipere, & in caſu, quatenus plures naſcantur, per intrinſecam, & ſubintellectá ineſſe conditionem ipſam natiuitatis: Glo. 1. in l ſi ita facta. de iniu. rup. teſta. quia etiam priuatio præſupponit habitum in ſpe, & in potentia: per l. 3. §. de itinere. ff. vſufr. quemad. caue. vt antè dictum eſt: ideo conditio ipſa, Si omnes prædictos poſthumos, &c. ſic poteſt ſcindi, per not. à Bar. Imo. & ali. in d. l. Stichum. Quorum, & præſertim Bar. diſtinctionem ibi, & declarationem, non integre, neq. fideliter refert Alex. d. conſ. 109. col. fi. lib. 7. nec bonam ex dicta declaratione illationem facit: ná ſimpliciter dicit, conditionem non ſcindi, & requiri in totum impleri, quando implenda eſt in ipſa re, vel circa ipſam rem, de qua ſit diſpoſitio, ſic eſſe inferendo, conditionem ſubſtitutionis circa natiuitatem, & mortem poſthumorum quaſi non ſcindendam, ſed conditiones circa perſonas ſubſtitutorum, de quib. erat facta diſpoſitio ſubſtitutionis ſcindi poſſe, per d l. Stichum. bonũ eſt hoc vltimũ dictum, ſed præcedentia non aduerſant caſui noſtro, put declarat à Bar n. 3. Im. n. 2. & Ale. n. 4. in d. l. ſtichũ. ita q̃ñ cond. confertur in aliquem euentum, aut cond. eſt implenda in ipſa, circa ipſam rem, de qua ſit diſpoſitio, vel reſpicit ipſam diſpoſitionem, & tunc poteſt diuidi ipſa conditio, ſecundum qualitatem euentus. & iſte eſt caſus noſter. quia conditio natiuitatis, & mortis poſthumorum reſpicit ipſam diſpoſitionem ſubſtitutionis, quę conſtructiuè ſuum ſortitur effectum, ex deſtructione deficientiæ, & ſic morte natorum poſthumorum inſtitutorum, & ad inuicem primorum ſubſtitutorum, ſecundum ipſius ſubſtitutionis definitionem, ſupra in prir. huius principalis dubitationis adductam. ideo dicitur intrinſeca conditio, ſecundum Saly. Alex. Iaſ. & Zanch. ſupra proximè relatos, ſcinditur in ſingularitatem, quod reſoluitur, prout caſus natiuitatis, & mortis, vel deficientiæ poſthumorum, quib. facta eſt ſubſtitutio, euenit, maximè in pupillari: & in fideicommiſſaria, ſecundum etiam relatam com. doct. ſententiam in d. §. cum ita. aut conditio confertur in aliam rem extrinſecam ab eo, de quo ſit diſpoſitio, & tunc non poteſt ſcindi: l. pen. de cond. inſert. l. ita fuerit ſeruis de manu. teſta. & huic vltimæ diſtinctioni nullo pacto poteſt applicari, nec conuenit caſus natiuitatis. & mortis poſthumorum, ſed conuenit primę diſtinctioni, vt modò probauimus. Ergo non eſt bona argumentatio Alex. & Nat. in dict. conſ. & hanc ipſam puto veritatem eſſe, & tenendam, niſi velimus teſtantium voluntatem circunuenire, & de fraudare contra ſententiam Iuriſconſ. in l. ſi cui legatum. ibi: neque enim debet circunueniri teſtantiũ voluntas: de cond. & dem. ĩn l. ſi quis hær. in fi. C. de inſt. & ſubſt. his verbis: ne, dum nimia vtimur circa huiuſmodi ſenſus ſubtilitate, iudicia teſtantium defraudentur.

Poſthumorum, ſeu ventris, circa inſtitutiones & ſubſtitutiones in teſtamento, frequens intentio à principali inſtituto de cognitione pupillaris, me ad tractandum prædicta aliqua communia de directis, & obliquis ſubſtitutionibus, non parùm quidem & vtilia, & neceſſaria aliquantulum detraxit in viam cognitionis ipſius pupillaris, modò reuertens, exempla, ſeu deciſiones doct. aliquas, vt memoriæ ſuccurrerit adducam.

56 Pone † Teſtator inſtituit hæredem filium pupillum, vel ventrem ſuæ vxoris, ex quo natus fuerit filius, cui ſubſtituit Petrum fratrẽ ipſius teſtatoris, & Petro quandocunq; decedenti, vel ſi omnes prædicti deceſſerint ſine liberis, ſubſtituit Franciſcum ſuum attinentem, mortuo teſtatore, adita hæreditate per pupillum, moritur Petrus, deinde pupillus obit, dempto quidem Petro de medio, cognoſcitur pupillaris eſſe pro Franciſco, per doct. Bar. ex illo tex. in l. quamdiu. la 2. nu. 10. ff. de ac. hæred. & in conſ. 54. punctus quæſtionis. nu. 2. li. 2. & eſt mediante vulgari facta Petro, vt ibi Bar. declarat, & ſequit Caſt. nu. 7 & Are. in col. pen. dicit Moder. cõiter ſequi d. Bar in l. quamdiu. & ſequitur Caſtr. conſil. 152. præſens dubium. col. 1 lib 1. vbi ſubiungit, hoc habere locum, etiam ſi Petrus deceſsiſſet cum liberis, ſequitur Aym. conſi. 283. col. 3. verſ. itaque non videtur. probat idem Bal. conſ. 162. Quidam fuit ſubſtitutus. lib. 1. Bart. ſecutum per alios idem probans, dicit Iaſ. con. 332. col. 2. ver. imprimis ergo. lib. 1. & hanc veram deciſ. Bar. & magis communiter approbatam, dicit in conſ. 148. col. 3. ad fin. ver. ſeptimò. lib. 2. & ibi in col. ſeq. ſubiungit, quòd temerarium eſſet in iudicando ab iſta magis Comm. Opin. recedere. idem Pariſ. conſil. 73. col. 3. num. 26. et ſequen. lib. 3. Quam quidem opin. intellige, & limit. niſi ſubſtitutio facta Petro non poſſet eſſe vulgaris, ſed eſſet reſtricta ad fideicommiſſariam, vel facta in aliquẽ euentum, qui non fuit impletus, vt declarat Alex. conſil. 1. col. fin. in princ. lib. 1. vt ſi facta eſſet de vno tempore, & ſequatur in alio, ſi dictum, quod ſi Petrus decedat viuo teſtatore, ſubſtituit Franciſcum, & decedat eo mortuo, quia non habet locum, d. opi. ſequendo Ang. probat Aret. in d. l. quamdiu. ad fin. & ibi Caſtr. ſub nu. 7. verſ. ſecus, ſi eſſet facta. & Bero. conſil. 98. num. 8. lib. 2. & Hier. Zanch. in d. §. cum ita. nu. 51.

57 Caſus iſte † Teſtator inſtituit filium adultum, cum hac conditione, quòd bona ſua non poſsint hæreditari, niſi per lineam maſculinam, poſt mortem dicti filij ſui, & ſic ſucceſsiuè de hærede in hæredes magis ꝓpinquos. & ſi nurus ipſius teſtatoris pareret filium, vult, quòd ſit hæres, vt ſup. dixit: ſi pareret filiam, ei certam quantitatem reliquit: ex filio mortuo in vita teſtatoris natus eſt filius nepos teſtatoris, qui mortuo auo, & adita hæreditate, mortuus eſt in ætate pupillari, ſuper eius ſucceſſione orta controuerſia inter ſororem vterinam, & eius agnatos collaterales rõnib. adductis, ꝓ fideicom. & pro directa à Rap. Cu. in col. 2. col. fi. deciditur in fauorẽ agnatorũ, ꝓ directa pupillari, ex verb. vulg. groſſo hæreditare directo. & ẽt veniente nepoti defuncto in ætate pupillari, ſequit Iaſ. in l. cẽturio. in fi. de vul. licet pupil. hoc caſu, & ſimili, nõ cõtinente ꝓ pupillari ita clara verba, videatur quodammodo cognoſci per coniecturas, ex quib. directa ita fieri, & perſpici non poteſt: l. iubemus. C. de teſta. concord. referendo ponit Soc. cõſ. 140. col. 1. ver. pręterea. li. 1. & cõſ. 249. col. 5. ſub verſ. ſed præmiſsis 1. 2. & conſ. 77. col. 3. nu. 5. li. 3. Dec. conſ. 211. col. 2. nu. 3. 14. & conſ. 314. col. 4. nu. 2. Grat. conſ. 5. nu. 48. 39. lib. 2. tñ & verum eſt, directam cognoſci, etiam ex coniecturis neceſſariò eam inferentibus per verba oſtendentia mentem teſtantis, conuenientem perſonis ad directam. exemplum habetur de reciproca inter plures filios pupillos ex directa ſubſtitutione eis facta in tota hæreditate, poſitum per Bart. in l. poteſt. vel in ſequen. l. & ibi Alexand. in fi. columna ſequitur Bartolum, & ibi Iaſo. ſub numero octauo, & ſeq. de vulg. & pupil. & ex pupillari tacita per Bartolum in l. 3. num. 26. & ſequ. eo & ibi communiter doct. ſequuntur. idem Barto. conſ. 56. Bar. fecit

fecit teſtamentum.colum.1. ſub num.2. vbi tenet hanc tacitam pupillarem præſumptam ex aliquibus verbis, vel alijs coniecturis excludere matrem, hoc neceſſariò præſuppoſito, ſecundum Rapha. d.conſil.ſecundo.vbi inter vocatos adeſſent aliæ perſonæ: puta, mater, vel pater, qui poſſet ab inteſtato ſuccedere in parte, vel in toto, & referendo Iaſo.in dict.l.poteſt. & Deci.in l.pen. in 4.not.de impube. & ali. ſubſtit. idem probat Aymo conſil.62.colum.fin. in princ.num.15. & Alexan.conſi. 94.colum.6.ver. & licet quidam.lib.primo. dicit.nam certè, quoad ſubſtitutionem inducendam, attendimus etiam coniecturas, & tenet Ioan.Mari. Rimi conſilio 255.num.20.lib.ſecundo.idem comprobat Iaſo.in conſilio 41.colum.pen.ver.iſta ratio, lib primo, facit cap.ſi pater. de teſta.in 6. & l.quoniam ind gnum. & l. in teſtamentis.C. eo.idem tenet Ange.conſi.125.hoc eſt teſtamentum.colum.pen.& fin.ibi: niſi ex aliquibus coniecturis appareat, quòd teſtator voluit valere iure directo, vt quando in omnibus bonis facta ſit ſubſtitutio pleno iure, vt ibi per eum, vel adſint ſigna per alia verba quæ faciunt directam, de quibus latè dictum eſt ſupra hac ea.dubi.verſ.directorum verborum. & adduxi in conſil.61.num.48.lib.1.& declarat Odd. Peruſ. de compendi.part.5.qō.1.arti.5.in 3.conclu.ſub 2.limit.verſ. vnde poſſeſ.fo.74.& latiùs Zanch.in l.hæredes mei.§. cum ita.num.146.ad Trebel.

Alioquin autem, ſi generalis eſſet, & vſquequaque vera illa concluſio, quòd directa induci non poteſt, niſi verbis expreſsis, & non per coniecturas, Dec.conſ.211. colum.ſecunda, num.34.de ea ſemper eſſet clarum, in quo propriè non eſt opus coniecturis, neque alia interpretatione: l.continuus.§.cum ita.de verb.oblig.l.in his.ibi Bald. & Socin. not.de conditio: & demonſtr.& vana ac fruſtratoria eſſet alia concluſio hæc, quòd ſubſtitutio in dubio potiùs interpretanda eſt directa, quàm obliqua: quod dicendum non eſt, quia de concluſione iſta eſt tex.apertus in dict.cap.ſi pater.& hanc multifaciendam, & valde notandam hoc in loco propono:
58 nam † inſtitutis filio, & filia impuberibus, caſu, quo ipſe, vel ipſa decederent ſine hærede ex proprio corpore, & legitimo matrimonio procreato, teſtator ſubſtituit fratrem, filijs iſtis in pupillari ætate defunctis, etiam contra matrem hanc pupillarem per dict.cap.ſi pater, interpretatur, Old.conſil.125.In propoſito themate. idem, quando teſtator verbis demonſtrat omnia ſua bona deuenire pleno iure ad ſubſtitutum, eſſe directam pupillarem, quia ſemper ſubſtitutio cum poteſt intelligi directa, potius intelligitur directa, quàm fideicommiſſaria, dicit Barto.conſi.15.Pater habens filium.col. fin.& conſilio 244.columna penul.numero.6. Subſtitutio per verba dubia, debet interpretari directa, per dict.cap.ſi pater.& l.ſi quis ita.ibi not.Bald.ff.de vſufruc.dicit Alexan.conſi.12.colum.3.ſub num.13.verſ. rurſus poſito.lib.3.& conſ.51.colum.ſecunda.num.10. lib.7.& Bald.conſil.35.Pater filio.libr.ſecundo.cum concord.allega.per Neuiz.conſ.53.num.13.& hoc eſt,
59 † quia directa eſt plenior, quam fideicommiſſaria, & fauorabilior pro filio pupillo, dicit ibi Bald. & Alexan.d. conſi.51.num.9.10.& conſi.17.colum.4.num.7.lib.3. quia per eam pupillus decedit teſtatus, dicit ibi Alex. ideo pro ea benignior eſt interpretatio Ang.conſi.148. Dominus Quiricus.colum.penul.ver.cum igitur.hac ratione fauoris impuberis, ſi ex duobus impuberibus ad inuicem facta eſt ſubſtitutio pupillaris, vnus per emancipationem extrahatur à poteſtate patris, remanere ſubſtitutionem factam perſiſtenti in poteſtate, tenet Baldus in leg.in teſtamento.columna fin.num.15. C.de teſta.milit.licet in hoc contraria opinio Bartol. ſit & commun.ibi.Dec.ſub numero.18.tamen opinionem Baldus vti æquiorem poſt longam diſputationem amplectitur Iaſ.in leg.Lucius.ſub numero 19.de vulga.& pupil.eadem ratione fauorabili ſubſtitutio dubia etiam ob diuerſas opiniones Gloſſ.vel doct.de ea directa & pupillaris interpretanda eſt, Baldus conſi. 423.lib.primo.refert cum alijs concor.Rolan.à Val. conſ.69.num.8.lib.primo & plures ali.concord.quaſi tota pagina plena allegat Tiraq.in l.ſi vnquam.ver.reuertatur.num.253.de reuo.don. Lex enim ipſa interpretatur.quòd vbi verba ſubſtitutionis poſsunt importare pupillarem, & perſona, cui fit patiatur, ea ſemper directa ſubſtitutio pupillaris dicatur: Socin.Iun.conſ. 65.num.16.27.lib.1.& pro regula ponit Caccialup.in l. precibus.num.67.C.de impube.& ali.ſubſtitut.concor.ex profeſſo colligit Neuiza.conſ.53.nu.13.

60 Et conſequenter hæc rudis teſtatoris † verba dubia, Relinquo filium meum viuum, & mortuũ, cum omnibus bonis ſuis Petro fratri meo, in vita filij deſignant tutorem. & curatorem datum, & poſt mortem in ætate pupillari interpretantur pro pupillari ſubſtitutione: ex facto reſpondit latè probando Socin.conſil.83.colum. 1.& ſequ.lib.1.meminit in l.qui duos.in princip.colu. 1.numero ſecundo.de reb.dub.ponit in ſuis memor. Catel.Cot.in ver.tutela eſt ius.ad illud de tutela addo Bal.in c.ex parte M.in fi.de appel.colligentem ex illo
61 tex.quòd † ſi pater relinquit filium in poteſtate matris ſuæ, quòd per hoc relinquit eam tutricem teſtamentariam.& videtur defendere Socin.Iun.in d.l.Centurio col.fi.

62 Quamuis † ſubſtitutio pupillaris intra annos pubertatis poſsit per patrem reſtringi ad breuius tempus: l.ſi quis ita.& l.ex facto.§.item quæro.de vulg.& pupil.ſi
63 † tamen pater inſtituerit filium infantem, & ſi in ea ætate deceſſerit, ſubſtituit ei ſororem, & decedat.in vndecimo anno vigere & habere locum pupillarem vti fauorabiliorem, ad certum tempus non reſtrictam, ex facto determinat Grat.conſil.125.lib.2.

64 Siquidem † in ſubſtitutione à patre teſtator facta fuerit mentio pupillaris ætatis, & fieri communiter conſueuit, Si ætate pupillari deceſſerit, ſubſtituit Titium.cenſetur vtique, & intelligitur pupillaris, per l.qui liberis.in prin.de vulg.& pupil.abſq; eo, quòd intelligi poſsit compendioſa alijs verbis non mixtis, vt, Si deceſſerit ſine liberis, vel quandocunque, vt latè defendit plures concord.allegando Caccialup.in l.precibus.ſub nume.14.diſcutit Vaſqu.Hiſp.de ſucceſſ.progreſ.lib. ſecundo.§.13.num.20.tenet Anto.Gomez.in commen. iur.tom.1.cap.4.de pupil num.14.& Pa.Leo.trac.de ſubſtitut.de pupillari.num.44.46.hanc opin.de iure probabiliorem dicit Soc.Iun.in l.ſecunda, nu.83.de vulg.& conſi.95.num.13.lib.1.vnde reſpectu vulgaris ſit talis diſcuſsio, quia tacita eſt, ſi non ſit compendioſa, quæ vbi adeſſet vulgaris expreſſa contineretur verbis generalib.vt in hoc omnes Modern.concurrere dicit, licet conentur impugnare Deci.in dict.l.precibus, columna 8.& Couar.in cap.Raynutius.§.5.num.6.de teſta.& latè tractat Alex.in l.ſecunda.in princ.ſub num. 25.ad fin.de vulga.ita eſt communis ibi Rip.num.40.vt infra in compendioſa dicetur.pupillaris tamen ſine dubio apparet & continetur, vbi facta eſt mentio pupillaris ætatis: Alex.conſilio 47.columna fin.& ad fin.lib. 2.& Cuma.conſi.16.Ioannes ſup.fin.quæ mentio & expreſsio operatur, vt in caſu, quo aliàs non interpretaretur directa ſubſtitutio, vel eſſet dubium per talem expreſsionem indubiè directa interpretaretur, dicit Corn.conſil.142.colum.ſecunda ver.nec obſtat, quòd dicebatur.lib.4.tunc etiam dictio, mihi, non impedit pupillarem: Pariſ.conſ.73.ad fi.num.55.lib.ſecundo pro mentione pupillaris ætatis habetur hoc, ſi fuerit dictum, ſi filia mea non peruenerit ad nubilem ætatem, vel antequam nuberet, deceſsiſſet: per gl.& Bal.in d.c.

ſi pater tradit Socin conſi. 116. col. 1. in fin. lib. primo. & per tex. iuncta Glo. 1. in l. qui habebat filium. de vulg. & pupil. conſuluit Soc. Iun. conſ. 121. lib. 1. & Caſtr. con. 304. Primum dubium. col. 4. nu. 5. lib. 1. idem eſt, ſi dicat teſtator, Si moriatur ante legitimam ætaté, & mortuo teſtatore, decedat impubes, exinde directa & mera pupillaris cognoſcitur locum habere: Bal. con. 122. verba teſtamenti. colum fin. lib. 1. & conſi. 113. num. 4. lib. 5. Card. conſil. 60. ad num. 7. eſt text. in prin. Inſtit. de pupil. ſubſtitu. vel dicat, ante legitimam ætatem teſtandi, Bald. conſil. 128. Ad intelligentiam. vltra med. libr. 5. idem, ſi dicatur, Si filius intra pubertatem deceſſerit, interpretatur ante pubertatem, & ſic pupillaris, per d. l. qui habebat filium. reſpondit Bald conſilio 115. Super primo. lib. 4. adiectio etiam, Sine filijs, vel, ſine liberis, non impedit, quin dicatur directa, quando pupillus deceſsit in ætate pupillari, communiter doct. tenere, in d. l. precibus. firmat Curt. Iun. conſil. 86. colum. 3. num. 5. Io. Ant. Alexand conſil. 129. eſſe Commun. Opin. atteſtatur Ripa in d. l. Centurio. num. 89. idem tenet Cum. conſil. 125. colum. 2. & Caſtr. conſi. 172. Dubium facit, columna fi. verſic. illud autem conſtat. l br. primo. & clarius Bald. conſil. 18. Teſtator filiæ. lib. ſecundo. vbi ſentit, eſſe pupillarem expreſſam, quando teſtator poſt mortem filij ſubſtitutos fecit hæredes vniuerſales. facit l. fin. C. de hæred. inſtit. & l. in ſubſtitutione. de vulga. & pupill. vel ſubſtituit hæredes: ſic oſtendi pupillarem expreſſam, etiam probat Ang conſil. 101. Conſiderandum eſt. in princ. & Alexan. in d. l. Centurio. ſub nu. 96. ver. poſſe tamen. & Bart. conſi. 36. Omnis ſubſtitutio libr. ſecundo. Rui. conſi. 161. num. 5. lib. ſecundo. Bald. conſi. 46. Verba inſtitutionis. colum. 2 lib. 1. Aduerte tamen, quòd mentio pupillaris ætatis debet fieri conditionaliter, vel diſpoſitiuè, vt demonſtretur pupillaris: ſecùs autem, ſi fiat demonſtratiuè, vt ſubſtituo filio meo pupillo, quia tunc non arguitur pupillaris eſſe facta, auctoritate Baldus dicit bene not. Iaſon. in leg. ſi teſtamento. C. de impub. ibi tamen Dec. per Bartol. & Alexand. text. in l. 3. §. hæc verba de vulgar. allegatos per eum, tenet contrarium, ſic per verba denominatiua quandocunque prolata de pupillari ætate demonſtrari ipſam pupillarem ſubſtitutioné.

Nec iſtam pupillarem expreſſam alterare, vel impedire poteſt adiectio hæc, Sibi, vel, in ſuis bonis, vti contraria ipſi pupillari, per quam ſucceditur pupillo, & in omnibus bonis pupilli: l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos. de vulga. & pupill. quia verba illa, Sibi, vel, in ſuis bonis, intelliguntur in materia pupillaris ſibi teſtatori, & in bonis teſtatoris per mediam perſonam pupilli, & nihil aliud operantur: vt declarat Bart in l. ſi ita ſcriptum §. primo ff de bon. poſſ. ſ. tab. & ipſe, ac alij in l. prima, in princ. vbi eſt text. & Gloſſ. in ver. Caius. de vulg. & Deci. conſ. 642. num. 23. vbi in expreſſa pupillari dicit, talia verba non tollere eam, ſed in comprehenſa in compendioſa dicit, facere non leuem præſumptioné, quòd ſit ſola fideicommiſſaria, vt ibi per eum, & Alex. conſ. 12. colum. 4. numero 14. & dicam infra de alijs ſignis, quæ demonſtrant, non eſſe pupillarem, quinimò dictionem, Mihi in hac facti ſpecie ſignificare directam ſubſtitutionem, per dic. l. ſi ita ſcriptum. §. qui filio. & per d. Gloſ. in ver. Caius. in d. l. prima. §. primo. de vulg. tradit Bald. conſi. 272. Caſus talis. Quidam teſtator. ad fin. lib. ſecundo. & Matheſi. not. 152. dictio, Sibi, multiplicem quidem habere interpretationem, reperitur, quandoque enim refertur ad proximam perſonam nominatam, ſi teſtator inſtituens pupillum, quandocunque deceſſerit, ſibi ſubſtituit Titium: Sibi, referri ad pupillum, atque pupillarem expreſſam, oſtendit Soc. conſilio 218. columna 3. ſub ver. aliquando & tertiò. lib. ſecundo. & conſilio 140. columna 3. ſub ver. item quia dictio. libr. primo. quandoque eſt pluralis numeri, & poteſt referri vel ad teſtatorem, vel ad eas, quibus factæ ſunt ſubſtitutiones, ſecundum variorum caſuum contingentiam. Corn. conſil. 295. colum. antepenult. lib. primo. Tunc, & eo caſu ſibi ſubſtituit. Sibi, refertur ad teſtatorem. Dec. conſ. 371. colum. 3. in princ. quando eſt dubium, ad quem referatur. idem de dictione, Sua, vel, ſuas, quæ refertur ad teſtatorem: Pariſ. conſil. 51. num. 34. & ſeq. lib. ſecundo. Ruin. conſi. 103. num. 14. 15. lib. ſecundo. Cur. Iun. conſi. 139. colum. 4. num. 12. Aret. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. columna ſecunda. in 3. not. de liber. & poſthum. Dec. conſi. 470. num. ſecundo. 12. Ange. Areti. tract. de teſta. in glo. 51. num. 1.

66 Expreſſam † verbis ſpecialibus factam pupillarem, ſicut cæteras, & vulgarem, & fideicommiſſariam ſubſtitutiones, ex Clauſula vſitata in teſtamentis, Vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, demonſtrari, latè ſcripſi ſupra in ſpecie vulgaris, verſi. tertio modo. quæ ibi ſcripta hoc in loco eſſent repetenda: ſed breuitatis cauſa, cum oportuerit, illic reuideantur.

67 Omittam quoque hîc referre, † quotuplex ſit ſubſtitutio, vel expreſſa, vel tacita, vel partim expreſſa, partim tacita, ex quibus verbis fiat pupillaris, licet hæc ad eius cognitionem multùm conferant: ſi facta ſit verbis generalibus, quando non fit mentio pupillaris ætatis: verbis ſpecialibus, quando fit mentio pupillaris ætatis: ſingularibus verbis, quando ætatis, & propriæ formæ pupilaris fit expreſsio. Cum tamen diffuſe, & clarè ab omnibus Doct. in dict. leg. ſecunda, de vulg. & in rubr. Saliy. in l. ſi teſtamento. num. 12. C. de impub. & in dict. l. precibus. & in particularibus tract. de pupillari, & tanta claritate ſint pertractata, & breuitate ſimul, præſertim nouiſsimè à clariſsimo Iuriſconſul. Sfor. Odd. Peruſi. ſub clariſsimo & diſtinctiſsimo tract. de conpendioſa in prælud. part. 4. q. 5 & 6. & Couar. in dict. cap. Raynutius. §. 5. num. 4. de teſta. iſta ergo prætermiſſa facio, remittendo Lectorem ad loca prædicta.

68 Si verò in ſubſtitutione, facta impuberi, † mentio pupillaris ætatis facta non fuerit, nec adſit Clauſula, Vulgariter, pupillariter, &c. & adſint verba directa, vel communia ipſius ſubſtitutionis, hæc quidem conueniens verbis, & perſonæ inſtitutæ etiam dignoſcitur eſſe pupillaris expreſſa verbis generalibus, vt in ſpecie probat Alexan. in l. Gallus. §. quidam rectè. colum. ſecunda. ver. prædictis adde. de liber. & poſthu. intelligendo, quando eſt facta nullo adiecto, quod requirat tractũ temporis, vt Bartol. tradit in di. l. Centurio. ſub num. 32. verſi. ſecundo opp. ad prædicta. ſequitur ibi Iaſ. nu. 55. & Galiau. numero 94. atteſtatur hanc eſſe commu. opin. Idem præcipuum inſpicitur, quòd ipſa ſubſtitutio verbis. ſ. directis, vel communibus, & perſonis inſtitutis ſ. impuberibus conueniat, dicit tex. in dict. c. ſi pater. & l. ſecunda. §. fina. de vulga. ibi, Sed etſi extiterit filius hæres, & intra pubertatem defunctus eſt, &c. & dicit Imo in l. verbis. in fi. eo. ſi verò conditio aliqua in ſubſtitutione adiecta fuerit, importans tractum temporis in futurum, & ſi talis compendioſa oſtendatur, de qua infra ſuo loco dicetur, ea tamen etiam oſtendit pupillarem, cum inſtitutus intra pubertatem moritur: Bar. in dict. l. Centurio. nu. 32. Iaſo. num. 53. Rip. num. 114. allegando atteſtantes, hanc eſſe commun. opin. quã diſcutiendo tandem ſub num. 117. in fin. in iudicando, dicit non eſſe tutum diſcedere ab opin. Bartol. & communi, quæ valet, vt pupillaris intra tempus pupillaris ætatis, & poſtea, vt fideicommiſſaria, per tex. in dict. c. ſi pater. Socin. Iun. num. 262. ponendo regulam generalem, dicit, quòd ſemper, ſi verba, & perſonæ patiantur directa pupillaris intelligatur: idem probat Caſtr. conſil. 275 Super primo. colum. 1. cõſil. 374. Viſis omnibus. colum. ſecunda. num. 3. lib. 1. cum concord. alibi

infra

infra allegandis, cuius quidem pupillaris cognoſcendi materiam proſequendo ad aliam non digrediar.

69 Deprehenditur † quoq; pupillaris ex ſignis alijs, vt ſi teſtator dicat: Subſtitutus ſua auctoritate capiat, vel, Si filius hæres inſtitutus deceſſerit, voluit omnia bona ſua, vel totam & integram hæreditatem, vel liberè, vel ſine aliqua diminutione deuenire ad talem, hæc enim & ſimilia verba directo ad huc tam ſupra ex dubit. ver. directorum verborum demonſtrant directam pupillarem. probant Bart. in dict. l. Centurio. nume. 27. Iaſ. nu. 46. & ſequ. Ripa nume. 123. & ſeq. Caſtren. conſil. 172. dubium facit. nume 3. lib. 1. Signoro. conſi. 107. nume. 27. Roma. conſi. 130. Viſo teſtamento. ad fin. Bart. conſi. 70. Pater facit teſtamentum, colum. 2. verſic. iſtæ autem coniecturæ, lib. ſecundo, & conſili. 75. In quæſtione. & conſi. 79. Viſo teſtamento. eo. lib. vbi adducit mirabilem & notabilem modum cognoſcendi pupillarem, etiam in ſecundo gradu ſubſtitutionis, excludentem matrem, quòd ſi filiæ ſit ſubſtitutus filius naſciturus, & ſi filius non eſſet, ſubſtituit fratres ſuos, quia veriſimile eſt, filium prætuliſſe matri: idem ergo in ſecundo gradu, quem loco primi poſuit, aliam coniecturam facit, quando teſtator dixit indefinite, Bona eorum deueniant, &c. cum prima coniectura de prima ſubſtitutione directa ſentit Bald. conſil. 38. Super primo. ad fin. lib. ſecundo, & conſi. 20. quidam Petrus, colum. fi. ver. ſex. & vltima. lib. 3. interpretando & verbum æquiuocum ad pupillarem per aliud verbum directum, in alia parte teſtamenti poſitum: & concord. & commun. opi. atteſtatur Paris. conſi. 73. colum. penult. nume. 48. libr. ſecundo, & Aymo conſi. 62. nume. 12. interpretatur & directa pupillaris, quando apparet ſubſtitutio facta in bonis & hæreditate pupilli: idem conſili. 161. in fin. & quando teſtator dixit, In omnibus bonis ſubſtituit, ſubſtitutio directa interpretatur, quæ eſt omnium bonorum delatiua: Bart. dict. conſi. 75. lib. ſecundo. & Bald. d. conſi. 20. quidam Petrus, colum. ſecunda. ad fin. verſ. quarta ratio. lib. 3. & conſi. 12. quidam nomine Angelutius. num. 1. lib. ſecundo, vbi quado teſtator dixit, Succedat eis, dicit, eſſe ſubſtitutionem pupillarem, propter verbum, eis comprobat & Gualden. de arte teſtan. tit. 5. de ſubſtitu. cau. 6. nume. 6. idem in cau. 11. nume. 3. Si ſubſtituerit in omnibus rebus filij decedentis in ætate pupillari. & de his idem conſil. 552. nume. 4. 5. & ſequen. idem Bald conſi. 60. Viſo teſtamento ſer. Iacobi. lib. primo, quando dixit, Si ambo deceſſerint, quòd omnia eorum bona remaneant, & ſint Titij ſui nepotis, quòd propter illa verba omnia eorum bona, ſit ſubſtitutio directa pupillaris expreſſa excludens matrem, item quando dictum eſt, In omnibus bonis ſuis, Subſtituit pleno iure eſſe pupillarẽ, quæ excludit matrem, tradit Ang. conſi. 125. hoc eſt teſtamentum. colum. fin. & Barro. conſi. 15. Pater habens. nume. 6. & verba hæc ſuccedat alter alteri, oſtendere directam, ponit Bald. conſi. 423. Verba teſtamenti. lib. primo, idem per verba, In hæreditate prædicta ſuccedat. idem Bald dict. conſil. 38. ad fin. lib. ſecundo, per verba, reſiduum verò totum etiam demonſtrari pupillarem idem Bal. probat in conſil. 422. ſtatutum. ad fin. lib. 3. vbi propriè dicit, id eſſe, licet teſtator neſciat dicere pupillarem, tamen debet haberi pro expreſſo, per l. quoniam. C. de teſta. & l. quoties. C. famil. erciſc. idem probat Corn. conſi. 35. colum. 3. ver. item põdero. lib. ſecundo, ita quòd in totum vnus ſuccedat alteri ſine diminutione pupillaris, oſtenditur excludens matrem: Ioan. de Ana. conſil. 89. ad fi. ſequitur Gualden. de arte teſtan. d. tit. 5. cau. 7. in fin. Succedat eis, importare pupillarem contra matrem, etiam decidit Fulgo. conſi. 33. Titius in teſtamento. colum. fina. declarat Bero. conſi. 125. nu. 19. lib. ſecundo, ex quibus apparet vera, & communis concluſio, quòd pupillaris poteſt cognoſci, & interpretari ex coniecturis habitis & collectis ex verbis teſtamenti, quæ directa eſſe liqueant, & maximè ex dictis Barto. & aliorum ſex iſtas eſſe coniecturas adducit Ripa & ibi videndas, in dict. l. Centurio. nume. 121. vſque ad num. 125. & aliam eſſe ex adiectione, & mixtione verbi directi, vt Inſtituit, & ſubſtituit, tradit Caſtr. conſi. 152. Viſo puncto. colum. 2. ad princ. lib. ſecundo, Abb. conſi. 32. Circa duo. lib. ſecundo, Signoro. conſi. 107. nume. 26. 29. hæc autem pupillaris, apparens per coniecturas, etiam expreſſa dicitur: arg. l. licet Imperator. de leg. 1. dicit Caſtr. in l. in teſtamento. colum. penult. ſupra nume. 9. C. de teſta. milit. cætera de cognitione directarum in compendioſa, & in reciproca ſuper eis infra dicentur.

70 At econtra † non directa pupillaris cognoſci poteſt, & quando non apparent permiſſa ſigna, quòd nulla verba ibi ſint directa Communis Opini. ſecundum Bald. conſi. 456. Punctus quæſtionis. nume. ſecundo, libr. 3. & quando concepta eſt ſubſtitutio verbis merè obliquis, quæ tunc eam ſanè oſtendunt fideicommiſſariam, ſecundum omnes, per l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulg. & pupil. dicit Barto. in d. l. Centurio. nume. 20. cum Bart. tranſire Doct. dicit, & ibi Socin. Iun. nume. 242. etiam ſi dictum ſit, Si in ætate pupillari deceſſerit, vt ibi Ripa nume. 101. & firmat Bald. conſ. 120. In facto proponitur. verſic. in contrarium videtur. libr. ſecundo. talis enim expreſſio pupillaris ætatis non alterat naturam verbi, Aliqui dicit Ancha. conſi. 43. ſuper prædicto dubio, col. 2. vbi de hoc magiſtraliter loquitur.

Et quando ſubſtitutio facta reperitur in bonis certis, expreſſione etiam vniuerſali, In omnibus bonis ſuis mobilibus, & immobilibus, dummodo non adijciat iuribus, & actionibus, non directa pupillaris interpretatur etiam facta per verba communia: Barto. in d. l. Centurio. nume. 33. & ſeq. per l. cogi. §. & generaliter, ad Trebel. alij ſequuntur communiter ibi Ripa nume. 136. & Caſtr. conſi. 114. colum. fina. conſili. 341. Mater iſta. colum. 2. lib. primo, & conſi. 16. Viſo dicto puncto colu. ſecunda. & conſil. 287. Caſum iſtum, ſub nume. ſecundo, ad fin. lib. 3. Bald. conſi. 140. Viſo teſtõ. lib primo, Alexand. conſi. 45. nume. 15. lib. primo, & Bald. conſili. 121. Proponitur, colum. ſecunda, nume. 3. libr. 5. Corn. conſi. 47. colum. pen. ver. & hoc, quòd non ſit. vbi dicit, quòd ita communiter tenetur, & con. & ſubſcrip. 14. etiam ſi facta ſit expreſſa mentio de pupillari ætate, ibi in 2. colum. ver. quia etiam. lib. 1. & Bero. conſi. 125. nu. 10. lib. ſecundo, idem quando ſubſtitutio eſt reſtricta in bonis, & hæreditate teſtatoris, quòd non ſit pupillaris: Dec. conſi. 642. & Aret. latiſsimè in conſi. 155. colum. 8. & ſequen. Aymo conſil. 98. ſub nume. 10. Paris. conſili. 73. colum. 3. nume. 19. & ſequen. libr. ſecundo, & contrariatur, niſi facta ſit expreſſa mentio pupillaris ætatis: Corn. conſil. 95. colum. 3. & ſequ. & conſil. 152. col. 6. ver. ſextò principaliter. lib. ſecundo, & conſi. 40. col. ſecunda, verſic. nec etiam obſtat. lib. 3. vbi loquitur in ſubſtitutione facta filiabus in dotibus relictis. & Bero. conſil. 99. nume. 7. & ſequen. libr. ſecundo, tenet etiam cum expreſsione pupillaris ætatis, dictio, Mihi impedit pupillarem, quando teſtator ſcit, pupillum habere bona propria: Paris. d. conſi. 75. in fin. lib. 2. & ibi num. 26. & quando dixerit, Si moriatur ſine liberis, & inteſtatus, ſed hęc in rebus certis importare legatum, vel fideicommiſſum particulare, probat Alexand. conſil. 98. col. 1. num. ſecundo, & Ang. conſi. 13. Iacobus, item non pupillaris eſt ſubſtitutio facta à matre, ſed fideicommiſſaria: Cald. conſil. 11. quidam ſubſtituit, titu. de teſta. Ange. conſili. 118. Auia. Bald. conſili. 129. Domina Franciſca. lib. primo, Alexand. conſil. 247. lib. 6. M Socin. conſil. 116. volum. ſecundo, vbi etiam, quòd contineat vulgarem, ſecundum magis Commun. Opini. in

verſic. ſecunda pupillaris. lib. 1. idem in quota bono-
rum per verbum commune. Ripa in d. l. Centurio. nu.
155. & ſeq. vbi declarat, & ad alia.
71 Rurſus ad ſupradicta adde, † Si ſubſtitutio facta ſit in
bonis indefinitis certi loci, dicitur facta de re certa, &
importat fideicommiſſum: Grat. conſi. 33. nu. 7. & ſeq.
lib. 2.
Idem ſubſtitutio facta per verbum, Legat, non eſt di-
recta pupillaris: Bart. in d. l. Centurio. nume. 19. ſic re-
ſidet Alexand. nume. 91. & Capr. d. tract. regularum in
5. ſpecie compendioſæ, nume. 43. eſt Communis Opin.
Socin. Iun. in rub. nume. 87. de leg. primo, Bald. in tract.
de ſubſti. de compendioſa. nu. 12. ad oſtendendam non
pupillarem adducit quatuor coniecturis prædictis con
uenientes Odd. Peruſ. de compen. par. 5. de compen.
facta à Paga arti. 3. concluſi. ſecunda, & ſeq. fol. 153. &
ſequent.
72 Item ſubſtitutio † pupillaris facta in codicillis, non
valet, ſecundum Commun. Opin. Cur. Iun. conſilr. 70.
colum. ſecunda. ſub nume. 4. niſi inter liberos idem ibi
conſil. ſequ. nume. ſecundo. quo verò ad alios, vertitur
in fideicommiſſum: l. Scæuola. ad Trebel. duraturum,
pupillari ætate durante: l. quod per fideicommiſſum.
de leg. primo. Bart. & alij vtrobique, interpretari tan-
tum popillarem, quando eſt reſtricta. ad bona teſtato-
ris, & eſt facta mentio pupillaris ætatis in forma pupil-
laris, ipſe Corn. firmat conſi. 138. colum. 4. verſi. tamen
his. eo. lib. 3. idem conſil. 35. colum. 3. lib. 2. quando ſit
dictum, pupillariter, idem comprobat Paris. conſil. 59.
col. 2. nume. 9. lib. ſecundo, idem eſt, ſi facta ſit ſubſtitu-
tio perſonę pupilli, etiam in re certa inſtituti: Corn. con
ſil. 297. colum. penult. verſi. & ſi dicatur. lib. 4. ſimpli-
citer tenet Bald. in l. fin. colum. fina. ver. ſi autem dico,
C. de ſacroſanct. eccl. eſt Commun. Opi. Soc. Iun. conſi.
121. nume. 18. ſequen. lib. primo, quando maximè eſt
ſubſtitutus alius filius teſtatoris, ſecùs eſſet in extraneo
ſubſtituto. Gui. Pa. in qō. 522. Teſtator habens, & quan-
do eſt facta per verba merè directa: Bero. conſi. 124. nu.
27. & Alex. conſil. 45. lib. primo, & quando adiecta ſunt
verba, Si in pupillari ætate deceſſerit, plenè Socin. Iun.
conſi. 95. num. 11. & ſequ. & conſi. 121. nume. 15. & præ-
ceden. & ſequ. lib primo. & Bald. conſi. 170. Pater inſti-
tuit. lib. primo, vbi intelligit, hoc procedere, dummo-
do ſubſtitutus in re certa non habeat alium ſubſtitu-
tum pupillo vniuerſaliter verbis ciuilibus: quia tunc
haberetur loco legatarij, & deberet hoc legatum habe-
re à cohærede vniuerſali: ſecus eſſet, ſi dixiſſet, ſimpli-
citer, Subſtituo, quia fideicommiſſaria eſſet, etiam ſi
conditionem adiecisset, ſi in pupillari ætate deceſsiſſet,
vt ibi per eum, & in conſi. 110. Subſtitutio. & conſil. 121.
Proponitur. nume. 3. lib. 5. vbi etiam declarat, hoc ha-
bere locum in pupillo inſtituto, in re certa, cui facta ſit
ſubſtitutio in eadem re: ſecùs eſt in pupillo vniuerſali-
ter inſtituto, cui facta ſit ſubſtitutio in re aliena certa:
quia alio non dato conſubſtituto in re certa ſubſtitutus
ſuccederet in totum, per l. cohæredi. §. fi. de vulg. idem,
quòd ſit pupillaris in re certa, facta per verbum com-
mune admixto directo. In qua hæredem mihi inſtituo.
Calder. conſil. 16. teſtator his verbis. tit. de teſta. ponit.
Gualden. de arte teſtan. tit. 5. de ſubſtit. cap. 11. nume. 2.
& cau. 6. num. 4. eo. tit. idem in ſubſtitutione ſimpli-
citer facta pupillo inſtituto, etiam in re certa. Alexand.
conſi. 45. ſub nume. 15. ver. vbi verò ſit ſimpliciter. libr.
primo, tunc prædict. text. in dict. cap. ſi pater, & Ripa
in dict. l. Centurio. ſub num. 154. ver. limita quarto. So-
cin. conſil. 117. colum. fina. verſic. aliquando & quinto,
lib. 4. vbi magiſtraliter declarat materiam propoſitam,
73 & referam breuiter, † Subſtitutio in re certa per verba
naturaliter obliqua, vt, Relinquo, non directa eſt, per
74 l. cogi. §. & generaliter, ad Trebel. † Subſtitutio in re
certa ſine temporis diſtributione, quandocunque, pu-
tà, deceſſerit in pupillari ætate, per verba directa ciuilia
infra pupillaris ętatis tempora inducitur directa pupil-
laris: d. l. cohæredi. §. fin. Socin. Iun. conſi. 95. nume. 2.
lib. primo, ſubſtitutio in re certa ſine temporis diſtri-
butione per verba communia vel directa, non ciuilia,
non eſt directa, ſed fideicommiſſaria: Bart. in d. l. Cen-
turio. nume. 34. Alex. dicit. conſi. 98. num. ſecundo. lib.
2. Subſtitutio in re certa per verba communia. Subſti-
tuo, vel decedat, etiam ſub conditione, Si deceſſerit in
ætate pupillari, non directa iudicatur, ſed fideicom-
miſſaria, ex intentione Bart. & aliorum in dict. l. Cen-
turio, ibi Ripa num. 136. & 153. verſi. vltimo amplia, in
conſulendo, & iudicando hanc opinionem ſuſtentabi-
lem, & bonis auctoritatibus roboratam, dicit tamen ſu
per ea, datis contrarijs, cogitandum præmonet Socin.
Iun. ibidem. num. 288. & tenet Corn. conſi. 47. colum.
75 penul. & conſi. 94. colum. ſecunda lib. primo † de ſub-
ſtitutione diuerſimode facta pupillo de pluribus, vno,
per verba obliqua, vel communia, vel directa in re cer-
ta, alio, per verba ſimilia in reliquo honorũ reſpectiuè,
vide ſeptem concluſiones per Zaſi. d. tract. de ſubſtit. c.
5. num. 29. cum ſequen. & per Socin. conſi. 117. late tra-
ctantem in 4. volum. ſupra alleg. quòd ſi pupillaris, ca-
piens vniuerſa pupilli, latè diſcutit Socin. Iun. d. conſi.
76 95. lib. primo. † Subſtitutio in re certa, facta ſimpliciter
per verba communia infra tempora pupillaris ætatis
reputatur directa, vt modò dictum eſt per dict. c. ſi pa-
ter. ſubſtitutio in re certa per verba communia cum di-
ſtributione temporum, Si in pupillari ætate vel poſtea,
quandocunque deceſſerit, interpretatur pupillaris in-
fra tempora iſtius ætatis, ſecundum Ang. conſi. 148. Do-
minus Quiricus. colum. fin. & Socin. dict. conſi. 117. col.
fin. lib. 4. licet hoc vltimum ponat ſub dubio. Ripa in d.
l. Centurio. num. 153. 154. & plenè ponit Odd. Peruſi. de
compen. part. 5. de compen. fac. à paga in art. 3. conclu.
26. fol. 163. & ſeq.
77 Vbi autem valet † directa ſubſtitutio pupillaris in re
certa, conſequens eſt, quòd idem ſubſtitutus ſolus vni-
uerſam capiat pupilli hæreditatem ex teſtamento pu-
78 pillari. per l. 1. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. inſtit. qui §. † Si
ex fundo habet locum in tali ſubſtitutione directa, cum
eadē militet ratio, ne pupillus pro parte teſtatus, & pro
parte decedat inteſtatus: d. l. cohæredi. §. fin. & ibi Caſt.
Alexand. Aret. & Iaſ. & alij probant dicendo illum text.
in d. §. fi. eſſe ſingularem ad hoc, ponit Aym. in conſil.
62. num. 5. & Paris. d. conſi. 59. num. 9. lib. ſecundo, &
Corn. conſi. 35. col. 3. ver. & ratio illa. li. 2. & Hier Zanch.
in §. cum ita, nu. 534. l. hæredes mei. ff. ad Trebell. ſi ve-
rò, vt obliqua, & fideicommiſſaria valeret talis ſubſtitu-
tio vltra rem certam relictā in reliquo ſuccederent pu-
pillo venientes ab inteſtato: Bald. conſi. 223. ſubſtitutio.
& conſi. 296. præmittendum eſt ad fin. lib. 4.
79 Omnis denique tunc ceſſat interpretatio † pupilla-
ris, cum inuentum eſt, eam non apparere factam in teſta
mento, vel defectam eſſe, aliquo non extante, ex ac re-
quiſitis ad eam, per Barto. & ali. in d. l. ſecunda, de vulg.
vel extinctam & expiratam modis traditis, per gloſ. Bar.
& ali. in l. in pupillari, eo. & gloſſ. & doct. in §. qua ratio-
ne. inſtitut. de pupil. & per omnes tractantes in cap. de
pupillari. in car. fin. ad quos circa hæc, cum expedierit
videre gratia breuitatis aditus habeatur, congrua fiet
iterum mentio de ipſa directa pupillari infra ad recipro-
cam, & compendioſam, prout etiam de vulgari.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio directa exemplaris connumeratur inter alias ſpecies directæ ſubſtitutionis, quæ quomodo cognoſci poſſit, eſto, quòd rarò in teſtamentis facta reperiatur, & de ea*

tara

rara conſilia ſint doctorum, vti materia parùm vſitata, ſicut ſunt legata libertatum.

2 *Subſtitutio exemplaris, vt cognoſci poſſit, quatuor ſunt inſpicienda.*

Perſona teſtantis.

Perſona instituti, & ei, cui fit talis ſubſtitutio.

Perſona ſubſtituti.

Verba, vel modus ipſius ſubſtitutionis.

3 *Subſtitutio exemplaris requirit, primo perſonam teſtatoris, vt cognoſci poſſit, quid, quale vel fuerit ab eo diſpoſitum, quod declara, vt ibidem.*

4 *Relictum factum à marito vxori, vel à filio matri, ſi vel cum erit vidua, non ſufficit eſſe viduam, niſi in viduitate duret, qualitate teſtatoris inſpecta, adeo vt filio teſtanti fieret iniuria, per ſecundas nuptias legatariæ.*

5 *Teſtator instituens filios, ſi pater eſt, non veniunt fœminæ, ſi extraneus, veniunt & maſculi & fœminæ, ſtante ſtatuto excludente a ſucceſſione patris fœminas propter maſculos.*

6 *Subſtitutio exemplaris vt valeat, oportet teſtatorem, vel teſtatricem eſſe de aſcendentib. maſculis vel fœminis, & quibus ſubſtituitur, ſint filij, filiæ, nepotes, neptes, pronepotes, pronepteſ, ſicque ratione correlationis teſtantes debent eſſe pater, vel mater, auus vel auia, proauus, proauia, tam ex patris quam matris aſcendentia, & de nomine, Parentibus, aſſumendo vſque ad tritauum, & quo modo ſecundum vulgares accipiatur, & de quibus intelligatur.*

Quid ſi ſint viles, abiectæ & prodigæ perſonæ: & de hoc late, ibidem.

7 *Filij vſque ad pronepotes cuiuſcunque ſexus, debent à parentibus instituì, ſaltem in legitima.*

8 *Subſtitutio exemplaris fit filijs perpetuo, tamen mente captis.*

Vel furioſis.

Et eſt Communis Opin.

Vel ſurdis in totum.

Et mutis, qui verè nequeunt teſtari.

Vel prodigis, prohibitis teſtari.

Quid de fatuis, quòd non, cum poſſint teſtari, & tandem quibus fieri poſſit, ibidem.

Quid de minore 25. annis à ſtatuto prohibito teſtari, & quòd prodigo æquiparetur, & an ei in q. d. ſtatuti à patre poſſit fieri talis ſubſtitutio in bonis ab eo relictis, & ad materiam, vide latiùs ibidem, & an ei pupillaris poſſit fieri, ibidem habetur, & ſub nume. ſeqq.

9 *Probatio quomodo fiat de mente non ſana, & intellectu non ſano.*

10 *Subſtitutio exemplaris fit à parentibus filijs inſtitutis ſaltem in legitima, & debent eſſe tales, quibus debeatur, vt legitimi & naturales, vt legitimati, non naturales tantum.*

Et eſt magis Communis Opin.

Fallit in matre non illuſtri: quia debet legitimam ei relinquere, non tamen nato et damnato coitu.

Et eſt pro forma exemplariæ ſubſtitutionis, vt quibus fit, relinquatur legitima: & vide ibidem latiùs de materia, cum nume. ſeqq. nonnullis.

11 *Intellectus leg. humanitatis. C. de impube. & ali. ſubſtis.*

12 *Filius naturalis ſuccedit matri non illuſtri.*

13 *Subſtitutio exemplaris, facta mente captis à parentibus inſtitutis in legitima, operatur, ne detur querela contra teſtamentum eius inſtitutis primo in legitima, cum non reputetur grauamen, ſed prouiſio.*

Nec datur fratribus eius, cui facta eſt ſubſtitutio.

Nec matri, nec patruis, & quare, adeo vt per exemplariam mater excludatur, eſt que Communis Opinionis & quare, & quomodo ſit ad inſtar pupillaris, ibidem latè.

14 *Subſtitutio exemplaris non poteſt fieri de omnibus perſonis ipſis mente captis vel furioſis, nam fratres primo illis à communi parente debent ſubſtitui, nulla ſexus differentia habita, cum & contineantur ſorores, quibus deficientibus, alij poſſunt ſubſtitui, & quid, ſi non ſit parens communis, & fratre à communi parente non ſubſtituto, licet alias rumpatur teſtamentum per eum, & totum aduocat, non partem, & qui tandem in exemplari ſubſtitui poſſint, ibidem declaratur.*

15 *Subſtitutio exemplaris an valeat pro alio non fratre ſubſtituto, puta à patruo cum ſorore vel fratre ſubſtituto mente capto, cum ſorore ab inteſtato, per ſtatutum ſuccedere debent, & quòd non valeat, ſed quòd ſoror ſola totum habere debeat, cum ex forma ſubſtantiali, exemplaris, ſit, vt ita neceſſario ſubſtituantur fratres & ſorores, ſicut filij, furioſi ipſius, & in totum, & vt hæc materia latiſſimè diſcutitur ibidem, cum numeris ſequentibus.*

Et in quo d. ſubſtitutio ſit ad exemplum pupillaris, ibidem, & quid hac materia, conſideretur.

16 *Verbum, Oportet, in materia, neceſſario importat præciſam neceſſitatem.*

17 *Dictio etiam inter alias copulatiuas pro copulatiua ponitur implicat & copulat ſenſum eundem in facto, & in Iure, & quòd ſit aduerſatiua cum copula, & denotat idem ius.*

Et quando etiam aduerſatiua præcedentibus aduerſaretur in facto & in iure inducere tamen repetitionem etiam præcedentium qualitatum.

18 *Teſtator apponens aliquam conditionem vel onus filijs, vel fratribus, vel ſororibus, furioſi filij ipſius teſtatoris exemplariter ſubſtitutis, vti quid contra legem regitur, & non valet, vbi ſ. poteſt apparere, teſtatorem voluiſſe facere exemplariam declarando, vt ibidem legitur.*

Subſtitutio exemplaris reſpicit verba vel modum ipſius ſubſtitutionis, & quæ ſint verba, vide verbum, Verba concipiendi.

19 *Verba concipiendi exemplarem ſubſtitutionem, pro ea cognoſcenda poſſunt eſſe indiuidua.*

Vel ſingularia.

Et ſpecialia.

Et generalia, quoad defectum teſtandi.

Et directa vel communia quoad formulam diſponendi: quæ omnia quomodo exemplificantur, vide clarè ibidem declarata.

Et conſequenter, qualis ſit expreſſio verborum, exemplaria dicitur expreſſa tacita, partim expreſſa, partim tacita, & quando ſuper tacita non ſit exemplaris, ſed fideicommiſſaria, ibidem latiùs per exempla declaratur.

SOLVTIO. VII.

EXEMPLARIS † nuncupata, vel exemplaria ſubſtitutio ſequitur alias ſpecies directæ ſubſtitutionis, quæ pariter ex his cognoſcitur, quæ quidem & ipſa requiſita ad eam conficiendam, vbi in teſtamento interueniſſe conſpiciantur: arg. l. non codicillum, cum ibi not. per Bald. nume. 3. & per ali. C. de teſta. quamuis rara teſtamenta legantur, in quibus reperiatur facta hæc exemplaria ſubſtitutio: poſſum equidem vere dicere, me hucuſque nullum legiſſe teſtamentum, in quo ſubſtitutionem talem appoſitam viderim, raraq; leguntur reſponſa, ſeu conſilia doctorum ſuper hac ſubſtitutionis ſpecie, et in magna copia librorum doctorum, conſulentium hodie in lucem editorum, vt ſic etiam materiam in hanc parum vſitatã, nullum-

nullumq́ teſtamentum legiſſe continens hanc ſubſti-
tutionem, dicit Pa.Leon. in ſuo tract.de ſubſtitu.in c.
exemplaris. in fin. ſicut etiam circa legata libertatum
nullam vnquam in practica cauſam vidiſſe, dicit Hier.
Cagno. in §. quarta. in princ. l. Papin. ff. de inoff. teſta.
tamen vt propoſitum cognitionis directarum ſubſti-
tutionum ordinem proſequar, non tractando materi-
am exemplaris, *ſed Lectorem in occurrentijs potius
lectionum ſcholaſticarum, quàm vſus practici, remit-
tendo ad eam plenè per tractatam per antiqu.& Moder.
& Legiſtas, in l.ex facto, de vulga. & pupill.in l. huma-
nitatis.C.de impub. & ali.ſubſtit. in §. qua ratione. In-
ſtitut. de pupilla. & Canoniſtas in cap. Raynutius. de
teſta. in c. 1. eo. lib. 6. & per omnes in tracta. ſubſtitut.
tit. vel c.de exemplari breuiter pro cognitione tantum
directe exemplaris ſubſtitutionis dicam, quatuor in-
ſpicienda fore.

2 Primum † perſonam teſtantis.
Secundum inſtituti, & eius, cui fit talis ſubſtitutio.
Tertium perſonam ſubſtituti.
Quartum & vltimum, verba, vel modum ipſius ſub
ſtitutionis.

3 Primum † generale eſt, & valde oportunum videre
de perſona, & qualitate teſtantis ad interpretandum
cognoſcendumue quid, quale fuerit ab eo diſpoſitum:
vt l.cũ de lanionis.§.primo.de fun.inſtr.l.pen.in princ.
de au. & arg. gloſſ. fin. in l. fin. ff. de iure deliber. Aret.
poſt Ang. in l. in ſubſtitutione, colum. ſecunda. verſic.
extra gloſ.de vulg. & pupilla.in † quæſtione relicti facti
4 à marito vxori, vel à filio matri, ſi vel cum erit vidua.
non ſufficere, eſſe viduam, niſi duret in viduitate, qua-
litate teſtatoris inſpecta, quia contriſtaretur anima viri
teſtantis vel filio teſtanti fieret iniuria per ſecundas nu
ptias legatariæ: & Socin.conſi.33.colum.ſecunda, num.
4. li. 4. vbi poſt Petr. Ancha. in l. tres patres. ff. de pact.
ſtante ſtatuto excludente à ſucceſsione patris fœminas
propter maſculos, cum teſtator inſtituerit filios: Si pa-
ter eſt, non veniunt fœminæ: ſi vero extraneus eſt te-
5 ſtator, veniunt maſculi & fœminæ, † hoc facit inſpectio
qualitatis teſtatoris, firmatur ex alleg. à Paris.conſi.78.
colum. 4. num.19. lib. ſecundo, & Socin.Iun.conſi.140.
nume. 9. libr. 1. & à Corſet. in ſing. ſub verbo, conditio
perſonæ, vt alibi diximus, qualitas enim perſonarum
valde differt: Bald.in d. l. humanitatis, colum. ſecun-
6 da, in 4. oppo. nume. 14. † vt exemplaria igitur intelli-
gitur facta, oportet primum teſtatorem eſſe de aſcen-
dentibus maſculis, vel fœminis, quorum inſtituendi,
& quibus ſubſtituitur ſint filij, filiæ, nepotes, neptes,
pronepotes, pronepptes: d.l. humanitatis, & d.§.qua ra-
tione, horum ergo correlatiuorum ratione, teſtator vel
teſtatrix debet eſſe, pater vel mater, auus vel auia, pro-
auus vel proauia, tam ex patris, quàm matris aſcenden
tia, ſecundum declarationem Iuriſcon. in l. Iuriſcon-
ſultus. §. ſecundo gradu. de gradi.affini. talis enim de-
bet eſſe teſtator, vel teſtatrix, licet per alios, quos lege-
rim, non videam ita expreſſum, niſi per Saly. in dict. l.
humanitatis, nume.19. fortè tamen omiſſum, vti intel-
lectum, vigore correlatiuorum, vt dixi, ex quo quidem
nomine correlatiuo, præſertim vltimo illo ſ. pronepo-
tes, proneptes, reſtringitur nomen hoc parentibus ex-
preſſum: in d. l. humanitatis. nominatum vſq; ad tri-
tauum: d.l. Iuriſconſultus. §. parentes, vt comprehen-
datur vſque ad proauum: alia diuerſa generali de cæte-
ris aſcendentibus locutione facta, per Paul. Leon. non
obſtante, & per eum ſcripta in d.tract. de ſubſtitu.c.ex-
emplaris.num.45. quia correlatiuum, pronepotes ma-
gis ſpeciale, quàm correlatiuum parentes hoc reſtrin-
git ad ſuam correlationem, per reg. Generi per ſpeciem,
de reg.iu. in 6.cum vulg. quamuis id parui ſit momen-
ti: quia rarò inueniuntur vlteriores aſcendentes, & de-
ſcendentes, licet vulgares accipiant parentes quomo-
docunque ſint coniuncti. Alexand. conſi. 221.colu.pe-
nult. nume. 4. lib.6. intelligitur ſanè de parentibus ha-
bilibus ad teſtandum, ne primo ad inuicem teſtari pro-
hibeantur ratione patriæ poteſtatis, per l.qui in poteſta-
te:ff. de teſta.vt ponit Ripa in dict. l. ex facto nume. 100.
verſic.aduerte diligenter. neque teſtatori prohibean-
tur ratione interdictæ adminiſtrationis.iux.terminos.
l. is, cui bonis.de verb. oblig. & l. is, cui lege. ff. de teſta.
tales denique eſſe debent parentes, vt ſibi poſsint teſta-
ri, & eorum teſtamentum valeat, vt probatur per d. l.
humanitatis.Bald.ibi nume. 33. verſic. ſecundo habet.
Bened.Capra tract. reg Commun.Opin. & de ſubſtitu.
in 3. ſpecie exemplaris.nume.57.& ſeq.Pa. Leo. d. tract.
& cap.exemplaris.nume.81. Odd. Peruſi.tract.de com-
pendi.in prælud.part. 4.de exemplari, in q. 4. verſi.ſex-
tum requiſitum, nunquid ſi parentes ſint viles & abie-
ctæ, inhoneſtæ & prodigæ perſonæ, poſsint facere exem
plarem, diffuſe tradunt Barto.Imo.Alexand.Aret.Iaſ.&
Ripa in dict.l. ex facto. Vaſqui. tract. de ſucceſ. progr.
lib ſecundo, §.17. de exemplari. nume. 90. & ſequent.
idem & de matre, tranſeunte ad ſecundas nuptias, &
per Odd.Peruſi. d. part. 4. in q.6. & Pau. Leon. d. cap.
exemplaris.num. 48. & ſeq. & Boer. in decif. 188. & in
his locis habetur de parentibus gradus diuerſi, & diſpa
ris, & de ſubſtitutis diuerſis datis ab eis, & per Capr. in
d. 3. ſpecie.num. 123. & ſeq. & Alber. de Roſa. in l. preci-
bus.nume.80. C. de impub. vnde ſi deficit, quòd teſta-
tor non ſit talis de aſcendentibus: omnis quoq; circa ex
emplarem ceſſat interpretatio.

Secundum eſt, quod inſpici debet, & iam dictum eſt,
7 quòd † filij vſque ad pronepotes, cuiuſcunque ſexus,
debent eſſe à parentibus inſtituti ſaltem in legitima,
8 † & quibus fieri valet hæc exemplaria ſubſtitutio, ſi ita
tamen ſint mentecapti perpetuò, d. l. humanitatis. & d.
§.ratione, vel furioſi, dict. l. ex facto, Bald. in dict. l. hu-
manitatis. nume. 15. Commun. Opin. Vaſq. de ſucceſ.
progreſ. §. 17. nume. 75. libr. ſecundo, vel ſurdi in to-
tum & muti, qui verè nequeant teſtari. l. diſcertis. C.
qui teſtam. fa. poſ. vel prodigi ob prodigalitatem, pro-
hibiti adminiſtrare bona, & conſequenter teſtari. l. is,
cui lege. ſup.alleg. ff. de teſta. his demum liberis fieri po-
teſt hæc exemplaria ſubſtitutio, qui teſtamentum face-
re non poſſunt, defectu non ſanæ mentis. non ſani intel-
lectus, colligendo ex d. l. facto. & dict. l. humanitatis, &
dict. §. qua ratione. id omnes ibi tradunt, & ponunt Pu-
al. Lolit. de tract. de ſubſtitu. de exemplari ſubſtit. nu-
me.20 & ſeq. in 7. quæſt. & Zaſi. d. tract. de exemplari.
nu. 3. & Bened. Capra. d. tract. reg. & Commun. Opin.
& ſubſti. ad tertiam partem ſubſtit. videlicet exempla-
rem.nume. 41. & ſequent. per totum illud tertium re-
quiſitum, & Pau. Leon. d.cap. exemplaris. in 11. quæſt.
nume.67. & Anto. Gomez. in ſuo Comment. Iu. tom. 1.
cap.6. de ſubſtit.exemplari. num. 1. & ſequent. & Odd.
Peruſ. d. par. 4. in 7. quæſt. quomodo † autem proban-
9 dum ſit de mente non ſana, de non ſano intellectu ho-
minis plenè dictum eſſe arbitror, ſuprà lib. præced. in-
terpre. 1. ſolut. 4. incip. habilis. vbi & ver. quarto dictũ,
de fatuo habetur, quòd poſsit teſtari, & propter id ei nõ
poſſe exemplarem fieri omnes proximè allegati tenent,
diſtinguendo ſecundum Rip. in d. l. ex facto. nume.78.
vbi in fin. generalem concluſionem facit, exemplarem
fieri poſſe omnibus impeditis teſtari, propter defectum
naturalem. inter Commun. Opiniones ponit Ema.
Soarez. in Theſau. recept. ſent. verſic. ſubſtitutio quan.
nume. 229. & Vaſqui. d. §. 17. nume.100. ampliatur idem
in minore 25. annis per ſtatutum prohibito teſtari, in-
ducens quandam bonorum interdictionem ſpecialem,
vti prodigo, ne poſsit teſtari, poſſe exemplariter ſubſti-
tui, ſecundum Bart. in d. l. ſecunda, in princip. num. 5. de
vulga.

vulga. & pupill. ſe remittendo ad dict. l. ex facto. & ibi
ſub nu. 28. ver. in prodigo verò ſequendo Rayn. pro-
bat poſſe prodigo exemplariter ſubſtitui: quia non ꝓ-
cedit prodigalitas, niſi ex quadam dementia: Cuma.
in d. l. ſecunda, colum. ſecunda, verſi. Bar. tamen cum
ſimpliciter refert Alexan. in d. l. ex facto. num. 41. re-
fert & ſequitur Barto. in hoc dicto, & in eo, quòd tenet,
in prodigo poſſe exemplariter ſubſtitui, dicit, cum eo
eſſe Commu. opin. quam Barto. opin. & ipſe ibi tenet.
Iaſ. in dict. l. ſecunda. num. 18. refert Bart. in hoc dicto,
de exemplari nihil dicendo, de pupillari proſequitur,
& ibi Ripa nu. 17. 18. nihil de exemplari, in pupillari au-
tem relatis opin. & rationibus hinc inde tenet contra
Barto. ſtante dicto ſtatuto, poſſe adulto prohibito te-
ſtari ſubſtitui pupillariter, & ibi Socin. ſtante eodem
ſtatuto, in colum. 4. de exemplari remittit ſe, vt in d. l.
ex facto, de pupillari verò dicit, eam non poſſe fieri, ſe-
cundum Bart. opiñ. & Com. caue ab allegatione Vaſq.
d. tract. de ſucceſſ. progreſſu, lib. ſecundo. §. 14. num.
38. dicentis, dict. ſtatuto ſtante circa exemplarem opin.
Bar. eſſe commu. ſecundum Ripam in d. l. ſecunda. nu.
17. & alios ibi per eum allega. quia iſti non de exempla-
ri, ſed de pupillari loquuntur, licet & in exemplari in
quæſtione d. ſtatuti, opin. Barto. poſsit dici Com. cum
omnes tranſeant cum eo, & clarius in ſua ratione mi-
noris per dictum ſtatutum ſic teſtari prohibiti æquipa-
rati prodigio, cui, vt dixi, poteſt ſubſtitui exemplari-
ter, ſecundum opin. Barto. in dict. l. ex facto. quam ibi
Ripa nume. 80. Commu. dicit, & comprobat, ponit
Odd. Peruſ. in d. q. 7. addo Ang. Aret. in tract. de teſta.
in glo. 85. colum. ſecunda. num. 7. qui in quæſtione d.
ſtatuti cum Bartol. tenet, exemplarem poſſe fieri tali
minori à patre in bonis ab eo relictis & eo modo, vt di-
citur in d. l. humanitatis.

10 Item ex eo, quod dictum eſt, eos, quibus fit huiuſmo-
di exemplaria, deberi inſtitutos eſſe à parentibus ſal-
tem in legitima, per dict. leg. humanitatis. conſtat eſſe
legitimos, & naturales liberos, vel legitimos, quibus
debetur legitima, & non naturales tantum, quibus ſal-
tem à patre non debetur legitima, vt reiecta opin. Bar-
tol. & ſequacium, in d. l. ex facto. & Pa. Leon. in d. cap.
exemplaris. num. 28. & ſequen. ſequendo opin. Ang. &
Imo. putat hanc veriorem Alexan. in d. l. ex facto. ſub
numero. 27. hunc & Cum. & Aret. referendo eandem
opin. tenendam dicit, & comprobat Iaſ. ibi num. 20. &
ibidem hanc opin. magis commun. dicit, & tenet Rip.
num. 57. 58. excepuando quo ad matrem non illuſtrem
naturalem natum non ex damnato coitu, iſtam eſſe
communit. ſententiam tenet Zaſi. dict. tract. ſubſtit. de
ſubſtitut. exemplari. ſub num. 4. idem probat Bened.
Capra in d. 3. ſpecie ſubſtitu. exempla. nume. 35. & ſeq.
ita doct. communiter tenere probat Anto. Gomez d. c.
6. de ſubſtit. exempla. num. 6. ver. quęro tamen. relatis
author. hinc inde hanc opin. vti veriorem late compro-
bat Vaſq. d. §. 17. nume. 10. & ſequen. quam ego quo-
que non minus communiorem, quam veriorem, & te-
11 nendam puto, vt vltra alios, quos viderim, ſic probo †
verba diſpoſitiua principalia tex. d. l. humanitatis. ibi,
liceat ijſdem parentibus legitima portione ei vel eis re-
licta, quos voluerunt his ſubſtituere, exprimunt legi-
timam portionem his, quib. facienda eſt ſubſtitutio, reli-
ctam per ablatiuum abſolutum, qui tripliciter ponitur:
in vim ſuppoſiti: in vim cauſæ finalis: & in vim condi-
tionis, declarat Bal. in lib. 1. colum. prima. ver. eſt ergo
ſenſus. C. quando non pet. part. refert Iaſ. in rub. ſub
numero ſecundo. ſolu. matri. & in leg. ab emptione.
columna ſecunda. ff. de pact. primùm de ſuppoſito le-
gis id debet verificari, vt ſortiatur effectum diſpoſitio,
Gloſſ. in verſic. Aduocandum. Salyc. Fulgo. & Caſtr.
in l. mancipia. C. de ſeru. fugit. comprobat Soc. conſi-
lio. 55. columna ſecunda. verſic. quoniam iſta. lib. pri-
mo. Deci. conſili. 519. columna pen. verſic. ſecundo. &
Felin. in cap. nonnulli. car. penult. ver. amplia iſta. de
reſcript. facit text. in l. prima. §. ſimili modo. ff. de eo,
qui pro tu. Aliud de cauſa finali intelligendũ eſt, quòd
ea poſita in eſſe ponitur in eſſe voluntas diſponentis, &
ea ceſſante, conſenſus ceſſat. Bald. in dict. l. prima. co-
lumna. prima. verſic. item poni poſſunt. cap. cum ceſ-
ſante. & ibi Gloſ. & Canon. de appell. cum vulga. dein-
de per ablatiuum abſolutum vis eſt conditionis expreſ-
ſę: Barto. in l. 1. colum. fina. de condit. & demonſtratio
refert Dec. conſi. 63. columna ſecunda. conſilio. 89. co-
lum. 2. cum ſimil. quæ conditio poſita per legem nun-
quam continet leuem ſolemnitatem, ſed neceſſariam,
quòd exiſtat, argu. l. poteſt. in princ. ff. de collati. bon.
dicit Bal. in auct. matri & auiæ. ſub. num. 3. C. quando
mul. of. tut. ponit Felin. in c. cum dilecta. col. 7. ver. ſe-
cundum ſignum. de reſcrip. Afflict. deciſ. 355. nu. 5. Ay-
mo conſ. 265. ante nu. 6. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. gloſ.
21. nu. 13. & debet ipſa conditio 1. purificari, dicit Cald.
conſ. 444. rub. de verb. ſignifi. ex quib. conſtat pro for-
ma dictæ exemplariæ ſubſtitutionis oportere relinque-
re legitimam portionem his, quib. fit ſubſtitutio: ergo
neceſſe eſt intelligi relictam à teſtatore, à quo, & filio,
cui debetur legitima, non deberetur à patre filio natu-
rali: l. ſecunda, & l. humanitatis. C. de natu. liber. &
gloſ in ver. Naturales. in l. prima. in princip. ff. de bon.
poſſ. contra tab. ita conſequentia, vel concluſio hic fir-
ma remanet, vt talia ſint ſubiecta, qualia prædicata de-
monſtrant: l. 3. in princip. de fun. inſtruc. cum ſimil.
12 Hoc in patre, vt dictum eſt, locum habet: † in mare ve-
rò non illuſtri, ſecùs eſt, quia ei ſuccedit filius naturalis.
§. nouiſsimè. Inſti. ad orfic. vt tenent allega. ſupra pro
hac parte, ita ſimiliter ipſa mater teneretur ſeruare for-
mam d. l. humanitatis. & relinquere legitimam filio
naturali, cui vellet, exemplariter ſubſtituere, congrua
verborum dict. l. humanitatis. relatione, etiam ad eam
facta: Ang. in l. fin. C. de fideicommiſ. & in l. prima. §.
dolum. in fin. ff. de dolo. & cap. cum dilectus. & ibi Car.
& Abb. not. de conſuetu. & Iaſ. in l. contra maiores. col.
2. ver. alibi tamen. C. de inof. teſt. & alibi dixi. Hæc au-
tem diſpoſita neceſſariò ex ſuppoſito legis. ex cauſa fi-
nali, ex forma inducta per conditionem, vt probaui, nõ
poſſunt egredi perſonas comprehenſas in dict. l. huma-
nitatis. etiam ſi ad alias perſonas humanitatis & pietatis
cauſa ita ſe haberet: quia lex de vna perſona loquens,
non ſe extendit ad aliam: Barto. in l. omnes populi. col.
antepe. num. 63. de Iuſt. & Iur. Bald. in l. ſi quis. §. cer-
tum. ad fin. C. de ſecund. nupt. in ſecunda lect. Tiraq.
in l. ſi vnquam. verſi. libertis. num. 28. de reuoc. dona.
vt latiùs etiam alibi diximus, & in ſpecie Bald. in d. l. hu-
manitatis. num. 43.

Nec intellectum iſtum turbat, nec aliò trahendus eſt
ſenſus dict. leg. ibi. vt occaſione huiuſmodi ſubſtituti-
onis ad exemplum pupillaris querela nulla contra te-
ſtamentum eorum oriatur, &c. quia verè huc tendit, cũ
duo, vel plures fuerint mentecapti, dat formam Impe-
rator eos inſtituendi in legitima, & poſtea eis, quos vo-
luerit teſtator, ſubſtituendi licentiam præbet. Hæc duo,
quòd ſubſtitutio ſit facta mentecaptis in legitima, quod
videbatur eſſe grauamen, l. quoniam in prioribus. C.
13 de inoff. teſtam. alterum, quòd pluribus † mentecaptis
exiſtentibus liberis, alij, quos teſtator voluerit, ſub-
ſtituti ſint, faciunt, quòd contra eius teſtamentum
non datur primo querela inſtitutis in legitima, cum hęc
ſubſtitutio eis non ſit grauamen, ſed prouiſio: leg. ex
tribus. C. eodem. ſecundum gloſ. in ver. pupillaris. in
dict. leg. humanitatis. nec deinde datur fratribus eius,
cui facta eſt ſubſtitutio, nec matri, nec patruis: quia pa-
rens fecit teſtamentum, & mente capti teſtamentum

reputatur: vt de ſubſtitutione pupillari diſponitur, per l. Papinianus. §. ſed nec impuber. ff. de inof. teſta. adeò, quòd per exemplariam mater excluditur, ſecundum Communem Opinionem. Dec. in dict. leg. humanitatis. columna penultima numero 9. & in hoc vno ſubſtitutio iſta facta mentecaptis, ad exemplum pupillaris facta eſt reſpectu denegandæ querelæ, vt clare diſponitur in dict. leg. humanitatis. in hoc altero etiam facta ad exemplum pupillaris reperitur reſpectu finis, qui fit cum mentecaptus reſipuerit, ſicut finis eſt pupillaris, cum pupillus adoleuerit: vt clarè diſponitur in dicto §. qua ratione, vnde cum in duobus, de exemplificatione & æquiparatione harum ſubſtitutionum, habeamus claram legem diſpoſitionem, in cæteris fruſtratoria, & imaginaria videtur communis, alia varia & longa diſcuſſio de conuenientia, vel difformitate earundem ſubſtitutionum, facta per doct. in lectu. dictarum legum, ex facto, & humanitatis, & in ſpecialibus tract. de exemplari, à quorum tamen doct. determinationibus communibus, amplificantibus ipſam materiam exemplaris, ego ſolus non diſcedo, ſed magis legibus ipſis adhæreo. Circa autem qualitates impedimenti, ad teſtandum in eo, cui exemplariter ſubſtituitur de tempore & perſeuerantia earum, breuitatis gratia, & quia nihil eſſet addendum, remiſſio fit ad Doctores in dict. lecturis, & tractatibus: quare ſecunda hæc inſpectio, ſi talis non inuenitur, qualis ſupra oſtenſa eſt, deficit exemplaria, & omnis ſua interpretatio.

Tertium eſt animaduertendum circa perſonam †
14 ſubſtituti: quia non omnes perſonæ poſſunt mentecaptis, vel furioſis ſubſtitui, vt patet ex dict. l. humanitatis, vt etiam aliàs in perſonas certas ex cauſis mouentibus legiſlatorem teſtandi facultas reſtricta eſt: leg. ſi quis inceſti. §. teſtandi. cum ſigna. ibi in gloſſ. C. de inceſt. nupt. Sed filij ſapientes ſic teſtari impediti & inſtituti, vt dictum eſt, debent eſſe ſubſtituti, vel vnus alijs in re certa inſtitutis, cæteriſque teſtamenti ſolemnitatibus ſeruatis, his verò non exiſtentibus, fratres ipſius impediti teſtari, oportet eſſe ſubſtitutos, vel vnum, nulla ſexus differentia habita, quia continentur & ſorores Deci. in dict. l. humanitatis. columna fina. numero ſecundo, Ripa in dict. l. ex facto. numero 92. Caſt. conſilio 232. ſuper primo dubio, columna prima, libro ſecundo, omnibus iſtis non extantibus, quilibet alius poteſt eſſe ſubſtitutus, per ſæpè allega. leg. humanitatis. declarant ibi Salyce. numero 27. & ſequent. poſt alios Ripa in dict. leg. ex facto. numero 44. cum ſequent. Poli. in dicto. capit. de exemplari, numero 21. Capra. in dicta tertia ſpecie ſubſtitut. exempla. numero octuageſimoquarto, & ſequent. Pa. Leon. dicto capit. exemplaris. numero ſexageſimotertio. Odd. Peruſ. in dicta quarta, parti. in quæſtio. 8. &. fratres neceſſariò ſunt ſubſtituendi à parente communi ipſorum ſubſtitutorum, & eius mentecapti, cui ſubſtituuntur: dict. leg. humanitatis, ibi. ſi verò etiam alij liberi teſtatori, vel teſtatrici ſint ſapientes, &c. Si verò ſint tantũ fratres ex alio parente non teſtante, hi non. neceſſario, ſed vt quilibet alij poſſunt ſubſtitui: Salyc. in dict. leg. humanitatis. numero 30. ſentit Bartol. & alij communiter ſequuntur in dict. leg. ex facto. numero 32. & ſi frater ex communi parente teſtante non ſit ſubſtitutus, ſed alius, non valet ſubſtitutio, vt exemplaris, Ange. de Periglis conſilio centeſimo trigeſimoquarto, numero ſecundo. inter conſilio. vltim. volunt. ſuper eodem caſu, ita conſuluit Pau. de Caſt. dicto conſilio 222. Super primo numero, ſecundo Repetito, in conſilio vlti. libr. ſecundo. quinimò frater, qui debebat ſubſtitui, alio exiſtente ſubſtitutio in totum rumpit teſtamentum Alexand. in dict. leg. ex facto, numero 45. verſi. & ibi de vno, & aduocat. totum & non partem. Salyc. ſub dict. num. trigeſimo, illi tandem ſunt in exemplari ſubſtituendi, qui ſunt à lege vocati, Cephal. conſilio quadringenteſimo vigeſimooctauo, num. 128.

15 Sed quid, † ſi cum fratre, ſeu ſorore ſubſtituto, vel ſubſtituta fratri mentecapto fuerit ſubſtitutus alius extraneus, puta, patruus ab inteſtato etiam cum ſorore per ſtatutum ſuccedere debens exemplarem ſubſtitut etiam pro alio non fratre, valere, ex facto reſpondit Hieronym. Grat. conſilio centeſimo trigeſimotertio, columna tertia. in primo dubio. libro primo. Cuius ſententia mihi non placet, quoad aliũ, nõ fratrẽ ſubſtitutũ, puto equidem, ſolam ſororem etiam in re certa ſubſtitutam ad totam ſucceſsionem fratris mentecapti debere admitti ex ſubſtitutione exemplari. probo, quòd ex forma ſubſtantiali ipſius exemplaris de neceſſario ſubſtituendis ita eſt frater, & ſoror furioſi ſicut eius filius, pater ex dicta. leg. humanitatis. Salyce. ſub numero vigeſimonono, ibi: quia hæc lex non neceſſitat niſi in filijs, & fratribus. & numero 40. ibi vnde dico, quòd ſubſtitutus eſt de ſubſtituendis neceſſario, puta de filijs furioſi, & eius fratribus, & ſunt verba clara, dicta leg. humanitatis. in fin. ibi: eandem fieri ſubſtitutionem, ita eadem exemplaris fit de filijs, &
16 fratribus furioſi per verbum, oportet. † quod in materia neceſſaria importat præciſam neceſsitatem. Baldus in libr. primo, columna ſecunda, in principio, de Iuſtit. & Iur. Barb. conſilio vigeſimoquarto, numero duodecimo. libro ſecundo. cum ergo de filijs fit in totum, vt concedit Gratian. dicto conſilio centeſimo trigeſimo quarto, numero decimoſeptimo. ita debet fieri in totum de fratrib. aliàs non eſſet eadem, ſed diuerſimodò facta de fratribus ſubſtitutio, non facit aduerſatiua: ſi vero, quia iuncta eſt cum copula, Etiam, ibi, ſi verò,
17 etiam alij liberi, &c. † quæ dictio, Etiam, inter alias copulatiuas pro copulatiua ponitur à Firma. in vulga. reper. in verſi. copula. implicat enim, & copulat ſenſum eundem in facto, & in iure, quem Legiſlator habuit in narratione dict. l. humanitatis. in princip. ibi: nec alia proles deſcendentiũ eis ſit. Congruè igitur ſubiungit, & non diuerſificat factum, neque ius dicendo ibi: ſi verò etiam alij liberi, &c. ita contrarium eius, quod dicit Grat. verius eſt, quòd aduerſatiua eſt, cum copula, Et denotat idem ius, vt poſt alios declarat Iaſon. in leg. primo. in principio, columna penultima, verſic. quintò not. ff. ne quis eum. & in l. patris & filij. numero 6. de vulgar. & pupillari, maximè, vt hic ver. ſi verò etiã alij. referendus eſt ad principium legis, ibi, nec alia proles. iſto modo importãt idem ius, ſecundum Rainer. & Alber. & Iaſo. refert, quando etiam aduerſatiua præcedentibus aduerſaretur in facto, & in iure, induceret tamen repetitionẽ etiam præcedentium qualitatum, quod diligenter notandum mandat Iaſo. in dicto leg. 1. in princip. d. columna penulti. ver. ſed aduerte, cum concord. per me alleg. ſup. lib. ſecundo, interpre. 4. dubit. 2. ſolut. 2. ſub ver. repetitam. ergo qualitas hæc repetita eſſe debet, quòd non liceat parentibus ſubſtituere alios, quàm fratres furioſi, & ſic in totum, quemadmodum de filijs furioſi dictum procedit, & ipſe Grat. concedit, & debent ſubſtitui, ex vniuerſo dicit Ang. in d. l. humanitatis. ſupra fin. non valent aliæ eius inductiones, quod cum fratrib. poſsint alij ſubſtitui, vt exemplaris magis ſit, & contineat ſimilitudinem cum pupillari, in qua omnes ſubſtituere licet quia hoc prohibere in exemplari, & reſtringere ſubſtitutionem ad certas perſonas exiſtentes filiorum, & fratrum furioſi facit, quòd non ſit ſimilis cum pupillari, nec cum alijs ſpeciebus ſubſtitutionum, namque per iura ipſa expreſſum non habemus, vt ante dixi, quòd ſubſtitutio ſit facta mentecapto ad exemplum pupillaris, niſi reſpectu querelæ

querelæ prohibitæ in dict. l. humanitatis, & reſpectu filiorum per reſpicientiam eius, cui ſit, ſicut per pubertatem pupilli in §. quaratione. Inſtitut. de pupil. illud etiam, quod dixi in fin. dict. l. humanitatis, dicitur eandem ſubſtitutionem, quæ facienda fuiſſet de filijs exiſtentibus furioſis fieri oportere de eius fratribus, operatur, quòd alij non poſſunt includi in ipſa ſubſtitutione, ſicut de ea facta de filijs omnes concedunt, ſimiliter alia adducta per Grat. de fratre, cui competit querela & de illo ſubſtituto cum ſorore, qui per ſtatutum ab inteſtato cum ei ſuccederet, non refragantur, quoniam in hac materia non conſideratur an fratri poſsit competere querela, vel non, ita dicit ad literam Alexan. in dict. leg. ex facto. ſub numero 44. quia etiam in hac eadem materia non attenditur ordo ſuccedendi ab inteſtato, cum mater poſſet præteriri, & non omnes filij, vel fratres eſſent ſubſtituendi, Salv. in dict. leg. humanitatis. num. 28. & ibi Alexand. ſub numero 5. in fin. & Dec. columna pen. ſub numero 9. ver. ſecundò non ob & Iaſ. in dict. leg. ex facto. ſub num. 43. ver. ſecundò & fortiùs. atque etiam ſoror per ſtatutum excluſa ab inteſtato, ad exemplarem eſt vocanda, ex prouiſione dict. l. humanitatis. Socin. Iun. dict. conſilio 103. numero 43. libro primo, ſic pertranſit, alios allegando Hier. Zanch. in l. hæredes mei. §. cum ita. num. 1179. cum ſequent. ad Trebel. ex quibus patet, non eſſe veram opinionem Grat. in d. conſil. 134. libro primo. in dicto primo dub. ſed meam eſſe veriorem, quòd dicta ſoror in quæſtione propoſita debeat ſola admitti ex dicta exemplari, excluſo patruo, vel alio extraneo ſubſtituto, vti contra formam legis, & nulliter ſubſtituto, & habito pro non ſcripto ſtante ſorore, vt in ſpecie probat Pau. de Caſtr. in dict. conſil. 222. Super primo. ſub num. ſecundo. libro ſecundo, pro qua ſorore in totum valet ſubſtitutio reiecto extraneo, ſic inhabili, argum. leg. hac conſultiſsima §. ex imperfecto. C. de teſta. & vt in totum mentecaptus decedat teſtatus per l. ius noſtrum. de Regu. Iur. & l. prima. §. his ita. de cadu. tollen. & ibi doct. & in l. ne coniuncti. de leg. 3. in exemplari ſubſtituto ampliando ius accreſcendi ſicut in pupillari, ſecundum Bald. in l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos. de vulga. & pupil. ſequitur Dec. in dict. leg. ius noſtrum. num. 3. & Hiero. Cagno. num. 5. idem per Ange. latè in conſ. centeſimo quadrageſimooctauo. Dominus Quiricus. colum. fin. dicentem, id fieri ex benigniori interpretatione. & Socin. conſi. 117. li. 4. quoniam quæcunque verba fauore pupillaris ſubſtitutionis directa interpretantur, eadem fauore exemplaris directa interpretantur, dicit Bald. in dict. l. humanitatis. nume. trigeſimoquarto. verſic. decimo eſt ſimilitudo. & Ang. Aret. in dict. §. quia ratione. columna 3. ſub num. ſecundo, verſicu. ſexto eſt. Actus enim ex vtili perſona per vtilem non vitiatur, quod facere ad multa dicit Bald. in l. Imperator. in prima lect. colum. penul. ſub num. 4. ver. not. etiam. ff. de ſtat. homi. & in l. Polla. in 3. not. C. de his, quibus vt indi. Signo. conſil. 238.
18 colum. ſecunda. ver. ſed prædictis. † Quinimo ſi aliqua conditio vel onus apponitur per teſtatorem filijs, vel fratribus, vel ſororibus furioſi, exemplariter ſubſtitutis, vti quid contra legem reijcitur, & non valet, Dec. conſilio 371. colum. 3. verſ. quartò. Socin. Iun. in eodẽ caſu ſubſcribendo in conſil. 103. num. 21. libro 1. ſentit Roland. à Val. conſil. 68. num. 67. lib. 4. quod quidem intelligendum eſt, vbi apparere poteſt, teſtatorem voluiſſe facere exemplariam eo modo, vt dicetur infra, & ex verbis obliquis, directis vel communibus, quæ ex intentione teſtatoris de re particulari poſsint trahi ad vniuerſum, etiam in compendioſa, vt declarant Ang. d. conſilio 148. & Socin. d. conſilio 117. & Corn. conſil. 297. columna 6. verſic. & ſi dicatur verbum. libro 4. cæterùm, quando ſubſtitutio compendioſa in re certa eſt facta non per verba directa ciuilia, non exemplaria, ſed legatum, & puram fideicommiſſariam comprehendit, ſecundum Bald. in d. leg. humanitatis. num. 58. & Alexan. in conſil. 25. ad fi. lib. primo. & conſil. 252. in fi. libro 6. vt ſic nec pupillarem continet, Ang. conſil. 13. Rom. conſ. 58. & conſil 200. & Bero. conſilio. 99. num. 8. & conſi. 125. num. 32. lib. 2.

Quartò & vltimò interuentis ad perficiendam, & cognoſcendam exemplariam perſonis teſtantium, qui ſint parentes, & eorum, quibus fit talis ſubſtitutio, qui ſint filij, nepotes, vel pronepotes defectu intellectus perpetuò impediti ad teſtandum, & ſubſtituorum, qui ſint filij, vel fratres ſapientes, ſic teſtari impeditorum
19 † verba concipiendi, & exprimendi ipſam exemplariam pro modo eam cognoſcendi, poſſunt eſſe indiuidua, vel ſingularia, & ſpecialia, & generalia, quoad defectum teſtandi, & directa, vel communia, quoad formulam diſponendi, vt ſunt verba indiuidua, vel ſingularia; filius, vel nepos meus mentecaptus, furioſus, mutus, deceſſerit in dementia, furore, mutitate, qua nunc detinetur, & impeditur: Bald. d. l. humanitatis. num. 56. Couar. d. cap. Rainutius. §. 6. num. 5. verſic. tertio fit, vt verba ſpecialia, ſi filius vel nepos meus deceſſerit mentecaptus, &c. & ſunt verba congrua exemplari; Salyc. d. l. humanitatis. nume. 33. Couar. dict. ſuo §. 6. num. 5. verſi. idem exemplaris, vt & his ſunt alia æquipollentia verba. Pa. Leon. dict. tract. ſubſtitut. de exemplari, in 10. quæſtio. num. 64. & vt ſunt verba generalia, ſi filius, vel nepos meus deceſſerit, ei ſubſtituo Titium: quia indefinita ſunt, & apta comprehendere exemplariam, ſi mentecaptus decedat: Bald. dict. l. humanitatis. numero 54. Couar. dict. ſub §. ſex. numerò quinto, verſic. idem erit. & Cephal. conſilio quadringenteſimo vigeſimo tertio, numero centeſimo duodecimo, cum præcedent. & ſequent. vbi latè, vt etiam ſunt verba directa, Si filius deceſſerit, &c. talis ſit hæres, talem hæredem facio, inſtituo, & communia, Talem ſubſtituo, Angel. Aret. dict. §. quaratione. colum. penultim. numero vigeſimo, & conſequenter ſecundum talem, qualis ſit expreſsio, & conceptio verborum, exemplaria dicitur expreſſa, tacita, partim, expreſſa, partim tacita: Bart. remiſsiuè dict. l. ex facto. numero vigeſimoſeptimo. Alexand. numero trigeſimoſecundo. Capra in dict. tertia ſpecie exemplaris, num. 97. & ſequent. Odd. Peruſi. dict. part. 4. quæſtio. 5. ſuper qua, præſertim tacita, animaduertendum eſt, quòd ſi apponantur à teſtatore cauſæ vel verba aliqua, quæ reſpiciant teſtatorem ipſum circa perſonam vel bona ſua dignoſci, hæc faciunt eam non exemplarem, cum non mentecapto prouideatur, vel in omnibus eius bonis ſubſtituatur, ſed fideicommiſſaria demonſtretur, per quam teſtatori ſucceditur, vt quando teſtator mandat, poſt mortem ſui filij mentecapti ſua bona diſtribui, & dari pro anima ipſius teſtatoris, apparet, teſtatorem voluiſſe bona ſua, & non aliena ſui filij acquiſita dare pro ſua anima, cui alienorum bonorum diſtributio non prodeſſet: capit. non eſt putanda, 3. quæſtio. prima. tradit Ancha. conſilio 8. difficultas, aut quando in conceptione verborum ſubſtitutionis non eſt facta mentio furoris, mutitatis, ſurditatis & qualitatis defectiuæ inſtituti filij, niſi forſan demonſtratiuè, & non limitatè, reſtrictiuè, vel conditionaliter, ſimul cum verbo communi, Subſtituit, inſerta ſunt verba, Sibi ſuos hæredes, cum hæc verba in dubio referantur ad teſtatorem ante aditam hæreditatem vulgarem, & poſt aditam hęreditatem fideicommiſſariam; & non exemplariam deſignant, latè reſpondit Ruin. conſilio centeſimo tertio, à num. decimoquarto, vſq; ad fin. lib. ſecundo, aut quando inſtitutio, & ſubſtitutio eſt facta in bonis teſtatoris, & filio decedenti ſine filijs,

& ſubſtituto non liberè, ſed in vita tantum, vel cum alio grauamine, quòd maximè bona remaneant in agnatione teſtatoris, quoniam hæc potiùs conueniunt fideicommiſſariæ, & plurimùm exemplariæ ſubſtitutioni repugnant: ideo non eſſe exemplariam iſto caſu diſfuſe conſuluit Dec. conſilio 371. & ſubſcribendo longè firmat Socin. Iun. dict. conſilio 103. per totum, libro primo, & quando in re certa non per verba directa, Alexand. conſilio 152. ad fin. lib. 6.

SVMMARIVM.

Militaris ſubſtitutio directa quomodo cognoſcatur? & de materia vide verb. Subſtitutio militaris.

1 Subſtitutio militaris directa quomodo cognoſcatur, quæ oportet vt fiat à milite tempore locoque militiæ ac verbis congruis.

Pro cuius cognitione tria ſunt inſpicienda.

Primò, de perſona teſtantis.

Secundo, de tempore locoque conditi teſtamenti.

Tertio, de verbis, quibus ipſa ſubſtitutio militaris concipi valeat.

2 Subſtitutio militaris requirit perſonam teſtantis, & eius qualitatem bene eſſe notam, eum ſcilicet eſſe militem.

3 Milites vt creentur, ſex requiruntur de Iure Communi.

Et de militibus noſtri temporis, qui plurium, & diuerſorum ordinum ſunt creati.

Vt aliqui milites dicantur Hieroſolymitani priùs nuncupati.

Deinde Rodiani.

Nunc Melitenſes.

Aliqui dicuntur milites ſancti Lazari & Mauritij.

Aliqui ſancti Iacobi.

Aliqui ſancti Marci.

Aliqui ſancti Michaelis.

Aliqui ſancti Stephani.

Aliqui ſancti Georgij.

Aliqui Lauretani.

Aliqui equites aureati à ſummo Pontifice, ab Imperatore, & Regibus, & Ducibus.

Alij diuerſimodè ſimpliciter ſtipendiati, in quorum creatione non ſunt ſeruata illa ſex requiſita, de quibus ſuprà, quæ tamen non ſeruantur amplius.

4 Milites vt creentur, ſeruantur infraſcripta hodie.

Benedictio.

Verbum, Eſto miles.

Donum torquis.

Vibratio enſis.

Portare torquem aureum, in veſtibus ſanctiſſimæ Crucis ſignum diuerſorum colorum, vt eorum ordo requirit.

5 Milites ſic creati, ſi non incumbant militiæ, ad quam ſunt aggregati actu, nec habitu, ſed ſolo nomine, vel Cruce inſignitis gloriantes, manentes domi cum commodis & diuitijs, dant ve operam literis aut mercantiæ præterquam armis non gaudent priuilegijs conceſſis militibus per iura noſtra, quæ ſunt quinquaginta, licet digni ſint reuerentia & nobilitatis ſuæ perſonæ, nec torqueri poſſunt, nec pœnis plebeorum condemnari. Qui tamen poſſunt torqueri vel non, vide clariùs.

Qui verò vacant armis, actu & habitu militiam profitentes, habent priuilegia prædicta, eiſque vtuntur circa etiam teſtamenta per eos condenda: vt ibi.

Milites priuati ſtipendiati ita demum gaudent priuilegijs prædictis, & iure militari teſtantur, dum ſunt in exercitio armorum.

Vel in bello.

Vel in cuſtodia arcis.

Vel ciuitatis.

Vel in plateis ciuitatis, vt milites vrbani nuncupati, & vt ibidem clarè dicitur.

7 Teſtamentum an & quando valeat factum iure & more militari à Medico tempore & loco militiæ.

Vel à Cancellario ducis.

Vel Capitanei exercitus militum.

Quid in eo facto à Doctoribus, Aduocatis, Clericis, Cardinalibus, quòd taliter factum non valeat, ſecundum Communem Opin.

Quid de teſtamentis militum naualium, factis more militari.

Quid de eo, facto à remigibus & nautis in claſſibus.

Quid de Regibus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Dominis alicuius terræ, etiam de facto non recognoſcentibus ſuperiorem, & non de ordine militari exiſtentes habenteſq; in ſtatu ſuo facultatem legis condendæ: nam vtique poſſunt in ſtatu ſuo directo ſubſtituere, & vt ibi deciditur pulchrè.

Teſtamentum qui poſſint vel non facere iure militari, vide verbum Teſtamentum, an, & quando, proxim. ſup.

8 Subſtitutio militaris vt valeat, ſicque teſtamentum iure militari requirit locum & tempus conditi teſtamenti quod inſpici neceſſariò debet, & de tempore aliqua, & de loco, maximèque locus inſpicitur in ſolemnitate teſtamenti, in quo factum fuit, & qualis eſſe debeat iſte locus, latiùs diſputitur ibidem, aut tempus cum alijs, num. ſequent.

9 Tempus de neceſſitate eſt in quolibet actu, & omne, quod fit, in tempore fit, & maximè tempus teſtamenti conditi eſt inſpiciendum, vt valeat.

10 Locus eſt vnũ de decem prædicamentis in iure ciuili neceſſarium in dependentibus loco, & quis eſſe debet conditi teſtamenti.

11 Teſtamentum iure militari à quocunque homine etiam non milite, fieri poteſt, deprehenſo & decedente in conflictu militiæ, & quò valeat factum à milite, & probatum per duos teſtes, ſeu coram duobus, etiam non rogatis.

12 Teſtamentum militis valet coram duobus teſtibus etiam non rogatis factum, & vt dicitur factum al ſoldo & guerra.

13 Teſtamentum militis an valeat factum extra loca & tempora, de quibus ſup. vel conflictus, vel expeditionum, vel caſtrorum, vel militiæ, iure ſcilicet militari, & quòd poſſit vtraq; opinio ſuſtineri, vid. ibidem latiſſ. vbi de hac materia hincinde pulchra leguntur, vbi de opi. Auctoris habetur.

14 Priuilegia militum diſpartiuntur in quatuor.

Primum, circa formam & ſolemnitatem teſtamenti ſubdiuiſum in nouem particularia priuilegia.

Secundum, circa perſonam teſtatoris ſubdiuiſum in tria particularia.

Tertium, circa perſonam heredis & legatarij, excepto præiudicio iuriſgentium & iuriſtertij, ſubdiuiſum in tria particularia.

Quartum, circa ipſam diſpoſitionem, ſubſtantiam & efficaciam, ſubdiuiſum in ſeptem particularia priuilegia, & vt ibi de materia latè.

15 Teſtamentum non factum vel non ratificatum tempore militiæ, ad priuilegia militum non pertinet.

16 Teſtamentum militis, vt valeat, requiritur, vt non ſolùm fiat in militia, ſed etiam, quòd ibi miles teſtato decedat vel infra annum poſt iuſtam miſſionem: quorum vltimum, ſi deficiat, non valet teſtamentum iure militari factum, nec reſpectu falcidiæ, nec aliorum priuilegiorũ militi competentium, vnde directo nec ſubſtituet.

17 Teſtamentum militis factum limine prælij, in conflictu, in loco hoſtili, vt attendatur, debet probari per teſtes duos etiam fortuitos, & non rogatos.

Et eſt

Et eſt communis ſententia, & per duos tamen rogatos, quando factum ſit in caſtris, non exiſtente milite in tanta occupatione, & tamen modo ſolemniter teſtari habent.

Et de ſubſtitutione directa facta per militem poſt pubertatem quando attendatur & valeat, & ibi latè habetur.

18. *Miles filiusfamilias extra caſtra non poteſt directo ſubſtituere in bonis caſtrenſibus teſtando, id. n. facere debet iure communi, quo iure non fit directa ſubſtitutio, poſt pupillaꝫ ætatem, & eſt communis, & magis communis opin.*

Et vbi & quādo valeat teſtamentum, iure militari factum, ibidem.

19 *Intellectus §. illis autem, inſtit. de milit. teſtam.*

20 *Miles dicitur quoq; non militans, vt quia eſſēt ob cauſam miſſus, & tunc iure militari teſtatur, alias non militans exiſtens domi, non ſic teſtaretur, quod debet inſpicere tempus teſtamenti, pro validitate militaris ſubſtitutionis directæ.*

Itemque poteſt domum comparare in prouincia ea in qua opera bellica peragit.

21 *Subſtitutio militaris requirit & tertio, quibus verbis valeat & concipiatur, quæ fit à milite, militante ſuo puberi vel extraneo poſt aditam hæreditatem, & quando dicatur facta verbis directis, matre inſtituti hæredis defuncti non exiſtente in medio, quòd ſit militaris directa, & quando ſit concepta verbis communibus matre prædefuncta, quando hæres decedit poſt pubertatem, quòd ſit militaris directa, ſecùs matre viuente quia eſſēt obliqua, prout, ſi fieret verbis obliquis, & vt ibi latè de hoc habetur.*

22 *Intellectus l. precibus. C. de impube. & alijs ſubſtit.*

23 *Princeps concedens aliquid, intelligitur concedere ſecundum tenorem precum.*

24 *Leges in concordia ſunt tenendæ.*

25 *Dictio, velut, frequentius ſignificat ſimilitudinem, non ipſam planè veritatem.*

26 *Priuilegia militum varia, vide ibidem.*

SOLVTIO. VIII.

1 MILITARIS † quomodo nunc alia directa ſubſtitutio percipiatur, videndum eſt, quoniam hanc à milite, tempore locoque militiæ & congruis verbis fieri oportet, ideo pro eius cognitione cenſeo equidem tria hæc inſpicienda fore.

Primum de perſona teſtatoris.

Secundum de tempore, locoque conditi teſtamenti.

Tertium de verbis, quibus ipſa ſubſtitutio militaris concipi valeat.

2 Primum † autem explicando generale eſt, & ante quandoque dictum perſonam teſtantis, & eius qualitatem bene notam præcipuam eius diſpoſitionem interpretandi partem tribuere. l. penultima, in princip. de aur. & argen. lega. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ad Trebellia. l. cum de lanionis. §. primo. de fund. inſtru. & l. ſeruos autem. §. penultima. ibi, cum qui venaliciariam artem exercebat, &c. de lega. tertio. & de qualitate militis in ſpecie, vt l. ex militari. in princip. ff. de milit. teſtam cum ſimil. in diſcurſu eiuſdem tituli. & C. eo. igitur neceſſe eſt, prius noſcere, teſtatorem eſſe militem, cuius quidem cognitio habetur ex traditis per gloſſ. in l. penultim. ff. ex quibus cau. maio. & Spec. titu. de procura. §. primo. colum. decima, ver. item quòd eſt miles, prout antiquitus milites fiebant. & Math. de Afflict. in conſtitut. regni Neapol. lib. primo. rubr. de illici. port. armorum, incip. intentionis. numero quadrageſimo-
3 nono, & ſequ. recenſet † illa ſex requiſita de Iure communi procreandis militibus, ſed quid de militibus moderni temporis, qui plurium, & diuerſorum ordinum ſunt creati, vt aliqui milites Hieroſolymitani prius nuncupati, poſtea Rodiani, nunc Melitenſes, aliqui ſancti Lazari, & Mauritij, aliqui ſancti Iacobi, aliqui ſancti Marci, aliqui ſancti Michaelis, aliqui ſancti Stephani, aliqui ſancti Georgij, aliqui Lauretani, alij à ſummo Pontifice, ab Imperatore, à Regibus, à Ducibus equites aurati, & alij ſimpliciter diuerſimode ſtipendiati, & in eorum creatione non ſunt ſeruata illa ſex requiſita. quæ amplius etiam non ſeruantur, ſed receſſerunt ab aula,
4 † & loco eorum alia ſeruantur: vt benedictio, verbum eſto miles, donum torquis. cap. ius militare. 1. diſ. vibratio enſis. portare torquem aureum in veſtibus ſanctiſsimæ Crucis ſignum diuerſorum colorum, vt eorū ordo requirit, an gaudeant priuilegijs, conceſsis per iura noſtra militibus: Breuis reſponſio, & reſolutio eſt,
5 quod † milites ſic creati, ſi non incumbant militiæ, ad quam ſunt aggregati, actu nec habitu non habentes arma, nec æquos ad militiam aptos, ſed nomine ſolo militis, equitis aurati, vel Cruce inſigniti gloriantes, manent domi gaudentes commendis, & diuitiis, quas habent, & per plateas otioſi ſpatiantur, aucupantes ſalutationes in foro, vel literis dant operam, vel mercaturæ, vel aliæ negotiationi omni præterquam armis, licet ſint veri milites, cum tamen ceſſet in eis cauſa, vel ratio priuilegiorum militum, quæ multa ſunt, quinquaginta enumerat. Marc. Mant. in ſpeciali tracta. de priuileg. milit. in quinto tom. tractat. non ſunt etiam ex his militaribus priuilegijs digni, ſecundum Cyn. in d. quæſtio. 6. num. decimo, Bald. nu. octauo, Salyc. in quinta quæſti. num. octauo, Iaſo. in colum. 3. ver. ſed nunquid priuilegium, dicens, ſic eſſe communem concluſionem in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. & Deci. in rub. ſub num. tertio, verſic. circa primum. C. de teſtamen. milit. & Math. de Afflict. in dict. conſtitut. intentionis, nume. quadrageſimoſexto, & Pau. Leon. de ſubſtit. in compendioſa. nu. 120. Candidiſsimus Legalis, Scientiæ, meus vti frater honorandus, Math. Brun. Ariminenſ. tract. de ceſsi. bon. in vndecima, quæſt. 3. quæſt. princ. num. ſeptimo, & ſequen. vbi plenè de militibus per tot. illam vndecimam quæſtionem. ſcripſit, ſunt tamen digni priuilegio competente ratione reuerentiæ, dignitatis, & nobilitatis ſuæ perſonæ, quòd non debeant torqueri, nec pœnis plebeorum condemnari: per l. milites. C. de quæſt. ſentit. Cyn. in dict. quæſtio. 6. dicit Salyc. in dict. quæſtio. quinta. nume. octauo, & Bald. dict. nume. octauo, cum dicat, Veri tamen milites ſunt, idem in l. 1. in fin. C. qui bon. ced. poſſ. & comprobat Alexan. in l. Centurio. numero vigeſimoquarto, de vulgar. & pupill. & ſequitur Deci. in dict. rub. ſub nume. 3. verſi. & iſta concluſio. ita communiter concludi, dicit Boſi. tracta. crimin. tit. de indic. & conſid. ante tortu. num. centeſimoquarto. vbi in num. ſequent. quòd hoc non procedit in alijs merentibus ſtipendia, & ſe in armis exercentibus, ſubiungit, & credit in his ceſſare priuilegium, ne torqueantur, ex quo hi in nulla ſunt dignitate, nec in ſpecie, nec in genere, & pro communi ponit, & ſequitur idem tenendum in capitaneis, & ductoribus militum, quòd non poſsint torqueri. ſecùs in alijs militibus priuatis: Clar. lib. 5. §. fin. pract. crimin. in quæſt. 64. verſi. quæro etiam recep. ſentent. & Pa. Leon. in compendioſa. num. 115.

Si verò milites moderni, & noſtri temporis, ſic creati vacant armis, obſeruant honorem militaris dignitatis cum armis. & equis, continuo ſunt parati ad militiā pro defenſione Republicæ vel ſuæ ciuitatis, vel Principis, & Domini ſui, adeo quòd actu, & habitu militiam profitentur, & in eis eadem ratio, & cauſa priuilegiorū militibus, per iura conceſſorum militat, eiſdem ergo priuilegijs militibus talibus etiam circa teſtamenta

vti, & gaudere debent, firmant Cyn. Bald. & Salyc. in dict. l. 1. d. q. 6. C. iur. & fact. igno. Alexan. in d. l. Centurio. ſub nume. 23. Ioan. An. in rub. de pecu. cleri. ad fin. in ſpec. Ioan. Faber. in rub. num. 3. inſti. de mili. teſtam. Zaſi. de ſubſtitut. de compend. cap. 5. nu. 12. & de feud. in part. 7. in princip. Pau. Leon. dict. compendioſa, nu. 112. & ſequen. & Mathe. Bru. Ariminenſis in tract. ſuo de ceſsi. bon. in dict. 11. quæſt. quarta q. princip. nume. 19. Odd. Peruſi. in ſuo diſtinctiſsimo, & politiſsimo opere de compendi. part. 5. in 3. quæſt. 3. præmiſſ. ſub 4. conclu. ver. ſecunda inſpectio. fol. 89. 90. Math. de Afflict. lib. ſecundo, de conſti. regni. Neapol. rub. de pugnis ſublat. nume. 35. ita communiter concludi, dic. Socin. conſil. 33. colum. ſecunda, verſi. circa ſecundum breuiter. libr. quarto, & in ſpecie Deci. conſil. 578. nume. ſecundo.

6 Eadem quoque † priuilegia competunt priuatis militibus ſtipendiatis, & armigeris, donec ſunt in exercitio armorum, vel in bello, per l. primam, de bon. poſ. ex teſta. milit. vel in cuſtodia arcis, vel ciuitatis, vt in plerisque locis ſunt homines armati ad portas, & ad plateas ciuitatum pro cuſtodia, & defenſione contra inimicos, & turbare volentes publicam pacem & quietem ciuitatis, quòd iſti poſſunt appellari milites vrbani, ſicut appellantur, qui vrbem Romam cuſtodiebant, l. qui mittuntur. §. ſed & in vrbanis. cum gloſſ. ibi. ff. ex quibus cau. maior. & l. ſed & milites. §. planè ſi quis, de excuſ. tut. pro bonis quidem ſitis in territorio illius ciuitatis gaudere debent priuilegijs militaribus, ſicut faciebant illi cuſtodientes ciuitatem Romanam, vt tradit Paul. de Caſtr. in l. ſcriniarios. ad fin. C. de teſtam. milit. & ibi plene ſequitur Alexan. ad fin. & Deci. in dict. rubr. nume. decimoquinto. C. eo. & in conſi. 578. ſub nume. ſecundo, & Paul. de Caſtr. conſi. 414. viſo, & examinato, colum. ſecunda, num. ſecundo, lib. ſecundo, vbi teſtamentum ab huiuſmodi ſtipendiato conditum iure militari validum defendit ob identitatem rationis, & effectus in his vigere militaria priuilegia, etiam probāt Ripa in dict. l. Centurio. ſub nume. 9. verſi. contrariam opinionem. Paul. Leon. dict. compendioſa. num. 114. & Odd. Peruſi. dict. tertio, præmiſ. car. ſi. ſo. nonageſimoprimo.

7 Quid de † teſtamento tempore, & loco militiæ facto à medico, vel concellario Ducis vel capitaneis exercitus militum, id ſane vt nullo modo tangens ipſos milites priuilegio militari non valet, per text. in dicta l. ſcriniarios. & ibi Alexand. & Dec. & Iaſ. colum. prima, ſecus eſt, ſi teſtamentum ſit factum in actu belli, & ibi decedat teſtator per l. fina. tradit Ange. in l. quod conſtitutum. ff. de milit. teſtam.

Quid etiam de teſtamentis militum naualium, hæc ſubſtineri priuilegio militum ſimul tradit Ripa dict. l. Centurio. nume. ſecundo, & Odd. Peruſi. allega. 3. præmiſ. in 3. conclu. per text. in l. prima. ff. de bon. poſ. ex teſtamen. milit. idem de remigibus & nautis in claſsibus, Rebuf. de priui. ſcola. ver. centeſimoſexageſimoſexto. ſub nume. 4.

Doctores, Aduocatos, Clericos, Cardinales non poſſe facere teſtamentum more militari, mihi placet ſententia Socin. Iaſo. Poli. Clau. & Ripa per eum relata, in dict. l. Centurio. ſub nume. decimoſexto, & decimonono, & vigeſimoprimo, & Zaſi. de compendi. cap. 4. numero decimotertio, & latè Pau. Leon. d. compendioſa. in q. 15. & 18. & Odd. dict. quæſt. 3. præmiſ. 4. vbi hanc commun. atteſtantur: cui adhærere intendo in hoc tractatu edito pro interpretanda, & dilucidanda veritate, non obumbranda, dicentes contrarium, mihi parcant, vel videntur facere legem pro caſibus & perſonis, pro quibus ſpecialiter nec Papa, nec Imperator fecerunt, nec generaliter cōes leges deficiunt.

Reges autem Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, Domini alicuius terræ, etiam de facto non recognoſcentes ſuperiorem, etiam non de ordine militari exiſtentes, & habentes in ſtatu ſuo facultatem legis condendæ ſi volunt, & exprimant, vel per clauſulam non obſtante, vel ex certa ſcientia, vel vt talis autoritate ſua poſſunt in ſtatu ſuo directo ſubſtituere, pluribus rationibus & auctor. probat Alexand. in d. l. Centurio. num. vigeſimoſexto, idem Soc. Iun. num. ſeptuageſimooctauo, Caccialup. in dict. l. precibus, nume. vigeſimo, & Dec. in dict. conſili. quingenteſimo ſeptuageſimooctauo, nume. ſecundo, Pau. Leo. in dict. compendioſa. in quæſtio. 17. nume. centeſimo nonageſimo quarto, & ſequent. alios citat, & pro communi refert, & firmat contra Rip. Odd. Peruſi. in d. q. 3. præmiſ. 4. ver. 3. an regibus. fol. 97.

8 Secundum † de tempore, locoque conditi teſtamenti ſciri neceſſarium exiſtimo, quia militia habet ſuum tempus l. 3. §. qui militię tempus, ff. de re milit. & in l.
9 ſed & milites. in princ. ff. de exclu. tut. † tempus enim de neceſsitate eſt in quolibet actu. cum omne, quod fit, in tempore fit: cap. Abbate ſanè. de re iud. in 6. l. liberorum. ff. de accuſ. l. 3 §. hæc verba. il. ſecund. de neg. geſt. l. ſi peculium. §. penulti. de ſtatu liber. tradit Barto. in conſil. nonageſimoſecundo, colum. fina. verſic. tertio obijcitur, & præcipuè teſtamenti conditi tempus inſpici debet, vt valeat teſtamentum, quoad ſui ordinationem, not. Bald. & Imo. in l. ſi alienum. §. primo. ff. de hæred. inſtitu. locus quoque eſt vnum de decem prædicamentis in iure ciuili neceſſarium in dependentibus loco, Bald. in cap. primo. §. vel ſi cum filia. quibus mod. feu. amit. pręſertim in ſolemnitate teſtamenti: inſpicitur locus, in quo fuit factum, Barto. in l. ſecunda, in fin. C. quemadmodum teſta. aper. cum pluribus alijs per me ſupra allega. libr. ſecundo, interpretatio. ſecunda dubitat. prima, ſolut. ſecunda, verſi. item ratione loci, locus autem conditi militaris teſtamenti illud eſſe requiritur, & percipitur, in quo miles exercendo militiam reperiebatur, quando fecit teſtamentum, prout caſus, vel accidentia geſtorum dederit, quæ in iure expreſſa habemus, aut in loco hoſtili, in præcinctu periculorum, in conflictu, quod eſt vltimum terribilium militiæ, vbi omnium etiam non militum, ibi deprehenſorum, & decedentium teſtamenta, quoquo modo voluerit, condita valent iure militari, licet iſto iure alibi teſtari non potuiſſent, vt dict. l. prima, de bon. poſſeſ. ex teſta. milit. Paris. conſil. trigeſimoſecundo, num. 25. lib. ſecundo, aut in loco expeditionum in tentorio, in apparatu ad bellum, & in prælio tempore vltimi exitus vitę, tunc teſtamentum à milite factum quomodocunque probetur duobus teſtibus etiam non rogatis ſtabile eſſe oportet. l. milites, & ibi gloſſ. & doct. C. de teſtam. milit. aut in caſtris vulgari verbo ita, Lo. in campo allogiamento, exercitu pergente, vel in tentorijs demorante: vt §. ſed huctenus. inſtitu. eo. ibi quatenus militant, & in caſtris degunt, vbi eius, qui non ſit miles. ibi etiam decedentis vltima voluntas non iure communi diſpoſita non tenet etiam iure militari. l. tribunus. in princip. ff. eod. ſecùs diceretur, ſi facta eſſet in loco hoſtili & in conflictu, dict. l. prima. de bon. poſſ. ex teſtam. milit. & eſt expreſſum ſæpius, vt dicam modo in legibus. ff. de mili. teſta. militis teſtamentum fa-
12 ctum, in † militia, quæ Italo ſermone vulgari dicitur al ſoldo, & guerra.

13 Sed extra † hæc loca, & tempora, vel conflictus, vel expeditionum, caſtrorum, vel militiæ iure militari facta teſtamenta militum an valeant quæſtionem multum controuerſam facit, & aliter non decidendo, dicit diſputando facile vtranque opinionem poſſe ſubſtineri, Socin. Iun. in l. Centurio. nume. 46. & ſequen. cum

nume.

numè.50. nolens ſtare deciſioni factæ per Galia. ibi in 3. colum. verſic. ſecunda cadit dubitatio, tenentem in ſpecie ſubſtitutionem directò factam puberi, vel extraneo per militem, teſtantem extra caſtra non valere per iura ibi allega. per eum. Contrarium verò, & quinimo valere firmant. Paul. Leon. in compendioſa in 13. quæſt. nume. 101. vſque ad nume. tertiũ, & Odd. Peruſ. dict. 3. præmiſſ. verſic. quoad ſecundum, fol. 88. diuerſificando cauſas, vel rationes priuilegiorum militum circa teſtamenta, vel ob neceſsitatem, & anguſtiam temporis, conflictus, tunc quoquo modo volunt, & poſſunt teſtari in caſtris, & non extra, vel ob ſimplicitatem, & ignorantiam militum, & in hoc diſſentiunt Leon. & Odd. quia ille ſub nume. 104. miſcendo priuilegium ob ſimplicitatem, & ob communem vtilitatem reipub. tenet hoc priuilegio poſſe vti extra caſtra, & is in ſecunda conclu. tenet non competere extra caſtra, quia poſſent conſulere peritos, vel ob dignitatem, & prærogatiuam meritorum militum, & hoc eis competit, ſiue in caſtris, ſiue extra caſtra cum directò ſubſtituere conueniat, dictæ prærogatiuæ, dummodo ſint milites, dicit ipſe Leon. & quia hæc ratio competit eis, poſtquam redierunt è militia, & continuo ſe exercentibus in armis, & præparatis ſemper ad nutum principis inire bellum, & interim recipientibus ſtipendia, & quia etiam nõ miles dum in caſtris eſt iure militari teſtari poteſt, dicit Odd. eſſe text. expreſſum in dicta l. prima. de bon. poſſ. ex teſta. milit. & priuilegium directò ſubſtituendi datum ſolis militibus, neceſſarium eſſe dari etiam extra caſtra, aliàs nullum eſſet eorum priuilegium ſecundum ipſum. Odd. ſed modo dixi ſupra illum textum d. l. primæ. loqui inteſtante, & moriente in loco hoſtili, & conflictu, & non in caſtris, in quibus vigent priuile. militũ.

Videtur autem mihi ex verbis, & mente legum gloſ. & doct. aliter iſtam materiam explicandam eſſe, conſidero enim, quòd propter hanc ſolam rationem à lege expreſſam. ſ. propter ſimplicitatem militarem, & nimiam imperitiam, concedunt leges militibus generale priuilegium teſtandi, quoquomodo volunt, & quoquomodo poſſunt, vt l. prima. ff. de milit. teſta. & l. 3. l. milites. l. penult. C. eo. & in princ. & §. plane. inſti. eod. quod quidem generale priuilegium, vt magis fiat clarum. & ne prætextu eius generalitatis, teſtando milites faciant contra ius gentium, contra ius tertij, contra edicta prætoris, contra bonos mores, & ſciant, quid facere poſsint contra ius ciuile, legiſlatores ſpecificauerunt in plura particularia priuilegia, quæ ſunt circa ſolemnitates teſtamentorum. Bartol. poſt antiquiores in l. neque. §. deportati. ff. de mil. teſtamen. quemad literam recitant. & ſequuntur. Bald. & Salyc. & Roma. aliquo addito in l. milites. C. eo. & Ang. Areti. in §. penult.
14 iſti. eo. † diſperitit in quatuor priuilegia, primum circa formam, & ſolemnitatem teſtamenti, quod ſubdiuidit in nouem particularia priuilegia, ſecundum circa perſonam teſtatoris ſubdiuiſum per eum circa tria particularia. Tertium circa perſonam hæredis, & legatarij, excepto præiudicio iuriſgentium, & iuris tertij ſub diuiſum in tria particularia. Quartum & vltimum circa ipſam diſpoſitionis ſubſtantiam, & efficaciam, quòd remoto iure tertij, vt ne fiat contra edicta prætoris, nec contra bonos mores, ſimiliter ſubdiuidit in ſeptem particularia priuilegia, quæ omnia exprimit, & ego breuitatis gratia non refero; niſi quòd inter iſta ponit noſtrum, de quo agimus in tertio loco, quòd miles poteſt extraneo poſt aditam hæreditatẽ ſubſtituere directò. dict. l. Centurio. l. milites etiam ſi de milit. teſtamento. ad fin. C. eod. nunc dico ſic, quòd circa hoc particulare contentum ſub dict. quarto videtur quoque diſpenſatam per illud generale priuilegium, quoquomodo velint dicente Barto. in dict. l. neque dict. §. deportati. in princip. relatis dictis quatuor ſolemnitatibus circa teſtamenta ſic per eum appellatis, quòd circa quodlibet illorum videtur diſpenſatum per illa verba poſita in dict: l. prima. ſ. teſtentur quoquomodo velint, ergo per hanc claram doctr. Barto. liquet non procedere quod Paul. Leon. in dict. ſua decimatertia quæſtio. dicit, & ſæpius replicat ſub nume. 103. 105. 110. illud priuilegium quoquomodo velint competere militibus teſtantibus, tantummodo conſtitutis, & occupatis in expeditione omittendo ſolemnia numeri teſtium, & ſignaculorum, & alia neceſſaria de iure communi, quia dico cum per id ſit diſpenſatum circa quodlibet priuilegiorum præmiſſorum, & neceſſario etiam circa hoc ſubſtituẽdi directò per alleg. doct. Bar. per Bal. & alios communiter approbatam. & veram comprobo per tex. in l.
15 tribunus. in fin. ff. de mili. teſta. vbi † teſtamentum non factum vel non ratificatum tempore militiæ ad priuilegium militum non pertinebit dicit text. pluraliter ad priuilegia, & indefinite, & ſic vniuerſaliter compræhẽdit igitur, & priuilegium directò ſubſtituendi, & ſub illo priuilegio quoquomodo velint, continetur etiam id ſubſtituendi directò per text. & gloſſ. in l. cum filius familias. ff. eo.

Secundo animaduertendum eſt, quòd vbi tractare contingit de forma, ſolemnitate, factione, eſſentia, & validitate teſtamenti militaris, leges ſemper mentionem faciunt, vel in militia, & tempore militiæ, vel in caſtris, vel in expeditionibus, vt l. ex militare. §. in l. fraud. §. teſtamentum. & §. pen. l. ſi certarum. §. fi. l. tribunus. §. 1. l. quòd dicitur. §. primo. ff. de mili. teſta. & l. prima, l. penult. C. eod. §. primo, & §. ſed hactenus. Inſtit. eo. & tex. ibi, nam ſicuti in militia conceſſum eſt, &c. in l. cogi.
16 §. ſed & ſi miles. ff. ad Trebel. † & non ſolum requiritur fieri teſtamentũ in militia, ſed quòd etiam ibi miles teſtator decedat, vel infra annum poſt iuſtam miſsionem, d. l. in frau. §. pen. d. l. ſi certarum. §. fi. d. l. quod dicitur in prin. & l. quod conſtitutum. & l. teſtamenta eorum. ff. eo. & l. ex teſtamento. C. eo. & quodcunque iſtorum deficiat, iure militari non valet reſpectu non ſolum legis falcidiæ, ſed etiam omnium aliorum priuilegiorum quæ militi competunt, dicit Pau. de Caſt. in l. ſi miles. & ibi etiam Imo. in fi. ff. ad leg. falci. magis ergo idem probatur, quòd non competit etiam priuilegium ſubſtituendi directò, ita ſuppoſito teſtamento in eſſe condito in caſtris, ſuperfluum, & ineptum fuiſſet in legibus, loquẽtibus de ſubſtitutione directa priuilegio militari facere aliam mentionem temporis militiæ vel loci caſtrorum.

17 Præterea, & tertiò † communis, & firma ſententia eſt glo. & doct. quòd vbi miles facit teſtamentum in limine prælij, in conflictu, in loco hoſtili, vt id valeat, & attẽdatur, debet probari per duos teſtes, etiam fortuitos, & non rogatos: ſi non in tanta occupatione exiſtens facit in caſtris teſtamentũ, id probari debet per duos teſtes, vocatos, & rogatos, ſi autem ſit in domo ſua, requiritur ſolemnitas iuris communis, vt eſt glo. fi. in d. l. milites. C. eo. & ibi comprobant Bart. Bald. & Salyc. Fulg. & alij ſequuntur, Spec. de inſtru. edi. §. compendioſe. ver. ſed & ſi præmiſſ. & glo. in ver. is ergo in §. planè. inſtit. eo. & Fab. Ang. Aret. & alij ſequunt. & Gab. Eugub. conſi. 1. n. 3. Alcia. conſi. 33. nu. 4. lib. 6. & nouitij inſtitutarij ſciunt, ergo ex teſtamento domi facto non valido, niſi facto iure communi non tenet ſubſtitutio directa, poſt pupillarem ætatem, bene inſpecta probat, d. l. centurio, de vulg. & alias diſtinctiones, vel ob anguſtiam temporis in caſtris, vel ob ſimplicitatem, vel prærogatiuam militum teſtantium extra caſtra, iure probari non video, & quando leges dicunt, vt valeat teſtamentum militare, id debere fieri, in expeditionibus, in caſtris, in militia, abſque dubio verum cenſeo, ſcilicet eas fore intelligendas; quoad totum teſtamentum, & ſucceſsiue; quoad

omnes

omnes partes, & inſtitutionis hæredum alias non capa-
cium de iure ciuili, & pro parte hæreditatis & tempo-
ris & ſubſtitutionis directæ poſt aditam hæreditatem
puberi, vel extraneo factæ, & aliorum expreſſorum
per Bart. in dicta l. neque. §. deportati, quia ſimiliter in
his non video iure dari poſſe partes abſque toto, fa-
cit, quod tradit Bald. in l. ſi plures. colum. 3. ver. exem-
plum de tertio. C. de cond. inſer. nam & ſubſtitutio di-
recta ſic facta per militem eſt voluntas ſua vltima, quæ
generaliter non valet facta per militem non exiſtentem
in expeditionibus. dicta l. prima, & dicta l. penult. C.
de teſta. mili. eſt & bon. text. in l. quærebatur. §. verum.
ff. eod.

Itaque non credo iure verum quod Odd. dict. fol. 88.
18 in 3. conclu. tenet. † filium familias in bonis caſtrenſi-
bus poſſe extra caſtra iure militari teſtando directo ſub-
ſtituere, quia ne filius natus rumpat teſtamentum pa-
tris militis filijfam. neceſſe eſt, vt is ſi modo militat, &
ſit in caſtris, perſeueret in ea voluntate. l. ſi filiusfam. in
princ. ff. de mili. teſta. teſtando autem extra caſtra id iu-
re communi facere debet l. fin. C. inof. teſta. quod qui-
dem iure communi poſt pupillarem ætatem directa
ſubſtitutio valet, dicta l. Centurio. à contrario ſenſu te-
nendo ſolennitates iuris militaris comprehendere om-
nes partes teſtamenti, & omnia priuilegia militaria, d.
l. tribunus. §. fin. & Bart. in d. l. neque. d. §. deportati. in
principi. & Paul. de Caſtr. in dicta lege ſimiles ad leg.
falci.

Non probo quoque, quòd ſi magis communis opi-
nio, atteſtata per Odd. in d. fol. in 4. conclu. ver. ſecun-
dus caſus. Priuilegium ſubſtituendi directo extra ca-
ſtra teſtantibus in alijs bonis competere, quia ex alleg.
per eum talem opinionem, niſi ſolus Paul. Leon. firmat:
nam gloſſ. t. in §. pen. vel verius allegando. §. ſed hacte-
nus, tenet contrarium, quòd cum miles redijt de mili-
tia, priuilegia, quæ habet in teſtando, finiuntur. Ripa
allegat. text. & gloſſ. in dicta l. in fraudem. §. miles. te-
nentes contrarium, ſcilicet, ſi pater, vel in militia, ergo
non domi, vel intra annum deceſſerit, & poſtea num. 8.
ipſe Ripa reſidet in opinione contraria Galia. ibi reten-
ta tum opinione nouiſsimorum. Socin. Iun. dict. l. cen-
turio. vt dixi, non ſtat in aliqua opinione, ſed dicit paſ-
ſum dubium, & poſſe diſputando vtranque opin. ſuſti-
neri, & Betran. conſi. 196. Multa fuerunt, lib. 3. per Rip.
nume. 7. allegatur ſequi ſententiam Galia. contrariam,
vnde ſecurius dici poteſt contrariam opin. eſſe magis
communem, probatam per Galia. Betran. dict. conſi. &
Aret. conſil. 12. in princ. qui clarè tenet, quòd miles te-
netur domi facere teſtamentum iure communi, licet
adhuc ſit miles, idem probat Dec. in l. quanquàm. num.
4. C. de teſta. mili. & Ripa dicta l. Centurio. nume. 8. vt
dixi, & videri poteſt, retinet opini. Galiæ. quam ideo
puto magis communem & veriorem, per tot text. ex-
preſſos, & gloſſ. & doct. ſupra firmantes generaliter, iu-
re militari valere teſtamentum militis, factum, vel in
prælio, vel in expeditione, vel in caſtris, vel in militia,
& non in alijs locis, vel ſuis ædibus degendo, dict. l. pen.
& §. illis autem. Inſt. eod. & per Hoſti. in ſum. de teſta.
col. 2. ver. quid ſi non in expeditione. & Curt. in l. licet.
ſub num. 5. C. de pact.

Quatenus verò Paul. Leo. in dict. quæſt. 13. num. 101.
& 104. ſuam opini. de milite valde iure militiari teſtan-
te, et directò ſubſtituente etiam extra caſtra, vbicunque
reperiatur, temperamentum hoc apponat, adhuc ta-
men miles, & dummodo miles ſit, dico primum con-
tra hoc eſſe authoritatem Aret. dict. conſili. 12. in princ.
modò relatum, deinde aſſentirem opinioni huic Paul.
Leon. & etiam Oddi, quando miles in ædibus ſuis, vel
vbicunque reperiretur, opera bellica peragerei, & eſſet
miles militans numeris & ſignis ſuis iugiter inhærens.

l. milites. C. loc. & in actu militis, probat à contrario
ſenſu illorum verborum citra expeditionum neceſſi-
19 tatem, text. in d. §. † illis autem Inſti. de milit. teſta. qui
ſenſus eſt, quòd tempore, per quod in expeditionum
neceſsitate degeret domi ſuæ, vel in alijs locis poſſet ad-
iuuari priuilegio militari, teſtando, quomodo vellet, &
exponit gloſſ. in ver. militibus. id eſt, in actu militio ex-
tantibus, in l. Titius. vbi eſt etiam not. text. ff. eo. & glo.
in ver. militis, id eſt militantis exponit in l. ſi inſtituta.
§. de inofficioſo ff. de inof. teſta. & gloſſ. in ver. militis,
exponit etiam militantis: in l. prima, C. de teſta. mili.
20 † Exinde miles in ea prouincia, in qua opera bellica per
agit, domum comparare non prohibetur. leg. milites
agrum. in princ. ff. de re mili. Dicitur enim quoque mi-
les non militans per gloſſ. in ver. ante militiam. in dict. l.
in fraudem. §. teſtamentum. & gloſſ. fin. in l. tribunus. in
fin. ff. eo. & Ioan. Fab. in §. pen. Inſt. eo. intelligit de mi-
lite non militante, quia miſsio ob cauſam. Secùs ergo
tenerem in iſto milite, non militante exiſtente domi,
quòd nullo modo poſſet valide teſtari iure militari, &
ita concludo, quòd teſtamenti interpres pro cognitio-
ne directę militaris ſubſtitutionis inſpicere debet, ſi mi-
les tempore locoque militiæ expeditionum, in caſtris,
vel in tentorio, vel in prælio ſuum condiderit teſta-
mentum, alias tempore, & loco alijs facto teſtamento
ceſſat militaris ſubſtitutio.

21 Tertiam ſequitur, & vltimum videre † quibus ver-
bis valeat ſubſtitutio militaris cõcipi, quæ ſit, vt ſcitur,
& dictum eſt, à milite militante filio puberi, vel extra-
neo poſt aditam hæreditatem dicta l. centurio. l. miles
etiam his. l. cum filiusfam. ff. de mili. teſtam. & l. inte-
ſtamento. in fin. C. eo. ſi quidem omiſsis diſputationib.
& communibus opin. inhærẽdo, facta reperiatur ver-
bis directis: ita poſt mortem filij, vel Sempronij hære-
dis, vel poſt 10. annos, vel poſt aliquem alium euentum,
facientem primum hæredem, deſinere eſſe hæredem,
ſit hæres Titius, inſtituo, vel facio hæredem Titium,
matre hæredis inſtituti, & poſtea defuncti, non exiſten-
te, ea dignoſcitur militaris directæ, per dict. l. centurio.
& ibi Alexand. teſtando ita eſſe commun. opin. allegat.
Bart. Bald. Angel. Paul. de Caſtr. Card. Flor. & latè de-
fendit ſub nume. 52. 53. 56. & Iaſ. nume. 19. 20. Galia nu-
me. 58. 59. Ruin. nume. 18. 19. Ripa nume. 66. Capra. de
reg. & tract. ſubſti. ad quintam ſpeci. videlicet compen.
nume. 47. 48. & Odd. Peruſ. de compendioſa par. 5. c.
de compend. ipſa, facta à milite, arti. 3. In conclu. 2. con-
cord. colligit hanc commun. atteſtantes, & diſcuſsis,
ac relatis contrarijs breui, diſtincto, & eleganti ſtilo
hanc Bartol. opin. approbat in fol. 114. verſic. ego breui-
ter dico. conciliando opin. contrarias in ipſa materia, d.
l. centurio. & l. precibus. C. de impub. & ali. ſubſtit. cum
declaratione militaris expreſſa, in genere, in ſpecie, &
indiuiduo, & militaris tacitæ. vt ibi per eum.

Si verò apparet concepta verbis communibus, ita,
poſt mortem mei filij hæredes ſubſtituo Titium, & hæ-
res poſt pubertatem decedat matre prædefuncta, poſi-
to etiam, quòd iſte hæres decedens, ſit extraneus, hæc
quoque directa militaris dicenda eſt, ſecundum Bartol.
in dict. l. centurio. num. 12. cuius opin. doct. etiam con-
trarium tenentes atteſtantur communem, vt ibi Ripa
nume. 67. Socin. Iun. nume. 197. ideo placet ab ea non
diſcedere, vt veriori. & latè probata per Odd. Peruſ. dic.
cap. de compen. à milite, &c. artic. 2. ver. prima opinio.
fol. 108. per. c. ſi pater, de teſta. in 6. & l. 3. ff. de mili. teſta.
& Capra. ad dictam quintam ſpeciem ſubſti. videlicet
compen. nume. 48. 49. & gloſſ. in ver. fideicommiſſi in
princip. in dicta l. precibus. Secùs diceretur, ſi mater
viueret quia non directa, ſed obliqua ſubſtitutio cenſe-
retur, Bart. & alij in d. locis tradunt, magis idem dicen-
dum eſt, cum de verbis obliquis facta reperitur ſubſti-
tutio

tutio à milite, quæ omni tempore eſt fideicommiſſaria:
Couar. in cap. Raynutius. ſub §. 9. num. 13. & Odd. Pe-
ruſ. in dict. cap. poſuit. in 1. artic. fol. 107. & Vaſq. tract.
de ſucceſ. prog. libro ſecundo. §. 18. tit. de compend.
numero. 68. ex quo liquet, quod non bene ſentit Franc.
Grati. Vicent. in ſuo opuſculo, de vulg. & fideicommiſ.
dict. leg. centurio. & l. precibus. in vlt. car. dicendo, in
l. precibus. ſubſtitutionem eſſe factam verbis obliquis,
quia omni tempore eſſet fideicommiſſaria, & ſub eo-
dem præſuppoſito factæ ſubſtitutionis contrarium
ibi deciditur: ſi hæres intra pubertatem decedat, ſub-
ſtitutus admittit̃ hęres, & ſic ex directa pupillari: multi
22 quidem multa dicunt ſuper † intellectu dictæ leg. preci-
bus. ego breuibus inhærendo litteræ dictæ legis ibi, &
ſecundum hæredem ſcripſiſſe. hunc eius verum intel-
lectum puto, quòd ex narratis ibi in precibus de teſta-
mento militis, continente filium hæredem inſtitutũ,
& ſecundum hæredem ſcriptum, habemus expreſsio-
nem hanc ſecundum hæredem eſſe ſubſtitutum, datum
per verba directa, & per militem, vt verbum illud, hæ-
redem eſſe directum & ſecundũ, eſſe ſubſt. patet, ex li. 1.
de vulgar. & pupil. & ex traditis per Bartolũ. in dicta
leg. centurio. numero quadrageſimotertio, & ibi per
omnes. & Paul. de Caſtr. conſilio. 152. Viſo puncto. in
princ. libro. ſecundo, & Crot. conſilio. 23. numero 12.
allegando propriè Bald. in dicta leg. precibus. ſuper illis
verbis, Scripſit hæredem. Ang. Imol. & Alexand. in locis
ibi per eum expreſsis. adde Alex. in l. iam hoc iure. co-
lumna 2. ſub num. 3. verſic. limita tamen. de vulg. &
pupil. Ang. conſil. 101. conſiderandum eſt in princ. Ad
rem mihi parum facientem conſiderationem alioquin
perſpicaci intellectu, factam per Odd. Peruſ. d. part. 5.
de compen. fact. à mil. artic. 2. verſ. vnde dic. dict. leg.
precib. continere ſubſtitutiones. verbis directis factas,
quòd promulgata fuerit antè, l. quoniam indignum.
C. de teſta. enunciantem, priùs eſſe obſeruationem con-
dendi teſtamenta directis verbis, quia lex iſta loquitur
de inſtitutione hæredis, illa verò l. precibus, loquitur
circa ſubſtitutiones, quæ quidem omni tempore con-
cipi potuerunt, & directis, & communibus, & obliquis
verbis, vt patet tot. ti. de vulgar. & pupil. & ad Trebel.
Hoc autem ibi pro congruo reſponſo dando per Impe-
ratorem ambiguum: & non expreſſum erat, An ſubſti-
tutio eſſet vulgaris, an pupillaris expreſſa, vel compen-
dioſa, non ad aliquam certam ætatem, vt deſignant illa
verba, vtrum ne in primum caſum, an in ſecundo, &c.
per leg. iam hoc iure. de vulgar. & pup. Vnde retento
expreſſo de ſubſtitutione directa, ſupponendo, Impe-
rator ſuum reſponſum per, ſi, ſic, eſt, decidit, ſi ſubſtitu-
tio eſt tantum vulgaris, & expirata per aditionem hæ-
reditatis, non impedit matrem precantem, quin ſucce-
cedat filio hæredi defuncto ab inteſtato, ſi eſt pupillaris
expreſſa, vel compendioſa, & filius hæres decedat in
ætate pupillari ſubſtitutus in totum, admittitur ex pu-
pillari: quæ matrem excludit in totum: l. Papinianus.
§. ſed nec impuberis. ff. de inof. teſtam. c. ſi pater. de te-
ſta. in 6. ſi poſtea decedat mater, ſuccedit in bonis filij
decedentis & ſubſtitutus admittitur ad bona teſtato-
ris, ſicuti fideicommiſſarius, cui non debentur, niſi bo-
na teſtatoris: l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulgar. & pup.
cum ſimi. & ſubſtitutus ab bona teſtatoris admittitur
ex directa, & directis verbis facta etiam puberi: iam ſu-
pra prænarrata in precibus, & militari ſic expreſſo teſta-
mento militis, ita concordat dict. lex. centurio. & Im-
perator ſupponendo contingentiam caſuum directæ
ſubſtitutionis ſemper per verba directa, vt non diſce-
dat à teſtamento, & ſubſtitutione directa, prænarratis
reſpondit ad vnum quemque caſum ſuper teſtamento
23 à milite. † & quidem conceſsio rũſidòque prin. intelligi-
tur ſecundum tenorem precum, l. ſi defenſor. §. primo.
ff. de interog. act. §. pręterea. Inſtit. de inutili. ſtipu. c.
inter dilectos. §. cæterum. & ibi Bald. de fide inſtrum.
& l. 1. & ibi Iaſ. not. C. de diuer. reſcript. Dec. conſilio
10. columna penul. ad fin. verſi. quintò, quia & conſi-
lio 142. columna 4. ad numerũ 6. Is ergo verus intelle-
ctus videtur dictæ leg. precibus. qui eius litteræ & mo-
do per Imperatorem reſpondendi, & verbis conuenit:
ideo tenendus: l. prima. §. ſi is, qui nauem. de exercito.
l. quod conſtitutum de milit. teſta. l. Gallus. §. quidam
rectè. de li. & poſth. & conuenit militi teſtatori, qui pu-
beri directam facit ſubſtitutionem. d. l. centurio. cum
concord. ſupra allegatis. & cum hac l. centurio ſic con-
24 cordat, † vt legum concordia tenenda eſt, l. prima. C.
de inof. dot. & parum præiudicat matri, quæ omni caſu
& militaris ſubſtitutionis, & fideicommiſſariæ bona
filij obtinet: & bona teſtatoris dimittit, dicta l. centu-
rio. l. cum filiusfam. de milit. teſta. Vnde Imperator
continuando benigne reſpondere mulieri precanti, vt
facere incepit à principio, omnes in d. l. precib. notant,
vt minus ægrè ferat militarem ſubſtitutionem, factam
per verba directa, excludentem matrem: Bar. ad fin. &
alij ſequuntur in l. in teſtamento. C. de teſta. milit. eſt
Com. Opin. Iaſ. in d. l. centurio. num. 19. quæ tantum
bona teſtatoris tribuit, d. l. centurio. ſui reſponſi ratio-
nem aſsignauit Imperator, potius ſic argumentum, vel
ſimilitudinem, quàm veram cauſam fideicommiſsi ex-
25 preſsit, per dictionem, † Velut, quæ magis & frequen-
tiùs ſignificat ſimilitudinem, non ipſam planè verita-
tem, ſecundum leges alleg. per Alber. in dictione. ſuper
ipſa dictione, Velut, & ſecundũ Grammaticos per Lau.
Val. lib. 3. Elegantiarum, cap. 74. alioquin volens cla-
ram, & veram cauſam fideicommiſsi Imperator expri-
mere, feciſſet dictam legem claram, ſine illa dictione,
Velut, eo. in l. pen. C. de pact. conuent. dicente, nos o-
mnia clara cupientes, &c. hunc itaq; credo veriſsimum
Imper. intellectum ſuper d. l. precibus. vt etiam talis, li-
cet non ita explicatus fuit intellectus, datus à Chriſtof.
de Caſt. à Fulg. & Cum. & probatus à Pau. Leo. in com-
pendioſa, num. 85. & ſequent. & Iaſ. in d. l. centurio.
ſub nu. 20. vti veriſsimus, & magis communis, & Vaſq.
d. lib. 2. §. 18. de compendioſa. num. 57. & ſequent. &
num. fin. & hæc ſufficiant pro cognitione militaris di-
26 rectæ, ſuper qua, vbi contigerit † alias haberi interpre-
tationes ex priuilegijs militum, accedatur ad Bart. in
l. neque. §. deportati. de milit. teſta. & Baldus, Saly. &
Rom. in l. milites. C. eo.

SVMMARIVM.

Reciproca ſeu breuiloqua ſubſtitutio quomodo cognoſcatur, vide de materia late, verb. ſubſtitutio reciproca.

1 *Subſtitutio reciproca ſeu breuiloqua, in teſtamentũ poſita, deprehenditur, quando pluribus hæredibus inſtitutis dicatur, Eos inuicem ſubſtituo.*

Vel eiſdem hæredibus inſtitutis dicatur, & omnes eos filios maſculos legitimos & naturales tam natos, quàm poſthumos, & ſibi ipſis inuicem ſubſtituo in ſtirpes & non in capita, quæ tunc ſolam vulgarem continet.

Vel ſic, quòd vnus ſuccedat alteri, & quæ tantum vulgarem comprehendit.

Vel ſic. Ita, quod alter alteri ſuccedat.

Vel moriatur alteri.

Vel deueniat de vno in alium.

Vel vnum alteri, & alterum vni.

Vel alteri alter ſuccedat.

Poteſtque eſſe reciproca ſine adiectione illa, Inuicem, & quomodo, & de materia reciproca plenè vide ibidem.

8 *Subſtitutio reciproca, facta abſque aliqua conditione, vel mortis hæredum, vel tractu aliquo temporis, continet &*

vulgarem, & pupillarem, & exemplariam, & militarem, ſubſtitutiones directas, vt ibi legitur, & fideicommiſſariam, quando prædictam continet, & ſit facta modo prædicto, circa quam ſit interpretatio, ſecundum qualitatem teſtantium, & hæredum inſtitutorum: nam quandoque vertitur in vulgarem, non pupillarem, & non fideicommiſſariam, & quando vulgaris & pupillaris continentur, & vt latiùs ibi de materia.

3 *Subſtitutio reciproca, quando contineat vulgarem & exemplariam? & an filij mentecapti excludantur ab vniuerſali ſucceſſione, & quare, ibidem.*

4 *Subſtitutio reciproca directa, pupillaris vel militaris, an admittat & complectatur ſubſtitutum, excluſa matre pupilli, quando teſtator miles ſit, & inſtituat filium pupillum, & extraneum, vel vnum filium pupillarem, & alterum maiorem, eos inuicem ſubſtituendo, matre pupilli exiſtente, & filio decedente pupillo, & ſecundum quod teſtator ſenſerit, declaratur, & de probanda ſit voluntas ipſius, & per quem, & quomodo, vide ibidem.*

5 *Miles licet poſſit teſtando ſubſtituere directo etiam extraneis & majoribus, non tamen hoc præſumitur, ſed quod vtatur, & vti voluerit iure communi.*

6 *Subſtitutio reciproca ſeu breuiloqua inter pares perſonas facta, interpretatur continere directam ſubſtitutionem, quæ conuenit ipſis perſonis, quid, vbi ſit diſparitas, vel perſonarum, vel portionum in reciproca, & ſi omnes pupilli à patre ſint inſtituti, & ſubſtituti, eſt vulgaris & pupillaris, & expreſſe verbis generalibus, quæ matrem excludunt, ſi omnes ſint furioſi, eſt exemplaris, & quid, ſi teſtator eſt miles, & de materia ibidem vide latè diſcuſſum.*

Et quando dicatur pupillaris in reciproca, & quando pariter exemplaris, ibidem.

Et quomodo appareat de voluntate teſtatoris, & conſtet de pupillari, per quas clauſulas, & quibus verbis, ibidem.

7 *Subſtitutio reciproca tantum dat de portionibus ſic ſubſtituto, quantum & quales quis habet comprehenſas in inſtitutione, & quando virilem conſequi portionem debeat, & tunc reſpectu diuerſarum portionum, quòd non impediatur pupillaris, contineri in reciproca, & quid ſi portiones præcedentes ſint diuerſæ reſpectu certæ & reſpectu vniuerſi, declarando, vt ibidem, vbi perpulchrè.*

8 *Subſtitutio reciproca, & inuicem facta de omnib. filijs, quorum fœminæ erant inſtitutæ in certis quantitatibus & maſculi in vniuerſum, non continet filias, vti legatarias, & nullam portionem habentes.*

Et eſt Communis Opin. & quomodo cenſeantur inter eos ſubſtituti & ſubſtitutæ, ibidem, & quando filiæ continentur in reciproca, vide ibi. latè.

9 *Subſtitutio reciproca continet directas ſubſtitutiones, ſcilicet vulgarem & pupillarem, ob diuerſitatem etiam coniunctionis ſanguinis inſtitutorum & ſubſtitutorum, & quid de vulgari, cum indubia ſit Communis Opin. de ea, quidue dicendum ſit de pupillari, vide latiùs hoc diſcuſſum ibidem cum nonnullis num. ſeqq.*

10 *Teſtator inſtituens filios ex diuerſis vxoribus æqualiter hæredes, & inuicem ſubſtituat, vno decedente, non adita hæreditate, ſimul omnes alij admittuntur, tam vtrinque coniuncti, quàm ex altero latere tantum.*

Et eſt communis Dini opin. reprobata.

11 *Pater ſibi priùs debet teſtari, deinde filio impuberi ſubſtituere, in qua pupillari affectio patris inſpicitur, non maior coniunctio naturalis ſed ea, quam ipſe fecit in inſtitutione.*

12 *Doctor quantumcunq. magnæ authoritatis dictum ſuum probare debet, vt ſibi credatur, aliàs ſibi non creditur.*

13 *Opinio Communis non attendenda eſt, niſi ſit fundata in iure Communi, vel ratione.*

14 *Opinio Doctoris reputatur ea, quæ dubium examinando firmatur, & non ea, quæ perfunctorie refertur.*

15 *Filij filiorum non veniunt in ſubſtitutione, licet filij maſculi inſtituti ſic & ſint, cenſeanturque ſubſtituti.*

16 *Subſtitutio recipit interpretationem ab inſtitutione, & ex ea interpretatur, etiam ſi ſubſtitutio ſit facta in codicillis, & inſtitutio in teſtamento: & ſub num. ſeqq.*

17 *Subſtitutio pupillaris ſit altero ex duobus modis: aut nominatim, aut generaliter, hocque modo continetur pupillaris in reciproca, verbis generalibus, ſcilicet, de hocque vide ibidem latiùs.*

Et eſt Communis Opin.

18 *Subſtitutio vna reciproca, reſpiciens plures perſonas inſtitutas & ſubſtitutas, & plures caſus ſubſtitutionum determinabiles, eas determinat vniformiter in caſu vulgaris vel pupillaris, vel aliarum directarum, prout conditio perſonarum tam diſponentium, quàm diſpoſitarum congruat.*

19 *Vna & eadem determinatio, reſpiciens plura determinabilia, determinat, & æqualiter, & vniformiter, quoad ſ. effectum, & eſt hæc Regula.*

Fallit nouem modis, quibus non ſit æqualis determinatio, ibidem.

20 *Primò, vbi vnum ex determinabilibus maiorem fauorem habet, quàm alterum, exemplum ibidem vide.*

21 *Secundo, non ſit æqualis determinatio, vbi ſit diuerſitas rationis vnius caſus determinabilis ab altero determinabili, quod declara, vt ibi.*

22 *Tertiò, quòd non fiat, niſi in vno propriè, in altero impropriè, propter diuerſam naturam rerum & perſonarum, in ratione deductarum: quod declara, vt ibi.*

24 *Quartò, vbi natura determinabilium ad inuicem repugnat vna, æqualis non ſit determinatio.*

25 *Quintò, quando alterum determinabile prouenit ex diſpoſitione neceſſaria, exemplum, vt ibi. & ita declara.*

25 *Sextò, non ſit æqualis determinatio, vbi ex ea induceretur correctio Legis.*

26 *Septimò, vbi ageretur de magno & graui præiudicio vnius, vocati in determinatione, & quomodò, vide ibidem.*

27 *Octauò, ſi æquali determinatione facta, non valet diſpoſitio, quoad omnia determinata, tunc inæqualis accipitur determinatio, vt actus ſuſtineatur, quoad omnia quod declara vt ibi habetur.*

28 *Nono fallit in eo, quod tacitè eſſet intelligendum, ex lege in vno, & in altero non, quod in hoc tacitum ipſum reſtans facit ceſſare æqualem determinationem, vide exemplũ, & declara vt ibi.*

29 *Vna & eadem res, vel diſpoſitio, non debet diuerſo iure cenſeri: regula hæc eſt, & vulgata, quomodo procedat, & intelligatur in inſtitutionibus & ſubſtitutionibus.*

20 *Et vide octo limitationes ad illum, quæ reducuntur, vel ex diuerſo reſpectu.*

Vel ex diuerſis cauſis, & rationibus, & quando procedat d. regula, ibi.

31 *Et vide plura de diuerſitate rationum, per Iaſ.*

Et de diuerſitate perſonarum, locorum, temporum, rerum, ac nominum.

Et de diuerſitate tractatuum, & terminorum.

Et de diuerſitate facti.

Et de diuerſitate locutionis, orationis, & perſonarum: ibidem latè.

SOLVTIO. IX.

1 REciproca † vel breuiloqua ſubſtitutio, ſequitur, & his formulis primùm in teſtamentis appoſita deprehenditur, pluribus hæredib. inſtitutis, quòd ſubſequatur, Quos vel eos inuicem ſubſtituit: vel l. iam hoc iure. §. 1. l. qui plures. l. Lucius. de vulgar. & pupil. Vel ſic: Et eiſdem hæredibus omnes eorum 2
filios maſculos legitimos, & naturales, tam natos, quàm

quàm poſthumos, & deſcendentes ab eis ſibi ipſis inuicem ſubſtituit in ſtirpem, & non in capita, reciprocam iſtam, & ſolam vulgarem continere, deciſiuè reſpondit, Bero. conſilio 65. columna prima, libr. primo. Vel ſic: Cum hoc, quòd vnus ſuccedat alteri, & eorum hæredes maſculi tantum ex ſe legitimè deſcendentes, quòd vulgarem tantùm compræhendat: tradit Iaſ. conſ. 134. lib. 1. vel ſic, Ita quòd alter ſuccedat alteri: Paul. de Caſt. conſ. 441. Viſo puncto. col. 2. in princip. lib. 2. vel moriatur alteri, Capra conſ. 99. num. 2. vel ſic: deueniat de vno in alium: Guido Pap. conſilio 227. numero tertio. Vel ſic: Vnum alteri, & alterum vni teſtator ſubſtituit, Deci. conſilio 465. columna ſecunda, ſub numero nono. Vel ſic: & alter alteri ſuccedat, Zaſ. de ſubſtitut. de breuiloqua ſub numero ſecundo, Vel ſi alia verborum forma facta reperitur ſubſtitutio, per quam mutua deuolutio, & acceptio repetita ſit de vno in alium: quia ſic de vno in alium reperitur ex verbis alijs eam repetionem deſignantibus: vt per Bartol. in dicta. leg. Lucius. numero tertio, quarto, dum, quibus verbis fiat, tradit: cum eo ibi tranſit Alexandr. numero 12. Iaſo. numero nono, Ripa numero 12. 13. Capra conſilio ſeptimo numero 15. plenius Salyc. in leg. in teſtamento: numero 13. 14. 15. C. de teſtamen. milit. Angel. tracta. de teſta. Gloſſ. 83. in princip. & poteſt eſſe reciproca ſine alia adiectione, Inuicem. vt quando teſtator plures hæredes inſtituit, & ſubſtituit, quòd inter iſtos intelligatur adeſſe reciproca ſubſtitutio: per l. cum in teſtamento. §. hæc verba. ff. de hæred. inſtit. firmant Baldus & Alber. in dicta. leg. iam hoc iure. §. fin. columna fin. verſi. item quæro. & ibi Angel. ſequitur, referendo Capra tracta. de reg. & commun. opin. tract. ſubſtitutionum, ad quartam ſpeciem, videlicet reciprocam, ſub numero 10. verſic. Imò plus. & Lanfran. de Oriano in l. Centurio. numero 26. verſi. tertiò ſit. de vulgar. & pupill. vbi & nu. 27. plenè tractat materiam reciprocæ per 16. concluſiones, complectentes omnia, quæ per Bartol. & ali. habentur in dict. leg. Lucius. in d. l. in teſtamento. C. de teſta. mili. in d. l. iam hoc iure vt quando teſtator vnum alteri ſubſtituit: Capra conſil. 50. num. 2. vt etiam huius reciprocę perquirendo de vulgari ſupra memini in ſpecie vulgaris. verſic. tertius principalis, vbi plura de reciproca habentur.

2 Hæc autem † reciproca, dum abſque aliqua conditione vel mortis hæredum, vel aliquo temporis tractu, in futurum facta ſit. ſub ea cognoſcere poſsimus præmiſſas directas ſubſtitutiones, & vulgarem, & pupillarem, & exemplariam comprehendi, & militarem ſecundum qualitatem teſtantium & hæredum inſtitutorum, & ſecundum contingentiam caſuum, & prouiſionem portionum diſtributarum.

Cum enim facta eſſet reciproca mortis inſtitutorum conditione inſerta, vel aliquo temporis tractu, fideicomiſſariam etiam contineret: Grat. conſ. 8. in fin. & conſ. 9. ſequen. num. 21. lib. 2. Nat. conſ. 551. num. 1. cuius commixtio hic cum directis congrua non videtur, ſed de eo commodiùs & pleniùs in ſequen. interpr. de fideicommiſsis dicendum reſeruamus.

Secundum ergo qualitatem teſtantium, & hæredum inſtitutorum circa reciprocam facimus interpretationem, quòd ſi teſtator extraneus ſit, reciproca in ſolam vulgarem vertitur: dicta leg. iam hoc iure in prin. Aret. conſil. 37. colum. tertia, ſub verſi. venio ad quintum. & Couar. in cap. Raynutius. ſuo §. ſeptimo, numero 3. de teſta. & quòd teſtator ſit pater, tamen ceſſantibus requiſitis ad pupillarem directa vulgaris tantum continetur: Bart. in l. 2. C. de impub. & ali. ſubſt. eſſe Com. Opin. comprobat Crot. conſil. 2. nu. 8. Pau. Leo. de reciproca num. 14. Gualden. de arte teſtan. tit. 5. cau. 29. & non fideicommiſſaria: Commun. etiam eſt Opinio defenſa per Vaſq. Hiſpa. tract. de ſucceſ. progr. libro 2. §. 11. numero 9. Si quoque teſtator ſit pater, & hæredes plures inſtituti ſint filij in poteſtate exiſtentes, & impuberes omnes, tempore conditi teſtamenti, etiam quod vnus, viuente teſtatore, efficiatur pubes vulgaris pariter, & pupillaris continetur dic. leg. iam hoc iure. §. 1. Bart. in d. l. Lucius. ſub num. 9. ibi Alexan. nume. 14. ad fin. eſt Commun. & vera Opin. Iaſ. ibi ſub num. 15. 16. Cap. d. 4. ſpecie nũ. 41. 24. ſtante æqualitate hæredum à principio, & ſi deficiat, durat tamen voluntas teſtatoris: Lanfran. de Ori. d. l. centurio. ſub num. 27. verſ. 4. concluſio. ſic omnes ſequuntur, dicit Rip. d. l. Lucius. nu. 25. Secùs diceretur, ſi inter impuberes inſtitutos adeſſet vnius maior, quia ob eorum inęqualitatem ſola vulgaris vigeret: Bart. & communiter alios ſic tenere dicit ibidem Ripa nume. 22. & Iaſ. num. 14. & Capra in d. 4. ſpecie de reciproca, ſub num. 15. Gualden. d. tit. 5. de ſubſtit. cau. 7. per d. l. in teſtamento. in prin. vulgaris tamen iſto caſu contineret tacitam pupillarem, non operantem contra matrem: Ang. conſ. 151. Dictus punctus. ad fin. ſed improbat Rip. in d. l. Lucius. ſub nu. 18. ob inæqualitatem inter ſubſtitutos, ſentit Paul. Leo. de reciproca. num. 84. tamen ad dictum Angeli adeſt deciſio Guil. de Cun. menti tenenda, & notabilis, ſecundum Alexand. in d. l. iam hoc iure. ſub numero 7. idem dicendum eſt, ſi adeſſet extraneus cum filijs impuberibus inuicem inſtitutis, & ſubſtitutis, quòd inter impuberes non ſit pupillaris, ſed ſola vulgaris, propter admixtionem extranei, cui ſola vulgaris, conuenit: & ita ratio paritatis dictat, reiecta opin. Bald. & ſequa. relatorum per Ripam dict. l. Lucius. num. 24. ſequendo Salyc. Roman. & Imol. in locis per Alexan. citatis, is pro veriori opin. ibidem tenet ſub num. 14. & Iaſ. num 14. idem probat Capra dict. 4. ſpecie ſubſtitut. reciproc. ſub num. 16. & ab hac opin. magis communi puto non recedendum.

3 Et ſi † parens habeat filios furioſos, & eos hæredes inſtituat, & inuicem ſubſtituat, ex hac ſubſtitutione reciproca interpretari, & contineri vulgarem, & exemplariam inter iſtos inſtitutos: & ſubſtitutos, probat Bart. in d. l. Lucius. colum. pen. num. 16. & Ripa ibi nu. 34. dicit Bart. bene loqui, & ſimpliciter cum eo tranſit. ſed mihi videtur, hanc reciprocam ſubſtitutionem pati difficultatem: quia vnus filius furioſus non debet ſubſtitui alteri filio furioſo: à contrario ſenſu probare videtur text. in l. humanitatis. C. de impub. & ali. ſubſtit. ibi: nullus verò eorum ſaperet. & ibi. ſi verò etiam alij liberi teſtatori, vel teſtatrici ſint ſapientes, &c. & ibi Deci. num. 8. in 5. not. excludi notat filios, ab vniuerſali ſubſtitutione, qui ſunt mentecapti: Reſpondeo, filios mentecaptos excludi à ſubſtitutione vniuerſali, eò quòd non ſunt neceſſariò ſubſtituendi, vt ibi Ang. dicit ſupra fin. ſed poſſent ſubſtitui. ſi teſtator vellet, cum in eius poſitum ſit voluntatem ſubſtituendi quos voluerit alteri filio mentecapto: vt ibi text. dicit circa med. ita difficultas iſta ceſſat, ob quam forſan dubitat, & vlteriori tractatu indignam reputat, Lancel. Poli. de ſubſtitu. de reciproca. colum. fin num. 9.

4 Item ſi † teſtator ſit miles, & inſtitutis filio pupillo, & extraneo. vel filijs, vno pupillo, & altero maiore, eos inuicem ſubſtituat, matre pupilli exiſtente vxore teſtatoris, decedat pupillus, an ſubſtitutus excluſa matre ſuccedat ex directa pupillari, vel militari reciproca? Text. in d. l. teſtamento. in fin. C. de teſta. mil. determinat ſecundum id, quod probabitur, ſenſiſſe teſtatorem: vis eſt in probatione voluntatis teſtatoris, quòd
5 ex eo prouenit: quia, licet † miles poſsit teſtando ſubſtituere directò, etiam extraneis, & maiorib. l. milites &. l. fratrem. §. pen. l. miles ita §. 1. ff. de teſtam. mil. l. centu. de vul. in hoc non præſumitur fuiſſe, ſed vſum fuiſſe

iure communi: l. quanquam. C. de teſta. mil. poſt alios not. Dec. in d. l. teſtamento. num. 2. in vlti. not. Pau. Leo. de reciproca. num. 37. & Caſtr. conſil. 172. dubium facit. ſub num. 4. li. primo. ita reciproca, vel breuiloqua, ea non comprehendit, quæ veniunt ex priuilegio ſpeciali: ſic Bart. intelligit illum tex. in teſtamento. verſ. ſed ad iſtud. iſta eſt præſumptio, & ob imparitatem perſonarum, quòd transfertur in ſubſtitutum onus probandi voluntatem teſtatoris, vt ibi Gloſ. Bald. ſub num. 3. & doct. Quæ quidem probatur, ſi apparet facta ſubſtitutio per verba directa, ſecundum earum naturam, denotantia priuilegium, quo tunc miles teſtator videtur vti probat, Dec. in d. l. in teſtamento. num. 1. verſ. & ad declarationem. ideo talis ſubſtitutio directa, & pupillaris valet contra matrem: Bar. ibidem ad fin. Roman. ſub num. 10. verſic. quia aut referimus: reſultat enim pupillaris in perſona pupilli ex eo, quòd probatur militaris facta in perſona maioris: vt declarant ibi Roman. colum. 5. verſ. vnde hoc. idem Dec. colum. 10. verſ. concludendo tamen. & ſi per teſtes probaretur inſpici debet diſtinguendo. aut teſtes deponunt de ſpecie directæ ſubſtitutionis: aut de nulla eius ſpecie: quod proſequitur, & declarat ibi Salyc. colum. 5. verſic. ſed tunc quæro.

6 In ſumma: † Vbi reciproca, vel breuiloqua ſubſtitutio inter pares perſonas facta eſt, eam directam ſubſtitutionem continere interpretatur, quæ perſonis ipſis conuenit, ſi omnes pupilli à patre inſtituti, & ſubſtituti ſunt, vulgaris & pupillaris dignoſcuntur, & expreſsè verbis generalibus, quæ matrem pupilli excludunt, d. l. Lucius. & ibi Bart. nu. 7. Iaſ. n. 13. Pau. Leo. de recipro. num. 55. 56. Capra d. 4. ſpecie de recipro. num. 35. vbi commun. atteſtatur. Si omnes furioſi ſunt, exemplaris eſt Bart. d. l. Lucius. nu. 16. Si teſtator ſit miles, & plures directo ſubſtituit, & iure communi non valeat, eſt directa militaris: d. l. centurio. Pau. Leo. de recip. nu. 27. & ſeq. Si diſpares ſint inſtituti, & ſubſtituti pupilli & puberes, vel extranei, ſola vulgaris eſt: d. l. iam hoc iure. l. 2. C. de impub. & Ang. conſil. 151. in princ. & Bald. in d. l. iam hoc iure. §. fin. verſ. nota hic ex coniunctione proprie notat, quòd omnis ſubſtitutio eo modo debet interpretari, quòd poſsit congrue perſonis, à quib. fit, & perſonis, quibus fit, per illum text. & not. in l. verbis ciuilibus. eo. & propter rationem: cap. ſi pater. de teſta. in 6. & plenè Odd. Peruſ. de compend. in prælud. part. 6. in quæſt. 5. verſ. pro quo. Vbi autem diſparitas eſt, vel perſonarum, vel portionum in reciproca, quandoque directa pupillaris, exemplaria, vel militaris paſsiuè conuenit, quibus poteſt conuenire ex voluntate, teſtatoris, & prout teſtator voluiſſe deprehenditur. Voluiſſe enim conſtare poteſt, quando in teſtamento inſerta legitur clauſula per Notarios apponi ſolita, Vulgariter, pupillariter, &c. per quam teſtator ſe velle oſtendit, quòd duobus impuberibus inſtitutis. & inuicem ſubſtitutis, vno legitimo, & naturali, altero naturali, quo poſtmodum legitimato, pupillaris inter eos viget ex reciproca, ex ſententia Bald. Ang. Salyc. Roman. & Imol. tradit Alexand. in dicta. l. Lucius. ſub num. 16. & Capra in d. 4. ſpecie recipro. ad fin. Aut quando etiam ſine dicta clauſula, Pupillariter, teſtator in continenti poſt factum teſtamentũ legitimaſſet filium naturalem, præſumeretur ex tali actu, in continenti facto, pupillarem velle comprehendere, & hunc legitimatum, per ea, quæ in ſimili ſcribit Pau. Leo. de recipro. nu. 86. Idem dicendum eſt, ſi in teſtamento eſſet appoſita conditio, Si, vel, Quando talis naturalis legitimabitur, quoniam ſicut inſtitutio conditionalis hoc modo facta valet per deciſ. plures à me allega. ſupra eo lib. interpr. 1. dubit. 4. ſolut. 2. verſ. reperitur hæres. ita valere debet ſubſtitutio qualiſcunque eſſe poſsit. Nec ratio diuerſitatis reddi poteſt, lib. 4. §. 1. in fi. cum ibi ſign. in Gloſſ. ff. de iniu. rupt. teſta. & text. in l. qui liberis. in princip. de vulgar. & pupill.

Rurſus per expreſsionem clauſulæ, Vulgariter, pupillariter, &c. vbicunque inter ſubſtitutos reciprocè pupillus pro alijs etiam non pupillis, & extraneis ſubſtitutis, locum habet pupillaris ſubſtitutio, vt latè demonſtratur ſupra ea dubit. in tertio modo cognoſcendi vulgarem. verſ. alius quidem. per Anch. conſi. 71. in fin. & Cuma. conſ. 16. & Gualden de arte teſtan. tit. 5. cau. 7. num. 2. Idem, ſi alio modo appareat facta mentio de pupillo vel pupillaris ætatis, vt etiam ſupra ea dubit. de pupillari cognoſcenda oſtendi in verſic. ſi quidem in ſubſtitutione. per Caſtr. conſil. 18. Si bene. lib. ſecundo eadem ratione dicendum eſt, conſtare de voluntate teſtatoris in reciproca contineri exemplariam, ſi mentio facta fuerit de furore, & defectu intellectus filij inſtituti, & Capra d. 4. ſpecie reciprocę. ſub num. 18. ver. quod verum eſt.

Idem dicitur conſtare de voluntate teſtatoris, ſi præcedente inſtitutione directa, ſubſtituendo reciprocè, dixerit, Succedat in hæreditate prædicta, quòd ſubſtitutio conueniens perſonis in ſubſtitutione ipſa diſcretis, eſt directa pupillaris, ſentit Bald. conſil. 38. Super primo puncto. ſupra fin. lib. 2. Diceretur etiam conſtare de voluntate teſtatoris in reciproca continendi pupillarem per clauſulam, omni modo meliori. Cur. Iun. conſil. 114. ſub num. 2. vt per hanc clauſulam, Et omni iure, &c. induci reciprocam, tradit Cephal. conſil. 88. num. 38. diceretur etiam conſtare de voluntate teſtatoris, ſi dicat, Alter alteri ſuccedat, ſine diminutione: Ioan. de Ana. conſ. 89. Viſis, quæ in facto. ad fin. ſeq. Gualden. de arte teſtan. tit. 5. cau. 7. in fin.

7 Portiones † item quales, & quantas quis comprehenſus in inſtitutione habet, tales capit veniens ex reciproca: l. cohæredi. §. 1. & l. ſi in teſtamento. & l. ſi plures. de vulg. & l. prima. C. de impub. & vtrobiq; Doct. tradunt poſt gloſ. Ant. Gomez. ſuo Comment: Iur tom. 1. cap. 5. de ſubſti. fideicommiſ. ſub nu. 24. verſ. infero vndecimò, niſi in ſubſtitut. ſit vocatus nomine proprio, vel æqualiter onus aliquod cum alijs ſubſtitutis pręſtare iuſſus ſit, quia virilem portionem conſequi deberet, vt dictum eſt ſupra inter pr. præceden. dubit. 5. ſolut. 1. et Cap. d. 4. ſpecie nu. 37. & Ang. Aret. tract. de teſta. in gloſ. 83. ad fin. Hoc autem caſu diuerſarum portionum inſtitutorum non impeditur pupillaris contineri in reciproca. Comenſ. cum Bar. & bene Rip. in d. l. Lucius nu. 35. At vbi inſtitutiones præcedentes ſunt diuerſæ reſpectu certæ rei, & reſpectu vniuerſi, reciproca generalis ſubſequens non comprehendit inſtitutos in re certa,

8 cum inſtitutis vniuerſaliter: † vt quando teſtator filias inſtituit in quantitatibus certis, & filios maſculos inſtituit hæredes vniuerſales, & poſtea omnes ſuos filios inuicem ſubſtituit: hæc ſubſtitutio filias vti legatarias, & nullam habentes potionem non continet, ſecundum Commun. Opin. Ripa ibidem num. 36. Pau. Leo. de recipro. nume. 92. & ſequent. Calca. conſil. 48. colum. 3. numero 7. 8. Socin. conſ. 49. colum. 4. ſub verſic. ſextò hæc concluſio. libr. primo, & conſ. 14. in prin. lib. 4. ſed maſculi inter eos cenſentur ſubſtituti, & vltimę fœminæ decedenti, & fœminæ inter eas dicuntur ſubſtitutæ, & vltimo maſculo decedenti: Capra d. 4. ſpecie recipro. num. 28. 29. Ang. Aret. tract. de teſta. in gloſ. 83. colum. penul. nu. 9. Vbi ſubiungit, & omnes probant, quòd ſi fœmina ſic in re certa inſtituta ſit, maſculus vniuerſaliter inſtitutus ſit vnus, huiuſmodi reciproca ſubſtitutio inter duos facta, tunc neceſſariò inuitat & continet ipſam fœminam, arg. l. fi. ff. ad Trebel. & ibi Bar. Capra dicta l. num. 28. Caſtr. Imol. & Alexan. in d. l. cohæredi. §. qui diſcretas. cum plurib. de interpretatione

ex ratione

ex ratione recti ſermonis facienda alleg. à me ſupra lib.
2. interpr. 3. dubit. 1. ſolu. 2. idem ſi ſunt duo maſculi in-
ſtituti, & fœmina vna, vel plures ſint inſtitutæ in re-
bus certis, & dicatur, Si vnus filius meus deceſſerit ſine
filijs, eius portio deueniat ad ſuperſtites, vel ad ſuper-
ſtit. abbreuiatæ tunc etiam filiæ comprehenduntur in
tali reciproca dicta ratione recti ſermonis, ponit & Lan-
fran. de Oria. in d. l. centurio. ſub nume. 27. in 13. conclu-
ſi. licet hæc ſint de compendioſa, & etiam fideicom-
miſſaria: Alexan. conſi. 43. in princ. lib. ſecundo, Ruin.
conſili. 148. ad numerũ nonum, lib. ſecundo, de qua
infra.

9 Diuerſitas † etiam coniunctionis ſanguinis inſtitu-
torum, & ſubſtitutorum, non impedit has directas, &
10 vulgarem, & pupillarem † licet de vulgari ſit indubia
Commun. Opin. Doct. vt ſi quis habens duos filios ex
prima vxore, & duos ex ſecunda, eos æqualiter hære-
des inſtituat, & eos inuicem ſubſtituat, vno decedente,
non adita hæreditate, alij vtrinque coniuncti cum con-
iuncto ex vno latere, & ſimul omnes admittuntur ex
vulgari: reprobata opin. Dini. ſic eſt commun. Opini.
Doct. concord. alleg. & atteſta. à Iaſ. in d. l. Lucius. col.
pen. num. 31. à Ripa num. 47. Capra. in d. 4. ſpecie, num.
36. Sed dubium eſt de pupillari: quia Bart. in l. re con-
iuncti. in 3. quæſt. 5. quæſt. princip. nume. 62. in fin. de
legat. 3. ſuſtituendo Opin. Din. dicit, in pupillari vtrin-
que coniunctum in materia reciprocæ ſuccedere pu-
pillo aliud non allegat, niſi, quòd in huiuſmodi ſucceſ-
ſione frater vtrinque coniunctus eſt plus coniunctus,
ſimpliciter ſequitur Gualden. de arte teſtan. tit. 5. cau.
21. ſub nume. 2. conando reſpondere rationibus Aret.
contrarium tenentis in d. l. Lucius. ſequitur Ruin. con-
ſili. 165. colum. 3. num. 6. lib. ſecundo. Contraria tamen
opi. tenenda eſt, quòd omnes filij diuerſarum vxorum,
ex reciproca continente pupillarem, ſuccedant pupillo
decedenti, ſicut omnes ſunt inſtitũti: & inuicem ſub-
11 ſtituti à communi patre † & affectio patris inſpicitur in
interpretanda pupillari, & ſicut omnes ſimul vocan-
tur ex vulgari: ita ſequendo Aret. Iaſ. in d. l. Lucius. &
Crot. in d. l. re coniuncti. ſub nume. 136. & eſſe de men-
te Bart. & aliorum, probat Ripa in d. l. Lucius. ad fin. &
eſt de mente Bald. nume. 10. in quæſt. & Salyc. nume. 21.
in quæſt. 10. in d. l. in teſtamento. C. de teſta. mil. non
attendendo maiorem coniunctionem naturalem inter
eos, ſed eam, quam teſtator fecit in inſtitutione, quã pro
priè pater teſtando ſibi priùs facere debet, deinde ſub-
ſtituere filio: l. 2. §. prius. de vulg. vnde quantum ha-
bet inſtitutus de paterna hæreditate, tantum habet
inſtitutus de pupillari in eadem facti ſpecie per text.
ibi, probant Bad. l & alij, ſi in teſtamento, ita verior, &
magis commun. eſt hæc opin. Odd. Peruſ. de compend.
in prælud. in partitio 6. in quæſtio 5. verſic. limitatur
tertio.

Nec quem deterreat authoritas Bart. quam magnam
ad intellectum formatæ quæſtionis dicit Iaſ. in d. l. Lu-
12 cius in fin. quia ad hoc nullam legem allegat: ideo † ei
quantocunque magno, ſuum dictum per legem non
probanti credi, & ſtari non debet: repeto alleg. ſupra in
proœmio. verſic. poſtquàm neceſſarium, ſcilicet c. ego
ſolus. 9. di. l. illam. C. de collati. Archi. in c. nolite. in 2.
10. q. 3. Iaſ. conſi. 39. colum. penult. lib. 3. Deci. in c. 1 nu.
40. 41. de poſtu. præla. Gram. not. 11. num. 12. & ſequen.
13 † Communi Opin. non fundatæ, in iure vel ratione,
ſicut & doctori, nihil alleganti, ſtari non debet: Roch. de
Cur. tract. de iure patr. verſ. competens alicui. colum.
fin. ver. 67. ſed magis credi debet eidem Bart. in d. l. Lu-
cius. colum. fin. vbi bene examinat materiam, & repro-
bat Din. per iura & rationes etiam conuenientes pupil-
lari, quàm ei, quod potius perfunctoriè tangit in d. l. re
14 coniuncti. num. 62. in fin † cum opin. doct. debeat repu-
tari & teneri ea, quæ dubium examinando firmatur, &
non eo, quæ perfunctoriè refertur: Angel. in l. ſi poſſeſ-
ſor. §. ait ſenatus. ff. de peti. hæred. Fulgo. conſi. 102. præ-
ſuppoſito. colum. pen. verſic. illa enim gloſſ. ſola autem
ratio alleg. per Bart. in dict. l. re coniuncti. quia vtrinq;
coniunctus, eſt plus coniunctus, nihil eſt in materia te-
ſtati, prout eſt pupillaris, per quam ſucceditur pupillo
ex teſtamento ſibi per matrem confecto. d. l. 2. de vulg.
& l. ſi filius, qui patri. eo. & ibi Bart. & alij in princ. in-
ſtit. de pupil. & l. ſi pupillus, in princ. de acq. hæred. di-
ctum eſt ſupra de pupillari, nam quoad vocatos in inſti-
tutione, & reciproca ſubſtitutione pupillari ſufficit fi-
lijs etiam diuerſarum vxorum eſſe eiuſdem conditio-
nis, ſcilicet impuberes, & in poteſtate pr̄is teſtantis. l. 2.
& ibi gloſſ. & doct. C. de impub. ſic eos æqualiter actiuè
& paſsiuè capit reciproca pupillaris: l. iam hoc iure. §.
primo, de vulg. exinde vtrinq; coniunctus pupilli dece-
dentis ſe læſum dicere non poteſt, per ſcripta à Curt.
Iun. conſi. 22. nume. 14. & Bello. conſi. 41. in fi. & Sapia
in d. l. 2. num. 18. & tunc ergo qualitas hæc comprehen-
ſionis, & vocationis in pupillari, faciente teſtamentum
pupilli, præualet & ſuperat, & penitus ſilere facit qua-
litatem illam, quam haberet alius vtrinq; coniunctus
ex prælatione ad cauſam inteſtati: arg. l. ſi teſtamento.
C. de impub. & l. Papin. §. nec impuberis. ff. de inoffi.
teſtam. & per l. quamdiu. la prima. de acq. hæred. & per
alias rationes, adductas à Ripa in d. l. Lucius. in fin. &
in d. l. re coniuncti. nume. 215. 216. vbi etiam hæc magis
Commun. atteſtata eſt, & ſequitur eam. Cum. d. conſi.
16. Ioannes ꝑ. Vitalis cum quo alias tranſit Iaſ. in d. l. iam
hoc iure. ſub nume. 9. vbi in ſubſtitutione facta ſit men-
tio pupillaris ætatis, in qua quidem inſpicitur, ſi ſubſti-
tuti ſuperſtites ſint, ex inſtitutis, etiam quòd vnus ſit
frater, & alter patruus pupilli defuncti, & ſic ei diuerſæ
coniunctiones: vt firmat Pau. de Caſtr. conſi. 18. Si bene.
in princ. lib. 2.

Hanc quoque ſententiam, ſimiles ambiguas circa
ſubſtitutiones propoſitam, interpretationis præſertim
declaratiuæ, vltimarum voluntatum materiam proſe-
quendo, comprobo, ex illa communi regula, quòd du-
bium aliquod, tam circa res, quàm perſonas in ſubſtitu-
tione, vt l. 1. C. de impub. & al. ſubſtit. & ibi Bart. dicit,
& hoc ex interpretatione declaratiua, quia ſic teſtator
ſenſit: idem Salyc. not. in princ. Fulg. & Iaſ. in princ. &
Dec. ſub num. 2. quòd id ex præcedentibus colligitur.
arg. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de leg. 1. num. 1. aſsignat ra-
tionem. quia illam affectionem, quam habuit teſtator in
15 inſtitutione, pariter habuit in ſubſtitutione, † vt de filijs
maſculis magis dilectus in inſtitutione, ſic & in ſubſtitu-
tione, Bart. in locis per eum ibi alleg. & Socin. conſ. 49.
colum quarta, verſic. ſextò. lib. primo, & conſil. quin-
to, in primo, colum. fin. verſic. primo, quia, & conſili.
14. in princ. & in l. ſi is, qui ducenta. §. fi. in 5. not. num. 4.
de reb. dubijs. & Pariſ. conſil. 61. col. fin. num. 46. lib. 2.
& de filijs dilectis in inſtitutione, idem in ſubſtitutio-
ne, in qua non veniant filij filiorum: Corn. conſ. 182. col.
3. lib. 2. & Curt. Iun. conſi. 22. colum. 4. ſub nume. 8. &
de filijs inſtitutis in vna dimidia ſubſtitutis in eadem
dimidia præferendus alijs Dec. conſi. 186. col. pen. verſ.
& in præſenti. Iaſ. conſi. 143. colu. pen. verſ. quarto, quia
libr. 4. vbi de ſubſtitutis inuicem, de filijs inſtitutis, &
ſubſtitutis, quòd in ſubſtitutione non veniant nepo-
16 tes. Corn. conſi. 290. colum. penult. lib. 4. † Subſtitu-
tio etiam fideicommiſſaria, facta in codicillis, interpre-
tationem recipit ab inſtitutione, facta in teſtamento:
Alex. conſi. 204. Perſpectis, colum. pen. num. 1. lib. 6. De
bonis omnibus teſtatoris, contentis in inſtitutione, in-
terpretatur facta ſubſtitutio. Dec. conſ. 371. colu. 2. ver.
ſed tamen. Alexand. conſi. 252. col. fin. ſub nume. 4. vbi-
que etiam ſubſtitutio comprehendat vlterius, & bona

prælegata illi filio, cui facta ſit ſubſtitutio, idem conſili.
25. colum. fin. verſic. ſecundo reſpondeo. lib. 1. Secùs eſt
de legatis, factis alijs, non comprehenſis in inſtitutio-
ne, ſecundum quam regulariter intelligi debet ſubſti-
tutio. Afflict. in deciſ. 38. ſub num. 5. per d. l. 1. & l. ſi plu-
res, de vulg.

Iſtam igitur regulam de interpretanda ſubſtitutio-
17 ne, ſic applico ad ſolutionem prædictæ quæſtionis † Fit
enim ſubſtitutio pupillaris altero ex duobus modis,
aut nominatim, vt ſubſtituo Titium, aut generaliter:
vt, Quiſquis mihi erit hæres, ſit hæres filio meo, ita tex.
eſt in §. ſubſtituitur, de pupil. hoc autem ſecundo mo-
do generaliter dicitur contineri pupillaris in recipro-
ca, verbis ſcilicet generalibus: Bart. in dicta l. Lucius.
colum. ſecunda, num. 7. Iaſ. colum. 4. num. 13. vbi ſic vê-
ra & commu. opin. Pau. Leon. de recipro. num. 56. Alex.
in dicta l. iam hoc iure. colum. tertia, in fin. probat text.
in l. cohæredi. §. qui patrem. & ibi Iaſ. in 4 not. ſub § qui
diſcretas. de vulg. & Capra. in dict. 4. ſpecie reciprocæ.
nume. 35. Quæ quidem generalitas ſubſtitutionis de-
claratur ex inſtitutione, per dictam regulam, qui omnes
inſtituti impuberes ſunt filij teſtatoris etiam ex diuer-
ſis vxoribus, ideo ſubſtituti inuicem admitti debent,
ad ſubſtitutionem ſinguli, qui & inſtituti ſunt hæredes.
dicto §. ſubſtituitur. & l. qui plures. de vulg. quia pares
in inſtitutione, ſunt pares in ſubſtitutione, licet non
ſint pares in agnatione, dicit Bald. in dicta l. prima, in
fin. C. de impub. à contrario ſenſu: Si pater, & filius
non eſſent inuicem ſubſtituti, inſtituti cum alijs, & in-
uicem ſubſtituti comprehenderentur in ſubſtitutione
ipſa, non inſpecta coniunctione naturæ, ſed ea, quæ
procedit ex diſpoſitione teſtatoris, per text. in dicta l.
cohæredi. §. qui patrem, vt ibi adducit Imo. in §. qui di-
ſcretas. de vulgar. & pupil. & ibi Caſtr. in ſpecie prædi-
ctæ quæſtionis, ſimpliciter ſequitur Bartol. in dicta l.
Lucius. in penult. quæſt. comprobat Aret. in dicto. §.
qui diſcretas, & Imolam ipſe Aret. ſequitur in dicto §.
qui patrem. colum. fina. & quòd ſic Bald. etiam hunc
text. intelligit ibi, & ſimpliciter communem, atteſtan-
do ſic tenet Capra. d. 4. ſpecie recipro. nume. 36. Ius de-
nique ſubſtitutionis regulatur ab inſtitutione, vt quan
tum quis de iure poteſt capere ex inſtitutione, tantum
capiat ex ſubſtitutione, exemplum ponit in filio natu-
rali, capace duarum vnciarum, quòd inſtitutus, & ſub-
ſtitutus plus cum effectu non capiat, & pro not. tradit
Bald. in l. ſi in teſtamento, de vulgar. & pupill. & inſti-
tutio dat intellectum, & interpretationem ad ſubſti-
tutionem. Alexand. conſil. 24. Redeundo. libr. tertio.
Deci. conſili. 304. colum. prima, num. 3. conſil. 412. col.
1. ſub num. 1.

Alia vulgaris regula dictam ſententiam, & cætera
contenta in reciproca confirmat, & ex ipſa reciproca
infertur, quòd vna determinatio ſequens, & reſpici-
ens plura determinabilia debet pariter ea determina-
18 re. † & vna ſubſtitutio reciproca reſpiciens plures per-
ſonas inſtitutas, & ſubſtitutas, & plures caſus ſubſtitu-
tionum determinabiles, determinat eas vniformiter
in caſu vulgaris, vel pupillaris, vel aliarum directa-
rum, prout perſonarum conditio, tam diſponentium,
quàm diſpoſitarum congruit, dicta l. iam hoc iure. §. ſe-
cundo, & ibi not. Barto. Caſtr. in 3. not. numero ſexto,
colum. tertia nume. decimo, Imol. nume. quarto, Alex-
andr. colum. tertia, nume. quinto, Aret. in 5. not. Iaſ. in
6. nume. decimo, & l. quamuis. C. de impub. & l. in te-
ſtamento. C. de teſtam. mili. ibi Alexan. colum. prima,
numero ſecundo, Deci. colum. 4. nume. 8. & l. ſi lega-
tarius. §. fin. ibi Bartol. not. de legat. tertio, Caſtr. in d.
4. not. aſſignat rationem: quia vna & eadem res non
debet diuerſo iure cenſeri, per l. eum, qui ædes. ff. de vſu
cap. l. prima. ff. de reg. permu. l. prima. §. primo, ſi quis
teſtamento lib. eſſe ius. ſu. l. ius noſtrum. de reg. iur. c.
cum in tua. de deci. cap. quia de priuilegi. cap. cognoui-
mus. 12. quæſt. 2. Quoniam regula ipſa, & dictum hoc,
vna & eadem res, &c. in omni materia, & frequenter al-
legari contingunt: ſuper his ideo dicam, quòd mihi ſuc-
currit. Non omittam primùm recordari notabilem re-
19 gulam, † quòd licet vna determinatio reſpiciens plura
determinabilia, non conueniat, niſi vni ex determi-
nabilibus, tamen quoad effectum, determinat omnia,
per caſum l. mulieri & Titio, de condit. & demonſtr. &
ibi Cuma. & Socin. in 3. not. pro notabili regula ſequi-
tur Iaſ. conſi. ſeptugeſimonono, col. fi. verſi. S. lib. 3.

Regula illa, quòd vna determinatio, &c. recipit ali-
quas limitationes, vel fallentias, traditas per Alexand.
& Iaſ. in dicta l. iam hoc iure. qui quidem ponunt, & ego
addam, quòd primo fallit, vbi vnum ex determinabi-
libus maiorem fauorem habeat, quàm alterum, in illo
maiorem fauorem habente effectum ſortitur diſpoſi-
tio, & † in altero ceſſat, dant exemplum in legato, liber-
20 tatis & fundi facto ſeruo, ſi hæres peruenerit ad 30. an-
nos, quo priùs defuncto, debetur legatum libertis eius
fauore, & non fundi, per l. ſi ita ſcriptum. ff. de mann.
teſta. per quam ibi Benedic. de Plumbi. dicit limitari
dict. reg. dictæ l. quamuis. & ſimil. & per ſimul. concord.
l. ſi ſeruus liber. de ſtatu. liber. vt Iaſ. in dicta l. iam hoc
iure. numero ſecundo, allegando Alexand. in dicta l. in
teſtamento. & in conſil. 97. vel conſil. 50. colum. ſecun-
da, lib. 4. dicit, ſe tenere dictam limitationem, quam &
probat Rolan. à Val. conſil. 74. nume. 14. lib. ſecundo,
allegando Ruin. in tribus conſi. eandem vltra eum te-
net Socin. conſil. 291. colum. 7. verſic. reſpondetur eti-
am clarè. lib. ſecundo, & conſil. 5. colum. fina. numero
17. libr. 4. & Alexand. conſil. 158. lib. 6. Aduerte, exem-
plum ponunt. doct. huius fallentiæ in legato libertatis
quòd raro, vel nunquam legitur in teſtamentis no-
ſtri temporis, vt etiam atteſtatur Hier. Cagn. in leg. Pa-
pin. §. quarta. in prin. ff. de inoſ. teſtam. Sed in legato ad
pias cauſas, quod frequenter in teſtamentis inuenitur
ſcriptum, poſſet extendi & exemplificari iſta fallentia,
cum legatum libertatis cenſeatur relictum ad pias cau-
ſas. & doct. vbique tradant, diſpoſita in libertate locum
in relictis ad pias cauſas: Barto. in l. penult. & ibi in apo-
ſtil. per Alexandr. ff. de his, quæ in teſta. delen. idem.
Alexand. conſi. 76. colum. fin. ſub num. 14. libr. tertio,
cum concordant. cumul. à Tiraquel. tract. de priui. piæ
cau. in præfati. ver. item legatum libertatis. fol. 15. & in
9. priui. verſic. nec obſtat. in 47. priui. in 59. & alibi ita
& fauore piæ cauſæ debere fieri inæqualem determina-
tionem: ſentit Ruin. conſili. tertio, colum. penult. nu-
me. 22. libr. ſecundo, dum priuilegiatus non expertur
contra priuilegiatum, potentiori, & fauorabiliori pri-
uilegio, & in ſpecie dicta l. ſi ita ſcriptum, & dictam l.
ſi ita ſcriptum, & dictam l. ſi ſeruus liber. ad relicta ad
pias cauſas ita extendit Nicol. Euerar. in locis legal. in
loco vegeſimotertio, à libert. ad piam cauſam, verſicu.
ſeptimo. faciunt ſcripta per Tiraqu. d. tract. in priuileg.
57. 62. 75. & eſt not. extenſio ſæpè in practica contingi-
bilis.

Secundo † fallit, quòd æqualis determinatio non
21 fit, vbi ſit diuerſitas rationis vnius caſus determinabi-
lis ab altero determinabili, Angel. in §. hinc nobis. in
fin. in auc. de hæred. & Falcid. Imol. in l. Caius. colum.
ſecunda, numero ſeptimo, Pariſ. conſili. 73. colum. pe-
nulti. nume. 49. libr. tertio Ruin. conſi. 169. colum. pe-
nult. verſic. reſpondetur & tertio. lib. ſecundo, Rolan.
à Val. dict. conſil. 74. nume. 13. libr. ſecundo. Dec. con-
ſili. 183. colum. 4. ad fin. verſic. ſed in veritate. Iaſ. con-
ſili. 127. ad fin. lib. primo, Socin. conſi. 291. colum. 7.
verſic. ſed præmiſſis. lib. ſecundo, & d. conſi. 5. colum.
fina. nume. 16. libr. 4. collegi. Ticinen. pro Triultijs 5
nume.

nume 146. Caſtr. in l. fin. in fin. C. de ſenten. & interlo. om. iud. Alexandr. d. conſil. 158. in fin. lib. 6. ponit. & Hier. Zanch. in §. cum ita. nume. 1227. l. hæredes mei. ad Trebel. hanc limitationem, & fallentiam impugnat. Alexand. in d. l. iam hoc iure. colum. 3. ſub nume. 5. & in d. l. in teſtamento. colum. 1. eod. quòd per has leges, licet ſit diuerſa ratio, & fauorabilis, ꝑ impubere, vt ſit pupillaris, tamen eſt ſtatutum, eſſe ſolam vulgarem, quæ poteſt impuberi, & puberi æqualiter conuenire, Iaſ. in d. l. iam hoc iure. colum. pen. num. 12. pro ſolutione ſe inuoluit Alexand. in d. l. iam hoc iure. ſub nume. 5. dicit illud de diuerſitate rationis procedere in diſpoſitione legis, ſecùs autē videtur in diſpoſitione hominis, quòd non procedat hæc fallentia, niſi in caſu d. legis, ſi ita ſcriptum. idem tenet in d. l. in teſtamento. num. 2. vbi cauſa neceſsitatis non vigeat, ſed pendeat à voluntate, ibi Dec. d. num. 8. dicit, quando non ſit eadem ratio, certa regula dari non poteſt, ratio enim maior requiritur, quę ſuperet rationē æqualitatis ſeruandæ, vt in quæſtione de ſubſtitutione, facta filio, & extraneo, ſi deceſſerit, intelligitur in filio, ſi deceſſerit ſine filijs: nam ex coniectura ta mente teſtatoris recedimus à regula collectiua rationis, & vniformis determinationis, pro veriori concluſione tenet Socin. in l. cum auus. num. 54. in col. 7. n. 21. de condit. & demonſtr. & Ruin. conſ. 157. nume. 6. 7. lib. 2. & de iſta mente teſtatoris conſtat per clauſulam, omni modo meliori, appoſitam in teſtamento. Cur. Iun. conſi. 114. num. 11. vel intellige ſecundum Ruin. conſil. 3. colum. 5. nume. 20. lib. 2. quòd fallentia procedit, quando duo determinabilia ſunt poſita, in diuerſis rationibus, vel quando vnum determinabile eſt magis fauorabile, quàm alterum ſit, ex diſpoſitione legis, abſque tacita mente diſponentis. Idem ſequi videtur in conſil. 64. colum. 3. nu. 8. lib. 3. ſtaret ergo regula æqualis determinationis, quando ipſa determinabilia eſſent poſita in eadem oratione, & ſub eadem verborum conceptione, ſic demonſtrante præſumptam mentem diſponentis, per d. l. iam hoc iure. d. l. in teſtamento. d. l. quamuis, & ibi Bald. ſupr. fin. dicit præſumi mentem diſponentis ratione ſeruandæ æqualitatis, ſic etiam ob rationem illius reciprocationis, probat Soc. Iun. conſi. 121. num. 27. 28. lib. 1. & in l. Gallus. §. quidam rectè nu. 26. ver. igitur. de li. & poſthu. hoc eſt quod Cum. in d. l. iam hoc iure. col. 3. num. 10. dicit, & denotat verbum, inuicem. & Bero. conſi. 110. num. 15. lib. 2. ita dicta regula procedit quando ſubſtitutio reciproca relata ad plures perſonas poteſt in diuerſis caſib. committi, ſecùs eſt in ſubſtitutione compendioſa relata ad vnam perſonam: & pro vno effectu contingente, quia non fit determinatio æqualiter in tempore, vt pulchre declarat Alexan. conſil. 51. colum. 3. & ſeq. nume. 17. & ſeq. lib. 7. idem in diuerſis diſpoſitionibus, Bero. conſi. 116. num. 20. lib. 1. Non fit etiam ęqualis determinatio maioris prędilectionis erga vnum. Curt. Iun. conſil. 161. colu. 5. verſi. ad vltimum.

Tertiò declarando, quoq; præcedentem fallentiam in eo quidem, in quo determinatio actiuè, & paſsiue vtriq; determinabili conuenire non põt, fallit ipſa regula, quòd non fit ęqualis determinatio, niſi in vno impropriè, in altero propriè. Paul. de Caſtr. in d. l. iam hoc iure. §. 1. nume. 6. & Aret. colum. 1. in 5. not. dicit, impoſsibilem eſſe æqualem determinationem, propter diuerſam naturam rerum & perſonarum deductarum in ratione, quia tunc iura, & eadem oratio diuerſimode acciperetur, ſicut vnum & idem verbum, vt l. 2. & ibi glo. de offi. proconſu. addo & gloſſ. in l. 1. C. de vſu & habit. & gloſ. in l. fin. de ſerui. & concord. cumul. & Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. gloſ. 19. num. 12. idem ſentit Alexandr. in d. l. in teſtamento. colu. 1. nu. 3. ibi Dec. ſub nu. 8. verſ. tertia regula. vt quando aliqua inter ſe ſunt magis vnita quàm alia, latè Bero. conſi. 131. num. 4. 5. lib. 2. Sic ergo dicta regula procedit, quando ambo determinabilia poſſunt æqualiter determinari, per l. cohæredi. §. qui diſcretas, ibi not. Caſtr. & Aret. in 2. not. de vulg. ſequitur Ripa in l. miles. §. decem. ad fin. num. 6. ff. de re iud. poſt Iaſ. ibi in 3. col. ver. ſecundo limita, & Sapia. in d. l. hæreditatem. num. 9.

23 Quartò † fallit, & ſucceſsiuè, vbi natura determinabilium ad inuicem repugnat, æqualis non fit determinatio, Ruin. conſi. 157. nume. 14. lib. quinto, refert Rolan. à Valle d. conſi. 74. num. 15. & probat Iaſ. in l. contra maiores. colum. 2. ver. alibi tamen habes. C. de inoſ. teſtam.

24 Quinto † fallit, quando alterum determinabile prouenit ex diſpoſitione neceſſaria, quia æqualis determinatio non fit, ſed prout neceſsitas vrget, reſultat ipſum alterum determinabile, vt in inſtituente hæredes filium, & nepotes, neceſsitate validitatis teſtamenti nepotes ſunt hæredes inſtituti cum filijs, quibus deficientibus, ne præteriri nepotes ipſi reperiantur, ideo filijs exiſtentibus hæredibus: inſtitutio nepotum nihil determinat. glo. in dicta l. Gallus. §. quidam rectè & ibi Alex. colum. tertia, verſi. nec obſtat ratio. de liber. & poſthu. dicit hanc fore magnam limitationem ad l. iam hoc iure. præalleg. vbi Iaſ. ad fin. num. fin. idem ſequitur. qui itaque dicunt, dictā regulam procedere in diſpoſitione voluntaria, inſiſtit Hippol. Riminal. conſi. 50. nu. 60.

25 Sextò † fallit, quòd æqualis determinatio fieri non debet, vbi ex ea induceretur correctio legis, quia potiùs fit inæqualis determinatio, vt minus iuri communi derogetur: cap. cum dilectus, de conſuetu. ibi Card. & Abb. in 5. not. pro notabiliori reſponſione ad d. regulam refert & ſequitur Ruin. conſi. 169. colum. 4. nume. ſecundo, lib. ſecundo & Rolan. à Val. dic. conſi. 74. nu. 12. in dubio enim interpretatio, vel fictio iuri communi contraria euitatur, gloſſ. fin. in l. talis ſcriptura de legat. primo, quam ad hoc ſemper allegamus, dicit ibi Bald. idem in d. l. precibus ſub num. 26. C. de impub. quòd interpretatio fit ſecundum ius commune, non ſecundū priuilegium, cum ſimi. alleg. à Soc. conſi. 30. col. 9. verſ. decimoquinto. lib. 1.

26 Septimò † fallit, vbi ageretur de magno, & graui prę iuditio vnius vocati in determinatione, quòd tunc non fit æqualis determinatio, maximè in tempore pro fideicommiſſaria inducenda contra impuberem ad eius grauamen, quia auferatur ei hęreditas paterna pro magna parte: adducit ita Aret. conſi. 166. Periculoſum. colum. 3. verſic. & capio primam, ſequitur exinde faciens limitationem, Dec. in d. l. in teſtamento. dict. num. 8. verſ. quarto limitatur. facit l. 1. §. ſint autem. ad fin. ne quid in flu. publi. ſentit Socin. Iun. dict. conſil. 121. num. 25. lib. primo.

27 Octauò † fallit, ſi æquali determinatione facta, non valet diſpoſitio, quoad omnium determinata: tunc enim accipienda eſt inęqualis determinatio, vt ſuſtineatur actus, quòd omnia, vt diſcutiendo not. 27. Matheſ. de interrogato, ſi promittit mihi Stichum ex cauſa donationis, & reſpondere, quòd promittit Stichum, & tradit Soc. in l. 1. §. ſi quis ita. colum. 2. ſub num. 5. verſi. ſecundo principaliter not. de verb. oblig. refert Ripa in d. l. miles. §. decem. ad fin. ſub num. 6. dicit bene facere, cum vulgari. de dote præleg. cum not. per Bart. in l. talis ſcriptura. §. fin. de l. 1. addo melius facere tex. in l. planè, vbi §. ſi duobus. de leg. primo, vbi legatum duobus, quorum alter eſt inſtitutus hæres, non valens æqualiter, determinari in legatarijs duobus deſignatis, inęqualiter determinando ſuſtinetur, & valet in altero non hęrede collegatario in totum, vt latiùs explicaui ſupra interpr. præceden. dubit. 5. ſolut. 3. ver. reperitur quandoque.

Nono

28 Nono † ſallit in eo, quòd tacite intelligendum eſſet ex l. in vno, & in altero non, quòd in hoc tacitum ipſum ceſſans, facit ceſſare æqualem determinationem: quia ſufficit ſimilitudo, & adequatio in eo, quòd poteſt fieri Exemplum. In compendioſa, continente vulgarem, & fideicommiſſariam, quòd in fideicommiſſaria intelligitur conditio, ſi inſtitutus deceſſerit ſine filijs, per l. cum auus. de cond. & demon. Secùs eſt in vulgari, quia in ea non intelligitur talis conditio tacita, ita late probat Dec. conſi. 416. nume. 12. & ſequent. quinimmo & iſto caſu in fideicommiſſaria non ſubintelligi d. conditionem de liberis, ſequendo Corn. tenet Soci. Iun. conſil. 100. nume. 3. & ſeq. lib. 1. & Cur. Iun. conſi. 33. colu. pen. nume. 9. Dec. & alios in ſimili refert Hier. Zanch. in §. cum ita nume. 1227. l. hæredes mei. ad Trebel. æqualis determinatio fit etiam aptitudine, vt per Ruin. conſili. 159. ſub nume. 22. verſic. non obſtat etiam. libro ſecundo.

29 Illud autem alterum dictum, quòd vna & eadem res, vel diſpoſitio, non debet diuerſo iure cenſeri, probatur per d. l. eum, qui ædes. & ibi Barto. de vſucap. & concord. ſupr. alleg. & ab Aym. conſil. 79. ſub nume. 7. verſic. quarto, & omnium pleniſſimè à Tiraq. in l. ſi vnquàm. verſic. donatione largitus. ſub nume. 284. tertiaró. de reuoc. don. à Steph. de Feder. de interpr. iu. par. 3. nume. 28. & Neuiz. in Silua nupt. lib. 1. num. 163. & ſeq. vbi etiam de aliquibus fallentijs tangit, facit & l. ſi nemo tutorum, in fin. ff. de teſta. tut. & dicitur vulgata regula per Roch. Cur. in c. fin. nume. 203. de conſuetu. per quam quidem, ne pro parte dicatur coniuncta, & pro parte diſiuncta, in inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus continentibus conditiones diſiunctiue enunciatas, veram exiſtentiam earum ex diſpoſitione iuris, vel mentis interpretatione requiri in filio inſtituto decedente inteſtato, vel ſine filijs, vel ſine nuptijs alterum ſubſtitutum habente. idem in extraneo ſic inſtituto, & habente ſubſtitutum cum ſimilibus diſiunctiuis, eas copulatiuè vim habere. per l. generaliter. C. de inſtitu. & ſubſtitu. tradit Oldr. conſil. 189. de inſtitutionibus, ne, inquam, pro parte dicatur coniuncta, &c. argum. dictæ l. eum, qui ædes. & l. prima. ff. de rerum permu. & l. fin. C. de codicil. & l. qui quadringenta, in princ. ibi: rurſus partem deberi rationi non congruit. ff. ad Leg. Falci. intelligendo dictam l. generaliter. & ibi not. ſecundum Socin. conſil. 52. colum. 4. verſic. non obſt. lib. primo, ex debito maioris partis aliorum deberi à cæteris per dict. regulam. Ne vna & eadem res diuerſo, &c habetur per text. & gloſſ. in cap. ſopitæ. & in cap. eccleſijs, & cap. ſuper eod. de cenſi. & per Aym. conſi. 27. in fin. & alibi ſæpè in diuerſis materijs iſta regula obſeruata reperitur. Sed ad eam Roch. Curt. in dict. cap. fin. dict. nume. 203. adducit octo limitationes, elicitas ex legib. & doct. diuerſis, ibi per eum remiſſiuè alleg. Quę ſane & ſimiles pro clariori earum cognitione ad diuerſitates iſtas breuiter reducuntur, quòd eadem res, perſona, vel diſpoſitio diuerſo iure cenſeatur, quandoque ex diuerſo reſpectu, per text. gloſſ. & Anton. de Butr. in cap. cum capella. ad fin. de priui. & l. in numerationibus. ff. de ſolut. Imol. conſil. 146. colum. tertia, ſub nume. 8. verba enim interpretantur ſecundum reſpectum, pertinẽtem ad rẽ, de qua agitur. per iura in materia vltimarum voluntatum probat Steph. de Feder. de interpre. iur. in tert. part. nume. 23. facit gloſſ. 1. in l. qui liberis, in princip. de vulgar. & pu. text. & Bart. in l. prima. §. prætermittere. ff. ſi quis om. ca. teſta. Signoro. conſi. 188. ſub nume. ſecundo, verſic. item non obſt. quòd eadem. Aymo conſi. 9. nume. 21. Dec. in cap. reprehenſibilis. nume. 6. de appel. quandoque ex diuerſis cauſis & rationibus, per l. miles. §. pro parte. de leg. ſecundo, Imol. in l. Caius. col. ſecunda, num. 7. ſolut. matr. cum pluribus ad rem congeſtis à Tiraquel. de retract. tit. 1. §. 1. gloſſ. 18. nume. 23. hoc eſt, habita conſideratione corporali, procedit dict. regula. ſed intellectuali conſideratione intellectus, diuidentis cauſas & rationes ipſas, vbi plures intelligendi formæ concurrunt, tunc vnum & idem pluribus æquipollet: ita Bald. in l. 1. colum. prima, nume. 4. in 3. oppoſ. C. de ſeru. fugi. quandoque ex diuerſis temporibus, per l. 3. §. penult. ff. de hæred. inſtit. & l. cum vnus. §. fina. de ali. & cibar. lega. Alex. in conſi. 51. In caſu præſenti. colum. 4. ſub nume. 18. in fin. lib. 7. & in d. l. Centurio. ſub nume. 72. in fin. & Paul. Leon. d. tract. ſubſtit. de compendioſa, nume. 396. & Aret. conſi. 155. colum. 4. in princ. & Cagn. remiſſiuè in auc. ex cauſa. ſub nume. 134. C. de liber. præter. & faciunt plura de diuerſitate rationum per Iaſ. in l. 1. §. item Iuli. colum. 1. in ſecundo not. ff. de eo, quod cer. loc. per Bald. in l. filia in fin. C. de lega. de diuerſitate perſonarum, locorum, & temporũ & rerum, ac nominum, per gloſſ. in verſi. formam. in c. prouinciæ. 99. diſ. per Bald. in l. conuenticulam. colum. 1. verſic. item eſt arg. à diuerſitate temporum. C. de epiſ. & cler. per Bart. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de manu. teſta. per Aym. conſi. 252. ſub num. 4. & conſi. 272. colum. 1. ſub num. 2. de diuerſitate tractatuum, & terminorum, per Ang. in l. qui autẽ. in princ. ff. de his, quæ in fraud. credi. per Bald. in l. Mœuio. in princ. in fin. de leg. 2. de diuerſitate facti, deciſ. Pedem. 99. nume. 34. Diuerſitas locutionis in vno facit in alio capi ſcripturæ interpretationem diuerſam, prout in illo vno locutus eſt teſtator, vt l. Si ita ſcriptum. §. fin. ff. de hęred. inſtit. item diuerſitas orationum, & perſonarum facit diuerſa diſpoſita cenſeri: Bart. in l. ſi quis teſtamento. de leg. 1.

SVMMARIVM.

1 Subſtitutio compendioſa eſt, quæ legitur in teſtamentis, quæ directa nuncupatur, & quomodo cognoſcatur, ad quod tria ſunt conſideranda ac inſpicienda.

Primum, de conditione vel tractu in futurum, à qua vel à quo initium ſumit ipſa compendioſa.

Secundum, de verbis vel directis, vel obliquis, vel communibus, quibus concepta appareat.

Tertium, de ſpeciebus directarum, quas per compendioſam ipſam complecti contigerit.

2 Conditio eſt quidam futurus euentus præcedens principalem diſpoſitionem & eius originem præueniens, in quem quidem euentum ſuſpenditur ipſa principalis diſpoſitio, & propriè tractum habet. i. conditionale eſt.

3 Subſtitutio compendioſa ſæpius inducitur per dictionem, Si moriatur, ſi deceſſerit, & conditio, apponitur pro ſi. Vt, ſi aliis deceſſerit, dicitur compendioſa.

Vel ſi exprimatur, quandocunque deceſſerit, quod importat compendioſam.

Vel ſi deceſſerit ſine liberis, & ſine filijs.

Et quomodo inducatur tractus temporis ſucceſſiuus.

Et de dictione poſt idem illud ſignificans, & poſt mortem, tempus futurum demonſtrat, & fideicommiſſum, & de materia, vide ibidem.

4 Subſtitutio compendioſa diuerſimode per exempla cognoſcitur principium habentia ex verbis importantibus tractũ in futurum, & ex perſonis vocatis.

Vt ex his verb. quòd extantibus Ioanna, vel eius filijs, cum inſit aduerbium, quandocunque, continens compendioſam.

Vel caſu, quo deficerent maſculi, &c.

Vel conditio, Si alienauerit, appoſita pro ſubſtitutione.

Et dictio, imperpetuum, habet temporis tractum ad compendioſam.

Et quando ex vocatis habeatur tractus ſucceſſiuus ad fideicommiſſum, vt quando filij filiorum vocantur in capita, & non in ſtirpes.

Et quid, quando primò dicatur; In ſtirpes, & non in capita, & quòd tunc fiat diſtributio per gradus, & non ſimul.

Et qua verba habeant tractum ad fideicommiſſum.

5 *Verba hæc habent tractum ad fideicommiſſum.*

Si de Bartholomeo non remaneat hæres per lineam maſculinam.

Vel vt remaneant in familia.

Vel ſeruato ordine primogenituræ.

6 *Subſtitutiones plerunque concipiuntur per ablatiuum abſolutum, deficientibus dictis filijs, quod conditionem demonſtrat: eſtque conditio expreſſa, & importat, quandocunque deficiant in infinitum, & verificatur conditio, etiam in non natis.*

7 *Tractus temporis apparet inductus ex conditione, appoſita de morte inſtituti. Vel per hæc verba, ibidem, & poſt num. ſeqq.*

Vt, ſi filius non ſupereſſet.

Vel, ſi non reperirentur.

In defectum.

Omnes deficerent.

Deficientibus, in quibus mentio mortis habetur ſub nomine tacito.

Vt quando dicat, ſi quid filio meo acciderit.

Vel, ſi Deus fecerit aliquid de filio meo, hæreditas mea deueniat ad talem.

Et de alijs modis loquendi, maximè de morte: ibidem.

8 *Ablatiuus abſolutus importat conditionem momentaneam, ita quòd ſufficit ſemel eueniſſe ſine perſeuerantia, & reſoluitur in conditionem per adiectionem, ſi, & non per dictionem, donec, habet tamen vim diſpoſitionis & naturam pluſquàm dictio, Si.*

9 *Dictio, donec, habet plus diſpoſitionis & naturæ, quàm dictio, Si.*

10 *Mors eorum, quibus eſt facta ſubſtitutio compendioſa aſſignata pro conditione, tractum temporis faciente, dupliciter contingere poteſt.*

Vel naturaliter, vel ciuiliter, modò ciuilis habeat eundem effectum, quem habet mors naturalis, & quomodo hoc fit, & quando in effectu mors naturalis tunc ſit expectanda.

11 *Subſtitutio compendioſa diligenter attendi debet, quibus verbis concipiatur, vel directis, vel obliquis, vel communibus, reſpectu ſubſtituti, quibus compendioſe dicantur ſubſtitutionum ſpecies, an directis, an obliquis, an communibus, reſpectu ſonus verborum, ſcilicet non voluntatis, ſeu diſpoſitionis teſtatoris, cum directis verbis fiat, vt capiat manu propria, obliquis verò manu aliena: hæcque differentia obliquorum & directorum durat hodie in vniuerſalibus generalibus relictis, nec refert, qua lingua verba proferuntur, directa vel communia: quod ſecùs eſt in ſingularibus relictis.*

Subſtitutio compendioſa, quando facta cognoſcatur verbis ipſis directis, & quando facta verbis obliquis, & quando verbis communibus.

Item & quandoque fit verbis ſimul cumulatis & inculcatis, directis ſcilicet communibus & obliquis, exempla ibidem patent.

13 *Subſtitutio compendioſa, quas ſpecies directarum contineat, & quæ ſint, & cognoſcantur.*

14 *Subſtitutio compendioſa non dicitur fieri ſolis verbis obliquis, & quare, cum ſola fideicomiſſaria contineatur, licet ex ſua forma etiam ſic dici poſſit compendioſa, quando verbum directum ſit in ſubſtitutum, verbum ſcilicet obliquum, ſecùs, quando in teſtatorem proferatur, & quando verbis obliquis formula oſtendat, vulgarem & pupillarem abeſſe, niſi adſit clauſula, Vulgariter & pupillariter, & vt ibi latiùs: limitandoque etiam, vt ibi pulchrè.*

15 *Subſtitutio compendioſa verbis directis continet primò vulgarem, cui propriè ea verba conueniunt, dein & pupillarem, adeò vt poſt eam ætatem filio inſtituto defuncto deficit, nec ad fideicommiſſariam vertitur: hæcque in ſubſtitutione verbis ciuilibus directis facta, non de iure gentium, in qua fit fideicommiſſaria poſt pupillarem, ſecundum opin. Ioan. And. & quare, & quando ſit demum fideicommiſſaria, maximeque etiam, quando & pagano ſit facta filio impuberi, & quid dicendum ſit de militari directa, vide ibidem.*

16 *Subſtitutio compendioſa, facta verbis communibus, reperitur, quæ oſtendit nobis vulgarem, inſtituto non valde, aliquo modo eſſe hæredem, vel qui non potuit, vel quia noluit, ſiue impubes, ſiue maior, ſiue emancipatus, maximè facta per verbum commune, relatum ad bonorum vniuerſalitatem, quæ dicitur expreſſa verbis generalibus facta, ſecùs ſi priùs eſſet facta ſpecialis ſubſtitutio vulgaris, dein compendioſa, quia ſub ea non contineretur vulgaris.*

17 *Subſtitutio vulgaris, comprehenſa in compendioſa, deficit aſcripta inſtituto, decedenti ſine filijs, vt fiunt communiter, ſi inſtitutus ipſe decedat cum filijs, maxime in vulgari procedit in conditione expreſſa, non autem tacita conditione: vide ibidem pulchre declarata.*

18 *Subſtitutio compendioſa pupillarem quoque continet, dummodo eius requiſita interueniant, & eſt articulus varijs opinionibus diſcuſſus, per Doct. verbis ſcilicet communibus concepta.*

Etiam matre pupilli ſuperſtite, & extraneo ſubſtituto, ſecundum Communem Op. n.

Et quidem, quando ſit formata filio impuberi, quandocunque decedenti ſine liberis.

Et eſt magis Communis Opin. etiam in legitima contra matrem, & vide Doctor. connumeratos pro vtraque parte, & quòd pro pupillari ſit ſtandum, vti magis ſit Communis Opi. & an, & quando cenſeatur excluſa mater à filij ſucceſſione, & quando ſubſtitutio intelligatur directa potiùs, quàm obliqua, & de materia hac latiſſimè ibidem & quòd teſtator poteſt ſubſtituendo pupillariter legitima & omni ſucceſſione pupilli priuare eam.

19 *Intellectus l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſtitut.*

20 *Imperator & Papa ſunt mundi duo luminaria magna.*

21 *Mater ex pupillari in compendioſa ſubſtitutione comprehenſa verbis & ſignis eam pupillarem directam demonſtrante, excluditur per ſubſtit. et oſtenditur indigna, & vndecim ſubſtitutionibus, et ſeptem coniecturis, de quib. omnibus ibidem maxime, quando ſubſtitutus ſit, alter frater pupilli, vel non ſit, ut ibi habetur, et ex alijs coniecturis, de quibus ibi matrem excludentibus.*

22 *Subſtitutio compendioſa colligitur facta uerbis cumulatis, ſimul adiunctis, directis, et communibus, et obliquis.*

Vel directis et obliquis.

Vel directis et communibus.

Vel communibus et obliquis.

Quid contineat, quoad unum ſubſtitutum, et quid, quoad plures, an directam uel obliquam ſubſtitutionem, ibidem latiùs diſcutitur.

23 *Subſtitutio compendioſa continet quoque exemplarem, requiſitis concurrentibus, ſub qua omnes ſpecies ſubſtitutionum comprehendi poſſunt, et ſunt expreſſæ, uerbis ſi generalibus factæ, et quomodo hoc intelligatur, vide ibidem.*

24 *Subſtitutio compendioſa poteſt continere, et continet mixtam pupillarem, cum reciproca facta etiam pluribus impuberibus, et pluribus ſicque ætate imparibus, ubi ſic coniecturari poſſit uoluntas teſtatoris exemplificando uariè, ut ibi perpulchrè.*

SOLVTIO. X.

COmpendioſæ ſubſtitutionis ſpecies conſpicienda ſupereſt, quæ ſicut eſt ſummarium generale quodam complectiuum cæterarum ſubſtitutionum, ita eam magis vtilem, vberem, & frequentem paſſim commendant, & latiori tractatu peragendam exordiuntur. Pau. Leo. d. trac. in compendioſa, in prin. Odd. Peruſ. d. ſuo tract. de compend. in præſud. in prin. Bald. tract. de ſubſt. de compendioſa, in princ. & Neuiz. conſ. 3 53. in prin. † Propemodum omnis, quæ in teſtam. euentis legitur, ſubſtitutio compendioſa eſt. Quoniam & ea directa nuncupatur, glo. in verſ. ſi abſq; liberis. in c. Raynutius. de teſta. ibi Abb. ſub nu. 14. ver. ſubſtitutio directa Alber. in rub. col. 2. de vulg. & pupil. vt non diſcedam à dubitatione vnica propoſita, quomodo cognoſcatur directa ſubſtitutio, omiſsis longis contentionib. ſuper eius diffinitione, & multis quæſtionibus, circa eius materiam per Doct. tractatis, à me poſtpoſitis. Dicam breuiter, eius cognitionem haberi, vbicunque inſtitutioni hæredis facta ſubſtitutio ipſa inuenitur, ſub conditione mortis inſtituti hęredis vel alia ſimili tractũ temporis continente: quia ſic eam definit, vel deſcribit Bar. in l. Centu. nu. 9. de vulg. & pup. quem ibi Doct. ſequuntur Iaſ. ſub nu. 22. 23. Soc. nu. 18. Galia. nu. 55. Capra alleg. tracta reg. ad quintam ſpeciem ſubſtitu. videlicet compendioſam. nu. 10. Pariſ. conſ. 73. nu. 1. 8. l. 3. Neuiz. conſ. 170. Quidam Nicolaus. col. 1. verſ. in contrarium. l. 5. & alij in ſimil. tract. tam ſeparatè editis, quàm in lectu. & repet. d. l. Centu. & l. precibus. C. de impub. & d. c. Raynutius, pro qua quidem cognitione clariùs habenda, ſtudendo breuitati, claritatique ſimul, propono tria fore inſpicienda, quæ inter plura ab alijs propoſita, & quæſita ſufficere exiſtimo.

Primum, de conditione, vel tractu in futurum, à qua vel à quo initium ſumit compendioſa.

Secundum, de verbis, vel directis, vel obliquis vel communibus concepta appareat.

Tertium, de ſpeciebus directarum, quas per compendioſam ipſam complecti contigerit.

Primum itaque explicandum eſt reſpectu eius, cui ſit ſubſtitutio: Zaſ. in c. de compendioſa. nu. 2. & 6. &
4 Pau. Leo. eo. de compendioſa. nu. 28. † Quòd conditio eſt quidam futurus euentus, præcedens principalem diſpoſitionem, & eius originem præueniens, in quem quidam euentum ſuſpenditur ipſa principalis diſpoſitio, ſecundum Bar. in l. 1. col. 2. de cond. & demon. & Bal. in rub. nu. 2. C. de inſtit. & ſubſt. & Seb. Med nouiter ſuo trac. definiti. 2. par. definiti. conditi. & demonſtr. Si. & propriè tractum habet. 1. conditionale eſt, exponit glo.
5 in l. fideicommiſſa. § hoc autem legatum. de le. 3. † Inducitur in ſpecie noſtra ſępius per dictionem, Si moriatur, ſi deceſſerit: l. generaliter. in prin. C. eo d. l. Centu. d. c. Raynutius. vt conditio apponitur per, Si. & Gloſſ. fin. in l. cauſam. §. fin. ff. de manumiſ. gloſ. 1. in l. 1. C. de his, quę ſub mo. gloſ. 1. & ibi Bar. in d. l. 1. de cond. & demonſt. Gualden. de arte teſta. tit. 6. de leg. cau. 38. in fin. ita ſi alius deceſſerit, dicitur compendioſa: Alex. conſ. 43 nu. 1. lib. 2. Dec. conſ. 572. num. 1. quia conditio mortis deſignat tractum ſucceſsiuum, cum quis ſemper mori poſſit: d. l. de condit. & demon. Ad eſſe compendioſæ, idem eſt, ſi exprimatur, Quandocunq; deceſſerit, vel ſimpliciter, ſi deceſſerit, ſecundum Com. Opi. relatã per Cur. Iun. conſ. 48. col. 4. ſub nu. 5. & conſ. 86. columna 2. numero 2. & conſ. 172. columna 1. defendit Catel. Cot. immemor. ver. ſubſtitutio directa. ad ſi. Ruin. conſ. 159. nu. 15. lib. 2. & per Odd. Peruſ. de compend. par. 4. q. 1. art. 1. vel, ſi deceſſerit ſine liberis, vel ſine filiis, cum requiratur tractus temporis, vt appareat, an deceſſerit ſine liberis, & idem inteſtatus, pulchrè per illum tex. Aret. in l. generaliter. in prin. in 2. no. C. de inſti. & ſubſtit. ſicut importat aduerbium, quandocunque, ac ſi etiam id non adſit aduerbium, Quandocunque: Bar. in d. l. Cent. ſub n. 32. ver. 2. opp. Pariſ. conſ. 11. n. 35. & conſ. 73. n. 9 l. 3. Pau. Leo. de compendioſa. n. 29. Grat. conſ. 33. n. 1. 3. lib. 2. Aym. conſ. 62. n. 3. Curt. Iun. d. conſ. 86. num. 2.

Aduerbium autem, Quandocunq;, ſine dubio importat compendioſam. d. c. ſi pater. de teſta. in 6. & vbi dicitur. Si talis moriatur, intelligitur quandocunque, per Doct. in locis modò alleg. & Bal. conſ. 122. Verba teſtamenti. col. fin. verſ. prætereа videtur. lib. 1 per dicta. l. Centurio. & Signor. conſil. 107. num. 24. Si morietur. intelligitur quandocunq;, etiam poſt mortem teſtatoris: Bal. conſi. 53. Inſtituo fratem. lib. 3. Rolan. à Vall. conſil. 35. nu. 13. & ſequent. lib. 1.

Tractus enim temporis inducitur, quoquomodo apparere poſsit, ſucceſsiuum effectum eſſe ſubſtitut. in futurum, vt eſt dicta conditio mortis, quæ videtur habere tractum ſucceſsiuum, & complecti multa tempora. ita ſi quis dicat, Titium inſtituo, & poſt eius mortẽ, ſubſtituo Caium, dicitur compendioſa, per Gloſ. magnam ibi, ſi Lucius deceſſerit, &c. in l. in teſtamento. C. de teſta. mili. ibi tradunt Fulg. Caſtr. & Alex. col. 4. nu. 9. probat Dec. in d. l. precibus. col. 9. num. 16. & conſ. 227. colum. 2 ſub num. 3. & d. conſil. 572 ſub nu. 1. d. gloſ. communiter approbatam eſſe dicit Pariſ. d. conſ. 11. num. 34. & conſilio 15. num. 13. lib. 3. Ruin. conſilio 28. colum. 2. num 4. lib. 2. Nat. conſil. 255. num 1. Neuiz. d. conſ. 53. nu. 3. idem, ſi dicatur, Poſt eum, vel poſt eos ſubſtituo. per dictionem, Poſt, ſignificantem tractũ temporis ſucceſsiuum, ſecundum doctri. Bar. in l. 2. §. creditum. ſi cert. pet. tradit Curt. Iun. d. conſ. 48. col. 2. ſub. nu. 4. ſequitur Aym. conſ. 22. col. pen. ſub nu. 9. vltra eos addo Dec. conſ. 431. nu. 6. & tex. in terminis in l. fin. §. filium de leg. 2. ibi: vt poſt vos filijs meis reſtituatis. & ibi Bald. & Cuma. expreſsè not. quòd, Poſt vos, ſignificat, poſt mortem veſtram. idem ibi Alber. & Caſt. intelligunt per d. doct. Bart. in d. §. creditum, idem tenet Dec. d. conſilio 431. dictionem, Poſt, importare tractum ſucceſsiuum tam in ſenſu negatiuo in vulgarem, quàm in affirmatiuo in compendioſam, vt ibi per eum, & in fin. ex quibus apparet, non bene reſpondere Mandel. ſuo conſ. 29. nu. 8. vt etiam probat Marzar. Vicenti. in mater. fideicom. 2. parc. q. 12. adde, quòd adiectio hæc Poſt mortem, demonſtrat tempus futurum. tex. in l. qui fructus. de vſufr. leg. & fideicommiſſum. tex. iuncta gloſ. in l. cum pater. §. donationis. de l. 2.

6 Diuerſimodè poſſunt inueniri † exempla ſubſtitutionum, quæ principium habent ex verbis, importantib. tractum in futurum, ac etiam ex perſonis vocatis, & ſic appareant compendioſæ, vt ex his, q; non extantib. Ioanna, vel eius filijs, &c. cum ſint indefinita, æquiparantur vniuerſali: l. ſi plurib. in prin. de leg. 2. l. ſi plures. de leg. 3. & ſic omni tempore poſſunt verificari, per plura alleg ab Aym. conſ. 84. nu. 13. conſ. 201. num. 27. Ergo ineſt aduerbium, Quandocunq;, & ita contineat compendioſam, vt latè per Calca. & alios Doct. in conſ. 103. & conſilio 104. 105. 106. 107. 108. 109. idem in ſimili. exponit Corn. conſilio 226. col. 3. verſ. ſed his. lib. 4. vt & verba hæc, Caſu, quo deficerent maſculi, &c. eſſe apta ad compendioſam, tradit Bero. conſi. 66. nu. 16. num. 19. lib. 2. Alex. conſi. 49. nu. 2. lib. 6. & conditio, Si alienauerit, appoſita pro ſubſtitutione, ac dictio, in perpetuum, habet temporis tractum ad compendioſam: Rui. conſ. 223. nu. 19. lib. 2. Vt ex vocatis in ſubſtitutione poteſt eſſe, quando teſtator ſubſtituit plures perſonas plurium graduum, videtur demonſtrare plura tempora & tractum ſucceſsiuum, ponendo quæſtionem, quòd quis inſtituit Titium, & ei ſubſt. Caium. & eius hæredem

vel

vel filios naſcituros vt per Cur.Iun.conſ.48.col. 2. n.4. 5.Aym.conſ.131.col.3.nu.10.Iaſ.conſ.108.col.5.l. 4. vel liberos liberorum in ſtirpe maſculina ſemper primo genitum: Menoc. conſ.44.nu.8.& ſeq. & eius filios in capita,& nõ in ſtirpes, deſignantem pluritatem graduum, & perſonarum, & caſus mortis, & ſic tractum temporis ita vltra vulgarem eſſe fideicommiſſariam inductam in compendioſa, late tradit Bero. in q.104.licet contrariũ quoad verbum in capita teneat, ſed concedit quoad verbum ſolum in ſtirpes, ꝙ importet tractum temporis. Gra.con.109.n.56.& pręceden.l.2.ita ꝙ ſi diceret primo in ſtirpes, & non in capita, idem ſentiret Gratus pro compendioſa in reciproca, & pro vocatis in ſubſtitutione, reſpondendo ſuo quarto contrario formato, vt hic ſentit Iaſ. conſ.142. lib. 2. ſic. n. oportet intelligere de filijs præmortuorum Signo. conſil.173.col. pen num. 26. & clare Crot. conſ.349. ſub nu. 24. verba in ſtirpes, & non in capita importare fideicommiſſum expreſſe dicit Pariſ. conſ.92.nu.58. lib. 2. ego autem puto & veram Beroſi ſententiam, qm̃ & ſi adiectio illa in capita ex ſe demonſtret vocatos in ſubſtitutione pro æqualibus portionibus, vt in eodem gradu exiſtentes.§. cum filius inſti. de hæred. quæ ab inteſt. tamen prohibitio hæc adiuncta, & non in ſtirpes, ne ſit ſine effectu operandi, & vt appoſita cenſeatur in cauſam neceſſariam oſtendit mentem teſtatoris, continere in vocatis ad ſubſtitutionem tractũ ſucceſſiuum ad perſonarum gradus diuerſos, in quibus poſſet eſſe ſucceſsio in ſtirpes, quam ideo teſta. vetat, & mandat, eſſe in capita, & nõ in ſtirpes, ita adiectio iſta, & non in ſtirpes appoſita cenſetur cum iſto effectu operandi l. ſi qñ in prin. de leg. 1. & in caſum magis neceſſarium trahi debet per alleg. ab Aym. conſ.25. num. 29. & conſ.135. nu. 34. & operatur talis expreſsio in capita, & non in ſtirpes, ꝙ attendatur prærogatiua gradus Pariſ. conſ.38. in fin. & d. conſ.92.col. fin. num. 69. libr. 2. ſic ſentiens à contrario ſenſu eius, quod dictum fuerit in ſtirpes, & non in capita, ſentit in ſpecie noſtra Socin. Iun. conſ.89. num.14. & ſeq. lib. 3. & quòd deſcendentes ex alijs prædefunctis admittuntur. Pariſ. conſ.36. num. 5. d. conſ.38. nu. 10. lib. 2. & Soc. conſ. 104. nu. 5. lib.2. & Rui. conſ.145. col. 2. l. 2. & expreſſe Pariſ. d. conſi.92. num. 58. lib. 2. & Tiber. Decia. conſ. 24. nu. 9. & ſeq. lib. 2. de quo & dicendum contingit in ſeq. interpr. addo enim quæ diſtribuuntur in ſtirpes, diſtribuuntur per gradus, & non ſimul. no. Bald. in l. quoties. num. 13. C. de fideicommiſſ.

5 Item † habent tractum ſucceſsiuum hæc verba, ſi de Bartholomeo non remaneret hæres per lineam maſculinam. Alexand. conſil. 43. colum. fin. ad num. 12. lib. 3. ſic & iſta verba, vt remaneat in familia, Ruin. conſil. 92. colum. 2. ſub nu. 5. lib. 2. Pariſ. conſ.31. num. 4. lib. ſecundo.

Habent & tractum ad fideicommiſſum hæc verba, ſeruato ordine primogenituræ: Rebuf. in l. 92. proximus. pag. 558. de verb. ſign.

6 Solent plerunque † ſubſtitutiones concipi per ablatiuum abſolutum, deficientib. dictis filijs, &c. qui conditionem demonſtrant: à teſtatore. & ibi Bart. condit. & demonſtr. Iaſ. in rub. ſolu. matr. & eſt conditio expreſſa, Dec. conſ. 89. colum. 2. ſub num. 2. verſ. prima eſt. & conſil. 63. colum. 2. ver. nam iſta verba. & importat, qñocunque deficiant in infinitum, per l. 1. §. 1. de leg. præſtan. tradit Card. conſil. 49. ponit Gualden. de arte teſtan. de ſubſtitutionibus. tit. 5. cau. 25. ſub num. 2. ita compendioſa eſt ſubſtitutio, ſic expreſſo caſu mortis, Pariſ. conſil. 75. numero 3. libro 3. conſilio 20. nume. 21. lib. 3. Bero. conſilio 66. numero 16. 19. & conſilio. 128. num. 11. 12. lib. ſecundo, verificatur etiam in non natis, vt late, & pulchrè per Socin. Iun. conſilio 171. numero
7 23. cum ſequen. li. 2. † cum tractus temporis inductus appareat ex conditione, appoſita de morte inſtituti, per Gloſſ. in d. l. in teſtamento. cum alleg. ſuprà & per Bello. conſil. 80. num. 12. Nat. conſil. 660. num. 1. & Couar. d. cap. Raynutius. ſuo §. 9. nu. 3. & ſub num. 2. ver. vn-
8 decimò. † Ablatiuus autem abſolutus importat conditionem momentaneam, ita quòd ſufficit ſemel euenisse, ſine perſeuerantia: vt not. tradit Bald. conſ. 111. Ad conſeruationem. in fin. lib. 2. quia reſoluitur in conditione
9 per adiectionem, Si † non per dictionem, Donec, ex profeſſo comprobat Corn. conſil. 160. colum. pen. ad fin. & colum. fin. lib. 4. & conſil. 304. colum. 10. verſ. accedat ad hanc. lib. 3. habet tamen vim diſpoſitionis, & naturam plusquàm dictio, Si, quando exemplum, tradunt Caſtr. & Alexandr. in leg. in ratione. la 2. §. pen. ad fin. ad L. Falci. vt per text. in l. fideicommiſſa §. cum eſſet. de leg. 3. & ibi declarat Bar. & in d. l. à teſtatore. ſed alio modo appareret tractus, vt ſi filius non ſupereſſet, ſi non reperirentur, &c. in defectum, &c. omnes deficerent, nullus remaneret, &c. deficientibus, &c. author. allegando ad ſingula ponit Marz. Vicenti. de fideicom. part. 2. q. 23.

In his quandoque mentio habetur ſuo nomine tacito, vel modeſtia eius horribilis vocabuli non exprimendi, vel eius malum omne, vt auferatur ei, cuius conditio imponitur, vt l. Lucius. ff. de hæred. inſtit. ibi aut quòd abhominor, prius morietur, idem verbum, quòd abhominor, in l. cohęredi. §. pen. dę vulg. & pupil. & in l. Lucius. §. filiam. de leg. 2. ſic tacito ſuo vocabulo exprimitur, ſi quid filio meo acciderit, ex vulgi intellectu exponitur, ſi mors ſibi acciderit: vt l. in vulgari. §. fin. ff. de verb. ſig. cum ſimi. ibi, ſigna. in gloſ. vel, ſi Deus fecerit aliquod de filio meo, hæreditas mea deueniat ad talem, id intelligitur ſi morietur, Bar. in l. Publi. in princ. ff. de poſ. expreſsione tamen huiuſmodi eundẽ tradit Alex. per text. & gloſ. ibi in l. quidam teſtamento. in prin. col. pen. num. 6. ad Trebel. & de, Quocunꝙ intelligitur Zanch. in §. cum ita l. hæredes mei. eo. nu. 106. 107. alleg. alios de his concord. & de alijs modis loquendi de morte, maximè Alb. in l. pactum, quòd dotali. C. de pact. limita tamen. ſingulariter prædicta verba non verificari in morte ciuili ſecundum Rom in l. quoties. ſub nume. 2. ff. ad Treb.

10 Mors † autem eorum, quibus facta eſt ſubſtitutiõ, aſsignata pro conditione tractu temporis, faciente in compendioſa, dupliciter contingere poteſt, vel naturaliter, vel ciuiliter, dummodò ciuiliter contingens eundem habeat effectum, quem habet mors naturalis. Bar. in l. ex ea parte. §. in inſulam. de verb. oblig. Bald. in l. fi. col. 3. num. 8. de epiſ. & cleri. Ant. de Butr. in c. cum ſis num. 5. de conuerſ. coniug. Iaſ. poſt ali. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col. 2. nu. 8. Socin. in l. cum auus. nu. 100. & ſequent. de condit. & demonſtr. Grat. conſilio. 21. columna penultim. numero 69. lib. 2. Seb. Medi. tract. mors om. ſol. par. 1. num. 28. & ſequen. dixi ſupra libr. pręceden. interpr. 1. dubit. 1. ſolut. 7. Dicitur enim in propoſito, mortem ciuilem importare eundem effectũ. quando ex ea idem ſequitur, quod ex morte naturali ſequi videmus: vt in hac conditione, ſi deceſſerit ſine filijs, mors naturalis aduenieus, facit morientem eſſe extra bona, & filios: idem facit mors ciuilis hæc per ingreſſum monaſterij fratrum minorum incapacis bonorum in proprio, & in communi, per clem. exiui. de verb. ſign. & ipſorum fratrum in caſtitate, & ſic amiſſa ſpe filiorum, & in paupertate viuere debentium, ita verificatur dicta conditio, ſecundum Bart. & Bald. in l. cum pater. §. hæreditatem. de leg. 2. & Bal. conſ. 280. factum ſic ſe habet. libr. primo, latè probat Alexand. conſ. 13. col. 1. & ſequent. lib. 3. atteſtando, ita eſſe com. opin. tenendam in iudicando: Iaſ. conſ. 130. col. 2. lib. 1. Dec. conſi. 419. numero 2. idem Pariſ. conſi. 65. num. 7. & ſequen.

lib. 2. & Rolan. à Val. tract. de lucro dot. in quæſt. 95. n. 15. & ſequent. Seb. Med. d. tract. & par. 1. num. 45. 46. vbi vero non concurrit, & naturalis, & ciuilis mortis effectualis identitas, tunc expectanda eſt mors naturalis. l. Statius. §. fin. ff. de iure fiſ. & ibi Bart. & Doct. in d. §. & quid ſi tantum. & in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. & in propoſito pulchrè, & oportunè ſcribit Odd. Peruſ. ſuo diſtinct. tract. de compendioſa parti. 4. q. 1. artic. 3. fol. 40. 41. & Vaſqui Hiſpa. de ſucceſ. progreſ. lib. 3. §. 26. num. 40.

21 Secundum præmiſſum inſpiciendum de † verbis vel directis, vel obliquis, vel cõib. quib. compendioſa concipi contingit reſpectu eius, qui ſubſtitutus eſt diligenter attendi debet, quoniam & his verbis directis, cõib. & obliquis compẽdioſa ipſa fieri poteſt, dicit Cap. tract. reg. poſt concl. 113. tract. ſubſt. ad quintam ſpeciem ſubſt. videlicet ad compendioſam nu. 40. & ſi diſpoſitio præſertim teſtamentaria conſcriptæ verborum formulæ ſubiecta obſtrictaq; non ſit, & rebus ipſis, non quidem verbis lex impoſita ſit. l. quoniam. l. in teſtamentis. C. de teſta. & l. in legatis. ibi gloſ. C. de lega. & l. 2. in fi. commun. de lega. veruntamen multum intereſſe videmus, & diuerſas ſubſtitutionum ſpecies oſtendi ex verbis quib. formata reperitur ſubſtitutio ipſa compendioſa, an directis, an obliquis, an communibus, vt tradit Bart. in ſæpe alleg. l. Centurio, num. 12. 13. & ſequent. & ibi alij communiter. & in d. l. precib. C. de impub. & ali. ſubſti. & in ſpecialib. tract. de compendioſa, per Bal. Capr. Pol. Zaſi. Pa. Leo. & Odd. Peruſ. dum maximè quærunt, quibus verbis fiat compendioſa, & de eius effectibus: hoc quidem euenit, non pro diſpoſitione teſtamentaria conficienda, & manifeſtanda, quæ verbis, quibuſcunque voluntatem teſtatoris ſignificanti, fieri poteſt, d. l. quoniam. & d. l. in legatis. quia eadem eſt voluntas teſtatoris, licet diuerſo modo in ſubſtitutione & directa, & obliqua, facit quidem totum voluntas defuncti: l. ex facto. §. rerum. ff. de hæred. inſtit. ſed verborum ſonus hoc inducit, dum ſubſtitutus tali verbo ſit vocatus, & taliter, vt immediate ſua manu capiat vniuerſale relictũ, dicitur ſubſtitutio verbis directis facta, dum vero ſit vocatus verbo tali, vt neceſſe non ſit eum ire per manus alienas pro relicto conſequendo, dicitur hęc ſubſtitutio facta per verba obliqua, ideo in relictis vniuerſalibus & generalibus differentia verborum & directorum, & obliquorum hodie durat ſecundum Barto. in dict. l. 2. ſub numero ſecundo, & Fulgo. ſub num. 3. com. de leg. per not. in l. eam. C. de fideicommiſſ. & in l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulg. & pupil. hæc omnia notanda, & menti tenenda tanquam neceſſaria pro intelligentia totius materiæ ipſarum ſubſtitutionum, dicit Franchus in cap. ſi pater, colum. 29. ſub ver. & in ver. filiæ. de teſta. in 6. & iſtud eſt neceſſe ſcire in tota materia ſubſtitutio. num. dicit Bald. in l. nam hoc iure. §. ſed ſi alter. de vulga. & pupil. ſic. per formam verborum cognoſcitur voluntas teſtatoris circa directam vel fideicommiſſariam ſubſtitutionem, Bartol. in repet. leg. ſi arrogator, columna 7. numero 25. verſ. extra not. ff. de adopt. in his tamen vniuerſalibus non refert, an latina, vel materna, ſeu vulgari lingua ſint prolata verba directa, vel communia: Hiero. Cagno. in d. l. precibus. num. 234. Non autem ſic eſt in relictis ſingularibus, in quibus nulla eſt differentia verborum directorum, vel obliquorum: Barto. in dict. l. Centurio. num. 18.

22 Vnde verbis † directis tunc compendioſa facta cognoſcitur, quando verba ipſa, quæ ſubſtitutum reſpiciunt, talem ſonum & effectum habeant, quòd deficiente ac ſublato inſtituto in eo, qui aſcriptus eſt, temporis tractus, ex ſeipſo ſubſtitutus & ſua manu capit hæreditatem, à teſtatore prouenientem: vt, Si N. inſt. hæres ſimpliciter, vel quãcunque. deceſſerit ſine liberis, verba directa ſunt hæc, hæres, dominus ſit, inſtituit Titium, & alia ſimilia, quorum ſignificatum, regulas, & exempla cum Legum & Doct. allegationibus diſſerui, & poſui ſupra hac ea. interpreta. & dubit. ſolut. 2. neagam iterum rem actam, retro illuc, ad reuidendum ea, quæ ibi ſcripſi, reuerti placeat.

Verbis autem obliquis ſeu precarijs compendioſa dicitur facta, vbi verba ipſa deſignant, ſubſtitutum debere capere bona ex manib. grauati, ſeu eius hæredum, vt de his admodum tetigi ſupra ea dubit. ſolut. 3. ibi ſi libeat, reuideatur, quantum ſufficiat ad præſentis dubitationis ſolutionem, cum alioquin contineat fideicommiſſum, cuius locus eſt in ſeq. interpr.

Denique verbis communibus compendioſa apparet concepta, cum communem, & participatam eadem verba cum directis, & obliquis verbis ſignificationem habere dignoſcuntur, vt ſubſtitutus cenſeatur ſecundum perſonarum conditionem, & caſuum contingentiam, & ſua manu, & aliena manu capere rem relictam, horum quidem communium verborum cognitionem per ipſum ſignificatum communem, per exempla, & auctoritates latiùs explicaui pariter ſupra hac ea. dubita. ſolut. 4. ad quem, vt in prædictis alijs feci, breuitatis gratia lectorem remitto, quibus in locis placuit præmittere huiuſmodi verborum tractatum, & declarationem, vt eorum præuia recordatione facilior, commodior, & clarior fieret explicatio, & cognitio ſubſtitutionis ipſius directæ, cum verba, vt dixi, ab alio prolata priùs in auribus noſtris ſonant, poſtea eorum ſignificatio ad noſtrum intellectum percurrit: igitur cum è memoria ceciderit dictorum verborum notitia, & ſignificatio, ad loca deſignata facilis erit recurſus.

Quandoque compendioſa inuenitur etiam concepta verbis ſimul cumulatis, & inculcatis directis, communibus, & obliquis: vt, Si filius meus hæres inſtitutus deceſſerit ſine liberis, talem inſtituo, & ſubſtituo, fecit, & inſtituit hæredem, & volo meam hæreditatem reſtitui tali, vt bene aduertunt Barto. in dict. l. Centurio. in q. quæſt. in princip. num. 38. & ibi alij, & in l. recuſare. §. Titius. num. 3. ad Trebell. & Bald. conſil. 47. num. 1. lib. 1. & conſilio 176. Quidam nomine A. num. 3. lib. 3. conſil. 58. Incipio à ſecundo. nu. 2. lib. 4. Corn. conſilio 62. colum. penu. ver. pro quo faciunt. lib. ſecundo, Pariſ. conſi. 73. nu. 46. & ſeq. lib. ſecundo, latè, diſtinctè, & clarè diſcutit Odd. Peruſ. de compendioſa in part. 5. de compendioſa, facta à Pagano. art. 4. & vltim. fo. 172. quas autem, ſeu quales directas ſubſtitutiones, quarum quidem cognoſcendarum, nunc omnis noſtra eſt inueſtigatio, contineat compendioſa ipſa, vel his commixtis, vel ſeparatis verbis ſupra prolatis ſcripta, dicam modò in ſequenti tertio inſpiciendo, & his breuibus hoc ſecundum expediui.

13 Tertium ſubſequitur videre † de ſpeciebus directarum, quæ præcipi poſſint, in compendioſa contineri, ſic eius effectus tales eſſe exprimendo ſubſtitutionum ſpecies in ea comprehenſas paſsim in locis prædictis Doct. tradunt: nam ego, vt propoſitæ dubitationis terminos non egrediar, omiſſa fideicommiſſaria latiùs pertractanda ſuo loco ſequent. interpre. directas explicabo cognoſcendas per compendioſam: quæ ſanè has oſtendit, cum concepta appareat præmiſſis verbis, vel directis, vel communibus ſeparatis, vel directis communibus, & obliquis ſimul iunctis.

14 Solis verò † obliquis verbis dictata ſubſtitutio non dicitur compendioſa, cum non plures ſubſtitutiones per eam comprehenſas ſaltem aptitudine, ſed fideicommiſſariam contineat: per l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulg. & pupill. Barto. in d. l. Centurio, num. 20. & ibi omnes ſequuntur ſecundum Rip. n. 101. & Capra tract. de regu. iu. poſt conclu. 114. de ſubſtitut. ad 5. ſpeciem ſubſti-

ſubſti. videlicet compen. num. 20. 21. 23. 76. vbi ſic eſſe dicit, ſecundum omnes, licet ex ſua forma compendioſa dici etiam poſsit. Pau. Leon. de compen. in fin. & Ant. Gomez. in ſuo comment. iu. tom. 1. c. 7. de ſubſtit. compend. nume. 50. vbi hoc intelligendum eſſe aduertit, quando verbum obliquum dirigitur in ſubſtitutum, ſecùs eſt, vbi in perſonam teſtatoris proferatur hoc modo, poſt mortem filij ſui dictus teſtator ex nunc reſtituit ſuam hæreditatem Titio, quia tunc ſubſtitutio datis terminis habilibus eſt directa, vti à teſtatore immediatè prouenient, per Bald. in l. humanitatis, ſub nume. 53. ver. mirabile dicam. C. de impub. & ali. ſubſti. ſequitur Rip. dict. num. 101. idem Gomez. cap. 3. ſub num. 5. dict. tom. 1. & conſequenter, ſubſtitutio, verbis obliquis formata, oſtendit directas, vulgarem, & pupillarem abeſſe, ſic negando vulgarem, tradit Barto. in dict. l. Centurio. nu. 32. cum quo omnes ita tenent, exceptis Dec. & Rum. quibus reſpondendo & concord. allegando late firmat. Odd. Peruſ. de compend. par. 5. de compend. fac. à paga. arti. 2. ver. quoad. primam, limitando, niſi adſit clauſula. Vulgariter, pupillariter, &c. & niſi expreſſa ſit forma vulgaris, vt ibi per eum, fol. 143. & ſic pariter negando pupillarem ex Commun. Opin. omnium, ponunt, & Pa. Leon. de compen. in quæſt. ſi. & Odd. in d. arti. ver. quoad ſecundam. d. fol. 143. limitando etiam dupliciter, & per dic. clauſulam inſertam, vulgariter, pupillariter, etc. & per pauperes ſubſtitutos, quòd tunc pupillaris contineatur, vt ibi per eum diffuſe, & diſtincte, poſt Barto. in d. l. Centurio. nume. 21. Alexan. num. 78. Iaſ. nume. 38. Galia. nume. 77. quando ſubſtituti ſunt pauperes hac verborum formula, quandocunque filius meus deceſſerit ſine liberis, volo, quòd bona mea dentur, vel diſtribuantur inter pauperes Chriſti per meos fideicommiſſarios: iſto. n. caſu defenditur ibi per Odd. fol. 148. & ſeq. opin. Bar. quòd pro pupillari ſit magis commu. ęquior. & ſecurior, tanquam magis fauens religioni, cum qua ideo tranſeo aliter ſuper articulos tamen longe controuerſo non inſtando, idem probat Capra d. tracta. ſubſtitut. ad d. quintam ſpeciem compend. nu. 84. & ſequent. & Guliel. de Peruſ. conſil. 31. nume. 41. 42. conſi. diuerſorum, de vltini. volunt. lib. primo. Caſtr. conſi. 67. col. fin. ver. breuiter. lib. ſecundo, Corn. conſi. 112. colum. 4. ſub ver. item concurrit. lib. 2. & Mattheſ. not. 152. ad fin. Alexand. conſi. 51. colum. pen. & fin. lib. 7.

15 Directis autem † verbis compendioſa continet primo vulgarem: Corn. conſi. 297. colum. penult. ver. ex quibus euidenter. lib. primo, Socin. conſi. 94. in princ. lib. 4. ſic enim directa verba proprie conueniunt vulgari. per quam ſubſtitutus directo, & immediate ſuccedit teſtatori: inſtitu. de vulg. & pupil. iu princ. deinde, pariter continet pupillarem: l. verbis ciuilibus. dict. l. Centurio. ibi Barto. num. 13. & omnes probant, imo ea ſola dicitur compendioſa, quæ apta eſt continere pupillarem, poſt gloſſ. & doct. in dict. l. precibus, ſua corrolaria deducit Couar. in dict. cap. Raynutius. ſuo §. 9. ſub nume. 1. 2. & Odd. Peruſ. d. tract. de compendioſa. part. 4. q. 1. art. 4. verſic. aduerte. in tantum hoc viget, quòd huiuſmodi compendioſa meris directis verbis concepta pupillo facta ſolam pupillarē comprehendit, & poſt pupillarem ætatem filio inſtituto defuncto deficit, atque fruſtratoria eſt, & verti non poteſt ad fideicomiſſariam, dict. l. verbis ciuilibus. & l. in pupillari. de vulgar. & pupill. & ibi glo. ſ. & Doct. in dict. l. Centurio. nume. 14. vbi hoc tenet in ſubſtitutione verbis directis ciuilibus facta, non autem verbis directis de iure gentium facta, in qua dicit, procedere opinionem Io. Andr. in cap. 1. de teſta. in 6. quòd poſt pupillarem ætatem filio inſtituto decedente ſubſtitutio ſit fideicommiſſaria, cum ex hoc ingrediatur materia ſequentis interpretationis, hoc in loco tantum dicam, exploſa diſtinctione Barto. de verbis directis ciuilibus & de iure gentium, vt ſuperius dictum in 4. ſolut. huius dubitationis, talem ſubſtitutionem, & ob clauſulas, Vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, & codicillarem in omnibus teſtamentis aſcriptas, & per dictam Ioan. Andr. opinionem, & per omnes ferè moder. approbatam, poſt pupillarem ætatem eſſe fideicommiſſariam: Rip. in dict. l. Centurio. nume. 77. & ſequent. Capra. ad d. quintam ſpeciem ſubſtitut. compend. nume. 70. & latiſsimè curam habendo concord. colligendi ad vtranque opin. & ſubtiliter diſcutiendo iura & rationes, quando demum ſit fideicommiſſaria, Odd. Peruſ. dict. tracta. par. 5. de compend. fac. à paga. art 1. verſic. tertia inſpectio, vſque ad fin. adducit 18. limit. quæ ferè nunquam poſſunt euitari, quin aliqua earum vigeat pro fideicommiſſaria, vt ibi per eum, ad quem in contingentia caſuum recurſus habeatur & ad Vaſqui. tracta. de ſucceſ. progreſ. lib. ſecundo. §. 18. de compend. nume. 76. vſque ad nume. 108. vbi pro fideicommiſſaria ex pluribus iuribus per eum collectis dicit adeſſe voluntatem teſtatoris, cui magis proximam, finitimam, contiguam, & amicam partem eſſe firmat ibi nume. 106. in fin. & quòd eam ſequeretur in iudicando & conſulendo. & omnium pleniſſimè omnem, vt aiunt totius ædificij lapidem mouendo argumenta hinc inde cuncta rimando, & diſſoluendo, Paul. Leon. de compend. ad nume. 275. vſque ad nume. 380. per totam q. 23. dicit num. 307. hanc ſententiam ſemper tenuiſſe, & in ea hodie magis perſeuerare, & nume. 377. in fin. firmat ipſam opin. firmiſſimam, quòd compendioſa ſubſtitutio impuberi verbis directis à pagano facta poſt pubertatem iure fideicommiſſi valeat allegando etiam Arnal. de Solerio Hiſpa. in c. ſi pater. de teſta. in 6. ita tenere, prædictos. l. Leo. & Vaſqui. referendo eandem opin. æquiorem, & magis teſtantium mandatis accommodatam ſibi videri ſcribit Emanuel Soarez à Riberia ad Anto. Gomez ſuo comment. in tom. 1. cap. 7. in ſuis annotati. nume. tertio. idem per clauſulam codicillarem tenet Hipol. Riminal. conſil. 23. numero 234. & ſeque. poſt Neuiz. conſil. 53. nume. vndecimo, Alexandr. conſili. 51. nume. 3. libr. 6. ego quoque his relatis contentus viam hanc cernens bene per alios expurgatam ad voluntatem ipſam teſtatoris interpretandum, ſicut præſentis mei tractatus eſt titulus, ita reſideo.

De militari autem directa, licet omnes ſuper effectibus compendioſę directarum tractatus ab ea exordium capiunt, omittam hic loqui, vti de re parùm frequenti, & quantum ſufficere mihi viſum eſt tractata per me ſupra hac ea. dubit. ſolut. 8.

16 Communibus verbis reperitur facta compendioſa, quæ inſtituto aliquo modo non valente eſſe hæredem, vel quia non potuit, vel quia noluit, iuxta not. in l. cum proponas. C. de hæred. inſtitut. & per Bartolū. in l. fin. numero tertio, C. de inſtitu. & ſubſtit. ſiue impubes, ſiue maior., ſiue emancipatus, vel alius ſit inſtitutus deficiens primum nobis vtique vulgarem oſtendit ſubſtitutionem: Bart. nume. 32. Alexand. nume. 92. communiter omnes cum Barto. ibi Rip. idem conſilia doct. plurium allegando, nume. 146. in dict. l. Centurio. præcipuè Aret. per illum text. in l. generaliter. in princip. in 2. not. C. de inſtitut & ſubſtit Bald. conſil. 122. columna fina. numero ſecundo lib. primo, & conſili. 53. inſtituo fratrem lib. tertio, per l. in fin. C. de hæred. inſtit. Barto. conſil. 15. Pater. nume. quarto, conſil. 48. Gallus. Falloppi, nume. 5. conſi. 57. Anacellus, nume. 3. Alexand. conſil. 162. in princip. lib. ſecundo, id eſſe verum ſecundum omnes, & conſil. 17. colum. 3. verſic. alio inſuper. lib. 3. ſic eſſe commun. Opin. Doct. ſaltem, quando ſubſtitutio eſt facta per verbum commune relatum ad vniuerſalitatem bonorum: Socin. conſili. 52. colum. quarta, verſ.

quæ quidem ſubſtitutio.lib.1. Ruin. conſil.97. colum. ſecunda,nume.3 lib. ſecundo, Corn. conſi. 199.colum. 5.ver.nec ob.quæ ſupra. vbi id verum eſſe ex vi verborum,& conſi.200.colum.1.ver. vnde cum ex his, lib. 2. conſi. 297. colum. 2. ver. his tamen,lib. primo , Aymo conſi.98. colum.3.nume.10.in quibus locis doctores dicunt,talem vulgarem dici expreſſam,factam verbis generalibus : ita eſſe commun. opin. ponit concordantibus alleg. corroborando & defendendo probat Odd. Peruſ.de compendi.part.5.quæſt.1.arti.1.fol.67. & par. 6.quæſt.1.arti.1.& d.part.5.q.2.pleniſsimè, quòd dicatur expreſſa verbis generalibus facta , & eſſe commun. vbi verò priùs facta fuiſſet ſpecialis ſubſtitutio vulgaris,& poſtea compendioſa, tunc ipſa compendioſa non contineret vulgarem,de qua ſpecialis mentio facta ſit: art. l.doli clauſula. de verb.oblig.tradit Dec.in d.l.precibus. colum. 1. cum multis ſimil. deciſ. refert Hiero. Zanch.in l. hæredes mei.§. cum ita, num.681.cum præ-
17 ceden. & ſequen. ad Trebell. † quæ quidem vulgaris comprehenſa in compendioſa etiam deficeret aſcripta inſtituto decedenti ſine filijs,vt communiter fiunt ſubſtutiones,ſi inſtitutus ipſe decedat cum filijs, Rui.conſ. 93.nume.2 conſi.97.nume.5. & ſequent.lib.2.Aymo. conſi.62.num.1.& Bero. conſi.125.num.9.cum ſeq.lib. ſecundo.vbi latè probat, id in vulgari procedere in conditione expreſſa, appoſita inſtituto, ſi deceſſerit ſine filijs,non autem in tacita,iuxta terminos l. cum auus.de condi.& demõſt.ſequendo Soci.Iun.conſi.100.colum. ſecunda,num.4.lib.ptimo, & dicit expreſsè Caſt.conſ. 152. Præſens dubium. colum. 2. ad fin. lib.1.& Gerard. Mazol.colum. ſecunda,num.47.& ſeq.quæ etenim tacita conditio etiam pluribus ſubſtitutionum gradibus exiſtentibus , vel primis cum dicta expreſſa, & defecta nihil operatur, quin ſubſtitutus ex vulgari admittatur in ſuo gradu,tacitam conditionem continente , etiam quòd grauatus, ſemotus decedat cum filijs, & hoc ſubrogationis vigore.ar.leg filiæ.§.Titia de cond. & demonſt.tradit Caſt d.conſi.152.col.fin.& col.ſequ.plenè inſiſtendo probat Aymo conſi.283.colum.penult.& fin. & concord. congerendo firmat Hier. Zanch. in ſua repet.§.cum ita,num.68.l.hæredes mei.ad Trebel.ad hęc tamen vide Hier.Gabri.ſuo conſi.95. ad nume.18. cum ſequent. & vt generaliter,& pleniùs circa vulgarē cognoſcendam diximus, ſupra hac ea. dubit.ſolut.5.nunc ſatis videtur annuere, quòd dignoſcatur vulgaris ipſa directa,& in compendioſa,Hier.Zanch.d.§.cum ita nu. 122.Dec.con.416.ſub nu.4.

18 Pupillaris † quoque altera directarum principalis ſpecies cognoſcitur ex compendioſa , dummodo eius requiſita interueniant,articulus ſanè tritiſsimus eſt, & longo apparatu multiplicibus & varijs opinionibus promulgatis diſcuſſus eſt per omnes , in d. l. Centurio. in dict. l. precibus,in dict. cap.ſi pater.& in d. cap. Raynutius.in ſpecialibus tract. de compend.adeo quòd alia non indiget diſcuſsione , referam tantum pupillarem contineri in compendioſa verbis communibus concepta ex receptiori doct. opin. fundata in legibus ipſis etiam pupilli matre ſuperſtite per. d. l.precibus. & d. c. ſi pater.de teſta. in 6.firmant Cyn in dict. l. precibus colum.peri. & ibi Fulg. nume.17. Saly.num.55. Caſtr.col. 4.ad fin. dicit ſe vidiſſe ſemper ſic conſuli per moder. Alexand.num.2.19. communiter tenetur, etiam quòd extraneus ſit ſubſtitutus. Iaſo. colum.10. verſic. tu tene contra Barto. quòd ita ſe habet communis opin. Caccialup.nume.54. Imo.in l. Centurio, num.23.Alexand. num.76.77.Iaſ.num.4. vera & magis commun. opin. & num.49. Rip.num.118 119. verior, & crebrior, Soci. Iun.nume.257. & nume.266. quòd hodie iſta opinio ſit magis communiter recepta, Bald.conſil.18.teſtator lib. ſecundo,dicit quòd omnes doct.ita dicunt,idem conſi. 297.nume.1.lib.3. Caſtr.conſi.172.dubium facit.col. fina. nume.4.& conſil.304. colum. penult. ſub nume. 5.lib.1 conſil.18. ſi bene.colum. fina.conſil.49. notandum.colum.fin.lib.ſecundo,Io.de Ami.conſi.15.num. 4.Socin.Iun.conſi.94.nu.28.vbi de com.& conſi.121. nume.25.lib.1.Alexand.conſi.52.colum.2. Alexandr. conſil.51.nume.19.lib.7.de magis communi.& conſi. 12.colum.4.num.16.& conſil.17. nume.67.libr.3.vbi hanc veram opin.& ſemper ſolitum ſe eam ſequi legendo & conſulendo atteſtatur,idem conſil.71.ad fin. libr. ſecundo,Corn.conſil.28.colum.penult.verſic.remanet itaque lib.4.& conſi.316.Ruin.conſil.105.num.10. lib.ſecundo,hæc opinio tenenda videtur & communis, Franch.in dict.cap.ſi pater,colum.42.verſ.idem etiam ſequitur,& colum.46.ſub verſic.ſed quæritur primò, contraria opinio non eſt vera, Capra in d.5.ſpecie.de compendioſa, nume.117.& ſequen.latè defendit,& commu.per Hier.Grat.conſil.134.num.37.lib.primo, huic opin. magis commu. accedit Couar. in dict. cap. Raynutius.ſuo §.9. nume.17. ſecundum hanc opin.ſe pluries conſuluiſſe dicit Capra conſil.16.num.7.conſil. 141.num.3.4.Pau.Leon.de compendioſa, nume.380. per tot. quæſtio.24. aſſumendo diſcutere argumenta hincinde ſubtiliter, & doctè num.386.concludit hanc ſententiam veriorem eſſe.nume 396. ſecundum quam ſemper conſuleret,& iudicaret,idem firmat in quęſt.25. num.432.& ſeq.ſi compendioſa formata eſſet filio impuberi,quandocunque decedenti ſine liberis,& eam eſſe magis commun.etiam indiſtinctè tenendam in conſulendo,et iudicando,et per excellentiſsimum ſenatum ſui principis teneri, firmat Hiero. Cagno. in d.l.precibus num.214.215,216.& Odd.Peruſ.d.part.5.de compendioſa fac.à pag.a.arti.3.itidem aggrediendo,& diffuſius ingurgitando materiam ingenioſe & diſtincte examinando,colligendo concord.atteſtantes magis commun.in 1.conclu.fol.160.& ſeq.& ſub conclu.9.verſic. contraria igitur ſententiam,fo.156.feliciter concludit, hodie ita ſeruari,& atteſtationes Modernorum omnes eſſe pro hac opinione & quoad rei veritatem, & numerum doctorum, hanc eſſe magis communem , ita pro communi ponit Viui.de commun opin.ver ſubſtitutio compendioſa impuberi.& Rolan.à Val.conſi.69.num. 23.& per tot.lib.1.alleg.ab Odd.d.loco,indubitanter tenet Vaſq.de ſucceſſ.progreſſ.lib.ſecundo.§.18.nu.51. & ſeq.& Tob.Peruſ.conſi.30.nu.3.& ſeque.plenè diſcutiendo firmat ita eſſe dicendum & tenendum.& Gabri. Eug.conſil.169.num.45. etiam in legitima contra matrem,tenet magis commun. quam quidem opin. non turbat, imo corroborat,eam eſſe magis commun. diligens non minus laudabilis,quàm laborioſa perquiſitio, & enumeratio doct. vtriuſque opinionis, facta per Burſat.Mantu. ſuo conſi.8.& Menoch.poſtea conſi.144.volentes matris patri fauere,cum pro negatiua ad pupillarem ponat doct. nume.72. pro affirmatiua ad ſolam fideicommiſſariam doct.num.65. maiori igitur numero affirmantium pro pupillari vti ex eo habitę magis communi Opin.ſtandum eſt,per allega.à Neuiz.in Syl. nupti.lib.5.in princi.dixi & ego in conſil.168 nume.15. lib.1.

Atque ita in hac ſententia perſiſto: omiſsis.n.diſcuſſionibus. & opinionibus doct. hac tamen magis commun Opin.retenta , eius veritatem de fonte.i.de legibus ipſis magis,quàm de riuulis, id eſt, de ſcriptis doctorum quęrendam duxi , iuxta c. ieiunium 76. diſ. cum ſign.ibi in gloſſ.accedamus ergo,& rectè intueamur verba text.in dict. l. precibus nempe Iure Communi, per
19 † hāc legem cautum eſt, pupillarem contentam in compendioſa excludere matrem, quiſquis fuerit ſubſtitutus. Imperator ibi benigne etiam matri precanti reſpondens , non diſtinguit , quibus verbis , an directis, an com-

communibus fuerit facta ſubſtitutio, vt veriſimiliter diſtinxiſſet, ſi matrem non ſenſiſſet excluſam per pupillarem verbo communi factam, cum hoc communi verbo ſubſtituo, etiam fieri poſsit: leg. iam hoc iure. §. primo. de vulga. & pupill. prout per ſolam vulgarem poſt aditam hæreditatem, & per pupillarem poſt pubertatem filio defuncto, eam non excluſam à filij ſucceſsione, expreſsit, igitur neque nos diſtinguere debemus: l. de pretio. de publici. idem quoque cauetur per pupillarem verbo habito pro communi, factam in compendioſa, matrem excluſam eſſe etiam legitima, per text. in d. cap. ſi pater, aſsignata ratione ibi, cum in ſubſtitutionibus ſemper ſit interpretatio facienda, dummodo verbis intelligo, quòd poſsit eſſe directa, & perſonis conueniat inſtitutis, intelligo, quòd eis poſsit conuenire pupillaris vt ſubſtitutio directa intelligatur potius, quam obliqua, intelligo, quando ſit facta verbis communibus trahentibus ad directam & obliquam, alias facta verbis directis eſſet certa deciſio pro directa, dict. l. Centurio. & l. verbis ciuilibus. de vulga. & pupilla. non verò interpretatio, quæ quidem fit de diſpoſitione ambigua reducibili ad plures ſenſus. l. ſecunda. §. fina. de his, quæ in teſta. delen. & l. in his, q...e de cond. & demonſt. l. ille. §. cum in verbis. de leg. 3. cum ſim. Ratio iſta, Cum in ſubſtitutionibus, &c. generalis eſt, vt ſit bona ratio, & perfecta doct. glo. in prin. in l. quia in eum. ff. ad l. Aquil. & Barto. in l. quicunque. ſub num. 8. de interrogat. ideo quiſquis ſit ſubſtitutus. vel pia cauſa, vel alius, generaliter eſt intelligenda: l. fraudem. §. fin. ff. de milit. teſta. l. 1. §. de leg. præſtan. & per alleg. in ſpecie per Aym. conſil. 227. num. 4. 5. & ſequent. ſic enim d. l. precibus. l. imperator. & dict. c. ſi pater. l. Pap. qui duo mundi magna luminaria dicuntur, c. ſolit. §. præterea. de maio. & obedi. & qui nempe ex pupillari habita, & interpretata pro directa in compendioſa, diſponunt contra matrem, quibus ideo, & non opinionibus doctorum contrarijs credere, & ſtare debemus: nã teſtator, poteſt ſubſtituendo pupillariter legitimã, & omni ſucceſsione pupilli matrem priuare. l. Papinianus. § nec impuberis. ff. de inof. teſta. & contra teſtatoris voluntatem fit, cum ſubſtitutus non habet totum, quod ei relictum eſt: arg. d. l. verbis ciuilibus. & l. quæſitum. iuncta gloſſ. in ver. oppugnauerit. ff. de acquir. hæred. & not. per Alexand. in l. qui totam. num. 6. ad Trebell. Ea igitur ſententia, quæ voluntati teſtatoris congruit, omnino tenenda eſt in actu iudiciali. ab omnibus. in princ. de leg. 1. l. qui concubinam. §. ſi Stichus. in fin. de leg. 3. ver. & nemo moriens. & l. fin. in fin. commu. de lega. cum ſimil. & quæ conuenit cauſæ teſtati etiam pro pupillo per allega. ſupra ead. dubit. ſolut. 6. ver. & quatenus. in fin. prout etiam in ſpecie ſic corroborando hanc partem adducit Hier. Cagno. in d. l. precib. nume. 217. idem & Cephal. conſil. 524. nu. 65. & ſequen.

21 Magis vtique † pupillaris in compendioſa contineri interpretabitur, vbi contigerit apponi verba, vel ſigna, quæ manifeſtius directam ipſam pupillarem demonſtrant, & breuitatis gratia per nos ſuperius explicata reuideantur in d. ſolut. 6. ver. deprehenditur quoque. & ver. interpretari tamen, & quæ ſimul matrem magis excluſam vel indignam oſtendant ordine aſcripto vndecim ſub limitationum habentur ex ſcriptis Odd. Peruſ. d. tracta. de compend. parti. 3. fol. 158. & ſequ. & ex coniecturis ſeptem per Cagno. in dict. l. precibus. nume. 224.

Alia coniectura colligitur ex teſtamento, quando in eo dictum eſt, quòd omnia bona ſua, &c. nam ſic videtur teſtator voluiſſe omnia dari ſubſtituto, qui ideo ita bene excludat matrem, ſecundum Barto. in conſili. 56. Barto. fecit teſtamentum. col. 1. in fin. & colum. ſeq. ſub nume. 2.

Alia poteſt addi coniectura mentis teſtatoris de matre excluſa, quòd ſi teſtator plures caſus ſubſtitutionum expreſſerit, & nullo caſu de matre mentionem fecerit, ſicut ea in caſu cogitato excluſa apparet, ita in caſu non cogitato veriſimile eſt, quòd teſtator eam excluſiſſet, ſi de eo caſu cogitaſſet, cum ad eam excludendam ſatisfaciunt coniecturæ, ſicut à contrario ex libr dato per teſtatorem faciunt, per ea includenda, per l. fin. C. de inſtit. & ſubſtit. notabiliter tradit Lancel. Poly. de vulga. in 6. part. ſub nume. 12. Sed certè comprobo, maximè quando ſubſtitutus primo loco eſſet alter frater pupilli inſtituti, cum is excluderet matrem. Bart. in l. ſecunda, in princ. colum. fin. nume. 44. de vulg. & pupil. cum concord. alleg. ab Aym. conſi. 141. nume. 7. ita ſubſtitutus ſecundo loco non pupilli frater, ſed in ſuo loco poſitus per teſtatorem excludit matrem. iſtam coniecturam probant Bart. in conſil. 78. Viſo teſtamento. Bald. nume. 1. lib. 2. impreſ. Vene. & Bald. conſil. 20. quidam Petrus colum. fin. ver. ſexta & vltima ratio. lib. 4. quod noſtrates primarios approbatam nota, quia frequenter in vſu verſatur.

Alia inſuper frequens, & contingibilis additur coniectura. Cum enim ferè in omnibus ciuitatibus adſint ſtatuta, quibus cauetur ſtantibus patruis, vel alijs agnatis filij decedentis ab inteſtato matrem excludi debere à proprietate, vel à parte aliqua, vel in totum ſucceſsionis filij ad eam admittendo dictos patruos, vel agnatos, quòd ſi hi à talibus ſtatutis vocati fuerint ſubſtituti filio pupillo, exinde ſanè colligi nullam de matre fore rationem habendam, & tales ſubſtitutos in totum admittendos eſſe, tradunt Grat. conſi. 134. num. 40. lib. 1. & Bero. conſi. 126. num. 3. 4. lib. 2. Alci. in l. 2. ſub nume. fin. de vulg. & pupil.

22 Verbis † denique cumulatis, ſimulque adiunctis directis, & communibus & obliquis, vel directis & obliquis, vel directis & communibus, vel communibus, & obliquis, facta compendioſa, quoad vnum ſubſtitutum continent directam, terminis habilibus datis, & ſuis caſibus, prout ſubſtitutus eligere voluerit. Bald. conſil. 176. quidam nomine A. num. 3. lib. 4. vbi dicit, quòd ita Barto. conſuluit, & ipſum poſt eum ſæpiſsimè, & poſt Bart. per Caſt. in l. quia poterat. §. Titius hæres. ad Trebel. & Abb. conſi. 32. lib. 2. Caſtr. conſi. 152. Viſo puncto, colum. 2. lib. 2. & eſt magis Commu. Opin. Corn. conſi. 158. colu. 3. ver. his tamen lib. 3. cum alleg. plenè ſupra. ea. dubit. ſolut. 5. ver. ſecundus effectus, vbi clauſulæ, Vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum effectus exprimuntur, idem Capra. d. tract. reg. d. 5. ſpecie compendioſæ, num. 134. quo verò ad plures ſubſtitutos, inſpiciendum eſt, quòd ea cognoſcitur directa ſubſtitutio, qua vnus, vel plures ſubſtitutorum apparent ſubſtituti verbo directo vniuerſaliter, vel in re certa alio vniuerſali ſubſtituto non dato, vel in quota hæreditatis, vel apparet quis ſubſtitutus verbo communi ad vniuerſalitatem bonorum, alio autem his caſibus exiſtente ſubſtituto, vel verbo obliquo, vel communi ad certam rem, vel etiam verbo directo ad certam rem, alio ſubſtituto verbo communi ſimpliciter, vel in reſiduo; ſic è conuerſo pro his alijs ſubſtitutorum, non eſt directa ſubſtitutio. ſed obliqua, vt ampliori ſermone poſt Bart. num. 40. 41. Imo. & alios declarant Ripa in d. l. Centurio. nu. 175. Odd. d. part. 5. artic. 4. & vltim. & Capr. d. ſpecie compend. num. 140. & Franch. in d. c. ſi pater. col. 49. & Zaſi. de compend. nu. 29. & ſeq.

23 Exemplaris, † ſi concurrant requiſita, etiam continetur compendioſa, ponit Odd. dict. parti. 5. quæſt. 1. artic. 3. Capr. d. ſpecie 5. de compend. numero 13. 16. Omnes denique ſubſtitutionum ſpecies ſub compendioſa comprehendi poſſunt, paſsim in ſua materia. Doct. dicunt, vt Odd. in dict. quinta part. in principa.

Vaſqui.

Vaſqui.de ſucceſſ. progr. §. 18. nu. 103. lib. 2. Aym.conſi. 98.num.10.

Paſsim quoque dicũt ſubſtitutiones in ea contentas cenſeri expreſſas verbis generalibus factas Odd. dict. part. 5.q. 2. Capr.dict. ſpecie. 5. compen. nu.130. Vaſqu. d.§.18.num.52. vbi dicit, quòd omnes ita vbique fatentur, ſed dicam, non ita fateri Pau. Leon. de compend. in 6.quæſt.num. 40. dicentem, compendioſam continere pupillarem, vti diuerſam ab expreſſa, per d. l. precibus, at reſpondebo, vbi expreſſa intelligi factam verbis ſpecialibus, id eſt, pupillariter, vt vbi gloſſ. exponit, non generalibus, vt cæteri omnes intelligunt, & relati ſupra ver. Communibus verbis, & oportunè declarat Odd. d. tract. in prælud. part. 2.q.3.

14 Rurſus, † pupillaris comprehenditur in compendioſa mixta cum reciproca ſubſtitutione, facta etiam pluribus impuberib. & puberibus, & ſic imparibus ætate, & hoc ſecundum diuerſitatem formę ipſarum ſubſtitutionum, vel inſtitutionum, vt ſi duo impuberes ſimul ſint inſtituti, & alius pubes ſeparatim inſtitutus ſit, & quandocunque deceſſerint inuicem ſunt ſubſtituti, nempe ſubſtitutio pupillaris conueniens ſimul impuberibus inſtitutis, inter eos viget l. cohæredi. §. qui diſcretas, de vulga. ſentit Pau. Leon. de reciproca. nume. 48. ex præſumpta voluntate defuncti collecta ex eo, quod ſeparatim ſunt inſtituti, ſecundum Bart. & ali. in l. qui cum plures. co. de vulg. & ceſſante ratione inęqualitatis inter impuberes. Vaſqu. lib. 2. §. 19. num. 5. 6. de reciproc. ſubſtit. vel ſi pluribus inſtitutis dicatur, ſi aliquis eorum deceſſerit, hæreditas decedentis deueniat in ſuperuiuentem, pupillo quidem decedenti, ſuccedetur ex pupillari. Capr. conſi. 50. colu. fin. vel ſi aliàs voluntate teſtatoris ex coniecturis probari poſsint ex eo, quòd ſubſtitutus fuiſſet alius filius teſtatoris, per gloſſ. fin. in d. l. precibus. Alexand. in l. teſtamento. colum. 4. in princ. C. de teſtam. mili. ex eo, quòd excluſis filiabus inſtitutis in reb. certis hæreditas extra filios maſculos, non eſt peruentura: Ruin. conſi. 107. colum. 2. lib. 2. Nat. conſi. 326. Odd. Peruſ. d. compend. fac. à pag. 1. art. c. 3. in concluſ. 4. verſic. contrarium igitur. fol. 154. & ex ipſa commixtione compendioſæ cum reciproca, ſecundum Caſtr. in d. l. in teſtamento, colum. 1. num. 4. & ibi Doc. nume. 7. in 4. colum. licet huic ſoli non ſtarem ob contradictionem doctorum per Alexand. ibi in colum. fin. & latè per Emanu. Conſtan. in c. ſi pater in gloſſ. perſonis. ſub. num. 3. de teſta. in 6. & ex eo, quòd matri ſunt relicta certa legata taxatiuè in caſu mortis pupilli, maximè, vbi cum matre eſt contentio, & ex eo, quòd ſuperſtes omnium bonorum ex ipſo teſtamento futurus eſt ſucceſſor, vt latiſsimè ex facto, reſpondi in conſi. 61. nu. 21. cum ſequen. lib. 1. & ex dictis ibi refutantur, quæ in eadem facti ſpecie pro aduerſa parte allegantur à Tob. Peruſ. ſuo conſi. 35. & fuit iudicatum ſecundum meum reſponſum, item ex eo, quòd in tali ſubſtitutione compendioſa facta eſt mentio pupillaris ætatis, habetur cõiectura mentis defuncti, quòd vult includi pupillarem: Caſtr. conſi. 18. Si bene colum. 2. ſub num. 3. verſi. item fecit mentionem. lib. 2. Cuma. conſi. 16. Ioannes quondam vitalis, ſeu alijs modis poteſt haberi coniectura voluntatis teſtatoris ad pupillarem, vt aliqui fuerunt expreſsi ſupra e2. dubi. ſolut. 6. verſic. ſiquidem in ſubſtitutione. cum ſequen. veluti per clauſulam teſtamento appoſitam, omnimodo meliori, &c. Curt. Iun. conſ. 114. colum. 4. ſub num. 2. verſic. cum igitur, ita fit conciliatio doctorum in compendioſa mixta cum reciproca, quòd facta etiam imparibus poteſt continere pupillarem: vbi ſic poteſt coniecturari voluntas teſtatoris. d. l. iam hoc iure. §. fin. Bart. in l. Lucius. num. 6. de vulg. Alexand. in dicta l. in teſtamento. colum. ſecunda. ad fi. C. de teſtam. milit. Aret. conſil. trigeſimoſeptimo. col. penult. verſic. pro his facit, ita finem his facio quæ ſcribenda exiſtimaui pro ſolutionibus propoſitæ dubitationis de cognoſcendis ſubſtitutionibus directis.

LIB. III. INTERPR. III. DVBIT. I.

TERTIA, & vltima huius libri tertij interpretatio ſupereſt exponenda circa ſpeciem alteram ſubſtitutionis obliquę, ſiue fideicommiſſariæ, & circa fideicommiſſa. Video equidem, propoſitam materiam de fideicommiſsis amplam eſſe, & variam & frequentem pluſquam aliqua ſit, quę ex vltimis voluntatibus profiſcatur, vnde pro ea explicanda longiore opus eſſet tractatu, ſicut de fideicommiſſis pleni ſunt tituli, & ff. de lega. 1. 2. 3. & ad Trebell. & C. de fideicommiſſ. & inſtit. de fideicommiſſ. hæred. & in his titulis per doct. & in pluribus particularibus tractatibus de compendioſa, & de fideicommiſsis, & nouiſsimè in materia fideicommiſſaria extat allegans, & locuples epitome inſignis iuriſconſulti Franciſci Marzarij Vicentini, alterius Metiani pariter, qui libros fideicommiſſorum edidit allega. à Vlpiano Iuriſconſulto in l. cogi. §. ſed & ſi miles. ff. ad Trebell. & in §. ſed ſi ſeruo. citatur idem Metianus. 7. lib. de fideicommiſſis, ex quo etiam deprehenditur materiam fideicommiſſorum ipſorum vetuſtiſsimam eſſe, & ampliſsimam, cum ab eodem. Periſco iuriſconſulto Metiano auctore multi, vſque ad ſeptem, libri de eis compoſiti exprimantur, vnde fateor me talem non eſſe, vt valeam tam plenè materiam talem tractare, quantum res ipſa requireret, & tam perfectè, quam adeo cupidi lectores forſan exſpectare, ſperareque poſsint, ad hæc mea ſcripta benigne recurrendo. Tamen pro parua mea, qualis eſt, facultate propoſita de fideicommiſsis interpretatione has dubitationes explicare conabor.

Primam, an fideicommiſſum in diſpoſitione aliqua ſit, & quomodo indictum apparere valeat.

Secundam, qui poſsint grauari, & cenſeantur fideicommiſſo grauati, & id præſtare teneantur.

Tertiam, an ceſſerit dies fideicommiſsi.

Quartam, circa vocatos, & comprehenſos in fideicommiſſo.

Quintam, quæ bona veniant in fideicommiſſo.

Sextam, an duret fideicommiſſum.

PRIMAE DVBITATIONIS SOLVTIOnis 12. infra ſequuntur.

I. Prima ſolutio eſt, quòd diffiniendo fideicommiſſum, propriè declaratur conſtitui in vltimis voluntatibus.

II. Demonſtrando illud eſſe duplex, vniuerſale, & particulare, tredecim differentiæ inter vnum & alterum adducuntur.

III. Diuerſis reſpectibus oſtendendo fideicommiſſum & odioſum, & fauorabile dici, proinde & contra illud, & pro eo, interpretationum diuerſi caſus afferuntur.

IIII. Per modos aliquos inducendi fideicommiſſum enumeratos, & primum ex verbis precarijs, & rogatiuis, vel ad hæc reducendis.

V. Per modum ex mente teſtatoris.

VI. Per modum magis proximum inducendi fideicommiſſum ex ſubſtitutione fideicommiſſaria.

VII. Per modum ex codicillis, & ex clauſula codicillari.

VIII. Per modum ex clauſula, per fideicommiſſum.

IX. Per modum ex nominibus collectiuis vocatorum.

X. Per modum ex prohibitione alienationis.

XI. Per modum ex ratione agnationis conſeruandæ.

XII. Per modum ex coniecturis.

SVMMARIVM.

1 *Tractatus cuiuſq; rei intentio neceſſe eſt, eam rem prius cognoſcere, de qua futurus eſt tractatus, vel diffinitione, vel deſcriptione, vel vocabuli alluſione.*

2 *Fideicommiſſa quare ſit appellata, & à fide, ſicut et feuda appellata ſunt, &, vti quid ſubiectum fideicommiſſo ſub cuſtodia rogati, vt depoſitum ſub depoſitarij cuſtodia, vnde à Iure conſulto dicitur fideicommiſſum.*

3 *Fideicommiſſum fit proprie in diſpoſitione, quæ firmitatem capit per diſponentis mortem, & à quo venit præſtandum, & valeat ex vltima voluntate ex diſpoſitione per viam contractus inter viuos valida.*

4 *Fideicommiſſum fit verbis alijs obliquis deprecatiuis, videlicet.*

Peto.

Rogo.

Volo.

Mando.

Fidei tuæ committo.

Non verbis obligatiuis, de quibus ibi, quæ non pertinent ad ius teſtandi, ſed ad contractus, item nec pactione firmata conſenſu plurium hæreditates acquiruntur, nec ſucceſſiones fideicommiſſariæ, nec iure directo, nec iure fideicommiſſi, vti inualida de futura ſucceſſione.

Et de fideicommiſſo non valido ex contractu, ſed ex vltima voluntate.

5 *Pactiones quædam ſeruantur non in vim fideicommiſſi, ſed cuiuſdam directæ ſubſtitutionis validæ in contractibus inter viuos appoſita verbis obligatiuis de rebus certis dandis Titio poſt mortem Sempronij, &c. vt ibi habetur, pro qua non actio datur ex fideicommiſſo, licet ex pacto vtilis actio perſonalis contra hæredes primi donatarij, & datur vltimo donatario.*

6 *Fideicommiſſum dari & conſtitui pōt per quamlibet ſpeciem vltimarum voluntatum, cum plures ſint, & aliquid ſit perueniens ad aliquem per mortem diſponentis, vel & teſtamento vel cauſa mortis donatione, vel ex codicillis. per quos datur fideicommiſſum, a venientibus ab inteſtato, & de virtute clauſulæ codicillaris.*

Itemq; & nutu conſtitui poteſt.

SOLVTIO. I.

PRIMAE itaque dubitationis interpretationem ipſam aggredienti mihi ſuccurrit, obuiamq; fit illud inter omnium ſcientiarum profeſſores commune dictū
1 † quòd initio cuiuſque rei tractatus neceſſe ſit, vel definitione, vel deſcriptione, ſeu alluſione vocabuli eam rem priùs bene cognoſcere, de qua tractatus ipſe futurus eſt, cum autem propoſitam de fideicommiſſo cognitionem alijs exponendam non reliquerit Imperator, ſed eam ipſe plenè exponere voluit tot. titu. Inſtitu. de fideicommiſſ. hæred. hoc ideo titulo perlecto, definitionem fideicommiſſorum qualem & congruam, quæ poſsit tradi ab ipſo Legiſlatore habemus in his verbis. maximè in princip. ibi. Et ideo
2 † fideicommiſſa appellata ſunt, quia nullo vinculo Iuris ſed tantum pudore eorum, qui rogabuntur, continebantur. & in §. & quia. ſubſequitur, quia ex ſuis principijs à fide hæredum pendēt, tam nomen, quàm ſubſtantiam acceperunt, ideo diuus Auguſtus ad neceſsitatem iuris ea detraxit. ita in hac eadem ſpecie prudenter recenſet Franc. Mazar. Vicenti. in materiam fideicommiſſo. compendio ſuo in ſecunda part. in princip. addoq; exinde Azo. in ſum. C. de fideicommiſſ. dicit. Et appellata ſunt fideicommiſſa à fide, ſicut & feuda, eò, quòd fidei grauati ſit commiſſum, Socin. Iun. in rub. nu. 120. de leg. 1. Odd. Perus. de compend. præud. part. 7. quæſt. 2. Guli. Benedic. in c. Raynutius. ver. ſi abſq; liber. more. 2. par. de fideicommiſſ. ſubſti. col. 1. quaſi etiam quid ſubiectum fideicommiſſo dicatur ſub cuſtodia rogati, ſicut ſub depoſitarij cuſtodia depoſitum: quod ideo quoq; fideicommiſſum appellatum iuriſc. in l. 1. in prin. ff. de poſ.

3 Proinde tamen † fideicommiſſum fit in diſpoſitione, quæ per mortem diſponentis firmitatem capit, & illud præſtandum venit ab eo, qui capit cauſa mortis, id quod vel prius ei fuit datum, vel ei vt viuenti ab inteſtato non ademptum: text. ex gl. Alber. & Bald. in l. 1. §. ſciendum. de lega. 3. & in l. donationibus. C. ad Leg. Falc. ibi Salyc. & Caſtr. & l. 1. §. ſin autem aliquod in fin. de cad. tollen. ex teſtamento, & codicillis. l. in tacitis. de leg. 1. latè proſequitur Benedic. dic. ver. ſi abſq; liber. more. 2. part. de fideicommiſſ. ſubſti. num. 15. 16. ex diſpoſitione autem facta via contractus valida inter viuos, non valet fideicommiſſum, ſicut ex vltima voluntate valet, vt per Alb. in d. §. ſciendum. poſt Cum. Caſtr. Alexan. col. 2. ſub nu. 4. Socin. col. 7. num. 19 in §. cohæredes. l. qui Romæ. de verb. oblig. Marzar. Vicenti. d. compend. in mater. fideicom. in 2. par. in 2. quæſt. & Menoch. conſil. 85. num. 28. concord. allegando, & Bero. latè diſtinguendo in conſil.
4 84. num. 7. lib. 2. & Mazol. conſil. 3. numer. 2. † quia alijs verbis obliquis, & deprecatiuis fit fideicommiſſum. §. fin. Inſtit. de ſing. reb. per fideicommiſſ. relic. ſ. Peto, Rogo, Volo, Mando, fidei tuæ committo, vt & l. 2. commu. de lega. & alijs verbis obligatiuis concipitur contractus, contraxerunt, geſſerunt, quæ ad ius teſtandi non pertinent. l. verba contraxerunt. de verb. ſignific. l. conſenſu. & l. obligamur. ff. de actio. & oblig. ita pactione firmata conſenſu plurium, ne inducatur votum captandæ mortis, neue reſtringatur factio teſtamenti obuentiones hæreditatum, nec ſucceſsiones quodammodo fideicommiſſariæ acquiri nequeunt, per l. hæreditas. C. de pact. conuent. l. ex eo. de inutil. ſtip. l. pactum, quod dotali. de pact. & l. ſtipulatio hoc modo. de verb. oblig. in his Doct. tradunt, & in ſpecie Dec. conſi. 93. ad fin. ponderando expreſſam gloſſ. in ver. nulla actione. in d. l. hæreditas. ibi, item, neque iure directo, neque iure fideicommiſsi. & allegando Alexand. conſi. 28. Ponderatis verbis inſtrumenti. lib. 3. qui latè inſiſtit ſuper inualiditate huiuſmodi pactorum de futura ſucceſsione initorum, vt plura allegando dixi conſi. 53. num. 15. & ſequen. conſi. 123. num. 10. & ſequen. & conſi. 199. num. 11. 12. lib. 1. quare differentia hæc circa fideicommiſſum, quòd non valet ex contractu, ſed ex vltima voluntate, poteſt addi his, quæ circa differentias contractuum, & vltimarum voluntatum ex profeſſo colligendo ſcripſit Iaſo. in l. quæ de legato. de lega. 1. memini ſuprà lib. præceden. interpr. 1. dub. 1. ſol. 3.

5 Veruntamen quandoque reperitur † in contractibus vel communis, vel diuiſionis, vel initis ex cauſa matrimonij, vel donationis apponi pactiones verbis obligatiuis inter viuos de certis rebus dandis, puta Titio poſt mortem Sempronij, has quidem pactiones debere ſeruari non in vim fideicommiſsi, cuiuſdam directæ ſubſtitutionis in contractibus validæ, & legis per promittentem appoſitæ ſuæ rei ex honeſta cauſa, & benigni iuris interpretatione, per l. quoties. C. de dona. quæ ſub mo. tradunt Oldra. conſil. 139. Ad habendam Alexand. conſil. octuageſimo tertio. Viſa prædicti facti narratione col. 3. ver. & in propoſito. Ange. conſil. 179. Viſis prædict. colum. 6. declarat Alexan. d. conſi. 28. colum. fin. ver. non obſtat etiam lib. 3. Dec. d. conſi. 63. in fin. & conſi. 225. col. penult. verſi. primus eſt. Aym. conſil. 19. numer. 8. 9. pro qua ſanè non actio ex fideicommiſſo ordinaria, ſed ex pacto vtilis actio perſonalis competit contra hæredes primi donatarij, & datur vltimo donatario, ſecundum Guid. Pap. in quæſt. 512. Titius bona donauit. Menoch. dict. conſil. 85. num. 42. Tiber. conſil. 55. numero primo, lib. 3. & Bero. dict. conſil. 84. ſub numer. 7. ibi & tunc ex

pacto agetur, lib. ſecundo. & pleniſsime ſuper intellectu doctr. Bart. in dict. l. qui Romæ. §. Flauius. & dict. l. quoties. diſcutit Couar. c. 14. lib. primo Vari. reſoluti. & Dominus Pedemon. deciſ. 85. num. 7. & ſequent. quod modò ad rem noſtram non facit, niſi quòd fideicommiſſum propriè creatur in diſpoſitione vltimarum voluntatum, tex. & gloſ. in dict. l. prima. §. ſciendum. de leg. 3. & non ex contractu, Ruin. conſil. 7. colum, 6. num. 14. lib. 3. & Marzar. Vicenti. ſuo libel. de fideicom. in quæſt. 2. Menoch. d. conſi. 85. num. 28. Alci. conſi. 65. Breuiter agendo num. 1. lib. 9. vltimæ impreſ.

Quarum quidem vltimarum voluntatum, & ſi plu-
6 res † ſpecies comprehendi poſsint, vt memini ſuprà lib. præcedente interpre. 1. dubit. 1. ſolut. 9. ideo tamen per quamlibet earum ſpeciem fideicommiſſum conſtitui, & dari poteſt, cum id validè poteſt imponi ei, ad quem per mortem imponentis aliquid peruenturum eſt, per text. in dict. l. prima. §. ſciendum. de legat. 3. vbi dictum hoc, Vel dum eis datur, poteſt intelligi ex teſtamento: vt l. prima, & per tot. titul. ff. ad Trebell. & l. eam, quam C. de fideicommiſſ. cum ſimil. in diſcurſu. d. tit. & ſic ff. de fidei commiſſ. liber. & ex donatione cauſa mortis: vt l. cum pater. §. primo. & ibi gloſ. & Doct. de leg. 2. & l. ab eodem C. de fideicommiſſ. & gloſſ. in dict. §. ſciendum & ex codicillis magis fit, & datur fideicommiſſum: l. Scæuola. ibi Barto. & alij ff. ad Trebel. l. 2. in prin. & l. ſequent. in prin. & l. conficiuntur. in prin. de iure codicilla. & l. 1. & ſequent. C. eod. Angel. in auct. de reſti. fideicommiſſ. in prin. col. 2. verſi. ibi: mori impuberem. Alexand. conſil. 194. lib. 7. ſic enim per codicillos fideicommiſſum datur à venientibus ab inteſtato etiam expreſſum, in dict. §. ſciendum ibi: vel dum eis non adimitur, per dict. l. conficiuntur. in prin. idq; frequens eſt per clauſulam codicillarem in omnibus teſtamentis apponi ſolitam, dum per eam teſtamenta rupta ſuſtineri oportet: l. ex teſtamento. & ibi gloſſ. & Doct. C. de fideicommiſ. & in auct. ex cauſa. de liber. præter. Fulg. conſi. 21. Ad primum. cum ſimil. de ea, per me dictis ſuprà eod. lib. præced. ea. interpret. 1. dubit. 1. ſolut. 11. Denique fideicommiſſum in qualibet vltima voluntate, legitimè comprobata, cum nutu relinqui poſsit, rectè conſtitui, per l. & in epiſtola. C. de fideicommiſſ. ibi tradunt Saly. Fulg. Caſtr. & Iaſ. & Ripa in l. 1. numer. 37. de lega. 1. & in l. 1. §. ſi quis ita. num. 12. de verb. oblig. Hier. Zanch. in l. hæredes mei. §. cum ita. ſub num. 187. ad Trebel.

S V M M A R I V M.

1 *Fideicommiſſum eſt duplex.*
Vniuerſale,
Vel ſpeciale ſingulare ſeu particulare: ſub cuius appellatione includitur tam vniuerſale, quàm particulare: de ſermonis proprietate.
Et de multis differentijs eorum, ſcilicet vniuerſalis & particularis.

2 *Fideicommiſſum quale ſit, an vniuerſale, an particulare, cognoſcitur ex verbis teſtamenti, an verba tendant ad vniuerſalitatem, tuncq; vniuerſale dicitur, vel partem eius, & in dubio ſic tenendum eſt, & quando in effectu ſit tale: ibid.*
Et quando ſit particulare vel ſingulare, vt quia verba teſtamenti contineant quantitatem particularem, vel rem ſingularem, vt centum, aut fundum, & ſic particulare etiam in re quodammodo vniuerſalis, & quando vniuerſitas bonorum vel iuris eſſet reſtricta per teſtatorem, expreſsione certi loci vel qualitatis, & vt latiùs ibidem legitur, & quando tale relictum particulare, vt ibi, poſſit verti in fideicommiſſum vniuerſale.

3 *Fideicommiſſa vniuerſalia differunt in multis à particularibus.*
In vniuerſali fideicommiſſo præſtando hæres grauatus, poteſt cogi adire, non ſic in particulari.
Secundò: Vniuerſale non tranſit in fideicommiſſarium, niſi facta reſtitutione reali per grauatū, vel verbali, vel poſt aditam hæreditatem, ſecùs in particulari, ibidem.
Tertiò: Vniuerſale valet, hæreditate exiſtente non ſoluendo, particulare verò non: ibid.
Quartò: Vniuerſale non tranſmittitur ad hæredes ante conditionis euentum, non ſic de particulari, quod declara, & intellige, vt ibid.
Quintò: In vniuerſali dies cedit ab adita hæreditate, in particulari à die mortis teſtatoris: ibid.
Sextò, De vniuerſali non validè reſtituendo procuratori in rem ſuam, de particulari ſecùs, ibid.
Septimò, differt, vt per gl. l. cum filioſa. de lega. 1. ibid.
Octauò: Vniuerſale validè non præſtatur fratrib. minorib. particulare ſic, pro eorum neceſsitatibus, ibid.
Nonò: Vniuerſale per exiſtentiam ſuitatis hæredis grauati confirmatur, ſecùs in particulari: num. 4.
Decimò differunt circa fructuum acquiſitionem, vt ibi legitur, & quando veniant, vbi de materia, num. 5.
Vndecimò: Constructa domus in eodem loco ſubiecto fideicommiſſo, vbi prius fuerat destructa, venit in fideicommiſſo vniuerſali, in ſingulari ſecùs eſt: num. 6.
Duodecimò: Ex vniuerſali detrahitur Trebellianica, ex particulari, Falcidia, & per quem detrahatur, deq; materia ibid. vide num. 7.
Decimotertiò: In reſtitutione vniuerſalis fideicommiſſi creditor defuncti & hæres grauatus, etiam non confecto inuentario, poteſt ſuum creditum detrahere, non ſic reſtituendo particulare: num. 8.
Decimoquartò: In vniuerſali filij, poſiti in conditione, ſubſtitutio facta de hæreditatib. non cenſentur vocati, & eſt Communis. at ſecùs in particulari, & eſt magis communiter receptum, num. 9.

S O L V T I O. II.

1 EST autem † fideicommiſſum duplex. Vel vniuerſale, vel ſpeciale, ſingulare, ſeu particulare: §. pen. in fin. Inſtit. de fideicom. hæred. & §. his igitur. & §. etenim. in auct. de hæred. & falcid. & auct. hoc amplius. ibi: vel generali fideicommiſſario, &c. vel ſpeciali fideicommiſſario. &c. C. de fideicom. & ſub appellatione fideicommiſsi, de proprietate ſermonis includitur tam vniuerſale, quàm particulare. fideicommiſſum dicit Corſe. tract. de Trebel. §. fin. ad fin. & propriè ponit Odd. Peruſ. de compend. in prælud. par. 7. q. 4. multū. n. intereſt, cognoſcere, quale ſit, ob multas differentias, quas adeſſe inter vniuerſale, & particulare fideicommiſſum, adducunt Barto. & alij in l. 1. in 3. reg. de leg. 1. vt paulo poſt ſaltem in ſumma referam
2 † Cognitio quidem, ſeu quæſtio. an ſit fideicommiſſum vniuerſale, an vero particulare, poteſt haberi, & dirimi ex verbis teſtamenti, poſt gloſ. ibi Imo. in l. ille à quo. §. 1. col. 2. verſi. in gloſ. ſuper ff. ad Trebel. Nam ſi verba teſtamenti, & fideicommiſsi, circa commodum & grauamē, continent quoddam vniuerſale totum vel partem vniuerſalis, vt Petrus habeat, & reſtituat hæreditatem meam, omnia bona mea, quicquid habeo patrimonium meum, facultates, ſubſtantias meas, cenſum, peculium meum, mea, & quid ſimile deſignans vniuerſalitatem bonorum & iurium teſtatoris, ſanè percipitur vniuerſale fideicommiſſum: vt per l. nam quod. §. fin. & l. cog. in prin. & ferè per tot. ad Trebel. l. meorum. l. pecuniæ nomine. ff. de verb. ſig. & l. ſi legatus. §. 1. & ibi Alex. eo. ad Trebel. de patrimon. Ruin. conſi. 120. ſub nu. 8. lib. 5. Et vniuerſale dicitur fideicommiſſum, dum ex voluntate, & mente teſtatoris colligi poteſt, illud tendere ad vniuerſali-

uerſalitatem: vt latè proſequitur Paris.conſ.43.num.47. & ſequent.per totam addi.lib.3.per d.l.cogi. §. cæterum. & ibi per ſuperiorem.§.de ſucceſsione.deciditur, in dubio eſſe tenendum pro tali fideicommiſſo vniuerſali, ne intercidat habere locum compulſionem per Trebellianum, quare Bart.in l.ſi quis ſeruum.§.fin.num.tertio, de legat.2.dicit, ſi teſtator inſtituit me hæredem in certa parte hæreditatis, & vtens vocabulo bonorum, puta in eadem pater bonorum mihi decedenti ſine filijs, ſubſtituit Titium, quòd fideicommiſſum hoc dicetur vniuerſale, quia commodum inſtitutionis eſt in parte hæreditatis, quæ demonſtrat vniuerſalitatem quandam, ac ius ſucceſsionis: l.bonorum, de verborum ſignifi. & grauamen eſt appoſitum in eadem parte, etiam ſic nominata bonorum, & eſt vniuerſale, ratione præcedentis commodi vniuerſalis, vt ibi per eum, licet non ita clarè exprimentem, quem ſequitur Ruin. conſi. quinquageſimo ſeptimo.num.16.lib.ſecundo, & Paris. dicto conſi. quadrageſimo tertio, numero ſexageſimo primo, lib.3.& idem eſt vniuerſale fideicommiſſum in parte hæreditatis dimidia, tertia, quarta, vel alia quota, quæ ſapiat vniuerſitatis iuris partem ipſam: per text. in dict. l.ſi quis ſeruum. §. fin.& Bero.conſi.93.num.trigeſimo ſexto, lib. 2. vbi declarat amplè. & per num. ſequent. & rogatus ad reſtituendum alijs, quòd ſicut in inſtitutione venit vniuerſa hæreditas teſtatoris: l. prima. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. inſtit. ita venit in reſtitutione fideicommiſsi vniuerſa hæreditas: probat Bartol.in l. cogi. §. ſed & ſimiles. num. ſecundo, per text.ibi.ff.ad Trebel.& ibi defendendo Bar. ab alijs, qui tenent contrarium, dicit Alexand.hoc procedere, quando fideicommiſſum non eſt impoſitum in re certa, ſed in hæreditate vniuerſa, quæ ſibi obueniebat. Idem eſt fideicommiſſum vniuerſale, quando quis alio cohærede non dato, eſt inſtitutus iure certo.

Illud verò ſingulare ſeu particulare fideicommiſſum eſt, quod pariter ex verbis teſtamenti deprehenditur continere particularem quantitatem, puta centum, vel ſingularem rem, puta fundum: vt l. nam quod.§. non omnis.& l.cogi.§.& generaliter.ad Trebell. & tot. titul. Inſtitu.de ſingul.reb. per fideicommiſ. relic.& res etiam in ſe quodammodo vniuerſalis, ſed ſeparata ſit ab vniuerſitatis iuris teſtantis, vt quando teſtator grauat ad reſtituendum hæreditatem ſui patris, fratris, ſeu alterius ad eum obuentam, tale tamen dicitur fideicommiſſum particulare: Bartol. & alij per text. ibi in l. cum filius. §. primo.de leg.ſecundo, etiam, quòd fideicommiſſarius habeat ſufferre onera ipſius rei ſibi præſtitæ, per textum in dict.§.primo, vt ibi per Bartolum & latè Dec.conſi.69. Ang.Aret.tract.de teſta.in gloſſ.21.colum.pen. numer. 9. Aret.conſi.155.Periculoſum.colum.9.ver.iſta concluſio. & ſuper relicto dotis maternæ facto, dixi conſ.205. num. 16.libro primo. idem quando ex vniuerſitate ex verbis teſtatoris venit id detrahendum, quod aliàs ad eam ſpectaret, vt ſi teſtator dicat, deductis oneribus hæreditarijs, vel ſolutis debitis, & legatis, ſeu à legatis ſuprà factis omne, vel quicquid ſupererit, ſeu reliquum bonorum ſuorum deueniat, vel reſtituatur Petro, hoc ſanè fideicommiſſum ſingulare, vel potius certæ rei eſſe, quàm vniuerſale, tradit Bart.in d.l.cogi. in prin.ſuper ver. ibi, inde quæritur. quem ibi ſequitur Caſt. & Alex.in §.non omnis.ſub nu.14.quem ſub l.apud Iul. eo.ad Trebel. dicit Caſt.tenere opin. Bar. & cum eo Raph.in l.Titius.eo. tranſire & bene, & comprobat Corn.in conſ. 242. Circa primum.col.6.ver.nec obſtant adducta.lib.4. Alci. conſ. 146.num. 1. lib.9. Aut ſi teſtator in ordinando fideicommiſſum aliquo modo poſsit apparere eum habere intentionem ad vires ſuæ hæreditatis, vel ſui patrimonij, non eſſet vniuerſale, ſed intelligeretur, deducto ære alieno, per not.à gloſ.& Bald.in l.1.C.ſi aduer.dot.tenet Alex.in d.§.non omnis.in fin. facit Bar.in repet. l. ſi pater.nu. 16. ff.de inof.teſta.idem, quando vniuerſitas bonorum vel iurium eſſet per teſtatorem reſtricta expreſsione certi loci, vel qualitatis, quia tunc eſſe dignoſcitur particulare, & non vniuerſale fideicommiſſum: vt ſi dicat teſtator, Omnia iura, & omnia bona relinquo, quæ habeo extra tale caſtrum: Corn.conſ.161.Licet videatur.verſ. nec obſtat illa particula.lib.1.facit Old.conſ.8.& latè Tiraq.in l. ſi vnquam.ver.bona.num.13.de reuo.don.& Bero.conſ. 93.nu.44.47.lib.2.& Nat.conſ.199.nu.1.& conſ. 234.nu. 1.conſ.236.num.1. & conſ. 238. nu. 1.idem Corn. in conſ. 105.Pro parte col.3.ver. prout & his.lib.2.tenet, relictum bonorum mobilium & immobilium, non eſſe vniuerſale, & Ruin.conſ.116.num.7.lib.2.Alex.conſ.45.habita. col.3.nu.12.lib.1.Bero.conſ.110.col.fin.lib.2. Capra conſ. 28.nu.8.ſubſtitutio facta de tali in bonis mobilib. & ſtabilib.particulare fideicommiſſum continet, Bald.conſi. 46.quidam nomine Cola.lib.2.cum ſimil.per Dec.conſi. 237.col.1. & ſequ. & per Cum.conſ.132. filius in prin.vbi de fideicommiſſo immobilium non eſſe vniuerſale. & Bero.conſ.81.num.1.lib.2.eſſe etiam certarum rerum relictum tertię partis bonorum mobilium, & immobiliũ; tradit Bar.conſi.51.Bonauentura. ſub num. 2. & clarius in repet.l.ſi arrogator.colu.11. verſ.item diligenter.ff.de adopt.concludit, tale dici fideicommiſſum particulare, non eſſe etiam de omnibus bonis dicendo, in his bonis hæreditarijs ipſius teſtatoris, quę decedens reliquerit, vt per Curt.Seni.conſ.43.ad num.38.

Super his etiam aduerte, quòd ſi relictum particularè eſſet ex ſimilib.modis prædictis, poſſet tamen verti in fideicommiſſum vniuerſale, cum in hoc tale relictum veniret, quando relictum ipſum ſuccederet loco portionis hæreditariæ, quod fit, vbi teſtator omnia bona particulariter diſtribuit inſtitutis, per no.in l.quid ergo. in prin. de leg.1.prout tradit Caſtr.in l.cum virum col.1.ſub nu. 7.C.de fideicommiſſ.

Quemadmodum ergo diuerſa ſunt circa bona vel vniuerſalia, vel particularia, quæ continent fideicommiſſa ipſa, & vniuerſalia, & particularia proinde ſic appellata, ita conſequens eſt, in pluribus eorum articulis iuris differentes interpretationes dari, vt præſertim in materia adæquationis legatorum, & fideicommiſſorum ſuper tertia regula negatiua de fideicommiſsis vniuerſalibus non exæquatis fideicommiſsis particularibus: gl. in l. 1. de leg.1.adducit vnam differentiam, quòd pro fideicommiſſo vniuerſali præſtando hæres grauatus poteſt cogi adire hæreditatem, non ſic eſt pro particulari, dando alias differentias ad numerum 8.addunt ibi Dyn. Bart. nu. 8.Caſtr.num.14.& alios moder.latè diſcutiendo vnamquanq; earum, vt ibi per Rip. à num. 34. vſq; ad num.37. & per Soci. Iun. à num. 211.vſq; ad nu.288.licet in omnibus huiuſmodi differentijs non loquantur de fideicommiſsis, ſed de legatis etiam particularibus: at cum de eis videre oportuerit ad ſcripta per Doct.ipſos in d.l.1.& per Gul.Bened.in c.Rayn.in 2.part.ſecti.de leg. & fideicom. col.fin. breuitatis gratia recurſum haberi poterit, quales tamen ſint operæ pretium eſſe exiſtimaui hoc in loco tantum earum capita recenſere & indicare.

3 Prima igitur traditur differentia, quòd pro fideicommiſſo vniuerſali reſtituendo hæres grauatus poteſt cogi adire hæreditatem: ſecus, pro particulari.

Secunda de vniuerſali, non tranſeunte in fideicommiſſum; niſi per grauatum, facta reſtitutione reali vel verbali, vel poſt aditam hæreditatem, ſecus de particulari quia tranſit à die mortis recta via, & ipſo iure, vt per Nat.conſi.200.num.2.& Alber. in l.3.§.2.de adimen.leg.

Tertia, quòd vniuerſale valet, hæreditate exiſtente non ſoluendo, particulare vero non, niſi quòd hodie nõ confecto inuentario hæres ſoluit de ſuo.

Quarte ex gloſ.in l.is cui, ff.de acti.& oblig.de vniuer-

ſali conditionali, non tranſmittendo ad hæredes ante conditionis euentum: non ſic de particulari, quæ tamen communiter damnatur, niſi aliter appareat de mente teſtatoris, quod alioquin neutrum conditionale tranſmittitur ante conditionis euentum.

Quinta circa diem cedentem in vniuerſali ab adita hæreditate, in particulari a die mortis teſtatoris.

Sexta, de vniuerſali non valide reſtituendo procuratori in rem ſuam, de particulari ſecus.

Septima, vel quòd ſit hæc præcedens, & ſexta ſit tradita per gl. in l. cum filiofam. de leg. 1.

Octaua & vltima de fideicommiſſo vniuerſali nō validè præſtando fratribus minor. particulare autem valet pro eorum neceſsitatibus.

4 Addo ego & has differentias, & ſic nonam, † quòd fideicommiſſum vniuerſale per exiſtentiam ſuitatis hæredis grauati confirmatur. per tex. ſing. in l. ita tamen. §. ſi pater. ad Trebel. at de particulari diuerſum diſponitur, per tex. in l. 1. in fi. ff. vt in poſ. legat. probant & rationes quas adducunt Bar. Ang. Imo. Caſtr. & Alexan. in d. §. ſi pater. quem §. ſi pater. legunt Ang. & alij poſt eum ſub l. omnibus & Ang. in l. ſi pupillus. ver. in gloſſ. ibi, vel extitit. ad Trebel. poſt alios tenet Iaſ. in l. ſi filius qui patri. col. 3. nu. 11. de vulg. & pupil. Grat. conſi. 134. num. 35. lib. 1. & vt per Signoro. conſi. 107. ſeq. nu.

Et decimam non modicam vtilitatem afferente circa
5 † fructuum differentem acquiſitionem, quia fructus pēdentes tempore mortis teſtatoris, vel eo viuente, vel hæreditate iacente percepti ex rebus vniuerſali fideicommiſſo ſubiectis, eiuſdem iuris ſunt cum ipſo fideicōmiſſo, ſecus autem dicendum eſt de ſimilibus fructibus rei particularis fideicommiſsi Caſtr. in l. in fideicommiſſaria. in prin. col. 1. ſub. num. 2. & ibi Alexan. colum. 4. ſub nu. 6. ad Trebell. & in alijs fructibus pariter differentia eſt inter vniuerſale fideicommiſſum & particulare, cum in vniuerſali veniant percepti poſt moram hæredis. d. l. in fideicommiſſaria. & ibi Doct. Socin. conſi. 42. colum. 3. Areti. conſi. 136. ad fin. Bero. conſi. 116. num. 13. lib. 2. & in particulari à die tranſlati dominij, Soc. Iun. conſ. 182. nu. 21. 22. 23. 24. lib. 2. & Alex. in l. non amplius. §. 1. col. 1. ſub nu. 3. de leg. 1. cum alijs de fructibus alibi dicendis.

6 Et vndecimam differentiam adijcio † quòd ſi ex vniuerſali legato vel fideicommiſſo per teſtatorem aliquid remoueatur, & poſtea in eodem redigatur vel conſeruatur, vt puta deſtruxit domum, poſtea eam conſtruxit in eodem loco ſubiecto fideicommiſſo, quippe id reditum, vel iſta conſtructa cedit, & venit in fideicommiſſo, per l. Lucius. la 2. in prin. de leg. 2. & ſumant Bar. Alber. Caſt. & Cuma. & Imo. eſt autem diuerſum in ſingulari, ſeu particulari. vt ſi domus ipſa relicta deſtruatur, ac in eod. loco à teſtatore reædificata fuerit, non venit in legato particulari, quia id interitum dicitur per tex. in l. ſi ita legatum. §. fi. de leg. 1. & firmat Bar. in d. l. Lucius in prin. quia fideicommiſſum particulare non recipit incrementum Ang. in d. l. cogi. §. & generaliter ad Trebel.

7 Et duodecimam differētiam adduco magni momenti, quod ex fideicommiſſo vniuerſali detrahitur Trebell. ex particulari falcidia relatis diuerſis opinionib. ab hac communi nullatenus recedēdum firmat Iaſ. in rub. col. penul. ver. iſta ſunt ſubtilia. ff. ad Trebel. & diſcurrendo probat Soc. Iun. in l. in quartam, nu. 4. 5. 6. ad l. falcid. & conſ. 122. n. 2. lib. 1. licet ex fideicommiſſo particulari impoſito alicui inſtituto in re certa aliqui velint immo Trebel. detrahi debere & poſſe, vt Curt. Iun. conſ. 160. tamen verius eſt hoc particulari relicto per grauatum ſic particulariter non poſſe detrahi Trebellianicam ſecundum Bar. in l. ſi quis ſeruum. §. fi. nu. 2. in fi. de leg. 2. & Bal. in l. filium quem habentem, col. 8. nu. 27. ver. ſed hic quæro. C. famil. erciſcun. concordantes allegando tenent Paris. conſ. 17. nu. 26. & conſ. 52. nu. 32. lib. 2. Ant. Alex. conſ. 73. ſub nu. 18. & late defendit Aym. conſi. 186. col. 1. & ſeq. & deciſ. Rot. 863. teſtator in antiqu. & Bero. conſ. 67. ad fin. con. 110. col. fi. nu. 72. lib. 2. Gui. Pap. deciſ. 465. pater filiā. refert & Aym. conſi. 137. col. pen. nu. 13. ſentit Ang. in d. l. cogi. §. ſed ſi milites. in fin. ad Trebel. hac ratione quia eſt in caſu dubij obliqua, per quam fiunt omnia fideicommiſſa de re certa, nunquam trahitur ad vniuerſum per d. §. & generaliter, & extra vniuerſum ceſſat omnis auctoritas Trebellianicæ. l. nam quod. §. non omnis ad Trebel. & per alia alleg. per Soc. Iun. d. conſ. 122. col. 1. & ſeq. lib. 1. vbi dicit opin. Bald. in loco d. l. filium quem habentem eſſe com. hæc probantur & per Bero. conſil. 126. col. fi. nu. 5. conſ. 93. col. fi. lib. 2. falcidia quoq; ex particularib. quando eſſe detrahenda, vt declarat Bero. d. conſi. 76. in fi. non per particulariter grauatum, ſed per vniuerſalem hæredē detrahit. l. lex falcidia. §. nunq̄. ff. ad l. falci. Soc. Iun. d. conſ. 22. nu. 6. tenet & Imo. in l. cohæredi. §. cum filiæ. col. 2. nu. 7. de vulga. & pupil. poſt gl. fin. ibi, & Ceph. conſ. 153. num. 61. Aym. conſi. 19. num. 15.

8 Et decimatertia ſubijcio differentiam, † quod creditor defuncti, & hæres grauatus ad reſtituendum vniuerſale fideicommiſſum in reſtitutione, etiam non confecto inuentario, poteſt ſuum creditum detrahere, & retinere, non autem ita poteſt facere, reſtituendo particulare fideicommiſſum, quòd integrum etiam de ſuo reſtituere debet, hāc differentiam tradit, dicendo eam menti tenendam, Pa. de Caſt. in l. omnibus. §. ſi ex Trebelliano. nu. 1. & ibi alios allegando comprobat Alex. num. 3. ff. ad Trebel. & idem Caſt. latiùs declarando tenet in conſ. 77. Viſa facti narratione. col. 1. conſil. 188. quia dubia. col. 2. lib. 1. idem Alex. conſ. 124. in fi. lib. 7. Soc. con. 44. lib. 3. & Rui. conſi. 112. col. fin. nu. 19. lib. 2. & Ang. tract. de teſta. in gl. 86. nu. 15. & ita videtur Com. Opin. quicquid perfunctoriè tentauerit dicere in contrariū Imo. in l. ab omnib. §. fi. de leg. 1. cui reſpondet Alex. in d. §. ſi ex Trebel. idem concor. allegando firmat Aym. conſ. 144. col. 2. num. 5. & conſi. 316. num. 4. Nat. conſ. 323. ad fin.

9 Et decimaquartam. quòd † filij poſiti in conditione ſubſtitutioni factæ de hæreditatibus non cenſentur vocati, per gl. & Com. Opin. in l. Lucius. ff. de hæred. inſtit. factæ verò de particulari cenſentur vocati in diſpoſitione, adducit, & latè vti magis communiter receptam probat Socin. Iun. conſil. 158. colum. fin. lib. 2. licet contrarium tenentes vltimo referat Gabr. Rom. de Com. Opin. lib. 4. tit. de fideicomiſ. conclu. 4. nu. 12. & Zanch. in §. cum ita. nu. 787. l. hæredes mei. ad Trebel. & Eman. Coſta in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, num. 30. de liber. & poſthum. primam opin. probat Bero. conſi. 110. num. 41. 42. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum an, & quod ſit fauorabile, vel odioſum, & quando eſt fauorabile, pro eo ſit amplior, ſi odioſum, ſit ſtrictior interpretatio, & vbi de illo tractatum ſit, & quādo in dubio vti odioſum: ſit contra illud iudicandum, vel pro eo vti fauorabile, etiam quòd ſit onus, & pro concordia opinionum, & quòd diuerſis reſpectibus dicatur, & odioſum, & fauorabile, & quid, quando fauor & odium poſſint ſeparari, reſpectu diuerſarum perſonarum, de hac materia vide latè ibidem.*

2 *Fideicommiſſum ſecundum Doct. reſpectu grauati eſt onus, & dicitur odioſum, & hoc per inductionem de legitima, quæ debet eſſe libera ab omni grauamine.*

3 *Tutela eſt onus, reſpectu tutorum.*

4 *Actus vnus & idem ſecundum diuerſas intentiones operantis, diuerſos inducit effectus.*

5 *Dies diuerſis reſpectibus, dicitur certa & incerta.*

6 *Verba eo reſpectu, quo prolata ſunt, intelligi debent.*

7 Fidei-

7 *Fideicommiſſum quando largè interpretatur, & quando ſtrictè, tam circa perſonas, quàm circa res, reſpectu dubitationum ipſarum.*

8 *Fideicommiſſum debet omnino probari à proponente illud, & licet coniecturis probetur, verum eſt quatenus ſint concludentes, & quare, & vbi agitur de obligando fauorabiliores eſſe debemus ad negandum, vel illud minuendũ, & ſic non extare pronuntian. eſt. eſto, quòd verba teſtamenti videantur fideicommiſſo conuenire, & quòd odioſum ſit dum agitur de eo inducendo, & de hoc ibid. latè.*

9 *Fideicommiſſum, vt inductum appareat, duo ſunt inſpicienda: quòd adſit habilitas perſonæ grauatæ, & conſtet de perſona, cui ſit dandum fideicommiſſum.*

10 *Fideicommiſſum vti grauamen quandoq; inuenitur impoſitum filijs, nepotib. vel fratrib. vel ſimilibus quorum appellatione poſſunt alij compræhendi, vt ibi, nu ſeq.*

11 *Filiorum appellatione veniunt nepotes, & venit filia.*

12 *Fratrum appellatione veniunt ſorores.*

13 *Nepotum appellatione veniunt pronepotes.*

14 *Fideicommiſſum, quòd reſpectu grauatorum odioſum ſit & ſtrictè interpretandum, adeò vt non extendatur vltra primos nominatos, de filijs non ad nepotes, de nepotib. non ad pronepotes, de fratrib. non ad ſorores, non ad filias, & quando hoc maximè procedat ibidem latè, vbi quando ſit odioſum, & quando fauorabile.*

15 *Fideicommiſſum quando interpretetur non eſſe, & pro hærede, ac reo, ſitq; reſtringendum vti onus & odioſum, dubitationibus tendentib. in verbis, in re, in perſonis grauatis, in probationib. rem eſſe maiorem, vel minorem, & vt latius ibid. exponitur.*

16 *Fideicommiſſum, vt ſit fauorabile, multifariè deprehenditur, & quod præcipuum ſit ac diligenter inſpiciendum, & in vltimis voluntatib. ſit interpretatio in fauorem eius, in cuius fauorem verba proferuntur, ſiue ſit hæres, ſiue legatarius, in qua vltima voluntate ſit larga interpretatio, dum cenſetur factum fauore eius cui debetur.*

17 *Fideicommiſſum dicitur odioſum, & habetur ac ſtrictè interpretatur, & pro reo conuenta, dum dubitatio contingat extra probationem legitimam, & extra plus, vel minus eius oneris, ſed conſiſtat in vnam rem vel aliam, caſum vnum vel alium, reddentem fideicommiſſum validum vel inualidum, & de eius fauore, vide nonnulla ibi. declarat, vt valeat, & de odio ampliando, latiùs de materia ibid. habetur.*

18 *Intellectus l. cogi. poſt principium ff. ad Trebel.*

19 *Intellectus principij inſtit. de fideicom. hæred.*

20 *Fideicommiſſum dicitur fauorabile, quando venit poſt aliquod tempus reſtituẽdum filio teſtatoris, commodo & promiſſione filij.*

Item dicitur fauorabile, quãdo grauamen eſt reciprocum inter grauatos & honoratos, & non odioſum dicitur, ſi tamen fideicommiſſum ſit vniuerſale, aliàs purè, factum non valeret, vti fruſtratorium, & quare, nu. 21.

Item dicitur fauorabile, factum pro conſeruatione bonorum in familia, & ideo largè interpretandũ, & quomodo tunc dicatur factum, nu. 22.

Item dicitur fauorabile, quando venit reſtituendum ſuccedentib. teſtatori ab inteſtato ex conſeruatione legitimarũ hæreditatum ac ſucceſſionum, nu. 23.

Ideòq; dicitur diuerſis reſpectibus, & odioſum, & fauorabile: ibidem.

SOLVTIO. III.

EST quoque aliud maximè pro interpretatione de fideicommiſſo fienda accuratè inſpiciendum † quale ſit fideicommiſſum. ſcilicet fauorabile, vel odioſum: nam ſiquidem fauorabile eſt, pro eo amplior, ſi vero odioſum, ſtrictior ſit interpretatio. cap. odia. de Regul. Iur. in 6. l. cum quidam. in fin. de liber. & poſthum. & ſi de his, & fauorabilibus, & odioſis, vti ſuo loco generali, plenè tractaui ſuprà lib. 1. interpret. 1. dubit. 4. ſolut. 12. & fin. ve. præterea, qui facturus & poſſet etiam ex ſcriptis ibi commodè quæſtionem hanc dirimi, vlterius tamen & ſpecialiter dicendum eſt, quòd Marzar. Vicent. ſuo libel. de mater. fideicommiſſ. in 2. part. primo loco quæſtionem iſtam ponit, & eam multum controuerſam facit, adducendo prius rationes, & Doct. tenentes fideicommiſſum odioſum, & contra hoc in dubio fore iudicandum, deinde ex aduerſo, tenentes illud eſſe fauorabile, etiam quod onus ſit, & pro eo in dubio iudicandum, & hanc conſulendo & iudicando ſemper fuiſſe, eſſe ſuam ſententiam, dicit, allegando nouiter text. ad hoc propoſitum, ſecundum eum à nemine animaduer. os, & Inſtit. de fideicommiſſ. hæredi poſt prin. ibi, tantusq; eorum fauor factus eſt. & in l. cogi ver. de ſucceſsione. ff. ad Trebel. ibi in ambiguo tamen magis de ſucceſsione ſenſum dico, ne intercidat fideicommiſſum. Denique pro concordia opinionum aliquos caſus diſtinguendo in fideicommiſſo, facta pro conſeruatione bonorum in agnatione, & familia, perſiſtit in opin. iſta, quòd ſit fauorabile: & de hoc loqui Doct. tenentes ſecundam opi. quos allegat, & addit, vt ibi per eum.

Ego vero appoſitam quæſtionem non controuerſam propriè exiſtimo, ſed potius variam, diuerſimodam, vel reſpectiuam, id eſt, diuerſis reſpectibus fideicommiſſum & odioſum fauorabile dici, per nota. regulam, quam facit Areti. in l. ſi filius, qui patri. colum. quinta, verſic. eſt enim iſta rgula de vulgari & pupillari, quòd diſpoſitio poteſt eſſe odioſa reſpectu vnius perſonæ & fauorabilis reſpectu alterius, & quando fauor & odium poſſunt ſeparari reſpectu diuerſarum perſonarum, ſemper vtrunque attenditur, quoad effectum ſuum de per ſe, per legẽ ſed ſi hac. §. final. cum gloſſ. Digeſtis de in ius vocand. & per alleg. oportunè à Tiraquel. de retract. titulo primo, in præfati. num. 66. & in fideicommiſſo propriè ex vna parte ineſſe fauorem, & alia odium, dicit Corn. conſi. 35. colum. fina. ver. ſpes enim ſubſtitutionis. libro 2. & conſilio 199. colum. decima tertia, verſi. tertiò, quia eodem dicit, quòd ſubſtitutio fideicommiſſaria non minus eſt oneroſa grauato, quàm ſit proficua honorato, pulchrè in ſpecie Hippol. Rimiual. conſilio vigeſimo tertio, numero ſeptuageſimo quinto, & eſſe onus, quoad alios, & quoad alios commodum. Bartolus in l. in pupillari. colum. fin. numero ſexto, de vulgari & pupillari, & ſubſtitutionem fideicommiſſariam eſſe ad onus, & non ad prouidentiam eorum, quibus ſit, dicit Baldus in l. prima, colum. fin. numer. 6. C. de cond. inſer. ſicut de legato reſpectu legatarij eſſe merum fauorem, ſed reſpectu hæredis grauati eſſe onus, dicit Iaſo. in l. Lucius. col. 6. verſ. ego autem puto. de vulg. & pupil. & in l. in teſtamento. col. 14. ſub verſ. tertiò mouetur. C. de teſta. milit. faciendo tamen legatario dicam ego hæredis commoda, defraudari non debent, per text. in l. fin. §. ſed etſi quis, in fi. com. de leg.

1 Namque paſsim Doctores arguunt dicuntq; † fideicommiſſum reſpectu grauati onus, & odioſum dici: Bartolus Baldus & alij in l. ſi pater. in l. ex tribus. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. teſtam. in l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulg. & pupill. Curt. Sen. conſilio quadrageſimo ſexto, num. vigeſimo ſecundo, Aymo conſi. 180. colum. ſecunda. verſic. ſecundò reſpondeo, & in fin. & alij in conſil. & ſolent has dictas leges, & præſertim dict. §. cum filiæ allegare ad probandum, quòd fideicommiſſum ſit onus, quæ probant per inductionem de legitima, quæ debet eſſe libera ab omni grauamine, & hac ratione. quia fideicõmiſſum continet reſtituendi alij onus non valet impoſitum ſuper legitima. & Pa. Leo. de ſub-

ſtit.in compendioſa num.295.dicit iſtud melius probari,
in l.ſi arrogator.ff.de adopt. quæ ſimiliter probat ex in-
ductione ratione quartæ per legem debitæ à patre arro-
gatore,ideo non valente eam tangere, vel diminuere fi-
deicommiſſo. Ego autem clarius probo fideicommiſ-
ſum appellari onus per text. apertos in l.ſi Titio.§.1.de
lega.2.vbi fideicommiſſum onus expreſſe dicitur,& in l.
hæredibus.in prin.ff.ad Trebel. his verbis expreſsis re-
ſpondi ſecundum ea, quæ proponerentur videri fidei-
commiſsi onere liberatos.& text.in l.cum acutiſsimi.C.
de fideicommiſſ.ſicut per verba l.tria onera.ff.de excu.
3 tut.reſpectu tutorum,† tutelam eſſe onus probat Ange.
conſi.191.col.2.

Cum igitur ratione diuerſi reſpectus fideicommiſ-
ſum ſit odioſum, & fauorabile ſic enim ratione reſpe-
ctus mutatur effectus, quia veritas alio reſpectu dicitur
4 falſitas,gloſſ.in ver.rei veritas in l.pen.C.de iur.dot.† ac
vnus eſt idem actus.ſecundum diuerſas intentiones ope
rantis diuerſos inducit effectus: Alber.in l.cum pater.§.
5 pater plurium.in fin.de leg.2.diuerſis † reſpectib.dies di-
citur certa,& incerta.tranſactio fieri dicitur de re certa &
incerta diuerſis reſpectib.dicit gl.in ver.pertinere.in l.ſi
ita ſcript.§.ſi ſub conditione.de leg.2.eo.in reſpectu con-
ſiſtit eſſe,per l.ſi quis domum.ad fin.ff.loc.dicit Bald.in
l.ad probationem.col.fin.ver.quæro ſi poſsides.in fi.C.
6 eo.& † verba eo reſpectu.quo prolata ſunt, intelligi de-
bent,per no.à Dec.inc.1.in 13.no.de poſtu.prælā.adducit
Aymo conſ.33.in fin.ante hos ſentit Bal.in l.fin.col.4.nu.
30.ver.decimò quæritur.C.de hære.inſt.vnde clarior de
7 his,vt poſsibile erit, doctrina fiat, cenſeo † primum di
cendum eſſe,tam circa perſonas,quam res fideicommiſ-
ſi ambiguitates ſingulas, quoad eum, qui grauatur præ-
tenditur tendentes adeſſe,vel non eſſe ampliandum,vel
diminuendum diſſolui in eo quod fideicommiſſum ip-
ſum ſit odioſum,& ſtrictè interpretandum,deinde verò
dubitationes ipſius,quoad teſtatorem, & eum, cui reſti-
tuendum erit,tradentes ad validitatem, obſeruantiam,
& ampliationem explicari in partem pro fideicommiſ-
ſo,quò.ſ.ſit fauorabile,ideo latè,lageq́; interpretandum.

Vtrunq; enim dictum hoc verum oſtendam, & con-
gruis exemplis,ac iurib.manifeſtiſsimum faciam.

8 Primò, & circa primum † quilibet proponens fidei-
commiſſum extare,id plenè probare debet: Dec.cõſ.513.
col.pen.num.10.Aym.conſ.191.col.pen.nu.16.dixi conſ.
42.numer.1.7.lib.1.per.reg.l.2.ff.de prob.idem expreſsè
dicit Corn in conſ.161.col.fin.ver.& quia non habetur,
lib.2.Cephal.conſ.67.num.27.Socin Iun.conſ.28.nu.8.
libr.4.eo quòd fideicommiſſum non habet locum, niſi
expreſſum ſit.Dec.conſi.465.num.15.Alci.conſil.74.nu.
2.lib.9.& ſi coniecturis probari poſsit:l.cum proponeba
tur.& ibi gloſſ.& Doct.de leg.2.& dicam infrà, tamen
huiuſmodi coniecturæ debent probabiles, & neceſſario
concludentes eſſe,Pau.de Caſt.conſ.28.In cauſa,quæ ver
titur inter Petrũ.col.1.ver.ſi vero verba,li.2.Iaſ.cõſ.143.
col.4.in p.lib.2.aperte Ripa in l.hæredes mei.§.cũ ita,n.
34.ad Treb.poſui in d.cõſ.24.n.17.24.Sylu.cõſ.64.ad n.
ſecundum.Alci.conſ.44.num.3.to.3.lib.9.Burſat.conſ.
51.num.9.cum fideicommiſſum adeſſe volens intendat
alium onerare, & obligare ex verbis text.in l.ſed & ſi ſic.
ad fin.de leg.3.& in l.Scæuola.& in l.ex facto.§.non tan-
tum.ad Trebellia.& vbi de obligando quæratur,ſi occa-
ſio adſit.i.ambiguitas, propenſiores, & fauorabiliores
eſſe debeamus ad negandum, vel minuendum obligatio
nem,vul.l.Arrianus.ff.de acti.& obli.in ſpecie ſic etiam
adducit Ang.in l.cum virum.vltra med.C.de fideicom-
miſſ.ideo iſto caſu dubio exiſtente odioſum fideicom-
miſſum non extare pronunciandum eſt: Cephal.conſi.
45.nu.12.Hier.Gabri.Eugub.conſi.111.nu.16.Menoch.
conſi.85.num.50.Alci.conſil.68.num.26.& conſ.81.nu.
6.& ſequen.to.3.lib.9.Rolan.à Val.conſi.55.in fin.lib.3.

etiam,quòd verba teſtamenti videantur conuenire fidei
commiſſo cum tamen poſsint aliquo reſpectu intelligi
& capi in alio effectu & iure, quàm fideicommiſsi:in il-
lo ſatis.n.eſt ea verificari, abſq; eo, quod importent fi-
deicommiſſum,per tex.ibi Pau.de Caſt.probat ad fin.in
l.Lucius.§.filiam ſuam.ff.ad Trebel.& per Ceph.conſi.
45.nu.12.ſumus enim in odioſis, dum agimus de fidei-
commiſſo inducendo,Odd.Peruſ.de compend.par.5.de
compend.fac.à paga.art.3.in 3.inſpect.ver.vnde dicerem
fol.171.& Menoch.conſ.171.nu.8.& ſeq.vt conueniens
eſt,quid in eſſe deducendum dici odioſum,& deductum
fauorabile dici, Gigas tract.de penſi.q.96.in fi.& magis
proprium eſt illud, quod Io.Mari.Riminal.dicit conſi.
223.num.58.ad inducendum fideicommiſſum,rigorem
inſpici, & attendi debere,ad diminuendum verò ęqui-
9 tatem † deniq; fideicommiſſum inductum, vt apparere
poſsit,duo ſunt inſpiciẽda.quòd adſit habilitas perſonę
grauatæ,& conſtet de perſona,cui ſit dandum fideicom-
miſſum,vt pulchrè per Cephal.conſ.330.num.24.& ſeq.
10 Secundò inuenitur,† quandoque fideicommiſsi gra-
uamen impoſitum filijs,nepotibus,vel fratrib.vel ſimi-
11 libus † quorum appellatione poſſunt alij comprehendi;
ſicuti appellatione filiorum veniunt nepotes:l.filij.l.iu-
ſta.l.liberorum.§.ſed & Papinianus.de verbor.ſignific.
12 & venit filia d.l.iuſta.† fratrum appellatione veniunt
ſorores:l.tres fratres,& ibi Iaſ.in primo not.concord.al-
13 legat.ff.de pact.† Et appellatione nepotum veniunt prõ-
nepotes:Alexan.conſi.125.col.3.ſub num.2.ver.quia re-
ſpondetur.lib.5.Ruin.conſ.166.col.3.num.8.Barto.in l.
Gallus.§.inſtituens.numer.2.& ibi Imo.& alij.de liber.
14 & poſthum.† fideicommiſſum autem huiuſmodi reſpe-
ctu ſimilium grauatorum odioſum eſt, & ſtrictè inter-
pretatur, ita quòd non extenditur vltra primos nomi-
natos de filijs,non ad nepotes,de nepotibus non ad pro-
nepotes,de fratribus non ad ſorores,non ad filias: gloſſ.
in § nos igitur.in auct.de reſti.fideicom.Bald.conſ.487.
In iſto punct.in fi.lib.2.Alex.conſ.55.ad fin.lib.3,& conſ.
140.in prin.lib.6.Dec.conſi.95.ſub nu.7.conſ.218.nu.12.
& ſeq.conſ.511.num.5.& ſeq.& conſ.593.ad fin.idem in
alijs conſ.ſuis repetit.Grat.conſ.68.num.8.lib.1.& conſ.
126.num.17.18.lib.2.& maximè quòd non veniant paſ-
ſiuè,Marza.Vicent.in fideicom.qõ.17.par.2.Paris.conſi.
31.col.3.num.26.conſ.89.num.21.Nat.conſi.602.nu.16.
vbi verbum filij, appoſitum eſt ex parte eorum,qui te-
nentur reſtituere fideicommiſſum,ſimil.concordãtium
generalem collectam admodum fecit Anto.Gabr.Rom.
de Commun.Opin.lib.6.tit.de verb.ſign.conclu.1.vbi
nu.78.congerit concord.ad propoſitum noſtrum,quòd
eſt,quod fideicommiſſum ex parte grauati ſit odioſum:
vt econtra fauorabile eſt,quando in ſe continet agnatio-
nis conſeruationem,vt dicetur infrà,& de fratribus non
ad ſorores procedere comprehenſionem, vbi de exten-
ſione odij ageretur,probat Iaſ.in d.l.tres fratres.col.2.in
4.limit.vbi etiam de excluſione fœminarum agitur, o-
dioſum dicitur ſaltem ex parte fœminarum Io.Mari.Ri
mi.conſ.223.nu.33.& ſeq.

Tertiò, & quacunque factorum ſpecie, & exemplis,
quæ proponi, & imaginari poſsint,hoc vtique genera-
le eſt,& hoc iure,& priſcorum, & recentiorum Iuriſcon-
15 ſultorum ſententijs vti debemus,quòd † vbicunq; ſuper
fideicommiſſo ambiguitas, & dubitatio vertitur in ver-
bis,in re,in perſonis grauatis,in probationibus.ſ.verba
poſſe,vel non poſſe importare, vel inducere fideicõmiſ-
ſum,rem eſſe maiorem,vel minorem,vel ſimplicem,vel
duplicatam,perſonas oneratas eſſe, vel non eſſe, ad alias
extendendans,probationes eſſe,vel non eſſe factas,& cõ-
cludentes,& his quidem caſib.fideicommiſſum habetur
vel onus,& odioſum,& reſtringendum, ac pro hærede,
vel reo, ſemper fit interpretatio cõtra fideicommiſſum
ad non eſſe, vel minus eſſe, & pro liberatione,per l.ſi ita
ſcriptum.

ſcriptum.in fi.l.apud Iulianum.§. ſcio.l.quod in rerum.
§.quod ſi poſt.de leg.1.& l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter duos.
l.Titia cum teſtamento.§.qui in vita.de legat.2. & l. qui
concubinam. §. cum ita legatum. & §. qui fundum.& l.
vxorem.§.1.& l.nummis.de leg.3.& l.2.§. ergo. & §. fin.
& l. penult.de dote præleg.& l. Sticho. in fi. de vſufruct.
leg.& l.ſi fuerit.in prin.de reb.dub. & c. cum ſint partiũ
iura.& c.fauorabiliores,de Regu.Iur.probant.Rom.in l.
ſtipulatio iſta.§.in ſtipulationibus.colum.1.ſub.num.4.
verſi.contra quem autem.de verb.oblig.Corn.conſ. 72.
colum.pen.ver.facit,quia.& conſi.81.colum.7.ver.iura
autem.conſi.203.in fin.lib.1.& conſil.304.colum.10.lib.
3.& conſi.71.colum.1.verſi.in contrarium.conſi.160.
colum.pen.ver.confert autem.conſi.230.colum.2.lib.
4.& Socin.conſilio.113.colum.fina.in prin.lib.1.Dec.in
conſi.336.in fin.384.in fin.465.num.14.593.in fi.Aym.
conſi.180.in fin.207.num.3.Alci.conſi.36.in fin.& iam
alleg.conſi.46.num.6.concluſ.68.num.26.& conſil.7'.
colum.1.conſil.81.numero ſeptimo.tom.3.lib.9.Gabri.
Eugub.conſil.95.numer.17.Val.d.conſil.66.in fin.lib.3.
Nat.conſi.200.in fin. Ceph.conſi.66.nu.15.Alben.conſ.
31.num.22.

16 Quartò, & circa alterum,quando † fideicommiſſum
fauorabile dici debeat, id quoque multifariàm depre-
henditur: hoc præcipuum,generaleq́ſemper, & diligen-
ter inſpiciendo, quòd cui magis teſtator fauet, eidem
magis lex fauet,per l.in teſtamento ita.& l.multa.§.fin.
de cond.& demonſt.dicit Bald. in l.prima.colum.1.ſub
numer.8.in 7.opp.C. de inſtitut. & ſubſtitut. ſentit An-
charanus conſil.27.non ſeruato ordine.colum. verſi.ſe-
cundo ſic,quando & text.in l. facta.§. ſi verò turpis.ibi:
plus enim tribui à prætore ei, qui fideicommiſſum pe-
tit,quam teſtator voluit, abſurdum eſt: ff. ad Trebellia.
meminit Bald.conſi.219. Pepus Nicolutij.colum.1. in fi.
ver.præterea ſciendum eſt.lib.ſecundo,dicit enim Albe.
in l.Scæuola.§.primo.numer. 5.de eo,quod certo loco,
quòd in vltimis voluntatibus fit interpretatio in fauo-
rem eius,in cuius fauorem verba proferuntur, ſiue hæ-
res, ſiue legatarius ſit: nam in ſubſtitutione fideicom-
miſſaria de Sempronio, facta Ticio, decedenti ſine filijs
maſculis,& cum finalibus,quæ debeant dotari caſu eue-
niente,quòd Titius deceſſerit ſine aliquibus filijs,& ma
ſculis,& fœminis, habendo hunc caſum omiſſum ſimi-
lem in ratione effectu, & mente teſtatoris cum caſu ex-
preſſo.per plures deciſ.Iaſ.in conſi.203.lib.ſecundo.pro-
bat eſſe locum fideicommiſſo, dicens expreſſe ibi in 4.
colum.ver.non obſtat ſecundò, quòd licet dicatur gra-
uam eo reſpectu hæredis grauati, tamen reſpectu teſta-
toris,& eius,qui ſubſtitutus eſt: & quia eſt vltima volun
tas, dicitur fauorabile, & in eo fit larga interpretatio,
dum cenſetur factum fauore eius, cui debetur: Alciat.
in l.1.in ver. non iniquus. C. de pact. Nat. conſi. 602. ſub
numer.16.probat textus in l. miles ad ſororem. in prin.
de leg.2.

17 Quintò,quicquid † ambiguitatis acciderit, quæ ſit
extra probationem legitimam, & oſtenſionem fidei-
commiſsi,&extra plus,vel minus eius oneris,quoniam
de his antè dictum eſt.fideicommiſſum haberi odioſum
& ſtrictè interpretandum, & pro liberatione rei con-
uenti,ſed conſiſtat ambiguitas vnam rem, vel aliam, ca-
ſum vnum vel alium reddentem fideicommiſſum in-
ualidum,vel validum, & obſeruandum,quòd ea res ca-
pienda eſt, talis caſus eſt attendendus, ne fideicommiſ-
ſum intercidat,ſed valeat,& obſeruari per iudices fiat,in
tantum reputatur fauorabile,& tantus fauor ei attribu-
tus eſt,vt ſi quis grauatus,ſi deceſſerit ſine filijs, propo-
natur mortuus, præſumitur mortuus ſine filijs fauore
fideicommiſsi,per leg. ex facto.§.ſi quis autem.in fin.ad
Trebel.tradit ibi Angel.ſequitur Alexan.conſi.20.in fin.
& conſi.39.ſub nu.2.lib.1.dupli.conſi.29.lib.ſecundo,
iſtam eſſe Commun.Opin.dicit Dec.conſil.578.in prin.
& conſi.652.numer.7.eo modo declarando, prout per
Paul.de Caſtr.conſil.287.Pro declaratione. num. 4. lib.
primo,& melius facit,quàm alius: Ripa in dict.§.ſi quis
autem.num.8.9.& Pedemon.dec. 108.num.3.& ſi quen.
Ruinus in rubr.numer.53.de nou.ope.nunc.Gabri.Eu-
gub.conſil.117.num.3.& aliquo grauato, ſi deceſſerit ſi-
ne hærede fauore fideicommiſsi,ne fiat eluſorium: quia
nunquam, vel raro poſſet verificari interpræta tur ſine
hærede,id eſt,ſine filijs:per text.in dict.l.ex facto.§.fina.
& ibi Gloſſ.& Doctor.& dubium de eo ſit, à quo debeat
præſtari,pro eo,vt valeat, fit interpretatio, quòd debeat
præſtari ab eo, qui poteſt illud præſtare, per Commun.
Opin.firmat Iaſ.conſil.196.colum.penu. verſi. non ſtat
in quantum. lib.ſecundo, & vt ſi dubium vertatur, an
res ſubiecta fideicommiſſo ſit particularis, vel vniuer-
ſalis,quia ſi forte particularis, grauatus non poſſet cogi
ad adeundam hæreditatem. & fideicommiſſum redde-
retur inutile: l.ille.§.non omnis.ad Trebel. Sed vt vale-
at,adhibita coactione in dubio præſumitur res vniuer-
ſalis, per l.cogi.poſt prin.verſi.de ſucceſsione.eo.ad Tre
18 bel. ita † intelligi debet ille text. ſecundum Gloſſ. ibi in
ver.ne intercidat.allegantem l.quoties de reb. dub. cum
ſuis concord. non vero, quòd generaliter probet,fidei-
commiſſum eſſe fauorabile,prout ad hoc eum generali-
19 ter allegat Marzar.Vicenti.in d.5.q.ſimul cum † text.in
prin.Inſtitu.de fideicommiſſ.hæred.in illis verbis, tan-
tuſq́ eorum fauor factus eſt,qui text.etiam hoc genera-
liter non probat, quòd fideicommiſſum indiſtinctè ſit
fauorabile,niſi cum clarum, & certum ſit, quòd debea-
tur vnde ad hoc ibi text. ſubiungit, Vt paulatim etiam
prætor proprius creatur, qui de fideicommiſsis ius di-
ceret, &c. & hoc quidem non ſimpliciter fauore fidei-
commiſſorum inductum eſt,ſed fauore vltimarum vo-
luntatum. Sic illum text. quem ad hoc dicit Marzar.à
nemine ponderatum ſe reperiſſe, Alexand. ponderat,&
allegat in l.1.col.4.ſub num.8.& ver. quartò eſt præmit-
tendum.de legat.1. ſentiunt Paul.Leo.tract. de ſubſti.in
prælud.in fin.& de compendioſa,num.270.& Odd. Pe-
ruſ.tract.compendioſæ in prælud.par.7.q.3.aſsignando
fideicommiſſariæ ſubſtitutionis rationem, quæ ideo fit
tandummodo conſeruandæ voluntatis teſtatoris, ad
idem Ceph.conſil.336.num.17.& ſic teſtatori fauorabi-
le, dicit Roland.à Val.conſi.23.numer.26.lib.4.ſicut &
aliàs odium etiam ampliandum dicitur.Cum enim con
ſtet,maleficium eſſe commiſſum pro eo integro punien
do,etiam fit extenſio, ſic publica vtilitate exigente:l. ita
vulneratus. ad legem Aquil. conſequendo Cyn.in c. o-
dia.de Regu.Iur. in 6.tradit Barto.in l. 2. §. primo. ff. de
his qui not. infa. & Iaſo. in l. qui ſe patris. colum. 22. C.
vnde lib.Cagn.in l.in omnibus,num.pen. de Regu. Iur.
ita vbi conſtat fideicommiſſum eſſe factum, etiam ali-
quò reſpectu odioſum debet obſeruari & exequi, veluti
vltima voluntas exequenda fauore publico etiam ei de-
bito per l.vel negare.ff.quemad.teſta.aper.prout quo-
que frequentiſsimas leges ſe poſuiſſe adiuuantes teſta-
torum voluntates,dicit Imperator in l.fin.C.poſthum.
bene enim Aymo conſ.208.num.4.fatetur, quòd vbi fi-
deicommiſſum non valeret, larga fiat interpretatio ad
actus validitatem.idem in conſ.147.ad fin.optimè pro-
bat hæc, quæ modò dixi, ad idem Socin.Iun.conſi.94.
num.42.lib.1.& conſi.168.num.91.92.lib.2.& Soc.Seni.
in l.cum auus.col.40.ver.ex quibus octauo loco.de cõ-
di.& demonſtrat.facit l.Scæuola,ibi tamen benigna in-
terpret.ad Trebel.

Idem ne dicatur renunciatum fideicommiſſo, Ceph.
conſ.371.num.58.

20 Sextò,vbi † fideicommiſſum venit poſt aliquod cer-
tum tempus reſtituendum filio teſtatoris commodo &
prouiſione eiuſdem filij,nempe huiuſmodi fideicõmiſ-
ſum

ſum fauorabile reputatur, per l. in fideicommiſsi. §. cum Pollidius. ff. de Vſu. & l. Seius Saturninus. ad Trebell. Bart. Ang. & alij. in l. cum ex filio de vulga. & pupill. cum ſimil. concord. alleg. à Iaſ. in l. multi. colum. 1. de liber. & poſthu. & à Vaſqui. Hiſpa. tract. de ſucceſ. progreſ. lib. 2. §. 18. num. 72.

21 Septimò ſiquidem † grauamen eſt reciprocum inter grauatos & honoratos, non odioſum, ſed fauorabile fideicommiſſum dicitur: per l. ſi pater. C. de inoffi. teſta. ibi Docto. probant, & Georg. Nat. in c. quamuis. num. 132. ver. ſecundò, de pac. in 6. Curt. Iun. conſ. 22. nu. 14. Bello. conſi. 41. in fin. & conſi. 81. num. 2. Aymo conſi. 306. col. fi. Ruin. conſi. 18. num. 16. lib. 2. & per Doct. in l. fideicommiſſo. C. de tranſact. hoc ideo verum, ſi fideicommiſſum conditionale ſit, alioquin purè factum non valeret vti fruſtratorium, continens tantum dare, quantum recipere, l. ab omnibus. §. ſi Titio. de lega. primo. & ibi Bart. & alij, & in l. ſi quis ſeruum. de cond. & demonſtr. Gui. Pa. conſi. 227. Crot. conſi. 62. numer. 10. & ſequen. Socin. Iun. conſi. 100. num. 47. lib. 3. Cephalus conſilio. 329. numero. 22. 23.

22 Octauò † fideicommiſſum, factum pro conſeruatione bonorum in familia, & agnatione vtique reputatur fauorabile, & large interpretandum tenent Anch. conſi. 28. Non ſeruato. colum. 3. ſub verſic. ſecundò ſic. Cum. conſi. 2. colum. 1. ad fin. Goz. conſi. 89. ſub num. 12. Pariſ. conſil. 35. numer. 38. & conſil. 63. num. 27. & ſeq. lib. ſecundo. & conſi. 52. num. 26. 27. lib. 3. Ant. Rub. Alexand. conſi. 1. ſub num. 11. Socin. Iun. conſil. 181. num. 39. lib. ſecundo. Curt. Iun. conſil. 111. ſub. num. 12. ver. ergo in propoſito. Iaſ. in l. fin. col. pen. ver. tertiò not. C. de verb. ſigni. poſuit Marzar. Vicenti. ind. 1. quæſt. & Menoch. conſi. 95. num. 95. Burſat. Mant. conſi. 64. num. 3. Cephal. conſ. 137. num. 40. conſi. 336. num. 18. conſi. 446. num. 30. & ſequent. conſi. 426. in fin. Seb. Medi. tract. mor. omnia ſol. par. 1. num. 162. quomodo autem dicatur factum fideicommiſſum fauore agnationis, aliqua tradit Bero. conſi. 102. num. 19. lib. ſecundo. infrà dicetur ſuo loco: proinde fauorabile quoque dicitur fideicommiſſum, quod venit reſtituendum ſuccedentibus teſtatori ab inteſtato ex conſeruatione iuris legitimarum hereditatum & ſucceſſionum, per l. vel ſingulis. de vulg. & pupil. vt per Alex. conſi. 158. colum. ſecunda. num. 8. verſic. quartò. lib. 6. ſequitur Hiero. Zanch. in §. cùm ita. num. ſecundo. l. hæredes mei ad Trebel. conſtat ex his ergo diuerſis reſpectibus fideicommiſſum cenſeri, & odioſum, & fauorabile, quorum quidem reſpectuum diuerſorum notitia, & ratio congruè habet, quoque ex hiſmetipſis, quæ ſuprascripta ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum quidquid dici poſsit apparere poſſe, pendet in his duobus, in verbis, & mente teſtatoris.*

Cuius verba ſunt precaria & rogatiua. ſ.

Peto.

Rogo.

Volo.

Mando.

Fideicommitto, & ex verbis l. cohæredi. §. cum filiæ de vulg. & pupill. & verbis commendaticijs in ſpecie prolatis, & quæ ſunt obliqua, vt plurimùm tamen data apparet, per verba directa vel obliqua vel communia, ex ſubſtitutione compendioſa fideicommiſſaria.

Vt inſtituit.

Subſtituit.

Deueniat.

Perueniat, & per aliud verbum, vt ibi latè deducitur.

2 *Fideicommiſſum poteſt fieri per quæcunque verba, per quæ poſsit apparere de voluntate teſtantis.*

SOLVTIO. IIII.

HIs autem pro fideicommiſsi definitione aliqua præmiſsis, aggredior nunc ipſam propoſitæ dubitationis interprætationem, nobis oſtendentem fideicommiſsū inductum, quod etſi mille modis, vt ita dicam, formatum apparere poſsit, quorum aliquos pro clariori ordine, prout memoriæ ſuccurrit, explicando enumerabo, in his tamen duobus pendet præſens tota fideicommiſsi apparentis materia, ſ. in verbis, & mente teſtatoris.

1 Primò † verba, quæ fideicommiſſum inducunt, ſunt precaria & rogatiua ex verbis text. ibi notat. Dec. in l. à patre. in princip. C. de colla. vt peto, rogo, volo, mando, fidei tuæ committo, aſcripta in fin. Inſt. de ſingul. reb. fideicom. relic. in l. 2. in prin. C. com. de lega. & ex verbis in l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulgar. & pupil. & l. etiam hoc modo. & l. eo modo. de legat. 1. verbis quoque commendatitijs in ſpecie prolatis induci fideicommiſſum, declarat Alexand. conſil. 158. Viſo teſtamento. num. 5. lib. 7. & ſunt obliqua, quæ tribuunt fideicommiſſario indirecto modo per manum rogati res obuenientes à committente, & rogante ex allegat. à Tiraquel. in l. ſi vnquàm in verſi. Reuertatur. ſub num. 5. C. de reuoc. dona. & à me ſuprà in præcedenti interpret. dubit. 1. ſolut. 3. & ea quæ diximus ibi, & hic dicit poſſunt, vt vtar verbis gloſſ. magnæ in l. fin. in l. cum proponas filios. C. de pact. Vlterius & licet his verbis præcarijs, & obliquis expreſſis & apertis non reperiantur relicta fideicommiſſa hodie in teſtamentorum & codicillorum formulis vſitatis, quòd teſtator roget hæredem ad reſtituendam hæreditatem Titio vt formulam talem antiquitus & vere formiter fuiſſe obſeruatam deprehenditur ex plurium legum caſibus, ſed vt plurimum appareant data fideicommiſſa ex ſubſtitutione compendioſa fideicommiſſaria per verba vel directa, vel obliqua, vel frequentius communia inſtituit, ſubſtituit, deueniat, perueniat, & ſimil. per Bar. in l. Centurio. num. 20. 32. de vulg. & pupil. quem omnes ſequuntur ibi Ripa num. 101. Capra tract. de reg. iur. poſt concluſ. 114. de ſubſtit. ad 5. ſpeciem de compendioſa num. 21. & ſequent. & numer. 95. Alexand. conſil. 43. colum. 1. lib. ſecundo, cum ſimil. per Odd. Peruſ. de compendioſa par. 5. quæſt. 1. articul. 5. Pau. Leon. d. tract. in materia compendioſæ in 4. 5. 20. & vlt. quæſt. Tamen omnis ſubſtitutio fideicommiſſaria aut quòd fit per verbum reſtituat, aut per aliud verbum, quod reducitur ad hoc verbum reſtituat. dicit Bald. conſil. 272. caſus talis, quidam teſtator, num. 3. verſ. ſecundo præmittendum eſt. lib. 2. eſt text. clarior quàm allegat Baldus. ni fallor in l. 1. §. 1. ad Trebel. dicit quoque Socinus Iun. conſil. 331. numer. 70. lib. primo, quòd certe tantum videtur dicere, Tibi decedenti per fideicommiſſum ſubſtituo Caium, quantum dicere, Te rogo, vt poſt mortem reſtituas Caio hæreditatem per fideicommiſſum.

Itaque verba, quæ deficere plerunque & congruere videntur ad rectam fideicommiſsi formulam, per eius interpretem ſubintelligi & ſuppleri debent, vt l. vnum ex familia. §. ſi omiſſa. & l. cum pater. §. cum imperfecta. de leg. 2. l. verbum volo. C. de fideic. l. in teſtamento. de leg. 1. l. 1. in fin. ff. de hæred. inſtit. Soc. Iun. conſil. 114. nu. 11. lib. 1. adde verba, ſine liberis, volo deueniat, innuunt eſſe fideicommiſſum. Bart. in conſi. 41. Factum. num. 2.

2 Oldr. conſi. 99. Factum. Tene, per † quæcunque verba poſſe fieri fideicommiſſum, per quæ poſsit apparere de voluntate teſtantis. d. l. 1. com. leg. l. mulier. in princ. & ibi Alex. ad Trebel. refert Iaſ. conſi. 108. col. 3. ſub verſi. alibi tenet, lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum inducitur non ſolùm verbis, ſed etiā mente teſtatoris, quæ vltra ſonum verborum percipitur ex effectu coniecturato exequendo ipſorum verborum, quod conſequi non poteſt, niſi vigore & iure fideicommiſſi, quandocunque appareant verba concepta ipſa diſpoſitiua, de transferendis bonis, de manu hæredis, ſeu aliàs grauati in alium, vt per verba, Rogo, Reſtituas.*

2 *Fideicommiſſum eſt translatio hæreditatis iam acquiſitæ per ſubſtitutionem ſin. facienda per alium.*

Et de exemplis verborum prolatorum.

Et de exemplis factorum, oſtendentib. fideicommiſſum, ibidem declaratur.

3 *Verba omnia partitiua ſeu diſtributiua rerum ſeu quantitatum fideicommiſſum ſapientia. Modò verba ipſam propriè vel impropriè conueniant dicto, id eſt, perſonis & rebus in fideicommiſſo comprehenſis, quod induci prætenditur.*

SOLVTIO. V.

1 SECVNDO, † fideicommiſſum inducitur non ſolùm verbis, ſed etiam mente teſtatoris: vt l. fideicommiſſa. §. hæc verba. & ibi Gloſſ. l. pater filium. §. pen. ibi Gloſſ. & Bartol. de leg. 3. Mens autem teſtatoris præter vel vltra expreſſionem, & ſonum verborum, inducens fideicommiſſum, comprehenditur & percipitur ex effectu exequendo ipſorum verborum coniecturato, qui non poteſt conſequi alio iuris titulo, vigore, vel miniſterio, niſi vigore & iure fideicommiſſi quandocunque appareant concepta verba ipſa diſpoſitiua de transferendis bonis à manu hæredis, ſeu aliàs grauati in alium, ſanè accipiuntur pro verbis, Rogo, Reſtituas, &c. vt dictum eſt per text. in d. l. vbi §. 1. ad Trebel. & probat Baldus d. conſi. 272. num. 3. lib. ſecundo. idem conſilio 461. Super primo. in princ. eo. libr. adducit definitionem, quòd † fideicommiſſum eſt translatio hæreditatis
2 iam acquiſitę per ſubſtitutionē ſin. facienda per alium: in propoſito idem, per Pariſ. conſil. 41. num. 17. & conſil. 53 num. 14. ſequent. conſil. 72. num. 7. lib. 2. Hippol. Riminal. conſil. 21. num. 24. & ſequent. exempla huiuſcemodi verborum prolatorum quiſque per ſe ipſum imaginari poteſt, quæ ſimilia ſint caſib. ſeu conſultationib. propoſitis & deciſis, in l. Titia cum teſtamento. §. fin. & in l. cum proponebatur. in l. vnum ex familia. §. ſi. in l. peto. in prin. in l. miles ad ſororem. in princ. in l. cum pater. §. filius matrem. in fin. §. Lucius. de leg. 2. in l. fideicommiſſa. §. ſi quis ita. & §. hæc verba. & §. interdum. in l. pater. §. pen. & l. ſed. de leg. 3. in d. l. vbi. §. 1. & l. quamuis. C. de fideicommiſ. & ſimil. & aliqua exempla factorum, fideicommiſſum oſtendentia, inferiùs
3 ponam, & tandem conſiſtunt in hoc, † quòd omnia verba partitiua ſeu diſtributiua rerum ſeu quantitatum fideicommiſſum ſapiunt, per l. cogi. §. & generaliter, ad Trebel. dicit Baldus conſil. 125. Ego ſuper iſto puncto. verſi. item omnia verba. lib. ſecundo, & dummodo verba ipſa propriè vel impropriè conueniant dicto, id eſt, perſonis & reb. comprehenſis in fideicommiſſo, quod induci prætenditur, per d. tex. & Gloſ. in l. cum pater. §. cum imperfecta. de leg. 2. reſpondit Alexan. conſi. 55. num. 5. lib. 3. Iaſ. conſi. 228. colum. pen. verſi. in primis ergo. libro 2. Ruin. conſilio. 122. columna fin. numero 32. libro ſecundo, Alci. conſilio 11. numero quarto. tom. 3. lib. 9. Aymo conſilio 161. numero. 13. & per ea, quæ plenè ſcripſi ſupra libro præceden. interpr. 4. dubit. 2. ſolut. 1. & quæ pro loco iſto perficiendo ibidem reuidenda eſſent, ac etiam ea ſimul, quæ in d. interpr. 4. dubit. 1. ſolut. 1. ſupra de mente teſtatoris, præcipuè & maximè, ſicut verba tex. ſonant, in dict. l. fideicommiſſa. §. item ſi quis. & in l. quiſquis mihi in princip. de legat. 3. in fideicommiſsis attendenda & ſeruanda, & de huius dicti ratione ſcripſi.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum quare dicatur inductum ex ſubſtitutione fideicommiſſaria, quæ & quibus verbis fiat, & quando talis ſubſtitutio fideicommiſſaria dicatur, vt quia tractum in futurum continent per mortis conditionem, vel alium expreſſum, & quæ habeant tractum in futurum, per quem quælibet ſpecies ſubſtitutionis poſt aditam hæreditatem conuertitur in fideicommiſſum.*

2 *Fideicommiſſum & fideicommiſſaria ſubſtitutio interpretatur attento effectu non ſono verborum adſcriptorum, vulgariter, pupillariter, & etiam ſi ſit facta ſubſtitutio, per verba directa.*

3 *Fideicommiſſum, quando inducatur per reciprocam ratione compendioſæ annexæ, & eſt Communis Opi. & quid, quando ineſt compendioſa cum reciproca, aliquo expreſſo denotante tractum temporis, & de materia ibidem; quid tenendum in puncto iuris, & quid in indubijs quando non contineat fideicommiſſariam talis reciproca, eſtque communis Opin. & qua ratione.*

4 *Fideicommiſſum inductum per clauſulam codicillarem neceſſariò continet tractum in futurum, quod non debetur, niſi poſt mortem grauati.*

5 *Intellectus l. qui plures. ff. de vulg. & pupil.*

6 *Inſtitutus & grauatus in fideicommiſſaria ſubſtitutione, requiritur quòd non repudiet & amittat, ſed prius acquirat, cum ad id cogi poſſit, vt poſtea, reſtituat.*

SOLVTIO. VI.

TERTIO clariùs explicando ex frequentiori & magis viitato modo inductum † fideicommiſſum videmus ex ſubſtitutione fideicommiſſaria etiam antè dicta repetendo, quæ quid fideicommiſſaria ſubſtitutio dicitur ea eſſe, quæ ſic verbis futurum euentum deſignantib. concepta aliquo futuri temporis tractu ipſo, & poſt aditam hæreditatem eſt factura locum fideicommiſſo, vt de eius talib. formulis diffuſe explicaui ſupra interpr. pręceden. dubit. 1. ſolut. 10. verſic. primum itaque. ad quæ ibi ſcripta, cum alia nunc addenda non videantur, beneuolum & ea reminiſci cupidum lectorem remitto. vnde conſequens eſt, fideicommiſſum dici ex ſubſtitutione fideicommiſſaria inductū, per l. hæredes mei. §. cum ita, ad Trebel. & cap. 1. de teſta. in 6. tradit Bart. in d. l. Centurio. ſub nume. 32. ſub verſi. ſecundò opp. de vulg, & pupil. gloſ. & Doct. in l. precibus. C. de impu. & ali. ſubſt. & in c. Raynutius. de teſta. Paris. conſi. 11. num. 37. lib. 3. & Ruin. conſi. 137. colum. 5. num. 6. lib. 3. Rolan. conſil. 25. nu. 13. & ſeq. lib. 1. Bero. conſi. 145. nu. 5. & alij ſæpe alibi. hæc enim propriè eſt ſubſtitutio, per quam per alium ſit tranſlatio hæreditatis iam quæſitæ, & eſt fideicommiſſum, ſecundum Bald. d. conſil. 461. Super primo. in prin. lib. 2. ſubſtitutio fideicommiſſaria dicitur, quando teſtator fidem alterius interponit, in hoc cognoſcitur voluntas teſtatoris per formam verborum, dicit Bart. vel alius, cuius eſt repetitio, in l. ſi arrogator. columna 7. ſub nu. 24. verſic extra. no. quòd iſta littera. ff. de adopt. Sed forma verborum in hac ſpecie, & hæc ſit ſumma rei, neceſſe habet continere pro effectu ipſius ſubſtitutionis tractum in futurum per conditionem mortis, vel aliam expreſſam, vel ſubintellectam, vt declaraui ſup. d. 10.

ſo'u. circa compendioſam. adde quòd mentio hære-
dum nominum collectiuorum dictionum, poſt, dein-
de, ſucceſsiue, tractum habet in futurum: Alci. in l. Gal-
lus. §. quidam rectè num. 29. & ſequent. de liber. & poſt
hum. Aymo conſilio 131. numero 10. poſt mortem. ex
ex hoc videtur fideicommiſſum, dicit Gloſ. in l. cum
pater. §. donationis, de legat. ſecundo, cum plurib. per
Zuccar. in l. prima, num. 22. C. de pact. cum dictum
fuerit, ſi deceſſerit ſine liberis. ita enim per talem tra-
ctum in futurum quælibet ſpecies ſubſtitutionis poſt
aditam, & ſic quæſitam hæreditatem conuertitur in fi-
deicommiſſariam, vt de vulgari dictum eſt ſup. præce-
dent. interprt. ſolu. 5. in 4. modo. ver. ſi verò poſt. &
de pupillari in ſolu. 6. ver. inſpecta ſpecie. & per Doct. in
dict. l. precibus in dict. l. Centurio. & in l. ſecunda, de
2 vulg & pupil. † attento etiam effectu, & non ſono ver-
borum impertinenter aſcriptorum, vulgariter, pupilla-
riter, dignoſcitur fideicommiſſaria. Aymo conſilio 305.
facit Gloſ. in ver. Magna. in l. Titia cum teſtamento. §.
penul. de lega. ſecundo. per l. ibi alleg. in fi. l. ſi ſtipula-
tus. ff. de vſu. Corn. conſil. 231. colum. ſecunda, lib, 4.
etiam quòd ſit facta ſubſtitutio per verba directa, hære-
dem inſtituit, exponitur pro ſubſtituit, & interpreta-
tur, quòd ſit fideicommiſſaria, Anch. conſi. 71. Dubia
propoſita circa med. Ioan. de Ana. conſi. 37. viſo puncto.
Calder. conſi. 35. teſtator inſtituit. ti. de teſta. Alex. con-
ſil. 40. colum. 1. lib. 3. vbi de com. Bal. conſ. 53. Inſtituo.
lib. 3. & de reciproca ſupra in ſolut. 9. ver. hæc autem. &
3 pleniùs dicendum eſt, † quòd reciproca concepta ver-
bis conditionalibus, vt puta mortis inſtitutorum, &
ad inuicem ſubſtitutorum, & ſic tractum ſucceſsiuum
deſignantibus, efficitur etiam fideicommiſſaria, & con-
ſequenter inducit fideicommiſſum: Bart. in dicta l. Lu-
cius. colum. pen. ſub nume. 20. de vulg. & pupil. & ibi
Iaſ. ſub nu. 30. in fin. & id ratione compendioſæ annexę,
vt ibi Ripa ſub nume. 46. verſ. vltimò. Pariſ. conſil. 41.
nu. 31. 35. & ſequent. libr. 2. vbi concord. allegat. Zanc.
in §. cum ita. num. 110. hæredes mei. ad Trebel. Rolan.
à Val. d. conſ. 25. num. 10. 11. lib. primo, vbi de commu-
ni ex teſtimonio, & comprobatione, Iaſ. conſil. 134. col.
pen. lib. primo, idem refert, & ſequitur Gualden. de ar-
te teſtan. de ſubſtit. titu. 5. cau. 14. num. 11. & caut. 29.
in fin. firmat Bald. conſi. 55. Ad euidentiam. num. 5. lib.
3. Dec. conſi. 318. colum. ſecunda, verſ. vnde licet, idem
in reciproca deſignat prohibitio alienationis bonorũ,
plenè tradit Aret. conſi. 37. columna pen. & Cagnol. in
dicta leg. precibus. numero 160. 161. pro indubitabili te-
net, quando ineſt compendioſa concepta cum reci-
proca aliquo expreſſo ex natura verborum vel condi-
tionis appoſitæ, donotante temporis tractum, hoc ca-
ſu nullam adeſſe dubitationem, dicit Paul. Leo. tract.
de ſubſtit. in reciproc. nu. 29. 41. Quiquidem, & ſi ibi,
num. 16. 17. 18. 19. & d. num. 29. intrepide ſine adiectio-
ne etiam tractus temporis teneat reciprocam ſimplici-
ter formatam poſt aditam hæreditatem à pubere fidei-
commiſſariam continere præcipuè, per l. qui plures. de
vulg. & pupil. & attento communi ſignificato verbi,
Subſtitutio, & hoc poſſe tenere diſputatiuè, & in pun-
cto iuris, ſecundum Iaſ. in d. l. Lucius. ſub num. 30. Ta-
men in iudicijs tenenda altera eſt opin. quòd talis reci-
proca ſimpliciter facta, non admixta compendioſa,
non continet fideicommiſſariam, vt firmant Bartol.
Caſtr. Alexand. Imol. Iaſ. & Deci. in leg. 2. C. de impub.
& ali. ſubſti. Baldus in l. iam hoc iure. §. hoc itaque. ſub
vlt. not. de vulg. bene comprobat Roman. conſilio 503.
Diligenter inſpectis. columna 2. verſic. tertiò moueor.
& tenet Oldr. conſilio 33. Quidam habuit. non obſtan-
te allegatione quorundam d. l. qui plures. ibi per eum
citata, & Alexandr. conſilio 100. numero 3. libro 7. &
Dec. in l. in teſtamento. columna 2. C. de teſta. mili.

Aret. in l. ſi plures ſint. colum. penul. verſic. vnde quæ-
renda eſt ff. eo. vbi dicit, iſtam concluſionem commu-
nem, & ſequendam. idem atteſtatur de communi, &
tenenda Iaſ. in dict. l. Lucius. num. 29. & ibi Ripa num.
41. & Crot. conſil. 2. num. 8. Vaſq. Hiſpa. tract. de ſuc-
ceſ. progreſ. lib. ſecundo, §. 11. nume. 9. Odd. Peruſ. de
compendi. in prælud. par. 6. ſub 6. quæſt. Capra tract.
regul. de ſubſtitu. ad quartam ſpeciem videlicet reci-
procam, num. 32. Zanc. d. §. cum ita. nume. 109. vbi id
eſſe regulare firmat, & Cagn. in d. l. precibus. num. 161.
Crot. conſi. 62. num. 6. & ſequent. hic pertranſit Ceph.
conſi. 17. nu. 2. 3. & Anton. Gomez. ſuo commen. iur.
tom. 1. cap. 8. de ſubſti. breui. Ita plerique iſtorum vno
ore atteſtantur eſſe commu. opin. quam veram demon-
ſtrant hac præcipua ratione, quòd fideicommiſſum re-
ciprocum ex breuiloqua ſine conditione, vel tractu
temporis formata inductum eſſet deluſorium & inuti-
le, continens tantum recipere, quantum eſt reſtituere,
Aret. in dict. l. ſi plures ſint. colum. penult. Crot. d. con-
ſil. 62. num. 10. & Socin. Iun. conſil. 100. num. 46. lib. 3.
Ruin. conſil. 7. col. 5. num. 11. lib. 3. vt antè dictum eſt.
4 † quinimò fideicommiſſum ex breuiloqua inductum
per clauſulam codicillarem, vt omnes conſentiunt, &
dicetur infra, neceſſariò continet tractum in futurum,
quòd non debetur, niſi poſt mortem grauati, probat So-
cin. Iun. conſil. 128. num. 10. & ſequent. lib. 1. pro quo
videtur text. cum gloſſ. fin. in l. Epiſtolam. § 1. ad
5 Trebel. ſentit Paris. conſi. 21. num. 6. lib. 2. † Non facit
contra hanc communem ſententiam d. l. qui plures. de
vulg. ponderata ibi per illa verba: quoniam inuicem
in omnem caſum ſingulari, &c. quia verus, ni fallor, in-
tellectus eſt dictæ l. qui plures, & iſtorum verborum in
omnem caſum, quòd cum caſus vulgaris exequendæ
ſint, & impotentiæ noluntatis inſtituti, per text. & ibi
omnes tradunt in l. 2. C. de hæred. inſtit. & in l. 1. de
vulg. & in d. l. qui plures iſti caſus indicantur, ſcilicet
impotentiæ ibi, ſi coditio ſubſtitutionis extiterit, &
noluntatis, ibi, alio hærede partem ſuam repudiante: er-
go neceſſariò ſequitur, quòd hæc ſubſequentia verba,
ibi, quoniam inuicem in omnem caſum, intelliguntur
non pro fideicommiſſaria, ſed pro vulgari proſequenda
in omnes dictos caſus impotentiæ & noluntatis, vt ibi
Gloſ. verſi. in omnem caſum ſentit exponendo, id eſt. in
qualicunque cauſa vnus ſuam portionẽ amiſerit, quòd
6 ſanè diuerſum eſt in fideicommiſſaria, † cum in ea requi
ratur, quòd inſtitutus, & grauatus nõ repudiet & amit-
tat, ſed prius acquirat, cum ad id poſsit cogi. vt poſtea
reſtituat: l. ille à quo. §. 1. & l. ſequent. ad Trebel & hoc
clariſsimum puto, cætera autem quoad reciprocam p-
tinentia ad fideicommiſſum, tangentur infra in dub. 4.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum inducitur ex codicillis propriè ad hoc ipſi ordinatis etiam, quòd in eis eſſet facta hæredum inſtitutio.*
Et ex clauſula codicillari. etiam in reciproca facta concepta verbis futuri temporis, ſi non valebit, & de reciproca ſimpliciter, facta per d. clauſulam, quòd trahatur ad fideicõmiſſum, & inducatur, per quam directæ diſpoſitiones vertuntur in fideicommiſſum, & de hac clauſula codicillari latè ibidem.
2 *Clauſula codicillaris idem importat, quod clauſula per fideicommiſſum.*
3 *Verba iure codicillorum, & verba fideicommiſſi, æquiparantur eandemque vim habent inuicem.*
4 *Clauſula, Omni meliori modo, eandem vim habet, quã habet clauſula, Vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſ. ad faciendum, quòd verba directa obliquentur ad fideicommiſ. ſit modò ſcripta vna cum illa codicillari & per fideicommiſ. in principio vel medio vel ſine teſtamenti.*

SO.

SOLVTIO. VII.

1 QVARTO inducitur † fideicommiſſum
ex codicillis ad hoc ipſum propriè or-
dinatis: vt l. 2. C. de codi. & §. fin. inſt.
eo. & l. 2. §. fin. ff. eo. & l. Sceuola. ad
Trebel. etiam quòd in eis eſſet facta
hæredum inſtitutio, traheretur ad fideicommiſſum ſe-
cundum gloſ. magis communiter approbatam in l. ver-
bis ciuilib. de vulg. & pup. Alex. conſi. 194. num. 3. lib. 7.
idem & per quam frequentiſsimè dicendum eſt, ex clau
ſula codicillari ſolita apponi in omnib. teſtamentis, &c.
ex conſuetudine tabellionum, quòd exinde etiam in re
ciproca ſimpliciter facta fideicommiſſum inducitur,
vbi maximè talis clauſula concepta eſt verbis futuri
temporis, ſi non valeret, ſi non valebit, &c. quia tunc
eueniente caſu, quo ſubſtitutio directa non valeret, ef-
ficitur obliqua ex tempore per digreſsionem teſtatoris
ad codicillos, vt fieri poteſt per text. in l. cohæredi. §. cū
filiæ. ibi, codicillos non faciet, niſi hoc expreſſum eſt. de
vulgar. & pupil. & in l. fin. in prin. iuncta gloſ. ibi in ver.
valere. C. de codicil. gloſ. & doct. in l. ex teſtamento. C.
de fideicommiſſ. ita per l. Sceuola. ad Trebel. firmant
Bald. vltra med. Ang. verſ. & addit Bald. & Imol. colum.
1. ver. & intellige. & Caſtr. col. 1. nu. 3. & Aret. col. pen.
in fin. & Alex. ſub num. 2. & Iaſ. colum. 3 num. 13. in l.
verbis ciuilibus. de vulg. & pupil. in reciproca compro-
bat Ripa in l. Lucius. columna penul. nume. 45. ff. eo.
reſpondendo Decio, nitenti tenere contrarium in l. pre
cibus. C. de impub. & in conſil. quòd ſua oppoſitio non
procedat in clauſula ſic concepta per verba futuri tem-
poris. ita ſequitur Hier. Cagnol. in dict. l. precibus. ſub
num. 198. idque placet Hier. Zanc. in repet. §. cum ita.
ſub nume. 82. l. hæredes mei. ad Trebel. refertur enim
ad tempus futurum, quo per eam, vt valeat ſubſtitutio,
obliquatur Anch. conſil. 27. non ſeruato ordine colu.
prima, verſ. & ad corroborandum, & ita eſſe magis com
mun. opin. atteſtatur, & perſiſtit requiſitus conſulere
pro contraria parte, & recuſauit Socin. Iun. conſil. 166.
libr. 2. & latè contra Dec. comprobat Grat. conſilio 8.
numero 10. & ſequent. libro 2. idem vbi non eſſet vul-
garis expreſſe facta tenet Aymo conſilio 22 columna
pen. numero 8. & pro magis communi & vera contra
Dec. ſic etiam ſequitur Paris. conſilio 41. numero 53.
lib. ſecundo, & Alci. conſilio 144. num. fin. lib. 9. quòd
reciproca ſimpliciter facta per clauſulam codicillarem
trahatur ad fideicommiſſariam, & ſic inducit fideicom-
miſſum præſtandum etiam ab hærede decedentis ſuc-
cedente ſic mediate teſtatori l. paterfam. de vulg. & pu-
pil. probat Aret. in dict. l. verbis ciuilibus colum. fin. &
Cur. Iun. conſil. 139. colum. fi. Equidem hanc commu-
nem ſententiam contra Decium veram comprobo ar-
gumentatione iſta multum concludente, quòd teſta-
tor excitando & exprimendo clauſulam codicillarem
re vera, & effectualiter in teſtamento excitat & ponit
clauſulam iſtam, & per fideicommiſſum, vt ex ſe patet,
cum ex codicillis ſolùm iure fideicommiſsi experitur
per iura hîc ſupra in princ. alleg. & paſsim doct. appel-
lant in d. l. verbis ciuilibus. per clauſulam codicillarem
directas diſpoſitiones verti in fideicommiſſum, per d.
l. Sceuola. vt Aymo conſil. 305. colum. pen. verſi. 3. &
dicto conſil. 22. ſub nu. 8. Paris. conſil. 17. ad fin. lib. 3.
Cel. Hugo conſi. 20. nume. 58. Alexan. conſi. 82. colum.
prima. nu. 3. lib. 2. & alibi ſæpè per eum, & ali. in conſi.
& in d. l. precibus, & in auc. ex cauſa. de liber. preter.
2 itaquòd † paria ſunt apponere clauſulam codicillarem,
vel clauſulam, & per fideicommiſſum, probatur iungē-
do dicta per Bald. & Caſtr. in l. ſi frater. C. de fideicom.
& per verba expreſſa tex. in §. fi. Inſtitu. de codicil. ibi,
3 nam per fideicommiſſum hæreditas codicillis, &c. † &
eandem vim habent verba vice codicillorum, & verba
fideicommiſsi: vt l. poſthumus. §. fin. de iniuſto, &
rupt. teſta. l. quærebatur. §. fin. ff. de mili. teſta. Per
clauſulam codicillarem conſtituitur fideicommiſſum,
Menoch. conſi. 37. num. 125. clare quoque probatur per
tex. in l. conficiuntur. in prin. de iure codici. ibi autem
per fideicommiſſum teſtamento facto, cum gloſ. in ver.
teſtamento facto ſic exponente per clauſulam ipſam
codicillarem, hæc licet non allegando bene æquiparat
Dec. conſilio 478. ſub nume. 8. ſed per dictam clauſu-
lam, & per fideicommiſſum, ſine controuerſia per reci-
procam ſimpliciter factam inductū, dicitur expreſſum
fideicommiſſum, Ripa in d. l. Lucius. colum. penul. nu.
46. Gualden. de arte teſtan. tit. 5. cau. 7. num. 2. & cau.
29. verſi. ſecundum Alexan. conſilio. 208. num. 2. 3. li.
6. Bero. conſi. 94. ſub num. 9. 20. lib. ſecundo, cum ſi-
mil. antè per me alleg. ſupra interpr. præceden. dubit.
1. ſolut. 5. in 3. modò in 4. effectu, cla. vulgariter, &c.
eadem ratione, & ſine controuerſia ergo idem tenen-
dum videtur, & per cla. codicillarem diuerſitatis ratio-
ne non extante, l. 3. §. 1. ff. de iniu. & rup. teſta. cum cita.
ibi in gloſ. in ver. diuerſitatis. De qua autem codicillari
latiùs ſcripſi ſupra lib. præceden. interpr. 1. dubit. 1. ſo-
lu. 10. 11. Præterea ex coniunctione verborum directi &
communis, vt inuicem, inſtituit, & ſubſtituit, recipro-
ca ſic concepta, vt verbum commune ſit ſine effectu ope
randi, importat fideicommiſſum, probat Dec. in d. l. 2.
ad fin. verſi. tertiò limitatur. C. de impub. & ali. ſubſti.
idem Bald. conſil. 176. Quidam nomine A. num. 3. lib.
3. exprimendo per illa verba. Inſtituit, & ſubſtituit, ple-
nam ſubſtitutionem demonſtrari ad directam, & ad fi-
deicommiſſum: ita Bart. conſuluiſſe, & ipſū poſt eū ſæ-
piſsimè ſequitur Gualden. d. tit. 5. cau. 12. ſub n. primo,
idem Deci. conſil. 86. num. primo, verſi. accedat etiam,
poſt Bar. nume. 38. & alij in d. l. Centurio. idem Dec.
conſil. 227. num. 5. Memento quoque hoc in loco eo-
rum, quæ ſcripſi ſupra lib. præceden. interpr. 2. dubit.
2. ſolut. 4. verſi. quintus eſt, & per plures deciſ. proba-
4 ui, † De clauſula omni modo meliori, ferè in omnib. te-
ſtamentis per Notarios ſcripta eandem vim habente,
quam habet clauſula, Vulgariter, pupillariter, & per fi-
deicommiſſum, ad faciendum, quòd verba directa ob-
liquantur ad fideicommiſſum, rurſus, quòd ibi in d. ſo-
lut. 4. verſ. non refert, demonſtraui, non referre, an in
principio, medio, vel in fine teſtamenti huiuſmodi clau
ſulæ ſcriptæ reperiantur, vt apertè etiam ſentit Bald. in
l. ſi frater. verſ. ſi autem teſtator. C. de fideicom. & Soc.
Iun. conſil. 103. ad fin. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum expreſſè apparet per clauſulam, & per fideicommiſſum, & in ſubſtitutione reciproca non eſt dubitandum, cum id verbum, Et per fideicommiſſum, adeò ſit clarum, vt non recipiat interpretationem, ſed alia verba dubia.*

2 *Item apparet & accipitur fideicommiſſum per clauſulam, volens teſtator bona ſua eſſe ſubiecta fideicommiſſo modo appareant ea omnia, de quibus ibidem apertè legitur.*

SOLVTIO. VIII.

QVINTO prædicta proſequendo, vbi ad
ſubſtitutiones inuenitur aſcripta † clau-
1 ſula iam dicta, Vulgariter, pupillariter,
& per fideicommiſſum, ſuper hac vlti-
ma particula, & per fideicommiſſum,
inſtando, cum de alijs dictū fuerit ſupra, pro cognitione
vulgaris, & pupil. dicendum eſt, poſt aditam hęreditatē

ab inſtitutis ſequuto tractu temporis appoſito ex ipſis ſubſtitutionibus per dictam clauſulam, & per fideicom miſſum, apparere inductum expreſſum fideicommiſſum, per doctr. Bald. in d. l. ſi frater. C. de fideicommiſſ. In ſubſtitutione reciproca non eſſe dubitandũ de fideicommiſſo, cum ſit facta expreſsio: per fideicommiſſũ, ponit Deci. conſi. 86. nu. primo, ſumus in claro, idem dicit conſi. 95. ſub nu. 4. verſ. ſed in caſu iſto. ſic eſſe ſecundum Bart. ſub num. 38. & communiter omnes in d. l. Cẽturio. firmat Paris. conſi. 11. num. 31. lib. 3. & Cephal. conſilio 16. numero. ſecundo, Baro. conſilio 102. num. 34. lib. ſecundo. & Paris. conſi. 14. num. 4. lib. ſecundo. idem & Alex. Rip. Gualden. & Bero. probant in locis per me alleg. ſupra in præceden. verſi. quartò recenſueram, & in conſi. 110. ſub nume. 26. lib. primo, ſubuenit etiam, quòd pro fideicommiſſo inducendo illud verbum, Per fideicommiſſum, eſt clarum. & non recipit interpretationem, vnde præter illud alia verba dubia declarantur: l. vtrùm. ibi Bar. & Ang. ff. de peti. hæred. ita ait Socin. in l. prima, in 2. lect. col. 2 ſub nu. 8. verſi. deinde circa illam. de vulgar. & pupil. ad fideicommiſſum etiam reciprocum eandem declarationem per dictam adiectionem per fideicommiſſum, adducit Socin. Iun. conſi. 180. nu. 3. lib ſecundo, & Bero. con-
6 ſil. 94. num. 9. lib. ſecundo Adde, ſi accipiendum per illam clauſulam. Volens teſtator bona ſua eſſe ſubiecta fideicommiſſo. Paris. conſilio 75. num. 9. lib. ſecundo, ſentit Aret. conſil. 37. colum. penul. verſ. ſecundo præmitto. ponit Marzar. Vincenti. in mate. fideicommiſ. in quæſt. 28. part. 2. dummodo appareat de grauato, qui ſit honoratus à teſtatore. Petr. à Barb. inter conſi. vltimæ voluntatis. conſi. 138. nu. 7. & appareat de eo, cui ſit reſtituendum. Cephal. conſi. 430. num. 25. & tex. in l. 5. de reb. dub. & in l. Titia cum teſtamento. in princ. de legat. 2. atq; dummodo impoſsibilitas. vel perplexitas non impediant noſtrum fideicommiſſum, & demonſtrare in illo caſu conſultationis ſuæ conatur Bero. conſil. 64. num. 8. & ſequen. lib. ſecundo, & clariùs ante eum Roman. conſil. 56. In caſu propoſito. colum. fin. & appareat cuius fauore fuerit appoſita talis clauſula, quæ tendat ad declarationem, non ad ampliationem: Pariſ. conſil. 82. num. 14. lib. ſecundo, dixi conſil. 39. num. 28. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum inducitur, & quando, & nominibus collectiuis vocatorum & ſucceſſiuis, inter ipſos vocatos nominibus, & tractibus, & de vocatis nomine collectiuo, ſeu relictis tali nomine factis, vt puta familia, agnatis, & quòd veniant proximiores gradatim, vti per fideicommiſſum, ſecundum Caſtrenſem, & econtra, quòd non, ſed ſolùm per vulgarem, vel iure accreſcendi, ſuccedatur ſecundum Cumanum, vide latiùs de hac quæſtione perpulchre diſcuſſum per Auctorem. ibi.*

2 *Intellectus §. in fideicommiſſò. l. cum ita. ff. de leg. 2.*

3 *Fideicommiſſum familiæ relictum, intelligitur de his, qui ſunt proximi gradu, ſecundum tempus mortis teſtatoris tantum, nec gradatim accipitur, vt deinde poſteriores admittantur, niſi id expreſſerit teſtator, & quomodo id apparere poſſit.*

4 *Fideicommiſſum non inducitur per ſucceſſionem mediam. nominibus collectiuis, familia agnati, cognati. Propinqui de vno in alium ad omnes contentos ſub ipſis collectiuis, ſed ad eos tantum, qui certo tempore mortis, ſcilicet teſtatoris ſunt tales, quales nomen collectiuum deſignat, vt qui ſunt in primo gradu, & non vno admiſſo alius habeat ſuccedere iure fideicommiſſi, & quare, & vide vndecim rationes ad hanc ſpeciem, & ibidem de materia, vide ibi, quòd ſit magis Commun. Opin. contra Caſtrenſem, quando in ſubſtitut. ſcilicet non ſunt verba, habentia tractum in futurum.*

5 *Intellectus l. fin. C. de verb. ſign.*

6 *Fideicommiſſum inducitur ex nomine collectiuo, quando teſtator expreſsit aliquem tractum in futurum admixto nomini ipſi collectiuo, deſignantem eius vlteriorem progreſſum, per nomina appellatiua vel generalia, vel per aliquam ſucceſsiuam diſpoſitionem, vel actum futurum, adeò, quòd coniecturari poſsit ſic voluiſſe teſtatorem vltra primum gradum ad vlteriores extendi voluntatem ſuam & de exemplis, vide ibidem cum ſeq.*

7 *Verbum, hæredes. præſupponit mortem, cum non dicantur hæredes viuentium, quod verbum per multas ſucceſsiones vlteriores hæredes ſignificat.*

8 *Fideicommiſſum inducitur & accipitur fortiùs ex voluntate teſtatoris, cum ſubſtituerit omnes alios filios ſuperſtites & eorum deſcendentes maſculos in infinitum, ita quòd ſua hæreditas vadat de hærede in hæredem.*

Idem, ſi dicatur præfata ſua hæreditas prouenire debeat de vno in alterum, qui ſuperuixerit: ibidem.

Idem quando per ſimilia & pleniora verba facta eſt ſubſtitutio, quia inductum eſt fideicommiſſum ſucceſsiuum ibi.

Idem dicendum eſt per hæc verba, vadat in maſculos, & deſcendentes ex maſculis de domo. ibidem.

Idem, quòd bona deueniant de liberis ad liberos. ibidem.

Idem quando dicatur, quòd vult bona ſua ſemper eſſe ſuorum filiorum & deſcendentium, & quòd tranſeat de hærede in hære.

Idem, quando inſtitutis filijs, inſtituit poſt eos quoſcunque eorum filios maſculos, & præſertim in defectum maſculorum ſubſtituit fœminas, adeſt tractus temporis & ſubſtitutio fideicommiſſaria, pro omnibus filijs filiorum.

Eoque magis dicitur fideicommiſſum, ſi dixerit, Quoſcunque filios maſculos naſcituros. ibidem.

Idem demonſtratur fideicommiſſum in infinitum ſucceſsiuũ circa vocatos per verbum, Deſcendentes, vel poſteros. ibidem.

Secùs, per verbum familiæ, vel agnatorum, & quare, vide ibidem.

Item demonſtratum quoque ſucceſsiuum per clauſulam, Ne exeat extra ſuam ſtirpem & progeniem. ibidem.

11 *Clauſula, Ne exeat extra ſuam ſtirpem & progeniem, æquiparatur verbum infinitum.*

12 *Fideicommiſſum item reputatur vti habens tractum in futurum, reſpectu perſonarum ſubſtitutarum, vbi ponitur hoc adiectum, Superſtites, vt quia dictum ſit, Subſtituit ſuperſtites, declarando, vt ibi.*

Idem dicendum eſt, vbi adſit hæc clauſula, Et ordine ſucceſſiuo in teſtamento. nu. 13.

Idem de inducendo fideicommiſſo, habeat dictiones & aduerbia temporis, aſcripta in teſtamentis in particulis ſubſtitutionum.

Vt perpetuò.

Semper.

14 *In perpetuum, modo in teſtamento non adſit alia limit.*

Idem de voluntate teſtatoris ad vlteriores extendenda, colligitur ex onere aliquo annuali impoſito in perpetuum duraturo, exemplifica & declara, vt ibi. num. 15.

SOLVTIO. IX.

SEXTO inducitur fideicommiſſum ex nominib. collectiuis vocatorum, & ſucceſsiuis inter ipſos vocatos nominibus, & tractibus de his pro cognitione vulgaris quodammodo compulſus ſui, ex primendo fideicommiſſariam ſcribere aliqua ſupra in præceden. interpr. dubit. 1. ſolut. 5. in 4. modo. verſic. ſi verò poſt ad ſcripta. ibi, quorum remiſsionem hoc in loco

In loco etſi ſufficere putarem, tamen iſto loco ſuo clariùs exponendo, dico, adhuc anima aduertendum ſuper contrarietatem. Pau. de Caſtr. & Raph. Cuma. in l. Gallus. §. quidam rectè, de lib. & poſthum. & in l. cum ita. §. in fideicommiſ. de l. 2. in eo, quòd ſi teſtator inſtituit fratrẽ, & eius liberos, vel ſubſtituit fratrem & familiam ſecundũ Caſt. liberi videtur ſubſtitui patri, vulgariter, & per fideicommiſſ. ita quòd pater eorum nõ poterit alienare, & nomen collectiuũ familia importat, quòd videntur inuicem grauati veniendo de vno in alium, ſecundũ gradus prærogatiuam, donec ſit aliquis de familia, cum quo videtur tranſire, Socin. in d. §. quidam rectè. colu. pen. in fin. num. 6. in 5. caſu, quem putat rectè loqui ibi Alci. num. 62. in expoſitione poſteriori, idem Socin. conſi. 12. num. 13. lib. 3. ait, quòd teſtator relinquendo agnatis ſub nomine, collectiuo, videtur eſſe huius intentionis, quòd res remaneat in agnatione, adducitur Ancharanus conſi. 27. Non ſeruato ordine. colum. pen. de relicto facto duobus propinquioribus de domo & progenie ſua, quòd intelligatur fideicommiſſum inductum, extinctis duobus propinquioribus, fore reſtituendum alijs duobus propinquioribus, late probat Barb. conſi. 18. colum. 4. ver. tertio præmitto. lib. ſecundo, idem conſi. 27. col. 9. & ſequent. lib. primo, vbi dicit, qui relinquit fideicommiſſum familiæ, videtur inuicem ſubſtituiſſe illos de familia, vt vnus reſtituat alij allegando. §. in fideicommiſſo, & alia, vt ibi per eum, & per Couar. Hiſpa. in cap. Raynutius. ſuo. §. 2. ad fin. de teſta. & tract. ſuarum quæſti. quæſt. 38. poſt nume. 4. verſic. primum. in d. §. in fideicommiſſo, dicentem, opin. Pau. de Caſtr. eſſe commun. & Socin. ſentent. recept. quòd fideicommiſſum relictum familiæ, ſub nomine collectiuo proximiorib. admiſsis, non ceſſare, ſed remanere integrum ex fideicommiſſaria ſubſtitutione reſtituendum gradatim cæteris de familia, ſic etiam pertranſit Alber. colum. 51. & diffuſe diſcutiente ex profeſſo materiam d. §. in fideicommiſſo. Idem nouiſsimè per Franch. Grat. Vicenti. ſuo libel. inſcripto de conciliatione legum, tractatione de vulgari, & fideicommiſſ. ſubſtitu. nu. 12. & ſequent. ex attentione etiam differentem d. §. in fideicommiſſo contra Ruin. non aliquam vulgarem continere, ſed fideicommiſſum familiæ relictum, ad quod omnes de familia extinctis nominatis admiſsis, vel quòd aliqui non ſint nominati gradatim, admittuntur iuxta diſpoſitionem l. fin. C. de verb. ſign. cum de vulgari nequeat tractari poſt aditam hæreditatem requiſitam ad fideicommiſſum petendum.

At Raphael Cuma. in d. §. quidam rectè. ad nume. 8. in eo, quòd teſtator ſuis filijs decedentibus ſine liberis ſubſtituit fratrem, & eius deſcendentes, dicit, ſe conſuluiſſe fratri venienti ex ſubſtitutione, & decedenti eius deſcendentes ſubſtitutos non videri per fideicommiſſum, quia grauamen & conditio non reſpicit perſonam fratris, ſed liberorum teſtatoris, inter eum vero & ſuos deſcendentes ordo charitatis indicat eſſe vulgarem, quę etiam in fideicommiſsis fieri poteſt: l. vt hæredibus. de leg. 2. idem in d. §. in fideicommiſſo, tenet, quòd ſi relictum ſimpliciter ſit factum familiæ, vocantur ad illud proximiores, quibus tamen excuſsis & mortuis vlteriores non vocantur, quia relictum ſemel tantum familiæ, ſufficit ſemel eſſe verificatum, quem ſequi videtur. Ant. Rub. Alexand. in d. §. quidam rectè. ſub nume. 64. & conſi. 106. num. 4. & ibi Alci. in prima expoſitione. num. 55. ſibi contrarius, vt ſupra & clariùs, ſecundum verba Cumani in d. §. in fideicommiſſo, verſic. niſi ſpecialiter, vbi concludentibus rationibus hoc dictum probat, & per nomina collectiua in relicto, facto Titio & Sempronio, & eorum hæredibus ex eis deſcendentibus inter iſtos & nominatos & deſcendentes, non eſſe inductum fideicommiſſum, parum ſibi conſtans, & immemor eorum, quæ in curſu lectionum forſan ſcripſerat in locis ſupra alleg. Pau. de Caſtr. tenet in conſili. 434. iſtud relictum. ad fin. lib. ſecundo, clarè Ruin. conſi. 92. nume. 8. conſi. 159. colum. penult. nume. 22. lib. ſecundo. Crot. conſil. 65. num. 6. Menoch. plenè in conſil. 85. nume. 97. Cephal. conſil. 80. nume. 34. conſi. 269. num. 16. ſentit Gabr. Eugub. conſi. 121. nume. 13. & clarè celſ. Vgo. conſi. 68. num. 7. 8. & fin. & conſi. 120. nume. 29. & ſequent. & apertè enixequè inſiſtendo, comprobat nouiſsimè Ant. Anguſo. Placenti. conſil. 38. & conſi. 80. lib. 6. in mater. vti. voluntatum, vbi ex teſtimonio Socin. Iun. conſi. 180. nume. 53. lib. ſecundo, iſtam eſſe Commun. Opin. & veram, comprobat dando bonos intellectus d. §. in fideicommiſſo. & §. fratri l. peto. de leg. 2. & d. l. fin. C. de verb. ſign. quòd admiſſo proximiore ex vocatis nomine collectiuo cæteri amplius non admittuntur iure fideicommiſsi, ſed primo in gradu repudiatione, incapacitate, vel morte excluſo, alij quidem ſequentes poſſent admitti iure vulgaris vel accreſcendi, per l. vt hæredibus. & l. ſi Titio & Meuio. in fin. de legat. 2. ego quoque iſtam ſententiã nunc magis receptam &, veriorem comprobaui, in conſi. 203. num. 24. cum ſequent. libr. primo, dando ad §. † . in fideicommiſſo, nouum &
2 verum intellectum, ni fallor, ſicut Euangelium, quòd ibi per Iuriſconſ. fit declaratio, & diſpoſitio de modo præſtandi fideicommiſſum relictum familiæ ambiguum circa perſonas, quibus dandum ſit, cum familia perſonam incertam & variam contineat, vt dixi, & probaui in d. conſi. ad num. 25. primum ibi Iuriſconſ. venit ad declarationem, factam per teſtatorem, quòd nominati ab eo ad fideicommiſſum admitti debẽt, & hoc verificatum, & executum ſufficere, oſtenditur id ex diſiunctiua ibi in text. aut poſt eos omnes extinctos, quæ in lege appoſita, contenta eſt vna executione iam facta, & congrue, per allega. in d. meo. conſili. nume. 26. 27. ſi quidem Iuriſconſ. ſenſiſſet grauamen impoſitum nominatis, & admiſsis eſſe poſt eorum mortem cæteris de familia reſtituendi fideicommiſſum, non alternatiuè, aut poſt eos, ſed copulatiuè dixiſſet, Et poſt eos, per vulg. l. ſi hæredi plures. ff. de cond. inſtit. adde, & alternatiuam demonſtrare ordinem ſucceſsiuum per vulgarem, & non per fideicommiſſum, probat not. Alci. conſi. 83. nu. 3. lib. 9. impreſ. Vene. & in dicto §. quidam rectè. ſub numero vigeſimonono, verſic. tertius eſt caſus. Deficientibus autem nominatis, & certificatis per teſtatorem Iuriſconſul. facit ſuam declarationem bimembrem, & coniunctam eorum ad huiuſmodi fideicommiſſum admittendorum, ſcilicet, qui de eadem familia ſunt, temporis mortis teſtatoris, & qui ſunt in primo gradu, ſi enim verbum, familia, hoc importaret, vt donec aliquis ſit de familia, veniat de vno in alium, vt Paul. de Caſtr. in hoc parcat mihi excelſa authoritas ſua, non bonus textualis, & alij ſui ſequaces dicunt. fruſtra, & ocioſe Iuriſconſul. adijciſſet hanc ſubſequentem, & finalem particulam, niſi ſpecialiter defunctus ad vlteriorem voluntatem ſuam extenderit. Verum. quia hoc non eſt dicendum. & quia illud non importat verbum, familia. ideo opus fuerit, & eſt hac ipſa adiectione, Niſi ſpecialiter defunctus ad vlteriores, &c. hoc idem ſignificationis verborum diligens & optimus ille ſcrutator, & latini ſermonis elegans obſeruator. Alc. rectè arbitratus eſt in d. §. in fideicommiſſo. in verſicu. niſi ſpecialiter. columna
3 prima, † Fideicommiſſum familiæ relictum intelligi pro his, qui proximi ſunt gradu, ſecundum tempus mortis teſtatoris tantum, nec gradatim accipi, vt poſteriores deinde admittantur, niſi teſtator expreſſerit, ex quibus clarè liquet, non bene ſe fundare, & non bene loqui, Aymo. conſil. 22. nume. 4. & ante eum per eum, non alleg. Barb. conſil. 27. colum. 9. & ſeq. lib. primo, & conſili. 18. colum. 4. libr. 2. & ſimiliter non bene loqui,

Alben. d. conſi. 5. prout ſic etiam reprobat Hippol. Ri-
minald. conſi. 50. num. 40. & quomodo apparere poſsit,
id teſtatorem exprimere, aliqua ibi Alci. ſubijcit, vt ego
nunc dicam.

4 Sed adhuc alia efficaci ratione oſtendo, † per nomi-
na collectiua, familia, agnati, cognati, propinqui, non
poſſe induci, ſucceſsiuum fideicommiſſum de vno in
alium ad omnes contentos, ſub ipſis collectiuis, ſed ad
eos tantum admittendos, qui certo tempore, ſcilicet
mortis teſtatoris ſunt tales, quales nomen collectiuum
deſignat, vt ſunt text. aperti in dict. §. in fideicommiſſo,
& in l. ſi cognatis. de rebus dubijs, & tunc quidem ſunt
in primo gradu, d. §. in fideicommiſſo. & dict. l. peto. §.
fratre. & dicta l. fin. C. de verb. ſignific. ſic iure ſucceſ-
ſiuo dicuntur ſuccedere regulato ex iure ſucceſsionis,
quæ competit proximiori in gradu, per iura vulg. non
verò, quòd vno admiſſo, alius habeat ſuccedere iure
fideicommiſsi, cum facile poſsit incidi in eos, qui co-
pulatiuè, & de familia vel agnatione, & de exiſtentibus
in primo gradu, tempore mortis teſtatoris non ſunt,
prout eſſe requiruntur, per ſępè alleg. §. in fideicommiſ-
ſo, & tradit Alexand. conſi. 14. colum. 6. in princ. lib. 4.
Ruin. conſi. 119. num. 9. lib. ſecundo, & expreſſe Alcia. in
l. Gallus. §. quidam rectè. nu. 31. in fin. de liber. & poſthu.
Quinimo vno verè tali dict. tempore, iam admiſſo, non
poteſt dari poſtmodum alius, qui verè ſit talis ob repug-
nantias, & contradictiones euidentes, argum. l. ſi vt cer-
to. §. ſi duobus. ff. commod. & l. 3. §. ex contrario. de ac-
quir. poſſeſ. & not. per Bartol. in l. certum. §. primo. ff.
de confeſ. & Bald. in l. quædam ad fin. de iure codicil. &
Ang. in l. edita. col. 2. verſi. ſit tamen cautius. C. de eden.
dicentes, quòd de vno tempore ponitur, de altero dene
gatur, merito & verius ſaltem ex hac ratione in eodem
caſu, conſi. 27. Ancha. reſpondit. Bald. conſi. 46. verba in
ſtitutionis. in fin. lib. 1. vt tenet excluſis proximioribus,
ſequentes poſt eos non venire, quia tempore mortis non
erant proximiores. d. l. ſi cognatis & arg. l. 1. §. fin. de leg.
3. vbi Bald. concludit, non eſſe tacitam ſubſtitutionem
inter gradus ab inteſtato, & ſic vno admiſſo, cæteri ex-
cluduntur, in ſimili probat. Corn conſi. 47. colu. 3. lib.
4. & per Alci. in d. §. in fideicommiſſo. d. ver. niſi ſpecia-
liter. colum. fin. vbi & adducit, nil abſurdius dici, quàm
iuxta terminos, d. l. fin. C. de verb. ſign. coniunctum de
familia teneri poſt mortem ad reſtituendum fideicom-
miſſum olim genero vel nurui: quibus ergo & alijs gra-
datim ibi expreſsis de familia, quod præſtandum venit,
intelligitur pręcedentibus ibidem aſcriptis ad fideicom
miſſum, non admiſsis arguendo ab abſurdo euitando,
per vulg. & per Alcia. & Angu. Placenti. & Menoch. in
locis alleg. & per Socin. Iun. conſi. 126. num. 46. lib. pri-
5 mo, † Enimuero conſonus & verus eſt intellectus. d. l.
fin. in illis verbis, & hoc videlicet gradatim fieri, quòd
cedente die fideicommiſſi familiæ relicti, non ſuperſti-
te filio, nurus, non ſuperſtite filia, gener admittitur ad
fideicommiſſum, quod aut ſemel admiſſo filio, poſt mor
tem teneatur illud reſtituere nurui, & ſic vxori ſuæ: hoc
non dicit d. l. fin. neque nos dicere debemus, niſi ſpecia-
liter teſtator dixerit & oſtenderit, vt dictum eſt toties
concordando cum ipſo. §. in fideicommiſſo. Cuius qui-
dem. §. in fideicommiſſo. & d. l. ſi cognatis, intellectus
eſt de fideicommiſſo ſimplici, vt poſsint admitti nati vel
concepti, tempore mortis teſtatoris, non verò de fidei-
commiſſo conditionali, & collato in tempore alicuius
euentus futuri. Ruin. conſil. 117. num. 20. & conſi. 158.
colum. penult. ſub nume. 15. verſic. non obſtat quoque
lib. ſecundo. & conſi. 92. nume. 7. lib. 3. Hier. Zanch. in
reſpon. pro Triuulti. num. 14. Alcia in l. pronunciatio.
ſub ver. agnatorum. de verb. ſignifi. Colleg. Ticine. re-
ſpond. pro Triuulti. nume. 82. ſentit. Pariſ. conſilio 88.
num. 3. lib. ſecundo, Crot. in l. filiusfam. §. Diui. num.
164. de lega. primo, Cur. Iun. conſi. 57. numero duode-
cimo, accedant huic ſpeciei vndecim rationes breuita-
tis gratia ibi legendæ, adductæ ab Aymo. conſil. 161. nu-
mero ſexto, & ſequen. & corroborante in conſilio 180.
idem conſili. 131. colum. prima, ſub nume. tertio, vbi
de magis communi contra Caſtren. quando in ſubſti-
tutione non ſunt verba, habentia tractum in futurum,
vt & latiſsimè per Cephal. conſi. 326. num. 27. 28. & ple-
nius conſi. 353. per totum.

Dico igitur, inhærendo verbis text. in dicto §. in fi-
deicommiſſo, Niſi ſpecialiter defunctus, ad vlteriores,
6 &c. quòd † ex nomine collectiuo fideicommiſſum in-
ducitur, quando teſtator expreſſerit aliquem tractum
in futurum admixtum nomini ipſi collectiuo, deſignan
tem eius vlteriorem progreſſum per nomina appellati-
ua, vel generalia, vel per aliam ſucceſsiuam diſpoſitio-
nem, vel actum futurum, adeo quòd plenè coniectura-
ri poteſt, teſtatorem ſic fideicommiſſum factum agna-
tioni, non ſolùm de agnatione, & in primo gradu ex-
iſtenti tempore ſuæ mortis reſtitui voluiſſe, ſed ad vl-
teriores ſuam voluntatem extendiſſe, & ſi teſtator filio
hæredi decedenti ſine filijs ſubſtituit fratrem, & alios
proximiores hæredes de agnatione, & eueniat caſus ſub
ſtitutionis pro fratre, exinde videtur inductum fidei-
commiſſum poſt mortem fratris, reſtituendum proxi-
mioribus hæredibus de vno in alium hæredem, de ag-
natione ex voluntate teſtatoris, habita ex adiectione,
7 hæredes † quæ pręſupponit mortem præcedentium ſub
ſtitutorum, cum viuentium hæredes non dicantur.
Bart. in dict. l. Gallus. in d. §. quidam rectè. colum. pe-
nult. nume. 7. Iaſ. num. 38. Deci. conſili. 470. nume. 12.
diffuſe examinando concludit Aym. conſil. 131. nume.
10. allegando Socin. Dec. & Cur. Iun. & verbum, hære-
des, per multas ſucceſsiones vlteriores hæredes ſignifi-
cat. hæredis. l. ſciendum. de verb. ſign. ſic neceſſaria eſt
mors eorum, quorum hæredes ſucceſsiui dici oportet,
quæ tractum facit ad fideicommiſsariam ſub compen-
dioſa. per gloſſ. & Moder. in l. in teſtamento. C. de teſta.
mili. Pariſ. conſil. 15. nume. 13. lib. 3. Barto. in l. Centu-
rio. ſub nume. 32. & ibi alij, de vulg. Alexand. conſil. 43.
8 colum. 1. libr. 2. cum ſim. Idem † fortius accipiendum
eſt, Si ſubſtituerit omnes alios filios ſuperſtites & eo-
rum deſcendentes maſculos in infinitum, ita quòd ſua
hæreditas vadat de hærede in hæredem. Ruin. conſi. 151.
nume. 7. lib. 2. Idem ſi dixerit, Prædicta ſua hæreditas
peruenire debeat de vno in alterum qui ſuperuixerit:
idemque Ruin. conſil. 158. nume. 11. Idem quando per
ſimilia, & pleniora verba facta eſt ſubſtitutio, inductum
eſt fideicommiſſum ſucceſsiuum, Pariſ. conſi. 41. num.
20. 21. lib. 2. conſi. 18. num. 20. & ſequent. lib. 3. Pariter
per hæc verba, Vadat in maſculos, & deſcendentes ex
maſculis de domo, idem, quòd bona deueniant de libe-
9 ris ad liberos. † idem, quando dictum eſt, quòd vult bo-
na ſua ſemper eſſe ſuorum filiorum, & deſcendentium,
& quòd tranſeant de hærede in hæredem, induci efficax
fideicommiſſum, probat idem Pariſ. conſil. 83. num. 17.
& conſi. 55. num. 2. & ſequen. & conſi. 92. num. 44. 45.
46. lib. ſecundo. & conſil. 8. nume. 7. 8. & conſil. 53. nu-
me. 18. & ſequen. libr. 3. eſt ſolenne. Anch. conſili. 152.
Plura ſunt dubia. colum. 2. & Pariſ. conſil. 72. nume. 90.
10 lib. 4. † Idem quandoque eorum filios maſculos, & præ
ſertim in defectum maſculorum ſubſtituit fœminas, ad
eſſe tractum temporis, & fideicommiſſariam ſubſtitu-
tionem pro omnibus filijs filiorum generaliter in om-
nem caſum, ex facto reſpondit Dec. conſil. 431. nume. 6.
& ſequen. & Menoch. conſil. 117. nume. 9. & ſequent. eo
magis, ſi dixerit, ſubſtituit quoſcunque filios maſcu-
los naſcituros. Ruin. conſil. 140. ſupra fin. libr. tertio,
Socin. Iun. conſil. 136. num. 16. lib. tertio, Cur. Iun. con-
ſilio 48. nume. 4. 5. circa vocatos per verbum, deſcen-
dentes,

dentes, vel poſteros demonſtrari in infinitũ ſucceſsiuũ
fideicommiſſ. ſecùs per verbum familiæ, vel agnatis,
quia de præſentibus ſolùm intelligi, declarat Rui. conſi.
11 164. nume. 3. & 7. lib. 3. † ſic & demonſtrari fideicom-
miſſum ſucceſsiuum per clauſulam, ne exeat extra ſuam
ſtirpem & progeniem, perinde ſi eſſet verbum in infini-
12 tum reſpondi conſi. 110. num. 12. & ſeq. lib. 1. Habet quo-
que tractum in futurum reſpectu perſonarum ſubſti-
tutarum, nomen hoc adiectiuum ſuperſtites frequens
& ſolitum ponit in ſubſtitutionibus ſic conceptis, ſub-
ſtituit ſuperſtites, denotatur n. conditio ac ſi dictum eſ-
ſet, ſi ſupereſſent. ſeu qui ſupereſſent, adducit Alexand.
conſi. 109. col. 2. num. 4. 5. 6. lib. 7. probat per ea quæ cir-
ca cognoſcendam conditioné docet Bar. in l. 1. de cond.
& demon. vltra eum ego magis in ſpecie probo per text.
iuncta gloſſ. in ver. vel vni. in l. hæredes mei. §. peto. ad
Trebell. vbi in fideicommiſſo relicto filijs vel vni eo-
rum d. gloſſ. exponit, vni ſ. ſuperſtiti, alijs præmorien-
tibus, & text. dicit inter filios ſubſtitutionem fideicom
miſsi factam videri intelligo, quòd ſuperſtes loco præ-
defunctorum eſt ſubſtitutus, quod cum fieri nequeat,
niſi præcedat mors aliorum, ergo ineſt conditio mortis,
quæ vtique tractum in futurum habet. gloſſ. Fulg. &
Caſtr. Alexandr. & Dec. in l. in teſtamento. C. de teſta.
mili. Bello conſi. 19. num. 16. cum ſim. ſup. alleg in præ-
ced. interp. in ſolu. 10. ſub verſi. primum itaq; ſic pariter
fit concluſio, quòd expreſsio nominis ſuperſtes affert
13 tractum futurum, † tandem vim quoque extenſionis
voluntatis teſtatoris ad vlteriores habet clauſula hæc,
& ordine ſucceſsiuo, appoſita in teſtamento, referenda
ad omnes partes teſtamenti continentes ſucceſsionem
vocatorum, Pariſ. conſi. 40. num. 19. 20 cum ali. lib. 2.
ponit, licet non ad hoc expreſſe Marza. Vicenti. de fidei-
commiſſ. q. 19. part. 2. cum pluribus à me alleg. infra.
14 dubit. 4. ſolu. ver. præterea & ſecundo, † & habent vim
& demonſtrationem eiuſdem extenſionis volũtatis te-
ſtatoris, & inductionis fideicommiſsi dictiones, & ad-
uerbia temporis, aſcripta in teſtamentis, in particulis
ſubſtitutionum, vt, Perpetuo. Ruin. conſil. 103. num. 13.
lib. 2. & conſi. 103. num. 19. 20. Pariſ. conſil. 63. nume. 13.
lib. 2. ſemper, Alexand. conſi. 23. colum. 1. num. 2. lib. 2.
Pariſ. conſil. 53. nume. 21. lib. 3. plene Boer. de dictione,
Semper, in deciſ. 158. Ruin. conſil. 101. nume. 16. lib. 2.
Socin. conſil. 57. col. 2. nume. 5. lib. 3. Menoc. conſi. 44.
nume. 2. ex dictione, Imperpetuum. Goz. conſi. 102. nu.
5. & ſeq. refert Ancha. Regien. in q. 72. num. 10. lib. 1. &
Alci. conſi. 72. Videretur in præſenti caſu. nume. 1. tot. 3.
lib. 9. vbi dicit, quòd hæc conditio, Imperpetuum, opti-
me declarat induci fideicommiſſum, & inter gradus
valde diſtantes, quales ſunt, qui inducuntur longa di-
ſtantia à primo ſtipite, de quo in l. fin. ff. de gradi. dum-
modo in eodem teſtamento non adſit alia limitatio, &
ibidem per Alci. d. conſi. 72. num. 12.
15 Colligitur etiam intentio † & voluntas teſtatoris ex-
tendendi fideicommiſſum, relictum propinquioribus
ex onere aliquo annuali, impoſito imperpetuum dura-
turo. vt puta, quòd debeant imperpetuum in die obitus
ipſius teſtatoris celebrari facere tot miſſas pro anima ſua
& ſuorum defunctorum, vel manutenere aliquod ora-
torium, vel dare pauperibus annuatim tot in eleemoſi-
nam, vt propriè ſecundo loco ex ſimili perpetuo onere,
Anch. d. conſil. 27. colum. fin. mouetur ad reſponden-
dum, huiuſmodi fideicommiſſum perpetuare inter om
nes vlteriores propinquos teſtatoris, vt ibi per eum,
quem propter hoc ſequitur Aym. conſil. 180. ad fin. cui
etiam late reſpondit Menoch. conſi. 85. num. 123. vſque
ad fin. nam ex onere impoſito habetur optima coniectu
ra, & declaratio voluntatis diſponentis & teſtatoris. l.
Proculus. in princ. & ibi Bald. ff. de vſufr. & Cyn. in l. 1.
in 2. opp. C. de impub. & ali. ſubſti. vt in ſpecie probat.

Socin. conſil. 12. colum. fin. verſi. confirmantur iſta lib. 3. Fulg. conſi. 68. Matheus colum. fin. verſi. & hoc etiam confirmatur. ſequitur Anch. Regien. in d. quæſt. 72. nu. 26. part. 1. & Nat. conſil. 531. nu. 28. 29. Socin. Iun. conſi. 151. num. 45. lib. 2. conſi. 136. num. 24. lib. 3. & conſil. 90. ſub num. 9. 10. lib. 1. Cur. Iun. conſi. 87. colum. fina. num. 9. pulchrè confirmo per text. in l. ſi fideicommiſſum §. quid tamen. ff. de iudi. aut quòd alijs ſimilibus modis poſſet teſtator ſuam voluntatem extendere ad vlteriores de agnatione, de quibus circa alia explicanda, ne digrediar materiam propoſitæ dubitationis, loquar in ſequentibus dubit. & ita ſunt ea intelligenda, quæ ſcripſi ſupra præceden. interpr. dubit. 1. ſolut. 5. in 4. modo verſi. ſi verò poſt.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum vel vniuerſale, vel particulare, inducitur ex prohibitione alienationis, factæ per teſtatorem.*

Vel de re vniuerſali vel particulari, ſicque inductum dicitur tacitum, de quo fideicommiſſo doctores variè loquuntur, quod duobus modis diſſoluitur, per Authorem clarius vt ibi legitur.

2 *Fideicommiſſum dicitur, ſub conditione inductum per prohibitionem alienationis, ſi alienatio fiat externis, vt prohibita alienatione ſimplici adiecta ſit alia, exprimentur contenta in illa ſimplici, redditur valida ab inteſtato vltima adiectione continente cauſam prohibitionis, vt quia prohibeatur domus vendi, quia velit in familia remanere, & quid operetur illa adiectio. vt remaneat in familia, an oſtendat apertum fideicommiſſum, & quomodo, & de materia huiuſmodi ibidem legitur.*

3 *Fideicommiſſum inducitur ſub conditione ex prohibitione alienationis, ſiquidem talis prohibitio ſemel valida ſit ſimplici reſpectu, quo dici poſſit non nuda, ſiue ratione rei proſpicuæ familiæ, vt turris, palatium, caſtrum & ſimile, pro refugio familiæ, ſiue ratione perſonæ prohibitæ, quòd ſit pupillus vel minor, ſiue expreſſa ſit cauſa vel tacita ſimplex, quæ validat teſtatoris præceptum de non alienando.*

4 *Fideicommiſſum conſequenter dicitur ſub conditione inductum, Si alienatio extra familiam vel perſonas permiſſas facta fuerit.*

Et eſt Communis Opin.

Quæ quidem fideicommiſſi conditio non verificatur prohibito alienante, ſuccedenti ſibi ab inteſtato, etiam ſorori, vel matri, & exiſtenti de alia familia, dum ſuccedens ſit ab inteſtato.

Et eſt Communis Opin. Intelligendo, vt ibi, niſi eſſet prohibitus etiam teſtari extra agnatos maſculos deſcendentes quo caſu videtur fideicommiſſum conſtitutum illis, & ibiden. de veritate, vide.

5 *Fideicommiſſum tunc euenit pro eo, cuius cauſa vel prætextu apparet facta prohibitio contra facientem alienare.*

6 *Fideicommiſſarius debet inſpicere cauſam alienabilis, an fuerit voluntaria, an verò neceſſaria, quia ſi voluntaria, ſtatim vendicabit, & propria etiam authoritate capiet, & de alijs effectibus operantibus hæc expreſſa prohibitio, & facit. vt filij, poſiti in conditione, cenſeantur vocati ad fideicommiſſum, & quid in prohibitione tacita, & quid ſi fuerit neceſſaria, an ex debitis teſtatoris & corruit, an grauati, & eo mortuo fideicommiſſum conſequitur, & quid, quando fuerit res pro parte alienata, & quid pro ea quæ accreuit alienata.*

7 *Prohibitio alienationis ſimpliciter facta hæredibus ſuis abſque nominum expreſſione, cenſetur facta hæredibus etiam hæredum.*

8 *Fideicommiſſum ſimpliciter & abſolutè inductum apparet in caſu mortis, & quando abſque etiam contrauentione, vt quando teſtator nolit inſtitutos, ſubſtitutos & ſuos alienaꝛ*

alienare. quia voluit perpetuare in familia, exemplifican do, vt ibi: ſic enim inductum dicitur fideicommiſſum de vna perſona in aliam, etiam non ſecuta alienatione.

Et de eo fideicommiſſo, non duraturo vltra quartam generationem, interim tamen eſt præciſum & abſolutum.

9 Prohibitio alienationis egreditur perſonas filiorum in infinitum ex verbis ſic deſignantibus perpetuum, hæredibus puta deſcendentibus, & ſimilibus.

10 Fideicommiſſum ſimpliciter & abſolute habetur teſtatore diuiſionem perpetuo prohibente fieri inter filios, hac ratione. quia vult inter eos & eorum deſcendentes maſculos bona ſua perpetuo, & ſemper peruenire, maxime adiecta dictione, totaliter, omnino, & fortius per eam nullo modo.

11 Fideicommiſſum neceſſario quoque dicitur abſolutum inter plures prohibitos deſcendentes adeſſe, vbi in caſu contrauentionis prouidit teſtator de alio extraneo, ſubſtituto in modum pœnæ.

12 Fideicommiſſum quoque inductum ſimpliciter dicitur (& ſi prohibitio alienationis eſſet nuda) apparente hac ratione, quia iuſſit bona prohibita alienari ſemper & in perpetuum peruenire, & permanere in deſcendentes, & ſuos poſteros maſculos, de hærede in hæredem, de liberis in liberos, in infinitum, & quare, ac quomodo, vide ibidem, & de contrauenientе priuato hæreditate præter legitimã, & ad quos tranſeat.

13 Fideicommiſſum inducitur per cauſam aſcriptam in teſtamento, quia voluit teſtator ſua bona peruenire in ſuam poſteritatem abſque expreſſione prohibitionis alienationis, & vide nouem fundamenta, Soc. quomodo per eam ſit ſimplex fideicommiſſum.

14 Fideicommiſſum inductum apparet ex prohibitione faciendi teſtamentum vſque ad certam ætatem.

Idem quòd non poſſit diſponere ſine conſenſu talis.

15 Fideicommiſſum ceſſat finito tempore, quo quis erat prohibitus alienare, viget tamen poſt dictum tempus, & perſeuerat, vbi ſine tali tempore præfixo ad alienandum adhuc extaret.

16 Fideicommiſſum extenditur per verba expreſſa aſcripta in expreſſione cauſæ, vt ſemper verbum, deſcendentes, & de hærede in hæredem. de quibus verbis vide. verb. ſemper, verb. deſcendentes, & verb de hærede in hæredem, incipien. per hoc verbum, & vt latè in d. verb. verbum, de hærede in hæredem.

17 Verbum, Semper, importat idem, quod verbum, Perpetuò, quo fit vt fideicommiſſum cum tali verbo ſit duraturum ſine temporis præfinitione, & infinitum.

18 Verbum deſcendentes, oſtendit fideicommiſſum, habiturum inter eoſdem progreſſum in infinitum actiuè & paſſiuè, ſicut nomen, deſcendentium, ad omnes in infinitum extenditur, eſtq; Communis Opin.

19 Verba de hærede in hæredem, interpretantur de deſcendente in deſcendentem trãſire bona, quo fit, vt fideicommiſſum induci dicatur, & quare. ibid. ſicque plus propinqui ſuccedere habeant.

Idem per hæc verba, Vadant ſemper de maſculo in maſculum.

Idem, de vno in alterum.

Idem. Quia voluit bona & iura ſuæ hæreditatis ſucceſſiuè venire de gradu in gradum ſuorum deſcendentium.

Idem quòd voluit bona tranſire de hærede in hæredem, & quomodo intelligantur, & gradu in gradum.

Idem, quòd vnus alteri ſuccederet.

Idem, de maſculo in maſculum.

Idem, ad deſcendentes gradatim.

Idem, ordine ſucceſſiuo.

Idem, vt omnino remaneant bona in familia.

Idem donec, & quouſque deſcendentes ſupereſſent, & latius ibi de materia.

20 Fideicommiſſum de liberis in liberos, de hærede in hæredem, de gradu in gradum, ſic intelligi videtur, vt donec ſuperſunt filij vnius lineæ ſuccedunt ſuperſtites illius lineæ, demum vna linea finit, tunc deducitur ad alios alterius lineæ.

21 Fideicommiſſum non extenditur de gradu in gradum, de liberis in liberos, in infinitum, quando eſt impoſitum grauato, ſub conditione momentanea, Si deceſſerit ſine filijs, decedente eo, cum filijs, qui poſtea decedant, & quare, & quomodo, vide ibi latiùs de materia.

Et quando perpetuitas deuolutionis bonorum ad poſteros eſſe non poteſt, niſi etiam filij filiorum, & hæredes hæredum cenſeantur grauati.

22 Verbum in infinitum expreſſum in teſtamento, fideicommiſſum denotat duraturum propriè in infinitum ad deſcendentes, vltra quartum & decimum gradum.

Idem de verbo, Perpetuò, quod tamen intellige, & declara, vt ibi pulchre.

23 Fideicommiſſum, perpetuum, an duret vltra centum annos.

24 Fideicommiſſum firmius demonſtratur, vbi prolata ſunt ſimul vniuerſalia & geminata verba in diſpoſitione teſtatoris, & quare.

25 Fideicommiſſum inductum ex prohibitione alienationis, vt valeat, & extendatur inſpicien. hoc eſt vnum, quid ſit vel ex ratione & cauſa. Quia voluit & iuſſit.

Et maxime, quando verba principaliter ſunt directa in rem & quando dicantur in rem, & quòd in dubio omnis præſumatur, in rem fideicommiſſum dicitur inductum.

Idem quando teſtator loquitur in genere grauando quemlibet ſuccedentem ab inteſtato.

Idem, quando fideicommiſſum eſt imperſonaliter iniunctum, tunc in rem grauamen cenſetur aſcriptum, quoad bona prohibita, ſub ratione permanendi in familia, cuius vigore poſteri gradatim conſequuntur d. bona, quomodocunque vadant, & vt ibi latiùs de grauamine fideicommiſſorum.

26 Verbum in rem, quomodo exponatur, id eſt, aduerſus rei cuiuſ poſſeſſorem.

SOLVTIO. X.

SEPTIMO & prædicta continuando circa voluntatem teſtatoris cognoſcendã, quomodo etiam ad vlteriores extenſa dici poſſit, fideicommiſſum, vel vniuerſale vel particulare inducitur ex prohibitione alienationis. factæ per teſtatorem, vel de re vniuerſali, vel particulari. & qualis eſt prohibitio, tale eſt fideicommiſſum. l. is cui de conditio. & demonſtratio. & l. filiusfamil. §. diui. & §. cum pater. de legat. primo, l. vnum. §. ſed ſi fundum verſic. quòd ſi talia. & l. peto. §. frater. l. cum pater. §. libertis. l. codicillis § inſulam. & §. ſequen. de legat. ſecundo, l. pater. §. fundum. §. Iulius. Agrippa. §. quindecim libertis. l. Lucius. in prin. de legat. tertio, & l. quoties ab omnibus. C. de fideicommiſſ. tale quidem fideicommiſſum ſic inductum tacitum dicitur: Guid. Pap. in quæſt. 469. ex verbis. Quoniam de hoc fideicommiſſo doct. vario modo loquuntur, & dubium articulum dicit Alexand. in l. qui Romæ. §. cohæredes. colum. tertia, verſic. puto concludendum. de verb. obligatio. & ibi Socin. ſub nume. ſecundo, & ſequen. quæſtionem difficilem putando. eam diſtinguendo per quatuor caſus diſcurrit, & expedit: & Ripa in dict. §. diui. nume. 119. vſque ad fin. per quinque membra diſcutit, & in nullo tandem concludit eſſe inductum ſimplex, & abſolutum fideicommiſſum. & Couar. Hiſpa. in cap. Raynaldus. in princip. nume. quinto, & ſequent. ſuper hoc per quaſdam ſuas concluſiones procedit. & Deci conſil. 534. in princip. exorditur quæſtionem eſſe poſitam in alto pelago, & in ea doct.

doct. vario modo loqui, & ipſe fatetur in ea pariter vario modo, ſecundum varietatem caſus conſuluiſſe, & Anton. Gab. Roman. ſuo tract. de commun. opin. libr. 1. de fideicommiſſ. conclu. 9. quæſtionem ipſam per plures caſus, ampliationes & limitationes explicare conatur: in pluribus, ne eius dictis decipiaris videas doct. per eum allegat. qui aliter quandoque loquuntur. Sed ego quæſtionem hanc propoſitam dubitationem non egrediendo breuiùs, & clariùs diſſoluam duobus modis, ad quos propriè tendit, & quibus omnes caſus omnesque concluſiones, per alios adductæ recenſentur.

Primò quando fideicommiſſum per prohibitionem alienationis inductum eſſe dicatur ſub conditione, ſi ſequatur alienatio.

Secundo, quando per alienationis prohibitionem fideicommiſſum ſimplex abſque alia contrauentione grauati, & abſolutum inductum eſſe dicatur, & cognoſcatur.

2 Primum declaro, quòd † vbi teſtator præcipiendo & prohibendo alienationem, facit vnam ſimplicem diſpoſitionem, alteram verò ſubiungit adiectionem, quæ diſpoſitionem etiam ſapit, & quandam illationem, & expreſſionem contentorum in dict. ſimplici diſpoſitione reddita demum valida ab inteſtato vltima adiectione continente cauſam huiuſmodi prohibitionis, per not. in dicto §. diui. vt ſi prohibita ſit alienatio domus, vel fundi, hoc adiecto, vt remaneat in familia, fideicommiſſum non eſt inductum, niſi ſub conditione, Si alienatio fiat exteris, id eſt, non illis de familia. quoniam ſic non paritum eſt voluntati teſtatoris per text. in dicta leg. peto. §. fratre. de legat. ſecundo, & ibi Bart. num. tertio, in illa diſtinctione prohibitionis limitatiuè reſpectu perſonarum inter quas poteſt alienari: Alexand. in d. §. hæredes. colum. 4. verſi. puto concludendum. Socin. ſummoperè nitens ex d. §. fratre. in conſil. 227. colum. 3. & ſequent. li. ſecundo. Ripa diſcuſsis contrarijs hoc verius credit in d. §. diui. nu. 122. 123. col. pen. ab hac opi. nec poſſe quemquam diſſentire, ſcribit Couar. in dict. cap. Raynutius. in princ. num. 6. verſi. ſecunda concluſio. per d. §. fratre & d. §. cum pater. l. filius fam. de leg. 1. & l. pater. §. filiam. de legat. 3. vbi propriè no. Bart. quod ſi præcedit diſpoſitio prohibitiua, & alia ſimpliciter ſequitur diſpoſitio, ſequens intelligitur ſub conditione, Si contra prohibitionem factum fuerit. Idem, ſi teſtator facit principale fideicommiſſũ inter hæredes, & poſtea apponit prohibitionem alienationis, quòd ſi expirauerit primum fideicommiſſum, ex tali prohibitione non induci fideicommiſſum, probat Dec. conſilio 636. num. 7. & ſequent. ſequitur Cephal. conſilio 544. num. 12.

Idem eſt in formula, quòd non poſsit alienari, niſi inuitatis fratribus ſeu cohæredibus, vt latè in deciſ. Pedemon. 49. nume. 7. & per tot. Id enim operatur adiectio illa, Vt remaneat in familia, quæ validam reddit ipſam alienationis prohibitionem, ſimplicem alioquin, & nudam, vt declarat Socin. in l. ſi cognatis. colum. 7. num. 18. verſic. ſecundo habemus. de rebus dubijs, & conſil. 261. colum. 3. verſ. aliquando & ſecundo. lib. ſecundo, Cephal. conſi. 134. nu. 38. 39. & conſi. 394. Crot. in d. §. diui. num. 25. Socin. Iun. conſi. 163. num. 8. libr. ſecundo, Curt. Iun. conſi. 167. colum. ſecunda, verſic. ſecundo verò caſu. Non ſolùm autem, ſi vnus ſimpliciter prohibitus ſit per teſtatorem alienare vti nudum præceptum non valet: l. Lucius. in princip. de legat. tertio. Sed etiam ſi plures eſſent prohibiti, non valeret huiuſmodi præceptum ex pluralitate, quidem prohibitionem non veſtitum, aliter non apparente de cauſa prohibitionis, probat Alexan. in dicto §. cohæredes. in princip. Bero. in quæſtio. 42. num. quarto. concordan. allegatis, dicit eſſe magis Commu. Opin. Anton. Gabr. dicta concluſ. 9. num. tertio, verſic. contrarium voluit. idem de communi Bero. conſi. 84. num. 63. lib. ſecundo, & Socin. Iun. in dicto §. diui. num. 49. Cauſa ergo validans prohibitionem eſſe dicitur, cum appareat eſſe facta fauore alterius, quàm prohibiti, & eidem alteri poſſe, & debere applicari rem, prohibitam alienari in aſu contrauentionis: Bartol. in dicto §. diui. colum. prima, num. 3. & ibi alij & in l. quoties. C. fideicommiſ. & pulchrè Angel. conſilio ſeptimo, ex dicto themate. colum. fin. verſic. contrarium eſt verum, & conſi. 154. Andreas Petri Monaldi, Alciat. conſilio 125. numero. 6. lib. 9.

Ita adiectio ipſa poſt ſimplicem prohibitionem, Vt remaneat in familia, in ſuis, in deſcendentibus, oſtendit cauſa diſpoſitionis teſtatoris prouidentis familiæ, non via aperti fideicommiſsi, ſed cauſati à tranſgreſsione ſui præcepti, ne bona per alienationes tranſirent ad extraneos. vt per Socin. in dicta. l. ſi cognatis. ſub nu. 18. Silua. conſilio ſexto, ſub numero 19. verſic. accedit ſextò. & ſequent. idem eſt dicendum, quod vbi teſtator ſolam facit prohibitionem alienationis cum cauſa admixta ſuæ validitatis, vt ſi vetat & prohibet bona alienari per hæredes inſtitutos, vel ſubſtitutos, vel per legatarium extra familiam, pariter ex hoc inducitur fidei commiſſum, conditione eueniente, Si fuerit facta alienatio extraneis, non ſuccedentibus ab inteſtato. Ripa in dicto §. diui. num. 119. Nat. conſil. 506. num. primo, Alexand. in dicto §. cohæredes. columna tertia, verſic. puto concludendum, & ibi Socin. numero 13. 14. Anton. Gabriel. dicta concluſi. nona, numero trigeſimo tertio.

3 Denique ſit generalis concluſio, quòd † ſi quidem prohibitio alienationis ſemel valida ſit ſimplici reſpectu, quo dici poſsit non nuda, ſiue ratione rei valde proficuæ familiæ, vt, turris, placitum, caſtrum, & quid aliud pro tuitione, & refugio familiæ, per Gloſſ. Cyn. Bal. numero octauo, Alexand. & Iaſ. in l. quoties. la 1. C. de fideicommiſſ. Bald. conſilio 57. Item inſtituo. in fin. lib. primo, dicit illam gloſ. multùm notabilem eſſe, licet vulgaris ſit, Bartol. in dicto §. diui. ſub num. tertio, & ibi Alexandr. & Moder. Dec. conſi. 38. colum. ſecunda, verſi. quintò etiam. Anton. Gabri. de concluſ. 9. num. 44. Alexandrin. conſi. 53. nu. 5. Bero. conſi. 84. nu. 10. lib. ſecundo Rolan. à Vall. conſi. 23. nu. 23. lib. quarto, ſiue ratione perſonæ prohibitæ, quòd ſit pupillus, vel minor, vt l. ſecunda C. pro emptore. Bald. in dicta leg. quoties. num. 9. & ibi alij in dict. §. diui. Alexand. conſil. vigeſimo ſeptimo, num. tertio, quæ dicuntur cauſæ tacitæ. ſiue expreſſus ſit reſpectus. vel cauſa prohibitionis, ſcilicet, vt in familia remaneat, dicto §. fratre. vel ne extra familiam alienetur, & ita cauſa tacita, vel expreſſa ſimplex adeſt, & validat præceptum teſtatoris, de non
4 alienando, † exinde quoque & conſequenter ſub conditione fideicommiſſum inducitur, ſi alienatio extra familiam vel perſonas præmiſſas facta fuerit, per tex. in l. codicillis. §. inſtituto ibi, an conditio teſtamenti extitiſſe videatur. de legat. ſecundo, & in l. cum pater. §. libertis. dicto §. fratre. eo. vt omnes tenent: dicit Deci. conſilio 218. num. decimoſexto, conſilio 287. ſub numero ſecundo, conſilio 377. num. 4. 5. 6. conſilio 422. num. ſeptimo, verſi. his tamen. Alcia. conſil. 31. num. 19. lib. 9. Socin. Iun. conſil. 112. num. quarto. lib. primo, conſil. 140. num. 7. lib. tertio, conſil. 30. num. 10. lib. 4. Curt. Iun. conſil. 145. ſub num. 10. verſic. quartus principalis: & conſ. 167. numero 2. vbi diſtinguendo caſus, firmat caſum iſtum Ruin. conſilio 89. numero 14. conſilio 119. ad numerũ 6. conſilio 123. columna 3. lib. ſecundo, Pariſ. conſil. 17. col. 1. num. 3. lib. 3. vbi de communi, idem Silua. conſil. 6. ſub num. 26. Bero. conſ. 84. nu.

42. 63. & conſilio 56. nume. 14. lib. 2. & Ruin. conſilio 134. columna pen. li. 3. vbi in caſtro & fauore certarum perſonarum. & Cephal. conſilio 17. nume. 22. Menoc. conſil. 85. ſub nume. 194. Hippol. Rimin. conſilio 147. num. 3. & ſeq.

Conditio autem huiuſmodi fideicommiſsi non verificatur per alienationem, etiam teſtamento à prohibito factam ſuccedenti ſibi ab inteſtato. etiam ſorori, vel matri, exiſtenti de alia familia, dum ſuccedens ſit ab inteſtato, quia in eum dicitur fieri neceſſaria alienatio: vt l. voluntas. C. de fideicom. l. 1. ff. de fun. dot. Alexa. conſil. 56. colum. fin. lib. primo, repetito conſi. 23. lib. ſecundo, vbi hanc opin. commun. atteſtatur idem in conſi. 59. colum. 4. verſi. quintò probatur. & num. 10. lib. 3. Iaſ. conſi. 120. col. ſecunda, libr. primo, & conſil. 31, colum. 3. lib. 3. & conſi. 96. colum. 4. & ſequent. lib. 3. & latè Silua. conſ. 9. ac latius Socin. conſ. 227. col. 7. & ſeq. in 2. quæſt. princip. libr. 2. Gualden. de arte teſtan. tit. 8. cau. 6. num. 2. & diffuſe Io. Mar. Rimin. conſi. 25. col. 2. & ſeq. & conſi. ſequent. lib. 1. Si non eſt prohibita ſucceſsio ab inteſtato concord. congerit Gabr. Roman. d. tit. de fideicom. conclu. 10. num. 27.

Quod ſanè procedit, niſi prohibitio eſſet etiam teſtandi extra agnitionem maſculinam, vel deſcendentes maſculos, quia ex alienatione etiam via teſtamenti facta, non ſolum extraneis, ſed etiam fœminis attinentibus inductum eſſet fideicommiſſum, per plura probat Paris. conſil. 22. colum. 4. & ſequen. li. tertio, concord. allegans ſemper hanc opin. vti conſonam voluntati & menti teſtatoris, & communi vſu intelligenti, & moribus totius Italiæ ſibi placuiſſe, dicit Marzar. Vicenti. tract. de fideicommiſ. in quæſt. 43. ſecunda part. & Gabr. Roman. alleg. libro 4. de Commun. Opin. tit. de fideicommiſſ. d. concluſ. 10. num. 5. 6. 17. quod & mihi placet. & per reſponſum Crot. conſi. 48. num. 39. & ſequent. cum non ſit interdicta factio teſtamenti in quolibet ex agnatis maſculis: l. filiusfamil. §. ſed ſi omnes. de leg. primo. l. vnum. §. itaq. de leg. ſecundo quæ quidem ratio, & iſta adiuncta, quòd teſtator potuiſſet & nihil relinquere prohibito alienare: potuit ergo relinquendo limitare poteſtatem circa rem relictam, & perſonas: argum. l. videamus. §. penult. de in lit. iur. magis ad proximi addo text. in leg. qui plures. in princip. de vulgar. & pupil. & ſic prohibendo propriè teſtari extra agnatos maſculos videtur his conſtituere fideicommiſſum, per text. in l. qui filium. in princip. ff. ad Trebel. ita rationes iſtæ confundunt & tollunt conſilium Ioan. de Ric. de Florentia, & aliorum ibi nominatorum. quod per omnes paſsim allegatur pro Angeli conſil. 57. Domina Andrea. colum. penult. verſi. probatur, quia in eo quòd dicit non valere fideicommiſſum datum in conditionem non inſtituendi hæredem quem vult, approbatum per Alexan. conſi. 155. lib. ſecundo. & Iaſ. conſi. 142. colum. pen. libr. ſecundo, quod poſtmodum etiam latè reprobatur per eundem Iaſ. in d. §. diui. in 2. lect. colum. 21. in fin. & ſequent. ſub verſi. ſecundo principaliter. ſequuntur ibi Crot. & Loaz. alleg. per Couar. in cap. Raynaldus. in princip. numero 7 de teſta. ſequitur & Paris. d. conſil. 22. nume. 56. lib. 3. & Apoſtil. ad Alexand. d. conſil. 155. & iſta eſt veritas, vt per Marza. Vicenti. dicta. 2. part. quæſt. 42.

5 Cum ergo † prohibitus alienare contrafecerit, fidei-
commiſsi caſus tunc eueniſſe dicitur pro eo. cuius cau-
6 ſa vel prætextu apparet facta prohibitio, † qui tamen.
fideicommiſſarius debet priùs inſpicere cauſam alie-
nationis, an voluntaria, vel neceſſaria fuerit: ſi quidem
voluntaria ſit, ſtatim poteſt vendicare rem alienatam:
l. cum pater. §. libertis. de legat. ſecundo. Gloſſ. in verſ.
voluntaria. in dicta l. peto §. prædium. Socin. Iun. in
d. §. diui n. 91. cum concord. per Hier. Zanc. in l. hæredes
mei. §. cum ita. n. 406. ad Trebel. quinimò poſſet propria authoritate rem iſtam alienatam capere, per Gloſſ. ſign. in verſi. licentiam. in §. de cætero. in aut. de cætero commut. eccleſi. poſt Bal. Roman. & Iaſ. alleg. tradunt Aymo conſil. 241. nu. 16. Hier. Zanc. in d. § cum ita n. 407. & Ioſeph. Aſilien. in deciſ. Peruſ. 71. num. 9. part ſecunda, & Ang. Aret. tract. de teſta. gloſſ. 90. num. 6. & multos alios not. effectus expreſſa hæc prohibitio alienationis ſecuta contrauentione operatur ex ſententia aliorum, vide per Hie. Zanch. dic. num. 406. cum ſequen. adde, quòd vrgentem coniecturam probet, vt vocati ad fideicommiſſum, cenſeantur filij, poſsit in conditione, alios allegando ponit Iacob. Alben. coſilio 87. nu. 13. & de Gabr. Roman. de Commun. Opin. tit. de fideicommiſ. concluſ. 4. num. 34. Ruin. conſil. 122. col. 3. n. 4. lib. ſecundo, nec ſtandum eſt allegationi, per Gabri. dicto conſil. 4. num. 34. de Paris. conſil. 44. colum. 3. lib. ſecundo, quòd teneat contrarium, quia ibi nullum verbum de prohibitione expreſſa alienationis, quinimò in prohibitione tacita, ibi num. 18. & 22. ſentit in fideicommiſſo ex voluntate teſtatoris erga illos de familia non videri prohibitam alienationem, dixi reuidendas eſſe allegationes d. Gabr. ind. tract. quia aliter, quàm ipſe ſcripſerit, curſim ad memoriā forſan, quandoque loquuntur, ac magis expreſſe eidem concluſioni aſſentit Paris. conſil. 18. num. 50. & conſil 41. num. 64. cum ſequent lib. ſecundo, & Corn. conſil. 22. col. 4. verſic. concurrit etiam, lib. ſecundo, Alexan. de Neuo Vicenti. conſil. 17. num. 4. Aduerte quòd etiam iſto caſu filiorum poſitorum in conditione, & prohibitionis alienationis eſſe inductum fideicommiſſum ſimplex, non ſecuta alienatione, tenet Ruin. conſi. 124. ſub numero 4. libro ſecundo, Goz. conſil. 020. ſub numero 4. Burſat. Mantu. conſilio 13. num. 55. & 60. & per iſtam concluſionem non ſtarem ſimpliciter deciſioni Deci. in conſilio 636. Super qua cogitandum relinquo. Si vero alienationis cauſa fuerit neceſſaria ex debitis teſtoris, ſecurus eſt acquirens, & fideicommiſſum corruit, Si ex debitis grauati & prohibiti, poſt eius mortem conſequitur fideicommiſſum: dicta l. peto. §. prædium. & l. cum fideic. ff. de fideicommiſ. liber. & ibi Gloſſ. & latè magiſtraliter declarat Alber. in dict. §. fratre. & doct. in dicto §. diui. & maximè Crot. ibi nume. 41. ad quos nunc fiat remiſsio, & ad Ruin. conſilio, 109. numero 20. & ſequent. libro 2. & Socin. in dicto §. cohæredes. ſub numero 22. 23. & conſilio 43. columna fin. libr. 3. vltimò aduerte, quòd ſi res prohibitæ alienari pro parte fuerit alienata, pro ea quidem parte, quæ fuerit alienata tantum, competit fideicommiſſario vendicatio reprobata opin. Ang. tenet Iaſ. in l. ait prætor. in princ. ff. de iu. iur. comprobat Ruin conſilio 119. ſub nume. 12. lib. ſecundo, idem dicendum eſt etiam pro parte, quæ accreuit alienare, quòd ea vendicari poſsit, cum alienata, probat idem Ruin. conſilio 125. num. fin. eo. & Crot. in d. §. Diui. nume. 49. declarat, adde, quòd ratio ſuadet pro parte, cum de toto & parte agitur, per text. in l. Imperator. in princ. de leg. 2. Item adde quòd ſi prohibitio alienationis eſt ſimpliciter facta hæredibus ſuis, abſque nominum expreſsione, cenſetur facta hæredibus etiam hæredum: Socin. conſ. 116. colum. 3. verſi. Ad ſecundum lib. 3.

8 Secundo, capio modum, quo † fideicommiſſum etiam abſque contrauentione ſimpliciter & abſolutè in caſu mortis inductum apparet, namque vbi primùm in aliqua vltima voluntate inuenitur prohibitio alienationis validè facta, quæ veluti nuda improbari non poteſt: vt ſuprà diximus, vt quando maximè teſtator ratione rei proficuæ familiæ, vt puta, turris, domus, Palatij, Caſtri, & ſimilium, vel ratione perſonæ aliàs de iure communi prohibitæ alienare, vel expreſsim extra familiā, inſtitutos

inſtitutos, ſubſtitutos, & ſuos, vetat alienare, & adijciat rationem vel cauſam, quia voluit perſeuerare in familia inter ſuos, ne quidem vltima adiectio hæc ſtet ocioſe & ſine effectu operandi, & ad fideicommiſſa magis ex mente teſtatoris procliuiori ſententia abſque controuerſia, vel modica fideicommiſſum inductum firmatur ex doct. Bar. in d. §. cohæredes. num. 3. l. qui Rom. de verb. oblig. volentis, ex formula dicta cum eadem adiectione, nullo modo poſſe fieri alienationem rei vti ſubiectæ fideicommiſſo per auc. res quæ. com. de lega. firmantis ergo exinde inductum fideicommiſſum, ſentit ibi Imol. colum. prima, verſ. item not. ar. ſecundum Dyn. latè declarando probat ibi Socin. ſub num. 16. & verſ. tertius. & in l. ſi cognatis. col. 7. ſub nu. 18. verſ. aliquando & ſecundo. de reb. dub. vbi expreſſe dicit ex iſta formula prohibitionis alienationis induci fideicommiſſum ſimpliciter de vna perſona in aliam, etiam non ſecuta alienatione: Socin. idem conſil. 251. colum. 5. verſ. aliquando & ſecundò. lib. ſecundo, & conſi. 57. num. 4. 5. lib. 3. & inter conſi. Curt. Sen. conſ. 40. colum. pen. comprobat Deci. conſi. 481. colum. prima, & ſequent. Curt. Iun. conſil. 22. num. 18. & ſequent. & conſil. 161. num. 8. 9. & ſequent. vbi dicit, iſtam eſſe commu. ſententiam, & reconciliat dicta Socin. in conſi. 227. lib. ſecundo, cum hac opin. per eum probata in locis ſupra allegatis in eo, de quo contrarius ſibi reputaretur, vt per Curt. Iun. in d. conſi. & in conſi. 167. colum. ſecunda, num. 23. dicentem, etiam ſemper conſulendo ſe fuiſſe ſequutum concluſionem iſtam, vel diſtinctionem notabilem: quam etiam latè ſequuntur, & probant Ruin. conſ. 110. nu. 7. 8. conſ. 127. num. 13. conſil. 134. nu. 16. lib. ſecundo, Gozad. conſ. 52. num. 5. Crot. conſ. 13. 14. Alben. conſ. 54. Bero. conſ. 81. nu. 213. li. ſecundo, dicens hanc opin. conſulendo ſemper ſe fuiſſe ſecutum, vt apparet in ſuis conſ. quæ aliter non citantur. idem Alexandr. conſil. 53. ſub numero quinto, vbi de domo prohibita alienari. Alcia. conſil. 102. num. tertio, & ſequent. lib. 9. vbi etiam idem tenet, præcedente nuda prohibitione in ratione expreſſa per teſtatorem, quia voluit bona remanere in familia, ita fuiſſe inductum ſimplex fideicommiſſum, & ita fuiſſe iudicatum per amplum Senatum Mediolanen. & Alben. conſ. 54. Hippol. Riminal. conſil. 20. nu. 10. conſi. 47. nu. 25. Celſ. Hug. conſi. 20. nume. 41. Socin. Iun conſ. 140. num. 8. lib. 3. Ancha. Regien. in quæſt. 72. part. prima. Marzar. de fideicommiſ. quæſt. 44. part. 2. Menoch. conſil. 197. numero 23. pro communi ponit, prout eſt, Gabr. Roman. de commun. opin. libr. 4. tit. de fideicommiſ. d. concluſ. 9. num. 37. 41. Cephal. conſi. 134. num. 37. & ſequent. per text. plures licet notos in materia probat Anguiſſo. Placenti. conſ. 50. num. primo, & ſequent. in mate. vltim. volunt. libr. 9. & Rolan. à Vall. conſil. 23. nume. 22. libr. 4. & ab hac communi ſententia per tot celeb. doct. firmata, & voluntati teſtatoris conſentanea, minimè puto diſcedendum, reiectis contrarijs, adductis per Ripam in dicto §. Diui. ad fin. quæ nimia ſua ſubtilitate franguntur, cum ſatis Bart. volens in propoſita ſpecie in dic. §. cohęredes. nullo modo poſſe alienari, &c. intelligit firmum & abſolutum fideicommiſſum, iuxta intellectum d. auc. res, quæ per eum alleg. & non inductum per contrauentionem alienationis, quam ipſe dicit, nullo modo poſſe fieri. ſic & cum intelligere probat Socin. conſil. 57. ſub num. 4. verſ. confirmatur ex doctrina. lib. 3. & ſic concord. adductis Hippol. Riminal. conſi. 23. num. 94. atteſtatur eſſe commun. opin. contra Rip. in dicto §. Diui. colum. fi. neq; impedit. imò ſentit tex. in §. nos igitur. auct. de reſti. fideic. non duraturum vltra quartam generationem, interim eſſe præciſum & abſolutum, & inter dictionem alienationis
9 non egredi perſonas filiorum, † quæ tamen egreditur, & progrediſ in infinitum ex verbis ſic deſignantibus, imperpetuum hæredibus, deſcendentibus, & ſimilibus, Dec. conſ. 516. num. 16. conſil. 23. colum. 3. Marſil. in l. vnius. §. cognitorum. n. 40. de quæſti. & alij alibi, præſertim Gualden. de arte teſtan. tit. 8. caut. 2. Crot. conſ. 13. num. 35.

10 Habetur & tale † ſimplex fideicommiſſum inductum etiam ex diuiſione perpetuò per teſtatorem inter filios prohibita dict. ratione aſcripta, quia vult inter eos, eorum deſcendentes maſculos ſua bona perpetuo, & ſemper permanere, latè tradit Ruin. dicto conſilio 134. lib. ſecundo, quæ ratio quoque ſic aſsignata, quia vult teſtator dicta bona eſſe communia ſuorum filiorum, & eorum ſucceſſorum fideicommiſſum oſtendit, Capra conſilio 126. eſt text. in leg. fin. §. Lucius. de legat ſecundo, & per eadem verba in leg. Lucius. in princip. ad Trebel. & Gozad. conſilio 52. numero tertio, & Dec. conſilio 584. numero 7. verſic. tertio ad hoc facit. & conſilio 637. numero 7. 8. 9. & Curt. Iun. conſilio 115. nume. 45. & Ioan. Mar. Rimi. conſil. 243. nume. 27. & ſeq. lib. ſecundo, & maximè etiam adiecta dictione, totaliter, omnino, quæ eſt valde generalis, & ampliat prohibitionem, atque inducit fideicommiſſum abſolutum: Alc. conſil. 141. num. 8. 9. lib. 5. & Ruin. conſi. 150. colu. pen. lib. ſecundo, Anch. Regien. in quæſt. 72. num. 8. 9. 10. par. 1. & fortiùs per dictionem. Nullo modo. Pariſ.
11 conſil. 63. num. 40. libr. ſecundo. † Idemq; abſolutum fideicommiſſum neceſſario quodammodo dicendum eſt inter plures prohibitos deſcendentes adeſſe, vbi in caſu contrauentionis in modum pœnæ per teſtatorem prouiſum eſt de alio extraneo ſubſtituto: Ruin. conſil. 122. num. 2. conſi. 126. num. 2. lib. 2. Cur. Iun. conſilio 161. colum. pen. num. 16. Crot. conſi. 13. num. 13. Dec. conſi. 182. ſub num. 4.

12 Deinde vbi † & ſi prohibitio alienationis eſſet nuda, tacitum vel expreſſum non continens reſpectum quo validitatem in ſe continere dici poſsit, per not. in d. §. Diui. l. filiusfa. de leg. 1. vt antè demonſtraui, attamen cum conſequens, & frequens per teſtatorem appoſita appareat hæc ratio, quia voluit & iuſsit bona ipſa alienari prohibita, ſemper, & imperpetuum peruenire, & permanere in deſcendentes, & poſteros ſuos maſculos, de hærede in hæredem, de liberis in liberos, in infinitũ, ſic vel amplioribus verbis concepta legatur, exinde multifariam ipſis verbis perpenſis, fideicommiſſum ſimplex, & abſolutum inductum oſtenditur. In primis enim dictio, quia, importat rationem: Bald. in l. 1. in prin. col. 1. ſub num. 3. verſ. gloſ. 4. ff. de ſer. cum plurib. in ſpecie per Aymo. conſ. 243. num. 3. & ponendo rem pro certo, & conſtanti cauſaliter, & non conditionaliter, erit cauſa expreſſa: Bar. in l. demonſtratio. §. 1. nu. 8. 9. de conditio. & demonſtr. ideo non ſub conditione futuræ alienationis, verum ſimplex fideicommiſſum eſt ex dicta cauſa expreſſa, per verbum conueniens fideicommiſſo, Voluit, iuſsit: vt l. 2. in pri. com. de leg. §. fi. Inſtit. de ſing. reb. per fideicommiſ. relict. & probat Dec. conſi. 23. num. 4. verſ. ſextò moueor. conſil. 425. col. 2. Socin. conſil. 57. num. 5. lib. 3. Gozad. conſi. 102. n. 5. Bero. conſ. 81. n. 6. & conſ. 90. n. 15. lib. 2. Crot. conſ. 13. n. 14. Aym. conſ. 130. n. 10. Paris. conſ. 18. n. 48. conſ. 30. nu. 22. conſ. 41. n. 40. l. 2. Alci. conſ. 102. n. 4. l. 6. vbi atteſtatur hanc opin. veram, & ſeruatam per amplum Senatum Mediolanenſem, pulchrè declarat Bero. conſ. 176. nu. 56. li. 2. & Cephal. conſ. 153. vbi contraueniens præter legitimam priuatur reſiduo hæreditatis paternæ, quæ per fideicommiſſum vadit ad eos, quorum contemplatione fuit facta talis prohibitio, vt ibi plenè per eum.

Itaque ex dicta ratione & cauſa, quia voluit, &c. ampliatur, limitatur, & declaratur, ac extendiſ d. nuda prohibitio alienationis ad abſolutũ validũ fideicommiſſũ,

extenſum & ampliatum ad hæredum hæredes: arg. l.
cum pater. §. dulciſsimis. de leg. 2. l. cancellauerat. de
his, quæ in teſta. delen. tradit Roman. conſil. 457. Circa
propoſitam. col. 1. probat Curt. Iun. conſ. 43. col. penul.
nu. 2. Paris. conſ. 26. nu. 15. & 52. num. 2. 16. lib. ſecun-
do, conſ. primo, num. 36. conſi. 6. num. 20. & conſi. ſeq.
num. 18. 19. 20. conſi. 17. nu. 21. & conſ. 20. nu. 31. lib. 3.
& alibi repetit idem dictum, quoniam potius cauſa, &
ratio dicendi attendi debet, quàm cortex verborum,
Caſtr. conſilio 302. Viſis & diligenter conſideratis. co-
lumna 3. ſub numero 3. verſi. contrarium dico. libro 1.
quorum quidem & dictorum intelligentiam, ex cau-
ſis aſſumere debemus: cap. intelligentiam. extra de reg.
iur. Alber. in l. cum. filio. num. 2. de leg. 3. & pulchrè Be-
ro. conſi. 64. num. 20. lib. ſecundo, in ſpecie Alci. conſil.
36. num. 12. lib. 9. adde, quòd valida eſt prohibitio te-
ſtatoris, non ſolum. ſi cauſa exprimitur, ſed etiam, ſi ta-
citè ex intentione teſtatoris comprehendi poteſt: not.
Bald. per text. ibi in l. fin. num. 4. C. qui non poſ. ad li-
ber. perue. & habetur in dict. §. Diui.

13 Quinimò † cauſa ipſa aſcripta in teſtamento ad bo-
num propoſitum, quia voluit teſtator, & iuſsit ſua bo-
na peruenire in ſuam poſteritatem abſque expreſsione
prohibitionis alienationis, inducit ac demonſtrat fi-
deicommiſſum: Caſtr. conſil. 401. Super primo quæſi-
to. colum. prima, verſi. conſtat autem. lib. ſecundo, &
Curt. Iun. conſi. 43. colum. fin. vbi per expreſsionem
dict. cau. de bonis perſeuerandis in deſcendẽtes. abſque
eo, quòd procedat prohibitio alienationis per nouem
fundamenta Soc. adducta in conſil. 227. lib. ſecundo,
abſque doct. controuerſia firmat, eſſe inductum ſim-
plex & abſolutum fideicommiſſum, idem ſentit Pariſ.
conſilio 92. num. 42. libr. ſecundo, & Cephal. conſilio
134. ad num. 25. & nu. 37. & Crot. conſi. 48. nu. 20. Ro-
lan. à Val. conſi. 23. num. 21. libr. 4. Menoch. conſil. 85.
num. 90.

14 † Fideicommiſſum apparet inductum etiam ex pro-
hibitione faciendi teſtamentum vſque ad certam æta-
tem: Caſtr. conſil. 445. Circa primum. in princip. ſe-
cundo. per l. qui filium. in prin. ad Trebel. Idem, quòd
non poſsit diſponere ſine conſenſu talis, Bero. conſilio
186. lib. 2. Ruin. conſi. 126. colum. 2. lib. 2. vbi etiam ſit
mortuus, qui conſentire deberet.

15 Quando autem † fideicommiſſum eſt inductum ex
ſola prohibitione alienandi ad certum tempus, puta vſ-
que ad ætatem xxv. an. prohibiti, tunc poſt tale tempus
ceſſat fideicommiſſum, & poteſt alienari: Rui. conſ. 76.
& conſi. 112. nu. 4. conſ. 132. lib. 2. vbi verò aliàs viget
fideicommiſſum ſine dicta prohibitione ad tempus, id
etiam poſt ipſum perſiſtit, Dec. conſ. 356. Ruin. conſ. 117.
nu. 27. conſ. 153. in fin. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 130. num.
6. lib. 1. ſic concordare iſtos & remiſsiuè per Marza. Vi-
centi. de fideicom. par. 2. q. 4. per Zanch. in §. cum ita.
num. 679. l. hæredes mei. ad Trebel.

16 Extenditur † item, magiſq; ampliatur fideicommiſ-
ſum per verba aſcripta in expreſsione directæ cauſæ
ſemper, &c. Imperpetuum, &c. deſcendentes, &c. de
hærede in hæredem, &c. infinitum, &c. quorum licet
meminerim ſupra ead. dubit. modo ſeu ſolut. 9. ſub ver.
dico igitur, tamen hoc etiam in ſuo congruo loco eadẽ
17 repetere verba non ſuperfluum arbitratus ſum † namq;
verbum, Semper, importat idem, quod verbum perpe-
tuò, ſic ideo habetur fideicommiſſum duraturum ſine
temporis præfinitione: Paris. conſilio 30. nume. 24. &
conſi. 90. num. 28. 29. conſi. 92. nu. 38. & ſequent. lib. 2.
conſ. 1. nu. 30. 31. libr. 3. Gualden. de arte teſtan. tit. 8.
cau. 2. num. 4. Dec. conſ. 23. num. 2 Goz. conſ. 102. nu.
8. Alex. conſ. 23. num. 1. lib. 2. & vltra quartum gradũ
& in infinitum extenditur. ibi Alex. dicit, ad idem Rui.
conſ. 147. num. 12. & ſeq. lib. 2.

18 † Deſcendentes, verbum, hoc itidem oſtendit fidei-
commiſſum, habiturum inter eoſdem deſcendentes
progreſſum in infinitum actiuè, & paſsiuè, ſicut deſcen-
dentium nomen ad omnes in infinitum extenditur,
per l. fin. C. de ſu. & legi. hæred. & §. 1. in auc. de hæred.
ab inteſta. probant Alex. conſ. 56. ſub nume. 1. verſi. &
ita eſt de mente. lib. 1. & conſ. 584. num. 6. par. conſi. 92.
num. 41. lib. 2. Ruin. conſi. 124. num. 2. conſ. 101. num.
15. li. 2. Gualden. d. tit. 8. d. cau. 2. num. 2. Bero. conſ. 87.
num. 9. lib. 2. talis opinio abſque dubio communis eſt:
Couar. de vari. reſolut. lib. 3. cap. 5. ſub num. 4. & ver.
ſecundum quod.

19 De † hærede in hæredem, etiam verba iſta interpre-
tantur de deſcendente in deſcendentem tranſire bona,
quod cum fieri non poſsit, niſi via fideicommiſſi: l. Sce-
uola. ad Trebel. ſic ergo fideicommiſſum inductum
apparet, vt ſuccedant plus propinqui: Cuma. conſil. 2.
col. 2. ſub verſ. ad ſecundum. Deci. con. 38. nu. 4. Paris.
con. 55. num. 3. lib. 2 & con. 8. num. 7. con. 18. num. 20.
lib. 3. & latè Ruin. con. 151. colum. 4. ſub num. 7. lib. 2.
ita ſimplex, & abſolutum fideicommiſſum inducitur:
Rolan. à Val. con. 23. libr. 4. Grat. con. 31. numero 20.
libr. 2. Idem important iſta ſimilia verba, ſemper va-
dant de maſculo in maſculum: Paris. con. 53. n. 18. 25. li. 3.
Idem de vno in alterum: Ruin. con. 158. columna 5. nu.
2. lib. 2. Idem quia voluit bona & iura ſuæ hæreditatis
ſucceſsiue venire de gradu in gradum, ſuorum deſcen-
dentium: Bero. con. 41. num. 4. con. 82. numero 7. &
con. 83. num. 13. & ſequent. ibi ſeruando ordinem pri-
mogenituræ, libro 2. & hæc ſimilia, quòd voluit bona
tranſire de hærede in hæredem. de vno in alium, quòd
vnus alteri ſuccederet, de maſculo in maſculum, ad de-
ſcendentes gradatim, vel ordine ſucceſsiuo, & omnino
remaneant bona in familia, & donec, quouſque deſcen-
dentes ſupereſſent, ſimul author. allegatis ſcripta ſunt
à Gabr. Rom. de commun. opin. libro 4. titu. de fidei-
commiſ. concluſ. 9. num. 15. conſequenr. & Bero. con.
20 84. numero 13. libr. 2. † de hærede in hæredem maſcu-
lum intelligi debere de non vero, per aditionem hære-
ditatis, ſed ſanguinis, & vltimi grauati, declarat Socin.
Iun. conſ. 188. num. 6. 7. 14. lib. ſecundo, & conſ. 13. nu.
8. lib. 3. poſt Deci. conſ. 38. col. 5. & ſequent. non requi-
ritur etiam, quòd adeat hæreditatem. latè probat Al-
cia. conſi. 20. 35. num. 7. lib. 9. cum alijs concord. alleg.
ſupra interpr. 1. dubit. 4. ſolut. 5. verſ. de hærede. & per
Nat. con. 531. num. 21. ſic enim de gradu in gradum di-
cuntur inuicem ſubſtitui & grauari, Bal. conſi. 57. item
num. 4. libr. 2.

Hæc autem intelligenda ſunt habere locum finita
linea vnius ex cohæredibus grauatis: nam donec ſuper
ſunt filij vnius lineæ, ſuccedunt ſuperſtites illius lineæ,
& demum vna linea finita, tunc fideicommiſſum ſuc-
ceſsiuum de liberis in liberos deuoluitur ad alios alte-
rius lineæ, ex doctr. Bald. per cap. 1. de nat. ſucceſ. feu.
tradit Corn. conſi. 190. pluries. colum. 3. verſic. hoc
præſuppoſito. lib. 3. & conſi. 233. In hac conſultatione.
col. 5. verſi. portio enim matris. lib. 4. Celſ. Hugo con.
93. num. 10. & alibi erit dicendum.

21 Prætereà locum non habet † extenſio fideicommiſsi
de gradu in gradum, de liberis in liberos in infinitũ,
quando primum eſt fideicommiſſum impoſitum gra-
uato ſub conditione momentanea, Si deceſſerit ſine fi-
lijs, ſi quidem decedat cum filijs, qui poſtmodum etiam
decedant, vlterius non progreditur fideicommiſſum:
vt plenè conſuluerunt Alexand. conſil. 139. colum. 1. &
ſeq. lib. 6. & Iaſ. conſi. 228. li. 2. & Socin. con. 62. col. 2. &
ſeq. lib. 3. poſui in conſi. 167. num. 37. verſi. tertio diſta
concluſio. libro 1. quibus in locis Iaſ. & Soci. & Ruin.
conſilio 102. numero. 2. 13. lib. 2. pleniori tractatu inter-
pretari aſſumpſerunt adiectionem iſtam de liberis in

liberos,

liberos, ſatis frequentem poni in particulis teſtamentorum circa ſubſtitutiones fideicommiſſarias, vt de liberis in liberos intelligatur progreſſus circa perſonas ſubſtitutas non circa perſonas, quibus facta eſt ſubſtitutio, ſecundum Iaſ. vt includantur deſcendentes præmortuorum ſubſtitutorum ad portiones decedentium ſine filijs non eorum patris, qui ideo non cenſetur grauatus reſtituere ſuis filijs, ſed liberis alterius lineæ onere fideicommiſſi reali de liberis in liberos bona perueniendo, ſecundum Socin. vt liberi eorum parentibus non per fideicommiſſum. ſed vulgariter intelligantur ſubſtituti: ſic inter ipſos liberos vulgari ſubſtitutione progrediente, ſecundum Ruin. quorum autem ſententia in hoc non procederet, vbi coniecturæ ex teſtamento apparent quibus dici poſſet filios poſitos in conditione cenſeri vocatos in diſpoſitione ad fideicommiſſum. Ruin. conſi. 158. num. 13. & conſi. 124. ſub num. quarto, lib. ſecundo. Iacob. Alben. conſi. 87. num. 13. Gab. Rom. d. tit. de fideicom. concluſ. 4. num. 34. quæ limitatio præſertim locum haberet in re particulari legata. Iaſ. conſi. 4. colum. pen. ſub verſic. quartò ad idem. lib. 1. & quando perpetuitas deuolutionis bonorum ad poſteros eſſe non poteſt. niſi etiam filij filiorum, & hęredes hæredum cenſeantur grauati, vt eſt puchra deciſio Anch. conſili. 152. plura ſunt dubia. colum. 3. verſic. ſecundo deceſsit. Socin. Iun. conſi. 114. num. 28. lib. 3. Ruin. conſi. 111. col. pen. ſub num. 15. lib. 2. Nat. conſi. 531. num. 30. Alben. d. conſi. 78. num. 13.

22 In † infinitum, verbum expreſſum in præſcripta formula prohibitionis adhuc proſequendo, cum verbum ſignificat idem, quòd ſonat. l. fin. ibi Bald. no. in prin. C. de fal. ca. ex ſono ſuo nimis euidens eſt in ſuo ſignificato, quòd per id non vult teſtator ſua bona peruenire ſolum ad primum vocatum, ſed omnes ſuos deſcendentes, vltra quartum & decimum gradum, per fideicommiſſum duraturum propriè in infinitum, Ruin. conſi. 117. num. 19. lib. ſecundo, Alexand. conſi. 53. ſub nume. 3. verſic. & cum in dicto teſtamento. Marzar. Vicentu. de fideicommiſſ. in quæſt. 14. part. ſecunda, Rip. in §. diui. num. 112. firmat per verbum, perpetuo, idem & clariùs per dictum verbum, in infinitum, & Pariſ. conſi. 22. nume. 38. lib. 3. Alben. conſi. 53. num. ſecundo, Bero. conſi. 81. ſub num. 17. lib. ſecundo, Gualden. de arte teſtan. tit. 8. cau. 2. num. 2. cum, vt dixi, ſignificat idem, quod ſonat in infinitum. intellige & dummodo vocati non ſunt per teſtatorem ſub nomine proximorum & deſignante vocatos ſucceſſores ab inteſtato, quia tales dictiones, imperpetuum, in infinitum, intelliguntur ſecundum ſubiectam materiam de vocatis ab inteſtato vſque ad decimum gradum, vt declarando tenet Alci. conſili. 72. ad

23 num. 12. lib. 9. aduerte † tamen, quòd fideicommiſſum perpetuum non videtur durare vltra centum annos, ad ducit. Dec. conſi. 378. colum. fina. ver. quarto & vltimo. comprobat. Cephal. conſil. 268. nu. 25. & ſequent. quod tamen non credo verum, dixi alibi, & dicam. infr. in vlt. dubit.

24 Singula † verba prædicta cum demonſtrant ſimplex & abſolutũ fideicommiſſum, idem ſanè eo firmius dicendum eſt, vbi ſimul prolata ſunt vniuerſalia, & geminata verba in diſpoſitione huiuſmodi, quia ſic deliberatam, enixam, & præciſam manifeſtant teſtatoris voluntatẽ: vul. l. Baliſta. & ibi omnes not. ad Trebell. & omnes in ſpecie iſta perpendunt, vt Corn. conſi. 59. colum. 2. lib. 2. Socin. conſi. 249. ver. primo in effectu. lib. 2. Alexand. d. conſ. 53. ſub nu. 6. Deci. conſ. 23. col. 2. verſi. quinto, quia conſi. 38. col. 2. verſi. quarto, quia conſi. 481. nu. 8. conſi. 584. num. 7. Pariſ. conſi. 41. num. 39. conſi. 36. nu. 2. lib. 2. Goz. conſi. 52. num. 2. Iaſo. conſi. 4. ſub num. 3. lib. 1. Gabr. Rom d. tit. de fideicom. conclu. 9. num. 14. Silua. conſi. 25. nu. 20. Crot. conſi. 13. num. 28.

25 Vnum † præter hæc & ſimul accuratè inſpiciendum eſt pro validitate & extẽſione fideicommiſſi inducti ex huiuſmodi prohibitione alienationis, vel ex ratione & cauſa, quia voluit. & iuſsit. &c. & ſi verba diſpoſitionis, prohibitionis, vel rationis ipſius fuerint concepta in rem, & id ſanè percipitur, quando verba principaliter, & diſpoſitiue ſunt directa in rem, vt volo, ne bona mea alienentur, vt relinquantur in familia, perueniant de gradu in gradum ad proximiores, Barto. in l. peto. §. fratre. num. 4. & in l. Titia. §. Seia. in fi. de leg. ſecundo, Bal. conſi. 57. item inſtituo. num. 4. lib. ſecundo. caſtr. conſ. 77. viſis & ponderatis. colum. pen. ver. contrarium dico, lib. primo, conſi. 438. quantum ad primum, colum. ſecunda, ver. vnde videmus lib. ſecundo, Pariſ. conſi. 37. ad num. 22. lib. ſecundo, facit text. in l. iuriſgentium. §. pactorum. & in l. contra. §. ſi filius. ff. de pact. & magis ad rem tex. in l. vnum. §. ſed etſi fundum. ibi quòd ſi talia verba. &c. de leg. ſecundo. & in l. pronunciatio. §. primo. de verb. ſignif. vt quia bona remaneant in agnatione ſua ex generali ratione id in rem & reale eſſe conſtat. Iaſo. conſi. 23. num. primo, lib 3. & Socin. conſi. 62. colum. penult. ver. præterea ex quo lib. 3. clarius Dec. conſi. 182. ſub nume. 3. colum. 2. verſic. conſtat autem. Pariſ. conſi. 90. nume. 43. libr. ſecundo, idemque quoque in rem eſſe reputatur grauamen impoſitum aliquibus ſub nomine appellatiuo, vt quando grauamen eſt iniunctum hæredi hæredis, vel legatarijs, per l. ſi fuerit. in fin. de leg. 3. & ibi Bald. & tradit Barto. in l. cum filiofam. ſub nume. primo, de leg. primo, & ibi Socin. Iun. in verſi. venio ad apparatum. nume. 66. dicit, quòd in hoc concordant omnes. & Alb. conſil. 125. nume. 5. lib. vlti. additio. i. in verſic. nomen in dictiona. Alber. facit l. ſi vnus. §. fin. & ibi gloſſ. fin. ff. de pact. dummodo nomen appellatiuum non ſit adiectum ad demonſtrationem nominis proprij, declarat Alexand. conſil. 140. nume. 6. lib. 6. videtur etiam grauamen impoſitum hæredibus filij inſtituti, & in rem, quando teſtator dixerit, Si filius meus deceſſerit ſine liberis, vel eius filij ſine filijs, ſua hæreditas, vel bona reſtituantur, vel perueniant ad talem, vt ponunt Bald. in l. ab eo. nu. 4. C. de fideicommiſſ. & Caſtr. in l. cohæredi. §. cum filiæ. ſub nume. 9. ver. intellige tamen. de vulg. & pupill. & Ange. Aret. in tract. de teſta. in glo. 90. colum. pen. ad fi. vbi dicit, quòd non ſolum filij, ſed etiam poſteri deſcendentes ſine filijs, videntur eſſe grauati, quinimo in dubio onus præſumitur in rẽ, Alexandr. conſi. 143. ſub nume. 8. cum dictis per Alexandr. conſi. 193. colum. ſecunda, verſi. quinimo dicta, libro ſecundo, per Dec. conſi. 51. num. ſecundo, & cum concord. ibi in additi. item quando teſtator loquitur in genere, grauando quemlibet ſuccedentem ab inteſtato, quòd grauamen potius ſit in rem, quàm in perſonam, Bald. in l. ſecunda. de leg. 3. idem quando fideicommiſſum eſt impersonaliter iniunctum. Gabr. Eug. conſi. 117. nume. 34. & ſequen. tunc ideo grauamen cenſetur in rem ſcriptum quoad bona ſic alienari prohibita, ſeu poſita, ſub ratione vel cauſa permanendi in familia, & perueniendi ad deſcendentes & poſteros, ex quo fideicommiſſum inductum eſt, cuius vigore ipſi deſcendentes & poſteri gradatim vocati, conſequuntur dicta bona, quocunque vadant affecta onere ipſius fideicommiſsi in rem ſcripto, & nomine appellatiuo rei comprehenſiuo, facienteque vnam qualitatem deſcendere in multas ſubſtantias, probant. Bald. in l. precibus. colum. penult. ſub nume. 49. ibi Saly. ſub nume. 26. verſic. quæro ſextò C. de impub. & ali. ſubſti. Barto. in d. §. fratre. nume. 5. Bald. in d. l. ab eo. nume. 4. C. de fideicommiſ. d. conſi. 57. nume. 4. lib. ſecundo, Cur. Sen. conſi. 45. nume. 31. conſi. 52. num. 45. Gualden. de arte teſtandi. 5. caut. 19. num. 3 Bello. conſi. 81. num. ſi. Becci. conſi. 24. num. 24. Cur. Iun. conſi. 115. num. 19. pen. & fin. Pariſ. conſi. 30. nume. 29. conſil. 37.

nume.27. conſi.90. nume. 43. conſi.92. num. 43. & conſ. 93. num. 24. lib. ſecundo, conſi. 1. nume. 43. & conſil. 17. num. 29. lib. 3. Ruin. conſi. 124, colum. ſecunda, conſil. 147. num. 2. lib. ſecundo, ſic eſt commun. opin. per Menoch. conſi. 85. ſub num. 70. dixi conſi. 90. num. 10. lib. 1. verbum enim hoc, in rem, id eſt aduerſus rei eius poſſeſſorem exponitur per text. in l. in cauſæ. in §. interdum. ff. de mino. & facit text. in l. generaliter. §. quoties. ff. de fideicommiſſ. libert. exinde memento demum, quòd intelligitur prohibita alienatio etiam legalis, Ruin. conſi. 147. num. ſecundo, lib. ſecundo, & alia circa fideicommiſſorum grauamen dicenda habentur in ſequent. dubit. hæc ſatis demum faciant ad text. ſuperius alleg. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. in fin. de leg. ſecundo, ibi, niſi ſpecialiter defunctus ad vlteriores voluntatem ſuam extenderit, per quem ita fideicommiſſum indultum habetur, & vlteriores extenditur.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum inducitur & ampliatur ratione agnationis conſeruandæ vt patet in teſtamentis in quibus vt plurimum maſculi & non fœminæ vocantur, ſed certa dote conſtitutæ, excluduntur, ſiue agnatus de hæreditate patris in qua habetur ratio agnationis, ſiue materna, in qua conſideratur conſeruatio maſculorum, & in hoc mens teſtantium eſt conformis conſuetudini & ſtatuto excludenti fœminas ob agnatos & quæ ſit ratio excludens fœminas ibid. pulchrè & latè.*

2 *Maſculi maiora onera ſuſtinent, quam fœminæ, eiſque ſunt digniores, & familiarum dignitatem conſeruant, rempublicam gerentes, quæ tamen fieri non poſſunt citra bona & diuitias, & hæc eſt ratio, fœminas excludendi, & maſculos admittendi.*

3 *Ratio, qua inducitur fideicommiſſum in teſtamento, pro conſeruanda agnatione, hæc enim ratio eſt duplex: expreſſa & tacita, & quæ dicatur expreſſa & quibus verbis fiat & modis, & quid faciat ac operetur fideicommiſſum & extendi & ampliari & nepotes, & vlteriores comprehendi, & de multis alijs operante d. expreſſa ratione agnationis conſeruandæ, quæ nam ſit, & quibus modis cognoſcatur, & quòd procedat pro inducendo fideicommiſſo, & ea attendatur, ac ſi per teſtatorem eſſet expreſſa, & quod dicatur expreſſum, & de hac vide multa deducta & declarata pulchre ibidem. cum nu. ſeqq.*

4 *Ratio viua eſt anima ipſius ſcripturæ & magis conſiderata quam verba.*

5 *Fideicommiſſum dicitur inductum & continuari in agnatione, quando teſtator in fideicommiſſis vocauit maſculos vel de linea maſculina.*

6 *Ratio magis attenditur in diſpoſitione legis, & in diſpoſitione hominis magis attenditur voluntas maximè in diſpoſitione teſtatoris, in teſtamentis enim non conſideratur ratio tacita, ſed ſolùm verba.*

7 *Expreſſum videtur, vbi tacitum expreſſum ſequitur, item quod neceſſario importatur ex verbis, & de agnatione expreſſa in fideicommiſſis, quæ neceſſario importatur ex verbis virilis ſexus, & eſt illud, quod continetur ex natura verbi expreſſi.*

8 *Tacitum habetur pro expreſſo in vltimis voluntatibus, quia voluntas ſolum attenditur & allegatur in teſtamentis, quia totum facit defuncti voluntas.*

9 *Voluntas defuncti in teſtamentis totum facit, & ſola attenditur & allegatur pro ratione.*

10 *Agnatio quid ſignificat, & proprie vocatur, quæ per mares contingit, vt meos fratres ex eodem patre natos, & patruum & filium fratris, & fratres patrueles, & deinceps in infinitum.*

11 *Agnatio verbum hoc in fideicommiſſis & vltimis voluntatibus, continet & comprehendit infraſcripta nomina & vocabula veluti ſynonima, videlicet, Affines, Attinentes, Antiquitatem, Caſatam, Cippum, Conſortes, Conſanguineos, Domum, Domeſticos, Deſcendentes, Familiam, Filium, Fratres, Gentem, Generationem, Genus, Hæredes, Lineam maſculinam, Parentes, Progeniem, Poſteros, Proſapiam, Prolem, de quibus omnibus vide in ſuis verbis proprijs ſic aſcriptis, à nume. 11. ferè vſque ad finem ſolutionis.*

12 *Agnati in teſtamento expreſſi intelliguntur, qui de nuptijs legitimis contractis ſunt conſanguinei ex latere paterno, quos cum teſtator vocauerit, quam conſiderationem habuiſſe cenſetur, & dicuntur vſque ad decimum gradum, ſecundum ius ciuile.*

13 *Lex magis fauet agnationi, quàm cognationi.*

14 *Affines ſi contingeret vocari ad fideicommiſſum in teſtamento, & ſi mariti & vxores cognati dicantur, pro agnatis ſumuntur, maximè cum teſtator habeat agnatos ſuos, & forſan non affines, vt fit plerunque imperitia Notariorum & quorum.*

Item & dicuntur affines coniuncti, & propinqui etiam dicuntur.

15 *Attinentes nempe agnati dici poſſunt, cum attinent ex parte patris teſtatoris, ſint que ſic in teſtamento nominati, & qui ſint, ſtatur arbitrio iudicis, & qui veniant, ibidem.*

16 *Antiquitas acciperetur pro agnatione, ſi teſtator diceret in elogio ſuo, bona mea deueniant ad illos de antiquitate mea & intellige de paterna, vt ibi.*

17 *Caſata accipitur pro agnatione, vbi proximiores de caſata reperiuntur ſubſtituti, ac ſi dictum eſſet de domo. i. parentela ex parte patris.*

Idem, ſi dictum ſit, proximiores de meo caſale ſubſtituo.
Quod declara & intellige, vt ibi latius.

18 *Fideicommiſſum, relictum proximioribus de caſata pro patruo magno, etiam Presbytero, contra amitam grauati intelligitur, exiſtentibus coniecturis, fœminas excludentibus.*

19 *Cippus domus deſignat agnationem in teſtamento nominatus, tuncq; gradatim proximiores vocantur, & de quo cippo domus intelligendum ſit, & quomodo, ibi pulchrè habetur.*

20 *Conſortes, ad quos teſtator vult bona peruenire, ſunt & dicuntur de agnatione teſtatoris, & quomodo intelligantur de agnatis teſtatoris & de propinquioribus, cum inter eos ſint gradus.*

21 *Conſanguinei alio non dicto in ſtatutis & teſtamentis continent agnatos propriè & large, quorum expreſſione videtur expreſſa ratio conſeruandæ agnationis, & vltra ſeptimum gradum non admittuntur.*

22 *Domus, dum in teſtamento exponitur, intelligitur de familia & agnatione, & quando hoc fit, & proximiores gradatim admittuntur, vide & declara, vt ibi.*

23 *Domeſtici vocati ad fideicommiſſum intelliguntur, qui ſunt de familia.*

24 *Deſcendentes, vbi aliter non appareat teſtatoris voluntas, in ſubſtitutionibus fideicommiſſarijs vocati veniunt tam de agnatione quam cognatione, nulla differentia ſexus habita, in infinitum, & eſt nomen collectiuum plurium graduum ac perſonarum, & quo ordine veniunt, etiam ex ſtatuto & vltra decimum gradum, an ve requiratur ut, quòd ſint hæredes.*

Et quando hæc declaratio, deſcendentes, non dicatur in infinitum, ſed tantum pro filijs ſummatur, ibidem.

25 *Familia vocata in fideicommiſſis per teſtamenta agnationem ſignificat, licet variè accipiatur nomen hoc, hoc caſu tamen duobus modis accipitur iure proprio, altero paſſiuæ ſen contentiue, quod declara, vt ibi, & quomodo in dubio accipiatur, & qui veniant, & dicantur de familia, & quomodo gradatim ſuccedant, & vſque ad quem gradum

dum admittantur, & quid de ſucceſſoribus Regum, Ducum, & vſque ad quem gradum, &c. quòd quando ſit vocata familia teſtatoris, & quid quando ea extranei, quomodo fiat ſucceſſio, quod quò intelligens ſit ibidem, latiſſimè, vbi multa & pulchra de materia, fideicommiſſi familiæ relicti, & ſub nu. ſeqq.

26 Succeſſio ab inteſtato regulariter competit, primo, deſcendentibus, ſecundo, aſcendentibus, tertio, collateralibus, qui omnes de familia dicuntur, & gradatim ſuccedunt, nec vltra decimum gradum fit.

Fallit in ſucceſſionibus Regum, Ducum & Comitum, in quibus vlterior ſucceſſio: & dic, vt ibi.

27 Relictum factum familiæ, in dubio intelligitur de familia teſtatoris & ſua agnatione.

Et eſt Communis Opin.

28 Eligendus mandato teſtatoris, qui ſit de Turre, eligi debet, qui ſit de agnatione teſtatoris, ſi ipſe ſit de Turre, & ſint diuerſæ agnationis de Turre.

29 Diuiſio dicitur deſtruere.

30 Familia quando intelligitur ea extranei non teſtatoris. cuius appellatione venit, & tertius, cuius familiæ relictum eſt fideicommiſſum, & de caſibus conuenientibus varietati ſignificationis huius nominis.

31 Familiares poſſunt & eſſe extra agnationem, & qui vere ac proprie dici poſſunt tales, & qui ficte ſic dicantur, & quòd aliud ſit, eſſe familiarem, & de familia, & quis ſit in effectu familiaris.

32 Filius ex agnatis patri agnatus eſt proximus, & vide, quid ibi dicatur.

33 Fratres ſunt ex agnatis, etiam ex diuerſis matribus nati, eundem tamen patrem hæredes, & ratione agnationis conſeruandæ vocantur ad fideicommiſſum à patre communi: idem in fideicommiſſo à fratre creato teſtatore, & quando hoc ſit, & de materia ibid. latè.

34 Gens, Generō., Genus. } hæc nomina appoſita fideicommiſſo agnationem quoque deſignant, & quòd verbum, genus, ſolos agnatos, non cognatos, comprehendat & de verbo, gentis, quod verificetur in vtroque, & quod generatio dicatur ex parte patris, & quæ veniant eius appellatione. & qui dicantur de genere, vide ibidem latius, cum num. ſeqq.

35 Fœminæ non comprehenduntur ſub appellatione, & nomine generis vel generationis, vnde non veniunt pariter nepotes ex filia, nec pronepotes ex nepte, ſub tali appellatione in vltimis voluntatibus, niſi aliter appareat de voluntate diſponentis, & de fœmina vide plura ibidem.

36 Fideicommiſſum duraturum in familia & agnatione, non progreditur ad fœminam.

37 Fœmina familiæ caput & finis eſt, & ſui filij non ſunt de ſua familia.

38 Hæredes nominati in ſubſtitutione fideicommiſſaria, ſiue conditionaliter, ſiue diſpoſitiue, veniunt qui ſunt deſcendentes, & non extranei hæredes etiam ſi dictum ſit, Siue hæredes legitimò.

39 Linea maſculina in teſtamentis poſita proprie agnatos continet, qui proprie agnati tales dicuntur.

40 Linea diuerſimode accipitur.

Primo ſimpliciter.

Quandoque effectiue, vel contentiue.

Quandoque defectiue conditionaliter.

Quandoque & vlt. ſucceſſiue, ad continuandum fideicommiſſum.

41 Linea ſimpliciter intelligitur ex lata ſignificatione verborum de tribus lineis, Aſcendentium, Deſcendentium, & Tranſuerſalium, & in dubio intelligitur de directa, & quomodo, & vnde, & à quo initietur, ibi.

42 Linea eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens numeros diſtinguens & de filijs fœminis de directa linea plurium fratrum vocatis ad eorum bona, quòd ſufficiat, quòd ſint de directa alicuius eorum.

43 Linea an accipiatur effectiuè, vel contentiuè, & quando tales dicantur, & à quo initientur.

Et quod primo effectiue ſit tenenda, vti magis conueniēs proprio ſignificato & communi vſui loquendi in materia ſtricta ſtatutorum, adeo vt patruus non dicatur de linea patris.

Et quòd contentiuè veniant agnati tranſuerſales, vt magis de mente teſtatoris, maximè, vbi adſit dictio, quaſcunque, de linea maſculina, ita operante fauore agnationis non obſtante linea paterna ſtricte intelligenda, etiam in ſtatutis & diſpoſitione teſtatoris, & quod ceſſante linea effectiue, procedit ea contentiuè, & vt ibidem.

44 Linea tranſuerſalium non extenditur vltra decimum gradum.

45 Linea aſcendentium directa & deſcendentium, extenditur in infinitum.

46 Linea defectiuè quomodo ponatur, & conditionaliter, vide ibi. exemplum.

47 Linea dicitur deficere duobus modis, primo, cum deſcendentes nati deficiant: ſecundo, quando nunquam naſcuntur, primo modo proprie id dicitur deficere: ſecundo modo improprie, & vterque modus in fideicommiſſis attenditur ex veriſimili & tacita mente teſtatoris, & de ratione, cui mentis ſi propriè verba non poſſunt conuenire, vt quia ſint nati & mortui, impropriè conueniant, ſufficit, ſi nunquam ſ. ſint nati, & vt latius ibi declaratur, cum nume. ſeqq.

48 Deficere dicitur, non ſolum per viuentium & natorum mortem, ſed etiam per non natorum, & non exiſtentium deſinentiam & carentiam.

Et dicitur deficere aliquid, quod non fuit.

49 Intellectus, l. ſi extraneus. ff. de condic. cau. dat.

50 Intellectus. l. ſi Titio vſusfructus. ff. de conditio. & demonſtratio.

51 Linea maſculina ſucceſſiuè ad continuandum fideicommiſſum, exprimitur diuerſimode, vt ibi apparet.

52 Linea maſculina, quando incipiat & progredi debeat, à quo, & quibus verbis, vt in ea bona permaneant, ab fœmina in progreſſu. d. lineæ contineri poſſit, contentiue, maxime, cum ea faciat nouam lineam, & quomodò filia non comprehendatur in linea maſculina, & quare, nec neptis ex maſculo in d. linea non comprehenditur, & quando, & quomodo exponatur linea maſculina, & de hoc latius vide ibi, cum nu. ſeqq.

53 Linea maſculina dicitur à maſculo, vti, fine quodam: ſicut familia Iulia, dicitur à Iulio, quaſi à fine quodam.

54 Fœmina nata ex maſculo non continetur in linea maſculina, contentiue, cum in ea non ſit, licet nouam faciat lineam fœmininam.

55 Probatio nulla maior & magis fida eſt, quàm viſus ipſe.

56 Linea quando vocatur tam maſculina, quàm fœmina, præferuntur maſculi, etiam vlterioris gradus fœminis.

57 Parentes ad fideicommiſſum vocati poſſunt intelligi pariter, & proagnatis, & cognatis poſſunt accipi ſecundum vſum communem loquendi, non extantib. maximè patre & matre, & de appellatione parentelæ & familiæ, qui veniant.

58 Appellatione parentelæ veniunt omnes de parentela.

59 Appellatione familiæ veniunt illi de familia.

60 Progenies dicitur proprie vltra nepotes, impropriè pro filijs, & nepotibus ſumitur in teſtamentis, eſt quæ verbum ſynonimum cum verbis proles ſtirpes, poſteritas, & ſoboles.

61 Poſteri dicuntur, liberi, & nati ex maſculis non fœminis.

62 *Proſapia idem eſt, quod familia.*

63 *Proles dicitur de his omnibus, qui veniunt appellatione liberorum.*

Et qui dicantur, de prole.

64 *Verbum, conſeruatio & conſeruanda, poſitum cum verbis, Ratio & agnatio, ratione, ſcilicet agnationis conſeruandæ, &c. importat fideicommiſſum, tuncque agnatio conſeruatur, quando bona relinquentur perpetuo permanere inter agnatos, & quòd bona pro vita accipiantur, & aliqua de eis, & quando teſtator dicatur voluiſſe conſeruare agnationem ſuam, vide ibi de materia, & quibus verbis, ſiue ſit teſtator maſculus vel fœmina, ſiue parens, ſiue tranſuerſalis, & de fratre teſtator & fœmina teſtatrice cum numer. ſequent.*

65 *Bona dicuntur vita alicuius, quibus conſeruatur familiarum honeſtas, ideoque dantur maſculis non fœminis & quare.*

66 *Fœminæ ex agnatis deſcendentes agnatæ dicuntur & de familia ac agnatione, & veniunt appellatione deſcendentium, & dicitur filia de deſcendentibus per lineam maſculinam, hæcque in fideicommiſſis procedunt, ſecus in priuilegijs & immunitatibus, & ſimilibus materijs.*

67 *Fœminæ veniunt appellatione coniunctorum, proximorum, propinquorum, attinentium, ſuorum hæredum, ſtirpis, generationis, progeniei, & familiæ, de quibus omnibus ibidem vide pulchrè, & quando non comprehendantur ſub nominibus collectiuis, & à fideicommiſſo excludantur.*

68 *Fœmina nupta, an dicatur de domo & parentela patris.*

69 *Fœmina non venit de ceppo domus.*

70 *Fœmina non venit ſub vocabulo, proximiores de agnatione.*

71 *Ratio agnationis conſeruandæ regulariter inducit fideicommiſſum pro maſculis, quod tamen limita & reſtringe aliquibus caſibus, quibus non attenditur in his conſideratio agnationis conſeruandæ, vt ibi varijs exemplis explicatur, quæ vide quoniam pulchra.*

SOLVTIO. XI.

OCTAVO conſequens eſt per ſupradicta, 1 fideicommiſſum etiam inductum, conſtitutum, ac ampliatum, &c. conſtare ex ratione agnationis conſeruandæ, Dec. conſi. 371. nume. 6. verſic. ſexto, & vltimo, Aymo conſi. 113. num. 5. conſi. 130. nume. 10. Pariſ. conſi. 26. ſub num. 14. conſi. 41. num. 21. 38. conſi. 42. num. 12. conſi. 90. nume. 21. cum præced. lib. ſecundo. Alben. conſi. 51. num. 8. Ceph. conſil. 16. ad nume. 43. Bero. conſil. 116. num. ſeptimo, id autem frequenter, & ferè in omni teſtamento verſari conſpicimus, quòd de fideicommiſsis diſceptatum, & interpretatio paſsim fieri, quæritur pro agnatis, & circa agnationem, hoc ideo accidit, quia ſiue maſculus, ſiue fœmina teſtamentum faciat, vt plurimum in inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus videntur, & leguntur vocati filij maſculi, & non fœminæ, quę imò certa dote contentæ, mandantur ab hæreditatibus excludi, & hoc per experientiam videmus, dicit Caſtr. conſi. 91. præſuppoſito. colu. fin. lib. ſecundo, vbi maximè tradit, non tantum quandoque de agnatione, quantum de ſexu virili rationem haberi, ſequitur & comprobat Io. Mar. Rimi. conſi. 253. nume. 25. & ſequen. & Iaſ. conſi. 115. colum. 6. ſub verſic. tertio principaliter. lib. 4. idem latè per Socin. Iun conſ. 56. colum. ſecunda, libro quarto, dum enim agitur de hæreditate paterna, de agnatione ratio eſt: dum verò de hæreditate materna, tunc eſt gratia conſeruandi maſculos: vt ibi Caſtr. in fin. dicit, vel quòd mater ſic teſtando conſiderat conſeruationem agnationis, vel familiæ ſuorum filiorum, vt etiam dicit Socin. Iun. conſi. 56. num. 3. & magis rectè, quàm intellexerit Bero. conſil. 120. nume. 13. lib. 2. aut etiam probat Grat. conſil. 26. nume. 53. lib. primo, & perſpicuè facit Fulg. conſil. 86. ex facto. colu. ſecunda, verſic. cæterum in his, quòd intellexerit de familia filiorum, & ſic ſua largo. modo ſubtiliter probat Socin. conſi. 43. colum. 7. lib. 3. refert Pariſ. conſi. 88. nu. 26. lib ſecundo, vt maſculi ſint ditiores pro eorum agnatione conſeruanda, Io. Mari. Rimi. conſil. 251. nume. 14. & Rolan. à Val. conſ. 82. lib. 3. loquens in teſtamento mulieris; vnde mens huiuſmodi teſtantium fœminas excludendi conformis eſt, conſuetudini, quam hodie eſſe, quòd fœminæ faciant pactum de non ſuccedendo, dicit Barto. in l. fina. colum. ſecunda, num. 8. C. de pact. de quo Roma. conſi. 22. in 2. dubit. Ceph. conſil. 138. & ſtatuto in omnibus ferè locis Italiæ vigente, quòd ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, de quo Bar. in l. Titio. §. Titio genero nume. 5. de cond. & demonſ. Alber. Bru. in tract. de ſtatu. fœmi. exclu. in art. 1. 2. & per tot. prout diſpoſitio teſtatoris præſumitur conformis diſpoſitioni ſtatuti, loquentis ab inteſtato, Barto. & alij in l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebell. Alexand. conſi. 15. num. 3. lib. 4. Socin. conſi. 73. colum. ſecunda, nume. 13. lib. 4. & clariùs ac notabiliter conſi. 90. colum. ſecunda. verſic. item ratione lib. 1. & eſt generalis affectio ad agnatos, vt per eos bona extra domum nō exeant. Anch. conſi. 432. B. filijs maſculis. ad fin. & pulchrè Signo. conſ.

2 372. colum. ſecunda, num 4. quæ 2 quidem diſpoſitio fœminas excludens, videtur rationem ſumere ex eo, quia maſculi maiora onera ſubſtinent. Bald. not. ex illo text. in l. Titia cum teſtamento. §. penult. ad fin. de leg. 2. & ſunt digniores, art. l. cum pater. §. pater pluribus. eo. idem Bald. conſi. 321. Teſtator tria. verſic. ſolutio. lib. 2. & Steph. de Fede tract. de interpre. iu. par. vlt. nume. 36. familiarumque dignitatem conſeruant Rempublicam ſic gerentes, vulg. l. prima. §. ſed ſi ſeruus. de ven. inſpi. & hęc circa bona & diuitias geri nequeunt, per plura alleg. ab Alber. Bru. dict. tract. de ſtatu fœmi. exclud. in 3. art. & Guli. Bened in cap. Raynutius. in 1. par. ver. duas habens filias, nume. 130. & ſequen de teſta. Cur. Seni. conſ. 52. nume. 14. & Gabri. Roma. de communi. opin. lib. 6. de ſtatutis. conclu. 6. vbi maximè ſub nu. 3. congerit doct. in diſpoſitione teſtatoris, etiam loquentes cum alijs pluribus circa diuitias no. dictis per Barto. Romul. in trac. ad §. diui. in prin. quoniam de maſculis vel fœminis dubitationes plures extant, quarum ſolutiones etiam conueniunt ſequentibus dubit. præſertim 3. an dies fideicommiſsi impoſiti grauato decedenti ſine filijs cedat per mortem grauati defuncti filia ſuperſtite, & quartò dubit. an fœmina ſit vocata & comprehenſa in fideicommiſſo, de his ergo infrà ſuis locis dicendum reſeruo.

Nunc autem de fideicommiſſo conſtituendo & ampliando ex ratione agnationis conſeruandæ, vt præallega. Doct. dicunt, diſſoluam, tria verba hæc explicanda.

Ratio.

Agnatio.

Conſeruanda.

3 Nam primò 3 ratio iſta eſt duplex, expreſſa, & tacita, Expreſſa dicitur iſta quæ legitur in teſtamento, quia teſtator voluit & iuſsit ſua bona permanere & conſeruari in familia & agnatione, vt in præceden ſolu. dictum eſt. & quam per teſtatorem aſsignatam, ſcilicet, vt dicta bona remaneant in domo teſtatoris, &c. ponit Caſtr. conſil. 238. Videtur dicendum ad fin. lib. ſecundo, & quam rationem teſtatoris expreſſam & finalem, vt reſpicientem commodum agnatorum, & generalem, quia ſemper militat fauor agnationis, tradit Aymo conſ. 243. nume. 2. & 3. & Socin. conſil. 43. colum. ſecunda, & ſequent. ſub verſic. poſtremo iſta concluſio. lib. 3. vbi ratio

talis

talis expreſsè aſsignata generaliter dicto ampliat diſpoſitionem ad caſus & perſonas, non comprehenſas in d. per l. pater. §. fundum. & ibi Barto. de leg. 3. cum concord. alleg. per Paris. conſil. 1. num. 36 conſi. 53. nume. 81. lib. 3. & alibi ſæpè in ſuis conſi. in hac materia editis, vbi de communi & ſolida ſententia atteſtatur per dictã rationem, vel cauſam, qua teſtator motus fuerit ad faciendum fideicommiſſa, hæc ipſa fideicommiſſa ampliari, extendi, declarari, reſtringi, & limitari cum alijs per Hippo. Riminal. coſil. 23. num. 90. ita ex ratione expreſſa agnitionis fideicommiſſum induci debet: Aymo conſilio 113. num. 5. idem, quando teſtator declarauit, quòd velit bona ſua in agnatione conſeruari, talem dici rationem expreſſam, tenet Curt. Iun. conſi. 111. nume. 11. Goz. conſil. 45. nume. octauo. & decimoquarto, vbi hæc expreſſa eſt, vt ſeruetur dignitas domus & generis ſui. idem per Crot. conſil. 58. nume. decimoquarto, & Dec. conſil. 495. nume. decimo tertio. quæ quidem expreſſa ratio multùm facit, & maximi eſt momenti, vltra quòd per eam inducitur abſolutum fideicommiſſum in fauorem illorum de agnatione: Aymo conſil. 113. nu. 5. & dict. conſilio 130. numero decimo. Paris. conſilio 5. nu. 24. li. 3. Cepha. conſilio 153. num. 48. 49. & facit illud ampliari, & extendi, vt modò dixi, & dici poteſt, quantum ſe extendit agnatio, & donec durabit: Barb. conſil. 18. colum. 5. ad fin. libr. ſecundo, facit comprehendere nepotes & vlteriores, Hipp. Riminal. conſilio 23. num. 49. non quidem per extenſionem, ſed per propriam comprehenſionem diſpoſitionis, inducendo fideicommiſſum gradatim actiuè & paſsiuè inter illos de familia: Paris. conſil 92. num. 41. & ſequent. lib. ſecundo. Tiraqu. de retrac. tit. primo. §. 20. gloſſ. prima. nu. ſecundo, operatur etiam ad interpretationem vocabu-

4 lorum, † cum vbi ratio ſit anima ipſius ſcripturæ, ſic & ponitur inter illa octo ad talem interpretationem tradita per Bal. in l. fin. colum. 5. num 36. C. de hæred. inſtitu. & magis conſideratur, quàm verba. Bart. in l. fin. in ſecunda opp. ff. de hæred. inſtit. cum ſimil. per Tiraqu. in l. ſi vnquam. ver. libertis. num. 47. de reuo. don. alibique operatur ratio expreſſa vel adiecta facit enim mutare proprietatem verborum & eorum proprium ſignificatum, & ampliare dictum præcedens etiam in materia ſtrictiſsime intelligenda, in ſtatutis verbum, Inteſtatus, conuenit pupillo: Imo. in l. Centurio. col. decima, ſub nume. decimonono, verſi. item pro hoc de vulg. hoc & in teſtamentis, l. ſi ſeruus. §. qui quinque. de l. primo. & ibi Bald. Caſtr. & Imo. not. Iaſ. conſ. 23. in 3. dubit. lib. 4. Socin. conſilio 249. columna ante penult. verſi. ſecundo confirmatur. & verſi. ſequent. lib. ſecundo, Corn. conſil. 86. in ſubſcript. colum. ſi. & conſ. 99. in ſubſcript. ver. & ratio. lib. primo. pro fideicommiſſo latè probat Alci. conſi. 35. num. 8. & ſequen. lib. 9. & conſi. 203. num. quinto, & ſequ. eo. Hipp. Riminal. conſi. 23. num. 84. ſi hæc non facit, non operatur tacita agnationis ratio, in promptu eſt in ſimili reddita ratio, per tex. in l. ſi ij. allegatum. §. primo. de leg. primo. in hæc verba: Aliud eſt enim iuris, ſi quid tacitè continetur, aliud, ſi verbis exprimatur.

Tacita verò ratio agnationis conſeruandæ in teſtamentis illa eſt, & his modis cognoſcitur, nam quando videmus teſtantes habentes filios vel nepotes, & filias vel nepotes, in vniuerſalibus inſtitutionibus & ſubſtitutionibus tam directis, quàm obliquis, & fideicommiſſarijs maſculos ponunt in conditione deficientium, & vocant, fæminas verò, vt propemodum ſemper fit certis rebus relictis pro dotibus & omnibus ſuis legitimis, mandando ſtare tacitas & contentas, & eas prohibendo plus petere de bonis ſuis, ſic ab vniuerſali ſucceſsione excludunt: l. qui volebat. ff. de hæred. inſtitu. Oldr. conſil. 113. Quæſtio. in fin. quòd nempe videtur factum fauore maſculorum, vniuerſaliter inſtitutoris, & ſubſtitutorum, per l. peto. in prin. de leg. 2. Bart. in l. quoties. §. ſi duo. ſupra ſi. ff. de hæred. inſtit. ſequitur Dec. conſil. 242. ſub num. 4. Corn. conſi. 133. colum. 2. in princip. libr. 3. dixi conſi. 110. nume. 32. & ſequent. lib. 1. idem quando teſtator vocat fratrem, poſthabitis filiabus: Deci. conſilio 574. ſub num. 4. & tandem generalis & communis eſt ſententia Doctorum, paſsim

5 præſertim in conſilijs approbata, † quòd vbicunque vocando & diſponendo, & præcipuè in fideicommiſsis teſtator mentionem facit de maſculis, vel de linea maſculina, exinde habetur ratio tacita & præſumpta ſuæ voluntatis, quæ ſit, vt prouideatur & conſulatur ſuæ familiæ & agnationi, quòd voluit teſtator ſua bona conſeruari in linea maſculina & in ſua agnatione continuata ſucceſsione per fideicommiſſum, vt in mille locis, per Doct. reſponſum eſt: referam Cum. conſilio ſecundo, col. 1. ver. ſed ſi teſtator. Socin. conſi. 90. colum. 2. ver. pro hac parte. libr. primo, conſi. 12. col. 2. ſub nume. 2. conſi. 63. ſub nume. 22. lib. 3. conſilio 73. col. 3. verſic. concluditur ergo. num. ſecundo, libr. 4. Deci. conſilio 15. colum. 3. ver. teſtator ergo. & conſi. 226. ſub nume. 6. verſi. nam dum teſtator. conſil. 270. colum. ſecunda, ver. nam teſtator. conſi. 433. ſub num. 18. conſi. 545. nu. 6. dict. conſil. 574. ſub nume. 4. Iaſ. conſi. 141. colum. 8. verſic. ſeptimò prædicta. conſil. 233. col. 1. libr. 2. Paris. conſi. 41. nume. 38. conſilio 90. nume. 15. lib. 2. conſi. 54. num. 18. conſi. 11. nume. 17. libr. 3. & in alijs conſi. ſæpè. Ruin. conſi. 95. num. 8. conſi. 111. num. 15. lib. 2. Socin. Iun. conſilio 116. nume. primo, & ſequent. libr. tertio, Ceph. conſil. 16. nume. 44. conſilio 62. nume. 45. Bero. conſi. 85. num. 13. conſilio 102. numero 19. libro ſecundo. Neuiz. conſilio 33. num. 6. 11. Grat. conſilio 5. num. 19. conſilio 120. num. 36. 37. l. ſecundo, Hipp. Riminal. conſilio 21. numero 32. conſilio 23. numero 83. vbi concor. etiam colligit plures. & nume. 85. dicit, quòd procedit ſine controuerſia ratio agnationis conſeruandæ ad inducendum fideicommiſſum: ideo conſequens eſt, talem rationem agnationis conſeruandæ ita ſolam conſiderari, præſumi, & attendi, ac ſi nominatim per teſtatorem eſſet expreſſa in teſtamento, & ex ea, non per extenſionem etiam, ſed per interpretationem intellectiuam & declaratiuam inductum extenſum, & ad vlteriores maſculos de agnatione ampliatũ fideicommiſſum demonſtratur: vt alleg. Doctores vno ore dictis in locis inferunt & tenent per vulg. Gloſſ. & expreſsiùs per Bald. Raph. Caſtr. & Iaſ. in l. quamuis. C. de fideicommiſſ. idem latè Barb. conſilio 27. columna 9. in 3. dubit. li. 1. conſ. 18. col. 5. verſi. & adduco, lib. 2. Cum. conſi. 2. colum. 1. ad fin. & Grat. conſil. 111. num. 11. lib. ſecundo, Goz. conſi. 64. num 17. Paris. conſi. 20. num. 28. & ſequen. lib. ſecundo, Crot. conſil. 1. num. 34. conſ. 253. num. 17. Cur. Iun. conſi. 125. num. 33. Io. Mar. Riminal. conſi. 550. n. 15. & Hipp. Riminal. d. con. 23. n. 92.

Cum autem Doct. iſti loquantur, & ſic arguant in diſpoſitione teſtatoris, non rectè poſſet hęc communis concluſio turbari ex eo, quòd Curt. Iun. conſilio 35. numero 5. & Bero. conſilio. 120. ſub numero 16. libro ſecundò, dicunt, hanc rationem agnationis conſeruandæ à ſolis Doctoribus eſſe conſideratam, qui ita opinari volunt, & ex eo, quòd ſicut in ſtatutis fœminas excludentibus, & maſculos admittentibus, ſola agnationis conſeruandę ratio conſiderari nequeat, cũ aliæ rationes poſsint eſſe, ſic ſtatuentium, eaque non ſit expreſſa: Barto. in l. liberorum. ſub num. 13. verb. ſignific. Alexand. conſilio 97. colum. penult. ad fin. libr. ſecundo, Dec. conſil. 589. ſub num. 6. Cephal. conſilio 401. numero 39. ſic videri, hanc eſſe magis Commun. Opin. ait. Anch. Regien. in quæſt. 66. nume. ſecundo, par. 2. ita in diſpoſitione teſtatoris à tali ratione tacita

agnationis conſeruandæ non eſſe arguendum, minimeque eam haberi pro expreſſa, inferendo tenet Dec. con. 315. colum. 3. verſi. præterea à tali ratione. & conſil. 511. ſub num. 6. ver. & quia ratio. & Bero. conſil. 122. num. 6. 7. lib. ſecundo, vbi hoc fortiùs procedere dicit in diſpoſitio. hominis, & præcipuè in ſubſtitutione fideicommiſſaria, in qua non continentur, niſi expreſſa, per illud commune dictum Oldr. & Ioan. Andr. Socin. & Abb. quòd ſemper poteſt dici, de hoc non loquitur ſubſtitutio, vt ibi per eum, hoc etiam addito, quòd in di-
6 ſpoſitione legis magis attenditur ratio, † ſed in diſpoſitione hominis magis attenditur voluntas, not. dicit Bal. in l. ſi quis priorís. §. certum. num. 2. in fi. C. de ſecun. nupt. in 2. lect. & maximè in diſpoſitione teſtatoris, per tex. in l. cum quidam. in fi. C. de neceſ. hæred. inſtit. fortius in Bal. dicit in conſi. 171. Inter illuſtrem. ad fi. lib. ſecundo. quòd in teſtamentis non conſideratur ratio tacita, ſed ſolum verba. arg. l. ſi alij. de vſufr. leg.

Quoniam pro reſponſione dicendum, eſt, & ad Iuriſconſ. doctoreſque pertinet, defunctorum voluntates interpretari, antè dictum eſt lib. primo, interpret. 1. dubit. 3. ſolut. 8. meritò ab expreſſione qualitatis huius maſculinitatis facta in teſtamento circa vocatos in inſtitutionibus & ſubſtitutionibus coniectant voluntates defunctorum ipſorum ad expreſſionem agnationis, ad quam proinde habita fuerit affectio & contemplatio, ac intentio pro ea vocanda, licet in alios verba ſint directa: l. ſi ſeruo legato. §. ſi teſtator. de leg. 1. l. fideicommiſſa. §. interdum. de lega. 3. cum ſimil. plenè adductis ſup. eo. lib. 1. interprt. 2. dubit. 2. ſolut. 5. & 6. vbi latè tractaui, quantum affectio, quantumue contemplatio polleat ad vltimarum voluntatum interpretationes, ſic qualitatem maſculinitatis à teſtatore expreſſam deſignare conſiderationem, ac rationem agnationis conſeruandæ, tenendum eſt. & ab hac opin. quæ magis eſt communis, diſcedendum non eſt, expreſſè dicit Soc. & comprobat in l. Gallus. §. nunc de leg. nu. 7. 8. de lib. & poſthum. vt verè comm. opin. eſt, & approbata per tot. doct. ſupra alleg. ſimile de ratione ſtatuti non expreſſa conſeruandæ agnationis, non habenda pro expreſſa, minimè verum eſt, quòd de eo videatur commu. opin. vt dicere auſus eſt Ancha. Regien. dict. ſua quæſt. 66. num. ſecundo. part. 2. cum in contrarium commu. opinionem atteſtentur & probent, Curt. Iun. conſil. 87. nu. quintò, & Alber. Bru. de ſtatu. fœmi. exclu. in 3. art. colum. 2. ver. & ſic hac ſola ratione. & Alci. in dict. l. liberorum, colum. 3. his verbis. ab ea tamen argumentaria nos poſſe receptiùs eſt, ſ. talia ſtatuta & tales diſpoſitiones, excluſis fœminis, vocantes maſculos, dici factas ratione conſeruandarum agnationum: idem de communi atteſtatur & probat Dec. conſi. 333. ſub num. 5. & num. 7. In fideicommiſſo dixi. conſil. 161. nume. 18. lib. primo, & bene Menoch. conſ. 95. num. 51. 52. & Hipp. Riminal. conſi. 23. nu. 9. Paris. conſ. 50. num. 25. 26. lib. 3. expreſſum quoque dici & contineri in ſubſtitutione fideicommiſſaria id proueniens ex qualitate maſculinitatis expreſſa, probatur ex eo, quod dicit Bald. in l. fin. colum. ſecunda. num.
7 10. in 10. opp. C. de hæred. inſti. vbi expreſſum † ſequitur tacitum videtur expreſſum, per l. ſi ita. §. qui filio. ff. de bon. poſ. ſecundum tabu. & quod dicit Ang. in conſil. 331. an in reſtitutione ad fi. id expreſſum dici, quod neceſſariò importatur ex verbis per l. certum. ff. ſi cert. pet. & §. ſi verò expreſſim. in auc. de hæredi. & falci. cum ali. per eum. ibi alleg. ita de agnatione expreſſa habetur, quæ neceſſariò importatur ex verbis virilis ſexus, in princip. Inſti. de legi. agnat. tute. quia expreſſum dicitur, quod continetur ex natura verbi expreſſi, Rui. conſ. 76. nume. fin. & conſ. 132. nume. 4. lib. ſecundo, eſt enim idem, quòd teſtator diſponat expreſſè, vel, tacitè, vt Bald. not. in l. quidam cum filium fam. in tertio. not. ff. de hæred. inſti. quem ibi Imo. & alij ſequuntur. idem & ratione tacita, Cepha. conſi. 153.
8 num. 54. † vt propriè in vltimis voluntatibus tacitum habetur pro expreſſa: Bart. in l. quicquid aſtringendæ. nume. ſecundo. ver. ergo. de verb. oblig. Gloſſ. in l. ſi legatum. de adi. leg. & alibi dictum eſt antè. at poſtremum illud conceditur de voluntate magis attendenda in diſpoſitione hominis, & præcipuè in fideicommiſſis: l. fideicommiſſa. §. idem ſi quis. & l. quiſquis. de leg. 3. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebel. leg. cum virum. C.
9 de fideicommiſſ. cum ſim. † Quicquid enim in teſtamentis negamus aut concedimus, pro ratione ſolùm allegamus voluntatem defuncti: dicit Ang. in l. 3. C. de inſti. & ſubſtit. & in conſi. 396. In conſultatione. colum. penult. ver. quid præterea. & facit quidem totum voluntas defuncti. l. ex facto. §. rerum autem. ff. de hæred. inſti. facit ergo & bona conſeruari in agnatione, dum qualitas in teſtamento expreſſa ſit maſculinitatis, vt præallega. Docto. probant.

10 Deinde autem, verbum, agnatio, quid ſignificet, videndum eſt: namque certum eſt, agnatos dici ad inuicem, qui ex perſonis virilis ſexus legitimè procreati ſunt: per tex. iiſdem ferè verbis, in prin. Inſtit. de legi. agna. tute. & in princ. Inſtit. de legi. agna. ſucceſſ. & in l. ſunt autem. ff. de legi. tut. & in l. ſecunda. §. primo. de ſu. & legi. hæred. ponit Bal. in l. fin. num. 8. C. vnde legi. & latè diſcutit Cur. Iun. conſi. 5. num. vigeſimo ſecundo, & ſequ. Ita propriè agnatio vocatur, quæ per mares contingit. dicit l. non facilè. §. cognationis. in fin. ff. de gradi. affini. quam quidem adeſſe exponunt Legiſlatores inter fratres, ex eodem patre natos, & patruum, & filium fratris, & fratres patrueles inuicem, & deinceps in infinitum per lineam maſculinam, vt in di-
11 ctis iuribus. † Sed quoniam agnatio ex varijs vſibus per plura & diuerſa ac varia vocabula appellari contingit, vt paſſim in teſtamentis legitur, & hæc noſſe debet teſtamentorum interpres, ſimul dicit de gradibus, text. in l. iuriſconſultus. in princip. eo. de gradi. affini. & exorditur Stepha. Coſta. ſuo tracta. de conſangui. & affini. in princ. quæ licet ſynonima videantur eandem habentia ſignificationem quam habet verbum ipſum, Agnatio, &, cognatio, quandoque horum tamen ſcientiam ab auctoribus probatis excerptam habere ſummoperè conducit: ea ideo, quæ mihi ſuccurrent, infrà nunc conferam ordine quodam alphabetico.

12 Agnati † igitur, cum de his in teſtamento fiat mentio, illi intelliguntur, qui de nuptijs legitimè contractis conſanguinei ſunt ex latere paterno: dict. l. non facilè. §. cognationis. de gradi. affi. in princ. & per to. tit. Inſtitu. de legi. agnat. ſucceſſ. poſt Bal. ponit Franch. Peruſi. in cap. ſi pater. col. pen. ver. 30. de teſta. in 6. Lau. de Pala. tract. de ſtatu. quòd ſtanti. maſcul. nu. 170. Ancha. in cap. vbicunque. col. 2. de pen. in 6. Curt. Iun. dict. conſil. 5. nume. 22. & ſequent. & cum agnatos teſtator vocat, cenſetur potiùs habuiſſe reſpectum & conſiderationem agnationis, quàm perſonarum, quas dilexiſſe creditur propter agnationem: Ruin. conſ. 24. numero 6. 7. & conſilio 110. ſub numero decimo 4. Ancha. conſ. 27. non ſeruato. col. 3. ad fi. ver. hic autem loquimur. Roma. conſ. 438. col. pen. Barb. conſ. 51. nu. 13. & cenſetur habuiſſe rationem naturalis coniunctionis, & iuris ſanguinis: Io. Mar. Riminal. conſ. 118. nu. 17. & ſequ. lib. 1. † & nota, quòd etiam Lex magis fauet agnationi, quàm cognationi: Salyc. in l. fratres. columna 1. numero quarto, C. de inof. teſta. & dicuntur agnati vſque ad decimum gradum computando, ſecundum Ius Ciuile: Bald. conſi. 469. Statuto cauetur. in fi. lib. primo.

Affines

14 Affines † vbi etiam de eis fieret mentio circa fideicommiſſa, & ſi mariti & vxoris cognati dicantur, eo modo, de quo in tex. dict. l. non facile. §. affines. ſi tamen contigerit, vocari ad fideicommiſſum affines pro agnatis, vt accidere poteſt imperitia notarij, & eo poteſt comprehendi, quòd teſtator ſuos habet agnatos, & forſan non affines venirent vtique agnati, etiam ſub lato vocabulo affinitatis, vt in l. ff. vlt. vbi pu. edu. deb. cum alijs alleg. à Tiraqu. de retract. tit. 1. §. primo, gl. 9. numero 20. vbi curam habuit allegandi plures, & Ciuilis & Canonici Iuris text. & loca ad hoc vocabulum, quam fecerint Franch. Peruſi. in dict. cap. ſi pater, col. antepen. verſic. 24. & Lau. de Palati. dict. tracta. quòd ſtant. maſcu. num. 164. arguendo, ne caduca fiat diſpoſitio, & ex l. fundus. de fund. inſtruct. in ſpecie facit deciſ. Bald. in l. fin. verſi. & pro hoc. C. de verb. ſigni. etenim affines etiam dicuntur coniuncti, latè probat Soc. conſil. 57. col. pen. ver. primo enim caſu. lib. primo, & propinqui dicuntur, Alci. conſi. 107. num. 14. lib 9. bene facit tex. in l. non ideo. C. de hæred. inſti.

15 Attinentes, † quorum nominatio, vbi ſic in teſtamentis facta reperiretur, cum attineat ex parte patris teſtatoris, Corn conſi. 133. col. 1. ver. his tamen lib. ſecundo, nempe dici poſſunt agnati, in princip. Inſti. de leg. agna. ſucceſſ. & plenè Pariſ. conſil. 23. num. 16. cum ſequent. lib. ſecundo. qui ſint attinentes, ſtatur arbitrio iudicis. idem conſi. 49. nu. 12. eo. & proximores tantum teſtatoris veniunt vt ibi, & num. 20.

16 Antiquitas tunc acciperetur pro conſanguinitate, & ſic agnatione, quando in elogio teſtator, & ſi id ratò accidit, diceret, Bona mea deueniant ad illos de antiquitate mea, quia antiquitas idem eſt, quòd conſanguinitas, per l. cum ſcimus. in fi. C. de agrico. & cenſi. lib. 11. & ibi Gloſſ. in verſi. antiquitas, exponit, addendo. Paterna, ſic poſt Bal. tradunt Franch. Peruſi. dict. cap. ſi pater, car. pen. ver. 15. & Lau. de Palati. dict. tract. quòd ſtantibus maſcul. nu. 160.

17 Caſata † etiam accipitur pro agnatione, vbi illi vel proximiores de caſata reperiuntur ſubſtituti, ac ſi de domo dictum eſſet eiuſdem vocabuli vulgare ſequendo, id eſt, parentela ex parte patris: Bald. in cap. innotuit. colum. fin. nume. 16. de elect. & per Imol. in l. ex facto. § ſi quis rogatus. colum. 8. ſub num. 10. ver. ſi autem ſtatutum. ad Trebel. ſequuntur Franch. Peruſi. d. cap. ſi pater. colum. pen. ver. 29. Lau. de Pala. dict. tract. nu. 155. & 169. idem Paris. conſi. 35. col. 1. lib 3. & idem, ſi dictum eſſet, illos, vel proximiores, de meo caſale ſubſtituo. Socin. Iun. conſi. 94. nu. 7. lib. primo. Paris. conſi. 32. colum. ſecunda, lib. 3. hoc tamen in locis non intelligeretur, in quibus caſale appellatur locus plurium caſarum, tuguriorum, vel domorum ruſticalium ſimul poſitarum, vt in regno Neapolitano, maximè in Calabria, nec in quibus caſale appellatur prædium, vt Ferrariæ: ſunt enim verba ciuilia de tali caſata, de tali domo: Felin. in cap. in præſentia, num. 23. de probati.

18 ita ex facto † fideicommiſſi, relictis proximiorib. de caſata pro patruo magno etiam presbytero contra amitam grauati, coniecturis exiſtentibus, fœminas excludentibus: reſpondi & obtinui, vt conſilio 161. libro primo.

19 Cippus † domus vocabulum ſubſequitur pariter deſignans agnationem, vbi in teſtamento fit mentio de eo ſic: Talia bona perueniant ad cippum domus, intelligitur de ſtipite agnationis, quo non omnes de agnatione vocantur, ſed gradatim proximiores, ſecundum Ang. in dict. leg. fin. in princip. C. de verb. ſignifi. & ibi ſequitur Caſtr. numero 7. & communiter Doctores approbant: vt Barb. conſilio 27. columna 10. verſic. modò iſtud videtur. libro 1. & conſilio 18. columna 4. ſub verſic. tertiò præmitto. libro ſecundo. & Corn. conſil. 55. colum. 4. ver. attento etiam. lib. 1. dicens, teſtatorem per cippum domus videri ſubſtituiſſe illos tantum de domo, in quibus conſiſtit firmamentum, ſtabilitas, & conſeruatio domus. idem conſi. 26. colum. ſecunda, in princ. & conſil. 41. colum. ſecunda, & pen. lib. 4. vbi etiam ſi ſimpliciter ſubſtitueret cippum abſq; expreſsione domus. probat, intelligi non de cippo arboris, ſed domus teſtatoris: & Paris. conſil. 53. num. 28. 29. lib. 4. vbi per cippum domus intelligitur conſeruatio agnationis, & ſucceſsio per lineam maſculinā, & de agnatis maſculis, per Curt. Iun. conſil. 172. num. 3. remiſsiuè Alber. Bru. de ſtatu. fæmi. exclu. in 12. art. in quæſt. 19. col. 1. ver. item appellatione illorū. Thob. Peruſi. conſi. 34. nume. 1. & conſi. 76. num. 29. latè ex facto reſpondi, conſi. 203. nu. 2. & ſeq lib. 1.

20 Conſortes † item, ad quos teſtator bona peruenire voluit præter alias ſignificationes, appellantur illi, & ſunt de parentela, & agnatione teſta: Saly. in l. in pē. prin. C. de contr. empti. Franch. Peruſi. d. c. ſi pater char. pen. ver. 8. de teſta. in 6. Alexan. conſi. 125. num. 1. lib. 7. In ſpecie eadem. de fideicommiſſo, perueniendo ad conſortes de Tauellis intelligi de agnatis teſtatoris, reſponderunt Rui. conſil 24. num. 5. lib. ſecundo, & Goz. conſil. 79. num. 4. & intelligitur de propinquioribus teſtatoris, cum inter conſortes ſint gradus, & affect. ò teſtatoris præſumitur ad propinquiores maior, quam ad remotiores, in ſpecie tradit Caſtr. conſil. 159. ſuper primo. in prin. lib. 1.

21 Conſanguinei † vel gradus conſanguinitatis, mentionem habitam in ſtatutis, & in teſtamentis, diſcurrendo loca iuris, tractantia de multiplici intelligentia huius vocabuli largè & propriè alio non docto de communi vſu intelligendi, continere agnatos, & agnationem, concludunt Alexandr. conſil. 153. num. 1. libr. 7. & Curt. Iun. conſil. 46. num. 4, Corn. conſil. 21. colu. 2. verſic. tertiò videtur. & colum. ſequent. verſic. tertiò præmitto. libro primo, & conſilio decimo tertio, columna penultim. libro ſecundo. & clarius Bero. conſilio 83. numero 5. 6. & conſilio 95. numero decimo, libro ſecundo. per expreſsionem conſanguineorum dici tanquam expreſſam rationem agnationis conſeruandæ, tenet Grat. conſil. 43. num. 19. 20. libr. primo. Aduerte, conſanguineos vltra ſeptimum gradum admitti non debere, putat Caſtr. conſil. 383. notandum eſt. in fin. lib. 1. ſequitur Alci. in l. pronunciatio. in ver. agnatorum. ad fin. ff. de verb. ſignificat. etiam ſi iuriſperitus ſit, qui legat conſanguineis, intelligitur de conſanguineis omnib. qui ſint de ſanguine, ſiue genero, ſecundum communem vſum loquendi, adducendo notab. rationem quia licet ſciendum ſit vt pauci, tamen loquendum eſt, vt plures, ſeu multi: dicit Alber. in l. ſi is, qui nepotem. in fin. ff. de adopti.

22 Domus † in propoſita ſpecie, dum ita in teſtamentis exprimitur, ſubſtitui illos, vel proximiores de domo, aut bona perueniant ad illos, vel ad proximiores de domo, exponitur interpretatione intellectiua pro familia. & ſic pro agnatione: vt ſunt notæ deciſ. Barto. in l. prima. in princ. ff. ad Silla. in l. pronunciatio. §. familiæ. de verb. ſignific. & in l. ſi cognatis. in fin. de reb. dub. & Alexan. conſi. 213. num. 3. li. 6. Capra conſil. 90. num. 4. & Corn. conſi. 217. colum. 2. verſic. his tamen. & colum tertia, verſic. reiectis autem. lib. 2. & conſil. 26. colum. 1. & conſilio 41. colum. 3. lib. 4. cum maximè ponitur in ſingulari. idem Corn. conſilio 198. libr. 3. Ruin. conſilio 110. numero 14. conſilio 161. numero 4. lib. 2. Goz. conſilio 45. numero nono, cum ſimil. alleg. in dict. meo conſilio 161. numero 4. 29. libr. primo, & per Bero. conſilio 96. numero 7. lib. 2. & Tiraqu. de retra. titu. primo. §. 1. gloſſ. nona. numero 193. & per ſacram Scripturam ad Euangelium Lucæ cap. 2. ibi, eò,

quòd eſſet de domo & familia Dauid, idem vbi ſimpliciter, puta, filio decedenti ſine liberis, eſt ſubſtitura domus de Bardis. exponitur, id eſt, illos de Bardis ſubſtituit. Gloſſ. & Bartol. in l. prima. C. de conduct. libro duodecimo, intelligitur etiam de tranſuerſalibus agnatis teſtatoris: Ancha. conſilio 152. plura ſunt dubia. columna ſecunda. & proximiores gradatim admittuntur: Cagno. in l. precib. num. 297. de impub. & ali. ſubſtit.

23 Domeſtici † item vocati ad fideicommiſſum intelliguntur, qui ſunt de familia: Bar. in d. l. 1. in princ. ad Silla. ſequuntur Franch. Peruſi. d. c. ſi pater. colum. 55. verſic. 17. & Laur. de Pala. d. tract. quod ſtanti maſcu. num. 161.

24 Deſcendentes † inſtitutionibus fideicommiſſarijs ſæpiùs aſcripti & vocati, niſi voluntas teſtatoris aliter ſe habeat, tam de agnatione, quàm cognatione nulla ſexus differentia appellantur hi, qui deſcendunt in infinitum, ſicut vocabulum liberorum ſignificat: vt §. 1. in auct. de hæred. ab inteſta. l. liberorum. de verb. ſignific. ibi Alcia. colu. prima, & Franch. dict. c. ſi pater. antepenultim. ver. 26. & Laur. de Pala. dict. tract. quòd ſtantib. maſcu. num. 166. Alexand. conſil. num. 3. lib. 2. Socin. conſil. 51. colum. fi. nu. 43. lib. 4. Dec. conſil. 364. nu. 1. & alibi Ruin. conſi. 92. nu. 6. 7. lib. 3. & Nat. conſi. 64. nu. 6. & conſi. 431. num. 24. conſi. 417. num. 1. 2. Alci. conſil. 36. num. decimo. lib. 9. eſt enim collectiuum nomen plurium graduum, & plurium perſonarum: Bero. conſi. 102. num. 24. lib. 2. Paris. conſi. 11. nu. 17. libr. 3. ita, quòd teſtator mandans bona & iura ſua remanere apud ſuos deſcendentes, vel inter ſuos deſcendentes conſeruari, intelligitur inducere generale fideicommiſſum inter ſuos deſcendentes, ſine præfinitione temporis, ſicut inducitur per illa verba, volens bona ſita transferri de hærede in hæredem: Cephal. conſi. 134. num. 29. & ſequent. Alci. conſ. 36. num. decimo, libr. 9. Bero. conſil. 109. n. 9. li. ſecundo, & veniunt ſecundum ordinem ſucceſsionis ab inteſtato, etiam ex ſtatuto, vt latè diſcutit Socin. conſilio 51. num. 19. & ſequi. libr. 4. Nat. conſi. 474. num. 26. tamen vltra etiam decimum gradum, exindeque demonſtrari per teſtatorem noluiſſe reſeruari ius legitimarum hæreditatum ab inteſtato, pulchrè cenſuit Cel. Hugo. conſilio 20. numero 39. facit Nat. dict. conſilio 531. nu. ſecundo, & non requiritur, deſcendentes eſſe hæredes, dum maximè vigeat diſpoſitio pro conſeruanda familia, & bona etiam aliunde perueniant ad eos: Nat. dict. conſilio 531. numero 18. cum ſequent. & cum ſimil. alleg. ſupra hac ea. dubit. ſolut. 10. verſic. de hærede in hæredem. niſi agendum eſſet de iure quærendo deſcendentibus, quatenus eſſent hæredes, vt ex contractu, vel ex teſtamento, ita cautum deprehendi poſſet, quia tunc oportet eos, & deſcendentes & hæredes eſſe: Alci. conſilio decimo ſeptimo, Tria principaliter. numero 21. libro nono, Corn. conſilio 199. columna 3. ſub verſi. his tamen. libro ſecundo, in eodem caſu. Alexan. conſilio 1. numero 9. 10. lib primo, Gui. Pap. quæſtio 457. ſupra fin. verſic. credo, quòd filius. cum concord. reſpice declarationem hanc, deſcendentes non dici in infinitum, quando ſequitur dictio, Ex, vt deſcendentes ex ipſis hæredibus, quia pro filijs immediatè intelligitur per Cephal. conſil. 330. num. 40. 41.

25 Familia † ad fideicommiſſa reperitur vocata, per quam ſæpè in vltimis voluntatibus: id namque manifeſtum eſt reſponſis, & veterum Iuriſconſultorum, in l. filiusfamil. §. cum pater. de lega. primo, in l. vnum in principio, & ſequent. in l. peto. §. prædium. & §. fratre. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. in l. cum pater. §. libertis. de lega. ſecundo. in leg. pater filium. ad Leg. Falci. & recentiorum noſtrorum ſcriptis conſtat, ac magis propè rem noſtram, ex l. pronunciatio. §. familiæ. in fin. ff. de verb. ſignific. familiam ſignificare agnationem, idemque eſſe familiam, agnitionem, vel domum, per dict. §. familiæ. Gloſſ. Bal. & Caſtr. in d. §. fratre. & alia per eum alleg. ponit Tiraq. de retract. tit. 1. §. primo. gloſſ. nona. num. 193. 234. Alexan. conſ. 160. num. 5. libro 2. conſilio 90. num. 5. Socin. conſilio 63. colum. nona numero 25. in verſic. ex quibus. libro tertio. Caſtr. conſilio 421. Quòd iſta mater. columna 3. in princip. libro primo, Gabri. Eugub. conſilio 132. num. 59. Vnde licet nomen familiæ variè accipiatur: d. §. familiæ. ex quo ſic Bart. in l. tutelas. ff. de capi. dimi. Corn. conſil. 40. colu. fi. ver. nec ob. conſi. 216. col. 2. ver his tamen. lib. 2. tamen noſtram ne egrediamur ſpeciẽ, familia pro agnatione accepta duob. modis pōt intelligi. Vno, iure proprio eius, cuius cenſetur nominata familia, & dicitur effectiuè, ſeu actiuè, quòd familia ex eo deſcendat, & ipſe ſit cauſa efficiens & originalis, ac primus dominans, probat tex. in dict. §. familiæ. ver. iure enim proprio. & verſi. fin. vbi veniunt filij, nepotes, & alij deſcendentes ex eo. & per dict. l. pater filium. ad Leg. Falci. & hæc dicitur ſpeciales familia teſtatoris: Pariſ. conſi. 51. num. 10. lib. ſecundo, altero autem modo contentiuè, ſeu paſsiuè, poteſt accipi. vt familia intelligatur de omnibus agnatis, etiam tranſuerſalibus eius, cuius mentio familiæ habita deprehenditur, ſic & ipſe ex eadem agnatione genitus eſt: probat idem tex. in d. §. familiæ. verſi. communi iure. & hæc de agnatis familiæ teſtatoris: Paris. d. conſil. 51. nu. 10. lib. 2. & alia allegando adducit Saly. inter conſil. Anch. conſil. 95 In quæſtione. col. pen. ſequitur Ruin. conſil 153. num. 10. libro 2. vbi etiam ſi in dubio familiam eſſe accipiendam primo modo firmare videtur. ſ. de deſcendentibus ab eo, cuius familia nominatur, & hoc caſu intelligitur etiam de his, qui de conſanguinitate non ſunt. l. fin. C. de verb. ſigni. Alexandr. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ſub num. 55. verſi. paſſus eſt. ad Trebel. Anguiſo. Placenti. conſil. 26. nu. 7. libr. 1. in mater. vlt. volunt. vbi tradit iſto caſu ſufficere, probare quem eſſe de familia abſque probatione conſanguinitatis. hoc caſu intelligi debet generalis, & in pluribus, vicio forſan impreſsioris corrupta allegatio per Gabr. Eugub. dict. conſi. 132. num. 59. † hoc tamen ego firmarem coniecturis ex teſtamento ſic dictantibus, ſin autem ſequerer communem regulam ſucceſsionum ab inteſtato in fideicommiſsis, etiam approbatam per Barto. & alios, in l. hæredes. §. cum ita. ad Trebel. quæ eſt primo deſcendentium, deinde aſcendentium, poſtremò collateralium: auct. ceſſante. C. de legi. hæred. cum vulga. cum omnes iſti, & deſcendentes, & aſcendentes, & coallterales, dicantur de familia: dict. l. pronunciatio. §. familiæ. & l. familiæ. in princip. ff. de verb. ſignific. & l. fin. & ibi Doct. C. eo. ſic gradatim debent ſuccedere, vt habetur in dict. leg fin. & in dict. leg. cum ita. §. in fideicommiſſo & in dict. leg. peto. §. fratre. de leg. 2. & in ſpecie Paris. conſi. 22. col. penult. num. 62 63. lib. 3. Nat conſi. 437. num. 3. Menoch. conſ. pro Triuult. nu. 230. accedat propè quod trad. tex. in l. 1. & ibi gloſ. & Bal. in 2. lectu. nu. 2. C. de ſecund. nupt. quòd illud, quod defertur agnationi vel cognationi alicuius, gradatim deferri intelligitur. Non tamen admittuntur vltra decimum gradum: auctor. Bal. Anch. Dec. exceptis ſucceſsionib. Regum, Ducũ, & Comitũ, & primogenij, vel maioratus à teſtato. inſtitu. quia in his vlteriorem ſucceſsionem dari, ponit Couar. de vari. reſolu. lib. 3. cap. quinto. verſic. quintò hinc. vt per Gulie. de Bened. in cap. Raynutius. verſic. & vxorem, nomine Adelaſiam. num. 92. par. 1. vſque ad ſeptimum gradum, tenet Caſtr. conſilio 383. notandum eſt. ad fi. lib. 1. etenim hoc vltimo contentiuè familia propriè, & ſe-

& ſecundum communem vſum loquendi continet
agnationem. Barto. in dict. §. in fideicommiſſo. nume. 5.
Caſtr. & ibi, nume. ſecundo, Corn. conſi. 4. colum. fina.
verſic. nec ob. lib. primo, Emanu. Soarez recep. ſentent.
in lit. F. nume. 43. Namque certum eſt, nomen familiæ
collectiuum eſſe plurium perſonarum, & plurium gra-
duum d. §. familiæ. & dict. l. familiæ. & ibi Barto. & Alci.
& Bero. conſil. 102. numero 24. Ruin. conſil. 22. ſub nu-
me. 14. lib. ſecundo, Ancha. Regien. in quæſtio. 72. nume.
85. part. 1. quamobrem datur vocatio ordine ſucceſsi-
uo, vt ibi & in deciſ. modò allega. & per Cephal. conſili.
385. numero 10. 11. & continere quid vniuerſale, quod
eſt pluſquam generale. Bart. in l. ſcire debemus, in prin.
27 ſub nume. 1. de verb oblig. atque vbi † apparet relictum
familiæ, & non dicatur cuius vel dicatur eius, ipſius, vel
ſuæ familiæ, in dubio intelligitur de familia teſtatoris,
& de ſua agnatione, vt tenent omnes, & communis eſt
opin. ſecundum Barto. in dict. l. peto. § fratre. nume. 1.
28 Iaſo. conſil. 215. colum. prima, lib. ſecundo, & † eligen-
dus mandato teſtatoris, qui ſit de Turre, debet eligi qui
ſit de agnatione teſtatoris, ſi ipſe eſt de Turre. & ſint di-
uerſæ agnationes de Turre, tradit Alexand. conſil. 213.
nume. primo. lib. 6. Pariſ. conſi. primo, nume. 60. lib. 3.
Bero. conſi. 176. nume. 67. vſque ad nume. 72. diſcu-
tit Ripa. & ita tenet in l. ex facto. in princip. nume. 6. 7.
ad Trebell. iſto enim caſu familiæ teſtatoris vocatæ in-
ter iſtos de familia procedit ſucceſsio ordine proximi-
tatis gradus ſeruato, per dict. §. fratre. & dict. l. fin. C. de
verb. ſignific. ſecùs eſt, vbi vocata ſit familia alicuius
extranei, quia omnes exiſtentes de familia, quando ce-
dit dies relicti, admittuntur nullo proximitatis gra-
dus diſcrimine habito, ſed æqualiter: quia ceſſat ratio
coniunctionis perſonæ defunctæ. tenet Bart. in l. ſi co-
gnatis, in fine de rebus dubijs, ibi Socin. ſub numero
32. ſequitur, reputat notatu dignum, & comprobat, per
l. is, qui complures. de lega. 3. & l. ſi quis Titio. §. fina. de
leg. ſecundo, & conſil. 37. colum ſecunda, lib. 3. Hoc au-
tem procedere intelligo in fideicommiſſo ſimplici mo-
mentaneo ſemel præſtando familia, non ita in fidei-
commiſſo ſucceſsiuo & duraturo in familia, hoc mo-
do, vt permaneat in familia, vel ſemper, in perpetuum,
in infinitum conſeruetur in familia, quia tunc cenſeo
fore neceſſarium fideicommiſſum præſtari gradatim
proximiori nominati extranei, ratione voluntatis te-
ſtatoris vt fideicommiſſum vtile ſit & diuturnum gra-
datim in proximiorem dandum, & non in tantos plu-
29 ries etiam diuiſum, † cum diuiſio deſtruat per alleg. ab
Aymo. conſil. 256. in princip. & in ſpecie per Caſtr. con-
ſil. 383. notandum colum. prima, verſic. de mente verò,
lib. primo. per ſcripta à me, conſil. 203. num. 8. 9. lib. pri-
mo, ac ratione generalitatis dict. l. cum ita. §. in fidei-
commiſſo, & d. l. peto. §. fratre, maximè ex tempera-
mento, ibi, in text. conſiderato, & per dict. l. fin. C. de
verbo. ſignific. & per Cuma. in dict. §. in fideicommiſſo,
& ibi Caſtr. num. 3. Ruin. conſil. vigeſimoſecundo. nu-
me. 13. lib. ſecundo, quem intelligo bene loqui in hac
ſpecie, propoſita in fideicommiſſo, duraturo in familia,
quæ ideo continent præſentes de familia, & naſcituros,
vt ibi per eum, & Iaſ. dicentem hoc ſummè notandum,
in l. quoties. verſic. ſecundo limita. C. de fideicommiſſ.
30 † & conſequenter, vbi legatarius ſit extraneus, intelli-
gitur de familia ipſius extranei, & non teſtatoris, Salv.
in dict. l. quoties, nume. 3. Nempe & tertius, cuius fami-
liæ relictum eſt fideicommiſſum, venit appellatione fa-
miliæ, per text. in dict. l. familiæ. in princip. de verb. ſig-
nifi. & ibi Alci. dicit, quòd nomina collectiua & vniuer-
ſitatum non membris ſolùm, ſed & capite conſtant.
ideo illud quoque comprehendere debent: & in ſpecie
firmat Ruin. conſi. 101. colum. fina. lib. ſecundo. Præte-
rea. vide caſus aliquos conuenientes varietati ſignifica-
tionis huius nominis, familiæ, per Alci. in dict. l. pro-
nuntiatio. in verſic. vltimo. & per Bart. Romul. in tract.
ad §. diui. num. 102. & ſequent.

31 Familiares † etſi extra agnationem eſſe poſsint, cum
tamen in teſtamentis quandoque prælatorum familia-
res nuncupati relictis præmiantur: ita reliquit famili-
aribus ſuis quingenta diſtribuenda inter eos, vel quin-
quaginta pro quolibet eorum, quo & ordine dictionū
aſſumpto, adducor cogorq; explicare, qui dicantur fa-
miliares: ſunt enim illi verè & propriè, quos ſuperior
circa ſe & ſui cultus cauſa tenet, continuos commenſa-
les domi ſuæ exiſtentes, cæterum ſi aliquem duntaxat
familiarem nominat voce, vel & addo, literis, reputat,
ſibi tamen alimenta non miniſtrat, nec ſibi cultus, cau-
ſa eſt deputatus, fictè & non ferè familiaris dicitur, ideo
gaudere non debet prærogatiuis familiarum, nec lega.
l. alimenta. §. libertis. in fin. de ali. & cib. lega. ita decla-
rando probat Pau. de Caſtr. conſi. 340. Præmiſsis allega-
tionibus. ſub nume. ſecundo, lib. primo, & plenius Be-
ro. in quæſtio. 35. nume. 3. & ibi nume. 4. ſubiungit,
aliud eſt, familiarem eſſe, quia familiaris dicitur ille,
qui eſt ſeruitialis, & commenſalis, & quodamodo ſoci-
us. idem Ioann. de Selua. tract. de benefic. part. 3. quæſt.
vndecima. nume. vigeſimoſecundo. Ioan. Staphi. de
Grat. & expect. §. circa. nume. quinquageſimo, Barba.
conſil. octuageſimoſecundo, colum. 3. lib. 4. quibus in
locis etſi tractatum ſit circa gratias ſummi pontificis, ta-
men ex his poſſe argui ad diſpoſitionem vltimarum vo-
luntatum, tradit Gigas tract. de penſi. quæſtio. 27. nu-
mero 5.

32 Filius † ex agnatis proculdubio patri agnatus eſt
proximus. l. filius ff. de ſu. & legi hæred. & l. iuriſcon-
ſul. §. 1. de gradib. affin. & l. pater filium. ad leg. falc. li-
cet quidpiam maius eſſe, & ſuum dici filium, velit Re-
buf. in l. proximus. 92. pag. 558. circa med. de verb.
ſignifi.

33 Fratres † etiam abſque dubio ex agnatis ſunt ex di-
uerſis etiam maritibus nati, eundem tamen patrem
habentes, dict. lege. iuriſconſul. §. cognationis. de gra-
di. affin. & vocati ad fideicommiſſum ratione agnatio-
nis conſeruandæ formatum maximè à communi pa-
tre, ſimul admittuntur, per text. in lege. fin. ff. ad Tre-
bell. Alexandr. conſilio trigeſimo, columna prima, ſub
nume. ſecundo, verſicu. tamen in hoc. libro ſecundo,
Ripa in l. Lucius. colum. fina. de vulgar. & pupillari.
Crot. in l. filius fami. §. diui. nume. 162. de lege. primo.
Dec. conſili. 304. colum 1. nume. ſecundo. Bero. conſil.
90. colum. fina. conſil. 145. colum. penult. & fin. lib. ſe-
cundo, Gabri. Eugub. conſil. 121. colum. ſecunda, &
ſequent. Socin. Iun. conſili. 66. nume. 5. & per totum
libr. tertio, & eſt communis ſententia, ita ex facto re-
ſpondi Florentiæ, idem ius eſſet in fideicommiſſo crea-
to à fratre teſtatore dummodo contractum conijcctu-
retur pro agnatione conſeruanda, quæ ideo facit ad-
mitti fratres teſtatoris & vtrique coniunctos & con-
ſanguineos tantum, quia omnes ſunt agnati per text.
in dict. §. cognationis, ſolaque ipſa agnatio inſpicien-
da eſt. pulchrè Crot. in dicto §. diui nume. 162. Alcia.
conſilio trigeſimoſeptimo, to. 1. libro ſecundo, ſecus
verò dicendum eſt, ſi frater teſtator agnationis ratio-
nem non habuerit: quia hæredes inſtituerit fœminas,
filias, vel ſorores, & eis decedentibus ſine filijs, ſubſti-
tuerit ſuos fratres, vt per Pariſ. conſili. 78. colum. pe-
nult. nume. 27. lib. ſecundo, tunc enim caſu fideicom-
miſſariæ, ſubſtitutionis eueniente ex proximiori vo-
luntate teſtatoris erga ſuos ſibi proximiores: Caſtr.
conſili. 159. Super primo, in princip. lib. primo, Ruin.
conſil. 141. nume. 7. lib. ſecundo & ſibi ſuccedentes ab
inteſtato, Barto. & alij in d. l. hæredes mei. §. cum ita.
ad Trebel. hic fratres vtriq; coniuncta fideicommiſſum

obtinebunt,excluſis conſanguineis,vel vterinis tantum
vt in legato fratribus facto eſt expreſſa deciſio, Paul. de
Caſtr. per tex. ibi in l. fin. ad fin. C. de verb. ſignifi. quam
ibi ſequitur Iaſ. in colum. fin. Ruin. conſi. 169. colum. 3.
ſub nume. 7. lib. ſecundo, Pariſ. conſi. 49. nume. 18. lib. 2.
conſi 59. nume. 41. lib. 3. Nam qualitas perſonæ extra-
neæ teſtatoris dubitationes ſucceſsionum circa perſo-
nas vocatas, facit determinari, ſecundum Ius commu-
ne, omni affectione ceſſante, &c. ſecundum doctr. Petri.
de Ancha. in l. tres fratres. ff. de pact. refert & ſequitur.
Socin. conſil. 33. nume. 4. lib. 4. & Pariſ. dict. conſil. 78.
nu. 19. lib. 2.

34 Gens, Generatio, Genus, nomina hæc appoſita fidei-
commiſsis conſequendis, ipſam quoque agnationem de
ſignant: vt l. prima, & ibi gloſſ. Barto. in fin. Alberi. in
princip. Ang. in ſecundo, not. ff. de prob. dicunt ver-
bum, Genus, comprehendere ſolos agnatos, & non cog-
natos, verbum autem, Gentis, verificari in vtroque, idem
ponunt cum alijs ſimil. Petr. de Ancha. in cap. penul. col.
ſecunda, de pæn. in 6. Franch. in cap. ſi pater. colum. 55.
verſic. 12. 13. de teſta. & Lau. de Pala. quòd ſtant. maſcul.
nume. 157. 158. & plenius Luc. de Pen. in l. ſi quis procu-
rationem. colum. prima, C. de decur. lib. decimo, vbi
etiam exprimit, quòd generatio dicitur ex parte patris.
per dict. cap. pen. de pœn. in 6. quando fit mentio, de ge-
neratione, venire illos, qui deſcendunt per lineam maſ-
culinam probat. Pariſ. conſi. 93. nume. 34. lib. ſecundo,
Corn. conſil. 190. colum. 2. verſic. & ſic generatio. lib. 3.
vbi latè, quòd non veniunt fœminæ hunc & alios con-
cord. ſic dicentes, allegat. Tiraq. de retract. ti. 1. §. 1. glo.
35 9. num. 196. fœminas † non comprehendi ſub nomine
& appellatione generis, vel generationis, non allegatum
Luc. de Pe. in loco per me modò alleg. quantunque pro-
fiteatur, da vnumquodque dictum omnium auctorum
cumulum allegationum facere, quare non eſt fidendum
generali allegationi Bero. conſi. 77. num. 17. lib. 2. dicen-
tis, nepotes ex filia, pronepotes ex nepte, in vltimis vo-
luntatibus dici de generatione aui & proaui, quia & Spe.
per eum allega. hoc non dicit, niſi aliud appareat de in-
tentione diſponentis. Corn. conſi. 51. colum. 4. ſub ver.
ſed in contrarium lib. 3. & plura pro fœmina ſentiendo
diſcutit, conſi. 233. lib. 4. de quo non eſt hic locus vlte-
rius progrediendi, ſed recurrendum eſt ad Moder. in l.
Gallus. §. nunc de lege. de liber. & poſthum. & ad Deci.
in l. fœminæ. num. 72. de reg. iur. & Cur. Iun. conſi. 222.
36 nume. 4. 5. Niſi † quòd pro comperto tenendum eſt, fi-
deicommiſſum ſucceſsiuum & duraturum in familia &
37 in agnatione, non progredi ad fœminam † quæ familiæ
caput & finis eſt, & filij ſui non ſunt de ſua familia. l. pro-
nunciatio, in fi. & l. ſequen. §. primo. de verb. ſignifi.
cum concord. per Aym. conſi. 250. colum. 2. verſi. ideo
videmus. Adde illos de genere dici, qui ſunt conſangui-
nei, poſt gloſſ. ibi tradit Ange. in princip. ad fin. in auct.
de inceſt. nupt. inferendo, quòd ſit ſubſtituo filio meo
decedenti ſine filijs omnes de genere meo, quòd vigore
huius ſubſtitutionis vocantur omnes cõſanguinei mei.

38 Hæredes † nominati in fideicommiſſaria ſubſtitutio-
ne, ſiue conditionaliter, vt, Si deceſſerit ſine hæredi-
bus ſiue diſpoſitiuè, vt, Subſtituit T. & ſuos hære-
dês, veniunt quidem deſcendentes, & non extranei
hæredes, Ad primum eſt text. gloſſ. & doct. in l. ex facto.
§. fin. ad Trebell. etiam ſi dixerit, Sine hærede legitimo.
Gui. Pap. in deciſ. 457. Mater. ad ſecundum eſt plena con
cordantium allegatio, per Pariſ. conſi. trigeſimoprimo,
num. quadrageſimoquinto, lib. ſecundo, & Gabri. Ro-
ma. de commun. opin. lib. 6. tit. de verb. ſignific. conclu.
ſecunda, nume. 17. 18. de his late ſcripſi ſupra eod. lib. in-
terpreta. prima, dubi. quarta, ſolut. quinta, & Cephal.
conſi. quadringenteſimo nonageſimonono, nume. 13. &
ſequent.

39 Linea † maſculina eo modo in Teſtamentis, quo ex-
preſſa inuenitur, item agnatos comprehendit ex adie-
ctione maſculina, ex qua agnati dicuntur, vt antè pro-
batum eſt, per l. iuriſconſultus. §. primo, de gradibus af-
finitatis. & in princip. Inſti. de legi. agna. ſucceſſ. vnde
agnatos propriè venientes per lineam maſculinam, po-
40 nit Proſdoci. tract. de conſangui. num. 8. verùm † linea
diuerſimode exprimitur, diuerſimodeque accipitur.
Nam quandoque, & primo ſimpliciter.
Quandoque, & ſecundo effectiuè vel contentiuè.
Quandoque & tertio, defectiuè conditionaliter.
Quandoque & vltimò, ſucceſsiuè ad continuandum
fideicommiſſum ſuper his longam moram non trahen-
do, breuiter hæc ipſa expediam.

41 Primò † ſimpliciter linea intelligitur ex lata & gene-
rali ſignificatione verborum de tribus lineis, aſcenden-
tium, & deſcendentium, & tranſuerſalium, per text. in
l. teſtamenta. ff. de gradi. affinit. probat Cum. 1. conſili. 2.
vt in exemplo, vbi per eum propoſito, quòd poſt mor-
tem ſui hæredis ſua bona non poſsint adipiſci, vel hære-
ditari, niſi per lineam maſculinam, reſpondit venire eti-
am tranſuerſales proximiores, in dubio tamen & credo
propriè intelligi de linea directa, & maximè, quando di-
ctum ſit de linea Franciſci, vel hæredis, Bald. conſi. 321.
Teſtamento cauetur. lib. primo, ſub alio numero, & lib.
allegat. Caprye. deciſ. 159. num. 9. & plenius Bald. conſi.
334. In quæſtione. quæ vertitur, colum. fin. lib. 3. quando
eſt expreſſa alicuius perſonæ certa linea, vt puta Fran-
ciſci patris mei, quòd intelligatur de linea directa, ini-
tiata à dicto Franciſco adducendo prius, ibi nu. 9. quòd
42 † linea eſt collectio perſonarum, ab eodem ſtipite deſcen
dentium gradus continens, numeros diſtinguens: ſic à
Ioan. Andr. tract. de arbo. conſanguini. & affini. in prin.
nume. ſeptimo, & Proſdoci. eo. tract. colum. 3. numero
trigeſimoprimo, & quando filiæ fœminæ de directa li-
nea plurium fratrum ſunt vocatæ ad eorum bona, ſuffi-
cit, quod ſint de directa linea alicuius eorum, vt ſubti-
liter examinando probat Corn. conſil. 159. colum. pen.
lib. 4.

43 Secundo, an † effectiuè vel contentiuè accipiatur li-
nea, diſcutit Bal. dict. conſi. 334. lib. 3. & ſubſcripſit Saly.
cui aſcribitur inter conſi. Anch. conſi. 95. Inquiſitione.
& eſt idem cum dict. conſi. 334. vbi colum. penult. dicit,
effectiuè lineam patris eſſe, quæ à patre ſumit initium, &
in ea eſſe ſolum deſcendentes à patre: per Bero. conſi. 77.
nume. decimoquinto, lib. ſecundo, contentiuè verò eſ-
ſe lineam, in qua pater continetur habente initium à ſu-
periori, faciente agnationem, & generationem patris,
ſed illam primo modo effectiuè, & materialiter tenen-
dam eſſe, ibidem dicit, vti ſenſum magis conuenientem
proprio ſignificato, & communi vſu loquendi, ſequitur
Ruin. conſi. 153. colum. penult. num. decimo, lib. ſecun-
do, in materia ſtricta & exorbitante ſtatutorum: ſequi-
tur, & comprobat Socin. conſi. trigeſimotertio, colum.
quinta, ſub nume. 12. lib. 3. etiam poſt Barto. conſili. 56.
quia factum tale. lib. ſecundo, & maximè, quando teſta-
tor capit lineam deſcenſiuè, Pariſ. conſi. 74. num. 32. lib.
3. comprobat Aymo conſil. 252. nu. 5. allegando Corn.
Iaſ. & Deci. & Alber. Brun. qui hoc modo tenent, patru-
um non dici de linea patris. dixi conſi. 59. nume. 14. lib.
primo, & Ruin. conſil. 149. nume. ſexto, conſil. 205. nu-
me. tertio, libr. ſecundo, ita in materia ſtricta & odioſa
debet fieri interpretatio, poſt Socin. tenet Dec. conſilio
379. ſub nume. 4. & Cephal. conſil. 313. nume. 59. 60. &
Socin. Iun. conſi. 97. num. 65. & ſequen. lib. 2. Adeo, quòd
in materia fauorabili, vt in fideicommiſſo pro agnatio-
ne conſeruanda talis interpretatio facienda non eſſet, ſed
quòd de linea etiam venirent agnati tranſuerſales eam
accipiendo contentiuè, vt concludit Cum. dict. conſi. ſe-
cundo, hic iſte intellectus lineæ contentiuæ magis de

mente

mente teſtatoris videtur Salyceto inter con. Anch. dict.
conſi. 95. colum. penult. verſic. alius ergo ſenſus, maxi-
mè, quando adeſt dictio, quoſcunque, de linea maſculi-
na: Ruin. dict. conſi. 149. nume. 10. lib. ſecundo, & alias
indiſtinctè Socin. in l. Gallus. §. nunc de lege. ſub nume.
4. & Cephal. dict. conſil. 313. num. 57. & ibi. vbi propter
indefinitam. idem per Gualden. de art. teſtan. tit. 5. cau.
12. in fin. quia fauor agnationis facit per lineam pater-
nam etiam ſtrictè intelligendam, venire coniunctos, qui
ſunt agnati, & attinentes patri per maſculinum ſexum,
etiam in ſtatutis, probat Pau. de Caſtr. conſil. 111. Viſis
& ponderatis, colum. fina. lib. primo, etiam attinentes
matri per ſexum maſculinum, cum de eius hæreditate
ageretur ex ſtatuto, concedente ſucceſsionem paren-
tum deſcendentibus per lineam maſculinam: vt magis
latè verba huiuſmodi intelligantur, ſecundum quod
conuenit perſonis & materiæ, in qua proferuntur. argu.
not. per. Bart. in l. tutelas. de capi. domi. tradit egregiè
idem Pau. de Caſtr. conſil. 91. Præſuppoſito, colum. fin.
breuius in eodem caſu in conſi. 40. Præſens caſus. in fin.
lib. ſecundo, allegat Iaſo. in l. Gallus. §. nunc de lege. ſub
num. 14. de liber. & poſthum. ſic ergo dicendum eſt in di-
ſpoſitione teſtatoris, in quo cenſetur eſſe eadem mens
in conſeruatione agnationis, quæ eſt in ſtatuto. Curt.
Iun. conſi. 172. in fin. Dec. conſi. 227. ſub num. 8. & conſi.
371. ſub num. 9. & Soc. Iun. conſi. 181. nu. 38. lib. 2. Cur.
Sen. conſi. 52. nume. 16. 17. Menoch. conſi. 95. nume. 91.
ita tamen ſit, quòd vbi linea recta effectiuè ceſſat locum
habet contentiuè. Ceph. d. conſi. 313. nume. 58. ex linea
autem paterna ſcias, non contineri filiam in ſubſtitutio-
44 ne, vocante proximum agnatum, ſecundum Bal in conſ.
215. Super primo. lib. 4. poſtremo nota, lineam tranſuer-
45 ſalium non extendi vltra decimum gradum † lineam ve
rò directam aſcendentium & deſcendentium, extendi in
infinitum: probat Curt. Sen. conſi. 52. col. 11. ſub nu. 36.
ver. quia reſpondetur.

46 Tertiò † defectiuè linea ponitur & conditionaliter,
quando teſtator, inſtitutis hæredibus, ſine filijs, ſeu alijs,
& decedenti, ſeu decedentibus, ſine filijs maſculis, ſub-
ſtitutis inuicem ſuperſtitibus, ſeu eorum filijs maſculis,
adijcit, eorum autem linea maſculina deficiente, ſubſti-
tuit vel fœminas, vel alios linea autem intelligitur defi-
47 cere duo. mod. primo, † cum deſcendentes ex maſculis
inſtitutis & ſubſtitutis facientes lineam maſculinam:
per doctr. Pau. de Caſtr. in l. maritus. C. de procu. proba-
tam ibi per Iaſ. per Alexand. & Ruin. in l. Gallus. §. nunc
de lege. de liber. & poſthum. & nati omnes deceſſerint,
tunc propriè linea dicitur deficere per mortem facien-
tium ipſam lineam, vt verbum deficere exponitur per
caſum mortis, per gloſſ. in ver. deficientis. in §. huic no-
bis. in auct. de hæred. & falci. tex. iuncta gloſſ in l. ſi in te-
ſtamento. de vulg. & pupill. Pariſ. conſi. vigeſimo, num.
vigeſimoprimo, lib. 3. Bero. conſi. 66. nume. 16. 19. lib. ſe-
cundo. Secundò dicitur linea deficere, cum nulli deſcen-
dentes extiterint vel fuerint nati ex dictis inſtitutis, &
48 ſubſtitutis: † quia deficere eſt, non ſolum per viuenti-
um, & natorum mortem, ſed etiam per non natorum, &
non exiſtentium deſinentiam, & carentiam: probat Be-
ro. in conſil. 66. nume. 16. 19. repetit & conſi. 102. num. 18.
lib. ſecundo, per l. ſecundã. ff. de præſcript. verb. l. prima.
iuncta gloſſ. fin. C. de indict. vidui. toll. & l. prim. §. &
cum triplici. §. ſin autem aliquid. de cadu. tollen. per hæc
iura & alia, dici, deficere aliquid, quod non fuit, etiam
tenet Alci. conſi. 41. nume. 11. 12. lib. nono, & Socin. Iun.
conſi. 181. nume. 23. 25. lib. ſecundo, & hoc confundit, vel
non veram demonſtrat conſultationem in eadem facti
ſpecie ſeparatim nulla de alio facta mentione, tamẽ con-
corditer redditam ac explicatam, per Ruin. conſi. 4. col.
prima, & ſequent. lib. 3. & Pariſ. conſi. 74. colum. prima,
& ſequent. lib. 3. & Alci. conſil. 46. lib. 9. reſpondentes,
lineam, quæ non inceperit, non poſſe dici deficere prò
explenda conditione fideicommiſsi præſtandi ſub con-
ditione præſcripta, deficiente linea, inter alias rationes,
& iuris argumenta, præcipuè mouentur per text. in l. ſi
extraneus. ff. de cond. ca. da. & in l. Titio vſus fructus. de
conditio. & demonſt. & in l. non poteſt videri deſijſſe. de
49 Reg. Iur. ad quæ poteſt † reſponderi, quòd dict. l. ſi ex-
traneus. in ſe continet reſponſionem, vbi, & veriſimile
eſt in hunc quoque caſum, &c. & ibi gloſſ. exponit, ſal-
tem tacitè, & Iaſo. in ſecunda, colum. in 4. not. colligit
plura iura etiam loquentia in vltimis voluntatibus de
vniuerſali & tacita prouiſione teſtatoris tenenda, prout
veriſimile eſt, teſtatorem apponendo conditionem de-
ficientiæ lineæ, & ſic ad caſum non eſſentiæ, conſideraſ-
ſe caſum carentiæ lineæ, quæ nunquam extiterit, cum
vterque caſus tendat ad non eſſentiam & priuationem.
Sunt hic repetenda, quæ latiſsimè in conditione, ſi na-
ſcatur poſthumus, & moriatur, effectualiter verificata
ſi non naſcatur, adduxit ſupra interpreta. præcedent.
dubit. 1. ſolutio. 6. verſicu. iuſtius autem cum ſequenti-
bus.

50 Et d. l. † Titio vſusfructus, non obſtat, quia continet
diuerſum caſum, in quo debebat præcedere validum le-
gatum vſusfructus ſerui, vt poſſet verificari aſcripta
conditio ſubſequentis alterius legati libertatis, ſi ad eum
pertinere deſijſſet, quod verbum, pertinere, præſuppo-
nit habitum acquiſitionis iuris in legato, per l. verbum
illud. de verb. ſignific. cuius quidem verbi, pertinere,
ſignificato ceſſante, meritò cadit ratio dict. l. Titio vſuſ-
fruct. deſijſſe enim non videtur, quod nec incepit: ita
priuatio ibi penitus requirebat habitum eſſentialem &
exiſtentem, vt demonſtrat ſignificatio dict. verbi, per-
tinere, non ſic dicendum eſt in fideicommiſſo, dato ſub
conditione deficientis lineæ, cum ea dicatur deficere,
etiam quæ nunquam extiterit, vt ex locis ſupra allega.
& remiſsis conſtare poteſt, & quæ potuiſſet finire, cum
habuerit principium in perſona hæredis nominati: l.
familiæ. de verb. ſignificati. l. ſtemmata. de gradi. affini.
contra Caſtr. in dict. l. maritus. firmat Iaſo. in l. ſecunda,
colum. 74. in princip. ſub quæſtio. 20. de iu. emphit. vn-
de ſufficit habitus principij, quòd ipſa linea ſaltem po-
tuerat incipere per ſolut traditam ab Imo. in dict. l. Titio
vſusfruct. ſequendo gloſſ. ſecund. in leg. 3. in princip. ff.
vſufructu. quemad. caue. vbi eſt text. ſecundum hanc
ſententiam, & prout in ſpecie reſpondit Alci. conſili. 119.
nume. ſeptimo, vltim. impreſ. Vene. libro nono idque
eſſe de mente teſtatoris, liquet ex dicto Cuma. & Imo.
in dict. lege. Titio vſusfruct. dicentium, illum text. eſſe
contra mentem teſtatoris: ita reſpondetur ad dict. l. non
poteſt videri deſijſſe, quòd hæc regula, & ſimilia iura,
de non deſinentia, non deficientia, vel non priuatione
eorum, quæ non fuerunt, non extiterunt, procedunt
ſecundum proprietatem verborum, impropriè verò &
largo modo etiam dicitur deeſſe, deficere, priuari illud,
quod non extitit, non habetur, & nunquam fuit, per
plura iura bene probant. gloſſ. Deci. in l. non videtur
rem amittere, numero quarto, & Cagno. numero ter-
tio. & gloſſ. in dict. lege. non poteſt videri, de Regu. Iur.
ſed menti teſtatoris, ſi propriè verba non poſſunt con-
uenire ſufficit, quòd impropriè conueniant Iaſo. in lege
Gallus. §. etiam columna quarta in prima fallentia ver-
ſiculo, item quando. de liber. & poſthum. per leg. fun-
dus, qui locatus. de fun. inſtr. l. quibus diebus. §. do-
mus. de conditio. & demonſtratio. & lege. hæredibus. §.
fina. ad Trebellia. & Baldus in l. cum virum, ſub nume.
19. C. de fideicommiſsis, & ibi Salyc. ad finem Ruin.
conſilio 150. numero. 13. libro ſecundo, cum concord.
in triginta locis facilè reperiendis, putabat enim te-
ſtator ex hærede inſtituto, & ex ſubſtitutis deſcen-
dere lineam maſculinam, & penes eam ſua bona
perma-

permanere, tex. & glo. in l. Lucius. ff. de hæred. inſtitu.
& ea linea deficiente, vel finita, & ſic deducta ad non eſſe
in rerum natura bona perueniret ad vltimum fideicom-
miſſarium, ad quod lineam defectam, vel non eſſe, ſiue
propriè per mortem, ſiue impropriè, & largo modo de-
feciſſe, vt dicitur, quod nunquam fuit, idem eſt effectus
in ſimili, attendendus per communem omnium doctr.
in §. & quid ſi tantum. dict. l. Gallus. & in l. 3. C. de in-
ſtitu. & ſubſtitu. & veriſimile teſtatoris cogitatum eſt
attendendum. l. cum in teſtamento, de rebus dub. ergo
& lineam maſculinam quæ non fuit, defeciſſe, ſat eſt, ex
mente ipſa teſtatoris ſeruanda, cui etiam verba ſaltem
impropriè conueniunt, vt in ſpecie probat collegi. Ti-
cinen. pro Triuulti. nume. 19. & ſeq. hanc autem ſenten-
tiam veriorem puto, licet in contingentia facti obiter
pertranſierim cum Ruin. Pariſ. & Alciat. in allegatis ſuis
conſilijs: tamen in facto illo præcipuè monuit me, quòd
teſtator ex coniecturis ibi collectis ſenſit de linea defici-
ente per mortem eorum in ea exiſtentium, & non per
non exiſtentiam, vt in ſimili per Alci. conſi. 5. num. 31. 32.
lib. 4.

51 Quarto & vltimo, † linea maſculina exprimitur ſuc-
ceſsiuè ad continuandum fideicommiſſum ſucceſsiuis
formulis diuerſis, prout hæc verba per lineam maſcu-
linam comprehendere hęredes in infinitum, per lineam
maſculinam exponit, Alexand. conſi. 43. colum. fin. ſub
num. 12. lib. 3. ita quando teſtator mandat bona ſua con-
ſeruari in linea maſculina, vel in eis ſemper ſuccedi per
lineam maſculinam, vel ſi non remanerent hæredes, per
lineam maſculinam, ad hoc vltimo modo ibi Alexandr.
52 exemplificat, oportet ergo ſcire † quomodo hæc linea
incipere, & progredi debeat, vt in ea continuent, & per-
maneant bona. Nemo autem ignorat eius initium, quod
nempe eſt, vel à maſculo teſtatore, ſi hoc eius verba ſo-
nant, quòd dicat, ſuam vel eius lineam, gloſſ. & Imo. in l.
ex facto. in princ. ad Trebellia. vt etiam in dubio ſic te-
nendum eſſet per alleg. à Pariſ. conſi. 83. colum. 2. num.
10. lib. ſecundo, & ab Alexand. conſi. 213. nume. primo,
53 & ſequent. lib. 6. vel à maſculo hærede, vt à fonte quo-
dam, dicatur maſculina à maſculo, ſicut familia Iulia, di-
citur à Iulio, quaſi à fonte quodam, per tex. in l. pronun-
ciatio. in fin. de verb. ſignifi. vt in ſimili arguit Bart. in
conſil. 61. quia factum tale ſub nume. ſecundo. colum. 2.
tenet Paul. de Caſtr. in dict. l. maritus, colum. fina. C. de
procur. & Iaſ. ibi & in d. §. nunc de lege. poſt Alexandr.
ibi. ſed progreſſus talis lineæ eſt in dubitatione aliqua,
quando conſtare non poteſt eam teſtatorem expreſsiſſe
agnationis conſeruandæ gratia, nam Alexand. in dict. §.
nunc de lege. dicendo, ſe conſuluiſſe & Iaſ. eum defendē-
do, volūt poſſe in progreſſu dictę lineæ maſculinæ adeſſe
fœminam, deſcendentē ex maſculo, & clarius Soc. conſ.
51. col. 1. nume. 6. lib. 4. & adducit. Pariſ. conſi. quadra-
geſimo, colum. fin. nume. 38. & ſequent. libr. ſecundo,
& Alexand. dict. conſi. 43. colum. ſecunda, in fin. verſic.
non obſtat, qui mouentur per gloſſ. fin. in dict. §. nunc
de lege. volentem ſub formula illa omnis vtilis, qui ei
ſuus hæres futurus, &c. venire neptem ex filio, cum ſit
per lineam virilem. Socin. vero in d. §. nunc de lege. nu-
me. tertio, & ſequent. tenet contrarium, ſcilicet, † fœmi-
54 nam natam ex maſculo, non contineri in linea maſcu-
lina, maximè contentiuo modo ſumpta, quia non eſt in
tali linea. cum faciat nouam lineam fœminniam, & ille
dicatur deſcendere per lineam, qui ſit in linea. arg. l. vr-
bana prædia. §. pernoctare. de verb. ſignific. & Ruin. in d.
§. nunc de lege. ſub nu. ſeptimo, ſequitur, quando dict. ſit
per lineam maſculinam filiam tunc non comprehendi,
& hanc vltimam ego ſequor opinionem, quam etiam in
filia deſcendente à maſculo, faciente caput lineæ, probat
ipſe Alexandr. dict. conſi. 43. nume. 6. & quicquid dicat
Apoſtillator in eodem conſi. 53. Alexand. lib. 6. corrobo-
ratur hæc opinio, quòd principium & medium lineæ
huius progredi debet æqualiter, eadem qualitate con-
tinuata maſculinitatis per dictionem, per ſecundum Pa.
de Caſtr. iam allega. conſil. 91. ſup. fin. verſic. filius verò.
lib. ſecundo, ſequitur Pariſ. conſil. 22. nume. 45. lib. 3. &
probatur per corruptionem ipſius lineæ, nam ſi quis
velit à pictore fieri totam lineam albam, & ipſe faciat
principium album, & medium nigrum, non quidem fe-
ciſſe dicetur totam lineam albam, vt patet ad ſenſum, eti
am viſus, † quo nulla magis fida probatio eſt. §. ſi. Inſtit.
55 de gradi. affini. leg. ſi irruptione. in fin. ff. fini. regund.
compluribus ad hoc collect. per Cagno. in l. prima, nu.
144. C. de ſen. quæ pro eo, quod inter. ita linea maſculi-
na habens interruptionem per fœminam, non dicetur
continuata linea maſculina, quod eſſe contra mentem
teſtatoris facile credere eſt, vnde iuridice pro more ſuo
ex ſententia. Spec. Io. And. & Bald. dicit Aret. in dict. §.
nunc de lege. colum. fin. qualitatem maſculinam, non
videri poſſe aliud ſignificare, nec propter aliud eſſe poſi-
tam, niſi vt prouideatur deſcendentibus maſculis per li-
neam maſculinam, vt pro comperto, & de plano conce-
dit Pariſ. dicto conſi. quadrageſimo, nume. 43. lib. ſecun-
do, & conſi. 47. num. 68. lib. 3. & conſi. vigeſimoſecun-
do, nume. 54. eo. Alci. in l. cognoſcere. §. primo, in fin. de
verb. ſignific. quando teſtator conſiderauit conſeruari
bona in familia, neptem ex maſculo in linea maſculina
non comprehendi, & plene comprobant Bero. conſi.
116. ſub nume. 9. lib. ſecundo, & Pariſ. dict. conſi. vigeſi-
moſecundo, nume. 82. & ſequent. lib. 3. Socin. Iun. conſ.
186. nume. 5. & per tot. lib. ſecundo, & conſil. 69. nume.
30. lib. 3. tunc enim exponitur de linea maſculina is eſſe,
qui ſit maſculini ſexus, etiam tranſuerſalis, vt egregie de
clarat Ruin. conſi. 14[illegible] nume. ſecundo, & ſequent. lib. ſe-
56 cundo. ibi vocata † linea tam maſculina, quàm fœmini-
na, præferri maſculos, etiam vlterioris gradus fœminis,
multipliciter oſtendit, niſi contrarium poſsit apparere
ex mente teſtatoris, vt oſtendere ſatagit Cephal. conſil.
413. nume. 18. & ſequent. per to. & aliqua conſi. 600. nu.
31. & ſequent. Pariſ. conſi. 51. nume. decimoſeptimo, &
ſequent. lib. ſecundo, & hæc ſufficiant pro interpretatio-
ne verborum præmiſſorum, lineam maſculinam & ag-
nationem ſignificantium.

57 Parentes † groſſo modo quandoque ad fideicommiſ-
ſa vocati. poſſunt ſimiliter intelligi pro agnatis Bald. ex
text. ibi in cap. primo. nume. 3. quemad. feu. ad filiam per
ti. idem pro agnatis & cognatis poſſunt accipi, attento
vulgari & communi vſu loquendi. Capra. conſi. 104. nu-
me. nono. Corn. conſi. 57. colum. 3. verſic. ſolemus. lib.
ſecundo, Caſtr. conſi. 421. quod ita mater. colum. 1. lib. 1.
Aret. in c. per tuas. colum. 3. ſub num. 9. de probat. maxi-
mè, quando non extat pater & mater. Avmo conſil. 80.
num. 12. Socin. Iun. conſi. 94. ſub nume. ſecundo. lib. 1.
conſi. 116. nume. 4. lib. 3. exinde enim appellatione il-
59 lorum de parentela, veniunt omnes de parentela, † ſicut
appellatione familiæ, veniunt illi de familia. Socin. conſ.
37. colum. prima, lib. 3. & latè Alexan. in l. Gallus. §. qui-
dam recte. nume. 90. de libe. & poſthum.

60 Progenies † proprie vltra nepotes, impropriè, pro filijs
& nepotibus, etiam appellata ſciri debet, cum de eo in
teſtamentis mentio habetur: Laur. de Pala. tract. quòd
ſtanti. maſcu. nume. 149. Franch. in cap. ſi pater. colum.
55. verſic. quarto, qui veniant. de teſta. in 7. Corn. conſi.
317. colum. penult. verſic. inſuper ex alio. lib. 3. eſſe ver-
bum ſynonimum cum verbis, proles, ſtirpes, poſteritas,
ſoboles, tradit Curt. Iun. conſi. 5. nume. 40. dixi conſil.
61 110. nume. 13. lib. primo, † Poſterorum appellatione li-
beri continentur, eſt text. & Barto. in l. quòd his. §. pri-
mo, de lega. 3. & nati ex maſculis, non ex fœminis ibi.
61 Alber. † Proſapia idem, quod familia continet Franch.
in dict. capi. ſi pater. verſicu. quinto, quid ſi fiat. Pariſ.
conſi.

conſil.51.numer. ſecundo, & conſil. 93. numero 33. lib. 2.
63 Proles † dicitur eſſe de his omnibus, qui veniunt ap-
pellatione liberorum: Laud. de Palla. dict. tract. quòd
ſtanti. maſcul. num. 159. Eadem locutio per Franch. d. c.
ſi pater col. 55. ver. 14. qui dicantur de prole. & Ancha. in
c. fin. col. 2. de pen. in 6.

Verba hæc ſuprà recenſui, per quæ frequentius in te-
ſtamentis inueni agnatos comprehendi, cætera autem
his ſimilia ferè eadem ſcire, tradita reperiuntur poſt Bal.
per Franch. in d. c. ſi pater. char. fin. Lau. de Pala. d. tract.
quòd ſtant. maſcu. poſt num. 148. & Anch. d. c. fin. col. 2.
& ſequent. & Alber. Bru. tract. de ſtatu. fœmi. exclu. art.
12. quæſt. 19. & breui compendio. Caſtr. in l. ſi quis ſuo in
prin. num. 4. C. de inoffi. teſta. & Rom. in l. 1. in prin. ad
Sen. conſu. Syllani.

64 Supereſt interpretari modò † verbum illud, Conſer-
uanda, præmiſſum cum verbis, ratio, agnatio, ſuprà ex-
poſitis, & importat propriè fideicommiſſum: l. pater fi-
lium. in prin. de leg. 3. ponit Ioan. Mari. Riminal. conſil.
27. numer. 16. cum ſimil. ibi in apoſtil. ſeu addi. per Hipp.
Riminal. Namque ſcitu facile eſt, quòd agnatio tunc ve-
nit conſeruanda, quando inter agnatos ipſos relinquen-
do bona ſua, perpetuo permanere diſponit teſtator: & e-
nim nihil commodius eſt pro agnatione conſeruanda,
quàm in ea antecesſorum bona perpetuari iure fidei-
65 comiſſorum, † cum bona, quæ quis habet, eius vitam ap-
pellet text. in l. aduocati. in fi. C. de aduoca. diuer. iudici.
& in auct. de Trebel. circa med. ibi, corrumpant alienas
vitas, &c. & gloſ. in verſicul. quoniam in paucis. in auct.
de referend. ſentit & textus in cap. ſi quis obiecerit, in
quæſt. 3. & in cap. verum. de iureiuran. cum alijs ſimil. re
collecta. à Tiraqu. in his præ cæteris curam adhibente. in
l. ſi vnquam. ver. bona. col. 1. & ſequen. C. de reuo. dona.
eſt autem nimis euidens, manu indies palpabilis, & ma-
nifeſtiſsima omnium ſententia, quòd familiarum hone-
ſtas diutiùs conſeruatur: Guilie l. de Benedict. in c. Ray-
nutius. part. 1. in ver. duas habens filias. num. 131. & ſequ.
vbi plura dicta, de bonis maſculis ad honeſtatem digni-
tatemque conſeruandam agnationum, & non fœminis
tranſeuntibus, & aſportantibus bona ad alienas fami-
lias, adducuntur & eadem, ac alia ſimilia per Alb. Bru.
tract. de ſtatu. fœmi. exclu. arti. 3. colum. 2. & Pariſ. conſi.
1. num. 28. lib. 3. Cur. Seni. conſ. 52. nu. 14. quæ nota ſunt,
ideo aliter non refero, & ſuperius memini hac ead. ſolut.
ver. tacita vero ratio.

Ita ergo tunc arbitramur, Teſtatorem voluiſſe ſuam
agnationem conſeruare, vel vbi expreſsè in teſtamento
dixit pro conſeruatione ſuæ agnationis: Pariſ. dict. conſ.
primo, num. 30. 31. & ſequent. & conſi. 65. num. 44. lib. 3.
vbi per hoc omni tempore caſu in omni perſona de ag-
natione, actiuè & paſsiuè dicitur inductum fideicom-
miſſum, vt ibi per eum, & Caſtr. conſi. 238. Videtur di-
cendum in fin. lib. 2. Soci. conſil. 43. num. 3. 5. lib. 3. & hoc
ex ratione expreſſa per teſtatorem prouenit, Curt. Seni.
conſi. 76. ſub num. 74. ver. & ſic vbi ratio. Aymo conſil.
113. num. 3. 5. vel & idem dicendum eſt, quando teſtator
in conditione, vt ſi deceſſerit ſine filijs maſculis, aut in
diſpoſitione inſtituendo, aut ſubſtituendo, aut aliter vo-
cando nominauit, & expreſsit maſculos, ex qualitate
enim iſta maſculinitatis expreſſa per teſtatorem, eius
voluntatem fuiſſe, & eſſe interpretamur, ſic maſculos
nominaſſe, & expreſsiſſe, vt bona ſua veniant via fidei-
commiſsi, & permaneant in agnatione ſua, & nomina-
torum pro ea vtique conſeruanda, vt eſt omni. Doctor. &
commun. not. & canonizata opinio in mille locis, vt an-
tè recenſui, relata & hoc in loco etiam ſuo reperto, quiſ-
quis ſit teſtator, ſiue maſculus ſiue fœmina, ſiue parens,
ſiue tranſuerſalis, & pro magna Doct. caterua ad hoc ſuf-
ficit aliquos, & recentiores referre: Socin. conſil. 12. ſub
num. ſecundo, & 13. conſ. 63. ſub num. vigeſimo ſecundo,
ver. quinimo ſi totus lib. 3. & conſi. 73. num. 2. lib. 4. Iaſ.
conſi. 233. colum. prima, ver. ſed iſtis, lib. ſecundo, & con.
108. colum. 3. lib. 4. Curt. Seni. conſi. 76. numer. 18. & 75.
Dec. conſil. decimo quinto, colum. 3. verſi. ſecundò prin-
cipaliter conſi. 227. ſub num. 6. conſilio 371. ſub num. 6.
verſi. ſextò & vltimò. vbi de fratre teſtatore, Pariſ. conſi.
vndecimo, num. decimo ſeptimo, & ſeq. conſi. 18. num.
29. & ſequent. conſil. 50. numer. 20. & ſequent. conſil. 53.
num. 25. & ſequent. conſi. 66. numer. 37. lib. 3. & conſi. 31.
num. 18. conſil. 37. num. 31. conſi. 42. numer. 10. conſi. 48.
num. 10. conſi. 57. num. 8. 9. 10. conſi. 63. num. 14. conſi. 76.
num. 2. & conſi. 90. num. 15. lib. 2. & Ruin. conſi. 95. num.
8. conſil. 111. num. 15. conſ. 141. num. 9. lib. 2. vbi in mulie-
re teſtatrice. & Aymo conſi. 113. num. 2. conſi. 130. num. 9.
& Socin. Iun. conſilio 116. num. 1. lib. 3. conſi. 66. colum.
2. lib. 4. vbi in fœmina teſtatrice. Cephal. conſi. 306. num.
71. conſi. 330. num. 62. Alci. conſi. 213. num. 10. lib. 9. Bero.
conſi. 102. num. 19. conſi. 112. num. 19. & conſil. 114. num.
8. & conſi. 96 num. 6 lib. 2. Tob. Peruſi. conſilio 32. num.
9. Neuiz. conſi. 33. numer. 11. Hippol. Riminal. conſi. 23.
numero 83. & ſequent & in muliere teſtatrice Grat.
conſi. 67. lib. 2. & Rolan. à Val. conſi. 82. ſub num. 41. lib.
tertio.

Nunc recordari non prætermittam, licet iterum for-
66 ſan erit dicendum alibi, quod † & ſi fœmina ex agnatis
deſcendentes agnatæ ſint, & de familia, agnationeque di-
cantur: l. voluntas. C. de fideicommiſſ. cum concordan.
per Socin. conſil. 127. colum. 7. & ſequent. lib. 2. & Pariſ.
conſil. vigeſimo tertio, num. 45. lib. primo. conſil. 51. nu.
13. & conſi. 88. num. 14. 20. lib. 2. & eueniant appellatio-
ne deſcendentium: Curt. Sen. conſil. 65. colum. fina. So-
cin. conſil. 51. numer. 5. 6. & colum. ſequent. lib. 3. vbi re-
fert, per doctiſsimos viros fuiſſe conſultum, Filiam dici
de deſcendentibus per lineam maſculinam, & putat in
fideicommiſsis hæc dicta veriſsima, quicquid dicatur
aliàs in priuilegijs, & immunitatibus & ſimilibus mate-
terijs, & Bero. conſi. 87. nu. 7. lib. ſecundo, Cephal. conſi.
386. nume. 2. & Celſ. Hug. conſil. 120. num. vigeſimo ter-
67 tio. Idem † & fœminæ veniant appellatione coniun-
ctorum, proximorum, propinquorum, attinentium, ſu-
orum hæredum, ſtirpis, generationis, progeniei, & fa-
miliæ. ſingula hæc probant, de coniunctis, proximis, po-
ſteris: Dec. conſi. 223. numer. 1. 2. 3. conſil. 570. num. 9. &
ſequent. & Ruin. conſil. 117. numer. 14. lib. 2. Socin. Iun.
conſi. 13. num. 17. & ſequent. lib. tertio. De attinentibus,
Pariſ. conſil. 24. numer. 17. & ſequent. lib. 2. De ſuis Deci.
conſil. 253. numer. 4. De hæredibus: Pariſ. conſil. 83. num.
12. lib. 2. De hæredibus & ſucceſſoribus, maximè ad ex-
cluſionem extraneorum hæredum: Bero. conſil. 110. nu.
quinquageſimo & ſequen. lib. 2. etiam ſi eſſet nupta: Ale-
xand. conſilio. 56. colum. 2. numer. quarto, libro pri-
mo, De proximioribus, quòd veniat & fœmina: Ale-
xand. conſi. 106. num. 4. De propinquis: Dec. conſil. 527.
num. 5. Pariſ. conſi. 20. num. 18. lib. 2. Aymo conſil. 250.
colum. 1. de ſtirpe, generatione, progenie: Pariſ. conſ. 35.
num. 6. 7. 8. & conſil. 47. num. 57. & per text. lib. 3. De fa-
milia: Cephal. conſil. 386. num. 10. 11. cum tamen fœmi-
næ aptæ non ſint. conſeruare agnationem in eis finien-
dam, transferendoque bona in alienas familias: l. familiæ.
§. 1. de verb. ſignifi. in locis ſuprà alleg. ſæpe Doct. dicunt:
& Pariſ. conſi. 72. numer. 25. 26. lib. 4. Ideo fœminæ tunc
non compræhenduntur ſub dictis, vel ſimilibus nomi-
nibus collectiuis. quando teſtator expreſſam rationem,
vel tacitam, & conſideratam agnationis conſeruandæ ha
buit, & à fideicommiſſo ſic inducto excluduntur: Bald.
Corn. Deci. & Curt. Iun. allegando comprobat Aymo
conſ. 180. num. 1. & conſil. 306. num. 5. Socin. Iun. conſil.
90. ſub. numer. 20. lib. primo. dixi & ego conſilio 161. nu-
mero 14. & ſequent. & per Iaſo. conſil. 52. colum. 4. & ſe-
quent. lib. 3. conſi. 108. colum. 3. & ſequent. libro 4. Crot.

conſil.48.num.39.Ruin.conſ.24.num.7.8.lib. ſecundo, & Pariſ.conſ. 57.colum.2.& conſ.63.num.24.& ſequen. lib.2.& Bero.conſi.83.num.2.lib.2.& alibi per Doct.ſup. alleg. Item, ſub his collectiuis non comprehenduntur fœminæ, quando adiectio hæc fuerit appoſita, ſcilicet maſculina, vt generatio maſculina: Corn.conſil.190.colum.2.ſub verſ.& ſic generatio.lib.3.Pariſ.conſil.22.nu. 26.lib.3.Anch.conſil.359.Nos Pe.Bero.conſi.116.ſub.nu.
68 9.lib.2. † An autem fœmina nupta dicatur de domo & parentela patris vide remiſsiuè per Roch. de Cur. tract. de iur. patr.in verſ.competens alicui.ſub num. 2.ad fin.
69 † De cippo domus non venit fœmina: Goz.conſ.79. nu.
70 6. † neque ſub vocabulo, proximiores de agnatione, Alexand.conſil.63.

71 Hæc autem concluſio † de ratione agnationis conſeruandæ, inducente fideicommiſſum pro maſculis, declarationes aliquas recipit.

Primò declaratur, dictam concluſionem non habere locum, ſi in teſtamento conditionaliter, vel diſpoſitiuè de maſculis mentionem faciente, etiam fœminæ aliquo modo fuerint vocatæ, quæ ideo faciunt ceſſare cauſam agnationis conſeruandæ: Deci.conſil. 370.ſub numer.3. verſ.ſed deuenio.Pariſ.conſi.78.num.27.lib.2. Alexand. conſi.22.num.2.12.& eo dupl.conſi.128.& Aymo.conſil. 250.num.1.ſequent. & conſi.306.ſuprà num.quintum, & infrà.

Secundò declaratur, quòd vbi poteſt apparere, teſtatorem vocando maſculos aliquo modo reſtrinxiſſe voluntatem & diſpoſitionem ſuam ad certas perſonas, per nomina propria, Ioannem, vel Franciſcum, vel appellatiua naturalia, vt filium, nepotem, fratrem, patruum, patrem, auum, vel hæredem, vel per dictiones relatiuas, vt dictos, prædictos, vt ſuprà modo, quo ſuprà, vltra quidem perſonas expreſſas & nominatas, & vltra modum conſtitutum non conſideratur, & non extenditur ius agnationis conſeruandæ per propagationem Alexand. conſi.180.ſub numer.14. verſ.confirmatur, quia lib.1.& conſi.59.colum.fin.lib.3.Dec.conſil.287.num.9.10.conſ. 409.num.7.verſi.ſed hoc in caſu noſtro.conſil.315.num. 4.conſi.511.colum.fin.conſil.569.ſub numer.2.verſ. non obſtat, ſi dicatur.Pariſ.conſi.31. num.19.lib. 2. conſil.72. num.36.lib.tertio.Alci.conſil.87. numer.10.lib.9.Ruin. conſi.143.colum.penult.num.10.lib.2.Socin.Iun.conſi. 111.num.fina.& conſil. 115. numero 18.lib. primo, Alben. conſil. 13. num. 5. præter hoc addo.Bald.conſil. 135. Præmiſsis verbis.ad fi. verſ.ſed ſi non habet filios.lib. 5. plures autem reſtrictionum formulas vide conſideratas per Aymo conſil.98.numer. 6. cum ſequent. & pleniùs per me ſuprà lib.præceden.interpret.vlti.dubit.vlt. & ſolu. vlt.& in ſpecie in meo conſil.42.num. 27. lib.1.Idem dicendum eſt.eandem procedere declarationem, quòd vltra non attendatur conſideratio agnationis, quando teſtator vocauit deſcendentes maſculos per lineam rectam, quòd non veniant aſcendentes, neque tranſuerſales agnati: Corn.Dec.Alexand.in locis per me alleg.conſil.32.num.2.3. 4. lib.primo, & Socin.Iun.conſi.108.nu. 32.lib.2.& Alexan.conſil.118.num. 2.3. & Cephal.conſil. 510.licet in diſpoſitione ſtatutaria loquâtur promiſcuè, tamen Doct.in locis prædictis, & alibi arguunt.idem & in diſpoſitione teſtamentaria, per l. 1. & ibi Bar.num.4. C.de his, quib.vt indi.Deci.conſil.127.nu.8.Aym.conſil. 254.num.4.

Tertiò declaratur, Non procedere prædictam concluſionem de conſeruanda agnatione, quando diſpoſitio & vocatio ad fideicommiſſum reperitur facta certo caſu euenientis conditionis appoſitæ, ſi deceſſerit ſine filijs maſculis & defecerit hæc conditio, quòd grauatus deceſsit cum filijs maſculis, vtique ceſſat fideicommiſſum: l.pater Seuerinam.§. ita fideicommiſſo. de conditio. & demonſtratio.l.filiusfamiliâs.§. cum quis erit. de legat. 1.& l.ex facto.§.ſi quis rogatus.l.hæredes mei.§.cum ita. l.hæredibus.§.fin. ff. ad Trebel.l.iubemus.§.ſin autem. C.eodem & leg. generaliter. in princip. de inſtit. & ſubſtit.eo ampliùs non attento, quòd filij, per quos defecit conditio, decedant ſine filijs: l.cum vxori.C. quando di. leg.ced.cum concordan. per Oldr. conſil. vigeſimo primo. Thema tale eſt, & Deci.conſil.63.num.2.3.& conſil. 287.num.1.2.& alibi per eum & alios per me alleg.conſil.167.num.30.31.& ſequent. lib. primo, etiam non attento, quòd ex parte eorum, qui ſunt ſubſtituti & vocati, teſtator ſuam extenderit locutionem ad propinquiores de ſua parentela, ſemper ſequendo de gradu in gradum, de liberis in liberos, in infinitum, quia tamen eo, cui facta eſt talis ſubſtitutio, decedente cum filijs, fideicommiſſum ceſſat, vt ex facto reſpondit Alexand. conſilio.139. Circa primum.lib.6. & latè Iaſ. conſil.228. colum.2.& ſequent.lib.2.Ruin.conſil.153.colum.4.numer.5.lib.2.& late Cephal.conſil.17.& aliorum.concor. ſcilicet Curt.Sen.Socin. Deci. Roland.à Vall.& Burſat. memini loca citando d.meo conſil.167.ſub num.37.vertertiò dicta concluſio. Tunc ita enim fauor agnationis ex mentione maſculorum cedit voluntati teſtatorum, apparenti ex dicta conditione defecta, per text. in dicta l. pater Seuerinam. §. ita fideicommiſſo. & vltra conditionem & caſum ab ipſo teſtatore expreſſum, non habet locum, declarat Socin. conſil. 116.colum.5. verſi. ſecundum verò tollitur.lib. 3. Pariſ.conſil. 14. num.20.conſil. 35.num.16.& 17.conſil.63.num.decimoquinto, lib. tertio, & conſil. 44. numer. 17.lib.2.Menoch.conſil.85.numero 102.109.Soci. Iun. conſ.118.nu. 17.18.lib.1.& conſi. 57. colum. fin. verſ. nec quiſquam. lib. 4. Sed aduertendum eſt, declarationem hanc poſſe turbidam reddi ex coniecturis, per quas dignoſci perſuadetur filios in conditione poſitos, cæteri in diſpoſitione vocatos, & de quibus accuratè agere profitetur Gabri. Roman. de Commun.Opin. lib. quarto, titul.de fideicommiſſ.concluſ. quarta, & alibi ſuo loco dicetur. Et hæc de fideicommiſſo, ex ratione agnationis conſeruandæ inducto, dixiſſe ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum probatur ex coniecturis in teſtamenti ipſis, de quibus coniecturis ibidem vide.*

2 *Mens teſtatoris eſt attendenda, collecta ex verborum conuenientia, & vide 28. illationes de tacita mẽte teſtatoris.*

3 *Fideicommiſſum inducitur his vocabulis ſynonymis, ex coniecturis, indicijs, argumentis, præſumptionibus, & veriſimilibus.*

4 *Fideicommiſſum quando inducitur ex coniecturis (quicquid dicant aliqui non ex eis induci) debent eſſe concludentes ipſum fideicommiſſi actum, & per quot teſtes probandum ſit, & de mente attendenda potius in teſtamento quam verbis, vbi vide 17. rationes pro ea mente, quæ eſt difficilis tamen probationis, & quare, ideo coniecturis fit eius probatio, & quare.*

5 *Probatio fit per coniecturas de his, quæ conſiſtunt in animo alicuius.*

6 *Fideicommiſſum poteſt nutibus induci & relinqui, ſcilicet nutu & ſignis ab eo, qui loqui non poteſt, ex aliquo accidenti impeditus, cum in fideicommiſſo quælibet indicia ſufficiant, & ſit ille ſani intellectus.*

7 *Fideicommiſſa vt inducantur quæcunq; verba ſufficiunt à teſtatore prolata, modo cõſtet de eius voluntate, pro qua ſeruanda vna dictio ponitur. & exponitur pro alia, & de voluntate teſtatoris coniectura ſequenda: ibid.*

8 *Fideicommiſſum tacitum inducitur per coniecturas ex tacita voluntate teſtatoris, & quomodo inducatur, vide ibidem exempla, & quibus verbis, vbi latiſſimè explicatur, per totam ferè ſolutionem.*

9 Exem-

9 *Exempla, quibus dignoſci poſſunt, fideicommiſſa eſſe induᷓcta, & quibus verbis, ibiq; latiſſime fit declaratio, per totam fere ſolutionem.*

10 *Fideicommiſſum inducitur per verba enuntiatiua de futuro, directa ad grauatum, aut per verba de præſenti, aut per verba multum prægnantia, per quæ appareat, teſtatorem voluiſſe bona ad poſteros peruenire, & quibus alijs verbis inducatur, ibidem latiſſimè declaratur.*

11 *Relictum reputatur illud in teſtamento expreſſum, & ſcriptum, quod venit in conſequentiam ad expreſſum, quando antecedens ſit neceſſarium ad poſitionem conſequentis, vel aliter, vt ibi determinatur circa hunc terminum pulchrè.*

12 *Extenſio non fit de perſona ad perſonam ex tacita mente teſtatoris, maximè ad inducendum fideicommiſſum, etiam ex identitate rationis.*

13 *Fideicommiſſum an inductum dicatur, quando apparet, teſtatorem prohibuiſſe in vniuerſali fideicommiſſo, ſcilicet, detractionem Trebellianicæ, & quare.*

14 *Fideicommiſſum tacitum de dando incapaci, quando vti factum in fraudem legis à fiſco ſit auferendum: quod, quomodo conſtare poſſit, vide ibidem.*

Et quando ſit factum de dando, cui elegerit grauatus, & non eligente recurritur ad iudicem, & facta electione de inhoneſto, poteſt iterum fieri de honeſto per iudicem, & de coniecturis probandis per teſtes ſingulares in fideicommiſſo tacito per inſtitutum reſtituendo alijs, & de materia ſimili, vide ibi latè, cum ſeqq. num.

15 *Rogatus reſtituere hæreditatem, cui velit, poteſt cogi ſuo iuramento reſpondere, cui reſtituere fuerit rogatus à teſtatore.*

16 *Iuramentum de tenendo occultum, non valet.*

17 *Grauatus eligere, cui de agnatione teſtatoris velit reſtituere, non eligendo, recurritur ad arbitrium boni viri, id eſt, iudicem, qui eligat, & electo indigno, alius poteſt eligi dignus per iudicem.*

18 *Electio damnata de ſpurio, poteſt iterum fieri per iudicem de honeſto.*

19 *Teſtes ſingulares probare poſſunt coniecturas in fideicommiſſo tacito alijs reſtituendo per inſtitutum, & quòd in hu poſſint probare voluntatem teſtatoris.*

20 *Confeſſio patris ſufficit.*

Fallit vbi talis confeſſio vel error iuris dubij vel facti detegitur erronea, & errore facta.

21 *Confeſſio teſtatoris, de debito aliter non apparente, importat id deberi, & peti poteſt per fideicommiſſarium.*

SOLVTIO. XII.

1 NONO principaliter † fideicommiſſum inducitur, probatur, apparereq; poteſt ex coniecturis, & hoc ferè in omni iuris reſponſo, edito per noſtras in materia fideicommiſſaria adductum reperitur: quorum numerum, vti ſyluam dēſam, prætermittit Grat. conſi. 5. num. 14. lib. 2. vbi de his plures coniecturas adducit, principalis tex. eſt in l. cum pro-
2 ponebatur. de leg. 2. & alij text. † de mente attendenda teſtatoris, collecta ex verborum congruitate, & conuenientiæ. in l. vnum. §. penul. & fin. in l. cum pater. §. cum imperfecta. in l. Titia cum teſtamento. §. fin. eo. & in l. fideicommiſſa. §. hæc verba. gloſſ. in l. pater filium. §. pen. de leg. 3. meminerunt, & hanc afferunt concluſionem, Alex. conſi. 100. col. 1. num. 7. lib. 4. Iaſ. conſi. 146. col. pen. verſi. tertiò & adhuc. lib. 2. conſ. 52. colum. 4. verſ. tertiò principaliter. lib. 3. Curt. Iun. conſ. 54. col. 2. num. 6. Goz. conſi. 102. num. 2. Aret. conſi. 37. col. pen. ver. præterea, ſi iſta ibi, dicemus potius. Pariſ. conſi. 31. num. 32. conſi. 37. num. 39. conſi. 90. num. 2. & per totum. & conſi. 75. num. 48. & ſequen. lib. 2. conſi. 6. num. 7. lib. 3. Socin. Iun. conſ. 158. num. 60. conſil. 181. num. 10. 21. lib. 2. conſi. 1. num. 10. 11. lib. 3. & alibi. Grat. conſil. 8. num. 9. lib. 2. Crot. conſil. 144. num. 10. conſi. 264. nu. 12. & ſequent. Cephal. conſi. 478. num. 11. & ſequen. Ant. Gomez in ſuo Comment. Iur. tom. 1. cap. 5. de ſubſt. fideicommiſſ. ſub num. 23. 24. verſ. ſextus caſus. cum ſequent. vbi 28. illationes facit de tacita & præſumpta mente teſtatoris, ad inducendum fideicommiſſum, & eius modum, & effectum, & alibi per Doct. etiam relatos per Tiber. Decia. conſi. 103. num. 43. lib. 2. & Paſeth. Ferrarien. conſi. 92. num. 2.

3 His † autem veluti ſynonimis & promiſcuis vocabulis Doct. vtuntur ad fideicommiſſum inducendum, coniecturis, indicijs, argumentis, præſumptionibus, & veriſimilibus, de quibus & eorum probatione, effectu, & importantia, nō inutiliter diſcutiendo ſcripſi ſuprà lib. 1. interpr. 2. dubit. 1. per omnes 5. ſolut. ad quas reuidendas, cum libuerit, reuertendum eſt.

Rem iſtam non ita amarè, & ſtrictè accipiendam cenſeo, vt aliqui volunt, fideicommiſſum non induci per tacitam voluntatem teſtatoris, ſed expreſsis verbis, & non coniecturis, niſi à lege approbatis: vt per Menoch. conſi. 85. num. 87. 88. Rolan. à Val. conſi. 97. num. 15. lib.
4 3. † Concedo autem, coniecturas & præſumptiones, fideicommiſſum inducentes, debere taliter eſſe probabiles & concludentes, vt probabiliter, & neceſſariò inferant ipſum actum fideicommiſsi, dixi antè, & repeto, vt per Iaſ. in l. poteſt. col. 2. num. 9. de vulg. conſ. 143. colum. 4. in prin. ſuprà num. 4. lib. 2. Alci. conſi. 71. num. 2. lib. 9. Cephal. conſi. 46. num. 19. conſ. 419. num. 62. Alben. conſ. 31. num. 10. 22. Deci. conſi. 377. num. 7. cum ali. concord. & pulchrè ad propoſitum reſpondendo huic obiectioni Zanch. in §. cum ita. num. 140. & ſequent. l. hæredes mei. ff. ad Trebel. Dico quoq; has coniecturas vel debere colligi ex ſcriptis & expreſsis in teſtamento, & non ex fantaſia imaginari: Ripa in d. l. hæredes mei. §. cum ita. num. 34. Pariſ. conſi. 44. num. 25. lib. 2. excerptum eſt ex Bald. in l. 1. ſub num. 10. C. de his, qui ante ap. tab. Caſtr. conſil. 264. ſub num. 2. lib. 2. credo validius ex text. in l. vnum. §. pen. ibi: & cætera, quæ leguntur, cum his, quæ ſcribi debuerunt, congruant, & in l. cum pater. §. cum imperfecta. ibi, Si dicto ſcriptum congruat, de legat. 2. vel debere probari coniecturas ipſas per legitimum numerum teſtium 7. conuenientem teſtamento, aut teſtium 5. numerum, conuenientem codicillis, cum probandum ſit de voluntate diſpoſitiua, & non de aliqua declaratione: Gloſſ. Bart. Bald. & Caſtr. in d. l. cum proponebatur. de lega. 2. Ant. Gomez. d. loco ſui commen. iur. c. 5. ſub nu. 24. verſ. etenim cauſa. tom. 1. ſyl. nupti. lib. 6. ſub nu. 15. & dixi ſuprà lib. 1. d. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 1.

Nam id ſatis dicatur à lege probari, cum paſsim Lex dicat, In fideicommiſsis potiùs teſtatoris voluntatem & mentem præcipuè inſpiciendam eſſe, & attendendá, quàm verba: vt l. pen. de leg. 1. l. fideicommiſſa. §. item ſi quis de legat. 3. l. cum virum. C. de fideicommiſſ. etiam, quòd verba ceſſare, & aliud ſonare videantur, tamen ille ſenſus verborum, qui poteſt colligi conuenire voluntati teſtatoris, accipi debet pro fideicommiſſo præſtando: l. Titia cum teſtamento. §. fin. l. vnum. §. fin. de legat. 2. d. l. fideicommiſſa. §. hæc verba. & l. ſi cui legatum. §. fin. de condit. & demonſtr. cum ſimil. ſuprà alleg. pulchrè declarat Curt. Iun. conſi. 121. num. 10. & ſequent. Iaſ. conſil. 140. col. pen. ver. tertiò pro eadem parte. lib. 2. Pariſ. conſ. 75. num. 50. lib. 2. & Zanch. d. §. cum ita. ſub nu. 145. verſ. quare meliùs. & nu. 140. 141.

Vnde euidens, & manifeſta ratio eſt, poſſe fideicommiſſa coniecturis, & indicijs induci, & probari: quia mens teſtatoris præcipua eſt, & magis attendenda, ac voluntas in fideicommiſsis, quæ mens & voluntas non poteſt ita videri, & cognoſci ab alijs c. Deus qui. 24. quæſt. 3. latiùs dixi ſuprà lib. præced. interpr. 4. in prin. & ſic eſt

difficilis probationis: merito indicijs & coniecturis eius
probatio facienda ac admittenda eſt, Pariſ. conſi. 79. nu.
8. lib. 4. ponit Menoch. tract. de arbitr. iudi. lib. 2. centur.
2. caſ. 116. num. 19. addo, quæ ſcribit Luc. de Pen. in l. fin.
col. pen. verſ. ſed quomodo iſta probari. C. de præd. Cu-
rial. lib. 10. & Franc. Peruſ. in c. ſi quidem ſecus. in 3. not.
5 de procur. in 6. dicens, quòd † ea quæ conſiſtunt in ani-
mo alicuius, probantur per coniecturam.
6 Et quia † fideicommiſſum ab eo, qui potuit iam lo-
qui, ſed accidenti impeditus, & ſani eſt intellectus, nutu,
& ſignis, & ſic indicijs poteſt induci & relinqui: l. nu-
tu, de leg. 3. & ibi Bart. & l. & in epiſtola. ibi Bald. C. de fi-
deicommiſſ. Alexand. & alij in l. diſcretis. qui teſta. fac.
poſ. in l. iubemus. de teſta. conſil. 40. plenè & accuratè
Io. Bapt. de Sanct. Seueri. Felin. & Fab. de Monte Subſcri-
ben. inter conſil. Crot. conſil. 417. lib. 1. ſimpliciter infe-
rendo allegant Gualden. de arte teſtan. tit. 4. cau. 2. in fin.
Eman. Coſta in §. quid ſi tantum. in 1. par. nu. 30. l. Gal-
lus. de liber. & poſthum. Zanch. in §. cum ita. num. 787.
in fin. hæredes mei. ad Trebel. & Ripa in l. 1. num. 37. de
leg. 1. per quam l. nutu. Cum. in d. l. cum proponebatur.
ſub num. 7. de leg. 2. dicit, in fideicommiſſo quælibet in-
dicia ſufficere.
7 Et quia demum ad conſtituenda † fideicommiſſa non
ſunt certa formalia verba, ſed per quæcunque à teſtato-
re prolata verba ſatis eſſe, dummodo ex his ſua volun-
tas colligatur, & ſic per coniecturales conſequentias ad
ipſa fideicommiſſa inducenda: vt per text. in l. etiam hoc
modo. in l. & eo modo. de leg. 1. in l. in legatis. C. de legat.
in l. 2. com. de leg. Rimi. ſen. conſi. 27. num. 15. cum ſimil.
ſuprà alleg. quinimo pro ſaluanda voluntate defuncti,
de qua etiam conſtat per coniecturas, vna dictio poni-
tur, & exponitur pro alia, per gloſſ. in verſ. eas verò. in l.
eas cauſas. de condit. & demonſtr. tradit Caſt. conſi. 264.
Videtur dicendum. ſub num. 1. verſ. ſed in contrarium.
lib. 2. & Pariſ. conſil. 9. num. 40. lib. ſecundo, quoniam
verba ſecundum voluntatem teſtatoris exaudianda
ſunt: l. ſi peculium. §. ſi ſeruus. de pec. & voluntas teſta-
toris etiam coniecturata ſequenda eſt intentione prin-
cipis: Saly. in authent. hoc locum. in fin. C. ſi ſecundo
nupſ. mul.
8 Tacitum ergo † fideicommiſſum appellatur hoc per
coniecturas ex tacita voluntate teſtatoris inductum:
Guid. Pap. in quæſt. 469. Caſtr. conſi. 396. Præmittenda.
ſub num. primo, verſ. tertiò præmittendum eſt. lib. pri-
mo, inducitur enim ex conſequentia quadam & illatio-
ne, fienda ex verbis à teſtatore expreſsè prolatis, tenden-
tibus ad concluſionem ſententiæ pro fideicommiſſo ip-
9 ſo inducendo, † vt his, vel ſimilibus exemplis percipi,
& dignoſci poteſt, quæ per Leges, & Doct. tradita repe-
riuntur.
Primò pone, quod maritus, vt ſæpe euenit, relicta ſo-
la legitima filijs inſtituens vxorem hæredem dixit, Se
benè confidere vxorem ſuam omnia bona per eam ac-
cepta ſuis filijs conſeruaturam & reddituram fore, hæc
verba fideicommiſſo accipienda ſunt, quo vxor grauata
cenſetur reſtituere mariti hæreditatem filijs, per text.
in d. l. vnum. §. fin. de legat. 2. & ibi Bart. not. per verba
enunciatiua de futuro, directa ad grauatum induci fidei-
10 commiſſum, † aut quòd ſint verba enunciatiua de præ-
ſenti: Bart. Caſtr. & Imol. in d. l. cum proponebatur aut
quòd ſint verba multum prægnantia, per quæ apparet,
teſtatorem voluiſſe ſua bona peruenire ad poſteros ſuos
& deſcendentes: ex his fideicommiſſum inducitur abſ-
que alio expreſſo grauamine: l. Phamphilo. in prin. de
leg. 3. Socin. conſi. 251. colum. 7. verſi. confirmatur iſta
concluſio. lib. ſecundo, Crot. conſi. 48. numer. 21. conſi.
144. numer. 10. vbi ex verbis his, quòd propoſiti & in-
tentionis teſtatoris fuit, & eſt, quòd eius bona & præſer-
tim domus, perpetuò ſuis deſcendentibus maſcul. vſque
in infinitum conſeruentur fideicommiſſum, quoad o-
mnia bona induci, latè defendendo reſpondit & Pariſ.
conſi. 79. num. 7. conſi. 93. num. 15. lib. 2. conſi. 53. nu. 16.
conſ. 66. num. 17. lib. 3. Goz. conſ. 64. num. 14.
Secundò pone, quòd pater filium habet, & ex eo plu-
res nepotes, inter quos vnus eſt, quem auus ex cauſa ali-
qua plus diligit. facit teſtamentum, in quo filium hære-
dem inſtituit abſq; alia expreſsione fideicommiſſi, dan-
di nepotibus, niſi quòd ſimpliciter grauat filium, poſt
mortem debere plus relinquere illi nepoti magis dile-
cto, per hoc quidem fideicommiſſum apparet inductum
etiam pro cæteris nepotibus, detracto illo pluri expreſ-
ſe relicto alij nepoti nominato, & hoc ratione compara-
tiui, plus dimittentis vim & formam, poſitiui in ſubie-
cto, per text. in l. cum filius. §. pater. de leg. 2. & ibi Bart.
Bald. Alber. & alij not. facit Socin. Iun. conſi. 1. num. 21.
lib. 3. cuius quidem conſultationi propriè addo deciſ.
tex. d. §. pater. de quo ipſe non fuit recordatus.
Tertiò pone, Teſtator mandat, hæredem ſeu legata-
rium debere cuſtodire & ſeruare bona relicta pro ſuis fi-
lijs, id pro ipſis filijs eſſe tacitum fideicommiſſum per-
penditur: vt l. epiſtolam. §. fin. ad Trebel. l. filiam, de aur.
& arg. legat. ponit tum exemplis aliarum ſimil. legum,
Guid. Pap. in d. quæſt. 469. ex verbis Alcia. conſi. 73. Ver-
ba teſtamenti. col. 1. lib. 9.
Quartò pone, Teſtator duobus hæredibus inſtitutis,
Seio & Mæuio ſubſtituit, ſcilicet vulgariter Mæuio Sem-
pronium, demum in codicillis Sempronium in locum
partemq; Mæuij poſuit: ex hac enim duplici vocatione
Sempronij deprehenditur voluntas teſtatoris, vt omni-
modo portio, hæreditas iſta Mæuio priùs relicta perue-
niat ad Sempronium, ita pro eo valere fideicommiſſum
à Mæuio præſtandum, per caſum l. cum quis decedens.
§. Seiam. de leg. 3. vbi fideicommiſſarius eſt poſitus loco
grauati: idem per tex. in l. qui quadringenta. & ibi Bart.
Bald. Ang. Imol. Alexan. num. 4. ad Trebel. & clarè Bero.
conſ. 86. num. 15. lib. 2.
Quintò pone, Et ſi ante dictum ſit, libet tamen repe-
tere inter ſua, quòd teſtator vult, & diſponit hæredes in-
ter ſe habentes particularia bona, & iura propria, debere
communicare ad inuicem omnia, quòd exinde fidei-
commiſſum conſtitutum eſt, vt habentes bona propria,
vel iura, eorum æqualem portionem per fideicommiſ-
ſum præſtare debeant cohæredibus: per l. fin. §. Lucius.
de leg. 2. l. Lucius in prin. ad Trebel. Bart. in l. cum pater.
§. dulciſsimis. in fin. de leg. 2. Caſtr. conſi. 396. Præmitten-
da ſunt. lib. 1. Curt. Iun. conſi. 115. num. 45. cum concord.
antè alleg. & Deci. conſi. 637. ſub numer. 5. verſ. ſecundò
principaliter. & ſub num. 9.
Sextò pone, Teſtator, vt euenire aliquando viſum
eſt, iure legati aliquibus reliquit bona nullo vniuerſali
hærede inſtituto. ſine quo teſtamentum corruit, quam-
obrem vt res valeat, etiam ſine inſtitutionis ſolennita-
te, legata hæc per fideicommiſſum à venientibus ab in-
teſtato relicta reputantur: tradit Bald. in l. & in epiſtola.
num. 4. C. de fideicommiſſ. addo gloſſ. in l. fin. ff. de iure
codicil. Securiùs valent per clauſulam codicillarem, vel
omni modo meliore: Gualden. de arte teſtan. tit. 4. cau. 2.
quia etiam ſine dicta clauſula valet, vt codicillus: Bald.
conſ. 267. dicta mulier. in fin. lib. 4.
Septimò pone. Quòd teſtator maſculis inſtitutis, &
ſubſtitutis hæredibus, vt fit communiter, mandat fœ-
minas debere dotari, ex hoc tacita voluntas teſtatoris
habetur, fideicommiſſum inductum pro maſculis vo-
catis, idq; eis dandum fore: Gui. Pap. in quæſt. 299. Teſta-
tor. Dec. conſ. 477. num. 3. Curt. Iun. conſi. 87. colum. 2.
num. 2. Crot. conſi. 349. num. 18. 19. Aymo conſi. 130. nu.
4. Iaſ. conſil. 108. colum. 3. verſ. ſecundò principaliter.
lib. 4.
Octauò. Vbi teſtator ex aliquo committendo, omit-
tendo,

uando, vel non obſeruando, priuat hæredem vel legatarium, & is non obſeruat & contra venit mandatum teſtatoris, hæreditatis, vel legati, ſuccedit priuatio, ex qua ſanè fideicommiſſum inducitur, dandum ſubſtitutis, ſi adſint, aliàs venientibus ab inteſtato: Barto. in l. paterfamiliàs. ſub num. 6. & 7. ff. de hæred. inſtit. Rimin. Seni. conſi. 258. num. 6. Iaſ. conſil. 124. col. 3. ſub num. 2. lib. 4. Aret. conſi. 67. colum. 3. verſ. venio ad ſecundum ita eſt communis Doct. ſententia. Aymo conſi. 1. num. 6. & pro communi ponit Clar. in ſuo §. teſtamentum. in quæſt. 69. & hoc verum eſſe poſt aditam hæreditatem: Bald. in l. fin. ad fi. num. 25. C. de fideicommiſſ. & declarat Corn. conſi. 55. colum. 1. & ſequent. lib. 1. conſil. 158. colum. pen. lib. 4. Pariſ. conſil. 91. colum. penult. & fin. lib. 2. & conſi. 19. numer. 135. & ſequen. eod. conſi. 8. colum. fina. lib. 3. & quando vti ex inſtitutione effecta caduca, vel ex hæredatione ſub conditione poteſtatiua id euenire poſsit ex mente Ang. Felin. Iaſ. Pariſ. dixi in conſil. 106. numer. 26. lib. 1. & Caſt. conſil. 302. Viſis & diligenter conſideratis. col. 1. & ſeq. lib. 1.

Nonò pone. Quòd teſtator præcipit & mandat, quòd filiæ ſuorum hęredum inſtitutorum. & ſubſtitutorum, & deſcendentium maſculorum, non ſuccedant earum parentibus, ſed ſint contentæ de certa quantitate pro earum dotibus, vel quilibet alius ſuccedens ab inteſtato ſit, & remaneat contentus aliqua quantitate, vel re aliqua, vt ſuccedens ab inteſtato, poteſt fideicommiſſo grauari, per l. primam. §. ſciendum, & ibi gloſſ. de leg. 3. Ex his quidem verbis habetur inductum fideicommiſſum à tali ſic iuſſo ſe eſſe contentum re aliqua, & quicquid eſt vltra dandum maſculis, vel quibus teſtator prouidere voluerit: vt l. peto in prin. & ibi Bartol. & alij tradunt de legat. 2. & l. cum quis decedens. §. nuptura. & l. fideicommiſſa. §. ſi quis ita de legat. 3. ibi, per hæc verba expreſſa, quoniam & illud fideicommiſſum eſſe arbitramur. contentus eſto illa re. exponit gloſ. fin. in l. filijs. C. fam. erciſ. & Baldus conſil. 321. teſtator tria. verſ. illa enim verba. lib. ſecundo, de verbis, quòd debeat eſſe dote contenta, quòd vim fideicommiſsi ſapiant per dict. legem peto in prin. ita ex facto reſpondi conſil. 110. nume. 31. verſ. exinde autem. lib. primo, pro eadem parte reſpondit. Tob. Peruſ. conſil. 32. adde pro not. firmat & cordi tenendum mandat, Saly. in l. quoties. colum. 2. numer. 5. C. famil. erciſ.

Decimò & idem eſt. Si teſtator certa re alicui relicta vetat & prohibet eum ne poſsit plus habere, vel petere, pro his, vel maſculis, vel venientibus ab inteſtato, quorum contemplatione poſsint comprehendi hæc verba prolata, ideo fideicommiſſum important: Dec. conſil. 242. ſub num. 50. Ruin. conſi. 60. num. 5. lib. 2. & dixi d. conſi. 110. num. 22. & ſequent. & addo Curt. Sen. conſ. 75. col. pen. verſ. & poſito, quòd per illam inſtitutionem, & clarè exponit Socin. conſ. 21. col. fin. num. 19. verſ. quintò oſtenditur. lib. 3.

Vndecimò pone, & conſidera. Si teſtator ordinat, diſponit & mandat, de ſuis bonis fieri longæuam diſtributionem tranſlationem, vel conſeruationem perpetuam de pluribus gradibus, & perſonis ad plures perſonas, & gradus, cognoſcas tu exempla, prout factum dederit, cum id in pagano non poſsit fieri niſi iure, & via fideicommiſsi, hoc ſanè fideicommiſſum inductum apparet, vt antecedens neceſſarium, ſcilicet adeſſe fideicommiſſum, per l. illud. ff. de acquirend. hæred. & l. ad rem mobilem. l. ad legatum, de procur. arguunt Doctores in pleriſque locis, vt Dec. conſil. 259. colum. 2. ſub num. 2. conſi. 584. num. 8. & conſi, 637. num. 8. Pariſ. conſ. 41. nu. 23. & ſequent. conſi. 90. numer. 21. conſil. 91. num. 26. lib. ſecundo. conſi. 11. num. 21. lib. 3. Ruin. conſil. 111. num. 9. 10. lib. ſecundo, Curt. Iun. conſil. 112. colum. 1. numer. 2. Socin. Iun. conſil. 101. colum. 2. num. 6. lib. 1. Hippol. Riminal. conſi. 21. num. 34. facit tex. in l. cum filius. §. pater. de legat. 2. ibi. neceſsitas quidem reſtituendi, &c. text. gloſſ. & Doct. in l quamuis. C. de fideicommiſ. & in propoſito Bald. not. in l. 2. C. pro empto, quòd ſi probatur, quòd teſtator mandat rem ſeruari probatur, quòd vetuit alienari, quia eadem eſt natura verborum æquipol-
11 lentium: quod eſt menti tenendum, ſecundum eum † & in teſtamento ſcriptum, expreſſum, & relictum reputatur illud, quod venit in conſequentiam ad expreſſum per bona iura. & decit probat Dec. in l. humanitatis. col. antepenul. ſub. num. 7. verſ. ſecundò, quia. C. de impub. & ali. ſubſtit. videmus enim in legibus etiam expreſſa argumenta per conſequentiam: vt l. mortis. in prin. ibi: credo per conſequentiam. ff. de pœn. & l. fin. ibi: ita, vt ex conſequentia verborum. C. de hæred. inſti. vt bene declarat Steph. de Feder. de interp. iur. par. 1. ad num. 71. in 9. argumento ab antecedente: & num. 75. in 10. argum. à conſequenti. & Nicol. Euerar. in Centur. ſua locorum leg. loc. 94. & loc. 95.

Et hoc locum habet, quando antecedens eſt neceſſarium ad poſitionem conſequentis: Rui. conſil. 114 num. 5. lib. ſecundo, & quando ſumus in his, quæ dependent à mera voluntate diſponentis. Bar in dict. l. illud. Aymo conſil. 134. num. 45. & Nicol. Euar. d. Centu. d. loc. 95. ad fin. & quando ſub onere includeretur honor ex mente expreſſa, vel tacita teſtantis, aliàs ſimpliciter ex onere non includitur honor: ita fideicommiſſum non valet, per l. ab eo. C. de fideicommiſſ. Itaque hoc caſu non valet tale argumentum, per Bald. in d. l. fin. num. 16. in 16. opp. C. de hæred. inſtit. tenet Iaſ. conſil 143. colum. 5. ver. item illa regula. lib. ſecundo, & Zaſ. tract. de ſubſtit. cap. 5. ſub num 36. vbi ſubiungit, ob id iſtam Doct. qui vult conſequẽs, &c. tunc habere locum, quando par eſt ratio vtrobique, & quando antecedens eſt omnino neceſſarium, & habet locum in ordine formali de vno ad alterum, ſecus in ordine perſonali, vbi eſſet facienda ſub auditio extraneæ perſonæ, ſcilicet non expreſſæ per arg. l. ſi ita ſtipulatus. §. Gryſogonus. in fi. de verb. obli. & l. ex facto etiam. de hæred. inſtit. & not. in l. Gallus. in prin. de liber. & poſthum. tradit Bald. in d. l. fin. in 16. opp. C. de hæred. inſtit. hoc enim ei conforme eſt, quod dicit Aret. in d. Gallus. §. & quid ſi tantum. colum. 3. ver. ſe-
12 cundò adde, † quòd ex tacita, & præſumpta mente teſtatoris, non fit extenſio de perſona ad perſonam, ſequitur Dec. conſil. 218. num. 9. Gabr. Eugub. conſi. 111. num. 13. vbi de commun. & cum concord. ante alleg. lib. præced. interpr. 3. dubit. 1. ſub verſ. commiſit, verſ. ſextò. & interp. 4. dubit. 2. ſub verbo, Extenſam. verſi. extenſio quoque, neque ex identitate rationis ad inducendum fideicommiſſum fit argumentatio de perſona ad perſonam: Rimin. Sen. conſi. 224. num. 52.

13 Duodecimò videndum eſt, † quando ſit ambiguitas, vel dubitatio aliqua de fideicommiſſo inducto: vel de eo maximè vniuerſali, deſideratur minor declaratio, ſi quidem appareat, teſtatorem prohibuiſſe detractionem Trebellianicæ, quæ cum non detrahatur niſi per hæredem grauatum ad reſtituendum vniuerſale fideicommiſſum Lex Falci. §. nunquàm. ff. ad l. Falci. & l. 1. §. inde Narretius. ad Trebel. ideo ex tali prohibitione coniectura habetur clarior, vel declaratio de ipſo fideicommiſſo inducto, tradunt Bald. conſi. 111. caſus aſſeritur ſub verſ. & hoc maximè. ibi, maximè cum prohibuerit Trebellianicam. lib. 3. & Goz. conſil. 64. ad num. & Pariſ. conſi. 41. num. 22. 23. & 26. lib. 1. Soc. Iun. conſ. 131. col. fin. num. 75. lib. 1.

14 Decimotertiò pone † in fideicommiſſo tacito dando non capaci, vel alij, puta eligendo per grauatum de agnatione teſtatoris, ſeu alia, vt ei videbitur, vel alij, de quo non eſt incertitudo, quoad primum detegitur fideicommiſſum in fraudem legis, & auferendum per fiſcum,

qui ſolus & non alius hoc caſu poſſet agere: Bald. conſil.
470.col.fin. num. 4. lib. 1. & opponere Lud. Bologni. in
addi.ad conſ.13.Io.de Ana. in fin. vbi apparet cautio pri-
uata per promiſsionem vel chyrographum grauati de
dando incapaci, vel ſpurio: l. in tacitis. de leg. 1. & ibi Imo.
tenens idem ſi apparet per verbalem obligationem, vel
etiam per inſtrumentum publicum ſecrete factum, vt
etiam latè in deciſ. Delfin. per Franciſ. Marc. in quæ. 257.
idem. ſi de fraude talis fideicommiſsi taciti appareret per
alias coniecturas, de quibus agit Ludo. Bologn. conſ. 24.
15 & Io. de Ana. conſi. 13. † Et rogatus reſtituere hæredita-
tē, cui velit, poteſt cogi ſuo iuramento reſpondere, cui re
ſtituere fuerit rogatus à teſtatore: Bar. conſ. 194. Cechus
16 de Spoleto. num. 4. quinimò iuramentum de tenendo
occultum non valet: Card. Zaba. conſi. 35. refertur in d.
deciſ. Delfin. 257. in fin. vide quomodo declarat Iaſ. conſ.
110. colum. 1. & 2. lib. 1. Quoad aliud, probatur per electio
17 nem grauati, † qui ſi non elegerit, poteſt recurri ab arbi-
trium boni viri, id eſt, ad iudicem, qui eligat, vt tradit
18 Bero. conſi. 23. & in addit. lib. 2. vbi † damnata electione
de puero ſpurio per Ange. & Imo. in l. Lucius. §. in teſta-
mento. de legat. 1. poſſe iterum fieri electionem de puero
honeſto, etiam per iudicem firmatur, qui electus via fi-
deicommiſsi conſequetur bona, vt ibi per l. qui filium. in
prin. ff. ad Trebel. & idem in q. 86.

Quoad aliud etiam habetur certitudo per coniectu-
ras plures ſecundum contingentiam caſuum colligen-
das, vt per Grat. conſi. 5. num. 14. & ſequent. lib. 2. Aym.
conſil. 305. colum. 2. vbi coniecturas colligit ab effectu
factarum ſubſtitutionum reſultãte in fideicommiſſum,
etiam coniecturas plures recenſet Cephal. conſi. 383. nu.
19 4. cum ſequent. & per totum. † Et poſſunt probari per
teſtes ſingulares in fideicommiſſo tacito, per inſtitutum
reſtituendo alij, latè probat Caſtr. conſi. 395. in cauſa, quę
vertitur col. 2. & ſequent. lib. 2. refert Aym. conſi. 73. nu.
33. alios de teſtibus ſingularibus in his probantibus vo-
luntatem teſtatoris concordantes retuli conſi. 67. num.
12. lib. primo; & ex pluribus gradibus ſubſtitutionum
coniectura pro vltimo gradu colligitur: vt per Gui. Pap.
in quæſt. 531. & ex alijs conſideratis à Pariſ. conſi. 66. nu.
33. cum ſequent. lib. 3. conſi. 90. num. 15. & ſequent. lib. 2.
& ab Anton. Gomez ſuo comment. iur. tom. 1. cap. 5. de
ſubſti. fideicommiſſ. ſub num. 24. verſ. primò infero. vſq;
ad numer. 25. ex profeſſo colligente 28. caſus, quibus ex
tacita mente teſtatoris fideicommiſſa inferuntur, & per
obſeruantiam grauati interpretatur adfuiſſe fideicom-
miſſum, ad id pone maſculos admittendo, ita quòd etiã
hæres grauati non pòteſt contrauenire: Pariſ. conſi. 11.
num. 38. 39. 40. lib. 3. vel etiam per confeſsionem grauati
exponit gloſ. in verſ. probationibus. in l. non intelligi-
tur. §. tacitè. ff. de iure fiſ. Anguſ. Placenti. in mater. vlt.
volunt. conſil. 15. Pariſ. conſi. 75. numer. 52. & ſequent. &
præceden. lib. 2. conſi. 17. num. 21. 22. 23. lib. 3. Ruin. conſi.
147. colum. 4. num. 9. & conſi. 124. num. 4. 5. lib. 2. vbi per
confeſsionem grauati per præiudicantem ſibi & ſucceſſo
ri, & probatur fideicommiſſum, & declaratur ambigui-
tas fideicommiſſariæ ſubſtitutionis, quòd teſtator intel-
20 lexerit, de maſculis in conditione poſitis, † Confeſsio
enim partis ſufficit: Gozad. conſi. 3. num. 17. Affli. deciſ.
337. num. 7. facit l. 2. C. de fideicommiſſ. Hoc tamen lo-
cum non habet, vbi talis confeſsio vel errore iuris dubij
& intricati, de fideicommiſſo ipſo, vel errore facti, dete-
gitur erronea, & errore facta. Cur. Iun. conſi. 96. colum.
pen. num. 6. Socin. conſi. 112. colum. 2. nu. 3. lib. 1. & conſ.
180. num. 83. & ſequent. lib. 2. & per text. gloſſ. Doct. in l.
pen. ff. de confeſ. poſui ſupra lib. præceden. interp. 1. dubi.
21 2. ſolut. vlti. in fin. † Item confeſsio teſtatoris de debito
aliter non apparente importat, id deberi, & peti poſſe per
fideicommiſſum: l. Lucius. §. quiſquis. il. 2. de leg. 2. l. cum
quis decedens. §. codicillis. & ibi Bar. & Alber. de leg. 3.

SOLVTIONES QVATVOR
dantur infrà

PRIMO, dando commodum pecuniari-
um in vltima voluntate, vel non adi-
mendo ab inteſtato, quibus datur, vel
quibus obuenit fideicommiſsi onus im-
ponitur.

Secundò, poſiti in conditione ſimpli-
citer vocati, & conſequenter grauati non cenſentur.

Tertiò, per formulas ſubſtitutionum plenas pluri-
um graduum, actiuè & paſsiuè perſonarum, & factorũ
agnationem conſeruantium, & demonſtrantium poſi-
tos in conditione vocatos, & ſucceſsiuo fideicommiſſo
grauatos.

Quartò per grauamina non maiora commodo, quan-
do filius in bonis datis, quando mulier in dote, & quis
alius ſit grauatus, clericus in ſacris etiam ſub conditio-
ne, ſi deceſſerit ſine filijs grauari poteſt fideicommiſſo, &
hæc late reſoluuntur dub. 2. ſub ſol. 1. & nu. 4.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum qui præſtare teneantur, & qui eo grana-
ti cenſeantur.*

2 *Fideicommiſſum non valet, nec eſt præſtan. ab inteſtato ab
eis, qui commodo aliquo pecuniario honorati non ſint, econ-
tra valebit, ſi fuerint honorati, & de quo commodo &
lucro intelligendum ſit, & quomodo, vide exempla ibidẽ,
& declara omnia, vt ibi pulchrè.*

3 *Fideicommiſſum, quando valeat, ita vt cenſeantur grana-
ti venientes ab inteſtato, tuncq; cogi poſſint retenta quar-
ta treb. ad reſtituendum, cui defunctus reliquerit, & de
quibus venientibus ab inteſtato intelligendum ſit.*

4 *Fideicommiſſum an & quando valeat, ita vt granatus
quis prætendatur, inſpiciendum eſt bene ſi commodum
conſequatur iudicio teſtatoris vel granantis in perſonam
directo, vel in rem, & quomodo cenſeatur in perſonam
vel in rem, & dignoſcatur, & quid quando habeat com-
modum fortuito iudicio, & non teſtatoris, & ac materia
ibi vide.*

SOLVTIO. I.

1 DVBITATIO ſecunda. † Quinam gra-
uari poſsint, & cenſeantur fideicom-
miſſo grauati, ac id præſtare teneantur,
nunc diſſoluenda ſequitur. In ſumma
paucis verbis explicari poteſt, eos ſcili-
2 cet, † qui commodo pecuniario hono-
rati, non ſunt expreſsè dando in qualibet vltima volun-
tate, tacitè non adimendo, quod obuenit, ad inteſtato
grauari, & onerari fideicommiſſo non poſſe, ſunt vulg.
text. in l. ab eo. C. de fideicommiſſ. in l. 1. verſi. & hæc di-
ſponimus. com. de leg. in l. plane ſi filium. §. fin. & l. ſeq.
de leg. 1. & in l. 1. §. ſciendum. de leg. 3. & in l. conficiuntur
in prin. verſ. 1. de iu. codicil. & in his Doct. planè tradunt.
Sin autem econtra ſic fuerint honorati commodo pe-
cuniario valeret fideicommiſſum ab eis pręſtandum, ea-
dem diſponunt iure, & gloſ. in verſ. poſſunt. in §. pro ſe-
cundo. de cadu. toll. Cy. in l. 1. num. 2. C. de his, quæ pen.
no. Bar. in d. l. 1. num. 3. com. de leg. vbi declarat, intelli-
gi tale commodum, vel lucrum haberi ex diſpoſitione
defuncti, vel in modum diſpoſitionis, vel in modum
conditionis: idem latiùs in l. cum filio. colum. 2. & ibi alij
vt Rip. num. 28. de leg. 1. & Guliel. Bened. in cap. Raynu-
tius. par. 2. in verſi. ſi abſque liber. num. 2. num. 25. & ſeq.
adde & ex diſpoſitione inter viuos inualida, quæ tamen
morte concedentis confirmatur, ponendo exempla in
donatione inter virum & vxorem, & in donatione inter
virum

virum & vxorem, & in donatione inter patrẽ & filium in patria poteſtate exiſtentem, probat Fulg. in d. l. ab eod. ſentit & Caſt. in dict. l. ſi mulier. in prin. de legat. 3. & poſſunt exempla poni, vbi commodum pecuniarium habetur ex diſpoſitionibus omnium ſpecierum vltimarum voluntatum, quarum quidem memini ſuprà lib. præced. interpr. 1. dubit. 1. ſolut. 9. vt & per l. Seia. in fin. & ibi gloſ. de do. præleg. Idem eſt, ſi habeatur per ſuccedens ab inteſtato, ex tacita illa diſpoſitione defuncti, permittentis ſucceſſionem venire ad ipſos legitimos ſuccedentes ab inteſtato, ſic eos etiam validè grauatis fideicõmiſſo: vt §. præterea. Inſtit. de fideicommiſ. hæredi. & d. l. 1. §. ſciendum. de leg. 3. declarando tamen, ſi ſimpliciter, vel nominatim ſit impoſitum grauamen fideicommiſſi ſuccedentibus ab inteſtato. & ſi plures ſint in eodem gradu, vel in diuerſis gradibus, & ſi diuiſibilis, vel indiuidua ſit res ſubiecta fideicommiſſo. vt per text. gloſſ. Bart. & ali. in l. ſi Titio. §. Iulianus. & in l. cum pater. §. cum extimaret. de leg. 2. & in d. l. 1. §. illud certè. de leg. 3.

3 Cenſentur autem † grauati venientes ab inteſtato, quando quis non ſeruatis ſolennitatibus ad teſtamenti validitatem requiſitis coram numero ſaltem 5. teſtium dicit ſua bona, vel ſuam hæreditatem relinquere tali, vel peruenire ad talem, cum hæc diſpoſitio vel ſimilis non valeat, vt teſtamentum, iam hęreditas eſt in caſu inteſtati, ſic venientes ab inteſtato cogi poſſunt, retenta quarta Trebellianica ad reſtituendum illi tali hæreditatem, vel rem aliam relictam per defunctum: l. 3. & ibi Caſtr. & l. & ſine. ibi Bald. num. 2. & Fulg. C. ad Trebel. & Bald. in l. & in epiſtola. num. 4. C. de fideicommiſſ. gl. fin. in l. fin. ff. de iure codicil. Vel quando modo aliquo teſtator oſtendit, deficientibus hæredibus inſtitutis, & ſubſtitutis, velle ſuam voluntatem habere locum, cum id nequeat expleri, niſi per ſuccedentes ab inteſtato, hi demum fideicommiſſum præſtant: l. Lucius. §. filiam. l. codicillis. §. final. & ibi gloſ. & Doct. de leg. 2. intelligo de ſuccedentibus ab inteſtato, qui fuerint concepti tempore mortis rogantis, & grauantis, & ei nati ſucceſſuri fuiſſent: l. Titius. ff. de ſu. & leg. hæred. & text. in d. l. 1. §. ſciendum. in fi. de leg. 3. vbi & de exiſtente in primo gradu per Caſtr. niſi de vlteriori fuerit expreſſum: Cur. Iun. in auct. ex cauſa. num. 73. C. de liber. præter.

Sed rurſus propoſitæ hæſitationis ſumma eſt, vt vniuerſa contentio ſapientum virorum ingenia ſæpe defatigans vertitur ſuper hoc, † reſpicere, & bene cognoſcere, ſi is, qui fideicommiſſo grauatus prætenditur, commodum, & emolumentum conſequitur, iudicio teſtatoris, vel grauantis directo in perſonam, vel in rem, in perſonam, in Titium hæredem, vel legatarium, quòd ipſe reſtituat ad hoc reducendo ſubſtitutiones fideicommiſſarias: Socin. Iun. conſi. 114. num. 2. lib. primo. In rem, quòd Titij hæredis vel legatarij hoc eſt reſtituat, ita valet fideicommiſſum: vt l. ſi fuerit. §. 1. & l. ſequent. in prin. de leg. 3. In rem nomine appellatiuo, hæredem hæredis grauando, magis videntur grauata bona quàm perſona: Bald. in dicta l. ſi fuerit. §. primo vbi nota. mandat eſſe multùm aduertendum in forma grauaminis, vt hæres hæredis ſimpliciter veniens, & ſic grauatus magis reſpicit ius hæreditarium, & ſic cõſecutum à teſtatore, quam perſonam: Bar. in l. Titia cum teſtamento. §. Titia. num. 4. de leg. 2. & Bald. in l. 2. de leg. 3. in genere per teſtatorem grauato, quolibet ſuccedente ab inteſtato, tradit grauamẽ hoc valere eadem ratione, quia iſtud eſt onus potius in rem, quàm in perſonam: firmat & Socinus Iun. conſil. 116. colum. tertia, verſi. ad ſecundum. lib. 1. Zanch. in §. cum ita. numer. 836. l. hæredes mei. ad Trebel. Ruin. conſil. 113. num. 5. lib. 2. bene declarat Pariſ. conſi. 21. col. fin. num. 48. & ſequent. lib. 3. Bero. conſi. 62. colum. pen. num. 7. & ſequent. lib. 2. & Ripa in l. cum filiofam. num. 26. 27. de leg. 1. poſui conſil. 110. num. 31. lib. primo, rationes diſcutit & Aymo in d. l. cum filiofam. num. octuageſimo ſexto, & ſequent. par. 1. Si vero commodum quis habet medio ſucceſſionis alterius perſonæ, & ſic fortuito iuditio, & non iuditio teſtatoris, ab eo etiam nominatus, & vocatus nomine proprio, vel ſpecialis perſonæ, filiorum, vel nepotum, vt quia nihil ei datum eſt à teſtatore, fideicommiſſi onere non tenetur: text. in d. l. ſed & ſi ſic. §. primo. de legat. 3. vt bene declarat Signor. de Homod. conſil. 173. colum. penult. & fin. num. 22. & ſequen. defert enim appellatio nominis appellatiui denotantis hæreditatem, vt hæredis, & nominis appellatiui. Alius, denotantis perſonas, vt filios, fratres, vel nepotes, vt ſcribit Deci. in l. prima, numero ſexto. C. de impub. & ali. ſubſtitu. facit Bartolus in l. Lucius. §. primo, de legat. tertio.

SVMMARIVM.

1 Fideicommiſſum an filius institutus heres vel legatarius cenſeatur grauatus dare ſuis filijs poſitis in conditione.

2 Filij primi hæredis, poſiti in conditione, vel non honorati, & vocati, an poſſint, vel non, grauari fideicommiſſo: & vide varias Doct. Opiniones, & quòd non cenſeantur vocati ex teſtamento, ſed reſeruati ſint ab inteſtato in ſucceſſione, & de 21. coniecturis quibus cenſeantur vocati, cum ſublimitationib. quatuor, & quòd ſit magis Commu. Opi. quòd non ſint vocati ex teſtamento, de hacq́ materia vide duas concluſiones: ibid.

3 Filij grauati primi hæredis, quando non cenſeantur vocati in diſpoſitione, ſub cõditione poſiti, & quando cenſeantur, vide de materia hac diffuſè ibidem, & quid, talibus filijs poſtea deficientibus ſine filijs, & quòd ſubitò moriantur, cum nu. ſeqq.

4 Intellectus l. Lucius. la 2. ff. de hæred. inſtit.

5 Conſilium, de quo in l. Lucius, la 2. ff. de hæred. inſti. neceſſitatem fideicommiſſumq́ non importat, cum nõ neceſſitet.

6 Filij poſiti in conditione, quare non poſſunt dici venire ex teſtamento, nec eſſe in diſpoſitione vocati.

7 Verba ſemel poſita proprie & improprie referuntur, prout ad relata conuenire poſſunt.

8 Intellectus l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſtit.

9 Dictio firmiter, ſignificat præciſum firmumq́ factum conſiſtere, & non ſubiectum obligationi.

10 Lex & eius dictum debet intelligi indiſtinctè & generaliter, maximè cum incipiat per dictionem, generaliter: & cum principium legis eſt generale tota lex eſt generalis.

11 Filij poſiti in conditione indubitanter non ſunt vocati, quãdo ſumus in ſimplicibus terminis.

Idemq́ eſt diſpoſitum de perſonis extraneis, vt ſic poſiti non cenſeantur vocati, intelligas, vt ibi: quod verum eſt in extraneo teſtatore, & in deſcendentibus vel extraneis ipſi teſtatori, de hacq́ materia vide ibidem latiſſimè.

12 Fideicommiſſum & eius grauamen quibus perſonis certis vocatis, & grauatis, ſit iniunctum & impoſitum dicatur, & quem teſtator videatur in dubio grauaſſe.

13 Grauatus decedens cum filijs conditio, quæ eſt momentanea, deficit, & fideicommiſſum expirat inter omnes ſubſtitutos. Qui adhuc ſolum ſunt vocati, & vt ibi declaratur. & vide late de materia hac.

14 Intellectus l. Quintus Mutius ait. §. primo. de aur. & arg. legat.

SOLVTIO. II.

EXINDE autem maiores forſan, & difficiliores quæſtiones, quæ poſſunt eſſe inter Doct. & oriuntur circa interpretationes fideicommiſſorũ reſpectu filiorum primi hæredis grauati poſitorum, vt plurimum in conditione.

An de

6 An & ipſe † primus inſtitutus hæres vel legatarius cẽſeatur grauatus dare fideicommiſſum iſtis etiam ſuis filijs, poſitis in conditione.

7 An † & ipſi filij cenſeantur vocati & honorati, & conſequenter fideicommiſſo grauati, licet quæſtio iſta circa vocatos reſpiciat videnda in ſequent. 4. dubit. circa vocatos, & comprehenſos in fideicommiſſo. nihil tamen refert hic, vel ibi iſta explicari: cum vtrobique tantundem afferant adiumenti inſtituto noſtro de fideicommiſſis interpretandis, atque his primus circa grauamen fideicommiſſorum locus ſe obuiam fecerit, pater namque, cognitionem primæ quæſtionis, quòd hæres vel legatarius pater ſit, vel non grauatus reſtituere filijs, poſitis in conditione, pręberé cognitionem, & reſolutionem alterius quæſtionis, quòd filij in conditione poſiti ſint, vel non vocati & honorati, & ſic poſſint, vel non grauari fideicommiſſo. Super quibus, & ſi poſſet in longum dilatari ſcriptura, recenſendo varias, diuerſas, & contrarias opin. Doct. adducendo coniecturas, & limitationes, cum allegationum cumulis, hodie plerunque etiam ad faſtidium vſitatis, de quibus quidem quæſtionibus, inter recentiores, ex profeſſo, & vtiliter agunt, Iul. Clar. in ſuo §. teſtamentum. in quæſt. 77. cum duabus ſequent. Odd. Peruſ. de compend. part. 5. arti. 4. ſub verſi. quoad tertiam inſpectionem. con. 3. fol. 165. & ſequent. Hieron. Zanch. in d. §. cum ita. num. 707. cum ſequent. l. hæredes mei. ad Trebel. vbi facit regulam negatiuam, quòd filij, poſiti in conditone, non cenſeantur vocat. ex teſtamento, ſed reſeruati in ſucceſſione ab inteſtato, & poſtea adducit & diſcutit 21. coniecturas, ſeu limitationes, quibus cenſeantur vocati, ac demum temperando, ſeu ſublimitando quatuor modis, vt ibi per eum poſt num. 794. & ſequent. Gabr. Roman. de commun. concluſ. lib. 4. tit. de fideicom. conclu. 4. congerit primò author. tenentes, filios poſitos in conditione venire ab inteſtato, deinde alios tenentes tales filios cenſeri vocatos & venire ex teſtamentaria diſpoſitione: firmando tandem primam opinionem, vt magis communem, adducit ad eam limitationes 28. prout Doct. pluribus in locis ponunt, & referunt, ducti coniecturis demonſtrantibus, ſic eſſe voluntatem teſtantium.

Veruntamen ego breuitati ſtudens, quæ ideo ſit perſpicua, & clara, de his facio duas concluſiones, totam materiam huiuſmodi etiam longam, & controuerſam complectens.

Prima eſt, quòd ſi teſtator hæredi, vel legatario decedenti ſine filijs ſubſtituerit Sempronium, vel eius filios, & deſcendentes, decedentes hæredes vel legatario, relictis filijs, deficit ſubſtitutio vulgaris, ſeu fideicommiſſaria, filij quidem ipſius grauati non ſunt in diſpoſitione vocati, ſed eis legitima ſucceſſio reſeruata eſt.

Secunda eſt, quòd teſtatore ſubſtituente hæredi, vel legatario decedente ſine filijs quotieſcunque poteſt apparere ex teſtamento, vel aliter legitimè eum ſic ſubſtituiſſe, vel rationis agnationis conſeruandę, vel aliter bona relicta deueniendi in filios deſcendentes, & propinquos grauati, ſeu teſtatoris, vel ad aliquem effectum conſeruandi imperpetuum. Vtique filij ita in conditione poſiti cenſentur vocati, & grauati, vt caſus euenerit à teſtatore cogitatus de bonis reſtituẽdis, conſeruandiſq́, prout ordinatio teſtatoris extenſa eſt: de qua deinde dicam.

8 Prima autem concluſio vera probatur quòd † fideicommiſſo grauatorum relicti filij, in conditione poſiti, faciunt fideicommiſſi poſitionem deficere. l. filiusfamilias. §. cum quis erit. de legat. primo. l. pater Seuerinam. §. ita fideicommiſſo. de condi. & demon. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. l. hæredib. §. fin. l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebel. & l. iubemus. verſ. ſin autem his. C. eo. etiam, quòd tales filij poſtea deficiãt ſine filijs: per l. cum vxori, C. quando di. leg. ced. notum eſt Oldr. conſ. 21. ſequitur Dec. conſ. 95. col. fin. conſ. 511. num. 1. 2. & conſ. 586. nu. 2. & ſeq. Rol. conſ. 153. col. 4. nu. 5. lib. 2. Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. 79. col. 1. Zaſ. de ſubſtit. c. 7. nu. 3. Aym. conſ. 98. nu. 4. vbi quòd hoc dictum cõiter tenetur, cum concord. cumul. per Odd. Peruſ. de compend. par. vlt. art. 2. concl. 5. fol. 189. de his etiam infrà in 3. & vlt. dub. & per Ceph. conſ. 517. nu. 17. & per tot. & Pancir. Regien. conſ. 92. nu. 8. & per tot. & conſ. 59. & quòd ſubitò, & immediatè moriantur: Cepol. conſ. ciuil. 50. nu. 6. 7.

Sed quòd nunc agitur, tales relicti filij non ſunt vocati, & honorati in diſpoſitione, ita non cenſentur fideicõmiſſo grauati: per reg. l. ab eo. C. de fideic. cum concord. vulg. per Pariſ. conſ. 31. col. 4. num. 4. 5. lib. 2. conſ. 14. nu. 5. 6. 7. lib. 3. Soc. Iun. conſ. 112. nu. 24. lib. 1. Ceph. conſ. 433. num. 32. & ego conſ. 52. nu. 15. lib. 1. quòd ſint vocati, ſed ab inteſtato poſſint ſuccedere, eſt not. glo. in l. Lucius. la 2. ff de hæred. inſt. ibi Bar. & alij probant alleg. plena pagina per Cla. d. §. teſtamentum. d. quæſt. 77. Gabr. Rom. de com. concl. d. ti. de fideicom. concluſ. 4. in prin. lib. 4. Eman. Coſta. in c. ſi pater. part. 1. verſi. ſi abſque liberis. num. 54. de teſta. in 6. vbi atteſtantes plurimi citantur de iſta communi licet in caſu d. l. Lucius. filij hęredes inſtituti remoto patre, hæreditatem non adeunte, intelligantur ſubſtitutis prælati in hæreditate teſtantis patrui ab inteſtato: Alex. conſi. 185. col. 4. num. 20. lib. 2. & Zanch. in d. §. cum ita. numer. 712. à quo ideo poſſent fideicommiſſo grauari: per l. 1. §. ſciendum. de leg. 3. & l. conficiuntur. verſi. 1. de iur. codicil. eſt ratio in conditione. quia ibi agitur de aliqua prælatione perſonarum, quæ fit ſecundum ordinem charitatis naturalis, dicit Bald. in conſ. 13. Punctus. in fin. lib. 3. ita filij tunc poſiti in conditione, excludunt vulgarem ſubſtitutum defectu conditionis aſcriptæ ſubſtitutioni, & iure ſucceſſionis ab inteſtato præferuntur ex tacita voluntate teſtantis patrui ſecundum veram expoſitionem gloſſ. fi. in d. l. Lucius. examinant. Zanch. in d. §. cum ita. nu. 707. 708. & ſeq. Ema. Coſta. in d. c. ſi pater. part. 1. verſ. ſi abſque liberis. ſub nu. 54. verſ. ſed hic notandum eſt. vide, quòd poſſunt excludere ſubſtitutum etiam iure tranſmiſſionis. Bar. in l. 1. nu. 20. de vulg. & pup. magis Com. Opin. Alex. conſ. 79. n. 3. lib. 6. cum concord.

Minùs autem filij, poſiti in conditione aſcriptæ fideicommiſſariæ ſubſtitutioni, dici poſſunt vocati in diſpoſitione per communem ſententiam, modo relatam per tot text. & rationes probatas, de quibus per Alex. conſi. 185. nu. 13. per tot. & conſ. 199. col. 2. & ſeq. lib. 2. & Corn. conſ. 66. col. 2. & ſeq. 2. Ant. Gom. in ſuis Com. iur. tom. 1. c. 5. ſubſtit. fidei. ſub num. 42. verſ. primò pro hac ſententia, & Alex. conſi. 202. col. 1. ad fin. lib. 7. dicit. pro hac parte ſe ſemper conſuluiſſe, & ſibi videri, hanc eſſe veram & Com. Opin. vt plura ſua conſ. extant idem firmantia, vt conſ. 32. num. 1. in fin. lib. 1. con. 21. col. pen. lib. 3. conſ. 139. colum. 3. num. 7. lib. 6. cum alijs per Curt. Sen. conſ. 43. ſub nu. 28. & Corn. conſ. 283. col. fi. lib. 1. vbi quando ſubſtitutio eſt facta vni vel duobus, & ſuperſint filij eius, de cuius portione agitur vel filij alterius, qui in ſucceſſione ſunt potiores ſubſtitutis: ſecùs verò, ſi ſubſtituti eſſent potiores, idem Corn. conſil. 150. col. 1. lib. 4. & Iac. con. 118. col. 2. lib. 2. quòd hæc pars ſine dubio eſt communis, & tenenda in deciſiuis: & Hier. Cagn. in l. 1. num. 45. & ſeq. C. de pact. Nat. conſi. 551. nu. 3. 4. 5. 8. cum alijs concor. per Rol. à Val. con. 51. nu. 5. verſ. quib. tamen. lib. 3. eſt ſententia communis vbique approbata, & canonizata: Burſ. Mant. conſ. 75. nu. 14.

Non obſtat, quòd alij inter antiquos & modernos nõ leuis nominis & auctoritatis pro contraria ſententia pugnant citati per Gabr. Rom. d. concluſ. 4. num. 2. & hanc hodie poſſe affirmari eſſe magis com. dicit Bero. con. 104. num. 9. 10. & multùm inſiſtendo, Caſan. conſ. 14. & Laur.

Sylu.

Syln. conſ. 53. quod eſt Purpurati, & Cephal. conſ. 93. in
princ. Quia reſpondendo ſolùm ad hoc, quòd filij ſim-
pliciter poſiti in conditione non ſunt vocati, ita quòd
eorum pater cogi poſsit ad reſtituendum eis fideicom-
miſſum, vel quòd poſſent vigore fideicommiſsi reuo-
care, & vendicare bona alienata per patrem, & deſtru-
endo principalem aſylum aduerſariorũ ſumptum ex
verbis fi. d. l. Lucius. ibi, nam prudens conſilium teſta-
toris animaduertitur, non enim fratrem ſolum hære-
dem prætulit ſubſtitutis, ſed etiam eius liberos. Equi-
4 dem eiſdem verbis fulcitus dico, ſic † fideicommiſſum,
quoad oneratum, erga fideicommiſſarium eſſe ſub ne-
ceſsitate, & obligatione illud prçſtandi fideicommiſſa-
rio, in pr n. Inſti. de fideic. hæred. l. ille. §. tempeſtiuum.
& per tot. ff. ad Trebel. & l. pater filium. in fi. ad L. Falci.
& l. 1. com. de leg. Scæuola autem. Iuriſconſultus bene
videns in d. l. Lucius. non adeſſe aliquam neceſsitatem
impoſitam fratri hæredi præſtandi fideicommiſſum
ſuis liberis, & melius ſciens, quàm nos ſcimus interpre-
tari voluntatem teſtatoris, nempe illud teſtatoris præ-
ferre ſubſtitutis, non ſolùm fratrem hæredem, ſed eti-
am eius liberos interpretando, aduertit eſſe ex pruden
ti conſi. animi teſtantis, hoc verbum, conſilium, expreſ
5 ſit. Ergo decidit, abeſſe neceſsitatem fideicommiſsi, †
quia conſilium neceſsitatem fideicommiſſumq́ non
importat: l. cum pater. §. mando filiæ. de l. 2. & l. fidei-
commiſſa. §. hæc verba. de legat. 3 Conſilium enim non
neceſsitat. c. cum olim. de arbi. & c. quiſquis prçcepris.
14. q. 1. conſilium autem prudens teſtatoris inſpectum
per Iuriſconſultum in caſu d. l. Lucius. vertitur in hoc,
quòd frater hæres ſi velit adire hæreditatem, vt apertè
ſolus ex aſſe hçres inſtitutus eſt, ita præferetur libertis
ſubſtitutis, vel liberos ex ſe natos habens, nolit adire
hæreditatem, & decedat, ita ſubſtitutis eius liberi præ-
feruntur, & neceſſaria eſt expoſitio gloſſ. fin. ibi, quòd
ſuccedãt ab inteſtato patruo, vel iure tranſmiſsionis, vt
antè dixi, per doctr. Bartol. num. 20 & ali. in l. 1. de vulg.
& pupil. prouenïente etiam ex voluntate teſtatoris: l.
1. ad fin. C. de his, qui ante aper. tabu. ſeu velit adire hæ
reditatem, tunc eius filij ſuccedent ei ab inteſtato, vel
ex teſtamento, vt ei libuerit, vt omnes hanc patrem te-
nentes aſſentiunt, ſic filij præferentur ſubſtitutis, &
quodammodo ex teſtamento patrui, cum hæres hære-
dis, &c, l. fin. C. de hæred. inſtitu. Exinde perpenditur
conſilium teſtantis in aliquo non neceſsitans fratrem
hæredem inſtitutum, & prudens, quòd ſui conſangui-
nei, tam frater, quàm eius filij præferantur vilib. liber-
tis, & extraneis: arg. l. cum acutiſsimi. C. de fideicom.
l. conficiuntur. de iure codicil. & l. ſi is, qui ducenta. §.
fin. in fin. de reb. dub. & iſte eſſe verus intellectus dict.
l. Lucius. per aliquem hoc modo adhuc non excerptus,
licet ſuper eo multa verba effunduñt, Eman. Coſta. in
d. cap. ſi pater. d. 1. part. & verſic. ſi abſque liberis. ſub
nu. 54. & Vaſq. tract. de ſucceſ. progreſ lib. 1. §. 4. nu. 6.
7. 8. 9. & Zucha. in l. 1. nu. 70. 71. C. de pactis. tamen ali-
6 orum tendunt. concludunt ideo hoc idem, † filios po-
ſitos in conditione nòn poſſe dici venire ex teſtamento,
nec eſſe in diſpoſitione vocatos, per d. l. Lucius. Cuius
quidem intellectus euidenter verus patet ex pondera-
tione, quam feci, verbi per Iuriſcon. expreſsi, prudens
conſilium. Quod vtique quantum attinet ad propoſitã
quæſtionem contra patrem alij fideicommiſſario aſcri
pto conditionaliter grauatum pro filijs in ipſa conditi-
one poſitis, nequaquam poteſt continere diſpoſitionẽ
obligatiuam fideicommiſsi, per tex. expreſsos, quos de
conſilio teſtantis loquentes modò allegaui in d. l. cum
pater. §. mando filiæ. de leg. 2. & in l. fideicommiſſa. §.
hæc verba. de leg. 3. quamuis enim verba illa: Nam pru-
dens conſilium, &c. referantur ad fratrem inſtitutum.
& ad eius liberos, poſitos in conditione, vt ſic videan-
tur vniformiter operari diſpoſitionem & vocationem:
argum. l. nam hoc iure. de vulg. Tamen reſpondendũ
eſt, quoad liberos, debent intelligi propriè, vt ſonant
per modum conſilij, quod non neceſsitat, dicto cap. cũ
7 alijs alleg. ita † verba ſemel poſita propriè & impropriè
referuntur, prout ad relata conuenire poſſunt per gloſ.
in ver. manumitti. in l. 2. ff. de off. procon. & lega. & in
l. 3. C. de vſu & habi. & in l. fin. de ſer. fugi. Aſſentior
equidem, conditionis huiuſmodi poſitionem teſtato-
ris erga filios, ſic poſitos in conditione, aliquali indica-
re inclinationem, vt habeant ex diſpoſitione tacita vel
expreſſa ſuorum parentum, & excludant ſubſtitutum
ex voluntate: tex. in l. cum pater. §. volo. de leg 2. Ce-
phal. conſi. 206. nu. 112. Soc. conſi. 6. col. pen. ſub nu. 12.
lib. 3. per Gloſ. in l. filiusfa. §. cum quis erit. de leg. 1. ſi
parentes ſui eis relinquere velint, non quòd neceſsiten-
tur, Aug. Aret. tract. de teſta. in gl. 79. & ſi deceſſerit ſine
liberis. col. 1. ſub verſi. quæro tali caſu, & eſſe fauorabi-
lem filijs ipſis, vt aſſerunt aduerſantes, proinde tam in
parentib. ſuis non fideicommiſſarium grauamen, ſed
etiam rem gratam & prouiſionem afferre, per clara ver-
ba tex. in l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſt. ibi, & hanc
legem in perpetuum valituram inducimus tam patri-
bus, quam liberis gratam. ſentit & Aret. co[illegible] col. 2 ſu-
pra. ſi. Bar. conſ. 130. Pater dedit. n. 1. ſic & in hoc ceſſare
debet do. altercatio, de qua p Zan. in d. §. [illegible] ita. n. 90 93.

Rurſus & ſecundo veritatem huius ſententiæ per-
quirendo, & hauriendo ex fonte legis, & non ex ratio-
8 nib. doctorum, dico, & patère ex verbis d. l. † generali-
ter. in trib. locis. Primò, ibi, & ipſe vel ipſa liberos locũ
ſubſtitutioni eorũ, vel reſtitutioni. Ecce ſi filij poſiti in
conditione eſſent vocati, & ſic eis vocatis parentes eo-
rum eſſent fideicommiſſo obnoxij, nempe Legiſlator
non dixiſſet, per ipſos parentes firmiter res poſsideri
cum ſubſequenti abſoluta, & indiſtincta declarat. expreſ
ſa: & non eſſe locum ſubſtitu. eorum, vel reſtitutioni,
cum res fideicommiſſo ſubiectæ non poſsidentur fir-
miter, ſed poſſunt à fideicommiſſario vendicari: l. ſi. §.
ſin autem ſub conditione. com. de leg. cum ſi. Ergo di-
cendum eſt. filios poſitos in conditione, non eſſe voca-
tos, vt Legiſlatoris vera ſit diſpoſitio, per eorũ exiſten-
9 tiam firmiter res poſsideri: dictio. n. † firmiter, ſignifi-
cat præciſum, firmumq́ factum conſiſtere, & non ſub-
iectum obligationi, neq; reſtitutioni: Soc. conſ. 99. col.
pen. verſ. 4. reſpondetur. li. 1. & l. id quod pauperib. C. de
epiſ. & cler. & l. codicillis. §. inſtituto. de leg. 2. iuncta
glo. in verſi. firmat & d. l. generaliter. cum dicat, & non
10 eſſe locum reſtitutioni † cuius dictum debet intelligi
indiſtinctè & generaliter: l. de precio. publi. l. 1. §. 1. de le.
præſtan. maximè, cũ incipiat per dictionẽ, generaliter,
& cum principiũ legis eſt generale, tota lex eſt genera-
lis: l. regula. §. fi. ff. de iur. & fact. ignorantia. Secundò
loco ex verbis d. l. generaliter. ibi, propter huiuſmodi
verborũ argutias eius liberos omni pene fructu patrem
no defraudari, & ibi expreſsè notat ex his verbis Aret.
in 5. not decidi quæſtionẽ iſtam. quòd filij, poſiti in con
ditione, non ſunt vocati, quia non patri grauato, vt ver
ba hæc ipſa comprehendunt, ſed auo teſtatori ſuccede-
rent per fideicommiſſum vocati: l. cohçredi §. cum filiç
de vul. & pupil. hoc & p Nat. conſ. 551. n. 8. & Ant. Gom.
ſuo com. in to. 1. c. 5. ſub n. 42. ver. 5. & principaliter. Ter
tio loco ex verbis d. l. generaliter. §. fi. ibi, & non con-
cedente. ad eos eam patrem venire, ſed ad filios vel fili-
as, nepotes vel neptes, pronepotes vel proneptes emo-
rientis tranſmittente. ergo filij poſiti licet in conditio-
ne, ſubintellecta à lege, habita tamen, vt expreſſa à teſta-
tore, ſed non ſcripta: l. cum auus. de cond. & demon.
non ſunt vocati per fideicommiſſum, ſed per ius trans-
miſsionis, prouenïens ex præſumpta voluntate patris,
de cuius ſucceſsionis tranſmiſsione agitur: Iaſo. conſi.

201. columna 2. verſic. & in iſta ſpecie. libro ſecundo, eum ſi. de tranſmiſſione latè ſcripſi ſupra eo. libro interp 1. dubi. 5. ſolu. 4. alia enim eſt vocatio, alia tranſmiſsio, quæ faciliùs fit, quàm inducetur vocatio: Zanch. in d. §. cum ita. numero 2 4 2. allegando Aym. conſilio 62. in fi. aliaque eſt voluntas, & alia eſt vocatio, Ioan. Andr. in addi. Magn. fin. ad fin. ad Spec. de teſta. §. 1. ad fin. & dictam inductionem pro vrgentiſsima facit Soc. in d. leg. cum auus. ſub numero 3. columna 60. verſi. præterea hoc vrgentiſsimè.

Quapropter ſnīam hanc de filijs, poſitis in conditione non vocatis, & non ſubſtitutis eorum parentibus non tam com. quàm veriſsimam in iure exiſtimo, & conſequenter eorum parentes, quorum fauore, etiam probaui, per d. l. generaliter, filios eſſe poſitos in conditione, non grauati reſtituere eorum filijs, imò per eorum exiſtentiam liberati à fideicommiſſo, poſſunt alienare res, & de eis quomodo volunt, diſponere, relinquendo filijs ſeu alijs: relicta tamen legitima filijs, de his non dubitat Baldus conſilio 216. verba teſtamenti, vltra med. verſic. & non dubito. libro 1. conſilio 101. ſupra primo. in fi. lib. 4. probat Bart. in l. ſi cum dotem, in princip. numero 10. ſol. mat. & conſilio 130. numero 1. Alexand. conſilio 6 6. numero 8. conſilio 1 0 9. colum. 2. ſub numero 5. verſic. poſtremò deceſsit. libro. 5. Socin. conſilio 62. columna 3. verſic. tertiò principaliter. libro. 3. Paris. conſilio 14. numero 16. libro 2. Cur. Sen. conſilio 46. columna 6. ad numero 14. verſic. occurrit ergo. dicit ita eſſe commun. opin. Si teſtator inſtituat ſiue extraneum, ſiue filium, vel deſcendentes, dando ſubſtitutum, ſi deceſſerit ſine filijs, quòd filij, poſiti in conditione, liberant inſtitutum à ſubſtituto, cui ipſi præferuntur, & ſuccedunt patri ab inteſtato, qui tamen poterit alium hæredem inſtituere, cum ei filij ſubſtituti non cenſeantur: etiam ſic eſſe ſententiam communiter receptam, ponit Rolan. à Val. conſ. 56. ſub nu. 24. ver. item deſtruetur. li. 3. multū comprobat Ant. Gom. d. to. 1. c. 5. n. 24. in q. 3. 8. ſuis comm. vari. reſolu. licet plura contra hanc opi. ſe ſcripſiſſe, tñ in actu practico, ab ea non eſſe recedendum, firmat Soc. Iun. in conſil. 1 7 7. ſub
12 n. 9. in fi. li. 2. † qñ ſumus in ſimplicib. terminis, quòd filij ſint poſiti in conditione, indubitanter tenendum, non eſſe vocatos, firmat Soc. conſ. 140. col. 2. lib. 1. quòd idem diſpoſitum eſt de perſonis extraneis: tex. eſt in d. l. generaliter. verſ. quo exemplo. vt procul dubio poſiti in conditione, non cenſeantur vocati. Zanch. in d. §. cū ita. n. 71. dummodo non adſint coniecturæ aliquæ, hoc præſumi facientes. Bero. conſ. 104. ſub n. 18. verſ. non obſtat tertium. li. 2. gloſ. in d. l. Lucius. veram in extraneo teſtatore, ponit Paris. conſ. 96. col. 2. n. 6. li. 2. vera quippe eſt in deſcendentibus vel extraneis ipſi teſtatori per text. in d. l. generaliter. ver. quo exemplo, per quem & ſcripta per Ber. ſui d. n. 18. ver. non obſtat tertiū. deſtruitur diſtinctio de extraneo vel deſcendente ipſi teſtato. facta, per Clar. d. ſuo. §. teſtamentum in q. 77. colu. pen. in fi.

Magis quoq; recepta, & in iudicijs frequentiùs obſeruata eſt ſententia hęc, & ſi dictum fuerit, Si deceſſerit ſine filijs maſculis, qualitas iſta maſculinitatis ſola adiecta facit, q̄ filij maſculi, poſiti in conditione, dicantur vocati, & ſubſtituti eorum patri, exindeq; poſsint grauari, vt eſt deciſ. Delfi. per Gui. Pap. in qu. 6 00. Cur Sen. conſ. 43. n. 24. com. opi. atteſtantur Paris. 44. col. 2. n. 11. 12. li. 2. Soc. Iun. conſ. 118. n. 15. li. 1. conſ. 177. n. 10. li. 2. vbi plures concord. allegat & Rol. à Val. conſ. 51. col. 6. lib. 3. Ceph. conſ. 419. n. 69. Clar. d. §. teſtamentum. q. 79. Bero. conſ. 11. ſub n. 30. conſ. 84. ad n. 75. li. 2. parùm de iſta qualitate, & eam ſequentibus curandum, dicit Grat. conſi. 3. num. 31. libr. 1. dixi aliàs latè in conſi. 1 6 7. à nume. 45. vſque ad num. 50. lib. 1. contra limitationem de verbo. Maſculis, fuiſſe aliàs deciſum in Rota Florentina, refert Marzar. Vicentı. compen. de fideicom. q. 20. par. 2. diuerſoſque refert Zanch. in d. §. cum ita. n. 751. in ſecunda coniectura. tamen in ſimplicibus terminis poſitis in conditione maſculinitatis, ne ſis ambiguus. Sed tene, quod hic dictum eſt, cum ita ſit Commu. Opin. Gabr. Rom. d. concluſ. 4. num. 9. tit. de fideicomm. & Zanch. in l. 1. nume. 72. & ſeq. C. de pact. Quoad diuerſos terminos alios apparentes ex teſtamento, infra in 2. concluſione præmiſſa, dicendum erit in 4. for.

Vlteriùs ſciendum eſt, quòd vbi conditio, Si deceſſerit ſine filijs, certis perſonis vocatis & grauatis, eſt iniuncta: vt, ſi Petrus deceſſerit ſine filijs, ſi dicti ſui filij, ſui hæredes, vel aliquis dictorum filiorum, vel hæredum deceſſerit ſine filijs, vel aliquo alio termino reſtrictiuo eſt compoſita, vt ad certas perſonas accommodata & iniuncta, non debet referri ad alias perſonas, per tex. in l. quæ condit. & demonſtr. per clarum text. in l. 1. §. fin. iuncta. gloſ. ibi, in verſ. non debere. de leg. 3. † & conſequenter fideicommiſsi grauamen eſt impoſitum iſtis certis perſonis vocatis, eis etiam grauatis ſic decedentibus, vt ſic impoſitum deprehendi tradunt Soc. conſil. 140. col. 3. verſi. aliquando & tertiò. lib. 1. Ruin. conſil. 58. col. 2. nu. 10. 11. & conſi. 1 8 1. num. 6. 7. li. 2. & clarè conſ 136. ad nu. 5. li. 3. Goz. conſ. 194. nu. 14. Dec. conſil. 513. per tot. conſil. 218. ſub num. 9. & Aymo conſil. 98. nume. 5. 6. 7. & ſeq. Cepol. inter conſ. Alex. de Neuo conſil. 81. num. 4. & ſeq. nam ita videtur teſtator, in dubio grauaſſe illum, de quo in conditione fit mentio, & ad quæ principaliter verba conditionis dirigi videntur: not. Imol. in l. ſi fundum. §. ſi libertus, de leg. 1. quamuis enim ex parte eorum, qui ſunt ſubſtituti extenſa ſit ſubſtitutio ad propinquiores de parentela teſtatoris de gradu in gradum, de liberis in liberos maſculos, vſque in infinitum, ita quòd bona nunquàm poſſint recedere ex parentela teſtatoris, donec ſint maſculi, in ea vel in ſimili formula ampliori, tamen vbi grauatus deceſſerit cum filijs, conditio ipſa, quæ momentanea eſt, defecit, & clauſula eſt via fideicommiſsi inter omnes ſubſtitutos, qui ſolummodo actiuè ſunt vocati, nullo inter eos fideicommiſsi grauamine exiſtente: per l. ſi mater. §. 1. l. qui habebat. de vulg. & pupil. & alia iura probant Alex. conſi. 139. Circa primum. col. 2. lib. 6. Soc. conſ. 62. col. 2. & ſeq. conſ. 104. num. 4. & col. antepen. libr. 3. Cur. Sen. conſi. 64. col. num. 8. & ſeq. Caſtr. conſil. 97. Ne improprijs. nume. 2. 3. lib. 2. Dec. conſil. 218. num. 6. 7. & ſeq. & ſub num. 13. conſil. 291. nu. 5. 325. nu. 2. 327 col. 1. 465. num. 7. poſui in conſil. 167. nume. 37. per tot. libr. primo, allegando Rolan. à Val. & Curſat. Mantu. addo. Iaſ. conſi. 228. lib. 2. vbi latè, & Paris. conſi. decimo quartò, per tot. libr. 3. Ruin. conſil. 1 5 3. col. 4. nu. 5. lib. 2. vbi comprobat d. conſil. 1 1 9. Alexa. Aym. d. conſil. 99. nu. 5. & ſeq. Alci. conſil. 35. nu. 13. vſque ad fin. lib. 9. etiam, quòd extenſio lata eſſet in poſitione conditionali filiorum poſitorum in conditione, hoc vel ſimili modo, ſi aliquis ſuorum hæredum moreretur ſine filijs, vel nepotibus, vel vlterioribus, maſculis, & ex maſculis deſcendentibus, nulli quidem deſcendentes, poſiti in conditione, cenſentur vocati, neq; grauati, & quam primum inſtitutus moritur cum filio, ceſſat ſubſtit. per dictum Old. conſi. 21. & deci. Io. And. in addi. ſi. in vlti. ad ſpec. §. in fi. de teſta. pro ſingulari refert, & ſequitur Aret. in d. l. Centu. col. 22. ſub verſi. circa ſecundum membrum: pro cōi concluſione præſupponit Cur. Iun. conſil. 121. ſub n. 15. & latè Cephal. conſ. 17. per totū. & conſ 419. n. 28. & ſeq. vbi & nu. 34. & ſeq. idem. qñ. ſubſtituti ſunt relatiuo, & ſtricto modo vocati, diffuſe per Aym. d. conſ. 98. nu. 5. & ſeq. & Io. Bap. de Roſell. inter conſil. Alex. de Neuo conſ. 79. nume. 4. & ſeq. huius. n. ſententiæ baſis eſt reſtrictio, ſeu ſpecialitas

perſo-

perſonarum certarum, quibus eſt iniuncta conditio mortis ſine filijs, & grauamen fideicommiſsi, & non iniunctum filijs filiorum, poſitis in conditione. Torniel. inter conſi. Port. Imo. conſi. 43. num. 31. odiumq; grauaminis ipſius fideicommiſsi aliquali ob extenſam vocationem ſubſtitutorum præſumpta mente diſpoſitiua teſtatoris ceſſante: quia voluntas ſine diſpoſitione nihil eſt: Bal. & Imo. in l. quidam cum filium. ff. de hæred. inſti. Paris. conſ. 44. nu. 25. lib. 2. itaq; ſubſtituti hoc caſu actiuè tm̃ ſunt vocati. idem Paris. conſi. 31. nu. 28. & ſeq. li. 2. & non paſsiuè, vt requiritur per Ay. conſ. 155. n. 5. Paris. conſ. 1. n. 44. & ſeq. li. 3. & conſ. 87. n. 25. li. 2. & Ber. conſ. 110. ſubn. 34. li. 2. vbi maximè voluntas eſt indefectum conditionis mortis grauati ſine filijs, per tex. in l. pater Seuerinam. §. 1. de cond. & demo. cum ſi. & latiùs in alleg. locis Doct. reſpondent, & plenè Pancir. Regien. conſ. 94. n. 8. cum ſeq. Quibus credendum cenſeo, quicquid magis ſibi placere dicat Marz. Vicenti. de fideic. q. 16. par. 2. circa opi. Soc. Iun. conſ. 78. nu. 25. li. 3. cum loquatur in ſubſtitut. generaliter facta filijs & nepotib. grauatis & poſitis in conditione ad inuicem, & relatiuis verbis, & ſic extra terminos noſtræ propo-
14 ſitionis: nobis nunc inſeruiunt verba tex. in l. ſi Quintus Mutius ait. §. 1. de aur. & arg. leg. ibi: multum. n. intereſt, generaliter, an ſpiritualiter legentur hæc. Ita induco. ſ. generaliter, quando pluribus vocatis, & grauatis, & ſimul poſitis in conditione. & ſ. ſpecialiter, quando certis vocatis, ſic conditionis fideicommiſsi grauamen impoſitum eſt, quòd primo caſu poſiti in conditione cenſeantur vocati, & inter eos vigeat fideicommiſſum, vt latiùs in ſequentibus explicabitur: ſecundo autem caſu diuerſum eſt, vt ſupra iam dictum eſt.

SVMMARIVM.

1 Filij, poſiti in conditione grauati & vocati fideicommiſſo cenſentur, quando poteſt apparere de mente teſtatoris, filios eſſe poſitos in conditione duplici, in longa ſucceſſione duratura per plures gradus, pro agnatione conſeruanda, de facili voluntate teſtatoris interpretanda, quid inſpici debeat.

Et de nonnullis formulis fideicommiſſariarum ſubſtitutionum, quibus poſiti filij in conditione fideicommiſſo vocati & grauati cenſentur, & idem quatuor vide pro formula prima, ſecunda, tertia, & quarta, cum alijs ſimilibus.

2 Formula prima ſubſtitutionum fideicommiſſariarum eſt talis: Si dictus eius filius vel hæres deceſſerit ſine filijs, dicti ſui filij ſine filijs, quòd dicta res deueniat ad talem, vel ei & eis ſubſtituit talem, & latè ibi appoſita prohibitione Treb. vel clauſula omni meliori modo.

Et quando copulatiua reſoluatur in disiunctam, & quando in alternatiuam, ibidem vide clarè.

3 Fdeicommiſſum & eius onus ex teſtamento perſoluendum in dubio cenſetur iniunctum hæredi, & quando hoc ſit.

Idem vbi eſſet grauatus executor vel tutor, datus in teſtamento, quia dicitur grauatus ille, qui hæres eſt.

4 Filij, poſiti in conditione, quando cenſeantur vocati, & grauati fideic. & an, & quando valeat, ita vt filij videantur habere ex diſpoſitione teſtatoris id, de quo fuerunt grauati, ſecundum Bar. & quid ſecundum Iaſ. & quòd fideicommiſſo grauati cenſeantur cum eis, quid ſit datum, ſaltem quoad mentem, licet non ſecundum verba teſtamenti, & de ampliatione & limitatione vtriuſque opinionis, vide ibidem pulchrè.

5 Fideicommiſſum validum & eius grauamen reputatur in filijs ipſis filiorum poſitis in conditione & prohibitione detractionis Trebellianicæ, poſita in teſtamento, ex quo non valet in liberis primi gradus, valebit contra nepotes talis prohibitio.

Quod in teſtētis parētum procedit, non autem extraneorum.

6 Fideicommiſſum quoque inducitur per clauſulam, Omni meliori modo, poſitam in quacunque parte teſtamenti, & iniunctum filijs filiorum, poſitis in conditione, honoratis tamen & grauatis, & de clauſula hac ibidem vide.

7 Formula ſecunda, qua filij poſiti in conditione cenſeantur fideicommiſſo grauati, ſi dicatur, vt ſic vnus alteri ſuccedat imperpetuum, inuicem ſucceden. & appareant honorati & grauati, & vt bene ibi hoc diſcutitur.

8 Formula tertia, qua probatur, filios poſitos in conditione cenſeri fideicommiſſò grauatos, quando ponuntur verba, duratura. ſ. per plures gradus, declarando vt ibi per digreſsionem linearum deſignatarum, antequàm extraneus ſubſtitutus vocetur, ne præferatur ſuis contra abſurdum, ſic ſtante inclinatione teſtatoris, maximè, vbi poſiti in conditione, ſunt prælati pijs opi. & de hac materia vide latiſsime, quando filij poſiti in conditione, cenſeantur fideicom. grauati, cum nu. ſeq.

9 Teſtator magis dicitur diligere filium & ſobolem grauati quam ſubſtitutum, & primò inuitatum magis diligit.

10 Formula quarta, qua probatur, quòd filij, poſiti in conditione ſint vocati & grauati, per verba illa contemplatione agnationis conſeruandæ inter inſtitutos maſculos, exemplificando, vt ibi, vbi apparent plures demonſtrationes mentis teſtatoris, quod d. filij in conditione poſiti ſint ad fideicommiſſum vocati & honorati, & ſimul poſtea grauati, vt ibi latiſſime de materia diſcutitur.

11 Formula, quæ continet hanc adiectionem ex legitimo matrimonio natis, vt in formula quarta ſupra habetur, facit mentem teſtatoris intelligi, quòd tales nati in conditione poſiti, excludere habeant ſubſtitutum ex teſtamento, non autem ab inteſtato, & quare. ibidem, & de materia vide.

12 Argumentum valet ex declaratione ex adiunctis.

13 Argumentum valet à geminatis & multiplicatis verbis.

14 Verba operantur, ſecundum naturam actus.

15 Formula fideicommiſſorum vbi continet in ſubſtitutionib. verbum, Superſtites, propter hoc verbum plurale facit filios filiorum, poſitos in conditione, ad fideicommiſſum venire, & cenſentur grauati & honorati à teſtatore, quando de eis ſit facta mentio actiuè & paſsiuè, & quòd verbum, ſuperſtites, quoque in ſingulari verificatur, ſecundum facti contingentiam, & det. vt ibi.

16 Formula in qua continentur verba, Ad inuicem vni decedenti, vt in d. formula. 4. facit, vt per hæc verba reciprocæ ſubſtitutionis fideicommiſſariæ oſtendantur vocati, & priùs grauati mixtum filij etiam deſcendentium, poſiti in conditione.

17 Idem poſitos filios in conditione cenſeri in diſpoſitione vocatos, quando mentio filiorum maſculorum fuerit geminata, vel ea teſtatorem pluries vſum fuiſſe. Sicque validum erit fideicommiſſi grauamen.

18 Idem vbi adſint verba, De hærede in hæredem, donec ſuperfuerint maſculi de domo, cenſentur maſculi etiam in conditione grauati & honorati ſucceſsiuè, ſic ſimul & ſemel cuiuslibet relinquitur, & quilibet grauatur.

Idem, quando dictum ſit, Et maſculis non exiſtentibus, voluit ſuam hæreditatem, &c. tunc conſtat, filios in conditionibus poſitos omnium præcedentium graduum ſubſtitutionum ſucceſsiuè cenſeri, vocatos & honoratos.

19 Et quid, ſi deficientibus maſculis maſculorum ſint ſubſtituti maſculi filiarum, & de materia vide.

20 Sequentia ex præcedentibus, & econtrà, interpretantur & declarantur.

21 Filij in conditione poſiti, venientes per lineam finitam agnationis vocati, & grauati per teſtatorem ad reſtituen. ſubſtituto extraneo, deferenti arma & nomen familiæ ipſius, quando teneantur bona & fideicommiſſum reſtituere illi, & quando non.

Et an & quando valeat talis conditio deferendi arma teſtatoris, vel præceptum, & quando poſſit remitti, & per

obtinebunt, excluſis conſanguineis, vel vterinis tantum vt in legato fratribus facto eſt expreſſa deciſio, Paul. de Caſtr. per tex. ibi in l. fin. ad fin. C. de verb. ſignifi. quam ibi ſequitur Iaſ. in colum. fin. Ruin. conſi. 169. colum. 3. ſub nume. 7. lib. ſecundo, Pariſ. conſi. 49. nume. 18. lib. 2. conſi 59. nume. 41. lib. 3. Nam qualitas perſonæ extraneæ teſtatoris dubitationes ſucceſsionum circa perſonas vocatas, facit determinari, ſecundum Ius commune, omni affectione ceſſante, &c. ſecundum doctr. Petri. de Ancha. in l. tres fratres. ff. de pact. refert & ſequitur. Socin. conſil. 33. nume. 4. lib. 4. & Pariſ. dict. conſil. 78. nu. 19. lib. 2.

34 Gens, Generatio, Genus, nomina hæc appoſita fideicommiſsis conſequendis, ipſam quoq; agnationem deſignant: vt l. prima, & ibi gloſſ. Barto. in fin. Alberi. in princip. Ang. in ſecundo, not. ff. de prob. dicunt verbum, Genus, comprehendere ſolos agnatos, & non cognatos, verbum autem, Gentis, verificari in vtroq; idem ponunt cum alijs ſimil. Petr. de Ancha. in cap. penul. col. ſecunda, de pæn. in 6. Franch. in cap. ſi pater. colum. 55. verſic. 12. 13. de teſta. & Lau. de Pala. quòd ſtant. maſcul. nume. 157. 158. & plenius Luc. de Pen. in l. ſi quis procurationem. colum. prima, C. de decur. lib. decimo, vbi etiam exprimit, quòd generatio dicitur ex parte patris. per dict. cap. pen. de pœn. in 6. quando fit mentio, de generatione, venire illos, qui deſcendunt per lineam maſculinam probat. Pariſ. conſi. 93. nume. 34. lib. ſecundo, Corn. conſil. 190. colum. 2. verſic. & ſic generatio. lib. 3. vbi latè quòd non veniunt fœminæ hunc & alios concord. ſic dicentes, allegat. Tiraq. de retract. ti. 1. §. 1. glo.

35 9. num. 196. fœminas † non comprehendi ſub nomine & appellatione generis, vel generationis, non allegatum Luc. de Pe. in loco per me modò alleg. quantunque profiteatur, da vnumquodq; dictum omnium auctorum cumulum allegationum facere, quare non eſt fidendum generali allegationi Bero. conſi. 77. num. 17. lib. 2. dicentis, nepotes ex filia, pronepotes ex nepte, in vltimis voluntatibus dici de generatione aui & proaui, quia & Spe. per eum allega. hoc non dicit, niſi aliud appareat de intentione diſponentis. Corn. conſi. 51. colum. 4. ſub ver. ſed in contrarium lib. 3. & plura pro fœmina ſentiendo diſcutit, conſi. 233. lib. 4. de quo non eſt hic locus vlterius progrediendi, ſed recurrendum eſt ad Moder. in l. Gallus. §. nunc de lege. de liber. & poſthum. & ad Dect. in l. fœminæ. num. 72. de reg. iur. & Cur. Iun. conſi. 222.

36 nume. 4. 5. Niſi † quòd pro comperto tenendum eſt, fideicommiſſum ſucceſsiuum & duraturum in familia &

37 in agnatione, non progredi ad fœminam † quæ familiæ caput & finis eſt. & filij ſui non ſunt de ſua familia. l. pronunciatio, in fi. & l. ſequen. §. primo. de verb. ſignifi. cum concord. per Aym. conſi. 250. colum. 2. verſi. ideo videmus. Adde illos de genere dici, qui ſunt conſanguinei, poſt gloſſ. ibi tradit Ange. in princip. ad fin. in auct. de inceſt. nupt. inferendo, quòd ſit ſubſtituo filio meo decedenti ſine filijs omnes de genere meo, quòd vigore huius ſubſtitutionis vocantur omnes cōſanguinei mei.

38 Hæredes † nominati in fideicommiſſaria ſubſtitutione, ſiue conditionaliter, vt, Si deceſſerit ſine hæredibus ſiue diſpoſitiuè, vt, Subſtituit T. & ſuos hæredes, veniunt quidem deſcendentes, & non extranei hæredes, Ad primum eſt text. gloſſ. & doct. in l. ex facto. §. fin. ad Trebell. etiam ſi dixerit, Sine hærede legitimo. Gui. Pap. in deciſ. 457. Mater. ad ſecundum eſt plena concordantium allegatio, per Pariſ. conſi. trigeſimoprimo, num. quadrageſimoquinto, lib. ſecundo, & Gabri. Roma. de commun. opin. lib. 6. tit. de verb. ſignific. conclu. ſecunda, nume. 17. 18. de his late ſcripſi ſupra eod. lib. interpreta. prima, dubi. quarta, ſolut. quinta, & Cephal. conſi. quadringenteſimo nonageſimonono, nume. 13. & ſequent.

39 Linea † maſculina eo modo in Teſtamentis, quo expreſſa inuenitur, item agnatos comprehendit ex adiectione maſculina, ex qua agnati dicuntur, vt antè probatum eſt, per l. iuriſconſultus. §. primo, de gradibus affinitatis. & in princip. Inſti. de legi. agna. ſuccuſſ. vnde agnatos propriè venientes per lineam maſculinam, ponit Proſdoci. tract. de conſangui. num. 8. verùm † lineæ

40 diuerſimode exprimitur, diuerſimodeq; accipitur.

Nam quandoque, & primo ſimpliciter.

Quandoque, & ſecundo effectiuè vel contentiuè.

Quandoq; & tertio, defectiuè conditionaliter.

Quandoque & vltimò, ſucceſsiuè ad continuandum fideicommiſſum ſuper his longam moram non trahendo, breuiter hæc ipſa expediam.

41 Primò † ſimpliciter linea intelligitur ex lata & generali ſignificatione verborum de tribus lineis, aſcendentium, & deſcendentium, & tranſuerſalium, per text. in l. teſtamenta. ff. de gradi. affinit. probat Cuma. conſili. 2. vt in exemplo, vbi per eum propoſito, quòd poſt mortem ſui hæredis ſua bona non poſsint adipiſci, vel hæreditari, niſi per lineam maſculinam, reſpondit venire etiam tranſuerſales proximiores, in dubio tamen & credo propriè intelligi de linea directa, & maximè, quando dictum ſit de linea Franciſci, vel hæredis. Bald. conſi. 321. Teſtamento cauetur. lib. primo, ſub alio numero, & lib. allegat. Capryc. deciſ. 159. num. 9. & plenius Bald. conſi. 334. In quæſtione. quæ vertitur. colum. fin. lib. 3. quando eſt expreſſa alicuius perſonæ certa linea, vt puta Franciſci patris mei, quòd intelligatur de linea directa, initiata à dicto Franciſco adducendo prius, ibi nu. 9. quòd

42 † linea eſt collectio perſonarum, ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, numeros diſtinguens: ſic à Ioan. Andr. tract. de arbo. conſanguini. & affini. in prin. nume. ſuptimo, & Proſdoci. eo. tract. colum. 3. numero trigeſimoprimo, & quando filiæ fœminæ de directa linea plurium fratrum ſunt vocatæ ad eorum bona, ſufficit, quod ſint de directa linea alicuius eorum, vt ſubtiliter examinando probat Corn. conſil. 159. colum. pen. lib. 4.

43 Secundo, an † effectiuè vel contentiuè accipiatur linea, diſcutit Bal. dict. conſi. 334. lib. 3. & ſubſcripſit Saly. cui aſcribitur inter conſi. Anch. conſi. 95. Inquiſitione. & eſt idem cum dict. conſi. 334. vbi colum. penult. dicit, effectiuè lineam patris eſſe, quæ à patre ſumit initium, & in ea eſſe ſolum deſcendentes à patre per Bero. conſi. 77. nume. decimoquinto, lib. ſecundo, contentiuè verò eſſe lineam, in qua pater continetur habente initium à ſuperiori, faciente agnationem, & generationem patris, ſed illam primo modo effectiuè, & materialiter tenendam eſſe, ibidem dicit, vti ſenſum magis conuenientem proprio ſignificato, & communi vſu loquendi, ſequitur Ruin. conſi. 153. colum. penult. num. decimo, lib. ſecundo, in materia ſtricta & exorbitante ſtatutorum: ſequitur, & comprobat Socin. conſi. trigeſimotertio, colum. quinta, ſub nume. 12. lib. 3. etiam poſt Barto. conſili. 56. quia factum tale. lib. ſecundo, & maximè, quando teſtator capit lineam deſcenſiuè, Pariſ. conſi. 74. num. 32. lib. 3. comprobat Aymo conſil. 252. nu. 5. allegando Corn. Iaſ. & Deci. & Alber. Brun. qui hoc modo tenent, patruum non dici de linea patris. dixi conſi. 59. nume. 14. lib. primo, & Ruin. conſil. 149. nume. ſexto, conſil. 205. nume. tertio, libr. ſecundo, ita in materia ſtricta & odioſa debet fieri interpretatio, poſt Socin. tenet Dec. conſilio 379. ſub nume. 4. & Cephal. conſil. 313. nume. 59. 60. & Socin. Iun. conſi. 97. num. 65. & ſequen. lib. 2. Adeo, quòd in materia fauorabili, vt in fideicommiſſo pro agnatione conſeruanda talis interpretatio facienda non eſſet, ſed quòd de linea etiam venirent agnati tranſuerſales eam accipiendo contentiuè, vt concludit Cum. dict. conſi. ſecundo, hic iſte intellectus lineæ contentiuæ magis de

uente

mente teſtatoris videtur Salyceto inter con. Anch. dict. conſi. 95. colum. penult. vertic. alius ergo ſenſus, maximè, quando adeſt dictio, quoſcunque, de linea maſculina: Ruin. dict. conſi. 149. nume. 10. lib. ſecundo, & alias indiſtinctè Socin. in l. Gallus. §. nunc de lege. ſub numo. 4. & Cephal. dict. conſil. 313. num. 57. & ibi. vbi propter indefinitam. idem per Gualden. de art. teſtan. tit. 5. cau. 32. in fin. quia fauor agnationis facit per lineam paternam etiam ſtrictè intelligendam, venire coniunctos, qui ſunt agnati, & attinentes patri per maſculinum ſexum, etiam in ſtatutis, probat Pau. de Caſtr. conſil. 111. Viſis & ponderatis, colum. fina. lib. primo, etiam attinentes matri per ſexum maſculinum, cum de eius hæreditate ageretur ex ſtatuto, concedente ſucceſsionem parentum deſcendentibus per lineam maſculinam: vt magis latè verba huiuſmodi intelligantur, ſecundum quod conuenit perſonis & materiæ, in qua proferuntur. argu. not per. Bart. in l. tutelas. de capi. domi. tradit egregiè idem Pau. de Caſtr. conſil. 91. Præſuppoſito, colum. fin. breuius in eodem caſu in conſi. 40. Præſens caſus. in fin. lib. ſecundo, allegat Iaſo. in l. Gallus. §. nunc de lege. ſub num. 14. de liber. & poſthum. ſic ergo dicendum eſt in diſpoſitione teſtatoris, in quo cenſetur eſſe eadem mens in conſeruatione agnationis, quæ eſt in ſtatuto. Curt. Iun. conſi. 172. in fin. Dec. conſi. 227. ſub num. 8. & conſi. 371. ſub num. 9. & Soc. Iun. conſi. 181. nu. 38. lib. 2. Cur. Sen. conſi. 52. nume. 16. 17. Menoch. conſi. 95. nume. 91. ita tamen fit, quòd vbi linea recta effectiuè ceſſat locum habet contentiuè. Ceph. d. conſi. 313. nume. 58. ex linea autem paterna ſcias, non contineri filiam in ſubſtitutio-

44 ne, vocante proximum agnatum, ſecundum Bal. in conſ. 115. Super primo. lib. 4. poſtremo nota, lineam tranſuer-

45 ſalium non extendi vltra decimum gradum † lineam verò directam aſcendentium & deſcendentium, extendi in infinitum: probat Curt. Sen. conſi. 52. col. 11. ſub nu. 36. ver. quia reſpondetur.

46 Tertiò † defectiuè linea ponitur & conditionaliter, quando teſtator, inſtitutis hæredibus, ſine filijs, ſeu alijs, & decedenti, ſeu decedentibus, ſine filijs maſculis, ſubſtitutis inuicem ſuperſtitibus, ſeu eorum filijs maſculis, adijcit, eorum autem linea maſculina deficiente, ſubſtituit vel fœminas, vel alios linea autem intelligitur defi-

47 cere duo. mod. primo, † cum deſcendentes ex maſculis inſtitutis & ſubſtitutis facientes lineam maſculinam: per doctr. Pau. de Caſtr. in l. maritus. C. de procu. probatum ibi per Iaſ. per Alexand. & Ruin. in l. Gallus. §. nunc de lege. de liber. & poſthum. & nati omnes deceſſerint, tunc propriè linea dicitur deficere per mortem facientium ipſam lineam, vt verbum deficere exponitur per caſum mortis, per gloſſ. in ver. deficientis. in §. huic nobis. in auct. de hæred. & falci. tex. iuncta gloſſ. in l. ſi in teſtamento. de vulg. & pupill. Pariſ. conſi. vigeſimo, num. vigeſimoprimo, lib. 3. Bero. conſi. 66. nume. 16. 19. lib. ſecundo. Secundò dicitur linea deficere, cum nulli deſcendentes extiterint vel fuerint nati ex dictis inſtitutis, &

48 ſubſtitutis: † quia deficere eſt, non ſolum per viuentium, & natorum mortem, ſed etiam per non natorum, & non exiſtentium deſinentiam, & carentiam: probat Bero. in conſil. 66. nume. 16. 19 repetit & conſi. 102. num. 18. lib. ſecundo, per l. ſecundā. ff. de præſcript. verb. l. prima. iuncta gloſſ. fin. C. de indict. vidui. toll. & l. prim. §. & cum triplici. §. ſin autem aliquid. de cadu. tollen. per hæc iura & alia, dici, deficere aliquid, quod non fuit, etiam tenet Alci. conſi. 41. nume. 11. 12. lib. nono, & Socin. Iun. conſi. 181. nume. 23. 25. lib. ſecundo, & hoc confundit, vel non veram demonſtrat conſultationem in eadem facti ſpecie ſeparatim nulla de alio facta mentione, tamē concorditer redditam ac explicatam, per Ruin. conſi. 4. col. prima, & ſequent. lib. 3. & Pariſ. conſi. 74. colum. prima, & ſequent. lib. 3. & Alci. conſil. 46. lib. 9. reſpondentes, lineam, quæ non inceperit, non poſſe dici deficere pro explenda conditione fideicommiſsi præſtandi ſub conditione præſcripta, deficiente linea, inter alias rationes, & iuris argumenta, præcipuè mouentur per text. in l. ſi extraneus. ff. de cond. ca. da. & in l. Titio vſus fructus. de conditio. & demonſt. & in l. non poteſt videri deſijſſe. de

49 Reg. Iur. ad quæ poteſt † reſponderi, quòd dict. l. ſi extraneus. in ſe continet reſponſionem, vbi, & veriſimile eſt in hunc quoque caſum, &c. & ibi gloſſ. exponit, ſaltem tacitè, & Iaſo. in ſecunda, colum. in 4. not. colligit plura iura etiam loquentia in vltimis voluntatibus de vniuerſali & tacita prouiſione teſtatoris tenenda, prout veriſimile eſt, teſtatorem apponendo conditionem deficientiæ lineæ, & ſic ad caſum non eſſentiæ, conſideraſſe caſum carentiæ lineæ, quæ nunquam extiterit, cum vterque caſus tendat ad non eſſentiam & priuationem. Sunt hic repetenda, quæ latiſsimè in conditione, ſi naſcatur poſthumus, & moriatur, effectualiter verificata ſi non naſcatur, adduxit ſupra interpreta. præcedent. dubit. 1. ſolutio. 6. verticu. iuſtius autem cum ſequentibus.

50 Et d. l. † Titio vſusfructus, non obſtat, quia continet diuerſum caſum, in quo debebat præcedere validum legatum vſusfructus ſerui, vt poſſet verificari aſcripta conditio ſubſequentis alterius legati libertatis, ſi ad eum pertinere deſijſſet, quod verbum, pertinere, præſupponit habitum acquiſitionis iuris in legato, per l. verbum illud. de verb. ſignific. cuius quidem verbi, pertinere, ſignificato ceſſante. meritò cadit ratio dict. l. Titio vſusfruct. deſijſſe enim non videtur, quod nec incepit: ita priuatio ibi penitus requirebat habitum eſſentialem & exiſtentem, vt demonſtrat ſignificatio dict. verbi, pertinere, non ſic dicendum eſt in fideicommiſſo, dato ſub conditione deficientis lineæ, cum ea dicatur deficere, etiam quæ nunquam extiterit, vt ex locis ſupra allega. & remiſsis conſtare poteſt, & quæ potuiſſet finire, cum habuerit principium in perſona hæredis nominati: l. familiæ. de verb. ſignificati. l. ſtemmata. de gradi. affini. contra Caſtr. in dict. l. maritus. firmat Iaſo. in l. ſecunda, colum. 74. in princip. ſub quæſtio. 20. de iu. emphit. vnde ſufficit habitus principij, quòd ipſa linea ſaltem potuerat incipere per ſolut. traditam ab Imo. in dict. l. Titio vſusfruct. ſequendo gloſſ. ſecund. in leg. 3. in princip. ff. vſufructu. quemad. caue. vbi eſt text. ſecundum hanc ſententiam, & prout in ſpecie reſpondit Alci. conſili. 119. nume. ſeptimo, vltim. impreſ. Vene. libro nono idque eſſe de mente teſtatoris, liquet ex dicto Cuma. & Imo. in dict. lege. Titio vſusfruct. dicentium, illum text. eſſe contra mentem teſtatoris: ita reſpondetur ad dict. l. non poteſt videri deſijſſe, quòd hæc regula, & ſimilia iura, de non deſinentia, non deficientia, vel non priuatione eorum, quæ non fuerunt, non extiterunt, procedunt ſecundum proprietatem verborum, impropriè verò & largo modo etiam dicitur deeſſe, deficere, priuari illud, quod non extitit, non habetur, & nunquam fuit, per plura iura bene probant. gloſſ. Deci. in l. non videtur rem amittere, numero quarto, & Cagno. numero tertio. & gloſſ. in dict. lege. non poteſt videri, de Regu. Iur. ſed menti teſtatoris, ſi propriè verba non poſſunt conuenire ſufficit, quòd impropriè conueniant Iaſo. in lege Gallus. §. etiam columna quarta in prima fallentia verſiculo, item quando. de liber. & poſthum. per leg. fundus, qui locatus. de fun. inſtr. l. quibus diebus. §. domus. de conditio. & demonſtratio. & lege. hæredibus. §. fina. ad Trebellia. & Baldus in l. cum virum, ſub nume. 19. C. de fideicommiſsis, & ibi Salyc. ad finem Ruin. conſilio 150. numero. 13. libro ſecundo, cum concord. in triginta locis facilè reperiendis, putabat enim teſtator ex hærede inſtituto, & ex ſubſtitutis deſcendere lineam maſculinam, & penes eam ſua bona

permanere, tex. & glo. in l. Lucius. ff. de hæred. inſtitu.
& ea linea deficiente, vel finita, & ſic deducta ad non eſſe
in rerum natura bona peruenire ad vltimum fideicom-
miſſarium, ad quod lineam defectam, vel non eſſe, ſiue
propriè per mortem, ſiue impropriè, & largo modo de-
feciſſe, vt dicitur, quod nunquam fuit, idem eſt effectus
in ſimili. attendendus per communem omnium doctr.
in §. & quid ſi tantum. dict. l. Gallus. & in l. 3. C. de in-
ſtitu. & ſubſtitu. & veriſimile teſtatoris cogitatum eſt
attendendum. l. cum in teſtamento, de rebus dub. ergo
& lineam maſculinam quæ non fuit, defeciſſe, ſat eſt, ex
mente ipſa teſtatoris ſeruanda, cum etiam verba ſaltem
impropriè conueniunt, vt in ſpecie probat collegi. Ti-
cinen. pro Triuulti. nume. 19. & ſeq. hanc autem ſenten-
tiam veriorem puto, licet in contingentia facti obiter
pertranſierim cum Ruin. Pariſ. & Alciat. in allegatis ſuis
conſilijs: tamen in facto illo præcipuè monuit me, quòd
teſtator ex coniecturis ibi collectis ſenſit de linea defici-
ente per mortem eorum in ea exiſtentium, & non per
non exiſtentiam, vt in ſimili per Alci. conſi. 5. num. 31. 32.
lib. 4.

51 Quarto & vltimo, † linea maſculina exprimitur ſuc-
ceſsiuè ad continuandum fideicommiſſum ſucceſsiuis
formulis diuerſis, prout hæc verba per lineam maſcu-
linam comprehendere hęredes in infinitum, per lineam
maſculinam exponit, Alexand. conſi. 43. colum. fin. ſub
num. 12. lib. 3. ita quando teſtator mandat bona ſua con-
ſeruari in linea maſculina, vel in eis ſemper ſuccedi per
lineam maſculinam, vel ſi non remanerent hæredes, per
lineam maſculinam, ad hoc vltimo modo ibi Alexandr.
52 exemplificat, oportet ergo ſcire † quomodo hæc linea
incipere, & progredi debeat, vt in ea continuent, & per-
maneant bona. Nemo autem ignorat eius initium, quod
nempe eſt, vel à maſculo teſtatore, ſi hoc eius verba ſo-
nant, quòd dicat, ſuam vel eius lineam, gloſſ. & Imo. in l.
ex facto. in princ. ad Trebellia. vt etiam in dubio ſic te-
nendum eſſet per alleg. à Pariſ. conſi. 83. colum. 2. num.
10. lib. ſecundo, & ab Alexand. conſi. 213. nume. primo,
53 & ſequent. lib. 6. vel à maſculo hærede, vti à fonte quo-
dam, dicatur maſculina à maſculo, ſicut familia Iulia, di-
citur à Iulio, quaſi à fonte quodam, per tex. in l. pronun-
ciatio. in fin de verb. ſignifi. vt in ſimili arguit Bart. in
conſil 61. quia factum tale ſub nume. ſecundo. colum. 2.
tenet Paul. de Caſtr. in dict. l. maritus, colum. fina. C. de
procur. & Iaſ. ibi & in d. §. nunc de lege. poſt Alexandr.
ibi. ſed progreſſus talis lineæ eſt in dubitatione aliqua,
quando conſtare non poteſt eam teſtatorem expreſsiſſe
agnationis conſeruandæ gratia, nam Alexand. in dict. §.
nunc de lege. dicendo, ſe conſuluiſſe & Iaſ. eum defendē-
do, volūt poſſe in progreſſu dictę lineæ maſculinæ adeſſe
fœminam, deſcendentē ex maſculo, & clarius Soc. conſ.
51 col. 1. nume. 6. lib. 4. & adducit. Pariſ. conſi. quadra-
geſimo, colum. fin. nume. 38. & ſequent. libr. ſecundo,
& Alexand. dict. conſi. 43. colum. ſecunda, in fin. verſic.
non obſtat, qui mouentur per gloſſ. fin. in dict. §. nunc
de lege. volentem ſub formula illa omnis vtilis, qui ei
ſuus hæres futurus, &c. venire neptem ex filio, cum ſit
per lineam virilem. Socin. vero in d. §. nunc de lege. nu-
me. tertio, & ſequent. tenet contrarium, ſcilicet, † fœmi-
54 nam natam ex maſculo, non contineri in linea maſcu-
lina, maximè contentiuo modo ſumpta, quia non eſt in
tali linea. cum faciat nouam lineam fœminniam, & ille
dicatur deſcendere per lineam, qui ſit in linea. arg. l. vr-
bana prædia. §. pernoctare. de verb. ſignific. & Ruin. in d.
§. nunc de lege. ſub nu. ſeptimo, ſequitur, quando dict. ſit
per lineam maſculinam filiam tunc non comprehendi,
& hanc vltimam ego ſequor opinionem, quam etiam in
filia deſcendente à maſculo, faciente caput lineæ, probat
ipſe Alexandr. dict. conſi. 43. nume. 6. & quicquid dicat
Apoſtillator in eodem conſi. 53. Alexand. lib. 6. corrobo-
ratur hæc opinio, quòd principium & medium lineæ
huius progredi debet æqualiter, eadem qualitate con-
tinuata maſculinitatis per dictionem, per ſecundum Pa.
de Caſtr. iam allega. conſil. 91. ſup. fin. verſic. filius verò.
lib. ſecundo, ſequitur Pariſ. conſil. 22. nume. 45. lib. 3. &
probatur per corruptionem ipſius lineæ, nam ſi quis
velit à pictore fieri totam lineam albam, & ipſe faciat
principium album, & medium nigrum, non quidem fe-
ciſſe dicetur totam lineam albam, vt patet ad ſenſum, eti
am viſus, ī quo nulla magis fida probatio eſt. §. fi. Inſtit.
55 de gradi. affini. leg. ſi irruptione. in fin. ff. fini. regund.
compluribus ad hoc collect. per Cagno. in l. prima, nu.
144. C. de ſen. quæ pro eo, quod inter. ita linea maſculi-
na habens interruptionem per fœminam, non dicetur
continuata linea maſculina, quod eſſe contra mentem
teſtatoris facile credere eſt, vnde iuridice pro more ſuo
ex ſententia Spec. Io. And. & Bald. dicit Aret. in dict. §.
nunc de lege. colum. fin. qualitatem maſculinam, non
videri poſſe aliud ſignificare, nec propter aliud eſſe poſi-
tam, niſi vt prouideatur deſcendentibus maſculis per li-
neam maſculinam, vt pro comperto, & de plano conce-
dit Pariſ. dicto conſi. quadrageſimo, nume. 43. lib. ſecun-
do, & conſi. 47. num. 68. lib. 3. & conſi. vigeſimoſecun-
do, nume. 54. eo. Alci. in l. cognoſcere. §. primo, in fin. de
verb. ſignific. quando teſtator conſiderauit conſeruari
bona in familia, neptem ex maſculo in linea maſculina
non comprehendi, & plene comprobant Bero. conſi.
116. ſub nume. 9. lib. ſecundo, & Pariſ. dict. conſi. vigeſi-
moſecundo, nume. 82. & ſequent. lib. 3. Socin. Iun. conſ.
186. nume. 5. & per tot. lib. ſecundo, & conſil. 69. nume.
30. lib. 3. tunc enim exponitur de linea maſculina is eſſe,
qui ſit maſculini ſexus, etiam tranſuerſalis, vt egregie de
clarat Ruin. conſi. 149. nume. ſecundo, & ſequent. lib. ſe-
56 cundo, ibi vocata † linea tam maſculina, quàm fœmini-
na, præferri maſculos, etiam vlterioris gradus fœminis,
multipliciter oſtendit, niſi contrarium poſsit apparere
ex mente teſtatoris, vt oſtendere ſatagit Cephal. conſil.
413. nume. 18. & ſequent. per to. & aliqua conſi. 600. nu.
31. & ſequent. Pariſ. conſi. 51. nume. decimoſeptimo, &
ſequent. lib. ſecundo, & hæc ſufficiant pro interpretatio-
ne verborum præmiſſorum, lineam maſculinam & ag-
nationem ſignificantium.

57 Parentes † groſſo modo quandoque ad fideicommiſ-
ſa vocati, poſſunt ſimiliter intelligi pro agnatis Bald. ex
text. ibi in cap. primo. nume. 3. quemad. ſeu. ad filiam per
ti. idem pro agnatis & cognatis poſſunt accipi, attento
vulgari & communi vſu loquendi. Capra. conſi. 104. nu-
me. nono. Corn. conſi. 57. colum. 3. verſic. ſolemus. lib.
ſecundo, Caſtr. conſi. 421. quod ita mater. colum. 1. lib. 1.
Aret. in c. per tuas. colum. 3. ſub num. 9. de probat. maxi-
mè, quando non extant pater & mater. Aymo conſil. 80.
num. 12. Socin. Iun. conſi. 94. ſub nume. ſecundo. lib. 1.
conſi. 116. nume. 4. lib. 3. exinde enim appellatione il-
59 lorum de parentela, veniunt omnes de parentela, † ſicut
appellatione familiæ, veniunt illi de familia. Socin. conſ.
37. colum. prima, lib. 3. & latè Alexan. in l. Gallus. §. qui-
dam recte. nume. 90. de libe. & poſthum.

60 Progenies † proprie vltra nepotes, impropriè, pro filijs
& nepotibus, etiam appellata ſciri debet, cum de eo in
teſtamentis mentio habetur: Laur. de Pala. tract. quòd
ſtanti. maſcu. nume. 149. Franch. in cap. ſi pater. colum.
55. verſic. quarto, qui veniant. de teſta. in 7. Corn. conſi.
317. colum. penult. verſic. inſuper ex alio. lib. 3. eſſe ver-
bum ſynonimum cum verbis, proles, ſtirpes, poſteritas,
ſoboles, tradit Curt. Iun. conſi. 5. nume. 40. dixi conſil.
61 110. nume. 13. lib. primo, † Poſterorum appellatione li-
beri continentur, eſt text. & Barto. in l. quòd his §. pri-
mo, de lega. 3. & nati ex maſculis, non ex fœminis ibi.
62 Alber. † Proſapia idem, quod familia continet Franch.
in dict. capi. ſi pater. verſicu. quinto, quid ſi fiat. Pariſ.

conſi.

conſil.51.numer. ſecundo, & conſil. 93. numero 33.lib.2.

63 Proles † dicitur eſſe de his omnibus, qui veniunt appellatione liberorum: Laud. de Palla. dict. tract. quòd ſtanti.maſcul.num.159. Eadem locutio per Franch. d. c. ſi pater col.55. ver.14.qui dicantur de prole.& Ancha. in c.fin.col.2.de pen.in 6.

Verba hæc ſuprà recenſui, per quæ frequentius in teſtamentis inueni agnatos comprehendi, cætera autem his ſimilia ferè eadem ſcire, tradita reperiuntur poſt Bal. per Franch.in d.c.ſi pater.char. fin. Lau. de Pala. d. tract. quòd ſtant.maſcu.poſt num.148. & Anch.d.c.fin.col. 2. & ſequent.& Alber. Bru. tract.de ſtatu. fœmi. exclu. art. 12.quæſt.19.& breui compendio, Caſtr. in l.ſi quis ſuo in prin.num.4.C.de inoffi. teſta. & Rom.in l.1.in prin. ad Sen.conſu.Syllani.

64 Supereſt interpretari modò † verbum illud, Conſeruanda, præmiſſum cum verbis, ratio, agnatio, ſuprà expoſitis, & importat propriè fideicommiſſum: l pater filium.in prin.de leg.3.ponit Ioan. Mari. Riminal. conſil. 27.numer.16.cum ſimil.ibi in apoſtil.ſeu addi.per Hipp. Riminal.Namque ſcitu facile eſt, quòd agnatio tunc venit conſeruanda, quando inter agnatos ipſos relinquendo bona ſua,perpetuò permanere diſponit teſtator: & enim nihil commodius eſt pro agnatione conſeruanda, quàm in ea antecesſorum bona perpetuari iure fidei-
65 comiſſorum, l cum bona,quæ quis habet, eius vitam appellet texe.in l.aduocati.in fi. C. de aduoca. diuer. iudici. & in auct. de Trebel.circa med.ibi, corrumpant alienas vitas, &c.& gloſ. in verſicul. quoniam in paucis.in auct. de referen d. ſentit & textus in cap. ſi quis obiecerit in quæſt.3.& in cap.verum.de iureiuran. cum alijs ſimil. re collecta.à Tiraqu.in his præ cæteris curam adhibente.in l. ſi vnquam.ver.bona.col.1. & ſequen. C. de reuo.dona. eſt autem nimis euidens, manu indies palpabilis, & manifeſtiſsima omnium ſententia, quòd familiarum honeſtas diuitijs conſeruatur: Guiliel. de Benedict. in c. Raynutius.part.1.in ver.duas habens filias.num. 131. & ſequ. vbi plura dicta, de bonis maſculis ad honeſtatem dignitatemq́ conſeruandam agnationum, & non fœminis tranſeuntibus, & aſportantibus bona ad alienas familias, adducuntur & eadem, ac alia ſimilia per Alb.Bru. tract.de ſtatu.fœmi.exclu.arti.3.colum.2.& Pariſ. conſi. 1.num.28.lib.3.Cur.Seni.conſ.52. nu. 14. quæ nota ſunt, ideo aliter non refero, & ſuperius memini hac ead.ſolut. ver.tacita vero ratio.

Ita ergo tunc arbitramur, Teſtatorem voluiſſe ſuam agnationem conſeruare, vel vbi expreſsè in teſtamento dixit pro conſeruatione ſuæ agnationis: Pariſ.dict.conſ. primo, num.30.31.& ſequent.& conſi.65.num.44. lib.3. vbi per hoc omni tempore caſu in omni perſona de agnatione, actiuè & paſsiuè dicitur inductum fideicommiſſum, vt ibi per eum, & Caſtr. conſi. 238. Videtur dicendum in fin.lib.2.Soci.conſil.43.num.3.5.lib.3. & hoc ex ratione expreſſa per teſtatorem prouenit, Curt.Seni. conſi.76. ſub num. 74. ver.& ſic vbi ratio. Aymo conſil. 113.num.3.5. vel & idem dicendum eſt, quando teſtator in conditione, vt ſi deceſſerit ſine filijs maſculis, aut in diſpoſitione inſtituendo, aut ſubſtituendo, aut aliter vocando nominauit, & expreſsit maſculos, ex qualitate enim iſta maſculinitatis expreſſa per teſtatorem, eius voluntatem fuiſſe, & eſſe interpretamur, ſic maſculos nominaſſe, & expreſsiſſe, vt bona ſua veniant via fideicommiſsi, & permaneant in agnatione ſua, & nominatorum pro ea vtiq; conſeruanda, vt eſt omni. Doctor. & commun.not.& canonizata opinio in mille locis, vt ante recenſui, relata & hoc in loco etiam ſuo reperto, quiſquis ſit teſtator, ſiue maſculus ſiue fœmina, ſiue parens, ſiue tranſuerſalis, & pro magna Doct.caterua ad hoc ſufficit aliquos, & recentiores referre: Socin. conſil. 12. ſub num.ſecundo, & 13.conſ.63. ſub num.vigeſimo ſecundo, ver.quinimo ſi totus lib. 3. & conſi.73. num.2.lib.4.Iaſ. conſi.233.colum.prima, ver.ſed iſtis, lib.ſecundo, & con. 108.colum.3.lib.4.Curt.Seni.conſi. 76. numer. 18. & 75. Dec.conſil.decimo quinto, colum.3.verſi.ſecundò principaliter.conſi. 227. ſub num.6.conſilio 371. ſub num. 6. verſi.ſextò & vltimò. vbi de fratre teſtatore, Pariſ. conſi. vndecimo, num.decimo ſeptimo, & ſeq. conſi.18. num. 29.& ſequent. conſil.50. numer.20.& ſequent.conſil.53. num.25.& ſequent.conſi.66.numer.37. lib. 3.& conſi.31. num.18.conſil.37.num.31.conſi.42. numer.10.conſi.48. num.10.conſi.57.num.8.9.10.conſi.63.num.14.conſi.76. num.2.& conſi.90.num.15.lib.2.& Ruin.conſi.95.num. 8.conſil.111.num.15.conſ.141.num.9.lib. 2. vbi in muliere teſtatrice, & Aymo conſi.113.num.2.conſi.130. num.9. & Socin. Iun. conſilio 116. num.1.lib.3. conſi.66. colum. 2.lib.4.vbi in fœmina teſtatrice, Cephal.conſi.306.num. 71.conſi.330.num.62. Alci.conſi.213.num.10.lib.9. Bero. conſi.102.num.19.conſi.112.num.19.& conſil. 114. num. 8.& conſi.96 num.6 lib.2. Tob.Peruſi.conſilio 32. num. 9.Neuiz.conſi.33.numer. 11. Hippol. Riminal. conſi. 23. numero 83. & ſequent & in muliere teſtatrice Grat. conſi.67.lib.2.& Rolan.à Val.conſi. 82. ſub num. 41. lib. tertio.

Nunc recordari non prætermittam, licet iterum for-
66 ſan erit dicendum alibi, quod † & ſi fœmina ex agnatis deſcendentes agnatæ ſint, & de familia, agnationeq́ dicantur: l.voluntas. C. de fideicommiſſ.cum concordan. per Socin.conſil.127.colum.7.& ſequent. lib. 2. & Pariſ. conſil.vigeſimo tertio, num. 45. lib.primo.conſil.51.nu. 13.& conſi.88.num. 14. 20. lib. 2. & eueniant appellatione deſcendentium: Curt.Sen.conſil.65.colum. fina. Socin.conſil.51.numer.5.6.& colum. ſequent. lib. 3. vbi refert.per doctiſsimos viros fuiſſe conſultum, Filiam dici de deſcendentibus per lineam maſculinam, & putat in fideicommiſsis hæc dicta veriſsima, quicquid dicatur aliàs in priuilegijs, & immunitatibus & ſimilibus materijs, & Bero.conſi.87.nu.7.lib. ſecundo, Cephal. conſi. 386.nume.2.& Celſ.Hug.conſil.120.num. vigeſimo ter-
67 tio. Idem † & fœminæ veniant appellatione coniunctorum, proximorum, propinquorum, attinentium, ſuorum hæredum, ſtirpis, generationis, progeniei, & familiæ. ſingula hæc probant, de coniunctis, proximis, poſteris: Dec.conſi. 223. numer. 1.2.3. conſil.570.num.9.& ſequent.& Ruin.conſil.117.numer. 14. lib. 2. Socin. Iun. conſi.13.num.17.& ſequent.lib.tertio. De attinentibus, Pariſ.conſil.24.numer.17.& ſequent.lib.2. De ſuis Deci. conſil.253.numer.4.De hæredibus: Pariſ.conſil.83.num. 12.lib.2. De hæredibus & ſucceſſoribus, maximè ad excluſionem extraneorum hæredum: Berò.conſil. 110. nu. quinquageſimo & ſequen.lib.2.etiam ſi eſſet nupta: Alexand. conſilio. 56. colum. 2. numer. quarto, libro primo, De proximioribus, quòd veniat & fœmina: Alexand.conſi.106.num.4. De propinquis: Dec. conſil. 527. num.5. Pariſ.conſi. 20.num. 18. lib. 2. Aymo conſil. 250. colum.1.de ſtirpe, generatione, progenie: Pariſ. conſ.35. num.6.7.8. & conſil.47.num.57.& per text.lib.3. De familia: Cephal.conſil.386.num. 10. 11. cum tamen fœminæ aptæ non ſint, conſeruare agnationem in eis ſinendam, transferendoq́ bona in alienas familias: l. familiæ. §.1.de verb.ſignifi.in locis ſuprà alleg.ſæpe Doct.dicunt. & Pariſ.conſi.72 numer. 25.26.lib.4.Ideo fœminæ tunc non comprahenduntur ſub dictis, vel ſimilibus nominibus collectiuis, quando teſtator expreſſam rationem, vel tacitam, & conſideratam agnationis conſeruandæ habuit, & à fideicommiſſo ſic inducto excluduntur: Bald. Cor. Deci. & Curt. Iun. allegando comprobat Aymo conſ.180.num.1.& conſil. 306. num.5.Socin. Iun. conſil. 90.ſub.numer.20. lib.primo.dixi & ego conſilio 161.numero 14.& ſequent.& per Iaſo.conſil.52.colum. 4. & ſequent.lib.3.conſi.108.colum.3.& ſequent. libro 4. Crot.

a conſil.

conſil.48.num.39.Ruin.conſ.24.num.7.8.lib. ſecundo, & Pariſ.conſ. 57.colum.2.& conſ.63.num.24.& ſequen. lib.2.& Bero.conſi.83.num.2.lib.2.& alibi per Doct.ſup. alleg. Item, ſub his collectiuis non comprehenduntur fœminæ, quando adiectio hæc fuerit appoſita, ſcilicet maſculina, vt generatio maſculina: Corn.conſil.190.colum.1.ſub verſ.& ſic generatio.lib.3.Pariſ.conſil.22.nu.26.lib.3.Anch.conſil.359.Nos Pe.Bero.conſi.116.ſub.nu.
68 9.lib.2. † An autem fœmina nupta dicatur de domo & parentela patris vide remiſsiuè per Roch. de Cur. tract. de iur.patr.in verſ.competens alicui.ſub num.2.ad fin.
69 † De cippo domus non venit fœmina: Goz.conſ.79.nu.
70 6.† neque ſub vocabulo, proximiores de agnatione, Alexand.conſil.63.

71 Hæc autem concluſio † de ratione agnationis conſeruandæ, inducente fideicommiſſum pro maſculis, declarationes aliquas recipit.

Primò declaratur, dictam concluſionem non habere locum, ſi in teſtamento conditionaliter, vel diſpoſitiuè de maſculis mentionem faciente, etiam fœminæ aliquo modo fuerint vocatæ, quæ ideo faciunt ceſſare cauſam agnationis conſeruandæ: Deci.conſil. 370.ſub numer.3. verſ.ſed deuenio.Pariſ.conſi.78.num.27.lib.2. Alexand.conſi.22.num.2.12.& eo dupl.conſi.128.& Aymo.conſil.250.num.1.ſequent. & conſi.306.ſuprà num.quintum, & infrà.

Secundò declaratur, quòd vbi poteſt apparere, teſtatorem vocando maſculos aliquo modo reſtrinxiſſe voluntatem & diſpoſitionem ſuam ad certas perſonas, per nomina propria, Ioannem, vel Franciſcum, vel appellatiua naturalia, vt filium, nepotem, fratrem, patruum, patrem, auum, vel hæredem, vel per dictiones relatiuas, vt dictos, prædictos, vt ſuprà modo, quo ſuprà, vltra quidem perſonas expreſſas & nominatas, & vltra modum conſtitutum non conſideratur, & non extenditur ius agnationis conſeruandæ per propagationem Alexand. conſi.180.ſub numer.14. verſ.confirmatur, quia lib.1.& conſi.59.colum.fin.lib.3.Dec.conſil.287.num.9.10.conſ. 409.num.7.verſi.ſed hoc in caſu noſtro.conſil.315.num. 4.conſi.511.colum.fin.conſil.569.ſub numer.2.verſ. non obſtat, ſi dicatur.Pariſ.conſi.31.num.19.lib.2.conſil.72. num.36.lib.tertio, Alci.conſil.87.numer.10.lib.9.Ruin. conſi.143.colum.penult.num.10.lib.2.Socin.Iun.conſi. 311.num.fina.& conſil.118.numero 18.lib.primo, Alben. conſil.13.num.5.præter hoc addo.Bald.conſil.135.Præmiſsis verbis.ad fi. verſ.ſed ſi non habet filios.lib.5.plures autem reſtrictionum formulas vide conſideratas per Aymo conſil.98.numer.6.cum ſequent.& pleniùs per me ſuprà lib.præceden.interpret.vlti.dubit.vlt.& ſolu. vlt.& in ſpecie in meo conſil.42.num.27.lib.1.Idem dicendum eſt, eandem procedere declarationem, quòd vltra non attendatur conſideratio agnationis, quando teſtator vocauit deſcendentes maſculos per lineam rectam, quod non veniant aſcendentes, neque tranſuerſales agnati: Corn.Dec.Alexand.in locis per me alleg.conſil.32.num.2.3.4.lib.primo, & Socin.Iun.conſi.108.nu. 32.lib.2.& Alexan.conſil.118.num.2.3.& Cephal.conſil. 510.licet in diſpoſitione ſtatutaria loquâtur promiſcuè, tamen Doct.in locis prædictis, & alibi arguunt.idem & in diſpoſitione teſtamentaria, per l.1.& ibi Bar.num.4. C.de his, quib.vt indi.Deci.conſil.127.nu.8.Aym.conſil. 254.num.4.

Tertiò declaratur, Non procedere prædictam concluſionem de conſeruanda agnatione, quando diſpoſitio & vocatio ad fideicommiſſum reperitur facta certo caſu euenientis conditionis appoſitæ, ſi deceſſerit ſine filijs maſculis & defecerit hæc conditio, quòd grauatus deceſſit cum filijs maſculis, vtique ceſſat fideicommiſſum: l.pater Seuerinam.§.ita fideicommiſſo.de conditio.& demonſtratio.l.filiusfamilias.§.cum quis erit.de legat. 1.& l.ex facto.§.ſi quis rogatus.l.hæredes mei.§.cum ita. l.hæredibus.§.fin.ff.ad Trebel.l.iubemus.§.ſin autem. C.eodem & leg.generaliter.in princip.de inſtit.& ſubſtit.eo ampliùs non attento, quòd filij, per quos defecit conditio, decedant ſine filijs: l.cum vxori.C.quando di. leg.ced.cum concordan.per Oldr.conſil.vigeſimo primo.Thema tale eſt, & Deci.conſil.63.num.2.3.& conſil. 287.num.1.2.& alibi per eum & alios per me alleg.conſil.167.num.30.31.& ſequent.lib.primo, eo etiam non attento, quòd ex parte eorum, qui ſunt ſubſtituti & vocati, teſtator ſuam extenderit locutionem ad propinquiores de ſua parentela, ſemper ſequendo de gradu in gradum, de liberis in liberos, in infinitum, quia tamen eo, cui facta eſt talis ſubſtitutio, decedente cum filijs, fideicommiſſum ceſſat, vt ex facto reſpondit Alexand. conſilio.139.Circa primum.lib.6.& latè Iaſ.conſil.228. colum.2.& ſequent.lib.2.Ruin.conſil.153.colum.4.numer.5.lib.2.& latè Cephal.conſil.17.& aliorum concor. ſcilicet Curt.Sen.Socin.Deci.Roland.à Vall.& Burſat. memini loca citando d.meo conſil.167.ſub num.37.ver. tertiò dicta concluſio. Tunc ita enim fauor agnationis ex mentione maſculorum cedit voluntati teſtatorum, apparenti ex dicta conditione defecta, per text.in dicta l.pater Seuerinam.§.ita fideicommiſſo.& vltra conditionem & caſum ab ipſo teſtatore expreſſum, non habet locum, declarat Socin.conſil.116.colum.5.verſi.ſecundum verò tollitur.lib.3.Pariſ.conſil.14.num.20.conſil. 35.num.16.& 17.conſil.63.num.decimoquinto, lib.tertio, & conſil.44.numer.17.lib.2.Menoch.conſil.85.numero 102.109.Soci.Iun.conſ.118.nu.17.18.lib.1.& conſi. 57.colum.fin.verſ.nec quiſquam.lib.4.Sed aduertendum eſt, declarationem hanc poſſe turbidam reddi ex coniecturis, per quas dignoſci perſuadetur filios in conditione poſitos, cæteri in diſpoſitione vocatos, & de quibus accuratè agere profitetur Gabri.Roman.de Commun.Opin.lib.quarto, titul.de fideicommiſſ.concluſ. quarta, & alibi ſuo loco dicetur. Et hæc de fideicommiſſo, ex ratione agnationis conſeruandæ inducto, dixiſſe ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 Fideicommiſſum probatur ex coniecturis in teſtamenti ipſis, de quibus coniecturis ibidem vide.

2 Mens teſtatoris eſt attendenda, collecta ex verborum conuenientia, & vide 28.illationes de tacita mẽte teſtatoris.

3 Fideicommiſſum inducitur his vocabulis ſynonymis, ex coniecturis, indicijs, argumentis, præſumptionibus, & verisimilibus.

4 Fideicommiſſum quando inducitur ex coniecturis (quicquid dicant aliqui non ex eis induci) debent eſſe concludentes ipſum fideicommiſſi actum, & per quot teſtes probandum ſit, & de mente attendenda potius in teſtamento quam verbis, vbi vide 17.rationes pro ea mente, quæ eſt difficilis tamen probationis, & quare, ideo coniecturis fit eius probatio, & quare.

5 Probatio fit per coniecturas de his, quæ conſiſtunt in animo alicuius.

6 Fideicommiſſum poteſt vndique induci & relinqui, putans tu & ſignis ab eo, qui loqui non poteſt, ex aliquo accidenti impeditus, cum in fideicommiſſo quælibet indicia ſufficiant, & ſit ille ſani intellectus.

7 Fideicommiſſa vt inducantur quæcunq; verba ſufficiunt à teſtatore prolata, modo cõſtet de eius voluntate, pro qua ſeruanda vna dictio ponitur, & exponitur pro alia, & de voluntate teſtatoris coniectura ſequenda: ibid.

8 Fideicommiſſum tacitum inducitur per coniecturas ex tacita voluntate teſtatoris, & quomodo inducatur, vide ibidem exempla, & quibus verbis, vbi latiſſimè explicatur per totam ferè ſolutionem.

9 Exem-

9 *Exempla, quibus dignoſci poſſunt, fideicommiſſa eſſe inducta, & quibus verbis, ibiq́ latiſſime fit declaratio, per totam fere ſolutionem.*

10 *Fideicommiſſum inducitur per verba enuntiatiua de futuro, directa ad grauatum, aut per verba de præſenti, aut per verba multum prægnantia, per quæ appareat, teſtatorem voluiſſe bona ad poſteros peruenire, & quibus alijs verbis inducatur, ibidem latiſſimè declaratur.*

11 *Relictum reputatur illud in teſtamento expreſſum, & ſcriptum, quod venit in conſequentiam ad expreſſum, quando antecedens ſit neceſſarium ad poſitionem conſequentis, vel aliter, vt ibi determinatur circa hunc terminum pulchrè.*

12 *Extenſio non fit de perſona ad perſonam ex tacita mente teſtatoris, maxime ad inducendum fideicommiſſum, etiam ex identitate rationis.*

13 *Fideicommiſſum an inductum dicatur, quando apparet, teſtatorem prohibuiſſe in vniuerſali fideicommiſſo, ſcilicet, detractionem Trebellianicæ, & quare.*

14 *Fideicommiſſum tacitum de dando incapaci, quando vti factum in fraudem legis à fiſco ſit auferendum: quod, quomodo conſtare poſſit, vide ibidem.*

Et quando ſit factum de dando, cui elegerit grauatus, & non eligente recurritur ad iudicem, & facta electione de inhoneſto, poteſt iterum fieri de honeſto per iudicem, & de coniecturis probandis per teſtes ſingulares in fideicommiſſo tacito per inſtitutum reſtituendo alij, & de materia ſimili, vide ibi latè, cum ſeqq. num.

15 *Rogatus reſtituere hæreditatem, cui velit, poteſt cogi ſuo iuramento reſpondere, cui reſtituere fuerit rogatus à teſtatore.*

16 *Iuramentum de tenendo occultum, non valet.*

17 *Grauatus eligere, cui de agnatione teſtatoris velit reſtituere, non eligendo, recurritur ad arbitrium boni viri, id eſt, iudicem, qui eligat, & electo indigno, alius poteſt eligi dignus per iudicem.*

18 *Electio damnata de ſpurio, poteſt iterum fieri per iudicem de honeſto.*

19 *Teſtes ſingulares probare poſſunt coniecturas in fideicommiſſo tacito alij reſtituendo per inſtitutum, & quòd in his poſſint probare voluntatem teſtatoris.*

20 *Confeſſio patris ſufficit.*

Fallit vbi talis confeſſio vel error iuris dubij vel facti detegitur erronea, & errore facta.

21 *Confeſſio teſtatoris, de debito aliter non apparente, importat id deberi, & peti poteſt per fideicommiſſarium.*

SOLVTIO. XII.

1 NON principaliter † fideicommiſſum inducitur, probatur, apparereq́ poteſt ex coniecturis, & hoc ferè in omni iuris reſponſo, edito per noſtras in materia fideicommiſſaria adductum reperitur: quorum numerum, vti ſyluam denſam, prætermittit Grat. conſi. 5. num. 14. lib. 2. vbi de his plures coniecturas adducit, principalis tex. eſt in l. cum pro-
2 ponebatur. de leg. 2. & alij text. † de mente attendenda teſtatoris, collecta ex verborum congruitate, & conuenientiæ. in l. vnum. §. penul. & fin. in l. cum pater. §. cum imperfecta. in l. Titia cum teſtamento. §. fin. eo. & in l. fideicommiſſa. §. hæc verba. gloſſ. in l. pater filium. §. pen. de leg. 3. meminerunt, & hanc afferunt concluſionem, Alex. conſi. 100. col. 1. num. 7. lib. 4. Iaſ. conſi. 146. col. pen. verſi. tertiò & adhuc. lib. 2. conſ. 52. colum. 4. verſ. tertiò principaliter. lib. 3. Curt. Iun. conſ. 54. col. 2. num. 6. Goz. conſi. 102. num. 2. Aret. conſi. 37. col. pen. ver. præterea, ſi iſta ibi, dicemus potius. Pariſ. conſi. 31. num. 32. conſi. 37. num. 39. conſi. 90. num. 2. & per totum. & conſi. 75. num. 48. & ſequen. lib. 2. conſi. 6. num. 7. lib. 3. Socin. Iun. conſ. 158. num. 60. conſil. 181. num. 20. 21. lib. 2. conſi. 1. num. 10. 11. lib. 3. & alibi. Grat. conſil. 8. num. 9. lib. 2. Crot. conſil. 144. num. 10. conſi. 264. nu. 12. & ſequent. Cephal. conſi. 478. num. 11. & ſequen. Ant. Gomez in ſuo Comment. Iur. tom. 1. cap. 5. de ſubſt. fideicommiſſ. ſub num. 23. 24. verſ. ſextus caſus. cum ſequent. vbi 28. illationes facit de tacita & præſumpta mente teſtatoris, ad inducendum fideicommiſſum, & eius modum, & effectum, & alibi per Doct. etiam relatos per Tiber. Decia. conſi. 103. num. 43. lib. 2. & Paſeth. Ferrarien. conſi. 92. num. 2.

3 His † autem veluti ſynonimis & promiſcuis vocabulis Doct. vtuntur ad fideicommiſſum inducendum, coniecturis, indicijs, argumentis, præſumptionibus, & veriſimilibus, de quibus & eorum probatione, effectu, & importantia, nõ inutiliter diſcutiendo ſcripſi ſuprà lib. 1. interpr. 2. dubit. 1. per omnes 5. ſolut. ad quas reuidendas, cum libuerit, reuertendum eſt.

Rem iſtam non ita amarè, & ſtrictè accipiendam cenſeo, vt aliqui volunt, fideicommiſſum non induci per tacitam voluntatem teſtatoris, ſed expreſsis verbis, & non coniecturis, niſi à lege approbatis: vt per Menoch. conſi. 85. num. 87. 88. Rolan. à Val. conſi. 97. num. 15. lib.
4 3. † Concedo autem, coniecturas & præſumptiones, fideicommiſſum inducentes, debere taliter eſſe probabiles & concludentes, vt probabiliter, & neceſſariò inferant ipſum actum fideicommiſsi, dixi antè, & repeto, vt per Iaſ. in l. poteſt. col. 2. num. 9. de vulg. conſ. 143. colum. 4. in prin. ſuprà num. 4. lib. 2. Alci. conſi. 71. num. 2. lib. 9. Cephal. conſi. 46. num. 19. conſ. 419. num. 62. Alben. conſ. 31. num. 10. 22. Deci. conſi. 377. num. 7. cum ali. concord. & pulchrè ad propoſitum reſpondendo huic obiectioni Zanch. in §. cum ita. num. 140. & ſequent. l. hæredes mei. ff. ad Trebel. Dico quoq́, has coniecturas vel debere colligi ex ſcriptis & expreſsis in teſtamento, & non ex fantaſia imaginari: Ripa in d. l. hæredes mei. §. cum ita. num. 34. Pariſ. conſi. 44. num. 25. lib. 2. excerptum eſt ex Bald. in l. 1. ſub num. 10. C. de his, qui ante ap. tab. Caſtr. conſil. 264. ſub num. 2. lib. 2. credo validius ex text. in l. vnum. §. pen. ibi: & cætera, quæ leguntur, cum his, quæ ſcribi debuerunt, congruant, & in l. cum pater. §. cum imperfecta. ibi, Si dicto ſcriptum congruat, de legat. 2. vel debere probari coniecturas ipſas per legitimum numerum teſtium 7. conuenientem teſtamento, aut teſtium 5. numerum, conuentionem codicillis, cum probandum ſit de voluntate diſpoſitiua, & non de aliqua declaratione: Gloſſ. Bart. Bald. & Caſtr. in d. l. cum proponebatur. de lega. 2. Ant. Gomez. d. loco ſui commen. iur. c. 5. ſub nu. 24. verſ. etenim cauſa. tom. 1. ſyl. nupti. lib. 6. ſub nu. 15. & dixi ſuprà lib. 1. d. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 1.

Nam id ſatis dicatur à lege probari, cum paſsim Lex dicat, In fideicommiſsis potiùs teſtatoris voluntatem & mentem præcipuè inſpiciendam eſſe, & attendendã, quàm verba: vt l. pen. de leg. 1. l. fideicommiſſa. §. item ſi quis de legat. 3. l. cum virum. C. de fideicommiſſ. etiamſi quòd verba ceſſare, & aliud ſonare videantur, tamen ille ſenſus verborum, qui poteſt colligi conuenire voluntati teſtatoris, accipi debet pro fideicommiſſo præſtando: l. Titia cum teſtamento. §. fin. l. vnum. §. fin. de legat. 2. d. l. fideicommiſſa. §. hæc verba. & l. ſi cui. legatum. §. fin. de condit. & demonſtr. cum ſimil. ſuprà alleg. pulchrè declarat Curt. Iun. conſi. 121. num. 10. & ſequent. Iaſ. conſil. 140. col. pen. ver. tertiò pro eadem parte. lib. 2. Pariſ. conſ. 75. num. 50. lib. 2. & Zanch. d. §. cum ita. ſub nu. 145. verſ. quare meliùs. & nu. 140. 141.

Vnde euidens, & manifeſta ratio eſt, poſſe fideicommiſſa coniecturis, & indicijs induci, & probari: quia mens teſtatoris pręcipua eſt, & magis attendenda, ac voluntas in fideicommiſsis, quæ mens & voluntas non poteſt ita videri, & cognoſci ab alijs c. Deus qui. 24. quæſt. 3. Latiùs dixi ſuprà lib. præced. interpr. 4. in prin. & ſic eſt

difficilis probationis: merito indicijs & coniecturis eius probatio facienda ac admittenda eſt, Pariſ. conſi. 79. nu. 8. lib. 4. ponit Menoch. tract. de arbitr. iudi. lib. 2. centur. 2. caſ. 116. num. 19. addo, quæ ſcribit Luc. de Pen. in l. fin. col. pen. verſ. ſed quomodo iſta probari. C. de præd. Curial. lib. 10. & Franc. Peruſ. in c. ſi quidem ſecus. in 3. not. de procur. in 6. dicens, quòd
5 † ea quæ conſiſtunt in animo alicuius, probantur per coniecturam.

6 Et quia † fideicommiſſum ab eo, qui potuit iam loqui, ſed accidenti impeditus, & ſani eſt intellectus, nutu, & ſignis, & ſic indicijs poteſt induci & relinqui: l. nutu, de leg. 3. & ibi Bart. & l. & in epiſtola. ibi Bald. C. de fideicommiſſ. Alexand. & alij in l. diſcretis. qui teſta. fac. poſ. in l. iubemus. de teſta. conſil. 40. plenè & accuratè Io. Bapt. de Sanct. Seueri. Felin. & Fab. de Monte Subſcriben. inter conſil. Crot. conſil. 417. lib. 3. ſimpliciter inferendo allegant Gualden. de arte teſtan. tit. 4. cau. 2. in fin. Eman. Coſta in §. quid ſi tantum. in 1. par. nu. 30. l. Gallus. de liber. & poſthum. Zanch. in §. cum ita. num. 787. in fin. hæredes mei. ad Trebel. & Ripa in l. 1. num. 37. de leg. 1. per quam l. nutu. Cum. in d. l. cum proponebatur. ſub num. 7. de leg. 2. dicit, in fideicommiſſo quælibet indicia ſufficere.

7 Et quia denum ad conſtituenda † fideicommiſſa non ſunt certa formalia verba, ſed per quæcunque à teſtatore prolata verba ſatis eſſe, dummodo ex his ſua voluntas colligatur, & ſic per coniecturales conſequentias ad ipſa fideicommiſſa inducenda: vt per text. in l. etiam hoc modo. in l. & eo modo. de leg. 1. in l. in legatis. C. de legat. in l. 2. com. de leg. Rimi. ſen. conſi. 27. num. 15. cum ſimil. ſuprà alleg. quinimo pro ſaluanda voluntate defuncti, de qua etiam conſtat per coniecturas, vna dictio ponitur, & exponitur pro alia, per gloſſ. in verſ. eas verò. in l. eas cauſas. de condit. & demonſtr. tradit Caſt. conſi. 264. Videtur dicendum. ſub num. 1. verſ. ſed in contrarium. lib. 2. & Pariſ. conſil. 9. num. 40. lib. ſecundo, quoniam verba ſecundum voluntatem teſtatoris exaudienda ſunt: l. ſi peculium. §. ſi ſeruus. de pec. & voluntas teſtatoris etiam coniecturata ſequenda eſt intentione principis: Saly. in authent. hoc locum. in fin. C. ſi ſecundo nupſ. mul.

8 Tacitum ergo † fideicommiſſum appellatur hoc per coniecturas ex tacita voluntate teſtatoris inductum: Guid. Pap. in quæſt. 469. Caſtr. conſi. 396. Præmittenda. ſub num. primo, verſ. tertiò præmittendum eſt. lib. primo, inducitur enim ex conſequentia quadam & illatione, fienda ex verbis à teſtatore expreſsè prolatis, tendentibus ad concluſionem ſententiæ pro fideicommiſſo ip-
9 ſo inducendo, † vt his, vel ſimilibus exemplis percipi, & dignoſci poteſt, quæ per Leges, & Doct. tradita reperiuntur.

Primò pone, quod maritus, vt ſæpe euenit, relicta ſola legitima filijs inſtituens vxorem hæredem dixit, Se benè confidere vxorem ſuam omnia bona per eam accepta ſuis filijs conſeruaturam & reddituram fore, hæc verba fideicommiſſo accipienda ſunt, quo vxor grauata cenſetur reſtituere mariti hæreditatem filijs, per text. in d. l. vnum. §. fin. de legat. 2. & ibi Bart. not. per verba enunciatiua de futuro, directa ad grauatum induci fidei-
10 commiſſum, † aut quòd ſint verba enunciatiua de præſenti: Bart. Caſtr. & Imol. in d. l. cum proponebatur aut quòd ſint verba multum prægnantia, per quæ apparet, teſtatorem voluiſſe ſua bona peruenire ad poſteros ſuos & deſcendentes: ex his fideicommiſſum inducitur abſque alio expreſſo grauamine: l. Phamphilo. in prin. de leg. 3. Socin. conſi. 251. colum. 7. verſi. confirmatur iſta concluſio. lib. ſecundo, Crot. conſi. 48. numer. 21. conſi. 144. numer. 10. vbi ex verbis his, quòd propoſiti & intentionis teſtatoris fuit, & eſt, quòd eius bona & præſertim domus, perpetuò ſuis deſcendentibus maſcul. vſque in infinitum conſeruentur fideicommiſſum, quoad omnia bona induci, latè defendendo reſpondit & Pariſ. conſi. 79. num. 7. conſi. 93. num. 15. lib. 2. conſi. 53. nu. 16. conſ. 66. num. 27. lib. 3. Goz. conſ. 64. num. 14.

Secundò pone, quòd pater filium habet, & ex eo plures nepotes, inter quos vnus eſt, quem auus ex cauſa aliqua plus diligit. facit teſtamentum, in quo filium hæredem inſtituit abſque alia expreſsione fideicommiſsi, dandi nepotibus, niſi quòd ſimpliciter grauat filium, poſt mortem debere plus relinquere illi nepoti magis dilecto, per hoc quidem fideicommiſſum apparet inductum etiam pro cæteris nepotibus, detracto illo pluri expreſſe relicto alij nepoti nominato, & hoc ratione comparatiui, plus dimittentis vim & formam, poſitiui in ſubiecto, per text. in l. cùm filius. §. pater. de leg. 2. & ibi Bart. Bald. Alber. & alij not. facit Socin. Iun. conſi. 1. num. 22. lib. 3. cuius quidem conſultationi propriè addo deciſ. tex. d. §. pater. de quo ipſe non fuit recordatus.

Tertiò pone, Teſtator mandat, hæredem ſeu legatarium debere cuſtodire & ſeruare bona relicta pro ſuis filijs, id pro ipſis filijs eſſe tacitum fideicommiſſum perpenditur: vt l. epiſtolam. §. fin. ad Trebel. l. filium. de iur. & arg. legat. ponit cum exemplis aliarum ſimil. legum, Guid. Pap. in d. quæſt. 469. ex verbis Alcia. conſi. 73. Verba teſtamenti. col. 1. lib. 9.

Quartò pone, Teſtator duobus hæredibus inſtitutis, Seio, & Mæuio ſubſtituit, ſcilicet vulgariter Mæuio Sempronium, demum in codicillis Sempronium in locum partemque Mæuij poſuit: ex hac enim duplici vocatione Sempronij deprehenditur voluntas teſtatoris, vt omnimodo portio, hæreditas iſta Mæuio priùs relicta perueniat ad Sempronium, ita pro eo valere fideicommiſſum à Mæuio præſtandum, per caſum l. cum quis decedens. §. Seiam. de leg. 3. vbi fideicommiſſarius eſt poſitus loco grauati: idem per tex. in l. qui quadringenta. & ibi Bart. Bald. Ang. Imol. Alexan. num. 4. ad Trebel. & clarè Bero. conſ. 86. num. 15. lib. 2.

Quintò pone, Et ſi ante dictum ſit, libet tamen repetere inter ſita, quòd teſtator vult, & diſponit hæredes inter ſe habentes particularia bona, & iura propria, debere communicare ad inuicem omnia, quòd exinde fideicommiſſum conſtitutum eſt, vt habentes bona propria, vel iura, eorum æqualem portionem per fideicommiſſum præſtare debeant cohæredibus: per l. fin. §. Lucius. de leg. 2. l. Lucius in prin. ad Trebel. Bart. in l. cum pater. § dulciſsimis. in fin. de leg. 2. Caſtr. conſi. 396. Præmittenda ſunt. lib. 1. Curt. Iun. conſi. 115. num. 45. cum concord. antè alleg. & Deci. conſi. 637. ſub numer. 5. verſ. ſecundò principaliter. & ſub num. 9.

Sextò pone, Teſtator, vt euenire aliquando viſum eſt, iure legati aliquibus reliquit bona nullo vniuerſali hærede inſtituto, ſine quo teſtamentum corruit, quamobrem vt res valeat, etiam ſine inſtitutionis ſolennitate, legata hæc per fideicommiſſum à venientibus ab inteſtato relicta reputantur: tradit Bald. in l. & in epiſtola. num. 4. C. de fideicommiſſ. addo gloſſ. in l. fin. ff. de iure codicil. Securiùs valent per clauſulam codicillarem, vel omni modo meliore. Gualden. de arte teſtan. tit. 4. cau. 2. quia etiam ſine dicta clauſula valet, vt codicillus: Bald. conſ. 267. dicta mulier. in fin. lib. 4.

Septimò pone. Quòd teſtator maſculis inſtitutis, & ſubſtitutis hæredibus, vt fit communiter, mandat fœminas debere dotari, ex hoc tacita voluntas teſtatoris habetur, fideicommiſſum inductum pro maſculis vocatis, idque eis dandum fore: Gui. Pap. in quæſt. 299. Teſtator. Dec. conſ. 47. num. 3. Curt. Iun. conſi. 87. colum. 2. num. 2. Crot. conſi. 349. num. 18. 19. Aymo conſi. 130. nu. 4. Iaſ. conſil. 108. colum. 3. verſ. ſecundò principaliter. lib. 4.

Octauò. Vbi teſtator ex aliquo committendo, omittendo,

tendo, vel non obſeruando, priuat hæredem vel legata-
rium, & is non obſeruat & contra venit mandatum te-
ſtatoris, hæreditatis, vel legati, ſuccedit priuatio, ex qua
ſinè fideicommiſſum inducitur, dandum ſubſtitutis, ſi
adſint, aliàs venientibus ab inteſtato: Barto. in l. paterfa-
milias. ſub num. 6. & 7. ff. de hæred. inſtit. Rimin. Seni.
conſi. 258. num. 6. Iaſ. conſil. 124. col. 3. ſub num. 2. lib. 4.
Aret. conſi. 67. colum. 3. verſ. venio ad ſecundum ita eſt
communis Doct. ſententia. Aymo conſi. 1. num. 6. & pro
communi ponit Clar. in ſuo §. teſtamentum. in quæſt.
69. & hoc verum eſſe poſt aditam hæreditatem: Bald. in
l. fin. ad fi. num. 25. C. de fideicommiſſ. & declarat Corn.
conſi. 55. colum. 1. & ſequent. lib. 1. conſil. 158. colum. pen.
lib. 4. Pariſ. conſil. 91. colum. penult. & fin. lib. 2. & conſi.
19. numer. 135. & ſequen. eod. conſi. 8. colum. fina. lib. 3. &
quando vti ex inſtitutione effecta caduca, vel ex hæreda-
tione ſub conditione poteſtatiua id euenire poſsit ex
mente Ang. Felin. Iaſ. Pariſ. dixi in conſil. 106. numer. 26.
lib. 1. & Caſt. conſil. 302. Viſis & diligenter conſideratis.
col. 1. & ſeq. lib. 1.

Nonò pone. Quòd teſtator præcipit & mandat, quòd
filiæ ſuorum hęredum inſtitutorum. & ſubſtitutorum,
& deſcendentium maſculorum, non ſuccedant earum
parentibus, ſed ſint contentæ de certa quantitate pro
earum dotibus, vel quilibet alius ſuccedens ab inteſtato
ſit, & remaneat contentus aliqua quantitate, vel re ali-
qua, vt ſuccedens ab inteſtato, poteſt fideicommiſſo gra-
uari, per l. primam. §. ſciendum, & ibi gloſſ. de leg. 3. Ex
his quidem verbis habetur inductum fideicommiſſum
à tali ſic iuſſo ſe eſſe contentum re aliqua, & quicquid eſt
vltra dandum maſculis, vel quibus teſtator prouidere
voluerit: vt l. peto in prin. & ibi Bartol. & alij tradunt de
legat. 2. & l. cum quis decedens. §. nuptura. & l. fideicom-
miſſi. §. ſi quis ita de legat. 3. ibi. per hæc verba expreſſa,
quoniam & illud fideicommiſſum eſſe arbitramur, con-
tentus eſto illa re. exponit gloſ. fin. in l. filijs. C. fam. erciſ.
& Baldus conſil. 321. teſtator tria. verſ. illa enim verba.
lib. ſecundo, de verbis, quòd debeat eſſe dote contenta,
quòd vim fideicommiſsi ſapiant: per dict. legem peto in
prin. ita ex facto reſpondi conſil. 110. nume. 31. verſ. exin-
de autem. lib. primo, pro eadem parte reſpondit. Tob.
Peruſ. conſil. 32. adde pro not. firmat & cordi tenendum
mandat, Saly. in l. quoties. colum. 2. numer. 5. C. famil.
erciſ.

Decimò & idem eſt. Si teſtator certa re alicui relicta
vetat & prohibet eum, ne poſsit plus habere, vel petere,
pro his, vel maſculis, vel venientibus ab inteſtato, quo-
rum contemplatione poſsint comprehendi hæc verba
prolata, ideo fideicommiſſum important: Dec. conſil.
242. ſub num. 50. Ruin. conſi. 60. num. 5. lib. 2. & dixi d.
conſi. 110. num. 22. & ſequent. & addo Curt. Sen. conſ. 75.
col. pen. verſ. & poſito, quòd per illam inſtitutionem, &
clarè exponit Socin. conſ. 21. col. fin. num. 19. verſ. quin-
tò oſtenditur. lib. 3.

Vndecimò pone, & conſidera: Si teſtator ordinat,
diſponit & mandat, de ſuis bonis fieri longæuam diſtri-
butionem tranſlationem, vel conſeruationem perpetu-
am de pluribus gradibus, & perſonis ad plures perſo-
nas, & gradus, cognoſcas tu exempla, prout factum de-
derit, cum id in pagano non poſsit fieri niſi iure, & via
fideicommiſsi, hoc ſinè fideicommiſſum inductum ap-
paret, vti antecedens neceſſarium, ſcilicet adeſſe fideicom
miſſum, per l. illud. ff. de acquirend. hæred. & l. ad rem
mobilem. l. ad legatum, de procur. arguunt Doctores in
pleriſque locis, vt Dec. conſil. 259. colum. 2. ſub num. 2.
conſi. 584. num. 8. & conſi. 637. num. 8. Pariſ. conſ. 41. nu.
23. & ſequent. conſi. 90. numer. 21. conſil. 91. num. 26. lib.
ſecundo. conſi. 11. num. 21. lib. 3. Ruin. conſil. 111. num. 9.
10. lib. ſecundo, Curt. Iun. conſil. 112. colum. 1. numer. 2.
Socin. Iun. conſil. 101. colum. 2. num. 6. lib. 1. Hippol. Ri-
minal. conſi. 21. num. 34. facit tex. in l. cum filius. §. pater.
de legat. 2. ibi: neceſsitas quidem reſtituendi, &c. text.
gloſſ. & Doct. in l. quamuis. C. de fideicommiſ. & in pro-
poſito Bald. not. in l. 2. C. pro empto. quòd ſi probatur,
quòd teſtator mandat rem ſeruari probatur, quòd ve-
tuit alienari, quia eadem eſt natura verborum æquipol-
11 lentium: quod eſt menti tenendum, ſecundum eum † &
in teſtamento ſcriptum, expreſſum, & relictum reputa-
tur illud, quod venit in conſequentiam ad expreſſum
per bona iura. & decit. probat Dec. in l. humanitatis. col.
antepenul. ſub. num. 7. verſ. ſecundò, quia. C. de impub.
& ali. ſubſtit. videmus enim in legibus etiam expreſſa
argumenta per conſequentiam: vt l. mortis. in prin. ibi:
credo per conſequentiam. ff. de pœn. & l. fin. ibi: ita, vt ex
conſequentia verborum. C. de hæred. inſti. vt bene de-
clarat Steph. de Feder. de interp. iur. par. 1. ad num. 71. in
9. argumento ab antecedente: & num. 75. in 10. argum. à
conſequenti, & Nicol. Euerar. in Centur. ſua locorum
leg. loc. 94. & loc. 95.

Et hoc locum habet, quando antecedens eſt neceſſa-
rium ad poſitionem conſequentis: Rui. conſil. 114. num.
5. lib. ſecundo, & quando ſumus in his, quæ dependent
à mera voluntate diſponentis. Bar in dict. l. illud. Aymo
conſil. 134. num. 45. & Nicol. Euar. d. Centu. d. loc. 95. ad
fin. & quando ſub onere includeretur honor ex mente
expreſſa, vel tacita teſtantis, aliàs ſimpliciter ex onere
non includitur honor: ita fideicommiſſum non valet,
per l. ab eo. C. de fideicommiſſ. Itaque hoc caſu non va-
let tale argumentum, per Bald. in d. l. fin. num. 16. in 16.
opp. C. de hæred. inſtit. tenet Iaſ. conſil. 143 colum. 5. ver.
item illa regula. lib. ſecundo, & Zaſ. tract. de ſubſtit. cap.
5. ſub num. 36. vbi ſubiungit. ob id iſtam Doct. qui vult
conſequēs, &c. tunc habere locum, quando par eſt ratio
vtrobique, & quando antecedens eſt omnino neceſſa-
rium, & habet locum in ordine formali de vno ad alte-
rum, ſecus in ordine perſonali, vbi eſſet facienda ſubau-
ditio extraneæ perſonæ, ſcilicet non expreſſæ per arg. l.
ſi ita ſtipulatus. §. Gryſogonus. in ff. de verb. obli. & l. ex
facto etiam. de hæred. inſtit. & not. in l. Gallus. in prin.
de liber. & poſthum. tradit Bald. in d. l. fin. in 16. opp. C.
de hæred. inſtit. hoc enim ei conforme eſt, quod dicit
Aret. in d. Gallus. §. & quid ſi tantum. colum. 3. ver. ſe-
12 cundò. adde, † quòd ex tacita, & præſumpta mente te-
ſtatoris, non fit extenſio de perſona ad perſonam, ſequi-
tur Cec. conſil. 218. num. 9. Gabr. Eugub. conſi. 111. num.
13. vbi de commun. & cum concord. ante alleg. lib. præ-
ced interpr. 3. dubit. 1. ſub verſ. commiſit, verſ. ſextò. &
interp. 4. dubit. 2. ſub verbo, Extenſam. verſi. extenſio
quoque, neque ex identitate rationis ad inducendum
fideicommiſſum ſit argumentatio de perſona ad perſo-
nam: Rimin. Sen. conſi. 224. num. 52.

13 Duodecimò videndum eſt, † quando ſit ambiguitas,
vel dubitatio aliqua de fideicommiſſo inducto: vel de
eo maximè vniuerſali, deſideratur minor declaratio, ſi
quidem apparet, teſtatorem prohibuiſſe detractionem
Trebellianicæ, quæ cum non detrahatur niſi per hære-
dem grauatum ad reſtituendum vniuerſale fideicom-
miſſum: l. ex Falci. §. nunquàm. ff. ad L. Falci. & l. 1. §. in-
de Narretius. ad Trebel. ideo ex tali prohibitione conie-
ctura habetur clarior, vel declaratio de ipſo fideicom-
miſſo inducto, tradunt Bald. conſi. 111. caſus aſſeritur ſub
verſ. & hoc maximè. ibi, maximè cum prohibuerit Tre-
bellianicam. lib. 3. & Goz. conſil. 64. ad num. & Pariſ. conſi.
41. num. 22. 23. & 26. lib. 1. Soc. Iun. conſ. 131. col. fin. num.
75. lib. 1.

14 Decimotertiò pone † in fideicommiſſo tacito dando
non capaci, vel alij, puta eligendo per grauatum de a-
gnatione teſtatoris, ſeu alia, vt ei videbitur, vel alij, de
quo non eſt incertitudo, quòad primum detegitur fidei
commiſſum in fraudem legis, & auferendum per fiſcum,

qui ſolus & non alius hoc caſu poſſet agere: Bald. conſil. 470.col.fin. num. 4. lib. 1. & opponere Lud. Bologni. in addi.ad conſ.13. Io.de Ana. in fin. vbi apparet cautio priuata per promiſsionem vel chyrographum grauati de dando incapaci, vel ſpurio: l.in tacitis.de leg.1.& ibi Imo. tenens idem ſi apparet per verbalem obligationem, vel etiam per inſtrumentum publicum ſecrete factum, vt etiam latè in deciſ.Delfin. per Franciſ.Marc.in quæ.257. idem.ſi de fraude talis fideicommiſsi taciti appareret per alias coniecturas, de quibus agit Ludo.Bologn.conſ. 24.
15 & Io.de Ana. conſi. 13. † Et rogatus reſtituere hæreditatẽ, cui velit, poteſt cogi ſuo iuramento reſpondere, cui reſtituere fuerit rogatus à teſtatore: Bar,conſ.194. Cechus
16 de Spoleto. num. 4. quinimò iuramentum de tenendo occultum non valet: Card. Zaba. conſi.35.refertur in d. deciſ.Delfin. 257.in fin. vide quomodo declarat Iaſ.conſ. 110.colum.1.& 2.lib.1. Quoad aliud, probatur per electio
17 nem grauati, † qui ſi non elegerit, poteſt recurri ab arbitrium boni viri, id eſt, ad iudicem, qui eligat, vt tradit
18 Bero.conſi.23. & in addit.lib. 2. vbi † damnata electione de puero ſpurio per Ange. & Imo. in l.Lucius.§.in teſtamento.de legat.1. poſſe iterum fieri electionem de puero honeſto, etiam per iudicem firmatur, qui electus via fideicommiſsi conſequetur bona, vt ibi per l.qui filium.in prin.ff.ad Trebel.& idem in q.86.

Quoad aliud etiam habetur certitudo per coniecturas plures ſecundum contingentiam caſuum colligendas, vt per Grat.conſi.5.num.14. & ſequent.lib. 2. Aym. conſil. 305.colum. 2. vbi coniecturas colligit ab effectu factarum ſubſtitutionum reſultãte in fideicommiſſum, etiam coniecturas plures recenſet Cephal.conſi. 383. nu.
19 4.cum ſequent. & per totum. † Et poſſunt probari per teſtes ſingulares in fideicommiſſo tacito, per inſtitutum reſtituendo alij, latè probat Caſtr.conſi.395.in cauſa, quę vertitur col.2.& ſequent.lib. 2.refert Aym.conſi. 73. nu. 33.alios de teſtibus ſingularibus in his probantibus voluntatem teſtatoris concordantes retuli conſi. 67. num. 12.lib.primo; & ex pluribus gradibus ſubſtitutionum coniectura pro vltimo gradu colligitur: vt per Gui.Pap. in quæſt.531. & ex alijs conſideratis à Pariſ. conſi. 66. nu. 33.cum ſequent.lib.3.conſi.90.num.15. & ſequent.lib.2. & ab Anton. Gomez ſuo comment.iur. tom. 1. cap. 5. de ſubſti.fideicommiſſ.ſub num.24.verſ.primò infero.vſq; ad numer. 25. ex profeſſo colligente 28.caſus, quibus ex tacita mente teſtatoris fideicommiſſa inferuntur, & per obſeruantiam grauati interpretatur adfuiſſe fideicommiſſum, ad id pone maſculos admittendo, ita quòd etiã hæres grauati non poteſt contrauenire: Pariſ. conſi.11. num.38.39.40.lib.3. vel etiam per confeſsionem grauati exponit gloſ.in verſ. probationibus. in l. non intelligitur.§.tacitè.ff.de iure fiſ. Anguſ. Placenti. in mater. vlt. volunt.conſil.15.Pariſ.conſi.75.numer. 52. & ſequent.& præceden.lib.2.conſi.17.num.21.22.23.lib.3.Ruin. conſi. 147.colum.4.num.9.& conſi.124.num.4.5.lib.2.vbi per confeſsionem grauati per præiudicantem ſibi & ſucceſſori, & probatur fideicommiſſum. & declaratur ambiguitas fideicommiſſariæ ſubſtitutionis, quòd teſtator intel-
20 lexerit, de maſculis in conditione poſitis, † Confeſsio enim partis ſufficit: Gozad. conſi. 3. num. 17. Affli.deciſ. 337.num. 7. facit l. 2 C. de fideicommiſſ. Hoc tamen locum non habet, vbi talis confeſsio vel errore iuris dubij & intricati, de fideicommiſſo ipſo, vel errore facti, detegitur erronea, & errore facta. Cur.Iun.conſi. 96. colum. pen.num.6.Socin. conſi.112.colum.2.nu.3.lib.1. & conſ. 180.num.83.& ſequent.lib.2.& per text.gloſſ. Doct. in l. pen.ff.de confeſ.poſui ſupra lib.præceden.interp.1.dubi.
21 2.ſolut.vlti.in fin. † Item confeſsio teſtatoris de debito aliter non apparente importat, id deberi, & peti poſſe per fideicommiſſum: l. Lucius.§.quiſquis.il.2.de leg.2.l.cum quis decedens.§.codicillis.& ibi Bar.& Alber.de leg.3.

SOLVTIONES QVATVOR dantur infrà

PRIMO, dando commodum pecuniarium in vltima voluntate, vel non adimendo ab inteſtato, quibus datur, vel quibus obuenit fideicommiſsi onus imponitur.

Secundò, poſiti in conditione ſimpliciter vocati, & conſequenter grauati non cenſentur.

Tertiò, per formulas ſubſtitutionum plenas plurium graduum, actiuè & paſsiuè perſonarum, & factorũ agnationem conſeruantium, & demonſtrantium poſitos in conditione vocatos, & ſucceſsiuo fideicommiſſo grauatos.

Quartò per grauamina non maiora commodo, quando filius in bonis datis, quando mulier in dote, & quis alius ſit grauatus. clericus in ſacris etiam ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filijs. grauari poteſt fideicommiſſo, & hæc late reſoluuntur dub.2.ſub ſol.1.& nu.4.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum qui præſtare teneantur, & qui eo grauati cenſeantur.*

2 *Fideicommiſſum non valet, nec eſt præſtan. ab inteſtato ab eis, qui commodo aliquo pecuniario honorati non ſint, e contra valebit, ſi fuerint honorati, & de quo commodo & lucro intelligendum ſit, & quomodo, vide exempla ibidẽ, & declara omnia, vt ibi pulchrè.*

3 *Fideicommiſſum, quando valeat, ita vt cenſeantur grauati venientes ab inteſtato, tuncq; cogi poſſunt retenta quarta treb.ad reſtituendum, cui defunctus reliquerit, & de quibus venientibus ab inteſtato intelligendum ſit.*

4 *Fideicommiſſum an & quando valeat, ita vt grauatus qui prætendatur, inſpiciendum eſt bene ſi commodum conſequatur iudicio teſtatoris vel grauantis in perſonam directo, vel in rem, & quomodo cenſeatur in perſonam vel in rem, & dignoſcatur, & quid quando habeat commodum fortuito iudicio, & non teſtatoris, & de materia ibi vide.*

SOLVTIO. I.

1 DVBITATIO ſecunda. † Quinam grauari poſsint, & cenſeantur fideicommiſſo grauati, ac id præſtare teneantur, nunc diſſoluenda ſequitur. In ſumma paucis verbis explicari poteſt, eos ſcili-
2 cet, † qui commodo pecuniario honorati non ſunt expreſſè dando in qualibet vltima voluntate, tacitè non adimendo, quod obuenit, ad inteſtato grauari, & onerari fideicommiſſo non poſſe, ſunt vulg. text.in l.ab eo. C.de fideicommiſſ. in l.1. verſi.& hæc diſponimus.com.de leg.in l.plane ſi filium. §. fin. & l.ſeq. de leg.1. & in l.1.§.ſciendum.de leg.3.& in l.conficiuntur in prin verſ.1.de iu.codicil.& in his Doct.planè tradunt. Sin autem econtra ſic fuerint honorati commodo pecuniario valeret fideicommiſſum ab eis pręſtandum, eadem diſponunt iure, & gloſ.in verſ. poſſunt. in §. pro ſecundo.de cadu.toll.Cy.in l.1.num.2.C.de his, quæ pen. no.Bar.in d.l.1. num. 3. com.de leg.vbi declarat, intelligi tale commodum, vel lucrum haberi ex diſpoſitione defuncti, vel in modum diſpoſitionis, vel in modum conditionis: idem latiùs in l.cum filio.colum.2.& ibi alij vt Rip.num.28.de leg.1.& Guliel.Bened.in cap. Raynutius.par. 2. in verſi. ſi abſque liber.mo.2 num.26.& ſeq. adde & ex diſpoſitione inter viuos inualida, quæ tamen morte concedentis confirmatur, ponendo exempla in donatione inter virum & vxorem, & in donatione inter

virum

virum & vxorem, & in donatione inter patrē & filium in patria poteſtate exiſtentem, probat Fulg. in d. l. ab eod. ſentit & Caſt. in dict. l. ſi mulier. in prin. de legat. 3. & poſſunt exempla poni, vbi commodum pecuniarium habetur ex diſpoſitionibus omnium ſpecierum vltimarum voluntatum, quarum quidem memini ſuprà lib. præced. interpr. 1. dubit. 1. ſolut. 9. vt & per l. Seia. in fin. & ibi gloſ. de do. præleg. Idem eſt, ſi habeatur per ſuccedens ab inteſtato, ex tacita illa diſpoſitione defuncti, permittentis ſucceſsionem venire ad ipſos legitimos ſuccedentes ab inteſtato, ſic eos etiam validè grauâtis fideicōmiſſo: vt §. præterea. Inſtit. de fideicommiſ. hæredi. & d. l. 1. §. ſciendum. de leg. 3. declarando tamen, ſi ſimpliciter, vel nominatim ſit impoſitum grauamen fideicommiſsi ſuccedentibus ab inteſtato. & ſi plures ſint in eodem gradu, vel in diuerſis gradibus, & ſi diuiſibilis, vel indiuidua ſit res ſubiecta fideicommiſſo. vt per text. gloſſ. Bart. & ali. in l. ſi Titio. §. Iulianus. & in l. cum pater. §. cum extimaret. de leg. 2. & in d. l. 1. §. illud certè. de leg. 3.

3 Cenſentur autem † grauati venientes ab inteſtato, quando quis non ſeruatis ſolennitatibus ad teſtamenti validitatem requiſitis coram numero ſaltem 5. teſtium dicit ſua bona, vel ſuam hæreditatem relinquere tali, vel peruenire ad talem, cum hæc diſpoſitio vel ſimilis non valeat, vt teſtamentum, iam hęreditas eſt in caſu inteſtati, ſic venientes ab inteſtato cogi poſſunt, retenta quarta Trebellianica ad reſtituendum illi tali hæreditatem, vel rem aliam relictam per defunctum: l. 3. & ibi Caſtr. & l. & ſine. ibi Bald. num. 2. & Fulg. C. ad Trebel. & Bald. in l. & in epiſtola. num. 4. C. de fideicommiſſ. gl. fin. in l. fin. ff. de iure codicil. Vel quando modo aliquo teſtator oſtendit, deficientibus hæredibus inſtitutis, & ſubſtitutis, velle ſuam voluntatem habere locum, cum id nequeat expleri, niſi per ſuccedentes ab inteſtato, hi demum fideicommiſſum præſtant: l. Lucius. §. filiam. l. codicillis. §. final. & ibi gloſ. & Doct. de leg. 2. intellige de ſuccedentibus ab inteſtato, qui fuerint concepti tempore mortis rogantis, & grauantis, & ei nati ſucceſſuri fuiſſent: l. Titius. ff. de ſu. & leg. hæred. & text. in d. l. 1. §. ſciendum. in fi. de leg. 3. vbi & de exiſtente in primo gradu per Caſtr. niſi de vlteriori fuerit expreſſum: Cur. Iun. in auct. ex cauſa. num. 73. C. de liber. præter.

Sed rurſus propoſitæ hæſitationis ſumma eſt, vt vniuerſa contentio ſapientum virorum ingenia ſæpe defatigans vertitur ſuper hoc, † reſpicere, & bene cognoſcere, ſi is, qui fideicommiſſo grauatus prætenditur, commodum, & emolumentum conſequitur, iudicio teſtatoris, vel grauantis directo in perſonam, vel in rem, in perſonam, in Titium hæredem, vel legatarium, quòd ipſe reſtituat ad hoc reducendo ſubſtitutiones fideicommiſſarias: Socin. Iun. conſi. 114. num. 2. lib. primo. In rem, quòd Titij hæredis vel legatarij hoc eſt reſtituat, ita valet fideicommiſſum: vt l. ſi fuerit. §. 1. & l. ſequent. in prin. de leg. 3. In rem nomine appellatiuo, hæredem hæredis grauando, magis videntur grauata bona quàm perſona: Bald. in dicta l. ſi fuerit. §. primo vbi nota. mandat eſſe multùm aduertendum in forma grauaminis, vt hæres hæredis ſimpliciter veniens, & ſic grauatus magis reſpicit ius hæreditarium, & ſic cōſecutum à teſtatore, quam perſonam: Bar. in l. Titia cum teſtamento. §. Titia. num. 4. de leg. 2. & Bald. in l. 2. de leg. 3. in genere per teſtatorem grauato, quolibet ſuccedente ab inteſtato, tradit grauamē hoc valere eadem ratione, quia iſtud eſt onus potius in rem, quàm in perſonam: firmat & Socinus Iun. conſil. 116 colum. tertia, verſi. ad ſecundum. lib. 3. Zanch. in §. cum ita. numer. 836. l. hæredes mei. ad Trebel. Ruin. conſil. 113. num. 5. lib. 2. bene declarat Pariſ. conſi. 21. col. fin. num. 48. & ſequent. lib. 3. Bero. conſi. 62. colum. pen. num. 7. & ſequent. lib. 2. & Ripa in l. cum filiofam. num. 26. 27. de leg. 1. poſui conſil. 110. num. 31. lib. primo, rationes diſcutit & Aymo in d. l. cum filiofam. num. octuageſimo ſexto, & ſequent. par. 1. Si verò commodum quis habet medio ſucceſsionis alterius perſonæ, & ſic fortuito iuditio, & non iuditio teſtatoris, ab eo etiam nominatus, & vocatus nomine proprio, vel ſpecialis perſonæ, filiorum, vel nepotum, vt quia nihil ei datum eſt à teſtatore, fideicommiſsi onere non tenetur. text. in d. l. ſed & ſi ſic. §. primo. de legat. 3. vt bene declarat Signor. de Homod. conſil. 173. colum. penult. & fin. num. 22. & ſequen. defert enim appellatio nominis appellatiui denotantis hæreditatem, vt hæredis, & nominis appellatiui. Alius, denotantis perſonas, vt filios, fratres, vel nepotes, vt ſcribit Deci. in l. prima, numero ſexto. C. de impub. & ali. ſubſtitu. facit Bartolus in l. Lucius. §. primo, de legat. tertio.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum an filius inſtitutus hæres vel legatarius cenſeatur grauatus dare ſuis filijs poſitis in conditione.*

2 *Filij primi hæredis. poſiti in conditione, vel non honorati, & vocati, an poſsint, vel non, grauari fideicommiſſo: & vide varias Doct. Opiniones, & quòd non cenſeantur vocati ex teſtamento, ſed reſeruati ſint ab inteſtato in ſucceſſione, & de 21. coniecturis. quibus cenſeantur vocati, cum ſublimitationib. quatuor, & quod ſit magis Commu. Opi. quòd non ſint vocati ex teſtamento, de hacq; materia vide duas concluſiones: ibid.*

3 *Filij grauati primi hæredis, quando non cenſeantur vocati in diſpoſitione, ſub cōditione poſiti, & quando cenſeantur, vide de materia hac diffusè ibidem, & quid, talibus filijs poſtea deficientibus ſine filijs, & quòd ſubito moriantur, cum nu. ſeqq.*

4 *Intellectus l. Lucius. la 2. ff. de hæred. inſtit.*

5 *Conſilium, de quo in l. Lucius. la 2. ff. de hæred. inſti. neceſsitatem fideicommiſſumq; non importat, cum nō neceſsitet.*

6 *Filij poſiti in conditione, quare non poſſunt dici venire ex teſtamento, nec eſſe in diſpoſitione vocati.*

7 *Verba ſemel poſita propriè & impropriè referuntur, prout ad relata conuenire poſſunt.*

8 *Intellectus l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſtit.*

9 *Dictio firmiter, ſignificat præciſum firmumq; ſactum conſiſtere, & non ſubiectum obligationi.*

10 *Lex & eius dictum debet intelligi indiſtinctè & generaliter, maximè cum incipiat per dictionem, generaliter: & cum principium legis eſt generale tota lex eſt generalis.*

11 *Filij poſiti in conditione indubitanter non ſunt vocati, quādo ſumus in ſimplicibus terminis.*

Idemq; eſt diſpoſitum de perſonis extraneis, vt ſic poſiti non cenſeantur vocati, intelligas, vt ibi: quod verum eſt in extraneo teſtatore, & in deſcendentibus vel extraneis ipſi teſtatori, de hacq; materia vide ibidem latiſsimè.

12 *Fideicommiſſum & eius grauamen quibus perſonis certis vocatis, & grauatis, ſit iniunctum & impoſitum dicatur, & quem teſtator videatur in dubio grauaſſe.*

13 *Grauatus decedens cum filijs conditio, quæ eſt momentanea, deficit, & fideicommiſſum expirat inter omnes ſubſtitutos. Qui actiue ſolum ſunt vocati, & vt ibi declaratur. & vide late de materia hac.*

14 *Intellectus l. Quintus Mutius ait. §. primo, de aur. & arg. legat.*

SOLVTIO. II.

EXINDE autem maiores forſan, & difficiliores quæſtiones, quæ poſſunt eſſe inter Doct. & oriuntur circa interpretationes fideicommiſſorū reſpectu filiorum primi hæredis grauati poſitorum, vt plurimum in conditione.

1 An & ipſe † primus inſtitutus hæres vel legatarius cēſeatur grauatus dare fideicommiſſum iſtis etiam ſuis filijs, poſitis in conditione.

2 An † & ipſi filij cenſeantur vocati & honorati, & conſequenter fideicommiſſo grauati, licet quæſtio iſta circa vocatos reſpiciat videnda in ſequent. 4. dubit. circa vocatos, & comprehenſos in fideicommiſſo. nihil tamen refert hic, vel ibi iſta explicari: cum vtrobique tantundem afferant adiumenti inſtituto noſtro de fideicommiſsis interpretandis, atque his primus circa grauamen fideicommiſſorum locus ſe obuiam fecerit, pater namque, cognitionem primæ quæſtionis, quòd hæres vel legatarius pater ſit, vel non grauatus reſtituere filijs, poſitis in conditione, pręberc cognitionem, & reſolutionem alterius quæſtionis, quòd filij in conditione poſiti ſint, vel non vocati & honorati, & ſic poſsint, vel non grauari fideicommiſſo. Super quibus, & ſi poſſet in longum dilatari ſcriptura, recenſendo varias, diuerſas, & contrarias opin. Doct. adducendo coniecturas, & limitationes, cum allegationum cumulis, hodie plerunque etiam ad faſtidium vſitatis, de quibus quidem quæſtionibus, inter recentiores, ex profeſſo, & vtiliter agunt. Iul. Clar. in ſuo §. teſtamentum. in quæſt. 77. cum duabus ſequent. Odd. Peruſ. de compend. part. 5. arti. 4. ſub verſi. quoad tertiam inſpectionem. con. 3. fol. 168. & ſequent. Hieron. Zanch. in d. §. cum ita. num. 707. cum ſequent. l. hæredes mei. ad Trebel. vbi facit regulam negatiuam, quòd filij, poſiti in conditone, non cenſeantur vocat. ex teſtamento, ſed reſeruati in ſucceſsione ab inteſtato, & poſtea adducit & diſcutit 21. coniecturas, ſeu limitationes, quibus cenſeantur vocati, ac demum temperando, ſeu ſublimitando quatuor modis, vt ibi per eum poſt num. 794. & ſequent. Gabr. Roman. de commun. concluſ. lib. 4. tit. de fideicom. conclu. 4. congerit primò author. tenentes, filios poſitos in conditione venire ab inteſtato, deinde alios tenentes, tales filios cenſeri vocatos, & venire ex teſtamentaria diſpoſitione firmando tandem primam opinionem, vt magis communem, adducit ad eam limitationes 28. prout Doct. pluribus in locis ponunt, & referunt, ducti coniecturis demonſtrantibus, ſic eſſe voluntatem teſtantium.

Veruntamen ego breuitati ſtudens, quæ ideo ſit perſpicua, & clara, de his facio duas concluſiones, totam materiam huiuſmodi etiam longam, & controuerſam complectens.

Prima eſt, quòd ſi teſtator hæredi, vel legatario decedenti ſine filijs ſubſtituerit Sempronium, vel eius filios, & deſcendentes, decedentes hæredes vel legatario, relictis filijs, deficit ſubſtitutio vulgaris, ſeu fideicommiſſaria, filij quidem ipſius grauati non ſunt in diſpoſitione vocati, ſed eis legitima ſucceſsio reſeruata eſt.

Secunda eſt, quòd teſtatore ſubſtituente hæredi, vel legatario decedente ſine filijs quotieſcunque poteſt apparere ex teſtamento, vel aliter legitimè cum ſic ſubſtituiſſe, vel rationis agnationis conſeruandę, vel aliter bona relictæ deueniendi in filios deſcendentes, & propinquos grauati, ſeu teſtatoris, vel ad aliquem effectum conſeruandi imperpetuum. Vtique filij ita in conditione poſiti cenſentur vocati, & grauati, vt caſus euenerit à teſtatore cogitatus de bonis reſtituẽdis, conſeruandisq;, prout ordinatio teſtatoris extenſa eſt: de qua deinde dicam.

3 Prima autem concluſio vera probatur quòd † fideicommiſſo grauatorum relicti filij, in conditione poſiti, faciunt fideicommiſsi poſitionem deficere. l. filiusfamilias. §. cum quis erit. de legat. primo. l. pater Seuerinam. §. ita fideicommiſſo. de condi. & demon. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. l. hæredib. §. fin. l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebel. & l. iubemus. verſ. ſin autem his. C. eo. etiam, quòd tales filij poſtea deficiãt ſine filijs: per l. cum vxori, C. quando di. leg. ced. notum eſt Oldr. conſ. 21. ſequitur Dec. conſ. 95. col. fin. conſ. 511. num. 1. 2. & conſ. 586. nu. 2. & ſeq. Ruî. conſ. 153. col. 4. nu. 5. lib. 2. Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. 79. col. 1. Zaſ. de ſubſtit. c. 7. nu. 3. Aym. conſ. 98. nu. 4. vbi quòd hoc dictum cõiter tenetur, cum concord. cumul. per Odd. Peruſ. de compend. par. vlt. art. 2. concl. 5. fol. 189. de his etiam infrà in 3. & vlt. dub. & per Ceph. conſ. 517. nu. 17. & per tot. & Pancir. Regien. conſ. 92. nu. 8. & per tot. & conſ. 59. & quòd ſubitò, & immediatè moriantur: Cepol. conſ. ciuil. 50. nu. 6. 7.

Sed quòd nunc agitur, tales relicti filij non ſunt vocati, & honorati in diſpoſitione, ita non cenſentur fideicõmiſſo grauati: per reg. l. ab eo. C. de fideic. cum concord. vulg. per Pariſ. conſ. 31. col. 4. num. 4. 5. lib. 2. conſ. 14. nu. 5. 6. 7. lib. 3. Soc. Iun. conſ. 112. nu. 24. lib. 1. Ceph. conſ. 433. num. 32. & ego conſ. 52. nu. 15. lib. 1. quòd ſint vocati, ſed ab inteſtato poſsint ſuccedere, eſt not. glo. in l. Lucius. la 2. ff de hæred. inſt. ibi Bar. & alij probant alleg. plena pagina per Cla. d. §. teſtamentum. d. quæſt. 77. Gabr. Rom. de com. concl. d. ti. de fideicom. concluſ. 4. in prin. lib. 4. Eman. Coſta. in c. ſi pater. part. 1. verſi. ſi abſque liberis. num. 54. de teſta. in 6. vbi atteſtantes plurimi citantur de iſta communi licet in caſu d. l. Lucius. filij hęredes inſtituti ſemoto patre, hæreditatem non adeunte, intelligantur ſubſtitutis prælati in hæreditate teſtantis patrui, ab inteſtato: Alex. conſi. 185. col. 4. num. 20. lib. 2. & Zanch. in d. §. cum ita. numer. 712. à quo ideo poſſent fideicommiſſo granari: per l. 1. §. ſciendum. de leg. 3. & l. conficiuntur. verſi. 1. de iur. codicil. eſt ratio in conditione: quia ibi agitur de aliqua prælatione perſonarum, quæ fit ſecundum ordinem charitatis naturalis, dicit Bald. in conſ. 13. Punctus. in fin. lib. 3. ita filij tunc poſiti in conditione, excludunt vulgarem ſubſtitutum defectu conditionis aſcriptæ ſubſtitutioni, & iure ſucceſsionis ab inteſtato præferuntur ex tacita voluntate teſtantis patrui ſecundum veram expoſitionem gloſ. fi. in d. l. Lucius. examinant. Zanch. in d. §. cum ita. nu. 707. 708. & ſeq. Ema. Coſta. in d. c. ſi pater. part. 1. verſ. ſi abſque liberis. ſub nu. 54. verſ. ſed hic notandum eſt. vide, quòd poſſunt excludere ſubſtitutum etiam iure tranſmiſsionis. Bar. in l. 1. nu. 20. de vulg. & pup. magis Com. Opin. Alex. conſ. 79. n. 3. lib. 6. cum concord.

Minùs autem filij, poſiti in conditione aſcriptã fideicõmiſſariæ ſubſtitutioni, dici poſſunt vocati in diſpoſitione per communem ſententiam, modò relatam per tot text. & rationes probatas, de quibus per Alex. conſi. 185. nu. 13. per tot. & conſ. 199. col. 2. & ſeq. lib. 2. & Corn. conſ. 66. col. 2. & ſeq. 2. Ant. Gonr. in ſuis Com. iur. tom. 1. c. 5. ſubſtit. fidei. ſub num. 42. verſ. primò pro hac ſententia, & Alex. conſi. 202. col. 1. ad fin. lib. 7. dicit, pro hac parte ſe ſemper conſuluiſſe, & ſibi videri, hanc eſſe veram & Com. Opin. vt plura ſua conſ. extant idem firmantia, vt conſ. 32. num. 1. in fin. lib. 1. con. 22. col. pen. lib. 3. conſ. 139. colum. 3. num. 7. lib. 6. cum alijs per Curt. Sen. conſ. 43. ſub nu. 28. & Corn. conſ. 283. col. fi. lib. 1. vbi quando ſubſtitutio eſt facta vni vel duobus, & ſuperſint filij eius, de cuius portione agitur vel filij alterius, qui in ſucceſsione ſunt potiores ſubſtitutis: ſecùs verò, ſi ſubſtituti eſſent potiores, idem Corn. conſil. 180. col. 1. lib. 4. & Iacob. con. 118. col. 2. lib. 2. quòd hæc pars ſine dubio eſt communis, & tenenda in deciſiuis: & Hier. Cagnol. in l. 1. num. 45. & ſeq. C. de pact. Nat. conſi. 551. nu. 3. 4. 5. 8. cum alijs concor. per Rol. à Val. con. 51. nu. 5. verſ. quib. tamen. lib. 3. eſt ſententia communis vbique approbata, & canonizata: Burſ. Mant. conſ. 75. nu. 14.

Non obſtat, quòd alij inter antiquos & modernos nõ leuis nominis & auctoritatis pro contraria ſententiã pugnant citati per Gabr. Rom. d. concluſ. 4. num. 2. & hanc hodie poſſe affirmari eſſe magis com. dicit Bero. con. 104. num. 9. 10. & multùm inſiſtendo, Caſan. conſ. 4. & Laur.

Sylu.

Syln. conſ. 53. quod eſt Purpurati, & Cephal. conſ. 93. in
princ. Quia reſpondendo ſolùm ad hoc, quòd filij ſim-
pliciter poſiti in conditione non ſunt vocati, ita quòd
eorum pater cogi poſsit ad reſtituendum eis fideicom-
miſſum, vel quòd poſſent vigore fideicommiſsi reuo-
care, & vendicare bona alienata per patrem, & deſtru-
endo principalem aſylum aduerſariorũ ſumptum ex
verbis ſi. d. l. Lucius. ibi, nam prudens conſilium teſta-
toris animaduertitur, non enim fratrem ſolum hære-
dem prætulit ſubſtitutis, ſed etiam eius liberos. Equi-
4 dem eiſdem verbis fulcitus dico, ſic † fideicommiſſum,
quoad oneratum, erga fideicommiſſarium eſſe ſub ne-
ceſsitate, & obligatione illud pręſtandi fideicommiſſa-
rio, in pr n. Inſti. de fideic. hæred. l. ille. §. tempeſtiuum.
& per tot. ff. ad Trebel. & l. pater filium. in ſi. ad L. Falci.
& l. 1. com. de leg. Scæuola autem. Iuriſconſultus bene
videns in d. l. Lucius. non adeſſe aliquam neceſsitatem
impoſitam fratri hæredi præſtandi fideicommiſſum
ſuis liberis, & melius ſciens, quàm nos ſcimus interpre-
tari voluntatem teſtatoris, nempe illud teſtatoris præ-
ferre ſubſtitutis, non ſolùm fratrem hæredem, ſed eti-
am eius liberos interpretando, aduertit eſſe ex pruden
ti conſi. animi teſtantis, hoc verbum, conſilium, expreſ
5 ſit. Ergo decidit, abeſſe neceſsitatem fideicommiſsi, †
quia conſilium neceſsitatem fideicommiſſi non
importat: l. cum pater. §. mando filiæ. de l. 2. & l. fidei-
commiſſa. §. hæc verba. de legat. 3 Conſilium enim non
neceſsitat. c. cum olim. de arbi. & c. quiſquis pręceptis.
14. q. 1. conſilium autem prudens teſtatoris inſpectum
per Iuriſconſultum in caſu d. l. Lucius. vertitur in hoc,
quòd frater hæres ſi velit adire hæreditatem, vt apertè
ſolus ex aſſe hęres inſtitutus eſt, ita præferetur libertis
ſubſtitutis, vel liberos ex ſe tutos habens, nolit adire
hæreditatem, & decedat, ita ſubſtitutis eius liberi præ-
feruntur, & neceſſaria eſt expoſitio gloſſ. fin. ibi, quòd
ſuccedāt ab inteſtato patruo, vel iure tranſmiſsionis, vt
antè dixi, per doctr. Bartol. num. 20. & ali. in l. 1. de vulg.
& pupil. proueniente etiam ex voluntate teſtatoris: l.
1. ad fin. C. de his, qui ante aper. tabu. ſeu velit adire hæ
reditatem, tunc eius filij ſuccedent ei ab inteſtato, vel
ex teſtamento, vt ei libuerit, vt omnes hanc patrem te-
nentes aſſentiunt, ſic filij præferentur ſubſtitutis, &
quodammodo ex teſtamento patrui, cum hæres hære-
dis, &c, l. fin. C. de hæred. inſtitu. Exinde perpenditur
conſilium teſtantis in aliquo non neceſsitans fratrem
hæredem inſtitutum, & prudens, quòd ſui conſangui-
nei, tam frater, quàm eius filij præferantur vilib. liber-
tis, & extraneis: arg. l. cum acutiſsimi. C. de fideicom.
l. conficiuntur. de iure codicil. & l. ſi is, qui ducenta. §.
fin. in fin. de reb. dub. & iſte eſſe verus intellectus dict.
l. Lucius. per aliquem hoc modo adhuc non excerptus,
licet ſuper eo multa verba effundunt, Eman. Coſta. in
d. cap. ſi pater. d. 1. part. & verſic. ſi abſque liberis. ſub
nu. 54 & Vaſq. tract. de ſucceſ. progreſ lib. 1. §. 4. nu. 6,
7. 8. 9. & Zucha. in l. 1. nu. 70. 71. C. de pactis. tamen ali-
6 orum tendunt. concludunt ideo hoc idem, † filios po-
ſitos in conditione non poſſe dici venire ex teſtamento,
nec eſſe in diſpoſitione vocatos, per d. l. Lucius. Cuius
quidem intellectus euidenter verus patet ex pondera-
tione, quam feci, verbi per Iuriſcon. expreſsi, prudens
conſilium. Quod vtique quantum attinet ad propoſitā
quæſtionem contra patrem alij fideicommiſſario aſcri
pto conditionaliter grauatum pro filijs in ipſa conditi-
one poſitis, nequaquam poteſt continere diſpoſitionē
obligatiuam fideicommiſsi, per tex. expreſsos, quos de
conſilio teſtantis loquentes modò allegaui in d. l. cum
pater. §. mando filiæ. de leg. 2. & in l. fideicommiſſa. §.
hæc verba. de leg. 3. quamuis enim verba illa: Nam pru-
dens conſilium, & c. referantur ad fratrem inſtitutum.
& ad eius liberos, poſitos in conditione, vt ſic videan-
tur vniformiter operari diſpoſitionem & vocationem:
argum. l. nam hoc iure. de vulg. Tamen reſpondendũ
eſt, quoad liberos, debent intelligi propriè, vt ſonant
per modum conſilij, quod non neceſsitat, dicto cap. cũ
7 alijs alleg. ita † verba ſemel poſita propriè & impropriè
referuntur, prout ad relata conuenire poſſunt. per gloſ.
in ver. manumitti. in l. 2. ff. de off. procon. & lega. & in
l. 1. C. de vſu & habi. & in l. fin. de ſer. fugi. Aſſentior
equidem, conditionis huiuſmodi poſitionem teſtato-
ris erga filios, ſic poſitos in conditione, aliqualem indica-
re inclinationem, vt habeant ex diſpoſitione tacita vel
expreſſa ſuorum parentum, & excludant ſubſtitutum
ex voluntate: tex. in l. cum pater. §. volo. de leg 2. Ce-
phal. conſi. 206. nu. 112. Soc. conſi. 6. col. pen. ſub nu. 12.
lib. 3. per Gloſ. in l. filius fa. §. cum quis erit. de leg. 1. ſi
parentes ſuis eis relinquere velint, non quòd neceſsitentur,
Ang. Aret. tract. de teſta. in gl. 79. & ſi deceſſerit l. ne
liberis. col. 1. ſub verſi. quæro tali caſu, & eſſe fauorabi-
lem filijs ipſis, vt aſſerunt aduerſantes, proinde tam in
parentib. ſuis non fideicommiſſarium grauamen, ſed
etiam rem gratam & prouiſionem afferri, per relata ver-
ba tex. in l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſti. ibi, & hanc
legem in perpetuum valituram inducimus tam patri-
bus, quam liberis gratam, ſentit & Aret. conſ. col. 2 ſu-
pra. ſi. Bar. conſ. 130. Pater dedit. n. 1. ſic & in hoc ceſſare
debet do. altercatio, de qua p Zan. in d. §. ſi ita. n 90. 93.

Rurſus & ſecundo veritatem huius ſenten. tiæ per-
quirendo, & hauriendo ex fonte legis, & non ex ratio-
8 nib. doctorum, dico, & patere ex verbis d. l. † generali-
ter. in trib. locis. Primò, ibi, & ipſe vel ipſa liberos locũ
ſubſtitutioni eorũ, vel reſtitutioni. Ecce ſi filij poſiti in
conditione eſſent vocati, & ſic eis vocatis parentes eo-
rum eſſent fideicommiſſo obnoxij, nempe Legiſlator
non dixiſſet. per ipſos parentes firmiter res poſsideri
cum ſubſequenti abſoluta, & indiſtincta declar. expreſ
ſa: & non eſſe locum ſubſtitu. eorum, vel reſtitutioni,
cum res fideicommiſſo ſubiectæ non poſsidentur fir-
miter, ſed poſſunt à fideicommiſſario vendicari: l. ſi. §.
ſin autem ſub conditione. com. de leg. cum ſi. Ergo di-
cendum eſt. filios poſitos in conditione, non eſſe voca-
tos. vt Legiſlatoris vera ſit diſpoſitio, per eorũ exiſten-
9 tiam firmiter res poſsideri: dictio. n. † firmiter, ſignifi-
cat præciſum, firmumq; factum conſiſtere, & non ſub-
iectum obligationi, neq; reſtitutioni: Soc. conſ. 99. col.
pen. verſ. 4. reſpondetur. li. 1. & l. id quod pauperib. C. de
epiſ. & cler. & l. codicillis. §. inſtituto. de leg. 2. iuncta
glo. in verſi. firmat & d. l. generaliter. cum dicat, & non
10 eſſe locum reſtitutioni † cuius dictum debet intelligi
indiſtinctè & generaliter: l. de precio. publi. l. i. §. 1. de le.
præſtan. maximè, cũ incipiat per dictionē, generaliter,
& cum principiũ legis eſt generale, tota lex eſt genera-
lis: l. regula. §. ſi. ff. de iur. & fact. ignorantia. Secundò
loco ex verbis d. l. generaliter. ibi, propter huiuſmodi
verborũ argutias eius liberos omni pene fructu pater
no defraudari, & ibi expreſsè notat ex his verbis; Aret.
in 3. not decidi quæſtionē iſtam quòd filij, poſiti in con
ditione, non ſunt vocati: quia non patri grauato, vt ver
ba hæc ipſa comprehendunt, ſed auo teſtatori ſuccede-
rent per fideicommiſſum vocati: l. cohęredi §. cum filię
de vul. & pupil. hoc & p Nat. conſ. 551. n. 8. & Ant. Gom.
ſuo com. iu. to. 1. c. 5. ſub n. 42. ver. 5. & principaliter. Ter
tio loco ex verbis d. l. generaliter. §. ſi. ibi, & non con-
cedente, ad eos eam patrem venire, ſed ad filios vel fili-
as, nepotes vel neptes, pronepotes vel proneptes emo-
rientis tranſmittente. ergo filij poſiti licet in conditio-
ne, ſub intellecta à lege, habita tamen, vt expreſſa à teſta-
tore, ſed non ſcripta: l. cum auus. de cond. & demon.
non ſunt vocati per fideicommiſſum, ſed per ius trans-
miſsionis, proueniens ex præſumpta voluntate patris,
de cuius ſucceſsionis tranſmiſsione agitur: Iaſo. conſi.

201. columna 2. verſic. & in iſta ſpecie. libro ſecundo, cum ſi. de transmiſsione latè ſcripſi ſupra eo. libro interp. 1. dubi. 5. ſolu. 4. alia enim eſt vocatio, alia tranſmiſsio, quæ faciliùs fit, quàm inducetur vocatio: Zanch. in d. §. cum ita. numero 2 4 2. allegando Aym. conſilio 62. in fi. aliaque eſt voluntas, & alia eſt vocatio, Ioan. Andr. in addi. Magn. fin. ad fin. ad Spec. de teſta. §. 1. ad fin. & dictam inductionem pro vrgentiſsima facit Soc. in d. leg. cum auus. ſub numero 3. columna 60. verſi. præterea hoc vrgentiſsimè.

Quapropter ſniam hanc de filijs, poſitis in conditione non vocatis, & non ſubſtitutis eorum parentibus non tam com. quàm veriſsimam in iure exiſtimo, & conſequenter eorum parentes, quorum fauore, etiam probaui, per d. l. generaliter, filios eſſe poſitos in conditione, non grauati reſtituere eorum filijs, imò per eorum exiſtentiam liberati à fideicommiſſo, poſſunt alienare res, & de eis quomodo volunt, diſponere, relinquendo filijs ſeu alijs: relicta tamen legitima filijs, de his non dubitat Baldus conſilio 216. verba teſtamenti, vltra med. verſic. & non dubito. libro 1. conſilio 101. ſupra primo. in fi. lib. 4. probat Bart. in l. ſi cum dotem, in princip. numero 10. ſol. mat. & conſilio 130. numero 1. Alexand. conſilio 66. numero 8. conſilio 109. colum. 2. ſub numero 5. verſic. poſtremò deceſsit. libro. 5. Socin. conſilio 62. columna 3. verſic. tertiò principaliter. libro. 3. Paris. conſilio 14. numero 16. libro 2. Cur. Sen. conſilio 46. columna 6. ad numero 14. verſic. occurrit ergo. dicit ita eſſet commun. opin. Si teſtator inſtituat ſiue extraneum, ſiue filium, vel deſcendentes, dando ſubſtitutum, ſi deceſſerit ſine filijs, quòd filij, poſiti in conditione, liberant inſtitutum à ſubſtituto, cui ipſi præferuntur, & ſuccedunt patri ab inteſtato, qui tamen poterit alium hæredem inſtituere, cum ei filij ſubſtituti non cenſeantur: etiam ſic eſſe ſententiam communiter receptam, ponit Rolan. à Val. conſ. 56. ſub nu. 24. ver. item deſtruetur. li. 3. multũ comprobat Ant. Gom. d. to. 1. c. 5. n. 24. in q. 3. 8. ſuis comm. vari. reſolu. licet plura contra hanc opi. ſe ſcripſiſſe, tñ in actu practico, ab ea non eſſe recedendum, firmat Soc. Iun. in conſil. 177. ſub
12 n. 9. in fi. li. 2. † qñ ſumus in ſimplicib. terminis, quòd filij ſint poſiti in conditione, indubitanter tenendum, non eſſe vocatos, firmat Soc. conſ. 140. col. 2. lib. 1. quòd idem diſpoſitum eſt de perſonis extraneis: tex. eſt in d. l. generaliter. verſ. quo exemplo. vt procul dubio poſiti in conditione, non cenſeantur vocati. Zanch. in d. §. cũ ita. n. 71. dummodo non adſint coniecturæ aliquæ, hoc præſumi facientes. Bero. conſ. 104. ſub n. 18. verſ. non obſtat tertium. li. 2. gloſ. in d. l. Lucius. veram in extraneo teſtatore, ponit Paris. conſ. 96. col. 2. n. 6. li. 2. vera quippe eſt in deſcendentibus vel extraneis ipſi teſtatori per text. in d. l. generaliter. ver. quo exemplo, per quem & ſcripta per Ber. ſui d. n. 18. ver. non obſtat tertiũ. deſtruitur diſtinctio de extraneo vel deſcendente ipſi teſtato. facta, per Clar. d. ſuo §. teſtamentum in q. 77. colu. pen. in fi.

Magis quoq; recepta, & in iudicijs frequentiùs obſeruata eſt ſententia hęc, & ſi dictum fuerit, Si deceſſerit ſine filijs maſculis, qualitas iſta maſculinitatis ſola adiecta facit, q̀ filij maſculi, poſiti in conditione, dicantur vocati, & ſubſtituti eorum patri, exindeq́; poſsint grauari, vt eſt deciſ. Delfi. per Gui. Pap. in qu. 600. Cur Sen. conſ. 43. n. 24. com. opi. atteſtantur Paris. 44. col. 2. n. 11. 12. li. 2. Soc. Iun. conſ. 118. n. 15. li. 1. conſ. 177. n. 10. li. 2. vbi plures concord. allegat & Rol. à Val. conſ. 51. col. 6. lib. 3. Ceph. conſ. 419. n. 69. Clar. d. §. teſtamentum. q. 79. Bero. conſ. 11. ſub n. 30. conſ. 84. ad n. 75. li. 2. parùm de iſta qualitate, & eam ſequentibus curandum, dicit Grat. conſi. 8. num. 31. libr. 1. dixi aliàs latè in conſi. 167. à nume. 45. vſque ad num. 50. lib. 1. contra limitationem de verbo, Maſculis, fuiſſe aliàs deciſum in Rota Florentina, refert Marzar. Vicenti. compen. de fideicom. q. 20. par. 2. diuerſoſque refert Zanch. in d. §. cum ita. n. 751. in ſecunda coniectura. tamen in ſimplicibus terminis poſitis in conditione maſculinitatis, ne ſis ambiguus. Sed tene, quod hic dictum eſt, cum ita ſit Commu. Opin. Gabr. Rom. d. concluſ. 4. num. 9. tit. de fideicomm. & Zanch. in l. 1. nume. 72. & ſeq. C. de pact. Quoad diuerſos terminos alios apparentes ex teſtamento, infra in 2. concluſione præmiſſa, dicendum erit in 4. for.

Vlteriùs ſciendum eſt, quòd vbi conditio, Si deceſſerit ſine filijs, certis perſonis vocatis & grauatis, eſt iniuncta: vt, ſi Petrus deceſſerit ſine filijs, ſi dicti ſui filij, ſui hæredes, vel aliquis dictorum filiorum, vel hæredum deceſſerit ſine filijs, vel aliquo alio termino reſtrictiuo eſt compoſita, vt ad certas perſonas accommodata & iniuncta, non debet referri ad alias perſonas, per tex. in l. quæ condit. & demonſtr. per clarum text. in l. 1. §. fin. iuncta. gloſ. ibi, in verſ. non debere. de leg. 3. † & conſequenter fideicommiſsi grauamen eſt impoſitum iſtis certis perſonis vocatis, eis etiam grauatis ſic decedentibus, vt ſic impoſitum deprehendi tradunt Soc. conſil. 140. col. 3. verſi. aliquando & tertiò. lib. 1. Ruin. conſil. 58. col. 2. nu. 10. 11. & conſi. 111. num. 6. 7. li. 2. & clarè conſ. 136. ad nu. 5. li. 3. Goz. conſ. 194. nu. 14. Dec. conſil. 513. per tot. conſil. 218. ſub num. 9. & Aymo conſil. 98. nume. 5. 6. 7. & ſeq. Cepol. inter conſ. Alex. de Neuo conſil. 81. num. 4. & ſeq. nam ita videtur teſtator, in dubio grauaſſe illum, de quo in conditione ſit mentio, & ad quæ principaliter verba conditionis dirigi videntur: not. Imol. in l. ſi fundum. §. ſi libertus, de leg. 1. quamuis enim ex parte eorum, qui ſunt ſubſtituti extenſa ſit ſubſtitutio ad propinquiores de parentela teſtatoris de gradu in gradum, de liberis in liberos maſculos, vſque in infinitum, ita quòd bona nunquàm poſſint recedere ex parentela teſtatoris, donec ſint maſculi, in ea vel in ſimili formula ampliori, tamen vbi grauatus deceſſerit cum filijs, conditio ipſa, quæ momentanea eſt, defecit, & clauſula eſt via fideicommiſsi inter omnes ſubſtitutos, qui ſolummodo actiuè ſunt vocati, nullo inter eos fideicommiſsi grauamine exiſtente: per l. ſi mater. §. 1. l. qui habebat. de vulg. & pupil. & alia iura probant Alex. conſi. 139. Circa primum. col. 2. lib. 6. Soc. conſ. 62. col. 2. & ſeq. conſ. 104. num. 4. & col. antepen. libr. 3. Cur. Sen. conſi. 64. col. num. 8. & ſeq. Caſtr. conſil. 97. Ne improprijs. nume. 2. 3. lib. 1. Dec. conſil. 218. num. 6. 7. & ſeq. & ſub num. 13. conſil. 291. nu. 5. 325. nu. 2. 327 col. 1. 465. num. 7. poſui in conſil. 167. nume. 37. per tot. libr. primo, allegando Rolan. à Val. & Curſat. Mantu. addo. Iaſ. conſi. 228. lib. 2. vbi latè, & Paris. conſi. decimo quartò, per tot. libr. 3. Ruin. conſil. 153. col. 4. nu. 5. lib. 2. vbi comprobat d. conſil. 119. Alexa. Aym. d. conſil. 99. nu. 5. & ſeq. Alci. conſil. 35. nu. 13. vſque ad fin. lib. 9. etiam, quòd extenſio lata eſſet in poſitione conditionali filiorum poſitorum in conditione, hoc vel ſimili modo, ſi aliquis ſuorum hæredum moreretur ſine filijs, vel nepotibus, vel vlterioribus. maſculis, & ex maſculis deſcendentibus, nulli quidem deſcendentes, poſiti in conditione, cenſentur vocati, neq; grauati, & quam primum inſtitutus moritur cum filio, ceſſat ſubſtit. per dictum Old. conſi. 21. & deci. Io. And. in addi. ſi. in vlti. ad ſpec. §. in fi. de teſta. pro ſingulari refert, & ſequitur Aret. in d. l. Centu. col. 22. ſub verſi. circa ſecundum membrum: pro cõi concluſione præſuppoſit Cur. Iun. conſil. 121. ſub n. 15. & latè Cephal. conſ. 17. per totũ. & conſ. 419. n. 28. & ſeq. vbi & nu. 34. & ſeq. idem, qñ. ſubſtituti ſunt relatiuo, & ſtricto modo vocati, diffuſe per Aym. d. conſ. 98. nu. 5. & ſeq. & Io. Bap. de Roſell. inter conſil. Alex. de Neuo conſ. 79. nume. 4. & ſeq. huius. n. ſententiæ baſis eſt reſtrictio, ſeu ſpecialitas perſo-

perſonarum certarum, quibus eſt iniuncta conditio mortis ſine filijs, & grauamen fideicommiſsi, & non iniunctum filijs filiorum, poſitis in conditione. Forniel. inter conſi. Port. Imo. conſi. 43. num. 31. odiumq; grauaminis ipſius fideicommiſsi aliquali ob extenſam vocationem ſubſtitutorum præſumpta mente diſpoſitiua teſtatoris ceſſante: quia voluntas ſine diſpoſitione nihil eſt: Bal. & Imo. in l. quidam cum filium. ff. de hæred. inſti. Paris. conſ. 44. nu. 25. lib. 2. itaq; ſubſtituti hoc caſu actiuè tm̄ ſunt vocati. idem Paris. conſi. 31. nu. 28. & ſeq. li. 2. & non paſsiuè, vt requiritur per Ay. conſ. 155. n. 5. Paris. conſ. 1. n. 44. & ſeq. li. 3. & conſ. 87. n. 25. li. 2. & Ber. conſ. 110. ſub n. 34. li. 2. vbi maximè voluntas eſt indefectum conditionis mortis grauati ſine filijs, per tex. in l. pater Seuerinam. §. 1. de cond. & demo. cum ſi. & latiùs in alleg. locis Doct. reſpondent, & plenè Pancir. Regien. conſ. 94. n. 8. cum ſeq. Quibus credendum cenſeo, quicquid magis ſibi placere dicat Marz. Vicenti. de fideic. q. 16. par. 2. circa opi. Soc. Iun. conſ. 78. nu. 25. li. 3. cum loquatur in ſubſtitut. generaliter facta filijs & nepotib. grauatis & poſitis in conditione ad inuicem, & relatiuis verbis, & ſic extra terminos noſtræ propo-
14 ſitionis: nobis nunc inſeruiunt verba tex. in l. † Quintus Mutius ait. §. 1. de aur. & arg. leg. ibi: multum. n. intereſt, generaliter, an ſpiritualiter legentur hæc Ita induco. ſ. generaliter, quando pluribus vocatis, & grauatis, & ſimul poſitis in conditione. & ſ. ſpecialiter, quando certis vocatis, ſic conditionis fideicommiſsi grauamen impoſitum eſt, quòd primo caſu poſiti in conditione cenſeantur vocati, & inter eos vigeat fideicommiſſum, vt latiùs in ſequentibus explicabitur: ſecundo autem caſu diuerſum eſt, vt ſupra iam dictum eſt.

SVMMARIVM.

1 Filij, poſiti in conditione grauati & vocati fideicommiſſo cenſentur, quando poteſt apparere de mente teſtatoris, filios eſſe poſitos in conditione duplici, in longa ſucceſſione duratura per plures gradus, pro agnatione conſeruanda, de facili voluntate teſtatoris interpretanda, quid inſpici debeat.

Et de nonnullis formulis fideicommiſſariarum ſubſtitutionum, quibus poſiti filij in conditione fideicommiſſo vocati & grauati cenſentur, & idem quatuor vide pro formula prima, ſecunda, tertia, & quarta, cum alijs ſimilibus.

2 Formula prima ſubſtitutionum fideicommiſſariarum eſt talis: Si dictus eius filius vel hæres deceſſerit ſine filijs, dicti ſui filij ſine filijs, quòd dicta res deueniat ad talem, vel ei & eis ſubſtituit talem, & latè ibi appoſita prohibitione Treb. vel clauſula omni meliori modo.

Et quando copulatiua reſoluatur in disiunctam, & quando in alternatiuam, ibidem vide clarè.

3 Fideicommiſſum & eius onus ex teſtamento perſoluendum in dubio cenſetur iniunctum hæredi, & quando hoc ſit.

Idem vbi eſſet grauatus executor vel tutor, datus in teſtamento, quia dicitur grauatus ille, qui hæres eſt.

4 Filij, poſiti in conditione, quando cenſeantur vocati, & grauati fideic. & an, & quando valeat, ita vt filij videantur habere ex diſpoſitione teſtatoris id, de quo fuerunt grauati, ſecundum Bar. & quid ſecundum Iaſ. & quòd fideicommiſſo grauati cenſeantur cum eis, quid ſit datum, ſaltem quoad mentem, licet non ſecundum verba teſtamenti, & de ampliatione & limitatione vtriuſque opinionis, vide ibidem pulchrè.

5 Fideicommiſſum validum & eius grauamen reputatur in filijs ipſis filiorum poſitis in conditione & prohibitione detractionis Trebellianicæ, poſita in teſtamento, ex quo non valet in liberis primi gradus, valebit contra nepotes talis prohibitio.

Quod in teſtētis parētum procedit, non autem extraneorum.

6 Fideicommiſſum quoque inducitur per clauſulam, Omni meliori modo, poſitam in quacunque parte teſtamenti, & iniunctum filijs filiorum, poſitis in conditione, honoratis tamen & grauatis, & de clauſula hac ibidem vide.

7 Formula ſecunda, qua filij poſiti in conditione cenſeantur fideicommiſſo grauati, ſi dicatur, vt ſic vnus alteri ſuccedat imperpetuum, inuicem ſucceden. & appareant honorati & grauati, & vt bene ibi hoc diſcutitur.

8 Formula tertia, qua probatur, filios poſitos in conditione cenſeri fideicommiſſo grauatos, quando ponuntur verba, duratura. ſ. per plures gradus, declarando vt ibi per digreſsionem linearum deſignatarum, antequàm extraneus ſubſtitutus vocetur, ne præferatur ſuis contra abſurdum, ſic ſtante inclinatione teſtatoris, maximè, vbi poſiti in conditione, ſunt prælati prijs opi. & de hac materia vide latiſsime, quando filij poſiti in conditione, cenſeantur fideicom. grauati, cum nu. ſeq.

9 Teſtator magis dicitur diligere filium & ſobolem grauati quam ſubſtitutum, & primo inuitatum magis diligit.

10 Formula quarta, qua probatur, quòd filij, poſiti in conditione ſint vocati & grauati, per verba illa contemplatione agnationis conſeruandæ inter inſtitutos maſculos, exemplificando, vt ibi, vbi apparent plures demonſtrationes mentis teſtatoris, quod d. filij in conditione poſiti ſint ad fideicommiſſum vocati & honorati, & ſimul poſtea grauati, vt ibi latiſsime de materia diſcutitur.

11 Formula, quæ continet hanc adiectionem ex legitimo matrimonio natis, vt in formula quarta ſupra habetur, facit mentem teſtatoris intelligi, quòd tales nati in conditione poſiti, excludere habeant ſubſtitutum ex teſtamento, non autem ab inteſtato, & quare, ibidem, & de materia vide.

12 Argumentum valet ex declaratione ex adiunctis.

13 Argumentum valet à geminatis & multiplicatis verbis.

14 Verba operantur, ſecundum naturam actus.

15 Formula fideicommiſſorum vbi continet in ſubſtitutionib. verbum, Superſtites, propter hoc verbum plurale facit filios filiorum, poſitos in conditione, ad fideicommiſſum venire, & cenſentur grauati & honorati à teſtatore, quando de eis ſit facta mentio actiuè & paſsiuè, & quòd verbum, ſuperſtites, quoque in ſingulari verificatur, ſecundum facti contingentiam, & det. vt ibi.

16 Formula in qua continentur verba, Ad inuicem vni decedenti, vt in d. formula. 4. facit, vt per hæc verba reciprocæ ſubſtitutionis fideicommiſſariæ oſtendantur vocati, & priùs grauati mixtum filij etiam deſcendentium, poſiti in conditione.

17 Idem poſitos filios in conditione cenſeri in diſpoſitione vocatos, quando mentio filiorum maſculorum fuerit geminata, vel ea teſtatorem pluries vſum fuiſſe. Sicque validum erit fideicommiſsi grauamen.

18 Idem vbi adſint verba, De hærede in hæredem, donec ſuperfuerint maſculi de domo, cenſentur maſculi etiam in conditione grauati & honorati ſucceſsiuè, ſic ſimul & ſemel cuiuslibet relinquitur, & quilibet grauatur.

Idem, quando dictum ſit, Et maſculis non exiſtentibus, voluit ſuam hæreditatem, &c. tunc conſtat, filios in conditionibus poſitos omnium præcedentium graduum ſubſtitutionum ſucceſsiuè cenſeri, vocatos & honoratos.

19 Et quid, ſi deficientibus maſculis maſculorum ſint ſubſtituti maſculi filiarum, & de materia vide.

20 Sequentia ex præcedentibus, & econtrà, interpretantur & declarantur.

21 Filij in conditione poſiti, venientes per lineam finitam agnationis vocati, & grauati per teſtatorem ad reſtituen. ſubſtituto extraneo, deferenti arma & nomen familiæ ipſius, quando teneantur bona & fideicommiſſum reſtituere illi, & quando non.

Et an & quando valeat talis conditio deferendi arma teſtatoris, vel præceptum, & quando poſſit remitti, & per

quamlibet interpretationem ibi ſe probare dicit, per quam ſuſtineatur fideicommiſſum, quia mens teſtatoris ſemper iuuanda eſt, & ibi Soc. Iun. num. 29 . & 303. in fin. dicit, ſibi opi. Bar. magis placere, & alij ſequuntur, vt infra. At Iaſ. in d. l. Centurio num. 57. allegando concord. vti veram & cõem. opin. contra Bar. tenet, & in conſ. 35. col. 3. lib. 3. & Cur. Sen. conſi. 43. num. 29. contra Bart. eſſe com. dicit Dec. conſi. 270. col. 1. & repetit conſ. 422. & alij de com. contra Bart. citati per Gabr. Rom. in d. concl. 4. nu. 18. & per Clar. in d. §. teſtamentum. in q. 78. de magis communi contra Bart. atteſtantes colligendo refert, & Odd. Peruſ. de compend. par. 5. arti. 3. fol. 168. verſi. primam ergo opin. vbi partis huius etiam rationes diſcutiendo proſequitur.

Ego verò opin. Bar. & ſequentium, etiam quòd onus fideicommiſsi cenſeretur tantum iniunctum filijs poſitis in conditione veriorem arbitror, & tenendam in actu practico pro validitate fideicommiſsi, & adiuuanda voluntate teſtatoris, tum auc. Bar. ipſius, & aliorum ſup. citatorum cum ſequentium, & d. opin. veriorem atteſtantium, & Caſtr. conſi. 5. quicquid dicatur colu. pen. ver. breuiter. Bart. lib. 1. Corn. conſi. 126. colu. 3. & prætereà dicit. conſi. 320. col. 4. lib. 4. conſi. 119. col. pen. ver. accedat. conſi. 149. col. 6. lib. 2. Alex. conſi. 64. col. 1. & ſeq. lib. 5. Gui. Pap. in q. 39. & q. 184. Ruin. conſil. 139. col. 3. nu. 8. conſi. 142. col. 4. ſub nu. 2. lib 3. vbi maximè in caſu illo his trib. concurrentib. quod ſint in conditione poſiti, quòd ſint grauati, & quòd in omnibus bonis, & quòd hæc opin. Bart. à certo tempore citra eſt communis, & apud Peruſinos habentur pro canonizata, firmat & Bero. conſi. 104. num. 12. conſi. 107. num. 5. conſ. 109. nume. 9. lib. 2. & Socin. Iun. conſi. 145. ſub num. 36. lib 3. & plures cõcord. allegando Aym. conſi. 139. num. 3. conſi. 155. col. 2. num 5. Zaſi. de ſubſti. c. 5. ad fin. Crot. conſi. 349. num 117. & Odd. Peruſ. d. arti. 3. fol. 130. ver. contrarium, & fol. 171. diſcuſsis rationibus, putat opin. Barto veriorem, hodie nedum verior, ſed crebrior eſt opin. iſta Cephal conſi. 251. nu. 72. 73. idem late defendendo atteſtatur Crot. d. conſi. 349. num. 2. & ſeq. ſemper ſe ſolitum tranſire cum opin. Bart. dicit Alci. conſi. 207. Talis eſt caſus. Teſtator. ſub num. 5. lib. 9. Tum etiam ratione iſta, præter adductas per doct. in dictis locis, moueor ad opin. hanc Bart. tenendam, quia tales filij poſiti in conditione, & grauati etiam ipſi, Si deceſſerint ſine filijs, eorum parte primo grauato mortuo, bona dicuntur habere potius iudicio teſtatoris, quàm fortuito iudicio, ſuccedendo eorum patri ab inteſtato, cum eorum pater, pendente adhuc alia ſecunda conditione, ſi ipſi filij etiam grauati deceſsiſſent ſine filijs, non potuiſſet de bonis à teſtatore relictis diſponere. l. ſin. §. ſin autem ſub conditione. commu. de legat. & ſufficit habere à teſtatore non diſponendo tantum, ſed etiam occaſionem capiendi dando: Bald. conſi. 57. Item inſtituo. colum. ſecunda, ſub num 3. ver. quid dicemus. lib. ſecundo, & etiam in modum conditionis dicit Bart. in l. prima, ſub num. 3. com. de lega. & in l. cum filiofami. colum. 2. de leg. 1. ſufficitque proinde in iſtis filijs grauatis non verificari vniuerſalis negatiua, inducta per dictionem, nihil dederis, aſcriptam in l. ſed & ſi ſic. in fi. eo. & in l. cohæredi. §. quòd ſi hæredem. in fin. de vulg. & pupill. cum ſic ergo aliquid eis videtur datum. ita ſit, vt valide poſsint fideicommiſſo grauari, per d. l. ſed & ſi ſic. & l. ab eod. C. fideicommiſſ. cum ſimil. in ſpecie per Bero. conſi. 82. nume. 6. 7. lib. ſecundo, & not. Ioan. de Imo. in l. quidam ita in teſtamento. §. 1. ad Trebell. quòd licet quis ſecundum verba teſtantis non ſit honoratus, ſi tamen, quòd mentem, ſit honoratus, poteſt fideicommiſſo grauari, quod eſt ſingulare & notabile dictum in materia, comprobans, ſufficere mentem teſtatoris haberi ex verbis enunciatiuis, vel præcedenti diſpoſitione, & ſecundum latam ſignificationem verborum continentibus, & comprehendentibus honorem vel commodum, ex quo procedat & inducatur valide fideicommiſsi grauamen iniunctum: vt idem Imo. declarat in d. l. Centurio. colum. 11. num. 22. circa regulam & intellectum d. l. ab eo. & l. plane. 2. in fin. de leg. 1. cum concord. per Alexand. conſi. 64. colum. 2. nu. 4. ver. fortifico concluſionem. lib. 5. & per Ruin. conſi. 98. ſub num. fin. 32. lib. 2. Vtranque opin. limita, amplia, & declara, vt per Zanch. d. §. cu ita. n. 731. vſque ad n. 751.

5 Validum † grauamen exinde quoque in filijs ipſius filiorum poſitis in conditione, reputatur ex prohibitione, ſi poſita ſit in teſtamento, detractionis trebellianicę, cum non valeat in liberis primi gradus, operatur validitatem oneris fideicommiſsi contra nepotes, vti hæredes priorum filiorum, & ſic poſitos in conditione per inductionem l. quoties. de reb. dub. in ſimili factam à Bart. in d. l. Centurio. ſub num. 37. vbi expreſsè probat Galiau. col. 72. ſub nu. mihi 101. verſi. ego autem puto. quem ibi Rip. ſub num. 167. in fin. impugnat, conſiderando melius eſſe, quòd non teneat prohibitio trebellianicæ, quàm quòd fideicommiſſum non teneat, &c. aliter rationem diuerſitatis non probando contra reg. d. l. quoties. ideo ſententiæ Galiau. ſtandum probo per expreſſam deciſ. in terminis Alex. in conſi. 64. ſub num. 4. colum. 3. ver. & maximè in caſu noſtro lib. 1. de qua, neque Galiau. neque Rip. recordati fuère. ſequitur Pariſ. conſi. 21. col. fin. nu. 50. lib. 3. & Rui. conſi. 115. num. 25. lib. 3. ſentit & hoc Cephal. conſi. 419. num. 36. & Rimin. Seni. conſi. 243. ſub num. 90. hoc tamen admoneo locum habere in teſtamentis parentum, de quibus loquitur. l. iubemus. C. ad Trebel. non autem extraneorum, qui indiſtincte poſſunt prohibere trebellianicam. adde Bart. & alij in auc. ſed cum teſtator. C. ad l. falci. Dec. conſi. 81. col. 2. num. 3.

6 Adde per † clauſulã, omni modo meliori, &c. in quacunque parte teſtamenti appoſitam etiam cenſeri filios filiorum poſitos in conditione honoratos & grauatos in fideicommiſſo inducendo, vt teſtatoris voluntas validiori, quo poſsit, modo ſeruentur in ſpecie, probat Pariſ. d. conſ. 21 col. fi. nu. 53. lib. 3. Soc. conſ. 12. col. fi. nu. 15. ibi, primum quia teſtator. &c. conſ. 63. col. pen. ver. poſtremo hoc clariſsimè. lib. 3. Cur. Iun. conſ. 73. col. 8. nu. 22. vbi plura in propoſito, & in conſ. 114 col. 3. n. 9. & ſeq. cum ſim. de hac clauſula per me in conſ. 110. ſub nu. 6. 7. 8. lib. 1. & in lib. præceden. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 4. vbi latiſsimè clauſula iſta.

7 Secunda † formula ſequitur cum facta ſubſtitutione continente filios hęredum poſitos in conditione, ita dicit, & ſic vnus alteri ſuccedat in perpetuum inuicem ſuccedendo, ex his filios poſitos in conditione apparere honoratos, & grauatos, reſpondit Corn. conſ. 101. col. pen. & fi. conſ. 273. col. 3. ver. cum itaque, lib. 4. Soc. conſi. 250. col. 4. verſi. præterea adijcitur cauſa lib. 2. eſt enim tale fideicommiſſum reciprocum omnibus, & ſic etiam poſitis in conditione, actiuè & paſsiuè, iniunctũ, vt declarat Pariſ. conſ. 7. col. pen. lib 3. & inter nominatos tã diſpoſitiuè quàm conditionaliter, Ruin. conſi. 158. ſub nu. 2. lib. 2.

8 Tertia ponitur † formula probans verba præmiſſæ conclu. illa, duratura per plures gradus, ita pręcedente inſtitutione pluriũ filiorum hæredum, ſi quis eorum, vel hęredũ ſuorum deceſſerit ſine filijs, ſubſtituit ſemper viuentes, vel d. ſua bona perueniant ad ſuper viuentes, ſeu eorum filios, & deſcendẽtes, de gradu in gradum morientiũ ſine filijs in infinitum, donec aliquis reperiatur de ſua linea paterna, deficiente vero linea paterna, ſubſtituit proximiores ſuos de linea materna, de gradu in gradum decedentium ſine filijs, ſi linea materna etiã defecerit ſubſtituit Eccleſiam ſancti Dominici.

Ex hac quidem formula, vel ſimili plurium ſubſtõnum graduum conceſsione, & digreſsione filij, poſiti in conditione vñr vocati, & grauati fideicommiſſo, prout ipſorum graduum digreſsio fit in lineis deſignatis, antequam extraneus ſubſtitutus vocetur, ne ſequatur abſurdum de extraneo præferẽdo ſuis, contra l. cum accutiſsimi. C. de fideicommiſſ. & vigente prima intentione & inclinatione teſtatoris erga poſitos in conditione, vt habeant, gloſſ. in l. filiusfam. §. cum quis. de leg. primo, qui iam ex voluntate teſtatoris excludunt ſubſtitutum tex. eſt in l. cum pater. §. volo. de leg. 2. vt ſic progrediendo, voluntas teſtatoris obſeruetur, per notatum, licet controuerſum Petri de Anch. conſi. 74. contra Philippum ſupra ſi. vbi dicit hanc modificationem ſibi videri iuſtiſsimam, & æquam, nec poſſe dici contrarium, quamuis contrarium dici poſſe ex conſ. plurium doctorum aſſerant & allegant Socin. in l. cum auus, colum. fin. de condit. & demonſtr. Pariſ. conſi. 86. nume. 26. libr. ſecundo, Bero. conſi. 84. nume. 75. lib. 2. conſi. 57. nume. 65. lib. 3. Eman. Coſta. in c. ſi pater. par. 1. verſi. ſi abſque liberis. nume. 58. de teſta. in 6. tamen hanc ſententiam Anch. comprobando ſequuntur Grat. conſi. 106. nume. 45. lib. ſecundo, poſt Alexand. conſi. 64. col. fin. lib. 5. Pariſ. conſi. 53. num. 43. lib. 3. Aymo conſi. 326. num. 3. Socin. Iun. conſi. 168. num. 75. lib. 2. conſi. 1. nu. 30. conſi. 110. num. 20. lib 3. vbi maximè poſiti in conditione ſunt prælati pijs locis: Purpur. inter conſi. Syluæ. conſi. 33. colum. fin. verſic. quartò reſultat. Crot. conſi. 58. num. 22. Alci. conſi. 34. num. 5. lib. 9. vlti. impreſ. Venet. vbi reſpondit contra dicentes non loqui, quando ſubſtitutio eſt extenſa in tot gradus, & teſtator ſemper vult præferri deſcendentes, & de ſuis lineis, & concord. plu. allegat Cephal. conſi. 251. num. 79. Alex. conſi. 28. ad fin. contrarijs hincinde alleg. cum hac opi. tranſit Gabri. Rom. dict. conclu. 4. num. 13. & 14. ponit & Zanch. in dict. §. cum ita, num. 780. Tob. Peruſi. conſ. 31. num. 15. Menoch. conſi. 135. num. 5. quæ maximè procedit, quando teſtator plures filios inſtituit, & ſubſtituit inuicem, ſi deceſſerint ſine liberis, concedit Socin. conſi. 116. colum. penult. ſub ver. poſtremo allegatur. lib. tertio, Alben. conſi. 78. num. 12. vt noſtra formula præſupponit, ea maximè ratione, & quando prælatio filiorum poſitorum in conditione ſubſtitutis neceſſaria eſt ex teſtamento, vt contingere poteſt in decedente longinquo gradu: probat Corn. conſi. 74. colu. 2. verſi. ſecundo induco, lib. ſecundo, addo perbellè ad propoſitum Petrũ. de Anch. in conſi. 152. plura ſunt dubia. col. 3. ver. contrarium dico, vbi in fideicommiſſo duraturo & perpetuò in poſteros eius extinctio, & expiratio non datur per mortem grauatorum cum filijs, ſed vt intentio teſtatoris obſeruetur, qui voluit filios, & omnes hæredes iſto onere digreſsiuo prægrauare, filij habentes portionem patris, ſeu aliorum deſcendentium ſine filijs quorum ſunt hæredes ad eam reſtituendam ſucceſſiuis ſubſtitutis grauati fore intelliguntur: vt hæc notabilis interpretatio habetur ibi per eum, & Ang. Aret. tract. de teſta. in gloſſ. 95. num. 5. ad fin. & Rip. in dict. l. Centurio. nume. 156. verſi. quarta coniectura. ſaluantem Anchar. quòd ſic teſtator voluerit honorare poſitos in conditione priorum graduum, eos magis diligendo. ar. l. Publius. §. Titia. de condi † & demonſt. magis enim diligit teſtator filium, & ſobolem grauati, quàm ſubſtitutum. dict. l. cum acutiſsimi. Alexand. conſi. 167. colum. fin. ver. tamen fallit, quando. lib. 5. Corn. conſi. 298. colum. 4. ad princ. lib. 4. & primo inuitatum magis diligit. l. quoties. in princ. ff. de vſufruct. & ſi per viam fideicommiſſi teſtator vult conſeruare ius legitimarum hæreditatum digrediendo per plures gradus ſubſtitutionum: Socin. conſi. 49. colum. 3. verſic. quartò prædicta concluſio. lib. primo, Alexand. conſi. 101. col. 4. ſub nume. 12. verſic. ex quibus apparet. lib. 7. quod nequid fieri reuera, & effectualiter, quin poſiti in conditione in progreſſu ſubſtitutionum ſimul mixti & cõprehenſi ſint vocati, grauati, & veniant in diſpoſitione, tunc demum ex tacita mente defuncti verba conditionalia diſponere dicuntur: Ruin. conſi. 142. colu. 4. nu. ſecundo, lib. 3. Socin. Iun. conſi. 174. num. 12. lib. ſecundo, Bero. conſi. 104. ſub num. 14. lib. ſecundo, maximè in terminis, ibi, in verſic. quinto colligitur, & conſi. 110. nume. 34. conſi. 114. ſub nume. 20. eo. quare, quantum velint, contradicant alij, puto ego cum D. Cephal. dict. conſi. 251. num. 79. & cum eo D. Tiberius Dec. conſi. 103. nume. 17. lib. ſecundo, conſi. 89. nume. ſecundo, & ſeq. lib. 3. hanc ſententiam tutam & veram, quando poſiti in conditione etiam ſucceſsiuè grauati apparent, vt doct. in locis alleg. ſentiunt, ne ſit contra aliam communem ſententiam ſupra firmatam ſolu. præceden. verſi. fin.

10 Quarta datur † formula, præmiſſam concluſionem demonſtrando per verba illa, contemplatione agnationis conſeruandæ inter inſtitutos maſculos, &c. Ita propter dotes relictas excluſis fœminis & maſculis vniuerſalibus hæredibus inſtitutis, ſequitur, ſi quis dictorum hæredum deceſſerit ſine filijs maſculis, ex legitimo matrimonio natis ſubſtituit alios ſuperuenientes maſculos ad inuicem vni decedenti ſine filijs maſculis, vt ſupra ſubſtituendo alium, ſeu alios, vel eorum filios maſculos, de hærede in hæredem maſculum, donec ſuperfuerint de domo ſua, & maſculis non exiſtentibus prædictis voluit d. ſuam hæreditatem peruenire ad deſcendentes maſculos, ex d. ſuis filiabus, vel ſororibus, dummodo ſe nominent & faciant, & aſſumant arma de caſata d. teſtatoris, prohibendo in perpetuum aliqua bona ſuæ hæreditatis alienari, quia vult, & mandat ea perpetuo conſeruari penes omnes ſuos hæredes prædictos de ſua caſata, qui etiam imperpetuum debeant manutenere vnum capellanum, qui habeat celebrare, &c. & quibus omnibus deficientib. mandauit, de omnibus ſuis bonis conſtrui monaſterium, vel ſimilibus formulis.

Ex formula autem huiuſmodi non digrediendo propoſitæ dubitationis ſolutionem plures habemus demonſtrationes mentis, & voluntatis teſtatoris, quòd filij in conditione ſic poſiti ad fideicommiſſum ſunt vocati, & honorati. eoque ſimul poſtea grauati cenſentur. Nam primum illud excludere fœminas ab hæreditate, & maſculos hæredes vniuerſales inſtituere oſtendit voluntatem teſtatoris fauore agnationis. Deci. conſi. 545. nume. 6. Aymo conſil. 113. nume. ſecundo, cum ſimil. alleg. ſupra præceden. dubit. ſolut. 11. verſi. tacita verò ratio. vnde fœminis excluſis ab vniuerſali ſucceſsione ex teſtamento, vel ex ſtatuto ab inteſtato maſculi in cõditione poſiti ad ſubſtitutiones cenſentur vocati ex teſtamento, & rogati ſuo caſu mortis ſine liberis maſculis eueniente. Aymo. conſil. 62. colum. fin. conſi. 130. nu. 4. Grat. conſi. 31. nume. 19. conſi. 101. nume. 20. lib. ſecundo, Alci. conſi. 34. nume. quarto, lib. 9. Bero. conſil. 109. colum. fina. lib. ſecundo, Socin. Iun. conſi. 119. nume. 29. & 32. lib. primo, conſil. 158. nume. 174. lib. ſecundo, conſil. 78. nume. 16. conſil. 145. nume. 36. libr. 3. Goz. conſili. 64. nume. 8. ponit & Zanch. d. §. cum ita. num. 751. concord. cumulare voluit, vt atteſtatur hanc ſententiam magis communem, Cephal. conſi. 251. nu. 77. cum maximè de maſculis ſæpiſsimè eſt facta mentio, & fœminæ ſint excluſæ iam ab vniuerſali inſtitutione, & à ſubſtitutionibus, plenè Menoch. conſi. 152. nume. 3. & per tot. ſicque non obſtant contradicentes, allegati per Gabri. Rom. dict. conclu. 4. nume. 9. qui loquuntur, intelligi debent in caſu ſimplicis conditionis ipſius ſine filijs maſculis, de quo in præceden. conclu.

ver. magis quoq́, non autem in caſu præſentis formulæ
ſubſtitutionum.

11 Adiectio † hæc, Ex legitimo matrimonio natis, facit
etiam mentem teſtatoris intelligi, quòd tales ex legiti-
mo matrimonio nati in conditione poſiti debeant ex-
cludere ſubſtitutum ex teſtamento, non autem ab in-
teſtato, cum enim ab inteſtato legitimati pariter ſuc-
cedunt, ita ergo nati ex legitimo matrimonio cenſen-
tur vocati ex teſtamento, pro coniectura multum con-
cludente, potentiſsima, & cui nihil poſsit opponi, ad-
ducit Socin. Iun. conſi. 110. nume. 25. & ſequent. conſil.
145. nume. 38. lib. 3. ſequitur. Hippo. Riminal. conſi. 21.
nume. 46. dubiam tamen facit Zanch. in dict. §. cum ita
nume. 764. Sed inficiari non poteſt, quin ex qualitati-
bus huiuſmodi pluribus à teſtatore adiunctis erga filios
poſitos in conditione, magis perſpicua, & vehementi-
or eius intentio, & mens detegatur, vt eorum exiſten-
tia ſic magis qualificata operetur ex teſtamento ipſo, id
quod forſan ab inteſtato ſecùs eſſet, & vt magis habeant
per gloſſ. in dict. l. filiusfamil. §. cum quis. de lega. pri-
12 mo † arguendo à declaratione ex adiunctis, per iura al-
leg. à Caſtr. conſi. 356. nume. 3. lib. primo, Signor. conſ.
107. ſub nume. ſecundo, ver. præterea ratione, Socin.
Iun. conſi. 112. nume. 15. lib. primo. Stepha. de Feder.
13 tract. de interpret. iu. par. 1. nume. 85. † arguendoque à
geminatis, & multiplicatis verbis: l. Baliſta. per tot. ad
Trebell. cum not. per gloſſ. & doct. in l. quæ dubitatio-
nis. de regu. iu. per Alexand. conſil. 214. ſub num. 10. lib.
6. & per not. in l. ſecunda, ff. de exulſ. tuto. ab eorum
etiam effectu operandi. l. ſi quando. in princip. de lega.
primo. cum ſimil. per Curt. Sen. conſi. 52. nume. 33. at-
que operandi ex teſtamento, cuius quidem ipſa verba
ſunt. Et ſecundum eius naturam debent operari per ge
14 neralem doct. quòd † verba operantur, ſecundum na-
turam actus. Saly. in l. coiri. in fi. ff. pro ſoc. Alex. conſi.
21. col. 3. nu. 8. lib. 5. cum ſimil.

15 Verba illa, † ſubſtituit alios ſuperuenientes, ſeu ſu-
perſtites maſculos, & eorum filios maſculos, poſita poſt
illa, Si quis dictorum hæredum deceſſerit ſine filijs ma-
ſculis, continent, filios hæredum eſſe vocatos, & per te-
ſtatorem honoratos, & conſequenter, hi etiam poſiti in
conditione, potuerunt grauari: Pariſ. conſi. 42. colum.
ſecunda, nume. 6. lib. 3. & ibi in colum. 3. num. 13. intel-
lige, quando de filijs. poſitis in conditione, facta eſt men
tio actiuè, & paſsiuè, actiuè, quòd ſunt vocati: paſsiuè,
quòd ſint grauati, etiam ſi vnus ſit grauatus, propter
verbum plurale, ſuperſtites veniunt ad fideicommiſ-
ſum filij poſiti in conditione: Cuma. conſi. 13. Titius in
ſtituit, verificatur quoque in ſingulare, ſecundum facti
contingentiam. Pariſ. conſi. 37. nu. 52. lin. 2. & in ſpecie
ibi ſub num. 21.

16 Ad † inuicem vni decedenti, &c. nempe verba hæc
reciprocæ ſubſtitutionis fideicommiſſariæ oſtendunt
vocatos, & prius grauatos mixtim eſſe etiam de filijs
deſcendentium poſitis in conditione: Bero. conſil. 82.
nume. 6. & ſequen. lib. ſecundo, Alexand. conſi. 48. nu.
4. Zanch. in dict. §. cum ita. nume. 779. Ruin. conſi. 198.
ſub num. 7. lib. 2. Tob. Peruſi. conſi. 32. nume. 12. vt eſt
dictum ſupra in fin. formula.

17 Cum viderimus, vt in præſenti † formula mentio-
nem maſculorum filiorum habitum eſſe in geminatis
conditionibus, vel ea pluries teſtatorem vſum fuiſſe,
dicemus, tunc poſitos in conditione, cenſeri poſitos in
diſpoſitione, quamobrem ſubſequitur validum graua-
men fideicommiſsi: Purpur. inter conſi. Sylua. conſi. 53.
ſub nume. 4. verſi. tertiam. refert. Zanch. in dict. §. cum
ita. ſub num. 769. ver. vel vltimo. Idem Corn. conſi. 74.
col. 2. ver. primo, quia. & ver. ſequen. lib. 2. Gozad. con
ſil. 94. col. 3. num. 9. Pariſ. conſi. 37. colum. 4. nume. 31.
lib. 2.

18 De † hærede in hæredem, donec ſuperfuerint maſcu
li de domo. Particula illa demonſtrat claram teſtatoris
voluntatem de bonis conſeruandis in ſua agnatione
gradatim continuando, etiam circa maſculos, poſitos
in conditione, vt ſucceſsiuè honorati, & grauati intel-
ligantur: Pariſ. conſi. 52. nume. 14. conſi. 63. nume. 29.
lib. ſecundo, ita ſimul & ſemel cuilibet relinquitur, &
quilibet grauatur. Bart. in l. Marcellus. §. quidam. col.
fin. nume. decimo. ff. ad Trebell. & Bald. in l. voluntas.
ſupra fin. C. de fideicommiſſ. per l. peto. §. frater. de
leg. 2.

19 Et † maſculis non exiſtentibus, vel deficientibus, vo
luit d. ſuam hæreditatem, &c. Ex hac particula conſtat,
teſtatorem voluiſſe filios, poſitos in conditionibus,
omnium præcedentium gradum ſubſtitutionum ſuc-
ceſsiuè & gradatim cenſeri vocatos, & honoratos, vt
poſteriores, qui deceſſerint poſsint grauari ad reſtituen
dum, vel diſtribuendum hæreditatem ad vlteriores,
vel ſuæ vel alterius cognationis, vel ad loca pia Bero.
conſil. 80. col. fin. lib. ſecundo. Curt. Iun. conſi. 87. col.
fina. clarè Ruin. conſi. 122. colum. 3. ſub num. 4. verſic.
& de qua voluntate & conſi. 168. nume. 6. lib. ſecundo,
Purpur. dict. conſi. 53. ſub nume. 4. verſi ſecunda, inter
conſi. Sylua. & Pariſ. conſi. 63. nume. 29. lib. ſecundo,
20 quoniam † ex præcedentibus ſequentia, & econtra inter
pretantur & declarantur, vt in propoſito. Corn. conſil.
329. colum. 3. ver. quia ngeaui. lib. 4. & Aymo conſilio
130. nume. 6. vbi propriè, quando deficientibus maſcu-
lis maſculorum, ſunt ſubſtituti maſculi filiarum, quòd
ob id liberi inter ſe mutuò, & inuicem cenſeantur ſub-
ſtituti, vt bona inter maſculos conſeruentur.

Reperitur in teſtamentis quandoque, vt in præſenti
21 formula, † quòd finita linea agnationis teſtatoris bona,
& ſub pœna amittendi, ea imponitur, quòd debeant
ferre nomen, ſe nominari, & cognominari facere, & aſ-
ſumere arma de agnatione, & cognatione, & familia ip-
ſius teſtatoris: hoc enim in formam, ſiue conditionis,
ſiue modi diſpoſitum, vt latè diſcutiendo declarat Pa-
riſ. conſi. decimonono, nume. 38. cum ſequent. & præ-
ceden. lib. ſecundo, continet in ſe facile voluntarium &
honeſtum præceptum, & laudabile nominis teſtatoris
memoriale quoddam conſeruantium, per l. facta. §. ſi
verò nominis. ff. ad Trebell. & l. cum filius. §. pater cum
filia. de leg ſecundo, ponit Pariſ. dict. conſi. 19. num. 28.
addo l. Titia. §. fina. de aur. & arg. leg. ibi & in patria ſta-
tui ſubſcriptione nominis mei. & Gui. Pap. in quæſtio.
251. & 467. ad nota. ad Dec. conſi. 273. Socin. conſi. 259.
colum. ſecunda, lib. ſecundo, & Celſ. Hug. conſi. 20. nu.
40. 41. & Hipp. Riminal. conſi. 42. num. penult. & vlti.
& ad rem noſtram valet relictum de armis nomine, &
cognomento domus ad conſeruandam agnationem eo
rum, qui habent arma antiqua ſuæ familiæ, & non ha-
bent aliquos de familia, ad quos ſucceſsorio iure deue-
nire debeant: tradit Barto. Caſſane. ſuo catalogo gloſſ.
nume. part. 1. 46. conclu. ita filij poſiti in conditione
venientes per lineam finitam agnationis, vocati & gra-
uati ſunt ad reſtituendum huic ſubſtituto, ferenti ar-
ma & nomen familiæ teſtatoris. Zanch. in dict. §. cum
ita. num. 769. addo & clarius ponere Barb. conſi. 32. Sa-
pienter, & aliter ſubſtitutus iſte nō admitteretur: Alex-
and. conſi. 144. in fin. & in ſpecie Ripa in l. Centurio nu.
164. verſi. qua ratione, & de hac conditione aſſumendi
nomē, & ferendi arma teſtatoris, latè per Gul. Benedic.
in ca. Raynutius. par. ſecundo, ver. ſi abſque liber. mor.
tract. fideicommiſſ. ſubſti. nume. 90. & ſequent. & Celſ.
Hug. conſi. 20. num. 40. 56. ad fin. ante alleg. & in ſpecie
Cephal. conſi. 251. num. 50. 51. 52. Quando autem pri-
uaretur, non implendo voluntatem teſtatoris, diffuſè
tradit Pariſ. dict. conſili. 19. nume. 38. cum ſequent. re-
quiri receptum teſtatoris diffuſè tali ſubſtituto factum

per

per iudicem, & eius contemptum per annum, vt poſsit priuari reſpondit Caſtr.conſil. 396. Præmittenda ſunt, colum.fin. ver.de illo vero.lib. primo, Fortè remitteretur talis conditio, Si teſtator eſſet de vili & abiecta agnatione, iuſſus verò de clariſsima & nobiliſsima familia: ar.tex. in l. ſed ſciendum.§.1. ad Trebell.

22 Sed quid, ſi iſte † ſubſtitutus, quantum in ſe eſt, adimplet voluntatem teſtatoris, vocando ſe de cognomine & agnatione teſtatoris, tamen ab alijs vocatur de ſuo vero cognomine, & de ſua agnatione, & non teſtatoris, debet ne priuari? Reſpondeo, quòd non, cum non ſtet per eum, & fecerit ac faciat, quantũ in ſe eſt. l. vter. in fin.ff.de condi. inſtitu. l. ſi Titio.de leg. primo, l. Lucius.§.quiſquis mihi de leg. ſecundo, l. Mæuia. in princ. de an leg. l. ſi poſt.§. item ſi qua, quando di.leg. ce.l.iure

23 ciuili. de condit. & demonſt. † & facto tertij quis pœnam pati non debet. Bald.in dict. l. 1. nume. 10. C. de his quæ pę.no.

24 Generalis † prohibitio alienationis munita ratione, quia teſtator voluit bona remanere in ſua agnatione, & plurimum in formulis ſubſtitutionum in fine poſita poſt omnes ſubſtitutionum gradus vtique poſitos & in diſpoſitione & in conditione omnes reſpicit, & comprehendit, ideo pariter eueniente caſu mortis, & deficientiæ tamen in diſpoſitione quàm in conditione poſitorum demum omnes neceſſario ſunt vocati, & agnati reſpectiuo, & ſucceſsiuo fideicommiſſo vſque ad vltimũ, qui ſupereſſe poſsit. Corn. conſi. 97. Primò conſultus. colum. 3. lib. primo, conſi. 22. In hac conſulatione, col. 4. ver. concurrit etiam conſili. 59. diu poſt conſilium. colum. 3. verſi. & pro certo. lib. ſecundo, Caſtr conſi. 263. Circa primum. ſub num. ſecundo, ver. nam in ſuperioribus. lib. ſecundo, Bald. conſi. 300. Circa primum. lib. 3. & pulchrè in conſil. 57. Item inſtituo. colum. ſecunda, in fin nume. 4. lib. 2. vbi tradit, alienatione prohibita in defectum vnius gradus, alium ſurrogari, & tales videri inuicem ſubſtitui, & grauari, per l. Titia Seio. §. Seia. de leg. ſecundo, & optime, facit text. in l. cum quis decedens. §. Seiam. de lega. 3. ibi quæſitum eſt, cum voluntas teſtatoris hæc fuerit, vt omnimodo perueniat, &c. & in ſpecie Ruin. conſil. 124. num 4. lib ſecundo, Ioan. Mar. Rimin. conſi. 189. nume. 9. vt per clauſulam, omni modo meliori. Bero. conſi. 82. nume. 12. libr. ſecundo, Pariſ. conſi. 18. nume. 50. conſi. 30. nume. 32. conſi. 63. nu. 13. conſil. 78. nume. 13. lib ſecundo. Alexand. de Neuo conſi. 10. nume. 3. Clar. §. teſtamentum. quæſt. 79. verſi.

25 quinta. vbi de com. Poſtremo ex illa † particula, de aliquo per filios, & hæredes faciendo, in perpetuum, & in eorum defectum, vel non exiſtentiam, de expendendis omnibus bonis in aliquo opere pio, & publico, vt hæc geri queant, voluntas teſtatoris extenſa apparet etiam ad poſitos in conditione, quòd ſint vocati, & diſpoſitionem teſtatoris exequantur, Socin. conſi. 77. In præſenti conſulatione. colum. 3. & ſequent. lib. primo, Curt. Iun. conſi. 87. colum. fina. nume. 6. veritas enim præmiſſarum concluſionum manifeſta eſt, quòd ita circa filios poſitos in conditione omnia concurrunt ad formandum fideicommiſſum. ſ. vocatio, commodum, vel honoratio, & grauamen. quod ideo ita valet per l. ab eo. C. de fideicommiſſ. & l. ſed & ſi ſic de leg. 3. nam filios poſitos in conditione primum teſtator quodammodo vocat quia vult eos excludere fideicommiſſarium ſubſtitutum, per tex. in l. cum pater. §. volo. de leg. ſecundo, à nemine, quem viderim, ad hoc allegatum, qui etiam vltra illa quatuor iura alleg. per Socin Iun. in dict. l. Centurio. ſub num. 34. ver. & pro ea. probat fideicommiſſum dici ſubſtitutionem, deinde fauore agnationis reciproca, & continuata ratione maſculorum de agnatione, & extra eam bonorum prohibita alienatione poſiti in diſpoſitione, & prius vocati aſtinguntur poſt mortem reſtituere bona eorum filijs maſculis, ſi quos habent, poſitis in conditione, per l. cum auus. de conditio. & demonſtr. & l. generaliter. C. de inſtit. & ſubſtit. qui poſtmodum diſpoſitis in conditione efficiuntur de poſitis & vocatis in diſpoſitione continuata actiuè & paſſiuè inuicem vocati & grauati. Pariſ. conſi. 1. nume. 44. 45. lib. 3. conſi. 30. nu. 33. lib. 2. Ruin. conſ. 151 col. 4. n. 7. lib. 2. Aymo. conſi. 155. nu. 5. Menoch. conſi. 95. nu. 7. Tob. Peruſi. conſi. 31. num. 19. ſic meritò & ipſi poſſunt grauari, dict. l. ab eod. cum ſimil. cum hæc aliter procedere nequeant, in hanc materiam intelligere oportet.

SVMMARIVM.

1 Fideicommiſſum an grauatus præſtare teneatur, vbi commodum ſit minus, quàm onus & grauamen fideicommiſsi, & quòd non poſsit vti regulariter, & quando hoc procedat.

Et quatuor caſibus, quibus quis poteſt grauari in plus quàm habuerit de honore, aut commodo, qui quando procedunt etiam, ibid. latè diſcutitur de materia huiuſmodi.

2 Grauatus pluribus oneribus, quàm fuerit commodum relictum in remittendo, vel compenſando fideicommiſſum, vel ob magnum creditum à teſtatore debitum, vel ob aliud magnum ei impoſitum, hæreditatem aut legatum agnoſcens ſine inuentario, obnoxius ſit ſuſtinere talia onera, & ſatiſfacere, etiam ſi nullum ex hæreditate vel legato conſequeretur emolumentum.

3 Fideicommiſſum an poſsit imponi, & eo grauari filius à patre in bonis ei aſſignatis in diuiſione, vel donatis, & quòd poſsit, & quare, ibidem vide, quando ſit ſ. & intelligatur reuocabilis, at ſecus ſi ſit diuiſio vel donatio irreuocabilis, exemplificando, vt ibi, quod tamen limitatur ibi, & de materia vide.

4 Fideicommiſſum & eius onus an imponi poſsit, & quando ſuper dote mulieris, aliquave alia conditio, vel grauamen, adeo vt de ea non poſsit diſponere mulier, vel ad hæredes tranſmittere, & quia eſt quæſt. alta ac varia, ideo diſcutitur per octo caſus, contingentes circa dotem ipſam. de quibus ibidem latius, vbi multa pulchra leguntur.

5 Primus caſus, quo onus fideicommiſsi ſuper dote imponi poteſt, quando mulier habet dotem, & eſt habilis ad teſtandum, & grauat alium de ea reſtituenda, hoc vti clarum fieri poteſt, & valet tale onus.

6 Secundus, Venit ſub onere fideicommiſsi, marito relinquente dotem vxori, vel aliæ mulieri eam grauanti reſtituere poſt mortem alij, & quando hoc ſit, declara, vt ibi, vbi quando veniat & non veniat apparet, & de materia latè diſcutitur.

7 Tertius, valet fideicommiſſum ſuper dote in exceſſu vltra legitimam, cum pater obligatus de iure communi legitimam relinquere filiæ vel nepti, & dotem reliquerit vltra teſtamento de legitima enim omnis conditio & grauamen tollitur, & vt ibi dic. & declara. cum ſequentibus numeris.

8 Quartus, valet onus fideicommiſsi ſuper dote in eo, quòd excedit legitimam intra legitimam non minime, patre data dote ratæ eius vel promiſſa marita ſimpliciter pro filia condente teſtamentum, eam in dote hæredem inſtituente & in alijs bonis, cui decedenti ſine liberis fratrem ſubſtituit, & quando in ea dote grauari poſsit, vel non, vide ibidem pulchrè diſtinguendo.

9 Quintus caſus, quo grauari mulier non poteſt in dote, quando fratribus ſtatutis excludentibus fœminas à ſucceſsione parentum vel agnatorum ab inteſtato, & maſculos admittentibus ſiue purè, ſeu conditionaliter eis dotes præſeruando, nam nupta tempore mortis parentis & conſecuta dote.

dote ab eo, ſi in teſtamento grauetur in dote non valet grauamen, tum effectum ſit mulieris patrimonium proprium, & in legitimam eius imputantur, & de ratione alia vide de materia.

20 Sextus, quòd onus fideicommiſſi non cadat ſuper dote ſub conditione, ſi nubat, deſtinata per ſtatutum, admittens maſculos ad hæreditatem, excluſis fœminis, & decedat antequam nubat, quòd tranſmittat, quicquid de legato tali in contrarium dicatur, ex quo loco legitimæ accipiatur talis dos, ſuper qua onus apponi non poteſt, & quid in filiabus pluribus ad inuicem ſubſtitutis: vide hic latiſſimè de materia.

21 Septimus caſus, quo onus admittitur ſuper dote, quando ſtatutum, excludens fœminas, mandat eas debere ſtare contentas dote eis relicta modo, quo eſt diſpoſitum in teſtamento patris vel aui, in quo teſtamento grauamen fideicommiſſi ſit impoſitum.

22 Octauus caſus, quo non poteſt imponi onus ſuper dote, quando ſtatutum circa dotandas fœminas mentionem facit de legitima, vel dotis congruitate, vel quòd vltra non poſſint petere de bonis maternis, paternis & auitis, quia tunc loco legitimæ debetur, ideo poteſt tranſmitti ad hæredes fœminæ, & antequam nubat, nec in ea grauari poteſt, etiam ſi tale loco legitimæ ſit plus, quàm legitima.

23 Fideicommiſſum ne ſit inutile, & pro non ſcripto, oportet, ſit, à quo præſtari debeat, & quis cenſeatur grauatus, & à quo ſit fideicommiſſum reſtituendum.

24 Fideicommiſſum, aut apparet iniunctum certæ perſonæ.
Aut impersonaliter, vel ſimpliciter.
Aut directum in rem.

25 Fideicommiſſum certæ perſ. quando indicatur iniunctũ, vide ibi. & per clauſulam pupillariter & per fideicommiſſum dignoſcitur onus fideicommiſſi inſtituto hæredi iniunctum, & quæ ſint inſpicienda circa grauatum, ibi.

26 Fideicommiſſum quando impersonaliter eſt iniunctum exemplificando, vt ibi. diſtinguendum eſt, aut in fideicommiſſo ſumus vniuerſali: aut particulari, in vniuerſali onus iniunctum intelligitur hæredi inſtituto, maxime impersonaliter fideicommiſſi iniuncti, & quando vltimus moriens cenſeatur grauatus, & quando habeat locum in fideicommiſſo, dando poſt mortem inſtituti vel ſubſtituti adulti, quid poſt mortem pupilli grauati, cuius legitima an fideicommiſſario ſit reſtituenda ab hæredibus illius ſuccedentib. ab inteſtato, & quando non procedat fideicommiſſum in legitima mortuo inſtituto in ætate adulta, & non procedat contra matrem, quòd legitima ſ. filij non priuetur, & de materia late, ibid. cum nu. ſeqq.

27 Pater poteſt codicillari vel pupillariter ſubſtituere filiò, quod non poteſt mater.

28 Grauatus quando cenſeatur primo moriens, vel vltimo moriens in vniuerſali fideicommiſſo.

29 Fideicommiſſum quando eſt particulare, & in eo ſumus quid dicendum, quando apparet impoſitum hæredi inſtituto.
Et quid ſi à legatario relictum eſt: nam ſi agnouit tenetur eam rem præſtare, & ſi non agnouit, remanet penes hæredem cum onere ſuo, & quando teneatur de dolo culpa lata vel leui, hærede effecto non ſoluen. & de materia.

30 Legatarius grauatus fideicommiſſum præſtare, ita demum tenetur, ſi rem agnouit relictum, & quando fideicommiſſario cedere teneatur tantum. Quid ſi non agnouit, ſed remanſit cum onere ſuo penes hæredem, & quando teneatur de dolo lata culpa & leui hærede effecto non ſoluendo: & de materia ibid. vide.

31 Fideicommiſſum & eius onus, quando eſt directum in rem, quomodo id cognoſcatur, & qualiter tale onus ſequatur, ad quoſcunque vadit res fideicommiſſo ſubiecta.
Et quando id etiam fieri dicitur in hæredem hæredis nomine appellatiuo.
Et de generalitate diſpoſitionũ in rem.

32 Hæres in dubio dicitur obnoxius oneribus in teſtamento ſcriptis.
Et quando non hæres, ſed legatarius teneatur.
Et in dubio præſumatur minùs grauatus à teſtatore, ſicque minus duplici onere grauatus eſſe præſumitur.

33 Creditor habens domum debitoris pro credito pignoratam, legans in teſtamento eandem domum debitori præſumitur ſolum grauatus hæres, vt liberet debitorem à pignore, remanente tamen perſonali actione.

34 Legatum dotis factum in teſtamento, & in codicillis, ſufficit ſolui ſemel, ſicque ceſſat, & hoc dicto onus fideicommiſſi, quod ſ. appellatione filiorum veniant filiæ, & de ratione ibid.
Et limita tripliciter, quibus hæres videtur duplici onere grauatus, & declara quoque hæc omnia, vt ibidem pulchrè.

35 Fideicommiſſum an valeat impoſitum per patrem ſacerdotis vel clerici in ſacris conſtituto, ſi deceſſerit ſine filijs legitimis & naturalibus ſubſtituendo ei Petrum, & quòd non valeat vt nullum, ſecundum Bar. & de ratione, & quòd valeat ac rejciatur conditio illa, Si deceſſerit ſine filijs, &c. vt turpis & inhoneſta. vide latiſſime hoc diſcuſſum, vſq; ad per totam ſolutionem, vbi multa perpulchra ponuntur de materia, cum num. ſeqq.

36 Conditio, quæ eſt turpis & ignominioſa, dicitur tanquam impoſſibilis eſſe de iure, & pro non adiecta habetur.

37 Sacerdos & clericus quare non poſſit habere filios legitimos & naturales.

38 Verba ſubſtitutionis non debent intelligi, vt verificentur in materia diſpenſatiua.

39 Sacerdos debet ſtare celebs, etiam ſecundum Ius Ciuile Romanorum, & ſe abſtinere à liberis procreandis, & continenter caſteque viuere, neq; committere fornicationis peccatum, quo nullum maius reputatur.

40 Intellectus ad l. quoties de conditio. & demonſtratio.

SOLV. III. ET VLT.

PROSEQVENDO reſolutionem principalis dubitationis, aliquas non extra rem quæſtiunculas exponam.

Primò quæro 1 ſi commodum ſit minus, quàm onus, vel grauamen fideicommiſſi, an & quatenus teneatur grauatus præſtare fideicommiſſum? Reſpondeo regulariter, quem non poſſe rogari plus reſtituere, quàm ei quantum relictum eſt: l. filiusfamilias. §. apud Marcellum. verſic. ſi poſt acceptum. l. ciuitatibus. §. fin. de leg. 1. & l. Imperator. §. primo, & ſequen. de leg. ſecundo, vbi eſt tex. magiſtralis. & §. hoc ſolùm. Inſtitu. de ſing. reb. per fideicommiſ. relict. hoc maxime verum eſt in commodo quantitatis, & in grauamine quantitatis, ſed in alijs rebus ſecùs eſt, poſt Cyn. in l. ſecunda. C. de his, quæ ſub mo. & poſt Barto. Baldus Alber. Cuma. & Caſtr. in dic. l. Imperator. § primo. vbi Imola colligit quatuor caſus, in quibus poteſt quis grauari in plus quàm habuerit de honore & commodo præſuppoſito, quòd commodum ſeu relictum ſit in quantitate, vel in ſpecie. Primus caſus eſt: Si onus ſit in ſpecie propria grauati, agnoſcendo relictum, poteſt in plus grauari, & ſibi imputetur: quia agnouit, per dict. l. Imperator. ver. hoc ita. ibi, enimuero. cum concord. recollect. ab Aym. conſ. 174. num. nono idem plura diſcurrit in leg. cum filiofam. n. 149. & ſequent. par. 1. de leg. 1. ſi verò grauamen eſſet in ſpecie aliena redimenda vltra non teneretur expendere, quàm ſit relictum, etiam ſi agnouit: l. ſed ſi non ſeruus. in princi. ad L. falci. Secundus

 caſus,

caſus, quando grauamen ineſt ex natura rei legatę, vt in menſa, ſeu alio negotio continente debita, vel in portione hæreditaria damnoſa, & in plus poteſt grauari, quia tenetur debita agnoſcere: cũ l. filius. §. Lucio. l. cum pater. §. menſę. de lega. 2. Tertius caſus, quando commodum vel legatum eſt alternatiuum, & onus fideicommiſsi eſt in altero, & intelligitur in eo, quod eſt pluris, etiam ſi minimum agnouerit. l. plane. la 2. §. ſi cui. de lega. 1. Quartus eſt in caſu l. ſi mihi Stichus. de leg. primo. vbi eſt fideicommiſsi grauamen alternatiuum: vnde grauatus ſi non eligit, quod poteſt, eſt quid ſibi imputandum. Quintus poteſt addi caſus, quo per modum conditionis poteſt quis grauari in plus quàm ſit commodum, quod conſequit à teſtatore. vt ſi fuerit ei relictus fundus, valens centum ſi dederit Titio ducenta. hæc conditio cum debeat impleri ante quæſitum commodum, non poteſt cogi implere, ſi voluntariè, ſibi imputet, acceptando legatum, ſubijt onus vltra commodũ, tradit Caſtr. in l. Plautius. ad fin. de condit. & demonſtrat. & Gualden. de arte teſtan. titu. 6. de lega. cau. 12. vt & l. quidam teſtamento. §. fin. de leg 1. Aliqua enim per modum conditionis fieri poſſunt quæ non valent per modum diſpoſitionis: Rui. conſ. 135. num. 5. libro 2. ſecùs eſt autem per modum fideicommiſsi, quia præter caſus prædictos non valet onus fidei commiſsi vltra commodum relictum, ſecundum Caſtr. in dict. l. Plautius. in fi. & per dict. l. Imperator in princi. & § primo & alias concord. ſignat ibi in gloſſ. in ver. offerat. & l. cohæredi. §. cum filiæ. ibi, alioquin. de vulga. & pupilla. & Guli. Benedic in cap. Raynutius. par. 2. ver. ſi abſque liberis. tract. fideicommiſſ. ſubſti. num. 25. Atque ſecùs eſt, quando conditio foret implenda poſt honorem, & emolumentum ex teſtamento quæſitum, quia tunc etiam per modum conditionis implendæ non poſſet in plus grauari, ponendo exempla: Si teſtator legauerit fundum creditori minus valentem ſuo credito, ſi non petierit ſuum creditum ab hærede, ſi legauerit centum Titio, ſi conſtruat capellam, hæc legata non valere vltra onera, probat Ripa in l. ex facto. in prin. col. penult. num. 8. ad Trebel. quia iſto caſu non eſſet conditio, ſed modus: Dec. in l. creditori. num. 12. C. de pact. & plura de oneribus non conformibus commodo legati ſubeundis per legatarium, per Ioan. Andr. in addi. ad ſpec. tit. de fruct. & inter. in prin. ſub ver. quid de liberis. dicit enim Cyn. in l. 1. C. de impub. & ali. ſubſtit. quòd coniectura voluntatis teſtatoris ſurgit ex eo, vt quis videatur honoratus, ſecundum quod eſt oneratus, per dict. l. ab eo. C. de fideicommiſſ.

2 Veruntamen vbi † hæres vel legatarius pluribus oneribus grauatus, etiam longè ſuperantibus, & excedentibus commodum hæreditatis, vel legati in remittendo, vel compenſando fideicommiſſum, vel aliud hæredis vel legatarij magnum creditum ei à teſtatore debitum, vel quid aliud magnum imponendo hæreditatem maximè ſine inuentario, & legatum agnouerit, & acceptauerit: quippe obnoxius eſt ſuſtinere talia onera, & ea agnoſcere, & ſatisfacere, etiam ſi ex hæreditate vel legato nullum conſequuturus ſit emolumentum, vt eſt plenum Petri de Ancharano conſiliũ trecenteſimũ ſexageſimũ quintũ. In themate propoſito, columna tertia, ſequitur Alexandr. conſilio vigeſimo quarto. columna ſecunda, verſiculo tamen ſi non fuit. libro tertio, & prædicta tenet, conſilio centeſimo ſecundo. columna ſecunda, numero ſexto. libro primo. Socin. Iun. conſilio ſexageſimo octauo. numero ſecundo. libro quarto, Aymo dicto conſilio centeſimo ſeptnageſimo quarto. numero nono. Ruinus conſilio ſeptuageſimo no no. ad finem. libro ſecundo. Ange. Areti. tract. de teſtamen. in Gloſſ. ſexageſima quinta. per iura ibi per eos al-leg. addo & per leg. Lucius. §. maritus. ibi, cum ſumriu hoc approbatum. ff. ad Trebel. Quando tamen vltrà grauatus venit reſtaurandus ex fructibus hæreditatis, vel rei legatæ proinde valet grauamen, dict. lege. filiusfamil. §. apud Marcellum. de lega. primo. dict. leg. imperator. §. quod ſi plus. de leg. ſecundo, le. mulier. §. cum proponeretur. leg. ita tamen. §. hæres ex aſſe. & ibi Bartolus. & cæteri ad Trebell. cum ſimil. per Alci. in leg. Centurio. numero decimo quinto. de vulgar. ita ex hac ratione fructuum perceptorum ex alijs bonis teſtatoris patris teſtatoris filium intelligi grauatum in legitima, probat Cuma. conſilio vigeſimo quinto. Franch. columna penultima & fin.

3 Secundo quæro an † pater onere fideicommiſsi grauate filium poſsit in bonis ei aſsignatis in diuiſione, vel donatis: Breuiter reſpondendum: Si diuiſio vel donatio non valeat inter viuos, ſed defectu patriæ poteſtatis. l. antepenultim. Codice de donat. inter vi. & vxor. vel defectu intinuationis: leg. data. Codice. de dona. & ſit quodammodo vel in præmium emancipationis, vel in peculium profectitium data. leg. fi. de pec. leg. Bartolus. in leg. ſi donatione. ad fin. Codice. de collati. quia hæc non ſunt filij irreuocabiliter: donata enim tempore emancipationis ſubiecta ſunt collationi, leg. vt liberis. §. fin. auct. ex teſtamento. Codice eo. & diuiſio ſimpliciter de bonis paternis, facta per patrem inter filios, non contractus, ſed vltimæ voluntatis vim habet, etiam ſi dictum eſſet, talem diuiſionem eſſe perpetuo ratam: Baldus in leg. fin. ſub numero tertio. Codice pro don. Caccialup. in le. fratre. §. quæſitum. numero centeſimo ſecundo. quæſtio. vigeſima prima. ff. de condi. in deb. & per leg. ſi filia. §. pater. ff. famil. erciſcun. & Iaſo. conſilio centeſimo quarto. columna quarta. libro quarto. ergo reuocabilis, per leg. 4. de adi. leg. ideo filius pro his bonis poteſt teſtamento patris fideicommiſſo grauari: Baldus. in leg. cum virum. columna ſecunda. numero 11. Codice. de fideicommiſſ. Commu. conſilio 87. Videtur primò. libro ſecundo, ſi verò donatio vel diuiſio talis fuerit irreuocabilis, vt pote verbis tranſlationis dominij obligatorijs de euictione aliqua honeſta cauſa expreſſa, & iuramento per patrem firmat: Ruin. conſilio 137. columna ſecunda, & per totum libro ſecundo, tunc quidem filius de bonis in tali donatione, vel diuiſione contentis, vbi de bonis proprijs non cenſetur per patrem fideicommiſſo grauatus: l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulgaris & pupillari. leg. ſequens quæſtio. & ibi Doct. de leg. ſecundo. & Fulgo. in l. generaliter. §. cum autem. numero tertio. Codice. de inſtitut. & ſubſtitu. plenè in terminis probat Alexandr. conſilio vigeſimo ponderatis his libro tertio. & pleniſsimè comprobat Paris. conſilio trigeſimo tertio. à princip. vſque ad numero 78. libro tertio. & dict. numero 78. limitat hoc, non procedere, quando pater filium nominatim inſtituiſſet hæredem in bonis donatis vel diuiſis, & in illis eum expreſsè grauaſſet fideicommiſſo, & talis filius paternam hæreditatem adiuiſſet, vt propriè dicit, eueniſſe in caſu illo. Veruntamen à num. 89. vſque ad fin. defendit talem filium beneficio inuentarij per eum confecti in aditione hæreditatis, vt ibi per eum.

4 Tertiò quæro, an ſuper † dotę mulieris imponi poſſit onus fideicommiſsi, ſeu alia conditio vel grauamen. ita quòd mulier non poſsit de ea diſponere contrahendo, teſtando. vel tranſmittendo ad hæredes? Quæſtio eſt varia & diuerſa, ſecundum diuerſitatem, & varietatem caſuum, circa dotem ipſam contingentium, vnde pro reſolutione plures caſus ſunt diſtinguendi & inſpi-
5 ciendi: primus autem caſus & clarus eſt, † quando mulier [illegible] habens

habens dotem, & aliàs habilis ad teſtandum grauat alium, dos ipſius venit, ſicut & cætera bona: Barto. in leg. Lucius. §. maritus. in fin. ff. ad Trebell. ſecundus caſus
6 eſt, † ſi maritus ſeu alius reliquit dotem mulieri, & eam grauat de reſtituendo poſt mortem alij, & aliunde non apparet, hanc dotem eſſe debitam dictæ mulieri, niſi vigore teſtamenti grauantis, quoniam hoc merum legatum reputatur: l. Lucius. §. quiſquis. de leg. 2. l. cum quis decedens. §. codicillis. de lega. 3. l. cum ſcrip. §. 1. de do. præleg. l. 3. C. de fal. ca. adi. leg. ideo tale venit ſub onere fideicommiſſi, ſicut alia legata: l. qui vxori. in prin. de aur. & argen. leg. & ibi Bar. & in d. l. Lucius. §. maritus. in primo not. ad Trebellia. & firmant ibi Caſtr. & Imo. ſi verò per inſtrumentum, vel per teſtes apparet, mulierem eſſe creditricem grauantis de dote relicta, niſi teſtator dicat ſpecialiter, dotem relictam venire ſub fideicommiſſo, vel non apparent alia prælegata mulieri, non venit quidem dos ſub fideicommiſſo, & quando veniret pro menſura quartæ retentæ venit: dict. §. maritus. & l. cum quis. §. vxor. & §. mulier. de dot. præleg. Caſtr. in d. §. maritus. ſeu alius ſ. extraneus, quando reliquit dotem mulieri, eam dotare non obligatus: crederem, hunc poſſe tali legato dotis ponere onus fideicommiſſi, quod ſibi liberet, per reg. l. in re mandata. C. de mand. cum ſimil. implentib. paginam dedita opera, collectis per Aym. conſil. 217. In primo præmiſſo. idemque & in teſtamento Socin. conſil. 48. colum. 2. lib. 1. quemadmodum extraneus promittendo dotem à principio poteſt onus ſtipulationis interponere, ſoluto matrimonio dotem reſtitui: l. prima. §. accedit. C. de rei vxo. acti.

7 Tertius caſus, inſpecto Iure Communi, ſi parens obligatus relinquere legitimam filię, vel nepoti, teſtamento ei reliquerit dotem, etiam in ea ſola ipſam hæredem inſtituendo, validum redditur teſtamentum: Iaſ. conſ. 25. in fi. lib. primo, ſequitur & id Gul. Benedict. in cap. Raynutius, verſ. Alterochæ filiæ vltra dotem. in fin. de teſta. cum onere fideicommiſſi poſt mortem reſtituendi alij, ſeu onere alio alicuius conditionis, temporis, vel modi, eatenus non valet tale onus, conditio, tempus, vel modus, quatenus aſcendit menſura legitimæ, hoc enim ita dicere oportet: quoniam talis dos imputatur in legitimam: l. quoniam nouella. C. de inof. teſta. & de legitima omnis conditio, dilatio, & omne grauamen detrahitur: l. quoniam in prioribus. C. eo. conditio verò, & fideicommiſſi grauamen, ſeu dilatio valet in eo, quod ſupereſt vltra legitimam. l. ſcimus. §. cũ. autem. C. eo. l. fi. §. fideicommiſſit filiæ, ſeu §. filiæ. de leg. 2. & l. à filia ad Trebellia. & vtroque Barto. & alij tradunt, & hoc communiter teneri, dicit Caſtr. in dict. l. Lucius. §. maritus. num. 4. ad Trebel. & in conſil. 43. ſubſtitutio prædicta. ad fin. verſic. item poſſet opponi. libro 2. Corn. conſilio 32. Licet ſecundum themata. columna ſecunda. in fin. verſic. concludendum autem videtur. columna ſequen. lib. 4. idem ſentit Caſtr. in l. Titio centum. §. Titio genero, colum. 3. verſic. circa ſecundum articulum. de condit. & demonſtrat. & Gui. Pap. in quæſt. 613. intellige tamen in illo pluri vltra legitimam legatum dotis non conditionale dici, ſed purum, prout eſt intra legitimam, vt vno & eodem iure vnum ipſum legatum dotis cenſeatur: per l. nam hoc iure. de vulg. & pupil. & l. cũ, qui ędes. de vſucap. probat Bartol. in d. §. Titio genero. ſub nume. 4. comprobat Socin. Iun. conſil. 134. num. 19. lib. 1. & Ruin. conſi. 53. num. 12. lib. 2.

8 Quartus caſus eſt etiam, Iure communi inſpecto, quando pater inter viuos data vel promiſſa dote marito pro filia ſimpliciter condens teſtamentum eam hæredem inſtituit in dote, & in alijs bonis, & ei decedenti ſine liberis per fideicommiſſum fratrem ſubſtituit, caſu fideicommiſſi eueniente in dote, fideicõmiſſum pariter non valet intra legitimam filiæ, ſed in eo valet, quòd excedit legitimã: Cyn. in l. prima. §. videamus. in fin. C. de rei vxo. act. per d. l. quoniam in prioribus. & dict. l. à filia. in princ. ff. ad Trebel. hoc eſſe indubitatum de iure Communi, dicit Corn. d. conſilio 32. columna 3. lib. 4. idem probat Iaſo. conſilio 44. in princ. lib. primo. hoc eſſe verum dicit in fideicommiſſo ſpeciali ſuper dote, at in fideicommiſſo vniuerſali, de quo ſit grauata mulier indiſtinctè non venire dotem, tenet per d. leg. à filia. & l. mulier. §. cum proponeretur. ad Trebel. hæc eſt deciſio Bald. in l. cum virum. columna ſecunda. num. 10. 11. ver. quæro nunquid in ſubſtitutione. C. de fideicommiſ. Idem in terminis: Iuris Communis, & extra ſtatuta, ſentit Rom. conſil. 134. Pro declaratione, columna ſecunda, ver. item, & quod ea dos. quos Iaſo. refert & ſequitur d. conſil. 44. in princ. & eſt commun. concluſio Areti. conſil. 153. Breuiter columna prima, & Baldus nouel. tract. dot. par. 6. priuileg. 62.

Si verò non ſimpliciter, ſed ſtipulatione interpoſita ſit data vel promiſſa dos de ea reſtituenda patri, & ſuis hæredibus in caſu dotis reſtituendæ, tunc filia poſſet grauari in dote, ſequendo opin. Iac. de Bel. tenet Bald. conſi. 301. In primis eſt videndum, an pater. ver. ſeptimò. ibi: vel actio de dote, &c. lib. 4. ideo eſt, quia etiam iſto caſu dos in legitimam filiæ non imputatur: idem Bald. in l. quoniam nouella. in fin. C. de inoffic. teſta. cum concord. per Alber. Bru. de ſta. fœmi. exclu. in art. 11. in quæſt. 3. num. 12. vbi autem dos reuerſura eſt ad filiam, & ad ſuos hæredes, ex ſtipulatione tacita vel expreſſa pro ea, ita in hoc bene inſpicienda ſunt verba inſtrumenti dotalis, in particula reſtit. dotis, pro quibus concepta eſt promiſſio & ſtipulatio dotis reſtituendæ, quia tunc, quando reſtituenda eſt filiæ dos, in ea vti re propria filia grauari non poteſt. idem Bald. probat in conſilio 59. Super ſecundo. lib. ſecundo, & dict. conſilio 301. vbi plures rationes ad hoc allegando, probat & hæc Alexand. conſil. 20. columna penult. verſic. ad fortificationem. ſub num. ſecundo. lib. 3. & conſi. 217. columna 3. numero 12. libr. 6. eò magis hoc dicendum eſt, etſi filia non agnouit, ſed repudiauit hæreditatem paternam: Baldus conſi. 283. & conſi. præcedent. libro 3. Quinimò inſtituta hæres generaliter dotem non dicitur habere ex cauſa hæreditatis, ſed iure proprio: Caſtr. conſil. 343. poſt princip. libro primo. facit text. in l. vxorem. §. teſtamento, quo filium. de legat. tertio.

9 Quintus caſus eſt, nunc inſpectis † ſtatutis ferè per totam Italiam, excludentibus fœminas à ſucceſſionibus parentum, & agnatorum, ab inteſtato decedentium, & maſculos admittentibus, ſiue pure, ſiue conditionaliter fœminis dotes præſeruando, ſiquidem tempore mortis parentis teſtatoris fœmina fuerit nupta, & conſecuta dotem à parente, à cuius ſucceſſione ſtantibus maſculis per ſtatutum excluſa eſt, & à quo in teſtamento grauata in dote reperitur, dicendum eſt, fideicommiſſi grauamen hoc in dote tali non valere, quia dos iſta effecta eſt patrimonium mulieris: l. 3. §. ſed vtrùm in fin. de mino. l. Pomponius. ff. famil. erciſcun. & l. 1. §. & hoc ex rei. de rei vx. acti. & ſub fideicommiſſo non veniunt bona aliena, non teſtatoris: l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulg. & pupil. l. ſequens qđ cum ſimil. ibi in glo. de leg. 2. etiam ſi bona aliter, quàm per teſtamentum, fuerint acquiſita ex bonis teſtatoris, per l. pater. de priui. credi. & l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos. de vulg. & pupill. & d. §. cum filiæ. tradit Ang. in l. cum virum, ſupra fin. C. de fideicommiſ. text. in dote ſuprà alleg. in d. l. à filia. ff. ad Trebel. & l. fin. §. fideicommiſit filiæ. de lega. ſecundo. ita concedit eſſe verum in dote,

quæ effecta, & verſa eſt in patrimonium proprium ipſius fœminæ, vel imputanda eſt in eius legitimam, Cuma. cum Fulg. in conſ. 134. Dominus Antonius de Verona. col. fina. verſicu. non ob. quòd filia. Non obſtat, quòd videatur tenere contrarium Caſt. conſ. 16. Viſo dicto puncto. colum. ſecunda, ver. ſed dubium. lib. ſecundo, quia loquitur in relicto dotis, ſub cenſura ſtatuti conſtitutio & ſoluto fœminæ per hæredes. caſus noſter eſt, quando pater in vita ſoluit dotem filię nuptę, cum per ſtatutum ſit reductus ad inſtar extranei, ſecundum Barto. in d. l. Titio centum. §. Titio genero. columna fina. verſic. ad quæſt. propoſitam, dando filiæ dotem, facit eam dominam dotis, ſicut faceret extraneus: l. ſi extraneus. ff. de cond. ca. da. d. l. 1. §. accedit. de rei vxo. act. quemadmodum enim poſt dotem datam, non poteſt interponere ſtipulationem de ea reſtituenda ſibi: d. §. accedit. ita non debet poſſe eam ſub ijcere oneri fideicommiſsi, à quo etiam dos exempta: auct. res, quæ. com. de leg. dict. l. à filia. dict. §. maritus. cum alleg. ſupra & per Ruin. conſi. 52. colum. pen. num. 12. lib. ſecundo.

10 Sextus eſt caſus, † quando ſtatutum priùs admittit maſculos ad hæreditatem parentis, decedentis ab inteſtato, & excludit fœminas, ſed poſtea mandat, fœminas non dotatas dotari, vel etiam dotari mandat ſub conditione, Si nubent, vel maritabuntur, cum ſic fœminæ excluſæ ab inteſtato, etiam ſint excluſæ à legitima ad tempus, quo nupſerint, vel dotatio veniat ſub conditione facienda, ſi & quando nupſerint, ſicut legatum dotis interim eis innuptis factum eſt conditionale: Bartol. & Caſtr. in dict. §. Titio genero, ac interim morientes non transmitterent ad hæredes, & de eo nō poſſent diſponere, vt clarè demonſtraui ſup. eo. libro interpre. 1. dubit. 6. ſolut. 4. verſi. quarto ſuper transmiſsione. vbi latè docui de tranſmiſsione dotis ſtatutariæ, per plures diſtinctiones, & quod tango hic, ibi dixi in ſecunda & tertia diſtinct. ita pater eis decedentibus antequam nuberent in dote tali poſſet fideicommiſſariam ſubſtitutionem facere: vt per Cuma. cum Fulg. dict. conſil. 134. & Caſtr. conſil. 6. Super eo, de quo quæritur. in fin. lib. ſecundo. & conſil. 59. colum. prima. lib. primo, cum non ſuccedat loco legitimæ taſe dotis legatum, etiam purum, vt ibi per eum. & in conſ. 16. Viſo dicto puncto. colum. 2. verſic. breuiter. & conſi. 96. Si dicta Corne. in princ. & conſ. 222. Super primo dubio. col. pen. nu. 5. ver. 3. & vltimo. libro. 2. licet tuta non videatur hæc op. in fœmina, decedente antequàm nubat, quia eius dotem effectam eſſe ſuum patrimonium, cum ſit per ſtatutum priuata ſua legitima, propter iſtam dotem, dicit Ant. de Butr. conſil. 9. Caſus talis Bartol. verſic. tertium dubium. quem. & Laur. de Palla. Corn. Socin. Baldus & alios allegando, Alber. Bru. de ſtatu. fœmi. exclu. in 11. arti. quæſt. 3. à nu. 48. vſque ad num. 56. concludit tandem, non licere apponere onus, vel modum in dote, per ſtatutum præſeruata filiæ excluſæ, attentando denique indubitatū eſſe talem dotem ſuccedere loco legitimæ, & ſic procedere tex. in l. quoniam in prioribus. C. de inoff. teſta. vt ſuper ea non poſsit onus apponi author. & deciſ. ibi per eum alleg. eò maximè, quando pater, vel maſculi neceſsitantur per ſtatutum dotem fœminę dare, ita hęc dos ſurrogatur loco eius portionis, & ſic legitimæ, in ſpecie contra Cuma. & Caſt. in dictis conſ. reſpondet Ioan. Mari. Riminal. conſil. 337. Viſis his. ad fin. libr. ſecundo. & reprobat Alber. Bru. dict. arti. 11. ſub num. 60. ita tenet & dicit, hanc opi. eſſe magis communem. Gabri. Rom. de commu. conclu. lib. 6. tit. de legitima, conclu. 1. num. 26. & 63. & concord. allegat etiam Tiber. Dec. conſil. 54. num. ſecundo. libr. primo. Tamen & magis indubitatum credo, ſi talis filia, ſic grauata in dote, decedat, poſtquam fuerit nupta, quòd expleta conditione talis dos fuerit effecta ſua potiùs diſpoſitione legis municipalis, quàm iudicio teſtatoris, & propterea, quòd non venit ſub onere fideicommiſsi, per l. ſed & ſi. §. fin. de lega. 3. & l. cum quis. §. vxor. de do. præleg. & l. debitor. §. fi. ad Trebelli. & quia peruenit ad eam cauſam, à qua incipere non poteſt. l. tertia. §. fin. ff. de his, quæ pro non ſcript. & probo, quòd filia excluſa per ſtatutum amittit ſuitatis iura, & æquiparatur exhæredatæ, alios allegando, & dicens, ſic eſſe commu. tenet Alber. Bru. dict. tract. in arti. 10. in quæſt. 3. num. 12. & ſequen. & Ruin. conſil. 74. nume. 15. libr. ſecundo. ſed exhæredata omnimodo ſuam dotem debet habere præcipuam, text. in dict. l. prima. §. videamus. de rei vx. act. Ergo liberam habere debet ab onere fideicommiſsi: arg. dict. auct. res quæ. ſaltem intra legitimam, vt plura voluendo concludit Corn. conſil. 32. colum. pen. libr. 4. Fallit in pluribus filiabus adinuicem ſubſtitutis: Tiraqu. in l. ſi vnquam. ver. Donatione. num. 129. C. de reuocan. dona.

11 Septimus caſus eſt, quando ſtatutum, excludens fœminas mandat, eas debere ſtare contentas dote eis relicta eo modo & forma, quibus diſpoſitum fuerit in teſtamento patris, vel aui, grauamen fideicommiſsi in dote appoſitum in teſtamento patris tunc ratum & firmum haberi debet per fœminam grauatam: & iſto caſu putarem habere locum opin. Cuma. dict. conſil. 134. vt ibi in colum. ſecunda, vltra med. & Caſtr. in conſil. allega. in præcedenti caſu, & Roma. conſil. 134. ſentit Alexand. conſi. 55. colum. penul. verſi. ſed deciſio Bartol. lib. ſecundo, expreſſè Corn. conſi. 210. in hac conſultatione. colum. fi. verſi. & ideo infert. libro primo. ſequitur Alber. Brun. dict. tract. 11. art. nu. 85. ad idem Capra conſi. 72. numero quarto, & ſequen. diffuſe Gabri. Eugubi. conſilio 116. num. decimo nono, & per totum.

12 Octauus & vltimus eſt caſus, † quando ſtatutum circa dotandas fœminas mentionem facit de legitima, vel congruitate dotis, vel quòd vltra non poſsint petere de bonis paternis, maternis, & auitis, dos debetur tunc fœminæ, loco legitimæ, & quandoque maior legitima, & poteſt tranſmitti ad hæredes fœminæ, etiam antequam nubat: vt pluribus auctor. comprobaui allega. in 6. caſu, & ibid. in 4. & 5. dubi. & dixi conſi. 72. num. ſecundo, & ſequ. libro, 1. & Aymo conſil. 236. columna. fin. & conſequenter in dote ſic debita loco legitimæ, & in nulla parte eius fœmina poteſt grauari, probat Caſtr. conſilio 43. Subſtitutio prædicta. in fin. lib. ſecundo, Baldus nouel. tract. de dot. par. 6. priuileg. 17. ſub verſi. & ex prædictis. cum concord. cumul. per Tiraqu. in leg. ſi vnquam. verſicu. ſuſceperit liberos. numero 117. de reuo. dona. etiam ſi præſeruatum tale loco legitimæ ſit pluſquam legitima, quia in illo pluri etiam fœmina non poterit grauari: Alber. Brun. dict. arti. 11. in 3. quæſt. numero 59. allegando Calder. conſilio 32. An ſi ſtatutum. tit. de teſta. & Socin. conſilio 241. circa columna prima ſecundo tenet & Alber. de Roſ. de ſtatu. liber. ſecunda quæſt. 104. ad fin. numero vigeſimo quarto. & ſequent. ponit Gabri. Roma. de commun. concluſ. li. 6. tit. de leg. concluſ. 1. nu. 18. Bald. Nouel. dict. 7. par. priui. 62. ſup. fi.

13 Quartò quæro † quis cenſeatur grauatus, & à quo fideicommiſſum præſtari debeat: eſſe enim oportet à quo ſit fideicommiſſum reſtituendum, aliàs nullum eſſet fideicommiſſum, inutile, & pro nō ſcripto: l. facta. §. ſi hæres. l. Epiſtola. in princip. l. ille à quo. §. primo & fi. ff. ad Trebel & ibi Bart. num. 2. poſt gloſ. Bald. in l. quidam referunt. de iure codicil. & Caſtr. conſi. 394. Videndum eſt col. ſecunda, ſub num. 3. lib. 1. Reſpondeo,

14 † fideicōmiſſum aut apparet iniunctum certę perſonę, aut im-

aut imperſonaliter, vel ſimpliciter, aut directam in rem.
15 Primo caſu † certæ perſonæ impoſitum grauamen eius
dicitur, quando ſubſtituto fideicomm ſſaria expreſsè
eſt facta inſtituto legatario, vel ſubſtituto, vt ſi talis in-
ſtitutus legatarius vel ſubſtitutus deceſſerit ſine libe-
ris, ei ſubſtituit Titium: quod idem eſt, ac ſi dictum ſit,
Rogo talem, vt reſtituat Titio: l. vbi. §. primo. ad Tre-
bell. Bald. conſil. 272. Caſus talis, eſt quidam teſtator.
nume. 3. verſic. ſecundo præmittendum eſt lib. ſecun-
do, Socin. Iun. conſi. 131. nume. 60. lib. primo. idem per
tale exemplum probat Ruin. conſi. 58. colum. 3. num.
10. lib. 2. & per clauſulam, pupillariter, & per fideicom-
miſſum, dignoſci onus fideicommiſsi, eſſe iniunctum
inſtituto hæredi, tenet Iaſo. conſi. 99. col. 4. lib. 4. Zanch.
in d. §. cum ita. num. 484. dixi ſupra dubit. præceden.
ſolut. 4. ver. 1. Circa quem rogatum & grauatum aliqua
forent reſpicienda: ſed breuitatis cauſa de his remiſsiuè
loquar. Si eſt capax: ſi deceſſerit ante, vel poſt aditam
hæreditatem: Si vnus vel plures ſunt diſtributiuè, vel
collectiuè grauati: de quibus per tex. gloſſ. Barto. & ali.
in l. eam, quam C. de fideicommiſſ. in l. cogi. §. hi qui ſo-
lidum. in d. l. ille à quo. §. primo. in l. hæredes mei. §. cum
ita ad Trebellia. in l. ab omnibus. in princ. in l. ſi à plu-
ribus. in prin. in l. turpia. §. fina. in l. tibi. §. penult. in l.
ſi hæredes. in l. ciuitatibus. §. primo. de leg. primo. & in
l. ſi quis duobus. in l. legatorum. in l. ſi pluribus. in prin.
& §. primo. in l. fin. §. filium. de leg. ſecundo, & in l. ille.
de lega 3. & in l. verum. §. fina. de rebus dub. & in l. quo-
ties. ad Trebellia. & in l quæ conditio. in prin. de cond.
& demonſt. & in l penult. C. de impub & ali. ſubſti. per
16 Aret. conſi. primo, colum. 1. ſecundo caſu, † quando ſim-
pliciter, vel imperſonaliter fideicommiſsi onus eſt in-
iunctum, vt poſt mortē talis inſtituti ſubſtituit Titiū,
vel ſua hæreditas reſtituatur Titio, & non dicit, per
quem, vt poſt gloſſ. in ver. ſimpliciter. in d. l. eam, quam
Doctores exemplificant, aut ſumus in fideicommiſſo
vniuerſali: aut particulari, in vniuerſali onus quidem
eius iniunctum, quoad ius intelligitur hæredi inſtitu-
to. l. ſi ſeruus legatus. §. qui margaritam. de leg. primo,
& ibi Barto. & Bald. & Bart. in l. codicillis. in prin. de
vſufru. leg & in ſpecie fideicommiſsi imperſonaliter in
iuncti tradit Socin. conſi. 140. Primum, an filij, colum.
3. in prin. ſub verſi. aliquando, & ſecundo, lib primo, &
Aret. in l. prima. §. ad fin. de vulg. & pupill. & ante dixi.
& quando poſteriores prioribus gradatim ſunt inſti-
tuti vltimus moriens cenſetur grauatus: per l. peto. §.
fratre Bald. conſi. 300. Circa primam quæſtionem. lib.
3. quoad executionem meri facti hæres inſtituti hære-
dis debet fideicommiſſum reſtituere: l. inter. ff. qui ſa-
tiſd. cog. probat Alcia. in l. Centurio. ſub nume. 39. de
vulga. & probat. per l. hæredibus. in prin. & per gloſſ. fi.
in l. ille à quo. §. primo. & per text. in l. quamuis. §. pri-
mo. ad Trebellia. & hoc tale onus executionis facti in-
iunctum hæredibus inſtitutæ vxoris in vita tantum, &
grauatæ poſt mortem diſtribuere bona inter puellas
virgines intelligi debet, per Bald. in l. poſt mortem, co-
lum. fina. nume. decimo, C. de fideicommiſſ. ita quando
venerit conditio, hæredes hæredum grauati ad onus
fideicommiſsi obligati remanent, per l. legato ſub con-
ditione. de condit. & demonſtra. latè tradit Alexandr.
conſi. 105. colum ſecunda, & ſequen. per tot. lib. primo,
& conſi. vigeſimoſecundo, colum. fina. ver. & licet d.
conditio. lib. tertio. Hoc etiam procedere à ſubſtituto
fideicommiſſario grauato reſtituere alij, per dict. §. fra-
tre. & l. prima. §. de illo. ad Trebellia. & hoc habet lo-
cum in fideicommiſſo, dando poſt mortem inſtituti,
vel ſubſtituti adulti, vt & Pariſ. conſi. vigeſimoprimo,
colum. fina. lib. tertio, Eman. Soarez theſa. recept. ſent.
in ver. Faber. nume. 109. In dando autem poſt mortem
pupilli grauati inſpectio eſt non modici momenti: quia
in dubio fideicommiſſum iniunctum præſumitur hæ-
redibus pupilli ſuccedentibus ab inteſtato, qui cum cæ-
teris bonis & legitimam pupilli tenentur reſtituere fi-
deicommiſſum, in qua pupillus ipſe non poteſt graua-
ri: & hoc euidentis momenti eſt, & durat tale graua-
men in legitima, donec durat pupillaris ætas: per l. ſi
fundum per fideicommiſſum. §. fina. cum l. ſequen. de
leg. primo. & ibi Iaſ. Barto. & alij in l. qui duos. de vulga.
& pupilla. Cuma. & Caſtr. in l. ex tribus. colum. ſecun-
da, nume. 4. 5. C. de inoff. teſta. & ibi Iaſo. & in l. preci-
bus. colum nona, C. de impube. Alexand. conſi. 67. ſub
nume. 4. ver. modo in propoſito, lib. primo. & conſi. 12.
colum. fina. ver. & in dubio. lib. tertio, vbi dicit, hanc
eſſe commun. opin. inde Bologn. in addi. ad conſil. 43.
Ioan. de Ana. idem de communi. atteſtatur, & pertran-
ſit in dubio Iaſo. conſili. 99. colum. ſecunda, & ſequent.
colum. 5. libr. quarto, Mattheſi. ſing. 164. idem de com
muni Zanch. in dict. § cum ita. nume. 481. & ſequent.
Alexand. conſi. 143. ad fin. Cephal. conſi. 446. num. 29.
& latè Pariſ. conſi. 81. num. 6. vſque ad num. ſecundum,
lib. ſecundo. idem conſi. 21. colum. fi. lib. tertio, ſed ni-
mis latè labitur parcat reuerendiſsima ſua reuerentia,
quatenus ibi velit de legitima affirmare, hoc procedere
17 in matre teſtatrice, & in filio adulto defuncto † cum id
eueniat ex pupillari ſubſtitutione, ſeu codicillo pupilla-
ri, quem pater facere poteſt filio: per text. & alibi non
inueniri, no. ibi Bald. in l. ſi Titio. §. fin. in fin. de leg. 1.
dubium non eſſe dicit Alcia. in dict. l. Centurio. nume.
28. idem Bald. conſi. 457. Viſo teſtamento, nume. 2. lib.
ſecundo, & tabelliones etiam ſciunt matrem non poſſe
pupillariter ſubſtituere filio, & tale fideicommiſſum in
legitima non procedere, inſtituto mortuo in ętate adul
ta, omnes affirmant in dict. l. ex tribus. in locis ſupra
alleg. Caſt. conſi. 77. Viſa facti narratione. colum. ſecun-
da, in fin. & ſequen. lib. ſecundo, & per Zanch. in dict. §.
cum ita. nume. 482. & ſic & in matre in ſpecie non pro-
cedere, probat Ruin. conſi. 59. colum. penult. nume. ſe-
cundo, lib. ſecundo, & in conſi. præceden. 58. colum.
quinta, ſub nume. decimonono, dicit, eſſe manifeſtè er-
roneum, ſentire vel dicere, fideicommiſſum in bonis,
& in legitima pupilli, ſuperueniente pubertate, non
expirare, & non annullari, & ſimilia, vt ibi per eū, & in
conſi. 95. col. fin. nume. decimoſeptimo, & quando non
habeat locum contra matrem, quòd non priuatur legi-
tima filij.

18 Et † quando primo moriens, vel vltimo moriens,
cenſeatur grauatus, declarat Aret. conſi. 156. colum, 3. &
ſequen. Iaſo. in l. ſi pater. l. prima. de vulga. Alexand. con
ſil. 105. colum. penult. & fin. lib. primo, conſi. vndecimo,
num. 8. lib. 3. Socin. conſi. 104. colum. penult. lib. tertio,
Pariſ. conſi. 43. & ſequen. lib. ſecundo, Ruin. conſil. 96.
num 8. 9. conſi. 149. num. 8. conſi. 175. nume. ſecundo,
Curt. Iun. conſi. 43. colum. prima, Pariſ. conſi. 72. num.
4. lib. 3.

19 Aut & ſecundo † ſumus in fideicommiſſo particula-
ri, ſi apparet impoſitum hæredi inſtituto, dicendum eſt,
vt modo ſcripſi ante: ſi verò à legatario relictum eſt, dic
poſt Iaco. de Areti. diſtinguendo ſecundum Bald. Alber.
Bald. & alios in l. fideicommiſſum, de leg. primo, quòd
20 † legatarius grauatus præſtare fideicommiſſum, aut
agnouit & recepit rem relictam, & tenetur eam præſta-
re fideicommiſſario, dict. l. fideicommiſſum. & l. impe-
rator. in princip. de lega. ſecundo, aut agnouit, & non
percepit, tenetur fideicommiſſario cedere actionem,
dict. l. imperator, & l. ſi legatarius. de lega. tertio, aut
non agnouit, nec habuit, ſed remanſit penes hæredem,
cum onere ſuo. l. ſi ab eo. de vſufruct. leg. ita talis lega-
tarius nō cogitur agnoſcere. glo. & Bar. in l. huiuſmodi.
in prin. de leg. 1. ſed quatenus teneatur de dolo, culpa la
ta, vel leui, ſi hæres fuerit effectus non ſoluendo: vide

Cuma.in d.l. fideicommiſſum,'& doct. in l. cum res. §. culpa. in l. ſi ſeruus. §. cum quid.de leg. prim. Quando & onus iniunctum inſtituto non tranſeat ad ſubſtitutum: vide Bal. & alios in l. ſub conditione. ff. de hæred. inſtit. & quando potius à ſubſtituto, quã ab inſtituto, Rui.conſi.175.colum.3. num. 2. lib. ſecundo, mortuoq; legatario grauato, qui agnouerit legatum, debetur id ab eius hærede.l.cum ita. §.1.de leg.2.

21 Tertio caſu, † quando fideicommiſsi onus eſt directum in rem, quomodo id cognoſcatur, & qualiter tale onus ſequatur ad quoſcunque vadit res, fideicommiſſo ſubiecta, plenè explicaui in præced. dubit. ſolut. 10.ver.fin. & quomodo etiam id fieri dicitur in hæredẽ hæredis nomine appellatiuo, declaraui ſupra ea. dubi. poſt prin. ver. ſed rurſus.addo hanc rationem, quia diſpoſitio in rem eſt generalis, quoad caſus, & quoad perſonas, poſt gloſſ. tradit Bald.in l. Gallus.§. instituens.in primo no. de liber. & poſthum.

Quinto quæro, dictum eſt † hæredem in dubio ob-
22 noxium onerib. in teſtamento aſcriptis eſſe, quid in ambiguis, circa plus vel minus oneris: reſpondeo alibi dixiſſe, & recipro. benignam appellari interpretationem, quæ fit, vt non hæres, ſed legatarius teneatur, vt l. Stichus.in prin. ver. Ita cum alimenta.de ali. leg. vnde ortum eſt vulgo dictum apud nos teſtatorem in dubio cenſeri minus velle grauare hæredem, quã fieri poſsit. l.qui concubinam.§.qui fundum.de leg.3. ſuas quotas ad hoc recollectas, eaſdem repetit Aym. conſi. 25. num. 24.conſi. 86. nume.7. conſi.149.num. 14. conſi. 167. nu. 14.conſi.187.nume.3.& minus duplici onere hæredem præſumi grauatum.l. Titia cum teſtamento. §. qui in vita.l. Mæuius.in prin.de leg.1.l. ſecunda.§.ego § fin.&
23 l.pen.dot. præleg. l. vxorem.§.1. de leg.3. Exinde † creditor habens domum debitoris pro credito pignoratam teſtamento legans eandem debitori domum præſumitur minus grauare hæredem, vt ſolum liberet debitorem à pignore, remanente perſonali actione, Bar.in l. ſi tibi circa pri.de leg. 1.& legatum dotis factum in teſtamento, & in codicillis ſufficere ſemel ſolui. Cum conſil. 18. Sine diſputatione, per text. in l. ſi tibi homo. §. 1.
24 de le.1.† Ex hoc dicto ceſſare onus fideicommiſsi, quòd appellatione filiorum veniant filiæ. Crot. conſi.17. nu. 12. & ſeq. & ad euitandum onus fideicommiſsi, eodem dicto ſæpe vti Alci. vt conſi.11. num. 7.conſi 32.num.10. conſi.35 num.15. conſi. 44. num 7.conſi. 67. nu. 27. lib. 9.vlti.impreſ. Vene. & in indice legitur, & ne res ſemel grauamini ſubiecta veniat ſub grauamine fideicommiſſi. Silua.conſi.49.num. 23.

Ampliatur hoc dictum, etiam quòd potius inducatur nullitas relicti, quàm quòd hęres grauaretur: vt per Iaſ.in l.quod in rerum.§.1.in prim. not. de leg.1.& conſ. 109. colum.ſecunda, ver. defendendo. lib. 4. cum alleg. per.Aym. d.conſi.149. num. 15. hoc tamen procedere, quando hæres multum grauetur, dicit, Caſtr. conſi.121. col.pen. ad med. alleg. per Aymo.

Sed limita, quando ex præſumpta mente teſtatoris videtur non ademptum maius commodum legatario, quòd hæres cenſeatur grauatus etiam pręſtare legatum integrum legatario in caſu legatorum, & dotis, & alimentorum vxori factorum eam poſſe vtrumq; conſequi, tradit Caſtr.conſi. 224. legatum prædictum, colu. 1. lib.ſecundo, & ſic teſtatorem præſumi velle grauari hæredem duplici onere, ne legatum reddatur inutile, ſequitur Dec.conſi.324. ſub nu. 1.ver. ſextò.Corn.conſ. 67. nu 42. & Rui conſi.98. nu.15.. lib. 2.

Secundo limita, quando etiam diuerſa coniectura poſſet colligi ex perſona teſtatoris, qui ſit extraneus, & hæredem extraneum inſtituerit, & ex hæreditate, quæ ſit opulenta, & pinguis, itaque ſoluendo omnibus adhuc diues remanet. huic ergo præſũptioni cedit illa de minori grauamine, & hæres grauatur ad omnia onera: tradit Caſtr.conſi.383.notandum eſt ad fin. lib.1.

Tertio limitat Cephal. conſi. 81. num.16.quando legatum venit præſtandum coniunctæ perſonæ, quòd in dubio legatum magis interpretatur ad fauorem legatarij, quàm hæredis: l. Aurelius. §. Titius teſtamento. de liber.leg. cum allega.ibi per eum, & per me ſupr.lib. primo, interpret. 2. ſolut. 3. à conſanguinitate, ſed ceſſaret hoc data pari coniunctione, & hæredis, & legatarij cum teſtatore, per l. non ſolum. §. primo. de ritu.nupt. Socin. Iun.conſi 74. num. 21. lib.1.

Quarto limita hoc dictum, teſtator cenſetur minus, &c.procedere, quando proprietas vocabuli reſtringeretur, quòd minùs importaret, quam vocabulum ipſum deſignat, ex Lancel. Galia. confirmat Hieron. Cag. in l.precibus. nu.43. C. de impuber.

Sexto quære † pater inſtituendo hæredem filium ſa-
25 cerdotem, vel clericum in ſacris ordinibus conſtitutum, eum onere fideicommiſsi grauauit, quòd ſi deceſſerit, ſine filijs legitimis & naturalibus, ei ſubſtituit Petrum, an tale fideicommiſsi onus valeat. Ambigua, & varia ſuperinde reſponſio Doctorum videtur. Nam Bart.in l. hæredibus.§.primo.ad ſi.ff.ad Trebel. reſpondet, fideicommiſſum hoc eſſe nullum.argum.l.quoties. de condit. & demon. inducendo. quòd videtur, filium in ſacris ordinibus conſtitutum inuitare ad fornicandum, & ſi non facit, eum grauat fideicommiſſo, merito fideicommiſſum eſt nullum, Bart. ibi concludit, & ſequitur ibi Angel.ſi teſtator ſe retuliſſet ad filios ſpurios, quòd fideicommiſſum ſit nullum: & ſimpliciter ſequitur Deci.conſi. 299.colum.quarta, ſub num.9. cum Bar. tranſit, & probat Areti.in l. ſi quis poſthumos. in princ. colum. fin. verſic. ſecundus caſus eſt. de liber. & poſthum.& Boer.deciſ.353.ſub nume. 13. ver. ſecùs videtur ex mente & plenè.Pariſ.conſi. 109. in princip. lib 3. vbi plures concord. allegat. qui tamen parum probant id, ad quod eos citat, vt modo recenſebo. & ſequitur Bero. conſi.107. colum.penult. num. 31.lib. ſecundo, dicens, hanc opinio. fere ab omnibus communiter receptam eſſe.

26 Alij verò † reſpondent, aliter non inferendo, tamen fideicommiſſum nullum, ſed conditionem nullam vti ignominioſam, & turpem, ideo reijciendam eſſe, ita Bald. in l. generaliter.§.cum autem.nume.9. C.de inſtitut.& ſubſtitut.dicit hoc caſu conditionem liberorum, non facere conditionem, quia ignominioſum eſt, &c. Caſt.in dict.l. hæredibus.§. primo.in ſi. dicit, reijcietur talis conditio tanquam impoſsibilis de iure.Abb. in ca. in præſentia. nume. 16. verſi. & ſi fuit dictum. de prob. dicit, habetur hæc conditio pro non adiecta, quia inuitat metu perditionis bonorum ad illicitum coitum,
27 idem ibi ſentit Dec. dum ſub nume. 38. in fin. dicit, † in ſacerdote, vel clerico in ſacris inſtituto, & grauato, non poſſe conſiderari filios naturales & legitimos. & quòd hi excludant ſubſtitutum, quia non excludunt, ita eſt ſua limitatio prima, vt ibi expreſsit, quoad reiectionem conditionis huiuſmodi, eoque reſpectu fideicommiſſum non inualidum, ſed purum, cum ratione iſta Baldi tenet Salyc. in dict. §. cum autem, ad fin. remouendo per conditionem explicitam, expreſſam, &c. Si deceſſerit ſine filijs, &c. illam implicitam affirmatiuam decedere cum filijs, quod turpe eſt in ſacerdote, quia non poteſt elici, niſi à contrario ſenſu dictæ explicitæ conditionis, qui non debet ſumi, quando eſt contrarius iuri, per l. cum patrem. de condi. inſer. ita ibi reſidet Salyc. latiùs declarando, talem conditionem vti turpem & inhoneſtam reijciendam, & fideicommiſſum remanere validum, probat & hanc opin. veriorem, magiſq; iuridicam eſſe, dicit Bero.conſi.73.colum.3. & ſequen. lib. 2. idem in ſpecie multa diſcurrendo fideicommiſſum eſſe

eſſe validum concludit. Ruin.conſi.153.colum.2.lib.3. per hæc expreſſa verba ibi, & conſequenter ille, cui dicta bona ſunt relicta, ſi grauatus deceſſerit ſine filijs, nõ remanet excluſus, ſed per mortem grauati dicetur vocatus, & ibi ad fin. exprimit, quòd in hoc caſu noſtro reijcitur conditio tanquam turpis, idem in ſpecie contra Barto.concludit Ripa in l.ex facto.§.ſi quis rogatus, nume. 19. ad Trebellia. & tantum per alia tamen argumenta, non neceſſario concludentia, ita conſulendo probat Capra conſi. 20. eſſe locum fideicommiſſo, impoſito filijs, ad inuicem decedentibus ſine filijs per mortem vnius ex eis effecti presbyteri ſecularis & mortui demum ſine filijs, eo ſolo inſpecto, quòd valet tale fideicommiſſum, dummodo talis presbyter ſe ſuaque bona non dedicauerit alicui Eccleſiæ, in qua ſemper per manſerit, & cui deuoluta ſunt bona expendenda in pias cauſas, prout hęc omnia requiri, vt excludatur ſubſtitutus, firmant gloſſ. & omnes in §. ſed & hoc præſenti in auct. de ſanctis.epiſc.& in auct.niſi.C.ad Trebellia.& in dict. c.in præſentia. & ſic eſſe com.dicit Dec.conſ.259.col.fi.

Et hanc ſententiam in quæſt. propoſita puto veriorem, & magis communem, quòd talis conditio in presbytero ſeculari ſit reijcienda, tanquam inhoneſta, & reproba generaliter in contraria affirmatiua, ſed in negatiua, ſecundum cõiter accidentia. quæ ſunt attendenda vulg.iur.alleg. per Alber.in l. vt liberis. ad fin. de collati.& non argumenta à ſpecialibus, & à raro contingentibus inducta per Rip. dict. §. ſi quis rogatus, nume.19. contra.l.nam ad.ff.de legi.& contra impoſsibile de iure reducendum poſsibile per diſpenſationem. Gemi.in c. gratia colum.pen.num.9.de reſcrip in 6.& l.ergo.§.pri-

28 mo.ff.de fideicommiſſ.liber.quòd † verba ſubſtitutionum non debent intelligi vt verificentur in materia diſpenſatiua: Cur.Iun. conſi. 54. nu.14. cum pluribus in ſpecie per Dec.conſi.541.num.13.14. dico in negatiua, ſi deceſſerit ſine filijs legitimis & naturalibus ſolita & præſumenda in ſacerdote, quòd turpiter tangat mulieres, per text.& gloſſ.in cap.abſit.11.q.3. quæ igitur conditio negatiua in presbytero, quòd decedat ſine filijs legitimis, & naturalibus, cum prohibitus ſit habere vxorem, dicitur neceſſaria, ſecundum vnam lecturam, quã bonam & not. dicit Bart. in d.l.cohæredi.§.1.ſub num. 3. in fin.ideo fideicommiſſum validum & purum habetur, quoad eam conditionem, quæ non poteſt non exiſtere: l. hæres meus in prin.de cond. & demonſt. gloſſ. ordi.& text. in l. ſi pupillus.§. qui ſub conditione. ff. de nouatio.Caſt.in l.1.col.2.ad fi. C.de his quæ pen.no.ſed ſub conditione mortis grauati presbyteri tantum remanet: d. l. hæres meus. vbi expreſſum eſt, conditionẽ eſſe fideicommiſsi præſtandi poſt mortem grauati, & in l.cum auus.eo. de cond. & demonſt. per Fulg.in l. poſt mortem.col.pen.ſub num.9. C. de fideicõm. & Ceph. conſi. 395. num. 12. alteram verò conditionem eſſe ſine filijs adiectam.d.l.cum auus.l.pater Seuerinam.§.1.eo. cum centum ſimil.ſiquidem ſimpliciter, & ſine adiectione iſta ſine filijs impoſitum ſit fideicommiſſum presbytero ſeculari, ſi deceſſerit, nullum dubium, nulla vealtercatio adeſſet, quòd valeret fideicommiſſum, ergo d. conditione in ſenſu contrario tanquam ignominioſa, & impoſsibilis de iure reijcitur.l.conditiones.ff.de condi. inſti.& §. impoſsibilis. inſtitu. de hæred. inſtit. & Bald. Saly.Caſt. Abb. Rui.Bero. volunt in locis ſup.alleg. ſufficit tamẽ quòd remanet illa mortis grauati reiecta turpi & in valida, & ſub ea mortis presbyteri grauati remanet validum fideicommiſſum. l. Titiæ.de condit. & demon.gloſſ. in l. ſi quis ita inſtitutus ſit de cond. inſti. ab omnibus recepta eſt ſententia. quòd in vltimis voluntatibus vtile per inutile non vitiatur: l.2.de his quæ pro non ſcript. & Iaſ. in l. 2. §.ſed ſi mihi. col.5. ver.4. adde. de verborum obligatione & ibi alij. & in capitu. vtile. de reg.iur.in 6. Eman.Coſta in c.ſi pater par.3.ver. perſonis n.20.de teſta.eo.& regula cum fallen. per Gul. Bened.in c. Rainutius.ver.reliquit.ſub nu.12. cum ſeq.de teſta.dixi in ſimili ſup.lib.1.interp.2.dubit.2.ſolut. vlt. ver.atem per d.regulam.& poſt Cart.Imo.& ali.in l.1.de condi.inſtit. & Ang. Aret. in d.§. impoſsibilis.

29 Aut dicendum eſt, quòd † dicta adiectio ſine liberis aſcripta ſacerdoti, qui debet ſtare cælebs, etiam ſecundum ius ciuile Romanorum: l. vitricus.ff. de donat.inter vi.& vxo.& abſtinere ſe à liberis procreandis, & continenter caſteque viuere. c.vt clericorum, de vi & honeſt.cleric. atque demum non committere fornicationis peccatum. quo nullum maius reputatur, dicente Apoſt.in 1. ad Corin. cap. 6. ad fin. omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. An neſcitis, quoniam mẽbra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, &c. ideo & quòd decedat ſine liberis, tacite ineſt de iure, ergo eius expreſsio non ſolum nullitatem fideicommiſsi, ſecundum Bart. debet operari, ſed etiam nihil, & conſequenter, non inualiditatem fideicommiſsi operari debet, per tritam reg. l. 3. de leg. 1. & ſimili. operatur enim monitionem potius, vt ſecundum iura decedat ſine liberis. l. muto.§.hanc autem adiectionem.ff.de tute.cum ſimil. per Rip.in l. qui Romæ.§. duo fratres.nu. 6.de verb.obliga.& Azo in ſum.C. de fal.ca.adie.l.in pri.

Præterea argumentum ab exemplo caſus. l. quoties. de condit. & demoſtr. per Barto. in §. primo dict. l. hæredib.ad Trebell. inductum, quòd ita in qõ. noſtra teſtator videtur inuitare filium ſacerdotem, vt fornicetur, & ſi non facit, grauat eum fideicommiſſo, meritò fideicommiſſum eſt nullum, ſecundum eum, hoc non procedit in qõ. noſtra, & de facili tollitur hac diſsimilitudine manifeſta: nam in caſu d.l. quoties. conditio, in cuius defectum erat datum fideicommiſſum, concepta affirmatiuè in pœnam, & ſi nubat, illius ibi præcedentis, ſi non nupſerit eſt prohibita, per l. hoc modo. eo. de cond.& demonſt.& ex ſua forma ſpecifica, ſi non nubat videtur inducere viduitatem, & ſi nubat, eſt impoſita pœna fideicommiſsi, quod ideo non valet, at in q. noſtra conditio, Si deceſſerit ſine liberis, in cuius defectũ eſt relictum fideicommiſſum, eſt licita iuſta & conueniens ſacerdoti, vt decedat ſine filijs, per ſup. alleg. & extra ſuam formam ſpecificam, contra l. Mæuius.eo. non debet trahi. quod teſtator videatur inuitare ad fornicandum, vt euitetur grauamen fideicommiſsi, quia de hoc nullum verbum in dicta conditione noſtræ q. & grauamen non reputatur alicui impoſitum facere, qd alias facere tenebatur: l. vnum ex familia. §. ſi de falcid. de leg.2. ſuperfluum reputat. Caſt.in l. cum pater. §. curatoris in primo no. eo. facit gloſſ. in ver. concedimus. in cap.cum aliquib.de reſcript.in 6.

Ex quibus conſtat dictum Barto. & ſequacium in d. l. hæredib.§.1.non eſſe verum maximè in ſecũdo membro, quoad terminos noſtręq. et an eſſet verũ, Alex.in d. l.ſi quis poſthu.in prin.ad fi.de liber.& poſth. remiſit ad doct. ibi in locis per eum alleg.& eorũ quidem ſcriptis, credo, ſed nullibi poſſe clarius apparere de Bart.dict. illo non vero, quàm à me ſcriptis ſup. & infr. atq; rationes, & Docto. adducti per Pariſ.d.conſ.109.nu.3.4.lib.3. non concludunt ad id, neq; probant ſuam ſententiam. Nam ratio illa, Si deceſſerit ſine filijs, &c. ex hoc elicita, non reddit fideicommiſſum, impoſitum presbytero, nullum, tanquam reprobata in ſui commodum, quia potius reijcitur, & habetur pro non ſcripta. & eſt talis, quam magis presbyter, quã alius, debet explere, & ſufficit ad cõmodum tam presbyteri, quã fideicommiſſarij, remanere conditionem illam mortis presbyteri grauati, quia poſſet fideicommiſſarius prius mori, & ſic grauatum à fideicommiſſo liberari, per leg. 1. & d. l. hæres meus.

9 *Fideicommiſſum debitum ex codicillis poſt teſtamentum factis, an & quando dicatur valere.*
10 *Fideicommiſſum eodem iure cenſetur præſtandum per ſuccedentes ab inteſtato, quo per hæredem ex teſtamento vigore clauſulæ codicillaris, qua ſæpius teſtamento defenduntur, tuncq́ eſt neceſſaria pariter aditio hæreditatis per venientes ab inteſtato, aliàs nec legata, nec fideicommiſſa nullo adeunte peti poſſunt, & de materia vide late, cum num. ſeq.*
11 *Fideicommiſſum, nec legata peti poſſunt nullo adeunte, vel ex teſtamento, vel ab inteſtato.*
12 *Fideicommiſſum tunc purè dicitur quoque relictum, vbi dies petitionem eius non ſuſpendit, conditione aſcripta, & præſenti die debetur, vel conditione impleta, tunc dicitur diem ceſsiſſe, & locus tunc eſt petitioni, qua defecta, deficit & diſpoſitio, & pro non facta habetur, & de ratione: ibidem.*

S o l v t i o. I.

1 Tertia dubitatio. An † ceſſerit dies fi-
deicommiſsi nunc ſoluenda eſt, cum e-
nim vltimarum voluntatum interpres
noſter cognouerit fideicommiſſum in-
ductum, & eo prægrauatum, à quo peti
2 poſsit, † operæpretium eſt videre, ſi eius
petendi dies ceſſerit, & venerit, ſicut & noſtri Legiſlato-
res obſeruarunt particularem titulum inſcribere. ff. &
C. quando di. leg. ce.
3 Diem † autem fideicommiſsi ceſsiſſe & veniſſe, in ſpe-
cie noſtra dicendum eſt, quando fideicommiſſarius per
hæredem adita hæreditate petere poteſt fideicommiſ-
ſum, ſi purè relictum, ſi ſub conditione extante, & im-
pleta, dummodo non ſint, qui ex voluntate teſtatoris
4 ſaltem tacita eum excludant: † differentiam verò inter
cedere diem, & venire diem, vide per text. gloſſ. Alber. &
5 Alci. in l. cedere diem. de verbor. ſignifi. † ſolum ceſsiſſe
diem fideicommiſsi, ſufficit, quòd ſi interim etiam hæ-
reditate non adita, decedit fideicommiſſarius, transmit-
tit fideicommiſſum ſingulare & vniuerſale ad hæredem:
l. hæredis. in prin. l. ſi Titio. §. penult. ff. quando di. leg.
6 ced. Barto. & alij in 1. & in l. cum filiofam. de leg. 1. † circa
differentias vniuerſalis & ſingularis fideicommiſsi, qua-
rum memini ſuprà dubit. 1. ſolut. 1. ſub. ver. quemadmo-
dum ergo.
7 Tunc igitur † fideicommiſsi vniuerſalis diem ceſsiſſe
percipimus, & poſſe id peti ex teſtamento, cum vel hæres
ſuus eſt grauatus, per cuius ſuitatis exiſtentiam ipſum.
vniuerſale fideicommiſſum confirmatur, per text. ſing.
in l. ita tamen. §. ſi pater. ad Trebel. & ibi Bartol. Angel.
Imo. Caſtr. & Alexan. & cum alijs comprobaui ſuprà ea.
dubit. 1. & ſolut. 1. ver. adde ergo. de hoc nemo eſt diſcre-
pans Grat. conſil. 134. num. 35. lib. primo. vel hæres ex-
traneus eſt, qui adierit hæreditatem ex ipſo teſtamento,
quia ex ipſa hereditatis aditione, ſicut cætera in teſta-
mento diſpoſita firmantur, fideicommiſſum ratum exi-
ſtit, & eius dies cedit, & nullum poteſt habere effectum,
niſi poſt aditam hæreditatem. l. ille à quo. §. ſi de teſta-
mento. & l. ſi patroni. §. qui fideicommiſſariam. gloſſ. in
verſi. Adeatur. in l. quidam ita in prin. ad Trebel. & gloſ.
1 in l. 3. de regu. Caton. hoc maximè verum eſt, quod fi-
deicommiſsi petitionem. Bartol. in dict. l. cum filiofam.
colum. fina. de lega. primo. & ibi poſt alios Socin. Iun. in
vlti. par. num. 67. Ruin. conſi. 170. colum. 2. num. 3. lib. 2.
notabiliter vlteriùs dicens fideicommiſſum intelligi
relictum ſub tacita conditione, ſi ille, à quo relinquitur,
erit hæres vel adibit hæreditatem: & Guid. Pap. conſil.
122. ſub num. 7. ver. non obſtat. gloſſ. & Pariſ. conſi. 44.
colum. 2. numer. 12. lib. 3. & conſil. 73. num. 13. lib. 3. Pau.
Leo. de ſubſtitu. in compendioſa. num. 170. Bero. conſi.
8 6. num. 3. lib. 2. † Quando autem fideicommiſſum vires
habeat hæreditate non adita, vide Guald. de arte teſtan.
tit. 5. de ſubſti. cau. 26.
9 Idem dicendum eſt, † vbi quæritur, diem ceſsiſſe fidei
commiſsi debiti ex codicillis poſt teſtamentum factus,
quod aliter eſſe non poteſt, niſi hæreditas ex teſtamento
adita fuerit. quia aliàs fideicommiſſum ex huiuſmodi
codicillis nullius erit momenti ſunt verba tex. in l. ſi quis
10 cum teſtamentum. in fin. de iure codicil. † Eodem iure
cenſetur fideicommiſſum præſtandum per ſuccedentes
ab inteſtato, vigore clauſulæ codicillaris, quia ſæpiùs te-
ſtamentum ſuſtineri contingit, & defendi vel à præteri-
tione, ad Doct. in auct. ex cauſa. de libe. præter. vel ab alijs
difficultatibus, de quibus per Moder. in l. Centurio. de
vulg. & in l. precib. C. de impub. & Barto. in l. 1. de iure
codicill. quòd & his caſibus neceſſaria ſit aditio hæredi-
tatis ab inteſtato illius teſtantis, cum clauſula codicilla-
ri, per ipſos ſuccedentes ab inteſtato grauatos per di-
ctam clauſulam, alioquin cedere nō poteſt dies fideicom
miſsi. quòd à nemine debetur, & ſua caret firmitate, per
l. 2. ff. de fideicommiſſ. libert. & ibi Barto. & in l. qui filio.
§. 1. num. 1. poſt. gloſſ. ibi & Imo. ſub num. 7. ff. de hæred.
inſtit. & Spec. in §. 1. col. 3. de teſtamen. vbi firmiter re-
11 ſpondit † ſi nullus adiuit hæreditatem, neq; ex teſtamen
to, neque ab inteſtato legata & fideicommiſſa peti non
poſſe. Idem aduertit in omnibus caſibus veniendi con-
tra ſuccedentes ab inteſtato ex clauſula codicillari ex-
preſſa, vel tacita, & ſubintellecta, vel aliter, vbi legata &
fideicommiſſa reperita ſunt à venientibus ab inteſtato
neceſſariò requiri, aditionem hæreditatis faciendam, vel
factam per ipſos venientes ab inteſtato, per d. gloſſ. ſing.
in dict. l. qui filio. §. 1. probat Iaſ. in dict. auct. ex cauſa. in
fin. & in leg. eam, quam colum. 6. in 2. fallen. C. de fidei-
commiſſ. in cæteris quoque dependentibus ex teſtamen
tis, quantum faciat hæreditatis aditio, dicendum erit in-
fra lib. vltim. quo de vlti. voluntatib. ſeruandis exequen
diſq; ſpecialiter agendum eſt. Quamuis hæc in Iure no-
ſtro propemodum trita videantur, admonenda ſunt ta-
men ne in facto practicè prætermittatur eorum allega-
tio & probatio, vidi aliquando proceſſus ſuper litigijs fi-
deicommiſſorum, ex teſtamentis, ex codicillis, & clau-
ſula codicillari, non inuenta in eis probatione aditionis
hæreditatis, nec ex teſtamento, nec ab inteſtato, prout
caſus dabat, & de hoc defectu in ſalutari facto motiuo, &
dubio aduocatis, qui pro ſolutione ſe voluērunt & reuo-
luerunt, & ſuffragij boni nihil inuenerunt, niſi demum
recurrendo ad probationes de nouo facienda, ſaltem ſe-
cundum practicam: Bart. in l. penul. §. cum autem. C. ad
Trebellia. relatam per Aret. conſi. 37. col. fin.
12 Tunc quoque † fideicommiſſum purè dicitur reli-
ctum, vbi dies conditione aliqua aſcripta, petitionem
eius non ſuſpendit, & præſenti die debetur. l. prima de
conditio. & demonſtra. l. cum ſine in princ. & §. ſi debi-
tori. ff. quando di. leg. ced. aut vbi conditio appoſita im-
pleta eſt, pro puro habetur, & conſequenter, eius diem
ceſsiſſe & veniſſe, certum eſt: l. ſi pupillus. in fi. ff. de cōd.
inſtit. l. ſi à reo. §. ex diuerſo. de fideiuſſ. l. cohæredem. de
verbor. ſignific. l. potior. in princip. in fin. ff. qui poti. in
pign. hab. tradunt Deci. conſi. 267. colum. 2. ver ſed vlte-
rius. conſil. 450. colum. 1. Pariſ. conſi. 18. colum. 4. num.
13. conſi. 26. colum. 2. num. 7. 8. conſi. 30. num. 35. 36. conſ.
75. num. 15. lib. 2. Socin. Iun. conſil. 181. num. 22. lib. 2. ea-
que omnino locus eſt fideicommiſsi petitioni. Zanch.
plenè in § cum ita. num. 463. ad Trebellia. ſed vbi con-
ditio impleta non eſt, & defecta, facit deficere diſpoſitio-
nem. & haberi pro non facta. l. pecuniam. ante fin. ſi cert.
pet. & l. iubemus. §. fina. C. ad Trebellia. & ibi expreſsè
Caſtr. no. quia vult teſtator, apponendo conditionem,
eam priùs exiſtere: Bald. conſil. 149. iſti executores. lib.
4. & concord. ad dict. l. pecuniam. colligit Zanch. in dict.

§.cum ita.num.7.ff.not.text.in l.facta.§.ſi verò turpis.ff. ad Trebellia. ibi: vtique autem teſtator, niſi expreſſa ſit conditio, neque ſcriptum hæredem ad hæreditatem vocauit, nec per hunc illi voluit reſtitui hæreditatem. cum ſimil. etiam pluribus per Pariſ. conſil.8.num.21.cum ſequent.lib.3.

SVMMARIVM.

1 Conditio eſt particula & adiectio, quæ in omnibus ferè teſtamentis & vltimis voluntatibus appoſita reperitur, & in omnibus eorum diſpoſitionibus, vel hæredum inſtitutorum, vel ſubſtitutorum, vel legatorum, vel fideicommiſſorum, & de ea pleni ſunt tituli & tractatus.

2 Conditio eſt adiectio, qua dum pendet, impedit ceſſionem dies fideicommiſſi, & fideicommiſſum totum propriè dicitur conditio.

3 Conditio aſcripta in codicillis remiſſa filijs per teſtatorem in codicillis, & poſita in teſtamento, in quo erat conditio fideicommiſſi reciproci inter filios, ſi decederent ſine filijs, intelligitur eſſe remiſſum & caſſatum fideicommiſſum.

4 Conditio quibus verbis, & verborum forma, & conceptione inducatur.

Et quotuplex ſit?

Et quem habuerit effectum?

Et alia de conditione, & de ea, quæ frequentius impedit fideicommiſſum, eiusq́ diem cedere: & hæc eſt cōditio mortis grauati, ſi ſine filijs deceſſerit, ſine liberis, ſine teſtamento, & vide nonnullas qq.

5 Fideicommiſſum eſt conditionale, cum mors grauati eſt aſcripta fideicommiſſo.

6 Fideicommiſſum ceſſit & venit eius dies, hærede inſtituto, cui ſit ſubſtitutus Petrus, ſi ſit deceſſerit ſine filijs, decedente adita hæredit. ſine filijs.

Idem, ſi pluribus inſtitutis ſeparatim ſit facta ſubſtitutio, & decedente cum filio ceſſat fideicommiſſi petitio: & de materia ibi.

7 Fideicommiſſum petitur à ſubſtituto, cum pluribus inſtitutis ſit ſubſtitutus abſque nominib collectiuis, vt eis deficientibus, vel quando diſtributiuè ſit ſubſtitutus, vel ſimul, & vnus deceſſerit cum filia, exemplificando, vt ibi, & quando ſubſtitutio diſtributiuè facta verificetur in vno decedente, vt caſus. quo pluralitas reſoluatur in ſingularitates, & ibi vide de materia, cum nu. ſeq.

8 Cohæredes quando ſuperſtites, vel alij ab inteſtato ſuccedentes defuncto grauato, excludant fideicommiſſarium.

9 Fideicommiſſum & eius dies de proprietate ſermonis non ceſſit in vno pluribus grauatis, ſi omnes non deceſſerint, cum pluribus nomine collectiuo ſubſtituatur puta.

Si vterque.

Si ambo.

Si omnes. Vel copulatiuè, ſi talis & talis deceſſerint, & quando idem ſit dicendum, prout de nomine collectiuo dictum eſt, tunc q. quando de tota hæreditate intelligatur, & quādo ad portionem decedentis tantum admitti poſſit ſubſtitutus, & de mente teſtatoris indaganda, quomodoue dignoſcatur, & quando pluralitas reſoluatur in ſingularitatem, & quando mens teſtatoris dicatur ceſſare, & de dictione, Tunc & eo caſu, & de alijs ad prædicta, pulchrè. ibi. cum num. ſeq.

10 Mens teſtatoris quomodo dignoſcatur, vt fideicommiſſarius habeat totam ipſius teſtatoris hæreditatem, & quando ceſſare dicatur, ne habeat totam.

11 Dictio, Tunc & eo caſu, in fideicommiſſis & ſubſtitutionibus fideicōmiſſarijs poſita, quòd non operetur contra mentem teſtatoris, quin ſubſtitutus ſuccedat vltimo decedenti, & aliter non poſſit ſuccedere, & quomodo, vide & declara, vt ibi.

12 Fideicommiſſum & eius conditio non dicitur impleta adeo, vt locus ſit ſubſtitutioni de ſorore vel fratre teſtatoris, ſed bona ad filias eius transferuntur, filiabus patris incertis rebus inſtitutis, & inuicem ſubſtitutis, eisq́ ſubſtitutis filijs maſculis, quos duos vniuerſales hæredes inſtituerat teſtator, & inuicem ſubſtituerat, cum hac ſubſtitutione, & ſi omnes dicti ſui filij deceſſerint ſine filijs, ſubſtituit ſororem vel fratrem omnesq́ filij deceſſerint ſine filijs ſuperſtitibus dict. filiabus propter verbum, vel omnes, vt ibidem.

13 Fideicommiſſum non ceſſit, nec eius dies, teſtatore non vniuerſaliter, ſed indefinitè dicente, Si dicti ſui filij deceſſerint, antequam ſint in ætate legitima, quòd de omnibus ſuis bonis fiat hoſpitale, & omnes deceſſerint ſic, præter vnum, qui deceſſit poſt legitimam ætatē per indefinitum æquiparatum vniuerſali, & vt ibi de ratione.

14 Fideicommiſſaria ſubſtitutio facta ſub conditione mortis grauati ſola & ſimpliciter appoſita, an complectatur & in ea ſubintelligatur alia adiectio. ſ. ſine liberis, & quòd non teſtatore exiſtente extraneo, vel etiam fratre, vel alio tranſuerſale prægrauante extraneum vel fratrem, aut extraneum, ſecùs, ſi ſit aſcendens prægrauans deſcendentem, & illa ſubintelligitur.

15 Intellectus l. cum auus de cond. & demonſtr. l. cum acutiſſimi. C. de fideic. & l. generaliter C. de inſtit. & ſubſtit. vbi vide 22. ampliationes & 26. limitationes, & aliam, vt ibi pulchrè.

16 Fideicommiſſum & eius dies, quando dicatur ceſſiſſe, vel ne, per illa verba conditionis, ſi deceſſerit ſine filijs legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio, & ex ſuo corpore procreatis & natis.

Et circa verbum Filijs, & quod eius mentio quadrupliciter fiat.

Aut ei prouidendo.

Aut eum grauando.

Aut de eo verſus alium nominando.

Aut eum in conditione ponendo.

Et quando filius poſitus in conditione, qui veniant eius appellat.

Et de verbo filij, & liberi à legibus pro ſynonimis aſſumpti, nulla eorum differentia habita, quando in ſubſtitutionibus ponuntur, & qui venire filiorum appellatione largè, & quòd contineat omnes liberos in infinitum in fauoribus & gratijs, & latiùs de materia hac, ibidem vt. cum num. ſeq.

17 Filij app. qui veniunt, & poſiti in conditione eorum fauore excludunt ſubſtitutum, & quòd omnes liberi intelligātur.

18 Verbum, Filij & verbum, Liberi, à legibus quaſi pro ſynonimis habentur, & non differt in ſubſtitutionibus, ſi dicatur ſine liberis vel ſine filijs.

19 Filiorū appellatione largè ſumpto vocabulo veniunt omnes deſcendentes, & continet omnes liberos in infinitum in fauoribus & gratijs, & nū. ſeq.

20 Ieſus Chriſtus appellatur filius Dauid, & tamen non fuit filius, nec abnepos ſed vltra 14. generationes.

21 Conditio hæc, ſi ſine liberis deceſſerit, inſerta fratri vel alio legitimo ſucceſſori exponitur per iuriſconſultum, Scæuolam. i. ſi ſine liberis deceſſerit, ex larga ſignificatione vocabuli & ex mente defuncti, maximè in conditione, licet non ſit in diſpoſitione, & de ratione: ibidem.

22 Fideicommiſſum deficit nec eius cedit dies, exiſtente nedū filio grauato, at nepote & pronepote, cæterisq́ deſcendentibus, imò & nepote ex filia, & eſt Communis Opin.

23 Fideicommiſſum deficit & eius conditio tollitur per filium vel nepotem grauati, cum idem ſit dicere ſi deceſſerit ſine filijs, vel ſine liberis. Quicquid dixerit Dec. quando dictū ſit ſimpliciter, ſine filijs, & de ratione quòd nulla ſit differentia aut diuerſitas: ibid.

24 Conditio, ſi deceſſerit ſine filijs, vel ſine liberis, tacita ſeu expreſſa an debeat exponi de maſculis, an intelligatur de maſculis ex fœminis, quæſtio eſt varia & frequens, & in vtram-

in vtrang partem ſunt multi & multa dicentes, & vide aliquos caſus pro concordia, & regulam communem pro filia, contra ſubſtitutum, & quatuor limitationes per eo, contra filiam aut neptem, & quando adiectio, ſine filijs, exponatur pro maſculis contra filiam, & quando de maſculis & fœminis intelligatur pro ea, ex regula communi, quòd in vltimis voluntatibus circa fauorabilia maſculinum concipiat fœmininum: & eſt Communis hæc Opin. ibidem late, niſi aliter conſtaret de voluntate teſtatoris, quòd quomodo cognoſcatur ibi, & de materia hac latiſſ. cum numer. ſequent. & de opin. auctoris, tenentis, filiam excludere ſubſtitutum & ſic fideicommiſſi diem non cedere, & quare, vt latius ibid. reprobatis Caſtrenſe, Fulgo. & ſequacibus, & modeſtè reprehenſis per auctorem, vt ibi, cum nu. ſeq.

25 Teſtator non exprimendo aliter intelligentiam vocabulorum habentium certam intelligentiam à iure, abſq; dubio ſtare, voluit iuris intelligentiæ, vnde præſumitur ſecundum ius, & non contra ius velle diſponere.

26 Filia teſtantis diuerſæ eſt conditionis, quàm ſit neptis ex filio, cum filia à patre erat dotanda, & neptis à filio, vnde non valet illatio filia eſt excluſa, ergo & neptis, & quare, & quomodo, vt ibidem latè.

27 Filia excluſa ab vniuerſali ſucceſſione filijs relicta ſub nominibus proprijs & appellationis filijs maſculis, & ſub his nominibus inter eos conſtituto fideicommiſſo, non operatur: vt & pariter excluſa dicatur neptis à ſucceſſione ſui patris imaginata ratione agnationis conſeruandæ, & quare maximè cum teſtator non vocauerit ad fideicommiſſum per nomina ciuilia agnatos propinquos conſanguineos de agnatione, de familia, & vt ibi late dicitur.

Et quod datum ſub nomine proprio, quòd non ſit datum nomine agnationis conſeruandæ, & de materia hac latiſſimè, vide ibidem, cum nu. ſeqq.

28 Frater vel filius eſt nomen appellatiuum naturale quo nomine dicuntur nominatiùs vocati.

29 Teſtator non vocans ad fideicommiſſum per nomina ciuilia, Agnatos, propinquos, conſanguineos, proximiores, de agnatione, de familia, & de domo, de caſata & ſimilibus, non videtur conſideraſſe rationem agnationis conſeruandæ.

30 Bona inter ipſos nominatos, inter quos conſtitutum ſit fideicommiſſum debent eſſe ſubiecta fideicommiſſo, ſub conditione maſculorum & fœminarum vltra quos, & quas non progreditur fideicommiſſum, declarando vt ibi.

31 Conditio hæc expreſſa à teſtatore, Si deceſſerit ſine filijs maſculis, licet videatur ſupplendum, vel fœminis, tamen maſculi, non fœminæ ſubſtitutam excludunt, ſecundum Bartolum.

Quid, ſi in parte teſtamenti dictum ſit, ſine filijs maſculis, & in alia parte ſimpliciter, ſine filijs, an ſupplendum ſit maſculis.

32 Conditio ſi deceſſerit ſine filijs maſculis, poſita in vna parte teſtamenti, & in alia, ſic dictam ſimpliciter ſine filijs, an cenſeatur & ſuppleatur maſculis.

33 Fideicommiſſum deficit & eius conditio per nepotem teſtatoris, habentis filiam & filios, filiæq; relinquentis certam dotem, & inſtituentis hæredes vniuerſales nominatim filios, & ſi quis eorum deceſſerit ſine filijs, alium ſuperſtitem vel ſuperſtites ſubſtituit, & decedente cum filia: hæc enim neptis excludit ſubſtitutum, cum non appareat, reſtitutionem habuiſſe effectum ad conſeruandum agnationem, declarando late, vt ibi habetur, cum nu. ſeq.

34 Conſuetudo alicuius rei, vel facti declaratoria, probatur ex inſpectione plurium inſtrumentorũ: & hoc hodie eſt multum in vſu in Italia.

35 Paria ſunt, Filiam non extare, vel extare, & ſemper à patre teſtatore dote relicta, eſſe excluſam.

36 Paria ſunt, Non eſſe, vel eſſe, & non ſuccedere.

37 Fideicommiſſum non deficit, imò tenet pro ſubſtituto contra filiam aut neptem, quibus ſit de dote prouiſum, vel non extante filia aliqua, inſtituerit maſculos filios hæredes vniuerſales, & ſi deceſſerint ſine filijs, vel quis eorum ſic deceſſerit collectiuè ſubſtituit, & non nominatim agnationem, familiam, cippum, domum, caſatam, & ſuam lineam maſculinam vocando maſculos in perpetuum: quia videtur habuiſſe rationem agnationis conſeruandæ. Tunc verbum, filijs exponitur, ſcilicet maſculis, idem quando prouidet teſtator filiabus, nepotibus & pronepotibus, de illis mandans ſua bona perpetuo ire de vno in alium de caſata, & vt de materia latiùs ibidem legitur.

38 Fideicommiſſum non deficit per filiam, ſtante ſtatuto, quòd extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant ab inteſtato, cum ſecundum id ſtatutum præſumatur mens teſtatoris exponendo ſine filijs, id eſt, maſculis: & eſt Communis Opin. hocque quando filia excluderetur ab hæreditate patris grauati per patruos, & quando per ſtatutum non excludatur filia per ſubſtitutum de Iure Communi, quo appellatione filiorum veniunt filiæ, & ſuccedunt pariter patri cum maſculis, & quando non tractetur de hæreditate patris ſed filij, & quando ſtatutum excludit ab inteſtato filiam grauati ab hæreditate, quando teſtatoris, vel grauati, quod ſcire multum intereſt, quod declarat, & dic, ſecundum Auctorem, vt ibi.

39 Voluntas teſtatoris interpretatur ſecundum ſtatutum loci, quando filia excluderetur ab hæreditate patris, grauati per patruos: & quando ita non ſit teſtator, ponendo filios filij in conditione, ſic & filiãs dicitur poſuiſſe ad excluden. ſubſtitutos, vt eorum patri ab inteſtato, vel ex teſtamento ſuccederent.

40 Fideicommiſſarius an & quando dicatur ſuccedere teſtatori, conditione ſcilicet fideicommiſſi purificanda, quæ tamen non eſſe purificata, extante filia grauati ſuccedente ab inteſtato patri ſuo grauato, quam ſucceſſionem quando teſtator conſeruaſſe præſumatur, & quando ſubſtitutus admittatur ab inteſtato contra filiam, & quando non, vide pulchrè ibidem latiſſimè de materia, cum numer. ſequentibus.

41 Statutum loquens in caſu excluſionis neptis, patre prædefuncto à ſucceſſione aui, non habent locum, ſi pater viuat tempore mortis aui.

42 Filia grauati per ſtatutum à ſucceſſione eius excluſa ab agnato, non impedit, quin ſubſtitutus agnatus admittatur contra ipſam.

Fallit, ſi à patre ſuo fuerit hæres inſtituta.

Idem comproba & amplia, vt ibi dicitur.

43 Succeſſor nouus & dominus rei, locando & faciendo nouam inueſtituram alij, dicitur ſuam declarationem facere de re bene conceſſa ei, cui locauit.

44 Conditio, Si ſine filijs, dicitur appoſita fauore grauati, & filiorum poſitorum in conditione.

45 Teſtamentum grauati inſtituentis filium, poſitum in conditione, debet fortius operari ad excluſionem ſubſtituti.

46 Vtens Iure Communi, & iure ſuo, non dicitur facere contra voluntatem teſtatoris, nemini q; facit iniuriam.

47 Conditio, ſine filijs & extante conſuetudine in aliqua familia, quod inter eos ſtantibus maſculis, fœminæ non ſuccedant interpretatur mens teſtatoris, Sine filijs, id eſt, maſculis, & quomodo hoc intelligatur, ibidem clarè, & quum ſit ſtricti iuris, conſuetudo non eſt extendenda vltra ſolitam obſeruantiam, nec ad caſum ſimilem: & quãdo ſubſtitutus vigore dictæ conſuetudinis, excluderet filium grauati, tunc per eam non deficit fideicommiſſi conditio: & de hac materia dic; & declara vt ibi pulchrè & latè.

48 Conditio, Sine filijs, intelligitur de maſculis, quando deficientibus maſculis ſine filijs ſunt ſubſtituti proximiores fœminæ.

Solvtio. III.

1 Et enim † conditio eſt particula & ad-
iectio, quę in omnibus ferè teſtamentis,
& alijs vltimis voluntatibus appoſita re
peritur, & in omnibus eorum diſpoſitio
bus, vel hæredum inſtitutionū, vel ſub-
ſtitutionum, vel legatorum vel fideicō-
miſſorum, & de ea tractantes ſunt plures, & pleni tituli:
ff. de condit. inſtit. de condit. & demonſtr. & C. de inſtit.
& ſubſtit. & de his, quæ ſub mo. & de cond. inſer. & in his
tit. Doct. præſertim Bart. in l. 1. de condit. & demonſtr. &
2 Bald. in rub. de inſtit. & ſubſtit. primùm exponit, con-
ditionem eſſe adiectionem quæ dum pendet, diei ceſſio-
nem impedit: l. cedere diem. de verb. ſign. & propriè to-
tum ipſum fideicommiſſum dicitur conditio, not. Bart.
in l. 1. in prin. C. de pact. & ibi Fulg. Caſtr. & alij ſequun-
tur etiam in quæſt. deciſa per Barto. ibi & in l. ſi quis ſer-
uum. de condit. & demonſtr. & per Zanch. in §. cum ita.
3 num. 128. l. hæredes mei. ad Trebel. † Si teſtator in codi-
cillis remiſit filijs conditionem aſcriptam & poſitam in
teſtamento, in quo erat conditio fideicommiſsi recipro
ci inter filios ſi decederent ſine filijs, intelligitur etiam
4 remiſiſſe & caſſaſſe ipſum fideicommiſſum: † ſimiliter
quibus verbis, & verborum forma & conceptione in-
ducatur conditio, & quotuplex ſit, & quem habeat effe-
ctum, latè tradunt Bar. Bal. & cæteri in rubr. & tit. præd.
aliqua dixi ſuprà interpr. præceden. dubit. 1. ſolut. 10. poſt
prin. alia de conditione erunt agenda infrà lib. ſequent.
quo legatorum interpretationi locus erit, quo verò ad
hunc attinet locum, dicendum eſt de conditione, quæ vt
plurimùm & frequentiùs impedit fideicommiſsi diem
cedere, hæc eſt conditio mortis grauati, cum adiectione
iſta frequenti, ſine filijs, ſine liberis, ſine teſtamento. De
his ergo breuis has quæſtiones, & ſolutiones proponá.
5 † Fideicommiſſum enim ſcitur eſſe cōditionale cum
mors grauati eſt aſcripta fideicommiſſo. Fulg. in l. poſt
mortem. col. 2. C. de fideicom. Dec. conſi. 585. Aret. conſ.
1. col. 2. per tex. in l. pater Seuerinam. §. 1. & l. hæres meus.
in prin. de cond. & demon.
6 Primò quæro. † Teſtator ſolum filium vel alium hæ-
redem inſtituit, & ei, ſi deceſſerit ſine filijs, ſubſtituit Pe-
trum, deceſsit adita hæreditate ſine filijs, certa eſt ſolu-
tio, quòd huiuſmodi fideicommiſsi ceſsit, & euenit dies:
l. 1. §. ſit autem aliquid. de cadu. toll. l. generaliter. in prin.
de inſtit. & ſubſtit. Pariſ. conſi. 92. colum. 2. num. 15. lib. 2.
cum alleg. ſuprà verſ. tunc quoque. Idem tenendum eſt,
ſi pluribus inſtitutis, etiam ſeparatim facta ſit ſubſtitu-
tio: Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita. colum. fin. in prin.
ad Trebel. per l. penult. de iniu. & rupt. teſta. & l. pater fi-
lium. §. fin. ad L. Falci. & Zanch. in d. §. cum ita. nu. 1034.
Sic econtra, ſi deceſsit cum filio, non ceſsit dies fideicom
miſsi, petitio eius deficit: l. 1. de cond. inſer. l. iubemus. §.
ſin autem 15. C. ad Trebel. l. pater Seuerinam. §. ita fidei-
commiſſo. de condit. & demonſtr. dict. l. hæredes mei. §.
cum ita. Pariſ. conſi. 87. num. 19. lib. 2. Cephal. conſil. 17.
nu. 4. & ſeq. Sed quid, ſi talis inſtitutus & grauatus non
habuerit hæreditatem ob nullitatem teſtamenti, quoad
hæredis inſtitutionem, remanente valido fideicommiſ-
ſo, per auct. ex cauſa. C. de liber. præter. vt cedat dies talis
fideicommiſsi, non habentis hæreditatem, ſed dicti in-
ſtituti & grauati mors ſine filijs requiritur, per l. pecu-
lium. §. fin. de lega. 2. tradit Bar. in l. fundum. in fin. ff. de
acti. emp. & in d. auct. ex cauſa. ſub nu. 17. ibi alij commu-
niter ſequuntur.
7 Secundò quæro. † Sunt plures inſtituti, & eis facta eſt
ſubſtitutio abſque nominibus collectiuis, vt eis deceden
tibus, vel diſtributiuè, ſi aliquis eorum deceſſerit, vel ſi-
mul, ſi dicti hæredes deceſſerint ſine filijs maſculis, ſub-
ſtituit P. vnus deceſsit cum filia? Reſponſio eſt, ſubſtitu-
to competere fideicommiſsi petitionem: l. fin. §. filium.
de leg. 2. probat Alex. conſ. 91. lib. 1. dupli. in conſ. 11. lib.
3. & Zanc. in d. §. cum ita. l. hæredes mei. nu. 1098. ad Tre-
8 bel. Cephal. conſ. 529. num. 12. dicam infrà quando † co-
hæredes ſuperſtites, vel alij ab inteſtato ſuccedentes de-
functo grauato, excluderet fideicommiſſarium: hoc e-
nim caſu, quot ſunt perſonæ grauatæ, tot ſunt ſubſtitu-
tiones, & quilibet ex eis tenetur verificata conditione in
perſona ſua reſtituere ſuam portionem fideicommiſſa-
rio: Caſtr. conſ. 14. Si contingat. col. 1. verſ. fortiùs in ca-
ſu noſtro. lib. 1. Bald. conſ. 271. Subſtitutio. in prin. lib. 3.
Alex. conſ. 38. colum. 1. nu. 2. lib. 1. per l. Lucius. §. Caio. ad
Trebel. & d. l. fin. §. filium. idem conſ. 92 col. 2. verſ. dein-
de lib. 3. vbi in eodem caſu conſuluit contra Barb. conſ.
55. col. 10. lib. 2. qui diuerſificat hanc concluſionem in al-
tera perſona, cui facta ſit ſubſtitutio limitata & diuerſa
à ſubſtitutione facta cæteris cohæredib. & Alex. dicit, de-
ciſionis caſum non eſſe in ſubſtitutione illa limitata, &
dictam ſubſtitutionem diſtributiuè factam, verificari in
vno decedente, tenet idem Alexan. conſ. 175. col. 2. ad fin.
lib. 5. Pariſ. conſ. 42. ad num. 8. lib. 2. ita eſſe Com. Opini.
Soc. conſi. 94. colum. 2. num. 5. lib. 4 Rum. conſ. 125. col.
pen. num. 5. lib. 3. Goz. conſ. 67. num. 7. & ſequent. Aym.
conſ. 109. col. 2. per text. in d. l. hæredes mei. §. cum ita. &
Bero. conſ. 119. num. 14. lib. 2. eo. quòd iſte ſit caſus reſpi-
ciens diuerſos effectus. quo pluralitas eorum, quibus eſt
facta ſubſtitutio fideicommiſſaria, reſoluitur in ſingula-
ritates: prout talis conditionis euenerit in ſingulis eo-
rum, vt per Bar. & alios. in l. penult. C. impub. & al. ſub-
ſtit. in d. §. cum ita. & maximè Zanch. num. 880. cum ſeq.
ad idem Fulg. conſ. 92. Antonius. colum. fin. §. filium. &
d. §. Caio. & d. §. cum ita. vbi & hæc dicta, ſi dicti ſui hære-
des non vixerint cum hæredibus, interpretatur, id eſt, ſi
deceſſerint ſine liberis, & ad hæc adde ſcripta per Anto.
Gomez tom. 1. c. 5. de ſubſtit. fideicom. ſub nu. 21. verſ. ſi
verò loquimur.
Tertiò quæro ſucceſsiuè. Subſtitutio fideicommiſſa-
ria facta eſt pluribus nomine collectiuo, ſi vterq;, ſi am-
bo, ſi omnes, vel copulatiuè, ſi talis, & talis deceſſerint, ei
ſubſtituit talem, quid ſi in vno conditio eueniat, & puri-
9 ficetur? † Communis reſponſio, & ſolutio eſt, quòd de
proprietate ſermonis dies fideicommiſsi non ceſsit in v-
no, ſi omnes non deceſſerint, & in omnibus grauatis nō
ſit purificata conditio: Alex. conſ. 88. num. 1. lib. 7. Pariſ.
conſ. 14. nu. 9. lib. 2. & Bero. conſ. 111. nu. 12. lib. 2. & Dec.
conſil. 465. nu. 10. 11. conſ. 594. col. 1. & ſeq. Caſtr. conſil.
321. Viſis & ponderatis. lib. 2. vbi quòd idem, vt nomen
collectiuum importat, ſi teſtator mandat, poſt mortem
inſtitutorum, & ſubſtitutorum diſtribui omnia bona
ſua inter pauperes; & vt per Bald. in l. pen. num. 8. in fin.
C. de impub. vel etiam, quod dicatur; Dicta ſua hæredi-
tas deueniat, intelligitur de tota hæreditate, quo caſu in-
dubitanter verum videtur, quod conditio exiſtat in per
ſona omnium inſtitutorum, dicit Io. de Ana. conſ. 21. Ad
probandam. Socin. licet improbet, conſi. 94. colum. pen.
num. 16. lib. 4. ſic tamen tene, quando intelligitur tota
hæreditas: Zanch. d. §. cum ita. nu. 617. procedit in reci-
proca expreſſa vel tacita: ibi Rip. ſub nu. 136. & Bero. d.
conſ. 119. n. 15. & ſeq. lib. 2. Si autem ex interpretata men-
te teſtatoris colligi poſsit, etiam ad vnius grauati dece-
dentis, portionem petendam, fideicommiſſarius admit-
ti deberet. per text. in d. §. cum ita. & ibi Bart. ad fi. quem
cæteri communiter ſequuntur: ibi Soc. Iun. n. 67. Zanc.
10 nu. 1056. qui ante ſub nu. 883. opportunè meminit, † quòd
vis eſt in indaganda iſta mente teſtatoris, quæ circa hoc
vertitur quòd fideicommiſſarius habeat tandem vel ha-
bere poſsit hæreditatem totam teſtatoris, & ſic portio-
nes omnium inſtitutorum & grauatorum, per text. in d.
§. cum ita, & prout declarat Bero. d. conſi. 111. num. 13. 14.
& dignoſcitur per expreſsionem omnium bonorum,

vel

vel totius hæreditatis, in ſubſtitutione poſitorum, vel per reciprocam expreſſam præcedentem.d.§.cum ita.ibi Zanc.nu.825.& ſeq.Soc.Iun.conſil.59.lib.4.& iſte pręcipuus eſt effectus,quòd pluralitas inſtitutorum & grauatorum reſoluitur in ſingularitates, quoad exiſtentiam conditionis, & circa mentem indagandam hanc teſtatoris,ſe remittit ibi ad Bart.Alber. & Alexa.Sed materiam pluralitatis vertendæ in ſingularitatem circa omnes ſubſtitutionum ſpecies, ex profeſſo aſſumit & diſcutit, à nu. 819. vſque ad num. 1060. ad quam haberem aliqua: ſed meum,ne digrediar tramitem, dicam alibi. Ceſſare autem dicitur dicta mens teſtantis, vbi contrarium appareret. ſ. ipſam mentem per adiectiones reſtrictiuas, tunc & eo caſu,in caſibus prædictis, & ſimiles eſſe reſtrictam,& vbi etiam ſubſtitutus eſſet extraneus,non de deſcendentibus teſtatoris,& quando conditio mortis eſſet appoſita copulatiuè, vel collectiuè, etiam non inſtitutis vniuerſaliter,& non grauatis cum inſtituto & grauato: quia his caſibus, niſi conditio mortis grauatorum ſub collectiuo impleatur in perſona omnium,non cedit dies fideicommiſsi: latè probat Bero.conſ.79.nu.7. S. conſi. 110.num.32.lib.2.Ruin.conſ.155.col.2.lib.2.& Gualden. de arte teſta. tit.5.cau.16.nu.4.ex facto tamen Anchonæ
11 reſpondi, † adiectionem tunc & eo caſu,non operari cõtra mentem teſtatoris, quin ſubſtitutus ſuccedat vltimo decedenti,& aliter non poſſet ſuccedere, vt quando inter plures grauatos eſt facta prima reciproca ſubſtitutio fideicommiſſaria, idem eſt, quando plures conditiones etiam diſiunctiuè ſunt appoſitę filio grauato,quòd ſi omnes non verificentur, non eſt locus fideicommiſſo:l. generaliter.& ibi Bal.multum not.C.de inſtit. & ſubſt. Zanc.d.§.cum ita.nu.1095.Alex.conſ.88.col.2. ſub. nu.2. lib.7.& copulatiuè per l.ſi hęredi plures.ff.de cond.inſti. per Rip.d.§.cũ ita.nu.138.declarando, vt per Bero.conſ. 110.ſub nu. 30.lib.2. & Gabr.Rom.de Com.Opin.lib.4. tit.de ſubſti.conclu.3.nu.25.& ſeq.& per tot. Rui.conſil. 172.nu.4.lib.2.Aduertendo,quòd his caſib. grauatorum collectiuè primo moriente ſine filijs ſua portio ſtat in pendenti penes ſuum legitimum hæredem, quouſque omnib.grauatis mortuis ſubſtitutus poſsit conſequi portiones omnium concor. allegando probat Cephal.conſ. 380.nu.27.Alba conſ.31.nu.6.

Quartò quæro. Pater in teſtamento inſtitutis filiabus in reb.certis ad inuicem ſubſtitutis, vel eis ſubſtitutis filijs maſculis, & ipſos duos filios maſculos vniuerſales
12 hæredes inſtituit,& eos inuicem ſubſtituit, † hanc demũ ſubſtitutionem fecit, & ſi omnes dicti ſui filij deceſſerint ſine filijs,ſubſtituit ſororem, vel fratrem ipſius teſtatoris,ſeu alium, vita deceſſerunt omnes filij maſculi, ſine filijs, ſuperſtitibus dictis filiabus teſtatoris,an impleta dicatur conditio huius fideicommiſſarię ſubſtitutionis? Reſponſio & ſolutio eſt,quòd ex vniuerſali verbo.Omnes ac relatione ad omnia præcedentia, Aym.conſ.155. colum fin.num.10.& ex humaniori interpretatione de bonis transferendis potius in filias teſtatoris, quàm in extraneum fideicommiſſarium, non eſſe impletam conditionem fideicommiſsi,ex facto reſpondit Anch.conſi. 63.Subtiliter ad plenũ col.2.& Alex. conſ.17.Circunſpectis verbis.lib.7. Barb.conſ.81.col.6.lib.3.vltra iura, per hos Doct.allegata.bene facit tex. in l.ſi is.qui ducenta.in fin.de reb.dub.

Quintò quæro.Quid ſi non vniuerſaliter, ſed indefinite teſtator dixerit, ſi dicti ſui filij deceſſerint, antequàm ſint in ætate legitima, reliquit & voluit de omnibus ſui bonis cõſtrui hoſpitale, vel quid aliud fieri, omnes alij,qui erant,puta tres,deceſſerunt in ætate minori, pręterquam vnus,qui vltimò deceſsit poſt ſuæ ætatis 25.
13 an. † nunquid ceſſerit dies fideicommiſsi huius? Reiecta argumentatione de infinita, diem ceſsiſſe,reſpondit Ber.conſi.119.lib.2.ſed contrarium, & verius,de quo nõ meminit Bero.tenet Ang.conſi.330. Quidam Cambius. ſcilicet diem non ceſsiſſe defectu conditionis non impletæ in forma,vt requiritur. per l.Mæuius.l.qui hæredi.de cond.& demonſtr.l.ſi quis ita.de condi.inſti. per indefinitam æquiparatam vniuerſali ratione eadem vigente omnium particularium in ea comprehenſorum: l. legitimos.ff.de legi.tute.cum maximè iuxta l.ſi ſeruitus.de ſerui.vrba.præd.humanior ſit hæc interpretatio, vt filius legitimæ ætatis effectus, habeat & portiones fratrũ ex voto parentis teſtantis l.ſcripto.in fi.ff.vnde liber.& par ſit & æqua conditio omnium filiorum grauatorum: per l.ſi ita relictum fuerit in prin. & l.ſi pluribus de lega. 2 ponit Couar.cap.13.numer.9.verſi.ſextò ſubinfertur. vari.reſolu. volueritque teſtator, de omnibus ſuis bonis conſtrui & fieri illud tale per eum diſpoſitum, quod eſt factum indiuiduum, ideo in perſona omnium adimpleri debet in ſimili ſpecie, per conſilium Cald. probat Ripa in §.cum ita. numero 137. l. hæredes mei. ad Trebell.ſentit Caſtr. conſilio 302. Viſis & diligenter conſideratis.colum.penult.verſi.ſed nos ſumus.lib.primo,colligitur etiam eum voluiſſe, locum eſſe fideicommiſſo, vbi omnes filij non peruenerint ad legitimam ætatem:arg.l. quamuis. C. de impuber. diuerſum erat in conſultatione Beroi, quòd omnes filij deceſſerunt ſine filijs,vt conditio aſcripta erat,tenendo, quòd filia vnius non faceret conditionem deficere, quæ de maſculis intelligebatur.

14 Sextò. † Nunquid vltra conditionem mortis grauati quandoque ſola, & ſimpliciter fideicommiſſariæ ſubſtitutioni appoſitam ſubintelligatur alia adiectio,iſta ſcilicet,ſine liberis? Communis ſolutio eſt, quòd non,ſi teſtator ſit extraneus, vel etiam frater, & quilibet alius tranſuerſalis,prægrauans extraneum,vel etiam fratrem & quemlibet alium tranſuerſalem, ſi vero ſit aſcendens prægrauans deſcendentem, ſubintelligitur adiectio illa, Si grauatus deceſſerit ſine liberis: per text.in l.cum auus. & ibi Socin.colum.1.in prin.not.& colum.20.num.52. de condit.& demonſtr.& in l.generaliter.§.1.C.de inſtit. & ſubſtit.& in l.cum acutiſsimi.de fideicommiſ.gloſſ.in verſ.ex voluntate.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ad Trebel.& poſt alios ibi firmat Ripa num.55.Anchar.conſi. 71.dubia propoſita. verſ.ſuper quarto. Alexand.conſil. 53 col.2.num.3.Dec.conſi.529.colum.fin.num.7.Pariſ. conſi.20.num.50.lib.3.Declara ſecundò, d.l.cum auus. cum l.cum acutiſsimi.non procedere, quando deſcendens purè, vel ad tempus, puta poſt annum,grauatur ad reſtituendum:glo.in d.§.ſi quis rogatus.Ibi Ripa num. 56.de his citiùs me expeditam vltra ordinariè ſcribentes in d.l.cum auus.in d.l.generaliter.in d.l.cum acutiſsimi. vide Zanch.in d.§.cum ita.num.852.vſque ad num.866. & multùm ordinatè ex profeſſo harum legum materiam enumerando,& diſcutiendo per 22.ampliationes, & per 26.limitationes,tractat Gabr.Roman.de Comm. Opin.lib.4.tit.de fideicom.concluſ.2.Quibus adde & limita, quando prima ſubſtitutio reciprocè facta eſt ſimpliciter inter filios, & ſecũda eſt facta inter eoſdem cũ expreſsione filiorum, vt ſi dicti decederent ſine filijs.&c. quòd in dicta prima ſubſtitutione etiam fideicommiſſaria non intelligitur tacita conditio,ſi deceſſerit ſine filijs, latè probat Socin.Iun.conſi.128.nu.42.& ſequ.lib.1.repetit conſi.34.num.14.lib.4.Item limita,ſi alia conditio appoſita poſſet verificari in vita grauati: Menoch.conſi. 95.nu.89.

Septimò quæro,& eſt inueſtigatio neceſſaria,& vtilis
16 ad plura, ſuper ſolita formula conditionis, † ſi deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, ex legitimo matrimonio,& ex ſuo corpore procreatis & natis, quomodo hæc verba intelligantur, vt ſciatur diem fideicommiſsi ceſsiſſe, vel ne? Dico primùm de verbo,filijs cætera in ſequentibus quæſtionibus exponam. Cum autem filij

mentio quadrupliciter fiat, aut ei prouidendo, aut eum grauando, aut de eo verſus alium nominando, aut eum in conditione ponendo, vt poſt Bart. per Alc. in l. liberorum. de verb. ſign. hæc vltima eſt quæſtio noſtra: de hac
17 ergo videndum eſt, † quando filius eſt poſitus in conditione, qui nam veniant appellatione filij, quoniá omnes conſentiunt, filios eſſe poſitos in conditione eorum fauore, vt habeant, dicit gloſ. in l. filiusfam. §. cum quis. ibi Caſtr. & Imol. de leg. 1. & excludant ſubſtitutum, l. cum pater. §. volo. de leg. 2. & d. l. cum acutiſsimi. imò & eorum parentum grauatorum fauore, probatur per text. in d. l. generaliter. C. de inſtitu. & ſubſtit. ibi: & hanc legem imperpetuum valituram inducimus tam patribus, quàm liberis gratam, vt aliàs ex facto tali reſpondi conſil. 90. ad num. 10. cum ſequent. lib. 1. meritò filij appellatione omnes liberos intelligimus, dicit tex. in l. filij appellatione & ſentit in d. l. liberorum. de verb. ſignif. & ibi Bart. num. 5. verſ. ſed materia noſtra. in fin. dicit, ita debere intelligi d. l. filij & l. iuſta. ff. eod. per l. Lucius. la 2.
18 de hæred. inſtit. † Verbum, Filij, & verbum Liberi, à legibus, quaſi pro ſynonimis habentur, vt l. pater Seuerinam. §. 1. de condit. & demon. l. ex facto. §. ſi quis autem. l. heredibus. §. 1. ad Trebel. & d. l. liberorum. in prin. cum plur. ſimil. & Franch. in cap. 1. colum. 28. verſ. quintò eſt animaduertendum. in 6. dicit, quòd non eſt differentia, ſi in ſubſtitutione dicatur, ſi deceſſerit ſine liberis, vel ſi deceſſerit ſine filijs, ad idem per plures author. dicit Aymo
19 conſ. 155. colum. fin. nu. 8. † quòd appellatione filiorum largè ſumpto vocabulo, veniunt omnes deſcendentes,
20 etiam per teſtimonium Sacræ Scripturæ: † in qua Dominus Redemptor noſter Chriſtus appellatur filius Dauid, & tamen non fuit filius, neque etiam abnepos, ſed vltra 14. generationes, vltra Aym. qui non allegauit, allego Bal. in tribus conſ. in conſ. 303. Ad euidentiam. lib. 2. dicit, quòd hoc nomen, Filius continet omnes liberos in infinitum: & iſta eſt vera natura huius vocabuli in fauorib. & gratijs, adducendo etiam teſtem diuinam ſcripturam, quæ dicit, quòd omnes hæbrei, ſunt filij Abrahæ, & in conſil. 13. punctus talis eſt, quidam teſtator. nu.
21 2. lib. 3. idem Bal. dicit, † quòd hæc conditio, ſi ſine filijs deceſſerit inſerta fratri, vel alio legitimo ſucceſſori, exponitur per Scæuolam Iuriſconſ. id eſt, ſi ſine liberis deceſſerit, hoc eſſe ex larga ſignificatione vocabuli, & ex mente defuncti: vt d. l. Lucius. idq; facilius concedi in conditione, quàm in diſpoſitione. quia in conditione agitur de aliqua prælatione perſonarum, quæ fit ſecundum ordinem charitatis naturalis, addo, cum liberi præferantur ſubſtituto, qui ſit etiam filius teſtatoris, per d. l. cum auus. at ſecùs in diſpoſitione, in qua non cadit comparatio perſonarum, ſecundum Bald. in d. conſ. 13. in fi. idem Bald. & in conſil. 413. Viſo teſtamento Bozzanis. lib. 4. firmat, appellatione filiorum omnes liberos contineri, & idem eſſe dicere, ſine filijs, & ſine liberis. idem Ruin. conſil. 144. colum. 3. numer. quinto, lib. 2. Goz. conſil. 4. numer. 15. & conſil. 36. colum. penult. num. 2. vbi id propriè comprobat, quando nomen filij eſt prolatum conditionaliter, quòd veniunt nepotes, & in verſ. ſequ. infrà dicit, eſſe veriſsimam reſponſionem, quòd iuxta d. l. Lucius. teſtator ideo voluit liberos contineri, ne videatur extraneos ſubſtitutos præferre propriæ, agnationi, quatenus dicit, extraneos, intelligitur reſpectu grauati, ne ſui liberi excludantur, quia reſpectu teſtatoris, etiam quòd excluſus eſſet, proprius filius, vt eſt caſus d. l. cum auus. probat Alexand. conſil. 5. colum. 1. verſ. ſed præmiſſis. lib. 3. Io. Mar. Riminal. conſil. 189. nu. 12. 13. ita appellatione filij maximè conditionaliter nominati, venire liberos, & ſic nepotes, ex prædictis apparet, iſtam eſſe Commun. Opin. vt & Socin. Iun. probat, conſ. 30. nu. 19. ſub ver. vel ſecundò. lib. 3. & Socin. Sen. conſi. 90. ſuprà fin. lib. 1.

Vnde ex his infertur, primùm non modici momenti,
22 quòd † nedum filij grauati, ſed etiam nepotes, & pronepotes, & cæteri deſcendentes, impediunt, ne dies fideicommiſsi cedat, per l. primam, de condit. inſer. & dict. l. cum acutiſsimi. Bald. Imol. & Moder. in l. Gallus. §. inſtituens. de liber. & poſthu. & in locis ſuprà alleg. Doct. dicunt etiam, quòd conditio dicat ex ſe & ex ſuo corpore procreatis & natis, tamen nepos etiam ex filia facit deficere conditionem ipſam fideicommiſsi: d. l. 1. de cond. inſer. dicunt Bald. d. conſil. 13. lib. 3. Ang. in d. l. Lucius. & latè Capra conſ. 22. num. 10. & conſil. 123. in vlti. quæſito. & Rom. conſi. 148. Viſo themate. Caſtr. conſi. 198. num. 2. lib. 2. quicquid. aliter Guid. Pap. in quæſt. 353. & alij ſentiant, iſta eſt Commun. Opin. & ab ea non diſcedendum latè defendit Rolan. à Vall. de lucro dot. quæſtio. 56. ita quòd iſto caſu per grauati ingreſſum monaſterij ſubſtitutus non excluderetur. Com. Opin. per Rui. conſ. 98. num. 20. lib. 2.

23 Infertur & ſecundò, quòd † cum idem ſit dicere, ſi deceſſerit ſine filijs, vel ſi deceſſerit ſine liberis, vt proximè probaui, ſequitur, quòd etiam filia vel neptis grauati facit deficere conditionem fideicommiſsi, quia appellatione liberorum continentur etiam propriæ fœminæ, & ex eis deſcendentes: l. cognoſcere. in fin. de verb. ſignifi. Alexand. conſil. 141. colum. fin. numer. 6. Corn. conſil. 68. lib. 4. vt propriè, vbi dictum fuerit, ſi deceſſerit ſine liberis, contineri filiam, quæ excludat ſubſtitutum, tenet Gualden. de art. teſtan. tit. 5. caut. 17. num. 4. Cephal. conſ. 527. num. 18. & ſequen. Dec. conſi. 567. licet ſecùs ibi Dec. inferat, ſi fuerit dictum ſimpliciter, ſi deceſſerit ſine filijs: ego tamen non video huius diuerſitatis rationem, cum lex apertè, & indiſtinctè decidat, quòd filij appellatione omnes liberos intelligimus, & tanti Doct. affirment idem eſſe, dicere ſi deceſſerit ſine filijs, vel ſi deceſſerit ſine liberis: vnde huic iuris interpretationi, donec aliter non ſim edoctus, ſtandum arbitror, vt ſcripſi d. conſ. 90. verſ. ſecundò probatur. per tot. Adde & aduerte, ſi filia per expreſſam conditionem, ſi deceſſerit ſine filijs, non excluderet ſubſtitutum, tamen excluderet per tacitam continentem, etiam filiam. per dict. l. cum acutiſsimi. in ſpecie tenet Bald. d. conſ. 413. Viſo teſtamento. in fin. lib. 4. Ruin. conſil. 92. col. pen. ad fi. verſ. item non obſtat, quòd fœminę. lib. 2. quando ſine liberis & per Tiber. Dec. conſ. 12. lib. 1.

Octauò quæro, & ſubquens eſt neceſſariò, & annexa quæſtio non minùs frequens, quàm varia & controuer-
24 ſa apud Doct. à tempore Paul. de Caſtr. & circà. † An conditio iſta ſi deceſſerint ſine liberis, vel ſine filijs, tacita ſeu expreſſa exponi debeat, ſine liberis, vel ſine filijs, id eſt, maſculis, an intelligatur de maſculis & fœminis? In vtranq; partem ſunt multi, & multa dicentes multi enim fauentes fideicommiſſo, vt facilius, & citius eius dies ceſsiſſe dicatur contra filiam grauati, exponunt ſine filijs id eſt, maſculis. Alij verò multi contra fideicommiſſariũ pro nepte vel filia intelligunt, tam de maſculis, quàm fœminis liberis grauati. Si vellem auctores omnes vtriuſque partis citare, iura, rationes, & argumenta eorum ſcribere, triginta mihi huius libri paginæ non ſufficerent, bonam curam citandi Gabr. Rom. tract. commu. concluſ. lib. 4. tit. de ſubſtit. concluſ. 2. adhibuit, & congerendi Doct. & pro ſubſtituto fideicommiſſario ibi nu. 1. tenentes, filiam grauati non facere ſubſtitutiones conditionem deficere, imò eſſe locum fideicommiſſo: & ibi num. 3. tenentes, pro nepte, id eſt, filia grauati, quòd imò ipſa facit fideicommiſsi conditionem deficere: vbi tandem poſt Socin. in l. cum auus. colum. 44. ad numer. 83. & ſeq. de cond. & demon. & Goz. conſil. 89. pro concordia opin. diſtinguit aliquos caſus, ampliat, declarat, & limitat, vt ibi per eum, & per Odd. Peruſ. qui itidem in ſuo tractatu de compendi. in 6. & vlti. part. quæſt. 2. art. 4.

art.4.eleganter & perſpicuè more ſuo facit communem reg.pro nepte, & contra eam, pro ſubſtituto quatuor limitationes ſelegit, & aliqua perfunctoriè, vt ipſe ait, Zanch.in §.cum ita.nu.771.ad Trebel.

Quoniam caſus illos omnes pro ſubſtituto cõtra neptem traditos, non puto veros in iure, vlteriùs igitur, & breuiter recenſendo primùm aliqua reſpõſa Doct.tenentium pro ſubſtituto contra neptem, deinde aliqua eorum tenentium pro nepte contra ſubſtitutum, dicam poſt modum & de limitationibus Odd. Peruſ. quid ſuper inde ſentiam.

Hi ſunt igitur pro ſubſtituto, adiectionem hanc ſine filijs exponentes, id eſt, maſculis: Caſtr. conſil. 58. Viſo dicto teſtamento.lib.1.conſil.409.Caſus iſte frequenter. lib.ſecundo. Fulg. conſi. 8. Soluta lucia. Ioan. Mar. Riminal.conſil.121.lib.primo,Socin.inter conſ.Curt.Sen. conſil.40. Alexand.conſi.42. Barb.inter conſi. Alexand. conſil. 52. lib. 4. Corn.conſil.124.colum.4.lib.ſecundo, loquens in excluſa à ſucceſsione patris per ſtatutum, eo. libr.Bald.Nouel.& Corn.ſubſcribens conſi.120. & conſ. 138.eo.vbi in teſtamento erant excluſæ filiæ,& vocati filij maſculi. & conſil. 273.colum. 4. conſil. 275.colum.3. lib.4.Calca.conſi.48.& præced.Iaſ.conſ.140. & conſ. ſequent.lib.ſecundo, Socin.conſ. 6.colum. penult. & fin. conſil.14.lib.3.Dec.conſi.15.conſil. 270.col. 3.conſi.480. & 495. colum.1. & ſequent. etiam in teſtamento mulieris,quando habens ſorores inſtituit hæredes tantum fratres. idem conſi. 514. & ſequent .numer. ſecundo.conſi. 545.Ruin.conſil.146.colum.3.num. 3. & ſequent. num. 7.conſil.148.conſ.150.num.5.12.conſi.158. num. 6.conſi. 161.num.8.conſil.183.numer.10.conſil. 196. ante num.4. lib.2.Curt.Iun. conſi.11.num.7.8. conſil.35.colum.prima,conſilio 111.num.15.16.conſil.ſequent num.5. conſi. 139.num.15.16.Socin Iun.conſil. 90.num. 16. & ſequent. conſi. 114. num. 17, & ſequent. Bero.conſi. 112.numer.2. cum ſeq.conſil.119.num.10. & ſequent. lib. 2. Goz. inter conſi. 56. Grat. ipſe conſ. 53. cum ſubſcriptionibus aliorum doct.lib.1.Pariſ.conſil.48.num.5. & ſequent. lib. 2. & Roland.à Val.conſi.82. num.24.cum ſequent.lib.tertio, qui colligere conatur concord. & loquitur in teſtamento mulieris: & nouiſsimè, & pleniſsimè Cephalus conſil.306.

Hi verò ſunt pro filia grauati: quòd ſine filijs, intelligatur de maſculis & fœminis,contra ſubſtitutum, Anch. conſil.120.pro clariori deciſione ad fin. Ioannes de Ana. conſil.22.ad fin. latè Curtius Sen.conſil. 45. num.26. & ſequent.conſi.64. num. 25. & per tot. Alexand. conſ. 55. colum.3.num.10.lib.3.conſi.38.num. 4. lib. 6. conſil 17. colum.2.num.8.9.lib.7. & pro filiabus contra collaterales,nullo extante ſtatuto, Corn. conſ.83 colum. 2.conſ. 91.colum.prima,& ſequent.lib.primo, conſil. 202. col. 2.& ſequent.conſ.230.colum.4.& ſequent.lib.3.Si fuerit dictum ſine liberis: Dec. conſil. 567. vel ſine quibuſcunque filijs:idem conſil.599.Socin.conſ.55.lib.3.conſil.182. lib.ſecundo, Pariſ. conſil.86.num.31. conſi. 89. num.36. lib.ſecundo.plenè conſ. 41. lib.3. Ruin. conſ.92.colum. penult.conſ.93.num.12.conſ.100.colum.fina.conſil.182. num.7.conſ.182.num.7.conſil.140.numero 3.4 5.etiam quòd teſtator excluſerit proprias filias: idem conſil.143. colum. 3.num.7.& conſ.ſequent. num. 11. 12. eò magis, quando grauatus inſtituit filiam: ibi num.15. idem conſ. 152.colum.3.num.3.Iaſ.conſil,142.num.4. & per tot.lib. 2.Curtius Iunior conſ.40.colum.2.& ſequent.conſ.156. num.6.conſilio.163.colum.3.numer. 19. & ſequent.cum Ruin.dicto conſil.144.Gabriel Eugub.conſil.97.per tot. Iacob.Riminal.conſil.123.& conſ.ſequent. quod pleniſſimum & latiſsimum eſt Virgi. de Syluestris Doctor Ferrarien. inter conſ.Ioan.Mar.Riminald.lib. 1. Crotus conſil.17.numer.9.& ſequent.conſil.379.numer. 2.cum ſequent.vbi in penult.colum.verb.vltimò.non obſtant dicit,quòd huic opin.eſt inhærendum: quia nedum cõmunis,ſed verior eſt. & Socin. Iun.conſ.158.num.47.& per tot.lib.2.& Ioan.Mar.Riminal.conſ.376. num.17.& ſequent.idem latè,imò latiſsimè Tiber.Deci.conſi 1.per tot.lib.2.Alci.conſi.71.per tot.lib.9.vlt.impreſ.Venet.& Burſat.Mantua.conſ.64.num.13.conſ.86 num.7. vbi ita ex magis Commun. Opin. etiam excluſa filia teſtatoris Cephal conſil. 45.num.7.& conſi.ſequent.Tob.Peruſ. conſ.29.num.24.25.hanc veram doctrinam,ſemoto ſtatuto,excludente fœminas, putat Zaſ.tract.de ſubſti.c.7. num.5.6.Bero.conſ.115.num.10.11.12. & fortius pro hac parte arguit,conſ.118.lib.2.& dixi ego conſ.31.& 90.lib.1. præterea partem hanc maximè & latè probat Dec. conſ. 370.& conſ.568.Quando eſt ſubſtituta fœmina.

Iſtorum enim ratio principalis, & interpretatio eſt ex legibus ipſis.ſ. ex d.l cum auus.& d.l. cum acutiſsimi. & l. filij appellatione. & l. iuſta. de verbor. ſignifi. dantibus intelligentiam de maſculis, & fœminis adiectione huiuſmodi,ſine filijs.& ex regula communi, quòd in vltimis voluntatibus circa fauorabilia,maſculinum cõcipit fœmininum l. qui duos.l ſeruis. in pri. l.Lucius.§. quæſitum.de leg.3.l.ſi quis ita.de teſta. tutel. cum ſimilibus & eſt Communis omnium ſententia: Dec.conſ.570. & alibi per eum,& alios.

Illorum autem exceptio eſt regulæ huius, quòd hæc vera non ſit circa interpretationẽ de fœminis, vbi aliter conſtare poſsit de voluntate teſtatoris:d.l.Lucius.§.quæſitum. & l. 1. de cond.inſer. De voluntate tali, conſtare dicunt,quando quis habens filiam, & filios, inſtituta filia in re certa vniuerſales hæredes inſtituit filios maſculos,& ſi quis eorum deceſſerit ſine filijs,ſubſtituit alium, ſeu alios ſuperſtites, ſeu eorum filios maſculos. Et eo enim, quòd filiam propriam excluſit ab vniuerſali hæreditate, & in ea maſculos inſtituendo,& ſubſtituendo incluſit,& vocauit, præſumitur velle, quòd tantò magis neptis ſit excluſa, ne ea in longiori gradu exiſtens,& forſan non viſa, neque nota auo teſtatori plus de bonis auitis conſequatur,quàm propria filia:arg. l. ſi viua matre, C.de bon.mater.

Quid dicendum in tanto opinionum anfractu, breuiter in mente mea poſt longam reuiſionem, & lectionem Auctorum,de hac quæſtione loquentium,accuratã diſcuſsione habita, cenſeo opinionem illam, quòd filia grauati impediat diem talis fideicommiſsi cedere, ac ſubſtitutum excludat, nedum magis commun. ſed etiam veriorem eſſe,præter quàm in caſibus, de quibus infrà modò loquar.Perſuadeo primùm, cum quæſtio ſit frequens, vt Caſtr.ipſe exorditur, ſi ante eum & Fulgoſ.& ſequaces gloſſatores ſummitæ Spec. Dyn. Cynus, Bartolus, Alber.Baldus, Angelus & cæteri,non habuiſſent hanc quæſtionem pro ſic reſoluta iuxta terminos, dict.l. cum auus.dict.l. cum acutiſsimi. dict.l. prima, de cond. inſer.& l.generaliter.de inſtit. & ſubſtit. & ſimil. vtique reſoluiſſent,vt tantas alias ambiguas explicarunt: ſic miratur Alciat. dicto conſilio 71. ſub numer. 26. lib.9.imò Dyn.pro hac opinione ſentit ſuo conſ.6. Ex teſtamento Domini Alberti.num.12. etiam Bald.expreſſe ſentit in d. l.cum acutiſsimi.num.5. dum probat, nepotem excludere patruum ſubſtitutum,ſubiungens idem in nepte,& eſſe not.ex charitate teſtatoris,habita ad filium,& continuata in nepotem vel neptem, deſcendentem ex eo:vt ſonare vĩr verba finalia d.l.cum acutiſsimi ſequitur Crot. conſi.4. num. 29. Addo admirationem eandem de priſcis illis Iuriſconſ. & Legiſlatoribusþ cur quæſtionem iſtam tam frequentem certa lege non diffinierint? Nam & tunc contingebat etiam, quòd pater dotem filiæ, filijs hæredibus inſtitutis, & fideicommiſſa conſtituebat, vt videre eſt ex caſibus & cõſultationibus ipſarum legum: in l.pater filiæ.de leg.3.in l.Theopompus.de dot.præleg. in l.penult.de opt.leg.in l. qui filium. ad Trebel. in l.pa-

conſeruandæ per propagationem: ita in ſtatuto probat
Alex. conſil. 80. colum. 4. ſub num. 14. verſic. confir-
mantur, quia. lib. primo, pro quo adduco notabilem
rationem ad aliud propoſitum tamen etiã in indiuiduo
facientem ad propoſitum noſtrum, per Alber. de Roſ.
in dict. l. tutelas· in princ. colum. 2. verſi. adhuc quærit
ex dicto Iacobi de Rau. his expreſsis verbis: Quia cum
expreſſum ſit nomen proprium, non videtur datum
ſub nomine agnationis, ſed ſub nomine proprio addo
etiam in ſpecie, quòd ſi teſtator non ſit vſus nominib:
denotantib. ipſam agnationem, non proximiores, alijs
excluſis, ſed filiæ decedentis, ſi habet, veniunt: probat
30 Bald. conſil. 85. Præmiſsis verbis. lib. 5. ita † bona inter
ipſos nominatos debent eſſe ſubiecta fideicommiſſo
ſub æquali conditione filiorum maſculorum & fœmi-
narum, quia vltra filios eorum maſculos & fœminas,
non progreditur fideicommiſſum, & tam filiæ vnius,
quàm alterius, ex ipſis grauatis debẽt poſſe frui, & gau-
dere bonis parentis: hoc ſuadet ius æqualitatis ſeruan-
dæ inter ipſos, & ſuam ſobolem. l. maximum. ibi, æquá
lance mares & fœminæ vocantur, de liber. præter. l. vt
liberis. C. de collati. l. fin. com. ver. iud. le. ſi ita legatũ ſit.
de conditio. & demonſt. Aret. conſil. 1. colum. fin. Dec.
conſil. 59. nu. 3. concurrit & fauor liberorum, poſito-
rum in conditione ſexus vtriuſque, vt habeant bona
patris grauati: Gloſ. in §. cum quis. l. filiusfam. de leg.
1. & fauor ipſius grauati, vt largiùs ab onere fideicom-
miſsi liberetur: l. generaliter. de inſtitut. & ſubſtitu.
Bart. in dicta. l. cum auus. ad fin. extat denique aperta
iuris deciſio in præalleg. l. cum auus. l. cum acutiſsimi.
l. filij. l. iuſta. l. cognoſcere. §. fin. & l. in his. à qua non
diſcedere ob incertam & obſcuram, & re vera non ex-
cludenter probatam diſpoſitionem teſtatoris circa ex-
cluſionem filiæ à ſucceſsione patris: quæ ideo impedit,
ne exiſtat conditio fideicommiſsi, non minùs veritate
Iuris, quàm receptiori, & crebriori ſententia doctorũ
teneat alleg. Doct. pro hac filia contra fideicommiſſa-
rium, & hæc ſunt, quæ paſsim faciunt exclamare apo-
ſtil. ad conſil. Alexan. 38. lib. 6. ad Dec. conſil. 15. & ad
cætera conſilia pro parte ſubſtituti edita, quòd dicta o-
pinio contraria eſt falſa, plena ſophiſticationum, & peſ-
ſima.

Vt fieri ſolet, in his ambiguitatibus diſſoluentis di-
ſtinctio caſuum aliqua adhibenda eſt: iſta enim, quæ
ſequitur, mihi placet.

31 Aut primò † teſtator in conditione tali expreſsit, ſi
deceſſerit ſine filijs maſculis, licet vel fœminis videa-
tur ſupplendum, per dict. l. cum auus. tamen ibi Bart.
reſpondet non fœminas, ſed maſculos ita excludere
ſubſtitutos, cum quo omnes ibi tranſeunt, & Caſtr.
conſ. 152. Præſens dubium. in ſi. lib. 1. Socin. 63. colum.
5. ſub numero. 17. lib. 3. Abb. conſi. 36. lib. primo, Dec.
in l. fœminæ. numero. 97. de regul. Iur. Crot. conſil.
280. numero 25. & de hoc nemo dubitat, vt etiam po-
nit Odd. Perus. diſt. artic. 4. concluſ. 2. quæſtio. 2. vlti.
32 part. de ea † verò, quæ circa hoc extat doct. contradi-
ctio. an ex eo, quòd ſemel dictum eſt in parte teſtamen-
ti ſine filijs maſculis, dictum in alia parte ſimpliciter ſi-
ne filijs declaretur, vel ſuppleatur maſculis, dicit ipſe
Odd. in dict. 4. artic. conclu. 4. latè dixi & ego lib. præ-
ceden. interp. 3. dubitat. 1. ſolu. 4. verſicul. partem v-
nam.

33 Aut ſecundò, † Pater habens filiam & filios, dotatá
& inſtituta filia in quantitate certa, hæredes vniuerſa-
les inſtituit filios nominatim, Et ſi quis eorum deceſ-
ſerit ſine filijs, ſubſtituit alium ſuperuiuentem, vel ſu-
peruiuentes, ſeu præmortuorum filios, euenit vnum
eorum deceſsiſſe cum filia: dixi conſil. 90. per talem fi-
liam defeciſſe conditionem fideicommiſsi: & eiuſdem
nunc opinionis ſum quam veriorem, quicquid alij di-
cant, & magis communem puto, per iura & author. ibi,
& ſupra alleg. pronepte ſeu filia: quia hoc caſu vocatis
ſimpliciter filijs maſculis per nomina propria, & natu-
ralia, non videtur teſtator habuiſſe tantam rationem
agnationis conſeruandæ, quantam potius habuit rati-
onem perſonarum filiorum, eis bene faciendi, ſicut e-
conuerſo dicitur, teſtatorem vocando agnatos nomine
collectiuo ciuili, cenſeri potius habuiſſe reſpectum &
conſiderationem agnationis, quàm perſonarum, quas
dilexiſſe creditur, propter agnationem, Ruin. conſil. 1.
24. nu. 6. 7. conſi. 110. ſub num. 14. lib. 2. Rom. conſ. 438.
col. pen. ſentit Dec. conſ. 568. ad nu. tertium, accedente
adducta ſupra ratione, per Alber. in dict. l. tutelas. col.
ſecunda. verſic. adhuc quærit. vt proinde non cenſea-
tur voluiſſe detrahere ſignificationi, de maſculis & fœ-
minis determinatæ, & datæ per leges illi vocabulo, fi-
lijs: cum omnes ſic inſtituti, & ſubſtituti filij, poſsint
habere filias fœminas tantum, & in eis finire agnatio-
nem deſcendentium teſtatoris: quam ideo ſic teſtandò
conſeruandi rationem non habuit teſtator aliter, ſed
æqualem erga ſobolem filiorum, ſiue maſculinam, ſiue
fœmininam habuit charitatem naturalem non expri-
mendo ſine filijs maſculis, vt lex præſumit, & habet di-
cta leg. cum acutiſsimi. & dicta leg. maximum vitium.
Si quidem filiam teſtator non habuiſſet, & hoc modo
teſtamentum condidiſſet: Caſtr. dicto conſilio 419. &
omnes ſequaces conſentiunt, neptem excludere ſub-
ſtitutum: quia ſemper, vt dixi, & ex inſpectione om-
nium teſtamentorum liquet, quòd filiæ, ſtantibus filijs
maſculis, certa dote relicta, & quandoque maiore,
quàm ſit portio maſculorum in teſtamentis excluſe,
apparent ab vniuerſali ſucceſsione relicta maſculis,
34 † Sic enim conſuetudo alicuius rei vel facti declarato-
ria probatur ex inſpectione plurium inſtrumentorum:
Aymo conſilio 134. nume. 9. Roch. tract. de conſuetu.
numero 584. & ſequent. in ſpecie Deciſ. conſilio 399.
numero ſeptimo, imò Caſtr. ipſe dicto. conſilio 409.
ſub numero ſecundo, fatetur hoc eſſe hodie multum
in vſu in Italia. Ad propoſitum ergo dici poteſt, quòd
35 † paria ſunt, eas non extare, vel extare, & ſemper à pa-
tre teſtatore dote relictá eſſe excluſas, quoad hoc maxi-
mè, quòd eadem voluntas vtroque caſu deprehendi-
tur teſtatoris, dicentis, ſine filijs, † quòd neptis exclu-
dat ſubſtitutum: nam paria, eſſe, non extare, vel & ex-
tare non ſuccedere, allegando iura probat Alexandr.
conſil. 109. ſub numero 13. lib. ſeptimo, & per alia con-
geſta à Tiraquel. de primig. quæſtio. 53. numero 16. ef-
fectuſque idem in vtroque caſu facit præſumi, eandem
eſſe voluntatem agentis in vno, ſicut in alio caſu, ar-
gum. l. ſi mater. de inſtit. & ſubſtit. & l. mulier. in prin-
cip. ff. ad Trebel. l. ſi ita eſſet. quando di leg. ced. Aut
tandem inficiari non poteſt, huiuſmodi rationem con-
ſeruandæ agnationis eſſe obſcuram, ideo non atten-
dendam: bene Gabr. Eugub. dicto conſilio 97. nume-
ro 17. 18.

Et magis hoc locum habet, vbi geminatè, vel plu-
ries in teſtamento hac actione ſimpliciter, ſi deceſſerit
ſine filijs, teſtator vſus eſſet: quia ſua voluntas magis
oſtenſa eſſet pro intellectu iuris de maſculis, & fœmi-
nis, tradit Bero. conſ. 115. nu. 9. 10. lib. 2. Dec. conſi. 599.
ſub num. 4. dixi d. conſ. 90. num. 19. 20.

37 Aut tertio, † filia excluſa, certo relicto ſibi facto, ſeu
aliqua etiam non extante filia, teſtator filijs maſculis
vniuerſalib. inſtitutis hæredibus, conditione appoſita,
ſi quis eorum deceſſerit ſine filijs, fecit ſubſtitutionem
nominibus collectiuis ciuilib. de agnatione, de familia,
de cippo domus, de domo, de caſſata, de ſua linea maſ-
culina, & ſimilibus, vocando deſcendentes maſculos
imperpetuum, ita quòd his ſimilib. verbis deſignanti-
bus vocationem ſuæ agnationis, certi eſſe poſſumus,

ipſum teſtatorem habuiſſe reſpectum & conſideratio-
nem ſuæ agnationis conſeruandæ: tunc decedentis gra
uati filia non faceret fideicommiſſi conditionem defi-
cere: quoniam ita de mente teſtatoris conſtare videtur
quòd vocabulum, filijs, exponi debeat, id eſt, maſculis:
ſic & iſto caſu loquuntur Doctores ſupra allegat, contra
neptem: vt Socin. in dicta l. cum auus. ſub numero 85.
verſ. quartus caſus. in illis verbis, Subſtituit alios deſ-
cendentes, vel agnatos, &c. & ibi, quia videtur, quòd
teſtator habuit mentem ad conſeruandam familiam,
vel agnationem. ad idem Grat. conſil. 53. num. 7. lib. 2.
Ruin. conſilio 146. numero tertio. lib. ſecundo, Crot.
conſilio. 48. numero 39. Socin. conſil. 168. numero 26.
& ſequent. libr. ſecundo, Alba. conſilio 19. numero 2.
Burſat. conſilio 64. num. 13. Menoch. conſilio 96. num.
39. 55. 57. Cephal. conſilio 45. nume. 15. Pariſ. conſil. 53.
num. 28. libr. 3. Bero. conſil. 116. num. ſecundo, & ſeq.
lib. ſecundo. Corn. conſ. 273. colum. 4. ad fin. vocat
illos de cippo domus. & conſilio 275. colum. 4. verſic.
nam quarta. lib. 4. prohibet fœminas dotari vltra cer-
tam ſummam. idem, quando teſtator prouidet filia-
bus, neptibus, proneptibus de dotibus: Socin. Iun.
conſilio 114. num. 21. libr. primo, cum ſimil. ſupra ad-
duct. ea. interpr. dubit. 1. ſolut. 12. verſ. ſeptimò pone,
& quando mandauit, quòd ſemper & perpetuò ſua bo-
na vadant de vno in alium, de caſſata & agnatione: Al-
ciat. conſil. 183. Tranſeo. lib. 9. Hæc certa ſigna ſunt pro
agnatione conſeruanda: ita, quòd mens teſtatoris ap-
paret ad expoſitionem dictam, ſine filijs, id eſt, maſcu-
lis, vt in hunc finem habendi reſpectum ad agnationem
ſuam maſculinam, & voluiſſe bona ſua in familia ſuo-
rum deſcendentium maſculorum remanere: Caſtr. &
omnes ſequaces volunt pro ſubſtituto contra neptem,
& cum alijs ſunt concordes, ſed in modo non conue-
niunt: quia non ſufficit excluſio filiæ ab vniuerſali ſuc-
ceſsione, & incluſio nominatim filiorum maſculorum
in inſtituti. & ſubſtitutione, vt ſufficere volunt Caſtr.
eiuſq; ſequaces, eum exinde nimia ſit ambiguitas, &
obſcuritas mentis teſtatoris ad generalem rationem
ſuæ agnationis conſeruandæ, per allega. ſupra, pro par-
te neptis contra ſubſtitutum: quare tutius eſt ab inter-
pretatione Iuris non recedere in conſulendo & iudi-
cando.

Aut quartò, retentis terminis caſus propoſiti, ſupra
38 in ſecunda diſtinctione, † quando extat ſtatutum in lo-
coſtantibus maſculis, excludens fœminas ab inteſtà-
to, quo præſertim ſubſtitutus excludat filiam grauati,
quoniam ſecundum hoc ſtatutum præſumitur, & de-
claratur mens teſtatoris: Bart. & alij in l. hæredes mei.
§. cum ita. ad Trebel. exponendo, ſine filijs, id eſt, maſ-
culis grauati filia non facit conditionem fideicommiſ-
ſi deficere: Deci. conſilio 514. ſub nume. 3. & conſil. ſe-
quent. nume. 4. Bero. conſil. 115. num. ſecundo, Alcia.
conſil. 202. libr. 9. ita eſt Commun. Opin. Zanch. in d.
§. cum ita. num. 771. Odd. Peruſ. dict. tract. de com-
pendi. part. vltim. quæſtio. ſecunda, dict. artic. 4. con-
cluſ. 5. fol. 195. Aduertendum tamen eſt, cum recenti-
ores iſti non exprimant, quando ſtatutum ab inteſtato
excludat filiam grauati ab hæreditate, quando teſtato-
ris, vel grauati, & id ſcire multum interſit, & ego de-
claro: namque Socin. conſil. 6. ad fin. libr. 3. tenet, hoc
intelligi, quando etiam neptis, puta, licet ipſe non di-
cat, prædefuncto filio fuiſſet, per eum, qui eſt ſubſtitu-
tus, excluſa à ſucceſsione aui teſtatoris, cui per fidei-
commiſſum ſucceditur: leg. cohæredi. §. cum filiæ. de
vulgari & pupillari, ita ergo maſculus ſubſtitutus ex-
cluderet eam, vt ibi per eum: quem ad literam refert,
& ſequitur Gozad. conſil. 89. colum. penult. numero
ſecundo, idem probat Alexan. inter conſil. Ioan. Rimi-
nal. conſilio trigeſimo ſeptimo, numero 10. Contra-
rium tenet etiam ipſe Socin. conſil. 95. libr. tertio, di-
cens ad fin. quòd niſi ſtatutum excluderet filiam graua
tam à ſucceſsione ipſius grauati non procederet diffi-
cultas contrarium: qui ſi ſecùs tenent, parololizant,
dicit ipſe, quia not. per Bart. in dicta l. hæredes mei. §.
39 cum ita † de voluntate teſtatoris interpretanda ſecun-
dum ſtatutum loci intelligitur, quando filia excludere-
tur ab hæreditate patris grauati per patruos, quando
autem ita non ſit, teſtator ponendo filios filij in condi-
tione, & ſic filias dicitur poſuiſſe ad excluſionem ſub-
ſtitutorum, vt patri earum ab inteſtato, vel ex teſta-
mento ſuccederent: per Gloſſ. in l. filiusfam. §. cũ quia
de legat. primo, & gloſſ. communiter approbata in leg.
Lucius. de hæred. inſtituen. ſecundum eum, quem la-
te ſequitur Ruin. conſilio 144. colum ſexta, num. de-
cimoquinto. libr. ſecundo, & conſil. 141. colum. 3. nu-
mero octauo, lib. tertio, alia allegando comprobaui d.
conſil 60. numero tertio, & ſequen. vt ibi dixi: & hoc
puto verius, & ita tenendum, addo eundem Rui. idem
probare in conſilio 93. colum. penult. & fin. lib ſecun-
do, & latiſsimè probat idem conſilio centeſimo vigeſi-
mo quarto, column. ſecunda, & per totum lib. tertio,
vbi in colum. penulti. verſicu. & ſic iſto caſu. vult imò
quando ſubſtitutus non excludit per ſtatutum filiam
grauati patris non eſſe in terminis iuris communis, quo
filiorum appellatione veniunt filiæ, d. l. iſta. & dicta l.
filij. quo fœminæ pariter cum maſculis ſuccedunt pa-
tri. dicta l. maximum vitium. & ſecundum quod ius
commune cenſetur teſtator, ſe velle conformare, & ſu-
am voluntatem interpretari: per not. in leg. Gallus. §.
primo. de liberis & poſthumis, & per Bartol. in l. vxo-
rem. §. teſtamento. de legat. 3. comprobaui, dicto con-
ſilio 90. primo, iſta etiam probat Cephal. conſilio 45.
ſub numero 9. & 20. Cum enim pater grauatus tempo-
re mortis teſtatoris ſui patris adeſſet, & per eum adita
fuerit hæreditas patris, amplius tractandum non eſt de
hæreditate patris, ſed de hæreditate filij, etiam dicto
ſtatuto extante, dicit Barto. in l. 2. §. primo. colum. 2.
verſ. ſed ſi poneremus. ff. ad Tertul. quod autem dici-
tur, fideicommiſſarium ſuccedere teſtatori, d. l. cohæ-
40 redi. §. cum filiæ. † intelligitur, quando conditio fidei-
commiſsi fuerit purificata. ſed hoc eſt, quod nunc dici-
mus, Non eſſe purificatam, extante filia grauati, quan-
do ea ſuccedit ab inteſtato ſuo patri grauato: quam ſuc-
ceſsionem ab inteſtato teſtator, apponendo conditio-
nem, ſi deceſſerit ſine filijs, conſeruaſſe præſumitur: l.
vel ſingulis. & ibi doct. de vulga. & pupillari, Alexand.
conſil. 167. col. 3. ad prin. li. 5. per d. glo. Caſtr. & Imol. in
41 d. l. filiusfamil. §. cum quis. & in d. l. Lucius. † Et quem-
admodum ſtatutum loquens, ita in caſu excluſionis
neptis patre prædefuncto à ſucceſsione aui, non habet
locum, ſi pater viuit tempore mortis aui, quia vltra per-
ſonas, & caſus in eo expreſſos non ſe extendit, deciſ. al-
legat. in d. meo conſilio 90. numero 7. Alexand. conſi.
94. ad fin. per vulg. l. quod conſtitutum. ff. de teſta. mi-
li. ita auus ipſe teſtando conformis cum ſtatuo non cen
ſetur ſuam mentem extendiſſe ad alios caſus, nepte per
ſonas, & ſic non ad excluſionem neptis: argum. leg. aſſe
toto. & ibi not. per Bartol. & alio. ff. de hæred. inſtit. l.
42 ſi ita ſcripſero. de condit. & demonſt. †. Si verò per ſta-
tutum filia grauati ab eius ſucceſsione ab inteſtato ex-
cluderetur ab agnato ſubſtituto, poſſet tunc habere lo-
cum d. commun. opinio de ſubſtituto admittendo con-
tra ipſam filiam.

Hoc etiam limitatur, niſi à patre ſuo in teſtamento
fuerit hæres inſtituta: vt per Socin. conſi. 182. colum. 2.
verſic. poſtremò & quartò. lib. 2. & in l. cum auus. col.
51. ſub num. 96. de condit. & demonſt. vt Ruin. conſil.
144. numero 15. conſilio 152. numero tertio. lib. ſecun-
do.

Idem

Idem validis argumentis tenet Corn. conſi. 202. col.
pen. verſic. præterea & ſecundò. lib. 3. idem ſentit conſ.
1. col. pen. lib. 4. Alber. Bru. de ſtatu. fœmi. ex clu. art.
6. num. 36. & ſequent. cum quo, alia coniectura non ex-
tante, tranſit Cephal. conſil. 306. in fi. latiſsimè diſcur-
rendo fundamenta, & refutando obiectiones, adductas
per Fab. & Tornel. idem comprobat & ampliat etiam
ſi filia ſit inſtituta à grauato in re certa, & in teſtamento
ſolenni: Zan. in d. §. cum ita. nu. 1186. vſque ad nu. 1196.
ad Trebel.

Comprobatur & hac ratione: quia adiectio iſta, ſine
filijs, appoſita ſubſtitutioni per teſtatorem, eſt dubia,
an comprehendat filias hæredis inſtituti, qui ideo, vt
hæres, poteſt ambigua verba teſtatoris interpretari &
declarare: l. ſi quis à filio. §. 1. de leg. 1. & ibi Bar. & alij
not. & Grat. conſi. 35. nu. 12. lib. 2. cenſeturq; declaraſ-
ſe ſuam filiam hærdem inſtituendo in ſuo teſtamento,
quod reputatur vnum & idem cum teſtõ primi teſta-
toris: l. huiuſmodi. §. 1. de leg. 1. cum alleg. per Rimin.
Sen. conſi. 230. num. 12. 13. & Caſtr. conſi. 35. col. 2. ver.
34 ſed ad hoc reſpondetur. lib. 2. † *Sicut nouus ſucceſſor*
& dominus rei locando & faciendo nouam inueſtitu-
ram alij dicitur ſuam declarationem facere de re bene
conceſſa ei, cui locauit: Caſtr. conſ. 2. col. fi. ver. præte-
rea poſito. li. 1. Corn. conſ. 257. col. 3. in fi. ver. & ſic gl. lib.
44 1 Accedente, ꝙ † conditio illa, Sine filijs, dicitur & ap-
poſita fauore grauati & filiorum, poſitorum in condi-
tione: l. generaliter. ibi, & hanc legem imperpetuum
valituram inducimus tam patrib. quàm liberis gratam.
C. de inſti. & ſubſti. ad fauorem grauati dicit Are. conſ.
45 1. col. 2. verſ. præmitto pro declaratione. † ita teſtamen-
tum grauati inſtituentis filiã, poſitam in conditione,
debet fortiùs operari ad exclutionem ſubſtituti: Gloſ.
et doct. in l. filiusf. §. cum quis. de le. 1. quia fauores ſunt
ampliandi, per not. in l. 2. de liber. et poſthu. c. odia. de
Reg. Iur. in 6. Alex. conſil. 110. col. 3. nu. 12. libr. 3. Nec
quis obijciat, hoc facere non licere grauato, in ſubuer-
ſionem fidicommiſsi: quia reſponderem, quòd graua-
tus, procreando liberos, & eos inſtituendo hæredes,
vtitur iure ſuo.

Exinde, ſi ſequatur defectus conditionis fideicom-
miſs. l. pater Seuerinam. §. in fideicommiſſo. de condit.
& demonſt. d. l. generaliter. in prin. cum ſimilib. cum id
non accidat ex ordinatione grauati principaliter ordi-
nata ad ſubuerſionem fideicommiſsi, ſed ad alia ten-
dente, de hoc ei nihil imputari poteſt, per alleg. opor-
tunè in ſimili ſpecie à Ruin. conſ. 98. nu. 21. li. 2. & à Pa-
ris. conſ. 32. nu. 32. li. 2. & conſ. 53. col. pen. num. 68. lib. 4.
46 † Sed accidit iure communi & ſuo, ideo vtens iure com
muni & ſuo, non facit contra voluntatem teſtatoris.
leg. pen. ff. de his, qui. vt indi. Cum. conſil. 51. quòd Do-
minus Ambrogius. & nemini facit iniuriam: l. 1 §. idem
que Marcellus. de aqua plu. arcen. l. qui iniuriarum. §.
is, qui. de iniur. cum vulga. Si quis adhuc inſtaret, velle
hanc rationem impugnare, quod in aliqua parte forſan
non bene concludat, replicarem, pro ea extare Comm.
Opin. Doct. per Corn. Socin. Bru. Rui Zanch. in locis
ſupra alleg. probatam, & demum in re dubia fauorabi-
li pro filijs grauati & pro grauato contra fideicommiſ-
ſarium ſatis concludere per illud Terentianum: dum
in dubio eſt animus paulo momento huc vel il-
luc impellitur. meminit Corn. conſi. 40. colum. 6. ver.
nihilominus ego. lib. 3. In ſimili pro filiabus contra ag-
natos ſentit Anch. conſ. 432. B. filijs. in fin. vbi dicit, non
videri nouam diſpoſitionem, ſed quandam excitatio-
nem, quæ continet idem, quod ius commune: c. licet.
de off. ord. & c. 1. de conſtitu. in 6. & eſt fortis ratio, in-
quit ipſe Anch. ibi in fin.

Aut quinto, Terminis retentis præcedentis diſtin-
47 ctionis, & ampliatis, ad conſuetudinem † quæ extaret
in aliqua familia, quòd inter eas de familia ſtantibus
maſculis fœminæ non ſuccedant, quòd ex hac conſue-
tudine mente teſtatoris interpretata: per leg. ſi ſeruus
plurium. in fin. de leg. primo, & l. domus. §. teſtamen-
to. de pecu. leg. ibi, cum de conſuetudine domus eſſet;
&c. exponatur ſimpliciter ipſa adiectio, ſine filijs maſ-
culis, vt tradit Socin. Iun. conſ. 168. ad nume. 41. & ſe-
quent. lib. ſecundo, pro egregia & not. limitatione po-
nit Odd. Peruſ. d. art. 4. in fin. fol. 199. facit Pariſ. conſ.
7. num. 40. liber. 3. præter iſtos adde plenius per Boer.
deciſ. 155. num. 29. Vlteriùs tamen aduertendum eſt,
quòd Ruin. conſ. 144. colum. penult. ad fin. nume. 18.
lib. 2. dicit hoc procedere, quando inter illos de domo
conſuetum eſſet, quod appellatione filiorum ſimpli-
citer venirent maſculi tantum, & non fœminæ: ex hoc
enim, quando alij noluerunt fœminas excludere, de
maſculis expreſſe conſueuerunt loqui, non ſequitur,
quòd idem alius voluerit, ponendo ſimpliciter filios in
conditione, cum aliter fecerit, quàm alij, quorũ etiam
mos eſt, quòd iſto caſu fœminæ non excludantur: vt
ibi per eum, alia non allegantem. ſed pro eo poteſt al-
legari, quòd talis conſuetudo eſt ſtricti iuris: ideo non
poteſt extendi vltra ſolitam: Aymo conſi. 30. colum-
na. fin. numero quinto, neque ad caſum etiam ſimilem.
Pariſ. conſilio 13. numero 39. libro primo, & in ſpecie
Goza. conſil. 16. numero 34. Quare cenſeo hoc ita acci-
piendum, quòd ſubſtitutus vigore huiuſmodi conſue-
tudinis filiam grauati excluderet à ſucceſsione ipſius
grauati ab inteſtato, tunc deficere fideicommiſsi con-
ditionem non faceret eodem iure, quo ſupra de ſtatu-
to dictum eſt: & hoc caſu poteſt habere locum, quod So
cin. Iun. tenet dicto. conſilio 168. numero 41. quòd ſi
ſi verò conſuetudo familiæ ſit ſolùm eorum, qui con-
dunt teſtam. maſculos inſt. & ſubſtituendi, fœminas au-
tem dotandi & ſic excludendi ab vniuerſali ſucceſsio-
ne, iſto caſu vera eſt Reſponſio Ruin. dict. conſilio 144.
numero 18. ſicut ſtante etiam communi vſu, & ſolito
ferè omnium teſtantium inſtituendi, & ſubſtituendi
filios maſculos & dotandi filias, verior, & magis com-
munis eſt ſententia eorum, qui ꝓ nepte contra ſubſtitu
tum tenent, vt ſupra ſcriptum eſt.

Aut & ſextò poteſt apparere de mente teſtatoris,
48 quòd † filij ſimpliciter poſiti in conditione, intelligan-
tur de maſculis tantum, quando inſtit. agnatis, & eis de-
cedentib. ſine filijs ſubſtit. ſunt ſuperuenientes, ſeu præ-
mortuorum filij, & omnib. deficientib. ſine filijs voca-
tæ & ſubſtitutæ ſunt fœminæ proximiores de caſata,
ſeu agnatione teſtatoris: nam iſto caſu expreſſa vocatio
& ſubſtitutio, facta de fœminis, comprehendi facit
mentionem filiorum in conditione poſitorum intelli-
gi de maſculis, vti de oppoſito exiſtente excluſiuo fœ-
minarum ſubſtitutarum: l. cum pater. §. volo. de legat.
2. ita videtur de præordinata voluntate teſtatoris, ex-
cludente ſubſtitutas fœminas: argum. eorum, quę tra-
dit Bart. in l. cum auus. nu. 4. de conditio. & demonſtr.
ita hoc caſu maſculinum non videtur concipere fœmi-
ninum, quia eſſet contra mentem teſtatoris, expreſsè
probat Bal. conſ. 254. Titius inſtit. col. 186. quia allega-
tiones. in prin. l. 1. & vti de oppoſito pariter deficiente:
ſic econtra incluſiuo fœminarum intelligi de maſculis,
tantum, ita ab oppoſitis arg. per l. & ſi contra. in fin. de
vulgar. & ibi Bartol. nu. 3. & alij not. & l. Iulianus. §. ſi
procurator. ff. de actio. empti. cum ſimilibus, atque ita
vna pars teſtamenti, ſcilicet illa includens & vocans
fœminas ſubſtitutas, declarat alteram hanc, omnib. de-
ficientib. ſine filijs, ſcilicet maſculis, vt in ſimi. per Dec.
conſi. 480. col. 1. & clariùs per Iun. conſ. 65. col. fin. num.
20. lib. 4. & in terminis per Rim. Iun. conſi. 246. num.
34. & ſequent. vbi de vltimo maſculo, deficiente cum
filia, hæc autem minùs intelligi in conditione, cum te-

ſtator intellexit de maſculis: vt probatum eſt, ne ſuæ voluntatis in hoc inducatur diuiſio: l. eum, qui. in fin. ff. de his, quibus vt indi. l. ſi ex toto. §. fin. de leg. 1. Nec etiam intelligi poteſt in diſpoſitione vocata, quando adeſſet alia fœmina proximior teſtatori, ſecundum ea, quæ declaraui infra dubit. 4. ſolut. vlti. verſ. ſeptimò quæro. & iſtam quæſtionis huius congruam, & veram ſolutionem exiſtimo.

SVMMARIVM.

1 *Conditio, Si deceſſerit, multipliciter accipitur, ac interpretatur, vt per hanc ſolam ferè ſolutionem habetur, & an, & quando extiterit vel defecerit conditio.*

2 *Conditio ſimpliciter quandoque apponitur, ſi deceſſerit, tunc ſufficit mors ſimpliciter instituti, aut grauati, vt dies fideicommiſſi cedat, hocque extraneo teſtatore non aſcendente exiſtente, quia tunc ſuppletur, id eſt, ſine liberis.*

3 *Conditio, ſi deceſſerit ſine legitimis hæredibus, intelligitur, ſine liberis: & qui fuerint verè hæredes, & de omnibus intelligitur deſcendentibus ab inteſtato.*

4 *Conditio, ſi deceſſerit ſine hæredibus maſculis deſcendentibus legitimè, & de legitimo matrimonio natis, interpretatur de agnatis coniunctis per maſculos, & non de legitimatis per Principem, aut Comites Palatinos, quo fit, vt non impediatur dies fideicommiſſi cedere, & ſubſtitutum tunc non excludit & eſt communis.*

Fallit, ſi Comes Palatinus à Papa vel Principe, habet talem facultatem legitimandi ſpurios, ac ſi eſſent de legitimo matrimonio nati, & hoc expreſſum ſit in legitimatione, tunc excluderet ſubſtitutum declarando, vt ibi, cum nu. ſeq.

Fallit 2. in legitimatis per ſubſequens matrimonium, quod declara, vt ibi, vbi de matrimonio plura, cum nu. ſeqq.

5 *Filius legitimatus à Comite Palatino, habente facultatem à Papa vel Principe ſpurios legitimandi, excludit ſubſtitutum, ac ſi natus eſſet ex legitimo matrimonio & vero, ſi hoc ſit formaliter expreſſum, & talem Comes facultatem, & quomodo hoc intelligatur, vide ibi.*

6 *Filius legitimatus per ſubſequens matrimonium, facit fideicommiſſi conditionem deficere, conceptam etiam, ſi de legitimo matrimonio nati eſſent, & ſubſtitutus excluditur, & quòd ſuccedat in hæreditatibus ſuorum, ſicut alij legitimi, & in feudis, quod eſt Commu. Opin. & per omnia æquiparatur legitimè natis, cuiuſcunque conditionis ſit mulier, modò ſint filij his certis per confeſſionem patris & matris, nulla ratione habita perſonarum nobilium vel vilium, & nulla obſtet prohibitio canonica.*

Et de filijs legitimatis, excludentibus ſubſtitutum, vel ne. vt ibi.

7 *Conditio ſic appoſita, ſi deceſſerit ſine liberis, vel ſine teſtamento, tunc alternatiua, vel, ponitur pro coniuncta, fauore liberorum, vt ſine liberis & ſine teſtamento, tunc qua liberi tantum faciunt deficere conditionem, declarando, vt ibi.*

Item deficit conditio, ſi grauatus fecerit teſtamentum. Aut pro eo pater fecerit pupillare teſtamentum, & validum, non conualidatum per clauſulam codicillarem: et de alijs, quæ requirantur ad hoc, vide ibi latius.

8 *Conditio, ſi moriatur, ſi decedat, antequam pariat, vel habeat liberos, ſic interpretatur, quàmprimum grauatus vel grauata habuit filios, deficiat conditio fideicommiſſi, etiam ſi tales filij moriantur ante patrem uel matrem grauatam, ſecto ventre in lucem prodito, vel naturaliter nato, & quando procedat ibi.*

Idem, ſi dictum ſit, Si inſtitutus liberos non habuerit conditio deficit per vnum filium, & quare, vide & declara vt ibi.

Conditio, ſi quis dictorum ſuorum hæredum deceſſerit ſine filijs, aut nepotibus, aut deſcendentibus, ſubſtituit alios ſuperſtites, vno decedente cum filio, tollitur ſpes fideicommiſſi, adeò, quòd ille filius dein moriatur ſine filio, quoad ſcilicet illum primum morientem cum filio, & quare ibidem, & de ratione, & an, & quando conditio ſemel defecta non reuiuiſcat, etiam quod filius momento ſuperuixerit, & quando ex coniecturis conditio vltrà extendatur, vocando filios poſitos in conditione, præſertim pro agnatione conſeruanda conditione habente tractum ſucceſſiuum, & vt ibi latè, cum nu. ſeqq.

Conditio fideicommiſſi quando deficiat per mortem grauati cum filio, qui poſtea non ſuperuixerit, & ſic ſemel defecta conditio non reuiuiſcat etiam quòd filius momento ſuperuixerit.

Fallit prædicta concluſio ſex modis, de quibus ibi pulchrè habetur.

Conditio, Si deceſſerit ſine filijs & liberis, facit, grauatum eſſe ſub duplici conditione, ſi ipſe deceſſerit ſine filijs, & ſui filij ſine liberis, id eſt, deſcendentibus.

Et de dictione, Et, quòd ſtet ampliatiuè. ibi.

Conditio talis, Eo ſcilicet inſtituto vel ſubſtituto non ſuperſtite, ſubſtituit eius filios, ſuperſtite iſto admiſſo, ceſſat dies fideicommiſſi pro eius filijs.

Idem de filijs Iacobi dicen. ſi Iacobus iam inſtitutus uel ſubſtitutus non ſuperuiueret, & tempore mortis eius, cui facta eſt talis inſtitutio vel ſubſtitutio, Si Iacobus ſuperuixit, non eſt locus ſubſtitutioni pro filijs Iacobi, conditione non purificata, vt ibi patet.

Conditio, ſine filijs, exponitur quandoque, ſine alijs filijs, vt in teſtatore, habente filium, habentem filiam, qui filium inſtituit, & ei decedenti, ſine filijs ſubſtituit ſororem, & dictam ſuam filiam, illa adiectio, ſine filijs, intelligitur de alijs, & non de dicta filia: & vt ibi declaratur.

Conditio hæc, Omnibus decedentibus ſine liberis, refertur ad inſtitutos & ſubſtitutos, ita, vt vltimo moriente cum filia, deficit conditio fideicommiſſi: ſecùs, ſi filia vltimò decedentis cenſeretur vocata: & de ratione.

Conditio, ſub his verbis, Maſculis exiſtentibus, exponitur, ſi extabunt maſculi: & donec extabunt: & quo tempore extare debeant: & de ablatiuo abſoluto, faciente conditionem & quando in conditione poſiti, non vocentur ad fideicommiſſum, ſed ſuccedant ab inteſtato, & excludunt fideicommiſſum, cum num. ſeqq.

16 *Ablatiui abſoluti faciunt conditionem per dictionem, Si, non, donec.*

17 *Conditio, continens mortem grauati, quomodocunque contigerit mors, ſiue naturaliter, ſiue ciuiliter, aut violenter, dies fideicommiſſi cedit & debetur fideicommiſſum: idem dicen. de morte, præter naturam, vel ſecundum naturam, modò quòd culpa & facto fideicommiſſarij non interuenerit, quia tunc priuaretur fideicommiſſo.*

18 *Conditio fideicommiſſi aliquando plurib. iniuncti, quamuis videatur eueniſſe, tamen quandoque ſuperſunt, qui ex præſumpta mente teſtatoris excludunt fideicommiſſarium ſubſtitutum: & eſt ille, quo tria hæc concurrunt.*

Quòd ſit de liberis teſtatoris.

Quòd ſit cohæres, vel poſitus in conditione præcedentis fratris cohæredis grauati.

Quòd ab inteſtato ſuccedat grauato, & ſubſtitutum excludat, & vt ibi hoc, & de materia declaratur latiſſimè, ſiue collectiuè, ſeu ſimpliciter ſit facta ſubſtitutio. Quid, ſi ſubſtit. ſit & ipſe de liberis teſtatoris, & qualis eſſe debet in effectu, excludens ſubſtitutum, & quid, ſi ex ſtatuto teſtatori non ſuccederet, ſtante ſubſtituto, ſed de Iure communi ſuccederet ei, cui aſſeritur facta ſubſtitutio, & quando ſubſtitutus fideicommiſſ. petere poſſet: vide ibi latiſſimè et pulchrè.

SOLV-

SOLVTIO. II.

1 NON quæro, de multiplici modo expreſsionum huius propoſitę conditionis, ſi deceſſerit, ac de eius multiplici ſignificatione, & interpretatione, circa principale quæſitum, an extiterit, vel defecerit conditio?

2 Nam † quandoque conditio ſimpliciter apponitur, Si deceſſerit, aut teſtator eſt extraneus non aſcendens, tunc ſufficit etiam ſimpliciter mors inſtituti, ſeu grauati, vt dies fideicommiſsi cedat. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebell. aut teſtator ſeu prægrauans eſt aſcendens, ſuppletur tunc, Si deceſſerit, id eſt, ſine liberis: per l. cum auus. de condit. & demonſtr. & l. cum acutiſsimi. C. de fideicom. & ad aſcripta ſupra ea. dubit. verſi. ſextò nunquid. me refero.

3 Et † quandoque dicitur, ſi deceſſerit ſine legitimis hæredibus, intelligitur nempe ſine liberis, per text. & ibi doct. in l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebell. Dec. conſ. 594. col. 1. qui vere fuerint hæredes. Odd. Peruſ. de compen. par. vlt. quæſt. 2. art. 5. conclu. 2. Gualden. de arte teſt. in. tit. 5. cau. 25. in fi. Soc. Iun. conſi. 14. num. 1. lib. 2. & intelligitur de omnibus ſuccedentibus ab inteſtato: Ruin. conſi. 174. col. 3. num. 6. lib. 2.

4 Et quandoque † dicitur, Si deceſſerit ſine hæredibus maſculis, legitime deſcendentibus, & de legitimo matrimonio natis, interpretatur non de extraneis, ſed de agnatis coniunctis per maſculos: Soc. conſi. 12. nume. 2. & ſequent. libr. 3. Alexandr. conſil. 105. colum. 1. in fin. lib. 1.

Ac etiam non de legitimatis per principem, ſeu Comites Palatinos, quia id eſſet contra voluntatem teſtatoris, cum dixerit, de legitimo matrimonio natis, vel procreatis, ideo non impedit, diem fideicommiſsi cedere, & ſic ſubſtitutum non excludit, Bart. conſi. 75. Viſo inſtrumento, pluribus alleg. atteſtando, ita eſſe commun. opin. probat. Alex. conſi. 172. Viſis duobus teſtamentis. num. 2. lib. 7. Cur. Sen. conſil. 35. nume. 19. Curt. Iun. conſi. 83. ſub num. 10. 11. Bald. & alij in l. Gallus. §. ſi eius. ad fin. de liber. & poſthu. Pariſ. conſil. 9. nume. 45. conſi. 12. nume. 145. lib. ſecundo, Cephal. conſi. 111. nu. 6. cum pluribus concord. per Odd. Peruſ. d. part. vltim. verſi. legitimati concluſi. 4. & Hippol. Riminal. conſil. 46. nume. 47. & ſequent. conſil. 222. num. 201. & Tiber. Decia. conſi. 42. nume. 27. 28. lib. 1. conſi. 88. num. 2. lib. eod.

5 Hoc † tamen intellige & limita, niſi Comiti Palatino eſſet à Papa, vel à Principe tributa facultas legitimandi ſpurios, & habilitandi eos, & reducendi perinde, ac ſi nati eſſent ex vero & legitimo matrimonio, & ſic formaliter eſſent legitimati. quia tunc excluderent ſubſtitutum, ſicut nati ex legitimo matrimonio, probat Soc. conſi. 63. colum. penul. ad fin. verſi. præterea ex quo. lib. 3. ſequitur Goz. conſi. 29. num. 22. conſi. 92. ſub num. 15. verſi. præterea datur, cum alijs comprobando, refert Menoch. conſil. 20. num. 10. 29. idem Socin. conſi. 3. col. 4. & ſequent. num. 12. lib. 3. & Cephal. conſi. 103. num. 4. ſed de contingentibus, & quoad diſpoſita poſt conceſſam legitimationem intelligit Cephal. d. conſi. 111. nume. 10. & ſequent. eadem ſentit Couar. in epito. de matr. part. 2. capit. 8. §. 2. num. 26. Hippol. Riminal. d. conſil. 46. num. 95. & quoad diſpoſita per Ius Commune, non autem per ſtatuta loci, intelligit Franc. Curt. in vltim. apoſtil. ad Alex. in l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtit. & ſubſtit.

6 Limita † & ſecundo, quòd legitimati per ſubſequens matrimonium, faciunt fideicommiſsi deficere, conditionem, verbis etiam dictis conceptam, ſcilicet legitimè, & legitimo matrimonio natis: licet hæc ſit controuerſa limitatio, & contrarium teneant Alexand. conſi. 5. lib. 7. cum pluri. cumul. per Rolan. à Val. conſi. vltim. nume. 27. lib. ſecundo, Cephal. conſil. 12. num. 15. conſi. 364. num. 28. & per tot. & conſi. 451. num. 9. & ſequent. Menoc. conſi. 16. nume. 19. latius Bero. conſi. 167. lib. 2. tamen iſtam limitationem, quòd talis legitimatus ſic ſubſtitutum excludat, poſt Caſt. tenent Deci. conſi. 155. colum. fina. & plures concord. cumulando rationibus corroborando, & contrarijs reſponendo, Odd. Peruſ. d. part. vltim. quæſt. 2. art. vlt. fol. 220. & ſeq. & Dec. d. conſi. 155. referendo, quòd per ſubſequens matrimonium legitimatus ſuccedat in hæreditatibus ſuorum, ſicut alij legitimi, & cæteros allegando, ſequitur Phanu. Luceas. ſuper ſtatu. de lucro dot. ver. poſt mortem. nume. 36. pag. 94. & ſeq. adde & Rip. in rub. num. 3. ſi cert. pet. iſtam ſententiam, vti æquitate fulcitam, approbat Apoſtil. ad Alex. d. conſi. 5. & ad Dec. d. conſi. 155. & probat Petr. Duen. in ſuis reg. reg. 350. num. 8. in fin. cum ea pertranſit Marza. Vicenti. de fideic. part. 2. quæſt. 30. & Couar. in epit. de matr. c. 8. §. 2. nume. 30. vſque ad fin. part. 2. & hanc, vti magis communem, probat Gabr. Rom. de Commun. Opin. libr. 6. de legitimat. conclu. 1. ſub nume. 55. 56. ac vt magis veram comprobat Alci. conſi. 52. hæc præmitto. lib. 9. & plenius corroborando iurium argumentis & plurium doctorum auctoritatibus, & deciſ. in ſpecie opin. iſtam firmantibus, & fundando ſe in vi tanta matrimonij, tribuentis pleniſsimã legitimitatem filijs ante, & poſt illud contractum natis, & reſpondendo contrarijs de verbis geminatis, & de legitimo matrimonio natis, &c. indubitanter credens, Alexan. d. conſi. 5. lib. 7. & Ruin. conſi. 93. lib. 3. & alios eorum ſequaces peſsimè conſuluiſſe, tenet Pet. Ant. Anguſ. Placent. ſuo conſi. 74. in mater. vlt. volunt. lib. 6 & ſimiliter & plenè Cephal. conſi. 541. num. 9. & per tot. & ſine vlteriori progreſſu iuribus & author. pro hac parte alleg. ita ego quoque ſequor fauore matrimonij, & filiorum in conditione poſitorum, & liberationis grauati ab onere fideicommiſsi, vel etiam ſic verba ſtatuti, in quibus maior pars contrarium tenentium loquuntur, diſtinguendo à verbis teſtatoris: quia hæc fauorabilia pro filijs grauati intelligenda ſunt: l. in teſtamentis. de Regulis Iur. cum non tendant in iniuriam ſubſtituti, qui tractat de lucro: argu. not. in l. ſi quis è filio. §. ſi plures. de legat. primo, dicit Caſt. conſ. 343. Circa primum. ad fin. lib. ſecundo, & vt in feudis eſt Commun. Opin. Clar. in §. feudum in quæſt. 82. in fin. hac ratione ibi per eum aſsignata. per ſubſequens matrimonium æquiparantur legitimè natis in omnibus, & per omnia: facit text. in l. cum quis. in fin. C. de natu. liber. ita & in teſtamentis comprobat Riminal. conſi. 226. nume. 4. & ſequent. lib. ſecundo, Cuiuſcunque conditionis ſit mulier, dummodo filij ſint certi per confeſsionem patris & matris. Iaſ. conſi. 234. lib. ſecundo, & ſi contrarium teneat Crot. conſi. 208. quia tamen omnis ſolemnitas inter nos, & vis matrimonij à Iure Canonico tradita habetur, & hoc iure perſonarum diuitum, pauperum, nobilium, vilium, nulla ratio eſt in matrimonijs contrahendis, dummodo ſolutus cum ſoluta, & nulla obſtet prohibitio canonica: vt cap. 1. de coniug. ſeruo. & alleg. tenentibus cum Iaſ. conſi. hic citato, ita pertranſit Gab. Roman. d. tract. de Commun. Opin. lib. 6. de legitimatione, concluſ. 1. num. 47. & tenendum eſſe ſic, ait Franciſcus Sarmientus ſelect. interpr. lib. 1. c. 7. ad fin. & cap. ſequen. in prin.

Atque in cæteris de filijs legitimatis excludentibus ſubſtitutum vel ne, plenè & bene tractandi curam adhibuerunt, Odd. Peruſ. dict. titul. de compendi. part. vltim. quæſt. 2. artic. vltim. verſi. an legitimati. fol. 208. vſque ad fin. & Gabr. Roma. d. tit. de legitimatione. per conclu. 8. libr. 6. vt dicitur, materia ampla eſt, & in titu.

part. & tract. pleniſsimis, & in conſi. antiquorum & recentiorum doct. in lec. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. §. ſi eius qui. & in l. generaliter. §. cum autem. de inſtitu. & ſubſtitutio. & Canon. in c. per venerabilem. qui fil. ſint legi. pleniſsimè per tractata facilè inueniri poteſt: quam ideo vlterius non aggrediar, & meam adhuc longam talem contexendo progrediar.

7 Item † & quandoque ſic appoſita eſt conditio, Si deceſſerit ſine liberis, vel ſine teſtamento: tunc fauore liberorum alternatiua, vel, ponitur pro coniuncta & copulatiua, vt, ſine liberis, & ſine teſtamento: liberi enim faciunt deficere conditionem, per text. & in l. generaliter. in prin. de inſtitu. & ſubſtitu. & ibi Doct. communiter tradunt, ſemotis liberis, non ita eſſe in alijs conditionibus cum diſiunctiua: & Socin. conſi. 52. colum. 4. lib. 1. & pulchrè de ratione huius l. generaliter. per Old. conſil. 189. de inſtitutionibus, quia ſufficeret, vnam ex eis extitiſſe, & non defectam eſſe, & præcedentem coniunctam defeciſſe per exiſtentiam liberorum, probat Alexan. conſi. 88. Omiſsis tribus. lib. 7. & ibi in Apoſtil. ponitur limitatio: niſi liquere poſſe de veriſimili mente teſtatoris ex diſiunctiua vna extare. vt ibi in ſuo caſu, & Zanch. in §. cum ita. nume. 971. ad Trebell. Idem eſt, quòd deficit conditio, ſi grauatus fecerit teſtamentum: Dec. conſil. 465. nume. 10. & 11. Aut pro eo pater fecerit pupillare teſtamentum: Pariſ. conſi. 15. num. 6. & ſequ. lib. 3. & ſic etiam in pupillo verificatur, quòd decedit inteſtatus: Iaſo. conſi. 196. colum. 5. verſi. non obſtat ſecundo. lib. 2. & intelligitur de teſtamento valido, non conualidato etiam per clau. codicill. quia codicilli non ſunt propriè teſtamentum: inſtitu. de teſta. in prin. in ſpecie Socin. conſi. 97. ad fin. lib. 3. non ſolùm autem requiritur, quòd teſtamentum fuerit ſolemne, ſed etiam quòd habuerit effectum per aditionem hæreditatis: Bero. conſil. 101. ad fin. lib. 2. & non fuerit poſtmodum ruptum. Ruin. conſi. 46. colum. penult. nume. 10. lib. 2. id quoque ita accipiendum eſt, quòd talis grauatus de bonis fideicommiſſo ſubiectis expreſſe fuerit teſtatus, & teſtari potuerit: vt per Soc. conſi. 92. colum. fin. lib. 3. & Pariſ. conſi. 44. colum. fin. nume. 18. lib. tertio, alios concordantes & tenentes contrarium vide tamen per Zanch. in dicto §. cum ita. num. 1206. alias fideicommiſſi petitioni locum eſſe, reſpondet Socin. dicto conſil. 97. in fin.

8 Et quandoque eſt forma conditionis, † Si decedat antequam pareat, procreet, vel habeat filios, ita interpretatur, quòd quamprimum grauatus, vel grauata habuerit filios, deficit conditio fideicommiſsi, etiamſi tales filij moriantur ante patrem, vel matrem grauatam, quia iſtud habere filios momento fit, & alia perſeuerantia non requiritur per l. ſi quis hæredem. C. de inſtitu. & ſubſtitu. l. Arethuſa. de ſta. homi. & l. enixa. de verb. ſignifi. tradit Bald. conſil. 57. item inſtituto. colum. 2. ſub num. 2. lib. 2. Nat. conſi. 551. num. 23. Crot. conſil. 4. num. 19. 20. nihil refert, an ſecto ventre in lucem procedat, vel naturaliter filius naſcatur: idem Bal. conſi. 122. Verba teſtamenti. colum. 1. & conſi. 128. ad intelligentiam. ad fin. lib. 1. Socin. conſi. 194. colum. 1. verſi. primum lib. 2. Pariſ. conſi. 70. num. 20. lib. 2. hoc verum reſpectu patris, ſeu aliùs, ſecus quoad matrem, vbi ea deberet conſequi ex conditione implenda per natiuitatem ſui filij, & prius moreretur, ſanè conditio efficeretur caduca. l. 1. §. pro ſecundo, & §. ſin autem ſub conditione. de caduc. tollen. vt Bald. d. conſi. 122. & Socin. d. conſi. 197. colum. 1. idem, ſi dictum fuerit: Si inſtitutus liberos non habuerit, quia deficit conditio per vnū filium, quem habuerit inſtitutus, & prædefunctum etiam perdiderit, amplius non perſeuerante ipſa conditione: Oldr. conſi. 141. Thema tale eſt. Dominus. G. colu. 1. verſi. ſecus tamen. & Crot. conſi. 4. num. 19. ita conditio, cuius principium inſpicitur, & quæ non habet tractum ſucceſsiuum, & abſque fraude fuerit impleta, & cuius perſeuerantia non reſpiciat damnum, ſufficit ſemel eſſe impleta, & momento etiam quòd non durauerit: ita extendendo limitationes, tradunt Iaſo. & Deci. in d. l. ſi quis hæredem. & Gabri. Roman. de Commun. Opin. lib. 4. tit. de fideicommiſſ. conclu. 7. & latè diſcuſſi ſup. lib. 1. interpr. 1. dubit. vlt. ſolu. 9.

Proximè accedit & ita conditio cæteris frequentior,
9 Si † quis dictorum ſuorum hæredem deceſſerit ſine filijs, aut nepotibus, aut deſcendentibus, ſubſtituit alios ſuperſtites, &c. euenit, quòd vnus moritur cum filio, qui poſtmodum deceſſerit ſine filio, quoad iſtum ſpes amplius dici cedendi fideicommiſsi penitus amiſſa eſt:
10 † quia fideicommiſsi conditio deficit per mortem grauati cum filio, qui poſtea etiam non ſuperuixerit: & ſic ſemel defecta conditio non reuiuiſcit: per l. hæredibus. in prin. ad Trebel. l. qui vxori. C. quando di. leg. ced. l. ſi quis hæredem. de inſtitu. & ſubſtitu. eſt vulg. deciſ. Oldr. conſi. 21. & conſi. 141. colum. 2. in pleriſque locis, & communiter per doct. relata & recepta, vt per Alex. conſi. 66. ſub numero octauo, lib. ſecundo, Dec. conſili. 95. ſub nume. 8. conſi. 218. numero, ſeptimo, conſi. 287. nume. primo, colum. prima, conſi. 465. nume. 15. conſi. 513. colum. 1. & ſequent. conſi. 594. nume. 5. Pariſ. conſi. 14. nume. 10. 16. conſi. 31. colum. prima, conſi. 86. colu. prima, conſi. 89. nume. 12. & ſequent. lib. 2. conſi. 41. nume. 24. lib. 3. Ruin. conſi. 153. colum. 4. num. 5. lib. ſecundo, vbi etiam, quòd momento filius ſuperuixerit. Iaſo. conſi. 66. colum. quinta, lib. tertio, cum ſimil. per Tiraquel. in l. ſi vnquam. ver. ſuſceperit. num. 187. & ſequen. de reuocan. donat. & Rolan. à Val. conſili. 56. nume. 10. libr. 3. & Menoch. conſili. 85. nume. 46. & ſeq. cum alijs collect. per Gabriel. Rom. de Com. Opin. lib. 4. de fideicom. conclu. 7. in prin. vbi ad concluſionem iſtam ſex limitationes adducit, quæ ad hoc tendunt, quòd requiritur etiam in filiorum conditione poſitorum, mors ſine filijs vt impleta ſit conditio fideicommiſsi. idem per Hip. Riminal. conſi. 171. nume. 76. quando poteſt conſtare ex conjecturis, teſtatorem voluiſſe, vlterius conditionem perdurare, & extendi, vocando filios poſitos in conditione modis & formis, de quibus plenè ſcripſi ſupra dubit. præceden. ſolu. 3. & agendo de rebus, natura, vel prouiſione teſtatoris, non transferendis ad extraneos, & apponendo conditionem in defectum plurium, & ad effectum aliquem ſucceſsiuum, vt ibi per eum, & Aymo. conſi. 98. num. 1. & conſil. 326. colum. pen. verſi. decimo, vbi præmiſſa. & præſertim pro agnatione conſeruanda. Zanch. in d. §. cum ita. nume. 752. l. hæredes mei. ad Trebel. & ibi num. 739. quando conditio habet tractum ſucceſsiuum, vt deficientibus filijs, vel quando relatio non eſſet facta ad tempus mortis grauati, & quando prima vocatio eſſet limitata ad certum genus perſonarum, quòd his caſibus d. Oldradi deciſ. non procedat. ibi per eum, & Pariſ. conſil. 18. nu. 43. lib. 2. & Marzar. Vicenti. epit. de fideicomm. par. 2. q. 19. & 25. & plenè diſcutit Odd. Peruſi. de compendi. part. vlt. q. 1. in 2. par. artic. 2. per tot. fol. 159. & ſeq. vt eſt cau. 25. Gualden. tit. 5. de ſubſtitu. & Ruin. conſil. nono. colum. 5. num. 8. lib. primo. Menoch. conſil. 117. numero 9. & ſequentibus.

11 Adde & aliam † limitationem, quòd dicta deciſio. Oldr. non habet locum, quando fuerit dictum, Si deceſſerit ſine filijs, & liberis: quia dictio, & ſtat ampliatiuè: l. ea tamen adiectio. de leg. 3. adeo, quòd grauatus videtur ſub duplici conditione grauatus, ſi ipſe deceſſerit ſine filijs, & ſui filij ſine liberis, i. deſcendentibus, iuxta doct. Barto. in l. Centurio. num. 37. verſic. quæro vlterius. de vulg. probat Pariſ. conſi. 75. colu. pen. lib. 2. vt adiectio hæc & liberis, non ſtet ſine effectu operandi: l. ſi quan-

quando.in prin. de leg.1.cum ſimil. differendo onus fideicommiſsi. c. odia. de Reg. Iu. in 6. hæc ſua operatio dari poteſt. idem ſentit Rui.conſi.175. colum.pen.lib. 2. & Aymo conſi.155.num.3.

12 Et quandoque ſtat † conditio, eo. ſ. inſtituto, vel ſubſtituto, non ſuperſtite, ſubſtituit eius filios, quòd iſto ſuperſtite admiſſo pro eius filijs ſic ſubſtitutis fideicommiſsi dies aliqua expectanda non eſt, diffuſe reſpondit Socin.Iun. conſi.180. num. 37. cum ſequen. libr. 2. eiuſdem conditionis videtur ſubſtitutio facta de filijs Iacobi. Si Iacobus iam inſtitutus, vel ſubſtitutus, non ſuper uiueret, quòd tempore mortis eius, cui facta eſt talis inſtitutio, vel ſubſtitutio, Si Iacobus ſuperuiuit, ſubſtitutioni locus non eſt, pro filijs Iacobi, conditione non purificata: Corn.conſi.186. colum.2. & ſeq. lib. 3. idem in ſimili. Anch. conſi. 137. Principaliter, conſi. 266. Iſte magiſter. & Ruin. conſi.180. colum ſecunda, ad fin. lib. ſecundo.

13 Sine filijs, expone, quandoque ſine alijs filijs, † vt quando quis habens filium, habentem filiam, inſtituit filium, & ei decedenti ſine filijs, ſubſtituit ſorores, & dictam ſuam filiam, vnde ex ſequentibus declarando præcedentia, & ne teſtator ſibi contrarius ſit, illa adiectio, ſine filijs, intelligitur de alijs filijs, & non de dicta filia, cum alijs ſubſtituta, quibus ideo fideicommiſſum debetur per inſtituti mortem ſine alijs filijs: probat Alex. conſi.178. Attentis verbis. colum. prima, lib. 5. adde eandem expoſitionem facere, ſine filijs: Bald. conſi. 254. Titius inſtituit. colum.1. num.3. lib.1.

14 Omnibus † deſcendentibus ſine liberis, refertur ad inſtitutos, & ſubſtitutos, ita quòd vltimo moriente cũ filia, deficit conditio fideicommiſsi: Caſtr. conſi.111. Viſis & ponderatis, nume. ſecundo, lib. primo, ſecùs eſſet, ſi filia vltimi decedentis cenſeretur vocata: quia ea demum ſine liberis moriente eſſet locus fideicommiſſo: idem conſi. 123. Viſo teſtamento. co.

15 Maſculis † exiſtentibus, exponitur, ſi extabunt maſculi, & non, donec extabũt maſculi, & ſufficit, maſculos ſemel extitiſſe tempore mortis grauati: quia verba conditionum, ſunt intelligenda ſtrictè ad literam: Bar. in l. prima. §. bonorum ad Trebel. vt per Corn. conſili. 304. colum.10. ver. accedat ad hanc lib. 3. & conſil. 160. colum. penult. lib. 4. vbi ad fin. tradit, quòd ablatiui fa-

16 ciunt conditionem per, ſi, & non per, donec † & ſic momento, & non duratione temporis, facit Ancha. conſi. 266. Iſte Magiſter. ad fin.

Namque iſto caſu maſculi exiſtentes, in conditione poſiti, non vocantur ad fideicommiſſum, ſed ſuccedunt ab inteſtato, & excludunt fideicommiſſum: vulg. gloſſ. in l. Lucius. ff. de hæred. inſtitu. gloſſ. in l. filiusfami. §. cum quis. de lega. 1. vt Io. de Ana. conſi. 58. ad fin. Cur. Seni. conſi. 43. colum. 12. num. 36. ver. ad quartum. & num. 37. reſpondi conſi. 167. ad num. 42. 43. lib. 2.

1 De † morte grauati, quę in conditione, vt ſupra diximus, appoſita, & contingens fideicommiſsi diem cedere facit, & naturalis, & ciuilis eſſe poteſt: ſcripſi ſatis ſup. interpret. præceden. dubit. 1. ſolu. 10. ver. mors autem. ibi, ſcripta reuideri poſſunt, & per Cephal. conſili. 395. nume. 31. nihil autem refert, an naturaliter, vel violenter mors grauati acciderit: quia ſemper Dei diſpoſitione mors aduenit. gloſſ. in ver. commutatio. in fi. in prin. Inſti. de cap. dim. quam idem Ang. Aret. ſequitur. & Bal. in cap. hoc quod nos. colu. 2. ſub nume. 8. de pace Conſtan. & in conſi. 8. Si codicillaris, ſub num. ſecundo, lib. 4. Petr. de Ancha. in Clem. 1. ad fin. de pœni. & remiſ. Alexand. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ſub num. 7. de liber. & poſthum. Socin. conſi. 62. nume. 12. lib. 4. Guli. Benedic. in cap. Raynutius, verſi. mortuo itaque teſtatore. nume. 27. & ſequen. de teſta. idem iuris eſt de morte, præter naturam, & de morte ſecundum naturam, dicit Bald. in l. prima, nume. 4. C. de his, qui an. ap. tab. Dummodo talis mors grauati non interuenerit facto & culpa fideicommiſſarij: quia omnimodo & iure fideicommiſsi priuari deberet, per not. in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir. ſolu. matri. & per Anch. in dict. cle. 1. in fin. & Rolan. à Val. in tract. de lucro dot. in q. 61. num. 13. & ſequ. & to. tit. ff. & C. de his, quib. vt indig.

18 Poſtremo, quamuis † aliquando videatur eueniſſe conditio fideicommiſsi pluribus iniuncti, tamen & quandoque ſuperſunt, qui ex præſumpta mente teſtatoris excludunt fideicommiſſarium ſubſtitutum: hoc enim primum contingere poteſt, vbi expreſsè, vel tacitè præcedit reciproca inter ipſos inſtitutos, ſubſtitutio etiam fideicommiſſaria tractum temporis habens, eorum vno deficiente cohæres ſubſtitutus, ſiue ſit de liberis, vel de extraneis, excludit ſequentem alium ſubſtitutum: per l. codicillis. in prin. & l. Titia. §. Seia libertis. de leg. ſecundo, tradit Ripa in l. hæredes mei. §. cum ita. ſub nume. 148. ad Trebell. & ibi Zanch. num. 1311. plures concord. allega. Deinde ille eſt, qui ex præſumpta mente teſtatoris ſubſtitutum excludit, in quo tria hæc concurrunt: quòd ſi de liberis teſtatoris: quòd ſit cohæres vel poſitus in conditione præcedentis fratris cohæredis grauati: & quòd ab inteſtato ſuccedat grauato, & excludat ſubſtitutum, & iſta proſequitur concordan. allegando, & comprobando, Zanch. dict. §. cum ita. nume. 1071. & ſequen. ita quòd frater cohæres, & nepos ex fratre cohærede grauati excludunt ſubſtitutum, ex intentione commu. Bart. & doct. ponit Ripa in dict. §. cum ita. ſub nume. 133. & expreſsè Zanch. ibi numer. 857. & hoc non ex ſubſtitutione aliqua, ſed ex iure legitimarum hæreditatum reſeruato: Iaſo. conſil. 41. colu. 6. libr. primo. Riminal. conſi. 255. nume. decimoquinto, & ſequent. lib. ſecundo, intellige, vt per Pariſ. conſili. 43. nume. 64. lib. ſecundo, & meliùs Alba. conſilio 31. & Bero. conſil. 68. nume. 11. 12. lib. ſecundo, ſiue collectiuè, ſiue ſimpliciter ſit facta ſubſtitutio, idem Zanch. ibi nume. 1088. vbi & diffusè nume. 922. de commun. & Gabr. Roma. conclu. 3. per tot. ſupra alleg. & hoc eſt ſecundum interpretationem, collectam ex mente defuncti, ſecundum Barto. ibi ad fi. atque ita de præſumpta mente teſtatoris contra apparentem ſubſtitutionem & verba eius ſunt per doct. excepta ex text. dicto §. cum ita. l. pen. C. de impube. l. cum acutiſsimi. C. de fideicommiſſ. l. generaliter. de inſtitu. & ſubſtitu. & l. ſi is, qui 200. §. item ſi pater. de reb. dub. & l. cum auus. de condit. & demonſt. & l. qui duos. de vulg. & pupilla. id que ſciri ex interpretatione iuris, inter alia declarat Bald. in dict. l. penult. ſub nume. octauo, vt & per Capr. tract. de regu. & ſubſtitu. ad quintam ſpeciem compendioſam, in vlt. car. Ruin. conſili. 125. colum. penult. & fin. nume. ſexto, lib. tertio, & Anto. Gomez ſuo comment. iu. tot. 1. & capit. 5. de fideicommiſſ. ſubſtitu. ſub nume. 21. verſicu. quòd tamen limita. & verſi. ſequent. vbi probat intelligi debere illum excludentem ſubſtitutum eſſe de liberis, & deſcendentibus teſtatoris, quibus facta eſt ſubſtitutio fideicommiſſaria, dummodo ſubſtitutus ipſe etiam non ſit de liberis ipſis concurrens etiam cum ipſo, volente excludere in ſucceſsione grauati. quia ab alio de eiſdem liberis non excluderetur: allegat Bart. qui hoc tenet in d. §. cum ita. in fin. & eſt magis com. Gabr. Rom. conclu. 3. nume. 6. ſuprà alleg. tit. de ſubſtit. libr. 4. de com. opin. & talis excludens ſubſtitutum debet ſuccedere grauato, id eſt, ei, per cuius mortem ſubſtitutionis caſus euenit, ſecundum com. ſententiam, per Aymo conſil. 109. numer. 3. & Pariſ. conſilio. 44. nume. 39. libr. ſecundo, & Burſat. Mant. conſil. 19. nume. 2. 3. etiam quòd per legem municipalem non ſuccederet teſtatori, ſtante ſubſtituto, ſed ſuccedat de iure communi ei, cui aſſeritur facta

ſubſti-

ſubſtitutio probaui conſi.90. nu.4.5. 6. lib.1.Corn.Soc. Ruin.Iaſo. Pariſ.Bero. Aym.allegan. addo. Gabr. Rom. de com.opin. lib. 4. ti.de ſubſtitu.conclu. 3. nu.5. idem Bero.conſi.100. num.2.lib.2. iſto.n. caſu cenſetur teſtator, ſe velle conformare cum diſpoſitione Iuris Communis, vt is præferatur ſubſtituto, qui de iure communi præferatur: Corn.conſi.31. colum.2. ver. & volunt. & colum. fin.lib. 2.& conſi. 298. colum. 3. ver. teſtator. num.lib.4. cum ſimil. in d.meo conſi.xc. num. 1.& ſeq. dummodo & is ſit de deſcendentibus teſtatoris. Pariſ. dict. conſi.44. colum. penult. nume. 35.lib.2. Cephal. conſi.132. nume.6. vt dictum eſt, Hoc quoque aliud inſpiciendum eſt, quòd ▪ volens excludere ſubſtitutum effectualiter poſsit ſuccedere defuncto grauato. Nam ſi grauatus teſtamento alium ſibi facere hæredem ſucceſſorem, nempe deſcendens ille ſic excluſus à ſucceſsione grauati ſubſtitutum non excluderet, tunc ita iuris huiuſmodi interpretatio ſileret, & ſubſtitutus fideicommiſſum peteret: arg. l. falſa. §. fin. de cond. & demon. ſequens. Nico. Mat. tradit Bald in d.l. pen. ſub fin. C. de impub. ibi Fulgo. & moder. ſequuntur. & Alexan.conſ. 92. col. pen. lib.3. Tiraq. in l. ſi vnquàm. ver. ſuſceperit. ſub nume.103. Iaſ. conſi. 41. colum.9. ſub verſic. quartò principaliter. lib.1. Aym. conſi. 113. nume. 4. cum alijs, & ibi de communi per Anch. in d.§. cum ita num 1203. & nume.1197. concord. allegat & adducit idem dicendum eſſe, vbi perſona talis excludens ſubſtitutum, ipſa excluditur aliquo modo impedita, non ſuccedit grauato, ſed ita & tunc ſubſtitutus admittitur, idem Iaſ. dict. conſi.41. colum.6. dict. verſicu. quartò principaliter. & Gabr. Roma. d. conclu. 3. nu.14. 16. Item an ſit perſona, quæ veriſimiliter, &c. non procedit, vbi ſubſtitutio eſt facta in tota hæreditate, vel in omnibus bonis, ſecundum Barto. & Bald. & Ang. tenet. Corn. conſi. 226. col. 7. ver. nec ob. d.§. filium. lib.3. quia tunc talis venit ex reciproco fideicommiſſo. Pariſ. conſi.43. nume. 64. lib. 2. ſecundum commun. ibi atteſtatam, licet materiam hanc plerique alleg. ſupra circa illud egerint, quòd pluralitas reſoluatur in ſingularitates. Ad noſtram tamen etiam attinet dubitationem, an cedat dies fideicommiſſi, cum ita ſubſtituto fideicommiſſario admiſſo perpendatur fideicommiſsi diem ceſsiſſe. Et hæc circa ipſius principalis dubitationis ſolutionem dicenda mihi ſuccurrerunt.

LIB. III. INTERPRET. III. DVBIT. IIII.

Quarta dubitatio circa comprehenſos, & vocatos ad fideicommiſſa, ſoluitur his breuibus, ſed latiſsimè explicatis tribus ſolutionibus.

Prima, quòd fideicommiſſo comprehenſi & vocati declarantur & dignoſcuntur. Aut nomine proprio. Aut nomine appellatiuo. Aut nomine relatiuo: Super quo diffusè & clarè de pluribus reciprocè, tacitè vocatis ad inuicem. Aut nomine naturali, ſuper quo latiſsimè & diſtinctè, quando nepotes veniant nomine filiorum. Aut nominatione facienda per alium. Aut ex veroſimili mente teſtatoris, ſuper hoc dantur treſdecim declarationes ad illud, ſi de hoc fuerit interrogatus teſtator, veroſimiliter ita reſpondiſſet.

Secunda. quòd ſunt vocati eo modo, quo deſignantur, ordine ſubſtitutionum, verbis: ordine ſucceſsiuo ſucceſsiuè, expreſsis vel tacitis, & nominibus collectiuis aliquibus declaratis.

Tertia, quòd declarati & explicati ſunt plures modi, & reſolutæ plures quæſtiones, quibus apparet inter vocatos de prælatione contendentes, quis præferri debeat, & perſpicuè, quando nepos veniat cum patruo ad fideicommiſſum dilucidèque reſoluendo quæſtionem; an proximor teſtatoris grauantis, vel grauati attendatur, & præferatur; & quædam alia generalia circa prælationem ad fideicommiſſa.

QVARTA dubitatio circa vocatos & comprehenſos in fideicommiſſo, declaranda ſequitur. Sicut enim præ cæteris magis expetenda, & optabilis videtur cum quiſque cupiat eſſe de vocatis ad fideicommiſſa, vt ſit pro ſe beatificum illud Martialis carmen: *Res non parta labore, ſed relicta*, ita magis accuratè ad eam explicandam inuigilare oportet.

Iamque diximus inutile, nulliusque momenti eſſe fideicommiſſum, ſi non apparet, quis vocatus ſit, vel cui ſit illud reſtituendum: l. quidam referunt, ibi: eſſe enim debet, cui detur: de iur. codicill. & Paulus Iuriſconſult. cum nomen fideicommiſſarij teſtamento aſcriptum non ſit, nulli perſonæ, neque certæ, neque incertę, datum fideicommiſſum videri, indubitatum eſt, reſpondet in l. Paulus de rebus dub. & ibi not. Socin. & Ruin.conſi.177. colum. ſecunda, nume. 3. lib. ſecundo, & text. in l. qui plures. de vſufruct. leg. & ibi gloſſ. & in l. non oportet. de leg. ſecundo. Vnde operæpretium eſt, videre, quomodo poſsit de nomine vel perſona fideicommiſſarij apparere, vt propoſitæ dubitationi congruæ ſolutiones dentur. Quoniam id variè percipi, dignoſci, accipique poteſt, ſecundum varias fideicommiſſorum formulas, ideo commodiori, quo poſsit fieri, ordine ſeparatam tria hæc inſpiciam, & diſſoluendo, interpretabor.

Primum, an & quando fideicommiſſo cenſeantur comprehenſi & vocati?

Secundò, quomodo vocati?

Tertiò, qui nam inter comprehenſos præferantur?

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſo vocati qui ſunt, & comprehenſi, & quid agendum, vt cognoſcantur.*

2 *Vocati fideicommiſſo multipliciter oſtendantur ex verbis teſtamentorum vel codicillorum.*

Aut nomine proprio.

Aut appellatiuo.

Aut relatiuo.

Aut naturali,

Aut nominatione, fienda per certam perſonam.

Aut ex veriſimili mente teſtatoris.

3 *Fideicommiſſarius quando nomine proprio dicatur vocatus, quod nomen duobus indicijs debet demonſtrari, vt ſubſtituo Ludouicum de Pratis de Piſauro, & quando ſola nominis expreſsio ſufficit, & de binomio, quòd in eo ſufficiat vnum nomen quo vocetur.*

4 *Binomius quid eſt, ſufficit, quòd vno nomine ſit vocatus.*

5 *Fideicommiſſarius quando demonſtretur nomine appellatiuo, & quæ dicantur nomina appellatiua, & nomen appellatiuum rebus impoſitum duplici iure dignoſcitur, Iure Genti. & Iure Ciuili, & hoc iure vltimo tale nomen accipitur, quo fideicommiſſarius dicitur, & quomodo ſufficiat demonſtrari, & de materia huiuſmodi, ibidem vide.*

6 *Nominatus appellatiuo nomine, quando perinde ſit, ac ſi proprio nomine ſit nominatus.*

7 *Fideicommiſſarij admittuntur ad fideicommiſſum pro hereditarijs portionibus. ſ. quantam quiſque capit portionem ex inſtitutione, tantam capere debet ex ſubſtitutione, declarando, vt ibid.*

8. Fidei-

8 *Fideicommiſſarius quandoque maius commodum percipit, ſi pronuntietur nomine appellatiuo, quàm proprio, cum primo caſu poteſt valere fideicommiſſum, ſecundo non minimè: vt ibi habes.*

9 *Relictum factum Titio, & duo ſunt Titij, cum non appareat de quo ſenſerit teſtator, inutilis eſt diſpoſitio. At relinquendo nomine appellatiuo, pone fratri, & plures ſint, valet relictum, quoad omnes.*

10 *Fideicommiſſarius quando maior commodum percipiat nominatus nomine proprio, quàm appellatiuo & collectiuo, tum propter prælationem, tum propter maiorem portionem, quam conſequitur ſic vocatus, declarando, vt ibi pulchrè, cum num. ſequen.*

11 *Vocatus nomine proprio inter vocatos ad fideicommiſſum, præfertur his, qui ſunt vocati nomine appellatiuo, collectiuo, vel generali, & viriles portiones habeat per numerũ perſonarum, & vocati nominibus appellatiuis habentur pro vno, & vnam inter eos portionem recipiunt.*

12 *Fideicommiſſum tale, ſi dicatur, Perueniat ad Petrum fratrem ſuum & eius filios, ſ. Franch. Iohannem, & Philippum, & Bartolum nepotem ex Antonio eius fratre præmortuo, debetur vna portio Petro & filijs eius nomine appellatiuo nominatis cum patre, & filij pro vna perſona habeantur, & pro alia portione debere nepoti nomine proprio nominato, & de portionibus diſtribuendis, quando pro virilibus portionibus fiat diſtributio, ita vt veniant nominati in viriles, vel non latius, ibi colligitur de materia hac de nepotibus appellatiuo nomine nominatis ex pluribus ſororibus quòd veniant in ſtirpem, & non in capita, & quando pariter veniant in capita, ibi. vide.*

13 *Fideicommiſſarius quando dicatur vocatus nomine relatiuo, & de dictionibus, nominibus & pronominibus relatiuis ad eos, qui ſunt fideicommiſſarij.*

14 *Superſtites, hæc dictio ſecundum quod diuerſimodè ponitur, diuerſam fideicomiſſariorum relationem continet.*

15 *Superſtites ſubſtituti ſimpliciter ſine alia clauſula, dicuntur vocati, qui ſuperſunt ex nominatis præmortuis & alijs præferuntur in vlteriori gradu, ſcilicet filijs præmortuorum, & de hac dictione ibi.*

Fallit, vbi filij, quibus eſt facta ſubſtitutio de mente teſtatoris, ſint poſiti in conditione, & vt ibi colligitur.

Et de dictione plurali, ſuperſtites, ad quos referatur, & quando in vno verificetur diſpoſitio, eueniente caſu.

Et de vocato in fideicommiſſo paſſiuè conuenit, quòd etiam actiuè ſit vocatus ſub nomine congruo.

Et quid, ſi dicatur, ſubſtituit ſuperſtites & hæredes eorum, vel eorum filios, vno decedente cum filijs, & alio ſine.

Et de nepotibus ſuccedentibus cum patruis auo teſtatori vel patruo ab inteſtato, & cum patruis ad fideicommiſſum, ibidem.

16 *Superſtites, aut ſuperuiuentes, diuerſas hoc vocabulum habet interpretationes.*

Quid, ſi dicatur, ſuperueniat in ſuperſtitem aut eius filios, de mente teſtatoris intelligitur, de filijs non ſuperuiuentis; licet alterius filij prædefuncti teſtatoris.

Quid, ſi pluribus filijs inſtitutis dixerit, ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis, ſubſtituit alios fratres ſuos ſuperſtites & ſuperuiuentes, veniunt tantùm fratres defuncti ſine liberis, & non filij alterius fratris prædefuncti.

Idem, quando eſſent filij prædefuncti defuncti, & cum alternatiua, vel eorum filios.

Quid, quando de ſuperuiuentibus poſſunt eſſe, & non eſſe ſuccedentes ab inteſtato, defuncto grauato: tunc ſolus ſuccedens ab inteſtato, intelligitur vocatus ad fideicommiſſum, & quare, quando tamen limita, vt ibi habetur: num. 17.

18 *Teſtator ſimpliciter ſubſtituens videtur regulare ſuam voluntatem, ſecundum diſpoſitionem iuris Communis, ſtatuti, vel conſuetudinis.*

19 *Superſtites ſubſtituti, ſi tractu temporis dicatur facta ſubſtitutio poſt aditam hæreditatem, continet ſubſtitutiones fideicommiſſarias reciprocas, quibus demonſtratur, quòd ſunt fideicommiſſarij vocati vice ſua: & dic, vt ibidem.*

20 *Subſtitutio reciproca, quando adſit, vel non, dic latiùs, vt ibi.*

Et quod ſi ſubſtituit vnum alteri, ſeu alijs, vel diſpoſuit ſuam hæreditatem peruenire de hærede in hæredem, in infinitum, quòd præſtat fideicommiſſum: cum nu. ſeq.

21 *Commiſſum, factum ex vna parte inter plures, & plures ab altera, non intelligitur factum inter eos ipſos de parte.*

22 *Fratres inſtituti æqualiter in tota, & æqualiter grauati, non tenentur ad inuicem ad fideicommiſſum, vt eluſorium.*

23 *Subſtitutio reciproca non inducitur inter ipſos grauatos, per ſubſtitutionem fideicommiſſariam pluribus factam.*

Amplia duodecim caſibus.

Limita quinque modis, & vt ibi late.

24 *Subſtitutio fideicommiſſaria tacita reciproca, vt conſtituatur, ſimul tria hæc concurrere debent.*

Quòd plures ſint honorati.

Quòd ex his pluribus expreſsè vlti. moriens ſit grauatus ad reſtituen. alicui alij.

Et ad reſtituendum totam hæreditatem, vel totam rem legatam per teſtatorem.

Et quòd iſta materia ſit ſatis intricata, & explicari poſſit commodè præmittendo ſimul de vno, dum agitur requiſito aliud adeſſe præſupponi requiſitum, quib. trib. concurrentibus fideicommiſſarius exiſtit, aliàs non, vt ibi habetur.

25 *Fideicommiſſum reciprocum locum habere non poteſt, niſi inter plures vocatos pariter in teſtamento, & ſimul honoratos, & non procedit in perſona vnius tantum, & quomodo debeat eſſe ſubſtitutus, & quando non ſit grauamen tacite, nec expreſsè.*

Et quando inter plures etiam poſitos in conditione cenſeri poteſt.

26 *Fideicommiſſaria tacita ſubſtitutio reciproca dicitur inter plures vocatos, quando teſtator ſubſtituit plures eius filias toto tempore vitæ ipſarum, & cuilibet earum, & de vltima moriente fideicommiſſum venit ad venientes ab inteſtato, & differt multum inter ipſos grauatos, an ſint extranei, an tranſuerſales, an liberi, & deſcendentes teſtatoris.*

Et quid, quando vltimus hæres ſit grauatus, cui ſit facta ſubſtitutio.

Quid ſi pluribus inſtitutis ſimpliciter ſit facta, ſi deceſſerint, vel poſt mortem eorum, vel eis ſubſtituit.

Quid, quando facta eſt ſubſtitutio collectiuè, ſeu copulatiuè.

Si omnes.

Si ambo.

Si Petrus & Franciſcus deceſſerint omnes.

Subſtitutio; quòd fiat poſt mortem omnium, vel vltimò decedentis, idem eſt, vt dicantur inuicem ſubſtituti, & reciprocum ſit fideicommiſſum.

Idem, vbi ſuperſit perſona cohæres, excludens ſubſtitutum; & dic, vt ibi.

Idem eſt, quòd ſit dictum finita linea, vel vltimo morienti ſubſtituit.

Idem, ſi ſit dictum, poſt mortem plurium.

Idem, ſi deficientib. filijs & hæredib. ſuccedant proximiores de linea maſculina.

Idem habetur facta vltimo decedenti, ſi dicatur, ſubſtituo, ſi deſcendentes non extarent.

Idem, de ſubſtitutione, facta poſt mortem omnium.

Idem accedente præſuppoſito de tota re relicta, communi omnium admiſſione.

28 *Fideicommiſſa demonſtrantur coniecturis, legibus ſic dictantibus, & tacitum fideicommiſſum reciprocum inducitur ex eis, & mente coniecturata teſtatoris, quamuis verba deficiant, & quomodo coniectura conſpiciantur mentis teſtatoris. ibidem latè.*

29 *Fideicommiſſum reciprocum tacitum requirit tria, quòd ſit de tota hæreditate, vel re: vel omnibus bonis: ſine quo nihil factum dicitur, tunc Trebellianica non detrahitur.*

Et quando dicatur facta de tota hæreditate vel re.

Vt ſi dicatur, Omnem hæreditatem.

Vel, Quicquid ex hæreditate mea ad te peruenerit, reſtituas cum morieris.

Aut mandat, totam hæreditatem reſtitui per fideicommiſſum, per plures inſtitutos,

Idem dicendo, Omnia & integra bona ſua.

Idem, ſubſtituendo in medietate bonorum omnium, & in alia ſubſtituit, &c.

Idem, In omni portione, quæ ad filios perueniret, ſubſtituit, &c.

Vel vnum in tertia, alium in alia tertia.

Vel in reſiduo bonorum, & x. florenis ſuprà, & conſequenter, In omnibus bonis.

Idem poſt legata dicatur reſiduum hæreditatis.

Idem, ſi ſuccedant in dictis bonis, cum in inſtitutione præcedenti dixerit, In omnibus bonis.

Idem, ſuccedat in omnibus bonis, mobilibus & immobilibus.

Idem, ſubſtituendo hæredem vniuerſalem.

Idem, pleno iure.

Idem, plene & integre bona perueniant.

Idem, fructus omnium bonorum diſpenſentur, quid & de materia hac latè ibi cum num. ſeq.

30 *Intellectus. l. Titia Seia libertis. de lega. 2.*

31 *Res legata debet eſſe certa, alioquin legans fundum ſimpliciter, legatum eſt inutile: quia poteſt intelligi de vna ſpanna terræ.*

32 *Fundus vt valeat relictus debet demonſtrari ſuis confinibus appoſitis.*

33 *Indefinita non æquipollet vniuerſali in materia probatiua & tunc æquipollet vniuerſali, contingenter, & non neceſſario, & declara, & intellige, vt ibi.*

34 *Fideicommiſſarius nomine naturali cognoſcitur, vt ſit ad fideicommiſſum vocatus, eo nomine, quòd eius perſonam naturaliter deſignat.*

Vide filio, de deſcendentibus, propinquis, proximioribus, poſteris, & comprehendunt tam maſculum, quàm fœminam.

35 *Filius fratris vel Titij vocatus ad fideicommiſſum, debet intelligi de vero & naturali filio, non ciuili, vel legitimo ſolum per adoptionem, vel arrogationem.*

Et an de naturali & legitimo, an de naturali tantum intelligendum ſit, accipiendo naturales pro omnibus baſtardis, & quòd ſi teſtator ſit extraneus, vel parens, aut aſcendens, & de materia latiſſimè. & de hac materia latiſſimè, & pulchrè vide diſcuſſum, vſque ad nume. 34.

36 *Filius vocatus ad fideicommiſſum, an & quando veniat nepos, & ſit, an & quando appellationem filiorum veniant nepotes, materia eſt trita & varia: de qua vide ampliationes & limitationes, de quibus, &, vt ibi, & pro vtraque opin. vide, vt infra verb. filij appellatione cum multis ſequen. num.*

37 *Filij appellatione ex proprietate ſermonis, & propriè ac regulariter nepos, non continetur, reprobata opin. Barto. & doct. an proferatur à lege, vel ab homine, & vide, vt ibi, & in verb. Nepos non venit.*

38 *Nepos non venit appellatione filij teſtatore ſic diſponente vel ſtatuto, quòd verba intelligantur ad literam, prout ſonant, & vt ibi declaratur.*

Non venit, quando teſtator nominat filios ſui fratris nominibus proprijs.

39 *Idem, quando quocunque modo diffinito & arctatiua certi nominis filij conſtat, teſtatorem ſenſiſſe de certo filio, & vt latiùs ibi.*

40 *Non venit teſtatore extraneo exiſtente, & nepote ei non ſuccedente ab inteſtato, & quod eo non admiſſo, inhumanum aliquid vel abſurdum non ſequeretur.*

Non venit nepos, vbi inſurgeret inde grauamen aliquod fideicommiſſi imponendi, tam contra filios, quàm contra ipſos nepotes.

41 *Idemque in fideicommiſſo euitando, actiuè & paſſiuè, & dic vt ibi.*

42 *Non venit, quando ex nominatione filiorum fieret extenſio ad nepotes in damnum alterius, & inde odioſum & pœnale reſultaret, & nullo pacto venit, niſi de mente teſtatoris conſtet. ſed tex. eſt contrarius, de quo ibi, & dic, vt ibi.*

43 *Non venit, cum teſtator in vna parte teſtamenti prouidet nepotibus de his intelligens expreſſit nomen liberorum, & in alia parte expreſſit nomen filiorum, in prima venit, in hac ſecunda non venit.*

Non venit, ſi diſpoſitio teſtatoris in ea parte, quæ eſt expreſſum nomen filiorum & impleuerit ſuum effectum, amplius ſub hoc nomine filiorum non oportet nepotes venire declarando, vt ibi.

45 *Non venit, quando filius nominatur cum aliqua qualitate, vt filius Titij, qui erit Doctor, &c. vt ibi.*

46 *Non venit, vbi nomen filij in teſtamento fuerit prolatum aliquibus reſtrictiuis circumlocutionibus, vt d. filius, talis filius, qui tale quid fecerit, declarando pulchrè, vt ibi.*

47 *Non venit, quando illi, qui nomine filiorum voluerit contineri vti nepotes & admitti ad fideicommiſſum non erant nati vel concepti tempore teſtamenti, vel mortis teſtatoris.*

Idem, ſi conditio collata ſit in euentum futurum, intelligendo in relicto ſimplici & puro, ſecùs, ſi tractatur de legato aut fideicommiſſo conditionali, & in futurum euentum præſtando, & in hæreditatibus legitimis, & non ex teſtamento, & dic, ac declara latius de hac materia, an & quando veniat nepos vel non, vt ibi dē dicitur.

48 *Lex ſemper dicitur loqui.*

49 *Filij appellatione ſæpè iuſta interpretatione nepos comprehenditur, & primò in teſtamento domini, nominantis filios villici ſui, & concluditur, quod veniant nepotes: ſic de ſtamento tertij dicendum eſt generaliter, nominantis. ſ. filios alterius ſæpè nepotes accipiuntur & veniunt appellatione dictorum filiorum.*

50 *Nepos, quòd veniat appellatione filij, vide diuerſos caſus, quibus venit, & quando procedat iſta concluſio, ſecundum Rebuf. vt vbi adſit ratio pietatis, vel eadem ratio in filio, & in nepote, & quando conſtat de voluntate diſponentis, dic tamen & intellige de hoc, ſecundum Auctorem ibi.*

51 *Nepos venit eo in caſu, quo nomine filij venit, & filia, vt ſic æquiparando determinat Lex, à qua excipiatur nomen tutoris, quòd & ſi datus filijs, cenſeatur etiam datus filiabus non tamen dicetur datus nepoti.*

52 *Venit, quando filij appellatio habetur in conditione ad excludendum ſubſtitutum, vt, ſi deceſſerit ſine filijs, etiam ex ſuo corpore procreatis, decedens cum nepote, is quidem venit & excludit ſubſtitutum, & eſt Comm. Opin.*

53 *Venit, vbi teſtator diſponendo oſtendit ſe velle bona ſua conſeruare in agnatione.*

54 *Venit, quando teſtator inſtituendo, relinquendo, vocando, prouidet filijs, & pro eis facit fauorabilia, & diſponit, quod declara, & intellige, vt ibi.*

55 *Intellectus l. vxorem. §. concubinæ. ff. de lega. 1.*

56 *Muli legati veniunt, & mulæ.*

Venit

Venit, ſi teſtator de filijs mentionem faciendo extenderit diſpoſitionem in aliquem futurum euentum, qui in nepotibus ſicut in filijs verificari poteſt, declarando latiùs, vt ibi per auctorem.

58 *Venit tandem vbicunque de mente teſtatoris conſtare poteſt & nepotes comprehendi ſicut eſſe traditur quando teſtator inſtituendo nominat filios & filias, & vt latius ibi exponitur, & quomodo veriat reſpectu naturæ & proprietate tributæ à lege.*

57 *Nepotes ex communi vſu ad inſtitutiones & legata, & in teſtamentis vocati, reperiuntur, qui non ex filijs & filiabus, ſed ex fratribus & ſororibus nati ſunt, declarando, vt ibi: & hodie per abuſionem vocabuli, filius fratris, dicitur nepos.*

58 *Nepotes ex filio vbi ſunt ſimul, & nepotes ex fratre vocati, cenſentur nepotes ex filio.*

59 *Pronepotes veniunt appellatione nepotum, cum in ſono vocis conueniant, & maxime, vbi in diſpoſitione ſunt hæc verba gradatim, ſucceſſiuè in perpetuum, & ſimpliciter etiam in contractibus.*

60 *Subſtitutus per hæc verba, Voluit peruenire in hæredes ſuorum filiorum, interpretatur de liberis, & non de hæredibus extraneis.*

61 *Subſtitutio facta per teſtatorem de filiabus fœminis ſimpliciter, ſeu earum filijs, veniunt ad fideicommiſſum earum tam filiæ teſtatoris, quàm filiæ maſculorum deficientium, ac earum filij.*

62 *Filiæ fœminæ quando præferantur in portione eorum patris, alijs fœminis etiam teſtatoris proximioribus.*

63 *Maſculi ſi ſemper ſint vocati in pluribus particulis teſtamenti, & vltimò ponatur talis clauſula, vel ſimilis, vt ex eo, vel eis in perpetuum deſcendentes, &c. ex tali clauſula interpretatur, vt deficientibus maſculis, fœminæ ex eis deſcendentes, ad fideicommiſſum vocatæ dicantur.*

Idem, in omni caſu, quo ſubſtitutio fideicommiſſaria vltimo vocat ſubſtitutos ſub vocabulo communi, continente tam maſculum, quàm fœminam.

Coniunctos,

Proximos,

Poſteros,

64 *Deſcendentes maſculi quandoque ex fœminis etiam admittuntur, & præferuntur ſaltem fœminis.*

65 *Fideicommiſſarius dicitur, & cognoſcitur, cum ſit vocatus & nominatus ab eo grauato, cui teſtator id impoſuerat, vt de ſua agnatione aliquem nominaret.*

66 *Nominatio per grauatum fideicommiſſarij commiſſa à teſtatore ipſi grauato, valet de incerto de certis, vt quòd vnus eligatur de ſua agnatione, non verò de incerto de incertis. Nec vbi commiſſa in libera voluntate grauati, & quare.*

67 *Teſtator dicens, ſe dixiſſe hæredi ſuo in ſecreto, cui reſtitui debeat per eum hæreditas, vel res relicta, ſtandum erit hæredi dicenti cum iuramento de perſona nominata ad eam rem.*

Et de materia nominationis ſeu electionis, ibid. vide in verb. Nominatio, Nominatus, & Nominandi.

68 *Nominatio per grauatum de commiſſione teſtatoris de vno de agnatione debet fieri de pauperiore, non inimico ſeu odioſo teſtatoris, & de maſculo, non fœmina, & vt ibidem.*

69 *Nominatus & electus nepos dicitur ſatisfeciſſe voluntati teſtatoris, adeò vt à coniunctis eius aliud peti non poteſt, quando ei ſint relicta credita, & pars certa pecuniæ, & dimidia pars mobilium obligato relinquere affinibus vel coniunctis teſtatoris tã ex parte patris, quam matris vſque ad quartum gradum.*

70 *Fideicommiſſarius dicitur electus, ſi grauatus eligere vnũ de agnatione, ſi deceſſerit ſine filijs, & eligat ſub conditione, ſi deceſſerit eo modo coram fide dignis, dicendo, Volo eligere Tullium in fideicommiſſarium, & vſque ad mortem perſeuerauerit.*

71 *Nominatus & electus vnus ſolus, is admittitur ad fideicommiſſum, excluſis alijs proximioribus, quando plures erant prolati nominandi, vt affines, coniuncti, vel illi de ſua agnatione.*

72 *Nominatus in teſtamento primi teſtatoris dicitur ſuccedere, & non huic eligenti, ex quo ſolet dici ſæpè, quòd fideicommiſſarius teſtatori & non grauato ſuccedat.*

73 *Fideicommiſſarius teſtatore, & non grauato, ſuccedere dicitur.*

Fallit, quando veniret ſub nomine collectiuo: quia tunc grauato ſuccedit, ſecundum ordinem Iuris Communis, & declara, & intellige, vt ibi latè.

Et de quinque caſibus, quibus fideicommiſſarius non eſt loco hæredis, & quoad, quæ ſint hæredes, & quoad, quæ non.

74 *Nominandi per grauatum ad fideicommiſſum, vbi de certis incerti non ſunt nominati, vel aliquis eorum, non nominatur, omnes tunc pares in gradu de illis certis poſt mortem grauati ad fideicommiſſum admittuntur, alio de voluntate teſtatoris non apparente ſcilicet de vno ſolo, & quando apparere ſic dicatur de voluntate eius, ibid. pulchrè.*

75 *Fideicommiſſarius tandem cognoſcitur, quòd ſit vocatus ex veriſimili mente teſtatoris, cum aliter ex verbis non apparet, vel alio modo, recurritur ad mentem eiuſdem, & de veriſimili mente teſtatoris habenda pro diſpoſitione in caſu, omiſſo, cum interrogatus idem reſpondiſſet, hocque & in vltimis voluntatibus, in ſtatutis, in conuentionibus & in prædictis. Idem in communi Legulatore, & in priuato, vt teſtamento, & de hoc veroſimili nonnulla vide, ibi & de materia.*

76 *Argumentum à ſimili fragile & debile reputatur, & quare, ibidem habetur.*

77 *Ius totum mutare ex modica facti mutatione.*

78 *Lex teſtamentaria, & ipſa dicitur Lex.*

79 *Caſus omiſſus quando habeatur pro expreſſo ex veroſimili mẽte teſtatoris, ut ſi de eo fuiſſet interrogatus, ſic diſpoſuiſſet: quæ regula ita demum procedit, quando quædam comprehenditur de vltimo in alterum caſum, ſimilitudo mentis, rationis effectus charitatis & affectionis teſtatoris.*

80 *Fallit in tredecim caſibus, primò, ſi diſpoſitio expreſſa fuerit verbis priuatiuis, vel negatiuis, & quare.*

81 *Fallit ſecundo, vbi aliquid eſt omnino omiſſum, quia habetur pro omiſſo.*

82 *Fallit tertiò, quando caſus inordinatus non ſit conueniens æquitati, bonis moribus, nec legibus, vel ſtatutis, tendens contra conſeruationum familiæ, tunc non habetur pro diſpoſito.*

83 *Fallit quartò, ſi teſtator aliquo modo cogitauit caſum omiſſum: quia habetur pro omiſſo.*

84 *Fallit quintò, quando teſtator ſciens, vel quòd ſcire potuit caſum omiſſum euenire poſſe, dic & declara, vt ibi.*

85 *Fallit ſextò, quando teſtator per verba clara, ſ. ipſam gloſſando, & mentem ſuam interpretando. Diſpoſitio in caſu certo non debet extendi ad caſum omiſſum eius voluntas, & vt ibi.*

86 *Fallit ſeptimò, quando caſus eſt prouiſus per modum conditionis maxime voluntariæ, vti reſtricta voluntas ad formam ſpecificam talis conditionis voluntariæ, & dic, vt ibi.*

87 *Fallit octauò in caſu, prouiſo per verba præciſa & reſtrictiua, vt, Tunc, & eo caſu.*

88 *Fallit nonò, quando caſus expreſſus errore per teſtatorem prouiſus reperitur, non ſit extenſio ad omiſſum, & vt ibi, inferendo de inſtitutione filij legitimati, & non validè legitimati, quia eſt nulla tali errore, nec con-*

validatur ex legitimatione poſt mortem teſtatoris validè facienda, uti de hac non cogitantis, & ut ibi.

89 *Inſtitutio de filio legitimato, & non validè legitimato, nulla eſt errore tali: adeò, ut nec conualidari poſſit ex legitimatione, facienda poſt mortem teſtatoris: quia de hac non cogitauit.*

90 *Caſus omiſſus habetur pro omiſſo decimo, ubi caſui omiſſo verba caſus expreſſi & prouiſi non conueniunt propriè, nec largè, vel impropriè, declarando ut ibi, pulchrè declaratur.*

Fallit undecimo, quando caſus omiſſus eſt talis, in quo teſtator expreſſè ſuam diſpoſitionem facere non poſſet: & de ratione.

91 *Et de diſpoſitione teſtatoris etiam iurata adaptanda ad caſus poſſibiles, non autem impoſſibiles: ibidem.*

92 *Fallit duodecimò in caſu, expreſſè prouiſo, exorbitanti contra Regulas Iuris Communis, tunc non fit extenſio ad non expreſſum, declarando latè, ut ibi.*

93 *Fallit decimò tertiò, in caſu prouiſo circa certã perſonam vocatam fideicommiſſum, quia non porrigitur ad aliam, de qua verisimiliter etiam teſtator cogitans idem reſpondet: & ut ibi.*

94 *Fideicommiſſum etiam illis debetur, de quibus cogitauit abſque eo, quòd expreſſè etiam eos uocauerit. Exemplum uide, arguendo à contrario ſenſu, & dic, ut ibi latius, cum nu. ſeq.*

95 *Argumentum à contrario ſenſu ualet in ultimis uoluntatibus, modò non reſultet abſonus intellectus ex mente teſtatoris: & dic, ut ibi.*

96 *Fideicommiſſum ualet ad uenientes ab inteſtato uti uocatos à teſtatore ex tacito fideicommiſſo honorato non parente præcepto teſtatoris ſub pœna tranſlationis bonorum in alium, eo alio pariter negligente uocato, & ſic mortuo, & ut ibi.*

SOLVTIO. I.

PRIMVM explicando, & qui comprehenſi, & vocati ſint fideicommiſſo? Dicendum eſt, vt generale eſt pro cognoſcendis omnibus, quæ ex teſtamento dependent, diligenter fore inſpicienda ipſius fideicommiſsi verba: vt §. nos igitur. in auct. de reſtit. fideicommiſſ. leg. cum virum. C. de fideicommiſſ. circa verba pleniſsimè per me cumul. ſupra lib. præcedent. interpreta. tertia, dubit. ſecunda. ſolut. 1.

2 † Verba enim teſtamentorum, vel codicillorum poſſunt multipliciter oſtendere comprehenſos & vocatos ad fideicommiſſum.

Aut nomine proprio.

Aut nomine appellatiuo.

Aut nomine relatiuo.

Aut naturali.

Aut nominatione, facienda per certam perſonam.

Aut ex veriſimili mente teſtatoris.

3 Primò apparet † nomine proprio quis vocatus ſit fideicommiſſarius, quando in teſtamento vel codicillis dictum ſic, Reſtituat Ludouico de Prætis de Piſauro, vel perueniat ad Ludouicum, vel ſubſtituit Ludouicum, quod eſt certæ perſonæ nomen proprium, demonſtratum duobus accidentibus ſeu iudicijs, ſicut docet Bartol. in leg. demonſtratio. in princip. num. 14. in 7. quæſt. de condi. & demonſtrat. comprobat Alexandr. conſil. centeſimo quinquageſimo tertio, numero quarto, lib. ſecundo. Deci. conſil. decimo tertio, columna penulti. numero 9. & pulchrè Baldus conſilio centeſimo quinquageſimo quarto. ſuper primo. in pr. libr. 4. vbi per perſonam ſic conſtat de loco, & per locum de perſona: ſufficeret etiam ſola expreſsio nominis proprij fideicommiſſarij abſque alijs accidentibus, dummodo ex aduerſo non fuerit probatum de pluralitate talis nominis in loco per ea, quæ tradit Bartol. in leg. ſi in rem. ff. de rei vendit. & in leg. ſi quis ſeruum. §. inter duos. de leg. ſecundo, & ibi alij, & in leg. prima. de liber. & poſthum. & plura dixi huic etiam loco pertinentia ſupra eo. libro interpretatio. prima dubitatio. quarta. ſolutio. prima. in principio. ideò ibi ſunt reuidenda

4 † & ille, qui binomius eſt, ſufficit quòd vno nomine ſit vocatus: leg. quæ extrinſecus. & ibi Baldus not. in fin. de verbo. obligat. Multum enim refert fideicommiſſarium eſſe vocatum proprio nomine, quia tunc ſubſtitutio huiuſmodi fideicommiſſaria ad alias perſonas extendi non poteſt: tradit Deci. conſilio quingenteſimo decimo tertio, columna prima, numero primo, Bero. conſilio ſexto, numero nono, lib. ſecundo, corroborari poteſt hæc concluſio ex pluribus, quæ adduxi ſupra lib. præcedent. interpreta. tertia, dubitat. prima, ſolut. tertia, ſub verbo, Omiſit. verſ. ſexto. & in caſu ratio poteſt aſsignari, ex dictis per Alexand. in leg. 2. ad fi. de lib. & poſth. quia exprimendo per nomen proprium teſtator de vno tantum ſenſiſſe videtur: vt per Abb. in c. quoniam, colum. 1. de off. deleg.

5 Secundo † appellatiuo nomine demonſtratur, quis ſit fideicommiſſarius, vbi in ſubſtitutione fideicommiſſaria vocatur per aliud nomen, quod nõ eſt proprium: quia nomina appellatiua dicuntur omnia quæ non ſunt propria ſecundum Salyc. in l. 1. nu. 4. ad fin. C. de impub. & ali. ſubſtit. exemplificando, quod teſtator dicat, Siue vos inuicem ſubſtituo, ſiue alios hæredes, ſubſtituo: ſi vel fratrem ſuum ſubſtituit, vt ibi per eum. Licet nomen appellatiuum duplici iure impoſitum rebus dignoſcatur, vt iure gentium deſignante ſubſtantiam rei: vt bos, equus, mulus, homo. gloſ. & doct. in l. ſi quis in fundi vocabulo. de leg. 1. in §. ſi quis in nomine. Inſtit. de leg. Bad. in l. ſi Forcidianum. C. eo. & Abb. in d. c. quoniam. col. 1. de off. de leg. & vt iure Ciuili ac Naturali ſimul deſignante coniunctionem in perſonis, & in reb. vt filij, nepotes, fratres, hæredes, propinqui, attinentes, & alij de quib. ſuperiùs dictum eſt & habetur per gloſ. & doct. in d. l. 1. & in l. fin. C. de impub. & ali. ſubſtitu. & tex. in l. quoties. & in l. Lucius. §. pater. & §. Mæuia. ff. ad Trebel. per Bart. & ali. in l. turpia. §. fin. de l. 1. & hoc vltimo iure tamen accipiendum eſt nomen appellatiuum hac in noſtra ſpecie, quo fideicommiſſarius nobis demonſtratus dicitur, & ſufficit, vel nomine proprio vel appellatiuo demonſtrari, vel pronomine, cognomine, agnomine: Caſtr. Alex. Aret. & Iaſ. in l. 1. de libe. & poſth.

6 † & quando appellatiuum vni congruit, is tali appellatiuo nominatus habetur, ac ſi proprio nomine fuiſſet nominatus, idem Doct. tradunt in l. 2. eo. ſicut nominatim quid fieri dicitur, quod exprimitur per verba id. importantia, licet non ſint ſpecifica: l. nominatim. de manu. teſta. Neui z. conſi. 2. nu. 45. gloſſ. in ver. Nominatim. in cap. conſtitutionem. de ſent. excommu. in 6. Pariſ. conſ. 2. nu. 57. li. 3. in propoſito enim dicit Ruin. conſilio 134. numero 24. quòd quis nominatim vocatus dicitur dupliciter nomine proprio, & nomine appellatiuo, per l. Titius in princ. de liber. & poſth. & not. per gloſ. & Bart. in locis ibi per eum alleg. & per Grat. conſ. 5. num. 60. libr. 2. & cenſentur vocati ſolùm nominati, & non eorũ hæredes, Bero. conſ. 94 n. 10. & ſeq. lib. 2.

7 Sed plurib. inſtitutis † nominib. proprijs in portionib. diuerſis, qui poſtea per fideicommiſſum ad inuicem nominib. appellatiuis fuerint ſubſtituti, ſunt quidem vocati ad fideicommiſſum pro hæreditarijs portionibus ſ. quantam quiſque capit portionem ex inſtitutione, tantam capere debet ex ſubſtitutione fideicommiſſaria: d. l. quoties. & d. l. Lucius. §. pater. & §. Mæuia. ſic etiam in fideicommiſsis allegat Dec. in dict. l. 1. nu. 7. C. de impub.

Aduer-

8 Aduerte, quandoque † commodius eſt, quem pro-
nunciari nomine appellatiuo, quàm nomine proprio:
9 † vt ſi dicat teſtator, perueniat ad Titium, & duo ſint
Titij, cum non appareat, de quo ſenſerit teſtator, inuti-
lis eſt talis diſpoſitio: l. duo ſunt Titij. de teſta. tut. l. ſi
fuerit. de rebus dub. at ſi dicat, Perueniat ad fratrem, &
plures ſint fratres, valet fideicommiſſum, quo ad om-
nes, quia appellatio hæc refertur ad omnes fratres: l. ſi
quis ita. & ibi Bart. num. primo, de teſta. tut. l. qui filia-
bus §. primo. de leg. 1. tradit Alexand. in l. 2. ad fin. de
liber. & poſthum. vbi eſt eadem ratio in vno, vt in plu-
ribus: Aym. conſi. 161. num. 4. conſi. 150. nu. 3. facit text.
in l. 1. § quamuis. de aſſigna. liber. Vide & in alio caſu ma
gis eſt ponderandum nomen appellatiuum hæredis,
quàm nomẽ proprium fratris, per Bal. in l. tale pactum.
§. fin. in 3. no. ff. de pact.
10 Plerunque † verò & contra magis expedit, & vtilis
eſt pro eo, qui fuerit nominatus proprio nomine, quam
appellatiuo, & collectiuo, & quàm pro eo, qui fuerit
nomine appellatiuo nominatus, tum propter prælа-
tionem, tum etiam propter maiorem portionem,
11 quàm nomine proprio vocatus conſequitur: † nam
primo verum eſt, quòd inter vocatos ad fideicommiſ-
ſum, qui vocatus reperitur nomine proprio vel ſpecia-
li, præfertur his, qui vocati ſunt nomine appellatiuo,
collectiuo, vel generali, per l. cum ita. §. in fideicom-
miſſo, de leg. ſecundo Curt. Iun. conſil. 58. nume. 3. Be-
ro. conſil. 97. nume. 12. 13. lib. ſecundo, Idem Curt. Iun.
conſi. 57. colum. fin. & Ruin. conſi. 112. colum. fin. nu-
me. 13. lib. 3. & conſi. 101. nume. ſecundo, lib. ſecundo,
& dicam infra in ſolu. 3. Qui & ſecundo reperiuntur
vocati nominibus proprijs, viriles pro numero perſo-
narum portiones habere debent, plures vero nomini-
bus appellatiuis vocati habentur pro vno, & ſic vnam
inter eos recipiunt portionem, poſt Alexand. & Iaſo. in-
ra allegando probat Deci. in l. fin. colum. penult. & fin.
C. de impub. & ali. ſubſti. & Fulgo. conſi. 31. & plura cir-
ca hæc ob hæredum portiones ſcindas dixi ſupra eo.
lib. interpr. 1. dubit. 5. ſolu. 1. vbi & de fideicommiſſa-
riorum, & legatariorum portionibus aliqua tetigit, &
12 repeto ad id corroborandum, quod dixi, † ſi dicatur,
Perueniat ad Petrum fratrem ſuum, & eius filios, vide-
licet Franciſcum, Ioannem, & Philippum, & Bartolum
eius nepotem ex Antonio eius fratre præmortuo, fidei-
commiſſum tale debetur pro vna portione Petro, & ſu-
is filijs, præcedenti nomine appellatiuo nominatis,
quod attenditur, & præualet nominibus proprijs eo-
rum poſtea expreſſis ad demonſtrationem: l. ſi com-
munis ſeruus ita. & ibi Bart. de ſtip. ſeruo & habita per-
ſona patris & filiorum pro vna perſona, per dict. l. fin.
pro alia vero portione debetur Bartolo nominato pro-
prio nomine: vt latè probat Dec. conſi. 320. & defendit
conſi. 382. eundem caſum ita iam fuiſſe iudicatum, pa-
riter defendit Ruin. conſi. 97. nume. 10. & ſequent. lib.
ſecundo, idem Ang. Aret. tract. de teſta. gloſſ. 51. Cepol.
conſi. ciuil. 52. num. 4. Attenditur autem, & econuerſo,
præualet, ſi nomen proprium præcedat, & appellati-
uum ſubſequatur, quod eſſe dicitur ad demonſtratio-
nem, & portiones tunc diſtribuuntur, pro numero per-
ſonarum proprijs nominibus expreſſarum. dict. l. ſi
communis ſeruus ita. in fin. l. interdum. ff. de hæred.
inſti. l. turpia. in fin. de leg. primo. Ruin. d. conſi. 97. nu-
me. 12. & conſi. 120. colum. fin. nume. 12. lib. ſecundo,
idem eſſe, vbi ex coniecturis colligi poteſt, teſtatorem
potius attendiſſe & inſpexiſſe nomina propria, quę eti-
am ſubſequantur, quam appellatiua, quæ præcedant:
coniecturas aliquas ponit Barto. in dict. l. ſi ſeruus com-
munis ita. colum. 1. vltra. med. & tendunt ad hoc tam
circa proprium nomen, quàm appellatiuum, quòd po-
ſitum ad demonſtrationem alterius, non diſtribuit, ſed
poſitum ad reſtrictionem & diſpoſitionem attendi de-
bet, ita quod præcedente nomine appellatiuo filijs, vel
nepotibus commune ad omnes filios & nepotes, ſi po-
natur dictio reſtrictiua vel limitatiua ad aliquos, & nõ
omnes, vt ſubſtituit Sempronium, & filios vel nepotes
ſuos, videlicet Ioannem, Titium, & alios, etiam exiſten
tes filios vel nepotes, non expreſſit, tunc nominati ve-
niunt in viriles, quia limitatiuè ad determinationem
appellatiui præcedentis, & diſpoſitiuè inter alios, ſunt
expreſſa eorum nomina propria, cum alij contenti ſub
eodem nomine appellatiuo fuerint prætermiſsi, vt idẽ
Rui. dicit conſi. 97. nume. 13. ſentit Dec. dict. conſi. 382.
colum. 3. ſub nume. 5. Bero. conſi. 72. ſub nume. 8. libr.
2. vel alio modo apparet, teſtatorem potius reſpexiſſe
perſonas plurium in ſpecie, & nominibus proprijs,
quàm in genere & nomine appellatiuo vel collectiuo,
probat & Ruin. conſi. 163. colum. ſecunda, & ſeque. lib.
ſecundo, & præſertim poſtea mortuis patribus eorum,
qui ſunt vocati nomine appellatiuo, veniunt iſti pro vi-
rilibus portionibus, tradit Pariſ. conſi. 4. numer. 20. &
ſequent. lib. 3. vbi & Ruin. dict. conſi. 163. plura haben-
tur de intellectu & limit. dict. l. fin. C. de impub. & pro
virili etiam intelliguntur vocati ſimpliciter, nomine ap
pellatiuo plures deſcendentes & nepotes, Pariſ. conſil.
37. ad fin. nume. octuageſimoſecundo, lib. 2. vbi allegat
Deci. conſ. 10. colum. prima, & ſequent. inter 40. vltimo
impreſſa, qui per plura id latè probat, ſed tamen vide &
diſtingue, quomodo tenet contrarium. ſ. nepotes ap-
pellatiuo nomine ex pluribus ſororibus nominatos ve
nire in ſtirpem, & non in capita, Deci. conſi. 299. nume.
ſeptimo, maximè, quando ſunt vocati repræſentando
perſonas ſuorum parentum, vt videre eſt ex ſcriptis per
Alexand. conſi. 55. colum. 3. ad num. 4. & ſequen. lib. 4.
& ex l. interdum. in prin. ff. de hæredi. inſtit. ibi, qua de
tracta ſemiſſe fratris filijs, &c. ſ. præmortui fratris,
filijs eſſet relictum, quia venirent in capita. Deci. d. conſ.
10. num. 4. 5.
13 Tertio nomine † relatiuo vocatus apparet fideicom
miſſarius, vbicunque relatio habetur de eo, vel ex no-
minibus ſeu pronominibus relatiuis, vel ex oratione
relatiua, vt ſunt pronomina vel dictiones, quis vel qui,
vel ea, alius, dicti, prædicti, ſupraſcripti, oratio relatiua
eſt, quando refertur ad aliam ſcripturam, de quibus plu
ra explicando ſcripſi lib. præceden. interpr. 3. dubit. 2.
ſolu. ſecunda, ver. relatam ſunt quoque aliæ dictiones,
vel particulæ plures, quæ poſſunt referre eos, qui ſint
fideicommiſſarij, de frequentioribus quibuſdam lo-
quar, quæ re vera nobis referunt certo modo, & oſten-
dunt fideicommiſſarios, vt hoc modo, ſi pluribus no-
minatim hæredibus inſtitutis, vel legatarijs, vel dona-
tarijs conſtitutis, dicatur, Si quis eorum deceſſerit ſine
14 liberis, ſubſtituit ſuperſtites vel ſuperuiuentes, † ſecun-
dum quod diuerſimode ponitur hæc particula, diuer-
ſam fideicommiſſariorum relationem continet.
15 Nam primo † ſi dicatur ſimpliciter ſine alia clauſu-
la, ſubſtituit ſuperſtites, vel ſuperuiuentes, illi quidem
nominatim ſunt vocati, & relati ad eos, qui ex nomina-
tis præmortuis ſuperſunt, & ſuperuiuunt, & præferun
tur alijs in vlteriori gradu exiſtentibus, puta filijs ip-
ſorum præmortuorum per iura, hanc dictionem ſu-
perſtites habentia: alleg. ibi per eum probat Pariſ. con-
ſilio trigeſimoſeptimo, numero 53. & ſequent. libro
ſecundo, quia conditio inducta per participium ſuper-
uiuentes, conuerſum in relatiuum, qui ſuperuiuunt,
ſecundum Alexand. conſilio 109. Super prima, colum.
ſecunda, numero quarto, & ſequent. lib. ſeptimo, facit,
ac ſi nominati eſſent nominibus proprijs, cum propria
ſunt ſubſtituere aliquem, ſi viuit, vel nominare eum
proprio nomine, allegando Deci. conſil. 79. in princip.
& Pariſ. conſi. 9. numer. 24. lib. ſecundo, & d. conſi. 37.

num. 53. adducit Hier. Zanch. in §. cum ita. nume. 220. l. hæredes mei. ad Trebell. addo per hanc dictionem, ſuperſtites, priores in gradu fere nominatos, & admittendos. Dec. conſi. 199. ad fin. Gabr. Eugub. conſili. 121. nume. vigeſimotertio, etiam quod ſit in numero ſingulari, vt ibi per Deci. poſt Cuma. conſi. decimotertio, & Alexand. dict. conſi. centeſimonono, nume. 6. 7. lib. 7. & reprobato Decij conſi. 287. colum. penult. nume. 13. & ſequen. idem comprobat Zanch in §. cum ita. nume. 876. l. hæredes mei. ad Trebell. & Bero. conſi. 97. nu. 16. lib. 2.

Sed hoc de numero ſingulari limita, niſi coniecturæ de mente teſtatoris colligi poſsint, maximè, vbi filij eorum, quibus facta eſt ſubſtitutio, ſint poſiti in conditione, & vbi hi, quibus facta eſt ſubſtitutio, ſint fratres teſtatoris, vnde ſubſtituendo ſuperſtites videtur intelligere de cohærede & liberis præmortuis, qui ſuperuiuunt: tradit Cum conſi. 13. Titius, quia ad ſolos filios inſtitutos ratione recti ſermonis referri non poſſe, intelligit Nat. conſi. 551. nu. 28. & refertur ipſa dictio pluralis, ſuperuiuentes, ad eos, qui ſuperuiuunt ex præcedentibus inſtitutis prius vniuerſaliter, aliàs particulariter, in re certa, ſecundum Bar. in l. fin. ad Trebel quem ibi Doct. communiter ſequuntur, & Dec. conſil 547. colum. pen. num. 6. & Ruin. conſi. 168. colum. 4. ſub nu. 10. lib. 2. cum tamen de plurib. mentio facta dicatur per modū conditionis, quæ ſcindi & impleri poteſt in vno, in eo etiá tantum poteſt habere effectum diſpoſitio, ſi in vna perſona euenerit caſus, & hoc eueniat menti diſponentis licet pluraliter loquutus fuerit, vt latè declarat Alexand. dict. conſi. 109. per tot. & ita concludit colum. penultima, nume. decimoſexto, optime in propoſito faciunt plura alleg. per. Dec. in conſil. 50. vt videri poſſunt.

Secundo pluribus legatarijs conſtitutis, & alijs, vniuerſalibus hæredibus inſtitutis, ſi poſtea vni legatario decedenti ſine filijs ſubſtituantur ſuperuiuentes: hoc verbum Superuiuentes, non ad hæredes etiam proximiores in ſcriptura teſtamenti, ſed ad legatarium, qui ſuperuiuit, referri, bene probat. Corn. conſi. centeſimo ſexageſimoſeptimo, videtur in hac conſulatione. lib. 4. vbi circa medium dat theoricam cognoſcendi fideicōmiſſarium. quòd qui in fideicommiſſo eſt comprehenſus paſsiuè, conuenit, quòd etiam actiuè ſit vocatus ſub nomine congruo, per regu. qui ſentit incommodum, &c.

Tertio, Si dicatur, Subſtituit ſuperſtites & hæredes eorum, vel eorum filios, vno decedente cum filijs, & alio ſine filijs, ad huius portionem fideicommiſſarios eſſe vocatos, & ſuperuiuentes, hæredes & filios præmortui fratris cohæredis, cum ſic cum patruis ſuccederent auo teſtatori & patruo ab inteſtato, & ob relatiuum eorum, tenet idem Corn. conſ. trigeſimoſeptimo, colum. ſecunda, lib. primo, Ruin. conſi. 169. colum. ſecunda, nume. tertio, & melius conſi. 168. colum. quarta, & per tot. & conſi. centeſimo ſeptuageſimoprimo, numero octauo, lib. ſecundo, quod clarius procedit, vbi adeſſet adiecta clauſula, hęc eo modo, quo ſucceſſuri eſſent ab inteſtato: Deci. conſil. ſeptuageſimonono, colum. 2. refert Pariſ. d. conſi. 37. num. 53. libr. 2. & ſequitur Gualden. de art. teſtan tit. 5. de ſubſtitu. caut. 27. ad fin. & quando, nepotes cum patruis ad fideicommiſſum admittantur, dicetur etiam in ſequenti ſolutione. ſecunda.

16 Attamen proſequendo interpretationem huius vocabuli, ſuperuiuentes, tam vſitati in fideicommiſſarijs ſubſtitutionibus, ſi dicatur, Perueniat in ſuperuiuentem, aut eius filios, licet relatiuum eius videatur referre filios ſuperuiuentis, tamen ex mente teſtatoris veriſimilius eſt, quòd referat filias alterius, teſtatoris filij prædefuncti probat Corn. conſi. centeſimouigeſimoſeptimo, colum. fina. lib. ſecundo, & dict. conſi. trigeſimoſeptimo, col. 2. lib. 1. & Ang. conſi. 38. quidam Ioan. Rui. d. conſi. 168. num. 2.

Si vero dicatur pluribus filijs inſtitutis, ſi aliquis eorum deceſſerit ſine liberis, ſubſtituit alios fratres ſuos ſuperſtites, & ſuperuiuentes, ratione iſtius geminationis, ſuperſtites, & ſuperuiuentes intelligi vocatos ad fideicommiſſum tantum fratres defuncti ſine liberis, & non filios alterius fratris prædefuncti: latè reſpondit Socin. Iun. conſi. 133. colum. 2. lib. primo, idem etiam, quando eſſent filij prædefuncti diſiuncti, & cum alternatiua, vel eorum filios: Bero. conſi. 97. num. 9. & ſeq. lib. 2.

17 Quoniam ſub iſto verbo, Superuiuentes, reſpectu defuncti grauati, ſecundum inſtitutionem diuerſorum & nepotum etiam ſubſtitutorum ad inuicem, ſub dicto verbo, Superuiuentes, de ſuperuiuentib. ipſis poſſunt eſſe, & non eſſe ſuccedentes ab inteſtato ipſi defuncto grauato, breuis, & generalis nempe fit concluſio, quòd ſolus talis ſuccedens ab inſtetato intelligitur vocatus ad fideicommiſſum: Socin. Iun. conſi. 140. lib. primo, Cephal. conſi. 46. nume. 26. Iaſo. conſi. 84. colum. 1. &
18 ſequ. lib primo, vbi dicit, quòd firma indubitata & marmorea eſt concluſio, quòd teſtator ſimpliciter ſubſtituens videtur regulare ſuam voluntatem ſecundum diſpoſitionem Iuris communis, ſtatuti, vel conſuetudinis, & ad hoc plures concordan. allegat. & Goz. conſi. 4. num. 36. Cur. Iun. conſili. quinquageſimoſeptimo, ſub num. 8. conſi. 128. nume. ſecundo, dixi conſi. 37. numer. 10. lib 1. & alibi ante, & per Bar. & moder. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de legā. 2. & in l. hæredes mei. §. cum ita ad Trebel.

Hanc tamen concluſionem limita, quòd frater vtrinque coniunctus, licet ab inteſtato, ſuccedat ſolus, & excludat fratrem conſanguineum ab hæreditate fratris vtrinque coniuncti, nihilominus ad iſti fratri impoſitum à patre commune fideicommiſſum admitterentur d. fratres, & vtrinque coniunctus, & conſanguineus, per commun. docto. ſententiam, atteſtatam per Rip. in l. Lucius colum. fin. de vulg. & pupil. poſt Alex. conſi. 30. colum. 1. ſub num. 2 lib. 2. Dec. conſi. 304. colu. 1. nume. 2. Crot. in §. diui. num. 162. l. filiusfam. de leg. 1. Gualden. de arte teſtan. tit. 5. caut. 21. Bero. conſi. 98. col. fin. conſi. 145. colum. penult. & fin. lib 2. Gab. Eug. conſi. 121. colum. 2. & ſeq. Socin. conſi. 66. num. 5. & per tot. lib. 3. ſic quandoque debet attendi, quamuis per hoc recedatur ab ordine ſuccedendi ab inteſtato de iure communi vt in ſimili dicit Rum. d. conſi. 168. colum. 4. num. 10. lib. 2. ratio eſt ab alijs, quos viderim, non aſsignata: quia cum fideicommiſſum huiuſmodi conſtituatur ratione agnationis conſeruandæ, qui eundem patrem habent, licet diuerſas matres, etiam agnati ſunt, dicit tex. in l. Iuriſconſultus. §. cognationis origo. ff. de gradi. affini. & in §. itaque. Inſti. de leg. agnat. ſucceſ. cognatio verò eſt impertinens, ſecundum Bald. in l. 1. nu. 3. C. de legi. hæred. communiter approbatum, Soc. Iun. conſ. 15. ſub nu. 1. lib. 3.

19 Præterea ſi dicatur, ſuperſtitem vel ſuperſtites ſubſtituit tractu temporis, vt dictum eſt ſupra eo. lib. interpret. præcedent. ſolut. 10. facta ſubſtitutio poſt aditam hæreditatem continet ſubſtitutiones fideicommiſſarias reciprocas, & viciſsitudinarias, quibus connexa oratione relatiua demonſtrantur, & qui ſunt fideicommiſſarij vocati vice ſua, vt coteſtator, quos in ſubſtitutione prædilexerit, & inuicem vniuerit, etiam in fideicommiſſo prętulerit: per l. cohęred. §. qui diſcretas, de vulg. & pupill. Bart. in l. fin ſi. ad Trebel. tradit. Bero. conſi. quadrageſimoquinto, colu. 2. num. 8. lib. 2. & Menoch. conſi. 50. nume. 10. ita tamen quòd vltimus moriens eſt libe-

liberatus fideicommiſſo, Bald. conſi. 435. punctus, ſuper quo. ad fi. lib. 4. ad literā refert. & ſequitur Nat. conſ. 551. num. pen.

20 Nunc igitur oportune aliqua dicenda ſunt † de tacita reciproca fideicommiſſaria, vt ex ea percipiatur, qui ſint fideicommiſſo vocati, vbi ideo non adſit, vel adſit reciproca videndum eſt.

Primum quando plures ab vna parte, & plures ab altera parte reperiuntur in eorum portionibus ſeparatis mutuo, & reciproce ſubſtituti, ex inde tamen inter ipſos de vna parte, & reſpectu eorum inuicem de parte ipſa vnam nullam cenſeri factam reciprocam ſubſtitutionem, tenet Deci. conſilio ducenteſimo quinquageſimotertio, columna penultima, in fin. argumento eius, quod tradit Bald. conſil. 309. cum eſſent plures, nume.

21 tertio, lib. primo, compromiſſum factum inter plures ex vna parte & plures ab altera parte non intelligi factum inter eos ipſos de vna parte, ad idem allegando Ant. de Burt. conſili. ſeptuageſimoſeptimo, viſis actis, colum. ſecunda, idem per Zanch. in §. cum ita. num. 545. & ſequent. l. hæredes mei. ad trebellia. ad hoc magis proximam addo deciſ. Barto. in l. prima. in 11. quæſtio.

22 nume. decimoſexto, de iur. codicil. † vbi fratres inſtituti æqualiter in tota, & æqualiter grauati non tenentur ad inuicē fideicommiſſum, vt ie lutorium per not. in l. ab omnibus. §. ſi Titio. de leg. primo.

Verum inter iſtos vnius partis re & verbis coniunctos ante ius quęſitum remanet ius accreſcendi, Zanch. in dicto. §. cum ita. num. trecenteſimo ſexageſimoquarto, poſt vero ius acquiſitum ius accreſcendi inter dictos ſic coniunctos poteſt remanere ex præſumpta mente teſtatoris, quòd tandē dici poteſt reciprocum inter eos fideicommiſſum, idem dicto. §. cum ita. nume. 1291. vltra alleg. ibi per eum poteſt apparere de tali mente teſtatoris, vbi poteſt ambas dictorum plurium partes eſſent ſubſtituti quidam alius extraneus, & eius filij, & deſcendentes maſculi, per Ruin. conſi. centeſimo nonageſimooctauo, colum. penultima, num. 6. lib. ſecundo, ſecus dicendum eſt, ſi extraneus eſſet ſimpliciter ſubſtitutus, Bero. conſi. 68. nume. ſeptimo, lib. ſecundo, vel etiam conſtat ex verbis his, ſubſtituit vnum alteri, ſeu alijs, vel diſpoſuit ſuam hæreditatem peruenire de hærede in hæredem in infinitum, idem Ruin. conſi. 151. nu. 7. eo.

Deinde poſt antiquos & moder. in dicto. §. cum ita. Zanch. ex profeſſo à numer. 545. vſque ad numer. 704. diſcutiendo aſſumpſit tractare materiam de fideicommiſſaria reciproca inter plures grauatos faciendo re-

23 gulam † ſ. per ſubſtitutionem fideicommiſſariam pluribus factam non induci reciprocam inter ipſos grauatos per l. fin. §. filium. de lega. ſecundo, & l. Lucius. §. Caio. ad trebell. adducit vndecim ampliationes, vel potius caſus, quibus explicantur exempla dictæ regulæ, & conſtat dictam reciprocam inter cohæredes, vel collegatarios grauatos non eſſe inductam, de quibus ibi per eum à numer. 549. vſque ad numer. 633. vbi incipit, & ſequitur adducere quinque limitationes, vel potius etiam caſus, quibus econtra apparere poteſt ipſam reciprocam fideicommiſſariam adeſſe ad inuicē inter ipſos plures grauatos, & eſt vltimus caſus, vel omnes etiam alij reducuntur ad iſtum, quando ſubſtitutio eſt, vel deprehenditur facta vltimo, & in tota vel hæreditate, vel relegata per l. Titia Seio. §. Seia. libertis. de leg. ſecundo, vt ibi numer. 638. per eum allegantem concor. & plures poſſent cumulari, vt Curt. ſeni. conſilio quinquageſimoſecundo, numer. quadrageſimoſexto, Alexandr. conſil. ſecundo, numero nono, conſil. 28. in fin. conſi. 100. ad fin. Alexandr. conſilio 26. libro ſeptimo, confirmando Socin. conſi. ſeptuageſimoſeptimo. libro primo, Iaſo. conſil. trigeſimotertio, colum. fina. conſi. quadrageſimoprimo, colum. quarta, conſil. 89. colum. ſecunda, lib. primo, hæc ſententia indubitatiſsima eſt, Cephal. conſi. 166. num. 20. itidem & cum multis concordan. Gabri. Rom. de commun. conclu. libro tertio, tit. de ſubſtitu. conclu. 1. numero octauo, vbi & præceden. & ſequent. nume. de pluribus caſibus diſtinctis & limit. agitur in materia, in eadem etiam latè proponit, diſtinguit l. limitat, & diſcutit Odd. Peruſi. ſuo. lib. de compend. part. 5. quæſtiō. 1. arti. 6. fol. 70. & ſequent. meminit & aliorum recent. Burſat. Mantu. conſi. 51. numero octauo, cum in locis his alleg. articulus etiam valde implicitus fuerit ſatis commodè & perſpicuè declaratus, ne res per acta iterum agatur, ad loca ipſa fit remiſsio, prout etiam in hoc articulo remiſsiuè loquitur Marzar. Vicenti. in mater. fideicommiſſorū. par. 2. quæſt. 22.

Cum tamen vltimarum voluntatum interpres, & perquirens fideicommiſſarium relatum per tacitam reciprocam, hos prææallegat. libros viderit & perlegerit hoc dicat in ſumma cum Aym. conſi. 161. num 7. & Roland. à Val. conſi. 34. num. 57. 58. 59. lib. 4. quòd tria hęc pro conſtituenda tacita reciproca fideicommiſſaria ſi-

24 mul concurrere debent, primum quòd plures ſint honorati, ſecundum quòd ex his pluribus expreſsè vltimo moriens ſit grauatus ad reſtituendum alicui alij, tertium & vltimum ad reſtituendum totam hęreditatem, vel legatam rem totam relictam per teſtatorem iuri, & auctor. alleg. ibi per eos, & Bero. conſi. 78. nume. primo, libro ſecundo, & Socin. Iun. conſil. 101. numero ſexto, lib. 3.

Quæ quidem requiſita in ſumma etiam & ſeparatim diſcurrendo, materia iſta tacitæ reciprocæ fideicommiſſariæ ſatis intricata, & in longum protracta per moder. in dicto §. cum ita. & alibi poteſt commode & perſpicuè explicari, præmittendo ſimul de vno dum agitur requiſito aliud præſupponi dubio procul adeſſe requiſitum & his ſimul requiſitis concurrentibus fideicommiſſarius exiſtere cenſeatur ex ipſa tacita reciproca, aliter non Aymo, Val. Bero. & Socin. Iun. modo allegati dicunt.

Ergo circa primum requiſitum de pluribus honoratis, vt neceſſarium antecedens præſuppoſitum in reciproca non expreſſum ab alijs doct. dicentibus, duo eſſe talia requiſita. ſ. quòd vltima ſubſtitutio expreſſa ſit facta vltimo decedenti, & in tota hęreditate, vel in omnibus bonis, Alba conſi trigeſimoprimo, nume. tertio. Iaſo. conſil. quadrageſimoprimo. colum. 4. verſi. primo, ergo. lib. primo, conſi. 142. colum. antepenult. conſi. ſequent. colum. ſecunda, numero ſecundo, conſili. 206. colum. fina. lib. ſecundo, Ruin. conſilio 126. colum. 5. num. 8. lib. 3. Cephal. conſi. 330. num. ſeptuageſimoquarto, & alibi dicendum eſt, & hoc congrue poſitum eſſe

25 † quia fideicommiſſum reciprocum etiam locū habere non poteſt, niſi inter plures pariter vocatos in teſtamēto, & ſimul honoratos, vt bene declarat Rui. conſi. 180. colum. 3. ſub num. 6. ver. ſed quando. libr. ſecundo, refert Gabr. Rom. d. concluſ. prima, num. decimotertio, titu. de ſubſtitu. lib. 4. de commun. opin. limitando fideicommiſſum reciprocum non poſſe habere locum in perſona vnius tantum, adde Deci. in l. teſtamento, nume. 3. C. de impube. & ali. ſubſtitu. & idem tenet, non ita demum, quando iſti plures non ſunt inſtituti, & honorati, ſed tantum poſiti in conditione Ioan. Mar. Rimi. conſi. 29. colum. fin. 20. conſi. 42. nu. 23. conſi. 521. num. 23. ver. 3. & meliùs, Soc. Iun. conſi. 176 num. 15. & ſequ. lib. ſecundo, conſi. 110. nume. 6. & ſequent. conſi. 96. nume. primo, lib. 3. Cephal. conſi. 330. in fin. & voluit Socin. conſilio 113. in fin. libro primo, qnòd ſubſtitutio debet eſſe poſt mortem plurium vocatorum & inſtitutorum, & non poſitorum in conditione, quia poſiti

poſiti in conditione regulariter non ſunt vocati ex teſtamento, ſed ab inteſtato ſuccedunt, vulga. gloſſ. in l. Lucius. ff. de hæred. inſtit. & non honorati reciproco fideicommiſſo tali non poſſunt grauari expreſsè, & minus tacite, per l. ab eo. C. de fideicommiſſ. cum ſimil. vt doct. tradunt in locis allega. ſic inter iſtos non poteſt eſſe reciprocum fideicommiſſum, clare Pariſ. conſil. 44. num. 26. lib. ſecundo. Odd. Peruſi. dict. arti. 6. conclu. 1. ſol. 70.

Sed de pluribus poſitis in conditione cadit limitatio quòd reciprocum fideicommiſſum etiam inter eos cenſeri poteſt, quando ex coniecturis, vel ex formulis ſubſtitutionum eos etiam vocatos eſſe apparere poteſt, de quibus plene dictum eſt ſupra ea. interpretati. dubitat. ſecunda. ſolut. 3. & per Socin. iun. conſi. centeſimo decimoquinto, nume. 5. verſi. & dicatur, conſi. 110. num. 20. lib. 3. & Ioan. Mar. Riminal. conſi. centeſimooctuageſimonono, nume. 6. & per tot. Curt. Iun. conſi. quadrageſimotertio, nume. 9. & Gabri. Roma. dict. conclu. prima. colum. fin. Zanch. dicto. §. cum ita. nume. 704. vel quando poſiti in conditione eſſent nominati per nomen collectiuum, tunc inter ſe etiam vocati cenſerentur, Ruin. conſi. 139. colum. penult. conſil. 167. colum. penult. lib. 3. tamen contra & verius per Socin. Iun. conſilio centeſimoſeptuageſimoſexto, colum. 3. lib. 2. ita referendo, & ratione addita, quòd certe ſemper fere nominantur per collectiuum, pertranſit Zanch. dicto. §. cum ita. nume. 799. addo ita tenere Ancha. conſili. 120.
16 pro clariori deciſione. verſi. ſecunda, ſubſtitutio † ſ poſitos in conditione non eſſe inuicem ſubſtitutos, ſequitur & ipſe Ruin. conſi. centeſimooctuageſimo, colum. 3. ſub nume. 6. ver. & ea etiam ratione, lib. ſecundo. Eſt etiam reciproca inter plures vocatos, hoc caſu teſtator ſubſtituit plures eius filias toto tempore vitæ ipſarum. & cuilibet earum, ex hoc inducitur repetitiua ſubſtitutio de ſuperuiuente in portione præmorientis probat Caſtr. conſilio octuageſimoſexto, dubitatio vertitur, columna penultima, numero octauo, in fin. lib. primo, & de vltima moriente ad venientes ab inteſtato fideicommiſſum, venit, idem Caſtr. conſil. 141. ſuper hoc puncto, colum. penult. ſub nume. tertio, refert. Zanch. in dicto. §. cum ita. ſub nume. 605. Multum quoque intereſt inſpicere iſtos plures honoratos & grauatos, quales ſint, an extranei, & tranſuerſales vel liberi & deſcendentes teſtatoris, vt modo dicetur.

Circa ſecundum pro diuerſitate, & varietate eius formulæ conceptionis verborum varia & diuerſa eſt eius diffinitio, eſſe vel non eſſe ipſum requiſitum.

Aut enim primo ex pluribus inſtitutis & honoratis vltimus decedens eſt grauatus, vltimoque decedenti facta eſt ſubſtitutio, ſic ad tacitam reciprocam inter ipſos honoratos adeſſe hoc requiſitum omnes conſentiunt, per dict. l. Titia Seio. §. Scia libertis. de leg. ſecundo. Socin. in dict. §. cum ita. colum. ſecunda, num. 4. & conſil. centeſimodecimotertio, ad fin. verſic. aliquando & quarto. lib. primo, Zanch. in dicto. §. cum ita. nume. 638, Gabri. Roma. dict. conclu. prima. nume. 8 Odd. Peruſi. dict. ſuo lib. de compend. dict. part. 5 quæſtio. 1. arti. 6. conclu. 3. fol. 73. vbi concord. colligit fere omnes, vbi de communi, & nulla de hoc diſcrepantia inter doct. atque ita tenendum eſt, aduertendo tamen quòd ſubſtitutio precaria expreſsè ſit facta vltimo decedenti, non vero poſt mortem vltimi decedentis, quia hic intelligeretur grauatus in portione ſua, prout quilibet præmoriens intelligeretur etiam grauatus in portione ſua poſt mortem huius vltimi. Ripa dict. §. cum ita. nume. vigeſimotertio, cum concordan. ibi per Zanch. nume. 625. & Petr. Anto. Anguſo. Placenti. conſilio ſexageſimoquinto, nume. 3. in mater. vltim. volunt. libro ſexto.

Aut & ſecundo ſubſtitutio pluribus inſtitutis ſimpliciter eſt facta, ſi deceſſerint vel poſt mortem eorum, vel eis ſubſtituis, & ceſſat tunc hoc ipſum requiſitum, quoniam quiſque moriens non ſibi inuicem nec vltimo decedenti cenſetur grauatus ſed ei ſeparatim, qui eis ſubſtitutus eſt, per l. fin. §. filium. de leg. ſecundo. l. Lucius. §. Caio. ad Trebell. nam hoc caſu quot ſunt perſonæ grauatæ tot ſunt ſubſtitutiones, late probaui ſupra ea interpr. dubit. præceden. ſolut. 1. verſi. ſecundo quæro, ſi habet locum iſto caſu regula. l. falſa. §. fin. de cond. & demonſtr. per Alexan. in l. ſi pater impuberes, colum. ſecunda, de vulga. & pupill. & in d. §. cum ita. nume. 19. & Couar. Hiſp. in cap. Raynutius. ſuo. §. 8. nume. 4. ver. tertia concluſio. de teſta. Et de formula illa vel eis ſubſtituit, ita per Zanch. in dict. §. cum ita nume. 563. & hoc abſque controuerſia procedit quando inter grauatos non extat, qui ex præſumpta mente teſtantis excludat ſubſtitutum. Socin. dicto §. cum ita. colum. 3. verſi. aliquando & ſecundo. licet talis ſuperſtes excludens adeſſet, tamen hoc requiſitum ceſſare ad propoſitam tacitam reciprocam latiſsimè diſputando, diſcutiendo, vſque propemodum ad ſibi ipſi faſtidium probat & tenet Zanch. dicto §. cum ita. à nume. 564. vſque ad numer. 574. atteſtando ita eſſe commu. ibi ſub num. 573. à quo non recedendum puto in hac formula ſubſtitutionis non collectiuè, ſed ſimpliciter poſt mortem plurium etiam liberorum inſtitutorum factæ, quo caſu loquuntur dict. l fin. §. filium. & dict. l. Lucius. §. Caio. vt reſpondit Iaſo. in l. penult. colum. 4. ver. & tenendo iſtam deciſ. C. de impub. & ali. ſubſtitu. poſt Fulgo. ibi colu. 3. nume. 6. alio maximè non conſtito de voluntate teſtatoris, niſi de ſuperexiſtentia aliorum filiorum ſubſtitutum excludentium, & nempe ab inteſtato per l pater filiam. §. fina. ad l. falci. & ibi doct. & in dict. l. penult. & in dicto §. cum ita. Iaſo. conſi. 41. colum. 6. lib primo. Io. Mar. Riminal. conſi. 255. nume. 15. & ſequent. vnde pro his allego Bald. in l. prima. §. fin. de leg 3. dicentem non eſt tacita ſubſtitutio inter gradus ab inteſtato, & clarius dicentem in l. 1. circa. prin. C. de his qui an. aper. tab. nota reciprocam ſubſtitutionem inter filios non præſumi per text. ibi, licet non ſint inuicem ſubſtituti, quia ab alijs non ponderatus bene ad hoc allegabilis eſt, & hoc caſu loquuntur ſi bene inſpiciantur alleg. per Gabr. Roma. dict. concluſ. 1. nume. decimooctauo, & alleg. nume. 1. loquuntur quando ſubſtitutio non eſt facta de tota.

Aut & tertio & vltimo collectiuè ſeu coniunctiuè, & copulatiuè facta eſt ſubſtitutio, vt ſi omnes, ſi ambo, ſi Petrus & Franciſcus hæredes, vel legatarij omnes deceſſerint, vel poſt mortem eorum omnium ſubſtituit Antonium, quoniam hanc formulam ſubſtitutionis ſi omnes deceſſerint, deficientibus omnib. vel poſt mortem omnium & in ſenſu & in effectu pro eodem accipio, prout ſic accipit Alexand. in dict. l. pater filiam. §. fi. colum. ſecunda, ver. potes facere. ad l. falci. & alij doct. infra alleg. accipiunt, quidquid aliter alij ponant, cum tamen non ſit expreſsè dictum vltimo ſubſtituit, pleraque volunt pro tacita reciproca conſtituenda inter plures ipſos honoratos & grauatos deficere propoſitum requiſitum, allegati a Zanch. id etiam comprobante d. §. cum ita. nume. 550. cum ſequen. & Gabr. Eugub. conſil. 117. nume. vigeſimoquarto. Ioan. Mar. Riminal. conſ. 255. nume. decimotertio, Pariſ. conſili. trigeſimonono, ad fin. lib. 3. cum. concord. etiam ſæpe de commun. atteſtantibus, per Gabr. Roma. dict. concluſ. prima. num.
27 18. alij vero tradunt idem eſſe dicere poſt mortem omnium ſubſtituit, vel vltimo decedenti ſubſtituit, vt dicantur inuicem ſubſtituti, vt Alexand. in l. ſi pater impuberes, colum. ſecunda, verſi. ex prædictis colligi poſſunt. de vulg. & pupill. & in dict. §. fina. colum. ſecunda,

verſi.

verſi.tertiò caſu. idem tenet & in primo caſu, vbi ſuperſit perſona cohæres excludens ſubſtitutum, ita ſuo intereſſe reputato etiam in fideicommiſſo per Barto. in l. codicillis. in prin. ſub num. 3. ver. merito vno. de vſufruct. leg. & per Ang. Aret. in §. ſingulis. ſup. fin. num. 9. inſtit. de pupil. & pro eodem quòd fiat ſubſtitutio vltimo decedenti, vel poſt mortem omnium, ponit Iaſo. in l. poteſt, colum. penult. ver. moueor in primis. de vulga. & pupil. & quando concurrat tertium requiſitum de tota hæreditate vel re legata, vt præſuppoſui, & præſuppono ſemper de vno quoque alio requiſito, ſic & de alio tractando, vbi ſupereſt perſona veriſimili ex mente teſtantis excludens ſubſtitutum latè probat Socin. conſi. 249. col. 7. verſ. ſecundò reſpondeo. lib. 2. & generaliter valere conſequentiam, dictum eſt poſt mortem omnium, ergo vltimo decedenti facta eſt ſubſtitutio, & ſic hoc requiſitum adeſſe pro tacita reciproca diffusè probat Bero. conſil. ſexageſimo ſeptimo, num. 11. 12. 16. 18. conſi. 68. num. 12. 16. & expreſsè Alcia. conſi. 51. ordine propoſitæ dubitationis, num. primo. & ſequen. lib. 7. dicit verba ſubſtitutionis concepta poſt mortem omnium idem importare, & eſſe, ac ſi expreſsè grauatus eſſet vltimo moriens, idem conſi. 80. generoſiſsimi Ludouici, num. 4. 5. eo. vlt. impreſſ. Venet. quicquid ſecus dixerit in curſu lectionis. l. vel ſingulis. de vulg. ita rem eſſe claram dicit Cephal. conſil. 383. num. 26. 27. eandem conſequentiam probat Curt. Iun. conſi. 43. colum. prima, conſi. 139. col. 2. num. 6. Ioan. Mar. Riminal. conſi. 225. num. 18. conſi. 139. num. 17. 19. vbi etiam ſubiungit, idem eſſe quòd ſit dictum, finita linea, vel vltimo morienti ſubſtituit, idem conſilio 241. numero nonageſimo primo, ſi fuerit dictum poſt mortem plurium de vera, & commun. & præſertim vbi appoſita ſunt verba, tunc & eo caſu, videtur reſtricta ſubſtitutio in caſu mortis omnium, & ſic vltimo decedenti, Cephal. conſil. 166. num. vigeſimo primo, & ſequent. vbi nu. 24. idem ſi deficientibus filijs & hæredibus ſuccedant proximiores de linea maſculina, quòd ab vltimo decedente capiant proximiores, ſic inter ipſos deſcendentes eſſe tacitum reciprocum fideicommiſſum per Pariſ. conſi. 7. colum. pen. num. 39. lib. 3. & conſi. 43. nu. 26. 43. de magis com. & veriori opin. & conſi. 92. num. 55. & ſequen. lib. 2. & conſi. 11. num. fin. in perſona ex veriſimili mente, & de com. conſi. 72. numer. 25. & ſequent. 3. idem ſi facta ſit ſubſtitutio, Crot. conſilio 349. num. 16. idem Socin. Iun. conſi. 180. num. 13. & conſi. 151. num. 6. lib. ſecundo, vbi idem ſi diceret ſubſtitutio, ſi deſcendentes non extarent quòd habeatur pro facta vltimo decedenti, quia ibi num. 9. dicit ſufficere ſubſtitutionem eſſe factam vltimo decedenti expreſsè, vel interpretatiuè, & conſil. 110. num. 35. 36. lib. 3. dicit quòd iſta opin. procedit ſine dubio, & eſt veriſsima, quando hi poſt quorum mortem eſt facta ſubſtitutio ſunt deſcendentes teſtatoris, & ex veriſimili mente teſtatoris excludentes vltimum ſubſtitutum, vt per eum ibi allegando Dec. Caccialup. Hercu. Cur. Iun. Socin. & Aym. & per eundem conſi. 115. num. 5. eo. lib. 3. firmat Pedemon. deciſ. 110. num. 12. idem de ſubſtitutione facta poſt mortem omnium eſſe ipſum requiſitum iuxta terminos dicti §. Seia libertis, ſe conſulente Bononiæ fuiſſe iudicatum per duos excellentiſſimos Doctores, ferè obiter dicit Crot. conſil. 13. num. quadrageſimo, idem accedente præſuppoſito noſtro de tota relicta de communi omnium admiſsione tenet Vaſqu. Hiſp. de ſucceſ. progreſſ. lib. 3. tit. de ſubſid. ſubſtit. §. 25. numer. 43. & exiſtente perſona ex veriſimili mente teſtatoris excludente ſubſtitutum atteſtando de communi ex dictis aliorum, idem probat Couar. dict. cap. Raynutius. ſuo §. 8. ſub num. 4. ibi, niſi adſit perſona, quæ &c. Idem præſuppoſito eodem noſtro extante de tota tenet Odd. Peruſi. d. art. 6. fol. 78. ver. ego igitur.

Hanc ego quoque ſententiam magis commu. & veriorem tenendam arbitror, quod ſtante requiſito præſuppoſito, vt dixi, de tota re relicta, reſtituenda, ſi inſtituti, & honorati deceſſerint omnes, vel decedentibus ambobus, omnibus, vel poſt mortem omnium intelligatur facta ſubſtitutio vltimo decedenti, & vltimus decedens, grauatus eſt ad reſtituendam totam rem, proinde vt iſte vltimus moriens poſsit totam ipſam rem relictam reſtituere, dicitur extare fideicommiſſum reciprocum inter dictos inſtitutos & ſic coniuncti, vt grauatos ſucceſsiuè; donec res tota perueniat ad ipſum vltimum per text. in dicta lege Titia Seio. §. Seia libertis. magis comm. probatur per tot. ſuprà alleg. & verior omiſsis diſputationib. oſtenditur his etiam notis præmiſsis, quòd conſtitutio fideicommiſſorum non eſt aſcripta certis verbis, ſed quæcunque ſufficiunt verba, ex quibus poſsit apparere de mente teſtantis, quæ ſola, & effectus ſolus attenditur in fideicommiſsis, l. ſecunda. commu. de lega. l. cum virum. l. & in epiſtola. C. de fideicommiſſ. Alexand. conſi. 100. viſa parte teſtamenti, num. 8. & ſeq. lib. 4. Iaſ. conſi. 52. colum. penult. in prin. lib. 3. & conſi. 198. colum. 3. ver. alibi tenet lib. 4. ſolo effectu attendendo, & non ſono verborum in ſubſtitutionibus fideicommiſſarijs. Aym. conſi. 305. colum. 2. Corn. conſi. 231. colum. 2. lib. 4. l. Titia cum teſtamento. §. fin. de lega. 2. cum ſimil. & coniecturis demonſtrantur fideicommiſſa l. cum proponebatur. eo. cum alijs ſup. alleg. dub. 1. ſolu. 12. in pr. ergo non tantum attendenda videtur ſubſtitutio facta expreſsè vltimo decedenti, vt aliqui volunt, inhærentes verbis, d. §. Seia libertis. quantum effectus ſubſtitutionis pluribus inſtitutis omnibus decedentibus factæ vel poſt mortem eorum omnium, qui euidens eſt, quòd nullus primo de grauatis pendente conditione expreſſa fideicommiſsi communiter impoſiti poteſt vendere aliquam ſitam portionem, auct. res quæ commu. de lega. & gl. & Doct. in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. quòd tendit ad idem cum eo dicto in dicto §. Seia libertis. ibi, ne eum fundum vendatis, & tollit illud de libera facultate auferendi legitimam ſucceſsionem ab inteſtato reſeruatam in fideicommiſſaria, de qua per Doct. in dict. l. penult. & d. §. cum ita. ibi Socin. Iun. ſub num. 24. Gabri. Romã. dict. conclu. 1. nu. 21. Alexand. conſi. 91. colum. 6. lib. primo. deinde viuis omnib. adhuc ipſis grauatis, penes eos debet remanere res relicta, & non reſtitui fideicommiſſario vltimo, dict. §. cum ita. & l. legata ſub conditione. de cond. & demonſt. Idem eſt aliquo etiam mortuo, vt penes ſuperſtites remaneat dictantibus ſic verbis conditionis, quę enim ita collectiuè, ſeu cõiunctiuè appoſita oſtendit voluntatem, & mentem teſtantis, vt primo ſuperſtes ſuccedat morienti, & poſtea omnibus mortuis ſubſtitutus vocetur ad totum: vt per l. quamuis. C. de impub. declarat Salyc. in d. l. pen. colum. 2. ſuper ver. ex his patet, & ibi Fulg. colum. 3. nu. 5. & moder. ſequuntur. C. eod. & in d. §. cum ita. ibi maxime vim facientes in collectiuo Bart. Ang. Caſtr. in col. fin. repeto coniunctim duo dicta Saly. & Fulg. in d. l. penult. mentem meam ſatis quietam reddentia pro hac ſententia. dicit enim Salv. in d. colum. 2. ſup. ver. ex his patet, quando datur ſubſtitutus pluribus collectiuè, ſeu coniunctiuè apparet teſtatorem velle præferri ſubſtituto coniunctum, & cohæredem, quod dicit eſſe tenenduum cordi & Fulg. ſub num. 5. dicit cum ſubſtitutio eſt facta per nomen collectiuum vniuerſale non eſt facienda differentia inter directam, & fideicommiſſariam, ſed eſt inſpiciendum exiſtente cõditione vnius alter ſuperſit hæc dicta probantur etiam per text. in d. §. cum ita, facit Caſtr. conſil. 86. dubitatio vertitur. colum. pen. ſub num. 9. ver. ſuadet etiam hæc mens. lib. primo exinde ſequitur clara & neceſſaria concluſio, quòd expreſſa ſubſtitutio revera dicitur facta vltimo decedenti, qui demum is eſt, poſt quem nemo ſit moriturus, per text. in

l.ex duobus.in prin.& ibi glo.& Bart.in l.vel ſingulis.& in l.qui duos.de vulg.& pupilla. Alexand.poſt Caſtr.in l.eum qui nouiſsimus.colum. 2. ſub ver.ex quibus infertur, ad Trebellia. & omnes ſup.alleg. pro hac parte vno ore concluſionem hanc inferunt & probant, quòd ſubſtitutio facta poſt omnium mortem intelligatur facta vltimo decedenti, addo Caſtr.conſi.239. pro declaratione.colum. ſecunda. ver.contrarium dico, & conſi.271. quanquam multa, col.2. lib. 2. ita ergo ſumus in verbis, & deciſ.d.§.Seia libertis, quòd inter plures iſtos coniunctim grauatos extat tacitum reciprocum fideicommiſſum, & non legitimum ius ſucceſsionis ab inteſtato inter eos reſeruatũ cum pendente conditione fideicõmiſsi eis coniunctim impoſiti, nullus eorum de portione aliqua ſubiecta fideicommiſſo poſſet teſtari, vel diſponere, vt dixi, & tenet Pariſ.conſil.43.num.64.lib.2. idem poſt mortem omnium per ſubſtitutum intellectum vltimo decedenti eſſe ſublatum ius legitimum ſuccedenti ab inteſtato, & inductum reciprocum fideicommiſſum, probat Soc.conſi.77.col.4.vnde ſtat dubitatio.& in eodem caſu conſil.80.colum.3.ver.hoc ego. lib. 1. ſubſcribendo comprobat Alexand.conſil.26.colum.1.ver.& fortificatur.lib.6.

Ex quibus clare liquet, ſufficere ſubſtitutionem eſſe factam vltimo decedenti expreſsè, vel interpretatiuè. vt nuncupatim reſpondet Socin.Iun. conſilio.151.colum. fina.num.9. lib. 1. vel tacite, cum taciti & expreſsi idem ſit iudicium in vltimis voluntatibus, & nulla ſit differentia, Curt.Iun.conſi.73. colum. 5. num. 15. Ripa in l.1. num.40.de vulg.& pupill.facit tex.in l. non aliter §.primo.de legat.3. ibi, non enim in cauſa teſtamentorum ad diffinitionem &c. & tolluntur obiectiones aduerſantes etiam dialecticè de actu exercito, quia & is magis congruit huic parti in actu mortis omnium.l.hoc articulo. ff.de hæred.inſti. & de actu ſignato in vltima decedente, qui demum is eſt omnis, poſt quem &c. dict.l. ex duobus. in pr.de vulg. licet derelicto ſyllogiſtico, ſophiſtico & dialectico modo inhærendum ſit legibus, ſimilitudini rationis, legum, glo. & communibus opin. doctorum ſecundum Alber.in ſuo proœmio.ff.ver.col.1.& Alc.ſuo lib.3.in fin.de verb.ſign.

28 Debemus itaqu ſtare † legibus dictantibus in cauſis fideicommiſſorum coniecturas admitti debere, dict. l. cum proponebatur.de legat.2.& glo. in l.pater filium.§. penult.de leg.3. volenti reciprocum fideicommiſſorum coniecturas admitti debere, dict. l. cum proponebatur. de leg.2.& gloſ.in l.pater filium.§.penult.de leg.3.volenti reciprocum fideicommiſſum induci ex coniecturata mente teſtatoris, quamuis verba deficiant ſecundum Iaſ.conſil.108.colum.3. ver. item fideicommiſſum.lib.4. vbi plura de coniecturis ad tacitum reciprocum fideicommiſſum, vltra Aymo conſilio 113. colum. prima, & conſil.130.num.6. & ſequent. & Zanch. dicto §.cum ita. num.551.633.coniecturæ enim mentis teſtatoris conſpiciuntur, & ſubſtitutione collectiue, & in tota hæreditate facta poſt mortem omnium inſtitutorum, quòd inter eos ſuperſtites interim ſtet hæreditas, Saly.& Fulg.in loco alleg. in d.l.penul.& quòd teſtator noluit ſubſtituere primo decedenti in ſua portione, ſed omnibus in tota hæreditate bene declarat Corn.con.226.col.6.& ſeq.lib. 4.quod tacito fideicommiſſo reciproco expediri pro magis firma conſeruatione bonorum inter ſuperſtites, vt tota hæreditas per vltimo decedẽtes reſtituatur vltimo fideicommiſſario, Bar.& alij in d.§.Seia libertis, & ar.l. deniq;.§.interdum.de pecul.leg.& l.quidam teſtamento de vulg.& pupil.& ibi no.per Bar.& Aret.& d.§.cum ita. in fi. vt quid fauorabile etiam fiat pro ipſis ſuperſtitibus inſtitutis grauatis, prout inter eos fauorabile reciprocũ conditionale fideicommiſſum ſup.ea.interpr.dub.1. ſol. 3.ver. 7. ſiquidem probaui per l. ſi pater C.de inof.teſta. ibi Doct.& in l. de fideicommiſſo.C.de tranſact.& Geor. Nat. Curt. Iun. Bello. Ruin. & Aym. in locis ibi per me alleg.& per Pariſ.conſ.52.nu 37. lib. 3. vtiq; inter eoſdem grauatos ſuperſtites idipſum tacito reciproco fideicommiſſo fieri, & procedi dicendũ eſt. vt omnes ſup. pro hac parte alleg. concludunt, & tanto magis vbi dicti ſuperſtites ſunt de deſcendentib.teſtatoris, & vltimis ſubſtitutus eſt extraneus.d.l.pen. & plures ſup. alleg.tenent, & conſequenter iſto caſu extat hoc ipſum ſecundum requiſitum, quòd vltimo decedenti facta eſt ſubſtitutio.

29 Circa tertium requiſitum † de tota hæreditate, tota re, vel omnib.bonis firmiter tenendum eſt hoc eſſe principale, totum faciens, & poteſt dici ſine eo factum eſt nihil de noſtra propoſita ſpecie tacitæ præcariæ ſubſtitutionis, vt ex ſcriptis Doct. conſtat in d.§.Seia libertis. in dict.§.cum ita.ibi præſertim Zanch. n. 650.in d.l. pen. in dict. l. vel ſingulis.& in conſ. & tract.ſup.alleg.maximè, Odd.Peruſi.d.art.6.conclu.2.fo.70. & facit ne Trebellianica quidem detrahatur per grauatos in ipſa tacita reciproca.Zanch. d. §. cum ita.num.671.cum autem aliàs ſubſtitutio ſimpliciter facta non videatur facta in toto, in ſpecie probat Alex.conſi.201.ad nu.12.& ſequent. lib. 6.& diuerſimode, diuerſiſq; exemplorum expreſsionib. requiſitum ipſum de tota apparere contingat. de his breuiter dicendum eſt.

De tota. n. intelligitur vt ſi dicatur omnem hæreditatem, vel quicquid ex hæreditate mea ad te peruenerit, cum morieris reſtituas Titio. dicto §.cum ita.l.Lucius. §.tres hæredes.ad Trebel.Bar.in l.Marcellus.§.quidam. ad fin.eo.

Aut mandat totam hæreditatem reſtitui per fideicommiſſum per plures hæredes inſtitutos Curt. Senior conſi.52.nu.46. Alex.conſi. 28. in fin.Grat.conſil. 8. nu. 20.lib.2.

Omnia & integra bona ſua Alex.conſ.2.nu.9.

In medietate bonorum omnium, & in alia medietate ſubſtituit &c.Alex.conſi.100.ver.præmiſsis tamen, facit l.quidam teſtamento.& ibi Doct.de vulg.& pupil.Caſtr. conſil.280.

In omni portione quæ ad filios perueniret ſubſtituit, perinde eſt ac ſi in tota hæreditate ſubſtituiſſet: Corn. conſil.229.colum.3. ver. & licet loquantur. lib. 3. refert Zanch.d.§.cum ita.num.663.Curt.Iun.conſ.111.ſub. nu. 14.vel.vnum in tertia, alium in alia tertia &c. Iaſ. conſi. 89.col.2.lib.1.& Caſt.conſ.280.præſuppoſito ſtatuto, col. 1.in fin.lib.2.

In reſiduo bonorum à x.florenis ſuprà. & conſequenter in omnibus bonis.Corn.conſil.226.col.6.ver. quòd maximè.in fi.lib. 4.poſt legata reſiduũ hæreditatis, quæ verba continent totam hęreditatem, Bero.conſi.119.lib. 2.eſt text.in l.2.C.de hered.inſtit. & ibi Doct. multa. de hoc verbo, reſiduum, & de hoc Port.Imolen. conſ.46. in fin.& Panciro.conſ.155.nu.9.

Succedant in dictis bonis, & ſic in omnib bonis, cum inſtitutione præcedenti dixerit in omnib.bonis, Socin. conſ.77.col.3.ver.nec dicat.lib.1.Zanch.d.§.cum ita.nu. 661.comprobat Alexand.conſ.26.col.1.lib.7. dixi conſi. 56.nu.21.lib.ſi. & per Io.de Ana. conſil.22. ver. præterea ponderando verba hæc, & quòd dict.ſua hæreditas &c. quòd ſenſit de tota hæreditate, ita hac relationis ratione
30 probo vltra alios, in † d.§.Seia libertis.ibi, cumq; qui ex vobis vltimus deceſſerit&c.contineri totum fundum definitum, certum & demonſtratum veriſimiliter, & communiter & per certos fines, & non per indefinitam, vt fere omnes in hoc dict.tex.intelligunt, nam ibi Iuriſcon. proponendo fundum ſuis libertis eſſe legatum & fideicommiſſum eis de hoc impoſitum, intelligit & præſupponit fundum ipſum eſſe & certis finibus demonſtra-
31 tum † vt res legata certa eſſe debet, l. cum poſt. §. gener. ff.de iur.dot.l.ſi domus.in prin.de legat.2.alioquin ſi teſtator

ſtator fundum legat ſimpliciter, legatum eſt inutile, quia poteſt intelligi etiam de vna ſpanna terræ, dicit Cum. in l. quòd in rerum. §. ſi quis poſt ſupra fin. ff. eo.
32 † & fundi demonſtratio fit ſuis confinibus appoſitis. l. forma. in prin. ff. de cenſi. tradit Bart. in l. demonſtratio. in prin. num. 14. ver. item ad demonſtrandum fundum. de condit. & demonſtr. Ruin. conſi. 115. colum. penult. num. decimoquinto. lib. quinto, continentia enim vel comprehenſio confinium verſatur circa vniuerſale, & quicquid intra eos continetur, venit in diſpoſitione, quàm de re legata & confinata poteſt facere teſtator in legato domus latè probat Alexand. conſi. 54. ponderatis verbis teſtamenti, in princip. lib. 2. iuribus ibi allega. per eum & Aym. conſil. 293. colum. ſecunda, ver. ideo ſtante, hinc eſt quòd vltra ſimplicem domus relictæ appellationem continentem totam domum, & legatum fundi continens totum fundum. l. Caius. §. primo. de legat. ſecundo, dicit Caſtr. in d. §. ſi quis poſt. ſuprà fin. ſub nu. 3. & eſt Commun. opin. Ruin. in conſil. nunc allegando, & magis per confinium incluſionem teſtatorem ſenſiſſe de tota domo, in ſpecie probat Ruin. conſi. 109. num. 9. ponit Zanch. d. §. cum ita num. 662. & ſic de toto fundo eadem ratione ex pluribus alleg. ab Alexand. conſil. 195. num. primo, lib. 6. & Vaſqu. de ſucceſ. progreſ. lib. 3. §. 26. ſub num. 43. & Deci. in l. id quòd noſtrum. ad fin. de reg. iur. & in ſpecie Ruin. conſi. 134. ad num. 12. lib. tertio, vbi propriè in caſu dict. §. Seia libertis. de fundo legato. intelligi tradit de toto. Quo quidem ſtante, prout veriſſimum eſt, apertè oſtenditur in dicto caſu, §. Seia libertis. in ſecunda parte teſtamenti, ſic per Iuriſc. nuncupata ibi, eumq; qui ex vobis vltimus deceſſerit cum morietur reſtituat Sempronio, intelligi propriè de toto fundo per dictionem, eumque, quæ relatiua eſt ſubſtantiæ & identitatis antecedentis per l. ſecundam, ff. de ſer. & l. cum quæritur. & l. ſequent. ff. de excep. rei iud. dicit Bartolus ſeu is cuius repet. in §. ſi initium, colum. prima, num. ſecundo. l. ſi quis. ff. de eden. Roland. à Val. conſil. 97. num. 23. lib. 4. ita quòd totum relatum eſt in referente. l. ſi ita ſcripſero. de condit. & demonſtra. l. ait prætor. §. ſi iudex. de re iud. cum ſimil. ſicut enim præcedente inſtitutione in omnibus bonis ſequens ſubſtitutio in dictis bonis continet tota, vel omnia bona, per dictionem dictis, etiam relatiuam, vt ante dixi probare Alexand. dict. conſi. 12. ſub num. 1. lib. 7. & Socin. conſil. 77. colum. 3. lib. primo. & Zanch. dict. §. cum ita num. 661. ita in caſu dicto. §. Seia libertis. in prima teſtamenti parte, ibi per Iuriſconſult. ſic appellata, qua fundum prælegauit de toto intelligitur, vt proximè probaui, conſequens eſt & in ſecunda qua teſtatrix adiecit, eumque qui ex vobis vltimus deceſſerit &c. intelligi de toto fundo per relatiuum, eum, vt etiam proximè probatum eſt, & hunc proprium circa hoc requiſitum de toto & veriorem dicto §. Seia libertis, intellectum credo & teneo, quàm ſint illi antiquorum & moder. in dict. §. cum ita. in dicto §. Seia libertis. in dicta l. vel ſingulis. in dicta l. penult. intellectus de toto in d. §. Seia libertis. eſſe vel ob prohibitionem venditionis ibi aſcriptam, vel ob indefinitam. Ibique verior eſt litera negatiua, quæro cum nec in prima parte teſtamenti & non cum hæc in prim., vt eſt textus impreſſionis de Tortis. ita aduertit Zanch. dicto §. cum ita. ſub num. 645. qui non refert tamen vidiſſe Alber. in dicto §. Seia libertis circa med. qui ponderat illum textum in litera negatiua, vbi & hoc innuit text. ibi quæro cum nec in prima, ſic ergo ſtare debet, & verior eſt per me probatus intellectus dict. §. Seia libertis. quem ſenſit Ripa in dict. §. cum ita. ſub num. 16. ver. præterea. ſed aliò tendens, prout ego feci, probare non animaduertit.

Succedat in omnibus bonis mobilibus & immobilibus, licet non veniant iura, & non ſit relictum vniuerſale, vt hac ratione contra tacitam reciprocam reſpondet Petr. Anto. Anguſo. conſilio ſexageſimo quinto. numer. ſecundo, in mate. vltim. volunta. lib. ſexto. Tamen cum totum contineat eius de quo agitur. ſcilicet de certis rebus, vt ſunt bona mobilia & immobilia, vt ante dixi, ea. interpreta. dubitati. prima, ſolut. ſecunda. ſufficit totum eſſe & continere totas vel omnes res relictas, verius reſpondet Socin. Iun. conſilio 96. numero ſecundo, lib. 3.

Idem in omnibus bonis ſuis ſubſtituit. Caſt. con. 404. duo videnda. col. 2. in fi. lib. 1.

Subſtituit hæredem vniuerſalem, apparet quòd ſubſtitutus eſt in tota hæreditate Socin. Iun. conſil. 150. colum. ſecunda. num. 9. & ſequ. lib. 2. Zanch. d. §. cum ita. num. 667. dicas Soc. Iun. nihil ad hoc allegare, non vidit eum ſuprà nu. 10. d. ſito conſ. quoniam allegat talem ſermonem eſſe vniuerſalem, qui ideo omnia complectitur. l. Iulianus. in prin. de leg. 3. l. à procuratore, & ibi gl. C. mandati. addo Bald. in conſ. 103. in dicto teſtamento. poſt prin. verſ. ſed hoc eſt valde inconueniens. lib. 4.

Pleno iure, hoc verbum appoſitum in ſubſtitutione deſignat eam eſſe facta in tota hæreditate per plura iura probat Alciat. conſil. 80. generoſiſſimi. nu. 6. lib. 9. ſentit Socin. Iun. conſil. 110. nu. 33. lib. 3. plene & integre bona perueniant, idem importat quòd tota bona per Caſt. & Moder. in auct. ſed cum teſtator. C. ad l. Falci. Ruin. conſi. 40. colum. 3. ſub verſi. & quòd maſculi. lib. primo, & per plura his ſimilia verba late inter conſi. Alex. conſi. 14. colum. pen. verſ. vel ſecundo. ad fin. lib. 4. eſt conſil. vel ſubſcriptio Io. Bapt. de Sancto Seuer. ſecundum Soc. conſ. 104. colum. fi. lib. 3. & Iaſ. in l. Gallus. §. 1. num. 24. de & poſth.

Prohibitio detractionis Trebellianicæ in teſtamentis ſæpe aſcripta demonſtrat totam hæreditatem eſſe reſtituendam ſecundum Bart. in l. Centurio. num. de vulg. & pupil. quo caſu in terminis noſtris ſubſtitutionem comprehenſam vltimo factam intelligi facta de tota hæreditate, concorditer tradunt Io. Mar. Riminal. conſil. 243. nu. 90. & Cur. Iun. conſil. 11. col. 4. ver. conſtat etiam ex alio.

Fructus omnium bonorum diſpenſentur &c. importat ſubſtitutionem vltimo factam in tota hæreditate, Soc. Iun. con. 151. num. 6. lib. 2. refert Zanch. d. §. cum ita. num. 660.

Adeo enim hoc ipſum tertium requiſitum debet eſſe expreſſum de omnibus bonis, de tota hæreditate, vel de toto relicto, ſi quis ſupra dictis, vel ſimilibus tale relictum demonſtrantibus totum venire in vltima ſubſtitutione, quòd non ſufficeret eſſe expreſſum per verbum indefinitum, vt ſuccedat in bonis, in hæreditate, vel in fundo, intelligeretur ſolum in portione vltimo decedentis. l. ſi fundum. ſub conditione. §. ſi libertus. l. Lucius. cum gloſſ. de leg. 1. Alexand. in l. Titia. in prin. ad l. Falci. ita eſſe Commun. Opin. dicit Zanch. d. §. cum ita. num. 606. 614. Odd. Peruſ. de compend. char. 73. 74. Cephal. conſil. 401. num. 29. Quamuis idem eſſe in relicto prolato verbo indefinito, vt in prolato verbo vniuerſali, cum in vltimis voluntatibus indefinita æquipararetur vniuerſali. l. ſi pluribus. in prin. ibi Doct. de legat. primo, Dec. conſil. 61. colum. 1. Seb. Medi. ſuo lib. de reg. iur. 2. numer. 117. per hanc regulam, & per hoc quòd ſibi videtur, in d. §. Seia libertis. mentionem fundi legati eſſe habitam indefinite, audacter in ſpecie probare conatur Curt. Iun. in d. l. penult. num. 14. 15. 16. eadem repetendo in conſil. 43. colum. 2. num. 4. 5. & conſil. 139. colum. 2. & ſequent. num. 4. 5. ſequitur Soc. Iun. conſil. 110 num. 31. conſ. 115. nu. 6. lib. 3. & latè Couar. in c. Raynutius. ſuo §. 8. num. 3. de teſta.

Ego tamen à Communi Opin. non recedendum, & eam veriorem cenſeo, vt diffuſe defendit, & probat Z. nc. d. §. cum

d.§.cum ita.nu.614.namque veriorem probo vltra ali-
os.ſolum aduerſariorũ aſylum deſtruendo,totum ſu-
per indefinita conſtructum,primo deſtruitur,& refel-
litur,quod in text. d.§.Seia libertis. mentio fundi lega-
ti habita non eſt maxime in parte teſtamenti ſuper fidei
commiſſo,de quo ibi quæritur,ſed relatiue per gemina-
tam,dictionem cum ibi,ne eum fundum vendatis,cũq;
qui ex vobis,&c. quæ eſt relatiua ſubſtantiæ, & identi-
tatis ſui antecedẽtis, qui eſt fundus, vt ibi præſupponit
Iuriſconſ. in prima parte teſtamenti prælegatus, & nos
præſupponere debemus, vt legatum fundi valeat, in ea-
dem prima parte teſtamenti fundum legatum certo lo-
co, certiſque ſaltem duobus confinib. deſcriptum, &
demonſtratum, ſic per incluſionem confinium totum
fundum oſtendi,atque alioquin totum intelligi legatũ,
vt parum ante ꝓbaui,ſub verſic.ſuccedant in dictis bo-
nis. Quæ nempe vt habilia requiſita de validitate legati
certi fundi in totũ demonſtrati & relicti, præſupponẽ-
da ſunt, in eo. tex.§. Seia libertis, de alio.ſ.de fideicom-
miſſo ſuper legato fundi quæritur,per l.qui in teſtamen
to.in princ.ff.de teſta.l. furioſum.in fin. C.qui teſta.fac.
poſ.& per alia iura theor.faciunt Dec. in l.fin coſ.1.verſ.
ſecundo reſpondetur. de inſtit. & ſubſtit. & Cagnol.in
l.vinum. nu.3. ſi cert.peta.& Zanch.in d. §. cum ita.nu.
4. ita verius eſt hac ratione relationis ad totum fundum
legatum potius quàm ratione indefinitæ in caſu dic. §.
Seia.libertis. per Bar. & alios in d.l.vel ſingulis. per Bal.
Cum. Caſtr.& Imol.in d.§. Seia libertis. intelligi fidei-
commiſſum de toto fundo. Secundo dici non poteſt in
caſu.d.§. Seia libertis. vigore indefinitæ illum vltimo
decedentem debere reſtituere totum fundum, quia nõ
eſſet par ratio omnium particularium in vniuerſo com
prehenſorum, vt eſſe debet ſecundum Dyn. in rub.nu.
7. de reg.iur. in 6.eſſet enim fauorabile, quòd reſtitue-
ret ipſius fundi ſolam portionem ſuam, quia teneretur
in minus hanc rationem probat Bar. in l.ſi pluribus. in
prin.colum.fin. ad num.7.de legat.ſecundo, & econtra
quòd teneretur in maius eſſet odioſum,ergo,&c. ſed ex
proprietate ſermonis totius fundi legati, & relati tene-
tur in toto Ruin. conſil.134.nume. 12. lib.3. Socin. Iun.
conſil. 110.num.33. lib. 3. vt modo probaui. Tertio ali-
cuius indefinitæ ratio in propoſito noſtræ tacitæ preca-
riæ ſubſtitutionis haberi non poteſt in caſu dict.§. Seia
libertis.quia ſigno vniuerſali de toto fundo opus eſt ad
probationem taciti fideicommiſsi inter plures graua-
tos, vt nouiſsimus decedens poſsit reſtituere totum ip-
ſum fundum vltimo fideicommiſſario, vt paſsim doct.
dicunt in locis ſupra alleg.ſed in materia probatoria in
definita non æquipollet vniuerſali pro communi, &
vera concluſione doct. ponit concord. allegando Curt.
ipſe Iun. conſil. 17. col. pen. nu.14.& Couar.cap.13. nu.
9. verſ. vndecimo. lib. tertio, ver. reſolut.ratio eſt quia
33 † indefinita æquipollet vniuerſali contingenter & non
neceſſario, Bal. in l. 2. colum.1. ver.item ſi ſtatutum. C.
de libert. & eorum liber. & in l.fin.§. in computatione.
col.fin.verſ. & hanc gloſ. ſub nu. 17. de iure deliber. ita
non facit ad probationem, quæ neceſſario debet eſſe
concludens.l. non hoc.C. vnde legi.cap.in præſentia de
probat.cum vulg.ſentiunt in ſpecie Ripa in dicto §.cum
ita.ſub nu.17.18. & Zanch.num.619.

Hæc ſane intelligenda ſunt, dum relicta res prolata
ſimpliciter & indefinite reperitur, non ita eſt cum adie-
ctio aliqua appoſita eſt oſtendens rem fideicommiſſo
expreſſo ſubiectam eſſe vltra portionem vltimi dece-
dentis grauati, vt quando teſtator dixit hæreditatem
meam, vel fundum meum, vel notarius ſcripſit hæredi-
tatem eius, ſuam, vel ipſius taſtatoris, & fundum ſuum,
&c. quia tunc eſt vti res ſingularis & definita totum ip-
ſius in ſe continens. l. ſi quis cum totum. de except. rei
iud.Bar.in l.legatis.de legat. 2.cum ſimil.per Deci.in l.id
quod noſtrum. ad fin.de reg.iur. ideo intelligi debet de
tota, Socin.Iun.conſ.110. num. 32.& conſil. 145. ſub nu.
42.libr.3. Odd. Peruſ. de compendi. loco alleg. car. 74.
verſ. ſecundo limitari poteſt, vbi & ex ſententia aliorũ
limitat, quando aliunde apparere poteſt de mente te-
ſtatoris volentis de hæreditate tota intelligi, vt per ver-
bum libere hæreditas perueniat, vt per Cum.cum Fulg.
conſi.3. teſtator. B.

In hoc principali requiſito de tota, ex ante cum alijs
requiſitis, ſupra declaratis fideicommiſſarium cognoſ-
cimus ex reciproca tacita ſubſtitutione vigente inter
congrauatos, vt demonſtratum eſt.

34 Aut & quarto principaliter dignoſci † fideicommiſ-
ſarium contingere poteſt nomine naturali, vt quòd eo
ſit ad fideicommiſſum vocatus nomine, quod eius per
ſonam naturaliter deſignat. qualis eſt filius, l. tutelas.
de cap.dimin.ibi Bar.& alij notant.Gozad.conſi.4.nu.
14.Crot. conſ.360 nu.35. Bero. conſil. 174.nu. 13.lib.ſe-
cundo, vt de filio, idem de deſcendentibus propinquis,
proximioribus, poſteris, quòd nomina ſint naturalia
& comprehendant tam maſculum quàm fœminam ꝓ-
bat Dec.conſi. 570.num.8.9.10.11.

35 Exinde † filius, puta fratris, vel Titij vocatus ad fi-
deicommiſſum intelligi debet de eo qui vere & natura-
liter eſt filius, & non ciuiliter, vel legitime ſolum, vt per
adoptionem, vel arrogationẽ, ita eſt nota regula, quòd
verba teſtamenti intelligenda ſunt naturaliter & non
ciuiliter per l. ſi ita quis. §. fin.de lega.2. l. fideicommiſ-
ſum de condit.& demonſt.ampliat Cald.conſ.1.tit. qui
fil.ſint legi. Alexan.conſil.94.colum.3.in princ.lib.pri-
mo, conſil.4. num. 3. lib. 4. vbi loquitur in verbis teſta-
menti, & Dec.in l.generaliter. ſub nu. 16.C.de inſtit. &
ſubſtit. & clare Iaſ.conſilio 51. colum. pen. verſ. confir-
mantur prædicta.lib. 3. cum in fin.ſimil. per Tiraq. in l.
ſi vnquam verſ.ſuſceperit liberos.nu. 2.& ſeq.de reuoc.
don.& proprie Cur.Iun.conſi.145. colum.fin. nume.26.

Sed vbi quæritur, an de filio naturali & legitimo in-
telligi debeat, vel de naturali tantum breuis eſt & di-
ſtincta reſponſio. Siquidem conditionaliter fit mentio
de filijs, vt ſi talis moriatur ſine filijs ſecundum condi-
tionem teſtatoris vel grauati intelligitur de legitimo
& naturali, vel de naturali tantum, nam horum condi-
tio ſi honeſta ſit, ita quòd dedecori eius inhoneſta & in-
iuſta ſoboles, de hac quidem tali intelligi non debet, ſin
autem econtra pariter & contrarium dicendum eſt per
tex. glo.& doct. in l.ex facto.§. ſi quis rogatus.ff.1.ad tre-
bel. ib. maxime Ripa diffuſe diſcutit, limitat, & decla-
rat, & Odd.Peruſ.de compendi.part.vlti.q.& arti. vlti.
car.105. & ſeq. & Io. Mar. Riminal. conſil. 128.num 5.&
ſequent. & quando dixerit ſi deceſſerit ſine filijs legiti-
mis & naturalibus, ceſſant hæc de filio naturali tantũ,
Pariſ conſil.14.num.23.lib.2.

Si vero in teſtamento de filijs mentio fit diſpoſitiue
eis dando & tribuendo, tunc etiam ſecundum varieta-
tem temporis quo ſit præſtandum relictum, diuerſimo
de accipiendum eſt, vt enim ſi de præſenti aliquid ſit
relictum filijs ſuis, vel alterius,& filius adſit tantũ na-
turalis.de hoc nempe intelligi oportet. l. ſi. ff.de iur.de
liber. l.ſi quis ſeruum. §.ſi quis ita.de leg.2. ibi, ſed hoc
tantummodo accipitur, quod inuenit, ſi autem ſimul
ad ſint aliqui legitimi, & naturales, & aliqui naturales
tantum, de illis legitimis intelligere videtur argum. d.
l.fin. cum legitimi proprie filij definiuntur, qui ex viro
& vxore,&c. leg. filium. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.
Si vero in futurum aliquem euentum diſpoſitio diriga-
tur in filios ſuos, vel alterius, vt ſi inſtit. deceſſerit, reſti-
tuat filijs ſuis vel alterius, & tempore iſtius euentus ad-
ſint legitimi & naturales prius vocantur legitimi Ce-
phal.conſilio 529. num. vigeſimo nono, & ſequen.l.hi
non extantibus de naturalibus tantum intelligendum
eſt ſe-

eſt ſecundum honeſtam vel vilem conditionem teſtatoris & grauati, vt paulo ante dictum eſt, hác diſtinctionem facit & probat Imol. in d. §. ſi quis rogatus. colum, 4. verſi. interdum vero. vbi ſequuntur Alexand. colum. 9. ſub num. 16. Ripa nu. 57. late. Ang. conſi. 366. quidam Ioan. de Camerino. Ruin. conſi. 120. colum. 4. ad nu. 12. lib. 1. & conſi. 161. num. 20. lib. 2. vbi demum & de legitimatis admittendis.

Sed ſi quis teſtõ, vt quandoque videmus, deficientibus legitimis, & naturalibus filijs, & deſcendentibus ſubſtituerit filios naturales & deſcendentes ex eis, & huiuſmodi caſus ſubſtitutionis euenerit talem cenſeo interpretationem adhibẽdam, & ſi teſtator ſit extraneus, cui naturales ſubſtituti poſſunt ſuccedere ex teſtamento, poſſunt naturales iſti ſuccedere ex omni ſubſtitutione, vulgari, & pupillari, & fideicommiſſaria per l. ex hoc edicto. §. ſed hæredem. ff. de ali. iud. mut. tradit Bar. in l. ſi is qui. nu. 3. de vulg. & pupill. & ibi alij communiter ſequuntur, & Alex. conſi. 51. ad fin. lib. 2. Grat. conſi. 17. num. 34. lib 1.

Si autem ſit parens & aſcendens naturalium, qui eius ſucceſsionis ſint incapaces, vtique naturales ipſi in bonis teſtatoris vltra alimenta, vel portionẽ eis à lege tributam ex vulgari, pupillari, & fideicommiſſaria aliquid conſequi non poſſunt d. l. ſi is qui. & ibi plene doct. & Ang. Aret. tract. de teſta. gloſſ. 68. nu. 5. & gloſſ. ſequent. num. 4. Si aliqui adſint liberi legitimi eis dimiſſa legitima, his vero non extantibus vocati cenſentur ex teſtamento ipſo vulg. aut licet. C. de natura. liber. & deſcendentes legitime ex naturalibus valide ex teſtamentis auorum admitti poſſunt ad eis relicta. in l. fin. §. ſi. C. eo. Ang. Aret. d. tract. gloſſ. 69. num. 4. in ſi. vt eſt commun. opin. per concord. alleg. in meo conſi. 33. nume. 4. lib. 1. & opportune per Feder. de Sen. conſi. 57. incip. videtur mihi. verſi. ſuper ſexto dubio. & Bar. conſi. 118. Oducius. col. 2. & dixi ſupra eo. lib. interpr. 1. dubit. 4. ſolut. 2. ver, poteſt quoque ſpurius. & verſic. præceden. & in ſpecie per Dec. conſi. 433. colum. penult. verſi. & iſta concluſio ſecunda. Namque non admittuntur naturales ad fideicommiſſum niſi extinctis omnibus legitimis de lineis inſtitutorum, & ſubſtitutorum omnium præcedentium, vt late probat Aym. conſi. 226.

Accipiendo naturales, vt ſunt omnès baſtardi, ſecundum communem vſum loquendi & naturaliter accipiendum in teſtamentis, vt alibi dixi, & diffuſe probat etiam Hipp. Rim. conſi. 187. num. 83. & ſeq. nu. 89. etiam cum ſeq. & Vaſqui. lib. 3. illuſtr. quæſt. c. 102. nu. 13.

36 Vbi autem † filius vocatus eſt ad fideicommiſſum, an veniant nepotes, licet quæſtio ſit trita, varia & perplexa, vt per Bar. & ali. in l. Gallus. §. inſtituens de liber. & poſthum. in l. liberorum. de verb. ſignif. & pleniſsimè ex profeſſo conc. cumulando, ampliando, & limitando, tractare ſatagit Gabri. Roman. de commun. concluſ. lib. 6 tit. de verb ſign. concluſ. 1. & remiſsiue Tiraq. de iure primog. quæſt. 40. nume. 59. Cum tamen eius reſolutio propoſitæ noſtræ ſpeciei multum congrua, neceſſariaque videatur, eam duxi breuius ac dilucidius, quo poſſem, explicandam fore his duabus concluſionibus, diſpoſitionem teſtamentariam non digrediendo.

Prima quòd filij nomen propriè & regulariter non comprehendit nepotem.

Secunda quòd nepos appellatione filij ſæpe accipi multiplici iuſtaque interpretatione cenſeri poteſt.

Prima autem concluſio probatur ex l. quòd ſi nepotes ff. de teſta. tut. per rationem ibi aliter enim filij aliter nepotes appellantur, & l. filium de his qui ſunt ſui. & l. iuſta interpretatione. de verb. ſign. ponderando ibi verbum interpretatione, & l. liberorum. eo. ibi in verſ. ſed & Papirius. & ibi per Bart. ſub num. 10. ver. contrarium tenet Dyn. & nume. ſequent. & per Alci. in dicta l.
37 liberorum. & in l. filii. eo. arbritantem & bene † ex proprietate ſermonis appellatione filij nepotem non contineri. & ibi per gloſſ. tenentem ita eſſe regulariter, & per Corn. conſi. 182. colum. 3. ad fin. verſi. texto videtur. lib. ſecundo, Bero. conſi, 96. colum. fin. lib. ſecundo, Tob. Peruſ. conſi. 33. num. 15. & Rebuf. in d. l. liberorum. pag. 963. ver. filij enim appellatione. & ver. ſeq. reprobata diſtinctione Bart. & doct. an proferatur è lege, vel ab homine. vt ibi per eum.

Hanc enim ſententiam firmam permanere oſtendo per aliquos caſus, qui mihi in mentem veniunt & per quos propoſitæ quæſtionis ſolutio fit clarior nunc in partem negatiuã, q. filij appellatione nõ contineri nepos.

38 Primus eſt caſus † quando ſtatuto, vel teſtatore ſic diſponente verba teſtamenti ſunt intelligenda proprie ad literam, prout verba ipſa ſonant, & iacent abſque aliqua interpretatione, ſeu aliquo extrinſeco intellectu, vt late propoſui ſupra lib. 1. interpr. 1. dubit. 2. ſolut. 4. tunc nepos appellatione filij venire non poteſt ex aliqua interpretatione, quæ ideo ſic prohibita apparet in verbis ſtatuti, vt per Bald. in l. maximum. num. 10. de lib. præter. in verbis teſtamenti per eundem in l. precibus. nu. 15. de impub. & ali. ſubſt. remouentem extraneum intellectum à verbis, per l. in his. de condi. & dem. & per ea quæ plene ſcripſi in d. ſolu. 4. & in ſpecie probat Alexan. conſ. 198. ad ſi. nu. 16. 17. lib. 6. & conſ. 45. nu. 5. lib. 7.

39 Secundus caſus eſt † quando teſtator nominat filios puta ſui fratris nominibus proprijs, vt poſt mortem ſui hæredem ſubſtituit Petrum, Ioannem, & Antonium, filios Franciſci ſui fratris pendente conditione huiuſmodi fideicommiſſariæ ſubſtitutionis, moritur Antonius, ſuperſtitibus filijs, & ſic nepotibus Franciſci, iſti quidẽ eueniente caſu fideicommiſsi non veniunt nomine filiorum Franciſci, & ſic non ſunt vocati fideicommiſſum, eo quòd nominatio & expreſsio proprij nominis Antonij filij Franciſci facit comprehendi, & dignoſci cogitatum & intellectum teſtatoris, quòd non porrigitur ad nepotes Franciſci, per glo. in verſi. ſi quis filio. in l. ſi quis ita. ad prin. ff. de teſta. & d. §. inſtituens. l. Gallus. de liber. & poſthum. tradit Bar. ibi. & in d. l. liberorum. ſub num. 5. verſi. ſed mihi videtur, hanc concluſionem eſſe extra omnem diſputationem doctor. dicit Cur. Iun. cõſil. 57. colum. ſecunda. num. ſecundo, conſi. 92. colum. 2. nume. 6. 7. Bald. conſi. 302. non continentur. lib. 4. vbi idem quando quocunque modo diffinito & arctatiuo certi nominis filij conſtare poteſt teſtatorem ſenſiſſe de certo filio, quòd tunc non veniat nepos, Cum. conſi. 118. teſtator. circa med. verſi. inſtituti autem fuerant. Goza. conſ. 29. num. 14. 15 conſi. 36. nu. 10. Aymo. conſ. 94. nu. 9. Dec. conſi. 513. num. 12. Pariſ. conſi. 20. nume. 57. lib. 3. Bello. conſ. 50. num. 5. Rolan. à Val. conſi. 97. num. 17. 18. lib. 4. ſic eſt com. opin. Gabri. Rom. d. concluſ. 1. num. 70. tit. de verb. ſign. Alci. conſi. 78. num. 8. lib. 9.

40 Tertius caſus, † quando teſtator eſſet extraneus & nepos volens venire nomine filijs, deficientis, & vocati in teſtamento non ſuccederet teſtatori ab inteſtato, & aliquod inhumanum, iniquum, vel abſurdum non ſequeretur, tali nepote non admiſſo, tunc quoque iſte nepos non venit mente teſtatoris, & voluntate in dubio de ſua diſpoſitione conformanda diſpoſitioni iuris communis, Aret. conſi. 145. reſpondendo ſum̃atim comprobat Curt. Iun. d. conſi. 57. colum. 3. num. 5. & plene Bero. conſi. 122. lib 2.

41 Quartus caſus, vbi filiorũ appellatione venirent nepotes, inſurgeret inde grauamẽ aliquod fideicommiſsi imponendi tam contra filios, eo quòd eſſent grauati reſtituere ipſis nepotibus, quàm contra ipſos nepotes, eo quòd grauarentur alij reſtituere, ne tale grauamen eueniat, nempe ceſſare nepotes contineri appellatione filiorum firmat Caſtr. conſilio 97. ne improprijs. ad num. 3.

lib.3.ſecundo, Dec.conſil.95.colu.4.verſi.ſed tamen in in caſu.conſi.218.colum.5.num.ſecundo,& ſequent.ver. vltimu prædicta.conſil.287.colum.5.verſic.non obſtat ſucceſsiue.conſi.511.col.2.513.nu.6.& 593.nu. 5.Pariſ. conſ.31.n.15.16.con.86.n.26.conſ.ſeq.n.23.conſ.89.n.22. libr.ſecundo,Gualden.tit.de ſubſtitu.caut.4.nume.2. Tob.Peruſ.conſi.33.nume.23.Alci.conſil.2.donationis verba.num.18.& ſequent.lib.8.impreſ.vlti. Venet. vbi in fideicommiſſo euitando actiue & paſsiue idem concludit,& Natt.conſilio 191.num.10.

42 Quintus caſus eſt præcedenti ſimilis ſi quando ex nominatione filiorum fieret extenſio ad nepotes in damnum & grauamen alterius, puta tutori,cui oneroſum eſt ſuſcipere tutelam, & in grauamen & pœnam ipſorum nepotum, pone ſi filijs facta ſit prohibitio, ne alienent, vel pœna priuationis ſit impoſita, ſi quid faciant,vel ſi quid non faciant, & in id quod odioſum, corrigibile, & pænale reſultaret, & reputaretur, tunc vtique nomine filiorum non continentur nepotes, hac præſertim ratione, vt cenſeo, quia in odioſis & pænalibus ſtrictè, & propriè proceditur.c. odia de reg.iur. in 6. & probationes debent eſſe liquidiſsimæ & concludentes.l.fi.C.de proba.& l.in teſtamento quidam.& ibi Bald.& Imo.de condit.& demonſtr.ex prolatione enim nominis filij nequaquàm fit concludens probatio in nomine nepotis,quia aliter filius, & aliter nepos appellatur, ita alterum nomen filij non complectitur alterum nomen nepotis , vt leg. quid ſi nepotes. Digeſtis. de teſtat.tut. & §. fin. inſtitut. qui da. tut. in teſta. poſ. & §. nos igitur.& ibi gloſ. in auc.de reſtit.fideicommiſ. Bart. & alij in d.§. diui.l. filiusfam.de leg.1.poſt Io. Andr.But. & Abb.in c ad extirpandas.ſub num. 8.de fil.preſ.Alex. conſil.140.num. primo,& ſeq.lib.6.conſil.36 columna pen.conſ.55.in fin.lib.3.Cur.ſen.conſil. 46.ſub num. 23. Socin.conſ.73.nu.24.lib.4.Tob. Peruſ. conſi.33.nu. 26. Ruin.conſi.127.col.2.conſ.130.nu.3 conſ.ſequen.nume. 1.lib.ſecundo.Gabr.Roman d.concluſi.1.nume.79.tit. de verb.ſign Io.Mar.Riminal.conſ.26.ad num. 4.Soci. Iun.conſil.30.num.9.& per tot.lib.3.qui nullo pacto tenere tentat nepotes contineri appellatione filiorum, niſi de mente teſtatoris aliter conſtet, ſed in hoc aduertatur tex. contrarius in dicta l. liberorum.§.ſed & Papyrius.de verb.ſign.

43 Sextus caſus, † cum teſtator in vna parte teſtamenti prouidet nepotibus, vel de his intelligi forſan volens expreſsit nomen liberorum, quod proprie continet & nepotes, dicta l.quid ſi nepotes, & d. l. liberorum. & in alia parte inſtituendo,ſubſtituendo, vel aliter diſponendo expreſsit nomen filiorum. In hac quidem parte tale nomen filiorum non continere nepotes arguendo tenent Soc.d.conſ.73.nu.21.22.lib 4.illi plures conſulent. & ſubſcribentes inter conſ. Soci.conſ.152.colum.2.ver. inſuper dubium hoc. & in ſequen.ſubſcript lib. 1.ſuper hoc eodem per alios caſus multum inſiſtunt, & conſil. 62.ſub nu. 10. lib.3. ad idem Corn. conſi. 290. colu. 2.& ſequen. li.4.Soc.Iun.conſ.128.nu 71.lib.1.Goz conſ.92. nu.16.ver.4.ex quo ponit Gab.Rom .d. concl.1.n. 81.92.

44 Septimus caſus † ſi diſpoſitio teſtatoris in ea parte, qua expreſſum eſt nomen filiorum ſortita fuerit & impleuerit ſuum effectum, amplius ſub hoc nomine filiorum nepotes venire non oportet, vt quòd filij fuerint vocati ad fideicommiſſum vlterius non extenſum, ita nepotes ſub nomine filiorum iuris aliud non habent, vt tradit Bart.in d.l.liberorum.colum.pen.num.18. ſequuntur, & probant Curt.ſen.d.conſ. 46.nu.21.Corn. conſi.131.col.2.lib.3. Goz.conſilio 36.nu.6.9.Paris.conſ. 20.nu.56.conſil. 86.nu.25.conſi.ſequent. nu.22.libro 2. conſ.14.nu.16.lib.3.Alex.conſi.120.nu.5.Ruin conſ.78. nu.5.lib.2.

45 Octauus caſus eſt, † quando filius nominatus cum aliqua qualitate, pone filius Titij, qui erit doctor, mercator, primogenitus, vel aliam qualitatem habens ſuccedat in ſua hæreditate, huiuſmodi enim filij nomine nunquàm nepos comprehenditur, late probat Alexan. conſi.4. colum.ſecunda,nu.8. & ſequent. lib.4. & Ioan. Mar.Riminal.conſi.27. num.4.

46 Nonus caſus, vbi † nomen filij in teſtamento fuerit prolatum aliquibus reſtrictiuis circumlocutionibus, vt dictus filius, talis filius , qui tale quid fecerit , ſi quis dictorum filiorum, & hæredum aliter faceret, vel inſtituit, ſubſtituit ſuos filios , & quoſcunque alios naſcituros ex tali, & ex quacunque vxore, vel perueniat ad filios præmortuos , tunc quippe reſtrictiones huiuſmodi impediunt, ne filij nomen aliquo modo comprehendat nepotem, tradit Alexand.conſ.56.num.6. lib.5.conſi.140.nu.3.lib.6.Soc.conſ.62.nu.10.conſ.140.nu.2.lib.3.

Intellige niſi nomen filij ex tali naſcituri vel natiſit appoſitum ſub conditione ad excludendum ſubſtitutum, etiam quòd dicat ex corpore nati, ſcilicet ſi deceſſerit ſine filijs ex ſuo corpore natis , quia etiam nepos continetur, cum quo ſi decedat inſtitutus, ſubſtitutus excluditur, Ang.& Imo.in 1. colum in vlt. not. in l. Lucius.ff.de hæred.inſtit.cum concord.per Gabr.Roman. d.concluſ.num.77. ver.contrarium.

Decimus caſus eſt , † quando illi, qui nomine filio-
47 rum volunt contineri vt nepotes,& ſic admitti ad fideicommiſſum non erant nati vel concepti tempore teſtamenti , vel mortis teſtatoris, minime poſſunt nepotes tales nomine filiorum comprehendi per not. à gloſſ. & Bart. in l. ſi cognatis.de reb. dub. & in l. placet de liber. & poſthu. tradunt Otto Nicolinus Florentinus inter conſi. Socin.conſi.152.colum.ſecunda,lib.primo, & ibi Socin.in ſua 2. ſubſcript.& Barb.in ſua 3 ſubſcript.& Ioan. Bapt.Caccia.in vlti.ſubſcript.& plenius idem Soci. confirmat conſi.73. colum.7.num. 25. & ſequent. lib. 4. ſequitur Dec.conſi.95.colum. 5. ver. tertio principaliter , idem inferendo ſi conditio collata ſit in euentum certum futurum.idem Ruin.conſi.36. colum. pen. lib. ſecundo, tangit Tiraq. de retract.tit.1.§.1.gloſſ.9. num. 85. plenius num.96. ponit Gabri. Rom.d.conclu.1.numer.65. & nume. 65. eos citat , qui tenent contrarium, quando teſtator protulit verba in futurum euentum.

Hoc autem vèrius , & magis receptum exiſtimo, quòd natiuitas ſeu conceptio illius nepotis , qui velit comprehendi nomine filij , ſolummodo locum habeat in relicto ſimplici , & pure dato , non vero in legato vel fideicommiſſo conditionali , & in aliquem futurum euentum præſtando, quia talis euentus, & conditionis aduenientis , & purificatæ tempore ſufficit nepotem contineri poſſe appellatione filij, etiam natum poſt mortem teſtatoris, quo tempore cedentis diei fideicommiſſi eſſentia, & capacitas fideicommiſſarij requiritur per tex. in l.cum pater.§. in hæreditatem filius in fin. de leg. ſecundo,& in l. ſi deportati. in prin. de lega.3.& in l.cum qui poſt de con.& demonſt. & ibi gloſſ. & doct. & ſentit gloſſ. ſigna circa med. in d.l. ſi cognatis. dum allegat. d. l. ſi deportati.& d.l. cum qui poſt. æquiparando ſufficere fideicommiſſarium eſſe capacem tempore mortis tantum , vel tempore exiſtentis conditionis relicti, & per l. interuenit.de leg.præſtan.& vulg. deciſ. Ioan. Andreæ in add. Spec. in rub.de teſt.d.l.ſi cognatis.& l.cum ita.§.fideicommiſſo de legat. ſecundo, locum habere in fideicommiſſo ſimplici & puro , & non conditionali, & tempore exiſtentis conditionis ſufficere fideicommiſſarium habere qualitatẽ vel naturalitatis, vt filij, nepotis, vel pronepotis, vel ſciuilitatis, vt agnati proximioris, ſub qua fuit vocatus, tradũt Soci. d. l. ſi cognatis.ſub nu.30.ver.ex quib. infertur.& in conſ.10.col.ſi.conſi.56. num.12. lib.3.Alexand.conſi.22.nu.3.conſi.26. num.4. verſic.& hoc ſaltem procedit. li.3. vbi in indiuiduo di-

poſi-

ſpoſitionis ſimpliciter de filijs factæ & collatæ in euen-
tum futurum tenet veriſimile eſſe teſtatorem latè acce-
piſſe verbum filijs, quòd comprehendat nepotes eorum
patribus præmortuis, extantes in euentum prædictum
futurum, vt ibi per eum, & in conſ.13.colum.ſecunda, &
Caccialup.in ſubſcript. ſequ. conſilio 14 confirmantem
pluries requiri, & ſufficere eum, qui vult ex ſubſtitutio-
ne admitti eſſe in rerum natura tempore quo cedit dies
fideicommiſſi per d.determinationem Lamber. & Ioan.
Andr. vt ibi, ſub num.2.idem per. Crot.in l.filiusfam.§.
diui.num.164.ad fin. de legat.primo, & Dec. conſil.217.
ad fin. & conſil.253. colum. fin. verſ. nam ſi conditionis
conſil.299.colum.penult.num.8.vbi tenet in nepotibus
non natis nec conceptis tempore mortis teſtatoris, &
Pariſ.conſil.36.num.9.10.conſil.83.num. 13.lib. 2. Ruin.
etiam hanc partem firmat conſil.159.colum.penult. ſub
num.15. & conſil.151.in fin.lib.2. & Curt. Iun.conſil. 111.
num.19.Socin.Iun.conſil. 126. numero 53. lib. primo, &
Guid.Pap.deciſ.511, ad fin. ita eſt Commun. Opin. ſic at-
teſtantes, & alij concord.allegat Rolan. à Val. ſuo conſil.
pro Triuultijs.num.40.& ſequent.quod eſt conſ.38. nu.
35.& ſequent. ſuo lib. 4. & alij conſulentes pro illa ſua
par. & dixi ante ea.interpr.dubit.1. ſolut. 9. verſ. ſed ad-
huc in quibus locis etiam reſpondetur. l. Titius. & l.
item prætor. ff. de ſu. & legit. hæred. requirentibus eum
volentem ſuccedere eſſe natum vel conceptum tempo-
re mortis eius, de cuius ſucceſsione agitur, quòd loquan
tur in hæreditatibus, & acquiſitionibus legitimis, vt per
Bar.in dicta l.item prætor. & non in acquiſitionibus ex
teſtamento, Fulg. conſil.34.Domina Chatarina. colum.
2.ad fin. verſ. nec me mouet. Alexand. conſil. 26. ad. fin.
lib.3. ſequitur Dec.in rub.num. 3. verſ. vltimo prædicta.
C. d[illegible] ceſ.edict. Roland. à Val.conſi.70. num.48. verſi.
ſupereſt modo.lib.3.Ruin.dicto conſil.151.in fin. & con.
158.ſub num.15.Deci.dicto conſil.217.ad fin. & Iaſ.conſil.
150 colu.pen.in fin.nu.3.lib.4.in quibus ſufficit vocatos
eſſe in rerum natura, tempore quo cedit dies relicti per
dictam l.cum pater.§.hæreditatem filius.in fin. de leg.2.
& dicta l.interuenit.de leg.præſtan. & per com.doct.ſen
tentiam ſupra probatam, & in ſpecie iſta per Alex..conſ.
28.ſub num.9.

Et hoc recipiendum eſt in caſibus, quibus aliàs inter-
pretationem ipſam legis habere locum percipimus, qua
filij appellatione nepos continetur, & de quibus in ſe-
quenti concluſione dicetur, in his enim ſat eſſe videtur
filium eſſe natum in vita teſtatoris patris, ſeu alterius
tertij, cuius filius vocatus reperitur ad fideicommiſſum
in aliqua vltima voluntate, & quemadmodum retinet
filius iura filiationis poſt mortem patris dicit Cin.in l.
qui ſe patris. colum. fin. ſub num.8.C.vnde lib. ita mors
patris impedimento eſſe non videtur, quin ſemper dicta
legis interpretatio locum habere poſsit, quòd nepos ve-
niat appellatione filij per dictam l.iuſta interpretatione.
48 de verborum ſignifi. † cum ſemper lex dicatur loqui.l.
Arriani.C.de hæretic.& quandocunque nati forent nepo-
tes, viderentur inuitati ex voluntate teſtatoris facientis
mentionem de filijs per l.Lucius.ff.de hæred inſtitu. te-
net deciſ.Delphi.per Guid.Pap.alleg.Dec.conſilio quin-
genteſimo vndecimo, in fin. vt nunc dicantur nepotes,
puta Titij defuncti, ſubaudi quondam Titij, per gloſ. in
ver.defuncti.in l.penultima ſi cert. petatur & ibi Barto.
num.primo, & alij multum nota. & Felinus in cap. fin.
in princip. de teſti. cogend. ſic potius per ius & nomen
filiationis ſignificari, quàm per ius agnationis, ſeu co-
gnationis, & etiam per continuationem ſanguinis in ne-
pote, Baldus in lege prima.C.de condit. inſer. Dixi de fi-
lio tertij, quàm in diſponentis procedere interpretatio-
nem de filio ad nepotem etiam ipſius tertij, ad refutatio-
nem eius quod dicit Soci.in ſua 2. ſubſcript. poſt d.conſ.
Ottonis Nicolini.152.lib.primo, conſ. Socin. ad fin. non
meminiſſe ſe legiſſe fieri dubitationem de nepote loco
filij accipiendo, niſi reſpectu patris diſponentis & appel-
lantis filium ſuum, & non filium tertij, vt & pro nepote
tertij interpretetur, quoniam in hoc de Socin. dicam il-
lud, quandoque bonus dormitat Homerus. eſt tex. aper-
tus etiam in materia per glo. & Doct.allega.in l.vxorem.
49 §.concubinæ.de legat. 3. † vbi in teſtamento domini no-
minantis filios villici & ſic alterius quàm diſponentis,
deciditur venire, idem reperitur in d. l. liberorũ.§.ſed &
Papyrius.de verb.ſign. & ſub hac quæſtione de teſtamen
to tertij nominantis filios alterius, ibi ſubiungitur gene-
ralis ratio hæc, ſeu generale dictum hoc, filij enim appel-
latione ſæpe & nepotes accipi, multifariàm placere, id er
go generaliter eſt intelligendum. l. in fraudem. in fin.ff.
de militi teſtam.cum vulg.

50 Altera & ſecunda concluſio † quòd appellatione filij
iuſta interpretatione, & ſæpe ac multifariam nepos con-
tinetur, probatur per d. l. iuſta interpretatione, & d. l. li-
berorum.§.ſed & Papyrius. de verb. ſign. Rebuff. in d.l.
iuſta interpretatione, quæ eſt lex.201. & pag.883.exponit
iuſta, vera, communis. æqua & propria, & ſumpta occa-
ſione dictionis, iuſta, ordine alphabetico alios diuerſos
caſus proſequitur, qui in diuerſis legibus determinantur
expreſsione iſtius dictionis, iuſta, vt affectio iuſta, bellũ
iuſtum, cauſa iuſta, & ſimil. vbi per eum, qui & in d. l. li-
berorum, quæ eſt lex 220.d.§.ſed & Papyrius.pag.963.ad
fin. tenet concluſionem iſtam procedere ad regulam iu-
ris contrarium ex limitationib. tantum expreſsis per le-
ges ipſas, ſ.per d.§.ſed & Papyrius. quando ratio pietatis
ſic oſtendit, & per l.filium.ff.ad macedo. & l.ſenatuſcon-
ſulto de ritu nupt. & l. ſi quis filium.C. de inof. teſta. qui
ſunt caſus à iure expreſsi, & per l.at ſi quis.5.plerique de re-
lig. & l.2.§.ſi mater. ad tertul. vbi eſt eadem ratio in filio,
& in nepote, rurſus per d.§.ſed & Papyrius. & gl.in l.filij.
de verb.ſign. & Dec.in conſ.95. quando conſtat de volun
tate diſponentis, & per l.primã, de iuſt. & iur. & l.ſi quis
à liberis de liber.agno. vt alimenta & filijs & nepotibus
ſunt præſtanda eadem natura duce, & in filiorum appel-
latione contineri nepotes tantum concedit Rebuff. at re
gulariter non in alijs caſib.

Ego vero non ita anguſte rem hanc accipiendam cen-
ſeo, quòd in caſibus duntaxat expreſsis per leges appella
tione filiorum nepotes comprehendantur, quia ſi hoc
verum eſſet, fruſtra occuparent paginas d. l. iuſta inter-
pretatione, & d.l.liberorum. §. ſed & Papyrius. quod nõ
eſt dicẽdum, cum maximè dictiones habeant, ſæpe mul-
tifariam, quæ in legibus expreſſæ, iterationem quandã
caſuum, & modorum multiplicitatem deſignare viden-
tur per ea, quæ de his habetur per Alber. in ſuo dictio.li-
tera M, & litera S, per Alex.in l.ſæpe.nu.2.de re iudi. ſatis
enim videtur, quòd alij caſus multi, quibus deprehendi
poteſt nepotes venire nomine filiorum, ſimiles ſunt ca-
ſibus ſuprà per leges expreſsis, qui etiam ſic recipiendi
ſunt l.non poſſunt & l.ſeq.ff.de legi.

51 Primus caſus, vel modus eſt, † qui eo in caſu, quo no-
mine filij, venit filia, & ſic maſculinum concipit fœmi-
ninum, ita venit & nepos, vt æquiparando determinat,
d.l.iuſta interpretatione, à qua determinatione excipi-
tur caſus dationis tutoris, qui & ſi datus, filijs, cenſetur
& filię datur.l.ſi quis ita.in prin.ff.de teſt.tut.non tamen
dicitur datus nepoti.l.quid ſi nepotes. ff. eo. diuerſitatis
rõ in hac exceptione aſsignatur per Bar.in d.l.liberorum
col.3.poſui.conſ.56.num.15.lib.1.& pulchra ponit Corn.
conſ.207.col.8.ſub verſ.nec obſtant adducta. lib. 2.

52 Secundus caſus, † quando filij appellatio habetur in
conditione ad excludendum ſubſtitutum, vt ſi dicatur
ſi deceſſerit ſine filijs, etiam ex ſuo corpore procreatis, ſi
inſtitutus decedat cum nepote, is quidem venit nomi-
ne filiorum, & excludit ſubſtitutum hac ratione, quia
in nepote eſt ſanguinis cõtinuatio, ideo immediate dici-

tur

tur quidquid per rerum naturam continuatur ac vnum idem eſt, tradit Bald. in l. prima, num. 3. C. de cond. inſer. & ibi alij ſequuntur, & in l. Lucius. ff. de hæred. inſt. Curt. Iun. conſil. 113. ad num. 3. & in hoc eſt magis Commun. Opin. Socin. dicit conſil. 17. colum. prima, ad fin. lib. 4. & conſi. 249. colum. prima, verſi. ſecundò confirmatur. lib. ſecundo, & Corn. conſi. 97. colum. 5. verſi. & propterea dicunt. lib. 1. Caſtr. conſi. 198. ſuper primo. col. 2. nu. 2. lib. 2.

53 Tertius caſus, † vbi teſtator diſponendo oſtendit ſe velle bona ſua conſeruare in agnatione modis pluribus, de quibus ſuprà diffuſe ſcriptum inuenire poteris ea interpr. dubit. 1. ſolut. 11. & dubit. 2. ſolut. 3. hoc etenim caſu nepotes contineri appellatione filiorum tradunt Iaſ. conſil. 52. lib. 3. Pariſ. conſi. 75. col. fin. conſi. 78. num. 10. lib. 2. conſi. 52. num. 20. cum ſequent. lib. 3. & Curt. Iun. conſi. 111. num. 5. vbi ex voluntate teſtatoris id fieri colligunt ex tex. d. §. ſed & Papyrius. vt generale eſt voluntatem teſtatoris totum facere, l. ex facto proponebatur. §. rerum. ff. de hæred. inſtit. l. ſi mihi & tibi. in fin. de lega. 1. cum ſimilibus.

54 Quartus caſus ponitur † quando teſtator inſtituendo, relinquendo, vocando prouidet & filijs & pro eis fauorabilia facit & diſponit, in hoc quidem caſu fere omnium recepta eſt ſententia & communis, quòd appellatione filiorum continentur nepotes per dictam l. Lucius. & dictam l. iuſta interpretatione, tenent Bart. in d. l. liberorum col. 3. ſub num. 5. Alexand. d. l. conſil. 26. num. 5. 6. lib. 3. & latiſsime conſi. 37. num. 12. vſque ad fin. lib. 6. Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. 89. num. 5. Alexand. conſil. 2. num 9. Socin. conſil. 18. colum. prima, lib. 4. Iaſ. conſi. 52. colum. 3. lib. 3. Pariſ. conſi. 52. num. 24, conſi. 63. num. 27. lib. ſecundo, Socin. conſi. 14. colum. prima, & ſequen. libro primo, conſilio 249. colum. prima, libro ſecundo, Curt. Iun. conſ. 113. num. ſecundo. conſi. 116. num. 13. Bero. conſi. 12. numer. 10. lib. ſecundo, Socin. Iun. conſi. 125. num. 21. lib. primo, vbi plene allegando concord. licet in his locis Doct. dicant hoc maximè procedere in teſtamentis aſcendentium, tamen idem affirmant & in teſtamentis tranſuerſalium, & extraneorum, prout loquitur tex. in dicta l. Lucius. & Alexand. dicto conſi. 37. colum. 2. ad fin. & Alexand. dicto conſil. 28. ſub numer. 9. & Pariſ. conſil. 75. colum. fin. num. 65. & ſequent. libr. ſecundo, Nat. conſil. 602. num. 12. 13. dixi dicto conſil. 56. num. 9. & generaliter loquitur dicta l. iuſta interpretatione, & dicto §. ſed & Papyrius. Sic & in teſtamento extranei & non aſcendentis loquitur text. in l. vxorem. §.
55 concubinæ. de leg. 3. † Qui & ſi per gloſſ. & paſsim per omnes exponatur nepos vocabulo filiorum venire cauſa pietatis, ne dura ſeparatio fiat nepotum à parentibus. cum tamen ibi de hoc nullum verbum in ipſo text. dicerem ipſius Iuriſconſ. veriorem & propriorem intellectum eſſe non ob ius aliquod proximitatis mancipiorum ſed propter verborum latiorem interpretationem faciendam in teſtamentis per l. in teſtamentis. de regul. iur. ſicut dicitur in text. leg. qui concubinam. in prin. de leg. 3. non ius vxorium ſequendum interpretationem eſſe faciendam, ita in d. tex. §. concubinæ. continente legatum villici, & contubernalis, & filiorum largius inter-
56 pretando venire & nepotes ſicut † legato mulorum veniunt mulæ. l. qui duos. de leg. 3. per comparationem ita factam per Iuriſconſ. in dicta l. iuſta interpretatione, nomen ipſum filij interpretàdó, ſicut continet filiamfam. ita & nepotem, & magis congrue ſupplenda videtur verba tex. d. §. concubinæ. ibi, nihil proponi, cur non deberetur, ſcilicet de contraria voluntate teſtatoris, cum queſtio ſit de voluntate teſtatoris, ibi ex verbis præcedentibus, pertinere voluerit, & exprimitur ipſum contrariũ. quòd eſſe poſſet in text. ſimili dicto §. ſed & Papyrius. ibi, niſi voluntas teſtatoris aliter ſe habeat, quia cum hæc non aduerſetur, ſubiungitur ibi ratio, filij enim appellationi ſæpe & nepos accipi, & multifariam placere. Huius autem verioris intellectus vtilitas eſt quod propoſitam interpretationem non ſuadet ius aliquod pietatis, mancipiorum legatorum, ſed verborum interpretatio ipſa ſic facienda, arg. d. l. qui concubinam. in prin. & per text. in d. §. ſed & Papyrius. & in d. l. iuſta interpretatione. & in d. l. in teſtamentis.

57 Quintus caſus eſt, † ſi teſtator de filijs mentionem faciendo diſpoſitionem extenderit in aliquem futurum euentum, qui in nepotibus ſicut in filijs verificari poteſt, verbaq; de filijs ipſis protulerit in futurum, vti de naſcituris filijs, & vti ſi dicatur inſtituit eius filios natos & naſcituros, cum poſt mortem Petri ita poſsint extare nepotes, & ad eos par affectio teſtatoris veriſimilis'q; intentio directa appareat, euentu ipſo verificato nepotes, qui tunc reperiuntur extare, vtique appellatione filiorum eueniunt, ita dicta l. Lucius. intelligendo tradit Imol. in dicto §. inſtituens. colum. fin. ver. vel potes dicere. dicta l. Gallus de liber. & poſthum. & ibi Iaſ. poſt Alexand. colum. 6. verſi. tenendo iſtam partem atteſtatur hanc opin. eſſe commun. & eam tenet & Alexand. conſil. 5. colum 2. num. quarto, lib. 3. & conſi. 37. colum. 4 num. 15. lib. 6. vbi loquitur de filijs penitus extraneis & præmortuis, quòd eiuſdem extranei nepotes admittantur ad ſubſtitutionem, & Socin. conſi. 43. colum. 2. ver. nam licet quatenus lib. tertio. Dec. conſil. 299. colum. penult. num. octauo. Ruin. conſil. 101. colum. 4. num. 9. & conſi. 154. colum. fin. num. 4. lib. 2. Curtius Iun. conſil. 139. numero 22. Pariſ. conſil. 52. num. 22. lib. 3. Gozad. conſil. 4. numer. 13. Socin. Iun. dicto conſi. 125. num. 35. lib. primo, Cephal. conſil. 107. num. 15. Alci. conſil. 80. nume. tertio, lib. 9. quod & fortius procedit quando poſt mor[illegible]orum dicatur, & hæredum, eſt alia ſubſtitutio facta de alio extraneo, quòd tunc veniant nepotes, & poſt mortem vltimi nepotis ſuccedat ſubſtitutus etiam locus pius maximè in tota hæreditate, vt latè probaui dict. conſil. 56. ſubſcribendo conſil. Excellentiſs.mi Doctoris Lelij Taurelli Fanenſis.

56 Sextus caſus in ſumma eſt. † Vbicunque de mente teſtatoris conſtare poteſt, & nepotes comprehendi appellatione filiorum, ſicut eſſe traditur, quando teſtator inſtituendo, ſubſtituendo, vel aliter diſponendo nominat filios, & filias, & viget æqua caritas, & neceſsitudo erga vocatos tam teſtantis, & quam fideicommiſſariorum, vel legatariorum ſint filij vel nepotes, & vt actius valeat, & vt extranei non præferantur propriæ agnationi, & minus dilectus non præferatur magis dilecto, atque abſurdum euitetur, vt per Corn. conſi. 207. colum. 8. & ſeq. lib. ſecundo, Io. Mar. Riminal. conſil. 117. colum. fin. Ang. Aret. in §. fin. colum. fin. verſ primò quia. inſtitu. qui dare tuto. in teſta. poſſeſ. Bald. conſil. 413. viſo teſtamento Bozanis. lib. 4. Alexand. conſil. 9. colum. ſecunda, num. 4. 5. lib. primo, conſil. 5. num. 3. lib. tertio. Pariſ. conſil. 52. num. 25. 26. & ſequen. lib. 2. Goz. conſ. 4. ſub num. 15. Gabri. Roman. d. conclu. 1. num. 32. 34. 42. Aym. conſil. 155. nu. 3. 8. vbi idem quando teſtator vſus fuerit pro ſynonimis iſtis verbis filijs, & liberis, idque etiam eſſe ex large ſumpto vocabulo. his enim conſentanea ſunt, & quòd dicit text. in l. item prætor. in prin. ff. de ſuis & legiti. hæredi. quòd per abuſionem nepos dicitur cognatus eius, poſt cuius mortem conceptus eſt, & quod dicit text. in l. non aliter. §. 1. de legat. 3. quòd in cauſa teſtamentorum omnino non eſt ſtandum diffinitionibus verborum, quia abuſiue plerunque loquuntur, nec proprijs nominib. ac vocabulis ſemper vtuntur. licet appellatio filij reſpectu naturæ prolati, prout ſic in dubio prolatus reſpectu naturæ præſumitur, continet nepotem ex proprietate tributa à lege, vt ſequendo Iacob. probat Bald. in l. maximum. nu. 7. de liber. præter. & Cepol. conſ. ciuil. 7. colum.

colum. 4. ſub nu. 2. verſic. item quia. & exponit Rebu.
in d. l. iuſta interpretatione. pag. 883. ad fin.

His igitur modis perpendimus ſub nomine filiorũ
quandoq; nepotes ad fideicommiſſum vocatos eſſe, qui
ideo proprie ſunt filij filiorum, vel filiarum. l. 3. in fin.
l. Iuriſconſultus. §. nepotes. de gradi. affini. & tales ſunt
intelligendi, cum nominatim appareant nepotes ex-
57 preſsi in teſtamentis, verum & frequentius, † ex com-
muni & notorio vſu ad inſtitutiones, ſubſtitutiones, &
legata in teſtamentis vocati reperiuntur nepotes, qui
non ex filijs, vel filiabus, ſed ex fratribus, & ſororibus
nati ſunt, cum ſimul maxime ita ſunt nominati, fra-
tres, & nepotes, vel ſorores, & nepotes. ita pro nepoti-
bus ſunt accipiendi, & admittendi ad fideicommiſſa,
cum ſic vocati inueniuntur, vt poſt Bald. Salyc. Caſtr.
Alexand. firmat Dec. in l. 2. colum. pen. nume. 2. C. de
ſucceſ. edic. vbi plures tex. iuris canon. ad hoc citat,
& Philip. Franch. in cap. 1. colum. 54. verſ. in glo. in ver.
verbis, de teſta. in 6. Fulg. conſil. 67. paterfam. ſupra
fin. Aret. conſil. 37. colum. 3. verſic. venio ad tertium,
dicit filius fratris hodie per abuſionem vocabuli dici-
tur nepos Curt. ſen. conſil. 29. colum. prima, verſi. ſuc-
ceſsiue contingit, vbi idem eſſe de communi vſu, & mo
re Hiſpaniæ, & Corn. conſil. 140. colum. fin. verſi. poſ-
ſet etiam attentari lib. ſecundo, Iaſ. conſil. 228. colum.
penul. poſt princ. verſi. ad prædicta. lib. ſecundo, Alex.
conſil. 49. colum. 3. num. 8. 9. lib. primo, ita eſt de com-
muni vſu loquendi, & de generali conſuetudine intan-
tum, quòd ea probari non expedit, Franciſc. Cremen.
ſingul. 91.

58 Aduerte tamen quòd † vbi ſimul ſunt nepotes ex fi-
lio & nepotes ex fratre, q; nepotes ex filio cenſentur vo-
cati ſequendo Bal. tenet Feli. in c. per tuas col. 3. verſic.
limita ſecundo. de probati.

59 Pronepotes † etiam veniunt appellatione nepotum,
cum in ſono vocis conueniant, & præſertim vbi in diſ-
poſitione ſunt hæc verba gradatim, ſucceſsiue, imper-
petuum probat Fulg. dict. conſil. 67. colum. fin. verſic.
in contrarium, & ſimpliciter etiam in contractibus,
Alex conſ. 125. colum. 3. & ſeq. lib. 5. & Ruin. conſil.
166. n. 8. l. 1. & clarius in ſpecie conſ. 130. col. pe n. 2. li. 2.

60 Voluit † peruenire in hæredes ſuorum filiorum, in-
terpretatur de liberis, & non de hæredibus extraneis.
Bal. conſi. 283. verba teſtamenti vltra meo. lib. ſecun-
do, Caſtr. conſi. 378. primo videndum eſt col. 2. verſic.
ſecundo probatur. lib 1.

61 Vlterius † deficientibus maſculis teſtator ſubſti-
tuit filias fœminas, vel fœminas ſimpliciter ſeu
earum filios, huius quidem ſubſtitutionis caſu eueni-
ente ad fideicommiſſum vocatæ ſunt tam filiæ teſtato-
ris, quàm filiæ maſculorum deficientium, ac earum fi-
lij, vt tradit Caſtr. conſi. 198. ſuper primo. colu. ſecun-
da, lib. ſecundo, Corn. conſil. 159. colum. 4. & ſequent.
lib. 4. & Pariſ. conſi. 53. nu. 22. & ſequent. lib. ſecundo,
ſequitur Gabr. Eugub. conſil. 96. ſub num. 19. & ſequ.

62 Aduertendo tamen quòd † fœminæ aliquæ in portio-
ne earum patris præferuntur alijs fœminis etiam pro-
ximioribus teſtatori, vt latiſsime probat Socin. Iun.
conſ. 126. poſt num. 16. & ſeq. lib. 1. Burſ. Mant. conſi.
64. num. 26. vbi de concord. pluribus, & Crot. conſil.
234. nume. 32. cum ſequent. de proximiore autem vel
teſtatori, vel grauato admittendo dicetur infra.

63 Item ſciendum eſt, † quòd vocatis ſemper maſculis
ad fideicommiſſum in pluribus teſtamenti particulis
& vltimo loco ſit appoſita talis vel ſimilis clauſula, vt
ex eo vel eis imperpetuũ deſcendentes, nam talis clau-
ſula interpretatur, quòd deficientibus maſculis fœmi-
næ ex eis deſcendentes intelliguntur vocatæ ad fidei-
commiſſum. not. tradit Corn. conſ. 203. per tot. libr. 4.
ſentit Ruin. conſ. 165. col. fin. & conſ. 127. num. fin. lib. 2.
facit Alexan. conſ. 17. num. 8. & ſequen. lib. 7. & clarè
Bero. conſ. 83. num. 2. lib. ſecundo, & conſil. 87. & ſe-
quent. eo. Idem dicendum videtur omni caſu, quo ſub-
ſtitutio fideicommiſſaria poſtremo loco facta vocat ſub
ſtitutos ſub vocabulo communi continente maſculum
& fœminam, de quo alibi ſupra dixi, & repetam, vt de-
ſcendentes maſculum, & fœminam ſignificantes. Curt.
ſen. conſil. 66. colum. fi. Socin. conſil. 51. colum. 1. lib. 4.
Bero. dicto. conſil. 63. num. 9. & conſi. 87. num. 7. lib. 2.
Idem coniunctorum proximorum poſterorum voca-
bulo de maſculo & fœmina Dec. conſi. 223. num. 2. 3.
Alex. conſil. 106. ſub nume. 4. idem ſuorum. Dec. conſil.
253. numero 4. idem propinquornm Deci. conſil. 527.
num. 5. 6. & plenius conſi. 570. num. 10. & ſequent. Pa-
ris. conſ. 20. nume. 18. libr. ſecundo, Aymo conſil. 250.
colum. 2. num. 4. idem attinentium Pariſ. conſ. 24. nu.
71. & ſequent. li. 2. dixi ſupra ea. interpr. dubit. 1. ſolut.
11. verſi. nunc recordarl. De his & pluribus ſimil. idem
per Cephal. conſi. 53. nu. 84. & ſequent. Hoc etenim ac-
curate reſpiciendum eſt, ne vltimus maſculus ex deſ-
cendentibus alicuius antiqui teſtatoris decipiatur cre-
dens ſe liberatum fideicommiſſo, cum id nequaquàm
verum ſit ſuper exiſtentibus adhuc fæminis ex eiſdem
deſcendentibus etiam vocatis ad fideicommiſſum eo,
64 vt dictum eſt, modo † deſcendentes maſculi quando-
que ex fœminis etiam admittuntur & præferuntur
ſaltem fœminis, plene ponit Bero. conſi. 120. num. 37. &
ſeq. lib. 2.

65 Quinto principaliter † fideicommiſſarius qui ſit vo-
catus habetur etiam ex nominatione facta ab eo, cui te-
ſtator impoſuit, vt quandoque euenire in aliquorum
teſtamentis legitur, vxor hæres inſtituta eſt, vel quis
alius, & ei à teſtatore mandatur, vt aliquando eligat,
vel nominet aliquem bonæ indolis iuuenem de agna-
66 tione ipſius teſtatoris, cui hæreditatem reſtituat, † va-
let enim talis nominatio à teſtatore commiſſa de incer-
to de certis, non vero de incerto de incertis, Alcia. conſ.
92. libro 9. nec commiſſa in libera voluntate grauati:
quia incertitudo fideicommiſſarij vitiaret, & teſtato-
ris voluntas decepta remaneret, hæc ſingula probant
text. & doct. in l. vnum ex familia. in prin. & §. rogo. &
in l. cum pater. §. rogo. de leg. 2. in l. verum. §. cum qui-
dam. in l. ſi fuerit. in princ. de reb. dub. in l. ex facto. §. ſi
quis rogatus fuerit filijs. ad trebel. in l. illa inſtitutio. ff.
de hæred. inſtitu. Ruin. conſ. 21. colum. 2. num. 6. & ſeq.
& conſil 36. nume. 6. & ſequen. lib. 2. Corn. conſil. 156.
67 colum. 3. & ſequen. lib. 2. † Declara, quando teſtator di-
xit ſe hæredi ſuo, vel vxori dixiſſe in ſecreto cui velit
dari, ſtari debet vxori, vel hæredi dicenti tamen cum
iuramento de perſona nominata ad rem relictam, tra-
dit Ruin. conſil. 19. colum. 2. & ſequent. lib. 2. his ſimi-
lia tetigi ſupra interpr. 1. dubit. 4. ſolut. 1. verſic. 2. ab
eo.

68 Nominatio † ſeu electio debet fieri de eo, qui ſit de
propria agnatione teſtatoris, & qui ſit pauperior, & qui
non inimicus ſeu odioſus teſtatori fuerit, Alexan. conſ.
213. ponderatis his. colum. 2. & fin. lib. 6. dummodo
non ſit remiſſus in libera voluntate grauati, per tex. in l.
cum quidam ita. in prin. de legat. 2. & qui ſit maſculus
& non fœmina, Rui. conſilio 24. numero 7. & ſequent.
lib. ſecundo, & qui ſit legitimus & naturalis, & non le-
gitimatus, Bero. vbi latiſsime in materia in conſilio 23.
lib. ſecundo, & qui ſit de magis propinquis, quando eſt
prolatus in comparatiuo, Baldus conſilio 334. in quæ-
ſtione quæ vertitur. numero 4. libr. 3. & Deci. conſilio
321. colum. ſecunda, num. quinto, verſi. vlterius etiam
aduertendum.

69 Qui † debet relinquere affinibus, & coniunctis te-
ſtatoris, tã ex parte patris, quàm matris vſque ad quar-
tum gradum partem dimidiam hæreditatis, eligendo,

& relinquendo vni nepoti teſtatoris credita teſtatoris, & certam pecuniarum quantitatem, & dimidiam partem bonorum mobilium itaquòd ſe ſatisfactum voca- uit, dictus nepos electus, dicitur ipſe grauatus pariter ſatisfeciſſe voluntati teſtatoris, adeo quòd ab alijs coniunctis aliud peti non poteſt, late iura & doctr. in materia diſcurrendo, & obiectionibus reſpondendo probat Pariſ. conſil. 72. per tot. libr. ſecundo, principalis
70 text. eſt in l. is qui complures. de lega. 3. † Dicitur quoque electus fideicommiſſarius, ſi grauatus eligere vnū de agnatione ſi deceſſerit ſine filijs, eligendo ſub conditione, ſi deceſſerit ſine filijs coram fide dignis dixerit volo eligere talem in ſucceſſorem, & fideicommiſſarium, & in hoc perſeuerauerit vſque ad mortem, late diſcutiendo probat Socin. conſi. 86. columna 1. & ſeq. lib. 3.

71 Quibus in locis habetur, † & ſi in plurali hi ſunt prolati, qui ſunt nominandi ad fideicommiſſum, vt affinibus, coniunctis, vel illis de ſua agnatione. Tamen in ſingulari vnus electus vel nominatus is ſolus excluſis alijs etiam proximioribus admittitur ad fideicommiſſum. l. filius fam. §. cum pater in fin. de leg. primo. leg. cum quidam ita. in princip. clarius. l. vnum ex familia. §. itaque ſi. & §. rogo. l. cum pater. §. rogo, de legat. ſecundo, ponit Pariſ. d. conſil. 72. num. 11. 12.

72 Electus † autem, vel nominatus in teſtamento grauati ex teſtamento quidem primi teſtatoris, & huic non eligenti ſuccedere dicitur d. l. vnum ex familia. in princ. cum pluribus [illegible] hoc in propoſito ſimili alleg. ab Aym. conſil. 144. col. prima, & Pariſ. dicto conſil. 72. num. 15. lib. 2.

Vnde illud accedit ſæpe in ore loquentium in hac materia verſans ad plures etiam diuerſorum factorum
73 ſpeices, quòd † fideicommiſſarius teſtatori, & non grauato ſuccedere dicit, principalis tex. allegatur ad hoc, & ibi omnes not. in l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulg. & pupil. ſubſt. Soci. Iun. volente in conſi. 126. nu. 49. lib. 1. impugnare hoc dictum id non probari per iſtum tex. in dicto §. cum filiæ. clarè iudicio meo in alijs etiam ponderando dictum text. hoc probare reſpondendo demonſtraui in conſ. 37. ad nu. 16. cum ſequen. libr. 1. vt ibi poteſt videri addendo text. in le. credendum. §. ſi verò maritus ff. qui pet. tut. id aperte probantem, & in §. reſtituta. in tit. de fideicom. hæred. dicunt Caſtr. conſil. quinquageſimo quinto, bona de quib. agitur in prin. conſi. 161. Viſo puncto. in prin. li. 1. conſi. 64. licet plura, colum. 2. circa princip. li. 2. Alex. conſi. 94. ſub nume. 2. lib. 1. conſi. 64. poſt princ. libro 5. Dec. conſi. 1. colu. 1. ad fin. Fulg. conſil. 33. Titius in Teſtamento. colum. 2. Alc. conſi. 59. teſtamentum nobilis. num. 12. libro 11. doct. vbique dicit Tiraquel. de retract. titul. primo. §. 11. gloſ. prima. ſub num. vigeſimo.

Limitat Alex. conſi. 36. num. 8. hoc dictum non habere locum, quando fideicommiſſarius venit ſub nomine collectiuo, quia tunc potius grauato dicitur ſuccedere ſecundum ordinem ſuccedendi de iure communi ab inteſtato ex mente teſtatoris, vt ibidem, & num. 5. & dicetur alibi.

Mediateq; ſ. medio grauato, qui habet reſtituere, dicitur ſuccedere teſtatori: Corn. conſil. 131. colum. fin. lib. 3. Soci. iun. conſi. 126. num. 50. 51. lib. 1. Ideo ſtricte loquendo, fideicommiſſarius ſuccedit teſtatori, & large loquendo ſuccedit grauato, probat Corn. conſil. 101. colum. fi. poſt prin. lib. 4. & ponitur in locum primi hæredis grauati ſecundario & non principaliter ſicut hæres hæredis dicitur teſtatoris hæres. Bart. in l. ſi patroni. in princ. ſub nu. 2. ff. ad Trebel. ita loco hæredis habetur per iura ibi per Bar. alleg. & per l. ſi necem, in fin. de bon. libert. effectu. n. quodammodo hæres eſt. dicit tex. in l. ſi filius fam. §. 1. ff. quod cum eo & in §. reſtituta inſtit. de fideic. hæred. & in ſimilitudinem hæredis conſiſtit. §. etenim in legatarijs. in auct. de hæredib. & Falcid. Nota quinque caſus, in quibus fideicommiſſarius non eſt loco hæredis per gloſ. in leg. quia perinde. ff. ad Trebel. & Caſtr. in l. Lucius. § quæ habebat. ad fin. eo. dicit fideicommiſſarios eſſe hæredes quoad quædam, vt teneantur ad onera ſicut hæredes, & non quoad alia, exemplum vnum quoad ius accreſcendi, vt ibi per eum.

74 Sed vbi † incerti de certis eligendi, & nominandi ad fideicommiſſum per grauatum non ſunt nominati, vel aliquis eorum non eſt nominatus, nempe tunc omnes ſcilicet pares in gradu de illis certis poſt mortem grauati, ad fideicommiſſum vocati ſunt & admittendi. l. cum quidam ita. l. vnum ex familia. §. rog. l. cum pater. §. rogo. de leg. 2. Ioan. Bap. Caccial. inter conſil. Alex. conſi. 14. nu. 10. li. 4. & Alex. conſi. 22. nu. 3. in fi. ver. quoad ſecundum. lib. 3. & Iaſ. conſi. 215. col. 2. ad fi. & col. ſeq. lib. 2. Niſi aliud appareat ex voluntate teſtatoris ſeruandum, quod ſolummodo vnus debeat ad fideicommiſſum admitti, & non omnes, voluntas enim teſtatoris ſic talis poteſt apparere, quando præciperet per illum eligendum, & habiturum ſuam hæreditatem quid debere geri & obſeruari quod vni ſoli, & prima vice verificari conuenit, vt quando teſtator mandat illum nominandum, & ſuam hæreditatem conſecuturum, ſuum cognomen aſſumere, & ſuis inſignijs, ſeu armis vti debere, exinde veriſimile eſt teſtatorem de vnico tantum ſenſiſſe, & ita de primogenito ex ratione. l. cum qui calendis. verſi. ſin autem. de verb. oblig. & l. boues. §. hoc ſermone. de verb. ſig. & l. hæc conditio. la 1. de cond. & demonſt. eſt deciſ. Delph. per Gui. Pap. in q. 467. teſtator. vel quando teſtator mandat maiorem maſculum debere ſuccedere, tunc ſolus maior natu admitti debet ad fideicommiſſum, late diſcutiendo probat Alex. conſ. 4 per tot. li. 4. & Mar. Vicen. in reſpon. pro Triuultija, nu. 6. & ſeq. & colleg. Bono. ſuo reſpon. nu. 2. 3. pro eiſdem. Vel quid relictum filiab. alicuius pro prima nubenda, interpretatur pro ea, quæ prima nata fuit, Rom. conſi. 408 in propoſita quæſtione.

75 Sexto principaliter, † aut ex veriſimili mente teſtatoris, qui ſit fideicommiſſarius vocatus, comprehendi poteſt, ad hoc enim deuenire oportet poſtremo loco, cum expreſsis modis. ſ. nomine proprio, nomine appellatiuo, nomine relatiuo, nomine naturali, nominatione que per alium facienda, non poſsit de fideicommiſſario vocato conſtare. Quod tandem in illud generale incidit, vbi quid ex verbis non apparet, recurrendum eſt ad mentem teſtatoris, de qua quidem ſolet inquiſitio fieri iſta, vel altera forma; ſi teſtator poſtquàm illud, vel illud voluit, vel noluit, de hoc caſu omiſſo fuiſſet interrogatus, vel ita cogitaſſet, ita veriſimiliter reſpondiſſet, vel ita diſpoſuiſſet, & hæc veriſimilis reſponſio, vel diſpoſitio habetur pro ipſa diſpoſitione mentem voluntatemque teſtatoris oſtendente, per l. Titius. §. Lucius. de liber. & poſthum. ibi Bar. Caſtr. Alexan. & Iaſ. dicit in primo not. in vltimis voluntatibus non habes vtiliorem regulam, quàm ſit iſta, de qua & per vulga. gloſ. fin. in l. tale pactum. in fin ff. de pact. ibi Iaſo. idem dicit in 2. not. & Bal. quòd idem procedit in ſtatutis, in conuentionibus, & in reſcriptis, Alex. conſi. 29. nu. 1. lib. 6. conſi. 17. num. 1. lib. 7. & conſil. 130. num. 5. lib. 2. Socin. in l. 3. columna fin. verſi. ſexta concluſio. de rebus dub. idem in communi legiſlatore, & in priuato, vt in teſtatore, Oldr. conſil. 25. colum. 1. verſi. præterea id debet ſeruari. & Signo. conſi. 206. num. 3. debet reſeruari veriſimile cogitatum teſtatoris, idem Curt. ſeni. conſil. 52. nume. 10. 51. conſil. 76. nume. 19. vbi in ſpecie argumentatio de his, qui videntur ad fideicommiſſum vocari, Barb. conſilio 63. colum. 5. libro ſecundo, Iaſ. conſi.

140

140. colum. 7. verſic. ſexto multum facit. lib. 2. & in l.
cum res. colum. 2. verſic. ſexto not. de leg. 1. Curt. Iun.
conſil. 83. num. 5. Pariſ. conſil. 51. num. 24. conſil. 70.
num. 16. vbi in cauſa Piſaurenſi. & conſil. 77. num. 24.
lib. ſecundo, & conſilio 1. num. 41. lib. 3. concord. ali.
collegit Neuiz. in ſyl. nupt. lib. 6. ſub num. 15. & Tiraq.
concordant. plenam paginam impleuit in l. ſi vnquàm.
in præfati. numero. 56. de reuocan. donat. & Marſil. ex
profeſſo plures gloſſ. & plures tex. iuris ciuilis, & iuris
canonici, & plures deci. doc. congerere curauit, in l. ſed
ſciendum. num. 2. de paricid. vbi num. 6. idem in diſpo-
ſitione teſtatoris, & Socin. Iun. conſil. 90. num. 14. libr.
2. Bero. conſil. 102. num. 12. 13. lib. 2. inter iuris regulas
cum ampliationibus, & fallentijs aliquibus ponit Ga-
bri. Roman. de commun. opin. lib. 6. titul. de reg. iur.
concluſ. 10. numero ſexto, & per totum.

Ad hoc argumentum doct. ſæpe confugiunt, maxi-
me in conſilijs, & coutuntur, ad id fallax, & parum mo
dicunque curari dicit Bero. conſil. 63. num. 36. conſil.
99. nume. 13. libr. 2. vt probatur tale. quia fundatur in
veriſimili, quod primum difficile eſt probari per ea,
quæ de ipſo veroſimili late ſcripſi, ſupra. lib. 1. interpr.
76 2. dub. 1. ſolu. 5. & vlti. Deinde † argumentum à ſimili
fragile & debile reputatur, quia minima, & omni diſsi-
militudine oſtenſa in eo in quo fit comparatio, deſtrui
tur, tradit Euerar. in ſua centu. lo. legal. loco à ſimili
77 10. ver. quarto non procedit, † ſicut dicitur ex modica
facti mutatione totum ius mutari, per ſpec. tit. de ad-
uoca. §. nunc tractemus. colum. prima, Dec. in l. preci-
bus, colu. 2. in ſecundo, not. C. de impub. & in l. quam-
diu. nume. 4. quidam & conſil. 584. num. 1. eſt autem
ad inſtar illius quod præcipitur de lege communi non
comprehendente omnes caſus in non comprehenſis de
ſimilib. ad ſimilia deb. re procedi. l. non poſſunt. ff. de
78 legi. † ita de lege teſtamentaria, quæ & ipſa etiam dici-
tur lex, l. verbis. ff. de verbor. ſig. & §. diſponat. in auc.
de nuptijs. dicendum videtur de caſibus non expreſ-
ſis in teſtamento interpretari, & ſeruari debere de ſi-
milibus ad ſimilia ex bono & æquo. l. in his. de condit.
& demonſtr. leg. Meuia. §. vxore. de manu. lega. vt ſu-
pra dixi lib. primo. interpr. 2. dubit. 2. ſolu. 1. & ſentit
Tiraquel. in dicta leg. ſi vnquam. in præfati. num. 56. ad
fin. allegando Ariſtotel. ethico. libro 5. cap. 10. vbi ex
bono & æquo.

79 Proinde † huius regulæ operatio & effectus videtur
in hæc conſiſtere, quòd ſi eo modo quem docui ſupra d.
lib. 1. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 5. & vlti. diligenter in-
ſpectis caſu expreſſo, & caſu omiſſo comprehendatur
quędam de altero in alterum caſum, ſimilitudo mentis,
rationis, effectus charitatis, & affectionis teſtatoris, vti-
que procedit ipſa regula per iura & deciſ. ſupra alleg.
Alioquin ad eam multæ limitationes, ſeu declarationes
per doct. traduntur quarum aliquas prout memoriæ
ſuccurrunt infra exponam.

80 Prima declaratio datur, † quòd ſi diſpoſitio expreſ-
ſa concepta fuerit verbis priuatiuis, vel negatiuis, quia
in his non reſultat habitus, neque affirmatio, ideo ceſ-
ſat diſpoſitio tacita, & caſus remanet omiſſus per do-
ctrin. Bald. in l. ſecunda. ad fin. C. de condi. inſer. ſe-
quitur Caſtr. conſil. 160. conſiderandum eſt. colu. 1. in
fin. verſ. ſed nec iſta pars. lib. ſecundo.

81 Secunda declaratio, † aut aliquid eſt omnino omiſ-
ſum, & habetur pro omiſſo, aut ſequitur ad aliquod ex-
preſſum, & tunc reputatur cautum, Bald. in l. prima,
ſub numero decimo. C. de his qui an. aper. tab. ſequi-
tur Iaſ. conſilio 42. in fin. lib. 3. & Socin. in dicta leg. 3.
ſub numero 7. verſic. tertia concluſio. de rebus dubijs.
Ruin. conſilio 4. ſub numero quarto, verſic. nec obſtat.
numero 10. libro 3. & Socin. Iun. conſilio 185. in fin.
lib. ſecundo, & Bero. conſilio 81. num. 15 lib. ſecundo.
poſt Dec. conſil. 89. colum. 4. verſic. non obſtat quòd
ſi teſtator, ita quando ex diſpoſitis, & expreſsis in te-
ſtamento colligit voluntas teſtatoris etiam in caſu o-
miſſo, habetur pro diſpoſito, aliàs non releuat imagi-
nari ita teſtatorem ſenſiſſe & voluiſſe, Socin. conſi. 104.
colum. quinta, verſ. ſed prædictis. & conſil. 116. colum.
5. in fin. & colum. ſequent. lib. 3. Dec. conſil. 465. colu.
fin. verſi. vltimo non obſtat. & Alexand. conſil. 68. ſu-
pra num. 3. Pariſ. conſil. 44. num. 24. 25. conſil. 89. nu.
33. 34. conſ. 90. nu. 41. li. 2. & conſ. 63. nu. 18. li. 3. vbi quòd
hoc procedit quando voluntas tranſit in diſpoſitio-
nem, & pulchre Ruin. conſil. vigeſimo nono, colum. 4.
num. ſecundo, lib. ſecundo, & Alben. conſilio 106. nu.
24.

82 Tertia declaratio, quòd † caſus inordinatus non cõ
ueniens æquitati, bonis moribus, nec legibus vel ſtatu-
tis, & tendens contra conſeruationem familiæ non de-
bet haberi pro diſpoſito, nec extendi ad expreſſe diſ-
poſitum, Anch. conſ. 356. ex ſerie teſtamenti, colu. 2. &
ſic in caſu diſsimili & contrario, ſequitur Bero. conſ. 63.
nu. 36. conſi. 99. colum. fin. nu. 13. lib. 2. facit deciſ. Ne-
apol. per Afflict. deciſ. 141.

83 Quarta declaratio, ſi teſtator aliquo modo cogita-
uit caſum omiſſum, ceſſat ratio legis præſumendæ ſi te-
ſtator cogitaſſet &c. Ripa. in l. prima, ſub num. 171. de
vulga. & pupil. probatur ex eo quòd ſi teſtator ſciens
filium grauatum habere filios eum grauando ſimplici-
ter ſi deceſſerit, cum de filijs grauati ſic cogitauerit, &
omiſit dicere ſine filijs, iſti quidem filij omiſsi ſcienter
per teſtatorem contra eius cogitatum non excludunt
ſubſtitutum, Soci. in l. cum auus. ſub num. 79. de con-
dit. & demonſtr. & plenius in conſil. 191. colum. 1. & ſe-
quent. libr. 2. refert & ſequitur Socin. Iun. conſil. 128.
num. 38. & ſequen. & num. 93. lib. 1. & concord. ponit
Tiraquel. in dicta l. ſi vnquàm. in præfati. nume. 65. &
clare idem Socin. Iun. conſ. 102. num. 41. & præceden.
eo. lib. Bero. conſ. 98. num. 9. 10. lib. 2. Grat. conſil. 9.
nu. 27. lib. 2.

84 Quinta declaratio, quòd † teſtator ſciens, vel qui ſci-
re potuit caſum omiſſum euenire poſſe, & maxime
pro validitate ſuæ diſpoſitionis, ne fiat contrariũ pro-
ximæ declarationi, voluit iſtum caſum prouidere, vt
credibile eſt in exemplo teſtamenti continentis ſubſti-
tutionem factam de filijs ſeu hæredibus Ioannis, ne
ſubſtitutio fiat caduca, & ſic valeat arg. l. quoties. de re-
bus dub. veriſimile eſt teſtatorem prouidiſſe & ſe retu-
liſſe ad tempus vitæ illius Ioannis, in quo potuit verifi-
cari conditio, ex facto reſpondit Caſtr. conſi. 378. primo
videndum. colum. 2. num. 3. lib. 1. facit. illud. ſi teſtator
de poſthumo &c. quòd id tollitur, ſi teſtator ſuperuixit,
& ſciuit poſthumum ſibi natum non mutando teſta-
mentum prius factum videtur cum eadem voluntate
decedere voluiſſe ſecundum Ang. conſi. 99. Petrus. col.
pen. verſ. reſpondetur, quòd toleratur. Vt in oppoſito
ſi teſtator ignorauit caſum omiſſum, non admittitur
interpretatio præmiſſa ſi teſtator fuiſſet interrogatus,
ita veriſimiliter reſpondiſſet per l. ſi quis ita. §. pe. ff. de
teſta. tu. defendendo com. firmat Dec. in l. ſicut certi.
num. 9. 10. 11. 12. C. de teſta. mili. Crot. conſil. 363. nume.
27.

85 Sexta declaratio, † quando teſtator per verba clara
& aperta ſe ipſum gloſando, & mentem ſuam interpre-
tando diſpoſuit in caſu certo, non debet ad caſum o-
miſſum extendi voluntas teſtatoris, qui & maxime de
facili ſciuiſſet exprimere ſi voluiſſet per Curt. ſen. conſ.
29. columna penultim. numero 5. 6. vbi plene inſiſtit,
ita quando ſibi facile erat exprimere, Alexand. conſi-
lio 55. columna 3. verſicul. non obſt. quòd tacite libro
3. & Corn. conſilio 297. columna penult. verſic. tacita
eſt illa libro 1. ibi & hinc eſt &c. poſui in conſ. 42. num.

30. 31.

30.31.libro 1.vbi præſentis tractatûs obiter memin., & conſ.122.num. 2.& alia ibi num.ſeq. & Soc.Iun. conſ.4. num.17.18.19 lib.3.refert & ſequitur Rolan. à Val.conſ. 56.num.24.ſub verſ.nec obſtat.lib. 3.

86 Septima declaratio, quòd † facilius ſit interpretatio & extenſio ad caſum omiſſum, quando caſus expreſſus eſt prouiſus per modum diſpoſitionis, ſecus eſt autem ſi prouiſus eſt per modum conditionis maxime voluntariæ, eo quia in hoc caſu teſtatoris voluntas reſtricta videtur ad formam ſpecificam talis conditionis voluntariæ per l.qui hæredi.princ.& l. Mæuius. de condi. & demonſtr. in ſpecie tradunt Ruin.conſil. 4. colum. 2. num. 5. lib. 3. Anch. dicto conſi.365. colum.2. verſi.tertio hoc probatur. Dec.conſ. [illegible]. colum. quarta, verſi.ſecundo poteſt reſponderi.

87 Octaua declaratio fit † & in eo caſu, qui eſt prouiſus per verba præciſa & reſtrictiua, vt ſunt hæc, tunc & eo caſu, dicto caſu adueniente, non aliter, & ſimilia, quorũ recordor ante mentionem feciſſe, & præſertim interp. præceden. dubit. 1. ſolut. 5. verſicu. quintus caſus. quia verba huiuſmodi reſtrictiua remouent aliam voluntatatis teſtatoris interpretationem poſſe fieri ad alium caſum omiſſum non prouiſum, Dec. dicto conſilio 89. colum. quarta, Burſat. Mantu. conſilio 51. numero decimoſeptimo, expreſſe Bero.conſilio 99.colum.fin.nu. 13. li.2.Crot conſi.368. num. 32.vbi plura de hoc dicto.

88 Nona declaratio † quando caſus expreſſus errore per teſtatorem prouiſus reperitur non poteſt habere locum illa veriſimilis reſponſio teſtatoris faciendo interrogation. ſeu cogitaui de caſu tacito vere prouidendo per doctr. Caſtr. in l. cam quam. C. de fideicommiſ.

89 † & de inſtitutione filij legitimati, & non valide legitimati nulla tali errore, & non conualidanda ex legitimatione poſt mortem teſtatoris valide facienda, quia de hac teſtator non cogitauit, & non poteſt dici ſequi ad expreſſum caſum, qui erroneus eſt, ita in ſpecie longe de dicta doctr. Caſtr. diſcutiendo reſpondit Dec.conſ.176. columna 3. verſi. non obſtat quòd ſaltem. quia error excludit ſatis coniecturas voluntatis. l. cum teſtamentum C. de iur. & fac. ignô. l. ſi pater. C. de hæred. inſtitu. l. neque. §. ſi ſeruum. ff. de mili. teſta. l. ſi per errorem. de iuriſd. om. iud. cum ſimil. Niſi in teſtamento appoſita fuerit cla. omni modo meliori. Alcia. in l. Gallus §. quidam recte. num. 5. de liber. & poſthum.

90 Decima declaratio † quòd vbi caſui omiſſo verba caſus expreſſi & prouiſi non conueniunt proprie nec large, vel improprie exinde mens teſtatoris in tali caſu omiſſo non poteſt coniecturari pro eo, qui prætendit ſe ſubſtitutum, & qui denique non eſt nominatus explicite, implicite, aut per relationem ad aliud, ita id omiſſum poteſt dici in totum eſſe omiſſum, ideò haberi debet pro omiſſo, & non procedit dict. gloſſ. fin in dicta l. tale pactum. § fin. quia omiſſum ipſum ſequelam non habet ex caſu expreſſo, vt requiritur ſecundum Bald. In dicta l. 1. nume. 10. C. de his qui an. aper. tab. vt ante in ſecunda declaratione dictum eſt, & quæ poſset imaginari voluntas in mente retenta nihil operatur l. Paulus. ibi Socin. in primo. not. de rebus dub. & Bal. poſt gloſſ. in l. qui quartam. de legat. primo, & in l. codicillis. § inſulam. de lega. ſecundo, ita in ſpecie reſpondit Ruin. conſil. 29. num. 11. conſil. 177. num. 11.12. libr. 2. & Pariſ. conſi. 63. num. 17.18. lib 3. & Socin. in l. in ambiguo. colum. fin. verſic. octaua concluſio. de reb. dub. nam alibi dictum eſt non debere attendi mentem teſtatoris, cui verba prolata non congruant, à contr. text. in l. vnum ex famila. §. ſi omiſſa. de leg. 2. l. in ambiguo et ibi Bar. & Socin. de reb. dub. Alex. ſupra ſi. Iaſ. in col. 1. verſic. ſecundo intellige. in l. 3. C. de liber. præter. addo in propoſito tex. apertum in l. talem. §. fin. ff. de hæred. inſtit. per hæc verba non enim hunc caſum teſtatorem voluiſſe excludere palam eſt, nec verba omnino repugnant, nam quamuis ſeruus eius non eſt, attamen certe libertus eſt, ecce per hunc tex. quòd verba conueniunt ſaltem improprie, vt caſus non ſit omiſſus.

91 Vndecima declaratio eſt, † quòd non procedit veriſimilis diſpoſitio teſtatoris de caſu prouiſo ad caſum omiſſum, & non prouiſum, quando caſus iſte non prouiſus eſt talis, in quo teſtator expreſſe ſuam diſpoſitionem facere non poſſet, vt tradit Bar. in l. Gallus. in prin. colum. pen. num. 8. de liber. & poſthum. ibi ſequitur Galiau. in colum. 6. ad num. 30. cuius ſolius meminit Neuiz. in ſyl. nupt. lib. 6. nume. 15. in fin. aſſirmo concludenti ratione, quia diſpoſitio ſimpliciter facta non porrigitur ad caſum, in quo quis diſponere non poteſt per plura alleg. probat Dec. conſ. 218. colum. 2. nu. 3. Exinde interpretatio voluntatis teſtatoris non fit ad caſus eidem teſtatori impoſsibiles, Socin. Iun. conſil. 72. num. 55. conſil. 112. num. 17. lib. 1. Sed ad caſus poſsibiles diſponenti debet omnis diſpoſitio etiam iurata adaptari per plures deciſ. alleg. per Aym. conſil. 12. num. 2. & ſequen. & Felin. in c. 1. colum. 6. de reſcript. & alibi dixi.

92 Duodecima declaratio † fit etiam in caſu expreſſe prouiſo, qui ſi exorbitans ſit contra regulas iuris communis de eo non debet fieri extenſio ad caſum non expreſſum, qui ideo remanere debet ſub diſpoſitione iuris communis l. ſi cum dotem. in prin. l. ſi vero. §. de viro. ſolut. matr. per reſtrictionem caſus ipſius expreſſi ad verba ſua, & ad mentem diſponentis ex verbis ipſis ſpecifice ſumptam poſt gloſſ. & Anton. de Butr. tradit Imo. in clem. 1. nu. 20 de reſcript. licet videatur impugnare Iaſ. in d. l. tale pactum. §. fin. & in l. Barbarius. col. 4. verſic redeundo ad notabile. de off. prætor. cum tamen ſolum in ſtatutis correctorijs iuris communis loquatur, & abſque alia ratione adhærendo etiam ſententiæ Bart. in l. ſi conſtante. in princ. ſub 9. quæſt. nu. 39. 43. ſolut. matr. circa declaratoria, & fauorabilia etiam per Alexan. conſil. 50 num. 2. lib. 2. & Socin. Iun. conſ. 128. in fin lib. 1. huic limitationi ſtandum eſt, quam & ipſe Iaſ. tenet in conſil 42. ad fin. lib. 3. & conſ. 171. col. fin. libro. 4. & Socin. conſilio 207. columna 3. verſic. quarto conatur lib. 2 addo in exorbitantibus à iure communi verba teſtatoris non fore extendenda per text. Gloſſ. & Bartol. in leg. vxori. §. 1. de leg. 3. & Soc. Iun. conſi. 112 num. 21. lib. 1. Bero. conſ. 148. num. 34.35. 36. lib. 2.

Decimatertia declaratio, & cæteris quidem frequentior eſt, & proprior in fideicommiſſarijs ſubſtitutionibus, † quòd caſus prouiſus circa certam perſonam vocatam ad fideicommiſſum non porrigitur, neque extenditur ad aliam perſonam, de qua etiam veriſimiliter teſtator cogitans, vel interrogatus idem reſpondiſſet, & diſpoſuiſſet, & in qua concurrit eadem ratio, quæ eſt in perſona expreſſe vocata per l. ſi quiſita. §. penul. de teſta. tut. & Gloſſ. in leg. Titius. in princip. de liber. & poſthum. Aret. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. col. 3. verſic. ſecundo adde. de liber. & poſthum. dixi alibi, idem hoc in loco etiam ſuo repeto, q. ita in conſ ſæpe probant Iaſ. conſi. 230. colum. 4. & ſequent. conſi. 228. colum 2. libr. ſecundo, conſil. 29. colum. 2. verſ ſecundo facit & colum. ſequent. conſil. 30. colum. 1. in fin. & col. 2. verſic quinto. conſil. 66. colum. 7. verſic. tertio principaliter. & col. pen. verſi. ideo tertio modo. libr. 3. & Deci etiam ſæpius in conſ. 211. colum. 3. num. 5. conſ. 218 colum. 4. num. conſil. 291. colum. 4 verſic. ſecundo præmitto conſi 314. colum. 2. num. 5. conſi. 377. colu. 3. numero 3. conſil. 465. columna 3. nu. 16. Crot. conſil 363. num. 26. Alexand. conſil. 31. colum. 2. nume. 5. Cephal. conſi. 107. num. 18.19. Rolan. à Val. conſil. 56. nu. 24. libro 3. & in ſpecie Port. Imol. conſi. 11. nume. 35.36.

& Tiber.

& Tiber. Decia. conſi. 47. nu. 34. lib. 3. De his hactenus, cætera autem quoad declarationem, ſeu limitationem præſentis declarationis reuideamus ſupra. lib. præceden. interpr. 3. dubit. 1. ſolut. 3. verbo, omiſsis, in ver. ſexto & in caſu. & interpr. 4. dubit. 2. ſolut. 2. in verbo extenſam, vbi de omiſsis, & extenſis plene diſcuſſum eſt.

94 Proſequere † fideicommiſſum deberi illis de quibus teſtator cogitauit abſq; eo etiam quod expreſſe eos vocauerit, vt ſi teſtator inſtituens hæredes vxorem & filium, mandauerit vxorem eius decedentem debere reſtituere ſuo filio partem ſibi tangentem, ſi vero filius prius deceſſerit ſine filijs, & legitimis hæredibus, quòd tunc dicta vxore habeat medietatem omnium bonorũ hæreditatis teſtatoris, & acciderit illum filium prius deceſsiſſe cum filijs, iſtos quidem filios cenſeri vocatos ad fideicommiſſum eis reſtituendum per dictam vxorem, reſpondit Caſt. conſi. 355. ad primum quæſitum ad fin. lib. 1. arguendo à contrario ſenſu, quòd ea erat habitura medietatem ſi filius decederet ſine filijs, à contrario, eo decedente cum filijs nihil eſt habitura, de quo poſ-

95 ſit libere diſponere † ve in vltimis voluntatibus, valet argumentum à contrario ſenſu, dummodo non reſultet abſonus intellectus per l. 2. de cond. inſer. Caſtr. in d. conſi. 355. ad fin. Alexand. conſi. 130. col. 2. Iaſ. conſi. 189. num. 2. lib. 2. Pariſ. conſi. 25. num. 15. conſi. 64. nume. 23. lib. 2. ſenſit in ſpecie Ruin. conſi. 139. colu. pen. ſub nu. 21. ver. vnde à contrario ſenſu. lib. 3. procedit ex mente teſtatoris. Socin. in l. quibus diebus. §. quidam Titionum. 6. de condi. & demon. abſonus intellectus non eſt, imo æquitatem quandam habet naturalem dare liberis teſtatoris, per tex. in l. 1. in prin. ff. de leg. præſtan. quorum contemplatione illa vxor inſtituta habitura non eſt illam medietatem relictam, ergo eis debetur fideicommiſſum, arg. l. peto in prin. & l. cum pater. §. plerunque. §. interdum de leg. 3. & l. qui filium in prin. ad Trebell. hac ratione dicti filij etiam politi in conditione cenſentur vocati & ſubſtituti eorum patris cohæredi, & non eorum patri, eo obſtante, quòd poſiti in conditione nõ cenſentur vocati in diſpoſitione per vulg. gloſſ. in l. Lucius. de hæred. inſtit. vt firmat Caſt. d. conſi. 355. in fi. lib. 2. ita hoc caſu poteſt limitari d. glo. & conſequenter etiam argumentum à contrario non valet, quod dicti filij cenſentur tacite ſubſtituti eorum patri. com. & vera opin. per Iaſo. conſi. 206. nu. 2. ver. circa ſecundum. lib. 2. nec ad correctionem alterius partis teſtamenti. Alci. conſi. 78. num. 3. lib. 9.

96 Poſtremo pone † caſum tranſlationis bonorum vel hæreditatis in aliquam perſonam in pœnam prius honorati non parentis præcepto alicui teſtatoris, & in negligentia alterius vocati, qui mortuus non poſsit etiam parere, caſum iſtum impotentiæ non comprehendi per l. pater Seuerinam, & & ibi doct. de condit. & demonſtr. ſed eſſe caſum alio cohærede non dato dicta bona deferendi ad ſuccedentes ab inteſtato, qui ideo iſto caſu ex tacito fideicommiſſo cenſentur à teſtatore vocati per text. in § præfati. in auc. de nupt. & alia bene probat Iaſo. conſilio 124. columna ſecunda, & ſequent. libro quarto.

SVMMARIVM.

1 Vocati ad fideicommiſſum quomodo veniant, & quid inſpici debeat.

Et quomodo admittantur vel ne circa ordinem ſubſtitutionum quando verò ſunt plures gradus verificatis conditionibus ipſorum graduum, & tunc duplici via purificata conditione admittuntur ad fideicommiſſum ſubſtitutione vulgari & fideicommiſſaria, & diſcuſſam vide vtranque per Zanch. vt ibi.

Et de exemplis vide plurium graduum, vbi quando vltimo ſubſtitutus admittatur vti ſubrogatus loco præcedentis ſubſtituti per modum vulgaris in compendioſa ſubſtitutione facta et de dicto vltimo vocato. ibidem.

Et de medijs ſubſtitutis etiam decedentibus cum filijs, ibidem.

Et de caducitatibus ceſſantibus pro vltimo ſubſtituto vocato ad fideicommiſſum exiſtente clauſula in ſubſtit. ex nunc prout ex tunc, ibidem.

2 Vocati ad fideicommiſſum an ſint alij filij inſtituti ſuperſtites, vno ex eis filijs inſtitutis decedente ſine filijs, quibus pluribus filijs inſtitutis teſtator ſubſtituerat eorum filios & deſcendentes in ſtirpes & non in capita.

Et de cohæredibus non vocatis cum limitationibus quinque, vide ibidem late.

3 Subſtituti vocantur ad fideicommiſſum excluſis hæredibus auiæ ab inteſtato teſtatore filiam hæredem inſtituente & ei decedenti quandocunque ſubſtituente auia ſuperuiuente. poſt cuius matrem ſubſtituti vocati mortua filia auia viuente, & poſt mortem auiæ viuentibus ſubſtitutis, hæredes auiæ ab inteſtato excluduntur.

4 Vocati quomodo veniant per hæc verba ordine ſucceſſiuo, vel ſucceſsiue poſita in fideicommiſſarijs ſubſtitutionibus, vnde variæ dantur interpretationes de quibus ibi pulchre.

Et de clauſula expreſſa gradatim & ſucceſsiue, & quomodo idem ſit ac ſi expreſſum ſit de vno in alium tuncque oſtendatur fideicommiſſum ſucceſsiuum ad materiam vide verb. ordine ſucceſsiuo.

5 Ordine ſucceſsiuo vel ſucceſsiue poſita hæc verba in ſubſtitutionibus fideicommiſſarijs quod gradatim & de vno in alium accipiantur, & de 55. caſibus per Alciatum poſitis, quòd tali ordine intelligantur.

Et ordine ſucceſsiuo vocatio cenſetur facta quando teſtator ſubſtituit Titium ſeu eius filios, & hoc ordine ſcripturæ & perſonarum affectione.

Idem de pluribus vocatis disiunctiue & alternatiue. dic vt ibi.

7 Item talis ordo attenditur, quando ab aſcendente eſt facta ſubſtitutio de neceſſarijs ſubſtituendis.

8 Ordine ſucceſsiuo vocatio fit quando teſtator ſubſtituit plures nomine collectiuo vt fratrem & eius liberos, deſcendentes agnatos.

9 Item quando ſubſtituit fratrem & eius hæredes, cum nomen hæredum ſit collectiuum & dic vt ibi.

10 Item tali ordine cenſetur facta vocatio, vbicunque poſſunt apparere coniecturæ quibus deprehendi queat teſtatorem velle ſubſtitutionem factam extendi ad vlteriores declarando latius ibi.

11 Ordine ſucceſsiuo non ſunt vocati plures quandocunque, ſed ſimul & ſemel veniunt.

Primo quando abeſt neceſsitas relinquendi cauſatiua ne rumpatur teſtamentum, vt fratrem & eius filios ſubſtituit.

Et quando ſimul pater & filij vocentur. ibidem vide late & pulchre.

Secundo filij & nepotes ſimul vocati intelliguntur, quãdo nepotes ſunt copulatiue vocati cum qualitate maſculinitatis, & quòd ſint ſimul cum filijs aliquo onere grauati, & de ratione. ibi. num. 12.

Tertio ſimul & ſemel filij & nepotes cenſentur vocati quando eodem ſermone ſunt iuncti dictionibus vnà, cum, ſimul, & non dictione, &c.

13 Et de differentia dictionum ex, à dictione cum, & hoc in ſubſtitutione facta ab aſcendente, quid in ea facta à tranſuerſali.

14 Quarto ſimul & æqualiter vocati veniunt plures ſubſtituti ab extraneo teſtatore ſub nomine collectiuo, intelligen. etiam ſi omnino non ſunt extranei & vbi declaratur.

15 *Ordine ſucceſſiuo vocati, an veniant per vulgarem vel fideicommiſſariam & quomodo ſi per vulgarem primo admiſſo, truncatus eſt ordo finita & ipſa vulgaris, ſi per fideicommiſſariam durat ordo vſque ad vltimum vocatum, & quando dicatur vulgaris, vt quia nullum habet tractum in futurum temporis, quod ſi habet tunc fideicommiſſaria dicitur, & vt latius de materia ibi diſcutitur.*

16 *Fideicommiſſarij nominatim non expreſſi ſed nomine collectiuo, vt conſanguinei, attinentes, agnati, propinqui, de familia, de parentela, cenſentur vocati eo ordine quo ſucceſſuri erant ab inteſtato, quia talis voluntas teſtatoris interpretatur, eoq; magis vocando propinquos proximos de iure ſuccedentes, ſcilicet ciuili, quod attenditur in ſucceſſionibus.*

Et quomodo ſucceditur vel teſtatori, vel pupillo, & quid in dubio in fideicommiſſis.

17 *Et qui ſint de numero propinquorum vel attinentium, & quòd vltra decimum gradum non detur talis ſucceſſio.*

18 *Maior vel antiquior de agnatione, de domo, de caſata vocatus in teſtamento, an cenſeatur de maiori ætate, vel in ſcientia, gradu dignitatis, potentia, vel diuitijs.*

19 *Maior vel antiquior vocatus in ſingulari numero, vbi plures in paritate gradus exiſtunt, & non appares ratio diuerſitatis ſimul vocati admittuntur ad fideicommiſſum & quando vltra eos non extendatur.*

SOLVTIO. II.

SECVNDVM principale, quod inſpiciendum, & diſſoluendum præmiſſum eſt,
1 ſequitur, ita tunc videndum eſt † quomodo vocati ad fideicommiſſum veniant. Hoc namque interpretari, & dignoſci poteſt, vt ſæpius admonitum eſt, diligenter & accurate inſpiciendo ordinem, ſeriem, & verba fideicommiſſarium ſubſtitutionum cæterarumque teſtamenti partium, ex quibus adeſſe fideicommiſſa coniectamus.

Primum circa ordinem ſubſtitutionum, quando earum ſunt plures gradus, verificatis, vel defectis conditionibus ipſorum graduum, quomodo vocati ad fideicommiſſum, cum hæc noſtra ſit præſens hæſitatio, admittantur, vel ne, ſolutio eſt, quòd verificata conditione, ſub qua datum eſt fideicommiſſum vocati admittuntur, vel admitti poſſunt duplici via ſubſtitutionis, & vulgaris & fideicommiſſariæ. Vtranque viam in omni ſubſtitutionum ſpecie late diſcutere dedita opera aſſumpſit perſpicacis ingenij vir Zanch. in rep. §. cum ita. ad trebel. num. 17. cum plurib. ſequen. & econtra defecta conditione, vt generale eſt, non admittuntur. Horũ autem, & ad rem noſtram aliqua inſeramus exempla. his verbis.

Petrus inſtitutis, & ſubſtitutis ad inuicem ſuis filijs, eis omnibus deſcendentibus ſine filijs maſculis ſubſtituit Ioannem eius fratrem, & ſi Ioannes deceſſerit ſine maſculis, ei ſubſtituit Luciam eius ſororem, & ſi dicta Lucia ſoror deceſſerit ſine filijs, ei ſubſtituit monaſterium Sancti Franciſci.

Eueniente caſu, quòd aliquis, vel omnes iſti medij ſubſtituti præmoriantur etiam cum filijs maſculis ſuperuiuente antecedente in ordine grauato, qui poſtmodum decedat ſine filijs maſculis, & ſic in eo ſit verificata conditio fideicommiſſi, nempe ſubſequens, vel vltimo ſubſtitutus vocatus ad fideicommiſſum admitti debet, vti ſubrogatus loco præcedentis ſubſtituti, per modũ vulgaris compræhenſæ in compendioſa ſubſtitutione ei facta de dicto vltimo vocato, vt in fideicommiſſis & valet vulgaris l. vt hæredib. de leg. 1. & valet ſubrogatio primi ſubſtituti. l. ſi Titius & l. cohæredi. in princ. de vulg. & pupil. & per modum oneris fideicommiſſi remanentis penes ipſum inſtitutum, vel ſubſtitutum præcedentem grauatum, vt leg. 1. §. pro ſecundo. cum ſeq. & ibi per gloſſ. & doct. de cad. tol. ita eſt com. doctr. Bart. & alij in l. quamdiu inſtitutus. ff. de acq. hæred. approbata & per ipſum Bart. in conſi. 64. punctus quæſtionis lib. 2. Bal. conſi. 162. quidam fuit ſubſtitutus. lib. 1. loquentes in pupillari, & in fideicõmiſſaria per Caſtr. conſi. 152. præſens dubium. lib. 1. vbi late de iſtis medijs ſubſtitutis, etiam decedentibus cum filijs, & in conſil. 267. viuentibus ſupra fin. & conſi. 422. videtur quòd filij, colum. fin. ver. in contrarium. lib. 2. ſic eſſe com. atteſtatur Iaſ. in conſi. 148. colum. 3. & ſequent. & conſil. 202. colum. 2. in fin. lib. 2. in l. 1. colum. 7. verſi. vndecimo. de vulg. & pupil. & Dec. conſi. 238. colum. 2. & ſeq. & conſi. 427. nume. 8. 9. etiam ſi caſus mortis grauatorum & ſubſtitutorum præpoſtero ordine extiterit, Bal. conſi. 279. factum tale eſt proponitur. lib. primo, & plene Aymo. conſil. 283. colum. 2. & ſequent. & conſil. 295. colum. 1. Socin. conſi. 52. lib. 1. diſtinguendo plures caſus in vulgari, & pupillari, & in vltimo caſu in fideicommiſſaria, idem firmat, & eſt inſertum cum ſubſcriptionibus aliorum doct. inter conſil. Corn. conſil. 298. lib. 3. Socin. Iun. conſi. 90. num. 21 22. conſi. 101. num. fin. lib. 1. Alci. conſi. 116. Ludouicus teſtator. num. 4. & ſeq. lib. 9. impreſ. Vene. & conſi. 59. num. 7. eo. merito, & ad noſtram ſolutionem tendens, & ad propoſitum ſuum, quòd per huiuſmodi caducitatem non ſit extincta compendioſa eadem & ſimil. allegans. Odd. Peruſ. ſuo tract. de compendioſa part. 6. & vltim. quæſt. 1. arti. 1. tenet & quoad vulgarem in prin. fol. 168. 177. ampliando & dando duas limitationes, quas demum reprobat ex com. vt ibi per eum, & quoad fideicommiſſariam ſtando in caſu noſtra, vt ibi fol. 178. verſi. quoad tertiam. ſimiliter ita extat plena deciſio Delphi. per Guid. Pap. in quæſt. 550. teſtator duos habens. vbi in fin. dicit quòd pluries vidit pro hac parte determinari, & iudicari in camera ſui conſilij, eo magis tales caducitates ceſſant pro vltimo ſubſtituto vocato admittendo, vbi in ſubſtitutione eſſet adiecta clau. ex nunc, prout ex tunc ſubſtituit, & c. vt Pariſ. conſi. 62 colum. fin. num. 23. lib. 2. Etiam quòd mediæ caducatæ fuiſſent plures, vltimus ſubſtitutus admitteretur ad primi grauati portionem, Zanch. d. §. cum ita. num. 42.

Non obſtat quando medius ſubſtitutus decederet cum filijs, videatur non fore locum vulgari defectu cõditionis, quæ deberet pariter determinare vulgarem comprehenſam in compendioſa, ſicut fideicommiſſariam, vt defendere conatur Corn. conſi. 180. colum. 3. & ſequent. in 2. quæſtio. lib. 4. & Bero. conſi. 128. num. 21. lib. 2. Quoniam medio ſubſtituto ſublato de medio, vltimus ſubrogatus eſt, qui debet conſequi fideicommiſſum à primo grauato, argum. d. l. ſi Titius. & l. cohæredi. in prin. de vulg. ergo ſufficit conditionem fideicommiſſi ipſius impoſitum primo grauato verificatam eſſe, quòd deceſſerit ſine filijs. l. cedere diem. de verb. ſign. l. 1. §. ſin autem aliquid ſub conditione. de caduc. toll. cum iſti filij valeant ſuccedere grauato ab inteſtato per gloſſ. vulg. in l. Lucius. ff. de hæred. inſtit. & excludere ſubſtitutum ſuperſtitem. l. filiusfam. §. cum quis. de lega. 1. l. cum pater. §. volo. de legat. 2. non vero illi filij ſubſtituti illius de medio ſublati, quibus nihil debetur de hæreditate teſtatoris ſatis ample tradit Corn. conſil. 118. colum. ſecunda, lib. ſecundo, & Alexandr. conſi. 106. colum. ſecunda. lib. ſecundo. Quamobrem requiritur implementum conditionis adiectæ primæ ſubſtitutioni etiam vulgari, Alci. conſi. 37. teſtamenti ſunt verba. num. 1. & ſeq. lib. 9. impreſ. Ven. & hoc caſu loquitur Bero. dicto conſi. 128. non vero quòd ſit verificata

vel defecta conditio ſecundæ & mediæ ſubſtitutionis rationibus & authorit. Caſt. Cuma. Iaſ. & Dec. Bertran. Anchar. Rui. Pariſ. & Aym. firmat Zanch. in dict. §. cum ita. num. 58. 68. in locis ibi per eum allegat. & per Alcia. in terminis ſuper hoc ſolo articulo in conſi. 88. ſententiæ lib. 9. vltim. impreſ. Venet. contra dictum conſilium 180. Cornei.

Hic tamen oportet eſſe memor, quòd ſi medij ſubſtituti ſublati de medio ſuperſtitibus filijs hæredibus ad hoc etiam conditionale fideicommiſſum transmitterent ex mente coniecturata teſtatoris modis, quibus ſupra dictum eſt, eo. lib. interpr. 1. dubit. 5. ſolu. 4. ver. atq; in ceteris palá eſt vltimo ſubſtitutos excluſos eſſe Zanc. d. §. cum ita. num. 39. 306.

2 Item his verbis, † teſtator inſtitutis pluribus filijs ſubſtituit eis filios eorum, & deſcendentes in ſtirpes, & non in capita, vno ex his inſtitutis decedente ſine filijs, nunquid alij inſtituti ſuperſtites ad fideicommiſſum ſint vocati, cum verba ſubſtitutionis non contineát ſubſtitutos morientibus niſi filios & deſcendentes, & ex pluribus comprobando verba ſubſtitutionis non conuenire, cohæredes non vocatos ex facto reſpondit Alci. conſi. 87. fideicommiſſi ſunt ver. lib. 9. impreſ. Venet.

Inſpiciendæ autem ſunt, & conſiderandæ quatuor limitationes ad prædicta, quòd caducatæ mediæ ſubſtitutiones vbi ſint vltimus ſubſtitutus etiam non admitteretur traditæ per Alci. conſil. 44. explicitus eſt caſus, num. 50. 51. & ſeq. d. lib. 9. Prima eſt quando medius gradus eſt nullus, qui pro non ſcripto ſit, & intellige vt per Zanch. d. §. cum ita. num. 43. Secunda eſt quando conditio adiecta medio gradui repugnaret vltimo ſubſtituto. Tertia eſt quando de re diuerſa agitur in primis ſubſtitutionibus à re veniente in vltima ſubſtitutione, vt & de iſta per Zanch. d. §. cum ita. nu. 40. Quarta & vltima eſt quando vltimus ſubſtitutus non poteſt pro ſe prætendere aliquam vulgarem ſubſtitutionem, vt ibi per eum. Quinta additur limitatio, quando primo inſtituto vulgaris tantum facta eſt ſubſtitutio, de eo qui poſtmodum grauatus eſt per fideicommiſſum ad reſtituendum vltimo ſubſtituto, vel adita fuerit hæreditas per primú inſtitutum ſic vulgari ceſſante. l. poſt aditam. C. de impub. vel medius ſic grauatus ſubſtitutus ſublatus eſt de medio, nullum quidem debetur fideicommiſſum vltimo ſubſtituto bene probat Rui. conſi. 99. col. 5. nu. 14. 15. lib. 2. ſequitur Zanch. d. §. cum ita. nu. 47. alia hic prætermittam de caducitatib. dicenda infra ad vltimam dubitationem, an duret fideicommiſſum.

3 Item verbis his † teſtator filiam hæredem inſtituit & ei decedenti quandocunque ſubſtituit auiam, ſi tunc ſuperuixerit, alias & poſt mortem auiæ ſubſtituit ſibi Antonium, & Franciſcum, euenit caſus mortis filiæ viuente auia, & poſtea mortis auiæ, viuentibus vltimis ſubſtitutis, inter quos & dictæ auiæ hæredes ab inteſtato orta controuerſia ſuper bonis, ad quæ d. auia fuit ſubſtituta, multifariam illud verbum ſibi, & illa verba ſi tunc ſuperuixerit, aliàs & poſt mortem, &c. exponendo, ſibi, ſcilicet teſtatori, filiæ, & auiæ, aliàs ſi auia non ſuperuixerit poſt mortem auiæ excluſis eiús hæredibus ab inteſtato, dictos ſubſtitutos vocatos & admittendos rectis & congruis iuribus & rationibus alleg. reſpondit Corn. conſi. 295. videtur in hac conſulatione. lib. 1.

4 Præterea & ſecundo circa verba hæc, † ordine ſucceſſiuo, vel ſucceſſiue, & quandoque aſcripta fideicommiſſarijs ſubſtitutionibus, & quandoque ac ſæpius in his ſubintellecta ob formulas ipſarum fideicommiſſariarú continentes vocatos plures caritate & affectione coniunctos vel nomine collectiuo, vocati ipſi quomodo veniant, videmus verbis his varias interpretationes dari. Namque primum quando eſſent inſerta ſubſtitutioni conceptæ de pluribus perſonis diuerſorum graduum, ſic ordine ſucceſſiuo, vel ſucceſſiue, ſubſtituit Titium, & filios, attinentes, agnatos & ſimiles, vel ſuccedant Titius & filij, attinentes, &c. exiſtimo per iſta verba hos vocatos eſſe gradatim ad fideicommiſſum, vnum primi gradus, & poſt alium ſequentis gradus ſucceſſiuo ordine, vt ipſa verba ſonát, et ſubintelligi per fideicómiſſum, ſicut & per hoc verbum ſucceſſiue, accedens etiam alijs expreſſis tradit Bero. conſi. 41. num. 4. lib. 2. & per illa, ordine ſucceſſiuo, ſubintellecta, Pariſ. conſi. 11. num. 29. 38. lib. 3. Eo magis cum fuerint expreſſa per teſtatorem, ne ſint ſine effectu operandi l. ſi quando in prin. de legat. 1. cap. ſi Papa. de priuileg. in 6. operantur ſaltem tractum ſucceſſiuum demonſtrantem in compendioſa fideicómiſſariam doct. in §. quidam recte. l. Gallus. ibi in ſpecie Alci. ſub num. 27. ver. idem ſi copulę. & ſub num. 29. ver. ſi enim teſtator. & clarius Gualden. de arte. teſtan. titul. 4. cau. 6. in primo remedio. Pedemon. deciſ. 81. num. 15. vbi de clauſula expreſſa gradatim, & ſucceſſiue, eo modo. quo ſucceſſio datur ab inteſtato, Marza. de fideicommiſſ. part. 2. quæſt. 16. Ruin. conſi. 164. colum. penult. ſub num. 9. lib. 3. Zanch. in dict. repet. §. cum ite. nume. 813. Aymo conſi. 22. num. 4. 7. Pariſ. conſi. 88. num. 17. 18. lib. 2. expreſſo enim iſtorum verborum, ordine ſucceſſiuo, vel ſucceſſiue, deſignant idem ac ſi exprimatur de vno in alium, l. cum pater. §. cum extimaret. ibi, iure ſucceſſionis, &c. de legat. 2. & l. ſi hæredibus. §. qui filium. iuncta gloſſ. 1. ff. de teſta. tut. cum ſimil. & verba de vno in alium, oſtendunt fideicommiſſum ſucceſſiuum, Deci. conſi. 481. colum. 1. ſub nu. 3. & Bero. conſi. 84. num. 14. lib. 2. Gabri. Roma. de commun. opin. lib. 4. tit. de fideicommiſſ. conclu. 9. num. 19. facit in l. tex. cum quis decedens. §. Seiam. de legat. tertio.

5 Deinde & ſecundo, † quando ſubintelligenda ſint verba, ordine ſucceſſiuo, vel quando non, ſic apparet ex concluſionibus pluribus factis per Caccialup. inter conſil. Alexand. conſi. 14. colum. 4. ſub nume. 12. lib. 4. & ex caſibus pluribus enumeratis per Alci. in d. §. quidam recte. num. 19. & ſequent. plures vocatos primum ſubin-
6 telligi ordine ſucceſſiuo, & primo † quando teſtator ſubſtituit Titium, ſeu eos filios, per diſiunctiuam filij ſunt vocati poſt Titium ordine ſucceſſiuo, l. cum pater. §. pe. de leg. 2. ordine ſcripturæ, & perſonarum affectione hoc inducitur, idem & l. hæredes mei. §. ſi. ad Trebel. per Dec. conſi. 318. colum. penult. num. 6. Ripa. in l. qui Romæ. §. duo fratres. colum. penult. ad fin. ſub num. 101. de verbor. obligat. & Alciat. d. §. quidam recte. nume. 19. ex quo quidem ordine charitatis & ſcripturę etiam coniunctam reſolui in diſiunctam. per l. primam. C. de ſecun. nupt. & l. ſi quis. C. de inceſt. nupt. & l. 1. de natu. liber. tradit Corn. conſi. 47. colum. 2. ver. his tamen. lib. 4. licet hoc dictum ex mente aliorum improbet, & ſolum procedere in ſubſtitutione referente ſe ad filios naſcituros, putat Alci. dicto. §. quidam recte. numer. 24. tamen pro concludenti, & manifeſta demonſtratione, idem quòd Corn. comprobat Socin. conſi. 113. colum. pen. ver. quinto hanc opinionem. lib. 1. ſequitur. Pedemon. deciſ. 81. nume. 18. allegando eundem Corn. conſi. 231. colum. penult. verſi. non enim obſtat. lib. primo, idem de pluribus vocatis diſiunctiue, & alternatiue, Pariſ. conſi. 21. num. 10. 11. lib. 3. Deci. conſi. 95. num. 3. & ſequent. Gualden. cau. 6. num. 2. tit. 4. Ruin. conſi. 127. colum. 4. numer. 8. lib. 3. in allega. Alci. conſil. 89. numero quarto, lib. 9. impreſ. Ven. & diſtingue ſecundum Sign. conſilio 173. numer. 19. Bero. conſili. 97. numero 17. 18. libro ſecundo.

7 Secundo † quando ab aſcendente facta eſt ſubſtitutio de illis, qui neceſſario ſunt ſubſtituendi, ne teſtamentum corrueret præteritione eorum, quando non fuiſſent ſubſtituti, quibus ideo debetur legitima, & inter eos dicitur cadere neceſſariæ vocationis ordo, tunc

iſti

iſti videntur inuitati ordine ſucceſsiuo ſecundum commun.opin gloſſ.& doct. in d. §. quidam recte. ponitur in d.conſi. 14. col.4. verſi. primoq; quando inter conſi. Alexand.lib.4. Corn.d.conſi.231. colum. 1.in fin. & col. ſeq. lib.1. Pedemon. deciſ. 81. nu. 12. & Clar.in ſuo §.teſtamentum.in q.80.in 2.concluſ.

8 Tertio † quando teſtator ſubſtituit plures nomine collectiuo, puta fratrem, & eius liberos, deſcendentes, agnatos, familiam, & ſimiles exiſtentes pluirium graduum, hos enim vocatos ordine ſucceſsiuo nemo ambigit: Alci. d. §. quidam recte. nume. 19. verſi. alter eſt caſus. Socin.conſi. 43.colum.5. ver. aliquando & quarto.& ver.ſeq.lib.3. Pariſ. conſi. 40.colum.2. num.2. lib. 2.Gualden. d.cau. 6. num. 4. Ruin.conſi.127.colum.1. num.6.lib.3.vulg.iur. in l.cum ita.§. in fideicommiſſo. in l. peto. §. frater. de legat. 2. in l. fin. C.de verb. ſign. vocando etiam filios veniunt liberi, & ſic nomine collectiuo. Socin.conſil. 90. colum.fin.lib.1.Goz.conſil.4. num.15. Aym.conſi.155.col.fin.num.8.

9 Quarto † quando ſubſtituit fratrem & eius hæredes quoniam viuens non dicitur habere hæredem.l.1. ff. de hæred. vel acti. vend. & nomen hæredum eſt collectiuum.l. hæredis appellatio.l.ſciendum.l. hæredis appellatione.de verb. ſign. ideo ſic ordine ſucceſsiuo vocati cenſentur, Alci.d.§. quidam recte.num.22. ver. tertius caſus plene Aymo.conſi.131. colum.1. Pariſ.conſi.4.nu. 3.lib.3. & ex eo quòd dixit hæredes.apparet quòd intellexit poſt mortem ſubſtitui, & ſic ordine ſucceſsiuo. Barto.dicto. §. quidam recte, nume.7. Gualden.d.cau. 6. nume.3. Couar. in c. Raynutius.ſuo. §. 2 nume.5. de teſta

10 Quinto alias plures concluſiones, vel caſus complectendo, vbicunque poſſunt apparere coniecturæ, quibus deprehendi queat teſtatorem velle ſubſtitutionem factam extendi quodammodo ad vlteriores per expreſſiones perſonarum plurium graduum ſubſtitutorum, & diuerſarum conditionum vel factorum, quæ ſimultaneam vocationem difficilem, & non veriſimilem reddunt, tunc etiam conſequens eſt, vocationem ſubſtitutorum intelligi factam ordine ſucceſsiuo, vt quando ſubſtituit fratrem & eius filios, & nepotes ob extenſionem, ad dictionem nepotes diuerſi gradus, et habentem vim nominis collectiui, l. liberorum.ibi per Bar.de verbo.ſignifi. Alci. dict. §. quidam rectè.num.25.aut quando ſubſtituit Titium, & ſuos, vt per Dec. conſi.205. col. ſecunda, conſi.253.colum.prima.Couar.dict.cap.Raynutius. ſuo. §.ſecundo, nume. 6. Aut quando teſtator habens tres nepotes, cuilibet ſuam portionem aſsignãdo inſtituit eos hæredes, & eorum filios, qui filij ideo cum non ſint vocati in diuiſione, venirent ſucceſsiuo ordine, Dec.conſi.291. colum.num. 1. hæc & alia exempla per Alci. dict. §. quidam recte. nume. 27. & quando filij indefinite ſunt vocati omnes, nec teſtator ſenſit de certis, tunc intelliguntur vocati ordine ſucceſsiuo, arg. l. Lucius. ff. de hæred. inſtit. & l. Titia Seio. §. Seia. de leg.ſecundo.dict. conſi.14. colum. 4. verſi. quarta concluſio. & verſi.ſequen. inter conſi. Alexan. lib. 4. & verbum in perpetuum, ſine dubio eſt ſucceſsiuum. Alex. conſi.43.colum.fin.num.13.lib.3.

11 Quando vero † econtra ordine ſucceſsiuo non ſunt vocati plures, ſed ſimul & ſemel veniunt ſic venit primo quando abeſt neceſsitas relinquendi cauſatiua, ne rumpatur teſtamentum vt fratrem & eius filios ſubſtituit, cum ſubſtitutio non fiat ab aſcendente curã adhibituro, ne præteritione liberorum teſtamentum irritetur, ſed à tranſuerſali etiam moto charitate & affectione, ac ordine ſcripturæ prætermiſſo, ſubſtituti copulatiuè ſimul pater & filij vocantur, per l. ſi quis Titio. l. ſi mulieri. ff. de vſufruct. accreſcen. & commun. opin. contra Bart. per omnes in dict. §. quidam rectè. concord. allegant. ibi Iaſ. & in conſi. 206. colum. 1. num ſecundo, & Corn. conſi. 17. colum. ſecunda, verſi. eſt autem alia opinio. lib.4. & Clar. in ſuo. §. teſtamentum. q. d. 80. in prima. conclu. & Capra conſili. 35. numero ſecundo, & ſequent.

12 Secundo † ſimul intelliguntur vocati filij & nepotes, quando nepotes ſunt copulatiue vocati cum qualitate maſculinitatis, adiuncto quòd ſint ſimul cum filijs aliquo onere grauati, Corn.conſi.321. colum.3.lib.3. per qualitatem maſculinitatis ſequitur Alci.conſi.115.multæ difficultates, nume.ſecundo, lib. nono. licet idem in dicto.§. quidam rectè, ſub nume. fin. in hoc diſſentiat, & ſequitur tamen ob onus ſimul verbis claris extra inſtitutionem impoſitum, argu.l. deinque. §. fina. de pec. legato. confirmo quòd ad compræhenſionem, & vocationem plurimum facit alicuius oneris impoſitio per al leg. plene ſup. ea. interpret. dubitatio. prima. ſolu.9. ver. fin.

13 Tertio † ſimul filij & nepotes cenſentur vocati, quando eodẽ ſermone ſunt iuncti dictione, vna, cum, ſimul, quæ magis denotat ſimultaneam vocationem, quàm faciat dictio, &, quæ poteſt eſſe magis continuatiua. Barto. in dicto. §. quidam recte. colum. ſecunda, nume. 5. ibi Iaſo colum. 7. verſi. primo limita. dicit quòd omnes cum iſta deciſ. indifferenter tenent. ita pro communi concluſ. ponit Clar. in dict. quæſtio. 80. in 4. concluſ. ſed ex mente aliorum inter dictiones, &, & cum parum aut nihil referre dicit Couar. dict. cap. Raynutius. dicto §. ſecundo, nume.3. ita videtur tranſire cum opin. contraria, defenſa tamen & tenta cum Iaſo. in dict. § quidam rectè, colum. 8. ver. vnde aduertendum, eſſe differentiam inter dictionem, &, & dictionem, cum, quando reperiuntur poſita inter ea quorum vnum eſt acceſſorium alterius, vel pro eodem reputantur, vt pater & filius, per l. fin. C. de impub. & ali. ſubſti. & Garci. Hiſpa. in dicto. §. quidam recte, ſub nume.35. ver. cogita quòd omnia. vbi verum dicit hæc non poſſe habere certam interpretationem, & quidem mihi, inquit ipſe, certior eſt, vt ſeruetur orationis vis, & ſignificatio, alio non apparente, per l. non aliter. de leg. 3. & l. prima. §. ſi is qui nauem. de exercitor. idem in dict. §. quidam rectè. Alci. probat nume.32. Et hoc accipiendum exiſtimo in filijs & nepotibus ſimul ſubſtitutis ab aſcendente, qui ſi vult poteſt ſic ſimul inſtituere, vel ſubſtituere filios & nepotes, & voluiſſe apparet per dicta verba, vna, cum, ſimul, in ſubſtitutis autem à tranſuerſali, vbi cadit ſolus ordo charitatis, vt non bene aduertentes loquuntur doct. citati, ſatis eſt copula, &, vt modo in ſuperiori ver. quando ver. dictum eſt.

14 Quarto generale eſt, quòd plures ſubſtituti à teſtatore non attinente & penitus extraneo etiam ſub nomine collectiuo ſimul & æqualiter vocati veniunt per doct. Barto. in l. cognatis. in fin. de rebus dub. approbatam, ibi per Socin. ſub nume.32. per text. gloſſ. Raynutius. & Barto. in l. is qui complures. de leg. 3. & text. in l. ſi quis Titio. §. fin. de leg. ſecundo. qui reputat id notatu dignum, & poſt Raph. & Alexand. per Iaſo. in dict. §. quidam recte. colum.7. ver. tenendo tamen, & colu. 8. verſi. tertio limita. & ibi Alci. ſub nume.33. intelligit quando etiam non omnino tales ſunt extranei, ſed ſat eſſe, quòd nullus adſit inteſtatæ ſucceſsionis ordo, quia alius gradu proximior extet per Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita. colum. prima, ver. & aduerte. ad trebell. adde & d. doctr. Barto. in dict. l. ſi cognatis. in fin. ſequitur & comprobat Imo. in cap. indicante. numer. 22. verſic. ſecundo tamen quærit, de teſta. poſt Ancha. ibi & Barb. conſi.18. colu.4. lib. 2. ſi nominati ſint hæredes extranei limitat Ruin. conſi.174. num. 9. lib.2.

15 † Redeundo ad primum ſuccedendi modum ordine ſucceſsiuo videtur non modica non paruiq; momenti ambi-

ambiguitas, doctorumque altercatio in dicto §. quidam recte, & in alijs locis, nunquid talis ordo ſucceſsiuus procedat per vulgarem, vel per fideicommiſſariam ſubſtitutionem. Nam ſi per vulgarem, primo vocato agnoſcente & admiſſo, truncus eſt ordo finita & ipſa vulgari. l. poſt aditam. C. de impub. & l. ſi legata. C. de lega. ſi per fideicommiſſariam, ordo ipſe durat & progreditur vſque ad vltimum vocatum. l. cum ita. §. in fideicommiſſ. & l. peto. §. fratre. de legat. ſecundo. & l. fi. Codice de verb. ſignifi. ſuper hoc iuris articulo habui ter equidem perſcrutari prima vice pro vulgari cognoſcenda ſupra eo. libro interpre. 2. dubit. vna. ſolu. 5. verſiculo quarto itaque per totum, alia vice in contingentia facti pro legato dando proximiori de cippo domus vlteriori non debito, dixi conſi. 203. num. 24. & ſequen. libr. primo. tertia & vltima vice de fideicommiſſo inducto per nomen collectiuum ſup. ea. interpr. dubit. prima. ſolut. 9. vbi de contrarietate circa hoc inter Pa. Caſtr. & Raph. Cuma. late diſerui, actam rem ne iterum agam, ad ſcripta eadem lectorem beneuolum, & reuidendi cupidum remitto, cum adhuc alia permul ▪ peragenda ſuperſint.

Præcipuum hoc vnum & in ſumma repetam, quòd vbi actus ſubſtitutiones cadens inter iſtos commixtos & vocatos ordine ſucceſsiuo nullam habet conditionem, nullumue tractum temporis in futurum tunc vulgaris extat, Bal. in d. §. quidam recte. colum prima. in 4. not. dicit à Bar. didiciſſe extra ſcolas & eſſe bene not. quòd verbum, ſubſtitutio, ſine vlla conditione prolatum intelligitur de ſubſtitutione vulgari, & alij ſupra in dictis locis relati idem dicunt, maxime Aym. conſilio 131. num. 3. Cephal. conſil. 326. num. 27. cum tractus aliquis in futurum non appareat vulgarem intelligi. vbi vero progreſſus ſubſtitutionis inter eoſdem ſic vocatos ordine ſucceſsiuo efficitur cum tractu temporis futuri, tunc fideicommiſſaria viget ſubſtitutio, paſsim doct. in ſupradictis locis alleg. tradunt, & per Menoch. conſ. 85. nu. 67. & ſeque. quomodo autem appareat de tractu illo in futurum exempla plurima poſui ſupr. interpr. præceden. dubit. 1. ſolu. 10 ver. primũ itaque. & ſupra hac ea. interpr. dubit. 1. ſolut. 9. ver. dico igitur. & aliqua in ſolu. 10. & per Menoh. conſ. 44 nu. 7. & ſeqn. & Ruin. conſilio 164. columna penulti. & fin. lib. 3.

Eſt quoque animaduertendum, quòd eatenus locum habet fideicommiſſaria inter vocatos ordine ſucceſsiuo quatenus deprehenditur ipſum tractum ad futurum progredi & extendi, ſentit text. in dict. leg. cum ita. §. in fideicommiſſo. in fi. de lega. ſecundo, & dicit Aymo d. conſil. 131. num. 4. adeoque ita fideicommiſſum peruentum ad primum gradum vocatorum nomine collectiuo vlterius reciprocè non progreditur, vt per Cuma. in dicto §. in fideicommiſſo. Ruin. conſilio 159. colum. penu. nume. 22. lib. ſecundo, cum concordan. per me in d. conſi. 203. num. 31. alleg. & in alijs locis ſup. citatis. & Alcia. d. §. quidam recte, num. 31. ver. quomodo autem, & Menoch. d. conſil. 85. nume. 54. per plura probat conditionem appoſitam, intelligo in fideicommiſsis certo gradu nõ cenſeri repetitã in alio gradu, facit ratio text. in l. cum in teſtamento. in pri. ff. de hæred. inſtit. & in l. ſi ita expreſſum. in fin. de condit. & demonſt. & in l. ſi quis ita. in fin. de vulga. & pupil. addo & Alexan. in conſilio 105. colum. ſecunda, num. 2. verſic. perinde eſt. lib. primo. qui proprie in caſu, quo teſtator ſubſtituit Viuianum, & eius liberos hæredes, ſeu deſcendentes, tradit per verificationem ſubſtitutionis in primo hærede Viuiani eſſe ſatisfactum eidem ſubſtitutioni, vt vlteriores non comprehendat, & conſumpta dicatur in primis hæredibus ex not. per Barto. in leg. liberorum, columna penult. nume. 18. de verbo. ſignific. ita in propoſito per Ruin. conſilio 78. num. 5. 6. conſi. 92. & ſequent. conſi. 96. num. ſecundo, & ſequen. conſi. 100 num. 3. & ſequent. conſil. 102. colum. penul. nume. 8. & ſequen. lib. ſecundo. & per Aym. conſi. 161. nume. 9. & ſequen. & Ceph. dicto conſil. 326. num. 28. quo autem ad ipſos nomine collectiuo vocatos pro fideicommiſſo inter eos de vno ad alium continuando hic inter alios ſufficit tractus in futurum, vt bona remaneant ipſis deſcendentibus vel in eis, vel in familia, aut extra eos non exeant, iuxta dict. leg. peto. §. fratre. per Cuma. in dicto §. in fideicommiſſo. Socin. in d. l. ſi cognatis. nu. 18. de reb. dub. & niſi etiam ad tacitam reciprocam concurrant illa tria, de quib. per Aymo. dicto conſilio 161. nume. 7. & late dixi ſup. ea. interpr. dubit. ea ſolu. 1. verſi. nunc igitur. cum ſequen. & vt per Curt. iun. conſi. 47. num. 4. 5. & Roland. à Val. conſi. 24. nu. 52. cum ſequent. lib. 4.

16 Conſequenter & tertio perſequendo interpretationem verborum, quibus vocari fideicommiſſarios contingit, cum aliunde eorum ſignificationem habere non poſſumus, ad ius quidem recurrimus, id eſt, ad eam ſignificationem, quam facit ius, dicit glo. in ver. ad ius. in l. 3. C. de hæred. inſtitu. & per c. cauſam quæ. de reſcript. & c cum dilectus. de conſuetu. ergo fideicommiſſarij nominatim non expreſsi, ſed nomine aliquo collectiuo, vt conſanguinei, attinentes, agnati, propinqui, de familia, de parentela, & ſimil. quorum alibi ante mentionem feci, cenſentur vtique vocati, qui ſecundum ius ab inteſtato ſucceſſuri forent, quia voluntas teſtatoris ſemper interpretatur, vt ſit conformis ſucceſſioni ab inteſtato, itaque ſucceſsiuo in fideicommiſsis regulariter eo ordine, quo de iure communi, vel municipali fideicommiſſarij vocarentur, & ſucceſſuri extent ab inteſtato, hæc eſt commu. ſententia per doct. in centum locis relata. & communiter recepta per Bartol. & omnes, qui ſcripſerunt in §. cum ita. l. hæredes mei. ad trebel. Alex. conſ. decimoquinto, num. 3. lib. 4. Corn. conſil. 37. columna ſecunda, ver. ac etiam ex eo. libr. 1. Iaſ. conſil. 84. colum. 1. & ſeq. lib. 1. vbi dicit quòd iſta eſt firma, indubitata, & marmorea concluſio, idem conſilio 215. colum. ſecunda. lib. ſecundo. & conſilio 143. columna tertia. num. nono. lib. 4. & Dec. conſilio 299. circa fin. Socin. conſil. 86. colum. penul. num. decimo tertio, lib. 3. conſilio quinquageſimo 1. nu. decimo nono, lib. 4. Ruin. conſi. 163. colum. ſecunda, num. ſeptimo, libr. primo Pariſ. conſilio 83. colum. 3. nume. decimo quarto, lib. ſecundo. Socin. conſil. 126. numero 22. lib. primo. Cephal. conſil. 137. num. 32. & plenius conſilio 313. nu. 45. & alibi alij probando hanc concluſionem per text. in dicto §. fideicommiſſo. ibi. & qui ex his proximo gradu. & in dicto §. fratre. ibi, vt proximus quiſque primo loco videatur inuitatus, & in dict. l. fin. C. de verb. ſign. Nam per hæc vocabula proximitatum & graduum tranſeunt deferunturque ſucceſsiones ab inteſtato, vt l. ſecunda, ff. de legi. & ſu. hæred. & leg. iuriſconſultus. in princip. de gradi. affini. & tot. titu. inſtitu. de legi. agna. ſucceſ. & de hæred. quæ ab inteſta. & iam teſtatoris voluntas principio facilis ac prona viſa eſt ad ſuccedentes ab inteſtato. leg. ſi quis cum teſtamentum. in principio. & leg. conficiuntur. §. primo. de iure codicil.

Hæc autem & magis locum habent, quando teſtator ſubſtituendo vocat propinquos proximos de iure ſuccedentes, vel eos ad quos de iure debent peruenire bona quia ad ius ſe retulit, videtur teſtamentum ſuum loco diſpoſitionis legalis ſubrogari debere Bald. conſi. 438. caſus talis quidam Titius. ad fin. libr. 3. Iaſo. conſ. centeſimo quinquageſimo nono, colum. penulti. verſi. iſta multo fortius. lib. 4. ſentit Ancha conſil. 152. plura ſunt dubia, colum. ſecunda, verſic. contrarium dico.

& intelligi debet de iure ciuili quòd in materia succeſsionem attenditur, Soci. iu n conſilio centeſimo decimoſexto, numero. 12. libro 3. quomodo ſuccedatur vel teſtatori Alexandr. conſilio 126. vel pupillo, Cephal. conſilio 410. numero 40. & in fideicommiſſo in dubio de proximioribus ſuccedentibus teſtatori plene Pariſ. conſilio 83. columna ſecunda, libro ſecundo. de quo tamen infra dicetur, vide interim Portum Imolam plene diſcutientem conſilio 121. numero ſecundo cum ſequen.

17 Sed quæro † qui ſint de propinquorum, attinentium & proximorum numero Breuiter reſpondetur illos ſane de propinquorum numero dici, qui vocantur ad ſucceſsionem de iure ciuili ab inteſtato, per leg. primam. C. vnde vir & vxo. & l. prima. C. de impo. lucr. deſcript. lib. 10. Bald. conſil. 334. in quæſtione quæ vertitur. colum. ſecunda, num. 3. verſi. circa primum. lib. 3. & ſic computatio graduum, in ſucceſsionibus ſecundum Ius Ciuile, & non Canonicum, cuius computatio graduum ſeruatur in matrimonijs: Bero conſil. 95. numero 8. lib ſecundo. Bartol. Bald. Saly. Alexand. & Deci in l. ſecunda. ſupra fin. C. de ſucceſſ. edict. & Dec. in conſil. 443. num. primo. At bene aduertatur, quòd non ſit vltra decimum gradum à teſtatore, cui dicitur ſuccedi in fideicommiſsis, l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulga. & pupil qui proximus cui relictum eſt fideicommiſſum, debet eſſe intra decimum gradum, cum talis eſſe debet, cui competeret ſucceſsio ab inteſtato de iure ciuili, & vltra decimum gradum, talis ſucceſsio amplius non datur per text. in §. hoc loco inſtitu. de ſucceſ. cogn. gloſſ. & doct. in leg. fin. Codice un. legi. late comprobat Decif. conſilio 321 columna ſecunda, num. 94. & conſilio 323. ad fin. & dicetur infra in vltim. dubit.

18 Maior † vel antiquior de familia, de agnatione, de domo, de caſata, & de ſimil. ad fideicommiſſum in teſtamento inuitatus reperitur, qui nam cenſeatur vocatus, an maior, ſeu antiquior ætate, vel ſcientia, gradu dignitatis, potentia, vel diuitijs. Communis reſolutio tra ditur pro maiore, vel antiquiore natu, vel ætate, ſi ratio ſubiectæ materiæ aliam interpretationem non ſuadet, cum interpretatio hæc magis actiui naturali congruat, ita primum per Anch. in repet. c. canonum ſtatuta car. m. 22. ſub verſ. refert vltimo, late per Alex. conſil. num. ſecundo. & per tot. lib. quarto. & Barb. conſilio decimo, colum. fin. & conſi. 18. colum. quarta. lib ſecundo. Felin. in rub. colum. penul. ver. de excellentia obedientiæ. de maior & obedi. Dec. conſil. 443. numero vigeſimoquinto, Pariſ. conſilio decimonono, num 125. conſil. 93. num. 32. lib. ſecundo. Crot. conſi. 9. num. 12. conſil. 150. num. 68. 69. vide Alexand. dicto conſil. 4. & Barb. dicto conſilio. decimo. in eadem facti ſpecie conſuluerunt contrarium, Alexand. pro eo qui de agnatione vere ſuperſuerit maior ætate contra filium eius qui maior natu erat, ſed obijt, conſuluit Barb. pro dicto filio maioris natu defuncti, reſpondit longo apparatu de iuribus patris tranſlati in filium, Alexand. vero in hærede verbis teſtamenti de maiore continuo vocato, huiuſmodique ius non eſſe tranſmiſsibile ad filium. vel alium carentem qualitate requiſita per teſtatorem. & iam ſententiam per iudicem ſic latam defendit, verus, & iuſtius iudicio meo, quod autem dictum eſt, ſi ratio ſubiectæ materiæ aliam re, intelligitur quando alio reſpectu, quàm ætate maior poteſt eſſe nuncupatus. vt ratione adminiſtrationis, vel alicuius ordinis, & dignitatis eſt nominatus ad diuidendum bona frater antiquior, vel ad aliquid peragen. antiquior canonicus, non de antiquiore ætate, ſed receptione in canonicatu, & in adminiſtratione bonorum intelligitur, Felin. in dict. rub. in fi. & in cap. cum omnes, columna penultimi. ſub verſic. ſed dubium eſt. de conſtit. Pariſ. dict. conſil. decimonono, num. 130. vbi num. 127. & ſequen. etiam quòd qui prius paruit voluntati teſtatoris, habetur pro maiore, vel primogenito, etiam quòd ſit minor ætate.

19 Antiquior † vel maior de familia ſic ſubſtitutus etiam in ſingulari numero, vbi plures in paritate gradus concurrunt, & ratio diuerſitatis non apparet, ſimul vocati admittuntur ad fideicommiſſum, quod ſane vltra eos non extenditur, niſi appareat vlterior tractus in futurum, vt circa intellectum Anch. conſil. 27. non ſeruato ordine. late inſiſtit Aymo conſil. 161. & conſil. 180. & Menoch. dict. conſi. 85. num. 123. & ſequen. comprobaui ſupra ea. interp. dubi. 1. ſolu. 9. ver. ſub ſed adhuc. & verſi. dico igitur. ad fin.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum pluribus contendentibus inuicem de prælatione ſibi fore relictum. quomodo cognoſci hoc poſſit, quis ſ. contendentium debeat alteri præferri, & vltra ibi relata nonnulli ponuntur caſus, quibus ſola voluntas teſtatoris attendi debet, vt inſ. nu ſeqq.*

2 *Fideicommiſſum in teſtamento relictum Ioannis de Spinola cum duo ſint Ioannes de Spinola, is præferendus eſt alteri qui probauerit ſe magis amicum & mentem teſtatori, vel qui probauerit ſe conſanguineum eſſe illi.*

3 *Fideicommiſſum relictum attinentibus & conſanguineis, & multi probent ſe conſanguineos fuiſſe teſtatoris, tunc magis dilecti qui præſumuntur teſtatori cæteris præferuntur.*

Et qui dicantur magis dilecti, aut præſumantur, dic vt ibi. ſcilicet.

Deſcendentes magis quàm tranſuerſales.

Nati & noti, quam poſthumi & non viſi.

Magis proximiores gradu quàm remotiores, & dic vt ibi.

4 *Fideicommiſſum in teſtamento relictum pluribus in indiuiduo ſpecialiter & regulariter nominatis inter quos contentio eſt de prælatione, præferri debent qui nomine proprio ſunt nominati.*

Item quòd magis ſunt nominati in ſpecie quàm in genere.

Item nominatus per nomen ſpeciale filij præfertur nominato per nomen liberorum generale.

Item is præfertur cui ſpecialiter eſt res relicta.

Item primo nominatus magis dilectus præſumitur & ideo præfertur.

Fallit in diuiſione vbi primo nominatus non habet ius optandi, ſed ſorte dirimitur.

Item natus legitime præfertur legitimato.

5 *Fideicommiſſum de eo quòd poſſet obuenire inſtitutis primo in teſtamento diuerſis modis & diuerſis quantitatibus contendentibus inter eos de prælatione, reſpectu illius reſidui quod obuenit, vti magis ab eo, præferuntur hi qui maiori commodo magis in re vniuerſali quàm in re certa & pluribus prælegatis, & maiori prouiſione in teſtamento honorati fuerunt.*

Item magis dilecti dicuntur hæredes inſtitutorum quàm ſubſtitutorum.

Item filij hæredes inſtituti & poſiti in conditione quàm ſubſtitutus in portione inſtituti.

6 *Teſtator nullam affectionem, aut dilectionem dicitur habere erga eum, cui nihil reliquit.*

7 *Fideicommiſſum æqualiter & parib. portionibus eſt diſtribuendum comprehenſis in eo, nulla diſparitate conſanguinitatis, gradus, honoris, & dilectionis penes teſtatorem etiam quòd ſint filij diuerſarum vxorum, ſunt enim adinuicem agnati, & dic vt ibi.*

8 *Fideicommiſſ. relict. attinenti, proximo, propinquo, ſuperſiti de agnatione, in nu. ſingulari & plures eo. & pari gradu, an & quando vnus vel omnes admittantur.*

Et an

Et an & quando ſingulare contineat plurale.

9 *Fideicommiſſum relictum attinentibus proximis in plurali numero, omnes vocantur ad illud non vnus etiam coheres & coniunctus grauato, ſed omnes in teſtamento veniunt etiam legatarij & fœmina etiam excluſa ab vniuerſali ſucceſſione, & quare ibid.*

Fallit ſi plures eſſent cohæredes ſuperſtites & inſtituti vniuerſaliter, qui hic vocantur non legatarij, aut in re certa inſtituti.

10 *Fideicommiſſum & ad id an potius admitti debeant & præferri agnati cognatis, maſculi fœminis, verba inſpicienda ſunt quibus vocantur, nam omnes continentur ſi ſint apta eos comprehendere vt ſciat verba infra ſcripta, videlicet.*

Attinentes.
Propinqui.
Coniuncti.
Proximi.
Poſteri.
Hæredes.
Succeſſores.
Stirps.
Generatio.
Progenies.
Familia.
Deſcendentes per virilem ſexum.

Cippus domus. ſecus vbi apparet ex verbis mentem teſtatoris fuiſſe pro conſeruanda agnatione, tunc maſculi tantum vocati cenſentur, & quomodo & de materia ibid. vide.

Agnati an & quando præferantur cognatis, & maſculi fœminis. vide verb. fideicommiſſum, & ad id.

11 *Teſtator tres habens agnatos tranſuerſales, Caium, Titium & Lucium, inſtituit Lucium, & ei ſubſtituit primo grauatum maſculum, & ſic de primogenito in primogenitum vſque in infinitum, qua linea deficiente primi inſtituti Lucij ſubſtituit ſuum proximiorem in gradu agnatum maſculum, & ei ſubſtituit pariter, vt ſupra ſuum primogenitum maſculum, aut ſecundo genitum, cui primogenitum ſubſtituit & ſic de primogenito in primogenitum, mortuo teſtatore viuente Lucio hærede Caius deceſſit ſuperſtite mortuo filio eius maſculo primogenito, demumque deceſſit Lucius primus hæres abſque liberis ſicque ſua linea defecit, quis nam admittendus ſit ad fideicommiſſum, an Titius proximior agnatus teſtatoris, an Mænius filius primogenitus Caij, quæſtio eſt pro Triuultijs valde controuerſa. vide ibidem latiſſime diſcuſſum per auctorem, qui videtur tenere pro Mænio, vt ibi per eum, cum num. ſequen. vſque ad num. 21.*

12 *Præcedentia in teſtamentis demonſtrantur & reſtringantur per ſubſequentia.*

13 *Scriptura ſpecialis ſequens reſtringit præcedentem generalem, cum non includit illud quod erat apta includere.*

14 *Numerus ſingularis quando demonſtratiuè ponitur ſeu relatiuè non congruit pluribus.*

15 *Subſtitutio declaratur ex inſtitutione.*

16 *Proximitas alicuius quòd attendatur tempore adimpletæ conditionis non teſtamenti ſit de voluntate teſtatoris etiam, & econtra quòd tempore teſtamenti ſufficiat. num. 18.*

17 *Primogenitus vel maior natu debet præferri ad fideicommiſſum, & quando alijs exiſtentibus in gradu æqualibus declarando vt ibi.*

19 *Nomen appellatiuum vel generale quando non poteſt conuenire vel verificari niſi in vno, iſte vnus intelligitur vocatus in diſpoſitione nomine proprio & ſingulari ſuo.*

20 *Legatum dicitur nominatim factum non ſolum demonſtrata perſona proprio nomine legatarij, ſed etiam nomine appellatiuo, vel alia demonſtratione.*

Et quando quid nominatim fieri dicatur ibidem.

21 *Nepos ex fratre, an & quando ſubintret locum patris ſui adeo, vt ſuccedat vna cum patruo vel non. at ſolus patruus. trita & varia eſt quæſtio per doctores, & eſt opi. gl. quòd intret & ſic cum patruo ſuccedat, altera eſt Bal. quòd non, ſed ſolus patruus in ſucceſſione. ſ. fideicommiſſi, & quod ea gl. ſit verior quando teſtator ſit aſcendens, patruus, auunculus, amita, vel matertera, ſecus ſi extraneus vel tranſuerſalis & patruus magnus vel patruelis frater, cui nepos non ſuccedit cum patruo, ad quod vide. quæ latiſſime ponuntur per Ancar. hanc materiam pulchre diſcutientem. & hoc niſi formula ſubſtitutionis aliud ſuaderet, quod patruus proximior in gradu in totum præferatur, & vt ibi vſque ad nume. 32.*

22 *Fideicommiſſum relictum familiæ vel agnationi, cenſetur habita conſideratio ad familiam & agnationem non ad perſonas, ideoque patruus ſolus non admitteretur excluſo nepote.*

23 *Nepos cum patruo in ſucceſſione fideicommiſſi non venit, quando in ſubſtitutione reciproca fideicommiſſaria ſola inter filios vel fratres vel deſcendentes adſint hæc verba ſalua grad. prærogatiua. maxime ſecundũ auctorẽ, vbi pluries .d. clauſula ſalua grad. prærogatiua reiterata eſſet in ſubſtitutionibus quod declara & dic, vt ibi circa hanc materiam & concluſionem.*

24 *Non venit quando inſtitutio continet ſolos filios vel fratres teſtatoris, vel alios nominatim inſtitutos & pariter ſubſtitutio vocat eoſdem vel nominibus proprijs vel appellatiuis, vel relatiuis, puta ſupra dictos filios, eorum fratres aliàs ſuperſtites, & nominib. collectiuis ſubſequitur & eorum liberos poſteros deſcendentes, vel aliquam non faciat mentionem de filijs ſubſtitutorum.*

25 *Non venit ad fideicommiſſum nepos cum patruo propter mortem fratris cohæredis, quando plurib. filijs inſtitutis hi eorumque filij inuicem ſint inſtituti & ſubſtituti in ſtirpes & non in capita, & quare hoc ſit, ibid. legatur.*

26 *Venit, quando in ſubſtitutione poſt filios per alternatiuam vel, ſeu, aut, nepos eſt vocatus. exemplificando, vt ibi, & de ratione, & de alternatiua, poſita inter perſonas inter quas cadit affectio ordinata no reducenda in coniunctam, ſed prior ſecundum ordinem literæ eſt admittendus, quo admiſſo euaneſcit ſubſtitutio, & quando vltimus admittatur. ibid. late.*

27 *Nepos venit cum patruo ad fideicommiſſum quando id poteſt apparere ex mente & voluntate teſtatoris, vt quando inſtitutis decedentib. ſubſtituit copulatiue ſuperuiuentes & eorum filios in ſtirpes & non in capita. declarando ibi, maxime cũ in ſubſtitutione adiecerit eorũ liberos & hæredes, nam tunc ſuccedunt in locum parentum ſuorum nepotes & tantum habere debent quantum pater haberet, veniunque ex perſona ſua non corrumpendo ſed repræſentando gradum patris.*

28 *Venit nepos cum patruo, quando verba ſubſtitutionis factæ pluribus inſtitutis de alijs inſtitutis, vel de eorum filijs quo ad decedentes & vocatos ſunt concepta in numero ſingulari, & per verba relatiua, quæ pariter referantur ad filios filiorum & ſic ad nepotes, qui cum patruo habeãt ſuccedere illi ſoli decedenti, ut et in eis verificetur caſus illius decedentis ſolus eis etiam datus, ſicut caſus mortis omnium inſtitutorum datus eſt eis, etiam relatis per hæc uerba, eiſque ſibi taliter decedenti, et ipſis taliter decedentibus inſtituit & ſubſtituit æquis portionibus in ſtirpes & non in capita, declarando ut ibi hanc materiam latius 28. vbi quomodo apparere dicatur de mente teſtatoris hoc eſſe, vt veniat.*

29 *Clauſula in ſtirpes & non in capita, quid demonſtrat & quomodo intelligatur & multa de hac clauſula ibid. late & pulchrè diſcutitur, & quòd importat inter ſubſtitutos tractum temporis & fideicommiſſi.*

30 *Nepotes ex diuerſis parentib. ſoli ſine aliquo patruo ſuperſtites, ſuccedunt patruo defuncto in capita & non in ſtirpe, ſecus patruo viuente quia cum eo admitterentur in ſtirpem & non in capita.*

31 *Clauſula, ſeruata gradus prærogatiua quid operetur & ſignificet & de ea late ibid. vide per auctorem poſita.*

32 *Nepotes an & quando cenſeantur ſubſtituti patruis ſuis materteris vel amitis per fideicommiſſum, an vero eorum patribus & in eorum portione tantum, frequens eſt quæſtio, & inſpicienda eſt formula ſubſtitutionis, an ſit facta ſubſtitutio, cauſa conſeruandæ agnationis, quia tunc per fideicommiſſum patruis dicuntur etiam ſubſtituti, aliàs non, & quomodo hoc cognoſcatur. vide declarata ibid. pulchre.*

33 *Proximior teſtatoris, an proximior grauati præferatur in petitione fideicommiſſi, varia & ambigua eſt quæſtio multos habens doctores hincinde: ex diuerſitate tamen perſonarum teſtantium & grauatorum & ſubſtitutionum & caſuum ſecundum auctorem varie iudicatur, & de nonnullis caſibus quibus proximior teſtantis præfertur, & de alijs quibus proximior grauati admittitur, de quibus omnibus ibidem conſtat, vſque ad num.*

34 *Proximior teſtatoris præferri debet proximiori grauati, quando teſtamentum, vt ſit communiter ſcriptum eſt in tertiam perſonam, & teſtator vocat ad fideicommiſſum agnatos attinentes, proximos vel conſanguineos ſuos, propter pronomen ſuos.*

Idem ſi dicatur ad propinquiorem conſanguineum de meo nomine, & de meis antiquis.

Idem & clarius quando vocat proximiorem ipſius teſtatoris, & vt ibi.

35 *Item attenditur & præferri debet proximior teſtatoris, quando vocat ſimpliciter propinquiorem, proximiorem, vel illum ad quem de iure ſpectat ſucceſſio de ſuo genere vel de ſua parentela, quia de ea teſtatoris in dubio cenſetur, & maxime quando proximior eſt vocatus cum mentione primogenituræ, & de proximo quia dicatur. ibid. pulchrè.*

36 *Item proximior gradu teſtatori attenditur & non grauato, in hoc caſu quando teſtator ſimpliciter & ſine tractu temporis in futurum, vel progreſſu fideicommiſſi in agnatione duraturi ad fideicommiſſum vocat agnatos, familiam, cippum domus, deſcendentes nominibus collectiuis, & mortui ſint nominati de familia, qui tunc admitti debeant, vel non exiſtentibus tempore mortis teſtatoris, tunc talis proximior gradu teſtatori admittitur, declarando latius hanc materiam & quæſtionem, vt ibi per auctorem, cum num. ſeq.*

37 *Intellectus. l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de leg. 2. & l. fin. C. de verb. ſig.*

38 *Proximior grauati & non teſtatoris præferri debet & ad fideicommiſſum admitti, quando teſtator intra ſuam familiam, & ſuos agnatos eos vocando conſtituit ſucceſſiuum & longæuum fideicommiſſum, de vno in alium, cum tractu temporis in futurum, vt bona non exeant de familia & conſeruentur in agnatione, bonisque iam peruentis ad inſtitutos vel ſubſtitutos agnatos, vnus eorum vbi defecerit proximior gradu atque deficientis & grauatis in fideicommiſſo præferri debet alio proximiori teſtatori, & vt ibi diffuſe declaratur cum num. ſequent. trib.*

39 *Intellectus. l. peto. §. fratre de leg. ſecundo.*

40 *Fideicommiſſarij licet debeant eſſe de familia teſtatoris & per fideicommiſſum dicantur ſuccedere teſtatori tamen cum requiratur ſeruari gradus prærogatiua, proximitas eorum & non teſtatoris attenditur, cum inter ſe large loquendo dicantur ſuccedere adinuicem per fideicommiſſum.*

41 *Fideicommiſſarius habet iura vtilia ab hærede grauato, & in eius locum ſuccedere dicitur & ponitur in locum primi hæredis ſecundario & ſuccedit teſtatori reſpectu diſpoſitionis, reſpectu vero bonorum ſuccedit grauato.*

Et quoad incluſionem vel excluſionem perſonarum ſpectatur perſona & grauati & non teſtatoris.

42 *Proximior grauati, potius quàm teſtatoris attendi debet, quando teſtator in fideicommiſſo præſtando conſtituit primogenituram, vt continuo fideicommiſſum perueniat de primogenito in primogenitum, vel ad proximiorem de familia alterius quàm teſtatoris.*

Tuncque nepos præfertur patruo.

43 *Item proximiores grauatorum magis admitti debent ad fideicommiſſum quàm illi teſtatoris quando teſtator mandat certis perſonis nominatis puta Franciſco & Ioanni & alijs de agnatione vel familia ſuam hæreditatem reſtitui, ea peruenta, ſcilicet ad ipſos nominatos, & his deficientibus, contentione orta inter eos de familia reſpectu teſtatoris & eos reſpectu nominatorũ, proximiores enim nominatorum ſeu grauatorum præferri debent, & non illi teſtatoris.*

44 *Itemque admittitur potius ad fideicommiſſum proximior grauati quam teſtatoris, quotieſcunque poteſt apparere ex coniecturis etiam teſtatorem prædilexiſſe de proximioribus grauati potius quàm de ſuis, vt ſi notarius dicat in teſtamento in prima perſona poſt mortem Franciſci perueniat ad propinquos ſuos intelligitur de eis grauati, & vt ibi late declaratur.*

45 *Fideicommiſſarius vt admittatur ad fideicommiſſum conditionale ſufficit quòd ſit in rerum natura tempore euenientis conditionis eſto quòd poſt mortem teſtatoris fuerit conceptus natus.*

46 *Fideicommiſſarij niſi & concepti tempore mortis teſtatoris, præferri debent alijs natis tempore tantum conditionis adimpletæ, vti primi, à teſtatore niſi & magis dilecti, intellige duob. modis, vt ibi, cum verba teſtatoris in his quib. noueris verificari poſſint, & omnib. exiſtentibus in æquali gradu, ſecus ſi nati & noti eſſent alterius lineæ, & agnati proprie teſtatoris. & dic vt ibi latius explanatur.*

47 *Fideicommiſſum relictum, vt reſtituatur fratribus, & reperiuntur fratres eſſe ex diuerſis parentibus, quibus debentur, diſtingue, vt ibidem. ſi teſtator eſt pater, omnes fratres admittuntur, ſi eſt vnus ex fratribus, & tunc vtrinque coniuncti præferuntur alijs ex vno latere tantum, ſi eſt extraneus grauans hæredem vel legatarium ad reſtituendum fratribus ipſius hæredis vel legatarij, idem veniunt vtrinque coniuncti, quod tamen hoc fallit in pluribus patruis vocatis modo ſint in gradu priori quia omnes veniunt. & vt ibi pulchrè.*

48 *Fideicommiſſarius cum proprium ius habeat præferri debet executor habenti ſolum miniſterium non tamen præfertur legatario à quo ipſe rem relictam conſequi debet, & quare vide. ibidem cum numero ſequentibus.*

49 *Aſſignatio rei debet fieri illi qui habet plurimum iuris et quare dic vt ibi.*

50 *Gratificatio debet fieri cui magis placuerit gratificari inter plures contendentes ſe admitti, & ambiguum ſit quis eorum præferendus ſit, adeo vt id dirimi nequeat niſi gratificatione vel ſorte, partib. ſ. hincinde extantibus coniecturis. & dic vt ibi late.*

51 *Sors admittuntur, & eius medio ſit declaratio vbi extat dubium circa portiones eligendas. & de ſorte plura vide & quomodo eius iudicium deteſtetur, & quomodo ab ea non detur appellatio, niſi ſit enormis læſio, & poſſit alio remedio reparari, nec minori datur reſtitutio aduerſus eam, & de ratione illi pulchrè.*

52 *Clauſulæ hæ in teſtamentis apponi ſolitæ. ita tamẽ, ita quòd adeo quòd, & ſimiles quandoque ponuntur ad limitationem & reſtrictionem præcedentium vocatorum ad*

fideicom-

*fideicommiſſa quandoque ad declarationem & amplia-
tionem, & prout ſonant formulæ earum clauſularum, &
vt ibi de hu latius oſtenditur.*

93 *Dictio ita tamen ſtat limitatiuè & reſtrictiuè, & declara-
tiuè, cum ſeq.*

94 *Dictio ita quòd, habet naturam taxatiuam & limitatiuam,
& prolata ad augendum non operatur diminutionem, ita
debet declarare & ampliare præcedentia actiuè & paſſi-
uè, itemque ſtat ampliatiuè, itemque ſtat diſpoſitiuè, ſeu
habet vim modi neceſsitatem importantis, & vt ibi ha-
betur.*

SOLV. III. ET VLT.

TERTIVM & vltimum ſubſequitur,
quod diſſoluendum ſupereſt, cognito
enim ex ſcriptis ſupra quomodo vocati
dicantur ad fideicommiſſum, nunc in-
ter iſtos de prælatione ſæpius orta con-
trouerſia, qui nam præferantur, viden-
dum eſt.

1 Primo generaliter quæro pro faciliori propoſitæ du
bitationis ſolutione inter plures ad fideicommiſſum ſe
vocatos prætendentes, & de prælatione ad inuicem con
tendentes, quæ cognitio facilior quæ doctrina clarior
tradit poſsit, qua edoceamur, quis contendentium de-
beat alteri præferri, recordor equidem circa noſtri tra-
ctatus generalia dum percunctare, ſupra lib. primo, in-
terpr. ſecunda, dubit. ſecunda, præſertim ſolut. 3. loco à
conſanguinitate, & ſolut. 4. loco ab amicitia, & ſolut. 5.
loco ab affectione & charitate, me plura inueſtigaſſe, &
ſcripliſſe, quæ ad locum iſtum optime conferunt, vt vi-
deri poſſunt, licet ad ea remiſsio ſufficere, non piget ta-
men eorum, quæ viſa ſunt aptiora, aliqua hoc in loco in-
ferere, præmuttantur quod ſola voluntatis quæſtio ver-
tatur in his qui ſequuntur caſibus, & eius interpreta-
tio prælationibus quæ pariter ſequuntur, datur.

2 Primus caſus eſt † quòd duo eiſdem nominis. ſ. Ioan-
nes de Spinolis reperiuntur, & Ioannes de Spinolis in
teſtamento nominatus eſt, & contendunt ſe alterum
alteri præferri in fideicommiſſo, quod Ioanni relin-
quitur, is quidem præferri alteri debet, qui oſtenderit
ſe magis amicum, & meritum teſtatori, quem ideo ſic de
eo ſentiſſe probauerit, Barto. in l. duo ſunt Titij. in fin. ff.
de teſta. tut. Socin. in l. ſi fuerit. in 3. not. de reb. dub. Bal.
in l. voluntatis, columna fina. verſi. item legatum. C. de
fideicommiſſ. Imo. in l. in tempus. §. quoties. ver. in glo.
fina. ff. de hæred. inſti. & Pariſ. conſilio 3. nume. 47. lib. 3.
vt latius declaraui in dict. ſolut. 4. ab amicitia, vel qui
probauerit ſe conſanguineum eſſe teſtatori, qui ideo præ
ſumitur ſe magis dilexiſſe illos de conſanguinitate ſua,
quàm extraneos, per l. generaliter. §. cum autem. C. de
inſti. & ſubſtit. l. Lucius. & ibi Bald. & Imo. not. ff. de hæ-
red. inſtit. & tradit Signor. conſi. 206. in quæſtione. Alex
and. conſi. 130. attentis verbis, colum. ſecunda. nume. 4.
lib. ſecundo, conſi. 213. ponderatis, num. primo, lib. 6. So-
cin. conſi. 26. colum. ſecunda. verſi. & dixi. lib. 4. Aymo.
conſi. 297. colum. 2. verſi. tertio arguitur, & hæc & alia
pariter declarando allegaui in d. ſolut. 3. à conſanguini-
tate.

3 Secundus caſus † quando apparet in teſtamento fi-
deicommiſſum relictum, & præſtandum attinentibus,
& conſanguineis, & veniunt multi probantes ſe conſan
guineos, & attinentes fuiſſe teſtatoris, vtique breuis re-
gula eorum prælationis traditur, quòd qui magis dilecti
teſtatori præſumuntur, cæteris præferendi ſunt, qui
autem ſic magis dilecti habeantur, in dictis locis plene
diſſerui, iterumque repetam, ſunt enim magis dilecti te-
ſtatori primo deſcendentes quàm tranſuerſales, per l.
cum auus. de cond. & demonſtr. & l. cum acutiſsimi.
C. de fideicommiſſ. & alia probat Alexand. conſi. deci-
moſeptimo. circumſpectis verbis. columna prima, nu-
mero ſecundo, lib. 7. Pariſ. conſi. 22. colum. penult. nu-
me. 63. lib. 3. & pulchre Bald. conſi. 40. quidam magnus
nobilis, col. 1. ver. in contrarium videtur. & perto. lib. 3.

Item nati & noti quàm poſthumi & non viſi, per l. qui
filiabus. & ibi poſt ali. Iaſo. not. de leg. 1. Barto. conſi. 130.
pater dedit, vltra med. Alexand. conſi. 29. præclare. col.
penult. in princ. lib. 3 Aymo. conſi. 173. numer. 12. Iaſo.
conſi. 140. colum. 6. lib. ſecundo, Tiraqu. in l. ſi vnquam.
ver. filios non habens. nu. 1. pulchre Curt. Iun. conſi. 57.
in fin.

Item magis proximiores & propinquiores gradu
quàm remotiores per l. cum ita. §. in fideicommiſſo. & l.
peto. §. fratre. de leg. ſecundo, Barb. conſilio 61. colum.
3. ver. item eſt aduertendum. lib. ſecundo, Ruin. conſi.
164. colum. 2. num. 4. lib. 2. Caſtr. conſi. 159. ſuper pri-
mo. in prin. lib. 1. Iaſo. conſi. 215. colum. ſecunda, verſi.
ſed præmiſsis. lib. ſecundo. Nat. conſi. 437. num. 3. col-
legi. Ticinen. ſuo reſpon. ſub nume. 109 pro Triuultijs,
Panciro. Regien. conſi. 145. num. 7. & ſeq. Aduertas ta-
men quòd ſi agnati præferantur cognatis, etiam gradu
remotiores agnati præferuntur in fideicommiſſo. So-
cin. Iun. conſi. 15. lib. 4. poſt Bero. conſi. 96. ad nu. 8. lib. 2.
idem Socin. Iun. conſi. 116. lib 3.

Tertius caſus † plures ſunt in teſtamento in indiui-
4 duo ſpecialiter & generaliter nominati, quibus poteſt
obuenire fideicommiſſum in eo relictum & inter quos
contentio eſt de prælatione primo nempe præferri
debent qui nomine proprio ſunt nominati per text.
& gloſſa. in dicto. §. in fideicommiſſo. Ruin. conſilio
169 colum. 5. verſi. quarto etiam. lib. ſecundo, Dec. conſ.
480. colum. 4. nume. ſecundo, Cephal. conſi. 432. num.
24. Bero. conſi. 11. nume. 27. conſi. 97. num. 20. lib. 2. Pa-
riſ. conſi. 37. num. 49. lib. 2.

Item magis ſunt nominati in ſpecie quàm in genere.
Alexandr. conſi. 36. colum. penult. lib. tertio, Ruin. con-
ſil. 101. num. 10. lib. ſecundo, Aymo. conſil. 77. numero
duoecimo, Curt. Iun. conſi. 57. columna fina. & conſil.
ſequent. numero. quarto, Dec. conſi. 480. colum. 4. nu-
mero ſecundo, idem nominatus per nomen filij ſpeciale
præfertur nominato per nomen liberorum generale,
Alexand. conſi. 123. poſt princ. lib. primo, ſequitur Curt.
Iun. dict. conſi. 57. colum. fina. Ruin. conſi 101. colum.
4. & dict. conſi. 169. colum. 4. verſic. tertio confirmatur.
eo. præfertur & comprehenſo, per nomen hæredum,
Crot. conſi. 32. num. 33. vbi de communi opin. declarare
nititur Alc. in dicto. §. in fideicommiſſo. in prin. & is præ
fertur cui ſpecialiter eſt relicta res, text. in l. ſi fideicom-
miſſorum in prin. ff. vt in poſ. lega.

Item primo nominatus magis dilectus præſumitur,
& præfertur per l. quoties. in principio ff. de vſufruct.
& l. hæredes mei. §. fina. ff. ad Trebellia. & l. ſi quis ſer-
uum. §. certum. de lega. ſecundo. Alexander. conſilio
primo columna quarta, verſicu. ſecundo, probatur.
libro primo, conſilio. 130. columna prima, in fin.
lib. ſecundo, conſilio 36. colum. penult. in princ. libr. 3.
Aymo. conſi. 62. nume. 147. nume. ſecundo, Pariſ. conſi.
18. numero. 73. conſil. 70. ſub numero ſecundo, lib. ſe-
cundo, & alibi per doct. maxime per Tiraqu. de iure.
primigen. in quæſt. 19. numer. 3. in diuiſione tamen pri-
mo nominatus non habet ius optandi, ſed ſorte dirimi-
tur, Baldus. in leg. ſi quis hæredes ita. ff. de hæred. in-
ſtitut.

Natus legitime præfertur etiam legitimato poſt Bal-
dus Alexandr. in leg. ex facto. §. primo. columna pen.
numero quinquageſimoſeptimo, ff. ad Trebellia. ſe-
quitur Ruin. conſilio centeſimoſexageſimoprimo, nu-
me. 20. lib. 2.

5 Quartus caſus † quando plures in teſtamento diuerſis modis, & diuerſis quantitatibus ſcripti & honorati, vel nominati inueniuntur, & de eo quod poſſet eis ex ipſo teſtamento obuenire, inter eos eſſet de prælatione altercatio, vt magis dilecti à teſtatore, hi enim alijs debent præferri primo, qui maiori commodo magis in vniuerſali quàm in re certa, & pluribus prælegatis, & maiori prouiſione in teſtaméto honorati & proſpecti fuerunt, auc. hoc amplius. C. de fideicommiſſ. & ibi Cyn. & in l. fin. in prin. comm. de lega. Rom. conſi. 408. in propoſita quæſtione. ver. credendum eſt enim Barb. conſi. 59. col. ſecunda. lib. primo, Socin. conſi. 49. colum. quinta. ver. accedat quòd ex diſpoſitione. lib. primo, Ruin. conſi. 3. colum. 4. nume. 15. & ſequen. lib. ſecundo, Aymo. dict. conſi. 147. num 2. conſi. 161. nu. 4. 5. Dec. conſi. 504. col. fin. Cepha. conſi. 318. num. 46. & ſequen. & Becci. conſi. 39. num. 14. 15.

Item magis dilecti dicuntur hæredes inſtitutorum quàm ſubſtitutorum, exemplum ponit Alex. conſi. 93. colum. 3. ver. etſi aliter. lib. 3. Ruin. conſi. 148. colum. 2. & ſequent. & conſi. 178. colum. 4. ver. in contrarium tamen lib. ſecundo. Ange. Aret. tract. de teſta. gloſſ. 70. nume. 2.

Item cenſentur magis dilecti filij hæredis inſtituti & poſiti in conditione, quam ſubſtitutus in portione inſtituti, dict. l. cum auus & dict. l. cum acutiſsimi, Alexan. conſi. 167. colum. 3. ver. nec præſumitur. lib. 5. Barb. conſil. 10 colum ſecunda, lib. ſecundo. Corn. conſi. 229. col. 2. ſub verſi. tamen his. lib. 3. & conſi. 298. colum. 4. poſt prin. lib. 4. Socin. Iun. conſi. 126. num. 20. 24. lib. 1. & per l. Lucius. fin. ff. de hæred. inſtit. & l. cum pater. §. volo. de leg. 2.

6 Sicut & è contra † teſtator nullam affectionem, nullam ve dilectionem dicitur habere erga eum, cui nihil reliquit, per l. cum quidem. C. de leg. Socin. inter. conſi. Curt. ſeni. conſi. 40. num. 13.

7 Quintus caſus eſt, vbi inter comprehenſos in fideicommiſſo nulla eſt diſparitas conſanguinitatis, gradus, honoris, & dilectionis apud teſtatorem, ſed in his eorum omnium eſt par & æqua conditio. Tunc ita breuiter par iſta affectio perſonarum in portionibus diſtribuendis paritatem inducere debet, Bald. in l. Lucius. §. Lucius. Titius. il. 1. de lega. ſecundo. & l. penult. §. primo. de ritu. nup. & gloſſ. penult. in ver. ordinem. in §. inordinatum. in auct. de hæred. & falc. & per Deci. in l. fin. in fin. C. de impube. & ali. ſubſtitu. & per l. cum pater. §. rogo. de lega. ſecundo. & auth. poſt fratres. la. 2. C. de leg. hæredi. Ex hac ratione paris affectionis patriæ ergo filios plures etiam ex diuerſis vxoribus procreatos ſubſtitutio pupillaris vel fideicommiſſaria à patre inter eos reciprocè facta, verificata in filio ſic habête fratres vtrinque coniunctos & ab vno latere admittit æqualiter omnes fratres ſuperſtites, & æqualiter diſtribuendo, dixi alibi & replico, vt per Bald. in l. in teſtamento, colum. 3. nume. 10. in 5. quæſt. C. de teſta. milit. Barto. in l. Lucius. ad fin. Iaſo. colum. fin. Rip. colum. fina. de vulg. & pupill. ſequitur Poly. tract. de ſubſti. rub. fin. de recip. num. 7. & Zaſi. ſimil. tract. cap. 4. de breuilo. num. 12. loquentes in pupillari & in fideicommiſſaria, Rip. dict. colum. fin. & de communi poſt Alexand. conſi. 30. in prin. dub. lib. ſecundo. & Deci. conſi. 304. colum. 1. nume. ſecundo, & Crot. in §. diui. numer. 162. l. filius fam. de lega. primo. Gualden. de arte teſtan. titu. quinto, cau. 21. Bero. conſi. nonageſimo, colum. penul. & fin. lib. ſecundo. Gabri. Eugub. conſi. centeſimo vigeſimoprimo, colum. ſecunda, & ſequen. Socin. Iun. conſi. 66. num. quinto, & per tot. libr. tertio. Alben. conſi. vigeſimonono, nume. 18. 19. ita pluries ex facto reſpondi & quia etiam nati ex patre & diuerſis matribus ad inuicem ſunt agnati, §. itaque inſtitu. de legi. agnat. ſucceſſ. niſi ex mente teſtatoris quandoque poſsit apparere diſpares in gradu fore ſimul admittendos, vt per Socin. Iun. conſilio centeſimo decimoſexto, numero decimoquinto, & ſequen. lib. primo, Burſat. conſili ſexageſimoſeptimo, numero vigeſimooctauo, quando proprietarius & vſufructuarius concurrant in vſufructu vide caſus per Becci. conſil. 98. num. 8. & ſequ.

8 Vlterius & ſecundo quæro † ſi inuitatio, ſeu vocatio ad fideicommiſſum inuenitur facta in numero ſingulari, vt ad proximum, propinquum, attinentem, ſuperſtitem deſignatione, de parentela & ſimil. & plures ſint in eodem & pari gradu, an vnus & quis, vel omnes admittantur, niſi quidem euidens ratio, vel terminus aliquis arctatiuus appareat de vno ſolo ſentiſſe teſtatorem, omnes de eodem gradu admittendi ſunt, in ſpecie probant Aymo. conſilio. 161. nume. 4. conſil. 180. numero tertio. Zanch. reſpon. pro Triuultijs, nume. quinto, Roland. à Val. ſuo reſpon. pro eiſdem nume. 48. & ſequent. repetito ſub nume. conſi. trigeſimooctauo, numero quadrageſimoſexto, & ſequent. lib. 4. per text. in §. ſi plures ver. & quamuis. inſti. de legi. agnat. ſucceſſ. addo text. in l. prima. §. quamuis. de aſsigna. libert. & quia appellatio ſingularis de nomine appellatiuo, collectiuo, & generali facta continet & pluralem. l. in vſu iuris de verb. ſign. l. placet. de liber. & poſthum. Bald. conſi. 14. punctus talis, quidam nomine Iacobus. numer. primo, lib. tertio, Ceph. conſi. ciui. 52. numero ſecundo, & per nomen indefinite prolatum vniuerſali æquiparatum in terminis Io. Mar. Rimil conſi. 505. ad fin. & Capra. conſi. 50. numero nono. & ſequent. non in ſubſtitutionibus, & inſtitutionibus verbum ſingulariter prolatum trahitur ad pluralitatem, ſi pluralitas occurrerit dicit Feder. de Sen. conſili. quadrageſimoſecundo, teſtator inſtituit. Ratio autem diuerſa poteſt eſſe, vel quid aliud demonſtrans mentem & voluntatem teſtatoris, quando fideicommiſſum congrue non poteſt dari, & commode non conuenit niſi vni, qui vt puta, debet aſſumere nomen, deferreque inſignia teſtatoris, & qui ſit primogenitus, vel quid ſimile habere & facere, quod vni duntaxat conuenit, c. Ioſeph. de verb. ſign. ponit Old. conſi. 231. vt eius de quo quæritur. col. fina. & in ſpecie probat Gui. Pa. in quæſt. Dalphi. 467. teſtator, ſequitur Tiraq. de primigen. q. 64. in fin. & cum. concord. per Marza. ſuo reſpon. numero tertio, pro Triuult. & ita accipiendum quãdo ſingulare ponitur demonſtratiuè vel relatiuè Baldus in rub. columna fina. verſiculo, item oppo. contra. ff. ſi certum peta.

9 Tertio quæro quid ſi econtra † in plurari numero plures pone ſuperſtites ſint vocati ad fideicommiſſum, reſpondendum eſt, vt pluralis ſermo verificetur, non poſſe intelligi vocatum vnum qui forte cohæres, & coniunctus eſt cum grauato, ſed intelligi vocatos plures, qui ſunt in teſtamento etiam legatarij, etiam fœmina excluſæ ab vniuerſali ſucceſsione per doctr. Barto. ex text. ibi in l. fin. ff. ad Trebel. quam ibi doct. ſequuntur, & Ruin. conſi. 168. numer. 10. lib. ſecundo. eſt com. declaratio ad §. qui diſcretas. l. cohæredi. de vulg. per Menoch. conſi. 50. ſub numer. 18. vt dictio pluralis numeri verificetur, ſic conſtat, quòd de vno non ſenſit teſtator. Barto. & Caſtr. in l. qui quartam. §. 1. de lega. 1. & Bald. in l. ſi quis in princip. in fin. de iure codicill. dicit cum non poſsit referri ad inſtitutum ſolum, ex vi ſermonis complectitur quemcunque hæredem, adeo quòd ſecus eſſet, ſi eſſent plures cohæredes ſuperſtites, & inſtituti vniuerſaliter, quia iſti præferrentur, & intelligerentur vocati & non legatarij, vel inſtituti in re certa, firmat Barto in d. l. fin. in fin. comprobat Deci. conſilio 547. numero 6. & conſi. 186. colum. ſecunda, ſub numero 4. conſilio 574. nume. 5. Becci. conſil. 39. numero 14. 15. 16. 17.

Quarto

10 Quarto quæro † an præferantur agnati cognatis ma-
ſculi fœminis ad conſequenda fideicommiſſa diligenter
verba quibus fideicommiſſarij vocantur inſpicienda
ſunt, nam ſi talia appareant quæ & agnatos, & cogna-
tos, & maſculos & fœminas contineant, & complectan
tur, vt ſunt verba hæc attinentes, Pariſ. conſi. vigeſimo-
quarto, nume. 17. 18. lib. ſecundo. propinqui, Dec. conſi.
527. nume. 5. 6 coniuncti, proximi, poſteri, Deci. conſi.
223. num. 2. 3. ſui. Deci. conſi. 253. num. 4. hæredes, ſucceſ-
ſores, Bero conſi. 110. num. 50. & ſeq. lib. ſecundo, Pariſ.
conſi. 88. nume. 12. lib. ſecundo, ſtirps, generatio, proge-
nies. Pariſ. conſi. 35. nume. 6. 7. 8. conſi. 47. nume. 56. &
ſeq. lib. 3. familia. Cephal. conſi. 389. nume. 10. 11. deſcen-
dentes etiam per virilem ſexum, Socin. conſi. 51. colum.
1. num. 5. lib. 4. cippum domus etiam infert Pariſ. dict.
conſi. 35. num 7. & ſequ. & d. conſi. 47. nume. 57. & ſeq.
& Cephal. conſi. 53. nume. 84. & ſequen. Hæc alibi ante
poſui, quia huic etiam loco congrua ſunt, eorundē ideo
vocabulorum repetitio ſpernenda non eſt, tunc qui-
dem tam agnati quàm cognati, & tam maſculi quàm fœ
minæ ordine graduum proximitatis ſeruato ad fidei-
commiſsi petitionem admitti debent, vt doct. in locis
hic allega. tradunt, & Aymo. conſi. 161. nume. ſecundo,
& ſequent. ſi vero & dicta vocabula, & alia magis pro-
pria ad maſculos ex coniecturis ex teſtamento apparen-
tibus mentem & voluntatem teſtatoris manifeſtant ra-
tione agnationis conſeruandæ maſculos tantum eſſe vo
catos ad fideicommiſſa, vt ample explicaui ſupra ea. in-
terpr. dubit. prima. ſolu. vndecima, proculdubio tunc
ad fideicommiſſa ipſa agnati & maſculi cognatis & fœ-
minis præferuntur, vt in dict. ſolu. 11. habetur, & per
Ioan. Mar. Rimina. conſi. trigeſimoſexto, cum ſubſcript.
ibi Alexan. & Vicentij Paleotti ſequentibus, & Alexan.
idem conſi. decimoquinto, lib. 4. Ruin conſi. vigeſimo-
quarto, nume. ſeptimo, & ſequent. lib. ſecundo, vt paſ-
ſim fideicommiſſa maſculorum gratia videntur conſti-
tuta quandoque tamen aduertendum eſt, ſi fideicom-
miſſum in agnatione permanere debens ad fœminam
agnatam, & de agnatis exiſtentem perueniat, vt l. vo-
luntas. C. de fideicommiſſ. quòd ea defuncta debet re-
dire, & reſtitui alijs maſculis de agnatione proximiori-
bus concord. allegat Pariſ. dict. conſi. trigeſimoquinto,
a ſin. & conſi. 47. nume. 61. & ſequent. lib. tertio, intel-
lige, vt per Alexandr. conſilio 56. columna fina. libro
pri no.

11 Quinto quæro † quis habens plures agnatos tranſ-
uerſales, Caium, Sempronium, & Lucium, inſtituto
hærede Lucio, & ei primogenito maſculo ſubſtitu-
to, & ſic de primogenito in primogenitum vſque in
infinitum, & linea dicti inſtituti deficiente ſubſtitu-
it ſuum in gradu proximiorem agnatum maſculum,
& ei ſubſtituit ſuum primogenitum maſculum,
vel eius filium maſculum primogenitum ſi aderit, ſin
autem ſecundogenitum, & ei primogenitum ſuum,
& ſic de primogenito, &c. Accidit mortuo teſtatore, &
viuente Lucio hærede, Caium deceſsiſſe, ſuperſtite fi-
lio maſculo primogenito, nomine Mæuio, & demum
deceſsiſſe Lucium hæredem abſque liberis, & ſuam
lineam defeciſſe, Titius ſe vti agnatum proximio-
rem teſtatoris ſubſtitutum, Mæuius primogenitus
Caij ſe vti ſubſtituti patris ſubſtitutum in fideicommiſ
ſum, præferri contendunt, quis nam eorum præferri
debeat. Quæſtio eſt pro Triuultijs quippe controuerſa,
vtraque pars ſuos, & ex ampliſsimis Iuriſconſultorum
ordinibus, & ex particularibus Iuriſconſultis acerri-
mos defenſores habet, vt ex reſponſorum ſuper inde
emanatorum non paruo volumine palam edito facile vi
dere eſt, nunc huius ergo quæſtionis non paleonem, nō
Paridem quempiam me facio, quia ſuos habuit, & ha-
bet doctiſsimos, & prudentiſsimos iudices, ſed huic ſor
ſan ſimilem illam finxi quæſtionem explicandam, quia
tale meæ de prælatione vocatorum ad fideicommiſſa
nunc texendæ congrue videbatur. veniens igitur ad illi
us mihi ipſi propoſitæ quæſtionis reſolutionem omiſſo
argumentorum hinc inde, & allegationum cumulo bre
uiter id quod mihi videtur vnum præcipuum præmit-
to, quòd ex verbis & mente teſtatoris vnus ſolus ex
proximioribus agnatis teſtatoris, deficiente & finita li-
nea primi hæredis inſtituti, poteſt eſſe ſubſtitutus, & fi-
deicommiſſum ab vno ſolo initium, & per vnum ſo-
lum progreſſum habere poteſt, idem enim ex verbis ap-
paret, quia numero ſingulari vnum ſibi proximiorem
gradu agnatum ſubſtituit, de ſingulari vel vno loquens
excluſit plurale, & de alio denegauit, cap. is cui de præ-
ben. & cap. penult. de re iud. lib. 6. gloſſ. in leg. per hæc
iura ita probat Alexand. conſi. 226. colum. fin. nume. 5.
lib. 6. & l. cum prætor in princip. de iudi. gloſſ. prima. in
cap. diſciplina. 45. diſtinctio. cum ſimil. & per Nat conſ.
112. numero ſecundo, Menoch. conſi. centeſimoquin-
quageſimooctauo, nume. quadrageſimoprimo, & ſequ.
eo clarius ſenſit de vno ſolo primo ſubſtituto, ei etiam
ſic in ſingulari, vt ponderat text. in fin. ff. ad Trebell. &
text. cum gloſſ. in l. ſi ita relictum. in principio. de lega.
ſecundo ſubſtituendo primogenitum maſculum, & ex
eo conſtituendo ſucceſsiuam primogenituram, quia pri
mogenitus non poteſt eſſe niſi vnus, ca. Ioſeph. de verb.
ſignific. vt natura ſic nos fateri cogit, & conſequenter
non poteſt procreari. & procedere niſi ab vno generan-
te, qui eſt primo ſubſtitutus, & qui ergo demonſtratur
non poſſe eſſe niſi vnus, ita per ſubſequentem ex eo pri-
mogenitum de neceſsitate naturæ ſolum exiſtentem, vt
12 † per ſubſequentia in teſtamentis demonſtrantur, de-
terminantur, ac reſtringuntur præcedentia gloſſ. in l.
cum in teſtamento. §. fin. & in l. qui non militabat. §. Lu-
cio. ff. de hæredi. inſtitu. in l. ſi ſeruus plurium. §. fina. in
l. qui filiabus. de leg. primo. & Imo. in dict. l. cum in te-
13 ſtamento. §. fin. dicit quòd † ſcriptura ſpecialis ſequens
reſtringit præcedentem generalem, vt non includat il-
lud, quod erat apta includere, cum ſimil. à me congeſtis
ſupra lib. præceden. interpres. 3. dubitat. prima. ſolut. 3.
ſub ver. precedens media, & hîc propriè cadit quod fir-
mat. Bald. in rub. colum. fina. ver. item oppo. contra. ff.
14 ſi cert. peta. † numerum ſingularem, quando ponitur de
monſtratiuè ſeu relatiuè, nō congruere pluribus, mens
autem & voluntas teſtatoris deprehenditur euidenter,
quòd finita linea primi inſtituti, prima ſubſequens ſub
ſtitutio per eum facta de ſuo proximiore in gradu non
poteſt cadere niſi in vno proximiore, cum ex eo conſti-
tuerit primogenituram ſucceſsiuam, quòd oſtendit
eum voluiſſe ſua bona magis tute & vnite per vnum
quam per plures conſeruari, & perpetuari in ſua agna-
tione, vt talem eſſe rationem primogenituræ conſtitu-
endæ paſsim doct. tradunt. Socin. conſilio quadrageſi-
moſeptimo, colum. ſecunda, nume. 6. 7. lib. tertio. Co-
uar. cap. quinto, numer. tertio. lib. tertio, vari. reſolut.
cum rela. per Marzar. ſuo reſpon. numero tertio, pro
Triuultijs, & Bero. conſilio octuageſimoquarto, nu-
mero trigeſimotertio. libro ſecundo, ſicut enim eſt vni-
tas in primogenito per teſtatorem prouiſo quod mul-
tum vrgere alios tamen tendens ſentit. Zanch. ſuo re-
ſpon. numero nono, pro Triuult. & proprie in termi-
nis firmat Couar. capit. 5. numero tertio, libro tertio,
vari. reſolutio. ita eſſe debet in generante primo ſubſti-
tuto. arg. l. familiæ. in principio de verborum ſignifica-
tione, & experimento naturæ manifeſtiſsimum eſt,
comprehenditur quoque teſtatoris voluntas hæc de
vno ſolo primo ſubſtituto ex eo quod ex pluribus ag-
natis ſuis vnum ſolum hæredem inſtituit conſtitu-
endo & ſubſtituendo ex eo primogenituram ma-
15 ſculinam, & ſic de vno in vnum † ſic etiam ex
inſti-

inſtitutione declaratur ſubſtitutio, vt l. 1. C. de impube. & ali. ſubſtitu. l. ſi plures. l. cohæredi. §. qui diſcretas. de vulga. & pupilla. & ita excell. Senatum iam veniſſe in hanc ſententiam de vno tantum proximiore admittendo, atteſtatur Colleg. Ticinen. ſuo reſpon. pro Triulti. num 268. idem colleg. Bononi. ſuo reſpon. num. ſecundo. ponit fuiſſe iam per Reuer. Rot. Rom. prolocatum, recte quidem, & iuſte, vt horum eſt religiſsimorum ordinum qui iudicant, bene, recte, iuſtéque cuncta iudicare.

Ex hoc autem præmiſſo clara infertur ſolutio, quòd ſi Caius non ſit proximior agnatus teſtatoris de eo non cenſetur facta ſubſtitutio, & ſic Mæuius eius primo genitus non ſubſtituti non poteſt dici ſubſtitutus, nec præferri Titio ſubſtituto. qui ſi ipſe ſit proximior agnatus teſtatoris tam tempore conditi teſtamenti, quàm euenientis conditionis, cenſetur ſubſtitutus & præfertur per l. ſecundã. §. proximum. ff. de ſu. & legit. hæred. & per not. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. & in l. peto.
16 §. fratre. de lega. ſecundo † bene enim ſufficit quòd ſit proximior tempore adimpletæ conditionis, Caſt. conſi. decimoſexto. viſo dicto puncto, colum. penult. verſi. ſuper quarto, conſi. 301. prædicta dubia, colum. prima. in fin. lib. ſecundo, & conſi. 147. in cauſa, quæ vertitur, col. 5. verſi. illud autem. lib. primo, Iaſo. conſili. centeſimo quinquageſimonono, colum. fin. in prin. lib. quarto. & in l. Gallus. §. nunc de lege. colum. 3. in 3. not. de liber. & poſthum. vbi ſecundum Barto. dicit, teſtator apponendo conditionem non vult inſpici tempus conditi teſtamenti, ſed tempus futurum, ita & Ang. in l. cætera. §. primo. de lega. primo. idem Dec. conſi. ducenteſimo decimoſeptimo. in fin. Soci. conſi. 10. colum. fina. lib. 3. Ruin. conſi. centeſimo nonageſimoprimo, in fin. conſi. 123. numer. decimoſexto, conſi. 160 num. 10. lib. ſecundo, Crot. in §. diui. ſub nume. 164. l. filiusfamilias. de leg. primo. cum concordan. de communi atteſtant. accurate collect. per Rolan. à Val. conſi. 38. nume. 35. & ſequen. lib. 4. quod eſt. vt dictum eſt. ſuum reſpon. pro Triuult. & Bolognet. reſpon. pro eiſdem nume. 27. 28. quia in actibus perſonarum in diſpoſitione vocatorum attenditur tempus quo diſpoſitio ſortitur effectum, & robur. l. penult. ibi Bald. ff. de teſta. tut. Alexand. in l. diuortio. §. ſi virum ſecundo, ſolu. matri. & in conſilio 143. in prin. lib. 6 cum ſimil. per Aym. conſilio 212. nume. 3. & ſequent. ſpecialis text. videtur in l. mea res. de cond. & demonſtratione.

17 Si vero † Caius fuerit proximior teſtatoris, vel habens alios æquales in gradu cum omni modo ſubſtitutio non poſsit cadere niſi in vno proximiore, & ipſe fuerit, vt præſupponitur, vel primogenitus. vel maior natu & ætate debet præferri per deciſ. Gui. Pa. in q. 467. teſtator. Tiraq. de iure primigen., in q. 64. in fin. Alexand. conſi. 4 nume. 4. lib. 4. cum adduct. per Socin. conſi. 252. colum. 3. ſub verſi. ex quibus verbis, lib ſecundo, & Tiraq. dict. tract. in præfat. nume. 195. cum pluribus ſequ. & Pariſ. conſi. 72. nume. 113. lib. 4. & conſequenter ipſe ſolus cenſetur ſubſtitutus primus, & ceſſat quòd de pluribus in eodem gradu admittendis per text. in §. ſi plures. inſti. de legi. agnat. ſucceſſ. tradit Aym. conſi. 161. nume. 4. conſi. 180. nume. 3. vbi eſt diuerſa ratio, ne ſingularis numerus poſsit pertinere ad plures, ceſſat enim ex voluntate teſtatoris, quę totum facit l. ex facto. §. rerum autem. ff. de hæred. inſtitut. & quæ reputatur indiuiſibilis. l. eum qui. in fi. ff. de his quibus vt indig. & l. ſi ex tuto. §. fin. & ibi Bald. & alij not. de leg. primo, reputatur quæ res indiuidua, cum ex voluntate teſtatoris debet hæreditas ſtare apud vnum tantum ſecundum Bald. in l. ſecunda, colum. ſecunda, verſic. duodecimo ratione. C. de hære. acti. & tenet Couar. dict. cap. 5. nume. 3. lib. 3. vari. reſolu. ita quando ſumus in reb. aliqua diſpoſitione indiuiduis aſſentit. Zanch. dict. reſpon. nume. 4. 5. itaque tenendo ne ratione incertitudinis perſonarum vitietur, per l. ſi fuerit. de reb. dub. ſed valeat diſpoſitio
18 per l. quoties. eo. cum vulg. & ſufficit † quòd extiterit proximior tempore conditi teſtamenti per doct. Bald. in l. prædia. ſub nume. 4. ver. ſi extra quæro. C. de fideicommiſſ. vt intentio teſtatoris magis cadat ſuper certo, idem Bald. dicit conſi. quadringenteſimo octuageſimo quinto qui legat. ad fin. lib. 4. præfertur alijs exiſtentib. tempore euenientis conditionis, Socin. Iun. conſi. 172. nume. 30. lib. ſecundo, Zanch. in §. cum ita. nume. 81. & ſit interpretatio magis de proximiorib. de præſenti. vt bene probat Grat. conſi. 124. ad num. 24. lib. 2. num. 81. l. hæredes mei. ad Trebell. Ceph. conſi. 318. nume. 51. ſentit. & Tiraq. de retra. tit. 1. §. 1. gloſſ. 9. num. 97. 98. Nunc capio principalem clypeum præmiſſum de ſubſtitutione prima poſt defectam lineam primi hæredis inſtituti præciſè & omnino cadente in vno ſolo proximiore agnato teſtatoris, qui ipſe eſt Caius, vnde per ſubſtitutionem ſub nomine appellatiuo indefinito & generali factã de proximiore, perinde eſt, ac ſi nominatim Caius proximior agnatus ſubſtitutus fuiſſet per l. ſecundam, de libe. & poſthum. & ibi commune Barto. & omnium
19 ſummarium, quòd † quando nomen appellatiuum vel generale non poteſt conuenire, vel verificari niſi in vno quòd iſte vnus intelligitur vocatus in diſpoſitione nomine proprio & ſingulari ſuo, & ibi Iaſo. in prima colu. ad hoc cumulat plures concordan deciſ. idem per doct. in l. ſi nominatum. de conditio. & demonſtratio. maxi-
20 me Socin. ibi in ſecundo not. nume. tertio, notat † legatum non ſolum dici nominatim factum, quando perſona legatarij demonſtratur proprio nomine, ſed etiam ſi per nomen appellatiuum, vel aliam demonſtrationem ex text. ibi, per demonſtrationem corporis, vel neceſsitudinis. vel affinitatis, & ex eo quòd diſpoſitio generalis verificanda in vno habetur pro ſpecialiter facta. l. ſi domino, & ibi Bart. Bald. & alij tradunt de leg. 1. cum ſimil. per Neuiz. conſi. 2. num. 45. & Nat. conſi. 186. nume. 4. 5. Aymo. conſi. 162. nume. 4. ſentit Menoch. reſpon. pro Triultijs, num. 160. & ſeq. & Pariſ. conſi. 122. ad nume. 4. lib. 1. Ruin. conſi. 89. ſub nume. 8. lib. 1. cum ſimil. per Becci. conſi. 34. nume. 14. Nominatim enim dicitur fieri quando exprimitur vocabulum ſpeciei licet non indiuidui ſecundum Bart. nor Bald. in l. Titius. in prin. de liber. & poſthum. quia non videtur differentia an expreſſo proprio nomine vel appellatiuo, quando vnus eſt inſtitutus inquit Caſtr. l. licet ſub numero quarto, de leg. 1.

Igitur Lucio primo hæredi inſtituto decedenti ſine liberis, & ſuæ lineæ deficienti eſt nominatim ſubſtitutus Caius proximior agnatus teſtatoris. & Caio expreſsè eſt ſubſtitutus eius primogenitus, qui eſt Mæuius, vnde ante Lucij primi hæredis grauati mortem Caio prædecedente & ſublato de medio loco eius remanet ſubſtitutus Mæuius primogenitus, cui debet reſtitui fideicommiſſum per hæredem Lucij grauati, penes quem dicti fideicommiſsi onus remanſit per l. ſi Titius. & l. cohæredi. in prin. de vulga. & pupilla. & l. prima. §. pro ſecundo. de cadu. tollen. Alexand. conſi. 123. colum. ſecunda. verſi. ſed præmiſsis. lib. primo, & eſt commun. doct. opin. per Iaſo. conſi. 148. colum. 3. & ſequent. conſi. 202. colum. ſecunda, in fin. libro ſecundo, Decim. conſil. 238. colum. ſecunda. & ſequent. Socin. Iun. conſi. 60. num. 21. 22. conſi. 101. numer. fin. lib. 1. & concord. alias adduxi parum ſupra ſub ver. ſecundum principale & hoc in iure clariſsimum eſſe dicit Socin. Iun. conſi. 3. ſub numer. 24. ver. eo etiam addito. lib. 4. proprie loquens in primo genito ſubſtituto remanente loco patris primi ſubſtituti præmortui etiam in vita teſtatoris, & ſi dicatur ibi pater nominatim erat honoratus, tantundem ego dico & hic

hic pater erat ſubſtitutus nominatim, vt demonſtraui clare, ni fallor, ad hanc enim ſententiam tendunt quæ pro Triuult. pro vna parte ſcripſerunt Menoch. ſuo reſpon. nume. 19. 33. 34. 154. num. 160. cum plurib. ſequen. 362. cum ſeque. nume. 390. cum ſeque. Marz. ſuo reſpon. num. ſecundo, 813. 19. Rota Floren. ſuo reſpon. num. 3. 9. Collegi. Bononi. ſuo reſpon. nume. 7. 13. 30. 57. cum pluribus ſeq. & num. 70. ſed eis non forſan tantum, prout mihi viſus eſt principalis punctus iſte diſſoluendi hanc quæſtionem, & propterea cum pro ut ego feci non explicauerunt, inuenire quòd res verſatur in diſpoſitione verificando in vna perſona tantum, quæ ideo ſufficit exprimi nomine appellatiuo indefinito, & generali, & perinde eſt ac ſi certa expreſſa, et nominata eſſet nomine proprio, idem ſi nomine collectiuo eſſet nominata, vt colligitur ex verbis dict. l. ſi nominatim, ibi vel neceſsitudinis, vel affinitatis. de condit. & demonſtr. quæ ſunt nomina collectiua graduum neceſſariorum, & affinium, licet hoc nomen. agnatum mihi proximiorem, appellatiuum & non collectiuum ſit ſecundum Alci. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo, colum. 937. de lega. ſecundo. & Aymo conſilio 180. nume. ſecundo. eſſe ponat Colleg. Bonon. dicto ſuo reſpon. num. ſeptimo, & ſentit Roma. conſ. 438. in cauſa conſultationis, columna penul. verſic. his autem. & late Tiber. Deci. conſilio 10. numero 13. & ſequ. lib. tertio.

Nam etiam pro altera parte tenentes pro Triuult. cederent Mæuio primogenito, ſi Caius pater fuiſſet ſubſtitutus primo hæredi, & eius perſona eſſet certa & vocata, vt per Zanch. dicto ſuo reſpon. nume. 30. & 42. & collegium Ticinen. dicto ſuo reſpon. 115. 148. 162. 181. quòd ipſe præferri deberet ſuo aduerſario, & ita ſentio in quæſtione propoſita.

21 Sexto quæro † an patruus in totum præferatur nepoti ex fratre in ſucceſsione fideicommiſsi & filius ſubintret in locum patris, tunc trita eſt quæſtio, varia, & diuerſimode per doct. intellecta & deciſa, eam quidem ample tractare aſſumpſit Gabri. Roma. de commun. conclu. lib. quarto, titu. de fideicommiſſ. conclu. 3. aſcripto ordine, primo ponendo opin. gloſſ. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de leg. ſecundo. cumulando doct. eam probantes, quòd filius intret in locum patris ſuccedendo cum patruo in fideicommiſſo, deinde referendo opin. Bald. ibi contrarium, quòd ſolus patruus in fideicommiſſo ſuccedat, & in totum præferantur nepoti, & doct. concordan. ſequentes opin. Baldi pariter colligendo, cum atteſtantibus de communi ab vtraque parte. Adducendoque limitationes ad vtramque partem, vt ibi per eum, ad quem in occurrentia facti poſſet recurri, ſed mihi videtur q. teſtamenti, ſeu noſtræ propoſitæ dubitationis interpres breuius & clarius quæſtionem hanc diſſoluere poterit iſta duo inſpiciendo. Primum, quis nam ſit is, intellige quoad nepotem, cui ex fideicommiſſo ſuccedendum ſit. Alterum & ſecundum, quibus nam verbis, quaue forma verborum conceptus ſit ſermo continens fideicommiſſum, & comprehendens perſonas & patrui, amitæ, auunculi, vel materteræ, & nepotes ad illud vocatas.

Nam quoad primum, ſi is cui per fideicommiſſum ſuccedere contendunt, patruus & nepos, non ſit quoad nepotem aſcendens, vel patruus, auunculus, amita, vel matertera, ſed alius ſit extraneus, vel etiam tranſuerſales, vt patruus magnus, vel etiam patruelis frater, & cui demum nepos cum patruo ſuccedere non poſſet ab inteſtato ſicut diſponitur per text. in §. ſi igitur, cum ſequent. in auct. de hæred. ab inteſt. venien. & ibi Ange. & Bartol. Salyce. & alij in auct. poſt fratres. Codice de legi. hæred. Alexandr. conſilio quadrageſimo quarto, columna penultima ſub numero decimo quinto. nec obſt. ſi quis diceret. libro quinto. & Pariſ. conſilio trigeſimo ſeptimo, columna prima, numero tertio, libro ſecundo, tunc res eſſet expedita, niſi formula fideicommiſſariæ ſubſtitutionis aliud ſuaderet quòd patruus proximior in gradu in totum præferri deberet per generalem diſpoſitionem dicti §. in fideicommiſſo. & §. fratre. leg. peto. de leg. 2. & leg. fin. C. de verb. ſigni. prout declarat. Deci. in conſilio primo. columna. 3. & per totum, & in alijs pleriſque ſuis conſili. in hac materia editis cum concord. alleg. per Gabr. Rom d. conclu. 3. numero ſecundo, & Marza. Vicenti. de fideicommiſſ. par. ſecunda. qó. 18. At ſi vero ſit aſcendens vel patruus, & cui ab inteſtato ſuccedere poſſet nepos cum patruo ſubintrando locum & gradum patris, hincinde ſunt opiniones, vt recenſuit Gabri. Roman. dict. conclu. 3. numero primo, ſecundo. Nam & ſi Baldus in dicto §. in fideicommmiſſo. in fi. tenuerit contra gloſſ. quòd filius fratris & ſic nepos in fideicommiſſo non admittatur cum fratre, & ſic cum patruo, reſpondendo ad auct. ceſſante. Codice de legi. hæred. allega. per glo. quòd in ea conſideratur iuris diſpoſitio, & non affectio, prout in d. §. in fideicommiſſo conſideratur affectio, quæ maior eſt ad fratrē quàm ad filium fratris, & conſideratur gradus quæ eſt in fratre, ergo debet præferri filios fratris ſicut dicitur in tutela, per leg. 3. §. ſi duo. ff. de legiti. tut. & eum ſequuntur Cuma. & Flor. de S. Petro in dicto §. fideicommiſſo, & plures etiam aſſerentes ita eſſe commun. opin. recollecti per Gabr. Rom. dict. conclu. 3. numero ſecundo. & Ioan. Mar. Riminal. conſilio 233. numero. 6. & ſequen. Tob. Peruſi. conſilio 34. numero fin. abſque eo quòd hic impleam folium nominibus & locis eorum, ibi relati poſſunt videri, tamen alia opin. gloſſ. in dicto §. in fideicommiſſo eſt communis, & verior, quàm in fideicommiſſo tali ſuccedendo aſcendenti vltimo patruo nepos cum patruo admitti debet, eſt enim communiter recepta ibi expreſsè per Imo. & Caſtr. tacite per Barb. Alber. & Ang. ibi cum ea tranſeunte, vt dicit Corn. conſilio vigeſimo quarto. ad fin. libro ſecundo. & Alexand. conſilio 26. columna fin. idem dicit & ver. & dictam glo. libro 3. eam probando dicit in dubio ab opini. gloſſ. non eſſe recedendum, & conſilio Baldi per eam alleg. eſt conſilio 488. libro 3. concord. adduxi conſilio 37. numero ſecundo. libro primo. proculdubio frequentius eſt dict. gloſſ. communiter approbata & obſeruata quàm de contraria opini teſtimonium per Docto. vt Pariſ. conſilio num. 14. Socin. conſilio 249. colum. 12. verſi. tertio lib. ſecundo. conſilio 86. colum. penult. num. decimo tertio. lib. 3. Ruin. conſil. 142. numero 14. libr. 3. Goz. conſi. 4. num. 16. quibus ſe facile accedere dicit Tiraq. de iure primogen. q. 40. num. 192. & 193. ita fuiſſe iudicatum atteſtatur Marz. dict. q. 18. de fideicommiſ. par. ſecunda. à dicta gloſſ. ex plurium relatione crebriore calculo recepta non diſcedendum poſt concord. alle. firmat Cephal. conſil. 13. nume. 30. repetit conſil. 330. nume. 53. & conſil. 489. nume. 38. & ſeq. dict. gloſſ. doct. pro maiori parte ſequi, & eius opin. ſine ſcrupulo tranſiere & procedere quando fideicommiſſum emanauit ex teſtamento aſcendentium eorum de quibus agitur firmat Socin. Iun. conſilio vigeſimo, in princ. libro 3. & Rolan. à Val loquens in feudo, & inferendo etiam ad fideicommiſſum latiſsime per 7. colum. inſiſtit, & tenet pro nepote admittendo cum patruo in conſil. 68. num. vigeſimo ſecundo, cum ſeq. & maximè num. 33. lib. primo. vbi ſæpius de commun. opini. & omnium diffuſiſsime omnem ſuum adhibens conatum pro defenſione, & veritate dict. gloſſ. Port. Imo. conſil. 55. nume. 29. cum ſeq. & Burſat. conſil. 71. num. 14. Tob. Peruſi. conſil. 29. num 10. Tiber. Dec. conſil. 9. ad num. 42. 43. & ſequen. lib. ſecundo. conſil.

55. num. 13. & ſeq. lib. 3. Eſt autem & verior d. opi. glo.
quàm contraria Bald. & ſequacium, quia eorum ratio-
nem reprobando & comprobando allegationem per
gl. factam de auct. ceſſante. C. de leg. hæred. & eius con
gruam ampliationem factam verbis illis proximo gra-
du d. §. in fideicommiſſo, dicendum eſt eandem affe-
ctionem & iuris diſpoſitionem, ac proprietatem gra-
dus conſiderari & in d. §. fideicommiſſo. & in d. auct.
ceſſante. dicitur obuenire ex iuris, & legis diſpoſitione
per text. in leg. obuenire. ff. de verb. ſignific. & in titu.
inſtit. de fideicommiſſ. hæred. quoad affectionem ſi in
fideicommiſſo, eſt à teſtante per l. nec adiecit ff. pro ſoc.
in auct. ceſſante. eſt ab inteſtato per l. conficiuntur. in
princ. de iure codicillorum, nec in fideicommiſſo reli-
cto familiæ poteſt abſolute conſiderari maior affectio
22 in fratre, quàm in filio patris † cum reliquens fideicom
miſſum agnationi vel familiæ cenſetur potius habuiſſe
conſiderationem familiæ & agnationis quàm perſona-
rum, quas dilexiſſe creditur propter agnationem alibi
dixi ante per Ancha. conſilio 27. non ſeruato, columna
tertia, ad fin. verſi. hic autem loquimur. Rom. conſilio
438. colum pen. Rui. conſil. 24. nu. 6. 7. conſil. 110. ſub
numero 14. lib. ſecundo, Alber. conſil. 51. num. 13. vn-
de familiæ verbum declaratum à lege de proximo in
gradu admittendo cum contineat etiam filium fratris
admittendum cum patruo per dict. auct. ceſſante, re-
præſentantem gradum ſui patris prædefuncti, & repu-
tatum in eodem gradu cum patruo late probat Iaſ. con-
ſilio ducenteſimo decimoquinto, colum. penult. lib.
ſecundo & conſil. centeſimo quinquageſimonono, co-
lumna ſecunda, verſi. ſecundo pro iſta parte, & ver. ſe-
quen. lib. quarto. Alexand. conſ. 88. num. 5. libr. 1. non
videtur adeſſe veriſimilis differentia affectionis teſta-
toris erga perſonas pariter à lege declaratas, cui legi ſu-
am voluntatem eſſe conformem, Bart. & omnes tra-
dunt in l. hæredes mei. §. cum ita. ad treb ell. vt alibi di-
ctum eſt, & quia nepos in locum & gradum patris pa-
rem cum patruo ſurrogatus cũ eo ſuccedit per d auth.
ceſſante, ſicut ſuccedunt alij proximo gradu procreati,
vt dicit tex. di. §. in fideicommiſſo. merito & congrue
dicta gloſſ. circa verba dicta, proximo gradu, aperuit
tex. illum, & circa ſucceſsionem etiam quandoque im-
paris gradus quodammodo nepotis cum patruo etiam
vocati ad fideicommiſſum, vt expedit text. cuique fa-
cultati conueniat, per gloſſ. aperiri, vt dicit gloſſ. ex-
preſſa in verſic. primo videlicet in cle. ad noſtrum. de
hæret. vt aliàs pro veritate, & congruitate dict. gloſſ.
reſpond. dict. conſil. 37. ſub num 21. verſicul. tertium
contrarium vſque ad numer. 25. & Roland. à Val. dict.
conſilio 68. numero 41. cum ſequen. poſt Iaſ. d. conſil.
215. colum pen. & d. conſil 159. colum. 2. & ſeq. ita con-
cludit Vaſq. Hiſpa. de ſucceſ. creati. lib. 3 §. 27. nume.

Aduertendum quoque exiſtimo quòd aliqui vo-
lunt eum, cui nepos cum patruo ſuccedit ad fideicom-
miſſum requiri teſtatorem eſſe aſcendentem vel patru-
um, ex cuius teſtamento fideicommiſſum debetur, vt
Dec. d. conſil. 1. colum. 3. ver. ad allegata ſupra conſil.
79. colum. 1. ad fi. ver. & pro fundamento. Pariſ. conſi.
38. colum. 3. num. 15. conſil. 39. nu. 11. 12. lib. ſecundo,
Rui conſil. 142. colum. penul. num. 14. lib. 3. & Alci.
conſi. 59. teſtamentum nobilis. colum. fin. nu. 12. &
ſeq lib. 9. impreſ. Venet. vbi dicit quod iſta eſt communi-
or opi. licet aliqui moderni variauerint, aliqui ergo vo-
lunt, ideo vbi plures nomine collectiuo vocantur ad
ſucceſsionem fideicommiſsi, quòd attendatur ſuc-
ceſsio rogati, & grauati ab inteſtato, & non teſtato-
ris grauantis, vt ſi nepos cum patruo ab inteſtato de iu-
re communi ſuccederet grauat. ſuccedat cum eo etiam
ad fideicommiſſum, eo quòd illum cenſeatur magis di-
lexiſſe, qui in ipſis bonis non facta ſubſtitutione eſſet
ab inteſtato ſucceſſurus, ita Corn. conſ. 97 primo con-
ſultus, columna 6. in fin. ſub ver. & quidem circa hoc.
lib. 1. confirmando eandem opin. Bald. Nouelli. & in
ſpecie conſil. 22. colum. 6. verſi. item ſecundo infertur.
lib. ſecundo, refert etiam allegando Socinum, & ſequi-
tur Alexand. conſil. 36. colum. pen. num. 5. & conſil. 38.
colum. fin. num. 4 & ibi per Crot. in conſi. ſeq. ad fin.
eſt Crotti conſi. 9. idem per Ruin. inter conſil. Alexan-
drini conſi. 40. ſub num. 5. ſequitur Socin. iun. conſilio
20. colum. fin. lib. 3. & clarius in ſpecie idem Rui. conſ.
134. ſub num. 22. verſi. & dato quod opinio. & conſil.
171. nume. 8. & num. fin. lib. ſecundo, ſed vt videmus,
contradictionis horum doct. ſolutio pendet ab illo etiã
trito & controuerſo articulo an in fideicommiſsis pro-
ximitas grauati vel teſtatoris attendatur, de quo infra
in ſeqq. dicetur.

Quoad ſecundum, de diuerſitate formularum ſub-
ſtitutionum fideicommiſſarium, quibus ideo diuerſi-
mode, & quandoque nepos cum patruo venit, & quan-
doque non, ad fideicommiſſum, videndum eſt. Primo
23 † non venit quando in ſubſtitutione reciproca fidei-
commiſſaria facta inter filios, vel fratres & liberos & de-
ſcendentes adſunt verba hæc, ſalua & ſeruata gradus
prærogatiua, quoniam his verbis videtur teſtator no-
luiſſe filium fratris gradu vlteriorem poſſe ſuccedere
cum patruo per auct. defuncto. C. ad Tertul. & ibi Ca-
ſtr. hoc videtur firmare, & tenet Dec. conſi. 1. colum. 4.
ad fin. num. 6. conſi. 408. in prin. num. 12. verſ. 3. conclu-
ſio. Pariſ. conſ. 30. nume. 58. conſil. 37. num. 57. conſi. 39.
nume. 7. & ſequenti. lib. ſecundo, Curt. iun. conſi. 154.
colum. 3. numero 9. ponit Marz. Vicenti. epit de fidei-
commiſſ. part. ſecunda, q. 32. & Gabr. Roma. d. conclu.
3. nu. 3.

Aduerte tamen quòd concluſio iſta non videtur tu-
ta, & minus quòd per ſolam ſubſtitutionem cippi do-
mus intelligitur cla. ſalua gradus prærogatiua, exclu-
dens nepotem, vt adducit Tob. Peruſi conſil. 34. num.
5. 10. quia inter vocatos nomine collectiuo ſubintelli-
tur clauſula, ſalua gradus prærogatiua, per dictum §. in
fideicommiſſo, & intelligitur indubitanter, & ſemper
dicit ibi Cuma. ſup. fin. & d. §. fratre. & dict. l. fin. C. de
verb. ſign. expreſsè dicit Dec. conſi. 299. ad fi. Iaſ. conſ.
215 colum. ſecunda. ver. ſed præmiſsis, libr. ſecundo.
& Pariſ. conſilio 90. num. fi. lib. ſecundo, Alci. conſilio
102. difficultatum n. 6. l. 9. non enim iuris eſt expreſsio-
nem eorum, quæ tacite inſunt, nihil operari, l. 3. & ibi
doct. de lega. primo, cum ſimil. vt dixi in ſpecie conſil.
37. nume. 27. 28 addo Caſtr. conſil. 454. quæritur ad
quam in fin. libr. ſecundo. dicentem verba ſecundum
gradus prærogatiuam importare quod exiſtentibus aſcen-
dentibus, & deſcendentibus, aſcendentes præfe-
rantur. ſed ſi aſcendentes non extant, ſed amitæ, à qui-
bus ideo nepotes non excluduntur, ſed cum eis ſimul
veniunt, vt ibi per eum, & Alci. in d. §. in fideicommiſ-
ſo, in verſi. primo gradu col. 36. ad num. 20. crederem
concluſionem prædictam debere procedere, vbi pluri-
es reiterata in ſubſtitutionibus legeretur clauſula ipſa
ſalua gradus prærogatiua, vt Pariſ. & alij ſupra citati
ponderant de geminatione ex alleg. in locis vulg.
24 Secundo † non venit nepos cum patruo, quando in-
ſtitutio continet ſolos filios, vel fratres teſtatoris vel
alios nominatim inſtitutos, & pariter ſubſtitutio fidei-
commiſſaria vocat eoſdem inſtitutos, vel nominibus
proprijs, vel appellatiuis, vel relatiuis, infra ſcriptos di-
ctos filios, eorum fratres, alios. ſuperſtites, ſuperuiuen-
tes, & omnib. collectiuis ſubſequitur, & eorum liberos,
poſteros, deſcendentes, vel mentionem non faciat ali-
quam de filijs ſubſtitutorũ, quia nominati ita præferun-
tur in fideicom. ex voluntate teſtatoris etiam à lege hæc
interpretata per ſæpe alleg. §. in fideicõmiſſo, & d. l. fin.
C. de

C. de verb. ſign. vt in ſpecie declarando tradunt Corn. conſi. 182. colum. 2. verſi. his tamen. lib. 2. Ruin. conſi. 101. colum. 5. ad num. 2. conſil. 168. col. 8. ſub num. 16. verſi. quibus tamen. conſil 169. colum. 4. verſic. tertio confirmatur. conſil. 134. col. pen. num. 33. lib. 2. Bello. conſi. 50. nu. 3. 4. Pariſ. conſil. 37. nu. 53. Soci. iun. conſ. 133. nu. 5. lib. 1. conſi. 112. lib. 3. conſi. 14. num. 7. libr. 4. Curt. Iun. conſi. 151. col. 3. & ſeq. conſi. 128. colum. fin. Gabr. Eugub. conſil. 121. num. 22. 23. Port. Imo. conſi.
25 8. num. 8. & ſequ. & nu. 31. cum ſequen. † fortius pluribus filijs inſtitutis ſub hac formula ſubſtitutionis, eos, eorumque filios ſibi ad inuicem inſtituit, & ſubſtituit in ſtirpes & non in capita, nepotem non venire cum patruo ad fideicommiſſum per mortem fratris cohæredis verificatum, probare conatur Cur. iu. conſil. 22. in prima dubitatione, ſed eius deciſ. non vſquequaq; forſan defenſibilis nec vera eſt per ea quæ tradunt Pariſ. conſ. 42. ad nu. 22. & ſeq. lib. 3. conſi. 91. nu. 36. conſi. 92. col. fin. libr. 2. concordan. ponit Gabr. Rom. d. conclu. 3. num. 20. & Burſat. Mant. conſi. 71. num. 4. vbi de communi opin. maxime ob adiectionem in ſtirpes, de qua & infra dicam, intellige quoque adiectionem, ſuperſtites, vt ſermo pluralis ſernetur admittere nepotem cum patruo, quando patruus & defunctus eſſent tamen inſtituti, ita loquitur Cuma. conſilio 13: Titius, etiam in ſingulari, ſuperſtitem, quando adſint coniecturæ voluntatem teſtatoris demonſtrantes admittere nepotem cum patruo perſuadet Fulgo. conſilio 15. proponitur quòd Montes: ita intelligunt Dec. conſil. 299. & Curt. iun. conſil. 69. num. ſecundo. & clarius Nat. conſil. 551. num. 28. 29. non vero quod aliter teneant, vt non bene aduertens dicere videtur Aymo conſil. 306. num. 4. & ſimpliciter refert Tob. Peruſi. conſil. 4. in fi.

26 Tertio † nepoti patruus in totum præfertur, quando in ſubſtitutione poſt filios, per alternatiuam vel ſeu, aut, nepos eſt vocatus, vt ſi quis ſuorum hæredum deceſſerit ſine filijs, ſubſtituit ſuperuiuentes eius filios, vel filios ipſorum in ſtirpes, & non in capita, quia ex ordine ſcripturæ primo ſunt vocati filij ad ſubſtitutionem, & poſtea nepotes per diſiunctiuam, vel, extantibus filijs & nepotibus teſtatoris, & ſic patruus & nepos extant in fideicommiſſo verificato per mortem cohæredis in totum admittitur patruus, & nepos excluditur, per tex. in l. cum pater. §. pen. de leg. ſecundo, & in l. hæredes mei. §. fin. ad trebellia. & ibi doct. & firmat Alexand. conſil. 30. columna 1. ſub libro ſecundo. duplicato conſil. 6. ſequitur Pariſ. conſil. 21. numero. 14. lib. 3. probat Cuma conſil. 105. mulier. columñ. 1. ver. cæterum non obſtantibus. Ruin. conſilio 169. colum. 5. verſicu. tertio reſpondetur. lib. ſecundo. Bero. conſ. 97. num. 10. 11. & ſeque. libr. ſecundo. Burſat. conſ. 71. num. 6. Port. Imol. conſil. 8. numero 39 & ſeque. ſed aduerte quòd Barb. contemporaneus Alexan. vel ſtudio contra dicendi, vel reſpondendi verum ſic viſum ſibi in eodem facto conſil. 30. Alexand. lib ſecundo, ſuo conſil. 61. libro primo. tenuit contrarium late per quatuor colum. diſcutiendo illum Ioann. Baptiſtam nepotem in fideicommiſſo fore admittendum cum Criſtoforo patruo, diſiunctiuam inter perſonas honoratas accipiendo pro coniuncta, per l. penultimam. incip. cum quidam. Codice de verb. ſignifica. & inferendo ex doctr. Bartol. in l. Gallus. § quidam recte. de liber. & poſthum. quòd ex teſtamento videntur vocati, qui affectione charitatis iuncti teſtanti eſſent ab inteſtato ſucceſſuri, quocunque caſu ergo, ſiue auo teſtatori, ſiue patruis defunctis ab inteſtato ſucceſſurus fuiſſet nepos ille, reſoluta diſiunctiua in copulatiuam per dict. leg. cum quidam, ſimul cum patruo ad fideicommiſſum ex teſtamento ſuccedere debet, vt ibi per eum ſuo multiloquio.

Veruntamen recedendum non eſt † præcedenti concluſione probata per leges expreſſas, & communem doct. ſententiam. Nam Bartol. Bald. Caſtr. Imo. Iaſo. & alij. in dict. § quidam recte. pro indubitato concedunt verbis alternatiuis vocatos affectione charitatis iunctos eo ad inuicem præferri ordine ſcripturæ & ordine ſucceſsiuo prout verba ipſa demonſtrant & alternatiuam poſitam inter perſonas, inter quas affectio ordinata cadit. non reſolui in coniunctam, ſed priorem ſecundum ordinem literæ admitti, eoque admiſſo euaneſcere ſubſtitutionem, eo autem deficiente venire vltimum per dict. l. cum pater. §. penultim. ita Barto. reſpondet ibi, & in dict. l. cum quidam alleg. per Barb. & Bartolum in hac reſponſione alij ſequuntur communiter dicit Ripa in dict. l. hæredes mei. §. fin. ſub nume. ſeptimo, verſi. ſed obſtat text. & Iaſo. in dict. l. cum quidam, colum ſecunda. verſicu tertio limita. ita pulchre declarat & intelligit Signoro conſilio 173. colum. 6. nume. decimonono. & Corn. conſilio ducenteſimo, columnâ prima. ſub verſi. tamen his non obſtant. lib. ſecundo, refert, & comprobat Deci. conſil. nonageſimoquinto. nume. 3. 4. & Bero. conſilio centeſimo quadrageſimo quinto. nu. 3. li. 2. conſi. ſexageſimo ſecundo, numero quadrageſimo octauo. lib primo. Cephal. conſil. quinquageſimo tertio, nume. ſexageſimo nono, clarius in ſpecie conſilio 432. num. decimotertio. Alcia. conſilio octageſimotertio, explicationis verborum. & conſilio octuageſimonono, num. 45. lib. nono, vbi ordine ſucceſsiuo quoad vltimum intelligi ex vulgari per magis commun. opin. idem Alexand conſilio vigeſimoſecundo. ſupra num. 5. num. ſeptimo, lib. tertio. idem propter alternatiuam firmat Ruin. conſilio vigeſimoprimo. ſecundo, & conſilio trigeſimo. ſub nume. 4. & 7. lib. 3. vnde illo caſu non procedit dicta l. cum quidam, & tertiam in ſpecie reſpondet Pariſ. dict. conſi. vigeſimo primo. nu trigeſimoſecundo, lib. 3. & nequaquam alternatiuam debet reſolui in coniunctam, neque etiâ Barto. in dicto §. quidam recte. loquitur eo modo, quo eum loqui vult. & dicit Barb. dict. conſilio 61. lib. 1. vt clare poteſt videri in d. § quidam recte. ſub numero 4. quòd appellat ordinatam charitatem adeſſe quando ſic erant ab inteſtato ſucceſſuri ad effectum ſciendi ordinem ſucceſsiuum ſeruari inter perſonas, inter quas adeſt, vel cadit ſic ordinata charitas, vel affectio, & ſi ex teſtamento ſic videntur vocati, intelligitur quidem ordine ſucceſsiuo ſecundum Barto. reſpondendo dict. l. cum pater §. pen. quia ibi teſtator vſus eſt verbis alternatiuis & ibi omnes ſequuntur & non ſimul, vt Barb. male conſuluit contra Alexand.

27 Primo autem & econtra † nepos venit cum patruo ad fideicommiſſum, quando ex mente & voluntate teſtatoris id apparere poteſt, plures inſtitutos hæredes eis decedentibus copulatiuè ſubſtituit ſuperuiuentes & eorum filios in ſtirpes, & non in capita, ita loco patris prædefuncti ante verificatum fideicommiſſum per mortem vel contrauentionem cohæredis ſuccedit nepos cum patruo ad fideicommiſſum poſtmodum purificatum, tradit Corn. con. 37. col. 1. in fi. & col. ſeq. l. t. ſubtiliter. & latiſsime declarat Soc. conſil. 69. & conſil. 103. li. 3. firmat Pariſ. conſi. 38. n. 10. & ſeq. conſ. 92. col. fi. li 2. col. fi. conſi. 8. nu 16. & conſ. 42. nu. 23. & ſequen. li. 3. Gualden. de arte teſtan. tit. 5. cau. 23. nume. 4. Cephal. conſilio decimoſexto, numero 29. cum ſeque. Burſat. conſilio 71. num. 4. procedit maxime cum in ſubſtitutione adiecerit eorum liberos & hæredes, quaſi vocati ſint eo modo, quo ſunt hæredes patri. qui tandem ſuccederet cum fratre, & ſic patruo ſui filij, qui nepos ideo cum patre ad fideicommiſſum admittitur, Alcia conſ. 134. teſtatrix. ad num. 7. libro nono, impreſsi. Venet. & Ruin. conſilio 168. ſub numero ſecundo, li. ſecundo,

quia nepotes ſuccedentes in gradum ſuorum parentum tantum habere debent, quantum pater haberet ſecundum Barto. in l. prima. §. ſi ſit nepos. de collati. dot. & in l. quidam. in fin. de rebus dub. Alexand. conſil. 4. colum. penul. num. 13. lib. 4. & veniunt ex perſona ſua non corrumpendo, ſed repreſentando gradum patris, Barto. in l. ſecunda. C. de liber. præter. Bald. in l. prima. ſub nu. 7. C. de ſecund. nupt. & in l. ſi pater. ſub nume. 8. C. de inſtit. & ſubſtitu. diſcurrit in ſpecie Alexandr. conſi. 55. colum. 3. lib. 4. Port. Imol. conſi. 55. numero 46. 47. 96. & Vaſqu. Hiſpa. de ſucceſ. creati. lib. 3. §. 27. ſub nu. 17.

28 Secundo † venire nepotem cum patruo dicitur apparere voluntate teſtatoris, quando verba ſubſtitutionis pluribus inſtitutis factę de alijs inſtitutis, vel de eorum filijs quoad decedentes & vocatos ſunt concepta in numero ſingulari, & per verba relatiua, quæ pariter referantur ad filios filiorum, & ſic ad nepotes, qui cum patruo habeant ſuccedere illi ſoli decedenti, vt & in eis verificetur caſus illius decedentis ſolius eius etiam datus, ſicut caſus omnium inſtitutorum datus eſt eis, etiam relatis per hæc verba ſequentia, eosque ſibi taliter decedenti, & ipſis totaliter decedentibus inſtituit. & ſubſtituit æquis portionibus in ſtirpes & non in capita, &c. vt ſubtiliter & vere iudicio meo determinat Ruin. conſilio 171. ſub num. octauo lib. ſecundo. licet contrarium in eodem caſu reſponderit Curt. Iun. conſil. 151. à num. primo. vſque ad numerũ 8. & non bene, ſed contra voluntatem teſtatoris ſatis perſpicue demonſtratam per Ruin. vt dixi ex verbis teſtamenti continentibus vocationem nepotum cum filijs ad fideicommiſſum purificatum tam per mortem vnius, quam plurium, vel omnium filiorum inſtitutorum, vt pro comprehenſis in fideicommiſſo, ei, vel eis, verba ſingularis, & pluralis numeri ponderat etiam iuriſconſul. in le. fin. ff. ad Trebel. & voluntatem teſtatoris vltra Ruin. ſimul complectendi in fideicommiſſo filios ſuperuiuentes, & præmortuorum filios, & ſic nepotes oſtendunt illa verba ſim. poſita, ęquis portionib. in ſtirpẽ & nõ in capita, quę quidem cum ſingula ſingulis ſint referenda gl. in l. negotiũ. Co. de neg. geſt. Gui. Pap. in quæſtio. 533. ad fin. Ang. in l. prima. §. dolum. in fi. ff. de dolo. & in leg. fin. verſic. no. quòd ſingula. C. de fideicommiſſ. cum ſimil particula æquis portionibus, refertur ad filios, vt in fideicommiſſo habeant æqualem portionem l. interdum. in princip. ff. de hæred. inſtit. altera in ſtirpes & non in capita refertur ad nepotes, vt loco ſui potius, eiuſque ſtirpis habeant ſimul vnam portionem, & non portiones per capita eorum, vt ſic dari debet portio pluribus venientibus loco patris. §. cum filius. ibi & quia &c. inſtitu. de hæred. quæ ab inteſt. & §. ſi autem defuncto, & ibi gloſſ. in auct. de hæredi. ab inteſta. ita dictæ particulæ coniunctæ propter veritatem ſermonis oſtendunt voluntatem teſtatoris, quòd filij & nepotes ſimul dictis congruis aſsignatis modis ſuccedant in fideicommiſſo argu. text. in §. fin autem ex his. de cadu. tollen. & text. in l. cum de lanionis. §. quod ſi æneum ibi, quibuſque primis proxima copulata procedunt de fun. inſtruc. & text. in leg. fin. de rebus dub. ibi, & coniuncta ſcriptura ita cauerat, & tex. in leg. hoc articulo. ibi, quoniam ad omnium factum ſermo refertur. ff. de hære. inſti. ſic à verbis omnes. ſ. filios & nepotes continentibus, & referentibus, & ſimul terminantibus, arg. Rui. dict. conſil. 171. numero 8.

29 Et per † clauſulam in ſtirpem & non in capita demonſtrat ſimultaneam vocationem nepotum cum patruis, prout inter eos procedit taliter ſucceſsio auct. ceſſante. C. de legi. hæred. ſicut & ea ſolita apponi in teſtamentis per doct. intelligitur vt per Caſtren. conſilio 438. quantum ad primum. columna ſi. verſic. ad ſeptimum. libro ſecundo vbi dicit per hoc patere, quòd teſtator voluit non ſolum ſubſtituere ſuas filias, ſed filias filiorum, aliàs illud verbum in ſtirpem non caderet neque veniret ad propoſitum, idem Caſtr. conſil. 282. caſus proponitur, ſupra fin. eo. lib. ſecundo. dicit venire in ſtirpe, ſeu per colonello idem eſſe, quia tantum habet vnus ex vna quantum haberent plures ex altera parte, leg. qui cum plures. leg. ſi pater filio. de vulga. & pupill. ſequitur Socin. iun. conſilio 89. ſub numero 14. lib. 3. & Corn. conſilio 49. columna ſecunda, verſiculo circa quod imminet. lib. 4. dicit verba in ſtirpes & non in capita in fine poſita poſt nominationem nepotum ad hos commode referri debere, vt ſuccedant ſecundum dicta verba conformia diſpoſitioni iuris communis, & Iaſ. conſilio 143. colum. penul. & fin. lib. ſecundo. multum inſiſtit, quòd verba in ſtirpes & non in capita in fine poſita non referantur niſi ad perſonas poſitas in diſpoſitione, & ad quas poſſunt congrue referri, & Curt. ſeni. conſil 43. colum. penul. dicit in caſu ſuo quòd melius eſt, quòd verba in ſtirpes & non in capita nihil operantur, quàm quòd inducant abſurditatem aliquam, ſeu contrarietatem, vel iniquitatem contra æquitatem ſcriptam ſecundum Bald. in l. terminato. circa fi. C. d. fruct. & lit. expen.

Et Socin. conſi. 69. colum. 3. ver. ideo autem dixit. lib tertio. tenet per dicta verba in ſtirpes & non in capita intelligi filium inſtituti præmortui, & alium alterius præmortui, & ſic nepotes eſſe ſubſtitutos cum filio ſuperſtite alij inſtituto decedenti ſine filijs ad tollendam dubietatem per Bald. & alios factam contra gloſſ. in d. l. cum ita. § in fideicommiſſo. de leg. 2. non vero quòd ſint ſubſtituti eorum parentibus, idem in conſilio 104. columna 3. verſic. confirmatur. libro 3. interpretatur iſtam qualitatem in ſtirpes & non in capita conuenire ſubſtit. actiue, & non paſsiue, & reſpicere perſonas deſcendentium, & non filiorum, quia in his non cadit, & ſic non ſolum filij, ſed etiam alij deſcendentes ex filijs prædefunctis admitterentur ad tollendam dictam difficultatem, Bald. & moder. in dicto §. in fideicommiſſo, quòd filij prædefunctorum admittuntur in ſtirpes & non in capita iuxta dictam auct. ceſſante, & ſic teſtatorem ſe reddere conformem diſpoſitioni iuris, vt ibi per eum.

Et Dec. conſil. 465. col. 3. ſub nu. 15. dicit quòd hæc verba in ſtirpem, & non in capita ſolum conueniunt in nepotibus, & caſu quo inſtitutio facta de nepotibus habuiſſet locum.

Item ex his verbis in ſtirpem, & non in capita filios prædefunctorum actiue eſſe vocatos cum patruis, & tolli ius proximitatis, & gradus prærogatiuam ſæpius reſpondit Pariſ. vt in conſilijs 3. num. 5. 13. conſi. 38. nu. 10. & in fin conſil. 40. num. 32. & ſequ. conſi 88. nu. 25. conſ. 91. nu. 24. conſi. 92. nu. 58. num. 68. 69. libro 2. idem ſentit Ruin. conſi. 145. colum. ſecunda, lib. 2. & dicto conſi. 171. ſub num. 8. eo.

Idem voluit Caſtr conſ. 422. videtur quòd filij ad fi. libro 2. teſtatorem vocando in ſtirpes & non in capita velle vocare filios & nepotes ex prædefunctis, & ſic filios repreſentare parentes d. auct. ceſſante. & auct. poſt fratres. C. de legi. hæredi. ita oportet intelligi de nepotibus, & ſic de filijs prædefunctorum, qui cum filijs teſtatoris admittantur in ſtirpes dicit Sign. de Homo. conſ. 173. col. pen in prin.

Cætera de hac clauſula, quòd contineat inter ſubſtitutos tractũ temporis, & importet fideic. poſui ſup. interp. præceden. dubit. 1. ſolut. 10. verſicul. primum itaque.

Ex quib. concluſionem hanc puto veram, q in ſubſtitutionibus diſponendo, & vocando dumtaxat [illegible]

de filijs

de filijs, & filijs filiorum appoſita clauſula in ſtirpem, & non in capita, & dum alia non repugnent, ſemper intelliguntur vocati nepotes cum patruis veniendo nepotes in ſtirpem, & repreſentando gradum parentum, quia teſtator referendo ſe ad cla. iſtam in ſtirpem, & non in capita, quæ eſt clauſula legis in d. auc. ceſſante. & in dict. §. cum filius inſti. de hæred. quæ ab inteſt. videtur ſe aſtringere & conformare legi loquenti de dicta clauſula. l. ſi duo. & ibi Bald. & Caſtr. ff. de acquir. hæred. & arg. l. nó codicillum. C. de teſta. & ibi not. per doctr. gloſſ. in l. ſed niſi. ff. de iure dot. in ſpecie Corn. conſi. 37. colum. 2. ver. ac etiam ex eo. lib. 1. Aret. conſili. 145. circa fin. Roman. conſi. 138. noua ſuperuenit. ad fin. Caſtr. conſil. 198. ſuper primo. colum. ſecunda, verſi. ſed his non obſt. lib. 2. & alibi ita probatur vera conſultatio reddita per Ruin. d. conſi. 171. ſub nume. 8. Non obſtat & facile computatur reſponſio ad clauſulam, in ſtirpem, & non in capita, data per Curt. Iun. conſil. vigeſimoſecundo, numer. 16. conſi. 128. nume. 3. conſi. 161. num. 7. ver. ad ſecundum, quòd poſsit verificari in nepotibus ex diuerſis parentibus, qui ſuccedant patruo in ſtirpes, alio patruo non ſuperſtite, quia iſta non eſt concludens, & ſecura reſpon-
30 ſio, non ſecura, quia multi tenent, quòd † immo nepotes ex diuerſis parentibus ſoli ſine aliquo patruo ſuperſtite ſuccedunt patruo defuncto in capita & non in ſtirpem ſecundum opin. Azo. approbatam per Alber. Bald. & Saly. in dic. auc. ceſſante. & Couar. epit. de ſucceſſ. ab inteſtato num. 8. non concludit, quia verius & magis generale eſt, quòd dicta verba in ſtirpem & non in capita deſignant nepotes etiam ex diuerſis parentib. procreatos cum patruo viuente debere admitti in ſtirpem & non in capita, quare hæc verba ipſa in fauorabilib. per l. in teſtamentis. de reg. iur. potius ita ſunt in genere accipienda quàm in ſpecie, Alexand. conſi. 248. num. 7. cum ſequent. lib. 6. refert. Nat. conſi. 274. num. 7. Becci. conſil. 31. nume. 35. facit gloſſ. fin. in l. cum fidei. ff. de fideic. libert. quòd in dubio teſtator pręſumitur cogitaſſe quocunque modo fiat.

Quamuis Marzar. epit. de fideicom. in quæſtio. 34. arguendo in contrarium concludat clar. ſeruata gradus pręrogatiua, & cla. in ſtirpem, & non in capita poſſe ſtare ſimul, & ſe reſtringat in vno caſu tantum reſponſionum prædictarum. Curt. Iun quo ſoli nepotes ſine patruo ſuccedunt patruo defuncto. Tamen & iuridice poſſunt etiam ſtare ſimul dum nepotes ſuccedunt etiam cum patruis, quia & iſto caſu nepotes nó gradu corrupto, ſed repreſentato veniunt, vt dictum eſt.

31 Licet crediderim clar. † illam, ſeruata gradus prærogatiua, ſubintellectam, per d. §. in fideicommiſſo, & d. §. fratre. & d. l. fin. C. de verb. ſignifi. expreſſam nihil operari per reg. l. 3. de leg. 1. & l. non recte. C. de fideiuſſ. & l. ſi arrogator. ff. de adopt. Niſi fuerit expreſſa in fideicommiſſo præſtando familiæ alicuius tertij, & extranei, in quo non illi de familia, qui eſſent proximiores iſtius tertij, ſed omnes æqualiter venirent ſecundum Barto. in l. ſi cognatis in fin. de reb. dub. quem ibi Socin. & alij ſequuntur, & Alci. in d. §. fratre. poſt princ. nume. 2. Nam iſto caſu hæc cla. ſeruata gradus prærogatiua expreſſa, quæ aliter non ineſſet, operaretur per no. in dict. l. 3. & in l. ſi quando. in prin. de legat. 1. poteſt ſine dubio teſtator apponere modum gradibus fideicommiſſariorum. l. poteſt & l. qui plures. in princ. de vulg. & pupil. facit Alexand. conſi. 51. colum. fina. nume. 18. lib. 6. & vltra alleg. per eum facit text. in l. peculium eſt. in princ. ff. de pecul. ibi, nam cum ſerui peculium, &c. vnde exprimendo in fideicommiſſi conſtitutione clauſulam, ſeruata gradus prærogatiua, incipiendo gradum à tertio, cuius familiæ relictum eſt fideicommiſſum, & ad eos qui ex his proximi ſunt progrediendo ſeruanda eſt voluntas teſtatoris, quæ facit valere, quæ in teſtamento ſcripta ſunt l. ſi mihi. in fin. de leg. 1. l. ex facto. §. rerum autem. de hæred. inſtit. & l. fin. C. de verborum ſignifi. §. diſponat in auct. de nupt. quod nota quia non memini id ab alia animaduerſum fuiſſe.

32 Nunquid autem † nepotes cenſeantur ſubſtituti patruis, vel eorum patrib. & in eorum portione tantum, vtilis & frequens quæſtio eſt, huius quidem breuis ſolutio eſt, vt in cæteris generale eſt accurate inſpiciendo ſubſtitutionis formulam. Nam ſi plures fratres, vel ſorores ſunt inſtituti, vel ſubſtituti, & eorum filij, vel poſiti in conditione ex coniecturis vocati ſimpliciter, vel ſubſtituti nempe eorum patribus tantum, & non patruis, vel materteris vel amitis ſubſtituti dicuntur, Rip. in l. 1. colum. 4. ſub nume. 2. ver. vltimæ declarandæ. C. de pact. Cuma. conſi. 118. teſtator. circa med. verſic. cuius gratia aduertendum. ſequitur Dec. conſi. 374. nume. 4. Curt. Iun. conſi. 135. colum. pen. nume. 6. Pariſ. conſi. 31. num. 29. & ſequent. lib. 2. Bero. conſi. 66. ſub num. 10. lib. 2. Zanch. in §. cum ita. num. 794. ad Trebel. Ruin conſi. 134. num. 7. ver. præterea vbi filij lib. 3. & conſi. 144. nu. 8. 9. lib. 2. ſolum Ruin. dict. conſi. 134. allegando ſequitur idem Cephal. conſi. 401. nume. 31. ſub hac formula, ſuccedant Angelutia. & Franc. ſua filiæ, & earum hæredes & ſucceſſores filios Franciſcæ non dici ſubſtitutos Angelutiæ, & ſic per fideicommiſſum ad eius portioné non poſſe aſpirare, ſed de ea ipſam Angelutiam etiam carentem filijs poſſe teſtari deciſiue ſuum reſponſum dedit Corn. conſilio 32. viſo teſtamento Colæ. libro ſecundo.

Si vero ſubſtitutio filijs vel fratribus inſtitutis fuerit de filijs, vel nepotibus maſculis facta verbis deſignãtibus fideicommiſſum ſucceſsiuum inter inſtitutos, & ſubſtitutos reciprocè factum cauſa agnationis conſeruandæ, vt per verba oſtendentia tractum in futurum deſcendentes naſcituros, Alex. conſi. 160. nume. 3. lib. 2. Cur. Iun. conſi. 48. num. 4. 5. Aym. conſi. 131. nume. 10. in infinitum, imperpetuum, Ruin. conſi. 117. nume. 19. lib. ſecundo, Pariſ. conſi. 21. nume. 58. lib. 3. Alexand. conſi. 53. ſub numer. 5. Grat. conſi. 21. lib. ſecundo, de hærede in hæredem, Dec. conſi. 33. nume. 4. Pariſ. conſi. 55. num. 3. lib. 2. Ruin. conſi. 151. ſub nume. 7. lib. 2. Bero. conſil. 84. ſub num. 13. lib. 2. Rolan. à Vall. conſi. 23. nume. 23. lib. 4. prohibenda bona alienari, quia vult, & mandat ea perpetuò conſeruari in agnatione, & donec ſuperfuerint maſculi, poſt Bart. & ali. Soci. in l. qui Romæ. §. cohæredes ſub num. 16. ver. & tertius. de verb. oblig. in l. ſi cognatis ſub num. 18. ver. aliquando & ſecundo de reb. dub. conſi. 57. nume. 4. 5. lib. 3. Dec. conſi. 481. colum. 1. & ſequent. Gabr. Roman. de commun. concluſ. lib. 4. tit. de fideicom. conclu. 9. num. 37. 41. Crot. conſi. 13. nume. 13. 14. Bero. conſi. 81. nume. 2. 3. lib. ſecundo, quia vult bona conſeruari, &c. verba directa in rem exinde onus reale ad quoſcunque perueniant bona aſtringit & apprehendit ipſa bona. Iaſo. conſi. 23. numer. primo, lib. 3. Dec. conſil. 182. colum. ſecunda, ſub nume. tertio, verſ. conſtat autem. Curt. ſen. conſi. 43. nume. 31. conſi. 52. nume. 35. Curt. Iun conſil. 115. nume. 19. pen. & vlt. Pariſ. conſil 30. nume. 29. lib. ſecundo, cum ſimil. ante & in conſ. per me & ali. alleg. Hæc itaque faciunt vt nepotes dicantur ſubſtituti etiam patruis, Zanch. in dicto. §. cum ita. nume. 800. Deci. conſi. 516. num. 19. conſi. 481. num. 3. & ſequent. Socin. inter conſi. Curt. ſen. conſ. 40. Anch. Regien. in quæſtio. 72. part. 1. Pariſ conſi. 11. colu. 1. & ſequent. lib. 3. Goz. conſi. 102. vbi tradunt iſti, ſuccedentes ab inteſtato eſſe excluſos etiam filias, nepotes vero, & alios agnatos maſculos admittendos eſſe ad fideicommiſſum, & latius in ſimili ſpecie ex facto reſpondi pro hac parte ſubſcribendo vni conſil. Excell. D. Pa. Leo. Pataui. & pro prima parte dixi conſil. 39. nume. 2. & ſeq. lib. primo.

33 Septimo quæro † an proximior teſtatoris & grauantis, vel proximior grauati vel in fideicommiſſi petitione præferatur. Adeo varia & ambigua quæſtio hæc quoque reputatur, quòd ab alijs potius eam addiſcere ſe vel ſe quàm alios docere quidam aſſerunt, huius enim dubiæ quæſtionis meminit Zanc. in l. hæredes mei. §. cum ita. num. 114. cum ſequent. ad Trebell. colligendo doct. ab vtraque parte, & tenentes pro teſtatore, & pro grauati proximiore, tandem ſub num. 118. breuiter de quæſtione ipſa ſe expedit, quòd ſibi ſatis ſit doct. ab vtraque parte allegaſſe, vtra ſit verior aliorum iudicio ſe remittit, eo præſertim quòd ſui. §. non ſit principalis materia. Quo quidem relato, relatisque. Socin. Iun. conſi. 126. lib. 1. & alijs conſi. & Port. Imol. conſi. 55. num. 85. & conſi. 123. & Couar. in quæſt. 38. practi. quæſti. & Iul. Clar. in ſuo. §. teſtamentum. in quæſt. 76. ſuum interponendo iudicium. Marza. Vicenti. in epit. de fideicom. in q. 35. part. 2. dicit quòd eſt & fuit ſemper in hac ſententia, quòd proximitas reſpectu grauati attendi debeat, & ita aliàs quòd deciſum fuit in Rota Florenti.

Ego autem in quæſtione hac ſic varia & controuerſa, non ita reſolute & indiſtincte tranſeundum exiſtimo, cum diuerſitas perſonarum teſtantium & grauatorum, & formularum ſubſtitutionum & caſuum, vt ibi dixi, facit quòd varie ſcriptum & iudicatum eſt l. nonnunquàm. ff. ad Trebel. Diuerſitas denique tractatuum ſoluit omnia contraria ſecundum Ang. in l. qui autem in princip. ff. de his quæ in fra. credit. & alleg. per Iaſo. in leg. 3. §. item Iul. colum. prima. in 2. not. de eo quod cert. lo.

Qua diuerſitate ergo inſpecta perpendendo perſcrutandoque verba & caſus legum principalium in materia. ſ. § in fideicommiſſo. l. cum ita. & §. fratre. l. peto. de legat. ſecundo, & l. fin. C. de verborum ſignificat. & ibi & in conſilijs & in tractatibus ſcripta doctorum pro clariori & breuiori ipſius quæſtionis reſolutione aliqui caſus conſiderandi, & diſtinguendi ſunt, quibus primum proximior teſtatoris præferri debet. Deinde & ſecundò alij caſus ſunt inſpiciendi, quib. & econtra proximior grauati admitti & præferri debeat.

34 Primo itaque caſus primus eſt, † quando teſtamentum vt ſit communiter ſcriptum eſt in tertiam perſonam, & teſtator ad fideicommiſſum vocat agnatos, attinentes, proximos, vel conſanguineos ſuos, quia pronomen, ſuos, in dubio refertur ad teſtatorem, gloſſa. Barto. & alij in l. ex facto. in princip. ad Trebell. Barto. in leg. cum in teſtamento. de aur. & arg. leg. Ang. Aret. tract. de teſt. gloſſ. 51. nume. 1. addo text. expreſ. in l. debitor. in princip. ff. ad Trebell. ibi, eum que rogauit reſtituere hæreditatem filię ſuæ, id eſt teſtatoris. Dec. conſil. 470. nume duodecimo, agnati, attinentes, proximi, & conſanguinei teſtatoris non hæredis grauati attendi, & præferri debent, Bero. conſi. 83. colum. penult. lib ſecundo, Mantu conſi. 100. ad nume. octauū, lib. ſecundo, Alexandrin. licet non ex dicta ratione, in l. Gallus. § quidam recte. ſub numer. 88. verſi. ſecundus caſus. de liber. & poſthum. Cephal. conſilio 333. nume. 8. idem ſi diceret ad propinquiorem conſanguineum de meo nomine, & de meis armis per Rolan à Val. conſil. 70. num. 75. cum ſequent. lib. 3. & res clara videtur, quando teſtator vocat proximiores ipſius teſtatoris. Alexand. conſi. 82. ſupra. ſi. eſt enim veriſimile teſtatorem ſenſiſſe de proximis magis ſibi iunctis argum. l cum vir. de condi. & demonſtr. & l. as qui ducenta §. fin. de reb. dub. vt in ſpecie per Port. Imol. conſi. 122. ſub numero decimo, verſicu. ſecundus eſt, & per Bero. dicto conſi. 83. colum. penult. lib. ſecundo, & Tiber. Deci. conſil. 26. num. 76. lib. ſecundo, & conſi. 10. num. 39. & conſi. 21. nu. 2. lib. 3.

35 Secundus eſt caſus † quando teſtator ſimpliciter vocat propinquiorem, proximiorem, vel illum, ad quem iure ſpectat ſucceſsio de ſuo genere vel de ſua parentela, cum eadem ratione cenſeatur vocatus propinquior, proximior de genere & parentela teſtatoris in dubio, Barto. in l. ſic cognatis. colum. fin. verſi. quæro hic dicitur. de reb. dub. & in §. fratre. nume. primo, Iaſo. conſi. 215. colum. 1. lib. ſecundo, Bero conſi. 176. nume. 7. lib. ſecundo, ideo teſtatoris & non grauati proximior & propinquior attenditur Pariſ. conſil. 83. colum. 2. num. 10. lib. ſecundo, inſpecto maxime verbo de iure ſpectat præſentis temporis Port. Imol. in d. conſi. 122. ſub nume. 10. verſi. tertius eſt caſus. idem Alexand. conſil. 126. comprobo quia nomen propinquior, proximior eſt vnius perſonæ & non collectiuum plurium graduum & perſonarum, per Anch. conſi. 27. tradit Alci. in d. §. in fideicommiſſo. verſi. fin. ſub num. 14. ver. etenim. proximior & Aymo. conſi. 180. ſub num. ſecundo, ſequitur colleg. Bonon. ſuo reſpon. pro Triuultijs. nu. ſeptimo, & late hos tamen doct. non allegando proſequitur Tiber. Decia. conſili. 10. nume. 13. 15. 23. 28. 29. lib. 3. ergo gradu aliquo non poteſt dici proximior, vel propinquior grauati magis quàm teſtatoris, quia proximus etiam dicitur is ante, & poſt quem nemo ſit. l. ex duobus. in princip. de vulg. & pupill. & in vno non cadit prælatio, arg. l. 3. §. qui Stichum. de eo quod cert. loc. Bald. in l. 3. C. qui pot. in pign. habe. & hanc defendere conatur partem Panciro. Regien. max. quando proximior eſt vocatus cum mentione primogenituræ in conſi. 170. nume. 6. & ſequent. de primogenito, aduerte, poteſt intelligi etiam de primogenito vltimi decedentis ex his quæ ſcripta fuere ſupra eo. dubi. verſic. quinto quæro, & ex dicendis infra, & hunc caſum videtur probare Hippol. Rim. conſ. 246. num. 27. 28.

36 Tertius caſus eſt, in hoc ſunt erigendæ aures † quando teſtator ſimpliciter, & ſine alio tractu temporis in futurum, vel progreſſu fideicommiſſi, in agnatione duraturi ad fideicommiſſum ipſum vocat agnatos, familiam, cippum domus, & deſcendentes, & ſimiles plures nominibus collectiuis: iſtud enim dicitur fideicommiſſum familiæ relictum quomodo autem iſti vocati ad tale fideicommiſſum admitti poſſent, cum dubium videretur ob incertitudinem quandam perſonarum ſic nominibus collectiuis comprehenſarum, l. liberorum. verſic. toties l. pronunciatio. §. 1. de verb. ſign. gloſſ. in
37 verſi. domum. in l. cum vnus. de ali. leg. † ſuper hoc dubio facta eſt lex. per Iuriſconſ. in d. l. cum ita. §. in fideicommiſſo & per Imper. in d. l. fin. C. de verb. ſign. Quod ſi de comprehenſis in familia aliqui eſſent nominati iſti admittantur, aut iſti omnibus extinctis, id eſt mortuis, vel repudiantibus, vel non exiſtentibus inter eos de familia teſtatoris tempore eius mortis, qui ſunt proximo gradu admittuntur, nempe intelligendi ſunt proximo gradu teſtatori hoc in caſu, Riminal. Iun. conſili. 313. nume. 16. & non grauato, quia lex requirit eos de familia teſtatoris, quod qui quidem ſunt familiæ primus eſt. l. familiæ. in princip. de verb. ſign. & in tempore mortis teſtatoris, quo attenditur proximitas ſuccedentis exiſtentis tunc in rerum natura, vt l. 1. §. ſi quis proximior. ff. vnde cog. & l. Titius. ff. de ſu. & lega. hæred. & iſto caſu poteſt eſſe grauatus non de familia teſtatoris, vt de eo nullum verbum facit text. in d. §. in fideicommiſſo. & in d. l. fin. verſicul. ibi in dicto. §. in fideicommiſſo. & qui ex his proximo gradu procreati ſunt, intelligitur de exiſtentibus de familia teſtatoris, & qui poſſint admitti, & qui ſunt magis de honoratis quàm de grauatis, vt verborum totius ſcripturæ contextus oſtendit, qui debet attendi. l. Mæuia. ff. de manu. teſt. l. nummis. de leg. 3. & l. inciuile. de legi. & non intelligitur de grauatis, de quibus adhuc quis dici non poteſt, niſi prius appareat, quòd fuerit à teſtatore honoratus, & tantum acceperit commodum pecuniarum, quanto fidei-

com

commiſſo grauatus extiterit. l. ab eo. C. de fideicom. l. planeti filium in fin. de lega. 1. l. ſed & ſi ſic. in fin. de leg. 3. cum ſimil. ſed de hoc vt dixi, quòd aliquis de familia teſtatoris in caſu dicto. §. in fideicommiſſo. fuerit honoratus & grauatus, nullum quidem verbum legitur, vbi vero commodum fideicommiſſi receperit, etiam quòd ſit de primo nominatis, hic fideicommiſſo grauatus dice non poteſt ad reſtituendum cæteris de familia, quia hoc caſu propoſito ſufficit ſemel fideicommiſſum eſſe reſtitutum, vt clare probaui conſi. 203. num. 24. & ſequ. lib. 1. rationi. & auctor. Cuma. Dec. Rut. Rip. Alci. Alex. Crot. Cephal. Anguſ. Menoch. ibi alleg. addo Rui. conſ. 159. colum. pen. num. 22. lib. 2. Cephal. conſi. 80. conſi. 269. num. 16. conſi. 353. num. 47. & ſequent. Celſ. Hugo conſi. 120 nume. 29. 30. quandoquidem nominatis, vel prioribus in gradu extinctis, vel repudiantibus cæteri de familia venirent. Iſtud eſſe per vulgarem, vt in dictis locis omnes tenent, in qua certius teſtatoris affectio. & proximitas attenditur, vt eſt commun. opin. per Alexand. conſi. 126 num 3. Soci. conſi. 249. col. 14. ver. circa primum. lib. 2 & conſi. 86. num. 10. lib. 3.

Concludens ergo & neceſſaria fit probatio & concluſio iſto caſu, eum, cui fieri debet reſtitutio fideicommiſſi eſſe proximiorem reſpectu teſtatoris, non autem grauati, ſentit Socin. Iun. conſi. 126. num. 43 lib. 1. iunctis his quæ ſcripſi ſupra ea interpr. dubit. 1. ſub ſolut. 9. & iſte verus eſt intellectus d. §. in fideicommiſſo, diuerſus ab intellectu d. §. fratre. vt in ſequent. caſu demonſtrando quoad noſtram q. & in alio caſu intelligentes. d. §. fideicommiſſo. ibi Alci. & in l. 2. num. pen. de vulg. & pupil. & conſi. 214. lib. 9 Ripa. in l. ex facto. in princ. num 7. Iaſ. conſi. 215. colum. 1. lib. 2. conſi. 159. colum. 1. lib. 3. Gabr. Eugub. conſi. 121. nume. 2. & ſequent. & alij non recte allegant. d. §. in fideicommiſſo, & eorum opi. non eſt vera, & eſt contra commun. vt in ſequ. caſu dicetur. Quicquid etiã ſubtilizare conentur. Port. Imol. conſi. 55. nume. 84. & ſequent. & Menoch. conſi. 124. qui archum acutiſsimi ingenij ſui quantum potuit ad hoc extendi, verum ſagittam, ni fallor, nimis in lõgum emittit, quia regula text. noſtri. §. in fideicommiſſo. in mille annis non loquitur, non declarat ambiguitatem vocabuli familiæ niſi in reſtitutione fideicommiſſi ſemel facienda proximiori in gradu tempore mortis teſtatoris vt ipſe doctiſsimus Menoch. ſequens opin. Cuma. veram aperte defendit conſi. 85. num. 54. & ſequent. & vt manifeſta exceptio dictam regulam firmans aſcripta in fi. d. §. in fideicommiſſo. perſpicuè oſtendit, ibi. niſi ſpecialiter defunctus ad vlteriores voluntatem ſuam extenderit, vt aliàs expoſui. d. conſi. 203. num. 28. & ſequ. & alibi ſupra. quo autem ad ſecundum circa alios caſus, quibus grauati proximior, proferri debeat, videndum eſt.

38 Primus n. caſus eſt, † quando teſtator intra ſuam, familiam, & ſuos agnatos vocando eos conſtituit ſucceſſiuum, & longęuum fideicommiſſum de vno in alium cum tractu temporis in futurum, vt bona non exeant de familia, & in agnatione conſeruentur, & bonis ipſis iam apprehenſis, & peruentis ad inſtitutos, vel ſubſtitutos agnatos, vnus eorum vbi defecerit, proximior gradu atque deficientis, & grauati in fideicommiſſo præferri debet proximiori alio teſtatoris, ſi quis extiterit, probo per text. † in d. l. peto. §. fratre. de leg. 2. vbi teſtator fratrem de ſua familia propinquum per d. l. fin. C. de verbo. ſignifi. hæredem inſtitutum grauat fideicommiſſo de domo non alienanda. ſed in familia relinquenda, & caſu fideicommiſſi eueniente deciditur ordine gradus ſeruato, quemque proximiorem, qui in familia fuerit, ad fideicommiſſum primo loco inuitatum eſſe. Vnde per illũ text. ex mentione gradus proximitatis, primo loco inuitari, ne ſequentium cauſà propter ſuperiores lædatur primo loco admiſſus, &c. clare habetur de gradu in gradum ad quẽque proximum, primo loco inuitatum, admiſſum de ſuperioribus ad ſequentes progreſſum ſucceſsionis fideicommiſſi fieri de ſuperiori grauato, ad ſequentem inuitatum, ergo neceſſariò concluditur proximiorem grauati, & non teſtatoris attendendum fore, quia per gradus ita ingredimur, vt à proximo in proximum, id eſt in eum, qui quaſi ex eo naſcitur, tranſeamus, dicit text. in l. iuriſconſul. §. gradus autem. ff. de gradi. affi. hic enim veriſsimus eſt intellectus. d. §. fratre, & in propoſito hæc eſt iudicio meo inconuincibilis ratio, quinimmo videt decitio legis om-
40 nino ſeruanda, † & ſi fideicommiſſarij debeant eſſe de familia teſtatoris, & per fideicommiſſum dicantur ſuccedere teſtatori. l. cohæredi §. cum filiæ. de vulg. & pupil. Tamen cum inter fideicommiſſarios qui ſunt etiam de familia teſtatoris. requiratur ſeruari gradus prærogatiua. proximitatem reſpectu eorum & non teſtatoris, quandoque multum etiam per gradum ignotum diſtantis ab eis attendere debemus, vt probaui, quia etiã fideicommiſſarij large loquendo dicuntur ad inuicem ſuccedere per fideicommiſſum, vt l. non enim. ff. ad trebel.
41 † & fideicommiſſarius habet iura vtilia ab hærede grauato, & in illius locum ſuccedere dicitur probat, Corn. conſi. 101. col. fin. ſub ver. etiam inſuper lib. 4. poniturq́ in locum primi hæredis ſecundario, Bart. in l. ſi patroni in prin. ſub num. 3. ad Trebel. tex. eſt in l. ſi necem. in fin. ff. de bon. libert. Bald. conſi. 46. Verba inſtitutionis, col. 2. lib 1. & Port. Imol. conſi. 121. num. 18. 19. & ſub nu. 23. ver. ad quartum, & facit Deci. conſi. 516. ante num. 14. ſucceditq́ teſtatori reſpectu diſpoſitionis, ſeu ordinationis reſpectu vero verborum ſuccedit grauato, Socin. Iun. conſi. 34. colum. pen. nu 16. lib 3. videtur ergo quodammodo eſſe ei hæres, dicit expreſſe gloſſ. in ver. videantur. in l. ſed & in illo de reb. dubi. ita quoad incluſionem vel excluſionem perſonarum ſpectatur perſona grauati & non teſtatoris, Cephal. conſi. 45. nu. 20.

Accedant aliæ rationes & authoritates plurimorum, qui ita tenent, & eſſe commun. opi. & obſeruantiam iudiciorum atteſtantur. vt Soci. conſi. 249. colu 10. vſque ad 15. colum. lib. 2. conſi. 86. colum. antepen. & fin. lib. 3. conſi. 51. col. 7. conſi. 73. col. 4. lib. 4. Pariſ. conſi. 40. num. 17. conſi. 89. colum. fin. num. 41. lib. 2. conſi. 21. nume. 22. lib. 3. Rui. conſi. 117, colum. fin. in prin. conſi. 159. colu. 3 num. 6. conſi. 166. colum. 3. ſub num. 5. conſi. 191. colu. 3. num. 7. conſi 203. num. 20. lib. 2. Goz. conſi. 4. nume. 17. Curt. Iun. conſi. 126. nume. 4. & ad fin. latiſsimè, Socin. Iun. conſili. 126. poſt num. 21. lib. 1. Corn. conſi. 22. colu. 6. lib. 2. conſi. 97 colum. 8. lib. 1. Rolan. à Vall. conſi. vlti. nu. 12. lib. 1. Cel. Hug. conſi. 120. num. 22. Alexand. conſi. 36. nume. 6. conſil. 38. colum. fin. num. 4. Cephal. conſi. 313. nume. 56. cum ſequent. vbi de communi, & de reſponſionibus ad contraria, & allegat Clar. & Marzar. atteſtantes de obſeruantia, idem Crot. conſi. 234. num. 32. Petr. Anto. Anguſo. conſi. 80. in fin. vlt. vol. lib. 6. vbi de communi. Bero conſi. 97. colum. 3. nume. 15. lib. ſecundo, tenet idem Alci. in l. pronunciatio. verſi. agnatorum. de verb. ſign & conſil. 32. nume. 8. vbi de communi conclu. vlt. impreſ. Vene. lib. 9. idem & Port. Imol. conſi. 121. ad nume. 13. & Tiber. Deci. conſi. 26. nume. 44. lib. ſecundo conſi. 25. nume. 8. & ſequent. & conſil. 100. num. 6. & ſeq. lib. 3. pluribus rationibus comprobat Vaſq. Hiſpa. tract. de ſucceſ. creati. lib. 4. §. 27. nume. 4. cum ſeq & Panciro. Regien. conſi. 91. num. 16. & conſi. 145. numero ſeptimo, & ſequent. ex quibus in caſu iſto puto ſententiam iſtam veram, communem, & in conſulendo & in iudicando tenendam. ita dicit & Clar. in ſuo. §. teſtamentum. quæſt. 76. 6. reg. ver. ſed hîc in fi.

42 Secundus caſus † quando teſtator in fideicommiſſo præſtando conſtituit primogenituram, vt continuò fidei-

fideicommiſſum perueniat de primogenito in primogenitum, vel ad proximiorem de familia alterius, quàm teſtatoris, tunc fideicommiſſi præſtandi caſu contingente, proximior grauati potius quàm teſtatoris attendi debet, de hoc placet mihi reſponſum datum per Gabr. Eugub. conſil. 107. faciunt quæ ſcribit Couar. cap. 38. pag. 594. verſi. etenim qui primogenitum. practi. quæſti. & hîc propriè cadit allegatio cap. 1. de natu. ſucceſ. feu. ſolita fieri per doct. in materia, vt per Cephal. conſili. 313. nu. 25. & ſequent. & d. §. fratre. cum allegat. ſupra proxime. Tunc etiam nepos præfertur patruo plene allegat. Socin. Iun. conſi. 3. nume. 10. lib. 4. Burſat. conſi. 67. nume. 25.

43 Tertius caſus † quando teſtator mandat certis perſonis nominatis, puta Franciſco, & Ioanni, & alijs de agnatione, vel familia ſua reſtitui ſuam hæreditatem, qua quidem perueniat ad nominatas perſonas, & his deficientibus ſi euenerit contentio inter illos de familia aliquos proximiores reſpectu teſtatoris, & aliquos proximiores reſpectu nominatorum circa prælationem in fideicommiſſo, breuiter nominatorum proximiores debent præferri, vt tenent Socin. conſi. 51. colum. 7. num. 31. & ſequent. lib. 4. conſili. 86. nume. 13. lib. 4. Cephal. conſi. 416. nume. 24. & ſequent. Alexand. in d. l. Gallus. §. quidam recte. num. 80. Alci. in d. §. in fideicommiſſo, in princ. numer. 4. allegando in margine. l. filiofam. de condit. & demonſtr. Bald. conſi. 391. nu. 3. lib. 3. & Fulg. conſi. 17. ad fin. alij allegant d. §. in fideicommiſſo penes me magis facit l. cum auus de cond. & demonſtr. & l. cum acutiſsimi. C. de fideicom. vt etiam facit penes Soc. Iun. d. conſi. 126. num. 24. lib. 1.

Quartus caſus eſt, & plures ſimiles complectendo
44 † quotieſcunque poteſt apparere etiam ex coniecturis teſtatorem prædilexiſſe, vel intellexiſſe de proximioribus grauati potius quàm de ſuis, vt ſi notarius ſcribens teſtamentum in prima perſona dicat poſt mortẽ Franciſci perueniat ad propinquos ſuos, intelligitur de propinquis grauati ratione recti ſermonis per Bart. in l. cum teſtamento. in fin. de aur. & arg. leg. Pariſ. conſi. 89. col. fina. numer. 41. vbi etiam extra hunc caſum, & de coniecturis, vt per Port. Imol. conſi. 121. ſub num. 21. verſi. & vltra. & conſi. 122. ſub nume. 10 verſic. tertius eſt caſus. cum ſequent. vſque ad fin. Tunc certe proximiores grauati præferuntur per rationem. l. ſi quis cum, in fin. de condit. & demonſtr. & dict. l. cum acutiſsimi. & doct. in locis ſupra alleg. addita etiam hac coniectura ſi teſtator à principio proximioribus, ſuis præteritis vlterior, in gradu reliquerit hæreditatem ſuam, quæ ideo ſemel tranſlatibilis effecta extra proximiores teſtatoris, videtur ſemper durare ſic tranſlatibilis, arg. l. pater filium. §. quindecim. de leg. 3. cum ſi. per Rip. reſpon. 25. num. 19. libr. 2. & in l. filiusfam. §. diui. num. 64. & ſeq. de leg. 1. quibus cenſeo remanere quæſtionem hanc recte ſolutam.

45 Octauo quæro de aliquibus † circa communia de prælationibus ad fideicommiſſa. ſcitur primum in fideicommiſſo conditionali. ſat eſſe tempore euenientis conditionis reperiri & extare fideicommiſſarium in rerum natura etiam poſt mortem teſtatoris conceptum & natum. Alexand. conſi. 26. ad fin. lib. 3. Iaſo. conſi. 159. col. fina. lib. 4. cum ſimil. per Rolan. à Vall. conſi. 38. nume. quadrageſimoſexto, 35. 36. lib. quarto, & à me ante alleg.
46 † Vnde ſi aliqui deſcẽdentes fideicommiſſarij, reperiantur eſſe nati vel concepti tempore mortis teſtatoris, & aliqui tempore adimpletæ conditionis, illi quidem exiſtentes tempore mortis teſtatoris, vti à teſtatore viſi & noti & magis dilecti in fideicommiſſo debent præferri iſtis poſtea conceptis & natis, tenent Crot. in §. diui. l. filius famil. de leg. 1. nume. 164. verſi. conſidera aliquos caſus & Curt. Iun. conſi. 57. colum. penul. nume. 12. & Zanch. in §. cum ita ſub nume. 81. verſi. nec obſtat. l. hæredes mei. ad Trebell. quatenus ſe referat ad declarationem. Socin. Iun. in conſi. 172. colum. penult. lib. 2. ibi ſub num. 33. hæc eſt ſua declaratio; quòd procedit quando verba teſtatoris propriè poſſunt verificari in his quos teſtator nouerat & ſic erga eos affectionem Cephal. conſili. 318. nume. 71. quando omnes ſunt æqualis gradus & qualitatis. ſecus ſi noti & nati eſſent alterius lineæ, naſcituri, & ignoti eſſent propriæ lineæ teſtatoris, tunc iſti vti maiori affectione iuncti teſtatori præferuntur cæteris alterius lineæ etiam natis tempore mortis teſtatoris, vt ibi per eum pluribus ſimilibus id probantem, & per Decia. conſil. 98. nume. 13. & ſeq. lib. 5.

Item quando pluribus inſtitutis in diuerſis portionibus puta tribus in vna parte hæreditatis, duobus in ſecunda parte, quatuor in tertia parte, facta eſt ſimplex ſubſtitutio vt ſi aliquis dictorum inſtitutorum deceſſerit ſine liberis ſubſtituit ſuperuiuentes, caſu ſubſtitutionis fideicommiſſariæ eueniente, decedentes coniunctos in inſtitutione duplici, & accreſcendi, & ſubſtitutionis ſuperuiuens excludit alios ſuperuiuentes ſubſtitutos, non coniunctos in inſtitutione, per text. in l. cohæredi. §. qui diſcretas. de vulg. & pupil. tradunt ibi Bar. Imo. Aret. Alexand. Iaſo. & alij. Iaſ. conſi. 143. colum. penult. verſi. quarto; quia lib. 4. Curt. Iun. conſi. 22. num. 8. Alexand. conſi. 109. num. 4. 5. lib. ſecundo. Dec. conſi. 186. colum. ſecunda, verſi. tertio non eundo Aym. conſ. 43. num. 2. Ruin. conſi. 101. colum. penult. nume. 19. libr. ſecundo.

47 Pone etiam † fideicommiſſum eſſe reſtituendum fratribus, & fratres reperiuntur eſſe ex diuerſis parentibus, pro eorum recta admiſsione ad fideicommiſſum diſtinguendum eſt. Nam aut teſtator eſt pater communis dictorum fratrum, tunc omnes fratres admittuntur ad fideicommiſſum, quia quoad patrem omnes ſunt filij, & æquali affectione iuncti alibi allegaui, & repeto, Alexand. conſ. 30. colum. prima, ver. tamen in hoc. lib. ſecundo, Crot. in l. filius famil. §. Diui. nume. 162. de leg. 1. Dec. conſi 304. colum. 1. nume. 2. Bero. conſili. 90. colum. fina. conſi. 145. colum. penult. & fin. lib. 2. Guald. de arte teſtan. tit. 5. cau. 21. Rip. in l. Lucius. colum. fina. de vulg. & pupil. Soci. Iun. conſi. 65. nu. 5. & per tot. lib. 3. Alben. conſi. 29. num. 18. 19.

Aut teſtator eſt vnus ex fratribus, & grauat puta filiam, vel vxorem ad reſtituendum fratribus ipſius teſtatoris, tunc ſane præferuntur fratres vtrinque coniuncti, qui ab inteſtato ſucceſſuri eſſent, excluſis vterinis, vel conſanguineis tantum, vt decidit Caſtr. in l. fin. col. fina. nume 6. C. de verb. ſignifi. quem ibi Iaſo. ſequitur in colum. fina. in 6. not. & Ruin. conſi. 169. colum. 3. ſub nume. 7. lib. 2. Pariſ. conſi. 49. num. 18. lib. ſecundo, conſi. 59. nume. 41. lib. 3. Socin. Iun. conſi. 94. nume. 14. lib. 1. quia proximiores in ſuccedendo ab inteſtato præferuntur, dicto. §. in fideicommiſſo. & dicto. §. fratre. Caſtr. in conſi. 159. ſuper primo. colum. 1. lib. primo. cum ſimilibus.

Aut teſtator extraneus eſt, & grauat hæredem, vel legatarium, ad reſtituendum fratribus ipſius hæredis, vel legatarij, tunc etiam huius fratres vtrinque coniuncti præferri debent, quia iſti propriè dicuntur fratres, Iaſo. in l. fratres. colum. 3. in princip. de pact. & Io. de Guido. in conſi. 64. nume. 9. & ſeq. inter diuerſ. conſi. vlt. volunt. vol. 1. & verba teſtatoris propriè ſunt intelligenda. l. non aliter. in princip. de leg. 3. l. ſi alij. de vſufruct. leg.

Limita prædicta tamen locum non habere in pluribus patruis vocatis, qui dummodo ſunt in gradu pari, non impedit, quòd vnus ſit vno latere, & alius vtroque latere iunctus, nihil ominus omnes admitti debent, vt late

late diſcutiendo probat Bal. conſ. 424. punctus talis eſt. Titius. lib. 3.

48 Contendunt aduerſus hæredem † legatarius, & ſubſtitutus, cui à legatario res legata reſtituenda eſt, vel executor, & fideicommiſſarius, nempe legatarius ius directum habens fideicommiſſario obliquum ius habenti, & executori ſolum miniſterium habenti, fideicommiſſarius proprium ius habens præferri debeat. l. ſi quis ſeruum. §. certam. de leg. 2. & ibi doct. de primo & de ſecundo. l. ſi à plurib. in princ. de lega. 1. & ibi doct.
49 † aſsignatio enim debet fieri, qui habet plurimũ iuris, Bald. in l. fin. in princ. ad fin. com. de leg per l. ergo. de acqui. re. domi. facit & gloſ. in verbo duplic. in c. duo mala. 13. diſ. concurſus plurium iurium inducit præualentiam dicit Bal. in l. in teſtamento. col. 3. nu. 10. in fi. C. de teſta. mil. faciunt adducta per Dec. conſ. 542. col. fin. nu. 12. cum ſeq.

50 Vbi denique ita † ambiguum eſt quis præferri debeat, quòd aliter id nequeat dirimi, niſi vel gratificatione vel ſorte, tunc coniecturis hinc inde paribus in plures ſe admitti contendentes, locus erit gratificationi, d. l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos. de le. 2. & ibi gloſſ. fin. in fin. citat leges concord. & ibi Alber. & Abb. ſub nu. 4. Imol. ſub nu. 12. in cap. indicante. de teſta. Io. Lecirier. de primogenitu. in quæſt. 6. primi lib. num. 5. & in quæſt. 10. d. lib. dixi conſil. 90. num. 14. 15. lib. 1. & Pariſ. conſi. 72. num. 30. 31. lib. 2. circa autem neceſſaria non eſſe locum gratificationi limitat Deci. conſilio 542. columna fi. ſub numero 2. & iura gratificandi nunquàm competunt niſi eſſent à iure conceſſa, ne detur diſponere de iure tertij Bal. in cap. 1 colum. pen. ver. in contrarium videtur. de alien. feu. Caccialup. in l. omnes populi. ſub nu. 113. de iuſt. & iu. intelligitur de ſuo & non de alieno quem poſſe alij gratificare Bald. conſil. 38. dominus Thomas. colum. 2. nu. 5. li. 1.

1 Sorti † vero locus erit dubio exiſtente circa portiones eligendas, per l. 2. C. quando & qui. quar. pars. lib. 10. gloſſ. in l. ſi legatus. §. multum. ff. ad trebel. & dubio exiſtente in iure, & non in facto. Bart. in l. ſi duo. nume. 5. ff. vti poſsid. Caſtr. in l. huiuſmodi. §. fin. num. à de leg. 1. & ibi Alexan. & filij, Ripa in l. quominus. nume. 55. & ſequent. de flumini. vbi plura de ſorte adducit, & Felin. in cap. capitulum. colu. antep. & pen. de reſcript. Aretuli d. conſ. 99. nu. 18. addo & latiſſ. per Io. Lecirier. Pariſ. d. tract. de primogenitu. in 4. concluſ. 11. q. primi lib. deteſtando iudicium ſortis, eſt not. tex. in l. generaliter §. quis ergo ſtatuet. ff. de fideicom. libert. à ſorte non datur niſi appellatio ſit enormis læſio, & poſsit alio remedio reparari, nec aduerſus ſortem minori datur reſtitutio in integrum, Ant. Nicel. tract. de concord. glo. nu. 85. quia in ſorte diuina indicatur voluntas, qua ſuperior nemo eſt. c. ſors. 26. q. 2. Bal. in l. fin. in princ. vbi text. Bart. Salyc. & alij C. com. de leg. & plura etiam per Dec. in cap. licet cauſ. nu. 28. de probati. Affli. de iure protomis. §. 1. nu. 45.

Præterea ſuperſunt aliqua etiam breuiter videnda
52 de clauſulis teſtamentorum his, † ita tamẽ, itaque, adeo quòd, & ſimil. apponi ſolitis, quandoq; ad limitationẽ, taxationem, & reſtrictionem præcedentium vocatorum ad fideicommiſſa, quandoque ad declarationem, augumentationem, & ampliationem, ſed de his certa & firma interpretatio dari non poteſt, niſi quatenus præcedentia demonſtrant, quòd talia ſint, quæ debeant limitari, & reſtringi, vel talia appareant, quæ declarationem, & ampliationem recipere valeant, prout etiam formulæ ipſarum clauſularum ſonant, vel in reſtrictionem, vel in ampliationem. His ergo diligenter in occurrentia facti, tu quiſquis es vltimarum voluntatum interpres, magis ſcire potes, arg. l. 3. in princ. ff. de teſti.
53 Nam dictio, ita tamen, ſtat limitatiue, & reſtrictiue per tex. in l. Lucius. §. quæ habebat. ff. ad Trebel. in l. pro hærede. §. ſi quid tamen de acqui. hæred. Aret. in l. 1. §. pupillus in princ. ver. hæc tamen expoſitio. de acquir. poſ. Ruin. conſ. 18. col. 3. nu. 2. conſ. 74. col. pen. nu. 17. libro 2. item Aret. in l. ſi plurib. in 4. not. de leg. 1. Capr. deciſ. 108. num. 7. idem dictio, ita quòd, habet naturam taxatiuam, & limitatiuam per eadem iura, Aym. conſi. 201. eum. 41. conſil. 25. nu. 26. de dictione, ita tamen, & venit ad præcedentia declaratiue, Pariſ. conſil. 1. num. 23. conſ. 22. num. 39. lib. 3. Dec. conſil. 227. colum. 3. num. 6. ita quòd prolata ad augendum non operatur diminutionem, Ruin. conſ. 152. colum. fin. verſic. nec iſto caſu. lib. 2. ita debet declarare, & ampliare præcedentia actiue, & paſsiue, Pariſ. conſi. 90. nu. 26. 27. num. 33. ſtatque ampliatiue, Ang. poſt Guliel. in l. nulla. verſic. hæc lex inducitur. ff. de legi. Hier. Ianet. inter conſi. Socin. conſ. 100. nu. 8. lib. 4. Bero. conſi. 77. ſub nu. 16. lib. 2. Pariſ. d. conſ. 1. nu. 24. Adeo quòd ſignum eſt ad ampliandum, probaui in conſi. 110. num. 9. lib. primo, ita quòd, etiam ſtat diſpoſitiue ſeu habet vim modi neceſsitatem importantis, Capyc. deciſ. 108. nu. 6. & ſequent.

DVBITATIO V. QVAE BONA veniunt in fideicommiſſa his ſoluitur VI. ſolutionibus.

Prima quòd veniant in fideicommiſſo teſtatoris bona propria, & omnia ſi fuerint alienata, aliàs quarta, quando fuerit dictum, bona quę ſuperfuerint tempore mortis hæredis grauati, & peruenta ad grauatium ex vulgari, ex fideicommiſſo, ex prælegatis permutata, empta ex pecunijs hæreditarijs, recuperata, reuerſa ad ius hæreditarium.

Secunda, veniunt & fructus, quando omnes, ſubintellecta fideicommiſsi reſtitutione, quando poſt moram, quomodo, & quando ſit inducta mora.

Tertia, veniunt bona, quæ grauatus habet à teſtatore iure vltimæ voluntatis & non contractus, quando feudalia, emphiteutica, & ſola reperta penes grauatũ, dum eius abiit culpa.

Quarta, venit in fideicommiſſo illud quod ſupereſt factis debitis detractionibus, pro funeris impenſa, creditis hæredis grauati, debitis hæreditarijs, legatis ſolutis per grauatum, quando pro his ratio habenda ſit fructuum pro grauato, qualiter fiat ſatisfactio, ſolutiones plures & vtiles in practica afferuntur.

Quinta detractio melioramentorum continet plura hic diſcuſſa.

Sexta, detractio pro legitima, & trebellianica, quatenus facienda diffuſe complectitur plurium notabil. dubitationum ſolutiones, & concluſiones.

QVintam aggredior dubitationem ſuper bonis, quæ fideicommiſſo ſubiecta dici poſsint, eiuſdem enim dubitationis inueſtigatio, & ſolutio perutilis eſt, & omnino neceſſaria, ſcilicet inuenire rẽ, quæ ſub fideicommiſſo veniat, quoniam ſine re fideicommiſſum quærit, vultq; nemo, quinimo corruit omnis diſpoſitio teſtamentaria re non extante, cum vnum de tribus requiſitis ad eam conficiendam eſt res, vt late probatum eſt ſupra lib. præceden. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 1. in princ. & ſolut. 3. in prin. & hoc eſt quòd quærebatur quantum eſſet in fideicommiſſo per Iuriſconſ. in l. cum quis vxori. §. mulier. de dot. prælegat. Res igitur & bona, quæ fideicommiſſo veniant reſtituenda cognoſcuntur his trib. inſpectis.

Primo quòd ſint bona teſtatoris rogantis.

Secundo quòd ea bona grauatus habeat à teſtatore iure vltimæ voluntatis, & non alio iure.

Tertio quòd factis debitis deductionibus per grauatum, ea tantum quæ ſuperſunt bona veniunt in fideicommiſſo.

SVMMARIVM.

1 *Bona ea veniunt in fideicommiſſo quæ fuerunt teſtatoris grauantis & non alia, ideoque hæredis facultates propriæ non tenebuntur fideicommiſſo & tanto magis quando teſtator dixerit de ſuis bonis reliquit, ſua hæreditas perueniat, & non ſufficit quòd ſint ſimpliciter repertæ in hæreditate per teſtatorem detentæ, & vt ibi.*

2 *Bona reſtricta per teſtatorem fideicommiſſo ſubiecta ad ea quæ ſuperfuerint vel quæ reperientur tempore mortis grauati, omnia veniunt ſub fideicommiſſo ſi ea grauatus non alienauerit, qua facta per grauatum valet alienatio de tribus quartis patrimonij teſtatoris, & alia quarta remanet reſtituenda fideicommiſſario etiam facta alienatione via vltimæ voluntatis, & quòd poſſit etiam quartam illam conſumare ex cauſis, & quòd fideicommiſſum quando non dicatur factum in omnibus bonis vide ibid. pulchre.*

3 *Bona in ea fideicõmiſſo veniunt quæ ex diſpoſitione teſtatoris ad grauatum peruenerunt, aut ex vulgari & pupillari ſubſtitutione præcedente grauamen fideicommiſſi ſecundum ordinem ſcripturæ & intellectus, vel intellectus, tantum aut ad grauatum peruenerunt ex fideicommiſſo obſeruata diſtinctione per Bar. de qua ibi, aut quæ iure accreſcendi, vel ſubſtitutionis vulgaris grauatus habuit & vt ibi.*

4 *Bona in fideicommiſſo an ea veniant quæ grauatus habuit ex prælegatis, & dic quandoque venire, & quandoq; minime, vt ibidem latius per multos caſus deducitur, ad quem locum te remitto.*

5 *Bona permutata, cum bonis ſubiectis fideicommiſſo cenſentur pariter fideicommiſſo ſubiecta.*

Fallit in bonis alijs permutatis cum iſtis iam proxima vice permutatis cum illis vere ſubiectis fideicommiſſo, etiam ſi teſtator conceſſerit bonorũ ſuorum permutationes fieri poſſet, quia non erunt ſubiecta fideicommiſſo.

6 *Bona acquiſita ex precijs bonorũ alienatorum fideicommiſſo ſubiectorum per grauatum ignorantem fideicommiſſum, an & quando veniant fideicommiſſario reſtituenda, an non ſolum precium, & non res comparata. Idque venire quòd ad vendentem peruenerit, dic & declara vt ibi.*

Quid ſi grauatus erat ſciens fideicommiſſi & emit fundum ex precio bonorum fideicommiſſi ſubiectorum, & tunc venit acquiſitum ſi nomine hæreditatis vel fideicommiſſarij emptum fuerit, aliàs ſecus quia bona alienata remanerent vendicanda ſub fideicommiſſo.

Et quando precium ſit reſtituendum fideicommiſſario, non res empta, dic vt ibi late, cum num. ſequen.

7 *Precium extractum de bonis fideicommiſſo ſubiectis, & ex eo res ſit aut fundus emptus, venit ſolum ipſum & non res empta in reſtitutione, quando venditio talium bonorum fuiſſet facta per ignorantem fideicommiſſum ignorantia.*

Vel quando fuiſſet talis res vendita cum conſenſu fideicommiſſarij, tunc illi precium ſolum eſſet reſtituendum, & non res empta.

8 *Bona lege permittente, vt cauſa dotis alienata per grauatũ de bonis fideicommiſſo ſubiectis, valebunt alienata: at tantundem grauatus, poſtea de bonis quæſitis, debet ſatisfacere fideicommiſſario, ſcilicet de quæſitis ex fructibus bonorum, poſtea medio tempore perceptis.*

9 *Hæres de fructibus perceptis indiuiſo teſtatoris tenetur ſupplere fideicommiſſum, ſi pendente conditione vel die res hæreditariæ ſunt peremptæ.*

10 *Bona in fideicommiſſo vniuerſali veniunt vendita per teſtatorem cum pacto retrouendendi recuperata per grauatum hæredẽ etiã de pretio ſuo vt præſumitur ſatisfactum.*

Item veniunt & iura conditionalia hæreditatis.

Et data per teſtatorem in vita vni filio grauato pro parte ſua non via contractus irreuocabilis.

Item mobilia & merces continentur.

Item & credita teſtatoris exacta per hæredem grauatum, & vt ibi.

11 *Item fundus acceptus per hæredem à debitore inſolutum, vti quid hæreditarium venit in fideicommiſſo vniuerſali.*

12 *Item prædium legatum Caio vſufructuandum toto tempore vitæ ſuæ, eo mortuo prædium reuertitur ad ius hæreditarium, ſic prædium cum iure hæreditario venit in fideicommiſſo. Titio inſtituto hærede vniuerſali & poſt mortem grauato ad reſtituendam hæreditatem Sempronio.*

SOLVTIO. I.

PRIMVM capio de bonis, quæ in fideicommiſſo veniunt: 1 indubitati enim iuris eſt, ea venire bona in fideicommiſſo, quæ teſtatoris & grauantis fuerunt, & non aliena: vt l. ex facto. in princ. & ibi Gloſ. & l. cogi. in prin. & §. 1. & l. Lucius. §. idem quæſijt. ad trebel. l. cohæredi. §. cum filiæ. & ibi expreſſa glo. in ver. Tenebuntur. de vul. & pupil. l. precib. in fin. C. de impub. & ali. ſubſti. l. qui vxori. in fi. de aur. & arg. leg. l. qui habebat. in prin. de le. 3: ita facultates propriæ hæredis grauati fideicom. non tenebunt̃, d. §. cum filiæ. & l. ſequens. de l. 2. & l. cum pater. §. fidei tuæ. eo & ibi Bal. not. & conſ. 300. tamen legit in antiqu. 4. lib. 4. conſ. 421. quòd domina Conteſsina. circa med. lib. 5. Alcia. conſil. 204. eſt tam eleganter. num. 5. libro 7. iterum incidet dicendum in ſeq. 2. ſolu.

Secundo eo magis dicendum eſt teſtatorem ſubiecisse fideicommiſſo bona propria, & non aliena quando dixerit de ſuis bonis reliquit, ſua hæreditas perueniat, quia dicendo ſua bona, & maxime per genitiuum, ipſius teſtatoris, bona ea intelliguntur venire, in quibus teſtator dominium, vel quaſi habebat: Alexan. conſi. 171. colum: ſecunda. num. 3. verſi. ſecundo præſuppono. li. 6. & Corn. conſil. 114. colum. fin. verſic. coadiuuantur præmiſſa. 3. vbi ex hac præfatione etiam communi volens de ſuis bonis diſponere, demonſtratur non de bonis hæredis, ſed de ſuis teſtatorem feciſſe relictum, idem Bertrand. 81. part. 1. volum. 2. Borgni. Finiza. tracta. de de vſufruct. mul. numero. 108. Marzar. Vicenti. de fideicommiſſ. part. ſecunda, quæſtio. 4 per Baldũ. in l. cum rem alienam. columna fin. ſub numero 10. ibi. adijciendo meam. Codice. de leg. & Bartol. & alij in l. ſerui electione. §. fin. numero 3. de legat. primo. Pedemo. Deciſ. 85. in fin. cum ſimil. ſupra eodem. libro interpr. 11 dubit. 2. ſolut. 1. verſic. ſuis bonis. per me allega. Et quia dicendo, Sua hæreditas perueniat, intelliguntur in fideicommiſſo hæreditatis comprehendi res, quæ fuerint hæreditariæ de iuribus teſtatoris, & non ſufficere quòd ſimpliciter ſint repertæ in hæreditate per teſtatorẽ detentæ: p l. in fideicommiſſ. §. quoties. per Gloſſ in verſiculo. legatum. & text. ibi in leg. ſi res aliena. ad Trebel. tradit Alexandr. conſilio nonageſimo 1. ſub nu. decimoquarto, verſicu. comprobatur etiam. & ſub numero decimoſeptimo, verſicu. ſed ad hoc libro primo. & Riminal. ſeni conſilio 257. numero vigeſimoſeptimo. Aymo conſil. 144. columna ſecunda, verſicul. non obſtans modo.

3 Tertio

2 Tertio cum teſtator reſtrinxerit † bona fideicommiſſo ſubiecta ad ea quæ ſuperfuerint, vel quæ reperientur tempore mortis grauati, & grauatus ea non alienauerit, omnia ſub fideicommiſſo veniunt, Cyn. ad fin. Bald. ſub numero nono, Salyc. ſub numero tertio, vbi quod communiter per doct. & Fulg. ſub nume. 4, vbi cæteri pene omnes doct. in auct. contra rogatus. C. ad Trebel. per l. Titius. ff. eo. & l. ſed & ſi lege. § quod autem ff. de peti. hæred. Corn. conſil. 242. colum. 6. libr. 4. Si vero grauatus alienauerit, valet alienatio de trib. quartis patrimonij teſtatoris, & alia quarta remanere debet reſtituenda fideicommiſſario per ius nouiſsimũ auctenticorum vt §. nobis ergo recte. in auct. de reſtitutio. conſtitutio. no. & exinde ſumpta aucten. contra rogatus. Codi. ad trebel. & ibi gloſſ. & doctor. & Guid. Pap. in quæſt. 520. teſtator. & conſil. 122. num. 12 verſ. ad textum. Corn. conſil. 275. colum. penult. libr. 4. & valet alienatio facta per grauatum etiam via vltimæ voluntatis contra Alexand. poſt Cuma. in dicta. l. Titius, ſequendo Bald. in d. auct. contra rogatus. nu. 10. latiſsime probat Socin. conſil. 123. viſo conſil lib. 3. maxime per verba text. in dicto §. nobis ergo recte. ibi alijs omnibus eius poſitis poteſtate, & licentiam habere eum his ſicut voluerit vti, quemadmodum perfectis dominis competit, & quartam ipſam poteſt grauatus etiam conſumare ex cauſis ibi in text. enumeratis, & per doct. de his in dict. auct. contra rogatus. ſane fideicommiſſum non dicitur factum in omnibus bonis, quando teſtator dixerit in his bonis hæreditarijs ipſius teſtatoris, quæ tunc ille taliter decedens, in eorum bonis & hæreditate reliquerint, Curt. Sen. conſil. 43. nume. 37. 38. vltra ibi alleg facit Bar. in l. ſi ita. columna ſecunda, in fin. numero quinto, de aur. & arg. leg.

3 Quarto veniunt † ea in fideicommiſſo, quæ ex diſpoſitione teſtatoris ad grauatum peruenerunt, aut ex vulgari & ex pupillari ſubſtitutione præcedente grauamen fideicommiſsi, ſecundum ordinem ſcripturæ & intellectus, vel intellectus tantum, per l. qui fundu. §. qui filios. ad l. Falc. tradit Bart. in l. ita tamen. §. qui ſuſpectam. ſub num. 2. ad trebel. quem ibi Caſt. ſub nu. 4. in ſua diſtinctione, Imo. circa fin. & Alexan. late diſputando in 5. col. ſequuntur, & Corn conſil. 182. ad fi. lib. ſecundo, & conſil. 158. colum. 4. verſ. licet autem. lib. 3. Gui. Pap. in deciſ. 303. verſic. vlterius circa præmiſſa. & firmat Pariſ. conſil. 36. nume. 39. lib 2. Caſtr. conſil 239. pro declaratione colum. 2. in fin. verſic. 3. principaliter. li. 2. & Petr. de Anchar inter conſi. Cald. conſil. 24. titu. de teſta. Caſtr. conſil. 416. iſta domina Sancta. colum. 1. in fin. lib. 1. vbi de deuolutis ex pupillari venientibus in reſtitutione, & de bonis teſtatoris, & non de alijs, tenet Bal. conſi. 97. Videtur, quòd filius. lib. 4. & conſi. 103. ideo dicto teſtamento vltra med. & conſil. 272. iſte adultus. eo. & conſi. 216. ſuper præmiſſo. lib. 5. aut ad grauatum peruenerunt ex fideicommiſſo obſeruata diſtinctione per Bart. in l. Marcellus. §. quidam liberis. nume. 9. ad trebel. & ibi per ali. & in l. hæredes mei. §. cum ita eo. ibi maxime Alex. colum 2. Ang. in l. cum virum. ver. reſtat. C. de fideicom. Bart. conſil. vlti. dominus Cato. ad fin. Capr. conſil. 49. nu. 10. 11. Alexan. conſil. 66. colum. fin. lib. 2. eſt com. opi. per Dec. conſil. 597. nu. 7. & Pariſ. d. conſil 36. nu. 22. conſ. 48 num. 20. & conſil. 83. colum. 5. num. 16. lib. ſecundo, Goz. conſil. 81. nu. 12. & ſequent. aut quæ iure accreſcendi, vel ſubſtitutionis vulgaris grauatus habuit, Bartol. in d. §. quidam liberis. num. 7. 8. & ibi cæteri firmant, & Rui. conſi. 94. nu. 9. libr. 2.

4 Aut quod † ex prælegatis habuit grauatus venit in fideicommiſſo, & quandoq; non venit, venit. n. quando teſtator aſsignando æquales, vel parum differentes portiones pluribus hæredibus de omnibus bonis vel maiori parte diuidendo inter eos etiam grauatos fideicommiſſo, vt Barto. & Caſtr. in leg. quid ergo la 2. de leg. 1. & in dict. §. quidam liberis. numero 1. & Corn. conſilio 273. columna penu. verſic. & inſuper. libro 4. Ruin. conſil. 116. numero 8. libr. 2. & Dec. conſilio 254. col. 2. & quando prælegata præcedunt grauamen, vel quando grauamen eſt conceptũ verbis vniuerſalibus, vt quicquid peruenerit, vel omnia bona reſtituantur, Bartol. in d. §. quidam liberis. numero 9. per l. cum virum. C. de fideicomm. vbi de hac materia etiam per omnes & Alexand. conſil. 25. num. 2. libr. 1. repetitio in conſilio 262. numero 3. libro ſexto. & maxime quando prælegata capiuntur iure hæreditario, Corn. conſilio 105. colum. 1. verſic. his tamen non obſt. libr. 4. etiam ſi diceret omnib. alijs ſuis bonis inſtitutio & ſubſtitutio fideicommiſſaria, Goz. conſi. 30 numero 5. Ant. de But. conſil 68. Curt. Iun. conſil. 13. ad num. 4. & ad fin. & ex pluribus per Pariſ. conſil. 18. nu. 15. & ſeq. lib. 3. vbi maxime quando prælegata abſorbent maiorem partem hæreditatis, & vt per Dec. con. 254. col. 4.

Non venit autem in fideicommiſſo, quòd grauatus de prælegatis præcepit, quando puta, legatum dotis factum pro augumento vel æqualitate dotis eſt illud, de quo agitur, vt veniat. Aret. conſil. 193. breuitate vtendum eſt. & quando eſt factum quaſi in recompenſationem crediti, Caſtr. conſil. 398. & circa primum. ad fin. verſ. præterea non poteſt, & conſ. ſeq. verſ. 2. quia libro ſecundo, alia ſua ratio fundata clauſula notariorum, in omnibus alijs ſuis bonis, &c. improbanda eſt, vt per Ant. de But. Goz. & Cur. Iun. modo alleg & per ea quę ſcripſi ſupra eo lib. interpr. 1. dubit. 2. ſolut. 1. & quando aliquo modo poteſt apparere de voluntate teſtatoris, quòd non veniat, vt per Bart. in d. §. quidam. num. ſecundo. Cuma. conſil. 37. quidam legauit ſub verſ. ad ſecundum. Ful. conſ. 100. quidam. A. colum. fin. per verba, libere, & expedite, & pleno iure in prælegato inſerta, & Corn conſil 91. colum. 4 verſic. quia reſpondetur. lib. 1. Pariſ. conſi. 79. nu. 2. lib. ſecundo, & quando prælegatum eſt factum poſt ſubſtitutionem fideicommiſſariam, Iaſ. conſ. vlt. 175. colum. ſecunda, ver. inprimis moueor. lib. 4. cum concord. per Cephal. conſ. 379. num. 46. & quando prælegatum eſt de eo, quod eſt extra patrimonium teſtatoris, Corn. conſ. 114. ad fi. lib. 3. & quando prælegatum omnino per teſtatorem fuit ſeparatum ab alijs ſuis bonis hæreditarijs, vt Ruin. conſi. 65. nu. 16. lib. 2. & quando grauatus fuiſſet prohibitus alienare fauore cohæredum, & quando legatum fuiſſet factum pro credito legatarij, Boer. in deciſ. 280. ad fin. vbi more ſuo per tot. deciſ. vadit diſcurrendo materiam, quædam ex his, & alia pro limitationibus firmat Alexand. in d. §. quidam. colum. 1. & ſequent. & Iaſ. in d. l. cum virum. col. 1. C. de fideicom. Adde quòd prælegata veniunt vel non in fideicommiſſo, prout fideicommiſſ. verba ſunt apta vel non ea comprehendere Ber. conſ. 79. nu. 19. facit Ceph. d. conſ. 379. nu. 48. 49. & Rimi ſen conſi. 248. ad fin. ■ ſpecie Io. de Monte Sperello conſil. 100. nu. 3. & ſequ. inter diuerſ. conſ. vltim. volunt vol 1.

Bona inter plures fratres reciproca fideicommiſſo grauatos obuenta ad alterum ab inteſtato, ſic etiam formiter probanda vt propria effecta illius ita ſuccedentis & poſtea decedentis non venire in fideicommiſſo not. probat Ang in d. l. cum virum ad fin. verſi. attende tamen. C. de fideicom.

Quinto de his dubitari poſſet an in fideicommiſſo
4 veniant, ideo ſcire oportet, quòd † bona permutata cum bonis fideicommiſſo ſubiectis cenſentur pariter fideicommiſſo ſubiecta, probat Iaſ. conſilio 231. iſti impuberes. colum. 1. libr. 2. ſequitur & bene comprobat Tiraq. de retract. tit. 1. §. 32. gloſſ. in nu. 26. 27. 28. repetit

In l. boues. § hoc ſermone. in 14. limit. nu. fi. & Marzar.
Vicenti. conſi. 22. Menoch. conſi. 70. nu. 8. Quod locum
non habet in alijs bonis permutatis cum iſtis iam pri-
ma vice permutatis cum illis vere ſubiectis fideicom-
miſſo, etiam quod teſtator conceſſerit ſuorum bonorũ
permutationes poſſe fieri, vt Iaſ. ipſe probat con. 36. co.
fin. lib 3. breuitati ſtudens, iura, & rationes non refero,
cum ibi per eum videri poſsint.
5 Si ex † pecunia, argentis, maſſaritijs, vel alijs reb. re-
pertis in hæreditate per ignorantem fideicommiſſum
fuerit emptum prædium, idque repertum fuerit penes
grauatum tempore quo ceſsit dies fideicommiſsi, id
ipſum prædiũ cadit in fideicommiſſum vniuerſale, cũ
pretium ſuccedat loco rei, l. imperator. §. fin. cum du.
ll. ſeq. de leg. 2. non offerente ipſo grauato, vel eius hæ-
rede id quod vere habuit de bonis hæreditarijs, vt per
Bar. in d. §. fin. ſub nume. 1. prima diſtinct. & Caſtr. hoc
tenet conſil. 259. in caſu ſuprascripto. verſic. & poſito
quòd fuiſſet. lib. ſecundo, cum eo tranſit Ruin. conſilio
97. colum. pen num. 12. lib 5 clarius idem Caſtr. tenet
conſilio 468. ad primum quo quæritur. colum. fi. verſi.
reſpondeo quantum. lib. 1 probat & hoc Alcia. conſilio
110. ſubſtitutione fideicommiſſaria. num. 2. 3. 4. libro 9.
impreſ. Venet. tranſeundo cum inclyto collegio Ferra
rien. idem probat Iaſ. conſil. 43. ad fin. lib. 3. eſt text. in
l. item veniunt. in prin ff. de peti. hæred. Alexan. conſ.
21. num. 3. & conſil. 51. col. 3. nu. 12. lib. 6. & Iaſ. conſi.
231. ad fin. libr ſecundo, quinimo acquiſita ex pretijs
bonorum alienatorum fideicommiſſo ſubiectorum,
ſimpliciter venire in reſtitutione, tenet & non bene ita
ſimpliciter Aymo conſil. 295. colum. pen. numro 4. in
ſeptimo dubio, & non bene hoc caſu de pretio bono-
rum alienatorum, quia non immediate, & directo, ex
rebus hæreditarijs, ſed per circuitum dicitur acquiſi-
tum, quòd non veniret in reſtitutione, ſed pretium
quatenus bonæfidei, & ſic ignorans fideicommiſſum
vendens factus eſt locupletior, per l. ſed & ſi. §. 1. ff. de
peti. hæred. vbi eſt tex. expreſſius, quòd venit pretium,
& non res ex eo comparata, & ſic contra dictum reſpon
ſum Aymo, & prout tenet Bart. in d. §. fin. d. l. impera-
tor. quòd id veniat, quod ad vendentem peruenerit,
ſcilicet pretium, per l. fin. de legat. 2. & de hoc Burſat.
Mantu. conſil. 13. numer. 75. Ruin. conſil. 114. col. pen.
verſi. & ſimiliter. lib. 2. idem pretium ſolutum tantum
venire pro fideicommiſſario vel ſciente vel ignorante
emptore tradit Socin. conſil. 16. colum. pen. & fin. lib.
tertio.
6 Si autem † ex precio bonorum fideicommiſsi alie-
natorum per grauatum ſcientem fideicommiſſum, fu-
erit emptum predium, id quidem non venit in fidei-
commiſſo, niſi fuerit emptum nomine hæreditatis, vel
fideicommiſſarij per glo. in d. l. imperator. §. fin. quam
ibi Cuma. & Imo. approbant, & eſt ſimil. glo. in d. l. item
veniunt in princ. ſequ. Ang. in d. l. in fideicommiſsi. §.
nunquàm. ff. de uſu. vbi generaliter illud in vniuerſali-
bus pretium & rem ex pretio emptam ſuccedere loco
rei intelligit eſſe verum quando res fuit empta hæredi-
tario nomine, aliàs ſecus, idem in ſpecie firmat Capra
conſ. 88. col. fin. & Alci. conſil. 66. in caſu ad nos. ſub nu.
20. lib. 9. Sed ipſa bona alienata remanent ſub fideicom-
miſſo vendicanda, vt l. fin. §. ſin autem ſub conditione.
7 com. de leg. † pretium vero dico rurſus remanere in re-
ſtitutione, quando venditio rei ſubiectæ fideicommiſ-
ſo facta eſſet per ignorantẽ ignoranti fideic. per tex. ſin.
in d. l. fin. §. in fin. de lega. ſecundo, de quo vide ibi per
doct. & Alexan. in l. Marcellus. §. res quæ. & in l. quidã
teſtamento. § fin. columna 1. & ſequen. ad trebel. & in
conſ. 184. in fin. lib. ſecundo, conſ. 3. nu. 1. 2. lib. 3 Iaſo. in
auct. res quæ. com. de leg. Caſtr. conſ. 94. conſ. 263. in fi.
libro 1. Soci. conſil. 49. col. fin. libro 1. Caſtr. conſi. 247.

num. 5. lib. 1. Corn. conſi. 133. lib. 4. Cur. Iun. conſil. 85.
nu. 6. Dec. conſ. 38. col. 4. in fi. conſ. 236. ad nu. 7. 117. dub.
Soc. Iun. conſ. 129. nu. 19. 20. 21. conſi. 137. num. 5. libro 1.
Ruin. conſ. 111. in fin. conſi. 118. nu 4. & ſeq. lib. 2. remiſ-
ſiue etiã meminit Marzar. de fideicom. 2 par. q. 46. verſ.
de hærede grauato. copulatiue debet concurrere igno-
rantia grauati vendentis & emptoris Neuiz. conſil. 32.
nu. 10. & Pedemon. deciſ. 73. Pretium item venit in re-
ſtitutione rei fideicommiſſo ſubiectæ venditæ cum
conſenſu fideicommiſſarij, diffuſe probat Corn. conſi.
340. col. penul. lib. 1. & Cur. Iun conſi. 4. col. pen. nu. 22.
vbi de commu. & conſ. 24. ſub. nu. 7.
8 Præterea quatenus † bona etiam lege permittente,
veluti cauſa dotis per grauatum fuerint alienata de bo-
nis fideicommiſſo ſubiectis, catenus de bonis poſtea
quæſitis debet grauatus fideicommiſſario ſatisfacere,
Ruin. conſilio 137. ad fin. lib. ſecundo, facit l. Titius. &
l pen. ad trebel. intelligerem de quæſitis poſtea ex fru-
ctibus bonorum medio tempore perceptis, argu. l. ſi is
qui quadraginta. eo. & l. in fideicommiſsi. §. nonnun-
quàm. de vſufru. & l. deducta. §. qui poſt tempus. & ibi
6 Caſtr. & Alexandr. not. ad trebel. quod † hæres de fru-
ctibus perceptis iudicio teſtatoris tenetur ſupplere fi-
deicom. ſi pendente conditione vel die res hæreditariæ
ſunt peremptæ. idem Rip. in l. in fideicommiſſaria. nu.
18. eo.
10 Item † bona per teſtatorem vendita cum pacto de
retrouendendo poſtea per hæredem grauatum recupe-
rata & de pretio vt præſumitur ſuo ſatisfacto, veniunt
in fideicommiſſo, Dec. conſ. 88. column. 2 nu. 3. conſil.
238. colum. fin. verſ. quinto. per Marz. Vicenti. de fidei-
commiſ. part. 2. quæſt. 6. veniunt & iura conditionalia
hæreditaria, Alci. conſ. 155 placet ſententia. num. 4. lib.
9. & veniunt data per teſtatorem in vita vni grauato
puta filio pro parte ſua, non via contractus irreuocabi-
lis Corn. conſi. 273. colum. penul. lib. 4. pecuniæ, mobi-
lia, & merces in fideicommiſſo vniuerſali continentur,
Alciat conſi. 30. numero. 1. lib. 9. Marz. Vicenti. de fidei-
commiſſ. part. ſecunda, quæſtio. 5. vbi aliqua aduertit.
& in ſequen. vſque ad 10. quæſt. aliqua alia ſcribit, quæ
veniunt in fideicommiſſo, vt breuitatis gratia ibi per
eum, veniunt & credita teſtatoris exacta per hæredem
grauatum, Aymo conſi. 316. num. tertio, verſicu. 4. du-
bitatur.
Dixi alibi, & idem cadit hoc in loco, pro credito hæ-
11 reditario † hæres in ſolutum à debitore accipit fundũ
& hunc eſſe hæreditarium plene probat Alex. conſ. 47.
lib. 3. & venire in fideicommiſſo vniuerſali, dicit, Caſtr.
conſil. 326. ſuper primo quæſito. nu[illegible] ver. ſed certe ve-
rum eſt. lib. 2. aſſentit Rui. conſ. 97. col. pen. verſic. item.
non obſtat. lib. 5.
12 Inſtituto † hærede vniuerſali Titio, & eo poſt mor-
tem grauato ad reſtituendam hæreditatem Sempronio
legatum eſt prædium Caio, qui habeat illud vſufructu-
are, & tenere toto tempore vitæ ſuæ eo quidem mortuo
prædium reuertitur ad ius hæreditarium, per l. ſi ita. ff.
de ſtatulıber. Bart. in l. Titia cum teſtamento. §. Titia.
nu. 4. de lega. 2. Pariſ. conſ. 21. nu. 44. lib. 2. & conſequens
eſt prædium ipſum cum iure hæreditario conſolidatũ
venire in fideicommiſſo in ſpecie decidit Soc. conſi. 102.
nu. 14. 15. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 Fructus quomodo veniant in reſtitutionem fideicommiſſi, vide per Ripam, quatuor concluſiones late facientem declaratas & limitatas per eum, primò quando non veniant ſed lucro hæredis grauati cedant, ſecundo quòd habens fructus imputet in quartam treb. 3. quòd non imputantur in legitimam 4, quod non imputantur re ſidendũ.

2 Fructus

2 Fructus veniunt in reſtitutione fideicommiſſi, qui iure hæreditario habiti dicuntur, qui tempore mortis teſtatoris reperti ſunt in area vel in horreo teſtatoris, vel qui ſunt percepti ex hæreditate ante aditam eam.

3 Fructus ſeminati per teſtatorem & maturi tempore eius mortis, vti procollecti habentur, & hi veniunt in reſtitutione fideicommiſſi.

4 Penſiones, vſuræ, vel affictus debiti ex contractu teſtatoris decurſi pro fructibus perceptis ante aditam hæreditatem habentur, & ideo veniunt in reſtitutione fideicommiſſi naturam fructuum imitando.

5 Pagæ decuriæ tempore vitæ grauati, puta ſuper impreſtitis montis, ſeu Zechæ Venetiarum non exactæ prohibitione, vel non permiſſione dominorum non ad hæredes grauati, ſed ad fideicommiſſarium ſpectant.

6 Fructus qui bonis accepto ferentur & ſit poſt aditam hæreditatem percepti ſunt cura & diligentia grauati regulariter non veniunt in reſtitutione, ad hocque vide fallentias & declarationes per Ripam, & quando ex voluntate tacita vel expreſſa teſtatoris ſunt fideicommiſſ. reſtituẽdi.

Et quid de fructibus, qui mora grauati & iure ſuo debentur fideicommiſſario, ibidem tangitur, circa quod duo ſunt videnda de quibus ibi.

7 Fructus fideicommiſſi & in eius reſtitutione veniunt eo modo quo in legato rei particularis, ſi ſit fideicommiſſum particulare à patre factum, vel ſub conditione iam expleta & purificata, & ſic redacta ad tempus quo fideicommiſſum poteſt dici pure relictum, & de quibus fructibus intelligendum ſit an perceptis an percipiendis & quomodo, & à quo tempore debeantur, & quando ſint reſtituẽdi.

8 Et quid ſi fideicommiſſum ſit vniuerſale, quod ſui natura creſcit & decreſcit quod omnia veniunt an & poſt aditam hæreditatem, vt eſt peculium, armentum & grex, & cum nume. ſeq.

9 Et quid ſi ſit vniuerſale, quod non creſcit nec decreſcit ſui natura, vt hæreditas vel omnis quota, quod non veniunt fructus niſi poſt moram grauati, ante non intelligitur re ac verbo in fideicommiſſario ſciente ſibi deberi fideicommiſſum ſecus ignorante, tunc enim grauatus imputat fructus in quartam & reſiduum reſtituitur.

Fructus percepti bona fide ante vel poſt aditam hæreditatem non veniunt reſtituendi.

10 Fructus quando non veniant reſtituendi fideicommiſſario niſi poſt moram grauati adeo vt ante moram grauatus ſuos fructus faciat perceptos negligentia non petendis, fideicommiſſario ſcilicet ſciente fideicommiſſum ſibi deberi, ſecus ſi ignorante, tuncque grauatus imputat fructus in quartam reſiduo reſtituto, & hoc in fideicommiſſo vniuerſali non creſcente nec decreſcente ſui natura, vt hæreditas vel eius quota.

11 Fideicommiſſarius ſemper præſumitur ignorans fideicommiſſi ſi non probetur ſciens tuncq; vti abſens excuſatur ſi fructus non petiterit cum non dicatur ſit negligens, vnde abſente fideicommiſſ. grauatus tenetur fructus reſtituere.

Item & quando in fideicommiſſarium reſtitutio ſit fienda de bonis grauatum alienatis ipſo iure, & quando dicatur tranſire ipſo iure, tuncq; abſque eo quòd petantur fructus, tunc percepti ſunt reſtituendi, cum nume. ſeqq.

12 Mora requiritur in grauato vt fructus veniant omnino reſtituendi, & quando dicatur debitorem conſtitui in mora ex ſola extraiudiciali interpellatione, & quando ea ſufficiat, vel quando iudicialis requiratur ad quid conſequendum, & de duplici mora, & de qua intelligatur conſtitui hæres, & quando noua interpellatio requiratur ad eum conſtituendum in mora, & quæ actio competat ad obtinendam reſtitutionem fideicommiſſi, & quando officium iudicis ſit neceſſarium, & vt latius pulchre hoc ibi diſcutitur cum num. ſeqq.

13 Debitor vt in mora conſtituatur ſufficit extraiudicialis interpellatio.

14 Mora grauati duplex eſt in & adeunda & in reſtituenda hæreditate, & faciendo in adeundo, non dicitur facere in reſtituen. ad noua requiritur interpellatio quæ extraiudicialis ſufficit.

15 Actio realis & ex teſtamento competit & datur pro reſtitutione fideicommiſſi petendi.

16 Grauatus inſtitutus ad adeundam hæreditatem iudicis officio compellitur propter fideicommiſſi vniuerſalis reſtitutionem.

17 Mora non ſit in eo quod ſolo officio iudicis debetur, niſi facta petitione in iudicio.

18 Reſtitutio fideicommiſſi poteſt fieri extraiudicialiter à parte etiam verbalis parti, & per epiſtolam & per nuncium.

19 Mora dicitur facta antequàm etiam ad iudicem perueniatur quoad acquiſitionem fructuum, ſecus quoad effectum transferendi vtiles ſine ceſſione in primo hærede grauato per fideicommiſſum quia requiritur interpellatio iudicialis, & vt ibi.

20 Mora ſit re ipſa fideicommiſſario abſenti, pupillo, vel furioſo, item & pauperibus.

21 Mora dicitur interuenire ex interpellatione extraiudiciali, vel ea ceſſante ex litis conteſtatione, poſt quam fructus dicuntur venire.

22 Interpellatio extraiudicialis ſimplex cur moram inducat & non productio libelli coram iudice, niſi ſequuta litis conteſtatione, & ſuper quibus inducatur mora poſt litem conteſtatam, & ſuper quibus non ea non requiratur, litis ſcilicet conteſtatio, & ibi cum nume. ſeqq. de materia.

23 Litigia curiæ Romanæ ſunt longiſſima, cum eorum tempus duret perpetuo ideo expectare finem iudicij eſſet expectare regem Alemaniæ.

24 Petitio non dicitur fieri ab aliquo ante litem conteſtatam, ſed quòd velit petere, & ideo libellus offertur parti, vt deliberet an velit cedere vel contendere.

25 Debitor conſtituitur in mora per verba ad minus expoſtulatiua, vt indigeo illa pecunia, quam mihi debes, vel ſcio te habere diſcretionem de pecunia quam mihi debes.

26 Intellectus. l. denunciaſſe. §. quid ergo. ff. ad l. Iul. de adult.

27 Fructus percepti reſtituendi ſunt fideicommiſſario à die litis motæ, & poſt datum libellum, & quando dicatur negligentia eſſe in petente vel non, & quando ſola citatio & datio libelli tollat negligentiam & de præſcriptione xxx. ann. quæ interrumpitur per ſolam executoris miſſionem & citationem, & vt ibi latius dicitur, cum ſequent.

28 Præſcriptio xxx. annorum quæ currit mera negligentia non petentis, interrumpitur per ſolam miſſionem executoris, libelli oblationem, & citationem.

29 Fideicommiſſarius vniuerſalis ſufficit quòd non fuerit negligens in petendo, & potuerit ſibi reſtitui ſaltem verbo, vt fructus percepti veniant.

30 Fructus omnes debentur & eorum ſit condemnatio poſt litem conteſtatam contra alium non grauatum vel non hæredem eius, ſed contra tertium poſſeſſorem bonæ fidei cum tit. vel ſine, & quare dic vt ibi.

31 Fructus & eorum ſit condemnatio contra hæredem grauatum in cauſa fideicommiſſi poſt publicationem proceſſus, ſecundum ſententias iudicum aliquorum, licet hoc legẽ aut deciſione non conſtet, vt ſolum poſt litem conteſtatam, in actionibus ſtricti iuris ſcilicet, at in his bonæ fidei veniunt à die moræ à qua ſit excuſatio ex iuſta cauſa quo ad rei interitum, non quoad fructus, & quare vide ibi.

Idem de incerta ſpecie, de materia præfatorum latius vide ibi explicatum.

Et quando mora ſine qua fructus non reſtituuntur, non dicatur fieri niſi poſt publicatum proceſſum, quod euenire poteſt vt ibi habetur.

Et procedat quoad condemnationem expenſarum litis, vel quando de fideicommiſſo probaretur per depoſitiones teſtium, conuentus poteſt excuſari à mora & fructibus vſque ad publicationem teſtium. Secus quoad moram pro fructibus, & quando dicatur haberi notitia fideicommiſſi, & quando interpellatus tenetur de fructibus perceptis poſt aditam hæreditatem & poſt interpellationem ante moram & quare ibidem, & de iuſta cauſa litigandi à quibus fructibus excuſet, & vt latius de materia ibi habetur, cum num. ſeq. ſiue loquamur in legato ſingulari, vel fideicommiſſo vniuerſali.

32 *Notitia rei & facti præſumitur ex vicinitate, conſanguinitate & fama publica.*

33 *Fructus in ſententia condemnatoria bonorum in cauſa fideicommiſſi reſtituendorum, ſi non exprimantur, & nulla de eis fiat mentio per iudicem, non condemnantem aut reſeruantem eos, tenetur iudex de ſuo refundere parti.*

Fallit ſi in ſententia vſus fuerit verbo reſtituat, quando fructus de iure venire debent, quia tunc venit eorum reſtitutio, & dic de hoc vt ibi ponitur.

Iudex quando de ſuo tenetur refundere parti in ſententia condemnatoria bonorum reſtituendorum ex cauſa fideicommiſſi non condemnauerit ad fructus vel non reſeruauerit.

34 *Fructus quando petantur vt fructus & non vt intereſſe, vt ſit in reſtitutione fideicommiſſi omnes percepti a ruſtico poſſeſſore ſua opera ruſticali ſunt reſtituendi.*

Et de fructibus percipiendis obligatus tenetur agrum coli facere & ſeminari, aliàs tenetur ac ſi coluiſſet & in horreo recondidiſſet, quod tamen intelligitur ſemper expenſis deductis, etiam ſi ſit malæ fidei poſſeſſor & prædo, & quid dicitur ſi obligatus ad fructus dederit fundum ad laborerium & dederit partem ſeminis, & quid ſi ipſe coluerit vel laborari fecerit, & de materia hac ibi late habetur.

SOLVTIO. II.

FRVCTVS † autem quomodo veniant
1 in reſtitutionem fideicommiſſi eſt nota materia text. in l. in fideicommiſſaria. ff. ad Trebel. & ibi gloſſ. & Bar. pene & Ang. Caſtr. Alexand. plenius, & Ripa pleniſsimè, qui vltra alios clariori ordine aſſumpſit talem materiam fructuum diſcutere per quatuor concluſiones late declaratas & limitatas. Primam negatiuam, quòd fructus in reſtitutione fideicommiſſi non veniunt, ſed lucro hæredis grauati cedunt per tex. ibi Secundam regulariter hæres fructus imputat in quartam Trebell. Tertiam regulariter fructus nõ imputantur in legitimam. Quartam & vltimam, quòd fructus regulariter non imputantur in falcidiam, vt ſuper quaque earum ibi latiſsimè per eum quatenus vero ad rem noſtram attinet ſciendum eſt, quod fructus aut ſunt hæreditatis, & hæreditario iure habiti, aut bonis accepto feruntur, vel accedunt, vt probat text. in d. l. in fideicommiſſaria.

2 Primo caſu † fructus iure hæreditario habiti dicuntur tempore mortis teſtatoris reperti in area vel in horreo teſtatoris, per gloſſ. 1. in l. quòd his verbis in princ. de leg. 3. vel ex hæreditate percepti ante aditam hæreditatem, iſti quidem in fideicommiſſi reſtitutione veniunt vt l. ita tamen. § 1. in fin. ff. ad Trebell. Caſtr. in d. l. in fideicommiſſaria. ſub num. 2. Imol. colum. pen. ſub num. 3. Alex. in pen. colum. ſub num. 7. citando gloſſ. in ver. non lucrum. in l. in fideicommiſſi. in pri. ff. de vſur. & doct. plures concord. & Ripa ſub num. 9. 11. affirmat omni caſu fructus perceptos ante aditam hæreditatem dici hæreditarios, per l. quod ſeruus. de lega. 2. & propterea venire in fideicommiſſo vniuerſali, vt partem hæreditatis per l. item veniunt. §. item non ſolum. ff. de pet. hered. & l. ſi marito. in fi. ff. ſolu. mat. poſt alios per Franciſ. mar. Delphi. deciſ. 829. probat Alci. in conſi. 155. nume. 3. lib. 9. & in l. Centurio. ſub num. 12. ver. ſane quoties. de vulg. & pupill. Vbi idem eſſe tradit † de fructib.
3 ſeminatis per teſtatorem, & maturis tempore eius mortis, vti pro collectis habendis per l. diuortio. §. interdum ſolut. matr. vt ibi per eum in d. l. Centurio. num. 13 & late per Gabr. Eugub. conſi. 121. nume. 58. & latius per Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 3. caſ. 256. nume. 3. in primo caſu etiam quòd tales fructus ſint pendentes tempore mortis teſtatoris, Gulıel. Benedic. in c. Raynutius ver. ſi abſque liberis. num. 13. part. 2. doct. ſta. vbi Alci. d. l. Centurio. & numer. 14. † Idem dicendum eſt de
4 penſionibus, & vſuris, vel affictibus debitis ex contractu teſtatoris decurſis pro fructib. perceptis ante aditã hæreditatem, quòd veniant in reſtitutionem fideicommiſſi naturam fructuum imitando. l. poſtulante. §. item quæro ad Trebel. ad idem Ripa in d. l. in fideicommiſſaria. nu. 23. prout enim fructus fuerunt percepti, & non pro rata temporis perceptionis eorum, ita debentur pẽſiones & affictus de bonis locatis iux. doctr. Bart. in l. ſi. §. fin. in fin. ff. de iure fiſ. & Salyc. in l. fructus. C. de act. empt. per Alexand. conſi. 15. nu. 3. conſi. 82. num. 17. lib. 2. repetito conſi. 40. ſupr. fin. lib. 3. conſi. 51 num. 19. lib. 6. & Iaſ. conſi. 231. colum. fin. lib. 2. ſane diuiſionem huiuſmodi pro rata temporis perceptionis fructuum faciendam oſtendit neceſsitas inducta per mortem teſtatoris quando contingit arg. deciſ. allegatarum per Ioſeph. Lud. in Peruſ. deciſ. 79. num. 10 & ſequent. part. 2. & in ſpecie per Couar. Hiſp. vari. reſolu. lib. 1. cap. 15. nu-
5 me. 14. fin. & ad fin. † Quinimmo & pagæ decurſæ tempore vitæ grauati, puta ſuper impreſtitis montis, ſeu Zeche. Venetiarum non exactæ prohibitione, vel non permiſsione Dominorum non ad hæredes grauati, ſed ad fideicommiſſarium ſpectant, vt ex facto reſpondit Bero. conſilio. 133. nume. 9. & ſequent. lib. 3. per text. gloſſ. & Bart. in l. poſtulante §. ſed in huiuſmodi & in l. deducta §. qui poſt. ad Trebell.

6 Secundo caſu † fructibus, qui bonis accepto feruntur, & ſic poſt aditam hæreditatem percepti ſunt cura & diligentia grauati, quoniam eſt regula negatiua inducta per text. in d. l. in fideicommiſſaria, quod in reſtitutione non veniunt, ideo opportune ibi Rip. contra talem regulam à nume. 24. poſt Ang. conſi. 331. an in reſtitutione colligendo adducit plures fallentias, ſeu declarationes, vt ibi per eum videri poſſunt, & per Menoch. d. caſ. 256. aliquas earum reaſſumentem & firmantem à nu. 8. vſque ad num. 24. etenim earum aliquæ ſuperiorem caſum reſpiciunt, de quibus ergo dicendum eſt vt ſupra. Aliquæ vero caſus continent, quibus fructus ex voluntate teſtatoris expreſſa, vel tacita eſſent fideicommiſſario reſtituendi, ita de his teſtatoris voluntati ſtandum eſt, vt doct. alleg. explicarunt.

Verum de alijs fructibus qui mora grauati, & iure ſuo debentur fideicommiſſario breuiter aliqua dicam cum ſuper iſtis per practicantes viderim diuerſimode ſeruari iura, & parum animaduerti. Nam primo non attendatur generalis caſus tertius, quem adducit Menoc. d. caſu. 256. num. 25. de arb. iud. lib. 2. quod fructus poſt aditam hæreditatem. & conditionis euentum percepti per hæredem omnino ſint fideicommiſſario reſtituendi, quoniam loco illius omnino poni debet ſi mora hæredis interceſſerit, ſi mora facta eſt, vt ſunt text. expreſſi in d. l. in fideicommiſſaria. in princip. in l. poſtulante. §. ſed & huiuſmodi. verſic. ſane pro fructu. & in l. deducta. in princip. ad Trebell. & ibi gloſſ. & doct. & Com. conſi. 180. colum. 8. verſic. circa nonum. lib. 3. refert Socin. Iun. conſil. 72. nume. 66. lib. 1. & eſt deciſ. per Cu[illegible]

Pap-

Pap. in quæſtio. 497. Vt ergo diſtincte & clare proceda-
mus, duo animaduertenda propono, primum quando
dicatur ius quæſitum fideicommiſſario, vt fideicommiſ
ſo rem ſubiectam conſequi poſsit alterum quando dica-
tur commiſſa mora grauati, & conuenti, vt fructus ve-
niant in reſtitutione, quorum factum ratione conſequē
dorum vtrunque hoc propoſitum eſt.

7 Primum itaque videndum eſt, † ſi fideicommiſſum
ſit particulare, vt dignoſci poteſt ex modis ſupra tradi-
tis hac ea. interpr. dubit. 1. ſolut. 2. & pure factum, vel
ſub conditione iam expleta, & purificata, & ſic redacta
ad tempus, quo fideicommiſſum poteſt dici pure reli-
ctum. l. ſi pupillus, in fin ff. de condi. inſti. cum ſimilib.
per Dec. conſi. 480. colum. prima, Pariſ. conſi. 18. colu.
3. nume. 18. lib. primo, Zanch. in repet. §. cum ita. num.
463. per l. fin. §. primo, de vulgar. & pupil. Tunc ab adi-
ta hæreditate, & conditionis euentu dicitur tranſla-
tum dominium in fideicommiſſarium, & conſequenter
veniunt fructus eodem modo quo in legato rei particu-
laris ſecundum magis commun. opin. per Alexand. in l.
ſi quis bonorum. ad fin. & in l. non amplius. §. 1. ſub nu.
3. de leg. 1. per l. Herennius. ff. de vſufr. & gloſſ. in l. fin.
C. de vſu & fruct. leg. & ibi Bar. & alij tradunt de re pro-
pria teſtatoris ſic venire fructus perceptos, percipien-
dos autem venire à tempore moræ, & Caſtr. conſili. 413.
præmittendum. colum. fin. lib. 1. vbi de re partim teſta-
toris, & partim hæredis, etiam in terminis late firmat.
Soci. Iun. conſi. 182. num. 21. 22. lib. ſecundo, quia relin-
quendo fundum ſub conditione, videntur relicti fru-
ctus tempore quo cedit dies relicti, & illi qui percipien-
tur poſt conditionis euentum, Bart. in l. quod de bonis.
§. fructus. ad fin. ibi Alex. ad prin. ff. ad l. Falci. hoc tamen
8 accipiendum eſt † niſi percipiens fructus ſit bonæ fidei,
quia fructus ante vel poſt aditam hæreditatem percep-
tos non tenetur reſtituere ſecundum commu. opin. per
Gualden. de arte teſtan. tit. 6. cap. 11. per eadem verba ab
altero mutuo accepta ponunt Eman. Soarez. theſauro
recept. ſen. litera F. n. 347. & Bapt. Villalobos de comm.
opin. litera F. nu. 169.

9 Si vero fideicommiſſum ſit † vniuerſale, quoad ſui
natura creſcit & decreſcit, vt peculium armentum &
grex. & ſimilia, tunc veniunt fructus, & omnia quæ ac-
creuerunt tam ante, quam poſt hæreditatem aditam. l.
grege & ſequen. de legi. 1. l. peculium. de leg. 2. & ibi per
gloſſ. & doct. & Cyn. & Ang. in l. fi. C. de vſu & fruct. le-
ga. Caſt. in l. 1. num. 2. eo. idem firmat in dote. Soc. conſi.
57. num. 40. 41. lib. 4.

10 Si fideicommiſſum ſit aliter † vniuerſale, quod non
creſcit, neque decreſcit ſui natura, vt hæreditas vel eius
quota, tunc quia cedente etiam fideicommiſsi die, non
facta reſtitutione re vel verbo in fideicommiſſarium nō
dicitur tranſlatum. l. reſtituta. in prin. & facta. in princ.
ad Trebell. & §. reſtituta. inſti. de fideicom. hæred. idem
eſt in legato partis bonorum, quòd non dicitur domi-
nium tranſlatum, niſi facta aſsignatione, & traditione
ſecundum commun. opin. per Alexand. in dicta l. ſi quis
bonorum. in fin. allegando. l. non amplius. §. fin. de lega.
primo. Idem fructus non veniunt, niſi poſt moram gra-
uati. dicta l. in fideicommiſſaria. cum ſimilibus, & ante
moram grauatus ſuos fructus facit perceptos negligen-
tia non petentis. l. mulier. §. ſi hæres. ad Trebell. intelli-
ge ibi ſecundum Caſtr. quando fideicommiſſarius erat
ſciens fideicommiſsi ſibi debiti, ſecus ſi ignorauit fidei-
commiſſum, quia non dicitur negligens, & grauatus im
putat fructus in quartam, & reſiduum debet reſtituere
11 vt ibi per eum, quem ſequitur, & quod immo † fideico-
miſſarius ſemper præſumitur ignorans fideicommiſsi,
ſi non probetur ſciens, tenet Grat. conſ. 132. num. 7. 8. lib.
ſecundo, quòd ignorans non poteſt dici negligens, ſed
vt abſens excuſatur, faciunt plura quæ ſcribit. Dec. conſ.
64. colum. tertia, ad fin. & colum. ſequent. ſicut etiam
ab ente fideicommiſſario grauatus tenetur reſtituere
fructus, Ripa in dicta leg. fideicommiſſaria, numero
decimo.

At ſi caſus adſint, quibus fit reſtitutio ipſo iure, & de
quibus in l. pen. §. fin. C. ad Trebell. & maximè quòd
ſepe accidit, & parum aduertitur de bonis per graua-
tum alienatis ipſo iure tranſit dominium in fideicom-
miſſarium, eſt gloſſ. fin. in dicta l. penult. quam ibi Bart.
& docto. omnes communiter ſequuntur. gloſſ. & Bart.
in l. Marcellus. §. res. in fin. ff. eo. & firmat Ioan. de Ana.
conſi. decimotertio, in primo dub. Becci. conſil. 97. nu-
me. 10. & ſic etiam tranſit in ſecundum vel ſequentes fi-
deicommiſſarios per dictam l. penult. in fin. firmat Gu-
id. Pap. conſi. 140. in 7. dub. verſi. ſecundo, quòd in di-
ctum Aymonem. & per doctor. in l. prima. §. de illo. &
§. ſequent. ff. eo. & tranſit ipſo iure etiam vbi ſunt ſtatu-
ta diſponentia de teſtamentis exequendis ſine alia reſti-
tutione, Caſtr. in dicta l. reſtituta. in princip. ſub nume.
3. & conſi. quinquageſimoquinto, bona de quibus agi-
tur. ad prin. lib. 1.

Et conſequenter his caſibus licet fideicommiſſarius
fuerit negligens in petendo ſibi fieri reſtitutionem rea-
lem, fructus tamen percepti ſibi reſtitui debent, ſicut re
ſtituuntur legatario ad quem recta via dominium tran
ſit, per l. Herennius. ff. de vſu. & l. prima, & ſecunda, C.
de vſu. & fruct. lega. probat Bart. in dicta l. in fideicom-
miſſaria, numero quarto, ibi ſequitur Ripa numero de-
cimoquarto, allegando Capr. qui ex hac ratione tenet
idem, conſi. 32. ad fi. ver. circa quartum & Aret. qui hoc
firmat in conſi. 156. ad fi. ver. vbi autem reſtitutio, com-
probat & Menoch. dicto caſu. 256. nu. 18. & Alber. in l. 1.
nu. 2. ff. de fideicom. hæred. peti.

12 Alterum & ſecundum videamus, quomodo † grauati,
& conuenti mora dicantur intercesſiſſe vel facta, vt om
nino fructus veniant in reſtitutione, cum ad hoc mora
grauati facta requiratur: per d. l. in fideicōmiſſaria, in
princ. & d. l. poſtulante. §. ſed & in huiuſmodi. ver. ſane.
& l. deducta. in prin. ad Trebell. Guid. Pap. quæſt. 497.
& nihil certi moræ factæ huius meminerint doct. in d.
l. in fideicommiſſaria, intelligitur autem, vbi domini-
um non cenſeatur tranſlatum in fideicommiſſarium
reſtitutione verbali non facta, vel non habita pro facta,
vt ante non dixi, & bona fides grauati præſumatur, mo
do igitur dico certi iuris, eſſe, quòd de his quæ ex teſta-
mento debentur ad inſtar iudiciorum bonæ fidei, per l.
in minorum. C. in qui cau. in integrum reſtitu. non eſt
neceſ. ex interpellatione etiam extraiuditiali poteſt in-
duci mora præſtare, vel reſtituere debentis, vt l. ſi ex le-
gati cauſa. de verborum obligat. & ibi Bartol. expreſſe
probat ad fin. num. 3. poſt ali. ibi Iaſ. colum. antepenult.
ver. in vltima quæſtione. comprobat iſtam eſſe genera-
13 lem † regulam ad conſtituendum debitorem in mora
ſufficere extraiudicialem interpellationem, & pro com
muni opin. concord. allegatis ponit Emanu. Soarez in
theſa. recept. ſenten. litera M. nume. 212. idem Rebuf.
tract. de fruct. artic. 1. gloſſ. 1 nume. 17. maximè quan-
do eſt adita hæreditas, ita quòd ad hoc non eſt opus am-
plius officio iudicis, ſicut opus eſſet, ſi non eſſet adita,
vt adiretur hæreditas, tunc ideo non ſufficeret extra-
iudicialis interpellatio ſecundum Bartol. in l. cum po-
ſtulaſſem. de damn. infec. Ruin. conſilio 184. numero
14 octauo, lib. 2. † Nam duplex poteſt eſſe mora in adeun-
da hæreditate, & in reſtituenda hæreditate, & hæres qui
fecit moram in adeundo, non intelligitur per hoc face-
re moram reſtituenda hæredi. Quinimmo noua interpel
latione opus eſt, vt hæreditatem reſtituat, hoc eſſe ſingu
lare, & menti tenendum dicit Ang. in omnib. §. ſi ſeru-
um. circa princ. verſi. & ex hoc ſequitur. ad Trebell. &
ibi Alexandr. cum eo tenet, ſed iſta noua interpellatio
poteſt

poteſt fieri extraiudicialiter, per d. generaliter & com-
15 munem regulam, ad obtinendam effectualem fideicom
miſsi reſtitutionem, † pro qua competit actio realis, &
ex teſtamento. l. 1. commu. de l. no. in l. 1. de l. 1. cum vulg.
16 dicit no. Old. conſ. 248. præſuppoſita. in fi. quòd † pro-
ter reſtitutionem fideicommiſsi vniuerſalis inſtitutus
grauatus ad adeundam hæreditatem iudicis offitio
compellitur, per l. ſi res aliena. §. 1. ad Trebel. & quando
adierit reſtituere compellit per actionẽ ex teſtamento.
de l. bitor. in princip. & ibi glo. ff. eo. & l. fi. & ibi no. ff. de
fideicommiſſ. hæred. pet. Cui quidem actioni determi-
nandæ cum deſeruiat iudicis officium mercenarium in
condemnando, & natura actionis, ad intereſſe, & fru-
ctus, & vſuras in bonæ fidei iudicijs, vt declarat. Bart. in
l. prima. colum. penult. ſub num. 12. ff. de iuriſd. omn.
17 iud. cum quo ibi alij communiter tranſeunt, † vnde ve-
rum eſt, quòd ſolo iudicis officio debetur, mora non
fit, niſi petitione facta in iudicio, per l. ſi is cui. ff. vt in
poſ. leg. & dicta. l. cum poſtulaſſem. quod vero iure actio
nis debetur, poteſt extraiudiciali petitione deduci in
moram, per gloſſ. in l. qui Romæ. §. cohæredes. de verb.
oblig. & l. fideiuſſor obligari. §. fin. de fideiuſſ. l. ampli-
us rem rat. hab. ita concludit Salyc. in repet. dictæ l. ſi
ex legati cauſa. colum. 4. ſub nume. 13. & pariter in his
quæ debentur officio iudicis mercenario deſeruiente
actioni determinandæ interpellatio extraiudicialis
conſtituit debitorem in mora per Cyn. in l. prima, circa
med. C. de ali. iud. mut. & Bald. in dicta l. prima, colum.
ſecunda, verſic. item differunt. de iuriſd. omn. iud. &
Roman. in l. prima, colum. 5. ſub num. 16. verſi. item vbi
debetur. ff. ne arbitr. firmat Iaſ. in dicta l. ſi ex legati cau
ſa. colum. penult. ad princ. & in dicta l. prima, colum. 5.
ad fin. ſub ver. alia differentia eſt, & in l. quod te. colu.
7. ad fin. verſi. intellige tamen. ſi cert. pet. & Mar. Anto.
Bauer. tract. de mora part. prima, ſub nume. vigeſimo,
18 & in terminis reſtitutionis fideicommiſsi, † quæ extra-
iudicialiter etiam verbalis à parte poteſt fieri parti etiã
per epiſtolam vel nuncium, per l. reſtituta. in princip. ad
Trebell. extraiudicialem interpellationem ſufficere ad
conſtituendam moram grauati tenet Petr. Anton. An-
guſol. Placenti. in mater. vltim. volunt. ſuo conſi. 29. nu.
7. lib. 6. probo per tex. expreſſum. in l. in fideicommiſsi.
in princi. ff. de vſu. ibi quòd decretum ita accipi opor-
tet, ſi ante iudicis ſententiam mora non interuenit, tam
& ſi non facile euenire poſsit, vt mora non præcedente
19 perueniatur ad iudicem, † Sic ergo mora iam eſt facta ſi-
ne iudice, & antequam ad iudicem perueniatur, hoc au-
tem verum eſt quoad acquiſitionem fructum ſecun-
dum Bart. in dicta l. in fideicommiſſaria. nume. 4. debi-
tam fideicommiſſario per ſolam ſuam petitionem rum
pentem ſuam negligentiam, quo vero ad effectum tranſ
ferendi vtiles ſine ceſsione in primo hærede grauato
pro ipſo fideicommiſſario, requiritur interpellatio iu-
dicialis cum contumacia, & abſentia hæredis Bar. Ang.
Caſtr. & alij in l. prima. §. de illo. ad Trebell. quare peri-
culoſam exiſtimo conſultationem Cephali conſili. 49.
quòd fructus non acquirantur fideicommiſſario ius ha
benti fideicommiſsi ipſo iure, niſi mora præceſſerit pri-
mi fideicommiſſarij ſibi reſtituere grauati, cum genera
lis doctr. Barto. per omnes ibi communiter recepta in
dicta l. in fideicommiſſaria. numero quarto, quòd in ca-
ſibus in quibus reſtitutio eſſet facta ipſo iure poſitis in l.
penult. C. eo fideicommiſſario etiam negligenti petere
reſtitutionem realem, ſic omni mora rogati ceſſante,
fructus percepti debent reſtitui. Sicut dicimus in lega-
tario &c. vt ibi per eum. nõ militat reſponſio Cephal. d.
conſilio 50. quia negligentia, diligentia, vel interpella-
tio fideicommiſſarij aliqua non requiritur, nihil facit,
minus ergo poteſt præſupponi extare in his caſibus, in
quibus iuris fideicommiſsi reſtitutio fit ipſo iure, &

quatenus dicat requiri, vt petat, intelligitur, vt petat
poſſeſsionem rerum, & non ius, quia id habet ipſo iure
per gloſſ. expreſſam in verſicul. petant. in l. cogi. §. Me-
tianus. ff. eo. opinio vero illa in dicto. §. de illo. vt dixi,
intelligitur ad alium effectum, ſcilicet transferendi acti
ones vtiles actiuè, & paſsiuè in fideicõmiſſarium, vt in
his terminis ibi loquuntur omnes. diuerſitatis ratio pa-
tet ex not. ibi & in d. l. in fideicommiſſaria.
20 Preterea fit † mora ipſa fideicommiſſario abſenti, pu-
pillo, vel furioſo, per l. in minorum. C. in qui. cau. in in-
tegrum reſtitu. non eſt neceſſ. per Rip. in dicta l. in fidei-
commiſſaria. num. 10. adde eundem moram re ipſa fieri
pauperibus probat Bald. conſi. 219. Pepus Nicolatij. col.
2. ſub num. ſecundo, & verſic. ſed non eſt omittendum.
lib. ſecundo.
21 Siquidem † mora huiuſmodi ex interpellatione ex-
traiudiciali non interuenerit per litis conteſtationem
dicitur interuenire, ſic poſt lit. conteſt. veniunt fructus
l. prima, & ibi gloſſ. dicens id probari ex tot. illo titu. C.
de vſu & fruct. lega. & capit. Raynutius. §. cum autem.
& ibi gloſſ. in verſic. conteſtatę. de teſta. in ſpecie pro-
bat. Aret. conſi. 156. ad fin. confuſe ponit Marzar. vicen-
ti. de fideicommiſſ. quæſt. 63. & Bero. conſili. 171. in fin.
lib. ſecundo; vnde Bald. in dicta. l. prima nume. 13. & in
l. 2. numero tertio, C. de fruct. & lit. expenſ. dicit poſt
lit. conteſt. ad reſtitutionem fructuum, & extimatio-
nis eorum omnes poſſeſſores eſſe pares, idem Io. Copus
tract. de fruct. lib. ſecundo, titu. 4. capi. quinto, nume-
ro tertio.
22 Ceterum non parum facit dubium, † quòd ſimplex
interpellatio extraiudicialis moram inducat, & non li-
belli ſeu petitionis productio facta coram iudice, niſi ſi
per ea ſequatur litis conteſtatio per dictas leges titu. de
vſu. & fruct. leg. cum inter libelli dationem, & litis con-
teſtationem poſsit longum tempus currere, vt fertur
ſpeculatorem dixiſſe ſibi fuiſſe commiſſam vnam cau-
ſam in qua datus fuit libellus ante eius natiuitatem, &
23 adhuc non erat conteſtata lis, debebat eſſe † de litigijs
curiæ Romanę, vbi litigij tempus durat perpetuo, ideo
expectare finem iudicij eſſet expectare regem Alema-
niæ, dicit Bartol. in l. ſtipulationes non diuiduntur. ſub
nume. 31 de verborum obligat. hoc autem dubium mo-
uet Caſtr. in dicta l. prima. de vſu. & fruct. lega. & ſoluit
ſecundum Bartol. in l. denunciaſſe. quam legit ſub l. qui
vxori. §. quid ergo. ff. de adult. eo quòd dicat per actio-
nem libelli cum dirigatur iudici, & non parti, non indu
ci interpellationem, nec moram aduerſarij, tamen ſe-
cus eſſe interpellatione extraiudiciali, quia iſta fit ipſi
parti, parcat Caſtr. nempe fidelis non eſt iſta ſua relatio
ſolutionis Bart. ſi eius liber erat prout in præſenti ſunt
communes noſtræ lecturæ Bartol. nam Bart. in dicto. §.
quid ergo. ex eo quòd libellus non habet vim denuncia-
tionis infert ad leges tractantes materiam moræ, quòd
dicat niſi mora præcedat à die litis conteſtatæ, & non à
die dati libelli, quem teneri de interitu, rationem addu-
24 cit, † quia ante lit. conteſta. quis non dicitur petere vel-
le. l. amplius. rem rat. hab. & quòd libellus offertur par-
ti, vt deliberet, an velit cedere, vel contendere, non id
ergo dicit quòd Caſtr. refert, concedo tamen quod di-
ctarum legum circa effectus moræ mentionem facienti-
um de lite conteſtata, quæ fieri non poteſt, niſi præcedat
libelli datio, ſentit & infert, quòd dies dati libelli non in
ducat moram, ſed ratio Bart. non concludit, de offeren-
te libellum, quòd non petat, ſed velit petere, & quòd ad
uerſarius deliberet an velit cedere, proinde non ſit indu
25 cta mora, quia † verba minus expoſtulatiua inducunt
moram, vt ſunt hæc, indigeo illa pecunia, quam mihi de
bet, vel ſcio te habere diſcretionem de pecunia, quam
mihi debes, per talia enim verba debitor conſtituitur
in mora, vt eſt magis commun. opin. doctor. atteſtata a
per

per Iaſo. in dicta l. ſi ex legati cauſa. columna antepe-
nult. & in leg. vinum. columna ſeptima, verſicu. iſtam
regulam amplia. & ibi moder. & in leg. quod te. ſi cer-
tum petatur.
26 Vnde doctrin. Bartol. in dicto † §. quid ergo. vel in
dicta. l. denunciaſſe. intelligunt & Roman. in dicta l.
vinum. column. ſecunda, num. 4. & Butigel. in dicta l.
quod te. num. 3. quòd loquatur de mora quæ commit-
titur in iudicio, quòd committatur per litis conteſta-
tionem, & non per libelli oblationem, & Iaſ. paſsim &
clarius in d. l. ſi ex legati cauſa. colum. penult. in dict. l.
quod te colum. 7. ad fin. & in dict. l. vinum. column. 8.
vltra princip. & in l. prima. colum. 5. in fin. de iuriſd.
omn. iud. ietelligit de his, quæ ſolo iudicis officio nobi-
li expedienda ſunt, moram induci per litis conteſtatio-
nem, non autem per libelli donationem allegando ad
hoc proprie Bartol. in dicta l. denunciaſſe. §. quid ergo.
Ergo non ita dicendum eſt in his quæ debētur iure acti-
onis, & officio iudicis mercenario, & de effectu moræ
circa fructus rei in quibus facilior modus inducendi
moram ſufficit per ſuperius allega. & alia litis conteſta-
tio non requiritur in bonæ fidei iudicijs, ſicut forte re-
quiritur circa effectum moræ quantum ad interitum,
vt de iſto effectu moræ loquitur Bartol. in dicto §. quid
ergo. & ſentit gloſſ. fin. in dict. l. quod te. & Alber. in l.
nemo. §. primo, de verborum obligation. ita illum tex-
tum ſummando.
27 Et præſertim in quæſt. noſtra † quando fructus ve-
niant in reſtitutione, namque venit à die litis motæ,
quando alia mora non pręcedat allegando Caſtr. conſi.
decimoſeptimo, in antiq. ponit Marzar. dict. quæſtio.
63. circa med. addo Bartol. cuius ipſe non meminit, in
conſi. 53. Picardus. in fin. vbi expreſſe decidit fideicom-
miſſario reſtituendos eſſe fructus perceptos poſt datũ
libellum, non autem dicit poſt litem conteſtatam, &
mouetur propria ratione conueniente propoſitæ mate
riæ, quòd eos fructus reus conuentus magis percepit
mora non reſtituentis, quàm negligentia non petentis
hanc ergo rationem & ſententiã confirmo ap. ppriatiſ-
ſimo argumento & ſimili, hoc enim præcipuum eſt, &
veriſsimum, quòd poſt diem fideicommiſsi cedentem
grauatus, vel eius hæres retinens rem fideicommiſſo
ſubiectam ſola negligentia fideicommiſſarij non peten-
tis, lucratur fructus, quòd eos non imputat in quartã,
nec reſtituit per text. & gloſſ. in l. mulier. §. ſi hæres, &
ibi Ang. Caſtre. Imol. Alexand. & in l. ita tamen. quàm
legunt ſub l. omnibus. §. ſi ſeruum. & gloſſ. Barto. nu.
quarto, & alij in l. in fideicommiſſaria. & gloſſ. in l. fa-
cta. §. reſcripto. ad trebel. Cyn. & Salyc. in le. iubemus.
in princ. C. eodem & ponit Ioan. Copus tract. de fru-
cti. lib. ſecundo, titu. tertio, capit. primo. numero 8. Be-
ro. conſilio 100. numero decimoquarto, libro ſecundo,
quam negligentiam vtique fideicommiſſarius dicitur
rupiſſe per dationem libelli ſuper reſtitutione fideicom
m ſsi contra grauatum, & detinentem bona, & citatũ,
vt fit communiter in productione libelli, ſicut & hoc
28 eſt quod dixi appropriatiſsimum argumentum † præ-
ſcriptio 30. ann. quæ currit mea negligentia non peten-
tis, interrumpitur per ſolam executoris miſsionem,
libelli oblationem, & citationem leg. ſicut. Codice. de
præſcript. 30. ann. & ibi Cyn. ſub num. 6. verſic. primo
caſu. dicit quando præſcriptio currit odio tantum ne-
gligentium iura ſua, ſtatim fit interruptio, quòd factus
eſt vigil quis & ſurgit ex ſomno negligentiæ, mittendo
executorem, Bartol. numero ſecundo, præſcriptio quę
currit ſola negligentia non petentis ceſſante negligen-
tia ceſſat, quæ ſola miſsione executoris ceſſat, idem Al-
ber. ſub numero ſecundo, verſicul. primo caſu, fit in-
terruptio ſtatim, cum excutitur à negligentia, Bald.
numero ſeptimo, interrumpitur ſola executoris miſ-
ſione, quia cauſatur mera negligentia non petentis, &
in add. dic. l. ſicut, numero ſeptimo, in forma facit ip-
ſum argumentum, cum vnumquodque corrumpatur
à contrario, contrarium negligentiæ eſt diligentia, prin
cipium diligentiæ eſt citatio, ergo citatio ſufficit, Saly.
columna fin. ſub numero 6. dicit quòd negligentia cau-
ſabat, diligentia ei appoſita interrumpit, eandem ratio-
nem in ſimili adducit Gui. Pa. in quæſt. 416. ſub nume-
ro ſecundo. quòd præſcriptio quæ cauſatur negligentia
non petentis, vt cauſatum ceſſat negligentia ceſſante, &
per leg. fin. ad fin. de anna. præſcrip. & alibi paſsim per
docto. in materia interruptionis, præſcriptionis & ma
xime per Balb. tract. de præſcript. in ſecunda part. 2.
par. 6. par. princip. in prin. columna prima, & ſequen.
& de hoc hæſitaturum puto neminem, fideicommiſſa-
rij non petentis negligentiam ceſſare per dationem li-
belli cum citatione facta contra detinentem, & ob-
ſtrictum fideicommiſſo & conſequenter huius non
reſtituentis moram eſſe factam ex mente omnium, &
præcipuè Caſtr. in dict. l. fideicommiſſaria vltra med.
verſicu. illi autem, in locis ſuperius alleg. & magis con
firmatam perſiſtentes in litigio, qui ligitare maluit,
quam reſtituere dicit text. in leg. nemo. §. primo. de
verb. obliga. Item ex ſola petitione facta in iudicio
nulla conteſtatæ litis mentione facta fideicommiſſari-
um paſſum moram intelligi probat text. in l. qui ſoli-
dum, in pri. de. leg. 2.

Hanc igitur ſententiam Bartol. d. conſil. 53. in fin. vt
ſupra comprobatam legum ſententiæ conformem, &
tenendam exiſtimo, quòd ſi alia non præceſſerit mora
fructus veniant in reſtitutione percepti poſt datum li-
bellũ, ſeu petitionem productam, ad leges autem titul.
de vſu. & fruct. lega. facientes mentionem de litis con-
teſta. & ſic add. c. Raynutius. ſequens enarrationem
dictarum legum reſpondent glo. in l. prima. & leg. fin.
dicto titu. de vſu. & fruct. leg. quòd licet omnes fere
leges dict. tit. faciant mentionem de lit. conteſt. tamen
idem accipi debet à tempore moræ, vel intelliguntur
cum res erat aliena, & vt per Socin. iun. conſ. 182. num.
29 24. lib. ſecundo. † vel intellige in fideicommiſſo vniuer
ſali ſufficere quòd fideicommiſſarius non fuerit negli-
gens in petendo & petierit ſibi reſtitui ſaltem verbo
Socin. conſ. 42. col. fin. lib. 3. & clare per Bar. l. 3. §. 1. ad ſ.
de adi. leg.
30 Poſt vero † lit. conteſtationem fructuum omnium
fit condemnatio contra alium non grauatum, vel non
hæredem eius, ſed tertium poſſeſſorem bonæ fidei cum
titulo vel ſine. l. certum. & l. more. & ibi gloſſ. & doct.
C. de rei vend. & in l. fructus. ff. eo. quia ſic per lit. con-
teſt. interrumpitur præſcriptio contra bon. fid. poſſeſ-
ſorem dic. l. more. & per hoc ſua mora facta eſt, prout
fit contra præſcribentem ſola negligentia non petentis
per ſolam citationem vt ſupra proxime probatum eſt,
quæ quidem mora vbi facta eſt per citationem, & ſic prę
cedit eius tempus debet inſpici, ergo non tempus lit.
conteſta. Barto. in d. l. vinum. colum. 3. num. 5.
31 Poſt † publicationem proceſſus condemnationem
fructuum eſſe factam contra hæredem grauati in cauſa
fideicommiſsi, vidi in ſententijs latis per Iudices
etiam in locis inſignibus, non memini tamen legiſſe le-
gem vel deciſ. doctoris, quòd ita fieret condemnatio
fructuum niſi poſt litem conteſtatam, & ſi in deciſ. 59.
nu. ſecundo per Afflict. dicatur in fructibus perceptis
lite pendente à tempore publicationis, tamen iura &
doct. per eum alle. loquuntur expreſsè poſt lit. conteſt.
& in actionibus ſtricti iuris, in illis vero bonæ fidei ra-
tione fructuum, omnes dicunt à die moræ, quæ in cauſa
fideicommiſsi eſt poſt factam petitionem fideicommiſ-
ſarij, vt ſupra, & infra clare oſtenſum eſt, adeo enim per
petitionem eſt acquiſitum ius fideicommiſſario, quòd

illud tranſmittere poteſt etiam ante reſtitutionem factam, vel ante hæreditatem aditam probat Bar. in l. cũ filiofam. colum. fin. num. 15. de leg. primo per l. non iuſtam. C. ad trebel. vbi text. etiam fructuum relicti fideicommiſsi exprimendo concedit, licet reperiatur propter iuſtam cauſam excuſari quem à mora per gloſſ. in ver. relinquere. in l. illud ff. de peti. hæ. & glo. in ver. cum petitum eſſet. in dict. l. vinum. & glo. fin. in le. nemo. §. primo. de verbo. oblig. quæ tamen iuſta cauſa non excuſata mora, niſi quoad interitum rei, non autem quoad fructus, quia conuentus bene valens tempore lit. conteſt. vel motæ controuerſiæ cognoſcere vtrum res ad eum ſpectet, vel ſpectare debeat, ita quòd debeat curare, vt poſsit rem, & eius fructus reſeruare, ſic declarat Barto. in dict. leg. illud. idem intelligens de interitu ſpeciei Bald. in di. le. nemo. §. 1. dicit vbicunque tractamus de mora iudicij, intelligimus vbi non ſit cauſa litigandi, licet enim à reſtitutione rei ſit liberatus eius interitu, tamen fructus exinde perceptos reſtituere cogitur ſententia iudicis pro actore ferenda. leg. item ſi verberatum. §. fin. & l. ſequen. & ibi glo. magiſtralis. ff. de rei vendi. & Ioa. Copus tract. de fruct. libro ſecundo. tit. 4. car. 5. num. 9. & intelligitur de his, quæ ſolo iudicis officio nobili expedienda ſunt, quorum petitio non poteſt fieri niſi in iudicio, Barto. & alij in d. l. cum poſtulaſſem. vt ante dixi. Non ita eſt dicendum de fructibus fideicommiſſario debitis poſt diem fideicõmiſsi cedentem, quos iure cautum non reperitur, quòd fideicommiſſarius amittat, niſi fuerit negligens in petendo d. l. mulier. §. ſi hæres. cum alleg. ſupra. Bene verũ eſt, quòd tenetur grauato, vel eius hæredi fidem facere de fideicommiſſo per inſtrumentum publicum per l. ſi quis inficiatus in princ. ff. depoſ. tradit Bar. in d. leg. quòd te. colum. pen. num. 16. Caſtr. num. 5. & ibi alij, & in l. qui in alterius. de reg. iur.

Et ſi dicatur, vt tale reor eſſe motiuũ dictarum ſententiarum, per ſimplicem lecturam inſtrumenti continentis fideicommiſſum, quandoque grauatus, vel conuentus non poteſt habere certam notitiam de perſonis teſtantis fideicommiſſarij neque grauati, neque de rebus fideicommiſſo ſubiectis, cum ſint de antiquo, de non notis conuento, & de non nominatis in inſtrumento, & antequam ſit facta horum certificatio conuentus non ſit in mora per doct. Barto. & ali. in d. l. ſi quis inficiatus. & modern. in dict. l. qui in alterius. & cum horũ certificatio non poſsit haberi niſi poſt publicatum proceſſum, ergo bene latæ ſunt ſententiæ de fructuum condemnatione poſt publicatum proceſſum perceptorũ, cũ prius mora facta non ſit, & ſine ea non reſtituuntur fructus dict. leg. in fideicommiſſaria. in princ. cum concord.

Breuiter reſpondetur hoc poſſe habere locum quoad condemnationem expenſarũ litis, quòd conuentus vſque ad publicationem proceſſus potuerit habere iuſtam cauſam litigandi, vt Bartol. & alij loquuntur in dictis locis. Vel ſi de fideicommiſſo probaretur per depoſitiones teſtium, vt quandoque fit ſecundum glo. in ver. diſpoſitionibus. in l. fi. de edic. di. Adri. tolle. tunc forſan reus conuentus à mora. & fructibus vſque ad publicationem teſtium excuſari poſſet, cum de fideicommiſſo petito prius non fuerit certificatus, extra hunc caſum ſecus dicendum videtur quoad moram pro fructibus, quia conuentus ſcire potuit eſſe pręſtandum fideicommiſſum ex notitia teſtamenti per inſtrumentum productum, argume. l. non eſt ferendus. ff. de tranſact. & de alijs vti notis veriſimiliter inter conſanguineos & agnatos, inter quos, vt plurimum de fideicommiſsis controuerſiæ vertuntur, potuit haberi notitia præſumptione vicinitatis, conſanguinitatis, & publicæ famæ. l. ſi ita. in fin. de fun. inſtru. l. octaui. ff. vn. cog. l. de tutela, ibi gloſſ. C. in de integ. reſtit. tradit Barto. in leg. prima. numero decimoquinto. ſi cert. pet. & ibi cęteri. De his autem fideicommiſſarius actor. facta legitimatione perſonarum habilium ad iudicium habet poſtea probare ſuper meritis cauſę, vt docet Spec. titu. de actore. §. primo, colum. vigeſima, ſub verſic. ſed pone quidam dicent. & Bartol. conſil. 155. Deodauit, numero 2. 3. facit l. non oportet. de leg. ſecundo. vnde contra reum proprie vigent, & vrgent verba tex. in di. l. nemo. la 1. §. primo. de verbo. oblig. ibi, & hic moram videtur feciſſe, qui litigare maluit, quàm reſtituere, & propterea quòd dixi iuſtam cauſam litigandi excuſans ab expenſis non excuſare à fructibus probo per not. doct. Cyn. in l. fi. C. de vſu. & fruct. lega. vbi quærit de fructib. perceptis poſt aditam hæreditatem, & poſt interpellationem, tamen ante moram, quia interpellatus habuit iuſtam litigandi, & decidit eum teneri de fructibus perceptis, per l. item veniunt. §. petiam. ff. de petit. hæred. vbi quamprimum quis ſcit à ſe peti, eſt in mala fide, & de ſuo iure vacillat, & hoc ſufficit quoad fructus dicit ibi gloſ. de percipiendis autem dicit Cyn. eum teneri de illis, quos potuit percipere poſſeſſor, & non petitor. vt ibi per eum allegantem, ita Petr. intelligere leges ibi alleg. & eum ibi Alber. de verbo ad verbum ſequitur in fi. & cum eo tranſeunt ibi Bar. Ange. & Salyc. & ſi loquantur in legato rei ſingularis, tamen eadem ratio eſt in fideicommiſſo vniuerſitatis, & fortior, vt Fulg. ſentit in dict. leg. fina. in fi. & text. in dicto §. petitam. per eos alleg. loquitur in hæreditate petita, vbi præſertim poſtquam fideicommiſſarius petierit, quòd hæres reſtituat ſaltem verbo fideicommiſſum vniuerſale. Socin. conſilio 42. columna fin. ſub verb. circa id quod. lib. 3. illa autem iuſta cauſa litigandi excuſat tantum à fructibus percipiendis, quos potuiſſet percipere petitor ſecundum commu. Cyni, Petri & doct. ſententiam, nec excuſat prætenſa deductio, quam conuentus poteſt facere vel opponere, pro legitima, trebellianica, melioramentis, vel ſimil. vt per text. in l. qui ſolidum, in prin. de leg. ſecundo, & ibi Bar. Bald. & Imo. & ibi Bartol. in l. in fideicommiſsi. num. 55. ff. de vſu. maxime adiecta clauſula in libello deductis deducendis, vt per Guid. Pa. in quæſtio. 496. & non facta prius confeſſione & oblatione aliqua per conuentum Caſtr. in dict. l. qui ſolidum. in prin. & in l. diuus. la 2. ad l. falc. & per Marzar. de fideicommiſ. par. 3. quæſt. 64. firmantem ſe omnino de fructibus poſt litem conteſtatam, intellige de percipiendis per petitorem, vt modo dixi, hæc enim ſimilia appoſita non ſolum reſtitutionem fructuum non excuſant, ſed potius etiam inferunt. & compatiuntur ipſam reſtitutionem, quia cum eiſdem oppoſitis debitis reo conuento pręter legitimam liberorum fructus percepti temporis quo eos non lucratur reus conuentus. ſ. poſt fideicommiſſarij ceſſationem negligentiæ petendi imputantur pro rata. l. mulier. §. ſi hæres. ibi glo. fina. ad trebell. l. cum pater. §. Titio. de leg. 2. Rip. in dict. l. in fideicommiſſaria, num. 27. 28. in melioramentis per glo. & doct. in l. ſumptus. in l. emptor. ff. de rei vendi. Alexand. conſilio 154. num. 5. li. 6. Caſt. conſilio 247. colum. fin. lib. primo. ſic imputatio quidem iſta habetur pro reſtitutione per gloſſ. vltim. in d. l. in fideicommiſſaria. ibi Alexand. colum. ſecunda. ver. item quia ſatis. ſane principalem ſententiam probat Alcia. in l. cum proponas. in fin. C. de pact. & in l. 1. §. ſi ſtipulanti. in fin. de verb. obl. quòd prætenſa crediti deductio oppoſita non excuſat à mora, quin grauatus teneatur ad fructus. ita in hac concluſione firma permaneo, quòd noſter vltimarum voluntatum interpres quiſque fuerit, & magis iudex ſi velit, vt tenetur, veram legum & commun. doct. ſententiam ſequi, & non de alieno in perniciem animæ ſuæ elargi dimittendo

fructus

fructus grauato, & auferendo eos fideicommiſſario, debeat, ſi alia extraiudicialis interpellatio, & mora prę-ceſsiſſe, non probetur, condemnare grauatum, vel eius hæredem conuentum ad reſtituendum fideicommiſſario rem probatam fideicommiſſo ſubiectam cum fructibus perceptis, & percipiendis per ipſum conuentum poſt datum libellum, & productum teſtamenti inſtrumentum per ipſum fideicommiſſarium. poſt vero lit. conteſt. percipiendis, & qui percipi potuiſſent per ipſum petitorem, & actorem.

Hoc idem ſenſit Hier. Cagn. in dict. l. qui in alterius. ſub num. 26. inferendo poſſeſſorem bonę fidei à principio alicuius hæreditatis à vero hærede facta fide de teſtamento condemnatum teneri ad fructus à tempore malæ fidei citra, quod eſt poſt petitionem, & fidem factam de teſtamento per d. l. item veniunt. §. petitam. cum gloſ. ibi, licet productio teſtamenti & eius publicatio non operetur quoad condemnationem fructum, ſed quoad condemnationem expenſarum, vt per Alex. conſilio 90. ad fi. lib. 2.

Vide quoque in cauſa fideicommiſsi magni valoris bonorum plurium, & multorum fructuum etiam petitorum in libello, longi etiam temporis poſt datum li-
33 bellum per iudices † ita reſtitutionem fructuum eſſe paruifactam, & neglectam, quòd de his in ſententia condemnatoria bonorum mentionem penitus nullã fecerunt. Enimuero ab omiſsione huiuſmodi cauendum ęſt, quia iudex ſi eadem latæ ſententiæ die non condemnat ad fructus, nec reſeruat condemnationẽ, de ſuo tenetur refundere parti, quæ de fructibus, cum nullum habeat remedium contra partem victam per l. terminatio. C. de fruct. & lit. expen. ita firmat Ioan. And. in addi. in ver. diſtinguit. in §. vltim. verſi. quid ſi de fructibus. titu. de diſput. & alleg. ad Spec. vide tamen quòd iudex ab hoc poſſet ſe defendere, ſi in ſententia vſus fuerit verbo, reſtituat, quoniam ob huius verbi plenum ſignificatum venit etiam reſtitutio fructuum. alia de his in ſententia iudicis mentione non facta per l. videamus. §. in Fauiana. ff. de vſuf. quando fructus de iure venire debent, tradit Bald. in rubr. C. eo. de fruct. & lit. expen. & conſilio 509. arbiter. lib. 4. ſequitur Tiraqu. in l. ſi vnquam. in ver. reuertatur, num. 226. de reuocat. don. & Marſil. in ſing. 17. acceſſorium. circa med. Iaſ. in §. omniũ. in fi. inſtit. de acti. licet hanc ſententiam difficillime in praxi iudiciali admitti, ſe animaduertere dicat, & quia rariſsime contingeret, quòd iudex non faciat mentionem de fructibus in ſententia, quando tamen id euenerit talem Bal. conſiderationem iure procedere comprobat Couar. vari. reſolut. libr. 1. cap. 3. ſub num. 1. vbi etiam per tot. materiam fructuum late diſcutit, idem firmat Curt. ſeni conſil. 72. columna fin nume. 75. vbi & num. 71. dicit, quòd cum reſtitutio fit de iuſtitia, ſemper venit reſtitutio fructuum per tex. in cap. grauis. de reſti. ſpol. & in d. §. Fauiana. & ali. alleg. ibi per eum.

Poſtremo non omitto in propoſita ſpecie declarare, quòd Bartol. in l. videamus. §. 1. ſub numero ſecundo, ff. de vſu. dicit quod † vbi fructus petuntur, vt fructus, & non vt intereſſe, vt petuntur in fideicommiſsi reſtitutione, ſi ruſticus poſſeſſor ſua opera ruſticali multos fructus perceperit omnes quos percepit, tenetur reſtituere, & quod Bal. in l. ſecunda. in prin. C. de fruct. & lit. expen. dicit quòd qui tenetur de fructibus percipiendis tenetur agrum coli facere, & ſeminari, alioquin. tenetur, ac ſi coluiſſet, ſeminaſſet, & in horrem recondidiſſet, namque dicta hæc & ſimilia paſsim intelligenda ſunt in reſtitutione fructuum ſemper expenſas eſſe eſſe deducendas. l. fructus. ſolut. matr. leg. 1. Codice. de fruct. & lit. expen. etiam in malæ fidei poſſeſſore, & prædone, vt l. ſi à domino. §. fin. & l. plane. ff. de peti hæred. dicunt Bald. num. 3. & alij in dict. leg. prima. & Couar. cap. 3. nume. 3. libr. primo. var. reſol. & Aymo conſil. 87. nume. 2. adeo quòd ſi condemnatus ad fructus, dedit fructus dedit fundum ad laborerium, dando partem ſeminis, vt fit in pluribus locis, pro expenſis detrahere debet dictam ſeminis partem, cum fuerit ex poſita gratia quærendorum fructuum leg. diuortio. §. impendia. ſolut. matr. firmat Ioan. Mar. Riminal. conſ. 211. nu. 6. dum fructus veniunt diſpoſitione legis, vt etiam dicuntur venire ſententia iudicis per d. l. 1. de fruct. & lit. expenſ. & ibi expreſsè Salyc. not. in ſpecie fructuum verba iudicis cenſeri verba legis, vnde ſi condemnatio fructuum eſt plurium annorum, ſat eſt vltimò anno ſemel & vna deductio ſeminis, quod ſane priorũ annorum conſumptum præſumitur renouatum, & repoſitum pro ſemine etiam vltimi anni, vt renouari, & reponi debet, per l. item ſi fundi. §. ſeminarios. ff. de vſu. & l. quæſitum. in prin. ver. item nonnullis. de fun. inſtr. gloſ. & doct. in d. l. fructus. & in d. §. impendia. qua quidem parte ſeminis ſemel detracta fructus reſtituuntur pro parte dominica ſalua parte coloni per not. in l. cum duobus. §. in coeunda. ff. pro ſoc. & deciſ. Pedemon. 82. nu. 7. & ſeque. ſi vero condemnatus ad fructus ipſe coluerit, & laborauerit, vel laborari fecerit fundum deducet ex fructibus omnes expenſas forſan excedentes ipſos fructus, quos fecerit pro dictis fructib. habendis, & colligendis per d. l. primam. de fruct. & lit. expen. decidit Capra conſ. 55. nu. 7. ver. circa quartum, vt hic iuris eſſe, ſed ob contraria pro laboratore monendo concludit eſſe ſeruandam ſententiam ruſticanam, vel conſuetudinem locorum, Cephal. conſ. 181. idem ſolum de ratione expenſarum, Burſat. Mantu. conſ. 71. ad fi. & pulchre Salyc. in l. ſi quis ſciens. ad fin. C. de rei vendi. poſt Bald. ibi.

Attendenda ergo ſunt hæc notatu digna quotidiana & vtilia in practica, & omiſſa per doct. explicari in dict. leg. in fideicommiſſaria. Reliqua de probatione facienda bonorum teſtatoris, quæ veniant in fideicommiſſo, & fructuum, tractanda erunt infra libr. vlt. cui iudicialium locus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Extraneum vt reſtituat opus eſt vt habeat bona à teſtatore iure vlti. voluntatis & non alio iure alioquin non veniunt in fideicommiſſo.*

2 *Bona non veniunt in fideicommiſſo, adeo vt reſtitui debeant à grauato, ſi ille non habuerit ea iure vltimæ voluntatis, & non alio iure, quia tunc non reſtituerentur.*

3 *Bona ex fideicommiſſo non debentur facta diuiſione à patre inter filios ſuam cuilibet aſsignante portionem, ſi per viam contractus inter viuos hoc egerit cum verbis importantibus translationem dominij, de quibus ibi habetur, & ſi eos in teſtamento inſtituerit in portionibus aſſignatis cum onere fideicommiſsi inter eos.*

Fallit, ſi filij approbaſſent teſtamentum patris vel adierint hæreditatem eius cum beneficio legis & inuentarij, & ut ibi pulchre habetur.

4 *Bona in fideicommiſſo non veniunt feudalia vel emphiteutica quæ non iure hæreditario ſed beneficio & conceſſione domini ac principis vel aliter obuenerunt grauato in inueſtitura comprehenſo, ſic concepta aſsignauit Titio pro ſe filijs & nepotib. vſque in tertiam generationem, vel pro ſe, filijs & hæredibus maſculis.*

5 *Fallit, ſi fideicommiſſarius eſſet capax æquè vt inſtitutus et grauatus eſſet quæ de compenſis in inueſtitura, quia veniret in reſtitutione.*

Pallis quando inueſtitura diceret pro ſe liberis & hæredibus expreſsè vel tacite, tunc feudum ſapiens quid hæreditarium veniret reſtituen. aliàs non. tuncque eſſet hæreditarium quoad deſcendentes & comprehenſos inueſtitura, & vt admittantur neceſſe eſt vt ſint hæredes, vel primi acquiſitoris vel vltimi defuncti, vt ibi.

6 *Idem in eccleſia concedente in emphiteuſim pro ſe filijs & hæredibus intelligitur pro deſcendentibus, qui ſint hæredes. tunc inter eos poteſt fieri & imponi onus fideicommiſſi & non ad extraneos deueniendi, & vt ibi latius.*

Et quid in liuellarijs, dic vt ibi.

7 *Bona veniunt in reſtitutione fideicommiſſi feudalia & emphiteutica, quæ generaliter ſunt hæreditaria & tranſitoria ad extraneos hæredes, ſicque iure hæreditario ad grauatum peruenerunt.*

Idem quando ſunt data cum clauſula in inueſtitura, & cui dare vel concedere voluerit.

Et quæ nam ſint bona feudalia vel emphiteutica tranſitoria ad hæredes extraneos & ſint hæreditaria, ibid. habetur.

Et quid de feudo nobili & franco, maxime partim acquiſito meritis partim pecunijs, an ſuper eo valeat teſtamentum feudatarij ibid.

8 *Bona emphiteutica feudalia & liuellaria vel precaria in fideicommiſſo veniunt ſtante ſic conſuetudine in loco, vt tranſeant ad quoſcunque hæredes & de his diſponi poſſit, vti de allodialibus & proprijs, quæ eſt attendenda conſuetudo, & de ea ibidem.*

9 *Idem vbi adeſſet bulla apoſtolica de illis vti bonis hæreditarijs & proprijs alienandis, quia valebit fideicommiſſum poſt eam bullam non autem ante, & vt ibi de ea bulla habetur late, vide.*

10 *Bona veniunt reſtituenda in fideicommiſſo, quæ grauatus aliunde quam ex teſtamento & vltima voluntate habuit etiam ab ipſo teſtatore.*

Nec quæ habuit ex donatione cauſa mortis.

Nec res quæ alio ſuo iure ſpectaret ad fideicommiſſarium.

Nec res quæ ad grauatum peruenit contra vel præter voluntatem teſtatoris.

Nec ius patronatus eccleſiaſticum.

Nec quæ obueniunt grauato ex fideicommiſſo aui vel anteceſſorum.

Nec iſta reperta tempore mortis teſtatoris locupletis in hæreditate ſua. ſ. pecuniæ, merces, vel magna quantitas vegetum plenearum, vino, horreum plenum frumento, vaſa plena oleo, ſuppellectilia & alia mobilia prætioſa, boues, equi, oues, & aliæ animalia, cum ſint de his quæ cum ſint de his quæ ſeruando non poſſint ſeruari, & parua temporis longitudine conſumuntur & pereunt ſua natura corruptibilia.

Et an earum æſtimatio veniat in reſtitutione. vnde quæ latius ponuntur ibidem. cum num. ſequen.

11 *Bona propria hæredis venirent reſtituenda in fideicommiſſo, quando hæres eſſet nominatim grauatus, & fructus etiam per eum percepti medio tempore, quatenus concurrunt.*

12 *Bona mobilia, an & quando veniunt in fideicommiſſi reſtitutione quæ reperiebantur tempore mortis teſtatoris locupletis, vt pecuniæ, merces, veſtes magna quantitas vegetum plenaram vino, horreum plenum frumento, vaſa plena oleo, ſupplectilia, & alia mobilia prætioſa, boues, equi, oues & alia animalia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, & quòd ſint talia, vt non ſeruentur aut poſſint ſeruari, vide ibi.*

13 *Bona ea non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi quæ hæres grauatus emit & pecunia exacta à debitoribus hæreditarijs, licet ipſa pecunia exacta veniat.*

Nec quod hæres grauatus lucratus eſt ex reb. hæreditarijs, vel earum occaſione.

Nec quæ ideo ex eo fideicommiſſo detrahi debent.

SOLVTIO. III.

1 SECVNDVM nunc diſſoluitur † quod bona grauatus à teſtatore habeat iure vltimæ voluntatis & non alio iure, alioquin ex ea non veniunt in fideicommiſſo, & quæ nam alia non veniant his caſibus vel exemplis demonſtratur.

2 Primo frequenter accidit, quòd † pater diuidit ſua bona inter filios ſuam portionem cuilibet aſsignando poſtea in teſtamento vel hæredes eos inſtituendo in portionibus aſsignatis, vel aliter diſponendo, apponit grauamen fideicommiſsi inter eos, vt de vno in alium perueniant bona ipſa, namque ſi apparet talem diuiſionem valere iure contractus inter viuos, vt ſi facta exordiatur cauſa euitandi rixas, diſcordias, lites & controuerſias inter filios, & cum verbis importantibus tranſlationẽ dominij, dedit, aſsignauit iure proprio, & in perpetuum per ſe & ſuos hæredes, ad habendum, poſsidendum, cum promiſsionibus de non contrauueniendo, & cum iuramento, bona quidem ſic in diuiſione aſsignata, vt effecta, propria filiorum & eis etiam à patre obuenientia aliunde quàm ex teſtamento non veniunt in fideicommiſſo, per l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulga. & pupil. & l. ſequens. de lega. ſecundo, & l. Lucius. §. maritus. ad trebell. tradunt Alexand. conſilio 217. colum. 3. numero ſecundo, & ſequent. lib. 6. & Corn. conſil. 228. colum. ſecunda. & ſequen. libr. 4. Ruin. conſil. 187. colum. ſecunda, & per tot. lib. ſecundo, & Pariſ. conſil. 33. columna 3. & ſequ. lib. 3. & iſti reſpondendo contrarijs late defendunt, allegans ſolum dictum conſilium Cornei, dicit ſumme notandum ſi verum eſt, Soci. conſilio ſeptuageſimo ſecundo, numero 67. libro primo, prout veriſsimum eſt per tot doct. approbatum, & procedit ſi filij iſti non approbauerint teſtamentum patris, vel eius hæreditatem adiecerint cum beneficio legis, & inuentarij, vt meminit Pariſ. d. conſil. 33. nu. 78. 89.

3 Secundo † non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi bona feudalia, vel emphiteutica, quæ non iure hæreditario, ſed beneficio & conceſsione domini, veluti principis, vel eccleſiæ obuenerunt grauato in inueſtitura comprehenſo, & ſic concepta aſsignauit Z. pro ſe, filijs, & nepotibus. vſque in tertiam generationem. vel pro ſe, filijs, & hæredibus maſculis, Bald. in l. cum virum. colum. fin. ſub numero 21. C. de fideicommiſſ. Bartol. in l. ſi patroni. in princ. num. 3. ff. ad trebell. & ibi Alexa. numero 9. & ibi omnes plene ſuper hac materia, & Bar. conſilio primo. proponitur quòd Rigus. nume. 3. lib. ſecundo, Alexand. conſi. 91. colum. 7. num. 13. lib. primo, repet. conſil. 11. lib. 3. Calca. conſil. 74. num. 3. 9. Socin. iun. conſi. 72. num. 24. lib. 1. Riminal. ſeni. conſ. 257. num. 26.

4 Intellige † niſi ſubſtitutus, & ſic fideicommiſſarius eſſet capax æquè vt inſtitutus, & grauatus, & eſſet de comprehenſis in inueſtitura, quia tunc talia bona venirent in reſtitutione, ita eſt ſententia Ioan. And. in additi. ad Specu. titu. de locatione. §. nunc aliqua. verſi. 159. incip. quæritur quando non eſſet dubia, vel rectius quæſtio non eſſet dubia, & Bald. in dict. l. cum virum, numero vigeſimoprimo, dicit eſſe not. limitationem Caſtr. dict. l. ſi patroni. num. ſecundo, hoc quoque demum intellige, & declara ſecundum Alexand. in dict. l. ſi patroni. colu. penultima, ver. limito tamen illud: & in conſil. 19. lib. 5. 5 † quando inueſtitura diceret pro ſe, liberis & & hæredib. expreſsè vel tacitè, tunc feudum ſapiens quid hæreditarium poſſet venire in reſtitutione fidei-

ſideicommiſsi hæreditatis, alias non, vt ibi per eum me-
lius declarantem in dict. conſi. 19. nu. 9. ad idem Anch.
Regien. quæſtio. 19. nume. 6. part. 1. itaque hoc caſu feu-
dum à quocunque habitum, & receptum pro ſe, filijs,
& hæredibus non eſt hæreditarium niſi quoad deſcen-
dentes, & comprehenſos in inueſtitura, vt admittan-
tur, neceſſe eſt quòd ſint hæredes communem opinio.
probans ponit Clar. in §. feudum. in quæſt. 83. & in q. 9.
verſi. quandoque & tertio. vel primi acquiſitoris, vel
vltimi defuncti ſint hæredes mediatè, vel immediatè,
vt ibi in ver. ſequent. & Pariſ. conſili. 23. nume. 159. lib.
6 primo, & conſi. 65. nume. 35. lib. 3. idem † in emphyteuſi
ab eccleſia conceſſa pro ſe, filijs & hæredibus intelligi
pro deſcendentibus qui tamen ſint hæredes, vt in feudo
dictum eſt poſt longam doct. allegationem, & opin. re-
citationem, & diſceptationem concludit, & tenet pro
magis commun. Clar. in ſuo. §. emphiteuſis. q. 28. verſ.
tertius eſt caſus. & per tot. quòd nunquam tranſeat ad
extraneos hæredes, ſed ad deſcendentes tantummodo,
& filios recipientis, adeo quòd hæc breuiter inſeruiunt
reſolutioni noſtræ præſenti tam in feudo quàm in em-
phiteuſi ſic conſtitutis, vbi inter ipſos deſcendentes fue
rit à prædeceſſoribus impoſitum onus fideicommiſsi,
quòd huius vigore, eiſdem deſcendentibus vocatis, &
non extraneis bonorum reſtitutio fieri valeat ſecun-
dum Alexand. declarationem in dicto conſi. 19. nume.
9. cum quo tranſijt Curt. iun. tract. de feud. in 4. part.
numero 133. Ruin. conſi. vigeſimoquinto, colum. 1. ver.
nec refert. lib. primo, & conſi. 108. nume. 18. & conſilio
171. colum. penultima, num. decimoquinto, lib. ſecun-
do, & idem in liuellarijs, quamdiu durat generatio aſcri
pta, & vocata, tamdiu & non vltra debet ſeruari teſta-
mentum ſuperinde diſponens per l. ſi domus. §. fin. de
leg. 1. tradit Bald. conſi. 1. per ſe conſideranda ſunt. libr.
ſecundo.

7 Veniunt † in reſtitutione fideicommiſsi bona feu-
dalia ac emphiteutica, quæ generaliter ſunt hęreditaria,
& tranſitoria ad extraneos hæredes, & ſic iure hæredi-
tario peruenerunt ad grauatum, Bal. dict. l. cum virum
colum. fina. numer. 21. Iaſo. in prælud. feud. colum. 16.
ver. an autem feuda. Pariſ. conſi. 23. nume. 163. lib 1. col.
32. numer. vlti. lib. ſecundo. Nat. conſi. 464. numer. 22.
Crot. conſi. 136. nume. 51. Hipp. Riminal. conſi. 9. num.
90. Idem eſt quando data ſunt cum clauſula in inueſti-
tura, & cui dare vel concedere voluerit, vt per Bald. con
ſilio 70. punctus teſtator quidam. num. 4. lib. ſecundo,
Pariſ. conſilio 71. numer. 44. lib. Curt Iun. conſilio. 4.
colum. ſecunda, num. 3. Iaſo. in fin. colum. 3. ver. con-
trarium eſt verum. C. de iure emphite. Aymo. conſi. 84.
ſub nume. 2. pro commun. ponit Clar. in dicto ſuo. §.
emphiteuſis. quæſtio. 28. ver. fin. ſub generali fideicom-
miſſo non venire feudum ponit Cephal. conſi. 523. nu-
mero. 43.

Quæ nam bona emphiteutica quæ namve feudalia
ſint hæreditaria & tranſitoria ad extraneos hæredes
percipi poteſt ex his quæ ſcripſi ſupra eo. lib. interpr. 1.
dubi. 2. ſolu. 2. circa ipſa bona emphiteutica & feudalia,
de quibus teſtator poteſt diſponere, in ſumma ſufficie
etiam remiſſo ad ſcripta per Clar. d. §. emphiteuſis. quę-
ſtio. 16. & quæſt. 28. & dict. §. feudum. quæſt. 82. & Nat.
conſi. 679. cum trib. conſi. ſequent. Cephal. conſili. 307.
nume. 24. & ſequ. & Menoch. conſi. 61. nume. 26. & Ga-
bri. Rom. de commun. opin. lib. 6. tit. de verb. ſign. con-
clu. 3. aduertendo ne hæredem extraneum duæ impro-
prietates ſimul concurrentes impediãt, vt adducit Bec-
ci. conſ. 28. num. 13. & 14. & per totum.

Adde & feudum nobile & francum & maximè ac-
quiſitũ partim meritis, partim pecunijs eſſe tale, quòd
ſuper eo valet teſtamentum feudatarij probat Iaſ. con-
ſil. 57. colum. ſecunda, & ſequent. lib. 1. allegando Bald.
in auct. niſi rogati. qui hoc dicit ſub num. decimoquin-
to C. ad Trebell. cum ſit liberum atque gratioſum, ar-
gum. l. ſi quando. C. de inoffic. teſta. dicit Bald. tamen
dicere videtur contra in rub. de feud. num. 53. primam
opin. dummodo id fiat ſaluo iure domini, tenet Curt.
Iun. tract. de feud. in tertia part. num. 117. corroboran-
do, vt ibi per eum.

8 Aduertendum † quoque eſt, ſi in loco vigeat conſue-
tudo, quòd bona emphiteutica, feudalia, liuellaria vel
precaria tranſeant ad quoſcunque hæredes, & de his ſo-
leat, & valeat diſponi, vti de bonis allodialibus, & pro-
prijs, conſequens eſt, vt de his valeat fideicommiſſum
vigore conſuetudinis, circa hæc omnino attendenda, vt
per Alexand. conſi. 124. colum. 1. num. 3. Spec. titu. de
loca. verſi. 6. Imo. Alexand. in l. quòd dicitur. ad vlt. col.
de verb. obliga. ita ad conſuetudinem huiuſmodi ſem-
per recurrendum admonet Clar. dict. §. emphiteuſis. d.
quæſtio. 28. ad fin. de qua etiam in ſpecie attendenda &
obſeruanda plura ſcribit Hipp. Riminal. conſi. 9. nume.
9 95. cum ſeque. idem † eſt dicendo vbi adeſſet aliqua bul-
la apoſtolica de bonis prædictis alienandis inter viuos,
vel in vltima voluntate, vti de bonis hęreditarijs, quòd
valeat fideicommiſſum de bonis inueſtitis poſt dictam
bullam emanatam, & non ante, Alexand. conſil. 91. co-
lum. penult. ver. non obſtat dum dicebatur. lib. primo.
& proprie in caſu bullæ propriè & ſtrictè intelligendæ
vti exorbitantis à iure communi, Corn. conſi. 165. colu.
ſecunda, in fin. & colum. ſequent. lib. ſecundo, Hipp.
Rimi. conſi. 44. nume. 59. & non in perſonas prohibi-
tas Ioan Mar. Riminal. conſi. 421.

10 Tertio in ſumma dicendum eſt † in fideicommiſsi
reſtitutione non venire bona, quæ grauatus aliunde
quàm ex teſtamento, & vltima voluntate habuit etiam
ab ipſo teſtatore. l. vxorem. §. teſtamento. de lega. tertio,
Alexand. conſ. vigeſimo, colum. 3. num. 6. lib. 3. & Corn.
conſi. 228. colum. 3. verſi. nec veniunt in 4. Socin. conſi.
42. columna penult. nume. 3. lib. 3. & non veniunt quæ
habuit ex donatione cauſa mortis, Socin. Iun. conſi. 72.
nume. 64. lib. primo, & quæ propria ſunt grauati & ac-
quiſita per eum vulg. l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulg.
& pupill. Alexand. conſi. 201. in princ. lib. 6. Corn. conſ.
180. colum. 8. verſi. circa nonum quæſitum. lib. 4. Caſt.
conſil. 77. viſa facti narratione. colum. ſecunda, verſic.
quantum ad ſecundum lib. ſecundo, Aymo. conſilio vi-
geſimoquarto, nume 12. Pariſ. conſili. quinquageſimo-
quinto. num. vigeſimoprimo, lib. ſecundo, & dict. con-
ſil. 33. nume. 75. lib. 3. Dec. conſi. 218. nume. 5. verſi. ſi-
11 militer in reſtitutione † & venirent propria bona hære-
dis, quando nominatim eſſet grauatus hæres, & fructus
per eum percepti medio temporis quatenus cõcurrunt
Bald. in l. cum pater. §. fin. circa med. de leg. ſecundo.
Non venit etiam in fideicommiſſo res quæ alio ſuo iure
ſpectaret ad fideicommiſſarium. l. poſt emancipatio-
nem. in prin. de leg. 3. idem non venire rem quando ad
grauatum contra vel præter voluntatem teſtatoris per-
uenit per doctr. Bald. in l. ſi Titio. §. 1. de leg. ſecundo. &
ibi alij ſequuntur.

Non ius patronatus Eccleſiaſticum pluribus au-
ctor. probat. Alexandr. conſilio 73. ſub numero primo,
lib. ſeptimo.

Non veniunt, quæ obueniunt grauato ex fideicom-
miſſo aui, vel anteceſſorum, Pariſ. conſi. trigeſimopri-
mo, columna fina. libro ſecundo, Aymo. conſilio 144.
columna prima, & ſequent. vel ex teſtamento alterius
quàm grauantis vt in caſu not. reſpondit Caſt. conſilio
426. ad primum quæſitum. ſub numero ſecundo, libro
ſecundo, Alci. conſilio trigeſimoprimo, numero ſepti-
mo, lib. 9. & quando eſſet relictum grauato, non cenſe-
tur animo compenſandi. Alexandr. conſilio 250. in fin.
lib. ſexto.

12 Et non veniunt † iſta, pone tempore mortis teſtatoris, præſertim locupletes in ſua hæreditate reperiuntur pecuniæ, merces, veſtes, magna quantitas vegetum plenarum vino, horreum frumento, vaſa plena oleo, ſupellectilia, & alia mobilia pretioſa, boues, equi, oues, & alia animalia, prout frequenter reperiuntur, & magnæ quantitatis, & magni valoris, cum de his rebus ſint iſta, quæ ſeruando ſeruari non poſsint, & vſu & pauca longitudine temporis conſumuntur, & pereunt ſua natura corruptibili, et parum duratura, vt de pecunijs, quòd ſint de his rebus, quæ ſeruando ſeruari nequeant, eſt tex. in l. Iulianus. ff. de pet. hæred. deciſ. Pedemont. 135. nume. 11. Pariſ. conſi. 26. colum. fina. lib. ſecundo, de vino, frumento, oleo, & veſtimentis, quòd non durent vltra triennium, late probat Iaſ. in l. 1. §. fuit quæſitum, colum. penult. ff. ad trebell. de ſupellectilibus, & alijs rebus mobilibus, quòd vſu conſumantur & ſufficiat probare veriſimilitudinem temporis, quo debuerunt poſſe corrumpi, firmat Barto. in l. quoad præſens. vltra med. ver. item dicitur. C. de murilegu. lib. 11. & ibi Luc. de Pen. ad fin. ſequitur Afflict. in deciſ. 13. nume. 27. & debent poſſe eſſe conſumptæ comprobat & Alexand. conſil. 45. nume. 4. lib. primo, & Ludo. Bologn. in addi. ad conſ. Ioa. de Ana. conſ. 80. de equis & animalibus, quòd veriſimiliter perierint, probando de communi naturali curſu vitæ eorum quòd tanto tempore non durauerint maximè equi. Corn. conſi. 186. colum. ſecunda, ver. nec teneretur hæres. lib. primo, vnde à morte teſtatoris vſque quo ceſsit, & venit dies fideicommiſsi petendi tanto tempore decurſo, quo prædictæ res conſeruari non potuerint, ſed conſumptæ vel periſſe præſumuntur, & quæ non probantur reperiri penes hæredem grauatum eiuſque non probato circa hæc dolo, vel lata culpa, vel leui, vt de hac etiam tenetur, quando ſponte adiuit hæreditatem, & retinet quartam Ang. Aret. tradit de teſta. in gloſſ. 86. ſub num. 12. facit & apte text. in l. cum ita. §. ſpecies. de leg. ſecundo. & gloſſ. in ver. ſi non culpa. & l. ſi legatarius. in princ. de lega. 3. text. & gloſſ. in l. 3. in princ. de fun. inſtru. vt de hac re plenius agere aſſumpſit Menoch. de arbitr. iud. caſ. 49. lib. primo. centu. 1. dicuntur vtique non venire in fideicommiſſo, eòque eas quas non habet res grauati, hæres non grauatur reſtituere per text. in l. mulier. §. ſed etenim. & in l. deducta. §. cum autem. ff. ad Trebel. ita quoad prædictas res omnes, & earum extimationem non venire in reſtitutione in ſpecie probant Dec. conſilio octuageſimoprimo, colum. ſecunda, nume. 4. verſi. de quinto dubio, & Pariſ. conſilio vigeſimoquinto, colum. penultim. & fin. conſi. 45. colum. 4. conſi. 55. in fin. lib. ſecundo, & conſ. 51. nume. 26. lib. 3. Burſat. conſi. 71. ſub nume. decimoſeptimo, Aduerte quòd per dict. §. ſed etenim, & l. diuus. ff. de peti. hæred. tenet gloſſ. in l. Marcellus. §. res quæ. ad Trebell. quòd eſſet in culpa hæres grauatus ſi non alienaſſet res ſteriles vel quæ non poterant ſeruari, & ibi Barto. Angel. Caſtr. Imo. & Iaſo. comprobant pretium tunc hæredi imputari in quartam ſi non fuerit ſolutum pro oneribus hæreditarijs legatariorum vel creditorum & ſimilium forte pro reparatione domus ait Imo. imputatur enim hæredi grauato ſi non vendidit res fideicommiſſo ſubiectas & tempore perituras, Aret. in l. pro hærede. in princ. ad fin. ff. de acquir. hæred. de mercibus tamen & mobilibus inuentis in bonis teſtatoris & conſumptis hæres grauati tenetur fideicommiſſario reddere rationem, probat Aym. conſi. 316. ſub num. 5. ver. nono dubitatur.

Non paruifacienda quippe ſunt hæc in practica, nam vidi errores iudicum non paruos aſsignantium in fideicommiſsi reſtitutione ſuppellectilem, bona mobilia, & ſe mouentia teſtatoris poſt annos 60. ab eius morte etiam dolo vel culpa aliqua non probata plurium ſucceſſiuorum, & bonis ipſis aliquibus non repertis tempore diei cedentis fideicommiſsi, nec aliter probato quid de ipſis bonis actum fuerit, vt probari debet. Alexand. conſil. 82. colum. penult. nume. decimoquarto, lib. ſecundo, ſequitur Aymo. conſili. 316. colum. fina. ſub verſic. nono dubitatur, licet de his mobilibus, vbi de his non fuit factum inuentarium, conſtare poſsit non plenis probationibus, Gabr. Eugub. conſilio 121. numero quinquageſimotertio.

13 Præterea illud † non venit in reſtitutione, quòd hæres grauatus emit ex pecunia exacta à debitoribus hæreditarijs, licet veniat ipſa pecunia exacta per l. ſed & ſi lege. §. primo. ff. de petit. hæred. late inſiſtendo reſpondit Ruin. conſi. 97. colum. penult. lib. quinto, vbi & in col. fin. tradit, quòd venit id etiam in reſtitutione, quòd hæres grauatus lucratus eſt ex rebus hæreditarijs, vel earum occaſione per l. 3. ff. ad l. falci. & l. poſtulante. ſub §. ſed & in huiuſmodi. verſic. ſed cum hæreditarios nummos. ad Trebell. & per Aymo. conſi. 295. nume. 4. verſic. ſeptimum dubium. Denique alia non veniunt in reſtitutione fideicommiſsi, quæ ideo ex eo detrahi debet, de quibus modo dicemus.

SVMMARIVM.

1 *Bona non veniunt fideicommiſſo reſtituendo, & quæ videlicet.*

Funeris impenſa teſtatoris.

Credita grauati, debita hæreditaria, legata per grauatum, & alia legitima neceſſitate alienata.

Melioramenta facta per grauatum in bonis reſtituendis.

Legitima & trebellianica debita grauato, de quibus ferè omnibus habetur in verb. fideicommiſſum minuitur.

Impenſa etiam funeris teſtatoris eſt ex fideicommiſſo detrahenda, & vt in verb. fideicommiſſum minuitur.

2 *Fideicommiſſum minuitur ex impenſa funeris teſtatoris, quæ præcedit bonis non exiſtentibus ſoluendo, & ſemper deducitur ex hæreditate, cuius reſpectu falcidia non detrahitur, ſiue impenſa ea fuerit ordinata à teſtatore, ſiue facta ab hærede, eo tamen modo, vt ibi habetur, & quæ veniunt ſub funeris impenſa quæve detrahi debeant ex fideicommiſſo, & quid hæreditate exiſtente ſoluendi vbi recurritur prius pro ea facienda, & multa perpulchra ibid. ponuntur & declarantur pro hac materia, & de detractione pro ratu bonorum fideicommiſſario reſtituendorum ſiend a remanentium penes hæredem pro legitima & trebellianica ibid. cum num. ſeqq.*

3 *Impenſa funeris quoque dicitur ſi corpus mortui extra patriam deferatur ad locum patriæ ſuæ.*

Item veſtes factæ lugubres quas tota familia defuncti per nouem dies deferre debet.

Quid de veſtimentis vidualibus traditis vxori quæ per annum luctus ferre debet ibidem.

4 *Veſtimenta vidualia tradita vxori tempore luctus & funeris mariti quæ vxor per annum luctus ferre debet imputantur hæredi & non in ſumma dotis ſuæ, & quid quando ſit veſtis non magni precij quod ſit ſua, aliàs quòd hæredis mariti, & ibi de conſuetudine ponitur.*

5 *Expenſæ tamen circa veſtes quàm victus vxoris defuncti non fideicommiſſario, ſed hæredi imputari debent, & quare. ibidem.*

6 *Impenſa funeris quæ debet detrahi tanquam æs alienum & ſit pro quarta habet diminuere quartam trebellianicam debitam hæredi grauato & pro alijs tribus partibus diminuere bona reſtituenda fideicommiſſario.*

7 *Impenſa funeris ſemper ex bono & æquo arbitrari ſolet taxari & detrahi.*

8 *Impenſa funeris ſi fiat de bonis hæreditarijs vt præſumitur hæreditate exiſtente ſoluendo ſemper recurritur ad capſam*

ſum defuncti loculos & crumenam pro pecunijs, quibus deficientibus ad horreum tritici & cellam vinariam & ad mobilia quæ ſolent ſufficere.

Et quid ſi fiat de ſuo per grauatum. num. 11.

9 Argumentum valet à ſolitis.

10 Legitima & trebellianica detrahitur per hæredem ſibi debita ex fideicommiſſo.

12 Legata & fideicommiſſa conditionalia effecta cadura ex aliqua cauſa penes hæredem remanentia debent detrahi ex fideicommiſſo, non tamen legatum ex fructibus perſoluendum mandato teſtatoris.

13 Heres grauatus qui nullum confecerit inuentarium ex fideicommiſſo deducit creditum ſuum ſibi à defuncto debitum vel eius hæreditate pro dote ſua, vel materna, vel ſuæ vxoris, vel ex alia cauſa.

Item deducit quod de debitis hæreditarijs ſoluerit de ſuo. item & in hærede hæredis. 14.

Fallit in vſuris debiti hæreditarij quas non tenetur ſoluere de fructibus bonorum reſtituendorum & ſoluens non repetit, item & ſi ſoluat ſortem debiti vſurarij non repetit, eſto quòd coactus ſoluat. ibidem.

Fallit in legatis annuis ſolutis quæ non deducuntur, quando nominatim ab eo, vt ſoluat ſunt relicta. ibid.

Fallit quando ſpectaret ad onus hæredis quia non deducitur, vt quia legatum prius eſſet ſoluendum ex diſpoſitione teſtatoris quam fideicommiſſum vniuerſale. ibid.

Item deducuntur per hæredem ſoluta non ſpectantia ad eum ibidem.

Item legata particularia facta hæredi grauato deducuntur & dari hæredi hæredis à quo petitur fideicommiſſum, ibidem.

Item deducuntur quæ iure legati vel fideicommiſſi ex alterius teſtamento debentur hæredi grauato. 15.

Idem de expenſis pluribus factis pendente conditione fideicommiſſi per grauatum quæ fideicommiſſario imputantur, pro conſeruandis bonis hæreditarijs. vt ibi.

16 Bona alienata ex neceſſitate aliqua an ex fideicommiſſo detrahuntur, & quando talia dicantur, vide ibid.

17 Detractiones quando ex fideicommiſſo fiendæ contenduntur de tribus dubitari ſolet, an fructus medio tempore percepti per grauatum ei imputantur in creditis ſuis detrahendis.

An aliqua ratio fructuum habenda ſit ad commodum grauati pro iuribus ſui crediti, vſquequo dies ceſſerit fideicommiſſi, & id reſtituerit.

An liceat fideicommiſſario ſoluere in pecunia, quanta ſit detrahenda, vel debeat aſſignari de bonis hæreditarijs.

18 Hæres grauatus an teneatur compenſare fructus perceptos medij temporis cum ſuis creditis detrahendis ex fideicommiſſo, vide opin. hinc inde, & tandem quod non cum ſint iudicio teſtatoris effecti ſui ſecundum authorem adeo vt nec cum melioramentis computentur.

Fallit ſi expreſſè teſtator mandauerit eos compenſari, vel tacitè, eo modo, vt ibi clare deducitur, & de materia latiſſimè ibi. cum num. ſeq.

19 Fructus percepti regulariter ab hærede, eius efficiuntur & non veniunt reſtituendi fideicommiſſario.

20 Fructus debentur grauato hæredi & eorum habenda eſt ratio ad commodum hæredis, quando creditum hæredis habet originem ex aliqua quota bonorum hæreditariorū teſtatoris, vt eſt dos piæ, vel neptis grauatæ quæ ſubrogatur loco legitimæ pro qua cum dentur fructus à die mortis, ſic & pro dote dicendum eſt.

Item quando conſiſtit creditum in iure vniuerſali, vt in fideicommiſſo ſibi debito à teſtatore ex alterius teſtamento, quia quod ex re mea naſcitur meum eſt, & vt ibi.

Item debentur grauato illi fructus concurrentes vſque ad quantitatem crediti ſui, cum fuerit inſtitutus & expreſſè vel tacitè grauatus ad reſtituendum alijs fructus ſuæ hæreditatis, vel pauperibus vel propinquis ſuis, & vt ibi diffuſe legitur, vbi nonnulla pulchra de materia. 21.

Item debentur fructus grauato creditori in quantitate teſtatoris pendente tamen interim conditione, quia impleta, & in mora conſtituto grauato hærede, fructus tunc ſunt reſtituendi cum fideicommiſſo, qui erat creditor in quantitate quæ ſui natura non poteſt germinare fructum, ſecus ſi eſſet in quota hæreditatis, in fructibus quartæ falcidiæ & trebellianicæ, quia non reſtituerentur illi, quia ſicut hæreditas reddit fructus, ita & ſua quota pro quarta falcidiæ & trebellianicæ, vel legitimæ, & vt de materia latiſſime ibidem legitur.

23 Fructus reſtituendi ſunt fideicommiſſario vna cum fideicommiſſo. ſ. fideicommiſſo ſubiectis ex mora hæredis grauati, & ideo interim non lucratur fructus ſui crediti hæres grauatus ne ſua mora ſit ſibi proficua, ſed debet eſſe nociua, at ſolum pro ſuo credito ius habet retinendi, cum aliàs regulariter non ſit iuſta retentio, & vt ibi late diſcutitur.

24 Detractio debitorum & æris alieni an ſit facienda ex hæreditate, adeo vt ſint aſſignanda bona vel vt de bonis hæreditarijs hæredi grauato pro ſuo credito, & alijs, an verò poſſit fideicommiſſarius ſoluere in pecunia debita illa, & ſecundum cuius temporis extimatio bonorum ſit facienda, hoc eſt multum controuerſum, maxime ſuper executione ſententiæ pro fideicommiſſo latæ mandantis detrahi ex dict. hæreditate totam quantitatem pecuniarum pro tali & tali re, &c. aliqui quòd fiat ex dict. hæreditate & bonis eius aſſignatis pro credito & ſecundum tempus mortis teſtatoris fiat extimatio, quid verò ſecundum auctorem quòd deductio ea ſit intelligenda ad intellectum legis ciuiliter & non materialiter, adeo vt importetur diminutio totius patrimonij, & non rei certæ & de hærede grauato deducente ſuum creditum contra fideicommiſſarium abſque iudicis aditione legibus ſit permittentibus quæ deductio non datur in nominibus debitorum ſed in corporibus & bonis hæreditarijs, & vt late de materia ibi.

25 Fideicommiſſarius poteſt ſoluere & tenetur in quantitate debita ſi velit reſtitutionem ab hærede fieri ſibi bonorum. grauato & creditore in quantitate, nec creditor habens cogatur aliud pro alio recipere in ſolutionem vt cogi non debet.

Fallit in hærede grauato creditore pro legitima & trebellianica cum plura poſſit habere in ſolutione.

26 Creditor certæ quantitatis pecuniarum faciens expenſas in rem alienam reſtituendam non cogitur rem ipſam recipere vel retinere pro expenſis.

27 Hæres poteſt ſoluere in pecunia etiam inuito legatario legatum certæ quantitatis illi relictum à teſtatore diſponente legatarium poſſe capere de bonis teſtatoris prout ſibi placuerit.

28 Deductio æris alieni ex hæreditate quomodo intelligitur, & quòd non detur creditori quicquam inſolutum.

29 Funus ac impenſa ipſius funeris ſemper ex hæreditate deducitur & creditum etiam præcedit, non tamen faciens eas poteſt deducere & ſibi ſatis facere de hæreditate ſed habet actionem funerariam aduerſus hæredem vel ſucceſſores.

Fallit ſi reperiatur in hæreditate tanta pecunia numerata ex qua poſſet fieri commodo debiti ipſius detractio, quia fieret.

30 Fideicommiſſarius poſt agnitum fideicommiſſum ſciens ſe teneri ad ſoluendum debita hæreditaria poteſt redimere bona retenta per hæredem grauatum creditorem offerendo ei pecuniam debitam hæredi & illi eam ſoluendo, quã hæres tenetur recipere, & relaxare bona illa relicta, & quando augmenti monetæ habenda ſit an tempore contractus vel mortis.

31 Fru-

31 *Fructus percepti poſt mortem ab hærede grauato computantur in extimationem crediti ipſius hæredis, quando vt fructus perceperit qui creditum extinguunt, cum fideicommiſſarius poſt ſententiam ſit bonorum dominus & ſuis ſunt fructus, cum bona relicta ſunt fideicommiſſario relaxanda in fructibus ipſis ſuo credito compenſato, & vt ibi dicitur.*

32 *Hæres grauatus creditor teſtatoris nolens compenſare creditum ſuum in fructibus perceptis, ſciens ex retentione bonorum loco pignoris interim fructus ſuos non facere poteſt obtinere dationem in ſolutum fieri de bonis pro quantitate ſui crediti dominij translationem impetrando.*

Et quid ſi nolit ſibi fieri ſolutionem in bonis ſed in pecunia, cum non cogatur rem recipere, vel retinere pro expenſis, dic vt ibi.

33 *Hæres grauatus reſtituere ſi deceſſerit ſine liberis & velit ſibi præcauere de certis bonis hæreditarijs ſibi aſsignandis ſeparatis pro ſuo credito cum defuncto pro ſua legitima & trebel. ſibi reſpectiue debitis quomodo agere debeat, & de practica ſeruanda. vide ibi late & de materia per pulchre.*

SOLVTIO. IIII.

TERTIVM & vltimum ſupereſt diſſoluendum, vt id factis debitis deductionibus, vel detractionibus, quod ſuperſit veniat ex fideicommiſſo reſtituẽdum, & ſi propoſitio hæc, quòd detrahenda ex fideicommiſſo non veniant in eius reſtitutione, effectu videatur eadem cum prænarratis, & tractatis ante de rebus non venientibus in ipſa reſtitutione, ita quòd & iſta cum prædictis potuiſſet expediri, tamen re vera diuerſa eſt, & diuerſam continet materiam, & talem quæ viſa eſt Guidoni Papæ digna ſpeciali tractatu, quem dicit ſe feciſſe circa detractiones fiendas in reſtitutione fideicommiſsi, & ad quem ſe remittit in conſi. 158. in fin. quem non vidi & in omnibus catalogis & tomis tractatuum non inueni, & non eſſe inter ſuos tractatus impreſſos dicit Boer. deciſ. centeſima quarta, ſub num. 3. & ſi vidiſſem magna mihi pars laboris eſſet ſublata, quia in pluribus ego quoque ad illum me remitterem, veruntamen eo non viſo, quantum potero breuitati, & claritati ſimul ſtudens, ac magis contingibilibus, de his agam quæ vſu practicæ dici magis frequentiora.

1 Primo de funeris teſtatoris impenſa.

Secundo de creditis grauati, & debitis hæreditarijs, & legatis ſolutis per grauatum, & alijs legitima neceſsitate alienatis.

Tertio de melioramentis per grauatum factis in bonis reſtituendis.

Quarto de legitima & trebellianica debitis grauato.

2 Primo † impenſa funeris teſtatoris poni debet, quia hoc omne creditum ſolet procedere bonis non ſoluendo exiſtentibus, & ſemper ex hæreditate deducitur per text. in l. penult. ff. de relig. & ſumpt. fun. in ſpecie tradit Caſt. conſ. tricenteſimoſexageſimonono, dico quòd iſta Gulielmina, ad fi. ver. & idem dico. lib. 1. Crot. conſil. ducenteſimoſeptuageſimoquinto, numer. 61. Alcia. conſi. 139. præſens quæſtio. in princip. lib. 9. impreſ. Venet. idem per Couar. in cap. Rainaldus. ſuo. §. 3. numer. ſecundo, de teſtam. Franc. Marc. deciſ. Delphin. 332. vbi dicit quatenus diminuit bona, ita eius reſpectu aliqua falcidia non detrahitur, hoc autem circa impenſam huiuſmodi reſpiciendum eſt, quòd ea ſiue fuerit præordinata teſtatore, ſiue facta ſit ab hærede, vt deducatur tanquam æs alienum, debet tam in monumento quam in alijs eſſe neceſſaria, & condecens conditioni, qualitati,
& facultatibus teſtatoris, & congruens cauſæ, temporis
loco, & bonæ fidei, per l. ad ſi quis. §. hæc actio. eo. de relig. & ſumpt. fun. Bero. Alber. Ang. Caſtr. & Imo. & Alex.
3 in l. prima. §. fi. ff. ad l. fal. vbi etiam text. eſt † etſi opus
eſſet perferri ad locum ſuæ patriæ corpus mortui extra
patriam, hæc quoque diceretur impenſa funeris. dict. l.
at ſi quis. §. impenſa ſimiliter funeris ſumptu dicerentur
factæ veſtes lugubres, quas tota familia defuncti per
4 nouem dies deferre debet † veſtimenta autem vidualia
tradita vxori tempore luctus, & funeris mariti, quæ
vxor per annum luctus ferre debet imputantur hæredi,
& non in ſumma dotis ſuæ hæc dicta probantur per
text. & gloſſ. ibi Ange. & Imo. in l. ſi ex re. §. fina. de ſtipul.
ſeruo. intelligit ibi Imo. quòd veſtis lugubris non
magni pretij, & quotidiana tradita vxori defuncti ſua
ſit, alias ſi feſtiua ſit, remanet hæredis mariti, quia vxor
non poteſt honeſte tranſire ſine veſte viduali, ideo ea debet
ſibi fieri expenſis viri, argumen. not. in l. ſicut de
oper. libert. quòd ita ſeruat conſuetudo, ſi tamen poſtea
deponit luctum, & habitum vidualem, reddat veſtes
quas recepit, & contemſit, dicit Bal. conſil. quadringenteſimoſeptuageſimooctauo,
quædam ſunt res. in fi. lib. 5.
idem comprobat Capra conſilio centeſimotrigeſimoquinto,
nume. duodecimo, & ſequent. in tertia quæſt.
5 † verum iſtæ expenſæ tam circa veſtes, quàm victus vxoris
defuncti, non fideicommiſſario ſed hæredi imputari
debent, quia ei debet primo anno operari vxor defuncti,
& dari fructus bonorum mobilium, & ſemouentium
dotis, quæ per annum reſtituere non tenetur, l. prima.
§. ex actio. de rei vxo. act. l. prima. §. ex actio. & ob
hoc commodum debet ipſe hæres ſentire illud onus,
6 non ita ſit de † alia impenſa funeris, quæ debet detrahi
tanquam æs alienum & ſic pro vna quarta hobet diminuere
quartam trebellianicam debitam hæredi grauato,
vt infra dicetur, & pro alijs tribus partibus diminuere
bona reſtituenda fideicommiſſario, vt hæc probando
tradit. Guid. Pap quæſtio. ducenteſimanonageſimaſexta,
7 ad onus fideicommiſſarij † Denique funeris impenſa
huiuſmodi prædictis inſpectis ſemper vidi ex bono
& æquo, arbitrari, & detrahi, vt per dictã l. ad ſi quis.
§. hæc actio. & l. ſi quis ſepulcrum. §. fina. eo. de relig. &
8 ſumpt. funer. aduertendo tamen, quòd † ſi dicta impenſa
fuerit facta de bonis hæreditarijs, vt præſumitur, ſi
hæreditas eſt ſoluendo, & non de proprio hæredis, vt fieri
debet per text. in dicto. §. fin. & per argum. à ſolitis,
quòd ſemper pro impenſa funeris defuncti recurritur
ad eius capſam, loculos, & crumenam pro pecunijs, his
deficientibus ad horreum tritici, & cellam vinariam, &
ad mobilia, quæ frequentius, & fere ſemper reperiuntur
9 ſufficere ad funeris impenſam † & à ſolitis, validum
argumentum. l. certi condictio. §. ſi nummos. ſi certum
petat. cum ſimil. ibi per Deci. nume. quarto, & Euerard.
in ſua centu. loco ſexageſimotertio, ab vſitato, ſeu à ſolitis,
hac & addita præſumptione. quòd hæreditate reperta
ſoluendo hæres pro defuncto ſepeliendo non iactauerit
proprias pecunias. l. cum de indebito. §. primo. ff. de
proba. ſic in terminis deducendo probat. Rom. conſilio
ducenteſimoſeptuageſimoſexto, viſis ab dubij propoſiti,
columna ſecunda, ver. quoad nonum, Capra conſi.
quinquageſimoquinto, numero ſexto, facit. l. igitur. ff.
de liber. ita hæc impenſa tunc detrahitur vt æs alienum,
& hæres ipſe non debet eam deducere pro ſe, & à ſe factam,
etiam in ratione fideicommiſsi reſtituendi poteſt
ſubijcere, cum de ea debitrix & creditrix hæreditas ipſa
fuerit, ſi vero hæres probauerit ſe de ſuo feciſſe talem
funeris impenſam, tunc ſibi computatur, vt de impenſis
funerum de proprio facta expreſsè ponit Roma. dicto
conſilio ducenteſimoſeptuageſimoſexto, viſis dubij
propoſiti in ſeptima dubi. ver. ſimiliter dicendum erit.
adde & text. in l. in reſtituenda. C. de petitio. hæredit.

Et detractio pro ratis bonorum fideicommiſſario reſti-
tuendorum, & penes eum remanentium pro legitima
& trebellianica, vt per Capram conſilio quinquageſimo
quinto, num. ſexto, verſi. circa ſecundum. & ibi ad fin.
loquentem de legitima retinenda, & per Guid. Pap.
dict. quæſtio ducenteſima decimaſexta. loquentem de
trebellianica detrahenda, de qua eſt tex. in l. prima. C. ad
trebellia. & per Nat. conſi. 321. numero 3. in legitima per
Socin. conſil. 82. in fin. libr. 4. idem de trebellia. reſar-
ciente ratam melioramentorum per Alcia. conſilio 19.
rogatus. in fin. libr. 6. Plura denique prouidendo circa
funeralia ex profeſſo tradit Rebuf. tract. de ſentent. p-
uiſi. in præfa. numero 39. in ſecundo caſu, per tot. tomũ.
primo.

Secundo funeris impenſa primo loco detracta ſi fu-
11 erit facta † per grauatum de ſuo, & non de bonis hære-
ditarijs, vt proximè dixi. deuenitur ad reliquam æris
alieni detractionem debitam grauato, eo quod vel ſu-
um eſt creditum ex hæreditate à teſtatore debitum, vel
tantum ſoluerit pro debitis hæreditarijs, & legatis, ac
alijs oneribus à teſtatore impoſitis. quæ tandem omnia
pro fideicommiſſi portione fideicommiſſarius ipſe v-
niuerſalis ſuſtinere, ſoluere, & ſatisfacere poſt diem fi-
deicommiſſi decedentem, & agnitum fideicommiſſũ
obligatus fuiſſet per l. ſecundam, cum ibi not. per glo.
12 & doct. C. ad trebel. † legata quoque vel fideicommiſſa
conditionalia effecta caduca ex aliqua cauſa penes hæ-
redem remanentia detrahi debent ex fideicommiſſo,
Gylfredus de Caballis inter conſi. Martianenſij Forli.
conſil. 61. num. vigeſimoquarto. Aduerte tamen lega-
tum mandato teſtatoris ex fructibus perſoluendum ex
fideicommiſſo non deducitur, Alexandr. conſilio
158.

Quamuis iſta nota ſint & vulgata, tamen pro ſpecie
propoſita ordine iſto exponam primum † quòd hæres
grauatus, qui etiam nullum confecerit inuentarium de
ducit creditum ſuum ſibi à defuncto vel eius hæredita-
te debitum pro dote ſua, vel materna, vel ſuę vxoris, vel
ex alia cauſa per l. ab omnibus. §. fina. de lega. primo. l.
cum hæreditas ex fideicommiſſi. poſtulante in princ.
& l. cum hæres. ff. ad trebellia. & ibi gloſſ. in ver. cre-
ditorem. Caſt. & Alexand. in l. ita tamen. quam legunt
ſub l. omnibus. §. ſi ex trebelliano. ad trebel. Caſtren.
conſilio tricenteſimo ſexgeſimonono, dico. ſub nume-
ro. ſecundo, lib. primo, conſilio decimonono, vltra ea.
numero primo verſicu. ſecundo quæritur. lib. ſecundo
Alexandr. conſilio centeſimo vigeſimoquarto, in fin.
lib. ſeptimo, Ange. Aret. tract. de teſtamen. gloſſ. octo-
ageſimaſexta, numero decimoquinto, Corne. conſilio
centeſimo octuageſimo. columna ſexta, ver. deuenien-
do ad ſextam. lib. quarto. Ruin. conſilio centeſimo duo
decimo, num. fin. lib. ſecundo, poſt Bald. & modern. in
l. debitori. C de pact. Aymo conſilio tricenteſimoſex-
to, numero quarto, Plot. conſilio quinquageſimoquar-
to. ſub num. quinquageſimotertio, Ceph. conſilio. tri-
centeſimo nonageſimoquarto. num. 156. Alcia. conſil.
centeſimo decimotertio. numero vigeſimo, lib. nono,
in eodem caſu Socin. iun. conſil. centeſimo ſeptuage-
ſimo, colum. 1. lib. ſecundo, Menoch. conſil. centeſimo
octuageſimotertio, numero 33.

14 Item quòd † de debitis hæreditarijs ſoluerit de ſuo
deducit ex fideicommiſſo plene Fulg. conſilio octua-
geſimoſecundo, punctum ſuper quo. vbi idem & in hæ
rede hæredis, hoc autem non habere locum in vſuris
debiti hæreditarij quas hæres grauatus non tenetur
ſoluere de fructibus bonorum reſtituendorum, & ſi
ſoluit non repetit etiam ſi ſoluit ſortem debiti vſurarij
non repetit etiam quòd ſoluat coactus, limitat Catel.
Cot. in ſuis memor. in ver. hæres grauatus, & de lega-
tis ſolutis, quæ tamen ſi ſpectarent ad hæredem, vt ſol-
ueret ipſe puta legata annua non deduceret Caſtr. conſ.
decimoſexto, colum. 3. in princ. lib. ſecundo. Iaſ. conſ.
95. libro primo, & ſentit Roma. dicto conſilio ducente-
ſimo ſeptuageſimoſexto. columna ſecunda, ver. quoad
ſeptimum & ſpectant ad onus hæredis, quando nomi-
natim ab eo, vt ſoluat, ſunt relicta, Aym. conſilio deci-
moſexto, columna prima. verſi. præmiſſa tamen. Phan.
Lucen. de inuent. hæred. part. ſeptima, numero qua-
drageſimooctauo, & quomodo ibi, & quando prius eſ-
ſet ex diſpoſitione teſtatoris ſoluendum legatũ quàm
fideicommiſſum vniuerſale ſpectaret ad onus hæredis,
tenet Baldus in leg. fin. ad fin. Codice. ad trebell. aliàs
ſoluta non ſpectantia ad hæredem poſſunt per eum de-
duci, idem Aymo dicto conſilio tricenteſimo decimo-
ſexto, numero quarto. verſiculo ſeptimo quæritur,
Caſtren. conſilio tricenteſimo ſexageſimonono, dico
ſupra fin. verſiculo tertio, ſi dictus Bartholomeus. libro
primo. Calca. conſilio trigeſimoſeptimo, columna 4.
verſic. & ſimiliter non perditur. Nat. conſilio tricen-
teſimo vigeſimoprimo. numero ſecundo, Pariſ. conſi-
lio 59. numero vigeſimoſeptimo, libro ſecundo. Præ-
ſumptio tamen poteſt eſſe, quòd legata fuerint ſoluta
ex pretijs bonorum mobilium deſcriptorum in inuen-
tario hæredis & non extantium nec apparentium ar-
guit Caſtr. conſilio 212. ſupraſcripta omnia quæſita. in
3. dubi. verſicu. ſecunda ratio, De dotibus filiarum te-
ſtatoris Cephal. conſilio 322. numero ſecundo. Poſſunt
quorum deduci legata particularia facta hæredi graua-
to & dari hæredi hæredis, à quo petitur fideicommiſ-
ſum, Bald. conſilio 291. licet de multis, nume. ſecundo,
lib. 5.

15 Præterea vt ante dixi ſi quid † ex alterius teſtamen-
to iure legati vel fideicommiſſi debeatur hæredi gra-
uato in bonis petitis per fideicommiſſum ab alio ſanè
id per grauatum, vel eius hæredem, vt æs alienum de-
duci poſſe certi iuris eſt, per l. irritum. C. ad l. falcid. &
ibi Bald. & alij, latè Aymo conſil. centeſimo quadrage-
ſimoquarto, columna prima, & ſequen. Socin. conſilio
quadrageſimoquarto. lib. 3. Bero. conſilio centeſimo
decimoſexto, numero decimo, lib. ſecundo. Pariſ. con-
ſilio trigeſimoprimo, columna fina. lib. ſecundo, Ruin.
conſilio centeſimo decimoquarto, columna fina. &
conſilio ſequen. num. ſecundo, lib. 2. etſi hæres graua-
tus non fecerit inuentarium, hæc tamen & ſimilia ſibi
debita contra fideicommiſſarium poteſt deducere, &
retinere ſecundum ius antiquum, vt in locis ſupra alle.
omnium eſt ſententia communiter recepta, & id etiam
eſt detrahendum quod vt æs alienum viſum eſt teſta-
tori detrahi debere, Bald. conſilio 57. quia illud. libro
primo.

Vbi quoque contigerit pendente dilatione, vel con-
ditione fideicommiſſi præſtandi per hæredem graua-
tum fieri ſumptus, vel expenſas plures in recuperatio-
ne teſtamenti à notario, vel eius probatione, & defen-
ſione in aduocatis, procuratoribus, ſcripturis, & ga-
bellis, pro diſtrahendis, defendendis, & conſeruandis
bonis hæreditarijs in litigando, & demum obtinendo,
poſſunt & hi ſumptus iuſte imputari hæredi fideicom-
miſſario, de hac quæſtione dicit Marzar. Vicenti. ſuo
compendio de fideicommiſſ. in quæſtio. ſexageſima-
ſeptima, ſe iam conſultum non reperijſſe aliquem do-
ctorem tangentem in terminis de fideicommiſſo niſi
tunc Campeg. inter conſi. Grat. conſilio nono, nume-
ro decimoſeptimo, lib. ſecundo, qui ad hoc allegat Bal.
& Ang. in l. fin. §. in computatione, C. de iur. deliber.
& ego ſi litigare & facere dictos ſumptus ſit conſeruare
res hæreditarias, dico de hoc eſſe tex. iuxta gloſſ. fin. ibi
in l. vbi pure. §. fina. ff. ad trebellia. & deciſ. Angel. Aret.
tract. de teſtamen. in gloſſ. octuageſimaſexta, numero
duodecimo.

16 De † bonis alienatis ex neceſsitate aliqua nunquid de fideicommiſſo detrahi debeant, de qua quidem neceſsitate, & eius cauſa intelligendum ſit pro explicatione breuitatis gratia fit remiſsio ad modern. in §. diui. de leg. primo in leg. Marcellus. §. res quæ. ad trebell. in auct. res quæ commun. de leg. & Boer. deciſ. 44. nume. 37. & ad ſcripta mēa ſupra lib. primo. interpret. ſecunda, dubita. ſecunda, ſolut. 12. & ad Barto. in fin. in auct. de reſtitut. vbi de alienatis propter alimenta filiorum & ſobolis.

17 Cæterum † his vel ſimilibus detractionibus conceſſis vidi circa eas de aliquib. multum dubitari.

Primo an fructus medio tempore percepti per hæredem grauatum debeant ei imputari in creditis ſuis detrahendis.

Secundo an ratio fructuum aliqua habenda ſit ad commodum grauati pro iuribus ſui crediti vſqueque ceſſerit dies fideicommiſsi & id reſtituerit.

Tertio quomodo detractio ipſa ex bonis hæreditarijs facienda ſit, nunquid fideicommiſſario liceat ſoluere in pecunia, quanta ſit detrahenda, vel debeat aſsignari de bonis hæreditarijs, quantum ſufficiat, & pro cuius temporis extimatione.

18 Quoad † primum videtur dicendum fructus per hæredem grauatum medio tempore fore computandos in ſuis creditis veris naturaliter, & ciuiliter ei debitis per l. cum pater. §. Titio. de leg. ſecundo. & l. quod de bonis. §. quod auus. ad l. falcid. & ibi Caſtr. ſub num. 3. etiam ſi nihil dictum ſit à teſtatore, & ibi ſequitur Alex. ſub nu. 2. & in l. baliſta, ſub nu. 4. & l. mulier. §. cum proponeretur ad Trebell. idem & ibi Caſtr. colum. fin. circa med. firmat & in debito officio iudicis, & in vero debito iure actionis, & obligationis, & dicentes aliter loquuntur contra text. in dicto § quod auus, ſecundum eum, & ſequitur Pariſ. conſilio 25. numero 65. lib. ſecundo. ſic tranſit Ripa in l. in fideicommiſſaria. num. decimonono. ad trebell. late inſiſtendo, & hanc ferè omnium commun. opi. atteſtando ita firmat Socin. iun. conſilio 57. num. 13. lib. 3. Hier. Laur. in dict. leg. in fideicommiſſaria, numero 36. 39. Betran. conſilio 181. lib. 4.

Contrarium generaliter verius, & tenendum puto quòd hæres grauatus creditum ſuum omne à defuncto, vel hæreditate ſibi debitum deducere poſsit, ex generali diſpoſitione legis de ære alieno detrahendo etiā debito hæredi grauato abſque aliqua mentione computationis fructuūm per l. ab omnibus. §. fin. de lega. 1. & l. cum hæreditas fideicommiſsi, l. poſtulante. in prin. verſic. poteſt tamen. & Alexand. ibi in §. ſed huiuſmodi, numero ſecundo, dicit † quòd regulariter fructus
19 percepti ab hærede eius efficiuntur, & non veniunt reſtituendi fideicommiſſario, & l. debitor. in princip. ad trebell. cum alleg. ſupra proximè, ver. quamuis iſta illud autem de compenſatione fructuum cum debito præter in quartam falcidiæ, vel trebellianicæ, ac præter teſtatoris perſpicuam voluntatem, & diſpoſitionem mirum eſt non fuiſſe per antiquos docto. vel recentiores animaduerſum, vel clarius explicatum non habere locum, niſi quando teſtator creditore hærede inſtituto rogauerit, & grauauerit eum poſt certum tempus, vel certam conditionem impletam ad reſtituendum alij tam bona teſtatoris hæreditaria, quàm ſua bona propria. & ſic dictum debitum hæreditarium, vt ſunt proprij caſus legum dicto §. Titio. dicto §. quod auus & d. §. cum proponeretur. quæ leges, & non aliæ aliquæ per Caſtr. & ſequaces ad hoc allegantur, & computationis fructuum bonorum teſtatoris in debito, de quo creditor fuit grauatus ad reſtituendum alij dictarum trium legum in dictis. §. ſpecialis ratio expreſſa eſt in leg. filiusfa. §. apud Marcellum. de lega. primo. ibi, quia placet non plus poſſe rogari quem reſtituere, quàm quantum ei relictum eſt, ita ibi ſupra ſæpe exprimitur de fructibus bonorum teſtatoris grauato relictorum, debere colligi, & fieri quantum relictum eſt vltra, alioqui fideicommiſſum extinguitur. & leg. imperator. & ibi gloſſ. & docto. de leg. ſecundo & tangunt implicite tamen in dict. §. Titio. & in dict. § quod auus, quia fructus medij temporis dicuntur percipi iudicio teſtatoris. leg. mulier. § ſi hæres, ad trebell. facilis ergo fructuum eſt tunc computatio huiuſmodi in debito alij reſtituendo, vt valeat fideicommiſſum. leg. etſi ſic. de lega. 3. gloſſ. penultim. in leg. cum quis. §. fina. de dot. prælega. & Cum. in l. cohæredi. §. cum filiæ. ſub nu. 2. ad fin. de vulga. & pupilla. Vel illud ideo fit, quia teſtator hoc voluit dicit Bart. in dict. §. Titio. ſub nume. 5. verſi. op. quòd etiam fructus. & voluiſſe interpretatur, vbi creditorem grauat, vt propria bona ſua reſtituat, Barto. in ſummario dict. §. quod auus. idem ibi Angel. verſic. item eſt hic caſus. ſentit quòd ita inſtituti dicantur animo compenſandi cum eo quòd recipere debent ab inſtituente, cum dicat, poſſunt inſtitui per caſum ibi, qui caſus vere eſt in ver. plane. de ita inſtituto, & grauato abſque eo, quòd aliud dixerit teſtator, fieri decisi per iuriſconſult. de fructibus hæreditatis teſtatoris impleta fideicommiſsi conditione compenſandis concurrente quantitate cum debito, ſeu credito grauati, ſic declarando tenet Rui. conſil. centeſimo duodecimo. colum. fin. nume. decimotertio, lib. ſecundo. idem late recenſendo dicta aliorum comprobat Gabr. Eugub. conſ. 124. nu. 8 & ſeq.

Ergo breuiter, & magis reſoluta, & vera mihi facienda videtur concluſio, grauatum non teneri compenſare fructus medio tempore perceptos cum ſuis creditis ex fideicommiſſo detrahendis, cum tales fructus ſint inditio teſtatoris effecti ſui, adeo quod cum melioramentis etiam non deberent compenſari, Ripa in l. c. vbi pure. §. fin. in fin. ad trebel. Boer. deciſ. quadrageſima quarta, num. vigeſimoquinto, niſi expreſsè teſtatur ex cuius iudicio cedunt lucro hæredis mandauerit eos compenſari dicta. l. in fideicommiſſaria. in princip. & l. ſi compenſandi. C. de hæred. inſti. cum ſimil. vel tacito mandauerit grauato ipſum creditorem ſub conditione cum bonis teſtatoris ſuum ipſum creditum ad reſtituendum alij per fideicommiſſum, quod vt valeat fit compenſatio fructuum ſecundum iura allega. & per Bald. in dicto §. Titio. ſupra med. & in iſto caſu, & non alio nihil expreſsè, vel tacitè dicti per teſtatorem loquunt. & militant iura prædicta in dicto §. Titio. dict. §. quod auus. & d. §. cum proponeretur, quicquid aliter Caſtr. & ſequaces inferant, vel infraſcant, ſi quis mihi hoc reprobet verbum, pro me reſpondendo replicet litera diligenter inſpecta dictorum textuum, replicet etiam Phanuc Lucen. ſuo tract. de inuent. part. 7. numero 45. 46. qui ſententiam hanc pluribus etiam auctor. comprobat, idem & Marzar. Vicenti. conſilio vigeſimoquarto.

20 Secundum † an fructuum ratio aliqua habenda ſit ſpectantium ad grauatum pro iuribus ſui crediti, donec effectualiter fideicommiſſum non fuerit reſtitutum. Diſſoluendum cenſeo hoc breui diſtinctione, aut enim creditum grauati originem habet ex quota aliqua bonorum hæreditariorum teſtatoris, puta, dos filiæ, vel neptis grauatæ. quæ ſubrogatur loco legitimæ. l. quoniam nouella, C. de inoff. teſt. Alexand. in l. mulier. §. cum proponeretur. ſub num. ſecundo, ad trebell. pro qua cum fructus dentur à die mortis, Ripa in dict. l. in fideicommiſſaria, num. 46, ita dantur pro dote ſic loco legitimæ ſubrogata, & eadem ratione, qua debentur legitimæ in ſpecie probat Socin. conſilio 57. columna 8. num. 40. lib. 4. & Alexan. conſ. 69. n. 4. verſ. & cum

dos.

dos. libr. primo. Ruin. conſil. 26. nume. 22. lib. 3. & ibi Socin. in ſubſcriptione. nu. 30.

Aut creditum grauati conſiſtit in iure vniuerſali, vt in fideicommiſſo ſibi debito à teſtatore ex alio teſtamento præcedente alterius perſonæ iuxta caſum leg. irritum. C. ad l. falc. & per Aymo. conſi. 144. cum ſim. & tunc fructus percepti ex bonis dicto fideicommiſſo ſubiectis ſunt ipſius grauati per gloſſ. 1. in dict. l. cum pater. §. Titio. de leg. ſecundo. ibi, non dico de fructibus Seianæ, quia ſuo iure percepit Titius, vt à ſe, & per tritam regulam, quod ex re mea naſcitur meum eſt, leg. idem Pompo. §. idem ſcribit ff. de rei vendi. & l. qua ratione. princ. & l. fin. de acquir. re. domi. idem ius videtur in portione aliqua bonorum petitorum obuenta grauato, & debita ex ſucceſsione fratris, ſororis, ſeu alterius attinentis, ſic & fructus veniunt. l. item veniunt. §. fructus. ff. de petit. hæredi. l. non eſt ambigendum. C. fami. erciſ.

21 Aut teſtator † vxore creditrice pro ſua dote in quantitate ſeu alio ſuo creditore quantitatis hęrede inſtituto expreſsè, vel tacitè mandat fructus ſuæ hæreditatis interim in alios diſpenſari, vel alijs reſtitui, ac ſimul grauat hæredem poſt mortem ad reſtituendum hæreditatem ſuis propinquis, expreſsè enim mandat fructus omnes diſpenſari in pauperes, & in vſus pios ſecundum exemplum Caſt. in l. peculium autem. in princip. ff. de pecul. tacitè verò ſi aliqua re hæredi relicta mandat quicquid, vel omne id de ſua hæreditate, quod peruenerit ad hæredem poſt eius mortem velle peruenire ad ſuos propinquos iux. l. cum quis vxor. §. fin. de dot. prælega. & l. balista. & ibi doct. ad trebell. tunc quia primum hæres contrario iudicio teſtatoris priuatur fructibus medio tempore perceptis. l. in fideicommiſſaria. in hoc ergo grauatus debet in alio releuari, argumen. l. cum qui. ff. de iureiur. ſ quòd ſuum creditum deducatur, & tanto minus hæreditatis remaneat ad fructandum alijs. Deinde quia hoc diſpenſare vel reſtituere fructus alij ſimile eſt vſufructui. l. patrimonij. de vſufruct. leg. qui pertineat ad alium, qui quidem ideo tanto minor eſt, quantum eſt æs alienum ex omnibus rebus deducendum per l. vſufructu. ad l. falcid. & ibi Alexandr. & l. fin. de vſufruct. leg. Deci. conſil. 485. ad fin. num. decimoquinto, & in fin. proprio dicit detracto ære alieno tanto minorem vſumfructum habebit vſufructuarius, & quòd iſta eſt vera & communis reſolutio, idem late in conſi. 590. colum. ſecunda. numero quarto. & ſequen. plenè diſcutit Socin. iun. conſilio centeſimonono, numero decimoſexto. cum ſeque. lib. primo. Vnde iſto caſu propriè hæres grauat creditore eo ipſo quòd ſuccedit ſuo debitori de vniuerſis bonis, videtur ſtatim ſibi ſoluiſſe ſecundum Bar. p tex. ibi in dict. leg. peculium autem, in princip. & in leg. ſi is qui. ff. de condi. in deb. per leg. ſi hæredes. de euicti. & procedit illatio quam ibi facit Caſtr ad quæſt. de vxore creditrice ſui mariti pro dote ſibi data, & grauata per eum in ſuo teſtamento, quicquid, vltra ſuum victum ſuperfuerit de fructibus, quòd debeat diſtribuere inter pauperes, & pariter poſt mortem ſuam omnia bona ſua, ita poſt aditam hæreditatem ſtatim cenſenda eſt deduxiſſe dotem, ideo fructus vſque ad concurrentem quantitatem dotis eam non teneri dare pauperibus, & corroboratur deducto ære alieno ex vſufructu per ſolutionem ſibi ipſi hæredi præſumptè factam per l. ſi ei cui. §. primo. ff. de euicta. à contrario ſenſu, melior text. eſt in dict. leg. peculium autem. §. præterea. ibi, ſane cum ex cæteris cauſis ipſum à ſemetipſo exigiſſet minores, ideo fructus habebit fructuarius, vt deduxi, & iſto caſu procedit concluſio ſuperinde probata per Socin. iun. conſil. centeſimo ſeptuageſimo, numero 6. 7. & ſequent. libro ſecundo, ſequitur Petr. Pech. tract. de teſtamen. coniug. libro quinto. cap. ſeptimo, & Menoch. conſilio centeſimo octuageſimo tertio, numero trigeſimoquinto, eodem caſu conſilio Socin. iun. idem firmat Alci. conſilio 113. arbitror probabilem, numero 21. 22. libro 9. per alia media quàm faciat Soc. iun. & maxime per dict. leg. cum quis vxori. §. fi. de dot. præleg. vbi propriè eſt deciſ. noſtri propoſiti caſus, quòd vxor grauata poſt mortem ad reſtituendam alij hæreditatem mariti, & fructus, habebit præcipuam dotem cum fructibus ſuis pro ſingulari caſu, quando creditor teſtatoris fuerit grauatus ad reſtituendum quicquid ad eum ex hæreditate peruenerit ponit Rom. ſing. 36. quam deciſ. equidem puto non habere locum extra propoſitum caſum, vt modo dicam.

22 Aut † hæres grauatus teſtatoris creditor in quantitate pecuniarum, abſque aliqua alia obligatione alicuius intereſſe, vel fructus ſub conditione mortis, vt fit communiter, eſt oneratus ad præſtandum vniuerſale fideicommiſſum alij, interim pendente conditione fructus omnes lucrari dicitur iudicio teſtatoris. l. mulier. §. ſi hæres. ad trebell. vt dictum eſt, impleta autem conditione, & in mora conſtitutus, & donec ita in mora perſeuerat, tenetur reſtituere fideicommiſſum cum fructib. d. l. in fideicommiſſaria, & reſtituendo poteſt deducere, & retinere ſuum creditum, vt ante probatũ eſt, & tunc quòd retineat creditum cum fructibus ſuis, nulla lex dicit quemadmod. dicit in caſu di. l. cum quis vxori. §. fin. & in retentione falcidiæ, & trebellianicæ, vt l. ꝙ de bonis. §. fructus. ff. ad l. falci. & d. l. mulier. §. ſi hæres. Ergo neque nos dicere debemus. l. pen. ff. ſi quis à par. fu. manu. l. 3. §. fin. de præuarica. cap. inter corporalia §. ſed neque de tranſla. epiſc. §. optimum. in auct. de non eligen. cum ſimil. per Euerard. in ſua centu. locorum legal. loco à lege ceſſante 64. in caſu autem d. l. cum quis vxori. §. fina. & in retentione falcidiæ & trebellianicæ dationis fructuum ratio aſsignatur, quia quod retinetur eſt tale quid faciens fructus, in d. §. fin. erant duo fundi pro dote prælegati animo compenſandi quorum dominium poſt mortem mariti teſtatoris tranſiuit in vxorem legatariam. l. à Titio. ff. de furt. merito dotis in dictis fundis prælegatæ vxori fructus dantur. l. Hærennius. ff. de vſu. cum maxime omnes hæreditatis mariti reſtituere coacta fuerit in caſu d. §. fin. & extra hæreditatem fuerint fundi pro dote relicti. leg. legatum eſt. in prin de leg. 1. & l. ſi quis cum. de conditio. & demonſtr. vbi commodum rei legati mauult teſtator eſſe legatarij, quàm hæredis, & ibi Bal. & de fructibus quartæ falcid. vel trebel. hoc ideo eſt, quia eſt quarta totius hæreditatis, & ſicut hæreditatis ĩ ſuis quotis reddit fructus l. item veniunt. §. fructus. de peti. hæred. & ibi gloſſ. ita debet reddere in ſua quota pro quarta falcid. & trebell. arguendo de toto ad partem. leg. quæ de tota. in princ. ff. de rei uend. & ibi glo. expreſſe etiam quoad fructus, in quantitate vero pecuniæ debita diuerſum eſt, quia pecunia non poteſt ſui natura germinare fructũ, Laur. de Rodul. tract. de vſufruct. l. ſub cap. conſuluit. quæſt. 18. numero quinquageſimoſeptimo, & l. ſecunda. ff. de vſufruct. ea. re. quæ vſu conſu. nec præbere vſum, cap. eijciens. verſic. fin. 88. diſ. ſic non fructum facere, niſi expenſa ſit in re fructuum faciente, Afflict. deciſ. 87. numero ſeptimo. vnde in legitima veniunt fructus, ſi aliud peteretur quàm pecunia, ſed fructus pecunię non veniunt, quia non ſunt fructus perceptibiles natura, vel bonitate, ſed ex ſola negociatione, ita no. dicit Bald. conſilio vigeſimoſecundo. quædam domina Nicolina. ad fin. libro quinto, fructus etiam non venire, vbi in obligatione eſt quantitas firmat Aret. in l. non amplius. §. ſi. columna prima, in primo no. de le. primo. cæterique ibi communiter in hanc ſententiam conueniunt, & bene ad propoſitum Cephal. conſilio 56. numero 50.

& ſequent. & melius Fabia. in auct. nouiſsima in ſecundo memb. 9. quæſt. princ. num. 113. verſi. ſeptimo quæritur. C. de inoff. teſta. tradit fructus legitimæ venire quando ſit aſsignata in ſpecie certa & determinata non vero quando ſit relicta quantitas, niſi à tempore moræ, & poſtquam fuerit petita, adducendo notabilem rationem, quia natura realium præſtationum trahit ſecum fructus, per l. Herennius Modeſtinus. ff. de vſu. ſed natura pecuniarum præſtationum non trahit, ſed requirit moram. l. in fideicommiſsi, in princip. l. videamus §. ſi actionem. ff. eo. cum ſimil. excerpſit ab Ang. in conſilio centeſimo primo, conſiderandum. verſicu. interdum conſiſtit. quomodo in legitima habita in quãtitate pulchre declarat Capra conſilio 153. Ex quibus clare conſtat in creditore quantitatis hærede grauato pro fructibus etiam ſui crediti detrahendis eſſe longe diſsimilia, & non procedere argumenta quæ Alcia. dict. conſilio 113. num. 21. 22. & lib 9. & in leg. Centurio ſub num. decimoquarto ad fin. de vulg. facit ad fructus legitimæ quia hæc quota bonorum vulga. auct. nouiſsima. C. de inoff. teſta. & ad fructus falcid. & trebel. quia ſunt quotæ hæreditatis, vt dictum eſt, ideo habent expreſſam iuris determinationem, vt ipſarum quotarum dentur fructus, non ita eſt nec eſſe poteſt de credito pecunię, quæ non facit fructum, vt eſt probatum & adhuc oſtendam. illud quoque de deciſ. Caſtr. in dict. l. peculium autem & Socin. iun. dict. conſilio 170. lib. ſecundo, procedit in creditore grauato à principio ad diſpenſandum fructus hæreditatis alij æquiparato vſufructuario, ex quo debet detrahi æs alienum, & detractum illud grauati à iure cenſetur, & ſic tanto minus accipitur de vſufructu, non quod creditor accipiat fructum ſui crediti, niſi tanto minus dando vſufructuario, quòd iure noſtro bene procedit, & aliter non poſſet procedere, vt in proximo caſu ſupra, & hic probaui, denique ſentit idem Alcia. dict. l. centurio. ſupra nu. 15. verſi. ſed & cum creditorem. facit tex. in l. ita tamen. §. qui ex tre. ſenatuſconſulto, in fin. ad trebellia. ibi cum hoc minus ex cauſa fideicommiſsi reſtituturus ſit.

23 Præterea † fructus reſtituendi fideicommiſſario veniunt ex mora hæredis grauati. dict. l. in fideicommiſſaria. & l. poſtulante. §. fin. ad trebellia. dictum eſt ante, quare interim non debet hæres grauatus lucrari fructus ſui crediti ex fideicommiſſo deducendi, ne ſua mora ſit ſibi proficua, ſed nociua, vt eſſe debet, per reg. mora ſua, & ibi Dyn. & alij de regu. iur. in 6. ſat eſt, quòd habet ius retinendi pro ſuo credito, vt propriè ius retentionis appellant. Bald. & alij in dict. l. debitori. C. de pact. te. in l. ſtichum aut Pamphilum. §. primo. ff. de ſolutio. in l. cum hæreditas ex fideicommiſsi cauſa. in dict. leg. poſtulante. in princip. verſi. poteſt tamen, ad trebellia. gloſſ. in l. qui exceptionem. §. primo. de condi. inde. Caſtr. conſilio 369. dico quòd iſta. ad fin. libro primo. cum ſimil. per Phanu. Lucens. ſuper ſtat. Luce. de lucro dotis. glo. 8 numero ſexageſimono, debet ergo ſibi ſufficere tale ius retentionis integrum conſeruari, non etiam aliter ſuam conditionem meliorem fieri in conſequendis etiam fructibus, vt in terminis, ne quis habeat fructus partis rei ſibi reſtitutæ, iuriſconſul. ſic reſpondit in l. ex aſſe hæres. in princi. ad trebellia. quia aliàs regulariter licitam non eſſe retentionem poſt alios regulam facit Iaſo in leg. ſi non ſortem. §. ſi centum. col. penul. de condic. indeb. Neguſan. de pign. in primo memb. 5. par. ſub nu. trigeſimo ſexto. & latius in quarto memb. d par. 5. in princi. & noſtra retentio cadit ſub decima fallentia ibi tradita per eum nu. 8. Talis enim retentio conceditur ad effectum ſatisfaciendi grauato de ſuo credito. & ſic importat ius pignoris, non autem acquiſitionis fructuum, cum fructus ſint domini rei retentæ in pignore, vt leg. ſecunda. & leg. fina. Codice. de pigno. act. ita propriè hæredem creditorem grauatum debere ſtatim verbo reſtituere hæreditatem, etiam poſſe retinere bona iure pignoris, tamen interim fructus ſuos non facere, niſi iure dominij impetrato iuxta l. ſecunda. C. de iure domi. impetr. probat Alcia. in l. cum proponas. in fin. C. de pact. & in l. prima. §. ſi ſtipulanti. in fin. de verb. obliga. licet ad aliud propoſitum hoc dixerit, tamen concurrit in ſententiam, & reſolutionem propoſitæ noſtræ dubitationis, quam & per alleg. ſupra veriſsimam arbitror, & procedere magis concludenter ad reſponſionem dict. conſilio centeſimo ſeptuageſimo, numero 6. 7. libro ſecundo. Socin. iun. quàm faciant alleg. per Pancirol. Regien. conſilio nonageſimo octauo, numero 19. 20. qui etiam in caſu ſuo rectè reſpondit.

24 Tertium & vltimum, quomodo † detractio debitorum, vel æris alieni facienda ſit ex hæreditate, an liceat fideicommiſſario ſoluere in pecunia ipſa debita, vel debeat aſsignari hæredi grauato pro ſuo credito tantum de bonis hæreditarijs, & ſecundum cuius temporis extimationem multum controuerſum vidi, maximè ſuper executione ſententiæ de fideicommiſſo latæ mandantis detrahi ex dicta hæreditate talem & tantam quantitatem pecuniarum pro funeris impenſa, & pro tali & tali cauſa debitam hæredi grauato, aliqui ideo dicebant, vt detractio fieri dicatur ex dicta hæreditate, prout ſonant maxime verba ſententiæ neceſſarium fore tot de bonis hæreditarijs aſsignari hæredi creditori, quot ſufficiant pro ſuo credito: cum à principio ſuccedendo in dictis bonis dicatur ſibi facta ſolutio in eis, vt inducit Socin. iun. dicto conſi. centeſimo ſeptuageſimo, numero 5. 6. 7. libr. ſecundo. & ad extimationem ſecundum tempus mortis teſtatoris, quo cenſetur facta dicta ſolutio, & conſequenter extimatio à lege tunc ſub intellecta, & certa videtur, ad hoc facit quod tradit Socin. conſilio quinquageſimoſexto, colum. fin. lib. primo. & conſilio 60. libro 3. & illo tempore etiam hæres grauatus cum pecunijs ſibi debitis potuiſſet emere bona ſtabilia ſecundum valorem illius temporis longe minorem, quàm ſit in præſenti, idergo æquum videtur, cum damnum vel lucrum debeat ſibi à fideicommiſſario reſarciri l. apud Iul. in princip. ff. ad trebellia. vel ſaltem attendatur extimatio ſecundum tempus latæ ſententiæ, quo videtur inducta mora fideicommiſſarij per no. in l. in hac. ff de tritica. actio.

At ego de iure diuerſam huius rei obſeruationem eſſe reſpondi, ſententiæ quę latæ vel ferendæ practicam executiuam eſſe, vt modo dicam, proximum enim verba ſententiæ condemnatoriæ ad reſtituendum fideicommiſſum mandantis detrahi talem quantitatem pecuniarum de hæreditate debitam hæredi condemnato debent intelligi ad intellectum legis ciuiliter, & non materialiter, prout prima facie ſonant per tex. ibi tradit Salyc. in leg. prima. in princip. C. de fruct. & lit. expen. cum ſimil. per Aymo. conſilio decimo, nume. 2. lex autem intelligit deductionem æris alieni non importare diminutionem alicuius certi fundi, prout eſſet, ſi ſolutio, vel adiudicatio intelligeretur facta in re certa, ſed diminutionem importare vniuerſarum facultatum, & totius matrimonij. leg. ſi fideicommiſſum. §. tractatum. ff. de iud. & l. cogi. § inde quæritur. ad trebellia. & ibi glo. & bene declarat Caſtr. in l. ſi is qui. ff. de condic. indeb. Deinde creditor, vbi ſuccedit debitori de debito naturali ſolutio, de debito ciuili & naturali confuſio intelligitur facta in toto patrimonio debitoris, l. ſtichum. §. aditio. ff. de ſolut. & ibi Bart. & Caſtr. & in l. Vranius in princip. ff. de fideiuſ. etiam quòd non ſit te manſura ſucceſsio apud iſtum creditorem, ſed quòd habeat eam reſtituere fideicommiſſario, vt leg. deduct. & ibi Alexandr. & alij in princip. ad trebellia. Deciſ.

in l. debitor. num. 4. C. de pact. proinde quia reuocabi-
lis eſt iſta ſucceſsio ob reſtitutionem fideicommiſſario
debitam, non ſolutio, ſed confuſio, & vnio patrimonio-
rum inducta dicitur, Afflict. deciſ. 237. nume. 6. 7 Vnde
talis deductió per iudicis ſententiam conceſſa eſt ea
quam lex dat hæredi grauato, & condemnato ad reſti-
tuendum, vt deducat ſuum creditum aduerſus fidei-
commiſſarium, vt hoc verbo, deducere, vtuntur leges,
vt l. imponenda. & l. irritum. C. ad l. falcid & l. cum hæ-
res deductis. & ibi gloſſ. in ver. creditorem. & Bart. in l.
debitor. in princ. in fin. & Fulg. conſ. 82. punctum ſuper
quo. col. 1. & ſeq. vbi plene, & de verbo detrahere, tex. in
l. mulier. §. præterea. ff. ad trebell. eſt autem pars ſenten-
tiæ latæ pro hærede grauatq, vt pro ſuo credito conſe-
quendo, aliter non habeat adire iudicem. ſentit gloſſ. in
ver. deducto. in prin. in l. in fundo. ff. de rei vendi. & ibi
Bald. in 4 not. Ange. in 2. col. ver. ſequitur in text. & Ca-
ſtren. conſi. 247. in cauſa colum. fin. lib. 1. & tex. in d. l. in
fundo. in fin. & exinde conſequitur antequam realiter
reſtituat illud quod ſibi leges concedunt aduerſus fidei
commiſſarium vniuerſalem, vt deducat ſuum credi-
tum, & deducendo poſsit retinere fideicommiſſum d. l.
poſtulante. in prin. ver. poteſt tamen & apertus tex. eti-
am in l. hæredes. ff. eo. text. & glo. in d. l. ſtichum. §. adi-
tio. Bald. & alij in d. l. debitori. Caſt. conſil. 19. conſil. 77.
conſi. 186. lib. ſecundo, cum alleg. late ſupra ver. præce-
den. incip præterea fructus, & retentio non datur in no
minibus debitorum, ſed in corporibus & bonis hære-
ditarijs, quæ poſſunt poſsideri, & ſic retineri, probat
tex. in l. cum hæreditas ex fideicommiſsi. ff. ad trebel. &
datur pro ſola actione perſonali quæ hæredi grauato
competebat contra defunctum, quia hæc perſonalis &
non realis confuſa eſt per ſucceſsionem, Dec. d. l. debi-
tori num. 7.

Ex his infertur datam eſſe hæredi condemnato re-
tentionem bonorum hæreditariorum pro eo quod ſibi
debebatur à defuncto ad effectum ſibi ſoluendi ſuum
creditum, prout ita generaliter datur retentio in caſi-
bus in quibus datur, vt per Bart. & alios in dict. l. ſi non
ſortem. §. ſi centum de condi. indebi. imo tex. ibi. ager
autem retinebitur donec debita pecunia ſoluatur, in
ſpecie Bello. conſi. trigeſimo, num. 9. non vero quòd ita
cenſeantur data bona in ſolutum hæredi, quia ad hoc
nulla lex, ſcriptaque nulla doctor. tendunt per argumen
tum à lege ceſſante. Euerard. ſua centu. ſente. 64. pul-
chre facit. l. qui legati. C. vt in poſſ. legat. neque quòd
cenſeatur totum patrimonium defuncti eſſe in ſolutio-
ne quia proportionabile conforméque non eſt obliga-
tioni, quæ pro eius ſolutione id requirit quòd ex ea-
dem obligatione debitum eſt, vt in prin. inſti quib. mo.
toll. oblig. etenim ſuum creditum in obligatione, & in
ſolutione exiſtens in quantitate pecuniarum ex perſo-
nis hæredum conditionem obligationis non immuta-
uit per l. ſecundam. §. ex his. de verb. oblig & l. 1. & ibi
25 Bald. C. de luiti. pig. † quin & fideicommiſſarius tene-
atur ſoluere in quantitate debita, ſi velit effectualem re-
ſtitutionem bonorum ſibi fieri, & ipſe creditor non co-
gatur inuitus aliud pro alio accipere in ſolutionem, vt
cogi non debet per l. ſecundam. § primo. in fi. cum con-
cord. ibi ſignatis in gloſſ. & per doct. ſi cert. pet & ibi in
ſpecie ſentit Iaſ. colum. fin. verſi. decimooctauo fallit in
hærede, ſub dicta regula ponendo ipſum hæredem gra-
uatum etiam creditorem pro legitima & trebellianica,
quæ plura poſſunt habere in ſolutione, quàm habeat cre
ditum certæ quantitatis pecuniarum, dando tamen fal
lentiam vt ibi per eum, ergo tanto magis hæres graua-
26 tus † & creditor certæ quantitatis pecuniarum manet
ſub dicta regula, ob quam imo faciens expenſas in rem
alienam non cogitur rem ipſam recipere, vel retinere
pro expenſis ſecundum Iac. de Ra. firmat Alber. in l. pla-
27 ne. in fin. ff. de peti. hæredi. ac † immo diſponente teſta-
tore pro legato certæ quantitatis pecuniarum credito-
rem legatarium poſſe capere de bonis teſtatoris prout
ſibi placuerit poteſt tamen hæres ſoluere in pecunia eti-
am inuito legatario, probat Corn. conſi. 132. colum. fin.
lib. quarto.

28 Nempe † deducere, vel detrahere æs alienum ex hæ
reditate, fideicommiſſario hærede exiſtente non fit ex
eo, quòd ſimpliciter creditori dentur in ſolutum aliqua
bona hæreditatis, ſed ita fit, & procedit, quòd qui velit
eſſe hæres directus, vel fideicommiſſarius, illud æs alie-
num ſoluere tenetur, & quantum ſoluit in tanto dici-
tur habere hæreditatem diminutam dict. l. ſi fideicom-
miſſum. §. tractatum. ff. de iud. & l. quod dicitur. in pri.
& ibi gloſſ. de impenſ. in reb. dot. fact. probatur his legi-
bus ſimul iunctis. l. pen. ff. de relig. & ſumpt. fun. vbi di-
29 cit † quòd funeris impenſa ſemper ex hæreditate dedu-
citur, & omne creditum etiam procedere ſolet & l. ſed
ſiquis. §. fin. ff. eo. vbi dicit actionem funerariam dari ad
uerſus hæredem, cæteroſque ſucceſſores, ergo hæredes
tenentur ſoluere, & ſic iſtud eſt ex hæreditate deduce-
re, non vero quòd faciens impenſas funeris ipſe capiat
aliquid ſibi ſatisfaciens, vel deducat ex hæreditate; li-
mita id tamen niſi reperiatur in hæreditate tanta pecu-
nia numerata ex qua poſsit commode fieri detractio
debiti, ar. text. in l. fin. de adi. lega. & l. igitur. ff. de iure
deliber. per Pariſ. conſi. 96. ſub num. 13. lib. 2.

Vnde circa hoc executionis practica multiplex eſſe
30 poteſt, aut quòd † fideicommiſſarius ſcire debens poſt
agnitum fideicommiſſum vniuerſale, ſe teneri ad ſoluē-
dum debita hæreditatis. l. 1. 2. & fin. C. ad trebell. l. cum
filius. § Lucio de lega. ſecundo. l. prima. §. primo. ff. ad
trebell. & volens liberare & conſequi bona hæreditaria
à reſtitutione, quam de his habet hęres grauatus, donec
pecunia ſibi debita ſoluatur, obtulit & ſoluit hęredi gra
uato pecuniam ſibi debitam, & ſic bona retenta, & ſe li-
berare poteſt quia ſolutione eius quod debetur tollitur
omnis obligatio, in prin. inſtitu. qui. mo. toll. oblig. & l.
1. & fi. C. de luit. pign. iure cautum non reperitur. quòd
creditor hæres grauatus non teneatur recipere pecuni-
am ſibi debitam, quinimmo tenetur recipere & reſti-
tuere rem retentam, vt l. nec creditores. C. de pign. act.
& l. ſeq. & l. fi. de luiti. pign. & l. debitor. §. fi. ff. de pign.
acti. in ſpecie firmat Pancirol. Regien. conſi. 98. num. 17.
hoc eſt pro eo reſpiciendum. & ſibi reficiendum, ſi quid
augumenti ſit monetæ à tempore contractus, vel moræ
vt meminit Aym. conſi. 316. colum. pen. 4. verſic. ſexto.
Eatenus quoque pro eo dicetur augumentata hæredi-
tas fideicommiſſaria, quatenus ſoluerit per l. quod di-
citur. §. ſed ſi impenſis. ff. de impenſ. in reb. dot. fact. vt
augumenti huius ratio habenda ſit, ſi ipſe fideicommiſ-
ſarius etiam alij eandem hæreditatē reſtituturus ſit per
not in l. 1. §. denique. ff. ad trebel.

31 Aut cum poſt † moram inductam, vt ſuperius ample
declaratum eſt, ab hęrede grauato fructus debeantur fi-
deicommiſſario, d. l. in fideicommiſſaria. & ibi doct. tan
tum diſtulerit, & retinuerit hæres grauatus bona hære
ditaria. quòd ex eorū fructib. recepit, quantum eſt eius
creditum tenetur tunc bona retenta relaxare fideicom
miſſario in fructibus ipſis ſuo credito compenſato, vt l.
1. & fi. C. de pign. acti. & l. 1. C. de diſtra. pign. c. cum con
tra de pign quæ iura licet loquantur in bonis pignori
datis, vel obligatis, eadē tamen ratio eſt in bonis reten-
tis loco pignoris, donec ſolutum fuerit debitum, data
maximè ratione per leges, vt ante proximè dictum eſt,
quaſi prouiſione legis, ſint bona pigno. data ſat eſt quòd
fideicommiſſarius poſt ſententiā ſemper eſt bonorum
dominus, & ſui ſunt fructus per not. in d. l. in fideicom-
miſſaria. & per l. Herennius. ff. de vſu. ita hoc caſu po-
teſt habere locum, quod de fructibus per hæredem

grauatum & creditorem ex bonis hæreditarijs teſtatoris perceptis computandis in extinctionem eius crediti tradit Pariſ.conſi. 25. num. 65. 66. lib. 2. ſicut eſt in quolibet creditore Ruin.conſi.48.colum.pen nume.4.lib.5. facit text.in l.cum hæres.ff.ad trebel.

32 Aut quòd † creditor hæres grauatus nolens hanc ſui crediti extinctionem per fructuum perceptionem, videns quòd ex retentione bonorum loco pignoris interim fructus ſuos non faceret, vt eleganter, & in ſpecie tradit Alci. in l. cum proponas.in fin.C.de pact. & in l.1. §. ſi ſtipulanti. in fin. de verb. oblig. poteſt obtinere ſibi dationem in ſolutum fieri de bonis pro quantitate ſui crediti, & impetrare dominij tranſlationem ſecundum l. à diuo pio.§.ſi pignora.de re iudi.& l.2.& fin.C.de iur. dom.impetr. & prout tradit Couar.c.18. num. fin.lib.3. vari.reſolut.

Aut quòd hæres creditor nolit ſibi fieri ſolutionem in bonis, ſed in pecunia, vt eſt creditum ſuum, cum non cogatur rem recipere, vel retinere pro expenſis Alber. in d.l. plane.in fin ff. de peti.hæred. poteſt demittere retentionem bonorum, & experiri aduerſus perſonam fideicommiſſarij debitoris, qui ſi non confecerit inuentarium, tenetur ſoluere debita hæreditaria etiã de ſuo, & in pecunia prout ſunt, per not. in l.fin. §. ſi vero poſtquàm. C. de iure delibe. & in ſpecie per Rolan. à Val. tract.de inuent. confici.q 20.num.4. & ſeq. ſecun.part. fol.22.& Phanu.Lucen. in eo.ſuo tract.par. 2. nume. 50. fol.40.ita poſſe dimitti tenutam bonorum, & experiri contra perſonam debitoris tradunt Corn. conſi. 108.ad euidentiam ad fin.lib.4.& Dec.conſi.73.præſtantiſsime doctor. ad fin. & Caſtr. in l.qui legati. C. vt poſ. lega.vt poteſt etiam peti per gloſſ.in ver.petere.in d.l.poſtulante.in princ.

Contraria ſuperius mota procedunt in alia, non vero in noſtra ſpecie, vt ex prædictis conſtat ideo ſuper his aliter immorari non expedit, niſi quòd ſi creditor hæreditatis aduerſus damna & moram diſtulerit, ſibi prouidere, & præcauere, prout poteſt ſecundum iſta, quæ ſupra & infra dicta ſunt, ſibi demum imputet, per reg. damnum.de reg.iur. in 6.& ibi gloſſ.& canon.& l.quod quis.ff.eo.& ibi Dec. & Cagn. Ita in ſpecie reſpondit Rimin.Iun.conſi.148.num.52. & per ſimilem text. in l.3.§. quid ergo.ff. de cotr.act.tute.

33 Aut ſi demum ipſe † hæres, & creditor grauatus ſi deceſſerit ſine liberis adhuc viuens voluerit ſibi præcauere de certis bonis hæreditarijs ſeparatis ſibi aſsignandis pro ſuo credito cum defuncto pro ſua legitima & trebellianica ſibi reſpectiue debitis. Id recte actum exiſtimandum eſt, ſi hæres ipſe confecerit inuentarium, vocatis alijs creditoribus per iudicem obtinuerit ſibi aſſignari certa bona hæreditatis, eaque à cæteris bonis hęreditatis ſeperari pro ſuo credito, & funeris impenſa, quæ omne aliud ęs alienum pręcedit.l.pen.ff.de relig.& ſumpt.funer.ſ. cum hæreditas non eſt ſoluendo, item vocatis legatarijs. & fideicommiſſarijs particularibus ſimiliter fecerit ſibi aſsignari, & ſeperari pro ſuis credito funeris, impenſa, & legitima. Si vero inuentarium non fecerit vocato fideicommiſſo vniuerſali, cum quo eſt in terminis iuris digeſtorum, vt omnes volunt in locis ſupra alleg. ſimiliter ſibi aſsignari, & ſeperari fecerit tot de bonis hæreditatis pro ſuo credito funeris impenſa, tanto minus in portione, quantum tangit legitimam & trebellianicam, & pro ipſa legitima & trebellianica, ſi de liberis ſit primi gradus, tunc de his bonis aſsignatis, & ſeperatis reſpectiue poterit teſtari & diſponere prout voluerit, & de his fructus acquirere, & lucrari, vt de bonis proprijs. vt hæc ſingula arg. l. ſi libertus patrono. §. quid ergo.ff.de bon. libert.& l.1.§. pen.de ventr.inſpic. & iure edicti de ſeparatione bonorum docet Bald. in l. iubemus. in princ. ad num. 4. C. ad trebell. & in dict.l. debitori.colum.ſecunda, num.3. C. de pact. & ibi Alex. colum.prima, verſic.ſecundo ſequeretur. Comprobat & dicit, quòd ita aliàs ſeruari fecit, idem ibi vt quotidianum in practica notari mandat, & probat Iaſ. columna prima, ad fin. verſi.in ſecunda parte.& Dec. colum.pen. nume. 17. dicit ſi creditores conſentiunt hoc de plano procedere, ſi vero contradicunt, hæres ſimilem cum alijs creditoribus fortunam habere debet, & cum fideicommiſſario vniuerſali ſic hæredem grauatum poſſe ſibi adhuc viuentẽ præcauere conſulendo firmat Caſtr. conſi.186. dubium facit.colum.ſecunda. num.ſecundo, verſ.circa vltimum.lib.ſecundo, & per Bald. in l.filium quem habentem. ſub nume. 28. C. famil. ercif. & Ruin. conſi.57.ad fin. lib. ſecundo, & in vxore creditrice pro dote firmat Caſtr.conſi. 294. in cauſa quæ vertitur. col. pen.verſi.vnde ad propoſitum.lib.2.

S V M M A R I V M.

1 *Melioramenta facta per grauatum fideicommiſſo ſunt detrahenda de bonis fideicommiſſi reſtituendis, quæ vel ſtatim poſſunt opponi facta petitione fideicommiſſi, vel in executione ipſius etiam ſententiæ & de locis & authoribus tractantibus hanc materiam diffuſe vide & de extimatione eorum facienda ſecundum tempus reſtitutionis rei melioratæ, & non ſecundum tempus quo facta fuerunt.*

2 *Melioramenta neceſſaria & vtilia facta per hæredem grauatum in re ſubiecta fideicommiſſo poſt diem eius cedentem, poſſunt deduci ex fideicommiſſo, & eo reſtituto poteſt illud repetere conditione indebiti, vt habeat retentionem propter impenſas & non poſſeſsionem.*

Idem dicendum eſt de hærede hæredis grauati.

Idem in emptore bonæ fidei qui ignoranter emit rem fideicommiſſo ſubiectam, quòd melioramenta per hæredem ſuum auctorem, & per eum facta neceſſario & vtiliter in re ſubiecta fideicommiſſo fructibus perceptis in eis non computatis tempore vitæ hæredis grauati ſui authoris detrahere & rem ipſam retinere poteſt. numer. 3. ſecus ſi ſciens rem illam emiſſet, quia reſtituit eam cum meliorationibus modo non ſint neceſſaria, quæ ſemper retinentur, & quando ædificans in ea ſciens rem alienam perdat ædificium & melioramenta ibidem cum ſequent.

4 *Ædificans in re aliena ſciens quando & quomodo perdat melioramenta.*

5 *Melioramenta neceſſaria quæ deduci debent ex fideicommiſſo quæ nam ſint & dicantur, vide exempla & finge per teipſum, vt ibi dicitur.*

Et quæ pariter ſint & dici poſſint vtiles impenſæ aut melioramenta vtilia deducenda, licet non neceſſaria, modo ſint facta ad perpetuam rerum vtilitatem, & quæ nam ſint, vide exempla multa, vt ibidem legere eſt.

6 *Melioramentorum probatio, prout neceſſe eſt fieri conſiſtit circa duo, circa factum & circa quantum, & vt ibidem.*

7 *Melioramenta debent conſtare eſſe facta ab eo qui excipit de his, vel ab eo à quo dicit ſe cauſam habere, vel eorum ſumptibus & nummis, & quomodo ea probanda ſint, cum eorum probatio videtur difficilis, vide late & diffuſe oſtenſum per authorem & declaratum, & quomodo probentur melioramenta neceſſaria vel vtilia, vel voluntaria, & quomodo teſtes debent deponere de facto & non de iure vt probent, & quando leniores probationes ſufficiunt, cum ſequent num.*

8 *Probatio melioramentorum debet fieri per teſtes de viſu, non de eorum iudicio aut credulitate.*

Nec per eos fit talis probatio ſi non exprimunt eas qualitates & circumſtantias eſſe in facto quibus volunt iura cognoſci, & appellari neceſſarias, vtiles, & voluptarias, ibidem.

9 *Pro-*

9 *Probationes leuiores quæ ſecundum naturam locum poſſunt habere ſufficiunt.*

10 *Probatio melioramentorum poteſt fieri & melior eſt per eum qui miniſterium præbuit in ea faciendo, & creditur tali teſti de facto proprio eſto quòd ſit ſolus ſine ſuo intereſſe cum alijs coniecturis accedentibus, & vt ibi.*

Teſtibus in facto proprio quando credendum ſit, & quomodo.

11 *Melioramenta poſſunt probari ſummariè in executione ſententiæ, item & ante latam ſententiam ſi articuli ſint producti & examinati teſtes, & vt ibi habetur.*

12 *Fideicommiſſarius vbi liquidum ſit melioramenta eſſe facta, ſed non de ipſis adhuc, poteſt facere depoſitum de aliqua pecunia & de reſiduo præſtare cautionem de ſoluendo, & ſic obtinere executionem ſententiæ.*

13 *Melioramenta quomodo extimanda ſint variæ ſunt opin. aliqui quòd minor quantitas ſit attendend. ad incommodum impendentis ſiue impenſa fuerit æſtimata maior & minor, melioratio, vel econtra, id minus ſit reſarciendum. Alij quòd fiat æſtimatio eorum ſecundum tempus præſens & pro quo poſſunt durare, & non pro eo quantum fuerit impenſum, tuncque poteſt maior æſtimatio attendi, declarando vt ibi.*

Alij quòd tempus reſtitutionis rei quo effecta ſit præciſior, & ſic præſens tempus inſpici debet.

Alij indiſtincte & ſimpliciter fore attenden. valorem meliorationum & extimationem tempore quo res debet reſtitui, non ſecundum valorem temporis facti ædificij à prin. & vt ibi late de hac materia diſcutitur.

14 *Melioramenta quomodo æſtimanda ſint eorum qui in alieno faciunt impenſas, vt de colono, inquilino, emphyteuta, vaſallo, ſuperficiario, vſufructuario, marito, creditore, poſſeſſore hæreditatis ad alium ſpectantis, & alio faciente expenſas in alieno.*

15 *Melioramenta ſunt æſtimanda & reſarcienda in eo quod minus eſt non autem maius, vbi quantitas æſtimationis eorum & ſumptuum inter plus & minus differunt, & hoc quando quis bona fide nullum habens dominium in fundo credens tamen aliquo titulo illum eſſe ſuum in eo ædificando vel plantando ſumptus fecerit, & poſtea à vero domino fuerit fundus euictus.*

16 *Melioramenta & eorum æſtimatio eſt facienda tempore fideicommiſſi reſtituendi conditione impleta per mortem grauati qui ei fecerat interim in rebus reſtituendis, domos vel res deuaſtatas conſtruendo, ædificando, reficiendo, ſecundum tempus eorum æſtimationis arbitrio iudicis quòd ſpectatur, qui quomodo procedere habeat & qualia conſiderare ibidem late diſponitur cum num. ſeq. & quod tempus attendi debeat latiſſime ponitur ibidem. vbi de tempore quo ſit reſtitutio fieri & debeat æſtimatio eorum.*

17 *Intellectus verus. l. domos de leg. primo, vide limit. numero 25.*

18 *Hæres grauatus interim pendente conditione fideicommiſſi eſt verus dominus rerum earum & quicquid conſtruit & ædificat in his rebus ſuum dicitur, & tempore reſtitutionis ea melioramenta non ſunt reſtituenda, adeo vt reſtituta competeret actio condictionis indebiti, quorum ſit æſtimatio ſecundum tempus reſtitutionis, vt ibi latius.*

19 *Tempus illud ſpectandum eſt quo diſpoſitio efficaciter ſuum ſortitur effectum.*

20 *Melioramenta æſtimantur ſecundum tempus præſens & reſtitutionis fideicommiſſi & non pro eo quod minus eſt impenſarum vel melioramentorum, adeo vt nil adeſſet, vt quia reductum ad nihilum, nihil deberetur, & ſic quantum nunc valet non quantum expenderit hæres, ſi parum, parum, ſi nihil, nihil, ſi multum, multum, & vt ibi pulchre dicitur & eſt communis opin. cum num. ſeq.*

21 *Fideicommiſſarius non tenetur ſoluere æſtimationem melioramentorum, ſi ſine eius culpa pendente fideicommiſſi conditione euanuiſſent.*

22 *Hæres grauatus vel eius hæres reſtituere non tenetur res deperditas non ſui culpa & quas demum non habet.*

23 *Paria ſunt quid non extare vel inutile eſſe.*

24 *Parum & nihil æquiparantur.*

25 *Melioramenta aut impenſa nedum vtiliter ac neceſſario facta, cepta ve & non perfecta vel perfecta & caſu perempta poſſunt conſequi ab hærede, ſi abſque eius culpa corruas, & conſequitur quanti res melior eſſet hoc tempore ſi non corruiſſet, quod tamen non comprobat author in melioramentis factis per hæredem grauatum, quæ qualia ſunt tempore reſtitutionis talia reſarciri debent, & vt de materia late habetur. ibidem cum ſeqq.*

26 *Impenſa facta vtiliter per aliquem in alieno habet dominium obligatum actione negotiorum geſtorum pro impenſis vtiliter factis, eſto quod corrueret ædificatum.*

Idem de marito qui habet actionem dotis contrariam pro impenſis.

27 *Melioramenta per grauatum hæredem facta ſunt compenſanda cum deterioramentis factis per eum in re meliorata, vel alia reſtituenda impleta conditione dolo & culpa d. grauati, & quando teneatur hæres grauatus ante diem fideicommiſſi cedentem reſtituere fideicommiſſario bona hæreditaria, & an cautio ſit danda, vel bona ponenda in tuto, & quando diſſipanti in totum ſint bona auferenda.*

SOLVTIO. V.

TERTIO principaliter de meliorationibus ſeu † melioramentis detrahendis per grauatum factis in bonis fideicommiſſo reſtituendis videmus, eſt quidem tam freques materia, quàm ipſa fideicommiſſi principalis petitio, hęc ab actore fideicommiſſario vbi facta reperitur, illa continuo à reo conuento de melioramentis exceptio facta ſubſequitur, ſi à petitione abfuerit, in executione ipſa ſententiæ omnino expectanda eſt, cum ita & de melioramentis poſsit opponi in executione ſententiæ Caſtr. conſi. 247. in cauſa quæ vertitur Saonæ. colum. fin. ver. nam iſta poſſunt. lib. primo, Corn. conſil. 147. colu. pen. verſ. licet enim lib. ſecundo, cum ſimil. per Benintend. deciſ. Bonon. 77. num. 1. & Val. conſi. 28. nume. 2. & ſequent. lib. 1. & eſt doctr. Bart. in l. in fundo ad fin. num. 16. ff. de rei vendic. & per Neguſ. pign. 4. memb. 5. part. numero decimo vbi occaſionem aſſumpſit tractandi materiam melioramentorum per vndecim concluſiones, eandem materiam tractaturi ſuo Tiraq. de retract. tit. 2. §. 7. gloſſ. 1. nume. 4. vſque ad fin. 12. declarationibus explicatis accommodauit, in eadem materia meliorationum ſe dilatando non minus laborioſe, quàm vtiliter, & laudabiliter Menoch. tract. de recuper. poſ. remed. 15. nume. 500. vſque ad nume. 567 ſuper exceptione per conuentum remedio reintegrandæ oppoſita de retentione impenſarum, & melioramentorum caſus diſtinguendo ponit primum caſum poſſeſſoris bonę fidei, & cum titulo quo datur meliorationum retentio cum ſex extenſionibus declarando poſtmodum per 13. caſus, quibus non datur, vel datur talis retentio, deinde num. quingenteſimoquinquageſimoſeptimo, conſtituendo regulam de extimatione meliorationum facienda nõ ſecundum tempus quo factę fuerunt, ſed ſecundum tempus reſtitutionis rei melioratæ, ſuper hoc denique opportune diſceptando, vt ibi per eum, & Boer. deciſ. 44. late etiam in materia, quam & poſt iſtos diſcutere, & declarare pluries, & pulchre ſategit Ioſeph.

Aſtilien.

Aſsiſſen. in Peruſ. deciſ. 2.1. & deciſ. 34. & deciſ. 58. Vnde ſuper hac eadem materia longiore tractatu nõ opus eſſe iam videre poſſumus, ea igitur tantũ agenda duxi, quæ magis propoſitæ noſtræ dubitationi congrua videantur.

Nam primum impenſarum neceſſarium vtilium, & voluptarium præmiſſa cognitione, de qua per text. in l. impenſæ. & ibi per Alciat. & Rebuſ. de verb. ſign. & in l. 2. & 3. in l. impenſæ. de impenſ. in reb. dot. fact. & per
2 ſpec. tit. de expen. in prin. † ſi hæres grauatus ſub conditione ad reſtituendum domum, fundum, vel hæreditatem, interim impenſas neceſſarias, vel vtiles in re ſubiecta fideicommiſſo fecerit, eas poſt diem fideicommiſsi cedentem condemnatus ad illud reſtituendum detrahere poteſt ex fideicommiſſo, & ſi illud reſtituiſſet, poſset & illud repetere conditione indebiti, vel incerti, vt l. qui exceptionem. §. de cond. indeb. ad effectum vt habeat retentionem propter impenſas, & non poſſeſsionem, vt per Bart. ibi in fin. & Ang. & Fulg. ad fi. dicit quòd frequens & communis omnium ſententia eſt, vt ipſa detentio condicatur, & l. domus. cũ ſequen. de leg. 1. & ibi omnes. & l. vbi pure. §. fin. & l. mulier. §. præterea. ad trebell. & in his locis. gloſſ. & doctor. paſſim tradunt, & Corn. conſi. 180. colum. 6. ver. circa quintam. lib. 4. Socin. conſi. 82. in fin. lib. 4. Pariſ. conſi. 55. num. 22. & ſequen. libr. 3. Bero. conſi. 176. numer. 88. lib. primo, Anton. Gomez ſuo comment. iur. tom. 1. capit. 12. num. 40.

Hoc locum habet in hærede grauato, & in eius hærede. l. poſtulante. in prin. verſi. ceterum ad trebel. & per l. 1. C. vt acti. ab hæred. expreſſe. Alber. in dict. l. domus. in fin. & ibi Caſtr. conſi. & Port. Imol. conſi. 92. in fin.
3 cum ſimil. † Idem in emptore bonæ fidei, qui ignoranter emit rem fideicommiſſo ſubiectam, qui ideo melioramenta per hæredem ſuum auctorum, & per eum facta neceſſario & vtiliter in re fideicommiſſo ſubiecta in eis non computatis fructibus perceptis tempore vitæ hæredis grauati ſui auctoris detrahere, & pro eis ipſam rẽ retinere poteſt, Caſtr. conſi. 94. clarum eſt in iure. colu. fin. verſi. quantum ad id, & verſi. ſequent. lib. ſecundo, eſt gloſſ. in verſi. melioratione, in fin. §. fin. com. de leg. arg. l. pen. ff. loc. firmat. Menoch. de remed. 15. num. 508. ſecus eſſet, ſi ipſe emptor ſciens rem fideicommiſſo ſubiectam emiſſet, quia dummodo melioramenta non ſint neceſſaria, quia hæc ſemper retinet, per l. domum. C. de rei vend. Menoch. d. loco nume. 507. reſtituit rem cum alijs meliorationibus per tex. in d. §. fin. & ibi gloſſ. Bald. Caſtr. & Iaſ. Negu. d. 4. memb. 5. part. num. 19. in 9. concluſ. Bero. conſ. 79. colum. pen. num. 60. lib. ſecundo, Hier. Cagn. in l. prima, num. 72. 73. de ſenten. quæ pro eo, quod inter. vbi admonet proficuum eſſe deducere cum exibitione teſtamenti ad notitiam iſtorum audacium emptorum rem per eos emptam eſſe fideicommiſſo ſubiectam, vt ſic conſtituantur in mala fide, & nequeant conſequi melioramenta facienda & per l. adeo quidem.
4 §. ex diuerſo. de acquir. rer. dom. † Nec talis ſciens rem alienam in ea ædificans clypeo præſumptæ donationis inualidæ inſinuationis defectu poteſt ſe tueri, quin perdat melioramenta poſtmodum facta, ex facto reſpondit Gabri. Eugub. conſi. 157. num. 2. & ſequent.

Cognito autem quibus melioramentorum detractio competat, eorundem quidem melioramentorum magis ſpecifica videtur, non ſuperuacua repetitio, hæc ita-
5 que † neceſſaria dicuntur, quæ facere cogimur neceſsitate conſeruandi bona in ſuo priſtino, & bono ſtatu, ne pereant, vel deteriora fiant, exempla per te ipſum fingas, & imaginare, quibus ſecundum conſuetudinem locorum, & rerum ipſarum naturam, hoc eaſdem res in eſſe ſuo conſeruare, perfici dicas, vt in predijs vrbanis reficere tecta ne aqua pluuia marceſcat trabes & parietes, reficere ſolaria, & parietes, quæ ruinam minantur domum, quæ terremotu, fulgure, vel igne conbuſta & deſtructa eſt reædificare, & conſtruere. l. domus. de leg. primo, Alcia. in dict. l. impenſæ. in prin. de verb. ſign. ſi domus ſit neceſſaria villæ, vel hæreditati, alias diceretur impenſa vtilis, neceſſaria dicitur, quando eſt pro habitione laboratoris, qui ſine tali domo non poſſet ibi ſtare ad laborandum fundum, vel prædium, Bart. & alij in l. diuortio. §. impendia. ſolu. matr. vbi tex. & in l. generali. §. Lucius. de vſufr. leg. & Alexand. in apoſtil. ad Bar. in l. impenſæ de impen. in rebus dot Caſtren. conſi. 270. viſo puncto. colum. fi. quantum autem ad ædificata. lib. ſecundo, fodere, & conſtruere puteum pro aqua neceſſaria ad domum aut villam, licet impenſa hæc poteſt reputari inter vtiles argumento piſtrini & horrei, per dictã l. impenſæ. ver. vtiles. & ibi Alci. de verb. ſign. & Ang. in l. 1. §. inter neceſſarias. de impen. & vt in prædijs ruſticis propagare vites extendendo, vt faciunt ruſtici, Ang. d. §. inter neceſſarias. in fin. aggeres facere, defendere à flumine, vel torrente, arbores loco demortuarum, & ſiccarum ſubrogare, & replantare. d. l. impenſæ. de impen. & d. l. impenſæ. de verb. ſig. Alci. & ibi in prin. & curare arbores vel ſimilia pro conſeruando ſubſtantia rerum, non pro anno, ſed in perpetuam bonorum vtilitatem, l. 3. in prin. & §. 1. de impenſ. in domibus & vineis factis & terris reductis fertilibus exemplificat. Bald. conſ. 347. quæritur pater. num. 4. lib. 2.

Vtilis autem impenſa & ſi dicatur ea etiam quæ eſt neceſſaria modis quibus nunc enunciata eſt, tamen vtilis poteſt eſſe, & non neceſſaria. l. vtiles autem. & ibi glo. 1. ff. de peti. hæred. ideo iuriſconſ. in d. l. impenſæ. verſi. vtiles. de verb. ſign. ſeparatam earum facit diffinitionẽ, quòd impenſæ vtiles ſunt, quæ res meliores reddunt, deterioresque eſſe non permittunt, ibi exemplis aliquibus id demonſtrat, & alijs magis congruis ætati noſtræ, & vſitatis idem oſtendi poteſt, veluti reducendo nemora terras incultas, & paludoſas ad culturam, de ſterilib. ad fertilitatem, d. l. vtiles. & ibi gloſſ. in ver. nouale. & c. quid per nouale. & ibi gloſſ. & canon. de verbo ſign. Vel faciendo nouas plantationes vitium, ſalicum, nucum, oppiorum, populorum, vlmorum, quercuum, oliuarũ, & aliarum arborum cõuenientium, & vtilium in locis, d. l. veluti. de impenſ. in reb. dot. fact. Caſtr. d. conſi. 270. colum. 2. in fin. ver. de expenſa vero, Ruin. conſi. 135. col. pen. num. 13. lib. 3. vbi ſub num. 161. id procedere dicit in hærede grauato qui impenſas tales fecerit, & Rolan. à Val. conſ. 28. conſi. 26. 27. lib. 1. poſt Ruin. conſi. 14. num. 2. 3. lib. 1. & per dictam l. vtiles, ibi denique alias quàm plures eiuſdem generis eſſe impenſas manifeſtum eſt, hoc enim ſolum deſpiciendum eſt, quòd factæ ſint ad perpetuam rerum vtilitatem. l. 3. §. nos generaliter. eo. de impenſ. Ioſeph. Aſsiſien. d. Peruſ. deciſ. 24. num. 18. & deciſ. 58. n. 5. vel de fundo faciendo vineam per l. pen. in prin. Tiraq. d. §. 7. gloſ. 1. num. 16. Vel circum circa prædium faciendo vallum quoddam ſeu foſſatum conſertum, & plantatum intus vepribus, ita quòd naſcatur, & fiat vepretum pro perpetua clauſula, cuſtodia, & defenſione prædij, à beſtijs, & malis perſonis, hæc vtilis impẽſa certe dicenda eſt facta pro perpetua cuſtodia, & tuitione prædij pluribus annis duratura per d. l. 3. §. nos generaliter, facit quòd approbando concordiam Angeli tradit Alex. in d. l. diuortio. §. impendia. col. 2. verſ. aut pro cuſtodia. Idem in ſimili Bald. conſi. 303. ad euidentiam præmittenda eſt, ſub nume. 2. verſi. iſta enim impenſa. lib. primo, hoc in ſerui exemplum, quia experientia didicit quidam habens prædium parui valoris, & modici reditus in locis campeſtribus, & ſubiectis deuaſtationi, & damnis beſtiarum expenſa ſcutorum 40. vel circa illud foſſatis vepræto, ſeu boſchetto ita circum circa muniuit, quòd niſi per portam vnam perſonæ, vel beſtiæ

pote-

poterant illud ingredi, itaque magni valoris & redituſ effectum eſt prædium vltra duplum eius quod prius erat, denique alia quam plura eiuſdem generis exempla vtilium impenſarum adduci poſſe manifeſtum eſt iuxta d.l. vtiles. ver. denique. iuncto d.§. nos generaliter. Voluptariarum vero impenſarum ratio quoniam parui ſit, dum ſtat in puris terminis voluptatum, de ea me remitto ad d.l. impenſæ. ver. fin. de verb. ſignif. & per Doct. ibi, & in d. tit. de impenſ. in re. dot. fact. & ad Menoch. d. remed. 15 num 530. cum ſeq.

Vlterius hoc præcipuum eſt, & principale præmiſ-
6 ſum † quòd meliorationes huiuſmodi fuerint probatę, earum enim probatio conſiſtit circa duo, vnum eſt circa factum, id eſt quòd fuerint factæ ab excipiente, & eas proponente, vel ab eius auctore, alterum eſt circa quantum. i. earum quantitas, & extimatio qualis & quanta ſit, vel eſſe debeat.

7 Primum namque conſtare debet † melioramenta eſſe facta ab eo qui de his excipit, vel ab eo, à quo excipiens dicit ſe habere cauſam, vel eorum ſumptibus, & nummis. vt requirunt verba d.l. domos. de leg. 1. ibi, & hæredis nummis extructas, & d.l. mulier. §. præterea. ad Trebell. ibi, ſed et ipſe ſi quem ſumptum fecit in res hæreditarias detrahet & cap. 1. de in integ. reſtit. ibi, ne ſi fortè coloni poſſeſsiones illas expenſis ac labore ſuo reddiderint meliores, vt eſt generalis, & vulgata regula probationem eorum, quæ conſiſtunt in facto, debere fieri ab eo qui dicit, ſiue actor, ſiue reus. l. ſecunda. l. in exceptionibus. in princ. ff. de probat. cum ſimil. vt ſic etiam in ſpecie debere probari tradit Caſtr. d. conſ. 270. colum. pen. num. 4. ver. ad vnum. tu. lib. 2. refert & cum alijs Rolan. à Vall d. conſil. 28. num. 31. vbi probationem huiuſmodi difficilem reputant, & difficultatis cauſam non dicunt, niſi quòd Caſt. adducit non concludere probationem melioramentorum pro poſsidente rem melioratam, apparent melioramenta facta, ergo mihi poſsidenti ſunt reficienda, quia potuerunt eſſe facta ab alijs à quibus petens ea nullam habet cauſam, ſeu ius aliquod, vt ibi per eum, & cum primo dicto per Pariſ. conſi. 33. num. 53 lib. 1. & Menoch. d. remed. 15. num. 567.

Huic difficultati poſſet tamen multifariam ſuccurri, primo ſi teſtes ad plenam probationem deficiant de viſu actuum meliorationum, adductis quas poteſt coniecturis petens ſi probet rem melioratam antequam perueniſſet ad manus ſui auctoris non habuiſſe in ſe nec ſupra ſe talia melioramenta, nec potuiſſe habere, quin fuiſſent viſa per vicinos, & conuerſantes in loco. & per ipſum teſtem, ſed poſtea fuiſſe viſa talia melioramenta facta, vt de probatione negatiuæ ſic coarctatæ per Barto. in l. 2. §. hoc interdicto. num. 8. de iti. act. que priu. Alexand. conſi. 108. colum. 3. ver. & licet dicat. lib. 2. & conſi. 91. in fin. lib. 4. Deci. conſi. 94. ad fin. conſil. 533. num. 20. & in l. 1. in fin. C. de bon. poſ ſecundum tab. & de probatione melioramentorum maximè cum magno ſumptu factorum præſumptiuè ab eo ad quem ſpectat res meliorata, facit l. fin. C. de ali. pupil. præſtan. & Bart. in l. 2. arbi. tut. & in l cum ſeruus num. 4. de verb. oblig. & ibi Alexand. numer. 4. vt dixi maximè alijs coniecturis adiunctis & ibi Iaſ. col. fin. & Alber. Brun. de ſtatu. fœmin. exclu. arti. 8. in quæſt. 16. ad fin. num. 73. & præſumuntur facta nomine eius, ad quem negocium pertinet, Caſtr. conſi. 84. viſa dicta facti narratione. ad fin. lib. 1. & propriè Bald. in d.l. domos. in fi. qualiter iſtæ expenſæ probentur, & ſe remittit ad not. in l. fin. §. in computatione. ſub num. 4. vltimo dicit ſi expenſa facta ſit magna poteſt probari eo modo, quo habemus, in d.l. fin. C. de ali. pupill. præſtan. & ſic eo modo quem adduxi, & Bald. in d. §. in computatione col. 1. num. 2. notanda illum qui dicit ſe expendiſſe, debere probare; dicit hoc quandoque probari ex qualitate operis, quandoque ex neceſſaria natura rei, quandoque per probabiles coniecturas, vt ibi per eum. & alios ibidem. Adde & probari poſſe eo ipſo, quòd probatur quòd bonus vir tantum expendiſſet in hac re, ſecundum Bar. in l. antepenult. de condit. & demonſtrat. & ibi in apoſtil.

8 Deinde † fit probatio per teſtes de viſu, qui viderit dicta melioramenta fieri, & ſi aliter de eorum iudicio, vel credulitate deponant, non probant, vt per Cur. Iun. conſi. 144. num. 3. & ſeq. conſi. 165. num. 16. 18. Socin. Iun. conſil. 62. numer. 5. vbi etiam ſentit modum probandi, quem ſuprà diximus, quando conſtiterit prius quàm res meliorata peruenerit ad manus petentis melioramenta ea non fuiſſe facta. puto etiam teſtes non probare melioramenta, vel neceſſaria, vel vtilia, vel voluntaria ſi non exprimant eas qualitates & circunſtantias eſſe in facto, quibus volunt iura cognoſci, & appellari, neceſſarias, vtiles, voluptarias, vel voluntarias impenſas, vt d.l. impenſæ. de verb. ſign. cum ſimil quia teſtes debent deponere de facto, & non de iure, aliàs non probãt. Alex. conſ 28. col. 4. nu. 2. lib. 5. Bart. Bald. Caſtr. & Imo. in l. qui teſtamento. §. fi. ff. de teſtam. Bal. in l. ſolam. col. 1. C. de teſti. canon. in c. cum cauſam extra eo. cum ſimil. per Aym. conſi. 41. num. 4. ob id forte impenſarum probatio non facilis videbitur & tunc magis cum impenſæ fiunt reparando, & reficiendo intus domum. arg. l. conſenſu. C. de repudi. cum etiam fiunt in locis campeſtribus abſtractis, & non parentibus conſpectui hominum,
9 tunc † itaq; leuiores probationes, & quæ ſecundùm naturam locorum poſſunt haberi, ſufficere debent per ea, quæ late tradit Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs. §. fin. colu. penult. & fin. ff. de edi n. & conſil. 141. col. 3. & ſeq. lib. 4. Alex. conſi. 24. col. 2. num. 5. & ſequ. lib. 2. conſi. 212. in fi. eo. & in ſpecie de expenſis ad quemcunq; finem agatur, illa probatio debet ſufficere. quæ poteſt haberi, ita poſt multa de difficile probandis concludit Federic. de Sen. conſ. 119. nullibi dubium, colu. 2. ver. ex quo tamen, refert & ſequitur Alexand. conſi. 77. ad fin. lib. 7. & cum ſimil. quæ adduxi ſuprà lib. 1. interp. 1. dubit. 3. ſolut. 11. vt & in extimatione probatio admittitur per coniecturas, Alcia. conſ. 116. nu. 3. lib. 5.

Solet autem & quamplurimum ſi poſsit haberi, ex-
10 pedit † melioramenta probari per eos, qui ea fecerunt operarum miniſterium præſtando illi qui ſua impenſa fieri ea fecit, magis. n. iſtis creditur deponentibus de facto proprio, etiam ſi ſolus ſit deponens de facto proprio ſine ſuo intereſſe alijs ſimul coniecturis accedentibus per l. quæro. in fin. & ibi Cephal. ff. de edil. edic. & gloſſ. fin. in c. cum I. & A. de re iud. Iaſ. in l. 1. colum. 14. de ſum. tri. & fid. cat. Deci. conſil. 56. colum. 2. num. 4. Aym. conſ. 73. num. 30. conſi. 178. num. 7. Tiraq. de retract. titul. 1. §. primo. gloſ. 14. num. 47. & ſequen. Blanch. tract. de compro. in 8. quæſt. in fin. ſic eſt commun. Cephal. conſi. 438. num. 48. & alibi per Doct. ſentit in ſpecie Feder. de Sen. d. conſi. 119. colum. ſecunda. ver. & maximè procedit. & Socin. Iun. dict. conſil. 62. num. 6. dum alia indicia cum ſuo dicto concurrant, idem clarè firmat in conſil. 61. nu. 8. eo. lib. primo. & creditur iſtis ſe operatos eſſe, & fabricaſſe de commiſsione talis, vt per Alexand. conſi. 88. col. penult. num. decimonono. ver. quia reſpondeo. lib. 5. ſequitur Ruin. conſi. 105. num. 3. lib. 4. Nec laus, vel vituperium, vel imperitia teſtium, vt opponit Anch. Regien. quæſt. 46 num. decimo. vſque ad fi. in par. impedit quin iſtis credatur in facto proprio iunctis alijs coniecturis ſecundum Commun. Opin. vt conſtat ex alleg. ſuprà, & per Gabr. Rom. de commun. conclu lib. primo, titu. de teſti. conclu. 1. num. 18. 22. dum quæſtio non ſit de bene vel male facto eorum, quia tunc redditur ſuſpectus, Alexand. conſilio ſeptuageſimo, num. ſecundo. lib. 3. Denique dicta teſtium coadiuuanda, vt in cæteris, dum veritati conſona videantur, & non cauillanda paſsim Doct.

tradunt per Bald.in l.de quibus,colum.fi.ff.de legi. Dec. conſil.342.num.quinto.cum.concord.per Franc.Curt.
11 tract.de teſti. conclu. 60. † Aduerte probationem impenſarum poſſe fieri ſummariè in executione ſententiæ quando ſic eſſet lata ſententia condemnatoria reſtitutionis rei impenſis refectis in prædio factis tradit Socin. in l.fundum.in fin.ff.de excepti. Item ſi ante latam ſententiam articuli ſint producti, & examinati teſtes ſuper melioramentis, & eorum quantitate. & publicato proceſſu ferretur ſententia detractis melioramentis liquidandis in executione ſententiæ, quòd liquidatio non poteſt fieri niſi ex proceſſu iam facto, & alij teſtes non poſſunt examinari ſuper eiſdem, obſtante cap. fraternitatis.de teſti.ita in ſimili eſt deciſ.35.num.3. per Afflict. & ſentit in deciſ.376.in fin.dixi conſi. 184.nu.10. ver. intelligendum eſt.lib.1.

12 Atque vbi † liquidum non eſt de melioramentis poteſt fideicommiſſarius facere depoſitum de aliqua pecuniarum quantitate, & de omni reſiduo præſtare cautionem de ſoluendo, & ſic obtinere executionem ſententiæ, Alci.conſil.63.teſtatoris.ad fin.lib. 9. Benintend.deciſ.77.num.5.& ſequen.Porro hæc adducta ſunt, ſi conſtare poſsit melioramenta eſſe facta, quibus ſic in facto præſuppoſitis.

Alterum ideo ſequitur circa quantum, i. quanta &
13 qualis quantitas ſit vel † extimatio melioramentorum quæ detrahi debeant, & hoc quidem non nihil ambiguitatis habet, nam aliqui volunt fore attendendam minorem quantitatem impenſarum ad incommodum impendentis, vt ſi impenſa fuerit facta, vel extimata de cẽtum, & melioratio rei fuerit extimata in quinquaginta, quantitas iſta minor attenditur, ita econuerſo ſi impenſa fuerit de quinquaginta, & melioratio in centum extimata, illa minor de quinquaginta eſt reficienda per regu.l.in fundo.& ibi gloſſ.Barto.& alij.ff.de rei vendi. & clarius Alber.colum.ſecunda.ſub.num.5.& Fulg.colum.1.ſub num.3. rationem diſcutiendo tenet & Caſtr. dict.conſil.270.colum.3.ver.item quod dixi.lib. ſecundo.ſequitur Tiraq.dict.titul.ſecundo.de retract.§.7.glo. prima.num.8.late Hiero.Cagn.in l. ſecunda. num. 175. C.de pact.interempt.& vend.Silua. conſi. 49.num.75. Ioſeph Aſiſien.d.Peruſi.deciſ. 58. num.fin.in his attendendo quod minimum eſt ad fauorem domini fundi, vt ibi per eum, ita ad incommodum impendentis ſe & totam Rotam Florentinam nemine diſcrepante iudicaſſe atteſtatur Marzar. de fideicommiſſ.in quæſt. 65.3. par.idem faciendo hoc præſuppoſitum in materia melioramentorum tenet Capyc. in deciſ. 93. num. 9. & expreſſe alios allegando ſequitur Burſat.Mantu.conſil. 71. num.22.23.

Alij & ſecundo volunt extimari melioramenta ſecundum tempus præſens, & pro quo poſſunt durare, & non pro eo quantum fuerit impenſum, vt ſi iam pluribus annis hæres expendiderit centum, & tantum vixerit, quòd ædificium vel res meliorata non poteſt quinque vel forte duobus annis durare, ita modo debet extimari pro tempore quo poteſt durare, & non quantum hæres expendiderit, ita intelligunt ſecundum Iaco.de Are.d.l.domos.de leg.primo.ibi Barto.Alber.Bald. Flori.de S.Petro Caſtr.in ſua pen.diſtinct ad fin.& Iaſo. colum.1.in 3.not.iſtos allegando ita intelligit & approbat Nigoſan.de pign.d.4.memb.5.par.in 6. conclu. numero decimoſexto. iſta opinio videtur fundata in particula textus. dict. l. domos.ibi extantibus, quam liber Barto. Caſtr.& Iaſonis habebat, vt ipſi de ea mentionem faciunt ibi, immo Caſtr.ad fin.dicit, quòd hoc verbum, extantibus, debet eſſe in text.quorum non meminit ſolũ M.de hoc allegando Menoch.dict.remed.15.numer.558. & ſequent.vbi & alios de diuerſa litera dict. text.recenſet, quatenus vero attinet ad opin. hanc licet tendat ad idem cum ſuperiori de minori extimatione capienda ad incommodum hæredis impendentis, id eſſe tamen ex diuerſo reſpectu innuit, quia vetus ſit ædificium, & modico tempore durare poſsit, adeo quòd ſi tempore cedẽtis fideicommiſsi ædificium perpetuo tempore duraturum fore videretur & maioris extimationis, quàm ab initio fuerit in eo impenſum, quòd maior hæc æſtimatio attendatur, opinio iſta aſſentire videtur, vt ex ſe patet.

Alij tertio & ideo clarius, ſcilicet Ang. ſecundum Caſtren.& ipſe Caſtr.ad fin.Raph.Cuma.& Alexan.colum. 1.in d.l.domos hanc legem, & ſimil. intelligunt & tradunt, quòd ſi tempore reſtitutionis, res eſt effecta pretioſior, quia ceſſauit bellum, quod fluctuabat quando res fuit meliorata, propter quod, & propter refectionẽ res non fuit effecta multo maioris extimationis ita tempus reſtitutionis, quo res effecta eſt præcioſior, & præſens tempus inſpici debet per dict.l.domos, ſignanter in verbo, extantibus, quod debet eſſe in text.ſecundum Caſtr.ibi ad fin.ſentit Ruin.conſil.14.colu.4.in princip. lib.primo.

Alij & quarto indiſtincte & ſimpliciter fore attendẽdum valorem meliorationum, & extimationem tempore quo res debet reſtitui.immo non ſecundum valorem temporis facti ædificij à principio, quia tunc res erat ſua, & ſic interim pendente conditione vſus eſt firmant Imol.in d.l.domos.numer. primo, & ſimpliciter in impenſis loquens Rip.in l.vbi pure. §. fin.colum.fin. ſub num.4.ad trebel.& late Ruin.conſil.117.col. ſecunda, lib.ſecundo, & conſil.165.colum.ſecunda, num.6.lib. quarto, Corn.conſil. 158. colum. fin.verſ.circa tertium. lib.3.Boſſ.tit.de princ.& eius priui.ſub num.31.verſ. ſed nec etiam conſideratur.Rolan.à Val conſil.25.num.14. vbi etiam dato, quòd valor excederet impenſam, & conſil.30.ſub num.6.lib.primo, Nat.conſil.321.num. ſecundo.Anch.Regien. quæſt. 46. num.6.part. 1. eiuſdem patriæ Pancirol.conſil.89.numer.14.& Cephal.conſil.311. ad fin.num.93.qui omnes allegant d.l.domos. & Doct. ibi qui tamen non ita abſolute, vel indiſtincte loquuntur, ſed diuerſimode, vt fideliter ſuprà recenſui, adeo, quòd propter varietatem opinionum doct. res, vt videmus in ambiguo poſita eſt, & maximè quoad primam opin. quæ vult fore attendendam minorem extimationem, vel quantitatem meliorationum ad damnum hæredis expendentis, & aliæ prænarratæ conueniunt quòd reſpiciatur extimatio ſecundum tempus reſtitutionis, etiam quòd excedat impenſam factam.

His autem ſic explicite animaduerſis videndum eſt, in ſpecie noſtra, quæ opinio verior, & tenenda ſit omiſſo
14 diſcurſu per alios fieri ſolito in longum de his qui † in alieno faciunt impenſas, vt de colono, inquilino, emphyteuta, vaſallo, ſuperficiario, vſufructuario, marito, & ſimilibus, remittendo lectorem ad particularia iura, quæ pro his ſingulis extant, ſcilicet pro inquilino & colono, ad l. ſed addes. §.ſi inquilinus.l. dominus horreorum.§.1.& l.pen.ff. loc.pro emphyteuta ad l.2.C.de iure emphyteut.pro vaſallo, ad §.ſi vaſallus.tit. hic finit. lex. in vlti feud.pro ſuperficiario ad Iaſ.in l.1.colum. 8. verſ. tertio quæro.C.de iure emphyt. pro vſufructuario ad l. hactenus.ff.de vſuf.pro marito, ad tot.titu.de impen. in reb.dot.fact.pro creditore, ad l.ſi neceſſarias in princ. & l.ſi ſeruos.ff.de pign.acti.& l.Paulus.§.domus.ff.de pign. Pro poſſeſſore hereditatis ad alium ſpectantis ad l.quod ſi ſumptus l.plane. & l.vtiles. de peti.hæred. pro alio faciente expenſas in alieno ad l.ſed an vltro. ff. de nego. geſt.& l.Paulus.de doli.ma. except.& l.in rebus. §. poſſunt.commo.

Pro cognitione enim verioris & tenendæ opinionis in caſu noſtro duo caſus diſpiciendi ſunt, Primus eſt
15 quando † quis bona fide nullum habens dominium in fundo,

fundo, credens tamen aliquo titulo illum eſſe ſuum in
eo ædificando vel plantando ſumptus fecerit, & poſtea
à vero domino fundus ipſe euictus fuerit, quoniam æ-
dificatum vel plantatum in ſolo alieno ab alio nomine
ſuo cedit ſolo, vt §. cum in ſuo cum ſequen. inſti. de rer.
diui. per æquitatem ne dominus ſoli locupletior fiat cũ
aliena iactura per reg. l. nam hoc natura. ff. de condi. in-
deb. & l. plane. ff. de peti. hæred. ope. exceptionis ſuccur-
ritur ei, qui ædificando vel plantando ſumptus fecerit. l.
ſi in area. ff. eo. d. l. Paulus. de except. do. ma. & §. certe. in-
ſti. de rer. diui. At vbi & quantitas extimationis melio-
ramentorum, & quãtitas ſumptuum inter plus & minus
differunt, tũc quod minus eſt tam melioramentorum,
quàm ſumptuum attendi debet ad commodum domini
ſoli, quia in tantum ipſe remanet locupletior cum aliena
iactura, nam ſi minor eſt quantitas ſumptuum, tanta eſt
iactura aliena, & ſic reficienda, ſi minor eſt quantitas ex-
timationis meliorationum, tanta eſt vtilitas ipſius do-
mini, & reſiduum ſumptuum excedens fuit inutiliter
expenſum, ita eſt æquitas ſuggeſtiua arbitrio iudicis per
iuriſconſ. in d. l. in fundo. & ibi Alber. ſub nu. 5. & Fulg.
num. 3. ad idem tex. in dict. l. Paulus. §. domus. ibi quate-
nus precioſior res facta eſt. ff. de pign. & text. in capitul.
1. de in integr. reſtitut. ibi reddiderint meliores, & pon-
derat Abb. ibi in 2. colum. ſub nume. 4. facit deci. text. in
l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. de peti. hæred. & iſto caſu pro-
cedit dicta prima opi. de minori quantitate attendenda
ad incommodum expendentis, & qui extra hunc caſum
alios caſus præſertim hæredis grauati pendente condi-
tione fideicommiſſi impenſas facientis in re hæredita-
ria allegant d. regulam l. in fundo. puto equidem eos ma
le & impertinenter allegare, nempe ſolum doctorum
ſcriptis non ſtando, ſi diligẽter, & accurate extra caſum
d. l. in fundo. & dictæ l. Paulus. §. domus. perlegantur cæ
tera iura alleg. pro alijs meliorationes facientibus in re-
bus quodammodo alienis, facile erit eorum deciſiones
percipi ex verbis, & ſententia directas eſſe ad impenſas,
vel ſumptus vtiliter factos recipiendos, vel deducendos
ꝓ eo qui impenderit, abſque eo ꝙ res fuerit effecta præ-
cioſior, imo ſi defecerit, & nõ extet res in qua factæ ſunt
impenſæ, vel. plane. de pet. hæred. l. & in totum. de im-
penſ. in reb. dot. fact. cum ſimilibus, per Tiraquel. dict.
titu. 2. de retract. §. 7. glo. 1. numer. 10. rationum diuerſi-
tates dicam in ſequenti caſu.

Aduerte omnino de maiori, vel minori quantitate
impenſæ quàm ſit melioratio, & ſic reg. d. l. in fundo nõ
habere locum. in impenſa neceſſaria, & in reficiendo glo.
in verſ. conſeruiſti. in dict. l. in fundo. & ibi Bar. expreſſe
ſub nu. 6. Alber. ad fin. verſic. vltimo videtur. & Ang. col.
fin. verſi. nota bene.

16 Alter vero & ſecundus caſus eſt noſter, † quando
hęres ſub conditione ſuæ mortis grauatus ad reſtituen-
dum fideicommiſſum alij interim domos, vel alias res
hęreditarias deuaſtatas ſiue ſua culpa conſtruit, ędificat,
reficit, vel in eis vtiles impenſas facit, deinde per mortẽ
grauati impleta conditione fideicommiſſi reſtituendi,
in eius reſtitutione hæres grauati intendit deducere &
retinere ſumptus in rebus hæreditarijs vtiliter factos ab
hærede grauato, longo vſu rerum melioratarum, vel
curſu temporis extimatio meliorationum tempore re-
ſtitutionis fideicommiſſi fiendæ, inuenitur maior, vel
minor quantitate ſumptuum iam erogata ſuo tempore,
& magis eſt iſto caſu reſtitutionis fideicommiſſi tem-
pus ſpectandum eſſe arbitrio iudicis extimando quan-
titatem eorum, quæ apparent ædificata, qualia ſint ve-
tera, vel recentia, vel duratura, & quanti valeat inueſti-
gando, & diſcurrendo rationes ſumptuum, quales ſint,
an neceſſarij, vtiles, vel voluntarij, calculando demum
17 quantum debeat detrahi, & deduci, iſta eſt deciſio, † &
verus intellectus ſæpe allegat. l. domos. & ita procedũt
opin. ſupra vltimo loco recenſitæ de tempore reſtituti-
onis quanta ſit extimatio meliorationum attendendo,
non vero tempus expenſarum factarum, & ita hæc ve-
rior, receptior, & magis tenenda eſt opinio ex alleg. ſuprà
vltimo loco.

Sic enim clare probatur, præmittendo varia melio-
rationum ſumptuumq; facta vix poſſe certa regula com
prehendi, ideo remiſſa eſſe arbitrio iudicis per d. l. do-
mos. de quo præter Ang. obiter mirum eſt per aliquem
Doct. ibi mentionem non fieri, vt ſit ad idem per Bart. in
d. l. fin. §. in computatione. ſub num. 4. C. de iure deliber.
& Alber. in dict. l. in fundo. num. 2. & Bald. conſi. 303. ad
euidentiam ſub num. ſecundo, libr. primo, vbi quoad ex
penſas totum pertinet ad arbitrium boni viri, conclu-
dendo quòd hoc totum compartietur bonus vir, & Cu-
ma. conſi. 102. impetratum fuit. ad fin. vbi probatis me-
lioramentis, licet non ſit probata certa quantitas, debet
iudex extimare per ſuam ſubtilitatem concedit Socin.
Iun. conſi. 62. num. 8. per vulg. doctr. Bart. in l. ſi quod ex
Pamphilo. de leg. ſecundo. & Hier. Cagn. in l. quatenus.
num. fin. de regu. iur. & pulchre Aret. in l. cum ſeruus. ad
fin. de verbor. obligat. & alias eſt iudex, qui extimat iu-
ſtum pretium, Bar. in l. & ſi æquo. de leg. 1. & tex. in l. om
nino de impenſ. ibi non debet arbiter curare, gloſſ. 1. iu-
dex, & in l. ſi ſeruos, & ibi Caſtr. ff. de pign. act. extimatio
non probatur coniecturis, ſic & officio iudicis, Alex. con
ſil. 116. num. 3. & ſequent. lib. 5. & nullam partem inter-
rogando Bart. in l. 3. C. com. diui. & per Afflict. deciſ. 58.
num. 7. ex qualitate operis & temporis etiam adhiben-
do duos architectos, qui extiment ſecundum Bald. in l.
id quod pauperibus in fin. C. de epiſ. & cler. & probatur
primo in extimanda quantitate melioramentorum ſo-
re inſpiciendum tempus reſtitutionis per verbum ex-
tantibus, quod ſecundum Caſtr. debet eſſe in d. tex. l. do
mos. & præſupponunt Bar. & Iaſ. ibi vt dixi ſuprà, quòd
participium reſoluitur per relatiuum, & ſuum verbum,
id eſt, quæ extant, quòd eſt præſentis temporis. Secun-
do per d. l. domos, duo remiſſa ſunt arbitrio iudicis per
participia abſolute poſita vnum rationibus deductis, al-
terum quantitatibus extimatis, & propoſterè, quia pri-
mo extimantur quantitates ædificiorum, & poſtea ra-
tiones ſumptuum deducuntur, vt ex actibus iſtis con-
ſtat, qui ambo actus fieri contingunt poſt fideicommiſſi
diem cedentẽ, & tempore reſtitutionis, & ſufficit illum
de extimatione quantitatis ædificiorum non eſſe appo-
ſitum quantitati ſumptuum, ergo tempus factorũ ſum-
ptuum nõ eſt reſpiciendum, quia hoc non dicit lex, neq;
nos dicere debemus. l. ſi ſeruum. §. non dixit. ff. de acqui-
ren. hæredi. l. veneri. de tut. de cur. dat. ab his.

Tertio d. l. domos principalem extructarum domo-
rum reſtituendarum continet deciſionem ſuſpenſam
conditione inducta per ablatiuos abſolutos, æſtimatis
& deductis. l. à teſtatore de condit. & demonſtr. l. acce-
ptis. ad l. Falc. cum ſimilibus. vt enim actus reſtitutio-
nis fieri debeat, neceſſe eſt actum extimationis præcede-
re, ſcilicet eſſe conditionem impletam. l. res hippotecæ.
ff. de pign. l. ſi quis ſub conditione dandorum. ff. ſi quis
om. ca. teſta. l. fin. C. de his quæ ſub mo. actus autem re-
ſtitutionis ſit momento temporis, quòd cum habeat
motum ſecundum prius & poſterius, Bald. in l. cum an-
tiquioribus. col. 5. verſic. & primo præmitto. C. de iure
delib. valor melioramentorum, qui cognoſcitur per ex-
timationem per not. in l. pretia. ad l. Falci. merito inſpi-
citur ſecundum tempus reſtitutionis per prius, & qui eſt
parum ante tempus ipſum reſtitutionis per doctr. Bal.
in l. 1. ſupra fin. C. de oper. liber. & Bart. & alij in l. 2. §. cre
ditum. ſub num. 6. & ſeq. ſi cert. petat.

Quarto quia vt dixi per d. l. domos, extimatio quan-
titatis ædificatorum in reſtitutione fideicommiſſi poſi-
ta eſt ſub conditione deſignata in participio extimatis

per ablatiuum abſolutum. Bar. in l. 1. num. 34. de condi.
& demonſt. maximè quando cadit ſub incerto, declarat
Bald. in l. 1. in 2. lect. colum. 3. verſ. vndecimo op. de legat.
ſecundo. in qua reſtitutione ac conditione ipſa eiuſdem
vt conditionis explatę tempus ſpectari debet, per l. mea
res. de condit. & demonſtr. l. cætera. §. primo, in fin. de
legat. 1. l. pen. de reg. cat. l. ſi rem meam. de verbor. oblig.
in ſimili ſpecie per Oldr. conſil. 168. ad primam quæſtio-
nem in 2. quæſt. vbi tenet in extimatione debere atten-
di tempus extantis conditionis, ergo & valor pariter in
ſpici debet ſecundum tempus præſens ipſius actus exti-
mando, & ſucceſsiue ſecundum tempus reſtitutionis,
& eo quòd etiam de neceſsitate tale tempus præſens in-
eſt dicto actui extimandi, quia omne quod fit, in tempo
re fit, dicit Bart. conſil. 92. col. fin. verſ. tertio obijcitur.
per c. abbate ſane. de re iudi. in 6. & l. libellorum. de ac-
cuſat. addo tex. in l. ſi peculium. §. pen. de ſtatulib. & in l.
3. §. hæc verba. il 2. de neg. geſt. eo præſertim quoq; inſpe-
cto quòd relatio ad verum precium eſt, dum & præſen-
tis temporis fit extimatio per tex. in l. 4. §. hæc aũt actio.
ff. vi bon rapt. allegat Boer. in deciſ. 44. ſub nu. 13. ad fin.
licet obijciat quòd loquatur, quoad extimationem dã-
ni, tamen in ſe ſic eſt generale dictum generaliter intel-
ligendum, l. in fraudem. in fi. ff. de mili. teſt. & dicit face-
re tex. in l. continuus. § cum quis. in fi. de verb. oblig. vbi
ſecũdum ius præſentis temporis extimari debet ſtipula-
latio, addo propriorem text. in l. non intelligitur. §. diui
fratres. ff. de iure fiſci. vbi etiam in venditionib. fiſcalib.
iuſta precia ex pręſenti extimatione conſtituuntur & in
l. falci. §. fin. ff. ad l. falci. ita tempus reſtitutionis inſpici-
endum tenet & Achil. Miran. tract. de peti. hęred. n. 677.

18 Quinto † hæres grauatus dum pendet cónditio fidei-
commiſsi eſt verus & directus dominus hæreditariarũ
rerum, l. deducta. §. diuerſa. ff. ad treb. ibi non niſi à cohæ
rede, qui dominium habebat, accipitur, & tit. illo toto
& gl. in verſ. condici. in fi. in l. qui exceptionem. §. ſi pars
ff. de cond. indeb. ſentit Bal. conſ. 118. caſus ſub tali forma
col. fin. verſ. nam ſi dominium. lib. 5. quicquid. n. inte-
rim conſtituit, ædificat inſerit in rebus hæreditarijs ſuũ
eſt, vti in ſolo ſuo ædificatum & plantatum. l. adeo. §. cũ
in ſuo. & §. fin. de acq. rer. dom. & §. cum in ſuo. inſt. de
rer. diui. impleta autem conditione venit caſus reſtitu-
endi fideicommiſsi, quippe non tenetur grauatus, vel
hæres grauati reſtituere fideicommiſſario niſi bona te-
ſtatoris, & non bona propria. l. cohæredi. §. cum filiæ. de
vulg. & pupil. prout propria ſunt hæredis grauati dicta
melioramenta, intantum quòd ſi reſtituerit bona melio
rata ſibi cópeteret actio cõdictionis indebiti, vel incerti
ad ea repetendum quaſi plus debito ſoluerit, dederit per
l. quod ſi nulla. de lega. primo, & d. §. ſi pars. d. l. qui exce-
ptionem. eo modo, & ad effectum, vt ibi per Bartol. &
ali. & per gloſ. in l. & ſi me. §. 1. ff. eo. de condi. indeb. Vnde
cum poſt diem fideicommiſsi cedentem hæres graua-
tus, vel eius hæres reſtituendo fideicommiſſum abdicat
à ſe dominium rerum hæreditariarum, & ſuorum me-
lioramentorum; & illud transfert in fideicommiſſariũ
tot. tit. ff. & C. ad trebel. merito qualia ſint, & quanti va-
leant dicta ſua melioramenta inſpici debet tempus reſti
tutionis, quo quaſi tunc éfficaciter diſpoſito illa de con-
ſequendo valorem ſuorum melioramẽtorum ſortiatur
effectum, & quaſi tunc ea vendat fideicommiſſario, ita.
19 n. † tempus illud ſpectandum eſt, quo diſpoſitio efficaci-
ter ſuum ſortiatur effectum l. quæſitum. §. interdictum
hoc. ff. de preca. l. fin. §. ſin autem auaritia. cõ. de le. l. cum
notiſsimi. §. illud. de præſcrip. 30. vel 40. an. l. fi. § præte-
rea. C. de iure dot. & per alia iura expreſſe dicit Bal. in l.
pen. ff. de teſta. tut. idem in l. 1. num. 29. com. de leg. notat
precium non debere declarari tempore promiſsionis de
vendendo, ſed tempore venditionis.

Ex quibus apparet veriorem eſſe & com. & tenendã

20 vltimam opi. de † extimandis melioramentis ſecundũ
tempus præſens, & reſtitutionis, non vero pro eo quòd
minus eſt, vel impenſarum, vel melioramentorũ ſecun-
dum reg. d. l. in fundo. cum id locum habeat in primo ca
ſu ſup. formato, & minime verum eſt illud eſſe ad lucrũ
& commodum impendentis, vt aſſerit Marz. d q. 65. Quia
ſi melioramenta longo vſu, vel curſu temporis apparẽt
contrita, diminuta, & parum duratura, parum etiam ex
timantur, licet in eis fuerit exceſsiue expenſum, vt poſt
Iac. de Aret. Bar. & communiter alij tenent in d. l. domos
21 dictumque ſup. eſt in 2. opin. † quinimò ſi tempore reſti
tutionis melioramenta aliqua non reperiuntur, quia a-
liquando pendente adhuc fideicommiſsi cõditione de-
ſijſſent eſſe & euanuiſſent nõ culpa fideicommiſſarij, ita
credo verius, fideicommiſſarius non teneretur eorum
22 extimationem ſoluere quemadmodum † hæres graua-
tus, vel eius hæres res hæreditarias non ſui culpa deper-
ditas, & quas demum non habet, reſtituere nõ tenetur,
vt l. mulier. §. ſed etenim. ad treb. pro hoc à contrario
ſenſu eſt tex. in verbo, extantibus, ibi adeſſe debens ſe-
cundum Caſtr. in d. l. domos. & ibi communis conclu.
Bar. & ali. quòd vbi paruo tempore ædificium eſt dura-
turum tanto minus extimatur, & non quantum hæres
expendit, adeo quòd talis com. ſententia Docto. incli-
nat & tendit ad hoc, quòd ſi melioramentum eſſet redu-
ctum ad nihilum, nihil eſſet extimandum, nihilue dedu-
23 cendum ex fideicommiſſo, quia † paria ſunt quid non
extare, vel inutile eſſe, Iaſ. conſi. 46. col. pen. verſi. primo
24 quia lib. 3. ac † parum, & nihil æquiparantur Marſ. ſing.
276. ergo ſi ædificium extimatur quantum nunc valet
non quantum expendit hæres ſecundum d. comm. Iac.
de Aret. Bar. & ali. ſententiá, ſi nihil valet, q͞a penitus eſt
ſublatũ, extimatur nihil. & cõſequenter nihil eſt deducẽ
dũ, & iſta videt viſu, & tactu euidẽs, & palpabilis veritas.

Id autem, quòd huic ſententiæ aduerſatur, eſſe vide-
25 tur, dum quid † non vtili impenſa ſimpliciter, ſed neceſ-
ſaria ceptum, & non perfectum vel perfectum caſu cor-
ruit, quòd tamen impenſa recuperatur per l. & in totum
de impenſ. in reb. dot. l. ſed an vltro. §. 1. & l. ſiue hæredi-
taria. ff. de nego. geſt. l. plane. de petit. hæred. quæ iura lo-
quuntur in impenſis neceſſarijs, firmat Bar. in dicta l. in
fundo. nu. 6. & in l. omnino. vel omnimodo. poſt princ.
de impenſ. vbi dicit quòd impenſa neceſſaria fit neceſsi-
tate contractus dotis per dictam l. & in totum. ſic in im-
penſis neceſſarijs debent intelligi concordant. in hoc di-
cto allegati per Tiraquel. de retract. titul. 2. d. §. 7. gloſſ. 1.
num. 10. Et hoc quidem Cuman. in d. l. domos. ſub nu. 1.
verſic. ſed iſtud damnari, & Alexan. colu. 1. ſed bene ſim-
pliciter ampliant ad limitationem d. l. domos. & ſimil.
quòd ſi ædificium caſu fortuito, & abſque culpa hęredis
corruat, conſequitur hæres, quanti res melior eſſet hoc
tempore ſi non corruiſſet per d. l. & in totum.

Hanc limitationem ad d. l. domos. non credo veram
primo illud ædificatum ſi corruat, nihilominus quanti
valeret ſi nõ corruiſſet, reſarciri debet, intelligitur de ne
ceſſario ædificato pro refectione, & neceſſarijs impen-
ſis recuperandis, non autem de vtilibus impenſis pro
ædificio de nouo faciendo, vt clarè conſtat ex dicta lege
& in totum. & alijs iur. & dictis Bar. Alber. & Ang. in d. l.
in fundo. alleg. ſupra proximo. verſ. aduerte omnino.
Menoch. d. remed. 15. num. 52.

26 Secundo † cum incipens vtiliter etiam impendere in
alieno habeat dominum obligatum actione negociorũ
geſtorum pro impenſis vtiliter factis, dicta l. ſiue hæredi-
taria, & dict. l. ſed an vltro. §. 1. & maritus habeat actio-
nem dotis contrariam pro impenſis, Bar. in d. l. omni-
modo. num. 2. de impenſ. caſus ſuperueniens in ædifica-
to non tollit actionem iam natam ex negocio vtiliter
geſto per tex. & ibi Doct. in l. ſi ſeruus. ff. famil. erciſ. ſed
hæres interim faciens impenſas in re ſua, & ad ſuam vti-
lita-

litatem, Cum. in d.l. domos. verſ. eſſet enim abſurdum, non habet actionem niſi conictionem incerti, ſi rem melioratam reſtituerit ad effectum conſequendi melioramenta, quæ ſi prius corruerint, ceſſat ergo condictio talis re non extante, quæ ideo alterius, cum apud alterũ ſine cauſa deprehendi nequeat ceſſat condictio indebiti, à contrario ſenſu, pbat l. hæc condictio. de condit. indeb.

Tertio diuerſa ſunt iura hæredis grauati, mariti. & aliorum facientium impenſas in rebus alienis, nam hæres interim pendente conditione eſt dominus directus, res ædificata eſt ſua, ſuum eſt ædificium vt probaui ſupra, ſi corruit interim ædificium caſu fortuito perijt domino ſcilicet hæredi, l. quæ fortuitis. & l. pignus. C. de pign. acti. & tex. in l. in ratione. la 2. in prin. ff. ad l. falci & non tenebatur ad refectionem Cum. in d. l. domos. in prin. & in 2. lect. & pendente conditione lucratur fructus, quos non computat in ſumptibus. Bald. Imol. & Alex. in d. l. domos. Niſi ſumptus faciens ſit in caſu non lucrandi fructus, quia cõputaret tunc fructus in ſumptibus Socin. Iun. conſi. 182. nu. 25. vſque ad fin. lib. 2. & Bero. conſ. 79. in fi. lib. 2. maritus vero tenetur ad refectionem alias tenetur ad intereſſe vxoris, vt d. l. & in totum merito repetit ſumptus neceſſarios & deperditos, ne ſuum officium ſit ei damnoſum, neue authoritate legis decipiatur, l. ſed ſi quis. ff. quemad. teſta. aper. & l. 1. C. de his qui ven. æta. ſentit Alber. in l. quòd dicitur. ſub num. 1. ver. ſed dic ſecundum Dynum. de impenſ. ſentitq; Menoch. d. remed. 15. num. 566. Alij quoq; qui non ſunt domini computant fructus in ſumptib. ſumptus. ff. de rei. vend. bona enim ratio diuerſitatis inter eum qui lucratur fructus & alium qui nõ lucratur reputatur per Bar. in d. l. omnino. ſub num. 1. ver. iſta eſt bona de impenſ. ergo diuerſorum & diſsimilium &c. vulg. iur. quia hoc præcipuum eſt in ſpecie noſtra, quòd tempore petitionis & reſtitutionis fideicommiſsi debet apperere quatenus impenſum eſt, vt omnes volunt in dict. l. domos. quæ & ſi loquatur in prædijs vrbanis, tamen idem ius eſt in prædijs ruſticis, quia quoad ſumptus in quibus hæreditarijs fiant, alia iura vtuntur hoc verbo, res, vt l. vbi pure. §. fin. & l. mulier. §. præterea ad trebel. quod eſt verbum generale, l. 1. in fin. ſi. cer. pet. quæ iura ideo ſecundũ d. l. domos. ſic intelligi debent dicit Iaſ. in d. l. domos. col. 1. in 3. not in fin.

Vnde circa hæc concludo, ꝙ cum tempore reſtitutionis fideicommiſsi appareant melioramenta per hæredẽ grauatum facta in rebus hæreditarijs, ea quidem quoad qualitatem, & quantitatem tunc conſiderari, extimari, & detrahi debent arbitrio iudicis per ſæpius alleg. l. domos. de legat. 1. meminit & Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 3. caſ. 258. & refert Ioſeph. Aſsilien. in d. Peruſ. deciſ. 58. num. 9. vt & ſupra probaui, ver. ſic enim clare.

Vlterius & econtra frequens eſt contra melioramentorum exceptionem per hęredem factam fideicommiſ-
27 ſarij replicatio de † deteriorramentis in res hæreditatis factis per hæredem, & compenſandis in melioramentis aſſertis, & reficiendis fideicommiſſario, & parumper Doct. animaduerſa, reſoluendo breuiter cenſeo, quòd quicquid damni, vel deteriorramenti hæres grauatus dolo, vel lata culpa intulerit rebus hęreditarijs, id tenetur vel compenſare in melioramentis, eo quòd eorum deductio ſibi non datur, limitatiue probat text. in l. ſi modo nulla culpa. de legat. 1. immediate, & ſequens, & proprie limitans ſæpe alleg. l. domos. quòd diſpoſita in ea de meliorramentis æſtimandis, & deducendis ex fideicommiſſo, ita demum locum habeant, ſi culpa & facto hæredis melioramentis ipſis opus non fuiſſet, quòd ſane hoc ipſum deſignat meliorationes compenſari cum deteriorationibus, & loquitur vbi deterioratio contigiſſet in eadem re meliorata, idem ſi in diuerſa re hæreditaria dãdum fuiſſet illatum, quòd fiat compenſatio meliorationum in cæteris hæreditarijs factarum, per rationem l. ſi negocia. in fin. & ibi Bar. de nego. geſt. & Bal. in l. ædẽ. col. fi. ante. nu. 15. C. loc. & tangit in l. etiam. C. de procu. & tradit Cur. Iun. conſ. 165. nu. 14. & intelligitur compenſatio etiam orta ex culpa fieri vſq; ad concurrentem quantitatẽ not. Bal. in l. ſiue hæreditaria. ff. de nego. geſt. vel & hæres vtiq; tenetur reſarcire damnum ſua culpa illatum, vel de eo rationem reddere fideicommiſſario per text. in l. mulier. §. ſi hæres, verſ. culpæ planè, & gloſ. fi. in l. deducta §. ante diem. ad treb. plene Pariſ. conſi. 81. nu. 13. 14. lib. 2. teneretur quoq; ante diem fideicommiſſi reſtituere fideicommiſſario bona hęreditaria, ſi ea hæres ipſe grauatus pendente conditione diſsiparet, & deteriorrarꝫ prohibita per teſtatorem cautione per hæredem præſtanda, vt ex facto late reſpondit Bero. conſi. 92. lib. 2. vbi vero cautio non eſſet prohibita, eſſent ponenda in tuto, vt ex his medij temporis commoditatem perciperet grauatus, niſi dilatio comprehẽderetur appoſita fauore fideicommiſſarij, quia tunc diſputanti in totũ eſſent auferenda bona, per l. in fideicõmiſsi. §. cum. Pollidius. de vſu. tradit Bald. in rub. ad fi. C. de reuoc. his quę in frau. credi. valde extollit & comprobat Alex. in l. imperator. col. 1. ff. ad trebel.

SVMMARIVM.

1 Legitima & trebel. deducitur deductis impenſa prius factis ac melioramentis, quæ deductiones legis & trebel. diminuunt, & vt ibi.

2 Legitima ex fideicommiſſo omnino eſt deducenda à liberis vel parentib. quos teſtator tenetur inſtituere vel exhæredare, quæ nullum onus pati debet.

3 Trebellianica quæ eſt quarta hæreditatis deducenda eſt per qui grauati ſunt reſtituere fideicõmiſſum vniuerſale, eis habito reſpectu ad bona patrimonij tempore mortis teſtatoris.

4 Legitima & trebel. per liberos grauatos ſub conditione ad reſtituen. capit. dimidiam hæreditatis prout ſic communiter obſeruatur.

Fallit in aſcendentibus, qui ſolummodo detrahunt vnam legitimam.

5 Filiæ an & quando faciunt partem cum maſculis in legitima, ſtante earum excluſione per ſtatutum à ſucceſſione patris, matris, vel aui ab inteſtato, earum dotibus conſtituendis vt ære alieno.

5 Legitima fit vberior ad commodum maſculi hæredis grauati ſtantibus in ſororibus excluſis à ſtatuto & ſucceſſione patris, matris, vel aui ab inteſtato, earum dotibus conſtituendis vti ex alieno, quæ non faciũt partem in legitima cum filio maſculo hærede.

Fallit vbi eſſet fœmina excluſa temporaliter per ſtatutum, & vt ibi late. ſecundo quando filia eſſet inſtituta in re certa, & vt ibi latius.

Intelligendo & declarando tamen, vt ibi, quando ſtatutum mandat filiam debere ſtare diſpoſitis per patrem in teſtamento.

6 Itemque legitima augetur & fit maior per renunciationem factam per alium vel aliam ſic cum iuramento ſe excludentem.

7 Legitima debetur filio hæredi grauato eſto quòd approbauerit teſtamentum ponens onus in ea.

Fallit quia approbatio officiet legitimæ, quando hæres ſcienter teſtamentum approbauerit in quo eiuſmodi voluntatem taliter expreſsit teſtator circa tale onus vt exinde aliud inferri nequeat.

Quid modo in trebel. an per talem approbationem videatur remiſſa, ibid. vide.

8 Legitima debetur & non amittitur ſecũdum communem opin. ob non confectionem inuentarij.

9 Trebellianica an amittatur & eius deductio per hæredem

grauatum non, conficientem inuentarium, vbi quod non, quicquid dicatur de falcidia & ipſa trebellianica. per extenſionem falcidiæ ad eam trebellianicam vide de hoc latiſſime diſcuſſum. ibidem.

10 Legitima & trebell. augetur vltra dimidiam hæreditatis, quando filij hæredes grauati ſunt numero vltra quatuor, tunc cum ſit legitima dimidium hæreditatis, detrahitur trebellia. & ſic quarta de alio dimidio reſtituendo, quicquid dixerit Bald. tunc trebell. non detrahi, & quod dicitur legitimam & trebellianicam capere dimidium intellige filijs intra quatuor exiſtentibus & non vltra & vt ibi de hoc clarius diſponitur.

11 Legitima debita filio grauato detrahitur ſecundum valorem bonorum exiſtentium tempore mortis teſtatoris non autem reſtitutionis fideicommiſſi quo tēpore potuit fuiſſe factum augmentum, d. bonorum vltra triplū vel quadruplum ſic que diminutio. d. legitimæ, quando habetur effectus ad valorem temporis dictæ mortis teſtatoris, & quantū ſit legitima, & in quo cōſiſtat. & de valore bonorū probando per coniecturas ibi. latius exponitur. cū ſeq. nu.

12 Legitima eſt quota bonorum omnium ipſo iure ac iuris neceſſitate debita filio tempore mortis patris.

13 Æſtimatio ac valor bonorum probatur per coniecturas.

14 Bona alienata per hæredem grauatum pone filium non animo fraudandi fideicommiſſum imputantur in legitimam & trebellianicam. Quid ſi poſt alienationem creuerit precium rei alienatæ. Quid ſi fuerint alienata pro minori precio quàm valeant. Intelligendo quòd bona alienata nō multum excedant legitimam, item quando talia bona non ſunt alijs ſpecialiter relicta. Quid quando omnia bona diuerſis eſſent relicta. Quid in alienatis prohibitis alienari, alijs bonis non prohibitis extantibus.

15 Bona alienata per grauatum ex permiſſione teſtatoris in gēnus certum perſonarum vt agnatos non imputantur in legitimam.

16 Bona prius alienata computantur in legitimam & trebellianicam, alia vero alienata illicite detinentur & per fideicommiſſarium vendicantur contra poſſeſſores.

17 Bona omnia teſtatoris habita per hæredem etiam pecuniaria & mobilia per eum conſumpta, & quicquid habuerit de bonis teſtatoris eius iudicio, iure hæreditario, iure legati, vel conditionis implendæ vel alio modo imputantur in legitimam.

Item imputatur in legitimam militia aliqua, ſeu officium à patre emptum pro filio in curia Romana dummodo ſit venale, & per filium poſſit vendi etiam quòd non tranſeat ad hæredes. & vt ibi latius.

Item imputantur in legitimam bona feudalia & emphyteutica quæ liberis hæredibus dantur alijs etiam bonis per ficommiſſum reſtitutis perſonis extraneis.

Itemq; ea ſola imputantur in legitimam de quibus aliqua lege expreſſum reperitur. ibid.

18 Fructus percepti iudicio teſtatoris pendente conditione impoſita grauatis inſtitutis non primi gradus vt puta nepotibus vel extraneis imputantur in quartam trebellianicā, liberis non primi gradus imputantur poſt motam vel litē conteſtatam percepti, ante vero minime, ſiue filius ſit grauatus reſtituere alij filio & deſcendenti ſiuē extraneo, ſecundum magis communem opin. quicquid Caſtr. dixerit imputādos eſſe ante litem conteſtatam perceptos. vbi duæ quartæ detraherentur.

19 Legitima non detrahitur in illis caſibus in quibus ſuper ea validè poteſt onus imponi. Item in caſib. in quib. poteſt dici renunciatā eſſe legitimæ maximeq; quādo teſtator expreſſerit legitimā debere reſtitui & plus acceptauerit, & magis quando prohibitio reſpectu legitimæ eſt facta ad certum tempus ne bona alienentur, ſed perpetuo in familia remaneant.

20 Legitima non detrahitur, per ſuccedentes ab inteſtato pupillo, ſed totum reſtituunt fideicommiſſario quando ab auo vel à patre ſubſtitutio eſt facta filio vel nepoti pupillo vt poſt mortem filij ſua bona perueniant ad Petrum, & filius vel nepos decedit in ætate pupillari, & quare dic vt ibi, & an iſti trebell. detrahant vide ibid.

21 Legitima nec trebell. detrahitur de fideicommiſſo particulari, & quod onus probandi non extare alia bona incumbat volenti detrahere legitimam, vide ibid. late.

22 Trebellianica non deducitur, quando in extraneis vel liberis non primi gradus grauatis fideicommiſſo vniuerſali eius deductio vel detractio eſt prohibita expreſſe per teſtatorem, vt ſic valeat prohibitio, & facta in teſtamentis nō autē in codicillis, & facta in primo gradu ſubſtitutionis porrigitur ad oēs ſubſtitutiones in alijs gradib. ſubſtitutionū adiectas. Quid ſi ſit facta prohibitio trebell. tacite, ibidē bisq; exceptis tacite cenſetur prohibita trebellianica.

Si teſtator prohibeat ne ſua bona alienentur ſed permanere debeant penes ſuos ſucceſſores, cenſetur prohibita & falcidia & trebell. detractio. 23.

Item ne filius poſſit facere teſtamentum ante 25. annum. ibi.

Idem per verba integre & ſine diminutione. ibid.

Et per æquipollentia verba, ibidem.

Idem vbi apparet de mente teſtatoris bona debere remanere penes deſcendentes maſculos in agnatione. ibid.

Idem per verba vniuerſalia totam, omnem, vel integram hæreditatem nulla detractione fienda. ibid.

Idem hæc verba, cadat ab hæreditate, habeatur pro non ſcripto, important trebel. prohibitionem, ibid.

Idem ex his verbis ſine aliqua diminutione. ibid.

Idem per verba pleno iure. ibid. cum num. ſeq.

25 Prohibitio trebellianicæ facta in teſtamentis valet at non in codicillis & facta in primo gradu ſubſtitutionis per teſtatorem porrigitur ad omnes ſubſtitutiones in alijs gradibus ſubſtitutionum adiectas. 24.

26 Trebellianica & eius deductio non poteſt prohiberi per teſtatorem filijs primi gradus, ſicut nec legitima, grauatis reſtituere hæreditatem, ſiue deſcendentibus, ſiue non deſcendentibus, eſto quòd filius approbauerit teſtamentum paternum continēs expreſſam trebellianicæ prohibitionem, niſi eſſet facta approbatio verbis prægnantibus & cum iuramento, & vt ibi latius.

27 Trebellianica non deducitur ex fideicommiſſo vniuerſali quòd immediate reſtituendum vel diſpenſandū venit ad pias cauſas. Item & quando mediate vt quando medius primus fideicommiſſarius pure vel ad diem certam puta poſt mortem omnino exiturā eſt grauatus ad reſtituendum ad pietatis cauſas. Quid ſi ſub conditione & quòd tunc detrahitur. vide & dic vt ibi latius diſcutitur.

28 Trebellianica non poteſt detrahi per primū fideicommiſſarium ſecundo fideicōmiſſario, & eſt regula, & detracta reſtitui debet ſecunda fideicommiſſario ne ipſe de ſuo damnum ſentiat, & an habeat exceptiones & quas vide ibi.

29 Trebellianica non detrahitur ex fideicommiſſo ſpeciali ſeu particulari certorum bonorum.

30 Trebellianica non detrahitur ex fideicommiſſo in pœnā hæredis omittentis, & non parentis inducto & reſtituendo, quia omni cōmodo & emolumento eſt priuandus ille, qui non paruit diſpoſitioni teſtatoris, & tenetur omnia reſtituere quæ recipit ex bonis defuncti etiam fructus, & quòd paria ſunt coactum quem adire, dūtaxat non detrahit trebel. & non ſeruare voluntatem defuncti, & vt ibid. latius habetur. cum ſeq. nu.

31 Paria ſunt quē coactū adire, qui ſit coactus tunc non detrahit trebel. & quē derelinquere non obedire & non ſeruanare voluntatē defuncti, in tantū quòd alij hæreditatem reſtituere tenetur. ſicut etiam coactus adiens reſtituit.

32 Trebellianica non detrahitur per eum qui non eſt inſtitutus ſui contemplatione, ſed ſolius fideicommiſſarij contemplatione & grauatus.

33 Item non detrahitur vbi reſtitutio fit ex contractu.

Itē vbi quis non eſt grauatus vt hæres ſed vt donatarius. ibi.

Item

Item cum fideicommiſſum ſit factum fauore agnationis, animaduertenda tamen vt ibi.

Item quando voluit ſua bona remanere apud ſuos deſcendentes maſculos, ibi.

Item ſecundum Pariſ. quòd iure ciuili aperte non cauetur, vt detrahatur, ideo ſtante ſtatuto in loco quòd ius ciuile in inditan. attendi debeat, ceſſaret trebel. deductio, & vt ibi latius.

34 *Trebellianica non poteſt deduci ex fideicommiſſo negato per hæredem grauati, ſuper poſitionibus fideicommiſſarijs factis de talib. bonis quæ erant in bonis teſtatoris quæ omnia negauit grauati hæres, & probentur vera, ſcilicet fuiſſe teſtatoris nec reuocata negatio deliberate facta & acceptata à parte.*

35 *Trebellianica non detrahitur ex fideicommiſſo reſtituendo per venientes ab inteſtato quibus debetur legitima, qui cenſentur grauati & pure, cum teſtamentum ſuſtinetur per ſolam clauſulam codicillarem, ac ſolam legitimam detrahunt. Quid ſi non ſint tales quibus debetur legitima, tunc videtur quòd per talem clauſulam poſſint trebel. detrahere, niſi in teſtamento id ſit prohibitum, & quando ſit detrahenda, an id fiat ſolum habita ratione eorum quæ reſtituuntur, dic vt ibi late.*

SOLVTIO. VI.

1 QVARTO & vltimo ſupereſt agi † de legitimæ & trebellianicæ detractione, quæ quidem inter deducenda ex fideicommiſſo vltimo loco merito poni debet, quia funeris impenſa, ære alieno & meliorationib. deductis, fit demum detractio legitimæ & trebellianicæ cum tales deductiones hæres grauatus proportionabiliter in diminutionem ſuæ legitimæ & trebellianicæ in ſe ſentire debet, ſicut fideicommiſſarius in rebus ſibi reſtitutis ſentit. l. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inoff. teſtam. gloſſ. & Doct. in l. 1. §. fin. text. in l. deducta. §. cum autem poſt. ad trebellia. ibi. ſed nihilominus vſus & caſus eorum quadrantem quoque diminuit. & in l. 1. & 2. C. eo. Socin. conſilio 82. in fin. libr. 4. Angel. Aret. in §. ſed quia inſtit. de fideicommiſ. hæred. Guid. Pap. in quæſt. 496. ſi fideicommiſſarius circa med. Fab. de Giochis in auct. nouiſsima. nu. 57. C. de inoffi. teſtam. Gabr. Eugub. conſ. 121. nu. 56. Alci. conſi. 19. rogatus in fin. lib. 6. Nat. conſil. 321. nu. 3.

2 Sciunt omnes, ex fideicommiſſo † legitimam eos poſſe deducere, quia teſtatore grauante omnino erant inſtituendi, vel exheredandi, ij ſunt teſtatoris liberi, vel parentes, vt tot. titul. inſtit. de exhæred. lib. §. aliud quoque capitulum. in auct. vt cum de appel. cogn. & §. primo. in auct. de hæred. & falcid. Bald. conſi. 86. veritas eſt. lib. 4. Bero. conſi. 67. numero 23. & conſilio 116. ſub num. 10. lib. ſecundo. & Fab. de Gioch. in dict. auct. nouiſsima. in ſecunda quæſt. num. 15. & in quæſtio ſequent. numer. 20. Cephal. conſil. 326. num. 5. & ſequent. ratio eſt, quia lex imponit neceſsitatem teſtatori relinquendi etiam titulo inſtitutionis iſtis perſonis legitimam, text. in d. §. primo. in auct. de hæred. & falcid. ideo ab ea omne onus, & conditio fideicommiſsi reijcitur, l. omnimodo. & l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. teſtam. cum ſimil. per Pariſ. conſil. 45. num. 3. 4. lib. 2. & cum ampliationibus per Gabr. Roma. de commun. conclu. lib. 6 tit. de legitima, conclu. 1. colu. 1. & ſequent. in legitima parentibus debita, Cephal. conſil. 429. numer. 66. & ſimili-

3 ter poſſe deducere † trebellianicam omnes, qui grauati ſunt ad reſtituendum fideicommiſſum, vniuerſale omnes ſciunt, & eam eſſe quartam hæreditatis. l. 1. §. fin. l. hæres cum debuerat. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad trebel. & §. ſed quia. inſti. de fideicommiſſ. hæred. glo. magiſtra in ver. trebellianum. in c. Raynutius. de teſta. habito reſpectu ad omnia bona, quæ erant in patrimonio teſtatoris tempore mortis, Cephal. conſil. 322 nu. 10.

Ita quòd practica nouiſsima eſt, & conſuetudo paſſim per Docto. atteſtata, & in omni foro obſeruata pro

4 † legitima & trebellianica ex fideicommiſſo liberis ſub conditione impoſito fieri debere per grauatum detractionem, quæ dimidiam hæreditatis capit. dict. c. Raynutius. & cap. Raynaldus. de teſtam. & ibi gloſſ. & Doct. Bart. Bald. & alij. in l. quamquam. C. ad l. falcid. Bar. Ang. ad fi. Cagn. nu. 10. in l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoffic. teſtam. Alexand. conſi. 43. ad fin. lib. 2. conſil. 52. in fin. lib. 3. Aret. conſi. 18. colum. penul. Deci. in l. cum proponas. numer. 2. 3. C. de pact. conſil. 236. colum. 4. nu. 4. ver. in quarto dubio. Pariſ. conſi. 17. numer. 16. conſil. 25. num. 36. conſi. 45. num. 10. 11. conſi. 45. colum. 1. conſi. 47. colum. 2. conſil. 55. colum. fin. conſil. 93. nu. 41. 42. lib. 2. conſi. 30. num. 9. 10. ſequent. lib. 3. Nat. conſi. 145. num. 24. Bero. conſi. 79. num. 34. conſil. 93. colum. fin. numer. 87. conſi. 145. nu. pen. & fin. lib. 2. vbi dicit, quòd iſta opinio hodie eſt ita canonizata, quòd vbique ſeruatur. & Val. conſi. 25. num. 9. conſil. 85. nu. 12. lib. primo. ex teſtimonio etiam aliorum dicit totum mundum ita tenere, & conſi. 26. nume. 23. lib. 3. idem atteſtatur & Franc. Becci. conſi. 23. atque ita tenendum eſt, fallit in aſcendentibus qui ſolummodo detrahunt vnam legitimam Vall. con. 39. num. 9. lib. 3.

Secundo operepretium eſt videre, quomodo quiſque & hæres grauati, & fideicommiſſarius conatus partem ſuam tueri & ampliare, partem vero alienam minimam facere, & annihilare, hoc facere nititur fideicommiſſarius, vt minor fiat detractio, illud vero omni conatu hæres grauati intendit proſequi, vt ampliores, & vberiores pro ſe fiant detractiones, vtilitati practicæ magis incumbendo, ergo proponendæ ſunt aliquæ concluſiones modo hæredes modo fideicōmiſſarij intentionem coadiuuantes.

5 Prima concluſio eſt, vt vberior ſit † legitima hæredis grauati, eius ſorores excluſæ per ſtatutum à ſucceſsione patris, vel matris, vel aui, ab inteſtato earũ dotibus conſtituendis deductis, vt ære alieno non faciunt partem in legitima cũ filio maſculo hærede, licet variæ ſint Doc. opin. tamen iſta eſt communis ad maius commodum maſculorum tenenda, Dec. conſi. 299. num. 2. Ruin. conſ. 52. num. 10. lib. ſecundo. Cephal. conſi. 5. num. 50. & conſ. 245. etiam quòd legitima ſit in ſemiſſe, in totum enim ſpectat ad maſculum, Alcia. conſil. 31. magnifici equitis. num. 12. lib. 9. impreſ. Vene. ſecundum veram & magis commun. opin. Iaſ. Aſsiſien. Peruſi. deciſ. 29. numer. 34. Port. Imol. conſi. 92. ſub num. 102. ſic & Cum. conſil. 35. ſtante ſtatuto. col. 2. Fulg. conſ. 26. ſtante ſtatuto. colum. 2. ver. in re itaque propoſita. Caſtr. conſi. 286. quoniam fundamentum. col. 2. ver. breuiter. lib. 1. conſ. 445. circa primum. colu. 2. ver. ſed dubitatur, lib. 2. Aret. conſil. 19. col. 1. Corn. cōſ. 99. col. 1. lib. 3. quem late ſequitur. Bero. conſi. 138. num. 12. & ſeq. lib. 2. Hipp. Rimin. conſi. 31. nu. 46. cum ſeq. conſi. 187. num. 46. cum ſeq. vbi concludit, defendereq; nititur, quòd extractis dotib. filiarũ ſolius maſculi numerus in legitima ſua in totum attenditur, ibi nu. 45. & ſeq. allegat & Ant. Gabr. Rom. de commun. opin. titul. de legitima, conclu. ſecunda, ad num. 3. lib. 6. & recentiores alios, idem Alber. Brun. de ſtatu. fœmi. excluſ. artic. 13. numero. 31. cum ſequen. nu. 42. de communi, & num. ſeq. de vtili & commodo maiori in legitima non excluſorum, & nu. 44. quòd grauamen fideicōmiſsi non habet locum etiam in augumento legitimæ per ſtatutum, facit Bald. conſ. 407. in quæſt. ſub nu. 3. lib. primo, & expreſſe Cald. conſ. 32. an ſi ſtatutum. rub. de teſta. limita tamen prædicta non procedere vbi fœmina eſt excluſa temporaliter per ſtatutum & venerit tēpus quo

fœmina

fœmina poſsit admitti vt per Deci. conſil. 607. num. 16. item limita non habere locum quando filia eſſet inſtituta in re certa, quia ſic effecta ſua in caſu teſtati pro iure accreſcendi ex legitima & eius ſupplemento admiſſa latiſsime per Socin. conſil. 30. lib. 1. & Corn. conſ. 290. col. 3. cum ſeq. lib. 3. computatur in numero filiorum qui omnes faciunt ſibi partem adinuicem per ea quæ tradit Bal. in repet. l. pater filium. col. pen. verſ. vlterius quæro hoc ſuppoſito ff. de inoffic. teſta. clare tenet. Caſtr. conſ. 52. ſuper primo puncto. col. pen. & fina. lib. 1. clarius putans hoc ſimul & ineuitabile fundamentum firmat Socin. conſ. 76. col. 2. & ſeq. lib. 3. & Pariſ. conſil. 53. num. 79. 80. 81. lib. 3. facit. Ruin. conſi. 40. num. 10. & ſeq. & clarius conſil. 118. ſub. num. 24. lib. 3. idem probat Grat. conſil. 160. num. 35. lib. 2. poſui conſi. 106. num. 15. & ſeq. lib. 1. & in diuerſis caſibus à noſtro loquuntur Doct. alleg. per Hippol. Riminal. d. conſil. 31. num. 74. intellige tamen & declara, vt per Bero. conſil. 138. colum. 5. & ſequent. lib. quando ſtatutum mandat filiam debere ſtare diſpoſitis per patrem in teſtamento.

6 Idem in † excluſo, vel excluſi ab hæreditate per renuntiationem cum iuramento, quòd pro non excluſis, & hæredibus eius, cui facta eſt renunciatio, dicatur aucta legitima in triente, vel ſemiſſe, vt eſt pro numero perſonarum ſecundum magis com. per Alcia. conſilio 201. quæ mihi in facto. num. 12. lib. 9. & Guid. Pap. conſi. 158. Nobilis Chatelanus. nu. 2. & in deciſ. 295. & plene Boer. in deciſ. 101. poſt. Bal. in auct. nouiſsima num. 9. C. de inoffic. teſtam. & Caſtr. in l. plane. §. ſi duobus. nu. 9. de leg. 1. & ibi Aret. col. pen. Aym. conſ. 11. num. 13 facit Roman. conſ. 43. ad primum quæſitum. verſi. quoad tertium.

Secunda concluſio ſi velit fideicommiſſarius hæredem grauatum eſſe excluſum à legitima per approbatio
7 nem teſtamenti, quòd † talis approbatio & conſenſus etiam ad teſtamentum diminuens, vel ponens onus in legitima non officiat, Anchar. conſ. 152. plura ſunt dubia. col. 3. ver. legitimam vero. ſequitur Dec. conſ. 81. num. 1. conſil. 218. col. 2. num. 4. verſ. nec obſtat. & Socin. conſil. 230. col. 1. & ſeq. lib. 2. Val. conſ. 78. num. 5. lib. 1.

Intellige hoc niſi teſtator expreſſerit ita ſuam voluntatem, quòd in legitima ſit omnino tale onus, conditio, modus vel diminutio, idque ſit adeo expreſſum, vt exinde, aliud inferri nequeat, atque id ſcienter approbauerit hæres, tunc dicendum eſt approbationem huiuſmodi officere legitimæ quòd in ſe habeat onus, conditionem, vel diminutionem, vt teſtatoris verba demonſtrant, per Pariſ. latè in conſ. 9. per tot. lib. 3. & conſi. 33. num. 78. eo. & Hippoly. Riminal. conſ. 31. num. 50. requiritur enim ſcientia teſtamenti, Bald. conſ. 204. ſi domina. lib. 4. per. not. in l. his. ff. de tranſact. &. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. oblig.

Quatenus tamen per illam approbationem teſtamenti factam per hæredem Anchar. d. conſil. 152. col. 3. velit eſſe remiſſam trebellianicam validis rationibus non eſſe remiſſam, & contra Anchar. tenent. Cur. Sen. conſ. 76. num. 26. & ſequen. & Bero. conſi. 93. nu. 65. lib. 2. & Hug. Celſ. conſil. 24. num. 16. Phanu. Lucen. de inuen. part. 7. num. 132.

At deciſio Anch. recipienda eſt, quando teſtator expreſſe prohibuit trebellianicæ detractionem, & hæres acceptauit Val. conſ. 78. num. 14. lib. 1. præſertim vbi approbatio eſt iurata Cur. Iun. conſ. 21. col. 1. num. 3. Guid. Pap. in q. 96. n. 1. Hier. Cagn. in l. Papinianus. §. meminiſſe. n. 17. ff. de inoff. teſt. Phanu. Lucen. d. par. 7. ad nu. 127.

8 Tertia eſt, quòd fideicommiſſarius † non probe petit legitimam eſſe amiſſam ob non confectionem inuentarij, quia veritas & com. opin. eſt in contrarium Alex. conſ. 165. col. 2. vltra med. ver. & inſuper. lib. 5. Ang. Aret. de teſta. gloſ. 75. num. fin. Corn. conſil. 168. col. 2. verſ. tenendo tamen Comm. Opin. lib. 3. conſi. 180. col. 6. in fin. verſ. deueniendo ad ſcriptam. lib. 4. pro claro ponit Goz. conſ. 67. in fi. pro magis communi & tenenda etiam ponit Gab. Rom. de com. concluſ. lib. 6. tit. de legitima. cõcluſ. 7. longa diſcuſsione rationem, authoritatum, & opiniorum præhabita tractatui eorum eidem congrua, & maximè cõtra fideicommiſſarium vniuerſalem, de quo noſtra loquitur concluſio, eandem opin. veram, & communu. probant & tenent Rolan. à Val. tract. de inuen. part. 5. §. dubitatio oritur. fol. 134. Phanu. Lucen. eo. ſuo tract. de inuent. par. 7. num. 4. & ſeq. ad nu. 24.

Quarta ſubſequens eſt concluſio ad commodum hæ
9 redis grauati † quòd per non confectionem inuentarij non amittatur trebellianicæ detractio, quanta ſit controuerſia ambigua & perplexa quæſtio inter noſtros antiquos Doctor. dicant ſibi Rolan. à Val. & Phanu. Lucen. in ſuis ſcriptis concordi ſpiritu, eodem forſan tempore, & altero inſcio exaratis in eiſdem ſuis tractat. de inuen. præalleg. hic in ſeptima parte, nu. 25. vſque ad numerum 41. & ille in quint. part. §. quia in præcedenti. cart. 140. vſque ad cart. 152. vt prius etiam vnanimes fuerunt in eodem opere componendo de lucro dot. iſte nempe in reuolutione cartarum nulli parcentes labori, omnes vt aiunt remouentes lapides ſubtilibus rationibus, & argumentationibus confirmando, & refutando ingenia ſubleuantes, & acuentes eandem meam propoſitam cõcluſionem negatiuam approbant, & confirmant, vt per eos in dictis locis pleniſsime allegantes antiquos & recentiores Doctor. fere omnes pondere, & numero, authoritate, & fide legum, alios ſuperantes atteſtantesque hanc ſententiam veram communem, & communi vſu, & conſuetudine in iudicijs receptam & obſeruatam. vltra alleg. in dictis locis per Val. & Phanuc. idem nouiſsime atteſtatur Hip. Riminal. conſ. 9. num. 130. cum ſeq. & latiſsime comprobat in conſil. 187. num. 1. vſque ad nu. 46. & Cephal. conſi. 292. nu. 59. vſque ad fin. cum hac opin. quæ & eſt Bart. vt vera ſubtili diuerſitatis inter falcidiam, & trebellianicam rationi reddita, pertranſit Franc. Sarmientus Hiſpa. ſuo lib. ſelect. interpr. lib. 1. c. 7. num. 8. Alci. conſi. 29. nu. 4. lib. 9. Hier. Gabr. conſ. 121. nu. 51. & ſi Ang. Aret. ſcripſerit in §. extraneis. inſti. de hæred. qual. & diff. ſe aduocante Ferrariæ pro parte affirmatiua fuiſſe iudicatum, equidem dico ego Ferrariæ per plures annos fui ducalis conſiliarius iuſtitiæ, vbi cauſarum, & litium maior pars & magni valoris ſuper fideicommiſsis agitantur ſemper cum doctiſsimis collegis iudicatum pro concluſione iſta negatiua, & plures ſententias per alios inferiores iudices latas vide in conſilio introductas, indifferenter continentes detractionem trebellianicæ, & ſuper hac per aduocatos nullam difficultatem fieri, ita alibi iudicaui, & iudicari vidi, & conſului conſi. 126. num. 26. vſque ad fin. lib. 1. & ita per arbitros cum conſilio doctiſsimi ducalis locum tenentis Piſauri fuit iudicatum, rationes etiam aliquas in d. conſil. adduxi, hæc enim eſt præcipua, quòd nec verba, nec ſententia legiſlatoris per tot. auth. de hæred. & falci. in quibus ſe fundant aduerſantes, continent hanc nouam, & magni momenti deciſionem. quòd hæres grauatus fideicommiſſo vniuerſali non conficiendo inuentarium amittat trebellianicam, niſi per extẽſionem §. hinc nobis in d. auct. de hæred. & falci. vbi hæres non conficiendo inuentarium amittit falcidiam, extendunt & ad trebellianicam, complebit fideicõmiſſarios ecce dicunt, totum reſtituitur fideicommiſſarijs, quæ extenſio nullo pacto poteſt habere locum. nam tota illa conſtitutione inſpecta, intentio & diſpoſitio legiſlatoris ad aliud non tendit niſi quòd voluntas teſtatoris adimpleatur, & tueatur, & diſcurrendo per quas perſonas maximè in ſecretenim in legatarijs, quando vult nominare fideicõmiſſarios ſpeciales, nominat eos ſimpliciter, vt ibi, & gloſſ. exponit, quãdo vero nominare vult fideicommiſſarios

vniuer-

vniuerſales nominat cum hac adiectione, per vniuerſitatem, vt ibi ter repetita inuenitur. in d. §. hinc nobis, vel §. ſancimus. ſi voluiſſet intelligi de fideicommiſſarijs ſpecialibus tantum citandis, & in totum ſatisfaciendis expreſsiſſet, & cum eadem adiectione per vniuerſitatem, vel expreſsiſſet cum verbo vniuerſali omni falcidia vacante prout expreſsit in §. ſi autem hæres. in auc. de eccl. tit. intelligens ſic etiam de Trebellianica, vt ponderant Bart. & alij in l. Marcellus. in prin. ad Trebel. in relictis ad pias cauſas ita ceſſare Trebellianicam, non expreſsit ergo noluit comprehendi fideicommiſſarios vniuerſales, vulg. l. 1. §. ſin autem ad deficientis. de caduc. tol. cum ſimil. contra quos non Falcidia, ſed Trebellianica detrahitur. §. ſed quia. inſtit. de fideicommiſſ. hæred. conſuetudo enim loquentis attenditur. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. de legat. 1. & ſi in d. §. etenim in legatarijs. appareat id expreſſum cauſa prælationis, eadem tamen cauſa videtur militare & in caſu dic. §. ſancimus. per l. fin. C. ad Trebel. vel ſaltem, vt lex eſſet magis clara, & certa, vt eſſe debet capit. erit lex. diſt. 4. apparet quoque ex dicto §. etenim in legatarijs legiſlatorem ſe iam dediſſe, prout fecit in d. §. ſed quia. omnem authoritatem Trebelliano Sen. conſ. & cum ea pertranſire, quòd in fideicommiſsis vniuerſalibus locum habeat ſicq; firmat Trebellianicam ſtare, & vigere nuncupatam à Trebelliano, vt d. cap. Raynutius. ibi, in eo vero quòd quartam ꝑ Trebellianum, & ibi gloſ. & Doct. in rub. ff. ad Trebel. & text. in l. 1. & in l. iubemus. in princip. C. eod. quod modo etiam per verba nullo modo conuenientia fideicommiſſarijs vniuerſalibus ſe velle facere prouiſionem circa legem falcidiam proteſtando in d. §. hinc nobis inferat, & comprehendat eandem prouiſionem cenſeri factam circa Trebellianicam, vix, id eſt, non hoc in capite meo intrare poteſt, quia firmiter credo imperatorem legiſlatorẽ nunquam habuiſſe talem intentionem, & ſi habuiſſet, ſciuiſſet exprimere, vt ſuperius expreſsit fideicommiſſarios per vniuerſitatem, & ſe dediſſe ſoli dogmati Trebelliani in fideicommiſſarijs locum eſſe, licet quandoque verbum falcidia exponatur pro Trebellianica, & impropriè, improprijſsime pro legitima Bart. in auct. vnde ſi parens. num. 1. C. de inoffic. teſtam. Ripa in l. quartam. num. 5. Tamen hoc nullibi reperitur, quando exprimitur lex falcidia, vel legis falcidiæ conſideratio circa legata, vel fideicommiſſa particularia, vt exprimitur in d. §. hinc nobis. quia hæc adiectio lex faſcidia talem demonſtrat diuerſitatem à Sen. conſi. Trebelliano, quòd diuerſi tituli extant, vt ff. ad l. falci. & ff. ad Treb. & inſt. de l. falcid. & inſtit. de fideicommiſſ. hæred. & ad Treb. & ſic debet attendi varietas verborum, legum; in ſpecie Bart. & Alexan. ſub num. 3. in d. l. in quartam. ff. ad l. falc. ita firmiter in hac concluſione permaneo.

10 Quinta concluſio eſt adaugens detractionem † pro legitima & Trebellianica filiorum hæredum grauatorum vltra dimidiam hæreditatis, quæ eſt iuxta commun. ſententiam relatam parum ſupra verſic. ita quòd practica, nam ſi tempore mortis teſtatoris filij ſunt vltra numerum quatuor, ſola eorum legitima erit dimidia hæreditatis. §. primo, in authen. de trien. & ſemiſ. & exinde aſſumpta auct. nouiſsima. C. de inoffi. teſtamen. licet hoc caſu ne plus habeat grauatus quàm honoratus non detrahi Trebellianicam tradat Bald. conſil. 94. punctus quæſtionis. colum. 2. lib. 2. ſequitur apoſtil. Gallus ad Alexand. conſil. 3. lib. 7. cum eo tranſit Couar. in d. c. Raynutius ſuo §. 11. num. 6. in fin. de teſta. intra dentes inuoluit Alexand. conſ. 68. circa præmiſſum. colum. 1. verſicul. ſed inſpecta. lib. 4. dicens vbi legitima filij per ſtatutum aucta eſt dimidia bonorum partis, Trebellianica non eſſet quarta portio reliquæ dimidiæ reſtituẽdæ per fideicommiſſum, & aliud de Trebellianica non dicit niſi quòd filius in parte aliqua legitimę auctæ nõ potuit grauari per fideicommiſſum, ita videtur tranſire Panciròl. Regien. conſil. 137. num. 7. per allega. in correctè ſcript. Tamen verior, & comm. eſt opin. vltra dimidiam pro legitima alterius dimidię, poſſe, & debere detrahi quartam pro Trebellianica, ita probat Ang. conſil. 287. factũ ſuper quo. colum. 1. verſi. 2. præmitto. iuncto verſicul. 5. præmitto. & Corn. conſ. 182. colum 5. ver. concludo itaque. lib. 2. Curt. Sen. conſi. 52. num. 49. conſi. 76. num. 23. ſentit Aymo conſi. 50. clare Alben. conſil. 41. contra Bal. dicit eſſe commun. opin. Franciſ. Becci. conſi. 23. colum. penult. allegando Bal. conſil. 101. lib. 2. pro hac opin. Cur. Sen. & Alben. modò alleg. idem tenent Cagno. in d. l. Papinianus. § meminiſſe. num. 19. & Marzar. Vicenti. de fideicommiſſ. par. ſecunda. quæſtio. 51. qui & alios alleg & idem tenentes Pich. Zanch. & Bertrand. idem comprobat Hipp. Riminal. conſil. 147. num. 33. & conſil. 227. nu. 19. & ſequ. allegatis Aym. & Marzar. in dictis locis hanc partem cummu. ſibi magis placere dicit Borgni. Caualca. tract. de vſufruct. mulier. cap. 9. ſub num. 95. pàg. 468. & ſequent. idem Dec. conſil. 236. colum. pen. num. 11. 12. dicit quòd legitima ſex filiorum eſt dimidia hæreditatis, & Trebellianica detrahitur ſolum habito reſpectu ad illud, quod reſtituitur, & eſt veritas, illud autẽ q̃ aſſeritur legitimam & Trebellianicam capere medietatem hæreditatis procedit ſecundum magis communem curſum numeri filiorum, quòd frequentior ſit intra quarta quam ſuprà quinque, ſi tamen contingat eſſe ſuprà quatuor filios, quorum legitima eſt ſemis debita, ſtatim mortuo teſtatore, quando poſtea venit conditio fideicommiſsi reſtituendi, de alia dimidia; quæ reſtituitur, detrahitur & Trebellianica. d. §. ſed quia. inſti. de fideicommiſſ. hæred. cum ſimil. nulla enim gloſſ. neç aliquis tex. mundi hoc prohibet, & ſic tollitur allegatio Bald. d. conſil. 94. qui dicit quòd nulla gloſſ. iuris ciuilis, nec aliquis text mundi hoc permittit, & ego dico quòd non prohibet, & hæc magis iuridica allegatio, quòd omnia ſint permiſſa per legem, quæ non reperiuntur prohibita, tex. & glo. in l. necnon. §. quod cis. ff. ex qui. cau. maio. & in c. 1. de procu. in 6. & in c. vnaquęque. §. fin. 13. q. ſecunda, quinimo vltra Doct. prælleg. & contra Bal. dico reperiri gl. iuris ciuilis, quæ hoc permittit, & tenet, in ver. auferri, in §. ſi quis autem non implens. in d. auct. de hæred. & falci. vbi ad fin. dicit, vt cum rogatur de hæreditate reſtituenda filius inſtitutus ſub conditione, vel in diẽ ſtatim enim poteſt retinere debitum bonorum ſubſidium ſ. trientem, vel ſemiſſem, ſed adueniente die, poteſt habere Trebel. 4. hæc ſunt verba d. glo. quæ expreſsè vult poſſe detrahi ſemiſſem pro legitima debita. ſ. hoc verum eſt, quando numerus filiorum eſt ſuprà quatuor, & etiam poſtea habere quartam Trebell. addo etiam ſic tenentem Franciſ. Marc. Delphin. deciſ. 433. ex quibus patet male cenſuiſſe contrarium Panciròl. Regien. conſ. 69. ad fin. & d. conſil. 137. num. 8. & ita pinguior eſt detractio vera iuris doctorumq; communi ſententiã, & maximè quando numerus liberorum poſt mortem patris redactus eſt ad paucos grauatos vltimo loco deſcendentes, vt bene in hoc proſequitur Bal. d. conſil. 94. lib. 2.

11 Sexta concluſio eſt plurimum econtra valens † diminuere detractionem quantitatis legitimæ debitæ hæredi grauato, quantum eſt augumentum valoris bonorũ teſtatoris à tempore eius mortis, vſque ad tempus reſtitutionis fideicommiſsi, quorum temporum intermedium interuallum poteſt eſſe tam longum quòd bonorum valoris augmentum huiuſmodi curſu temporis erit vltra triplum, quadruplum, & vltra hæc, ideo vera & communis eſt concluſio, quòd in detractione legitimæ debet attendi, ac inſpici qualitas & quantitas bonorum, quæ reperiebantur tempore mortis teſtatoris per tex. in l. cum quæritur ibi Fulg. & Iaſ. not. C. de inoffic. teſtam. & in ſubſtantia eius ſ. mortis tempore per l. 3. §.

hæc verba in princip.ff.de nego.geſt. exponit Alber. in l. ſcimus.colum.fi.ſub num.4.C.de inof.teſt.de qualitate, & quantitate text.eſt in §.1.in auct.de trien.ſemiſ.ſemoto quidem omni augumento eiſdem bonis poſtea contingente per text.in l.etiam.§. fin.& clarius in l.ſi patronum ex debita. §. fina.ff.de bon.libert. firmant Caſtr.in l.in ratione.le ſecunda. in princ.num. 4. & ibi Alexand. num 6.ff.ad l.Falcid. Socin.conſil.22.ad fin.lib. 3. Crot. conſil.172.nume.7. & ſequent.per Afflict. deciſ. Neapol. 382.ad fin. Ripa in l.in quartam.nu.46.ad l. Falcid. Hier. Cagno.in l.Papinianus.§.quarta.num.8.ff.de inof. teſta. Nempe & remouetur augumentum, quòd procedit ex curſu temporis in valore & extimatione bonorum probant Bald.conſil. 22. punctus quæſtionis.ad fin. lib. 4. Caſtr. expreſſe in d.l. in ratione.ponendo exemplum in valore.300.auctorum in 500. clare Iaſ.in auct.nouiſſima,colum.1.verſic.ſecundo pondero.C.de inoffic. teſtamen. concludit nemine diſcrepante ſecundum eum, quòd ſi bona patris vel eorum valor augeatur poſt mortem patris, per hoc non augetur legitima filiorum & ꝑ hac parte contrarijs reſpondendo late firmat Cur.Seni. ſuo noto conſil.vlti.ſequuntur Curt.Iun.conſi.21.num. fin.Alexan. conſil. 34. num. 2. Alcia. conſil.116.eſt caſus præſens.num.1 lib.5.conſil.114.narratione facti.num.1. conſil.202.quæ mihi in facto.ad fin.lib.9.Impreſ. Venet. & in l.bonorum.la 2.colum.fin.de verb.ſign. vbi ſequitur Cur.Sen.in alleg.conſil.& reprobat Corn. in conſil. 265 col.3.lib.1.tenentem contrarium,& perſpicue comprobat Pariſ.conſil.45.num.35.lib.ſecundo,ſequitur idē tenendo Nat.conſil.156.num.6.pro firmo tenet Roland. à Val.conſil.85.nume.14.lib. 1. pro legitima detrahenda debere extimari bona paterna tempore mortis patris, allegat Dec.in pluribus.conſi.præter eum allego Dec.in conſi.89.in fi.dicentem expreſſe & in tali legitima debet conſiderari tempus mortis patris quantum illo tempore valerent facultates,& pro hac ſententia imaginando contraria dt dicto conſil.Cornei,& Grati.& Bertran. & alia.& hæc refutando ſubtiliter, & docte confirmando late bis conſuluit Hipp.Riminal.conſil.148.numero 10.& per tot.& conſil.227.num. 25. vſque ad fin.vbi pro hac parte aſſerendo eſſe num. 16. Doct.atteſtator ita eſſe commun.opin. prout re vera eſt, additis pro hac opin. Dec.Afflict. Roland. à Val. Alexand.& Alcia.in locis ſuprà alleg.quos ipſe,quòd viderim,non allegauit, vt commun.tenet & Panciro.Regien.conſil.124.num.31. Vltra alios hac euidenti ratione prædicta comprobo. Quia

12 † legitima eſt quota bonorum omnium ipſo iure, ac iuris neceſsitate debita filio tempore mortis patris. dict.l. cum quæritur.d.auct.nouiſsima.§.primo.in auct.de hæred.& falcid.& dict.§.primo.in auct.de trien. & ſemiſ.& aſsignando in re determinatur arbitrio iudicis. d.l. ſcimus,in princ.& ibi Bald.ſub num.decimo,Bar.in l.ſuus quoque.in princip. in fin.ff.de hæred.inſtit. Guid. Pap. in quæſtio. 487. Cum iudex nullo modo poſsit iuſte æquè arbitrari, determinare ac ſaparare talem quotam à cæteris bonis paternis abſque extimatione de omnibus bonis facienda, argumen.l. primæ.& ibi not.per Barto. in l.ſecunda,& l.3. C.commun.diui.Cumqua paria ſint poſt mortē patris eius bona aucta,& ampliata eſſe quantitate valoris,vel tranſcurſu temporis, vel augumento patrimonij per glo.expreſſam in ver. vniuerſa. in l. fina. §.qui indiuiſam.de leg.ſecundo.ideo talis extimatio debet referri in tempus mortis patris ſicut quid filio datum in ipſam legitimam imputandum quanto valeat, refertur in tempus mortis patris teſtatoris, per l. omnimodo.ad fin.C.de inoff.teſtam.ibi,ita tamen vt ille gradus eiuſdem militiæ inſpiciatur quem in morte teſtatoris militans obtinet,tradit Barto. in l. prima.§. nec Caſtrenſe. colum. 3. ver. item venditur ſtatera.ff.de colla. bono.ſequitur Vall.conſi.11.numero ſecundo, lib.ſecun. do, & ſicut refertur in caſu dicto §. qui in diuiſam. ibi ſed extimationis, quæ mortis tempore in rebus fuerat & ſicut in caſu.l. Titia. in fin. ff. de iure dot. refertur in tempus, quo fundus in dotem eſt datus, ſic extimando hodie bona iuxta valorem, & extimationem temporis mortis patris,quo per legem data eſt filio legitima,& ab ipſo initio detrahitur ipſo iure, dicet Bald. in dicta lege ſcimus.ſub numer.4.in 5.not.quia videtur ex tunc facta extimatio per legem quæ tunc erat certa, prout erat certa ipſa natura,ita in ſimili ſequendo Bald.nouel.in l.extimatæ.ſolut.matri.probat Socin conſil.56.colum. fina. lib.primo,& conſil.60.lib. 3. habito & replicato pro firmo,quòd in caſu detrahendæ legitimæ realiter, & effectualiter ſit neceſſaria extimatio bonorum.Alexand.cōmendat conſilio 3. ſub num. 4. ver. conſtat etiam. lib.3. eſſe vtile capitulare de valore hæreditatis,& petitarum terræ alienatarum, & ſic apparere poterit in quantum potuerit aſcendere legitima, vt ſic de valore bonorum requiritur narratio in petitione legitimæ, Fabi. in dicto auct.nouiſsima. numero 52. Boer.deciſ. 250. numer. 52. Nat.conſil. 352.ad fin. prout neceſſaria extimatio erat in caſu dicti §. qui indiuiſam. & d.l. Titia. & in caſu deciſo per Socin.in dictis conſ.eſt & bonus text.in l.in rationela 2.§.certis.in fin.ff.ad l.falcid.itaque eſt veritas tenenda, tum quia probata eſt per commun.opin.Docto.tum etiam quia magis ſequitur veſtigia voluntatis teſtatoris diſponentis poſt mortem filij ſine liberis ſua bona omnia cum omni ſuo augumento maiori quod poſſent habere transferri in fideicommiſſarium vocatum & ſuper hoc aperiant oculos practicantes, & patrocinantes pro fideicommiſſario,quia multum poterunt diminuere detractionem legitimæ deducendo, & probando valorem bonorum ſecundum extimationem temporis

13 mortis teſtatoris.† Quæ quidem extimatio & valor probatur per coniecturas,plene adducit Alcia.conſil.116.eſt caſus præſens clarus.num.3.& per tot.lib.5.

14 Septima concluſio eſt † quòd ceſſat alia detractio legitimæ,& Trebellianicæ, quando per grauatum non animo fraudandi fideicommiſſum fuerint alienata bona hæreditaria,quia hęc alienata, vt quid magis vtile, & proficuum alienantibus, & acquirentibus imputantur in legitimam & Trebellianicam,text.Bar. & alij in l. Marcellus.§.res quæ. ad Trebell. in auct.res quæ.commun. de lega. Aret.conſil.156.colum.fin. Dec.conſil.202.colu. penult.numer.8.Alcia.conſil. 29. in fin.lib.9.Socin.Iun. conſil.136.num.14.lib.primo. Cephal.conſil. 346. num. 6.7.& prius conſil.189. num. 19. vbi plures congerit tenentes grauatum alienantem elegiſſe bona alienata pro ſua legitima, & ego conſil. 48. numer. 24. 25.lib.primo. idem & Rube. Alexand. conſil. 157.col. 1. Gab.Rom.de com.conclu.lib.6.tit.de legi.conclu.4.nu.8.Crot.conſi. 28.in fin.& ſi poſt alienationem creuerit pretium rei alienatæ tantum pretij ratio habenda eſt, quanto per filium res fuit alienata, Gulden. de arte teſtan. titu. 8.cau. 9,in fi. ſi vero alienata fuerint bona minori pretio quàm valerent,habebitur reſpectus ad pretium verum, non ad id,quo alienata ſunt,cum de hoc hæredis culpa detegatur, pro qua hæres ipſe tenetur fideicommiſſario per l.mulier. §. ſed etenim ad trebell.ita tradit Oldr.conſil. 107.circa ius municipale.colum. ſecunda. in fin. ver.ad tertiam quæſtionem facit Barto. in l. ſi eum ſeruum ad fin.numer 4.ff.ſi cert. pet. ſequitur Rip.in l. in quartam. num. 102. ad l.falcid. non ſolum alienata ſed etiam diſſipata imputantur in legitimam, dicit Bald. conſil.407. in quæſtione quæ vertitur.numero.5.lib.1.Hoc quando bona alienata non multum excedant legitimam, intelligit Deci. conſil.236.columna penult. & quando bona alienata non ſunt alijs relicta ſpecialiter, quia non valeret alienatio in his, ſed in alijs bonis hæreditarijs non ſubiectis reſtitutioni, & vbi omnia bona diuerſis perſonis

eſſent

eſſent relicta debet contra ſingulos fieri detractio non
ab vno, per l. ſecundam, & ibi gloſſ. & Doct. tradit Caſtr.
conſil. 247. in cauſa quæ vertitur Saonæ, col. 5. ver. dici-
tur etiam. lib. primo. ſequitur Socin. conſil. 75. colum. 4.
ver. ſed circa prædicta. lib. primo. & non valeret in pro-
hibitis alienari, quando extarent alia bona non prohi-
bita, Iaſ. in l. filiusfam. §. diui. in ſecunda lect. num. 30. de
lega. primo. Gram. deciſ. 93. num. 8. Grat. conſ. 17. nume.
14. lib. 1. Pariſ. conſil. 64. numero 27. lib. ſecundo. Burſat.
conſi. 13. num. 46. ponit Cot. in memor. in ver. trebellia-
15 nica non detrahitur. † Bona etiam alienata ex permiſſio
ne teſtatoris in genus certum perſonarum puta in agna-
tos, non imputantur in legitimam Socin. conſil. 114. lib.
3. meminit in d. l. Marcellus. §. res quæ. col. fin.

16 Prius † autem alienata bona computantur in legiti-
mam & Trebellianicam, alia vero poſtea alienata illici-
te detinentur, & per fideicommiſſarium poſſunt vendi-
cari contra poſſeſſores, Aret. conſi. 18. colum. fina. ver. ex
hoc ſequitur. comprobat & Socin. Iun. conſ. 137. ſub nu.
5. lib. 1. ſimul allegando Crot. in d. § diui. I. dem Rui. con.
135. num. 11. lib. 3. allegando Alex. conſi. 178. vltra med.
lib. 5. & pro tota Trebellianica, Gabri. Eugub. conſi. 46.
col pen. ſub nu. 46.

17 Item imputatur † in legitimam, & Trebellianicam,
quicquid hæres habuerit de bonis teſtatoris eius iudicio
iure hæreditario. iure legati, vel conditionis implendæ,
vel alio modo per l. quoniam nouella. l. omnimodo. §.
fin. C. de inoff. teſtam. tradit. Ang. conſil. 131. ad deciſio-
nem, Barto. in l. in quartam. colum. 4. num. 10. & ibi cæ-
teri, & Capra conſi. 32. num. 8. 9. vbi firmat in legitimam
imputari omnia bona teſtatoris habita per hæredem,
etiam pecunias & mobilia per eum conſumpta ſequi-
tur Pariſ. conſi. 93. num. penult. & fin. lib. 2. & conſ. 1. nu.
89. 90. & conſi. 27. colum 1. & ſequent. lib. 3. ſi quoque eſ-
ſet militia aliqua, ſeu officium aliquod à patre emptum
pro filio in curia Romana, dummodo ſit venale, & per
filium poſsit vendi, etiam quòd non tranſeat ad hære-
des, imputatur in legitimam, ex facto reſpondit Rolan.
à Val conſil. 11. nu. 10. 11. lib. 2. & quæ plura alia demum à
patre prouenientia ad filium in eius legitimam impu-
tari debeant, latiſsime ponit Fabia. in d. auct. nouiſsi-
ma. in 9. quæſtione num. 76. & ſequen. Barto. & omnes
in dict. l. in quartam & in l. filium quem habentem. C.
famil. erciſc. dixi aliqua in conſi. 65. num. 7. & ſequent.
lib. primo, & in eodem caſu Tob. Peruſi. ſuo conſilio 95.
aliqua & Alexan. conſil. 142. numero 17. & ſequent. lib.
ſecundo.

Computantur etiam in legitimam & Trebelliani-
cam bona feudalia & emphiteutica quæ liberis hæredi-
bus dantur alijs etiam bonis per fideicommiſſum reſti-
tutis perſonis extraneis habebat. n. de loc. ito, argu. not.
per Barto. in l. Marcellus. §. res quæ. ad Trebell. ea demũ
ſola aduentas imputantur in legitimam, de quibus ali-
qua lege expreſſum reperitur per l. illud. in princip. in fi.
C. de collati. Corn. conſil. 200. colum. pen. verſi. tertio
reſpondetur. lib. 3.

Aduertatur quoque in propoſita deductionum ſpe-
cie ex fideicõmiſſo, quòd vbi ſubſtitutio fideicommiſ-
ſaria facta eſt liberis non primi gradus vti nepotibus, &
multo magis extraneis hæredibus inſtitutis ſub condi-
18 tione grauatis, interim pendente conditione † fructus
percepti iudicio teſtatoris imputantur in quartam Tre
bellianicam. l. in fideicommiſſaria. ver. plane. l. mulier.
§. ſi hæres. ff. ad Trebellia. Barto. in l. quod de bonis. §.
quod auus. ad l. falcid. gloſ. fin. in l. iubemus. C. ad Tre-
bel. & ibi Bar. in fin. & alij communiter ſequuntur, Ca-
pra conſil, 85. in fin. conſi. 92. num. 8. Bello. conſi. 30. nu.
8. conſ. 64. num. 5. in nepotibus loquitur Iaſ. conſi. 108.
col. pen. lib. 4.

Liberis vero primi gradus grauatis in Trebelliani-
cam imputantur fructus percepti poſt moram, vel li-
tem conteſtatam, tex. in cap. Raynutius. & ibi gl. in ver-
bo, conteſtatæ. de teſtamen. & canon. communiter ſe-
quuntur, & Rip. in l. in fideicommiſſariam num. 28. ver.
ſublimita. ad Trebell. Bero. conſil. 93. numer. 8. in fin. &
conſil. 116. nu. 13. lib. 2. fructus autem percepti ante mo-
ram & litem conteſtatam imputantur in Trebelliani-
cam, quando duæ quartæ detrahuntur ſecundum opi.
Caſtr. probatam per Iaſ. conſ. 231. colum. 2. verſicul. ſe-
cundo. lib 2. & conſi. 43. colum. penult. ver. aliud & ſe-
cundo. lib. 3. & Pariſ. conſi. 27. nu. 15. lib. 3. & Crot. conſ.
154. num. 82. & num. 86. dicit illam eſſe meram, & pu-
ram veritatem.

Secundum vero aliam opinionem veriorem, & ma-
gis communem, & tenendam in practica non imputan-
tur in Trebellianicam probatam per eundem Iaſo. ſibi
contrarium in conſil. 99. col. fin. lib. 4. Pariſ. eundem ſi-
bi contrarium, & atteſtantem de veriori, & communio
ri in conſil. 25. ſub num. 55. lib. ſecundo, & conſil. 30. col.
penult. & fin. lib. 3. & per Ruin. conſi. 88. num. 8. & conſi.
190. in fin. lib. 2. Rip. in dict. l. in fideicommiſſariam. nu.
30. Cephal. conſi 320. num. 34. & Rolan. à Val. conſil. 12.
num. 8. lib. primo, Socin. Iun. conſi. 132. num. ſecundo,
lib. primo. Burſat. conſi. 44. num. 17. vbi de communi ci-
tando moderniores, & Avmo deteſtando huiuſmodi
Doct. contrarietates dicit eſſe ſtandum obſeruantiæ cu-
riarum, & ego indiſtincte ſecundum hãc opin. iudica-
rem, vti communiorem & veriorem, per rationem Ri-
pæ d. num. 30. ſiue filius ſit grauatus ad reſtituendum a-
lij filio & deſcendenti, ſiũe extraneo non obſtante opin.
Cum. conſi. 123. Bartolomeus, colum. ſecunda, verſic. ad
ſecundum. & Pariſ. conſi. 21. in fin. conſi. 27. num. 19. lib.
3. Val. conſi. 30. numer. octauo, lib. primo. quoniam huic
opin. contrariem tenentes congrue reſpondent, & pro-
bant, concord. plures allegando Ripa in dict. l. in fidei-
commiſſariam. num. 29. & Ruin conſi. 21. colum. ſepti-
ma, verſic. nec obſtat ſecundum Im:o. lib. 3. & Menoch. de
arbitr. iudic. lib. ſecundo, caſu. 256. num. 34. vbi de com-
muni. & de his alia in d. caſu, & iſta eſt opin. gloſ. in ver.
conteſtatæ. in d. c. Raynutius. cum præcedenti opin. de
fructibus non imputandis in Trebellianicam, & ibi pro
bat Couar. Hiſpa. ſuo §. 11. nu. 4. ſequitur Afflict. d. glo. in
deciſ. 367. num. 4.

Octaua & vltima concluſio eſt multum proficua fi-
deicommiſſarijs, quòd multi ſunt caſus, quibus non de
trahitur legitima, nec Trebellianica, quia non debetur
ex multis, & varijs rationibus quarum aliquas, prout
memoriæ ſuccurrerit, proferã primo circa legitimam,
deinde circa Trebellianicam omittendo implere folia,
cumulo allegationum concord. in articulis controuer-
ſis, at ſolum moderniores allegando.

19 Legitima † itaque non detrahitur in illis caſibus in
quibus ſuper ea valide poteſt onus imponi & de quibus
late videndus eſt Gabr. Roma. de Communi Opin. lib.
6. tit. de legitima. conclu. 1. & in caſibus ſimiliter, in qui-
bus dici poteſt legitimæ renunciatum eſſe, de quibus
idem. eod. titul. conclu. 8. vt maxime fauore agnationis
conſeruandæ, quando teſtator expreſſerit etiam legiti-
mam debere reſtitui, & filius grauatus acceptauerit, a-
liàs quòd ſit inſtitutus in ſola legitima, vt per Gualden.
de arte teſtan. titu. 5. cau. 31. num. 6. Socin. Iun. conſi. 122.
num. 9. lib. primo. & magis quando prohibitio reſpectu
legitimę eſt facta ad certum tempus, ne bona alienentur,
ſed perpetuo in familia remaneant, idem titu. 8. cau. 11.
num. 4. & Crot. in memor. in ver. filius grauatus, verſus
ſi. etiam in caſibus limitatis per Iaſ. in l. quoniam in prio
ribus. C. de inoffic. teſta. & Alexan. conſi. 43. col. fi. Bero.
conſilio 146. colum. penul. num. 10. 11. lib. ſecundo Natt.
conſilio 528.

20 Et non detrahitur † legitima, quãdo ab auo vel à pa-

tre facta ſubſtitutio filio vel nepoti pupillo, vt poſt mortem filij ſua bona perueniant ad Petrum, & filius, vel nepos decedat in ætate pupillari, ſuccedentes ab inteſtato pupilli tenentur fideicommiſſario reſtituere fideicommiſſum nulla retenta legitima pupilli, per l. ſi fundum per fideicommiſſum. de lega. primo. & ibi Iaſ. Alexand. conſil.12.colum.fin.lib.3.Pariſ.conſil.41.num.45.lib.ſecundo, quia eis, qui ſic grauati ſunt, nulla debetur legitima, Clar. in §. teſtamentum. quæſtio. 72. ver. in ſecundo caſu, vbi tamen quòd iſti detraherent trebellianicam, ſi non eſſet per teſtatorem prohibita, hoc ibi etiam intelligit, quando hæres pupilli vel pupillaris ſubſtitutus eſt in ſpecie grauatus fideicommiſſo, quando vero eſt ſimpliciter iniunctum fideicommiſſum, ibi in ver. tertius eſt caſus late diſcutiendo probat præcedentem hanc opi. vti magis communem, vt valeat magis diſpoſitio fideicommiſſo potius in rem impoſito Gabrie. Eugu. conſil. 117.ſub num 31.33.

21 Item † de fideicommiſſo particulari non detrahitur legitima nec trebellianica de legitima, & quòd onus probandi non extare alia bona incumbat volenti detrahere legitimam plures concordan. & rationes allegando tenet Nat.conſi.199.num.6.7.8.9.& ſequen. & conſil. 228. num.6.7.8.late ſequitur Tob.Peruſi.conſi.16.num.18.& ſeq. de trebellianica dictum eſt ſuprà eo. lib.5.ea.interp. dub.1.ſol.2.ver.& duodecimum.

22 Deinde vero † trebellianica non deducitur. Primo quando in extraneis, vel liberis non primi gradus grauatis fideicommiſſo vniuerſali, eius deductio vel detractio, eſt prohibita expreſſe, vt valet prohibitio Bart. numer.3.Salyc.ſub num.4.Fulg.num.5.in auct.ſed cum teſtator.C.ad.l.falcid. eſt magis communis opin. Alexan. conſil.67.numer.ſecundo.lib.primo, communem, & veriſsimam opin.dicit Aret.conſil.37.colum.penult.verſi. ad ſecundum dico, comprobat Dec.conſi.81.num.3. cumulando concord.firmandoque pro communi fatuum & temerarium eſſe iudicem, qui in practica auderet illam in dubium reuocare, dicit Clar.ſuo §.teſtamentum

23 in quæſt. 62. valet † autem hæc prohibitio trebellianicæ facta in teſtamentis, non vero facta in codicillis, probat Bald.conſilio 474.ad euidentiam.in fin. lib. ſecundo.ſequitur Iaſ.conſil.99.colum. penult.ad fin. ver. & multo minus libro quarto, ſequitur exiſtimando durum contra Bald. iudicare in hac limitatione, cum non habeat contradicentem, & Curt.Iun.conſi.ſeptuageſimo, in fi. ſequitur & Alcia.conſi.113.numer.13. lib.9.& late defendit in l.licet.ſub ver.donationis. C. de pact.quicquid obiter in contrarium ponat Gab. Rom. de Commun. O-

24 pin.libro quarto. concluſio. 1. numero nono, † & facta per teſtatorem in primo gradu ſubſtitutionis porrigitur ad omnes inſtitutiones, in alijs ſubſtitutionum gradibus adiectas. Guid.Pap.in quæſt.545.ſupra.& queſtio. 592.vtrum prohibitio.idem non allega. Guid. Pap. probat Curt.Iun.conſi. 16. colum. penult.& fin.ad num.13. ſentit & Zanch.in §.cum ita.ſub num.460. ad trebell. & Salyc.in l.pen.ad fin.ver.& ex hoc addo vnum.C.ad trebell. Hæc locum habent, ſi expreſſe facta ſit prohibitio trebellianicæ, quaſi tacite facta deprehendatur, dicendũ eſt ſi talia ſint per teſtatorem prolata verba, quibus eius mens cognoſcatur, & voluntas ſatis manifeſta, quòd hæres grauatus omnino faciat peruenire ad fideicommiſſa-

25 rium bona integraliter, & ſine diminutione aliqua varia per. Docto. ponunt exempla verborum teſtamentorum † veluti ſi teſtator prohibeat ne ſua bona alienentur, ſed permanere debeant penes ſuos ſucceſſores, ſic videtur falcidiæ & trebellianicæ prohibita deductio, Ange. Aret. de teſtam.glo.89.ad fin.num. 4. Caſt.conſi.64.licet plura.colum.ſecunda, in fin. conſil.292. circa primum.col. fin.ver.ſed quòd trebellianica.lib.ſecundo. Ruin.conſi. 173.colum.fin.ver.ſecundo dicitur.lib.ſecundo.alios allegando probat & Pariſ.conſi. 46.num.27.conſil.93.numer. 47.48.lib.ſecundo.conſi.17.num.30.31.lib.3.

Per prohibitionem etiam ne filius poſsit facere teſtamentum ante 25. an. ſuæ ætatis dici prohibitam detractionem trebellianicæ tradit Caſtr. conſ. 445. circa primum.in princip.lib.2.

Idem per verba integre, & ſine diminutione, Corn. conſi.303.col.pen.ver.eueniente.lib.1. vbi per æquipollentia verba.& Caſtr.conſi.77. viſa facti narratione.col. 2.ver.ad aliud.lib.2.

Idem apparet de mente teſtatoris bona debere remanere penes deſcendentes maſculos in agnatione ſecundùm omnes cenſeri prohibitam detractionem trebellianicæ, probat Alex.d.conſi.143.ſub nu.3.

Idem per verba vniuerſalia totam, omnem, vel integram hæreditatem nulla detractione fienda Cur.Iun. d. conſi.16.colum.penult.num.12. vbi de communi opin. Idem Ange.Aret.tract.de teſtamen.glo.88.num. 2. & latiſsime Corſet.tract. de trebelliani. §. ſecundo, numero 4.& ſequ.& Alexand.conſi.5.colum. penult. numer. 10. lib. 3. & conſil. 201.colum.ſecunda, num.6.lib.6.& Nat. conſil 321.num.7.& Pariſ.conſil.9.numer.9.19, lib.3. vbi de communi. Zanch.in l.hæredes mei.§.cum ita.numer. 461.ad Trebellia. Rolan. à Val.conſil.27.num.34. & ſeq. lib.4.

Et verba hæc, cadat ab hæreditate, habeatur pro non ſcripto, important trebellianicæ prohibitionem Ruin. conſi.47.col.fin.nu.18.lib.2.

Idem ex his verbis ſine aliqua diminutione cenſeri prohibitam trebellianicam ponit Aymo conſilio 174. num.1.

Idem per verba pleno iure trebellianicam dici prohibitam, & ſic eſſe commun.dicit Gui.Pap.in q.537.dixi ſupra ad fin.licet contrarium teneat Capra conſil.36.tamen alia opinio comprobatur, quia hæc verba pleno iure in teſtamentis præter proprietatem & vſufructum intelliguntur cum omni integritate, & abſque diminutione vlla ſecundum Anto.de Butr.conſi.53. numer. ſecundo, & Alexan.conſi.176.colum.ſecunda, ſub num.5. lib.7.& circa prædicta facit nouem concluſiones ſeparatas à prima vſque ad 9. Gabr. Roma.lib. 4.titu.ad trebel. ita magis commun.defendit plene Neuiz. conſil. ſecundo, & pro veriori & magis commun. ponit etiam Clar. dict.§. teſtamentum. quæſt. 62. & quòd eam ſemper ſequutus eſt, licet contraria opi.æquior videatur ſibi, mihi nequaquam, quia contraria opinio vult non eſſe ſic prohibitam trebellianicam, quæ cum detrahatur contra voluntatem teſtatoris, cap. Raynutius. ad fi. de teſta. id ergo factum contra teſtatoris voluntatem impium & iniquum reputatur.l.contra.C.de teſtam.manu.cum ſimil.per Ang.conſi.168.col.2.in fin.ſecundi dub.ita hæc opinio. quæ verior & communior eſt, voluntati teſtatoris fauens, eſt etiam æquior, & tenenda per l. ſi pupillus. & ibi Bar. & alij ff.ad l.falci.& l. Emilius. ver. quia tamen lex commiſſaria &c.ff.de mino.

26 Liberis vero primi gradus † prohibitio trebellianicæ per teſtatorem facta, an valeat, notiſsima eſt Doct. altercatio & diſputatio, quam multi aſſerunt egere deciſione imperatoria iam plurimas ab vtraque parte, & diſtinguentes, & limitantes recollegi ſed miſſos eos facio, & cogitans ſuper deciſione imperatoria, credo quòd eam propemodum habeamus per l. iubemus. in princ. C.ad trebell. vbi teſtator non poteſt iubere, vt liberi primi gradus fideicommiſſo grauati imputent fructus in trebellianicam, ſed eam habeant ex rebus hæreditarijs, ſicut habetur legitima.l.ſcimus.§.repletionem. C. de inof.teſtam. ſicut ergo per teſtatorem non poteſt prohiberi legitima.§.primo.in auten. de hæred.& falcid. & §.aliud quoque capitulum.in auct. vt cum de appell. ita liberis primi gradus non poteſt prohiberi trebellianica, vt æquior

quior fauens liberis, & communis eſt ſententia atteſtata per modern. Socin. Iun. conſi. 131. numer. 58. ibi Pariſ. conſi. ſequent. numer. primo. ſubſcribendo idem Socin. Iun. & conſi. 137. num. ſeptimo, lib. primo, conſi. 112. in fi. lib. 3. conſil. 50. num. 18. lib. 4. Nat. conſil. 145. numer. 23. Pariſ. conſil. 30. num. decimoquinto. lib. 3. Roland. à Val. conſil. 12. num. 6. lib. primo, Cephal. conſilio 188. nume. 23. & Clar. dict. §. teſtamentum. q. 63. maxime quando hæreditas eſſet reſtituenda non deſcendenti, & Gabriel. Roman. de commun. opin. d. titu. ad trebell. concluſ. 12. latiſsime Neuiz. conſil. 1. colum. 3. diffuſiſsime recenſendo, diſcutiendo dicta, & omnes ſcribentium in hac ſpecie ingenioſe & ſubtiliter ponderandóque, & enumerando auctores pro hac parte potiores, idem Phan. Lucen. de inuent. par. 7. numero 124. indiſtincte cuique eſſet facienda reſtitutio, & recto iudicio periſtit, & reſidet in hac opinione negatiua veriori & communi Gab. Eugub. conſi. 93. & firmat conſilio 121. numero 52. etiam quòd filius ſimpliciter approbauerit teſtamentum paternum continens expreſſam prohibitionem trebellianicæ, idem in conſilio 96. numer. ſecundo. & Bero. conſ. 93. num. 67. & ſequent. lib. ſecundo. in hoc tamen contrarium tenet Pariſ. conſil. 17. num. 19. & ſequent. lib. ſecundo, maxime facta approbatione verbis prægnantibus, & iureiurando, Signoro. conſil. 80. nu. 4. Pariſ. conſilio 27. num. 27. cum ſequent. lib. ſecundo. Alex. conſil. 43. colum. fin. & conſil. 73. num. 8. cum alijs ſupra alleg. in prima conclu. ver. quatenus tamen. ſed aduerte, vt valeat talis prohibitio trebellianicæ cenſetur facta liberis ſecundi gradus, Alexand. conſil. 67. colum. 3. ver. & maximè in caſu noſtro. libr. 1. Ruin. conſi. 147. colum. 2. num. 5. conſil. 149. num. 7. lib. 2. Dec. conſil. 180. colum. pen. num. 14. Tob. Peruſi. conſi. 32. in fin. & prędicta mihi quoque placent.

27 Secundo † trebellianica non detrahitur ex fideicommiſſo vniuerſali, quod immediate reſtituendum, vel diſpenſandum eſt ad pias cauſas per commun. docto. ſententiam de conſuetudine ſeruatam, reiecta contraria concord. plene cumulatis atteſtatam per Gabr. Roman. dict. titu. ad trebell. concl. 11. num. ſecundo. & Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ. priui. 27. & Burſat. conſil. 48. nume. 16. mediate autem itidem non detrahitur, quando medius primus fideicommiſſarius pure, vel ad diem certā puta poſt mortem omnino exituram per l. hæres meus in princ. de condit. & demonſt. eſt grauatus ad reſtituendum ad pias cauſas, Bal. & Caſtr. in l. auia. §. Titio. eo. Crot. conſil. 269. num. 14. Aym. conſil. 137. colum. ſecunda, n. 13. quando vero medius fideicommiſſarius eſt grauatus ſub conditione, ſi deceſſerit ſine liberis, vt ſępius videmus in teſtamentis plurib. deſcendentibus gradatim ſi deceſſerint ſine liberis grauatis, non ſuperſtite aliquo ex eis, ſubſtituitur monaſterium aliquod, ſeu aliqua eccleſia, tunc detrahitur trebellianica medio fideicommiſſario grauato etiam ad reſtituendum eccleſiæ concedit Bald. conſilio 407. in quæſtione quæ vertitur numero ſecundo, libro primo. Caſtr. conſilio 267. viuentibus vltramed. conſilio. 321. viſis & ponderatis ad fi. lib. ſecundo, clare Rom. conſilio 206. licet de communi. in fin. comprobat Socin. conſi. 144. ſupra fin. lib. primo. Corn. conſilio 186. colum. 7. lib. ſecundo. & loquens in falcidia Tiraqu. dict. tract. priui. 26. ver. ſed hoc vltimum. in trebellianica ſequitur Iaſ. in l. Marcellus. in princip. colum 8. in princip. ſub ver. amplia iſtam communem concluſionem. ad trebell. firmat Franc. de Capit. Liſtæ Pata. conſil. 58. num. 26. inter conſ. diuerſ. collect. per Martianes. Forliuien. probat per communi. & ſine onere cautionis Eman. Coſta in cap. ſi pater. ſua par. ſecunda. ver trebellianicæ numer. 27. 28. 29. de teſtam. in 6. & Gabr. Rom. dict. conclu. 11. num. 5 nam primus hæres videtur grauatus poſt omnes, & ex perſona eius eſt conſideranda trebellianica, & falcidia, & alienata interim notanter dicit Bald. in l. precibus. num. 50. C. de impube. & ali. ſubſtitu.

28 Tertio † fideicommiſſarius primus, qui alij grauatus eſt reſtituere, non detrahit trebellianicam ſecundo fideicommiſſario per regulam. l. primæ. §. denique. ver. inde Neratius. ff. ad trebell. tradunt Bald. in l. cum virum. ſub numer. 18. ver. item quia fideicommiſſarius. C. de fideicommiſſ. Caſtr. conſilio 404. duo videnda, colum. ſecunda. conſilio 408. quia hic occurrunt columna ſecunda. verſicul. nono. lib. primo. Ruin. conſil. 169. colum. pen. ſub numer. 3. lib. ſecundo, Bero. conſilio 67. in fin. lib. ſecundo, Caſſene. conſilio 19. num. 41. eſt gloſſ. fin. ad fin. in l. ſancimus. C. ad trebell. & ibi Salyc. Quæ regula patitur aliquas exceptiones, de quibus per text. glo. Bart. Alexand. in dict. §. denique. & ibi per ali. & Cyn. in l. prima, ad fin. commun. de lega. & Angel. in §. ſi vero. colu. 3. ver. reſtat videre. in auct. de hæred. & falc. ſed exceptiones illas non multum vſu euenire vidi, quia noſtram ſpeciem vniuerſalis fideicommiſsi non digrediendo tendunt ad liberalitatem hæredis grauati erga primum fideicommiſſarium, & ipſis trebellianicæ donationem, cuius materia nunc non eſt ita frequens prout temporibus antiquis erat, vt vere exorditur Clar. in ſuo §. donatio. in princip. recept. ſentent. Nam demum ſola exceptio eſt vbi conſtat primum hæredem voluiſſe vti liberalitate erga primum fideicommiſſarium dimittendo ei trebellianicam in reſtitutione fideicommiſsi per text. in dict. §. inde Neratius. & ſi ibi gloſſ. Barto. & communiter antiqui velint idem eſſe, ſi primus hæres ſcienter reſtituerit totam hæreditatem primo fideicommiſſario, & ſic in caſu dubio an voluerit donare trebellianicam tamen Cum. Caſtr. Iaſo. & Ripa. talem præſumptam donationem trebellianicæ non admittunt, extante alia præſumptione, plenius voluntatem teſtatoris adimplendi. & hoc magis videri de mente iuris, dicit Ripa in d. §. denique ante numerū 8. videtur tex. in l. ſi hæres ab eo. §. fina. ff. eo. ſequuntur Socin. Iun. in l. cum filiofam. in 3. par. num. 64. de lega. 1. & Marzar. conſi. 10. ver. illud etiam animaduertendum. ergo præter exceptionem expreſſam in dict. ver. ſeu. §. inde Neratius. non minus tutius, quàm iuſtius eſt ſtare dictæ regulæ, quòd primus fideicommiſſarius non poſsit detrahere trebellianicam ſecundo fideicommiſſario, & ſi fuerit ſibi detracta, eo minus reſtituit ſecundo fideicommiſſario, ne ipſe de ſuo damnum ſentiat. l. facta. §. ſi Titius ad trebel.

29 Quarto detractio † trebellianicæ non fit ex fideicommiſſo ſpeciali ſeu particulari certorum bonorum, qualé fit, ſupra demonſtraui ea. interpret. dubit. 1. ſolut. ſecunda, ibidem etiam verſus. fin. poſui hanc concluſionem, quòd ex eo non detrahitur trebellianica per text. in l. mulier. §. fina. in fin. ff. ad trebel. & ibi plures allegaui, & tenentes contra Cur. Iun. con. 160. & maxime Aym. con. 186. colum. 1, plene allegantem concord. & reſpondentem contra conſi. Curt. Iun. & ſic tenet Pariſ. conſil. 17. num. 26. & conſil. 52. num. & Caſſene. conſil. 19. num. 41. ibi per me alleg. cum pluribus alijs, addo latiſsime alleg. concordan. & reſpondentem Cur. Iun. & defendentem hanc eſſe commu. opin. Eman. Coſta. in c. ſi pater. in ſua ſecunda par in ver. trebellianicæ, nu. 14. & ſeq. de teſtamen. in 6.

30 Quinto † trebellianicæ detractio dari non debet ex fideicommiſſo in pœnam hæredis omittentis committentis, nō parentis inducto, & reſtituendo, modo quem demonſtraui ſuprà ea. interpreta. dubit. 1, ſolut. 12. verſi. octauo vt reiecta opini. Imo. in l. paterfam. ad fin. ff. de hæred. inſtitu. bene probat Ruin. conſil. 47. colum. fi. & melius in conſilio 48. colum. fin. lib. ſecundo, vbi refutat iura alleg. per Imo. comprobantur hæc Ruin. ſententia ex pluribus iuribus, & deciſ. alleg. per Pariſ. conſilio. 91.

colum.penult, & in fin.volentem intelligi priuatum o-
mni commodo emolumento, & beneficio eum, qui nõ
paruerit diſpoſitioni teſtatoris, & teneri ad reſtituen-
dum omne illud, quod recipit ex bonis defuncti, etiam
ſi eſſent fructus, & ex tex. in l. facta. §. ſi vero turpis. ff. ad
Trebell. vbi abſurdum reputatur dari alicui pluſquam
teſtator dari voluerit, & in l. ſi patroni. §. ſed nec illud. ff.
eo. vbi indignus eſt aliquid conſequi ex voluntate teſta-
toris ille, qui voluntatem teſtatoris ſpreuit, clarius &
31 fortius per hunc tex. dict. §. ſed nec illud. probatur † pa-
ria eſſe, quem coactum adire, & quem derelinquere non
obedire, & non ſeruare voluntatem defuncti, ſed qui co
actus adit, abſque dubio non detrahit Tebellianicam. l.
quia poterat. & l. nam quòd, §. qui compulſus. ff. eo. ne-
ſcio videre, cur non idem dicendum ſit de ſpernente vo-
luntatem defuncti in tantum, quòd alij hæreditatem re-
ſtituere tenetur, ſicut etiam coactus adiens reſtituit, hãc
rationem facit etiam Imo. in dict. l. paterfam. ad fin. ſed
non probauit æquiparationem, vt ego feci per dictum
§. ſed nec illud nec ei ſufficienter reſpondit, vnde probo
quod Ruin. tenet d. conſ. 48. col. fin. lib. 2. probatq; idem
Gab. Eugub. conſ. 184. num. 6.

32 Sexto † non detrahitur Trebellianica per eum qui
non eſt inſtitutus ſui contemplatione, ſed ſolius fidei-
commiſſarij contemplatione, & grauatus, l. in fideicom-
miſsi. §. cum Pollidius. ff. de vſu. tradit Bald. in rub. in fi.
C. de reuo. his quę in frau. credi. & in l. poſt mortem, col.
fin. num. 7. C. de fideicommiſſ. & ibi Iaſo. ſub 1. not. com-
probat, & dicit eſſe bene notandum pro limitatione to-
tius tit. ff. & C. de Trebel. & infert ad alium caſum, quod
33 † non detrahitur Trebellianica etiam vbi reſtitutio fit
ex contractu per l. quidam cum filium. ff. de hæred. inſti.
adde vbi quoque quis non eſt grauatus vt hæres, ſed vt
donatarius per Aymo conſi. 130. in fin. Bero. conſi. 93. nu.
45. lib. 2. & Gab. Eugub. conſi. 137. num. 39. item d. doctr.
Bald. in d. l. poſt mortem, num. 6. Dec. conſil. 495. ad fin.
infert ad detractionem vel Trebellianicæ, non facien-
dam etiam cum fideicommiſſum ſit factum fauore agna
tionis vt verba egregia Decij refert, & ſequitur Nat. con.
321. num. 9. ſuper hoc tamen bona animaduerſione ha-
bita quando filius eſt inſtitutus à principio, potius gra-
tia ſui & validitatis teſtamenti dicitur inſtitutus quàm
gratia agnationis vel alterius rub. & to. titu. de liber. &
poſthum. & inſtit. de exhæred. liber. & §. aliud quoque
capitulum, cum ibi not. in auct. vt cum de appel. itaque
inſpiciendum eſt quod principaliter agitur vul. iur. Ad-
do quòd ex iſta ratione, quia voluit ſua bona remanere
apud ſuos deſcendentes maſculos, Trebellianicam non
eſſe detrahendam adducit Alexand. conſi. 143. num. 3. &
Caſtr. conſi. 64. licet plura, col. 2. vlterius aduerte quòd
Pariſ. conſ. 27. num. 7. cum ſequent. lib. 3. tentauit Trebel
lianicam non deduci hoc medio. quòd iure ciuili aperte
non cauetur cum detrahitur quarta legitimæ iure natu-
ræ, poſſe detrahi aliam quartam Trebellianicam, & ex-
tante ſtatuto in loco quod in iudicando attendi debeat
ius ciuile, quo ſtante ergo deductio Trebellianicę ceſſat,
vt ibi per eum, ſuper quo vide & cogita.

34 Septimo † Trebellianicæ detractio raro aut nunquã
concedi deberet, & practicantes conniuentibus oculis
ſinunt pertranſire conceſsionem Trebellianicæ, & non
animaduertunt ad id quod frequentiſsime, & ſemper fe
re accidit, quòd fideicommiſſarius facit poſitiones in
proſequutione cauſæ, quòd bona petita fuerunt teſta-
toris, & in eius hæreditate remanſerunt, & conſequen-
ter fideicommiſſo petito ſubiecta exiſtunt, & his poſiti-
onibus reſpondendo grauati hæres conuentus eas ne-
gat eiſque poſtea veris probatis pro fideicommiſſario
vtiq; ex illis bonis negatis pro negante Trebellianica de-
trahi non debet, quia per ſuam negationem ea priuatus
eſt per l. hæreditatum. §. fi. & l. beneficio. ff. ad l. falcid. in
terminis tradit Barto. in l. reſcriptum. & per text. ibi ad
fin. ff. de his qui. vt indi. & l. fin. §. licentia. ad fi. vbi man-
dat id menti tenendum eſſe. C. de iure deliber. & ibi Ful-
go. idem firmat, quod notate, inquit, quia frequentiſsi-
me poterit vobis occurrere, & ibi Iaſo. colum. fin. verſi.
tertio no. idem tenet quòd omnes ita ſequuntur, idem
ponit in l. quæſtionem. quæ eſt fin. colum. 2. ver. ſimile in
hærede. C. de fideicommiſſ. & in l. ſicut autem. §. primo
colum. ſecunda, in prin. ver. item hæres. ff. de re iudi. vbi
ad plura ampliat contra negantem, & limitationes po-
nit; ita negans fideicommiſſum priuandus eſt commo-
do fideicommiſsi, & non poſſet reuocare talem negatio
nem de libertate factam, & acceptam a parte probat Ay-
mo conſil. 255. colum. penul. & fi. in ſiquidem hoc fidei-
commiſſario patrocinans bene inſpiciat, raro aut nun-
quam erit Trebellianicæ deductio concedenda.

35 Octauo & vltimo † quando teſtamentum ſuſtine-
tur per ſolam clauſulam codicillarem, & venientes ab
inteſtato ſint de illis. quibus debetur legitima, qui qui-
dem grauati cenſentur, & pure, ideo non Trebelliani-
cam, ſed legitimam tantum reſtituendo fideicommiſ-
ſum detrahere debent concord. allegatis magis Com-
mun. Opin. atteſtatur Alexand. conſi. 26. colum. fin. ſub
num. 12. lib. primo, & conſi. 143. colum. 4. ver. ſed his nõ
obſtantibus lib. 2. ſimpliciter commun. firmat Dec. con-
ſilio 320. colum. 2. num. 4. & Aymo conſil. 242. num. 4. 5.
& conſi. 295. colum. 1. verſic. tertium dubium, Gualden.
de arte teſtan. tit. 3. cau. 1. num. 5. ſi vero grauati venien-
tes ab inteſtato non ſint de illis, quibus debetur legitima
tunc per clauſulam ipſam codicillarem grauati fideicom
miſſo poſſunt Trebellianicam detrahere, licet non ita
declaretur, tamen ita debet intelligi hoc idem quod tra-
dit Caſtr. in l. ex ea ſcriptura, num. 2. ff. de teſta. ſequitur
Pariſ. conſi. 62. colum. 3. num. 17. lib. 2. Niſi in teſtamento
adſit clauſula prohibitiua Trebellianicæ, Bald. conſ. 170.
nu. 4. lib. 5. Cum denique Trebellianica debeat detrahi,
an id fiat ſolum habita ratione eorum, quę reſtituuntur,
& ſic ſolutis legatis per hæredem grauatum ſecundum
Commun. Opin. & per Pancirol. Regien. conſi. 98. num.
39. & vide Ruin. conſil. 57. num. 16. & ſequent. lib. ſecun-
do. Gabri. Eugub. conſilio 121. num. 58. & Cephal. conſil.
322. numer. 10. 11. & poſtpoſitis legatis Alcia. conſil. 178.
ſer Ioannes Franciſcus. lib. 9. & plene Aymo conſilio 16
per tot. & Anchar. Regien. in quæſtio. 6. parte prima non
in Trebellianica debita liberis primi gradus dummodo
reſiduum bonorum ſufficiat ad legata, Alexand. conſil.
157. num. 7.

Ex his omnibus vtiliter itaque habemus, quatenus
legitimæ, & Trebellianicæ, cæterorumq; ſupra enarra-
torum detractio facienda ſit, reſiduum vero bonorum
hæreditariorum certe ſcimus in reſtitutione fideicom-
miſsi venire, ſicque dubitationi huic quintę impoſitum
eſſe finem.

DVBIT. VI.

Sexta & vltima dubitatio an duret fideicommiſſum
nunc diſſoluenda ſupereſt, eam equidem his ſtatui quo-
que ſolutionibus explicare.

Prima neque fideicommiſſum durat, prout ſic con-
ſtitutum apparet.

Secunda non durat poſtmodum fideicommiſſum de
fectu eius à quo debeat reſtitui.

Tertia eſt, quòd non durat defectu eius, cui reſtitui
debeat.

Quarta fideicommiſſum ceſſat, quando conditio ap-
poſita defecerit.

Quinta non durat fideicommiſſum, quando remiſ-
ſum eſt facto vel teſtatoris, vel fideicommiſſarij, vel tem
poris curſu.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum dicitur tanto tempore durare, quo illud exiſtat, adeo vt ſi firmatur in filio, quod ei. ſ. ſit reſtituendum, vltra filium non durat, & quare ibid.*

Idem quando filius per teſtatorem prohibetur alienare bona, quod eius tunc appellatione non continetur nepos.

2 *Fideicommiſſum comprehenſum ſub prohibitione alienationis extra familiam vel in perpetuum facta, non extenditur vltra quartum gradum.*

3 *Fideicommiſſum poteſt durare in infinitum ſi vocati ad illud ſint per nomen hæredu, in re ſcilicet trãſitoria ad heredes, & quare ibidem, maxime adiecta dictione, perpetuo vel imperpetuum.*

Idem quando ſunt vocati deſcendentes quorum nomen ad omnes in infinitum extenditur.

Idem ſi dictum fuerit volo conſeruari bona mea perpetuo in familia vſque in infinitum, extenderetur prohibitio. ibidem.

4 *Fideicommiſſum quando dicatur durare & an verum ſit quòd vſque ad centum annos.*

Vel quoniam relictum eſt proximioribus de agnatione vel familia non excedat decimum gradum, & quando in infinitum dicatur durare vnde maximè verba teſtatoris ſint apta importare infinitatem, & dic vt ibi de materia hac pulchrè, & de differentia quando vocat tranſuerſales ſuos proximiores vel propinquiores de agnatione, vel liberos ſuos & deſcendẽtes, quia primo caſu durat vſq; ad decimum gradum, ſecundo in infinitum vt & quando vocat per nomina demonſtratiua extenſionem vltra decimum gradum in infinitum, vt deſcendentes, poſteros, hæredes, cum dictionibus imperpetuum, perpetuo, ſemper & vt ibi clare diſponitur.

SOLVTIO. I.

QVAMPRIMVM itaq; aſpicitur extare fideicommiſſum inductum modis, quibus latiſsime demonſtratum eſt ſup. ca. interp. dubit. 1. per tot. poteſt quidem illo
1 primo aſpectu dici fideicommiſſum durare eatenus vero id aſſerit, quatenus apparet fideicommiſſum ipſum conceptum verbis deſignantibus ſucceſsiuum, & magis longum tempus, quo illud exiſtat, vt ſi fideicommiſſum firmatur in filio, quòd filio. ſ. reſtituendum ſit, vltra filium non durat, quia vt onus, & materia odioſa non tranſgreditur perſonam filij, idem eſt dicendum, quando filius prohibetur per teſtatorem valide alienare bona, quòd filij appellatione non continetur nepos, dixi alibi, & hoc in loco etiam nõ extraneo repetam, per plur. concor. probat Dec. conſil. 95. colum. 5. verſic. quarto & vltimo. conſil. 218. colum. 5. num. 12. conſil. 287. numer. ſecundo. verſicu. non obſtat ſucceſsiue. conſil. 511. colum. penul. verſicul. quarto ad idem Pariſ. conſil. 31. num. 16. conſilio 87. numero. 23. conſil. 89. num. 22. lib. ſecundo. defendit & Ripa in §. diui. num. 107. eſt receptiſsima ſententia ibi Alcia. numer. 38. allegant con. Caſtr. qui hoc dicit, conſi. 87. ne improprijs vtamur vocabulis. num. 3. lib. ſecundo, & gloſſ. in §.
2 nos igitur, in auct. de reſti. fideicommiſſ. Per quam fideicommiſſum comprehenſum ſub prohibitione alienationis extra familiam, vel imperpetuum facta non extendi vltra quartum gradum, not. Iaſ. in l. voluntas. colum. ſecunda, verſic. ſecundo notabilis fallentia. C. de fideicommiſſ. eſſe commun. ſententiam dicit Couar. in c. 5. ſub. num. 4. veſi. ſecundum, lib. 3. vari. reſolut. & hæc per text. etiam in d. §. nos igitur. refert Alcia. d. §. diui. nu. 42. plene Pariſ. conſil. 39. num. 1. & ſeq. lib. 3.

3 Verum ſi vocati ad fideicommiſſum ſunt per nomen hæredes, vt ſubſtituit, vel perueniat ad hęredes longis annis, in re tranſitoria ad hæredes, ſicut intelligitur de quocunque hærede in infinitum, ita fideicommiſſum poteſt durare in infinitum, per l. ſciendum. de verb. ſignific. Alexan. conſil. 36. col. 3. nu. 4. lib. 3. Dec. conſil. 516. num. 16. maximè adiecta dictione, perpetuo, vel imperpetuum, Deci. ibidem, numer. decimoquinto, ſic cogimur dicere, teſtatorem voluiſſe perpetuum fideicommiſſum inducere, Pariſ. conſil. primo, num. vigeſimoſecundo, lib. 3. & extendi vltra quartum gradũ, idem conſ. quinquageſimotertio, num. vigeſimoprimo, eo. Ruin. conſil. 124, num. ſecundo, lib. ſecundo, vbi id procedere etiam dicit, quando ſunt vocati deſcendentes, quorum nomen ad omnes in infinitum extenditur, per l. fina. C. de ſui. & legiti. hæred. idem ſi dictum fuerit, volo conſeruari bona mea perpetuo in familia vſq; in infinitum extenderetur prohibitio, & ſic cauſa inducens fideicommiſſum, Ripa d. §. diui. nu. 112. late Couar. d. c. 5. ſub nu. 4. Port. Imol. conſil. 6. num. 23. 24.

Circa hæc dicta videtur oriri difficultas ex eo quod adducit Dec. conſi. 378. colum. fin. ver quarto & vltimo
4 prohibitionem, & ſic fideicommiſſum ex ea inductum non durare vltra centum annos, comprobare nititur Cephal. conſi. 268. numer. 25. 26. ex eo etiam quòd Dec. conſi. 321. colum. 2. num 4. 5. dicit fideicommiſſum relictum proximioribus de agnatione, vel familia non excedere decimum gradum, ſequitur Pariſ. conſi. 51. num. 8. lib. 2.

Sed ad id breuiter declarãdo reſpondetur. quòd Dec. in eo quòd dicit de cẽtum annis durare prohibitionem ſe fundat in doctr. Barto. in l. annua. §. fina. & in l. fin. de an. leg. & in l. ſi vſusfructus. de vſufruct. leg. loquẽtes in annuo legato facto ciuitati, vel eccleſiæ quòd non excedat centum annos, prout excedit vſusfructus, præter id quòd congruis iuribus & auctor. hanc impugnat Doct. in ſuis terminis Couar. lib. 3. vari. reſolut. cap. 9. numer. decimo, vſque ad fin. in dicto & in ratione, annum, vel vſufructus legatum quantum diſtat à fideicommiſſo ſui conſtitutione à principio apto durare imperpetuum ex ſe patet in demonſtrandis diuerſitatibus huiuſmodi, aliter ideo tempus non conteram, ſic & allegata vt videri poſſunt per Cephal. dicto conſilio 268. num. 25. 26. loquuntur in legato annuo, vel vſusfructus, & in fideicõmiſſo, quando duraturum eſt ad quartum gradum, quæ inde non procedunt, quando inſint verba inſerta oſtendentia infinitatem, vel perpetuitatem temporis, vt per Deci. conſil. 481. colum. ſecunda, num 9. Cur. Iun. conſilio 88. columna prima, numero ſecundo, Ruin. conſilio 124. colum. ſecunda, num. ſecundo, Grat. conſilio 133. numero ſecundo, libro ſecundo, Crot. conſil. 48. num. 30. cum ſequent. vbi quando verba teſtatoris ſunt apta importare infinitatẽ tũc admittitur infinitas per l. in annalibus. C. de lega. hoc enim eſſe permiſſum teſtatori, cum prohibitum non reperiatur, nemo inficiabitur. l. cætera in princip. de lega. 1. cũ ſimil. per Aym. conſ. 174. num. 5.

Illud autem de fideicommiſſo non excedente decimum gradum, ſic intelligendum, temperandumq; exiſtimo aut enim teſtator ſimpliciter vocat ad fideicommiſſum tranſuerſales ſuos proximiores, vel propinquiores de agnatione, quoniam his teſtator vtitur vocabulis. quibus iura vtuntur circa ſucceſsiones ab inteſtato, vt l. ſecunda, per to. ff. de ſu. & legi. hæred. § primo, inſtit. de legi. agn. ſucceſ. cum vulg. iamque dictum eſt verba teſtatoris interpretari ſecundum verba legis ab inteſtato Aret. conſil. 145. ſupra fin. ver. ſicut ergo Corn. conſilio 37. colum. ſecunda, ver. ac etiam libro primo. cum infin. ſimil. ideo fideicummiſsi admiſsionem, ſic congruum videtur agnatos durare vſque ad decimum gradum. ſicut ab inteſtato ſucceſsiuo inter eos durat. vt §. fin. & ibi gloſſ. fin. Angel. Aret. & alij, inſtitut. de ſucceſſ.

cogna-

cogna. ita hoc caſu bene comprobat Dec. d. conſil. 321. colum. 2. num. 4. 5. Pariſ. d. conſ. 51. num. 8. lib. 2. pro pulchra & not. deciſ. firmat Tiraquell. de retract. tit. primo. gloſſ. nona, numero vigeſimoquarto, & Alcia. conſi. 72. num. 4. lib. 9. & Couar. d. c. 5. numer. 3. il ſecundo, verſic. quinto hinc lib. 3. vari. reſolu. pag. 771. Aut teſtator ad fideicommiſſum vocat ſuos liberos & deſcendentes, quia eorum linea tendit in infinitum, vt not. per gloſ. & docto. & præcipue Bald. numero decimoſeptimo, in l. fina. C. vnde legi. ideo inter iſtos ita debet durare fideicommiſſum in infinitum, ſentit Cur. ſeni. conſi. 43. ſub nu. 36. verſic. ad tertium. Roland. à Val. conſ. 70. num. 21. & ſeq. lib. 3.

Aut teſtator vocat ad fideicommiſſum per nomina quę demonſtrant extenſionem vltra decimum gradum in infinitum, vt deſcendentes, poſteros. Nat. conſi. 437. num. 1. 2. Celſ. Hug. conſi. vigeſimo. numer. 39. vt hæredes. Alexand. conſil. 56. ſub numer. primo, dictionibus appoſitis his, imperpetuum, Goz. conſil. 102. num. 5. 6. Cephal. conſilio 114. nume. fin. perpetuo, Ruin. conſil. 108. numero decimotertio, lib. ſecundo, Pariſ. conſi. ſexageſimotertio, numer. decimotertio, lib. ſecundo, ſemper Alexand. conſi. 23. colum. 1. num. ſecundo, lib. ſecundo, Boer. deciſio. 158. continuo vſque in infinitum Alexand. conſil. 23. numero decimoſeptimo. libro primo, Ruin. conſil. 134. num. 9. Pariſ. conſil. vigeſimoſecundo, num. 38. lib. 3. vt & alijs ſignis, & modis pleniſsime demonſtraui ſupra ea. interpre. dubit. prima. ſolut. 9. & 10. quibus apparet teſtatorem voluiſſe extendere fideicommiſſum ad vlteriores imperpetuum, tunc ideo tale eſt fideicommiſſum, quòd vltra decimum gradum duret perpetuo vt in alleg. locis Docto. dicunt, & Gualden. de arte teſtan. titul. 8. cau. ſecunda, num. ſecundo, & ſequen. Marz. de fideicommiſſ. quæſt. 8. par. ſecunda, accedente text. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. in fin. de leg. ſecundo, ibi niſi ſpecialiter defunctus ad vlteriores voluntatem ſuam extenderit, tradit & Alben. conſi. 54. num. ſecundo, niſi aliqua ex infraſcriptis ſoluti. extinctum dici queat.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum non durat ſed euaneſcit & extinguitur quando hæres grauatus decedit ante aditionem hæreditatis vel coactionem.*

Idem ſi hæres hæredis non adierit hæreditatem hæredis quia non poteſt etiam cogi ad adeundam hæreditatem aliam, & reſtituendam, quæ veniret fideicommiſſario reſtituenda, & vide fallentiam de hoc vt ibi.

2 *Fideicommiſſum dicitur extinctum & non durare vbi non appareat à quo ſit reſtituendum, & vide pulchrum exemplum in facti ſpecie circa hanc materiam, vt ibi late & pulchre, cum ſeq. num.*

3 *Verba regulariter intelligi debent de perſona habili ad actū diſpoſitioni ſubiectum.*

4 *Monachus de iure non poteſt habere filios legitimos & naturales, non poteſt adoptare cum ſit ipſe in aliena poteſtate, nec facere teſtamentum.*

5 *Priuatio præſupponit habitum, & vbi non datur habitus minus inde priuatio ſequi poteſt.*

6 *Specialis expreſſaq; prouiſio derogat & præfertur omni alij generali & tacitæ.*

7 *Fideicommiſſum relictum Monacho in vita tantum & ſic ad tempus datum valet.*

8 *Fideicommiſſum impoſitum alicui grauato perſonam eius non egreditur, & ab vno relictum & præſtandum, eo ſic onerato deficiente quoad omnes alios extinctum dicitur.*

9 *Fideicommiſſum reſtituendum familiæ, agnatis, deſcendentibus, proximioribus de domo, vel agnatione ſemel per uentum ad proximiorem ex iſtis amplius non durat & extinctum eſt defectu eius a quo debet reſtitui, qui fideicommiſſarius iſte ſemel admiſſus alio non conſtito de voluntate teſtatoris non tenetur illud reſtituere alijs de agnatione ſequentibus.*

SOLVTIO. II.

VERVM poſtmodum fideicommiſſum non durat, quia tunc euaneſcit & extinguitur quando hæres grauatus decedit ante aditionem hęreditatis, vel coactionem per text. in l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. in fin. ff. ad trebel. & ibi not Barto. numer. ſecundo, Rom. numero 6. Imo. num. 5. Alex. ſub nume. 7. ſuper eo quando finiatur compendioſa ponit Franch. in cap. 1. colum. 51. ad fin. ver. circa 7. & vltimum principale. de teſta. in 6. Idem ſi hæres hæredis non adierit hæreditatem hæredis, non poteſt etiam cogi ad adeundam, & reſtituendam hæreditatem aliam, quę veniret reſtituenda fideicommiſſario, vt ibi ad fi. limitando dictum Bart. tradit Caſt. & Alex. ſequitur, ſed hoc recipere fallentiam in caſibus ibi animaduertunt Rom. & Imo. quib. non requiritur aditio hæreditatis, & de quib. per glo. in l. eam quam. C. de fideicommiſſ. & ibi late Iaſ. in colum. 6.

1 Vbi enim non apparet à quo † fideicommiſſum ſit reſtituendum, vt requiritur per l. facta. §. ſi hoc res. l. epiſtola. in prin. l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad trebel. & l. illud. in prin. de iure codicil. cum ſimil. quippe dicendum 2 eſt † fideicommiſſum extinctum & non durare. d. §. ſi de teſtamento. in fin. & l. non iuſtam. C. ad trebel. ibi, à quo tibi nominatim non fuerat fideicommiſſum, relictū ex hac ratione reſpōdi in facti ſpecie huiuſmodi, quidā inſtituit filiū hæredem vniuerſalem & ei ſubſtituit quoſcunque filios maſculos legitimos, & naturales, & eidem filio decendenti ſine filijs ſubſtituit aliū filium Monachū domi licite degentem, & in ſua vita tantum expreſſa prohibitione appoſita, quod ſuæ religioni nullum ius acquiratur, linea autem maſculina eius hæredum quandocunque deficiente, voluit teſtator, quòd vltimus dictorum ſuorū hæredum, qui careret filijs maſculis, legitimis, & naturalibus, poſsit arrogare, vel ſibi adoptare aliquē in filiū, qui ſuccedere poſsit in hæreditate ipſius teſtatoris, & d. linea maſculina deficeret, & ſi dictus vltimus decedens nullū adoptauerit & inteſtatus decederet, tunc & eo caſu reliquit bona ſua diſpenſanda per quandam fraternitatem, mortuo filio hærede ſine filijs, Monachus ſubſtitutus ſucceſsit, & toto ſuæ vitæ tempore poſſedit bona hæreditaria, eo quidē mortuo quæſtio orta eſt inter ſororem primi hæredis inſtituti prætendentem ſe vt hæredem ab inteſtato ſui fratis debere obtinere dicta bona, & dictam confraternitatem prætendentem ſe vocatum ad fideicommiſſum ex dicta vltima ſubſtitutione ob defectam lineam, & vltimum non adoptantem, & mortuū inteſtatum, conſultus reſpondi pro ſorore hærede fratris ab inteſtato, & hac ipſa ratione, quia fideicommiſſum reſtituendum confraternitati non duraret, & non extaret defectu eius, à quo reſtituendum foret, cum de linea maſculina deficiente, & de vltimo decedente ſine filijs legitimis, & naturalib. & nō adoptante, & inteſtato moriente, cui tantum confraternitas erat ſubſtituta neceſſario teſtator intellexerit de filio laico habili ad procreandum filios legitimos & naturales, & de ſuis deſcendentibus habilibus ad ſic habendum filios legitimos, & 3 naturales & ad adoptandum, & ad teſtand. prout † verba regulariter intelligi debent, de perſona habili ad actum diſpoſitioni ſubiectum & ordinatum vulg. l. vt gradatim. §. & ſi lege. ff. de mune. & hone. vulg. l. 2. §. prætor. qui ſatiſd. cogan. iuncta ibi gloſſ. fi. & plene not. per Iaſo. & Soc. & Dec. in c. in præſentia. ſub num. 48. de probati.

per

per l. qui teſtamento. in prin. ff. de teſta. c. quia diligen-
tia, de elect. cap. 1. de ætа. & quali. & l. furioſum. in fin.
4 C. qui teſta. fa. poſ. cum ſimil. † non verò de filio mo-
nacho, qui de iure nō poteſt habere filios legitimos, &
naturales, nec poteſt adoptare, cum ipſe ſit in poteſtate
aliena. Alber. in §. minorem, num. 19. inſti. eo. nec po-
teſt facere teſtamentum. c. quia ingredientibus 19. q. vlt.
5 auct. ingreſsi. C. de ſacroſan. eccle. † & vbi non datur
habitus minus inde priuatio ſequi poteſt, quia priua-
tio præſupponit habitum. leg. decem. & ibi not. doct.
maxime Iaſo. de verb. obliga. taleque videtur teſtato-
ris cogitatum. leg. cum hæres. de liber. lega. & leg. 3. §.
conditio, in fin. & leg. legatum nulli. de adimend. lega.
& l. prima. in princ. ff. de ſuis & legi. hæred. vbi inteſta-
tus proprie dicitur, quo potuit facere teſtamentum, &
non fecit, à proprietate verborum teſtatoris alio non
conſtito diſcedi non debet. l. non aliter. in princip. de
legat. tertio. nec poteſt intelligi vltimus de linea maſ-
culina hæredum teſtatoris aſcriptus, quia de linea maſ-
culina hæredum primo dicitur maſculis natus ex hæ-
redibus tradit Caſtr. in l. maritus. ad fin. C. de procu.
& ibi Iaſ. ſequitur in ſecunda col. & Alexan. in l. Gal-
lus. §. nunc de leg. colum. fin. de liber. & poſthum. &
ibi Socin. numero 4. & Ruin. numero 8. atteſtando de
communi, idem conſilio 4. num. ſecundo, lib. 3. & Pa-
riſ. conſilio 74. num. ſecundo. lib. 3. vnde fit concluſio
firmiſsima à monacho ſubſtituto non vltimo de linea
maſculina hæredum, & qui poſsit dici non adoptans,
& inteſtatus decedens, profecto datum non poſſe intel-
ligi fideicommiſſum dictæ confraternitati, quoniam
etiam cui verba teſtatoris actiue, vel paſsiue non con-
ueniunt, nec eius diſpoſitio ſimiliter poteſt conuenire,
per l. ita autem. in prin. ff. de adminiſt. tut. & l. 4. § to-
ties. de damn. infect. & cap. ad noſtram, il 3. de iureiur.
dicit Alexandr. conſilio 213. numero 8. verſ. præterea
dicta diſpoſitio. lib. 6. etiam quòd alia præſumptio ſit
apud nos de voluntate teſtatoris, dicit Caſtr. conſi. cen-
teſimo quinquageſimo ſecundo, præſens dubium. ad fi.
ver. præterea quando verba. lib. primo, per l. in ambi-
guo. in fin. de reb. dub. & l. ſi alij. de vſufruct. lega. ſe-
quitur Alexand. conſilio 139. colum. 2. ſub num. 5. ver.
vnde ſatis, l b. 6.

Nec autem à dicto filio laico hærede inſtituto po-
teſt dici fideicommiſſum datum confraternitati, quia
ab eo decedente ſine filijs fideicommiſſum eſt relictum
6 dicto filio monacho in ſua vita tantum hæc enim † ſpe-
cialis & expreſſa prouiſio derogat, & præfertur omni
alij generali & tacitæ: l. cohæredi. §. qui patrem. l. cum
ex filio. §. primo. de vulga. & pupil. Ruin. conſilio cen-
teſimo primo. colum. ſecunda, ſub num. 5. lib. ſecundo
7 † fideicommiſſum relictū monacho in vita tantum, &
ſic ad tempus datum valet Bald. & Ang. in princip. &
Imo. in fi. in l. hæreditas. ff. de hered. inſt. Caſtr. conſil.
355. ad primum. ſub num 3. lib. ſecundo. Barb. conſil.
55. colum. 4. ſub ver. & ſi quiſpiam opponat lib. ſecun-
do, Alcia. conſil. 208. num. ſecundo, li. 9. mortuo poſt-
modum tali fideicommiſſario, ad vitam teſtator nihil
dicens ad quem reuertatur relictum poſt mortem fi-
deicommiſſarij huius, videtur velle quòd reuertatur
ad hæredem primi hæredis grauati, & ſic ad dictam ſo-
rorem, non habito reſpectu ad perſonam, ſed ad ius hę-
reditarium per l. Titia. l. 21. §. fin. & ibi expreſsè Bart.
num. 4. de leg. ſecundo, & l. fin. & ibi Caſtr. circa prin.
C. de leg. tradit & conſil. 225. pro euidentia, columna
ſecunda, ſub verſ. ſed illud vis. lib. ſecundo, Dec. conſil.
597. num. 4. Pariſ. conſil. 21. nu. 44. & ſeque. conſil. 97.
num. 5. 6. lib. ſecundo, Alexand. conſi. 173. colum. fin.
verſic. non obſtant notata. lib. 5. & clare Barb. d. conſ.
55. colum. ſecunda, & ſequent. volum. ſecundo. Socin.
conſilio 102. columna penultim. ſub numero 14. libro
3. & alibi dixi ſup. itaque hoc caſu teſtatore expreſſe di-
ſponente ad aſcendentibus dicti primi hæredis, ab vlti-
mo. ſ. non adoptante & inteſtato moriente fideicom-
miſſum eſſe reſtituendum dictæ confraternitati, & ali-
quibus dicti hæredis deſcendentibus non natis fidei-
commiſſum ipſum non durare, quinimo eius caſum
non eueniſſe firmarunt Ruin. conſil. 4. colum. 1. & ſeq.
lib. 3. & conſil. 175. ſub num. 3. 4. & 5. lib. ſecundo, Pa-
riſ. d. conſil. 74. colum. 1. lib. 3. & Alcia. conſil. 46. libr.
8 9. vt alibi plenius demonſtraui † fideicommiſſum enim
impoſitum alicui grauato perſonam eius non egredi-
tur, probat Pariſ. conſi. 89. num. ſecundo, lib. ſecundo,
conſi. 63. num. 5. lib. 3. Io. Mar. Riminal. conſi. 326. nu.
37. 38. text. eſt in l. Titia. in princ. de an. lega. vbi fidei-
commiſſum ab vno relictum, & præſtandum, eo ſic o-
nerato deficiente quoad omnes alios extinctum dici-
tur, & ibi Barto. & pro hac ſententia optime facit Anch.
conſi. 266. iſte magiſter. ad fi. Socin. iun. conſil. 180. nu.
45. & ſeq. lib. 2.

9 Fideicommiſſum † quoque reſtituendum familiæ,
agnatis, deſcendentibus, proximioribus, de domo vel
agnatione ſemel peruentum ad proximiorem ex iſtis
amplius non durat, & extinctum eſt defectu eius, à quo
debeat reſtitui, qui fideicommiſſarius iſte ſemel admiſ-
ſus alio non conſtito de voluntate teſtatoris non tene-
tur illud reſtituere alijs de agnatione ſequentibus per
doctr. Cuma. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de lega.
ſecundo. alibi dixi ante, & repeto, probaui conſil. 203.
num. 31. lib. 1. per Dec. Ruin. Alcia. Alexand. Pariſ. re-
latos per Menoch. conſil. 85. num. 54. ad num. 67. per
Ceph. conſi. 88. num. 34. conſi. 269. nu. 16. Angus. Pla-
centi. conſ. 38. & conſ. 30. in mate. vlt. volunt. Crot. conſ.
65. nu. 16. Aym. conſi. 180. colum. fi. Celſ. Hugo. conſ. 120.
nu. 29. & 30. & proprius in conſ. 68. nu. 7. vſque ad fin.

SVMMARIVM.

*1 Fideicommiſſum nō durat ſed extinguitur vbi deſit cui re-
ſtitui debeat multipliciter contingere poteſt.*

*Vt quando familiæ reſtituendum agnatis vel maſculis &
illis de linea maſculina, tunc ſi nullus de linea maſculina
reperiatur extinguitur fideicommiſſum & grauatus vl-
timus decedens adhibitum poterit diſponere de eo vel in
vita.*

*Idem ſi dictum fuerit in teſtamento quòd omnibus deceden-
tibus ſecundum iuris diſpoſitionem ſucceſſio habeatur &
fiat, quòd vltimus eſt liberis tunc à fideicommiſſo & de
bonis poteſt teſtari prout ſibi placeret. ibi.*

*2 Fideicommiſſum expirat morte fideicommiſſarij vocati an-
te mortem hæredis grauati & efficitur quaſi caducum
& remanet apud grauatum potiuſquàm tranſmittatur
ad filium hæredem teſtatoris vel fideicommiſſarij.*

*Idem expirat ſi interim fideicommiſſarius efficeretur inca-
pax, vt bannitus, vel monachus ordinum minorum, &
quibus alijs modis fideicommiſſum infirmatur, vide ibi.*

*3 Fideicommiſſum an valeat vel deficiat inſpicitur tantum
perſona cui relinquitur.*

*4 Fideicommiſſum finitur quando ſunt vocati proximiores,
cum admittitur proximior in gradu eo admiſſo & defi-
ciente, & dic vt ibi.*

*5 Fideicommiſſum morte fideicommiſſarij ante mortem hæ-
redis grauati non expirat, ſed tranſmittitur ad hæredem
fideicommiſſarij ſi moriatur fideicommiſſarius viuente
hærede grauato ante tamen aditam hæreditatem.*

*6 Fideicommiſſum expirat quando locus cui debet præſta-
ri, vt Eccleſiæ ædificandæ alienatur, vel aliter po-
teſt apparere de voluntate teſtatoris quòd amplius ec-
cleſia non debeat, vel non poſſit in loco determinato ædi-
ficari.*

7 *Fideicommiſſum ita demum extinctum remanet vel ca-
ducum, penes inquam remanet grauatum vbi fideicom-
miſſario coniunctus vel alius ſubſtitutus per teſtatorem
datus non ſit, quia ſi alius vt ſupra adeſſet illi eſſet reſti-
tuendum, & quando hoc procedat, ibidem. & de caduci-
tate diuerſarum ſubſtitutionum vide materiam, ibi-
dem.*

SOLVTIO. III.

DIXIMVS fideicommiſſum non dura
re, vbi deficit is à quod dari debeat,
nunc eadem ratione vbi deſit cui de-
1 beat reſtitui † fideicommiſſum ipſum
non durare dicendum eſt, id quidem
multipliciter contingere poteſt, Nam
quando fideicommiſſum eſt reſtituendum familiæ, ag-
natis, vel maſculis, & illis de linea, ſi nullus agnatus, ma
ſculus, vel de familia, & linea maſculina reperiat, tunc
ſane fideicommiſſum non durat, & non extat, vltimus
autem grauatus decedens vel in vita poteſt de eo diſpo
nere, vt ſibi placet. l. qui ſolidum. §. prædium. de legat.
ſecundo, cum concord. ibi ſignatis in glo. comprobant
Bald. conſilio 339. quæritur vtrum de linea, num. 3. libr.
tertio, Iaſ. conſilio 164. colum. 3. lib. 4. Caſtr. conſilio
453. de eo quod primo loco. verſic. quantum ad ſecun-
dum, lib. primo, Dec. conſilio 584. colum. fin. Val. con-
ſilio vigeſimoquinto, nume. decimonono, libr. primo,
Albe. conſi. vigeſimonono, num. vigeſimoprimo, Nat.
conſi. 187. num. 4. conſilio 191. num. 4. Cephal. conſilio
221. nu. decimonono. Idem ſi dictum fuerit in teſtamen-
to, quòd omnibus decedentibus ſecundum iuris com-
munis diſpoſitionem ſucceſsio habeatur & fiat, quòd
tamen vltimus liber eſt à fideicommiſſo & poteſt de bo-
nis teſtari & diſponere prout ſibi placet, ita reſpondit
Ang. conſilio 377. ſaluo ſaniori. & conſilio trigeſimo 2.
B. filijs.
2 Et quandoque † fideicommiſſarius vocatus poſt
mortem hæredis vel alterius grauati, moritur viuente
hærede, vel grauato, nempe fideicommiſſum tunc ex-
pirat, & efficitur quaſi caducum, & apud grauatum re-
manet potius, quàm ad filium hæredem teſtatoris, vel
fideicommiſſarij tranſmittatur, vel. Iulianus. de leg. ſe-
cundo. l. ſed ſi plures. in prin. de vulg. & pupill. l. totiens.
in fin. ff. de acquir. hære. gloſ. & doct. in l. prima. C. de
his q. an. aper. tab. & in l. ſi in perſonam. C. de fideicom
miſſ. tradit Iaſo. conſi. 72. colum. ſecunda. ver. moue-
or imprimis. lib. tertio, & Franch. in cap. ſi pater. colu.
51. ad fi. ver. circa 7. & vltim. principale. de teſtam. in 6.
Socin. conſil. ſeptimo, num. ſecundo. lib. quarto, Pariſ.
conſi. ſexageſimotertio. num. 4. lib. tertio, Cephal. conſ.
390. num. 61. 62. Alcia. conſi. 117. nu. lib. 9. Burſat. conſ.
primo, nume. 3. Nat. conſi. 551. nu. 32. Crot. conſi. 365.
num. 14.
Idem eſt ſi fideicommiſſarius interim efficeretur in-
capax, vt bannitus, vel monachus ordinum minorum.
l. in fraudem. §. primo. ff. de his quib. vt indi. Pariſ. di.
conſil. 63. num. 17. facit & l. intercidit. de condit. & de-
monſt. & morte & quibuſdam alijs modis, quibus fi-
deicommiſſum finitur vide per Sebaſt. Medi. ſuo tract.
3 mors omnia ſoluit, par. ſecunda, concluſ. 44. † An au-
tem fideicommiſſum valeat, vel deficiat. inſpicitur tan-
tum perſona, cui relinquitur, dicit gloſſ. mag. in l. co-
4 dicillis. in princip. de legat. 3. † item quando vltimo
ſunt vocati proximiores, quia hoc nomen eſt collecti-
uum plurium graduum, nec in ſe continet tractum in
futurum, ſed admittit illum qui eſt proximior in gra-
du, quo igitur admiſſo, & eo deficiente, finitum eſſe fi-
deicommiſſum per plures colum. probat Tiber. Decia.
conſilio decimo, numero decimotertio, & ſequent. lib.
tertio. hoc enim nomen proximior præter Tiber. De-
cian. non eſſe collectiuum, alibi probari ante ea. inter-
pretatio. dubita. 4. ſub ver. 7. quæro.
5 Si autem moreretur † viuente hærede grauato ante ta-
men aditam hæreditatem fideicommiſſum non defice-
ret, ſed tranſmitteretur ad hæredem fideicommiſſarij
per l. cogi. §. idem Metianus. tenet Barto. in l. cum filio-
fam. ſub. nu. decimotertio, de lega. primo. & eſt com-
mun. opin. ibi per Socin. iun. in quæſt. nu. quinquageſi-
monono. in fideicommiſſo puro, vel in idem certum re
licto intelligit Bald. in dict. l. ſi in perſonam. num. 2. &
ita per Zanch. in repet. §. cum ita. numero 160. 163. ad
trebel. Odd. Peruſi. de compendioſa part. 6. & vlt. q. 1.
art. 2.
6 Idem quoque eſt, quod † fideicommiſſum expirat,
quando locus cui debet præſtari. puta eccleſiæ ædifican
dæ alienatur vel aliter apparere poteſt de voluntate te-
ſtatoris, quod amplius Eccleſia non debeat, vel non poſ
ſit in loco determinato ædificari, plene diſcutiendo ex
facto reſpondit Soci. iun. conſilo 162. per to. lib. 2.
7 Fideicommiſſum † tunc ita extinctum vel caducum
remanere debet penes grauatum, vbi fideicommiſſario
coniunctus, vel ſubſtitutus per teſtatorem datus non
ſit per tex. in l. prima. §. pro ſecundo. & §. ſi autem ali-
quid. de cadu. tollen. quia tunc vbi adſit alius ſubſtitu-
tus vel coniunctus. remanere dicitur cum onere dandi
coniuncto, vel reſtituendi ſecundo fideicommiſſario
præferendo quidem coniuncto, tradit Bart. in l. quam-
diu. in fin. ff. de acqui. hæred. & ibi alij communiter ſe-
quuntur, vt per Deci. conſi. 238. colum. ſecunda, ſub nu.
2. Caſtr. conſi. 422. videtur quòd filij. col. 2. ver. in con-
trarium. lib. 2. Aym. conſi. 295. colum. 1. Iaſo. conſil. 148.
colum. tertia, verſic. 7. & colum. ſequen. lib. ſecundo.
Ruin. conſi. 140. num. 10. lib. ſecundo, Socin. iun. conſ.
quadrageſimoſecundo, nu. decimoſeptimo, conſi. no-
nageſimo, num. vigeſimoſecundo, conſi. 94. nume. tri-
geſimoquinto, conſi. 10. in fin. lib. primo, Guid. Pap. in
q. 55. & hoc de plano procedit, quando prima ſubſtitu-
tio deficiens eſt fideicommiſſaria, vt noſtra reſolutio
præſupponit, circa vero coadiutorum diuerſarum ſub-
ſtitutionum materiam examinare aſſumpſit Zanch. in
§. cum ita, num vigeſimoſeptimo & ſequent. ad tre-
bell. & quando ſubſtitutus, vel fideicommiſſarius mo-
ritur in vita teſtatoris ſpecies ſubſtitutionum diſcur-
rendo, tradit Odd. dict. par. 6. quæſtio. 1. artic. primo
fol. 177.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum non durat & extinctum dicitur quando
ſit factum aut datum ſub conditione deficiente, vt ſi di-
ctum ſit, ſi filius meus deceſſerit ſine filijs, ſubſtituo Ti-
tium, & decedat cum filijs, deficit conditio, & ſic ceſſat
fideicommiſſum, etiam ſi non extiterint illi filij hæredes,
vel vno filio ſuperſtite defecerit hæres, etiam fœminæ
non alia apparente voluntate teſtatoris, etiam procreatæ
ex matrimonio contracto, etiam ſi deceſſerit cum nepote
ex filia procreato, etiam ſi modico tempore filius ſuper-
ſtes ſuperuixeret, & de hac particula ſi deceſſerit ſine fi-
lijs, vide latiſſime adducta ibid.*
*Hocque adeo verum eſt vt nedum prima ſubſtitutio ceſſat
defectu conditionis primæ, ſed & omnes ſubſtitutiones
exinde ſequentes, & de exemplo. vide ibid.*
2 *Fideicommiſſum extinctum dicitur & non durare quando
eſt datum ſub certo caſu non verificato, vt ſi filius dece-
dat ante teſtatorem, ſit ei ſubſtitutum nepos ex eo filio,
quibus filio & nepoti decedentibus ſine filijs ſubſtituti
ſunt pauperes, & filius moriatur non ante, ſed poſt teſta-
torem, ſicque non venit caſus ſub quo eſt datum fideicom-
miſſum quoad hunc filium, ideo expirat.*

Idem

Idem moriente nepote ſine filijs, nec locus eſt fideicommiſſo hoc caſu reſpectu pauperum, & quare ibid.

3 *Fideicommiſſum vt valeat oportet vt oneratus illo ſit honoratus per aliquam vulgarem factam alij, ſi non erit vel non potuerit eſſe hæres vel non agnouerit legatum vel fideicommiſſum, cum vulgaris expirat poſt aditam hæreditatem vel agnitum legatum vel fideicommiſſum.*

Sic expirat fideicommiſſum ſuo caſu vel ordine quo datum eſt ceſſante & rupto. ibid.

4 *Fideicommiſſum maxime ſpeciale expirat per non agnitionem fideicommiſſarij, nec poteſt dici inducta agnitio fideicommiſſi, niſi probetur agnoſcentis ſcientia contentorum in teſtamento, & vt duret fideicommiſſum & locum habeat requiritur eſſe ius quæſitum grauato.*

5 *Fideicommiſſum quod non aduenerit nec quòd taſi caſu loquatur ſubſtitutio fideicommiſſaria ſolet ſic pro regula allegari, & contrarium dicenti incumbit onus probandi.*

SOLVTIO. IIII.

1 QVARTO fideicommiſſum factum ſub conditione, vel datum, vt ſemper admodum fieri conſueuit, ſi conditio deficiat, & non eueniat, vtique ceſſat, & nequaquam durare dici poteſt, pone teſtator dicit, ſi filius meus deceſſerit ſine filijs, ſubſtituo Titium, vel bona mea reſtituantur Titio, decedente quidem filio hærede inſtituto, ſuperſtitibus filijs deficit conditio, & conſequenter deficit fideicommiſſi petitio, ad hoc ſunt notiſſima iura & inſignitæ doct. deciſ. quorum meminiſſe oportuit ſupra ea. interpreta. dubitat. 3. quando fideicommiſſi dies ceſſerit eorundem hoc in loco etiam ſuo aliqualem repetitionē ſuperfluam nemo dicat, cum ad rem pariter eadem iura congruere videntur. Itaque certi iuris eſt exiſtentiam filiorum inducere extinctionem & finem fideicommiſſi grauato impoſiti, ſi deceſſerit ſine filijs, etiam quòd hæredes non extiterint, vt l. filiusfam. §. cum quis. de leg. primo. l. cum pater. §. volo. de leg. ſecundo, etiam ſi deceſſerit vno filio ſuperſtite. leg pater Seuerinam. §. primo. de conditio. & demonſtratio. l. non eſt ſine liberis. de verbo. ſignific. ibi Alcia. & Dec. in l. prima, numero duodecimo. C. de pact vel deceſſerit filia femina ſuperſtite alia teſtatoris voluntate non apparente, vt pleniſſime ſupra diſſerui, ea. interpret dubi. 3. ſolu. ſecunda, verſicu. octauo quæro. & ſi ſit excluſa per ſtatutum Cepha conſ. quadringenteſimo trigeſimo tertio, numero vigeſimotertio, etiam ſi ſit procreata ex matrimonio contracto de facto per l. hæredibus. §. primo. ff. ad trebell. etiam ſi deceſſerit cum nepote ex filia procreato per l. primam. de condi. inſer. & ibi Barto. Bald. & alij & l. iubemus. in principio, & § ſin autem is. C. ad trebellia. etiam quòd filius ſuperſtes faciens deficere fideicommiſſum modico tempore ſuperuiueret, tamen fideicommiſſum ſemel extinctum reuiuiſcere, vel re integrari poſſe nequaquam dicendum eſt per l. cum vxori vſusfructus. C. quando di. leg. ce. hoc cum alijs modo adductis firmant doct. omnes, qui ſcripſerunt ſuper legibus modo alleg. & qui reſponderunt in facto, de quo loquitur præſens noſtra ſolutio, vt omnium primus eſt Oldr. ſuo conſilio noto vigeſimo primo, vltra med. & Caſtr. conſil. nonageſimoſeptimo, ne improprijs. ſub num. 3. lib. ſecundo. Alexan. conſilio 31. colum. 1. verſi. & quamuis. lib. 3. Iaſ. conſi. 51. columna pen. verſi. aggredior ſecundum, & conſil. 66. colum. 4. verſi. moueor imprimiſ. lib. 3. Dec. conſi. 63 colum. 2. conſilio 95. columna penultima ad princip. conſilio 218. nu. 7. conſil. 287. colum. prima. conſi. 291. col. 3. conſil. 377. nu. 1. & conſi. 585. num. 2. Aym. conſi. 208. colum. 1 late defendit conſi. 98. numero quarto, cum ſequen. Pariſ. conſi. 14. num. 10. conſil. 83. col. 1. libr. ſecundo. Cephal. conſ. 17. num. 4. & ſequent. Alcia. conſil. 105. num. 1. lib. 9. Rolan. Val. conſil. 56. num. 9. in 3. conclu. libr. 3. vbi plene cumulat concord. & Gabri. Rom. de com. conclu. li. 4. tit. de fideic. conclu. 7. vbi ampliat & limitat, & omnium diffuſiſſime & diſtinctiſſime de hac particula, ſi deceſſerit ſine filijs, faciendo, vt ita dicam, anatomiam, circa numerum, natiuitatem, gradum, ſexum, exiſtentiam hæredum, & ortum de naturali, vel & legitimo, & legitimato, vtiliter, & oportune diſcutit Odd. Peruſi. de compen. par. 6. & vltim. quæſt. ſecunda. vſque ad fin. tendens ad intentionem, quomodo finitur compendioſa, eadem cum noſtra, an duret fideicommiſſ. & pro hac ſoluti. ibi. in ſecundo arti. conclu. 5. & quæ hic conſulto omiſſa deſideras, dictum locum adeas, & alia ſupra cita. & nouiſſime ad Pancirol. Regien. conſi. 93. num. 8. & ſequ.

Hæc autem ſolutio adeo vera eſt in prima ſubſtitutione, vt expiret defectu conditionis non expletæ per mortem grauati ſuperſtitibus filijs, quòd omnes ſubſtitutiones exinde ſequentes & in defectu dictæ primæ ſi omnes ſubordinatæ vna poſt aliam extinctæ ſunt, præcluſa eis via per conditionem primæ ſubſtitutionis non impletam, exemplum ponit & tradit Alexandr. conſil. 139. colum. ſecunda, lib. 6. Alexand. conſilio 31. nume. 3. 4. Socin. conſil. 62. colu. 3. ſub num ſecundo. verſi. ex qua intelligentia, conſil. 116. colum. 4. verſic. quæ omnino lib. 3. ſequitur Rolan. à Val. dict. conſil. 56. nume. 13. libr. 3. vbi & allega. idem tenentem Pariſ. conſil. 86. colum. prima, num. 5. & conſil. 44. col. 1. & ſequen. conſil. 88. nume. 37. libr. ſecundo, idem & dict. conſil. 14. nume. 8. eo. comprobaui conſilio centeſimo ſexageſimoſ. primo, ſub numero 37. verſic. tertio dicta concluſio. lib. primo, adde Ruin. conſil. 153. colum. 4. num. 5 Iaſ. conſil. 228. colum. ſecunda, & ſequent. lib. ſecundo. Pariſ. conſil. 14. colum. prima, lib. 3. firmat & Zanch. dict. §. cum ita. num. 58. ad trebellian. Celſ. Hugo. conſi. 56. num. ſeptimo & Signor. conſi. 173. colum. penul. Hæc enim cuncta facit voluntas teſtatoris, qui ſane, vbi conditio per eum appoſita, expleta non ſit, per grauatum minime vult fideicommiſſum reſtitui, text. eſt in l. facta. §. ſi ſub conditione. ad trebel. iunctis prin. & fin. ibi per hæc expreſſa verba, vtique teſtator, niſi expleta ſit conditio, neque ſcriptam hæredem ad hæreditatem vocauit, neque per hunc illi voluit reſtitui hæreditatem cum ſimil. de conditionis defectu per Amy. conſ. ſexageſimoſecundo, numero primo. Abb. conſ. 78. in princip. lib. ſecundo. Pariſ. conſil. 89. num. decimo tertio, libr. ſecundo. Socin. Iun. conſil. 180. num. 39. & ſequen. libr. ſecundo, Port. Imol. conſilio 137. numero 7. vſque ad fin.

2 Item † fideicommiſſum datum ſub certo caſu non verificato non durare, ac extinctum dicitur, vt ſi teſtator filium hęredem inſtituat, & eo ante teſtatorem præmoriente inſtituat nepotes ex ipſo filio, quibus & ſuo filio, & nepotib. decedentib. ſine alijs, ſubſtituat pauperes non euenit caſus mortis filij ante teſtatorem, ſed poſtea, quo fuit hæres patris ex teſtamento filius ipſe, qui deinde moritur ſuperſtite filio, ita quoad eum expirat ſubſtitutio pro pauperibus, poſtremo moritur nepos teſtatoris ſine filijs & quoad iſtum nepotem euanuit ſubſtitutio fideicommiſſaria ad commodum pauperum, quia nepos non ſucceſſit teſtatori, & ſic non euenit caſus, quo per auum fuit inſtitutus hæres & quo per eum potuiſſet grauari, ſucceſsit ab inteſtato patri, & non ſub nomine appellatiuo hæredum grauatus per auum inualide fuiſſet, ergo caſu dati fideicommiſſi

non contingente euanuiſſe fideicommiſſum ſubtiliter probat Anch. conſ. centeſimo trigeſimoſeptimo, principaliter ponderatis, tenet idem Ruin. conſi. 180. nume. 5.6.7. lib. ſecundo, vbi d. numero 7. allegat, & ſequitur Anch. d. conſi. 137. cum alijs ſupra alleg. eadem interpre. 3. ſolut. 3. ver. & quandoque ſtat conditio. vbi & in propoſito ſtilo allego Ancha. & alio conſilio 266. iſte magiſter. Corn. conſi. 586. colum. 2. & ſequent. lib. 3. Socin. iun. conſil. centeſimo octuageſimo, nume. trigeſimooctauo, & lib. ſecundo, vt per Bald. in l. ſi fuerit. §. primo, de leg. tertio, & in ſpecie Gabri. Eugub. conſilio centeſimo decimoſeptimo, colum. prima, nume. 3. & caſum noſtrum firmat ſub nume. 10. & nume. 19.20.21. quo primus gradus à teſtatore inſtitutus, & honoratus euanuit defectu cõmodi & honoris non conſecuti à teſtatore, ſed ab alio ab inteſtato & clare per Zanch. d. §. cum ita. numero ſexcenteſimo octuageſimo ſeptimo, 687.732. & 737.

Hoc autem vt video, ita demum contingere poteſt,
3 vbi † oneratus fideicommiſſo, vt id valeat per l. ab eo C. de fideicommiſſ. honoratus eſt per vulgarem aliquã factam alij, ſi non erit, vel non potuerit eſſe hæres, ad l. proponas. Codice. de hæred. inſtit. vel non agnouerit legatum, vel fideicommiſſum, vt etiam vulgaris valet in fideicommiſsis. l. vt hæredibus. de lega. ſecundo. dixi ſupra interpret. præceden. dubitatio. prima, ſolut. prima, ad princ. cum vulgaris ita expirat poſt aditam hæreditatem vel poſt agnitum legatum, vel fideicommiſſum. l. poſt agnitam. l. precibus C. de impube. & ali. ſubſtit. l. ſi le. C. de le. ibi Caſt. & Alex. Rui. conſilio centeſimo, num. quarto, lib. ſecundo, ſic ideo expirat fideicommiſſum ipſum ſuo caſu vel ordine, quo datum eſt, ceſſante, & rupto probat Alcia. conſilio octuageſimo tertio explicationis verborum, in princip. lib. nono, Ruin. conſilio nonageſimonono, nume. decimotertio. ad fin. & dicto conſilio centeſimo octuageſimo, num. quinto, lib. ſecundo. Crot. conſi. ſexageſimoquinto, num. 34. & late in propoſito Cephal. conſilio ducenteſimo ſexageſimonono, nume. decimoquinto, 16. vſque ad fin.

4 Fideicommiſſum † maxime ſpeciale etiam expirat per non agnitionem fideicommiſſarij. l. imperator. in princip. de leg. ſecundo, & ibi gloſſ. & per l. nu. l. mulier. §. fin. trebellian. tradit Alexand. conſilio vigeſimo quarto, colum. penult. verſi. præterea poſito. libr. tertio, ſequitur Marzar. de fideicommiſ. part. tertia quæſtio. 57. id eſt, aliter non poſſet cogi grauatus ad illud reſtituendum, vt ibi Alex. concludit, ſubiungens quòd non poteſt dici inducta agnitio fideicommiſsi, niſi probet agnoſcentis ſcientia contentorum in teſtamento, per l. ſi is ad quem. & l. pater. gloſſ. & Barto. l. is poteſt. ff. de acquir. hæred. vt enim fideicommiſſum duret, & habeat locum requiritur ius eſſe acquiſitum grauato, per not. in leg. Ille à quo. §. primo. ad trebellia. probat Zanch. d. §. cum ita, nume. 46. Gabr. Eugub. conſilio 117. num. 15.

5 Accedit prædictis regula ad hęc allegari ſolita † quòd hoc caſu non loquitur ſubſtitutio, fideicommiſsique caſus non aduenit, & contrarium dicentis incumbit onus probandi Gozad. conſilio vigeſimonono. numero decimotertio, Socin. iun. conſilio 111. numero 27. libr. primo, & alibi per docto. ſæpiſsime pro qua ſoleo allegare text. in leg. ſi quis ita. de vulg. & pupill. verbis his expreſsis, ibi, non enim videbitur in hunc caſum ſubſtitutus, & cum alijs pluribus à me alleg. ſupra libro præceden. interpr. 3. dubit. 1. ſolut. 3. verſic. exinde inferimus. & hoc maxime procedit in ſubſtitutione fideicommiſſaria. Bero. conſilio 99 numero 4. lib. ſecundo, Neuiz. conſilio 32. Rolan. à Val. conſilio 70. numero 12. libro 3.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum non durat quando ſublatum eſt vel remiſſum facto vel teſtatoris vel fideicommiſſarij, vel curſu temporis.*

2 *Fideicommiſſum facto teſtatoris finitum apparet & extinguitur, quando eo conſtituto inter plures fideicommiſſarios cum prohibitione expreſſa alienandi, quia vult perpetuo inter eos illud remanere, & conceſſerit licentiam quòd ſi vnus vel aliquis ex eis voluerit vendat ſuam partem rei fideicommiſſo ſubiectæ quòd poſſit & debeat alij fideicommiſſario vendere cui voluerit, tunc id ſi factum ſit fideicommiſſum non durat amplius in parte empta & vendita, intelligendo quando prohibitio ſit perſonalis & limitata, ſecus ſi ſit ſimpliciter facta quia nunquam tunc pars aliqua erit alienabilis, & idem ex licentia data filijs diſponendi poſt ætatem 25. annorum, & vt ibi latius habetur.*

3 *Intellectus. § quindecim. l. pater. ff. de leg. 3.*

4 *Fideicommiſſum facto fideicommiſſarij dicitur finitum & amplius non durare, quando ſub conditione vni ab altero fratre, vel pluribus adinuicem reciproce debitum eſt fratribus, & hi adinuicem paciſcendo & tranſigendo ſcientes fideicommiſſum ipſum remittunt, quia conditione veniente non datur regreſſus remittentibus, ex quacunque cauſa, & vt ibi late.*

5 *Fideicommiſſum per quæ ſigna appareat remiſſum & per quæ non, ex diuiſionibus bonorum fideicommiſſo ſubiectorum factis inter fratres ipſos communiter cum per has diuiſiones vtrum cenſeatur remiſſum fideicommiſſum quæſtio ſit vulgata ac varia & diſputabilis, vt ibi dicitur, & per totam ſolutionem.*

6 *Fideicommiſſum hoc ſigno remiſſum videtur ex diuiſionibus inter fratres factis de dictis rebus ſubiectis fideicommiſſo, quando inuicem diuidentes in bonis diuiſis alter alterum conſtituant, ſe procuratores, vt in rem propriam cum facultate agendi & diſponendi prout conſtituentes poſſent cum plena & libera poteſtate, vel ad habendum & vendendum, &c. prout placuerit, &c. ſiue diuidentes ſciuerint ſiue ignorauerint conditionale fideicommiſſum ſecuta rei alienatione & purificata in [illegible] conditione fideicommiſſi, acquiſitor non poteſt inquietari a fideicommiſſario & non durat fideicommiſſum, quo ad rem ipſam, quo vero ad regreſſum contra alienantem propretio habetur, vt ibi late diſcutitur, alienatione vero non ſeruata tunc durat fideicommiſſum intelligendo, vt ibi fuſius, ſecundum opin. Bart. quicquid in contrarium Crotus dixerit quæ opin. Bart. ab auctore tenetur, & vt latiſſime ibidem cum ſequent. num.*

7 *Venditio rei ſimpliciter conceſſa debitori, cenſetur & conceſſa eius hæredi.*

8 *Fideicommiſſum his quoque ſignis cenſetur remiſſum in diuiſionibus bonorum diuidentium, ſi ſcientia de fideicommiſſo, & quomodo ea arguatur, ibidem.*

Item verba inſtrumenti diuiſionis prægnantia & ampliſſima circa hincinde conceſſiones liberas iurium, renunciationes etiam de futuris, & promiſſiones de euictione ſpeciales, & de non contraueniendo perpetuo, de quibus ſignis ibidem colligitur.

9 *Fideicommiſſum paternum cenſetur renunciatum & remiſſum ex reſeruatione fideicommiſſi auiti.*

10 *Fideicommiſſi ſigna non remiſſi & num. 11.*

12 *Notariorum ſtilus nihil partibus præiudicare.*

13 *Fideicommiſſo renunciatum non cenſeri per verba quantumcunque generalia, nec vt num. 8. 19. 21.*

14 *Diuiſionum inſtrumentum num cenſeatur fideicommiſſo renunciatum.*

15 *Diuiſionis contractus venditionis, & emptionis contractui æquiparatur.*

16 *Rem communem adminiſtrans partem alterius oẽ tangit.*

Diuiſionis

17 *Diuiſionis effectus in quibus conſiſtat.*
18 *Iudex in obſcuro procliuior eſſe debet, vt fideicommiſſum non ſit remiſſum.*
22 *Fideicommiſſario quando æſtimatio debeatur.*
23 *Fideicommiſſo ſi præſcribatur. num. 25.*
24 *Teſtator non poteſt imponere legem, niſi ſucceſſori ſuo.*
26 *Res per fideicommiſſum relicta alienari prohibita quando præſcribatur.*
27 *Præſcriptio quando decurrat contra fideicommiſſarium.*
28 *Hæres grauatus quando lucretur fructus perceptos negligentia fideicommiſſarij.*

SOLV. V. ET VLT.

SVPEREST quinta & vltima ſolutio,
1 quòd † non durat fideicommiſſum
quando ſublatum, & remiſſum eſt fa-
cto vel teſtatoris, vel fideicommiſſarij,
vel temporis curſu.
Primo teſtatoris † facto, vel prouiſio-
2 ne, non durare, ſed finitum fideicommiſſum apparet,
quando poſt illud conſtitutum inter plures fideicom-
miſſarios, cum prohibitione expreſſa alienandi, ratio-
ne aſsignata, quia vult perpetuo inter eos illud remane
re, conceſsit teſtator, quòd ſi tamen aliquis ex eis vo-
luerit vendere ſuam partem rei fideicommiſſo ſubiectę
poſsit, & debeat eam vendere alij fideicommiſſario cui
voluerit, tunc ſecuta conditione iuxta licentiam & per-
miſsionem conceſſam à teſtatore iudicio eius dicitur
amplius non durare fideicommiſſum in re empta, quia
emptor poterit ad libitum de ea poſtmodum diſpone-
re, & alienare cui voluerit, per l. pater. §. quindecim. de
leg. 3. firmat Bald. conſi. 85. præmiſsis verbis teſtamen-
ti. lib. 5. hoc enim euenit ex iudicio teſtatoris, Bald. dict.
conſi. & voluntate vendentis. Caſtr. in l. voluntas. ſub
num. 7. C. fideicommiſſ. & ibi Iaſ. colum. ſecunda, ad fi.
ſub ver. ſecunda concluſio, cum ſimil. ad d. §. quinde-
cim per Iaſ. conſi. 220. colum. 6. ver. confirmatur & ſe-
cundo, lib. ſecundo, & Rip. ſecundo lib. reſpon. c. 25. nu.
19. † intellige tamen d. §. quindecim. quòd res ſemel ef-
3 fecta alienabilis, &c. procedere quando prohibitio eſt
perſonalis, & limitata reſpectu partis prohibiti, ſecus ſi
ſit ſimpliciter facta prohibitio, quia nunquam pars ali-
qua tunc erit alienabilis, tradit Caſtr. in dict. l. volun-
tas. ad fin. & ibi ſequitur Iaſ. & Dec. conſilio 182. ad fin.
numer. 6. & plene Grat. conſi. 21. nume. 47. & ſequent.
lib. ſecundo, & ex licentia etiam data filijs diſponendi
poſt ætatem. 25. an. Ruin. conſi. 153. nume. 12. 13. lib. ſe-
cundo, Iaſo. conſilio 232. ad fin. lib. ſecundo. Item quan
do fideicommiſſo aliquam conditionem apponit, exin-
de eius voluntas in defectum conditionis apparet pri-
uandi & ſic finiendi fideicommiſſum per l. ſi quis locu-
ples. ff. de manu. teſtam. not. Bald. in l. quidam. §. fin. ff.
de cond. inſtitu.
4 Pacto † autem fideicommiſſarijs ceſſat & amplius
non debetur fideicommiſſum, quotiens id ſub condi-
tione vel vni ab altero frater, vel pluribus ad inuicem,
& reciprocè debitum eſt fratribus, & ille alteri fratri, &
hi ad inuicem paciſcendo, & tranſigendo ſcientes fidei-
commiſſum ipſum remittunt, vt l. 1. & l. cum proponas.
C. de pact. & l. de fideicommiſſo. C. de tranſact. adeo
quòd poſtmodum eueniente fideicommiſsi cõditione
remittentib. ac renunciantib. ad illud nõ datur regreſ-
ſus aliquo remedio, vel condictione ſine cauſa læſionis,
vel reſtitutionis in integrum etiam ratione minoris
ætatis, ita ibi ſunt text. expreſsi. gloſſ. & docto. latiſsimè
antiquiores & modern. ibidem tradunt declarando,
dictos tex. loqui, vbi per pactum ſpecialiter fuerit remiſ
ſum conditionale fideicommiſſum, & habita ſcientia
contentorum in teſtamento, per l. de his. ff. de tranſact.
Bero. conſilio nonageſimotertio, nume. ſexageſimono
no, lib. ſecundo, & de remiſsione huiuſmodi fideicom-
miſsi reciprocè facta non intelligi inductam læſionem
etiam minori, plures concord. ad hoc cumulatas vide
per Tiraqu. in l. ſi vnquam. ver. donatione. num. 128. de
reuocan. donat. Boer. deciſ. centeſima quadrageſima-
ſeptima, num. 7.
5 Hoc vt plurimum, & frequentius accidit † in diuiſi-
one bonorum communium factis inter fratres commu
niter etiam poſsidentes bona ex teſtamentis parentum
ſubiecta fideicommiſſo, quæ etiam in diuiſionibus ipſis
veniunt, per quas quidem diuiſiones vtrum inter ip-
ſos diuidentes cenſeatur remiſſum fideicommiſſum,
quæſtio eſt non tam vulgata, & trita, quàm varia, diſpu-
tabilis, & longe diſcuſſa per omnes, quotquot ſcripſe-
runt in § duo fratres. l. qui Romæ. de verb. obliga. &
magis in reſponſis & conſilijs doctorum, quia ab vtra-
que parte, vel affirmatiua, vel negatiua poteſt eſſe quæ-
ſtio pro amico, vt aiunt, defenſibilis, & tenenda, quod
fieri non debet, niſi pro veritate magis amica, cui equi-
dem ſimul, & breuitati ſtudens adducam in ſumma pri
mum, per quæ ſigna diuidendo appareat remiſſum fidei
commiſſum, deinde per quæ non remiſſum.
6 Nam primum † ſignum, & minus controuerſum re-
miſsionis fideicommiſsi traditur, quando fratres diui-
dentes inuicem in bonis diuiſis alter alterum conſtitu-
unt ſe procuratores, vt in rem propriam cum facultate
agendi & diſponendi, prout conſtituentes reſpectiuè
poſſent cum plena & libera poteſtate, &c. vel & ad ha-
bendum, vendendum, & alienandum, &c. prout pla-
cuerit, &c. diuidentes ſiue ſciuerint, ſiue ignorauerint
conditionale fideicommiſſum ſecuta alienatione rei fi-
deicommiſſariæ poſtmodum etiam purificata condi-
tione fideicommiſsi dicendum eſt, acquiſitorem dictæ
rei non poſſe à fideicommiſſario inquietari, & fideicom
miſſum non durare quoad rem ipſam quo vero ad re-
greſſum contra alienantem pro pretio habetur in l. ſi
fundum per fideicommiſſum de leg. primo. & plene per
Corn. conſilio 340. column. penult. & fin. lib. primo. ſi
vero alienatio ſecuta nõ fuerit durat fideicommiſſum,
vt eſt doctr. Bart. in dict. §. duo fratres. in 8. quæſtio. nu-
mero vigeſimoprimo, cum quo communiter tranſeunt
doct. ibi Ripa nume. 83. 84. ſequitur Alexa. conſi. cente-
ſimo octuageſimonono, ante numerum 8. lib. 2. conſi 8.
col. ſecunda, ver. denique vrgentius, lib. quinto, Ruin.
conſi. 144. nume. 19. lib. ſecundo, Grat. conſi. 60. nume.
8. lib. primo, Gabr. Rom. de commun. conclu. lib. quar-
to, titu. de fideicommiſſ. concluſ. prima, numero 30. 31.
32. 33. 34. concord. congerit, ſic declarando tenet & Pa-
riſ. conſi. 46. ad nume. 26. lib. ſecundo, & Aymo. com-
probat conſi. vigeſimoquarto, num. 8. & ſequent. con-
cludit iſtam opin. eſſe de iure veram, & communem, in
telligit alienatione hominis & non legis, vt quando in-
ſtitueretur hæres ſuccedens ab inteſtato Ruin. conſilio
147. colum. penult. ad fin. nume. 16. lib. ſecundo, licet
contrarium teneat in conſilio 144. colum. fina. numero
vigeſimoquinto, eo. quòd ſufficit alienationem eſſe ſe-
quutam per inſtitutionem hæredum, tamen congrua
videtur intelligentia non de hæredibus inſtitutis, qui
aliàs ſucceſſuri fuiſſent ab inteſtato per ea, quæ idem di-
cit d. conſili. centeſimo quadrageſimoſeptimo, colum.
penult. & in fin. vt & in materia remiſsionis iurium ma-
gis ſtricte procedatur Dec. conſili. 379. colum. ſecunda,
num. 3. quinimmo & contra hæredem extraneum poſſe
fideicommiſſum obtineri per l. ſicut. §. ſi debitori. ff.
qui. mod. pigno. ſol. & gloſſ. fina. in l. peto. §. prædi-
um. de lega. ſecundo, firmat Alci. in dicto §. duo fra-
tres. columna 838. numero 33. 34. ſentit Cephal. con-
ſilio 371. numero vigeſimoquinto, cogita tamen per
allegata à Menochio conſilio octuageſimoſeptimo,

nume. 6o. & reſponde per Hipp. Riminal. conſilio 204. nume. 111. 112.

Quatenus autem à dicta communi conclu. Barto. & aliorum in dict. 8. quæſtio. in eo quòd etiam in ſciente, & non ſecuta alienatione non ſit remiſſum fideicommiſſum per clauſulam ad habendum & cæt. teneat contrarium Crot. & legendo in dict. octaua quæſtio. Barto. & conſulendo, vt ipſe dicit, vt eſt ſuum, conſi. 273. num. ſeptimo, & ſequent. quòd etiam non ſecuta alienatione ſit remiſſum fideicommiſſum inter fratres ſcientes teſtamentum paternum, vt clauſula ad habendum operetur, & maximè quando talis poteſtas diſponendi data eſt non ſolum ipſis diuidentibus, ſed etiam eorum hæredibus, quo caſu non loquitur dict. commun. ſententia, quia ſi diceretur extare fideicommiſſum non poſſent bona deuolui ad eorum hæredes vti ſubiecta fideicommiſſo, & alienari prohibita l. peto. §. prædium. de leg. 2. vt latius ibi per eum.

Puto equidem huiuſmodi Croti deuiationem à communi opin. Barto. & aliorum rectam & veram non eſſe quia omnis ſua argumentatio fundata eſt in propoſitione vna ſuperuacua, & demum in conſequentia vana, & minimè vera, nam primum volens euitare dict. commun. opin. & Barto. doctrinam, dicit Bartolum loqui quando ſimpliciter data fuit facultas alienandi, nulla facta mentione de hęredibus, at in caſu ſuo plenioribus verbis fuit facta mentio de hæredibus, dicendo quòd ipſi fratres diuidentes haberent, poſſiderent, & tenerent, perpetuoque facerent, quicquid ipſis fratribus, & eorum hæredibus placeret, dico ego propoſitionem iſtam ſuperuacaneam, quia in effectu eſt eadem & non diuerſa ab illa Bartoli, etiam quòd in apparentia nullam hęredum mentionem faciat, quia tamen in ſe in effectu, & iuris intellectu continet hæredum mentionem vt l. ſi pactum. ff. de probati. & ibi not. & clarius in terminis eſt text. in l. ſicut. §. ſi debitori. ff. qui mod. pign. vel hypot. ſol. vbi ex conceſſione vendendi ſimpliciter facta debitori eius hæres vendere poteſt, & aliter dicere vel tenere ſunt ſubtilitates à iudicibus non admittendæ, vt ibi text. dicit, ita ergo huiuſmodi ſuper hoc Croti diuerſificatio poteſt dici ſua quædam ſubtilitas merito reijcienda, & conſequentia quoque elicita ex dictis ſuis ibi vana, & minime vera demonſtratur, quia facultatem, & potentiam alienandi bona ſuppoſita fideicommiſſo ponit & firmat pro ipſo actu alienationis ſecutæ, quod vtique tantum diſtat à vero, quantum diſtat illud quod eſſe poteſt, ſed non eſt. Vnde facultas & potentia conceſſa ad alienandum ſi non eſt ſecuta alienatio non impedit quin poſsit à concedente talem facultatem conſequi rem ad alienandum conceſſam adueniente caſu quo poſsit conſequi per dict. l. ſicut. §. ſi voluntate, quia nihil facit illa poteſtas alienandi conceſſa per illa verba, & cui dederit, vel ad habendum, ſi ille cui fuerit conceſſa non fuerit vſus hac poteſtate, ita reſpondit Bald. in cap. primo, numero ſecundo, de eo qui ſec. fin. agn. de feu. pater. hoc ibi probatur in text. in fin. de eo qui refutauerit feudum, vt dominus eum de nouo beneficio inueſtiret, tunc enim ſecuta inueſtitura noua &c. & ſic non ſufficit ſola potentia inueſtiendi de nouo, ſed requiritur, quòd ſequatur noua inueſtitura, idẽ probatur in text. præceden. de feu. non hab. prop. feud. natu. quem ex Angel. Crot. pro ſe inducit, & facit contra quia ex eo habetur illum qui acceperit feudum pro ſe & ſuis hæredibus & eo cui dederit, poſſe id vendere, donare, &c. & ille cui datum fuerit ipſum non habebit pro feudo, &c. ecce ergo vt ſic feudum non habeat propriam naturam ſuam, non ſat poteſtatem eſſe datam vendendi, donandi, &c. ſed neceſſarius eſt actus dationis factæ alij, ita hæc verba cui dederit, operantur, quòd ille cui fuerit datum, habebit libere, vt ibi dicit Andr. de Iſern. ad nume. ſecundum, ſic verba non ſunt ſine effectu operandi, vt Crot. arguit, & quemadmodum ſic accipiens pro ſe & hæredibus feudum cum facultate vendendi, donandi alij, donec ipſe & ſui hæredes retinebunt feudum, id iure feudi cenſebitur, & eiſdem culpis admittetur, quibus vere feudum amittitur, & cum dederint alij, hic non habebit iure feudi, ſed libere, ſic etiam dicit ibi And. de Iſern. ſub ver. quæritur nunquid hoc feudum. ita ergo bona ſubiecta fideicommiſſo debent manere apud iſtos fratres diuidentes, & eorum hæredes cum ſua natura fideicommiſsi, donec ſecuta non fuerit eorum alienatio ſecundum prædictum Bart. & ali. commu. ſententiam, cui magis ſtandum eſt, quàm ſoli ſententię Croti veris rationibus per me ſupra reprobatæ, ſic etiam ſimpliciter tranſit Alcia. in d. §. duo fratres. colum. 839. nume. 19. comprobat & Cephal. conſi. 371. nume. 23. 24. & Hippo. Riminal. conſi. 204. ad num. 96. & ſeqent.

8 Item ſigna & demonſtrationes † remiſsionis fideicommiſsi in diuiſionibus bonorum ſunt hæc præcipua diuidentium ſcientia de fideicommiſſo, verba inſtrumenti diuiſionis prægnantia generalia & ampliſsima circa iurium hinc inde conceſsiones liberas, renunciationes etiam de futuris, & promiſsiones de euictione ſpeciales, & de non contrauueniendo perpetuo, & quòd maximè fideicommiſſum ſit inter diuidentes reciprocum & coequæuum, & hæc de alio iure non conſtito concludant omnino ad ipſius fideicommiſsi conditionalis remiſsionem, de iſtis ſignis, ſcilicet ſcientia fideicommiſsi, & verbis inſtrumenti diuiſionis, & remiſsione ipſa fideicommiſsi, & breuiter de his me expediam, tradunt Bart. & alij in d. §. duo frates. in 3. 4. 5. & 6. quæſt. Bal. cap. imper. Lotharius Euge. num. 7. 8. de feu. Ioan. Andr. in addi. incipi. §. fi. ad Spec. de teſta. §. in primis. ſub verſi. ſed quid ſi fideicommiſſarius. Curt. ſen. conſi. 64. colum. fin. Alexan. conſi. 11. ſub num. 12. lib. ſecundo, conſi. 62. num. 4. lib. 7. Deci. conſi. 287. colum. fin. conſi. 345. colum. 1. vbi maximè in fideicommiſſo purificato, & concurrente iuramento, idem conſil. 79. conſil. 267. Bologni. conſi. 32. col. fin. Pariſ. conſi. 46. poſt nume. 14. lib. 2. conſi. 71. lib. 3. Bero. conſi. 130. lib. 2. Soc. Iun. conſ. 116. poſt nume. 41. lib. 1. Ruin. conſi. 119. colum. penult. & fin. & conſi. 139. nume. 6. & ſeq. lib. 2. vbi in fideicommiſſo purificato conſi. 144. colum. fin. conſi. 152. num. 8. eo. Curt. Iun. conſi. 49. colum. penultima & fin. Gab. Roman. dict. concluſi. nume. 20. Crot. dic. conſilio 283.
9 ad num. 5. † vbi ex reſeruatione fideicommiſsi auiti intelligitur renunciatum paternum, ſequitur Gabr. Roman. d. concl. 1. num. 40. idem Crot. conſi. 302. poſt nume. 2. Menoch. conſi. 87. num. 15. & ſeq. Pedemon. deciſ. 112. numer. 16. & ſeq. Marzar. de fideicommiſ. quæſt. 59 part. 3. Burſat. conſil. 64. nume. 92. & ſequent. conſilio 86. nume. 12. & ſequent. vbi diſcurrit clauſulas inſtrumenti diuiſionis inferentes ſigna remiſsionis fideicommiſsi, quæ præmiſsi, vt etiam faciunt plures ſupra alleg. ita atteſtantes eſſe commun. ſententiam, & in iudicijs ſeruatam, ſcientiam autem de teſtamento, & ſic de fideicommiſſo arguunt per publicam famam de teſtamento in loco per aditionem hæreditatis ex eo per præſentiam hæredis in loco facti teſtamenti per ſolutionem legatorum, & per aliquã eius obſeruantiam, Deci. conſil. 267. colum. ſecunda, conſil. 303. nume. 3. 4. Rui. conſilio 139. numer. ſexto, lib. ſecundo, Pariſ. conſil. 44. numero decimoquarto, conſili. 26. numero vigeſimo, conſil. 91. nume. 4. 7. lib. ſecundo, Aymo. conſi. 193. num. 7. Rolan. à Vall. conſi. 36. nume. 15. 16. conſilio 81. num. 10. lib. ſecundo, Soci n. Iun. conſil. 116. numer. 42. & ſeq. lib. primo.

10 Deinde autem & ſecundo † ſigna non remiſsi fideicommiſsi, vt ſic concludatur illud adhuc durare ſecundum

dum Roman. conſilio 403. ad fin. quippe ſunt appoſita
prędictis, quibus promiſſum eſt fideicommiſſum oſten
di non durare, ſed eſſe remiſſum, cum enim illa ſint, &
ſcientia teſtamenti vel codicilli, in quibus continetur
fideicommiſſum, & verba prægnantia diuiſionis con-
cludentia ad dictam remiſsionem maximè de fideicom
miſſo reciproco, his vero iſta oppoſita ſint, ſcilicet igno
rantia teſtamenti, vel codicilli, quæ in dubio etiam
præſumitur, & quæ ſola ſecundũ omnes ſufficit, & ver-
ba iuri diuiſionis, ſeu alij iuri non fideicommiſsi conue-
nientia & de fideicommiſſo aliquo modo non æquale
inter diuidentes, & maximè minoris, ſingula hæc pro-
bantur, & per Ioan. Andr. in allega. addi. & per Bart. &
communiter ali. in dicto §. duo fratres. in quæſt. 2. 4. 5. &
6. Alexand. conſi. 208. nu. 5. & ſequen. lib. 6. ſentit conſi.
100. ſub. num. 8. lib. 7. Bal. conſ. 440. factum proponitur
eſſe tale. lib. 3. vbi late, Capra conſi. 89. num. 10. & ſequen.
Fulg. conſi. 41. colum. pen. ver. ſuper eo quod tertio lo-
co. vbi de frequentiori ſententia, niſi ſpeciale pactum ſu
per fideicommiſſo interceſsiſſet, Barb. plene in conſilio
48. lib. primo, Caſtr. conſi. 36. ad fin. & latius conſil. 188.
quia dubia ſupra formata. colum. prima, lib. ſecundo,
Dec. conſi. 86. colum. tertia, verſi. reſpondendo tamen
conſi. 495. poſt num. 17. Gozad. conſili. 36. colum. fina.
conſi. 45. num. 17. & ſequent. Socin. Iun. conſi. 128. ad
nume. 114. lib. 1. vbi maximè de fideicommiſſo non ita
intellecto ex verbis teſtamenti, ſed ex eius interpreta-
tione, & ex coniectura ta mente teſtatoris, nam tunc ig-
norantia iuris dubij æquiparatur ignorantiæ facti per
alleg. à Corn. conſi. 302. colum. fin. lib. 4. ab ipſo Socin.
Iun. conſi. 116. num. 82. 83. lib. ad idem. & Ruin. conſil.
137. colum. 3. ad fin. & column. ſequent. pleniſsimè, &
conſil. ſequen. & conſi. 147. ſub num. 15. colum. penult.
lib. ſecundo, vbi maximè quando ex inſtrumentis po-
ſtea confectis inter diuidentes conſtat eos non habuiſſe
fideicommiſſum pro renunciato, ad idem Alben conſ.
74. nume. 8. & ſequent. diffuſe reſpondendo clauſulis
contrarijs Cephal. conſi. 371. & Becci. conſi. 111. Hippol.
Riminal. conſi. 204. nume. 45. cum ſequent. Tiber. De-
cia. conſi. 52. colum. ſecunda, & ſequent. lib. primo, dixi
& ego conſi. 137. lib. primo, vbi & de ignorantia teſta-
menti, & fideicommiſſo non coæqueuo in presbytero
grauato diuidente, & de reſponſionibus datis clauſulis
contrarijs.

11 Profecto † nulla teſtamenti vel codicilli fideicom-
miſſum continentis facta mentione in inſtrumento di-
uiſionis, nulloq; colloquio, tractatuque ab extra appa-
rente de fideicommiſsi refutatione Neuizan. con. 32. n.
13. non vſque quaque reputo bonũ, & concludens indi-
cium repudiationis fideicommiſsi quandam ſimpli-
cem, & extrauagantem ſcientiam teſtamenti demon-
ſtratam, nec verba prægnantia clauſularum acceſſoria-
rum inſtrumento diuiſionis de ſtilo notariorum in di-
es ampliandarum & adinuentarum, & in inſtrumentis
poſitarum, abſq; alia partium cognitione. quid releuent
& importent, & præter principalem contractum vel
emptionis, vel diuiſionis, de quo principaliter ad eius
probationem perpetuam eſt confectum inſtrumentũ,
prout & ſic patres ipſæ credunt. id enim communiter
accidere videtur, ideo attendendum, argumento à com
muniter accidentibus plene comprobato per Nic. Euer-
ard. in ſua centu. argu. lega loc. à communiter accident.
12 56. prout in ſpecie † de ſtilo notariorum eſſe, nihilve par
tibus præiudicare deducunt Barb. dict. conſi. 48. colu.
ſeptima, ver. & accedat, cum ſequent. libr. primo. Deci.
conſi. 495. nume. 18. in fin. Bero. conſil. 177. nume. 33.
lib. primo. Iaſo. Aſsiſien. in Peruſ. deciſ. 19. nume. 8. 9. &
ſequen. vbi not. verba credo veritati conſona & amica,
13 profert, quòd † per verba quantuncunque generalia,
latiora, & prægnantia in inſtrumento diuiſionis factæ
inter fratres, ſemper pro indubitando habuit fideicom
miſſo inter eos exiſtenti nunquam renunciatum cenſe-
ri, eo quòd verba hæc apponuntur ex ſtilo notariorum,
vt plurimum ignorantium quid importent, de ſimilib.
ex ſtilo notariorum aſcriptis, & parum præiudicanti-
bus quam plures concord. congerit Tiraq. in leg. ſi vn-
quam, in præfati. num. 126. de reuoc. dona. & poſui ego
conſil. 59. lib. 1.

14 Nonnulli inhiantes † fideicommiſsi repudiationem
per diuiſionum inſtrumenta in reſponſis pręſertim ple
runque conantur quaſcunque eorum clauſulas trahere
ad fideicommiſsi renunciationem, quaſi contractus di-
uiſionis nullis remiſsionum, ceſsionum, & promiſsio-
num clauſulis indigeat, quod omnino abſurdum exiſti
15 mo † quoniam diuiſionis contractus, venditionis, &
emptionis contractui æquiparatur l. prima, commun.
vtriuſque iud vnde quæque clauſulæ translationum,
ceſsionum, renunciationum, iurium competentium,
& competiturorum, facultatum ad habendum, &c. con
ſtituentium procuratorem, vt in rem propriam, pro-
miſsionum de rato, &c. & de euictione, & ſimilum am-
pliſsimę ſolitę apponi in inſtrumentis emptionum, cur
etiam nequeat apponi inſtrumentis diuiſionum et cur
tantum variationis inducant, rationem non video, cũ
diuiſio ſit ſimilis emptioni & apta ſit tantum iuris tri-
buere in parte ſocij, quantum tribuit emptio in re ven-
ditoris, vt gloſſ. & docto. not. in d. l. 1. Cephal. conſi. 595.
num. 3. ſic eam æquiparando permutationi, in qua fieri
nequit, quin aliquid hinc inde transferatur Menoch.
conſi. nonageſimoprimo, num. 34. 35. illud enim omne
& totum quod facultatis, & poteſtatis iurium & facto-
rum in quaque communi re quoad partem ſocij aufert,
& impedit communio vt l. prima, & to. titu. C. de com-
mun. re. aliena. & l. rei communis. cum ſequen. ad l. me-
rito. ff. pro ſoc. l. ſerui electione. §. primo. de leg. primo.
dat quidem & concedit diuiſio, quæ etiam dicitur con-
tractus vltro citroque obligatorius, quia ex eo quiſque
cohæres, vel ſocius in qualibet re conſequitur, & habet
partem alterius ſibi adiudicatam, partem vero ſuam ab
altero euictam veluti ex permutatione quadam ſecun-
16 dum Soci. conſi. 25. colum. 3. num. 8. lib. 4. † Donec quo-
que bona quiſque poſsidet in communione, non po-
teſt facere quin tangat, & adminiſtret & partẽ alterius,
ad l. duo fratres. ff. de acquir. hæred. & pro iſta quali ad
miniſtratione teneatur alteri reducere rationem Socin.
conſi. 73. colum. 1. lib. 1. Dec. conſi. 178. colum. 1. Marſil.
ſing. 493. licet igitur pro his iurium translationibus, &
ceſsionibus ac rationibus hincinde in diuiſionis con-
tractu faciendis, & componendis bene congrueque con
ueniunt clauſulæ inſtrumentales generales aeque præg
nantes, & cuncta prædicta requiſita & geſta in diuiſio-
nis contractu complectantur, merito accipiendæ ſunt
magis ad exprimendum diuiſionis effectum quàm ad
ipſum augendum, & faciendum exorbitare diuiſionem
à ſua propria natura, ita recte concludit Bald. conſi. 118.
nobilis vir Vannes. in fi. lib. 3. & conſi. 367. quidam tres.
in fin. lib. primo. effectus enim diuiſionis pręcipue con-
17 ſiſsit in ceſsionibus viciſsim inter cohæredes fiendis l.
per diuerſas. §. exceptis. C. mand. & pro hac concluſio-
ne accedant multa dicta per Paul. Leon. in d. §. duo fratres.
num. 354. 355.

18 Vnde ſi † notarius pro his translationibus. pactioni-
bus, & ceſsionibus iurium, vt oſtendi bene conue-
nientibus contractui diuiſionis extendendo clauſulas
tractu & curſu forſan calami, & de ſtilo inſerat, aſcri-
bat verbum aliquod reſpiciens etiam futurum, vt ce-
dentes ad inuicem iura competentia. & competitur, ex
leui ſigno ſolo iſto nequaquam putarem cenſeri renun-
ciatum fideicommiſſo, iuri tam præiudiciali, & tam
diuerſo à contractu diuiſionis, vt doctores ſæpius
dicunt

dicunt in d.§. duo fratres, & maximè in ſecunda quæſt. Bart. ſed hoc intelligerem ſecundum naturam contractus ipſius diuiſionis. l. ſi ſtipulatus. in princ. ff. de vſu. cum ſimil. per Alexand. conſi. 60. nume. 4. lib. 7. & Tiraq. in præfat. nume. 131. d. l. ſi vnquam & proprie per Bald. dict. conſil. 18. in fin. lib. 3. & d. meo conſilio 137. num. 156. & pulchre Corn. conſi. 102. colum. prima. ver. his tamen. lib. 4. & ex cauſa de præſenti ſubſiſtente Bar. & alij in l. qui cum tutoribus. ff. de tranſact. & cap. inter. de renuncia. poſſent. n. eſſe & iura competitura ex alijs cauſis communibus & diuiſis, de quibus contingit extendere cauſulas proprias contractus diuiſionis, vt recenſui, quod ab alio non animaduerſum remitto aliorum cenſuræ, & iudicio, reſtringendo viam renunciationis, & quoad fieri poſſit ſaluando fideicommiſſum, ne per diuiſionem ſic de leui, & incauto calami notariorum curſu amiſſum dicatur, Tiraq. d. præfat. nu. 125. 129. & Cephal. conſi. 371. nume. 15. & ſeque. Curt.
19 Iun. conſi. 222. ad num. 18. conſi. 227. ad fin. Port. Imolen conſi. 131. num. 17. & ſeque. etenim ſigna remiſsionis fideicommiſſi per diuiſionis pactiones, & clauſulas debent eſſe expreſſa, aperta, præciſa, & concludentia, & non generalia, & obſcura ſolum habita ex notariorum inuolucro. l. de his. cum duabus ll. præceden. l. qui cum tutoribus ff. de tranſact. l. tres fratres. ibi, generalis pacti conuenti. ff. de pact. per Barb. d. conſi. 48. colum. 1. & ſeque. lib. primo, poſt alios, Pau. Leon. in dict. §. duo fratres. à num. 315. vſque ad numero 356. confirmo per text. not. in l. cum hic status. §. pœnitentia. de dona. inter vir. & vxo. vbi circa reuocationem donationis inter virum & vxorem per pœnitentiam, ponendo exemplum circa fideicommiſſa reuocanda, de quibus non agimus habetur, quòd euidenter debet apparere de re-
20 uocatione, & ſic de remiſsione † in obſcuro iudex procliuior eſſe debet ad comprobandam donationem, & ſic fideicommiſſum non eſſe remiſſum per text. magis proprium in cap. primo, ibi, niſi feu. omnino refutauerit, de eo qui fin. fec. agn. de feu. pater. & ibi Bald. dicit quòd ille text. facit ad not. per doctor. in dict. §. duo fratres adducit Caſtrenſ. conſi. 300. viſo quodam proceſſu. colum. tertia, verſic. nec obſtat finis. lib. ſecundo, adde & per text. magis apertum in l. Titia cum teſtamento. §. Lucius. in fin. de leg. 2. ibi, niſi euidenter apparuerit omittendi fideicommiſſi cauſa hoc cum feciſſe.

21 Poſtremo † ſignum euidens eſt non refutati fideicommiſſi quando in inſtrumento diuiſionis poſt clauſulas prægnantes promiſsionum & renunciationum iurium adeſſet reſtrictiua clauſula aliqua vſque in præſentem diem, vel ad certam & nominatam cauſam relatiua, quia tunc fideicommiſſi conditionalis de futuro cedentis, & extra nominatam cauſam remiſsio de eo quietatio facta non intelligitur probant Ang. conſi. 287. pro clariori. colum. tertia, verſi. cum dies Corn. conſilio 102. ad fin. lib. 4. conſi. 340. colum. fina. lib. primo, Dec. conſi. 86. col. 3. ver. & maximè iſta concluſio. conſi. 495. nume. decimooctauo, ponit Gabr. Roman. dicta concluſ. prima, num. 24. tit. de fideicommiſſ. lib. 5. de commun. concluſ. poſui & ego dicto. conſi. 137. num. 3. & de pluribus modis vel cauſis reſtrictiuis generalitatum, vide diffuſe tradita ſupra lib. præceden. interpr. 4. dubit. 2. ſolu. 3.

22 Vlterius † licet raro inueneris fideicommiſſarium ex cauſa lucratiua fuiſſe conſecutum rem ſibi per fideicommiſſum relictam, tamen tunc dices fideicommiſſum eſſe finitum niſi & de mente teſtatoris appareat etiam fideicommiſſario extimationem deberi per text. in l. nutu. in prin. de legat. tertio.

23 Vltimo & temporis curſu † fideicommiſſum non durare dicendum eſt, vbi ſane longi vel longiſsimi temporis præſcriptione eius petitio ſublata dici poteſt, longo enim tempore decem annor. inter præſentes, viginti ann. inter abſentes fideicommiſſum particulare amittitur, & acquiritur ei, cui res fideicommiſſaria fuerit nó ab hærede grauato alienata ſed ab alio, puta eiuſdem rei vſufructuario, vt eſt caſus, iuncta gloſſ. in verſi. ſtatuto. in l. Sticho. ff. de vſufruct. lega. cum bona fide intelligitur eius, qui præſcribit, & acquirit, vt aperit ibi tex. verbis his, cum nepotes legatarij ignorauerit conditionem fundi, &c. non ab hærede grauato, vel à prohibito alienari per teſtatorem acquiſitio facta euitare facit præſcriptionis prohibitionem à lege teſtamentaria inductam.
24 & procedere facit ipſam præſcriptionem, quia † teſtator non poteſt imponere legem niſi ſucceſſori ſuo, dicit Bald. in l. ſecunda, in fin. C. de vſucap. pro empto. vti veriſsimum dictum probat Caſtren. conſi. 318. alias in hoc facto. lib. ſecundo, non videns hoc dictum tamen rationabile dicit Corn. conſilio 304. colum. decimaquarta, verſi. & per patronum. lib. tertio, vbi & in verſi. ſequen. cum dictis hic bene conuenit, & dicta ignorantia acquiſitionis per text. in dict. l. Sticho. videtur verificare dictum Iaſo. vt procedat præſcriptio emptæ rei ſuppoſitæ fideicommiſſo prohibitæ alienari per auct. res quæ. commun. de lega. de quo non memor dict. text. in dicta l. Sticho. dubitat Ripa in §. diui. ſub nume. 114. l. filiusfamil. de legat. primo, ſequitur idem ibi ſub numer. de-
25 cimoquinto. † Rei autem particularis legatę, vel fideicommiſſo ſubiectæ præſcriptio, vt locum habeat, aduerte, quòd oportet hæreditatem eſſe aditam ex teſtamento, vel ab inteſtato, prout legatum, vel fideicommiſſum præſtandum venit, non auxiliante ſuitate, niſi in fideicommiſſo, vniuerſali, vt plene diſcutiendo probat Cor. conſilio 97. late & diffuſe. lib. ſecundo, quia prius legatario, vel fideicommiſſario non eſt nata actio, ſic contra eum non currit pręſcriptio per l. cum notiſsimi. §. illud. C. de præſcript. 30. vel. 40. ann. & l. prima. in fin. de anna. except. idem conſi. 294. ad fin. verſic. ſecundo. libr. tertio, in eodem caſu Alexand. conſilio 101. numero vigeſimoprimo, & ſequent. libr. ſeptimo, & Nat. conſilio 437. numero quinto, & ſequent. vbi de regula non valenti agere, &c. quomodo autem dicta regula dict. §. illud. & dicta l. prima. in fin. procedat, congruenter explicat idem Corn. dicto conſilio 304. column. decimaquinta, ſub verſicul. nec obſtat dictus §. illud. libro eodem.

26 Quamuis enim res † per fideicommiſſum relicta, & per teſtatorem alienari prohibita præſcribi nequeat d. l. ſecunda, C. pro empt. maximè antequàm exiſtat conditio fideicommiſſi. Bald. conſilio 351. item ad illud. lib. 3. tamen poſt purificatum fideicommiſſum præſcribitur, & id præſcriptione longiſsimi temporis 30. vel 40. annor. titulum non requirente firmat Alexand. conſil. 59. colum. 4. nume. 8. lib. 3. Corn. dicto conſil. 304. colum. 13. verſic. vltimo dictus reus. lib. 3. Dec. conſi. 202. ad fin. & conſi. 267. colum. penult. nume. 4. Alexandri. conſil. 97. colum. prima, & Ruin. conſil. 139. colum. penult. nume. 15. lib. ſecundo, Ripa in dicto. §. diui. num. 114. & ibi alij Modern. idem contra legatarium per Corn. conſilio 244. colum. ſecunda, lib. 4. vbi quòd etiam tali longiſsima præſcriptione tollatur reſtitutio in integrum aduerſus ipſam decurſam præſcriptionem vt etiam Ruin. & Alexandri. in alleg. conſi. tradunt. Vbi tamen eſſet probabilis ignorantia fideicommiſſarij de fideicommiſſo ipſo dari reſtitutionem in integrum petitam incidenter contra præſcriptionem 30. ann. in terminis tradit Alexand. conſi. 116. colum. prima, lib. 5. ſequitur Socin. Iun. conſi. 128. nume. 150. libro primo, eſt commun. doctr. per Afflict. deciſ. 37. ſub nume. 2. deciſ. 329. Cagn. in l. 2. nume. 119. C. de pact. inter empt. & vendi. diffuſe etiam aduerſus præſcriptionem 40. ann ex preſſè agendo tenet Aym. tract. de antiqui. temp. par. 4. pluri.

pluri. num. præceden. concludit nu. 201. & conſil. 201. nu. 35. & ſequent. eſt magis commun. opin. Pariſ. conſ. 66. num. 117. lib. 3. & quando non ſit ſupina & craſſa ignorantia, Pariſ. conſi. 16. num. 139. lib. 2.

27 Præſcriptionem † autem ipſam decurrere contra fideicommiſſarium antequam is agnouerit & acceptauerit legatum vel fideicommiſſum, non impedit ſcientia, & ſic mala fides hæredis grauati, vel alterius poſſidentis, cum dominium eidem fideicommiſſario nondum ſit irreuocabiliter acquiſitum ex doctr. Anchar. in c.ip. ſine poſſeſſione. colum. 18. de reg. iur. in 6. tenent Socin. conſil. 63. colum. 3. verſ. præterea hanc partem. lib. 1. Dec. conſ. 554. nu. 2. Pariſ. conſil. 7. nu. 26. lib. 1. conſ. 49. num. 34. 35. conſ. 87. ad fin. lib. 2. Socin. Iun. conſil. 74. num. 31. 32. lib. primo, allegant & Balb. de præſcript.

28 in 4. part. 5. princip. in 3. quæſt. nume. 5. Exinde † eſt quòd hæres grauatus etiam poſt multum temporis differens reſtitutionem lucratur fructus perceptos negligentia fideicommiſſarij non petentis l. mulier. §. ſi hæres. ff. ad Trebel.

Itaque mihi fideicommiſſorum finem perquirenti, vix peroptatus obuiam ſe ſe fecit huius tertij libri finis. Cui quidem non me latet alijs me doctiorib. quàmplurima ſuperaddendi; proinde ſicut & meus, vt par eſt, erga ſummam trinitatem diuinam continuo adiutricem meam gratiarum actioni, omnemque ipſi DEO laudem, honorem, gloriam dandi nunquam erit finis.

Lib. III. FINIS.

DE INTERPRETATIONE VLTIMARVM VOLVNTATVM TRACTATVS

SIMONE DE PRAETIS, IVRISCON. PISAVREN. AVCTORE.

Liber Quartus.

NVNC AGENDVM SEQVITVR quarto libro de interpretatione vltimarum voluntatum in legatis, præceptis, alijsque teſtatorum diſpoſitionibus ſuper his quidem per Iuriſc. & legumlatores ipſos tractatus late longèq; habitus eſt & ample diſcuſſus, vt videre eſt prolixioribus titulis, quàm in alijs forſan iuris articulis, vt ff. de leg. 1. de leg. 2. de leg. 3. alijsq; ſequent. titulis, & C. de lega. & inſtit. eo. vbi in princ. gloſ. 2. merito dicit, quòd eſt pars iuris longa, ac ſuper his per gloſ. & doctr. pleniſſime interpretationes apparent, & plurima reſponſa, vt eorum indices oſtendunt; particulares etiam doctorum tractatus ampliſſimi non deſunt, vt per Capr. in ſuis concluſ. & reg. Gualden. de arte teſtan. titul. 6. de legatis. Ant. Gomez ſuo comment. iur. tom. 1. cap. 12. de legat. Quod efficit, vt ego de his breuius me expediam tres adducendo interpretationes ſeu declarationes.

Primam circa legata.

Secundam circa præcepta aliqua teſtantium.

Tertiam circa alias teſtatorum diſpoſitiones, & earum extinctionem & finem.

Prima itaque interpretatione, vt alijs etiam ſequentibus ſic progrediar, non vt in præcedentibus libris feci præmittendo certas dubitationes, enumerando, applicandoque ſeparatas ſolutiones, ſed dubitationes ſimul & ſolutiones explicabo, continuando vnam poſt alias & excitando eas circa illud, de quo dubitandum contingere poteſt, ſic diuerſitas materiæ ſuadet, non tamen inordinate diuerſum ſeruare commodius videri.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum rei alienæ quàm teſtator putabat ſuam valet, ſi legatarius ſit attinens vel conſanguineus teſtatoris.*

2 *Legatum factum pro maritandis puellis pauperibus de ſua caſata potius præſumitur factum ratione conſanguinitatis quàm ex pia cauſa.*

3 *Legatum factum hæredi & alij extraneo non valet reſpectu hæredis & quare, ſed totum debetur collegatario iure non decreſcendi.*

4 *Legatum factum vni ex hæredibus vel pluribus hæredibus, debetur id cuilibet eorum iure legati proportione cohæredum, pro ſua autem portione iure hæreditario.*

5 *Legatum factum filio teſtatoris qui ſit & hæres, cui debetur legitima, valet quatenus capiat legitima & quare, & quando etiam ſupra legitimam valeat, itemque & quando valeat factum hæredi. ibid.*

6 *Legatum factum filiabus per teſtatorem habentem vnam filiam & vxorem prægnantem intelligitur & de poſthumis, & quare.*

Et de numero plurali quando poſſit verificari in vno. ibid. cum ſeq.

7 *Legatum diſtribuendum mandato teſtatoris inter pauperes per executorem, an executor vnum poſſit eligere, vt vide ibidem hincinde opiniones, & qui poſſit eligi magis ex recepta ſententia. Quid ſi dictum ſit vt vni detur an plures eligi poſſint, & quando aliter de voluntate teſtatoris non apparente.*

8 *Singularis numerus an & quando poteſt verificari in plurali, & econtra, an pluralis in ſingulari. late vide ibidem.*

9 *Legatarÿ ſi ſint plures quando coniunctim & quando disiunctim ſunt vocati, & an & quando ad rem legatam, & an in proprietate vel in vſufructu vocentur latiſſime ibi cum ſeqq. num.*

10 *Legatarÿ coniunctim vocati & ſint capaces alio non expreſſo æqualiter rem legatam conſequuntur. ſi disiunctim quando valeat posteriori factum & quando vni legatario extimatio debeatur aliÿ res ipſa aſſignetur.*

Quid ſi omnes non ſunt capaces & quando iſti faciant partem capacibus. ibid.

11 *Excluſus à ſucceſſione non facit partem in legitima.*

Legatarÿ vbi ſunt plures & vni legatus ſit vſufructus fundi aliÿ ſimpliciter idem fundus eſt legatus ambo pro dimidia in vſufructu concurrunt, & quomodo plures concurrant in eadem re legata.

Quid ſi vni ſit legatus vſufructus omnium bonorum, & aliÿs ſint legata certa bona quòd concurrat vſufructuarius omnium bonorum cum eo cui ſpecialiter certa bona relicta ſunt.

Et eſt magis communis opin. reprobata opin. Bal. & Salyc. num. 12.

Quid ſi vnus ſit vſufructuarius omnium bonorum & alius hæres vniuerſalis in proprietate, ceſſat tunc concurſus in vſufructu, nam eſt totus vſufructuarÿ.

Reprobatio Bar. conſ. 33. ad fi. nu. 13.

14 *Legatum factum attinentibus intelligitur de proximioribus teſtatoris in gradu ſucceſſ. ab inteſtato, etiam ſi ſolus ſit.*

15 *Legatum factum pluribus puellis vel filiabus maritandis alicuius, aliÿs præmortuis, totum debetur ſuperſtiti etiam nuptæ, & factum plurib. filiabus donec nubant, intelligitur donec vna ſuperſit nubenda ibid.*

16 *Legatarius legatum ſibi factum hac conditione, ſi bene ſe geſſerit in tali negocio, ſi dignus exiſtimatus fuerit, petere poteſt, cum non offenderit, & de quo non eſt querela.*

17 *Legatarius in dignitate operatur vt legatum ei factum interpretatur eſſe præſtandum in nobiliori materia, in maiori quantitate & conuenienti conditioni ipſius perſonæ.*

18 *Legata & fideicommiſſa fiunt ob merita legatarÿ, ob amorem & affectionem teſtatoris erga legatarium.*

19 *Legatum factum cum qualitate viduitatis, pone quòd veſtiatur vidua vel ei præſtentur alimenta intelligitur quòd perſeueret vidua, aliàs ceſſat legatum.*

20 *Legatum factum ſub conditione ſtudendi legatario debet durare vſque ad perfectionem ſtudÿ, quod intellige vt ibi.*

21 *Legatarius perſonaliter & nominatim apparere debet vt congrue intelligatur, ſcilicet per perſonam & per locum, quia per perſonam conſtat de loco, & per locum de perſona.*

23 *Legatum factum eccleſiæ & non dicatur de qua vel non appareat de qua in loco, intelligitur de eccleſia generali, id eſt, cathedrali illius ciuitatis.*

24 *Legata facta nominibus Sanctorum debentur eccleſiis quæ appellantur & ſint intitulatæ ſub nominibus illorum ſanctorum, & ſic intelligitur de digniori & principaliori eccleſia.*

Effectus tamen ſimilis legati ad perſonas regentes & gubernantes dictas eccleſias. 24. declarando tamen vt ibi.

25 *Legatarÿ perſonæ qualitas facit legati conditionem mutare & quantitatem diminuere, exemplum ibidem num. ſeq.*

26 *Legatum alimentorum vel vſufructus factum nouercæ per maritum donec permanſerit cum priuignis debetur illi etiam contra conditionem non permanendo cum eis, quia non poſſit nedum veritate apparente ſed ſuſpitione etiam exiſtente ſola declarando pulchrè vt ibi.*

27 *Legatum nouercæ plus eo quod minimum comprehendatur relictum vni ex priuignis diminuitur.*

28 *Legatum quantitatis diminuitur factum in exceſſiua ſumma ſpurio vel ſpuriæ pro alimentis vel pro dote, reuocatur & reducitur ad conuenientem ſummam pro alimentis vel pro dote, & ſuperfluum datur hæredibus legitimis, conſanguineis & vltimo loco fiſco.*

29 *Vtile per inutile non vitiatur in vltimis voluntatibus circa relicta, & dic ac declara vt ibi.*

30 *Legatum debet attendi reſpectu ſcilicet eius formæ, vt ſuper ipſo iudicetur.*

31 *Teſtator dicens deputo talem rem tali, idem eſt dicere, ac ſi diceret lego.*

INTERPRETATIO PRIMA circa legata.

PRIMA dubitatio circa perſonas legatariorum diuerſimode ſoluitur, prout
eorundem legatariorum conditio inſpecta diuerſam legatis ipſis interpretationem
præbet.
1 Nam † ſi legatarius ſit attinens, vel
conſanguineus teſtatoris, ei legatum factum rei alienæ, quam teſtator putabat ſuam, valet. leg. cum alienam. Codice. de lega. & ibi Goſſ. & doctor. in materia legatorum rei alienæ & ſimilium plures declarationes inductas à conſanguinitate vide ſupra plene libro primo interpreta. ſecunda, dubit. 2. ſolu. 3. à conſangui-
2 nitate. Id referam, vt aliàs ex facto reſpondi, † legatum
factum pro maritandis puellis pauperibus de ſua caſata, potius præſumi factum ratione conſanguinitatis quàm ex pia cauſa, Deciſ. conſilio centeſimo vigeſimo columna fin. ſequitur Tiraqu. in leg. ſi vnquàm. verſiculo donatione. numero 73. de reuoc. donat. & in tract. de priui. piæ cauſ. in præfat. pagin. 9. Crot. conſilio tertio, numero 22. Grammat. deciſ 73. numero decimoquinto.

3 Si † hæredi & alij extraneo factum ſit legatum, quia
hæredi, vti à ſemetipſo præſtandum non valet. l. legatum eſt. §. 1. de legat. 1. Exinde ſit, quòd totum debetur alij collegatario iure non decreſcendi. l. plane. §. ſi duobus. eod. & ibi gloſſ. & doctor. reſpondit Ang. conſil. 395. punctus, teſtator. colum. pen. verſ. reſtat igitur videre. bene declarat Bald. conſi. 19. circa dubitationem.
4 num. 2. libr. ſecundo. † Si vero vni ex hæredibus, vel
pluribus hæredib. factum eſt legatum, id cuilibet eorũ pro portione cohæredum iure legati, pro ſua autem portione iure hæreditario debetur. l. qui filiabus. §. fin eo-
5 dem ſed reſpice † ſi hæres & legatarius eſt filius teſtato-
ris, cui debetur legitima, quòd legatum huiuſmodi ſibi factum valet, quatenus capiat legitima, quæ ſibi aſſignata vſ in tali re legata, & valet ẽt ſupra legitimam, qñ hrẽditas eſſet alij reſtituenda, bis hoc firmat idem Bald. conſ. 318. proponitur, q ſolus filius. & conſil. 328. determinatio iſtius quæſtionis. lib. 5. valet & legatum factum hæredi in hoc quòd vbi forte non fieret hæres vel hæreditatem alij reſtitueret poſſet res ipſa legata retinere ab ipſo hærede & legatario, Socin. iun. conſil. 8. num. 26. lib. 2.

6 Multum quoque refert, ſi numero † plurali expri-
mantur legatarij, vt ſi teſtator vnam habens filiam, vel ſciens ſe habere vxorem prægnantem legatum fecerit filiab. ſuis, intelligitur & de poſthumis, vt verificetur dictio pluralis numeri, Bart. in l. qui quartam. §. primo. in l. qui filiabus. in princip. ſub num. 5. de lega. primo. verificatur tamen & in vno. l. Lucius. & ibi glo. in ver. filijs ſuis. in §. fina. & in le. fin. §. fideicommiſſis. de leg. ſecundo.

ſecundo. l.qui concubinam.§. ſi Stichus. & l. pater.§. fi-
liam. de leg. 3. vbi gloſſ. quòd vniuerſitas remanet etiá
9 in vno.licet de hoc varia eſt ſententia † vbi legatum fue
rit mandato teſtatoris per executorem diſtribuendum
inter pauperes, quòd executor non poteſt eligere vnũ
pauperem, & ei dare omnia, tenet Barto. in l. prima.de
optio.lega.comprobat Deci. conſil. 471.num.9.& Alex.
in d.l. qui quartam.§.primo.num.ſecundo, magis tamé
recepta vadet alia ſententia, quòd poſsit eligere vnum
pauperem, & ei dare omnia etiam ex opinione Bartol.
tenet Bald. in l. vnum ex familia.§. ſed ſiquidem. in fin.
& Caſtr. in l. cum quidam. num. 4. de leg. ſecundo. &
Ruin.conſ.221. colum.penult. ad num.10.lib. ſecundo.
vbi & econtra ſi dictum fuerit, detur vni pauperi, po-
teſt dari & pluribus, ita quæſtionem hincinde diſcuti-
endo pertranſit, & firmat Hiero.Cagno. in l. ſingularia.
à nume. 34. vſque ad num. 40. ſi cer. pe. idem cum hac
vltima relata ſentiens tranſit etiam Tiraqu. in l. ſi vn-
quam. verſi. ſuſceperit. num. 227. de reuoc. dona. hoc
habere locum, niſi aliter de voluntate teſtatoris poſsit
apparere ex dictis per eum, circa modum, & formam
diſtributionis huiuſmodi tradit Imo. in dict. leg. vnum
ex familia. §. ſi duo, clarius ſequitur Alexand. conſilio
8 109. colum. 3. ſub num. 7. lib. ſeptimo, ſi & † ſingulare
poteſt verificari & in plurali, Pariſ. conſilio 91. num.39.
lib. ſecundo, eatenus, quatenus poſsit, vt locus ſit diſ-
poſitioni teſtatoris Dec. conſi. 50. & conſi. 362. colum.
fin. verſic. non obſtat quòd A. & ibi num. ſecundo. ad-
ducendo communem rationem, quòd vbi ſingularis
& pluralis eſt eadem ratio quod dicitur de pluribus,
habet locum & in vno, Bald. & Caſtr. not. in l. prima.
C. de condit. in ſer. Barto. & Socin. in l. falſa. §. fin. de
conditi. & demonſt. cum alijs concord. per Tiraqu.
dict. ver. ſuſceperit. num. 160. & per Aym. conſil. 161.
nu 4.& conſi.180. n.3. ibi autem diuerſa ratio poteſt de-
prehendi maxime ex proprietate nominis legatarium
deſignantis, vt ſi legatum eſt factum primogenito ali-
cuius, legatum non ſpectat ad plures etiam in paritate
gradus exiſtẽtes in fideicõmiſſo plene demonſtraui ſu-
pra lib. præceden. interpret. 3. dubitatio. 4. ſolutio. vl-
tim. verſic. quinto quæro. quod dicitur in fideicom-
miſſario procedit, & in legatario. l. prima. poſt princip.
commun. de lega. nam proprium eſt ſingularis numeri
referri ad pluralem, per cap. is cui. de præbend. c. pen.
de re iud. in 6. & l. prima. & ibi gloſſ. & Bart. de opt. leg.
Alexandr. conſilio 226. colum. fin. num. 5. lib. 6. Bald.
in l. in tempus. §. primo. ff. de hæredi. inſtit.

Idem quoque de numero plurali, quòd non reſolua-
tur in ſingularem vide plures deciſ. collect. per Tiraq.
dict. verſic. ſuſceperit, à numero 226. vſq; ad num. 341.
vbi & econtra nume. 241. vſque ad num. 260. congeris
deciſ. quòd plurale in ſingulari verificatur, & de alijs
mixtim, & remiſsiue ſub num. 261. & per Ruin. conſil.
155. nume. 3. & conſilio 168. nu. decimo, li. ſecundo,
Cagno. in l. prima, num. 56. C. de pact. Aymo conſilio
325. numero ſecundo, facit ſuam ſpecialem regu. 4. Se-
baſt. Medi. ſuo tract. regu. iur. licet ibi plus inſiſtat ſu-
per regu. leg. boues. §. hoc ſermone. & magis in ſpecie
per Nic. Eucrar. in ſua centu. locorum lega. loco 54. à
numero.

9 Legatarij † igitur ſi plures ſint, videndum eſt an ſi-
mul coniunctim, vel diſiunctim vocati ſint ad rem le-
gatam, & an in proprietate, vel in vſufructu. nam ſi con-
iunctim, & omnes ſunt capaces alio non expreſſo æqua
li portione conſequuntur rem legatam, l. legatam in-
utiliter. §. fin. l. ſi pluribus. & l. ſequent. §. ſi coniun-
ctim, de leg. primo, ſi vero diſiunctim, vel ſeparatim
valet legatum poſteriori factum, conſtito de voluntate
teſtatoris adimente à priore legatario, hoc vero non ap-
parente vni legatario tunc extimatio, alij ipſa res aſsig-
natur, vt d.l. ſi pluribus, ver. quòd ſi ſeparatim. & l. ſe-
quent. & l. qui duos. §. primo. & ibi Barto. de lega. ſe-
cundo, vbi autem non omnes ſunt capaces, vel ratione
aliqua legatum non valeat in perſona omnium legata-
riorum, & iſti non capaces quando faciant partem capa-
cibus. i. quòd habeant ſolam eorum partem, & non to-
tum, vt exponit gloſſ. in verſic. faciunt partem. in d.§ ſi
coniunctim. per l. vtrum. de rebus dub. quoniam ma-
teria requirit aliquam explicationem longiorem, vide
quòd eam bene. explicant, Barto. Caſtr. Imo. Alexand.
& Iaſ. in di. l. plane vbi §. ſi duobus. & in l. huiuſmodi.
§. ſi Titio. de lega. primo. & Alber. Brun. de ſtatu. fœ-
min. exclu. in 13. arti. in quæſt. 3. & Guid. Pap. in qõ.
10 295. vbi & inferunt, quòd † excluſus à ſucceſsione non
facit partem in legitima. & remiſsiue doct. collect. in
materia vide per Hier. Cagno. in l. 1. ſub num. 57. C.
quando non petent. par.

11 Et quandoquidem ex pluribus legatarijs † ſi vnus eſt
legatus vſusfructus fundi, alij ſimpliciter idem fundus,
ambo pro dimidia concurrunt in vſufructu. l. ſi alij. de
vſuf. leg. & ibi Bar. quomodo plures poſſunt concur-
rere in eadem re legata, & in l. ſi Seiæ. de dot. præleg. &
omnes in l. ſi Fortidianum. C. de lega. & in l. ſi pater ſa.
12 ff. de hæred. inſtitu. † ſi autem vni eſt legatus vſusfru-
ctus omnium bonorum, & alij ſunt legata certa bona,
vſufructuarium omnium bonorum non concurrere
cum legatario certorum bonorum in aliquo, eo quòd
per ſpeciem ſit derogatum generi, tenent Alber in l.
generali. §. vxori. in fin. de vſufr. leg. Bald & Saly. in leg.
quoties. in fi. C. famil. ercif. comprobare videtur Soci.
Iun. conſil. 115. nume. 3 ſequent. libr. 1. ſed verius & re-
ceptius eſt, quòd generalis vſufructuarius concurrere
debet in vſufructu etiam bonorum alij ſpecialiter lega-
torum per l. Sempronio. & ibi gloſſ. firmat Bartol. in
princ. de vſufr. leg. & Bald. conſil. 19. circa dubitatio-
nem. in prin. & conſil. 23. ſuper alio conſilio. lib. 2. com-
probando quòd vſusfructus, & proprietas non ſe ha-
bent vt genus & ſpecies, ſed ita ſe habent, quòd vſus non
poteſt integraliter preſtari ſine diminutione alterius, ita
in ſpecie contra Bald. & Salyc. tenet Ruin. conſil. 190.
nu. 13. libr. 2. & eſſe commun. opin Pariſ. conſil. 97. in
fi. lib. 2. & Rolan. à Val conſil. 8. num. 36. libro 2. cum
concord. per Borgni. Ferizanch. tract. de vſuf. muli. n.
445 pro magis communi tenet Ant. Gabr. de commu.
13 opi. lib. 5. de vſufr. conclu. fin. nu. 40. † Si verò vnus eſt
vſufructuarius omnium bonorum & alius eſt hæres
vniuerſalis in proprietate ceſſat concurſus in vſufructu,
quia totus eſt vſufructuarij, vt author. aliorum bene probat
Pariſ. conſil. 94. nu. 32. & ſeq. lib. 2. vbi num. 34. te-
net. d. l. ſi alij. non procedere in hærede inſtituto, quòd
concurrat in vſufructu, qui ſit alij relictus, ideo integer
debetur legatario & non pro medietate, vt ibi per eum,
& per alia idem probat Ruin. d. conſi. 190. num. 2. & ſe-
quent. lib. 2. ſic reprobatur Bart conſi 33. ad fi.

14 Legatum † factum attinentibus intelligitur de pro-
ximioribus teſtatoris in gradu ſucceſsionis ab inteſta-
to, etiam ſi ſolus ſit, Pariſ. conſ. 49. colum. 2. & ſeq. lib. 1.
plene diſſerui conſil 203. num. 4. cum ſequ. & proprie
Caſtr. conſ. 383. notandum eſt. col. 1. lib. 1.

15 Item † pluribus, puta puellis maritandis, vel filiabus
alicuius legatum factum alijs præmortuis totum debe-
tur ſuperſtiti etiam nuptæ, reſpondit Bal. conſi. 395 fa-
ctum tale eſt, quidam Paulus. libr. 3 per l. cum quidam
ita. verſ. plane de leg 2 & l. vter ex fratribus. ff. de con-
di. inſti. & quid relictum pluribus filiab. donec nubant,
intelligitur, donec vna ſuperſit nubenda, Corn. conſil.
204. lib. 4. & per Dec. conſil. 50.

16 Legatarij † perſona, cui conditio huiuſmodi aſcri-
pta fuerit, ſi bene ſe geſſerit in tali negotio, ſi dignus ex-
iſtimatus fuerit, ad legati petitionem admittiſ, qui non

 offenderit,

offenderit, & de quo non eſt querela, l. teſtamento ita
de fideicom. libert. & d. l. cum quidam ita. ver. 1. & glo.
leg. 2. & in ſpecie ſimili per Corn. conſil. 3. colum. 1. libr.
1. in hoc modo volens viuere vt bonus filius.
17 Dignitas † legatarij, reſpice, quòd facit interpretari
legatum eſſe præſtandum in nobiliori materia, in ma-
iori quantitate, & conuenienti conditioni perſonæ le-
gatarij, probatur caſibus & exemplis, per l. ſed & ſi ſuſ-
ceperit. §. ſed & ſi perſonas. ff. de iudi. & ibi gloſ. & do-
ctor. & l. Titia. §. fin. de aur. & argen. leg. l. penul. in fin.
de condi. & demonſtr. l. plenū. §. equitij. de vſu & habit.
per Bald. in l. 1. ſub nu. 4. C. de verbor. ſign. Fulg. conſ.
27. propoſita quæſtione, Pariſ. conſil. 80. num. 23. 24.
lib. 2. Corſet. in ſing. ſub dict. conditio perſonæ. Bal. in
l. 1. num. 12. & ſequent. C. de lega. Bart. in l. cum quæ-
ritur. §. lana in fin. de legat. 3. qualitas demum, & con-
ditio perſonæ legatarij, vt generale eſt in ſermone de
perſonis, præſtat intellectum verbis & diſpoſitioni, Bal.
d. l. 1. num. 12. Afflict. deciſ. 401. nu. 2. Socin. in l. ſecunda,
18 colum. 3. num. 13. de reb. dub. † Nam ob merita legatarij,
ob amorem & affectionem teſtatoris erga legatarium
fiunt legata & fideicommiſſa, Pariſ. conſil. 99. in fin. lib.
19 ſecundo, & † perſonæ qualitas requiſita pro legato con-
ſequendo, pone quòd veſtiatur vidua, vel ei præſtentur
alimenta, intelligitur quòd perſeueret vidua, aliàs ceſ-
ſat legatum, Bald. in l. 1. colum. 2. num. 5. & in l. volun-
tatis. columna fin. ſub numero 10. C. de fideicommiſſ.
20 † Conditio ſtudendi impoſita legatario debet durare
vſque ad perfectionem ſtudij, Dec. conſi. 170. intelligen
dum eſt hoc prout conditio ſit actus ſucceſſiui, vel mo-
mentanei, ſimiliter præſtatio legati facienda ſit ſemel,
vel ſucceſſiuo tempore, & pluries, vt Pariſ. conſi. 95. nu.
50. & ſeq libro 2. & Bald. in l. prædia. ſub num. quarto,
verſ. extra quæro. C. de fideicommiſſ.
21 Præterea de perſona † legatarij nominatim apparere
debet, vt congrue intelligatur, ſcilicet per perſonam, &
per locum, quia per perſonam conſtat de loco, & per lo-
cum de perſona dicit Bald. conſi. 154. ſuper primo pun-
cto. in prin. lib. 4. & per alias demonſtrationes, vt de no
mine hæredis exprimendo dixi ſupra lib. præceden. in-
22 terp. 1. dub. 4. ſolu. 1. Vnde ſi † factum eſt legatum eccle-
ſiæ, & non dicatur de qua, vel non appareat de qua in
in loco, intelligitur de eccleſia generali, id eſt, cathedra-
lis illius ciuitatis, Bald. d. conſ. 154. ad fi. & Afflic in de-
23 ciſ. 244. vbi etiam † de legatis factis nominibus ſancto-
rum interpretatur, & legata debentur eccleſijs, quæ ap-
pellantur, & ſunt intitulatæ ſub nominibus illorum
ſanctorum nominatorum, & ſic intelligitur de dignio-
ri, & principaliori eccleſia. Ioan. Fab. & Ang. Aret. in §.
ſed quoties, inſtit. de iure natu. gent. & ciui. refert Mar-
ſil. in l. eos qui num. 19. de falſ. de parochiali Nat. conſi.
204. num. 7. & de his plura in ſpecie vide per Capr. in ſu-
is regu. concluſ. 113. numero tertio, cum ſequent. & ma-
gis de eccleſia parochiali ſecundum commun. Vaſq. de
ſucceſ. progreſ. de legat. libro tertio. §. 27. numero fin.
24 † effectus tamen ſimilis legati pertinet ad perſonas re-
gentes & gubernantes dictas eccleſias, Pariſ. conſilio. 50.
numero 15. libr. ſecundo, dummodo de titulo doceant
attendēdo etiam formam & modum relicti, vt per Bal.
conſi. 250. viſo iſto proceſſu. lib. 4.
25 Atque † perſonæ legatariæ qualitas inſpecta facit le-
gati conditionem mutare, & quantitatem diminuere,
26 vt ſi nouercæ factum eſt per maritum † legatum ali-
mentorum, vel vſusfructus donec permanſerit cum
priuignis, & cum his permanere non poſſit, nedum ve-
ritate apparente, ſed ſuſpitione exiſtente, ne fiant inſidię
ſuæ vitæ vel ſuo honori, quia eſt ætatis recentis & io-
cundæ, poteſt ſanè conſequi legatum contra conditio-
nem appoſitam etiam extra domum q. mariti, & non
permanendo cum priuignis per Bal. in l. pen. ff. vbi pu-
pil. edu. deb. & in auct. hoc locum. col. fin. C. de ſecun.
nup. & in l. 3. C. de cond. inſert. late probat Aym. conſ.
268. col. 2. & ſequ. ſentit Rui. conſ. 34. col. 1. lib. 2. dum
vltra q; ſit nouerca aliud probet quòd non poſſit habi-
tare cum priuigno etiam exiſtens in ſuſpitione, vt de-
clarat Ay. d. conſ. poſt Bal. in d. l. 3. exprimentem id eſ-
ſe propter ſiniſtram ſuſpicionem. Quæ etiam præſumi-
tur abſq; alia probatione, ſed ea ſufficiente, quæ à ſoli-
tis inter nouercas & priuignos habet, oſtendere ſatagit
27 Anch. Regien. in qu. 1. nu. 28. lib. 2. † quantitas vero
legati diminuitur, ſi fuerit legatum nouercę plus eo,
quod minimū comprehenderetur relictum vni ex pri-
uignis per text. gloſ. ac doct. in l. hac edictali. C. de ſe-
cund. nupt. de ratione cuius legis & non procedentis
in caſu neceſſario plene diſcutit Roman. conſ. 218. & the
mate conſultationis. col. 2. & Io. de Ana. conſ. 67. &
ibi Bologn. in addi.
28 Quantitas † etiam legati in exceſſiua ſumma facti
ſpurio vel ſpurię pro alimentis, vel pro dote, reuocat,
diminuitur, & reducitur ad conuenientem ſummam
pro alimentis, vel pro dote, & ſuperfluum datur hære-
dibus, legitimis, conſanguineis, & vltimo loco fiſco
Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. 69. nu. 2. Cur. Iun. conſil.
37. colu. fi. Rol. à Val. conſ. 74. nume. 40. 45 46. lib. 1. &
ibi num. 49. quòd viuente marito non poteſt repeti ta-
29 le ſuperfluum dotis, ex quibus liquet circa † relicta in
vltimis voluntatibus vtile per inutile non vitiari ex
pluribus etiam per Ruin. conſi. 44. col. 3. nu. 9. lib. 2.
Cæterum dubitatio hæc circa validitatem, vel inuali-
ditatem legati ſoluitur accurate inſpiciendo ea quæ le-
gatum validum efficiunt, quæ nullum & inutile red-
dunt, hæc eñim conſtant ex perſona relinquentis, &
perſona legatarij, & re relicta & forma ſolemnitatéque
diſpoſitionis, vt plene allegando probaui ſupra libr. 2.
interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 1. in princ. vbi diffuſe quoad
perſonas habentes factionem teſtamenti actiue & paſ-
ſiue, dixi per tot. d. l. ſolut. & de his actiue factionem
teſtamenti non habent etiam late tradit Capr. tract. re-
gul. & commu. concluſ. concl. & reg. 103. & quoad for-
mam & ſolemnitatem dixi d. dubit. 1. per tot. ſolu. 2.
& quoad res per tot. ſolu. 3. dixi, vbi breuitatis cauſa
iſta videnda ſunt, nec non videri d. interpr. 2. dubit. 2.
& ſolu. 2. poſſunt caſus 45. quos adduxi demonſtrantes
tam in legatis, quàm in alijs diſpoſitionibus non valere
teſtatoris diſpoſitionem. Non omittam demum quod
Angel. in l. in fideicommiſſi. §. fin. in 5. not. ff. de vſur.
30 notat † attendi debere formam legati, vt ſuper ipſo iu-
dicetur, & quoad Bald. not. in l. 1. num. 16. commun.
31 de leg. quòd ſi † teſtator dicit deputo talem rem tali,
idem eſt dicere, ac ſi diceret lego, facit tex. in l. in lega-
tis. C. de legat.

SVMMARIVM.

1 *Legati qualitas ſeu rei legatum poteſt declarari ſic in omni-
bus prædicamentis decem exemplificando, in interpre-
tanda voluntate teſtatoris.*

2 *Legatum eſt quædam donatio teſtamento relicta ab hære-
de præſtanda & valet etiam abſque hæredis inſtitutione
factum in aliqua diſpoſitione, quæ tandem dicitur codi-
cillus, diciturque ſpecies donationis large ſumptæ.*

3 *Statutum prohibens uxorem vel maritum relinquere al-
teri coniugi non comprehendit donationem inter viuos
factam alteri coniugi.*

4 *Legatum ideo dicitur donatio quia hanc in ſe habet cauſam
finalem vt in dubio præſumatur mera teſtatoris libera-
litas accedente meritorum legatarij præſumptione nulla
ſubſiſtente neceſſitate, & quare. ibid.*

Legatum

5 *Legatum præſtatur & ſoluitur ab hærede, ſicut & cætera onera hæreditaria, et quando corruat legatum ita vt non dicatur onus, quod tamen limitatur vt tunc dicatur onus, vt ibi pulchre.*

6 *Legatum quando non ab hærede ſed à primo legatario alij legatario ſit præſtandum, tuncque vltimo moriente legatario vel deficiente ne capere poſſit, legatum non apud hæredem ſed primum legatarium remanebit. & ibid. de rationibus.*

7 *Legatarius in re legata magis præſumitur dilectus à teſtatore quàm hæres.*

8 *Legatarius puta domus in ea præfertur alijs legatarijs quãtitatum etiam quando ære alieno ſoluto nil remaneat in bonis quòd cedit commodo legatarij grauati.*

9 *Legatum à fiſco præſtatur, ſi aliqua cauſa ad eum hæreditas pertineat.*

10 *Legatum quomodo aliàs diffiniatur, quòd ſit ſcilicet diminutio hæreditatis, & his ſimilibus ſcolaſticis.*

DVBIT. II.

1 CIRCA † quiditatem legati ſeu rei legatę poteſt declarari ſic in omnibus decem prædicamentis exemplificando in interpretanda teſtatoris voluntate ſecundum Bald. in l. voluntatis. colum. 2.
2 ſub nume. 7. C. fideicommiſſ. quòd † legatum eſt quædam donatio teſtamento relicta, ab hærede præſtanda, l. legatum eſt quædam. de leg. 2. & ibi gloſſ. text. in §. primo, inſtit. eo. & ponit Anton. Gomez de comment. iur. tom. 1. capit. 12. numer. 3. valet quidem legatum etiam abſque hæredis inſtitutione factum in diſpoſitione aliqua, quæ tandem codicillus dicitur probat Bald. conſilio 287. dicta mulier. ad fin. lib. 4. eſt text. in l. fin. de iure codicil. & dicitur ſpecies do-
3 nationis large ſumptę, adeo quòd † ſtatutum prohibens vxorem vel maritum relinquere alteri coniugi non comprehenderet donationem inter viuos factam alteri coniugi, late probat Alexand. conſil. 54. in caſu. colum.
4 2. & per tot. lib. 7. Exinde † cauſa proxima, & finalis legati in dubio præſumitur mera teſtatoris liberalitas, accedente legatarij meritorum præſumptione, Bero. conſi. 28. num. 40. lib. 2. nulla ideo neceſsitate præciſa, vel cauſatiua ſubſiſtente legatum factum dicitur donatio Ruin. conſi. 116. num. 15. lib. 2. non ſtant enim ſimul neceſsitas, & liberalitas, l. rem legat. l. vnum. §. ſi de falci-
5 dia. de leg. 2. † præſtatur, & ſoluitur ab hærede legatum, ſicut & cætera onera hæreditaria per plura iura probat Dec. conſi. 590. num. 3. dixi conſi. 86. num. 14. conſi. 117. num. 2. lib. 1. Si tamen onus legati ſoluendum nominatim eſt iniunctum hæredi, ſeu alij expreſſo nomine etiam per relationem iſtius perſonam non egreditur, & corruit legatum, vt eſt commun. opin. per Ruin. conſi. 67. colu. 2. nu. 6. lib. 2. poſui ego conſi. 114. num. 15. lib. 1. iſto enim caſu legatum non dicitur onus hęreditarium, Ang. Aret. tract. de teſta. gloſſ. 21. colum. pen. ſub nu. 12. & Iaſ. conſi. 95. lib. 1. vbi hoc limitat non habere locum in legato alimentorum, & ad pias cauſas, idem Alex. in l. licet. col. fin. nu. ſecundo, de legat. primo. Gualden. de arte teſtan. titul. 6. de lega. cau. 45. & Bart. conſi. 204. nu. ſecundo, declarat.
6 Item ſi poſt † legatum factum certo legatario, iterum eſt relictum legatum alij, non ab hærede, ſed à primo legatario erit præſtandum legatum alij legatario, l. codicillis, in prin. & ibi Bart. ad fin. num. quinto, de vſufruct. legat. Vnde vltimo legatario aliquo modo deficiente, quòd non poſsit legatum capere, non apud hæredem remanere debet legatum, ſed apud primum legatarium, l. pater filium §. Tuſculanus. de legat. 3. & ibi gloſ. & doctor. vltra rationem ibi in tex. aſsignatam, quia per eum non ſtetit parere voluntati defuncti, ratio eſt alia, quia
7 † in re legata præſumitur teſtatorem magis dilexiſſe legatarium, quàm hęredem. l. ſi quis eum. & ibi Bald. not. de condit. & demonſtr. eſt tex. l. ſi quis Titio. de lega ſecundo, & in l. ſi fideicommiſſorum. ff. vt in poſ. leg. vbi
8 Albe. no. quòd † legatarius puta domus in ea præfertur alijs legatarijs quantitatum etiam quando ſoluto ære alieno nihil remaneat in bonis, quòd cedit commodo legatarij grauati ponit Ioan. Mar. Riminal. conſi. 555. nu.
9 9. † Item à fiſco præſtantur legata, ſi aliqua cauſa ad eum hæreditas pertineat, l. ſi ſeruus plurium. §. ſi quis ante.
10 l. quidam teſtamento. §. primo, de legat. primo. † Diffinitur etiam legatum & alio modo per Iuriſconſ. in l. legatum eſt delibatio. de legat. primo, quòd ſit diminutio hæreditatis, & de his ſimilibus ſcolaſticis ad Moder. in rubric. de legat primo.

SVMMARIVM.

1 *Legatum eſt vniuerſum & præſtandum legatario, niſi hæres de qua parte ſenſerit teſtator euidenter probauerit quando eſt factum de re & his fundis & prædijs vrbanis. indefinite vni legatis habitis per teſtatorem & poſſeſsis dum viueret vno nomine in vniuerſum, & fundum Seianum, & ſi diuiſum re & nomine pro cultura commodiori appellaſſet partem ſuperiorem Seiani, & partem inferiorem Seiani.*

Itemque ſub hoc legato in dubio intelligitur & venit omne ius quod habet teſtator ſeu legans in re legata etiam commune cum alio non hærede, aut ſolum eo viuente duraturum. & nume. 2. etiam in ſpe ius exiſtens vel in potentia modo id potentiale deducatur in actum viuo teſtatore. num. 5. & ſeqq.

2 *Legatum in ambiguo an cenſeatur factum de re teſtatoris vel hæredis cum poſsit vtrunque fieri, interpretatur de re teſtatoris & quare.*

3 *Teſtator in dubio cenſetur legaſſe rem ſuam & non hæredis cum quis habeat de ſuis & non alienis diſponere.*

4 *Legatum in dubio præſumitur nullum & inducitur quàm quod cenſeatur hæres grauatus ad redimendum aliquid.*

5 *Legatum ſit etiam de iure teſtatoris exiſtentis in ſpe vel in potentia, dummodo id potentiale deducatur in actum viuo teſtatore & quare.*

6 *Legatum factum de re indefinite & vt ſup. num. 1. 2. venit etiam ius hypothecæ ſolum quod habet teſtator in re legata.*

Et ius directi dominij. ibidem.

Et ius de præſenti competens teſtatori & non ſuperueniens, vnde directum dominium poſtea per teſtatorem acquiſitum non venit in re legata, & idem de iure ſuperueniente hæredi. ibidem.

Et plenum ius teſtatoris intelligitur legatum. ibid.

Intellige prædicta quando reliquum iuris exiſtens in re legata eſſet alicuius extranei, non autem hæredis, & quare ibidem.

Quid quando pars ſit hæredis, quando dominium teſtatoris tranſeat in legatarium & veniant fructus percepti & de materia. ibidem. late, & quæ vexiant cum numer. ſequ.

7 *Emphyteutica res & feudalis quæ ſit hæreditaria venit in legato & etiam quando ex inueſtitura eſt tranſitura ad hæredem legantis.*

Et fortius accedente conſuetudine legandi, ſicque acquiſita ex pecunia legantis maximè. ibid.

8 *Legatum factum de re emphyteutica & feudali quæ ſit hæreditaria debetur, & etiam quando ex inueſtitura eſt tranſitura ad hæredem legantis & quando hoc maximè procedat ibid. declaratur.*

Intellige prædicta de re communi cum hærede, niſi teſtator legando dixerit ſe legare rem ſuam. ibid.

9 *Teſtator intelligitur diſponere de reb. ſuis & bonis legando rem ſuam videtur legare ius quod habet.*

Item dicendo ſe velle de ſuis bonis diſponere, vel ſi dixerit, reliquit de bonis ipſius teſtatoris, quia tunc non de alienis nec hæredis diſponere videtur, licet ſuis, quod ſit vt ceſſet requiſitum Bald. de quo ibidem. & vbi latiſſimè de hac materia habetur.

Quid quando dixerit ſe legare totam rem, vel ad certam menſuram, vel intra certos fines, ſciens vel ignorans rem alienam & relinquat coniuncto vel extraneæ perſonæ, & de re eccleſiæ coniuncto legata.

Quid quando res legata continuata tota eſt teſtatoris. ibid. vide.

10 *Legatum factum de vtilitate palatij alicui, ſeu domus, habebit ille vſum tantum.*

Et factum de vſu & commoditate bonorum mobilium & maſſaritiarum habebit vſum fructum. ibidem.

11 *Legatum hoc, lego vel relinquo Titio omne vel quicquid iuris habeo in tali fundo, in tali loco etiam per confines demonſtrato in ſubſtantia eiuſdem legati, illud tantum ius continet deberi quod conſtiterit debitum eſſe legantis, & nil de iure eius apparens nullum eſt.*

12 *Cedens iura quæ reperitur habere in tali re, ſi in ea nullum ius habet in aliquo non tenetur ceſſionario.*

13 *Iurium appellatione, vel ſi dicatur quicquid habeo, in teſtamentis bona veniunt.*

14 *Teſtator conducens certa mercede per tempus certum fundum, legauit ius ſuum Titio, Titius fruetur conductione tempore conuento & hæres tenetur ſoluere mercedem locatori.*

15 *Legatum factum de poſſeſſione quam habet in tali loco, non ſolum poſſeſſionem cenſetur teſtator legaſſe ſed etiam proprietatem, & de poſſeſſione ibi. plura vide.*

16 *Poſſeſſio eſt nomen generale, proprie tamen dicitur rerum immobilium impropriè verò mobilium, ad quæ tamen mobilia repugnat vſus communis loquendi, ideo & legatum non continet ſecundum Alcia. ſecus ſi talis vſus concurrat, & plura de vocabuli ſignificatione poſſeſſio.*

DVBIT. III.

FIT adhuc dubitatio in prædicamento
ſubſtantiæ, quid dēat, & ſic de ſubſtan-
tia rei legatæ, ſane intelligitur de his fū-
dis & prædijs vrbanis indefinite vni le-
gatis habitis per teſtatorem dūm viue-
ret, vno quidem nomine, ſeu vocabulo
in vniuerſum, & poſſeſsis, puta prædium Seianum, licet
gratia commodioris culturę eſſet diuiſum re, & nomi-
ne, vt Seiani ſuperiorem & Seiani inferiorem partē ap-
pellando, ita † vniuerſum legatum eſt, & præſtandum
1 legatario, niſi hæres, de qua parte ſenſerit teſtator, eui-
denter probauerit per tex. in l. Caius. §. fin. de l. 2. quem
proprie ſub hoc prædicamento ſubſtantiæ allegat Bald.
in d. l. voluntatis. col. 2. ſub nu. 7. C. de fideic. bene ad-
ducit Rui. conſ. 71. col. pen. num. 17. lib. 2. ita in ſimili ex
facto obtinui, & allegaui conſ. 70. num. 4. & per tot. lib.
1. † ſub hoc quoq; intelligitur in dubio, & venit ſub le-
2 gato omne ius quod habet teſtōr, ſeu legans in re legata
etiam cōe cum alio non hærede aut ſolum eo viuente
duraturum, nolens proinde aliter ſuum hæredem one-
rare per l. ſerui. §. 1. & ſeq. l. quod in rerū. §. 1. l. ſi domus.
§. ſi fundus. l. ſi tib. §. fin. de leg. 1. & l. qui concubinam.
§. qui fundum. de leg. 3. l. Sticho. de vſuf. leg. & l. vxor
patrui. C. de leg. & ſuper his legibus gloſſ. & doct. latiſsi-
mè, & Bald. & Ang. in l. dotalem. ff. de mili. teſt. Vnde
3 † in ambiguo teſtatoris, vel hæredis, cum poſsit vtrunq;
fieri. l. vnum ex familia. §. ſi rem. de leg. interpretatur
quòd videatur legata res teſtatoris ex magis conueni-
enti natura vltimæ voluntatis, quæ inuenta eſt, vt quis
diſponat de reb. ſuis, & non alienis. l. 1. ff. de teſta. & l.
conficiuntur. §. Lucius autem. ibi gloſſ. in ver. teſtatur,
in fin. notat de iure cocil. probat Aret. conſi. 156. diligen-
ter viſis. col. 4. verſi. facit optime. & late Iaſo. conſi. 109.
4 lib 4. vbi in 2. col. ver. ſed defendendo dicit potius † in
dubio pręſumi nullitatem relicti, & induci, quam quòd
cenſeatūr hæres grauatus ad redimendum aliquid cum
concor. per Menoch. conſi. 56. num. 21. idem quod Are.
conſi. modo alleg. dicit eo tamen non citato, Aym. conſ.
5 144. colu. 2. nu. 8. † & ius teſtatoris intelligitur relictum
etiam exiſtens in ſpe, vel in potentia, dummodo id po-
tentiale deducatur in actum viuo teſtatore quia id re-
trotrahitur, & confirmatur legatum aliàs non per text.
in l. ſeruum filij. in prin. ibi Ang. in fi. & Alber. in l. quod
in rerum. in prin. de l. 1. ſequitur Ale. conſi. 91. col. ante-
pe. ad fin. ver. & per hoc apparet. lib. 1. & late diſtinguit
6 Soci. in l. lega. de cond. & demon. † quando. n. ius teſta-
toris eſt morte periturum legatum erit inutile, Alexan.
7 conſi. 19. nu. 2. li. 6. † etiam ius hypothecæ ſolum quod
habet teſtator in re legata, venit in legato, Alexan. conſi.
47. lib. 3. & ius directi dominij, Nat. conſi. 117. num. 1. ita
ius de præſenti competens teſtatori legatum cenſetur,
& non ſuperueniens, Iaſ. conſ. 91. ver. ad idem facit. lib. 2.
quare directum dominium poſtea per teſtatorem acqui
ſitum iure legati non venire probat idem Iaſ. in d. l. ſer-
uum filij. in prin. col. fi. idem de iure ſuperueniente hęre
di Rui. conſi 114. col. fin. lib. 2. plerunq; ius teſtatoris in-
telligitur legatum Aym. d. conſi. 144. num. 9.

Prædicta locum habent, qñ reliquum iuris exiſtens
in re legata eſſet alicuius extranei non autem hæredis,
quia ſi etiam totum hæredis eſſet, cum non haberet il-
lud redimere præſtandum hæredi, in eo quidem valet
legatum per l. vnum ex familia. §. ſi rem. in fin. & l. cum
filius. §. dominus. de leg. 2. tenet Bar. & communiter alij
in d. l. ſerui. §. fin. Bald. conſi. 418. licet dominus Auerar.
lib. 5. Nat. conſi. 110. num. 6. & Caſtr. conſi. 413. præmit-
tendum ad euidentiam. lib. 1. vbi infert dominium par-
tis teſtatoris tranſire in legatarium à die mortis teſtato-
ris, ſic etiam venire fructus perceptos, partis vero hęre-
dis dominium directa via non tranſire, ſed hæredem te-
neri ad tradendum legatario cum fructibus à die moræ
& percipiendis, tradendo ibi formam libelli pro tali le-
gato conſequendo, quem ideo vide, & Alci. conſili. 138.
num. 3. 4. lib. 5. Ant. Gom. ſuo comment. iur. tom. 2. cap.
12. num. 14. vbi & num. 5. de ſuprad. concluſione.

Idem & Corn. conſi. 212. colum. 2. verſi. & pro hac
interpretatione. lib. 1. conſi. 84. col. pen. ver. & clarius.
Imo. lib. 2. conſi 155. colum. pen. & fin. lib. 3. etiam quale
quale ius habeat, & etiam ſolum tempore mortis teſta-
toris, idem Corn. conſi. 103. col. 2. in fin. & col. ſequ. verſ.
hinc etiam reſultat. lib. 4. Alexand. conſi. 95. nu. 9. Idem
iuris eſt etiā quod ius teſtatoris legatum poſt eius mor-
tem perueniat ad hæredem Ruin. probat conſi. 25. col.
fin. Soci. Iun. conſi. 124. num. 79. cum ſeq. lib. 1. vbi id in
emphyteuſi, ſequens Corn. d. conſil. 84. ſequitur & Al-
ben. conſi. 73. num. 4.

8 Res † autem emphyteutica, & feudalis, quæ ſit hære
ditaria venit in legato, & quando etiam ex inueſtitura
tranſitura eſt ad hæredem legantis, tenet & Rom. conſi.
35. viſa facti ſerie. ad fin. Alexand. conſi. 28. nume. 13. lib.
5. Aymo. conſi. 256. ſub num. 3. 4. Pariſ. conſi. 30. in fin.
lib. 2. & fortius accedente conſuetudine legandi Bald.
conſi. 275. quòd pro regula num. 2. lib. 2. Cum. conſilio
163. Guarnerius. verſi. ad ſecundum. Goza. conſi. 75. ſub
nume. 15. 17. ver. tertio reſpondeo, & maximè quando
talis res emphyteutica, vel feudalis eſſet acquiſita pe-
cunia ipſius legantis, Corn. conſi. 282. colum. antepen.
verſic. tertio videtur dicendum. lib. 3. Goz. conſili. 75.
nume. 14. Aymo. conſi. 135. num. 8. in his tamen breui-
tati-

tatis, cauſa ſecundum diuerſam feudalium & emphyteuticarum rerum naturam lectorem remitto ad Iaſ. in l.2.num. 209.C.de iure emphyt. Curt.ſen. conſi.penul. col.4.Soci.Iun. conſi. 72. num.25. conſi. 76. nu. 101. lib. 1. Cap.conſi.51.Curt.Iun.tract. de feu.par.3. num.131.& ſequent. Iaſ. conſi. 213. ad nume. 4. lib. 2. Tiraq. de retra.tit. 1.§.11. gloſſ. 6. num. 23. & ſeq.Cla. in ſuo. §. emphyteuſis. in q.16. Gual. de arte teſtan. titu. 6. cau. 46. Gaba. Eugub. conſi. 75.

Sed prædicta quoque intelligenda ſunt de re com-
9 muni cũ hærede legata, eſſe vera niſi † teſtator legando dixerit ſe legare rem ſuam, Bart. in d.l. ſerui.§.fin.num. 3.vbi quia tunc videtur legare ius quod habes, ibi Alex. col.1.ver. hoc tamen intelligitur, Iaſ.in 5. col. ad fi. Rip. colu.1. num.2. vel in procemio teſtamenti vt fit cõiter, teſtator dixerit ſe velle de ſuis bonis diſponere, ita ſua voluntas oſtenditur non diſponendi de reb. alienis, nec etiam hæredis, dixi aliàs & repeto per Corn conſi. 114. col.fi.ver.coadiuuantur præmiſſa lib 3.ſentit idem conſil.165.col. 4. ad fin. verſi. ſolet enim inſtitutio.lib.2.& Alex.conſ.171.nu.3.lib.6.Bertran.con .31.1.part.vol.2. cum dixerit, reliquit de bonis ipſius teſtatoris, & Bald. in l.cum alienam.col.fi.n.10.C. de lega.Pedemon. deciſ. 85.ad fin. Ex quibus ceſſat ideo illud requiſitum ſecundum Bald.in auc.hoc lucrum.C.de ſecun.nup.quòd teſtator intendat teſtari nunquàm de re aliena, vt poſſit teſtari de bonis alienis.

Cum denique teſtator dixerit ſe legare totam rem, vel ad certam mẽſuram, vel intra certos fines, vel ſciens vel ignorans, rem alienam relinquendo coniunctæ vel extraneæ perſonæ, hæc plene explicant doct. in d.§. fin. & in d.l. cum alienam. Ruin conſi. 74.nu.8.9.lib. 2. Bal. & Caſt.in l.1.qui teſta. face.poſ. & Capr. in ſua concl. & reg.105.106.& doc.in §.non ſolum. inſtit. de lega. Corn. conſi 32. lib.1. vbi de re eccleſiæ coniuncto legata, Cur. Iun.conſi.30.nu.3. Tobi.Peruſ.conſi. 37. per tot.Guald. de arte teſtan.tit.6.cau.32. & circa regulam hanc, quòd quis intelligitur legare ius quod habet ſatis congruenter declarat, limitat, & diſtinguit Gabr. Eugub.conſili. 129.num.2.3.4. maximè dicendo rem ſuam per tex.in l. legata.§.fin.de ſupel.leg. eo etiam caſu, quo teſtator. ſuum ius morte ſua finiturum voluerit effectum ſortiri poſt ſuam mortem vt per Alexand.conſi.9.colum. fina. libr. 2. quando autem res continuata tota eſt teſtatoris quicquid de ea eſt intra confines aſcriptos, venit in legato, Aym.conſi. 105.num.14. late Io.Mar. Rimin.conſi. 252. num. 12. & ſeq.

10 Si alicui legatur † vtilitas palatij, ſeu domus, habebit legatarius vſum tantum, tradit Rom. ſing. 59. quidam Romæ, & ſi legetur vſus & commoditas bonorum mobilium. & maſaritiarum, legatarius habebit vſum fructum, Bald.conſi.485.qui legat.num.3. lib. 4. licet commoditatem nomine vſusfructus proprie appellari, ſe non meminiſſe in iure legiſſe dicat Alci. in l. recte.in pri. de verb. ſign.

11 Atque † legatum hoc lego, vel reliquo Titio omne vel quicquid iuris habeo in tali fundo, in tali loco, etiã per confines demonſtrato in ſubſtantia eiuſdem legati, illud ius tamen deberi continet, quod eſſe debitum leganti conſtiterit, & ſi nihil de iure legantis appareat, ſciendum eſt nullum eſſe legatum per text. in l.ſi ſic.§.1.de leg.1.ibi Dyn.Bart.& ali.eſt com.doct.per doct.etiam in alijs ſimilibus conceſsionibus communiter recepta, vt per Bal.conſi.139. factum tale eſt D. A. colu.2.verſi. item conſiderandum eſt.lib.2.Alex. conſi. 14. num. 12. conſi. 187.num.10.lib.2.conſi.96.col.2.lib.5.Io.Mar.Rim.conſil.252.nu.19.& per tot. Soci.conſ. 89.col.fi. verſ. prætereanon puto.lib.1. Aym.conſi.293.nu.5.Rip.reſpon lib.
12 2.c.24.ſub nu.3. vnde † cedens iura, quæ reperitur habere in tali re, ſi in ea nullum ius habet, in aliquo non tenetur ceſsionario, Alex.conſi.93.nu.3.lib.4. ſunt hæc intelligenda cum diſtinctione per Rom. conſ.503. diligen-
13 ter inſpectis.col.3.ſub verſi. tertio principaliter, † iurium autem appellatione, vel ex hoc dicto quicquid habeo, in teſtamentis veniunt bona, per l.cogi. in princ.ff. ad Trebel gloſſ.in l.princeps.de verbor. ſignifi.

14 Teſtator † conducens fundum certa mercede per tempus certum, legauit ius ſuum Titio, qui ſine frui debet conductione tempore conuento, & hæres tenetur ſoluere mercedem locatori per text.& ibi gloſſ. & doct. in l. qui concubinam. §. qui ortos. de leg. 3. & Bald. in l. prædia. num.2. C.de fideicom.

15 Si † teſtator legauerit poſſeſsionem quam habet in tali loco, non ſolum poſſeſsionem, ſed etiam proprietatem legaſſe cenſetur, per l.interdum.ff.de verb. ſign. tradit Abb.in c.4.qui cum fure.num.4. de furt.per alia iura idem probat. Ant.de But.in c.cum ad ſedem. colum.1. in 5. not. nume.8. de reſtit.ſpol.ſequitur Felin. in cap.ad noſtram, in prin. de iureiur. addo idem tenentem Luc. de pen. in l. cum neque ad fin. C. de incol. & vbi quis
16 dom.hab.lib.10.vbi plura de poſſeſsione † quòd ſi nomen ſatis generale, proprie tamen poſſeſsio dicitur rerum immobilium improprie autem mobilium, ad quæ ideo mobilia repugnante communi vſu loquendi hoc legatum non ſe extendere tenet Alci. in d. l interdum poſt Alex.in prin. num.23.24.& ibi Iaſ. col.7. de acqui. poſſeſ. plura de ſignificatione vocabuli poſſeſsio per Alex.conſ.63.col.2.nu.6 lib.6. ſecus qñ cõis vſus loquendi concurrit idem Alci.conſi.38.num.16.lib.9.

SVMMARIVM.

1 *Legatum reſpectu quantitatis non debetur & non valet ſi quantitas non ſit adiecta euidenti ratione cum non appareat quantum fuerit legatum.*

Fallit in legatis factis ad publicam vtilitatem, quia arbitrabitur tunc quantitas per iudicem. ibidem.

Item ad piam cauſam. ibi.

Idem dicitur in legato dotis, & quomodo arbitretur. ibidem.

Intelligendo de dote conſtituenda non reddenda, vt ibi & quære.

2 *Legatum dotis vxori reſtituendæ à marito factum ſine certa quantitate non valet, niſi per vxorem certa quantitas probetur marito data pro dote, & an poſſit deferri iuramentum vxori in ſupplementum probationis de certa quantitate. ibidem late, vti reſpiciens vtilitatem publicam, & quomodo iudex arbitrari id habeat, & de coniecturis teſtatoris attendendis ad hoc.*

3 *Legatum alimentorum ſine ſumma valet ex ſolito teſtatoris taxandum, ſi minus ex perſonarum dignitate.*

Idem dicendum in legato in cauſa ſtudiorum facto & in omnibus qui ſtudent. ibid.

4 *Legatum ad pias cauſas ſine certa quantitate valet, & debet æſtimari ſecundum quantitatem patrimonij legantis, & eius ac legatarij qualitatem.*

5 *Legatum factum cuidam priuato in fabricam domus quantitate aliqua non expreſſa nihil venit in legato.*

6 *Verba hæc ſumma & quantitas in ſcripturis poni ſolita. Idem ſignificant. nam idem eſt ſumma pecuniæ, quod quantitas pecuniæ, & referuntur ad corpora, ad res mobiles, ſpecies & pecuniam, & proprius his conueniunt, quæ pondere, numero, menſura continetur.*

7 *Quantitas & qualitas differunt, nam legatum quantitatis ſuper ea non expreſſa non valet, quod eſt, ſecus in legato qualitatis, cum partem fundi legando, dimidia fundi pars in legato venit.*

Et de ratione ibidem.

8 *Appellatione partis fundi venit dimidia, quia & pars fundi recte appellantur fundus.*

9 Pars

9 *Pars & totum quomodo accipiantur. vide late ibid.*

10 *Totum & omne quomodo differunt, & de declaratione de expreſſis per nomina naturalia, & duæ partes, tres, quatuor, quinque. Vel per nomina quotæ, vt prima, ſecunda, tertia, quarta ibid.*

11 *Legatum quantitatis quæ ſit vel reperiatur in certo loco, vt lego centum quæ habeo in archa. vel banco talis, &c. non habetur vt quantitatis legatum, ſed ſpeciei & certi corporis. ideo quæ valet eatenus quatenus reperiatur adeſſe in locis deſsignatis & quare. ibi. vbi late de materia & de bonis Venetis quod cenſeantur quodammodo immobilia, & de rône.*

12 *Legatum pecuniarum quas quis dixerit ſe habere ſuper impreſtitis Venetiarum vel monte Florentiæ, videntur legatæ & phagæ ſeu redditus qui curreruut viuo teſtatore, etiam ſi phagæ decurſæ & exactæ fuerint viuo teſtatore.*

Idem quando teſtator legat rem cum commodis & prouentibus quia veniunt percepta viuo teſtatore ibidem.

13 *Legatum quantitatis intelligitur vt de legato ſpeciei & certi corporis & procedit quando diſpoſitio legati de certa quantitate ſeu re conſiſtente numero pondere & menſura ſimul eſt concepta & relata ad certum locum qui eandem rem vel quantitatem contineat, et quid quando ſpecies non reperta ſit vel quantitas in eo loco abſque hæredis culpa & de limitatione eiuſdem dicti ibidem.*

14 *Legatum factum eidem perſonæ de eadem vel diuerſa quãtitate, in eadem vel diuerſa ſcriptura, vt in teſtamento, vel in teſtamento & codicillis, vtranque quantitatem poſſe conſequi ait Bald. exemplificando vt ibi, ex quo ſecundum eum plura legata in diuerſis caſibus & ſub forma diſponendi diuerſa omnia debentur, quod dictum Baldi reprobatur vt ibi per auctorem.*

15 *Legata plura in diuerſis caſibus & ſub diuerſa forma diſponendi omnia debentur ſecundum opin. Bald.*

Bal. deciſio vti contra leges reprobatur per auctorem. nume. 16. & quomodo vide ibidem latiſſime diſcuſſum hoc de materia. nume. 16. cum ſeqq. quod imo vltimum ſolum debeatur & in vna vice ſola verificetur.

17 *Legata plura facta pro eadem cauſa dotis non debentur, niſi ſemel.*

18 *Legatum factum legatario eidem præſtandum ab in teſtato in minori ſumma, & à ſubſtituto in maiori quantitate, maior ſola quantitas debetur vti neceſſum ſit a primo legato & quod ab eo eſt diminutum ſit alteri ſecundo legato dictum a nu. 20. in fin.*

19 *Legatum ſimpliciter ſeu relictum ab inſtituto & à ſubſtituto pro eod. habetur ac ſi ab vno eſſet relictum.*

20 *Legatum diuerſum factum, ex cauſa alimentorum in diuerſa ſcriptura per vltimum videtur receſſum a primo.*

Idem in eo dicto factum diuerſimode, quia primum intelligitur ademptum. 21. quod tamen intellige & declara vt in in num ſeq. vbi vtrunque legatum conſequitur.

21 *Legatum filiæ factum pro dote in diuerſis quantitatibus varijs caſibus declarando vt ibi quando vtrunque filia conſequi poſſit. cum num ſeq.*

22 *Legatum factum de centum, & moriente poſthumo quòd ſit deducentis expreſſe declarando quòd prima centum imputentur, & ſi omnes fratres ſine filijs deceſſerint eidem ſimpliciter ſit relictum de trecentis nil alio dicto prædictis expletis conditionib. vnum q; habebit & 200. pro dote, & 300. pro particulari fideicommiſſo, & vt ibi latius diſſentitur.*

23 *Legatum factum de quantitate pecuniæ pro aliquo opere conſtruendo, impoſitum cenſetur hæredibus pro hæreditarijs portionibus, ex eaque quantitate relicta colligitur mens teſtatoris quale opus eſſet conſtruendum. Et quòd voluerit plus expendi quàm percipiatur commodi.*

24 *Legatum pro filiabus teſtatoris interpretatur ex quantitate patrimonij teſtatoris.*

25 *Quantitas relictorum facit voluntatem teſtatoris præſumi quòd legata non in vita ſed poſt mortem illorum ſoluantur.*

26 *Legatum certæ quantitatis pecuniarum factum vxori pro dote ex legato pecuniarum & mobilium eidem poſtea facto debet ſolui & ſatisfieri pro rata, reſiduum ſuppleri debet ab hæredibus.*

SVBIT. IIII.

SVBSEQVITVR in legatis ſuper quanto, † nam ſi quantitas non ſit adiecta euidenti ratione nihil debebitur, quia non apparet quantum fuerit legatum dicit text. in l. ſi ſic legatum. § primo. de lega. primo, iſta eſt regula, quæ ideo exceptionem patitur in legatis tam ad publicam vtilitatem, & ad piam cauſam, per l. quidam in teſtamento, & ibi gloſſ. bart. Bald. & Imol de legat. 2. quam legem proprie in prædicamento quantitatis allegat Bald. in l. voluntatis ſub nume. 7. C. de fideicommiſſ. vbi in legato ad vitæ refectionem per iudicem arbitrabitur quantitas, idem in legato dotis, vt l. ſi filiæ. & ibi doctor. de legat. 3. & l. cum poteſt. §. gener. ff. de iure dot. vbi dos venit arbitranda pro modo dignitatis perſonarum, & pro modo facultatum, Afflict. deci. 337. nume. 9. Alber. Brun. de ſtat. fœmi. excluſ. artic. 9. nume. 34. quod habet locum in dote conſtituenda, non autem in dote reddenda & reſtituenda quia
2 hoc caſu † legatum dotis vxori reſtituendæ à marito factum ſine certa quantitate non valet niſi per vxorem certa dotis marito datæ quantitas probetur per text. in leg. ſecunda. & l. fin. C. de fal. capit. legat. tamen diſputatiue recenſendo poſſe vxori deferri iuramentum in ſupplementum probationis de certa quãtitate dotis per conſilium Barto. 123. factum ſic ... habet concludere videtur Petr. Anto. Anguſ. Placent. ſuo conſi. 10. libr. 5. in materia dot. quod ita poſſet comprobari, conſtito enim debito ſibi dotis per teſtamentum legatæ, & inducto ex quaſi contractu per aditionem hæreditatis. §. hæres quoque. inſtitut. de obligat. quæ ex quaſi contra. quantitas ideo dotis videtur poſſe probari iuramento mulieris creditricis per dictum illud Raynerij de Forli. in l. prima, de in lit. iur. quòd ſi probatum ſit debitum, eius quantitas probatur iuramento creditoris receptum per doctor. in pleriſque locis, vt Dec. in l. actionibus. ſub num. decimotertio, eod. de in lit. iur. & in l. fin. numer. 24. C. de eden. in cap. ſecundo, colum. antepenult. verſic. ſeptimo, ſtatutum. de proba. Alexand. conſil. 69. nume. ſeptimo, lib. ſecundo, Marſil. ſing. 522. iuramentum. Boer. in deciſ. 243. in fin. hoc generale dictum prodeſſet & vxori repetenti dotem non eſſe extra æquitatem poſitum non negauerim, in ſimili dicit text. in l. ſi duo patroni. §. argumento quoque. ff. de iureiu. cum & hoc caſu repetendæ dotis legatum pariter dici poteſt reſpicere publicam vtilitatem per text. in l. prima. ſolut. matrimo. ita non ſit contra dictam l. ſecundam, & fin de fal. cap. lega. quia ſic quoque iuramento ſit probatio quantitatis dotis, ſuper hoc ſimiliter iudex arbitrari debet conditionem, qualitatem, & dignitatem viri, & vxoris, & eorum facultatum, & præſumptionum quales ſint quantitatis dotis datæ per not. in dicta l. ſi filiæ. & in dicto §. gener. & per Bero. conſilio 60. nume. quadrageſimotertio, lib. ſecundo, Menoch. de arbitr. iudi caſ. 149. ad numerum 35. 36. centur. ſecunda, coniecturis etiam attentis, quòd teſtator voluit relictam eſſe vxori certam dotem ſibi non re datam. Corn. conſi. 209. col. pen. & fin. lib. 3. in ſpecie ſentit. Cuman. conſi. 31. colum. 1. ver. ſi tamen teſtator. & Afflict. deciſ. 337. num. 1. & ſequent. & deciſ. 371. num. 2. & ſequent. cui rei optime conferunt in ſpecie per Tiber. Deci. adducta in conſi. 49. num. 4. & ſeq. lib. 2.

Idem

3 Idem in legato alimentorum ſiue ſumma valere dicendum eſt taxandum ex ſolito teſtatoris, ſin minus ex dignitate perſonarum per l. ſi cui. de an. leg. & ibi Bart. & Alexand. in apoſtil. quòd idem ſit in cauſa ſtudiorũ, & in omnibus qui ſtudent, & Cagnol. in l. frater. num. 334. de cond. indeb. Bar. Bologn. in auct. habita. num. 356. & ſeq. C. ne fil. pro pa.

4 Idem in † legato ad pias cauſas, quòd valeat ſine certa quantitate, cum debeat extimari ſecundum quantitatem patrimonij legantis, & eius ac legatarij qualitatem per plene allega. à Tiraquel. tract. piæ cauſæ, in 55. priuileg. Nempe ſciendum eſt extra præmiſſos caſus ad publicam vtilitatem & ad piam cauſam legatum ſine certa ſumma non valere, & hoc eſſe fauore publico, & non ex adiectione adiuncti, in executione legati, volunt gloſſ. Bartol. Bald. & Imol. in dicta l. quidam in teſtamento, Bartol. in l. ita ſtipulatus. la grande. num. 4. & ibi alij ſequuntur de verborum obligation. vnde Bald.

5 infert in dicta l. quidam in teſtamento, quòd † ſi teſtator legat priuato cuidã in fabricam domus quantitate aliqua non expreſſa, nihil venit in legato.

6 Hæc verba, † ſumma & quantitas, ſæpe in ſcripturis ſimul poni ſolita, idem ſignificant, idem eſt ſumma pecuniæ, & quantitas pecuniæ, & referuntur ad corpora, ad res mobiles, ſpecies, & pecuniam, vt l. quiſquis. de legat. tertio, & ibi late Alber. ſed proprius conueniunt his, quæ numero, pondere, menſura ve continentur, probatur per l. plane. la 1. §. 1. de leg. 1.

7 Quantitas † & quotitas differunt, quia legatum quantitatis ea non expreſſa, non valet, vt dictum eſt, ſecus eſt in legato quantitatis, cum partem fundi legando, dimidia fundi pars in legato venit per l. nomen filiarum. § 1. de verbor. ſignif. tradit Bart. in l. Mæuius §. duobus. num. 6. de legat. ſecundo, vbi rationem adducit, quia in quotitate ipſum totum eſt certum, quod non contingit in quantitate ſimpliciter legata, eſt text.

8 & gloſſ. in d. l. plane. §. fin. quòd † appellatione partis fundi venit dimidia, quia & pars fundi recte appellatur

9 fundus, † quomodo pars, & quomodo totum accipiatur vide text. & ibi Alci. in l. recte. §. 1. de verbor. ſign. lat ſsime autem ex profeſſo de hac dictione, pars, agit Tiraquel. in l. ſi vnquàm. verſ. omnia vel rem aliquam. num. 8. & de dictione, totum, ibidem in ver. totum, de reuocan. don. cui de dictione, totum, addo Fulg. in. l.

10 maximum. num. primo, de liber. præter. † dicentem totum reſpicere vnum terminum indiuiduum & dictionem, omnis, reſpicere plura indiuidua, inſtitu. de ſoci. circa princip. & declarationem de expreſsis per nomina numeralia, vt duæ partes, tres, quatuor, quinque: vel per nomina quotæ, vt prima, ſecunda, tertia, quarta, &c. attende per Bartol. & doctor. in l. interdũ. §. primo, & ſequent. & l. qui non militabat. §. primo. ff. de hæred. inſtitu. & in l. codicillis. §. primo, de vſufru. leg. & in l. cum quæſtio. C. de lega.

11 Aduerte tamen vbi † quantitas legata eſt, quæ ſit vel reperiatur in certo loco, vt lego centum quæ habeo in archa, vel quæ ſunt apud talem campſorem, vel in bancho talis, vel locis Sancti Georgij Ianuæ, vel ſuper impreſtitis, vel in Zecha Venetiarum, legatum hoc non habetur vt quantitatis, ſed ſpeciei, & certi corporis, ideo eatenus valet & præſtari debet, quatenus reperiatur adeſſe in locis deſignatis, vt l. plane. § ſed hoc ita & l. ſed & ſi certos. de legat. primo, & l. prima. §. penult. de dot. præleg. cum ſimilibus. per Dec. conſil. 566. numero ſecundo, & Afflict. deciſ. 399. numero ſeptimo, per Bald. conſil. 180. ad euidentiam eſt præmittendum ſub numero quarto, verſic. ſed hic eſt conſiderandum. lib. ſecundo, vbi de pecunijs in locis Ianuæ iudicantur vt cenſus ſeu reditus, ſentit Pariſ. conſi. 96. num. decimo-ſeptimo, lib. ſecundo, per Caſtr. conſi. 285. ad primum reſpondeo. in princip. lib. ſecundo, vbi de pecunijs legatis ſuper impreſtitis Venetiarum per Alexan. conſil. decimo nono, colum. tertia. ſub n. 7. ſexto, vbi quod cenſeantur bona Veneta quodammodo immobilia. cum reditus earum ſint perpetui vel ad longum tempus. Bald. in l. hac edictali §. his illud colum. 1. ver. ibi annuorum. C. de ſecun. nupt.

Memento quidam huius deciſionis, in propoſito

12 quòd ſi fuerint † legatæ pecuniæ, quas habere ſe dixit teſtator ſuper impreſtitis de Venetijs, vel ſuper monte Florentiæ, videntur legatæ & pagæ, ſeu reditus, qui currerunt viuo teſtatore, licet non fuerit mentio, niſi de ſorte per tex. in l. nomen debitoris in princip. de legat. 3. ſe ita conſuluiſſe, & menti tenendum firmat Caſtre. in l. ſi tibi homo §. cum ſeruus. numero tertio, de legat. ſecundo, & ibi Alexand. num. fin. ſequitur & Iaſ. in colum. fin. comprobando explicat etiam ſi pagæ decurſæ, & exactæ fuerint viuo teſtatore, vbi infert ad aliam ſimilem deciſio. per Caſtr. in l. cum ſtipulamur. de verborum obligatio. vt ibi per eum, & Bald. in l. Lucius Titius. ſub 6. not. de legat. 2. quando teſtator legat rem cum commodis & prouentibus, veniant percepta viuo teſtatore.

13 Illud autem de † Legato quantitatis habendo, vt de legato ſpeciei, & certi corporis intelligitur, & procedit, quando diſpoſitio legati de certa quantitate, ſeu re conſiſtente numero, pondere & menſura per dictam l. plane. §. ſed hoc ita. ſimul eſt concepta, & relata ad certum locum, qui eandem quantitatem vel rem contineat; ſic quantitate vel re non reperta in loco aſsignato, legatum ſpeciei non reperta ſpecie abſque culpa hæredis non debetur. l. prima. §. penult. de dot. prælegat. l. cum res. §. primo. cum ſequent. de legat. 1. & l. mulier. §. ſed etenim. ad trebel. Secus eſt ſi primo alicui relinquatur certa quantitas, deinde in diuerſa oratione demonſtretur locus, ex quo vel perſona, à qua percipi, & fieri debeat ſolutio legati, quia ſi in loco deſignato non adſit quantitas legata, vel perſona, à qua ſolutio fieri demandata eſt, non debet, tenet relictũ quantitatis ab hærede præſtandum. l. Paulo Calimacho. §. fin. de legat. tertio, & l. quidam teſtamento. in princip. de legat. primo, & ibi Bartol. Caſtr. & Imol. Iaſ. in l. ſi ſeruus plurium. §. fin. ſupra fin. verſic. limita quando teſtator. eo. theoricam & doctrin. ex mente textuum & gloſ. ſe facere profitetur Caſtr. conſil. 338. colum. tertia, verſicul. pro intellectu. lib. primo, late demonſtraui, & in facto obtinui in ſimili caſu, in conſi. 117. numero 13. 14. li. primo, & intellige vt per Bald. conſilio 164. quod hæredes. libro quarto, conſilio 151. dubium. li. quinto.

14 Quid ſi eadem † vel diuerſa quantitas, in eadem vel diuerſa ſcriptura. puta in teſtamento vel in teſtamento, & in codicillis relicti inueniatur eidem perſonæ, ſi in eodem teſtamento, vt pater habens filium & filiam reliquit filiæ 250. pro dote & filium hæredem inſtituit, & ſi deceſſerit ſine filijs, ſubſtituit alios extraneos, & reliquit filiæ 500. pro dote, moritur filius ſine filijs, filiam poſſe vtranque quantitatem. & 250. & 500. relictam conſequi, conſuluit Bald. conſi. 140. caſus talis eſt, quidam nobilis. lib. 5. mouetur † quòd plura legata in diuerſis caſibus. & ſub diuerſa forma diſponendi omnia debentur. l. plane. §. primo, de legat. primo, reſpondendo eidem cauſæ dotis quòd à principio matrimonij dos conſtituitur, & poſt contractum matrimonium alia dos conſtitui poteſt. l. obligamur. ff. de acti. & obligat. le. ſi conſtante. Cod. de donat. ante nupt. Puto hanc deciſ. Bald. contra mentem teſtatoris & non veram contra

16 plura iura, † nam menti, votoque patris teſtatoris congruebat filiam eſſe dotatam, l. mulier. §. cum proponeretur. ad trebellia. & ſemel eſſe donatam, vt hominis diſpoſitio yna vice verificatur, leg. cum pater. §. pater

ſ certam

certam in fin. de legat. ſecundo. leg. dotis promiſsio.
ff. de iure dot. regulam hanc etiam procedere in diſpo-
ſitione teſtamentaria, licet æquiparetur diſpoſitioni
legis, concludit Tiraquel. in leg. boues. §. hoc ſermone.
in decimaquinta limit. in fin. idem ſequitur in ſpecie
17 † plura legata pro eadem cauſa dotis facta non deberi
niſi ſemel firmat Bartol. in leg. ſecunda. §. Mela ſcribit.
in fin. de dot. prælegat. per leg. Lucius. §. impuberem.
de legat. ſecundo, etiam quòd vltimum legatum eſſet
in maiori ſumma, prout erat in caſu dicti §. impube-
rem. quià erat in duplo primi legati, pariter dicta deciſ.
Bald. videtur contra hæc iura, ſcilicet contra leg. quid
ergo ſi maiorem. in princip. de legat. primo, vbi prout
18 in caſu iſto videtur, ſi ab inſtituto minor ſumma, à ſub
ſtituto autem maior quantitas præſtanda eidem lega-
tario relinquatur, maior quidem quantitas ſola debe-
tur, vti excedens à primo legato, & quod eſt ab eo di-
minutum, ſit ipſi alteri ſecundo legato datum, vt ibi
declarat. Caſtre. & Aret. ſub leg. ſi cui ſerui. §. ſi à filio
impubere de leg. primo, vbi de pupillari ſubſtituto
Caſtren. extendit ad ſubſtitutum vulgarem, quia ſuc-
cedit in eadem portione, ego dicerem extendendum
etiam ad ſubſtitutum fideicommiſſarium, quia & is ſuc
cedit in portione inſtituti grauati, & loco hæredis ha-
betur, l. ſi necem. in fin. de bon. libert. l. ſecunda. ibi, vt
19 de ſuo loco conſtituat. ff. ad Trebel. † & ſimpliciter re-
lictum ab inſtituto, & à ſubſtituto pro eodem habetur,
ac ſi eſſet relictum ab vno per Bartol. in l. cum centum.
verſicul. ſi à diuerſis. de adi. leg. & contra leg. libertis
quos. in princip. de ali. leg. videtur dicta deciſio Baldus
20 † vbi ex eadem cauſa alimentorum ſicut hic ex eadem
cauſa dotis per vltimum legatum etiam in diuerſa ſcri-
ptura factum videtur receſſum à primo, Bartol. pro-
bat in dicta le. cum centum. & hanc eiuſdem cauſæ pro
dote expreſsionem factam in vtroque legato haberem
pro repetitione minoris quantitatis primi legati con-
tentæ in vltimo legato, Bald. conſilio centeſimo ſexa-
geſimo tertio, cuidam puellæ. in fin. li. quinto, quòd ſic
non debeatur niſi ſemel, ſecundum quòd Iaſ. in dicto.
§. ſi à filio. ſub ſecundo not. dicit ſe intelligere dictam l.
quid ergo, remittendo ſe tamen de hac materia ad ple-
nius dicta in leg. plane. §. primo, vbi Iaſ. ipſe in tertia
columna. verſic. quarto not. firmat eandem cauſam le-
gatorum expreſſam facere quòd tantum ſemel debea-
tur, & ſic vltimum legatum per dictam leg. libertis
quos in princip. allegat Abb. qui hoc tenet in conſilio
quarto, columna penultima ſub numero octauo verſic.
ſed ego contrarium arbitror. libr. ſecundo, & allegat
Cuman. in conſil. ſibi 132. & mihi conſilio decimoocta-
21 uo, ſine diſputatione, qui in terminis † legati pro dote
eidem bis facti in teſtamento, & in codicillis per vlti-
mum quantęcunque ſit ſummæ, tenet eſſe receſſum à
primo, & vnicam ſolutionem ſufficere & primum in-
telligi ademptum, pro hoc etiam videtur tex. in l. non
ad ea. de conditio. & demonſtratio. vbi in eodem teſta-
mento eius parte aliqua interpoſita ex interuallo dicit
tex. per legatum vltimo loco factum de eadem re, &
magis ſub diuerſa forma intelligitur eſſe receſſum à pri
mo, vt in ſimili adducit Ruin. conſil. 38. numero de-
cimoſexto, & conſilio 133. in fin. libro quinto, ex qui-
bus cenſeo non eſſe tenendam ſententiam Bald. dicto
conſilio 140. columna prima, libro quinto, licet eum
ſimpliciter refert aliter non perſcrutando, vt ſui moris
eſt facere, Galden. de arte teſtan. tit. ſext. cauſ. 36. in
fin.

At in ſimili, diuerſa tamen hac ratione, quòd
22 † primo legato dotis facto de centum, & caſu quo non
naſcatur poſthumus ſit auctum & factum in ducentum
expreſſe imputato primo legato de centum iuxta cau-
telam Bartol. & aliorum in dicta leg. plane. §. primo. in
fin. & vltimo ſi omnes fratres ſine filijs morientur ei-
dem legatariæ ſimpliciter ſit factum relictum de trecen
tis, in hoc vltimo non exprimendo, vt imputentur du-
centa, vt fecit in ſecundo expreſſe imputando primum,
neque repetendo eãdem dotis cauſam, vt in ſecundo
expreſsit, puto veriſsimam deciſ. factam per Tob. Pe-
ruſi. conſilio, vigeſimonono, numero decimoſeptimo,
quòd legataria prædictis conditionibus expletis con-
ſequi debeat omnes dictas quantitates legatorum &
200. pro dote, & 300. pro particulari fideicommiſſo per
teſtatoris voluntatem ſic euidenter apparentem dicta
l. plane. §. primo. & dicta l. cum centum. de adi. leg. cui
addo Crod. conſil. 51. ad primum dico. colum. ſecun
da, verſic. ad quartum reſpondeo, vbi in terminis idem
firmat & legatum quantitatis pro dote, & legatum ali-
ud quantitatis ſub conditione mortis hæredis inſtituti
ſimpliciter factum eidem mulieri deberi. idem probat
Bald. conſilio 349. quæſtio de pluribus. columna final.
lib. quarto.

23 Quantitas † pecuniæ legatæ pro aliquo opere con-
ſtruendo impoſita cenſetur hæredibus pro hæredita-
rijs portionibus, l. Titius. de le. 3. ex qua quidem quan-
titate pecuniæ legatæ colligitur & interpretatur mens
teſtatoris, quale & quantum voluerit eſſe opus conſtru
endum, Calder. conſilio duodecimo, verſicul. præte-
rea hæc videtur mens, titu. de teſtam. & quòd noluerit
plus expendi quàm percipiatur commodi, not. Bald.
in l. ſed & ſi ſuſceperit. §. primo. ff. de iudi. Ex quanti-
tate precij fit etiam interpretatio de quare ſenſerit te-
ſtator. l. 1. & ibi Socin. nume. 8. de rebus dubijs, quan-
24 tumue ſit † legatum pro filiabus teſtatoris interpreta-
tur ex quantitate patrimonij teſtatoris per l. primam,
in fin. de legat. ſecundo, Iaſ. in l. qui filiabus. §. primo.
25 in 4. not. de leg. primo, & † quantitas tanta relictorum
facit voluntatem teſtatoris præſumi quòd legata non
in vita ſed poſt mortem filiorum ſoluantur, Capra con-
ſilio ſexageſimo. num. 6. in caſu vt ibi per eum.

26 Legatum † certæ quantitatis pecuniarum factum
vxori pro dote ex legato pecuniarum & mobilium ei-
dem poſtea facto debet ſolui & ſatisfieri pro rata, &
reſiduum ſuppleri debet ab hæredibus, Afflict. deciſ. 45.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum filiæ de quantitate exprimenda & prout videbitur vxori vel attinenti, aut fideicommiſſario, vel de centũ & plus & mi. arbitrio ut ſup. valet & quando taxari debet non minus legitima, & quando ſupra legitimam, & de more regionis in hoc ſeruando, & de alijs pulchris de materia ibid. habetur.*

2 *Plus & minus hæc verba referuntur ad paruam vel minuſculam ſummam, & arbitr. iudic. regulaturi præſertim vbi in teſtamento ſint poſita, & in alterius arbitrium collatum quid pro arbitrio boni viri accipitur, cum num. ſeqq.*

3 *Plus verbum hoc eſt indefinitiuũ & in materia voluntatum poteſt referri ad omne plus ſiue paruum ſiue magnum ad quod poteſt extendi voluntas proferentis.*

Et dicitur plus quatuor modis, & ſeptem & octo. vt ibidem.

Quid in materia probationum & quibus caſibus releuet. ibidem.

4 *Plus hoc & minus remittitur ad cognitionem iudicis pro quo pluri vel minori determinando plura ſunt inſpicienda, patrimonium teſtatoris eiuſque conditio, nam quantitas abſolute, prout eſt, conſiderari poteſt, at reſpectu perſonæ & dantis & recipientis poteſt conſiderari & parua & magna, declarando, vt ibi.*

5 *Plus & minus de his verbis poſſet aliquid certius conſtitui aſcenſiue vel deſcenſiue, & de iſtis quibus remiſſa eſt moderatio quantitatis taxanda, æqui parandis arbitratoribus. ibid.*

6 *Quantitas extanda & arbitranda per eos quorum arbitrio per teſtatorem id remittitur poteſt eſſe ad ſextam partem eius quantitatis quæ vere debita prætenditur, et vltra eſſet læſio & fieret exceſſus, pro quo datur recurſus ad arbitrium boni viri. ſ. iudicis, & quandoque poteſt eſſe quarta pars eius de quo agitur.*

7 *Teſtator iure inſtitutionis relinquens filiæ flor. 300. cum hac clauſula & plus & minus prout videbitur Iacobo, et cum nuberet filia Iacobus ſimpliciter alio non expreſſo promiſit pro eius dote flor. 400. reſtituen. eueniente caſu heredibus teſtatoris. an filia vel hæres eius poteſt petere flor. 300. an 400. Cor. quòd 300. cum non ſuit facta mentio de teſtamento paterno in promiſſione, quod dictum Cor. tenetur per auctorem, ſi Iacob. ignorabat teſtamentum ſecus ſi ſciebat, quia 400 petere poterit, & vt ibi latius hæc materia pulchre diſcutitur cum nu. ſeqq.*

8 *Teſtator pro dote reliquens filiæ quingenta & alius panis contemplatione dotauit eandem in trib. millibus, hæc tria millia filia conſequetur & non aliter quingenta, quæ tamen computantur in dicta maiori ſumma quodammodo etiam à patre habita.*

9 *Arbitrator ſeu executor male arbitrans & iudicans ac declarans tenetur parti reſtituere & de dolo, vt de dolo quilibet arbitrator ac executor tenetur, & litem ſuam facit.*

10 *Dolus non eſt in alium abſque ſcientia committentis.*

11 *Procurator ignorans mandatum non obligat dominum, & ipſe tunc vt procurator non obligatur ex contractu mandati.*

12 *Executor vel arbitrator teſtamentarius ignorans teſtamentum non obligat hæredem ſua taxatione dictis, nec ipſe obligatur ex teſtamento vel mandato in eo contento, ſed ex ſuo contractu obligatur in ſe aſſumpto promittendo talem dotem, vt quilibet promittens tenetur.*

A. ſciens teſtamentum & dotem taxando vltra relictum in teſtamento promittat plus obligat hæredem, num. 13. vbi pulchre hæc diſcutitur, cum ſeqq.

14 *Actus procuratoris ſe immiſcentis & generantis ſeruantiſque formam mandati in negotio ſibi commiſſo ſimpliciter valet. abſque eo quod dicat procuratorio nomine vel aliquam faciat mentionem de mandato, vt maxime tenent actus inter dominum & procuratorem.*

15 *Contractus procuratoris tenet vigore mandati, etiam quòd de ipſo mandato non fuerit facta mentio.*

16 *Quantitas dotis incerta vel augendæ ita commiſſa alij per teſtatorem poteſt declarari ſoluto etiam matrimonio.*

Et quando per iudicem. ibid. etiam quòd ſit vltra certam quantitatem, aliquid plus tamen taxandum poteſt id per alium taxari & per iudicem & eſt communis opi. ibid.

17 *Legatum vxori de domo valoris 200. & ſi tanti non valeat quòd ei debeat per hæredem suppleri, ſi plus valeret id totum etiam habebit fauore ampliandi legatum,*

Et non attenditur teſtatoris æſtimatio, nec id quod debeat ſuppleri. vide ibid.

18 *Quantitatis certa & expreſſa legata conſequi interim poteſt, pendente ambiguo non declarato ſuper verbis plus et minus.*

19 *Teſtator pro dote filiæ reliquit mille ſi nupſerit, & ducenta ſi monacharetur, effecta eſt monialis, an quod eſt plus legatum mille, an quod eſt minus legatum ducentum ei et monaſterio debeatur, hinc inde vide opin. vbi ſecundum communem quòd mille ei debentur, & econtra ſecundum conſuetudinem quòd tantum quod eſt minus, vbi latius hæc materia diſcutitur perbelle.*

SOLVTIO. V.

QVINTA dubitatio frequens eſt ad plus, vel minus legatum, ſuper eo maxime, quòd ſæpe teſtator habens filiam, cui tenetur relinquere dotem, non ſibi ipſi bene confidens de certa quantitate exprimenda
1 per eum † committit in teſtamento vxori, vel executori, ſeu fideicommiſſario, vel alij attinenti, vt arbitretur quantitatem incertam dotis filiæ relictam tantam & quantam, & illam partem bonorum, prout ei videbitur, vel certam dotem relictam filiæ, puta centum, vel plus, & minus, vt ſuæ vxori, vel alij videbitur, ſoluendo breuiter dicendum eſt, huiuſmodi relictum, vel inſtitutionem de incerta quantitate filiæ relicta, & commiſſam arbitrio alterius valere per l. primam, de lega. ſecundo, & cum cuius arbitrio remiſſa eſt talis taxatio, poſſe & debere declarare talem quantitatem non minorem legitima filiæ, per leg. ſcimus. & leg omnimodo. C. de inoffic. teſtam. ſed ſupra legitimam dare moderate tamen in cauſam piam, & neceſſariam puta dotis, per auct. res quæ commun. de lega. ita ex facto reſpondit Bald. conſilio 456. punctus quæſtionis. colu. prima. lib. 3. ſicut notum eſt dotem ad menſuram legimæ arbitrari debere commun. opin. per Corn. conſilio 107. colum. pen. lib. ſecundo. Deci. conſilio 181. col. ſecunda. cum alijs relatis per Tiraquel. in l. ſi vnquam. verſic. ſuſceperit, nume 100. cum ſequen. de reuo. dona. minorem maioremque legitima quandoque pro more regionis dari poſſe refert Aymo conſilio 236. colum. ſecunda, ſub num. 3. per Corn. & Bald. Nouel. ibi relat. & prout curſu temporis fuerit communiter auctæ dotes, quæ ſic quoque auctæ cenſentur de voluntate teſtatoris ad diminuendum etiam fideicommiſſum per Aym. conſil. 291. ſub num. 4. verſic. quinto nos habemus. ponit ita iudicatum Marzar. Vicenti. de fideicommiſſ. part. ſecunda, q. 48. ver. an vero ſi poſt, quia ſi teſtator vixiſſet talem dotem dare obligatus fuiſſet, Caſtr. in l. mulier. §. cum proponeretur. ſub nume. ſecundo, ad Trebel. & conſi. 80. quia per ſupraſcriptum eximium. libro primo. dicit hanc rationem militare, Curt. Iun. in auct. res quæ. num. 15. in fin. commu. d. lega. & bene Dec. conſilio 376. num. ſecundo, & conſi. 519. num. 3. & Tiber. Decia. conſilio 17. nume 18. 20. lib. 2.

2 Adiectio autem hæc † plus vel minus, refertur ad parum, vel minuſculam ſummam. l. hæc adiectio. de verbo. ſignificatio. per glo. in verſi. nominis l. cum filius. §. pater. de leg ſecundo, & arbitrio iudicis regulatur per l. primam. ff de iure delibe. tradunt Alcia. & Rebut. in d. l. hæc adiectio. & Menoch. caſ. 47. in fin. lib. ſecundo, centu 1. de arbitr. iudic. præſertim enim in teſtamentis. quid in alterius arbitrium collatum accipitur pro arbitrio boni viri tex. in d. l. prima. de leg. 2. & l. ſi filiæ. de lega. 3.

3 Vide tamen quòd hoc verbum † plus eſt, indefinitum, & in materia voluntaria poteſt referri ad omne plus ſiue paruum, ſiue magnum, ad quod poteſt extendi voluntas proferentis, qui hoc quantum euenire potuit proſpicere debuit, de eo igitur quantum fuerit extenſum, ſic prius volenti non fit iniuria, ita declarat Caſtr. conſilio 388. plus quatuor modis dicitur, colum. prima. verſic. 1. lib. ſecundo, & ſeptem vel octo modis etiam dici plus exponit Bald. in l. Mæuius. in prin. in fi. de leg. ſecundo. Quid in materia probationum, & quibus caſib. releuet declarat etiam Menoch. d. caſ. 47. poſt Alc. & Iaſ. in l. & ſi poſt tres, col. 2. & ſeq. qui ſatiſd. coga. & poſt Felyn. in cap. paſtoralis. col. 3. de reſcript.

4 Quoniam † iſtud omne ad iudicis cognitionem remittendum eſt, tex. in l. ſi quis ita. § Seia. Cauit, de verb.

obl.ꝓ hoc quidẽ pluri vel minori determinando plura
ſunt inſpicienda, patrimonium teſtatoris.d.l.1.de le.2.
Bald.in d.l. pater.§.in fin. & eius conditio, quia ſi vnus
rex daret duo millia florenorum, diceretur modicum,
dicit Bart. in l.ſed & ſi ſuſceperit.§.1. in fi.ff.de iud.& ibi
Ange.poſt gloſſ.notat pulcherrimam doctrinam, quòd
quantitas poteſt abſolute conſiderari magna & parua,
prout eſt, ſed tamen reſpectu certæ perſonæ conſidera-
ta iudicari debet magna vel parua ſecundum conditio-
nem perſonæ.ſ.& dantis & recipientis, comprobat De-
ciſ. conſ.289.ad fi. vt euitetur abſurdum, & ne fiat con-
tra naturalem rationem in teſtamento magni capita-
nei, continente illud verbum plus, pro dotandis nobi-
libus puellis ciuiliter viuentibus poſſe vltra modicum
importare, & arbitrari conſuluit Alexan.tertius doctor
Borgomen.conſ.163.nu.15.& ſequen. inter conſ.vltim.
volum 1.ad idem Bal.in l.cum antea.col.3.nu.4.C.de ar
bitr.Alex.conſ.131.col.fin.nu.15.lib.2.& Soci. Iun.conſ.
79.num.99.lib.3.

5 Quandoquidem de his verbis † plus vel minus poſ-
ſet aliquid certius conſtitui aſcenſiue vel deſcenſiue,
plenior, certiorque doctrina foret, ideo dici poſſet iſtos,
quorum arbitrio per teſtatorem modo ratio alicuius
quantitatis remiſſa eſt equiparari arbitratoribus, Bald.
in l.Theopompus.ſup.nu.8.de dot.prælег.& per dict.l.
primam. de leg.2.& ita expreſsè tenet Afflict. deciſ.371.
6 num.7. † quantitas ergo per eos arbitranda & taxanda
poteſt eſſe ad ſextam partem eius quantitatis, quæ vere
debita prætenditur quia vltra iſtam ſextam eſſet læſio,
& fieret exceſſus ſecundum Bart. in l.ſi ſocietatem.§.ar-
bitrorum. nu.25.ff.pro ſoc Bapt. de ſancto Blaſ.tract.de
arbitr.in prima quæſt.nu.1.& in quæſt.76.nu.56. Alexa.
d.conſil.131.col.fin.li.2.Deci.conſ.39.ſup. fin.Alcia.in di.
l.hæc adiectio, vbi & quandoque poſſet eſſe quarta pars
eius de quo agitur, per l.ſi quis ſuo.in prin.& ibi Barto.
C.de inoſ.teſtam.& ꝓ tali exceſſu datur recurſus ad ar-
bitriũ boni viri qui eſt iudex, vt ꝓprie probat Afflict.d.
deciſ.371.nu.9.

7 Suborta eſt notabilis dubitatio † pater iure inſtituti-
onis, & pro dote reliquit filiæ flor.300.& plus & minus,
prout videbitur Iacobo, eadem filia cum nuberet, Iaco-
bus alio non expreſſo promiſit pro eius dote flor.400.
ſtipulando in caſu dotis reſtituẽdæ eam reſtituendam
fore hæredibus teſtatoris, quæritur an filia vel eius hæ-
res poſsit petere flor.300. iure inſtitutionis relictos, vel
flor.400.Cor.conſ.270.li.3.ſubſcribendo conſ.Bald. de
Bart. tenet poſſe peti flor.300. & non deberi flor.400.
promiſſos pro dote per Iacobum, quia in promiſsione
non fuit facta aliqua mentio de teſtamento paterno, ſeu
de dicta inſtitutione, quaſi fuerit neceſſarium, vt illa
clauſula plus & minus operaretur exprimere, quòd Ia-
cobus arbitraretur & ei viſum fuerit, quòd illud plus
haberet iure inſtitutionibus pro dote, & ad hoc illud
non allegat, dicens ſe non facere magnum fundamen-
tum in ignorantia Iacobi de teſtamento, quoniam for-
te ſecus erat in illo facto.

At mihi ſic indiſtincte non placet iſta ſolutio, nam ſi
talis executor ignorat teſtamentum, & poteſtatem ſibi
in eo datam, ſic eum ſuæ poteſtatis fundamentum ig-
norantem exequi non poſſe putat Bal. in l.falſus. nu.19.
C.de furt.per l.multum intereſt.de conditio.& demon
ſtra.ergo declaratio per eum facta vltra certam quanti-
tatem per teſtatorem expreſſam non valet, & attenden-
da non eſt, argu.l.3.§.ſed & ſi cum tutor. ff. de iudi.ſol.
ibi vel dum ignorat, attendenda non eſt, quia non præ-
iudicant hæredibus teſtatoris, ſed ſibi præiudicare poſ-
ſet, quando ſimpliciter promitteret quantitatem decla
ratam, cum pro dote mulieris quilibet promittendo
poſsit ſe obligare.l.promittendo.in prin.de iur.dot.eti
am quòd auctoritate in teſtamento ſibi conceſſa poſſet
declarare non exprimendo teſtamentũ, neque ipſam
auctoritatem, ita in ſimili pro hac ſententia concludit
Bartol.in ſua q.5. adunantia generalis, in fin. per illas
ſuas rationes factas, quòd commune non tenetur, me-
8 mento hic notab.reſpon. Alex.conſ.179.l.5.ſi pater † re-
liquit pro dote filiæ quingenta, & alius contemplatio-
ne patris donauit eandem filiam in tribus millib. quòd
hæc tria millia filia ipſa conſequetur, & non aliter quin
genta à patre relicta, quia hæc computantur in dicta ma
iori ſumma quodammodo etiam à patre habita, vt ibi
per eum, & per me ſup. libr.primo, interpre. ſecunda,
dubit.2.ſolu. 6.quòd autem requiratur ſcientia talis
arbitratoris ſeu executoris de teſtamento, & auctorita-
9 te ſibi data probatur: quia ſi † male iudicaret & declara-
ret, teneretur reficere parti & de dolo, vt quilibet exe-
cutor & arbitrator tenetur de dolo, & facit litem ſuam,
Bal.in l.ait prætor.§.ſi executor.per tex.ibi.ff.de nego.
geſt.& in l.pe. in fi.C.de pact.& ibi Dec. probat in 3.col.
10 nu.16. † dolus in alium non eſt abſque ſcientia com-
mittentis.l.1.§.1.ff.de dolo.l.ſi non conuicij.C.de iniu.
l.penul.ibi conſenſum enim & non ignorantiam volu-
mus obligari. C.de tabul.libr.10.cum ſimil. ſicut enim
† procurator qui ignorat mandatum non obligat do-
11 minum. & ipſe vt procurator non obligatur ex contra-
ctu mandati, Bartol.in l.ſi pupilli.§.primo.num.6.ff.de
nego. geſt.& ibi alij ſequuntur, ita † executor vel arbi-
12 trator iſte teſtamentarius ignorans teſtamentum non
obligat hæredem ſua taxatione dotis, nec obligatur ip-
ſe ex teſtamento vel mandato in eo contento, ſed obli-
gatur ex ſuo contractu in ſe aſſumpto promittendi ta-
lem dotem, vt quilibet promittens tenetur per d.l.ꝓ-
mittendo.in princ.vt procurator ▮ obligat in negocio
pariter ad eum pertinente, Bart.in d.§.1.nu.5.vnum eſt
quod nunc quærimus, quòd dos vltra quantitatem re-
lictam in teſtamento taxatam ſimpliciter in pluri, vel
promiſſam per illum nominatum arbitratorem igno-
rantem teſtamentum per hæredes non debetur filiæ le-
gatariæ, vel eius hæredibus, niſi pro ea quantitate ex-
preſſa in teſtamento, ita hoc caſu puto eſſe veram opi.
Corn.d.conſ.270.in prin.libr.3.

Si vero ille nominatus † arbitrator ſciuerit teſtamen
13 tum, & ſciens ſe intromiſerit in negocio dotis relictæ
filiæ, & per eum vltra declarandæ, puta de 300.in 400.
oſtendendo maxime, vt in caſu d.conſi. Corn.negoci-
um pertinere hæredibus teſtatoris, ſtipulando eis in ca-
ſu reſtutionis fore reſtituendam dotem ipſam 400.iſto
caſu exiſtimo equidem declarationem hanc, dummo-
do aliter exceſsiua non probetur valere, & obligare hæ-
redes, abſque eo, quòd fuerit facta alia mentio teſta-
menti paterni, vel iuris inſtitutionis, quo fuit relicta
dos, probatur in ſpecie per doctr. Bald. in dict.l.falſus.
numero 19. C. de furt. vbi ſoluendo quæſtionem tenet
ſimpliciter executorem teſtamentarium ſcientem eti-
am clauſis tabulis, & non exhibitis, ſibi poſſe exequi, &
probatur per illam commun. concluſionem, quòd
14 † actus procuratoris ſe immiſcentis, & gerentis, ſeruan
tiſque formam mandati in negocio ſibi commiſſo, ſim-
pliciter valet, abſque eo quòd dicat procuratorio no-
mine, vel aliquam faciat mentionem de mandato, vt
maxime teneat actus inter dominum & procuratorẽ,
vt per Bartol.in dict.l.ſi pupilli.§. primo. nume.8. ibi
Angel. in colum. ſecunda, ſup.fin.ver.idem ſi præceſsit
mandatum.& Fulg. in colum.ſecunda, ad fin. ver. item
hæc vera. per l.qui ſeruum. de interrog.acti.Barto.in l.
poſt mortem.§. tutor.nu.3.ff.quando ex fact.tut Alex.
conſ.90.colum.fin.lib.3.& conſ.45.nu.6.conſi.146.col.
15 fin.num.21.lib.5. vbiq; † tenet contractus procuratoris
vigore mandati, etiam quòd ipſo mandato non fuerit
facta mentio, idem & Crot.conſilio 335. numero vige-
ſimo quarto.

Similiter neceſſe non videtur exprimere per talem executorem quòd legataria habeat illud plus iure inſtitutionis pro dote, quia poſtquam executor ſciens & intendens ſe ingerere in negocio ſibi commiſſo per teſtatorem facit ſuam declarationem & augmentum quantitati expreſſę per teſtatorem eamquidem ſummam relictam, & auctam ſimul legataria habere cenſetur eo iure, vel legati, vel inſtitutionis, quo fuerit relictum, & expreſſum per patrem teſtatorē, & ex teſtamento ipſo paterno & non ex diſpoſitione executoris, ſeu ſua ex declaratione per text. in l. vnum ex familia. §. ſi de falcidia quæratur. de legat. ſecundo, & ibi Barto. & alij expreſſe tradunt, pluribus ſimil. deciſ. comprobat Deci. conſilio 492. colum. ſecunda, Aym. conſi. 122. colum. prima, nume. 3. conſi. 223. colum. fina. conſi. 314. nume. ſecundo, Corſet. in ſign. ſub ver. commiſſarius. in quibus locis allegantur plura iura ad hoc, & per Pariſ. conſi. 54. nume. 13. lib. 3. ſic teſtator videtur facere illud, cuius faciendi poteſtatem dedit alij, qui & illud fecit, Abb. conſi. ſexageſimoquinto, colum. fina. ver. venio ad quintum & vltimum. lib. ſecundo, Anch. conſi. 329. dubitationem ver. ſed his.

16 His ſubiunge, quòd quantitas dotis incertæ vel augendæ ita commiſſa alij per teſtatorem poſſet declarari etiam ſoluto matrimonio, vt per Socin. Iun. conſilio trigeſimoquinto, ad fin. lib. primo. Quando poſſet declarari per iudicem docet Caſtr. conſilio vndecimo, viſo dicto libello, colum. 3. ſub nume. 3. lib. primo, etiam quòd ſit vltra certam quantitatem aliquid plus taxandum poteſt id per alium taxari & per iudicem contra Caſtr. in hoc eſſe commun. opi. probat Tob. Peruſi. conſil. 50. num. 5. & ſeq. & num. 10.

17 Item attende ſi factum eſt † legatum vxori de domo valoris 200. & ſi tanti non valeat quòd ei debeat per hæredem ſupleri, poſito quòd valeat plus 200. totum quidem iſtud plus etiam habebit fauore ampliandi legatum ſequendo Gulie. tenet Ange. in l. nulla. verſi. hæc lex inducitur. ff. de legi. refert, & ſequitur Socin. in l. publius. in princip. verſi. confirmatur ex his. de condit. & demonſtra. Guli. Bened. in cap. Raynutius. 1. par. ver. & hortum nume. 13. 14. Non tamen eſſe attendendam æſtimationem teſtatoris. not. Imo. in l. ſi fundum. §. ſi libertus, de lega. prima. vbi etiam in eo quòd debeat, ſupleri tenet contrarium.

18 Licet † ambiguum ſuper verbis, plus vel minus, pendeat non declaratum, tamen non impeditur quin interim quantitas expreſſa & certa conſequi poſsit per text. ibi Barto. in l. publia. §. Titius Sempronio. ff. de poſ. & ibi in apoſtill. & per Socin. in l. pecunia. & ibi Deci. columna ſecunda, nume. 8. ſi cert. pet. idem Socin. in l. quibus diebus. §. quidam Vitio. ad fin. de conditio. & demonſtr. Aym. conſi. 325. col. 3. Grammat. deciſ. 58. nu. 10. 11. Rom. ſing. 535. confiteor.

At illud deniq; quod plus eſt vel minus in qõne hæc
19 multum dubia apud docto. & controuerſa † pater pro dote filiæ reliquit mille, ſi nupſerit, & ducenta, ſi ingrediatur monaſterium, & efficiatur monialis, effecta eſt monialis, an quod eſt plus legatum mille, an quod eſt minus legatum ducentorum ei, & monaſterio debeatur, Ant. Gabr. de commun. opin. lib. 4. tit. de lega. concluſ. ſecunda, ex profeſſo recenſendo cumulauit pro parte prima doct. qui tenent, & paſsim commun. opin. eſſe atteſtantur quòd legatum mille debeatur præter caſus aliquos per eum limitatos, & obiter poſui conſil. ſeptuageſimoſecundo, nume. 32. 33. lib. primo, firmat & Hippol. Riminal. conſili. ducenteſimo decimoquinto, columna. penult. pro altera vero parte, & vltimo idem Gabr. Roma. collegit doct. ex communi obſeruantia, & conſuetudine atteſtando tenentes, quòd vti minus ſufficiens, & ſolitum dari monialibus debeatur legatum ducentorum, & cum ſententia pertranſit idem referendo Deci. hanc partem tenendam, in cap. in præſentia, num. 59. de probat. ſentit Bero. conſili. vigeſimooctauo, nume. decimoſexto, lib. primo. cum hac parte etiam reſidet Roland. à Vall. conſilio trigeſimoquinto, nume. 30. lib. 3. in locis., in quibus viget talis communis obſeruantia, & conſuetudo, & hanc veriorem & æquiorem opin. defendendo tenet Vaſqu. Hiſp. tract. de ſucceſſ. progreſſu. lib. 3. §. vigeſimonono, ad fin. tenet, & idem concordan. cum vlando Menoch. conſilio centeſimo ſexageſimonono, numero decimooctauo, & per tot. & nos quidem metipſos non decipiamus, cum bene ſcimus in populo Chriſtiano per vniuerſitates locorum monaſteria monialium eſſe conſtructa, & in dies conſtrui, nedum ad vitam contemplatiuam ſed etiam commoditatem hominum habentium filias plures, vel deformes, quas non valentes congruis, imo exceſsiuis dotibus hodie neceſſarijs matrimonio collocare, minis, vel blanditijs in monaſterijs detrudunt cum longe minore dote, puta, cum ducentis, quam vellet maritus pro dote, & proprie vltra mille, vt potè quòd non tanta dos eſt neceſſaria pro monachanda filia, quanta ſit pro maritanda, videmus vtique paſsim communiter ita obſeruari, & notoriam conſuetudinem eſſe, cuius rationem etiam manifeſta experientia edocti videmus, ſcilicet propter grauia onera, & ſumptus admodum inſuportabiles matrimonij, ac effectus eius, & econtra leues impēſas, & fere nullas, & viles monachatus, reſpectu illarum matrimonij, cum igitur communis obſeruantia, & conſuetudo admittit inter viuòs poſſe & velle parentes dare maiorem dotem fœminabus nubendis, & minorem fœminabus monachandis à vita religioſa, & cõtemplatiua, ita quin idem in teſtamentis ratum habendum ſit concludens impellensque nulla videtur ratio interpretando poteſtatem, & voluntatem teſtatoris à conſuetudine communi, & ab actibus inter viuos. l. ſi ſeruus plurium. in fi. de lega. primo. l. nummis. de leg. 3. cum ſimil. ſupra lib. primo, interpret. ſecunda, dubitat. ſecunda, ſolut. 9. & 10. & ad Euerard. in ſua centu. locorum legal. loco 17. faciunt & adducta per Ruin. conſil. nonageſimooctauo, num. 20. 21. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Debitor legans creditori ſuo an habuerit animum & mentem compenſandi legatum cum debito, varia ſunt opin. & quando ſit & quando non, vide ibidem cum alijs numer. ſeqq. vbi de hac materia latim & abunde diſcutitur.*

2 *Legans creditori ſi legatum & debitum eſt in quantitate videtur quòd habuerit animum compenſandi legatum cum debito, ſecus ſi vnum ſit in ſpecie aliud verò in quantitate, & videtur commune ſecundum aliquos, & hoc poteſt procedere quando compenſatio fieret ex diſpoſitione legis in iudicio parte altera inuita. num. 3. & de hac materia cum num. ſeqq.*

3 *Legans creditori quodcunque fuerit legatum et debitum, vel quantitatis vel ſpeciei nihilominus imputatur cum debito, ex præſumpta mente diſponentis & lege de legato cum debito & quare, cum ſeqq.*

4 *Compenſatio in vltimis voluntatibus non reputatur ſecundum naturam compenſationis cum fiat de ſpecie ad quantitatem quod putas verum auctor, diſtinguendo, vt ibi per eum.*

5 *Compenſatio in vltimis voluntatibus aut fit cum debito neceſſario & tunc imputatur legatum cum debito à debitore factum ſecundum legem, de qua ibi, aut cum debito voluntario & tunc fit compenſatio ſic diſponente teſtatore, quia vti lex eſt ſeruanda.*

6 *Legatum qualecunque fuerit vel ſpeciei vel quantitatis conſequens eſt vt id legi ſubiectum ſit, quam de eo teſtator facere voluerit.*

7 *Compenſatio tota dependet à voluntate teſtatoris legantis quicquam creditori, accedente voluntate etiam legatarij, vt ibi declaratur.*

8 *Compenſatio & quòd talis fuerit compenſandi animus facilius præſumitur de quantitate ad quantitatem, quam de quantitate ad ſpeciem vel econtra.*

9 *Debitum neceſſarium dicitur illud quod teſtator ex quauis lege tenetur præſtare & auferre non poteſt ei cui venit præſtandum legatum quod in dubio compenſatur in tale debitum.*

Vt de patre obligato dotare filiam, ad dimitiendam legitimam liberis.

De ſtatuto dante marito partem dotis vxoris prædefunctæ ſine liberis.

Et de debito fideicommiſſi quoad grauatum quæ veniant cōpenſanda, vt in nu. ſeq.

10 *Dos relicta filiæ per patrem quæ imputatur ſine dubio in legitimam an veniat & quando compenſanda cum ſecunda dote ſimpliciter illi relicta per hæredem patris, an vtrāque poſſit conſequi.*

Com. quòd vtranque, auctor verò contra, vt ibi latius diſcutitur cum num. ſeqq. & de ratione & quare. ibidem & nume. 13.

11 *Legatum factum creditori non præſumitur factum animo compenſandi niſi probetur per eum qui ſe fundat in compenſatione de legato maximè debito per hæredem ex quaſi contractu inducto per ſuam hæreditatis aditionem & ſic ex cauſa voluntaria.*

Idem de legato dotis ab auo relicto debito non compenſato legato eidem nepti per patrem relicto, & fuit Cornei opin. 12. reprobata tamen, vt ibi cum num. ſeqq.

13 *Legato pro eadem cauſa dotis facta in teſtamento patris & in teſtamento filij hæredis cenſentur facta in eodem teſtamento, & per filium hæredem animo compenſandi, adeo quòd minor ſumma ineſt maiori tantum debitæ.*

14 *Legatum factum per filium hæredem patris de dote filiæ ſuæ, cui & pater etiam reliquerat dotem in ſuo teſtamento, videtur factum à d. filio vt compenſetur cum prima, & quòd ita fuerit animus filij compenſandi. ſ. & quòd ſecunda obligatio in eandem cauſam dotis concurrit cum prima obligatione, vt ibi late declaratur.*

15 *Legatum factum per vxorem marito qui ex ſtatuto lucratur dimidium dotis vel tertiam partem ea moriente ſine filijs computatur in ea dimidia, & aut parte quia cenſetur factum animo compenſandi, & eſt communis opin.*

16 *Legatum factum per grauatum fideicommiſſario cenſetur factum animo compenſandi in fideicommiſſum ſtantibus maximè coniecturis animi compenſandi.*

17 *Legatum factum in debito neceſſario, vt ſup. num. 9. animo compenſandi cenſetur factum in dubio, niſi aliqua apparerent de contrario animo, quia vtrunque deberetur, quia tunc non ſumus in dubio.*

18 *Legatum factum à debitore creditori debetur vna cum debito & vtrunque per creditorem peti poteſt nec animus compenſandi tunc præſumitur, in eis diuerſa cauſa exiſtente, quia ob cauſam eſt debitum, ob aliam verò relictum, & de ratione.*

19 *Cauſæ legatorum quibus interpretantur legata variæ ſunt & primo quòd ſufficiat cauſa per coniecturas, quid ſit cauſa, quando ſtrictè quando large, de dictionibus illam deſignantibus, de eius effectu, quando proxima, quando finalis, quando remota, quando impulſiua, vel multum remota, quando dicatur occaſio, & quæ in dubio præſumatur, & de cauſa legandi inſpicienda, ſi eſt de præterito, ſi eſt de futuro, cum multis ad materiam facientibus. ibidem latius habetur cum numer. ſequentibus vſque ad 27.*

20 *Cauſa eſt quædam adiectio oſtendens motiuum finale vel impulſiuum teſtatoris, vel eſt quid præteritum vel inſtans quo impellimur, vt aliquid diſponamus.*

Et quando ſtrictè, quando large, de dictionibus eam deſignantibus de eius effectu, quando proxima cohærens legato, quando finalis, quando remota & impulſiua, vel multum remota, & quando dicatur occaſio cum ſim. ibidem.

21 *Cauſa finalis in dubio non præſumitur ſed impulſiua quod probatur ex coniecturis, maximè quæ inſeritur ab homine.*

22 *Et quot modis dicatur finalis.*

23 *Cauſa legandi inſpicitur, & quare ſiat diſpoſitio & ſi eſt de præterito quòd propriè dicitur cauſa, ſi de futuro quid 24.*

25 *Cauſa dicendi probat intelligentiam dictorum limitat & declarat teſtatoris voluntatem cauſa illa etiam quæ colligitur ex verbis teſtatoris.*

26 *Cauſa legati facit illud determinari ſecundum eandem cauſam annexam.*

27 *Legatum non fit animo compenſandi cum debito, quando legans expreſſit id de bonis ſuis legare ac relinquere, quia excludit compenſationem de eo quod debet alij quia æs alienum ex bonis deducitur.*

28 *Compenſatio dicitur ſolutio.*

29 *Legatum fit animo compenſandi quando teſtator voluit ac diſpoſuit relictum non fore permanſurum penes legatarium, ſed alij reſtituendum vel incontinenti, vel ex aliquo temporis interuallo pro rata tamen commodi per legatarium percepti illo interuallo temporis durante, & vt ibi dicitur vide.*

30 *Legatum non fit animo compenſandi, quando talis debitor neceſſarius ſimpliciter inſtituit hæredem ſuum creditorem pro parte & non vniuerſaliter, & de ratione.*

Quod procedit in marito maximè ab vxore inſtituto in parte, & quomodo ibi.

Et de differentia hoc in caſu inter legatum & inſtitutionem hæredis, ibidem.

31 *Legatum non fit animo compenſandi debitum neceſſarium quando ibi prius debitum neceſſarium fuerit declaratum in re aliqua certa puta in centum, dein idem debitor legauit eidem creditori domum & aliam ſic rem diuerſam quia vtrunque tunc debetur.*

32 *Debitum voluntarium dicitur illud, vbi quis principaliter ex facto ſuo, vel anteceſſoris ad id tendente & ordinato debitor conſtitutus eſt, tuncque tale legatum non compenſatur 33.*

33 *Legatum factum creditori de debito voluntario regulariter non dicitur factum animo compenſandi, niſi de ſua voluntate compenſandi conſtare poſſit.*

34 *Legatum non compenſatur cum credito legatarij ob donationem inter viuos ei per teſtatorem factam.*

35 *Voluntas teſtatoris in compenſando legatum & debitum cum creditore ſuo ex coniecturis conſtare poteſt de quibus in num. ſeqq.*

36 *Coniecturæ inferentes animum teſtatoris fuiſſe compenſandi legatum factum creditori cum debito, quæ ſint & quales. vide in num. ſeqq.*

Primo cum prohibeat legatarium plus petere vel habere.

Item inſtituendo hæredem ſuam vxorem cum hoc onere, vt debeat ſuam dotem conferre cum hæreditate. 37. declarando, vt ibi, per pulchre quando non fecerit mentionem de dote conferenda.

Tertio videtur animus compenſandi quando teſtator legauit pro omni eo & toto quod legatarius petere poſſet in hæreditate ipſius mandando vt finem faceret hæredi ſuo 38.

*Quarto ſi teſtator dixerit quòd legatarius de eo quod ſibi re-
liquerit debeat ſtare tacitus & contentus. 39.*
*Idem ſi dixerit quòd nihil petere poſſit in & ſuper bonis ip-
ſius teſtatoris. ibidem.*
*Idem ſi dixerit, iuſſit quod plus petere non poſſit de bonis &
hæreditate d. teſtatoris ibid.*
*Quinto ſi teſtator legando vxori ſuæ creditrici mariti de fru-
ctibus bonorum paraſrenalium per eum perceptis in plu-
ribus annis, adiecerit animo compenſandi cum bonis ter-
tiis & aliis iuſtis cauſis exinde ex pluribus rationibus
collectis ex teſtamento & ſerie facti.*
*Idem in legato dotis per maritum facto vxori appoſita & ex
preſſa quantitate capiente dotem & localia & alia ne-
ceſſaria, pro quibus diuerſis ſummis continentibus in eo-
dem inſtrumento maritus eſſet debitor vxoris, quòd ani-
mum compenſandi legatum habuit, vxore tamen ſciente
tenorem teſtamenti & poſt aditam hæreditatem accep-
tante tale relictum, & vt ibi perpulchre.*
*Sexto animus videtur fuiſſe compenſandi, quando teſtator
relinquendo ſuo creditori in codicillis vel teſtamento in
præfatione dixerit ſe facere et diſponere ne aliquæ diſcor
diæ vel diſſentiones oriantur in & de bonis ſuis, vel ſua
hæreditate. 42. & vt ibi latius de materia habetur.*

DVBIT. VI.

1 SVPER animo, ſeu mente † debitoris
legantis creditori, an fuerit compen-
ſandi, vel ne legatum cum debito, diſ-
ſoluitur præmittendo, quòd aliqui vo-
lunt legantis animum compenſandi le-
gatum cum credito legatarij præſumi
2 † quando vtrunque & legatum & creditum eſt in quan
titate, ſecus ſi vnum in ſpecie & alterum in quantitate
exiſtit ſecundum gloſſ. primam, in l. fin. C. de compenſ.
& Barto. Bald. & Caſtr. in l. huiuſmodi. §. cum pater. de
leg. primo, & Alexand. conſilio ſeptimo, numero deci-
moſeptimo, lib. ſexto, Capra conſilio centeſimo ſexa-
geſimoquarto, nume. ſexto, Corn. conſilio centeſimo
vigeſimoſeptimo, ſupra fin. lib. tertio, vbi dicit id com-
muniter teneri. idem conſi. 292. col. ſecunda, ver. quan-
do enim. lib. 1.
3 Alij vero ſentiunt & probant † qualecunque & lega-
tum & debitum ſit vel quantitatis vel ſpeciei, nihilomi
nus compenſationem, vel imputationem fieri ex præ-
ſumpta mente diſponentis à lege de legato cum debi-
to, quia legans potuit diſponere prout voluit, ſecus eſt
vbi fieret compenſatio ex diſpoſitione legis in iudicio
parte altera inuita, quia procederet diſtinctio prædicta
per dict. gloſſ. in d. l. fin. C. de compenſ. vt per Imol. in l.
ſi cum dotem. §. ſi pater. ad fi. verſi. item aduerte. ſolut.
matrimo. & Roma. in auct. præterea, columna penulti.
ad fin. ſub numero decimoſexto, C. vnde vir & vxo. &
ibi Alexand. colum. penult. & fin. in princip. ſub num.
decimotertio, & Iaſo. conſilio duodecimo, verſi. adde
& amplia. Deci. columna ſexta, numero decimo, ſub-
4 iungundo quia † compenſatio in vltimis voluntatibus
non regulatur ſecundum naturam compenſationis,
cum fiat de ſpecie ad quantitatem. l. qui militabat. § pri-
mo. ibi gloſſ. ff. de hæred. inſtitu. cum alijs ibi per eum,
& hoc puto verum, quia in vltimis voluntatibus fit
5 compenſatio † ſeu imputatio, aut cum debito neceſſa-
rio, & cum eo tunc imputari legatum lex indiſtincte
mandat dict. auct. præterea, & dicto. §. ſi pater. l. ſi cum
dotem. ſolut. matrimon. aut cum debito voluntario,
& tunc fit compenſatio ſic diſponente teſtatore. l. cum
vno. l. cum pater. §. cum pater fideicommiſſum, & l.
creditorem. de leg. ſecundo, quia diſpoſitio teſtatoris
vti lex ſeruanda eſt, vulg. §. diſponat. in auct. de nupt.
6 & dicit in ſpecie Imo. in dicto. §. ſi pater ad fin. † quali-
cunque enim fuerit res teſtatoris legata, vel ſpeciei vel
quantitatis, conſequens eſt eam ſubiectam eſſe legi,
quam de ea teſtator ipſe facere voluerit. l. in re man-
data. C. manda. l. prima. de ſacr. ſanct. eccleſi. l. etiam.
§. licet. ff. ſolut. matrimon. cum ſimil. per Aymo. con-
ſilio ducenteſimo decimoſeptimo, & plur. argum. ad
rem adducit, per Socin. conſilio quadrageſimooctauo,
columna antepenultima, & pen. libr. primo, ita ceſſat
conſideratio aduerſantium Couar. in cap. officij, ſub
numero ſecundo, de teſta. fundata in propria natura
7 compenſationis † pro noſtra enim compenſatione to-
tum facit voluntas teſtatoris. l. ex facto. §. rerum. ff. de
hæredi. inſtitu. accedente etiam voluntate legatarij,
qui cum tali, quale deprehendi poteſt onere legatum
factum agnouerit, Alexand. conſilio centeſimo trigeſi-
moſecundo, numero ſecundo, lib. ſecundo, Caſtr. con-
ſilio centeſimo nonageſimotertio, in fin. lib. ſecundo,
& quando conſtat de animo compenſandi concedit
Corn. dict. conſilio ducenteſimo nonageſimoſecundo,
8 columna ſecunda, in fin. lib. primo. † vbi tamen & fa-
cilius præſumi animum compenſandi de quantitate ad
quantitatem, quàm de quantitate ad ſpeciem, vel econ-
tra de his videtur text. in l. ſi compenſandi. & ibi doct.
C. de hæred. inſti. & per Nat. conſilio centeſimo vnde-
cimo, numero octauo, & Ioſeph. Aſsilien. Peruſ. deciſ.
15. ſub numero ſexto, & Socin. Iun. conſilio centeſimo
ſeptuageſimotertio, nume. 6. 7. lib. ſecundo. Gualden.
caut. 5. tit. 6. de arte teſtan.
De his igitur videndum eſt, & debito neceſſario, &
debito voluntario teſtatoris, quomodo cum his veni-
9 ant legata compenſanda. † Debitum autem neceſſari-
um dicitur illud, quòd teſtator ex diſpoſitione legis
communis, vel municipalis tenetur præſtare, vel aufer
re non poteſt ei cui præſtandum facit legatum. Quod
ideo in dubio compenſatur, vel imputatur tale debi-
tum. dict. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. & dict. auct. præ-
terea. & vtrobique doct. & Ant. Gomez ſuo comment.
in tom. primo, cap. 13. de lega. numero vigeſimoſepti-
mo. verſi. ſi vero debitum. Iaſo. conſilio centeſimo vi-
geſimotertio, columna tertia, in fin. verſic. tertio pro
iſta parte. lib. quarto, ponunt exempla de patre obliga-
to per l. fina. C. de dot. promiſ. & l. qui liberos. ff. de ri-
tu nupt. ad dotandam filiam, & de ſtatuto dante ma-
rito partem dotis vxoris præmortuæ ſine filijs, de pa-
rente quoque obligato ad admittendam legitimam li-
beris, & Sebaſt. Mediolanen. tract. de compenſa. part.
prima, quæſtio. vigeſimaprima, numero ſecundo, &
per tot. & debitum fideicommiſſum quoad grauatum
dicitur neceſſarium, Alben. conſilio decimooctauo, nu-
mero ſexto, & ſequent. & vt proſequitur de hoc debito
neceſſario Phan. Lucen. de lucro dotem. gloſſ. 8. nume-
ro ſeptuageſimoquinto, vſque ad numerũ 76. vnde cir-
ca hæc explicanda ſunt aliqua frequentiora in pra-
ctica.
10 Pater † in teſtamento reliquit, ſeu inter viuos pro-
miſit dotem filiæ, quæ vtique compenſanda vel im-
putanda eſt in legitimam, leg. quoniam nouella. C.
de inoffici. teſtamen. & inſtituit hæredem filium ma-
ſculum vel alium agnatum, qui teſtatoris hæredita-
tem adiuit, & poſtmodum teſtando reliquit, vel do-
tando dedit dictæ filiæ teſtatoris ſimpliciter eandem,
vel maiorem dotem quàm reliquerat pater: dubita-
tur an iſta dos relicta vel data per hæredem cenſea-
tur animo compenſandi cum dote relicta, vel pro-
miſſa per patrem, vel ipſa filia poſsit conſequi, vtran-
que dotem ſibi relictam. Quòd vtranque poſsit con-
ſequi, & non animo compenſandi relicta, vel data
dicatur, tenet Corne. dicto conſilio ducenteſimo no-
nageſimoſecundo, circa primum, libro primo, per

11 regulam l. creditorem. de lega. ſecundo, & ſimil. † quòd legatum factum creditori non præſumatur factum animo compenſandi, niſi probetur per eum qui ſe fundat in compenſatione de legato maximè debito per hæredem ex quaſi contractu inducto per ſuam aditionem hæreditatis, & ſic ex cauſa voluntaria, vt late ibi per eum in cauſa quadam Piſaurenſi, idem ſentit in conſilio ducenteſimo quinquageſimo octauo, colum. ſecunda, ver.
12 reſtat itaque, libr. tertio, quòd † legatum dotis ab auo relictum debeatur nepti in eo non compenſato legato, eidem per patrem relicto in ſuo teſtamento.

Verum in his Corn. male conſuluiſſe iam ex facto reſpondi conſilio 161. num. 49. & ſequent. lib. primo, ſororem cui frater hæres patris pro dote legauerat 300. non debere nec poſſe conſequi 100. quæ prius pater eidem pro dote legauerat in ſuo teſtamento, motus in ſpecie auctoritate Caſtr. in conſilio. 35. videtur dicendum.
13 lib. ſecundo, vbi late diſcutiendo concludit † legata pro eadem cauſa dotis facta in teſtamento patris, & in teſtamento filij hæredis cenſeri facta in eodem teſtamento, & per filium hæredem animo compenſandi, adeo quòd minor ſumma ineſt maiori tantum debitæ per l. quid ergo. in princ. de leg. 1. vt ibi per eum, quem etiam recte reprobando Corn. d. conſil. 292. ſequitur Aymo. conſi. 131. nume. 14. & ſeq. & addit Anch. conſi. 26. in quæſtione ſupradicta, quia hoc probat in columna. fina. Ex hac ratione, quia ex perſona hæredis non mutatur qualitas obligationis. l. ſecunda. §. ex his. de verb. obligatio. vt ſi in defuncto erat neceſſaria, idem eſt in herede, comprobat & Deci. numero ſecundo, verſicu. ex prædicta. & Hierony. Cagno clarius num. quarto, in l. hæredem. de reg. iur. addo & late in terminis Ioan. Mari. Riminal. conſilio 230. numero tertio, & ſequent. vbi nume. 6. allegat Barto. in conſil. 55. in quæſtione prædicta, primo arguitur, vel ſecundo, ſic eſt in impreſ. Venet. & num. decimotertio, refert & ſequitur Caſtrenſem in concluſione iſta quòd legatum factum ab hærede eidem cui erat legatum per defunctum, teſtatorem ex lege obligatum, puta dotare filiam, præſumatur factum animo compenſandi, eundem ſequitur Ruin. conſilio 138. columna ſecunda, ad fi. lib. quarto, ad idem addo quoque Bald. conſi. 330. caſus talis eſt, auus reliquit. lib. quinto,
14 vbi † filius hęres patris dando dotem filię ſuæ cui etiam eius pater reliquerat dotem in ſuo teſtamento videtur dotaſſe animo compenſandi per d. l. ſi cum dotem. §. ſi pater, vel ſe liberandi animo, quatenus ipſe eſt hęres patris. l. Neſennius. ff. de nego. geſt. idem cum Io. de Riccijs firmat Ange. conſi. octuageſimooctauo, Ioannes Philipi, & conſili. ſequent. eo quòd debitum neceſſarium eſt & paternum & auitum propter paternum dotare neptem per l. qui liberos. de ritu, ex quibus conſtat etiam male conſuluiſſe Capram conſilio trigeſimonono, & Menoch. conſi. 151. numero vigeſimoſecundo, & ſequen. bene autem contra dicta conſilia Corn. & Capræ. & Menoch. concludunt quoque per me reſponſa & adducta dict. conſi. 161. numero quinquageſimoſecundo, vſque ad num. 58. adductis auctor. tantorum doctor. nunc antealega. qui vere in hoc iuris articulo faciunt commun. opin. idem Gabr. Eugub. conſi. 106. nume. quinto, ſexto, & Alben. conſi. ſecundo, in fin. & ita fuit obtentum, multum enim refert in his ad præſumendam compenſationem legatum, vel ſecundam obligationem in eandem cauſam dotis concurrere cum prima obligatione legali docto. concord. ad hoc allegat. Ioan. Mari. Rimi. dict. conſi. 230. colum. fina. nume. vigeſimo, ſentit & Bal. in l. filia legatorum. in fin. C. de lega. Abb. conſi. 4. colu. pen. ver. ſed ego contrarium. lib. 2.
15 Exinde infertur ad † legatum factum per vxorem marito, qui ex ſtatuto per mortem vxoris poſsit retinere dimidiam, vel tertiam partem dotis, quòd legatum intelligatur animo compenſandi cum dicta parte dotis per maritum retinenda ſecundum commun. opin. per Barto. Caſtr. Alexand. in dict. l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ſolu. matrimon. & poſt antiquiores per Iaſo. in dict. auc. præterea. colum. decima, verſi. circa ſtatutum. vbi de vera & commun. opin. iſta, quam defendit, & talem fatetur etiam ibi Deci. ſub nume. decimooctauo, quia vxor moriens iſto caſu ita ex lege municipali eſt debitrix mariti ad dimittendum ei dimidiam ſuę dotis, quemadmodum coniux locuples eſt debitor ad relaxandum coniugi inopi quartam ſuæ facultatis, in qua ideo imputatur legatum, vt per dict. auct. præterea, cenſetur in his demũ facta compenſatio pro concurrenti quantitate ſaltem extimationis dict. §. ſi pater. & penult. §. primo. de ali. & cib. leg. per Alexand. in dict. l. ſi compenſandi. C. de hæred. inſt. Afflict. deciſ. 44. nume. 31. de his ita eſſe commun. reſolutionem dicit Ema. Coſta. in ca. ſi pater. part. 1. verſi. legauit. nume. 19. de teſta. in 6. Alben.
16 conſi. 17. nume. 6. vbi num. 7. quòd † legatum per grauatum fideicommiſſario cenſeatur factum animo compenſandi in fideicommiſſum, ſtantibus maximè conecturis animi compenſandi, Aymo. conſi. 131. numer. 17. & de quibus per Menoch. conſilio 56. numero 19. & ſequent.

17 Aduerte † prædicta de animo compenſandi legatum etiam in debito neceſſario locum non habent quando apparent demonſtrationes vel ſigna de tali animo contrario, quòd vtrinque tunc debeatur, & legatum vel relictum & debitum ipſum, quia tunc non ſumus in dubio, quo caſu præſumitur animus compenſandi ſecundum Bart. & ali. in dicto. §. ſi pater. & in dict. auct. præterea.

18 Prima demonſtratio ſuccurrit, has vero alij appellant fallentias, ſeu limitationes † quando ob vnam cauſam eſt debitum, relictum vero eſt ob aliam & diuerſam cauſam & rationem legandi, tunc non fit compenſatio vel imputatio, ſed vtrunque poteſt peti, quia diuerſa ratio diuerſum parit effectum per l. Seio. de an. leg. & not. in l. quinquaginta. ff. de probatio. probat Bald. in l. filia legatorum. in fin. C. de lega. ſequitur Alexand. conſ. ſeptimo, ad fin. lib. 6. ſentit Bart. in l. huiuſmodi. § cum pater. nume. ſecundo, de leg. primo. Namque pro huius ſententiæ confirmatione traho hîc aliqua ſubijcere de cauſis legatorum, quæ ad interpretationem commmultum etiam conferunt, Primum ſufficit † per coniecturas apparere de cauſa vel ratione per Bald. inter conſil. Angel. conſili. ſexageſimooctauo, Martinus, colum.
19 prima, tradit Barb. inter conſi. Alexan. conſi. quinquageſimoſecundo, column. 3. numer. 19. 20. lib. 4. † cauſa
20 autem eſt adiectio quædam oſtendens motiuum finale, vel impulſiuum teſtatoris Bald. in rub. ad princ. C. de inſtitu. & ſubſtitut. vel eſt quid præteritum, vel inſtans, quo impellimur vt aliquid diſponamus ſecundum Bart. in l. demonſtratio. §. quod autem, numero ſecunde conditio. & demonſtrat. vbi plenam doctr. tradit de cauſæ diffinitione, quando ſtricte quando large, de dictionibus eam deſignantibus, de eius effectu, quando proxima cohærens legato, in l. 1 §. primo, de dot. prælega. quando finalis, quando remota, & impulſiua, vel multum remota, quando dicitur occaſio, & l. vxori. ibi Barto. & Alber. de aur. & arg. leg. Alber. in l. filiæ. §. primo, nume. 8. & in l. cum tale. §. falſam. de conditio &
21 demonſtr. † vbi in dubio non præſumitur cauſa finalis ſed impulſiua, quod probari ex coniecturis dicit, & ibi Bald. in §. legato falſam, maximè cauſa, quæ inſeritur ab homine, non præſumitur finalis, ſed impulſiua, & Gammar. tract. de extenſi. nume. 141. Barto. & Bald. in l. prima. C. de fal. ca. adiect. & bene in ſpecie Corn. conſi. 151.
22 lib. ſecundo. † & quot modis cauſa finalis dicitur. idem conſi. 311. colum penult. ver. alias pro concordia. lib. 1.

cum

cum pluribus per Tiraq. accumulatis ſuo libello tit. ceſ-
ſante cauſa in prima parte, in principio, & per tot. & nu.
121. legati cauſa &c. De qua maximè ceſſante forſan di-
23 cendum incidet infra interpretat. 3. & vltim. † Cauſa
enim legandi inſpicitur. & quare fiat diſpoſitio. l. ſi is
qui. §. primo. de rebus dub. gloſſ. in verſicul. inter-
24 uenit. in l. legata inutiliter. de adi. lega. † ſi eſt de præ-
terito propriè dicitur cauſa de qua plene per Bart. in d.
§. quod autem. & in d. §. falſam. ſi eſt de futuro & appa-
reat ex verbis teſtatoris volentis per eius adiectionem
limitari legatum, ita limitatur. l. Titia. §. ſi. de leg. ſecun-
do. l. niſi de alimen. lega. ſin autem ſimpliciter, & per ſe
talis cauſa inſpecta non continet fauorem legatarij ſibi
per teſtatorem exhibitum, tunc iſta cauſa limitat lega-
tum. l. cum pater. §. dulciſsimis. de legat. ſecundo. ſi vero
continet fauorem legatarij, cauſa ipſa operatur augu-
mentum ſi poteſt operari. l. ſi habitatio. §. primo. de vſu
& habit. alias non operatur reſtrictionem legati, iſta eſt
diſtinctio Barto. in l. libertis. numero quarto, de ali. leg.
25 † itaque cauſa dicendi probat intelligẽtiam dictorum Al-
ber. in l. cum filio, nume. ſecundo, de lega. tertio. limitat
& declarat voluntatem teſtatoris cauſa illa, etiam quæ
colligitur ex verbis teſtatoris, Caſt. conſil. tricenteſimo
trigeſimoſecundo. viſo teſtamento ad princip. lib. pri-
mo, Pariſ. conſil. 13. num. 10. conſilio vigeſimo, numero
trigeſimoprimo. conſilio vigeſimo ſecundo, num. tri-
geſimoquinto, lib. 3. Ruin. conſilio ſeptuageſimoquin-
26 to. colum. penult. nu. 9. lib. ſecundo. † Cauſaque ipſa le-
gati facit illud determinari ſecundum eandem cauſam
annexam. l. Seio. in princip. & ibi Bar. de an. lega. Capra
conſi. 3. num. 5. Rom. conſi. 503. diligenter inſpectis. col.
2. verſi. tamen cauſa adiecta.

27 Secunda demonſtratio eſt animi † non compenſan-
di, quando legans expreſsit, quòd de bonis ſuis legauit
& reliquit dicendo de bonis excludit compenſationem
de eo, quod debet alij, quia id alienum æs deducitur ex
bonis. l. ſubſignatum. §. bona. de verborum ſignificatio.
28 & † compenſatio dicitur ſolutio. l. ſi debitor. ff. qui poti.
in pign. habe. quàm ideo ſic voluit fieri de bonis hęredi-
tarijs ipſius legantis & non alterius, Corn. conſilio cen-
teſimo octuageſimo. colum. ſexta, ver. ſic & alias. libro
quarto, Aymo conſilio centeſimo octuageſimoſeptimo
numer. quarto, ita demonſtrationem & concluſionem
hanc in ſpecie probant Bald. in dicta l. ſi pater. in fin. ſo-
lut. matrimon. & Iaſo. in dicta auct. præterea, colum. pe-
nult. verſicul. limita iſtam communem. & ibi Deci. ſub
num. 12. 13. & Corn. conſ. centeſimo vigeſimoſeptimo,
colu. ſecunda, verſic. non enim ob. libro tertio, & Pariſ.
conſilio vigeſimoquinto, numero ſecundo, lib. ſecun-
do, & Capra conſilio centeſimo quadrageſimotertio,
numero duodecimo, vbi quod Bald. communiter doct.
ſequuntur, & Couar. in c. officij, numero ſeptimo, de
teſtam. licet ibi permaneat in ratione contraria, dic ta-
men quòd talis adiectio de bonis ſuis ſufficiat ad oſten-
dendum relinquentis animum, non compenſandi per
rationem quam in principio nunc adduxi.

29 Tertia demonſtratio animi † non compenſandi ap-
paret, quando teſtator voluit, & diſpoſuit relictum non
fore permanſurum penes legatarium, ſed alij reſtituen-
dum, vel in continenti vel ex aliquo temporis interual-
lo, pro rata tamen commodi per legatarium percepti il-
lo temporis interuallo durante fieri debet compenſatio
per l. fina. §. fina. C. de bon. quæ liber. & l. cogi. §. hi. qui
ſolidum. ff. ad Trebellia. & l. & ſi mortis. §. item ſi quis.
de legat. præſtan. & l. Sulpitius. de donatio. inter virum
& vxorem. & l. generaliter. §. ſi cui legatum. de fideicom
miſſ. liber. tradunt. Aret. in dicta aucten. præterea, co-
lum. fina. verſicul. ſecundo limitatur, & ibi Iaſo. colum.
penultima, verſicul. tertio limitat. & Deci. ſub numero
duodecimo. verſicul. tertio. Capra dicto conſilio cente-
ſimo quadrageſimotertio, numero decimotertio, & Ti-
raque. in l. ſi vnquàm, verſicu. ſuſceperit liberos, nume.
centeſimo ſeptuageſimotertio. C. de reuoca. donatio.
ſequitur & Ancha. Regien. quæſtio. quadrageſimapri-
ma, numero quinto, & ſequent. part. ſecunda Sebaſt.
Medi. tract. de compenſati. par. prima, quæſtio. trigeſi-
maprima. num. 14. decimoquinto, contra hoc non puto
tutam reſponſionem Socin. Iun. conſilio centeſimo vi-
geſimotertio, num. 10. lib. 2.

30 Quarta demonſtratio animi † non compenſandi di-
gnoſcitur, quando talis debitor neceſſarius ſimpliciter
inſtituit hæredem ſuum creditorem pro parte, & non
vniuerſaliter, quia ſi vniuerſaliter eſſet hæres inſtitu-
tus, & adiret hæreditatem ſui crediti fieret confuſio, &
ſic quodammodò ſibi ſolutio. l. Stichum. §. aditio. de ſo-
lut. cum ſimil. & expreſsè Caſtren. in dicta lege ſi com-
penſandi. C. de hæredi. inſtitu. ſecus eſt ſi pro parte eſt in-
ſtitutus hęres, præſertim maritus, qui per mortem vxo-
ris teſtatricis poteſt retinere partem dotis, quia poteſt
prius retinere partem dotis ſibi obuentam per ſtatu-
tum & reliquum hæreditatis diuidere cum cohærede,
vt concludit Angel. conſilio trecenteſimo ſexageſimo,
quædam domina Margarita. Eo maximè quòd in in-
ſtitutione hæredum ſemper fit expreſsio, & reſtrictio in
omnibus bonis ſui teſtatoris, Capra dicto conſilio cen
teſimo quadrageſimotertio, num. decimoſexto, Corn.
dicto conſilio centeſimo vigeſimoſeptimo, columna
ſecunda, verſicul. non enim ob. lib. tertio, & faciunt ad-
ducta ſupra in ſecunda demonſtratione, quaſi in credi-
tore hærede pro parte inſtituto requiratur expreſsio
animi compenſandi per text. in dicta lege ſi compenſan-
di. ibi Caſtren. contra prædicta non videtur attenden-
dum quod perfunctoriè aſſerit Salyc. in l. extraneum.
ad fin. C. de hæredibus inſtituen. quia ſe fundat in dicto
Iacob. de Aret. qui loquitur in legato, vt comprehendi-
tur ex dictis per Bartol. Alber. & Bald. in dicto §. ſi pater.
l. ſi cum dotem, ſolut. matrimon. ratio diuerſitatis po-
teſt aſsignari inter legatum & inſtitutionem hæredis
quia legatum omnino continet lucrum, & inſtitutio
etiam damnum. lege ſi hæreditatem. ff. manda.

31 Quinta demonſtratio animi † non compenſandi de-
prehenditur. Quando iam prius debitum neceſſarium
fuerit declaratum, & deſtinatum in re aliqua certa. puta
in centum. & poſtea idem debitor reliquerit eidem cre-
ditori aliam diuerſam rem puta domum, vel fundum,
quia tunc non fit compenſatio, & vtrunque debetur ſic
intelligendo. l. ſi pater pro filia. ff. de col. dot. tradit Bart.
in dicta l. huiuſmodi. §. cum pater. ſub numero primo.
de legat. primo. comprobat ibi Alexand. in colum. pri-
ma. ver. quòd primo limita. & Bero. conſilio quadrage-
ſimoſeptimo, columna penultima, numer. 6. lib. 2. Iaſo.
conſilio centeſimo vigeſimotertio, colum. penultima,
verſic. quarto ad idem. lib. quarto.

Proſequendo autem de debito voluntario dicẽdum
32 eſt hoc ideo primum eſſe † vbi quis principaliter ex fa-
cto ſuo, vel anteceſſoris, ad id tendente & ordinato de-
bitor conſtitutus eſt ex ſententia Barto. Caſtr. & omn.
Doct. tradit Iaſo. in dict. auct. præterea, columna octaua,
verſic. vltimo not. & Gualden. de arte teſtan. titul. ſexto,
cau. 5. ſub numer. primo, & Alben. conſilio decimoſep-
timo, numer. 8. dixi conſilio centeſimo ſexageſimopri-
mo, numer. 53. 54. 55. lib. primo, & prout etiam de hoc
agit Phan. Lucen. de lucro dot. gloſſ. octaua, numero
33 octuageſimooctauo, vſque ad fin. vnde † talis debitor
legando ſuo creditori non quidem animo compenſan-
di relinquere dicitur, niſi de ſua voluntate compenſan-
di conſtare poſsit, iſta eſt generalis regula per l. credito-
rem. de lega. ſecundo. & l. prima. §. ſciendum, C. de rei
vxo. acti. & per Bart. & omnes in dicto §. ſi pater. & in d.
auct. præterea. & canon. in cap. officij. de teſtam. Pariſ.

conſilio ſexageſimonono, numero vigeſimoquinto, & ſequent. lib. ſecundo, Iaſo. dicto conſilio centeſimo vigeſimotertio, colum. 3. vertic. ſecundo facit, & colum. penult. lib. 4. Sebaſt. Medi. tract. de compenſ. part. prima, quæſtio. trigeſimaprima, numero duodecimo, extende
34 quòd † legatum etiam non compenſatur cum credito legatarij ob donationem inter viuos ei per teſtatorem factam. Bald. conſilio quinquageſimooctauo. in reſtitutione dotis, colum, 2. in fin. vertic. ſecundo quia lib. 2. late Alexand. conſil. 12. colum. 2. num. 5. & ſequent. lib. 2. plura obſtantia compenſationi commemorat caſui ſuo conuenientia. Menoch. conſilio 195. numero vndecimo, & ſequent.

Etſi de teſtatoris voluntate compenſandi euidenter
35 oſtendi dicat text. in dict. l. creditorem, cum tamen † de voluntate teſtatoris euidenter conſtare etiam per coniecturas dicitur. l. licet. in princip. de lega. primo. ibi Docto. Bald in l. centurio, colum. fin. in l. quidam. de vulg. & pupill. Ang. conſi. trecenteſimo trigeſimoprimo, col. prima, merito de iſta teſtatoris voluntate. & animo cōpenſandi per coniecturas conſtari poſſe, paſsim tradunt Doct. allega. per Aym. conſ. 149. num. 3. Sebaſt. Med. dict. tract. de compenſ. par. ſecunda. quæſtio. vigeſimanona, numer. primo, has autem coniecturas diuerſimode colligunt Doctores, quarum quidem exempla aliqua hoc in loco inſeram.

36 Vt ſi teſtator prohibuerit legatarium † plus petere, vel habere, animo compenſandi videtur reliquiſſe Bal. in l. ſi adulta. numero ſecundo. C. de hæred. acti. Capra conſilio ſexageſimoſecundo, numer. 3. Ruin. conſil. 136. colum. 3. ver. contrarium dicit. lib. ſecundo. Gualden. de arte teſtan. titul. 5. cau. 9. in fin. Aymo conſil. centeſimo primo. ad fin.

37 Secundo † ſi teſtator inſtituendo hæredem ſuā vxorem dixerit cum hoc onere, vt debeat ſuam dotem conferre cum hæreditate, ita videtur eam inſtituiſſe hæredem animo compēſandi cum debito dotis, adeo quòd hæres vxoris reſtituendo alij dictam hæreditatem, non poterit deducere ex ea, & retinere ipſam dotem, Capra conſilio centeſimo vndecimo. Aduerte tamen, quod ſi de dote non fecerit mentionem, quòd per alia quæque verba generalia non intelligitur facta compenſatio cum dote, late probat Signo. de Homod. conſil. 176. ad num. decimum, cum ſequen. Pariſ. conſil. 95. numer. 10. lib. 2. nec & cum. dotem materna Menoch. conſil. 162. num. vigeſimoſeptimo.

38 Tertio † ſi teſtator legando dixerit pro omni & toto eo, quod legatarius petere poſſet in hæreditate ipſius teſtatoris, mandando vt finem faceret hæredi ſuo, ſic habuiſſe animum compenſandi demonſtratur, Abb. conſilio 81. ſuprà fin. lib. primo, ſequitur Aymo dict. conſil. 149. num. 3. idem probat Ruin. conſilio 60. num. 6. & 7. lib. 2. vbi quando relinquitur creditori pro eo quod eſt ſibi debitum, dictio, pro inducit compēſationem, idem in conſil. 70. colum. 2. in princip. eo. & per Burſat. conſil. 48. num. 18.

39 Quarto ſi † teſtator dixerit, quòd legatarius de eo quod ſibi reliquerit, debeat ſtare tacitus & contentus, exinde animus compenſandi comprehenditur, Ruin. d. conſil. 136. colum. 3. ſub ver. contrarium dicit Aymo d. conſil. 131. num. pen. idem ſi dixiſſet, quòd nihil petere poſsit in & ſuper bonis ipſius teſtatoris, pract. Papien. in for. libel. quo pet. hæred. ex teſta. gloſſ. in omnibus eius bonis, in fin. & Bald. in l. quoniam nouella, ſuprà fin. C. de inof. teſta, vbi ſufficere ait ex aliqua coniectura apparere quod teſtator de huiuſmodi compenſatione ſenſerit, idem ſi dixerit, iuſsit quòd plus petere non poſsit de bonis & hæreditate dicti teſtatoris, Angel. Aret. tract. de teſtam. gloſ. ſexageſima, incip. & iuſsit eam fore tacitam. in fin. idem credit Guid. Pap. in deciſ. 93. ad fin. licet ibi apoſtil. videatur impugnare, tamen inſpiciendum eſt quòd agitur de animo compenſandi, de quo ſat eſt ex aliqua coniectura apparere, vt dictum eſt in cauſa teſtamentorum ad diffinitionem deſcendendum nō eſt, nec ſemper proprietas vocabulorum attendenda eſt, text. in l. non aliter. §. 1. de legat. 3. idem & comprobat Ruin. conſ. 79. colum. pen. num. 8. lib. 2.

40 Quinto † ſi teſtator legando puta ſuæ vxori creditrici mariti de fructibus bonorum parafrenaliū per eum perceptis in pluribus annis, adiecerit animo compenſandi cum bonis ſeruitijs, & alijs iuſtis cauſis exinde ex pluribus rationibus collectis ex teſtamento, & ſerie facti conſtare de teſtatoris voluntate compenſandi arguit & tenet Afflict. in deciſ. quadrageſimaquarta, nu-
41 mero nono, cum ſequent. † idem in legato dotis per maritum facto vxori appoſita & expreſſa quantitate capiente dotem, & iocalia, & alia acceſſoria, pro quibus diuerſas ſummas continentibus in eodem inſtrumento maritus eſſet debitor vxoris, adfuiſſe mariti animum compenſandi legatum ipſum, & cum debito dictorum iocalium & aliorum acceſſoriorum coniecturas, vel rationes duodecim adducit, Aymo dicto conſi. centeſimo quadrageſimo nono, numero quarto, & ſequent. intellige ſi vxor ſciens tenorem teſtamenti & poſt aditam hæreditatem acceptauerit tale relictum, Bald. conſil. 204. ſi domina. lib. 4.

42 Sexto † ſi teſtator relinquendo ſuo creditori in teſtamento, vel in codicillis in præfatione teſtamenti, vel codicillorum dixerit ſe facere & diſponere, ne aliquæ diſcordiæ, vel diſſenſiones in & de bonis ſuis, vel hæreditate ſua oriantur, ex hoc quidem animum compenſandi coniectat Corn. conſil. centeſimo decimoquinto. ver. ſed licet prædicta. lib. quarto ſequitur Aymo dicto conſilio centeſimo quadrageſimonono, numero tertio. Phan. Lucen. de lucro dot. gloſſ. 8. numero octuageſimo primo, & numer. præcedent. & ſequent. reaſſumit plura in materia idem ſentit Afflict. dict. deciſ. quadrageſimaquarta, numero vigeſimonono. dum animum compenſandi teſtatoris colligit ex dictis per eum poſt teſtamentum, dicendo ſe ita diſpoſuiſſe, quòd nullum litigium eſſet inter fratres hæredes, & vxorem legatariam, iterum Corneum ſequitur Aymo conſilio tricenteſimo ſexto, colum. ſecunda. verſi. tertio iſtam quæſtionem, vbi late, quando etiam donatio dicitur facta animo compenſandi, & quando cum donatione legatum compenſandi animo factum, vt maximè ſeruetur æqualitas inter liberos, & ſeruentur alia diſpoſita per teſtatorem, tradit Nat. conſi. centeſimo decimo, colum. prima, & ſequen. ad idem acceptato legato decidit Soci. Iun. conſilio centeſimo ſeptuageſimotertio, colum. 1. & ſequent. lib. ſecundo.

S V M M A R I V M.

1 *Res legata an in totum an in parte legata cenſeatur, cum nō ſit expreſſum de tota, vide verb. legata res.*

2 *Legata res an & quando in totum vel in parte legata cenſeatur, eſto quòd non ſit dictum de tota re & quòd in dubia appellatione rei legatæ tota veniat, reprobata gloſſ. ſi. l. Pompon. §. ſed & n ff. de procur. & quòd petendo rem tota cenſeatur petita & eſt communis opin. idq; eſſe ex propria ſignificatione, vt ibi latius; vbi & de legata parte domus quando veniat tota, vt ibi declaratur late.*

3 *Legatum factum de parte domus, vbi ſit incertum de qua parte venit tota domus, quod intelligitur ac declaratur, vt ibi pulchrè, & de ratione prædictorum, ibi, & num. ſeqq. maximè 5.*

3 *Pars continet & totum, nam pars fundi fundus recte dicitur.*

4 Totum

4 *Totum aut eſt vniuerſale, aut eſt integrale, vniuerſale eſt vt genus, & de toto integrali quando ſit & quando per legatum partis derogetur generi & quando per partem non ſubſtantialem videtur receſſum à toto, ſeu legato totius, & quid quando ſit pars ſubſtantialis legati, & de concurſu fiendo inter legatarium partis ſubſtantialis, & legatarium totius integralis, & de hac materia latiſſime vide diſcuſſum. ibid. & nu. ſeq.*

5 *Pars fundi legati dicitur quodcunque infixum eſt & inædificatum fundo. idem & de affixis & inædificatis ipſis ædificijs, vt eorum partes, & fundi legati eſſe videantur.*

Et de toto & parte quot modis accipiatur. ibid. late.

6 *Domus tota intelligitur legata ſi diſpoſitio ſimpliciter in ſe continet ipſam rem legatam, vt mando talem habitare domum, ſecus ſi diſpoſitio dirigitur in rem, vt quòd habeat vſum vel habitationem in domo.*

7 *Pars fundi vel domus ſimpliciter legata, dimidia pars fundi vel domus legata interpretatur, quod habet locum in legibus, ſtatutis, conſuetudinibus, teſtamentis, libellis, & alijs, vt ibi late habetur, quæ præſumtio partis domus non remouetur per contrariam præſumptionem incertam & ex actibus difformibus, & vt ibi.*

8 *Pars hæreditatis legata differt à parte bonorum legata vide verb. legatum partis hæreditatis.*

8 *Legatum partis hæreditatis factum differt à legato partis bonorum, ſi quidem primum ſit cum onere, ſecundum verò ſine eo deducto ære alieno, & de propria ſignificatione vocabuli bonorum, & quando pro hæreditate capiatur, & latius de hoc vocabulo. ibi.*

9 *Legata res demonſtrata ſatis dicitur per aliquas qualitates apparentes, confinibus eius etiam non deſignatis, & de pluribus qualitatibus enunciatis, ſufficit apparere de vna, quia ſic dicitur certa demonſtratio. & conueniens attenditur & falſa non vitiat, licet falſa conditio vitiet, & vt ibi pulchrè.*

10 *Legatæ res vbi ſit ambiguitas circa earum præſtationem, declaratur ſi de corpore earum conſtare & inueniatur eſſe in patrimonio teſtatoris, etiam ſi ea res eſſet aliena, quia venit in legato, & quare, & quæ ſola reperitur etiam ſi eſſet venalis, & quod teſtator legando appellauerit rem ſuam, & ſufficit large dici ſuam; & vt ibi late.*

11 *Legatum factum in ſpecie competens in patrimonio & plura alia ſint de certis quantitatibus, quando legatarius ſit tunc potior in ea ſpecie cæteris alijs & quando non.*

12 *Continens & contentum, hæc prædicamenta talia ſunt in vltimis voluntatibus & alijs hominum diſpoſitionibus, quòd altero eorum poſito & expreſſo trahitur & alterum non expreſſum, ponitur conſequitur & demonſtratur in eſſe, & venit in diſpoſitione, exempla vide in numer. ſequent.*

13 *Teſtator legans fundum ſimpliciter venit ſub legato & villa domus vel palatium in eo exiſtens, etiam ſi poſtea domus fuerit ædificata in loco legato, ſicque continens expreſſum trahit ad ſe contentum non expreſſum & contra, vt ibi late de hoc.*

14 *Ædificium exceptum expreſſe à legato fundi trahit in dubio ad ſe ſolum ipſius ædificij continens non expreſſum, & quare ibi.*

15 *Nuce legata, vide verb. legatum factum de nuce.*

15 *Legatum factum de nuce videtur legatus & fundus vel melius ſolum videtur legatum continens arborem nucis, & via ad eam.*

16 *Continens ponitur quandoque pro contento, & econtra, ne abſurditas ſequatur, vt in ſ. in exemplis ſequen. aut nu.*

17 *Mercator legans apothecam ſuam quam habebat conductã in qua panna vendebat, vide verb. legatũ apothecæ ſuæ.*

18 *Legatum apothecæ ſuæ factum per mercatorem pannorum, quam conductam tenebat, cenſetur factum de ſua mercede pannorum & non de loco apothecæ, & ſic contentum pro continente accipitur.*

Veniunt quæ credita & debita ratione eius mercaturæ.

Quid ſi ſit dominus apothecæ, qui eam legat, venit locus & ea non merces, niſi ſit dominus & apothecæ & pannorumque quia legando apothecam veniunt & merces, & ſic ſub continente expreſſo venit contentum non expreſſum. 18.

19 *Legatum factum vxori ſuæ per teſtatorem de camera ſua, intelligitur non de loco, ſ. continente ſed de contento, ſ. de rebus ad cameram paratis.*

20 *Legatum factum de vino & oleo an contineat & vaſa ea continentia, & quando alterum expreſſum contineat continentem, dic vt ibi.*

21 *Legatum factum de ſuppellectili non venit habitatio in qua fuit ſupellex.*

22 *Legatum factum alicui de chirographis ſcriptis inſtrumentis ſuorum creditorum, ſcripturis ſuis, libris ſuæ apothecæ & his ſimil. Legatario non exiſtente debitore teſtatoris, cenſetur relictum ei quodcunque nomen debitoris, quod continetur & exigi poteſt ex illis ſcripturis relictis, ſi ſit debitor liberatio cenſetur relicta, ibidem cum numero ſequenti.*

Idem ſi acceſſoriè relictum ſit iurium & ſcripturarum: cum legato loci cuiuſpiam, & dic vt ibi. num. 23.

23 *Legatum de domo vel apotheca, caſamento, cum iuribus & ſcripturis ibidem repertis, veniunt omnia exigibilia & nomina creditorum.*

24 *Connexa & cohærentia quod veniunt in diſpoſitione rei legatæ quando non poſſit ſeparari ab ſque deſtructione vel diminutione rei legatæ marmora columnæ, porticus, armaria & ſimilia, ibidem late colligitur.*

25 *Connexorum idem eſt iudicium.*

26 *Connexum & cohærens dicitur illud quodcunque eſt antecedens vel conſequens rei diſpoſitæ.*

Vnde ita iudicatur de re mobili cohærente rei immobili, ſicut de ipſa re immobili.

28 *Legatum de molendino factum venit etiam ſtabulum ibi cohærens.*

29 *Acceſſoria, adiuncta & pertinentiæ rerum legatarum veniunt in diſpoſitione talium rerum legatarum, vt inf. nu. ſeqq. legere eſt.*

29 *Legatum de domo quæ ſubtus habet apothecam, vel hortum adiunctum cortile & puteum omnia iſta veniunt ſub legato domus, ex vno aditu, ex vna conſignatione, confirmatione & communi vſu vt acceſſoria domus maxime, vbi iſta ſunt infra confines aſcriptos domus legatæ.*

30 *Legatum de caſamento, vt quid vniuerſæ domorum videtur legaſſe & apothecas.*

Et quando hortus non paſſim ad vſum domus non veniat.

Et quando apotheca non veniat in datione domus inſolutum. ibidem.

Et quando non veniat ea quæ conſueuerant locari. ibid.

Non venit etiã columbaria diuerſo nomine appellata quàm domus, ibid.

31 *Acceſſoria quæcunque reperiantur & poſſint eſſe rerum legatarum veniunt cum eis, imitanturque eorum naturam, ſuumque principale ſequuntur & etiam generalibus verbis concepta reſtringuntur ad ſuum principale, eſto quòd acceſſorium ſit precioſius ſuo principali & tantum accedit.*

32 *Legatum factum de dote ſimpliciter continet etiam dotalia & paraſrenalia vti acceſſoria.*

33 *Acceſſoria non confirmant, alterant, vel ampliant ſuũ principale, & legato acceſſorio non continetur principale. vide inf. num. ſeqq.*

34 *Legatum factum de cenſu ſuper domo non venit directum dominium principale.*

Legatum de re emphyteutica non venit in legato dominium directum accedens ipſi rei legatæ.

35 *Adiuncta verba vel adiectæ cauſæ oſtendunt voluntatem teſtatoris ampliando limitando vel reſtringendo, declarando, vt ibi latius legitur.*

Declarantur enim & limitantur verba propter adiuncta ibidem.

36 Adiuncta vel commixta in diſpoſitione faciunt eandem eſſe omnium deliberationem & diffinitionem, ita quòd de pluribus rebus commixtis vno legato, vna res non poteſt acceptari & alia reſpui.

In quibuſdam tamen poteſt quis ſtare verbis teſtamenti, in quibuſdam autem recedere. ibid.

37 Legatum factum de aliqua re continet quodcunq; teſtator poſtea etiam adiunxerit ipſi rei & venit in legato.

Etiam molendinum ab oleo poſtea conſtructum in domo legata, maximè exceptis non affixis, ibi.

38 Pertinētiæ rei legatæ à teſtatore adiectæ & expreſſæ accedunt legato, vt lego domum cum ſuis pertinentijs, ſic appellatæ quòd ſtatuto lege vel conſuetudine ſunt deputatæ vt accedant.

Et quonam modo hoc ſit vide exempla, ibidem, & quando iure accedant rebus legatis, ex lectura titulorum, de quib. ibidem.

39 Pertinentiæ dignoſcuntur vſu & deſtinatione patrisfam. rerum legatarum.

40 Voluntas teſtatoris ex vſu quandoq; colligitur.

41 Legatum factum de poſſeſſione continet pratum aſſignatum laboratoribus ſub his verbis cum omnibus & ſingulis ſpectantibus & pertinentibus & tentis ſub eius laboratura de præſenti.

42 Legatum de fundo factum, veniunt prata deputata ad illius vſum vt haberentur ſub vna fundi nominatione, etiā quòd adſit aliqua eorum ſeparatio.

43 Conceſſo caſtro cum pertinentijs veniunt molendina concedentis.

44 Legatum factum de domo continet & domum aliam adiunctam emptam per teſtatorem & habitatam ſimul per eum pro ſuo vſu ad vtrang; vno aditu facto.

45 Legatum factum de domo cum maſſaricijs intelligitur in ea exiſtentib. ſeu ad eam pertinentib. & non de alijs.

46 Legatum de vino factum cum vaſis, intelliguntur legata vaſa plena vino, quia per principale acceſſorium reſtringitur tunc.

47 Legatum factum de villa noua, veniūt terræ alterius villæ quas omnes ſimul teſtator habebat & ſic eas appellabat villæ nouæ.

48 Teſtes deponentes de bonis vnitis & eorum pertinentijs & quæ dicantur probant maximè ruſtici regionis, & ſenes, quorum conſuetudo circa vſum loquendi attendi debet.

49 Legatum bonorum ſtabilium cum omnibus iuribus ſuis, vtilitatibus & dependentijs continet & redditus, liuella, & cenſus, non nomina debitorum.

50 Deſtinatio in pluribus probat voluntatem teſtatoris, nam fundus conſtituitur deſtinatione patrisfam. per regiones domus verò interiectione parietis, & de rebus deſtinatis ac deſtinatione ipſa teſtatoris, vide multa cum nu. ſeqq.

51 Res vel pecuniæ deſtinatæ per teſtatorem alicui portioni relictæ alij, accedere debent eidem portioni.

52 Legatum de calendario factum, veniunt pecuniæ deſtinatæ ad calendarium.

Et ſub legato lignorum venit lignum ad concidendum deſtinatum, ibi.

53 Deſtinata ad opus alicuius loci, etiam reperta in alio loco accedunt loco operis & non quo morari contigerit.

54 Deſtinata & præparata ad ornamenta eorum loco & appellatione comprehenduntur ſecundū voluntatem teſtatoris.

55 Legatum alicui factum continet quæque poſſunt comprehendi aſſignata legatario.

56 Pecuniæ vel mercantiæ mandato teſtatoris expendendæ & inueſtiendæ in bonis ſtabilibus veniunt non ſub diſpoſitione de bonis mobilibus, ſed de ſtabilibus, adeo vt de his hæres non poſſit aliter diſponere.

Nec veniunt appellatione mobilium pecuniæ fœnori deſtinatæ ibid.

57 Frumentum aſportādum ex rure ad ciuitatem habetur pro eo quod eſt in ciuitate.

58 Legatum factū vxori de veſtibus ſuis quas in domo habet, veniunt & aliæ extra domum quas de nouo faciebat propter deſtinationem & finale propoſitum teſtatoris.

59 Res deſtinata ad dotem idem habet iudicium quod ipſa dos, non tamen veniunt res deſtinatæ ad aliam rem illam deſtinatam quæ venit.

60 Deſtinatio quando operetur, vt res deſtinata veniat in legato rei legatæ & quando non, ſic q; nihil operetur, vide latiſſime de hac materia. ibid.

61 Fructus pendentes an & quando veniant ſub legato bonorū mobilium, vide in verb. legatum de bonis mobilib.

61 Legatum de bonis mobilibus factum continet fructus pendentes tempore teſtamenti ſecundum Caſt. quod non placet Alciato, ſecundum auctorem veniunt fructus de proximo colligendi.

Et de ratione ibid. latius & pulchrè.

62 Res deſtinata vbi ſit proxima effectui legati cedit legato.

63 Species eſſentia rei attenditur & operatur, & de iuribus in ſpe. ibi.

64 Augmenta rerum legatarum & diminutiones multipliciter poſſunt euenire & legatarijs accedere debent, vbi legatarius conſequitur fundum & vt eſt, vel diminutum, vel auctus à teſtatore.

65 Idem ſi ex cauſa alluuionis fuerit augmentum.

Item ex cauſa vſurarum & intereſſe fuerit incrementum. ibidem.

Vel cauſa fructuum, ibid.

Intellige modo augmentum ſit inferius & minus iure legato, vt ibi late declaratur, ibid.

66 Augmentum conceſſum non tollit quin legatarius habeat rem carentem tali augmento.

Et de ratione ibid.

67 Copula & ſtat augmentatiue, vbi plura ſunt enunciata & inter iſta adſit dicta copula.

Idem importat dictio quoque modo vniuerſalis appoſita. ibidem.

68 Legatum de re particulari, ius ſuperueniens illi legatario nō prodeſt.

69 Legatum vniuerſale ſi quid ſit factum, vt de peculio, grege, hæreditate obuenta teſtatori, dote, vel podere, operatur vt augmentum diminutio, emolumenta & onera ad legatarium pertineant, vt de vnoquoque iſtorum probatur ibi, cum nu. ſeqq. vſq; ad fin. dubitationis huius, at ſecus ſi legantur pecudes, boues, vaccæ, equi vel equæ ſimpliciter vt ibi habetur.

70 Legatarius quantum expendit pro conſequendo legato, tanto dicitur habere legatum diminutum.

71 Legata ſpecies ſi diminuitur vel pereat ſine culpa hæredis perit legatario.

72 Legatum de peculio hodie parum vſitato facit vt augmentum vel diminutio viuo teſtatore contingens, legatarij lucro vel damno ſit.

73 Legatum quale quantúm ve fuerit cognoſcendum tempore mortis teſtatoris continet futura.

74 Legatum vniuerſale deſignatur nomine collectiuo, peculium, hæreditas, legatum generale, nomine generali, lego omnes ſeruos meos, pro definitum, lego ſeruos meos, & vt ibi habetur.

75 Legatum hæreditatis tertij, vel partis hæreditatis facit vt emolumenta & onera dictæ hæreditatis exiſtentia tempore mortis legantis ſint legatarij, & quare ibid.

76 Legatum de dote materna factum per filiam operatur quòd debita materna ſoluenda ſint per legatarium, & quòd dos dicatur ius vniuerſale, ſicut hæred. tas & peculium. ibi.

78 Legatum factum de vectigalibus facit vt augmentum, vel diminutio pertineat ad legatarium.

78 Legatum factum de podere aut poſſeſſione cum contineat vniuerſalitatem quandam agrorum, ſeu petiarum terræ ex val-

ex vulgari ſignificatu, operatur vt alia bona empta po-
ſtea per teſtatorem cedant legatario, vt ibi tamen decla-
ratur. & de quatuor caſibus quibus talia poſtea empta ce-
dant legatario, ibid.

79 *Legatarius ſicut conſequitur emolumentum rei legatæ ſi*
quid obuenerit poſt factum teſtamentum, ita & econtra
debet ſentire diminutionem & damnum, per regulas de
quib. ibi.

80 *Contrariorum, non ſolum eſt eadem diſciplina, ſed etiam po*
tentia.

81 *Diminutio legatorum quando fit, vel ne legatarijs diminu-*
ta hæreditate, & quando vel diminuto onere non tamen
alimentorum, & quatenus, ibid.

D V B I T. V I I.

CIRCA res legatas & earum continen-
tia, contenta, connexa, cohærentia, ac-
ceſſoria, & pertinentia, & augmenta, &
diminutiones, cuncta hæc reſpiciendo
ſigillatim ſoluitur.

1 Primum circa rem legatam † an in to
tum vel pro parte legata cenſetur. Reſpondetur ſanè ap-
pellatione rei legatæ in dubio tota res continetur ſecun
dum Bal. in l. Titia. la prima, §. primo. de leg. ſecundo, v-
bi reprobat glo. fin. in l. Pomponius. §. ſed & is. ff. de pro-
cu. volentem non valere ſententiam dicentem rem eſſe
actoris vti incertam ſi non dicat totam, quinimò valet,
quia dicendo rem intelligitur de tota, idem nuncupa
tim probat Bart. in l. legatis. de leg. ſecundo, & Imo. in d.
l. Titia. §. primo, idem tenet firmando quòd melius di-
cit glo. in ver. totam. in l. ſi rem. ff. de rei vend. quòd ſim
pliciter petendo rem, tota videatur petita, & hæc gloſſ.
communiter per Doct. eſt approbata Alexand. in l. à di-
uo Pio. §. ſi pignora. numer. vigeſimoſecundo, de re iud.
Ruin. conſilio quinto, numero decimooctauo, lib. quar
to, vbi id eſſe dicit ex propria ſignificatione, rei appella-
tione totam rem venire, & pluribus auctor. comprobat
Ioann. Mari. Riminal. conſilio tricenteſimo quinquage-
2 ſimonono, numero decimotertio. † Quinimò & lega-
ta parte rei puta domus, vbi incertum ſit de qua parte
venit tota domus habita maximè declaratione ex vſu
teſtatoris ſcilicet habitando domum cum ſua familia, &
intelligitur de tota re vnita in eodem loco, & non de
parte alij ſolita locari, vt l. vxori. in princip. de lega. 3. &
3 ibi gloſſ. Dyn. Barto. & Alber. quia † appellatione partis
totum continetur, dicit ibi Bart. adde tex. in l. plane. vbi.
§. fin. in fi. de leg. primo, dicentem. nam & pars fundi fun
dus recte appellatur, cum plur. ibi ſign. in glo. eſt autem
4 † totum vniuerſale, & totum integrale, totum vniuer-
ſale eſt vt genus, pars vt ſpecies ſi legetur alij, ita per hoc
legatum ſpeciei derogatur generi, totum integrale vbi
legatum reperitur alij, & alij legata eſt pars non ſubſtan-
tialis, idem eſt, quòd per hanc partem, & in parte iſta vi-
detur receſſum à legato totius, à quo ideo pars adempta
cenſetur, vt l. cum quæſtio. in princip. C. de leg. & l. alu-
mnæ. §. qui filias. de adimen. lega. & in eo quod remanet
de toto nomen quidem totius ex diſpoſitione defun-
cti remanet, vbi vero pars ſubſtantialis legata eſt, ſicut
eſt vſusfructus pars ſubſtantialis fundi in hac parte & le-
gatarius ipſius partis, ſcilicet vſusfructus, & legatarius
fundi, ſcilicet totius integralis concurrunt, ſicut gene-
rale eſt & legatarium partis ſubſtantialis. ſ. qua ſine ſtare
non poſſet totum, & legatarium totius integralis con-
currere in legato ipſius partis, iſta eſt Docto. Barto. in l. ſi
alij de vſufruct. lega. † Pars quoque fundi legati dicitur
quodcunque infixum & in ædificatum eſt fundo, idem &
de affixis, & in ædificatis ipſis ædificijs, vt eorum par-
tes, & fundi legati eſſe videantur. l. cum fundus. de fund.
inſtr. Plura denique de argumento & demonſtratione,
à partibus ipſius rei, totumque & pars quot modis ac-
cipitur, vide ſcripta per Steph. de Feder. tracta. de inter-
pret. iur. par. prima. num. 16. 17. & ſequen. & plenius per
Nicola. Euerard. in ſua centu. à toto ad partem lo. 80. plu
raque de vocabulo totum, vt moris ſuis eſt congeſta per
Tiraquel. in l. ſi vnquam. ver. totum. de reuoca. donat.
6 Prædicta ſunt vera † ſi diſpoſitio ſimpliciter in ſe conti-
net ipſam rem legatam, vt mando talem habitare domū
l. ſi cui ædes. de legat. 3. ſecus ibi diſpoſitio quodammo-
do dirigitur in rem, vt quòd habeat vſum vel habitatio-
nem in domo quia tunc non intelligitur de tota domo,
probat Dec. in conſi. 355. col. pen. & fin.

7 Verum ſi fundi vel domus † pars ſimpliciter legata
reperiatur, notum eſt dimidiam partem domus, vel fun
di legatum interpretari. d. l. plane vbi. §. fin. de leg. 1. & ibi
gloſſ. per l. nomen filiarum. §. portionis. de verb. ſignifi.
& ibi Alcia. cum concord. per Tiraq. in d. l. ſi vnquam.
verſi. omnia vel partem aliquam. num. 8, vbi hoc aſſerit
habere locum in legibus, ſtatutis, conſuetudinibus, te-
ſtamentis, libellis, confeſſionibus, diſpoſitionibus teſti-
um, contractibus & ſententijs, & hæc præſumptio par-
tis de dimidia non remoueretur per contrariam præ-
ſumptionem incertam & ex actibus difformibus, vt per
Alcia. conſi. 86. ex inſtrumentis. lib. 5.

8 Multum tamen intereſt an † legetur pars hæreditatis,
vel pars bonorum, qui ſub legato partis hæreditatis ve-
niunt onera hæreditaria pro parte, cum hoc importet
nomen hæreditatis, legatum vero partis bonorum in-
telligitur deductis oneribus. l. ſi quis ſeruum. §. fina. & l.
ſequent. de leg. ſecundo. & ibi gloſſ. Barto. Bald. & Ca-
ſtren. dicit quòd alibi non probatur iſta diſtinctio, vel
non reperitur, & ibi Imo. dicit huius diuerſitatis ratio-
nem ſurgere ex vi vocabulorum & hæreditatis, quæ eſt
ſucceſſio in vniuerſum ius defuncti. lege nihil aliud dē
verborum ſignificatio. & bonorum quæ continent par-
ticularia corpora deducto ære alieno. l. ſubſignatum. §.
bona. de verborum ſignificatio. ita & per Gualden. de ar-
te teſtan. titul. ſexto, de lega. cau. quadrageſima ſecunda,
numero quarto, Dec. conſilio tricenteſimo octuageſi-
moſeptimo, columna prima. hæc enim eſt propria & na-
turalis ſignificatio vocabuli bonorum in eo quod pro-
ſit, & commodum afferat omni onere alieni æris ſemo-
to late declarat Corne. conſilio ducenteſimo octuageſi-
monono, circa primum, columna prima, verſi. in vlti-
mis autem voluntatibus. & colum. 3. verſic. licet autem.
lib. quarto, ſed vbi cum vniuerſali profertur, ſic omnia
bona reliquit, vel indefinite bona ſua legauit Titio, tunc
pro hæreditate capitur, qua æs alienum continetur, Ca-
ſtren & Imo. in d. §. fin. Socin. Iun. in rub. numer. 76. de
leg. primo. Alcia. in l. bonorum, la ſecunda, in principio,
de verb. ſignific. vbi inter alia de ſignificatione huius vo
cabuli bonorum locus eſt ad bona in definite prolata
eſt tex. in l. vxori meæ. de dot. prælegat. quòd vniuerſale le
gatum contineant.

9 Præterea demonſtrata res † legata ſatis dicitur per a-
liquas apparentes qualitates licet eius confines non fue-
rint deſignati Pariſ. conſilio quinquageſimooctauo, in
fin. lib. tertio, vbi de exemplo & de alijs conſimilibus po
teſt imaginari, dummodo breuitatis gratia aliquæ qua-
litates fuerint oſtenſæ de re legata. De pluribus etiam e-
nunciatis qualitatibus vel demonſtrationibus ſufficit
apparere de vna, ſic rei legatæ dicitur certa demonſtra-
tio, tradit Bald. conſilio nonageſimonono, quidam Io-
annolus. libro primo. Caſtren. conſilio centeſimo nona-
geſimoſeptimo, verſic. dicendum. in principio conue-
niens enim demonſtratio rei legatæ attenditur, & falſa
non vitiat per caſum. l. penultima. §. paterfamil. de le-
gat. tertio. & l. quintus, verſicu. ſi vero. l. pediculis. §. qui-
dam. de aur. & argen lega. & l. demonſtratio, in princi-
pio. & l. falſa demonſtratio. in principio, de conditio. &

demonſtratio.& l.Titia.§.fina.de an.lega.& l.cum filius
§.hæres. de legat.ſecundo, Bald.conſil.418.licet domi-
nus,lib.quinto.etiam quòd nō ſint appoſiti fines ex plu
ribus alijs demonſtrationibus, poteſt conſtare de cor-
pore rei legatæ vel venditæ, text.& Barto. in l.cum pa-
ter.§.fina.de legat.ſecundo, plene poſui conſilio ſeptua-
geſimo,lib.primo,& per Socin.in l.prima.ſub num.ſep-
timo,de rebus dub.Capr.conſilio tertio,colum. prima,
& ſi falſa demonſtratio non vitiat legatum, tamen falſa
conditio vitiat,text.& gloſſ. & doct.in l.ſi ſic legatum.§.
primo. & quomodo hoc de falſa demonſtratione pro-
cedat plenam doctri.tradit Barto. in dicta l.demonſtra-
tio.in princ.num.7.8.9.ſequitur Ang.Aret.tract.de te-
ſta.gloſſ.53.
10 Item † ambiguitas rerum legatarum circa earum pręſtationem
ſtationem declaratur ex eo quòd de corpore ipſarum
rerum conſtare inuenitur, & eſſe in patrimonio teſta-
toris,vt l.ſi domos.in princip.de legat.primo.l.ſi ſeruū.
§.ſi quis ita.de lega.ſecundo.l.librorum,§.ſi Homeri.de
leg.tertio l.qui dotem.in fin.& ibi gloſſ.fina.de do.præ-
leg.l.cum vinum.§.fina.l.fina.in princip.de vi.triti.leg.
etiam ſi illa res, quæ inuenitur de legatis à teſtatore eſſet
aliena,tamen venit in legato.l.an quod.de fun.inſtr.per
Cagno. in rub.num.vigeſimotertio.ff.ſi quis iuſ.non
obtempe.& ſat eſt quòd ibi inueniatur de mandato te-
ſtatoris, Socin.Iun.conſil.98.numero vigeſimoquarto,
lib.primo, & quæ ſola reperitur etiam ſi eſſet venalis,
Roma ſing.quadringenteſimo trigeſimoſecundo, facit
l.qui vxori. §. finali, & Bartol.in l.quintus.§.an cui.de
auro & argent.legato, & l. fundus qui.de fund.inſtru.
Caſtren.& Iaſ.in l.prima.C.de verb.ſignificat. Petr.Ge-
rard.ſing 35.Crot.in l.qui Romæ.§.duo fratres.nume-
ro ſexageſimoprimo.de verb.oblig. & teſtator legando
appellauerit rem ſuam, & ſic numero ſuarum eam ha-
buerit per l.cum ſuæ.& l.ſequent.de legat.tertia, & ſuf-
ficit large dici ſuam,gl.1.in l.ſi ita legatum,de aur.& ar-
gen.leg.
11 Quid ſi † legatum quod reperitur in patrimonio cō-
ſiſtat in ſpecie, & plura alia legata ſint de certis quanti-
tatibus, ſi hæreditas eſt ſoluendo legatarius ſpeciei cæ-
teris legatarijs quantitatum potior eſt in ipſa ſpecie le-
gata.l.ſi fideicommiſſorum.ff.vt in poſ.lega.ſi vero non
eſt ſoluendo hæreditas legato omnia componantur, &
contributio & ſolutio eorum pro rata fieri debet in eo
quod reperitur,l.quærebatur.ad l.falcid.& ibi Ang.cō-
probat Caſtr.conſilio ducenteſimoſeptuageſimotertio
ad primum reſpondetur.colum.fin.lib.ſecundo, refert
& proſequitur Ancha.Regien.in quæſt.4.par.1.idem la-
te comprobando tenet Ant.Gomez.ſuo comment.iur.
tom.1.cap 12.de lega.nu.34.
12 Continens † & contentum, talia ſunt in vltimis vo-
luntatibus ac in alijs hominum diſpoſitionibus,prædi-
camenta, quòd altero eorum poſito & expreſſo trahi-
tur ad alterum, ponitur,conſequitur, & demonſtratur
in eſſe,& venire in diſpoſitione,quando id commodius
percipi ſcirięq; poteſt exemplorum inſertione quam alia
diffinitione,vel diuiſione, inferam igitur huius rei ali-
qua exempla, quæ per iura & Doct.approbari videntur,
13 vt enim quando † teſtator legat fundum ſimpliciter ve-
nit ſub legato & villa domus vel palatium in fundo exi-
ſtens,per l.vxori vſufructum villæ.iuncta gloſſ.prima,
de vſufruct.lega.tradit Bald.in l.prima,numero tertio.
commun.de leg etiam ſi poſtea domus fuerit ædificata
& impoſita in loco legato per text.in l.ſeruum filij.§.ſi
areæ.de lega.primo, & domus diruta dicitur acceſſio
fundi.l.fundi.ff.qui.mod.vſufruct.amit.& ſic continēs
expreſſum trahit ad ſe contentum non expreſſum, & e-
contra contentum expreſſum trahit ad ſe continens
non expreſſum, vt in caſu.l.ſi fundum ſub conditione.
14 §.qui fundum.de lega.primo. vbi † ædificium expreſſe
exceptum à legato fundi trahit in dubio ad ſe ſolum ip-
ſius ædificij continens non expreſſum, & de hoc teſta-
torem ſenſiſſe,quia ſine eo ędificium conſiſtere non po-
teſt,ita ratio eſt ibi expreſſa,& ibi etiam gloſſ.arguit pro
15 eo qui † legauit nucem videtur legaſſe ſolum arborem
nucis continens & viam ad eam, & ego exiſtens guber-
nator ſtatus illuſtriſsimi Principis Biſiniani in Calabria
vidi ſimile legatum per patrem factum filijs de certis ar-
boribus caſtanearum pro quolibet filio,vt ſic ſolum cō-
tinens dictas arbores filijs reſpectiue legatum intelliga-
tur,& hoc maxime in arboribus fructiferis legatis pro-
cedere concludunt Doct.in dicto §.qui fundum.
16 Item quando † continens ponitur pro contento, &
econtra contentum pro continente diſcutit gloſſ.in l.
certo generi.in principio.ff.de ſerui.ruſti.præd.& hoc
ne ſequatur abſurditas,vel nugatio niſi ita ponatur. Ex-
inde in materia ibi Baldus & Ange.plene Fulgo.& Ca-
17 ſtren.inſerunt exempla hæc, quòd † ſi mercator pannó-
rum habeat ſtationem, vel apothecam conductam in
platea vbi vendat panna, & alicui legat ſuam apothe-
cam, intelligitur legare mercem ſuam pannorum & nō
locum apothęcæ.l.cum pater.§.menſæ.de leg.ſecundo,
& veniunt credita & debita ratione ipſius mercaturæ
contractæ Bartol.in dicto §.menſæ.Bald.in l.prædia.C.
de fideicommiſſ. Corn.conſilio centeſimo ſeptuageſi-
motertio colum.fina.lib.quarto, & Iaſo.in l.ſi res obli-
gata,colum.quinta.numero vigeſimoſeptimo,de leg.
primo,legata apotheca videntur legatę merces dicit Al-
18 ber.in l.ſi ita teſtamento in principio, de fund.inſtr.† ſi
vero Dominus ipſius apothecæ legat apothecam ſuam
intelligitur de loco ſuo, & non de pannis mercatoris.l.
qui tabernas.ff.de contrah.empt.ſi autem dominus
pannorum & apothecæ exiſtens legauit apothecam ip-
ſam intelligitur legaſſe & merces & locum apothecę,ple
niori interpretatione facienda per l.in teſtamentis.de
regul.iur.& præſumptione habenda de omni iure te-
ſtatoris diſpoſito in re legata.l.ſi domus.§.fina.de legat.
primo.ita ibidem in dicta l.certo generi firmant. Ange.
Caſtr.& per Iaſo.in l.prima.numero centeſimo ſecun-
19 do,C.de iure emphyteu.† idem ius videtur in eo legato
quod facit teſtator ſuę vxori dum legat cameram ſuam,
quòd non intelligatur legaſſe cameram, id eſt locum,
ſed res ad cameram paratas ſecundum Barto.in l fina.de
pen.lega.cum quo tranſit Caſtr.conſilio centeſimo ſex-
to.circa ea.columna ſecunda,verſicul.& licet quis.lib.
primo.& expreſſe Baldus in rub.num.3.C.de verb.ſign.
20 De legato † vini & olei de quo intelligatur, & an de
vaſis ea continentibus vide Ang.Aret.tract.de teſtam.
gloſſ trigeſimaquarta.ad fin. Aduerte demum quæ &
qualis ſit conditio teſtantis, & legatarij & rei legatæ ad
cognoſcendum quando alterum expreſſum depoſitūq;
continens vel contentum ad ſe trahit & continet alte-
rum,facit l.penult.in princ.de ali.lega.Barto.in l.libro-
rum.§.ſed & ſi bibliotecam.de lega.3.Alex.conſi.61.col.
fin.l.quæſitum.§.fin.& ibi gl.& Doct.de fun.inſtr.Pariſ.
21 conſi.80.num.24.lib.ſecundo.vide adhuc quòd † lega-
ta ſupellectili non venit habitatio in qua ſuppellex fuit,
vt l.pen.de ſupel.lega.
22 Atque ſi quis iure † legati alicui reliquit ſua chirogra-
pha,ſeu ſcripta,inſtrumenta ſuorum creditorum, ſcri-
pturas ſitas,libros ſuæ apothecæ,ſui traſici, ſuæ merca-
turæ,vel ſui officij, quod adminiſtrabat à priuato vel à
publico ad commodum ſuum,vel ſuas apodiſſas, vel li-
teras cambij, ſiquidem legatarius non eſt debitor teſta-
toris ex ſcriptis relictis cenſetur quippe idem legatario
relictum quodcunque nomen debitoris, quod in ſcri-
pturis relictis continetur, quodque per ipſas ſcripturas
relictas poteſt conuinci, probari & exigi debitum text.
in l.ſeruum filij.§.cum qui chirographum.de legat.1.in
l.chirographum.de leg.3. & vtrobique Docto.tradunt,

† idem

23 † idem eſt relictum iurium & ſcripturarum factum eſt
acceſſorie cum legato loci cuiuſpiam, pone apothecam,
domum, caſamentum cum iuribus & ſcripturis ibi re-
pertis, vel cum alijs ſimilibus verbis generaliſsimis &
prægnantibus, vt per Capr.conſil.159.& Bero.conſi. 44.
colum.2.& ſequent.lib. ſecundo. Ita relicta aliqua re vel
liberis nominum debitorum intelligitur legatum, quod in
illa re vel liberis continetur, Corn.conſilio 173. colum.
fin.lib.3.

Si vero legatarius debitor eſt teſtatoris ex ſcripturis
ipſis legatis ei nempe dicitur legata liberatio vel ope ex-
ceptionis, vel acceptillatione, vel pacto, vt eſt magiſtra-
lis text.in l.3.de liber.lega.& in l.ſecunda, ff.de pact.in l.
huiuſmodi.§.ſi ita de leg.1.

24 Connexa † & cohærentia hæc enim ſunt quæ rei lega
tæ ſunt ſimul annexa, & cohærent, vt ſeparari nequeant
abſque deſtructione, vel diminutione rei legatæ, vt mar-
mora, columnæ, balnea, porticus, armaria, & quodcun-
que aliud ædificium in re legata conſtructum, vt l.cæte-
ra.§.ſi quis quidem.cum ſeq.vſque ad fin.de leg.1.& glo.
in l.Lucius.§.collegio.de leg.3. & dubio procul. conti-
nentur in legato, ponit iura allegando Iaſ.in l.fin. colu.2.
verſic.quid inter priuatos.ff.de conſti. princ. de conne-
xis, quòd veniant in diſpoſitione ad complurimos ca-
ſus in diuerſis materijs dedita opera deciſ.multas colle-
git Marſil.in ſing.251.& longe plures in conſil.84.num.
25 14.vſque ad fin. ad idem † quòd connexorum idem eſt
iudicium per Iaſo. in l.1. colum.1.C.de tranſact.Rip. re-
ſpon.lib.ſecundo, cap.1.num 3. glo.in ver.noli.in cap.2.
diſt.8.Aym. conſ.275.nu.5.Alia ex ratione connexitatis
26 præſertim circa quando, dicentur infrà ſuo loco † quod
cunque enim eſt antecedens, vel conſequens rei diſpo-
ſitæ, illud dicitur connexum & cohærens tradit Aret.
conſi.29.colum.10.facit l.quæſitum. in prin.& l.cum de
lanionis.§. item cacabos.de fun.inſt. & ibi præcipue ac
deinceps in infinitum quibuſcunque proximis proxima
copulatiua procedunt congrue declarat Bal. in l. quam-
uis. num. ſecundo. C. de fideicommiſ. Huiuſmodi au-
tem ſpeciei multa exempla cõperiuntur per diſcurſum
d.titu.de fun.inſtr. & titu. de aur.& arg.lega.cum alleg.
27 per Steph.de Fe interpr.iu.part.prima.num. 87. † vnde
de re mobili cohærente rei immobili tanquam de re im
mobili iudicandum eſt. Ang. in §.1. in auct. de non alie-
28 nan. † & legato molendino venit etiam ſtabulum ibi co
hærens, Pariſ.conſ.58.nu.39.lib.3.

Ex his ſimul acceſſorijs, adiunctis, & pertinentijs le-
gatarum rerum demonſtrationes habentur ad plures
29 quotidianas quæſtiones, nam ſi quis † legat domũ, quæ
ſubtus habeat apothecam, vel hortum adiunctum cor-
tile & puteum omnia iſta veniunt ſub legato domus ex
adito vno, ex vna conſignatione, confinatione & com-
muni vſu, vt acceſſoria domus alibi dixi, & repeto per l.
prædijs.§.balneas.& §.ſeq.& ibi Bart.& alij de leg.3. Bal.
Ang.& Caſtr.in l.fin.de ſerui verba. prædi. Anch. conſil.
291.ſuper pluribus.colum.prima, plene Alexand. conſi.
223.lib.ſecundo, & conſil.54.lib.3. vbi maximè iſta ſunt
infrà confines aſcriptos domui legatæ, idem Dec. conſi.
109.colum.prima.ad fin. Alexandri.conſi.95.numer.21.
dixi conſ.197.num.9.lib. primo, id communiter conclu
di ex vſu & aditu per domum & hortum, & ſic contine-
ri hortum, dicit Iaſ.in d.l.fi.col.3.ver.an autem legata.ff.
de conſti.pri.refert & alios Cephal.conſil.144.num. 18.
Abb.in cap. Raynutius.num. 4. & ibi apoſtil. de teſta.&
ſic domum poſtea emptam, Bero.conſil.44.num. 35. 36.
30 37.lib.ſecundo. Et qui legat † caſamentum vt quid vni-
uerſale domorum legat etiam apothecas Caſt.conſ. 453.
de eo. libr. primo. Vbi tamen via eſt media hortus non
paſsim ad vſum domus venit, Iaſ.conſil.91. in 2. dubit.
lib.1.& per alia, quando apotheca non veniat in datione
domus in ſolutum per Aym. conſil. 234. quando etiam
non veniat apotheca quæ conſueuerat locari, tex.& Bar.
in l.vxori de leg.tertio. non venit comlumbaria diuer-
ſo nomine appellata quàm domus Corn. conſil. 38. col.
fina.lib.primo.

31 Acceſſoria † quæcunque repetientur, & poſſunt eſſe
rerum legatarum, cum eis veniet, earum naturam imi-
tantur, ſuum principale ſequuntur, etiam generalibus
verbis concepta reſtringuntur ad principale ſuum, hæc
quidem ex ſententia defuncti procedunt, & ſingula hæc
per l.primam.in fin.de fun.inſtr.& l.nomen.in princ. &
l.prædijs.in princ.de lega.3.& l.ſi legati ſerui. & l.huiuſ-
modi.§.legatum.de leg.primo.& l. liberorum.in fi.& l.
hæres.§.penult.& fin. de leg.3.§. primo.& l. vino. de vi.
triti.leg. l. creditor.§.Caio.de liber.leg.cum plur.ad di-
uerſas mate[illegible] rela.per Luc.de Pen.in l.2.colum. ſecun
da, & fin.C.de bon.vacan.lib.10.per tex.& gloſſ.ſcriben.
in cap.acceſſorium.de reg.iur.in 6.& in l.cum principa-
lis.in eo.& ſi acceſſorium ſit pretioſius ſuo principali, ei
tamen accedit, Roman. ſingul. 622. comprobat Corſet.
32 not.ſub verbo legatum. adde & † legatum de dote ſim-
pliciter factum, continet etiam iocalia & parafrenalia
vti acceſſoria, Aym.conſ.149.num.6.

33 Non tamen † confirmant, alterant, vel ampliant ſuũ
principale, l.quòd per manus.de iure codici. Clem.1.ad
fin.de preben.cum ſimilibus, inferendo ad clauſulas ac-
ceſſorias per Iaſ. in l.ex pupillari.de vulgar. & pupil. &
Felin.in cap.licet.column. penult. de offic. ordi. Aymo
conſil.25.num 3.& per d.l.prædijs.in princ. Dec.conſil.
38.colum.6.conſi.195.colum.3. conſ.377.num.6. conſil.
413.colum.fin.num.9.conſ. 500. num. 6. Pariſ. conſ.75.
num.35.lib.ſecundo. Quinimmo acceſſorio legato non
34 continetur principale, vt ſi † lego tibi cenſum ſuper do
mo vti acceſſorium non venit directũ dominium prin-
cipale, Guid. Pap.in quæſt. 264. vt ſic etiam dominium
directum accedens rei emphyteuticæ legatæ non venit
in legato, Iaſ.in l.ſeruum filij.in princip. in fin.de leg.1.
venit tamen acceſſorium acceſſorij, l.quæſitum.§.ſed an
inſtrumenti.de fun.inſtr.

Adiunctis verbis vel qualitatibus oſtenditur voluntas
teſtatoris vel diſponentis ampliando limitando vel re-
35 ſtringendo, prout ad quæque iſta ſe habent † verba ad-
iuncta vel adiectæ cauſæ, vt de adiunctis verbis vniuer-
ſalibus, ſcilicet ampliando per Pariſ.conſil.43. num. 50.
lib.3. vbi rationem adducit, quòd ratione adiuncti tol-
litur omnis dubitatio ſic continet legatum domum &
hortum, Corn. conſ.249.ver. tamen his minime. lib. 4.
tex.in l.nam quod liquidæ.§.ſi legetur. de pen.leg.ibi ſed
ſi in hortis ſit vrbi iunctis, idem erit dicendum, adiectio
pro dote demonſtrat quantitatem conuenientẽ perſonis
coniugum, Bar.in l.ſi ita ſtipulatus. ſub nu.4. de verbor.
obligat.Signorol. conſil. 107. ſub num.ſecundo.verſic.
prætereà ratione. Reſtringendo per verbum vendere,
adiunctum verbo alienare, quòd hoc ſolum importet in
ter viuos, Socin Iun.conſil.112.num.15. lib.primo, ver-
ba enim propter adiuncta declarantur & limitantur
Caſtr.conſil.356.primo videndum. colum.ſecunda, nu.
3.lib.primo, ab adiunctis argumentum eſt plus eſſe in-
tellectũ quàm dictum per l.quædã.ff.de acqui. rer.dom.
& not.in l. ſi duo patroni.§. Marcellus. de iureiur. cum
alijs ponit Steph.de Feder.de interp.iur.par.1.nu.84.85.
ſingula hæc inducuntur ampliari, exiſtendi, declarari,
reſtringi, & limitari legata per rationem vel cauſam ad-
iectam & expreſſam à teſtatore, Pariſ.conſil. 1.num.36.
conſil.20.num.31.lib.3.Bero.conſi.83.num.7.lib.ſecun-
36 do, † Item adiuncta vel commixta in diſpoſitione faciũt
eandem eſſe omnium deliberationem & diſſinitionem,
l.cum quæreretur.§.lana.l.prædijs.§. Titio. l. ſeruis, in
princip.de legat.3. Ita quòd de pluribus rebus commix-
tis vno legato, & vnica legati cõceptione contentis vna
res non poteſt acceptari, & alia reſpui, per l.neminem.

cum

eum ſequent. de legat. ſecundo, Corn. dicto conſil. 249. colum. fi. ver. nam quando lib. 4. Ang. Aret. tract. de teſt. gloſſ. 63. Poteſt tamen quis in quibuſdam ſtare verbis teſtamenti, in quibuſdam autem recedere. & probando quod petit obtinere, l. Aurelius. §. idem quæſijt ſi tutor.
37 de liber. leg. † Et quodcunque etiam poſtea teſtator adiunxerit rei legatę venit & in legato, l. cum fundus. de lega. 2. & in gloſ. ibi, & per Doct. etiam molendinum ab oleo poſtea conſtructum in domo legata maximè exceptis non affixis Gozad. conſil. 28. num. 17.

38 Pertinentiæ † quoque rei legatæ à teſtatore adiectæ & expreſſę vtique accedunt legato, quod vt plerunque fit, ita expoſitum eſt, lego domum vel fundum cum ſuis pertinentijs. quæ ideo ſic appellantur, quòd ſtatuto, lege, vel conſuetudine deputatæ ſunt, vt accedant, communis eſt doctr. Innoc. in cap. cum ad ſedem. num. 2. de reſtit. ſpol. per Alexand. conſil. 43. in princip. lib. primo. Fab. de Monte tract. de empt. & vẽdit. quæſt. 6. princip. numero ſecundo, Roland. à Val. conſil. 32. num. 28. lib. 4. Nat. conſi. 435. num. 18. concord. congerit, ampliat, & limitat Gabr. Roman. de commun. concluſ. lib. 6. titul. de verborum ſignific. concluſ. vltim. poſui ego d. conſil. 197. nu. 7. & ſequent. vbi ſub legato vineæ cum ſuis pertinentijs per teſtes facta probatione de communi vſu, & per continentiam confinium probaui venire particulam quandam ſiluæ ibi ſimul ſitæ, ita fuit obtentum, quoniam modo lege, ſtatuto, vel conſuetudine accedere pertinentiæ dicantur exempla aliqua ponit Innoc. in dicto cap. cum ad ſedem. ſ. mobilia & damna accedere rebus ſoli vi occupatis deductis in interdicto de vi, & omnia reperta in hæreditate, etiam ſi defuncti non ſint, accedere hæreditati, & petitioni eccleſiæ omnia accedere, quę ad eam pertinent, de iure conſuetudine, vel ſtatuto, vt dos primitus ei conſtituta decimæ, & huiuſmodi iura parochialia, & caſtro accedere territorium, quod etiã non à iure ſed ab hominibus, vel eorum ſtatutis ſolitum eſt ei aſsignari, vt ibi per eum.

Verum in ſpecie noſtra pertinentiarum accedentium rebus legatis vltra exempla earum, quando iure accedant rebus legatis, quæ habent ex lectura tit. de fun. inſt. & tit. de pec. leg. & tit. pen. leg. & tit. de ſupel. lega. & tit. de aur. & arg. leg. Magis vſitata & frequentiora exempla ſunt, quibus ſane experimur, teſtatoris verbis, factis, & ſic vſu & deſtinatione exprimere & demonſtrare res quas volunt comprehendi, & accedere legatis factis,
39 † namq; vſu, & deſtinatione patrisfam. pertinentiæ & appenditiæ legatarum rerum perſpicuæ dignoſcuntur per l. quod in rerum. §. ſi quis poſt. de legat. primo, & l. prædijs. §. qui domum. & ibi Bart. num. primo. de legat. 3. l. C.uus. §. primo, de leg. ſecundo, tradit Tiraquel. de
40 retract. ligna. §. 36. glo. 3 in l. ſi cui ædes. de leg. 3. † nempe ex vſu teſtatoris voluntas eius quandoq; colligitur. glo. in verſi. conſuetudinem. in l. nomen. §. 1. l. ſeruis vrbanis. in princ. Alber. in l. pater. §. 1. de legat 3 Bart. in l. ſi ſeruus plurium. §. numerus. de leg. primo. & clarius in l. cum certum. de vi. tri. leg. & l. damnas. §. primo, de vſuf. lega. gloſ. fin. in l. Titia. §. qui Marcho. de an. leg. cum ſimilibus, namque Ruin. conſil. 71. colum. 3. lib. ſecundo.
41 conſuluit † pratum aſsignatum laboratoribus poſſeſsionis legatæ contineri in legato ſub verbis his, cum omnibus & ſingulis ſpectantibus & pertinentibus, & tentis ſub eius laboratura de præſenti &c. inſiſtendo & reſpondendo quòd deſtinatio de eo alijs laboratoribus facta non ſubſiſteret. & Cephal. conſilio 144. numero 17. vbi
42 & firmat † ſub legato fundi venire prata deputata ad illius vſum, vt haberẽtur ſub vna fundi nominatione per l. Seiæ. §. Tyrannæ. de fun. inſtr. etiam quòd adſit aliqua eorum ſeparatio vt ibi not. Bar. idem Cephal. conſil.
43 3. numer. 45. ſub † conceſsione Caſtri cum pertinentijs venire molendina concedentis, hoc dictum communiter probari dicit Bero. conſi. 51. nu. 4. lib. 2. Burſat. Mant. conſi. 2. num. 49. ad idem Bero. conſi. 44. num. 4. & ſeq. lib. 2. eſt plena gloſ. fi. in l. prædia. in fin. de fun. inſtr. pro-
44 bat domum emptam adiunctam priori domui iam legatæ, & habitatam ſimul pro ſuo vſu ad vtranque vno aditu facto venire ſub legato per eadem iura ſupra allega. & adducendo dictum Bart. in d. §. qui domum. quod habere debens domum eam per illum text. habebit & omnia appenditia domus, quatenus teſtator in vſu habuit, faciunt & adducta per eundem Bero. conſi. 51. col. 3. & quę tradit Alexand. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus. in
45 fin. de legat. 1. quod ſi lego † domum cum maſſaritijs, intelligitur cum maſſaritijs in ea exiſtentibus, ſed ad eam
46 pertinentibus & non de alijs, idem ſi lego † vinum cum vaſis intelliguntur legata vaſa plena vino, quia acceſſorium per principale reſtringitur, quod menti tenẽdum
47 dicit item ſub † legato terrarum villę nouæ venire terras alterius villæ, quas omnes ſimul teſtator habebat, & appellabat terras & poſſeſsiones villæ nouæ, pro claro firmat Alexand. conſil. 150. in princip. lib. 7. probaui conſil. 70. num. 4. lib. 1.

48 Ita quando † dicantur bona vnita, & eorum pertinẽtiæ quæ dicantur, ſtatur teſtibus de his deponentibus, Dec. conſ. 109. col. 2. ver. ſecundo probatur, & præſertim ruſticis regionis per gl. in ver. longiori. §. præterea. inſti. de re. diui. tenet Soc. in l. 1. col. 3. de reb. dub. dixi d. conſ. 197. ſub num. 7. nam in teſtimonio ruſticorum ſenium alijs ſe fundat Iuriſc. in l. ſi chorus. §. 1. de leg. 3. quem ibi Alber. dicit eſſe notabilem text. & ex eo debere attendi conſuetudinem ruſticorum circa vſum loquendi idem Alber. firmat in l. vxorem. §. legauerat. ad fin. eo. vt eſt noſtra ſpecies de loquela pertinentiarum.

49 † Legatum bonorum ſtabilium cum omnibus iuribus ſuis vtilitatibus, & dependentijs, continent & redditus, liuella, & cenſus, non vero nomina debitorum, Pari. conſi. 50. colum. penul. lib. ſecundo, & veniunt percepta viuo teſtatore, Bald. in l. Lucius. Titius. colum. 1. de leg. 2. & notat ex text. ibi, cum commodis ſuis, quæ verba etiam ibi ponderat Bar. licet id ibi. cum non poteſt, tamen Caſtr. num. 2. ſequẽndo gloſ. & Bart. & ſic Bal. pro mirabili probat, & per l. quæſitum. §. fin. de leg. 3.

50 Deſtinatione † autem teſtatoris in pluribus probatur ſua voluntas, namque fundum conſtitui deſtinatione patrisfam. per regiones, domum vero interiectione parietis, eſt text. gloſſ. ibi not. Bart. in l. quod in rerum. §.
51 ſi quis poſt. de legat. 1. † Res vel pecuniæ deſtinatæ per teſtatorem alicui portioni relictæ alij accedere debent eidem portioni, l. ex facto, ꝓponebatur, §. proinde ſi ſer-
52 uus. ff. de hæred. inſtit. † idem ſub legato calendarij veniunt pecuniæ deſtinatæ ad calendarium. l. qui filium. de leg. 3. ſub legato lignorum venit lignum ad conciden-
53 dum deſtinatum, l. ligni. §. ego autem. eo. † deſtinata ad opus alicuius loci etiam reperta in alio loco accedunt loco operis, & non quo morari contigerit. l. ſeruis vrba-
54 nis. §. muliones. eo. & l. 4. de fun. inſtr. † Quæ ad ornamenta ſunt præparata ornamentorum loco, & appellatione comprehendi voluit teſtator, l. argumento. §.
55 penultimo de aur. & arg. lega. † Quæque poſſunt comprehendi aſsignata legatario in legato ſibi facto ei cedũt. l. item legato. §. item intereſt. & §. fin. de leg. 3. gloſ. in ver. tradita. in l. penul. in prin. de aur. & ar. le. Exinde dicitur
56 quòd † mercantiæ vel pecuniæ mandato teſtatoris expendendæ & inueſtiendæ in bonis ſtabilibus non ſub diſpoſitione de bonis mobilibus, ſed de bonis ſtabilibus veniunt plene Soc. conſ. 249. colum. pen. ſub. verſi. ſecundo concludo. lib. ſecundo. Ita quòd hæres de his mercantijs, vel pecunijs non poteſt aliter diſponere vt ibi per eum, & Spec. tit. de functi. & intereſſe. §. primo. col. 3. verſi. tertio quęritur. ad idem tendit quod Luc. de Pen. in ſi. C. de muneri. patri. lib. 10. tenet pecunias deſtina-

tas

57 fœnori non venire appellatione mobilium, ſic & † fru-
mentum aſportandum ex rure ad ciuitatem habetur, p
eo quod eſt in ciuitate, Felin. in capit. Rodulphus. colu.
2. de reſcrip. Io. Mar. Riminal. conſi. 436. num. 3. Ad idē
58 ſi † teſtator legauit vxori ſuas veſtes, quas in domo ha-
bet, & extra domum alias habeat, quas de nouo facie-
bat, quòd iſtæ etiam veniant in legato propter deſtina-
tionē teſtatoris, & eius finale propoſitū poſt alios per
eum relatos probat Iaſ. in l. cætera. § ſed ſi parauerit. in
fin. de legat. primo, & Franch. Cremen. ſing. 63. † de re
59 deſtinata ad dotem idem iudicium eſt quod & de ipſa
dote, Alexandri. conſil. 74. colum. fi. non tamen venit
res deſtinata ad aliam rem illam deſtinatam quæ venit
per l. ligni. §. proinde. de lega. 3. cum ſimilibus ad rem
hanc noſtram alle. à Vincen. Carocio Tudertido in ſua
repet. part. 2. in 2. ampli. ad cap. cum quid de reg. iur.
in 6. fo. 90.

60 Ita tamen hæc accipienda ſunt † ſi res deſtinata non
multum remota eſt à diſpoſitione vel re principali cui
accedere debeat, vt res ad ædificium parata, & nondū
eſt cœptum ædificium, aut ceptum eſt, ſed valde remo-
tum eſt ab ea parte ad quam erat illa res deſtinata tunc
nihil operatur deſtinatio per l. librorum. §. quid igitur,
& l. ligni. §. ſi lignum l. ſi cui lana. §. fin. de legat. 3. tra-
dit Bar. in dicta leg. cætera. d. §. ſed ſi parauerit. ad fin.
vbi plene diſtinguit in materia, ſequitur Alexand. conſ.
97. colum. 3. num. 9. lib. 3. & Aret. conſil. 6. colum. fin.
& Alber. in dicta l. ſi cui lana. idem Alber. plene diſtin-
guit in quæſt. 205. lib. ſecundo, de ſtatu. & Boer. conſil.
3 numero 18

Item ſi deſtinatio alicuius rei tendit ad regulandam
ſuam diſpoſitionem, ſecus quoad diſpoſitionem legis
per l. ſi nondum. C. de fur. & ibi Bal. plura de hac mate-
ria, & per l. proponebatur. ff. de caſtr. pec. ponit Crot.
in l. ſi is qui emptore. ſub num. 33. ver. præterea id quod
dicitur. de vſucap. habuit à Raph. Cum. in d. §. ſed ſi pa-
rauerit. in fi. Secus etiam quando ex deſtinatione ope-
rante reſultaret aliquod abſurdum, vel quod eſſet con-
tra ius commune, vel pœnale eſſet, quia deſtinatio tunc
non operatur, ita Bal. Ang. Caſtr. & Iaſ in d. §. ſed ſi para-
uerit, cum ſtricte & proprie in his procedatur, vt ibi Iaſ.
adducit colu. fin. per l. 3. § hæc verba. ff. de nego. geſt. &
ibi Bart. cum ſimilibus, ibidemque dicto §. ſed ſi para-
uerit. Bald. prius dixerit, & ideo non aptatur ad fictio-
nem, ita extra hunc caſum malæ prædict. alleg. Socin.
Iun. conſi. 120. nu. 17. 18. lib. 1. Nam quoad mentem &
diſpoſitionem teſtatoris, & interpretationem legati o-
mnes in d. § ſed ſi parauerit, aſſentiunt rem deſtinatam
cedere legato, per iura ſuperius allega. & per Alexand.
conſ. 170. col. fin. num. 14. 15 lib. 2. Caſt. conſ. 132. vide-
tur dicendum. colu. fin. verſic. breuiter ego puto. lib. 1.
61 vbi tenet † ſub legato bonorum mobilium venire fru-
ctus pendentes tempore teſtamenti, vide quòd eius o-
pinio non placet Alciat. conſilio 182. lib. nono, qui con-
trarium reſpondit, & in pluribus alleg. per eum errore
impreſsionis eſt erronea ſcriptura, ſed in fructibus de
proximo colligendis credo veriorem & tenendam opi.
Caſtren. per al legat. per eum, & quia fructus de proxi-
mo colligendi habentur pro collectis per gloſſ. & Bart.
in l. diuortio. §. interdum, num. 6. ſolut. matrim. firmat
ibi Iaſ. in col. fin. pluribus ſimilibus deciſ. allega. ad hoc,
quòd de proximo faciendum habetur tanquàm factū
his ſimil. & idem refert & firmat Io. Lopez in rubric. de
donatio. inter vir. & vxo. §. 38. colum. prima, & de quib.
per Iaſ. in auc. ſi qua mulier. colum. ſexta, & ſequent. C.
de ſacroſanc. eccle. & in l. 2. colu. 2. C. de inoffi. teſtam.
Deciſ. conſilio 577. numero ſexto, ſeptimo, & quia res
62 † deſtinata, vbi ſit proxima effectui legati, cedit legato,
vt Bartol. & omnes concludunt in dicto §. ſed ſi para-
uerit, & proprie Caſtr. dicto conſilio 132. loquitur vbi
fructus pendentes ſperabantur de proximo fieri res
mobiles, ſequitur Gualden. de arte teſtan. titu. ſexto, de
lega. cau. 53. numero tertio, ſequitur vltra allega. per eū
& Deci. conſilio 472. colum. prima, numero quinto. in
63 fin. † & ſpes eſſentiæ rei, attenditur & operatur l. mulier
§. non eſt dubitandum. ff. ad Trebel. & l. pater filiæ. ibi,
& ſpem quandoque recipiendæ dotis. ff. de euict. cum
plurib. de iurib. in ſpe per Bart. col. 2. & ali. in l. is poteſt.
ff. de acquiren. hæred. & plene diſcuſsis per Gomez in
reg. Canc. regul. de non tollen. iu. quæſi. in q. 4. per tot.
64 Augumenta † denique rerum legatarum & diminu
tiones multipliciter euenire poſſunt, & legatarijs acce-
dere debent, l. ſi ex toto in prin. de lega. primo, vbi lega-
tarius conſequitur fundum prout eſt, vel diminutus,
vel auctus à teſtatore, & ibi Bart. & Modern. reg. & fal-
lentias adducunt, & l. cum fundus. de legat. 2. & per Ale.
conſilio. 95. numero duodecimo, & Anton. Gomez ſuo
commen. iur. tomo primo, capit. duodecimo, de legat.
65 nu. 16. idem ſi ex † cauſa alluuionis fuerit augmentum,
l. quod in rerum. §. ſi quis poſt. eo. & l. ſæpe legatum. de
leg. 3. vel ex cauſa vſurarum & intereſſe fuerit incre-
mentum, vel cauſa fructuum vt l. nomen debitoris. in
princip. eod. late declarat Ang. Aretin tracta. de teſta.
gloſſ. 23. & illum text. dicit Caſtr. in l. ſi tibi homo. §.
cum ſeruus. numero tertio, de legat. primo, eſſe ſingu-
larem ad caſum, quòd ſi quis legat pecunias quas habet
ſuper impreſtitis, vel Zeccha de Venetijs, vel ſuper
Monte Florentia, vel Sancti Georgii de Genua, videtur
legare etiam pagas quæ curterunt viuo teſtatore, licet
de eis non fecerit mentionem ſed tantum de ſorte, cum
pluribus in ſpecie per Menoh. conſil. 142. numero ſex-
to, & ſequen. & ita dicit ſe conſuluiſſe, & ibi, & pro valde
not. probant Alexandr. & Iaſ. in colum. fina. & dicitur
venire ex ſubſtantia teſtatoris, Corn. conſilio primo,
columna octaua, & ſequent. lib. quarto. Dummodo
augumentum, vel ius ſuperueniens ſit inferius & mi-
nus iure legato. vt ſi legatum ſit directum dominium,
vel proprietas, & ſuperueniat teſtatori vtile dominium
hoc quidem & totum debebitur legatario Alexandr.
in l. ſeruum filij. in principio, ad fin. de legat. primo, &
66 ibi Iaſ. ſequitur in fin. colum. † & augmentum conceſ-
ſum etiam non tollit, quin legatarius habeat rem caren
tem tali augmento, vt l. ſi cui ſerui. eo. & l. cum vinum.
& ibi gloſ. de vi. tri. legat. quia non minuendi legati,
ſed augendi cauſa dicitur ipſius augmenti facta men-
tio per l. ſi mancipia. de fun. inſtr. & per Gomez dicto
cap. duodecimo, numero 30. etiam facta poſt teſtamen-
tum vtique non nocet legatario facta mutatio per teſta-
torem gratia commodioris culturæ, Alexand. conſilio
171. ſub numero tertio, verſi. ſi autem præſupponamus.
67 & ſequent. lib. quinto. †. Vbi enim plura ſunt enuncia-
ta, & inter iſta adſit copula, &, dicamus hanc copulam
ſtare augmentatiue, alibi dixi, & repeto per l. ea tamen
adiectio. de legat tertio, Alexan. conſilio vigeſimo, nu-
mero ſexto, ſeptimo, lib. tertio, Corn. conſilio 295. col.
tertia, verſi. idem eſt præmittendum. lib. primo. Idem
importat inter iſta dictio vniuerſalis appoſita quoquo
modo, Alexand. conſilio 30. numero decimoſexto, lib.
quinto, Iaſo. conſil. quadrageſimotertio, colum. tertia,
verſicul. item iſta dictio. lib. tertio, eo magis ſtat ampli-
atiue dictio, ſeu, per text. in l. ſi quis ita de aur. & arg. leg.
68 Aduerte † ſi legatum ſit rei particularis ius ſuperueni-
ens non prodeſt legatario Iaſ. conſi. 91. lib. primo.
69 Item ſi † legatur aliquid vniuerſale, vt peculium,
grex, hæreditas obuenta teſtatori, dos, vel potere, nem
pe augmentum, diminutio, emolumenta, & onera ad
legatarium pertinent, de legato gregis & armenti per
grege. & l. ſequen. de legat. primo, & ibi gloſ. & doctor.
Ang. Aretin. de teſta. gloſ. 22. & in §. ſi grex. inſtit, de
leg. ſecus eſt ſi legentur pecudes, boues, vaccæ, equi, vel

equæ ſingulariter, vt in dictis locis doctor. per l. equis. ff. de vſu. & per l. quid ergo. ff. de vſufruct. ibi enim quantum interſit patet ex illis verbis, quoties gregis, vel armenti, vel equitij, id eſt, vniuerſitatis vſufruct. legatus eſt. cæterum ſingulorum capitum nihil ſuplebit, & per Gualden. de arte teſtan. titu. ſexto, de lega. cau. decima.

70 † Et quantum expendit legatarius pro legato conſequendo, tanto dicitur habere legatum diminutum, l. non amplius. in princip. de legat. primo, & ibi, §. primo,

71 † ſi ſpecies legata diminuitur, vel perijt ſine culpa hæredis, perit legatario, & cætera huiuſmodi infra interpr. vlt. dicemus.

72 De peculio † legato hodie parum vſitato pariter augumentum & diminutio viuo teſtatore contingens legatarij lucro, vel damno eſt, §. ſi peculium. inſtit. eo. l. peculium. in prin. de legat. ſecundo, cum ſimilibus. Ex-

73 inde † legatum quale quantum ve fuerit cognoſcendũ tempore mortis teſtatoris continet futura, Gabr. Eu-

74 gub. conſil. 120. & Bald. in dicta l. peculium. not. † legatum vniuerſale deſignari nomine collectiuo, peculium, hæreditas, legatum generale, nomine generali, lego omnes ſeruos meos, indefinitum, lego ſeruos meos, & legauit omnia & ſingula credita quomodocunque contracta, vt per Crot. conſilio decimoquarto, num. 13. & ſequent.

75 De legato † hæreditatis tertij, vel partis hæreditatis, quòd legatarij ſint emolumenta, & onera hæreditatis legatæ exiſtentia tempore mortis legantis, ſunt text. in l. ſi quis ſeruum. §. fin. & in l. cum filius. §. Lucio. de legat. ſecundo, & ibi Bartol. Alber. & plene diſcutiendo probat Dec. conſilio 69. colum. penult. Gualden. de arte teſtan. titu. 6. cau. 42. numero quarto, nam hæreditas & augumentum recipit, & diminutionem dicit tex. in l. item veniunt. §. item non ſolum. ff. de peti. hæred.

76 De dote † legata, puta, per filiam legantem alicui dotem matris præmortuæ, quòd debita materna ſoluenda ſint per legatarium etiam pium locum arguendo de hæreditate legata, ad dotem legatam vti ius vniuerſale ex facto reſpondi conſil. 205. libr. primo, iuribus & rationibus, vt ibi, addo dotem dici vniuerſale ſicut hæreditas, & peculium per Alexand. conſilio 49. colum. ſecunda, verſic. rurſus alio capite. lib. tertio, & per Deciſ. conſilio 502. colum. penult. & fin. ſub num. 9. ergo diminutionem patitur per tex. & gloſſ. in l. quod dicitur neceſſarias. de impen. in reb. dot.

77 De † legato vectigalium augumentum vel diminutio pertinet ad legatarium Tiber. Decia. conſil. 87. ad num. 10. & ſeq. lib. 2.

78 De potere autem † legato ſeu poſſeſsione etiam dicendum eſt, cum contineat vniuerſalitatem quandam agrorum, ſeu petiarum ex vulgari ſignificatu, Bartol. in l. Seiæ. §. Tyrannæ. de fun. inſtr. & in l. ſi ita. in fin. de aur. & argen. legat. & in l. prima, in fin. de rebus dubijs, & clarius Bald. in l. in legatis. C. de lega. alij agri, petiæ terræ aliæ, prata paſcua, vel nemora in eodem loco per teſtatorem poſtea empta & adiecta, ideo & iſta accedunt legatario habita per teſtatorem in numero & conditione eadem cum toto potere, ſeu poſſeſsione per l. cum fundus. de legat. ſecundo, & dicta l. ſi ex toto. in princ. de legat. primo, & dicto §. Tyrannæ. & ibi Barto. & latiſsime Socin. in dicta l. prima, colum. ſecunda, & ſequent. ſub numero 10. de rebus dubijs, vbi conſiderat quatuor caſus, quibus empta poſtea per teſtatorem cedere legatario prædij legati congrue probat, vt ibi per eum, & per Cephal. conſil. 144. num. 18. & ſequen. & per alios alibi tamen per eadem iura modo alleg. & per Bero. conſil. 44. nu. 35. & ſeq. numero 40. libro ſecundo.

79 Ex his enim † legatarius conſequendo augumentũ, ſi quod poſt factum teſtamentum obuenerit legatæ rei, ita econtrario ſi contigerit diminutio, eam ſentire debet per argumentum illud, quia ſicut operatur propoſitum in propoſito, ita oppoſitum in oppoſito, ex quo ſit & illud, quia contrariorum eadem eſt diſciplina per dictam l. ſi ex toto. in princ. & l. fin. §. fin. de legat. tertio, & l. non intelligitur. §. diui fratres. ff. de iure fiſc. & de hoc quoad cognitionem faciendo vnam regulam, & quoad diſpoſitionem faciendo alteram, & adducendo limitationes & fallentias inferendo ad multas quæſtiones, & deciſ. per alios relatas, late diſcutit, & ſcribit Iaſ. in leg. inter ſtipulantem. §. ſacram. colum. 8. de verborum obligat. pariter & late per eoſdem fere tramites diſcurrendo tradit Ripa in rubr. de acqu. poſſ. & ibi alij, Pariſ. conſi. 31. num. 122. lib. primo, Bero. conſilio 140. num. 15. lib. 3. Nat. conſil. 442. num. 8. 9. cum ſe-

80 quent. † vbi contrariorum eſt non ſolum eadem diſciplina ſed etiam potentia, per l. ab emptione. ibi Bald. colum. 1. ff. de pact. Crot. conſil. 96. nume. 9. Neuiz. conſi. 70. num. 24. & alibi ſæpe huiuſmodi argumenti ſpecie doct. vtuntur.

81 Diminutio † vero legatorum, quando ſit, vel ne legatarijs diminuta hæreditate, & quando vel diminuto onere non tamen alimentorum, & quatenus, vide l. ſi quis teſtamento. §. primo, de leg. primo, l. liberto. §. 1. de an. lega. l. Plautius. & ibi gloſſ. Bart. de condit. & demonſtr. Bart. Bald. & doct. in l. & ſi contra tabulas. de vulgar. & pupil. leg. maritum. §. primo. l. pænales. §. ſi Titio. & ibi doctor. ad falci. l. ei qui. de donat. cauſ. mor. l. epiſtolam. in princ. ad Trebel. Alexand. conſil. 71. lib. 2. Dec. conſi. 581. colum. fin.

S V M M A R I V M.

1 Locus eſt vnum de decem prædicamentis ſecundum Ariſtotelem & in iure ciuili neceſſarium & dependentibus à loco, vt iudiciorum locus, conſuetudines locorum, limitationes territoriorum, & vt ibi habetur.

2 Argumentum à loco valet.

3 Locus præbet validum argumentum ad tollendum legatorum ambiguitatem de his maxime quæ in loco conſiſtunt.

4 Legatum vbi eſt factum abſque mentione loci, vbicunque teſtatorem habuiſſet quam legauit, ea legato cedit.

5 Teſtator diſponens aliquid dari vel fieri in loco, nullo expreſſo, vel dari puta eccleſijs vel pauperibus, nec de quo loco dixerit, intelligitur de loco ſui domicilij tempore conditi teſtamenti aliàs de eccleſia principali, aliàs de loco magis conuerſationis teſtatoris. & vt ibi latius.

6 Miſſæ celebrandæ pro anima teſtatoris debet dici in eccleſia in qua ſepultus eſt, ſic enim in dubio præſumitur eum voluiſſe.

7 Legata facta ſanctis, Sancto Petro, Sancto Ioanni, ſit interpretatio pro eccleſijs quæ in loco reperiuntur ſub eo titulo domicilij teſtatoris ædificatæ, & ſi plures ſint eiuſdem tituli & nominis dantur pauperiori.

8 Locus expreſſus in legato, an & quando ad alia loca extendatur diſpoſitio, vide verb. legatum factum de domibus.

8 Legatum factum de domibus, mobilibus vel poſſeſsionibus quæ ſibi ſunt in ciuitate, continet etiam domos poſſeſsiones & mobilia quæ habet teſtator ipſe in ſuburbijs & extra ciuitatem.

9 Bona relicta exiſtentia in ciuitate, in domo, vel in camera de quibus bonis intelligendum ſit, vide verb. legatum factum de bonis.

9 Legatum factum de bonis exiſtentibus in ciuitate, in domo, vel in camera, vel Romæ, Venetijs, intelliguntur bona legata quæ in loco deſignato ſunt permanſura perpetuo, vel ibi ſolita & deſtinata manere pro maiori parte

anni

anni. Non exiſtentes in dicto loco ad tempus, quia vti venales & mercis cauſa reputantur, quæ nec veniunt ſub generali legato facto. vt ibi late habetur. & nu. 10. 11.

12 *Legatum ſimplex generale factum rerum vel bonorum comprehendit venalia, ſecus in legato non ſimplici ſed reſtricto ad certum locum. declaran. vt ibi late.*

13 *Legatum factum de re immobili cum mobilibus ibi exiſtentibus non venit mobile ibi non permanſurum pro exercitio. ſ. ipſius rei legatæ vel pro vſu teſtatoris.*

Vel ſint pecuniæ.

Vel venalia.

Fallit niſi reſpectu exiſtentiæ in loco, vel adſit aliqua vniuerſalis dictio, vt ibi habetur.

Vel aliud mobile non reperitur ex loco niſi venale, vel in pecunijs, quia comprehenderentur, & vt ibi latius habetur.

14 *Legatum mobilium exiſtentium in domo an & quando veniant fructus percepti ex agris & prædijs teſtatoris vltra victum familæ ſuæ neceſſarium, Couar. & Dec. quòd veniunt intelligendo venalia tantum ea non venire quæ ſunt ex mercatura vel negociatione. Qui tamen reprobantur per auctorem, & quòd omnino non veniant vti non permanſura perpetuo penes teſtatorem, licet vti venalia non comprehenduntur ſub legato, & latiſſime de hac materia & quæ non veniunt. ibidem cum nume. ſeqq.*

15 *Legatum mobilium exiſtentium in domo non comprehendit pecunias in dies expendendas, nomina debitorum liberos debitorum, inſtrumenta & cautiones. 18. Fallit vt i ſ r. nu. 21.*

Nec bona mobilia quæ in domo fuiſſent venalia vt frumentum & vinum vltra neceſſitatem totius familiæ & ſimilia. 16.

Legatum de penore factum quos fructus comprehenderet, & quod hodie parum vſitatum.

19 *Bona legata quæ ſunt in camera, vel in vna parte domus quæ veniant vide verb. legatum de bonis factum.*

19 *Legatum de bonis factum quæ ſunt in camera ſolum intelliguntur legata quæ ſunt ad vſum cameræ, & non ſunt ibi ad beneplacitum & non vt ibi eſſent perpetuo.*

20 *Legatum factum de bonis exiſtentibus in vna parte domus puta in camera, non veniunt exiſtentes in alia parte puta in ſtudio.*

Fallit ſi legatum ſit conceptum verbis generaliſſimis, quia et pecunia inſtrumenta & venalia & quæcunque in domo reperta eſſent legato cederent. 21.

21 *Legatum factum de bonis mobilibus in domo ſub generaliſſimis verbis & pleniſſimis continet pecunias, inſtrumenta debitorum & quæcunque alia reperta in domo.*

22 *Legatum frumenti quod quis habet Piſauri vel Ferrariæ venit & illud tunc quod habet in ſuburbijs & continentibus ædificijs, puta in portu & ædibus ibi conſtructis, ſoneo publico etiam intermedio exiſtente vel via, vel flumine, vt eſt flumen padi, declarando vt ibi pulchre, ſecus ſi legatum ſit frumentum quod habet quis in ciuitate ſimpliciter, vel ciuitate Ferrariæ, expreſſo nomine ciuitatis, quia non veniret quod eſt in ſuburbijs, & de ratione vide late & pulchre ibidem & num. 23, nec quod eſt in comitatu.*

Fallit vt num. 26. vbi quod eſt ruri & in comitatu venit.

Et de differentia nominis reſtrictiui appellatiui, vt eſt ciuitas, & nominis proprij extenſiui, vt eſt Piſaurum, Ferraria, quòd tunc reſtrictiuum attenditur. 24.

25 *Legatum frumenti quod eſt in vrbe venit & illud quod eſt in portu, & quod dicitur de portu idē iudicatur quod urbe.*

27 *Legatum factum de omnibus pannis mobilibus & maſſaritijs domus vel quæ in domo ſunt ex adiectione loci domus reſtringuntur ad ea tantum quæ ſunt in domo, vel ſolent in ea ſtare nec quæ caſu ibi fuerunt, maxime quando teſtator locutus eſt per verbum præſentis temporis. cū num. ſequens.*

Fallit quando appareret de contraria teſtatoris voluntate. Item quando alias legatum redderetur inutile.

28 *Maſſaritiæ & arneſia domus idem important quod ſuppellectilia.*

29 *Legatum de bonis mobilibus aſcriptis certo loco, non continet nomina debitorum etiam domicilij perſonarum debitorum.*

30 *Legatum de bonis quæ ſunt in domo, quam habet in ciuitate, ſciens plura bona habere ruri reportanda ad domum ciuitatis, non continet ea & ſub tali non veniunt legato, hocque quando locutus ſit per verbum præſentis temporis alia voluntate teſtatoris non apparente.*

31 *Locus aut eſt ipſius rei legatæ permanens & firmus perpetuo aut eſt momentaneus & ad tempus.*

32 *Locus permanens & firmus perpetuo rei locus dicitur, vbi pro vſu vel deſtinatione patrisfam. res eſſe debet, vel ſolet eſſe & permanere perpetuo pro ſui duratione & vſu prædicto.*

33 *Intellectus. l. nam quod liquidæ. §. fin. ff. pen. legat.*

34 *Penus habet locum permanentem pro vſu teſtatoris adeo quòd ſi legatur non cedunt venalia.*

35 *Legatum de omni argento factum & omne ſuppellectile, & de quocunque habet in fundo Sempronio, reſtringitur ad ea quæ ſolum erunt in fundo Sempronio, & quare hoc ſit vide ibidem late.*

36 *Locus momentaneus & non firmus rerum dicitur, & cis quæ venales aut ad tempus ſunt in loco ipſo.*

37 *Mercator ampliſſimus habens in pluribus ciuitatibus & locis nundinarum merces diuerſarum rerum, alia mentione loci non facta, omnes ſuas merces legauit Titio, exceptis decem caſſis piperis quas habet Piſauri, quomodo intelligatur hæc exceptio. & quomodo legatum generale reſtringatur, multa vide declarata & pulchre per auctorem & aic vt ibi latius per eum. cum num. ſequent.*

38 *Exceptio arctat generalitatem in rebus exceptis tantum ubi eſt & non in locis vbi non eſt, vt eſt natura exceptionis operari in rebus exceptis non in alijs.*

39 *Artifices comitatus Piſauri an poſſint eſſe priores, ſtante ſtatuto quo cauetur præter nobiles Piſauri omnes artifices poſſe eſſe priores, & ſoluitur quòd poſſunt, & de ratione ibid. late.*

40 *Legatum quod antiquitus fieri ſolebat de fundo inſtructo, vel de fundo & inſtrumento, vel domo cum inſtrumento, licet hodie ſic non legetur, habet eandem vim & importantiam cum legato moderni temporis, quando legatur fundus cum iuribus pertinentijs & commoditatibus ſuis, vel in eo eſſe & ſtatu quo reperitur eſſe, & vt latius exemplificatur ibi. cum num. ſeqq.*

41 *Verbo integro ſtatu ſuo in donatione domus poſita exponuntur cum adiacentibus & mancipijs & penoribus & fructibus & omni iure ſuo vt ſit inſtrumentum poſſeſſoris, vel domus tradatur.*

Idem importans verba pro vſu ſuo & ſic domus, ibidem.

42 *Legatum fundi inſtructi, vel domus inſtructæ quid contineat. & quid vbi ſimpliciter fundus vel domus legatur, quòd non veniat inſtrumentum aut ſuppellex eius, niſi comparatum ad perpetuum vſum domus, aliud ſi vſusfructus legetur, quia venit inſtrumentum fundi vel domus. ibidem.*

43 *Legatum factum Titio de omnib. domib. ſuis quas inhabitat, cum plures habeat in ciuitate, comitatu, & in alijs locis pro ſuis negocijs occurrentibus, intelligitur de domibus ciuitatis quas frequentius ſolet habitare, & quare ibidem.*

Et quòd quis tribus menſibus ruratur dicitur habitare tamē in ciuitate ibi.

Nec ſtans in hoſpitio ibi dicitur inhabitare. Sed dicitur habitare vbi pro maiori parte anni habitat. ibid.

76 Legatum factum vxori vel alij de victu & veſtitu ſeu alimentis nulla loci mentione facta debetur extra domum & vbi libuerit honeſte habitare.

77 Legatum factum filiabus vel nepotibus in caſum viduitatis de vſu, habitatione & commoditate habitationis in domo ſua cum ſuis hæredibus communicando dotes ſuas, non debetur niſi viduæ remanſerint & non ſolum ſi ſemel ſed plures viduæ remanerent.

78 Legatum factum per nobilem nepoti habenti amplam dotem ex teſtamento patris, de reductu & habitatione in domo ſua ſemper in omnem occaſionem ſuam & indigentiam cum ſuis heredibus communicando tamen vſufructum ſuæ dotis volens viuere in communione cum ſuis heredibus, ſi vero noluerit ſed ex ſe viuere quod debeant hæredes ei conſignare tantam partem ſtationum domus & hoſpitij, quanta commodè ſufficiat ad vſum ſuum & familiæ ſuæ in vita ſua tantum pro quanto ei videretur ſtare & habere, quæ nupta nobili non habenti domū petit ab hæredibus conſignari ſibi habitationē congruam, negant heredes veniſſe caſum indigentiæ, cum habeat maritum, & vbi latius, quid dicendum, & quòd teneantur hæredes conſignare licet non ſit dictum aliquid de ciuitate tandem tenet author, vt latiſſimis diſcuſſis per eum ibidem videre eſt, per totam hāc dubitationem, & omnibus numer. ſeqq.

79 Maritus tenetur alimenta vxori ſimul & habitationem præbere.

81 Nupta debet ſtare in domo mariti, & eum ſequi.

82 Conditio viduitatis an & quando ſubintelligatur licet non fuerit appoſita in teſtamento, & quòd non ibidem & quare.

83 Legatum habitationis domus filiæ vel nepti quando omni tempore debeat valere nulla temporis facta mentione coniugalis vel vidualis.

84 Dictio ſemper iuncta verbo executiuo habetur denotat continuationem ſeu perpetuationem.

Et facit regulam æquipollere vniuerſali. ibidem.

Et dennotat perpetuitatem in diſpoſitione teſtatoris. ibidem.

Et non conditionatum ſed ſimplex reddit fideicommiſſum. ibidem.

Omnes caſus & omnia tempora includit. ibidem.

85 Occaſio dicitur in veritate facti non vera, ſed extra apparet colorate.

Et hoc verbum occaſio importat cauſam remotam & impulſiuam & quandam demonſtrationem & conſilium ad fauorem legatariæ, ibidem.

86 Dictio vniuerſalis omnis comprehendit occaſionem & indigentiam eo in caſu etiam leuiſſimam, & importat cauſam quamcunque remotiſſimam.

87 Promittens ſe teneri de omni culpa, tenetur etiam de leuiſſima.

88 Diſpoſitio vniuerſalis operatur etiam ad caſus non cogitatos per teſtatorem & ad omne tempus.

89 Legatum de vſu domus tacite præſupponit neceſſitatem & indigentiam prout ſit per Alciat. diffinitur, qui vſus deberetur etiam ſi legatarius alias plures domos haberet, ceſſante ipſa indigentia & quare. ibid.

90 Legatum alimentorum debetur ei qui aliunde alimenta poſſit habere ſicut & duas habitationes quis habere poteſt, & duo domicilia vnum in quo magis, aliud in quo minus conuerſetur, & quare ibidem late & docte, & de cauſa impulſiua.

91 Legatum alicui factum pro neceſſitatibus ſuis debetur, dato quod neceſſitates non ſubſint.

92 Verbum pro neceſſitatibus in legato ſignificat cauſam impulſiuam & non finalem.

93 Legatum debetur & non ceſſat etiam ſi conditio eſſet appoſita fauore honorati ſolius vel principaliter & ceſſaret, & inter perſonas coniunctas præſumitur potius ex naturali affectione & ex cauſa motiua, quàm ex cauſa limitatiua.

94 Interpretatio quæ voluntati teſtatoris verbiſque repugnat eſt euitanda.

95 Maritus relinquens vxori aliquid toto tempore vitæ, intelligit etiam tempore quo ſecundo nupſerit.

96 Mulier habens vſum domus poteſt habitare cum marito & perſonis ſuis, ſine quibus ſtare non poteſt vel non licet vt vxor cum marito & cum tota familia, & vt ibi.

Et ius perſonale conceſſum filiæ intelligitur & conceſſum eius marito. ibi.

Et conceſſum mulieri quòd habeat vitam ſuam in quodam monaſterio, ſi accipiat maritum quòd maritus etiam habere debeat, & intelligatur viuente vxore. ibidem.

97 Legatum factum nepti vel vxori de domo ſeu habitatione domus ipſius non exprimendo de qua ſua domo cum plures haberet in patrimonio, an ſtand. ſit electioni hæredis de qua ſenſerit an prout in caſu de quo ibi intelligi debeat de ea in qua frequentius habitabat pro maiori parte temporis, & de eo tempore conditi teſtamenti, prout ſic videtur dicendum, vt latius ibi habetur, cum numero ſequente.

98 Legatum factum de equo hoc modo, lego equum meum, cum plures equos haberet intelligitur de eo qui in ſuo vſu eſſe ſolebat, vt dictio meum pleno modo intelligatur reſpectu proprietatis & vſus.

99 Meum magis dicitur quod per meam probitatem acquiro quàm quod per anteceſſores habeo.

100 Teſtator quod viuus ipſe facturus eſſet, ab heredibus ſuis fieri iuſſiſſe intelligitur in caſu, de quo ibi pulchrè.

101 Locus petitionis ac præſtationis legati conſtituitur diuerſimode pro rerum legatarum diuerſitate. cum numero ſeqq.

102 Legatum annuum quocunque loco petatur dari debet vbi aliter a teſtatore non ſit diſpoſitum, & declara vt ibi per gloſſ. de quo ibidem quatuor modis.

103 Legatum alimentorum debet præſtari vbi alimentarius habet domicilium.

103 Legatum de re mobili quæ ſit in longinquo quomodo præſtetur. vide verb. res mobiles legata.

104 Res mobilis legata ſi repetatur in loco longinquo, hæres ſumptibus ſuis debet eam recuperare ex loco vbi ſit, & illam dare legatario reſtringendo quatuor tempora ſecundum aliquos vt ibi late habetur.

105 Hæres pro re legata conſiſtente in ſpecie poteſt in tribus locis conueniri, domicilij, & maioris partis bonorum, & rei legatæ, non tamen condemnatur niſi vbi conſiſtat res legata.

Idem in legato quantitatis ex certo loco ſic & conſiſtente in ſpecie, non tamen ita in legato in genere, quod vbi petitur & ibi præſtatur. num. 106.

107 Hæres quod ratione loci rei legatæ poteſt conueniri habet locum in re mobili & quando ibid. vide.

108 Hæres adeundo hæreditatem non videtur quaſi contrahere in loco vbi aditur hæreditas, ſed in loco vbi ſunt res legatæ.

109 Ius per aditionem hæreditatis acquiſitum vti intellectualē repreſentans defunctum non clauditur loco.

110 Hæres poteſt conueniri in loco domicilij pro obligatione perſonali orta ex aditione hæreditatis, in quo loco vti magis fauorabilis hæres conueniri debet pro legato puta frumenti & vini ad menſuram etiam alterius loci, declarando vt ibi pulchre.

DVBIT. VIII.

EST de loco legatorum, vt his ſubſeqens
1 à prædictis, vel ipſa legata continens ſit,
vel vbi quicquam conſiſtat, ſicut enim
† locus eſt vnum de decem prædicamen
tis ſecundum Ariſtotelem & in iure ciui-
li neceſſarium à dependentibus à loco,
vt iudiciorum locus, conſuetudines locorum, limita-
tiones territoriorum, prædiorum regiones, & dimen-
ſiones & ſimilia, prout hæc referendo ponit Bald. in ca-
pit. primo. §. vel ſi cum filia. quibus modis feud. amit. &
2 † argumentum à loco valere per plura iura probat Dec.
conſilio 278. colum. tertia, verſicu. tertio, ad idem. &
Stephan. de Feder. de interpr. iur. part. tertia, numero
3 quadrageſimoſexto. Ita † locus præbet validum argu-
mentum ad tollendam legatorum ambiguitatem de
his præſertim quæ in locis conſiſtunt, vt l. ſed & ſi ſuſce-
perit. §. primo. ff. de iudic. & l. nec ſemel. §. ſi in habita-
tionem, quando di. lega. ce. & l. patronus. §. primo. de le-
gat. tertio, vt de prædicamento, vbi & de prædicamen-
to ſitus probat Bald. in l. voluntatis. columna ſecunda,
numero ſeptimo, C. de fideicommiſſ. addo clarum tex.
in l. penulti. in fine. de conditio. & demonſtratio. his
verbis, veriſſimum eſt autem, vt aliàs aliud ex perſona
locoque ſit extimandum, vide per Alber. Brun. qui in
ſuo tractatello de rebus ſeu diſpoſi. dub. fo. 36. §. nunc
dicamus de dubia diſpoſitione ratione loci, tractare &
diſcurrere aſſumpſit per media & acta, quæ poſſunt eſſe
dubia ratione loci, & aliqua in diſcurſu ponit, quæ no-
4 ſtræ dubitationi conueniunt, vbi demum † legatum eſt
factum abſque mentione loci, vbicunque habuiſſet te-
ſtator rem quam legauit, ea quidem legato cedit. l. fina.
de pen. leg.

5 Cum itaque primo inueniatur † teſtatorem diſpoſu-
iſſe aliquid fieri in loco, & non expreſſerit de quo loco,
vel dari, puta, eccleſijs, vel pauperibus, & non dixerit de
quo loco, intelligitur quidem de loco ſui domicilij tem
pore conditi teſtamenti per text. ſingularem in l. quæ
conditio. §. primo, de conditio. & demonſtratio. & ibi
doctor. inferentes ex illo text. deciſionem ad plures
quæſtiones circa huiuſmodi ambiguitatem loci: vt ibi
maximè per Socin. & iam in quęſtione facti de teſtatrice
relinquente Eccleſiæ Sancti Franciſci, vt in eo fierent
organa, & non dicente de loco Eccleſię Sancti Franciſci,
reſpondi intelligi de loco municipij teſtatricis, vt meo
conſilio. 86. libr. primo. per dictam l. quæ conditio. §.
primo. & Anchar. conſilio 214. Franciſcus antiquus.
colum. penult. verſicu octaua ratio. & aliàs intelligi de
eccleſia parochiali, à qua teſtator accipit ſacramenta, vel
in qua magis conuerſatur, Caſtren. Imol. & Socin. in
dicto. §. primo, Alexand. conſilio 213. numero ſecundo,
lib. ſexto, Abb. in capit. quarto, ſub numero quarto, &
ibi in Apoſtil. de teſta. & ibi Couar. numer. ſecundo, de
loco magis conuerſationis teſtantis quàm loci teſta-
menti intelligendum tradit Hierony. Cagnol. in l. ſem-
per in ſtipulationibus, ſub numero decimo, de regulis
iuris. idem in l. ſemper in obſcuris. ſub numero nono,
eod. & Corn. conſilio 244. columna nona, verſicu. &
maximè attento. lib. ſecundo, & Alber. in l. legatis. §. pri-
mo, numero quinto, de legat. tertio, & Bartol. in l. num-
mis. eo cum ſimilibus, de conuerſatione plurimum fa-
ciente & attendenda hic repetendis, tamen breuitatis
gratia omnino reuidendis, quæ congreſsi plene ſupra
lib. primo, interpr. ſecunda, dubit. ſecunda, ſolut. 5. ab
6 affectione. verſic. nono affectione exiſtente, & † de miſ-
ſis celebrandis pro anima teſtatoris in dubio teſtato-
rem voluiſſe eas dici in eccleſia, in qua ſepultus eſt, po-
nit Abb. conſilio nonageſimonono, columna tertia, ad
7 num. quintum, lib. ſecundo, & de † legatis factis ſanctis,
pone Sancto Petro, Sancto Ioanni, Sancto Dominico &
ſimilibus fit interpretatio pro eccleſijs, quæ ſub titulo
horum ſanctorũ in loco reperiuntur domicilij teſtato-
ris, ædificatæ & dedicatæ, & ſi eiuſdem tituli, & nomi-
nis plures ſint, datur pauperiori, Afflict. deciſ. ducente-
ſima quadrageſimaquarta.

8 Secundo poteſt eſſe dubitatio de loco † expreſſo, an
ad alia loca ſe extendat diſpoſitio, vt ſi quis legat domos
vel mobilia, vel poſſeſsiones, quæ ſibi ſunt in ciuitate,
ſoluitur, diſpoſitionem legati ſe extendere & continere
domos & poſſeſsiones, & mobilia teſtatoris quas & quę
habet in ſuburbijs extra ciuitatem per text. in l. vxo-
rem. §. legauerat. de legat. tertio, & ibi Bartol. & Alber.
firmant præcipue de mobilibus ibi perpetuo perman-
ſuris, & in l. cui quæ Romæ. eo. & ibi gloſſ. exponit con-
gerendo iura, proinde ſub legato domorum ſitarum in
ciuitate Saluciarum venire domos teſtatoris ſitas in
ſuburbijs extra ciuitatem, multifariam etiam conjectu
rando probat, Aym. conſilio ducenteſimononageſimo-
ſeptimo, qui per multa ſuffragia etiam mendicata ſe dif
fundit, & allegare omiſit tex. illos in terminis in d. §. le-
gauerat. & in dict. l. cui quæ Romæ.

9 Item de loco, quando † ſunt relicta bona exiſtentia
in ciuitate, in domo, vel in camera, vel Romæ, Vene-
tijs, vel alibi, vel reliquo domum, quam habito, & ſimi-
lia, quæ demonſtrant rem legatam, ſolutio eſt, intelligi
bona legata, quæ in loco deſignato ſunt permanſura per
petuo, vel ſic deſtinata eſſe vel ſolita ſunt ibidem per-
manere etiam pro maiore parte anni l. cum de lanionis.
§. Sabinus. de fun. inſt. & l. ex facto proponebatur. §. re-
rum. ff. de hæred. inſtit. l. ſi fundus. l. qui ſaltum. l. quæ-
ſitum. §. fin. de legat. tertio. gloſſ. in l. omnia. §. primo.
de legat. ſecundo, & gloſſ. in verſi. in cæteris. in l. Caius.
in princip. eo. & l. penult. §. primo. de aur. & argen. le-
ga. verbis his, quia illa verba, quod domi meæ erit, ſic
accipi debere, eſſe ſolebat, & hoc probo, inquit Iuriſcon
ſul ibi cum ſign. in gloſſ. magna in l. prædia. §. liberto.
10 de fund. inſtruct. † Namque res exiſtentes ad tempus
in loco demonſtrato legata continente non veniunt
ſub legato ipſo l. ſi fundus. & l. ſi chorus. §. primo. de le-
gat. tertio. l. prima. & ſequent. C. de verborum ſignifi-
cat. cum ſimilibus. per Corn. conſilio 244. colum. pen-
ultima. lib. ſecundo, Capr. conſi. 44. colum. tertia, nu-
me. decimoquinto, Card. Zaba. conſili. 51. in fin. de his
11 † autem rebus, quæ dicuntur eſſe in loco ad tempus,
maximè reputantur eſſe venales, & mercis cauſa ex-
iſtentes, quæ ideo non continentur etiam ſub generali
legato facto de omnibus bonis exiſtentibus in domo
per l. generali. §. vxori. de vſufruct. legat. ibi Bartol. &
Alber. tradunt & Corn. conſi. decimoquarto, ad finem.
lib. primo, dicens quòd hoc omnes doctor. habent pro
expedito plene allegat. Couar. Hiſpa. vari. reſolut. lib.
ſecundo, cap. 5. num. 3. verſi. quarta concluſio. idem Ari.
Pinel. Luſitanus, vt frequentioris ſui moris eſt in ſuis
commentarijs modo hunc, modo illum mordendo, vel
quòd incautè ſcripſerit, vel errauerit, vel variauerit,
ſibi ipſi repugnans fuerit, vel non aduerterit, & ſæpius
contra gloſſ. & omnes, & ſimil. potius neſcio quid mor-
dacis, citat in rub. 1. part. nume. 38. 39. 40. C. de bon. ma-
12 tern. demum concludit, prout alij ſæpius firmant † in
ſimpliciter legato generali rerum vel bonorum compre
hendi venalia, ſecus autem eſſe in legato non ſimplici
ſed reſtricto ad certum locum, vt noſtra eſt dubitatio vt
omnium rerum & bonorum, quæ in his domib. erant,
dicto. §. vxori. vel ad certam qualitatem, vel certum v-
ſum, vt omne muliebre, ſi qua alia muliebria apparue-
rint ad vſum ſuum parata, vt l. pediculis. §. item cum
quæretur. de aur. & argen. lega. tunc enim venalia in
legato non comprehenduntur, niſi aliud de voluntate
teſtatoris conſtiterit, vt his iurib. probatur, & per Ruin.

conſi.

conſi. 155. colum. penult. numero nono, lib. tertio, pro quo cum allegat. per eum videtur text. in dicto. §. item cum quæreretur. ibi ſi teſtatrix habuerit proprium ar- 13 gentum ad vſum ſuum paratum, &c. Vbi ergo † quid mobile reperitur in loco rei immobilis legatæ, ibi non permanſurum pro exercitio ipſius rei legatę vel pro vſu teſtatoris id quidem non cedit legato facto cum mobilibus ibi exiſtentibus, vt ſunt iura aperta & deciſ. doctor. ſupra allegat. vel ſint pecuniæ. dicta. l. ſi chorus. §. primo. Corn. conſilio quadrageſimonono, colum. pen. lib. tertio, vel ſint venalia dicto. §. vxori. limitant hoc doctor. niſi reſpectu exiſtentiæ in loco, vel adſit aliqua vniuerſalis dictio, vt cum mobilibus quomodocunq;, vel qualitercunque exiſtentibus vel repertis in domo ex Bartol. in dicto. §. vxori. in fin. Couar. dicto cap. quinto, ſub numero tertio, verſic. ſecundo conſtat. & Berọ. quæſtio. 29. & 30. Vel aliud mobile non reperitur in loco, niſi venale, vel in pecunijs, quia his caſibus legatum comprehenderet tale mobile, ob vniuerſalitatem prædictam, neue legatum eſſet fruſtratorium, à contrario ſenſu per text. in dicto. §. item cum quæreretur, & ibi per gloſſ. in verſicu. non videri, & poſt alios per Couar. dicto loco, verſicu. primo ſiquidem. & in ſequent. alia proſequentem in materia, & Ari. Pinel. dict. rubr part. prima. numero quadrageſimotertio, & Bero. conſilio 44. numero decimotertio, & ſequent. lib. 2. quos vide.

Sed quatenus ibidem in verſic. tertio apparet. Couar. tenere videtur ex Decij conſilio 472. column. vlti- 14 ma. teſtatorem à † legato mobilium exiſtentium in domo non intelligi velle excludere fructus perceptos ex ſuis predijs, & agris, quos vltra victum ſuæ familæ neceſſarium ſuperabundantes etiam habeat venales, & ſolitus ſit vendere, quaſi huiuſmodi excluſio rerum venalium ſolummodo ſit de his rebus, quas teſtator tenet venales ex mercatura, vel negociatione quam exercuerit, comprobando etiam, per l. ſeruos ibi, eum qui venaliciariam vitam exercebat, &c. de legat. tertio, addo poſſe facere text. in dicto. §. item cum quæreretur. ibi, cum teſtatrix negociatrix fuerit, dicerem autem ego hanc ſententiam non ita ſimpliciter tenendam, quia Abb. conſilio ſexto, lib. primo, quo nititur Deci. dicto conſilio 372. ad finem. loquitur in hac facti ſpecie, quis 15 dicatur † negociator, & firmat eum proprie dici, qui rem emit, vt eam totam ſui lucri cauſa vendat, non vero eum dici negotiatorem, qui vendit bladum & vinũ ex ſuis bonis recollectum, & ſic contra iſtum non eſſe locum capit. fin. de vita & hon. cleri. & text. in dicta l. ſeruos & in dicto. §. item quæreretur. ibi cum teſtatrix negociatrix fuerit, narratiue quæſtionem proponere in negociatore, ſed quæſtio noſtra conſiſtit nunquid bona legata exiſtentia in loco aſcripto legato cedant, & reſponſio communis eſt non cedere ea quæ non permanſura in loco ſunt, & conſequenter in loco non ſtant pro vſu teſtatoris ijdem text. concedunt, & in dicta l. ſeruos, ibi, vt illico diſtraheret, & ſic non eſt permanſurum in loco, & in dicto §. item cum quæreretur. deciditur legatum videri argentum, quod teſtatrix etiam negaciatrix ad proprium vſum paratum habuerit, non vero id legatum, quod negociandi cauſa venale proponi ſoleret, ergo vinum, triticum, vel oleum ex bonis teſtatoris collectum tempore eius mortis repertũ in domo teſtatoris, quòd ibi pro vſu teſtatoris non eſt permanſurum quia ſic vltra victum debitum familiæ teſtatoris vſque ad nouum recollectum, & quolibet anno vel biennio venali proponi ſolitum, & diſtrahendum omnino non venit ſub legato mobilium exiſtentium in domo vel in prædio per textum expreſſum in l. prima. C. de verborum ſignificatio. qui loquitur de vino & oleo ex fructibus fundi exiſtente in eo, ſi tamen id venale fuerit non cedere legato, ſicut alia ad tempus in prædium tranſlata legato non cedunt, & in dicto. §. vxori. qui ex ſalinis teſtatoris non modicam ſalis quantitatem inuentam, quaſi vltra vſum teſtatoris, & ſic venalem in legato vſusfructus non venire decidit ex ſententia teſtatoris, qui text. non poſſunt euitari, quin loqui intelligatur de fructibus poſſeſsionum teſtatoris, qui venales fuerint, prout bene aduertendo tenet Hieron. Gabr. Eugub. conſilio 98. numer. 36. & ſequent. in hoc ſtando ſolito teſtatoris circa quantitatem fructuum conſeruandam pro ſuo vſu, quòd hæc veniat in legato, reſiduum vero non veniat, quòd venale proponere ſoleret, idem ſentit Ari. Pinel. dic. rub. dict. part. prima, numer. 44 licet poſtea inclinet opin. Dec. dict. conſi. 472. ad finem æquitatem habere, vt poſsit teneri extra terminos dicti §. vxori, æquitas vero iſta ceſſat, quia dari non poteſt caſus extra dictum § vxori, & extra dictam l. 1. C. de verborum ſignif. quòd fructus bonorum quorumcunque teſtatoris exponendi venales, non ſint venales, & conſequenter non poſſunt eſſe extra cenſuram dictarum legum, quibus ideo magis ſtandum eſt, quàm alicui prætenſæ æquitati ex noſtro capite, Albe. & Iaſ. in l. quod ſi Epheſi. de eo quod cert. loco, cum maximè legata huiuſmodi bonorum mobilium per notarios ſcribantur ſub verborum amplorum inuolucro ab eis male, à teſtatoribus peius intellecto, vnde iuris interpretatio ſit ex termino aliquo ipſis legatis aſcripto reſtrictiuo ad certum locum vel ad certum vſum, quòd res non comprehendantur legatæ ibi non permanſuræ 15 veluti venales, ſic & † pecunię in dies expendendæ, nomina debitorum, libri debitorum, inſtrumenta & cautiones, ſcilicet non continentur ſub legato per l. Caius. in princi. de legat. ſecundo, cum concordant. ibi in glo. l. ſi chorus. §. primo, de lega. 3 Corn. conſi. 49. colum. penult. lib. tertio, Ruin. dicto conſilio 155. nume. octauo, 16 ad finem. lib. tertio, vbi proprie dicit, ea enim † bona mobilia, quæ in domo fuiſſent venalia, puta frumentum, & vinum, vltra neceſsitatem totius familiæ & alia ſimilia in legato non venire per dictam l. primã, & habendo reſpectum ad neceſsitatem familiæ, quòd id frumentum & vinum veniant in legato per l. quæſitum. in princ. de fund. inſtruct. ibi ſed ego puto & frumentum. & vinum ad cibaria paratum, &c. & §. idem reſpondit inſtructis, præterea quòd vendens fructus ſuos, & ſolitus vendere legando, quòd eos vti venales non ſenſerit comprehendi in legato, adduco clarũ text. in l. nam quod liquide, poſt prin. de pen. leg. per hæc expreſſa verba, item ſi quis ſolitus fructus ſuos vendere penum legauit, non omnia, quæ & pro commercij cauſa habuerit legaſſe videtur, ſed ea ſola, quæ in penu ſibi ſeparabat, ecce non poteſt eſſe clarior lex ipſa, ibi fructus ſuos ſubiungendo ibi maxime ſeparatum exemplum in perſonis mercatorum, ergo intrepide tenẽda eſt hæc ſententia, mirum ego quoque dicam hunc tex. prę oculis etiam patentem in loco communi non fuiſſe animaduerſum à Dec. à Couar. & ab aliorum oculatiſsimo Ario 17 Pinel. Verum quia † legare penum eſt legare fructus omnes neceſſarios eſui potuique per l. tertiam, in prin. de pen. lega. de quo plura diſcurrit Catel. Cot. in ſuis memor. litera P. verſi. penoris legato, ideo forte aduertendum eſt quomodo teſtator tenuerit ſuos fructus commixtos vel ſeparatos pro deliberando quid veniat in legatum fructuum, vt verba ſonant dict. l. nam quod liquidæ. §. primo, concordat & l. cum quæreretur. §. lana. de legat. tertio, & ibi gloſſ. puto tamen hoc procedere in legato penoris, quod vſitari nunquàm vidi, quare in legato mobilium in loco vbi poſsint venire fructus, qui autem cognoſci poſſunt eſſe de ſolitis vendi, non veniunt, dict. §. vxori. cum alijs allega. & reſoluit tex. in dict. l. nam quod liquidæ. ibi quòd ſi promiſcue, &c. ſcilicet quod ſufficit pro victu annuo cedit legato.

De

18 De † pecunia & inſtrumentis debitorum quòd non
veniant eſt text. in l. quæſitum. §. primo, & in l. ſi mihi.
§. fin. de lega. tertio, per Old. conſilio 163. quòd nomi-
na. & Alexand. plene in conſilio ſexageſimooctauo, lib.
ſexto, Pariſ. conſilio octuageſimo, numero trigeſimo-
quinto, quadrageſimoſecundo, & per totum lib. ſecun-
19 do, vbi latiſsime de † bonis legatis, quæ ſunt in came-
ra, quòd ſolummodo ea intelligantur legata quæ ſunt
ad vſum cameræ, & non quæ ſunt ibi ad beneplacitum
20 & non vt perpetuo ibi eſſent, & vbi † legata ſunt bona
exiſtentia in vna parte domus, puta in camera, non ve-
niunt exiſtentia in alia parte, puta in ſtudio, vt ibi per
eum in primo dubio. Secus vero dicendum eſſet quan
21 do huiuſmodi † legatum conceptum eſſet verbis gene-
raliſsimis & pleniſsimis, de quibus per Bero. conſilio
quadrageſimoquarto, numero quinto, libr. ſecundo,
quia pecuniæ, inſtrumenta debitorum, venalia, & quæ-
cunque reperta in domo tunc legato cederent, vt ibi per
eũ & aliqua per Gozad. conſ. octuageſimoſecundo, nu-
mero duodecimo, & Alexandri. conſilio ſexageſimo-
primo, colum. penult. & fin. Pariſ. conſilio ſexageſimo-
ſexto, numero ſeptimo, conſi. 79. numero qradrageſi-
moquarto, lib. ſecundo, & Ruin. conſi. 32. colum. ſecun-
da, lib. ſecundo.

22 Vlterius relinquo † frumentum quod habeo Piſauri
venit & frumentum quod habeo in ſuburbijs & con-
tinentibus ædificijs, puta in portu Petr. Pech. de teſta.
coniug. lib. 5. cap 13. num 2. ſed magis quia & in ædi-
bus ibi conſtructis, quæ ſunt de ſuburbijs intermedio
aliquo non exiſtente niſi foueo publico, etiam ſi eſſet
via intermedia, vel flumen publicum, vt eſt flumen Pa-
di, inter ciuitatem Ferrariæ & ſuburbia ſua, quæ appel-
lantur Sancti Lucæ etiam magnorum ædificiorum in
oppoſitum Ferrariæ ad ripam Padi conſtructorum eiuſ
dem iuris publici exiſtentis ita eiuſdẽ eſſet de legato fru-
mẽti, quod teſtator haberet Ferrariæ, & eius quod ha-
beret in dictis ſuburbijs, ex l. nam quod liquidæ. §. ſi le-
getur. de pen. l. per doct. Bal. in cap. Rodol. col. fina. nu. 8.
de reſcript. quem ibi canon. ſequuntur, & Felin. colu. 1.
23 & ſequen. vbi vero † relictum ſit frumentum quod te-
ſtator habet in ciuitate ſimpliciter, vel in ciuitate Fer-
rariæ non veniret illud quod habet in ſuburbijs, quia ci
uitatis appellatio muris finitur. l. 2. de verbor. ſignifi.
minusque veniret illud frumentum, quod habet in
comitatu, Socin. in l. 2. nume. 3. de reb. dub. & vt Bald.
& alij firmant in d. c. Rodulphus, in aliquibus declaran
do dicta Bald. vt ibi per Felin. columm. 2. ex quo nota
24 † vbi concurrit nomen appellatiuum reſtrictiuum, vt
eſt ciuitas, & nomen proprium extenſiuum, vt Piſau-
rum, reſtrictiuum attẽditur facit l. ſi ita aſcriptum. in fi.
de leg. 1. cum ſign. ibi in gloſſ. & clarior gloſſ. eſt in leg.
25 nam quod liquidæ. in fin. de pen. leg. † legato enim fru-
mento quod in vrbe eſt, & illud quod in portu eſt de-
betur. Pet. Pech. de teſta. coniug. lib. 5. cap. 13. ad num.
2. addo Dec. in cap. inter cæteras. ſub num. 7. ad fin. de
reſcript. cum dicat, de portu idem iudicatur quod de
vrbe per not. in l. Cęſar. de publica. & in cap. vbi pericu-
26 lum. §. porro. de elect. in 6. limitat. † denique prædicta
Felin in cap. Rodulphus, colum. 2. in princip. niſi teſta-
tor haberet frumentum ruri vel comitatu tantum, non
autem in ciuitate, vel & illud etiam quod haberet, eſſet
deſtinatum aſportari in ciuitatem, vt legatum ſit vtile,
quia & hoc veniret in legato. argum. l. pen. §. paterfam.
de leg. 3. l. Seiæ. de aur. & arg. leg. l. fundus qui locatus.
& l. Seiæ. §. inſtructis. de fun. inſtr. l. ex facto. de hæred.
inſt. cum ante alleg. in præceden. dubit. verſi. deſtina-
tione autem. & per Socin. Iun. conſil. 98. nume. 21. lib. 1.
& Io. Mar. Riminal. conſi. 436. nu. 3.

27 Legatum item factum † de omnibus pannis & mo-
bilibus ac maſſaritijs domus, vel quæ in domo ſunt, ex
adiectione loci domus reſtringitur ad mobilia, pan-
nos, & maſſaritias tantum quæ ſunt in domo, vel in ea
ſolent ſtare & eſſe, nec quæ caſu ibi fuerunt per l. quæſi-
tum. §. fin. de leg. 3. Bald. conſil. 485. qui legat lib. 4. Za-
ba. conſi. 51. in fin. late defendit Dec. conſi. 92. ita in hoc
voto quòd expreſsio domus in legato tali ſtaret reſtri-
ctiue, fuerunt omnes domini de conſilio Neapolitano
ſolo Math. de Afflict. in contrarium motiuante in de-
ciſ. 106. cuius motiuis effectualiter reſpondet Deci. d.
conſilio 92. idem firmat conſilio 472. num. 20. & ſeq. &
ſufficit quòd iuſſu teſtatoris bona ſic legata ſint in loco
legati Socin. Iun. d. conſi. 98. nume. 24. lib. 1. vbi ad fin.
nume. 44. limitat conſil. Decij non procedere quando
appareret de contraria voluntate teſtatoris, nec quan-
do aliàs legatum redderetur inutile, ſcitur vulgatum
28 vocabulum, † maſſaritiæ, vel arneſia domus, idem im-
portare, quod important ſuppellectilia, Bald. d. conſili.
485. Abb. conſi. 88. nume. 2. lib. ſecundo, Bart. in l. 1. de
ſupel. leg. Atque mobilia, & nomina debitorum iudi-
cantur eſſe de loco, in quo erat perſona teſtatoris pro-
bat Alexand. conſilio decimonono. colum. tertio, nu-
mero 7. lib. ſexto, Goz. 49. numer. 14. & Alexand. con-
ſilio decimoſexto, nume. 5. 6 7. lib. 1. & deſtinata ſolu-
29 tio Alexandri. conſi. 136. num. 12. † nomina debitorum
tamen non veniunt ſub legatum bonorum mobilium
à ſcriptorum certo loco, etiam domicilij perſonarũ de
bitorum, Socin. conſi. 101. colum. fina. lib. primo, Oldr.
conſi. 219. factum tale eſt. Dominus Rex. intellige præ-
30 dicta † quando teſtator ſit locutus per verbum præſen-
tis temporis, quòd reliquit bona quæ ſunt in domo,
quam habet in ciuitate, & ſcit plura bona habere ruri,
quæ erant reportanda ad domũ ciuitatis, proinde ſub
tali legato non veniunt, declarat Alexand. conſi. penult.
nume. quinto, lib. ſeptimo. At voluntas teſtatoris vbi
apparere poteſt, omnis alia noſtra interpretatio ceſſat,
vt paſsim leges ponunt legatum denariorum. quos te-
ſtator reperitur habere, factum vxori non reſtringitur
ex legato mobilium domus facto eidem quum debean-
tur pecuniæ puta exiſtentes in Zecha vel in bancho,
Ceph. conſi. 599.

Non omitto ſcriptis tradere conſiderationem ſeu
diſtinctionem, quæ nunc mihi ſuccurrit, quæ quidem
etiam elici poteſt ex iuribus præallegatis differentiam
facientibus in expreſsione loci rerum legatarum, quo-
ad res habentes locum permanentem & quoad res ha-
bentes locum momentaneum & ad tempus, & quæ fa-
cit ad corroborationem, et declarationem allegatorum
per Deci. dicto conſilio 92. & per Afflict. d. deciſ. 106
& ad declarationem mirabilis text. in d. l. nam quod
liquidæ. §. fina. de pen. leg. ibi, omnem penum, præter
vinum quod Romæ erit, ſola penus quæ Romæ eſt, le-
gata videtur, & circa illud de quo ibi Bart. in fin. dubi-
tat, Diſtinctio namque talis traditur.

Remquamque corporalem neceſſario eſſe in loco ali-
quo nunquàm incertum eſt, vt ipſius loci prędicamen-
tum deſignat ſecundum Philoſophum, qui quidem
31 † locus aut eſt ipſius rei permanens & firmus perpetuo,
32 aut eſt momentaneus & ad tempus. Primo caſu † per-
manens, & firmus perpetuo rei locus dicitur, vbi pro
vſu vel deſtinatione patrisfa. res eſſe debet, vel ſolet eſ-
ſe, & permanere perpetuo pro ſui duratione, & vſu præ
dicto, vt l. qui ſaltum. l. quæſitum. §. fin. l. ſeruos qui in
fundo de leg. 3. & l. quæſitum. § ſed fundus. ad fin. ibi
quæ illic ſunt vſus ipſius gratia, & l. cum delanionis. §.
Sabinus. de fun. inſt. & tunc ſpecialis expreſsio loci rei
ipſius eſt demonſtratiua rei. & ſimul reſtrictiua, quia
talis res extra ipſum locum ſuum non datur in ſua ex-
iſtentia permanente, & in ſpecie noſtra loquendo teſta-
tor non ſentit de ſimili etiam re alterius loci, l. ſi Lucius.
§. collegio. de leg. 3. iuncta ibi gloſſ. fin. l. quæſitum. §. ſed

ſi qua

ſi qua. de fun. inſtr. cum alijs ſupr. alleg. & per not. in
l. cum prætor. in prin. ff. de iudi. & in ſpecie per text. in
33 d. l. † nam quod liquide. §. ſi. vbi ſpecialis mentio Ro-
mæ loci penoris legati derogat generalitati locorum
ipſius legati penoris, quod valeret quicquid penoris v-
ſus cauſa vbicunq; habuiſſet teſtator per tex. in l. fin. in
fin. de pe. lega. vt ſpecies ſemper derogat generi. l. ſeruis
vrbanis. in ſi. de leg. 3. ita tex. in d. §. fin. non tamen re-
rum legatarum reſpectu, quod generale legatum eſt pe-
noris, vt l. 3. in prin. de pe. leg. licet vinum excipiat, ſed
reſpectu locorum per expreſsionem ſpecialem loci Ro-
mæ reſtringit legatum ad ſolam penum q̃ Romæ eſt,
concedo talem reſtrictionem fieri propter dictionem,
præter, ibi in text. aſcriptam, vt ibi communiter doct.
tenere dicit Alber. in d. §. fin. ad fin. quia tamen non re
ſtringit penum ad vinum cui principaliter adijcitur ip-
ſa exceptiua dictio, præter, ſed ad ſolum locum Romæ,
dicendum eſt ſolam ſpecialem loci Romæ expreſsionẽ
factam attendendam, & venire in reſtrictione ea ratio-
ne quia per ſpecialitatem loci derogatur generalitati
locorum, quibus poſſet contineri quicquid penoris v-
34 ſus cauſa teſtatori fuiſſet d. l. fin. vt dictum eſt, cum † pe-
nus habeat locum permanentem pro vſu teſtatoris; a-
deo quòd ei legatæ non cedunt venalia, d. l. nam quod
liquidæ in princ. & §. 1. vnde magis reſtringitur per ad-
iectionem loci poſitam vltimo in eadem oratione vni-
formiter omnia reſpicientem, Bar. in l. quæſitum. §. Me-
uij. ad fi. de leg. 3. per tex. ibi, per quam etiam adiectio-
nem loci poſitam poſt genus, & poſt ſpeciem fieri reſtri-
ctionem rerum legatarum, vt ſi teſtator legat omne ar-
35 gentum, & omnem ſupellectilem, & quicquid in fun-
do ſemproniano habet, tale legatum reſtringi ad ea quæ
ſolum erant in fundo ſemproniano, probat Dec. in cap.
ſedes. colum. fin. ad fin. verſi. poſtremo. de reſcript. re-
ferendo d. ſuum conſil. 92. refert & ſequitur Cagn. in
l. 1. ſub num. 27. de reg. iur. Hoc enim procedere exiſti-
mo licet alij non aperiant, magis propter mentionem
loci in legato facto de pluribus enunciatis alicubi per-
manſuris perpetuo, non ad tempus, quòd demum lo-
cus appoſitus ad earum demonſtrationem eas demon-
ſtret & reſtringat omnes ad ſe, ita quòd eiuſdem loci eſ-
ſe res ipſæ cenſeantur, Alex. conſi. 16. colum. 2. num. 5. 6.
lib. 1. & extra locum expreſſum aliæ res ignorantur, &
non veniunt in legato, vt dictum eſt.

36 Secundo caſu † locus momentaneus & non firmus
rerum dicitur earum, quæ venales aut ad tempus ſunt,
in loco ipſo, vt l. ſi fundus. l. ſi ita legatum. de leg. 3. gloſ.
in verſi. mercis cauſa. d. §. vxori. l. generali. de vſufr. leg.
Tunc loci mentio in conſtituendo legatum rerum lo-
co mentionato contentarum non comprehendit in le-
gato res venales, inſtrumenta, cautiones debitorum,
pecunias expendi cauſa ibi exiſtentes, nec aliud mobile
ibidem non manſurum dixi parum ante, & repeto per
l. quæſitum. in fin. l. ſi chorus. §. 1. l. ſi mihi. de legat. 3.
l. Caius. de legat. 2. dict. l. generali. §. vxori. cum con-
coord. ibi ſign. in gloſ. Per diſtinctionem iſtam, quæ ve-
ra probatur per alleg. iura, & poſſet ad plura inſeruire,
& maxime ad ea de quibus præmiſſum eſt, talis quæſtio
37 deciditur, Ampliſsimus † mercator in pluribus ciuita-
tibus & locis nundinarum merces diuerſarum rerum
habens alia loci mentione non facta omnes merces ſitas
legauit Titio, exceptis decem caſsis piperis quas habet
Piſauri, & ſi per hanc exceptionem videatur facta reſtri
ctio legati ad ſolas merces, quæ ſunt Piſauri per text. in
l. nam quod liquidæ. §. fin. vbi in legato generali om-
nis penoris per exceptionem vini, quod eſt Romæ, re-
ſtringitur legatum ad ſolam penum, quæ Romæ eſt, ni-
hilominus in quæſtione propoſita cenſeo exceptionem
generalis legati factam ad certam rem certi loci reſtrin-
gere legatum ipſum, quatenus ſit res ipſa excepta in lo-
co expreſſo, & non in locis alijs, quia generalitas legati
mercium eſt in rebus, & non in locis, cum venales ſunt,
& non manſuræ in loco, vt probant iura nunc hoc ſe-
38 cundo caſu allegat. Vnde † exceptio arctat generalitatẽ
in rebus exceptis tantum vbi eſt, & non in locis
vbi non eſt, vt eſt natura exceptionis operari in
rebus exceptis, non in alijs, dicta l. nam quod liquidę.
§. fin. in primo dicto, & l. quæſitum. §. denique. de fun.
inſtruct. cum ſimilibus, per Cagn in l. prima, numero
vigeſimoquinto, de regul. iur. ſuper contrario dict. §.
final. quoad reſtrictionem regulæ ad locum exceptum
reſpondendo firmat quæſtionem, ſtatuto cauetur præ-
39 ter nobiles Perulij † omnes artifices poſſunt eſſe prio-
res, an artifices comitatus poſsint eſſe priores, & ſoluen
do poſſe eſſe priores artifices comitatus, quia locus ex-
ceptionis non arctat locum regulæ, cum quicquid non
excipiatur, remanet ſub iuditio regulæ, per l. Titiæ tex-
tores. de legat. primo, tradit Bald. in l. omnes populi.
colum. antepenult. verſic. ſed pone ſtatuto de tulli. &
iur. ſequitur Felin. in capit. quoniam frequenter. co-
lum. tertia, verſicu. demum ſcias. vt lit. non conteſtat.
Nam verba dictæ exceptionis, quoad res exceptas nem
pe ſtant diſpoſitiue, & reſtrictiue, quo vero ad loci ad-
iectionem in dubio ſtant demonſtratiue, & non diſpo-
ſitiue per l. fin. §. Titia. de liber. lega. ſentit Bartol. in d.
§. fin. in fin. licet circa hoc dubitet. Tamen dubitandũ
non eſt remouendo contrarium adductum ex dicto §. fi.
de exceptione certæ rei, certi loci reſtringente totum
legatum generale etiam quoad loca, [illegible] certum locum,
hoc ideo eſt, quia ibi in penu legata quoque eſui, potui-
que conuenientia ſunt cauſa vſus patrisfam. parata per
tot. l. tertiam. de pen. leg. & poſſunt eſſe in pluribus lo-
cis. dicta. l. nam quod liquidæ. §. ſi legetur. & l. fin. eod.
cum que iſta ſint in locis manſura perpetua pro dicto
vſu, ideo ſumus in primo caſu ſupra dicto, quo per ad-
iectionem ſpecialis loci rerum legatarum ſtantis diſpo-
ſitiue & reſtrictiue derogari contingit generalitati lo-
corum, vt ſupra probatum eſt. Secus dicendum eſt hoc
ſecundo caſu, quo ſic res non ſunt ſubiectæ locis, niſi de-
monſtratiue, quatenus adſint ibi, quibus enim earum
adeſſe ad tempus non adeſſe dicitur. dicta. l. quæſitum.
§. Papinianus quoque prædijs. de fund. inſtruct. cum
ſuis concordantibus ibi in gloſſ. & per Alber. Brun.
tracta. de rebus, ſi u diſpo. dub. §. de dubia diſpoſ. ratio-
ne loci. verſic. dubia diſpo. circa eſſe de loco, vel etiam
in loco, folio 41.

Inſuper aduertendum eſt, vt valeamus congrue ca-
ſus & deciſiones legum tit. de fund. inſtr. & titu. de ſu-
pel. lega. applicare caſibus teſtamentorum noſtri tem-
poris, quòd antiquitus teſtatores legando res ſibi, vel
fundis, vel domibus legatis conuenientes, & in ipſis fun
dis, vel domib. exiſtentes, tali modo legandi vteban-
40 tur, † lego fundum inſtructum, vel fundum & inſtru-
mentum, vel domum cum inſtrumento, vt videre eſt
ex lectione d. tit. de fun. inſtr. & l. prima. & 2. C de ver
bor. ſign. inter hos quoque legandi modos erat diffe-
rentia, vt l. ſi cui fundum. & l. quæſitum. §. ſed ſi fun-
dus. de fun. inſtr. Talem namque formam legandi non
legimus in teſtamentis noſtri ſeculi, Sed quòd teſtator
iure legati reliquit poſſeſsionem, prædium, fundum cũ
iuribus, pertinentijs, & commoditatibus ſuis, vel in eo
eſſe, & ſtatu, quo reperitur eſſe, vel domum fulcitam cũ
ſuis tapezarijs, vel ſuis maſſaritijs, & commoditatib.
vel in eo ſtatu, &c Vnde ego exiſtimo hunc modernum
legandi modum eandem vim & importantiam habere
cum illo modo antiquo, moueor quod Iuriſconſ. ipſi
conſultationes ex dictis formulis legandi antiquis de-
cidentes voluerunt pariter, & deciderunt hanc formu-
lam legandi etiam anguſtiorem & leuiorem dictis le-
gandi modernis formulis, lego fundum meum, vel do-

Idem in legato annuo alicui facto cauſa permanendi
& ſtudendi literis in aliquo gimnaſio puta legum quod
poſsit haberi etiam tempore vacationum redeundo do
mum Cephal. conſil. 528.

Recordor alibi dixiſſe, idemque nunc repeto, quòd
4 † modus vel conditio non valet & reijcitur ex relicto
alicui facto, ſi velut habitare debeat in loco aliquo, cum
exinde impediatur hominis libertas, & publica vtilitas
per text. gloſ. & Bart. & ali. in l. Titio centum. §. ſecun-
do, de condit. & demonſtr. quod ſane locum habet, vbi
conditio vel modus non reſpicit commodum, & inter-
eſſe alterius etiam ipſius teſtatoris, quia ſi tunc modus,
vel conditio non impleatur continuando habitationē
in loco deſignato, & per legatarium ſteterit non habita-
re in loco deſignato, vtique relictum non debetur, di-
cta leg. qui concubinam. §. vxori. de lega. tertio, & ibi
Bart. in fin. hoc caſu loqui intelligi debet, vt magis ipſe
aperit in fin & Caſtr. in dicto §. ſecundo, & late Matth.
Pelici. inter conſil. Caſtr. conſil. 259. colum. penult. lib.
55 primo, vt † etiam commodo & intereſſe vxoris in ma-
trimonio contrahendo valeret pactum mariti, vt acce-
dat ad habitandum in domicilio vxoris ſecundum Ne-
apol. deciſ. per Capy. in deciſ. 135. idem firmat Ruin.
conſilio 43. num. 6. lib. ſecundo, intellige & declara vt
Anto. Gomez in ſuo commen. iur. tom. ſecundo, ca-
pitul. decimo, de indiuiduis. numero vigeſimoquar-
to.

56 Fauore vel gratia cuius factum ſit habitationis † le-
gatum ſcire admodum intereſt, an gratia legatarij, vel
eius cum quo ſit habitandum, de hoc aliqua ſcripſi ſu-
pra libr. primo. interpr. 2. dubit. 2. ſolut. 6. verſic. ſe-
cundus caſus. Quæ quidem quodammodo comme-
morando dicendum eſt. Namque ſi apparet legatarium
multum indigere habitatione legata, quia aliam habi-
tationem non habet, eſt perſona debilis, infirma, vel ſe-
nex, vel puer, vel egrotans, vel eſt demum talis, qui ma-
gis indiget auxilio aliorum, quàm ipſe queat alijs auxi-
lium præſtare, eſt quoque & perſona grata teſtatori ſic
ex verbis teſtamenti demonſtrata, quoad perſonas de-
bilis argum. text. in l. ciuibus. in princip. verſicu. hoc
amplius. de legi. & cui magis voluerit teſtator proſpi-
cere, argum. text. in l. fideicommiſſa. §. interdum. ibi,
multum autem intereſſe, de legat. tertio, & l. cum pa-
ter. §. donationis. de legat. ſecundo, ibi, ſed in quem
voluntatis intentio dirigatur, & ex teſtamento quando
apparet, & de reſpectu legatarij per Deciſ. conſilio 601.
numero quinto, qui rectius loquitur, ibi, quàm faciat
in conſilio 485. duplicato conſilio 537. & conſil. 526. qui
57 † relictum vſusfructus vxori in vita filiorum interpre-
tatum in alimenta eis mortuis reuerſum in vſumfru-
ctum quodam ſuo fauore in damnum amiſſorum filio-
rum argum §. primi inſtit. de ſenatu. tertul. & le. fin.
C. de inſtitu. & ſubſtit. & non debet retorqueri in eius
odium, vt eo priuetur, argum. l. quod fauore. C. de legi.
ampliando vt per Alexand. conſilio trigeſimoſecundo,
& ſequent. libro quinto, & Dec. conſilio duodecimo,
num. 3. & latius Felin. in capit. dilectus. il ſecundo col.
quinta. de reſcript. Præſertim conditione adiecta, do-
nec vitam vidualem duxerit oſtendente etiam legatum
58 factum contemplatione perſonæ viduæ, † quæ inter
perſonas miſerabiles connumeratur, vt l. 1. & ibi Bar-
tol. Codice. quando imper. inter pupil. & vidu. & be-
ne ad rem Afflict. deciſ. 257. num. 1. dum ergo in legato
habitationis etiam cum filijs veniunt alimenta filijs
mortuis id non ceſſare probat Abb. conſilio 77. ad fin.
lib. ſecundo, cui Deciſ. in dictis conſil. contrarijs non
reſpondet congrue, & magis in ſpecie in legato vſufru-
ctus interpretati pro alimentis facto vxori habitare
debenti cum filijs, eis defunctis reuerſo in proprium
vſufructum hoc non debere auferri legatariæ conclu-
dentib. rationibus probat Ioan. Bapt. de Sanct. Seuer.
inter conſilio Socin. conſilio 68. colum. penul. & fin.
& ibi conſilio 69. & ſequen. ſequitur ſubſcriptio ipſius
Socin. & alterius doct. libro primo, qui eandem ſen-
tentiam bene comprobant, & maxime Socin. allegan-
do Anch. conſilio 185. quæſtio videtur magis dubia, qui
concludit matri habitare volenti cum filio, eo mortuo
legatum vſusfructus deberi integrum vſufructum, ex
his cenſeo non eſſe ſtandum Dec. in d. conſ. 485. & d. cōſ.
526. nec Rui. conſi. 42. ad numerum ſeptimum, l. 2. do.
dictis modo plurimum conferunt ſcripta per Menoc.
conſil. 146. numero 9. & ſequent. licet hæc magis con-
ueniant dubitationi legatorum vxoribus factorum,
mentio tamen legati habitationis traxit hic me iſta tan
gere fere obiter.

59 Gratia, vel fauore eius, cum quo habitandum † ſit,
legatum habitationis dignoſcitur factum, quando is,
quo cum ſit habitandum, eſt infans, pupillus, infirmus
& impotens, ſeipſum, ſuaque tuendi, deniq; talis eſt,
quòd auxilijs indiget alienis, vel etiam pro ſuis negoci-
is, vt l. quintus. §. fin. ibi magis enim eſt vt prouidentia
filiorum hoc feciſſe videatur, vt l. Seio. in princ. de an.
leg. & l. ſed & ſi hoc. in fi. & l. illis libertis. de conditio.
& demonſtratio. ibi, ſed ſi teſtator propter filij vtilita-
tem his, qui cum eo morati fuiſſent, alimenta præſtari
voluit, Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. 20. in fin. Anch.
conſi. 137. quia in primo quæſito. colum. prima, Ruin.
conſil. 38. ſub num. 6. & conſil. 42. colum. fi. & conſi. 46.
col. 3. n. 3. libr. 2. & Dec. conſi. 610 colum. ſecunda, nu.
5. & conſil. 526. num. 5. & ſeque. Adeo quòd deficiente
aliquo eorum quorum gratia cum eis legatarius debe-
bat ſtari vel negocia eorum adminiſtrare, & ſic onere
pro parte deficiente diminuitur etiam pro parte lega-
tum per dictam l. Seio in princip. latè tradit deciſ. Pe-
demon. 98. num. 10. & ſequent.

Quod autem dictum eſt apparere vel fauore legata-
rijs, vel eius cum quo morari iuſſum eſt debet vnum
60 quodque † intelligi principaliter, & non ſecundario
per l. rogaſti. ſi cert. peta. & not. in l. prætor. in princ.
de eden. probat Bald. in l. 1. numero 5. C. de le. Crot.
conſi. 377. nu. 15.

Itaque conſideratis cauſis legati habitationis cum
aliquo, quibus teſtator motus eſt principaliter ad faci-
endum legatum cauſa ſubueniendi, & auxilium præ-
ſtandi hæredi indigenti, vel quibus teſtator principali-
ter motus eſt ad legandum habitationem & alimenta
ſimul indigentib. facilius & habilius percipientibus,
& conſequentibus penes hæredem, quàm penes ſe ip-
ſos, conditionem ideo adijciendo ſi cum hærede mora-
rentur, vt ſic placet Imo. ex ſententia Barto. in dict. l.
illis libertis. Atque vtroque caſu legatum habitationis
cum alio reputando pro legato alimentorum, vt ſupra
61 probatum eſt. † Pars enim alimentorum eſt habitatio,
Bero. conſilio 24. num. 8. libe. ſecundo, Rimi. conſilio
250. num. 6.

Inſpectiſque circunſtantijs & cauſis, quibus miſtim
& ſimul teſtator potuit moueri ad legandum habitati-
onem & alimenta tam gratia legatarij ex cauſis ſupra
expreſsis pro legatario, quàm contemplatione eius,
cum quo debet morari legatarius per enarrata ſupra
vltimo loco, hoc demum commiſſo iudicantis arbitrio
ad cognoſcendum an teſtator fuiſſet illa relicturus, vel
non inſpecta quantitate relictorum & qualitate perſo-
narum legatariorum, addo & hæredum, vt per Ang. in
auct. vt cum de appel. cög. §. ſiue igitur. colum. 3. ver.
ſi vero legatum, & per Ang. Aret. de teſta. gloſſ. 20. ſub
numero ſecundo, & gloſſ. 52. numero 3. & clarius poſt
Bartol. Socin. in leg. demonſtratio. §. primo, numero
6. de conditio. & demonſtr. & inſpecta cauſa immedia-
ta vel finali, Barb. conſilio quinquageſimo quarto. co-

ſumma 2. libro 2. aut onere impoſito cauſa legati, Ruin.
conſ. 38. lib. 2. & quando commodum vſusfructus vel
alimentorum hæreditatis eſt longe maius ipſo onere, &
ſunt alij reſpectus pro legatario, vt adducit Benitend.
62 in Bonon. deciſ. vlti. nu. 8. & ſequent. † in dubio autem
huiuſmodi legatum habitationis in domo & alimento
rum placet intelligi factum, & fauore legatarij, vt com-
modum tale conſequatur, & fauore hæredis inter cæ-
tera facilius domi, & cum minori ſumptu alimenta præ
ſtandi legatario ſecundum Bart. conſi. 2. quidam ſibi fi-
lios, col. penul. ſub num. 6. vol. 1. referunt & ſequuntur
docto. varijs in locis, idem tenet Grat. conſi. 69. num 2.
lib. 2. & magis fauore legatarij forte ex magis commu.
ponit Ber. conſi. 24. col. penu. ſub nu. 14. lib. ſecundo,
quod non credo ſic eſſe magis commun, quinimo magis
fauore hæredis tenentes adeſſe plures alleg. per Alexan.
conſilio 100. colum. ſecunda, in princ. ver. nam eo ipſo.
lib. primo, & ſi dictum ſit dum habitauerit in domo te-
ſtatoris, intelligitur tamen & in domo hæredum etiam
ſi non ſit ea quam habitabat teſtator, Ruin. conſilio 80.
numero 3. & latius conſilio 81. columna ſecunda. num.
63 nono, & ſequen. libro 3. † fauore enim legatarij & non
occaſione oneris præſumi relictum alimentorum, vbi
maxime apparet præcedere aliquod dilectionis ſignum
erga legatarium & circa commodum maius quàm onus
tradit concord. allegando Cephal. conſil. 429. num. 107.
108. 109. & Benintend. deciſ. vltim. num. 8. & ſequent.
Denique autem in dubio legatum præſumitur factum
fauore eius cuius magis intereſt legatum eſſe factum
per text. ibi not. Alber. in l. fideicommiſſa. §. plerunque.
de leg. tertio, & plures coniecturas fauoris legatariæ ex
facto ſibi propoſito colligit Menoch. conſ. 146. num. no-
no & ſequen.

64 Etenim hæc præmiſſa ſunt, vt † cognitio iuris habe-
atur, ſi per legatarium ſteterit quòd in domo aſsignata
non habitauerit, legatum ſibi deberi deſierit, ſi per hæ-
redem legatum debeatur, vel ſi per tertium fieret impe
dimentum, vel per caſum relatio habeatur ad Bartol.
Alber. & Cuma. in dict. l. qui concubinam. §. vxori. de
leg. tertio, Bart. Bald. Ange. Caſtr. Imol. in leg. in teſta-
mento. la ſecunda, & in l. illis libertis. de conditi. & de-
monſtrat. Bald. & aſi. in l. prima. C. de lega. qui diſtin-
guunt, vt per eos in dictis locis, & in l. diuortio. in prin.
ſolut. matrimonio. & in l. prima. C. de inſtitu. & ſubſt.
vbi de conditione poteſtatiua, caſuali, & mixta, quo-
modo impleatur, quomodo deficiat, & per quem ſtete-
rit, late Caſtr. conſilio 167. conſiderandum. lib. primo,
& per Ruin. conſilio 34. colum. prima, conſilio 42. nu-
mero ſecundo, & ſequent. & conſil. 46. numero 5. lib.
ſecundo, & Deci. dict. conſilio 620. num. 5. 6. Grat. dict.
conſi. 69. colum. ſecunda, lib. ſecundo, idem Ruin. conſ.
81. lib. ſecundo, Socin. iun. conſilio 108. nu. 4. & ſeque.
lib. 1. Iaſ. conſi. 44. nu. 2. lib. primo. Bal. conſ. 140. in fi.
65 lib. 5. Anch. conſil. 185. quò vertitur. † Quando ſola ad-
eſſet ſuſpitio honeſtatis lædendæ in perſonam legatariæ
nouercæ iuuenis & pulchræ, ſtando cum hærede priui-
gno in domo eam poſſe extra domum conſequi alimen
ta, probat Aymo conſilio 268. plene Anch. Regien. in
quæſt. prima, numero vigeſimo ſeptimo, & ſequen. par.
66 ſecunda † conditio enim hæc ſi habitare voluerit, intel-
ligitur ſi commode ibi potuerit habitare, Bartol. conſi.
109. factum tale eſt, Cola. numero primo, volum. ſecun-
do.

67 Alias de † impedimentis, quòd legatarius non poſsit
ſtare in domo incumbit onus probandi Corne. conſil.
186. columna ſecunda, lib. 3. Ruin. conſil. 34. colum.
68 prima, libro ſecundo, & vt de his quæ † fiunt domi, &
quæ ſunt difficilis probationis poſſe probari per famã
viciniæ, tenet Alexandr. conſilio 66. ad fi. libro 3. &
per teſtes domeſticos & affines Borgni. Feuina. de vſu-
fruct. muli. numero 86. & per teſtes ſingulares, Corn.
dict. conſil. 186. colum. 4. & ſeq. licet multum inſtete-
rit non bene probatum de his impedimentis pro parte
legatarij dict. conſilio 100. columna ſecunda, & ſequ.
69 lib. primo † Modus autem probandi aliquem ſtetiſſe &
habitaſſe cum tali traditur per Bartol. & ali. in l. ſi quis
ita legauerit, de conditio. & demonſtratio. Bald. in leg.
obſeruare. §. proficiſci. ad fin. ff. de offic. proconſ. & le.
70 & in dict. la. prima. Codice. de lega. & aliqua † iuſſa
eſt habitare cum vxore teſtatoris, ſi velit conſequi
legatum ſibi factum, intelligitur dum vxor teſtatoris
permaneat vidua, Alexandr. conſilio vigeſimo, colum-
71 na ſecunda, libro ſecundo. † Enimuero condictione in-
debiti, vel ſine cauſa tenetur is reſtituere hæredi omne
emolumentum quod conſecutus eſt ex teſtamento
conditione adiecta, ſi habitauerit & ſteterit per 10. an-
nos in communione cum hærede infante, & eum mi-
ſerit ad ſcholas, & eum bene educari, & inſtrui fecerit,
idque conſecuto emolumento relicto minime obſer-
uauerit, ſed dereliquerit & diuiſerit ab hærede filio te-
ſtatoris adhuc pupillo, latiſsime in pulchro caſu ex fa-
cto reſpondi conſilio 179. numero decimoquinto, & ſe-
quen. lib. primo, per l. liberto. §. Lucius. de an. lega. &
l. ſi hæres. de cond. ca. da. Alexand. conſilio 102. colum.
ſecunda, verſic. 2. principaliter. lib. 1. & alia dixi ibi ple-
ne.

Pro quo itaque eſt fauor principaliter, vel eo qui de-
bet conſequi legatum habitationis & alimentorum in
domo, vel pro eo, qui debet præſtare legatum habita-
72 tionis, & alimentorum in domo † ſiquidem non ſtat
per conſequi debentem, quominus conſequatur, debe-
tur legatum, ſi vero non ſtat per præſtare debentem,
quo minus præſtetur, non debetur legatum, probant
dict. le. qui concubinam. §. vxori. de legat. 3. & l. Titia
cum teſtamento. §. ſi ea. de leg. 2. & l. Caio. §. penult. &
fin. & l. Stichus. §. fin. de leg. & l. Mæuia. in princip. de
an. leg. & l. prima. C. de lega. Ruin. dict conſilio 81. nu-
mero duodecimo, lib. ſecundo. Etiam quòd ſtet per ca-
ſum in perſonam eius, qui debet præſtare, nihilominus
debetur legatum ex interpretatione legis di. le. prima.
& d. l. Stichus. §. fin. tempera hoc ſi principaliter lega-
tum ſit gratia eius, cum quo debet morari, quia tunc
per caſum contingentem in eius perſonam deficit lega-
tum per l. Seio. in princip. de an. leg. & l. illis libertis. in
fin. de conditio. & demonſtr. hoc caſu poteſt bene loqui
Deciſ. conſilio 526. numero 4. & conſilio 537. numero
quarto.

73 Stare † autem per aliquem dicitur quando fuit in-
terpellatus facere quod debet, & non fecit per le. quòd
te. ſi certum peta. tradit gloſ. prima, in l. fi. §. fideicom-
miſsis. de leg. ſecundo. Declara interpellationem non
eſſe neceſſariam, cum tractamus de ſorte, & non de v-
ſuris poſt text. & gloſ. firmat Bart. in l. libertis quos. §.
manumiſsis. de alimen. lega. & Caſtr. conſi. 125. viſo te-
ſtamento, colum. ſecunda, verſic. circa quod dico. libr.
primo. de clauſula iſta per eum non ſtetit, vel ſtetit, ſunt
multi text. in le. pater. §. Tuſculanus. de legat. 3. in d. §.
vxori. in dict. l. Mæuia. in princip. de an. lega. in l. Titi-
us. per gloſſ. in l. iure ciuili. ſi ſtat, & in l. Iulianus. in fin.
ſi per tertium. Alber. in l. ſi quis ita. de condit. & demon
ſtrat. in l. ſi peculium. §. ſi cui. de ſtatu libe. in l. vter. in fi.
de cond. inſtit. in l. ſi Titio. in prin. de le. 1. in l. ſi quis ita.
Socin. in di. le. Iulianus. colum. ſecunda, de conditio. &
demonſtrat. ſic eſt enim ex mente teſtatoris, vt condi-
tio hoc modo habeatur pro impleta, dicit ibi Socin. &
generale eſt in omnibus teſtantium diſpoſitionibus &
in contractibus per l. in iure ciuili. de reg. iur. & ibi gloſ.
& docto. iſtud, per quem non ſtare multipliciter eueni-
re declarat Cornel. conſil. 323. columna ſecunda, libro
primo.

Aduerte

74 Aduerte tamen † procedere id in diſpoſitione condi-
tionali, quod ſufficit ſemel ſtetiſſe per eum in cuius per
ſonam debuit impleri conditio, ſecus eſt ſi per eum ali-
quando ſteterit non impleri modum, quia iſdem poſtea
poterit petere impleri modum, & debet impleri, cum
pro obſeruantia talis modi ſemper competat eidem a-
ctio per not. in l. ſecunda. C. de donati. quæ ſub mo. &
per Barto. in l. quibus diebus. §. Termilius. ad fin. de
conditio. & demonſtr. probat Alexand. conſil. 102. col.
3. in princip. verſicu. ſecundo reſpondeo. lib. primo. &
alias declarationes, & limitationes ponit Deci. in d. l. in
iure ciuili.

75 Denique habere † vſum domus, vel habitationem,
multum intereſt. Qui enim domus habet habitatio-
nem legatam poteſt eam alijs locare, & recipere penſio-
nem, qui vero ſolum habet vſum non poteſt eam loca-
re alij, niſi ſecum cohabitanti, proinde ſi ab habitante
ſecum penſionem recipiat non erit ei inuidendum, vt
l. cum antiquitas. C. de vſu & habit. & § item is qui. & §.
ſed ſi cui. inſti. eo. & l. ſecunda. l. cæterum. ff. eo. Caſtren.
conſilio 125. viſo teſtamento. ad fin. lib. primo. ratio-
nem differentiæ bene explicat Corn. conſilio 305. colu.
penult. in principio verſicu. circa ſecundum, lib. pri-
mo, ſed plerunque teſtatores in conficiendis his legatis
ita implicite, & confuſe loquuntur, vel potius ſic ſcri-
bunt notarij, qui de teſtamentis rogati inſtrumenta cō-
ficiunt, quod dignoſci nequeat legatum, an ſit vſus vel
habitationis, vnde ſi ita ſcriptum eſt, poſſit, & debeat
ſtare & habitare in domo habitationis ipſius teſtatoris,
quæ domus alienari non poſſit. ſed ſemper ſit, & ſtet
pro vſu legatarij. declarando cenſeri vſum legatum tra-
dit Alexand. conſilio penult. colum. fina. lib. ſecundo,
idemque poſſit ſtare & habitare in domo ſua, in qua in
præſenti habitat, quòd intelligatur pro vſu legatarij le-
gata ea pars domus, quæ ſibi ſufficiat, & alia pars poteſt
locari per hæredem, Fulg. conſilio 207. Franciſcus, co-
lum. ſecunda, verſi. ad ſecundum videtur, dicendo, n. in
domo, ſenſit teſtator in parte domus, non in tota domo
legatarium habere vſum & commoditatem habitatio-
nis, Deci. conſilio. 355. columna fina. ſub nume. 5. idem
vbi legatur habitatio domus ſimulcum alijs habitatio
nibus in eadem domo legatarium non poſſe locare vti
vſum tantum legatum. probat Socin. conſi. 281. in cauſa
Berhardi. lib. 2.

76 At ſi † vxori vel alij nulla loci mentione facta cui eſus
& veſtitus ſeu alimenta relicta fuerint poterit lega-
taria conſequi legatum extra domum & vbi libue-
rit honeſte habitare concord. ſic tenere allegat Aymo.
conſi. 205. nume. 2.

77 Pone & tertio † teſtator, vt ſit plurimum, filiabus vel
neptibus in caſu viduitatis reliquit reditum, habitatio-
nem, vel vſum, & commoditatem habitationis in do-
mo ſua cum ſuis hæredibus reportando & communi-
cando dotes ſuas, dubio procul iſto caſu legatariæ non
debent conſequi reditum vſum, vel habitationem in do
mo teſtatoris, niſi remanſerint viduæ, & niſi qualitas
hæc viduitatis in eis verificata fuerit per l. fina. §. fin. C.
de indi. vidui. toll. in ſpecie dicit. Caſtr. conſilio 115. vi-
ſo teſtamento. ad fi. lib. primo, & hoc caſu loquitur Ale-
xand. conſilio 71. colum. fin. ver. poſtremo non omit-
to, lib. 5. & Socin. conſi. 281. verſic. ſecundo principali-
ter. lib. ſecundo, & non ſolum ſi ſemel remanſerit vidua
legataria, ſed etiam pluries nupta, & quæ iterum reman
ſit vidua, poterit etiam habere reditum & vſum habi-
tationis in eadem domo teſtatoris, vt late probat Anto.
de Butr. conſi. 30. caſus. Titius quidam, vt dixi ante, &
ſequitur Felin. in cap. fin. colum. 4. in 3. fallen. ad fin. de
treu. & pa.

Sed facti quæſtio eſt, & quam de facto accidere vidi,
Nobilis & diues quidam amplam etiam hæreditatem
ex teſtamento fratris conſecutus filiæ fratris amplam
quoque dotem conſtitutam ex eodem teſtamento pa-
tris habenti dotis augmentum notabilis etiam ſummæ
aureorum ſuo teſtamento fecit & legauit diſponendo
ſimul quòd eadem ſua neptis ex fratre donec fuerit ma-
trimonio collocata debeat ſtare & viuere penes ſuam
vxorem, & ſuos hæredes, vel eorum gubernio, ſub ſe-
quenti capite teſtamenti ſui ordinat quòd dicta ſua ne-
78 ptis † poſſit habere ſemper in omnem occaſionem ſu-
am & indigentiam ſuam reductum & habitationem
in domo ſua cum ſuis hæredibus communicando ta-
men & conferendo vſumfructum ſuæ dotis conſtitutæ
& augmentatę, volens viuere in communione cum hę-
redibus ſuis, ſin autem voluerit ex ſe viuere debeant
hæredes ei conſignare tantam partem ſtationum, do-
mus, & hoſpicij, quanta commodé & honeſtè ſufficiat
ad vſum ſuum & ſuæ familiæ in vita ſua tantum, & pro
quanto ei videretur ſtare & habitare. Poſtquam enim
legataria hæc nupta nobili & curiali Principis domum
non habenti præſertim in loco ſui & teſtatoris, & ſua-
rum facultatum dotalium originarij domicilij poſtu-
lauit per dictos hæredes ſibi aſſignari tantam partem
palatij teſtatoris principalioris ex ædibus ſuis vſitatis
vltimo ſuæ vitæ per eum habitari, quanta commodè
& honeſtè ſufficiat pro vſu ſuo & ſuæ familiæ, quo qui-
dem vſu habitationis proponendo ſe indigere maximè
tempore æſtiuo cauſa rurandi & pro quanto ſibi vide-
bitur. Oppoſuerunt hæredes tales habitationis lega-
tum non debere ſibi, cum ſit nupta, quia in caſum indi-
gentiæ habitationis teſtator legat, ſed ea non indiget
79 habitatione habens maritum † qui tenetur ei alimenta
ſimul & habitationem præbere in ſua domo. l. mulie-
rem. de ri. nupt. Cyn. & alij in l. quod in vxorem. C.
80 de nego. geſt. & † alimentorum pars eſt habitatio. l. lega
81 tis. de ali. lega. & quia † nupta debet ſtare in domo ma-
riti & eum ſequi. Bald. conſi. 420. ad fin. lib. 5. qua ergo
indigentia ceſſante, ſicut neceſſitate ceſſante, quod eius
cauſa conſtitutum eſt ceſſat, Tiraquel. tract. cau. ceſſ.
part. prima, nume. 179. propterea quòd teſtator ſenſerit
hoc legatum fieri in caſum viduitatis deprehenditur.
eo quòd voluit legatariam volentem habitare in com-
munione cum hęredibus ſecum conferre & communi-
care debere fructus ſuarum dotium, quod facere non
poſſet ſi virum haberet quia ad virum ſpectarent ſuarū
dotium fructus. l. pro oneribus. C. de iur. dot.

Cæterum in his aliter non immorabor, quia aſſentio
ego quoq; teſtatorem ſic ordinando & legando ſenſiſſe
ſuam neptem ex fratre poſſe & debere conſequi lega-
tum vſum domus ſuæ in omni ſtatu vel coniugatus,
vel viduitatis quo reperiretur, ſed vnum eſt pręcipuum
quòd teſtamento non legitur expreſſa conditio ſi fuerit
vel remanſerit vidua, aut donec vel quouſque ſeruaue-
rit vitam vidualem honeſtā & caſtam, vt doct. loquun-
tur alleg. ſupra in primo caſu, & text. in dict. l. fin. de in-
82 di. vidu. toll. & in l. filiæ meæ. de an. lega. † conditio. n.
non ſubintelligitur niſi fuerit appoſita. l. prima. in prin
cipio, de conditio. & demonſtr. l. ſi ita ſtipulatus. §. Cri-
ſogonus. de verb. obliga. & caſus noſter non eſt talis, vt
ſubintelligatur conditio. vt ex tex. & gloſſ. in dict. l. pri-
ma, hanc iuris allegationem & pro regula firmāt Cum.
conſilio vigeſimoſecundo, teſtator, colum. prima, verſi.
nec in legato. & Nat. conſilio 459. numero 8. & Corn.
conſi. 292. colum. penult. verſic. non autem obſtat. lib.
primo, & teſtator qui voluit hanc conditionem expri-
mere in legato alimentorum & habitationis cum hæ-
redibus facto ſuæ vxori bene expreſſit donec egerit vi-
tam vidualem caſtam & honeſtam, bene quoque ean-
dem conditionem ſi voluiſſet ſciuiſſet exprimere in le-
gato habitationis domus facto nepti, non expreſſit, er-
go noluit, ſaltem in vim conditionis, vulga. l. prima. §.

ſin autem ad deficientis. de cadu. tollen. non dixit, non
diſtinxit, neque nos dicere, neque diſtinguere debemus
per plura ad hoc de verbis teſtamenti attendendis al-
leg. à Tiraqu. in l. ſi vnquam. verſ. libertis. numero de-
cimo, de reuocan. donat. & per Bald. in l. precibus, co-
lum. decima, ſub nume. vigeſimoſecundo, C. de impu-
ber. vbi dicit ex quo teſtator non diſtinxit inter ætates,
nec diſtinguemus, ſed totum vnum, & eodem modo in
telligemus, ſic in propoſito & nos totum vnum & eo-
dem modo intelligere debemus ſtatũ huius legatariæ,
& viduitatis, & coniugatus, vbi enim teſtator non di-
ſtinguit de tempore. ſ. de quando neque nos diſtingue-
re debemus, bene probat tex. in l. hæc conditio. in prin.
de condit. & demonſtratio. eſſe enim contra volunta-
tem teſtatoris quid dicitur, de quo teſtator nihil dixit
per gloſſ. penult. in l. Titia. ff. ad leg. falc. cum ſimul. plu-
ribusque poſſem repetere alleg ſupra lib. ſecundo, in-
terpret. 3. dubit. 1. ſolut. 3. verſi. exinde inferimus. vnde
teſtator intelligendo & de vita viduali legatariæ, & non
exprimendo non nocet, exprimendo autem ſaltem cõ-
ditionaliter noceret, hic oportune cadit dictum iuriſ-
conſ. in l. nonunquam in fin, de condi. & demonſtr. ibi,
inde dictum eſt expreſſa nocent, non expreſſa non no-
cent, cum corcord. ibi in gloſſ. quod maximè procedit
quoad annullationem actus vt dicit Dec. in l. expreſſa.
in princ. de regu. iu. & ibi Cagno. num. ſecundo, com-
probat proprie hoc modo quòd non ſit verificata con-
ditio viduitatis in legataria, volunt nunc iſti hæredes
annullare legatum vſus domus, ſed iſta eorum oppoſi-
tio nihil valet, vt ex his & infra dicendis clare patet.

Quod autem teſtator omni tempore vitæ iſtius ſuæ
neptis ex fratre & coniugatus & viduatus voluerit ei le-
gare vſum & commoditatem habitationis partis ſuæ
domus ex ſuomet ipſo teſtamento multifariam demon
ſtratur.

Primo cum teſtator augumentum dotis reliquerit
nepti ſuæ, quando nupſerit, & non pro alia cauſa, & do-
nec nupſerit hac conditione aſcripta diſpoſuerit eam
debere ſtare & viuere domi ſuæ apud hæredes ſuos ſub
eorum gubernio, & ſuæ vxoris oſtendit quidem tunc
eam non eſſe nuptam, ſed nubi bene deſiderat, argu. l.
mulier. §. cum proponeretur. ad Trebellia. Neceſſario
proinde ſequitur quòd pars ſubſequens teſtament. l.
quæ ordinatur aſsignari reductum ſeu reditum & habi-
tationem ſuæ domus eidem ſuæ nepti loquitur in tem-
pore, & poſtquam ea iam fuerit nupta, & diſceſſerit
ex domo ſua, & habuerit dotem ſuam etiam auctam ex
contextu ſcripturæ, ex actibus verborum reditus &
collationis fructuum dotis & volentis viuere ex ſe e-
nunciatis, ita conſequentia & concluſio huius propo-
ſitionis euidens eſt, & manifeſta, quòd omnis alia pro-
batio ſuperflua videtur l. prima. in fin. de dot. prælег.
Quo firmiter ſtando quoniam ſcriptura dicti legati nõ
loquitur de certo tempore vitæ legatariæ, vel coniuga-
83 lis vel vidualis omni quidem tempore dictum † lega-
tum ſortiri debet effectum, ar. l. ſi quis vina. §. primo. de
peri. & commo. rei vend. l. ſi rem. in fin. ff. de euict. l. pri-
ma. §. generaliter. de legat. præſtand. & quòd in ſpecie
dicit per hunc tex. Soci. conſilio vigeſimoſecundo, ſub
nume. 3. lib. 3. & Bald. conſilio 255. poſt concluſum lib.
4. cum ſimil. per Aym. conſi. 84. numero decimoſexto,
conſi. 153. num. 4. conſi. 201. num. 27. & dicit Bald. in l.
peculium. §. fin. de l. 2. quòd vbi non eſt diſtinctio tem-
poris ibi nulla eſt repugnantia.

Secundo clare idem oſtendit ſcriptura dicti legati,
84 ibi, poſsit habere † ſemper, quæ dictio ſemper iuncta
executiuo habere denotat continuationem ſeu perpe-
tuationem, Barto. in l. prima, numero vigeſimoprimo,
& ibi alij. ſolut. matrimo. & facit regulam, æquipollet
vniuerſali, & denotat perpetuitatem in diſpoſitione te-
ſtatoris, loquitur. Soci. conſi. vndecimo, colum. ſecun-
da, verſicu. & inſuper. lib. primo. & Menoch. conſi. 44.
num. ſecundo. Tiraqu. de retract. titu. primo. §. primo.
gloſſ. 9. nume. 221. & non conditionatum ſed ſimplex
reddit fideicommiſſum, Ruin. probat conſi. 101. num.
decimoſexto. lib. ſecundo. omnes caſus & omnia tem-
pora includit. l. prima. §. primo. de flum. Socin. iun dict.
l. prima, numero ſeptuageſimo, ſolut. matrimo. Ruin.
conſil. vigeſimoſeptimo, nume. vigeſimoſecundo. lib. 3.
Rimina. iun. conſi. 219. numero vigeſimoſexto, de qua
plura per Bero. q. 158. num. 6. & ſequen. cum vulg. plur.
quæ poſſent cumulari, & ſic cõtinet etiam tempus quo
legataria maritum habet, vt in ſimili ſpecie, adducit &
firmat Socin. iun. conſi. 71. numero vndecimo, ver. ſex-
to. lib. 3.

Tertio & idem manifeſtant eiuſdem ſcripturæ lega-
ti verba illa ſubſequentia, in omnem occaſionem ſuam,
85 & indigentiam † occaſio dicitur in veritate facti & non
vera, ſed extra apparet colorate iuxta text. & ibi Gemi.
num. 3. in cap. ſtatutum. §. inſuper. de reſcript. in 6. cum
ſimil. per Tiraq. ca ceſſ. limit. 13. numero tertio, & ver-
bum, occaſio, importat cauſam remotam & impulſi-
uam & quandam demonſtrationem & conſilium ad
fauorem legatariæ, Bald. conſi. 237. Titius in teſtamen-
86 to, nume. 5. lib. 1. vniuerſalis † omnem comprehendit
occaſionem & indigentiam etiam leuiſsimam, & im-
portat cauſam quamcunque remotiſsimam. Aret. conſ.
87 143. colum. fin. ſicut dicitur † de promittente ſe teneri
de omni culpa, quòd teneatur etiam de leuiſsima per
text. gloſſ. & doct. in l. à procuratore. C. manda. nam
qui omne dicit, nihil excludit. l. Iulianus. in principio,
88 de lega. 3. & vniuerſalis † diſpoſitio vniuerſaliter opera-
tur etiam ad caſus non cogitatos per teſtatorem & ad
omne tempus. l. ſi ita fuerit. de leg. 3. per Barto. Bald. ibi,
& Aber. ibidem notat, quòd illa quæ ad ampliationem
ponuntur, ampliant, & per Crot. conſilio decimoquar-
to, numero decimoſeptimo. Quare occaſio & indigen-
tia omnis intelligitur, quam pro vſu habitationis poſ-
ſet habere legataria omni caſu, & omni tempore ſuæ vi-
tæ, vel coniugalis aut vidualis, nam & plures caſus poſ-
ſunt euenire, quibus mulier etiam nupta indiget habi-
tatione domus, vt legatariæ huic euenit, quæ habet vi-
rum curialem Principis domum non habentem in re-
gione & præſertim in domicilio legatariæ & teſtatoris,
vbi eſt pars bonorum dotalium & ſine domo, iſta occa-
ſio vel indigentia etiam leuiſsima ſufficit ergo ex volun-
tate teſtatoris apponentis dictam vniuerſalem om-
nem, vt legataria conſequatur vſum partis domus le-
gatum.

At ſi non fuiſſent expreſſa verba illa, in omnem occa-
ſionem ſuam & indigentiam hæſitationis contra lega-
tariam magna pars ceſſaret, quæ verba ideo nihil refer-
89 re, & non officere demonſtratur, quia † vſus domus re-
lictus per Alcia. in lib. ſecundo. cap. 14. pareg. iur. expo-
nendo verbum græcum in l. ſi habitatio, verſi. ſed ſi ſic.
ff. de vſu & habit. diffinitur, id eſt pro neceſsitate, indi-
gentiavè perceptio, quare teſtator legando vſum do-
mus exprimendo pro neceſsitate & indigentia legata-
rij, illud exprimit, quod in vſu legato tacite ineſt, talis
igitur expreſsio nihil operatur per generalem regulam
l. 3. & ibi latiſsime doct. de leg. 1.

Præterea verba hæc, in omnem occaſionem ſuam &
indigentiam, poſita ſunt non pro cauſa finali reſpicien-
te commodum aliquod alterius, ſed pro impulſiua ad-
iecta tantum ad commodum & fauorem legatariæ, vt
ex omni parte ſcripturæ ipſius legati patet, ideo non
pro reſtrictione aliqua ſed pro augumento & amplia-
tione legati ſtare debent. l. 4. & ibi Barto. ad fin. de ali.
lega. Dec. conſilio 238. ad fin. Gram. deciſ. 59. nume. 52.
53. vnde ſi ceſſaret aſcripta occaſio & indigentia, quòd
lega-

legataria haberet plures alias domos, quas poſſet habi-
tare, & vellet habere etiam illum vſum partis domus
ſibi relictum, non video cur non debeat habere, ſicut
90 † ille cui ſunt relicta alimenta, ſi aliunde habet, vnde poſ
ſit habere alimenta, attamen & alimenta relicta conſe-
qui debet, Gram. dic. deciſ. 59. numero 53. conſilio 80.
numero quinto. Ruin. conſi. 81. columna fina. ſub nu-
mero 18. lib. ſecundo, per text. in l. cum hi. §. ſed & per-
ſonarum. ff. de tranſact. Quinimmo poteſt quis ſimul
habere duas habitationes duo domicilia, vnum in quo
magis aliud in quo minus conuerſetur expreſsè tenet
Bald. conſ. 234. decretum. colum. prima, num. ſecundo,
lib. primo, eo maximè quia in cauſa impulſiua non fun-
datur effectus diſpoſitionis, ſed præſtat occaſionem re-
motam. Bald. in l. generaliter. C. de epiſ. & cler. & ſuum
retinet vigorem ipſa diſpoſitio, ceſſante etiam cauſa hu
iuſmodi impulſiua, l. ſecunda, §. fina. ff. de donati. & ibi
Barto. Roma. & Imo. cum concord. pleniſsimè per Ti-
91 raquel. ca. ceſſ. in prima limit. Exinde eſt quòd † lega-
tum alicui factum pro neceſsitatibus ſuis debetur, da-
to quòd neceſsitates non ſubſint, tenet Corn. conſi. 187.
colum. penul. ſub ver. his tamen. lib. ſecundo, ſequendo
Bald. in terminis in quodam ſuo conſilio, idem probat
Anch. inter. conſi. Calde. conſilio vigeſimoprimo, titu.
92 de teſta. hoc † verbum pro neceſsitatibus in legato ſig-
nificare cauſam impulſiuam, & non finalem, & propte-
rea poſſe peti legatum pro tempore præterito, vt ibi ſen
tit, idem ergo dicendum eſt in legato vſus pro indigen-
tia, vbi quoque non ſubeſſet indigentia. l. illud. ad l. a-
93 quil. † & ſi conditio eſſet appoſita fauore honorati ſo-
lius vel principaliter, & ceſſaret, non tamen ceſſaret re-
lictum probat Bald. in l. prima. col. 2. num. 11. C. de inſti-
tut. & ſubſti. & inter coniunctas perſonas præſumitur
potius ex naturali affectione & ex cauſa motiua quàm
ex cauſa limitatiua, dicit idem Bal. in auct. ex teſtamen-
to, col. 2. C. de collati.

Quarto idem etiam liquere poteſt ex ea teſtamenti
parte qua iubetur idem legatariæ volenti ſeorſum & ex
ſe viuere debere aſsignari tantam partem domus quæ
commodè & honeſtè ſibi ſufficiat pro vſu ſuo & ſuæ fa-
miliæ in vita eius tantum, & pro quanto tempore ei vi-
deretur habitandi, nam & ſi teſtator potuiſſet intellige-
re de tempore vitæ vidualis neptis, ei tamen viduæ ex
huiuſmodi teſtatoris intellectu vſus legatus contractis
etiam nuptijs debetur, vt ea poſsit poſtea cum marito
habitare per tex. in l. cæterum. §. fin. ff. de vſu & habitu,
quare nunc eidem legatariæ ſufficit eſſe in caſu, ad quem
demum poſtea peruenta pariter admitteretur, argu. l.
hæc conditio. in princip. & l. cum tale. §. reſcriptum de
cond. & demonſtr. & arg. not. per Bald. & Imo. in l. in
tempus. in princip. ff. de hæred. inſti. & effectu directo
in tempus conceſſum cum ſimil. per Oldra. conſil. 257.
factum tale eſt, col. 3. ſub ver. effectus nempe. hoc enim
clarius oſtendit expreſsio illa, in vita eius tantum, quã
vtique ducendi ſine marito in chara & bene dotata ne-
pte fuiſſe votum, & minus voluntatem beneuoli pa-
trui nequaquam arbitrandum eſt, & eum noluiſſe eam
nuptam poſſe habere dictum vſum legatũ, minus quo-
que dicendum eſt, quia non eſſet legatum in ſua vita, &
non pro quanto tempore videretur ſibi habitandi, &
eſſet contra illud, quòd poſsit habere ſemper habitatio-
94 nem in domo ſua, quamobrem † interpretatio quæ te-
ſtatoris voluntati verbiſque repugnat euitanda eſt, leg.
ſi ancillas. l. ab omnibus in principio de lega. primo. l.
ſi peculium. §. ſi ſeruus. de peculio. legat. & leg. non
aliter. in principio de legat. tertio, cum ſimil. facit quod
adducit Corn. conſilio 180. ad fin. libro tertio, quòd
† maritus relinquens vxori aliquid toto tempore
vitæ intelligit etiam tempore quo ſecundo nupſe-
rit.

Quinimmo intrepide tenenda eſt interpretatio, quòd
vſus legatus debeatur dictæ legatariæ cum ſuo marito,
& ſua familia, tunc ex ſcriptura legati ſic comprehen-
dente, vt ante demonſtratum eſt, & ex ampliore ac la-
tiore interpretatione capienda per debitum teſtatoris
erga neptem ex fratre inſtituente prius eum hæredem
in magna & opulenta hæreditate & per conſanguinita-
tem & charitatem erga eam per l. ſi ſeruus plurium. §.
fina. de lega. primo. l. Aurelius. §. Titius. de libe. lega. l.
cum alienam. C. de legat. Cort. conſilio decimoquarto,
nume. vigeſimoprimo. Corn. conſilio. 156. ad fin. Deci.
conſi. 289. colum. ſecunda, ad fin. cum ſimil. alibi pleniſ-
ſimè, tum etiam ex interpretatione, immo expreſſa le-
96 gis deciſione, quæ vult, ſi † vſus relictus ſit mulieri poſ-
ſe eam cum marito habitare cum liberis, & libertis, &
ſic cum ſua familia per tex. in dict. l. cæterum. §. mulie-
ri. & ibi gloſ. fin. adducens rationem dubitandi in vxo-
re quæ ideo quaſi deberet ſequi domum viri, & non vir
eius domum, & text. tamen decidit ibi contrarium, &
in l. ſeque. ff. de vſu & habit. & in §. item is qui. inſti. eo.
& ibi Angel. Aret. nume. 3. 5. notat habentem vſum do-
mus poſſe habitare cum perſonis ſine quibus ſtare non
poteſt vel non licet, vt vxor cum marito & cum tota ei-
us familia, & non tantum cum primo marito, ſed etiam
quoties tranſierit ad ſecunda vota, atque immo ius per
ſonale aliquod conceſſum filiæ intelligitur & conceſ-
ſum eius marito quaſi vetaretur eo iure vti, diceretur
id non præſtari ipſi legatariæ per text. in l. penult. de ſer-
ui. lega. & ibi Alber. notat inferendo ſi conceſſum eſt
mulier quod habeat vitam ſuam in quodam monaſte-
rio, ſi accipiat maritum, quòd maritus etiam habere de
beat & intelligitur viuente vxore.

Et huic quidem legis diſpoſitioni etiam in dubio
mens & voluntas dicti teſtatoris conformis eſſe præſu-
mitur, & eſt nota & communis concluſio per Curt. ſeni.
conſi. 76. nume. 37. & Socin. in l. cum auus. ante nume.
vigeſimumſeptimum, de condit. & demonſtr. & Barb.
conſilio decimo, colum. prima. lib. ſecundo, cum alijs
concord. per Zanch. in §. cum ita. numer. 119. l. hære-
des mei. ad Trebelliani. vbi eſt locus poſt Barto. per
omnes.

97 Ambiguum magis videtur † legatum & in re legata,
nam dicit teſtator poſsit habere ſemper habitationem
in domo mea, non exprimendo de qua domo, cum plu-
res domos habeat in patrimonio, licet videatur eſſe ſtã-
dum electioni hæredum, de qua domo teſtator ſenſerit
per text. in l. ſi domus. in princip. de lega. primo, & ibi
omnes tradunt tamen in quæſtione propoſita dicen-
dum eſt quòd abſque hæredum electione teſtator intel-
lexit domum ſuam de palatio, in quo præſupponitur
eum in vltimo vitæ ſuæ continuo vel pro maiori parte
temporis ſolitum eſſe habitare, facit doct. Bald. in l. pri-
ma. ſupra fin. verſi. ſed pon. de ſta. homi. in quantum di-
cit intelligi de domo frequenter habitata, & l. cum de
lanionis. §. Sabinus. & ibi per Barto. de fun. inſtru. vt in
præcedentibus tactum fuit, & facit l. Mela. §. ſed & ſi ali-
menta. & ibi per Barto. de ali. leg. de ſolito viciniori tem-
pore ſuæ mortis, & in ſpecie etiam bona eſt doct. Bald. in
l. prima. ſub num. quarto. C. de verb. ſignificatio. quòd
98 † ſi teſtator plures habens equos dicat legato equum
meum intelligitur de eo, qui in vſu ſuo eſſe ſolebat, vt
meum intelligatur pleno modo. ſ. quo ad proprietatem
& vſum, vt per Ang. Aret. in teſta. gloſſ. 24. ad fin. addo
clariorem text. in l. argumento. §. ſi quis addiderit. de
aur. & argen. leg. & in ſpecie quòd teſtator ſenſerit de do
mo in qua familiariter habitabat etiam habens plures
domos tradit Bero quæſt. 101. numero ſecundo, & de ea
quam habebat tempore conditi teſtamenti, Alexand. in
leg. qui inſulam, columna prima, de verb. obliga. alle-
gando. Cyn. in l. prima. ſub numero duodecimo. C. de
ſacro-

ſacroſanct. eccle. dicitur autem ex teſtamento appare-
re teſtatorem multum prquidiſſe commoditatibus
huius palatij de oratorio, & expenſis vnius ſacerdotis,
ibi certis diebus continuo. & imperpetuum inſeruien-
tis, & in facto eum conſtruxiſſe illud, prout eſt, dicen-
do enim in domo mea intelligitur magis de ea quam
ipſe conſtruxit, quam de alijs relictis, dicente Arch. in
99 cap. pen. in fin. 12. in quæſt. 1. quòd magis dicitur me-
um, quod per meam probitatem acquiro, quàm quod
per anteceſſores habeo, per l. ſi quid bello, & ibi expreſ-
ſius per gloſ. ff. de capt. & poſtl. reuer. vt in ſimili de
vxore habitationem cum hæredibus ſuis habente in do
mo ſua, ſi voluerit ex ſe habitare ipſemet teſtator aſsig-
nauit ei certàm partem dicti palatij pro ſua habitatio-
ne, ergo illud intellexit pro habitationibus relict s &
vxori & nepti pro & in domo ſua, & nulla melior eſt in-
terpretatio quam ea quam facit ipſe teſtator, Soci. con-
ſilio 102. colum ponult. ver. ex quibus patet. lib. tertio,
Curt. ſeni. conſilio 29. columna tertia, verſi. ita propo-
ſito, Pariſ. conſi. nonageſimoprimo, numero 27. & con-
ſilio 97. numero 24. lib. ſecundo, cum alijs quæ poſſent
allegari.

Nempe & iam hæredes non poſſent declarare aliam
domum quàm eam quam habeat in vſu teſtator, pro-
bat Imo. in dict. l. ſi domus. in principio ver. nam abſo-
num videtur arg. l. domus. §. primo de vſufruct. leg. &
100 l. pen. de ali. leg. nam quod † teſtator ipſe viuus factu-
rus ſit ab hæredibus ſuis fieri iuſsiſſe intelligitur, dicit
text. in l. cum ſeruus, ſup. ſi. de conditio. & demonſtrat.
& debent ſequi quod ex coniecturis apparet teſtatorem
voluiſſe dicit Iaſo. in dict. l. ſi domus. columnn. ſecunda,
ſub. numer. 8. verſi ſecundo limita, ac etiam aſsignare
tantam partem talis domus, in qua poſsit competenter
& honeſte morari, Bald. in l. in annalibus. ad fin. C. de
leg. & arbit. boni viri conueniat. dicit Caſtr. in dict. l. ſi
domus. numero quarto, & in qua poſsit habitare com-
mode & honeſte cum ſua familia dicit ipſa lex teſtamen
taria. §. diſponat. in auct. de nupt. & habitare cum ſuo
marito per alleg. ſuperius, ita vere & iuſte remanet ſo-
luta hæc quæſtio.

101 . Poſtremo locus † petitionis præſtationisque legati
diuerſimode conſtituitur pro rerum legatarum diuer-
102 ſitate. nam † legatum annuum quocũque loco petatur
dari debet, vbi altera à teſtatore non ſit diſpoſitum per
l. primam de an. leg. & ibi gloſſ. declarat. l. vbi teſtator
voluit, vbi hæres habet domicilium, vbi habet maio-
103 rem partem facultatum, vel vbi cepit ſoluere, & † le-
gatum alimentorum debet præſtari vbi alimentarius
habet domicilium. Alber. in l. quod legatur. in fin. ff. de
104 iudi. † Alia autem res mobilis legata ſi reperiatur in lo-
co longinquo, hæres ſumptibus ſuis debet eam recupe-
rare ex loco vbi ſit, & eam dare legatario per l. cum ſer-
uus. de legat primo. & ibi gloſſ. Barto. & alij declaran-
do diſtinguunt quatuor tempora deciſiones diuerſifi-
cando, ſi reperiatur in loco longinquo vel tempore te-
ſtamenti vel poſt teſtamentum ante mortem teſtato-
ris, vel poſt mortem ante aditam hæreditatem, vel &
vltimo poſt aditam hæreditatem, vt ibi per eos, & late
per Imo. in cap. indicante, numero decimonono, de te-
ſta. Si vero res legata non ſit in longinquo loco, quo in
loco demum petenda & ſoluenda ſit adeas planam &
claram gloſſ. in dict. l. quod legatur. ff. de iudi. quam
Barto. Ange. & Caſtr. ad fin. nominatim ſequuntur, vti
claram, planam & decidentem veritatem in omnibus
partibus ſuis, & magiſtram diſtinguentem multum ple
ne & perſecte, aduerte vnam concluſionem gloſſ. in fin.
105 quòd † & ſi hæres pro re legata conſiſtente in ſpecie poſ-
ſit in tribus locis conueniri & domicilij, & maioris par
tis hæreditatis, & rei legatę, tamen condemnari non
106 poteſt ad præſtandum niſi vbi res legata exiſtit † idem
in legato quantitatis ex certo loco, ſic & conſiſtente ſpe
cie, non ita vero in legato in genere, quod ideo vbi peti-
tur, & ibi præſtatur, probantur hæc & alia per l. cum
res. de leg. primo, quæ magiſtra eſt in materia, & clare
diſtinguit & decidit, & procedit in legato rei facto in ge
nere, in legato autem facto in ſpecie & in indiuiduo, vt
ex illo horreo, & ex illo dolio, procedit dict. l. quod le-
gatur, declarat Dec. in l. vinum ſub numero duodeci-
107 mo, ſi certum pet. Ad illud † quod ratione loci rei lega-
tæ poteſt conueniri hæres memor eſto id habere locum
etiam in re mobili, quando pro ea proponitur actio in
rem, vt conuentus ibi ſortiatur forum ratione rei, fir-
mat Caſtr. in dict. l. quod legatur. in fin. exinde poſt An-
108 ge. Iaſo. in dict. l. cum res, colum. ſecunda, in 9. not. † di-
cit hæredem adeundo hæreditatem, non videri quaſi
contrahere in loco vbi aditur hæreditas, ſed in loco vbi
ſunt res legatæ per illum tex. firmatur ex eo quod Cald.
in conſ. ſequendo dicit Alexand. conſilio 44. columna
109 ſecunda, lib. quinto, quòd † ius per aditionem hæredi-
tatis acquiſitum vti intellectuale repręſentans defun-
110 ctum non clauditur loco. † Pro obligatione tamen per-
ſonali orta ex aditione hæreditatis hæres poteſt conue-
niri in loco domicilij, Bald. conſilio 219. ſtatuto ciuita-
tis Papiæ. in fin lib. primo. in quo quidem loco domi-
cilij vti faciliori, & magis hæredibus fauorabili hæres
conueniri debet pro legato puta frumenti, & vini ad
menſuram etiam alterius loci, vbi teſtator non habebat
fundos aliquos reddentes frumentum vel vinum, vt
habebat in loco domicilij, pluribus rationibus & con-
iecturis tenet Bald. conſilio 124. factum tale eſt, nobilis
dominus Anto. lib. 3. iterum firmat conſilio 255. confir-
mans conſilium lib. ſecundo, referendo dicta ſua ſequi-
tur Petr. Pech. de teſta. coniug. lib. 5. cap. numero tertio,
circa hoc etiam diſcurrit idem Anto. Gomex ſuo com-
men. in to. 1. cap. 12. ad fin.

SVMMARIVM.

1 *Tempus in legatis de neceſsitate eſt, quia omne quod fit in tempore fit, & concomitante loco in quolibet actu ineſt.*

2 *Locus facit præſumi de tempore, ſunt enim concomitantia generis locus & tempus.*

3 *Et teſtamentum capit ſubſtantiam ex tempore per quod apparet prius & poſterius teſtamentum.*

Omnia denique tempus habent & ſuis ſpacijs tranſeunt vniuerſa ſub cælo, tempus naſcendi, & tempus moriendi. ibidem.

4 *Et eſt tempus numerus motus ſecundum prius & poſterius.*

Et de tribus principalibus temporibus, præſenti, præterito perfecto, & futuro, & quid ſignificat vnumquodque, & de præterito imperfecto & plusquamperfecto, & de alijs ibidem.

Et quod in tempore non poteſt intelligi propoſitio deſinit, niſi ea intelligatur incipit. ibidem, & de ratione.

5 *Teſtis quomodo bene probet de ætate puta annorum 25. alicuius, deponendo cauſam ſcientiæ, vt ibi.*

9 *Certitudo temporis habetur per initium & finem temporis.*

Et per temporis initij & finis probationem probatur poſſeſsio continua ad comprobandam præſcriptionem licet de medio tempore non ſit probatum ibid.

7 *Tempus eſt facti & in facto conſiſtit, & de prædicamento temporis, vide plura ibi.*

8 *Teſtator legans centum vni ex neptibus ſuis quæ primo nupſerit, vel vni ex ſuis attinentibus qui primo tale quid fecerit, pluribus contendentibus ſe ſolam primo nupſiſſe, vel illud tale quid aliud feciſſe, debet qui vult obtinere*

legatum

legatum probare de priori tempore facti, non ſolum de anno menſe ſed de die & hora.

9 *Computus temporis fit reſpectu annorum, menſium dierum & horarum & de iſtu debet & poteſt conſtare per inſtrumentum in quo fuit appoſita hora, licet non ſit in vſu, tamen appoſita probaretur de prioritate temporis.*

10 *Contendētib. duobus de prioritate beneficij collati, vel contracti matrimonij, quibus ſtandum ſit de prioritate ea.*

11 *Prius quando præſumitur & quod poſterius vide plura.*

12 *Scriptura etiam per teſtem facta per quoddam memoriale ſuū probat prioritatem vel poſteritatem temporis.*

Et quid ſi factum ſit de recenti, vel de longinquo an teſtes deponere poſſint. ibid.

13 *Tempus eſt vnum quod facillime fluit à memoria hominis.*

14 *Legatum factum vni ex filiab. Geneure, cui magis debeatur an primo natæ vel primo nuptæ. ibidem & quòd verius primo nuptæ.*

15 *Tempus vbi non fuit appoſitum per teſtatorem pro aliquo faciendo vel dando omni tempore poterit dari vel fieri, niſi tempus inſit de iure vel de natura vel conſuetudine, & vt ibi de materia late.*

Quod ſi tempus ſit appoſitum vni legato, & alijs nullum, dein omnium legatorum ſit facta per teſtatorem prorogatio, pone duorum annorum. quòd comprehenditur etiam legatum habens ſpeciale tempus vt ſolueretur. & quare. 16. cum ſeq.

17 *Prorogatio vniuerſalis termini intelligi debet vniuerſaliter, declarando tamen, vt inf. per auct. nu. 19.*

18 *Prorogatio ſit per iudicem termini, eo tempore elapſo non opus eſt nouum dari terminum.*

20 *Intellectus. l. Titio centum. ff. de leg. 2.*

21 *Intellectus. §. item quæro. l. ex facto. de vulgar. & pupillari. vbi & quando ſpecies temporis deroget generi temporis.*

22 *Argumentum fit in tempore de toto ad partem temporis.*

23 *Tempus quando ponatur vt ſpecies.*

24 *Legata plura facta nullo expreſſo tempore eorum ſoluendorum per teſtatorem, vt exequi poſſint inſitum tunc habent tempus quia aliqua de iure & à iure & aliqua de natura, aliqua de conſuetudine, quodque vnum declaratur, vt hic vſque ad verſicu. quinto quæro, & nume. 34.*

25 *Legatum habet tempus de iure quo præſtan. ſit vbi de tempore non conſtet quod eſt anni impoſitum à iudice hæredi, vt præſtet illud.*

Et quando non requiritur monitio iudicis in facto negatiuo quod quando procedere habeat, ibid.

Et de tempore quod datur ad ſoluen. puellæ impuberi factum ſub conditione ſi nupſerit, & quid quando eſt factum legatum puberi, 26. quod procedit in legato non in inſtitutione, vt ibi.

Et de tempore quod datur à lege pro legato annuo præſtando, 27.

Et de legato victus & veſtitus. ibid.

Et de legato alimentorum. ibid.

Et de annuo legato ex qualitate perſonæ dignoſcendo cui ſemel eſt factum vt contineatur donec duret ea qualitas exemplificando, vt nume. 28. & latius de hac materia. ibi.

28 *Legatum annuum factum vxori per maritum, vt ſua vxor veſtiatur vidualiter intelligitur quolibet anno durante viduitate.*

Item ſi mandat hæredi vt veſtiat viduam. ibid.

29 *Pœna impoſita mille annuo legato ſi non ſoluatur, ex contentione primi vel vnius anni committitur tota pœna in ſua quantitate.*

30 *Legatum habet tempus de natura rei legatæ, vt in frum. annuo legato & vino quod ſolui debet tempore recollectus & vindemiæ, & quod ex natura legati inſit dies & de materia. ibi. & quid quando legetur ſimpliciter quolibet annuo ſtumen. vel vinum, vt ſup. & quando dicatur de ſuis poſſeſſionib. vide ibi latiſſime.*

Et quando habet tempus de natura perſonæ fideicommiſſarij vt ſtatim poſt mortem grauati conſequi poſſit. 31. declarando vt ibi.

32 *Legatum habet tempus de conſuetudine, ex vſitato curſu exequendo, alio ſane tempore oportuno, declarando exemplum, vt ibi.*

32 *Legatum factum infanti de expenſis pro incumbendo ſtudio legati, non prius debetur quam legatarius ſit effectus idoneus & aptus ad ſtudendum legibus.*

33 *Legatum factum pro paſſaggio ad terram ſanctam non debetur niſi quando communiter fieri contigerit tale paſſaggium.*

34 *Legatum quandoq. conſideratur reſpectu teſtamenti vel quandoque reſpectu mortis teſtatoris. vide verb. Tempus teſtamenti.*

35 *Tempus teſtamenti in legatis quandoque conſideratur & attenditur quandoque tempus mortis teſtatoris, vt latiſſime hoc diſcutitur per auctorem vſque ad verſicu. 6. poſt tempus, cum nu. ſeqq. vſque ad nu. 47. & de exemplis in vnoquoque tempore. ibid.*

37 *Tempus teſtamenti attenditur in legatis primo quo ad ſignificationem & intellectum verborum quo fuerunt prolata verba, declarando, vt ibi, & hoc regulare eſt, ſiue circa res, ſiue circa perſonas fiat diſpoſitio.*

Fallit ſi aliàs teſtamentum vitiaretur ſi futura non comprehenderentur.

Circa perſonas attenditur tempus teſtamenti, legando filijs Titij intelligam de natis & conceptis tempore teſtamenti. ibidem.

Idem ſi dictum ſit ſi quis deceſſerit filiorum vel nepotum meorum probandum eſt quòd deceſſerit ſecundum tempus teſtamenti. ibid.

Itemque tempore teſtamenti & ſecundum id cenſetur teſtatorem reliquiſſe veſtes ſuas vel mobilia ſua quæ eo tempore habebat, probandum per legatarium. trigeſimo ſexto.

Idem in legato liberatorio facto debitori de eo quod reſtabat habere intelligitur teſtamenti tempore. ibi.

Idem de valore monetæ relictæ in teſtamento quod tempus teſtamenti attendatur, & de hoc an id ſit attentēdū tempus, vide ibid.

38 *Idem de legato frumenti vini & aliorum mobilium quæ poſſunt reperiri in horreo vel cella vinaria, intelligitur tempore teſtamenti.*

Et quando hoc deberetur tempore mortis teſtatoris dic vt ibi pulchre.

Et intellige prædicta de tempore teſtamenti vera vt declarat latius auctor. ibi.

39 *Tempus ſententiæ iudicis dationis inſolutum attenditur in æſtimatione, & non tempus confirmationis ſententiæ.*

40 *Tempus compoſitionis & non confirmationis attendi debet indicando prius, vel poſterius.*

41 *Tempus mortis teſtatoris inſpicitur in legatis, vt fundi inſtructi & ſic in legato vniuerſali, non generali, vt ibi late declaratur.*

Idem dicendum vbi eſt aliquid penale & in odium legatarij, quia tempus mortis non teſtamenti intuebitur. 42.

Attenditur item tempus mortis teſtatoris in legatis, vt legatarius ſit capax.

44 *Item ſi legatarius ſit vocatus ſub nomine collectiuo vt vnus de familia de agnatis teſtatoris, is admittetur qui ſit talis tempore mortis ipſius, & quare hoc ſit.*

54 *Idem dicitur in legato gregis vel armēti quale & quantū ſit.*

56 *Tempus teſtamenti non mortis teſtatoris intelligitur vbi aliquod exiſtens poteſt eſſe utroque tempore & hoc in dubio ut ſuper certo cadat teſtatoris intentio.*

47 *Tempus impoſitum heredi aut legatario ad aliquid dandum vel faciendum & non ſit certum, vel quando incipiat vt poſt mortem ſuam ſimpliciter incipit currere à die aditæ hæreditatis & ſcientiæ.*

Et in fideicommiſſario vniuerſali à die agniti fideicommiſſi, vt ibi latè de hoc dicitur. & quòd adiectio temporis cum fructibus anni mortis teſtatoris oſtendit annum incipere. ibidem.

Quod ſi tempore ſit adiecta alia demonſtratio, vt poſt mortẽ ſuam inf. menſem & de materia hac late.48.

Et quòd pro pura haberetur diſpoſitio quando tempore aditæ hæreditatis tempus adiectum eſſet elapſum. ibidem, tunc diceretur tale tempus vt ſpecies. vnde alio tempore factum non valet, ſed ad intereſſe tenetur is per quem ſtetit, ibidem. etiam in fauorem libertatis non debet fieri extra tempus, & etiam quod ſteterit per caſum, & quando hoc intelligatur. ibid.

49 *Tempus certum impoſitum hæredi per teſtatorem ad adeundam hæreditatem & ſinat id labi excluſus remanet poſtea penitus ab hæreditate, quia voluntas ea teſtatoris circa tempus pro forma habetur à qua recedi non poteſt, niſi parum ante vel poſt incontinenti id fieret, vt ibi late exponitur.*

49 *Heres non adeundo hæreditatem in tempore certo à teſtatore infixo an ſibi noceat, dic ſic, vt in verb. tempus certũ.*

50 *Annus nominatus in teſtamento per genitiuum vel accuſatiuum caſum vel dictionem vſque intelligitur de anno completo.*

51 *Verba præſentis vel præteriti temporis quando referantur ad futura.*

52 *Permiſſio & conceſſio teſtatoris vel vetatio & prohibitio ad tempus, poſt illud prohibitum cenſetur permiſſum, & econtra permiſſum cenſetur prohibitum.*

53 *Legatum factum ſub conditione ſi talis deceſſerit ante 25. annum interpretatur ante 25. ann. incoatum, & ſic annus cœptus non habetur pro completo.*

54 *Hæres obligatus ſoluere plura legata pone poſt quinquennium anticipando ſolutionem legati vni legatario aliqua ratione motus non ſibi præiudicauit, vt ab alijs cogi poſſit pariter ad ſoluenda alia legata, & quare & de hac materia late cum num. ſeqq.*

55 *Renuncians dilationi in vna parte temporis, non videtur renunciatum in alia parte.*

Fallit vt ibi.

56 *Conuinctus vigore inſtrumenti publici quo tenebatur ad annuam præſtationem ex eo quia nil oppoſuit ſic ad duas ſolutiones annuas condemnatus, poterit in alijs annis opponere contra d. inſtrumentum negando publicum eſſe ſi etiam vigore conueniretur.*

57 *Tempus operatur in fauorem eius cuius cauſa præfixum eſt.*

58 *Renuncians fauori ſuo non ſibi præiudicat niſi in eo quod vel tacite vel expreſſe renunciauit, & quare declarando. vt ibi.*

59 *Legatum annuum ad certum tempus præfixum pone vſque ad x. annos, ſi eſt pro alimentis dicuntur plura legata & annuatim conditionalia pro vt annuum eſt legatum, ſi non pro alimentis non eſt vnum ſed diuiſum in annuas præſtationibus & interim moriente legatario tranſmittit ad hæredes.*

60 *Legatum dicitur acquiſitum legatario ſicte tempore mortis teſtatoris, & vere poſt aditam hæreditatem, & ſi repudiat antequam acceptet pro eo eſt quaſi legatum non ſit, & vt ibi habetur late.*

61 *Legatum ad tempus puta per x. annos vel donec vixerit elapſo tempore præfixo vel tempore vitæ legatarij cenſetur teſtan. velle reuerti & redire ad ſuum hæredem, & hæredis hæredem.*

62 *Clauſula ex nunc prout ex tũc & contra ſolita poni in inſtrumentis etiam teſtatorum operatur quòd tempus præſens trahitur ad futurum, & futurum ad præſens, & latius de hac vniuerſali. ibi.*

Et retrotrahitur diſpõ ſubſtitutionis ac ſi ſubſtitutus ab initio eſſet pure inſtitutus. ibid.

Et trahitur ad tempus futurum, non vero ad præteritum in conditionibus legatorum. ibid.

DVBIT. IX.

DE tempore in legatis poſt præcedentem
de loco tãtum frequens eſſe poteſt, quã-
tum de neceſſitate eſt tempus ipſum
concomitante loco in quolibet actu in-
1 eſſe, quia † omne, vt alibi dixi, quod ſit,
in tempore ſit, tex. gloſſ. in ver. locus &
tempus, in c. Abbate ſane. de re iud. in 6. dicit Bart. conſ.
92. col. fi. ver. 3. obijcitur. & per l. libellorum. ff. de accuſ.
& l. interdum. de verb. oblig. le. 3. §. hæc verba ſiue quis.
ff. de nego. geſt. & l. ſi peculium. §. pen. de ſtatu lib. ibi, in-
eſſe enim videtur tempus tam operarum præſtationi
2 quàm itineri, & † locus facit præſumi de tempore dicit
Bal. in l. cum in te. C. de dona. ante vel prop. nupt. de ind.
locus & tempus ſunt concomitantia generis, ait idem
3 Bal. in l. edita. ſub nu. 19. C. de eden. quinimo † teſtamen-
tum ipſum capit ſubſtantiam ex tempore per quod ap-
paret prius vel poſterius teſtamentum dicit Fulgo. in
auct. quod ſine, nu. 1. C. de teſta. omnia denique tempus
habent & ſuis ſpacijs tranſeunt vniuerſa ſub cælo. tem-
pus moriendi, & tempus moriendi & cætera quæ ſe-
4 quuntur in c. 3. eccleſiaſtes † tempus autem eſſe numerũ
motus ſecundum prius & poſterius, diffinit Bal. in leg.
cum antiquioribus. col. 5. ſub nu. 2. ver. & primo præmiſ-
to. C. de iure delibr. idem Bald. qui ſimilium bonus eſt
ſcrutator, in l. fin. col. 3. nu. 6. de codicil. exponit & de-
clarat tria prĩcipalia tempora, præſens, præteritum, &
futurum. ſ. ꝙ præſens ſignificat actum præſentem, præ-
teritum perfectum ſignificat actum verbi receſsiſſe à
tempore, & futurum ſignificat actum acceſſurum tem-
pori, & de præterito imperfecto & alio pluſquam per-
fecto, & de alijs, vt ibi per eum. Non omittam ꝙ idem
Bal. in l. de diuiſione, col. 1. ſolu. mat. notat quòd in tem-
pore non poſſumus intelligere hanc propoſitionem, de
ſinit, niſi intelligamus hanc ꝓpoſitionem incipit, quia
quando diſputamus de tempore, niſi ſciamus principi-
um, oportet nos ignorare proceſſum quod ait facere ad
multa, idem in l. ſi minorem. nu. 4. C. de in integr. reſti-
tuino. & in l. prima. §. editiones. in fin. ff. de eden. Salyc.
5 in l. 2. in prin. in fi. C. de temp. appel. vbi de † teſte depo-
nente, quòd talis eſt ætatis ann. 25. aſsignante cauſam
ſcientiæ, quia recordatur de die natiuitatis illius, quòd
bene deponit, cum enim ſciat prin. tempo. intelligitur
ſcire & eius finem, quòd tantum tempus cucurrerit, ꝙ
facit an. 25. idem ex tex. ibi, quia hoc legatum & initium
& finem habet, in l. talis ſcriptura. de lega. 1. Bald. notat
6 † quòd certitudo temporis habetur per initium & finẽ
temporis, idem ibi Alex. & Iaſ. col. 1. in 3. not. & Felin. in
l. inter dilectos. col. 4. de fid. inſtru. comprobat per tem-
poris initij, & finis probationem eſſe probatam poſſeſ-
ſionem continuam ad complendam præſcriptionem
licet de medio tempore non probauerit, idem & Iaſ. fir-
7 mat in d. 3. not. quia † tempus eſt facti, & in facto conſiſte
re. leg. quædam. per Bald. ibi ff. de iure codicill. de hoc
prædicamento temporis vide plura per Alber. Bru. de
forma, rub. ex quibus conſiſtunt for. & ſolem. colum.
6. ver. 37.

Secundo propoſitæ dubitationis ſolutionem proſe-
8 quendo inſpiciendũ eſt, quòd † ſi teſtator legauerit
centum vni ex neptib. ſuis, quæ nupſerit, vel vni ex
ſuis attinentibus qui primo tale quid fecerit, & plures
contendunt ſe ſolã primo nupſiſſe, vel illud tale quid
aliud feciſſe, & ſic in ſe verificatam eſſe conditionem
legati, nempe pro ea, vel eo qui velit & poſſit obtinere

legatum requiritur probare de priori tempore facti ſuæ
adimpletæ condōnis, non ſolum de anno & menſe, ſed
etiam de die & hora per gloſ. ñ in l. ſi ex plurib. ff. de ſo-
luti, quam ordinarium & alibi raro reperiri dicit & ſe-
quitur Bald. in l. imperator. in 1. lect. col. 3. n. 4. de ſta.
homi. & in l. de reb. C. de don. an. nup. & ſponſ. ſequi-
tur & Soci. in l. ſi mulier, nu. 1. de reb. dub. & Nat. conſ.
338. nu. 4. & conſ. 572. nu. 8. & Bal. conſi. 19. factum tale
9 eſt, quidam Vannus. ſub nu. 3. lib. 5. dicit quando † com
putus temporis ſit reſpectu annorum, menſium, dierū,
& horarum, quod ideo de iſtis debet conſtare & pote-
rit conſtare per inſtrumentum, in quo fuerit appoſita
hora, licet non ſit in vſu, tamen quando apponeretur, ſic
probaretur de prioritate temporis, quæ conſideratur
non ſolum, vt dixi, reſpectu diei ſed etiam reſpectu ho-
ræ. ita Franch. in c. pen. col. 2. de reſcri. in 6. vbi etiam
10 tradit inter duos † contendentes de prioritate benefi-
tij collati, vel de prioritate contracti matrimonij ſtareť
declarationi ſuperioris collatoris, & confeſsioni aduer
ſarij & confeſsioni ipſorū coniugū ſuper prioritate, vel
11 poſterior. matrim. † & plura de eo q̧ præſumiť prius, &
quod poſterius per Felin. in cap. paſtoralis. col. 3. & ſeq.
de reſcript. Hæc autem locum haberent de probatione
12 prioris, vel poſterioris temporis, quæ fieret per ſcriptu-
ram etiam factam per teſtem pro quodam memoriale
ſuo, vt plures faciunt, de hoc etiam antiquo ſcribens fir
miter poſſet atteſtari reddendo rationem, quia de facto
recordaí, & fuit præſens, & de tempore fecit memori-
am per ſuam ſcripturam, quam modo legit, per quam
ideo memoria perpetuatur, ita Bal. in l. iubemus. colu.
fin. num. 7. ver. vlterius nota. C. de teſta. ſequitur Ale.
conſ. 184. col. 2. nu. 3. lib. 7. & comprobat in ſpecie de
eo qui teſtificauerit talem feciſſe teſtamentum tali an-
no & menſe, & die tali aſsignando rationem quia vidit
ſcripturam ab ipſo teſte factam, & propter illam recor-
datur, ita optime probet, idem firmat Feli. in cap. cum
cauſam col. 10. in ver. 5. no. de teſti. Aut eſſet quid factū
de recenti de quo veriſimiliter teſtes poſſent recordari,
ſecus vero eſſet in facto non recenti & longinquo, quia
teſtes veriſimiliter non poſſent de tali tempore firmi-
13 ter deponere, & † tempus ſit vnum de his quod facilli-
me fluit à memoria hominis per Inno. in c. qualiter &
quando. il. 2. de accu. Alexa. conſil. 65. col. 2. in fin. ſub
nu. 2. & conſi. 203. col. fin. nu. 10. lib. 2.

14 An autem primo † nata, vel primo nupta præferatur
in legato facto filiabus Geneuræ pro prima nubenda,
pro prima nata conſuluit Rom. conſilio 408. verum
conformius verbis teſtatoris, & verius decidit pro pri-
ma nupta, Imo. conſi. centeſimo decimotertio.

15 Tertio ſi † teſtator nullum tempus appoſuerit ſuper
eo quod faciendum vel dandum diſpoſuerit, id quidem
fieri, vel dari poterit omni tempore, cum teſtator non
dixerit quando. l. hæc conditio. in princip. de condi-
tio. & demonſtrat. & l. ſi ita fuerit. de lega. tertio, vbi
omnes tradunt verba generaliter prolata referri ad o-
mnes, & ad omne tempus. Regula enim generalis eſt,
vbi lex, ſiue dam, etiam teſtamentaria non loquitur de
certo tempore, poteſt exinde actus fieri quocunq̧ tem-
pore l. ſi rem quam mihi. in fi. ff. de euict. Bald. conſilio
ducenteſimo quinquageſimo ſexto, præmittenda ſunt,
numero ſeptimo, lib. quarto, niſi tempus inſit de iure,
vel de natura, vel ſecundum conſuetudinem, vt ibi per
eum. Ad idem concord. vt fieri ſolet cum accidit, in plu
ribus conſil. repetendo firmat Aymo, vt conſilio deci-
moquarto, nume. tertio, conſilio octuageſimo quarto,
numero decimotertio, conſilio centeſimo quinquage-
ſimo tertio, numero quarto, conſilio ducenteſimo pri-
mo, num. 27. & Bald. in l. peculium. §. fin. de leg. 2. di-
cit quòd vbi non eſt diſtinctio temporis, ibi nulla eſt re-
pugnantia vt ante retuli.

16 Quid ſi à principio † teſtator tempus appoſuit vni
legato, quod deberet ſolui eo mortuo præſenti die, vel
infra menſem, & plura alia legata fecit ſine die. Deinde
vniuerſalem prorogationem fecit ad ſoluenda legata,
quia diſtulit & prorogauit terminum ad ſoluendum
legata per eum facta infra duos annos, hæc autem vni-
uerſalis prorogatio termini comprehendit tam illud
legatum habens ſpecialem diem ad ſoluendum, quàm
cætera legata ſine die per text. in l. Titio centum. de le-
gat. ſecundo, & ibi Barto. Alber. Bald. Cuma. & Caſtr.
17 & Imo. ſummarium, quòd † vniuerſalis prorogatio ter
mini vniuerſaliter debet intelligi, & Bald. & Imo. infe-
18 runt quòd ſi † iudex elapſo termino prorogauerit ter-
minum partibus decem dierum, valebit terminus, vt
ſic datus, etiam quòd non adfuerit, qui poſsit proroga-
ri, quod Imo. dicit eſſe notandum & audiui aliquos eti-
am pertinaciter errare in hoc dicentes terminum iam
elapſum prorogari non poſſe, ſed dari debere nouum
terminum vt valeat, tamen contrarium eſt verius, vt
ex d. l. Titio centum. Bal & Imo. probat.

Aduerte, licet alij nihil dixerint, quòd ratio Alpheni
19 iuriſconſult. in d. l. Titio centum. per vniuerſalem † ꝓ-
rogationē nō cenſeri receſsiſſe à ſpeciali die, videť ꝓbari
per tex. in leg. ex facto. §. item quæro. de vulg. & pupil.
quòd per ſpeciem temporis derogatur generi tempo-
ris, vt ibi per omnes, quòd in tempore eſt ſpecies & ge-
nus, ſic ſpecies temporis derogat generi temporis, ſed
20 intellige ad d. † l. Titio centum. vniuerſalem proroga-
tionem termini magis proprie conuenire ad ſpecialem
diem breuiorem, & per ſuam vniuerſalitatem etiam
21 capere improprie cœtera legata ſine die, & † ad dict. §.
item quæro. vnam eſſe generalitatem temporis intra
14. an. pro vno ſubſtituto pupillariter, & aliam eſſe ſpe-
cialitatem temporis in 10. annos pro alio ſubſtituto
pupillariter, moritur pupillus in 8. ann. propter hanc
diuiſam & ſeparatam prouiſionem. quæ fit à teſtatore
poteſt fieri, partem temporis derogare integritati eius,
& ſic ſpeciem temporis derogare generi temporis, vt
22 ſubſtitutus intra x. an. admittatur † ſicut etiam in tem-
pore fit optima argumentatio de toto ad partem tem-
poris, dicit ex illo text. Bald. in l. ſi cui legetur. in prin-
cipio, columna prima. de legat. primo. & ibi Iaſo. colu.
1. in 3. not. ſequitur præſertim in fauorabilibus & vbi
23 eſt eadem ratio. Adde quòd tempus incipiens, puta à
die condemnationis ponitur, vt ſpecies per Bar. in l. in
ſenatus. §. fin. ff. ad turpil.

24 Quarto & ſi plura reperiantur facta legata, quæ præ-
ſtationi eorum, & ſatisfactioni appoſitum nullum ha-
bent expreſ. tempus, tamen vt exequi debite perfecteq̧
expleri queât tacitum in ſe continent tempus legata ali-
qua de iure natura & aliqua de conſuetu. vel ſecundum
conſuetudinem, ita Bald. conſilio ducenteſimo quin-
quageſimo ſexto. præmittenda ſunt numero ſeptimo.
lib. 4. vbi tamen hæc aliter non explicat, quare mihi ita
dicendum videtur.

25 De iure aliqua † legata in ſe habent tempus quibus
ius ipſum præfigit terminū ad ea ſatisfacienda, vt quan-
do hæres per iudicem monitus eſt, vt ſoluat legata, ius
ſtatuit ei terminum anni ad implendum preceptum te-
ſtatoris in legatis præſtandis, & alijs, quæ teſtator dari
vel fieri diſpoſuit per tex. in auct. hoc amplius. C. de fi-
deicommiſſ. & ibi Cy. Bartol. & alij late in materia, &
in corpore auctenti. vnde ſumitur. & text. in cap. nos
quidem. & ibi Canon. latiſsime præſertim Imo. & Co-
uar. Hiſpa. numero ſecundo, vbi de mentione iudicis,
quando requiratur quando non eſt alia dies præfixa per
conſtitutionem, vel per teſtatorem, vel non eſt pena im
poſita, vt per Ange. conſilio 64. quoniam. Caſtrenſ. 292.
circa primum. ad fin. lib. ſecundo. Gox. conſilio 34. co-
lumna prima, & ſequen. & Pariſ. conſilio 19. numero

100. & ſequ.lib. ſecundo.Aym.conſi.59.num.7.& conſil. 193.colum.1.ſub num.4.vbi quod in facto negatiuo maxime non requiritur monitio, adde Inno.in c. extirpandæ.ad fi. de præben.cum concor.per Tiraq.in l.ſi vnquã ver.reuertatur, nume.268.de reuo. dona. & plenius in ſpecie noſtra per Guli.Benedi. in c.Raynutius.in ver.ſi abſq; liber.more.num.199.cum ſeq.par.2. Quod procedere intelligitur, vbi vertitur commodum pecuniarium, Alben.conſi.48.nu.15.

26 Datur † item à iure tempus, quo debet impleri conditio legati in caſu iſto mirabili & parum animaduerſo in practica, quòd ſi factum eſt ſub conditione ſi nupſerit legatum puellæ impleri, poſtquam eſt effecta pubes, habet tempus limitatum trium annorum in quo debet impleri conditio, & ſi eſt factum legatum puberi, terminum trium annorum quo debeat impleri dicta conditio currit poſt mortem teſtatoris per text. in l.ſecunda.§.ad filiorum. C.quando & qui. quar.pars. lib.10.& ibi Bartol. & Io. de Plat. not. & valde notandum putat Alexand. in apoſtil.ad Bartol. in l. hæc conditio.in prin. de cond. & demonſtr.ſequitur & Tob. Peruſi. conſilio 25. numero 5. aliàs priuatur relicto idem & Guli.Bene. in cap. Raynutius.par.ſecunda, ver.cuidam Petro tradiderunt, num.4.5.hoc autem habere locum in legato & non in inſtitutione dicit Gabr. Eugub. conſilio 131.nu. 16.

27 Atque annui † legati præſtandi tempus lex ſtatuit eſſe in principio cuiuslibet anni, vt l. ſecunda in princ. l.à nobis, de an.leg.& l. nec ſemel.in prin.ff. quando di. leg.ce. & no in l.qui concubinam.§. vxori. de leg.3. late probat Soci.conſilio 11.colum. fin. lib.primo, vbi loquitur in legato victus & veſtitus quòd præſtari debeat in principio anni, in legatis alimentorum quomodo ſingulis menſibus vel ſingulis annis, per Papie.in for.libel. pro lega.ſing. in glo.magna.numero 104.ideo annuum legatum non ſolutum pro tempore quo hæreditas ſtetit penes hæredem grauatum, eius hæres tenetur illud ſoluere, & non fideicommiſſarius, ex conſil. Caſtr. 16. colum.3. in princip. lib. ſecundo, pro not. tenet Aymo conſilio 19. colum.fin. in prin idem probat Nat.conſilio 323.ad fin. vltra eos idem probat Iaſo. conſilio 95. num. 2. lib.1.

28 Annuum † autem legatum præter cognitionis eius communem modum, dignoſcitur ex qualitate perſonæ, cui ſemel factum eſt, tamen debet continuari, donec illa qualitas durat, exemplum ponitur de legato facto per maritum, vt ſua vxor veſtiatur veſtib. vidualibus intelligitur quolibet anno donec permanet vidua, per Bald.in l.prima, numero 5.C. de fideicommiſſ. pro ſingulari & not. ponit Roma.ſing.291. legauit viduæ, ſequitur Alexan. in l. diuortio.§. ob donationes, colum ſecunda, num.8. ſolut.matr. & Nat.conſi.379 numero 6.idem eſt ſi mandat hæredi, vt veſtiret viduam intelligitur dũ in viduitate permanſit ex qualitate perſonæ. Bald. in l. ſi probaueris colum.ſecunda, num.5.C.de fideic.& dignoſcitur ex relicto facto ex redditu puta locorum S. Geor.de Genua, vel Montis Senenſibus, qui ſucceſsiuis annis percipitur, per l. defuncta.§.fina. ff.de vſufruct. inter ſing. concorditer ponunt Rom.ſing.292.Cremen. not.75.habebam redditum, & dignoſcitur ex perſona legatarij indigente continuo re legata, ex loc.fructuante continuo ex cauſa pia, vel ſucceſsiua, & in tempore reiterabili, vt l. annua.§.fin.& l.cum quidam. de an.leg. Alexand. in l.eum qui ita.§.qui ita.colum.ſecunda, ver. non ob.d.l. legatum. de verb. obliga. Caſtr. & Aret. ſub l.cum ſeruus.§.ſi quis alicui. ſub num.3. de lega.Socin. conſi.48.col.2. lib. 3.refert Nat.d.conſi.379.num.4.5.7. Tecia.conſi.14.num.3.& ſeq. lib.3. & Tiraq.in l.boues. §. hoc ſermone. in 3.limit.nu. 6. de verb.ſign.& Guald. 29 de arte teſtan.ti.6.de lega.cau. 60.ad fin. Recordare † ſi pœna, puta mille, appoſita eſt annuo legato, ſi non ſoluatur ex contrauentione primi, vel vnius anni committitur tota pœna in tota ſua quantitate per leg. prima. §. fin. & ibi gloſſ. de pen. legat. ponit Roma. in ſing. 294. lego Titio.

30 De natura † autem rei legatæ ineſt tempus, vt ſi legetur alicui omni an. vnum modium frumenti ex ſua poſſeſsion, vel x.ſalmę vini, ex ſuis vineis, frumentum tempore meſsium, & recollectus, & vinum tempore vindemiæ perſolui & præſtari debet per leg. Firmio.§.pater. quando di.leg.ced.eodem tempore etiam ſi cum his ſic eidem legata quantitas pecuniæ aliqua perſoluenda eſt, tradit Barto. in l.ſi legatarius. §. primo.de legat.3. & in l. ſi cui legetur. in prin.ſub num.3.de lega.primo, & Bal. in l.1. n. 5. C.quando di.lega. ced. vbi proprie dicit quia ex natura legati ineſt, vt in exemplis per l. 1. §. fina. de condit.& demonſt.& ibi per gloſſ.& doct. pro ſingulari ponit Roma.ſing. 384.& ſi quis vendiderit vinum quantum valebit tempore vindemiæ intelligitur de vltima die vindemiæ, Alber.In l. quæſitum. §. prædia.de leg.3. Secus ſi legantur ſimpliciter quolibet anno tot menſuræ frumenti & vini, & non dicatur de ſuis poſſeſsionibus, quia tunc vt legatum annuum debeſ in principio anni, Bartol. conſil.216. Andelandus. num. 5. cum alijs concord. ponit Borgni. Feuizanen.ſuo tract.de vſufru. muli.relict. numero 166. pag. 630. vbi & in ſequen.de his annuis legatis recollegit, & recenſuit aliqua notatio.

31 De natura † etiam perſonæ fideicommiſſarij videtur vt cum ſit filius perſonæ grauatæ abſque temporis adiectione non prius, ſed poſt mortem parentis grauati poteſt fideicommiſſum conſequi per text.in leg. epiſtolam.§. fin. ff.ad Trebellian. & in dict. leg. ſi legatarius. in fin. cum concord. ibi in gloſſ Roma. ſing. 496. rogatus, alioquin præſenti die habere relictum poſſet per le.1.verſicul. 1. de cond. & demonſtr. Alben.conſilio 48. num.12.

32 De † conſuetudine ſupereſt, vel ſecundum conſuetudinem ineſſe tempus legato ex vſitato & communi curſu exequendo alio ſane tempore opportuno, vt ſi alicui infanti quis legaret expenſas pro incumbendo ſtudio legali, hoc quidem legatum prius non debet præſtari, quàm legatarius eius effectus fuerit idoneus, vt communiter dignoſcatur aptus ſtudendum legibus, bene probat text. in leg nec ſemel.§. ſi in habitationem. ff. 33 quando dict. leg. ce. ſicut † legatum pro paſſaggio ad terram ſanctam non debetur, niſi quando communiter fieri contigerit tale paſſaggium, poſt Dyn. tenet Bart. in l. Lucius.§. primo. de leg.2.& ibi Imol. ſequitur, & defendit in l. quibus dieb.§. Termilius.poſt prin.de cond. & demon & ibi Soc.num. 5. ſequitur, idem & Alber.in d. §. ſi in habitatione.

34 Quinto quomodo diuerſitas hæc quòd † in legatis quandoq; attenditur tempus teſtamenti, quandoque tempus mortis teſtatoris. Pro ſolutione & declaratione dicam primum de his, in quibus mihi ſuccurrit fore attendendum tempus teſtam.namque primum quoad ſignificationem & intellectum † verborũ, quoad alia dicetur infra tempus teſtamenti inſpicimus, quo fuerunt prolata verba, Bald. in l. fin. colum. pen. num. 49.C.de hære.inſti. Soci. conſi. 6. colum. ſecunda, verſi.ad cuius clariorem. & ver. habita tamen conſideratione libr.1. Exinde verba præteriti perfecti, & quicquid dedi, donaui vxori meæ, vſibus ve eius comparaui, & verba præſentis temporis, vt veſtem meam lego, & quod mihi Seius debet ſeruos minoris ætatis 7. ann. & verba etiã indefinita referuntur ad tempus teſtamenti, & non ad poſtea data, debita, vel acquiſita, quæ non veniunt in legato, ſed tantum ea quæ ſic prolata ſunt, & exiſtunt tempore teſtamenti, vt l. vxori.§. primo. leg. vxorem.§. teſtamento

teſtamento ita de lega. 3. l. ſi ita legatum. & ibi plene Bar.
& l. fina. in princip. & ibi gloſſ. de aur. & argen. lega. & l.
ſi quis vinum. §. item ſi quis. de tri. vi & oleo leg. 3. cum
illud. §. hæres. quando di. leg. ce tempus enim teſtamen-
ti regulariter inſpicitur dicit Socin. in l. quæ conditio.
§. fina. colum. fin. ſub num. 5. de conditio. & demonſtra-
tio. per dict. l. ſi ita legatum. ſiue circa res, ſiue circa per-
ſonas fiat diſpoſitio, niſi quando alias viciaretur teſta-
mentum, ſi futura non comprehenderentur dicit Ale-
xand. conſi. 170. colum. 1. ſub nume. 3. lib. 5. ita circa per-
ſonas, quando quis reliquit filijs Titij vel cognatis ſuis,
intelligitur de natis vel conceptis tempore teſtamenti,
per Bar. in l. ſi cognatis. colum. fina. num. 4. de reb. dub.
Corn. conſi. 131. ad fin. lib. 3. & Socin. d. l. ſi cognatis. col.
11. num. 29. firmiter circa res tempus teſtamenti, & non
mortis inſpiciendum tradit Bar. in d. l. ſi cognatis. col.
pen. ver. oppo. fortiſsime. item particula hæc teſtamen-
ti, ſi quis filiorum, vel nepotum meorum deceſſerit, de-
bet probari, quòd is qui deceſſerit fuerit nepos teſtato-
ris ſecundum tempus teſtamenti per d. l. ſi ita. & d. l. fin.
de aur. & arg. lega. tradit Sign. de Homod. conſi. 173. co-
lum. fin. num. 23. declarat Caſtr. conſi. 132. videtur di-
cendum, colum. fi. lib. primo, id non procedere ex pro-
pria natura pronominis, meum, quia pronomini non
accidit tempus ſed genus, numerus, figura, perſona, &
caſus, ſecundum Donatum Grammaticum, ſed id eue-
nire, quòd ſignificat præſens tempus ob participium
ſubintellectuũ exiſtens, meum. ſ. quod exiſtit meum,
verbo, exiſtit, præſentis temporis itaque ſub legato bo-
na mea mobilia ad me pertinentia dicit venire fructus
pendentes in agris ſuis tempore teſtamenti, retinente
Alcia. conſi. 192. lib. 9. ante comprobaui, maximè in fru-
ctibus de proximo colligendis tempore teſtamenti, ve-
runtamen cum iuriſconſul. in d. l. ſi ita decidat hac de-
monſtratione, meum, præſens, & non futurum tempus
oſtendi huic deciſioni omnino ſtandum exiſtimo quòd
pronomẽ, meum, deſignet tempus teſtamenti cribratio
fit exactiſsima in reſponſis pro Triuultijs vt videre eſt
ex eorum indice, aduerte ſi valeat limitatio, quòd vbi
pronomini ſuo addatur verbum alicui, alteratur eius
ſignificatio per Iaſ. conſi. 53. colum. pen. in fin. lib. 1. pon-
derando illud adiectum alicui iuri ſuo, quòd intelliga-
tur de quocunque iure, etiam de futuro.
36 Ad rem † ſi teſtator legauit alicui veſtes ſuas, vel mo-
bilia ſua, intelligitur de veſtibus & de bonis mobilibus,
de quibus legatarius probauerit teſtatorem habere tem
pore teſtamenti quæ ideo veniunt in legato, & non po-
ſtea acquiſita. Alexand. conſi. 59. colum. ſecunda, nume.
ſeptimo, & conſi. 171. nume. primo. lib. 6. & Corn. con-
ſil. 14. colum. pen. lib. primo, cum ſimil. late per Socin.
Iun. conſi. 99. lib. 3. & per Borgni. de vſufruct. muli. nu-
mer. 85. & numer. 86. vbi quòd ad probandum admit-
tantur teſtes domeſtici. Eadem ratione ſi legatum libe-
ratorium faciat debitori de eo quod teſtator reſtaret ha
bere ab eo, intelligitur tempore teſtamenti, Fulg. conſil.
37. quidam in ſuo teſtamento, vbi plura declarando ita
concludit.
37 Idem † de valore monetæ relictæ in teſtamento quòd
tempus teſtamenti attendi debeat tradit Oldr. conſi. 31.
iura & concord. allegando ſequitur conſi. 156. nume. 16.
17. hanc opin. vti communiter receptam ab oppugna-
tione Roma. ſing. 513. de. l. cum certum. de aur. & arg.
lega. ſuſtinendo comprobat Ari. Pinell. in rub. de reſcin.
vend. par. 1. cap. 3. nume. 23. vbi & nume. 24. remiſsiue
allegat tractantes, an debeat attendi tempus teſtamenti,
vel aliud, & cum alijs per Gabr. Roma. de comm. opin.
lib. 3. tit. de ſoluti. conclu. 4.
38 Item † legauit frumentum, vinum cum alijs bonis
mobilibus, quæ poſſunt reperiri in horreo, in cella vi-
naria, & in domibus ſuis, intelliguntur vtique de his,
quæ reperiebantur tempore teſtamenti. l. Iulianus. §. fi.
de leg. 3. Ang. Aret. de teſta. gloſſ. 62. nume. primo, Me-
noch. conſi. 97. numer. 18. vbi in præcedentibus & ſe-
quen. diffuſe de his agit, quod frumentum & vinum le-
gatum ſi per teſtatorem diu poſt teſtamentum viuen-
tem fuiſſet conſumptum & in eodem horreo, vel eadem
cella vinaria aliud fuerit repoſitum & ſurrogatum eti-
am hoc tandem repertum tempore mortis teſtatoris le-
gatario deberetur poſt Iac. de Aret. Barto. Alb. Bald. &
alij tradunt in le. ſi ſeruus legatus. §. quiquinque. de leg.
1. Ang. Aret. d. gloſſ. 62. & Socin. in l. filiæ ſuæ. §. Titi. in
fin. de cond. & dmonſt. & Imo. in c. indicante. num. 23.
de teſta. idem de fructibus recolligendis certo ann. quo
teſtator graui infirmitate oppreſſus credebat mori, ſed
ſuperuixit pluribus annis, quòd debeantur recolligen-
di tempore mortis teſtatoris late inſiſtendo probat Ce-
phal. conſi. 530.
Adeo autem hæc vera ſunt de tempore teſtamenti
attendendo, quid, quale quantumve legatum fuerit, q
ſi primo teſtamento liberatio, vel res aliæ legatæ fue-
rint, & poſt per plures annos teſtator viuens alia debita
contraxerit cum debitore liberato in primo teſtamen-
to & alias res ſimiles dictis primo legatis, acquiſierit,
aliud fecerit teſtamentum in omnibus reuocando pri-
mum præterquam in dictis legatis, in quibus illud con-
firmauit, legata vtique ſolum debentur, & liberationis
debitorum & aliarum rerum, quæ tempore dicti teſta-
menti primi erant & reperiebantur, per text. in l. Aure-
lius. §. teſtamento. de liber. leg. pro ſing. ponit Rom. ſuo
39 ſing. 497. tex. in l. ſi ita. adducendo in not. caſu ſententię
iudicis confirmantis dationem in ſolutum prius factã
de tempore dictæ dationis attendendo in æſtimatione,
& non ſententiæ confirmantis comprobat, Crot. conſi.
40 68. ad numerum decimum. ita enim † tempus compo-
ſitionis & non confirmationis attendi debet in iudi-
cando prius vel poſterius. l. conficiuntur. §. ſi miles. de
iur. codicil. ibi per Bald.
41 Deinde vero quandoque in † legatis inſpicitur tem-
pus mortis teſtatoris, & non teſtamenti, hoc enim pro-
cedit in legato fundi inſtructi, & ſic in legato vniuerſa-
li, tex. gloſ. & doct. in l. penult. de fun. inſtru. vbi propriè
Alber. dicit habere locum in legato vniuerſali, quòd in-
ſpiciatur tempus mortis teſtatoris, in legato autem ge-
nerali tempus conditi teſtamenti, ſic in vniuerſali lega-
to poteſt eſſe tempus mortis quoad amplitudinem re-
licti intelligendo Bald. in l. fina. colum. penulti. numero
49. C. de hæred. inſti. ſupra alleg. ſic etiam intelligi de-
bere Bartolum in l. cum pater. §. pater filiæ. ad fin. de
leg. ſecundo firmantem ad tempus in legato fieri rela-
tionem, quo legatum ampliatur ſecundum. l. Mæuio.
§. à me. de lega. ſecundo, vbi loquitur in legato dotis,
quod eſt vniuerſale per not. in rub. ſolu. matr. maximè
in legato verbis generalibus geminatis veniunt futura,
Crot. conſi. 14. num. 39.
42 Procedit † ſecundo vbi eſt aliquid pœnale & in odi-
um legatarij temporis expectatio eſt hoc nempe non te
ſtamenti facti tempus, ſed mortis intuebitur dixit text.
in l. lege fami. ff. de manumiſſo.
43 Procedit † & tertio quòd in legatis ſufficit legatari-
um eſſe capacem mortis teſtatoris per l. non intelligi-
tur. §. quando autem. ff. de iu. fiſ. Bart. Caſtr. & Imo. in l.
non oportet de leg. ſecundo, & gloſſ. in verſicu. more-
retur. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. eo. vel tempore
euenientis conditionis Caſtr. conſilio 301. prædicta du-
bia. columna prima, in fin. verſicu. ad primum. libro
ſecundo, & Bero. conſilio 103. numero ſexto, lib. 2.
44 Procedit † & quarto ſi legatarius ſit vocatus ſub no-
mine collectiuo, vt vnus de familia de agnatis, vel cog-
natis teſtatoris, facilius eſt quòd is admittatur, qui talis
eſt tempore mortis teſtatoris, dict. §. in fideicommiſſo.

& l. ſi cognatis. de rebus dub. & ibi gloſſ. Barto. & Soci. hoc ideo eſſe ex quadam vniuerſalitate nominis collectiui continenti plures perſonas vel gradus, vt Menoc. adducit iam alleg. conſilio 97. numero 139. & ſequent.
45 † idem & in legato gregis vel armenti quale & quantum ſit attendatur tempus mortis teſtatoris, Gualden. de arte teſtan. titul. 6. de lega. cau. x. refert Ioſeph. Aſiſien. Peruſi. deciſ. 61. ad fin. vbi nume. 38. & ſequen. late in materia.

46 Aduerte † demum vbi aliquod exiſteris pôteſt eſſe tempore teſtamenti, vel tempore mortis intelligitur in dubio tempore teſtamenti, vt intentio teſtatoris cadat ſuper certo, dicit Bald. conſilio. 485. qui legat. in fi. lib. quarto.

Sexto poſt tempus & teſtamenti & mortis teſtatoris aliqua de tempore communia hæredibus & legatarijs videnda ſunt. Primum namque ſi per teſtatorem cer-
47 tum † tempus non tamen dicendo quando incipiat, vel dicendo poſt mortem ſuam ſtatutum ſit hæredi ad dandum vel faciendum aliquid, vel & legatario ad dandum vel faciendum aliquid hæredi, vel alij, à die quidem aditæ hæreditatis & ſcientiæ tempus ipſum currere incipit. l. 3. § ſi quis hæredi, de ſtatuliber. & l. ſi in diē in princip. & ibi Barto. Bald. Caſtr. & Imo. & plene Socin. de conditio. & demonſtr. Barto. in l. fin. §. primo, numer. ſecundo, C. de iur. delib. & ibi Iaſo. & eſt commun. opin. Caſtr. conſi. 292. circa primum, colum. 3. ſub numero 4. ſuper eodem facto & conſi. 371. colum. fina. nume. 5. lib. ſecundo, & Alexand. conſi. 36. columna 3. numero 9. lib. 4. & in l. ſi mihi. §. ſi quis ſeruos. ſub numer. 5. de legat. primo. Crot. conſi. 316. num. 19. & Bald. in l. 1. nu. 49. C. de his quæ pæ. nomi. & plene concord. allegando tenet Corn. conſi. 262. columna fina. lib. primo. vbi tradit & idem eſſe in fideicommiſſario vniuerſali vt ſibi tempus impoſitum ad aliquid faciendum currere non incipiat, niſi poſtquam fideicommiſſum agnouerit, & Rom. conſi. 228. pro plena diſcuſsione, colum. ſecunda, vbi quòd non incipit currere tale tempus in teſtamento, niſi etiam à die ſcientiæ eius, qui tenetur adimplere, idem conſi. 409. quoad primum, colum. 1. idem & à die ſcientiæ Imo. in cap. nos quidem, columna 2. num. ſeptimo, de teſta. idem ibi Abb. colum. pen. num. 10. idem in not. caſu per Calder. conſi. 37. mandauit teſtator. tit. de teſta. Adiectio temporis ſic expoſita cum fructibus anni obitus dicti teſtatoris oſtendit annum incipere à die mortis teſtatoris per Socin. Iun. conſi. 56. colum. 1. lib. 3.

48 Si autem teſtator † tempori poſt mortem ſuam adiecerit aliam demonſtrationem pro initio ipſius temporis, vt poſt mortem ſuam intra menſem proximè, vel immediate ſequentem, vel aliud tempus initij ſit appoſitum, tunc ita currere incipit alia ſub auditione nó facta de aditione hæreditatis, vt per Barto. in d. l. ſi in diem. & Aret. in l. ſi cui legetur. in princip. colum. fina. de lega. primo. bene declarat quomodo perpendatur tempus in ſpecie expreſſum per terminum à quo & ad quem & alia ſubauditio fieri non oporteat, ita & per Alexand. conſ. 61. colum. ſecunda, ver. opponitur etiam lib. 5. & conſi. 75. nume. 4. lib. ſecundo, & Anto. de Butr. conſi. 57. ad fin. & Corn. conſi. 231. colum. 1. ad fin. lib. 3. vt dies de momento ad momentum, tempus de tempore immediato, & de verbo proximè deſignante extremitatem primi temporis intelligi debet Bald. ait conſil. 246. proponitur quòd dictum compromiſſum. lib. 5. ſequitur Afflict. deciſ. ſeptuageſimatertia, num. octauo, & currit ignoranti, late probaui conſ. 94. num. 4. vnde aditæ hæreditatis tempore quando tempus adiectum eſſet elapſum diſpoſitio non viciaretur tali temporis anguſtia & pro pura ſine tempore haberetur per tex. in l. ſi mihi & tibi. §. 1. & ibi Bald. & Imo. & alij de lega. 1.

Etenim iſto caſu tempus certo initio & proceſſu præfixum dicitur vt ſpecies per Barto. in l. in ſenatus. §. fin. ad Turpil. ideo aliquid habendum, dandum, vel faciendum hoc tempore habitus, datum, vel factum alio tempore non valet, ſed is per quem ſtetit, quominus ſuo tempore fuiſſet factum tenetur ad intereſſe per l. ſi vſufructus mihi. de vſufruct. leg. & ibi Barto. & in dicto. §. fin & Caſtr. in dict. l. ſi cui legetur. §. primo. numero 2. Nat. conſil 485. num. 9. & alios alleg. conſili. 13. nume. 7. lib. primo.

Atque aliquid intra tempus à teſtatore præfixum faciendum, & ſteterit per eum qui facere debeat, quo minus fecerit extra tempus etiā in fauorē libertatis fieri non debet per tex. in l. Thayſ. §. intra certa. de fideicommiſſ. liber. etiam quòd ſteterit per caſum, vbi maximè coniecturatur voluntas teſtatoris reſtricta ad datum tempus, quod etiam teſtator valens aliter prouidere noluit, vt in not. caſu conſuluit Anto. de Butr. dict. conſil. 57. Quia per illum text. in dict. §. intra certa in vltimis voluntatibus quoad actionem conſequendam moram non poſſe purgari niſi quoad exceptionem, tenet Bart. in l. hæc conditio. in fin. de conditio. & demonſtr. poſt Cin. declarat Bald. in l. ſi plures. numero 33. C. de condi. inſer. communiter doct. ſequi Barto. dicit Pariſ. conſi. 19. nume. 199. lib. ſecundo, eſtoque memor quòd
49 † ſi teſtator hæredi certum tempus ad hæreditatem adeundam ſtatuat & ſi non adeundo ſinat tempus labi, quòd poſtea excluſus remanet penitus ab hæreditate, ita ſequendo deciſ. Ange. & Caſtr. tenet Alexand. in l. nemo poteſt. in fin. de leg. primo, voluntas enim teſtatoris diſponens circa tempus, debet ſeruari & pro forma habetur circa tempus, adeo quòd ab ea non poteſt recedi, Pariſ. conſi. 23. nume. 19. lib. 3.

Aduerte tamen quòd id quod certo tempore fieri debet ſufficit fieri parum ante, vel parum poſt in continenti, quia in iure noſtro idem tempus accipitur pro toto tempore, quod actui eſt neceſſarium & cohærens ex gloſſ. ibi not. dicit. Bald. in l. 1. ſub num. 6. ver. in gloſ. 1. ibi C. de oper. libert. & ibi in apoſtil. additur not. tex. in l. ab hoſtibus. §. fin. ſecundum Barto. ibi ff. ex qui. cau. maior. vbi cauſæ aliquæ traduntur de modico poſt non curando, & adde gloſſ. in l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procur. & ali. concord. per Curt. ſeni. in tract. de teſti. quæſt. 56. nume. 107. & dixi conſi. 151. numero 68. & num. 69. lib primo, quòd incontinenti factum intelligatur arbitrio iudicis, cum alijs alleg. per Menoch. de arbitr. iudi. lib. 2. cent. 1. caſ. 9. num. 5. accedente quòd vbi dubium eſt de tempore præſumitur in benigniorē, & actus factus præſumitur legitimo tēpore, hoc vlti. probat Abb. in conſtitutis, nume. 3. de reſcript. & primum Bald. in c. cum tu. de teſti. refert & ſequitur Iaſo. conſ. 46. col. pen. ſub num. 6. lib. 3.

Reſpice denique quomodo per teſtatorem ſcientem vel ignorantem præfixum ſit tempus vel diſpoſitioni vel præſtationi legati, & cuius ætati vel honorati, vel tertij, & in quem caſum genitiui, accuſatiui, vel ablatiui, ſit diuerſimode incipit, ne rem bene actam forſan minus bene agam, & quod magis ad rem attinet, breuitati ſtudens remitto diſcuſsionem & declarationem hanc ad Bart. Alber. Bald. Cum. Caſtr. Imo. Alexand. Aret. Flor. & Iaſ. in allega. l. ſi cui legetur. in princ. & § primo.
50 & doct. in l. ex his. C. quando dict. leg. cer. † Mentio quidem anni in teſtamento per genitiuum vel accuſatiuū caſum vel dictionem, vſque, intelligi de anno completo
51 ex locis hic citatis tradit Nat. conſili. 461. † & quando verba præſentis vel præteriti temporis referantur ad futura, aut verba ſunt futuri temporis, tex. gloſ. & doct. in l. ſi ita quis in teſtamento. de leg. ſecundo, in l. vxori. §. primo, de leg. 3. in l. ſi ita. de aur. & argent. leg. & Corn. conſi. 34. colum. ſecunda, lib. 3. Menoch. conſi. 97. poſt

nume.

nume. 123. & ſequent. & Bald. quoad verba futuri temporis in l. ſi creditoris, num. ſecundo, C. de fideicommi. & Bart. in l. 3. in princ. de adi. lega. Ful. conſi. 28. Aym. conſi. 133. col. 1. Deci. conſi. 176. colum. 4. & colum. fina. Crot. conſi. 14. num 47.

52 Quandoquidem reperiatur † teſtatorem aliquid permittere & concedere, aut vetare & prohibere ad tempus, puta x. annorum, ſane poſt tale tempus intelligitur permiſſum & conceſſum prohibere, & econtra prohibitum permittere, & concedere, hoc vltimum probat text. in l. pater. §. fundum. & ibi Barto. & alij de leg 3. Socin. Iun. conſi. 188. num. 12. 13. lib. ſecundo, primumque probat. l. ſtatu liberorum. §. Stichum. de le. 2. & ibi not. doct. & l. ſi intra. de ſtatu lib. adducunt Caſtr. conſi. 351. in fin. lib. 2. & Nat. conſi. 488. num. 4. & Cephal. conſil. 345. nume. 13.

53 Quid relictum ſub conditione ſi talis deceſſerit ante 25. an. interpretatur ante 25. an. incoatum & ſic annus cœptus non habetur pro completo, Corn. conſi. 213. lib. 1. Dec. conſi. 593.

54 Contingit aliquando etiam † quòd teſtator plura legata diuerſis perſonis facit ſimpliciter & poſt modum generale tempus apponi, quo legata ipſa ſolui non debeant, niſi pone, poſt elapſum quinquennium, heres volens vni gratificari miſeratione ſeu alia ratione motus ſoluit ante tempus vni ipſi ſuum legatum, cæteri legatarij credentes proinde hæredem teneri ante tempus eis etiam ſoluere ſua legata, ita contra eum agunt, reſpondetur eum non teneri, & ſibi non præiudicaſſe anticipando legati ſolutionem vni legatario per text. in ſecunda lectura ibi approbata per gloſſ. Bart. Bal. Alber.
55 Caſtr. & Imo. in l. Lucius. §. teſtator. de leg. 2. vbi † renuncians dilationi in vna parte temporis, non videtur renunciare in alia parte, & per gloſſ. in l. non dubium. C. de teſta. & ibi Bald. Sali. Alexand. & Iaſo. limitant niſi ſint plura legata diuiſa per tempora, tamen re vera legatum eſt vnum, vel codicillis. in princ. de an. lega. & Bar. in l. ſi cui legatur. in prin. nume. 3. de leg. primo, vel habent eandem radicem & eundem finem vnum expreſſum, puta pro alimentis in habitationem, in diſciplinā, quia in parte agnoſcendo tenetur & in totum, vt l. prima. C. de fideicommiſ. vbi etiam loquuntur in teſtamento inualido, quòd nõ præiudicet ſibi niſi in eo quod
56 agnouit, confirmo quòd produxiſti contra me † inſtrumentum continens me tibi deberi ſoluere aliquid annuum, me nihil opponente obtinuiſti vigore talis inſtrumenti me condemnari tibi ad primam & ad ſecundam annuam præſtationem, & poſtmodum ſi pro alijs annuis præſtationibus vigore eiuſdem egeris contra me poſſum opponere contra illud inſtrumentum, & ipſum negare publicum, & publica manu ſcriptū, ita not. tradit Angel. in §. in his vero. in fin. in auct. de inſtru.
57 cau. & fide. † tempus enim operatur in fauorem eius, cuius cauſa præfixum eſt. l. ſi ita relictum §. Pegaſus. de le-
58 ga. ſecundo. & ibi Bald. & alij not. † & ille ſuo tali fauori renunciando non ſibi præiudicat niſi in eo quod vel tacite vel expreſsè renunciauit cum renunciatio ſit ſtricti iuris, & illud non contineat niſi id quod de neceſsitate infertur, Deci. conſi. 551. num. primo. Aym. conſil. 257. colum. 3. ver. octauo, ſi dicimus, & alibi, maximè in eo quod inducitur facto, qui limitaī quatenus eſt factum per gloſ. in ver. partibus. ad fin. in c. le. ſæpe. de verb. ſign. approbatam per doct. varijs in locis, vt Rom. conſ. 133. in præſuppoſito caſu. Deci. in c. dilecti 2. de appel.

59 Legatum † annuum ad certum tempus præfixum vel vſque ad x. annos, vel vſque quo legatarius, vel alius compleuerit 25. annos, ſi pro alimentis ſit, ſunt plura legata, quot anni ſint intra x. an. præfixos, & annuatim conditionalia ſunt, prout annuum legatum eſt, ſi vero non pro alimentis vnum eſt legatum diuiſum in præſtationibus annuis, ita quòd legatarius interim moriens tranſmittit legatum ad hæredes præſtandum per tempus præfixum, ita diſtinguit text. in l. ſi cum præfinitione. ff. quando di. lega. ce. & ibi per Barto. & qui cœpit agnoſcere tale legatum, debet in totum præſtare, Grat. conſi. 81. nume. 21. 22. 23. conſi. 82. colum. 1. & ſeq. conſi. 150. col. fin. num. 63. & ſeq. lib. 2.

60 Legatum † acquiſitum legatario dicitur & ficte tempore mortis teſtatoris. l. à Titio. ff. de fur. & vere poſt aditam hæreditatem, & antequam acceptet ſi repudiat. pro eo erit, quaſi quidem nec legatum ſit. & retro videtur res repudiata fuiſſe hæredis, & nunquam fuiſſe legatarij. l. legatarius §. primo. l. ſeruum filij. §. primo. l. ſi tibi homo. §. cum ſeruus. de leg. primo. & ibi gloſſ. & doct. & l pen. de iun. inſtr. gloſ. in l. filio. in princ. de ali. leg gloſ. & docto. in l. cum quo. ad l. falcid. ex facto reſpondi cohæredem, cui facta erant magna prælegata illico poſt mortem teſtatoris repudiantem cohæreditalia prælegata poſtea non debere audiri, dicendo talem repudiationem, quæ donatio videbatur, non valere defectu inſinuationis, cum ſic repudiando nequaquam donaſſe dicitur per alleg. iura, & per l. ſi ſponſus. §. ſi quis rogatus. ff. de donatio. inter vi & vxo.

61 Relictum † ad tempus legatario, puta per 10. an. vel donec vixerit, elapſo quidem tempore præfixo, vel tempore vitæ legatarij, teſtator cenſetur velle reuerti, & redire ad ſuum hæredem in teſtamento ſcriptum, & ad hæredis hæredem non habendo reſpectum ad perſonaſ, ſed magis ad ius hæreditarium. l. Titia cum teſtamento. §. Titia. & ibi expreſsè Barto. de legat. ſecundo, Caſt. conſi. 225. colum. 2. lib. 2. Alexand. conſi. 92. colum. 1. & colum. pen. in prin. ver. non ob. etiam, lib. 3. Dec. conſi. 597. nume. 4. Alexand. conſi. 23. num. 3. Pariſ. conſi. 21. num. 44 conſi. 97. col. 2. lib. 2. Gualden. de art. teſtan. tit. 6. de lega. cau. 60. num. 2.

62 Clauſula †, ex nunc, prout ex tunc, & econtra ſolita per notarios poni in inſtrumentis etiam teſtamentorum operatur quòd tempus præſens trahitur ad futurum & futurum ad præſens, & ſic vnum tempus trahitur ad aliud, Bald. in auct. contra rogatus. in princ. C. ad Trebell. Barto. in l. ſi ita ſtipulatus. in princ. de verb. oblig. & ex quolibet dictorum temporum poteſt dici diſpoſitionem ſumere initium, vt ex verbo ex nunc ſignificante actum verbi prolati ex verbo, ex tunc ſignificante effectum actus eſſe collatum in illud tempus futurū, & ſic effectum verbi conſumati, vt per Ang. Imo. Alex. in l. huiuſmodi. 2. de verb. obliga. Aret. in l. lecta. colum. 3. ſi cert. pet. & Iaſo. in l. 1. ad fin. C. de codicil. poſt gloſſ. ibi & Ang. Caſtr. & Alexand. & conſi. 111. colum. penult. nume 27. lib. 6. & Io. Mari. Riminal. conſi. 595. numer. 6. Gni. Pa. in qō. 587. clericus. & Neguſ. de pigno. par. ſecunda. membro 2. colum. 1. num. 4. 5. & ſequen. vbi contra Dec. defendit etiam ſi effectus ſit collatus poſt mortem vt in vltimis voluntatibus contingit, comprobat Tiraqu. de conſti. part. 3. limit. ſecunda, num. 6. 11. 12. loquuntur enim in ſpecie noſtra tractantes de conſtituto collato in tempus mortis per d. clauſulam, idem Socin. Iun. conſi. 106. num. 28. lib. primo, conſi. 41. numer. 6. lib. 3. & retrotrahitur diſpoſitio ſubſtitutionis ac ſi ſubſtutus ab initio eſſet pure inſtitutus. vt per Pariſ. conſi. 62. numer. 23. lib. ſecundo, & trahitur ad tempus futurum, idem conſi. 19. nume. 122. eo. non vero ad præteritum in conditionalibus legatorum, vt per Bart. in l. ſi is. qui pro emptore, num. 55. de vſucap.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas non eſt conſideranda vbi verborum interpretatio ſit facienda.*

2 *Legata vxori bus facta ſi ſint tunc dubia quòd interpres ſit anceps*

anceps an debeat etiam ampliare vel diminuere, dic eſſe potius amplianda fauore matrimonij, & ob multa alia quæ ſunt inter virum & vxorem & multa de his pulchrè.

3 Vxor in aliquibus partibus maximè in Alemania eſt hæres mariti, quod mirum non debet eſſe cum quandoque id diſponat ius commune, & vt ibi.

Item eſt priuilegiata quoad legata ſicut filius & aliæ coniunctæ perſonæ ibid.

4 Legatum factum vxoribus per maritos ſi nomine appellatiuo fiat vni & primæ vxori non debetur ſecundæ, licet hodie hoc non fit cum diuertium non fit, cuius loco eſt ſeparatio thori, & eorum caſu mala gratia facto tollitur & legatum ſicut & ſucceſſio coniugum, & de duobus caſibus mala gratia factis vt tollantur prædicta, & de tertio quo non tollitur legatum & quia bona gratia dicitur factum.

Si nomine proprio ſit factum vxori primæ non debetur ſecundæ & eſt magis vera cum prima conditio ſit controuerſa, niſi fuerit & eidem & merito conſignatum & de ratione & alia de materia late vide ibidem.

5 Legatum factum mulieri ſi ſteterit cum vxore teſtatoris, & vxore tranſeunte ad ſecunda vota, mulier illa debet conſequi legatum, & ſic exigi poterit per mulierem cum per eam non ſteterit. & dic vt ibidem.

6 Legatum factum vxori alicuius & ſic appell. nomine pro alimentis debet intelligi factum pro prima & omni alia vxore illius.

7 Legatum factum vxori de vſufructu omnium ſuorum bonorum vel de alimentis inſtituto filio pup. & ei pupillariter ſubſtitutis matre & fratre teſtatoris, moriente pup. debebitur vſufructus prius matri ante partē ſi ſuccedat pupillariter adita hæreditate per pup. ſecus ſi ex tacita vulgari. ſi pup. non adierit, de hoc etiam tamen vide ibi late.

Vſufructus relictus vxori omnium bonorum vel alimenta, pup. filio inſtituto eique ſubſtituta matre cum fratre teſtatoris & moriatur pup. quid dicendum, vide verb. legatum fundum vxori de vſufr.

8 Impenſæ neceſſariæ factæ in reb. dotalib. an & quando veniant deducendæ ita vt dotem minuant in reſtitutione ſiendæ per hæredes mariti, legantis aut prælegantis dotem vxori ſuæ.

8 Dos prælegata an & quando minui poſſit quando reſtituitur per heredes mariti ob impenſas neceſſarias in ea factas per maritum.

9 Legatum factum vxori ſecundæ per maritum habentem filios ex prima volentem ei plus relinquere quàm poſſit pro l. hac edic. alt. C. de ſecun. nupt. de mille quæ etiam cum iuramento confeſſus erat recepiſſe de pecunijs vel bonis ſuis non aliter hoc apparent vero etiam per coniecturas, non valet, ſecus ſi coniecturis aliquib. apparentib.

10 Legatum factum vxori de ſuo lecto, ante quando veniant, culcitra vel coopertorium de ſirico & alia ornamenta lecti, hincinde ſunt opin. & vide cum ea authoris ibidem perpulchrè.

Lectum legatum vxori. ſ. lectum, teſtatoris quæ veniant vel non, in verb. legatum factum vxori de ſuo lecto.

11 Frumentum legatum vxori quod reperitur domi, an veniat & farina ibi reperta, vid. verb. legatum de fru.

11 Legatum de frumento factum vxori quod domi reperitur, venit & farina ibi reperta.

12 Lana légata extenditur ad telam.

Veſtes omnes legatæ vxori quæ veniant, verb. legatum de omnibus veſtibus.

13 Legatum de omnibus veſtibus ſuis factum vxori, veniunt conſumptæ, & aliæ de nouo factæ loco corruptarum, aliæ poſt teſtamenta factæ non, at tempore teſtamenti veniunt omnes feſtiuæ & non feſtiuæ.

Item inciſæ & nondum perfectæ exiſtentes penes ſutorem deſtinata pro vxore.

Item ornamenta quæcunque ipſarum veſtium veniunt, aurea, argentea, vel de gemmis, & multa alia veniunt, vt ibi late.

Et an prohibitæ portari per ſtatutum veniant. vide.

Donaria legata vxori per maritum vel ſocerum an debeantur & quæ, vide verb. legatum de donarijs.

14 Legatum de donarijs factum vxori per maritum vel ſocerum valet & continet ex vſu communi Ferrariæ veſtes & iocalia & alia deputata ad ornatū mulieris tranſmiſſa per ſponſum ſponſæ, item donata per attinentes quæ præſtantur ſi reperiantur, ſin autem eorum æſtimatio.

Et quòd non ſunt mariti donaria per attinentes facta ſed vxoris. ibidem.

Quidue probare habeat hæres vxoris pro eis obtinendis ibidem.

15 Lana & linum appetuntur per mulieres.

16 Panni & eorum appellatione ex communi vſu loquendi in legato continentur ea quibus induimur, & petiæ panni lanæ, & lini ſaltem pro vno anno.

17 Legatum veſtium & indumentorum quorumcunq; precioſorum & non precioſiorum ad vſum vxoris factorum excepto iocale, quod dicitur agnus. dom. quia id teſtator voluit remanere in hæreditate an contineat perlas quaſdam repertas in hæreditate.

Et an veniant margaritæ alienæ putat hebreorum ad ornatum mulieris conductæ ab illis, & quòd non, ibidem.

18 Legatum vxori factum de toto ſuo arredio, interpretatur de ſuo. ſ. vxori conceſſo, arredio. ſ. theſauro nuptiarum.

Et legans vxori omnia mobilia ſua intelligitur de illis quæ ſunt propriæ ad vſum mulieris & proprium. ibidem.

19 Legatum generale vxori factum continet & partem vſusfructus rei donatæ alij prius poſt. ſ. mortem ipſius donatarij.

Et continet frumenta & mobilia quæ fuerunt reperta tempore mortis teſtatoris, & ſi legataria velit ea tenere durante vſufructu debet ſaltidiam de eorum æſtimatione reſtituenda finito vſufru.

20 Legatum domus cum omnibus exiſtentibus rebus & bonis in ea factum vxori non continet niſi ea quæ tempore teſtamenti ibi reperiebantur perpetuo permanſura pro vſu domus non frumentum ibi repertum nec poſt immiſſum, non prothocolla notarij teſtatoris, nec eis liberis priuatarum rationum & quare.

21 Legatum factum vxori de pannis omnibus lanæ, lini, canabis & aliorum pannorum ad vſum ſuæ perſonæ non veniunt tobaliæ, eaſque non continet nec pannamenta & ſuppellectilia quæ non ſunt ad vſum ſuæ perſonæ.

Et quæ veniant ſub adiectione hac ſuæ perſonæ, vide & dic vt ibi late.

22 Legatum vſusfructus vxori uel alij omnium bonorum mobilium & immobilium continet fœtus animalium, pecorum, bonorum, equorum, ſubrogatus tamen loco mortuorum eorum quæ ſunt in grege relicta, & quæ ueniant ſub legato uſufructus ibidem.

Item continet redditus locorum Sancti Georgij.

Laudemium rerum cenſualium.

Penſiones domorum.

Redditus gabellarum emptarum. ibidem.

Non ueniunt emolumenta tamen protocollorum.

Non nomina debitorum. ibidem.

Fallit in legato ſimplici vſusfructus bonorum quia talia nomina veniunt.

Et pecunia inuenta in hæreditate.

Et frumentum pro ſeminandis agris. ibidem.

23 Legatum alimentorum factum vxori continet alimenta etiam pro familia ſibi neceſſaria, & medicinas & quæ alimenta relicta ei non debeantur ibidem.

23 Alimenta vxori relicta quæ debeantur & quæ non & qualia.

24 Legatum alimentorum factum uxori habenti magnam dotem

datem non præſumitur niſi ſorte illius anni quo pendet ex actio dotis.

Et quando dicatur magna dos quid de illa mille ſlorenorum maximè modernis temporib. ibi.

Et de tempore quo petantur alimenta, & quo veſtimenta. ibidem.

25 *Legatum vſuſructus fundi vxori quando extendatur & accipiatur pro proprietate, vt ſi cum onere ſit non vendendi & quare hoc.*

26 *Legatum factum vxori de fundo ad vſum ad alimenta. vide relinquere proprietatem.*

Idem pro proprietate accipitur ſi legat fundum pro toto tempore ſuæ vitæ vt eo gaudere debeat. 27.

Item proprietas cenſetur relicta pauperib. legando bona ſua diſtribui inter pauperes. 28.

Item plena proprietas videtur relicta legando vxori domum ad habitandum, fundum ad vſuſructuandum, vel ad vſum, vel ad galdimentum. 29.

Et quid ſi prædicta legata ſint facta temporaliter donec vixerit vel vidua ſteterit, quòd morte veniente vel tranſitu ad ſecunda uota quòd reuertantur ad hæredem vel hæreditatem teſtatoris. 30.

31 *Legatum factum vxori quando non contineat nedum proprietatem ſed nec vſuſructum eſto, quòd ei ſit relictũ gubernium & adminiſtratio bonorum teſtatoris, vt quando ſunt relicta alimenta ſola ſub legato victus & veſtitus et adſint alia ſigna quòd ea non habeat etiam vſumſructum de omnib. & vt ibi. late.*

32 *Pater dans fundum filio in alimentis, vel in uſum ſuum non videtur dare proprietatem. ſecus eſt in extraneo.*

33 *Legatum ſimpliciter factum vxori vel alicui per alium de aliqua re mobili vel immobili, continet in ſe & proprietatem.*

34 *Legatum factum per ſinendi modum pleno iure valet, vt ibi declaratur.*

Habitatio alicui facta quando contineat proprietatem vel non, vide verb. legatum de habitatione.

35 *Legatum de habitatione ſua factum à marito vel alio, poſita in tali loco iuxta tales confines continet proprietatem in ſe.*

Fallit ſi legatur habitatio ſuæ domus.

36 *Legatum factũ vxori de omnib. bonis mobilib. ſupellectilib. & maſſaritijs continet pecunias aurum & argentum pecudes & alia animalia et omnia quæ mouentur declaran. vt ibi. nu. 40. cum ſeqq.*

37 *Quid ſi in legato vniuerſali mobilium ſint enunciatæ certæ ſpecies mobilium, an per talem ſpecialem expreſſionem in cæteris non expreſſis intelligatur reſtrictum vniuerſale legatum.*

38 *Bona mobilia relicta cõtinent redditus temporales puta quatuor vel quinq; annorum & non perpetuos.*

39 *Maſſaritiæ idem ſunt quod ſupellectilia, & quæ veniant ſub hoc vel his vocabulis. vide.*

40 *Legatum bonorum mobilium domus non continet venalia maximè vbi non venalia habeat, an pecunias ſeu nummos. ibidem. & late de hac materia. cum ſeqq.*

Fallit ſi vniuerſaliter legaret omnia bona abſq; mentione loci, aut cum mentione apponendo tamen vniuerſalitatem quomodocunq; vel qualitercunq; ibi eſſent, quia & venalia venirent. ibid.

41 *Aurum & argentum eiúſue appell. non continet pecunias aureas & argenteas.*

42 *Legatum vxori de camera vel omnib. quæ reperiuntur in ſua camera intelliguntur legata res paratæ ad cameram licet ſint extra cameram & quomodo exceptis his quæ inſcio teſtatore eſſent aſportatæ in camera de rob. ſ. non paratis ad eam.*

Et de legato pannorum ornamentorum lecti & omnium aliorum pannorum exiſtentium in camera. ut ibi. vbi quòd non veniat argentum ad vſum mariti.

43 *Legatum factum vxori vel alij de ſuis animalib. vel eorum vſuſructu, quid & quæ in legato veniant & quando ſubrogatio ſit ſienda loco mortuorum & quando ſiat vocabulis latinis uel vocabulis vulgaribus, & quæ contineantur, vide ibi ubi de omnibus fere nominatim ſit mentio, quidue quando non ſub vocabulo vniuerſalis pecoris, armenti iumenti &c. licet ſingulariter legentur oues, & quid quãdo vocabulo vniuerſali. Et de decem ouibus facientibus gregem, quando tamen haberetur vt legatum ſingulorum capitum, adeo vt loco mortuorum non ſiat ſupletio naſcentium, & vt ibi latiſſ. de materia.*

44 *Legatum factum vxori à marito de vſuſructu, quando contineat alimenta, quando vſumſructum, & quando proprietatem, duobus dignoſci poterit ſecundum auctorem cognitis & inſpectis, qui & quales ſint heredes inſtituti uel ſubſtituti.*

Et quæ ac quales ſit verborum formula qua legatum ſcriptum eſt.

Vſuſructus non debetur ſed alimenta vxori relictæ dominæ maſſariæ vſuſructuariæ. uerb. uxor. relicta.

45 *Vxor relicta domina maſſaria & vſuſructuaria uel heres inſtituta in vſuſructu tantum omnium bonorum mariti donec caſte & uidualiter, & poſt eius mortem vel tranſitum ad 2. vota ſubſtituit ſuos hæredes vniuerſales filios ſuos uel ſuos fratres, an interim ſit legataria vſuſructus, uel inſtituta in proprietate & per fideic. grauata eam reſtituere poſt mortem hæredibus ſubſtitutis.*

Et quòd fauore liberorum habet vxor quandam præeminentiam propriam & liberam perceptionem alimentorum prout in domo habeat tempore mariti ſecundum Bulgari conſuetudinem & ut ibi latiſſ. habetur. numer. ſ. 46. declaran. ut ibi, ponderando verba dominam donnam madonam conſtituentia præeminentia tantum. Idem ſi ſola domina ſit nuncupata inſtituto etiam extraneó ſcilicet fratre hærede, iux. d. conſuetudinem & an tunc habeat alimenta uel ſolam præeminentiam ibidem num. d. quadrageſimoſexto.

Idem habet alimenta ſi dicat relinquo maſſariam in domo, uel dominam in domo, & quando ibidem inſtitutis ſ. filijs.

Et quòd vxor taliter inſtituta domina maſſaria uſuſructuaria habet uſumſructum, quando. ſ. non ſunt inſtituti liberi teſtatoris, ſed extranei ut mater ſoror frater trãſuerſales & fuit opi. Alex. ſalua. ſ. falcidia hæredibus inſtitutis. uide latiſſ. nu. 47.

Et quòd ſi in formula uerborum relicti non ſit illud uerbum ad mixtum uſuſructuariam, hæredib. etiam extraneis inſtitutis non habebit uxor uſumſructum ſed præeminentiã & alimenta tantum ſecundum communem opi. licet Caſtren. quòd & uſumſructum habebit. ac ſtan. eſt communi ut ſupra. nu. 48.

Quid ſi ſolum uſuſructuaria ſit appellata & facta abſq; uerbis alijs domina maſſaria etiam filijs inſtitutis quòd habebit uſumſructum non ſolum alimenta ſecundum aliquos ſecundum conſuetudinem. d. attamen ſecundum alios & uerius præeminentiam & alimenta ſolum habebit per d. conſuetudi. nu. 49.

Idem ſi dictum ſit de domina & uſuſructuaria in domo etiam inſtitutis extraneis habebit ſolum alimenta & uſum in domo. ibid.

Quid præeminentia non cadat in legatarios ut qui eſſent extranei ut mater ſoror frater patruus teſtatoris non ſtantes domi qui his verbis uocentur domini maſſarij uſuſructuarij, an uſumſ. habeant uel proprietatem. uide nu. 50. extranei relicti puta mater.

50 *Extranei relicti puta mater ſoror frater patruus domini, maſſarij vſuſructuarij &c. cum non ſtarent domi & non conueniat præeminentia, videtur dicendum ſecundum Ang. quòd proprietatem habeant inſtituti filijs, uel vſumſructum ad eorum electionẽ qui Ang. reprobatur per Pau.*

Pic. quem ſequitur auctor quòd imò habeat alimenta & præeminentiam ſicut uxor & de qua præeminentia intelligi debeat, & de rationib. vide ibid. late & pulchre.

51 *Maritus ab uxore, institutis filijs, relictus dominus maſſarius & vſufructuarius bonorum ſuorum donec viduus ſtaret, debet, ſicut uxor ab eo inſtituta haberet, habere præeminentiam & alimenta ex bonis uxoris quod valet in caſib. quib. alias à iure non daretur vſufructus patri in bonis aduentitijs & maternis filiorum iure paternæ poteſtatis, at ibi vigore prædicta haberet vſufructum legatum parum faceret.*

52 *Vxor nouerca filiorũ primi matrimonij relicta domina maſſaria vſufructuaria & inſtitutis d. filijs ex primo matrimonio per maritum, an habeat pariter ſicut cum mater præeminentiam ſolam & alimenta, an verò vſufructum plenum, opin. hincinde ſunt.*

Bald. & Anch. Regien. dicunt & tenent eam habere plenum vſufructum ac ſi eſſet extraneus inſtitutus, ex quo ſunt filij alterius matrimonij.

Qui reprobatur per Pa. Pi. & per authorem, quòd imò ſolum habeat alimenta & præeminentiam ſicuti vera mater, & de rationib. & intelligen. d. conſuetudinis Bulgari, & vt ibi latiſ. hoc declaratur, cum nu. ſeq. fundatæ in affectione teſtatoris erga filios.

53 *Conſuetudo eſt ſtrictiſsimi iuris adeo vt ei nil addi vel ſuppleri poſſit vltra eius obſeruantiam.*

54 *Vxor relicta domina maſſaria vſufructuaria &c. habet pariter ſolum alimenta inſtitutis hæredib. filijs etiam adoptiuis, arrogatis, legitimatis vel naturalib. vbi de iure ſuccedant. & quare. ibid.*

55 *Idem dicendum ſi relicta habitatione uxori in domo donec ſteterit vidua ſit dictum quòd ſit domina maſſaria vſufructuaria bonorum. d. teſtatoris etiam ſe alimentando ſicut erat tempore vitæ teſtatoris, & poſt mortem Franciſcæ ſororis hæredis inſtitutæ quid uxor debet habere ſolum vſufructum pro alimentis.*

Idem quando ſit relicta domina & quod poſſit habere habitationem, & vltra prædicta victum & veſtitum liberis inſtitutis. 56.

Et quando diceretur quòd poſſit habere victum & veſtitum abſque controuerſia habet alimenta, etiam cum ſucceſſoribus extraneis ibid.

57 *Conſuetudo Bulg. interpretata eſt habere locum uxorem relictam dominam maſſariam & vſufructuariam [illegible] tis hæredib. deſcendentib. & filijs mariti & vt ſup. [illegible] habere debere alimenta & nullo pacto vſufructum, quib. ceſſantibus habebit vſufructum vnde multæ dantur limitationes ad d. conſuetudinem vt videre eſt ibi cum multis num. ſeq.*

Vſufructus quando debetur uxori non ſola alimenta relictæ dominæ maſſariæ vſufru. ver. uxor relicta.

58 *Vxor relicta domina donna maſſaria, patrona adminiſtratrix vſuaria & vſufructuaria & omnium bonorum & donec &c. extraneis inſtitutis habebit vſufructum & nõ alimenta ſola, & ſic prima eſt limitatio ad conſuetudinem Bulg.*

Sublimita vbi non adeſſet verbum vſufructuaria quia non vſufructum ſed alimenta haberet vt ibi, etiam inſtitutis extraneis.

59 *Quid ſi ſit relicta, vt ſup. liberis inſtitutis cum extraneis pariter nam reſpectu filiorum habebit alimenta, reſpectu extraneorum & eorum portionum vſumf.*

Quid ſi bona relicta mutant poſſeſſores, vt quia liberi deceſſerint & vadunt ad extraneos vel heredes vel ſubſtitutos etiam pupillariter legato tamen annuo exiſtente facto uxori & quomodo hoc intelligatur, vel vadant etiam ad fiſcum, tunc legatum alimentorum in vſumfructum vertitur, vt ibi latiſſime habetur cum num. ſeqq.

61 *Conditio ſi non nupſerit differt ab ea ſi peruenerit ad viduitatem vel donec aut dum vixerit vidua.*

Conditio ſi ſteterit vidua quomodo intelligatur ſecundum auctorem contra Rui.

63 *Vxor relicta domina maſſaria vſufructuaria conditione appoſita habitandi cum filijs hæredibus inſtitutis cura ei impoſita adminiſtrandi ſua & filiorum bona ac intuitu filiorum vt ibi dicitur his deficientibus extraneis ſucceſſoris etiam, & poſt mortem filiorum ei præferuntur alimenta non vertuntur in vſumfruct.*

Et quando extranei concurrunt cum uxore legataria pro medietate vſufructus. 64.

Et quando habeat vſumfructum plenum nedum extraneis hæredibus exiſtentibus ſed & filijs quicquid dicat conſuetudo Bulgar. vt quia id de voluntate teſtatoris appareat. 65. exemplificando pulchre vt ibi cum numero 66. 67. vſque ad 73. quæ exempla omnino ſunt videnda quibus aperte poteſt conſtare de voluntate teſtatoris ſic volentis.

73 *Prouiſiones multæ reperiuntur in gratiam uxoris relictæ vſufructuariæ factæ, quæ & quales ſint, & quomodo vnaquæq; iuris interpretationem capiat, cum faciant eam vſufructuariam dominam cum nu. ſeq.*

74 *Teſtator non poteſt prohibere ne vſufructuarius caueat de vtendo arbitrio boni viri & de reſtituen. bonis finito vſufructu, poteſt tamen hæredem damnare vt recipiat in fideiuſſorem aliquem pauperem quem poterit præſentare ſua uxor relicta vſufructuaria. Item poteſt remittere talem cautionem per viam contractus etiam facti in teſtamento.*

75 *Teſtator prohibens ne uxor faciat inuentarium, cauendo tamen d. uxor debet tamen ea omnia ſpecificare, eas declarando, & ſic facere debet, reſpectu tamen mobilium, vnde non poteſt remittere teſtator nec cum licentia principis nec lex valeret, & quare num. 77.*

76 *Legatum liberationis factum per teſtatorem de eo in quo appareret debitoris uxor proprietarijs pro rebus datis ad vſufructuandum non valet.*

78 *Teſtator quæ non poteſt in re propria, minus poteſt princeps vel ſtatutum.*

79 *Teſtator remittens quòd bona mobilia non debeant uxori æſtimari relictæ vſufructuariæ, nil agit [illegible] hoc facere, ſed debet [illegible] præſtari cautio, & [illegible] vbi cautio eſt de ſubſtantia in mobilibus, & [illegible] mobilibus ſit danda, ad materiam late & pulchre, & de his quæ vſu conſumuntur & quid de his quæ non conſumuntur.*

80 *Cautio de reſtituendis mobilibus vel æſtimationib. eorum quando non ſit per uxorem vſufructuariam præſtanda ſi non petatur ab hærede proprietario & quando hæres poteſt remittere talem cautionem nedum expreſſe ac tacite vſufructuario quòd non poteſt defunctus vt ſup. & de vſufructuaria cum fructus perceptos ſuos faciente & quando & quomodo, vt ibi & quando non lucretur illos. Quid quando cautionem præſtare nõn poſſit vide de varijs opi. faciendi fructus peruenire ad vſufr. cum. nu. ſeq.*

81 *Cautio iuratoria an et quando per uxorem vſufructuariam ſufficit non inueniente fideiuſſores vel pignora habentem hincinde ſunt opiniones & an admittenda ſit ſequeſtratio. & de hac materia late & pulchrè diſcuſſa vide ibi per auctorem enucleata.*

Et de iuramento pro hac cautione præſtando à iudice vel coram eo, vel eius mandato, citato proprietario tamen & de materia ibidem, cuius arbitrio præmiſſa remiſſa ſunt.

Quid muliere vſufructuaria non poſſidente bona, ſed detineantur à tertio vel ab hærede, quomodo agat contra vtrumquemq;, & an & quando ſibi non poſſit opponi exceptio non præſtitæ cautionis, & quando ſic, & quando hæres teneatur reſtituere naturalem poſſeſſorem vel non, & de materia hac latiſſime habetur ibidem & num. octuageſimoſecundo.

83 Vxor

83 Vxor prohibita moleſtari in vſufructu ſub pœna heredi impoſita priuationis hæreditatis, & an & quando recte per hæredem moleſtari poſſit vel alius & quando non latiſs. hæc materia diſcutitur, vt ibi vſque ad nu. 91. cum ſeqq. alijs.

84 Vxor poteſt moleſtari non obſtante pœna aliqua moleſtari impoſita, in quibus præceptum teſtatoris non valet, & in his quæ ſunt de natura actus ſubiecti vel ſunt etiam bona diſpoſita teſtatoris.

Non enim valet præceptum teſtatoris quòd vxor non conoat ibidem & quare.

Item nec pœna committitur ſi vxor moleſtatur & alius recte, quando quis contrauenit iuſta cauſa motus & conuenienti natura rei, exemplificando vt ibi pulchrè.

Item nec pœna committitur ſi moleſtatur vxor contra præceptum teſtatoris ab eo qui petat ſuum creditum vel ius aliquid non exiſtens de bonis & hæreditate teſtatoris. Itẽ & fideicom. peti poteſt, & de moleſtia facti intelligenda & non iuris. 86.

87 Vxor vſufructuaria non poteſt moleſtari impune ab hærede, nec hæres à legatario quin pœna committatur à teſtatore impoſita in his de quibus teſtator ſicut vult poteſt diſponere non de iure legum ſed de iure bonorum ſuorum exprimendo voluntatem expreſſè vel tacite & præſumptæ, & quæ facere non poſſit teſtator, & quæ ſic. vide ibi. & dic vt ibid.

Et quando tacite & præſumptiue vel comprehenſiue dicatur apparere de voluntate teſtatoris vt quia verbis prægnantibus & generalibus concepta ſit prohibitio moleſtationis declarat. vt ibi, & an tunc dicatur expreſſum vel tacitum, & de hoc ambigue tollendo ibidem, & de generalitate ius futurum comprehendente & incognita. 88.

Et de iuſta & licita moleſtia etiam non inferenda de iure vel de facto in iuditio vel extra, ſtante d. verborum generalitate, præcipue ſecundum Bar. & Soc. Iun. Dec. contrariũ conſulente, & de veriori opin. Rui. & Soc. Iun. ſecundum auctorem, & quomodo moleſtia dicitur etiam ſi perſona iudicialiter vexetur. & de hac latiſſimè materia videre eſt nu. 89. 90.

90 Moleſtia ſeu inquietatio dicitur fieri verbo vel facto, in iuditio vel extra, de iure vel de facto, contra dicendo, faciendo, agendo, excipiendo, reſiſtendo vexando in perſonam vel in rem, idem ſi fiat per filium hæredis prohibiti ſciente & nõ prohibente, & ſufficit quòd fiat in parte rerum hæreditatis. & vt ibi pulchrè late.

91 Vxor relicta domina & vſufructuaria omnium bonorum mobilium & immobilium donec ſteterit vidua, extraneis inſtitutis cum dicatur relictum particulare & certarum rerum, an habeat electionem ſecundum opin. antiq. ante Bar. velle vel dom. vel vſumfructum, an vero Bar. opi. attend. vt iuxta conſuetudinem Bulg. habeat vſufructũ, & quid videtur tenendum.

92 Vxor cui fuerunt relicta alimenta ſi voluerit ſtare cum filijs & ſi non habeat talem fundum, moriens non declarata voluntate an voluerit ſtare vel non tranſmittit legatum fundi ad hæredes, & de ratione ibid.

93 Vxor tranſmittit ad hæredes legatum domus ſibi factum quamdiu vidua permanſerit, ſi quidem ea ſic vidua moriatur, prout & id quod poteſt diſponere ex voluntate mariti, moriendo & non diſpoſuerit.

94 Alimenta relicta vxori in domo cum pluribus ſuis filijs hæredibus & ſi cum eis ſtare non poterit pinguius legatum in certis rebus & quantitatib. eſt relictum, diuiſione ſecuta inter filios & ea habitante cum vno an pinguius legatum conſequi poteſt & quòd primum debet habere.

Idque remitten. ſit arbitrio boni viri, & quando dicatur impleta conditio ibid. pulchrè.

Legatum dotis à marito vxori factum nec de ea dote conſtat aliter quid dicendum. vide verb. dos relict.

95 Dos relicta à marito vxori & non probetur per teſtes vel inſtrumentum de ea non debetur niſi vigore legati, & in ea reſultant nonnulli effectus, qui non cadunt in alia dote vere per inſtrumentum tradita.

Primo quia in ſecundo matrimonio non cenſetur repetita quò ſit vt maritus partem aliquam non lucretur de ea iuxta ſtatuta.

Item grauata per fideicommiſſum vxor poſt mortem reſtituere alij hæreditatem mariti per hæredem eius non poteſt retineri dos iſta.

Fallit ſi confeſſio de ea eſſet facta parte præſente, item ex contextu aliter apparere poſſet de voluntate teſtatoris.

Et de alijs effectibus quoad limitationem per falcidiam. ibidem.

97 Dos relicta à marito vxori de ſexdecim cum inſtrumentum tantum dicat de decem ſola. decimoſexto debebuntur in quibus continebitur præſumptiue dos de decem data inter viuos.

Fallit ſi fuerit dictum lego vltra dotem, vel factum eſſet legatum ſine mentione dotis, quia vtrunque deberetur.

98 Dos relicta vxori à marito aliter non probata efficitur eius legatum caducum et irritum præmortua vxore legataria, reuocato teſtamento per ſecundum factum.

99 Teſtator mandans aliquid ſolui vxori donec ei fuerit dos reſtituta non valet hoc vti vſurarium.

100 Vxor relicta vſufructuaria omnium bonorum conditionẽ appoſita ſi non petat dotem. vel cum onere quòd intelligatur ſatisfacta de dote ſua, non impleta conditione non habebit vſufructum, & quomodo dicatur impleta, & de cautione præſtanda muſiana de non petendo dotem in legato ſimplici vno ſecus in annuo cum dictionib. donec quouſque ſteterit vidua, quæ cautio debet offerri etiam non petita, ante non oritur actio, & late de materia legati annui. & quando fructus percepti reſtituantur vel non & ſoluti repetantur.

101 Vxor acceptans vſufructum ſibi à marito relictum, hoc onere vt intelligatur ſatisfacta & quietata de dote ſua repellitur à petitione ſuæ dotis etiam maioris quantitate vſufructus, & quare. ibidem nec adiuuatur quòd fuerit ignorans mulier & læſa.

Nec repetit etiam ſi ex teſtamento appareat dotem ei deberẽ reſtitui, quando elegerit aliam vitam quàm vidualem. Quid ſi hæres ſponte ſoluat dotem quòd vſufructus debeatur & quare ibid.

Legatum factum vxori de alimentis vel vſufructu nil dicto de dote per maritum, vide verb. vxor iui.

102 Vxor cui ſit factum alimentorum vel vſufructus legatum nihil dicto per teſtatorem de dote eius, poterit vtrunque conſequi legatum, & dotem repetere etiam ſi diuerſa eſſent capitula relictorum & in vno ſit facta prohibitio repetitionis dotis, in alio verò non.

Vxor cui plura ſint facta legata de diuerſis rebus in vno appoſita ſint conditiones in alijs nullæ, an appoſitæ in primo aut vno cenſeantur repetitæ in alijs. vide verb. legata plura.

103 Legata plura vxori per maritum facta plurium & diuerſarum rerum & in vno vnius rei puta alimentorum vel vſufructus, ſic conditio appoſita de honeſte viuendo et vidualiter & in alijs aliarum rerũ puta domus fundi mobilium ſuarum veſtium, nil dixit detrahi conditionem, vtrum & an & quando intelligatur in his alijs legatis repetita dicta conditio, quod eſt magni momenti & varia & perplexa, ideo multa hincinde ponuntur & latiſſimè diſcutiuntur per authorem, vt videre eſt vſq. ferè ad finem dubitationis.

104 Conditio appoſita legato vnius rei dignoſcitur eſſe repetita in alijs legatis aliarum rerum, & ex verbis & ex mente teſtatoris.

Et quando ex verbis, & quando eſt identitas perſonarum & diuerſitas rerum, & de differentia non fienda inter

dictionem. & item, & multa circa has dictiones & quando inducatur repetitio in oratione perfecta vel imperfecta & vt ibi latiſſimè de materia. Quid ſi ſint poſitæ dictiones repetitiuæ & vltra vel amplius legauit, præcedente pronomine hac vel his ſecundum Bar. & vt ibi pulchre & latius habetur.

105 *Et quando ex mente cenſeatur repetita conditio puta viduitatis vxoris, legatis ei factis in quibus d. conditionem omiſerat, exprimendo ſi 2. nubet quòd tale quid & tale habeat, quia videtur excludere alias res legatas, ut ibi, nam vnum permittens alia videtur prohibere, cum aliis ſimilibus pulchris ad materiam facientib. & quomodo cenſeatur tacite data licentia vxori 2. nubendi, & quomodo ex coniecturis poteſt comprehendi repetitio prædicta, & ut ibi latiſſ. habetur.*

106 *Et de omni tacita repetitione conditionis prædictæ procedente aut ratione copulæ vel coniunctionis, vel per dictionem item, aut per alias coniunctiones, vel quòd reguntur ab eodem verbo & determinantur ab eodem actu verbi regentis orationem totam, & vt ibidem ſecundum Baldum.*

107 *Et de tribus cauſis impedientibus repetitionem conditionis prædictæ vt per aduerſatiuam ſed, vel, ſecus & ſimilibus orationem aduerſantibus, & per ſeparationem diſpoſitionum & temporum, & per diuerſitatem rationum non habentium conformitatem inferendi tacitam repetitionem, & vt ibi clare exemplificatur vide hoc ſecundum Bal.*

108 *Conditio viduitatis in vno legato, an cenſeatur repetita in aliis factis vxori, in quibus de ea nulla ſit facta mentio, & quòd non ibid. latiſſimè habetur, quicquid ſenſerit Caſtrenſis in contrarium reprobata eius opin. & tenta illa Bartol. & Doctor. in ſua communibus theorica. cum num. ſequentibus.*

109 *Anima mariti an contriſtetur per tranſitum mulieris ad ſecunda vota, & quod hoc non ſit verum & quomodo intelligatur. cum ſeqq.*

110 *Lex quod non loquitur, nec Iureconſ. nec Imperator poteſt facere ſimpliciter vt ſub lege contineatur.*

111 *Intellectus. §. quæ vero in auth. de nupt.*

112 *Vxor poteſt conſequi relictum ſibi factum à coniuge, & conſecutum non amittit ſi ſeruauerit conditiones & modos appoſitos in teſtamento tam in loco quàm quoad alia.*

113 *Vxor debet priuari relicto à coniuge ſibi facto per actus inhoneſtos & conuerſationem ſuſpectam, intellige vbi ſit relictum cum conditione ſi caſtè vixerat.*

Idem priuaretur vſufructu ſibi relicto petendo dotes ſuas ſi quidem id petere ſit prohibita. ibid.

114 *Vxor non poteſt petere legatum ad quod conſequen. actionē non habet ſibi relictum ſub conditione vitæ honeſtæ quando eam non obſeruauit inhoneſtè viuendo, qui actus inhoneſti probantur per teſtes etiam ſingulares.*

Amplia etiam ſi vitam mutaret de inhoneſta ad honeſtam, vel de nupta ad viduam, etiam ſi religionem intraret non reuiuiſcit actio ad legatum ſemel amiſſum. ibidem.

115 *Vxor cui facta erant legata quouſque vidua eſſet nubendo amittit illa, adeo vt iterum effecta vidua non poteſt iterum redire ad ſuos pro alimentis conſequendis rigore teſtamenti, niſi eſſet mater & egena quia alenda foret.*

116 *Vxor relictum à marito ſibi factum ſi remanſerit vidua, poteſt illud conſequi interim. quo durent ſponſalia per eam contracta, quia non dicitur defecta conditio viduitatis.*

117 *Vxor debet percipere legatum à coniuge ſibi factum ſub conditione viduitatis, ſi monaſterium ingrediatur & quare ſimiliter & alimenta conſequi debet ſibi à marito facta.*

118 *Vxor vidua poteſt retinere libere relicta à primo marito etiam nubendo quando maritus licentiam dederit tacitè vel expreſſe illi tranſeundi ad 2. vota. Idem retinebit ſi licentia haberetur nubendi à filiis primi matrimonii, vt ibi cum num. ſeqq.*

Et quando cenſeatur licentia data expreſſè, & quando tacitè vide exempla ibid. cum num. ſeqq.

119 *Teſtator poteſt in teſtamento facere ne vxor 2. nubens incidat in pœnam ſecundarum nuptiarum.*

120 *Vxor cui relicta ſint mille ſtante vidua, & quingenta ſi ſecundo nupſerit, ſecundo nubendo elapſo anno luctus habebit quingenta, cum teſtator ei poſſit remittere pœnas legales.*

121 *Vxor poteſt libere retinere ſecundo nubendo etiam ſtantibus filiis primi matrimonii, relicta à marito qualitate adiecta, vt quod ſint ea quæ ab ipſo vxor acquiſiuit non lucratiuo titulo, ſed ex emptione permutatione, ſocietate & ſimilib. quo fit vt ſtetur aſſertioni mariti abſque alia probatione pro illis retinendis & conſequendis.*

Et quid in relicto facto propter ſeruitia. ibid.

Et quando ſtandum ſit aſſertioni alicuius, & maximè vbi coniecturæ accedant de veritate aſſertorum. ibid.

Et de aliis circa ſecundo nubentes. ibidem.

Vxor vſufructuaria omnium bonorum mariti donec vitam honeſtam, caſtam, & vidualem ſeruauerit, & legataria certæ quantitatis pecuniarum, ſi voluerit tranſire ad ſecunda vota, vitam inhoneſtam ducens, & poſtea ſecundò nubens an debeat conſequi legatum certæ quantitatis, late diſcutiendo demonſtratur quòd ſic.

122 *Facultas conceſſa vxoribus vſufructuariis relictis vt poſſint & valeant diſponere vendere & alienare mobilia & de eis facere prout eis placuerit & videbitur, interpretatur vt id agat ſemoto dolo & animo euertendi res vſufructus ideo alienare non poterit tunc in præiuditium proprietarii.*

Et de ratione. ibi, & quando important d. verba arbitrium boni viri vel liberam voluntatem, quid in dubio præſumendum ſit. & quando in pias cauſas id agere poſſit, & cauſa etiam rationali exiſtente, & de hac materia & facultate conceſſa alicui quomodo ſit intelligen. ibidem. num. 123. cum ſeqq.

123 *Verba concedentia facultatem liberam alicui & in dubio potius important arbitrium boni viri quàm liberam voluntatem.*

124 *Teſtator intendēs heredem ſuam facere ad libitum ſuum de bonis ſuis mobilibus & de pecuniis, quandoque talia verba important liberam voluntatem, quandoque arbitrium boni viri. vt ibid.*

125 *Pretium non ſuccedit loco rei in re particulari.*

126 *Legata de bonis mobilib. & immobilibus cum facultate de eis diſponendi ad libitum ſuum, facta vxori, poterunt per eam diſpenſari ad pias cauſas, etiam poſt mortem eius & in iure proprietatis valebit diſpenſatio propria cauſa.*

127 *Facultas data vendendi & diſpenſandi & non dicatur in quam cauſam, in dubio cenſetur commiſſum vt diſpenſet in pias cauſas, bona fide tamen interueniente. ſ. quòd vere pauperib. diſpenſetur, aliàs non valeret diſpenſatio.*

Et de quarta parte reſeruanda hereditatis fideicommiſſario ibid. in fin.

DVBIT. X.

DE legatis præſtandis vxoribus ſupereſt explicanda, quæ tam varia & ampla eſſe poteſt, quam multiplex & frequens ſit modus legandi vxorib. propemodum. enim teſtamento in omni legata vxorib. facta legimus, & quamplurimæ leges de his loquuntur, & plura doct. reſponſa, & pleni integrique tractatus palam æditi ſunt, ita quodam modo vxo

res ius

res ius quoddam proprium habeant quòd id appellat Iu
riſc. ius vxorium, in l. qui concubinam. in prin. de leg. 3.
vti habetur aliquando tale ius vxorium non ſequendũ,
ſed verborum interpretationem eſſe faciendam quod
1 ibi Alber. exponit, † vbi verborum interpretatio facien-
da eſt, non habetur conſideratio dignitatis.

Sed ego dubitationem hanc ad pauca reducendo his
quæ mihi ſuccurrunt breuibus diſſoluam.

2 Primo † legata vxoribus facta cum ita ambigua & ob-
ſcura videantur, quòd teſtamenti interpres multum he-
ſitans, & anceps remanet, an dare vel auferre reſtringe-
re vel ampliare legata debeat vxoribus legatarijs, inſpe-
cto quidem eo, quòd inter maritum teſtatorem, & vxo-
rem legatariam non ſolum coniunctio fuit, ſed vnitas
ex verbo Dei, erunt duo in carne vna, & ex alijs multis
probat Old. conſil. 95. col. 3. & Cephal. conſil. 416. nu. 16.
& ſeq. Tiraq. de legi. connub. par. 1. gloſ. 1. num. 30. affe-
ctio & pietas mariti eſt erga vxorem. l. vxorem. in prin.
de leg 3. & eam appellat dominam ibi & in alijs locis, ibi
dem not. Alber. & ſummam in ſe dicitur continere vti-
litatem honor bene tranſacti matrimonij. l. vnum ex fa-
milia. §. fin. de leg 2. benignius ergo interpretari debet in
ampliando potius, quàm in reſtringendo legata ipſa, cũ
non exiſtat perſona, quę ex præſumpta voluntate defun
cti aliter ſuadeat, Bal. conſil. 209. illa verba ad fin. lib. 3.
& conſ. 459. quidam inſtituto. lib. 1. dicit quinimò in le-
gato facto vxori latiſsima interpretatio fienda eſt, ſequi
tur Aym. conſil. 297. colum. 2. verſ. quòd procedit etiam
tetigi ſupr. lib. 1. interpr. 2. dubit. 2. ſolu. 5. ab affectione.
verſ. ex coniugio, idem firmat Pau. Pic. in repet. §. Titia.
num. 50. l. Titia cum teſtamento. de leg. 2. Menoch. con-
3 ſil. 142. num. fin. † Exinde eſt quòd aliquibus in parti-
bus vxor eſt hæres mariti, vt in Alimania, & in alijs lo-
cis dicit Bal. de quo tamen miratur in l. penult. in fin. C.
de impub. & ali. ſubſt. At non tam mirum videtur, cum
vbique de iure communi agnatis & cognatis non extan
tibus vir & vxor ad inuicem ſunt hæredes, vt l. 1. C vnd.
vir & vxor & ibi Deci. numer. ſecundo, id eſſe propter
vnitatem dictam ex matrimonio, & ſub nomine familię
deficiente vno cõiuge generum vel nurum ſuperſtite in
alterum coniugem venire per text. in l. fin. C. de verbo.
ſign. merito pro his legatarijs fauorabilis & ampliſsima
interpretatio fienda eſt, ſentit & Fulg. conſi. 100. quidam
A. ad fin. verſ. & præſertim in vxore, Pariſ. conſil. 79. co-
lum. 3. num 14. lib. 2. Hippol. Riminal. conſil. 2.6. nume.
34. 35. & Bero. conſil. 44. num 22. lib. 2, vbi vxor quoad
legata eſt priuilegiata ſicut filius & aliæ coniunctæ per-
ſonæ.

Secundo concluſionem hanc in facto ſemper veram
4 perſpexi, † quòd mariti legantes vxoribus ſuis nomine
proprio præcedẽti & appellatiuo ſub ſequenti eas nomi
narunt in teſtamentis & nominant, & nunquam ſolo
nomine appellatiuo, ſed legantes vxoribus aliorum vi-
dentur interdum eas nominare ſolo nomine appellati-
uo ſub demonſtratione alicuius tertiæ perſonæ. Quo
ſtante quoad vxorem teſtatoris fruſtratoria in iure vi-
detur illa diſcuſsio, num quid legatum factum vxori ap-
pellatiuo nomine tantum nuncupatæ debeatur ſecun-
dæ vxori, & concluſio etiam controuerſa videtur in par
te negatiua de qua per Petr. Pechi. ſuo lib. 1. cap. 16. de te-
ſta. coniug. & Borgn. Feuiza. de vſufr. muli. num. 195. 196.
alios referentes. aduerte tamen ſub d. nu. 195. ibi, & ideo
dixi Vollateranis teſtamentum factum tempore quo te-
ſtator erat ſanæ mentis non valuiſſe nec valere, teſtato-
re poſtea effecto furioſo, & in furore decedente, ſenten-
tiam iſtam vel non ſic vere dictam, vel ſcripturam non
veram. quia contra text. in §. item furioſi, inſtitut. qui-
bus non eſt permiſ. face. teſtam. Ea vero concluſio in
vxore legataria nomine proprio à marito teſtatore no-
minata, vel relata magis vera eſt, quòd legatum ſibi fa-
ctum ſecundæ vxori non debetur niſi eidem aſsignatũ,
& relictum à marito fuerit, ita text. & gloſſ. in l. ſi quid
earum. §. fin. de legat. 3. quia aliàs nunquam fit extenſio
de vna perſona ad aliam per l. pater. §. quindecim. de leg.
3. dicit Bald. in l. ſi quis. §. certum ad fin C. de ſecun. nup.
in ſecunda lec. diſpoſitio facta per nomina propria, nun
quàm etiam extenditur ad alias perſonas, Bart. in l. om-
nes populi. nu. 163. de inſt. & iur. cum ſimilibus quę ali-
bi adduxi, ſed oportet eam legatariam eſſe vxorem tem-
pore mortis mariti teſtatoris, l. item legato. §. fin. de le-
gat. 3. & l. 3. & ſequent. de aur. & arg. leg. hodie non po-
teſt eſſe aliter, cum diuortium fieri non poſsit, Alber. in
d. l. 3. de aur. & arg leg. Caſtr. in l. 1. ſub num. 4. C. vnd. vir
& vxor. quo quidem diuortio mala gratia ſecuto prius
legatum vxori factum diſſoluebatur, d. l. item legato. §.
fin. & dicta l. 2. & 3. cum tamen hodie loco diuortij ſit
ſurrogata ſeparatio thori, vt per Cyn. Alexand. colum.
fin. Iaſ. colum ſecunda, verſicu. quarto fallit. & Dec co-
lum. ſecunda. numer. 10. in dicta l. prima. C. vnd. vir. &
vxo. per quam mala gratia factam quemadmodum tol-
li ſucceſsionem coniugum Docto. allega. tradunt in d. l.
prima. Ita legatum tolli dicendum eſt per dictam l. item
legato. §. fi. & dicta l. 2. & 3, de aur. & argen legat. quia ca-
ſus de facili contingere poteſt, vt dicit Dec. in dicta l. pri-
ma, dict. num. 10. ideo ſecundum eum conſidera tres ca-
ſus, duo ſunt quibus dicitur ſeparationem thori mala
gratia procedere. & his ceſſare ſucceſsionem & legata,
alius eſt tertius caſus, quo communi concordia in caſu
licito, quia vterque vouiſſet caſtitatem ſtatu nõ mutato,
& ſic bona gratia eſſet thori ſeparatio, & tũc vigeret ſuc-
ceſsio & legatum.

Itaque inſpiciendum eſt ſi vxor exiſtat in his caſibus
tempore mortis mariti, aut tempore ſic per ſuam perſo-
nam qualificato, & duraturo in vxore teſtatoris duran-
5 te ſaltem interpretatiue, vt ſi factum ſit † legatum Lu-
ciæ, ſi ſteterit cum domina Camilla vxore teſtatoris, ea
quidem tranſeunte ad ſecunda vota, & ſic habita pro im
pleta conditione quòd per legatariam non ſtat famulari
vxori teſtatoris debetur ei legatum per plura probat
Alex. conſi. 20 num. 3. & ſeq. lib. 2. Idem probat Soc. con-
ſil. 56. ſupra fin. lib. 3.

6 Quo vero ad vxorem alterius dicendum eſt † ſi teſta-
tor legauerit alimenta vxori futuræ alicuius intelligi &
de prima, & de omni alia vxore illius, ſecundum Alexa.
conſil. 171. viſo proceſſu. num. 3. & ſequent. lib. 2. Cuius
rationes in hoc particulari caſu video refutare neminẽ,
ideo ei ſtandum puto, vt aſſentit Menoch. conſi. 106. nu-
mero 67. & ſequent. aliàs intellige & declara. q. in ſimil.
vt per Pau. Pic. in repet. §. Titia numero. 108. 109. l. Titia
cum teſtamento. de legat. ſecundo & per Felin. in capit.
fin colum. quarta, in 3. fallent. verſi. pro iſta fallentia. de
treu. & pa.

7 Tertio † teſtator relinquit vxori vſumfructum om-
nium ſuorum bonorum vel alimenta & hæredem in-
ſtituit filium pupillum, & ei pupillariter ſubſtituit ma-
trem pupilli, & fratrem ipſius teſtatoris, deceſsit pupil-
lus. contentio eſt inter ſubſtitutos ſuper vſufructu, vel
alimentis relictis an debeantur matri, nunc in caſu ſub-
ſtitutionis. Dyn. q. determinauit non deberi matri ſucce
denti ex ſubſtitutione, eſſe verum ſi mater ſuccedat ex
tacita vulgari, quæ locum habet ſi pupillus non adierit
hæreditatem, ſecus eſt ſi pro pupillo fuerit adita hære-
ditas, & mater ſuccedens ex pupillari vſumfructum ha-
bere debet ante partem, ita limitat Barto. in l. licet. colu.
2. num. 5. de legat. 1. quem ibi ſequuntur Ang. in fin. Ca-
ſtren. in fin. Cuman. colum. 3 tentando etiam ſi ſucce-
dat ex tacita vulgari, Alexand. in fin. remiſsiue, & Iaſ. co-
lum. 6. in 7. not. & Bald. in l. non iuſtam num. 6. firmat.
C. ad Trebell. & ſequitur conſilio 320. Petrus. lib primo,
& ita eſt commu. Opin. quæ licet videatur ſapere mate-

riam repoſitionis relictorum ab inſtituto ad ſubſtitutum, cum tamen contineat not. & contingibilem deciſ. pro relictis vxori factis, huic etiam bene conuenit loco talis reſolutio.

Quarto hæredes mariti in reſtitutione dotis prælegatæ vxori poſſunt vel ne detrahere, vel retinere neceſſa-
8 rias † impenſas in rebus dotalibus factas per maritum ſecundum diuerſitatem formæ, vel modi, quo fuerit dos prælegata. Nam ſi prælegatum dotis à marito ſit vxori de certa quantitate dotis, vel de eo quod ipſe maritus recepit, vel apparebit per inſtrumentum dotis ſe recepiſſe pro dote. Tunc dotis prælegatum præſtari & ſolui debet abſque impenſarum deductione. Si vero ſimpliciter maritus prælegauit vxori ſuæ dotem ſuam, vel de qua apparebit eum teneri ad reſtituendum, verbum dotis eſt vocabulum iuris, & interpretatur deductis impenſis, l. quod dicitur. de impen. in rebus dot. fact. & impenſæ dotem ipſo iure minuunt, l. cum quis. verſ. primo de dot. præleg. in ſolutione quidem iſtius prælegati fieri debet deductio impenſarum per text. in l. Meuio. §. à me hærede. de legat. ſecundo, & ibi tradunt Bart. Alber. Bal. Ang. Caſtren. & alij lite proſequendo, ita decidit conſil. Neapol. per Afflict. deciſ. 359. in cauſis conuentionis & reconuentionis, vbi in caſu prælegati de certa quantitate dotis facti reprobat limitationes, quas Caſtr. in dicto §. à me hærede. adducit in prin. vnam & aliam in fin. vt ibi per eum.

9 Quinto interdum accidit † maritum filios habentem ex primo matrimonio volentem plus relinquere ſecundæ vxori quàm poſsit, p l. hac edictali. C. de ſecun. nupt. iure legati ei reliquiſſe mille, quæ etiam cum iuramento confeſſus eſt ab ea de ſuis pecunijs, vel bonis ſe habuiſſe aliter etiam per coniecturas non probato, quòd habuerit pecunias & bona vxoris, relictum tale non valet per dictam l. hac edictali, & minus valet illa confeſsio etiam iurata, vt decidit Barto. in l. cum quis decedens. §. Titia. de legat. 3. qui ſuſpitio ob incapacitatem perſonæ acquirentis hoc inducit, & ne fiat fraus legi. Bart. ibi dicit, & concord. cumulauit Tiraquel. in l. ſi vnquam. ver. donatione. num 91. de reuocan. dona. & per Gabri. Roman. de commun. concluſ. lib. 3. tit. de ſecun. nupt. concluſ. 4. vbi materiam dicta l. hac edictali tractare aſſumpſit. quod procederet etiam ſi relictum ſecundæ vxori factũ eſſet pro alimentis vel in vſufructu, quando ex ratione vitæ ſumpta ex l. hæreditatum. ff. ad l. Falci. hoc tranſcenderet vel excederet relinqui debita liberis primi matrimonij, vt late tradit Aym. conſi. 194. Sed ſi cum iuramento teſtatoris concurrerent coniecturæ aliquæ de veritate confeſsionis teſtatoris circa relictum factum ſecundæ vxori, deberet quidem ea illud conſequi, vt per Alexan. conſil. 18. ſub num. 8. præceden. & ſequen. lib. 3. concor. etiam congerit Tiraq. d. ver. donatione. nu. 100. & Aym. conſi. 40. num. 4. 5. & ſeq.

10 Sexto iure † legati maritus reliquit ſuæ vxori lectum ſuum, dubitatio eſt, an veniat culcitra, vel coopertoriũ de ſirico & alia ornamenta lecti, per leges hincinde argumentando, & culcitram de ſirico & omnia ornamẽta venire tenet Barto. in l. librorum. §. fin. de legat. 3. Alber. in dict. l. librorum. in fin. dicit quòd in hac quæſtione attenderet conditionem & dignitatem perſonarum, ſ. quando eſt legatum lectum munitum per nobilem virum, ſed prius in legato lecti ſimpliciter facto tenuit non venire, niſi fuerint expreſsim legata, Ang. Aret. de teſta. glo. 49. tenet non venire cum ornamenta de ſirico non conueniant viduæ, idem Bald. de lectis, ſi enim vult lectum de ſirico, non conuenit viduę, dicit in l. 1. colum. fin. num. 12. C. de lega. Petr. Peck. de teſta. coniug. lib. 6. cap. 10. ſub num. 2. Exiſtimat hanc Baldi deciſionem non abſolute veram, quia pleręque ſunt viduæ, quarum conditio eiuſmodi ſuppellectilem requirit, aliud non allegat ſed pertranſit cum eo, quòd interpretatio fiat ſecundum dignitatem, & qualitatem perſonarum per l. plenum. §. equitij. ff. de vſu & habit. & ibi proprie Bald. dicit eſſe arg. quòd ſi teſtator vxori lectum ſuum legat, non veniunt, ait ipſe, culcitræ de ſirico, quia non conueniunt viduæ, cum hac deciſ. alias ſimil. adducendo à qualitate perſonæ tranſit Felin. in cap. cauſam quæ. colum. 13. verſic. pro quo vide de reſcript. & Corſet. not. in ver. conditio perſonæ. Dixi alibi vlterius inſpiciendum fore ſi maritus vltra legatum lecti, & ſuorum ornamentorum fecerit vxori alia legata & alimentorum, & ſuarum veſtium & iocalium, ita quòd deprehendi poſsit procliuior teſtatoris voluntas in vxorem, vt lucrum maius etiam ſentiat in legato lecti. & eius ornamentorum, quemadmodum ſentit in veſtibus ſuis etiam de ſirico, & feſtiuis ſibi pariter legatis, & non conuenientibus viduæ, ita text. magis vrget in illa particula hoc amplius, in l. fi. §. vxori. de aur. & argen. leg. ita ibi arguunt in ſpecie Bar. & Alber. & ſic quando intelligitur de veſtibus, camera & lecto teſtatoris, Ang. Aret. d. gl. 49. in fi. cum & legato maſſaritiarum vel ſupellectilium veniret per tex. in l. 3. in prin. de ſupel. lega.

Septimo quęritur de diuerſis legatis factis vxoribus, ſub certis vocabulis, & dubitatur quandoque quæ nam res ſub legatis ipſis veniant, quorum ſolutiones his exemplis inſeram.

11 Legatum eſt † vxori frumentum, quod reperitur eſſe domi, cum frumẽto adeſt bona quantitas farinæ, quàm ſub legato frumenti legatariam venire requirit, breuiter venire determinari debet per doctrin. Bartol. in l. quæſitum. §. illud de legat. tertio, comprobat Guid. Pap. in quæſt. 233. verum vetitum ita eſt donec de farina fiat panis dicit ibi Barto. ſentiens hoc in materia legatorum adducendo in argum. l. ſi cui lana. de legatis tertio, quæ
12 loquitur in legato lanæ & facit in verſicul. † lanæ appellatione eatenus extendi placet quo ad talem peruenisset.

13 Maritus † legauit vxori omnes veſtes ſuas, inter quas ſunt aliquæ conſumptæ & corruptæ, aliquæ ſunt de nouo factæ, iſtæ autem quæ ſunt factæ loco corruptarum veniunt legato, illæ vero quæ alijs veſtibus bonis ſuper additæ ſunt in legato non ſunt ſecundum Bart. in l. ſi ita. colum. fin. numer. 8. de aur. & argen. legat. intellige quãdo ſunt de nouo factæ & additæ poſt factum teſtamentum, eo quòd veſtes ſuæ viderentur legatæ vxori, quæ eſſent ſuæ tempore teſtamenti, vt dicit text. in dicta l. ſi ita. & veniunt veſtes feſtiuæ & non feſtiuæ, Bartol. & Alber. in l. fin. §. vxori. eo. & Ang. Aret. de teſtam. in gloſſ. 45. num. quinto & præceden. firmat concluſiones iſtas, quinimò veniunt veſtes inciſæ & nondum perfectæ exiſtentes penes ſutorem faciendæ, & deſtinatæ pro vxore legataria, Bald. in l. ex facto. il ſecundo. colum. fin. verſic. fuit diſputatum. ff. de hæred. inſtitu. pro ſingulari ponit Franciſc. Cremen. ſingul. ſexageſimotertio. teſtator legauit. allegat Bartol. in dicta l. ex facto. qui hoc non dicit, ſed Bald. dicit vt allegaui, facit l. ſcribit Quintus Mutius. §. in aurifice. de aur. & argen. legat. & dicit Petrus Peck. de teſtam. coniug. libr quinto, capit. decimoquarto, numero primo, & per totum, de legato veſtium, ac etiam ipſarum veſtium legatarum ornamenta quæcunque aurea argentea vel de gemmis veniunt, Corſet. in not. ſub verſic. legauit. in ſumma iuris regula receptum eſt, quicquid etiam pretioſius, vel auri, vel argenti, vel gemmarum & margaritarum accedit, adiunctum vel clauſum eſt alij rei etiam vilioris & longe inferioris pretij cauſa tamen rem hanc ornandi, iſta enim re legata venit & cedit legato ipſo, lege cum aurum. §. fin. & l. & ſi non ſunt. §. pediculis. in principio. §. primo, de aur. & argen. legat. pro ſingulari, & ſe ita conſuluiſſe ponit Rom. ſingul. 622. lego mulieri, non tamen veniunt in legato

veſtes

veſtes prohibitæ portari per ſtatutum, Bart.in l.quam-
tuis.eo.& ibi plene apoſtil. per Alexand. ſed earum exti-
matio deberetur Franciſ. Cremen. ſingul. ſexageſimo-
quarto,ſtatuto,cum ſimilibus, per Curt. Iun. conſil. 30.
colum.ſecunda,diſtinguendo vt per Aret.in l. multum.
colum.1.de verborum obligation. & Socin.conſi.10.co-
lum.ſecunda, verſic. poſtremo lib.1.vbi in legato verbis
multum generalibus facto vult etiam venire prohibita
portari,& alia multa, vt ibi per eum in prima,& ſecun-
da colum.latiſsime.

14 Vxori † maritus,vel ſocer legat donaria quæ Ferrariæ
ex communi vſu loquendi continent veſtes & iocalia &
alia deputata ad ornatum mulieris tranſmiſſa per ſpon-
ſum ſuæ ſponſæ & donata per attinentes, in tantũ quòd
tale legatum valet, vt alia donata quæ reperiuntur præ-
ſtentur, ſi poſſunt haberi, ſin autem eorum extimatio,
vt longa diſcuſsione probat Alexand.conſilio 248.pon-
deratis narratis per totum libro ſexto. Pariter hæres
vxoris vt obtineat probare debet veſtimenta & pannos
per vxorem portatos ad domum mariti eiuſdem mor-
tis & aditæ hæreditatis tempore fuiſſe penes hæredes
mariti,Roman.conſilio 254.in facto propoſito.Quæ re-
perientur vel ſuperfuerint tempore mortis teſtatoris
vel grauati, intelliguntur ſi non fuerint perdita vel alie-
nata Barto.in l. Titius.ad finem. ff. ad Trebel.adde quòd
donaria facta vxori per attinentes mariti, vt Ferrariæ ſer
uabatur,ſunt vxoris & non mariti, probat Salyc.in l.ſi
donatæ. §. primo. Digeſtis de donation.inter virum &
vxorem.

15 Lanam † & linum appetunt mulieres, ait glo.in ver-
ſic.in lana.in l.cum quæritur.verſi.ſic mihi placet.de le-
gat.tertio,meminit Tiraquel.de legi.connu. in decima.
l.in fin.ideo ſæpius in teſtamentis legimus, quòd mari-
16 tus legat vxori omnes pannos lanæ & lini, † appellatio
hæc pannorum ex communi vſu loquendi eſt largior,
quàm ſit appellatio veſtis,ideo ſub tali legato continen-
tur ea, quibus induimur,& petiæ panni lanæ & lini ap-
tæ ad vſum hominis cauſa faciendi pannos lanæ & lini
ſaltem pro vno anno,Bart.in l.diuus. ff. de bon.damna.
in l.veſtimentum.de aur.& arg.legat.

17 Legatum † veſtium & indumentorum quoruncun-
que prætioſorum & non prætioſorum ad vſum vxoris
factorum excepto iocale,quod dicitur. Agnus Dei,quod
teſtator remanere in hæreditate voluit,& ſic legatum fa
ctum vxori quaſdam ꝑlas repertas in hæreditate etiam
non apparentes fuiſſe ad vſum vxoris continere late di-
ſputando tenet Corn.conſi.218. ver.in hac conſultatio-
ne.lib.4.dubia videtur conſultatio iſta, per ea quæ tra-
dit Capr.conſ.128.ad n.3.cum perlæ non eſſent ad vſum
vxoris,& per l.hæres. §. vxori.de leg.3.cui reſpondendo
non ſatisfacit,de hoc legato veſtium vide late per Petr.
Peck. de teſta.coniug.lib. 5. cap.14.legando quæcunque
iocalia à ſe facta vxori non veniunt margaritæ alienæ
per teſtatorem conductæ forſan ab hebræis, & ad orna-
tum vxoris Bero.quæſt.56.

18 Reliquit vxori totum † ſuum arredium faciendo diſ
ficultatem ſuper pronomine, ſuum, & ſuper ſignificato
verbi,arredium,pronomen ſuum.id eſt,ſibi vxori con-
ceſſum per maritum,& arredium,1.theſaurum nuptia-
rum,interpretatur Bald.conſil. 271. iſte ſermo. lib. 4.&
Alber.in l.legatis.num.2.de leg.2.dicit, quòd ſi maritus
legat vxori omnia mobilia ſua,intelligitur ſolum de il-
lis,quæ ſunt ad proprium vſum mulieris.

19 Generale † legatum vſufructus factum vxori, conti-
net & partem vſufructus rei per teſtatorem poſt mortẽ
prius donatæ alij,qui etiam poſtea deceſſerit, & ſic poſt
mortem donatarij probat ſubtiliter Roman.conſil.308.
pro habenda.col.2.& continet frumentum,& bona mo
bilia quæ fuerunt reperta tempore mortis teſtatoris, ſi
tamen ea velit vxor legataria tenere, donec durat vſu-
fructus debet ſatiſdare de extimatione eorum reſtituen
da finito vſufructu,Bald.conſil.237. Paſtutius in ſuo te-
ſtamento lib.5.ſequitur Aym.conſil.300.colum. ſecun-
da,num.5.de extimatione reſtituenda ea forma, de qua
per Pariſ.conſil.96.num.5.lib.2.

20 Legatum † domus cum omnibus rebus & bonis in ea
exiſtentibus factum vxori,nõ continet bona niſi ea,quę
tempore teſtamenti ibi reperiebantur perpetuo per
manſura pro vſu domus, & ſic non continere frumen-
tum in ea poſtea immiſſum, nec ſi tunc fuiſſet repertum
in ea,cum non ſit de rebus ibi perpetuo permanſuris,
nec alias res poſtea immiſſas,nec prothocolla teſtatoris
notarij,nec alios libros priuatarum rationum teſtato-
ris,cum non ſint de rebus pro vſu domus ibi perpetuo
permanſuris,hæc late per iura ſolita allegari, & per me
iam ante alleg.probat Capr.conſ.45.per tot. idem conſi.
128. num. 3.& ſequent. per adiectionem hanc à teſtatore
21 appoſitam † ad vſum ſuæ perſonæ in legato omnium
pannorum lanæ, lini, & canibis & aliorum pannorum
ſic ad vſum ſuæ perſonæ non venire tobalias, panna-
menta,& ſuppellectilia, quæ non ſunt ad vſum ſuæ per-
ſonæ. Quinimò requiritur quòd legata reſpiciant pro-
prium vſum vxoris,& non communem vſum cum alio
per text.in l.legatis vxori.de leg.ſecundo. & in l. Quin-
tus Mutius. in princip. de aur.& argen. lega. & in l. hoc
legatum.de legat.tertio, vbi in tex.dicitur quòd frequẽ-
tiſsime in vſu verſatur, vt in legatis vxoris adijciatur
quæ eius cauſa parata ſint &c. & cum multis concord.
ibi ſign.in gloſſ.in verſic.quod in vſu.quod animaduer-
tere omiſit Capra in dicto conſil. 128. & quòd talis adie-
ctio ad vſum ſuæ perſonæ referatur ad omnia legata fa-
cta vxori eſt text.in l. hæres.§.vxori.de legat.tertio, &
eſt valde not.fallit in legato lini & lanæ, vt veniant com
munia cum marito per l.cum quereretur. §.lana.de leg.
3.& ibi gloſ.fin.animaduertit. Roman. ſing. 632. legans
alteri.

22 Sub † legato vſufructus omnium bonorum mobiliũ
& immobilium pro legataria veniunt fœtus animali-
um,pecorum, boum, equorum, ſurrogati tamen loco
mortuorum eorum quæ ſunt in grege relicta,Bart.con-
ſil.50.Gilius.num.4.volum.primo.conſilio 87.Mathio-
lus.in fin.volum.ſecundo, Bald.conſil.423. Andreas.in
fin.libr.tertio,de his & alijs,quæ veniant ſub hoc legato
vſufructus vide quæ colligit Pau. Pic.in repet. §. Titia.
numero 110.vſque ad num. 22.l.Titia cum teſtamento.
de legat.ſecundo,redditus locorum Sancti Georgij, lau
demium rerum cauſalium,penſiones domorum, red-
ditus gabellarum emptarum,Pariſ.conſil.96.colum.ſe-
cunda.numero 10.17.18.19.lib.ſecundo. Non veniunt e-
molumenta prothocollorum Bart. & alij in l.diuortio.
§.ſi vir.ſolut.matrim. Bartol. conſilio 50. Gilius.ad fin.
Guid.Pap.in quæſtio.541.num.quarto,nec nomina de-
bitorum, Aymo conſil.300.ad fin.Pariſ.dicto conſil. 96.
num.84.Socin. Iun. conſilio 115. in princip. lib.primo.
Secus eſt in ſimplici legato vſufructus bonorum, quia
veniunt nomina debitorum, Corn. conſilio 187.ad fi-
nem lib.ſecundo,Dec.conſil.418. colum.ſecunda, in ter
tia dubit.Natt.conſil. 297. numero quarto, & pecunia
inuenta in hæreditate,Pariſ.conſilio. 94.numero 14.15.
lib.ſecundo.venit & frumentum pro ſeminandis agris,
Petr.Anto.Anguſo.in mater.vltim.volunt.conſilio qua
drageſimo tertio.

23 Legatum † alimentorum factum vxori continet ali-
menta etiam pro familia ſibi neceſſaria,Bald.in rub. ſub
numer.tertio.de vita & honeſt.cleri.vbi dicit quòd hoc
legatum eſt benigne & plene intelligendum, vt ſic eti-
am debeantur medicinæ, & vt per Bartol. tracta. de ali.
colum.prima.verſic.quæro an illi. Non tamen deben-
tur vſufructus,vel alimenta vxori relicta, ex bonis feu-
dalibus,emphiteuticis,vel fideicõmiſſo ſubiectis, Pariſ.
conſilio

conſilio nonageſimooctauo, colum. prima, & ſecunda, libro ſecundo, & ibi in fin quæ ſint inſpicienda & attendenda pro alimentis taxandis vxori relictis, & per Bald. conſilio ducenteſimo vigeſimoprimo, conſiderandum eſt ad finem lib. 4.

24 Tempus † autem petendi alimenta datur quoad victum de menſe in menſem, quoad veſtimenta quando his indiget legataria, cui factum eſt legatum alimentorum in diem incertam donec egerit vitam vidualem, Socin. conſi. 10. columm. 4. in quæſt. princip. & conſil. 11. ſeq. colum. fin. lib. 1. Aduerte quòd Bald. conſil. 255. confirmans. in fin. lib. 2. dicit mulieri habenti magnam dotem legatum factum nõ præſumi pro alimentis niſi forte illius anni, quo pendet exactio dotis. l. 1. §. exactio. de rei vxo. act. atteſtando dotem mille florenorum re & nomine eſſe magnam, ſi tunc ita, non eſt ita tunc, cum modo quilibet artifex petat dotem mille florenorum, quo tempore alimenta, & veſtimenta debeantur, idem clarius in l. 1. num. 3. C. de fideicom. granum & vinum in principio anni petitur & præſtatur, Bart. conſil. 216. Addelandus. nu. 5. lib. 1. idem de magnis dotibus auctis modernis temporibus atteſtatur Rolan. à Val. conſil. 25. num. 19. lib. 4.

25 Legat † maritus vxori vſufructum fundi, hoc onere impoſito, quòd non debeat, nec poſsit illum vendere, vel alienare, intelligitur ex hoc large plenam proprietatem fundi, probat Bal. per tex. ibi, in l. proculus. in prin. ff. de vſufr. & ibi Ang. dicit eſſe notanda iſta, quia quotidiana ſunt, & de pane quærendo, ſumando illum text. quòd onus impoſitum vſufructui ſoli proprietati conueniens legatum proprietatis importat, & hoc eſſe ex præcedenti diſpoſitione conceſsiua rei, & ex propoſito ſignificante dominium vt ibi Ang. declarat, pro ſingulari deciſ. ſequitur Rom. conſi. 206. licet de communi. colum. 2. verſ. tertio. Barb. conſil. 20. colum. 4. lib. 4. comprobat Crem. ſing. 27. maritus. & Alex. conſil. 150. viſo themate. in princ. lib. 7. & late ſuper hoc ſolo inſiſtendo, & de communi opin. atteſtando tenet Pariſ. conſil. 71. per tot. lib. 2. idem & vt com. tenet. Cur. Iun. conſil. 14. colum. 1. & Soc. Iun. conſil. 84. num. 9. lib. 1. & eſt gloſſ. fin. in l. qui fructus. de vſufr. leg. Bero. conſil. 44. nu. 10. 11. lib. 2.

26 Idem ſi dixerit teſtator † legauit fundum ad vſum, ad alimenta, videtur relinquere proprietatem per l. donationem § ſpecies. ff. de dona. & l. ſpecies. ff. de aur. & arg. leg. tenet Bar. & Imo. in l. Lucius. §. hæredum. ad Trebel. & Bald. in l. ſi mulier. in fin. C. de iure dot. & bene. Ang. etiam ex illo tex. in l. in fideicommiſsi. §. fin. in ſi. ff. de vſu. idem per eadem iura Feder. de Sen. conſilio 46. iure cautum eſt. in fin. & Bartol. in l. Titia. §. fin. num. tertio, de legit. 2.

27 Idem ſi † legat fundum quòd toto tempore vitæ ſuæ debeat gaudere importat proprietatem eſſe datam Bal. conſilio centeſimo nono, licet filiæ ſit relictum. libr. ſecundo.

28 Item ex eo † quòd teſtator iuſsit ſua bona diſtribui in pauperes. videtur pauperib. reliquiſſe proprietatem bonorum, Bald. in l. & in epiſtola. num. 5. C. de fideicommiſſ. vel quòd poſsit diſponere poſt mortem. Cuman. conſ. 120. ſer. Petrus. col. 2.

29 Idem † ſi dixerit lego vxori domum ad habitandum, vel fundum ad vſufructuãdum, vel ad vſum vel ad galdimentum, plena proprietas relicta videtur, probat Alexand. conſil. pen. ad fin. lib. ſecundo, Caſtr. conſil. 355. ad primum. in princip. lib. 2. pro ſingulari probat & Marſil. ſing. 414. teſtator filios. Bero. conſil. 33. numero primo, lib. 2. ita in facto dicit ſe conſuluiſſe Ang. in auct. hoc loco. ad fin. C. ſi ſecun. nupſe. Nat. conſil. 211. num. 17. plura dicta ad hoc congerit. Curt. Iun. conſil. 38. colum. ſecunda, num. 5.

30 Intellige † tamen prædicta, quòd ſi legatum ſit factũ temporaliter donec vixerit, vel ſteterit vidua quòd tempore eueniente, vel mortis legatariæ, vel tranſitus ad ſecunda vota proprietas ſic relicta reuerti debet ad hæredes, vel hæreditatem teſtatoris, Pariſ. conſil. 21. num. 37. 38. lib. 2. & clare. Socin. conſ. 102. colum. penult. num. 14. 15. lib. tertio.

31 Item vbi non procedit † legatum vſufructus de certis bonis, & vxori commiſſum eſt gubernium & adminiſtratio bonorum teſtatoris, & relicta ſunt ſola alimẽta ſub legato victus, & veſtitus & alia ſigna ſunt quòd vxor etiam vſumfructum non habeat nedum proprietatem, & ſic deciſ. Bald. in dicta l. Proculus. & aliorum non procedit, quando aliter apparere poteſt de voluntate teſtatoris, vt in ſuo caſu deducere conatur Aym. cõſil. 25. colum. penult. & fin. pro quo & Dec. conſilio. 278. colum. tertia, verſic. quinto hoc idem. vbi & teſtator prohibuerat vxorem vendere & alienare, & Corn. conſi. 19. lib. primo loquens in contractu inter viuos, & non habet locum dicta l. Proculus. quando in clauſulis acceſſorijs appoſita ſunt verba, vt nõ poſsit alienare vel vt poſſit gaudere, & quando verba appoſita non repugnant vſufructui, vt per Bello. conſil. 6. num. 9. num. vndecimo, ſequitur Petr. Peck. de teſta. coniug. librò quinto, capit. quarto, & quãdo fuerit ſecuta alienatio per vſufructuarium accurate tamen per iudicem inſpecta voluntate teſtatoris, Born. Feuiza. de vſufruct. muli. ſub. nume. 77. verſic. contrarium autem. pagin. 413. præceden. & ſequ. & Baldus not. limitat in l. ſecunda. numero decimo. C.
32 de inoffic. don. quòd † ſi pater dat filio fundum in alimenta, vel in vſum ſuum non videtur dare proprietatẽ, in extraneo ſecus eſt & firmat dictam deciſ. per d. l. donationes. §. ſpecies.

33 Cæterum vbi † ſimpliciter maritus ſeu alius legat vxori ſeu alij rem aliquam mobilem, ſeu immobilem, cẽſetur legare & proprietatem per diſtinctionem titulorũ de rebus legatis ſimpliciter, & de vſufruct. lega. probat Socin. dicto conſil. decimo. colum. ſecunda, ſub verſic. circa tertiam quæſtionem. lib. primo, in ſpecie probat per l. ſpecies. & ibi Bartol. ff. de aur. & argen. legat. & Rui. conſilio vigeſimoquinto, colum. quarta, ſub numero octauo, lib. ſecundo, vbi ſigillatim dicit quòd appellatione rei legatæ venit etiam eius proprietas. & probat
34 importare † legatum verba hæc, non auferantur tali ea, quæ tenet in tali loco, vel ſinat ea tenere, & valet legatũ factum per ſinendi modum, & pleno iure, vt ibi per eũ, & per Bero. conſil. quadrageſimoquarto, numero deci-
35 mo, vndecimo, lib. ſecundo. Dicitur † etiam legata proprietas, ſi maritus vel alius legat ſuam habitationem poſitam in tali loco iuxta tales confines, non ſic eſt, ſi legat habitationem ſuæ domus, quia tunc non videtur legata proprietas, tradit Bald. in l. cum antiquitas. in fin. C. de vſufruct. pro ſingulari ponit Cremen. not. 110. teſtator dicit.

36 Omnia † bona mobilia, ſuppellectilia. & maſſaritias legauit vxori, veniunt quidem ſub hoc legato, pecuniæ, aurum & argentum, pecudes, & alia animalia. & omnia quæ mouentur. Dec conſ. 472 num. 4. 5. 6. & conſil. 653. in princ. Pariſ. conſil. 67. num. 12. & conſi. 79. num. 41. 45. lib. 1. Ruin. conſi. 32. colum. 2. lib. 2. vbi maximè per verba generalia, vbi etiam ſi inſtitutio hæredum ſpecialiter facta ſit de bonis ſe mouentibus, exinde non eſſe derogatum generali legato bonorum mobilium, quin veniant omnes beſtię, licet in hoc eodem caſu contrarium & forte verius teneat Dec. d. conſil. 653. ſequitur Ploc. tractat. de in lit. iur. §. 1. num. 16. vbi & num. præced. de his
37 agit. Quid † ſi in legato vniuerſali mobilium ſint enunciatæ certæ ſpecies mobilium, an per talem ſpecialem expreſsionem in ceteris non expreſsis intelligatur reſtrictum vniuerſale legatum & diſputando concludit

quòd

quod non Hippol. Riminal. conſ. 216. nu. 18. & ſeq. Adde
38 bonorum † mobilium appellatione venire redditus
temporales puta quatuor vel quinque annorum, & nō
perpetui, bene probat Boer. conſil. 3. numero. 7. & ſeq.
Maſſaritiarum † vocabulo vulgari idem continetur,
39 quod vocabulo latino ſupellectilium, Bart. in l. 1. & ibi
Alber. & in l. 2. de ſupel. leg. quæ bona hoc vocabulo ve-
niant, habetur ex lectura legum, titu. de ſupel. leg. & ali-
qua per Abb. conſ. 88. nu. 2. libr. 2. & aliqua quæ non ve-
niant per Ang. Are. de teſta. gl. 39. & Guald. de arte teſta.
tit. 6. de leg. cau. 53. ad fin.
Bona † mobilia etiam non veniunt, quæ teſtator ve-
40 nalia haberet, leg. generali. §. vxori. de vſufru. leg. & ibi
Bar. l. pediculis. §. item cum quæreretur. de aur. & arg.
leg. Pariſ. conſ. 79. nu. pen. li. 2. alias ſi maritus eſſet mer-
cator habens ferè omnem ſubſtantiam in mercibus
mobilibus, legando mobilia vxori ſuæ, ſi venirent
venalia, eſſet ſumma captio, arg. l. ſi vxori. in princi. eo.
maxime quando teſtator habeat alia bona non venalia
d. §. item cum quæreretur, & ibi gloſſ. fin & Bar. verum
& hoc tempera, niſi teſtator legauerit vniuerſaliter om
nia bona ſua abſque mentione alicuius loci, & ſi etiam
de loco mentionem faceret, apponendo tamen vniuer-
ſalitatem, quomodocunque vel qualitercunque ibi eſ-
ſent quia tunc veniunt & venalia, vt eſt nota, & comm.
doctr. Bart. in di. §. vxori, de his plura dixi, & ad ibi ſcri-
pta me remitto ſupra ea. interp. dubit. 8. verſi. de his au
tem rebus cum ſeq. vbi etiam ſupra vide late tractaui de
huiuſmodi legatis reſtrictis ratione actionis locorum,
vt in præſenti ſpecie ſæpius contingere poteſt de legatis
mobilium, & ſupellectilium domus ipſius teſtatoris, de
quo in longum & multa ſcribere profitetur Gabr. Eug.
conſilio 98. vbi quatenus pecuniam ſeu nummos, ſicuti
venalia in hoc legato mobilium bonorum non venire
affirmat addo idem probare Petr. Peck. de teſta. con-
iug. lib. 5. capit. fin. num. 4. & expreſſius Ari. Pinel. in
l. prima. par. 2. num. 47. C. de bon. matern. vbi & nu-
mero 50. notorium eſſe adducit homines etiam appel-
latione mobilium de pecunia non ſentire ſed de ſupel-
41 lectibilibus & ornamentis, veluti etiam † appellatione
auri & argenti non comprehenduntur pecuniæ aureæ
& argenteæ, l. cum aurum. in princip. de aur. & arg. leg.
Dec. conſil. 381. in princ. & ſolum ea venire quæ commu
ni vſu loquendi dicuntur mobilia, ſ. vtenſilia pro vſu
quotidiano domus, Natt. conſil. 117. num. 6. compro-
bat & Plot. d. tract. de in lit. iuran. §. 1. nu. 15. Attamen
hoc communi vſu loquendi, vel notorio non probato
mihi placet ſententia Eugub. d. conſil. 98. numero 32. &
ſeq. quòd appellatione mobilium domus veniant pecu
niæ ibi repertæ, quas veriſimiliter teſtator pro vno an-
no ad tuitionem, manutentionem, & vſum ſuæ domus
expendere potuiſſet, arg. l. ſi chorus. §. 1. de leg. 3. pro v-
ſu enim & conſeruatione domus in expenſis quotidia-
nis familiæ & aliorum neceſſariorum, ſine quibus do-
mus ſtare non poteſt, pecuniarum quanta ſufficiat, ſum
mam continuo adeſſe paratam, ibi communis experi-
entia rerum magiſtra docet. c. quàm ſit. de elect. in 6. in
princip. auct. de appel. vtar verbis text. in §. oportet
quoque in auct. vt iudi. ſi. quo. ſuffr. & non poſſunt citra
pecunias hæc agi, igitur quanta pecunia ſufficiat pro v-
ſu annuo domus legato cedat, arg. l. cum quæreretur. §.
ſed cum probaretur. de leg. 3. & l. nam quod liquidæ.
verſi. quod ſi promiſcue. de pen. leg. deprehendique fa-
cile eſt ex d. §. vxori. de quantitate magna ſalis inuenta
in ſalinis illam cedere legato vſufructus quantitatem,
quæ vſufructuariæ ſufficiat, de reliqua vero parte quæ
venalis fuiſſet teſtatorem non ſenſiſſe, ita de pecunijs
non ſenſiſſe, quas continuo paratas pro vſu domus ſtare
non expediebat, de alijs vero paratis ſenſiſſe per d. leg. ſi
chorus. §. 1. ſentit Iaſ. conſ. 65. col. 2. verſi. circa quartū
dubium. lib. 1. Sed has difficultates tollunt notarij cum
eorum verbis generalibus, & vniuerſalibus, & quibus
legata huiuſmodi concipiunt, vt antedictum eſt, & per
Bero. conſil. 44. num. 5. lib. ſecundo, Crot. conſilio 125.
num. 9. & ſequent. Petr. Peck. de teſta. coniug. lib. quin-
to, capit. duodecimo, & cap. fin. late de legato mobiliū,
& quando veniant pecuniæ, & nomina debitorum &
actiones, & Bero. conſilio 43. colum. prima, lib. 2. vbi la-
te ſub legato ſuarum pecuniarum, quòd non veniant
debitorum, iura & actiones.
42 Legat † teſtator vxori cameram vel omnia quæ re-
periuntur in camera ſua, fuit dictum, & reperitur, quòd
intelliguntur legatæ res paratæ ad cameram etiam ſi
ſint extra cameram dummodo ad cameram ſint paratę
veniunt in legato, exceptis tamen his q inſcio teſtatore
fuiſſent aſportatæ in camera, intelligo de rebus non pa-
ratis ad cam, ita Bart. in l. fin. de pen. leg. & in leg. ita. in
prin. de leg. 2. vbi not. illam l. contra dominas, quibus
teſtator legauit omnia quæ habet in camera, quia illarū
per eas in camera ignorante teſtatore non cedunt lega-
to, & bene in terminis per Iaſ. in l. huiuſmodi. §. legatū
colum. 2. de leg. 1. & de legato pannorum, ornamento-
rum, lecti, & omnium aliorum pannorum exiſtentium
in camera, demum ſtandum eſt verbis teſtatoris, Bart.
conſil. 216. Addelandus. numero 6. & ſeq. voluimne 1.
Socin conſilio 10. columna 2. libro 1. non venire niſi ea,
quæ ſunt ad vſum vxoris, & ſic non argentum, quòd
erat ad vſum mariti, ſubſcribit Alci. conſilio 184. ſubti-
lis. lib. 9.
43 Frequenter vel vxori vel alij teſtator † legat ſua ani-
malia, vel eorum vſufructum, multum enim intereſt
quibus verbis, ſeu qua verborum forma legatum con-
cipiatur, vt ſciatur quid veniat in legato, & quid de ſur-
rogandis loco mortuorum, nam de his habemus voca-
bula latina, & vocabula vulgaria, latinis autem vocabu
lis ſi quis legat pecora ſua, continentur legato quadru-
pedes, quæ gregatim paſcuntur, vt boues, oues, ſues, &
cætera iumenta, vocabulo vulgari eſſet, ſi diceret beſti-
amina ſua, latino vocabulo, ſi quis legat ſuum armen-
tum. veniunt boues & vaccæ, vulgari vocabulo, ſi legat
ſuam caſinam vaccarum, latino vocabulo ſi legat iu-
menta ſua, & equitia non veniunt boues, vulgari voca-
bulo idem ſi legat ſuam mandriam equarum, latino vo
cabulo ſi legat ſuum gregem, non boues, equi, muli, ſed
oues & capræ veniunt, vulgari vocabulo multiplici, idē
ſi legat mandriam, branchum, mattam ouium, arietes
& agni veniunt, oues & capræ, hæc in vocabulis latinis
ipſis probantur per tex. in l. legatis. §. pecoribus. in leg.
ſeruis. §. pecudibus. de leg. 3. & ibi gloſſ. & leg. boues. in
princip. de verb. ſignifi. & ibi Alci. & Rebuf. in voca-
bulis autem vulgaribus probantur prout vocabula
hæc in facto probari in regionibus contigerint iuxt.
doctr. Bartol. in leg. Labeo. de ſupellect. leg. gloſſ. & ca-
non. in cap. nonnulli. de reſcript. & in capit. ex literis.
de ſpon. ſal. & per Matheſ. in not. 96. no. vnum mira-
bile. vbi de communi vſu loquendi regionis animalia
domeſtica appellarentur beſtiæ, refert & ſequitur pro
not. Cepol. in leg. ediles. §. iumentorum. nu. 2. de edil.
edi. & maxime in teſtamentis attenditur communis
vſus loquendi. le. librorum. §. quod tamen Caſſius. de
leg. 3 Alex. conſil. 131. colum. 2. num 4. lib. 7. & alibi cen-
ties.
Si vero non vocabulo vniuerſali pecoris, armenti,
iumenti, equitij, & gregis, ſed ſimplici nomine legauit
oues ſuas, agni & arietes non continentur, dict. l. ſeruis.
§. ouib. idem equis legatis, vt fœtus non veniant, niſi
poſt moram, ſecus eſt equitio legato, vt ad propoſitum
eſt tex. not. in leg. equis. ff. de vſu. & ibi gloſ. & doctor.
Idem ſi certo numero legat, vt puta x. oues, quæ faciant
gregem, tamen haberetur legatum vt ſingulorum capi-

alleg. & in ſpecie Caſtr. conſilio 218. ad primum colum.
1. verſic. circa ſecundum. libr. 2. & ita videtur tenendũ,
poſtquàm ex communi doct. ſententia interpretatio
dictæ conſuetudinis non tollit vſufructum vxori, niſi
quando ſunt inſtituti hæredes filij & deſcendentes te-
ſtatoris, nota igitur quantum facit in hoc relicto diuer-
ſa qualitas hæredum, adeo quòd ſi hæredes ſint vel ma-
ter, vel ſoror, vel tranſuerſales quicunque teſtatoris, &
ſic extranei non impediunt quin vxor habeat vſufru-
ctum ex dicto relicto ſalua tamen falcidia, vt per Bald.
& Imol. in dicto §. Titia. licet obiter dicat Papien. in for.
libel. quo agi, ad do. & vſufr. in gloſſ. donec. ſub num.
5. quòd cete d. conſuetudo communiter practicatur in
vtroque caſu, tamen ſupponit quòd inſtitutis extra-
neis habeat locum opin. Dy. ſalua falcidia pro hæredib.
inſtitutis, idem firmat ita communiter ſe de facto vi-
diſſe teneri Caſtr. conſi. 218. quòd vxor. ad fin. lib. 1. &
concord. ali. allegat ponendo ita eſſe magis commun.
opin. Gabr. Roman. de commun. concluſ. lib. quinto,
tit. vſufr. concluſ. tertia, in princip. & Borgni. Feuiza.
de vſufru. muli. numero 58. ita communiter teneri at-
teſtatur & Capra conſil. 25. numero quinto, & conſil.
154. in princip.

In hoc etiam reſpice ad aliam diuerſitatem verbo-
rum dicti relicti, quòd ſi intra ea non ſit admixtum ver
48 bum, † vſufructuarium, vigore aliorum verborum, do-
minam, patronam, &c. vxor legataria hæredibus etiam
extraneis inſtitutis non habebit totum vſufructum,
ſed præeminentiam & alimenta tantum, vt marito vi-
uente habebat, tangit Pa. Pic. in dic. l. Titia cum teſta-
mento. §. Titia. de legat. ſecundo, num. 21. verſi. prima
eſt quòd ſi teſtator. & latius firmat atteſtando hanc o-
pinio. eſſe de mente omnium ſub nume. 34. probat &
Pariſ conſilio 21. colum. ſecunda, numero 12. 18. lib. ſe-
cundo, & Aymo conſilio 32. colum. ſecunda, verſicul.
tertio dico. & ſequitur Borgni. dict. tract. de vſufruct.
muli. ſub nume. 39. quibus addo Signorol. dicto conſi-
lio 175. congrue probantem ſententiam hanc, & natu-
ram verborum, & ex mente teſtatoris, ſentit Bald. in l.
fin. ſub numero ſexto. Cod. de indi. vidui. tollen. imò
quòd habeat vſufructum, vt per Caſtr. conſilio 160. con
ſiderandum. ad finem lib. ſecundo, ſed potius ſtandum
eſt commun. doctor. modo alleg. quòd non habent v-
ſufructum, & vt per Socin. Iun. conſilio 94. colum. 1.
numero tertio, lib. primo, idem conſilio nonageſimo-
ſeptimo eod. vbi late de intellectu verborum ſit domi-
natrix, & adminiſtratrix bonorum ipſorum filio-
rum.

Diuerſum item reputatur ſecundum aliquos, quòd
49 ſi ſolum verbum † vſufructuarium, ſ. facio conſti. vel
relinquo, appoſitum ſit abſque alijs verbis dominam,
maſſariam, &c. etiam inſtitutis filijs. vxor legataria
habebit vſufructum, & non ſola alimenta ſecundum
dictam conſuetudinem, licet ſecundum alios & verius
præſertim in vniuerſali relicto etiam ſecundum Bald.
in l. ſi pater. in princip. de vſufruct. & ſic tenendum eſt,
habebit præeminentiam & alimenta tantum per dictã
conſuetudinem, late firmat Aret. conſilio 40. hæc opi-
nio. placet Pa. Pic. d. repet. in §. Titia. ſub num. 48. &
Iaſ. in l. cum hi. §. ſi in annos. in fi. ff. de tranſ. referendo
dictum conſi. 40. Aret. dicit ſecundum illud conſuluiſ-
ſe & ita fuiſſe iudicatum, & ſuum eſt Iaſ. conſil. 90. non
minus. libr. primo, ita tenet & Borgni. dict. tract. ſub
numero 37. & Gabr. Roman. dict. titu. de vſufruct. di.
concluſ. ſecunda, numero quarto, idem ſi non dixit o-
mnium bonorum ſed tantum dixit quòd eſſet domina
& vſufructuaria in domo etiam inſtitutis extraneis ha
bebit ſolum alimenta & vſum in domo Caſtre. conſi-
lio 416. ad primum quæ ſitum poſt principium. libro
ſecundo.

Tentatur & alia diuerſitas in qualitate perſonarum,
quibus eſt factum tale relictum, nam licet frequentius
ſit illud fieri per maritum vxori & de raro alijs perſonis,
maxime ſub præmiſſa forma relinquo dominam, pa-
tronam, maſſariam, vſufructuariam, &c. tamen contin-
gat relinqui, puta, † matrem, ſororem, fratrem, patruũ.
& ſimiles dominos, maſſarios, vſuf. &c. cum tales per
ſonæ non ſtarent domi, & eis non poſsit conuenire illa
præeminentia, & ad hanc non poſsit referri illud verbũ,
dominum, vel dominam, ſtabit ergo proprie & ſic ap-
paret eſſe relictam plenam proprietatem, vel vſufructũ
ad electionem legatariorum ſimilium, & prout eligent
vnum vel alterum, ſequentur effectus conſequenti, pro
ut elegerint, & prout mandando hæc notari, vt per ali-
os non inuenta ſic tracta tradit Ang. in d. auc. hoc locũ.
ſupra fin. C. ſi ſecun. nup. ſequitur, licet non inueniam
per alios allegatus, & comprobat Alexand. conſilio 50.
in cauſa & lite. columna 2. libro 7. ſed contra Ang. in
hoc caſu indiſtincte tenet Pa. Pic. in d. §. Titia. ſub num.
51. verſicul. iſta omnia. & mouetur quia ratio quare
verbum, dominam, trahitur ad præeminentiam in do-
mo filijs hæredibus inſtitutis, eſt ne videantur ſcripti
hæredes in vanum, & hæc ratio militat. ſiue relictum
ſit vxori, ſiue alteri, & præeminentia in domo circa le-
gatariam non habitantem, poteſt intelligi de ea, quæ
futura ſit, vbi per eum, & magis late & pleniſsime per
Io. Mar. Rim. conſilio 158. viſis dubitationibus per tot.
vbi in terminis ſigillatim reſpondet & refutat omnes
rationes & fundamenta Ang. concludendo eum male
loqui, & contra mentem omnium doct. vt ibi poteſt
videri, & per alios alleg. per Gabr. Rom. d. tit. de vſuf.
d. concluſ. 3. num. 46. cum ſeq. ad fin. Quibus equidem
aſſentio & maxime ratione abſurditatis euitandę, quòd
ſub eadem forma relicti ne perſonæ extraneæ non ſic
gratæ teſtatori ſicut vxor, non coniunctæ, filijs hæredi-
bus inſtitutis, ſicut mater habeant plenum vſufructũ,
ſeu plenam proprietatem in concurſu. & vxor mater-
ue reſpectiue habeat ſola alimenta, & præeminentiã, i.
fumũ & faſtidium ideo Cuma. in d. §. Titia. ad fi. recte
putat iuſtiorem ſententiam Bal. dicentis in alia perſona
relicta domina & vſufructuaria, idem quod in vxore &
ibi Imol. addit pro hoc quod dicta conſuetudo fuit in-
ducta fauore liberorum in vno caſu, ideo poteſt exten-
di ad aliũ caſum, in quo eſt eadem ratio, ex quo ſumus
ĩ materia fauorabili, & ſtat identitas rationis iurib. vul.
& alleg. ibi per eum, idem ibi Flori. credit, ſi teſtator re-
linquat matri vel ſorori, nullam habendo rationem, an
habitent in domo teſtatoris, vel ne. & iſta videť veritas.
51 Ex rationis identitate † ſi vxor inſtitutis filijs hære-
dibus reliquit maritum dominum, maſſarium, & vſu-
fructuarium bonorum ſuorum, donec aliam vxorem
non duxerit, is pariter præeminentiam & alimenta de-
bet habere ex bonis vxoris, Bald. in d. auct. hoc locum.
in fi. examinando firmat Av. de antiq. temp. par. 4. nu.
35. verſ. decimo limitatur. & tenet Boer. deciſ. 194. num.
5. & Iaſ. conſ. 112. col. 3. verſ. tertio principaliter. li. 1. quod
valet in caſib. quib. alias iure patriæ poteſtatis in bonis
aduentitijs, & maternis filiorum non daretur vſusfru-
ctus patri, vbi ergo iure patriæ poteſtatis haberet vſu-
fructum pater, legatum faceret parum, vt per Pa. Pic. in
d. §. Titia. n. 79. & concor. alleg. per Anc. Reg. in q. 1. nu 5.
par. 2.

Tentatur quoq; alia diuerſitas ex qualitate hære-
52 dum inſtitutorum. quod ſi ſint filij alterius matrimo-
nij dict. conſuetudo locum non habeat dando ſolum-
modo præeminentiam, & alimenta vxori, nouercæ le-
gatariæ, cum debeant plenum vſufructum habere, ac
inſtitutus eſſet hæres extraneus, ac idem ſit filius alte-
rius matrimonij, eo quòd ratio conſuetudinis ſit fa-
uor liberorum ipſius matrimonij ſecundum Bal. cuius

eſt hoc primum & originale dictum in dict. auct. hoc lo-
cum. colum. fin. in principio, pro ſingulari obiter & ſim
pliciter, prout hæc ſingularia colligi ſolent ponit Franc.
Crem. ſub ſing. 8. quid ſi maritus, pro vera deciſ. proba-
re nititur Anchar. Regien. in d. quæſt. 1. nu. 8. & ſequent.
allegando & Ang. Aret. de teſtam. in gloſ. 44. incip. item
reliquit d. D. B. donnam. & Rui. conſi. 38. colum. penult.
53 ſub num. 6. & conſil. 50. nu. 8. lib. 2. & quòd † dicta con-
ſuetudo ſit ſtrictiſsimi iuris nihil ei addendo vel ſuplen
do vltra eius obſeruantiam per Aym. conſ. 30. nume. 15.
vult dicere num 5. pro caſu dubitabili multum & forte
in practica durum eſſet pugnare contra authoritates ad
monendo tamen contrariam opinionem in puncto iu-
ris veriorem putat & tenet Pa. Pic. in dicto. §. Titia. nu.
59. Sed ego hanc opin. contrariam cum Pic. non ſolum
veriorem in iure exiſtimo, ſed omnino tenendam in
practica, quia pro ſe in verbis & in ſententia habet gloſ.
in d. auct. hoc locum & ibi doctor. omnes excepto Bal.
& Bartol. ipſum Bald. & alios in dicto §. Titia. alia vero
opinio præter auctoritatem Bald. mihi videtur eſſe ſine
fundamento, quia Bald. in dict. auct. hoc locum colu.
fin. in princip. dicit conſuetudinem locum non habere
in caſu quo liberi non extant, & ſubiungit quòd prima
gloſſ. ibi approbat quòd ratio conſuetudinis ſit fauor
liberorum illius matrimonij, hæc additio, illius matri-
monij non eſt in dict. gloſſ. in dict. auct. hoc locum, quę
ſimpliciter referendo & approbando dictam conſuetu-
dinem, dicit extraneis inſtitutis eam habere locum ad-
ducendo rationem, quia plenius filijs quàm extraneis
hæredibus debetur per l. fin. C. de codicil. Verba autẽ
iſta, filijs, hæreditas, extraneis inſtitutis, ratione corre-
latiuorum, & ſubiectæ materiæ indiſtinctè referuntur
ad patrem teſtatorem, & ad eius ſucceſsionem, vnde ma
trimoniorum diuerſitas nihil facit, quominus filij pa-
riter ſuccedant patri, & quominus voluntas patris ſit
æqualiter prona erga omnes filios ſuos, & ex pari affe-
ctione, cum dicta conſuetudo ſit interpretatiua volun-
tatis teſtatoris, vt paſsim doct. tradunt in allega. locis
ſupra & ſic fundata in affectione patris erga omnes fili-
os, ergo complectitur omnes filios patris teſtatoris etiã
diuerſi matrionij per communem ſententiam Bartol.
in leg. Lucius. columna fin. numero 21. de vulgar. &
pupillar. ibi Alexand. numero 20. Iaſo. columna. pen.
& fin. & Ripa columna fin. quòd tam ex vulgari quàm
ex pupillari & fideicommiſſaria filij diuerſorum matri-
moniorum æqualiter ſuccedunt faciendo iſtam inter-
pretationem inſpecta temporis affectione, quam parem
habet ad omnes filios, vt ibi per omnes, & Ruin. conſil.
203. columna tertia. ſub numero quarto, libro ſecundo,
& poſſem ad hoc cumulare, quæ in præcedentibus ad
loca ſua adduxi, vt non neceſſaria ideo omitto, & liqui-
do conſtat filios cuiuſcunque matrimonij hæredes à
patre inſtitutos eſſe ſub fauore, priuilegio & commodo
dictæ conſuetudinis, quæcunque ſit perſona relicta do-
mina & vſufructuaria, ſiue mater, ſiue nouerca, ſiue
alia perſona, vt iam in nouerca re vera non teſtatoris
veriſimiliter ei non grata ſed in nouerca filiorum Bald.
in d. §. Titia. in eo quod Barto. indeciſum reliquit, ex-
plicat & decidit idem eſſe, quia non agitur de fauore ma
trimonij, ſed de interpretatione vocabuli, & ibi Imol.
intelligit idem per Bal. deciſum replicando eandem ra-
tionem, quia illud non eſt inductum fauore vxoris, ſed
interpretatione ſignificati vocabuli, & Ang. Aret. de te-
ſta. in d. gloſſ. 44. qui allegatur pro contraria opin. &
ſub numero quarto. verſicul. quærit Bartol.. clarius in
nouerca filiorum intelligendo Bald. dicere eſſe locum
dict. conſuetudinis non inductæ fauore vxoris, ſed ex
interpretatione vocabuli, quæ pariformiter locum ha-
bere debet, dicit ſibi placere ex mente teſtatoris per di.
conſuetudinem interpretantem eam fauore filiorum,
per leg. cum acutiſsimi. Codice. de fideicommiſſ. &
Aym. dicto conſilio 30. numero quinto. de conſuetu-
dine quòd ſit ſtricti iuris loquitur de alia conſuetudi-
ne, non autem de noſtra, quæ fuit inducta fauore filio-
rũ, ideo extendenda ad omnem caſum, in quo eſt ead.
ratio fauoris per leg. a. illud & ibi gloſſ. fin. Codice. de
ſacr. ſan. eccleſ. & Bartol in leg. ſi conſtante. in Princip.
in 9. queſt. 2. part. ſolu. matr. firmant Imo. & Flor. in
d. §. Titia. nam in conſuetudine iſta habere locum iden-
titatem rationis ipſemet Bald. firmat in d. auct. hoc lo-
cum. in fin. & Ruin. d. conſi. 50. numero 8. loquitur ceſ-
ſare d. conſuetudinem, quando ageretur de incommo-
do & onere filiorum, non vero quando tendit ad dimi-
nutionem ad vtilitatem filiorum, vt eſt noſtra intentio,
& opinio, & ſic in hoc Ruin. eſt pro hac parte & contra
Regien. eum allegantem, & quod idem Rui. d. conſil. 38.
num. 6. dicit de diuerſitate inter matrem, & nouercam
eſt reſpectu gubernationis filiorum, & non in caſu dict.
conſuetudinis, in qua quidem ipſe Ruin. conſilio 41.
numero 9. lib. 3. approbat noſtram opi. atteſtando eam
veriorem & æquiorem, & ſic ſublata ſunt alleg. per Re-
gien. & ſententia iſta remanet vera & firma rationibus
prædictis & probata per Pic. d. §. Titia. num. 59. & Ruin.
& ex mente fere omn. doctorum, & per Borgn. di. tra-
cta. de vſufruc. muli. numero 32. cum concordan. etiam
ibi alleg. per eum, & maxime Capr. conſi. 72. qui hoc te-
net ſub num. 2. & Bello. conſil. 31. num. 3. qui firmat idẽ,
& Franc. Marc. in Delphi. deciſ. 849. qui tenet etiam no-
uercam ex tali relicto debere conſequi ſolum alimenta,
idem tenet Bal. ſibi contrarius in conſi. 239. teſtator ita
dixit. ſupra fin. verſ. porro ſi ex primo matrimonio. lib.
1. ita eſt com. opin. atteſtata etiam per alios, & vera, ideo
intrepide tenenda in practica.
54 Item † vxorem relictam dominam, maſſariam, vſu
fructarium, &c. ſolummodo alimenta conſequi debere
etiam inſtitutis hæredibus filijs adoptiuis, arrogatis,
legitimatis, vel naturalibus vbi de iure ſuccedant, dif-
fuſe diſputando tenet Pa. Pic. d. §. Titia. nu. 61. 62. 63. 64.
65. 67. quem Pic. non alleg. idem firmat Borg. dict. tr. &c.
de vſuf. muli. num. 34. 35. quib. aſſentio attenta affecti-
one teſtatoris ad iſtos hæredes ab eo inſtitutos, in cuius
mente coniecturata & præſumpta fundata eſt d. conſue
tudo, vt omnes volunt in di. §. Titia. & in d. auc. hoc lo
cum.
Atque † relictum hoc, reliquit vxori ſuæ habitatio-
nem in domo ſua, donec ſteterit vidua, & quòd ſit don-
na, madonna, & vſufructuaria bonorum dicti teſtato-
ris etiam ſe alimentando ſicut erat tempore vitæ dicti
teſtatoris, ac etiam poſt mortem dominæ Franciſcæ ſo-
roris & hæredis dicti teſtatoris longa diſcuſsione ad vſu
fructum qui ſufficiat pro alimentis vxoris, & reliquum
eſſe hæredis interpretatur Ang. conſilio 338. Perſimon
56 de Regio idem † quando reliquit dominam, & poſsit ha
bere habitationem, & vltra prædicta victum & veſti-
tum inſtitutis liberis, ad alimenta interpretatur Ioan.
de Ana. conſilio 37. in penultim. dubit. comprobat ibi
Bologn. in addit. idem tenet Socin. conſ. 279. colum. fin.
vltra med. verſ. ſed in caſu noſtro. lib. 2. vbi quando di-
ceret quòd poſsit habere victum & veſtitum abſque
contractione alicuius perſonæ intelligeretur legatum
alimentorum etiam cum ſucceſſoribus extrane-
is.
Hucuſque autem vidimus, qualis debeat eſſe condi-
tio hæredum inſtitutorum, qualis ve forma verborum
huiuſmodi relicti, vt ex eo vxor legataria poſsit tan-
57 tum conſequi alimenta ex interpretatione † conſue-
tudinis Bulgari. Quæ quidem ſtantibus teſtatoris
deſcendentibus hæredibus inſtitutis etiam formula
verborum relicti, vt præmiſſum eſt, cum ſic interpre-
tata fuerit voluntatem teſtatoris ad alimenta tantum,
conſequens

conſequens eſt enim his ceſſantibus & ipſam conſuetu-
dinem locum non habere, ita legatarium non alimenta
ſolummodo, ſed vſufructum conſequi debere hoc, igi-
tur inducit mutatio qualitatis hæredum vel alteratio
& efficacia verborum, quibus conceptum apparet re-
lictum ipſum, ſic & voluntas teſtatoris aliter interpre-
tatur, vt ſonant verba ad vſumfructum præſtandum &
huc tendunt limitationes, quas v dixi, alij enumerant
& adducunt ad dictam Bulgari conſuetudinem, Rei
autem ego ſic mutatæ vel alteratæ exempla aliqua pro-
ponam ex quibus quamplurima cætera ſimilia eandem
habere poſſunt interpretationem.

58 Primum igitur † extraneis inſtitutis certiſsimum eſt
conſuetudinem Bulgari ceſſare quòd non alimento-
rum legatum, ſed vſufructus important hæc verba eti-
am ſimpliciter ſic prolata. Reliquit & conſtituit B. ſuam
vxorem, donnam, dominam, maſſariam, patronam, ad-
miniſtratricem, vſuariam, & vſufructuariam omnium
ſuorum bonorum, donec & quouſque vitam honeſtam
caſtam & vidualem duxerit, ita eſt gloſſ. ordinaria ſæpè
alleg. in dict. auct. hoc locum. C. ſi ſecund. nupſ. & ibi
Alber. ſub numero 3. & Bald. colum. ſecunda, ad fin. ver.
ſed pone, Bart. in dict. §. Titia. ſub numero decimo. d. l.
Titia cum teſtamento. de leg. ſecundo, per l. vxori meæ.
de vſufruct. leg. & Bald. conſi. 459. quidam inſtituto hæ-
rede. lib. primo, conſi. 209. illa verba in princip. lib. 3. &
Alexan. conſi. 57. ponderatis verbis teſtamenti. in prin.
lib. 3. concordan. alleg. dicit quòd communiter per to-
tam Italiam ſeruatur, quando deſcendentes teſtatoris
non ſunt hæredes ſed alij extranei, tunc vxor habebit
vſufructum, Curt. ſeni. conſ. 15. idem Rolan. à Val. con-
ſil. 74. num. 9. lib. 2.

Diuerſum in hoc tentatur quando non adeſſet ver-
bum, vſufructuariam, quòd etiam extraneis inſtitutis
vxor non habeat vſufructum ſed alimenta ob hanc ver-
borum diuerſitatis magis perplexitates & contrarieta-
tes doct. dicendo perpendit Cuma. in dict. §. Titia, col.
fin. & ibi Pa. Pic. numer. 34. cum hac opin. tranſit quòd
habeat alimenta tantum, ſi bene inſpiciatur, idem ſen-
tit Capel. Tholoſ. 462. in ver. & eodem modo.

Verum ſi poſt mortem vxoris ſic relictæ, dominam,
ſit inſtitutus hæres, vt teſtamentum valeat, vxor erit
hæres, Bald. conſi. 291. dominus Bartolus. lib. 3. propter
verba, durante vita legatariæ, tribuit vſumfructum,
Deci. conſilio 476. idem auctoritate Alexand. & Socin.
Iun. firmat Tob. Peruſi. conſi. 65. num. 10.

Adeo enim procedit præmiſſa concluſio, & ſub præ-
59 miſſa verborum conceptione relicti, quòd ſi cum † li-
beris inſtitutis ſint extranei etiam inſtituti, vxor ipſa
legataria, quatenus ſit portio liberorum habebit ali-
menta, & quoad portiones extraneorum habebit vſu-
fructum, Barto. in dict. §. Titia, numero duodecimo, &
ita eſt commun. opin. & tenenda ibi Pic. ſub numero
34. vt & per Barto. conſilio 170. Petrus Maiol. nume-
ro 2.3.

60 Et quamprimum † deſcendentes defecerint, vel mor-
te ciuili vel naturali, ita quòd bona mutant poſſeſſores
& vadunt ad extraneos, vel ad hæredes, vel ad ſubſtitu-
tos etiam pupillariter dum legatum ſit annuum, per
verba, donec & quouſque vixerit vidualiter, &c. idem
exponunt verba durante vita ſua. Deci. conſil. 476. nu-
mero quarto, vel etiam ad fiſcum applicantur, legatum
alimentorum vertitur in vſumfructum, & efficitur le-
gatum vſufructus, vt de hærede per Ang. conſ. 109. qui-
dam patronus. ad fin. ver. mortuis ergo filijs, Roland. à
Val. dict. conſi. 74. num. decimo, lib. ſecundo, qui alios
allegat, Alexand. conſil. 42. ad fin. lib. ſecundo, & Deci.
conſil. 526. colu. fi. verſic. tertio reſpondetur De ſubſti-
tuto exteraneo, vt per Barto. conſil. 171. Nicolaus. & in
dicto. §. Titia. numero decimotertio, eſt communis
opin. ibi Pic. nume. 45. 46. 47. Alexand. conſil. 26. colu.
prima, lib. quarto, Bald. conſi. 426. concluſiue. & conſi.
ſequent. lib. ſecundo, Ruin. conſi. 44. colum. ſecunda.
Socin. Iun. conſil. 85. numero vigeſimoprimo, lib. pri-
mo, & ibi Deci. in ſubſcripti. numero quinto, & plene
Bero. conſil. 35. numero duodecimo, lib. ſecundo, & hoc
verum eſt, ſi legatum eſt annuum, cum dictione donec
&c. ſecus ſi ſit vnum ſine diuiſione & multiplicatione
vxori factum in vita, quia continet ſemper alimenta,
vt ab initio ſic cepit eſſe Bald. conſilio 119. factum pro-
ponitur, colum. fina. verſicu. ſed ſi vnum lib. tertio, &
Ruin. conſil. 17. ſub numero decimoquarto. lib. ſecun-
do, vbi hoc exemplificat, ſi fuerit dictum, ſi ſteterit in
viduitate, & ſic ſub conditione ſimplici, & non multi-
plicatiua annorum, vt ſit per dictionem donec, vel quo-
61 uſque ſteterit vidua † & aduerte in propoſito differen-
tias conditionum ſi vxor non nupſerit, ſi vxor peruene-
rit ad viduitatem, vel donec aut dum vixerit vidua, vt
poſt Iaſo. in l. fin. colum. fina. C. de indi. vidui. toll. per
Pariſ. conſi. 95. numero 51. 52. 53. & ſequent. lib. ſecundo,
Aduertas quoque ad conditionem per Ruin. dicto con-
62 ſilio 17. ſub numero 14. ponderatam † ſi ſteterit vidua,
quia eam credo non veram, & ſic non veram ſuam de-
ciſionem, nam dicta conditio videtur appoſita non ad
originem legati, ſed ad durationem, & ſic ad actum ſuc-
ceſsiuum, vt ſignificat ſtare vidua, quod momento non
fit, ſed ſucceſsiuo tempore, vt declarant Barto. & alij in
l. in ſubſtitutione. de vulga. & pupill. & in l. ſi quis hæ-
redem. C. de inſtitut. & ſubſtitu. & Barto. conſilio 49.
numero tertio, volum. 2. dixi plene ſupra lib. primo, in-
terpret. prima, dubi. vltim. ſolutio. 9. ita quòd legatum
etiam ſub tali conditione debet mutare interpretatio-
nem mutata qualitate hæredum pro tempore futuro
per ea quæ dixi dict. ſolu. 9. & ſentit Bald. in l. fin. colum.
prima. numero ſecundo. C. de indi. vidui. toll. & latius
firmari poſset per ſcripta in dict. ſolut. 9. quæ reuidean-
tur, facit quod dicit Bald. conſili. 267. proponitur quòd
Manfredinus, columna fina. vltra med. lib. quinto, ex-
ponendo verbum, obſeruando. i. donec obſeruauerit,
in quo dicit ibi Bald. videtur inclinare voluntas teſta-
toris, ſic exponitur, durante vita ſua. i. quoad vixerit,
per Deci, dict. conſilio 476. numero quarto, & clare per
Curt. ſeni. conſilio decimoquinto, columna fin. nume-
ro decimo, facit quod dicit Bald. in l. prima, col. prima,
numero quinto, C. de fideicommiſſ. mandatum teſta-
toris de veſtienda vidua intelligi dum in viduitate per-
manſerit. De fiſco ſucceſſore quòd dimittat plenum
vſufructum vxori plene diſcutiendo, probat Curt. ſeni.
conſilio decimoquarto, & Ruin. conſilio 26. columna
prima, & ſequent. lib. 5. & Gabri. Eugub. conſilio 184.
numero quarto.

63 Aduertatur autem in facto circa hoc † relictum fa-
ctum vxori, ſi teſtator appoſuerit conditionem vxori
habitandi cum filijs hæredibus inſtitutis, & curam ei
impoſuerit adminiſtrandi & gubernandi ſua & filiorū
bona prętextu ac intuitu filiorum, quia vel paruuli, vel
infirmi, vel demum tales ſunt, quòd omnino indigent
ſimultanea habitatione, auxilio & gubernatione ma-
tris, his enim deficientibus etiam extraneis ſucceſſu-
ris in hæreditate, tunc ſi vxori poſt mortem filiorum
præſeruantur alimenta per not. l. prima. C. de lega. ea
tamen verti non debent in vſufructum, vt tradunt Bal.
conſ. 247. quòd dom. Mathiola. lib. 4. & aliquid in con-
ſilio 140. caſus talis eſt, quidam nobilis, colum. fina. lib.
5. & Ruin. conſilio decimoſeptimo, ad num. decimum-
quartum, & ſequen. lib. ſecundo, & Socin. Iun. conſ. 108.
ſub num. fin. lib. primo, clarius in conſi. 58. numero ſep-
timo. cum ſequent. lib. 3. & conſi. 74. ad nume. 12. lib. 4.
facit Dec. conſilio 526. num. 4. & ſeq. conſi. 620. colum.
2. & ſequent.

Oportet etiam aduertere quòd ſi inſtitutio vel ſubſtitutio de extraneis facta ſit cum hac adiectione, pleno iure, vel plenariè, quæ importat proprietatem cum
64 vſufructu † tunc extranei pro medietate vſufructus concurrere debent cum vxore legataria, Alexand. conſil. 56. ver. vnde cum in teſtamento. lib. 3. clarius explicat & firmat Pa. Pic. in dict. §. Titia. nume. 82. 83. ſequitur. Bariſ. conſi. 94. numer 40. lib. ſecundo, Nat. conſili. 297. ſub nu. ſecundo, & de clauſula iſta, pleno iure, dixi plenius in præcedentibus.

Deinde quoque præter id quod dictum eſt dictam conſuetudinem non procedere hęredibus vel ſucceſſo-
65 ribus † extraneis exiſtentibus, quibus ea non opitulatur. Non opitulatur & liberis hæredibus, quin vxor ex tali relicto habeat plenum vſufructum, quando de voluntate teſtatoris appareat, Socin. conſi. primo, colum. 3. in fin. ſub num. 8. lib. 4. & Deci. conſi. 454. columna prima, quod alijs verbis additis & alterius dicto relicto fieri dicitur.

Vt hoc facti exemplo apparere tradit Socin d. conſi. primo, colum. 4. numero vndecimo, quando teſtator dixerit relinquo dominam Franciſcam, dominam & vſufructuariam, gubernatricem & adminiſtratricem
66 omnium & ſingulorum bonorum † ſubiungendo, de omnibus bonis meis relinquo ſibi vſum & vſufructum, ſubiungendoque de omnibus prædictis fructibus poſſit facere, diſponere, alienare, & pro ſe retinere, prout ipſi D. Franciſcæ videbitur, & placebit abſque alia exceptione, & contradictione, & dando ei plenam licentiam & auctoritatem diſponendi, alienandi, & pro ſe retinendi fructus omnium & ſingulorum bonorum prædictorum, & poſt inſtitutionem & ſubſtitutionem hæredum adiecit teſtator. Reſeruato tamen vſufructu omnium & ſingulorum bonorum ſuorum, & rerum prædictarum dictæ Dominæ Franciſcæ vxori ſuæ, & toto tempore vitæ ipſius Dominæ Franciſ. & ſuper hoc exemplo late diſcurrit & probat Socin. apparere de voluntate teſtatoris, quòd ſua vxor habeat plenum vſufructum.

Hoc & ſecundo alio exemplo facti poteſt apparere de voluntate teſtatoris quo reliquit dominam Syluam vxorem ſuam dominam gubernatricem adminiſtratri-
67 cem, & vſufructuariam † cum omni plena adminiſtratione, & pleno vſufructu omnium ſuorum bonorum, & hæredes inſtituendo filios naſcituros, ſin autẽ filias, adiecit teſtator hæc verba, ſaluis & reſeruatis prædictis omnibus inſtituit ſuos hæredes filios naſcituros, &c. appareret ideo ex illa reſeruatione teſtatorem nolle per inſtitutionem hæredum de filijs factam eſſe factum præiudicium relicto facto vxori, quin habeat plenum vſufructum, vt verba ſonant, ad hoc Socin. dicto conſilio primo, colum. 4. ad num. 12. lib. quarto, vbi per verbum reſeruato, & Deci. conſil. 283. colum. 3. ad numer. 3. vbi talis reſeruatio firmat reſeruata, quòd ea diſpoſitio reſeruans excludit, & Crot. conſi. 79. numer. 36. vbi quòd reſtringit generalitatem diſpoſitionis, & modificat præcedentem diſpoſitionem & proprie loquitur pro vxore vſufructuaria, & oſtendit intẽtionem diſponentis eſſe, quòd nullo modo derogetur præcedentibus, vt in ſimili per Alexand. conſilio 193. numero fin. lib. ſexto, & vt per Barto. & ali. in l. ſi fundum, columna prima, de leg. primo, & Alben. conſilio decimoſeptimo, ſub numero nono, facitque intelligi prædicta eſſe integra. Bal. conſilio 104. comparuerunt ſupra fina. lib. quinto, Atq; verba illa cum pleno vſufructu demonſtrant relictum eſſe extra caſum conſuetudinis Bulgari, in ſimili per Grat. conſilio 117. numero octauo, & de verbo plenarie, quod in ſpecie deſignat vſufructum, tradit Pa. Pic. in dicto. §. Titia. numero octuageſimotertio, parum ante alleg.

Hoc & tertio alio facti exemplo apparere de voluntate teſtatoris, quòd teſtator facto dicto relicto verbis
68 ſolitis appoſuit hæc verba † illa remanente in viduitate, & caſu quo velit tranſire ad ſecunda vota, tali caſu reliquit ei ſolum, & dumtaxat eius dotes, & vſufructũ vnius poſſeſsionis. Ex hac diuerſitate legatorum manifeſte liquet. teſtator voluit vxorem ſeruantem vitam vidualem habere pinguius legatum, quàm haberet trãſeundo ad ſecundas nuptias, prout rationi, & communi voto hominum congruit, ergo dicendum eſt ſecundum mentem teſtatoris eſſe dictam vxorem vigore dicti relicti habere non alimenta ſed vſumfructum, vt minus non habeat ſtando vidua, quàm nubendo, & ſic euitando abſurdum, & ſeruando voluntatem teſtatoris in ſpecie tradit Deci. conſilio 620. columñ. 2. ſub numero ſeptimo, eſt replicatum ſub numero conſil. 485. & 537. Poſſet vltra Dec. ſatis concludenter comprobari. Nam teſtator ex relicto vſufructus facto vxori viduæ exiſtenti adimendo & dando ſolum ei volenti nubere vſufructum vnius poſſeſsionis, & ſic talem exceptionem faciendo de vſufructu diminuto in vna poſſeſsione, videatur ſenſiſſe prius relictum generale eſſe de vſufructu omnium poſſeſsionum bonorum, & non de alimentis, vt exceptio ſit de regula vt eſſe debet ſecundum omnes in l. 1. de regul. iur. & ibi maximè Cagnol. numero vigeſimotertio, & ſequen. & quia etiam dicta exceptio de vſufructu declarat regulam dicti primi eſſe de vſufructu in non exceptis vt ſic facit & operatur exceptio etiam in legatis. l. nam quod liquidæ. §. fina. de penult. leg. & ibi Barto. & Corn. conſilio 218. columna ſecunda, ad fin. verſicu. tertio ſatis vrget. lib. 4. Pariſ. conſil. 67. colu. fina. & conſil. 94. nume. 5. lib. 2. Goz. conſi. 82. num. 16. cum ſimil.

69 Hoc & quarto alio facti exemplo. Quòd † dicta domina Magdalena omnia bona mobilia, fructus, redditus, & prouentus ſuæ hæreditatis poſsit habere, tenere, gaudere, percipere, gubernare, diſponere, & diſpenſare, ſecundum quòd melius ſibi videbitur & placuerit ſine contradictione hæredum ipſius teſtatoris, ac alterius perſonæ habendo toto tempore vitæ ſuæ expenſis hæreditatis teſtatoris victum & veſtitum ſecundum eius facultates, ſuper quo filiabus hæredibus inſtitutis pleniſsimè diſcurrendo vxori deberi vſumfructum, probat Alexand. conſi. 214. per tot. lib. 6. & ibi Alexand. numero decimo, ſatis inſiſtit ex illo particulari relicto victus & veſtitus, intelligi ampliatum legatum, quòd in alijs verbis præcedentibus importet relictum vſufructus, ne verba ſint ſuperflua, & ſine effectu operandi. L. ſi quando. de leg. primo. ita quando in vna parte teſtamenti ſunt relicta alimenta, & in alia eſt relicta vſufructuaria, eo quòd ſit extra caſum dictæ conſuetudinis Bulgari, & ne verba ſtent ſine effectu operandi, vxori deberi vſufructum late tenet Corn. conſili. 5. columna ſecunda, lib. primo, ſequitur Aymo. conſil. 31. numero primo, ver. ad idem facit, & Grat. conſi. 117. nume. 6. & ſequen. lib. ſecundo, & Bero. conſi. 35. num. 8. lib. ſecundo, omnes intelligunt excepto vſufructu legitimæ filiorum.

70 Hoc & quinto alio exemplo † quando teſtator vltra ſolita verba relicti ſubdit, quòd nemo poſsit ei adminiſtrationis rationem requirere, ſed poſsit facere quicquid vult etiam ad plenum vſufructum, ob hanc enim verborum alterationem, & maximè ob verbum plenum vſufructum, non eſſe in caſu dictæ conſuetudinis, & legatariam poſſe conſequi plenum vſufructum opportuna ad hæc allegando tenet Corn. conſi. 3. colu. penult. ad fin. & colum. fina. lib. ſecundo, & Borgni. de vſufru. muli. num. 49. idem firmat Goz. in conſi. 47. nu. 5. cum. ſequent. in caſu dicti relicti alterati & ampliati vti vſufructuariam omnium rerũ & bonorum ſuorum cuiuſ-

cuiuſcunque generis & nominis immobilium, mobilium, ac ſe mouentium, iurium, & actionum, & vbicunque ſint & eſſe reperiantur, & cui prædictorum quorumcunque omnium reliquit totum plenum & integrum vſufructum & liberum releuando eam ab onere cuiuslibet ſatisdationis, & præſertim de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, mandans ipſe teſtator eam non debere moleſtari ab aliquo, quin poſsit percipere fructus, neq; directè, vel indirectè poſſe inquietari, moleſtari, nec cogi ad reddendam rationem adminiſtrationis, & non poſſe ei extimari aliqua bona mobilia, vel ſe mouentia, &c. ita hęc verba ponderando Goz. concludit ex his apparere voluntatem teſtatoris, quòd ex tali relicto omnino debeatur vſufructus vxori, in fauorem prædictorum plura argumenta facit, licet concludat contrarium Ioan. Mar. Riminal. conſi. 116. non tamen ſufficienter argumentis reſpondit, quibus ideo & prædictis magis ſtandum videtur, quinimmo ipſe Ioã. Mar. Riminal. conſilio 456. numero ſecundo, tranſit cum prædictis, quando ſit vſufructuaria omnium bonorum idem probat Deci. conſi. 418. columna 1. quando teſtator dixerit, quòd voluit eam habere integrum, & verum vſumfructum omnium ſuorum bonorũ, ita quòd non importet niſi tantum alimenta propter exiſtentiam filiorum, vt per Gualden de ar. teſtan. tit. 6. cau. 49. nume. ſecundo, idem Dec. conſi. 454. colum. 1. & 2. concludit ex eo quòd teſtator voluit ſuam vxorem habere totum vſufructum ſi ſua filia non ſteterit cum ea in domo teſtatoris, ſi vero cum ea moraretur in dicta domo habeat vſufructum cum ſua filia, quòd ſic conſtet de voluntate teſtatoris quod vxor habeat vſumfructum idem de voluntate teſtatoris conſtare vxorem poſſe habere vſufructum, quando teſtator voluit eam adminiſtrare omnia bona, idem Deci. infert conſilio 476. colu. 1. ad fin. idem apparere ex eo quòd fuerit relicta adminiſtratrix omnium ſuorum bonorum cum plena adminiſtratione ac plenaria probat Pariſ. conſilio 94. nume. 57. & ſequen. vbi etiam ex alijs idem arguit, vt quando dixerit, quòd non poſsit in aliquo moleſtari à ſuis hæredibus, vt per Goz. dict. conſi. 47. & Borgn. de vſufru. muli. numer. 56. & quando dixit quòd non teneatur cauere Socin. conſilio 131. colum. fina. lib. 1. Crot. conſi. 67. num. 17. 18.

Hoc & ſexto alio facti exemplo poteſt apparere de
71 voluntate teſtatoris, vt † quando reliquit vxorem dominam, maſſariam, & vſufructuariã in vita ſua, & quouſque honeſte vixerit, & vitam vidualem ſeruauerit omnium bonorum ipſius teſtatoris, quouſque ipſa filia ſtabit in domo ſua cum dicta eius vxore, ſubiungendo teſtator, & aliter totius hæreditatis & bonorum, vt ſupra ipſa eius vxor in vita ſua, & quouſque vixerit honeſte, & vitam vidualem ſeruauerit, ſit & eſſe debeat vſufructuaria, detractis tamen legatis debitis & dote ipſius ſuæ filiæ integraliter de bonis & hæreditate prædictis primo & ante omnia quorum ſolutio non retardetur propter dictum vſufructum, ſuper quo facti exemplo teſtatorem dictum relictum velle importare pro vxore vſufructum & non alimenta conſultus Rui. conſilio 39. num primo, & ſequen. lib. ſecundo, reſpondit ex tribus, primo quia teſtator ſimpliciter voluit quòd vxor eſſet vſufructuaria, per verbum ſit & eſſe debeat, quod licet Ruin. non dicat, ſignificat eſſentiam, & ſubſtantiam rei, cum ſit verbum ſubſtantiuum ſecundum Grammaticos, ideo non patitur reſtrictionem ad alimenta, prout ſit quando eſt relicta domina & vſufructuaria ſecundum Bal. & Salyc. in l. 3. C. de indi. vidui. toll. ex ratione vt per eos, ſecundo quia verba, detractis tamen legatis debitis, conueniunt vſufructui, per not. à Caſtr. & Alexand. in l. vſufructu legato ad l. falcid. & non adaptantur ad legatum alimentorum, ſic intentio teſtatoris declaratur, quia talia ſunt ſubiecta qualia prædicata demonſtrant. l. fundum. in princ. de fun. inſt. & ibi Bart. tertio quia dixit cum filia, in qua dictum relictum non tranſmutatur in alimentis, ſic ergo debet fieri in vxore, cum vna determinatio plura reſpiciens debet æqualiter determinare per regu. l. nam hoc iure de vulg. & pupill. vt per Ruin. dict. conſi. 39. vltra eum poteſt comprobari, quia cum teſtator geminate & pluries in teſtamento appellat ſuam vxorem vſufructuariam videtur quòd non habeat locum interpretatio dict. conſuetudinis Bulgari repugnante voluntate teſtatoris, quæ per verba reiterata & geminata magis explorata & præciſa demonſtrantur per vul. l. baliſta. ad trebel. & ibi doct. cum plurib. dictis de efficatia exuberantis, præciſæ & exploratæ intentionis & voluntatis manifeſtatę per verba geminata adductis per Corn. conſil. 59. colum. ſecunda, lib. 2. Iaſo. conſi. 6. colum. 3. verſi. confirmatur optime. lib. 3. Deci. conſi. 23. colum. ſecunda, ad fin. ver. quinto, Pariſ. conſi. vndecimo, numero vigeſimoquinto, lib. 3. Soci. Iun. conſili. 133. num. 6. 7. lib. 1. Aym. conſi. 201. num. 4. vbi regiſtrauit multa ſua recollecta ad hoc & alibi per doct. millies, ad ſpeciem noſtram verba geminata inter alia impediunt reſtrictionem, quæ aliàs fieret, & interpretationem remouent, vt in claris & expreſsis, Iaſo. conſi. 43. colum. 3. ver. item iſta dictio. lib. 3. & faciunt apparere teſtatorem & diſponentem velle ita intelligi, nec aliter interpretari vel declarari, quòd aliàs declarationem vel interpretationem reciperet, ita firmat Goz. conſi. 30. colum. 1. numero 3. per gloſſ. in verſicu. dioceſanis. in clem. 1. de iure patro. approbatam per Gemini. & Iaſo. in locis ibi per eum alleg.

72 Hoc & ſeptimo alio exemplo apparere de voluntate teſtatoris † quo proponitur teſtatorem primo ſuæ vxori in teſtamento reliquiſſe victum & veſtitum & ſic alimenta, deinde in codicillis eam reliquiſſe dominam, maſſariam, & vſufructuariam cum ſuis filijs hæredibus inſtitutis pleno iure in teſtamento, ex hoc itaque conſtat teſtatorem recedendo à prouiſione legati alimentorum vxori facti in teſtamento, & relinquendo eam in codicillis dominam & vſufructuariam cum ſuis filijs voluiſſe eam habere non amplius alimenta, ſed vſufructum, cum vltima ſemel derogauerint prioribus. l. diuus. §. licet. de iur. codicill. & vltima voluntas ſit attendenda, l. ſi mihi. §. in legatis. de leg. primo. cum ſimil. quæ nota ſunt & alibi latius cumulaui, aliter ergo iſto caſu dict. conſuetudo non poteſt dictum relictum interpretari pro alimentis, quia non eſſet facere ſecundum voluntatem teſtatoris præſumptam, ſicut talem eſſe interpretationem dict. conſuetudinis omnes doct. conſentiunt in locis præalleg. reducendo ad alimenta, ſed contra ipſam teſtatoris voluntatem fieret, quod non eſt permiſſum dicente imperatore in l. penult. C. de neceſſar. hæred. inſti. quia ſemper veſtigia voluntatis ſequimur teſtatorum, quare vt codicillus diſponens de vſufructuaria operetur per l. ſi quando. de lega. primo. vxorem in hac facti ſpecie debere conſequi vſufructum & non alimenta firmant Caſtr. conſili. 218. quòd vxor. in prin. lib. primo. Alexan. conſi. 56. lib. 3. Ioan. Mar. Rimi. conſi. 456. nume. duodecimo, Deci. conſi. 418. colum. 1. num. 2. & clare Bero. conſi. 34. nume. quinto, & ſequen. lib. ſecundo, & Pa. Pic. ſæpe alleg. §. Titia. num. 35. vtrum autem & alimenta & vſufructum conſequi poſsit, dicerem ſi non appareat per relictum vſufructus teſtatorem voluiſſe recedere à relicto alimentorum vtrunq; relictum vxori deberi eo modo, vt decidit Bald. conſi. 237. Titius in teſtamento & conſilio 239. teſtator ita dixit, libro primo. qui iudicio meo magis loquitur in terminis quàm alleg. per Borgn. dict. tract. ſub nu. quinquageſimoprimo, nec voluiſſe recedere ab alijs legatis factis

vxori,

vxori, vt plene probat Corn. conſi. 308. col. ſecunda, &
ſequent. lib. 4.

Vlterius vſufructu legato vxori, perquam ſæpiſsimè
& fere ſemper in teſtamentis vel codicillis ipſis reperi-
73 mus ſubiungi & ſequi plures vel diuerſas alias † proui-
ſiones in gratiam eiuſdem vxori expoſitas, vt non te-
neatur cauere vel ſatiſdare de vtendo arbitrio boni vi-
ri, vel de conſeruandis & reſtituendis bonis finito vſu-
fructu, nec inuentarium conficere, nec rationem admi-
niſtrationis reddere, nec ei bona mobilia æſtimentur,
vel quòd non poſsit inquietari ſeu moleſtari aliquo mo
do in iudicio, vel extra, vt in exemplis ſupra aſcriptis
apparet, vel alia eidem vxori tribuere & proſpicere de
quibus videndum eſt, quam nam iuris interpretatio-
nem capiant.

Vnde illud quòd non teneatur cauere, alibi dixi ſ in-
74 dubitati iuris eſſe † teſtatorem non poſſe prohibere,
quin vſufructuarius teneatur præſtare cautionem de
vtendo boni viri arbitratu, & de reſtituendis bonis fi-
nito vſufructu per text. in l. penul. C. vt in poſſ. ſ. lega. &
in l. prima. & l. quarta. C. de vſufruct. & habit. & ibi glo.
& doct. ſed poſſe damnare hæredem, vt recipiat in fide-
iuſſorem aliquem pauperem, vt puta quem potuerit
præſentare ſua vxor Bald. in d. l. 1. numero vndecimo,
per l. tribus. ff. de vſufruct. ea. re. intellige vt per Crot.
conſilio 273. numer. 7. vſque ad fin. & hoc magis cau-
tum & proſpectum eſſet vxori, volente eam teſtatore
gratificare, quàm ei remittere cautionem dictam, quam
non poteſt remittere, vt etiam magis eſt cautum vxori,
ſi talem remiſsionem per viam contractus facit vxori
præſenti & acceptanti, quæ quidem valeret & probat
Alcia. conſi. 38. numero vigeſimotertio, lib. nono, idem
ſi faceret teſtator, & per ſe, & ſuos hæredes promitteret
notario ſtipulanti & acceptanti pro & nomine vxoris,
vt notarius valide poteſt ſtipulari pro alio. Ruin. conſi.
119. nume. 7. 126. numer. 10. 172. nume. 15. lib. primo, vt
eſt commun. opin. per Aymo. conſilio 252. columna ſe-
cunda, vt etiam valet quid via contractus facti in teſta-
mento per gloſſ. in l. hæredes palam. §. fina. ff. de teſta. &
ibi not. Bar. & alij communiter ſequuntur, comprobat
Roma. conſi. 293. præſuppoſito. Oldr. conſi. 114. factum
eſt tale quædam mulier. Caſtr. conſi. 330. ſuper primo.
ad princ. lib. primo, & Barb. conſi. 12. colum. 5. & conſi.
54. colum. 1. & ſequent. lib. ſecundo, vbi de patre & de
notario ſtipulante & acceptante, & Alexand. conſil. 58.
75 nume. 9. & ſequent. lib. 3. vbi etiam † quoad prohibitio-
nem inuentarij infert vxorem debere tamen in cautio-
ne omnino præſtanda ſpecifice facere mentionem re-
rum cum enumeratione & declaratione earum, & Ca-
pra conſilio nono, nume. tertio, & ſequen. Caſtr. conſi.
221. antequam, colum. prima, lib. ſecundo, idem pluri-
bus concord. alleg. firmat pro claro & indubitato Iaſo.
conſili. 40. in princip. lib. primo, vbi etiam numero ſe-
cundo, in prohibita facere inuentarium dicit quòd te-
netur facere deſcriptionem bonorum ſaltem mobili-
um, quam etiam teſtatorem non poſſe prohibere per
plura ibi probat Pariſ. conſi. 61. columna. fina. numero 5.
lib. 3. Laurent. Sylua conſi. 37. nume. 5. Socin. Iun. conſi.
115. numer. 17. 18. lib. primo. ne poſsint bona occultari,
ſicq; auferatur materia delinquendi, propter quod iura
auferunt teſtatoribus facultatem faciendi huiuſmodi
prohibitiones, vt doct. dicunt in dictis locis, & in l. ne-
76 mo poteſt. de le. 1. Quinimmo non valere † legatum li-
berationis factum per teſtatorem de eo in quo appare-
ret debitrix ipſa vxor proprietarijs pro rebus datis ad
vſufructuandum per docto. Salyc. in l. cum neceſsita-
tem. C. de fideicommiſſ. probat idem Iaſo. in conſi. 65.
ad fin. lib. primo, cum Salyce. etiam concord. allegando
tranſit Alexand. conſi. 164. colum. ſecunda, verſi. tamen
Salyc. lib. 5. comprobat & Bero. conſi. 37. num. decimo,
libr. ſecundo, de quo tamen legato liberationis dicen-
77 dum erit in ſequent. interpre. † Nec valere licentiam
Principis conceſſam teſtatori remittendi vſufructua-
riæ cautionem vtendi arbitrio boni viri, nec confectio-
nem inuentarij, eo quòd inuitat ad delinquendum, pro
inde nec lex communis imperatoris valet, per quam
datur materia delinquendi per c. ſi. de reſcrip. & not. per
Barto. in l. eam quam, num. 33. C. de fideicommiſſ. pro-
bat Ruin. conſil. 202. column. ſecunda, numer. 2. 3. 4. 5.
lib. ſecundo, poteſt confirmari quòd talis licentia non
valeat quia per eam auferretur hæredi ſuum ius quæſi-
tum, & fauorabile ſibi quòd nec teſtator poteſt tollere
not. in l. ſecunda. ff. de vſufruct. Barto. & alij in dict. leg.
prima. C. eo. Bald. in l. 1. ſupra numero vigeſimoter-
tio. C. de his quæ pæ. no. nec princeps poteſt, niſi ex cau-
ſa publicæ vtilitatis & tunc etiam ſoluto precio per do-
cto. in l. fin. C. ſi contra ius vel vtil. public. Rolan. à Vall.
conſi. 69. nume. vigeſimotertio, lib. ſecundo, cum plu-
ribus quæ adduxi ſupra lib. primo, interpr. 1. dubiq; ſo-
78 lut. 13. ver. quando cum cauſa † ea enim quæ non poteſt
teſtator in re propria, minus poteſt princeps, vel ſtatu-
tum per plura ſimil. adducta ab Aymo conſi. 296. colu.
antepen.

79 Eadem ratione non valet etiam † illa remotio teſta-
toris quòd bona mobilia non debeant extimari, quia
etiam de his debet præſtari cautio, de qua dictum eſt per
dict. l. 1. C. de vſufruct. & talis æſtimatio & cautio eſt de
ſubſtantia vſufructus in his mobilibus, quam ideo te-
ſtator non poteſt prohibere de tanta pecunia reddenda
eadem extimatione rerum, quæ vſu conſumuntur, te-
net Barto. in dict. l. prima. numer. 11. 12. & ibi Bald. nu-
mero ſecundo, & 10. & Salyce. ſub nume. ſecundo, fir-
mat quòd cautio in his mobilibus ſit de ſubſtantia, idē
per Bal. d. conſi. 87. omnes communiter lib. 3. & Socin.
Iun. conſi. 72. num. 3. lib. ſecundo, ita eſt commun. opin.
Socin. Iun. conſi. 115. nume. 23. 24. lib. 1. per Deci. conſi.
565. numer. 5. contra quam non eſt ſtandum Alexand.
conſi. 120. ſub nume. 6. lib. 6. & plena diſcuſsione facta de
varijs opin. doct. in vſufructu ſupellectilium, maſſari-
tiarum, & mobilium, de quibus teſtator mandauit in-
uentarium, ſed non extiſtimationem fieri, Ioan. Bapt.
Caccialup. in parte ſui con. ad fin. inter conſi. Soci. con-
ſilio nono, lib. quarto, per text. iuncta gloſſ. in verſicu.
cautio. in l. ſi vaſorum. quæ eſt fin. ff. vſufruct. quemad.
cau. & alia alleg. ibi per eum concludit de ſupellectili-
bus, quæ vſu conſumuntur, & minuuntur, vt ſunt pan-
nimenta lanea, vel linea, vaſa & arneſia conſumptilia
vſu indubitanter eſſe præſtandam cautionem æſtima-
tione facta de vaſis argenteis, aureis, numiſmatibus,
quæ vſu non conſumuntur, & alia mobilia omiſſa ex-
timatione eſſe præſtandam cautionem dicerem ego fa-
cta eorum & ponderis deſcriptione poſsint permutari,
Capra. dict. conſi. 9. nume. 5. Aymo. conſi. 187. in fi. idem
de vegetibus ſi appareant diu duraturæ, ſic firmat &
Imo. in cap. fin. nume. 24. de pignor. de alijs debiliori-
bus quæ poſſunt minui extimatione facta eandem eſſe
cautionem præſtandam, quæ dicta tanti doct. volui re-
ferre cum ſententia ſit quotidie practicabilis, vt & per
Laur. Sylua. conſilio 37. columna quinta, ad numerū
tertio, & ſequent. & Pariſ. conſilio 96. columna prima,
lib. ſecundo.

80 Quando debeat huiuſmodi † cautio præſtari, dic ſi
mulier vſufructuaria eſt adepta bonorum poſſeſsio-
nem bona fide, vel auctoritate ſibi conceſſa à teſtatore
in teſtamento, vt ſæpiſsimè concepta deprehenditur,
vel hærede ſciente, conſentiente, & nihil dicente non
tenetur præſtare talem cautionem ſi non petatur ab hæ-
rede proprietario per l. hac edictali. §. ſin autem vtra-
que pars. C. de ſecun. nupt. quia eam non tenetur offer-
re, Cyn. in l. 3. ad fin. C. de vſufruct. quem dicere verum

putat

putat Salyc. in l. prima, colum. ſecunda, numero 6. in 4. quæſt. & Bal. in l. 4. ad fi. & Ang. in dict. l. prima. verſicu. ſecundo, C. eo. clare probat Alber. in l. vxori. la prima, numero 3. ff. de vſufruct. lega. & per l. peto §. fin. de leg. ſecundo, & ibi not. per Caſtr. tenet idem Ruin. conſilio 91. numero decimo, lib. ſecundo, & per not. in l. vniuerſa. C. de preci. imperã. offeren. vbi Iaſ. colum. prima. & ſequent. plures deciſ. cumulat ad aliquod non explendum ſi non petatur, idem per Felin. in cap. ſi autem, col. 4. de reſcript. vbi in ſpecie hoc dicens allegatur Caſtre. in l. peto. §. fin. in fi. de leg. ſecundo. addo Bald. conſilio 459. lib. primo, & conſil. 22. lib. ſecundo, ita quando propria auctoritate vigore verborum teſtamenti eſt in poſſeſsione, recipiendo fructus non petita cautione, plene probat Socin. Iun. conſilio 72. numero 6. 7. 8. lib. ſecundo, hoc ideo eſt, quia hæres proprietarius in hoc plus potens quàm defunctus, nedum expreſſe, ſed etiam ſic tacite poteſt remittere vſufructuario talem cautionem per gloſſ. fin. in dict. l. prima. C. d. vſufruct. ibi firmant Cyn. ver. iuxta hoc quæritur, Barto. numero ſecundo, Salic. num. 4. Alexand. conſilio 120. ad fin. lib. 6. & in le. quod de bonis. §. primo, ſub numero 6. ad l. falcid. quod poſsit & tacite remittere, Bald. in l. prima, ad numerũ. 23. C. de his quæ pœ. no. & dict. conſi. 459. ad fin. ſequitur Ruin. conſil. 87. num. 6. lib. quinto. Exinde conſequens eſt quòd vſufructuaria facit fructus ſuos, quos percepit, ſic in bona fide vt omnes docto. volunt in dict. l. 1. & in l. 4. C. de vſufr. Bar. in l. vxori vſuf. de vſuf. leg. Socin. Iun. d. conſilio 72. numero 9. & ſequen. libro ſecundo, ponit Franciſc. March. deciſ. delphin. 823. Pariſ. conſilio 61. in fin. lib. 3. & conſilio 95. numero 64. libro ſecundo, vnde pro tempore quo hæres fuit in mora vſumfructum præſtandi, veniunt fructus licet non fuerit præſtita cautio probat Bald. in l. ſecunda, in fin. com. de lega. Hoc præcipuè conceditur mulieri, quæ credebat ſe non teneri ad præſtandam aliam cautionem niſi libere frui relicto ſibi facto à marito, ita iuris ignorantia excuſatur, vt exemplum in fœmina ponunt Cy. in l. 3. ad fin. C. de vſufruct. & ibi Alber. in fin. & Salice. in dict. l. prima, colum. ſecunda, ſub numero 6. C. eo. & plene Socin. dict. conſilio 72. num. ſecundo, & ſequ. lib. ſecundo, maxime quando fuit liberata à teſtatore, idem per Deci. conſil. 418. ad fin. numero vigeſimoſecundo, ſi vero requiſitam cautionem præſtare diſtulerit, & dum in tali contumacia permanet hærede non conſentiente, ſed contradicente fructus minime lucrari debet Cyn. Bald. Bartol. Salic. & alij in dict. l. prima, & dict. l. 4. & Bartol. in l. vxori vſufructu. de vſufruct. leg. Socin. conſi. 131. colum. fin. lib. primo, & Bello. conſ. 54. ſub numero 4. Saluſt. de Peruſ. conſilio 79. num. 8. & ſeque. inter conſil. diuerſ. vlti. volunt. volum. 1. At vbi cautionem fideicommiſſariam pręſtare nequiuerit, multæ ſunt opiniones circa prouiſionem peruenire faciendi fructus ad vſufructuariam; de quib. breuitatis gratia remiſsio fit ad Bald. Salyc. & alios in dict. l. 4. C. de vſufruct. & Gui. Pa. in q. 250. Laur. Silua. conſilio 37. num. 3. vſque ad fi. & Bello. conſil. 54. num. ſeptimo, cum maius periculum ſit de extimatione rerum mobilium pro fideiuſſoribus inueniendis, & raræ reperiantur mulieres, quæ non habeant dotem valoris vltra extimationem illorum mobilium, hoc diſcurſu habito vidi in practica quendam inductum ad fideiubendum pro vſufructuaria, obligante ſuam dotem pro indemnitate fideiuſſoris.

81 Porrò facile remedium pro † vſufructuaria videtur, quando aliàs non inueniret fideiuſſorem quod præſtet iuratoriam cautionem cum obligatione ſuorum bonorum, ſed hoc remedium valde apud docto. controuerſum eſt. Nam vna eſt opin. quod cautio neceſsitate vſufructus conſequendi pro conſeruanda & reſtituenda proprietate ſit præſtanda idoneè fideiuſſoribus vel pignoribus non poteſt eſſe iuratoria probat gloſſ. in di. leg. 4. C. de vſufruct. ibi Bald. colum. fin. verſicu. quicquid dicatur, tenet opin. dict. gloſſ. de rigore iuris, & Salic. colum. 1. in fi. ver. quarta opinio. dicit quòd hæc opin. tenetur per multos maximæ auctoritatis, ideo durum eſſet ab ea recedere & ſubiungit quòd procedit de rigore iuris, & allegando Rim. conſilio 459. ſequitur Iaſo. in l. 1. colum. fin. verſic. decimo limita. qui ſatiſd. cogan. tenet & Ruin. conſilio vlti. nu. 25. libr. ſecundo, Bello. conſilio 54. numero 6. & Laur. Sylua. conſilio 37. numero fin. dicit ſe ſequi hanc opin. tanquam magis commun. & veram; cum ea ſimpliciter tranſit Rolan. à Val. conſilio 92. numero ſecundo, lib. primo, altera eſt opin. qud admittatur iuratoria cautio, ſi perſona non ſit ſuſpecta ob ſuos malos mores, vel quia forenſis, quam Petr. & Ricar. tenere referendo, vt magis amicam veritatis ſibi viſam ſequitur Cyn. in dict. l. 4. verſi. ſecundo quæro, & ibi probat Bartol. ſub numero 6. & ibi Alber. non improbat, & ibi Angel. ſequitur, quando perſona vſufructuarij non ſit ſuſpecta, quòd eſt vbi diues ſit ſoluendo, & non forenſis, ſic dicens ibi Caſtr. ſequitur de equitate obligandoſe ſolemniter, idem vbi perſona non eſt ſuſpecta, ſed fide digna, cui merito ſit credendum ita ex opin. Flor. & Richar. Petr. Cyn. Hoſtien. Guli. de Cun. & Anto. de But. comprobat Imol. in cap. fin. ſub num. 27. in 8. col. de pignor. ſic obſeruando dummodo poſtea non reperiatur eſſe ſuſpecta, quia priuilegio tali carebit eam priuando vſufructu, vel ſequeſtrando bona, hoc vltimum de ſequeſtratione equius putat ibi Butr. in fin. & hanc opin. vt ſatis rationabilem & reducentem alias opin. ad concord. ibi Imol. ſequitur, placet Abb. ibidem in colum. fin. quod ſi vſufructuarius non ſit ſuſpectus admittatur ad iuratoriam cautionem, pro hac opin. etiam arguit Roland. à Vall. conſilio 43. numero vigeſimo quarto, & numero 49. lib. ſecundo, concludit ita tenendum quando per aliud remedium melius non poteſt conſuli vtrique parti, ponit & Franch. March. delphin. deciſ. 821. ita vſufructuariam admitti ad hanc iuratoriam cautionem cenſuit & tenet Sena. Pedemontanus deciſ. 153. & Bero. conſil. 60. numero 51. lib. ſecundo, ita hæc vltima opin. tot & tantis auct. corroborata, ſic & magis comm. & æqua, & pro communi firmat Marſil. rubr. de fideiuſſ. num. 166. & ideo videtur tenenda modificationibus tamen ſup. enarratis obſeruandis prout iudicis religioni videbitur, cuius arbitrio hæc de proprietate per vſufructariũ nõ diſsipanda remiſſa ſunt. l. ſi vſufructus legatus ſupra fin. ff. de vſufruct. & l. prima, & tot. titu. vſufruct. quoad. cauea. Menoch. de arbitr. iudi. caſ. 140. num. 3. centu. ſecunda, quod enim dicitur boni viri arbitratu exponitur. i. iudicis per text. in l. continuus. §. cum ita de verb. obliga. & expreſsius dicit Saluſt. de Peruſ. cum Abb. & alijs ſubſcribent. inter conſi. vltim. volun. conſ. 79. num. 22. & Bald. conſi. 175. caſus ſuper quo. ad fi. lib. 3. Afflict. deciſ. 371. num. 9.

Attende iuramentum pro iſta cautione iuratoria debere præſtari à iudice Roland. à Vall. conſil. 65. nume. 27. libro. 3. quia iuramentum non releuat niſi præſtetur à iudice, vel coram iudice, vel mandato iudicis Aymo conſi. 199. nume. ſecundo. Alex. conſil. 71. ad num. ſecundum, lib. 3. Ripa reſpon. 8. in fi. lib. ſecundo, citato tamen proprietario Barba. conſil. 59. colum. fin. lib. primo. remouendo obſtaculũ præcipuum tenentium ſupra primam opin. quòd ſatiſdatio ſit de ſubſtantia actus in vſufructu, negatur enim hoc quia ſatiſdatio non præſtatur pro eſſentia & ſubſtantia vſufructus, ſed pro eius traditione, Bald. in l. ſecunda, ad fin. C. com. de lega. Ruin. conſilio 91. colum. 3. ſub numero 8. libro ſecundo, gloſſ. in verſi. plane. in l. ſi vſufructus mihi. §.

plane.ff. vſufru. quemad.cauea. Ang.conſi.91. ſancta.ad fin. vbi cum dicat iſtam partem eſſe multum æquam & maxime in perſona religioſa, & nos eandem illationem facere poſsimus, & maxime in muliere vſufructuaria, & magis iuridice, quia etiam legiſlator admittit eam ad iuratoriam cautionem cum obligatione ſuorum bonorum, & maxime pro re immobili, pro mobili ſi eſt perſona idonea, ſin autem cum fideiuſſore ſi poteſt, vt per text. in auct. ſi cui de iudic. vidui. tollen & in corpore vnde ſumitur, & per Ang. Aret. tract. de maleſi. gloſſ. pro quibus & quolibet eorum Antonius num. 10. & ita ſeruandum exiſtimo.

82 Si autem † mulier vſufructuaria non ſit in poſſeſsione bonorum, ſed ea detineatur vel à tertio vel ab hærede, ſi à tertio, contra eum ipſi vſufructuariæ in rem competit actio, prout competit aduerſus quemuis poſſeſſorem per text. in l. vti frui. §. vtrum autem. ff. ſi vſufruct. peta. & eidem poſſeſſori non habenti cauſam à proprietario non competit exceptio contra vſufructuariam de cautione non præſtita, quia eſt de iure tertij dependente à voluntate ipſius, & non adiuuante poſſeſsionem, arg. le. loci corpus. §. competit. ſi ſerui. vendi. vt plene tradit Bartol. in le. ſecunda. de except. rei iudi. & Bald. in leg. 3. colum. fin. ff. de vſufruct. cum ſimil. per Tiraquel. in l. ſi vnquam verſi. reuertatur, num. 356. & ſequen. C. de reuo. don. & quia ſua non intereſt ita in terminis per Deciſ. conſil. 418. colum. 3. num. 10.11.17. ſi vero ab hærede bona poſsideantur, & contra eum agat vſufructuaria oblata vel non cautione conſtito de vſufructu relicto debet condemnari hæres ad tradendam poſſeſsionem naturalem vſufructuariæ, & ad patiendum eam vti frui bonis præſtia tamen per eam dicta cautione, quæ niſi fuerit præſtita, nunquam ſententia exequatur, per l. 4. §. illud videndum. de fideicomm. liber. ita tradit Caſtr. in dict. l. prima. in fi. C. de vſufructua. comprobat Franciſ. March. delphin. deciſ. 822. ſequitur & Dec. dict. conſil. 418. colum. 3. num. 18. nam poteſt hæres dicere ſe velle retinere bona donec per vſufructuariam præſtetur cautio. Socin. conſilio 131. colu. fin. verſic. ſuccedit nunc alia dubitatio. libr. primo, vbi tradit duplici modo & officio iudicis quo experitur ſi hæres non poſsidet, & iure repulſionis ſi poſsidet, ſatiſdationem poſſe obtineri per text. & Bald. in l. ſi cuius. ff. de vſufr.

Aduerte tamen Bald. conſil. 454. caſus, ſtatuto cauetur. lib. 5. tenere vſufructuariam non exiſtente in poſſeſsione non poſſe petere vſufructum antequam caueat, quia cautio eſt de ſubſtantia petendi, licet non ſit de ſubſtantia poſsidendi reſpondeas ſecundum Ang. conſil. 356. quidam ciuis Floren. colum. penul. ad fin. verſ. dicet aliquis, quòd illa cautio demum non præſtatur, niſi cum vſufructus tradatur, non quando hæres eſt in mora tradendi. l. ſi vſufructus mihi in biennium. de vſufruct. lega. clare firmat Bal. in l. ſecunda, in fi. com. de leg. vbi vult quinimo hæredem teneri ad fructus pro tempore quo fuit in mora tradendi. licet dicta. cautio non fuerit præſtita, & ita de facto ſe conſuluiſſe dicit, adde Ari. Pinel. qui de vniuerſa hac materia cautionis præſtandæ per vſufructuarium ex profeſſo ſe tractare ſatagit in l. prima, part. ſecunda, numero 75. vſque ad fi. C. de bon. mater. vbi multorum reprehenſiones more ſuo adinuentas legere an bene ne tædat.

83 3. Supereſt & illud explicandum, quòd plurimum per teſtatores vſitatum eſt, mandare hæredib. † ſub pœna priuationis hæreditatis, ne inquietent, controuerſiam faciant, vel moleſtent aliquo modo vxorem in vſufructu, vel alijs ei relictis, hoc enim diuerſimode accipitur, quia in aliquibus impune & iuſte poteſt inferri mo-

84 leſtia, in aliquibus non † poteſt quidem in his iuſte moleſtia inferri, in quibus non valet contrarium præceptũ teſtatoris, vel quæ ſunt de natura actus ſubiecti, vel ſunt ext. bo. & diſpo. teſta. Non valet aũt præceptum teſt. ne vxor vſufructuaria præſtet cautionem & alia faciat requiſita, de quibus actum eſt parum ante, ita hæres moleſtando eam vt cautionem præſtet, non dicitur malo modo facere ſed ſecundum naturam vſufructus, & iuſte facit. l. ſeruum. §. ait prætor. in duobus verſi. ſequent. ff. de acqui. hæred. & ibi plene Rom. colum. fin. numero 12. & Aret. colum. fin. tradit Bal. in leg. prima, numero 22. verſic. extra opp. & numero 27. Codice. de his quæ pœn. not. & in proprietario promittente non mouere controuerſiam aduerſus vſufructuariam, nihilominus eum poſſe petere vt ſatiſdet, quia id intelligitur eſſe ſecundum naturam contractus. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. leg. venditores. ff. de verb. obligat. ita non venit aduerſus contractus, ſed perſonam conuentam per caſum leg. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſed & ſi rerum. ff. de iure. iur. tradit Bald. in l. prima, numero 13. Co. de vſufruct. & magis in ſpecie probat Caſtren. conſi. 221. antequam veniam, colum. prima, numero ſecundo, & plene Barb. conſilio 59. colu. penul. lib. primo. Ruin. conſilio 202. colum. 3. lib. ſecundo, Dec. conſil. 565. numero 2.3. & late Socin. Iun. conſilio 115. numero 27. vſque ad n. 33. li. 1. hæc omnia expreſsim firmat Alex. in l. quod de bonis. §. 1. nu. 5. 6. ad l. falci. & Pariſ. conſilio 65. nu. 21. lib. primo, & in hoc caſu putarem nihil etiam operari plenitu. aliquam verbo. teſtatoris, quia ſi directè in eo & expreſsè non poteſt diſponere. minus indirectè & tacitè per reg. cum quid vna de reg. iur. in 6. vt ita arguit Alexandr. dict. §. primo, numero 4. ſequitur & Ruin. dict. conſilio 202. columna tertia. ſub numero ſeptimo. facit ad hæc Aym. conſilio 200. numero quinto. & Iaſo. conſilio 40. columna tertia, libro primo, & in ſpecie Corn. conſilio 173. colum. 3. verſic. & etiam tolluntur. lib. 3.

85 Contrauentionis † pœnam etiam quis euitat, quando iuſta cauſa motus, & conuenienti naturæ rei de qua facta eſt diſpoſitio contrauenit per l. quidam cum filium. de verb. oblig. & alia plura ponit Signo. conſilio 111. nume. 21. & ſeque. de accuſante filium inſtitutum eſſe ex partu ſuppoſito, & non verum filium & propterea non incidere in pœnam, ne inquietet ipſum filium hæredem, quia non contrauenit dicendo eum non filium, addo & ex eo, quòd ſtatuto prohibente ne poſſit opponi contra inſtrumentum, poteſt tamen opponi quòd non eſt inſtrumentum Bart. in dict. l. prima. §. & parui. ſub nu. 3. quod vi aut clam. Alex. conſi. 33. colum. prima, numero 3. libr. primo, Iaſ. in le. iuriſgentium. §. quod fere. colum. fin. ff. de pac. Felin. in cap. cum Ioannes, colum. 11. & ſequent. de fi. inſtru. cum ſimil. & pulchre in ſpecie noſtra abſque metu priuationum teſtatoris, prohibitum poſſe dicere teſtamentum nullum defectu ſolemnitatum in teſtamento cæci ex facto reſpondit Iaſ. conſi. 82. colum. 3. lib. 3. & Socin. conſilio 12. ad fin. lib. 3. vbi dicens teſtamentum non iure factũ quia teſtator non erat ſanæ mentis non dicitur venire contra eius voluntatem, & legatum non amittit. l. poſt legatum, in ſecundo reſponſo. ff. de his qui. vt indi. & ibi vide per Bartol. cautelam, ſi non probarentur oppoſita, relatam per Socin. dict. loco, & ex cauſa conuenienti etiam diſpoſitis per teſtatorem, & pro iure ſuo indiſcuſſo non derelicto, & prouocatum ab ipſa vſufructuaria, & ex alijs in caſu ſuo, late defendit Caſtr. conſilio 371. viſo puncto ſupraſcripto. libr. ſecundo, Deciſ. dict. conſilio 565. ad fi, & non intelligitur de iuſta contradictione, Bal. conſilio. 356. licet allegatum vltra med. l. 4.

86 Et præceptum hoc † de non moleſtando vxorem in bonis teſtatoris non intelligi de eo qui petit ſuum creditum, vel ius aliquod non exiſtens de bonis & hæredit. teſtatoris

teſtatoris per plura probat Cuma. conſilio 51. quòd D.
Ambroſius, idem quòd poſsit petere fideicommiſſum
vti extra hæreditatem teſtatoris plene proſequitur &
tenet Dec. conſil. 425. colum. penult. in fi. & columna
fin. idem conſil. 581. colum. penulti. & fin. quando pri-
uatio eſt limitata in hæreditate & bonis teſtatoris etiã
facta verbis prægnantibus non impedit quin petat al-
terius hæreditatem etiam continentem bona teſtatoris
obuentam poſtea prohibito & ex cauſa ſuperueniente,
vt ibi ponderat numero duodecimo, & Corſe. facit ſin.
in verſi. moleſtia. quòd intelligatur de moleſtia facti &
non iuris, ſic eſt regulariter Crot. conſ. 212. num. 24.

87 In aliquibus autem præmiſſum eſt non poſſe mole-
ſtiam inferri, nec turbari † vſufructuariam per hæredẽ,
nec hæredem per legatarium quin committatur pœna
priuationis à teſtatore impoſita hæc enim ſunt de quib.
teſtator, ſicut vult, poteſt diſponere, non de iure legum,
ſed de iure ſuorum bonorum Bald. in l. fin. in princ. de
leg. ſecundo, exprimendo demum ſuam voluntatem
expreſsè vel tacitè, & præſumptè, Barto. in l. quoties.
§. ſi duo, verſic. ſecundo ob. ff. de hæred. inſtitu. tam ea
quæ teſtator facere non poſsit, collegi vſque ad nume-
rum 45. ſupra lib. ſecundo, interpre. 2. dubita. ſecunda
ſolut. ſecunda, in his quidem facile eſt quòd pœnæ ap-
poſitio non valeat, & impune ſit contrauentio, vt l. pri-
ma, in ſi. C. de his quæ pœ. nom. & l. 1. ff. eo. & § fin. inſti.
de lega. cætera vero quę teſtatori permiſſa ſunt, vbi pœ-
næ nomine dando, adimendo vel transferendo munita
ſunt, vtique ſunt ad implenda & ſeruanda. dict. l. prima,
dict. §. fin. & §. diſponat. in auct. de nupt. hoc autem præ
cipuum eſt, quòd appareat de voluntate diſpoſitiua te-
ſtatoris, de qua itaque poteſt apparere expreſſe & taci-
te, ſiquidem apparet expreſſa voluntas teſtatoris pro-
hibitiua moleſtationis, & ſub pœna priuationis hære-
ditatis vel legati in aliquo caſu, in quo valet diſpoſitio,
ſumus in claris quòd moleſtatio non poteſt inferri im-
pune, plene probat Alexandr. conſilio 138. columna pe-
nult. numero vigeſimoquarto, verſic. quoad aliud du-
bium. libro primo, Capra conſilio centeſimo ſexageſi-
mo tertio, numero 3. 4. 5. Pariſ. conſilio 19. numero 55.
& ſequen. & numero 138. lib. ſecundo, dixi conſilio 106.
num. 24. & ſequen. libr. primo, vbi plura de pœna pri-
uationis hæreditatis contra inobedientem, & iſtud eſt
certum quòd debet priuari, dicit Bald. in auct. cui reli-
ctum, colum. ſecunda, ſub numero ſecundo. C. de indic.
vidui. tol. vel ob ſpretam conditionem vel ob ſpretam
rationem.

88 Tacite † vero & præſumptiuè, vel comprehenſiuè
apparere poteſt de voluntate teſtatoris, vbi verbis ge-
neralibus, & vt aiunt prægnantibus concepta, & con-
ſcripta eſt prohibitio moleſtationis, ne vxor vel hæres
debeat moleſtari, inquietari, turbari per talem de iure,
vel de facto in iudicio vel extra quomodocunque, &
qualitercunque vllo vnquam tempore, ex quacunque
cau. de præſenti vel de futuro, & ſub pœna priuationis
hæreditatis, vel legati, vel alia ſimili verborum ampli-
tudine, licet his generalibus verbis comprehenſum
quid dicatur expreſſum, vt de pupillari per Bartol. in l.
centurio, numero 4. de vulgari per eundem & ali. in
l. prima, num. 8. de vulg. & pupil. Dicitur tamen tacitũ
in ſpecie, & inficiari non poteſt quin pariat ambiguita-
tem, gloſſ. in ver. rerum in l. ita fidei. ff. de iur. fiſ. & leg.
Titiæ textores. de lega. primo, nihilominus obſcuritas
tollitur, quando vniformis incluſorum conditio eſt in
ipſa generalitate tradit Oldra. conſi. 254. qui toto, colu.
ſecunda, vel ſaltem in genere comprehenditur volun-
tas diſponentis. l. ſi quis in principio. de leg. 3. l. fin. Co.
quod cum eo. §. qui iure, ff. de teſtam. milit. l. ſi quando
de lega. primo. l. ſi chorus. de lega. 3. cum ſimil. per Alex-
and. conſi. vndecimo, numero 8. 9. & ſequen. lib. ſecun-
do, & conſilio 68. num. 7. 8. lib. 5. vbi generalitas com-
prehendit ius futurum, quando alia non ſubeſt cauſa,
& omnia etiam incognita ſi dolus abſit, & per Rip. in d.
l. 1. num. 50. & ſequ. de vulg. & pupil. Afflict. in deciſ.
318. num. 3. 4. Exinde ſit concluſio quod moleſtatio &
inquietatio, neq; de facto fieri poteſt impune, Abb. in
cap. Raynal. num. 17. de teſta. vbi etiam id procedit ſi
moleſtatio non habuerit iuris effectum idem ibi pro-
89 bat Couar. ſuo §. primo num 8. † ex qualitate actus, &
ſubiecta materia vel præſumpta contrahentium vel te-
ſtantium voluntate prohibitionem inferendæ mole-
ſtiæ ſeu mouendæ quæſtionis intelligi etiam de iuſta
moleſtia, & licita inquietatione de iure vel de facto in
iudicio vel extra per gloſſ. in l. Lucius. §. tres hæredes,
ad Trebell. & Bald. in l. fin. ad fin. C. de acti. emp. neque
de iure itaque poteſt inferri moleſtiã, vel inquietatio
per plura ab eo alle. probat & Felin. in cap. cauſam quæ,
colum. 16. in princip. de reſcrip. & in ſpecie Gualden.
de ar. teſtan. titul. 8. cau. 3. numero 2. 3. & in eadem facti
ſpecie latiſsime Ruin. conſilio 77. lib. ſecundo, & Socin.
Iun. conſi. 113. lib. primo altero tamen alterius mentio-
nem non faciente. Reſpice tamen quòd in eadem cauſa
Ferrar. pro altera parte conſuluit Dec. conſil. 581. iam
ſup. allega. nitendo euitare generalitatem verborum
prohibitionis ex reſtrictione expreſſa in hæreditate, &
in bonis aliquibus hæreditatis teſtatoris, & ex cauſa iu-
ris ſuperuenientis quòd ille petierit, vt de hæreditate
filij hæredis ſaltem pro legitima & Trebellianica ad pe-
tentem deuoluta per ſtatuta ab inteſtato excluſa ſorore
ſubſtituta per patrem, quæ & enim ipſa fuit moleſtata
contra prohibitionem patris teſtatoris, qui ciuis exi-
ſtens Ferrariæ præſumebatur ſcire dicta ſtatuta ſuæ pa-
triæ per Bart. & ali. in l. hæredes mei. §. cum ita ad Tre-
bel. & potuiſſet non facere legatum illi petenti & mo-
leſtanti poſtea argum. l. in actionibus. i. reſponſ. ff. de in
lit. iur. & adducta pulchre per Caſtren. conſil. ſeptua-
geſimoſeptimo, viſis & conſideratis. colu ſecunda, ſub
nu. ſecundo, verſi. & poſito. lib. primo, quod eſt repeti-
tum conſil. 302. eo. ideo faciendo legatum certæ rei illi
cum conditione & prohibitione quòd non poſſet habe-
re legatum ſi moleſtaret filiam ſubſtitutam cum verbis
generalibus & reſpicientibus omne tempus etiam fu-
turum, vt in conſultatione illa videri poteſt, ac etiam in-
ficiari nequeat legitimam & Trebellianicam illas detra-
hendas eſſe ex bonis hæreditatis patris teſtatoris. l. e. ſci-
mus. Co. de inoffic. teſtam. & l. prima C. ad Trebellia.
vt notiſsimum eſt, hæreditatemque dici ſaltem large,
& ſecundum communem vſum loquendi adhuc patris
teſtatoris, etiam poſtquam per filium hæredem fuerit
adita vltra alleg. per Socin. Iun. dict. conſil. centeſimo
decimotertio, numero trigeſimotertio, allego Alexand.
conſil. quadrageſimonono ad fin. lib. tertio. idem repe-
tit conſilio 124. ad fi. lib. quarto, & Corn. conſilio cen-
teſimo quadrageſimo ſexto, colum. penulti. in princip.
lib. ſecundo, attenta quoque generalitate verborum in
modo, qualitate & tempore, attentaque poteſtate &
voluntate teſtatoris valentis ſuæ rei imponere legem,
quæ ſibi placet. dict. §. diſponat. & l. in re mandata. Co.
manda. & prohibere prout fecit per tex. in l. Titia cum
teſtamento. §. Caius. de lega. ſecundo. eo magis per mo-
dum conditionis Caſtren. in l. Plautius ad fin. de con-
ditio. & demonſtrat. Gualden. de ar. teſtan. titu. 6. cau.
21. Ruin. conſil. 135. colum. 3. numero 5. lib. ſecundo.
Quamobrem quod ſenſerunt Ruin. & Socin. Iun. veri-
us & tenendum exiſtimo, quia & in prohibitione, ne
poſsit vxor moleſtari in vſufructu per quoſdam præ-
tendentes adeſſe bona emphyteutica ad eos ſpectantia,
in quibus vſusfructus conſtitui non potuerit, Pariſ.
conſilio nonageſimooctauo, numero 8. & ſequent. &
prohibitio erat verbis generalibus facta quoquo modo

directè vel indirectè, & in caſu contrauentionis vxor
erat iuſtituta in proprietate in pœnam contrauenien-
tium ſecuta contrauentione prætextu etiam bonorum
emphyteuticorum, pro vxore ipſe Deci. tenet conſilio
613. domina Catherina, colum. prima, & ſequent. ita
non poteſt eſſe contrauentio & moleſtatio etiam de iu-
re, Nat. conſilio centeſimo decimo, numero 4. quia om-
ni reſpectu venit contra perſonam conuentam dicit
Bald. in l. prima colum. ſecunda, ſub numero decimo-
tertio. C. de vſufruct. & moleſtia dicitur inferri quan-
do etiam iudicialiter vexatur perſona, Alexand. conſi-
lio 163. columna fin. numero quarto, libro 2. allegando
l. primam. C. de nundi. & ibi not. per Bald. & tex. in pri.
in auct. de fideiuſ. & late per Tiber. Deci. conſilio 57.
col. 2. & ſequent. lib. 1.

90 Moleſtia † itaque ſeu controuerſia vel inquietatio fi-
eri dicitur & verificatur verbo vel facto in iudicio vel
extra, de iure vel de facto, contradicendo, faciendo, a-
gendo, excipiendo, reſiſtendo, vexando in perſonam,
vel in rem per l. vim facit ff. de vi & vi arma. gloſſ. Bart.
Caſtren. in dict. le. Lucius. §. tres hæredes. ad Trebell.
Bart. in leg. ſi prius, colum. ſecunda, ſub num. 3. de nou.
oper. nuncia. in l. amplius. rem ra. hab. dict. l. 1. ibi Bal.
de nundi. Alexand. conſil. 52. num. 7. conſi. 163. nume.
4. lib. ſecundo, conſilio penul. verſic. non obſtat poſtre
mo libr. 5. & conſilio 195. colum. fin. num. 7. lib. 6. Ca-
pyci. deciſ. 69. num. 9. & Ruin. conſilio 47. lib. ſecun-
do, vbi late demonſtrare conatur idem eſſe ſi moleſtia
fiat vxori vſufructuariæ per filium hæredis prohibiti,
eo ſciente & filium non prohibente, & conſilio 48. & ſe-
quen. vbi numero 8. 9. 10. & ſeq. tradit moleſtiam ſuffi-
cere inferri in aliqua parte rerum hæreditatis, & tam in
perſona quàm in rebus, vt fiat priuatio hæreditatis de-
uolutæ ad vxorem, & ſi id procederet via fideicommiſ-
ſi tamen per grauatum non poſſe detrahi Trebelliani-
cam, defendit in dictis conſilio 47. 48. in fina. colum-
nis.

Poſtremo de legatis vxoribus factis adhuc aliqua
ſubiungam, quæ magis animaduerſione vel notatu di-
91 gna viſa ſunt, maritus reliquit † vxorem dominã & v-
ſufructuariam omnium ſuorum bonorum mobilium
& immobilium, donec ſteterit vidua, &c. & inſtituit
hæredes extraneos, quoniam hoc relictum eſt particu-
lare & certarum rerum cum non contineat iura & acti-
ones per ea quæ de fideicommiſſo particulari plene di-
xi ſupr. lib. præceden. inter. 3. dubita. 1. ſolu. 2. diſtin-
guendo caſus opin. antiq. doct. ante Barto. indiſtincte
extraneis inſtitutis, vt verborum relicti rigor ſeruetur,
volentium eſſe in electione vxoris velle dominium vel
vſufructum rerum relictarum per l. ſi Titio fundus. &
caſus opin. Bartol. & modern. in l. Titia. §. fi. de lega.
ſecundo, & Bald. & ali. in fin. C. de indi. vidui. tollen.
volentium in relicto certæ rei vxorem habere eandem
electionem, & magis vt relictum valeret, Socin. conſil.
210. libr. ſecundo, vtranque opin. amplectendo in pro-
poſito relicto tenet vxorem habere facultatem eligendi
dominium vel vſufructum, ſed aduerte quòd eum im-
pellit ad tenendum ita, quia in illo caſu teſtator vxori
dederat poteſtatem alienandi, quod oſtendit eam pro-
prietariam. l. Proculus. ff. de vſufruct. ibi Bald. & dixi
ſupra, & quòd eam liberauerat à cautione præſtanda,
& in valide contra l. primam. Co. eo. & l. nemo poteſt.
de lega. primo, ſic vt magis actus valeat. l. quotiens. de
reb. dub. alioquin vrgeret ratio Bartol. & modern. quia
non eſt veriſimile teſtatorem voluiſſe vxorem domini-
um bonorum habere, & hæredem eſſe inſtitutum in va
num, cum & ipſe interpretetur dominus. § penul. inſti.
de hæred. quali. & diffe. & à communiter accidentibus
hoc paſſim frequentius eſt, homines appellatione bo-
norum mobilium & immobilium intelligere totam

eorum hæreditatem & mentionem iurium & actio-
num non cedere in mentem idiotarum, ergo iſto caſu
eſſet attendenda conſuetudo Bulgari, de qua ante di-
ctum eſt.

92 Vxor † cui fuerunt relicta alimenta, ſi voluerit ſtare
cum filijs, ſi autem cum eis ſtare noluerit habeat talem
fundum, moriens ſi non declarauerit ſe velle ſtare cum
filijs vel non legatum fundi non tranſmittit ad hære-
des, quia dies legati relicti ſub conditione expreſſa vo-
luntatis legatarij non cedit niſi facta declaratione vo-
luntatis legatarij. l. ſi ita. §. illi. de leg. primo, ita in ſpe-
cie tradit Alber. in l. ſi ita expreſſum. de conditio. & de-
monſtratio. & ibi Bald. ponit eandem quæſtionem, ſe-
quitur Deci. conſilio 554. numero quinto, vbi ad hoc
bene allegat Corn. conſilio ſeptuageſimoquinto, qui lo
quitur in terminis. Eo enim ipſo quòd declarat ſe velle
habitare dicitur impleta conditio, dicit Socin. conſilio
69. ad fin. lib. primo, licet hoc reſpiciat materiam tranſ
miſsionis, tamen & reſpicit legatum alimentorum vx-
93 ori factum. Sed hoc † legatum relinquo domum vxo-
ri meæ, quamdiu ſtaret vidua vel abſtineret à ſecundis
nuptijs, ea moriente vidua ſic deficiente conditione re-
ſolutiua perpetuo remanere debere penes vxoris hæ-
redes, probat Caſtren. conſil. 451. legatum. lib. primo,
prout remanet id de quo poteſt vxor diſponere ex vo-
luntate mariti, & moritur aliter non diſponendo, vt
per Nat. conſilio ducenteſimo decimoſexto, numero
decimo.

94 Sæpe in facto caſus euenit † maritus reliquit vxori
alimenta in domo cum pluribus ſuis filijs hæredibus,
& ſi cum eis non potuerit ſtare & habitare relinquit ali-
ud legatum pinguius in reb. certis & quantitatibus, ac-
cidit filios venire ad diuiſionem bonorum, & habitati-
onis, habitat mater cum vno ex eis, poteſt ne dici eſſe
verificatam conditionem ſecundi legati pinguioris, vel
ne, ſuper hoc diſcuſsis rationibus hincinde matrem
poſſe habere primum legatum integrum ſtando cum
vno filio, cui cæteros fratres debere contribuere pro
eorum ratis alimentorum matris decidit Cuma. conſi-
lio trigeſimooctauo, maritus, rationes eius referendo,
ſequitur eum Ruin. conſil. 81. colum. 13. numero 12. 13.
lib. ſecundo, & Roland. à Vall. conſilio 89. numero de-
cimoquinto, & præceden. lib. tertio, & Gualden. de ar-
teſtan. titu. 6. cau. 56. & Ioſeph Aſsiſsen. deciſ. ſua Pe-
ruſ. 92. numero decimonono, & ſequent. Menach. de
arbitr. iudi. lib. ſecundo. caſ. 170. ſub numero decimo-
ſexto, diceretur autem impleta conditio, ſi mater non
poſſet habitare cum filijs, quia eſſent mortui, vel quia
haberent vxores rixoſas & infeſtas ſocrui, vt plerunque
accidit, vel aliqua iuſta & rationabilis cauſa adeſſet nul
la etiam filiorum culpa interueniente remittendo diſ-
ceptationem & cognitionem iudici, ita matrem poſſe
conſequi pinguius legatum determinat Caſtr. conſilio
centeſimo ſexageſimoſeptimo, conſiderandum eſt. co-
lum. ſecunda. lib. primo. idem remittit arbitrio boni
viri Alber. in. l. Mæuia. §. vxore. de an. lega.

95 Aduertendi ſunt effectus qui reſultant ex † legato do
tis vxori facto à marito quòd ſi aliter vel per inſtrumẽ-
tum vel per teſtes non probatur de veritate dotis ha-
bitæ per maritum dos aliter debita non eſt, niſi ex lega-
to. leg. Lucius §. quiſquis mihi. de lega. ſecundo, & ibi
Barttol. & alij cum concordan. per Alexandr. conſilio
122. colum. 2. num. 3. lib. 7.

Exinde effectus eſt, quòd ſi vxor ita ſecundo ſimpli-
citer nubat, iſta dos ſic iure legati debita non cenſetur
repetita in ſecundo matrimonio, ſicut cenſeretur repe-
tita dos vere debita inter viuos. l. dotem quæ in prius.
ff. de iur. dot. vt conſtanter probat Alexand. dict conſi-
lio centeſimo vigeſimoſecundo, colum. ſecunda. ad fin.
verſicul. ex his ergo apparet Rolan. à Vall. de lucr. dot.

quæſtio.

quæſtio.81.nume.4. & ſequent.poſui conſilio 95. num.
75.lib. primo,& probat Phau. Lucen. ſuo cod. tract.de
lucr.dot.gloſſ.10.numero trigeſimoquinto,& ſic mari-
tus de ea non lucratur partem aliquam per ſtatutum de
lucro dotis. Alius eſt effectus quòd ſi vxor per fideicom
miſſum fuerit grauata poſt mortem ad reſtituendum
alij hæreditatem mariti,eius hæres in reſtitutione fidei
commiſsi non poterit detrahere & retinere hanc do-
tem ſic iure legati debitam per tex. ibi probat Barto. in
l.qui vxori.de aur.& argen.lega. & reprobato Caſtren.
idem tenet Alexand.in l.cum hæres.ff. ad Trebellia. fir-
mando dict.l.cum hæres, determinari per dict. leg. qui
96 vxori.† & limitando niſi confeſsio dotis eſſet facta par-
te præſente,& niſi ex coniecturis aliter poſſet apparere
de mente teſtatoris,de quibus late Pariſ.conſilio 79.co-
lum. ſecunda, & ſequen.lib. ſecundo, & alios effectus,
quoad diminutionem per falcidiam exprimit Barto.in
97 dict.l.qui vxori.Sequitur etiam quòd ſi † legatum do-
tis fuerit de 16. & per inſtrumentum dos habita in de-
cem probetur,ſola dotis legatæ quantitas præſumptiue
dotem datam inter viuos comprehendens debetur,
Caſtr. conſilio 405. primo quæro. lib. primo, intellige
niſi fuerit dictum lego vltra dotem, vel fecerit legatum
ſine mentione dotis, quia & legati & dotis quantitas
tunc debetur, Pariſ.conſilio 95. colum. ſecunda, nume.
98 3.& ſequent. lib. ſecundo. Sequitur item quòd † lega-
tum hoc dotis aliter non probatum efficitur caducum
præmortua legataria & irritum reuocato teſtamento
per ſecundum teſtamentum tradit Ang.conſi.181. A.fe-
cit teſtamentum, colum.1.

99 Siquidem † teſtator mandat aliquid ſolui vxori do-
nec ei fuerit reſtituta dos non valet hoc vti vſurarium,
tenet Anch. conſilio 93. verba teſtamenti comprobat
Socin.conſi. 56.colum.1.lib.3.Rolan.à Val.conſi.55.nu-
me.21.lib. 2.

100 Quid ſi † legato vxori vſufructu omnium bonorum
appoſita eſt conditio, ſi dotem ſuam non petierit, vel
cum onere quòd intelligatur ſatisfacta, & quietata de
dote ſua, dicendum eſt de conditione negatiua, & non
impleta, legatariam, non poſſe habere vſufructum,im-
pletur autem,vel liberando hæredem à dote per accep-
tilationem,vel præſtando cautionem Mutianam de nõ
petendo dotem, per text.in l.Mutianæ.de condit.& de-
monſtrati.& ibi Barto.& alij, & hoc maximè procedit,
quando legatum eſt vnum ſub ſimplici conditione con
ceptum, & non annuum cum dictionibus temporali-
bus, donec quouſque ſteterit vidua,&c.& debet offer-
ri hæc cautio etiam ſi non petatur, & antequam præſte-
tur non oritur actio Ruin. conſilio 81. colum. fin. conſi.
34.colum.prima,nume.4.lib.1. bene declarat Bald.in l.
fin. colum. 1. numer. ſecundo, de indi. vidui. tol.& ibi
Salyc.num.3.in legato annuo non eſſe neceſſariam cau-
tionem,quia hæres habens continuo ſoluere eſt cautus
exceptione quamprimum non durat viduitas, & an-
nuum legatum pro primo anno eſt purum, ita legata-
rius ſtatim admittitur ſine cautione,Ruin. conſilio 190.
column.1.numero 4. lib.2. ex hoc autem annuo legato
fructus quos perceperit annorum præteritorum, ſi nu-
pſerit,non reſtituit quinimmo non ſolutos repetit Bal.
d.l.fi.num.2.perceptos vero ex legato ſimpliciter con-
ditionali ſi contrauenit petendo dotem,vel ſi non nu-
pſerit ſit conditio,& ſecundo nubendo reſtituere tene-
tur.Pariſ.conſi.95.num.53.lib.2. & Ruin.conſi.84.col.
pen.num.12.lib.2.& ſic reddat quod acceperat, Bart. in
d.l.Mutianæ.ſub num.1.& late Bero.conſi.29.ſub nu.17.
101 lib.2.onus † item illud,intelligatur ſatisfacta & quieta-
ta de ſua dote, ſi acceptauerit vſufructum eam expellit
à petitione ſuæ dotis, quæ etiam eſſet maior quantitate
vſufructus,quia ſic importat acceptatio cum onere etiã
maiore l.imperator.in prin.de lega.2.l.ſi legatarius.de
leg.3.& clarius in l.Titia cum teſtamento.§.qui in vita.
de legat.ſecundo.ibi gloſſ.in ver.portione, ita in termi-
nis conſuluit Dec.conſ.299.colum.fin.ver.decima con-
cluſio.Aym.conſi.174. colu.pen. nume. 9. & late Ruin.
conſi.79.lib.2. vbi non poteſt ſe adiuuare quòd fuerit
mulier ignorans & læſa ſit, vt dictum eſt poſtquam ac-
ceptauerit legatum cum onere. Non repetit etiam ſi
apparet ex teſtamento dotem ei debere reſtitui, quan-
do elegerit aliam vitam quam vidualem. Capra conſil.
58.ſiquidem ſponte hæres offerret & ſolueret vxori ſu-
am dotem,quia poteſt renunciare ſuo fauori, non dice-
retur defecta conditio, & vſufructus adhuc deberetur,
bene probat Ang. Aret. de teſta. gloſſ.47. incip.& dotes
ſuas non repetierit, vt per Gualden.de art.teſtan. titu.6.
cau.61.& Rolan. à Vall. firmat non eſſe defectam condi-
tionem in conſ.74.num.28.lib.2.

102 Cæterum relinquendo † vxori legatum alimento-
rum, vel vſusfructus, ſi nihil dixerit teſtator de dote
vxoris, poterit ea quidem legatum conſequi, & ſuam
dotem repetere per text.in l.prima.§. ſciendum, de rei
vx.act. bene diſcurrendo firmat Caſtr. conſi. 224. lega-
tum prædictum, lib. ſecundo. Capra idem tenet conſil.
72. colum. penult. numero decimooctauo, & Rolan. à
Vall.conſi.74.nume.26.lib.ſecundo,& tract.de inuent.
fol.164.nume.14.& ſequent.etiam ſi eſſent diuerſa capi-
tula relictorum vxori factorum,& in vno capitulo eſſet
facta prohibitio repetitionis dotis, in alio non exiſtens
in caſu huius capituli, in quo non ſit facta dictæ repeti-
tionis prohibitio,legatum & dotem poſſet repetere, vt
ſubtiliter per plura probat Soc conſi.decimo,colum.6.
& ſequent. lib.1. ſentit idem Cuma. conſi.22. teſtator,
quem ſequitur Nat.conſi.379.ſub.num.2.

103 His conſequens eſt & frequenter occurrit † quòd
maritus vxori faciens plura legata plurium & diuerſa-
rum rerum in vno legato vnius rei, puta alimentorum,
vel vſufructus bonorum, vel habitationis domus ex-
primit conditionem honeſtæ & vidualis vitæ vxoris, ſi
vel donec & quouſq; honeſtam vidualem vitam duxe-
rit, vel ſi & quouſque ſteterit cum filijs ſuis.ſi ſuam do-
tem non petierit tenendo eam in communi cum filij
aut ſimiles, & in legatis aliarum rerum, puta domus,
fundi mobilium ſuarum veſtium,& iocalium, vel cer-
tarum pecuniarum nihil dicit de tali conditione, in his
autem legatis aliarum rerum verum intelligatur repe-
tita dicta conditio, quæſtio eſt non modici momenti,&
non parum varia & perplexa. Pro cuius reſolutione
non digrediendo ipſam propoſitam quæſtionem bre-
104 uiter dicendum eſt. Primo quòd † repetitio conditio-
nis aſcriptæ legato vnius rei facta ad legata aliarum re-
rum, dignoſcitur & ex verbis & ex mente teſtatoris.Ex
verbis, quando vno contextu,& conſtructu verborum
& vna oratione continuata vno verbo principali diſpo
ſitiuo recta & compoſita & conditio & res de quib. eſt
q. continentur, tunc conditionis repetitio dicitur fa-
cta ad omnes res ita ſimul legatas, vt l. Seiæ. §. Caio. de
fun.inſtru.& l.in repetendis. de leg. 3. & vtrobique late
Bart.declarat,quod pertinet ad noſtram quæſtionem,
quando eſt identitas perſonarum & rerum diuerſitas,
vt ibi in ſecunda colum. in tertio caſu, ver. quandoque
eſt identitas perſonarum, idem firmat in d. §. Caio. nu-
me.1.quando plures res ſunt copulatæ in vna oratione,
& maximè quando qualitas perſonæ congrua eſt ad res
ipſas,& conditio vna & eadem numero poteſt vtrunq;
legatum reſpicere, non faciendo differentiam inter di-
ctionem,&,& dictionem, item, ſubiungendo ibi ſub nu.
2.de dictione, &, in oratione imperfecta dicit ſuppleri
ex precedenti cum qualitatibus ſuis, & ſic ad repetitio-
nem conditionis, prout dixit de dictione item, in dict.
l.in repetendis, & in l. prima, in princip. de publica. ex
quibus liquet Pau.de Caſtr.in conſi.88.viſo legato, ver.

ſecundo, facit. lib. primo, male reprehēdere Barto. de contrarietate circa dictionem, item, in his quæ dixit in d.l.in repetendis. & in dict. §. Caio. & male loqui intelligendo maximè de dictione, item, repetitiua, vbi, appoſita ſit, ſiue oratio ſit perfecta, ſiue imperfecta, quòd inducatur repetitio, & male ſequi eum Anch. Regien. in ſua q. 53. num. 7. par. 2. quoniam vbi ratio eſt perfecta, in contrarium eſt vbique doctr. Barto. in dictis locis approbata per Alexand. conſil. 117. colum fina. in princip. lib. primo, & conſi. 66. colum. ſecunda, lib. 3. Socin. conſil. 10. colum. 6. ad fin. ver. ſed ad hoc reſpondetur, lib. 1. per l. qui fundum. ff. de contrah. empt. l. ſecunda. §. primo. vi bono. rapt. & l. item apud in princ. de iniu. idem comprobat Nat. conſi. 379. nume. 11. 12. circa dictionem, item, in oratione imperfecta, quòd inducat repetitionem, in oratione perfecta non idem, firmant Ang. Cuma. Imo. & Roma. in dict. l. 1. in prin. de publica. maximè quando in oratione perfecta non ſit eadem ratio præcedentis orationis cum ratione ipſius ſequentis. ibi ſecūdum Imo. & Roma. & ſic eſt commun. opin. doct. contra Caſtr. in dict. conſi. 88. dict. ver. ſecundo facit. Repetitio ex verbis etiam apparet, quando poſt conditionē adiectam certæ rei legatæ, vel legatariæ ad illam rem, ad alias res legatas ſint appoſitæ dictiones repetitiuæ, puta, & vltra vel amplius legauit, &c. idem ſi in inferiori legato apponantur & repetitiua amplius, & conditio, quia ad omnia legata eidem perſonæ ſit repetitio conditionis. l. ſi ſic locutus. l. ſi tibi pure. de legat. tertio. & ibi Barto. declarat hoc habere locum quando pronomen, hoc, vel his, vel eis præcedit, vt hoc amplius, his vel eis amplius, idem poteſt dici in verbo vltra quod ſequatur relatiuum, prædicta, vel res prius relicta, vt vltra alimenta, dotem, vel prædicta reliquit talem rem, Dec. conſilio centeſimo nonageſimo, colum. fin. numero ſeptimo, & conſilio ducenteſimo nonageſimo. numero primo, cum alijs allega. ſupra lib. ſecundo, interpretatio. tertia, dubita. ſecunda, ſolutio. quarta. ver. dictio vltra. ita per dicta verba & vltra prædicta præſertim duplicata ad legatum certæ quantitatis pecuniarum induci repetitionem conditionis huius quam diu vixerit, & vitam vidualem & honeſtam ſeruauerit aſcriptæ præcedenti & ſequenti legato facto eidem vxori tenet Caſtr. dict. conſi. 88. in princip. lib. primo, idem ob conditionem appoſitam per verba dicto caſu in legatis in princip. & in fine factis intelligi eandem conditionem repetitam legato facto in medio firmat Capra conſilio ſexageſimo, numero ſecundo, quaſi extrema medijs præbeant intellectum. l. quæſitum. §. primo. l. quiſquis. l. prædijs. in princip. & l. penult. in princip. de leg. 3. cap. ſecundo requiris. de appella. cum ſimil. à me alibi cumula.

Poſtpoſita hac ratione de medio interpretando ab extremis in hac ſpecie, quia media legata etiam cum dictione, item, erant concepta ratione perfecta & plana in ſe non indigente repetitione nec gloſatione, ideo per hanc dictionem item aliam non fieri repetitionem, & ſic contra Caſtr. in illo dicto ſupra allega. per Regien. ſecuto, eo quòd facile quidem erat teſtatori repetere, ſi voluiſſet, & quia latior in teſtamentis ſit interpretatio qua propter legata quæ non habebāt conditionem, donec ſteterit in domo teſtatoris & vitam vidualem ſeruauerit, vxori deberi ſolui in conſilio deciſiuo arbitris dato reſpondit Bald. conſilio quinquageſimooctauo, in reſtitutione dotis, columna ſecunda, numero primo, & ſeq. lib primo, quod magis videtur eſſe de communi ſententia doct. in locis ſup. alleg.

105 Ex mente † autem teſtatoris interpretari poteſt eum voluiſſe adeſſe conditionem viduitatis vxoris legatis ei factis, in quibus dictam conditionem exprimere omiſit, ex eo quidem quod teſtator ipſe expreſſit, & prouidit caſu quo velit ſua vxor tranſire ad ſecunda vota, & ſic amplius non ſtare vidua, quid, quale, & quantum de ſuo habere debeat hoc igitur ſic diſponendo videtur excludere quòd non habeat alias res etiam ſibi legatas vel ſub conditione viduitatis comprehenſas, per regulam tritam, qui vnum dicit, aliud excludit. l. cum prætor. ff. de iudi. l. ſi maritus. C. de donat. inter vi. & vxo. cum concord. per Signorol. conſ. ducenteſimo trigeſimoprimo, nume. primo, & Aym. conſi. 111. numer. quarto, ita in ſpecie per hanc regulam firmat Ruin. conſi. 84. col. 3. verſi. ſecundo confirmatur. lib. ſecundo, & per doctrin. Bald. & ali in l. rogaſti. dicit in princip. ſed debet dicere, §. primo, ſi cert. pet. quòd in ſummis diſpoſitiue prolatis intelligitur taxatiua vltra Rui. adduco quod no. Angel. in l. in fideicommiſſi. §. cum Pollidius. ff. de vſu. q. teſtator vnum nominatim promittens alia prohibere videtur, & argu. l. translatio. de adi. lega. & quod dicit Corn. conſi. 47. col. 2. ver. & ſub conditione. lib. primo, quòd teſtator promittendo duas ſummas & aſſerendo vnam debere conſequi, de alia videtur negare. cap. non ne. præſump. dict. l. cum pater. & l. ſi quis ex argentarijs §. prohibet. de eden. & clarius facit quod tradit Bal. in l. precibus. colum. 3. num. decimotertio. C. de impub. & ali. ſubſt. vbi aliquid certæ ſummæ, quod maritus legat vxori in aliquem euentum, puta ſi eius filius deceſſerit, taxationis vicem obtinet, cum plura ſine hoc legato fuiſſet vxor habitura, dicitur hoc legatum factum ad diminuendum ius eius, argum. l. alimenta. §. Baſilicæ & l. Stichus. de ali. lega. ita ergo maritus taxando & legando vxori quantum habitura ſit, ſi denuo nubat, oſtendit ſe velle cæteris legatis eidem factis ineſſe conditionem repetitam viduitatis, quia ſic tacite intelligi debet repetita conditio viduitatis in vxore, quemadmodum tacite intelligi poteſt mariti licentia ei data ſecundo nubendi, vt per Rom. conſi. 218. ex themate. ſequitur Deci. conſi. 620. num. 5. Alexand. de nouo conſi. 4. ſub num. 5. cum alijs alleg. infra. quia contrariorum eadem eſt diſciplina. l. non intelligetur. §. diui fratres. ff. de iu. fiſc. l. 1. d. his qui ſunt ſui vel alij. iuris, cum ſimil. in hoc dicto per Iaſo. in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. colum. 8. de verb. obliga. & Rip. in rubr. nume. 3. & ſequen. de acqui. poſ. & quia ex coniecturis poteſt deprehendi teſtatorem legatis vxori factis intellexiſſe conditionem viduitatis ineſſe, vt Socin. conſ. 56. colum. fin. numero 7. & ſeq lib. 3. ſequitur Pariſ. conſi. 95. numero 24. lib. ſecundo, addo in propoſito quod dicit Bald. in l. voluntatis, colum. fin. ſub nume. 10. C. de fideicommiſſ. de vxore cui relictum eſt donec ſteterit in domo viri, nam intelligitur. ſ. in actu & habitu viduali, refert & ſequitur Iaſ. in l. prima, circa med. ver. quod confirma. C. de lega. quod not. dicit ipſe.

106 Et in ſumma † omnem tacitam repetitionem Bald. conſil. centeſimo quinquageſimotertio, quidam teſtator. nume. ſecundo, lib. quinto, dicit procedere aut ratione copulæ vel coniunctionis, vt quando plura legata ſunt copulata per dictionem, & vel per dictionem item, aut per alias coniunctiones, vel quòd reguntur ab eodem verbo & determinantur ab eodem auctu verbi regentis orationem totam, vel per eandem rationem repetendi antecedentia in ſequentibus, vt etiam ſupra explicatum eſt, & ſequitur Bero. conſil. 32. numero 8. lib. ſecundo.

167 Deinde † & econtra Bald. dict. conſilio centeſimo quinquageſimotertio, nume. tertio, lib. quinto, adducit tres cauſas impedientes repetitionem, vt per aduerſatiuam, ſed, vel ſecus, & ſimil. aduerſantes orationem, & per ſeparationem diſpoſitionum & temporum, & per diuerſitatem rationum non habentium conformitatem inferendi tacitam repetitionem, vt ibi, Vnde quando ſunt ſeparatæ diſpoſitiones, vel orationes, vel in

vna

vna oratione ſit conditio ſimplex & momẽtanea, vel di
ſtributiua & ſucceſsiua & certæ rei contineatur lega-
tum, & in alia oratione perfecta contineatur legatum
diuerſæ rei etiam eidem perſonæ factum, vt reliquit ſuę
vxori fundum alimenta vel vſumfructum, ſi non nu-
pſerit, ſi dotem non petierit, vel donec & quouſque vi-
tam honeſtam & vidualem egerit, & hæc ſunt quædam
ſucceſsiua facta, item eidem reliquit domum, centum,
vel pannos lini, & lanæ, & hæc momento acquiruntur,
in hoc quidem vltimo legato non intelligi repetitam
conditionem appoſitam in alia oratione, vt quid non
congruum & ſeparatum firmant Bart. in dict. l. in repe-
tendis, colu. ſecunda, ver. quandoque eſt identitas per-
ſonarum & rerum diuerſitas, & in di. l. Seiæ. §. Caio. nu-
mero 2. 3. & in conſi. 39. Colu. reliquit, volum. 1. & conſ.
49. teſtator reliquit, volu. ſecundo, impreſ. Venet. quod
à Barto. & Franciſ. Tigrino ſubſcribitur, & Bald. in l. fi.
de indi. vidui. toll. & dictis conſi. 58. in reſtitutione do-
tis, numero primo, lib. 1. & 153. numer. 2. 3. lib. 5. Cuma.
conſi. 22. teſtator colum. 1. ver. nec in legato intelligitur
conditio. & conſi. 47. teſtator legauit, & plene conſi. 111.
ciuis quidam Florentinus, Fulg. conſi. 207. Franciſcus,
in fin. Nat. conſilio 379. numero 12. conſilio 459. nume.
5. & ſequent. Crot. conſilio 148. in prin. conſi. 353. nume.
6. Ioan. de Ana. conſili. 8. & ibi Bologn. in addi. Capra
conſi. 70. numero 8. 9. ponit Gualden. de arte teſtan. tit.
6. cau. 58. Caſtr. conſi. 275. ſuper primo. columna fina. in
prin. lib. primo, firmat idem Campeg. tract. de exacti.
dot. quæſtio. 60. ita eſt commun. conclu. doct. Pariſ. con-
ſil. 87. num. 48. lib. 2.

Idem dicendum eſt ſi legatum vxori factum habens
aſcriptam conditionem viduitatis transferatur in lega-
tum diuerſæ rei præſtandum ſimpliciter eidem vxori,
vt ſi ei relicta ſunt alimenta, vel vſusfructus bonorum,
donec honeſtam & vidualem vitam duxerit, & ſteterit
in domo teſtatoris cum ſuis filijs & hæredibus, ſi vero
cum eis ſtare non poſſet eidem vxori reliquit talem do
mum pro ſua habitatione, & talem fundum, & tantam
pecuniarum ſummam vel quid ſimile de conditione
viduitatis alia mentione non facta licet Deci. conſilio
190. colu. 5. ver. quinto comprobatur, videatur tenere
vigore translationis eſſe factam repetitionem condi-
tionis legati translati in legatum translationis per l.
legatum ſub conditione. de ali. lega. & l. Caio. in prin-
cip. de ali. & cib. lega. & etiam vigore ſubrogationis
per l. generali. §. penultim. de vſufru. lega. ita arg. Ruin.
conſil. quinquageſimotertio, nume. 5. lib. ſecundo, ta-
men contrarium eſt verius & tenendum prout in ter-
minis late probando tenet Alexand. conſilio 66. lib. 3. &
præter eum euidenter probatur, nam cum conditio vi-
duitatis aſcripta primo legato vſufructus cohæreat per
ſonæ vxoris, intantum quòd ipſa cum ſua perſona eam
non implente & ſeruante viduitatem non deberetur ei
legatum auct. ſi cui. de indi. vidui. toll. quamobrem ſe-
cuta dicta translatione repetita conditio non videtur
quæ fuit in perſona mulieris neceſſaria dicit text. in d.
l. legatum ſub conditione, & ibi gloſſ. & Bald. niſi con-
ditio perſonæ cohereat, præterea conditio primi legati
intelligitur repetita in translatione facienda in aliam
rem, hoc procedit quando translatio fit in diuerſam
perſonam ſi vero in eandem perſonam non ſubintelli-
gitur, vt per Caſtr. in l. legatum ſub conditione de con-
ditio. & demonſtr. quatenus dicat ne ſit ſuperflua per l.
ſi tibi certam. de ali. lega. ſuperflua quidem eſſet condi-
tio, quia cum ea non fuiſſet translatio, quæ ideo ſuper-
flua fuiſſet in eadem perſona, & vltima ſcriptura ſi eam
contineret, non ſeruaretur, prout eam ſimpliciter ſer-
uari mandat, text. in dict. l. ſi tibi certa. in l. ſi mihi. §. in
legatis. de leg. ſecundo, in l. ſi quis in principio. de lega.
tertio. in l. non ad ea. de condit. & demonſtra. ſic & dict.
l. Caio. in prin. de ali. lega. loquitur in legato translato
in alium, non in eundem legatarium, quia tunc ſumus
in vltima ſcriptura teſtamenti, quæ debet ſpectari & at-
tendi, prout loquitur dict. l. ſi tibi Ad l. generali. §. peni.
de vſufruct. leg. reſpondetur, quòd loquitur in ſubro-
gatione, cuius materia diuerſa eſt à translatione, vt pa-
tet per l. translatio. de alimen. lega cum dict. l. legatum
ſub conditione, ideo in parte contraria argumentando
allegat, & poſtea tenet contrarium Rui. dict. conſ. quin-
quageſimotertio, ad hæc tamen dilatatę ſunt reſponſio-
nes per Hip. Rimi. conſi. 111. & in ſubſcript. ibi ſubſequ.
conſi. 112. per alium bene eruditum doct. Ferrarien.

His communibus Bart. & ali. theoricis de conditio-
ne viduitatis non repetita in alijs legatis ſeparata ora-
tione perfecta factis eidem vxori de alijs rebus non re-
fragatur, quod dicere tentauit Caſtren. conſilio vnde-
cimo, ſuper primo quæſito. ſub numero tertio, ad fin.
lib. ſecundo, & aliqui eum ſequuntur, quòd dictæ theo-
108 ricæ non habent locum in † conditione viduitatis,
quia eius defectus videtur offendere maritum etiam
mortuum, & eius animam ex illo dicto ſatis vulg. in ore
109 doct. aſſumpto ex §. quærro. in auct. de nupt. quòd † per
tranſitum vxoris ad ſecundas nuptias contriſtatur ani-
ma mariti.

Quoniam reſpondetur dictas theoricas principali-
ter loqui de dicta conditione viduitatis non de eius de-
fectu, ſed de eius ſicut aliarum repetitione non facta in
alijs legatis, vt in hoc etiam ipſe Caſt. cum alijs concor-
datur, d. conſi. 275. colum. fin. in princ. lib. 1. & conſi. 9.
ſup. fin. lib. 2. cum enim per theoricas iſtas deprehendi-
tur viduitatis conditionem non eſſe repetitam in ali-
quibus legatis à marito teſtatore vxori factis, tunc ei le-
gata hæc pure relicta dicuntur. l. 1. de cond. & demonſt.
ſubinde ſequitur, quòd ei libertas eſt nubendi, & relicta
retinendi prout diſponitur in l. fœminæ. C. de ſecund.
nup. & de hoc nulla lex eſt tale quid dicens quòd anima
mariti contriſtetur. in §. optimum. in auct. de non eli-
110 gen. ſec. nub. quod n. † lex non loquitur, neque iuriſcõ-
ſultus, neque imperator poteſt facere ſimpliciter, vt ſub
lege contineatur. eſt ſingulare dictum Bart. in l. 3. ad l.
Iul. de parricid. refert Soci. conſi. 30. colum. 2. ver. item
patet. & conſi. 33. col. 3. ver. tertio. lib. primo, text. vero
111 in dicto. §. † quæ vero, loquitur in legato vxori facto
ſub prohibitione & conditione, ne nubat, & demum
text. ille nihil dicit de anima mariti contriſtata ob tran-
ſitum vxoris ad alias nuptias, niſi quòd imperator ibi
auferens iuramentum quòd vxor habens relictum ne
nubat volens illud percipere, præſtabat ſe velle nubere
cauſa ſobolis procreandæ, de quo in l. ſecunda, de indi.
vidui. toll. & non ex hoc mota, ſed ex neceſsitate carna-
li iurabat, & in promptu inducebat periurium tale ad-
ijciendo iuſiurandum quod Deum ſimul & defuncti
animam contriſtaret, ita ibi ſcriptũ eſt, ecce ergo quòd
tranſitus ad nuptias non contriſtat, ſed promptum per-
iurium vxoris, ita quod lex non probat non credo verũ
inquit Bald. in l. ſi vt proponis. ſub numer. primo. C. de
rei vendica. cum alijs ſimil. per Aymo. conſi. nonageſi-
mo. ſub num. ſecundo. At remiſſa Theologis reſolutio-
ne dubitationis, an defunctorum animæ contriſtando
vel letando poſsint ſcire geſta hominum huius ſeculi,
vnum pro comperto habeo, quòd imperator in d. auct.
de nupt. non ſenſit neque decidit hanc dubitationem,
ſed legem condidit, qua melius quo poſſet cautum eſ-
ſet voluntates defunctorum ſeruari in relictis factis,
vxoribus prohibitis ad aliud venire matrimonium, &
dum exprimit defuncti animæ triſtitiam inferri & ſe
velle defuncti animæ mederi intelligitur de voluntate
defuncti diſpoſita in teſtamẽto, iſte eſt intellectus gl. ibi
in §. nos igitur. in ver. animæ, id eſt voluntati, exponit
glo. namq; abſonum non eſſet quoad noſtrũ vltimarum
volun-

voluntatum interpretem, de ſuffiſi animam dici teſta-
toris voluntatem, habeo primum gloſ. nunc alleg. teſti-
monium deinde percipi poteſt ex his quæ circa mentē
teſtatoris late ſcripſi ſupra lib. ſecundo, interpretatio,
quarta, dubitatio, prima, ſolutio. prima. Vbi igitur con-
ditio viduitatis repetita in alijs legatis nō eſt per dictas
Bart. & ali. theoricas, ea pure percipit vxor, & ſi iterum
nuberet, iure id faceret, & iniuriam nec Deo, nec homi-
nibus faceret ſecundum ll. de ſecund. nupt. & in dict.
auct. de nupt. & cap. penult. & fin. extra de ſecund. nupt.
Cephal. conſi. 500. numero decimoquinto, & ſequent.
merito rationes Caſt. d. conſil. vndecimo, fragiles etiam
appellat Nat. dicto conſilio 459. ſub numero ſexto, &
habetur in dict. conſi. 111. & 112. per Hippol. Riminal.
& ſubſcrib. & contra Caſtr. in illa ratione de legato vſu-
fructus in vita filij, & de proprietate in ſubſtitutione
poſt mortem filij, quòd conditio viduitatis non ſit re-
petita, eſt deciſio Bald. dict. conſi. 153. ſub nu. 3. ver. mo-
do in caſu noſtro. lib. 5.

112 Enimuero iuris eſt certi, vt † vxor relictum à con-
iuge ſibi factum percipere & conſequi poſſit, & conſe-
cutum non amittat, ſeruare debet vitam, conditiones,
& modos appoſitos in teſtamento tam in loco, quàm
quoad alia, vt per Oldr. dict. conſi. 213. Capra. conſi. 139.
Ruin. conſil. 42. numero 10. & ſequent. & conſil. 46. co-
lum. 3. & conſilio 43. colum. ſecunda. & conſilio 49. co-
lumna ſecunda. lib. ſecundo, Socin. Iun. conſi. 110. num.
3. & ſequent. lib. primo, Ang. Aret. de teſta. gloſſ. 46. nu-
113 mer. 3. & ſequen. vbi per † actus inhoneſtos & conuer-
ſationem ſuſpectam vxor debet priuari, eadem priua-
tio fit exigendo dotem ſub cuius dotis non petendę con
ditione fuit ei relictus vſusfructus, Bero. conſil. 29. nu.
15. per tot. lib. ſecundo, & conſilio ſequen. 30. idem tra-
114 dit non † competere actionem pro legato ſub conditio
ne vitæ honeſtæ, quam non obſeruauerit inhoneſte vi-
uendo, & hoc poſſe probari per teſtes ſingulares circa
actus inhoneſtos, vt ibi nume. decimoſeptimo, addo in
terminis Bald. conſilio 207. quia dicta domina. lib. 4.
idem Bero. dict. conſi. 32. num. 10. & ſequent. eo. & cum
alijs concord. per Tiraquel. in l. boues. §. hoc ſermone.
de verb. ſing. in reg. num. 149. & Gabr. Roma. de com-
mun. opin. lib. 3. titul. de ſecund. nupt. conclu. prima.
num. 12. Adeo quod etiam ſi vitam mutaret de inhone-
ſta ad honeſtam, vel de nupta ad viduam, non reuiui-
ſceret actio ad legatum ſemel amiſſum etiam ſi intraret
religionem, Bald. in l. Titius. in princip. ff. de excuſ. tu-
to. refert. Bero. d. conſi. 30. nume. ſecundo, idem tenet
Socin. Iun. dict. conſi. 110. nume. 9. addo ſpec. tit. qui fil.
ſint legitim. §. primo. colum. antepenult. ver. quid ſi ac-
115 cepit, vbi tradit † eam cui erant legata alimenta quouſ-
que vidua eſſet denuo nuptam, & ſic amiſit legatum, &
poſtea iterum effectam viduam non poſſe redire ad ſuos
pro alimentis conſequendis vigore teſtamenti, niſi in-
quantum ſit mater & egena alenda foret, allegat. l. ſi ſer-
uus legatus. in fin. de ali. lega. & l. dotis promiſſio. de
iur. dot.

116 Sponſalia † tamen per viduam contracta non faci-
unt deficere conditionem viduitatis, quin interim per-
ſiſtere poſſit in conſequendo relictum à defuncto mari-
to factum, vt plene probat Bero. conſi. 31. per tot. lib. ſe-
cundo, per l. ſolet in fin. ff. de his qui not. infa. & ponde-
rando verba tex. in l. prima. C. ſi. ſecund. nupſ. & alia dif
fuſe & reſpondendo contrarijs, vt ibi per eum, & Gabr.
Roma. conclu. 5. num. 9. de ſecund. nupt. lib. 3. de com-
mun. conclu.

117 Idem † ſi vidua ingrediatur monaſterium, & efficia-
tur monaca dicitur & magis honeſte & caſte viuere &
vitam agere conformem deſiderio mariti defuncti, &
conſequenter percipere debet relictum ſibi factum ſub
conditione viduitatis, ita ſingulariter determinat Bal.
in l. Deo nobis. in prin. colum. fin. num. 9. C. de epiſc. &
cleri. pro ſingulari etiam ponit Cremen. ſing. 142. ſimi-
liter & conſequi debet alimenta ſibi à marito relicta Pe.
Pec. de teſta. coniug. lib. 5. cap. 10. ſub num. 5. verſi. quid
autem ſi vxor.

Verum quandoque non oportet viduam aliud cu-
pientem experiri matrimonium timere ſe fore perdi-
turam relicta ſibi à primo marito, vel etiam ea ſe teneri
ſeruare filijs primi matrimonij. Namque hoc accidit quā
118 do † maritus in teſtamento dat licentiam vxori tran-
ſeundi ad ſecunda vota, quia tunc denuo vidua maxi-
mè vltra annum luctus nupta libere retinet relicta, ad
text. in §. diſponat. in auct. de nupt. & tenent doct. nunc
allegandi, de hac autem licentia conſtare poteſt expreſſe
& tacite. Expreſſe conſtat, vt ſi vir dicat nolo quòd vxor
mea amittat proprietatem eorum, quæ lucratur à me.
licet conuolet ad ſecundas nuptias, idem econtra dicat
vxor de marito, hæc eſt expreſſa gloſſ. iuncto tex. in ver.
ſiue vir. in §. duo igitur, qui procedit d. §. diſponat, vnde
per hunc tex. dicit Bal. in l. filium quem habentem, co-
119 lum. ſecunda, num. 4. C. famil. erciſcun. quòd † teſta-
tor poteſt in teſtamento facere, ne vxor ſecundo nu-
bens incidat in pœnam ſecundarum nuptiarum, com-
probat poſt Caſtr. ibi Iaſo. colum. 6. in princip. refert &
Bald. pulchrè conſilio 336. iuxta caſum, num. 3. lib. pri-
mo, & in l. prima, colum. pen. ſub num. 6. C. de ſecund.
120 nupt. qui tenet in quæſtione de † marito relinquente
vxori mille, ſi ſteterit vidua, & quingenta, ſi tranſierit
ad ſecunda vota, quòd ſecundo nubendo elapſo anno
luctus habebit quingenta, quia teſtator poteſt ei remit-
tere pœnas legales & nullitatem ſtatuti inductum in fa-
uore mariti, vt dict. conſi. 336. & Rom. conſi. 218. ex the-
mate conſultationis, eo. 1. qui hoc late probat, & Cre-
men. ſing. 74. ſi maritus. Socin. in reg. 331. mulier quæ
infra in 2. fallen. Boer. deciſ. 185. num. 20. 31. Gualden. de
arte teſtan. titu. 6. cau. 18. nume. ſecundo, cum alijs, per
Cephal. conſi. 59. numero 7. & quos citaui conſi. 117. nu-
mer. 31. & nume. 47. lib. primo, vbi idem eſſe doct. tra-
dunt, ſi licentia habeatur à filijs primi matrimonij, ſic
denuo nubendo vidua retinebit libere relicta ſibi à pri-
mo marito.

Tacite etiam ſicut expreſſe ſufficit haberi licentia ta-
lis tā à marito, quā à filijs primi matrimonij, vt in alleg.
locis doct. volunt, & de ea ſufficit apparere ex coniectu-
ris probat Pariſ. conſi. 95. nume. 23. cum proceden. & ſe-
quent. libr. ſecundo, vnde ſi maritus legando dixerit,
quòd ſua vxor poſſit tenere rem legatam toto tempore
vitæ ſuæ, coniectura eſt, quòd etiam teneat tempore
quo nupſerit, & ſic teſtatorem intellexiſſe, & Corn. con-
ſilio 180. ad fin. lib. 4. & cum de vno plurium legatorum
vxori factorum diſpoſuerit poſt mortem vxoris & filio-
rum exprimendo de filijs vxoris non habentis filios ex
teſtatore, ſignum eſt teſtatorem voluiſſe vxorem ac-
cepturam fore alium maritum, ex quo habitura ſit fi-
lios, ita per Corn. conſi. 308. colum. ſecunda, eo. idem ex
tali legato, item reliquit ſuæ dilectiſſimæ vxori ſcuta
duo millia libera & expedita, in quo ſtatu permanere vo-
luerit, ex facto reſpondi dict. conſi. 117. nu. 31. & ſequen.
& apparere licentiam datam legatariæ tranſeundi ad ſe-
cunda vota, & ſic eam peruentam iterum ad ſtatum con
iugalem poſſe libere dictum legatum obtinere, vt ibi la-
tiſſimè demonſtraui, & ita obtinui, addo quòd hæc
verba in quocunque ſtatu velit permanere, ſiue nubere
velit, ſiue nolit nubere intelligit Bald. in l. pactum, colu.
fina. in vigeſima quæſtio. numer. decimoquinto. C. de
collati.

Cum enim maritus, vt dictum eſt, poſſit relinquere
121 † vxori, dareque ſimul ei licentiam ſecundo nubendi,
ſiquidem relinquendo tales qualitates relicto apponat,
& afferat, quibus vxor ſecundo nubendo etiam ſtan-

tibus

tibus filijs primi matrimonij relictum liberè poſſit retinere, vt ſunt ea, quæ vxor ex aliqua cauſa non lucratiua acquiſiuit à marito, puta ex emptione, permutatione, ſocietate, locatione, vel ex ſeruitiorum, aliarumque ſuarum rerum receptione, quia de tali cauſa aſſertioni mariti abſq; alia probatione ſtandum eſſet ad effectum talẽ, quòd vxor etiam denuo nubẽdo iſta acquiſita poſſit habere, vt per Bald. in auct. in donatione. in fin. C. de ſecun. nupt. cum poſsit & maritus dare licentiam vxori nubendi, ita per not. à Barto. in l. ſi forte. ff. de Caſtr. pecu. licet non ſic clare in relicto facto, ꝓpter ſeruitia adducit Tho. Gram. in con. ciui. 153. addo circa illud de quo poſsit quis valide diſponere, ſtari eius aſſertioni per d. doctr. Barto. pulchre declarat Dec. conſilio vigeſimo, colum. 2. & ſequent. Guid. Pap. in quæſtio. 95. & huiuſmodi aſſertioni ſtari poſsit, vbi maximè coniecturæ accedant de veritate aſſertorum, Tiraq in l. ſi vnquam. ver. donatione, nu. 100. & ſequent. de reuoca. dona. de alijs autem circa ſecundo nubentes remitto actorem ad Gabri. d. tit. de ſecund. nupt. lib. 3. de com. conclu.

Quæſtio notab. & aliquando contingens ſubſequitur, quam etiam vidi ex facto agitari, maritus reliquit vxori vſufructum omnium ſuorum bonorum, donec honeſtam, caſtam, & vidualem vitam ſeruauerit & caſu quo voluerit nubere, reliquit ei centum aureos, euenit eam ab hæredibus mariti fuiſſe accuſatam de vita inhoneſta, vt priuaretur vſufructu. Contentione ſuper hoc pendente mulier iſta ſecundo nupſit, & petijt aureos cẽtum ſibi relictos, conditione impleta, quia nupſit.

Poſito nunc pro vero quòd inhoneſtam vitam forſan duxerit, an legatum aureorum centum debeatur. Videtur non deberi, quia vidua exiſtens dicitur eſſe & perſeuerare in primo matrimonio. l. filij. §. primo, ff. ad municipal. Barto. in l. fin. numero ſecundo. C. de verb. ſignifi. Gui. Pap. quæſtio. 379. 380. ſic turpiter viuendo facit iniuriam viro mortuo, & debet perdere legatum, Ang. Aret. tract. teſta. gloſſ. 46. numero 5. Salyc. in l. fideicommiſſum numer. 4. C. de fideicommiſſ. ſequitur Io. Lope. in rubr. §. vndecimo, numero ſeptimo, de donatio. inter vir. & vxo. Cephal. conſilio 504. numero decimoſexto. Contrarium breuiter puto verius. ſ. dictum legatum deberi, quoniam id apparet factum ſub conditione ſecundarum nuptiarum demonſtrata per illam particulam, caſu quo voluerit nubere ſignificantem futurum euentum. l. itaque. ff. ſi cert. peta. tradit Corn. conſilio 14. colum. 1. ver. quia illa verba, & conſ. 96. colum. 3. verſ. & in terminis, lib. primo, cum alijs relatis per Aym. conſilio 268. in princip. & in colum. penult. qua quidem conditione pendente, & prætenſa iniuria illata marito teſtatori poſt eius mortem, duo hæc inferuntur, primum quòd voluntas teſtatoris per eius mortem firmata cap. cum Marthæ. §. cæterum ſicut. de celebr. miſſ. non poteſt dici tacite reuocata cum poſt mortem amplius non redeat voluntas. l. prima, C. de ſacroſanct. eccleſ. & definit eſſe ambulatoria ſic ceſſat ratio. l. 4. de adimen. leg. quare tunc auferτur legatum non ex tacita reuocata voluntate teſtatoris, ſed propter ingratitudinem & indignitatem legatarij, & fiſco applicatur legatum per text. in l. prima. ff. de his, quibus vt indi. & ibi Bart. declarat proprie. l. 3. §. fin. de adimen. leg. de legato amittendo ex tacita voluntate teſtatoris reuocata habere locum quando cauſa ingratitudinis committitur viuo teſtatore, mortuo autem iniuria illata facit legatariũ indignum, & ingratum, vnde legatum applicatur fiſco, idem Bart. Bald. & Salyc. explicant in l. fideicommiſſum. C. de fideicommiſ. per gloſſ. in l. ſororem. C. de his quib. vt indi. & ibi expreſſe Caſtr. in fin. & ſequitur Corn. in colum. fin. Alterum eſt quod infertur, namq; & iſto caſu dictum legatum non potuit applicari fiſco, quia legatum conditionale ſicut non tranſmittitur ad hæredes, ita non tranſit ad fiſcum per gloſ. in verſ. præſens. in l. non ad ea. de condit. & demonſtr. firmat Alexan. in l. ſi marito. in princip. verſic. an autem actiones. ſolut. matr. dicens Doct. ſequi illam gloſ. exprimendo in legato conditionali & in vltima voluntate, comprobat Boſsi. tract. crimina. titul. de bono. public. ſub num. 14. & ſequent. ſæpius replicat non tranſitorium ad hæredem, non tranſire etiam ad fiſcum, & hæc penitus refutant contrarium ſupra adductum, quod locum habet in legato ſimplici & purè facto, ſecus eſt in conditionali legato per hæc quæ nunc dicta fuere, at modo fiſcus nec aliquis poteſt impedire quin dicta legataria adimpleta per eam conditione nubendi conſequatur legatum ſibi factum cum iſtud habeat ex voluntate teſtatoris, qui talẽ conditionem apponendo voluit eam exiſtere prout appoſuit, per gloſ. in l. ſecunda. C. de condit. inſer. probat Pariſ. conſ. 8. num. 25. lib. 3. videtur & text. in l. facta. §. ſi verò turpis. ff. ad trebel. & voluit attendi tempus futurum, ſ. exiſtentiæ conditionis, ſentit Bart. in l. cætera. §. primo. num. ſecundo, de leg. 2. Quo ſane tempore exiſtentiæ conditionis ſufficit eſſe capax volens conſequi relictum ex teſtamento dicta l. cætera. §. ſed ſi ſub conditione. l. eum qui de conditio. & demonſtra. Alber. in l. intercidit. num. ſecundo, eo. Caſtr. conſi. 301. prædicta. colum. prima. in fin. verſic. ad primum. lib. ſecundo, Socin. conſil. 81, colum. quarta, ſub num. 17. verſic. ſeptimo. lib. tertio, Bero. conſil. 103. numer. ſexto, lib. ſecundo, medium tempus, qualis fuerit legatarius non attenditur, dicta lege intercidit. & ibi Bar. & Bald. de condit. & demonſtr. maximè ex vita inhoneſta cum redierit ad vitam honeſtam & caſtam ſic nubendo per l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb. ibi Bart. ad fin. Caſtr. Alexan. & alij not. & Cephal. conſi. 500. num. 16. & ſequent. vbi in ſpecie adducit, quæ conferunt caſui iſto, ceſſat verecũdia & iniuria ficte viro mortuo illata per ea quæ tradit Ripa in l. fin. quæſt. 67. num. 224. 226. loquens in patre habente filiam meretricem, quæ redierit ad vitam honeſtam intelligi remiſſam verecundiam & iniuriam ei quòd ſit effecta capax bonorum paternorum per iura ibi d. num. 224. alleg. per Ripam. quem ſequitur Couar. in cap. Raynutius. in princ. ad. num. 19. in fin. de teſta. idem & magis tenendum eſt in marito mortuo, cui mortuo non vere ſed ficte dicitur ſic per vxorem illata iniuria Bald. in dicta l. ſororem. nu. 2. C. de his quib. vt indign. & ibi Alexan. ſub num. 3. Cephal. d. conſil. 500. num. 46. Hoc enim ipſum etiam videtur eſſe de voluntate mariti teſtatoris, qui pœnam inhoneſtæ vitæ cum iam appoſuerit priuationem legati vſusfructus vniuerſalis, aut cui relictum. C. de indi. vidui. tollen. non cenſetur voluiſſe eandem pœnam vitæ inhoneſtæ inflictam eſſe etiam ad priuationem alterius relicti centum aureorum in tempus honeſtę vitę ſed eſſe ſemel commiſſam argum. l. inter ſocerum. §. fin. ff. de pact. dot. & l. cum pater. §. pater certam. ibi, cæterum ſi poſtea &c. de leg. ſecundo, & l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. de lega. 3. & l. ſanctio legum. ff. de pœn. vbi pro eodem debito quis non debet mulctari duplici pœna, ſed & ita in propoſito dicendum eſt, relictum vſusfructus generalis per vitam inhoneſtã eſſe amiſſum, & aliud legatum certæ quantitatis per conditionem impletam ducendi vitam honeſtam per nuptias ſecundo contractas ſecundũ communem traditionem Doct. in d. §. cum proponeretur. eſſe debitum legatariæ ex voluntate teſtatoris ſic multipliciter demonſtrata & tali interpretatione adiuuanda fauore matrimonij publico ob ſobolem procreandam. l. hoc modo. de conditio. & demonſtr. l. ſecunda. ad fin. C. de indi. vidui. tollen. l. 1. ſolut. matr. Cephal. dict. conſil. 500. num. 47. & fauore ſimul animæ legantis hac ſua charitatis opera ab errore relictam vxorem reuocantis arg. c. inter opera. de ſpon. & mat.

Quid inſuper importet quamuis iuris interpretatio-

122 nem capiat hęc † facultas, quam perſæpe teſtatores cō-
cedũt vxoribus vſufructuarijs, vt poſsint & valeant di-
ſponere, vendere & alienare mobilia, & de eis facere vt
eis videbitur & placebit, ſuper hoc in ſpecie interpre-
tando ex mente teſtatoris, & iuris diſpoſitione, Alexan.
conſil. 58. habita ſuper narratis. colum. penult. & fin. lib.
3. putat vſufructuariam dolo ſeu animo euertendi, &
fraudandi reſtitutionem rerum vſufructum alienare
non poſſe in præiudicium proprietarij, argum. l. Titi-
us. & ibi not. & l. imperator. ad Trebellia. quia in gene-
rali poteſtate, & facultate conceſſa non venit dolus ne-
que facultas dilapidandi abſque rationali cauſa in præ-
iudicium alterius. l. creditor. § Lucius. ff. manda. l. ſi ſer-
uus vetitus. de legat. primo, cum ſimil. & facultatem
huiuſmodi intelligi arbitrio boni viri, & non importa-
re liberam voluntatem, ſeu liberam poteſtatem Bartol.
in l. alio. colum. tertia, nume. octauo, de ali. lega. & in du
123 bio † verba potius important arbitriũ boni viri, quàm
liberam voluntatem. l. cum filius. §. pater. de leg. ſecun-
do, & ibi Bart. & late declarat Guid. Pap. in quæſt. 475.
in iure. vbi infert ad interpretationem quæſtionis ſimi-
124 lis, quando † teſtator, ordinat quòd hæres ſuus faciat
ad libitum ſuum de bonis ſuis mobilibus, & pecunijs
& dicit vidiſſe in camera conſilij ſimilia verba intelligi
& interpretari prout ibi declarat, ſecundum quod im-
portant quandoque liberam voluntatem, quandoque
arbitrium boni viri, vnde ſubiungit ibi Alexand. dicto
conſilio 58. colum. penult. ad fin. quòd vbi vſufructua-
ria vendidiſſet bona fide, non teneretur ad reſtitutio-
nem pretij, quod ſic ex re particulari diceretur habuiſſe
ex vltima voluntate, argum. l. tribus. de vſufruct. ea. re.
quæ vſu conſu. & per ea quæ tradit Deci. conſil. 497. in
125 fin. & † in re particulari pretium non ſuccedit loco rei,
l. qui vas. §. furti. de furt. cum ſimilibus, quando vero
concludit ibi Alexan. dict. conſil. in fin vendidiſſet mala
fide, & dolo, poterit id conſtare ex coniecturis, & indi-
cijs, quorum probatio iudicantis arbitrio committi-
tur, l. dolum. C. de dona. vt ibi per eum, & idem in ſimi-
li ſpecie concludit Corn. conſil. 173. col. tertia, verſi. ſed
dubium facit. libro tertio, conſulendo pro hæredibus
proprietarijs contra vſufructuariam, quòd per facul-
tatem à teſtatore ſibi conceſſam vendendi pro libito
voluntatis, & prout ſibi placuerit, non ſignificatur ab-
ſoluta voluntas, ſed arbitrium boni viri, l. Thais. §. ſoro
re. & l. Lucius. de fideicommiſſ. libert. & non poteſt vē-
dere, niſi appareat aliqua iuſta cauſa alienandi, puta in-
digentiæ, vel ſi res mobiles forte tempore pereunt, &
conſumuntur, vel ſi qua alia iuſta cauſa doceri poſsit,
quæ ſic arbitrio boni viri cenſenda ſit iuſta, vendere po
teſt, & non aliter, ita dicit ibi Corn. qui quidem poſtea
in conſi. 64. in caſu præſentis conſultationis lib. quarto,
facta mentione etiam de dicto ſuo conſilio, quod fece-
rat pro dictis ſuis hæredib. proprietarijs contra eos con
126 ſulendo concludit † legata de bonis mobilibus & im-
mobilibus vigore dictæ facultatis diſponendi facta per
dictam vſufructuariam ad pias cauſas valere etiam poſt
mortem ſuam in iure proprietatis interpretando pro
validitate actus & pro pia cauſa per cap. cum tibi. de te-
ſta. & ibi Canon. tradunt idem probat Socin. conſil. 210.
ſatis anceps fui in fin. libro ſecundo, quòd vbi data ſit
127 † facultas vendendi & diſpenſandi, & non dicatur in
quam cauſam, quod in dubio cenſeatur commiſſum, vt
diſpenſet in pias cauſas per text. & tradita in d. cap. cum
tibi. & Bartol. in l. prima, ſub num 64. verſic. ſe prædicta
ſunt vera de ſacroſan. eccleſ. tenet & Abb. conſil. 110. nu.
2. lib. ſecundo, late diſcutit Ang. conſil. 201. inter cæte-
ra, debet etiam vti bona fide in diſpenſando ad pias cau-
ſas, quòd diſpenſetur vere pauperibus aliàs non valet
diſpenſatio, vt late tradit Capr. conſil. 54. numer. 12. vſ-
que ad finem, & quando debeat reſeruare quartam par-
tem hæreditatis fideicommiſſario, Bero. conſil. 162. nu.
9. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta & relicta ſunt diuerſæ formæ. vide verb. legatum alimentorum & de materia, etiam ex verbo alimenta à quo.*

2 *Legatum alimentorum eſt diuerſæ farinæ, eundem fauorem habentia.*

Et de tribus formis legandi alimenta ſecundum Bal. ſ. per modum diſpoſitiuum, & quæ verba ſint diſpoſitiua quæ ſunt & dicuntur clara vt ibi. 2. per modum conditionis implendæ, quandoq; per modum modi, & vt ibi late.

3 *Legatum certæ quantitatis pecuniarum factum alicui ad alimenta interpretatur relictum alimentorum, quod demonſtrat ſic factum proprietatem quantitatis pertinere ad legatarium.*

Fallit ſi adeſſet adiectio quòd mortis tempore pecunias reſtituat.

Et quando redditus pecuniæ debent ſtare penes hæredem, vel legatarium. nu. 3.

4 *Legatum alimentorum dicitur factum vxori, teſtatore iubente per hæc verba quòd ſui filij debeant ali penes eorum matrem, vel vna cum eorum matre.*

Idem dicitur quòd ſit legatum alimentorum relinquendo vxori habitationem cum filijs, quia ei cenſentur legata alimenta. ibid.

Amplia etiam ſi eſſet alia perſona quàm mater, puta amita vel patruus, ſi tamen pauper eſſet vt ibi per authorem, & quare.

5 *Item eſt legatum alimentorum relinquendo vxori gubernium domus ſiue ea verba accipiantur paſsiue ſiue actiue.*

6 *Idem dicēdum tale importare legatum, quod in caſu viduitatis habeat regreſſum ad domum teſtatoris vna cum filijs teſtatoris, quibus etiam mortuis aliud non importat quàm alimenta in totum vel in partem.*

Eſt legatum alimentorum grauando hæredem vel legatariũ de tenendo & tractando aliquem vti filium, quia videtur illi legaſſe alimenta.

Et quare. 7. Item vt eum educet. Item vt præſtet ſuum viuere.

Item relinquendo alicui tantum vt poſsit ſibi facere expenſas.

Idem relinquendo centum vel fundum vt commodius ſe ſuſtentare valeat vt hæc omnia ibidem habentur.

8 *Legatum alimentorum ſiue pauperi ſiue diuiti factum ſemper reputatur ad pias cauſas, ſic quando relinquitur pauperi tantum.*

9 *Legatum alimentorum quoque interpretatur factum pro neceſsitatibus ſuis alicui ad congruam ſuſtentationem.*

10 *Item dicitur legatum alimentorum, ſi commendetur Petrus hæredibus teſtatoris quia ſi ſit Petrus pauper pro neceſsitate ſuæ familiaris rei, vel ſuæ perſonæ poteſt petere ab hæredibus ſibi opportune ſubueniri.*

Et eſt legatum magis priuilegiatum quàm aliud alimentorum ſimplex.

Et quare ibidem.

11 *Item dicitur legatum alimentorum etiam ſi non exprimatur cum reperiatur factum pauperi, maxime quantitate legati & qualitate perſonæ inſpectis. Maximeq; quando eſt annuum legatum.*

12 *Item legatum eſt alimentorum vxori factum relictæ dominæ patronæ vſufructuariæ liberis. ſ. inſtitutis ex conſuetudine Bulg. & de differentia quando ſit alimentorum vel vſufructus etiam reſpectu publicationis bonorum, & quomodo ibidem vide.*

13 *Legatum alimentorum an & quando poſsit eſſe multiplicabile, vt quia vir legat vxori alimenta, deinde aliàs eidem alimenta reliquit, hoc ſecundũ modica eſt vtilitatis ſecun*

dum

dum Guald. at quòd valeat & ſecundum auctorem contra Guald. duabus rationibus pulchre colligitur vt ibid. & numer ſeqq.

Fallit primo quòd non eſſet multiplicabile ſi eidem in ſuo teſtamento ſit relictum per hæredem primi teſtatoris eidem prius alimenta relinquentis. num. 16.

Secundo fallit ſi in quolibet teſtamento adſit conditio expreſſa ſi legatarius ſteterit in tali loco habeat alimenta & loca ſint diuerſa vt ibi.

14 *Legatum alimentorum continet debitum in genere conſiſtẽte in his quæ pondere numero, menſurave conſtant functionem inuicem recipientes. & tunc regula non impedit in duabus cauſis lucratiuis concurſum obligationũ et ſolutionis ex teſtamentis diuerſorum, declarando vt ibi.*

15 *Legatum alimentorum debetur ei qui vel ex artificio vel alio modo habet alimenta & vnde ſe alat, & vt ibi late declaratur.*

17 *Legatum in cauſa alimentorum relictum debetur ex minus ſolemni teſtamento.*

Alimenta cui & quibus ſint præſtanda. vid. verb. legatum alimentorum omnibus.

18 *Legatum alimentorum omnib pōt relinqui qui edere bibere poſſunt ſiue ſint libertini ſiue ingenui, ſiue pauperes, ſiue diuites. artifices vel inertes, item condemnati ad metallũ nunc ad triremes capere poſſunt, nec conſideratur ius an capere poſſint uel non, ſed factum an commedere vel bibere poſſint, & ut ibi. Item fratres minores ſunt capaces talis legati, non tamen annuum habere poſſunt & quare. Item et vxor per ſtatutum prohibita acquirere à viro. Itẽ & ſpurius, & nil vltra, quòd quidem legatum debetur etiam patre prohibente præſtari, quia habens cogeretur præſtare, & vt ibi latius habetur.*

19 *Dos relicta filiæ ſpuriæ per patrem ei debetur & præſtanda eſt modò non ſit exceſſiua. alias poſſet diminui arbitrio boni viri & reduci ad dotem ſpuriæ conuenientem.*

20 *Legatum factum alicui, vel vxori & nil exprimatur pro alimentis an & quando præſumatur pro illis, factum.*

21 *Et factum mulieri habenti magnam dotem non præſumitur pro alimentis.*

22 *Legatum alimentorum factum alicui ſi ducat vxorem non intelligitur factum vxori, quia eſt perſonale & perſonam non egreditur.*

Quid ſi ſit factum Ioanni et eius vxori, quæ reperiebatur tempore teſtamenti comprehenditur & non alia prima deficiente. ſecus ſi aliquam non habeat eo tempore quia tunc de quacunq; futura etiam intelligeretur factum alimentorum legatum, ibid. & quando fiat extenſio de perſona ad perſonam & de materia ibid. late.

23 *Legatum alimentorum continet habitationem, vnde & vxor cum marito legatario poterit habitare.*

24 *Alimenta ampliora præſtanda ſunt ei, qui inter plures alimentarios ſit charior & magis dilectus teſtatori.*

Alimenta à quo ſint præſtanda. vid. verb. legatum alimentorum ab hærede.

25 *Legatum alimentorum ab hærede primo ſunt alia legata, ſunt præſtanda & debet probari quòd ſit hæres aliàs abſoluetur, niſi eſſet filius declarando vt ibi. & an neceſſaria ſit aditio hæreditatis vt tale legatum debeatur.*

Quid quando ſunt plures hæredes pluresq; alimentarij. ibid. & de facto iudicis quod reputatur factum teſtatoris.

Quid ſi vnus debet conſequi alimenta à pluribus, quomodo poteſt obtinere vt vnus conſtituatur qui ſoluat pro alijs, quid ſi quis ſuorum hæredum deſierit eſſe ſoluendo, quid ſi ſit ſoluendo. & de his diuiſionibus alimentorum præſtandorum vide ibi. pulch. nu. 26.

27 *Alimenta præſtanda ab vno ex hæredibus nominatim per teſtatorem, vtique is teneretur ſolus, quo defuncto deberentur ab eius hæredibus, ſecus in hærede vſufructuarij, quia nec ab eo deberentur nec ab hærede proprietarij, vt ibi late diſcutitur.*

28 *Alimenta præſtãda ex bonis communibus puta cum fratre, & filij ſint tantum hæredes inſtituti, deberentur præſtari non à fratre ſed à filijs tantum inſtitutis.*

29 *Alimenta præſtãda ſunt quoq; à ſubſtituto, cum nominatim etiam eſſet impoſitum hæredi ea præſtari, pariter & fideicommiſſario eſſent præſtanda & quare ibi cum nu. ſeq. ex de decurſis alimentis intelligitur, quia de alijs hæredes tenentur, vt in legatis annuis tenentur, quid in penſione eccle. vide ibid. de hac materiá late.*

30 *Legata danda ab herede inſtituto debent ſolui à fideicommiſſario cum dicantur fideicõmiſſarij hæredes quoad quædam vt ad onera tenentur ſicut hæredes. quod intelligitur de alimentis decurſis poſtquam agnouit fideicommiſſum cum de alijs hæredes teneantur quia habuerunt fructus hæreditatis ſic & in legatis annuis, non ſic dicen. eſt in penſione eccl. vt ibid.*

31 *Penſio eccleſiaſtica præterita an debeat ſolui ab hærede inſtituto an verò à fideicommiſſario & quòd ſit in electione penſionarij an velit exigere contra hæredes prædeceſſoris, an contra ſucceſſorem.*

32 *Alimenta interdum ſunt præſtanda à legatario, cui teſtator prælegauit fundum vel ſimile vt ex eius redditu præſtet victum alicui, & de quinque caſibus quibus legatum alimentorum à legatario præſtatur & eo defuncto ab eius hæredibus quibus defunctis res remanet libera legatario, & quomodo cognoſcatur legatarius & nudus miniſter ad ea diſtribuenda legata.*

33 *Alimenta quoque poſſunt diſtribui à nudo miniſtro aut executore ſeu commiſſario deputato ſic in teſtamentis ut ſit plurimum diu: tum cum ampla auctoritate vendendi pro ſoluendis legatis. & vt ibi.*

34 *Alimenta quoque ſunt præſtanda ab vſufructuario, quando teſtator mandauit ab eo de vſufructu præſtari alicui alimenta.*

35 *Alimenta tandem ſunt præſtanda ab omni poſſeſſore etiam fiſco ad quem bona perueniant omnibus alijs deficientib. ex quibus bonis percipienda erunt, quod maxime procedit in alimentis præſtandis ex certo fundo, vt eius poſſeſſor teneatur etiam actione perſonali.*

Alimenta quid contineant, vide verb. legatum alimentorum continet.

36 *Legatum alimentorum continet & ſub eo venit quicquid eſt neceſſarium homini ad viuendum, alio nomine dicuntur, victus & expenſæ, & quid ſigillatim veniat vide expreſſum ibi cum num. ſeqq.*

37 *Alimenta legata continent ſub ſe cibaria veſtitus & habitationem medicinas et lectum. expenſas in inſtruendo pro ſcientia vel arte addiſcenda. Medicos, veſtes, calciarium & aquam vbi ſit venalis, & vt ibi latius. cum nume. ſequentibus. & ligna ab igne pro coquendis cibis, & calefaciendi in hyeme. ſub habit. veniunt ſcamna, tabulæ, & vaſa ad coquinam ad menſam, & alia multa, de quibus num. 41. 42.*

Fallit quia prædicta non venirent teſtatore cibaria tantum relinquente & exprimente, & vt nu. 43.

38 *Victus appellatione veniunt medicinæ.*

39 *Pubertas fauore alimentorum dilatatur, vt in maſculo ſit vſq; ad annos 18. in fæmina. 14. & quando toto tempore vitæ intelligatur maximè cum ſit filius vti alendus.*

40 *Alimenta continentur ſub illis verbis vt illum gubernet & nutriat vti generalibus verbis, & continentur tunc omnia quæ ſub alimentis veniunt, vt ſupra verba alimenta legata.*

41 *Alimenta quoq; continent ſub ſe vltra prædicta in verbo alimenta legata, continent ligna ab igne pro coquendis cibis & calefaciendi tempore hiemali, ſcamna veniunt tabulæ & vaſa ad coquinam ad menſam & alia inſtrumenta ad quotidianum vſum parata, veſtimenta lanea linea, ſerica bombegina, camiſiæ. cingula, clamis, tapeta, coopertoria, diploides, culturæ, & vt ibi latius. 42.*

42 *Veſtimentorum appellatione quæ veniant. vide late. ibid.*

43 *Legatum factum de cibarijs alicui, vel de expenſis oris, de menſa parata, de platto ſeu plattantia, de victualia, de parte ex tinello, vel de edendo & bibendo quod idem ſignificant quæ ſunt eſui & potui neceſſaria, tunc cibus tantum debebitur & non quæ veniunt ſub alimentis.*

44 *Alimenta quantum capiant & quantum pro eis ſit tribuendum, videndus eſt modus loquutionis teſtatoris & multa alia ſunt conſideranda de quibus latiſsime ponitur per auctorem & declaratur vſque ad verſic. ſexto ex quibus, & num. 70. vſque, & quando à iudice ſint taxanda & quomodo.*

45 *Alimenta annuatim relicta non veniunt taxanda per aliquem quando teſtator ipſe ea taxauit, vt quando tantam pecuniam tantum frumenti vini olei & lignorum relinquat, quod eſt attendendum vti planum & clarum.*

46 *Alimenta relicta de vino frumento oleo & lignis quæ ex tali prædio naſcantur annuatim, cenſentur à teſtatore etiã taxata, tuncq; quid ſi minora fuerint præſtita annorum quàm fuerint fructus recollecti, quid quando deficiet ex ſolito recollectis, declara vt ibi latius habetur.*

47 *Alimenta quando ſint conſequenda de fructib. certi fundi, cuius fructus ſi non ſufficiant expectantur fructus ſequentis anni.*

48 *Alimenta quomodo ſint præſtanda quãdo teſtator nil de eis diſpoſuerit quod appareat. uide pulchrum enucleatum ibi.*

49 *Alimenta filiæ ex facto teſtatoris taxantur pro modo legatæ dotis quia legando alimenta & dotem taliter videtur dilexiſſe in alimentis ſicut in dote, intelligendo vt ibi quando vires dotis ſufficerent, aliter dic vt ibid.*

50 *Alimenta vxori relicta taxantur ſecundum quantitatem dotis legatæ, & his caſibus non eſt locus arbitrio boni viri. & quare, & quando iudex hoc agere debeat.*

51 *Iudex quando taxare debeat alimenta relicta alicui aliqua demonſtratione non apparente per teſtatorem, & de tribus conſiderationibus inſpiciendis circa hanc taxationem.*

52 *Alimenta taxantur vbi non appareat taxatio vel demonſtratio per teſtatorem, ſed per iudicem. ſ. tribus conſiderationibus. ſ. perſona & dignitas teſtatoris, perſona & dignitas legatarij, & patrimonium teſtatoris, & de vna quaque latius diſcutitur num. ſeqq.*

53 *Alimenta pinguiora & ampliora conceduntur ex dignitate & opulentia teſtatoris dantis & relinquentis, vt de comitiſſa Mathildæ & Alexandri magni dicitur cum ſeq.*

54 *Mathilda comitiſſa fuit liberaliſsima quæ dicebat concedere aliquantulum terræ quæ erat tenimentum triginta milliariorum.*

55 *Alexander magnus donauit ciuitatem pauperi reſpiciendo ſuam dignitatem non illum pauperem.*

56 *Alimenta reſpectu dignitatis & charitatis legatarij tribuuntur quandoque vberiora quandoque tenuiora, minora vel maiora, & conſiderantur ſecundum perſonæ conditionem, nam aliter militi, aliter ruſtico, aliter ſeni, aliter iuueni, cum num. ſeqq.*

Et quando debeantur de ſuo proprio patrimonio vt pupillo, et quando de ſuo tamen ſubiecto reſtitutioni, & quando de bonis an de ſuis dubitatur & quando de bonis alterius, declarando vt nu. 57.

58 *Et in taxandis alimentis quòd conſideretur conſuetudo regionis.*

An veniant veſtes precioſæ quòd non, ibi.

Et dantur maiora vel minora ætate creſcente iuxta quam ſit conſideratio. ibi.

59 *Alimenta quando taxantur, complecti debet & ſeruum, ſeu ſerua, & quando hoc procedat, ſcilicet requirente hoc qualitate legatarij. Idem & pro familia eius dicitur. & de ratione.*

60 *Legatum factum vxori de eo quod ſibi comparauerat confecerat, comprehendit veſtem quam ancillis eius comparauerat.*

61 *Priuilegium conceſſum hoſpitali pauperum comprehendit & eos, qui ſeruiunt pauperibus & de ratione. ibi.*

62 *Alimenta taxanda ſunt iuxta patrimonium & facultates teſtatoris & fructibus tantis non exiſtentibus hæres non tenetur vendere proprietatem, debent enim ſolui ſecundum quantitatem proprietatis. & num. ſeqq.*

63 *Et quòd non præſtanda ſint ſi aliquo anno non colligerentur fructus etiam ſi res hereditariæ eſſent magni pretij, vt turres Palatium, & quando proprietas poſſet vendi pro illis.*

64 *Alimenta ſunt taxanda legatario detracta legitima & fructibus eius quæ debeatur deſcendentibus teſtatoris, cũ legatario non debeat aſsignari alimentorum quantitas de fructibus legitimæ deſcendentium teſtatoris. Idem videtur dandum de bonis emphyteuticis & ex fructibus & de omni ære alieno prius deducendo, & de ratione, & de alijs prius detrahendis & de materia hac latiſsime habetur. cum num ſeqq.*

65 *Hæres ſi ſit filius debet prius detrahere alimenta pro ſe & alijs deſcendentibus defuncti & de reliquo alimenta legatario dare.*

66 *Victus quòd non ſit arctandus proprius, ſcilicet propter alimenta matris vel alterius qui ali deberet, quia non tenetur niſi largas habeat facultates ad victum vtriuſque.*

67 *Hæres ob inuentarium non confectum non tenetur præſtare legatum alimentorum vltra vires hæreditatis, & quare vide ibi pulchrè.*

Idem in legato vſusfructus. ibi.

Et de arbitrio boni viri regulando ſecundum leges & quomodo leges præſumunt male contra non conficientem inuentarium, quod tamen nil officit in caſu iſto, vt latius & pulchre deciditur hæc materia per authorem.

68 *Alimenta præſtanda ſunt iuxta facultatem hæreditatis defuncti ſic lege dictante & ſubintelligente, quod eo magis procedere habet ſi hoc teſtator expreſſerit, vt quòd præſtentur ſecundum poſsibilitatem ſeu vires ſuæ hæreditatis & ſimilibus verbis vt ſit plurimũ. tunc id ſeruandum eſt & non vltra.*

69 *Alimenta vt taxentur per iudicem, ſunt proponẽdæ circunſtantiæ illi de qualitate de conditione perſonarum & de conſuetudine loci & regionis quando tamen clare probari debent, quibus receptis per iudicem debet declarari, & quando his declaratis de vno poſsit iudex taxationem augere vel minuere. ibi. habetur.*

Alimenta ex quibus rebus ſint præſtanda & percipienda. vide verbum, legatum alimentorum præſtandum.

70 *Legatum alimentorum præſtandum eſt ex fructibus & redditibus bonorum teſtatoris quæ ſint trãſitoria ad ſuos heredes, & quod proprietas non ſit vendenda pro ſoluendo legato fructibus non ſufficientibus, fallit tribus caſibus vt num. 73. cum ſeq.*

71 *Alimenta ſemper reſpiciunt redditum ex quo ſunt ſoluenda non de proprietate.*

72 *Alimenta quando ſunt relicta ex quantitate pecuniarum, non debet pecunia ea expendi in alimentis, ſed debet poni ad licitum lucrum apud mercatores ex quo ea percipiantur alimenta.*

Idem poſſunt percipi ex lucris mercaturis & tranſfici per teſtatorem dimiſsi & relicti in ſuo patrimonio, vt mercatores Ianuentes, Veneti, Florentini conſueuerunt facere. ibidem.

73 *Proprietas & ſubſtantia patrimonij pro ſoluendis alimentis legatis poteſt vendi quatuor caſibus, & ſic contra regulam.*

Quando & primo ſunt præſtanda ei qui futurus eſt dominus bonorum, ſecundo pro conſeruandis ſeruis hæreditarijs.

Tertio quando quis eſt rogatus ad reſtituendũ de bonis quod ſuperfuerat.

Quarto quando legatarius eſt de perſonis quas teſtator tenebatur alere.

74 *Alimenta percipi non poſſunt ex bonis emphyteuticis, libellarijs, fideicommiſſarijs, & feudalibus quando non ſint tranſitoria ad hæredes, et eſt communis, ſicq́ tale legatum non valet.*

Et quando valeat & non valeat ex bonis emphyteuticis diſtingue & dic latius vt ibi pulchre habetur. num. 75. quid quando eſt noua, quando antiqua, quando mixta emphyteuſis.

Et quando valeat & non valeat tale legatum ex bonis feudalibus diſtinguendo dic vt ibi, aut eſt nouum, aut antiquum, aut mixtum, aut eſt hæreditarium, vt latius & pulchre hoc diſcutitur. num. 76.

Et quando tale legatum non valet nec etiam pro anima factum valebit. ibid.

77 *Alimenta legata alicui percipienda ex tali & certo fundo ſimpliciter quilibet poſſeſſor eius etiã fiſcus tenebitur præſtare legatario qui ius habet obligationis ſuper illo fundo obligato pro legato, ex qua actione poſſeſſor feudi etiam conueniri poſſit. Quid quantitate ex tali fundo non expreſſa, quantum debeatur. ibidem vti quodammodo quid conditionale, & quid quando ſit expreſſa, & de ratione diuerſitatis quando ſit expreſſa vel non.*

Quid ſi facta ſit promiſſio aut relictum certæ quantitatis annuæ de redditibus nõ demonſtrato certo prædio, ſi tota promiſſio & quantitas aliquo anno non fuerit percepta ex redditibus ſit ſuppletio in pecunia. ſi. que promiſſum genere non perijt & ſuppletur. 78.

79 *Legatum de certa ſumma pecuniarum pro victu & veſtitu alicuius præſtandum ex fructibus certi prædij, integra ſumma erit per hæredem præſtanda ipſi legatario. et quare & aliùnde ſit ſuppletio. nec expectatur ex vbertate futurorum annorum accedente voluntate teſtatoris. vt ibi cum num. ſeq.*

80 *Et de teſtatore dicente lego fundum quòd debeat dicere obligo fundum Titio.*

81 *Alimentorum præſtatio non patitur dilationem.*

82 *Intellectus l. Lucius ff. de alim. legat.*

83 *Legatum de prædio alicui factũ vt ſe alet ex fructibus eius, vel habeat modum vnde viuat, uel pro eius alimentis, uel ſimili cauſa alia expreſſa non ſolum fructus prædij ſed & proprietas eius legata intelligitur ad hæredes legatarij tranſitoria.*

Fallit vbi legatarius non eſſet capax proprietatis ſed alimentorum, vt in damnato in metallum, in fratribus minorib. & ſpurio. ibid.

84 *Legatum ſpurio factum alimentorum valet & poſt eius mortem res legata etiam ſi ſit dos relicta ſpuriæ omninò debet reuerti ad hæredes patris relinquẽtis, quod nec præſcribi poteſt ſpatio 30. annorum pro re illa ſibi acquirenda.*

85 *Alimenta legata per teſtatorem habentem bona communia cum fratre, cui nil reliquerat, at de eius conſenſu & præſentia nepoti in domo pro dimidia de bonis ſuis & pro alia de bonis fratris inſtitutis filijs vniuerſalibus hæredibus ipſius teſtatoris, quibus ex bonis legatarius nepos & qua actione experiri poſſit vt alimenta conſequatur, dic & declara pulchrè vt ibi.*

86 *Alimenta relicta præſtanda ſuper re quæ perijt, vel ex ſecundo ſi redditus rei non ſufficiant ad alimenta & quando hæres teneatur ſupplere, vide & declara tamen vt per auctorem diſtinguentem habita prius tamen Alber. opin. ſi res ſit totum patrimonium teſtatoris, vel certa conſtituta a teſtatore domino, vel non domino ad alimenta, vel in re proprietatis, & ſi alimenta ſint taxata à teſtatore vel iudice quæ omnia latius & pulchrè diſcutiuntur per auctorem ibid.*

Alimenta quando ſeu quanto tempore ſint præſtanda. vide verb. legata alimentorum quando.

87 *Legatum alimentorum quando ſeu quo tempore aut quanto ſit præſtandum, reſpectu legatarij toto tempore eius vitæ præſtabitur, ſi teſtator nullam conditionem aut tempus præſcriptum appoſuerit, ideo non magis vno tẽpore quàm alio debetur.*

Nec capitis diminutione finitur.

Fallit ſi ab vſufructuario eſſent præſtanda: quia finirentur eo mortuo & ſic vſufructu finito. ibi.

88 *Alimenta præterita tempore aliquo decurſa non habita poſſunt peti à legatario vti debita abſque alia interpellatione à legatario etiam ignorante, etiam conditione poteſtatiua per eum non adimpleta reſtituend. & clauſula generali, etiam à aliunde fuiſſent præſtita, & fuerint præſtanda ſi in domum nec ſteterit per alimentarium. Nec longa taciturnitate cenſentur remiſſa, nec præſcripta ob malam fidem debitoris etiam ſui actoris, idemq́ dicen. in vſufructu prædicto, conſequendo æſtimationem ſi fuerunt conſumpti fructus & vt ibi latius & numer. octuageſimo nono.*

90 *Alimenta præterita quomodo peti debeant an & quando res ipſæ vt vinum frumentum, niſi præſtare debens fuiſſet in mora quia tunc æſtimatio earum petetur, hoc quia ſic me expedit eas habere nunc prout tunc, ſecus non ſic, ita vt habitatio temporis præteriti quæ ad præſens retrotrahi non poteſt medicinæ præteritæ, quas nunc me habere nõ expedit cum ſim ſanus. tunc eorum æſtimatio erit petenda, & vt ibi late dicitur.*

Et fuit doctrina Bartoli.

Et de perfectiori intelligentia Barto. quòd voluerit ſentire nõ de ſpecie eadem ſoluenda pro alimentis, cum ſint tales res quæ tempore ſunt perituræ vt de carne recenti caſeo, ouis piſcibus, aqua venali & ſimilibus in companatico conſideratis quarum omnium æſtimatio erit petenda pro præterito tempore, non eadem res aut ſpecies, & vt per authorem ibidem hæc omnia declarantem. num. nonageſimoprimo.

92 *Alimenta quando ſunt legata ſimpliciter alio non apparente quòd debentur toto tempore vitæ legatarij, quando tamen ſint præſtanda an initio anni vel alio tempore id conſtare poteſt aut ex voluntate teſtatoris tacite vel expreſſe, aut legis diſpoſitione, & quando dicantur hæc eſſe cum exemplis ad materiam latiſſime hoc diſputatur per auctorem. cum num. ſeqq.*

93 *Legatum alimentorum ſemel præſtandum, ſi non habeat certum diem non præſtantur niſi poſt interpellationem factam modico ſpatio adiecto.*

94 *Alimenta præſtantur diſpoſitione legis, omiſſo hoc à teſtatore, vel dietim vel in menſem vel in annum, declarando vt ibi pulchrè.*

Et de veſtimento relicto vxori præſtando in principio anni cautione præſtita de reſtituendo illud in ſtatu quo erit, aut æſtimationem tunc faciendum quando nuberet, & vt ibi de materia late dicitur.

95 *Legatum alimẽtorum in dubio præſumitur annuum, etiam ſi eſſet factum ad certos annos puta decem, & continet plura legata pro primo anno eſt purum, pro ſequenti anno conditionale, ideoq́ hæc in initio cuiuſq́ anni præſtantur. & vt ibi late habetur.*

96 *Alimentorum taxatio relictorum viduæ debet fieri in principio anni.*

97 *Alimenta relicta perſonis in vniuerſali non morituris, vt pauperibus, nam ſemper habentur tunc annua & in principio anni debent præſtari. & de ratione ibi. ſi perſonis in particulari vt vxori, fratri, Titio, quoad cibaria & comeſtibilia dantur de menſe in menſem quoad veſtimenta & calciamenta de anno in annum prout his indigebit legatarius, & vt ibi dic.*

98 *Alimenta poſſunt peti in iuditio tempore etiam feriato, & quare. ibi. quando aliunde non habeat & non ſe alet legatarius, & à ſententia lata eorum cauſa non appellatur, nec admittitur quoad effectũ, ſ ſuſpenſiuum, et dic vt ibi late.*

Alimenta vbi ſint præſtanda. vide. verb. legatum alimentorum vbi.

99 *Legatum alimentorum vbi & in quo loco ſint præſtanda cũ nil ſit dictum in quo loco ſtare vel habere ea debeat tunc habebit ſtando vbi velit, & an & quando hæres liberetur aſsignando vnam de ſuis domibus vxori legatariæ in qua poſsit decenter & honeſte morari.*

Et quòd legatarius non cogatur morari in eadem domo cum hærede.

Et quid ſi legatarius vellet ſibi ſolui penſionem vnius domus ab hærede pro habitatione etiam ſi eſſet ſolitus morari cũ teſtatore. cum nu. ſeqq.

100 *Hæres habens duas domos commodas teſtatoris non cogitur alienam domum conducere aſsignando vnam ex domibus prædictis vxori teſtatoris legatariæ in qua poſsit decenter morari, legatario penſionem pro vna domo petente. 102.*

101 *Legatarius non cogitur accipere alimenta & morari in eadem domo cum hærede.*

103 *Alimentarius aſsignata ſibi commoda domo pro habitatione, non poteſt ſub legato alimentorum habere penſionis ſolutionem pro habitatione domus & morari vbi velit.*

104 *Alimenta vbi ſint ſoluenda an in domo hæredis an legatarij habentium diuerſa domicilia, & quando in loco domicilij hæredis aliter non apparente de voluntate teſtatoris tacita vel expreſſa, & quando ad domum legatarij. Quid ſi ſint taxata à teſtatore. Quid de his taxandis à iudice, & quid ſumptibus neceſſarijs pro his deferendis ad legatarium, & latius de hac materia pulchrè diſcutitur. cum nu. ſequent.*

165 *Alimenta ſunt præſtanda in loco domicilij hæredis aliter nõ apparente de voluntate teſtatoris expreſſa vel tacita.*

At illa quæ poſſunt portari ad domum legatarij vt pecuniæ ſine expenſis quæ ſiut pro alimentis ſoluenda eo in loco debentur.

Si ſumptus requiritur ut frumentum, vinum, dabit hæres in domo ſua & legatarius poſtea portabit ad domum ſuam. ibidem.

106 *Alimenta taxata à teſtatore non diſponente de eorum aſportatione, in dubio videtur voluiſſe ſolui vbi de iure cõmuni ſolui debent.*

Quid in taxandis à iudice & dic vt ibi fiendam eſſe conſiderationem etiam ſumptuũ neceſſariorum pro alimentis aſportandis conſiderans. vt ibi declaratur.

107 *Alimenta debent dari vbi degit alimentarius, ne interim in itinere periret.*

108 *Legatum ſcolari ſtudenti Paduæ vel Bononiæ in ſubſidium ſui ſtudij debet id præſtari legatario in loco ubi ſtudet tum ex tacita mente teſtatoris, tum fauore ſtudij.*

109 *Alimenta legata vxori vel alij conditionaliter ſi & quouſque ſteterit in domo teſtatoris, vel in domo cum ſuis hæredibus. vel nominatim cum aliquo cum quo habitans, uel ſeparatam in habitationem & ſeparatim alimenta. Idem eſt ac ſi relinquat alimenta cum hæredibus ſuis vel filijs ſuis.*

Et tunc interpretatur vt legatarius non ſolum debeat morari in eadem domo cum hæredibus ſed & quòd debeat comedere & bibere cum eis. ibidem, nec dicitur morari niſi ſit commenſalis, & hoc fauore hæredis grauati, vt ibi latiſsime explicatur cum nu. ſeqq.

110 *Legatum alimentorum alicui vt moretur & habitet cum hærede importat vt ſit eius commenſalis, nam tunc dicitur eum velle cum hærede habitare, non ſi velit particulam domus pro ſe non pro modico tempore.*

111 *Alimenta legata conditionaliter ſi vel donec ſteterit, debent præſtari in domo potius hæredis quàm extra, cum ea conditio ſit poſita fauore hæredis grauati minori incommoditate ac impenſa faciliori.*

112 *Alimentarius alendus in domo hæredis, quia ſit dictum ſi ſteterit in domo debet pro conditione ſuæ perſonæ operas aliquas obſequiales præſtare vbi manducat ad beneficium hæredis, & ibi non ſtare tanquàm corpus mortuum.*

113 *Alimentarius poteſt quandoque conſequi legatum ſuum alimentorum extra domum ſeu alimentaria non ſtando cũ filijs quando caſu vel facto eorum contingit hoc abeſſe, caſu vt morte filiorum quo caſu durat legatum perpetuo fauore alimentorum, de quo fauore ibid. multa.*

Amplia ſi ſteterit caſu fortuito etiam contingente in perſonam legatarij, ſic teſtatore diſponente & vt ibid.

Et quando facto eorum cum quibus debet morari euenire dicatur dic & declara vt ibi latius. vbi de multis cauſis non habitandi ſimul exprimitur per iudicem diſceptandis & cognoſcendis.

114 *Alimentarius debet probare & ei incumbit onus hoc quòd non potuit habitare & morari ſimul cum hæredibus, & quia hæ indignationes & odia male poſſunt probari ideo admittitur probatio per famam viciniæ & extra per teſtes ſingulares, & vt ibi habetur.*

115 *Alimentarius poteſt habere alimenta extra domum non obſtante teſtamẽto quando id eſſet inductum fauore ipſius vt quia eſſet minor debilis infirmus adeo vt auxilio hæredum indigeret, quia tunc poteſt fauori ſuo renuntiare ſicque habebit extra domum habitationem & reliqua.*

116 *Alimentarius cui ſunt relicta alimenta ſeparatim & habitatio quando dimiſſa habitatione domus poſsit petere alimenta extra domum & de ratione diuerſa habitationis et victus ac veſtitus & quomodo hæc intelliguntur et de materia. vide ibidem late.*

117 *Alimentarius non poteſt quandoque habere alimenta extra domum quando non ſint probatæ cauſæ iuſtæ non habitandi cum filijs hæredibus teſtatoris & non ſint ſeruatæ conditiones appoſitæ, item eo vel ea continente cauſas vt debeat à domo expelli.*

Item ea extra domum conſequi non poteſt quando fuerunt relicta commodo hæredum, vt eorum negotia adminiſtret & gubernet eos infantes indigentes opera legatarij, cum id relictum magis tunc videatur pro mercede datum quàm dono, ex quacunque ergo cauſa deficiat conditio morandi cum hæredibus talibus ceſſat relictum. 118.

119 *Item nec extra domum peti aut cõſequi poſſunt, quando tale relictum habitationis in domo & alimentorum factum ſit cum hæredibus infraſcriptis, & ſi facto dictorũ hæredum legatarius habitare non potuerit quòd habeat extra domum alimenta aucta pro duobus alijs, & primo hærede inſtituto mortuo non potuit per eum dici culpa commiſſa, & legatarius tenebitur morari etiam cum ſubſtitutis nec extra domum petet alimenta & quare ibidem vide.*

DVBIT. XI.

SVPER alimentis legatis non parũ quęque frequens eſt circa iſta præſertim.

I. An ſint legata.
II. Cui.
III. A quo.
IIII. Quid.
V. Quantum.
VI. Ex quibus rebus.
VII. Quando.
VIII. Vbi ſint præſtanda alimenta.

1 Primo an ſit † legatum alimentorum videndum & ſciendum eſt, quòd diuerſæ ſunt formæ legandi alimenta eundem tamen fauorem habentes ſecundum Ang. in l. cum hi. §. ſi integra. ff. de tranſact. & iam ibi Bal. expreſſerat tres eſſe formas relinquendi alimenta, vel tres caſus, ſ. quandoque per modum diſpoſitiuum aliter non exemplificando, ſed vt per Corn. conſil. 311. col. prima, verſic. & ex diſſolutione lib. primo, quòd verba diſpoſitiua ſunt ita dicendo habeat victum & veſtitum, vel reliquit Titio alimenta, tunc enim ſunt verba clara, à quibus

bus non eſt recedendum per l. ille. §. cum in verbis, & l.
non aliter. de legat. 3. dicit Corn. d. conſil. 32. in princip.
Bald. ſubiungit quandoq; per modum conditionis im-
plendæ, & quandoq; per modum modi, quoquo autem
modo dixerit teſtator, etiam diſponit, dummodo reſpi-
ciat fauorem alterius quàm implere debentis per l. 2. C.
de his quæ ſub mo. dicit Corn. d. conſil. colum. prima, d.
ver. & ex diſſolutione, etiam ſi dicatur extrinſecum o-
nus, vt alimenta præſtentur, vt l. cum pater. §. primo. &
2 ibi gloſſ. de leg. ſecundo. Vnde † relictum certæ quanti-
tis pecuniarum alicui factum ad alimenta interpretatur
relictum alimentorum, not. Bal. in d. §. ſi integra. ſed ad-
uerte relictum ita factum ad alimenta demonſtrat pro
prietatem quantitatis relictæ pertinere ad legatarium
per l. 4. in princip. & l. pen. in fin. de ali. leg. & l. Proculus
de vſufru. & ibi per Bald. & Ang. Gualden. de art. teſtan.
tit. 6. cau. 23. num. ſecundo, & per text. in d. §. ſi. integra,
ſi non adeſſet illa adiectio, & mortis tempore pecunias
reſtituat, & ibi firmat Fulgoſ. num. ſecundo, qui melius
quàm faciat Iaſ. ibi, percipit mentẽ Angeli, quia ibi Ang.
reſpondendo l. fundi trebatiani. de vſufru. leg. remanet
3 vltimo in hac differentia, † ſi redditus pecuniæ ſit reli-
ctus pro alimentis, pecunia debet ſtare penes hęredem,
vt tenet in prima ſolutione per d. l. fundi. ſi vero pecu-
nia ſit relicta, ex cuius commodo ſe alat legatarius, de-
bet remanere penes legatarium ipſum cum cautione de
reſtituendo poſt mortem, & ſic finita cauſa alimentorũ,
ibidem Caſtr. probat num. 9. per tot. titu. de vſufruct. ea.
re. quæ vs. conſu.

Atque ſi ita verba teſtamenti ſe habeant, voluit & iuſ-
4 ſit quòd ſui filij debeant † ali penes eorum matrem, vel
vna cum eorum matre, exinde legatum alimentorum
intelligitur etiam eſſe factum matri, Bald. in l. ſi mulieri.
in fin. ff. de vſufruct. accreſcen. pro ſingulari ponit Cre-
men. ſingu. 65. teſtator iuſsit, vbi & idẽ ſi teſtator dixerit
relinquo vxori meæ habitationem cum filijs quòd ta-
cite videntur legata alimenta vxori, Bald. hoc tenet in l.
ſi. num. 8. C. de indi. vidui. tollen. per dictam l. ſi mulie-
ri. vbi ampliat etiam ſi eſſet alia perſona quàm mater, pu
ta amita, vel patruus, ſequitur Ang. Aret. tract. teſta. glo.
46. in fi. ego addo tamen cum grano ſalis, ſi pauper eſſet,
quia id eſſet in compẽſationem laboris. l. Seio. de an. le-
ga. cum alijs ibi per Bald. allegat. quem refert & ſequitur
Nat. conſi. 379. num. 9. & plenè Campegi. tract. de exacti.
dot. q. 58.

5 Idem quòd habeat † gubernium domus, deſignat le-
gatum alimentorum, gubernando domum, Corn. conſ.
5. colum. pen. lib. ſecundo, accipiendo illa verba paſsiua,
& probato communi vſu loquendi in loco, ibi Corn. in
telligit, ſed crederẽ hoc verum, etiam ſi verba accipian-
tur actiue, & hoc per rationem Bal. modo relatam, quia
id eſſe debet in compenſationem laboris gubernantis,
per d. l. Seio. cum ali.

6 Idem ita † relictum vxori teſtatoris, puta in caſu vi-
duitatis quòd habeat regreſſum ad domum teſtatoris,
vna cum filijs teſtatoris, quib. etiam mortuis per l. 1. C.
de leg. hoc aliud non videtur importare quàm alimẽta
in totum vel in partem probat. Corn. conſi. 93. colum. 1.
verſi. nec refragatur. lib. 3. facit l. Caio. §. ſi. de ali. leg. ibi,
vt & tecum ſint ſemper volo.

7 Idem vbi † teſtator grauat hæredem vel legatarium
aliquem quòd debeat tenere & tractare aliquam perſo-
nam vti filium, hoc ſimiliter aliud non importare, niſi
legatum alimentorum illi tali perſonæ factum, cum trã
ctatus conueniens filijs ſit præſtatio alimentorum, l. ſi
quis à liberis. in prin. & §. ſi vel parens. de liber. agno. in
ſpecie tenet Ruin. conſil. 45. col. pen. nu. 5. lib. ſecundo,
per not. à Bart. & ab ali. in l. quidam cum filium de ver-
borum obligat. alioquin autem paria ſunt grauare hæ-
redem, vt educet talem, & huic tali relinquere alimenta

per tex. in l. fin. de ali. lega. Ang. Aret. de teſta. gloſſ. 45. nu.
10. Idem eſt grauare, vt præſtet ſuum viuere, quia conti-
net alimenta & omnia, ſine quibus homo non poteſt vi-
uere. l. quos nos. §. verbum viuere. de verborum ſigni.
Ang. Aret. d. glo. 45. num. nono, & Dec. in l. de alimen-
tis. colum. 2, numero 4. C. de tranſact. ac etiam tantum
eſt alicui relinquere, vt poſsit ſibi facere expenſas, quan
tum eſt alicui relinquere alimenta pro not. per text. ibi
tradit Ang. in auct. contra rogatus. C. ad Treb. & in cor-
pore vnde ſumitur, ſ. in auc. de reſti. idem Ang. ex gloſſ.
ibi iuncto text. notat ad talem quæſtionem, teſtator di-
xit, relinquo tali tantum, quòd ei ſufficiat pro faciendis
expenſis, quòd tantum importat eſſe legatum quòd ex
expenſis illis poſsit ſe ſuſtentare, idem ſi dicat, relinquo
centum vel fundum, vt commodius ſe ſuſtentare vale-
at, Hier. Gig. de penſi. quæſtio. 51. num. 20. & ibi num. 19.
8 ponit † legatum alimentorum ſiue pauperi, ſiue diuiti
factum ſemper reputari factũ ad pias cauſas. ſi quando
relinquitur pauperi tantum, Ang. Aret. de teſta. gl. 45.
nu. 5. ita eſt com. opin. Emanu. Soarez. theſau. recept. ſen
tentia. litera A. num. 167.

9 Idem ſi dicat † pro neceſsitatibus ſuis ad congruam
ſuſtentationem pro alimentis interpretatur Aym. conſ.
199. num. 4.

10 Idem ſi dicat commendo † Petrum hęredibus meis,
quòd ſi Petrus ſit pauper pro neceſsitate ſuæ rei fami-
liaris, vel ſuæ perſonæ poteſt ab hæredibus petere ſibi
opportune ſubueniri Alexan. conſil. 158. colum. 2. num.
6. lib. 7. Et ſic importat legatum alimentorum, & magis
priuilegiatum quàm ſit aliud ſimplex legatum alimen-
torum, ſ. in caſu d. auct. quia pro hoc non debetur, niſi
prout vires patrimonij patiantur ex redditibus vt in-
fra dicetur in 7. quæſt. pro illis vero alimentis poteſt po
ni manus ad vendendum proprium ex ſpeciali proui-
ſione per legẽ in hunc caſum, quòd poſsit fieri alienatio
per grauatum, ita dicit Ang. in d. auct. contra rogatus.

11 Item † ſi non dicatur pro alimentis, cum tamen lega
tum reperitur factum pauperi tacite intelligitur pro a-
limentis maximè & quantitate legati, & qualitate per-
ſonæ inſpectis d. l. cum hi. §. ſi in annos. & ibi Bal. & alij
& Bar. in l. Stichus. in prin. de ali. lega. Ang. Aret. tract.
de teſta. gloſſ. 21. num. 7. verſ. quæro an in dubio. maxi-
mè quando eſt annuum legatum, per l. ſi cui annuum.
de an. lega. & Albe. in l. libertis. §. poſthumus. de ali. le-
ga. Alci. conſi. 138. ſic teſtamentum habet. num. 5. lib. 9.
& alia ratione perſona cui relinquitur, habenda pro le-
gato alimentorum, dicentur infra ſeq. q.

12 Quando autem † vxor relicta eſt domina patrona, v-
ſufructuaria, &c. liberis hęredibus inſtitutis, hoc ex cõ-
ſuetudine Bulgari interpretati pro relicto alimentorũ,
plene tractatum eſt præced. dubi. vbi differentia, alio-
quin non parui momenti eſt cognoſcendi, an ſit legatũ
alimentorum, vel vſufructus, reſpectu quoq; publica-
tionis bonorum, quia legatum vſusfructus viuente v-
ſufructuario tranſit ad fiſcum, alimentorum vero non,
quia eſt legatũ conditionale ponit Boſsi. in pract. crimi.
tit. de publica. bono. num. 71. 72. per quam rationem eſt
tenenda hæc opinio etiam æqua ſecundum Albe. de ſta-
tu. par. 3. quæſt. 11.

Poſtremo aduertendum eſt quòd Gualden. de arte
13 teſtan. de legatis, tit. 6. cau. 23. dicit alimentorum † lega-
tum multiplicabile non eſſe exemplum ponendo, ſi vir
legat vxori alimenta, deinde alius eidem relinquat ali-
menta, quòd legatum ſecundum modicæ ſit vtilitatis,
dando cautelam, vt ibi per eum, quem ad literam ſequi-
tur Petr. Pech. de teſta. coniug. lib. 5. c. 10. nu. 6. quia ex-
iſtimo hoc principale dictum non eſſe verum, quini-
mò legatum alimentorum ſecundum ab alio factum va
lere, & tantam legatariæ afferre vtilitatem, quantum
14 eius alimenta ſimpliciter valerent, cum primo † legatũ
ali-

alimentorum contineat debitum in genere conſiſtente in his quę pondere, numero, mēſuraue conſtant, & functionem inuicem recipiunt per text. in dict. l. cum hi. §. ſi cui. ff. de tranſact. vt eſt frumentum, oleum, vinum, vel pecunia, l. 2. in prin. & §. 1. ſi cer. peta. & ibi gloſ. & Docto. vnde in his regula de duabus cauſis lucratiuis non impedit concurſum obligationis, & ſolutionis ex teſtamētis omnino diuerſorum, per l. ſi quis duos. & ibi Bartol. ff. de ſolut. idem Bart. in l. Meuius. §. duorum. in princ. & colum. 5. nume. 8. de lega. 2. & ibi Caſtr. colum. fin. num. 9. & Cuma. colum. penult. ſub numero 2. dum allegant d. l. ſi quis duos. & ita communiter ſoluunt præſertim multiplex legatum alimentorum ex ſe eſſe videtur, quia ex annua præſtatione dignoſcitur, & cenſuram recipit, l. ſi cui annuum. de an. lega. ibi iuncta glo. & quid annuum præſtandum inducit plura legata in ſeipſo, l. ſi in ſingulos. l. cum in annos. co. & eo magis inducitur in teſtamentis diuerſorum in legatis non certi corporis, ſed conſiſtentibus in quantitate bene apta multiplicare legatum, & in re, & in extimatione, vt l. plane vbi. §. ſed ſi duorum. & l. Titius. de legat. primo. Præterea & ſecun-

15 do † ei, qui vel ex artificio, vel alio modo habet alimenta & vnde ſe alat, debetur etiam legatum alimentorum, & ſic iure actionis poteſt alimenta præterita petere, & quo id ſe quodammodo conſequi alimenta multiplicata ad commodum ſuum petendo vel extimationem puta habitationis, vel ſpeciem, puta frumentum, vinum, & ſimilia, ita in alimentis debitis ex teſtamento vt l. libertis quos. §. primo, & ibi Bartol. de alimen. lega. Alexand. in l. de alimentis in princip. C. de tranſa. Corn. conſilio 236. in princip. lib. quarto. Ruin. conſil. 80. colum. ſecunda, num. 5. lib. ſecundo, Gram. deciſ. 59. num. 52. comprobat Tiraquel. de iure primogen. queſtio. 75. numero tertio, verſic. quod autem & probo per text. in l. hi qui. § ſed & perſonarum, ibi verum frugi vitę hi ſint, qui alias ſufficere ſibi poſsint, & §. nihil. ibi locupletes. ff. de tranſact. non obſtant l. dominus. §. fin de vſufruct. & l. 4. §. primo, de ali. lega. allegatæ per Gualden. & Pech. quia non probant quòd alimentorum legatum non ſit multiplicabile, ſed quòd in eo inter plures collegatarios non habet locum ius accreſcendi, quia ipſum legatum naturaliter caſſatum eſt, ita expreſſe dicit Bal. in d. l. dominus. §. fin. & Bart. in l. re coniuncti. num. 42. de lega. 3. & ibi Ripa num. 141. concor. plur. citat. & Alci. ſub num. 41. & l. libertis quos. in princip. de ali. lega. loquitur in diuerſa ſcriptura vnius, & non diuerſorum, ita procedit dict. §. ſed ſi duorum. cum alijs alleg. ſupra in pluribus ſcripturis diuerſorum.

16 Limita tamen † legatum alimentorum eidem factum nō eſſe multiplicabile in duobus caſibus, primo ſi eidem factum ſit in ſuo teſtamento per hęredem primi teſtatoris eidem prius alimenta relinquentis per argum. l. huiuſmodi. §. ſi Sempronius. de leg. 1. & ibi Docto. & Riminal. Seni. conſil. 230 nume. 2. Secundo ſi in quolibet teſtamento adſit expreſſa conditio vel adiectio, ſi legatarius ſteterit in tali loco, habeat alimenta, & loca ſint diuerſa ipſorum teſtamentorum, non poteſt quidem eſſe ad commodum ipſius legatarij eodem tempore niſi ſimplex legatum alimentorum, quia pro adimplenda dicta conditione vno & eodem tempore non poteſt eſſe niſi in loco vno, & alimenta loci à quo abeſt ſibi non præſtantur. l. Stichus. §. fin. & l. libertis quos. §. fin. de ali. lega. l. qui concubinam. §. vxori. de lega. 3. l. illis libertis. de

17 condit. & demonſt. adde & poſtremo † legata in cauſam alimentorum relicta deberi ex minus ſolemni teſtamento per l. primam. C. de fideicom. tenet Guid. Pap. in queſtio. 200 ad finem.

18 Secundo † cui alimenta ſint præſtanda reſponſio facilis eſt, omnes quidem homines, qui manducant, & quibus alimenta reperiuntur relicta, poſſunt ea capere, ſiue libertini, ſiue ingenui ſunt, ſiue diuites vel pauperes, artifices vel inertes ſunt, d. l. cum hi. §. nihil autem intereſt §. ſed & perſonarum. ff. de tranſa. & ſerui fratres minores & mendicantes, l. ſeruos. & ibi Bart. de ali. lega. latiſsimè diſcutit Signoro. conſil. 40. per tot. Ang. in dict. l. cum hi. §. ſi vni. circa med. condemnati ad metallum, vel hodie ad triremes. l. is cui. de ali lega. & ibi Bartol. & Alber. in d. l. ſeruos. in fin. quòd valeat legatum alimentorum in perſona bannitorum per l. legatum. ff. de capi. diminu. & ibi gloſſ. dicit quòd non conſideratur ius, an capere poſsit ex teſtamento, vel non, ſed factum an poſsit comedere, & bibere, vel non, & ibi Bartol. infert iterum quòd fratres minores ſunt capaces legati alimentorum quod tamen legatum in ſingulos annos, vel annuum habere non poſſunt, quia habet aliquid proprietatis.

Vxori etiam quæ eſt per ſtatutum prohibita acquirere à viro relictum alimentorum factum valet tradit plura de alimentis adducendo Cuma. conſil. 30. ſtatuto cauetur. colum. 1. & 2. comprobat Plot. inter conſ. vlti. volunt. conſi. 168. num. 71. & ſequitur Boſsi. in pract. crim. tit. de alimen. vxo. prędtan num. 12. Notum eſt ſpurio legatum factum tenere vſque ad quantitatem alimentorum & non vltra, quia præſumeretur fraus, Bartol. in l. fin. num. 7. ff. de his qui. vt indi. Caſtr. conſil. 5. quicquid dicatur. colum. 2. num. 5. lib. 1. Iaſ. conſil. 26. column. penult. num. 3. lib. 1. Roland. à Val. conſil. 54. num. 64. lib. ſecundo, Petr. Duen. reg. 367. ſub num. 3. verſic. quod eſt verum. Cephal. conſil. 498. num. 1. & per tot. vbi epilogat perſonas quibus debentur alimenta. Marſil. ſing. 358. vbi in fin. ponit ex dicto Bald. in l. id. quod pauperibus. colum. fin. C. de epiſc. & cleri. quòd etiam ſi pater teſtamento prohiberet filijs ſpurijs dari alimenta, nihilominus hæredes dare cogerentur, & ſequitur Iaſ. d. conſilio

19 26. nume. 4. idem circa † dotem filiæ ſpuriæ per patrem non exceſsiue relinquendam, in his locis Doct. tradunt, & Roland. à Val. de lucr. dot. quæſt. 94. nume. 4. & ſi talis dos eſſet exceſsiue relicta poſſet diminui, & arbitrio boni viri reduci ad dotem conuenientem ſpuriæ, probat Cur. Iun. conſilio 37. colum. fin. num. 5. Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. 65. num. 2.

20 Quando autem non ſit † expreſſe dictum pro alimentis, tunc qualitas perſonæ cui relinquitur ſi ſit pauper, pro alimentis cenſetur legatum, Cephal. conſilio 564. num. 1. Beninten. deciſ. 22. num. 3. & quomodo ibi. num. 15. & quantitas rei ſit parua & annua, ſi vero ſit diues, quantitas magna & non annua, alimentorum legatum non reputatur, text. Bar. Bal. Ang. Alber. & Caſt. in d. l. cum hi. §. ſi in annos, & Bartol. in l. ſi cui annuum. de an.

21 legat. hinc eſt, quòd † mulieri habenti magnam dotem, legatum non præſumitur factum pro alimentis, dicit Bal. conſi. 255. confirmans. in fin. lib. 2.

22 Legatum † alimentorum eſt factum alicui perſonæ puta Titio ſi ducat vxorem, non intelligitur factum & vxori, quia maritus & vxor, licet dicantur duo in carne vna, tamen ſunt duæ & diſtinctæ perſonæ, & legatum alimentorum perſonale eſt, & non egreditur perſonam, ita in terminis probat Calde. conſil. 3. teſtator legauit. rubr. de teſta. Sed vbi factum eſt alimentorum legatum alicui, puta Ioanni, & ſuæ vxori, ſi tempore teſtamenti Ioannes habebat vxorem, de ea, & non de alia vxore intelligitur legatum per doctr. Barto. in l. ſi cognatis. col. fin. de rebus dubijs, volentis relictum cognatis tertij intelligi de cognatis tempore teſtamenti, l. ſi ita de aur. & arg. lega. ſequitur Corn. conſi. 131. ad finem. lib. tertio, ſi vero nō habebat, ſed poſtea duxit vxorem, eaque defuncta aliam duxerit, de ea & quacūque alia vxore per eum ducenda legatum alimentorum intelligi, per plura multum inſiſtendo probat deciſiue conſulendo Alexand. conſilio. 171. viſo proceſſu. num. 2. 3. vſque ad numerum 7. lib. 2. retuli in præce. dubit. verſ. quo vero ad vxorem,

quan-

quando factum eſt legatum vxori alterius, cum eo tran
ſit Deci. in c. quoniam Abbas. colum. pen. verſ. non ob.
tex. in dict. l. ſi cognatis. de oſſi. de leg. ſequitur Socin.
conſil. 48. eleganter. ad fin. lib. 3 comprobat Tiraqu. in
l. boues. §. hoc ſermone. in 3. limit. num. 13. & ſeq. con-
firmo præter alios adhuc per indefinitum nomen
adiectum ſignificatiuum perſonæ vxoris Ioannis ſim-
pliciter poſitum fit extenſio ad aliam perſonam cui con
uenit ipſum nomen vxoris Ioannis per ſolut. Bartoli
quam in l. Mela. in princ. ſub num. 3. de ali. lega. dat ad
l. non aliter. §. fin. de leg. 3. quæ in terminis alimento-
rum legati decidere videtur extenſionem eſſe faciendā
ad perſonas alias comprehenſas ſub eodem nomine ad-
iectiuo ſignificatiuo perſonarum indefinite & ſimpli-
citer prælato, prout Bart. loquitur & ſoluit.

23 Nec tamen dubitandum eſt, † cum ſub legato alimen
torum veniat habitatio, l. legatis. de ali. lega. quin & vx-
or cum marito legatario poſsit habitare per tex. in l. cæ-
terum. §. mulier. ff. de vſu & habit.

24 Quando † alimentarij ſunt, ſi dignoſci poteſt, quis
eorum fuerit charior teſtatori, vel magis dilectus, vel ab
eo commendatus, ei plus alimentorum amplioraque
alimenta præſtanda ſunt, vt l. verba teſtamenti, iuncta
ibi gloſſ. de ali. lega.

25 Tertio † à quo, ſint præſtanda alimenta, reſponden-
dum eſſe, diuerſos eſſe, à quib. præſtari debent prout ex
teſtamenti verbis percipi poteſt, vt per gloſſ. in l. nomi-
natim. de le. 3. aut enim primum ab hærede, cuius prin-
cipale onus eſt & præſtandi quæcunq; legata, & alia per
teſtatorem iuſſa adimplendi, le. legatum. cum gloſſ. de
leg. 2. gloſſ. in verſi. ad onus. in l. Marcellus. in princ. ad
Trebel. cum vulg. & vbi conuenitur ab alimentario
non ſufficit quod citetur vt hæres, ſed hæres probari
debet, aliàs abſolueretur, vt in ſpecie reſpondit Hier.
Grat. conſil. 69. num. 23. verſ. vltimo demonſtratur. &
nu. ſequ. libro 2. niſi ſit filius, quia ſuſcipiendo iuditium
alia immiſtio non requiritur probari, vt debere proba-
ri quando eſſet contumax, vel negaret ſe hæredem Bal.
in l. 1. num. vlti. com. de lega. Alexan. in l. ſi cum dotem.
§. tranſgrediamur. colum. pen. nume. 2. ſolut. matr. &
late in l. neceſſarijs. colum. 3. de acqui hæred. vbi quod
ſecurius eſt & magis commu. opin. quòd probetur hæ-
res etiam conuentus pro legatis, veruntamen neceſſaria
non eſt aditio hæreditatis, vt debeatur alimentorum
legatum, probat Capr. in ſuis reg. & conclu. reg. 111. nu.
67. & ſequen. & 70. quando ſit pauperi, quid agendum
quando ſunt plures hæredes, & plures alimentarij nem
pe iudex debet congruam inter eos facere præſtationū
diuiſionem, per l. 3. in prin. de ali. lega. ex quarto. factū
iudicis reputatur factum teſtatoris, vt ibi in tex. quàm
diuiſionem perinde haberi, &c. & ibi Barto. & Alber. &
Rui. conſil. 81. num. 4. 16. lib. 2. & Borgni. Feuiza. de vſu.
26 nuli. pag. 566. † Idem ſi vnus debet conſequi alimenta
à pluribus hæredibus, poteſt obtinere, vt vnus conſti-
tuatur, qui pro alijs ſoluat, ſi quis tamen ſuorum hæ-
redum deſierit eſſe ſoluendo, huius onus ad reliquos
hæredes non ſpectabit, per tex. in d. l. 3. §. fin. ponit Bar.
in tract. de alimen. colum. 2. in fin. verſ. quæro plures
debent, & ſpec. titu. qui fil ſint legi. §. 1. column. penul.
verſ. quid ſi vnus. vbi & colum. fin. late explicat has præ
ſtationum alimentorum diuiſiones quomodo vni vel
pluribus, & quomodo ab vno vel à pluribus, & in caſu
diſcordiæ quod magis conuenit vniuerſis ſeruari faciat
prætor, & hæres exiſtens ſoluendo, vt non tenetur pro
alio cohærede non exiſtente ſoluendo, ita & hipoteca-
ria non tenetur, & non habet bona ſua obligata pro le-
gatis niſi quatenus eum aſtringat actio perſonalis per
leg. prim. in fin. comm. de lega. dicit Bartol. in dict. leg.
3. ſub num. 5.

27 Et quando etiam † ab vno ex hæredibus nominatim
teſtator iuſsiſſet ſolui alimenta, is teneretur ſolus per
gloſſ. in l. ſi plures. de leg. 3. eo. defuncto tamen ab eius
hæredibus præſtanda forent l. alimenta. in prin. de ali.
lega. non ſic dicendum eſt in hærede vſufructuarij, à
quo eſſent præſtanda alimenta, vt ſi relictus eſſet vſu-
fructus vxori certorum bonorum, ex quorum redditi-
bus ea eſſet grauata præſtare alimenta certis perſonis, ea
quidem mortua neq; ab hæredibus teſtatoris, ad quos
reuerteretur conſolidatio vſufructus cum proprietate
neq; ab eius hæredib. alimenta peti poſſent per l. Titia.
in prin. de an. leg. & l. Stichus. §. 1. de ali. lega. niſi aliud
ex mente teſtatoris appareret, vt tex. in d. §. 1. & per Bar.
& ali. in d. l. Titia. & in d. §. 1.

28 Et quando † alimenta relicta eſſent & præſtanda ex
bonis communibus puta cum fratre, & filij tantum eſ-
ſent hæredes inſtituti, non à fratre, ſed à filijs tantum
inſtitutis hæredibus inſolidum deberentur alimenta
ipſa, per leg. ſi duobus. §. hæres. de lega. 1. ibi Caſtren.
ſub lega. qui quartam. & Alexandr. dict. §. hæres fir-
mant, ſequitur Rip. in leg. cum filiofamil. numero 24.
25. eo.

29 Aut à † ſubſtituto præſtari tentatur, cum hæredi etiā
nominatim eſſet impoſitum præſtari, à ſubſtituto qui-
dem præſtari quoque debent alimenta le. 4. § fin. & ibi
Bar. de ali. lega. & hoc inter alia alimentorum priuilegia
ponitur per Bartol. in l. Mela. in princip. ſub num. 6. eo.
& pariter à fideicommiſſario per communem regulam,
30 quòd † legata danda ab hærede inſtituto debent ſolui à
fideicommiſſario, l. non iuſtam. cum concordantibus.
ibi in gloſſ. in verſic. repetitum. C. ad Trebel. plene ꝓ-
bat Bello. conſilio 62. nume. quinto, & ſequent. Guid.
Pap. in quæſtio. 296. fideicommiſſarij enim dicuntur
hæredes quoad quædam, vt teneantur ad onera ſicut
hæredes, dicit Caſtr. in l. Lucius. §. qui habeat. ad fin.
ff. ad Trebel. in terminis ſequitur Iaſ. conſ. 95. Aloyſius,
verſi. hoc non obſtante. libri. primo, intellige de alimen
tis decurſis poſtquàm fideicommiſsi dies ceſsit, & fi-
deicommiſſarius agnouerit fideicommiſſum, de alijs
autem tenentur hæredes grauati, qui habuerunt fru-
ctus hæreditatis, ita in legatis annuis per leg. liberto. §.
primo. de an. lega. iuncta l. apud Iulianum. §. hæres. de
legat. primo, tenet Caſtren. conſi. 16. viſo dicto puncto.
colum. ſecunda, in fin. colum. ſeq. ſub num. 4. libro 2.
comprobando ſequitur Iaſo. d. conſil. 95. ad fin. & Nat.
31 conſil. 323. ad fin licet ſecus videatur † in penſione ec-
cleſiaſtica, quia eius etiam præteritæ exactio ſtat in ele-
ctione penſionarij, an velit exigere contra hæredes præ
deceſſoris, an contra ſucceſſorem vt plene firmat Hier.
Gig. de penſi. q. 39.

32 Aut à † legatario interdum veniunt alimenta præ-
ſtanda, vt quando teſtator vel vni ex hæredibus vel alij
prælegat, vel legat pecuniam aut fundum, vt ex reddi-
tu eius præſtet victum alicui, ille agnito legato dicitur
& onus acceptare, ideo tenetur alimenta præſtare, cui
teſtator ea reliquit, vt l. pecuniæ. in princ. l. cum vnus.
in princ. l. Caia. in princ. & clare in l. à filio. in princ. de
ali. leg. & vide quinque caſus enumeratos, & declara-
tos per Roman. conſil. 189. ſtante primo quæſito. quib.
alimentorum legatum à legatario præſtatur, eo etiam
defuncto ad idem onus alimentorum eius hæredes ob-
ligati remanent dicta l. cum vnus. in princip. & di. leg.
à filio. §. idem quæſijt, pariter defunctis omnibus ali-
mentarijs res legata libera remanet eidem legatario, ni-
hil de ea obuenit hæredibus, d. l. pecuniæ. & ibi gloſſ.
Bar. & Alber. declarant, & quomodo cognoſcatur lega-
tarius, & quomodo miniſter ad diſtribuendum tantum
alimenta.

33 Aut à † tali miniſtro commiſſario vel executore præ-
ſtantur & diſtribuuntur alimenta, ſicut & cætera lega-
ta, vt in omnib. fere teſtamentis præſertim diuitū tales

apparent deputati executores, & commiſſarij cum am
plis auctoritatibus, & facultatibus accipiendi & ven-
dendi bona hæreditaria pro ſoluendis legatis, vt in ſpe-
cie de his eſt tex. in l. alio. de ali. leg. & ibi plenam repeti-
tionem fecit Bartol. adducendo & examinando plures
quæſtiones de eorum poteſtate, vt notus eſt ibi locus.
Cum de his dicendum ſit in ſeq. libro, hoc in loco aliter
non inſiſtam ſolum indicando quòd ab his etiam poſ-
ſunt diſtribui alimenta.

34 Aut † ab vſufructuario quando teſtator ab eo de vſu
fructu mandauerit præſtari alimenta alicui per text. in
l. hactenus. ff. de vſufruct. & ibi gloſ. in verſi. ab eo.

Aut & poſtremo omnib. prædictis deficientibus, qui
35 nequeant conueniri actione perſonali ad † quemcun-
que vadant bona, ex quib. percipienda ſunt alimenta,
etiam ad fiſcum, ab omni huiuſmodi poſſeſſore alimen-
ta, quib. ſunt relicta præſtari debent per tex. in l. 2. de ali.
leg. & ibi gloſſ. & doct. etiam fiſcum teneri ad onera, ad
quæ tenebatur is, cuius bona confiſcata ſunt per l. ſecun
dam. C. ad l. iul. de vi publ. & Alex. in l. ſi marito. in prin.
ſolut. matr. ponit Boſsi. in pract. crimi. titu. de ali. præſt.
vxo. atque fil. n. 3. hoc verum eſt in alimentis præſtan.
ex certo fundo puta Corn. vt eius poſſeſſor teneatur, ita
exprimit Azo in ſumma, tit. de ali. ſup. ſi. patet & ex ſcri-
ptis per Giga. de penſi. quæſt. 51. n. 17. 18. & tenet ét acti.
perſonali, Ripa in l. 1. §. ſi hæres, nu. 14. ad Trebel.

36 Quarto quid veniat † ſub legato alimentorum, poſſet
id breui ſcriptura expediri, q; veniat quicquid homini
neceſſarium eſt ad viuendum, l. verb. victus, de verbo-
rum ſign. & ibi Alci. quòd exæquata ſunt, & eiuſdem ſi-
gnificationis hæc nomina, victus alimenta, & expenſæ,
fauore enim alimentorum interpretantur omnia vide-
ri legata dicit Bar. in l. quidam hæredem. de tri. vi. & ol.
lega. Quod autem neceſſarium eſt ad viuendum, quiſ-
quis viuens bene ſcit, & in ſe ipſo continuo experitur,
37 non deſierunt tamen Iuriſconſ. ſigillatim exprimere †
quid legatis alimentis contineatur, cibaria, veſtitus, &
habitatio debebitur, inquit tex. in l. legatis. de ali. leg.
& ibi Bar. quòd debentur medicinæ, & lectus, ſine qui-
bus homo viuere non poteſt, per l. cætera. & l. inſtratū.
& l. quos nos. §. verbum viuere. de verborum ſignifi. &
ibi gloſ. Alciat. & Rebuf. & per hæc iura paſsim doct. ex-
38 primunt † appellatione victus & venire medicinas, Bar.
de ali. col. 1. Corn. conſi. 286. col. fin. vltra med. libr. 3. &
venire expenſas inſtruendi in ſcientia vel arte, ſine qua
homo ſecundum qualitatem & conditionem ſuam vi-
uere non poteſt, vt addiſcat grammaticam & ſimilia, id
eſt, aliquam artem, quæ dicuntur impenſæ neceſſariæ,
Bart. in l. de bonis. §. non ſolum. de carbo. edic. licet lo-
qui videatur in alimentis debitis ex diſpoſitione legis,
non teſtatoris, vt ſic etiam intelligit Aret. tract. de teſta.
gloſſ. 45. num. 6. cum tamen appellet impenſas neceſſa-
rias, ſine quibus homo alimentandus ſecundum con-
ditionem & qualitatem ſuam non poteſt viuere, puta-
39 rem & de his etiam ſenſiſſe teſtatorem, & cum alias † in
alimentando fauore alimentorum ſit dilata pubertas
in maſculo vſque ad annos 18. in fœmina vſque ad an-
nos. 14. vt l. Mela. in princi. de ali. lega. vbi & non ſit di-
ctum de tempore, intelligitur toto tempore vitæ ſuæ vt
ibi in text. & maxime cum quis eſſet alendus vti filius
per ea quæ tradit Socin. conſi. 161. ad finem, libr. 2. ſic te-
ſtator & hoc ſenſiſſe videretur l. niſi de ali. leg. & venire
paruam impenſam medicinarum, & lectum Ang. Aret.
dicta gloſſ. 45. nu. 7. & venire calciamenta & veſtimen-
ta Aymo conſil. 199. nu. 3. & venire habitationem, ciba-
ria, potum, expenſas medicinæ, & medici, veſtes calcia-
rium & lectum, ſuper his etiam vulg. cumulum concor.
facere voluit Rol. à Vall. conſil. 22. num. 1. vſque ad nu.
7. & Hippol. Riminal. conſil. 132. nu. 9. vſque ad num. 15.
eadem venire congerit Pau. de Citadi. de iu. patro. 4. art.
nu. 10. & venire aquam, vbi eſt venalis, vt Romę aquam
Tyberis, Venetijs aquam Brentę, Ferrariæ, aquam Padi,
eſt tex. in l. 1. & in l. Mela. §. quidam libertis. de ali. leg. po-
nunt Val. & Riminal. in conſi. ſuis modo alleg.

40 Idem ſub verbis, † vt illum gubernet & nutriat, vtē
generalibus verbis alimentorum contineri habitatio-
nem, cibaria, & alia, quæ ad vitam ſunt neceſſaria, tradit
Corn. conſi. 45. colum. 5. in fin. verſic. ſed ſub verbo. lib.
4. ſequitur Alci. d. §. verbum viuere. quia generalitas
vocabuli ad omnia aptatur in propoſito dicit Bald. in l.
hi qui tranſigit. ff. de tranſact.

Cum denique ſub legato victus, vel alimentorum
quoque contineantur neceſſaria ad vſum humanæ vitę
d. l. verbo victus. & d. l. quos nos. §. verbū viuere, vltra
ea quæ ſupra & Iuriſconſ. & doctor. expreſſerunt quiſ-
que imaginari poteſt, & quæ iam expreſſa ſunt, ſine his
41 alijs ſtare non poſſunt, vt primum ſunt † ligna pro igne
tam neceſſario vitæ hominis pro coquendis cibis omni
tempore, pro calefaciendo tempore hiemali, ergo indu-
biè continentur ligna ad comburendum, quorum me-
minit Iuriſconſultus in leg. ligni. de leg. 3. ſub habita-
tione iam expreſſa in d. l. legatis. continentur ſcamna,
tabulæ, & vaſa ad coquinam, ad menſam, & alia inſtru-
menta ad quotidianum vſum parata & neceſſaria, arg.
leg. Labeo. §. 1. de ſupel. le. ſine quibus nos viuere non
poſſe experimento ipſo comprobamus, ſic & text. in
princip. in auten. de appel. & in cap. quam ſit. de elect.
42 in 6. Et appellatione † veſtimentorum iam expreſſorū
in dict. §. verbum viuere. continentur omnia lanea, li-
nea, ſerica, bombegina, quæ induendi vt camiſiæ, præ-
cingendi, vt cingula, amiciendi vt clamis, inſternendi,
vt tapeta, coopertoria, inijciendi vt diploides, accu-
bandi, vt culcitræ cauſa paratæ ſunt, ita text. cum gloſſ.
in leg. veſtis. §. 1. de aur. & arg. leg. Ex eo etiam quod
iam expreſſum eſt venire aquam venalem dicta leg. 1.
de ali. leg. & frumentum, vinum, oleum, Bartol. in leg.
libertis quos. §. 1. eodem Alexandr. conſilio 72. nume-
ro tertio, quarto, libro quinto, conſequens videtur di-
cere & venire vaſa quibus dictæ res contineantur &
conſeruentur. leg. 3. §. 1. & l. vino. de vi. triti. & ol. leg.
& facit l. qui penum. §. fin. de pen. leg. cum leg. ſequen.
in princ. Quia hæc omnia propemodum accedunt ne-
ceſsitati præſtationis & receptionis alimentorum, &
militat generalitas d. leg. verbo victus. & d. §. verbum
viuere.

At demum limitantur prædicta non habere locum,
43 quando ſimpliciter † teſtator reliquit cibaria, vulgo
quandoque exponitur dare expenſas oris, dare menſam
paratam, dare plattum, ſeu plattantiam, dare vituali-
am, dare partem ex tinello, vel dare ad edendum & bi-
bendum, idem ſignificant vt illa neceſſaria eſui, & po-
tui, d. l. verbo victus, quoniam tunc de cibo tantum
teſtator ſentit per text. in l. diarijs. de ali. leg. ponit Bar.
tract. de ali. colum. 1. verſic. ſed ſi quid, & Imo. in cap.
epiſcopus. ſub nu. 7. de præben.

44 Quinto præmiſſum eſt, & † quantum pro alimentis
tribuēdum ſit, hoc enim tali interpretatione & reſpon-
ſione diſſoluendum eſt. Primo ſi teſtator dixerit pro
45 alimentis † tantam pecuniam puta 40. tantum frumen
ti, vini, olei, lignorum & denariorum, relinquo, vel
dari iubeo, res expedita eſt, quòd adiecta quantitas at-
tendenda & ſeruanda eſt, vt l. Lucius. & l. pen. in prin.
de ali. lega. & le. alumnæ. in princ. de adi. lega. paſsim-
que legibus cautum reperitur in diſpoſitione teſtamen-
taria interpretanda, quod primum teſtator dixerit in-
ſpiciendum & ſeruandum fore per ea quæ late ſcripſi
46 ſupra libro 1. interpr. 1. dubit. 3. ſolut. 5. † Aut ſi dixerit
vinum, triticum, oleum, & ligna, in alimenta relinquo
quæ naſcentur, vel recolligentur annuatim ex tali præ-
dio à teſtatore videntur taxata alimenta & reddita cer-

ta re-

ta relatiue, cum ſe retulerit ad tale prædium, quia hæc
verba quæ naſcentur, vel colligentur, taxationis vicem
obtinent per tex. in l. cum certus. de vi. trit. ol. lega. cum
concord. ibi ſign. in gloſſ. loquente etiam ad alimenta,
& gl. in d. l. pen. in princ. ſi forte minora ali. fuerint præ-
ſtita quàm fuerint fructus recollecti in eorum cauſam
relicti, debet hoc reliquum præſtari legatario per tex. in
l. Lucius. §. hæredum. ad Trebel. & ibi Caſtre. & quod
deficiet ex ſolito recollectu dicti frumenti, vini, & olei,
non ſupplebitur ex vbertate præcedentium, & ſequenti-
um annorum, niſi quando eſt expreſſa quantitas, quæ
debeat percipi, vt l. legatum. §. primo, de an. leg. l. firmio
in princip. quando di. leg. ced. Bartol. in l. inter ſtipulan-
tem. §. ſacram. colum. tertia, num. ſexto, de verborum
obligation. & ibi alij, quod ideo procedere intelligitur
quando fructus percipiendi taxati ſunt in tantam quan
titatem ex deſignato prædio, ſecus ſi prædium in ſepa-
rata oratione ſeu locutione appoſitum eſt, quaſi demon
ſtrationis vice, ex quo facilius poſsit fieri ſolutio & ſa-
tisfactio alimentorum, quia hoc caſu debentur ex illo
prædio, vel aliunde. leg. Lucius. & ibi Bartolu. numero
tertio, de ali. lega. & declarat in dicto §. ſacram. numero
ſexto, & Ang. in l. cum vero. ad fin. ſeu §. ſin vero. leg. ſi
47 quis argentum. Co. de donatio. † vbi quando alimenta
ſunt conſequenda de fructib. certi fundi, cuius fructus
ſi non ſufficiant, expectantur fructus ſequentis anni,
idem dicit Bart. dicto §. ſacram. num. 6. & Caſtr. conſil.
338. quia exceptiones. colum. 3. lib. 1.

48 Si autem † hæc non appareant à teſtatore diſpoſita,
deinde enim inſpiciendum eſt quantum teſtator pro ali
mentis tribuere ſolebat ei de cuius alimentis agitur, &
tantundem tribuendum eſt idem, & hoc non apparen-
te attenditur quantum ipſe teſtator cęteris eiuſdem or-
dinis, & conditionis reliquerit, ita ſeruare nos docet Iu-
riſconſ. in dicta l. penul. in princip. de ali. leg aſſumen-
do interpretationem non ſolum ex dictis ſed etiam ex
factis teſtatoris per ea quæ late dixi d. lib. 1. interpret. 1.
dubit. 3. dict. ſolut. 5. ſi forte varium in hoc circa plus
vel minus fuerit teſtatoris factum, vel ſolitum hoc ſe-
quendum eſt, quod proximum tempori eius mortis &
nouiſsimum fuit, per tex. & ibi Bart. in l. Mela. §. ſed &
ſi. de ali. lega.

49 Ex facto teſtatoris etiam † alimenta taxantur filiæ
pro modo legatæ dotis, quia legando eidem alimenta
& dotem, taliter videtur dixiſſe in alimentis, ſicut in
dote, tex. & glo. & Bartol. in l. cum vnus. §. fin. de ali. leg.
pro caſu ſingulari ponit Rom. ſing. 532. dicit tex. & Bar.
ibidem intelligit, quando vires dotis ſufficerent aliter
tenebuntur alij, qui ex legis diſpoſitione tenentur ale-
re, vt frater vel maritus, vt ibi per eum concord. doct.
illum tex. alleg. citat Menoc. de arbitr. iudic. lib. ſecun-
do, caſ. 169. num. 7. extendit Pariſ. conſil. 98. colum. fina.
50 nu. 28. lib. 2. † in marito legante vxori dotem & alimen
ta, quòd ſecundum quantitatem dotis legatæ taxentur
alimenta, ſentit Alber. in d. l. cum vnus. §. fin. & Aymo
conſil. 189. Et his caſibus in taxandis alimentis non vi-
detur eſſe omnino locus arbitrio boni viri, cum legum
determinatio habeatur, quam ſequi debet iudex, & ali-
ter non arbitrari, l. 1. ff. de iur. de liber. l. nemo. Cod. de
ſent. & interlo. omni. iud cum ſimi. ſentit in ſpecie Nat.
conſil. 387. ſub nume. 9. verſ. ſecundo reſpondetur, niſi
teſtator vltra vires hęreditarias alimenta ſtatuerit, quia
in exceſſu ſua voluntas non ſeruatur, text. & gloſſ. in l.
2. in fin. ff. vbi pupil. educa. debe.

At vbi aliqua demonſtratio taxationis alimentorum
51 per teſtatorem facta extare non videtur, tunc prorſus †
arbitrio boni viri opus eſt, vt ſciatur quantum alimen-
torum præſtandum ſit per d. l. penul. in princ. dicit ibi
Bartol. & d. le. cum vnus. §. fi. de ali. lega. Papien. in for.
libel. pro leg. rei ſing. in gloſſ. 1. numero 101. Aym. con-
ſilio 189. ad fin. Alexan. conſi. 72. colum. 2. num. 5. libr.
5. Nat. d. conſil. 387. num. 7. & diſcurrit in ſpecie tran-
ſigendi de alimentis Menoch. de arbitr. iud. libr. 2. caſ.
170. num. 22. & ſequ. Quomodo autem debeat regulari
arbitrium iudicis in taxandis alimentis plenas inſtru-
ctiones ac doctrinas tradunt Iuriſcon. in d. l. pen. in pri.
C. & diffuſius in l. ius alimentorum. ff. vbi pu. edu. deb.
& ibi Bartol. in princi. in fin. in vlti. lectu. notat quando
maritus legat alimenta ſuæ vxori ita debent dari, quem
admodum dicit illa lex; idem ibi Alber. ſub. numero 3.
firmat alimenta tam pupillo quàm vxori & alij relicta
per teſtatorem fore conſtituenda ſecundum redditus,
& doct. in pleriſque locis tradunt, de quibus infra di-
52 cetur, ex quorum dictis colligitur † tres conſideratio-
nes & inſpectiones fore adhibendas circa quantitatem
alimentorum taxandam, primam de perſona & digni-
tate teſtatoris, ſecundã de perſona, charitate, & digni-
tate legatarij, tertiam de patrimonio, & facultatibus te-
ſtatoris.

Prima conſideratio eſt de perſona teſtatoris, ſi extrã
neus vel propinquus ſit legatario per capit. requiſiſti.
de teſtam. & gloſſ. in verſi. reſponſum. in cap. denique
26. diſtinct. notat interpretandas eſſe locutiones ſecun
dum perſonas quæ loquuntur, quid vel quibus loquun
tur, quibus enim loquitur, plurimi facere deſignant ver
ba illa, & charitas, & neceſsitudo in l. ſi ſeruus plurium.
ad fin. de leg. 1. & verbum illud in d. l. pen. in prin. ibi et
charitas eius, de ali. lega. accedit text. in l. ex facto. §. ſi
53 quis rogatus. ad Trebel. ibi, ſed hoc ex dignitate † nam
ex dignitate & opulentia eorum qui dant, & concedũt
pinguiora & ampliora recip. conceſſa exiſtimant, vt de
54 † comitiſſa Matilda donante tenimenta terrarum tri-
ginta milliariorum, ipſa tamen dicente aliquantulum
terræ concedo, vt per gloſſ. in verſi. modica. in l. ſed & ſi
ſuſceperit. §. primo. ff. de iudi. & ibi Bartol. & Ang. ar-
guunt à dignitate & patrimonio relinquentis, & Ioan.
l. Lecirier. in tract. de primoge. q. 3. ſecundi lib. nume.
ſecundo, tradit magnam quantitatem reputari modicã
propter dignitatem perſonæ dantis, & quam quid o-
porteat dare inſpiciendũ eſſe & meminit comitiſſę Ma-
55 tildæ & † Alexandri dantis ciuitatem pauperi renuen-
ti accipere ob ſuam tenuiſsimam fortunam reſponden-
tis, non quæro quid te accipere, ſed quid me dare opor-
tet, & pro dignitate eius dicit text. in l. prima. §. mulier.
de ventr. in poſſeſ. mitten. & pro facultatibus defun-
cti, & de portione patrimonij dicit text. in l. 3. § quæ er-
go. de an. lega. hic denique dicta & dicenda incidunt in
ſequentes conſiderationes de charitate legatarij, & de
patrimonio teſtatoris, hiſque annexa, & antecedentia
ſunt, faciunt & ſcripta per Ioan. Mar. Rimin. conſil. 210.
numero nono, & ſequent. & in conſilio 188. numero
octauo.

56 Secunda conſideratio de perſona, charitate, & † di-
gnitate legatarij, in qualitate & quantitate alimento-
rum taxanda paſsim animaduertitur per leges & doctr.
doctr. vt vberior, & tenuior, minorue quantitas alimen
torum tribuatur, repeto verba text. & charitate eius
cui fideicommiſſum datum erit, modus ſtatui debebit,
in dicta l. penult. in princip. de ali. leg. in text. & gloſſ. fin.
in l. ſi ſeruus plurium. §. fin. de legat. primo. ſecundum
dignitatem cibaria præſtanda ſunt inquit Iuriſconſ. in
l. habitatio. de ventr. in poſſ. mitten. Ang. in l. patrem.
de ſeruit. ruſticor. prædi. & Dyn. conſiderari alimenta
ſecundum conditionem perſonæ, quia aliter militi, ali
ter ruſtico, aliter ſeni, aliter iuueni debentur, ita tra-
dunt Ang. & Imol. in l. Neſennius. §. fin. de re iudic. vbi
57 & plenam doctrinam ponunt, † quando alicui deben-
tur alimenta de ſuo proprio patrimonio, vt pupillo, &
quando de ſuo tamen ſubiecto reſtitutioni, & quando
de bonis an de ſuis dubitatur, & quando de bonis alte-

tius, vt per hæredem legatario alimentorum quæ dan
tur ſecundum quantitatem reddituum, & conditio-
nem legatarij, vt ibi per eos & docto. in §. item ſi de do-
te. inſtitu. de actio. & ibi Iaſ. num. 8. poſt gloſſ. in l. ſeruis
vrbanis. in princip. de lega. tertio, dicit doctores, mili-
tes, & nobiles plus habent expendere, quàm ruſtici, qui
non vtuntur pane albo, pullis, & alijs delicatis cibis,
ſed caſeo, pane groſſo, cepis, & fabis, idem proſequitur
cumulando iura & doctor. quòd pinguius & magis de-
licate ſunt conſtituenda alimenta nobili quàm ruſtico,
Tiraquel. tractat. de nobil. quæſt. 20. numero 142. & ſe-
quent. & numero 153. vbi ex dignitate legatarij augeri
legatum, & nobili pinguius eſſe conceſſum intelligitur,
melior, vel peior victus dandum eſt ſecundum qualita-
tem perſonarum, gloſſ. in verſic. victus. in capit. epiſco-
58 pus. 10. quæſtio. ſecunda. † In taxatione alimentorum
inter alias circunſtantias conſiderari debet qualitas per
ſonarum, additur & conſuetudo regionis, Anchar. con-
ſilio 383. primo & ante omnia. ad finem, Bartol. tractat.
de aliment. columna tertia, verſic. quæro legata alicui
Ad idem ex qualitate perſonarum diſtinguuntur ali-
menta, Deci. in cap. Epiſcopus. columna ſecunda, nu-
mero decimo de preben. non veniunt tamen veſtes pre
tioſæ poſt Imol. tenet Rip. in rub. numero 56. ſolut. ma-
trimo. niſi qualitas & dignitas perſonarum aliud non
ſuadeat iudicis arbitrio determinandũ pulchre adducit
Ioan. Lopes in rub. §. vndecimo. numero decimo. vn-
decimo, de donati. inter vir. & vxor. Commenſuran-
turque alimenta ætati legatarij, ſi eſt paruulus,
vt paruulo dantur, & ætate creſcente augentur
pro incremento ætatis, l. cum vnus. in fin. & ibi gloſſ.
& l. alimenta. §. Baſilicæ. de ali. leg. & ibi gloſſ. dicit pro
ut ætas creſcit, maiora præſtantur alimenta, firmat &
Spec. titu. qui fil. ſint legi. §. 1. column. penult. verſicul.
debet autem accipi modus, & Ioannes Lecirier. de pri-
mog. lib. 2. cap. 3. num. 9.

Qualitas ideo & conditio legatarij alimentorum ſi
59 talis ſit quòd ſtare non debeat ſine † ſeruitore vel ſerui-
trice, in alimentorum quantitate taxanda etiam conſi-
deratio habenda erit alimentorum pro ſeruiente, licet
contrarium tenere tentauerit Grat. conſil. 67. nume. 16.
libro, ſecundo, tamen hoc ipſum procedere in
caſu ſuo reſpondit, quia perſona legataria erat perſona
viliſsima, vt ibi ſub num. 19. & quia teſtator eidem lega-
tariæ non erat ſolitus viuens dare ſeruientem, vt ibi nu.
21. quare vbi qualitas legatarij eſt talis quòd requirit fa-
mulum ſeu ſeruientem, eius quoque alimentorum ra-
tio habenda eſt in quantitate pro legatario taxanda ſic
& pro familia ſibi neceſſaria, cum legatum alimento-
rum ſit benigne & plene intelligendum, iſta eſt per ali-
um quem viderim adhuc non allegata deciſ. Bald. in
rubr. ſub nume. 3. in fin. de vita & honeſt. cleri. poteſt
comprobari per text. in le. cum plures. §. ſi tutor. ff. de
admi. tuto. ibi pro dignitate natalium conſtituet alimẽ-
ta ſeruis libertiſque, & per tex. in l. habitatio de ventr.
in poſſeſ. mitten. ibi ſeruis quoque mulieris, qui neceſ-
ſarij ſunt ad miniſterium eius, ſecundum dignitatem
cibaria præſtanda ſunt, & per text. in l. vxori. de aur. &
60 argen. lega. vbi † ſub legato vxori facto eius quod ſibi
comparauerat, confecerat, venit veſtis quam ancillis
eius vxoris comparauerat, vel fecerat, & per alia alleg.
ab Oldr. conſilio 11. thema tale eſt, in quadam clauſula,
61 vbi † priuilegium conceſſum hoſpitali pauperum com
prehendit & eos qui ſeruiunt pauperibus, quia ſine eis
eſſe non poſſunt, ſolet allegari gloſſ. in verſic. onera. &
quod ibi Bart. not. in § fin. in auct. de non eligen. ſecun.
ſe magis in ſpecie faciunt prædicta non ſolum cibario-
rum. ſed etiam ſalariorum & mercedum pro famulis
habenda eſt ratio, per gloſſ. in verſi. modum. in l. ius ali-
mentorum, vbi pupil. edu. deb. dummodo facultates
ſuppetant, aliàs ſi non poteſt tenere famulos non tene-
at, inquit Bald. conſi. 221. conſiderandum eſt. in fin. li. 4.
62 Tertia conſideratio denique præcipua eſt de † patri-
monio teſtatoris. Hoc namque & iura & doct. & hæredes
& legatarij principaliter reſpiciunt, vnde in alimentis
taxandis ſæpe allega. text. eſt in dicta l. penult. in prin.
tunc ex facultatibus defuncti de ali. lega. & ibi Bart. in-
telligit ſecundum quantitatem fructuum alimenta de-
bere taxari, & ſi fructus non eſſent tanti, hæredem pro-
inde non debere vendere proprietatem, idem in l. cum
vnus. §. fi. eo. dicit ſecundum quantitatem proprieta-
tis debere ſolui alimenta, ad idem text. in l. imperator.
in fi. ibi ex acceſsionibus hæreditarijs emolumentum
præſtari, ad Trebel. ibi gloſſ. exponit quoad alimenta
ibique Bart. Ang. in fin. Caſtr. num. 8. Imol. num. ter-
tio, Alexand. nume. quinto, firmant alimenta debere
præſtari ex fructibus & acceſsionibus hæreditatis,
63 † & pro aliquo anno, quo non colligerentur fructus non
eſſe præſtanda ſecundum Caſtre. etiam ſi res hæredita-
riæ eſſent magni pretij, & valoris, vt palatia, & turres,
tamen eſſent modici redditus, maiora alimenta non
poſſunt taxari niſi ſecundum redditus, & proprietas
per hoc non poteſt vendi niſi in caſu quo proprietas ſpe
ctaret ad eum cui debentur alimenta, per l. primam. §.
mulier. de ven. in poſſeſ. mitten. & in caſu auct. contra
rogatus ſecundum Imol. & Alexand. & apoſtil. ad Bar.
& Ang. in dicta auct. contra rogatus. ad idem text. in d.
l. ius alimentorum. vbi pupil. educa. debe. ibi modum
autem patrimonij ſpectare debet, cum alimenta decer-
nit, & cætera ibi in text. magiſtralia ſequuntur circa ali-
menta frugaliter exibenda & taxanda pro modo red-
dituum, ita tamen procedatur quòd ſemper ex reditu
aliquid ſuperſit non reſpiciendo opulentiam & ampli-
tudinem patrimonij, ſequitur Ang. conſil. 357. domi-
nus Gregorius, colum. ſecunda, ad fin. idem Ang. &
Imol. in dicta le. Neſennius. §. fin. probant pro not. ali-
menta præſtanda ab hærede legatario fore taxanda ſe-
cundum quantitatem reddituum & qui ſi non ſuffici-
ant l. gratiarum non poſſe petere, quòd hæres ponat ma
num ad vendendum proprietatem, idem Ang. in l. pri-
ma, ad fin. C. de lega. ſequitur Ang. Aret. tracta. de teſta.
gloſſ. 45. num. tertio, & conſulendo tenet Alexandr.
conſilio 72. colum. ſecunda, numero quinto, l. 5. & Ay.
conſil. 199. num. ſecundo, & Papien. in form. libel. pro
leg. rei ſingul. gloſſ. prima, nu. 101. 102. Quomodo plu-
res caſus recenſeat in materia alimentorum vide Vital.
de clau. verſicu. penult. numero decimo, & ſequent. pa-
gin. 944. & ſequent.
64 Quando etiam teſtator habet † deſcendentes, quib.
debentur alimenta, & fructus legitimæ, horum prius
quoque eſt habenda ratio in taxanda quantitate ali-
mentorum legatarij, quia legatario non debet aſsignari
de fructibus legitimæ deſcendentium teſtatoris per gl.
& doctor. in l. vxori. & l. fin. de vſufruct. lega. & in au-
then. nouiſsima. C. de inoffic. teſtamen. tenet Alexand.
conſilio 100. colum. fin. libr. primo, vbi etiam dicit in
huiuſmodi taxatione alimentorũ non debere compu-
tari bona emphyteutica nec fructus eorum, de quibus
etiam dicetur in ſequenti quæſtio. vbi etiam in fin. probat
prius debere deduci æs alienum, ſequitur Rolan à Val.
conſilio 22. numero decimonono, lib. 11. quia æs alienũ
totum patrimonium & reſpicit & diminuit. l. ſi deicom
miſſum. §. tractatum. ff. de iud. & proprie Bald. conſil.
237. Titius in teſtamento. num. ſecundo, lib. primo, vbi
in fin. etiam tenet eſſe detrahendam legitimam filio-
65 rum & eius fructus, † debet etiam prius hæres, maxi-
me ſi filius ſit defuncti detrahere alimenta pro ſe alijs
deſcendentibus defuncti, & de reliquo dentur alimen-
ta legatario dicente Baldo. in leg. prim. §. prim. in fin.
66 de tute. & rati. diſtrahen. quòd † non tenetur quis
coarcta-

coarctare victum ſuum propter alimenta matris, vel alterius cuiuſque qui ali deberet, non enim tenetur niſi habeat largas facultates ad victus vtriuſque, inquit ipſe, ita primo legitimam, & alimenta pro filijs detrahenda eſſe, poſtea alimenta pro legataria poſt Salyc. Barb. & Pic. concludit Soci. Iun. conſi. 97. in fin. lib. primo, & Ioſeph. Aſsiſien. in Peruſi. deciſ. 46. ad fi. & Benintend. in
67 Bononien. deciſ. 89. num. 5. Vnde † confectio inuentarij per hæredem prætermiſſa non facit eum teneri præſtare legatum alimentorum vltra vires hæreditatis, cum alimenta intelligantur arbitrio iudicis ſtatim in eſſe taxatas intra vires hæreditatis ex redditibus & non ex proprietate, vt probant iura alleg. ita quòd per confectionem inuentarij, vel non. plus, vel minus, non eſt deductum in legatum, ergo hæres non poteſt teneri ad ſoluendum id quod non eſt legatum, ita in effectu licet per plura verba probando tenet Bald. in l. voluntatis. colu. ſecunda, num. 4. C. de fideicommiſſ. ſequitur Roman. in rubr. num. 6. ver. ſeptimus. ff. de acquir. hæred. idem in legato vſufructus probat Cuman. conſil. 30. ſtatuto cauetur. in 2. quæſtio. licet Iaſ. in l fin. §. & ſi præfatam. col. fin. ver. quarto limita. C. de iur. delib. videatur dubitare de dicto Baldi, hac ratione, quòd arbitrium boni viri debet regulari ſecundum leges, & leges præſumunt eum qui non confecit inuentarium tantum ſubtraxiſſe quòd ſufficiat, & ita teneantur ad ſolida legata. Huic inherere videtur in prima reſponſione Nat. conſi. 387. ſub nume. 9. & late hanc partem defendere nititur Rolan. à Vall. de inuent. par. 6. & vltim. §. quid ſi teſtator. fol. 169. Tamen non eſt recedendum à ſententia Bal. & ali. alleg. tum ob eorum auctoritatem & rationes, tum quia ratio illa præſumptæ ſubtractionis non poteſt aſſumere ſoliditatem aliquam alimentorum legati vltra vires repertas hæreditatis, cum natura talis legati à legibus inducta ſolidum habeat ſtatim etiam variabile pro modo redituum, & intra vires patrimonij, adeo quòd in hoc hæres habet priuilegium à lege abſq; priuilegio inuentarij. quòd pro alimentis in certis reſpectu quantitatis nunquam tenetur vltra vires patrimonij ſed & de fructibus tantum, merito Nat. in ſuo caſu non confidit ſtare in dicta ratione Iaſonis, ſed confugit ad ſecundam, quia in caſu ſuo legatum alimentorum erat certum illo modo, vt etiam ego deduxi ſupra, ita etiam comprobando Baldi ſententiam tenet Io. de Ami. conſi. 56. in fin. decidendo & tractando, Phanu. Lucen. de inuent. hæred. part. 7. num. 56. & ſeq addo Bald. cum alio. ſ. Ang. vt dicam in ſeq. ver. 6. deciſiue idem conſulentem conſi. 221. conſiderandum eſt. lib. 4. vbi pluribus & concludentibus rationibus etiam non confecto inuentario per hæredem legatum alimentorum decidit debet taxari pingue vel macrum ſecundum quantitatem patrimonij veri & non ficti habendo reſpectum ad redditus ſalua proprietatis ſubſtantia.

Hoc autem receptum eſt ex clauſula à lege ſubintel-
68 lecta quòd † alimenta præſtantur pro modo facultatum defuncti, vt dictum eſt, eo magis procedere debet, vbi teſtator, vt fit quaſi ſemper, adijcit ipſe clauſulam, ſecundum poſsibilitatem, vel facultatem ſeu vires ſuæ hæreditatis, vel prout patiuntur & ſuſtinere poſſunt facultates & vires hæreditatis ſuæ, vel ſimilem, quia tunc non debet erogari vltra fines voluntatis teſtatoris per l. qui aliena. §. 1. ff. de nego. geſt. Bald. d. conſi. 221. ſupra fin. & ponunt Alexand. conſi. 100. colum. fin. ſub ver. & pro certo. lib. 1. & Lud Bologn. conſi. 48. ad fin. ver. tamen in preſenti. Barb. conſi. 63. col. 7. verſi. venio ad quartum. lib. 2. & quando dixit de bonis meis, Ceph. conſi. 516. num. 17. 22. 24.

69 Proponendæ † itaq; ſunt circumſtantiæ Iudicij, & de qualitate, & de conditione perſonarum per ſupradicta, & de conſuetudine loci & regionis per Barto. tract. de alimen. col. 3. verſi. quæro legata alicui. Ancha. conſ. 383. primo & ante omnia. ſupra fin. per c. 2. de præben. in 6. & Rayner. de Monte Vbiano inter conſi. vltim. volunt. conſi. 14 num. 63. volum. 1. quia vſu experimur euidenter expenſas victus in vno loco eſſe longe diuerſas in loco alio, & de tempore in quo ſumus, quia temporum variatio multa diuerſa in dies producit. maximè in pretijs rerum, & victus etiam, videmus enim tempore Alexand. Imol in d. ſuo conſi. 72. colum. 2. num. 5. lib. 5. pro alimentis annuis vnius mulieris eſſe taxatas lib. 20. bonorum temporibus autem noſtris viginti lib. bonorum vix ſufficerent pro expenſis duorum menſium pro vna perſona, & de facultatibus defuncti.

Atque circumſtantiæ huiuſmodi, quæ varium arbitrium, & variam declarationem iudicis reddere poſſunt, debent clare probari per l. qui accuſare. C. de eden. tradit Anch. d. conſi. 383. ad fin. ſic receptis probationibus & indicijs iudex debet declarare, Bald. in l. voluntatis. in fin. C. de fideicom.

Poſtquàm iudicis taxationem & declarationem, ſi euenerit facultates eſſe auctas, vel diminutas, vel aliud acciderit diuerſum, poterit & iudex ſuam taxationem augere, vel diminuere pro contingentia caſuum, per te. in d. l. ius alimentorum. in fin. vbi pup. edu. debe.

70 Sexto ex quibus rebus † alimenta præſtanda, & percipienda ſunt in propoſitam dubitationem vertitur, Huius quidem rei ſolutio fit ex cognitione bonorum, de quibus contentio eſt, an ſint teſtatoris tranſitoria ad ſuos hæredes, namq; ſi talia ſint bona teſtatoris, ex eorum fructibus & redditibus præſtanda ſunt alimenta, vt in præcedenti quæſt. diffuſe declarauimus, repetam hoc in loco etiam ſuo, quòd alimenta præſtari debent ex redditibus & fructibus bonorum defuncti & ſi fructus non ſufficerent, regulariter proprietas ipſorum bonorum vendi non debet pro ſoluendo legato alimentorum, Barto. in l. penult. de ali. lega. Bal. conſi. 237. Titius in teſtamento. colum. ſecunda, ver. in contrarium videtur. lib. primo. Angel. in l. diuus, colum. prima. ver. in tex. ibi. ff. de peti. hæred. per l. qui bonis. ff. de ceſſ. bon. ita dicit ſe cum. Bal. conſuluiſſe apud Ariminum, eorum conſilium eſt ſuper teſtamento Iacobi de Faytano nobilis de ciuitate Arimini inter conſi. Ba. conſ. 221. conſiderandum eſt, lib. 4. & eſt inſertum inter conſi. Alexand. conſi. 70. lib. 4. cuius ſæpius meminit Ang. in l. prima, in fin. C. de lega. & in l. imperator. in fi. ad Trebell. Alex. conſi. 72. colum. 2. nume. 5. lib. 5. & in dict. l. imperator, colum. ſecunda, Ang. Aret. de teſta. gloſ. 45. nume. 3. Papien. in for. libel. pro lega. rei ſingu. gloſſ. prima, nume. 101. 102. Aym. conſi. 199. numero vndecimo, & Franciſ. March in delphin. deciſ. 323. numero ſecundo, & ita eſt
71 commun. ſententia, qui vbi tractamus † de alimentis ſemper habemus reſpectum ad redditum per l. ius alimentorum, vbi pupil. edu. deb. dicit Bald. conſ. 30. ſicut dixi in fin. lib. ſecundo, refert Roland. à Val. conſi. 55. nu. 7. lib. 2.

72 Idem eſt ſi alimenta † relicta & præſtanda ſint ex pecuniarum quantitate, quòd pecunia ipſa non debet expendi in alimentis, ſed poni debet ad licitum & honeſtum lucrum apud mercatores, ex quo lucro percipiantur alimenta per l. diui, ibi eſt commun. doctr. Barto. Caſtren. Imo. & Alexand. ff. ad l. falcid. & per capit. per veſtras de donat. inter vi. & vxo. & ibi per Lopez. de Pala. ſuo. §. 7. ita poſſent etiam alimenta legata percipi ex lucris mercationis & tráffici per teſtatorem dimiſsi & relicti in ſuo patrimonio, vt Iauenſes, Veneti, Florentini, & cæteri mercatores facere conſueuerunt, ad hoc ſcripta per Nat. conſilio quadrageſimooctauo, numero tertio, & ſentit Alcia. conſilio trigeſimoſexto quantum ad alimenta, numero ſecundo, libro quinto.

Hanc autem regulam, quòd pro alimentis legatis
non debeat vendi proprietas nec diminui ſubſtantia
73 patrimonij teſtatoris † in tribus caſibus limitat Alex.
in dict. l. imperator, colum. ſecunda. Primus eſt quando
alimenta ſunt legata & præſtanda ei qui futurus eſt do-
minus bonorum per l. 1. §. mulier. de ventr. in poſſ. mit-
ten. Secundus eſt pro conſeruandis ſeruis hæreditarijs
per l. diuus. & ibi Ang. de peti. hæred. Tertius eſt quan-
do quis eſt rogatus ad reſtituendum de bonis quod ſu-
perfuerit, Ange. in auct. contra rogatus. C. ad Trebell.
Quartus caſus limitationis eiuſdem poteſt addi, quan-
do legatarius alimentorũ eſt de perſonis quas teſtator
tenebatur alere, de quibus per tot. titu. de lib. agno. quia
pro alimentis huiuſmodi perſonarum etiam bona ſub-
iecta fideicommiſſo vendi poſſunt, firmant Cyn. in auct.
res quæ, ver. quarto quæritur. comm. de lega. & ibi Bart.
ad fin. & Bald. ſub numero vigeſimotertio, & Caſtren.
ſub nume. fin. & Iaſo. nume. 9. ver. in fin. gloſſ. commu-
nem defendit. faciunt quæ ſcribit Nat. dict. conſili. 48.
num. 4. 5. 6. idem tenet Rom. conſi. 267. circa id in fin. &
Bar. Romul. tract. de teſtatorum præcept. num. 133.
74 Ex bonis † vero emphiteuticis, liuellarijs, fideicom
miſſarijs, & feudalibus, vbi talia ſint, quòd non tranſe-
ant ad hæredes teſtatoris, alimentorum legatum perci-
pi non poteſt, cum tali oneri per teſtatorem ſubijci &
ſupponi non poſsint, ita communnem doc. ſententiam
late defendit Grat. conſi. vigeſimoſecundo, numero, 8.
& ſequent. lib. primo, de feudalibus & emphiteuticis
Bero. quæſtio. 95. num. ſecundo, Pariſ. conſilu 98. colum.
prima, nume. 4. & colum. ſecunda, numero octauo, lib.
2. quatenus de feudalibus poſſe præſtari alimenta aſſe-
rat Roland. à Vall. conſil. 74. in fin. libr. ſecundo, id ve-
rum eſſe poterit in feudo hæreditario, in alio autem feu
do omnis diſpoſitio vaſalli teſtatoris nullius eſt mo-
menti & valoris, vt probat Clar. late diſcurrendo more
ſuo ſatis clare in ſuo. §. feudum. in q. 40. tota ergo vis eſt,
valeat vel non valeat legatum alimentorum ex bonis
emphiteuticis, vel feudalib. videre & præſtandum cog-
noſcere qualitatem emphiteuſis & feudi, primum aũt
dicam de qualitate emphiteuſis, deinde de qualitate feu
di, inherendo breuitatis gratia ſcriptis per Iul. Clarum.
75 † Niſi emphiteuſis ſit accepta á priuato eſt tranſitoria
ad quoſcunque hęredes etiam irrequiſito domino, ideo
valeret de ea legatum alimentorum, ita communiter
tenetur Clar. ſuo. §. emphiteuſis. quæſtio. 28. ver. tertius
eſt caſus. Si emphiteuſis ab eccleſia accepta ſit, & noua
ſit habens initium in perſonam ipſius teſtatoris, vbi fue
rit accepta pro ſe & quibuſcunq; hæredibus, vel pro ſe,
& quibus dederit, valet legatum in pręiudicium filio-
rum, vbi vero fuerit accepta pro ſe & filijs valeret etiam
legatum per vnam communem opin. approbatam per
Clar. d. §. emphiteuſis. quæſtio. 16. præter alleg. per Clar.
bene probat Alexand. conſil. 28. col. 2. numer. 2. 3. lib. 5.
Goz. conſilio 75. nume. decimo, & ſequent. Aym. conſi.
135. numero octauo, vbi loquitur in feudo nouo & tan-
to magis ſentit in emphiteuſi noua, idem firmat Anch.
Regien. quæſtio. 19. num. 9. part. prima. Vbi etiam fuiſſet
accepta pro ſe filijs & hæredibus, ita quòd dicitur mix-
ta, etiam iſto caſu primum accipientem poſſe legare in
filiorũ præiudicium abſolute tenet, & ſemper ſe ita te-
nuiſſe dicit Clar. dict. §. emphiteuſis, dict. quæſt. 16. ver.
ſed qui ſi ſit. Si vero emphiteuſis ſit antiqua accepta per
anteceſſores teſtatoris, aut ſit hęreditaria accepta pro ſe
& hæredibus, vel hæredibus quibuſcunque, vel etiam
pro quibus dederit, & tunc accedente domini conſenſu
valeret legatum, vt de alia re hęreditaria, aut non ſit hæ
reditaria, ſed ſimpliciter accepta pro ſe & filijs & nepo-
tibus, vel deſcendentibus, & tunc de ea non valeret ali-
qua diſpoſitio teſtatoris, vt ſimiliter tradit Clar. d. q. 16.
verſi. fin.

Nunc autem de feudi qualitate eiſdem fere modis
76 diſtinguendo poſſem me expedire. Nam aũt † feudum
eſt ſimpliciter, & abſolute hæreditarium, vt quando ac-
ceptum eſt pro ſe & hæredib. quibuſcunque, quia tran-
ſitorium eſt ad quoſcunque hæredes etiam extraneos
pro communi doc. ſententia ponit Clar. ſuo. §. feudum.
quæſti. 9. verſi. hoc præmiſſo, ideo poteſt teſtator de eo
diſponere ad ſui libitum, & relinquere cui voluerit, tra-
dit idem Clarus dict. §. feudum. quæſti. 40. verſi. 1. Aut
feudum non eſt hæreditarium, ſed pacto & prouiden-
tia dantis conceſſum recipienti pro ſe & filijs vel liberis
vel deſcendentibus, vt per Clar. dict. quæſt. 9. ver. quan-
doque vero & ſecundo, & tunc ſi nouum ſit acquiſitum
per ipſum teſtatorem interueniente conſenſu domini
poterit de eo diſponi in teſtamento in præiudicium fi-
liorum, & agnatorum, idem dict. quæſtio. 40. verſic. ſed
quæro. & verſi. fin. niſi fuiſſet receptum ſpecialiter pro
aliquo filio nominato in inueſtitura, idem in quæſtio.
41. ver. ſed in feudo nouo, & plene diſcutit Ari. Pinel. in
l. prima par. 3. num. 98. de bon mater. Si vero antiquum
ſit feudum acceptum per anteceſſores teſtantis non va-
leat de eo legatum, nec alia diſpoſitio in præiudicium
filiorum & agnatorum, idem ex commun. in d. quæſti.
40. ver. quæ omnia, & quæſtio. 41. ver. & hæc quidem,
aut feudum eſt mixtum, quando eſt conceſſum pro ſe
filijs & hæredibus, vt Clar. ponit in dict. quæſtio. 9. ver.
quandoque & tertio, tunc ſi nouum ſit, iam dictum eſt
de eo poſſe teſtari, idem in dict. quæſti. 40. ſi vero ſit an-
tiquum, de eo non valet teſtamentum ſeu alia diſpoſi-
tio, niſi in eo quòd ſi filius vel agnatus adiret hæredita-
tem feudatarij teſtantis ſine inuentario, tenetur habere
ratam diſpoſitionem teſtatoris, hæc probant idem Cla.
dict. quæſt. 40. ſub ver. hæc materia, Roland. à Val. con-
ſil. 71. nume. penul. lib. ſecundo, ita debent intelligi præ-
dicta quando, de bonis emphiteuticis vel feudalibus
non valet legatum alimentorum ſecundum Grat. dict.
conſili. 22. lib. primo, quia his caſibus prohibitis de feu-
dalibus non valet etiam legatum pro anima per cap.
primum. §. donare. qual. olim. feu. alie. pote. ponit Clar.
d. q. 40. ver. ex hac concluſione, vbi etiam his caſibus fir-
mat per commun. docto. opin. non venire æſtimationẽ
rei legatæ, in legato vſufructus aliqua diuerſa ponit
Borgn. de vſufruct. muli. nume. 98. & ſequen. quæ non
militant in legato alimentorum ita diuerſo ex l. ius ali-
mentorum, vbi pupill. educa. deb. & ex diuerſitate ti-
tulorum, & de vſufruct. leg. & de alimentis & ciba. lega.
in ſpecie Alexand. conſilio 214. numero ſecundo, libro
ſexto.

Præterea ex certis bonis, vel redditibus certorum
bonorum ordinatione teſtatoris alimenta fore præſtan
77 da multipliciter accipi poteſt, nam quandoque † teſta-
tor legat alimenta ſimpliciter alicui præſtanda & per-
cipienda ex tali fundo, tunc alimentario ius obligatio-
nis dicitur acquiſitum pro alimentis ſuper fundo, cu-
ius quidem poſſeſſor quilibet etiam fiſcus alimenta prę
ſtare tenetur, dixi ante per. l. ſecundam, de ali. lega. &
Azo. tenet in ſum. ver. item ſi legaui. eo. ita fundus non
eſt legatus, ſed obligatus pro legato, Bal. & alij in l. cum
hi. §. ſi vni. ff. de tranſactac. in tantum quòd fauore ali-
mentorum etiam actione perſonali pro legato feudi
poſſeſſor conueniri poteſt, vt probat Ripa in l. prima. §.
ſi hæres, numero decimoquarto, ad Treb. quia ad eum
tranſit onus alimentorum, Ioan. Mar. Riminal. conſilio
548. nu. 9. & alia quantitate alimentorum per teſtato-
rem non expreſſa de percipiendis ex fundo tantum cẽ-
ſeo præſtandum per poſſeſſorem quantum ex ipſo fun-
do percipietur, argum. l. cum certus, & l. ex eo. de vit. et.
ol. lega. & melius per l. quod in rerum natura, in princ.
de leg primo, quia id totum præſumitur legatum fauo-
re alimentorũ, & indefinita ęquipollet vniuerſali dicit
Barto.

Barto. in l. quidam hæredem, numero primo, eo. ſimili-
ter & legatum ſine certa quantitate valet. l. cui annuum
legatum de annu. lega. & ibi gloſſ. & Barto. certitudo
ergo habetur ex eo quod percipietur ex fundo. l. 1. de
cond. & demon. ad fin. & ſi non expreſſa quantitate eſt
quodammodo quid conditionale quolibet anno ſi &
quantum naſcitur, vt declarat Bart. in l. inter ſtipulan-
tem. §. ſacram. ſub numero 6. de verb. oblig. hoc tamen
efficit & operatur, quòd pinguium & ſterilium reddi-
tuum annuorum non poterit fieri ſupletio, vel contri-
butio, ſicut fit quando eſt expreſſa quantitas per l. lega-
tum. §. vini. de an. lega. d. l. ex eo. & l. firmio. in princip.
quando di. leg. cum concord. ibi in gloſſ. quia non ex-
preſſa quantitate ſimpliciter legando alimenta ex red-
ditibus fundi, exinde videtur facta taxatio alimento-
rum, prout & quatenus ſingulis annis erunt redditus
fundi per dict. l. cum certus, & per mentem gloſ. & doct.
in dict. locis, & in dict. l. cum vnus. §. fina. de ali. lega. &
clarius per Papien. in for. libell. pro legato rei ſign. gloſſ.
1. num. 53. & plus vel minus legatarius percepturus non
eſt & ſingulis annis per dict. l. ſi cui annuum legatum.
Ratio diuerſitatis de ſupletione quando ſit expreſſa cer
ta quantitas poteſt aſsignari, quia ſi fructus vberiores
& plures ipſa quantitate legati colligentur pertinebunt
ad hæredem, merito ſi colligentur pauciores, ipſe hæ-
res debet ſupplere per regulam qui ſentit commodum
&c. l. ſecundum naturam, de reg. iur. & per dict. Bart.
in l. diuortio. in princip. in fin. ſolut. matrimon. decla-
rando in alimentis, vt modo dicam, quando vero non
ſit expreſſa quantitas, nec commodum nec incommo-
dum poteſt eſſe hæredis.

78 Sed vbi † facta ſit promiſsio certæ quantitatis annuę
de redditibus non demonſtrato certo prædio ſi tota
promiſſa quantitas ex redditibus aliquo anno non fue-
rit percepta debet fieri ſuppletio in pecunia, ita promiſ-
ſum in genere non perijt & debet ſuppleri ſecundum
Bald. in l. ſi quis argentum. in princip. ad fin. C. de do-
nati.

79 Quandoque † teſtator legat certam ſummam pro vi-
ctu & veſtitu alicuius, quam præſtari & percipi vult &
mandat ex fructibus & redditibus certi prædij, & tunc
fructus prædij ſi minores vel pauciores ſint dicta ſum-
ma legata, hæc ſane integra præſtari per hæredes debet
legatario per tex. in l. Lucius. de ali. lega. & ibi Barto. &
Guil. Pa. in quæſt. 8. quia fructus prædij ſunt pro demon
ſtratione vnde ſit facienda ſolutio legati, quod ideo nõ
minuunt & aliunde debent ſuppleri. l. quidam teſta-
mento in princip. de legat. primo, & ibi doct. & in dict.
l. cum hi. §. ſi vni. vbi Baldi lectura credo quòd ſit incor-
80 recta ibi, item † ſi teſtator dicit lego fundum Titio de-
bet dicere, obligo fundum Titio, vt conformis ſit dict.
l. Lucius. quam allegat ibi, obligatos eſſe ob hanc cau-
ſam, &c. & aduertas quòd debet per hæredes ſolui inte-
gra quantitas alimentorum per teſtatorem taxata abſ-
que eo quòd expectetur ſuppletio ex vbertate futuro-
rum annorum, vt deciditur per dict. l. Lucius. & ibi Al-
ber. & Dyn. & hoc credo dici debere fauore alimento-
rum accedente voluntate teſtatoris interpretata ibi, ne-
que ex eo quòd poſtea, &c. alimentis maximè taxatis
certorum annorum, ne cum expectaretur ſuppletio ex
vbertate futuri anni interim alimentandus fame peri-
81 ret † & ſic alimentorum præſtatio non patitur dilatio-
nem, l. fin. ff. de appell. recipien. cum ſign. ibi in gloſſ. in
82 ver. annonę, non vero ex eo quod ibi Bar. † in dict. l. Lu-
cius. nume. 3. dicit ibi locum adiectum eſſe non gratia
taxationis, ſed demonſtrationis per dic. l. quidam teſta-
mento in princ. & propterea aliunde fit etiam ſolutio,
poteſt ſtare quòd locus ſit ibi gratia demonſtrationis,
ſed in præſtatione multiplicatiua, vt eſt alimentorum,
obſtat d. l. legatum. §. vini. & d. l. firmio. in prin. vbi ſup-
pletur & præſtatur ex ſequenti tempore ſecundum
Cyn. in dict. l. ſi quis argentum. in prin. in fi. C. de dona.
cum in caſu dict. l. Lucius. non fiat ſuppletio & præſta-
tio ex ſequẽti tempore, ergo verior & tutior eſt ſolutio
fauore alimentorum, vt ibi etiam per gloſſ. magnam in
fin. cum alia præter enunciata per eum poſſunt reperiri
ſpecialia alimentorum concedit ipſe Barto in l. Mela. in
prin. in fin. de ali. lega. eadem ratione non videtur bo-
nus intellectus ad dict. l. Lucius. traditus per Ang. in l.
cum vero. in fin. ſeu. §. ſi vero, d. l. ſi quis argentum, nihil
videtur referre quòd d. l. Lucius. loquatur de prædijs
poſtea obligatis, quia dummodo ex eis, vel eorum fru-
ctibus, vel ſuper eis ſint præſtanda alimenta legata pro
his vtique dicuntur obligata ipſa prædia, Bart. in dict. l.
Lucius. numero ſecundo. & in l. fundus quem, de annu.
lega. & conſilio 211. nume. 4. Bald. conſi. 182. caſus talis,
Rex Cypri, colum. ſecunda, verſi. tertio probatur. lib. 5.
& docto. in dict. §. ſi vni. & hæc puto veriſsima, licet per
alium non ita viderim declarata.

83 Quandoque † teſtator relinquit Titio prædium vt
ex fructibus eius ſe alere poſsit, vel habeat modum vn-
de viuat, vel pro eius alimentis, vel in alimenta ſua, vel
ſimili alia cauſa poſtmodum expreſſa tunc non ſolum
fructus prædij ſunt legati, ſed etiam proprietas eius le-
gata intelligitur tranſitoria ad hæredes legatarij per l.
4. in prin. & l. pen. § primo, de ali. lega. tenet Azo in ſum-
ma ad fin. eo. & omnes doct. tenent in dict. §. ſi vni, vbi
Ange. & Iaſ. limitant non habere locum quando legata-
rius non eſt capax legati proprietatis ſed alimentorum,
ponunt exemplum in damnato in metallum & in fra-
tribus minoribus, addo aliud exemplum magis fre-
84 quens in ſpurio † cui legatum factum alimentorum va-
let, & poſt eius mortem res legata, etiam ſi dos ſit relicta
ſpuriæ omnino reuerti debet ad hæredes patris relin-
quentis, Bald. in l. eam quam, colum. penulti. numero
decimoquarto. C. de fideicommiſſ. Abb. conſilio 195. &
conſi. 195. colum fin. lib. 2. Ange. Aret. in §. ſi res aliena.
colum. ſecunda, inſti. de lega. Ripa. in l. prima, nume. 67.
ſolut. matrimon. Paleot. de noth. & ſpur. capit. 51. num.
quinto. late Deci. conſil. 311. colum. fina. Menoch. de ar-
bitr. iudic. lib. ſecundo, caſ. 169. num. decimo, Gabri. Ro.
de commun. conclu. lib. 6. titu. de aliment. numero 26.
Adeo quòd ſpurius nec præſcribendo ſpatio 30. ann.
poſſe acquirere rem ſibi à patre relictam, plene tradit
Bart. conſi. 119. D. Dominicus.

85 Quandoque & vltimo † teſtator habens bona com-
munia cum fratre, nihil relinquendo fratri, ſed de eius
conſenſu & præſentia relinquit nepoti alimenta in do-
mo pro dimidia de bonis ſuis, & pro alia dimidia de bo-
nis fratris inſtituendo hæredes vniuerſales filios ipſius
teſtatoris, ex quib. bonis iſte nepos legatarius alimenta
conſequi poſsit & qua actione ex facto late diſcutiendo
Barto. conſilio 211. quidam ſibi filios, reſpondit legata-
rium actione ex teſtamento inſolidum pro parte teſta-
toris poſſe & debere agere contra filios hæredes, ibi nu-
mero ſecundo, per l. ſi duobus. §. hæres. de leg. primo, ibi
Caſtr. Alexand. & Iaſ. pro not. deciſ. referunt & ſequun-
tur, pro ſingulari ponit & ſequitur Pet. Gerar. de Petr.
ſancta. ſuo ſing. 44. Si teſtator & comprobat Crot. con-
ſil. 178. numer. 3. & ſequent. Aduerſus autem ipſum fra-
trem filios hæredes poſſe agere actione mandati per
eum ſuo conſenſu, & voluntati ſic facti teſtatori, vt le-
garet alimenta nepoti, & pro dimidia de bonis ſuis, vt
ibi numero 3. per l. primam. & l. ſi renumerandi. §. ſi ti-
bi. ff. manda. ipſum quoque legatarium facta excuſsio-
ne ſuper perſonali contra eundem fratrem, ſuo conſen-
ſu obligantẽ omnia bona ſua poſſe agere hipothecaria
pro alimentis ſibi præſtandis ex dictis ſuis bonis, vt ibi
nu. 4. per d. l. 2. & d. l. Lucius de ali. lega. ſeq. & Vital. trac.
de clau. ver. ſed an iuri alimentorum ſub nu. 4. pag. 930.

Sed

86 Sed quid dicendum † ſi res ex qua præſtari debeant alimenta perijt. Quid & ſecundo, ſi redditus rei non ſufficiant ad alimenta, an hæres teneatur ſuplere, has quæſtiones tangit Alber. in dict. l. cum hi. in principio, numero tertio. ff. de tranſact. & primam reſoluit ſe remittendo ad dict. l. quidam teſtamento. §. ſi tibi. & ad l. ſi ſeruus legatus. §. cum quid. de lega t. primo, vbi in dict. §. ſi tibi, habetur legatarium ſerui grauatum ad reſtituendum alij quid æquiualens pretio ſerui, quo deinde mortuo ad nihilum teneri, & in dict. §. cum quid. habetur legatarium grauatum rem legatam alicui reſtituere & nihil ex teſtamento capientem dolo vel culpa ſua ceſſante ad aliud non teneri, & ſic re perempta, vel non extante ſentit Alber. alimenta præſtari amplius non debere, & ſecundam reſoluit hæredem non teneri ſuplere per l. cum vnus, in fin. de ali. lega. vbi filiæ certa dote, & alimentis legatis, hæres non tenetur præſtare alimenta niſi pro modo dotis legatæ, & non pro viribus hæreditatis. Super vtraque quæſtione eſſent aliqua conſideranda, & maximè circa rem ex qua debent præſtari alimenta ac etiam circa ipſa alimenta, ſi res ſit totum patrimonium teſtatoris, vel certa conſtituta à teſtatore domino, vel non domino ad alimenta iure obligationis, vel iure proprietatis, ſi alimenta ſint taxata à teſtatore vel à iudice. Nam breuiter dicendum eſt, ſi res eſſet totum patrimonium teſtatoris, & alimenta ſunt taxata à iudice, vt dixi ſupra quæſti. 5. diminuto quidem patrimonio abſque tamē culpa hæredis diminuuntur & alimenta per l. ius alimentorum. in fin. ff. vbi pupill. edu. deb. facit l. forma. §. illam enim de cenſi. & c. cum apoſtol. §. fin. & not. in c. ſequen. extra eo. ſicut diminuuntur numero alimentorum diminuto. l. 3. §. debebit, & l. pecuniæ. de ali. lega. l. dominus. §. fi. ff. de vſufruct. & inſpecta conditione legatarij ſingulo anno. l. cum in annos. quando di. leg. ced. dixi abſque tamen culpa hæredis argum. l. ſi merces. §. culpæ. ff. loc. & dict. §. cum quid. & l. quid ergo. §. fin. de leg. primo. Si alimenta ſint taxata à teſtatore tenetur hæres ea complere, ſicut alia legata certa per. d. l. Lucius. de ali. lega. & per §. hinc nobis. & §. ſequ. in auct. de hæred. & falci.

Si vero res eſſet certa, deſignata, & conſtituta à domino pro alimentis à teſtatore vel à iudice taxatis iure pignoris eadem re deficiente vel tot fructus pro alimentis non ſufficientes non reddente hæres vtique in totum tenetur ſuplere per dict. l. Lucius. & l. cum pater. §. ſi pars donationis. de lega. ſecundo, idem eſt ſi conſtituta eſſet à non domino cum non valeat eius obligatio. l. quæ p[illegible] alium & l. fin. C. ſi ali. res pign. da. quia tamen agi poteſt contra debitorem. l. cum debitore. ff. de pign. act. qui debitor eſt ipſe hæres. l. 3. C. de lega. & l. prima. com. de leg.

Et ſi à domino conſtituta res eſſet iure proprietatis, vt cum relicta eſt filiæ pro dote iuxta dict. l. cum vnus. §. fin. vel relicta eſt pro alimentis ad alimenta, vt poſsit ali. iuxta. l. 4. & penult. §. fin. de ali. lega. Menoch. de arbitr. iud. lib. ſecundo, caſ. 170. nume. 26. etiam ſi eſſet pecunia relicta, vt ex eius lucris ſe aleret, vt per Fulg. in d. l. cum hi. §. ſi integra, numero ſecundo, ſi deficiat, vel ſufficientes fructus ad alimenta non reddat. hæres non tenetur ſuplere dicto. §. fina. l. cum vnus. & deficit legatario eiuſdem rei domino ſi hæres non fuerit in mora. l. cum res. §. fi. de leg. primo. Si vero à non domino res ſic relicta eſſet, & conſecuta per legatarium, idem dicendum eſt ea non conſecuta, dic vt per l. cum alienam. C. de lega. & ibi doct. & in l. ſi res obligata. de leg. primo, Denique his adde quòd ſi alimentario ſit aſsignata domus pro habitatione quæ ruina vel incēdio perierit id cedit periculo alimentarij, quòd aliam habitationem non habebit ex text. ibi not. Bald. in dict. l. cum hi. §. ſi. ff. de tranſac.

87 Septimo † quando debeant alimenta præſtari, tempus in dubitatione vertitur. Primo quoad perſonam eius cui relicta ſunt alimenta, ſi alia conditio non fuerit appoſita à teſtatore vel tempus aliud præſcriptum, toto tempore vitæ legatarij intelligitur durare alimentorum legatum per tex. in l. Mela. in princip. de ali. lega. & ibi gloſ. dicit id fieri ex larga interpretatione in teſtamentis adhibenda per l. in teſtamentis. de regu. iur. & ibi Bartol. poni dicit vnum ſpeciale fauore alimentorum, ad idem text. in l. firmio. §. ſi. quando di. leg. ced. & in l. cum hi. §. modus. in fin. ff. de tranſact. ideo non magis vno tempore quam alio deberi cum ad tempus vitæ alimentandi debeatur ait Corne. conſilio 311. ad fin. lib. primo, & probat Gram. deciſ. 101. numero 56. & Cephal. conſilio 485. numero. 83. nullave capitis diminutione finitur, Azo in in ſumma eo. per l. penult. de capi. diminu. & l. is cui, de ali. lega. niſi alimenta ex diſpoſitione teſtatoris eſſent præſtanda ab vſufructuario, quia eo mortuo, & ſic finito vſufructu pariter eſſent finita alimenta, quæ legatarius non poſſet amplius ab aliquo conſequi per text. in l. Titia. in princip. de annu. lega. & eiſdem verbis in l. Stichus. §. Titia. de ali. lega. quod eſſe tenendum cordi. & per hoc multa per iudicem eſſe ponderanda, dicit Salic. in l. prima. C. de lega. & ibi Alexan. nume. 3.

88 Proinde † alimenta præterito tempore decurſa, & non habita poſſunt peti & debentur legatario dict. l. is cui. & l. cum vnus. §. verbis. & l. libertis quos. §. primo, eo. & ibi Barto. tradit quòd ſunt debita abſque alia interpellatione, idem probat Ioan. de Ana. conſilio 54. in princip. & ibi Ludo. Bologn. in addi. etiam ſi legatarius ignoraſſet ea ſibi deberi, & per eum aliqua conditio fuiſſet implenda etiam poteſtatiua, iſta tamen conditione habita pro impleta, & ex abundanti per reſtitutionem in integrum ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa &c. poterit conſequi alimenta præterita late probat Corn. conſilio 208. columna penult. & fin. lib. 3. ac etiam ſi aliunde legatario fuiſſent præſtita alimenta, quia & præterita ſibi debita ex teſtamento iure actionis legatarius debet obtinere poſt alios per eum allega. probat Ioſeph. Aſsiſien. in Peruſi. deciſ. 92. numero ſeptimo, & ſequen. & Bero. conſilio 34. ſub numero vigeſimopri-
89 mo, † vbi idem dicit eſſe in vſufructu præterito conſequendo extimationem ſi fructus fuerint conſumpti, ad idem Nat. conſilio 387. columna prima, etiam ſi non interuenerit interpellatio & alimenta fuerint præſtanda in domum, & non ſteterit per alimētarium, vel iuſtum impedimentum fuerit cum in domo habitauerit. Nec enim longa taciturnitate legatarij cenſentur remiſſa alimenta nec præſcripta ob malam fidem debitoris etiā ſui auctoris, vt per Roland. à Vall. conſilio 65. numero decimo, lib. quarto, & Alci. conſilio 50. dubijs de quibus controuerſia. numero 7. 8. lib. quinto, & late Pedemon. deciſ. 132. numero duodecimo, & ſequent. vbi tamen videtur diſtinguere in hærede eius qui habebat re petere, & qui tamdiu tacuit petere alimenta præſtita nō vere relicta, vt eſt noſtra ſpecies.

Alimenta autem præterita quomodò ſint petenda dicam incidenter, cum principaliter hæc ſint de pertinentibus ad ſequentem librum. Bartol. in dict. l. libertis quos. §. primo, de alimen. colum. tertia, verſi. quæro debes mihi, & in conſilio 211. quidam ſibi filios, nume. 8. eiſdem fere verbis docet reſpiciendas eſſe res, quæ ad alimenta neceſſariæ ſunt, quòd ſi tales ſint, quæ temporis curſu propemodum effugiunt, vt habitatio temporis præteriti quæ retrotrahi non poteſt ad præſens, vt ſit eadem tunc pro tempore quo deſierit habitatio præſtari, eius extimatio peti debet, vt l. ſi vſufructus mihi in biennium, de vſufruct. lega. & vt medicinæ, quibus annis elapſis infirmus exiſtens vſus ſum, quas me nunc

ſanum

ſtantú habere non expedit, pariter earum pretium petendum eſt. le. patronus qui operas. in fi. & l. ſi libertus artem in fi. ff. de oper. liber. ſi vero tales ſint res quas etiam me habere nunc expedit, vt frumentum vinum oleum, & ſimilia neceſſaria ad victum, tunc res ipſæ ſunt petendæ, & non earum extimatio. l. nul. C. de eroga. mili. an. lib. 12. niſi prius alimenta præſtare debens fuiſſet conſtitutus in mora, quia poſt moram poſſet peti, & veniret extimatio, per not. in le. vinum. ſi cer. peta. refert & comprobat Alexan. conſilio 72. col. ſecunda, numero 3.4. libr. 5, & plenius conſil. 178. colum. fin. libr. 6. refert Ioan. de Ana. dict. conſilio 54. in princip. dicit tamē quòd in caſu ſuo debet peti extimatio, & iudex eam declarabit iuxta qualitatem perſonarum, & vires hæreditatis, ſuum caſum aliter non dicit, & alia iura non allegat, pro quo facit text. in le. verba in fi. de ali. leg. ibi quorum modum viri boni arbitrio ſtatuendum eſſe, pro communi doctr. hanc Bart. ponit Franci. Viui. de com. opin. in ver. alimenta præterita.

91 Hæc autem doctrina † vſquequaque generalis & perfecta non videtur, quia plures aliæ res ſub laegto alimentorum continentur, quæ in ſua ſpecie non ſunt in legato, ſed earum extimatio, veluti ſunt epulæ, vel vt vulgo dicitur componaticum, ſal, carnes recentes, caſeus, oua, piſces, & ſimilia comeſtibilia neceſſaria victui hominis cum pane, de quo ſolo non viuit homo, vt dicit ſcriptura, & calciamenta, veſtimenta, quæ ſine pecunia non poſſunt haberi, & aqua, vbi eſt venalis, cum res omnes iſtæ comprehenſæ in legato alimentorum paſſim venales ſint, ideo earum ſpecies in legato non ſunt, at earum extimatio, ſub exemplo aquę venalis text. eſt in leg. Mela. §. quidam libertis. de ali. lega. per hæc expreſſa verba, vbi aqua venalis eſt, dicebam igitur eſſe emolumentum fideicommiſsi, ſiue habiles quis ciſternas, id reliquerit, ſiue non, vt ſit in fidecommiſſo quanto quis ſibi eſſet aquam comparaturus, vnde ibi Barto. opponendo quòd non debeatur extimatio, ſed ipſa ſpecies pro ſolutione ſe remittit ad ea, quæ dixit in leg. prima, eo. vbi ſub numero ſecundo, ſoluendo oppoſitionem, & aſſumendo quòd alimenta debent præſtari menſtrua l. fin. de alen. vel agno. libe. concedit quòd in aqua carnibus, & ſimilibus debetur extimatio, & nō ſpecies per dict. §. quidam libertis, ea ratione quod ſi in earum ſpecie præſtarentur pro toto menſe corrumperentur, in frumento autem & alijs quæ pro toto menſe ſoluta non corrumperentur, eorum ſpecies & non extimatio debetur. l. cum hi. §. ſi cui. ff. de tranſact. Et ex hoc habes dicit Bart. quid petere debeas, quando petis alimenta futura, quando vero ſint petenda præterita, remittit ſe ad dicta ſua in dict. leg. libertis quos. §. primo, quæ ſupra retuli, cur etiam quando petuntur alimenta præterita peti debeat extimatio dictarum rerū quæ ex nummarijs pretijs habentur, & non earum ſpecies, diuerſitatis rationem non video.

Cum in eis debitum ſemper & in præteritum fuerit in extimatione per text. in dict. §. quidam libertis, vbi non conſideratur de ſpecie aquæ vti corruptibili, ſed quòd veniat in legato aquę pretium, quo eam legatarius eſſet emptur. & ſic de alijs ſimil. venalib. Ad alia diuerſa tendit text. in dic. §. ſi cui, de legato alimentorum, in nummis, vel in frumento, oleo, vel alijs neceſſarijs ad victum, commutari, vel tranſigi de eo quomodo valeat, & propterea Barto. in dict. l. libertis quos. §. primo non diſſentit pro alimentis præteritis poſſe peti extimationem rerum, quarum debitum eſt in extimatione, immo de his expreſſe ſentit quas non expedit habere, licet ponat exemplum in medicinis præteritis, tamen eadem ratio non expedientiæ, &c. eadem ratio iam in his aſsignata per Barto. corruptibilitatis pro toto menſe habitis, immo maior militat in eiſdem rebus corruptibilibus, non ſolum pro menſe præterito, ſed pro anno vel annis quandoque decem vel 15. præteritis quibus debita alimenta non fuerūt ſoluta, ſi fieret ſolutio in ipſa earum ſpecie, vt hæc ex ſe nimis ſunt patentia quare pro alimentis præteritis de his venalibus pariter congrua videtur petitio in extimatione prout inſtincte ſolutionem eſſe faciendam in eſtimatione ſequendo Bartol. in dict. leg. prima, de ali. lega, tenet practi. Papien. in for. libel. pro leg. rei ſing. gloſſ. prima, numero 106.

92 In ſumma dictum eſt † alimenta relicta alio non apparente deberi legatario toto tempore vitæ ſuæ modo videndum eſt quando ei præſtari debeant, id quidem et voluntate teſtatoris, & legis diſpoſitione determinatur voluntas enim teſtatoris determinatum dignoſcitur expreſſe & tacite, expreſſe tunc apparet quando teſtator dixerit in alimentis annuis, qua die, quo menſe, quo anno, & qua parte menſis vel anni præſtari debeant alimenta, ſane in die deſignata præſtari debent alimenta. l. annua his verbis. §. à Titia, & l. cum quidam. de annu. lega. ſimiliter in menſe vel anno demonſtrato practi. 93 Papien. dict. gloſ. prima, numero 104. Quid ſi ſit † legatum alimentorum ſemel præſtandum, tunc alimenta non habentia certam diem non debent præſtari niſi poſt interpellationem factam modico ſpatio adiecto tradit Aret. in leg. ita ſtipulatus, columna decimotertia, verſicul. in alimentis autem. de verbo obligation.

Tacita vero voluntas teſtatoris demonſtrat ex natura ipſius legati alimentorum. eo quòd vult præſtari ea legatario omni die, & omni tempore quo eis indiget, eaque ſibi neceſſaria ſint. l. nec ſemel. §. ſi in habitationem, ibi iuncta gloſſ. in verſi. voluntatis. ff. quando di. leg. ce. Bartol. in l. qui hoc anno. in fi. de verbo. obliga. & ex natura rei legatæ, vt ſi pro alimentis quolibet anno legat tres ſalmas frumenti, decem ſalmas vini, metreta olei, aureos decem, ex redditib. ſuorum bonorum, vtiq; præſtantur hæc tempore recollectus eorum. l. firmio. §. pater annua. quando di. leg. ce. & ibi gloſſ. in ver. non initio. & Bartol. in dict. l. qui hoc anno. ſup. fin. ver. fallit ſecundo. & ibi alij ſequuntur, & Bald. in l. prima, numero 3. verſ. niſi alio tempore. C. de fideicom miſſ. & Alcia. conſil. 54. teſtamenti ſic verba, numero 5.6. lib. 9. & ſimiliter eodem tempore ſoluuntur 10. aurei ob coniunctionem quam habent ſimul, Barto. in l. ſi legatarius. §. primo, de lega. 3. ad idem barto. & alij in l. ſi cui, in princip. de leg. 3. idem poſui ſupra dub. 2. 9. ver. de natura rei. & repeto quòd ſi non fuiſſet dictum ex redditibus ſuorum bonorum, granum, & vinum non expectarentur dari tempore recollectus grani & vini, ſed in principio anni deberent præſtari, vt fit in legatis annuis per l. 1. C. quando di. leg. ce. cum concordan. ibi in gloſſ. in ſpecie decidit Bartol. conſilio 216. Addelandus, num. 5.

94 Diſpoſitione autem † legis deſignatur tempus, quo debeant alimenta præſtari dietim, vel in menſem vel in annum, vbi hoc omiſſum eſt per teſtatorem, quòd ab eo tempus ſtatutum non ſit, Ange. in dict. l. cum hi in princ. verſic. ſequitur in text. & teſtator ſi non dixit in menſes vel in annos, Bald. in dict. le. cum hi. verſi. plane. Nam dietim eſſe præſtanda alimenta quoad cibaria, quando à legatario dietim ſit aliquid implendum, vt ſi fuerint alimenta relicta vxori quando in domo mariti caſte vixerit quoad veſtimentum hoc eſſe præſtandum in princip. anni præſtita cautione de reſtituendo illud in ſtatu quo erit, vel extimationem tunc faciendam quando nuberet, tradit Bald. in dict. l. prima, ſub numero 3. verſi. aut aliquid. C. de fideicommiſſ. de menſtruis alimentis & ſic in menſem præſtandis eſt text. in leg. fi. de liber. agno. idem de menſtruis annuis ſic & in

menſem, & in annum præſtandis, tex. eſt in l. pecuniæ.
in fi. de ali. lega.
95 Vnde quia † alimentorum relictum in dubio præſu-
mitur annuum, per l. qui concubinam. §. vxori. de leg.
3. & ecce Bald. in dict. ver. plane & per not. in l. ſi cui an-
nu lega. etiam ſi eſſet factum ad certos annos, puta ad
10. annos, annuum dicitur, & continet plura legata ali-
mentorum pro primo anno eſt purum, pro ſequenti-
bus conditionale ſi alimentarius vixerit, per l. ſi cum
præfinitione in principio. ff. quando dict. leg. ce. & ibi
Bartol. ideo legata ipſa hæc annua in principio cuiuſque
anni præſtanda eſſe inquit text. in l. prima. C. eo. & ibi
gloſſ. & doct. eſt gloſſ. in ſpecie in ver. voluntatis. in dict.
leg. nec ſemel. §. ſi in habitationem. ff. eo. dicens, ſi ali-
menta 10. ſingulis annis ſint relicta debentur in princi-
pio anni, & tunc legatum eſt ſoluendum, quia tunc le-
gatarius incipit egere, & in principio anni eſt præſtan-
dum pro toto anno dicit Bal. in l. prima, ſub numero 3.
C. de fideicom. & Bal. in l. ſi cui legetur. in princ. ſub nu.
3. ver. fallit ſi eſt relictum. de lega. 1. dicit quòd relictum
annuum ratione neceſsitatis deb. ſolui tempore neceſ-
ſitatis imminentis idem dicit in ſummario d. §. ſi in ha-
96 bitationem, idem no. in l. fi. in fi. C. de ordi. cogni. † tax-
ationem alimentorum relictorum viduæ debere fieri
in princ.

Sed aliam doctr. tradit Bartol. in dict. le. fin. de liber.
97 agnoſcen. & in di. l. pecuniæ. de an. leg. quòd ſi † alimen-
ta ſint relicta perſonis in vniuerſali non morituris, pu-
ta pauperibus ex veriſsima ſententia Dei noſtri Saluato
ris, Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, tunc annua,
& in principio anni debent præſtari, per l. ſi quis ad de-
clarandam. Cod. de epiſco. & cler. ratio poteſt aſsignari
quia pro his communiter ſunt conſtituti adminiſtrat.
qui per totum annuũ bené habent conſeruare, & ſubmi-
niſtrare pauperibus neceſſaria, ſi vero relicta ſint perſo-
nis in particulari morituris, puta vxori, fratri, Titio.
tunc quoad cibaria, & commeſtibilia dari debent de
menſe in menſem, quoad veſtimenta & calciamenta de
anno in annum, prout his legatarius indigere videbit,
ita dicit debere intelligi dict. l. ſi ibi menſtruis alimen-
tis, & d. l. pecuniæ, de menſtruis & annuis oneribus ali-
mentorum, ſequitur Ang. in dict. leg. cum hi. in princip.
ver. ſequitur in text. & Bal. in dict. le. prima, numero 3.
non diſſentit in l. non poteſt. ff. de adopt. dicit quòd ali-
menta dare debens, tenetur ſoluere de menſe in men-
ſem, in principio menſis pro toto menſe, eandem doct.
commun. probat pract. Papien. dict. gloſſ. prima, nume-
ro 104. in for. lib. pro leg. rei ſing. Socin. conſi. 11. colum.
fin. lib. primo, & Crat. conſil. 87. in fi. lib. 2. & vide Bar.
in d. l. pecuniæ, num. 4. qui practicam ponit formandi
libellum in petitione alimentorum.

Aliam demum temporis dilationem non pati præ-
ſtationem alimentorum, quiſque viuens in ſe ipſo ex-
peritur, & à natura ipſa, communique vſu edocetur,
quemadmodum homo viuens dietim & victu & veſti-
tu indiget, ne fame pereat, ne nudus diſpiciatur, quam-
98 obrem & lege id quoque ſancitum eſt, quòd † cauſa ali-
mentorum agitari poſsit tempore feriarum, vt l. ſecun-
da. ff. de fer. & ibi Alber. numero 3. quando etiam pe-
tantur alimenta ex teſtamento, & aliunde non habeat
legatarius vnde poſsit ſe ali, peti poſſunt tempore feri-
ato ſecundum Gul. de Cun. & indiſtincte tenet Barto. in
l. diuus. eo. & in l. ſolent, numer. decimoquinto, & in l.
Mela in princip. ad fin. de ali. lega. ponendo & hoc in-
ter priuilegia alimentorum, vt etiam ponit quòd non
poſsit appellari à ſententia de alimentis lata per l. fin. ff.
de appell. recipien. vbi videtur tranſire cum opin. Gul.
de Cun. & ibi in apoſtil. quòd non admittatur appella-
tio quoad effectum ſuſpenſiuum, quia interim debent
præſtari alimenta ſi non habet vnde ſe alat & Alber. te-
net idem in leg. ſi quis à liberis. in princip. in fi. de liber.
agno. ſenſit Bart. tract. de ali. col. pen. ad fi. ver. quæro an
ſententia, per l. ſi quando. & ibi no. C. de ordi. cog. quòd
ita communiter intelligitur, dicit Bartol. quando pe-
tens alimenta fundauerat ſuam intentionem, & iudicis
conſcientiam informauerat, & ſequitur Cephal. conſi.
518. nu. 28. firmat Bal. Nouel. de dote par. 9. puiui. 7. n. 2.
99 Octauo & vltimo † vbi ſint præſtanda alimenta, ita
dubitationem propoſitam in hac vltima partitione diſ-
ſoluendo reſpondetur. Primo ſi non fuerit dictũ in quo
loco deberet legatarius ſtare vel habere alimenta, ſed ea
ſimpliciter appareat ſibi relicta, nempe ea habere & con
ſequi poteſt, & ſtare vbi velit, Bart. in l. quarta. §. primo.
in fin. de ali. lega. comprobat Bald. in l. in annalibus, nu-
100 mero 4. Co. de lega. ſubiungendo in fi. quòd ſi † hæres
habeat commodas & honeſtas domos teſtatoris pro ha
bitatione legatarij vel legatariæ, quæ fuerit vxor te-
ſtatoris, vt in ea Bartol. & Baldu. ponunt exemplum,
non cogitur hæres alienam domum conducere aſsig-
nandò legatariæ vnam ex domibus ſuis, in qua poſsit de
center, & honeſte morari, & hoc ſufficit hæredi dicit
101 Bald. late ſequitur † Riminal. conſilio 250. numero
ſeptimo, & rurſus quòd legatarius tamen non cogatur
accipere alimenta & morari in eadem domo cum hære
de per text. ibi tradunt Bald. in leg. cum hi. §. eam tran-
ſactionem. ff. de tranſact. & ibi Ang. & Fulg. in §. vult
igitur, numero quinto, in fin. inferentes eſſe vtile pro
vxoribus & filijs naturalibus, quibus conſueuerunt ali-
menta relinqui quòd poſsint ea habere extra domum
hæredis, & ibi Iaſo. in quinto no. ſequitur, idem Ange.
Aret. de teſta. gloſſ. 45. in princip. Aym. conſilio 205.
numero ſecundo, Bero. conſilio. vigeſimo quarto, nu-
mero decimoquarto, lib. ſecundo, quatenus Aym. dict.
conſilio 205. numero ſecundo, reprehendat Alexandr.
in conſilio 178. in fin. lib. 6. adducentem in contrarium
vxorem non poſſe conſequi alimenta relicta extra do-
mum, etiam quòd teſtator non dixerit ea ſe relinquere
in domo, quia tamen hæredes non tenentur ea præſta-
re in alia domo, & liberantur, alimenta aſsignando le-
gatario in domo vna teſtatoris, ſic eius mente interpre
tata allegando Bald. in dict. leg. in annalibus. in fi. di-
cendum eſt ita ſimpliciter intelligendo Alexand. male
loqui & ſic contra text. & ibi contra commun. opin. do-
cto. in dict. §. vult igitur, & contra Barto. in d. l. 4. §. pri-
102 mo, in fi. Sed poſito caſu quòd † legatarius, cui ſunt ſim
pliciter relicta alimenta vellet ſibi ſolui ab hærede pen-
ſionem, vel mercedem vnius domus pro habitatione
comprehenſa in legato alimentorum per l. legatis. de
ali. leg. non cogeretur hæres aliam domum conducere
aſsignando legatario vnam ex domibus teſtatoris, in
qua competenter & honeſte poſſet morari, & hoc caſu
loquitur Bald. in dict. l. in annalibus. in § & Caſtren. in
leg. ſi domus. in princip. de lega. primo, poſito etiam ca-
ſu quòd iſte legatarius tempore vitæ teſtatoris ſolebat
cum eo morari à ſolito teſtatoris interpretando eius
voluntatem circa habitationem alimentorum partem,
per leg. penul. in princip. de ali. lega. prout tradit Bar-
tol. in leg. 3. ſub numero ſecundo, de vi. trit. ol. leg. dum
ponit exemplum alimentorum, ſi vellet habitationem
cum alimentis teneretur in domo teſtatoris habitare
ſi commode & honeſte poſſet, & his caſibus bene loqui-
tur Alexand. conſi. 178. in fin. lib. 6. & limitari poſſet d.
103 commun. ſententia, quòd † alimentarius aſsignata
ſibi congrua domo pro habitatione non poſſet ſub
legato alimentorum habere penſionis ſolutionem pro
habitatione domus, & morari vbi velit.
104 Quid ſi † hæres & alimentarius habeant diuerſa do-
micilia, vel diuerſas habitationes, alimenta vbi ſint pe-
tenda & præſtanda, an in domicilio, vel ad domum hæ-
redis vel legatarij, dixi ſupra dubi. 8. verſic. fin. & tetigi
ali quæ

aliqua generaliter, & magis remiſsiue de locis petitionis & præſtationis legatorum. De loco autem petitionis, & præſtationis, legati alimentorum in ſpecie tradit Barto. in l. prima, numero 4. de ali. lega. Papien. di. glo. prima, numero 107. 108. in for. libel. pro leg. rei ſing. Ang. & Fulgo. in dict. l. cum hi. §. vult igitur, concludendo ex gloſ. in verſi. alteruter eorum, in dicto §. vult igi-
105 tur, quod † alimenta ſunt præſtanda in loco domicilij hæredis, niſi aliter appareat de voluntate teſtatoris expreſſa vel tacita per le. ſi fideicommiſſum. in princip. & l. ſed ſi ſuſceperit. §. libertis. ff. de iudi. & l. cum res in pri. de lega. primo. Alio & ſecundo modo concludendo ea quæ poſſunt portari ſine expenſis, vt pecuniæ ſi eſſent ſoluendæ pro alimentis, debere portari ad domum legatarij, ſi vero requirerent ſumptus in portando, vt frumentum & vinum ea dabit hæres in domo ſua, & poſtea legatarius portabit ad domum ſuam, licet Fulg. in dict. §. vult igitur, numero 4. dicat hanc diſtinctionem
106 nulla lege probari † putarem tamen hoc poſſe procedere in alimentis relictis & taxatis à teſtatore qui aliter non diſponendo de eorum aſportatione videtur in dubio ea voluiſſe ſolui, vbi ſolui debeant de iure communi, dicit Ang. in dict. le. ſi fideicommiſſum. in princip. ita attenduntur not. per gloſſ. Bart. & ali. in l. item illa. ff. de conſtit. pecu. & in l. quod legatur. ff. de iudi. & in le. cum res in princ. in alimentis autem taxandis arbitrio iudicis cum alijs conſiderationib. per me expreſsis ſupra in 6. quæſt. dubitationis huius deberet etiam conſiderari de ſumptibus iſtis neceſſarijs pro alimentis deferendis ad legatarium, argum. l. Mæuia. §. vxore. de annu. lega. & not. per Imo. in l. cum filiusfamilias. §. fi. de verb. oblig. vbi in alimentis infert debere attendi, ne alias inutile ſit legatum idem ſentit in cap. indicante, ſub numero decimonono, de teſta. vbi magna impenſa requireretur ad præſtandum relictum ad locum, vbi eſſet legatarius, & facit tex. in dict. l. cum res. in principio ibi, vel vbi veriſimile eſt eum voluiſſe, & ibi glo. in ver. veriſimile, exprimens ex conditione perſonarum poteſt addi etiam ex loco, pro hoc tex. in l. penul. in fi. de conditio. demonſtrat. ibi vt aliàs aliud ex perſona locoque ſit extimandum, & gloſſ. in dict. leg. ſed & ſi ſuſceperit. §. libertis, di-
107 cit † relictum pro alimentis eſſe dandum, vbi degit alimentarius, ne interim in itinere periret, & aſſentit ibi Barto. numero ſecundo ſentit & Rayner. de mont. Vbiano inter conſiliũ vltim. volunt. volum. primo, conſilio decimoquarto, numero 62. & Menoch. de arbitr. iudic. lib. ſecundo, caſ. 170. ſub num. decimonono, vbi numero præceden. & ſequen. de his aliqua ad caſum iſtum ponit, & ſi alimentario cœperit hæres ſoluere in loco vno, non poterit variare & opponere ſe non teneri in illo loco ſoluere per text. in dict. leg. ſi fideicommiſſum. §. fin. & ibi gloſſ. & doct. vnde à iudice hæc erunt diſpicienda, vt hæreditatis vires nimium non opprimantur, & legatario relictum alimentorum vtile remaneat ex mente Iuriſc. in d. le. cum hi. per tex. & glo. & doct. in locis alleg. ſupra, item tacita mens teſtatoris deprehenditur ex lo-
108 co quod velit ibi præſtari legatum, vt quando fuerit † relictum quid ſcholari ſtudenti Paduæ vel Bononiæ, in ſubſidium ſui ſtudij debeat id præſtari legatario in loco vbi ſtudet, Barto. Bald. Ang. & Fulgo. tradunt in dict. §. libertis. di. le. ſed & ſi ſuſceperit, accedente etiam fauore relicti cauſa ſtudij, de quo per doct. in leg. 1. ſolut. matr.

109 Deinde quid ſi † teſtator vxori, vel alij alimenta reliquit in domo cum ſuis hæredibus, vel nominatim cum aliquo quo cum habitant, vel ſi & quo vſque ſteterit in domo teſtatoris, vel ſi habitationem in domo ſeparatam reliquit, & ſeparatim alimenta? Breuiter reſpondendum eſt, idem eſſe dicere, relinquo alimenta cum hæredibus meis, vel cum filijs meis, vel apud hæredes meos vel in domo filiorum meorum, Bald. conſilio 484. caſus talis eſt, quidam Simon. ſub verſicul. non obſtant contraria. libro quarto. Riminal. ſeni. conſilio 589. non video differentiam, in princip. vbi ſubiungit voluntatem teſtatoris interpretari quòd legatarius nõ ſolum debeat morari in eadem domo cum hæredibus, ſed etiam quòd debeat cum eis comedere & bibere, niſi ergo ſit commenſalis, non dicitur morari cum filijs, vel cum hæredibus, quod eſſe notandum dicit Bald. in leg. prima, numero 8. Codice. de lega. etiam relatus per
110 Riminal. idem ibi Ang. probat † quem dici cum hærede velle habitare, quando cum eo eſt commenſalis, non ſi velit particulam domus pro ſe, non pro modico tempore. leg. ſi quis ita legauerit de conditio. & demonſtr. & ibi Imo. numero ſecundo, Capra conſilio 72. numero decimotertio, ita vbi teſtator deſignauit, & aſcripta conditione morandi per legatarium expleta alimenta ſunt præſtanda eidem legatario, & non alibi. l. qui concubinam. §. vxori. de lega. 3. l. illis libertis. de conditi. & demonſtr. & dict. l. prima, C. de lega. & ibi doctr. & late inſiſtendo in ſpecie firmat Grat. conſilio 69. numero 7. cum ſequen. & conſilio 87. numero 6. & ſequent. lib. ſecundo, & Bald. dict. conſilio 484. colum. prima, in fin. lib. 4. & Bartol. conſilio 211. quidam ſibi filios, numero 6. relato per Bald. d. conſilio ſuo, Alexa. conſi. 100. colum. prima, lib. primo, & clarius conſil. 178. numero 5. lib. 6. idem tenet Ang. Aret. de teſta. gloſſ. 45. in princip. vbi omnes, præter vim conditionis, ſi, vel
111 donec habitauerit explendæ, vbi fuerint † appoſita concludunt hoc eſſe fauore hæredis grauati minori incommoditate, ac impenſa faciliori præſtantis alimenta in
112 ſua domo quam extra, & † lucrantis operas aliquas obſequiales, quas legataria pro conditione ſuæ perſonæ debet in domo præſtare vbi manducat, & ibi non ſtare tanquam corpus mortuum, nempe & locus à teſtatore demonſtratus expreſſe vel tacite attendi debet ac in perſoluendis legatis obſeruari. d. l. cum res. in principio. de leg. primo, & l. ſi. fideicommiſſum. in prin. & l. ſed & ſi ſuſceperit. §. 1. ff. de iudi. cum alleg. ſup. dubit. 8. in princ.

Cæterum aliquæ ſunt difficultates eueniente caſu, quo alimentarius, vel alimentaria non ſteterit, vel non ſtat cum hæredibus in domo, nam quandoque conſequi debet alimenta, etiam non ſtando cum filijs & extra domum, quandoque non, vt plene percipi & dignoſci poteſt perlegendo ea quæ diffuſe ſcripſi ſupra dubit. 8. ver. pone ſecundo teſtator legauit, cum ſequen. licet remiſsio iſta ſufficeret non piget hoc in loco ſuo breuiter & in ſumma repetere, quando alimenta conſequi poſſint, non ſtando cum hæredibus & extra domum, &
113 quando non † poſſunt autem per legatarium conſequi alimenta extra domum non ſtando cum filijs, quando caſu vel facto eorum contingit hoc abeſſe, caſu quando filij ſunt mortui per tex. in dict. l. prima. C. de lega. & in l. Caio. §. imperator. de ali. leg. vbi propriè talis voluntas & cogitatio teſtatoris interpretatur, vt alimentorum præſtatio perpetuo maneat, ita ibi gloſſ. vtrobique Barto. & doct. communiter tradunt id fauore alimentorum, & hoc clypeo refutant multa contraria ibidem, & in le. Seio in princip. de an. lega. & in l. in teſtamento. 2. & in l. illis libertis. de conditio. & demonſtra. fauore alimentorum concedit Deci. conſi. 526. col. pen. ver. primo. & verſi. ſecundo reſpondetur. & late probat conſil. 501. num. 4. & ſequen. etiam pro alimentis in matre tranſlatis in vſufructũ per mortem filiorum, idem tenet & Riminal. ſeni. conſi. 250 num. 8. amplia ſi & ſteterit caſu fortuito contingente in perſonam legatarij, quòd non valeat ſtare cum alio, quo cum morari debeat, non cum grauato ſic teſtatore diſponente, vt diſtinguendo & ſequendo Caſtren. tenet Alexandr. in dict. le.

prima, numero quinto. Cod. de lega. immo ſi ſtaret per caſum fortuitum in ſua perſona. Nat. conſil. 367. nume. quinto. Menoch. dict. caſ. 170. numero decimoſeptimo. facto eorum, cum quibus debet morari, dicitur euenire contrarium non ſolum per eorum factum proprium ſed etiam per factum eorum qui ſtant cum illis, quia habent vxores rixoſas, ſeu alium omnino impedientem legatarium, ne habitet cum hærede grauato, vt tradit Caſtren conſilio 367. conſiderandum eſt, columna ſecunda, lib. primo, & Corn. conſilio tricenteſimo vigeſimotertio. videtur in hac conſultatione, columna ſecunda, lib. primo, vbi in propoſito adducit tres not. theoricas, vt ibi per eum, & quando grauatus fuit interpellatus & conuentus in iudicio contradicit, Nat. dict. conſi. tricenteſimo octuageſimoſeptimo, numero 4.5.6. facto eorum magis euenit, quando moleſtias inferunt. & probabiles cauſas excitant, induciſque ſuſpitio, ne macula fiat honori pudicitiæ alimentariç, ſic comm. honeſtius, & magis quum ſtet extra domũ hæredum, per dict. leg. Caio, §. imperator. ad fin. & ibi Bartol. numero tertio, Angel. in dict. leg. prima, ibi Salyc. numero quarto, cũ concordan. per Aymo conſilio ducenteſimo ſexageſimooctauo, columna tertia, verſicul. quarto quod vbi maritus, & ſequent. & Roland. à Vall. conſilio vigeſimo ſecundo, numero ſecundo, libr. primo, & Menoch. dict. caſ. 170. numero duodecimo, facto etiam hæredum accidit, quando diuidunt, & ſeparatim habitant, vt poſt Cuma. & Ruin. per Roland. à Vall. dicto conſilio vigeſimoſecundo, numero decimoquarto & decimoquinto, libro primo, & conſilio octuageſimonono, numero decimoquarto, verſicul. ſed præmiſſis. libro tertio, & Ioſeph. Aſsiſien. Peruſi. deciſ. nonageſimaſecunda, numero decimonono, cauſa etiam rationabilis reputatur non habitandi cum hæredibus, quando ab eis diſcederet cauſa habitandi cum ſuis filijs, à quibus non debet parens ſeparari. leg. poſſeſsionum. C. commi. vtriuſque iudic. ponit pro iuſta cauſa Ioan. de Ana. conſilio quinquageſimoquarto, ver. præterea illud eſt verum, & ibi Bologn. in additi. ver. dum vero dubitatur, ſequitur. Val. d. conſi. vigeſimoſecundo, numero decimotertio, & Cro. conſilio 377. numero decimoſexto, ver. & ſecundum eſt, idem ſi cauſa habitandi cum vxore per dict. leg. poſſeſsionum, Barto. in l. Mæuia. §. primo numero ſecundo, de annu. lega. Tob. Peruſi. conſi. octuageſimo quinto, ad fin. Reputatur quoque pro iuſta cauſa non habitandi ſimul, ſi legatarius & hæredes ad inuicem litigant, vt ſæpe poteſt euenire, ita firmat Iaſo. conſilio quadrageſimoquarto, numero ſecundo, libro primo, refert & Val. dict. conſilio vigeſimoſecundo, numero duodecimo, & ſi quæ aliæ iuſtæ cauſæ tute & pacifice non habitandi ſimul per legatarium & hæredes videbuntur iudici, ſtant quidẽ in eius diſceptatione & cognitione per text. & ibi not. in leg. ſi cum dotem §. eo autem tempore. ſolu. matrim. tradit Caſtren. dicto conſil. centeſimo ſexageſimoſeptimo, conſiderandum eſt ſupra fin. ponit in ſimi. Menoch. dict. caſ. 170. num. decimoquinto, per aliud Caſtren. conſil. 428. viſo caſu ſuprascripto, colum. fina. ſub numero 3. lib. ſecundo, facit clauſula tex. ſi qua aliæ iuſta mihi cauſa eſſe videbitur, in le. prima, in fin. ff. ex qui. ca. maio.

114 Sed aduertendum eſt quòd † legatario ſe fundanti in dictis cauſis incumbit onus probandi eas Anch. conſilio ducenteſimo quinquageſimoquarto ſuper primo, colum. prima. Iaſo. in dict. leg. prima. C. de lega. Quæ cũ in genere conſiſtere videantur ad effectum demonſtratiuum indignationis odij, periculi, moleſtationis & malæ gratiæ hæredum & legatarij non pacifice non ſecure ſimul habitandi licet per Alexand. conſilio centeſimo, columna penultim. lib. primo, tenetur non poſſe probari de his per teſtes ſingulares, tamen cum ſint de his quæ non palam accidunt, poſſunt probari per famam vicinię, firmat in ſpecie ipſe Alexand. conſilio ſexageſimoſexto, ad fin. libro 3. etiam per teſtes ſingulares, vt latiſsime de pluribus modis probandi rixas & diſcordias inter has ſimiles perſonas in terminis tradit. Corn. con. 266. columna 4. & ſequen. libro 3. pro commun. opin. ponit Gabri. Roma. de commun. conclu. libro primo, tit. de teſti. conclu. ſecund. numero 18. & nu. quinquageſimoſecundo, quòd ad probandum diſcordiam ſufficiunt teſtes ſingulares.

115 Rurſus † alimenta extra domum hæredum legatarius habere poteſt quando apparet illud habitare legatarij cum hærede eſſe inductum in fauorem ipſius legatarij, quòd vt ſit minor, infirmus, & debilis & demũ talis, quòd poſsit indigere in aliquibus auxilio hæredum, cum quibus habitando eis proſpectum ſit, quia huic fauori ex tali habitatione etiam quòd prouenıat ex teſtamen. renunciare poteſt, per re. l. ſi quis in cõſcribendo. Codice. de pact. tradit Abb. conſi. vndecimo, numero primo, libro ſecundo, ita præter habitationem habere poterit reliquum alimentorum extra domum, quod eo inuito facere non poſſent hæredes, vel ille, qui debet retinere in domo legatarium, vt hos caſus diſcurrendo probat Bero. Conſilio 24. columna penult. & fin. à libro ſecundo.

116 Idem dicendum eſt quando † legatario ſunt relicta alimenta ſeparatim, & habitatio, quæ licet ſpecialiter ſit relicta, & ſub legato alimentorum generaliter facto habitatio alia non debeatur per leg. alimenta. §. Baſilicæ. de ali. lega. ait Barto. in conſilio 9. ſuper eo quod quæritur. in fin. vol. primo, videtur tamen quòd legatarius dimiſſa habitatione domus poſsit petere alimenta extra domum, vt concludit Ioan. de Ana. dicto conſilio quinquageſimoquarto, ver. tamẽ illud procedit, pro quo allego Barto. conſil. 5. ſuper declaratione prædictorum, volum. ſecundo, impreſ. Vene. vbi ſub hac forma legatã reliquit victum & veſtitum & habitationem in domo, interpretando dicit illa verba in domo referri ad habitationem non ad victum & veſtitum, aſsignata ratione diuerſa in habitatione cum victu & veſtitu inferente abſurdum intellectum, cum habitatio ſic iuncta contineret ſpeciem ſeruitutis. l. Titio, §. primo. de conditio. & demonſtrat. & concludit alimenta eſſe relicta ſimpliciter, & illa verba in domo, intelligi ibi eſſe præſtanda alimenta ſi legatarius velit & alibi hæredem non eſſe obligatum ea præſtare, & ſi legatarius ea alibi velit, portabit ea quæ velit ſuis expenſis. l. ſi res mobiles. ff. de rei vend. & ita non nocere legatario ſi non. ſtetit in domo, vel non fuit proteſtatus quo minus poſsit petere alimenta præterita & futura per leg. libertis quos. §. primo, de ali. lega. ergo iſto caſu alimenta peti poſſunt extra domum vt Bartol. & Ioan. de Ana. conſuluerunt.

117 At econtra quando non † debeant præſtari alimenta extra domum, id primum indubitatum eſt, quando pro parte legatarij non ſint probatæ cauſæ iuſtæ & rationabiles non habidandi cum filijs & hæredibus teſtatoris, & non ſint ſeruatæ conditiones appoſitæ legataria etiam committente cauſas vt expelli debeat ex domo, & cohabitatione hæredum, vt per Alexand. conſilio centeſimo, columna ſecunda, & per tot. libr. primo, Riminal. ſeni. conſilio quingenteſimo octuageſimonono, numero ſecundo, & ſequent. Capra conſi. ſeptuageſimoſecundo, numero duodecimo, Grat. dict. conſilio ſexageſimonono, numero decimoquarto, & ſeque. lib. ſecundo, Ber. conſilio trigeſimo ſecundo, num. ſecũdo, & ſequent. lib. ſecundo, cum alleg. ſupra verſic. deinde

118 quid ſi teſtator † item conſequi non poteſt alimenta extra domum legatarius aliquo modo, quando ſtare debeat in domo cum filijs & hæredibus teſtator. cauſa, & com-

& commodo ipſorum hæredum, vt eorum negocia adminiſtret, & gubernet eos infantes, & minores, & omnino indigentes opera & auxilio legatarij, cui adeo quod relictum eſt, videtur magis ſibi datum pro mercede ſuorum laborum, quàm dono, ita ex quacunque cauſa deficiat conditio morandi cum talibus hæredib. ceſſat & ipſum relictum per l. Seio. in prin. de an lega. & l. illis libertis. in fi. de cond. & demonſt. & ibi gloſſ. Bar. & alij, & in d. l. 1. C. de lega.

Item iſto caſu alimenta non poſſunt peti extra do-
119 mum | quando relictum habitationis in domo teſtatoris, & alimentorum factum ſit cum hęredibus infraſcriptis, & ſi facto & culpa dictorum hæredum non potuerit habitare in domo, legatarius habeat extra domum alimenta aucta etiam pro duabus alijs perſonis, vnde mortuo primo hærede inſtituto non poteſt primum dici per eum commiſſa culpa vel factum aliquod, deinde illa verba, cum infraſcriptis hæredibus, intelliguntur etiam de ſubſtitutis hæredibus, cum quibus legatarius tenetur morari, ita & alimenta extra domum petere non poteſt, diffuſe probat Riminal. ſeni. conſilio 350. columna tertia, & ſequent. quòd mors hæredis nullam inferat culpam ipſius defuncti, tangit & Bero. conſilio quadrageſimoprimo, numero 8. 9. 10. libro ſecundo.

SVMMARIVM.

1 *Dotes habent fauores & priuilegia vſque ad mortem 554. quæ dantur pariter legatis dotium in deciſione ſtatuti, quòd non currat præſcriptio in dotibus venit & dotis legatum, & de alijs fauoribus vſque ad num. 7.*

2 *Dos dicitur & mulier dotata, quando data eſt etiam in teſtamento & non titulo actionis ſed rei effectu inſpecto.*

3 *Fauor dotium datum per ſtatutum datur & legatis dotium.*

4 *Actio datur à marito & vxori pro legato dotis facto vel futuro marito, vel marito de præſenti pro vxore et hoc fauore dotis.*

5 *Falcidia non detrahitur de legato dotis pro aliqua muliere maritanda, nec voluntas teſtatoris ſeruatur caſu quo filia remaneret indotata, quæ falcidia non detrahitur quando legatum eſt factum mulieri pauperi vti factum ad pias cauſas.*

6 *Legatum factum dotis mulieri pauperi, vt Titio nubat fauore dotis mortuo Titio, vel muliere, ſoluitur alij pauperi mulieri cum conſenſu epiſcopi nubenti, nec poteſt diſpenſari in alias pias cauſas, vel mortuo Titio mulier debet alij nubere vt conſequatur legatum, & vt ibi diffuſe habetur.*

Item fauore dotis valet legatum dotis incertæ.

Item non venit in reſtitutione fideicommiſſi. ibidem.

Item factum in teſtamento non cenſetur diminutum per generalem diminutionem legatorum factam in codicillis.

Item eadem ſunt priuilegia legatis dotis quæ ſunt legati alimentorum.

Item per patrem factum filiæ vti ex alienum præfertur alijs legatis.

7 *Legatum dotis ab auo vel aſcendentibus factum neptibus vel deſcendentibus quandoque dicitur factum contemplatione neptum cum nominauerit eas quæ ſunt nubilis ætatis apparentibus vehementibus indicijs, & quoad patrem dicitur de bonis aduentitijs, quæ dos non venit nepti imputanda in legitimam debitam ex bonis paternis, nec patri in legitimam debitam ex bonis ſui patris, intellige, vt numero ſequenti.*

Et quando contemplatione filiæ & non neptum dicatur factum dotis legatum, vide ibidem diffuſe, per exempla. ibidem.

8 *Dos relicta ab auo ita demum imputatur in legitimam debitam, tam nepti in bonis ſui patris quam patri in bonis ſui patris & dotata à patre neptis non poteſt petere dotem relictam ab auo, hocque quando dos ea eſſet ſoluenda à filio, ſecus ſi à ſubſtituto filij a ſic vti à diuerſis debitoribus vtranque conſequeretur & eam aui & eam patris, vt ibi late, & quod idem ſit pro ea maritanda vel pro dote dicere, & de vtroque legato ſibi debendo ab auo relicto & à patre.*

9 *Dotes relictæ ab auo neptibus in maiori quantitate quàm fecerant filij & parentes dictarum neptum & filiarum, qui diminuto patrimonio ſub fideicommiſſo relicto inter eos maſculos minorem quantitatem promiſerant & reliquerant ſuis filiabus, neptibus aui fideicommittentis, quando ab ipſis neptibus poſſunt peti in eo pluri in teſtamento aui relicta.*

Et habetur teſtamento aui & teſtamento filiorum heredum pro vno teſtamento & diuerſis legatis quòd eadem cauſa dotis eiſdem perſonis factis in dictis teſtamentis ſtatur vltimo legato dotis, & vltimum attenditur ac debetur.

Idem in eodem dicendum legante ducentum pro dote & poſtea dotante in centum, quòd legataria illud plus petere non poteſt. 10.

Et quando illud plus petere poſſit nec in eo intelligatur facta compenſatio quæ quando fiat, ibi. numero quinquageſimoprimo.

Quicquid Natta contradixerit cum loquatur in legato ſimplici facto ab auo neptibus & non in cauſa dotis & vt ibi latius de materia hac, cum numero ſequent. habetur, & quando ſemper præſumatur in cauſa dotis, & vt ibi.

10 *Heres obligatus ſoluere legatum dotis mulieri legando eidem vel dando eandem dotem intelligatur facta compenſatio.*

13 *Legatum factum ab aſcendentibus fœminis deſcendentibus innuptis vt plurimum fit pro dotibus, & ſimpliciter etiam factum & ſufficiens dotis intelligi debet pro dotibus relictum, ſicut de patre dicitur ſimpliciter filiabus innuptis relinquente, & eſt communis opin. ſecus in extraneo non obligato dotare, reprobato Natta, & vt latiſſimè de hac materia ibi colligitur.*

14 *Dotes relictæ neptibus ab auo ſoluendæ per earum patrem fideicommiſſo grauatum reſtituere alijs maſculis, debent prius ſolui ex legitima & Trebellianica patris grauati quatenus capiat, deinde in reſiduo & integraliter ſupletur ex bonis ſubiectis fideicommiſſo.*

Et attenditur tempus reſtituendæ dotis ſi legitima ſufficiat & Trebellianica cui non nocet quin pro ea bona fideicommiſſo ſubiecta capiantur ſi prius maritus ipſam legitimam & Trebellianicam diſſipauerit, idem cum nume. ſequent.

15 *Bona fideicommiſſo ſubiecta poſſunt capi & diminui pro reſtitutione dotis vero habitæ & receptæ & non pro dote ficta & confeſſata quæ non habet dotis priuilegia.*

16 *Dotes relictæ certæ ab auo fideicommittente, vel diſponente fœminas deſcendentes ex ſuis filijs maſculis heredibus inſtitutis & alijs deſcendentibus maſculis ad inuicem perpetuo fideicommiſſo grauatis debere competenter dotari aliquo maſculo alienante legitimam & Trebellianicam ſitæ eius poterunt dotari de bonis ſubiectis fideicommiſſo pro dotibus certis vel declarandis competenter, & vt de hac materia latius ibidem diſcutitur, iuxta diſpoſitionem. l. authen. res quæ. C. commun. de lega.*

17 *Dotes relictæ filiabus grauatorum filiorum per auum ſimpliciter non expreſſo alio ex quibus bonis debeant ſolui an tempore reſtitutionis fideicommiſſi ſolui debeant de bonis earum patris grauati vel aliorum cohæredum fideicommiſſariorum vel de bonis fideicommiſſo ſubiectis, & dic eſſe ſoluendas & quod conſequi poſſunt & debent ſolui detracta legitima grauati vel grauatorum per fideicommiſſum pro hæreditarijs portionibus, ſecundum Corne. maxime quando nominatim per auum legatum dotis ſit factum nepti, & quare & de ratione vide multa ad hanc materiam dicuſſa per auctorem, cum numero ſequent.*

18 *Legatum de mille factum nepti per auum in ſubſidium maritandi inſtitutis hæredibus filijs ſolui debet per eorum hæredes pro hæreditarijs portionibus nec alij ſunt liberati ex eo quòd pater dotauit filiam.*

19 *Auus viuens ſicut tenetur dotare neptem, ita per omnes ſuos hæredes legatum dotis illi relictum ſolui debet alio non expreſſo per teſtatorem.*

20 *Paria ſunt dotare inter viuos dando vel promittendo, vel in teſtamento legando dotem, & eſt communis doctorum ſententia, vbi de effectu dotationis agitur reſpectu obligationis bonorum dotantis.*

21 *Statutum quòd ſtantibus maſculis fœmina dotata non ſuccedat ſufficit quòd ſit dotata in teſtamento.*

22 *Dotes relictæ ab auo neptibus debentur ultra legitimam patris grauati ex diſpoſitione teſtatoris aui.*

23 *Dotes quando ſunt relictæ neptibus ab auo non nominatim ex certo filio forſan grauato pluribus filiabus inſtitutis filijs ſuis pluribus & eorum deſcendentibus perpetuo fideicommiſſo reciproco inuicem & ſucceſſiuo mandante filias ex eis deſcendẽtes dotari certa dote vel cõpetenter non earum contemplatione hoc factum dicitur ſed intuitu maſculorum, non erunt ſoluendæ de bonis fideicommiſſo ſubiectis vti fœminis excluſis ab eis ideoque debent ſolui de bonis paternis grauati, & in legitimam patris veniunt imputandæ debitam patri ex bonis aui teſtantis & vt de hac materia latiſſimè diſputatur per auctorem, cum num. ſeqq.*

24 *Intellectus autenticæ res quæ. C. communia de legat. quando procedat, & num. 29. cum ſeqq.*

24 *Dos relicta ab homine filiæ grauati compenſatur in legitimam grauati patris qua non ſufficiente alienari poſſunt res fideicommiſſo ſubiectæ.*

Nec dicitur onus impoſitum legitimæ dum imputatur dos filiæ eius in eum, ad quem ſpectat ipſa legitima, & vt ibi hoc latius declaratur.

25 *Aduentitium dicitur quod extra cauſam dotis eſt relictum.*

26 *Legatum dotis per auum neptibus relictum ſoluendum eſt de bonis filij grauati, ita debet ſolui de ſuis bonis & ſic de legitima quam detrahere debet ex bonis paternis teſtatoris.*

27 *Dotes filiarum grauatorum fideicommiſſo ex aui teſtamento vel proaui fideicommittentis tempore quo dies fideicommiſſi cedit non exſpectato contractu matrimonij poterunt peti, & bonis alienatis pro eis legatis competit hypothecaria contra tertios poſſeſſores.*

28 *Fideicommiſſum poteſt annihilari per dotes relictas ab auo neptibus cum tot filiæ et neptes ex deſcendentibus poſſũt naſci ex maſculis comprehenſis in fideicommiſſo quòd earum dotes relictæ in tantis quantitatibus multiplicatæ poterant abſoluere omnia bona fideicommiſſo ſubiecta, dic tamen de hoc vt latiſſimè diſcutitur, nume. maximè 33. in fin.*

29 *Dotes filiabus grauati cui debetur legitima ex bonis teſtatoris ſi non ſufficiat legitima ex bonis fideicommiſſi non poſſunt conſtitui niſi eis filiabus quæ fuerint natæ vel conceptæ tempore vitæ teſtatoris, ſecundum Corn. quod quomodo intelligatur, vide num. 32. & 33. cum ſeqq.*

Quæ opin. longo apparatu & pulchre tollitur per auctorem, vt ibi per eum, cum numeris ſequentibus quæ omnino videnda ſunt quia multa ad propoſitum declarantur.

30 *Legitima eſt triens vel ſemis portionis debitæ ab inteſtato.*

31 *Filia grauati à patre ſuo debet dotari.*

34 *Dotes relictæ filiabus deſcendentium maſculorum debentur eis etiam conceptis poſt mortem teſtatoris, cum valeat legatum factum poſthumis & naſcituris, & quòd primo tales dotes ſint conſtituendæ ex bonis proprijs & legitimæ patris ipſarum filiarum quibus in teſtamento aui ſunt dotes relictæ quæ computantur in legitimam patris maximè cum ſint conceptæ & natæ poſt mortem aui, quia non earum ſed filij contemplatione præſumitur dos relicta, & vt ibi declaratur.*

35 *Dos non computatur in legitimam, ſed filia vtranque poterit habere & dotem ſibi per teſtatorem traditam, & legitimam ex bonis paternis teſtatore ſic relinquente filiæ legitimam ſibi de iure contingentem & in dotibus & indumentis ſibi traditis eam hæredem inſtituente.*

Et an idem ſit dicendum prout in extraneo, dic & declara vt ibi.

36 *Legatum dotis vel eius nomine an dicatur purum vel conditionale vide conſiderando, an teſtator ſit extraneus vel aſcendens, an iure ciuili municipali inſpecto excludente eam à ſucceſſione legantis.*

Item qua forma verborum legatum concipiatur cum qualitate legatariæ, quæ omnia latiſſimè diſcutiuntur vſquè ad finem dubitationis ſere.

37 *Legatum factum ab extraneo ſimpliciter pro dote vel cauſa, & nomine dotis dicitur conditionale teſtatore tunc ſentiente de matrimonio ſine quo dos non eſt.*

Et hoc legatum eſt fauorabile non ſolum legatariæ, ſed etiam alteri incertæ perſonæ, ſcilicet. Caio. futuro & reipub. 38.

39 *Auia non eſt obligata neptem dotare.*

40 *Legatum non ſufficit pro dote niſi ſit vera dos.*

At contra quandoque ibidem.

Et legatum pro dote indiſtinctè continet cauſam finalem non impulſiuam. ib id

41 *Dictio pro, quid ſignificat & quomodo diuerſimode accipiatur.*

42 *Legatum pro dote accipitur ac ſi ſub modo ſcriptum eſſet, vt idem ſi pro dote & cauſa dotis, vel vt ſe dotet, attamen magis dicitur conditionale quàm modale.*

43 *Cauſæ dotationis & dotandi ſunt plures, quandoque intereſt ſolum mulieris declarando, vt ibi tuncque cauſa dicitur impulſiua, quandoque intereſt teſtatoris, quandoque intereſt tertij & vtroque caſu dicitur cauſa finalis declarando pariter, vt ibi.*

44 *Legatum pro dote eſt purum matrimonio iam contracto, eſt modale pro ſponſalibus contractis; eſt conditionale pro ſponſalibus contrahendis.*

45 *Legatum factum pro dotandis pauperibus puellis differt à legato facto pro maritandis pauperibus puellis, vt ibi dicitur.*

46 *Legatum in auxilium maritandi non debetur puellæ iam matrimonio collocatæ, quia cauſa finalis euanuit, & vt ibi.*

47 *Legatum certæ quantitatis factum per fratrem pro maritaggio primæ filiæ ſororis ſuæ cum hoc quòd ſi prima filia moreretur antequam maritaretur, quòd tale legatum cedatur ſuæ ſorori pro maritaggio aliarum ſuarum filiarum, prima filia iam nupta inſcio teſtatore legatum eſt in caſu præſtandi ſorori cauſa prædicta.*

48 *Legatum ſimpliciter factum pro dote à patre vel aſcendente filiæ vel nepti reſpectu legitimæ dicitur purum & incontinenti peti poteſt, nec aliquod grauamen aut conditio conſi-*

conſideratur in eo, accipiendo illa verba pro dote, pro monitione, vt nubat, Quinimmo vltra legitimam dicitur & totum purum ſecundum Barto. quicquid Bald. in cotrarium in hac parte ſenſerit, hocque de iure communi, quid modo de iure municipali ſtante excludente fœminas ab hæreditatibus parentum ſtantibus maſculis, opin. doctorum ſunt diuerſæ, prout diuerſitas verborum & ſtatuti reperitur vnius loci ab alio, vt quandoque dicatur purum quandoque conditionale, declarando, vt ibi late habetur.

49 Legatum purum dotis reſpectu legatariæ dicitur, teſtatore legante centum mulieri ſi nupſerit Titio, quæ parata erat eum accipere, cum tamen ille noluerit, vti pro impleta conditione habetur.

Idem Titio moriente ante requiſitionem d. matrimonij cum legataria, ipſa tamen exiſtente paupere, ſecus ſi eſſet diues, & vt ibi.

50 Legatum puellæ de centum, vt vadat in auxilium ſui nuptus & amore Dei non dicitur conditionale at modale & debetur cautione præſtita de reddendo nuptijs non ſecutis, fructusque interim pertineat ad puellam pro impinguando legatum.

51 Legatum eſt purum factum mulieri de fundo vt nubat vel nubere poſſit, & ſi non ſit nubilis ætatis datur cautio de nubendo.

Interimque legatum id tranſmittit ad heredes ſi moreretur.

Idem in legato dando tempore quo maritabitur. ibidem.

52 Legatum purum dicitur factum à patre filiæ de centum pro dote, in quibus eam dotauit & heredem inſtituit mandansque ne plus petere poſſit, ſicque ad heredes tranſmitti poteſt, ponderando, ibi. vt per auctorem, cum ſequentibus.

53 Legatum dotis iure inſtitutionis factum filiæ excluſe à ſucceſſione vniuerſali ſuccedit loco legitimæ, ſi. que purum dicitur.

Item eſt purum quando eſt ſubſtitutа maſculis vltra dotem, nume. 54.

55 Legatum occaſione dotis mulieri factum vti ex cauſa remota & impulſiua non eſt conditionale at purum ſicque in præſenti peti poteſt.

56 Legatum dotis factum à patre filiabus dein dicatur quòd eis decedentibus in ætate pupillari vel antequam nubant quòd perueniant ad manus heredum ſuorum vel ad dominum teſtatoris, purum cenſetur conſideratione ibi per auctorem relata.

Idem ſi per verba de præſenti loquutus ſit, voluit quòd ſuæ filiæ habeant mille pro ſuo maritare & vt ibi dicitur purum & tranſmiſſibile ad hæredes, eſt. 57.

Idem ſi dixerit pro ſe maritanda vel ad ſe maritandam in extraneo præſtita cautione de nubendo, ibidem.

58 Legatum purum dicitur factum à patre filiæ ſimpliciter de centum nec dici pro dote, cum cenſeatur hac cauſa legatum & ſtatim poteſt peti, etiam ſi conditio vel tempus ei explicitè adijciatur, declarando vt ibi quia eſt tranſmiſſibile, & vt alijs coniecturis de quibus ibi conſtare hoc poſſit, & de materia vide.

59 Legatum dotis purum dicitur non conditionale adeo vt in continenti peti poſſit vbi adſit communis vſus loquendi in loco vel conſuetudo, & probaretur hoc legitime, quòd illa mulier cui in teſtamento patris vel extranei relictum eſt quid pro dote dicatur ſuam dotem habere, in hoc articulando eſſentiam, proprietatem ac veritatem dotis ac ſi talis mulier eſſet nupta, & vt ibi latius exponitur.

60 Fructus poſſeſſionis legatæ alicui mulieri ad nubendum interim percepti ſpectant ad heredem.

61 Legatum dotis factum alicui puellæ cum peruenerit ad tempus maritandi vel ad nubilem ætatem, ita demum conſequi poteſt peruenita ea ad eam ætatem, facta pubere quod quandoque pro 12. anno accipitur quandoque pro ſexdecim & de hac materia latius ibi, cum ſequen. numer.

62 Diſpoſitio collata in tempus nuptiarum differt ab ea in tempus nubilis ætatis, prout aliud eſt eſſe nubilis ætatis aliud eſt contrahere nuptias.

63 Nuptiæ dicuntur vbi mutuo conſenſu contrahitur matrimonium.

64 Nubilis ætas in fœmina eſt in tempore duodecimi anni, niſi malitia ſupleuerit ætatem.

65 Legatum factum alicui puellæ de aliqua hæreditate vel magna quantitate facultatum cum hoc quòd debeat nubere alicui de agnatione vel patria teſtatoris, ſiue ſit pubes vel impubes tempore mortis teſtatoris per triennium exſpectatur ad nubendum, alias priuatur relicto, quòd licet durum videatur, vt ibi declaratur tamen ſeruandum eſt.

Quid ea nupta agnato vel de patria teſtatoris & vidua remanſerit an abſque priuatione relicti cui velit poſſit nubere, & dic quòd ſic, declarando, vt ibi latius, infra numero ſequenti, niſi teſtator id prohibuerit dicendo velle talia bona remanere inter ſuos de agnatione & quare, vide omnia pulchre, ibi deciſa ſexageſimoſexto.

67 Conditio à teſtatore appoſita ſufficit quòd ſemel ſit impleta, cum natura conditionum ſit vt non requirat veritatem actus permanentis ſed ſufficit veritas actus tranſeuntis.

68 Conditio vel diſpoſitio habens verba cum tractu ſucceſſiuo, non adimpletur momento, ſed perſeuerantia requiritur.

69 Legatum factum puellæ ſi nupſerit alicui de agnatione vel patria teſtatoris, & reperiatur nullus in agnatione vel patria cui honeſte & licite nubere poſſit; poterit nubere cui voluerit tali conditione retenta, vel habita pro impleta cum per eam non ſtetur.

70 Legatum factum de bonis teſtatoris vel de certis pecunijs diſtribuendis in maritandis mulieribus vel filiabus ſuorum deſcendentium an interpretetur de mulieribus quæ nuptæ amplius non fuerunt ſecundum opin. aliquorum, an vero etiam de viduis ſecundum aliam opin. Iac. Butr. quam tenet auctor, ratione paupertatis, pietatis & affectionis teſtatoris æqualiter, & vt latius & pulchre declaratur per auctorem cum numero ſequenti.

71 Maritare tam virgines quàm viduas iuuenculas indiſtincte & generaliter pium eſt.

72 Legatum factum de certa quantitate in maritandis filiabus deſcendentium concurrentibus & virginibus & viduis in æquali ſtatu paupertatis vel æqualis periculi pudicitiæ, tunc virgines debent præferri viduis, cum virginibus nuptiæ magis faueant, ſicut habens maius priuilegium præfertur.

73 Legatum certæ quantitatis pecuniarum factum in diſtribuendo pro maritandis puellis pauperibus natis ex conſanguineis teſtatoris, pertinebit ad puellas pauperiores natas ex agnatis teſtatoris etiam vlterioris gradus quæ præferentur natis puellis ex cognatis, hocque teſtatore exprimente pauperiores, vel quia ſic intelligi debeat vt ibi, ſecus vbi diceret pauperes, per executorem eligendas, quia pauperes poteſt eligere licet pauperiores reperirentur.

Et de materia paupertatis & quando nobilis dici poſſit pauper, & vt ibi latiſſime, cum numero ſequent.

74 Pauper poteſt dici nobilis habens facultates cum pluribus tamen filiabus ad nubendum, & cum filiæ poſſunt dici

pariter

pariter pauperes, ei ergo tanquam pauperi in ſubſidium dotium filiarum dari poteſt de bonis inter pauperes diſtribuendis, intelligendo tamen, vt ibi, quando de eis non videtur ſenſiſſe teſtatorem.

75 Pauper quis, & quis nobilis dicatur, vide ibidem late. Et quomodo nobilis habens in bonis quinque millia dici poſſit pauper & ruſticus habens centum poſſit dici diues, & vt ibi de materia.

76 Legata dotium à parentibus filiabus facta diuerſos effectus afferentia iuxta diuerſitatem caſuum vide expreſſa & narrata ibidem.

77 Legatum ducentum factum filiæ in teſtamento iure inſtitutionis aſſerendo ea fuiſſe in dotem data cum tamen nil dederit, nullum eſt, adeo vt tanquam præterita poteſt dicere filia teſtamentum nullum.

78 Legatum dotis factum & relictum à patre filia in teſtamento ſimpliciter, debetur illi, vna cum credito certæ quantitatis ſibi ſoluendo adueniente nubili ætate relicto & deſcripto in monte Florentiæ, in quo fuit creditrix deſcripta etiam de pecunijs paternis, nam vtrunque conſequi debet.

DVBIT. XII.

SVPER legatis dotium, indies ita præ manibus eſſe poteſt vltimarum voluntatum interpreti noſtro, ſicut vltimum elogium, quodq; & fere nullum inuenitur, quod legatum dotis vel vxori, vel filiabus, neptibus, vel puellis alijs factum non contineat. Cum enim dubitatio hæc ex diuerſis factorum accidentijs oriri, ad diuerſosque iuris articulos & effectus tendere poſſit, ac eorum maiorem partem in ſuperioribus explicauerim. Ne rem igitur iudicio meo bene actam iterum agam, ad mei laborem ſuperuacuum, & ad aliqualem legentium nauſeolam, dicam itaque breuiter, & legentes remittam, quemadmodum iam de legatis etiam dotium factis vxoribus plura ſcripſi ſupra ea. interpretat. dubitat. decima, ver. aduertendi ſunt effectus, & plenus eſt titulus. ff. de dot. prælega. text. gloſ. & doct. in l. 3. cum ſequent. C. de fa ca. ali. lega. & l. prima. §. ſciendum. de rei vxor. act. & de legato dotis facto filię, vxori, vel marito quando animo compenſandi cum legitima cum lucro dotis, vel alijs debitis teſtantis, dixi ante in dubitatio. 6. ſunt & alij admodum quotidiani articuli iuris de dotibus legatis filiabus, an per eas transmittantur ad hæredes, de hoc vide, non tam plenè quàm clare tractaui lib. præceden. interpretatio. prima. dubitati. 5. ſoluto. 4. verſic. quarto ſuper tranſmiſſione. & an ſuper dotibus filiæ poſſint grauati fideicommiſſo, declaraui lib. præceden. interpretatio. 3. dubita. ſecunda, ſolutio. 4. verſic. tertio quæro, cum ſequent. Ac etiam de legato dotis incertæ facto filiæ vel vxori non contemnenda plura expoſui ſupra dubit. 5.

Nunc huius noſtræ dubitationis circa alios iuris articulos exponam has, quæ ſequuntur, ſolutiones.

Primo † fauores dotium à iure dati dotibus qui tales
1 & tanti ſunt traditi per doc. in l. prima. ſolu. matrimon. & Bald. Nouel. tract. de dote par. 6. per to. & Bapt. de ſancto Blaſ. tract. de priuileg. dotium adducendo fauores attributos dotibus vſque ad nume. 354. dantur pariter & legatis dotium in deciſione ſtatuti, quòd in dotibus non currat præſcriptio, venire & legatum dotis, qua ideo † etiam in teſtamento data mulier dicitur do-
2 tata, gloſſ. in ver. alio patre. in l. cum plures. §. penult. ff. de adminiſtr. tuto. & non titulo actionis, ſed rei effectu inſpecto, reſpondit Bald. conſi. 268. ſuper primo puncto, numero ſeptimo, verſic. ſuper ſexto. lib. 3. pro memoria dignum ponit Catel. Cot. in ſuis memo. ſub verbo dos habet multa priuilegia in pulchro caſu præhabita
3 longa dicuſſione † itidem fauorem dotium etiam datum per ſtatutum dari legatis dotium tenet Caſtr. conſilio tricenteſimo vigeſimoſecundo, viſo puncto. per
4 tot. lib. primo, eodem † fauore dotis pro legato dotis facto vel futuro marito vel marito de præſenti pro vxori vtrique & marito & vxori dari actionem per leg. ſeruo legato. §. ſi teſtator. & ibi gloſſ. in verſi. non enim gener. de leg. primo, & l. Titio centum. §. fina. de conditio. & demonſtratio. inter priuilegia dotis inſerit Bapti. de ſancto Blaſi. dict. tract. de priuileg. do in ſecunda centu. numero 23. 24. ſicut & inſerit in tertia centu. numero
5 decimoſexto † de legato dotis pro aliquà muliere maritanda non detrahi falcidiam, & ibidem numero ſexageſimoquarto, voluntatem teſtatoris non ſeruari, caſu quo filia remaneret indotata per l. cum pater. §. pater certam. de legat. ſecundo, & ibi gloſſ. & Barto. de falcidia non detrahenda ex legato dotis propter gloſſ. contrariam, & ibi Salic. in l. talis facta. §. primo. de iu dot. intellige quando legatum dotis eſt factum mulieri pauperi, quia tunc dicitur legatum ad pias cauſas, in quo ceſſat falcidia, ita probat Rom. in auct. ſi mulier. colum. ſecunda, numero quinto. C. ad leg. falcid. & Campegit. tract. de dote, part. prima, quæſtio. nonageſimaprima, idem plene diſcutiendo tenet Bald. Nouel. dict. tract. par. 6. priuileg. 49. cum alijs concordan. cumul. per. Tiraquel. de priuileg. piæ cau. in præfa. pagin. 12. 13. idem Bald. Nouel. ea. par. ſub priuileg. ſeptuageſimoſeptimo,
6 diffuſe examinando ſuper † legato dotis facto mulieri pauperi, vt nubat Titio, ſi aliquo caſu; vel voluntatis, vel mortis Titij, vel mortis mulieris non ſequeretur matrimonium, vt teſtator diſpoſuit, concludit mulierem ipſam, vt conſequatur legatum debere alij nubere, vel ea nolente nubere, vel mortua hæredem cum conſenſu epiſcopi teneri dictum legatum ſoluere alij mulieri pauperi nubenti, & pro dote & non aliter poſſe dictum legatum retineri, vel diſpenſare etiam in alias pias cauſas, & hoc fauore dotis & piæ cauſæ matrimonij, vt ibi longo apparatu probat, idem ea. part. 6. priuileg. 50. in fi. tenet vſum matrimonij dici piam cauſam & fauore reipublicæ per. l. primam, ſolut. matrimon. & iſto caſu legatum pro dote continere cauſam finalē, diſcurre per eandem. 6. part. legatum dotis incertæ fauore dotis valere in priuileg. vndecimo, legatum dotis non venire in reſtitutione fideicommiſſi & quomodo in priuileg. ſexageſimoſecundo, legatum dotis factum in teſtamento non cenſeri diminutum per generalem diminutionem legatorum factam in codicillis, vt priuileg. 72. vbi etiam adiecta eſt generalis doct. eadem eſſe priuilegia legati alimentorum & legati dotis, legatum dotis per patrem factum filiæ quaſi, vt æs alienum præfertur alijs legatis, Bald. Nouel. eo. tract. part. 7. priuileg. 19. per doctr. Bart. in l. ſecunda. §. ſi ſponſa. ff. de priuileg. credi. idem Roland. à Vall. conſi. 25. num. 21. lib. 4.

7 Secundo † legata dotium, quæ ab auo vel aſcendentibus alijs fiunt neptibus vel deſcendentibus, alijs fœminis variam capiunt interpretationem ad varios iuris effectus. Nam auus quandoque relinquendo dotem nepti dicitur hoc facere contemplatione neptis, cum dicat nominatim ſe relinquere ei quæ ſit nubilis ætatis, & vehementia inditia appareant, Alexand. conſilio 32. columna prima, ſub nume. 4. lib. 4. & de quibus per Socin. Iun. conſilio 79. numero 51. & ſequent. lib. 3. & Bero. conſilio 46. numero 8. 9. lib. ſecundo, qui in eodem caſu pro Regina Maria reſponderunt, & Alcia. conſilio 49. lib. nono, ita tunc dos iſta nepti relicta quoad patrem diceretur de bonis aduentitijs filiæ. l. auus. ff. de iur. dot. & ei non veniret imputanda in legitimam debitam ex bonis paternis, nec patri eſſet imputanda in legitimam debitam

debitam ex bonis ſui patris Alexand. dict. conſilio trigeſimoprimo, nume. 4. & plene Socin. Iun. dict. conſil. ſeptuageſimonono, numero quinquageſimotertio. Et quandoque dicitur facere contemplatione filij & non neptum, vt cum appareat hoc cedere ad vtilitatem & exonerationem filij plures filias habentis ad dotandũ, vel cum neptes non ſint nominatæ nominibus proprijs, vel non ſint nubilis ætatis, vel non natæ nec cognitæ per auum, vel ſumus in dubio an filij vel nepotum contemplatione legauerit, tunc huiuſmodi dos legata quoad neptes ipſas diceretur profectitia. l. profectitia. in principio. ff. de iur. dot. & ſoluta à patre, vel ab auo dote, non poſſent neptes petere, & eam relictam ab auo firmat Bartol. conſilio centeſimo trigeſimoprimo, primo arguitur, repetito conſilio 55. columna ſecunda, & per text. & ibi Bartol. in lega. dedit dotem. ff. de colla. bon. Ang. & Ioan. de Ric. conſil. 78. Ioannes philippi, & conſilio ſequen. ſequitur Riminal. ſeni. conſi. 230. num. 6. 7. comprobat conſilium præbendo arbitris Deci. conſilio 31. colum. penul. in 6. dubit. has ſimiles diſtinctiones firmat Alexand. conſilo 154. colum. ſecunda, ſub numero 3. lib. ſeptimo. poſt alios Ripa in l. in quartam, numero 206. ad leg. falci. Cepha. conſil. 105. numero 23. & ſeq.

8 Exinde inferunt doct. in his locis talem † dotem ab auo relictam imputari in legitimam debitam tam nepti in bonis ſui patris, quàm patri in bonis ſui patris. & neptem dotatam à patre non poſſe petere dotem relictã ab auo. Bartol. dict. conſ. 131. aduerte ſingulariter hoc ꝓcedere, quando dos ab auo relicta neptibus à filio eſſet ſoluenda. ſecus vbi alius puta, ſubſtitutus filij eſſet grauatus hanc dotem ſoluere, quia tunc neptes conſequerentur & dotẽ eis relictam in teſtam. aui, & dotẽ relictã in teſtamento patris, vti à diuerſis debitoribus, & ſic à diuerſis hæredibus legata præſtanda forent, ita concludit Caſtren. conſilio 35. videtur dicendum quòd vtrunque legatum, colum. penult. verſic. ſexto & vltimo, lib. ſecundo, cum quo tranſit Rui. conſil. 138. ſupra fin. libr. 2. & pro quo eſt text. in leg. quid ergo. §. ſi quis duos. de lega. 1. vbi in vno teſtamento quid relictum à diuerſis hæredibus debetur ac ſi relictum eſſet in teſtamentis diuerſorum, vt ibi Bartol. Bald. & alij illum text. intelligunt.

Namque poſito quòd legatum dotis non ab hærede grauato ſed ab alio fuiſſet ſolutum mulieri vel marito ſuo, poſtea quando nupſit, vtiꝗ etiam poteſt mulier actione ex teſtamento petere legatum ipſum per l. Publius. in princip. de cond. & demonſt. ibi tradunt Caſtr. & Soc. poſt Gul. de Cun. in l. cum is. §. ſi mulier. de cond. indeb. comprobat idem Caſt. conſi. 147. proponitur in facto. libr. 2. & conſ. 214. Ego Paulus. lib. 1. vbi idem firmat per alia media etiam ſi eſſet nupta viuente teſtatore, & quidem ſit dicere pro ea maritanda vel pro dote, ad idem Iaſ. in l. de alimentis. in fi. C. de tranſact. & Socin. Iun. dict. conſi. 79. numero. 53. 54. lib. 3. Bero. dict. conſi. 46. numero ſeptimo, lib. ſecundo. & Alcia. conſil. 49. lib. 9. vbi conſuluerunt, vt dixi, in eod. caſu Reginæ Mariæ, ꝙ ei dotatæ ab auo paterno quando nupſit, debeatur etiam legatum ſibi prius relictum in teſtamento paterno.

9 Aduerte & ſecundo quòd ſi † legatum dotis factum ab auo vel ab alio vlteriori aſcendente contineat maiorem quantitatem, puta mille pro qualibet fœmina nubenda deſcendentium maſculorum, quàm ſit quantitas dotis alicui ex his fœminis relicta, promiſſa, vel data ab aliquo ex deſcendentibus maſculis, puta quingenta, quod vere poſsit contingere & congruum videri alicui teſtatori locupleti dotes fœminarum deſcendentium futuras eſſe tantæ quantitatis & huius patrimonio ſub fidei commiſſo inter maſculos perpetuo & peruento ad plures maſculos, & ſic inter eos, in plures partes diuiſo, itaque maſculi ipſi vlteriores pro eorum facultatibus diminutis minorem quantitatem dotis relinquant, vel tradant ſuis filiabus, nunquid neptes iſtæ poſsint petere & illud plus ex relicto dotis facto in teſtamento aui, vel anteceſſoris fideicommittentis, vel relinquentis, non parum ambigua dubitatio eſt. Nam primum habitis teſtamento aui, & teſtamento filiorum & hæredum pro vno teſtamento, vt l. huiuſmodi. §. ſi Sempronius. de legat. primo, clare probat Riminal. ſeni. con. ducenteſimo trigeſimo, num. 12. 13. & diuerſis legatis pro eadem cauſa dotis eiſdem perſonis factis in teſtamento aui, & in teſtamento hæredum, ſtatur vltimo legato dotis, & vltimum attenditur, & debetur tantum per leg. libertis quos in prin. de ali. lega. tradit Bart. in leg. cum centum, vltra med. ver. aut legatum eſt ob vnam & eandem cauſam. de ali. lega. & in ſpecie Caſtren. conſ. trigeſimoquinto, videtur dicendum, colum. 1. verſic. ſecundo ad idem
10 lib. ſecundo, ita † in eodem tamen qui legauit pro dote ducenta, & poſtea dotauit cum centum legatariam non poſſe petere illud plus ex legato concludit diſputatiue, vt dicit ipſe Ioa. Campeg. tract. de dote part. 1. quæſtio. 36.

11 Quinimmo videtur poſſe † peti illud plus exiſtens ex primo legato ex teſtamento aui, aut loquimur in ipſo plus legante pro dote, & poſtea minus dante pro dote, vt eſt commun. concluſio Bald. Caſtr. Imo. & Alexand. in l. huiuſmodi. §. cum pater. de lega. primo, Bald. Ange. Salyce. & Caſtren. in l. filia legatorum. C. de lega. & ibi Iaſo. dicit, quòd omnes ita tenent & ſic eſſe commun. opin. concord. allegando tenet Pariſ. conſilio ſexageſimoprimo, numero trigeſimooctauo, lib. ſecundo. Aut loquimur in teſtamento aui continente legatum maioris quantitatis, & in teſtamento hæredis cõtinente minoris quantitatis legatum, quòd illud plus debetur, argumen. l. quid ergo. in princip. de lega. primo, eò quod in illo pluri non intelligatur facta compenſatio, quæ nõ fit niſi pro concurrenti quantitate debiti & crediti. l. ſi
12 conſtat, & l. etiam. C. de compenſ. prout per † hæredem obligatum ſoluere legatum dotis mulieri eidem legando vel dando eãdem dotem intelligi factam compenſationem pleniſsime per com. opin. doct. probaui ſupra dubita. 6. ver. pater in teſtamento. Huic ſententiæ non obſtat quòd contrarium defendere conatur Nat. conſilio tricenteſimo ſexageſimoſecundo, Sebaſtianus Louana, quòd debeatur & totum legatum factum neptibus in teſtamento aui, quia ſua principalis defenſio eſt in eo quòd ibi legatum ab auo non dicebat pro dote, ſed erat factum ſimpliciter nepotibus, ita impleta non poterat dici eadem cauſa dotis. l. Lucius. de lega. ſecundo, & datum ab alio neptibus non in cauſam dotis dicitur aduentitium. gloſſ. in leg. qui in aliena. §. interdum. de acquir. hæredi. equidem dico hoc eſſe de raro contin-
13 gentibus quòd † aſcendentes maxime relinquendo fœminis deſcendentibus innuptis non dicant pro dote, vel quando nupſerint, vel pro eis maritandis, etiam quando talibus quid ſimpliciter ſufficiens ad dotem eſſet relictum per auum paternum probabilius putarẽ poſſe intelligi pro dote, ſicut intelligitur pro dote relictum ſimpliciter filiabus innuptis factum per patrem. ex communi doct. opin. per Rol. à Vall. conſilio 25. numero 22. libro 4. vltra allega. per eum, idem pro ſingulari ponit Cremen. ſing. 3. & Ioan. Campeg. tract. dot. part. prima quæſtio. 37. vbi in fin. improbat illam limitationem, quando eſſet factum relictum ſimpliciter filiæ infanti & adhuc non nubili, ita eſſe commun. opin. docto. dicit Roland. à Val. d. conſilio vigeſimoquinto, numero vigeſimo ſexto, idem Phanu. Lucens. de lucro dot. glo. octaua, numero octuageſimoſecundo, ſecus tamen eſt in extraneo non obligato dotare Ruin. conſil. 3.

in princip.lib.3.Quia illud quod gloſſ.in l.talis.§.primo
& Bartol.in leg.quod autem.ff.de iur.dot.& doct. com-
muniter exemplificant in parte ſimpliciter relinquen-
te filiæ intellig. pro dote prouenit & reputatur ex eo
quòd pater tenetur dotare filiam.l.qui liber.de ri.nup.
& le. fin.Co.de dot.promiſ.& per hoc ſimpliciter relin-
quendo vel dando filiæ intelligitur relinquere pro ob-
ligatione & cauſa dotis qua tenetur.l. ſi cum dotem.§.ſi
pater.ſolut.matrimon. cum ſatisfactio præſumatur ex
cauſa debiti apparentis per allega.in meo conſil. 30.nu.
vigeſimoquinto,libro primo. ſed quia & auus paternus
ſicut pater continetur ſub dict.l.qui liberos,vt teneatur
dotare neptem, Bald.de Bar.in l.prima,num. 103 ſolut.
matrim.& ſpec titu.de iudi.§.ſequitur, colum.5. verſi.
quid ſi vnus ex fratrib.par.ꝗ. & dos promiſſa per auum
paternum intelligitur promiſſa de bonis ſuis,ſicut pro-
miſſa per patrem de bonis paternis probat Bart.in di.le.
prima,nu.11.& 12.& ibi Rip.num.76.ergo eadem ratio-
ne dicendum eſt auum paternum ſimpliciter relinquen
do neptibus intelligi relinquere & legare pro earum do
tibus,prout intelligitur in parte relinquente,in hoc nō
video rationem diuerſitatis,immo identitatis,vt modo
oſtendi , ſic eſt idem ius.l.illud.ad l.aqui.leg.à Titio.de
verb.obligat. Præterea fallacia alia eſt in dic.conſil.Nat.
quòd teſtamentum patris & teſtamentum filij hæredis
reputantur, vt plura teſtamenta à diuerſis perſonis fa-
cta,vt ibi ſub numero 10.& 14.licet ita in facto videatur,
tamen quoad effectum iuris veritas eſt in contrarium,
quòd pro vno teſtamento ab eadem perſona factum re-
putatur,per d. le.huiuſmodi.§.ſi Sempronius.de legat,
primo,cum alleg.per Riminal.ſen.d.conſi.230.num.12.
13.& bene in terminis Aymo conſil. 131.ſub.nume.14.ex
quo legatum eidem factum conſiſtens in quantitate nō
debetur niſi ſemel.le.plane.1.§.1.& ſeq.de leg.primo,re-
pugnante etiam regula ex duabus cauſis lucratiuis, vt
per Bart.& ali.in l.Mæuius.§.duob.de legat.2.cum ſimi-
libus,per Cephal.conſ.84.num.12.13.& per Barto.Bald.
Caſtr.& ali.in d.§.ſi Sempronius.& pro hoc facit Bald.
in l. Neſennius.colum. ſecunda, verſ. ex hoc inducitur
in argume.ff.de nego.geſt. & ibi Bar.num.5. proprie in
patre filiæ debitore in aliquo eam dotante tenet pręſum
ptionem hanc violentam, vt non dicatur dotaſſe de ſuo,
quatenus eſt debitor filiæ tollere præſumptionem pie-
tatis,quod dicit eſſe multum not.vt ſic ceſſet præſum-
ptio.l.fin.de dot.promiſ.ita & in debitore dotante pro-
bat Alexan.conſil.100.num.ſecundo, ver.quoad tertiá.
li.ſecundo,& in patre debitore filiæ ex teſtamento ſui
patris,idem probat Bald.conſil. 330.caſus talis eſt, auus.
li.5.licet loquatur in legato in ſubſidium maritandi, ta-
men fundat ſe & in ratione quòd filius videatur dotaſ-
ſe ſuam filiam animo ſe liberandi , quatenus eſt hæres
ſui patris per d.l.Neſennius.& l.fi.ff. de peri.hæred.& cū
alijs adduct.ſupra d dub.6.d.verſi.pater in teſtamento,
ex quibus ſine alio progreſſu in reſponſionibus ad alia
fundamenta d.conſil. 362.Nat.quæ ſunt extra propoſi-
tam materiam , credo illud ſicut plura ſua & aliorum
conſilia quod magis veriſimilia, & defenſiua ſunt pro
parte conſultante,& pro aduocato quàm veridica & iu
ridica pro iudice veritatem ſequente, quare in ſimilib.
maxime & tractando ,& iudicando , vt verum ſequa-
mur,intellectus oculi ſunt aperiendi.

14 Aut & tertio loquimur in † dotibus relictis ab auo
neptibus,& ſoluendis per earum patrem fideicommiſ-
ſo grauatum reſtituere alijs maſculis,& tunc ſolutio do
tium fit primo ex legitima & Trebellianica patris gra-
uati quatenus capiat, deinde in reſiduo & integraliter
ſuppletur,& fit ex bonis ſubiectis fideicommiſſo,ita di-
ſpoſitio huiuſmodi teſtatoris conformis eſt diſpoſitio-
ni legis per auct.res quæ.com. de lēga.& in corpore vn-
de ſumitur & l. mulier.§.cum proponeretur. ff.ad Tre-
bell. tradit Caſtren. conſilio 64. licet plura quærantur
colum.fin.nu.4.verſ. quinto loco.libr. ſecundo,diffuſe
comprobat Cephal.conſil.105.num.19.& ſeq.idem cla-
re firmat Berot.conſil.116.num.14. & ſequen.& colum.
15 fin.numero 25.lib.ſecundo, vbi in colum.fi. tenet † bo-
na ſubiecta fideicommiſſo poſſe capi & diminui pro re-
ſtitutione dotis vere habitæ & receptæ, & non pro do-
te ficta & confeſſata, quæ non habet priuilegia dotis, vt
ibi per eum,& clare per Pariſ. conſi.52.columna.fin.nu-
mero 40. libro ſecundo, & Corneli. conſilio 120.libro
tertio,& attenditur tempus reſtituendæ dotis, ſi legiti-
ma ſufficiat & Trebellianica pro dotis reſtitutione cuū
non nocet, quin pro ea capiantur bona ſubiecta fidei-
commiſſo, ſi prius maritus diſsipauerit ipſam legitimā
& Trebellianicam,Caſtr.conſil. 219. viſis & conſidera-
tis.colum.fin. lib.1.atteſtando ita eſſe commu.opin.la-
te ſequitur.Curt.conſi.59.

16 Exinde ſimiliter idem dicendum videtur, † ſi auus
primus teſtator fideicommittens reliquerit dotes cer-
tas, vel diſpoſuerit fœminas deſcendentes ex ſuis filijs
maſculis hæredibus inſtitutis, & alijs deſcendentibus,
maſculis,& ad inuicem fideicommiſſo perpetuo inter
maſculos grauatis debere competenter dotari, & ali-
quis maſculus alienauerit ſuam legitimam & Trebel-
lianicam habens filias, poterunt quidem fœminæ do-
tandæ accipere de bonis fideicommiſſo ſubiectis pro
dotibus certis relictis vel declarandis competenter ſe-
cundum tempus requiſitæ earum dotationis per dictas
deciſio.Caſt.dict.conſ.219.col.fi.& Cur.Iun.d.conſi.59.
per tot. & ſi loquantur in dote reſtituenda eadem tamē
& principalior diſpoſitio legis eſt in dote conſtituenda
per d.auct.res quæ.& præcipue relicta à teſtatore cuius
diſpoſitio ſecundum dictam legis diſpoſitionem intel-
ligi & capi debet, vt in ſpecie dicunt Bero. dict.conſ.116.
ſub nu.16. verſi.& in dubio diſpoſitio,& plenius Ceph.
d. conſ.105.nu.13.& ſeq. & dixi conſ.137.nu.31.& Tiber.
Dec.con.10.nu.7.li.2.addo in ſpecie Imo.in l.cū auus.in
fi.de conditio. & demonſt. qui tenet filiam grauati, qui
conſumpſerit forte legitimam & Trebellianicam, ſe-
quendo Bart. ibi debere dotari ex æquitate per di.auct.
res quæ.& inducit etiam hippothecarium contra terti-
os poſſeſſores pro ipſo legato dotis, per l.1.commun.de
lega. non expectata etiam celebratione nuptiarum ar-
guendo à legato dotis facto vxori operante repreſenta-
tionis commodum per l. 1. de dot. prælega.probat Bero.
d. conſil.116.nu.16.dotationes autem fieri debent com-
petentes, cum teſtator ſic diſponit ſecundum tempus,
quo contigerit dotes conſtitui, l. Titia. in fin. ff.de iur.
dot.& per illud vulga.quòd qualitas iuncta verbo intel-
ligitur ſecundum tempus verb.le.in delictis.§. ſi extra-
neus ff. de noxa.act. l.ex facto. §. ſi quis aut. ad Trebel.
Pro his facit in ſpecie,quod late pro hac parte corrobo-
randa adducit Riminal.Iun.conſi.190.nu.2.cum ſeque.
ad quod tollendum reſponſiones ſuæ num. 58.& ſequ.
non militant,quia in caſu ſuo non aderat legatum doti-
um ab auo factum neptibus, idem pro hac parte ſentit
conſ.143.nu. 3.6. & ante eum Socin.in le.cum auus.ſub
nu.76.de conditio.& demonſt.vbi expreſſe tranſit cum
hac concluſione quando legitima & Trebellianica eſſet
conſumpta.

17 Quid de iſtis † dotibus relictis & præordinatis filiab.
grauatorum per auum ſimpliciter alio non expreſſo ex
quibus bonis debeant ſolui, & quomodo imputari tem
pore reſtitutionis fideicommiſſi, an de bonis earum pa
tris grauati, vel aliorum cohęredum, & fideicommiſſa-
riorum, vel de bonis ſubiectis fideicommiſſo Cor.conſ.
197.colum.fin.lib.primo, videtur tenere has dotes de-
tracta legitima grauati eſſe ſoluendas per fideicom-
miſſarios pro hæreditarijs portionibus, vt ita omnes
cenſeantur onerati ad dandum dictas dotes, nihil alle-
gat ad

gat ad hoc, quod ita probet, pro quo allego Bald. conſilo
18 330. caſus talis eſt, auus. lib. 5. vbi † legatum de mille in
ſubſidium maritandi per auum factum nepti, & inſti-
tutis hæredib. filijs patre neptis, & alijs, & nepotibus
deciditur ſolui debere per omnes hæredes pro hæredi-
tarijs portionib. nec alij ſunt liberati ex eo quòd pater
dotauit filiam, vt ibi per eum quæ quidem deciſio, vt
comprehenditur ſic eſſe eius caſum poteſt admitti in le-
gato dotis nominatim per auum facto nepti habentem
19 plures filios cum patre puellæ nubilis, quã ſicut † auus
viuens tenebatur dotare per l. profectitia. §. ſi filius. ad
maced. & l. & ideo. in fin. & l. ſequent. de in rem verſic.
dicit Spec. tit. de iud. § ſequitur ver. quid ſi vnus ex fra
tribus, cum ſimil. per Cephal. conſil. 343. num. 6. ita per
omnes ſuos hæredes legatum dotis ab eo factum ſolui
debet alio per teſtatorem non expreſſo, l. ab omnibus.
in princ. de leg. 1. cum ibi not. & in l. 2. C. de hæred. acti.
& leg. hæreditariarum de acti. & oblig. quia vbi agitur
20 † de effectu donationis reſpectu obligationis & bonorũ
dotantis paria ſunt dotare inter viuos dando vel pro-
mittendo vel in teſtamento legando dotem, vt eſt com-
21 mun. ſententia doctr. in illa quæſt. ſtatuti, quòd † ſtanti-
bus maſculis fœmina dotata non ſuccedat, quòd ſuffi-
ciat eſſe dotata in teſtam. Bart. in l. Titio centũ. §. Titio
genero. column. fin. verſic. in contrarium. de condit. &
demonſt. quem ibi communiter doctor. ſequuntur, &
alleg per Alber. Brun. de ſtatu. fœmi excluden. art. 6. nu.
194. 195. 213. & ſequent. Rip. in rub. num. 61. ſolut. matri-
mo. & proprie Bartol. in l à filia. in princip. numero 3. ff.
ad Trebel. in materia dotis minuentis fideicommiſſum
æquiparat dotem legatam in teſtamento, & datam inter
viuos, pro not. dec. ſ & ibi probat Alexan. numero. 11. &
maxime in auo relinquente dotem certæ quantitatis
nepti notæ, & ſic erga eam habente affectionem, arg. no.
in l. qui filiabus. in princip. de leg. 1 vnde vel affectione,
& contemplatione neptis, vel contemplatione filij o-
nerati forſan pluribus filiab. ad nubendum, dicatur ta-
lis dos relicta, ſequitur quòd ſoluenda ſit per omnes fi-
lios cohæredes ſecundum Bald. dict. conſilio 330. lib. 5.
quia in perſonis omnium hæredum erat contracta ob-
ligatio, reſpice tamen quòd Bal. non loquitur in caſu ex
tantis, vel cedentis fideicommiſſi inter filios cohære-
des, nam fideicommiſſo exiſtente, & eius die cedente
quòd vnus ſit grauatus & conuentus ad reſtituendum
fideicommiſſarijs ſuperſtitibus, tunc onus dicti legati
dotis, ſicut aliorum legatorum ſoluendorum ſpectaret
ad ipſos fideicommiſſarios, per l. 2. & fin. Co. ad Trebel.
& ibi gloſſ. & doct. & gloſſ. in l. 1. §. fin. & ibi Bar. & alij,
& in l. Marcellus. in prin ff. eo. & Gui. Pap. in quæſt 296.
in prin. qui dicit d. gloſ. in d. l. 1. §. fin. eſſe magiſtralem &
communiter approbatam & Aymo conſil. 16. in princi.
& hoc caſu credo procedere, & habere locum quod
tradit Corn. d. conſi 197. colum. fin. lib. primo, quo non
allegato idem tenet Rubeus Alexandri. conſil. 157. colu.
pen. nu. 7. & colum. fin. onus dotandi filias grauati ſpe-
22 ctare ad fideicommiſſarios, † quinimmo dotes iſtas ex
diſpoſitione aui teſtatoris deberi extra legitimam
patris grauati, ibidem tenet Cornelius & ante eũ
Caſtr. conſilio 102. videndum eſt primo. colum. ſecun-
da, verſic. in contrarium. lib. 2. concludendo quòd filiæ
grauati, quibus ex diſpoſitione expreſſa teſtatoris fa-
ctum eſt legatum dotis, aliter non debent dotari ex le-
gitima patris grauati, quam autem ex perſona patris de
bent debere, & ex perſonis earum dotem conſequi ex
relicto eis expreſſe facto, eo quòd auth. res que. comm.
de lega. non loquatur quando grauatus dotat ex diſpo-
ſitione expreſſa defuncti, quaſi etiam tale grauamen nõ
poſſit imponi ſuper legitima, l. quoniam in prioribus.
C. de inof. teſta. vt ibi per eos, quos minime tenendum
arbitror. vt modo dicam.

23 Cæterum vbi teſtator † non nominatim certis nep-
tibus ex certo filio onerato forſan pluribus filiabus nu
bendis reliquerit dotem, ſed habens plures filios maſ-
culos conſtituendo inter eos, & eorum filios & deſcen-
dentes maſculos reciprocum, & ſucceſſiuum fideicom
miſſum mandat generaliter filias ex eis deſcendentes
dote certæ quantitatis, & non vltra, vel quantitate non
expreſſa honorifice & concedenter dotari debere, vel
eis congruenter dotatis, imperpetuum deſcendentes
maſculi per fideicommiſſum ſuccedant. Quoniam tunc
ordinationem huiuſmodi pro dotibus neptum, & deſ-
cendentium filiarum ex maſculis non earum contem-
platione factam cenſeo interpretandam fore, verum
intuitu maſculorum pro efficaciori & clariori demon-
ſtratione fideicommiſſi inter eos inducti excluſis fœ-
minis, vt ex prouiſione dotis, qua debeat ſtare conten-
ta filia dicitur excluſa & ſic facta aliena ab hæreditate
patris, per tex. & ibi glo. & doct. in l. qui volebat ff. de hæ
red. inſti. ac etiam ex diſpoſitione de dotandis fœminis
per maſculos hæredes inſtitutos & ſubſt. apparere inter
maſculos ipſos, & pro eis inductum fideicommiſſum
alibi ante dixi, & repeto per Guid. Pap. in quæſtio. 299.
teſtator [illegible] conſil. 108. colum. 3. verſi. ſecundo principa-
liter. lib. 4. Crot. conſil. 349 nume. 18. 19. Dec. conſil. 477.
num. 3. Cur. Iun. conſi. 87. colum. ſecunda. num. 2. Alex-
andri. conſil. 63. nume. 3. hæc autem teſtatoris ordinatio
de fœminis dotandis non alterat neq; mutat iuris diſ-
poſitionem quæ eſt quòd quiſq; ex ſuis hæredibus in-
ſtitutis & ſubſtitutis teneatur de ſuis bonis dotare ſuas
filias per l. fi. C. de do. prom. & l. qui liberos. de ritu nup.
& quæ alia eſt quòd † d[illegible]s filij grauati conſtituẽda eſt ex
legitima patris grauati in ſufficiat, pro eo. n. quod deeſt,
permiſſa eſt alienatio rerum ſubiectarum fideicommiſ-
ſo per d. auct. res quæ. & ibi omnes doct. & in l. mulier.
§ cum proponeretur. & in l à filia. in princip. ff. ad Tre-
bel. immo diſpoſitioni huic iuris voluntas teſtatoris
conformis eſſe præſumitur, & ſecundum eam intelligi
debet, Deci. conſil. 278. colum. penul. verſ. decimo quia,
Cur. ſeni. conſil. 76. num. 34. Ruin conſil. 194. columnn.
penul. nu. 6. lib. ſecundo, cum ſimil in ſpecie per Cepha.
dict. conſil. 105. numero 13. & alibi ſæpe per alios vlteri-
us prouidendo teſtator de dotibus neptum magis hoc
facere dicitur contemplatione illius ſui filij habentis
filias quàm non habentium, cum primo ille reueletur
ab obligatione dotandi proprias filias, argu. l. fideicom
miſſa. §. interdum. de leg. 3. & l. ſeruo legato. §. ſi teſtator.
de leg. 1. & in ſpecie. l. dedit. de colla. bono. & Ange. dicto
conſilio 78. colum. prima, verſic. ſecundo probatur. vbi
legatum dotis factum per auum neptibus in cognitis
firmat dici factum contempla. patris earum quib. ideo
concluditur dictas dotes relictas eſſe imputandas in le-
gitimam earum patris, debitam ex bonis aui teſtantis,
per l. quoniam nouella. C. de inof. teſtam. ſentit Bar. in l.
in quartam. ſub num. 12. ad l. Falcid. & ibi poſt Ang. fir-
mat Alexand. nu. 27. 28. & ibi Rip. numer. 202. ſequendo
Cyn. in l. ſcimus. in 5. quæſtio. Cod. de inof. teſtam. & in
terminis concordan. allegando ita eſſe commun. opin.
tenet Ruin. conſil. 138. colum. penult. & fin. lib. ſecundo,
Aymo. conſilio 219. colum. prima, Bero. conſil. 81. num.
26. conſilio 116. numero 18. pro communi & tenenda
ponit Gabr. Roman de commun. concluſio. libro terti.
tit. de iur. dot. concluſ. vltim. numer. 2. 3. 5. late in conti-
nentia facti, licet in parte dotis per auum viuentem da-
ta marito neptis, has concluſiones firmando reſpondi
conſilio 65. numero 7. 8. & ſeq. & conſequenter in detra
ctione legitimæ grauati per fideicommiſſum habenda
eſt ratio dotis relictæ filiæ grauati, quòd ſi per eum data
fuerit in ipſam legitimam venit imputanda per dictam
l. quoniam nouella. & d. communem doct. ſententiam,
ſi vero ſoluta non fuerit ex dicta legitima ſoluenda eſt,

quatenus ſufficiat, alias pro complemento permiſſum
eſt capi tot de bonis fideicommiſſo ſubiectis per d.auct.
res quæ, vt Caſtr. probat d.conſil. 64. colum. fin. verſic.
quinto loco. & bene ſequitur Cephal. d.conſil. 105.nu.
20.& Bero.dicto.conſil.116.numero 14.ita in facto cum
alio excl.Doct.com. arbitro decidendo iudicaui, vt in
meo conſilio 137.num. 26. vſque ad nume. 48. non ob-
ſtant rationes Corn. dict.conſil.197.colum. fin. lib. pri-
mo, & Caſtren.dict.conſil.102.num.ſecundo, lib.ſecun-
do, & Alexandr.dicto conſi.157.nu.7.& nouiſsimè Me-
24 noch. conſilio. 151. in prima dubit. quia reſponſiones in
promptu ſunt, † quòd auct.res quæ.clare ſentit dotem
diſpoſitione hominis datam vel relictam filiæ grauati,
computandam eſſe in legitimam per dict.leg.quoniam
in nouella, dum ſi ipſa legitima non ſufficiat dotis ſolu-
tioni, diſponit poſſe alienari res fideicommiſsi, ſic tol-
litur ratio Caſtrenſis, item legitimæ non dicitur impo-
ſitum grauamen, dum in eam imputatur dos filiæ eius,
ad quem ſpectat ipſa legitima, dicta l. quoniam nouella,
ita ratio Cornelij ceſſat. Nec cum detractio legitimæ ſit
ex grauamine fideicommiſsi per dict.l. quoniam in pri-
oribus.C.eo.iuri conſonum eſt, quod legatum dotis
imputandæ in legitimam, vt toties dictum eſt, & ſic ſe-
mel ſolutum maxime ei, qui etiam prætendit legitimā
vt hæres patris iterum ſoluant fideicommiſſarij contra
leg. bona fides non patitur. de reg.iur. corruit ita ratio
Alexandrini, non omittam quoque verbum facere de
conſil.257. Rimin. ſeni.à num. 16.vſque ad nu. 25.quòd
ab eo cauendum eſt, quia loquens de auo relinquente
generaliter dotes neptibus ex ſuis filijs & ſuum princi-
pale fundamentum faciens in gloſſ.in §.interdum.l.qui
in aliena.de acquir.hæred. quòd tale relictum ab auo ne
ptibus reſpectu earum patris dicatur aduentitium, &
non profectitium, ideo ei non debere computari in le-
gitimam, l. illud de collat.mouetur quidem erroneo &
fallaci fundamento, eius namq; fallacia eſt in dote ob-
uenta ab auo, qui cum ad eam teneatur propter filium
vel pro filio, ea quidem profectitia reputatur per dictam
leg profectitia.in princip.iuncta prima glo.& §.ſi filius-
fam.de iu.dot. poſt Cuman. Alexand. Aret.& Ang.dict.
conſil 78. Ioannes Philippi ad fin. firmat Zaſ. in dict. §.
interdum.ad fin.idem expreſſe dicit Imol. in l. quæſitū.
25 in princip.in fin.de leg primo, quòd † aduentitium di-
citur quando extra cauſam dotis eſt relictum, in cæte-
ris etiam maxime quòd auus relinquendo in teſtamen-
to dotes neptib.non dicatur facere contemplatione fi-
liorum, idem Rimin. male loquitur, & contra Bart di.
conſilio 131. & com. opin. doct. in locis ſupra allega. &
contra Alexand.qui conſil. 201.colu.penult.in fin. ver.
26 & ſi quæratur. lib. 6. proprie dicit † legatum dotis per
auum neptibus relictum ſoluendum de bonis filij gra-
uati, ita debere ſolui de ſuis bonis, & conſequenter de le
gitima, quam detrahere debet ex bonis patris teſtato-
ris, vt ibi per eum legaliter more ſuo proſequendo vſque
ad fin. idem concludentem in fin. & eſt clara deciſ. con-
tra Riminal.& clarius contra rationes Riminaldi plura
dicit Bero. dicto conſilio 116. num.14. & ſequen. in to-
to 5.dubit.libr.ſecundo. Nec etiam attendendum quod
Rui.conſil.58.colum. penul & fin.lib. ſecundo, dicit do
tem relictam neptibus non poſſe computari in legiti-
mam filij, vt nec filio, nec eis adhuc debitam ab auo,
quia res non procedit vt ipſe deducit ſed intelligi debet
congruo tempore poſt mortem aui, cum debita eſt legi-
tima filio, tunc enim eius filiabus relictum pro dote per
ſuum patrem computatur in ipſam legitimam, vt ipſe
met Rui.ſibi contrarius atteſta. ita eſſe com.opi. probat
dicto conſilio 138. columna penultim. & fin. libro ſe-
cundo, & Alexandri. conſilio centeſimo vigeſimoquar-
to. ad num. tertium, quartum, & ſic tenendum puto.

Porro ex his aliqua magni quidem momenti infe-
72 renda & animaduertenda ſunt. Primum eſt, quòd † do-
tes filiarum grauatorum fideicommiſſo ex teſtamento
aui, vel proaui fideicommittentis tempore diei ceden-
tis fideicommiſsi non expectato contractu matrimonij
poterunt peti, & ſi bona erunt alienata pro eis legatis
competet hyppothecaria contra tertios poſſeſſores per
leg. 1. com. de lega. tradit Bero. d.conſ. 116. nu. 16.lib 2.

28 Secunda eſt quòd † longo temporis progreſſu tot fi-
liæ poterunt deſcendere ex maſculis comprehenſis in
fideicommiſſo, quòd earum dotes relictę in tantis quan
titatibus multiplicatæ poterunt abſorbere omnia bona
ſubiecta fideicommiſſo, & ſic in totum fideicommiſſum
annihilare, quia ſic voluit & potuit teſtator non relin-
quere fideicommiſſum non ſic & ſua bona diſpenſare, l.
in re mandata. Codi. de mand. & §. diſponat in auct.de
nupt. & l. videamus.§. ſed an iudex.ff.de lit.iu.& le.qui
plures in prin. de vulg. & pupil.

Tertium & vltimum quòd ex dicta auc. res quæ.
29 commun. de lega. † dotes filiabus grauati, cui debetur
legitima ex bonis teſtatoris, ſi ipſa legitima non ſuffi-
ciat, ex bonis fideic. non poſſunt conſtitui niſi eis quæ
fuerint natæ vel conceptæ tempore vitæ teſtatoris,
vt per Corn. in d.auc.res quæ.Pariſ.conſil. 52. num. 34.
& ſeq conſil. 63. num.46. 47. lib.ſecundo, Alciat.conſi.
164 nunquid, auct. res quæ. libr.9. vbi plures rationes
adducit, licet non aperiat ſi loquatur in filia grauati,
quem refert, ſed magis alio fundamento adductus Me-
noch.con 95 n.95.n.132. ita pro hac parte vidi deciſionē
rotæ Florentiæ in cauſa dominæ Alexandræ de Cappo-
nibus, lib. 10. num. 122. Hæc autem opinio de filia gra-
uati dotanda quòd requiratur eam eſſe natam, vel con-
ceptam tempore vitæ fideicommittentis nunquam
mihi placuit, & eam non credo veram, in qua vero par-
te locum veritatis contineat, dicam modo, text. in §.
quamobrem. in corpore auct. vnde ſumitur d.auct.res
quæ. Bart. Salyc. Caſtr. & alij ibi. tradunt præſuppoſita
regula prohibitionis alienationis rei ſubiectæ fidei-
commiſſo licentiam alienandi pro cauſa dotis & dona-
tionis propter nuptias eſſe conceſſam liberis fideicom-
mittentis grauatis reſtitutione, vel ſit vir, qui tenetur
exponere donationem dictam, vel mulier quæ tenetur
offerre dotem, & ſic ſe ipſam dotare, vel ſit filius qui te-
netur ſuam filiam dotare, itaque iuris huiuſmodi deci-
ſio præſupponit & reſpicit duas perſonas, vnam aliena-
nantem, vel oblig. alterā recipientē alienationē, vel ob-
ligationem. præſuppoſita etiam legitima quæ debeatur
perſonæ alienanti, vt expreſſe habetur in tex.d.§.quam
obrem. quia ei alienatio non permittitur niſi quando
30 ſua legitima non ſufficiat d. auct. res quæ. † quæ quidē
legitima cum ſit triens, vel ſemis portionis debitæ ab
inteſtato, vt in auct. nouiſsima. C.de inoffic.teſtam.ne-
ceſſe eſt igitur quòd perſona alienans ſit de deſcenden-
tibus teſtatoris. & talis quòd ei tempore mortis poſsit
ſuccedere ab inteſtato, vt ei debeatur dicta legitima vul.
iur. iſta ergo perſona eſt vt ſuccedat ab inteſtato fidei-
committenti, quæ debet eſſe nata vel concepta tempo-
re mortis teſtatoris, per l. Titius.ff.de ſui.& legi.hæred.
& §. cum autem quæritur. inſtit.de hæred ab inteſtato.
31 & non perſona recipiens dotē, vt eſt † filia grauati, quæ
à patre ſuo debet dotari per l. fin. C. de dot. promiſ. &
per dict. aucten.res quæ. in ſpecie dicit Bartol. ſub nu-
mero quarto. & Socin. ſub numero 76.in l.cum auus.de
condit. & demonſt.& plenius idem Bartol.in l à filia.in
princip.ff.ad Trebel.vbi hoc firmat in dotatione à patre
grauato facta filię inter viuos & multos magis in teſta.&
quæ etiam ſtante patre in medio, qui eam præcedit, nō
poteſt eſſe in conſideratione ad ſuccedendum auo, dicto
§.cum autem quæritur. per not.in leg.neptem. ibi Iaſo.
& in l. ſi quis filium.ibi Bald.colum. prima.C. de inoffi.
teſtam.& l. ſi quis filio.in princip.de iniuſ. & rupt. teſta

cum.

cum ſimil: ita debet intelligi hæc materia. ſ. de deſcen-
dentibus grauatis, quòd ſint nati vel concepti tempore
mortis grauati, & non de his qui debent recipere in cau
ſam dotium à grauatis, & alia opinio etiam nullatenus
placet. Cur. Iu. dicit ipſe in d. auc. res quę. ſub nu. 18. ver.
retentatamen Comprobo veriſsima & inconuincibi-
32 li ratione, quia concluſio illa † quòd acquirens debet eſ-
ſe natus, vel in vtero matris tempore mortis eius, de
cuius bonis acquirendis agitur, procedit & ſane intel-
ligitur tantum in ſucceſsione legitimo iure hæredita-
rio ab inteſtato, & in acquiſitione hæreditatis legitimæ
& ſecus eſt in alijs acquiſitionibus per l. Paulus. §. Pau-
lus. ff. de bon. libert. tradit Bart. in l. item prætor. ff. de
ſu. & legi. hæred. pro apertiſsima ratione & communi
opin. concord. cumulando ponit Tiraq. de retract. tit.
1. §. 1. gloſſ. 9. nume. 89. & ante & poſt, firmat Menoch.
conſi. 92. num. 58. Cephal. conſi. 302. nume. 145. & ple-
nius conſi. 318. nume. 37. paſsim enim traditum & com-
33 muniter receptum † eſt non curari quoad alia quàm
quoad ſucceſsionem fiendam auo in tempore vitæ ip-
ſius aui nepos ſit natus vel conceptus vel non, vt Imo.
in l. quod dicitur. colum. 4. ſub num. 5. verſi. tertio ad-
dit hic Ang. de verborum obligatio. cum quo tranſit ibi
Alexand. ſub num. 2. Iaſ. in colum. penult. verſic. contra
Bar. & late Guliel. de Bened. in cap. Raynutius. part. ſe-
cunda. verſic. & ſobol. quam geſt. in vtero. ſub numero
48. At perſpicuum & euidens eſt perſonam quæ recipit
alienationem vel obligationem in cauſam dotium eti-
am de bonis ſubiacentibus reſtitutioni fideicommiſsi,
hoc non habere ex aliqua ſucceſsione ab inteſtato ipſi
fideicommittenti, vel ex aliqua eius tacita voluntate,
cum primum ſimul in cauſa teſtati, & quod detrahitur
ex fideicommiſſo, fit contra voluntatem eius Bart. in l.
nemo poteſt. num. 7. de legat. primo, vbi de Trebellia-
nica etiam conceſſa à lege, ſed habere à lege vt de filia
grauati cuius cauſa huius diſceptationis maior pars eſt,
& quæ habet à lege, vt eius pater cuiuſcunque vel gra-
uantis, vel alterius ſit filius tenetur eam de ſuo dotare
per dictam l. fin. de dot. promiſ. & ſi de ſua legitima non
habet tantum pater priuilegio attributo dotibus per d.
auct. res quæ. recipit ipſa de rebus fideicommiſsi, & ſic
nulla ratione nec facultate ſuccedendi auo grauanti,
cum etiam eam præcedat ſuus pater l. ſi quis filio. in pri.
de iniu. & rup. teſta. & minus ex aliqua ſucceſsione gra-
uanti poteſt dici habere dotem maritus à filia grauan-
tis, nec vxor donationem propter nuptias à marito fi-
lio grauantis per dictam auct. res quæ. & obligationem
in bonis etiam fideicommiſsi pro ſua dote reſtituenda
habita etiam poſt fideicommiſſum factum per Deci.
conſi. 519. colum. 2. vbi de communi, & Menoch. conſi.
33. num. 27. Cephal. conſi. 574. num. 9. ſed habent iſti, vt
dixi, priuilegio dotis, & d. auct. res quæ. vt ibi omnes
appellant hoc priuilegium dici, & Aret. conſil. 37. colu.
3. ver. venio ad tertium, & Bald. Nouel. de dote part. 6.
priuileg. 13. & hęc veriſsima & neminem recta iuris cen-
ſura inficiari poſſe arbitror, opinionem autem contra-
riam puto locum poſſe habere de nato vel concepto &c.
in ipſo filio grauato, vel filia grauata, vel alio deſcen-
dente grauato, & ob id eſſe ibi vocabulum, liberis, vt
poſsit habere legitimam ex bonis grauãtis iam præſup-
poſitam in tex. d. auct. res quæ. & ſine qua ceſſaret diſpo-
ſitio d. auct. vt præſuppoſito legis ceſſante, vulg. gloſſ.
in ver. aduocandum. in l. mancipia. C. de ſer. fugit. & ibi
Salyc. num. 3. & Fulgo. l. 1. §. ſimili modo. ff. de eo qui pro
tut. l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſa. ita ſentit eti-
am Alci. d. conſi. 164. nu. 3. in 3. ratione. lib. 9. ac etiam ita
ceſſat ſua quinta ratio ibi quòd fideicommiſsa poſſent
in totum extingui per tantas dotes omnium deſcendẽ
tium, cum diſpoſitio d. auc. res quę. circa perſonas dan-
tium, & obligãtium in cauſam dotium non ſe extendat
vltra primos grauatos, quib. poteſt obuenire legitima.

Reaſſumo nunc iſtud tertium animaduertendum,
quòd magni momenti dixi, quemadmodum oſtendi-
tur in hoc, quòd exinde tolluntur opiniones de natis
34 conceptis vel non tempore vitæ teſtatoris, quia † dotes
relictæ filiabus deſcendentium maſculorum debentur
eis etiam conceptis poſt mortem teſtatoris, cum valeat
legatum factum poſthumis & naſcituris, l. qui filiabus.
in prin. de leg. 1. cum pluribus in ſpecie adductis per Ru-
in. conſi. 30. col. 3. & plenius conſi. 160. num. 4. vſque ad
num. 12. lib. 2. ita in terminis firmat Pau. de Caſt. conſi.
77. viſa facti narratione. colum. 3. verſi. circa quintum,
lib. 2. vbi proprie comprobat quæ ſupra dixi, quòd non
attendatur quando quis ſit conceptus non veniens ad
ſucceſsionem alicuius ab inteſtato tanquàm attinens
proximus, ſed venit ex diſpoſitione inter viuos, vel vl-
timæ voluntatis, vel ex iure ad eum tranſmiſſo per ali-
um, vt ibi per eum, quod pro vero præſupponit & ad-
ducit Rimi. Iun. conſi. 143. nume. 3. 4. 5. 6. idem expreſſe
firmat Petr. Ant. Auguſ. Placent. in ſuis conſi. in materia
vltimarum voluntatum. lib. 6. conſi. 75. col. fin. vbi eti-
am in fi. animaduertit dotem iamdiu forſan certæ quã-
titatis taxatam per teſtatorem nunc intelligi rebus ſic
ſtantibus & eſſe loco æris alieni intelligitur, tamen Ale-
xand. conſi. 124. num. 4. 5. prius tales dotes eſſe conſti-
tuendas ex bonis proprijs & legitimæ patris ipſarum
filiarum, quibus in teſtamento aui ſunt relictæ dotes,
quæ vtique computantur in legitimam patris, & in do-
tem à patre datam, cum maximè conſtat eaſdem filias
legatarias eſſe conceptas, & natas poſt mortem aui te-
ſtatoris, ſic non earum, ſed filij contemplatione præſu-
mitur relicta dos, vt in ea fideicommiſſum quo filius
erat grauatus, diminuatur, vt tradit Bar. d. conſi. 131. ita
nunquam videtur fuiſſe in fideicommiſſo illud quod
fuit neceſſarium pro dote filiæ, dicit idem Bart. in dict.
l. à filia. in prin. ad Trebell. per l. mulier. §. cum propo-
neretur. eo. & ibi Caſtr. & hoc caſu recte loquitur Ruin.
conſi. 89. colum. penult. ver. ad hoc reſpondetur. lib. ſe-
cundo, dicens quòd omnes liberi etiam conſpiciendi
dummodo ſint grauati pro dote conſtituenda, vel reci-
pienda poſſunt bona fideicommiſsi obligare.

35 Caſum nota, in quo † dos non computatur in legiti-
mam, vt ſi teſtator reliquerit filiæ legitimam ſibi de iu-
re contingentem, & in qua legitima, & in dotib. & indu-
mentis ſibi traditis eam hæredem inſtituerit & eſſe vo-
luerit, filiam quidem hanc vltra dotem ſibi traditam
per teſtatorem, poſſe quoque legitimam conſequi ex
bonis paternis, poſt Bened. Capr. Bald. Nouel. & Anto-
nium de Caſſarellis longa diſcuſsione ſubſcribendo re-
ſpondit Corn. conſi. 200. & ſubſcript. ſequent. per totũ.
lib. 3. Nam ſi pater relinqueret dotem filiæ, cui aliàs re-
liquerat legitimam, idem eſt prout in extraneo, dicit &
ſi ad aliud propoſitum Bart. in l. Titio centum. §. Titio
genero. col. pen. ſub nu. 4. ver. ſi vero legat de conditio.
& demonſtratio. & ibi Caſt. col. 3. ad fin. exprimit tunc
legatum dotis eſſe conditionale ſicut in extraneo, ex bo
nis autem extraneis non debetur legitima, Campeg. tra
cta. dot. par. prima. quæſt. 29. col. pen. ſic ergo & iſto ca-
ſu legatum dotis non imputabitur in legitimam aliàs
filiæ relictam, veluti quid conditionale cum legitima
non compatibile, vt l. quoniam in prioribus. & l. ſci-
mus. §. cum autem. C. de inoffic. teſtamen. Et hæc ratio
bene concludens addita eſt vltra Corn.

Tertio principaliter inter cætera de legatis dotium
videnda, ſuccurrit primum illa ſatis intricata & dubia
36 quæſtio, an † legatũ pro dote vel nomine dotis dicatur
purum, & conditionale, & ſic quando peti poſsit, vel
pro alijs effectibus iam explicatis à me vt ſupra in prin-
cipio huius dubitationis indicaui, nunc adeo longa,
& plura ſunt ſcripta doctorum ſuper hac quæſtione, vt

propemodum deuentum dici poſsit ad ea, quæ antiqui-
tus eadem queſtio edi fecit immenſa librorum volumi-
na, vt in text. l. ſancimus. il primo. C. de nupt. Verun-
tamen quo breuius & clarius fieri poterit eius reſolu-
tionem ad pauca reſtringendo de his inſpiciendum eſt,
quis ſit teſtator legans, an extraneus vel aſcendens le-
gatariæ obligatus eam dotare, an iure communi vel
municipali inſpecto eam excludente à ſucceſsione le-
gantis. Ex qua forma verborum legatum ipſum conci-
piatur admixta conſideratione qualitatis perſonæ le-
gatariæ.

37 Si enim extraneus † teſtator, qui aliqua obligatione
dotare non tenetur, legatum dotis fecerit mulieri, tale
quidem legatum ſimpliciter pro dote, vel cauſa, & no-
mine dotis factum conditionale dicitur teſtatore per
mentionem dotis relictæ fœminæ ſolutæ ſentiente de
matrimonio per eam contrahendo, ſine quo dos eſſe
non poteſt, l. fin. C. de dona. ante. nup. l. 3. ff. de iur. dot.
vt in ſpacie concludit Bar. in l. Titio centum. §. Titio ge-
nero. colum. terti. de conditio. & demonſtra. vbi dicit
38 hoc † legatum fauorabile eſſe non ſolum legatariæ, ſed
etiam alteri in certæ perſonæ, ſcilicet viro futuro & rei-
publicæ per l. primam ſolut. matrimon. quem ibi Caſt.
ſequitur ſub num. 7. ver. circa primum. & Bald. ibidem.
39 ſequitur ad finem, probat † in auia non obligata dotare
neptem, Ang. conſil. 30. domina Franciſca. in princ. &
conſi. 124. totus. colum. fina. verſi. centum ſi per extra-
neum. vbi per totum latiſsimè in materia & Corn. con-
ſil. 229. licet claram. colum. 1. ver. tamen Bart. lib. 4. vbi
dicit quòd opin. Bart. communiter tenetur, ita & ponit
Gualden. de art. teſtan. titu. 6. cau. 51. cum concord. cu-
mulatis per Couar. in cap. nos quidem. num. 11. de teſta.
ſubiunge idem eſſe dicere pro dote vel pro maritanda.
Caſtr. conſi. 213. lego Paulus. in prin. lib. 1. & in d. §. Ti-
40 tio genero. colum. 3. verſi. item dicit Bart. † non ſufficit
legare pro dote, niſi vera ſit dos, Bart. in l. is qui. § pen.
de lega. præſtan. quomodo tamen quandoque contra
vide text. in l. cum ſcriptum. in fin. de dot. prælег. vbi
adiecto pro dote, non veram ſed fictam dotem deſignat,
pro dote cauſa videtur finalis dicit Cyn. in d. l. ſanci-
mus. colum. 1. ver. circa hoc legatum pro dote indiſtin-
cte continere cauſam finalem, & non impulſiuam te-
net Bald. in Nouel. d. tract. dot. par. 6. priuileg. 50. in fin.
41 iſtam dictionem, † pro ſignificare cauſam finalem plu-
ra allegando probat Socin. conſi. 237. colum. 9. ver. con-
firmantur omnia præmiſſa. lib. 2. cum alijs per Deci.
conſi. 46. num. 1. & nume. 4. idem firmando quando re-
ſpicit cauſam de futuro, ſequitur Alben. conſi. 52. num.
2. idem Franc. Marc Delph. deciſ. 858. num. 7. & Luc. de
Pen. in l. 1. in prin. C. de diuerſ. præd. lib. 11. dicit præpo-
ſitionem hanc, pro, diuerſis modis accipi plenius expli-
cat Rebuf. in l. 1. gloſſ. 2. nume. 1. cum ſeq. C. de ſent. quæ
42 pro eo quod inter. & in propoſito † relictum pro dote,
accipi ac ſi ſub modo ſcriptum eſſet, & idem eſſe dicere
pro dote, & cauſa dotis, vel vt dotet, vt ibi per eum, ma-
gis receptum tamen videtur hoc legatum dotis eſſe cō-
ditionale iſto caſu quam modale per Bart. & alios in d.
§. Titio genero. & Ang. d. conſi. 124. colum. pen. & fin.
43 vbi conſiderat † plures caſus cauſarum dotationis, vt
quandoque intereſt ſolius mulieris, quando per extra-
neum relinquitur mulieri diuiti Caſtrum pro dote, tūc
dicitur cauſa impulſiua, & non exſpectatur vt nubat,
quandoque intereſt teſtatoris volentis conſulere ani-
mæ ſuæ reliquit alicui pauperi mulieri centum pro do-
te, hæc eſt cauſa finalis. qui defectus matrimonij faceret
deficere legatum quandoque intereſt tertij, puta Titij
accipientis in vxorem eam, cui eſt legatus fundus, pro
dote, ne eam habeat indotatam, ita cauſam iſtam eſſe
finalem vt ibi per eum, hæc congruis iuribus proban
44 tem, breuem diſtinctionem vide † legatum pro dote eſt
purum matrimonio iam contracto, eſt modale pro ſpō-
ſalibus contractis, eſt demum conditionale pro ſponſa-
libus contrahendis, per Bald. in l. ſi plures. num. 26. C.
45 de condit. inſert. aduerſiſque † differentiam inter lega-
tum pro dotandis pauperibus puellis, vel pro maritan-
dis pauperibus puellis, quòd pro dotandis demonſtra-
tur poſſe dari dotē vel augeri puellis iam nuptis ſine do
te, vel cum modica dote, pro maritandis apparet tale le-
gatum non debere dari puellis iam maritatis, probat
Bald. Nouel. dicto tractat. dot. par. quinta, ſub num. 12.
pro hoc vltimo vltra allega. per eum addo in terminis
Bald. in conſi. 433. conſiderato quòd teſtator. lib. quin-
46 to, qui tenet † legatum in auxilium maritandi factum
non deberi puellæ iam matrimonio collocatæ, quia e-
uanuit cauſa finalis, vt patet ex forma teſtamenti, à qua
non eſt recedendum. l. ille. § cum in verbis. de legat. ter-
tio. Bald. in dicto conſi. non allegato, ſentit idem Alben.
47 dict. conſ. 52. num. ſecundo, vbi in pulchro caſu † de re-
licto certæ quantitatis facto per fratrem pro maritag-
gio primæ filiæ ſuæ ſororis cum conditione, ſi prima fi-
lia moreretur ante quàm maritaretur, quòd tale reli-
ctum cedatur ſuæ ſorori pro maritaggio aliarum ſuarū
filiarum, prima filia iam nupta inſcio teſtatore Alb. ibi
concludit legatum eſſe in caſu præſtandi ſorori pro nu-
bendis ſuis alijs filiabus, idem in legato facto pro mari-
tandis quòd non debeatur iam nuptæ concedit Caſtr.
conſi. 308 in iſto facto plura videntur. col. 2. ver. ſecun-
do facit. lib. 1. maximè ſi legatum dotis factum ſit mulie
ri quando nubat. Nat. conſi. 485.

48 Si vero † teſtator ſit pater, vel aſcendens qui tenetur
dotare legatariam, & legauerit filiæ vel nepti, quatenus
autem aſcendat legitima ex bonis teſtatoris debita le-
gatariæ, legatum ſimpliciter ei factum pro dote iure
cōmuni inſpecto purum reputatur, & adiectum pro dote
demonſtrat magis monitionē factam filiæ quod nubat
dote ſibi deſtinata, arg. l. muto §. hanc autem. de tute.
quam conditionem vel grauamen, quòd non poteſt im-
poni legitimæ, in l. qm. in priorib. & ſic nec legato dotis
imputandæ in legitimā, l. quoniam nouella. C. de inof.
teſta. vt firmat Bart. in d. §. Titio genero. nume. 4. & ibi
Caſtr. ſequitur in col. 3. ver. circa ſecundum. & inconti-
nenti poteſt peti dicit Bart. conſil. 45. ſuper quæſtione.
num. 1. volumi. 2. idem legatum non eſſe conditionale
vſq; ad legitimam, immo de hoc inanem eſſe queſtionē
tenet Bald. conſi. 248. quidam dicunt, & plura in conſi.
ſeq. lib. 4. idem Ang dict. conſi. 124. colum. penult. ver.
diſtinguendo iam. & Ang. Aret. tractat. de teſta gloſſ. 61.
ſub num. 3. verſi. primo caſu. etiam quoad quantitatem
quæ excedit legitimam in totum eſſet ita purum lega-
tum dotis, ne diuerſo iure cenſeatur, ſequendo Bart. in
d. §. Titio num. 4. tenet Ruin. conſi. 53. num. 12. lib. 2. li-
cet in hoc vltimo vltra legitimam contrarium teneat
Bald. d. conſi. 249. ſupra fin. lib. 4. & ſentit Alber. in l. pe-
nult. de opti. lega. & Card. conſi. 51. ad primum. colum.
ſecunda, verſi. ad tertium reſpondeo, tamen Bartolum
ſequitur & Socin. Iun. conſi. 134. nu. 19. 20. & præceden.
firmat & primam concluſionem lib. primo, & prius
Socin. ſeni. conſi. 92. colum. 5. verſi. ex quibus ſequitur.
lib. primo, idem vt ſupra tenet Franc. Marc. Delphin. de
ciſ. 862. num. 3. 4. & hoc omnes tenent, & indubitatum
eſt, quando vel ſub conditione vel ſub modo dos relin-
quitur ei perſonę, cui per teſtatorem neceſſe eſt relinqui
legitimam, plene tradit Bald. in l. generaliter. colu. pen.
de epiſc. & cler. Bart. conſi. 200. quæritur de legatis. nu.
1. & Campeg. tract. dot. par. 1. q. 29. poſt longam diſputa-
tionem ita concludit in colum. pen.

Iure autem municipali ſeu ſtatutario inſpecto exclu-
dente fœminas ſtantibus maſculis ab hæreditatibus
parentum, prout fere in omnibus locis Italiæ tale ſta-
tutum extat, hinc opinionum doct. diuerſitas, & con-
trarie-

ttarietas inſurgunt, ſecundum diuerſitatem verborum ſtatuti vnius loci ab alio ſtatuto alterius loci, vt quando que legatum dotis dicatur purum quaſi debitum loco legitimæ per ſtatutum præſeruatę & non limitatæ ſaltem in tempore, & quandoq; dicatur conditionale nulla ratione habita legitimæ nõ debitæ fœminis excluſis abinteſtaot, vt per Bart. Bal. Caſtr. & Imo. in d. §. Titio genero. Cyn. Bal. & Salyc. in d. l. ſancimus. C. de nupt. Alber. de ſtatu. libr. ſecundo, quæſtio. 104. Iaſo. colum. penult. & alij in l. ſi pater. C. de inſtit. & ſubſtit. Alexan. conſi. 13. nume. 12. & ſequent. lib. 3. conſi. 36. num primo, & conſi. 211. colum. penult. lib. 7. & conſi. 55. per tot. lib. ſecundo. Georg. Nat. in capit. quamuis. columna 41. de pact. in 6. Rolan. à Val. conſi. 29. num. 15. lib. 4. & Thom. Grammat. conſilio ciuil. 146. numer. primo, Riminal. Iun. conſi. 157. & alijs in his locis relati, merito quæſtionem hanc multum pendere ex forma verborum ſtatutorum ciuitatum dicit Bart. conſi. 45. ſuper quæſtione. nume. 4. volum. ſecundo, proinde ego in materia tranſmiſsionis iſtarum dotium, & circa onus fideicommiſsi ſuper dotibus mulierum iam feci diſtinctiones aliquas de formis diuerſis verborum iſtorum ſtatutorum, & de caſibus diuerſis eorum, quę loco huic & materiæ propoſitæ congruenter, & optime inſeruiunt, ideo eas ſi libet reuidere poteris ante in locis deſignatis ſupra in principi. huius dubitationis, reliqua vero ad rem noſtram non proſequar.

Si denique formam verborum, qua legatum dotis conceptum ſit diligenter conſideremus, ſimul & qualitatem perſonæ legatariæ, & communem vſum loquendi, vel ab extraneo, vel in caſu ſtatuti excludentis fœminas á ſucceſsione legantis ab inteſtato factum appareat legatum dotis facilis tamen erit cognitio quando dotis relictum huiuſmodi non conditionale ſed purum deprehendi poſsit, & conſequenter in præſenti debitum eſſe, hoc eſt. n. quod in vtroque caſu prædicto dicit Bar. in dict. §. Titio genero ſub num. 3. verſic. prædicta vera, & ſub num. 6. verſicu. prædicta vera, vbi appareat expreſſe, vel per coniecturam, vel communem vſum, vel per præſumptionem quòd ille qui reliquit pro dote, vel dotis nomine, voluit legatum eſſe purum ſuper his etiam perſcrutando Couar. Hiſpa. in c. nos quidem. ſub num. 2. de teſta. collegit caſus aliquos, quibus legatum dotis purum dignoſcitur, quos ego quoque corroborando & alios addendo, à qualitate perſonæ legatariæ inſpiciendo ita dico.

49 Primo ſi teſtator † reliquerit tali mulieri centum nomine dotis, ſi nupſerit Titio, qui eam paratam ſibi nubere noluerit in vxorem accipere habita quidem conditione pro impleta quoad eam, legatum dotis purum effectum eſt per text. in l. in teſtamento ita erat de conditio. & demonſtr. ponit Ang. conſi. 124. Tolus. colum. pen. ver. ideo ego, idem eſt ſi Titius moriatur ante requiſitionem de matrimonio contrahendo cum legataria, quæ ſi pauper ſit habebit legatum, & alij nubere poterit, ſecus ſi diues ſit, probat Bald. Nouel. dict. tract. dot. part. 6. priuileg. 76. ad finem, ſequitur Couar. d. c. nos quidem. ſub num. 2. ver. 5.

50 Secundo ſi † teſtator legauerit puellæ centum, & poſtea adijciat, & hoc cedat & vadat in auxilium ſui nuptus, & amore Dei, ſane hoc legatum non conditionale, ſed modale, & deberi præſtita cautione de reddendo nuptijs non contractis, pro noua deciſione ſic reſpondit Ang. conſi. 392. Pierius. & interim fructus & redditus ad puellam pertinent vt in legatum impinguent, vt ibi per eum.

51 Tertio † teſtator reliquit mulieri fundum, vt nubat, vel nubere poſsit, purum eſt legatum, arg. l. mulier. C. de iur. dot. dicit Bald. conſi. 249. an legatum circa med. lib. 4. ponit Couar. d. c. nos quidem ſub num. 2. verſi. ſecundo, adde idem tenere Bald Nouel. d. priuileg. 76. colum. penu. ver. primus eſt, ſubiungendo ſi adhuc non ſit nubilis ætatis, quod tamen tenetur cauere de nubendo. l. quibus diebus. §. Termilius. de condit. & demonſt. & interim mulier tranſmitteret legatum ad hæredes, ſi moreretur, l. ſi fundum per fideicommiſſum. §. primo, de legat. primo, ſentit & Fulg. conſil. 40. dominus teſtator ad finem, ita & legatum dandum tempore quo maritabitur, Tiber. Decia. conſilio quinto, num. quarto, lib. 3.

52 Quarto pater † reliquit filiæ centum pro eius dote,
& in his eam dotauit, & hæredem inſtituit, mandans
quòd plus petere non poſsit, cenſeri legatum purum,
& tranſmiſsibile ad hæredes & geminatione, & reitera
tione verborum teſtamenti, in his eam dotauit, & hæ
redem inſtituit, nec eſſet verborum inculcatio ſuper-
flua, ſed operans, l. ſi quando. in princip. de leg. primo,
cap. ſi Papa. de priuileg. in 6. probat Anchar. conſi. 232.
ſubtiliſsime. in princip. ſequitur Thom. Gram. conſil.
ciuil. 57. ad num. 12. bene comprobat Bero. conſili. 155.
53 colum. penult. nume. 44. lib. 2. dicens † legatum dotis
iure inſtitutionis factum filiæ excluſæ á ſucceſsione vni
uerſali, ſuccedere loco legitimæ & dici purum per alleg.
ibi per eum, hoc etiam pariter ex verbis in relicto dotis
iure inſtitutionis, & ex prohibitione de plus non peten
54 do, ſed ſtando tacita, &c. † & ex ſubſtitutione maſculis
facta de filia vltra dotem, legatum dotis purum late con
firmat Socin. conſi. 92. colum. 6. & ſeq. lib. primo, & ex
charitate filiæ cui relictum eſt arguit Fulg. dicto conſil.
40. colum. ſecunda, in fin. verſicu. item mouet, ſequi-
tur Thom. Grammat. ciuil. conſi. 146. num. 4. & ex ver-
bo dotauit deſignante rem perfectam & actũ conſum-
matum, & ſic dotem etiam ante nuptias ſpectare & cen-
ſeri eſſe legatariæ demonſtrando ſentit Corn. conſilio
40. colum. 6. verſi. nihilominus ergo. & colum. ſequen.
lib. 3.

55 Quinto vbi † teſtator reliquit mulieri centum occaſione dotis vti ex cauſa remota & impulſiua, legatum ipſum dotis non eſſe conditionale, & poſſe in præſenti peti tenet Bald. conſi. 237. Titius in teſtamento. num. 5. lib. 1. refert & ſequitur Thom. Gram. deciſ. 59. num. 51. & latius probat d. conſi. ciuil. 57. num. 1. & ſeq.

56 Sexto ſi † pater poſt legatum dotis factum filiabus,
eis decedentib. in ætate pupillari vel poſtea antequam
nubant ſubſtituerit hæredes ſuos in dictis dotibus, vel
quòd dictæ dotes deueniant & remaneant ad domum
teſtatoris ad manus hæredum, ex mentione quidem
dotium in ætate pupillari, & ex reditu earum ad do-
mum, & ad manus hæredum oſtendi animum teſtato-
ris & eius mentem in aſſumendo dotes etiam ſine ma-
trimonio, & præterea quantitates dotium relictas tunc
pure & ſimpliciter cenſeri putat & concludit Corn.
57 dict. conſi. 40. colum. 7. lib. 3. † idem ſi loquutus fuerit
per verba de præſenti, voluit quòd ſuæ filiæ habeant
mille pro ſuo maritare, vel reliquit ad maritandum, vel
pro ſuo maritaggio plene ſe diffundendo per eadem fun
damenta, legatum dotis purum deberi ante contractas
nuptias, & tranſmitti ad hæredes legatariæ, reſpondit
Thom. Gram. d. conſi. 57. & conſi. 146. ciuilium. idem ſi
dixerit pro ſe maritanda, vel ad ſe maritandam ſequen-
do Bart. tenet in extraneo, & præſtita cautione de nu-
bendo Campeg. tract. dot. part. prima. quæſt. 29. colum.
penult. vltra med. & Alexand. conſi. 77. col. 1. verſi. ideo
enim. lib. quinto.

58 Septimo quando pater † relinquit filiæ centum ſimpliciter, & non dicit pro dote tunc quidem nõ expectato tempore nubili, vel quòd nubat, poteſt filia ſtatim petere legatum, vt tenet Bart. in l. qui negociationem. §. pupillo. ff. de adminiſtr. tut. eo non attento quòd pater ſimpliciter reliquit filiæ, cenſetur id reliquiſſe pro dote, Rolan.

Rolan à Vall. conſi. 25. num, 22. lib. 4. quia conditio tacita vel ſub intellecta à lege non facit legatum conditionale, text. gloſſ. & doctor. in l. conditiones. de condit & demonſt. Cui etiam legato ſic explicato ſi adijciatur conditio vel tempus pro eius executione, vel ſolutione, puta relinquo centum filiæ, quæ ſint & eſſe debeant pro ſua dote, vel habere poſsit quando nupſerit, quia tunc condicio, vel tempus non ſubſtantiæ legati, ſed eius executioni adiectum non impedit tranſmiſsionem legati, Bald. conſi. 286. ſuper primo puncto. colu. prima, verſic. ſuper tertio. lib. 3. & cum eo Aym. conſi. 101. ver. ſed præmiſsis, vbi & alias coniecturas adducit ex eo quod teſtator iam voluit legatum peruenire ad legatariam poſt certam conditionem appoſitam, & ex eo quòd iam alij mulieri nuptæ fecit ſimile legatum, & ex eo quòd legataria iam poſsidet bona legata, inferendo legatum tale non eſſe conditionale, & quando conditio ſit appoſita executioni legati, non diſſentit Menoch. conſilio 60. nume. 38. & 50. addo quod Alexand. voluit conſilio 211. colum. penult. ad fin. ſub nume. 9. lib. 7. non dici ob cauſam dotis relictum quando teſtator in teſtamento de filia infante ſimplicem inſtitutionem fecerit, quam voluerit habere effectum quando nupſerit, & ſic condicio videtur adiecta executioni relicti, & non diſpoſitioni, quam ideo conditionalem non facit per l. ſi quis vina. in princip. ff. de peri. & como. rei vendi. & l. ex his. C. quando di. leg. ced. tradit Bart. in l. prima. colum. fin. de conditio. & demonſtrat. & Capra conſi. 133. num. 5. bene facit tex. in l. quidam teſtamento. in princ. de lega. primo.

Octauo vbi communis vſus loquendi, & conſuetudo extaret in loco, & probaretur legitimè quòd illa puella, virgò, vel vidua, cui in teſtamento patris attinentis, vel extranei certum quid eſt relictum pro dote, dicatur dotem ſuam habere, & in hoc articulando proprietatem, eſſentiam, & veritatem dotis, & eius nomen, ac ſi talis puella nupta eſſet & prout veritas talis communis vſus loquendi ſe habet, tunc dicendum eſt
59 † tale dotis legatum non eſſe conditionale, & incontinenti poſſe peti, cum teſtatoris verba intelligi debeant ſecundum ipſum communem vſum loquendi, l. librorum. §. quod tamen Caſsius. de legat. 3. cum vulg. ita docto. tradunt communiter, vt Bar. in d. §. Titio genero. nu. 3. ver. item ſi ponamus. & ibi alij ſequuntur, & conſi. 200. quæritur de legatis, volum. primo, & conſ. 45. ſuper quæſtione. ad fin. volum. ſecundo, Socin. Iun. conſi. 134. num 27. 28. lib. primo, Couar. dict. cap. nos quidem, ſub num. 2. ver. quarto infertur, poſt Laur. Palati. tract. ſtat. fœmi. exclud. num. 237. idem probat Fulg. conſi. 40. dominus teſtator colum. penult. ver. in aduerſum.
60 Item nota † fructus perceptos interim legatæ poſſeſſionis alicui mulieri ad nubendum ſpectare ad hæredem Alber. in l. pen. de opti. lega. per tex. ibi.
61 Vlterius quando poterit conſequi † legatum dotis factum alicui puellæ, cum peruenerit ad tempus maritandi, vel ad nubilem ætatem, reſpondit Alexand. conſil. 20. num. 9. lib. 2. tempus maritandi eſſe, cum puella peruenit ad pubertatem per dictam l. ſancimus. C. de nup. & l. minorem. de rit. nupt. & l. hæc conditio filiæ meæ. de conditio. & demonſtr. vel ſi inſpiciatur conſuetudo regionis, & attendatur, prout in tempore ætatis puellæ nubendæ probata reperitur, vt ibi in 16. anno. idem ad nubilem ætatem eſſe peruentam eam, quæ duodecimum ætatis annum compleuerit, & tunc eam poſſe tale legatum conſequi, tenet Alexand. conſilio ſeptuageſimoſeptimo, in primo dubio. libr. quinto, per dictam l. minorem. l. ſi vxor. §. fin. ff. de adult. l. ſecunda. §. fin. de priuileg. credi, & capit. continebatur, de ſponſ. im
62 puber. cum alijs ibi per eum ſubiungendo † aliud eſſe diſpoſitionem collatam eſſe in tempus nuptiarum & non in tempus nubilis ætatis, prout aliud eſt eſſe nubi
63 lis ætatis, aliud eſt contrahere nuptias, † quæ dicuntur, vbi mutuo conſenſu contrahitur matrimonium, dict. l. ſancimus. & l. nuptias. de regulis iuris, & proprius tex.
64 in l. cum fuerit. de condition. & demonſtration. & † nubilis ætatis in fœmina eſt in dicto tempore duodecimi anni, niſi malitia ſupleuerit ætatem per not. in cap. primo, de ſponſ. impub. in ſexto, & hæc ſimilia ex doctrina Iuriſconſultorum & aliorum proſequitur Gulicl. Bened. in cap. Raynutius. in tertia part. verſi. qui cum alia matr. concr. num. 60. & ſequent.

Nota ſingularem caſum de alio certo tempore ad nu
65 bendum, quòd † ſi filiæ, vel alicui puellæ ſit relicta aliqua hæreditas, vel magna quantitas facultatum cum hoc quòd debeat nubere, vel ſe maritare alicui de agnatione vel de patria teſtatoris, & puella iſta tempore mortis teſtatoris ſit pubes, vel ſit impubes, pubes quidem poſt mortem teſtatoris, & impubes poſt pubertatem per triennium exſpectatur ad nubendum, aliàs priuatur relicto, dixi ante & repeto per tex. in l. ſecunda. §. ad filiorum. C. quando & qui. part. pars. lib. decimo, & ibi Bartol. & Ioan. de Plat. not. & Alexand. ad Bartol in l. hæc conditio. in principio, de condition. & demoſtration. probat & Gulicl. Benedict. in capitu. Raynutius. in ſecunda part. verſic. cuidam Petro tradiderunt. numero quarto, quinto, & Franciſc. Marc. deciſi. Dephin. in quæſtio. 863. dura admodum & periculoſa videtur iſta deciſio contra puellas ſic honoratas, & nubendas, ne de facili, & fere continuo eis in nuptijs triennium iſtud prætereat quod veriſimiliter primum ab eis inconſultis ignoratur, deinde eis pro verecũdia, & pudore puellari per ſe non conuenit perquirere & expoſtulare maritum aliquem, adeo quòd remanet durus iſte ſermo, tamen ſeruandus. l. proſpexit. ff. qui & à qui. at demum puellæ diuiti & bene dotatæ, quibus continuo nubere poſsit, non deſunt competitores.
66 Sed quid ſi iſta † puella ſemel nupta fuerit vni de agnatione, vel de patria teſtatoris, qui poſtea deceſſerit, & ea remanſerit vidua, an poſsit retinendo patrimonium relictum alij non de agnatione, nec de patria teſtatoris nubere, dicendum eſt poſſe per caſum. l. ſi quis hæredem C. de inſtitutio. & ſubſtitutio. & ibi doctor. & in l. in ſubſtitutione. de vulgar. & pupillar. faciunt regulam,
67 quòd † conditio appoſita à teſtatore ſufficit ſemel eſſe impleta licet non duret impleta, & per plures concordant. probat Iaſo. conſilio quinquageſimoquinto, columna penultima, ad finem, & colum. fina. libr. tertio, Socin. conſilio 117. column. fina. verſicu. confirmatur prædicta. lib. primo, Ruin. conſilio octuageſimonono, in fin. lib. quarto, Tiraquell. in l. ſi vnquàm. verſi. ſuſceperit. numero 157. de reuocan. donatio. & text. in l. rogo. in principio. ff. de fideicommiſſ. libert. & Bald. in auctEn. ſed & ſi quis ſub nume. 2. C. de ſecund. nupt. dicit naturam conditionum eſſe, vt non requirat veritatem actus permanentis, ſed ſufficit veritas actus tranſeuntis, vt ibi exemplo probat, idem in l. humanitatis, ſub numero vigeſimooctauo. C. de impuber. & ali. ſubſtitu. quod ſane tempore, niſi teſtator expreſſam rationem appoſuiſſet tali relicto, quia vult talia ſua bona relicta remanere inter ſuos de ſua agnatione, vel de ſua patria, cum ratio iſta faciat conditionem quodammodo ſucceſsiuam, & perſeuerantiam requirat, illa puella tunc non poſſet, & magis ſecundo nubere extraneo ne bona ad extraneum perueniant. l. peto. §. fratre. de lega. ſecundo. l. ſi quis ita legauerit dum vxor. & l. pater Seuerinam. §. ſocrus. de condition. & demonſtratio. bene declarat Bald. in dict. l. humanitatis. numero vigeſimooctauo, & non dicitur remanſum vel peruentum quod non durat maximè circa ſlocupletiorem inter ſuos doctrin. not. maximè ad implementum conditionis. facit Ang.

Ang.in l.ſi poſſeſſor.§.ait ſenatus.ff.de petitio, hæredita.
68 † Conditio enim vel diſpoſitio habens verba cum tra-
ctu ſucceſsiuo non adimpletur momento, ſed perſeue-
rantia requiritur, per plura iura probat Alexand.conſil.
43.colum.fin.numero duodecimo, libr. tertio, Afflict.
deciſ.341.nume quinto, & Ang conſil. 34.conſtantinus.
colum fin. vbi præſertim apparet, quòd teſtator voluit
prouidere alij perſonæ quàm legatariæ, vt ibi per eum,
& per Dec.conſil.177.ſupra fin.& Pariſ.conſil.32. nume-
ro 85.86.lib.1. Nota quòd iſto caſu eſſet honeſta cauſa di-
ſpenſandi matrimonium cum agnato, ne bona transfe-
rant ad extraneas nationes ſecundum Saly. in l.ſemper.in
fin.de rit.nupt.

69 Rurſus & hoc ipſum intellige, † ſi aliquis nõ reperia-
tur in familia. vel in patria, cui puella hęc commodè, ho
neſte, & licite nubere poſsit, alioquin cuilibet quidem
alij nubere poterit, aut reiecta tali conditione per text.
in pluribus à contrario & directo ſenſu, in l. cum ita le-
gatum tit.& in l.hoc modo.de condition.& demonſtra-
tion. aut habita dicta conditione pro impleta cum per
eam ſtare non poſsit quo minus impleatur, per regul.l.
iure ciuili.cum ſimilibus.cod. & l.ſi Titio.in princip.de
legat.primo.l. Lucius §. quiſquis. pri.in fin.& ibi gloſſ.
de legat.ſecundo, l ſi peculium.§.is cui de ſtatulib.l.vter.
ff.de cond.inſtit.& ibi gloſſ.& in ſpecie Ioan.Baptiſt.Plo
tus conſilio 15.numero 9.& 18.inter conſi. matrimo.aut
ipſa puella eſt habita demum pro libera & exempta à ta-
li onere, & conditione, prout eſt ille qui tenetur reſtitue-
re fideicommiſſum illis de familia, & nullus reperitur,
cui poſsit reſtituere l.cum pater.§. libertis.in fi.l. qui ſo-
lidum.§.pen.de legat.2.cum concord.ibi in gloſ. & alibi
ſupradictum eſt, & alia circa relicta hæc, vt nubat, vel ſi
non nubat tali, vide Felin.in capit.vltimo. colum fin.in
fall, pen.de treu.& pac.

70 Præterea † relictum iſtud, item reliquit & maudauit
bona ſua, vel certas pecunias irrogari, & diſtribui in ma
ritandis mulieribus, vel filiabus ſuorum deſcendenti-
um interpretatur & intelligitur de illis mulieribus, quæ
amplius non fuerunt nuptæ vt talis ſermo verificetur
in prima vice, & ſic non de viduis ſecundum Baldum, in
proœ. decr.numero vigeſimoquinto, congerendo Car-
dinal.Florentin.& Alexandrin.Iaſ.Cla.Seiſel.& Chatel.
Cot ſequentes hoc dictum refert Tiraquel.in l.boues.§.
hoc ſermone.numero 111. in reg. de verborum ſignifica-
tion refert & ſequitur Guli.Bened.in capit. Raynutius.
tertia part.verſicul. qui cum alia matr.contrahend. nu-
mero ſeptuageſimonono, & Roland. à Vall.conſilio 68.
numero vigeſimoſecundo, & ſequent.lib. quarto. Sed
reperio quòd in generali legato facto pro maritandis
non certis filiabus deſcendentium teſtatoris, veniunt
etiam viduæ, quarum nuptiæ, licet non ſint fauorabiles
ſicut primæ, tamen non ſunt odioſæ, ſed etiam fauora-
biles reipubl. fauore eodem ciuitatis replendæ liberis
per l.primam, ſolut.matrimo.ita hac ratione & auctori-
tate Iacob. Butr.in ſua quæſtio. incipien.quidam pater-
fam.tenet Caſtrenſ.conſilio 308.in iſto facto plura ad fi-
nem, lib.primo. Huius autem contrarietatis vel diuer-
ſitatis opinionum meminiſſe video neminem, nec eam
quidem bona diuerſitatis, vel concludenti ratione con-
71 ciliari poſſe, † cum maritare iuuenculas tam virgines
quàm viduas indiſtincte & generaliter pium ſit. l. cum
his §.mulier ff. de condic. in debi. & pariter reſpiciat fa-
uorem publicum ob liberorum procreationem dicta l.
prima, ſolut matrimo. itidemque non nuptæ & viduæ
ſint ſub eadem permiſsione, & conſilio eccleſiæ & Apo-
ſtoli in cap.ſeptimo, ad Corinthios prima, melius eſt
enim nubere quàm vri, & in cap. fin. extra de ſecund.
nupt. & capit.quomodo & ſequent.31. quæſtio. prima,
atque ſimiliter tam in virgine & in nupta quàm in vi-
dua per matrimonium proſpiciatur periculo ne quid de-
terius committatur & turpe ſecundum gloſ.in l.oratio-
ne.de rit.nupt quare opin.iſtam poſteriorem Iaco. But.
& Caſtren. veriorem & magis tenendam puto quòd in
relicto diſtribuendo in maritandis mulieribus veniant
tam virgines quàm viduæ, quæ tempore mortis teſtato
ris, vel alicuius appoſitæ euenientis conditionis reperi-
untur innuptæ & ſunt incertæ de certis, quia de proprie
tate ſermonis continetur & vidua, quę reſpectu diſpoſi-
tionis teſtatoris dicetur illa prima vice maritata de bo-
nis teſtatoris, & ſic in ea etiam proprie loquitur text. in
d.§.hoc ſermone, vt in ſpecie contra Bal.reſpondit Dec.
in rubr.colum.prima, ſub numero quarto.C.de ſecun.
nupt. Sicque verificatur intentio teſtatoris de nupta pri
ma vice de ſuis bonis, prout ſua diſpoſitio intelligitur
& de bonis ſuis.l.cum in teſtamento. de aur. & arg. lega.
l.ex facto.in princi.ad Trebel. & not. in l.conficiuntur.
§ huius autem. de iur. codicil. & non magis in virgines
quòd in viduas maritandas teſtatoris affectio habita vi-
detur, dummodo & viduæ ſint pauperes & egenæ, quia
relictum hoc dicitur ſolum fauore animæ, & quodam-
modo factum Deo immortali, apud quem non eſt acce-
ptio perſonarum, nec apud teſtatorem, quia in tali reli-
cto in perſonam certam ſingulariter non habet affectio-
nem, ſed ad genus perſonæ, id eſt qualitatem paupertа-
tis, vel pietatis, quæ vna & eadem eſt, ita in ſimili propo-
ſito adducit idem Bald.in l.poſt mortem, colum fin.ſub
numero 10. C. de fideicommiſſ. quem ibi Raph. & Ca-
ſtren.ſequuntur, licet hoc dictum Bald in illa quæſt.ibi
propoſita habeat contradictores, tamen ſua dicta, & ſuæ
rationes ibi optime conſiſtunt, & adaptantur noſtræ
quæſtioni, & bono ac recto ſenſu non poſſunt tergiuer-
ſari, in eo maxime quod Bald.ibi dicit, quia teſtator in
certam perſonam ſingulariter non habet affectionem,
ſed ad genus perſonæ, id eſt qualitatem paupertatis, vel
pietatis, quæ vna & eadem eſt, idem de ſolo fauore pie-
tatis per Bald. in l. ſi quis ad declinandam. in princ. co-
lumna prima. C. de epiſc. & cler. idem de cauſa finali &
mentem teſtatoris videri eſſe rationem paupertatis per
Alexand.conſilio 109.colum.3.ſub num.7.verſic. ſed vbi
nullæ.lib.7.eadem conſideratio per Bald.in l. poſt mor-
tem.colum.fin.ſub num.10. C.de fideicommiſſ. Ego fa-
cio neceſſariam illationem, ſcilicet quæ quidem pietas
vna & eadem eſt & in virgine paupere, & in vidua pau-
pere, maximeque data proprietate ſermonis ipſius teſtato
ris, & in vidua, quæ & ipſa dicetur prima vice nupta de
bonis teſtatoris, vt tenet Dec.d.rubr.num.4.C.de ſecun.
nupt.

Veruntamen ad commodum huiuſmodi relictum
72 conſequendum nubendo † in concurſu ęqualis pauper-
tatis, vel æqualis periculi pudicitiæ, virgo viduæ præ-
ferri deberet, cum virginis nuptiæ magis ſint fauorabi-
les per not.in auctent.cui relictum.C.de indi.vidui.tol-
len.in rubr.& totum tit.C.de ſecund. nupt. Caſtr. dicto
conſilio 308.ad finem, libr.primo, ita fauorabilior, & ha
bens maius priuilegium præfertur l. Titio vſuſructus.
§.primo, de condition. & demonſtrat. & ibi not. Imol.
hoc enim caſu ſententiæ Bald.in dict.proœm.decr.num.
vigeſimoquinto, & ſequ. c um duntaxat exiſtimarem
eſſe locum.

73 Item in † relicto certę quantitatis pecuniarum diſtri-
buendo in maritandis tot puellis pauperibus natis ex
conſanguineis teſtatoris, pauperiores quidem puellas
natas ex agnatis teſtatoris etiã vlterioris gradus puellis
natis ex cognatis præferendas eſſe ex facto reſpondit Al-
ben.conſilio ſexageſimonono, proponitur in facto, iu-
ribus, & rationibus, vt ibi per eum. quatenus dicat pau-
periores puellas præferendas eſſe, intellige id verum eſ-
ſe, ſi teſtator expreſſerit pauperiores vel ſimpliciter man
dauerit per hæredes dotari puellas pauperes ſuas con-
ſanguineas, quia intelligi poteſt de pauperioribus, per

l.ſi quis ad declinandam.§.ſi autem ampliores.C. de Epiſcop.& Cleric.& §.ſi quis in nomine.in auſten. de eccleſ. titul. per Dec. conſilio ſeptuageſimoſecundo, ſub numero tertio, ſecus ſi diceret puellas pauperes eſſe maritandas ad electionem executoris quia poſſet eligere pauperes, dummodo tales ſint, etiam quòd aliæ reperirentur pauperiores, per l. cum quidam. de legat. ſecundo, tradit Bald.in repetitio.l.primæ, numero trigeſimo primo, verſic.item quæritur. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in l.id quòd pauperibus. numero trigeſimoquarto , de
74 epiſcopis & cleric. † Quatonus etiam dicat nobilem aliquas facultates habentem cum pluribus filiabus ad nubendum dici pauperem, & ſuas filias pauperes ideo ei tanquam pauperi in ſubſidium filiarum de bonis diſtribuendis inter pauperes dari poſſe, tenet Bald.in dict. l. ſi quis ad declinandam.columna tertia, ſub numero quinto, verſicul.circa tertium.quia onera dotandi ſunt onera nimis magna dicit Alexand. conſilio 74. colum. ſecunda, numero ſexto, lib.quarto , intellige & hoc niſi teſtator mandauerit aliquam paruam quantitatem pecuniarum, vel patrimonium paruum diſtribui in maritandis pauperibus puellis, non poterit diſtribui puellis nobilibus, licet pauperibus , quia de nobilibus non videtur ſenſiſſe teſtator ex tex.ibi tam modica, not. Angel. in l. ſed & ſi ſuſceperit. §. primo.ff.de iudi. facit text. in l. quidam in teſtamento de legat. ſecundo, ibi aut ex magnitudine eius pecuniæ, aut ex mediocritate facultatum, quas teſtator reliquit, & text.in l.ſi filiæ.de legat. tertio, ibi ex dignitate, ex facultatibus , præſumptio enim habetur tam ex rei legatæ , quàm ex legatariorum ipſorum qualitate, vel conuenientia, dicit gloſſ.fin. in l. quæſitum.§.fin.de fund.inſtruct. & per Bald. in l. Titia. in princip.de lega.ſecundo, ſolent autem Docto.quære-
75 re de his agentes, † quis pauper, vel nobilis dicatur, & probetur , in ſpecie de pauperibus virginibus maritandis, quę ſint pauperes executor teſtamentarius arbitrabitur & ſi male arbitrabitur, recurritur ad iudicem per l.primam, de legat.2.& l.hæreditas in fin.de petitio. hæred. dicit Bald.in auſten. præterea. numero quarto. C.vnd.vir.& vxor.ſic arbitrio iudicis relinqui quis dicatur pauper operi ſuo oportunis concordan. aggregatis ponit Menoch. de arbitr. iudic. libro ſecundo. centur.primi, caſ.65. numero ſeptimo, quis dicatur nobilis ponit caſ. 67. quia tales dici poſſunt diuerſis qualitatibus & conditionibus perſonarum locorum, & reſpectibus inſpectis ideo eorum cognitio remittitur iudicis arbitrio, Alexand.conſilio 126.colum.ſecunda, numero 9.libr.quarto, Marſil. in l.quæſtionis modum. numero 9.de quæſtio.vbi caſus alios, quotquot, credo, ſibi ſuccurrerunt inter legendum libros recollegit, itidem & aliquos in vnum collegit Tiraquel.in l. ſi vnquam. verſi. omnia.numero 28.29.30.31.de reuocand. donation.qui & ijdem caſus Iacobo Menoch. non tam laborioſum quàm ſubtile & perutile opus dicto titul.de arbitr.iudi. edendi materiam in toto iuris corpore ſparſam præbuerunt, idem de qualitate perſonarum & locorum in paupertate conſideranda per Bero.conſilio 76.ad finem, numero decimotertio, lib.tertio, & conſilio 120. numero decimoquinto, lib.primo, vbi hac ratione qualitatis diuerſæ perſonarum nobilem in bonis habentem quinq; millia pauperem, ruſticum vero habentem in bonis centum diuitem cenſeri tradit, idem declarando tenet Bello.conſilio decimoſexto.numero quinto, ſexto , & per totum. & Riminal. Seni. conſilio 109. numero ſexto, & ſequent.& de his Tiraquel.de pia cau.in præfati.colum. 10.in prin.

76. Poſtremò aduertenda eſt † diuerſitas caſuum legatorum dotium à parentibus factorum filiabus diuerſos effectus afferentium, nam quandoque dos eſt promiſſa genero , & poſtea legatur filiæ, quandoque eſt data marito, poſtea eſt legata filiæ, quid ſi data ſit in quantitate, & legata eſt in ſpecie, vel econtra , quandoque eſt legata in teſtamento poſtea vel in minori quantitate, vel in diuerſa re data eſt, & ſoluta per ipſum patrem teſtatorem, vel per extraneum, pro iſtorum reſolutione breuiter ad eas text.gloſſ.Barto. Bald.Caſtren.Imol.Alexand.& Iaſ.in l.huiuſmodi.§.cum pater.de legat primo, textus Bartol.Alber.Caſtrenſ.& Cuman.in l. cum pater.§. pater filiæ.de legat.ſecundo, text. Bald.Salyc.& Iaſ.in l. filia. legatorum.C.de legat.text.& Salyc.in l. cum pater. de iure dot.Roman.conſilio 2[illegible].videamus.Bero.conſilio 47.numero quinto, lib.ſecũdo, Gabri.Eugub.conſilio 129. Campeg.tracta.dot. part. prima, in quæſtio.30. Pariſ conſi.61.numero 28.37.38.lib.ſecundo, Tiber.Do-
77 cia.conſilio ſeptimo.lib.ſecundo.Sed ſi † pater nihil dederit in dotem filiæ, & ei in teſtamento reliquerit iure inſtitutionis ducenta, vt aſſeruit data in dotem , ex hoc relicto filia nullam habet actionem & tanquam præterita poſſet dicere teſtamentum nullum, Bald.conſilio
78 386.quidam M.deceſſit.in princip.lib.quinto. † Et filia pro creditrice etiam de pecunijs paternis deſcripta in monte Florentiæ pro certa quantitate ſibi ſoluenda adueniente nubili ætate cui etiam pater legauit ſimpliciter in teſtamento, poteſt quidem conſequi & dictum creditum montis, & legatum dotis, reſpondit Capra conſil.72.ad fin.in vlti.quæſi.

S V M M A R I V M.

1 *Præceptum teſtatoris nullum eſt quo libertas matrimonij impeditur, quod leges fauore perſequuntur ob publicam vtilitatem liberorum procreandorum , declarando vt ibidem.*

Et quando valeat præceptum teſtatoris ne puella nubat , dic vt ibi.

Conditio matrimonio impoſita an & quando valeat reſpectu temporis. vide verb.præceptum teſtatoris inducens.

2 *Præceptum teſtatoris inducens omni tempore viduitatem nullum eſt et reijcitur, at reſpectu certi tẽporis limitati valet, & contrafaciens puella priuatur hereditate, & quando dicatur contrafeciſſe dic & declara vt ibi.*

3 *Minor an reſtituatur in integrum aduerſus priuationem hereditatis à teſtatore inflictam, non parens præcepto ipſius & quòd reſtituitur ſecundum Aret. intelligendo & declaran. vt ibi per auth. non tamen reſtitueretur ſi fuiſſet in mora & dolo non parendi, & vt latius de materia hac diſcutitur vt ibi.cum ſeq.*

4 *Minor & eccleſia non reſtituitur conueniens præcepta teſtatoris propter dolum etiam in omittendo.*

5 *Teſtator poteſt prohibere hæredem ne petat reſtitutionem in integrum ex perſona defuncti , vel ne quid aliud quod officio mero iud. expeditur.*

6 *Præceptum teſtatoris factum filiæ vel nepti ne nubat valet quando eſt reſtrictum ad perſonas certi loci, vel certæ familiæ , vt ne forenſibus nubat & ei qui non ſit ſui municipij vel de tali caſata modo ibid. honeſte poſſit nubere.*

Et quòd non euitaret pœnam ſi nuberet vni effecto ciui vel de familia reſcripto principis vel alio ciuili & legati modo.ibid.

Quid ſi in municipio non reperiatur dignus ſui nuptijs vel quia eſſent conſanguinei in gradu prohibiti , dic quòd cui velit poteſt impune nubere, nil operante hoc in caſu diſpenſati, & quare num.7.

8 *Impoſſibile illud dicitur & reputatur quod obtineri non poteſt niſi per viam diſpenſationis.*

9 *Præceptum negatiuum factum filiæ ne contrahat matrimonium niſi cum mercatoribus & contrafaciens priuat eam hæreditate ſolum ei legitimam relinquens, valet, adeo vt primo marito mortuo non niſi alijs mercatoribus nubere poterit vigore præcepti negatiui.*

10 *Præ-*

10 *Præceptum teſtatoris ne nubat ſine conſilio alicuius pone matris, patrui, vel fratris valet adeo vt tale conſilium eſt requirendum aliâs priuatur hæreditate, vel pœna committitur, non tamen conſilium id erit ſequendum ſi nolit.*

Amplia etiam ſi verba ſint multiplicata vt de voluntate, conſenſu & conſilio, cum ſolum accipiatur & attendatur verbum conſilium. ibid.

11 *Negatiua conſilij nô requiſiti pro nubendo ad quod tenebatur nubere volens ſub pœna eſt probanda ab eo qui negat non fuiſſe requiſitum conſilium, & quomodo ſatis faciliter negatiua ea probari poſſit. ibid. dilucidatur.*

Secundum aggredior interpretationem circa præcepta aliqua teſtâtium, qua quidem expediam ſolutiones dubitationum quarundam, quæ magis vſu contingibiles viſæ fuerint ordinem præmiſſum ſequendo.

DVBIT. I.

ORITVR ex præceptis, quæ teſtatores facere ſolêt filiabus, vel alijs puellis, hæreditate vel legato honoratis, ne nubant intra certum tempus earum ætatis, nec perſonis certi loci, vel certę conditionis, nec ſine conſenſu, licentia, voluntate, cõſilio, certarum perſonarum pœnas priuationis hæreditatis, vel legati, & ſimiles apponendo, ſuper quibus primo dicendum eſt talem & tantum eſſe fauorem à legibus matrimonijs propter vtilitatem publicam ex libe-
1 rorum procreatione, quòd † conditio vel pręceptum teſtatoris nullius eſt momenti, & reijci debet quando ex eo libertas matrimonij tolleretur, vt quia puella prohibita eſſet nubere certo modo vel non habendo cui honeſte & commode nubere poſſet, vel iuſſa nubere indigno, vel arbitrio & voluntate alterius nubere, qui poſſet nunquam arbitrari & velle, per l. filiæ ſuæ. in princip. l. cum ita legatum ſit, in vltimo reſpon. & l. hoc modo. & l. cum tale §. reſcriptum, §. Meuiæ. & l. mulieri. de conditio. & demonſtration. & doctor. ibi, & in l. turpia. §. primo, de legat. primo, Ang. Aret. tractat. teſtan. gloſſ. 66. num. 2. 3. Corn. conſi. 105. in fin. lib. ſecundo, poſui ſupra lib. ſecundo, interpreta. 2. dubitat. 2. ſolut. 2. verſi. 18. ponit Tiber. conſil. 13. numero 9. cum ſequent. lib. primo, Ioan. Baptiſt. de Plot. inter conſil. matri. conſil. 87. num. 11. & ſequent.

Deinde autem & econtra, ne puella nubat, valet teſtatoris præceptum reſtringens generalitatem temporis, locorum, perſonarum, & arbitrij alterius, vt ſingula hęc nunc probabo per doctr. Bar. in l. ſed ſi hoc. §. fin. de condit. & demonſt.

2 Namque ſi conditio † inducens viduitatem in omne tempus non valet & reijcitur, valet tamen reſpectu certi temporis appoſita Bartol. & Imol. in dicto §. fin. & in l. mulieri. ſub numero quinto, eod. vt quòd talis puella non debeat nubere intra ſuæ ætatis 25. ann. valet præceptum, & contrafaciens hæreditate priuari debet, contrafeciſſe enim dicitur contrahendo tantum per verba de præſenti matrimonium, eiuſque conſummationem per copulam carnalem expectando poſt dictum 25. ann. ita ex facto reſpondit Aret. conſil. 67. colum. 2. verſic. venio ad primum.

Vbi in col. 4. verſ. venio ad quartum. mouet dubium perpulchrum & difficile ſecundum eum dicentem in eo
3 ſe malle ab alijs doceri, quàm alios docere, † an ſ. minori competat reſtitutio in integrum aduerſus dictam priuationem hæreditatis à teſtatore inflictam contra ipſam minorẽ non parentem ſuo præcepto, & aggreditur dubium illud plene diſcutiendo argumentis hincinde illatis, & demum concludit huic puellæ ſic contrauenienti tali præcepto teſtatoris ratione minoris ætatis concedi reſtitutionem in integrum aduerſus priuationem hæreditatis ſic per eam incurſam inducendo. l. tertia. §. & ſi hæres. ff. de mino. & l. Iulianus. §. fin. ex quibus cauſis. maio. & l. poſt legatum. §. ætati. ff. de his qui. vt indi. & doctrin Bald. in l. pupillorum. numero quarto. C. de repud. hæred ſua dicta referendo & ampliando ſequitur Ruin. conſil. 199. numero quarto, quinto. Et hoc poſſet procedere, vbi minor incideret in pœnam priuationis relictorum negligentia, & lapſu temporis à teſtatore prę fixi. dicto. §. ſi hæres. ita Bartol. in l. ſecunda. colum. fin. num. 13. C. in quib. caſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſ. vel negligendo & omittendo, quo caſu conſeruaretur illęſus etiam abſque reſtitutione. Caſtr. conſi. 47. vltra ea. quæ ſuperius. in princ. lib. ſecundo.

Secus autem dicendum eſt quâdo minor eſſet in mora & in dolo non parendi præceptis teſtatoris & ſic contra fecerint, quia tunc non reſtituitur, vt multifariam oſtendit Aymo conſilio 193. columna prima, & ſequent. ita vt odioſus teſtatori, & delinquens reijcitur à beneficio reſtitutionis in integrum, per l. auxilium. §. in delictis. & leg. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. & §. in commiſſum de mino. tradit Bald. in dict. l. pupillorum. in fi. & Matheus Feliciani inter conſil. Caſtrenſ. conſil. 259. colum. fin. lib. primo, late ſequitur Pariſ. conſilio 19. numero 83. & ſequent lib. ſecundo, ita partem iſtam denegandæ reſtitutionis minori non parenti præcepto teſtatoris defendere plene aſſumpſit Cephal. conſilio 356. per totum, vt ibi per eum, fatetur & Aretin. dicto conſilio 67.
colum. ſexta, ſub verſic. quinto & vltimo, quod † propter dolum etiam in omittendo non datur reſtitutio in integrum minori vel eccleſiæ contrauenienti teſtatoris præcepto, & pro formali deciſione quæſt. quæ prius fuit Baldi in dict. l. pupillorum. in fin. eum allegat Aymo dicto conſilio 193. colum. ſecunda, verſicu. ſed in terminis prætetea dicerem, multum parcè fore procedendum in conceſsione reſtitutionis in integrum minori, vel alij aduerſus præcepta & voluntates teſtatorum, cum eas non obſeruare impium & iniquum reputatur etiam prohibere de danda, vt l. contra. C. de teſtam. manumi. l. prima, de ſacroſan. eccleſ. l. apud celſum. §. præterea. ff. de do. ma. except. & l. fin. in fin. commun. de leg. ibi vt ex omni parte, omnique ſtudio, in quod ſemper properamus, ad effectum perducantur vltima elogia defunctorum, & legitimum finem ſortiantur, & dicit Angel. conſilio 168. teſtator, colum. ſecunda, in principio, ne quidem impium, vel iniquum quidpiam ſequatur, ſilent ſpecialia priuilegia reſtitutionum. l. ſciendum, ex quibus cauſis maio. l quod ſi minor. § primo, de minor ibi. ſed ad bonum & æquum redigenda ſunt, ac ibi gloſſ. & Doctor. huc bene tendunt in ſpecie ſcripta per Fulgoſ. conſilio 61. colum. fin. verſic. cæterum quod reſtituatur, eo etiam accedẽte quòd non debemus vnum altare diſcooperire, & aliud cooperire ex illo tex. Bartol. numero quarto, & alij not. in l. aſsiduis. C. qui pot. in
pign. hab. & magis proprie etiam accedente quòd † teſtator poteſt prohibere hæredem ne petat reſtitutionem in integrum ex perſona defuncti vel ne quid aliud quod officio mero iudicis expeditur, tenet ita prius dicendo quòd ceſſat æquitas prætoris, Bartol. in l. licet. columna prima, in fin. verſicul. idem potes dicere. ff. vt l. legat. nom. ca. 5

Item & ſecundo † teſtator reſtringens ſe ad perſonas certi loci, vel certæ familiæ validè præcipit filiæ vel nepti, ne nubat forenſibus, & alicui, qui nô ſit oriundus & ciuis ſui municipij, vel qui non ſit de tali caſata, & familia. dummodo ibidem honeſtè nubere poſsit, l. cum ita legatum ſit, & l. hoc modo. de condition. & demonſtration. l. prima, & ſecunda. C. de inſtitut. & ſubſtitu. & l. prima, de his quæ p œ. nom. adeo quòd hæc nubenda nõ euitaret pœnam amiſsionis relictorum, & ſpreti præcepti, 6

capti, teſtatoris, ſi nuberet vni effecto ciui, vel de familia reſcripto principis, vel alicui ciuili & legali modo, vt late in vtranque partẽ arguendo probat, & concludit Fulgoſ. dicto conſilio 61. domina Catharina, exinde incidi-
7 mus in aliam reſolutionem, quòd † ſi in municipio vel in familia non reperiatur aliquis, cui talis mulier nubere honeſte & commode poſsit, quia omnes vel ſunt nuptijs ſuis indigni, vel ſunt conſanguinei in gradu prohibiti ad contrahendum ſecum matrimonium, tunc impune poſſet alijs nubere reiecta conditione, & præcepto huiuſmodi vti matrimonij impeditiuo dicta l. cum ita legatum, & dicta l. hoc modo. cum allegat. & in terminis Abb. conſil. 65. & primo. colum. tertia, in princip. lib. ſecundo, Ioan. Baptiſt. Plot. inter conſil. matri. conſilio 87. numero 9. & .8. Nec habenda eſſet ratio quòd poſsit obtineri à ſummo Pontifice diſpenſatio contrahendi matrimonium cum conſanguineo aliquo aliàs digno, quia conditionis huiuſmodi, & præcepti verba ſunt intelligenda naturaliter & non ciuiliter nec ficto & diſpenſatiuo modo. l. ſi ita quis in teſtamento. §. fin. de legat. ſecundo, cum concordant. ibi in gloſſ. & ibi Bart. & alij, & Bartol. & Bald. in l. fin. C. de his qui ven. æta. Dec. conſilio 541. colum. tertia, numero 13. verſic. ſecundo dato. & numero decimoquarto, & in ſpecie Curt. Iun. conſilio
8 54. colum. quarta, & ſequent. numer. 13. 14. † illud enim reputatur impoſsibile, quod non poteſt obtineri niſi per viam diſpenſationis not. Gemi. in cap. gratia. colum. penultima, numero nono, de reſcript. in ſexto, & Ioan. Baptiſt. Plot. dicto conſilio 87. numero decimo, inter conſil. matri.

Teſtator & tertio perſonarum generalitatem reſtrin-
9 gens † poteſt iubere filiæ quod matrimonium non contrahat niſi cum mercatoribus, & ſi contrafecerit eam priuare hæreditate, & ſolam legitimam relinquere poteſt, ita non metu pœnæ perdendi de proprio, ſed non conſequendi lucrum valet hoc præceptum, vt in ſpecie tradit Oldrad. conſilio decimoſexto, thema tale eſt, Titius habens. columna ſecunda, in prima quæſtio. comprobat Iaſ. in l. Titia. in princip. colum. quarta, verſiculo. capio gloſſ. de verbor. oblig. & concord. Felin. Guli. Bened. & Dec. allegando Aym. conſilio 80. numer. 11. & quia tale præceptum verbis negatiuis eſt conceptum, mortuo primo marito ex mercatoribus accepto, iſta mulier ſecundo & ſemper nubere volens, non poſsit nubere niſi mercatoribus, vt per Oldr. in dicto conſil. 16. colum. ſecunda, in prima quæſtio. ad finem, ſequitur Felyn. in capit. fin. colum. fin. in penult. fallen. de pa. & treu. ampliando firmat Tiraquel. in l. boues. §. hoc ſermone. in 7. limita. numero primo, & ſequent. & hoc propter vim ſermonis negatiui vt ibi per eum & Dec. conſilio tertio, num. quarto, conſilio 581. numero octauo, in l. 1. numer. 14. C. de pact.

Vltimo alterius conſenſum, voluntatem, & arbitriũ
10 reſtringendo ſolum conſilium, teſtator † poteſt mandare filiæ ne nubat ſine conſilio ſuæ matris, vel ſui patrui, vel fratris ſui, & conſilium hoc nubere volens requirere debet, at ſequi non tenetur, vt in materia conſilij ab alio requirendi tenet Bald. in rubr. numero ſexto. C. de exercito. & inſtito. & Bartol. in l. prima. §. ſi plures. colum. quarta, ſub numero ſexto, verſic. vt ergo liqueat. ff. eo. & Abb. in capit. cum olim. colum. ſecunda, de arbitr. & in capit. venerabili. colum. fin. de offic. delegat. in eo caſu, quòd ab eo qui aliàs poteſt contrahere, vel actum facere debet requiri conſilium eius qui aliter non eſt particeps in actu, ita in ſpecie firmant Ioan. de Ana. conſilio 45 verſic. his non obſtantibus. & ibi Bologni. in addi. & plene Caſtrenſ. conſilio 300. videtur dicendum. colum. prima, lib. primo, Deci. in l. 1. nume. tertio. ff. de offic. aſſeſſor. & late comprobat Aymo conſilio primo, columna ſecunda, verſic. ſolum ſupereſt, vbi defendit etiam ſi verba ſint multiplicata de voluntate, conſenſu, & conſilio, quòd cætera verba reijciuntur, & remanet verbum conſilium, quòd licet non ſequi, tamen requiri debet pro conditione appoſita per teſtatorem, vt etiam pulchrè probat Ruin. conſilio 126. colum ſecunda, numer. 6. libr. ſecundo, & Cephal. conſilio 320. numero 42. & ſequent. ita quòd non requirens tale conſilium, & nubat, priuatur relicto, vt ibi per eum & alios
11 in locis allegat. Sed quis † debeat probare negatiuam hanc, non requiſito conſilio nuptias fuiſſe contractas ſiue contra præceptum teſtatoris. Facilis quidem eſt reſponſio, onus probandi huiuſmodi negatiuam incumbere actori, & ei, cuius intentio & fundamentum eſt illam nuptam non requiſito conſilio fuiſſe priuatam hæreditate per hoc deuoluta ipſi agenti, vt talis communis & infallibilis eſt regula Ang. in l. veteribus. columna penult. in fin. ff. de pact. Bartol. in l. in illa numero quinto, de verborum obligation. & ibi alij Dec. conſilio 534. numero quarto, cum alijs pluribus ex profeſſo collect. per Herc. Peruſi. de proba. nega. numero ſecundo, tertio, quarto, & in ſpecie onus eſſe probandi talem negatiuam eius, qui agendo dicit conſilium non eſſe requiſitum in nuptijs, & ſic contra factum præcepto teſtatoris, tradit Bart. conſilio 137. ſtatuto communis Gualdi. numero quarto, verſic. ſuper quarto. Salyc. in auth. hoc amplius. numero quinto, in 8. quæſtio. C. de fideicommiſſ. & Aymo dicto conſilio primo, numero ſeptimo, allegando Corn. in pluribus conſil. præter allegan. per eum allego in terminis eundem Corn. conſil. 105. colum. penult. verſicul. nam qui ſe fundat in negatiua. lib. ſecundo, & Gozad. conſilio 34. colum. tertia, numero decimo & Ioan. Baptiſt. Plot. dict. conſil. 15. numer. primo, ſecundo, inter conſil. matrimo. Huius autem ſe fundantis in negatiua eius probatio forſan non ita erit difficilis in coarctando eam loco & tempore, quia quo tempore illud conſilium debeat requiri determinat in ipſo actu dum tractatur de celebratione & concluſione eius, Bal. in d. rubrica C. de exercito. & inſtito. numer. ſexto, in fin. per capit. cum in veteri. de electi. quòd conſilium præcedat placet Alexand. in l. ſi quis mihi. §. iuſſum. column. fina. numer. decimoquarto. ff. de acquirend. hæred. poſt Roman. ibi numer. ſeptimo. Vnde negatiua iſta probari poterit per abſentiam debentis præbere conſilium loco & tempore tractatus & concluſionis actus, vt adducit Aym. dict. conſil. primo, num. 9. & per non contradictionem partis vt ibi etiam numer. 11. ita quando altera pars non contradicit, non opponit de affirmatiua, videtur fateri negatiuam ipſam, vel remittere eius probationem, comprobat Hercul. dict. tract. proba. nega. num. 111. veritas enim apparet eius, quòd nõ reuocatur in dubium dicit Bald. conſil. 466. ad intelligentiam. colum. 2. num. 4. lib. 5. Dec. conſil. 7. colum. 2. verſi. 1. de fide. facit Rom. in d. §. iuſſum. in fin.

SVMMARIVM.

Teſtator prohibens ſimpliciter hæredi ne aliquid petat quomodo id intelligi debet, vide verb. prohibitio à teſtatore.

1 *Prohibitio à teſtatore facta hæredi vel legatario ſimpliciter ne aliquid petat, intelligitur de ea quæ fit de facto, & non quæ de iure fieret.*

Bart. contra quòd etiam de ea quæ fit de iure in vltimis. ſ. voluntatibus, & vide concordiam per auctorem ibid.

2 *Prohibitione qui moleſtet ſimpliciter facta ne inquietet vel turbet differt ab ea, ne ſimpliciter petat. vt ibi pulchrè declaratur.*

3 *Prohibitio facta filiæ cui debetur legitima iure naturæ decentum, ne amplius de bonis ſuis ratione legitimæ petere poſsit, aut alio quocunque iure non officit quin filia poſsit petere*

petere ſupplementum legitimæ cui onus aliquod non imponitur, reiecta tali prohibitione, & dotem maternam ſibi etiam debitam, & latinè vt ibi.

4 *Teſtator non poteſt imputare debitum ſuum in legitima debita filio niſi ſit morte patris confirmatum vt donatio facta filio.*

5 *Prohibitio etiam non tollit beneficium l. hac edictali. C. de ſecun. nupt. filio contra nouercam.*

6 *Prohibitio facta hæredi vel legatario cui teſtator erat debitor propter fideicommiſſum ne plus habeat vel petat, & quòd ſit tacitus & contentus relicto, nil operatur quando fideicommiſſum peti poſſit ex alio teſtamento debito. cum non cenſeatur remiſſio non viſis verbis dicti teſtamenti quicquid Ruin. in vno loco dixerit, & quare dic vt ibi latius. & nu. 7.*

7 *Bona fideicommiſſo ſubiecta non veniunt in diſpoſitione teſtatoris ſed ea ſolum de quibus ipſe diſponere poteſt.*

Nec feudalia vel libellaria.

8 *Prohibitio ne amplius hæres vel legatarius petere poſſit & quòd ſit tacitus & contentus inducit compenſationem creditorum legatarij vel hæredis cum legato ipſo ſic agnito, & an domina petere poſſit vt in re emphyteutica & in alio ordine ſuccedendi & an & quando petere poſſit quod eſt extra corpus hæreditarium, conſideran. eſt modus clauſulæ, quando ſimpliciter ſit prohibitus quòd plus non petat. Quid ſi verbis ampliùs in bonis vel de bonis & vt ibi diſcutitur, & an quando dos materna peti per filium poſſit de materia hac latiſſimè vide ibid. cum ſeq.*

9 *Dictio de, ſignificat ſeparationem, vnde dicendo ne petat de bonis non includuntur aliena quin peti poſſint.*

10 *Prohibitio facta filiæ vnius grauati dotatæ certæ ſumma ex teſtamento grauantis cui peruenerit hæreditas vel pars grauata fideicommiſſo vniuerſali vel particulari ſeu legatis particularib. ne plus petat ſed ſtet tacita & contenta. cenſetur & ipſa grauata fideicommiſſo. vnde in reſtitutione non poteſt detrahere legitimam & trebellianicam cum ea patris habeant imputare in dotem relictam, & prohibita cenſetur etiam treb. ex perſona ſua, idemque & falcidia ex legatis particularib. per d. clauſulā de plus non petendo & vt ibi latius declaratur.*

10 *Clauſula de plus non petendo ſed quod ſtet tacita vel tacitus dote vel alio relicto, quid importet, & de natura. d. clauſulæ. vide ibi & de materia latiſſime per totam dubitationem ſecundam interpre. ſecundæ lib. 4. huius clauſulæ diſcutitur.*

11 *Prohibitio facta filiæ vel alij inſtituto & inſtituta in re certa alio vniuerſali hærede inſtituto vacante hæreditate per repudiationem uel alio modo cum clauſula, ne plus petat licet ſtet tacita & contenta non impedit quin in tota hæreditate ſuccedat accreſcendi iure quod ei tolli non poteſt per d. prohibitio.*

Fallit in duobus caſibus vt per Alci. de quo ibi. & has apparente manifeſtiſſima voluntate teſtatoris ibi.

Fallit & tertio quando aliàs ſine. dict. clauſula eſſet dubium de admiſſione talis prohibiti, quia tunc ſtat prohibitio. ibidem.

12 *Clauſula de plus non petendo adiecta legato certæ rei ſiue ſit in eadem vel diuerſa ſcriptura an huic legato ſint conformia vel difformia alia legata eidem legatario facta, et an verbis generalib. ſit concepta impedit petitionem aliorum legatorum. ſ. conformium.*

DVBIT. II.

MVLTIPLEX, & varia ſuboritur ex ſolita clauſula teſtamētorum, volēs & iubens eum, vel eam ſtare tacitum & contentum, vel contentam & tacitam tali re legata, & amplius nō debere, nec poſſe petere, habere, vel conſequi, & prout diuerſis & ampliorib. verbis concepta eſt, ita exinde plures dubitationes inſurgunt, quæ diuerſas pariter recipiunt interpretationes in ambiguis omnib. no neceſſarias l. in his quæ de condit. & demonſt. quia dictæ clauſulæ verba ambigua dicuntur, Roman. conſil. 277. non eſt dubium. colum. 1. verſic. reſpondeo. quomodo autem debeant interpretari verba talis clauſulæ ꝓ formulis eius diuerſis pro diuerſiſq; rerum accidentijs & caſibus videndum eſt.

1 Namque primum aliquando † teſtator prohibet ſimpliciter hæredem vel legatarium petere aliquid, ſane intelligitur de petitione quæ fit de facto, & ſine iuſtitia, non autem de ea quæ fit iure, ita de moleſtatione facti & non iuris ſentire cenſentur huiuſmodi prohibitiones teſtamentariæ ſaltem ſub forma ſimplicium verborum per alleg. à Pariſ. conſilio ſexageſimoquinto, colum. penult. numero vigeſimoprimo, libro ſecundo, & Barb. conſilio quinquageſimonono, colum. penult. libr. primo, cum ſimilibus allega. interpret. præceden. dubit. 10. verſic. ſupereſt & illud, cum ſequent. Aduertas contrarium dictum Bartolum in l. licet. verſ. oppoſ. dicitur hic. ff. vt lega. nom. cau. & in l. Mutius. colum fina. numero ſeptimo, de conditio. & demonſtratio. dicentis quòd illud non petere intelligitur in vltimis voluntatibus, quòd iure non petat, equidem pro concordia & reſponſione dicerem, quòd Bartol. loquitur in materia prætoriæ cautionis præſtandæ de legatis, vel fideicommiſsis ſoluendis, quæ ſi à teſtatore remittatur, vt remitti poteſt, quòd non petatur per dictam l. licet. ſi petatur de facto & non in iure, non dicitur contrauentum, quia talis cautio vere non petitur & præſtatur, niſi iure, ergo eam non petere iuſtam per teſtatorem intelligitur non petere, quòd iure non petat, ſic expoſtulante ſubiecta materia ſecundum quam aliquando intelligitur de moleſtia & petitione iuris, probat Crot. conſilio 212. numero vi-
2 geſimoquarto. Prætereà † differentia eſt inter prohibere ne moleſtet ſimpliciter, inquietet, vel turbet, & prohibere ne petat ſimpliciter, quia prohibere ne moleſtet, verificatur facto ipſo moleſtationis, inquietationis, vel turbationis extraiudicialiter per allega. à Pariſ. & alijs ſupra & etiam iudicialiter per alleg. ab Alexand. conſilio quinquageſimoſecūdo, libro ſecundo. & à Felyn. in capitul. cauſam quæ. colum. antepen. de reſcript. prohibere verò ne petat, cum petens in pœnam incideret & obligaretur contrauenjendo, verificatur cum petat in iure & in iudicio, & non extraiudicialiter, quia non petere ſic, ſed velle petere videtur per text. & ibi Bartol. & ali. in l. amplius. ff. rem. rat. habe. & glo. & Bart. in d. l. licet & hoc maximè in vltimis voluntatibus ſecundum Bart. ibi, ita & hoc verius & tenendum arbitror.

3 Secundo vbi † teſtator filiæ ſeu alij cui debetur legitima iure naturæ reliquit centum, & prohibet eam amplius poſſe aliud petere de bonis ſuis ratione legitimæ, ſeu alio quocunque iure, & filia agnouit & acceptauit hoc legatum, nihilominus talis prohibitio non tollit quominus legataria poſsit obtinere ſupplementum legitimę ſibi debitum in bonis teſtatoris eo quòd teſtator nō potuit apponere legitimæ talem prohibitionem, vel onus aliquod, §. cæterum. in auctẽ. vt cum de appel. cognoſ. & l. omnimodo. l. quoniam in priorib. & l. ſi quando. §. & generaliter. C. de inoffic. teſtam. & ibi expreſſe tradit Bald. num. 1. Saly. num. 6. 7. Iaſ. colum. 1. in ſecundo not. ſequitur concord. allegando Alexand. conſil. 69. colum. 1. in fin. lib. 1. conſil. 59. colum. fin. verſic. nec obſtat id. lib. 4. & Guid. Pap. in quę. 93. pater in teſtamento. vbi facta diſcuſsione contrariorum per eum allegat. dicit quòd ita fuit iudicatum in camera conſilij, & Fabi. de Goichis in auc. nouiſsima. num. 107. C. eo. late probat Socin. conſ. 1. colum. 2. in 1. q. lib. 4. & Dec. conſil. 342. colum. fin. verſ. poſtremò. plene Ruin conſil. 60. colum. 2.

num.4.5.lib.1. vbi tenet quòd talis prohibitio & onus
quoad legitimam reijcitur, & quòd alia iura legatarij
importât diſp.·tionem & non modum, vt ibi exempla
ponit, quinimò quoad legitimam dicta verba prohibi-
tiua ſuperflua dicit Card.conſi.22.verſ.ad aliud reſpon-
deo.hoc autem adeo ꝓcedit, quòd ſi filiæ ſit debita dos
matris, & legitima ſimul, relictum ei factum cum dicto
præcepto plus non petendi, vt teſtamentum valeat im-
putatur primo in legitimam, quam demum filia habet
ſine onere, & poteſt conſequi dotem maternam, tenet, li
4 cet confuſe, Socin.conſil.225.lib.ſecundo.quia in † legi-
tima debita filio teſtator non poteſt imputare debitum
ſuum, tradunt Cyn.& Salyc.in l.cum patrem.ad fin.C.
de iure dot.niſi debitum ſit morte patris confirmatum,
vt donatio facta filio, hoc enim poteſt imputari in legi-
timam, Rom.d.conſ.177.colum.2.in princ.rurſus talis
5 † prohibitio non tollit filio contra nouercam beneficiũ
l.hac edictali.de ſecund.nupt.tenet Bald.conſil.161.qui-
dam mecum.lib.5.

6 Tertio quandoque † teſtator eſt debitor hæredis vel
legatarij propter fideicommiſſum ex alio teſtamento
debitum apponendo hæredi vel legatario præceptum
prohibitiuum, ne plus habeat, vel petat, & remaneat ta-
citus & contentus relicto, non intelligitur prohibere,
ne habeat & conſequatur tale fideicommiſſum, late pro
bat Dec.conſil.425.colum.fin.cui addo Corn. conſilio
212.colum.fin.lib.1. quia etiam agnitio huiuſmodi reli-
cti non impedit ius competens ex alio teſtamento, quin
poſsit id obtineri non remiſſum, ita non viſis & cogni-
tis verbis huius teſtamenti in ſpecie adducit Ruin. con-
ſilio 117.colum.penult.num.21.lib.ſecundo, cum etiam
7 non veniant in diſpoſitione teſtatoris † bona fideicom-
miſſo ſubiecta, ſed ſolum ea de quibus libere poteſt di-
ſponere per alleg. à Pariſ.conſilio ſeptimo, numero 9.lib.
primo, nec bona feudalia, vel liuellaria, Riminal. Seni.
conſilio 131.numero duodecimo, licet, vbi illa verba ne
plus habeat, vel petat, ad aliud teſtatoris debitum non
poſsint referri, niſi ad fideicommiſſum, quod tunc, & fi-
deicommiſſum ipſum non poſſe peti teneat Ruin.con-
ſilio 197.ad finem, lib.ſecundo. Hoc tamen in ſpecie no-
ſtra tenendum non puto, ſed magis quod ipſe Ruin.di-
cit dict.conſilio 117.numero vigeſimoprimo, quia illud
de diſpoſitione relata neceſſario ad vnam rem, quòd
hanc rem complecti cenſeatur, per l. fundus qui locatus.
cum ſequent.de fun.inſtruct. procedit quando teſtator
diſponendo eſſet vſus verbo vniuerſali, vt ſi teſtator le-
gaſſet fundum cum omni inſtrumento, ita Hiero. Cag-
nol.in rub.colum. fin.verſi.conſiderabitis tamen ſi quis
ius di.non obtemper.ita & Bald. in l. liberti libertæque.
ſub numero 28. C.de oper.libert. allegatus per Ruin lo-
quitur per verbum vniuerſale, ibi, quid ergo ſi filia cedit
omnia iura &c. Vel dicendum eſt diſpoſitionem relatam
ad ſolam rem, hanc continere, habere locum quando ta-
lis comprehenſio & diſpoſitio poteſt depẽdere à ſola vo
luntate diſponentis, at ſecus eſt vbi requiritur etiam vo
luntas alterius remittentis iura ſua, quia & iſte in pro-
poſito agnoſcendo relictum cum tali clauſula prohibi-
tiua, vt remittat fideicommiſſum ſibi debitum, vel alia
credita ſua, neceſſe eſt quòd de his & de dicta clauſula ha
beat notitiam & ſcientiam per l.de his. ff.de tranſact. &
Bartol.& Doctor.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in ſecun-
da quæſtio.& ſequent.de verborum obligatio.Ruin.di-
cto conſilio 117. numero 21. ita & in ſimili ſpecie probat
Crot. conſil.317. numero 17.& ſequent.addo Alexand.
conſi.131.viſo inſtrumento. col.fin.ſub verſic.ſed ita eſt.
li.2.qui dicit quòd debet apparere legatarium agnouiſſe
legatum ſcienter.

Quarto maior vis eſt quæ tribuatur propoſitæ clau-
ſulæ de ſtando tacitum & contentum, & non poſſe am-
8 plius aliud petere quàm per eam inducatur † compen-
ſatio creditorum legatarij cum legato ipſo ſic agnito, cũ
de huiuſmodi compenſatione plene tractauerim ſupra
interpr.præceden.dubitat.6.ſufficit ideo remiſſo ad ſcri-
pta ibidem, quod autem nunc repeto hoc eſt, quòd benè
inſpiciantur verba dictæ clauſulæ quia ſi dicat ſimplici-
ter, quòd non poſsit plus petere, vel habere, non habet
aliam vim quàm compenſationis in tollendo obligatio
nem, & non dominia, vt in re emphyteutica, vel in alio
ordine ſuccedendi ſecundum Baldum in l.penult.C.de
hæred.actio.& non tollit quin poſsit, non tamen per co-
hæredem id peti, quod eſt extra corpus hæreditarium
etiam petendo contra hæredem dummodo non vt ab
hærede, ſed vt à poſſeſſore, declarat Bald.in l.2. colum.fi.
numero 8.C.de iur.dot.ſi vero dicat in bonis, vel de bo-
nis, vel in & ſuper bonis, & hæreditate vel de hæredita-
te, vel pro omni & toto eo, quod petere & habere poſſet
ex quocunque iure & cauſa, vel his ſimil.formulis, vt di
uerſam recipit declarationem & interpretationem, ita
breuitatis gratia, diuerſos & in pluribus concordes hos
videas Doct.Bartol.in l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi, colu.
penult.& fin. ff.de oper. liber. in conſil.60. quæſtio iſta,
numero 4.vbi iuſſus non plus petere de bonis teſtatoris,
poteſt petere rem emphiteuticam, & dotem maternam,
in emphiteuſi concordantes allegando hanc opin. Bar-
tol. tutiorem tenet Alexand. conſil. vigeſimoſecundo,
colum.4.ver.tamen hoc quartum.lib.5.in verbo de bo-
nis ſuis in dote materna, idem ſequitur Capra conſ.62.
numero 1.2.conſilio 164.numero ſecundo, & ſequent.&
Iaſ.conſi.214.colum.penul.in 5 dub.lib.ſecundo, quan-
9 do dicit de bonis ſuis, quia dictio † De, ſignificat diuiſio-
nem id eſt ſeparationem, ſic non includitur ne petat de
alienis, ſequitur Bald.in d l.liberti.libertæque, numero
28.ver.ſi autem teſtator diceret.C.de ope.libert.ubi ſub-
iungit ſecus eſſe ſi dixerit ſuper bonis, vel ſuper hæredi-
tate, & in teſtamentis dicere in bonis, vel ſuper bonis,
idem eſt ac ſi diceret ſuper hæreditate, vt Ang.conſilio
181.A.fecit.ad fin.& Dec.in auct.præterea, numero deci-
motertio. C. vn.vir. & vx. & debita dicunt eſſe in here-
ditate, ideo videntur peti prohibita per dicta verba, Bal.
dict.numero 28.ſequitur Capr.dicto conſilio 62. nume.
ſecundo.Gui.Pap.deciſ.93.ad fin.Ruin.conſi.79.colum.
penul.numero 8.lib.ſecundo, Ang.Aret.tract.de teſtam.
gloſſ.60.in fin Gabr.Eugub.conſil.85.colum.fina.idem
prohibita peti videntur ex his verbis, non poſsit petere
in bonis, vel ſuper bonis, quia videntur tollere omne
ius competens legatario vel filiæ, quod quacunque occa
ſione haberet in bonis teſtatoris, per l.rem in bonis.de
acqu.rerum domin.l.bonorum.§ in bonis.de verbo.ſi-
gnific.tenet pract.Papien.in for.libel.quo pet.hæred.ex
teſtam.in gloſſ. in omnibus. in fin. idem ſi dos materna
eſt in quantitate, probat Bal. in l. quoniam nouella. ver.
penult. C.de inoffic.teſtam. Poteſt tamen talis prohibi-
tus vendicare bona propria.quia aliquid non dicitur pe
tere in bonis teſtatoris reſpondit Abb. conſil.88. ad fin.
lib ſecundo, & vbi legatum eſt in ſpecie & dos materna
eſt in quantitate, talem clauſulam etiam amplis verbis
conceptam non impedire petitionem dotis maternæ,
defendere nititur Bero.conſil.154.numero 9. & ſeq. lib.
ſecundo, illa enim verba.non petere aliud intelliguntur
iure hæreditario, vel tanquam filia non petere, ſed non
alio iure, & vt quilibet extraneus hæres ſuæ matris, ita
Caſtren.conſi.193.ſuper iſto puncto, column.penult.ad
fin.lib.ſecundo, & filiam ſic prohibitam plus petere in,
& de bonis paternis, cum verbis etiam generalibus poſ-
ſe petere dotem maternam, vt poſſet quilibet alius non
filius, & contra quemlibet hæredem extraneum pluri-
bus rationibus, & argumentis reſpondit Old.conſi.297.
domina Stella, col.2.& ſeq.

Quinto conſidera & nota propoſitæ clauſulæ mirabi-
lem effectum, & magni momenti, quòd ſi aliqua hære-
ditas

ditas, vel eius pars fideicommiſſo vniuerſali in gratiam
agnatorum maſculorum vel particulari, vel particula-
ribus legatis grauata peruenerit ad filiam vnius graua-
10 ti, cui ex teſtamento grauantis fuerit prouiſum † quòd
debeat dotari certa ſumma & quantitate dotis adiecta
ipſa clauſula, quòd debeat ſtare tacita & contenta dicta
dote, & non poſſe plus petere & habere, cum exinde ip-
ſa filia etiam cenſeatur fideicommiſſo grauata, l. peto.
in princip. de legat. ſecundo, cum alleg. in meo conſilio
110. columna penultima & fin. lib. primo, & ſupra libro
præceden. interpreta. vltim. dubitat. 1. ſolut. 12. verſic.
nono & ſequent. & legitima Trebellianicaq; filij graua-
ti & patris dictæ filiæ ſit imputanda in dictam dotem
per not. in auth. res quæ. commun. de legat. & in l. quo-
niam nouella. C. de inofficio. teſtam. & in l. in quartam.
ad l. falcid. ſequitur ideo quòd dicta filia in reſtitutione
dicti fideicommiſsi non poteſt detrahere vel retinere a-
liam legitimam & Trebellianicam, quia eas iam habet
imputatas in dotem relictam, & quia per dictam clauſu-
lam intelligitur prohibita Trebellianica, etiam ex per-
ſona ſua, vt probat Bald. conſilio 170. quidam Nicolaus,
colum. ſecunda, numero 4. 5. lib. quinto per not. in l. de-
cem. ff. de fideicommiſſ. liber. licet hanc Bald. deciſ. non
ponat pro conſtanti, Dec. conſil. 242. ad fin. tamen fate-
tur ibi diſcedere ab ea eſſet facere gratiam aduerſario, eá
equidem probo æquiparando Trebellianicam & falci-
diam, vt per Docto. in l. in quartam, & in prohibitione,
in ſpecie per gloſſ. & Docto. in auten. ſed cum teſtator.
& in auth. ſed in ea. C. ad l. falcid. verum ſicut pariter in
ſoluendis legatis particularibus per dictam clauſulam
plus non petendi eſt prohibita falcid. per gloſſ. & ibi ex-
preſſe Bald. ad fin. & Salyc. ſequitur in l. cum patrem. C.
de iure dot. & pro not. & menti tenendum etiam ſequi-
tur Ang. Aret. tract. de teſtamen. gloſſ. 88. numero 3. idem
probat in Trebellianica Barb. conſilio ſecundo. colum.
ſecunda, verſicul. præterea eſt aduertendum, lib. primo,
allegando Imo. in l. prima. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. in-
ſti. qui hoc dicit ſub numero 65. ad fin. accedente quòd
ex his verbis plus non petere oſtenditur, manifeſtiſsimá
voluntatem teſtatoris refragari ex text. in l. quoties. §. ſi
duo. ff. eo. dicit ibi Barto. dictam opinion. etiam probat
Angel. conſilio 148. dominus Quiricus, columɴ. 3. quos
Deci. præſefert non vidiſſe ſentire cum Baldo, ita ergo &
in Trebellianica tenendum eſt, optime enim conferunt
quæ ſcribit Corſet. tractat. Trebellia. §. 2. numero 6. vſ-
que ad fin.

11 Sexto quandoque quis eſt † inſtitutus in re certa clau
ſula inſerta, quòd remaneat contentus, & non poſsit
plus petere, nec habere, & alius eſt vniuerſalis hæres in-
ſtitutus, qui vel repudiat hæreditatem, vel aliter deficit
hæreditate non adita, quæ vacans eſt, an clauſula iſta im
pediat ius accreſcendi pro inſtituto in re certa. Non no-
ua eſt altercatio & diuerſitas inter Docto. vt per Bartol.
& alios in dicta l. quoties. C. eo. Imo. in d. l. prima. §. ſi ex
fundo. ff. eo. Iaſ. conſil. 8. colum. 8. & ſequent. lib. 3. Franc.
in cap. primo, colum. 15. & ſequent. de teſtam. in ſexto, &
alibi Doct. iam & alibi ſup. lib. ſecundo, interpret. 2. du-
bit. ſecunda, ſolut. 2. verſic. decimonono teſtator, poſui
circa hæreditatem ex teſtamento contra diſpoſitionem.
l. ius noſtrum. de regu. iur. teſtatorem non poſſe prohi-
bere ius accreſcendi ſecundum commun. opinion. doct.
per Curt. Seni. conſilio 75. columɴ. ſecunda, & ſequent.
& Vaſqui. tractat. de ſucceſ. progreſ. lib. 3. de taci. ſubſt. in
præfat. numero 17. & ſequent. perque Emanu. Coſta in
dict. cap. primo, in 1. part. ver. in re certa, ſub numero 14.
de teſtam. in 6. verum & ita clauſulæ noſtræ ſermonem
non egrediendo in caſu propoſito, quando filia eſt inſti-
tuta in re certa, & iuſſa amplius non petere hæredibus
vniuerſalibus inſtitutis qui aliquo modo defecerint, in
tota hæreditate, tunc ſuccedit inſtituta in re certa, non
impediente clauſula plus non petere, quia non intelligi-
tur prohibere quominus petatur vniuerſum quod ob
venit iuris neceſsitate per dictá l. ius noſtrum, & intelli-
gitur rebus ſic ſtantibus. id eſt, ſtantibus hęredibus vni-
uerſalibus inſtitutis, vt late declarando tradit Corne.
conſi. 31. colum. 3. & ſequent. lib. 4. & Laur. Calca. conſil.
33. ad num. 4. 5. 6. & per tot. & Ang. Aret. de teſtam. dicta
gloſſ. 60. num. 3. dicit ſtante alio vniuerſaliter inſtituto,
& eo deficiente, dictam prohibitionem nihil operari ſe-
cundum Bart. & omnes addo ſub eodem intellectu re-
bus ſic ſtantibus prohibitú plus petere alijs deficientib.
cenſeri vocatum ad fideicommiſſariam ſubſtitutionem
tenere Bald. conſilio 396. quidam habens vnum filium
lib. 3. ſic intelligit & Corn. conſil. 118. colum. tertia, verſi.
præterea dicta clauſula, lib. ſecundo, & ante per Barto. in
dict. l. quoties. §. ſi duo. numero 5. de hæred. inſtit. & Al-
cia. in l. re coniuncti, numero 42. de lega. tertio, quoad
duos caſus exceptos ibi per eum, crederem in his bene
requiri apparere manifeſtiſsimam voluntatem teſtato-
ris, iux. verba tex. in dict. §. ſi duo, poteſt excipi alius ca-
ſus, quando aliàs ſine dicta clauſula eſſet dubius de ad-
miſsione talis prohibiti, tunc addita ipſa clauſula non
admittitur. & ſtat prohibitio, Ruin. conſilio 90. in fin.
lib. ſecundo, præter eum probo, quia in dubio præualet
prohibitio, & quid impediens Bart. in l. ſufficit. de cond.
indeb. Bald. in l. cætera. §. ſi duobus. de legat. primo, & in
l. ſi qui poſthumos. ad Sillan. Luc. de Pen. in l. ſi quis de-
curio. colum. fin. C. de decu. lib. 10.

12 Vlterius, vbi † clauſula plus petere non poſsit adie-
cta fuerit legato certæ rei, an ſit in eadem, vel in diuerſá
ſcriptura, an huic legato ſint conformia, vel difformia
legata aliarum rerum eidem legatario facta, & an verbis
generalibus ſit concepta clauſula ipſa. Quæ quidem, vt
ita reſponderem conformia, & non difformia legata a-
lia cenſetur adimere, & eorum petitionem impedire. ⁋
conformium, Bart. in l. fideicommiſſa. §. ſi quis ita, per
l. Paulo Calimacho §. primo, de leg. 3. Bald. in d. l. liberti,
col. pen. num. 29. C. de oper. liber. Ruin. conſi. 23. colum.
pen. & fin. & conſil. 33. num. 8. 9. lib. ſecundo, Ang. Aret.
d. gloſſ. 60. num. 5.

SVMMARIVM.

1 Comprehenſa in legato & in diſpoſitione in rebus & caſibus non exceptis, magis firma rata & declarata exiſtunt.

2 Intellectus. §. fin. l. nam quod liquide de pen. leg.

3 Exceptio ſemper excipit deprehendentibus, & operatur quandoque affirmationem, quando præcedit omnino negatiua, quando non affirmatiua operatur negationem.

4 Exceptio in aliquibus, in cæteris regulam confirmare videtur.

5 Exceptio per teſtatorem facta ad diminuendum legatum et minus grauandum hæredem aut alium grauatum interpretatur latiſsimè in fauorem talis grauati.

6 Exceptio intantum poteſt eſſe ampla quòd in totum legatum vel diſpoſitionem excludere poteſt, vt in legato generali excepto potere facto ſub qua exceptione remanent eius acceſſoria.

Et tollit omne dubium quod diſpoſitiones habet circa diſpoſita, declarando vt ibi.

7 Exceptio ad fauorem eius pro quo eſt facta huc tendit, quòd declarat & firmat regulam in caſibus non exceptis ſic, at eam non ampliat vt caſus & res contineat quos aliàs non contineret ſine ea exceptione, & vt de hac materia latius ibi & infra num. ſeqq.

8 Teſtator prouidens vni ſigillatim de ſpecie vna, & alij in genere, ab iſta generali prouiſione ſpecies illa excepta videtur.

9 Exceptio facta à teſtatore, vt tale quid faciat, cum alias generaliter eſſet obligatus facere & id comprehenſum

in

in obligatione generali operatur, vt nil aliud facere debeat.

Intellige & dic, vt ibi latiſſime de hac materia exceptionis, & ſit & dicatur de regula, vel de genere, num.10.cum ſequentibus.

11 Exceptio facta de certa re venali operatur, vt alia venalia veniant.

12 Legatum mobilium quæ reperiuntur in capſis exceptis linteaminibus, vt ſit exceptio de regula intelligitur de linteaminibus ſolitis ſtare in capſis.

13 Exceptio vt valeat & operetur excluſionem, declarationem, confirmationem & aliqualem ampliationem, debet eſſe clara & certa & congruenter diſcerni ab eo à quo excipitur.

Et hæc tamen corrigit in exceptuatis & eſt contra diſpoſitionem cui oppoſita eſt.14

15 Correctio & mutatio voluntatis non præſumitur ideo repetitur in contrarium vehementior & clarior probatio.

Voluntas vt mutetur & corrigatur non præſumitur, vide verbum correctio & mutatio.

16 Exceptio in teſtamentis multipliciter poteſt apparere vel oratione, vel dictione exceptiua & excluſiua, & vt ibi, videlicet declarando, verbiq́ gratia.

Lego fundum excepto ædificio ibid.

Eſto hæres ex ſemiſſe bonorum exceptis domibus meis, ibidem.

Omne fundi inſtrumentum lego excepto pecore ibid.

Lego omnes res quas domi habeo excepto argento ibi.

Et de dictionibus exceptiuis. decimoſeptimo. cum ſequentibus.

17 Dictio, præter, vbi eſt appoſita, excludit id ad quod refertur.

Et de tribus dictionibus exceptiuis, præter, niſi, & præterquam.

18 Dictio ſolummodo eſt excluſiua.

19 Dictio ſaluo adiecta alicui diſpoſitioni prohibitiuæ vel permiſſiuæ ſtat modificatiuè & exceptiuè.

20 Dictiones ſolus, tantum, duntaxat, ſunt taxatiuæ & excluſiuæ eorum, ad quorum excluſionem aſcriptæ ſunt, & quæ non ſunt eis connexa vel ſimilia.

21 Legans maiorem quantitatem in vna ſcriptura, et minorem eidem in alia, videtur à prima maiori recedere.

22 Legatū partis derogat legato totius.

23 Ius accreſcendi impeditur in particulari inſtitutione per dictionem tantum excluſiuam, quæ abnegat in alijs.

24 Dictio vſque, eſt incluſiua vel excluſiua prout iuris rationi & diſponentis intentioni conuenit.

25 Dictiones taxatiuæ quomodo differant à dictionibus exceptiuis, & de tribus limitationibus ibidem.

26 Dictio tamen eſt limitatiua ſeu reſtrictiua præcedentium.

27 Dictio ita tamen includit quod determinat, & omne aliud excludit.

28 Dictio donec eſt limitatiua.

29 Dictio, ſed, etſi, ſi autem, & ſimilis aduerſatiua aduerſatur præcedentibus in iure, & in facto determinando caſum aduerſum, repetendo qualitates & terminos eoſdem caſus præcedentis cui aduerſatur.

30 Clauſula ſaluis prohibitionibus prædictis oſtendit eis per aliam diſpoſitionem teſtamenti non derogari.

31 Clauſula ſalua tamen ratione recti ſermonis, item ſaluis omnibus præmiſſis operatur, vt prohibitio alienationis ſic & alia ſequentia declarentur, limitentur & reſtringantur.

32 Incluſio & admiſſio vnius eſt alterius excluſio quandoque procedit & elicitur ex diſpoſitionibus teſtantium, vt latiſſime de materia hac ibi diſcutitur cum num.ſeq. vbi & de multis ſimilibus.

Intellige tamen vt num.39.& declara, vt ibi, & num.40. cum ſeqq.

33 Dictiones excluſiuæ, vt tantum ſolum, duntaxat inducunt, vt quod vni duntaxat attribuitur, ab omnibus alijs remoueatur.

34 Adiectio in ſtirpes & non in capita in teſtamento, & non in codicillis videtur teſtantem receſſiſſe & eam remouiſſe.

35. Præceptum teſtatoris de fructibus certi prædij diuidendis æqualiter inter hæredes operatur vſufructum aliarum rerum in totum eſſe vxoris.

36 Grauamen ſucceſſiuum impoſitum decedentibus & vni ſic datum ſine filijs, alij ſimpliciter decedenti non ſubintelligitur ſine filijs.

37 Legata facta in teſtamento & quibuſdam caſſatis in codicillis, cætera ea videntur confirmata.

38 Diſpoſitio limitata in maſculis dicitur prohibita in fœminis.

39 Conceſſio de vno facta quando & de alio conceſſum eſſe videtur.

40 Diſpoſitio limitata non egreditur perſonas in ea contentas.

Fallit niſi ratio incluſionis perſonæ conueniat eius filio, tunc enim filius non excluderetur ibidem.

Fallit quando diſpoſitio eſt limitata ad factum obligatiuum per taxatiuam quia hæres non excluderetur ibid.

41 Voluntas limitata vltra limites ſuos non operatur.

42 Potentia limitata vlterius non poteſt ſuos effectus operari quàm poſſit.

43 Modus limitatus non debet excedi & non poteſt extendi.

44 Forma in diſtributionibus à teſtatore data de certis perſonis debere ſeruari, aliàs non valet diſtributio.

45 Res vel quantitas limitata vltra ſuos limites non præſtatur nec operatur, quia limitatum inducit effectum.

46 Clauſula limitata limitatum producit effectum.

47 Tempus limitatum, prout diſpoſitio temporalis concepta loquitur, natura ipſius temporis limitati elapſi inducit & operatur vel prohibitionem, vel negationem, vel permiſſionem.

DVBIT. III.

IN medium affertur de exceptionibus ſeu limitationibus à teſtatore factis ſuper aliquibus comprehenſis in legatis, & in alijs teſtamenti diſpoſitionibus.

Namque dubitationis huius diſſolutio & declaratio ad duo tendit, primum
1 eſt quòd † comprehenſa in legato & in diſpoſitione in re
bus & caſibus nō exceptis magis firma, rata, & declarata
exiſtunt. l. Caius. in princ. de legat. ſecundo. l. quæſitum.
§. denique. de fun. inſtr. & ibi plena gl. in ver. non poteſt,
2 Barto. & Alber. & l. nam quod liquidæ † §. fin. de pen. leg.
in eo quod ibi Barto. in fi. dubitat, eiuſdam textus verus
intellectus eſt, ibi omnem pœnum, conſiderādictum regulare, & vniuerſale tam reſpectu rerum, quàm locorū.
l. fina. eo. præter vinum quòd Romæ erit, hæc eſt quidem exceptio per Alber. ibi in fi. qui declarat diſpoſitionem in alijs rebus non exceptis procedere in ver. ibi præcedent. declarat quoque locum, ideo iureconſ. dicit ſola penus quæ Romæ &c. itaque declarat reſpectu & rerum & locorum. quòd locus legatæ penoris ſolius ſit ſolum Romæ. amplius non dicit excepto vino, quia eius exceptio eſt quę excludit alia loca, in quibus quicquid penoris vſus cauſa teſtator habuiſſet, præter locū Romæ, ideo alias excludens ſeipſum non excludit, vt & exceptio ſit de ipſa regula per not. à Bartol. in l. prima. de re. iur. &
3 ita ibi Hier. Cagno. numero vigeſimoſeptimo, † & exceptio ſemper excipit de præcedentibus, nam operatur quandoque affirmationem, quando præcedit oratio negatiua, quando vero affirmatiua oratio præcedit operatur negationem dicit Alber. in l. Titia. de annu. lega. ſentit Bart. in l. prima. in prin. num.3. ff. ſi quis. iuſdi. non obtemper. & in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. colum. ſecunda, nu. ſeptimo, ſi quis cautio. exinde infertur vulgata con-

4 concluſio quod exceptio in aliquibus, regulam in cæ-
teris confirmare videtur per l. tribunus. §. fina. ff. de mi-
li. teſta. Bal. in l. prima. §. excipiuntur, in fin. ff. de ſer. per
l. generali. §. vxori, ibi Bartol. & Alber. de vſufruct. lega.
concordan. congerit Alexand. conſilio 64. nu. ſecundo,
lib. 4. Catel. Cot. memor. exceptio firmat. Rui. conſilio
124. colum. 3. nume. 8. lib. ſecundo, plene Pariſ. conſilio
67. colum. fin. lib. ſecundo, in ſpecie excipiendo expen-
ſas dotium filiarum cohæredis, omnes alias expenſas
familiæ ingludi in communione per iura hanc conclu-
ſionem probantia late firmat Alexand. conſi. 36. colum.
1. lib. 6. repetito conſil. 203. lib. 7. ita hæc non excepta cla
ra & firma remanent legatario, vel cui teſtator per gene-
ralem diſpoſitionem proſpicere voluit.

5 Alterum & ſecundum eſt † quod exceptio ipſa vt per
teſtatorem fieri videtur ad minuendum legatum, &
minus grauandum hæredem, ſeu alium grauatum, ita
in huius fauorem in dubio latiſsime interpretanda eſt,
dicunt Bald. & Caſtr. num. 3. in l. ſi fundum. §. qui fun-
dum. de legat. primo, per tex. ibi in legato fundi excep-
to ædificio, quod ędificium exceptum remaneat hære-
di & ſolum in quo ſitum eſt ædificium cum ſeruitute ip-
ſo iure, addo alium tex. in l. fundi. de fund. inſtru. vbi in
6 generali † legato excepto pecore, ſub hac exceptione re-
manent eius acceſſoria, & exceptio in tantum poteſt eſſe
ampla, quòd in totum legatum vel diſpoſitionem exclu
dere poteſt. l. ſi ita legatum, in princi. de legat. primo. &
ibi doct. licet verba exceptionis non diſponant, ibi Bal.
poſt glo. per l. Titia. in princi. de legat. ſecundo, & l. em-
ptor. §. fina. ff. de rei vendi. vbi habetur de voluntate te-
ſtatoris expreſſa in exceptis conſtare, vtique exceptio
tollit omne dubium quod diſponens habet circa diſpo-
ſita, vt l. ſi in venditione. §. fin. comm. præd. & le. fi. §. ad
Trebell. vbi per exceptionem à teſtatore plures filios
duorũ matrimoniorum habente factam de bonis ma-
ternis, oſtenditur teſtatorem conueniens non putaſſe
bona materna vnius filij fideicommiſſo grauati auferri
alteri filio ſuperſtiti eiuſdem matrimonij, & dari alij fi-
lio alterius matrimonij, voluiſſe tamen ad bona pater-
na per fideicommiſſum admitti fratres diuerſorum ma
trimoniorum, vt aduertit ibi Caſtren. adducit & Crot.
conſilo 283. nu. 6. ver. pro iſta.

Ideo quoque ad fauorem eius, pro quo facta eſt excep-
7 tio tendit hoc, quòd licet † exceptio declaret & firmet
regulam in caſibus non exceptis, non tamen eam am-
pliat, vt res contineat, & caſus, quos aliàs ſine dicta ex-
ceptione non contineret per d. l. generali. §. vxori. de v-
ſufruct. ibi Bartol. & Alber. l. Lucius. §. pluribus. ad Tre-
bel. ibi Barto. in fin. Ang. & Caſtr. firmant quòd excep-
tiones non ampliant regulam, vt ea porrigatur ad ca-
ſus, ad quos alioquin porrigi non poterat inferendo no.
doct. in propoſito, quoties enim † teſtator prouidet vni
8 ſigillatim de ſpecie vna, & alij prouidet in genere, quòd
ab iſta generali prouiſione ſpecies illa excepta videtur
per le. vxorem. §. Feliciſsimo. de legatis 3. l. Stichus nu-
tricis in principio. de ali. leg. faciunt ſcripta per Ruin.
conſilio quadrageſimoprimo, colum. penul. & fin. libr.
9 ſecundo, vbi † teſtator excipiendo quòd quis aliàs gene
raliter obligatus faciat certum quid tantum de compre
henſis in generali obligatione velle quòd nil aliud face-
re debeat, & per Sebaſt. Medi. tract. de regu. iur. in præ-
fa. nume. 32. poſt Dyn. in rubr. numero decimoſexto, de
regu. iu. in 6. & in ſpecie idem Ruin. conſilio 61. colum.
5. num. nono, lib. 3. ſ. q. exceptio non ampliat regulam,
idem Alexandr. conſilio 18. colum. penultima, numero,
nono, conſilio 186. ad fin. lib. 6. Soci. conſilio 47. colum.
ſecunda, ver. ſed ad hanc, lib. primo, cum pluribus ſimi.
per Felin. in cap. quoniam frequenter. in princip. in pri-
ma limit. & in ſequent. vt lit. non conteſt. vbi ad regu-
lam propoſitam tres limitationes adducit tenden-
tes ad hoc ipſum, quòd exceptio non ampliat
regulam, idem declarat & tenet admodum ſe ia-
ctando melius, quàm alibi ſcriptum ſit, Dec. in cap. cum
dilecta, colu. ſecunda, ver. & vlterius, & ſequen. de con-
fir. vti. vel inuti. & Couar. vari. reſoluti. libro. ſecundo,
cap. 5. numer. 6. & ſequen. vbi plura diſcurrendo in ſpe-
cie propoſita, & quæ de interpretandis vltimis volun-
tatibus teſtatorum dicit ipſe ad num. decimum, ſcripſit
& aliqua ſubiungendo quæ indicant ampliationem
legatorum, qua de re alibi latius ante locutus ſum.

Cæterum concluſio hæc ita intelligenda eſt, vbi con-
tentum in exceptione ſub certa ſpecie expreſſa per con-
trarium non facta exceptione veniret in generali diſpo
ſitione, ſed non venit propter ipſam exceptionem, quæ
ideo in cæteris firmat principalem diſpoſitionem. non
tamen ampliat, quòd veniant alia, quæ ſine dicta excep-
tione etiam non venirent, vt in rebus venalibus, per
tex. in d. l. generali. §. vxori. At ſecus eſt, vbi propter ge-
neralitatem diſpoſitionis plura ſunt apta complecti ſub
diſpoſitione, ſed non veniunt propter aliquam reſtri-
ctionem loci. dict. l. nam quod liquidæ. §. fi. de pen. leg.
vel quia requirunt ſpecialem expreſsionem, vt diſpo-
nentis intentio certior habeatur, quæ quidem tunc ha-
beri dicitur quando de his requirentibus ſpecialem ex-
preſsionem aliquid ſpecialiter excipitur à tali generali
diſpoſitione, alij dicunt, vt exceptio inanis, & ſuperflua
non reddatur per l. ſi quando, de leg. primo, cap. ſi Papa
10 de priuile. in 6. † ego vero dico quemadmodum excep-
tio diſponentis voluntatem oſtendit expreſſam in ex-
ceptis, vt excludantur à principali diſpoſitione, te. iun-
cta. glo. in l. emptor. in fin. ff. de rei vendi. ita per eandẽ
exceptionem expreſſa habetur diſponentis voluntas,
vt ſimilia exceptis includantur in diſpoſitione, & pro
expreſsis habeantur ad ſuam operationem & ſuum ef-
fectum, vt exceptio & regula reſpectiuè in officijs ſuis
congruant, illa ad excludendum expreſſe, iſta ad inclu-
dendum expreſſe, in diſpoſitione, ſic efficitur quòd ex
ceptio eſt de regula, vel de genere, Bartol. in le. prima,
ad fin. l. & ibi alij de regu. iur. & Cyn. & canon. in rubr.
eo in 6. & doct. in l. in his. ff de legi. & Barto. in le. ſi cum.
§. qui iniuriarum, num. 6. verſic. tertio. ff. ſi quis cauti.
ita quòd excepti. paſsim doct. exempla ponunt facta de
requirentibus ſpeciale & expreſſum mandatum ad diſ-
poſitionem continentem generale mandatum ad om-
nia, vt facere poſsit omnia ſicut ipſe conſtituens facere
poſſet præterquam iurare de calumnia, vel conferre be-
neficia, vel ſimilia requirentia mandatum expreſſum
facit, & quodammodo ampliando declarat cætera in di-
ſpoſitione continere ſpeciale mandatum ad exequen-
dum diſpoſita & vno caſu excepto per Principem non
11 præiudicandi tertio, in cæteris præiudicatur, & † certa
re venali excepta à legato, alia venalia veniunt poſt alios
per eum relatos, tradit Dec. in dict. cap. cum dilecta, co-
lum. ſecunda, verſi. & iſta concluſio. & Tiraquel. de re-
tract. titu. primo, in fin. numero 95. Couar. dict. cap. 5.
numero 8. 9. Sebaſt. Med. in dict. præfa. numero 42. &
ſequent. Aym. conſilio 214. numero 14. 15. conſilio 294.
colum. 11. verſic. nono, Crot. conſilio 23 & numero 41.
conſilio 161. numero 31. conſilio 291. numero 14. 15.
idem ſub iſta ratione vt exceptio ſit de regula firmat A-
lexand. in l. fin. ſub numero 4. quod quiſque iur. Grat.
conſilio 114. numero 27. 28. libr. primo, conſilio 88. nu-
mero 15. lib. ſecundo. eo quòd verba regulæ non repug-
nant, & eius generalis concluſio per exceptionem ſpe-
cialem declaratur, vt Hiero. Cagn. in dict. l. prima, nu-
mero 30. & ſequen. Pariſ. conſil. 67. in fin. lib. ſecundo,
& Rolan. à Val. conſilio duodecimo numero 55. & ſe-
quen. lib. 4. quibus in ſpecie addo quod adducit Corn.
conſi. 218. colum. ſecunda, ad fin. verſic. tertio ſatis. lib.
quarto, de legato vxori rerum pro ea hactenus factarũ

dubio exiſtente ſuper perlis per exceptionem iocalis vere non facti pro vxore factam de legato ipſo intelligi in eo venire aliqua etiam non facta ad vſum vxoris, vt ibi per eum, & quod reſpondit Rap. Cuma. conſilio 34. pater vxori. de prælegatis factis vxori, in vita tantum exceptis à ſubſtitutione filiæ hæredi decedenti ſine liberis facta de tota hæreditate reſtituenda eccleſijs, ſubiungendo eadem prælegata poſt mortem vxoris velle ad eandem eccleſiam peruenire mortua vxore ante filiam confirmando exceptionem & regulam, prælegata ipſa non debere ad eccleſiam peruenire, niſi & poſt mortem filiæ ſub eadem conditione aſcriptæ regulæ, intelligendo exceptionem, vt ibi per eum, & Alcia. conſil. 95.
12 Bernardini de Imperialibus, numero 6. lib. 9. & à † legato mobilium, quæ reperiuntur in capſis, exceptis litteaminibus, vt exceptio ſit de regula, intelligitur de litteaminibus ſolitis ſtare in capſis, Goz. conſilio 52. numero 16.

Præterea non omittenda hæc exiſtimo, qualis debeat eſſe exceptio huiuſmodi & qualiter, & quomodo de
13 ea interpreti noſtro conſtare poſſit, vt † enim exceptio valeat, & operetur excluſionem, declarationem, & aliqualem ampliationem, de quibus proxime dictum eſt, debet eſſe clara & certa & congruenter diſcernat ab eo, à quo excipitur, per text. glo. & doct. in l. Titiæ textores in princ. de leg. primo. & text in l. in tradendis. in prin.
14 commun. præd. videtur ratio quia † exceptio, de qua loquimur corrigit in exceptuatis, & eſt contra diſpoſitionem, cui oppoſita eſt, Dec. in dict. leg. prima, numero vigeſimo, Cagnol. numero vigeſimo ſecundo. de regu.
15 iu. † Correctio autem & mutatio voluntatis non præſumitur. leg. non ad ea. & ibi glo. & doct. de conditio. & demonſtr. Alexand. conſil. 59. numero nono, lib. 3. leg. 3. & ibi gloſſ. l. eum. qui. ff. de proba. Alexand. conſilio 165. numero 5. conſil. ſequen. numero 3. Dec. conſilio 190. colum. fina. numero 6. qua quidem præſumptione contraria ſtante requiritur in contrarium vehementior, & clarior probatio. leg. fin. in principio, & not. ibi Bartol. ff. quod met. & not. in capit. quia veriſimile. de præſumpt. Luc. de Pen. in l. 3. columna ſecunda, verſi. hoc autem. C. de apoc. publ. lib. 10. probaui conſi. 149. num. 9. libr. primo, ſic ergo hac ratione exceptio debet eſſe omnino certa.
16 Exceptio † autem in diſpoſitionibus teſtamentarijs multipliciter apparere poteſt. ſ vel oratione vel dictione aliqua exceptiua & excluſiua præſupponendo ſemper diſpoſitionem apparentem, à qua quid excipitur & excluditur, huius namque rei exempla aliqua inſeram breuiter, vt his ſimilia plurima intelligi queant. ita, lego fundum excepto ædificio l. ſi fundum. §. qui fundũ de l. 1. eſto hæres ex ſemiſſe bonorũ exceptis domibus meis, vt l. Caius. in princip. de leg. ſecundo, omne fundi inſtrumentum lego excepto pecore. l. fundi. in fina. de fun. inſtru. lego omnes res quas domi habeo excepto, ar. vt l. generali. §. vxori. de vſufr. L. cum ſimil. ante
17 allega. vbi eſt appoſita † dictio præter, excluditur id, ad quod refertur. l. ſi ita legatum. in princip. de leg. primo. l. nam quod liquidæ §. fin. de penul. leg. & ibi Alb. in fin. declarat Socin. Iun. conſil. 36. colum. fi. numero fi. lib. primo, poſt Barto. in dict. l. ſi eum. §. qui iniuriarum, numero 6. ſi quis cauti. vbi dicit tres eſſe dictiones exceptiuas, præter, niſi & præterquam, de quibus ibi per tot. plene tractat, & poſt eum ibi Alexandr. & Iaſo. Poſſit hæres teſtari, & dimittere bona ſua ſolummodo propinquis ſuis, ergo alios excludit per dictio-
18 nem † ſolummodo, quæ eſt excluſiua, Bald. conſilio centeſimo tertio decimo quarto, in quæſtione quæ vertitur. numero ſecundo, lib. 3. quales tamen patiatur limitationes, vide late per Roma. conſilio 456. in propoſito caſu.

19 † Alicui diſpoſitioni prohibitiuæ, vel permiſſiuæ adiecta clauſula, vel dictio, ſaluo, ſtat modificatiuè & exceptiuè, Crot. conſilio 79. numero 36. Alciat. conſilio 95. numero quinto. conſilio 112. num. 16. & ſequent. libro nono, per gloſſ. in ver. pure. in l. item Labeo. §. primo, ff. famil. erciſcun. de qua plura per Pariſ. conſilio 70. numero, decimoquinto, & ſequent. lib. 3. vbi & numero vigeſimoſecundo, & ſequen. quòd limitat & modificat præcedentia & ſequentia prout refertur, ad idem Menoch. conſilio 4. numero 24. vtrque ſcribit omnes,
20 cum in ſcriptura teſtamenti reperierint dictiones † ſolus, tantum, duntaxat, eas eſſe taxatiuas & excluſiuas eorum, ad quorum excluſionem aſcriptæ ſunt, & quæ non ſunt eis connexa, vel ſimilia. Bald. in l. cum mulier, colum. antepenult. & penul. ſolut. matrim. & in leg. ſi quis ex conſenſu, colum. prima, numero ſecundo. C. de epiſcop. audi. Bartol. Bald. Alexand. colum. prima, Iaſo. colum. penult. & fin. & Dec. numero 3. vſque ad num. ſeptimum, in l. prima. C. de bon. poſ. contra tab. Dec. conſi. 124. colum. fi. conſi. 325. numero 5. text. & Bartol. in l. 3. §. cum Titio. de al. lega. & ibi in apoſtil. Caſtr. conſ. 338. quia exceptiones. colum. ſecunda, ver. hoc præmiſſo. libr. primo, vbi in materia interpretationis conſiderando adducit dictiones taxatiuas non vltra, non amplius, ſolum ſolummodo, duntaxat, & ſimiles in reſiduo excluſionem inducere per dict. §. cum Titio & le.
21 rationes. C. de prob. ac inferendo † qui legat maiorem quantitatem in vna ſcriptura, & minorem eidem in alia videtur à prima maiori recedere. l. libertis quos. in
22 princ. de ali. lega. † & per legatum partis derogari legato totius. l. vxorem. §. in teſtamento. de legat. tertio. leg. cum quæſtio. C. de lega. & per Pariſ. conſilio 157. colum.
23 4. nu. 18. lib. 4. & Curt. Iun. conſil. 2. colu. ſecunda, † vbi in particulari inſtitutione impedit ius accreſcendi per dictionem, tantum excluſiuam, plene tradit plures decil. allegando de hac dictione, tantum, quod ſit excluſiua, idem Socin. Iun. conſi. 53. numero 5. de dictione, ſolum. conſi. 152. num. 3. 4. lib. 2. Grat. conſ. 137. numero decimooctauo, lib. 2. Riminal. ſen. conſil 117. num. 19. dictio tantum abnegat in alijs, Capra conſi. 111. nu. 3. & per Euerard. in centu. locorum legal. loco 70. à natu. dicti. taxati. vbi plene.
24 Dictio † vſque eſt excluſiua, vel incluſiua, prout iuris rationi, & diſponentis conuenit plene examinando declarat Bartol. in l. patronus. §. Sempronio de leg. 3. Cyn. Bald. & Salyce. in l. à caligato. C. de nupt. ſequitur explicando conſuiendoque Socin. Iun. conſil. 6. colum. fina. lib. 1. Curt. Iun. conſil. 80. nu. 2.
25 Vide differentiam † inter dictiones taxatiuas, & dictiones exceptiuas per Bartol. in dict. l. ſi eum. §. qui iniuriarum, colum. ſecunda, numero 6. verſic. ſecundo ſcias, ſi quis cauti. quòd dictio taxatiua affirmatiue prolata ponit vnam ſpeciem, ſeu vnum indiuiduum, & aliud genus totum excludit, exceptiua aũt facit contrarium, quia à genere remoto eo quod excipitur in reliquo remanet vniuerſalis vera, vt ibi per eum, qui & numero ſeptimo, & ſequen. ponit de dictione, niſi, quando ſit exceptiua & de effectu operandi negatiue, vel affirmatiue per dictas dictiones excluſiuas, idem in dict. leg. prima, in princip. numero primo. & ſequent. ſi quis iuſſi. non obtempe. & Alber. in l. Titia. de annu. lega. vt citaui ante. & Cagnol. in dict. l. prima, num. 29. & ſequent. vbi poſt Iaſo. & Aquen. tres limitationes proſequitur, quæ poſſunt videri, ne ſuper his immorer.

Rurſus plures modi formæque dictionum, clauſularum, & diſpoſitionum in teſtamentis inſpici poſſunt quibus deprehenduntur, vel præcedentia vel ſequentia limitari, reſtringi modificari, & excludi, vt earum natura & vis eſt, ac ſubiecta materia ſuadet, tandem ali-
26 quas recenſebo, dictio † tũ eſt limitatiua, ſeu reſtrictiua
[illegible] præceden-

præcedentium, Aym. conſilio 301. nu. ſub quinto, verſi.
ſecundo reſpondeo. Tiber. Decia. conſilio 31. numero
27 quarto, libro ſecundo, vbi idem, de dictionibus † ita ta-
men includit quòd determinat, & omne aliud excludit
Ruin. conſilio 41. columna tertia, numero octauo, li-
bro ſecundo, de qua per Pariſ. conſilio 17. numero 19.
28 20. conſil. 106. numero nono, lib. primo. † Dictio. donec,
eſt limitatiua, Deci. conſilio 584. columna fina. declarat
Rui. conſilio 37. colum. penul numero ſeptimo, conſi-
lio 42. numero 6. libr. ſecundo, Boer. deciſ. 44. numero
29 38. † Dictio, ſed, & ſi autem, & ſimilis aduerſatiua, ad-
uerſatur præcedentibus in iure & in facto determinan-
do caſum aduerſum, repetendo qualitates, & terminos
eoſdem caſus præcedentis, cui aduerſatur, vt per Corn.
conſilio 186. columna 3. ad princ. lib. 3. & Socin. conſil.
52. colum. 5. verſi. confirmantur prædicta, lib. primo,
vbi iſtam appellat interpretationem intellectiuam &
declaratiuam mentis teſtantis, & verborum teſtamen-
30 ti, & dixi conſilio 110. numero primo, lib primo † clau-
ſula, ſaluis prohibitionibus prædictis oſtendit eis per
aliam diſpoſitionem teſtamenti non derogari, Caſtren.
conſilio 302. viſis & diligenter conſideratis. colum. 2.
poſt princip. libr. primo, & plene Alexand. conſilio 193.
31 ad fin. lib. 6. † ſalua tamen ratione recti ſermonis Card,
conſi. 49. ad fi. ſaluis omnibus præmiſsis, ſic prohibitio
alienationis & alia ſequentia declarantur, limitantur,
& reſtringuntur, Pariſ. conſilio 70. numero 13. 15. libro
3. Dec. in l. eunuchis. nu. 13. C. qui teſt. face. poſ. Corſet.
tract. Trebellia. § 2. numero 8. Soci. conſilio 251. colu.
ſecunda, ad fin. & ſequen. lib ſecundo, Gualden. de arte
teſtan. ti. 4. cau. 4. in fin.

Diſpoſitiones autem teſtantium quandoque inter plu-
ra etiam diuerſa & contraria taliter vertuntur, & ex-
32 tant, quòd facile exinde illud infertur, quod † vnius in-
cluſio & admiſsio eſt alterius excluſio, vulgo allegaſ ad
hoc. l. cum prætor. in principio. ff. de iudi. cum concor-
dan. ibi ſign. in gloſſ. & per Signorol. conſilio 231. nu-
mero primo, & leg. cum ita legatum. de condítio. & de-
33 monſtr. & ibi Bartol. dicit & notat quod † vni duntax-
at attribuitur, ab omnibus alijs remouetur, & hoc in
ducunt dictiones excluſiuæ, vt tantum, ſolum, duntax-
at, idem ibi Alber. & Bald. allego. tex. in l. rogo. in princ.
& in l. generaliter. §. ſi petitum, ff de fideicommiſſ. liber.
vbi ex eo quod teſtator mandat ſeruum ſuum non de-
bere experiri ſeruitutem alterius, videtur ei reliquiſſe
libertatem, ita datur admiſsio ex prohibitione con-
trarij, cum nihil tam contrarium eſt ſeruituti quam li-
bertas, dicit ibi tex. in dict. l. rogo. bene Cyn. declárat in
l. prima, in princi. in 3. not. de cadu. toll. & qui prohibet
aliquem, puta hæredem vnum reddere rationem alteri
de expenſis factis pro conſeruatione ſtatus, cenſetur
velle de introitibus, & fructibus debere reddere ratio-
nem per dictam regulam, quia in vno negat & prohibet
videtur in alijs affirmare & concedere, per d. l. cum præ-
tor. ca. nonne. de præſumpt. tradit Corne. conſilio 243.
colum. 4. in fin. & ſequen. ſub ver. & conſtat aliud. libr.
3 ex eadem regula, quod de vno conceditur, &c. ab ad-
34 ictione † in ſtirpes, & non in capita aſcripta in teſtamen
to, non aſcripta in codicillis teſtantem videri receſsiſſe,
& eam remouiſſe, & reieciſſe: reſpondit Curt. ſeni. con-
35 ſilio 43. in fi. & † ex præcepto teſtatoris de fructib. certi
prædij diuidendis æqualiter inter hæredes, vſufructum
aliarum rerum in totum eſſe vxoris per dict. leg. cum
prætor. arguit Ruin. conſilio 190. colum. penult. num.
36 decimoquarto, lib. ſecundo. † Sub grauamine ſucceſsi-
uo impoſito decedentibus vni ſit dictum ſine filijs, alij
ſimpliciter decedenti non ſubintelligitur ſine filijs per
l. cum auus. de cond. & demonſtratio. ex quo vni dixit
ſine filijs, alij videtur denegare talem conditionem per
dict. leg. cum prætor. retulit Socin. Iun. conſilio 100. nu-
37 mero 16. libr. primo. † Ex legatis factis in teſtamento
quibuſdam caſſatis in codicillis, cætera videtur confir
maſſe, per l. tribunus. in fin. ff. de teſtam. milit. Caſtren.
conſi. 291. quia in puncto quæritur. in fi. libr. primo. Ex
38 eadem regula † diſpoſitionem limitatam in maſculis di
ci prohibitam in fœminis probat Gui. Pap. in quæſtio.
485. in fin. & Bartol. in dict. leg. cum auus, numero 4. &
Caſtren. conſi. 152. in fi. lib. primo, quando teſtator vnũ
nominatim permittit, alia prohibere videtur, not. Ang.
in l. in fideicommiſsi. §. cum Polidius. ff. de vſu. & Corn.
conſil. 47. colum. ſecunda, ver. & ſub conditione, libr.
1. in exemplo, vt ibi per eum, cæteraque huiuſmodi in
mille locis etiam in alijs materijs reperiuntur.

39 Intellige prædicta habere locum † quñ ſunt quædam
ſeparata vel contraria habentia diuerſam rationem. ſe-
cus eſt ſi ſunt connexa, & procedentia per eandem ra-
tionem, quia tunc quod de vno conceditur videtur de
alio concedi ſecundum Bald. in l. prima, numero ſecun-
do. C. de diuer. reſcript. Aym. conſi. 62. numero decimo
quarto, idem etiam ſi in vno expreſſo occurrebat maior
frequentatio, vt ibi in apoſtil. idem eſt quoque, quan
do aliud omiſſum remanet in diſpoſitione iuris com-
munis, ac iuri non contrarietur, & illud expreſſum eſt
cauſa dubitationis tollendæ, ita alij caſui non fit dero-
gatio, vt declarat Salic. in l. de crimine. num. ſecundo, in
2. oppo. C. qui accu. ſequitur Dec. conſil. 11. ſub numero
17. verſi. non obſtat quòd vnus, & conſil. 92. colum. fin.
verſi. tertio non obſtat. idem & poſſet limitari ex dictis
& alleg. per Signoro. d. conſ. 331. num. 5. 6. 7.

Ea demum quæ ſupra limitata, ac reſtricta dicta ſunt
apparere in teſtamentis, reſpiciunt vel perſonas, volun-
tatem, potentiam, vel modum, res, vel cauſas, vel tem-
pus, vltra quæque hæc ſingula non operantur. Nam pri-
40 mum † limitata diſpoſitio non egreditur perſonas in ea
contentas. l. cum ita legatum, & ibi Bartol. de conditio.
& demonſtra. iam ante alleg. & l. ſi vnus. § ante omnia.
ff. de pac. no. tex. in l prima. de leg. præſtan. cum ſign. ibi
in glo. ver. quibuſdam præter alleg. per Tiraqu. infra &
Bal. conſil. 304. nobilis vir dominus Gulielmus. lib. 5.
reſpondit prohibitionem factam certis perſonis. earũ
perſonas non tranſgredi, vt generale eſt quamlibet per-
ſonalem diſpoſitionem limitatam dici & perſonam ip-
ſam non egredi, habui aliàs late diſcutere conſi. 160. lib.
primo, & per Soci. Iun. conſil. 53. numero 3. lib. ſecundo,
limitatur niſi ratio incluſionis perſonæ cõueniat eius
filio, quia tunc filius non excluderetur, Curt. ſeni. con-
ſilio 76. dominus Ludóuicus. colum. antepenul. nume-
ro 75. & ſequen. & Bartol. & alij in l. etiam. ſol. matri-
mon. & niſi limitata ſit diſpoſitio ad factum obligati-
uum per taxatiuam, quia heres non excluderetur Dec.
conſi. 281. colum. 3. ad num. 5. Ripa in leg. ſi conſtante,
numero 87. ſolut. matrimo. Boer. deciſ. 67. numero 3. &
ſeq.

41 Et voluntas limitata vltra limites ſuos non operatur
l. pat. ſeuerinam. in princ. de cond. & de aucten. hoc lo
cum. C. ſi ſecu. nupſ. leg. fi. ne vx. pro mari. cum ſimil.
per Aym. conſilio 312. colum. 3. verſicu. ad idem quod
voluntas.

42 Et † potentia limitata vlterius non poteſt ſuos effe-
ctus operari, quàm poſsit. l. ſi is qui ex bonis, Bal. & Imo.
in l ſed ſi plures. §. in arrogato. de vulga. & pupil. faci-
unt. not. in l. nemo poteſt. de legat. primo. & quæ ſcrip-
ſi ſup. libro ſecundo, interpr. 2. dubit. 2. ſolut. ſecun. per
tot.

43 Et † modus limitatus non debet excedi, & non põt
extendi, not. Bald. in l. pen. poſt pr. C. de ſerui. & aqu.
refert Iaſo. conſi. 231. num. 1. in fi. lib. 2. & Cephal. conſ.
82. num. 72. & iux. illud, eſt modus in rebus, ſunt certi
denique fines. Quos vltra. &c. facit & l. nomen debito-
ris. §. vni. de leg 3. & l. quibus diebus. §. fin. de cond. &

demonſtratio. & le. ſi ita fuerit ſeruis. in princip. de ma-
44 nu. teſta. vt ita dicendum ſit † quòd forma in diſtributionib. à teſtatore data de certis perſonis debeat ſeruari, aliàs non valet diſtributio. Bald. in l. fin. C. ſi manci. ita fu. ali. Alber. Bru tract. de forma. in arti. qualis debeat eſſe for. & ſolemn. ver. penul Pariſ. conſi. 19. columna prima, numero 8. & ſequen. li. 2. aliàs priuatio ſequitur vt ibi num. 55.

45 Et †, res vel quantitas limitata vltra ſuos limites non præſtatur, nec operatur, quia limitatum inducit effectum. leg. in agris. de acqui. rerum dom. dict. l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact. Rui. conſilio 84. numero ſecundo, lib. ſecundo, vbi de his in dubio teſtator intelligitur taxatiue locutus. & clare Socin. Iun. conſil. 152. numero 3. 4. 5. libr. ſecundo, Deci. conſilio 551. numero 9. not. text. & ibi Bartol. Bald & Imo. l. ſi quando. §. primo, in fin. de legat. primo.

46 Et † limitatam cauſam limitatum producere effectũ eſt vulgatum dictum per l. 2. ff. de his quæ in teſt. delen. cum ſimil per Dec. dict. conſilio 551. numero 9. conſil. 584. colum. fin. numero duodecimo, in diuerſis materijs plura dicta ad hoc cumulat Felyn. in cap. cum ordinem, colum. 4. & ſeque. de reſcript cumulatque plures leges Tiraq. de retract. titu. primo. §. 32. gloſſ. 1. numero 49.

47 Poſtremo & † limitatum tempus, vel prohibitionẽ, vel negationem, vel permiſsionem, prout diſpoſitio tẽporalis concepta loquitur, natura ipſius temporis limitati elapſi inducit & operatur l. ſi quis ita. ibi Bartol. & alij not. l. ex facto i §. item quæro. de vulg. & pupil. Bald. in l. obſeruare. § proficiſci, colum. ſecunda. ff. de offi. procon. Alexandr. conſilio 68. colum. ſecunda, numero 5. lib. quarto, & l. cum qui ita §. qui ita. de verb. oblig. Caſtren. conſil. 241. ſuper hoc puncto, colum ſecunda, ver. ſed his. lib. ſecundo, tex. Barto. & alij in l. ſtatuliberum. §. Stichum. de leg. ſecundo, & l. ſi intra. in principio, de ſtatu. lib. l. ſicut §. penul. ff. qui. mo. pign. ſol. aliaque ſimil. congerit Tiraquel. de retract. tit. 2. §. primo. gloſſ. 2. numero 44. cum plur. ſequent. Cephal. conſil. 356. numero 36. & ſequen. no. tex. in l. Thais. §. intra certa. de fideicommiſſ. liber. pulchre Anto. de Butr. conſilio 47. in quæſtione arbitrio boni viri etiam anguſtiam temporis limitante magiſtraliter Roma. conſilio 348. quæritur nunquid.

SVMMARIVM.

1 Ordo eſt in extraordinaris ordinem non ſeruare.
2 Præceptum teſtatoris regulariter eſt ſeruandum.
Dummodo non ſit contra ius.
Vel non ſit nudum.
Non continens quid inhoneſtum vel illicitum.
Et non ſit iniuſtum & irrationabile, aliàs pro lege obſeruatur teſtatoris voluntas.
Et quomodo iſta ſic dicantur. vi. num. 3.
4 Precepta contra ius vel illicita, vt cauſa irrationabili facta aut conditiones tales operantur, vt pœna aliqua non valeat qua adimitur ab vno & in alium transfertur hæreditas vel legatum.
5 Conditio dicitur contra ius & impoſsibilis quando teſtator vult prohibere Papam vel Principem, ne in loco infringat, vel immutet teſtamentum ſuum, declarando vt ibi latius, cum numer. ſequent.
6 Ius teſtandi eſt anguſtatum auctoritate principis.
7 Princeps ante aditam hæreditatem & poſtea ex cauſa reſpiciente publicam vtilitatem, & indiſtinctè ex poteſtate abſoluta poteſt infringere & immutare teſtamentum.
8 Teſtator non poteſt prohibere epiſcopum ne ſe intromittat in ſuo teſtamento, minus prohibere principem qui eſt ſupra ius.
Nec facere quin lex habeat locum in ſuo teſtamento.
9 Princeps dicitur lex viua, cuius factum pro lege habetur.
Et maius crimen eſt contemnere legem viuam & ſic principem ac periculoſius quàm legem mortuam.
10 Teſtator non poteſt facere quod leges & qui eſt miniſter legis, & qui poteſt interdum ſupplere, interdum interpretari legem, in ſuo teſtamento locum non habeant. & quod fieri non poteſt per modum diſpoſitiuum lege prohibente, non poteſt etiam fieri per modum conditionis.
11 Teſtator poteſt de pecunijs ſuis loqui, & factis priuatorum, non autem ponere os in cælum, loquendo de factis ſummi Pontificis vel ſui principis & de alijs meri & mixti imperij.
12 Nemo facto, odio, vel culpa alterius debet priuari præ grauari aut damnum pati.
An & quando ſtante d. regula præceptum vni factum & non obſeruatum alicui debeat priuari hæreditate vel fideicommiſſo, ſicque an per conditionem impoſitam vni & aſcriptam hæreditati legato vel fideicommiſſo alij præſtando, ſit talis priuatio, vide de materia hac late diſcuſſum. 13. cum num. ſeqq.
14 Legatum factum filio pure conditione patri appoſita quòd ſi peteret fideicommiſſum ſibi debitum à teſtatore decedente ſine filijs quòd filius ſit priuatus relicto valebit legatum patre conditionem non ſeruante, & quare ibi.
Quando tamen cenſeatur priuatus filius, quia ſic placuerit teſtanti, non reputata pœna ea. dic vt ibi latius & pulchre.
15 Priuatio valet inducta à teſtatore contra honeratum etiam ex facto alterius ſicut ſtatutum valet quòd quis puniatur ſaltem in bonis pro delicto alterius, A pari procedunt enim diſpoſitio ſtatuti & teſtatoris.
16 Legatum factum filio ſub conditionib. pluribus vna tamen dependente ex facto alterius. ſ. patris affirmatiuè, vt liberet hæredes teſtatoris, vel negatiue, ne petat quicquã, &c. quo contrafaciente priuat filium &c. amittitur eo legato priuatus remanet filius, & de ratione & mate. ibi.
Intelligendo prædicta teſtatoris voluntate ſic apparente, velle quid dare vel auferre in vim pœnæ vel conditionis vel tanslationis in aliũ & quando hoc cenſeatur, numero 27.
18 Præcepta teſtatorum licita ſunt ſeruanda & ea ſpernentes priuantur relictis ſibi factis.
19 Præceptum & prohibitio teſtatoris facta filijs hæredibus ne alienent aliqua bona hæreditaria & contra facientem priuans portione ſua valet adeo vt ſi quis alienauerit vel tentauerit etiam in vita ſua ſolum venit priuandus portione hæreditaria detracta tamen legitima.
20 Hæres iuſſus in tempore præfixo quid facere, & non fecit priuatur hæreditate, ſic teſtatore iubente.
21 Præceptum vni ex cohæredibus factum de contrahendo ſocietatem & communicando lucra cum ſuis cohæredibus pœna priuationis hæreditatis contrafaciendo, valet & ſine interpellatione non ſeruando præceptum hæreditate priuatur.
22 Amplia in eccleſia quæ priuatur relictis per inobedientiam ſui prælati non parentis præcepto teſtatoris.
23 Legans bona eccleſiæ poteſt imponere pro his bonis ſolitas collectas & onera, ac ſi bona ipſa poſsiderentur per laicos.
24 Legatum alimentorum alicui factum, & ademptum hac conditione ſi vitam deteſtabilem & damnoſam ſeruauerit, verificata per expulſionem familiæ teſtatoris defuncti ex domo hæreditaria & vt ibi late habetur.
25 Legatarius iuſſus nõ moleſtare vxorem teſtatoris hæredem ſub pœna amiſsionis legatorum, incidit in pœnam, eam moleſtando etiam in iudicio, quæ poteſt vendicari ab eis cui applicata ſunt, etiam prius non declarato in alio iudicio

iudicio quòd legatarius ſit priuatus, & vt ibi late deducitur.

26 Præceptum teſtatoris quantumuis modici momenti eſt ſeruandum vel committitur pœna per eum inflicta, cum propter modicum defectum perdi poſſit magna hæreditas cum voluntati teſtatoris reſiſti non poſſit ſic volentis, & vt ibi patet exemplum.

27 Præceptum teſtatoris factum filijs ne bona alienent vel ea diuidant niſi omnibus completis 25. annis ſub pœna amiſſionis portionis hæreditatis eius qui contrafecerit, applicanda, &c. vt ibi valet etiam quoad legitimam, adeo vt petendo etiam legitimam incidit in pœnam vel eam alienando perdit reſiduum portionis.

Fallunt prædicta teſtatoris præcepto exiſtente inhoneſto & illicito quia excuſantur contrafacientes 28. vt inf. num. nonnullis ſeqq. conſtat.

28 Præceptum inhoneſtum teſtatoris ac illicitum non eſt attenden. & contrafacientes excuſantur exempla. inf. patebunt, quando ſint talia præcepta.

29 Præceptum teſtatoris non ſeruatum ſub pœna, nil officit, onere acceptato per granatum licet non executo aliter, declar vt ibi latius.

30 Condemnatus ad locandum ſub pœna excuſatur ab ea locando licet vlterius in eam non perſiſtat patientiam non præſtando ſufficit enim quòd non recuſauerit acceptare, vt pœna non committatur.

31 Pœna vt committatur pro aliquo exequendo, requiritur interpellatio & iudicialis non extraiudicialis requiritur.

32 Terminus anni ad conſtruendum monumentum, non conſtituit granatam ſororem ad id conſtituendum in mora, cum per hoc non ſit obligatio nec actio orta, & de ratione ibi, & quòd requiratur interpellatio ſcientiæ & mora, ibidem.

33 Præceptum teſtatoris non operatur effectum vt pœna ab eo impoſita committatur in caſu contrauentionis, quando illud contrafactum, reſtitutum eſt in priſtinum, antequam alicui ſit ius quæſitum, vt quia nullius interſit, declarando vt ibi, ſufficit enim implementum ſemel factum & de excuſationibus à tali pœna, ibidem colligitur.

34 Præceptum factum hæredi vt debeat accipere cognomen & arma teſtatoris faciendo ſe nominare de caſata illius aliàs puniatur priuatione hæreditatis applicando hoſpitali, morte præuentus hæres viuente teſtatore nil operatur illud præceptum ad fauorem hoſpitalis, quia non dicitur contraueniſſe, vt ibi latius habetur de materia cum num. ſeqq.

35 Legatarius non dicitur noluiſſe facere cum non potuerit morte præuentus ideo non incidit in pœnam præpoſitam dandi aliquid alicui, & vt ibi late hoc declaratur.

36 Iuſſus & damnatus qui poteſt teſtatorem ad ſtandum in communione & communicandum lucra cum fratre pœna priuationis hæreditatis excepta legitima non debet pati talem pœnam mortuo fratre, & non interpellatus conferre lucra non dicitur in mora conferendi. ibidem.

37 Præceptum teſtatoris abijciendum eſt vti inhoneſtum & contra ius, inſtituto nepoti ex filia hærede nupta tam nobili viro cum hoc quod debeat ſe nominari facere de familia ipſius teſtatoris ex vili prole orti & vili artificio mulionis. ſ. & quid agere debeat talis hæres, & hoc clare diſcutitur.

38 Filius quoad honores & familiam ſequitur conditionem patris & non matris, ideo contra ius eſt vt nominetur de familia matris, & non patris nec vllus eſt quòd hoc facere poſſit principe excepto.

39 Pœna per teſtatorem impoſita quando tranſeat ad hæredem hæredis, ſeu alios quid ſit inſpiciendum ibidem cum multis ſeqq.

40 Pœna non affligit hæredem iuſſi proprio vel relatiuo nomine ad aliquid dandum vel faciendum infra certum tempus, ſi eo durante iuſſus obierat, & quare, ibi, & non fuerit in mora.

Et quando relatiuo & reſtrictiuo nomine dicitur quis iuſſus. ibidem.

41 Pœna hæredem affligit & bonis priuaretur ipſe quando iuſſus cuius eſt hæres non paruit præcepto teſtatoris & deceſſit poſt moram, quia ipſo iure priuatus cenſetur abſque alia iudicis declaratione contra defunctum facta, & vt ibi pulchre.

42 Pœna impoſita hæredibus ſicque nomine appellatiuo ſi tale quid non agant dent his deficientibus quia non dederant, &c. hæredes hæredum ipſorum tali pœnæ priuationis ſubgciantur, ſicque heredes afficit.

Et de ratione vulgari, ibidem, quia hæres hæredis &c. 43.

44 Præceptum teſtatoris hæredibus factum quando comprehendat tam inſtitutos quam ſubſtitutos vti omnes qui dicantur hæredes.

45 Conditio dandi alicui tam poteſt comprehendere inſtitutos quam ſubſtitutos facta; ſcilicet inſtitutione & ſubſtitutione hæredum.

Item & fideicommiſſarium. 47.

46 Appellatione inſtitutionum comprehenduntur etiam ſubſtituti in conditione ſpecifica implenda.

48 Præceptum aut prohibitio facta à teſtatore ſub pœna non finitur in primis perſonis inſtitutis at ſubſtitutos comprehendit.

49 Fallit in ſubſtituto vulgari, in quem non tranſit onus ſimpliciter impoſitum inſtituto.

50 Præceptum teſtatoris de ſtando in communi vel de communicandis bonis diuerſimode accipitur quia ſi rem reſpicit, vt quòd bona teneant & poſſideant in communi & communiter, vel quòd bona omnia ſint inter eos communia; altero parato conferre bona ſua, omnia bona ſint communia æqualiter, ſi reſpicit actum verbi, vt quòd debeant ſtare & morari communiter, fructus in communi percipi debent & expenſæ de communi fiunt, declarando vt ibi.

Fallit in expenſis dotationum filiarum quæ non veniunt ex tali communione iuſſa de communicandis lucris & expenſis, & quare ibidem, num. 51.

Nec hæreditas venit alicui aliunde obuenta nec legatum, ibidem.

52. Præceptum factum vni ex fratribus inſtitutis his verbis cum hac conditione quod debeat redire, ſtare & morari continuo & communicare bona vna cum cæteris ſuis fratribus ſub pœna priuationis ſuæ portionis applicandæ alteri fratri, quid operetur & quomodo intelligatur eo fratre moriente non adita hæreditate cui erat applicanda portio, ſuperſtite tamen filio, dic vt ibi pulchre, cum nu. ſeqq.

53 Verba ea impoſita in teſtamentis, cum hac conditione, quando non important conditionem ſed modum, vt in caſu de quo ibi proxim. ſup. ex poſt implendum.

54 Verba teſtamenti interpretanda ſunt vt ſignificent modum potius quàm conditionem.

55 Prælegatum factum cohæredi non adeunti hæreditatem debetur.

56 Præceptum teſtatoris factum filijs ſuis hæredibus in teſtamento, quod debeant tempore diuiſionis bona æqualiter diuidere, quid inde tale præceptum operetur.

57 Res quæ ex iuſſu teſtatoris debet remanere communis inter filios hæredes & eorum ſucceſſores non tranſit ad extraneos hæredes, nec accipi poteſt in tenutam per creditores filiorum.

58 Mandatum an ea quando valeat factum per teſtatorem procuratori ſuo ſpecialiter, vt in animã eius etiam defuncti iuret in ſupplementum probationis ſuæ certæ intentionis

deductæ in cauſa quam habebat cum alio, dic. vt ibi latius, cum nume. ſeqq. vbi hæc materia diſtinguendo declaratur, & dicitur valere immo vti ſuperfluum habetur, procuratore effecto domino litis viuente teſtatore, per litis conteſtationem iam factam, declarando, vt ibi.

Item mandato reuocato per mortem teſtatoris lite non conteſtata, valebit tamen datum mandatum inuentum in teſtamento ad iurandum, vt ſup. & quare. ibi. num. 59.

60 Teſtator poteſt conſtituere procuratorem ad exigendum debitores ſuos cuiuſcunque generis, & dare etiam mandatum duraturum poſt mortem.

Teſtator poteſt alicui mandare actiones, ita quod hæredis mandatum amodo ſit ſuperuacuum, & tale mandatum durat poſt mortem duplici ratione, vt ibi.

62 Teſtator quilibet valide poteſt conſtituere procuratorem poſt mortem ſuam ad diſtribuendum bona ſua pauperibus, & fauore animæ valet ob incertitudinem perſonarum pauperum, alias ſi eſſent certæ perſonæ generaliter valeret.

63 Procurator debet iurare in animam conſtituentis, & quomodo intelligitur iurare in animam conſtituentis tam mortui & eum periurio obligare & tandem quomodo intelligatur iurando in animam ſui domini principalis intelligatur. ſ. in animam hæredis, cum num. ſeqq.

64 Animæ defunctorum ſunt extra perturbationem huius mundi, & quieſcunt in domino.

65 Hæres conſtituendo procuratorem ad adeundam hæreditatem, &c. quod ſit animo videtur tunc adiiſſe.

66 Mandatum poſt mortem teſtatoris collatum poteſt reuocari per heredem, quo non reuocato procurator dicitur procurator hæredis non defuncti, niſi iuris fictione, vt ibidem.

67 Mandatum factum hæredi vel legatario de ſoluendis debitis ſuis & omnibus, à ſe habere debentibus intelligitur de ſoluendis debitis vel legatis validis & exigibilib. nec venit creditor qui exceptione præſcriptionis legis communis vel ſtatuti excludi poteſt, quàm vel alia exceptione, & hoc quando relictum a teſtatore factum ſit ſimpliciter, nulla facta mentione quantitatis expreſſe, ſecus ſi eſſet expreſſa, vt mando ſolui centum quæ debeo tali, quia non tollitur præſcriptione, & vt ibi latius.

68 Mandatum de ſatis faciendis debitis factum per teſtatorem hæredi vel aliquorum principali nomine, intelligitur mandaſſe & extenditur ac intelligitur mandatum de ſoluendis ei ad quæ tenebatur principaliter & non fideiuſſori nomine & quare, ibi.

69 Mandatum factum alicui de ſoluendo debito quòd ex verbis ſignificetur de debito in diem vel in futurum, qui iuſſus eſt ſatiſfacere, tenetur ſoluere omnia debita in diem & legitimam iure naturæ, cui deberetur ex bonis teſtatoris, non autem tenetur ad debita contracta ante mortem teſtatoris, & de ratione ibi. & num. ſeq.

70 Pagæ & ſolutiones decurſæ poſt mortem teſtatoris non veniunt ex contractu conductionis gabellarum facto ante mortem ipſius.

71 Mandatum factum alicui de ſoluendo debito prout ipſi placebit cui dicto & aſſertioni ſtare voluit non valet vti relictum captatorium et dependens à voluntate aliena, alia. ſ. probatione non apparente de debito.

Fallit ſi in teſtamento dicatur teſtatorem dixiſſe in ſecreto ipſi iuſſo & mandatario quoad quantitatem debiti & quoad perſonas creditorum.

Quia valeret & ſtaretur dicto mandatarij operanti ad declarationem non ad diſpoſitionem, & vt ibi late.

Mandans de bonis ſuis conſtrui & dotari capellam an poſſit mandare ne epiſcopus loci ſe ad id intromittatur, vide verb. teſtator mandan.

72 Teſtator mandans de bonis ſuis conſtrui fundari ac dotari capellam non poteſt mandare ne epiſcopus loci ſe intromittat in ea prouidendo de rectore qui in ea celebrare habeat, nec aliud valeat quod ſi contra canones vti pro non adiecto.

Poteſt tamen mandare quòd eidem capellæ prouideatur de idoneo capellano qui debeat in ea celebrare miſſas, & valet tale mandatum & preceptum adeoque ſeruandum eſt, vt non niſi qui ſit habitu & actu ſimul ſacerdos non poteſt præſentari in capellanum, aliàs præſentatio non valet & ordinarius tunc poteſt alium actualiter ſacerdotem in capellanum inſtituere. 73.

74 Epiſcopus debet ſeruare diſpoſitionem teſtatoris circa adminiſtrationem conceſſam layco de bonis relictis ad vſus pauperum & ad aliud non ſe intromittere niſi ad inſtitutionem & executionem ipſius diſpoſitionis.

75 Præceptum teſtatoris debet ſeruari circa alienationem bonorum ſuorum per eum relictorum eccleſiæ, alia canonica ſolemnitate non ſeruata de bonis eccleſiæ non alienandis.

76 Teſtator relinquens petiam terræ alicui altari exiſtenti in aliqua eccleſia, vt ibi celebretur miſſa pro anima eius, ſic accipere relictum vt fructus dict. terræ pertineant ad rectorum vel guardianum dict. eccleſiæ, qui tantum præbet presbytero inſeruienti illi altari quantum ei ſufficit pro ſuſtentatione & victuali ſtipendio, reſiduum pro ſe retinet.

77 Miſſæ an fuerint celebratæ in aliqua eccleſia, cui ad hoc ſit factum, creditur dicto cum iuramento rectoris, vel guardiani fratrum, quando ſit factum eccleſiæ fratrum, quòd ſint celebratæ.

78 Legatarius quòd debeat facere ædificari domum hæredi ſic mandante teſtatore, ſi quantitas impenſarum pro domo ædificanda ſuperat legatum ne ſit eluſorium præſtabit tantum operam & pretium operarum, lapides & ligna & cætera ſumptibus hæredis facere debet.

Et quod debeat ſoluere omnia legata facta in teſtamento, ſoluet tantum legata valida in quantitatibus conſiſtentia, non quæ facta ſunt creditoribus & quæ conſiſtunt in ſpeciebus, vt ibidem habetur.

79 Executor teſtamenti alterius puta Titij, credens forte eandem poteſtatem quam habet de accipiendis bonis Titij & ſoluere legatarijs poſſe ad ſuum hæredem tranſmittere, in teſtamento ſuo mandauit & iuſſit ſuum hæredem debere exequi contenta in teſtamento Titij, nil dicto in teſtamento de officio ſuo, vt legatum afferat commodum legatarijs dicitur quod hæres executoris ſit iuſſus non conficiens inuentarium de ſuo, aliàs eo confecto de patrimonio teſtatoris executoris detractis detrahendis ſoluet legata contenta in teſtamento Titij, & quare, & de materia hac late, & quomodo pro maiori commodo legatarij præſumatur teſtatorem voluiſſe potius & duplici præſtatione grauare hæredem, & v. ibi.

80 Teſtator diſponens quòd talis poſſit adminiſtrare certam quantitatem pecuniarum teſtatoris ad eius conſcientiam & quod cedi debeat partitis eius libris, intelligitur quòd pecuniæ impendantur in traffico, & dimidia quæſtus & lucri debetur legatario, ratione per eum redden. remiſſa ſcrupuloſitate, dum abſit dolus.

81 Læſio quàm eſſe debeat vt arguatur de dolo adminiſtrationis maximè quando teſtator ſe remittit ad libros hæredum.

82 Adminiſtratores alicuius negociationis vbi ſunt plures conſtituti in teſtamento, & vt plures tutores, & ſic dictum quòd vnus ſine altero adminiſtrare nequeat, vno moriente, cæteri amplius non poſſunt ſe intromittere, & alij adminiſtratores ſunt conſtituendi.

83 Verba hæc volens teſtator prædictus bonam fidem agnoſcere ſignificante quòd fiat iuſta diſtributio declarando tamen, vt ibi pulchre.

84 Verba cum commodum ei erit, exponuntur ceſſantibus difficultatibus & impedimentis.

85 Verba,

85 Verba cum fieri poſſit intelliguntur, ſecundum ordinem iuris.

86 Verba donec reddita fuerit ratio, exponi debent. id eſt, reddi debuerit.

87 Verba, ſi forte contigerit aliquem ex hæredibus præmori teſtatori &c. intelligitur verificata condõ ſiue ante ſiue poſt mortem teſtatoris aliquis hæres moriatur, & de ratione & quare, ibidem patet expreſſè.

88 Verba more ſolito aliquid iuſſum fieri intelligitur de more communi & notorio in loco, in quo illud tale quid fieri debet, & intelligeretur etiam ſine his verbis de communi loci conſuetudine, in quo fuit teſtatum & deceſſit teſtator.

89 Dictiones tam & quàm ſimul poſitæ etiam in teſtamentis poſſunt ſtare copulatiuè, & comparatiuè, ſeu alternatiuè, ſeu diſtributiuè, vel diſiunctiuè, & quomodo hæc dignoſci poſſint, vide ibidem.

90 Verba teſtatoris, quòd omnia bona & pecuniæ ſtent apud dominam ſuam vxorem quod ea teneat omnia, &c. importans quoad cuſtodiam & non quoad vſumfructum.

91 Verba hæc quòd ſua bona vel eorum poſſeſſio non poſſint peruenire ad ſuam filiam ſed eſſe debeant penes filium maſculum, interpretantur quòd poſſeſſio bonorum & eorum adminiſtratio, eſſet omnino penes maſculum, et quare ibidem.

92 Verba hæc, quod bona & fructus ſtare debeant in manibus & Titij poteſtate, intelliguntur ſub cura & adminiſtratione Titij.

93 Mater non videtur tutrix teſtamentaria conſtituta per filium à teſtatore ſibi relictum & in eius cuſtodia.

Secus vbi eſſet relictum ſub poteſtate matris ſuæ tunc enim cenſetur conſtituta tutrix teſtamentaria. ibidem.

94 Verba iſta, ſi quatenus noluerit tale quid facere, exponuntur, id eſt, ſi requiſitus & interpellatus declarauerit ſe nolle, denegauerit & recuſauerit facere.

95 Verba plura in teſtamentis ſæpius aſcribuntur quorum vnum exponit aliud vel in partem affirmatiuam deberi legatum, vel in negatiuam non deberi, & vt ibi patet.

96 Teſtator præcipiens ac iubens alicui, vt nonnullos contractus faciat inter viuos, qui ſic contrahens non aliter remanet obnoxius legibus vel ſtatutis loquentibus de contractibus inter viuos, ſed habetur vt quilibet obligatus & emolumentum habens ex vltima voluntate, cuius natura & origo attenditur in actibus eius vigore factis inter viuos, & vt ibi habetur.

DVBIT. IIII.

DE varijs & extraordinarijs miſcelaneis
quibuſdam præceptorum & verborum
à teſtantibus factorum & dictorum ſol-
1 uenda eſt ordine non ſeruato ſicut vul-
go dicitur † ordinem eſſe in extraordi-
narijs ordinem non ſeruare, verum ita
de vno in aliud ſaltu quodam prout ſuccurrit, arbitra-
tus ſum progrediendum fore.

Illud primum igitur obuiam accedit paſſim in quo-
libet teſtatoris præcepto, accurateque attendendum
quod ſcribit Io. de Imo. in l. paterfam. teſtamento, colu.
2 1. verſi. in gloſſ. fina. ff. de hæred. inſtit. quòd teſtatoris
† præceptum regulariter eſt ſeruandum dummodo non
ſit contra ius. l. nemo poteſt. de legat. 1. vel non ſit nu-
dum. l. filiusfam. §. diuus. eo. & non contineat quid in
honeſtum, vel illicitum. l. quidam. de condi. inſtitu. ac
etiam non ſit iniuſtum & irrationabile. d. l. paterfamil.
idem & Alber. in l. verba. ſub numer. 1. C. de teſta. aliàs
enim voluntas teſtatoris pro lege ſeruatur. §. diſponat.
in auc. de nupt.

3 Quid autem † contra ius eſſe, vel nudum, vel illici-
tum, irrationabile dicatur exempla inferuntur, & gloſſ.
ac docto. tradunt in dictis locis, vnde infertur ex his
4 † contra ius vel illicita aut irrationabili cauſa deductis
in preceptis vel conditionalibus pro adimendis ab vno
& in aliud transferendis hæreditatibus vel legatis tale
quid pænale non valere. l. 1. de his quæ pæn. nomi. & l. 1.
in fin. C. eo. & § fina. de lega. & dict. l. paterfamil. & ibi
Bart. & alij, & Bald. in dict. l. 1. in 5. oppo. nume. 10. C. de
his quæ pæn. no. Socin. Iun. conſi. 115. nume. 31. præced.
& ſequent. lib. 1. poſt canon. Couar. in c. Raynutius. §.
primo. num. 7. de teſta.

Quia contra ius eſſe, & impoſsibilem de iure teſtato-
5 ri exiſtimo † conditionem iſtam, quòd facta inſtitutio-
ne de vxore, & factis de filio, & filiabus ſubſtitutioni-
bus, dicatur, ſi ſummus Pontifex vel princeps in loco
infringat, aut immutet teſtamentum aliquo modo tūc
teſtator hæredes inſtituit omnes maſculos legitime de-
ſcendentes de ſua agnatione quaſi fecerit hoc in vilipen-
dium ſupremæ auctoritatis Principis & ſuæ poteſtatis
auferendo hæreditatem à primis inſtitutis & ſubſtitu-
tis, & dando alijs inſtitutis, quod nempe facere non po-
6 teſt cum ius † teſtandis ſit anguſtatum auctoritate prin-
cipis, per text. in l. verb. legis in fin. ff. de verb. ſignif. &
7 poſsit † Princeps maximè ante aditam hæreditatem,
& poſtea ex cauſa reſpiciente publicam vtilitatem, &
indiſtinctè ex poteſtate abſoluta infringere & immuta-
re teſtamentum, præcedente demonſtraui ſupra lib. 1.
8 dubitatio. 3. ſolut. 13. & vlti. † non poteſt enim teſtator
prohibere etiam epiſcopum, ne ſe intromittat in ſuo te-
ſtamento. tex. & gloſſ. in verſi. interdici, & cano. in cap.
tua nobis, & in cap requiſiſti. de teſta. & in cle. ſecunda.
de religi. dom. minus poteſt fieri per principem, qui eſt
ſupra ius. cap. propoſuit. de conce. præben. l. princeps. ff.
de legi. prout facere non poteſt quin lex habeat lo-
cum in ſuo teſtamento dic. l. nemo poteſt & conditio-
nem apponere non poteſt, nec contra eam ſi princeps
immutet vel infringat ſi teſtamentum facere inſtitutio
9 nem de alijs hæredibus quia facit contra. l. † viuam, vt
eſt Princeps in auct. de conſul. ad fin. & ibi gloſſ. in ver.
legem animatam, & contra factum Principis, quod pro
lege habetur. §. ſed & quod principi. inſti. de iu. nat. gen-
ti. & ciui. & l. 1. ff. de conſt. princ. ad propoſitum Luc.
de Pen in l. prima, columna antepenult. verſic. & ſicut
C. de expen. iud. libr. 12. dicit, ſicut animatum exceſsi-
ue potentius eſt inanimato, ſic princeps exceſsiue po-
tentior eſt ipſa lege, vnde periculoſius eſt contemnere
legem viuam maiusque crimen quam legem mortuam
per not in gloſſ. penultim. in verſic. cauſis in cap. bonæ
memoriæ magun. 1. de elect. Quinimmo idem Luc. de
Pen. in dict. l. prima, columna quarta. verſu fin. dicit
10 † quòd teſtator non poteſt facere quòd leges, & qui eſt
miniſter legis, & qui poteſt interdum ſupplere, inter-
dum interpretari legem, in ſuo teſtamento locum non
habeant. per dict. l. nemo, & quod enim fieri non poteſt
per modum diſpoſitiuum, lege prohibente non poteſt
etiam fieri per modum conditionis, per l. Seius & Au-
gerius. ff. ad l. fal. ſentit id Baldus in l. filiæ. ad fin. verſi.
tu dic. C. famil. ercis.

Eſt quoque dicta vltima inſtitutio de alijs hæredi-
bus facta ſub conditione impoſsibili, vt dependente à
ſolo Principe, & ſic turpis & nulla eſt, vti à furioſo fa-
cta, per text. & doct. in l. apud Iulianum. §. fina. de le-
gat. primo, cum ſimil. ſcript. ſupra libro ſecundo, in-
terpretatio. ſecunda, dubitatio. ſecunda, ſolutio. ſecun-
11 da, verſicu. decimo. † Poteſt enim teſtator de pecunijs
ſuis loqui, & factis priuatorum non autem ponere os in

cœlum loquendo de factis ſummi Pontificis, vel ſui Principis, & de alijs meri & mixti imperij. l. teſtandi. C. de teſta. Bal. in dict. l. prima. num. 15. l. ſecunda, C. de crimi. ſacrileg. ideo ex tali conditione teſtatoris impoſsibili iure non poſſe verificari illam vltimam inſtitutionem hæredum, & minus eis contra immutationem teſtamenti per principes forte ſequutam tribui hæreditatem, & ex hac ratione cenſeo non tutum, nec verum reſponſum Cephal. conſilio quinquageſimoſecundo, licet hac ipſa ratione omiſſa ſubtiliter circa alia inſtiterit, cum maximè hic primi nominati eſſent filij teſtatoris, qui in eodem teſtamento ſub conditione caſuali vel mixta exhęredari non poſſunt, probat Barto. in d. l. paterfam. num. 4. & alij ſequuntur, & vbi conditio non ſit poteſtatiua ſentit Iaſo. conſilio vigeſimotertio, colum. prima, atque ab eadem iuris cenſura puto eſſe alioquin elegãs conſ. Rimi. iu. 116. in eadem facti ſpecie datum, qua fuit illud Cephali.

12 Nota eſt iuris regula † neminem facto, odio, vel culpa alterius debere priuari, prægrauari, vel damnum pati, dict. l. paterfam. l. ſi quis. §. fin. C. de inoffi. teſta. l. quidem ita. §. ſi quis filium. ff. ad Trebell. l. nemo debet. de regu. iur. ex qua non modica difficultas videtur, an per conditionem impoſitam vni, & aſcriptam hæreditati,
13 legato vel fideicommiſſo alij præſtando, vel per † præceptum, ſi vni factum & non obſeruatum alius debeat priuari hæreditate, vel fideicommiſſo, communis reſolutio videtur, & breuis, omiſſa plurium caſuum enumeratione, quòd ſi † in relicto alicui, puta filio facto pu-
14 re, ſit appoſita conditio alij, puta patri, ſi petierit forte fideicommiſſum ſibi debitum à teſtatore decedente ſine filijs, ipſo relicto filius ſit priuatus patre non ſeruante conditionem, vt ex cauſa iſta irrationabili per legem reiecta dependente ex facto alieno; non debet filius priuari relicto, per d. l. paterfam. quam Bal. & alij reputant ſingularem, Corſet. in ſing. in ver. teſtator. & per eam ſimil. deciſ. firmat Bald. in dict. l. prima, numero 10. & 11. in 5. oppo. C. de his quæ pæn. nomin. & Caſtren. in l. Lucius. §. tres hæredes, numero 4. ad Trebell. Socin. conſi. vigeſimoprimo, numero 3. & 20. lib. 3. & late in terminis etiam in relicto facto filio ſub conditione non dependente ex facto tertij, & ſic patris, per eandem regulam firmat Ruin. conſilio 122. colum. 5. numero 9. libr. ſecundo. idem concludit Gabri. Eugub conſ. 105. ad fin. & Cephal. ſentit dict. conſi. 52. numer. 10. 11. ſi tamen ex verbis teſtamenti præciſis vel reiteratis, non aliter, nec alio modo importantibus reuocationem ſi fiat aliter, Ioan. de Ana. conſilio ſeptuageſimoſeptimo, Iaſo. conſil. 162. numero quinto, lib. ſecundo, & per clauſulam omnimodo meliori, per Ruin. conſilio centeſimo quinquageſimo, numero 9. 10. lib. 3. appareat de voluntate teſtatoris, quòd ei ſic placeat filium priuari relicto propter contrauentionem patris, valet quidem talis priuatio non reputata in pœnam, ſed quia ſic placet teſtanti per l. ſi ita ſcriptum. §. regula. de liber. & poſthum. tenet Ange. in dict. l. paterfam. & ibi comprobat Imo. colum. prima. verſicu. ſed Ange. hic dicens ex eo, quia ſic placet teſtanti, cuius diſpoſitioni videtur ſtandum in eo quod vltimo dixit, per l. ſi ita ſcriptum. in principio. ff. eo. & l. ſi mihi. §. in legatis. de legat. primo, & l. translatio. in fin. de adi. leg. idem ſentit Cuma. in dict. l. paterfam. ad numerum 3. rationem adducens nam pro quia teſtator poteſt, ſi vult, ex facto alterius alium excludere, ſentit idem & Socin. d. conſilio vigeſimoprimo, numero vigeſimo, verſic. ex quibus etiam tollitur. lib. 3. & Gualden. de arte teſtan. titul. tertio, cau. 4. ſub numero ſecundo. verſic. ſed ſi teſtator, & ſatis clare Socin. Iun. conſilio 129. numero 19. 20. lib. 3. ita hæc qualis ſit, vel pœna, vel conditio, vel translatio, dependet à voluntate teſtatoris per tex. & ibi Bart. Caſt. & Soci. in l. ſecunda. ff. de his
15 quæ pœnæ nom. & valet † priuatio inducta à teſtatore contra honoratum etiam ex facto alterius, ſicut valet ſtatutum, quòd quis puniatur ſaltem in bonis pro debito alterius, & ſi hoc euenit culpa ceſſante, ſufficit, tamen quòd fiat cauſa ſubſiſtente. ſ. vt pater in ſpecie noſtra pareat teſtatori in eo quod iuſſit, ne ſequatur priuatio contra filium, & ſic in ſtatutis, vt abſtineatur à delictis, vt cap. ſine culpa, de regu. iur. in 6. Bald. in l. prima. numero tertio. C. ne fil. pro pa. & in l. ſancimus. C. de pæn. Barto. in l. iure, & ibi Alexand. in apoſtil. C. de Fabricen. lib. vndecimo, & Ioann. Baptiſt. Sanſeuer. in l. omnes populi, numero quadrageſimoſecundo, de iuſti. & iu. diſpoſitio enim ſtatuti & teſtatoris à pari procedunt probat Rom. conſi. 65. viſo Themate, colu. 2. ver. hæc autem æquiparatio. & Lud. Bologn. conſil. 32. viſo igitur, colum. penult. ver. & ideo dicimus. Deci. conſil. 227. colum. 4. in prin. ſub numero 8. Aymo. conſil. 254. colum. penult. numero 4. Curt. ſeni. conſilio 52. numero 17. non obſtat ratio dict. l. paterfam. quia ibi non erat defectus poteſtatis teſtatoris, ſed potius voluntatis, vt intelligit ibi Cum. ad numerum tertium. quæ ideo vbi appareat, ſeruanda eſt ad vnguen. l. fina. ad fin. com. de legat. Bald. conſilio 250. viſo iſto proceſſu, nume. tertio, in fin. lib. 4. cum vulg. quòd valeat ſaltem via fideicommiſsi in præcepto facto filio ob contrauentionem matris Bald. conſi. 208. punctus pater diligens. lib. 5. bene facit & tex. in l. ſi cum exceptione. §. in hac actione. ibi, nec cuiquam iniquum videatur ex alieno facto, &c. ff. de eo quod met. ca.

16 Si vero & his etiam proximè dictus inhęrendo † relictum filio fuerit factum ſub conditionibus etiam pluribus, ſed vna dependente ex facto alterius. ſ. patris, vel affirmatiue ſi liberauerit, & quietauerit hæredes teſtatoris de aliquo credito, quod prætendit à teſtatore, vel negatiua ſi non petierit, vel non moleſtauerit hæredes pro aliquo ſuo credito, aliàs ſi non ſeruauerit, & contra fecerit, teſtator priuat legatarium vel fideicommiſſarium relicto, quod eo caſu voluit haberi pro non facto, & illud ceſſauit, & annullauit, vt vidi teſtamenta his ſimilibus, & amplioribus verbis concepta, vt relictum debeatur, quippe conditiones omnes appoſitæ verificari debẽt. l. ſi hęre. plures. de condi. inſti. cum pluri. concor. per Deci. conſilio 417. numero primo, vbi etiam in materia pænali, vnde ad propoſitum ſpeciem dicendum eſt illam dependentem ex facto alterius ſufficere non verificari in forma vel negatiua vel affirmatiua, qua aſcripta reperitur, vt non debeatur relictum, vel eius ſequatur priuatio & non implente, per quem teſtator voluit conditionem ipſam impleri per l. ſi ita fuerit de manu. teſta. tradunt Bartol. Ange. Cuma. & Imo. dict. l. paterfamil. dicente ibi Imo. hoc eſſe tenendum menti pro limitatione illius legis, ita in terminis medijs tamen alijs motus filium, cui fuerat relictum fideicommiſſum ſub conditione etiam quadam ſeruanda per patrem & eo non implente eam, fuiſſe priuatum fideicommiſſo, late firmat Pariſ. conſilio 8. numer. 17. vſque ad fin. lib. tertio. & Gualden. dict. titu. 3. cau. 4. numero ſecundo, in fin. eo quòd teſtator ſuis rebus talem conditionem apponere poteſt, ideo eius honeſta pręcepta ſeruanda ſunt per l. quoties. C. de donã. quæ ſub mo. & cap. verum. de condi. appo. cum ſign. ibi in gloſſ. per l. ob res ff de pact. dota. ibi lege enim ſuæ rei dicit & per alia plura, Pariſ. conſi. primo, nume. 70. & ſequen. conſi. vigeſimoſecundo, nume. 60. 61. lib. 3. & conſi. vigeſimoſexto, colum. ſecunda. & ſequent. lib. quarto, & in ſpecie etiam Ruin. dicto conſilio 150. numero 9. 10. 11. lib. tertio. Alcia. conſilio 38. facti præſens ſpecies, numero 32. libro nono.

17 Hæc autem procedunt dummodo † teſtatoris voluntas appareat, ſiue in pœnam qui fiat, quod noluit teſtator,

teſtator, vel ſub conditione impleta vel non, ſeu via
tranſlationis, & poſtrema ſcriptura in teſtamento quid
detur, adimatur, vel transferatur, vt dict. l. ſecunda, ff.
de his quæ pœ. nomi. l. tranſlatio. l. ſi tibi certam. in fin.
l. diui. & to. tit. de adi. leg. & dict. cap. vetum. in fi. de con-
di. appo. & quando in vim pœnæ, vel conditionis, vel
tranſlationis teſtator cenſeatur quid dare, vel auferre
pleno, vt aiunt folio diſcutere aſſumpſerunt Menoch.
conſil. 78. Riminal. iu. & ante eos Rui. in l. centurio nu.
71. & ſeq. de vulga. & pupil.

18 Cum igitur † præcepta teſtatorum licita vel honeſta
paſsim iura clamitant obſeruanda fore, ſequitur quòd
ea ſpernentes datorum, & relictorum priuatione ple-
19 ctuntur, vt ſi teſtator generaliter † prohibuerit ſuos fi-
lios hæredes alienare aliqua bona hæreditaria, vt ſi alie-
nauerint, vel alienare tentauerint ſua portione hæredi-
tatis alienantem priuauit, & contingat vnum ex hære-
dibus alienare etiam nulliter aliqua bona hæreditaria
ſolum in vita ſua, eum quidem priuatum tota ſua por-
tione hæreditaria detracta legitima reſpondit Corne.
conſ. ducenteſimo quadrageſimotertio, circa primum.
20 in primo dub. lib. 3. † etiam ſi hæres iuſſus non ſeruat in
tempore præfixo à teſtatore facere quod præcepit teſta-
tor priuatur hæreditate, idem Corn. poſt Bal. de Barto-
linis firmat conſilio 99. quòd ſic, lib. 1.

21 Idem ſi † teſtator mandauerit vnum ex hæredibus
debere contrahere ſocietatem, & communicare lucra
cum cohæredibus, & ſi hoc nõ ſeruauerit, priuauit eum
hæreditate, vnde eum abſque alia interpellatione non
ſeruantem tale teſtatoris præceptum in communican-
do, & communicare continuando lucra cum patribus
ſuis cohæredibus iuxta præceptum ipſum hæreditate
priuatum, ſubtiliter poſt alios ante eum conſulentes la-
teque defendit Socin. conſilio centeſimo trigeſimoter-
tio, profecto. libro primo, quod eſt replicatum conſilio
centeſimo ſeptuageſimoquarto. lib. ſecundo. eo magis
hoc procedit, quãdo teſtator expreſſe diſpoſuerit quòd
inobediens ipſo facto, & iure ſit priuatus, & ex nunc
priuatus eſſe intelligatur, vt Pariſ. conſilio nonageſimo
primo, numero quinquageſimonono, libr. ſecundo, vbi
columna penultima, & fin. multa congerit contra ino-
bedientes præceptis teſtantium, & per Alexand. conſi-
lio centeſimo trigeſimooctauo, column penult. nume-
22 ro vigeſimoquarto, lib. primo. Amplia hoc etiam ha-
bere locum in eccleſia per inobedientiam ſui prælati, vel
adminiſtratoris, qui ex cepto teſtatoris relinquentis bo-
na eccleſiæ debuerit aliquid ſeruare & non ſeruauerit.
Eccleſia priuatur relictis tanquam ad eam tranſlatis ad
tempus, & poſtea reuocatis ex lege teſtatoris ab initio
validè ſuis rebus impoſita, vt eleganter conſuluit Ruin.
conſilio vigeſimoſeptimo. circa, lib. ſecundo, vbi maxi-
mè ſub num. quarto, allegat Anchar. conſilio 217. dubiũ
23 facit tenentem aliquem † relinquentem bona Eccleſiæ
poſſe imponere pro his bonis ſolui collectas & onera, ac
ſi bona ipſa poſsiderentur per laycos, locum habet pri-
uatio hæreditatis ex dicto præcepto nudo de non alie-
nando, ſed corroborato ex ipſa pœna priuationis impo-
ſita in caſu alienationis, quæ etiam non poſſet fieri per
præceptum ipſum ſine conſenſu vxoris prohibitæ per
ſtatutum acquirere à marito teſtatore, tamen per con-
trauentionem ſequitur priuatio, plene Alexand. conſi-
lio quinquageſimoſeptimo, proſpectis. libro ſecundo,
24 † Perditur & legatum alimentorum alicui factum, &
ademptum hac conditione, ſi vitam deteſtabilem &
damnoſam ſeruauerit, verificata per expulſionem fami-
liæ teſtatoris defuncti ex domo hæreditaria & per ver-
berationem filij teſtatoris factam per legatarium con-
tra voluntatem matris filij verberati, & ſuorum tuto-
rum, quòd inducit inobſeruantia conditionis aſcripta,
pro conſeruatione legati. probat Cald. conſilio tertio

25 teſtator legauit. titul. de teſta. † legatarius iuſſus non
moleſtare vxorem teſtatoris hæredem ſub pœna amiſ-
ſionis legatorum incidit in pœnam moleſtando vxo-
rem etiam in iudicio, & res legata ſic perdita poteſt ven-
dicari ab eo, cui teſtator eam pœnæ nomine tranſtulit,
& applicauit abſque eo, quòd prius fuerit petitum in a-
lio iudicio declarari primum legatarium eſſe priua-
tum, quia ſufficit hoc peti incidenter in eodem iuditio
principalis vendicationis rei legatæ perditæ, Alexand.
conſilio quinquageſimoſecundo, viſo teſtamento, libro
ſecundo, repetitio in quinto libr. conſilio 177. ad idem
Dec. late ſequitur conſilio 613. colum. prima, & ſequent.
Rui. conſilio ſeptuageſimoſeptimo, colum. 3. & ſequen.
lib. 2. Socin. Iun. conſilio 113. num. 28. lib. primo. Tiber.
Decia. conſilio ſecundo. num. 93. lib. 2. ipſo iure intelli-
gitur impoſita abſque alia ſententia, idem conſil. 1. num.
9. 10. lib. 3.

26 Per inobſeruantiam † precepti teſtatoris etiam mo-
dici momenti poteſt amitti magna hæreditas, ecce valet
præceptum teſtatoris, quòd hæredes debeant maritare
filiam eius cum conſilio Petri, ſub pœna amittendi hæ-
reditatem & applicandi ipſi filię, hoc conſilium videtur
modicæ importantiæ, quia tenentur requirere, ſed non
ſequi, ſi tamen non requiſito dicto conſilio maritaue-
rint filiam teſtatoris, vt eius præceptum contemnentes
perdunt hæreditatem, quæ ad filiam pertinet ita teſta-
tore diſponente, tradit Caſtren. conſilio. 300. videtur
dicendum. lib. primo. & Ioan. de Ana. conſilio decimo-
quinto, circa teſtamentum. ad fin. & Aym. conſilio pri-
mo, colum. ſecunda, & dicit Caſtren. conſilio ducente-
ſimo nonageſimoſecundo, circa primum, colum. 4. nu-
mero 6. verſic. ſuper quinto. lib. ſecundo, quem non pa-
rentem pręcepto teſtatoris propter modicum defectum
poſſe perdere magnam hæreditatem, quia pœna non
commenſuratur culpæ, ſed voluntati teſtatoris, cui re-
ſiſti non poteſt, & aliud dici non poteſt, niſi quod ſic vo-
luit teſtator, per l. cum quidam, in fin. C. de neceſ. ſer. hæ-
red. inſti. vt ibi per eum plene loquentem in materia, &
concludentem in fin. vbi ſit pœna à teſtatore impoſita,
aliam iudicis admonitionem non requiri.

27 Adeo autem teſtatoris † præceptum huiuſmodi tan-
ti quidem faciendum eſt quod ſi videat filios minores,
pronos ad diſsipationem bonorum, & minus induſtri-
os proſpiciendo eis pater in teſtamento poteſt prohibe-
re eos, ne modo aliquo alienent aliqua bona eorum, vel
diuidant ea vſque quo compleuerint omnes ætatem 25.
annorum, & qui eorum contrafecerint, amittat ſuam
portionem ipſo facto tali Eccleſiæ applicandam pro di-
midia, & pro alia dimidia cohæredibus non contrafa-
cientibus, alibi ante lib. præced. interpre. 1. dubit. vlt. ſo-
lut, 2. ver. veruntamen. plene comprobaui tale præcep-
tum proficuum filijs valere etiam quoad legitimam, ac
obſeruandum fore, vnde præceptum hoc non obſeruãs
etiam alienando, vel petendo ſolam legitimam incidit
in pœnam priuationis impoſitã, vt conſulendo firmat
Caſtr. conſi. 302. Viſis, & diligenter conſideratis, colum.
2. lib. 1. allegando idem Caſtr. conſi. ſub num. 77. eo. lib. 1.
late ſequitur Nat. conſil. 528. num, 1. 2. licet ad aliqua alia
ibi vertat ſuum reſponſum, quia in caſu illo minor deli-
querat. pro magis communi quòd valeat tunc prohibi-
tio etiam in legitima ponit Gab. Roma. de com. conclu.
lib. 6. tit. de legitima conclu. 1. nu. 21. pro communi quan
do prohibitio eſt facta ad tempus, etiam tenet Gualden.
de arte teſta. tit. 8. cau. 2. num. 4. vt loco alleg. dixi, idem
in ſpecie alienantem vſque ad legitimam contra prohi-
bitionem teſtatoris incidiſſe in pœnam priuationis reſi-
dui hæreditatis ſequitur Ruin. conſi. 136. col. 5. num. 13.
lib. 2. idem expreſſe Cephal. conſil. 153. num. 91 & eſt tex.
in §. ſi quis autem, ibi aliud vero totum auferri, in auct.
de hæred. & falci.

28 Sed aduerte tamen vt ante admonui † prædicta locũ
non habere, quando præceptum teſtatoris eſſet illici-
tum & inhoneſtum, per l. primam. ff. de his quæ pœ. no-
mi. & §. fin. inſti. de lega. & in pluribus caſibus à pœnis
huiuſmodi præceptorum doctores excuſationes addu-
cunt, breuiter aliquos referam.
29 Teſtator † ſororem hæredem inſtituens, mandauit
ſibi fieri in termino anni monumentum marmoreum,
& in eo expendi 20. & ſi ſoror hæres noluerit acceptare
onus exequendi hoc, & ſic executa non fuerit, ſui con-
ſobrini teneantur illud facere, ad quos eo caſu teſtator
voluit ſua bona peruenire elapſo anno, & monumento
per ſororem conſtructo eam à reſtitutione bonorum
conſobrinis facienda defendit Ruin. conſilio 184. viſo
puncto, lib. primo, & primo quòd ſatis eſt ad pœnam e-
uitandam, quòd ea acceptauit onus, licet aliter non fue-
rit illud executum inducendo Docto. Bar. in l. ſi fideiuſ-
30 ſor. §. meminiſſe de legat. 1. de arbitro † condemnante
aliquem ſub pœna ad locãdum quòd ſit excuſatus à pœ-
na per ſolam locationem, licet vlterius in eam non per-
ſiſtat, & patienciam non præſtet, & eo quòd non recuſa-
uit acceptare pœna non eſt commiſſa, exponendo illud
quatenus noluerit acceptare, id eſt, ſi declarauerit ſe nol
le acceptare, argum. l. ſi ita relictum. §. illi ſi volet. de leg.
primo, ad quod declarandum non habet limitatum tẽ-
31 pus † ad exequendum vero, vt pœna committeretur,
requirebatur interpellatio per l. ſi pœnam. ff. quando
di. leg. ced. & non ſufficiebat extraiudicialis, quia ad cõ-
ſtruendum monumentum teſtatori per eum in teſta-
mento iuſſum orta non eſt obligatio, ſed pro auctorita-
te teſtatoris conſeruanda competit officium iudicis,
per l. Quintus Mutius. de an. leg. & l. hęreditas. §. fi. de pe-
ti. hæred. pro interpellatione autem & mora eius qui te-
netur officio iudicis non ſufficere extraiudicialem, ſed
iudicialem interpellationem omnino requiri, tex. eſt &
ibi no. omnes in l. cum poſtulaſſem. de dam. infec. & hac
ratione, quam veram & concludentem reputat, & ex
præſumpta ignorantia contentorum in codicillis, & ex
reſtitutione in integrum concedenda ex iuſta ignoran-
tia, & ex clauſula generali, ſi qua mihi &c. Ruin. defen-
32 dit, vt ibi per eum, cui addo quòd † terminus anni ad fa-
ciendum monumentum, cum pro hoc non ſit obligatio
nec actio orta, non conſtituit ſororem illam in mora fa
ciendi per ea quæ ſcribit Deci. conſilio 2. ſub numero 5.
ver. ex quo ſequitur. limitando l. magnam. C. de contr.
& committen. ſtipul. per Bart. in l. ita ſtipulatus, num.
40. de verb. oblig. ne eodem tempore contrahatur obli-
gatio & mora, contra l. quod dicimus. ff. de ſoluti. ita &
per Gui. Pap. in quæſtio. 497. iux. prætactam excuſando
hæredem à mora, & ad talem pœnam omnino requiri-
tur commiſſa mora late Caſtrenſ. conſilio 47. vltra ea.
ver. & conſtat, lib. ſecundo. & Aret. conſilio. 150. colum.
2. & ſequent. licet poſt alios in eadem cauſa conſulentes,
oſtendere ſui ingenij volens acumen multum ſubti-
lizauerit Socin. conſil. 233. lib. primo. Quod interpella-
tio ſcientia & mora requiratur, late probat Oldr. conſi-
lio. 232. quidam teſtator, & conſi. 242. tota præſens quæ-
ſtio. colum. 1. Anch. conſi. 79. ſubtiliter, ver. vlterius. Ce-
phal conſil. 455. num. 51. & ſeq.
33 Excuſatur † quis à pœna eo caſu, quo non remanet
læſa voluntas teſtatoris, puta alienatio, vel quid aliud fa
ctum eſt contra prohibitionem teſtatoris, ſed poſtea bo-
na alienata reuerſa ſunt ad alienantem, vel quid aliud
cõtra factum, reſtitutum, & redditum eſt in priſtinum,
antequam aliquis dicatur læſus, & alicui ſit ius quæſi-
tum, vt per Ang. conſilio 169. ſuper puncto ſupraſcripto,
colum. ſecunda & maximè quando vltimus de prohibi-
tis contrafecit, & non adſit alius cui debeat fieri reſtitu-
tio, Ruin. conſilio centeſimo nono, numero decimoſex-
to, lib. ſecundo, & ſic nullius interſit, vt Dec. conſilio 584.
ad fin. refert Aymo conſilio 254. colum. penult. verſicul.
octauo, & poſt Ancha. conſil. 47. pro clariori, vbi maxi-
mè ceſſare debet pœna, quando non remaneat impedita
executio voluntatis defuncti, & quando implementum
reſpicit commodum ipſius non parentis. Aymo conſi-
lio 56. numero 2.3. & ſequent. vbi & alia adducit excu-
ſantia à tali pœna, & ſufficit implemẽtum ſemel factum,
licet non fuerit ſecutus effectus, Socin. conſil. 221. libr.
ſecundo.
34 Apparet quis inſtitutus hæres hoc † præcepto ei im-
poſito, in teſtamento, quòd debeat accipere cognomen
& arma teſtatoris, & facere ſe nominari de caſata & fa-
milia teſtatoris, quod præceptum alibi dixi honeſtum
& conueniens, & ſi hoc non fuerit ſeruatum, voluit te-
ſtator ſuam hæreditatem peruenire ad hoſpitale, & hæ-
redi ſic inſtituto decedenti ſine filijs, ſubſtituit alium,
hęrede mortuo ante teſtatorẽ, & ſic non eueniente caſu,
quo hęres potuerit dici contraueniſſe, nolendo ſe nomi-
nari de cognomine & familia teſtatoris, ceſſat pœna
pro hoſpitale, quòd proinde nihil habet conſequi, vt la-
te defendit Deci. conſil. 273. in caſu propoſito præſertim
per caſum cum ibi not. per Bartol. in l. pater Seuerinam.
35 in principio. de conditio. & demonſtratio. † vbi quid a-
lij præſtandum ſi legatarius tale quid non fecerit, venit,
& intelligitur, ſi legatarius noluerit facere, & non
ſi non potuerit facere morte præuentus, ita priuatio &
pœna ceſſat extra ſuum caſum poſsibilitatis nolendi, &
de caſu ad caſum, de perſona ad perſonam non extendi-
tur per l. mulcta. de conditio. & demonſtratio. ſed pro-
priè & ſtrictè facienda eſt interpretatio, vt non ſit locus
pœnæ, vel priuationi, vt ibi per Barto. & Deci. dict. con-
ſilio 273. numero 3. & conſilio 290. columna 3. numero
2.3. Alexand. conſil. 110. numero duodecimo, lib. 3. vbi
36 etiam late tradit † quem damnatum per teſtatorem ad
ſtandum in communione & communicandum lucra
cum fratre ſub pœna priuationis hæreditatis, excepta
legitima non debere pati talem priuationem mortuo
fratre & non interpellatum conferre lucra non dici in
mora conferendi ideo pœnam non conferentis pati non
debere per l. ſi quis filium. §. fin. ff. de coll. bon. & l. ſi pœ-
nam. ff. quando di. leg. ced. & ſtante ſua ignorantia præ-
ſumpta teſtamenti paterni ad not. in l. eius qui in pro-
uincia. §. fin. ſi certum pet. & ad Bart. & ali. in l. qui Ro-
mæ. §. duo fratres. in 3. quæſtio. de verbo. obliga. non de-
bere puniri tali pœna priuationis, per l. genero. ff. de his
qui no. infam. l. generali. C. de tabular. lib. 10. vt per Ale-
xand. d. conſi. 110. lib. 3.
Proinde ſequitur, vt vidi teſtamentum cuiuſdam ex
vili prole orti, & ex vili artificio mulieris aliquantulum
ditati habentis vnicam filiam nuptam viro ex nobili &
antiqua familia ciuium orto in loco, & inſtituentis hæ-
37 redem nepotem ex filia prædefuncta † hoc pręcepto ad-
iecto, quòd debeat ſe appellari, & cognominari facere
de cognomine & familia ipſius teſtatoris, & non ſui
patris, aliàs priuabat eum hæreditate deferenda ad
alios. Huic hæredi conſului, vt iudicem adire deberet,
& coram eo citatis eis, quibus delata eſt hæreditas in
pœnam ſuæ priuationis proponere & probare ſemper
citra iniuriam loquendo vilitatem familiæ teſtatoris,
& nobilitatem familiæ ſui patris, quibus probatis à iudi
ce obtinere debet declarationem ſibi licuiſſe & licere
impune ſpernere tale præceptum, vti contra ius, & in-
honeſtum ſibi, & familiæ ſuæ propriæ & originali, nam
primum talis modus agendi & implorandi officium
iudicis ſuper declaratione exceptionis, vel iuris alicui
competentis, probatur per gloſſ. & Doctor. in l. ſi con-
tendit. ff. de fideiuſſ. in l. Aurelius. §. centum. de liber. leg.
in l. ſi duo patroni. in princip. ff. de iureiur. Bartol. & alij
in l. ſi finita. §. eleganter. de dam. infect. Alexand. conſi-
lio 70. colum. 1. num. 3. lib. 7. Angel. Aret. in rubr. colum.
19. verſ.

9. verſ. & eſt aduertendum. inſtit. de except. Marſil. ſingul. 280. Petr. Gerar. ſing. 91. Contard. Genuen. in commentar. l. diffamari. de inge. & manu. in ampliationibus 7. amplia. num. 108. & ſequent. Ruin. conſil. 139. colum. 1. & ſequent. lib. 5. Quod autem iudex ita debeat declarare præceptum illud contra ius, & inhoneſtum proba-
38 tur, quia † contra ius eſt quòd filius debeat ſe cognominare, de familia matris & non patris, cùm filius quoad honores, & familiam ſequatur conditionem patris & non matris l. 1. ff. ad munici. l. 8. C. de munici. & orig. lib. 10. & text. clarus in l. familiæ. §. 1. ff. de verborum ſignifi. & ibi Alciat. tenet neminem præter principem poſſe conſtituere, vt filij matris originem ſequantur, & nõ patris, ita lege expreſsim prohibitum eſt, vt l. exemplo. C. de decu. libro 10. quia & ſecundo illud præceptum indignum, ignominioſum, & inhoneſtum arbitrandum eſt, quo quis dimiſſo cognomine nobilis ſuæ originariæ familiæ debeat adhęrere, & aſſumere cognomen alienæ, vilis & plebeæ familiæ, ideo reſpuendum & reijciendum eſt ab inſtitutione hæredum tale præceptum, & habendum pro non ſcripto per l. conditiones. l. filius. ff. de condi. inſtitu. & l. 3. §. ſi emancipatus. de bonor. poſſeſſ. contab. & l. nepos Proculo. de verborum obligat. in ſimili ſpecie firmat Oldr. conſil. 16. thema tale eſt, Titius. col. 2. ver. ſi autem prędictæ. facit l. ſed ſciendum in fin. & l. facti. §. ſi vero turpis. ff. ad Trebel.

39 Quæritur item quando † pœna per teſtatorem impoſita tranſeat ad hæredem hæredis vel alios, pro clariori reſolutione diligenter reſpicienda ſunt quæ & quales ſint formulæ verborum, quibus præcepta pœnalia teſtantium concepta ſunt.

40 Namque aut teſtator † proprio vel relatiuo nomine alicui perſonæ quid faciendum, vel dandum imponit ſub pœna priuationis relictorum vt plurimum aſcripta, & infra certum tempus quo quidem tempore durante ſi iuſſus tale quid facere vel dare obierit, eius hæres ad talem pœnam non teneri ex duplici ratione; quia certam perſonam pœna reſpiciens eam non egreditur. l. mulcta. ff. de condit. & demonſtr. non affligit; non delinquentem. l. ſancimus. C. de pœn. & quia primo iuſſus nõ fuit in mora. nec eius hæres, ergo ſine mora ceſſat pœna, l. ſi pœnam. ff. quando di. leg. ced. ex facto conſuluit Bart. conſi. 7. factum tale eſt, Andreas quidam Martini, quem ſequuntur eius dicta reaſſumentes in plериſque locis Doct. vt Alexand. in l. fin. colum. ſecunda, ſub nume. 4. ibi Iaſ. colum. 3. verſi. ſecundo limita. C. de hæred. inſtitu. ita quòd melius loquatur & diſtinguat Bart. in d. conſil. quàm faciat ibi Bald. in quæſt. 22. num. 42. vt tenent Roman. num. 4. & ſequent. Alexand. Aret. colum. fin. Iaſ. colum. fi. in l. ſi quis filium. §. fi. de acquir. hæred. plene Aret. in l. paterfam. col. ſecunda, & ſequent. de vul. & pupil. plene; Alexand. conſil. 140. viſo dicto teſtamento. num. 34. lib. 6. & Riminal. conſil. 328. viſa facti narratione. num. 19. & ſequent. vbi late de pœna appoſita alicui nomine proprio, quòd non trahatur ad alias perſonas etiã ei ſubſtitutas, & Dec. in l. qui per ſucceſsionem. num. 4. plenius ibi Cagn. num. 11. de reg. iur. relatiuo & reſtrictiuo nomine dicitur quis iuſſus hoc modo, infraſcriptum, ſupraſcriptum, & prædictum, & poſtea, vel antea fuerit ſuo proprio nomine expreſsim nominatus, vt allegant Doct. & Menoch. conſil. 89. num. 134. & ſeq. Soc. Iun. conſil. 54. num 9. & ſequ. lib. 4. Aym. conſil. 98. num. 8. cum ſim.

Vnde ſi ceſſante ſecunda ratione contigerit illum,
41 cui teſtator tale pręceptum pœnale fecit deceſsiſſe † poſt moram per eum commiſſam contra ſuum hæredem priuationem actione ex teſtamento obtinere poteſt is, ad quem deuoluta & translata ſunt bona per dictam l. 1. C. de his quæ pœ. nomi. cum ſimil. per doct. in rubr. ff. eo. vt in ſpecie decidit Bart. conſ. 29. proponitur quòd in teſtamento Franciſconi. non obſtat quod Aym. in conſ. 59. in fin. ait eum probari in additionibus quia ſolum ibi in additionib. contradictio fit, quòd mora non committitur abſq; interpellatione ergo mora exiſtente, ibi apoſtillaris tranſit cum Bart. in d. conſi. cum quo etiam contra defunctum purificata conditione prouiſionis pœna lis tranſit Aret. in dict. l. paterfam. colum. fin. de vulgar. & pupil. alia allegata per Aym. dicto conſil. 59. in fin. loquuntur in his, quę non admittuntur niſi per querelam iniuriati, quæ non valet fieri contra hæredem, per l. fin. de reuoc. dona. cum ſimil. ſecus eſt in hærede, qui non paruit præcepto teſtatoris, quia priuatur ipſo iure, Bald. in auth. hoc amplius. num. 6. C. de fideicommiſſ. & ibi alij ſequuntur, Salyc. in 3. quæſtio. & Iaſ. colum. fin. verſi. ſecundo not. reprobans Caſtr. contrarium in aduertenter dicentem, & ſicut contra ipſum priuatum, & quemlibet poſſeſſorem poſſent vendicari bona, ita & contra eius hæredem. l. commiſſa. de publi. l. videamus. ff. quod met. cau. quod enim ipſo iure fit, tranſit aduerſus hæredes, ad hoc concordan. cumulat Tiraqu. in l. ſi vnquam verſ. reuertatur. nu. 296. de reuoc. don. abſq; alia declaratoria iudicis facta contra defunctum tenet Boſſi. tracta. crim. tit. de ſenten, nu. 47.

42 Aut teſtator nomine † appellatiuo tantum præcipit, & iubet, vt puta per hæredes eius aliquid fieri vel dari, alias quòd priuati ſint, tunc hęredum hæredes ſubijciuntur etiam tali pœnę priuationis, vt dictionem hanc probant omnes ſupra alleg. in d. l. fin. & in d. l. paterfam. & in d. l. ſi quis filium. §. ſi. per doctr. Bar. in l. Lucius. §. 1. de leg. 3. Alexan. conſil. 56. num. 1. lib. 1. d. conſil. 140. lib. 6. &
43 Ruin. conſil. 44. num. 18. lib 2. quia † vere & proprie hęres hæredis dicitur hæres teſtatoris primi defuncti ſecundum communem opin. Doct. collect à Tiraquel. de retract. tit. 2. §. 1. glo. 6. num. 21. à Ceph. conſil. 393. num. 64. & Menoch. d. conſ. 89. num. 128. & ſeq.

Idem videtur dicendum ſi adijciantur verba illa infraſcriptos, vel ſupraſcriptos hæredes & nominatis hæredibus plures alij gradatim nominibus collectiuis fu-
44 erint ſubſtituti, † quòd ſubſtituti ſicut primi inſtituti comprehendantur ſub tali præcepto, ita omnes dicantur hæredes teſtatoris, vt probat Corn. conſil. 279. videtur prima facie. colum. ſecunda. & ſequent. lib. 3. & Aymo conſilio 243. num. 1. 2. eſt gloſſ. 1. in l. quæ conditio.
45 in princip. de conditio. & demonſtratio. † quòd ſi facta inſtitutione & ſubſtitutione hæredum dicatur, ad quemcunque fuerit delata hæreditas ille ſit hæres, & 10. dederit Titio, ita ſub tali conditione dandi poſſunt cõprehendi tam inſtituti hæredes, quàm ſubſtituti per dicta gloſſ. ibi iuncto text. & per Socin. ibi num 6. idem in l. ſi à primo. in princip. num. 4. de liber. & poſthum.
46 notat † appellatione inſtitutorum venire ſubſtitutos etiam in conditione ſpecifice implenda per l. mulier. in fin. ibi Bart. & Bald. de cond. inſtitu. nam generale verbum hæredes ſuos comprehendit & primos hæredes, & ſecundos ſubſtitutos, quando ſecundi veniunt ad ſucceſsionem primorum ex iudicio teſtatoris exemplificando in pupillari tenet Caſtr. in conſil. 49. notandum eſt. colum. ſecunda, verſic. in contrarium tamen. lib. ſe-
47 cundo, † idem dico in ſubſtituto fideicommiſſario, cum veniat & ſuccedat iſte etiam iuridico teſtatoris per text. in l. credendum. §. ſi vero maritus. ibi quæ alieno iudicio. ff. qui pet. tut. & l. ſed & ſi ſic. de leg. 3. maximè cum tale præceptum de aliquo dando, faciendo vel obſeruando contineat actum & effectum ſucceſsiuum duraturum ad commodum aliorum, pro quo explendo etiam effectus ipſe, & eius caſus indicat in perſonas ſubſtitutorum quorumcunque, & hæredum. vt l. ſecunda. C. ad Treb. l. 2, ff. eo. vbi de fideicõmiſſarijs, & præſumpta voluntate teſtatoris. quòd teneantur ad onera legatorum, & de hæredibus hæredum in locis ſupra proximè

mè alleg. qui pariter tenentur ſeruare honeſta præcepta
teſtatoris vti legem. §. diſponat in auct. de nupt. cũ vulg.
& non ſeruando delinquunt quodammodo. l. aliud
eſt fraus. de verbor. ſign. iuncto tot. tit. ff. & C. de his quę
pœ. nom. & l. mulcta. de conditio. & demonſt. & propte
48 rea concludo † prohibitionem factam à teſtatore non
finiri in primis perſonis, quia non finitur delictum,
quod menti tenendum mandat Bal. notãdo ex illo tex.
l. fin. in fin. C. qui non poſſ. ad libert. perue. & quia ea, ve
luti lex ſemper loquitur, & complectitur omnes ex ea
immediate, mediate ac realiter ſentientes commodum,
vt ſingula hæc nota ſunt, & probatur per l. Ariani. C. de
hæreti. dicit in ſpecie Bald. in l. quidam elogio. column.
ſecunda, num. 3. verſic. tertio præmitto. ad fin. C. de iur.
deliber. quòd teſtator ſemper videtur iubere quantum
ineſt, & l. 1. §. pro ſecundo. de caduc. tollen. cum ſimil. ibi.
in gloſſ. in verſi. ſentire, & l. ſecundum naturam. de reg.
iur. ita ex commodo reali & extenſiuo inter omnes po-
ſteros onus eſſe perpetuum inter filios teſtatoris, & de-
ſcendentes ex eis arguit Ancar. conſil. 152. plura ſunt du
49 bia. colum. pen. † fallit in ſubſtituto vulgari, in quem
non tranſit onus ſimpliciter impoſitum inſtituto poſt
Bartol. declarant Bald. & Imol. in l. ſub conditione. ff. de
hæred. inſtitu.
50 Præcepta † teſtatorum hæredibus quandoque facta
de ſtando in communi, vel de communicandis bonis
prout diuerſis verborum formulis dictata reperiuntur,
ita diuerſam recipiunt interpretationem, nam ſi dicant
reſpiciendo rem, quòd bona teneant & poſsideant com-
muniter, quòd omnia ſint inter eos communia, hoc im-
portat quòd altero parato in communi bona ſua confer
re, bona omnia ſint communia æqualiter, per l fi. §. Lu-
cius. de legat. 2. & per eadem verba, l. Lucius. in princip.
ad Trebellia. tradit Barto. in conſil. 168. quidam habens.
nume. ſecundo, & in l. quintus. de an. leg. & probat text.
in l. 3. §. de illo. ibi communis fit. ff. pro ſoc. ſi vero dicant
reſpiciendo actum verbi, vt quòd debeant ſtare & mo-
rari communiter, per hæc verba lata ad plures habentes
patrimoniũ commune & indiuiſum ſignificatur quòd
fructus percipiantur in communi, & de communi eti-
am fiant expenſæ nulla habita ratione, quòd alter habeat
maiorem familiam altero, vt ibidem firmat Bart. expo-
nendo verbum communiter, id eſt æqualiter, per dictũ
§. Lucius ſequitur Alex. conſ. 76. viſo themate. numero
51 ſecundo, libro 4. vbi in 2. colum. † ex tali communione
iuſſi per teſtatorem de communicandis lucris & expen
ſis concludit non venire expenſas dotationum filiarum,
quia ſunt onera nimis magna, ſic per veriſimile cogita-
tum teſtatoris, l. cum in teſtamento. de reb. dub. nec ve-
nire hæreditatem aliunde alicui obuenta nec legatum
d. l. 3. §. 1. & l. nec adiecit. ff. pro ſoc.
52 Item pluribus † fratrib. inſtitutis his verbis adiectis,
cum hac conditione vni ex fratribus impoſita quòd de-
beat redire, ſtare, & morari continuo, & bona ipſius cõ-
municare vnà cum certis ſuis fratribus cum pœna, ſi
hoc facere noluerit, priuationis ſuæ hæreditatis appli-
candæ alteri fratri, qui illo caſu ſit hæres in ſolidum, quẽ
quidem alterum fratrem euenit, ſuperſtite filio, deceſ-
ſiſſe non adita hæreditate, ſuper hac facti ſpecie conſu-
luit Bartol. conſil. 4. factum tale eſt, quidam Dominicus,
53 probando illa verba † cum hac conditione, hoc in caſu
non importare conditionẽ, ſed modum ex poſt implen-
dum iam per hæredem redeundo, & communicando,
non attento verbo conditione per l. Meuia. ff. de manu.
teſtamen. & l. ſecunda. §. fin. de dona. vt & bene declarat
54 Aret. conſil. 150. in prin. vbi etiam in dubio dicit † verba
teſtamenti interpretanda eſſe, vt ſignificent modum po
tius quàm conditionem, idem conſil. 154. colum. ſecun-
da. vltra medi. vbi etiam exponit illa verba, hac condi-
tione, id eſt hoc onere, idem Alexand. conſil. 102. colum.
prima, & ſequent. num. 4. lib. primo, Socin. conſil. 21. nu.
18. lib. 3. nec non Bartol. dicto conſilio 4. numer. 4. ob di-
ctionem, vna, exponendo grammaticaliter probat om-
nes fratres ſic inſtitutos ad inuicem vt alij fratri teneri
communicare bona quæ propria erant exinde conclu-
dit fratrem ſuperſtitem teneri communicare filio ſuper
ſtiti & hæredi alterius fratris prædefuncti bona quæ ha-
bebat propria, cum emolumentum hoc ad ipſum præ-
defunctum pertinens in vim modi, ſicut legatum & fi-
deicommiſſum pure relictum fuerit trãſmiſſum ad eius
hæredem l. 1. & 2. C. de his quæ ſub mo. vt per Bar. d. con-
ſil. & per gloſ. in l. à teſtatore. de condit. & demonſtrat.
& l. ſi poſt diem. § iiſdem autem. ff. quando di. leg. dicit
idem Bar. iſtam eſſe veritatem, in l. quibus. §. fin. ſub nu.
55 13. de condit. & demonſtrat. eo etiam accedente quòd †
prælegatum factum cohęredi non adeunti hęreditatem
debetur, & l. qui filiabus §. fin. de leg. 1.
56 Quid autem econtra operetur † præceptum teſtato-
ris, quod in teſtamento facit filijs hæredibus ſuis quòd
debeant tempore diuiſionis bona æqualiter diuidere,
declarat Bar. in l. cum pater. §. dulciſsimus. de leg. 2. quem
ibi Cuman. & Imo. ſequuntur, vt ibi per eos.
57 Et quando aliqua † res puta domus, ex iuſſu teſtato-
ris debeat remanere communis inter filios hæredes, &
eorum ſucceſſores non tranſit ad extraneos hęredes, ne-
que etiam per creditores ipſorum filiorum poteſt capi
in tenutam probat C[illegible]ra conſil. 126.
Et de his communionibus inter hæredes, & diuiſio-
nibus factis iuſſu teſtantium ad alios effectus iuris occur
rentes alibi in ſuperioribus dixi.
58 Teſtamentum vidi continens † mandatum cuidam
cauſidico prius procuratori ad lites exiſtenti factum ſpe
cialiter nomine, & in animam teſtatoris etiam defuncti
ad iurandum in ſupplementum probationis ſuæ certæ
intentionis deductæ in cauſa & lite, quam pendentem
cum alio ipſe teſtator habebat nunquid tale mandatum
valeat, reſpondeo primo, aut viuente teſtatore per pro-
curatorem lis ipſa conteſtata fuit, vnde procurator di-
citur dominus litis effectus mortuoque principali do-
mino conſtituente. & ceſſantibus cauſis reuocationis
etiam procurator irreuocabilis remanet, & inchoatam
cauſam iurgiumque finire poteſt. l. procuratoribus, &
l. nulla. C. de procurat. gloſſ. & Docto. ibidem & l. ſi. de-
functus. in princip. ff. eodem, & in l. mandatum. C. man-
da. Tunc abſque dubitatione aliqua valet mandatum
hoc in teſtamento datum de nuo, & ſuperfluum quodã-
modo reputatur, quia abſque eo, & ex ſimplici manda-
to iam inter viuos facto procurator ipſe ita poſt litem
conteſtatam dominus effectus litis potuiſſet admitti ad
iurandum in ſuplementum probationis, vt ſingulariter
decidit Corn. conſil. 21. viſa dicta repudiatione. colum.
pen. verſi. & ſi qua dubitatio. lib. 2.
59 Aut & ſecundo † poſt mortem teſtatoris lite nondũ
conteſtata ita mandato iam facto per mortem mandan-
tis exiſtente reuocato. §. recte. inſtit. manda. & l. inter
cauſas. in princip. ff. eo. inuenitur in teſtamento datum
mandatum ad iurandum, vt propoſitum eſt, tunc & ſa-
ne dicendum eſt tale mandatum valere, probatur per
hanc communem theoricam, nam de eo quod quis for-
taſſe cogitans de breui ſe moriturum, & credens in vita
non poſſe expedire, in teſtamento procuratorem infor-
matum conſtituit ad peragendum illud, & expedien-
dum etiam poſt teſtatoris mortem, ita demum valet
mandatum in teſtamento factum de perficiendis poſt
mortẽ collatum, morteque mandantis non expirat per
l. ſi vero non remunerandi. §. final. ff. mand. tradunt ibi
gloſſ. Bar. Alber. Bald. & Fulg. & l. mortis cauſa capimus.
§. Titia. ff. de donat. cauſa mort. & ibi Bartol. Roman. &
Imo. & Bart. Angel. Caſtr. & Imol. in l. ſi. ff. de ſolut. Cyn.
Bald. & Salyc. in l. mandatũ. C. mand. firmat. Aret. conſi.

61.colum.Bart. in l.ſecunda. §. ſed ſi quis mihi. ad fin. ff.
de dona.& cum alleg.per Sebaſt.Mediolanen.ſuo lib.tit.
mors omn.ſol.part.ſecunda,concl.64.ad num.190.præ-
ter alleg.per eum,& Dec.conſil. 441. colum.penult. nu.
8.& Socin.conſil.11.colum.penult.in fin.& ſequent. lib.
60 primo, vbi † teſtator poteſt conſtituere procuratorem
ad exigendum debitores ſuos cuiuſcunq; generis, & da-
re etiam mandatum duraturum poſt mortem;per l.ſed
interim. §.ſi vxor.ff.de donat.inter vi.& vxor. & Bald.
in l.ex legato.ad finem. numero 12. C. de legat.not.dicit
61 quòd † teſtator poteſt alicui mãdare actiones,ita quòd
hæredis mandatum amodo ſit ſuperuacuum,& tale te-
ſtatoris mandatum durat poſt mortem duplici ratione,
quia eſt mandatum in rem ſuam mandatarij, & quia
poſt mortem collatum eſt, potuitq; miſceri teſtamento,
cum tendat ad idem cum ipſo per not. in l. hæredes pa-
lam.in fin.ff.de teſta.idem Bald.in cap.auditis. in fin. ff.
62 de procura. dicit quòd † valide quis poteſt conſtituere
procuratorem poſt mortem ſuam ad diſtribuendum bo
na ſua pauperibus,& fauore animæ valet ob illam incer
titudinem perſonarum pauperum per c.cum tibi de te-
ſta.aliàs ſi perſonæ eſſent certæ,generaliter valeret, cõ-
probat.Socin.in l.quidam relegatus.colum.5.ſub num.
13.de reb.dub.

63 Aduerte quoad iurandum per † procuratorem, cum
debeat iurare in animam conſtituentis per gloſſ. in cap.
tibi.63.diſ.abſurdum videri procuratorem poſſe iurare
in animam Domini conſtituentis poſt eius mortem, &
64 eum obligare periurio quia † defunctorum animæ ſunt
extra perturbationem huius mundi,& quieſcunt in Do
mino,gloſ.in cap.pacem.de conſecr.diſt 2.dicerem hoc
iuramentum procuratoris retrahi ad tempus manda-
ti,quo Dominus ſic conſtituendo procuratorem ad iu-
randum videtur ſe obligare tunc periurio,ſi per procu-
65 ratorem committeretur iurando arg.eius quòd † hęres
conſtituendo procuratorem ad adeundam hæredita-
tem, quod fit animo, videtur tunc adijſſe per not.in l.
per procuratorem. ff. de acquir. hæred. & in l.ſi auia.C.
66 de iu.delibe,vel dici poteſt quia † mandatum poſt mor-
tem teſtatoris collatum poteſt reuocari per hæredem.l.
fundi venditor. §. 1. ff.de acquiren. poſſeſſ.& ibi Caſtr.
Roman.& alij tenent,& Socin.d.conſil.11.colum.fin.in
princ. lib. primo, quo quidem non reuocato procura-
tor ipſe dicitur hęredis procurator, & non defuncti,niſi
fictione iuris ipſius defuncti,cuius perſona per hæredẽ
repreſentatur in auct.de iureiur.à mor.pręſt.poſt prin-
cip.dicit Socin,conſil.112.multum abunde. colum. ſex-
ta, verſic.ſecundum eſt.lib.primo,ergo ſuum iuramen-
tum in animam Domini ſui principalis intelligitur in
animam hæredis.

67 Relinquit † teſtator,& mandat per hæredem,legata
rium,ſeu alium ſatisfieri omnibus à ſe recipere, & ha-
bere debentibus,committendo, & remittendo quan-
doque arbitrio eius per quem facienda eſt ſatisfactio,
quibus ſit faciendum, huius autem relicti ſeu mandati
interpretatio circa hæc verti videtur. primo quòd ex
tali relicto non poteſt experiri & obtinere creditor te-
ſtatoris prætenſus, qui exceptione præſcriptionis legis
communis vel municipalis poſſet excludi,per l.ſi is cui.
§.1.de ſoluti.ibi Bar.& alij tradunt,& l.legaui.ibi Bar.de
liber.lega.& Bart.in l.ſi creditori.de legat.1. vbi ampliat
in quacunque exceptione, qua poſſet creditor repelli,
ſequendo adducit Crot.conſil.57.numero 10.hoc enim
procedit quando relictum eſſet ſimpliciter factum nul-
la quantitate debiti expreſſa,ſecus eſſet vbi eſſet expreſ-
ſa debiti quantitas, puta mando ſolui centum quæ de-
beo,quia præſcriptio non tolleret debitum quin rema-
neret naturaliter debitum & ſic veniret in legato l.qui-
bus diebus.§.dominus.& ibi Bar.& alij firmãt de cond.
& demonſtr. vbi etiam tradit Bar. relictum debiti ſim-
pliciter factum non expreſſa quantitate nihil releuare
niſi probetur debitum,per d.l.legaui.in fi. idem Caſt.&
alij in d.l.ſi creditori, & intelligitur tale mandatum de
ſoluendis debitis vel legatis validis & exigibilibus.Nat.
conſil.402.col fin.

68 Secundo † ſi teſtator eſſet debitor plurium,& aliquo-
rum principali nomine, & aliquorũ fideiuſſorio nomi-
ne intelligeretur mandaſſe ſatisfieri debita,ad quæ prin
cipaliter tenetur,& non fideiuſſorio nomine, cum hæc
poſſent excludi exceptione excuſsionis prius faciendæ
contra principales debitores, auct. præſente. C. de fide-
iuſſo.vt poſt alios tenentes contra Bald.declarat Iaſ.in l.
ſi fideiuſſor.in princ.colum.fin.de legat.1.& melius Ang.
Aret.tract. de teſta.in gloſ. 40.incip. item mandauit.

69 Tertio ſi † ex verbis talis relicti aliquo modo ſignifi-
cantibus debitum in diem vel in futurum ita appareat
ipſum relictum factum, is quidem qui iuſſus eſt ſatisfa-
cere tenetur ſoluere etiam debita in diem, & legitimam
iure naturæ cui deberetur ex bonis teſtatoris, probat
Corn.conſilio 34. quamquam verba. lib. 3. & debita in
diem, vel ſub conditione omninò extitura, Caſt. in l. ſi
ita ſcripſiſſet.de legat.ſecundo, ſequitur Crot.conſil 14.
numer. 19. non ita dicendum eſt quando relictum hoc
reſtrictum eſt ad debita contracta, & facta ante mortem
70 teſtatoris,quia etiam ex contractu conductionis gabel-
larum facto ante mortem teſtatoris non veniunt pagæ
& ſolutiones decurſæ poſt dictam mortem, vt not.di-
cit Bald.conſ.446.caſus talis eſt, Gregorius de Marinet-
tis de Ferraria.lib.1.

Quarto vbi circa talem ſatisfactionem debitorum
71 teſtator ſe remiſit † voluntati eius per quem mandauit
ſatisfactionem fieri,hoc vel ſimili modo,ſecundũ quod
placebat Petro,& de hoc credi, vel ſtare voluit dicto vel
aſſertioni ipſius Petri,nam hoc relictum vti captatoriũ,
& dependens à voluntate aliena & probatione alia
non apparente de debitis non valere ex facto reſpondit
Bar.conſ.168.quidam habens num.3.& ſeq.comprobat
in l.Theopompus.nu.4.de dot.præleg.

Tempera hoc,niſi in teſtamento dicatur, & quoad
quantitatem debiti, & quoad perſonas creditorum te-
ſtatorem dixiſſe in ſecreto ipſi iuſſo & mandatario,quia
tunc valere relictum,& ſtaretur dicto mandatarij per ea
quæ late ſcribit Ruin.conſi.19.nu.5. & ſeq.lib. 2. & dictũ
mandatarij ſic non operatur ad diſpoſitionem, ſed ad
declarationẽm, vt poſt alios per Soc.in l.ſi ita ſcripſero.
de conditio.& demonſtr.opportuneque per Alex.conſi.
54.ſub num.3.& ſeq.lib.2.Afflict.deciſ.371.num.5.& ſeq.
& alibi dixi.

72 Quamuis † teſtator mandando de bonis ſuis cõſtrui,
fundari & dotari ſacellum,ſeu capellam non poſsit mã-
dare & diſponere,quominus epiſcopus loci ſe intromit
tat in dicta capella prouidendo ei de rectore,ſeu capella-
no,qui habeat in ea celebrare diuina, & ſpiritualia, &
temporalia recipere,Deci.conſil.121.num.ſecundo,ter-
tio,& omne aliud mandando quod ſit contra canones
non valeat & habeatur pro non adiecto. Calder. conſil.
14.teſtator reliquit,tit.de teſta.Abb.conſilio 57.quidam
73 dominus Iacobus.ad finem,lib.ſecundo, † tamen man-
dando quòd eidem capellæ prouideatur, & ea conſera-
tur presbytero ſeu capellano idoneo,qui per ſe,vel aliũ
presbyterum debeat in ea celebrare miſſas, valet huiuſ-
modi præceptum teſtatoris, & debet ſeruari in hoc,
quòd ad dictam capellam non poteſt præſentari,nec in-
ſtitui in capellanum qui habitu & actu ſimul non ſit ſa-
cerdos in ſacris celebrans miſſam, alias pręſentatio non
valet,& ordinarius poteſt alium actualiter ſacerdotem
in capellanum inſtituere, vt late probat Barb. conſil. 33.
colum.4.verſic. modo dicitur & per tot.libr.ſecundum,
quia huic pręcepto honeſto per teſtatorem ſuę rei dicto
parendum eſt,cap.verum.de cond. appoſ.capit. vltima

voluntas.13.quæſtio.11. cum ſimil. & pulchrè per Anch.
74 conſil.129, ſuper primo dubio.ad fin.vbi † epiſcopus debet ſeruare diſpoſitionem teſtatoris circa adminiſtratio
nem conceſſam layco de bonis relictis ad vſus pauperum, & ad aliud non ſe intromittere niſi ad tuitionem,
& executionem ipſius diſpoſitionis per Cle. quia contingit.de relig.dom.& cap. ſi hæredes. & cap.tua nobis.
75 de teſta. debet quoq; ſeruari † præceptum teſtatoris circa alienationem bonorum ſuorum per eum relictorum
eccleſia alia canonica ſolemnitate non ſeruata de bonis
eccleſiæ non alienandis vt tradit Caſtr. conſil. 436. viſis
omnibus ſupradictis.verſic.præterea ſatis lib.1.

Vide tamen quòd ſi quis reliquerit centum eccleſiæ pro emendis tot bonis ſtabilibus, intelligitur exinde tacite prohibere, ne talia bona vendi poſsint, per text. in l. Titio centum.in princ.de condit. & demonſtrat. Idem ſi de pecunijs, & mercantijs mandauerit emi tot bona ſtabilia hæc bona pariter cenſentur ſub prohibitione à teſtatore intellecta, ne poſſent alienari, per dict. l. Titio centum.in prin.tradit Socin.conſil.249.materia.colum. 16.ver. circa quartam & vltimam lib. ſecundo, pro ſingulari ponit Catel.Cot.in ſuis memor.in verſic.teſtator legando.

76 Quid ſi teſtator reliquerit † altari exiſtenti in aliqua eccleſia petiam terræ pro victu presbyteri de miſſa, qui debet ibidem celebrare miſſam, hoc ita recipitur quòd principalis rector illius eccleſiæ recolligit fructus petiæ terræ legatæ & tantum præbet presbytero inſeruienti illi altari, quantum ei ſufficiat pro ſuſtentatione & victuali ſtipendio, & quod ſupereſt de fructibus pro ſe retinet vt decidit Bald.conſilio 250.viſo iſto proceſſu. nu-
77 mer.4.5.libr.4. & vbi reuocatur in dubium an † miſſæ fuerint celebratæ, pro legato iſta de cauſa facto eccleſiæ ſtari & credi debet dicto cum iuramento ipſius rectoris, vel curati, vel guardiani fratrum, quando tale relictum pro miſsis celebrandis factum fuerit eccleſiæ fratrum, vt ſæpiſsime fuiſſe iudicatum in illa curia firmat Guid. Pap.in quæſtio 614.ſi relinquatur, facit Roman.conſil. 76.in cauſa nobilis.colum.ſecunda, verſic.quoad quartam.& gloſſ.in ver.ſacramento.in l.properandum.§.& ſi quidem pars. C.de iudi. vbi id eſſe propter difficilem probationem.

78 Mandauit teſtator, † quòd legatarius debeat ædificari facere domum hæredi, vel quòd debeat ſoluere omnia legata per ipſum teſtatorem facta in ſuo teſtamento, quoad primum inſpicienda ſunt hæc, legati quantitas, & impenſarum quantitas pro ædificanda domo, quæ quales, & quantæ ſint, quæ ideo vbi ſuperant quantitatem legati, vt legatum ipſum vtile remaneat legatario, Dec.conſil.324.colum.ſecunda, ſub num.3. verſic. ſexto id ſuadetur.Caſtr.conſil.383.notandum eſt, colum.prima, verſic.de mente vero.cum alijs ſimil.pluribus conſ. 203.num.8.9.lib primo, determinatio ſit, quòd legatarius debeat ponere operam & pretium operarum, lapides vero & tigna, cæteraq; remanentia in ſubſtantia ędificij, ſumptibus hæredis facere & ponere debet, per l. Titius.de legat.tertio, ita Bald. in l.prima.§.ne autem. colum.ſecunda, numero 13.de cadu.tollen. Alterum pariter interpretatur ne legatum inutile deriſoriumve ſit legatario, quòd legatarius ipſe teneatur tantum ſoluere legata valida conſiſtentia in quantitatibus non autem ea, quæ facta ſunt creditoribus, & quæ conſiſtunt in ſpeciebus vt late probat Caſtr.conſil.50. viſo codicillo. lib. ſecundo.

79 Quid ſi quis exiſtens † executor teſtamenti alterius, puta Titij, credens forſan eandem poteſtatem, quam habet de accipiendis bonis Titij teſtatoris, & ſoluere legatarijs poſſe tranſmittere ad ſuum hæredem, in ſuo teſtamento, legauit, iuſsit, & voluit ſuum hæredem debere exequi, & executioni mandare contenta in teſtamento dicti Titij, nulla tamen facta in teſtamento commemoratione ſui officij executoriæ contentorum in dicto teſtamento Titij, hoc nempe deſignat & importat, vt ſimiliter legatum afferat commodum & vtilitatem legatarijs, per l. Titia cum teſtamento.§.Lucius.de legat.ſecundo, quòd hæres ita iuſſus de ſuo, ſi non confecit inuentarium, aliàs de patrimonio teſtatoris detractis detrahendis ſoluit legata contenta in teſtamento Titij, & pro his poteſt conueniri in iudicio à legatarijs, & hæredibus Titij, quorum commodo & contemplatione apparet factum tale pręceptum & legatum.l.fideicommiſſa.§.interdum.de lega.3.§.fin.de liber.lege ſeruo legato. §.ſi teſtator de legat.primo, quia iuſſus per teſtatorem exequi, & ſic facere vt alius habeat, cogendus eſt ipſe dare, per l.ſi hæres iuſſus in princip.de leg.primo, ex facto reſpondit Angel. conſilio 278. punctus eſt Ioannes de Florentia, licet Iaſ.in d.l.ſi hæres hanc deciſ.reprobet, tamen ſi bene aduertantur motiua Angeli fundata in verbo legauit, & in eo quòd vltimus teſtator nullam mentionem fecit de officio ſuæ executoriæ, enixè directeq; diſponendo reſpexit factum ſuorum hæredum, quos potuit grauare in mandando executioni contenta in teſtamento alieno, quod eſt facere, vt habeat quis quod habere debet ex ipſo alieno teſtamento, & ſic debeant dare ſecundum text.in dicta l.ſi hæres.& non potuit grauare alienos hæredes l.ab eo.C.de fideicommiſ.vel committere quòd grauarentur, quia vltra vitam ſuam non ſe extendebat ſua executoria Alexand.conſil.206.num. 7.lib.6.Cur.Iun.conſilio 66.num.primo, ceſſat ergo ratio Iaſ.ex dicto Bald.in c.Abbatem.de reſcript. de compellendo alium vel de prouidendo quòd pertinet ad alium, ceſſatque regula quòd in dubio cenſeatur teſtator minus quàm poſsibile ſit grauare hæredem. l. vnum ex familia.§.ſi rem.de legat.ſecundo, quando aliàs legatum redderetur inutile, quod imò vt magis vtile ſit & maius commodum afferat legatario præſumitur teſtator voluiſſe potius, & duplici præſtatione grauare hæredem per iura alleg. à Caſtr. conſil.224. legatum prædictum. verſ.præterea ſi teſtator.lib.ſecundo, & Ruin.conſil.98. colum.6.num.decimoquinto.lib.ſecundo, Crot. conſi. 188.num.18.ita verior & tenenda videtur ſententia Ang. dicto conſil.288.quem etiam in ſpecie ſequitur Petr.Gerar.in ſing.85. incip.tene mente.

80 Diſpoſitiones † tales teſtamentariæ, quòd talis poſsit adminiſtrare certam quantitatem pecuniarum teſtatoris ad eius conſcientiam, & quòd credi debeat partitis eius libri, intelliguntur quòd pecuniæ debeant impendi, & implicari in mercantijs & trafficis, & dimidia quæſtus & lucri debetur legatario ratione per eum reddenda remiſſa ſcrupuloſitate dum abſit dolus vt per Corn. conſil.3.colum.ſecunda, in fin.& colum.ſequent. lib. ſecundo, & Alexand.conſilio 47.colum.ſecunda, & ſequ.
81 lib.primo, vbi † qualis debeat eſſe læſio vt arguatur de dolo adminiſtratoris, & maxime quando teſtator ſe remittit ad liberos hæredum, vt Alex.conſil.239.colum.1. & ſequent.lib.6.

82 Quando quidem eſſent plures † adminiſtratores alicuius cognationis in teſtamento conſtituti etiam vt plures tutores, & eſſet dictum quòd vnus ſine altero non poſsit adminiſtrare, nam ſi vnus moriatur, ſuperſtites amplius non poſſunt ſe intromittere in adminiſtratione, & alij ſunt adminiſtratores conſtituendi, per cap. ſi. §.ſane.de teſta.in 6.& l.Pedius.§.fin.de arbitr.Bald.conſ. 308.teſtator.& conſil.320.relicti fuerunt.lib.2.

Verba hæc in teſtamentis inſerta interpretationem recipiunt, qualem ex mente doctorum infra exponam, & quemadmodum ipſe teſtator eo viuente faceret important quòd ille ad quem diriguntur, non poteſt facere rem prohibitam, nec damnoſam quemadmodum veriſimile eſt teſtatorem ſic non feciſſe, vt per Co[illegible].conſi.

centeſimo

83 Volens † teſtator prædictus bonam fidem agnoſcere, ſignificant quòd fiat iuſta diſtributio vnicuique tribuendo quod ſuum eſt agendo ſecundum naturam & bonam conſcientiam, ita quòd nec ſe nec alium velit cum aliena iactura locupletari per Soc. conſil. 36. col. 6. verſ. 3. hoc oſtenditur. lib. 1.

84 Verba † cum commodum ei erit, exponuntur ceſſantibus difficultatibus, & impedimentis per l. nepos proculo. de verborum ſignifi. & l. Thais. §. 1. ff. de fideicommiſſ. libert. Bald. conſilio 301. conſtitutio patriarcalis. colum. pen. nu. 3. lib. 2. & per text. & gloſſ. in l. rogo. ff. quando di. leg. ced.

85 Verba † cum fieri poſsit, intelliguntur ſecundum ordinem iuris, l. 2. in fin. ff. de admini. re. ad ciui. per ti. l. ſed hoc niſi. cum gloſſ. de iur. dot. per Caſtr. conſi. 164. in præſenti cauſa. colum. 2. ad med. lib. 2. & Abb. conſil. 43. nu. 2. lib. 1.

86 Donec † reddita fuerit ratio, exponi debet, id eſt reddi debuerit, l. 3. §. ſi quis Titio. de adimen. leg. per Roma. conſi. 312. circa propoſitam. col. 1.

87 Si † forte contigerit aliquem ex hæredibus præmori teſtatori &c. intelligitur verificata conditio ſiue ante, ſiue poſt mortem teſtatoris aliquis hæres moriatur, propter verbum forte, quod ad certum tempus non ſe reſtrinxit, ſed vtrunque in ambiguo contingentiæ & prout contigerit complectitur, probat Ruin. conſi. 170. colum tertia, numero 5. & replicat conſil. 163. colum. fin. num. 11. lib. 2.

88 Aliquid iuſſum † fieri more ſolito, intelligitur de more communi & notorio in loco, in quo illud tale quid fieri debet, & ſine his verbis, intelligeretur etiam de cõmuni conſuetudine loci, in quo fuit factum teſtamentum, & in quo deceſsit teſtator, vt per Cuman. conſil. 12. Ioannes ab armis. & alib. dixi.

89 Dictiones † tam & quàm ſimul poſitæ etiam in teſtamentis poſſunt ſtare copulatiuè & comparatiuè, ſeu alternatiuè, ſtant autem copulatiue quando terminus, vel ſermo, ad quem referuntur, & cui cohærent eſt vniuerſalis prolatus tamen reſpectu vnius effectus, ad quem ſimul concurrere debent, vt l. hoc legatum. de leg. 3. & in rubr. C. vt omnes iud. tam ciui. quàm crimi. cum ſimil. alleg. per Dec. conſil. 186. in princ. & ſtare comparatiue, ſeu diſtributiue vel diſiunctiue dignoſcuntur quando quælibet per ſe operatur eundem effectum verbi vel participij. cui in eiuſdem effectus comparatione ſunt ſimul aſcriptæ, vt in prin. inſtit. de hæred. inſtit. & l. fin. §. ſi. de leg. 2. ibi propter iuſtam ignorantiã tam mulieris quàm emptoris, & in l. pro hærede. in princip. ff. de acquir. hæred. & ibi Aret. ſupra nu. 4. dicit dictionem tam & quàm poni comparatiue, & ita communiter ſequi Modern. late declarat Signorol. de Homod. conſil. 207. in quæſt. colum. fin. ſub num. 5. Bero. conſi. 66. num. 36. lib. 2. & quæſtio. 120. nu. 11.

90 Verba † teſtatoris, quòd omnia bona & pecuniæ ſtent apud dominam ſuam vxorẽ quòd ea teneat omnia &c. important, quoad cuſtodiam & non quoad vſufructum Caſtr. conſi. 416 ad primum quæſitum. columnn. prima,

91 verſic. ad ſecundum. lib. ſecundo, hæc † autem verba quòd ſua bona, vel eorum poſſeſsio non poſsint peruenire ad ſuam filiam ſed eſſe debeant penes filium maſculum, interpretantur quòd poſſeſsio bonorum & eorum adminiſtratio eſſet omnino penes maſculum. hac interpretatione ſumpta ex dictione. penes. l. Titia. §. Caius. de legat. ſecundo, & ex digniori qualitate maſculi, l. cum pater. §. pater pluribus. eod. per Bald. conſilio 321. teſta-

92 tor tria fecit, libr. ſecundo, † & hæc quòd bona & fructus ſtare debeant in manibus & poteſtate Titij, intelliguntur ſub cura & adminiſtratione Titij, vt per Corn.

93 conſil. 243. colum. quarta. lib. 4. Item per † hæc verba, reliquit filium eius ſuæ matri vel in cuſtodia matris non videtur ea teſtamentaria tutrix conſtituta. l. qui aliena. §. quamquam. ibi Bald. not. ff. de nego. geſt. ſecus eſt vbi reliquit filium ſuum ſub poteſtate matris ſuæ, quia ſic cenſetur relicta tutrix teſtamentaria, cap. ex parte de ap-

94 pell. & ibi Bald. & Franch. in fin. Atque † verba iſta, ſi, vel quatenus noluerit tale quid facere, exponuntur, id eſt ſi requiſitus & interpellatus, declarauerit ſe nolle, denegauerit, & recuſauerit facere, Ruin. conſil. 184. nu. 5. lib. 2. Bero. conſil. 101. num. 7. lib. 2.

95 Enimuero † plura verba ſæpius in teſtamentis aſcribuntur, quorum vnum exponit aliud vel in partem affirmatiuam legatum deberi, vel in partem negatiuam non deberi, vt l. Titia cum teſtamento. in princ. de lega. 1. ibi Modeſtinus reſpondit ex verbis conſultationi inſertis &c. & l. Titia. §. qui Marco. de annu. lega. ibi reſpõdit nihil proponi cur non ſecundum ea, quę in conſultatione collata eſſent. & l. nummis. ibi neque ex contextu teſtamenti &c. de legat. tertio, cum pluribus ſimil. & per Caſtr. conſil. 378. primo videndum eſt. colum. 2. verſic, tertio dico. lib. 1.

96 Præterea ſi quis † exequendo præceptum & iuſſum teſtatoris contractus aliquos fecerit inter viuos, aliter non remanet obnoxius legibus vel ſtatutis loquentibus de contractibus inter viuos. ſed perinde haberi debet, vt quilibet obligatus, & emolumentum habens ex vltima voluntate, cuius natura & origo debet attendi in actibus eius vigore factis. inter viuos, de his particular. deciſ. plures videas per Tiraqu. in l. boues. § hoc ſermone. in 9. limit. nu. 13. de verb. ſignif. & plenius de retract. tit. 1. in fin. num. 3. vſque ad num. 10. Dec. conſilio 497. in fin. Imol. in l. ſi ita. quis. §. ea lege. ad finem, de verborum obligat.

SVMMARIVM.

1 *Legatum ad pias cauſas dicitur ſi fiat præfatis. ſ. Monaſterio, Eccleſiæ, Monacho, Hoſpitali, fraternitatibus laicorum, pauperibus viduis, & alijs perſonis miſerabilib. pro anima.*

Conſanguineo pauperi exprimendo id fieri amore dei vel pro anima ſua, mod. probetur pauper, tenendo medium, quòd ſit indigens ſecundum ſtatum ſuum viuens ſuis operibus & exercitio quod arbitrio iudicis remittitur modoq; non ſit exceſſiuum legatum, quia non eſſet pietas. pro redemptione pauperum, pro alimentis pauperibus dandis, pro dote paupereulæ pro imagine depingenda, pro organis faciendis in eccleſia, pro ſtudio ſacræ Theologiæ pro refectione pontium & viarum procuſtodia ciuitatis eiuſque fortificatione, pro monumento conſtruendo. Meretrici vt ſe corrigat, pro incertis male ablatis, pro ſatisfaciendis creditoribus, pro maritandis pauperibus puellis. 2. & ſequent.

3 *Pia cauſa dicitur impropriè & largo modo quando reſpicit publicam vtilitatem, & propriè quando reſpicit ſalutem animæ diſponentis.*

4 *Priuilegia piæ cauſæ, 167. enumerantur per Tiraquel. vt ibidem.*

5 *Probatio legitima eſt facienda de relicto ad pias cauſas quæ fit per duos teſtes idoneos & legitimos, & qui non ſint idonei ibi cum ſeq. nu. habetur.*

6 *Legatarius non eſt teſtis idoneus in probando inſtitutionem aut relictum de eccleſia factum.*

Nec teſtis infamis admittitur.

Nec criminoſus ſuſpectus, nec vilis etiam leui macula aſperſus probans teſtamentum pro pia cauſa, & vt ibi de materia.

7 *Priuilegia piæ cauſæ locum non habent niſi in caſibus expreſſis & priuilegiatis, vnde factum relictum ſub caſu limitato & conditionibus limitatis extra eas priuilegium non procedit.*

8 Lega-

8 *Legatum factum eccleſijs vel monaſterio in pœnam hære-
dum inſtitutorum vel ſubſtitutorum legatariorum &c. ſi
tale quid non faciant, non intelligitur principaliter fa-
ctum per omnia aut fauore religionis, ideo vti princi-
palis intentio attendenda non erit fauorabile ſed potius
odioſum & ſic non extendendum aut ampliandum &
multa de hoc principali propoſita vbi de materia hac late
habetur.*

9 *Teſtamentum debet regulari ſecundum leges ciuiles quan-
do pricipaliter non eſſet pia cauſa inſtituta, ſed hæres lay-
cus, licet eſſet legataria.*

10 *Legatum ad piam cauſam eſt illud vbi mandat teſtator fieri
monumentum vno vel in alio loco vbi eius cadauer erit
ſepeliendum ſub pœna de celebrando anniuerſario pro ani
ma ſua &c. ideoq; præſtand. erit tale legatum præſtita cau
tione per eos ad quorum manus ab hærede peruenerint pe
cunia expendenda, vnde parendum eſt teſtatori in hoc
niſi inſolita iuſſerit, & vt ibi late de materia.*

11 *Legatum factum de centum fratribus minoribus pro ſua ſe-
pultura & alibi ſepeliatur non valet nec eis debetur, niſi
culpa ſua hoc euenerit quia pone eſſet excommunicatum,
quia deberetur legatum.*

12 *Doctor exiſtens in magiſtratu condens teſtamentum dum
eſſet infirmus & ſub pœna priuationis ſuæ hærereditatis
in teſtamento iuſſit ſi ibi moreretur quòd corpus ſuum de-
ferretur in patriam, & ibi ſit mortuus quid dicen. vide
ibidem.*

13 *Anniuerſarium mandatum fieri more ſolito per teſtatorem,
debet fieri in loco vbi ſit ſepultus teſtator, & de ſepulturis
eligendis & ſimilibus ad materiam ibid. vide.*

TERTIA ſupereſt & vltima interpreta-
tio expedienda circa alias teſtantium di-
ſpoſitiones quaſdam, & earum extincti-
onem & finem, qua ſimiliter dubitatio-
nes diſoluentur quæ ſequuntur.

DVBIT. I.

SE offert ſuper diſputationibus & relictis
ad pias cauſas factis, quibus ſine extare
ferè nullum legitur teſtamentum, ple-
nius igitur quæ ad hæc ſpectant attin-
genda forent, & iam omnia hæc opportu-
ne explicanda ſum arbitratus his duo-
bus inſpectis. Primo quale dicatur. qualeue ſit relictum
ad pias cauſas. Secundo huius fauore quales ſpecialitates
quantaq; priuilegia inducta reperiantur, verum quia de
vtroq; illo video mihi ademptum laborem ex ſcriptis
per Tiraquel. in ſuo de priuilegijs piæ cauſæ tractatu, ad
quem itaque noſtrum interpretem remitto. Nam pri-
mũ in initio quod inſcribitur, præfatio, declarã reaſſum-
pſit, non piget in ſumma exemplorum capita referre vt
1 opus cum fuerit, reuideantur, † relictum ad pias cauſas
nominari & dici factum his, vt eius etiam ſequar ordi-
nem, ſcilicet Eccleſiæ, Monaſterio, Monacho, Hoſpitali,
fraternitatibus laycorum, pauperibus viduis, & alijs
miſerabilibus perſonis. Pro anima, vltra alleg. per eum
Bartol conſilio vigeſimoquinto, viſo teſtamento Gen-
tilis, Anchar. conſilio 46. prima facie videretur. colum.
prima, Abb. conſilio 54. videtur primo. column. prima,
numero ſecundo, lib. ſecundo, Ang. Aret. tract. de teſta.
gloſſ. 17. conſanguineo, pauperi, pro redemptione pau-
perum, pro alimentis pauperi, pro dote pauperculæ, pro
imagine depingenda, adde pro organis faciendis in ec-
cleſia, reſpondi ego conſilio 86. num. 6. libro primo. pro
ſtudio ſacræ Theologiæ, pro refectione pontium & via-
rum, pro cuſtodia ciuitatis, & eius fortificatione, pro
monumento conſtruendo, meretrici vt ſe corrigat, pro
incertis male ablatis, pro ſatisfaciendis creditoribus,
ſingula hæc quidem in diſcurſu dict. præfat. iuribus &
author. opportunis Tiraquel. probat, quæ breuitatis gra
2 tia hic omittuntur, adde & † relictum pro maritandis
pauperibus puellis dici ad pias cauſas factum, Angel. A-
ret. dicto tract. de teſtam. gloſſ. 15. ad finem, Grammat.
conſil. ciui. 57. ad fin. Bello. conſil. 16. nume. 4. Attende
declarationem per Dec. conſilio 72. colum. 3. ad num. 3.
3 quod † pia cauſa dicitur improprie, & largo modo quan-
do reſpicit publicam vtilitatem, & proprie quando re-
ſpicit ſalutem animæ diſponentis, atque relictum con-
ſanguineo pauperi factum, vt dicatur ad pias cauſas, &
non præſumptione conſanguinitatis factum requiritur
per teſtatorem exprimi id amore Dei, vel pro anima ſua
relinquere, Crot. conſilio 3. numer. 28. Deci. conſilio 120.
colum. fin. verſicu. ſecus ſi exprimatur. requiritur etiam
probari quòd ſit pauper. Dec. ibidem colum. prima, ſub
num. 3. Alexand. conſilio 123. numero 3. lib. 4. & ſufficit
quòd teneat medium, & non ſit euidenter diues & lo-
cuples, ſed quòd ſit indigens ſecundum ſtatum ſuum, &
viuens ſuis operibus & ſuo exercitio, id demum remit-
tendo arbitrio iudicis, vt bene in ſpecie declarant Albe.
in l. ſi quis ad declinandam. colum. fin. numero vndeci-
mo. C. de epiſcop. & cleric. Riminal. Seni. conſilio 510.
num. 12. de ſequent. & Bello. dicto conſilio 16. num. 6. &
ſeq. generaliter Menoch. de arbitr. iudi. lib. ſecundo, cen
tur. 1. caſ. 65. num. 7. & ſeq. & dummodo relictum non ſit
exceſsiuum, Bal. in auct. ſimiliter. nu. 3. verſ. quæro quid
ſi legatur. C. ad leg. falc. quatenus enim datur ſupra mo-
dum non eſt pietas, idem in repet. l. primæ. nu. 25. de ſa-
croſanct. eccleſ.

Alterum & ſecundum de ſpecialitatibus, & priuile-
gijs piæ cauſæ, Tiraqu. dict. tract. plene inueſtigando &
4 colligendo enumerat † 167. priuilegia piæ cauſæ per eum
excerpta ex ſcriptis Docto. vnumquodque excutiendo
per generalem regulam iuris, & per ſpeciale piæ cauſæ
priuilegium probat, vt ibi per eum, ſuper quibus equi-
dem aliter nõ inſiſtam, cum poſsint ibi videri, niſi quòd
ignorare nemo præſumitur debere prius conſtare legi-
5 time de relicto facto ad pias cauſas, † legitima autem
eius probatio fit per duos teſtes qui ſint idonei, legitimi
vt ſonant verba text. in cap. cum eſſes. & in cap. ſequen.
incip. relatum. de teſtam. Et hoc habet locum in relictis,
quæ ſaltem animam ſpecialiter, vel principaliter reſpi-
ciunt. Bald. in l. prima, in prima lectur. ad finem. C. de
ſacroſanct. eccleſ. cum ergo contra teſtes aliquid oppo-
nitur & probatur, propter quod apparent ſuſpecti &
non idonei, deficiente probatione, eiuſdem relicti ratio
non habetur, vt per Corn. conſilio 261. colum. tertia, lib.
6 primo, vbi de † legatario quod non ſit idoneus teſtis, &
non probet inſtitutionem de eccleſia factam, & conſilio
55. colum. ſecunda, lib. quarto, vbi de teſte infame, Alci.
conſilio 79. dubitatur circa hæreditatem. numero. 3. 9.
11. lib. 9. vbi de teſtibus criminoſo vno alio ſuſpecto, alio
vili, quòd non probent teſtamentum ꝓ pia cauſa etiam
leui macula aſperſus Bald. conſilio 167. thema proponi-
tur. in fi. lib. 2. & debet capitulari & probari iſta idonei-
tas teſtium, Barb. conſilio 32. colum. 8. lib. 1. approbata
fide teſtium, de quo ſtandum eſt diſcretioni iudicantis,
dicit Bald. conſilio 28. ſuper eo quod quæritur. ſupra fin.
lib. tertio.

7 Illud etiam conſequens eſt, quòd talia † priuilegia
piæ cauſæ locum non habent niſi in caſibus expreſsis &
priuilegiatis, Pariſ. conſilio 74. colum. tertia, nume. 20.
lib. tertio, in eadem facti ſpecie conſuluerunt Ruin. con-
ſil. 4. lib. 3. & Alciat. conſil. 46. lib. 9. itaque vbi relictum
apparet factum ad piam cauſam, ſub certo & limitato
caſu, & ſub certis & limitatis conditionibus, extra has
cõditiones, & extra illos caſus, priuilegium aliquod piæ
cauſæ non procedit contra voluntatem teſtatoris, nec in
præiudicium alterius vt per Ancha. conſilio 137. princi-

paliter ponderandum eſt, & conſil. 276. iſte magiſter. &
plene comprobat Pariſ. conſi. 86. col. pen. & fin. numero
69. cum ſeq. l. 2.

Præterea animaduertendum eſt frequenter euenire
8 † relicta eccleſijs, vel Monaſterijs fieri in pœnam hære-
dum inſtitutorum, vel ſubſtitutorum, vel legatariorũ,
ſi tale quid non fuerit factum, vel obſeruatum, quòd ta
li caſu non principaliter pro anima vel fauore religionis
relicta dicuntur facta, ſed vt magis & timore pœnæ ap-
plicandæ eccleſiæ, & ſic in potentiorem auctoritate &
fauoribus expleantur, & ſeruentur ipſius teſtatoris
mandata, quare potius hoc pœnale & odioſum dici de-
bet, & reſtringendum, quàm fauorabile, & aliquibus
piæ cauſæ priuilegijs ampliandum, quæ ideo ceſſare de-
bent, probat Dec. conſilio 273. prope fin. & conſil. 290.
in fin. quia principalis intentio diſponentis eſt atten-
denda. l. ſi quis nec cauſã. in prin. cum ibi not. ſi cert. pet.
eſt not. tex. in l. quãuis. de aur. & arg. leg. vbi ꝙ prin non
quod ſecundario venit inſpicitur, & dicit Bar. in l. cum
res. §. culpa. in fin. de leg. 1. quod illud inſpicitur quod
principaliter agitur, & Bal. in l. 1. col. 1. verſic. vnum ſci-
as. Co. de lega. dicit illud ordinari fauore alicuius, quod
eius fauore fit principaliter, & non ſecundario, idem in
l. non vere dicitur. ff. ex qui. ca. maio. & in l. non ſolum.
§. fi. de in integ. reſti. vbi notat principale propoſitum
conſiderari, non id quod venit per conſequentiam, &
per not. in l. qui exceptionem. in princ. de cond. indeb.
ſola. n. religio ipſa, & liberalitas mera erga Deum intue-
tur & reſpicitur, & alia neceſsitas non ſubeſt in relicto
propriè facto ad pias cauſas arg. l. 1. ff. de donati. dic. Bar.
9 in repet. l. 1. nu. 36. C. de ſacroſan. eccl. Exinde dr̃ † quan-
do principaliter non eſſet inſtituta pia cauſa ſed eſſet la-
icus, quod teſtamentum quoad ſolemnitatem tunc re-
gulari deberet ſecundum leges ciuiles, Soc. conſi. 115. col.
2. nu. 7. li. 4.

10 Illud etiam his accedit reſpiciens religioſam † & piam
cauſam, quòd teſtator prouidet & mandat vbi ſuum ſit
ſepeliendum cadauer, de monumento aliquid diſpo-
nendo vno, vel in alio loco pœna hæredi indicta de an-
niuerſario ſibi pro anima ſua celebrando, vel alia pro
ſepultura relinquendo, nam facilis & clara voluntatis
teſtantis eſt interpretatio, quod legatum pro ſepultura,
& pro monumento conſtruendo ornandoq; etiam præ
ſtita ſatiſdatione per eos ad quorum manus ab hærede
peruenerint pecuniæ expendendæ præſtandum eſt per
tex. in l. quib. dieb. §. fin. de cond. & demon. & in l. lega-
tum. & in l. ſtatuas. C. de relig. & ſump. fune. & in his cir
ca ſepulturam teſtatori parendum eſt. c. illud verſi. quia
ergo ſecundum 13. q. 2. & c. §. fi. de ſepul. in 6. l. quid ergo.
§. ſecundum mortuum. de le. 1. dummodo exceſsiuas
impenſas ſuperinde irrogari, vel alia inſolita teſtator
non iuſſerit, quia in his eius voluntas non eſſet ſequen-
da. le. ſed ſi quis. §. quod ergo de religi. & ſumpt. fune. &
l. quidam in ſuo. in prin. de condi. inſti. ponit Guli. de Be
ned. in c. Raynutius. verſ. mortuo itaq; teſtatore. i. num.
11 69. de teſta. Quid ſi † teſtator legauit centum fratribus
minoribus pro ſua ſepultura, & alibi ſepeliatur, legatum
eis non deberi tradit Alber. in l. alumne. §. Seia. in fin. de
adi. lega. Si quidem non potuerit ibi ſepeliri culpa ſua
quia excommunicatus obijt debetur legatum, Capra
conſi. vltim.

12 Quidam † doctor de marchia exiſtens in magno ma-
giſtratu Florentiæ, ibi infirmus in ſuo teſtamento ſub
pœna priuationis ſuæ hæreditatis, ſi moreretur ibi, per
ſuos hæredes iuſsit corpus eius deferri in ſuam patriã,
ac ibidem mortuus eſt, ſimilis caſus eſt in dict. §. Seia. &
quæſt. ponunt Caſtr. in l. cum ſeruus. §. conſtat. de lega.
primo, in colum. fin. & ibi Aret. colum. fin. & Alexandr.
13 num. 8. & decidunt vt ibi per eos, & † ſi anniuerſari-
um quod teſtator mandauit fieri more ſolito, debet fie-
ri in loco vbi teſtator ipſe ſepultus eſt, reſpondit Cuma.
conſil. 12. Ioannes. quem poſſe eligere ſepulturam, & de-
mum ſepeliri in eccleſijs monialium, late diſcutiendo te
net Nat. conſilio 432. Alia de ſepulturis eligendis vbi
contigerit, vide per Gualden. de arte teſtan. tit. 9. per
totum. per Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. octaua.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula derogatoria & quomodo per ſecundum teſtamentum derogetur primo, an ne primum valeat ſecundum vero non dubia & controuerſa eſt quæſtio, vide de hac clauſula vbi tractetur plene ibidem.*

2 *Et de ſex conſiderationibus habentis circa hanc clauſulam, & quales ſint.*

3 *Teſtamentum à parentibus vtriuſque ſexus conditum inter liberos habet clauſulam derogatoriam ad ſequens teſtamentum continens hæredem extraneum inſtitutum vel minus liberis fauorabile, & de ſecundo pari modo habente dictam clauſulam ad primum minus fauorabile liberis etiam inter liberos, & quomodo primum tollatur habens etiam legalem clauſulam derogatoriam per ſecundum fauore liberorum factum non habens talem clauſulam, & quomodo ſubintelligatur ad primum præcedere, & quomodo magis præteritis derogetur, quàm futuris, et de hac materia ibi late diſcutitur.*

4 *Teſtamentum inter liberos quod eſt fauorabilius liberis ſiuè ſit prius ſiue poſterius dicitur habere clauſulam derogatoriam eius quod eſt minus fauorabile eis quaſi cuiuſdam odij taciti excluſiuam, & eſt communis, quando ſcilicet hoc ſit vide ibi.*

5 *Teſtamentum dicitur aliud eſſe fauorabilius inter liberos quod eos liberat ab oneribus & legatis ſeruans inter eos æqualitates, non quod vni plus tribuat in damnum alterius.*

Eximius fauorabile eſt illud in quo filius eſt fideicommiſſo grauatus. ibid.

6 *Teſtamentum plurib. vtile & proficuum licet vni damnoſum, præualere & derogat in eodem caſu, altero alterius mentionem non faciente.*

Quod intellige & prædicta procedere vt nu. 9.

8 *Teſtamentum ſi vnicum ſit factum inter liberos inæqualitatem continens ſi ſolemniter ſit factum valet & debere ſeruari, ſicut poteſt relictis filijs legitima reſiduum relinquere. Quid ſi ſit minus ſolemne inæqualitate exiſtente & valet etiam ſecundum Caſt. inæqualitate magna exiſtente, & de communi opi. ſed quod non valeat vbi ſit inæqualitas exceſſiua, ſecundum auctorem, ſecus ſi modica, vide diſtinctionem hanc & multa ad materiam hanc pulchra longum apparatum, reprobato Natta per auctorẽ vt ibi. cum nu. ſeqq.*

9 *Abutens poteſtate ſibi conceſſa, ea vti indignus priuari debet.*

10 *Opinio ea eſt tenenda in dubio per quã fratres reducuntur ad æqualitatem.*

11 *Intellectus. §. ex imperfecto l. hac conſultiſſima. C. de teſtamen.*

12 *Pater inæqualiter inter liberos teſtando non ſolemniter dicitur contemptor legis ideo fauore non eſt dignus ſed punitione.*

13 *Intellectus auth. hoc inter liberos. C. de teſtam. cum multis ſeqq. vſque ad verſ. oportet.*

14 *Teſtamentum primum quod non tollatur per ſecundum niſi ſit cla. derogatoria & ſpecialis primi teſtamenti, factumq; ſit ſecundum in præſentia ſeptem teſtium, & hoc reſpicit fauorem filiorum in primo teſtamento inſtitutorum non autem iudicium paternum conſeruandũ. Quicquid Natta dixerit, & vt hoc latiſſ. diſcutitur per auctorem, vſque ad nu. 21. & verſiculum oportet.*

15 *Manifeſtum fieri dicitur quod multitudine teſtium fit.*

16 *Filij ius quodammodo dominij habent in bonis patris eo viuente, quod firmius apparet eis inſtitutis à patre in primo teſtamento, quod non poteſt tolli niſi apparuerit de expreſſa priuatione exheredatione aut ſpeciali derogat. primi.*

17 *Duo vincula magis ſtringunt.*

18 *Intellectus auth. de teſta. imperf. in prin. §. 1. & §. ſi quidem.*

19 *Lex illi magis fauet cui magis fauet teſtator.*

20 *Fauor filiorum conſideratur tam ſi filij & in eis qui ſunt vocati in teſtamentis parentum, quàm ſi eſſent ab inteſt. à ſucceſſione excluſi lege municipali aut alia diſpoſitione, vt filiæ neptes ſtantibus maſculis, cum naturalis ratio in hoc attendatur.*

21 *Teſtamentum primum inter liberos nuncupatiuum ſolemniter vel minus ſolemne confectum, ſicut manu ſcriptum patris cenſetur habere clau. derogatoriã ad ſequens. prout eſt communis. Quicquid Ang. contra cum ſequacibus.*

Et quod ſecundum primi reuocatorium poteſt eſſe in ſcriptis vel nuncupatiuum quod habet clauſu. derogatoriam ad præcedens vti magis fauorabile liberis, & ibi late hoc declaratur.

22 *Teſtamentum primum inter liberos non reuocatur per ſecundum inter extraneos, vel liberos ſimul tantum in legitima inſtitutos niſi duob. vel trib. concurrentib. & adhibitis ſeptem teſtib. reuocan. expreſſe primum nec quandoq; ſufficiunt ſecundum Nattam iuxta literam Grecam & quare. ibi. late & pulchre.*

23 *Codicilli reuocatorij primi teſtamenti inter liberos poſſunt fieri coram quinque teſtib. ſecundum Nattam & quare vi. ibi per eum. Cuius tamen opi. reprobatur per auctorem vt ibi cum num. ſeq.*

24 *Teſtamentum primum non poteſt reuocari per codicillos cũ in eo teſtamento eſſent filij heredes inſtituti, & de ratione ibi.*

25 *Teſtamentum primum inter liberos habens clau. derogatoriam ad ſequentia teſtamenta non intelligitur reuocatum per codicillos poſtea ſimpliciter factos, & de ratione. ibi.*

26 *Nec inſtitutio vnita cum fideic. per codicillos non reuocatur non ſeruata iuris ſolemnitate. 7. ſ. teſtium & non quinque. vt ſupra.*

Fallit ſi codicilli eſſent etiam inter liberos & eis fauorabiliores, & dic tandem vt ibi.

27 *Teſtamentum vltimum inter liberos factum etiam coram duob. teſtibus non rogatis reuocat primum teſtamentum coram. 7. teſtib. factum continens fratrem heredem cum expreſſa etiam clau. derogatoria ad ſequentia teſtamenta de omnibus ibi.*

Et eſt com. opin. reprobato Iaſone contrarium aſſerente.

28 *Teſtamentum ſecundum reuocat primum adhibitis 7. teſtib. in eo & cla. derogatoria non generali, ſed ſpeciali, eo modo vt ibid. declaratur.*

29 *Teſtamentum ſecundum non cenſetur continere clau. derogatoriam primi inter liberos ex proœmio ſecundi dicente, talis nollens inteſtatus decedere demonſtrante teſtatorem non recordari primi teſtamenti, ideo potuiſſe pœnitere eius de quo non habuit memoriam. declaran. vt ibi.*

30 *Teſtamentum primum factum inter liberos continens duplicem clauſu. derogatoriam legalem & alteram vt ibi, non poteſt tolli per ſecundum niſi pariter duplex cla. derogatoria interuenerit tollens primas duas vt declaratur ibid. Et illa clau. omni mel. modo non operatur vti nimis generalis vnam reuocatoriam. ibid.*

31 *Reprobato Natta aſſerente vnam ſimplicem derogationem ſufficere, cum communis ſit in contrarium in qua non eſt recedendum.*

32 *Pater teſtando inter liberos non ſolum apponendo ſuam clau. derogatoriam tacite non cenſetur remouiſſe ſed nec etiam expreſſe poteſt remouere legalem clau. derogatoriam, nec aliquid diſponere contra auth. hoc inter liberos. Cod. de teſta.*

Nec poteſt derogare legibus, quæ vel certam formam inducunt, vel clauſ. derogatoriam habent. ibid. late diſcutitur.

33 *Prouiſio hominis quando faciat ceſſare prouiſionem legis* 34.

34 *Pactum nudum de eo quod aliàs erat debitum ex aliqua parte iuris dicitur lege corroborari.*

35 *Teſtamentum inter extraneos non habens clau. derogatoriam ad ſequentia teſtamenta & vnum vel multa alia fiant, vulgata regula ſucced. iuris, quòd vltimum derogat prioribus & ſeruandum eſt, modo ex eo hereditas adiri poſſit hoc q; non fuerit adita voluntate heredis vel caſu, cum ſufficiat fuiſſe ſecundum perfectum & potuiſſe contingere caſum licet non contigerit adeundi hereditatem.*

36 *Item ſit irritum teſtamentum ſuperueniente legitimatione filij ſpurij.*

37 *Amplia prout etiam ſi poſterius valeat iure ſpeciali, quod tollitur primum prædictum.*

38 *Amplia ſi per teſtamentum fuerit conſenſu heredum firmatum, poterit tamen alio poſteriore per teſtatorem reuocari.*

Contra per Curt. Iun. ibi.

39 *Amplia quod nedum primum teſtamentum reuocatur ſed omne quod in eo continetur factum & quod ab eo dependet.*

Fallit in actu inter viuos inducto in teſtamento puta in aditione hereditatis alicuius delatæ teſtatori, quia teſtamento reuocato non reuocaretur talis aditio hereditatis.

41 *Teſtamentum primum ſolemne non reuocatur per ſecundum niſi pariter ſit ſolemne & ex eo ſaltem poſſit adiri hereditas, aliàs primum remanet.*

Et ex duobus teſtamentis vnius perſonæ apparentib. quale debent eſſe illud quod reuocat alterum. ibi.

42 *Teſtamentum primum non reuocatur per ſecundum nullũ defectu heredis præmortui.*

Fallit elapſo decennio, nil operante in eo clauſula caſſans &c.

43 *Non reuocatur per ſecundum carens inſtitutione heredis licet ſit donatio cau. mortis vniuerſalis omnium bonorũ quæ tamen debet per heredem impleri.*

44 *Fallit exiſtente clauſula, valens omnib. alijs præualere, quia ſaltem valebat vt vltima volunt.*

45 *Non reuocatur primum per ſecundum nullum præteritione, quoad inſtitutionem, ſed ſolum quoad legata & fideicõ. quæ tamen debentur ab heredib. ſcriptis in primo,*

46 *Et quando inſtituti in primo cenſeantur grauati per fideic. teſtitutere ſcriptis heredib. in teſtamento.*

47 *Non reuocatur primum per ſecundum non rite perfectum. ſ. defectu rogatus notarij & teſtium, & nimiæ difficultatis intelligentiæ loquelæ teſtatoris.*

48 *Non reuocatur per ſecundum in quo ſunt in reb. feudalib. inſtituti heredes domini conſenſu non accedente.*

49 *Non reuocatur per ſecundum quando eſt ſuſpectum per contradictionem etiam vnius teſtis teſtamentarij.*

Vel quod metu etiam, vel violentia ſit factum. ibid.

Vel ſuſpectum eſt ratione perplexitatis doli & fraudis.

Vel quod per adulationes doloſas fuerit inductus teſtator ad reuocandum primum & facien. ſecundum. ibi.

Et in his probandis ſufficiunt indicia & ſingulares teſtes. ibid.

50 *Non reuocatur per actus inter viuos deficiente nu. teſtium requiſito in vltimis voluntatibus.*

51 *Teſtamentum primum irritum remanet teſtatore coram ſolemni nume. teſtium dicente ſimpliciter ſe nolle valere primum ſuum teſtamentum & id reuocare, adijciendo tamen, quia voluit decedere inteſtatus, vel quod ſua hereditas, vadat ad quos ſpectat ab inteſt. vnde venientes ab inteſt. cenſentur inſtituti, & aditione eorũ hereditatis infirmatur hæc ſecunda diſpoſitio.*

52 *Notarius*

52 Notarius mandati teſtatoris vocatiſq; ſeptem teſtibus cancellans teſtamentum per modum Crucis irritum remanet.

53 Notarius non poteſt nec debet ad petitionem teſtatoris cancellatum teſtamentum de eius mandato dilacerare, ita quod non reperiatur, ſed debet ſeruare & tenetur de eo facere adhuc copiam ad effectum redarguendi ſecundum de falſo vel de nullitate.

54 Teſtamentum poteſt caſſari verbo per teſtatorem facto notario ſtipulanti & acceptanti nomine omnium quorum intereſt & intereſſe poterit in futurum teſtibus ſeptem vocatis, aliqui etiam non adiectis verbis quod dicatur reuocatum primum non quoad inſtitutionem ſed legata & fideicommiſſa tantum. vt ibi late.

55 Teſtamentum primum quando teſtator vult valere & illud haberi ac ſi eſſet vltimum ita debet valere & ſeruari.

56 Clau. derogatoria in teſtamentis ſolita poni quandoque dupliciter à doctorib. accipitur & æquiuoce, aut ad ſequens teſtamentum, aut ad præcedens.

57 Clau. derogatoria ad ſequens teſtamentum poſita in primo tripliciter formari contingit vel ſolemnitati, uel poteſtati, vel voluntati, & quòd non valeat primis duobus modis formata quomodo & quare. ibi. & quod tunc ſecundum teſtamentum derogat priori.

58 Clau. derogatoria voluntati quomodo valeat & teneat per modum. ſ. proteſtationis declaratoriæ voluntatis, facta circa id quod conſiſtit in mera voluntate proteſtantis declarando vt ibi late & pulchre cum nu. ſeqq.

Quid teſtatore iurante teſtamentum non reuocare, quomodo intelligi id debeat, & quomodo non impediat teſtamenti refectionem. Quidue operetur tale iura. & vt latius ibi de materia hac habetur. ibi.

59 Statutum non valeat mandans teſtamentum vltimum ſeruari etiam abſq; derogatione aliqua derogatoriæ clauſulæ præcedentis teſtamenti, & quare. ibi.

60 Clau. derogatoriæ quando per teſtatorem in teſtamento ſuo inſerantur, vide ibi pulchre.

61 Clauſ. derogatoriæ ſolitæ vt plurimum apponi in teſtamentis debent apponi de ſcientia teſtantis, alias nil operantur vt quando eſſent appoſitæ in teſtamentis perſonarum muliercularum ruſticorum & ſimilium quia præſumitur ex capite notarij fuiſſe appoſitas pro eis ſeruiendo amico forte herede inſtituto, ideoque per poſterius teſtamentum reuocatur primum, & vt ibi late diſcutitur & de materia. vide.

62 Teſtamentum ſecundum poteſt fieri à teſtatore & valebit non facta mentione clauſulæ derogatoriæ in primo poſitæ verbis intricatis & multum implicitis adeo vt induci videtur obliuio in teſtatore. & vt ibi habetur.

63 Iudex debet qualitatem clau. derogatoriæ & conditionem perſonarum, neceſſitudinemq; inſtitutorum hæredum tã in primo quam in ſecundo teſtõ conſiderare, cuius arbit. hac varietas dirimenda eſt & pro quo teſtamento magis ſit inclinan. & quòd tunc multum refert iudicem habere amicum, & vt ibi dicitur.

64 Clau. derogatoria expreſſa tam in primo quam in ſecundo teſtamento facit certam voluntatem teſtatoris, quæ expreſſio deſignat eam adeſſe vel deeſſe.

65 Clau. generalis derogatoria ſeu primi reuocatoria ſufficit dicendo ſe velle valere præſens teſtamentum caſſans ac reuocans omne aliud. quando pariter in primo generalis adeſſet aut adfuiſſet derogans ſequenti, vt declaratur ſatis bene ibi. tuncq; dicitur quodammodo ſpecialis reſpectu primæ derogat. & quod comemoratio primi idem operetur quod cla. derogator.

66 Clauſ. generalis reuocatoria primi non ſufficit, puta caſſans & reuocans omne aliud volens hoc præſens alijs præualere & quando in primo verbis generalib. & ſpecialib. derogetur ſequenti prohibitiuæ & permiſſiuæ certis verbis exprimentis in ſequenti & vt ibi late, de materia hac habetur.

67 Verba generalia appellantur omnia, quæ derogatoriorum, vel verborum vel clauſulæ mentionem non faciunt, ad cognoſcen. quando his verbis generalibus derogetur primo teſtamento.

68 Verba generalia inducunt obſcuritatem & ambiguitatem & poſſunt trahi ad plures & varios ſenſus.

69 Diſpoſitio teſtatoris debet eſſe talis quòd nullam contineat obſcuritatem vel ambiguitatem.

70 Teſtamentum præcedens non reuocatur habens. ſ. clauſulam derogatoriam ad ſequentia per codicillum carentem ſpeciali clauſula reuocatoria.

71 Teſtamentum ſecundum vt tollat primum non requirit habere indiuiduam reuocationem clauſulæ derogatoriæ primi ſed ſpecialis ſat eſt faciendo mentionem in reuocatione etiam de clau. derogatoria vel quibuſcunque verbis derogatorijs.

72 Teſtamentum ſecundum tollit primum habens cla. derogatoriam quando in ſecundo adeſt iuramentum quo iurauit teſtator hoc ſecundum valere, & de ratione. ibid.

Quid quandò primum habet & clau. derogatoriam & iuramentum, quid requiratur in ſecundo vt tollatur primũ. ibid.

73 Cla. derogatoria reputatur & vim habet eiuſdem in ſecundo teſtamento expreſſio, quæ fit in eo teſtamento, vel nomine notarij qui primum ſcripſit, vel de nominib. heredum in primo inſtitutorum, vel nuncupatim de ipſo primo per eius tempus certum, vel alias eius qualitates exprimendo & vt ibi. de hac materia late diſcutitur. cum num. ſeqq.

Et quòd commemoratio teſtamenti primi idem operatur quod clau. derogatoria. ibid.

74 Clau. derogatoria ſemel reuocata per voluntatem teſtatoris poteſt fieri ſequens teſtamentum totiens quotiens placuerit ipſi teſtatori abſque alia ſpeciali reuocatione præcedentis.

75 Teſtamentum primum tollitur per ſecundum etiam ſi ſecundum eſſet ſimpliciter factum, quando ex coniecturis quibuſcunque poteſt conſtare iudici teſtatorem voluiſſe ſecundum valere.

76 Voluntas teſtatoris euidens dicitur, quæ ex coniecturis habetur.

77 Notarius poteſt extendere teſtamentum ſecundum cum clauſ. ſufficienti ita quod primum tollatur quando in primo ſit d. licentia notario extendendi inſtrumentum ad ſenſum ſapientis, ſicq; ſapiens poteſt conſulere tales clau. derogatorias apponendas eſſe iuxta conſuetudinem quam habent notarij eas apponendi.

78 Notarij de conſuetudine apponunt clau. reuocatoriam alterius teſtamenti ſub quacunque forma etiam ſi teſtamentum id haberet clauſ. derogatorias.

79 Teſtamentum primum curſu decennij conditum non habens clau. derogatoriam ad ſequentiam, non tollitur curſu præfato decennij niſi alio condito teſtamento ſolemni, vel coram trib. teſtib. ad minus vel in actis appareat de contraria voluntate tuncq; ſtatim & ipſo iure tollitur. Idemque tollitur habens clauſulam prædictam per ſecundum ſimplex factum ſine ſpeciali derogatione primi obliuione præſumpta d. clauſula in teſtatore, & vt ibi latius de hac materia dicitur. cum num. ſeq. etiam quod deficerent tres menſes ad complendum decennium & vt ibi dicitur.

Et eſt communis opin.

80 Dictio ſtatim exponitur. i. ipſo iure.

81 Teſtamentum primum irritum intelligitur cum omnib. ſuis cla. & cum omni voluntate teſtatoris, ex voluntate contraria eius etiam minus ſolemni reducendo voluntatem teſtati ad voluntatẽ inteſtati ſimpliciter ex decẽnio elapſo, & quando incipiat currere tempus d. decennij 83. vbi ſuper hoc late.

83 Verba derogatoria contenta in teſtamento rupto nihil valent, & quod facilius tollitur qualitas quam ſubſtantia, nec poteſt eſſe ſine ſubiecto, & de alia ratione. ibid.

84 Teſtamentum prius habens clauſ. derogatoriam ad ſequentia ut dicatur reuocatum, requiritur etiam abſq; mentione ſpeciali. d. clauſulæ illius reuocationem eſſe factam poſt decennium à die prioris teſtamenti.

85 Decennium, ſecundum Bald. & ſequaces elapſum operatur annullationem prioris teſtamenti cum omni ſua clauſula etiam derogatoria, quicquid Rui. in contrarium dixerit quia ſecundum valebit.

Fallit in teſtamento cæci non ſeruatis ſolemnitatibus requiſitis in eo. 86. in fi.

86 Teſtator non poteſt ſibi legem imponere, quando elapſo decennio poßit reuocare teſtamentum.

87 Coniecturæ colligi poſſunt partim ex verbis teſtamenti partim ex factis & circunſtātijs occurrentib. extra teſtamentum, & in quo teſtamento primo vel ſecundo magis videntur vigere, id teſtamentum attenditur poſt poſitis etiam clauſulis ampliß. derogatorijs & ut ibi latius habetur.

Teſtamentum id attenditur in quo magis urgent coniecturæ de voluntate teſtatoris. vide verb. coniecturæ colligi poßunt partim.

88 Teſtamentum primum videtur tolli per ſecundum etiam non facta mentione clau. derogatoriæ ex voluntate teſtatoris, quando ex quibuſcunque coniecturis id conſtare poteſt iudici.

89 Teſtamenta duo ſi reperiantur, primum cum cla. derogatoria ad ſequentia ſecundum cum cla. non tamen ſit ſpecialiter expreſſa reuocatoria præcedentis ut cōmuniter per doct. ſic requiratur, cum ex coniecturis conſtare poteſt voluntatem teſtatoris adeſſe ſecundo id attenditur, & de alijs limitationibus & ampliationibus ad præfata vide ibid.

Et circa hanc materiam vide ſex conſideranda perpulchrè per auctorem poſita, ibid. uſque ad fin. dubit.

89 Conſiderationes ſex utrum primum an ſecundum teſtamentum valeat uſque in fi. dubit.

90 Lex ciuilis habet illud pro probato, cuius contrarium non eſt credibile nec per ſuaderi poteſt alicui bono viro, ad cuius arbitr. tale quid referri ſolet.

91 Teſtamentum primū tollitur reſpectu qualitatis perſonæ teſtantis per ſecundum ſine mentione etiam cla. derogatoriæ in primo poſitæ potius ex capite notaquàm ex conſenſu teſtatoris cum ſit maxime perſona idiota ruſticana ignara. d. verborum ſcriptorum in ea clauſula. & ut ibi hoc aperte demonſtratur.

92 Cogitatus credibilis teſtatoris operatur ut ei ſit ſtandum, et perſonæ qualitas præſtat intellectum diſpoſitioni.

93 Teſtamentum primum tollitur reſpectu verborum ſignificatiui per ſecundum in quo reuocatoria clauſula per uerba generalia ſit aſcripta, licet in primo adeſſet clauſula derogatoria etiam per verba præciſa & clauſula omni mel. modo maxime quando ſit concepta verbis enunciatiuis cum permiſſione futuri teſtamenti faciendi ſub cond. multum difficili, puta ſi totum pſalterium eccleſiæ ſcripſerit, quia pro non adiecta habetur, unde uti generalis reuocatoria mera remanens tollitur per ſecundum & ut ibi latiß. de materia habetur horum verborum derogatoriorum. cum nu. ſeq.

94 Paria ſunt aliquid non extare, & extare ſed id non poſſe conſequi niſi cum magna difficultate.

95 Teſtamentum primum cenſetur reuocatum de voluntate teſtatoris his verbis adiectis in ſecundo ex certa ſcientia omne aliud teſtamentum reuocans. Vel illud ultimum facere ex certa ſcientia.

Et an ex clauſula omni mel. modo in ult. appoſita cenſeatur reuocatum primum, & quòd ſic ſecundum Burſ. ex communi. At contra auctor. ut ibi per eum.

96 Teſtamentum primum cenſetur reuocatum per ſecundum licet in ſecundo non ſit ſpecialis mentio facta de reuocatoria clauſula primi quando extra teſtamentum ſecundum probarentur verba teſtatoris derogatoria primi & velle ultimum teſtamentum præualere & attendi, quæ probari ſufficiunt vel per codicillos poſt primum teſtamentum confectos vel per teſtes, & quod obliuione notarij non fuerit poſita derogatoria, & ut ibi late de materia.

97 Voluntas teſtatoris poteſt probari per librum ſuarum rerum memorialium, & ex ſua ſcriptura.

98 Teſtamentum primum tollitur & reuocatum cenſetur habens etiam clauſ. derogatoriam ad ſequentia per ſecundum abſq; alia mentione derogatoriæ præcedentis, quando per geſta & facta circa poſterius per ipſum teſtatorem conſtare poteſt illud ſecundum verum eſſe valiturum & obligatorium, ſicque coniecturari poßit, & ut ibi late hoc declaratur, exempla vide num. 101. 103. 104.

99 Actus à quo eſt remotus conſenſus agentis dicitur fictus ac ſimulatus.

100 Teſtamentum primum tollitur per ſecundum quando & quibuſcunq; coniecturis conſtare poteſt quod teſtator ſecundum teſtamentum etiam ſimpliciter factum præualere voluit. Et de ratione. ibid.

102 Pœna appoſita diſpoſitioni reddit eam validam quæ alids non valeret, & magis enixam & ſpecificam oſtendit teſtatoris voluntatem explendi quod diſpoſuerit & prius per obligatum obſeruandi.

105 Teſtamentum primum tollitur reſpectu qualitatis conſanguineorum per ſecundum ſine ſpeciali etiam mentione derogatoriæ cla. in primo ceſſante cauſa præſumpta derogatoriæ & ſcriptæ pro teſtamento ne ſ. teſtator inducatur à conſanguineis ad id primum reuocandum, ut quando ſint inſtituti in ſecundo heredes pupilli. & ut ibi late declaratur. cum ſeqq.

106 Teſtamentum ſecundum valet quando heres in eo inſtitutus eſt longe abſens à loco ubi factum eſt teſtamentum.

Item valet ſecundum ſimpliciter factum ſine mentione derogatoriæ prioris, quando in hoc primo ſunt inſtituti extranei, & in ſecundo venientes ab inteſt.

108 Item valet ſecundum ſine mentione primi, quando in eo ſit inſtituta perſona dilecta à teſtatore.

109 Teſtamentum primum tollitur etiam clauſulatum derogatoria ad ſequentia reſpectu cauſæ mutatæ. ſ. per ſecun. quando iuſta cauſa ſuperuenerit quando primum mutādum ſit, & multa afferuntur exempla ibid. quæ videre licet, quibus tollitur primum ſine mentione derogatoriæ in ſecundo veluti propter offenſam primi heredis & grauiſſimam. ibi. 110.

Fratre reperto viuo teſtatoris, inſtituto in ſecundo cum extaret fama tempore prioris teſtamenti de eius morte, ea cauſa ut alium inſtitueret. ibid.

Mortuo primo herede primi teſtamenti. ibid.

Mortuoq; ciuiliter primo herede in primo inſtituto.

Item quando heres in primo vnus remoueretur in 2. quia multas pecunias habuerit à teſtatore & ut ibi declaratur. ibid.

111 Teſtamentum primum non tollitur reſpectu. ſ. loci temporis & modi ſeruatorum in confectione & mutatione teſtamen. per ſecundum clauſulis in utroq; derogatorijs exiſtentibus primo. ſ. teſtamento in loco libero confecto, ſecundo vero in loco non libero ex quo libere agere non poterat, unde ſecund. non valet ad primum & ut ibi decla.

112 Teſtamentum primum ab uxore ſeparata à viro de licentia ſuperioris ob malos tractatus viri in quo fuerat neptis ſua inſtituta cum qua habitabat, non tollitur per ſecundum factum ab ea reuerſa ad virum peius quam prius eā tractantem, egrotantem & coactum d. maritum heredē inſtituere tā cum clau. derogatorijs primum declarato. ut ibi late habetur.

Nec

Nec pars vlla dotis ei debetur quæ ex ſtatuto lucrari ſolet, vt ibi.

113 *Teſtamentum primo factum nil prodeſt hæredi inſtituto in eo, impedienti teſtatricem poſſe mutare illud.*

114 *Teſtamentum ſecundum non valet nec tollit primum quando ſit factum ab infirmo inſtigatione teſtantis per hæredem & pro eius complacentia, ſicut nec valeret ſi blandicijs induceretur vt reuocaret teſtamentum iam factum in gratiam alterius, & ipſe hæres inſtitueretur.*

115 *Teſtamentum vltimum attenditur in ciuitate Venetiarum in qua viuitur cum ſumma puritate & libertate, ideo clauſulæ derogatoriæ non procedunt in teſtamentis eo in loco factis. & vt ibi habetur.*

116 *Teſtamentum primum cum clauſula derogatoria ad ſequentia non ſolum tollitur per ſecundum factum poſt x. annos ſine mentione ſpeciali de derogatoria primi ſed etiam ſi poſt biennium duo teſtamenta facta reperirentur ab eodem tunc expreſſè habetur ac ſi reuocaſſet derogatoriam primi & quare ibidem.*

117 *Mulier poſt biennium primæ promiſſionis, ſi his pro alio promiſerit habetur ac ſi certificata renuntiaſſet Velleiano & valet obligatio ſua, & quare. ibidem, clare habetur.*

118 *Teſtamentum illud valere & magis pro eo præſumitur quod ſcriptum reperitur manu notarij magis legalis, & ſic reſpectu famæ & conditionis notarij attenditur, ſicque præſumptio pro eo ſtat pro quo eſt auctoritas notarij.*

119 *Teſtes & notarij æquiparantur.*

120 *Inſtrumentum à notario non boni nominis factum licet non reprobetur in totum, redditur tamen ſuſpectum.*

121 *Teſtamentum factum à notario non matriculato non probat ſic ſtatuto dictante. Vnde primum attenditur ſi ſit confectum à matriculato & ſecundum à non matriculato, & de hac materia vide latius ibidem eſto quòd habet non matriculatus priuilegium notariatus à principe.*

122 *Statuta de matricula notariorum valent vti facta à populo habente auctoritatem ſtatuendi.*

123 *Milites non gaudent priuilegio militum niſi ſint deſcripti in matricula.*

124 *Leges veræ dicuntur quando ſunt licitæ & non faciunt monopolium.*

124 *Monopolium reprobatur.*

125 *Alphonſus Neapolitanorum rex ſumma ratione laudabat presbyteros & notarios vti duas hominum ſpecies ſummæ venerationis in populo tamen nullius ferè conſiderationis, & quare, & de ratione ibid. pulchre.*

126 *Facultates dicuntur hominum vitæ.*

127 *Mandatum aut libera conceſſio principis ad aliquem actum intelligitur, ſalua lege municipali, & locorum conſuetudine.*

128 *Municipale ius eſt obſeruandum.*

DVBIT. II.

1 RESOLVENDA eſt circa reuocationem, & † clauſulam derogatoriam ſequentis vel præcedentis teſtamenti, namque tam dubia & controuerſa eſt, quantum ſæpe videntur contétiones, magni momenti inter cauſarum patronos & conſulentes verti, vno primum teſtamentum validum extare, altero quinimmo id reuocatum, & ſecundum teſtamentum vigere defendere conante, vt videre eſt apud Deci. conſi. 582. & Curt. Iun. conſi. 169. cum alio conſulente nitentes oſtendere primum teſtamentum, & non ſecundum fore attendendum, & in eadem facti ſpecie apud. Socin. Iun. conſi. 124. lib. primo, & Bero. conſ. 3. lib. ſecundo, reſpondentes non primam illius teſtatoris voluntatem, ſed vltimam in teſtamento ſequenti expreſſam ſeruari debere, merito diffi cilem eſſe materiam & ſcabroſam exorditur Neuiz. conſil. 63. lib. primo, & de clauſula hac derogatoria Marc. Anton. Nat. tractatum edidit plenum impreſſum poſt ſuam repet. l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. C. de teſtam. vt meminit ſuo conſilio 531. nume. 40. & quomodo per ſecundum teſtamentum derogetur primo, plures ex profeſſo adducit concluſiones Couar. Hiſpa. in rubr. de teſta. part. ſecunda. nume. 19. cum ſequent. nec non & Iul. Clar. in ſuo §. teſtamentum. quæſt. pen. in quibus locis doct. iſti adeo exacte materiam clauſulæ huius derogatoriæ, examinant, diſtinguunt & declarant, quòd omnino ſuperflua videatur omnis alia declaratoria.

Veruntamen adhuc pro faciliori & clariori noſtri interpretis inſtructione has promoueo, ac propono cõſiderationes & inſpectiones.

2 † Primam, ſi teſtamentum tam primum quàm ſecundum vel eorum alterum ſit inter liberos.

Secundam, ſi teſtamentum inter extraneos non habeat clauſulam derogatoriam.

Tertiam, ſi teſtamentum primum aſcriptam habeat clauſulam derogatoriam, & quibus verbis conceptam.

Quartam, ſit teſtamentum vltimum ſit cum clauſula derogatoria primi & quibus verbis expreſſa.

Quintam, ſi poſt teſtamentum conditum per decem annos teſtator vixerit.

Sextam, & vltimam, ſi coniecturæ ex contingentis facti ſpecie colligi poſsint de obſeruantia vel primi, vel ſecundi teſtamenti attendenda. Deinde ad vnamquamque conſiderationem iſtarum pro modica facultate mea, breuitati ſtudens, probatis deciſionibus, & veris rationibus adhærens, reſolutiones adducam, non minus perſpicuè & vtiliter, ni fallor, quàm per alios hucuſque de hac re tractantes actum fuerit.

3 Ad primam itaque dico, quòd † teſtamentum à parentibus vtriuſque ſexus conditum inter liberos habet clauſulam derogatoriam ad ſequens teſtamentum continens hæredem extraneum inſtitutum, vel minus liberis fauorabile, per text. in auctен. hoc inter liberos. C. de teſta. & ibi docto. omnes firmant, & in corpore vnde ſumitur in auctеn. de teſta. imperf. §. ſi quidem & gloſſ. in ver. reuocare. in ca. primo. de conſtitu. in 6. pro. communi poſt Boer. deci. 240. ſub numer. 10. ponit Iul. Clar. in dicto. §. teſtamentum. in quæſt. pen. verſi. retenta prædicta. Pari modo ſequens & ſecundum teſtamentum cenſetur habere clauſulam derogatoriam ad primum præcedens teſtamentum minus fauorabile liberis etiam inter liberos, licet Soci. in l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. colum. pen. ſub num. 10. ver. quibus tamen non obſtan. de lega. primo, dicat ſe non reperire iure cautum clauſulam derogatoriam intellectam in teſtamento inter liberos eſſe reuocatoriam etiam ad præcedens teſtamentum habens maximè etiam expreſſam clauſulam derogatoriam ad ſequens teſtamentum, vt etiam late proſequitur conſil. 163. colum. fin. lib. ſecundo. Tamen poſito quòd primum habeat tantum legalem clauſulã derogatoriam tollitur per vltimam voluntatem factam in fauorem liberorum quantumcunque non habentem reuocationem clauſulæ derogatoriæ in primo adiectæ, ita Roman. conſili. 179. ampliſsimè doctor. colum. pen. verſi. ſecundo dico. Et hoc ex clauſula ſubintellecta derogatoria quoque ad primum præcedens teſtamentum, probat Iaſ. in l. ſancimus col. tertia, in 7. fallen. C. de teſta. ſequitur Socin. Iun. conſi. 124. numer. 31. lib. primo. Ioſeph. Aſsiſien. Peruſi. deciſ. 2. numer. 26. & ſequen. aperte Bero. conſi. 3. num. 9. verſ. alia & ſecunda. lib. ſecundo, ſubiungendo rationem magis proprium eſt teſtamenti præteritis derogare quàm futuris. §.

poſteriore. inſtitu. quibus modis teſta. infirm. ſic eſſe
commun.opin. atteſtando ſæpius & defendendo tenet
Couar. d. rub. de teſta. part.ſecunda, ſub num.19. verſi.
ſexto, deducitur. ponit & pro communi Clar.d.§. teſta-
mentum.quæſtio. 98. etiam ſi ſecundum teſtamentum
ſit minus ſolemne & primum ſolemne, ac eadem & plu
ra Ludo. Zunt. Parmen. ſuo reſpon. pro vx. num. 484.
& ſequ. procedit non ſolum in derogatione totius ſed
etiam partis teſtamenti, probat Rim. ſen.conſ.459. nu.
9.Iaſ. in d. auct. hoc inter liberos.colum.1.verſi.ſecundo
pondera.

4 Adeo quòd illud † teſtamentum inter liberos quod
fauorabilibus eſt liberis, ſiue prius, ſiue poſterius fue-
rit dr habere clauſulam derogatoriam eius quod liberis
minus eſt fauorabile quaſi cuiuſdam taciti odij exclu-
ſiuam, tenet Bald. in d.auct. hoc inter liberos, ſub num.
4.ibi ſequuntur Salyc.num.ſecundo, Pulgoſ.in ſi.Corn.
colum. ſecunda, ad princ. verſic. & ſcias quòd text.no-
ſter.Iaſo.colum prima, in prima limit & Rom. conſilio
385.in caſu præmiſſo. colum.1. ver. primum quia Aym.
conſil. 143. nume. 7. conſi. 152.in fin. Rimi. ſen. conſilio
310.ſub num.16. verſi.& propterea concludit. Dec. con-
ſil.475.colum. 3. ſub num. 11. verſi. tertio reſpondetur.
& conſi. 631. ſub num. 4.Pariſ.conſi. 24.ſub num.13.lib.
ſecundo, Corn.conſi. 31.colu.fin. in prin. ſub ver.quòd
autem primum.lib.2.Soc.Iun. conſi. 127. num.10. lib.1.
ſubſcribit Grat.conſil.90.nume. 28. lib.2. poſt eundem
Socin.Iun.conſili.144.numer. 57. verſicu.& hoc maxi-
mè procedit.lib.2. Ita patet hanc eſſe com. doct.ſenten-
tiam ideo tenendam, quando non ſuperuenit parenti
cauſa mutandi teſtamentum, vt Bal. & alij dicunt in d.
auct.hoc inter liberos.quid autem ſi ſuperuenerit cauſa
mutandi, cadit infra in ſexta & vltima conſideratione.

5 Ex † teſtamentis autem inter liberos illud dicitur fa-
uorabilibus, quod liberat filios ab oneribus, & legatis
& ſimilibus inter eos ſeruat æqualitatem diſponens in
fauorem omnium æqualiter, non quòd plus vni, vel ali
quibus tribuat in damnum alterius vel aliorum Soci.
Iun.d.conſi. 127.num.11.19.lib.1. minus fauorabile dici-
tur teſtamentum in quo filius eſt grauatus fideicom-
miſſo, Io. Bap. de Sancto Blaſi.conſi. 168.ad num. 3. inter
6 conſilia diuerſorum de vlt. volun. † & pluribus etiam
vtile & proficuum, licet vni damnoſum ſit præualet &
derogat in eodem caſu altero alterius mentionem non
faciente firmant Riminal.ſen.dict.conſil. 110. num.13.&
16.& Ruin.conſi.9.colum.ſecunda, num.5.6.lib.ſecun-
do, arg.l. quæritur. de ſtat.homi.& l.maiorem.ff.de pact.
idem Riminal.conſi.459.ſub num. 10. verſi. & ad addu-
cta.& conſi. 331.num. 10.dixi conſi.174.num.7. vſque in
fin. lib.1.nititur totis viribus ad rem ſuam demonſtrare
Lud.Zunt.Parmen.ſuo elaboratiſsimo reſpon. pro vx-
ore à num. 751, vſque ad num. 772. & nu. 788.cum ſeq.
vt plurimum de his agendo circa materiam auct. hoc
inter liberos.

7 Intellige prædicta locum habere † quando apparent
plura teſtamenta patris vel matris inter liberos de iure
communi vel ſpeciali valida, quòd magis fauorabile li-
beris & ſeruans æqualitatem inter eos debet præuale-
re, & derogare illi teſtamento inæqualitatem relicto-
rum inter filios continenti, & aliquibus eorum magis
8 damnoſo, vt præallega. doct. probant, † ſi vero vnum
tantum inter liberos teſtamentum eſſet factum quan-
tumcunque aliquibus liberis damnoſum, & inęqualitatē
inter eos continens, tamen valet & ſeruari debet, ſicut
relicta integraliter alias ſuplenda legitima filijs de reſi-
duo poteſt parens diſponere, vt ſibi placet relinquendo
alijs filijs vel extraneis per vulg.tex. in aucten. de trien.
ſemiſ.& in §. hæc autem.verſ. cæterum. in auct. vt cum.
de appell. & in §.fin.in auct.de nupt. & in l. omnimodo.
& in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. teſtam. &
hoc expeditum eſt, vbi tale teſtamentum ſolemniter
factum appareat ſi autem minus ſolemne fuerit conten-
tio eſt inter docto. an valeat quando inter liberos non
ſeruat æqualitatem, valere quidem tenet Caſt. in l. hac
conſultiſsima.§.ex imperfecto.num. 3. C. de teſta.& ibi
Corn.in 3.colum. verſic.nec videtur iſte text.& March.
Anton. Natt.numer.63. in 11.quæſtio. tenendo etiam ſi
magna inæqualitas ſit in teſtamento tali inter liberos
cum ſimilibus, etiam de communi opin per Lud.Zunt.
Parmen. dicto ſuo reſpon. pro vx. num. 782. & Emanu.
Coſta.in c.ſi pater part. prima, verſi. in ſuo teſtamento.
num.1.2.3.de teſta. in 6. fundantes ſe in generalitate tex.
d.§.ex imperfecto. & ibi ſolus Nat. nume. 30. verſ.quin-
to accedendo. plures rationes huius deciſionis addu-
cendo ſe firmat in ea, quòd ideo ſit fauore teſtamenti
paterni, & eius voluntatis reuerentia, quam ei filij de-
bent, & hanc replicat conſi. 423. num. 12. 13.in ea enixe
perſiſtit conſi.622. num. 3.cum ſeq. vſque ad fin. vbi ſic
comprobat teſtamentum minus ſolemne etiam in-
æqualiter tractans liberos valere & debere ſeruari.

Cui equidem in hoc non aſſentior quando inæqua-
litas ſit nimis exceſsiua & iniurioſa aliquibus filijs quia
hæc in teſtamento minus ſolemni non videtur tolle-
randa, quid falſitatis, & non ſinceræ voluntatis paren-
tis ſapiens, & tantum deuians à cauſa inteſtati æquali-
ter vocante liberos, l. vt liberis. C. de collat. & l. penult.
C.commun. diuidun. cum lex præbuerit talem facul-
tatem parentibus teſtandi inter ſolos liberos minus ſo-
lemniter confidens quòd deberent ſic teſtando imitari
legem ab inteſtato liberos ex æquo vocantem eis maxi-
mè ingratis non exiſtentibus, vt ſic tali legislatione di-
gni fiant per not. & clara verba text.in §.fina. in auten-
tic. de nupt. Vnde tali facultate abutentes ita exceſsi-
uam inæqualitatem inter liberos teſtando ſeruantes in
digni reputari debent, quòd teſtamenta huiuſmodi ſi-
ne ſolemnitatibus debitis teneant argum. eius, quod
9 dicitur † abutentem poteſtate ſibi conceſſa, ea vti indig-
num priuari debere ex alleg. per Bero. conſilio 175. nu-
mero vigeſimotertio, lib.ſecundo, & conſilio 76. nume.
11.lib.tertio.

Quare breuiter hanc diſtinctionem tenendam arbi-
tror, quòd ſi magna inęqualitas inter liberos inducta
ſit per teſtamentum parentis non ſolemne hoc quidem
non valeat vti ſcandalum & inuidiam inducens inter
filios argum. l.cum oportet.§. primo, de bon. quæ liber.
per ea quæ in ſimili tradit Ang.Aret.in §.penult.colum.
fina.vltra med.inſtitut. quibus modis, teſt.infir.& quia
tunc ſtatur voluntati parentis, qui vtique filio recte
proſpexit, inquit text. in l. tertia. §. primo. ff. de admi-
niſtr. tutorum. Si vero inęqualitas ſit modica, & aliqua
rationabili cauſa ſuffulta vti proueniens à iuſto paren-
te, tunc voluntas iſta valere debet, ita probat Curt.Iun.
dicto. §. ex imperfecto. columna ſecunda, ſub numero
tertio, late ſequitur & comprobat Alexandri. conſilio
ſexto, & conſilio ſeptimo, numero quarto, & ſequent.
Tiraquel.in l. ſi vnquam. verſicu. donatione. num. 125.
de reuocand. donatio. & plenius in tracta. primigen.
quæſtio.4.num. 4.5. & ſequent. vbi in dubio dicit eſſe
10 tenendam † illam opin. per quam fratres reducuntur
ad æqualitatem, vt ibi per eum, & per plura quæ poſ-
ſem hic replicare alibi in ſuperioribus ſcripta, probat &
Socin.Iun.conſil. 147.numer.35. & ſequent. lib. ſecun-
do, & Couar.in cap. Raynutius. ſuo §. primo, numero
tertio, de teſta.Celſ. Hugo.conſi. 102.ſub numer.tertio.
verſic.ad dictum Riminal. ſeni. conſi. 331.numero deci-
mo, Cephal. conſilio 780.num. 9. Crot. conſili. 121.nu-
mero vigeſimoquarto, & ſequent. & ita hæc opin. vti
æqua, & magis commun.in iudicando tenenda eſt, So-
cin.Iun, ait dicto conſilio 147. nume. 44. cum quo per-
tranſit vbi inęqualitas ſit non modica Gabr. Roman.de
com-

commun. concluſ. lib. 4. tit. de teſtamentis, concluſ. 6. in fin. fore quoque reſpuendum teſtamentum parentis inæquale & damnoſum filijs, probat Vincentius de Palleotis Bononien. ſuo conſili. centeſimo trigeſimoquinto, numero 34. 35. & ſequent. inter conſil. vltim. volunt. lib. 1.

11 Accedente ratione deciſionis † dicti §. ex imperfecto quòd ea ſit fauore liberorum, & non teſtamenti paterni qualecunque ſit amplectendi per filios, & ſeruandi, vt tantum capiti ſuo impreſsit Mar. Ant. Nat. quòd bis & ter eam ſcriptis inſeruerit, & in dicto. §. ex imperfecto. numero trigeſimoprimo. & trigeſimoſecundo, & conſilio 423. numero duodecimo, & conſilio 622. numero 6. & ſequ. quòd enim hæc ſua opin. in hoc ſit erronea falſa, & ſola, ideo nullo pacto tenenda, demonſtratur primo ex communi, & receptiſsima aſſertione gloſſ. & doct. quòd ſpecialis diſpoſitio d. §. ex imperfecto. ſit priuilegio & fauore liberorum, ita gloſſ. fina in §. pen. inſt. quib. mod. teſt. infirm. ibi per Ang. Aret & alios approbata Bart. in d. §. ex imperfecto. in 1. appo. ibi Bald. ad fi. Salyc. in verſi. ſed pro concordia. Caſt. ſub num. 5. Aret. in 2. not. Iaſ. ad fin. Corn. colum. pen. ver. in ea ſibi corrigi, & Iul. Clar. in d. ſuo §. teſtamentum. quæſt. 8. in 1. ver. replicat & in verſi. quæro. ad fin. & quæſt. 12. verſi. item quæro. & alibi ſæpe doct. & dicit Grat. conſi 90. num. 26. lib. 2. quòd tunc dicitur teſtamentum inter liberos, quando eſt factum fauore liberorum, & non quando eſſent tantum inſtituti in legitima eis de neceſsitate relinquenda, & ita commun. docto. dicere non inficiatur Nat. d. §. ex imperfecto. num. 30.

Ergo huic communi opin. ſtandum eſt reiecta ſingularis doct. opinione dicit Rom. conſi. 179. colum. 4. ver. quoad & ſecundum. & Alexand. conſi. 134. a . fin. lib. 1. cum vulg. demonſtratur & ſecundo erronea & non vera d. opin. Nattæ ex phraſi, & accurata inſpectione literæ d. §. ex imperfecto. quæ duo continet, regulam communem, & ſpecialem exceptionem, regula communis reſpiciens teſtamentum imperfectum defuncti, & ſic parentis eſt dictata ſermone negatiuo & prohibitiuo, ibi ex imperfecto autem teſtamento voluntatem tenere defuncti, niſi, &c. non volumus ſpecialis autem exceptio reſpiciens ſolos liberos eſt expreſſa ſermone affirmatiuo deſignato per dictionem, niſi, ſubſequentem orationem negatiuam, Bart. & alij tradunt in l. actione, C. de tranſac. quo ſit manifeſtum non tribui fauorem validitatis voluntatis defuncti teſtamento imperfecto parentis per dictum verbum negatiuum, non volumus quod omnino contrariatur dictæ validitati, vt patet ad ſenſum, ſed tribui ſolis liberis in exceptione poſitis per dictam affirmatiuam inductam modo quo dictum eſt, ergo affirmatiua hæc præualet ad id quod ipſa ponit, & eſt attendenda quòd ratio dictę deciſionis ſit fauore ſolo liberorum, & non paterni teſtamenti imperfecti, ita fauor debet eſſe æqualiter omnium liberorum per indefinitum verbum, liberos. l. ſi pluribus. in pri. de leg. 2. cum ſimil. ne quod eorum fauore, &c. l. quod fauore, C. de legi. nec opin. Nattæ ſuffragatur Caſtr. conſi. 362. lib. ſecundo, quia primo quædam in diſcurſu arguit in teſtamento cæci inter liberos, an valeat ſine ſolemnitate requiſita, per l. hac conſultiſsima. C. qui teſt. face. poſſ. deinde in ſecunda colum. ad prin. concludit, quòd ſi faceret filios multum inæquales intereſſet liberorum quod illa ſolemnitas obſeruaretur, ergo ſentit pro nobis quòd fauor & intereſſe liberorum eſt ſupra valorem teſtamenti parentis, dum caret ſolemnitate generaliter requiſita nec faciunt l. ſi pars. ff. de inoffic. teſtamen. & l. ſecunda. C. de edi. di. Adri. toll. quas Natt. adducit pro ſua opin. quia loquuntur in teſtamentis aliàs ſolemnibus, argum. l ſi quando in prin. C. de inoffic. teſtament. & in fauore teſtamentorum non ſolum contra filios, ſed generaliter etiam contra alios, vt text. eſt etiam in capit. fin. de re iudic. & dummodo etiam vitium teſtamenti non ſit viſibile, gloſſ. & doctor. in dict. l. ſecunda, quod ideo apparens ex ipſo teſtamento vt defectus ſolemnitatis contra aliquem & minus contra filium non defendit teſtamentum ſaltem iniquum per not. in l. fin. C. de edi. diu. Adri. tollen. & text. in dicta lege. ſi pars. in prin. ibi, niſi aperte iudicem inique, &c.

Atque cætera fundamenta Nattæ non ſunt vera fere omnia elicita ex prætenſo fauore parentum, ſicut hoc veriſsimum eſt ſolemnitatem teſtamenti inter liberos per dict. §. ex imperfecto, eſſe relaxatam non fauore parentis, ſed liberorum, vt eſt receptiſsima omnium ſententia probata, & exinde ſi cauſa teſtati neceſsitate ſeruandę æqualitatis inter liberos quaſi fruſtratoria videatur conformis cauſæ inteſtati, tamen & ipſa cauſa teſtati dicitur cum inſtituuntur hæredes etiam venientes ab inteſtato per l. ſecundam. ff. de iniuſt. rupt. teſt. Bald. & ali. in l. 1. in prin. ff. ad leg. falci.

Si autem velit teſtando pater inter filios aliquam enormem inæqualitatem ſeruari non eſt ſibi clauſa via teſtandi ſolemniter. Alia namque via per eum electa teſtandi minus ſolemniter non dicitur irreuerentia haberi nec iniuria fieri ſuo teſtamento imperfecto impugnato per liberos veluti magnã inæqualitatem inter eos 12 continenti, quia † parens ipſe non teſtando ſolemniter, primo eſt contemptor legis ideo fauore non eſt dignus ſed punitione ad not. in gloſſ. penult. in cap. primo. de matr. contract. contra interd. eccleſi. cum ſimil. ſecundo, velle videtur ſuum teſtamentum non valere, arg. l. an inutilis. ff. de acceptilati. & l. non ſolum ff. de actio. & obliga. proprie adducit Roma. conſilio 179. ampliſsimè. columna penultima. in fin. verſi. ardor amoris liciti, ſentit poſt Cuma. & Caſtr. & Alexand. in l. prima. §. ſi quis ita, columna ſecunda, numero octauo, de verb. oblig. & Socin. conſilio 98. colum. quarta, ſub verſi. ex quibus concludendum eſt, lib. tertio, & facit. l fin. ff. de manu. teſt. vbi quid inepte diſpoſitum ab agente pro nullo, & magis ad impediendum habitum intelligitur, vnde volenti non infertur iniuria nec irreuerentia l. cum donationis. C. de tranſact. l. quamuis. ff. de in ius vocan. cum ſimil. & ſi dicatur parentem inter liberos teſtantem velle tenere teſtamentum, vt inter liberos etiam minus ſolemniter factum per dict §. ex imperfecto, replicatur id habere locum dum cauſa inteſtati fouet cauſam teſtati ita quòd nimis inæqualiter teſtamentum non damnificet liberos alioquin ab inteſtato æqualiter vocatos, quorum fauore diſpoſitio dicto §. ex imperfecto. emanata cenſetur vt gloſſ. & doct. omnes præter. Nat. communiter tradunt in locis ſup. alleg. ideo in eorum odium non debet redundare dict. l. quod fauore, vt in ſimili arguit Iaſo. in dict. auct. hoc inter liberos, columni. prima, in prima limit. poſt Ang. ibi, itaque non vera eſt opin. Nattæ pro vt etiam vera non eſt quòd ſimiliter diſpoſitio dict. auct. hoc inter liberos ſit inducta fauore teſtamenti paterni & non filiorum, vt infra modo etiam oſtendam.

Cum igitur teſtamentum inter liberos habeat clauſulam derogatoriam ad ſequens teſtamentum per text. 13 & docto. in dict. auct. † hoc inter liberos, huius deciſionis rationem perſcrutari ad plura multum intereſt, eam enim eſſe pariter fauore conſeruandi iudicij paterni, ne per aliquas excogitatas falſitates ſubuertatur, ſi minori quam ſeptem teſtium numero fiat ſequens teſtamentum, firmat idem. Natta. in dicta auctentica hoc inter liberos, verſiculo tertio præmitto, idem ibi replicat in prima in quinta & in octaua quæſtio. pŏderando verba text. in § ſi quidem. in auct. de teſtam. imperfecto & in §. & quod ſæpe. de trien. & ſemiſſ. ne artificio alicuius criminoſi & inuentione aliquo-

aliquorum malorum teſtium primam voluntatem de-
functi commutari & ſubuerti tentetur, ego autem ſto
14 cum communi opin. quòd † primi teſtamenti paterni
ſpecialis, vt infra dicetur, derogatio & adhibitio ſeptem
teſtium requirantur in ſecundo teſtamento fauore fi-
liorum inſtitutorum in primo teſtamento, ne aufera-
tur, eis, vel diminuatur hæreditas paterna ſine expreſſa
& manifeſta voluntate patris expreſſa per verba text.
in dict. §. ſi quidem. ibi, hoc ipſum expreſsim ſignifican-
tem, &c. manifeſta, vt ibi ſubiungitur, ſub præſentia
15 ſeptem teſtium, &c. quorum † quidem teſtium multi-
tudine quid manifeſtum fieri dicitur per l. fin. C. de fi-
deicommiſſ. dicit Bald. in l. pen hanc, colu. prima. C. de
tempo. appell. ita ab hac opi. non eſt diſcedendum, quia
commun. eſt in dict. auct. hoc inter liberos, approbata
ibi per Ang. Fulg. ad fin. Caſtr. numero ſecundo, Salyc.
numero primo. Alexand. Iaſ. in colum. prima, in prima
limit. & colum. ſecunda, in ſecundo not. & Socin. Iun.
conſi. 127. numero nono, lib. primo, & Riminal. conſil.
459. numero nono, & Guil. Bened. in c. Raynutius. par.
prima. verſi. teſtamentum 2. numero decimo, de teſta.
ita communiter doct. tenere fatetur ipſe Nat. in dict.
16 auc. in 8 quæſtio. & quia veriſsima demonſtratur † nam
ius quodammodo dominij, quod in bonis paternis filij
habent viuente patre. l. in ſuis. de liber. poſthum. l. pri-
ma. §. largius. de ſucce. edic. l. cum ratio. in prin. de bon.
damn. firmius apparet eſſe eradicatum & inuiſcatum in
filios ipſos primo teſtamento patris eos inſtituentis
hæredes ita cum diſpoſitione legis concurrente diſpoſi-
tione hominis, vnde cum pro illius fere dominij filio-
rum priuatione & derogatione, vt patris teneat teſta-
mentum, in eo requiratur certa & ſpecialis exhæreda-
tio filiorum, vel. prima; & ſecunda, de liber. & poſthum.
& ibi doct. & text. in l. ſi ſub conditione. ff. de bon. poſ.
contra tab. ibi, certo enim iudicio liberi à parentum ſuc
ceſsione remouendi ſunt, & in l. maximum vitium. §.
ſancimus. C. de liber. præter. ita expreſsionem verbo-
rum requirit exheredatio, Bald. in l. ſi pater. ad fin. in
penu. quæſtio. C. de inſtitu. & ſubſtitu. & fit ſpecialibus
verbis, vt fieri derogationem præcedentis clauſulæ de-
rogatoriæ ex communib. doct. Bar. & ali. adducit Iaſ. in
l. Titius. in princip. colum. penult. ver. tu autem dic. de
liber. & poſthu. & fauore filiorum eſt inductum, quòd
tacite vel generalibus verbis non poteſt fieri talis pri-
uatio. idem Iaſo. probat in dict. l. in ſuis, colum. 6. verſi.
iſta ratio, quia fauor eſt pro filio extare hæredis inſtitu-
tionem dict. l. ſecunda, eo. & gloſſ. in ver. pure. in l. ſub
conditione. ff. de hæred. inſti. & tex. in l. filium. §. ſed ſi
portio, de legat. præſt. cum ſimil.

17 Ita ergo eadem & fortiori ratione † cum duo magis
ſtringant vincula auc. itaque. C. commun. de ſucceſ. cap.
primo. de treu. & pa. dicendum eſt ius quaſi dominij fi-
liorum primo teſtamento patris firmatum non intelli-
gi. Secundo patris teſtamento ſublatum vel diminu-
tum niſi ſpecialiter derogando primo teſtamento vo-
luntate patris contraria ſpecialibus verbis expreſſa eti-
am manifeſta coram 7. teſtibus, vt dixi, ita decidit text.
in dict. auct. hoc inter liberos, & in originali ex quo ſu-
mitur, cuius quidem deciſionis ratio quodammodo
manu tangitur, quòd eſt fundata principaliter in fauo-
re filiorum & non patris per ea quæ ſcribit Pariſ. conſil.
72. nu. 27. & ſequen. lib.. prouidendo filijs ne ius eorum
in ſucceſsione patris prius de lege. deinde primo teſta-
mento patris debitum ita de facili auferatur, vel turbe-
tur ſecundo patris teſtamento, nota enim iuris eſt re-
gula, diſpoſitionem aliquam cenſeri factam principali-
ter fauore eius, in cuius commodum & vtilitatem di-
ſpoſitio ipſa dirigitur. l. fideicommiſſa. §. interdum de
leg. 3. l. cum pater. §. donationis. de leg. ſecundo l. ſecun-
da. §. ſi duo fratres. ff. de colla. bon. l. ſi cui legetur. §.
fina. de lega. primo, & not. in l. qui exceptionem. in
prin. ff. de cond. indeb. & Bar. in l. liberationem. §. fina.
in prima oppo. de liber. lega. veritas ideo hæc, quòd di-
ſpoſitio dict. auct. hoc inter liberos, ſit emanata fauore
liberorum & non iudicij paterni conſeruandi, patet ex
accurata lect. text. in auct. de teſta. imper. in princip. &
§. primo. & §. ſiquidem. ex quo ſumitur dict. auct. hoc
inter liberos, & ex lectione text. in §. & quod ſæpe, & §.
ſequent. in auct. de trien. & ſemiſ. in quibus etiam ſe
fundat Nat. contrarium defendere nitens, & non bene
iudicio meo quoad alia ſua fundamenta principalia re-
ſpondi ſupra circa rationem dict. §. ex imperfecto, nunc
breuiter dico veritatem d. communis opin. apparere ex
18 dictis auctem. Primo inſpiciendo tex. † auct. dict. titu. de
teſta. imperfec. clare colligitur ex prin. quòd relaxatio
facultatis teſtandi, & exinde quælibet validitas etiam ex
coniecturis habita teſtamenti eius, qui parens eſt pro-
cedere videtur in ſuis filijs, itaque ratione & fauore ip-
ſorum filiorum oſtendunt verba text. in prin. ibi, inter
filios tenere, & ibi, & hoc in ſuis & in emancipatis filijs,
& in §. primo. ſimiliter claritas requiſita generaliter in
defunctorum diſpoſitionibus per legislatorem modis
ibi expreſsis in teſtamentis parentum inducta videtur
etiam fauore filiorum, vt ſunt verba aperta, ibi nullam
vlterius contentionem filijs derelinquat, & in dict. §. ſi
quidem forma teſtandi ſecundo loco ſub præſentia 7.
teſtium apparet quoque inducta fauore filiorum inſti-
tutorum in primo teſtamento, ne falſitas contra eos
committatur, quæ tandem eis præiudicaret & noceret;
& non iudicio parentis defuncti, quod etiam in primo
teſtamento & in ſecundo, dummodo in vno vigere po-
teſt, & demum quoad defunctum nihil refert, dum-
modo teſtatus deceſſerit quòd vtique ſibi deficere non
poteſt, cum vtrunque teſtamentum ſubuerti non quæ-
ratur, bene facit tex. in l. poſt legatum. §. non idem. ff. de
his qui. vt indi. ac bene facit Aymo conſilio 143. numero
decimoquinto, itidem euidens eſt ex dict. §. quod ſæpe,
& §. ſequent. in auct. de trien. & ſemiſ. quæ ibi per legis-
latorem diſpoſita ſunt circa diuiſiones bonorum per
parentes, inter filios faciendas in teſtamento cedere ad
vtilitatem, & cautelam filiorum & ſic eorum fauore &
non paterni teſtamenti, vt ibi, & indubitatam det filijs
hinc vtilitatem, & tex. in §. ſi vero aliquis. ſequent. ibi
oportet enim prouidere ſubtiliter cautela filiorum.

Miror equidem Marc. Ant. Nattam bonæ & notæ
eruditionis & ſubtilis ingenij virum in talem ſtram opi-
nionem erroneam lapſum fuiſſe, quòd ratio deciſionis
dict. auct. hoc inter liberos non ſit fauor filiorum ſed
pro conſeruatione primi teſtamenti paterni, cum &
hoc eſſe non poſsit ſine fauore filiorum in ipſo teſta-
mento hæredum inſtitutorum, cum & eorum totum
commodum & tota vtilitas ſucceſsionis, ex tali primo
teſtamento conſeruato futura ſit. Namque ita principa-
lis eſt fauor hæredum, quibus teſtator plus reliquit, &
is principaliter inſpici debet ſecundum Barto. in l. cum
19 res. §. culpa. in fin. de leg. primo, † & cui magis fauet te-
ſtator eidem magis fauet lex, per l. in teſtamento ita, &
l. mulcta. §. fin. de condit. & demonſt. dicit Bal. in l. pri-
ma colum. 1. ſub nu. 8. C. de inſt. & ſubſtit.. bonus text.
in l. ſeruo legato. §. non ſolum de leg. 1.

Etenim huiuſce diſceptationis & defenſionis veræ
& communis ſententiæ, quòd ratio dict. auct. hoc in-
ter liberos fundata eſt in fauore liberorum vtilitas eui-
dens eſt in quæſtionib. ſuperinde emergentibus, in qui-
bus liberorum fauor militare & præualere poteſt ſpe-
cialiter & in iſta quæſtione quòd exiſtentibus liberis
hæredibus inſtitutis in primo & in ſecundo teſtamen-
to patris abſque alia ſpeciali derogatione fauore libero-
rum id teſtamentum præualet & attendi debet quod ma-
gis liberis fauorabile eſt, cuius contrarium. quòd tenet
primum

primum prætextu ſuæ contrariæ opinionis ſentit idem Nat. in d. ſua repet. dict. auct. hoc inter liberos, numero 3. in 1. quæſt. illa tamen, quam modo dixi, eſt vera fundata in vera ratione fauoris liberorum & com. opi. vt ante demonſtraui ea dubit. verſ. adeo quòd illud, ſequitur & Boer. deciſ. 240. ſub num. ſecundo, ver. & quia etiam ſi ambo, & Zunt. Parmen. di. reſpon. pro vx. nume. 746. idem dicendum eſt in quæſt. 5. & 8. d. repetitionis Nattæ, quod vbi poteſt militare ſemper præualet liberorũ fauore.

20 Aduerte eundem † fauorem tribui liberis vocatis in teſtamentis parentum, etiam ſi ab eorum ſucceſsione ab inteſtato liberi ipſi eſſent excluſi lege municipali, ſeu alia diſpoſitione, vt filiæ vel neptes ſtantibus maſculis, quia in hoc naturalis ratio attenditur, vt per Rom. dic. conſilio 119. colum. 5. Riminal. ſeni. conſilio 495. numero 10. ſentit. Fulgo. in l. hac conſultiſsima. §. per nuncupationem. in fin. Cod. de teſta. firmat Boer. deciſ. 241 ſub numero tertio, verſicul. & per iſta Alexandr. Clar. in dicto §. teſtamentum. quæſtio. duodecima. verſicul. item quæro, vbi de communi, poſt Guli. Bened. in capi. Raynutius, par. prima, verſic. teſtamentum 1. numero 81. de teſta.

Oportet quoque ſcire, & hoc vnum præcipuum eſt in materia, cum hodie frequentiora ſint teſtamenta nuncupatiua, quàm in ſcriptis confecta, quòd † primũ
21 inter liberos teſtamentum nuncupatiuum ſolemniter, vel minus ſolemniter confectum, ſicut manu patris ſcriptum clauſulam cenſetur habere derogatoriam ad ſequens teſtamentum ex dict. auct. hoc inter liberos, licet ibi contrarium per continuationem literæ ad præcedentem aucten. quod ſine, teneat Ange. late ſecutus per Barb. conſilio ſecundo, libro primo, & per Alexan. conſilio centeſimo quadrageſimoſexto, libro ſecundo, tamen pro teſtamento dicto nuncupatiuo eſt communis opin. vt per Caſtren. Alexand. & Iaſ. in ſecunda lim. in dict. auct. hoc inter liberos. ex continuatione etiam cum dict. §. ex imperfecto hanc opinio. veriorem tenet Boer. deciſ. ducenteſima quadrageſima, ſub numero decimo, & placet Nattæ in dict. repet. in ſecunda quæſtio. numero quarto, per æquiparationem teſtamentorum & in ſcriptis & nuncupatiui, & ego dico per fauorem liberorum, & eorum ius dominij bonorum paternorum firmatum iam in primo teſtamento, talequale ſit, vel manu parentis ſcriptum, vel nuncupatiuum per ea quæ ſupra ſcripſi, diuerſitatis ratio non eſt, immo eadem videtur ex deciſione expreſſa dict. auct. hoc inter liberos, & ex communi ſententia doctorum ibi deciſio eſt, quòd ſecundum teſtamentum reuocatorium primi poteſt eſſe in ſcriptis, vel ſine ſcriptis nuncupatiuum, quod ideo nuncupatiuum exiſtens liberis magis fauorabile habet etiam clauſulam derogatoriam ad præcedens, ex communi doctorum ſententia ſcripta ſupra in princip. huius conſiderationis, ſic ergo & teſtamentum nuncupatiuum clauſulam derogatoriam continere probatur, ita pro communi opin. tenenda in iudicando & conſulendo ſubſcripſit Clar. dicto §. teſtamentum. in q. vndecima.

Teſtamentum † itaque primum inter liberos non
22 reuocatur per ſecundum teſtamentum inter extraneos, vel liberos ſimul, tantum in legitima inſtitutos, niſi duo vel tria concurrunt, & adhibitis ſeptem teſtibus, & reuocando expreſſe primum teſtamentum tale & aliam diſponendo voluntatem fiat ipſum ſecundum teſtamentum per text. dict. auctent. hoc inter liberos, & in dict. §. ſi quidem. & communiter docto. vtrobique, non placet ſufficere quinque teſtes adhiberi ſecundum literam græcam, vt tenet Natt. in repeti. dict. auctent. hoc inter liberos, numero ſecundo, verſic. quarto præmitto, quia non conſtat illam literam græcam nouellarum, quæ in græco ſermone circunferuntur, habitam eſſe ex originali exemplari, ex quo translatum fuit in ſermonem latinum volumen auctenticorum, quod in libris legalibus inſertum habemus. Quiſquis fuerit ille translator, nempe hoc vnum eſt ſatis, quòd eius translationes pro veris & nouiſsimis vniuerſalibus conſtitutionib. Iuſtiniani Imperatoris per tot ſecula fuerunt approbatæ, per tot Pontifices, & Imperatores, & lectæ in ſcholis publicis totius Chriſtiani orbis terrarum & ſecutæ per gloſſatores & doctores in tantis libris, quanta eorum eſt copia, & ſeruatæ, ac in dies ſeruantur in iudicijs, adeo quòd ab eis nullo pacto diſcedere debemus, & ſic tenere firmiter coram ſeptem teſtibus factum requiri ſecundum teſtamentum reuocatorium primi facti inter liberos ſecundum communem vulgatam literam dict. aucten. hoc inter liberos & dict. §. ſi quidem. Ita iuſtitia circa contrariam dandi & auferendi inter liberos facultatem teſtandi parentibus congrue diſtribuit & æquat, quantum enim ſolemnitatis de communi ſolemnitate ſeptem teſtium dando liberis relaxauit teſtamento parentis, dict. §. ex imperfecto, tantum reſtituit communis ipſius ſolemnitatis ſeptem teſtium, & expreſſe auferendo liberis teſtamento reuocatorio eiuſdem parentis dict. auctent. hoc inter liberos ex rationibus ſuperius adductis, & quia iuſta eſt contrariorum diſpoſitio. leg. fin. de legat. tertio, cum ſimil. ibi in gloſſ.

Proinde ſequitur reprobatio alterius opinio. Nattæ
23 in dict. repetitio. numero ſecundo, inferentis † coram quinque teſtibus poſſe fieri codicillos reuocatorios primi teſtamenti inter liberos, cum ita coram quinque teſtibus poſsint fieri codicilli, & quælibet alia vltima voluntas per l. fin. C. de codicil. & dicta litera græca originalis ſecundum eum dicat in præſentia ſeptem, aut etiam quinque teſtium. Reprobatur quidem iure hæc ſua opinio. quia primum non eſt ſtandum dictæ literæ græcæ de quinque teſtibus, ſed cõmunib. & receptiſsimis translationibus latinis firmiter loquentibus de præſentia ſeptem teſtium pro vno requiſito principali conficiendi ſecundum teſtamentum reuocatorium cũ clauſ. ſpeciali reuocatoria primi vt modo dixi, & infra
24 repetam. Deinde quia per † codicillos non poteſt reuocari primum teſtamentum in quo filij ſunt hæredes inſtituti, ea ratione etiam quòd codicillis dari vel adimi non poteſt hæreditas. l. ſecunda. C. de codicill. non ſolum hæreditas, ſed etiam certa res filio relicta in teſtamento iure inſtitutionis codicillis adimi non poteſt, vt ſequendo conſilium Iacob. de Bel. probat Bald. numero quarto, Salyce. numero tertio, Caſtrenſ. in fin. l. omnimodo. in principio. C. de inoffic. teſtamen. & ibi Iaſo. in columna fina. verſic. antequam veniam, comprobat & idem Iaſo. conſilio ducenteſimo vigeſimotertio, teſtamentum iſtud columna fina. verſi. ſed dubitatur ſecundo, lib. ſecundo, vbi in fin. etiam expreſſe te
25 net † primum teſtamentum inter liberos habens clauſulam derogatoriam ad ſequentia teſtamenta, vel ad ſequentes vltimas voluntates non intelligi reuocatum per codicillos poſtea ſimpliciter factos, idem probat Ruin. conſilio vigeſimotertio. columna tertia, numero ſeptimo, & ſequen. lib. ſecundo, & ea quoque ratione quia non interuenerunt ſeptem teſtes, & non fuit ſeruata ſolemnitas de qua in dict. auctent. hoc inter liberos, ita per Rim. ſenio. conſi. quadringenteſimon quinquageſimonono nu. decimo, & Iaſ. in d. auct. ad pri.
26 Idem † inſtitutionem etiam vnitam cum fideicommiſſo per codicillos non poſſe reuocari non ſeruata dicta iuris ſolemmnitate & diſpoſitione tenet Pariſ. conſilio trigeſimoquinto, numero vigeſimooctauo, & ſequent. libro ſecundo, intellige tamen niſi codicilli etiam eſſent inter liberos, & eis fauorabiliores, quia præcedentem

reuocarent voluntatem parentis , vt late diſcutiendo conſuluit Socin. Iun. conſ. centeſimo vigeſimoſeptimo, num. 9. 10. & ſequen. vſque ad fi. lib. 1. vel ſi non reuocarent ſaltem eam reducunt ad æqualitatem, vt quòd inter filios minus habentes in teſtamento & plus in codicillo habente dependentiam ex teſtamento, & codicillo ſimul, non quòd vltimus codicillus † dicatur reuocare teſtamentum, vt pulchre declarat Corn. conſilio vigeſimo primo, columnn. tertia, & ſequent, libro quarto, pro not. ad limitationem d. auc. hoc inter liberos, ibi refert Natt. num. 16. in 11. quæſtio.

27 Dignum animaduerſione quoque eſt quòd † teſtamentum vltimum inter liberos factum etiam coram duob. teſtibus non rogatis reuocat primum teſtamentum coram ſeptem teſtibus factum continens fratrem teſtatoris hæredem inſtitutum etiam cum expreſſa cla. derogatoria ad ſequentia teſtamenta, & hoc per gloſſ. fi. in verſ. perfecta. in d. §. ſi quidem, & per quinque rationes, & ſequendo Roma. dicto conſ. 127. colum. penulti. ad fin. verſic. ſecundo dico, probat Iaſo. conſilio ducenteſimo vigeſimotertio, col. prima & ſecunda, maxime in verſi quinimo etiam ſi primum teſtamentum, lib. ſecundo, refert, & ſequitur ita eſſe commun. opinio. atteſtando Couar. in rubr. par. ſecunda, ſub nume. decimonono, verſic. ſexto deducitur. de teſta. & ſequitur Boer. dict. deciſ. ducenteſimo quadrageſimo, num. ſecundo, per hoc enim, nequaquam ſtes vel credas Iaſoni in conſ. ſexageſimooctauo, viſo themate, lib. primo, tenenti teſtamentum præcedens inter extraneos ſolemniter conditum non tolli per ſequens teſtamentum inter liberos factum minus ſolemniter defectu rogationis teſtium, & allegantis ad hoc Roma. conſilio tricenteſimo ſexto, propoſita conſultatio, quia Rom. ibi non dicit hoc, imo ſub ver. nec quidem huic ſententiæ dicit ſolemnitatem rogitus teſtium relaxari in teſtamentis conditis inter liberos, quia ipſi abſque alio teſtamento iuſti parentum ſucceſſores futuri eſſent, cum eorum ſit prima cauſa in ſucceſsione parentum aſſumendo rationem ex tex. in l. prima. Co. de his qui ſibi aſcribunt. & quia contra eum in hoc communis ſententia extat modo probata per gloſſ. ipſam Iaſo. Roſo. Roma. Couar. & Boer. in locis modo alleg. & Caſtren. in dict. auctent. hoc inter liberos, numero ſexto, Alexand. conſilio centeſimo quadrageſimoſexto, colum. penu. numero decimo, lib. ſecundo, & Guli. Bened. in cap. Raynutius, part. prima, ver. teſtamentum, 1. numero ſeptuageſimoquinto, de teſta. Soci. Iun. conſil. centeſimo quadrageſimoquarto, numero trigeſimoprimo, quadrageſimoprimo, li. ſecundo, Plot. conſilio 6. numero quarto, cum ſimil. per Ludo. Zunt. Parmen. ſuo reſpon. pro vxo. num. quingenteſimo nonageſimoſecundo, & ſequen.

Vltra autem adhibitionem ſeptem teſtium in ſecun-
28 do teſtamento reuocatorio primi inter liberos in ead. † clauſula derogatoria , ſeu reuocatoria primi non ſufficit quòd ſit generalis , ſcilicet caſſans & reuocans omne aliud teſtamentum hucuſque factum manu cuiuſcunque notarij , & indiuidua omnino non eſt neceſſaria , licet dubio procul ſufficeret , ſcilicet caſſans & annullans præcedens teſtamentum tali die, & manu talis notarij ſcriptum per eundem teſtatorem factum, ſed ſpecialis ſufficit reuocatio, ſcilicet caſſans, & reuocans omne aliud ſuum teſtamentum factũ etiam inter liberos , ita enim expreſsio iſta ſpecialis inter liberos facta in clauſula derogatoria præcedentis teſtamenti inter liberos inſerta in ſecundo teſtamento oſtendit nobis voluntatem parentis expreſſam reuocandi primum teſtamentum inter liberos , & reuocatũ remanet per dict. auctent. hoc inter liberos, expreſſe ibi tradunt Caſtren. nu. 10. quarto, Corn. in princ. Alexand. conſ. 163. colum. ſecunda, numero 5. libr. 7. Curt. Iun. conſil. 169. column. 3. numero 9. Couar. dict. rubr. par. ſecunda, ſub numero 19. in verſicu. ſexto deducitur, vltra med. de teſta. Alexandr. conſilio vigeſimoquarto, nume. quinto, probatur hæc ſpecialis expreſsio reuocationis teſtamenti inter liberos ex verbis apertis dict. auctent. hoc inter liberos, ibi declarat ſe nolle teſtamentum tale valere, dictio enim tale, relatiua refertur ad teſtamentum inter liberos in principio, ibi expreſſum, quod eſt dicere, declaret ſe nolle teſtamentum inter liberos valere, vt patet ad ſenſum viſus & auditus. Nota
29 ſingulariter † ſecundum teſtamentum non cenſeri continere clauſulam derogatoriam primi inter liberos ex proœmio ipſius ſecundi dicente, vt ſolet communiter, talis nolens inteſtatus decedere, ita demonſtrante teſtatorem non recordari primi teſtamenti , ideo eius , de quo non habuit memoriam pœnitere non potuiſſe firmat Ioan. Bapt. de ſanct. Blaſ. in conſilio centeſimo quadrageſimooctauo, numero quarto, quinto. inter conſi. diuerſ. vlt. volunt. addo quòd proprie in hoc pro fundamentali ratione , quòd teſtator ſit certus de facto ſuo proprio , itaquòd non poſsit dici quòd non intelligit vim verborum, adducit Bald. in dict. auct. hoc inter liberos, ſub nu. 1. verſ. & iſta eſt fin. concluſio.

30 Similiter autem vbi in primo teſtamento † inter liberos duplex adeſſet clauſula derogatoria ad ſequentia teſtamenta, ſcilicet legalis, per dict. auct. hoc inter liberos, & altera expreſſa per teſtatorem, proteſtando ſe nolle valere aliud teſtamentum in futurum faciendum, niſi de nomine notarij qui primum ſcripſit , mentionẽ in alios fecerit, ſeu quid aliud expreſſerit, oporteret quoque tunc in ſecundo teſtamẽto apponere duplicẽ clauſ. derogatoriam primi, vnam reuocãdo præcedens teſtamentum factum etiam inter liberos, alteram non obſtante quacunque clauſula derogatoria, nam alteram ſolum tollere non ſufficeret. l. ſi domus , de ſerui. vrba. prædi. ita probat Caſtrenſ. in dict. auctent. hoc inter liberos , numero quinto , cum eo ibi tranſit Coros. circa principium comprobat Alexan. conſilio centeſimo ſexageſimotertio, columna ſecunda, numero quinto, libro ſeptimo, & Socin conſilio 163. columna penultima ad fin. lib. ſecundo. Curt. Iun. conſilio centeſimoſexageſimonono, numero nono, Couar. rubr. par. ſecunda, ſub numero decimonono , & ſub verſiculo quarto , verſic. hinc ſcribit Pau. de teſta. ita eſſe commun. opinio. dicit auctore Alexandr. conſilio vigeſimoquarto , columna ſecunda, & ſequent. numero quinto, & ſequent. & poſt hos Gualden. de arte teſtan. titu. 10. cau. prima, ſub numero tertio , idem tenet Clar. in ſuo §. teſtamentum, queſtio. penult. verſicu. hæc autem concluſio, dixi ego conſilio centeſimo ſeptuageſimoquarto, ad numerũ ſeptimum, libro primo, allegando & Tob. Peruſi. conſilio vigeſimoſecundo, numero nono, vbi etiam inſiſtit clauſulam omnimodo meliori, vti nimis generalem non operari vnam reuocationem, vt ibi per eum , eandem comprobat ſententiam Menoch. conſilio 170. numero 2.

31 Ab hac quidem communi † ſententia non eſt recedendum ex eo quòd Nat. in dict. auctent. hoc inter liberos, numero ſeptimo , in quarta quæſtio. tenet ſufficere ſimplicem derogationem, quia vt ante dixi, communi opinio. ſtandum eſt reiecta ſingularis doctoris opinione per Roma. conſilio centeſimo ſeptuageſimonono, columna 4. verſi. quoad ſecundum, & Alexandr. conſilio 134. ad fin. lib. primo, cum ſimil. per Neuiza. in ſyl. nuptia. li. quinto, numero primo. & ſequent. & quia ſua motiua leuia ſunt. Nam dictum Caſtren. ibi, non eſt contra mentem Bald. imo eam declarare profitetur, ne ea aliquem faciat incidere in errorem , vt dicit vidiſſe aliquos errare dicentes Bald. dicere quòd ſufficiat generalis clauſula cum contrarium habetur expreſſum in l.

ſi quis

ſi quis in principio. de legã. tertio, à qua igitur contrari-
etate, vt ſaluentur eius dicta, ibi debent intelligi, prout
32 Caſtren. declarat, & † pater teſtando inter liberos, non
ſolum apponendo ſuam clauſulam derogatoriam taci-
te non cenſetur remouiſſe, ſed nec etiam expreſſe poteſt
remouere legalem clauſulam derogatoriam, nec ali-
quid diſponere contra dict. auctent. hoc inter liberos,
per leg. nemo poteſt, & ibi plene not. de leg. primo, vbi
text. illum expreſſe ſummando Bart. & Caſtrenſ. intel-
ligunt prouiſionem teſtatoris facere ceſſare prouiſio-
nem legis, & leg. verbis legis. de verbo. ſignificatio. &
ibi expreſſe Alcia. in fin. dicit quòd teſtator non poteſt
derogare legibus, quæ vel certam formam inducunt,
vel clauſulam derogatoriam habent, cum ergo non in
ſuplementum vel in ſubſidium eius, quod facere pater
deberet teſtando inter liberos primo loco, ſed principa
lem & ordinariam infirmandi teſtamentum inter li-
beros formam præbeat, & diſpoſitionem inducat legis
lator in dict. auctent. hoc inter liberos & in corpore vn
de ſumitur, quòd vocatis ſeptem teſtibus cum expreſſa
declaratione & ſpeciali reuocatoria primi teſtamenti
inter liberos fiat alia diſpoſitio, ſi præter hanc legalem
derogatoriam teſtator in primo teſtamento apponat
ſuam expreſſam clauſulam derogatoriam, vt Caſtren.
& alij prædicti formant quæſtionem, vtique dicendum
eſt duplicem clauſulam derogatoriam vigere, & dupli-
cem requiri reuocationem, vt ipſe Caſtren. & alij alleg.
dicunt, & hic locum non habere brocardicam materi-
am de diſpoſitione expreſſa faciente caſſare tacitam. l.
cum ex filio. §. primo, de vulga. & pupilla. & de proui-
ſione expreſſa hominis faciente ceſſare prouiſionem le-
gis l. fin. C. de pact. conuen. & dict. §. Stichum, quia ceſ-
ſat ratio dicti primi, quòd tacitum veniat ſupletiue, vt
per Iaſ. conſilio ducenteſimo vigeſimo, nodoſa eſt, co-
33 lum. penult. ad princ. libro. ſecundo, & † prouiſio ho-
minis tollit prouiſionem legis, quando iſta legis eſſet in
ſubſidium inducta, tradunt Bartol. in l. & habet. §. cum
quis. ff. de preca. Bald. in dict. l. fina. ad fin. de pact. con-
uent. & in le. prima, ſub numero decimoquarto, com-
mun. de lega. vbi proprie dicit d. leg fin. prouidere de
remedio extraordinario introducto in defectũ prouiſi-
onis hominis, & de his vt dictum eſt non eſt prouiſio
di. auctent. hoc inter liberos, ergo corruunt huiuſmo-
di motiua Nattæ, magis enim credendum eſt patrem te
ſtatorem voluiſſe & ſuam & legis prouiſionem, &
quamque earum effectum ſuum operari pro maiori fir-
mitate teſtamenti, argum. l. tertiæ. ff. de mili. teſtam. &
l. Lucius. de ali. lega. & l. ſi is cui via. quemadmo. ſerui.
amitta. & not. per Bartol. in leg. legitima. columna ſe-
cunda. numero tertio. ff. de pact. † vbi pactum nudum
de eo quod aliàs erat debitum ex aliqua parte iuris di-
citur lege corroborari, ad hoc bene facit quòd tradit
Iaſon conſilio octauo, columna decima, ad fin. ver. præ-
terea teſtator, lib. tertio, & prouiſio hominis non tol-
lit prouiſionem legis, quæ plenius prouidet Rip. in leg.
prima, numero penultimo, de legat, primo. vel æquè
ſimpliciter diſponat cum vtraque ſit lex ſeruanda, Al-
ber. in l. nemo poteſt, nu m. quarto, eo. & melius indu-
ctio per Bald. in l. ex par te. ff. de acquiren. hæredi. quòd
prouiſio teſtatoris non impedit prouiſionem legalem,
quando prouiſio legalis importat neceſsitatem, vt vi-
detur importare circa reuocationem teſtamenti inter
liberos prouiſio dict. auctent. hoc inter liberos.
35 Ad ſecundam conſiderationem † propoſitam dico, ſi
teſtamentum inter extraneos non habeat clauſulam
derogatoriam ad ſequentia teſtamenta, & vnum. vel
plura alia ſequantur teſtamenta, & quotquot, etiam ſi
mille fuerint, iuris regula vulgata eſt, quòd vltimum
& poſterius teſtamentum derogat prioribus, ipſo iure
valet & ſeruari debet dummodo ex hoc hæreditas adi-
ri poſsit. l. prima. ff. de iniuſ. rup. teſtamen. & §. poſteri-
ore, inſti. quibus mod. teſt. infir. vbi magiſtralis & ple-
nus text. eſt ſi voluntate hæredis, vel caſu hæreditatis
adiectio defecerit poſteriori teſtamento, nihilominus
prius remanet ruptum & ipſo iure. l. ſancimus. C. de te-
ſtam. & ibi poſt Angel. Alexand. in ſecunda colum. verſi.
in eadem ibi vel loquitur, tenet ſatis eſſe ad tollendum
primum teſtamentum, quòd ſecundum ſit perfectum
& abſolutum, & ex eo adeundi hæreditatem potuerit
contingere caſus, licet non contigerit, & idem ibi ad
fi. per. l. pater filio. in prin. ff. de hæred. inſtit. & l. cum in
ſecundo, de iniuſ. rupt. teſtam. Bal. in l. ſi pater. §. ſi ex aſ-
ſe. de vulga. & pupilla. Guli. Bened. in capit. Raynutius.
part. prima, ver. teſtamentum, numero ſeptimo, de teſt.
pro communi ponit Clar. dicto ſuo. §. teſtamentum,
quæſtio. nonageſimaſexta, ad hæc plura exordiendo
congerit Pariſ. conſ. viegſimoquarto, columna prima,
lib. ſecundo, & conſilio decimo, columna prima, libr. 3.
Abb. conſilio quadrageſimoprimo, numero ſecundo,
Burſ. conſilio quadrageſimoſeptimo, numero ſix. Nat.
in repet. auctent. hoc inter liberos. in principio. C. de te-
ſta. inſpecto autem tempore conditi ſecundi teſtamen-
ti, quòd ex eo potuerit adiri hæreditas Alexandr. conſi-
lio trigeſimoſeptimo, ſub numero primo. libr. primo,
36 conſilio octuageſimoſeptimo, numero ſecundo, lib. 3. †
irritum quoque & ruptum fit teſtamentum ſuperueni-
ente legitimatione filij ſpurij, Ancha. conſilio ducente-
ſimo nonageſimo, in ſucceſsione, columna ſecunda, vl-
37 tra med. † Amplia etiam ſi poſterius valeat iure ſpeciali,
probat Iaſ. conſ. ducenteſimo vigeſimotertio, teſtamen
tum iſtud, columna prima, libr. ſecundo, & Socin. Iun.
conſilio centeſimo quadrageſimoquarto, numero tri-
geſimoſeptimo, trigeſimooctauo, lib. ſecundo, Caſtren.
conſil. 317. dubium facit, libro. primo, ſequitur Alexan.
conſilio centeſimo quadrageſimoſexto, colum. penult.
ad fin. lib. ſecundo, & conſilio 105. colum. ſecunda, nu-
mero 6. libr. quarto, & eo modo puta ſi per duos teſtes
dictante ſtatuto poteſt probari teſtamentum, poteſt &
ſic probari per duos teſtes poſterius teſtamentum re-
uocatorium, tenet Ripa in rubr. numero octauo. ff. de
acquiren. poſſeſ. cum ſimil. per Iaſ. conſilio centeſimo,
quadrageſimoprimo, columna prima, & ſequen. libro
38 quarto. † item amplia ſi primum teſtamentum fuerit
conſenſu hæredum firmatũ, poterit tamen alio poſteri
ore teſtamento per teſtatorem reuocari, plene per Dec.
conſilio quadringenteſimo ſeptuageſimoquinto, co-
lumna ſecunda, & Pariſ. conſilio vigeſimoquarto, nu-
mero decimoquarto, & ſequen. lib. ſecundo, ſed in hoc
quomodo contra, vide per Curt. Iun. conſilio vigeſimo
ſexto, columna ſecunda, & conſilio 98. columna fi.
39 Amplia quoque non ſolum † primum teſtamentum,
ſed omne quod ab eo dependet, reuocatur per aliud te-
ſtamentum reuocatorium, vt ſi conſtituo me ſolutu-
rum quod erit relictum in teſtamento Titij, qui poſtea
tale teſtamentum reuocauit, me aliter non teneri, per
l. fina. ff. de ſolu. & l. cum quis decedens. in principio,
de legat. tertio, firmat Bald. in l. fin. Co. de conſti. pecu.
l. ſecunda, in princ. & ibi notat Barto. de lega. præſtan.
ſequitur Alex. conſilio 111. numero fin. & Ruin. conſilio
centeſimo vigeſimonono, columna penultima, lib. pri-
mo, late inſiſtit donationem factam in teſtamento, vti
ſequentem naturam vltimæ voluntatis cenſeri reuo-
catam reuocato toto teſtamento, & Bal. conſilio tri-
centeſimo ſeptuageſimoſeptimo, quædam mulier. libr.
quinto, tradit quid deſtinatum poſt mortem donantis
diſtribuendum ſapiens mortis cauſa capionem poſſe
reuocari & cauſa finali donanti reuocata, intelligi reuo-
cat & à ipſam donationem, & Bero. conſil. quinquageſi-
moquinto, numero quinto, ponit donationem præ-
ſumptam vni filiæ factam dici reuocatam per teſtamen-

tum poſtea factum continens eam ſimul hæredem cum alijs inſtitutam, vide materiam dotis vxoris confeſſatæ in teſtamento poſtea reuocato ſatis diſcuſſa per Bal. conſ. decimoquarto, Antonius fecit teſtamentum, lib. ſecundo, & conſ. 488. in quodam teſtamento, lib. quarto, & conſil. tricenteſimo octuageſimoprimo, confeſſio viri. libr. 5. & Angel. conſil. 181. A. fecit teſtamentum, & Caſtren. in l. 3. § fin. numero quinto, & ibi Alexand. de liber. & poſthum. de ſimilibus confeſſatis in teſtamento poſtea reuocatis.

40 Aduerte tamen ſi † actus aliquis inter viuos teſtando induceretur, puta aditio hæreditatis alicuius delatæ teſtatori, reuocato teſtamento non reuocaretur talis actus & talis hæreditatis aditio, Bald. & alij in l. ſi auia. Cod. de iure deliber. aduerte quoque & intellige quòd
41 † primum teſtamentum ſolemne vt reuocetur per ſecundum, requiritur quòd hoc ſecundũ ſit etiam ſolemne, & ex eo ſaltem poſſet adiri hæreditas, Bald. conſilio 448. quæritur in primis. numero 3. libro primo. Ang. conſilio 233. punctus eſt quædam domina Margarita, ad fi. plene in cap. Piſaurenſi, Barb. conſilio trigeſimo ſecundo. & quidem viſo proceſſu, columna prima, & per tot. lib. primũ, aliàs ſi hæreditas non poteſt adiri ex ſecundo teſtamento remanet primum late Pariſ. conſi. quadrageſimoſexto, numero vigeſimoquinto, & ſeque. libr. 3. & ex duobus teſtamentis vnius perſonæ apparentibus quale debeat eſſe illud, quod reuocat alterum declarat Roman. conſilio ducenteſimo trigeſimoquar-
42 to. quoad primum, colum. penult. ver. quoad ſextum. † Item primũ teſtamentum nõ reuocatur per ſcdm nullũ defectu hæredis præmortui, niſi eſſet elapſum decennium per l. ſancimus. Co. de teſtam. Bal. conſi. quadrageſimoſexto, teſtamentum in quo, lib. quarto, in quo clauſula caſſans irritans, &c. nihil operatur, vt ibi per eum,
43 & Ang. Aret. tracta. de teſta. gloſſ. 103. † nec per ſecundũ carens inſtitutione hæredis, licet ſit donatio cauſa mortis vniuerſalis omnium bonorum, quæ debet tamen per hæredem impleri, Bald conſ. 454. ad euidentiam præmittendum eſt. lib. 1. & Ruin. conſil. 6. numero pri-
44 mo, † teſtamentum tamen ſecundum, etiam carens inſtitutione hæredum continens clauſulam volentis omnibus alijs præualere ſalua conſcientia non poteſt dicere quòd ſaltem valeat vt vltima voluntas, Bald. conſilio vigeſimonono, ſecundum teſtamentum, lib. tertio, itẽ
45 per † ſecundum teſtamentum, nullum præteritione non tollitur primum quoad inſtitutionem, ſed quoad legata & fideicommiſſa, legata vero & fideicommiſſa relicta in ſecundo debentur ab hæredibus ſcriptis in primo, Ancha. conſilio centeſimo quadrageſimoquarto poſſet argui ex duobus, & Corn. conſ. ſeptimo, colu. fin. lib. quarto, ſic & quando ſecundum ſuſtineretur per clauſulam codicillarem inſtituti in primo cenſerentur grauati per fideicommiſſum ad reſtituendum hæreditatem ſcriptis hæredibus in teſtamento ſecundo, Iaſo. conſ. centeſimo vigeſimoquarto, colum. ſecunda, verſi. octauo, & vltimo, & columna penultima, verſi. quarto reſpondeo, lib. primo. Per ſecundum carens hæredis inſtitutione reuocatur primum quoad legata non quoad inſtitutionem hæredum, Bartol. conſilio trigeſimoocta-
46 uo. Paulus Hug. idem per † ſecundum non rite perfectum, ſcilicet defectu rogitus notarij & teſtium & nimiæ difficultatis intelligentiæ loquelæ teſtatoris non tolli primum teſtamentum, probat Rom. conſi. tricenteſimo ſexto, propoſita conſultatio, & conſi. 494. in caſu
48 propoſitæ. ad fi. vbi primum † teſtamentum non reuocatur per ſecundum in quo ſunt in rebus feudalibus inſtituti hæredes domini conſenſu non accedente, Item
49 † primum teſtamentum non reuocatur per ſecundum, quando eſt ſuſpectum per contradictionem etiam vnius teſtis teſtamentarij, vt per Socin. conſili. ducenteſimo vigeſimonono, columna ſecunda, ver. ex quibus infero, lib. ſecundo, licet contrarium in eodem facto conetur defendere Iaſ. conſi. 124. libro primo, de quibus per Menoch. de arbitr. iudic. li. ſecundo. centu. ſecunda. caſ. 105. numero decimoſeptimo, vel eſt ſuſpectum quòd metu vel violentia fuerit factum, Bald. conſilio tricenteſimo quinquageſimo, proponitur quòd Ghirardus, num. ſecundo, lib. tertio, vel eſt ſuſpectum ratione perplexitatis doli & fraudis. Aym. conſil. centeſimo quadrageſimotertio, column. fin. numero decimoquarto. verſi. ſecundo reſpondeo vel quòd per adulationes doloſas fuerit teſtator inductus ad reuocandum primum, & faciendum ſecundum teſtamentum, Cot. in memor. verſi. teſtatorem inducere, & Ioan. Bapt. Plot. conſ. 168. nu. quinquageſimoſecundo, & ſequent. inter conſ. vlti. volunt. vbi de his ſufficere probationes per inditia &
50 teſtes ſingulares, † nec per actus inter viuos deficiente numero teſtium requiſito in vltimis voluntatibus reuocatur teſtamentum Iaſ. conſilio 141. columna prima lib. 4.

51 Denique ſi † teſtator coram ſolemni teſtium nu. dixerit ſimpliciter reuocare & nolle valere ſuum primum teſtamentum, id quidem per hoc non dicitur reuocatũ defectu alterius teſtamentariæ diſpoſitionis non factæ, ſed ſi adiecerit, quia volo decedere inteſtatus, vel quòd mea hæreditas vadat ad eos ad quos ſpectat, ab inteſtato, cum ex hoc venientes ab inteſtato cenſeantur inſtituti hæredes, & eorum aditione hæreditatis poſsit firmari vltima hæc diſpoſitio teſtatoris, ita infirmatum & irritum remanet primum teſtamentum. § penul. inſti. qui mod. teſt. infirm. Bart. in l. ſi iure ſub nu. 3. de legat. tertio, eſt magis commun. opin. per Alex. conſ. 30. nu. 3. libr. 3. & late conſ. 159. num. 5. & ſequent. lib. 7. & Corn. conſilio 39. lib. ſecundo, pulchre explicando tradit Signoro. conſilio 230. numero quarto, & Deci. conſ. 582. nu. 1. & Nat. in repet. auth. hoc inter liberos, nu. 2. in ſexta quæſtio. Ruin conſ. 6. numero primo, libro ſecundo, & latè Barb. conſilio 60. columna nona & ſequent. lib. ſecundo, & Alexandr. conſilio centeſimo quarto, libro
52 ſecundo, & Aym. conſi. 228. vbi † notarius mandato teſtatoris vocatiſque ſeptem teſtibus cancellauit teſtamentum per modum crucis, quod ideo ſic irritum remanet, ſequitur Clar diſt. §. teſtamentum. quæſtio. 93.
53 Non poteſt tamen notarius nec debet ad petitionem teſtatoris illud teſtamentum etiam cancellatum dilacerare, ita quod non reperiatur ſed debet ſeruare, & de eo adhuc tenetur facere, copiam ad effectum redarguendi ſecundum de falſo vel de nullitate ſecundum Barto. in l. ſecunda. §. ſi plura. ff. quemad. teſt. aper. & ibi Alex. in apoſtil. & Gul. Bened. in cap. Raynutius, par. prima, ver. teſtamentum, 2. numero 6. & Hiero. Cagn. in l. ſi librarius, nu. 56. de regu. iur. Proſequitur & Alex. conſil. 42.
54 nu. quinto, vbi tradit valere † ceſſationem verbo per teſtatorem factam notario ſtipulanti & acceptanti nomine omnium quorum intereſt & intereſſe poterit in futurum teſtibus 7. vocatis, aliqui volunt, etiam non adiectis verbis, quia voluit decedere inteſtatus intelligi venientes ab inteſtato inſtitutos, ideo primum teſtamentum reuocatum dici, vt per Gui. Pap. deciſ. 200. Eymardus, quod quidem non tenetur, vt per Ancha. Regi. in quæſtio. vltim. part. ſecunda. Quod quidem verum eſt quoad hæredis inſtitutionem, quo vero ad legata & fideicommiſſa tenet huiuſmodi reuocatio, nemine doctore diſcrepante inquit Bero. conſ. 4. nu. 8. & ſeque.
55 lib. 2. & quando teſtator voluit † primum teſtamentũ valere, & illud haberi ac ſi eſſet vltimum ita debet valere, & ſeruari Ruin. conſi. 2. per tot. lib. 2. ſentit Caſtre. conſ. 155. viſo puncto, columna ſecunda, libro primo, & quomodo in ſuo caſu Menoch. conſilio 176. per totum.

Ad

Ad tertiam conſiderationem, ſi teſtamentum pri-
mum aſcriptam habeat clauſulam derogatoriam & qui
56 bus verbis conceptam, dico quòd † doctores videntur
dupliciter & æquiuocè accipere clauſulam derogatori-
am, aut ad præcedens teſtamentum, de qua dicetur in
ſequenti conſideratione, aut ad ſequens teſtamentum,
57 de qua nunc agitur, † & hæc tripliciter emitti & for-
mari contingit derogatoria, vel ſolemnitati, vel pote-
ſtati, vel voluntati ad ſequentia, primis duobus modis
derogatoria ſolemnitati vel poteſtati, vt aliud teſtamen
tum facere non poſsit niſi ſua manu fuerit ſubſcriptum
coram decem teſtibus, vel niſi fuerint citati ad illud hæ-
redes inſtituti in præſenti teſtamento, vel quid aliud
fuerit obſeruatum, aut ſimpliciter quòd aliud non poſ-
ſit facere teſtamentum non valet, quia nemo poteſt ſo-
lemnitatem iuris publici mutare, nec ſe inteſtabilem
reddere, vti contra bonos mores, nec ſibi legem impo-
nere, à qua diſcedere non liceat, his enim caſibus ſecun-
dum teſtamentum paſsim priori derogat, vt l. diuus. §.
licet. de iure codicill. l. ſi quis in principio, & ibi Bar. nu-
mero quarto, de legat. 3. & l. ſi mihi. §. in legatis. numer.
3. per l. ſtipulatio hoc modo concepta. de verbo. obligat.
& Caſtr. in dict. §. in legatis, numero 6. in fin. & ibi alij
tradunt, & Corn. conſi. vigeſimoprimo, colum. penul.
verſi. præterea d. clauſula, lib. quarto, Caſtren. conſilio
284. in facto præſenti, colum. ſecunda, verſi. cæterum,
lib. 1. vbi declarat derogatoriam poteſtatis, vel actus te-
ſtandi, vel ſolemnitatis non valere, idem Io. Campeg.
conſilio 156. numero 1. 2. inter conſi. vlt. volun. lib. pri-
mo, & Pariſ. conſilio vigeſimoquarto, numero 26. 27.
58 lib. ſecundo. † Alio autem & tertio modo formatur &
concipitur clauſula derogatoria voluntati non abſolu-
tè derogans ſequenti voluntati, ſed ſub proteſtatione
quadam declaratoria ſuæ voluntatis eam abfuturam
eſſe ſequenti teſtamentariæ diſpoſitioni, niſi talis con-
ditio aſcripta ſeruata fuerit, quòd in ſequenti teſtamen
to fuerit deſcripta oratio dominicalis, vel alia oratio,
vel alia expreſſa fuerint, prout teſtator voluerit expri-
menda fore, iſta quidem derogatoria voluntati tenet &
valet per modum proteſtationis declaratoriæ volunta-
tis facta circa id quod conſiſtit in mera & libera pote-
ſtate, & voluntate proteſtantis & derogantis, vt circa
teſtamenti confectionem exemplificando, probat Bar-
tol. in leg. non ſolum. §. morte, ſub numero decimo-
tertio, & 17. de oper. not. nuncia. quem ibi alij ma-
gis communiter ſequuntur idem in leg. omnes popu-
li. ſub numero trigeſimoprimo, de iuſt. & iur. adducen-
do rationem quia proteſtatio præcedens declarat ani-
mum in futuro deeſſe, per l. at ſi quis. §. plerique. de reli.
& ſumpt. fun. & l. qui in aliena. §. fina. de acquir. hæred.
& ibidem Bart. & alij idem tradunt, & in dict. l. ſi mihi.
§. in legatis. & in dict. l. ſi quis in principio, & in l. ſanci-
mus. C. de teſta. Bald. in l. humanum, colum. fina. ver. 3.
caſu, C. de legi. & Ang. Aret. ponit in gloſ. 105. incip. & ſi
contingat ſui tract. de teſtam. item eandem validam
clauſulam derogatoriam importare iuramentum appo
ſitam teſtamento, vt quando teſtator iurauit teſtamen-
tum non reuocare ſequendo Ioan. Andr probat Bart. in
dict. l. ſi quis in principio, ad fin. nume. decimoquinto,
ſequitur Caſtr. conſilio 206. numero ſecundo, libr. pri-
mo, ita eſſe commun opin. comprobat Socin. Iun. in d.
l. ſi quis in principio, numero 72. & ſequent. cum alleg.
per Couar. rubr. de teſta. part. ſecunda, ſub numero de-
cimonono, verſi. ſecundo infertur, & Iaſo. in l. pacta, co-
lumna prima, C. de pact. Curt. Iun. conſilio vigeſimo-
ſexto, columna ſecunda, numero 5. Bello. conſilio 60.
numero 17. idem de communi per Nat. de clauſ. derog.
ver. circa quintum. nume. 66. illud enim ita accipitur,
quòd quis teſtando non poteſt iuramento ſibi vlterio-
rem teſtamenti factionem actiuam auferre iuxta plenè
tradita per Oldr. conſi. 160. Thema tale eſt, Titius con-
didit, & iuxta commun. opin. extantem quòd iuramen
tum non impedit teſtamenti refectionem per Catel.
Crot. in ſuis memor. in verſi. teſtatorem inducere, ſub
ver. & nota dignum. Veruntamen ſic iurando quis vi-
detur tunc oſtendere voluntatem abeſſe alij futuro te-
ſtamento, vt teſtamentum iuratum eo meliori quo po-
teſt modo valeat, arg. l. cum pater. §. filius matrem, de
legat. ſecundo, & l. cum quis decedens. §. codicillis. de le-
gat. tertio, & ibi not. per doct. donec teſtator aliter non
pænituerit, vt donec viuit poteſt pęnitere. l. cum hic ſta-
tus. §. pœnitentiam. ff. de dona. inter vi. & vxor. cum ſi-
mil. & ita iuramentum vltimæ voluntatis ſic per pœ-
nitentiá reuocabili adhærens eius naturam aſſumit. l.
fin. cum ibi not. per doct. C. de non numera. pecu. per
Tiraquel. in l. ſi vnquam, in præfati. numero 165. de re-
uoc. dona. Et clauſulam derogatoriam inducit, vt de eo
mentionem fieri oporteat in ſequenti teſtamento, ſicut
requiritur pro certitudine voluntatis ſecundo teſtan-
tis, vt in ſequenti conſideratione.

59 Hæc enim de clauſulis iſtis derogatorijs adeo mili-
tant, quòd ſtatutum non valeret, mandans teſtamen-
tum vltimum ſeruari etiam abſque derogatione aliqua
derogatoriæ clauſulæ præcedentis teſtamenti, quaſi ve-
lit teſtamentum valere contra vel ſine voluntate teſta-
toris, ita ex facto reſpondit Caſtr. conſi. 443. videtur ſi-
ne dubio, lib. ſecundo, ſequitur. Nat dict. tract. de clau-
ſu. derog. colum. prima, ſub nume. vigeſimoſexto, verſi.
hanc concluſionem.

60 Ratio † autem vel cauſa, qua mouetur teſtator ad
inſerendum teſtamento huiuſmodi clauſulas deroga-
torias, aſsignatur, ne teſtator inſtigatione vel importu-
nitate propinquorum, vel alterius moleſtatione, & tur
batione ſolicitetur, inducatur, vel cogatur ad mutan-
dum teſtamentum ſic clauſulatum & ſemel ſecundum
ſuum placitum bene firmatum, vt per Socin. conſilio
centeſimo ſexageſimotertio, columna tertia, verſic. pri-
ma eſt, lib. ſecundo, & in dict. in legatis. ſub numero ſex-
to, verſic. confirmantur præmiſſa, Goza. conſi. 98. num.
10. Aymo conſilio 25. ſub numero ſecundo, Socin. Iun.
in dict. l. ſi quis in principio, numero 3. & plenius Ro-
land. prima part. filiorum teſtamen. rubr. trigeſimoſe-
cundo, ſi teſtator voluerit præcedentibus, vel ſubſe-
quen. ſu. vlti. volunt. derogare, vbi & ſubiungit, vel ne
etiam aliquod falſum teſtamentum poſt illud verum
factum appareat, & propterea ibi ponendo ad clauſu-
lam derogatoriam plura exempla verborum expri-
mendorum in ſequenti teſtamento, vt valeat & appa-
reat poſterius de voluntate ſua factum, etiam ſubiun-
git ibi, vel aliquod aliud verbum celatum, quod diui-
nari non poſsit.

At frequentius vidi clauſulas tales derogatorias ap-
poſitas eſſe teſtamentis muliercularum, & ſimilium
ſimplicium & idiotarum perſonarum potius requiſi-
tione, voluntate, prece, non dicam prætio hæredum in-
ſtitutorum ſummopere affectantium teſtamenta ipſa
in eorum gratiam condita non mutari, ac potius inuen-
tione, & ſagacitate notariorum non curantium quan-
doque in diſcrimine ponere conſcientiam pro amico,
quàm quòd teſtatores ipſi ſciant aliquid de clauſulis de-
rogatorijs, nec de eorum verbis ab eis veriſimiliter ig-
61 noratis, vnde † cum tales clauſulæ apponi debeant in
teſtamentis de ſcientia teſtatoris per text. ibi ſciens, in
dict. l. ſi quis in principio, expreſſe dicit Salyc. in l. ſanci-
mus. colum. penult. ad fin. numero ſeptimo, in 6. quæſt.
C. de teſta. ſequitur Gui. Pap. in quæſtio. 127. numero
3. & perſonæ teſtantium idiotæ & ignaræ latini ſermo-
nis, & vix ſcientes orationem dominicam veriſimi-
liter neſciuerint, qualitatem & vigorem iſtarum ſi-
milium clauſularum dicendum eſt eas fuiſſe appo-

ſitas ex capite notarij, ideo eas non operari, & per gene-
ralem reuocationem primum teſtamentum reuocari
poſteriore recondito, ita per Pariſ. conſilio decimo,
columna ſecunda, numer. decimo, lib. tertio, poſt Barb.
in cap. cum eſſet, colum. fina. de teſtam. vbi in contin-
gentia facti teſtamenti cuiuſdam ruſticani ſe conſuluiſ-
ſe dicit in Romandiola, vt ſuo conſilio ſeptuageſimoſe-
cundo, lib. tertio relato per Nat. dict. tract. de clauſu. de-
rog. ſub numero 28. eandem doctrinam probat Guli.
Bened. in dict. capit. Raynutius, part. prima, verſ. teſta-
mentum, lib. ſecundo, ſub numero decimoſeptimo, de
teſtam. ſequitur Couar. dict. rubr. par. ſecunda, ſub nu-
62 mero decimonono, verſi. decimotertio, facit quòd † ex
verbis derogatoriæ primi teſtamenti intricatis, & mul
tum implicitis inducitur obliuio in teſtatore qui ideo
poteſt facere ſecundum teſtamentum alia de ipſa dero-
gatoris mentione non facta, vt per Gui. Pap. in d. quæſt.
127. ſub numero quarto, ver. ideo ſeruando, idem pro-
bat in ſuo tract. de præſumpt. numer. 58. & bene idem
firmat Capra conſi. 31. num. 19. & ſequent. & euitatione
impoſsibilitatis, quæ eſſet in exprimendo, allegando
cap. 1. de exceſſ. præla. idem probat Card. in cle. 1. in 3. &
63 vlti. opp. in fin. colum. 3. de ſepult. † Nam demum clau-
ſulæ huius qualitatem, & perſonarum conditionem,
neceſsitudinemq́ inſtitutorum hæredum tam in pri-
mo quàm in ſecundo teſtamento conſiderare debet iu-
dex, arg. l. ob carmen §. fin. & ibi not. ff. de teſti. tradit in
ſpecie Io. de Ana. conſi. 56. his quæ in facto, ad fin. idem
ſentit Capr. d. conſilio 31. ad nume. 19. faciunt & text. &
not. in leg. voluntatis. C. fideicommiſſ. & in l. ſi ſeruus
plurium. § fin. de leg. 1. & l. Mæuia. §. pen. de annu. leg. ibi
ideoque huiuſmodi veritas viri boni arbitrio dirimen
da eſt, & procliuior eſt ſententia pro teſtamento in quo
eſt inſtitutus hæres aliàs ſucceſſurus ab inteſtato, per l.
hac conſultiſsima. §. quis autem. C. de teſta. & l. 2. ff. de
iniuſt. rupt. teſta. vt Bar. conſi. 76. factum ſuper quo, nu-
me. 2. col. 2. ita in his bonum eſſet habere iudicem fauo-
rabilem qui ex varijs circumſtantijs poſſet aliquando
in vnam, aliquando in aliam partem moueri pruden-
ter, dicit Clar. in d. § teſtamentum q. pen. ver. ſed quæro
quomodo ad fin. nihil tamen allegando, ſed quæ hic ego
allegaui, bene conferunt. hoc idem ante Clar. dicit So-
cin. in d. § in legatis, col. pen. ſub nu. 9. in fin. vt Clar. ipſe
allegat, ita ex com. opin. Zuit. Parmen. defendit ſuum
reſpon. pro vx. num. 906. & ſeq.

Ad quartam conſiderationem ſi teſtamentum vlti-
mum ſit cum clauſula derogatoria, ſeu reuocatoria pri-
64 mi, & quibus verbis expreſſa, dico † cum ex clauſularũ
huiuſmodi derogatoriarum expreſsione tam primi
quàm ſecundi teſtamenti certi eſſe poſsimus de volun-
tate teſtatoris, ſicut talis expreſsio deſignat adeſſe, vel
deeſſe ipſam voluntatem, per l. qui in aliena. §. fi. de acq.
hær. & l. at ſi quis. §. pleriq́ de reli. & ſump. fun. tradunt
Bar. & ali. in d. §. morte maximè in proteſtatione decla-
ratoria, vt ante dixi, & in d. l. ſi quis in prin. de leg. 3. &
Rom. conſi. 179. ampliſsime col. fin. ver. ſecundo moue-
or. ideo videndum eſt, qualis ſit clauſ. derogatoria pri-
mi teſtamenti an verbis generalibus voluntas teſtato-
ris, vel ſpecialibus expreſſa fuerit, vt in præcedenti con-
ſideratione declaratum eſt.

Nam ſi verbis generalibus derogat ſequ. voluntati, vt
quia voluit teſtator aliud ſuum teſtamentum in futu-
65 rum faciendum valere, tunc † ſufficit ſecundum & vlti-
mum teſtamentum continere generalem clauſ. derog.
ſeu reuocatoriam primi, vt dicens ſe velle valere præ-
ſens teſtamentum & caſſans & reuocans omne aliud te-
ſtamentum per eum hactenus cõditum, ita remanet pri
mum reuocatum, & aſſertione contrarij eius quod fue-
rat prius dictum, Bart. in d. l. ſi quis in prin. ſub nume. 8.
Angel. in dict. auten. hoc inter liberos, ſup. fin. verſic.
quid autem, & quodammodo ſpecialis reuocatio dici-
tur reſpectu primæ derogatoriæ, Nat. d. tract. de clau.
derog. ſub nu. 31. licet Salyc. in l. Sancimus, col. pen. in 5.
q. verſi. ego vero dico. C. de teſta. velit etiam & iſto caſu
addi non obſtante clauſula derog. in ea poſita, tamen
veriorem cenſet ſententiam Bar. ſub d. num. 8. Couar.
rub. 2. par. ſub nu. 19. ver. prima concluſio, de teſta. cum
nominatim primum teſtamentum tollatur, adde Bald.
ſingulariter dicere in l. ſi idem. de leg. ſecundo, comme-
morationem primi teſtamenti idem operari, quod clau
66 ſula derog. facit l. conficiuntur. §. ſi de iur. codicil. † ſi ve-
ro verbis generalibus & ſpecialibus derogat ſequenti
prohibitiuæ & permiſsiuæ certis exprimendis verbis
in ſequenti, vt explicatum eſt in præcedenti conſidera-
tione, tunc ad reuocationem primi teſtamenti in ſecun
do non ſufficit generalis clauſula reuocatoria, puta, ceſ-
ſans & reuocans omne aliud ſuum teſtamentum antea
factum & volens hoc præſens teſtamentum ſuum, &
ſuam vltimam voluntatem alijs omnibus teſtamentis,
ſeu vltimis voluntatibus retro factis præualere, vt ple-
ne conſuluit Alexand. conſi. 44. per tot. lib. quartũ, eti-
am quòd dicat manu cuiuſcunque notarij. Ruin. conſi.
ſexageſimoſecundo, colum. fina. lib. 3. & conſilio 5. nu-
mero ſecundo, & conſilio vigeſimoſecundo, columna
prima, numero ſecundo, lib. ſecundo, idem reſpondet
Feder. de Sen. conſilio 47. habita ſuper caſu, ſequitur
Caſtr. conſilio 408. dubitatur, lib. ſecundo, non ſuffi-
cit mentio generalis notarij, & verborum, ſi non dica-
tur derogatoriorum plurium auctoritate probat Ioan.
Campeg. conſilio 156. numero 17. inter conſi. diuerſ. de
vltim. volunt. volum. primo, & Socin. in dicto. §. in le-
gatis, columna quarta, numero ſeptimo, cum ſimil. con
cordan. ad plenum cumul. per Ioan. Neuiza. conſilio 63.
numero 18. & per tot. vbi ſæpius ita de communi, & de
rationibus huius concluſionis, & per Nat. dict. clauſul.
derogat. numero trigeſimoquinto, verſicu. circa ter-
tium, vbi declarat in propoſito quæ dicantur verba ge-
67 neralia † magis autem commun. doctorum ſententia
videtur, quòd generalia appellantur verba omnia, quæ
derogatoriorum, vel verborum, vel clauſulæ mentio-
nem non faciunt, vt per omnes in dict. l. ſi mihi. §. in le-
gatis, in dict. l. ſi quis in principio, & in dict. l. ſancimus.
de qua per Ioan Campeg. dicto conſilio 156. numero de-
cimoſeptimo, Clar. in dict. §. teſtamentum, quæſtio. pe-
nult. verſi. ſed quæro, & verſi. ſed in hoc propoſito, Co-
uar. dict. rubri. par. ſecunda, ſub numero decimonono,
ver. primum in quæſtione, vbi poſt generalem reuoca-
tionem primi teſtamenti oportet quidem addere, ſub
quibuſcunque verbis derogatorijs conditum, & hoc
procedit etiam ſi vnicum tantum teſtamentum præceſ-
ſiſſet, vt reprobata opin. Bart. eſt commun. opin. doct.
paſsim per docto. atteſtata, de qua per Couar. ſub dict.
numero decimonono, ver. tertium, & Clar. dict. quæſti.
pen. verſi. & hæc quidem concluſio. idem de communi
circa expreſsionem derogationis teſtamenti cum clau-
ſula derogatoria, per Ruin. conſilio decimo, numero
3. lib. 1.

Vera etenim probatur hæc communis concluſio,
68 quia † generalia verba inducunt obſcuritatem, & am
biguitatem, & poſſunt trahi ad plures & varios ſenſus. L.
ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis. cautio. l. Titiæ texto-
res. de lega. primo. gloſſ. in ver. rerum. in l. ita fidei. de iu-
69 re fiſ. & † teſtatoris diſpoſitio debet eſſe talis quòd nul-
lam contineat obſcuritatem, vel ambiguitatem, dicit
Aret. in l. nam hoc iure, columm. ſecunda numero quin-
to, in vlti. not. de vulg. & pupilla. & tex. in §. nos omnia
igitur clara, in auctent. de teſtam. imperfect. vnde ſtante
proteſtatione declaratoriæ voluntatis teſtatoris per ip-
ſam clauſulam derogatoriam adeſſe primo teſtamento
facto ipſam voluntatem, & abfuturam alij teſtamento
fiendo,

ſendo, vera concluſio ſequitur ipſum hoc teſtamen-
tum ſecundo loco factum non continere, & non proba-
re ipſam teſtatoris voluntatem, per not. in l. veteribus.
ff. de pact. & in l. neque natales. C. de proba. & in ſpecie
in dict. §. morte, per Barto. numero 13. 17. & omnes in
dict. §. in legatis, & in dict. l. ſi quis in principio, & pro-
prie Ang. conſilio 314. viſo dicto teſtamento, vbi etiam
70 per † codicillum carentem ſpeciali clauſula reuocato-
ria, non reuocari præcedens teſtamentum habens clau-
ſulam derogatoriam ad ſequentia late defendendo
probat.

Cæterum & alia hæc vera & communis ſententia ſe-
71 quitur, quòd † nec indiuidua reuocatio clauſulæ dero-
gatoriæ primi teſtamenti in ſecundo requiritur, ſed ſpe-
cialis ſat eſt, eo quòd dictum eſt modo faciendo in reuo-
gatione mentionem etiam de clauſula derogatoria, vel
quibuſcunque verbis derogatorijs per ſæpius alleg. l. ſi
quis in principio & ibi Barto. ſub numero decimo, &
poſt ali. Soci. Iun. vbi numero 53. & ſequen. Angel. Aret.
tract. de teſta. gloſſ. 101. Barto. conſilio vigeſimoprimo,
vt dixit & aſſeruit Ruin. conſilio vndecimo, colum. pe-
nult. numero ſecundo, lib. ſecundo, Alexand. conſilio
centeſimo trigeſimoquarto, columna ſecunda, lib. pri-
mo. conſilio ſeptimo, columna ſecunda, num. 6. dupli-
cato conſilio quadrageſimoquarto, lib. quarto, gloſſ. in
d. §. in legatis. ibi doct. maximè Socin. numero quinto,
& ſequens Pariſ. conſilio vigeſimoquarto, numer. 9. lib.
ſecundo, Capra conſilio trigeſimo, colum. 3. & ſequen.
Couar. dicta rubr. dicto numer. 19. verſic. tertia conclu-
ſio. & Clar. dict. quæſtio. penult. verſic. ſed quæro quo-
modo.

72 Secundo † iuramentum appoſitum in ſecundo te-
ſtamento, quo teſtator iurauit hoc eſſe ſuum teſtamen-
tum & valere voluit, & ſimilia tollit primum teſtamen
tum habens clauſulam derogatoriá quia iuramentum
vim habet clauſulæ derogatoriæ, ita eſt commun. opin.
tenenda in iudicando per Socin. in dicto. §. in legatis,
columna penul. numero ſecundo, verſi. ſexto infertur,
& Clar. in dict. quæſt. pen. §. item ſcias, declarat Soci. Iun.
in d. l. ſi quis in principio, colum. pen. nume 77. & tenet
Ruin. conſi. 11. colu. pen. num. 15. lib. 2. ſimiliter & quan-
do primum teſtamentum eſſet roboratu in iuramento,
vltra clauſulam aliam derogatoriam, in ſecundo opor-
tet dicere, non obſtante clauſula derogatoria, & etiam
iuramento, & ſic facere mentionem de iuramento, Bar.
in d. l. ſi quis in prin. ad fin. nume. 15. Caſt. conſil. 206. in
facto præſenti, duplicato & magis completo in conſilio
284. lib. 1. licet Socin. Iun. in dict. l. ſi quis in principio,
numero ſeptuageſimoquinto, ſeptuageſimoſexto, pri-
mo comprobando opinio. Caſtr. contra Gemi. conſilio
centeſimo decimoquinto, in illis verbis, quouis modo
factum, in hoc de iuramenti expreſſione impugnet
Caſtren. & relinquat cogitandum, tamen quòd requi-
ratur etiam expreſſa mentio iuramenti in ſecundo re-
uocatorio, tenet Fulgo. conſi. trigeſimonono, primum
videtur, & conſilio 156. viſis themate, columna prima,
in fin. verſic. & dato quòd derogare potuiſſet, ſequitur
Bello. conſilio 60. ſub numero 18. & nuncupatim com-
probat Couar. dict. rubr. de teſta. part. prima, ſub nu-
mero decimonono, & ſub verſi. ſecundo infertur, & in
hoc cum Fulgo. & Caſtr. eorum opin. approbando tran-
ſit Nat. d. tract. de clauſul. derogato. ver. circa quintum,
ad fin.

Tertio vim ſpecialis verborum derogatoriorum, &
73 clauſulæ derogatoriæ mentionis habet † expreſſio fa-
cta in ſecundo teſtamento, vel de nomine notarij, qui
ſcripſit primum teſtamentum, vel de nominibus hære-
dum in eo inſtitutorum, vel nuncupatim de ipſo pri-
mo teſtamento per eius certum tempus, vel alias eius
certas qualitates exprimendo, vt per Corne. conſilio
centeſimo ſeptuageſimoquarto, in præſenti conſulta-
tione, columna 3. ver. ideoquando facit, lib. ſecundo,
pro quo allego ſingulare dictum ab aliquo, quem vide-
rim non animaduerſum, Baldi in l. ſi idem. de legat. ſe-
cundo, dicentis commemorationem primi teſtamen-
ti idem operari, quod clauſula derogatoria, vbi Corn.
74 dic. conſilio 174. columna quarta. tradit † quòd ſemel
pro voluntate teſtatoris dicta clauſula derogatoria ſpe-
cialiter reuocata poteſt fieri ſequens teſtamentum to-
tiens quotiens placuerit teſtatori abſque alia ſpeciali
reuocatoria præcedentis, apertius idem probat Couar.
dict. rubr. ſub num. decimonono, verſi. decimoquinto,
& Nat. de clauſul. deroga. nume. 52. Et ſi hoc generale
videatur non ſufficere pro clauſula derogatoria præce-
denti in ſecundo teſtamento, tamen ſatis conſtare facit
de mente teſtatoris, quòd ipſum ſecundum teſtamen-
tum præualeat, vt declarando tenet Soc. d. §. in legatis,
colum. penult. numero nono. verſicu. quarto, infertur
ſequitur, Aym. conſili. 25. numero ſecundo, & conſilio
126. numero quinto, ita eſſe commun. opin. licet im-
pugnet certo modo, atteſtatur Soci. Iun. in dict. l. ſi quis
in princ. nume. 59. ſed impugnatio ſua tollitur per de-
clarationem Socin. dict. numero 9. & per dictum Bald.
modo alleg. & per generalem concluſionem de inten-
tione omnium ſecundum Socin. dict. §. in legatis, colu.
75 fin. num. decimoquinto, quæ eſt quòd † ex quibuſcun-
que coniecturis iudici poteſt conſtare teſtatorem vo-
luiſſe præualere ſecundum teſtamentum, tollitur pri-
mum, etiam ſi ſecundum eſſet ſimpliciter factum addu
cendo rationem, quia tota hæc materia fundata eſt in
præſumpta mente teſtatoris quam corroboro, & firmo
ratione legislatoris ſcripta in l. 3. C. de liber. præter. ibi,
cum enim manifeſtiſſimus eſt ſenſus teſtatoris, verbo-
rum interpretatio nuſquam tantum valeat, vt melior
76 ſenſu exiſtat. † Quippe euidens etiam voluntas teſtato-
ris dicitur quæ ex coniecturis habetur, per tex. & ibi no.
in l. licet imperator. in princip. de legat. primo, quomo-
do ergo per coniecturas in ſpecie propoſita conſtare poſ
ſit de voluntate teſtatoris, quòd poſtpoſita formali ex-
preſſa in ſecundo teſtamento mentione derogatoriæ
clauſulæ primi ſecundum præualere & ſeruari debeat,
dicam in ſequentibus conſiderationibus.

77 Poſtremo aduerte, ſi in † ſecundo teſtamento, vt fe-
re in omnibus inſtrumentis notarij in calce ſcribunt,
data ſit licentia notario extendendi inſtrumentum ad
ſenſum ſapientis, quòd notarius poteſt extendere tale
teſtamentum cum clauſula ſufficienti ita quòd primũ
tollatur tenent Cuma. & Fulgo. refert Socin. dict. §. in
legatis, col. fin. numero 14. verſicu. octauo dubitari, late
comprobat Socin. Iun. conſilio 124. numero 47. cum
ſeq. libr. primo, & maximè cum clauſulis derogatorijs
præcedentium, cum id congruat iuri, & non ſequen-
tium, quod eſt abſurdum in eodem facto firmat Bero.
conſilio 3. numero 4. & 23. & 24. lib. ſecundo, æquiorem
& excuſabilem iudici propter auctoritatem gloſſ. & Iac.
de Aret. hanc opin. eſſe tenet Imo. in l. illa inſtitutio. col.
5. numero ſecundo, ff. de hæred. inſti. & in cap. cum tibi,
numero 24. de teſta. & cum hac opinio. ſtat. Franch. in
cap. primo, colum. vigeſima ſecunda, verſic. vndecimo
quæritur, eo in ſexto, confirmo ex eo quod dicit Card.
in clem. prima, columna tertia, in 3. opp. de ſepult. quòd
78 † notarij de conſuetudine apponunt illam clauſulam
reuocans omne aliud teſtamentum ſub quacunque for
ma, etiam ſi haberet clauſulas derogatorias, idem dicit
& ſequitur Socin. Iun. dict. conſilio centeſimo vigeſi-
moquarto, numero qradrageſimoprimo. Ergo nota-
rius ex ſe, & ex veriſimili mente & voluntate teſtato-
ris poteſt extendere & apponere clauſulam derogato-
riam præcedentis teſtamenti, cum cenſeatur rogatus
ad extendendum teſtamentum, & ſuum inſtru-
mentum

mentum cum clauſulis conſuetis, per text. in l. fin. ad ℔.
& ibi gloſſ. C. de fideiuſ. & alia plura alleg. tradunt Iaſ.
in l. certi condictio. §. ſi nummos, columna quarta, ver.
adde etiam ad prædicta. ff. ſi certum pet. & Barto. Ce-
pol. in l. quod ſi nolit. §. quia aſſidua, numero quadrage-
ſimoprimo. de edil. edict. & Hiero. Cagn. in l. ſi librari-
us, numero 10. 50. de regu. iu. pariter & ita ſapiens po-
terit conſulere ſecundum dictam conſuetudinem eſſe
apponendas clauſulas derogatorias in extendenda di-
cta clauſula, reuocans omne aliud teſtamentum, vt om-
nes circa conſueta aſſentiunt, in dict. l. illa inſtitutio. &
in dict. §. ſi nummos maximè ſic extendendo dictam
clauſulam iam generaliter appoſitam, vt diſtinguit
Nat. de dict. clauſul. derog. num. 41. licet circa hæc mul-
tum diſputando inſiſtat Neuiz. conſi. 64.

79 Ad quintam, ſi poſt † teſtamentum conditum per de
cem annos teſtator vixerit, dico ipſum teſtamentum
adhuc eſſe inſpiciendum ſi non habeat clauſulam dero-
gatoriam ad ſequentia, vel habeat, nam ſi non habet,
curſus decennij nil derogat teſtamento, niſi teſtator
aliud condiderit ſolemne teſtamentum, quia tunc ipſo
iure, & ſic ſtatim prius tollitur teſtamentum, vt & di-
80 ctio ipſa † ſtatim, exponitur ipſo iure, Bartol. in l. iube-
mus. §. ſane ſi hoc numero duodecimo, C. de ſacr. ſanct.
Eccleſijs. vel coram tribus teſtibus idoneis ad minus,
vel in actis manifeſtauerit ſuam voluntatem aliquo mo
do contrariam dicto teſtamento, tunc irritum hoc te-
ſtamentum remanet tam per contrariam voluntatem,
quàm per curſum decennij, vt eſt tex. in l. ſancimus. C.
de teſta. ſi vero habeat clauſulam derogatoriam, tunc
quoque per aliud ſimplex teſtamentum, ſine ſpeciali de
rogatione clauſulæ primi, hoc ipſum primum teſtamen
tum reuocatum dicitur obliuione ipſius clauſulæ in te-
ſtatore præſumpta propter longinquitatem temporis,
& tali curſu decennali qui debet aliquid operari per d.
l. ſancimus. ita ibi refert Bald. columna fina. ſub nume-
rò ſexto, in fin. ponendo inter alias limitationes ad di-
ctam clauſulam derogatoriam, & ibi Caſtren. proban-
do hæc dicta Baldi dicit ea perpetuo tenenda menti, &
Fulgo. ſequitur ibi ſub numero ſecundo, verſic. quarta
exceptio, & Alexand. numero quinto, dicit, quòd cum
Baldo tranſeunt alij in dictis fallentijs per eum tradi-
tis, licet ibi Aret. & Iaſo. & Socin. Iun. in dict. l. ſi quis in
principio, nume. 58. videantur impugnare in hoc opin.
Baldi & ali. quia clauſula derogatoria primi teſtamenti
facit deficere voluntatem teſtatoris in ſecundo. & cum
decennali curſu debet contraria voluntas teſtatoris
concurrere per dict. l. ſancimus & hanc Are. & Iaſ. opi-
nionem aſſerat magis ſequi velle Couar. dict. rubr. nu-
mero 19. verſicu. nono. de teſta. tamen in contrarium
eſt communis opin. vt fatetur Socin. Iun. dict. numero
58. & ſequitur Socin. dict. §. in legatis, columna fina. nu-
mero 15. & Nat. de dicta clauſula derogatoria, numero
55. & commun. atteſtando ſequitur Ruin. conſilio vn-
decimo, numero decimo, lib. ſecundo, & Pariſ. conſilio
10. numero 17. lib. 3. ita per ſecundum teſtamentum abſ-
que ſpeciali mentione clauſulæ derogatoriæ primi con-
ditum poſt decennium à die dicti primi tolli ipſum pri-
mum in quo eſt clauſul. derogatoria, tenet Alexan. con-
ſilio 234. colum. fina. verſi. ex quo præſumitur, lib. pri-
mo, & conſilio 105. colum. ſecunda, ver. ad hoc proban-
dum, libr. 4. & Rom. conſi 179. colum. fina. ver. tertio,
& vltimo, Socin. conſilio ſecundo, colum. 3. verſi. præ-
terea inter primum, lib. tertio, vbi hoc probat etiam ſi
deficerent tres menſes ad complendum decennium
quia ſatis videtur quòd iudex tale tempus poteſt arbi-
trari eſſe inductam obliuionem in teſtatore de clauſula
derogatoria primi teſtamenti etiam minori tempore
decem annorum per gloſſ. communiter approbatam in
l. furtum. §. fin. de vſucap. comprobat & Pariſ. d. conſ. 10.
numero 17. libr. 3. idem per Clar. dict. §. teſtamentum.
quæſt. 99. ver. ſcias etiam, & comprobat Burſat. conſili.
47. numero decimonono, ita ab hac opinio. communi
non recedendum puto ſtante dicta obliuione præſum
81 pta, & diſpoſitione dict. l. ſancimus. † ex contraria vo-
luntate teſtatoris etiam minus ſolemni reducendo vo-
luntatem teſtati ad voluntatem inteſtati, ſimpliciter ex
decennio elapſo pronunciantis & decidentis irritum
primum teſtamentum, & intelligitur cum omnibus
ſuis clauſulis, & cum omni voluntate teſtatoria, Curt.
Iun. conſilio. centeſimo ſexageſimonono, numero 15. 16.
Gabri. Eugub, conſi. 97. numer. vigeſimoſeptimo, facit
conſequentia. l. qui vxorem. in fin. ff. de iniu. rupt. te-
82 ſtam. & in ſpecie † verba derogatoria contenta in teſta-
mento rupto nihil valere, tenet Bart. in l. ſi quis in prin.
numero ſeptimo, quia facilius tollitur qualitas quàm
ſubſtantia, Nat. de clauſul. derogato. num. 50. Quinim-
mo non poteſt eſſe ſine ſubiecto. l. prima. ff. de vſufruct.
cum ſimil per Deci. conſi. 508. ſub numero 4. quia quod
per legem irritum & nullum eſt, nullum operatur effe-
ctum, per vulg. non ita vero quando per hominem re-
uocatum & annullatum eſt, ſic ratio Aret. & ſequacium
procedere, ſentit Alexand. conſilio 30. columna penult.
numero 4. lib. 3. & gloſſ. in verſi. perfecte, ad princ. ibi, il-
lud euenit non ſola mutatione in §. penult. inſti. quibus
mo. teſt. infir.

83 Verum non modica difficultas videtur † an decen-
nium currere incipiat poſt diem primi teſtamenti, vel
poſt diem ſecundi teſtamenti reuocantis gloſſ. fin. in d.
l. ſancimus, vult quòd incipiat poſt diem primi conditi
teſtamenti, quam ibi plures ſequuntur, & pro magis
communi opin. ponit Clar. dicto ſuo. §. teſtamentum,
in quæſt. 91. in fin. addo tamen Fulgo. late probare in
conſilio quinquageſimoſeptimo, quæritur teſtator, ſiue
ante, ſiue poſt decennium ſi quatur voluntas reuoca-
toria, vbi per eum volentem quòd hoc ibi non reuoca-
batur in dubium quoad contrariam voluntatem, &
Gui. Pa in quæſtione ducenteſima, Eymardus, firman-
do illam opinionem, vt magis æquam, quòd ſufficiat
decennium eſſe ſequutum poſt reuocationem teſta-
menti factam, etiam intra decennium à cõfectione pri-
oris teſtamenti, diſtinguit poſtea in reuocatione minus
ſolemni non eſſe neceſſarium effluxum decennij eſſe an
te talem reuocationem, ſed ſufficere viuente teſtatore
eſſe elapſum decennium antè vel poſt dictam reuocati-
onem, in reuocatione vero coram ſolemni teſtium nu-
mero facta non eſſe neceſſarium curſum decem anno-
rum vt ibi per eum, quicquid ſit in alijs caſibus breuiter
84 in caſu noſtro puto verius & tenendum, quòd † vt pri-
us teſtamentum habens clauſulam derogatoriam ad ſe-
quentia dicatur reuocatum, requiritur etiam abſque
mentione ſpeciali dictæ clauſulæ illius reuocationem
eſſe factam poſt decem ann. à die illius prioris confecti
teſtamenti, vt ſonant verba d. docto. ſupra allega. hanc ſen
tentiam firmantium, & expreſſe approbat Ruin. conſi.
ſexto, columna prima, numero ſecundo, lib. ſecundo,
& pro communi, vt dixi, ponit Clar. in dicta quæſtio. 91.
in fin. & Ancha. Regien. qõ. vltim. num. 10. part. 2. Zunc.
Parmen. ſuo reſpon. pro vxo. num. 925. cum ſeque. & eſt
vera rectè inſpiciendo d. l. ſancimus.

85 Prædictæ opin. Baldi & ſequacium ſup. † allega. de
curſu decennij operante annullationem prioris teſta-
menti cum omni ſua clauſula etiam derogatoria non
refragantur quæ in contrarium adducit Ruin. conſilio
decimo, columna penultima, & fin. libr. ſecundo, quia
ſunt contra commun. opinio. etiam per eum alibi fir-
matam, vt patet, ex alleg. ſupra. Et quia teſtator aliqui-
bus ſuis clauſulis etiam reſpicientibus futurum, aliter
enim non formatur clauſula derogatoria ad ſequentia
non poteſt tollere diſpoſitionem dict. l. ſancimus, irri-
tantis

tatis ſuum primum teſtamentum, ſecutis curſu decen
nij, & reuocatione, vt diſponitur in ea per. l. nemo po-
teſt. cum ibi not. de legat. primo, ſpecialiter de curſu
temporis inducto à lege non immutando nec impedi-
86 do per teſtatorem. † Qui ideo non poteſt ſibi legem im-
ponere quin elapſo, dicam, decennio poſsit reuocare
teſtamentum, per dict. l. ſi quis in principio, de legat. ter
tio, qua reuocatione facta ſimiliter non poteſt impedi-
re, quin ſequatur diſpoſitio dict. leg. ſancimus, qua irri-
tum effectum eſt prius teſtamentum, ſic per contrariã
voluntatem minus ſolemnem cauſa teſtati reducta eſt
ad cauſam inteſtati dict. le. ſancimus, ſi per contrariam
voluntatem ſolemnem cauſa teſtati ex priori teſtamen-
to rupto etiam per legem ex ſola contraria voluntate
reducta eſt ad cauſam teſtati èx ſecundo valido ſic dict.
leg. ſancimus, diſponente magis ex decennali curſu
quàm ex obliuione aliqua teſtatoris de clauſula dero-
gatoria, ſeu alia, firma ergo remanet concluſio poſteri-
us teſtamentum continens poſtremam voluntatem
teſtatoris fore attendendam & præualere ſecundum
Baldi & aliorum communem ſententiam, ita abſque vl-
teriori progreſſu hæc materia iudicio meo accipienda
eſt. Prædicta tamen non habere locum in teſtamento
cæci ſpecialibus ſolemnitatibus requiſitis in teſtamen-
to cæci non ſeruatis, limitat Fulgoſ. conſilio nonageſi-
moprimo, ſuper eodem columna 2.

Ad ſextam & vltimam conſiderationem, ſi coniecturæ
ex contingentis facti ſpecie colligi poſſunt de obſeruan
tia, vel primi, vel ſecundi teſtamenti attendenda, dico
propoſitam hanc conſiderationem totum facere, ſicut
dicitur voluntatem teſtatoris totum facere. l. ex facto.
la ſecunda § rerum autem. ff. de hæredi. inſtit. quia per
eam deuenitur ad cognitionem ipſius voluntatis de-
functi, quæ ex inſpectione verborum, & prioris & po-
ſterioris teſtamenti quemadmodum dignoſci & perci-
pi poſsit adeſſe, vel deeſſe poſteriori teſtamento, vel
87 priori, in ſuperioribus viſum eſt.

Nunc de coniecturis cogitandum, & perſcrutan-
dum eſt, quæ partim ex verbis teſtamenti, partim ex
factis & circunſtantijs concurrentibus extra teſtamen-
tum colligi & haberi poſſunt, & quæ nobis, & interpre
ti noſtro demonſtrare videntur teſtatoris voluntatem
attendendam & ſeruandã eſſe, quæ in eo expreſſa eſt te-
ſtamento, pro quo coniecturæ ipſæ magis vrgent, & im
pellunt nos ad ita credendum, poſtpoſitis etiam ampliſ
ſimis clauſulis derogatorijs, & earum ſpecialibus ex-
preſsionibus, & derogatorijs derogatoriarum appoſi-
88 tis in priori, vel in vtroque teſtamento, † nam doct.
paſsim admittunt pro generali concluſione, & de in-
tentione omnium, quòd ex quibuſcunque coniectu-
ris poteſt iudici conſtare teſtatorem per ſecundum
teſtamentum etiam non facta mentione aliqua
clauſulæ derogatoriæ primi voluiſſe tollere primum
hoc cenſetur reuocatum, & ſecundum præualet, vt
per Capr. conſilio trigeſimo primo, ſub numero deci-
moſexto, Socin. dict. §. in legatis dict. leg. ſi mihi, de leg.
primo, columna fin. numero decimoquinto, Ruin. con
ſilio vndecimo, numero decimoquarto, libro ſecundo,
Angel. conſilio 365. quædam domina, ad fin. Alexandr.
conſilio centeſimo trigeſimoquarto, columna quarta,
numero ſecundo, libro primo, Coua. dict. rubr. de teſt.
par. ſecunda, ſub numero decimonono, verſicula quar
ta concluſio, Ay. conſi. centeſimovigeſimoſexto, col. ſe-
cunda numero quinto, Burſat. conſilio quadrageſimo
ſeptimo, numero vigeſimo. Franciſ. Sarmient. libro ter
tio, c. 14 num. 7. ſelect. interpr.

89 Proinde duobus † teſtamentis eiuſdem defuncti re-
pertis, ſcilicet priore cum clauſula derogatoria ad ſe-
quentia, & poſteriore cum clauſula non ita formaliter,
& ſpecialiter expreſſa reuocatoria præcedentis, vt re-
quiritur per communem doct. ſententiam ſupra rela-
tam in quarta conſideratione Doct. coniecturando vo-
luntatem teſtatoris ex varijs circunſtantijs, inferunt
limitationes, concluſiones, & caſus aliquot, quibus di-
gnoſci poſſe arbitrantur voluntatem teſtatoris adeſſe
poſteriori, etiam ſine illa exacta ſpeciali mentione de-
rogatoriæ prioris teſtamenti. vt per Bald. in dict. l. ſan-
cimus, col. fin numero 6. C. de teſta. adducentem qua-
tuor limitationes ibi per Caſtren. & Fulg. approbatas,
& per Iaſo. ampliatas vſque ad vndecim, & per Couar.
dict. rub. par. ſecunda, ſub numero decimonono, dict.
verſi. quarta concluſio, cum ſeque. & per Nat. dict. clau-
ſula derogatoria, numero trigeſimoſeptimo, cum ſequ.
per totam 4. quæſtio. enumerantem treſdecim caſus,
& per Socin. in dict. §. in legatis, colum. fin. vt in his lo-
cis per eos videri poteſt, cum caſus euenerit, huius enim
rei ſumma eſt exacta diligentia perſcrutari & inſpice-
re.

Primo de qualitate, & conditione teſtatoris.

Secundo de efficacia ſignificatoque ſuorum verbo-
rum tam in teſtamentis quàm extra prolatorum, pari-
ter & ſuorum geſtorum.

Tertio de qualitate conditione, coniunctioneque
hæredum.

Quarto de cauſis mutandi teſtamenti.

Quinto de loco, tempore, & modo ſeruatis in confe-
ctione, & mutatione teſtamentorum.

Sexto de qualitate, conditione, & forma notarij, qui
teſtamentum ſcripſerit, his quidem inſpectis coniun-
ctim, vel diſiunctim poteſt iudex firmare motum ani-
mi ſui pro quo nam teſtamento priore, vel poſteriore
teſtatoris voluntas appareat. Quoniam hæc verſantur
& proponuntur ad probandam teſtatoris voluntatem,
& non ſunt determinata certa lege, atque certa doctri-
na tradi non poteſt, quòd probent an ne, ideo remiſſa
ſunt arbitrio iudicis, argument. l. primæ, in fin. ff. de iur.
de liber. & l. tertia. & l. ob carmen. §. fina. ff. de teſti. &
not. per Anto. de Butr. in cap. ex literis, in ſexto not. de
probat. & Deci. conſilio quadringenteſimo ſexageſimo
tertio, in fin. conſilio 510. numer. primo, & alibi, & dicit
Bald. conſilio ducenteſimo quarto, longum thema. ad
90 fin. lib. tertio, quòd † lex ciuilis habet illud pro proba-
to, cuius contrarium non eſt credibile, nec poſt perſua-
deri alicui bono viro, ad cuius arbitrium hæc omnia
referuntur, ita hæc expreſsim eſſe remiſſa arbitrio iu-
dicis probaui ante in tertia conſideratione. in fin.

Nam primo pro aliquali iudicis arbitrij informatio-
ne breuiter adhuc commemorandum eſt de qualitate
91 & conditione teſtatoris, ſi apparuerit † perſona ruſtica-
na, vel idiota & ignara verborum aſcriptorum in clau-
ſula derogatoria appoſita in primo teſtamento, conie-
cturatur talis clauſula appoſita ſine ſuo conſenſu, ideo
condendo ſecundum teſtamentum ſine mentione illi-
us prioris derogatoriæ tollitur primum, & ſecundum
obſeruari debet, vt per Barba. conſilio ſeptuageſimo ſe-
cundo, lib. tertio, ſequitur Guli. Bened. dict. capit. Ray-
nutius, part. prima, ver. teſtamentum, il ſecondo, nu-
mero decimoſeptimo, & Couar. di. rub. d. numero de-
cimonono, verſiculo decimotertio, probat & Burſat.
conſilio quadrageſimoſeptimo, numero decimoſepti-
mo, decimooctauo, quia præſumitur clauſula deroga-
toria in primo teſtamento appoſita ex ſolo capite nota-
rij, vt ibi dicit Gul. Bened. probat & idem Pariſ. conſi-
92 lio decimo, numero duodecimo, libro tertio † credibili
enim cogitatui teſtatoris ſtandum eſt. leg. cum in teſta-
mento, de rebus dub. perſonæque qualitas præſtat in-
tellectum diſpoſitioni, Afflict. deciſ. 401. numero ſecun
do, & leg. ex militari in principio, ff. de milita. teſta. leg.
penultim. in fin ff. de conditio. & demonſtratio, cum ſi-
mil.

Secundo de efficacia ſignificatoque verborum per
teſtat. tàm in teſtamento quàm extra prolatorum ſimi
liter & ſuorum geſtorum inſpiciendum eſt qualia ſint
hæc, & quomodo poſsint concludere in probatione vo
luntatis teſtatoris demonſtratæ per prius vel poſterius
93 teſtamentum. Nam † & ſi per verba generalia reuoca-
toria aſcripta in ſecundo teſtamento defectu volunta-
tis teſtatoris non ſic probatæ dicatur non reuocatum
primum habens clauſulam derogatoriam per commu-
nem Barto. & doct. opin. in dict. l. ſi quis in principio, in
dict. §. in legatis, etiam per verba præciſa, vel per clauſu-
lam omni modo meliori, vt per Nat. de dicta clauſu. de-
rogatoria, numero 38. 39. 40. & Tob. Peruſi. conſilio vi-
geſimoſecundo, numero 10. 11. & ſequent. Neuiza. con-
ſilio ſexageſimotertio, ſub numero 22. 26. & ſequen. ta-
men clauſula derogatoria primi cum ſit concepta ver-
bis enunciatiuis cum permiſsione futuri teſtamenti fa
ciendi ſub conditione multum difficili, ſi totum Pſal-
terium Eccleſiæ ſcripſerit, videtur habenda pro non ad
94 iecta, quia † paria ſunt aliq. nõ extare, & extare ſed id nõ
poſſe conſequi niſi cum magna difficultate, Alexand. in
l. ſi conſtante. §. ſi vxor, ſub numero ſecundo, ſolut. ma-
trim. ita talis derogatoria remanens ſolum in ſuis fini-
bus generalis derogatoriæ tollitur per poſteriorem de-
rogatoriam conſimilem quantum ad generalitatem
verborum effectualium, & maioris efficaciæ attributæ
poſterioribus, quæ derogant prioribus. l. diuus. §. licet,
de iure codicill. vt ex facto reſpondit Bald. conſil. 424.
verba appoſita, libr. primo, idem tenet conſilio ducen-
teſimo octuageſimo, quæſtio mouetur, libro quarto,
quando verba generalia talia ſunt, quòd ex eis poteſt
conſtare ſpecialiter de voluntate teſtatoris, allegando
not. in capit. primo, de conſti. in ſexto, vbi Ioan. Andre.
& clarius in cap. primo, ad ſi. de exceſ. prælat. in ſexto,
dicit quòd in omni materia, ſi per verba derogatoria ge
neraliter prolata ab eo qui derogare poteſt, apparet eius
voluntas quòd generaliter derogare voluit, illi ſtandũ
eſt, in ſpecie ſequitur Ange. conſilio 365. quædam domi-
na, ad fi. & Alexan. conſilio centeſimo trigeſimoquar-
to, colum. 4. numero ſecundo, lib. primo, Pariſ. conſilio
vigeſimoquarto, numero 32. 33. lib. ſecundo, quibus cũ
ſint auctoritates in contrarium non ſtarem, niſi admi-
nicula alia concurrerent pro tali teſtatoris voluntatẽ
vrgentia per no. in l. 2. in princip. ff. de excu. tuto.
95 Item ex † verbis dicitur conſtare de voluntate teſta-
toris in ſecundo teſtamento ſi fuerint hæc verba adie-
cta, quia dixit, vel omne aliud teſtamentum reuocare
ex certa ſcientia, vel illud vltimum facere ex certa ſci-
entia. ſic eſſe ſatisfactum dict. l. ſi quis in principio, ibi te
net Cuma. ſub numero ſeptimo, pro pulchro & ſingu-
lari verbo ſequitur Nat. de dict. clauſul. deroga. numero
46. late comprobat Burſat. conſilio quadrageſimoſep-
timo, numero 22. & fin. vbi & numero vigeſimoprimo,
ſic ex communi tenet etiam per clauſulam omni modo
meliori appoſitam poſteriori teſtamento, quod de hac
clauſul. omni modo meliori dictum ſolum iudicio meo
non multum concludit pro voluntate teſtatoris oſten-
denda, quia nimis ad generalia tendit dict. clauſul. om-
ni modo melio. quæ generalia verba non demonſtrare
voluntatem reuocandi, doct. in materia loquentes om-
nes conſentiunt & ponitur ex capite notarij in omni
ſua ſcriptura, cum aliud neſcit dicere ſub inuolutro ver
borum, vt notum eſt, ideo parum de eacurandum eſt
per allega. à Tiraquel. in præfat. numero centeſimo vi-
geſimoſexto. l. ſi vnquam. de reuocat. donatio. merito
de ea cogitandum reliquit Socin. Iun. in dict. leg. ſi quis
in principio, numero vigeſimoquinto. in fin. bene ſen-
tit quòd non probet voluntatem mutatam in priori te-
ſtamento, Nat. de dict. clauſul. derogato. numero trige-
ſimonono, & Tob. Peruſi. dict. conſil. 22. nu. 2. & ſequ.

96 Atque ea per teſtatorem † dicta, vel ſcripta extra te-
ſtamentum vltimum, quibus teſtator ſignificat clauſu-
lam derogatoriam prioris teſtamenti eſſe reuocatã, &
ſe velle vltimum ipſum teſtamentum præualere, ac at-
tendi, obſeruarique debere, iudicem mouere debent ad
credendum voluntatem teſtatoris adeſſe huic poſteri-
ori teſtamento, etiam quòd aliam prioris teſtamenti
derogatoriæ ſpecialem mentionem non contineat, &
quæ ſufficiant probari per codicillos poſt primum te-
ſtamentum confectos, vel per teſtes, quòd fuerunt per
teſtatorem prolata verba derogatoria, ſed per notarium
errore vel obliuione omiſſa, vt tradit Natt. dict. tract.
de clauſul. derogat. numero quinquageſimo ſecundo,
97 quinquageſimotertio, vel per † librum teſtatoris ſuarũ
rerum memorialium, in quo ſcripſerit, & memoriam
fecerit de tali ſuo vltimo teſtamento, vt ſciri & reperiri
poſsit per ſuos hæredes poſt eius mortem ita de volun-
tate teſtatoris ex ſuis libris, & ex ſua ſcriptura liquere
poteſt per tex. in leg. qui concubinam. §. cum ita legatũ
eſſet quanta, in leg. predijs. §. Titio. in leg. ſeruis vrba-
nis. in principi. de lega. terti. & Bartol. in leg. alimenta.
in princip. de ali. leg. no. quando dubitatur de volun-
tate teſtatoris, eam ex ſua ſcriptura poſſe probari, ad
idem tex. & ibi Socin. not. numero ſeptimo. in leg. pri-
ma, de rebus dub. cum ſimil. ante per me plene allega.
libro primo, interpret. prim. dubit. terti. ſolut. quint.
vbi locus de interpretatione ſuæ voluntatis obſcuræ
habenda à teſtatore ad rem hanc noſtram, etiam addu-
cit Zunt. Parmen. ſuo reſpon. pro vx. numero octingen
teſimo ſeptuag. prim.
98 Præterea quæque † facta & geſta teſtaoris circa poſteri
us conditum teſtamentum poſſunt demonſtrare penes
animum & intentionem teſtantis illud non fore fictũ,
vel ſimulatum, vel iactatorium, ſed verum, valiturum,
obligatorium, & magis exequendum. Exinde coniectu
rando dicere & concludere poſſumus illud ipſum po-
ſterius teſtamentum abſque alia mentione derogatoriæ
præcedentis continere voluntatem teſtatoris, & præ-
ualere præcedenti teſtamento habenti clauſulam dero-
gatoriam, ad ſequentia, cum ita appareat huius deroga-
toriæ deſtrui & tolli effectum inductiuum cuiuſdam
fictionis, vel ſimulationis actus ſequentis teſtandi
cui voluntatem, & conſenſum teſtatoris deeſſe faciunt
verba ipſa derogatoria vim habentia huiuſmodi præ-
ambulæ proteſtationis declaratoriæ per leg. qui in ali-
ena, §. fina. de acqui. hæred. & l. at ſi quis. §. plerique. de
99 relig. & ſump. fun. Bartol. & alij tradunt in dict. leg. ſi
quis in principio. † & actus à quo eſt remotus conſen-
ſus agentis dicitur fictus & ſimulatus, Bald. in leg. pri-
ma, numero quarto. Codice. plus va. quod agi. in ſpe-
cie oportune declarat Franciſ. Sarmien. tract. Select.
100 interpret. libro tertio, cap. penultim. numero ſeptimo
& decimoſexto, † quando & quibuſcunque coniecturis
poteſt conſtare quòd teſtator ſecundum teſtamentum
etiam ſimpliciter factum præualere voluit, tollitur pri
mum, quia tandem ſenſus teſtatoris præualet interpre-
tationi verborum. leg. tertia. Codice. do liber. præter.
leg. non aliter. de legat. tertio, & qui vult conſequens. &
ita firmiter eſſe manere & exequi ſecundum teſtamen-
tum vult antecedens ſcilicet verba derogatoria primi
eſſe ſublata, & eorum reuocationem, ſine qua non poſ-
ſet ſtare teſtamentum ſecundum per regula. lega. illud.
de acquir. hæred it. & leg. ſecunda, de iuriſdict. om-
nium iudic. & l. ad rẽ mobilem, de procurat. cũ ſimilib.
Horum autem factorum & geſtorum teſtatoris pro
poſitæ materiæ congrua exempla aliqua inſeram, vnũ
101 eſt exemplum † ſi teſtator in ſeruando teſtamento ap-
poſuerit pœnam hæredi priuationis hæreditatis, ſi
non fecerit, vel ſeruauerit quod ei teſtator iuſſerit, ex
hoc demonſtrari teſtatorem voluiſſe valere &
obſeruari

& obſeruari teſtamentum hoc ſecundum tradit Barb.
conſi. penult. lib. quarto, refert & quia alium veterem
ſcriptorem non allegat, cum eo frigide & non conſtan-
ter tradit Natt. dict. tract. de clauſul. derogator. ſub nu-
mero quadrageſimoſexto, ſed deciſio hæc probari po-
102 teſt his legum argumentis, quòd † pœnæ appoſitio red
dit diſpoſitionem validam, quæ aliàs non valeret, & ma
gis enixam, & ſpecificam oſtendit voluntatem teſtato-
ris explendi quod diſpoſuerit, & prius per obligatum
obſeruandi argumen. l. Mæuius. & l. in conditionibus,
in principio, & leg. in teſtamento ita, de conditio. & de-
monſtratio. & l. prima. ad fin. de pen. lega. & l. ſecunda.
ff. de his quæ pœ. no. & l. ſtipulatio iſta. §. alteri, de verb.
obli. & l. & magis. de ſoluti. ideo iſta deciſio placet, ſicut
& Nattæ in dict. loco numero quadrageſimo octauo,
placet alia deciſ. Barb. in dict. conſil. penult. in alio facti
103 exemplo † quando teſtator ipſe ſoluendo mercedem
notario leuauit & redemit inſtrumentum ſecundi te-
ſtamenti, & illud bene cuſtoditum in arcula teſtatoris
inuentum eſt, firmando quia non minus facto quàm
verbis voluntas declaratur. l. de quibus. ff. de legi. & le.
Paulus, rem ratam hab. addita præſumptione iſta de ſo-
lutione mercedis pro redimendo teſtamento facta per
teſtatorem, ne dicatur iactata. l. cum de indebito ff. de
proba. & leg. ſi cum aurum, de ſolu. voluntas teſtatoris
credibilis eſt pro ipſo ſecundo teſtamento, quòd teneat
104 & præualeat. Aliud ponitur exemplum † ſi teſtator in
ſecundo teſtamento pro exequendis & ſoluendis lega-
tis, & alijs adimplendis per eum diſpoſitis in eo precan-
do fecerit executorem Epiſcopum, Principem, Magi-
ſtratum aliquem, ſeu magnos viros aliquos loci domi-
cilij teſtatoris, cum magna & ampla poteſtate accipien-
di de bonis ſuæ hæreditatis, licet de hoc prout de alijs
ſimilibus factorum exemplis doctoris deciſio non in-
ueniatur, cum tamen iura & rationes ſupra allegatæ
militent, & in hoc, vel ſimilibus caſibus, idem dicendũ
eſt de voluntate teſtatoris præſumpta, & tenenda pro
ſecundo teſtamento, argumen. l. illud. ff. ad l. Aquil. l.
à Titio. de verbo. obligatio. cum ſimil. ne maxime te-
ſtator videatur actum nugatorium feciſſe, & deluſiſſe
illos magnos viros, quos pro executorib. ſui teſtamen-
ti deputauit, vt in ſimili poſt alios per eum alleg. addu-
cit Nat. dict. tract. numer. 47. Socin. conſilio ſecundo,
columna tertia, ſub numero decimo, verſiculo ſecundo
propter. lib. 2.

105 Tertio de conditione qualitate † coniunctione que
hæredum perſcrutatio dignoſcere facit, quòd ſi in ſecun
do teſtamento ſint hæredes inſtituti pupilli, qui veriſi-
militer teſtatori impreſſionem, ſeu compulſionem ali-
quam inferre non potuerunt, vt eos inſtitueret hære-
des, ceſſante cauſa præſumpta derogatoriæ aſcriptæ
pręcedenti teſtamento, ne teſtator inducatur à conſan-
guineis, vel ab alijs ad reuocandũ ipſum præcedens te
ſtamentum, pręualet ideo ſecundum ſine ſpeciali men-
tione dictæ derogatoriæ, tradit Socin. Iun. conſilio 124.
numero 54. lib. primo, ita ſigillatim Cuma. in dict. le. ſi
106 quis in principio, ſub numero ſeptimo, ponit † quando
ratio, ob quam appoſuit clauſulam derogatoriam ceſſat
eadem ratione ſecundum teſtamentum valere, quando
hæres in eo inſtitutus eſt longe abſens à loco vbi factum
eſt teſtamentum, concludit Ay. conſilio 25. ſub nume-
107 ro ſecundo † idem dici poteſt ſecundum teſtamentum
valere ſimpliciter factum ſine reuocatione derogatorię
prioris, quando in hoc primo ſunt inſtituti hæredes ex
tranei, & in ſecundo venientes ab inteſtato ſunt inſtitu-
ti, hanc coniecturam probat Bartol. conſilio 76. factum
ſuper quo, num. ſecundo, volum. ſecundo, eandem te-
net Io. de Ana. conſilio 56. his quæ in facto. in fi. Alexan.
108 conſilio 105. colum. ſecunda, ſub numero 5. libr. 4. † ad
idem tendit de qualitate perſonæ valde dilectæ teſta-
tori inſtitutæ hæredis in ſecundo teſtamento, quòd id
etiam valeat ſine mentione derogatoriæ primi, vt Ro.
conſilio 179. colum. fin. in princ. pro ſingulari refert. Iaſ.
in l. non dubium. ad fi. Co. de teſta. licet aliud non alle-
gando dicat ibi in fi. hoc ſe non credere verum, tamen
magis credendum eſt Bar. Roma. & Ioan. de Ana. nunc
alleg. idem ſentit Angel. conſilio 365. in fi. in perſona in-
ſtituta in alijs teſtamentis, & ſic dilecta teſtatori, vt cla-
re ſequitur Gram. deciſ. 62. nume. 27. quando aliæ con-
iecturæ concurrerent, eandem deciſ. tenet & Soci. Iun.
in dict. l. ſi quis in principio, numer. 28. & ſequitur Bur.
conſilio 47. numero 14. & tandem remittit arbitrio iu-
dicis Couar. d. rubr. par. ſecunda, ſub numero 19. verſi.
octauo, de teſta. iſtorum quidem reiecta ſimplici nega-
tione Iaſonis iam relata in d. l. non dubium, in fin. ſim-
plici verbo, & recte ſecuta per Nat. dict. tract. numero
49. non ſolum communior ſed etiam iuſtior eſt ſenten-
tia.

109 Quarto de cauſis mutandi teſtamentum, † nempe
omnes aſſentiunt, ſi iuſta cauſa ſuperuenerit mutan
di primum teſtamentum clauſulatum derogatoria ad
ſequentia, & ſecundum fuerit ita ſimpliciter factum ta-
cita reuocatione derogatoriæ primi, hoc tamen ſecun-
dum præualeret argum. l. 3. C. de inoffic. teſta. l. penul.
ff. de confir. tut. l. ſi cum Cornelius. de ſolu. le. ſecunda.
& tertia, de adi. leg. vt Angel. in auctent. hoc inter libe-
ros, ver. idem foret. C de teſta. Bald. in dict. l. ſancimus,
colum. fin. ſub numero 6. ibi, vel quia noua ratione mo
tus, Soci. Iun. dict. l. ſi quis in principio, numero 30. Soci.
ſeni. conſilio ſecundo. colum. 3. ſub numero ſecundo,
110 lib. 3. & hoc indubitatum & receptiſsimum eſt † ſed o-
perepretium eſt videre quibus nam factorum exem-
plis iſtud doct. affirment, nam Bald. in d. l. ſancimus. co-
lum. fina. ſub dicto numero 6. dicit, puta propter offen-
ſam primi hæredis inſtituti, vel propter aliam indigna-
tionem, cum quo ibi Fulgo. & Caſtr. & Alexand. & Iaſo.
tranſeunt, Soci. conſilio 163. colum. 5. verſi. ſed ad hoc.
lib. ſecundo, intelligit de offenſa & indignatione grauiſ-
ſima, per l. 3. in fi. & l. ex parte. de ali. leg. ſequitur Natt.
dic. tract. numero 50. & Coua. dict. rubr. ſub nume. 19.
verſicu. quinto ex præmiſsis, dicit hoc iudicis arbitrio
relinquendum, & Socin. Iun. dict. l. ſi quis in principio,
d. num. trigeſimo, explicit ſimpliciter, quòd primus hæ
res fuerit effectus inimicus teſtatoris, infert etiam aliud
exemplum, ſi tempore primi teſtamenti fama erat fra-
trem teſtatoris eſſe mortuum, & ſic alium inſtituit hæ-
redem teſtator cum clauſula derogatoria ad ſequentia,
poſtea tali fama detecta falſa in ſecundo teſtamento ſine
mentione d. derogatoriæ inſtituit fratrem, ideo hoc ſe-
cundum præualere.

Proponit quoq; aliud exemplum, vt ſi hæres inſtitu-
tus in primo teſtamento fuerit mortuus, quòd hæc iu-
ſta cauſa ſit faciendi ſecundum teſtamentum, quod ſine
alia expreſsione derogatoriæ præualeat primo citando
ſuum conſi. 124. numero 55. 56. lib. primo, vbi ad id al-
legat Barb. conſi. ſecundo, colum. 3. libr. primo, vbi
hoc tradit ex d. doctr. Bald. in dict. l. ſancimus, de cauſa
ſuperuenienti, & ex illo vulg. di. & quæ de nouo emer-
gunt, &c. ad quod in diuerſis materijs forſan centum
deciſ. accumulauit Marſil. in l. prima. §. ſi quis vltro, nu-
mero vigeſimoprimo, cum præceden. & ſequent. de
quæſtio. idem eſſet ſi primus hæres in primo inſtitutus
eſſet mortuus ciuiliter Zunt. Parmen. ſuo reſpo. pro vx.
numero 900. Et aliud ponit exemplum valde ponde-
randum Socin. dict. conſilio ſecundo, colum. 3. ſub nu-
mero ſecundo, verſicu. ſecundo & hoc multum, libr. 3.
quando teſtator in ſecundo teſtamento cauſam adiecit
remouendi vnum ex hæredibus inſtitutis in primo,
quia multas pecunias à teſtatore habuit, ita veniret æ-
qualitas ſeruanda inter hæredes, idem ex hac cauſa ſu-

peruenienti receditur à diſpoſitione teſtatoris prima, vt
per Deci.conſi.349.colum.penul.

111 Quinto † de loco, tempore, & modo ſeruatis in con-
fectione, & mutatione teſtamentorum accurate inſpe-
ctis coniecturæ, & demonſtrationes voluntatis teſta-
toris ſatis apertè in vnam vel alteram partem eſſe poſ-
ſunt. ſcili. an primum, vel ſecundum teſtamentum at-
tendi, & ſeruari debeat, vt ſi vno loco libero fuerit fa-
ctum primum teſtamentum, etiam cum derogatorijs
clauſulatum & alio loco ductus teſtator, ex quo libere
exire non poſſet fecerit ſecundum teſtamentum etiam
derogatorijs clauſulatum, metus, vt violentiæ ſuſpici-
one vrgente ad hoc ſecundum faciendum, hoc ideo non
valere, ſed primum teſtamentum congrue diſcurrendo
tradit Bald. conſilio 350. proponitur quòd Ghirardus.
libro tertio, Vidi ſimilem quæſtionem in facto, quæ-
112 dam † vxor de licentia iudicis eccleſiaſtici ſeorſum ha-
bitans à viro in domo cum ſua nepte ex ſorore, ibi teſta-
mentum fecit cum clauſula derogatoria ad ſequentia,
& hæredem inſtituit ſuam neptem, poſtmodum reuer-
ſa ad domum mariti ab eo peius tractata quàm prius
eſſet, & effecta infirma, & egrotans, coacta fuit facere ſe-
cundum teſtamentum, & in eo inſtituere hæredem ma
ritum appoſitis clau. derogatorijs primi, quo facto ma-
ritus ſemper domum clauſam tenuit non permittens
eam viſitari à conſanguineis, neq; etiam à vicinis, vſque
quo ea à medicis non curata, neque confeſſa ſacerdoti
deceſsit, orta magna lite inter neptem & maritum ſu-
per eius teſtamentis factis probationibus de malo mo-
do, & malis tractatibus, & clauſura habitis in vxorem
per maritum, & de lamentationibus vxoris quòd fu-
erat coacta facere illud ſecundum teſtamentum per du-
as ſententias conformes fuit iudicatum primum & non
ſecundum teſtamentum valere, poſtea ego conſultus
ſuper reuiſione dictarum ſententiarum, ceſſante effectu
ſecundi teſtamenti nullam partem dotis deberi per ſta-
tutum hæredibus mariti ob eius peſsimos tractatus in
vxorem, reſpondi conſil. 113. libro primo, vbi ſub nu-
mero 22. de primo teſtamento attendendo, & non ſe-
cundo, me remitto ad allegationes domini Aduocati,
ita pro primo teſtamento nunc mihi ſuccurrit facere
113 Bald. dicto conſilio 350. & Grammat. conſili. ciuil. 26. †
vbi hæredi impedienti teſtatricem poſſe mutare teſta-
mentum in nihilo prodeſſe tale teſtamentum iam fa-
ctum reſpondit & Corn. conſilio 86. columna 3. verſic.
114 conſtat autem. libro tertio, vbi † ſecundum teſtamen-
tum ab infirmo inſtigatione aſtantis pro hærede,
& pro eius complacentia, & cauſa euitandi mo
leſtiam & inſtigationẽ eius, vt tale conderet teſtamen-
tum. hoc ſane non valere, ſed primum probatur, ſequi-
tur Neuiz. conſilio 63. numero 24. vbi quis etiam blan-
ditijs non poteſt aliquem infirmum exiſtentem in do-
mo ſua inducere, vt reuocet teſtamentum iam factum
in gratiam alterius, & eum hæredem inſtituat, & quòd
ob id quidem valeat primum teſtamentum, vt ibi per
eum, & pulchre per Afflict. deciſ. 69. numero quarto, &
ſequent. & plene Ioan. Bapt. Plot. conſilio 90. numero
primo, & ſequent. Catel. Cot. in memor. in verſi. teſta-
torem inducere. Celſ. Hugo conſilio 14. numero nono.
& per not. in l. j. & fin. C. ſi quis aliq. teſt. prohib. Intelli-
gunt hæc ſi doloſe fuerint geſta. aliàs ſecus vt per Deciſ.
conſilio 489. colum. pen. num. 6. & contra ſimilem ſe-
uere inuehit Caſtr. conſil. 348. viſo caſu columna ſecun-
115 da, numero 3. libro ſecundo, Item aduerte quòd in † ci-
uitate Venetiarum non habet locum appoſitio clauſu-
læ derogatoriæ in teſtamentis ne moleſtia, vel alicuius
metu inducatur ad reuocandum teſtamentum, quia
viuitur ibi cum ſumma puritate & libertate, & ſic atten
ditur vltimum teſtamentum ſine verbis derogatorijs
primi, refert Gul. Bened. in dict. cap. Raynutius. part.
prima, verſi. teſtamentum, 1. num. 24. de teſta. pro quo
facit & veriſsimum eſt quòd aliud ex loci nobilitate &
excelſitudine vtique extimandum eſt, vt l. fin. in prin-
cip. ff. quod me. cau. l. pen. in fin. de conditio. & demon
ſtra. aliaque reſpicias tam reſpectu locorum in quibus
confecta ſunt teſtamenta quam reſpectu aliarum cir-
cunſtantiarum adducta per Ceph. conſilio 32. nitentem
defendere primum teſtamentum prævalere.

Dictum quoque eſt antè à tempore primi teſtamenti
116 conditi clauſula derogatoria muniti † poſt ann. 10. ſi fiat
ſecundum teſtamentum nulla facta mentione ſpeciali
cla. derogatoriæ primi, hoc nempe ſecundum præuale-
re, adde quòd non ſolum poſt 10. ann. ſed etiam poſt bi-
ennium ſi fiant duo teſtamenta ſimpliciter abſque men
tione aliqua derogatoriæ primi, ex his enim & bienna-
lis temporis curſu, & bina confectione teſtamentorum
habetur perinde ac ſi teſtator expreſſe reuocaſſet dero-
117 gatoriam primi, ſicut † mulier poſt biennium primæ
promiſsionis pro alio ſi bis promiſerit, habetur ac ſi cer-
tificata renunciaſſet Velleiano, & valida remanet ſua
obligatio, vt l. ſi mulier perfecte. C. ad Vellei. ita in pro-
poſito rumpitur primum teſtamentum, quaſi expreſſa
reuocatione & pœnitentia per alia duo teſtamenta poſt
biennium ſimpliciter facta, & præualet vltimum. §. po-
ſteriore. inſtit. quib. mod. teſt. infir. & hoc in terminis
probat & verum putat. & quòd ita conſuleret dicit Bar.
in conſilio 76. factum ſuper quo. ad fin. volum. ſecun-
do, quod ab alio adhuc non vidi animaduerſum, & po-
teſt ſæpius contingere, ſummopereque notandum eſt
pro ſumma auctoritate Bartoli, & comprobari poſſet ex
vi actuum geminatorum per doctor. in centum locis
ponderata, eam non tacebo vim eſſe clauſulæ ex certa
ſcientia & derogatione clauſulæ non obſtante ex alleg.
per Felin. in c. ſi quando. colum. pen. & fin. de reſcrip. &
in cap. ſi cautio. columna 10. & ſeq. de fid. inſtru. & Cur.
ſen. conſil. 50. nu. 394. & alibi per alios.

Sexto & vltimo de qualitate, conditione, & fama
notarij, qui teſtamentum ſcripſerit, breuiter dicendum
118 eſt, quòd ſicut † præſumptio pro inſtrumento teſtamen
ti eſſe dicitur, pro quo auctoritas eſt notarij, l. cum pre-
cibus. Co. de proba. per Affli. deciſ. 69. nume. 3. ita vide-
tur eſſe maior vel minor præſumptio pro eo teſtamen-
to, quod ſcriptum apparet manu notarij, cuius perſona
eſt magis vel minus legalis, nota enim eſt iuris regula,
magis credi honeſtioribus, per not. in leg. 3. in princip.
119 & in leg. ob carmen. in princip. ff. de teſtibus. † quod
de teſtib. dictum conuenit etiam notarijs, cum æquipa-
ratio tradita ſit inter eos, l. Domitius. ff. de teſt. per Bar.
120 in l. ſi librarius. ſub nu. 8. de reg. iur. Vnde † inſtrumen-
tum à notario non boni nominis factum, licet non re-
probetur in totum, redditur tamen ſuſpectum, Aymo
conſ. 134. col. 8. nume. 34. gloſ. 1. & doctor. in l. iubemus.
C. de proba. Gram. conſ. ciui. 66. nu. 59. vbi quod multũ
121 attenditur qualitas notarij, † & non probat teſtamen-
tum, quando eſt factum à notario non matriculato, ſic
diſponente ſtatuto, prohibente & annullante quod in
ſtrumentum non valeat & non probet ſcriptum à no-
tario non matriculato, ita in terminis vltimum teſta-
mentum ſcriptum per notarium non matriculatum
non attendi, ſed primum à notario matriculato ſcrip-
tum præualere, inter alia fundamenta adducendo ex
facto reſpondi conſil. 173. nume. 10. lib. primo, vbi deciſ.
citaui concluſionem hanc clare probantes, addo Fulg.
conſ. 151. egregius miles. col. ſecunda, verſ. 2. nec quia.
Socin. conſil. 97. colum. 1. lib. 1. Dec. conſil. 564. colum.
penultim. num. 13. verſic. prædictis etiam, Rolan. à Val.
conſi. 91. num. 27. lib. 3. etiam ſi talis notarius non matri
culatus haberet priuilegium notariatus à principe loci
ſtatuentium, tamen poſt dictum ſtatutum à principe
confirmatum, vt per Ruin. conſ. 201. numero 12. 13. lib. 1.

ac etiam

ac etiam ſi in loco ſtatuti eſſet factum teſtamentum per
forenſes ex commun. doct. opin. late Ioan. Bapt. Plot,
conſilio primo, numero quarto, Ex quibus dato quòd
ſtatutum de matricula notariorum eſſet confirmatum
à vero ſuperiore in loco conſtat male conſuluiſſe Iaſo.
conſilio centeſimo vigeſimoſecundo, colum. ſecunda,
& ſequent. lib. quarto, & contra commun. doct. ſent. in
322 locis ſupra alleg. quæ eſt quòd † talia ſtatuta de matri-
cula notariorum valeant, vt facta à populo habente au-
ctoritatem ſtatuendi per l. omnes populi. de iuſt. & iu.
& publicam vtilitatem recipiunt pro fide communi
negociorum hominum plurimum conſiſtente in nota-
rijs, vt non omnes admittantur ad conficiendum in-
ſtrumenta, ſed tantum approbati, & tales in libro ma-
323 triculæ deſcribuntur, ſicut † milites non gaudent pri-
uilegio militum, niſi ſint deſcripti in matricula, Caſtr.
in l. ſcriniarios. nume. 5. C. de teſta. mili. vnde non facit
ad propoſitum Iaſonis allegatio de Bart. in l. fina. num.
vigeſimo, ff. de colleg. illic. quia loquitur in alijs colle-
gijs, & non notariorum quando poſsint facere proprias
324 leges, † quæ vere ſint licitæ & non ſapiant monopoli-
um per l. primam. C. de monopol. quod vtique dici non
poteſt de ſtatuto matriculæ notariorum ita reſpiciente
publicam vtilitatem, vt facultates, cunctaque negocia
hominum cautius ſtent ſub fide certorum notorum per
talem matriculam approbatorum notariorum, & non
reſpiciente illam pauculam mercedem, quæ pro inſtru-
mentis daretur notarijs ſolum matriculatis, ſic l. 1. de
monopol. omnino abeſt rei noſtræ, & nequaquam facta
eſt pro ſtatuto matriculæ notariorum deſtruendo ma-
ximè approbato ab vniuerſo populo, & ſuperiore cum
omni iuriſdictione in loco per not. in dicta l. omnes po-
puli. In propoſito multæ importantiæ, & magis reſpe-
325 ctus notariorum non omittam hic aſcribere, † quod
fertur Alphonſum Neapolitanorum regem ſolitum di-
cere, quòd duæ hominum ſpecies in vniuerſo populo
ſunt modicæ & fere nullius venerationis, & extimatio-
nis. Cuius contrarium penitus iudicio ſuo eſſe deberet,
has ſcilicet duas hominum ſpecies præ cæteris vniuer-
ſi populi hominibus in tanta veneratione, & extimatio
ne habendâs fore, quanta hominibus & plus tribui po-
teſt. Vnam eſſe de presbyteris, & alteram de notarijs.
Cuius enim prudentiſsimi regis dicti ratio eſt. De pres-
byteris, quia is quotidie precando horis ſuis, & cele-
brando alloquitur Deum Opt. Max. & illius veri filij
ſanctiſsimum, & glorioſiſsimum corpus manibus pro
prijs pertractat, hoc & ſub tectum eius intra, & homi-
num ille animarum curam tandem habet, quæ dicitur
ars artium, capit. penult. de æta. & qual. præficiend. &
ibi gloſſ. rationem aſsignat, quia animæ prætioſiores
ſunt omnibus alijs rebus & corporalibus De notario
326 autem, quia † facultates, iura omnia hominum, quæ
eorum vitæ dicuntur per text. ſub §. vt ego omnia hæc
in authen. de tabel. & negocia cuncta ſub fide ſtant, cu-
ſtodiuntur, & conſeruantur notariorum in eorum in-
ſtrumentis, ad quæ vti veritatis ſacrarium paſsim re-
curritur, ergo de notarijs ſtatutum de matricula eorum,
& omnis alia prouiſio pro ſinceritate. fide & legalite
eorum conualidanda & tuenda ſeruari debet, cui per
priuilegium tabellionatus à ſummo Pontifice, vel à
327 principe conceſſum non cenſetur derogatum, quia †
libera conceſsio, ſeu mandatum principis ad aliquem
actum intelligitur ſalua lege municipali, & conſuetudi-
328 ne locorum, † quod municipale ius. proinde eſt obſer-
uandum per l. ſi quando in principio. ibi Baldus nu-
mero ſecundo. C. de inoffic. teſtamen. per l. miſsi opina-
tores. C. de exacto. trib. lib. decimo, Baldus in l. prima.
numero quarto. C. ſi propter publi. penſi & Ruin. di-
cto conſilio ducenteſimo primo, numero duodecimo,
tredecimo, lib. primo.

LIB. IIII. INTERPR. VLT.
DVBIT. VLT.

Tertia & vltima dubitatio, an & quatenus legatum viciatum, mutatum, extinctum, finitumue dicatur adduci, & his quæ ſequuntur inſpectis, diſſolui poteſt.

I. Inſpecta diſpoſitione legis, principis, vel iudicis.
II. Inſpecto modo, vel forma legati.
III. Inſpecta forma mutata rei legatæ.
IIII. Inſpecto facto teſtatoris.
V. Inſpecto facto legatarij.
VI. Inſpecto iure teſtatoris.
VII. Inſpecto caſu eueniente.
VIII. Inſpecto temporis curſu.

SVMMARIVM.

1 *Legatum cum ſemel extitit cenſetur durare & extare & in dubio iudicatur conſeruatum & non extinctum.*

Fallit quando interpretatione legum vel principis auctoritate coanguſtaretur. ibi.

Et de caſibus quibus voluntates defunctorum per leges tam circa legata quàm alia reſtringuntur, ibidem, numero ſecundo.

2 *Voluntas defunctorum quibus caſibus per leges reſtringuntur quorum nonnullos vide infra num. ſeqq.*

3 *Legata reſeruantur per legem falcidiam adeo vt quarta pars hæreditatis hæredi remaneat, quando totum ferè patrimonium legatis eſſet profuſum, hocque conficiente inuentarium adita per eum hæreditate aliàs non detrahit.*

4 *Falcidia non detrahitur hærede adeunte & inuentarium bonorum non conficiente. 9.*

5 *Item ceſſet falcidia teſtatore expreſſe prohibente detrahi, & quando hoc fiat, ibidem. vbi cum ſeqq. de materia latius.*

6 *Legata plura facta per teſtatorem prohibente detrahi falcidiam ex vno quod vult integraliter ſolui, & alijs hæres totam detrahet falcidiam & hoc vbi ceſſat ex mente teſtatoris, ſecus ſi ex lege vel priuilegio, declarando vt ibi.*

7 *Falcidia ipſo iure hoc eſt ſi petatur reſecat legata, ſi tamen hæres velit vti lege falcidia.*

8 *Non detrahitur in iudicio condemnatorio ad præſtan. legata ſi non appares in proceſſu per hæredem fuiſſe petitũ de falcidia.*

10 *Nec detrahitur per filium qui velit & detrahere legitimam.*

11 *Legata in totum vel in partem vitiantur prout legibus vel ſtatuti eſt prohibitum, & vt ibi declaratur.*

12 *Legatum factum filijs naturalibus tenet vſque ad vnciam tantum extante legitima ſobole. aliàs vbi vſque in totam ſubſtantiam.*

13 *Legatum factum filijs ſpurijs valet vſque ad conuenientia alimenta.*

14 *Legatum factum per coniugem vitrico vel nouercæ ſuorum filiorum ex priorum matrimonio, non valet in eo pluri quòd eis reliquit quam filijs reliquerit quod ſcilicet excedit æqualem vel minorem portionem filijs relictam & pro non ſcripto habetur, nec id plus quod defertur filijs imputatur in legitimam, quam habet vltra æqualem portionem cum vitrico vel nouerca, & vt de hoc ibi late habetur.*

15 *Legatum factum vxori vltra diſpoſita à ſtatuto poſſe fieri valet in parte ea permiſſa à ſtatuto reſiduo vitiato. cum num. ſeqq.*

16 *Vtile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus ex diuiduis.*

17 *Legata eatenus vitiantur quatenus ſtatuta vel conſuetudines teſtantes relinquere prohibent.*

18 *Legata quandoque mutantur auctoritate principis & Papæ, ad quod cognoſcendum, videre licet an ſint facta in*

commodum & vſum priuatum & tunc non poteſt mutari & integraliter illi debetur, declarando, vt nume. 19. aut in vſum publicum, aut vſum pium, & de his omnib. vide latiſſime diſcurſum vſque ad num. 26.

20 *Princeps non poteſt mutare legatum in præiuditium certæ perſonæ.*

21 *Legatum factum in vſum publicum ſi reſpectu loci modi & quantitatis licitæ poteſt ordinationi teſtatoris ſatis fieri, ſic debet formiter legatum præſtari, ſi vero ſic non poſſit verti in vſum à teſtatore expreſſum dic vt ibi late.*

22 *Legatum factum in vſum pium, quandoque alteratur in aliam cauſam auctoritate Papæ, vel epiſcopi, declarando tamen vt ibidem cum ſequent. pulchre.*

23 *Papa ſolus & non ſine cauſa poteſt diſponere contra voluntatem teſtatoris*

Et quando poſſit commutari voluntas teſtatoris in conſimilem cauſam auctoritate epiſcopi. vide ibidem limita vt num. 26. & ſeqq.

24 *Epiſcopus nec Papa de poteſtate ordinaria niſi iuſta cauſa ſubſiſtente non poteſt alterare diſpoſitionem teſtatoris certa ratione perſonæ, cauſæ, vel loci licet poſſit de poteſtate abſoluta.*

25 *Legatum in cauſa quæ reſpiciat pietatem, vel decorem publicum dicitur cauſa finalis, & non poteſt in aliam cauſam conuerti.*

26 *Legatum non conuertitur nec conuerti debet in alios vſus quando expreſſè id per teſtatorem ſit diſpoſitum, quia voluit remanere penes ſuum hæredẽ potius, ſi modo quo diſpoſuit diſtribui non poſſit, & vt ibi late.*

27 *Nec legatum conuertitur, quando repugnat conditio adiecta per teſtatorem & eius voluntas quòd non vult hæredem aliter teneri.*

28 *Non conuertitur in alium vſum pium contra eius voluntatem quando per dictiones taxatiuas tantum, & non aliter reſtrinxit legatum ad certum opus vſus pij.*

29 *Legata certa quantitas ſi ſit à teſtatore pecuniarum ad certum opus pium perficiendum, eo perfecto & completo, quod ſuperfuit forte de dicta quantitate relicta non debet conuerti in alium pium vſum, ſed reſtitui hæredi vel legatario cui fuerat relicta ea quantitas tota ad illud opus perficiendum.*

30 *Legata res autoritate iudicis vel creditorum ſeruato iuris ordine poteſt vendi, & non poteſt vendicari a legatario, & ſic eripergit legatum.*

DVBIT. III.

AD primum namq; dicendum eſt, quòd
1 vbi conſtiterit † legatum ſemel extitiſſe
poſtmodum & hoc extare, & durare
frequentiſſimas leges adiuuantes
teſtatorum voluntates, ſe poſuiſſe inquit
imperator in l. fin. C. de poſthu.
ipſarum legum quoque & doct. interpretationes paſſim
pro legati validitate procliuiores apparent. l. annua.
§. 1. de an. leg. l. quotiens. de reb. du. l. Gallus. §. quid ſi is.
& ibi. gloſſ. in verſ. vtilitate, de liber & poſthu. Caſtren.
conſilio 197. viſis & examinatis. colum. 1. ſub nume. ſecundo,
lib. 1. Alexand. conſi. 33. colum. 3. num. 10. lib. 3. &
in ſpecie dicit Deci. conſil. 601. ad finem, quòd in dubio
iudicari debet legatum eſſe conſeruatum & non extinctum,
hoc autem regulare, & generale eſt, niſi vel interpretatione
legum, vel auctoritate principis coanguſtatum
ſit, l. verbis legis. de verborum ſigni, & ibi gloſſ.
& doct. † exprimunt caſus, quibus voluntates defun-
2 ctorum tam circa legata quàm alia per leges reſtringuntur,
alijs vero omiſsis non multum vſitatis hos equidẽ
caſus proſequar.
3 Vt ſi quis † ſuum ferè totum patrimonium profuderit
in legatis notum eſt lege falcidia legata reſecari in-

tantum, quòd remaneat hæredi inſtituto quarta pars
hæreditatis, l. 1. in princip. ff. ad l. falci & gloſſ. 1. inſtit. de
leg. falci. hoc ita demum hæredi conceditur per ius nouum,
ſi adeundo hæreditatem, inuentarium bonorum
hæreditariorum confecerit, vt per l. fin. §. & ſi præfatam.
C. de iur. de liber. & §. hinc nobis. in auctẽ. de hæred.
& falcid. & aucten. ſed cum teſtator. C. ad leg. falc.
4 † aliàs falcidiam non detrahit, vt in his iurib. habetur.
5 † ceſſat quoque falcidia, ſi teſtator eam detrahi expreſſe
prohibuerit per text. in dicta. aucten. ſed cum teſtator.
Dicitur etiam teſtator eam prohibere mandando legata
tota & integra ſolui per glo. in l. decem. ff. de fideicommiſſ.
libert. ſequitur Bald in dict. aucten. ſed cum teſtator.
colum. ſecunda. numero ſeptimo, & conſilio 354. ad
euidentiam in fin. libr. quinto, cum pluribus concordan.
rationibus plene adductis per Alexandr. conſilio
201. perſpectis verbis. numero 6. & ſequent. libr. 6. vbi
refutat rationes in contrarium apparentes ex conſi. Roman.
75. & in columna quarta, ſub nume. 14. verſi. bene
facit dicit ita videri magis commun. opin. & conſequenter
in iudicando tenendam. & per Ruin. conſi. 62. num.
5. & plene conſi. 97. colum. pen. num. quinto, lib. 1. vbi
maximè ſint adiecta verba integraliter & ſine diminutione,
Caſtr. conſilio vigeſimooctauo in cauſa quæ vertitur.
colum. ſecunda, num. quarto, & column penult.
6 verſic. præterea in caſu noſtro, lib. ſecundo, † Idem dicendum
eſt ſi ex pluribus legatis factis teſtator diceret
vnum legatum debere ſolui integraliter & ſine diminutione,
ex hoc quidem non detraheretur falcidia, quę
cederet in damnum aliorum legatariorum quia hæres
ex eorum legatis totam ipſam falcidiam detraheret, vt
eſt not. doct. Bart. in l. qui quadringenta, in princip. ff. ad
l. falcid. quam ibi Caſtren. in fin. ſequitur. & dicit perpetuo
eſſe tenendam menti, & ſequitur Imol. & Alexan.
ſaluat ab oppoſ. ſua & Cum. & habet locum vbi falcidia
ceſſaret ex mente teſtatoris, ſecus ſi ex lege, vel priuilegio,
vt in legatis ad pias cauſas, quia id non noceret alijs
legatarijs, cum falcidiam tunc non paterentur, niſi pro
legatis proprijs, vt per doct. ibid.
7 Eſt & quid momenti ſcire, quòd licet † falcidia ipſo
iure dicatur reſecare legata. l. lineam. ff. eo. hoc tamen
locum ſibi vendicat, ſi hæres velit vel lege falcidia per l.
patrem. ff. quæ in fra cred. tradit Bald. in l. 1. numero ſecundo.
C. ad l. falcid. ſequitur Tiraq. in l. ſi vnquam. ver.
reuertatur. numero 16. de reuocan. dona. adde & per
text. in l. ſi ſponſus. §. fin. ff. de dona. inter vi. & vxor. ita
hoc caſu, quod dicitur ipſo iure, ſuppletur, ſi petatur vel
opponatur ab homine per gloſſa. in fine. in l. ſi id quod.
ff. de compenſ. cum ſimil. per Tiraq. d. verſi. reuertatur
8 . numer. 15. & ſequ. adeo quòd † in iudicijs in condemnationibus
ad præſtandum & ſoluendum legata non
habetur ratio diſtractionis falcidiæ, ſi non appareat in
proceſſu pro parte hæredis fuiſſe petitum vel oppoſitum
de falcidia ad not. per doct. in l. 3. §. hoc autem iudicium.
9 de dam. infect. † non habetur quoque ratio legis
falcidiæ, ſi hæres non confecerit inuentarium per
text. in §. hinc nobis. & §. ſi vero non fecerit. in aucten.
de hæred. & falc. & exinde aſſumpta auct. ſed cum te-
10 ſtator. C. ad leg. falcid. † Falcidiam quoque detrahere
non poteſt filius, qui detrahere vult & legitimam, tradit
Alci. conſilio 145. mihi ſemper placuit. lib. nono, &
Pau. de Caſtr. inter conſi. diuerſ. vlti. volunt. vol. 1. conſi.
81. nume 16.

Legibus vel ſtatutis in aliquibus caſibus eſt coanguſtata
teſtatoribus poteſtas legandi certis perſonis quibus
ideo ſi fuerint facta legata, hæc quidem legata, vel
in totum vel in partem vitiantur, prout leges ipſæ tali-
11 bus perſonis prohibent fieri legata, nam in totum irritantur
legata illis facta, quibus prohibitum eſt legari, vt
per gloſſ. in §. legari inſti. de lega. his vero, qui pro parte
ſunt

capaces lega. facta valent, pro modo capacitatis, & vltra
12 vitiantur, † vt filijs naturalibus relictum tenet vſque
ad vnciam tantum legitima ſobole extante. §. diſcretis.
in au[illegible]. qui. mod. natu. effi. ſui, & non extante ſobole le-
gitima vſque in totam ſubſtantiam auct. licet. C. de na-
tu. liber. & ibi Saly. dicit hoc eſſe [illegible]s nouiſsimum. quod
13 hodie ſeruare debemus, † filijs autem ſpurijs valet reli-
ctum vſque ad conuenietia alimenta, Bart. & Saly. in
auct. ex complexu. C. de inceſt. nupt. & canon. in c. cum
haberet de eo qui dux. in matr. & late Aym. conſ. 219. co-
lum. pen. & fin. & alibi dixi ante.
14 Si † coniux habens filios prioris matrimonij vitri-
co, ſeu nouercæ ſuorum filiorum reliquerit pluſquàm
ſuis filijs, id quidem totum quod excedit æqualem, vel
minorem portionem filijs relictam pro non ſcripto ne-
que relicto habetur, & ipſis primi matrimonij filijs de-
fertur per vulg. l. hac edictali. C. de ſecund. nupt. vt de-
clarat Dec. conſi. 246. colum. ſecunda. num. 5. vbi. nu. 6.
ſubiungit illud quod tales filij acquirunt ex diſpoſitio-
ne d. l. hac edictali. non imputant in legitimam, & ha-
bent legitimam vltra æqualem portionem cum vitri-
co, vel nouerca, & hoc ibi firmat auctor. plur. doct. ple-
ne comprobat idem Aym. conſi. 194. in prin. vbi nume.
3. & 4. & ſequen. proſequitur & tenet d. l. hac edictali. ha
bere locum in legato alimentorum ſeu vſusfructus fa-
cto vitrico, vel nouercæ habita ratione temporis ætatis
legatarij, ſecundum l. hæreditatum. ff. ad leg. falcid. vt
per eum d. conſi. 194. ſub num. 4. & Rolan. à Vall. conſi.
29. nu. 25. lib. 4. Fran. Mar. Delph. deciſ. 850. idem ſequi-
tur Hippol. Rimin. conſi. 170. num. 25.
15 Idem dicendum eſt ſi † ſtatuto vel decreto prohibi-
tum ſit poſſe relinqui vxori niſi vſumfructum tantum
pro quarta bonorum, & fuerit à marito relictus vxori
vſufructus omnium bonorum, ſane hoc legatum tenet
pro quarta parte, & in reliquis vitiatur per dictá l. hac
edictali. verſicu. ſi vero pluſquàm & l. ſancimus. C. de
dona. & l. ſi is qui ex bonis. de vulgar. & pupill. probat
16 Ruin. con ſi. 44. colum. 3. nume. 9. lib. ſecundo, † & per
regulam quod in ſeparabilibus & diuiduis vtile per in-
utile non vitiatur, vt per doct. in l. 1. §. ſed & ſi mihi. de
verbor. obligat. & in reg. vtile de reg. iur. in 6. Namque
17 generale eſt eatenus vitiari † legata, & relicta, quatenus
ſtatuta, vel conſuetudines teſtantes relinquere prohi-
bent, de quibus aliqua ſcripſi ſupra lib. ſecundo, inter-
pre. 1. dubitat. 1. ſolut. quarta, verſicu. ſtatuto etenim.
Auctoritate quoque principis & præſidis interdum
18 † legata mutantur, vt l. verbis legis in fin. de verborum
ſign. & l. legatum. de vſufruct. legat. l. legatum. ff. de ad-
mini. rer. ad ciui. perti. eſſent hic repetenda, quæ late
ſcripſi ſupra lib. 1. interpr. 1. dubit. 3. ſolut. 13. de pote-
ſtate principis circa interpretandas voluntates teſtan-
tium diſcurrendo per interpretationes ipſas, & corre-
ctorias & reſtrictiuas, & extenſiuas, & declaratorias ab
earum effectu & operatione ſic per doct. nominatas &
ad cuiuſque earum operationem quantum poſsit prin-
ceps in vltimis voluntatibus interpretandis omni ſua
poteſtate, & ordinaria, & abſoluta, quam ei ex mente le-
gum doct. communiter tribuunt, breuitatis gratia ea
reuidere volentem ad ibi ſcripta remitto, ſed hic in pro-
poſita ſpecie legati mutandi tantum dicam inſpicien-
dum fore in quem vſum & commodum ſit factum le-
gatum, aut in vſum priuatum, aut publicum, aut pium;
19 ſi in † priuatum non memini vidiſſe legem vel deciſio-
nem doct. legatario poſſe vel debere auferri, vel mutari
legatum, quin illud integraliter conſequatur, quatenus
ſit capax, vel legitima filiorum, vel lege falcidia non ve-
niat reſecandum auth. nouiſsima. C. de inof. teſta. & per
20 ſupra proxime alleg. Quinimmo † principem non poſ-
ſe mutare legatum in præiudicium certæ perſonæ dicit
Caſtr. in l. ſi teſtamentum. C. de teſta.

21 Si in vſum publicum; & † tam reſpectu loci, quam
modi & quantitatis erogandæ licet poſsit ordinationi
teſtatoris ſatisfieri, ſic formiter legatum præſtari debet,
& aliter non alterari, ſin vero & econtra licite, & ſuffi-
cienter nequeat legatum verti in vſum à teſtatore ex-
preſſum; exempla fingere ex te quàmplurima potes;
tunc quidem auctoritate principis vocatis hæredibus
poteſt tale legatum mutari, & verti in alium vſum pu-
blicum licitum, & morib. ciuitatis, & neceſsitati maxi-
mè congruentem, per dictam l. legatum. de vſufr. leg. &
d. l. legatam. de admi. re. ad ciui. perti. & ibi Bart. decla-
rat etiam ſi licite poteſt fieri, & pecunia legata ſufficiat
auctoritate principis poteſt verti in alium vſum, & ſi
non poteſt licite fieri, & legata pecunia non ſufficiat
poteſt tunc in alium vſum conuerti etiam ſine au-
ctoritate principis, ſed cum conſenſu hæredis, & regen-
tium publicum idem clare Alber. in l. liberto. §. Lucius.
de annu. lega. & Bart. in d. l. legatum.
22 Si † autem in vſum pium factum ſit legatum, cum id
fieri diuerſimode contingat, etiam in hoc caſu commu-
tationis eius diuerſitas recipit interpretationes, vt de
his cum plurium ipſius legati formæ primæuæ, & com-
mutatæ exemplorum aſſertione in totum voluntatem
teſtatoris alterando in aliam cauſam auctoritate Papæ,
23 per cle. quia contingit. de religi. domi. † ſolus enim Pa-
pa & non ſine cauſa poteſt diſponere contra voluntates
teſtantis Bald. conſi. 297. teſtator in fin. lib. ſecundo, &
non ex toto, ſed ex parte aliqua infringendo, & in aliam
magis neceſſariam conſimilem cauſam commutando
voluntatem teſtantis auctoritate epiſcopi, & clare di-
ſtinguendo tradunt Imol. in l. 1. colum. ſecunda, ver. ſub
dit etiam Ang. de condit. inſtit. Ang. Aret. tract. de teſta.
gloſſ. 9. 13. & 25. & 96. num. 7. Bald. in l. ab eo. in fin. C. de
fideicommiſſ. in l. cum rem alienam. num. 5. 6. C. de leg.
in l. 1. num. 58. de his quæ pœ. nom. Roma. ſing. 475. lega-
tum. Ioan. de Ana conſi. 77. & ibi addi. Bologn. Abb. in c.
3. num. 6. 7. in cap. tua nobis. nu. 4. de teſta. Ant. de Butr.
conſil. 16. conſultus ego numero ſecundo, Caſtr. conſil.
187. ſuper primo quæſito. ad princip. lib. primo, Socin.
in l. quibus. §. fin. column. pen. num. 14. de condit. & de
24 mon. Guid. Pap. in quæſt. 556. tenet quòd † vbi diſpoſi-
tio teſtatoris eſt certa ratione perſonæ, cauſæ, & loci,
non poteſt per epiſcopum alterari, neque etiam per Pa-
pam de poteſtate ordinaria, niſi ſubeſſet iuſta cauſa, de
poteſtate vero abſoluta poteſt vt ibi per eum alleg. Ang.
& ibi Bald. Caſtr. Roman. & Iaſo. in l. ſi teſtamentum C.
de teſta. & longe ſe dilatando ſuper commutatione re-
licti pij facta per dominos commiſſarios fabricæ Baſili-
cæ ſancti Petri quòd non valeat plura in materia addu-
cit Aymo conſi. 2[illegible]. per totum, vbi maxime in colu. 9.
verſi. conſidero etiam probat poteſtatem commutandi,
ſeu alterandi in alium vſum voluntatem teſtatoris Pa-
pæ non cõpetere de poteſtate ordinaria, ſed de abſoluta
25 idem firmat Franciſ. Sarmient. ſelect. interpr. ſuo. lib. 1.
cap. 8. num. 24. aduerte quòd † datum in cauſa, quæ re-
ſpiciat pietatem, vel decorem publicum, quòd hæc di-
citur cauſa finalis & non poteſt in aliam cauſam con-
uerti, Baldus in leg. ſi quis pro redemptione, C. de
26 dona.
Intellige & limita prædicta non habere locum † quã
do teſtator diſpoſuit rem legatam expendi & erogari in
tegraliter in cauſam per eum expreſſam, & non aliter;
quia potius vult & mandat rem legatam reuerti, eſſe, &
manere penes ſuum hæredem quàm alij, tradatur, non
ſeruato ſpeciali modo per eum rei ſuæ legatæ adiecto
per text. expreſſum in l. liberto. §. Lucius. de annu. lega.
& ibi Bart. firmat conuerſionem legati non fieri in alios
vſus, quando teſtator prouidit expreſſe, quòd ſi hoc
non fieret ad ſuos hæredes reuerteretur, quòd ait, tenè

mentis

menti, idem repetit in d. l. legatum. ſub num. 14. verſi. quandoque pecunia. & per text. in l. quidam reipu. de vſufruct. leg. idem probat Bald. in l. ſi quis ad declinandam. in prin. ſub num. 10. verſi. ſuper hoc reſpondit Iac.
27 Butr. C. de epiſ. & cler. idem concludit † commutationem legati fieri non poſſe quando repugnat conditio adiecta per teſtatorem, & eius voluntas, quòd non vult hæredem aliter teneri. Abb. conſilio 27. videtur primo. libro primo, idem breuiter examinando articulum,
28 † quando teſtator per dictiones taxatiuas, tantum, & non aliter reſtringit legatum ad certum opus vſus pij, non poſſe fieri de legato commutationem, ſeu conuerſionem in alium vſum pium contra voluntatẽ teſtatoris conſuluit Bened. Capra conſi. 121. motus & auctoritate Fede. de ſen. & Imol. in locis ibi per eum alleg. idem ſequitur Dec. conſi. 506. colum. fin. nume. quinto, ita & tanto magis quando permutatio vſus fuit per teſtatorem prohibita expreſſe, quod eſſe multum ponderandum per §. ſanctiſſimas. in auct. de alie. & emphi. ibi niſi ſub hac conditione poſſeſſiones aliqui ei dederint, vt nullo modo has alienent, tenet Bald. conſil. 82. factum proponitur. numer primo. in fin. lib. primo, vbi etiam præmittit loquendo de rationabili potentia non poſſe apoſtolicum, vel imperatorem reſcindere teſtamentum vel contractum, vel aliam piam diſpoſitionem, vis enim ſit in poteſtate cuilibet habili data de iure gentium, & firm ita per omnes leges mundi ad teſtandum. & de voluntate teſtatoris licita & honeſta ſeruanda per alleg. à Laur. Calca. conſi. 8. num. 15. 16. & ab alijs ſæpiſſime, ne dicam ad nauſeam per Ioſeph. Aſsiſien. Peruſ. decis. 61. nume. 23. & ne dicam multa ad pompam more ſuo cumulare & allegare affectantem. Idem tenendum
29 eſt, quòd † ſi certa quantitas pecuniarum per teſtatorem fuerit relicta ad certum aliquod opus pium, quo quidem perfecto, & completo de quantitate relicta aliquid ſuperfuerit, reſiduum hoc non debet conuerti in alium vſum pium, ſed reſtitui hæredi, vel legatario, cui fuit relicta tota illa quantitas ad illud tale opus pium perficiendum, vt volunt Ange. Caſtr. nume. 5. Alexand. nume. ſecundo. ff. ad l. falcid. per text in l. Lucius. lib. ſecundo. § primo, de legat. ſecundo, intellige vt per Caſtr. conſi. 187. ſuper primo. lib. 1. † Auctoritate iudicis vel
30 creditorum ſeruato iuris ordine res legata poteſt vendi & nõ poteſt vendicari à legatario & ſic ei perijt legatum vt per Bald. in l. fi. §. & ſi præfatam. nu. quarto. C. de de iure delibar.

SVMMARIVM.

1 *Forma legati debet attendi, vt ſuper illo iudicetur.*
2 *Verba quibus concipitur & conſtituitur legatum oſtendunt formam legati.*
3 *Forma & modus legati eſt idem tenor ſcripturæ continens ipſum legatum.*
Et pro eodem quandoque capitur modus & forma. ibidem.
Et tandem forma eſt quæ dat eſſe ipſi legato. ibidem.
4 *Legatum vt formetur & conſtituatur quæ requirantur.*
5 *Legatum aut fit ſub conditione, aut ſub modo, aut ſub cauſa, & quotuplex ſit conditio, modus, & cauſa, vide ibidem diſcuſſum.*
6 *Forma dicitur inducta, cum quid conditionaliter profertur, & quæ inducta ſeruanda eſt etiam ex ordinatione teſtatoris, præſertim in conditionibus quæ debent ſeruari in forma ſpecifica.*
7 *Legatum deficit & extinctum dicitur & pro non facto habetur deficiente & non impleta conditione.*
8 *Legatum cohærens perſonæ finitur defuncta perſona, cui demum voluntate domini fuit reſtitutum, & dic vt ibidem.*
9 *Tertius accipiens emphyteuſim poſt & mediante ſuo fructuario quo etiam decedente ante ceſſionem & acceptationem factam finita emphyteuſis pro non recepta, & reuertitur ad dominum.*
10 *Legatum quomodo deprehendi poſſit finitum & extinctum translatione vel ademptione per multiplicem legatorum formam, vide & dic vt ibi habetur.*
11 *Legatum & eius modus exiſtit & maximè ſtare debet in ſolutione prout ſonant ipſa verba legati.*
12 *Legatum factum monaſterio de x. ſalmis vini vel frumenti annuum non liberatur hæres à legato annuo offerendo tantam vineam vel terrã ex qua monaſterium ſibi poſſit ſatis facere.*
Et de ratione ibidem.
13 *Legatum primum cenſetur mutatum, & loco ſecundo repoſitum valebit & debetur quando idemmet in eadem ſcriptura repetatur aliquo tamen ipſius ſcripturæ intermedio & cum diminutione vel adiectione aliqua. Vel vt ibi clare oſtenditur.*

DVBIT. II.

Ad ſecundum dico, inſpecto modo vel forma legati, dignoſcitur, an legatum
1 exiſtat, vel extinctum ſit, † forma enim legati debet attendi, vt ſuper illo iudicetur not. Angel. in l. fideicommiſſi. §.
2 fin. in 5. not. ff. de vſu. † verba autem quibus concipitur, & conſtituitur legatum oſtendunt formam legati. l. quoniam indignum. C. de teſta. l. in lega-
3 tis. C. de lega. & † modus vel forma legati eſt idem tenor ſcripturæ continens ipſum argum. l. qui Romæ. §. Flauius. de verborum obligat. & pro eodem quandoque capitur modus & forma, l. g. fin. C. de modo mulct. & tandem ipſa forma eſt quæ dat eſſe legato: l. Iulianus.
4 §. ſi quis rem. ff. ad exiben. † Vnde in legato formando & conſtituendo cum opus ſit, & verbis, quibus percipitur legatum, & perſonis, quibus legatur, & rebus quæ legantur, hęc breuibus diſcurrendo quomodo eius forma deſtruatur, & conſequenter legatum ipſum poſſit extinctum dici videndum eſt.
5 Namque inſpiciendum eſt, ſi verba † legati ſint prolata ſub conditione aliqua, vel ſub modo, vel ſub cauſa, quoniam longa eſt materia conditionum, quomodo diffiniatur, quomodo inducatur, & quotuplex ſit, an caſualis, poteſtatiua, vel mixta, poſsibilis, vel impoſsibilis, de qua plene per Bart. in l. prima, & tot. tit. & ibi per doct. de condit. & demonſtrat. Bald. in rubr. C. de inſtit. & ſubſtit. & tot. tit. & per doct. ibi, & Bart. Imol. in l. prima ff. de condit. inſtit. ſimiliter materiam modi quoad eius diffinitionem, inductionem, & effectum, late tradunt Bart. Caſtr. & Soc. in l. quibus diebus. §. fi. de condit. & demonſtr. & tot. tit. & ibi Bart. Bald. & alij. C. de his quæ ſub mo. & Ang. Aret. tract. de teſta. glo. 53. & glo. 54. vbi plene de legatorum demonſtratione, & modis, ſi demonſtratio fuerit falſa quando vitiatur legatum, & quando per modum non adimpletum deficiat legatum, & per Cuma. conſi. 108. teſtator. vltra med. Item & materia cauſæ an ſit de præterito vel præſenti, quomodo diffiniatur, inducatur, operetur, an vera, vel falſa, an impulſiua, vel finalis tractatur diffuſe per Bart. Caſt. & Socin. in l. demonſtratio. ver. vel §. fi. de condit. & demonſtra. & Bart. Cuma Rom. in l. ſecunda. §. fi. de donat. Tiraq. colligere habuit ſuo tractat. cau. ceſſan. part. prima. Ideo de his breuitatis gratia ad loca alleg. remiſsio ſufficiat, & ad Alben. conſi. 52. num. 6. 7. Caſtr. conſi. 148. proponitur in facto. lib. 2. vbi de lega. pro dote facto nuptæ quòd debeatur, & Rui. conſi. 75. colu. fin. lib. 2. Præmiſſa autem & præſuppoſita horum cognitione, poſitione, & interuentu in legatis, de quorum exiſtentia, & extinctione,

6 ctione, vel deficientia dubitatur. Primum ſcitur † cum quid conditionaliter profertur exinde forma dicitur inducta. Bald. in auct. matri & auiæ ſub num. 3. C. quomodo, & quando iudi. ſequuntur eum Afflict. deciſ. 355. num. quinto, Aym. conſil. 165. ante num. 6. Rip. reſpon. lib. 1 cap. 13. n. 20. Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloſſ. 21. nu. 13. Rolan. à Val. conſilio 30. nu. 15. quæ forma etiam ordinatione teſtatoris inducta ſeruanda eſt, Bal. in l. fin. C. ſi manci. ita fue. alien. & præſertim in conditionibus, quæ quidem verificari debent in forma ſpecifi. l. qui hæredi. in princ. le. Meuius. & l. cui fundus. de conditio. & demonſt. l. ſi vſufr. aut decem. §. ſi quis ita. quando di. l.
7 ced. Exinde † eſt quòd deficiente & non impleta conditione ita legatum deficit & extinguitur quòd habetur pro non facto per l. petuniam circa fin. verſ. perinde. ff. ſi cert. pet. glo. in verſ. ipſo iure. in l. ſi ita ſit ſcriptum. de leg. primo, ponderat Caſtr. conſil. 292. circa primum dubium. colum. ſecunda, verſi. item teſtator. lib. ſecundo, Pariſ. conſil. 14. colum. prima, num. 3. libr. 3. Iaſ. conſil. 48. ad princip. libr. 3. & text. in l. facta. §. ſi vero turpis, ibi vtique autem teſtator, &c. de conditio. & demonſtra. cum ſimil. alibi.
8 Legatum cohærens perſonæ, puta † vſufructus diſpoſitione teſtatoris ad plures perſonas ſucceſsiue progredientis finitur defuncta perſona, cui demum voluntate domini fuit reſtitutum, l. ſi quis vſumfructum, de vſufr. leg. & ibi glo & Baro. inferendo ad quæſtionem,
9 † Titius accepit emphiteuſim pro ſe, & nomine fratris ſui, quo ante ceſsionem & acceptationem factam etiam decedente finitur emphyteuſis pro eo recepta, & reuertitur ad dominum vt per Bar. & alios in l. ſi mihi & Titio. de verbor. oblig. & Alexan. conſ. 24. colum. 3. num. 6. & ſeq. lib. 5. Ruin. conſil. 5. colu. pen. num. 5. libr. primo.
10 Translatione, † vel ademptione per multiplicem legatorum formam quomodo in legatario extinctum vel finitum legatum deprehendi poſsit vide per contando tit. de adi. l. præſertim voluntas teſtatoris mutata cenſetur in reb. per codicillos ſeu vltimam voluntatem reformatis ex pluribus diſpoſitis in teſtamento, ſeu priori voluntate, l. alumnæ. §. qui filias. l. 3. §. cum Titio. eod. de adimen. leg. per Caſtr. conſil. 155. viſo puncto. colum. ſecunda, lib. primo, Iaſ. conſil. 18. colum. ſecunda, verſic. verum quia libr. 3. & quatenus appareat ex codicillis de rebus reformatis, Corn. conſilio 44. colum. penu. verſ. & caſu quo. lib. tertio, & Deci. conſilio 190. col. fin.
11 Modus † legati exiſtit & maxime in ſolutione ſtare de-
12 bet, prout ſonant ipſa verba legati, vt ſi factum ſit † legatum alicui monaſterio de ſalmis x. vini, vel frumenti quolibet anno, non auditur hæres vel grauatus, vt liberet ſe à legato annuo offerendo ſe daturum monaſterio tantam vineam, vel tantam terram, ex qua poterit monaſterium quolibet anno percipere ſuum legatum ſalmarum x vini, vel frumenti, quia legatum quantitatis non taxatum ex certis bonis in genere eſt debitum, & non poteſt deficere vel diminui legatario vt diminui poſſet ſi reſtringeretur dari ex certis bonis expectando ſaltem ſuppleri ex vberiori recollectu, vt le. legatum. §. primo, de an. l. & l. cum certum. & l. ex eo. de vi. tri. ole. leg. ita firmat Caſtr. conſ. 47. vltra ea quæ ſuperius. ad finem, li. ſecundo, ſequitur Tir. de retract. tit. primo, §. 1. gloſſ. 6. nume. ſi. reſpondendo Iaſoni et alijs tenentibus contrarium fundantibus ſe in dicto Baldi in l. ſi quis argentum. in prin. ſub numer. 6. C. de dona. quòd illud ex text. in dicta leg. ſi quis argentum. ſit ſpeciale fauore donantis per Barb. in rub. column. vlti. de dona. & præcedens ratio probatur per Bal. in dict. l. ſi quis argentum. in prin. in fin.
13 Si † legatum idem repetatur in ſcriptura eadem aliquo tamen ipſius ſcripturæ intermedio & cum adiectione, vel diminutione aliqua, primo loco factum mutatum cenſetur, & ſecundo loco repetitum valet & debetur, vel quando incontinenti, vel cum primi commemoratione repetitum eſt, clare decidit tex. in l. non ad ea. & ibi glo. & doct. de cond. & demonſt. Ruin. conſ. 38. num. 16. & conſil. 133. ad fin. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 Legatum cognoſcitur extinctum vel non ex qualitate perſonarum mutantium, rerum mutatarum, & temporis quo fuerint mutatæ, diſtinctiones congruas faciendo, vt ibi habetur, & docetur.

2 Legatum non extinguitur ſed de acquiſita re præſtatur quando à teſtatore fuerit rei legatæ forma mutata de quantitate ad aliam rem.

3 Legatum factum à teſtatore de ſpecie legata mutata ad aliam ſpeciem valet, in vltima hac ſpecie legata. At extinguitur de ſpecie legata iungendo alij ſpeciei in totum quid maius faciendo mutationem teſtator, & vt ibi declaratur.

4 Legatum remanet & mutatio non impedit, rei legatæ ſi forma artificialis ſit ex materia reducibili in ſuum maternatum vt in metallo, alia teſtatoris voluntate non apparente in contrarium ſecus ſi non ſit ex ſua materia in ſuam materiam reducibili vt ſi de lana legata fiat veſtis extinguitur legatum. & vt ibi.

5 Legatum domus ſi particulatim à teſtatore etiam in totum ſit reaptata valet ſecus ſi deſtructa in totum fuerit, quia extinguitur.

6 Legatum domus deſtructæ & non ædificatæ, area ſeu ſolum domus deſtructæ remanet, ſub legato, & ſic valet legatum.

7 Legatum non extinguitur ſed venit augmentum, quando mutatio formæ rei legatæ ſit addendo & augendo.

8 Legatum natu in totum etiam refecta, debetur.
Fallit in vſufructu ſuper quo non poteſt aliquid innouari ſed debet remanere res in ea forma quam reliquit teſtator. ibid.

9 Legatum debetur factum legatario nec ei præiudicat hærede formam rei legatæ mutante.

10 Legata res animata vt bos equus & in ſingulari corpore exiſtens, quandocunque perierit ſine culpa hæredis perit legatario quoad totum animal, quoad acceſſoria carnem et corium. ſ. ſunt legatarij ſi tamen perierit poſt diem legati cedente.
Secus ſi conſiſtat in vniuerſali corporum vt in grege, armento, & dic vt ibi.

11 Legata res inanimata conſiſtens in vniuerſali corporum, vt hæreditas, dos vel peculium, quod ſuper fuerit ex peremptis remanet legatario & quare aut quomodo dic vt ibi.

12 Legatum conſiſtens in pluribus corporibus, ſi principale omnium perierat totum legatum extinguitur, ſecus ſi non principale ſed aliud de comprehenſis, remanet legatum in cæteris rebus.

13 Legatum præſtandum ex certa quantitate fructuum percipiendorum ex certo loco ſi demonſtratiue locus ille fuerit poſitus eo deſtructo aut ceſſante reddere fructus tales non extinguitur ſed aliunde ſit ſolutio, ſecus ſi taxatiue locus appoſitus eſſet, cum ſeqq.

14 Donatio centum cumulorum frumenti percipiendorum ex fructibus certi molendini macinantis ad aquam, deſtructi poſtea impetu aquarum extincta dicitur & ceſſat obligatio, dic tamen vt in nu. præced. 13.

15 Legatum & donatio pariſicantur.

16 Legatum vnde ſoluatur, tunc deſignatio legati naturam nõ mutat.

17 Legatum annuum vltra primum annum dicitur & eſt conditionale, ideoque extinguitur extincta perſona à qua

*nominatim debet præſtari, à legataria mortua cui præ-
ſtatur. Item deficiente redditu loci taxati.*
*Fallit hoc in legatis pijs quia eo loco deſtructo non ſunt extin-
cta legata & quare. ibid. & num. 18.*

AD tertium quod eſt inſpiciendum, de
forma rei legatæ mutata, dicendum eſt
cognoſci † legatum eſſe extinctum, vel
1 non, ex qualitate perſonarum mutan-
tium, ex qualitate temporis, quo fuerit
mutatæ faciendo ſuper his diſtinctio-
nes congruas, vt per tex. gloſ. & doct. in l. ſi grege. in fin.
in l. ſeruum filij. §. ſi areæ. in l. ſi ita legatum. §. ſi domus.
de legat. primo. in l. mortuo. in princi. in l. peculium. §.
quadrigæ. de legat. ſecundo, in l. quæſitum. §. illud. in l.
lana. de legat. tertio, & in l. Seia. de aur. & argent. legat. l.
repeti. §. 1. qui. mo. vſuf. amit.
2 Nam ſi † forma rei legatæ fuerit mutata à teſtatore de
quantitate ad aliam rem remanentem in patrimonio,
non extinguitur legatum, ſed de re acquiſita præſtatur
l. pater. de adimen. lega. declarat Cephal. conſil. 144. nu.
39. 40. † Idem de ſpecie lega. de voluntate teſtatoris mu-
3 tata ad aliam ſpeciem, in hac vltima ſpecie legatũ valet
per text. & ibi not. docto. in l. filiæ. §. in primo de condit.
& demonſtr. Capr. de reg. & commun. concluſ. reg. 107.
nume. 24. Sed ſi de ſpecie legata iungendo alij ſpeciei, in
totum quid maius faciendo mutationem teſtator fe-
cerit exinde quidem legatum extinctum eſt, d. l. Seia. de
aur. & arg. leg. quaſi res deſinat extare Bar. in l. rem lega-
tam. ſub num. 6. verſic. aut legatum fuit factum ſimpli-
citer de adi. legat. † Si rei legatæ forma artificialis ſit ex
4 materia reducibili in ſuum materiatum, vt in metallo,
alia teſtatoris voluntate non apparente in contrarium
mutatio non impedit, & remanet legatum. d. l. ſeruum
filij. §. ſi Pocula. de leg. 1. in d. l. ſi quæſitum. §. illud. & d.
lege. lana. in fin. de leg. 3. Si vero non ſit ex materia in ſu-
am materiam reducibili, vt ſi de lana legata fiat veſtis, ex
tali mutatione extinguitur legatum, d. l. lana. vbi & de
legato nauis diſſolutæ poſtea in omnibus extincto, † ſi
5 domus legata poſtmodum diſtructa in totum à teſtato-
re fuerit, & in totum reædificata, legatum euaneſcit,
non ita ſi particulatim etiam in totum fuerit reaptata,
vt dicta leg. ſi ita legatum. §. ſi domus. de leg. primo, leg.
quid tamen. §. non tantum. ff. quibus mod. vſufr. amit.
6 † Domo tamen legata deſtructa & non reædificata area,
ſeu ſolum domus deſtructæ remanet ſub legato, l. ſi gre
ge. in fi. de legat. 1. Bart. in dicta l. ſeruum filij. §. ſi areæ.
& in dicto §. ſi domus. & ibi doct. communiter ſequun-
tur, Anton. Gomez commen. iur. tom. 1. cap. 12. de lega.
7 nu. 42. † Si mutatio formæ rei legatæ ſit addendo & au-
gendo non ſolum legatum non extinguitur, ſed venit
& ipſum augumentum, vt alibi ante dictum eſt, per leg.
quod in rerum. §. ſi quis. poſt. l. ſi ex toto. in princ. & d. l.
ſeruum filij. §. ſi areæ. de leg. 1. & Bart. in dict. §. ſi domus.
8 Iaſ. in d. l. ſi pocula. verſi. ſecundo habes. † Idem in naue
legata etiam in totum refecta quod debeatur d. l. quod
in rerum. in fin. Fallit tamen in legato vſufructus, ſuper
quo non poteſt aliquid innouari, ſed remanere debet
res in ea forma, quam reliquit teſtator, vt l. vſufructua-
rius nouum. la 1. & 2. ff. de vſufruct. & ibi Alber. Ful. &
Ang. in 2. in fin. dicit quod ratio eſt quia mutata forma
extinguitur vſusfr. quod mandat bene notandum.
9 Si vero † hæres rei legatæ formam mutauerit in de
terius, id hæredis factum legatario non præiudicat, leg.
cætera. in fi. ſiue ſciuit, vel ignorauit hæres, vt ibi, in leg.
ſequen. & ibi gloſſ. & doctor. de leg. 1. & in d. §. ſi pocula.
10 Si res † legata ſit animata conſiſtens in ſingulari cor-
pore, vt in boue, & equo, quandocunq; perierit ſine cul-
pa hęredis, perijt legatario quoad totum animal, quoad
acceſſoria. ſcilicet carnem, & corium, ſunt legatarij ſi
perierit poſt diem legati cedentem, l. mortuo. in princi.
de leg. 2. Bar. in l. ſi ſeruus. §. boue. num. 2. ff. de condic.
furt. leg. ſolum. §. 1. de rei vend. conſiſtens vero in vni-
uerſali corporum, vt in grege, armento quod non peri-
erit, & ſuperfuerit etiam in vno corpore remanet lega-
tario. d. l. ſi grege. de leg. 1.
11 Si res † legata ſit inanimata conſiſtens in vniuerſali
corporum, vt hæreditas, dos, vel peculium, ſimiliter ex
peremptis quod ſuperfuerit remanet legatario, l. pecu-
lium in prin. de leg. 2. l. qui dotem. de dot. præle. l. cum
filius. §. Lucio. de le. 2. Bal. in l. prædia. nu. 1. Co. de fideic.
Alexa. in l. ſi res obligata. ſup. fi. & ibi Iaſ. col. 5. de leg. 1.
probant ex eo quod dicunt, commoda & onera in lega-
to vniuerſali ſpectare ad legatarium, ſic quod ſuperfue-
rit ex tali legato pertinet ad legatarium.
12 Conſiſtens † vero in plurib. corporib. ſi principale om
nium perierit, legatum totum extinguitur, ſi non prin-
cipale ſed aliud de comprehenſis perierit, remanet lega-
tum in cæteris rebus, d. l. peculium. §. quadrigæ, & ibi
glo. Caſt. & Imo. tradunt exemplo legato quadrigæ.
13 Si conſiſtat † legatum præſtandum ex certa quantita-
te fructuum vel prouentuum percipiendorum ex cer-
to loco reddente tales fructus, vel prouentus cum talis
locus fuerit appoſitus taxatiue pro legato conſequen-
do, & non demonſtratiue, eo quidem loco deſtructo, &
fructus amplius non reddente legatum ipſum extinctũ
eſt, per l. cum certus. de tri. triti. ole. leg. & l. ſi debitor. §.
14 1. ff. de contra. emp. in quæſtione † donationis centum
tumulorum frumenti percipiendorum ex fructibus
vel prouentibus certi molendini macinantis ad aquam
deſtructi poſtea impetu aquarum ceſſare talem obliga-
tionem conſuluit Io. de Ami. de Venafro conſi. 46. colu.
pen. nu. 12. & col. fin. vbi allegat iura loquentia de lega-
tis, legatum enim & donatio parificantur, Capi. deciſ.
15 180. nu. fin. & l. legatum eſt. de leg. 2. & §. 1. inſti. de le. non
ita dicendum eſſet, ſi locus, ex quo deberet ſolutio fieri,
demonſtratiue eſſet appoſitus, quia aliunde fieret ſolu-
tio ceſſante loco demonſtrato, l. quidam teſtamento. in
princ. de lega. 1. & ibi doct. declarant, & Bald. conſil. 151.
dubium iſtius quæſtionis. libro 5. cum ſimil. in meo
16 conſ. 117. num. 14. quia † deſignatio vnde ſoluatur le-
gatum tunc legati naturam non mutat Alc. conſ. 188. ſi
teſtamentum. ad fin. lib. 9.
17 Hoc præſertim locum habet in † legato annuo, quod
vltra primum annum conditionale eſt. l. ſi in ſingulos
de annu. lega. ſic pro ſequentibus annis deficiente per-
ſona à qua nominatim debet pręſtari. l. Titia. in prin. eo.
& cui præſtatur, ſcilicet legataria mortua legatum fini-
tum videtur, l. Caius. in fin. eo ſimiliter deficiente redi-
tu loci taxati deficit conditio ipſius legati, ſic & ipſum
legatum deficit & amplius non debetur, d. l. cum cer-
tus. de triti. ole. lega. per Io. de Ami. d. conſ. 46. nu. 10. 11. 12.
congrue declarat Guald. de art. teſtan. tit. 6. cauſ. 59. Sed
18 & hoc non procedere † in legatis pijs, quia in his locus
ex quo debet fieri ſolutio legati poni dicitur vti obliga-
tus, quo igitur deſtructo vel alienato non videntur ex-
tincta talia legata tenere tentat Rom. ſin. 430. quæritur
in teſtator. concor. allegando ſequitur Tiraq. de priuil.
piæ cau. priuil. 63. non tamen loquuntur in loco deſtru-
cto, de quo eſt noſtrum quæſitum.

SVMMARIVM.

1 *Legatum facto teſtatoris quandoque apparet extinctum
quandoque non in vltima voluntate vel inter viuos.*
2 *Legatum extinctum & reuocatum dicitur quando primo
loco factum in eodem teſtamento vel codicillis illud reuo-
catur in alterum transferendo etiam incapacem, &
quando hoc conſtare debeat veluti quando per quinque
teſtes,*

teſtes, & quando per duos quòd fuerit reuocatum vel ademptum legatum vel fideicommiſſum, ibidem & de materia hac vide late.

3 *Legatum in voluntate ſolemni non intelligitur tacite reuocatum per voluntatem minus ſolemnem.*

Et quando cenſeatur reuocatum per voluntatem expreſſam & ſpecialem inualidam. ibid.

4 *Legatum quando poſſit eſſe reuocatum non tamen ademptum ita vt alia via debeatur, vide ibi pulchre declaratũ.*

5 *Legatum factum de fundo, quando eo alienato non ſit extinctum & remaneat legatum in inſtrumento.*

6 *Legatum facto teſtatoris inter viuos quomodo extinctum perpendatur & quomodo hoc fieri & procedere intelligitur.*

7 *Voluntas teſtatoris dicitur mutata ex actu inter viuos contrario diſpoſitis in teſtamento.*

8 *Legatum omnino extinguitur teſtatore alienante rem legatam titulo lucratiuo etiam inualido.*

9 *Legatum extinctum dicitur, ſi teſtator rem legatam viuens concedit legatario vel apud hunc aliter ex cauſa lucratiua reperiatur res legata, niſi etiam eius æſtimationem præſtari eidem legatario voluerit, ſecus ſi legatarius habuerit rem legatam tit. oneroſo, quia eius æſtim. illi debetur.*

Idem quando cum eodem vel maiori onere res legata eſſet penes legatarium, quia legatum durat. ibid.

10 *Legatum tollitur teſtatore alienante rem legatam tit. oneroſo ſpecialiter voluntariè; ſecus ſi ex neceſſitate rei familiaris quia non cenſetur reuocatum.*

Et quomodo multis modis capiatur neceſſaria alienatio. ibid.

Et non apparente cauſa voluntaria vel neceſſaria in dubio ea cauſa præſumitur per quàm legatum non reuocetur et ſic de neceſſaria, vt ibi latim.

11 *Legatum intelligitur ademptum ſi ex titul. oneroſo teſtator alienauerit, ſecus ſi ex lucratiuo.*

Et pro parte intelligatur ademptum ſi pro parte voluntariè fuerit alienatum, etiam per ſolam alienationem abſque traditione rei. ibid.

Nec reconualidatur legatum per recuperationem talis rei alienatæ, vt ibidem late diſcutitur.

12 *Legatum quòd fuerit ademptum vti in caſu alienationis voluntariæ, non neceſſariæ, quo debetur onus probandi contrariam teſtatoris voluntatem incumbit hæredi adimendi legatum cum leges pro abſoluta voluntate prædictis caſibus teſtatoris, ſcilicet non habeant legatum extinctum in caſu voluntariæ, & quòd debeatur in caſu neceſſariæ alienationis at in caſu voluntariæ alienationis pro legato incumbit onus legatario de contraria voluntate teſtatoris, & vt ibi late diſcutitur.*

13 *Legatũ de re ſpecialiter alicui relicta non intelligitur reuocatum teſtatore generaliter titulo oneroſo alienante omnia bona ſua.*

Et de ratione ibid.

Fallit ſi teſtator fecerit rem illam in ſpecie legatam eſſe de alio genere declarando vt ibi.

14 *Legatũ nõ dicitur extinctum, ſi teſtator rem legatam longo tempore locauerit perpetuo tamen non ſit duratura alienatio, declarando. vt ibi habetur.*

15 *Legatum nominis debitoris quod dicitur legatum liberationis extinguitur teſtatore exigente contra inuitum debitorem, ſecus ſi reciperet debitum à ſponte offerente & ſoluente, quia non extingueretur.*

16 *Legatum non dicitur extinctum ſed eſt præſtandum fratribus legatarijs quibus ſoror creditrix eorum pro dote promiſſa marito, liberationem legauit, eaq; mortua maritus poſtea à fratrib. exigeret.*

17 *Legatum nominis debitorũ conceptum verbis reſpicientib. præteritum, vel cum adiectione, omne commodum declarando vt ibi. debetur, etiam ſi nomen debitoris fuerat exactum ante teſtamentum.*

AD quartum dico inſpecto teſtatoris facto, vel in vlt. volun. vel inter viuos ap-
1 parere † legatum quandoq; extinctum,
quandoq; non, nam per vlt. voluntatẽ
liquet ademptum legatum ſi teſtator in
2 eod. teſtõ, vel in codicillis † legatum prius factum aliquo modo reuocauerit vel in alium tranſtulerit l. 3. §.
cum Titio. l. translatio. l. ſi tibi. in fi. de ad. leg. & §. 1. initio. etiam ſi perſona in quam fieret translatio eſſet illius
legati incapax, tamen quoad primum legatarium. legatum eſt reuocatum l. plane. 1. in prin. de leg. 1. l. & ſi transferam. de adi. leg. tex. glo. & doct. in l. fideic. C. de fideic.
vbi de voluntate huiuſmodi, vt legatum, vel fideic. intelligatur ademptum expreſſe & ipſo iure debet conſtare per quinq; teſtes, vt vero ademptum cenſeatur tacite per legem, & ope exceptionis de eo quod inducit veriſimiliter pœnitentiam & reuocationem legati conſtare ſufficit per duos teſtes, vt ibi per Bar. Saly. Caſtr. &
Iaſ. & Couar. proſequitur hæc rub. par. 2. ſub nu. 21. de
teſta. aliàs. n. valere debet vltima voluntas per quam le
3 gatum ſeu fideic. tacite ademptum dici queat, qm̃ † relictum in voluntate ſolemni, non intelligitur tacite reuocatum per voluntatem minus ſolemnem, l. ſi iure. de le.
3. & ibi Bar. comprobat, & hoc cõiter teneri dicit Capr.
tract. reg. & cõcl. com. conclu. 108. nu. 9. & ſeq. expreſſe
autem relictum dicitur reuocatum per voluntatem ita
expreſſam & ſpecialem etiam inualidam reſpondendo
l. militis. §. veteranus. ff. de mili. teſt. tenet Cyn. in l. noſtram ad fi. C. de teſta. & reſpondendo oppoſ. factæ di. le.
plane. in prin. de l. 1. probat Bar. in l. fi. §. de aur. & arg. leg.
4 quandoq; autem inuenies † legatum per teſtatorem reuocatum, ſed non ademptum, vt ſi in teſtamento ſit alicui legata domus, quæ fuit vxoris teſtatoris, & in codicillis eidem fuerint legata omnia bona quæ fuerunt vxoris codicillantis, & reuocata omnia legata facta eidem
in teſtamento, ſic legatum domus dicitur reuocatum,
ſed non ademptum, & debetur legatario ex codicillis,
ſubtiliter diſcurrẽdo ꝓbat Cor. conſ. 249. qm̃ res parui.
5 colu. 2. & per to. li. 4. † Alienato fundo legato qñ non ſit
extinctum & remaneat legatum in inſtrumento Bar. in
l. ſi cui. ſub nu. 1. de fun. inſtr.
6 Aut. n. † teſtatoris facto inter viuos legatum extinctum perpendatur, & qũo hoc fieri & procedere intelligatur magiſtraliter declarat Bart. in le. rem legatam. de
adi. leg. & doc. in l. fideic. §. ſi rem. de l. 3. & in §. ſi rem. inſti. de l. & Ant. Gom. ſuo com. iuris to. 1. c. 12. de l. n. 56. &
7 Cap. d. tract. regu. d. concl. 108. † nam ex actu inter viuos
contrario diſpoſitis in teſtamento dicitur mutata voluntas teſtatoris per l. vxorem. §. teſtamento quo. de le.
3. ibi gl. fi. adducendo triplicem rationem fideicommiſſi ibi non extantis, primam quia teſtator dando inter viuos filiæ dotem relictam ſibi & ſuæ filiæ ſtipulando voluntatem teſtamento expreſſam creditur mutaſſe, vt
8 ibi per eam, quam Bar. & alij ſequuntur. † Vnde in propoſito teſtatore alienante rem legatam tit. lucratiuo etiam inualido legatum omnimodo extinguitur d. l. rem
legatam, & l. legatum. in fi. de adi. leg. ita de actu inualido inter viuos adimente legatum per tex. & gl. & Bar. in
l. 3. §. minor. de fun. inſtr. Bar. in d. l. fi. §. fi. in fi. de aur. &
9 arg. l. Cap. d. concl. 108. nu. 7. 8. eo magis † ſi teſtator ipſe
rem legatam viuens concedit legatario, vel apud hunc
aliter ex cauſa lucratiua reperiatur res leg. niſi eius extimationem etiam præſtari eidem legatario teſtator voluerit, legatum extingui placitum eſt, l. nutu. in prin. de
leg. 3. l. filia C. de leg. & ibi doctor. & d. l. vxorem. §. teſtamento quo. declarat Ceph. conſ. 84. nu. 9. 10. 11. 12. 13. aduerte tamen & hoc caſu poterit per teſtatorem legatum
ſic traditum reuocari, & fructus exinde perceptos repeti, probat Cremen. ſing. 15. ſi legatum, late probat, &
dicit in cauſa propria ita obtinuiſſe Catel. Cot. in me

mor.verſ.lega.factum. Secus vero eſſet ſi legatarius habuerit rem lega.tit. oneroſo, quia etiam ex lega.cau.eius extimationem conſequi debet, vt ibi nu.6.& ſequ.& ſub nu.13.per doct.Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 12.q. 26.de verb.obl.idem quando cum eo. vel maiori onere res le.eſſet penes legatarium quòd legatũ duret, vt per Ceph.conſ.379.n.40.cadit & hoc in ſequenti inſpecto.

10 Teſtatore † autem titulo oneroſo rem legatam ſpecialiter alienante voluntariè, & non neceſsitate rei familiaris coacto legatum tollitur, d.l.fideicommiſſa.§.ſi rem.de leg.3.ibi Bar.Bal.Alber.Bar.in d.l.rem legatam. de adi.le.Io.Fab.Ang.Are.& alij in §.ſi rem.inſt.q.de le. Capr.conſ.3.nu 12.16.pulchre & notabiliter Alex.conſ. 157.viſo teſtamento & codicillis.nu.1.li.7.vbi ex voluntaria alienatione in dubio legatum reuocatum dicitur, ex neceſſaria vero non reuocatum, multis quidem modis poſſe capi neceſſariam alienationem remittendo ad gl.& Bal.in d.l.fideico.§.ſi rem, & non apparente cauſa voluntaria vel neceſſaria alienationis, quæ alio titulo quam donationis facta fuerit, in dubio dicit Ale.d.conſ. 157.& conſ.31.ad fi. l.3.alienationem præſumi factam ex illa cauſa per quam non inducitur reuocatio legati allegando Iac.But.in l.3.C.de leg.& gl.1.in d.§.ſi rem ſuam. inſti.de lega.& ibi Chriſtop.Por.ſub §.ſi quis rem.col.1. verſ.in fin.gl.alienauerit, tenet, in dubio videri factam alienationem ex neceſsitate, & ſic ex illa cauſa quæ non perimit legatum comprobat & Cor.d.l.3.ſub nu.4.addo bene facere text.in l.cum hic ſtatus.§.pœnitentiam. in fi.ff.de don.inter vi.& vxo.& Portius ſtando tamen
11 diſtinctioni dicit in d.§.ſi rem ſuam.† aut ex titulo oneroſo alienauerit, & intelligitur ademptum legatum, ſecus ſi ex lucratiuo, intelligitur.n.ademptum legatum & ꝓ parte ſi ꝓ parte fuerit alienatũ voluntarie.d.§.ſi rẽ ſuam.ver.ſi vero quis partem.l.ſi ex toto, in prin.de le. 1.Ale.conſ.169.nu.1.in 6.etiam per ſolam alienationem abſque traditione rei alienatæ.leg prædia.§.liberto.de fun.inſtr.recuperandoq; talẽ rẽ alienatam non reconualidatur legatum, l.cum ſeruus.ibi Bar.de ali.le.hæc An. Aret.in d.§.ſi rem ſuam.& Capr.d.concl.108.nu.14.Bal. in d.l.3.nu.5.C.de lega.& ibi Iaſ.col.2.verſi.& poſtquàm teſtator.& ibi in verſ.2.nota.limita, ſequendo gl.Barto. Salv.& Alex.probat quod modo dictum eſt ſufficere ſolam alienationem abſque traditione. quia ſi per alienationem, quæ etiam non valet, reuocatur legatum, l.legatum §.patre ortos.de adi.lega.multo fortius per alienationem validam ſine traditione, & ſicut voluntas teſtatoris in dando lagatum apparet & ex ſolo verbo prolato, relinquo, vel lego. aut alio verbo, dummodo eius intentio comprehendatur l.in legatis.Co.de lega.ita in adimendo ſatis apparere debet ex ſola alienatione, & quaſi nuda voluntate.l.3.§.fin.& l.ſi ſeruo.& l.ſequent. de adi.lega.& non reintegrari relictum in pulchro caſu tradit Rui.conſ.75.col.2.& ſeq.& conſ.61.nu.14.li.2.niſi & legatarius eſſet inſtitutus hæres, vt in ſimili caſu eccleſiæ conſtruendæ mandato teſtatoris in tali loco poſtea per eum alienato reſpondit Bar.conſil.26.teſtator in teſtamento.

12 Cum his autem † caſibus & voluntariæ alienationis iura non habeant, ꝓ abſoluta voluntate teſtatoris quòd legatum remaneat extinctum, & neceſſariæ alienationis quòd debeatur, ideo & hoc caſu alienationis tradunt onus probandi contrariam voluntatem teſtatoris, ſcilicet adimendi legatum incumbere hæredi, vt l.fideic. §.ſi rem.& l.Lucius.1.in fin.de leg.2.& illo caſu voluntariæ alienationis onus probandi contrarium, ſcilicet voluntatem teſtatoris adhuc eſſe pro legato præſtando ſaltem in extimatione incumbere legatario d.l.Lucius verſ.Celſus ait, & quomodo ibi Bar.nu.3.& glo.in verſi. ſubſtantia in d.§.ſi rem.& l.cum ſeruus.de adi.le.ad hęc per Alex.conſ.168.nu.5.& conſi.ſequent.nu.3.libr.6.& conſilio 157.lib.7.Gualden.de art.teſtan.titul.10.nu.7. & Capra conſilio 3.numero 16.& conſil.112.nume.2.& num.fin.

13 Si vero † teſtator generaliter titulo oneroſo alienauerit omnia bona ſua per hoc non intelligi reuocatum legatum de re ſpecialiter aliter alicui relicta probat Iaſo. in d.l.3.colum.3.Co.de lega.eo.quòd remanſerit mens teſtatoris per ſpeciem ſemper reuocandi generi.l.ſeruo manumiſſo.de pec.legat.l.e.ſeruis vrbanis.in fin.de leg. 3.& alia ſimilia adducit Aymo conſil.144.colum.3.nu. 11.& ſequent.& conſil.134.ſub nu.3.per quæ vniuerſaliter diſpoſita demonſtratur non intelligi derogatum alijs ſpecialiter diſpoſitis, dummodo teſtator non fecerit illam ſpeciem legatam eſſe de alio genere, quia tunc in ſpecie illa eſſet extinctum legatum per caſum, & ibi Bart.in l.pen.in princip.de adimen.lega.tenendo ſemper menti quòd ſpecies derogat generi non ex ſignificatione verbi ſed ex interpretatione iuris not.Bal.in l.ſi domino Stichus.ad fin.de leg.1.

14 Atque ſi † teſtator rem legatam longo tempore locauerit perpetuo tamen non ſit duratura alienatio legatum non extinctum tradit Alex.d.conſ.168.nu 3.libr.6. ſequitur Boer.deciſ.48.ſub nu.3.ex communi doctrin. gloſſ.& docto.in d.l.3.C.de lega.& tex.ibi quòd ex contractu geſto, & obligatione inita per teſtatorem ſuper re legata, dummodo ſpes remanſerit rem ipſam reluendi vel recuperandi, non mutata voluntas teſtatoris cenſetur circa legatum ſed durare quòd legatum debeatur.

15 Præterea † legatum nominis debitoris, vel ipſius legatarij quod dr̃ legatum liberationis vel alterius extinguitur teſtatore exigente contra inuitum debitorem, teſtatore autem recipiente debitum à ſponte offerente, & ſoluente non extinguitur legatum, d.l.fideicommiſſa. §.ergo & ſi nomen.l.non ſolum autẽ.§.fin.& l.ſi id quod mihi.de lib.leg.l.pen.§.ſi.de adi.leg.Aret.conſ.46.in fin. Cap.conſ.112.col.fin.& Cor.conſ.26.col.fi.li.2.vbi no-
16 tab.caſũ † ſoror creditrix fratrum pro dote promiſſa marito legauit fratrib.liberationem dictæ dotis, quam poſtea maritus exegit à fratrib legatarijs, & teſtatrice mortua legatum hoc non eſſe extinctum ſed debere præſtari legatarijs in ſe retinendo commodum liberationis legatæ, vt ibi ſubtiliter diſcurrendo Cor.probat
17 aduerte quoq; ad d.Are.conſ.46.col.fi.quod † ſi legatum nominis debitoris eſt conceptum verbis reſpicientib. præteritum, vt lego centum, quæ mihi Petr.debuit, vel cum adiectione, commodum, vt lego nomen debitoris talis, & omne commodum, quod ſi nomen debitoris fuerit exactum etiam ante teſtamentum, nihilominus quidem legatum debetur, vt ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Legatum facto legatarij quandoque extinctum poteſt eſſe quandoque non.*

2 *Legatum quaſi non ſit nec legatarij, legatario ipſo repudiante legatum.*

3 *Legatarius repudiando legatum non poteſt dici feciſſe hæredi donationem inualidam, nec infringere per ſuperuenientiam liberorum. Nec per defectum inſinuationis.*

4 *Legatarius eiuſdem rei legatæ particularis vel vniuerſalis plurium corporum in totum poteſt repudiare, pro parte vero repudiare & pro parte non minime poteſt.*

Fallit in plurib.hæredib.legatarij ipſius, quia quilibet hæres ſuam portionem repudiare & agnoſcere, vt alter ſuam portionem acquirat & alter repudiet.

Intelligen.prædicta etiam ſi legatum vnica diſpoſitione conceptum eſſet in pluribus præſtantibus quia non poteſt vna præſtatio expleri, & alia reſpui.ibid.

5 *Legatarius conſentiens rem legatam per hæredem vendi vt ſoluatur æs alienũ teſtatoris reſeruando ſibi eius pretio*

eo legato

to legato extinſto in re non erit tamen extinſtum in pretio quod conſequi poterit.

6 *Legatum debitum in caſu contrauentionis, legatario conſentiente tali contrauentioni, in toto euaneſcit pro illo.*

7 *Item extinſtum pro eo dicitur legatum quando non ſeruat conditiones legato appoſitas per teſtatorem.*

8 *Legatarius emens vel alio modo acquirens rem legatam: an ſibi ſit ſaluum ius legati, & quomodo, ibidem vide.*

1 AD quintum inſpecto legatarij facto dico
2 etiam quandoque † legatum eſſe extin-
ctum, quandoque non, nam quando †
legatarius repudiat legatum, pro eo erit
quaſi nec quidem legatum ſit, & legata-
rij nunquam fuerit, l. legatarius. §. 1. l. ſi tibi homo. §.
cum ſeruus. de lega. 1. vnde iuris huius quęrendi, ſic
3 † repudiando legatarius non poteſt dici feciſſe hæredi
donationem inualidam per l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. ff.
de dona. inter vi. & vxo. nec infringere per ſuperueni-
entiam liberorum, per plura alleg à Tiraquel. in l. ſi vn-
quám. verſi. donatione largitus. num. 180. vſque ad nu.
189. de reuoca. donat. nec per defectum inſinuationis.
Barb. conſi. 41. col. 17. ver. modo in propoſito. lib. 1. Pa-
riſ. conſi. 26. num. 80. lib. 2. Bero. conſi. 52. col. 3. nu. 6. lib.
4 1. vt ex facto reſpondi, † eiuſdē. n. rei legatæ particula-
ris vel vniuerſalis plurium corporum legatarius in to-
tum repudiare poteſt pro parte vero repudiare, plures
& pro parte non, minime poteſt, niſi ſint legatarij ipſius
hæredes, quia hæres quilibet ſuam portionem repu-
diare, & agnoſcere, vt alter ſuam portionem acqui
rat, & alter repudiet, d. l. legatarius. in princ. & l. nemi-
nem. l. grege. de leg. 1. Angel. Aret. tract. de teſta. gloſſ. 63.
Corn. conſi. 249. col. fin. lib. 4. Crot. conſi. 52. nu. 10. vbi
infert ex dictis doct. notanda, & ſic cōiter teneri etiam
ſi legatum vnica diſpoſitione conceptum eſſet in pluri-
bus præſtationibus diuiſum, quia non pōt vna pſtatio
expleri, & alia reſpui. vt per Grat. conſi. 82. nu. 1. 2. 15. &
5 ſeq & conſ. præced. lib. 2.

Et quando † legatarius conſentit rem legatam per
hæredem vendi, vt ſoluatur æs alienum teſtatoris, ſi le-
gatum in re extinguatur, non tamen in pretio, quod
ideo legatarius poteſt conſequi maximè reſeruando ſi-
bi ius pretij conſentiendo per text. gloſſ. & doct. in l. ſi
6 fundum per fideic. de l. 1. & per Menoch. latiſsime conſi.
58. num. 20. & ſeq. † cum vero legatum debeatur in ca-
ſum contrauentionis legatario conſentiente tali contra
7 uentioni, pro eo quidem legatum ipſum in totum eua-
neſcit. l. mihi. §. 1. eo. Old. conſi. 16. ad fin. † legatarius
item inuenit legatum pro eo extinctum quando nō ſer
uat conditiones legato appoſitas per teſtatorem, vt per
Calder. conſil 3. tit. de teſta. cum ſim. eo. tit. de cond. &
demonſt & de cond. inſert. Grat. conſ. 81. num. 29, & per
8 tot. & d. conſ. ſeq. lib. 2.

Quando quidem † legatarius emerit, vel alio modo
acquiſierit rem legatam, an ſibi ſaluum ſit ius legati, &
quomodo clare diſtinguit Bart. in l. qui Romæ. §. duo
fratres. n. 26. in 12. q. de verb. oblig. & ibi alij moderni.
tradunt, & Alexand. conſi 100. lib. 7. Ruin. conſil. 156.
num. 4. lib. 5. Cephal. conſil. 84. num. 6. & ſeq. & conſil.
379. num. 4. text. gloſſ. & doct. in l. non quocunque. in
prin. de leg. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Legatum ius illud intelligitur eſſe quod teſtator ipſe ea in re legata habet.*

Et finitur, finito iure quod habet teſtator in re. ibidem.

Et habens vſufructum rei legatæ in vita ipſius, tantum durat & ipſum legatum, ibid.

Etiam teſtatore ignorante ſe ius habere. ibidem.

2 *Legatum factum per maritum de fundo dotali, vel fundo in quo ſolum habet vſufructum, vel ius emphyteuticum cenſetur legatum ſolum ius quod ſua morte finitur adeo quòd nec debetur etiam eſtimatio.*

Et eſt communis opin. vt ibi.

3 *Legatum extinguitur, extincto illo iure, quando teſtator legauit aliquid prætextu alicuius iuris.*

4 *Idem in re feudali legata.*

5 *Idem in fundo emphyteutico, morte teſtatoris deuoluto ad dominum legatum in eo eſt inutile.*

6 *Teſtamentum liuellarij in bonis liuellarijs quamdiu viuit generatio tertia adhuc ſeruandum eſt qua finita re ad eccleſiam reuerſa non eſt amplius ſeruandum teſtamentum quia ius emphyteuticum eſt finitum, & dic vt ibi latius de hac materia.*

7 *Legatum iuris pignoris vel hippothecæ dicitur factum ſolum, cum in re legata teſtator tantum habeat ius pignoris vel hippothecæ.*

8 *Legatum factum rei partim iuris proprij teſtatoris & partim ſui iuris emphiteutici durat & exiſtit in parte propria & libera teſtatoris.*

9 *Ius teſtatoris, quando eſt reſolutum & ſic legantis, reſoluitur & finitur ius accipientis & ſic legati & legatarij maximè ex cauſa quæ retro fingitur, ſiue per caſum ſiue per culpam datoris ius reſoluatur.*

Fallit quando lege permittente datur, tunc ius datoris non attenditur ſed veri domini ibidem.

AD ſextum inſpecto teſtatoris iure in le-
gato dico certi iuris eſſe † in legato in-
1 telligi venire ius quod teſtator habet
in re legata, vt l. ſerui electione. §. fin. l.
quòd in rerum. §. primo. l. ſi domus. §. ſi
fundus. l. ſi tibi homo. §. fi. de legat. pri-
mo. qui concubinam. §. qui fundum. de legat. tertio. Vt
ergo finiturum eſt ius teſtatoris in re legata, ita lega-
tum ipſum finitum intelligitur, nam ſi ſolum vſufru-
ctum teſtator habet in re legata in teſtatoris vita dura-
turum, tantum durat & ipſum legatum, l. vxor. patrui.
& ibi doct. C. de lega. Angel. Aret. tract. de teſta. gloſſ. 21.
num. 12, & Ruin. hoc tenet conſi. 114. colum. fin. num.
16. & conſil. 115. ad finem, lib. ſecundo, etiam ſi teſtator
ignoraret ſe ius habere, & Bald. in l. fin. num. 52. in quæ-
2 ſtio. 32. C. de hæredibus. inſtitu. ita † maritus legans
fundum dotalem, vel fundum in quo habet ſolum v-
ſumfructum, vel ius emphyteuticum, cenſetur legare
ſolum ius quod habet, ſua morte finitur, adeo quòd nō
debetur etiam extimatio & per Alber. in l. ſeruum filij.
§. primo. de lega. primo, & plene Iaſ. conſ. 109. per totum.
lib. 4. ita eſt commun. opin. idem. Bald. tenet in l. do-
tem. ſupra fin. & Ang. ibi. ff. de teſta. mili. & Bald. in l. ſi
3 Titius. in prin. de legat. ſecundo, dicit quòd † teſtator, ſi
legat aliquid prætextu alicuius iuris, quòd extincto illo
4 iure, extinguitur legatum, † idem in feudali legato pro-
bat Alexan. conſi. 19. num. 11. lib. 6. & Soci. Iun. conſi. 74.
5 numer. 10. lib. primo, † idem in fundo emphyteutico
morte teſtatoris deuoluturo ad dominum legatū in eo
eſt inutile, & opportune dicit Bald. conſilio primo, libr.
6 ſecundo, quòd in bonis liuellarijs quamdiu viuit gene-
ratio tertia adhuc ſeruandum eſt teſtamentum liuella-
rij per dictam l. ſi domus. §. fina. ſed finita tertia genera-
tione, id eſt re ad eccleſiam reuerſa non eſt ſeruandum
teſtamentum, quia finitum eſt ius emphyteuticum, &
niſi teſtator dixerit omnino illum fore præſtandum,
vel pro hoc aliquod cōmodum dederit hæredi, vt per
Gualden. de arte teſtan. titul. ſexto, cau. 22. niſi etiam
ius finiturum morte teſtatoris omnino eſſet deuolu-
turum ad hæredem, quia legatum eſſet præſtandum
per hæredem, bene probat Ruin. conſilio 25. colum fin.
lib. ſecundo, & ante eum Corn. conſilio. 84. columna

penult.verſic.& clarius Imol.lib.ſecundo, ſentit Alexand.conſi.173.column.ſecunda,numer.4.lib.ſecundo,
7 Afflict.deciſ.3.num.15.16.Si † in re legata teſtator habet tantum ius pignoris, vel hypothecæ, hoc ius ipſum pignoris, vel hypothecæ legatum dicitur, tradit Alexand. conſil.47.numero ſecundo, tertio, & ſequen.lib.
8 3.vbi quoque † res legata partim eſſet iuris proprij teſtatoris, & partim ſui iuris emphyteutici legatum purat & exiſtit in parte propria & libera teſtatoris, Socin. Iun.conſi.72.nume.70.lib.primo, allegando Calca.conſil.74.qui hoc dicit ibi ſub numer.12.verſic.propterea Ricard.

9 Reſoluto enim † iure teſtatoris, & ſic legantis, reſoluitur & finitur acceptoris, & ſic legati & legatarij, maxime ex cauſa, quæ retrò fingitur, expreſſe dicit Alber. in l.ſeruum filij.in princip.de legat.primo, Caſ. in l.ſi patroni.§.actiones.num.6.ff.ad Trebell.& generale eſt per reg.l.lex vectigali.ff.de pign.cum ſimilib.per Aym. conſi.299.colum.ſecunda,num.4.vbi quòd id procedit ſiue per caſum ſiue per culpam datoris ius eius reſoluatur, ſequitur Menoch.conſi.116.num.31.vbi numer. præceden.& ſequen.aliqua in materia, limita hoc quando lege permittente datur, quia tunc ius datoris non attenditur ſed veri domini, vt per Alexand.conſil.173. col.2.num.5.lib.2.& de hoc plene agit Tiraq.de retract. tit.2.conuentionali.§.3.nume.9.cum pluribus ſeq. Ari. Pinel.in l.1.part.3.ſub nume.72.C.de bon.mater.

S V M M A R I V M.

1 *Legatum multipliciter poteſt intelligi extinctum eueniente caſu, vel conditione legato aſcripta deficiente, vel cauſa legati ceſſante, vel legatarij honorati, vel onerati morte, vel rei legatæ interitu.*
2 *Legatum quòd dicatur extinctum conditione deficiente videnda eſt qualis ſit conditio an poteſtatiua an mixta vel caſualis.*
3 *Legatum caſu non extinguitur ſi conditio ſit poteſtatiua & non ſit in mora etiam implendi honoratus.*
4 *Legatum extinguitur caſu ſi conditio ſit mixta dependens ex facto legatarij & alterius.*
Et in alimentis etiam quando non fuerit inchoata impleri per legatarium vt ibi dicitur.
Item ſi deficit facto tertij iuſto, & non ordinato principaliter ad ipſum conditionis defectum, ibidem.
5 *Legatum perijt quando conditio ſit caſualis & caſu deficiat ſecundum opin.commun.*
Idem in conditione mixta.ibi.ex hoc in legato ſimplici, ſecus in annuo, & de ratione ibi.cum num.ſeq.
Et de ſucceſſione facti ſucceſſiui, vel facti momentanei.ibid. cum num.ſeq.& dic vt ibi de materia.
6 *Conditio deficere dicitur quæ non impletur.*
7 *Legatum ceſſat, cauſa ceſſante finali, ſine qua teſtator non feciſſet veriſimiliter legatum & quæ cauſa ſit de futuro ſicque ſapiens conditionem.*
Et de ratione.ibidem.
Nec reuiuiſceret legatum ceſſante etiam cauſa extinctionis legati.ibidem.
8 *Legatum efficitur caducum, moriente legatario ante teſtatorem.*
9 *Idem ſi legatarius moriatur pendente conditione legati.*
10 *Legatum extinguitur, extincta ea perſona certa nominata cui erat ſoluendum.*
11 *Item extinguitur ſi legatarius ſuccedat grauato, ſicut quando creditor ſuccedit debitori.*
12 *Item expirat legatum factum contemplatione alicuius perſonæ, non ad piam cauſam vel aliam, ea ſcilicet perſona deficiente.*
13 *Item extinguitur legatum ipſum morte onerati vel grauati ad id præſtandum, quando nominatim à teſtatore impoſitum reperitur hunc talem debere ſoluere & præſtare legatum, huicque ſuccedens eſt præter voluntatem teſtatoris.*
14 *Legatum extinguitur rei legatæ interitu, qui acciderit ſine mora & culpa heredis.*
15 *Dolus vel culpa heredis quomodo accipi debeat in damnum legatariorum.*

AD ſeptimum inſpecto caſu eueniente dico † legatum multipliciter intelligi poſſe extinctum, vel conditione legato aſcripta deficiente, vel cauſa legati ceſſante, vel legatarij, & ſic honorati, vel onerati morte, vel rei legatæ interitu.

2 Primo † autem conditione legati deficiente, ſciendum eſt, qualis ſit conditio, an poteſtatiua, an mixta,
3 vel caſualis, † ſi poteſtatiua ſit, & non ſit in mora eam implendi honoratus caſu non extinguitur legatum, per l.quæ ſub conditione.§.quotiens.ff.de condi.inſtitu.& ibi gloſſ.& doct.Ruin.conſi.42.ſub num.2.verſi.ſi vero
4 conditio.lib.2.† ſi vero conditio ſit mixta dependens ex facto legatarij & alterius, caſu quidem extinguitur legatum per l.in teſtamento.2.ibi Bart.& alij de condit.& demonſt.Ruin.conſi.17.col.pen.vbi etiam in alimentis, quando nõ fuerit inchoata impleri per legatarium, & conſi.42.col.2.nu.2.& conſi.46.nu.3.lib.2.vbi idem ſi deficit facto tertij iuſto & non ordinato principaliter ad ipſum conditionis defectum, & d.conſi.42. num.17.18.& Socin.Iun.conſi.110.num.7.lib.1.

5 Idem in † caſuali conditione, quæ & magis ſi defecerit caſu, perijt legatum ſecundum com.opin.idem & in conditione mixta firmatur per Deci.conſil.526.num.3. conſi.537.num.3.conſ.620.col.1.nu.2.& l.legatum.& ibi
6 doct.C.de condit.& inſer.† Conditio enim deficere dicitur quæ non impletur per l.1.de indi.vidui.tollen.& l.1.§.ſin autem aliquid.de caduc.tollen.tradit Dec.conſ. 227.col.2.ad prin.declarando vt per Ruin.conſi.81.col. pen.num.15.lib.2.& per gloſſ.& doct.in l.Seio.in princ. de annu.lega.hæc ſane procedunt in legato ſimplici, ſecus eſt in legato annuo, & ſic vbi eſt conditio facti ſucceſſiui, quia defectus conditionis annorum præteritorum non officit futuris annis, quin & in his conditio poſſit impleri, quia plura ſunt legata per tex.in l.pater Seuerinam.§.fin.de condit.& demon.& de conditione facti ſucceſſiui, vel facti momentanei ſentit Bart.in d.l. in teſtamento.& in l.libertis.eo.ſecus eſt etiam quando teſtator fuiſſet omnino legaturus, vt per gloſ.& Angel. in l.1.C.de inſti.& ſubſti.& ibi per omnes ample declaratur hæc materia, & per Ang.conſi.150.viſo themate. colum.1.& ſeq.

Secundo, vel cauſa legati ceſſante, bene videndum eſt ſi cauſa legati ſit impulſiua vel finalis, de qua alibi dictum eſt, & plene per Bart.in l.demonſtratio.§.quod autem.de condi.& demon.& Ang.Aret.de teſta.gloſſ.
7 52.† nam ſi finalis eſt, in qua diſpoſitio legati omnino fundata eſt, & ſine ea teſtator non feciſſet veriſimiliter legatum, & quæ cauſa eſt de futuro, & ſic conditionem ſapiens, tali quidem cauſa ceſſante, ceſſat & legatum, l. epiſtolam.in prin.& ibi Bart.ff.ad Trebell.probant & Roman.conſi.438.in cauſa conſultationis, colu.ſecunda, verſi.in quo quidem.Oldr.conſi.162.verſi.in noſtro autem themate, Pariſ.conſi.84.nu.25.lib.primo, Rui. conſi.160.num.17.lib.3.Cephal.conſi.81.num.8.Anch. conſi.47.pro clariori.colum.1.verſi.hæc eſt enim regula.Tiraq.tract.caſ.ceſ.part.1.num.121.vbi in ſpecie D. Hyppol.Riminal.conſi.219.num.39.quia legati cauſa eſt quæ regit & regulat ipſum legatum Pedem.deciſ.98. num.10.& ſic ceſſante etiam cauſa extinctionis legati non reuiuiſceret legatum, Soci.Iun.d.conſi.110.num.8.

lib.1.cuius rationi adde ſpec. tit. qui ſi. ſint legi. §.1.col. 8. ver. quid ſi accedit virum, & tex.in l. ſi ſeruus. in fin. de adi.lega.Pancirol. Regien.conſi.92.num.14.

8 Tertio moriente † legatario ante teſtatorem certum eſt legatum effici cadutum, l. prima. §. & cum triplici: verſi.vel viuo teſtatore.& §.pro ſecundo de caduc. tol-
9 len, † idem eſt ſi legatarius moriatur pendente conditione legati, dicta. l.1.§. ſin autem aliquid.l. 4. ff quando di.leg.ced. intercidit de condit.& demonſt. vbi non ſolum morte naturali legatarij pendente conditione legatum extinguitur, ſed etiam morte ciuili, ſcilicet damnatione inferenti ſeruitutem vt ibi per doctor.inferentes ad plura quando legatarius mutat ſtatum, & cum ſimilibus per Imol.in capit.3. nu. 19. de teſta. quomodo legata fiant caduca, & legatum ſoluendum certæ perſonæ nominatæ, nempe hac perſona extincta extinguitur, Pariſ. conſi.57. colum.ſecunda, num. 11. lib. ter-
11 tio, Pancirol.Regien.conſi. 132.num.1. 2. † Idem ſi legatarius ſuccedat grauato extinguit legatum ſicut quando creditor ſuccedit debitori.l. Lucius Titius.in princ.
12 & ibi Ang.de leg 1. † Idemque vbi legatum deprehenditur factum contemplatione alicuius perſonæ non ad piam cauſam vel aliam, ea perſona deficiente quippe legatum expirat Abb. in c.3. ad fin.de teſta. per l. pater. §. Tuſculanus.de leg.3. poſt Bar. ibi diſtinguendo & Imo.
13 in d. c.3.num. 20. † Onerati vel grauati ad præſtandum legatum quoque morte extinguitur legatum ipſum quando nominatim à teſtatore impoſitum repetitur hunc talem debere ſoluere & præſtare legatum, & huic ſuccedens eſt præter voluntatem teſtatoris, vt l.Celſus. §.1.l.ſi Titio.§.1. & vtrobique gloſſ. Bart. Caſtr. Imo & in l.cum pater.§.cum extimaret.de le.2.& Titia.in prin. de annu.leg.

14 Vel & quarto rei legatæ † interitu qui ſine mora & culpa hæredis acciderit ipſum quidem legatum extinguitur, l.cum res.§.fin.l Titiæ textores.§. fin.l.ſi alienũ. l.quid ego.§.ſi hæres.& §.an vero.l.ſi ita legatum. in fin. l.ſi ſic.§. proinde.l.ab omnibus.§.1.l.filiusf §.fin. de leg.
15 1. † quõ.n.dolus vel culpa hæredis accipi debeat in damnum legatariorum, eſt text.in l.is cui. §. dolum. ff. vt in poſ. legat. ſeu fideicom.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dicitur tolli & extingui temporis curſu & præſcriptione à lege inducta & à teſtatore, & à natura ipſius legati.*

2 *Legatum quomodo tollatur præſcriptione à lege inducta per decem 20. vel. 40. annos.*

3 *Legatum vel fideic. factum à teſtatore ad certum tempus, expirat poſt illud, nam conceſſa ad tempus poſt tempus cenſentur prohibita.*

Quod tempus non currit legatario ignoranti.

4 *Tempus non currit legatario ignoranti cui ſit factum legatum ad certum tempus.*

5 *Legatum alicui factum in vita, extinguitur eo extincto cui eſt factum.*

6 *Diſpoſitio collata in tempus vitæ alicuius non tranſit etiam ad eius ſubſtitutũ inſtituti ipſius etiã hæredis vniuerſalis.*

7 *Legata res & ad tempus diſpoſita, reuertitur ad hæredem teſtatoris iure hæreditario & conſolidationis.*

8 *Legatum alimentorum, vſus, habitationis, vſuſfructus, legatum annuũ, curſu temporis à natura inducti extinguitur extincta perſona legatarij, cum reſpectu ipſius ſit vt plurimum perſonale, & cohæreat perſonæ.*

9 *Alimenta pro futuro tempore diuerſis temporum ſpatijs determinantur pro ætate & diuerſo annorum ſpacio finiendæ ætatis legatarij alimentorum.*

10 *Intellectus. l. hæreditatum. ff ad l. falci. & in quibus caſibus procedit.*

11 *Legatum vſuſfructus in quo omnes conueniunt factum alicui non particulari perſonæ ſed vniuerſali, pone eccleſiæ, ciuitati, collegio, concilio, reipublicæ, communitati extinguitur ſpatio centum annorum, etiam ſi adſint dictiones ſemper & perpetuo, & quare & quomodo ibidem, vide.*

12 *Legatum annuæ præſtationis factum, cum in multis differat à legato vſuſr. alicui vniuerſitati, collegio, cõmunitati, ciuitati, reipublicæ, concilio, eccleſiæ, & ſimili loco vniuerſali, dicitur durare ac perpetuo durat, maxime dictionibus in eo appoſitũ ſemper vel perpetuo & de ratione ibidem.*

13 *Et quòd etiam cenſeatur expiratum ſecundum opin.gloſ.& Bart.in l. ſi vſuſfructus municipibus ff de vſuſr.leg.ſpatio centum anno. quando ex verbis, cauſa, modo legati, deprehenditur teſtatorem non ſenſiſſe de perpetuitate, ſed de tempore quodam ſortiente exitum ex cauſa per teſtatorem appoſita, vt eius anima exoneretur à pœnis purgatorij, declaran. vt ibi de hac materia pulchre, & iam bene.*

AD octauum & vltimum inſpecto tem-
1 poris curſu dicitur † legatum tolli & extingui. ſ. ipſius temporis præſcriptione inducta & à lege & à teſtatore, & à natura ipſius legati.

2 Etenim temporis † per x. xx. vel xxx an. præſcriptionem inductam à lege quo tollatur legatum vel fideic. dixi ſatis, & pro ſolutione præſentis dubitationis ſupra lib. preced. interp. vlt. dubit. vlt. ſol. vlt ad fin. ideo ad ſcripta ibi me remitto, & ad Ang. pulchre in conſi. 299. quidam Cicolus.

3 Et à teſtatore inducti temporis curſu euaneſcit † legatum, vel fideic. qñ teſtator expreſſe vel tacite ad tempus deberi, vel præſtari mandat legatum, vel fideic. & tps ipſum amplius non durat, ac effectus temporalis appoſitus diſpoſitioni legati ſuum ſortitus eſt ſi. per tex. in l.quod fideic. de leg.1. & in l.liberto.§.ſi.de ann.leg.& in l.ſi.C. de leg. vbi tex. eſt formalis, & cõiter doct. tradunt legatum, vel fideic. poſſe dari ad tempus, quo quidem elapſo conſequens eſt neceſſarium dicere legatum eſſe extinctum contra legatarium, per regulã; q conceſſa ad tempus, poſt tempus cenſentur prohibita. l.ſtatu liberorum.§.Stichum.de leg.2. vbi Bart. & alij expreſsim in tpe ſtatuto à teſtatore, & l. ſi intra. in prin. ff. de ſtatulib. & l.ſicut. §. pen. qui. mo. pig. ſolu.c de cauſis. de oſſi. de
4 leg. cum ſim. per Aym. conſ.216.nu.19.20. † Verum attẽdi debet q hoc tps non currit legatario ignoranti, Cald. conſ.37. mandauit teſtator. in ſi. tit. de teſta. gloſ. in ver. ſi mulier. iuncto ibi text. in l.1. §. ſi mulier. de libe.agnoſ.
5 Dec.conſ.530.nu.8.9. Rurſus † legatum alicui factum in vita, dubium non eſt eo defuncto eſſe extinctum, Pariſ. conſi.109.nu.38.lib.3. Card. conſi.49. cum teſtatoris vo-
6 luntas.nu.5. vbi † diſpoſitio collata in tempus vitæ alicuius, non tranſit etiam ad eius ſubſtitutum inſtituti ipſius etiam hæredis vniuerſalis, & Ruin. conſi.86.nu.
7 5.lib.2. Dec. conſi. 597. col.2. nu.4. vbi † res legata, & ſic ad tempus diſpoſita reuertitur ad hæredem teſtatoris iure hæreditario, & conſolidationis, vt declarant Bart. Caſtren. in leg. Titia. cum teſtamento. §. fina. de leg. 2. Caſtr. & Alexan. in d.l.ſi.C. de leg. Caſ conſ.225. pro euidentia. col.2. vlt. med. lib. 2. Guald. de art. teſt. tit. 6. cau. 9. num.2. Pariſ. conſi.21. nu.44. lib.2. & alibi dixi. facultas redimendi bona legata conceſſa hæredi quotieſcunque ei placebit tollitur ſpacio 30. an. ex facto reſpondit Menoch. conſi. 143.

Et denique à natura legati inducti temporis curſus operatur extinctionem. & finem legati quod quidem ta-
8 le eſt † legatũ alimentorum, vſus, habitationis, vſuſfructus vel annuum legatum, quia huiuſmodi legatum, vt pluri-

plurimum reſpectu legatarij perſonale eſt, & ſicut ipſius
legatarij perſona temporis curſu omnino peritura eſt,
quinimmo breui victura tempore l. hæres meus. in pri.
de condi. & demon. & iuxta illud homo natus de mu-
liere, breui viuens tempore, hoc nempe certiſsimum in
natura noſtra mortali probatione alia auctor. non indi-
get ita legatum ipſum cohærens perſonæ, perſona ipſa
extincta extinguitur. l. 3. §. fin. ff quib. mod. vſufr. amit.
l. cum hi. §. modus. in fin. de tranſa. l. habitatio. l. corru-
ptionem. de vſu & habit. l. in ſingulos annos. l. Caius. in
9 fin. de an. leg. cum vulg. atque ita † alimenta pro futuro
tempore diuerſis temporum ſpacijs determinãtur pro
ætate, & diuerſo annorum ſpacio finiendæ ætatis lega-
10 tarij alimentorum per mirabilem text. † in l. hæredita-
tum. ad l. falci. quam legem & eius determinationem
loquentem in legato alimentorum & pro ratione legis
falcidiæ habenda habere locum etiam in legato vſuſ-
fructus, & generaliter in omnibus actib. hominum te-
net. Rolan. à Vall. conſi. 29. nume. 25. lib. 4. & latius de-
fendit Hipo. Ruin. conſi. 170. num. 16. & ſeq. per Bald. in
d. l. cum hi. §. nihil. in fin. & alios, vt ibi per eum in hoc
ex profeſſo pulchre dilatantem.

11 Vbi autem † legatarius annuæ præſtationis maximè
& vſuſfructus non eſt ſingularis perſona viuens ſed vni-
uerſalis, & reſpublica aliqua, collegium, concilium,
communitas vel locus aliquis perpetuo duraturus, ci-
uitas & eccleſia non parum controuerſa quæſtio eſt,
quanto tempore extinguatur, vel duret tale legatum.
Breuiter vera ex fonte legum & communis reſolutio
eſt ex mente doct. quòd legatum vſuſfructus his locis
duraturus perpetuo, vel vniuerſitatibus factum hac ra-
tione, ne proprietas inutilis ſemper ſit penes proprieta-
rium commenſurando tempus longiſsimo vitæ homi-
nis ſpacio centum annorum extinguitur per tex. in l. an
vſuſfructus. ff. de vſufru. & ibi Alber. bene declarat. in le
gato vſuſfructus recte loquitur Alexand. conſi. 60. etiam
ſi forent appoſitæ dictiones, ſemper, perpetuo, in infini-
tum. Pariſ. conſi. 74. colum. fina. numer. 85. 86. lib. 3. &
per text. in l. ſi vſuſfructus municipib. de vſufru. leg. &
Ruin. conſi. 143. colum. 4. ſub numer. 11. verſic. & quam
uis. lib. 4. dicit omnes conuenire in legato vſuſfruct. vt
dicatur durare vſque ad centum annos

12 Legatum vero † annuæ pręſtationis dictis locis vel
vniuerſitatibus relictum, quia in eo ceſſat ratio perpe-
tuæ inutilitatis proprietatis, quoad dominum proprie-
tarium, & quamplurimis alijs differentijs inter lega-
tum vſuſfructus & pium annuum legatum exiſtẽtibus
per text. in l. in ſingulos. de an. leg. ideo non ſpacio cen-
tum ann. per l. C. clauditur, ſicut legatum vſuſfructus,
verum perpetuo durare deciſum eſt, in l. annuam pecu-
niam. & in l. pen. de an. leg. ita communi ſententia mo-
dernorum reſponſum eſt, vt poſt Iaſ. per Rip. in l. 1. in
prin. num. 3. 4. ſolut. matr. Couar. vari. reſolu. lib. 3. c. 8.
num. 10. Vini, de com. opin. ver. legatum, eo magis ita
tenetur appoſitis in teſtamento dictionibus, ſemper,
perpetuo, vt, vt nouiſsime per D. Gui. Panzir. Reg. conſi.
135. num. 5. & per tot. & latiſsimè per D. Hyp. Rim. conſi.
219. num. 9. & ſeq.

13 Poſſet forte † opin. gloſſ. & Bart. in d. l. ſi vſuſfructus
municipib. de vſuſfruct. leg. & Alexand. dict. conſi. 60.
libr. 1. dicentis eſſe com. & concordantium alleg. per D.
Rimi. d. conſi. 219. num. 4. & Panci. d. conſi. 136. num. 4.
quòd etiam legatum annuũ præſtandum eccleſijs vel
monacis finitur curſu centum ann. quando ex verbis,
cauſa, modo legati deprehenditur teſtatorem non ſen-
ſiſſe de perpetuitate præſtationis annuæ legati, ſed de
tempore quodã ſortiente exitum ex cauſa per teſtato-
rem appoſita, vt eius anima exoneretur, & releuetur à
pœnis purgatorij, vt ſic operari legatum factum pro ani
ma ponit Mich. de Accoltis ſuo conſi. 91. num. 23. inſer-
to prin. lib. diuerſ. conſ. vlt. volum. vel ex eo quod dixe-
rit donec, & quouſque eius anima fuerit liberata à pœ-
nis purgatorij, quoniam apud noſtram Sacroſ. Cath.
Eccl. Rom. indubitatiſsimum eſt, pro animabus defun-
ctorũ fidelium expurgandis, diuina miſericordia ſimul
& iuſtitia ſtatutas eſſe purgatorij pœnas ad tempus,
quod quidem primum finitur per ſatisfactionem, vbi
animæ temporalem pœnam induſtam ſuſtinuerint,
nam cuiuſdam anima ſpatio xxx. die. & alia xv. die ſpa-
tio à pœnis purgatorij liberatæ leguntur ex relatione
aliorum apud Guli. Bened. in c. Raynutius. par. 2. in ver.
ſi abſque liberis moreretur. nume. 208. de teſta. deinde
abbreuiatur & tollitur, per ſuffragia viuorum, vt c. ani-
mæ defunctorum. 13. q. 2. tradit F. Io. Viguer. Granaten.
ſuo lib. inſtitutionum ad Chriſtianam Theologiam. c.
16. verſi. 33. de liberatione animarum à purgatorio, hoc
n. ſtante, licet miſericordiæ Dei nec menſuras poſsimus
ponere, nec tempora diffinire, nec ſcire, an Deus miſe-
reatur, nec ne, tamen ſcriptum eſt quòd apud eum nul-
las patitur veniæ moras conuerſiò etiam quam faciunt
pie viui pro defunctis, & ſufficit homini de prima facie
iudicare, vt ſimul probant tex. in c. his qui. 26. q. 6. & tex.
in d. c. animæ defunctorum, & Bald. in l. iubemus. ſub
nume. 2. in 2. opp. in fin. C. de teſta. ergo legatum hoc an-
nuum præſtandum eccleſiæ, quaſi in alimentis egentis
animæ teſtatoris donec euolauerit ad vitam æternam,
arg. c. decimæ. 16. q. 1. hoc ſane caſu dici poteſt extinctum
curſu centum an. ſecundum d. opi. Bart. Alexand. & ali.
cum temporis longiſsima centum an. determinatio ſit
per omnia iura noſtra, etiam diuino ſpiritu promulga-
ta tam ciuilia quàm canonica, vt l. fin. C. de ſacroſ. eccl.
& c. 1. 13. q. 2. c. cum. nobis. de præſcrip.

LIB. IIII. FINIS.

DE

DE INTERPRETATIONE VLTIMARVM VOLVNTATVM TRACTATVS,

SIMONE DE PRAETIS IVRISCON. PISAVREN. AVCTORE.

Liber Quintus.

SVPEREST tãdem, vt aggrediar quintum, & vltimum librum vltimarũ voluntatum interpretationes vtilius, ac frugalius pertractaturus, cum de eis quidem ſeruandis, adimplẽdis, & exequendis agatur, ſicut enim parũ eſſet ius eſſe in ciuitate, niſi ius ipſum hoc per magiſtratus redderetur, & debitæ executioni demandaretur, l.2.§. poſt originem, de orig. iur. ſicut & de ſententia per iudicem lata dicitur parum profutura, niſi exequatur, to. tit. C. de execu. rei iudi. & l. à diuo Pio. ff. de re iudi. exorditur & ſic Aſini. Florenti. iudici. prax. §.31. cap.1. ita vltimæ voluntates nihil eſſent, niſi ſeruarentur, exequerentur, & ſic operarentur, l. ſi quando. in prin. cum ibi not. de leg. primo, cum vltima voluntas, & lex dicatur, & interpretationes recipiat, quas lex recipit. vulg §. diſponat. in auct. de nupt. l. Labeo. de ſtatulib. & l. ſi ita fuerit. §. primo, de manu. teſt. & æquiparatur ſententiæ iudicis, & è conuerſo ſententia iudicis æquiparatur vltimæ voluntati, Socin. in l. quibus diebus. §. quidam Titio. col. fin. num. 9. de cond. & demonſt. addo & per text. in l.3. in princ. de ali. leg. & ibi gloſſ. per l.2. verſic. in diuiſionem. C. de diui. tut. conſidero itaque materiam iſtam, vt procedatur ordine iam præmiſſo, & dubitationes cõgruas excitando, & diſſoluẽdo poſſe declarari per interpretationes iſtas tres quæ ſequuntur.

Prima interpretatio recenſet iura de ſeruandis vltimis volũtatibus, & perſonas declarat obnoxias obſeruantiæ earum, & requiſita aliqua pro earum obligatione firmitateque inducenda.

Secunda interpretatio perſonas reſpiciens, quibus ſint ſeruandæ adimplendæq; vltimæ voluntates, explicat præparamenta quædam, remedia, cautiones & ꝓbationes de quib. perſonę huiuſmodi agere debẽt.

Tertia & vltima interpretatio exponit aliqua determinanda explicandaq; per iudicem pro effectuali executione ipſarum vltimarum voluntatum.

SVMMARIVM.

1 Voluntas vltima defuncti omnibus modis vti lex ſeruari debet.

2 Quæ quidem totum facit.

3 Et quod in teſtamento eſt ſcriptum, valeat.

4 Et de legibus habentibus rationem præcipuam eiuſdem voluntatis, vt fiat determinatio quæ voluntati eiuſdem congruat.

5 Et præualet ſententia quæ magis voluntati defuncti conuenit.

6 Et verba ſecundum voluntatem eiuſdem exaudienda ſunt. 6.

7 Et plura de teſtatoris diſpoſitione obſeruanda etiam principis reſcripto non obſtante.

8 Et in fideicommiſſis præcipuè eſt ſeruanda.

9 Et contra quam nihil fieri debet.

10 Et non ſufficit fieri quod teſtator iubet, niſi fiat vt iubet.

11 Et eſt ſeruanda quibuſcunque verbis Latinis, Græcis, Punicis, Gallicis, vel alterius cuiuſcunque gentis deprehendi poteſt.

12 Et eſt exequenda vel ſit expreſſa vel tacita.

13 Licet videatur reprehẽſibilis & ſine ratione, tamen ſeruanda eſt.

14 Et ſine ratione tantum ſufficit de facto obſeruari.

15 Et quid iniquum inſpecto iure communi, dicitur æquum inſpecta voluntate defuncti.

16 Cuius fauore adimplendæ lex reſtringit beneficium ſuum.

17 Nec eſt nimia ſcrupuloſitate deſtruenda.

18 Nec diuidi poteſt ratione iuris vel varietate rei diſpoſitæ, adeò vt quis velit in partem parere & in partem non iudicio teſtatoris.

19 *Et quando iuſtis & iniuſtis voluntatibus teſtatoris ſit parendum.*

20 *Et habet vim legis in rebus teſtatoris, ideo eſt ſeruanda.*

21 *Et ligat minores ſcientiam talis voluntatis habentes, adeò, vt contrafacientes non poſſunt petere reſtitutionem in integrum caſu quo bona ad alios deberent peruenire in tali caſu contrauentionis.*

22 *Reſtitutio in integrum non datur pupillo cum alterius iniuria, & vt ibi habetur.*

23 *Voluntas teſtatorum vt ſeruetur pium eſt & intereſſe publicum & e contra iniquum eas non ſeruare, & vt latius ibi.*

Et ex bono & æquo eſt tuenda, ibid.

Et denegatur audientia venienti aut petenti contra eam. ibid.

24 *Voluntas teſtatoris vt expleri debeat quale factum debeat eſſe, an de iure, vel de facto, & de vnoquoq; latiſſimè, vide ibidem cum nu. ſeqq. vbi de materia.*

25 *Factum non dicitur, quod de iure non ſit, de his quæ de iure conſiſtere debent.*

26 *Factum merum vt impleatur, requiritur & attenditur in conditionibus.*

27 *Teſtamenta de facto ſunt ſeruanda, & intelliguntur prout poſſunt de iure etiam de facto, id eſt, de voluntate teſtatoris.*

28 *Verba quæ non poſſunt intelligi de iure, intelliguntur de facto.*

29 *Obligatus facere ex vltima voluntate tenetur præcisè facere & non liberatur ſoluendo intereſſe.*

30 *Voluntas teſtatoris duobus modis non ſeruatur, & contra eam fit, primo reſpectu executionis, & quando hoc ſit & fiat, nu. 31. ſecundo per modum impugnationis.*

32 *Hæres renuntiando inſtitutioni non videtur impugnare iudicium teſtatoris, cum aliud ſit impugnare, aliud repudiare, intellige tamen & declara, vt ibi latè per auctorem.*

33 *Filius petens legitimam vel ſupplementum eius, dicitur facere contra voluntatem teſtatoris in primo capite executionis, de quo verbo voluntas teſtatoris validè permanente teſtamento, et illud tale imputatur in dimidia ipſi filio quam habebit ex fideicommiſſo teſtamenti paterni.*

Idem in detrahente quartam, quod faciat contra voluntatem defuncti. 34.

35 *Petitio ſupplementi legitimæ non eſt propriè impugnatio teſtamenti.*

36 *Filij non ſeruantes quod pater eis iuſſiſſet honeſtum & licitum, eiq; magis proficuum ſub pœna priuationis hæreditatis, petendo legitimã, & ſola ea retenta, incidunt in d. pœnam pro reſiduo hæreditatis quod totum ab eis auferretur.*

37 *Hæres dicitur impugnare teſtamentum, quando quid agit quod tendit ad id deſtruendum, vt ſi ſit ſolus hæres & repudiet.*

Vel dicat non iure factum reſpectu ſolemnitatum non ſeruatarum.

Vel nullum reſpectu inhabilitatis teſtantis.

Vel incapacitatis hæredis.

Vel falſum, vel inoſſicioſum. an poſſit ſic impugnans ex eo commodum reportare, ibid. & nu. ſeq.

38 *Hæres, vel alius nõ parens præcepto teſtatoris priuatur com modis ex teſtamento prouenientibus.*

Et ad quem tunc peruenire debeat. 39.

Et quod de legatis ad pias cauſas. 40.

39 *Emolumentum teſtamenti quo priuatur contrauenien & inobediens teſtatori, ad quem peruenire debeat.*

Et ad quem legata ad pias cauſas ob contrauentientiam implere debentis. 40

40 *Legata ad pias cauſas ſpectant ad epiſcopum diſtribuenda, ob contrauentionem debentis implere per teſtatorem diſpoſita.*

41 *Tutor legatarius, fideicommiſſarius vel ſubſtitutus pupillariter, non parens teſtatori in ſuſcipiendo tutelam vel curam impoſitam à teſtatore, quid amittant, & quid de eis dicendum.*

42 *Fiſcus quandoque accipit, quæ ab indignis vel aliquo modo priuatis auſertur, & vide caſum, quando inobediens priuatus eſt per teſtatorem & non eſt qui poſſit ſeruare teſtatoris voluntatem. 43.*

44 *Fiſcus non venit, ſed venientes ab inteſtato certi, vbi inſtitutus eſt ſpurius.*

45 *Fiſcus non auſert relictum ſpurio, niſi duobus cõcurrentibus, quando clàm ſit factum relictum. & hæres ſcriptus fidem præſtiterit de ſoluendo id ſpurio, cuius confeſſio abſente etiam procuratore fiſci illi proderit.*

46 *Filius nihil habebit de hæreditate, ſpurio palàm inſtituto à patre prætenſo, etiam ſub nomine matris, vt talis filius donnæ Bertæ.*

47 *Filius nil habet etiam ſub confiſcatione bonorum, vti bona ſint conditionalia, quando hæreditas, fideicommiſſum, vel legitima non exiſtit acquiſita bannito, ſed ſub ſpe & conditione, & non agnita ſit.*

48 *Bona ſubiecta reſtitutioni non confiſcantur propter delictum hæredis, item nec conditionalia confiſcantur. 49.*

50 *Fiſcus non conſequitur hæreditatem paternam filio bannito ante mortem patris, ſed ad bannitis filium pertinet.*

51 *Fiſcus cũ ſit loco hæredis extranei, non conſequitur vſumfructum, ſed mater totum integrum habebit confiſcatis bonis filij hæredis patris cum relicta vſuſructuaria ſtante filio ſolum habebat alimenta, iuxta Bul. conſuetudinem declarando, vt ibi latè.*

52 *Filius bannitus capitaliter in teſtamento patris præteritus nulla in ciuitate bona relinquens, ſucceſſorem non habet.*

53 *Fiſcus nomine filij banniti capitaliter, prateriti in teſtamento non poteſt dicere teſtamẽtum paternum nullum, & eius ſic ſucceſſionem obtinere non poteſt ex perſona banniti & qualiter.*

54 *Iura fiſci & aliorum, quando euenit aliquem fuiſſe impeditum teſtamentum condere, vbi appareant.*

55 *Et quæ neceſſario ſint probanda.*

56 *Emolumentum conſequutum ab eo, qui non paruit conditioni, modo, aut teſtatoris voluntati, poteſt auferri ab illo per eum, cui tali caſu contrauentionis id applicatur, condictione ſine cauſa vel ob cauſam.*

57 *Legata ſoluta repetuntur, poſtea apparente teſtamento inualido.*

58 *Voluntas teſtatoris non omnis, nec ſemper eſt ſequenda, nec dicitur teſtamentum patris, nec eſt ſequenda per filium, quando non tranſit in diſpoſitionem, & quando eſt circa ea, in quibus diſponere non poteſt, nec quando eſt contra leges vniuerſales, contra bonos mores, contra publicam vtilitatem, quando eſt irrationabilis, illicita, omnia aperiens ad delinquendum, impoſſibilis, nuda, vana, dolum, fraudem continens.*

59 *Voluntas teſtatoris contra leges in eo, quod prouident in vniuerſo vel ad publicam vtilitatem, vel formam reſpiciunt vel actuum ſolemnitatem, non eſt ſeruanda.*

60 *Nec poteſt facere teſtator, quod leges & eius miniſter, qui*

Qui interdum poteſt ſupplere, interdum interpretari leges in ſuo teſtamento locum non habcant.

61 *Nec ſeruatur iuri contraria illicitum continens vel inepta.*

Amplia etiam ſi à principio nō ſit contra ius, ſed poſtea curſu temporis detegatur iniuſta, ibidem.

Et tandem quando ſit ſeruanda & ad eam ſeruandā quis compelli poßit, ſub nu. 62.

62 *Voluntas teſtatoris non ſeruatur, ſed lex Dei, vt qui ſeruit altari, paſcatur ex ipſo, teſtatore legante fructus poſſeſſ. expenden. in ornamentis Eccleſiæ, cum ea illis abundat, & rector eius illis indigeat, quia in alimentis rectoris conuerti poſſunt.*

63 *Voluntas teſtatoris contra bonos mores non eſt ſeruanda, exempla vide ibidem, & qui dicantur boni mores & de iure ciuili, & de iure canonico, quod vtrunq; ius ſeruandum eſt, ideo &c. cum ſeqq.*

64 *Pacta non tenent, quæ fiunt contra bonos mores, exemplum ibid.*

65 *Mores boni qui dicantur, & de iure ciuili & de iure canonico, quod ius vtrunque ſeruandum eſt.*

66 *Voluntas teſtatoris contra publicam vtilitatem non ſeruatur quando matrimonio contrahendo præſtat impedimentum, exemplum ibidem vide.*

67 *Voluntas teſtatoris irrationabilis & illicita non eſt ſeruanda, exemplum ibidem vide cum nu. ſeq.*

68 *Mandatum ſuperioris non adimpletur, vbi ratio non adimplendi reddi poteſt.*

69 *Voluntas irrationabilis teſtatoris dicitur, qua turpem perſonam prætulit fratri vel ſorori, ideóque teſtamentum fratris vel ſororis continens hæredem inſtitutum infamia, vel turpitudine, vel leui nota maculatum, poteſt infringi per alterum fratrem querela inofficioſi teſtamenti.*

70 *Perſona turpis inſtituta quæ dicatur, vide multa ibidem.*

71 *Voluntas teſtatoris viam aperiens ad delinquendum non eſt ſeruanda, vt liberando obligatum ad redden. rationē adminiſtrationis à confectione inuentarij, & vt ibi, & latius exemplificatur, cum ſeq.*

72 *Vxor iuſſa à marito manifeſtare aurum & argentum ſuis hæredibus, & dein in codicillis releuata à tali manifeſtatione, &c. poterit cogi ea omnia reuelare, & dic vt ibi.*

73 *Voluntas teſtatoris impoßibilis, nuda, vana, parum proficua non eſt ſeruanda, vt de conditionib. impoßibilib. vel deriſorijs, item de præceptis nudis ſine cauſa, item ſi cognoſcat iudex non expedire quod teſtator iuſſerit, & vt ibi latius hoc diſcutitur.*

74 *Voluntas teſtatoris dolum continens & fraudem non eſt ſeruanda, quando conſtare poteſt coniecturis etiam, indicijs & legitimis præſumptionib. dolo, fraude, delinimentis, inſtigationib. machinatione & ſimulatione quorundam teſtatorem fuiſſe inductum ad facien. teſtamētum relinquendo ipſis doloſis priuando vel ſuccedentes ab inteſtato, vel hæredes ſcriptos in primo teſtamento, et quomodo hæc probentur & de exemplis, vide cum nu. ſeqq. 75. 76. 77. 78.*

75 *Legatum vti doloſè factum non valet marito clàm introeunti ad cubiculum vxoris infirmæ teſtātis ſuper eius faciem importunè rogantis, vt id ſibi relinqueret.*

77 *Parentes mouentur ad iniuriam filiorum propter blanditias & deceptiones nouercarum, & tales blanditiæ habent intrà dolum admixtum, maximeq; quando hæreditas aufertur cui debetur.*

78 *Pater quicquid facit contra filios habentes nouercam, præſumitur feciſſe ſuaſionibus nouercalib. ideo tolerari nō debet.*

79 *Renuntiationes factæ patri per filios de hæreditate paternā ſeu filias habentes nouercas, præſumitur factas propter inſidias nouercales, quia ſic leges præſumunt.*

80 *Teſtamentum dolo alicuius conditum, non eſt ſeruandum, nec toleran. vt ex inſtigationib. nouercalib. & ex importunis perſuaſionib. mariti, quod procedit, ſiue doloſus fuerit inſtitutus vel alius dolo tamen alterius declarando vt nu. 83. 84. 85. 86. vbi de materia latè.*

81 *Legatum vxori factum ex importunis precib. eius per maritum non valet.*

82 *Teſtamentum matris ſolum filio maſculo relinquentis legitimam filiam hæredem vniuerſalem inſtituentis eiq; fratrem matris ſubſtituendo huius fratris dolo & inſtigatione non valet, nec ſeruandam eſt.*

84 *Dolus alterius alteri nocere non debet.*

85 *Veniens ab inteſtato contra teſtamentum patris dolo conditum, pro eius annullatione quaſi neceſſe habet ſupplicare principi.*

86 *Dolus tuus ſicut mihi nocere non debet, ita non debet eſſe cauſa mei lucri.*

87 *Teſtamentum dolo factum compertum per ſententiam iudicis in totum vel etiam in parte reſcindi poteſt.*

88 *Iudex in cauſa coram eo vertente habet poteſtatem interpretandi leges & canones.*

89 *Lex quod concedit, fruſtra imploratur à principe, & petitur per iudicem pronuntiari.*

90 *Teſtamentum factum à patre, in quo filio ex primo matrimonio reliquit ſolum legitimam, hærede inſtituto alio filio ex ſecundo matrimonio, an & quando valeat, vide pulchrè hoc declaratum per auctorem latiſſ. vſque ad finem dubit.*

91 *Actus ſuſpectus redditur ex inſolito contrahendi modo.*

99 *Fraus præſumitur ex nimia affectione, non communi, nec laudabili.*

INTERPRET. I. DVBIT. I.

DVBITATIO prima de ſeruandis vltimis voluntatibus, licet primum per vulg. iura ciuilia, & Canonica clariſſima reddatur,
1 quòd † vltima voluntas defuncti modis omnibus vti lex ſeruari debet. §. diſponat. in aucten. de nupt. & §. his igitur. & §. ſequen. in aucten. de hæred. & falci. vbi ſunt dictiones præcisè, omnimodo, & omnibus modis quod præceptum eſt per teſtatorem impleatur, idem & in cap. vltima voluntas. 13. q. 2 & cap. tua nobis. de teſta. ibi & ſecundum defuncti voluntatem vniuerſa procedant. idem & in l. prima. §. ſi enim teſtator. & l. fin. in fin. commun. de leg. ibi vt omnibus modis voluntati eius ſatisfiat, & ex omni parte, omnique ſtudio in quod ſemper properamus, ad effectum perducantur, & vltima elogia defunctorum legitimum fi-
2 nem ſortiātur † & faciet quidem totum voluntas defuncti, l. ex facto proponebatur. §. rerum autem. ff. de hæred. inſtit. ſemper veſtigia voluntatis ſequimur teſtatorum: l. cum quidam. poſt principiū. C. de neceſ. hæred. inſt. eaq; regit conditiones & modos primum in eis locum obtinens. l. in conditionibus. in principio. & l. pater Seuerinam. in princip. de condit. & demonſt. Bald. conſilio 250. viſo in iſto proceſſu. in fin.
3 lib. 4. † teſtatoris voluntas facit quod in teſtamento ſcriptum eſt valeat. l. ſi mihi. in fin. de lega. primo. &

4 paſsim conſpiciuntur † leges præcipuam voluntatis
teſtatoris rationem habere, vt determinatio fiat, quæ
voluntati teſtatoris congruat, l. ab omnibus. in prin-
cip. quæ teſtatoris voluntati obtemperat, l. ſeruo alie-
no. in princip. eo. quæ fit propter voluntatem teſta-
toris. l. Titia. cum teſtamento. in fin. & quæ fit ex de-
functi voluntate, l. cum pater. §. ab inteſtato. & §. do-
nationis, ibi in quem voluntatis intentio dirigatur,
de legat. tertio, & l. Lucius. §. Lucius eo. vbi perſpicu-
am teſtatoris voluntatem eſſe dicit ad illam deciſio-
5 nem † & ſcientia præualet, quæ magis voluntati de-
functi conuenit, l. qui concubinam. §. ſi ſtichus. l. quiſ
6 quis mihi. de legat. tertio, † verbaque ſecundum vo-
luntatem teſtatoris exaudienda ſunt, l. ſi peculium. §.
ſi ſeruus. de pecu. leg. voluntati teſtatoris per omnia
obediendum eſt, l. cum antiquitas. ad fin. C. de vſu &
habit. & ſimilia ſæpius reperiuntur diſcurrendo le-
ges. & indices communes Alber. Bertach. tract. lectu.
7 & conſiliorum quotquot ſint, † & plura colligit de te-
ſtatoris diſpoſitione obſeruanda etiam Principis re-
ſcripto non obſtante Calcan. conſilio 8. num. 15. 16.
Dec. conſilio 557. num. 4. & ſequen. Roman. conſilio
trigeſimo primo, viſis his. vbi de iſtis infinita eſſe ſi-
milia dicit, idem ait Corn. conſilio 275 colum. ſecun-
da, verſi. licet autem. lib. 4. & colligere habuit Per. de-
ciſ. 61. & Tiber. Decian. conſilio 39. numero 1. & ſequ.
lib. ſecundo. conſi. 1. numero 164. lib. 3. alibi dictum,
8 & de ratione † in fideicommiſsis præcipuè iura man-
dant, ſeruandam fore teſtatoris voluntatem, vt l. pen-
ult. de lega. primo, l. fideicommiſſa. §. item ſi quis. & l.
9 quiſquis mihi. de leg. tertio. l. cum virum. C. de fidei-
commiſſ. contra voluntatem teſtatoris nihil fieri de-
bet: Bald. in l. verbis ciuilibus. in 6. not. de vulgar. &
10 pupill. † & non ſufficit fieri quod teſtator iubet, niſi
fiat, vt iubet. & per modum deſcriptũ ait Luc. de Pen.
in l. prima, colum. 4. ver. & cum volũtas. C. de expen.
lud. lib. 11.

11 Quibuſcunque enim verbis, Latinis, Græcis, Puni
cis Gallicanis, vel alterius cuiuſcunque gentis poteſt
deprehendi voluntas teſtatoris, ſeruanda eſt, l. quo-
niam indignum. l. hac conſultiſsima. in fin. C. de leg.
12 & l. fideicommiſſa. in princ. de legat. 3. † vel ſit expreſ-
ſa vel tacita volũtas teſtatoris, ita pariter eſt exequen
da. dicta l. fideicommiſſa. §. item ſi quis. gloſſ. ibi, Ri-
pa in l. prima, numero quadrageſimo, de vulg. & pu-
pill. Curt. Iun. conſilio ſeptuageſimotertio, numero
decimoquinto, Pariſ. conſilio vigeſimotertio, nume-
13 ro decimo, vndecimo, lib. tertio, † licet videatur repre
henſibilis, & ſine ratione tamen ſeruanda eſt, Caſtr.
conſil. centeſimo octuageſimoquinto, ſupraſcriptus
egregius. ad fin. lib. ſecundo, quia in teſtatore dum-
modo ſimus in permiſsis, & licitis eſt pro ratione vo-
luntas, per text. in l. cum quidam. in fi. C. de neceſ. hæ-
red. inſt. de quo pulchrè per Caſtren. conſ. 292. colum.
14 quarta. numero 6. libro ſecundo, † voluntas teſtatoris
ſine ratione tantum de facto ſufficiat obſeruari ait
Steph. de Fede. tract. de interpr. iur. par. vlt. ſub num.
15 50. cum ſimil. † & quid iniquum inſpecto iure com-
muni dicitur æquum inſpecta volũtate defuncti per
gl. in l. ſi debitor ff. ad l. Falc. facit quod dicit Alber. in
16 l. cum emptor. eo. quòd † fauore vltimæ voluntatis
adimplendę lex reſtringit beneficium ſuum, quia de-
mum ratio generalis, æquitas naturalis ſuadent teſta
mentum ſeruari, vbicunque ſit poſsibile ſine deroga-
tione iuris alterius, inquit Bald. conſilio 352. materia
feudorum. in fi. lib. 1.

17 Planè aduertẽdum † ne voluntas teſtatoris circum-
ueniatur nimia ſcrupuloſitate, néve deſtruatur, l. ſi
quis pecuniam. in princip. ff. ſi quis omiſ. ca. teſta. l. ſi
cui legatum. de condit. & demonſtr. dicta l. cum qui-
dam. de neceſ. ſer. hæred. inſti. & l. ſi quis hæredem. in
fin. C. de inſtit. & ſubſtit. & l. ſed hæc nimium. ff. de ex-
18 cu. tut. & l. ſi id quod. §. fin. de lib. leg. † in totum enim
eſt ſeruanda, & non poteſt diuidi ratione iuris vel va-
rietate rei diſpoſitæ, text. in l. cum qui. in fin. ff. de his
qui. vt indi. & gloſſ. in l. à filio in princip. de ali. leg.
notat non licere in partem velle, & in partem nolle
defuncti parere iudicio per plura ibi alleg. & per Ang.
conſilio 168. teſtator colum. prima. ad fin. ver. quæcun
que ergo. Pariſ. conſilio 19. numero 41. libro ſecundo,
19 & in † quantum eſt propter factum hæredis iuſtis &
iniuſtis & iniquis voluntatibus teſtatoris parẽdum,
inquit Bald. conſilio 208. Punctus, pater diligens fi-
lium. ad fin. lib. 5.

20 Adeo enim † ſeruanda eſt voluntas teſtatoris legis
vigorem habens, pręſertim in rebus teſtatoris d. §. diſ-
ponat. & l. verbis legis. de verb. ſignif. eleganter Bald.
conſilio 301. conſtitutio. colum. ſecunda, ſub numero
ſecundo, verſic. nam teſtamento, lib. ſecundo, quòd
21 † ligat etiam minores, qui quidem venientes contra
eam alijs perſonis diſſerentem ſuas res, ob talem con-
trauentionem non poſſent aduerſus eam beneficio
reſtitutionis in integrum ſe adiuuare, ſcientiam præ-
ſertim talis voluntatis habentes, vt tradit Matheus
Feliciani de Peruſio inter conſil. Caſtrenſ. conſilio
259. omnis difficultas. colum. fin. lib. ſecundo, adde
data ſcientia benè diſcutiendo, ſub quæſtione mona-
ſterij non parentis præcepto teſtatoris, idem firmare
Bald. in l. pupillorum. numero quarto, vſque ad ſi. C.
de repu hæred. & addo text. cuius nec Bald. nec alius,
quem viderim, meminit, in l. ſed cum ab hærede. ff.
22 ad Trebel. † vbi pupillo non datur reſtitutio in inte-
grum cũ alterius iniuria, quæ eſſet hic teſtatoris, cum
eius præceptum non ſeruaretur, Pariſ. conſ. 1. num. 67.
lib 3. & eſſet eius, cui voluit teſtator ſuam rem eſſe ac-
quiſitam in caſu ſui præcepti non ſeruati.

23 Excitat autem † & pietas, & intereſſe publicum
obſeruantiam vltimarum voluntatum, namq; pium
eſt voluntates defunctorum ſeruare, dicit Corn. conſ.
39. colum. 3. verſi. & ſi dicatur. lib. ſecundo, & conſilio
283. colum. ſecunda, verſi. tamen his. lib. quarto, per l.
quidam. C. de neceſ. ſer. hæred. inſtit. clarior eſt tex. in
l. contra. C. de manu. teſt. ſicut econtra dicitur ini-
quum eſſe eas non ſeruare, Ang. dict. conſil. 168. colu.
ſecunda, ad princip. per l. apud Celſum. §. præterea. ff.
de except. doli. & l. qui cum alio. §. primo. de regu. iu.
dixi conſ. 106. nu. 28. lib. primo, pulchrè Neuiza. conſ.
21. numero decimonono, & Ange. conſi. 328. Anaſta-
ſius colum. penul. verſ. non ob. tertium, hoc eſt, quod
ait Iuriſconſult. quòd voluntas teſtatoris ex bono &
æquo tuebitur, in l. filio præterito. de iniu. & rupt. te-
ſtamen. namque & quia publicè intereſt teſtamen-
tum ſeruari. exequi, & vltimas voluntates ſuum de-
bere effectum ſortiri. l. vel negare. ff. quemadm. teſta.
aper. l. Gallus. §. quod ſi is. ibi Bald. & alij not. de liber.
& poſthum & text. & ibi Bald. in fin. not. in l. ſecun-
da. C. vt in poſ. leg. Bartol. in l. cum hi. in princip. nu-
mero ſexto. & in l. de his. ad principium, & ibi Ca-
ſtren de tranſact. Roman. conſilio 199. præſens ſtatuti
particula. columna penult. verſi. ex his ergo. Iaſo. con-
ſilio 110. columna fin. in princip. libro primo, Franc.
in cap. ſecundo, §. primo, in 4. not. de teſta. in 6. &
alibi

alibi per doct. ideo venienti & petenti quid contra voluntatem teſtatoris denegatur audientia per text. in l. illis libertis. in fin. de conditio. & demonſtratio.

24 Poſſet ſecúdò dubitari † quale debeat eſſe factum, quo ſeruari & expleri debeat volũtas teſtatoris, an de iure vel de facto, ita enim homines aut facientes admitterentur, aut non facientes deficerent conditione, inquit text. in l. quæ ſub conditione, in princ. de condit. inſtit. Reſpondetur, ſi factum tale eſt, vt aliàs dictũ eſt, quod ex mente teſtatoris nõ poteſt eſſe niſi de iure valeat, ſic factum de iure requiritur. l. cum illud. §. hæres meus. & l. penult. ff. quando di. leg. ced. tradit Bald. in l. ſi pater, col. fin. ſub nu. 16. C. de inſtit. &

25 ſubſtitu. † quod enim de iure non fit, dicitur non factum de his, quæ de iure conſiſtere debent. l. 3. & ibi not. Bald. ff. de teſta. tut. facit glo. prima in l. huiuſmodi. in princ. de legat. primo, quam in propoſito allegat Caſtren. in l. inuitum. ad fi. de ſerui. vrba. prædi. Si verò tale ſit factum, quod qualitercunque proceſſerit, tangit intentionem teſtatoris circa obſeruantiã ſuæ voluntatis, tunc ſi de iure non valet factum, ſufficit de facto, ita reſpiciendo effectum facti, l. mulier §. ſi quis hæreditarium. ff. de conditio. inſtit. cum ſign. ibi in gloſſ. vt tradit Aret. conſ. 18. colu. 3. Corn. conſil. 243. col. 2. lib. 3. conſ. 180. col. 3. lib. 4. Bart. in l. adigere. §. fin. de iur. patro. Bal. in rubri. col. penult. ſub nume. ſexto. C. de exercito. aſſentit Pariſ. conſ. 110. nu. 85. lib. 1. maximè vbi ex tali facto voluntas teſtatoris circũſcriberetur. Ruin. conſil. 123. col. 5. num. 15. lib. 2. vel læderetur, Iaſ. in l. vbi pactum, ad fin. C. de tranſact. idem in ſola contrauẽtione facti tenet Abb. in c. Ray-

26 naldus numero decimo ſeptimo, de teſta. † hoc præcipuè locum habet in conditionibus, in quibus attenditur implementum per merum factum, & de facto. l. hæredibus. §. fin. ad Trebell. l. qui hæredi. & l. Mæuius, & ibi Doct. de condit. & demonſtr. Socin. in l. cum auus, numero 95. eo. Cyn. in l. prima, circa fin. de cond. inſer. gloſſ. in l. ſtichus, de ſtatulib. Caſtren. conſilio 280. præſuppoſito ſtatuto, colum. 3 ver. contrarium tamen. lib ſecundo, Tiraquel. in l. boues. §. hoc ſermone, in prima limit. num. 37. de verb. ſignific.

27 ita enim † teſtamenta etiam de facto ſeruanda ſunt, dicit. Bolog. in addi. verſic. ad ſecundum verò dubium, ad Ioan. de Ana. conſilio 15. & intelliguntur prout poſſunt de iure, etiam de facto, id eſt, de voluntate teſtatoris exponit Bal. conſilio 46. verba inſtitutionis, columna ſecunda. verſ. dico igitur, lib. primo. quinimmò petendo quis quod teſtator non reliquit dicitur facere contra voluntatem teſtatoris. l. penult.

28 de ſupel. lega. adde rurſum † verba. quæ non poſſunt intelligi de iure, intelligũtur de facto. dicit idem

29 Bald. in l. ſi Titius, de condi. inſtitu. † & obligatus facere ex vltima voluntate tenetur præcisè, & non liberatur ſoluendo intereſſe l. fideicommiſſa. §. fin. de leg. & ibi per Bart.

Præterea vt clarior fiat hæc materia, nihil extra rẽ

30 dictum habebitur. † duobus modis contra voluntatẽ teſtatoris fit, & venitur, primo reſpectu executionis, altero per modum impugnationis, vt tradit Bald. in l. ſi pater, numero ſecundo, C. de hæred. inſtit. Primo

31 † quidem modo reſpectu executionis fit contra voluntatem teſtatoris, licet Bald. ibi non declaret quãdo non fit, & exequitur quantum teſtator diſpoſuit, ſed aliter in plus, vel in minus, in plus autem factum, & exuberantiùs quam teſtator dixerit arbitratur non dici factum contra voluntatem teſtatoris, ſeu contra teſtamentum, vt ſi in funere mandat expendi decem, expendantur viginti. l. cum in teſtamento. de verbor. ſignifica. licet ibi Alcia. quodammodo aliter inuehat in auaritiam & abuſum aliquorum, ad idem tex. in l. qui putat. in principio, ff. de acquiren. hæred. & ibi Bartol. & Imo. dandi conditionem impleri dando plus. minùs verò dando, vel faciendo non impletur conditio. d. l. qui putat, & ſic fit contra voluntatẽ non totum exequendo, quantum voluit teſtator. ad hoc tex. expreſſus in l. verbis ciuilibus. in fin. de vulg. & pupil. his verbis ſuis relatis, ne fiat contra voluntatem ſi filius non habeat totum interim, quod ei teſtamento pater dedit. meritò ibi Bald. in 5. not. elicit notabile, quòd nihil debet fieri contra voluntatem teſtatoris. nihil igitur per vniuerſalem negatiuam etiam reſpectu executionis, ad idem text. in l. quid tamẽ. §. ſi arbiter. ff. de arbi. quem abſque alia inductio-

32 ne ad hoc videbis apertum † idem cum renuntiat inſtitutioni. non impugnat hæres iudicium teſtatoris, quia aliud impugnare, aliud eſt repudiare, tenet Bal. in l. quidam elogio, num. 12 C. de iur. delib. dicens non veram, vti fundatam in falſo ſuppoſito rationẽ Iuliani iuriſconſ. in l. quæſitum. ff. de acquiren. hære. dicentis repudiantem hæreditatem patris, eius iudicium impugnare, ideo non debere ex eadem hæreditate quicquam conſequi, dicit Bald. hanc rationem non veram peccantem in materia, quia ſupponit falſum, cùm additione aliorum confirmetur teſtamentum, licet dicatur Baldum nullum textum ignorare, tamen ibi non fuit memor allegare text. in terminis in l. filio pater. de legat primo, vbi filius hæres, & legatarius repudians hæreditatem paternam cõſequitur legatum hac ratione ibi aſcripta, non enim impugnatur iudicium ab eo, qui iuſtis rationibus noluit negotiis hæreditariis implicari, & ibi Bart. Caſt. & alij decarando caſus, quibus legatarius legatũ acquirit, tradunt ibi habere cohæredem. cuius aditione poſſet confirmari teſtamentũ, aliàs ſi fuiſſet ſolus. repudiando impugnaret iudicium defuncti. & indignus eſſet commodum ex voluntate impugnata reportare. l. ſi patronus. §. quid ergo, & §. ſeq. ad Trebell. quia iſto caſu teſtator intelligitur velle duo. ſ. illud quod expreſſè vult, & alterum etiam ſine quo ſuum velle non poteſt effectum habere. l. nec is. §. 1. & ibi Imo. & alij not ff. de acqu. hæred.

Vnde hoc primo modo reſpectu executionis, & non per alterum modum impugnandi teſtamẽtum poteſt diſſolui quæſtio ſuper qua aliàs cogitandum dimiſit Iaſo. in l omnimodo, in princ. col. 2. in ſecundo

33 not. C. de inoffic. teſtam. quòd † petens legitimam ſeu ſupplementum legitimæ. dicitur facere contra voluntatem teſtatoris, ſic etiam permanente valido teſtamento apertè firmat Bar. in l. liberto. §. filium. ad ſi. de annu. lega. vbi hoc inferendo adducit ad not. quæſt. quòd ſic tale conſequutum via petitionis ſupplementi legitimæ contra voluntatem teſtatoris imputabitur filio in dimidia quam habebit ex fideicommiſſo eiuſdem teſtamenti paterni, quod ideo ſentit non dici impugnatum, idem probat Iaſo. conſ. 202 magnifi-

34 cus Baro. col. 4. ver. pro prædictorum, lib. 2. † ſic etiam detrahens quartam, dicitur facere contra voluntatẽ defuncti, dicit Alex. in l. qui totũ. col. fi. nu. 6. ad Treb.

35 ita verũ eſt quòd † petitio ſupplemẽti legitimæ nõ eſt propriè impugnatio teſtam. ſec. Bal. in l. cũ lege, nu. 2. in 3. not. de epiſc. & cler. relatũ per Ioan. de Ana. conſ. 67. Pariſ. conſ. 7. nu. 53. li. 2. Pancir. Regien. cõſ. 124. nu.

36 25.quamobrem & magis † filij, quibus pater in teſtamento iuſsiſſet honeſtum & licitum, & magis ei proficuum aliquid ſeruari ſub pœna priuationis hæreditatis, ſi hoc non ſeruaſſent, etiam petẽdo legitimam, & ſola legitima retenta pro reſiduo hæreditatis in pœnam inciderẽt, & hoc totum ab eis auferetur per text. in §. ſi quis autem non implens. in auctent. de hæred. & Falci. firmat Caſtr. conſilio 77. viſis & conſideratis, colu. 2. verſi. breuiter his non obſtantibus. repetito in conſil. 302. lib. 1. comprobat Ruin. conſil. 136. colum. 5. num. 13. lib. 2. quaſi magis debeat filius adimplere votum patris, gloſſ. in ver. ſi filio, in l. Celſus. §. fin. de leg. 2.

37 Per alterum verò † modum, & ſucceſsiuè impugnantem teſtamentũ quis venire dicitur, quãdo tale quid agit, quod omnino tendit ad deſtruendum teſtamẽtum, vt ſi ſit ſolus hæres, & repudiat hæreditatem, Bar. Imo. & alij in d. l. quæſitum, de acquir. hæred. & in di. l. filio pater. de leg. primo, & plures alij ſunt modi impugnandi teſtamentum, vel dicere non iure factum reſpectu ſolennitatum non ſeruatarũ, vel dicere nullum reſpectu inhabilitatis teſtantis, vel incapacitatis hæredis, vel dicere falſum, vel inofficioſum, quoniam longa eſt materia videre per Bartol. in l. poſt legatũ. ff. de his qui. vt indi. ſimiliter impugnans ſic teſtamẽtum an poſsit ex eo commodum reportare, vide in diſcurſu per tot. titu. ff. & C. de his quibus, vt indign. & pleniſsimè in omni materia per Felin. in capit. capitulum, col. 10. & ſequent. de reſcript. communis enim regula eſt † non parentem præcepto teſtatoris,
38 priuari commodis ex teſtamento prouenientibus. l. cum pater. §. libertis, de leg. ſecundo, & ibi doct. Aret. conſil. 67. col. 3. in 2. & 3. dub. Curt. ſeni. conſ. 64. ad fi. num. 72. & ſequ. Pariſ. conſ. 1. num. 68. & ſequ. lib. 3. Aym. conſil. 24. col. 2. num. 5. & alibi etiam ſi contrauenit dando eleemoſynam Ange. conſ. 237. Anaſtaſius, col. pen. ver. nunc ad ſecundum, & ver. ſeq.

Non parua eſt cõtentio, ad quem autem pertineat
39 † emolumentum teſtamenti, de quo priuatus reperitur impugnans, & inobediens teſtatori, ſi teſtator dixerit ad eum quidem quem dixerit, pertinebit emolumentum. aliàs ſeriatim ad ſubſtitutos cohæredes fideicommiſſarios & legatarios, iux. text. in auctent. hoc amplius. C. de fideicommiſſ. Bartol. conſ. 29. proponitur, num. 3. apertè Bald. conſil. 346. quando quis priuatur, lib. 4. Pariſ. conſ. 20. num. 63. lib. 3. Bartol. in l. pater. fam. ad fi. ff. de hæred. inſtit. vbi & alij, & Bart. in l. vxorem. §. hæres, de leg. 3. Ruin. conſ. 87. col. 2. nu. 3. & conſ. 202. col. fin. num. 2. lib. 2. Alexan. conſ. 138. oportunè conſideratis. col. penult. & fin. num. 24. & ſequent. lib. 1. Caſtr. conſi. 221. antequam veniam, col. 2. nu. 3. 4. lib. 2. vbi in cohærede, & offenſo ex contrauentione, prædictis verò deficientibus ad venientes ab inteſtato defertur, commun. opini. per Clar. §. te-
40 ſtamentum, quæſt. 69. in fin. † legata verò ad pias cauſas ex contrauentione implere debentis ſpectant ad epiſcopum diſtribuenda, vt conuenit Abb. conſil. 40. venio ad primum, ad fi. lib. 1.

41 Quid † de tutore legatario, fideicommiſſario, vel ſubſtituto pupillariter, & non parente teſtatori in ſuſcipiendo tutelam, vel curam impoſitam à teſtatore, vide l. Neſennius, & ibi Bart. ff. de excu. tut. Barto. & alij in l. ſi legatarius. C. de lega. tex. & doct. in l. etiam ſi partis. de lega primo, Roma. conſ. 207. 220. 234. Angel. conſil. 166. Dec. conſ. 178. col. fin. conſ. 192. colum. 2. & ſequ. Ange. Aret. tract. de teſta. glo. 96. numer. 7. Ruin. conſ. 38. col. 2. num. 3. conſ. 49. col. 2. num. 4. lib. 2. Crot. conſ. 378.

42 Fiſco † quandoque ea deferũtur, quæ ab indignis, ſeu aliquo modo priuatis auferuntur ſpectãtia ex teſtamentis, huius enim ſpeciei caſus aliquos vſu contingibiles recenſebo, de quibus primum eſt generalis doct. per gloſſ. Barto. Bald. & ali. in l. hæreditas. C. de his qui. vt indi. & in l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoffic. teſta. tradita per longas diſtinctiones ibi vi-
43 dendas, datur & † caſus, quo aliquis inobediens priuatus eſt emolumento dato per teſtamentum, & in eo non eſt, qui ſeruare poſsit voluntatem teſtatoris, ideo id ablatum tanquam ab indigno applicatur fiſco per l. proximè, de his quæ in teſta. delen. & l. cum quidam de his qui. vt indign. tradit Oldr. conſilio 16. thema. tale eſt, Titius, col. iin. ver. ad tertiam quæſtionem, hoc ſanè præſupponit illum indignum & priuatum acquiſiuiſſe, vel poſſe acquirere ex teſtamento, & quòd hæredis inſtitutio teneat, alias in pro non ſcri-
44 pto, † vt quando eſt inſtitutus ſpurius nõ venit fiſcus, ſed certi venientes ab inteſtato, vt per gloſſ. Bart. Bal. & ali. in l. ſi pater. C. de hæred. inſti. & in d. l. hæreditas, & Corn. conſil. 310. colu. 2. ver. tamen hic, lib. 1. & conſ. 222. ver. in hac conſultatione, col. 2. ver. item in-
45 fertur, lib. 4. Vnde † relictum ſpurio fiſcus non aufert, niſi duobus concurrentibus. ſ. quando clam eſt factũ relictum, & hæres ſcriptus fidem præſtitit de ſoluendo relictum ſpurio, Dec. conſi. 311. ad fin. Socin. conſ. 84. col. 1. lib. 4. Bart. conſ. 119. cuius quidem hæredis confeſsio de hoc facta etiam abſente fiſci procuratore prodeſſet fiſco. Franc. de Ramponibus inter conſil. Calder titu. de teſta. conſ. 25. & Corn. d. conſ. 310. col.
46 3. ver. & text. lib. 1. vbi † autem ſpurius palàm eſſet inſtitutus à prætenſo patre, etiam ſub nomine matris. ſ. talis filius dominæ Bertæ, fiſcus nihil haberet in hæreditate agere, vt latè contra fiſcum reſpondit Alexand. conſ. 202. perſpectis verbis, lib. 6.

47 Idem † quando hæreditas, fideicommiſſum, vel legitima non acquiſita bannito, ſed ſub ſpe, & cõditione, & non agnita exiſtat, & non debetur fiſco etiam ſub confiſcatione bonorum, vti hæc ſint bona conditionalia, l. ſi mandauero §. ſi cuius bona. ff. mand. Bal. conſilio 27. ad dictum condemnatum, lib. 4. & conſil. 399. ſtatuto. ad fin. lib. 3. plenè in fideicommiſſo conditionali, Roma. conſ. 247. primo dici poteſt, Alexan. conſil. 23. col. 2. nu. 8. & ſeq. lib. 1. Iaſ. in l. fi. ſed quia, col. 1. commun. de lega. latè diſcurrit Ruin. conſ. 124. col. 2. num. 5. & ſequent. & conſ. 129. colu. 2. num. 3. & ſequ. lib. 2. & conſ. 123. col. penult. & fin. lib. 4. & latè Dec. conſ. 438. col. fin. vnde Bald. in l. legatarius. ff. de
48 excu. tut. arguit ex illa lege, quòd † propter delictum hæredis non confiſcantur bona ſubiecta reſtitutioni, ita not. quod quis retinet per alium, quod per ſe non
49 retinet, item † quando bona conditionalia non veniant in confiſcatione, vide plenam apoſtill. per Alexand. ad Bartol. in l. quod traditum, ad fin. de condit. & demonſtr. & Boſsi. tract. crimi. titu. de bonorum publica. num. 27. de his aliqua plus remiſsiuè, quàm reſolutiuè more ſuo tract. Menzar. de fideicommiſſ. par. 2. q. 47.

50 Idem † de bannito ante mortem patris, quòd hæreditas paterna non pertineat ad fiſcum, ſed ad filium banniti. l. ſi qua. & ibi Bartol. & Bald. ff. de iur. perſo. Alexan. conſ. 75. col. fin. num. 19. 20. lib. primo. ita eſſe veriorem & magis communem opinionem, dicit Ruin. conſilio 49. columna ſecunda, & Iaſo. conſilio 166.

166.col.3.ſub ver.quartò facit.lib.ſecundo.
51 Quoniam † fiſcus habetur loco hæredis extranei.
ideo confiſcatis bonis filij hæredis patris habentis
matrem relictam vſufructuariam omnium bono-
rum,ſtante filio hærede,debentem conſequi ſolùm a-
limenta per conſuetudinem Bulg. per gl. in auct.hoc
locum. C. ſi ſecun. nupſ. poſtmodum ſuccedẽte fiſco
debet ipſa mater conſequi integrum vſumfructum,
vt bene declarando probat Curt. Seni. conſilio 14.
concluſionem hanc firmando. quæ non tranſeunt
in extraneum hæredem,non tranſire etiam in fiſcũ:
quæ verò tranſeunt,pariter & in fiſcum tranſire, te-
net Boſsi.dict.tit.de bonorum publica.numer.16. eſt
text. in l. in facto.§. ff.de conditio. & demonſtrat. &
52 conſequenter † filius bannitus capitaliter, cum in te-
ſtamento patris fuerit præteritus,& nulla bona in ci-
uitate reliquerit,ideo ſucceſſorem non habeat.l. lex
Cornelia.de vulga. & pupill.& ibi Bald. Imo. & Ale-
53 xan. † fiſcus eius nomine non poteſt dicere teſtamen
tum paternum nullum. & ſic eius ſucceſsionem ob-
tinere non poteſt ex perſona banniti ,cum cauſam lu
cratiuam habeat,ſibi obſtat ex perſona auctoris exce-
ptio doli mali.l.apud Celſum.§ de auctoris,de excep.
doli firmat Bald. in d l. ſi qua pœna verſic. ſed quæro
pone. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. ſequitur Aret. in
l.ſi quis mihi §.ſeruus,ad fin. ff. de acq.hæred.Iaſ. in l.
ſi filius qui patri,col.3.ver. ſeptimò limita.de liber. &
poſthum.refert ſed inuolutè Boſsi. di.tit.de bon.pu-
blica.ſub nu.17.idem pro ſingulari ponendo bis fir-
mat Fran. Cremen.not.12. & not.89.
54 Incidenter quæritur † de iuribus fiſci, ſeu aliorum,
quando euenerit aliquem fuiſſe impeditum condere
teſtamentum , ſolutio remittitur ad not.in l. 1.ff. ſi
quis aliq.teſta.prohi. adde Anch conſ. 337. de efficа-
cia,Alexand. conſ.172.lib.5.Corn.conſ. 150.ad fi. con
55 ſil.209.col.5 & ſeq. li.2. † quæ neceſſariò ſint probãda
plenè examinat Pariſ. conſ.67. num.30. & ſeq per tot.
lib. 3. & Meno.de arbitr. iudi. lib. 2. cent.4. caſ. 395.
56 Si quis demum † non paruerit appoſitæ conditio-
ni,vel modo,& teſtatoris voluntati,attamen emolu-
mentum ſibi teſtamento relictum conſecutus fuerit,
nunquid hoc retinere debeat. Dico equidem. quòd
is,cui tali caſu contrauentionis applicari debeat emo
lumentum ipſum,poteſt illud repetere,& cõſequi cõ
dictione ſine cauſa.vel ob cauſam per tex.in l.liberto.
§.Lucius,de an.le.& ibi gl in ver.vtili repetitone, per
l.ſi hæres.ff.de cond. ca.da.& l.quidã reip.de vſuf.leg.
ibi alle.in ſpecie firmat Alex. conſ.102.col. 2.ver.ſecũ-
do principaliter.& col.3. ver. actio autẽ,li.2.ita ex fa-
cto reſpondi conſ.179.nu.24. li.1. facit l. ſi ſponſus,ad
fi.ibi cæterùm indebiti fideicõmiſsi eſſe repetitionẽ.
ff.de dona.inter vi.& vx. & in ſpecie ſcripta per Cum.
57 conſ.107.ſub ver.ad propoſitũ igitur , idem † ſi poſtea
apparuerit teſtamentum inualidum,legatorum ſolu
torum datur repetitio.l.cum filius.§.fin.de legat.2.&
l.2. ff.de cond.indeb.vbi tex.apertus.
58 Veruntamen & tertio † nõ omnis,non ſemper vo-
luntas teſtatoris ſeruãda vel ſequẽda eſt,alibi in ſupe-
riorib.dictũ eſt.& ſuo etiã iſto loco repetitur,quòd nõ
omnis volũtas patris eſt eius teſtamentũ . nec omnis
eius voluntas eſt ſequenda per filiũ,dicit Bal.in l.1.§. ſi
defunctus.ff.de reb.eo.non eſt ſequenda voluntas te-
ſtatoris,quæ nõ tranſit in diſpoſitionẽ Bal. Bart. Imo.
in l.cum quidã filium fa.ff.de hære.inſti.Alex.conſ.55.
col.3.ſub nu.9.li.3.Iaſ.conſ.29.col.pen. ad fi.li.3.Deci.
conſ. 465.num.7.Pariſ.conſ.89. col.pen. nu.33. lib. 2.
cum concor.per Tiraq.in l. ſi vnquã,ver. libertis. nu.
20.& ſeq.de reuoc.donat.& gloſ.in l.1.C.arbit tut.&
quæ non valet circa ea in quibus non poteſt teſtator
diſponere,vt quamplurimos caſus enumeraui,& pro
baui ſuprà lib.2.interp.2.dubit.ſecunda,ſolut.2. quos
in ſumma adhuc referam tendere ad hæc.quãdo diſ-
poſitio teſtatoris eſt contra leges vniuerſales,cõtra bo
nos mores,contra publicã vtilitatẽ, irrationabilis, il-
licita,viam aperiẽs ad delinquendũ,impoſsibilis,nu-
da,vana,dolũ fraudẽ continens,ſingula quoque hæc
aliquorũ exemplorũ inſertione breuiter explicabo.
59 Namq; contra † leges in eo, quòd prouidẽt in vni-
uerſo,& ad publicam vtilitatẽ. vel reſpiciũt formam,
vel ſolennitatẽ actuũ,voluntas teſtatoris non eſt ſer-
uanda.l.nemo poteſt.l.ſi quis inquilinos.§.fin.de leg.
primo,& ibi latiſsimè doct.& Luc.de Pen.in l.1.colu.
4.& ſeq. C.de expenſ.lud.li.11. alibi dixi, & repeto in
60 ſpecie plura notabilia ſua dicta,quòd † teſtator nõ po
teſt facere quod leges,& qui eſt miniſter legis,& qui
poteſt interdum ſupplere, interdum interpretari le-
ges,in ſuo teſtamẽto locũ non habeant . per d.l.nemo
bene facit & l.teſtandi. C.de teſta.& d.l.ſi quis inqui-
61 linos.§.fi.de le.primo.& ibi latiſsimè doct. nãq; † vo-
luntas teſtatoris iuri contraria,illicitum continẽs,vel
inepta nõ ſeruatur,per l.1.in prin.C.de vſur & l.ſeruo
alieno.§.fi.de lega.primo , quinimmo ſubiungit, ſi à
principio talis voluntas non ſit cõtra ius. vel illicita,
ſed poſtea curſu temporis detegatur iniuſta.& illicita,
venit tunc nõ ſeruãda,vel moderãda per capit. ſugge-
62 ſtum,de deci.inferendo etiã ad quæſt. † legati poſſeſ-
ſionis Eccleſiæ facti,vt eius fructus expẽdantur in or-
namentis Eccleſiæ,quæ ſi abundet ornamẽtis.& fru-
ctus poſſeſsionis relictæ neceſſarij ſint pro alimentis
rectoris Eccleſiæ, ita volũtas teſtatoris in hoc nõ ſerua
tur,ſed lex Dei,qui præcipit,vt qui altari ſeruit,paſca-
tur ex ipſo,& ſic fructus in alimentis rectoris cõuerti
poſsint,vt ibi per eũ , toties enim ſecũdum voluntatẽ
teſtatoris quis facere cõpellitur,quoties cõtra legẽ ni
hil ſit facturus,per tex.in l.ſi quis eũ,de cõd.& demõ.
& ibi Bar.& alij not.quòd volũtati defuncti nõ pare-
tur,quæ ſit cõtra legẽ.Cõfirma & prædicta per d.cap.
ſuggeſtum,quòd ſecũdum varietatem temporum va
riat interpretatio diſpoſitionis.ita Bal. in l. ſi paterfa.
in quarto nota.ff.de hæredibus inſtituendis.
63 Contra † bonos mores teſtatoris volũtas ſeruanda
nõ eſt,d.l. ſi quis inquilinos,§.pen.ibi conuenit exem
plũ,quãdo quis ſcripſerit vel etiã turpe aliquid , & ibi
gl.in ver.turpe,pro exẽplis allegat l.ſeruo alieno.§. fi.
de legat.primo,de ſuperuacuis impẽſis & ineptiis cir-
ca ſepulturã,& funus.& l.filiusfa.§.ædes,eo de ædib.
deſtruendis,& l.quidã,in princ.de condi.inſti.de ſuo
cadauere, ſuis reliquiis proiiciendis in mare & vide l.
reprehendenda. de inſtit.& ſubſti. de diuortio faciẽ-
do inter coniuges,vel aliàs quid probroſum,vt l.1. in
fi.C.de his quæ pœn.nomin.§.fi.In fin.inſtit.de legat.
64 † prout nullã vim habẽt pacta,quæ fiunt cõtra bonos
mores,l.pacta quæ cõtra. C.de pact. & ibi gl. dat exẽ-
plũ,quãdo fit de futura ſucceſsione.l.fin. C.eo. & ex-
preſsius in l. ſtipulatio hoc modo cõcepta,de verborũ
obligationib.cũ aliis ibi ſignat.in gl. & Bal.in rubric.
C.de cõdict.ob turp.cauſ.in d.l.pacta quæ,& ibi Alex.
65 & Iaſ.& Dec. declarãt,† qui dicãtur boni mores, de iu
re ciuili,quicquid eſt improbũ , & inhoneſtũ dicitur
cõtra bonos mores,de iure canonico,quidquid indu
cit peccatũ eſt contra bonos mores.vtroque autẽ iure
apud nos crederem voluntatem teſtatoris non eſſe
ſeruandam.quæ tali vtroque iure eſſet contra bonos
mores,quia tale vtrumque ius tenemur ſeruare.

66 Contra † publicam vtilitatem non eſt ſeruanda voluntas teſtatoris, quando impedimẽtum præſtat matrimonio contrahendo, vt l. quoties. l. cum ita legatum. & l. hoc modo, de conditio. & demonſtr. in caſu quo teſtator mandauit ſuos deſcendentes, tam mares quàm fœminas debere matrimonium contrahere cum mercatoribus, ſeu filiis mercatorum, & nõ cum alia qualitate perſonarum, vocatis intereſſatis, quibus ſpectaret commodum per contrauentionem, iudicem debere tale præceptum, tanquam repugnans vtilitati publicæ pronunciare non eſſe ſeruandum, & poſſe contemni ex facto reſpondit Oldra. conſ. 16. thema tale, Titius. in fi. per l. qui teſtamento. ff. de excuſ. tuto. & l. ſi id quod. §. doli, de iuriſdictio. omnium iudicum, vbi iudicis iuſſu excuſatio profutura eſt, facit ratio, ea enim quæ communiter &c. auctẽ. res quæ. commun. de lega.

67 Irrationabilis, † & illicita voluntas teſtatoris non eſt ſeruanda, in caſu. l. paterfamilias. ff. de hæredibus inſtituendis, vbi duobus hæredibus in teſtamẽto præcepit teſtator monumentum ſibi conſtrui, & ſi alter eorum deficeret, quòd ambo eſſent hæreditate priuati. vno repudiante hæreditatem, altero conſtruente monumentum, is qui paruit teſtatori habebit hæreditatem, quòd verò priuetur facto alterius in hoc teſtatoris, ſi quæ videretur, voluntas non ſeruatur, quia irrationabilis & illicita eſt, per textum ibi & Bart. & Imola dicunt, & per ſcripta à Menoch. conſ. 99. num. 117. 118. 119. & 120. & Socin. conſ. 21. col. fi. num. 20. lib. 3.
68 † ſicut mandatum ſuperioris non adimpletur, vbi ratio non adimplendi reddi poteſt, glo. fin. in cap. cum teneamur, de præben. dicitque Clar. in ſuo §. teſta-
69 mentum, quæſt. 50. ſub ver. pone ergo, † quòd irrationabilis eſt diſpoſitio teſtatoris, quę turpem perſonam prætulit fratri cõſanguineo, vel ſorori, ideo fratris vel ſororis teſtamentum continens hæredem inſtitutum infamia, vel turpitudine, vel leui nota maculatum poteſt infringi ab altero fratre querela inofficioſi teſtamenti per text. in l. fratres. C. de inoffic. teſtament. & ibi latè Docto. & in propoſito Iaſon conſ. 71. numer.
70 2. lib. 1. dicit † quòd à fratre hæres inſtitutus dicitur turpis perſona, qui ſit filius ſacerdotis, & qui ſit excoriator equorum, luſor, ebrius, diſſolutus, malæ & inhoneſtæ vitæ, mulier adultera, ſcortum faciens, mimus infamis ipſo iure, vel per ſententiam, item diffamatus de aliquo crimine, puta homicidio, rapina, furto, falſitate, vel alio ſimili, quamuis non ſit condemnatus, & diffamatus apud bonos, & graues viros, & vſurarios, concubina, vel damnatus ex vulnere, vt ibi per eum, & probatur ex verbis textus in d. l. fratres, ibi, vel leuis notæ macula, per Pariſ. conſil. 64. num. 12. & 13. lib. 3. & plenè Decius conſ. 530. col. 1. vbi in ſpecie contra inſtitutum habentem vxorem, & tenentem cõcubinam, de ſpurio inſtituto, quòd ſit infamis. Curtius Iunior conſ. 136. col. fin. num. 2. etiam ſi legitimatus ſit, latiſſimè Celſ. Hugo conſ. 73. de vſurario, per Matheſi. not. 49. De inſtituto tamen ab his ſimilibus defenſo per Grat. conſ. 6. li. 2. per Bero. conſ. 19. lib. 2. de ſpuria nupta viro legitimo & naturali defenſa per Anchar. Regienſ. quæſtio. 60. nu. 4. & ſequ. part. 2. de excommunicato excommunicatio. maior inſtituto Vall. conſ. 95. nu. 25. lib. 4.

71 Viam † aperiens ad delinquendum, voluntas teſtatoris non eſt ſequenda, vt quando obligatum ad reddendum rationem adminiſtrationis teſtator liberat à confectione inuentarij, & à redditione rationis. Diſpoſitio huiuſmodi namque ſeruanda nõ eſt, quin ſaltem fiat aliqua diſpoſitio bonorum, prout iudex arbitrabitur cedere, puta, ad vtilitatem pupilli. Baldus ſub num. 4. Salycet. ſub num 5. in l fin C. arbitr. tute. Gualden. de arte teſtan. tit. 7. cau. 3. nu. 4. præter alleg. per eum adde Angel. conſ. 144. reuocatur, in fin. Bart. in l nemo poteſt, numer. 12. & ibi ali. de legat. primo. Aymo conſ. 193. numer. 10. pro communi ponit Clar. ſuo §. teſtamentum. in quæſt. 66. ad fin.

72 Pone quòd † teſtator mandauit ſuæ vxori, quòd deberet ſuis hæredibus reuelare & manifeſtare aurum, argentum, iocalia, & alia ſua bona mobilia, poſtea in codicillis reuelauit eam à tali manifeſtatione ei legãdo quicquid acceperit, & alienauerit de dictis bonis mobilibus, nihilominùs poteſt cogi hæc legataria reuelare dicta bona, & ſibi in hoc non ſeruatur voluntas teſtatoris ne inuitetur ad delinquendum per l. primam, C. de vſufruct. & l. ſcire, vt in poſſeſſ. legat. firmat Guid. Papa, in quæſt. 515. teſtator, facit quod in ſimili dicit Caſtren. in l. quem hæredi. in fin. de rebus dub. quòd teſtator dixerit alicui negotium aliquod, quod teneret in ſecreto, & nulli diceret, & is morte præuentus non expedierit quid teſtator ordinauerit, ſed in ſuo teſtamento manifeſtauerit ſuo hæredi per eum expediendum, id proinde nõ habet vitiare propter iuſtam cauſam, quia ſemper non eſt parendum voluntati teſtatoris. l. in confirmando. ff. de confirm. tuto. vt ibi per eum.

73 Impoſsibilis, † nuda, vana, parum proficua teſtatoris voluntas non eſt ſeruanda, vt de conditionibus impoſsibilibus. vel deriſoriis eſt text. in l. 1. & ibi gloſſ. & doctores, & in l. conditiones. de conditionib. inſtitu. vt de præceptis nudis abſque cauſa. l. filiusfamilias. §. diui. de legat. primo, l. pater filium. §. Iulius, de legat. tertio, & in his locis pleniſsimè doctor. tradunt, parum proficua non ſequenda, vt ſi cognouerit iudex nõ expedire quod teſtator iuſſerit circa ſuos filios pupillos, vt l. quintus. §. nec tamen ſemper, de annu. lega. vt propter iuſtam & euidentem cauſam debet fieri diuiſio, vel alienatio, quam teſtator prohibuerat fieri de bonis communibus cum pupillo, perpulchrè tradit Aret. conſ. 22. col. penult. & hoc ex arbitrio & poteſtate, quæ iudici ipſi à iure tributa eſt pro vtilitate minoris, ſequitur Aymo conſ. 190. num. 9. conſ. 193. nu. 10. & latè Thoma. Gramma. deciſ. 7. hoc ſanè conceditur quando conſtat iudicialiter de noua cauſa ſuperuenienti ignota teſtatori, quam ſi ſciuiſſet, veriſimiliter iuſsiſſet prouideri, prout iudex ob ipſam cauſam de nouo apparentem mouetur prouidere pro vtilitate minoris, ita Dec. conſ. 349. col. 3. num. 5. Gramma. & Aymo referunt per textum apertum in l. in cõfirmando, in l. vtilitatem, de confirmatio. tuto. dixi iudicialiter, per gloſſ. fin. in d. l. vtilitatem, illa verba, eorum quæ ipſe pretor de tutore compertas habet exponentem, id eſt, nouit vt iudex, per l. illicitas. §. veritas, de offic. præſid. & per text. in d. l. quintus. §. nec tamen ſemper, de annu. legã. veluti ſi prætor doctus ſcit non expedire &c. bene ſentit Bal. conſ. 75. ſpurio, ad fi. lib. 1. tunc enim voluntati teſtatoris ſtatur, quãdo filio vtique rectè proſpexit. l. 3. §. 1. ff. de admi. tut.

74 Dolum, † fraudem continens teſtatoris voluntas non eſt ſeruanda, quando conſtare poteſt etiam coniecturis, indiciis, & legitimis præſumptionibus, dolo, fraude, delinimentis, inſtigationibus, machinatione, & ſimulatione quorundam teſtatorem fuiſſe inductum ad faciendum teſtamentum relinquendo ipſis

ipſis doloſis, vel aliis ſuis, priuando, vel ſuccedentes ab inteſtato, vel hæredes ſcriptos in primo teſtamento, dolus primùm & fraus probatur indiciis, coniecturis, & præſumptionibus per text. & ibi omnes not. in l. dolum. C. de dolo. & in ca. 2. de renunti. in 6. gl. & Bart. in l. apud Celſum, in princ. ff. de except. doli, Decius conſ. 337. in fin. Calca. conſ. 23. col. 1. Iaſ. conſilio vigeſimo quinto, ad nu. ſecundum, lib. 1. conſ. 141. col. 2. nu. 4. lib. eod. Parit. conſ. 83. nu. 47. lib. 3. Aym. conſ. 143. nu. 12. lib. 4. & alibi paſsim docto. firmant,
75 nam † ex introitu mariti clam & occultè ad cubiculũ vxoris infirmæ teſtantis, & ſuper eius faciem importunè aſtantis, & rogantis enixè, vt ſibi faceret legatũ de vna domo, probari dolum mariti, & tale legatum inualidum confirmat conſ. Neapol. per Afflict. deciſ.
76 ſexageſima nona. numero ſeptimo, & ſequent. † item ex eo quòd quidam ſatis locuples habens filium ex prima vxore, eum plurimum amabat, ſumptuoſè veſtiendo, & curando eum matrimonio collocari cum puella ex nobilioribus de loco eam dotando de ſuo, & multas expenſas circa filium & nurum faciendo libentiſsimè, & ex eo viſis nepotibus maſculis, & filio aduerſus patrem nullum vnquam ingratitudinis ſignum oſtendẽte, ſed nouerca ſubducta filium talem, & nepotes ampliùs in ſuam domum introire noluit, eis quid non dando, niſi parum, & occultè neſciret nouerca. & in ſuo teſtamento huic filio ex primo matrimonio in totum patri ab inteſtato ſucceſſuro per ſtatuta loci de ſuo non relinquendo vix quartam partem legitimæ, amplum legatum faciendo nouercæ, vniuerſalem hæredem inſtituit filium ex nouerca, & alios filios ex ea naſcituros aliàs excluſam ab inteſtato, & ſolùm dotandam ſtante filio maſculo per dicta ſtatuta, binas renuntiationes bonorum paternorum & maternorum à dicto filio primi matrimonij vlteriùs extorſit. pœnis impoſitis ipſi filio ſi contrauenire renuntiatis, applicandis filiis dictæ nouercæ ſecundi matrimonij, & attenta communi conſuetudine prudentium hominum in ſuis teſtamentis inſtituendi hæredes filios maſculos, & filias ſolùm dotandi, ex huiuſmodi facti ſpecie, ex facto reſpondi dictum teſtamentum, & renuntiationes tantum præiudiciales filio primi matrimoni. doloſis delinimentis, inſtigationibus & machinationibus nouercalibus probari factum per patrem, & extortas per text. in l prima, ibi ex facto intelligitur cum ſign. ibi in gloſſ. verſi. ex facto, per Bartol. & Cuma. numero ſecundo, ff. de except. doli, & per text. in l. non eſt enim. ff. de inoffic. teſtamen. & ibi Alber. notat veridicam legem, quæ di
77 cit † parentes moueri ad iniuriam filiorum propter blanditias, & deceptiones nouercarum, & quòd tales blanditiæ habent intra dolum admiſſum. & ibi Fulg. ſub l. ſecunda, numero ſeptimo, dicit hoc procedere, quando hæreditas illa aufertur cui debita eſſet, & ibi Caſtrenſ. numero ſexto, not. l. contra nouercas, vt
87 præſumantur inimicæ priuignorum, & quòd † quicquid facit pater contra filios habẽtes nouercam, præſumatur feciſſe ſuaſionibus nouercalibus, & ſic non debet tolerari dicit ipſe, & probatur hoc vltimum dictum, quòd non debet tolerari per text. ibi. non eſt enim conſentiendum parentibus iniuriam &c. idem ibi Curt. Iun. conſilio octauo, not. & Hierony. Cagn.
79 numero nono, inferentes etiam † renuntiationes factas patri de hæreditate paterna per filios. ſeu filias habentes nouercas præſumi factas propter inſidias nouercales, & hoc haberi per præſumptiones legum, quę dicuntur liquidiſsimæ probationes, per l. licet Imperator, & ibi gl. Alexand. & Iaſo. de legat. primo, & l. ſi quis locuples. ff. de manumiſſ. teſtamen. ideo de facili infringuntur, dicit ipſe Cagno. idem fortiùs dicẽdum eſt de teſtamento patris auferente hæreditatem paternam filio habenti nouercam. de quo expreſsim loquitur dicta l. non eſt enim, concurrentibus maxime factorum qualitatibus ſuprà enuntiatis, vel ſimilibus etiam aliter extrinſecè non apparentibus, quòd nouerca inſtigauerit & induxerit patrem ad priuandum filium primi matrimonij ſuis bonis, quia ſat eſt quòd pater filio ſubduxerit nouercam domi exiſtẽtem, iuxta carmen Virgil. Eſt mihi namque domi pater, eſt iniuſta nouerca: & exinde legis præſumptionẽ Caſtrenſ. Curt. Iun. Cagnol. & alij inducunt in di. l. non eſt enim, & ibidem Ang. dicit per illam l. obtinuiſſe hæreditatem pro quibuſdam pauperibus, quibus fuerat ablata falſis perſuaſionibus propinquorũ teſtatoris, vt ibi per eum.

80 Itaque † teſtamentum dolo alicuius conditum nõ eſt ſeruandum, nec tolerandum, per dictam legem primam, de except. doli, vbi quidem dolo fit, tam in contractibus, quàm in teſtamentis, quàm in legibus, & l. Lucius. §. Sempronia. de legat. ſecundo, & per clariorem text. in §. hæc autem diſpoſuimus, ibi & talem quidem ſcripturam, quia dolo eam, & machinatione quorundam compoſitam fuiſſe comperimus, nullo modo permittimus obtinere, in auctent. vt cum de appella. cogn. & per Caſtrenſ. in dicta lege ſecunda, numero ſexto. ff. de inofficio. teſtament. dum ait, & ſic non debet tolerari, & Iaſo. in conſilio centeſimo quadrageſimo primo, viſa longa, columna ſecunda, ſub numero tertio, lib. quarto, & ex inſtigationibus nouercalibus per Gramm. deci. quinquageſima quinta. in principio, ex importunis perſuaſionibus mariti, per Afflict. dict. deciſ. ſexageſima nona, numero ſe-
81 ptimo, vſque ad fin. idem ex † importunis precibus vxoris legatum ei factum per maritum non valere, Tiber. Decian. conſilio trigeſimo ſecundo, numer. 22. lib. 3. ad idem & conſilio 65. numero ſecundo, & ſeq.
82 li. 2. & per plura † teſtamẽtum matris ſolùm filio maſculo relinquentis legitimam, & inſtituentis filiam hæredem vniuerſalem, ei ſubſtituendo fratrem, huius quidem fratris dolo & inſtigatione non valere, non fore ſeruandum egregiè probat Socin. Iun. conſilio 50. col. prima, & ſequent. lib. tertio. idem ſentit Aymo conſilio centeſimo quadrageſimo tertio, numero octauo, nono, & decimo, his denique perbellè concinit ſententia Ciceronis per hæc verba, Mihi quidem etiam veræ hæreditates non honeſtæ videntur, ſi ſint malitioſis blanditiis officiorum, non veritate, ſed ſimulatione acquiſitæ. hæc ille in tertio lib. de officiis, ſub cap. incipien. quæ diiudicanda ſunt, & ſenſum teſtatoris iniquum ſequi non debemus, inquit Soci. conſilio vigeſimo primo, columna ſecunda, ſub numero 7. lib. 3. facit text. in l. facta. §. ſi vero turpis. ad Trebellianum.

84 Quamuis prædicta de dolo, videantur habere locum quando † dolo eſt inſtitutus hæres, vel commodum ſentit ex teſtamento, non vero quando alius ſen-
85 tit commodum, † cui alienus dolus nocere non debet. l. ſi procurator. in princi. ff. de except. doli cum ſimilib. & † veniens ab inteſtato contra teſtamentum dolo conditum patris eius annullatione, quaſi neceſſe habeat ſupplicare Principi ſecundum Bald. in l. ſi frater. C. qui teſt. face. poſ. aſſerentem Bartol. in l. 1. §.

fuit quæſitum.ff.ad Trebell. ſentire ſucceſſuros ab in-
teſtato non expugnare tale teſtamentum, tamen & i-
dem dicendum eſt, quando alius ex teſtamento dolo
etiam alterius condito in perniciem alterius vocati
ab inteſtato acquirit ex tali dolo, qui eſt immediata
cauſa ſuæ acquiſitionis, tunc ei dolus iſte nocet, ex o-
pin. Petri Cyn. & omnium tenet Bartol. in l. fi. col. 1.
numero ſeptimo. ff. ſi quis aliq. teſta. prohi. idem pro-
bat Saly. in l. prima, numero 4. ver. in contrarium. C.
eo. quod ab inſtituto aufertur, non quia ipſe deliquе-
rit, ſed propter vitium ipſius actus, idem ibi Caſtrenſ.
86 tenet hac ratione, quia ſicut † dolus tuus non debet
mihi nocere, ita non debet eſſe cauſa mei lucri per al-
lega. ibi per eum, adde text. apertum in lege prima, in
fi. ff. ſi vent. nomi. muli. in poſ. eat. ita eſt comm. opin.
per Bartol. & Caſtren. in locis hic alleg. meritò Fulg.
Alexan. & Corn. in d. l. ſi frater, firmantes quod Bar-
tol. nihil contrarij de hoc dicit in di. §. fuit quæſitum.
& ſequentes Bald. in prima ſua opinio. tenent ſatis eſ-
ſe ſucceſſuros ab inteſtato contra tale teſtamentum
iuuari actione de dolo, vel in factū. argum. l. Lucius.
§. Sempronia, cum glo. ibi de leg. ſecundo. l. prima. ff.
de dolo, & l. qui nomine, de falſ. Angel. Caſtren. & a-
lij in d. l. non eſt enim de inoffic. teſtamen. qui tex. ſa-
ne loquitur generaliter, vbi filij iacturam patiantur
in hæreditate paterna teſtamento patris corrupti in-
ſtigationibus nouercalib. generaliter etiam loquitur
text. in d. §. hæc autē diſpoſuimus, ibi, quia dolo eam
& machinatione quorundam, &c. in auctent. vt cum
de appel. cogn. generalia quoque ſunt verba edicti de
dolo. l. quæ dolo malo facta eſſe dicentur, ſi de his re-
bus alia actio non erit. & ſi iuſta cauſa eſſe videbitur,
iudicium dabo. vt l. prima, in princ. ff. de dolo: iure e-
nim merito licet hæc non allegando competere a-
ctionem vel exceptionem de dolo, ſi ad commodum
alterius dolo malo alicuius teſtamentum fuerit factū
vel mutatum, tenet Gualden. de arte teſtan. tit. 11. cau.
4. num. 4.
87 Atque † per ſententiam iudicis in totum, prout te-
ſtamētum dolo factum compertum fuerit, vel etiam
in parte reſcindi poteſt, not. Bald. in l. cum duobus.
C. de inoffic. teſtamen. cum aliis refert & probat Af-
88 flict. d. deciſ. 69. iam dixi in propoſito † iudicem in
cauſa coram eo vertente habere poteſtatem interpre-
tandi leges & canones, gloſſ. in cap. 1. de poſtu. præl.
cum concord. ibi per Dec. nu. 39. & in cap. intimaſti,
col. 1. de appell. Franch. in c. cum ſpeciali, col. 2. ad fin.
eo. Natt. conſil. 282. in fi. necnon aduerſus geſta per
dolum etiam in teſtamētis plenè per leges prouiſum
eſt to. tit. ff. de dolo, & de except. do. & ſi quis aliq.
teſt. prohib. ideo ad illud, quod de hoc ſit ſupplican-
dum Principi ſecundum Bald. in d. l. ſi frater. reſpon-
89 detur quòd † fruſtrà imploratur à Principe, quod à le-
ge conceditur. l. 1. C. de theſau. lib. 10. fruſtràque peti-
tur pronuntiari per iudicem ſuper iure legis ſcriptæ,
dicit Bald. in l. ſuus hæres. ſub nu. 1. C. de repu. hæred.
90 Licet quoque † pater habens filios & primi & ſe-
cūdi matrimonij ſola legitima relicta filio primi ma-
trimonij, in reliquo poſsit ſuo teſtamento vniuerſalē
hæredem filium ſecundi matrimonij ſibi forſan ma-
gis feſtiuum, & dilectum inſtituere. & tale ſuum va-
leat teſtamentum ex licentia conceſſa per text. ex §. ſi.
in aucten. de nupt. Aymo conſ. 193. nu. 2. plurimum
tamen verſando in facti ſpecie, de qua conſultum an-
te dixi me reſpondiſſe, dicendum eſt, vbi ex factorum
circumſtantiis conſtare poteſt patrem ex mera dile-
ctione paterna magis erga filium ſecundi matrimo-
nij, quàm erga filium primi nouercali inſtigatione
aduerſus primi matrimonij filium euidenter ceſſan-
te motum fuiſſe ad relinquendum plus filio ſecundi
matrimonij, tunc ſuum teſtamentum permiſſum eſt
cum pluribus animaduerſionibus, & adhortationi-
bus de æqualitate ſeruāda inter omnes filios, imitādo
legem eos vocantem ab inteſtato æqualiter, vt mul-
tum affectuosè præſuppoſitum, ſcriptum, & replica-
tū reliquit Imperator in tex. d. §. ſi. in aucten. de nupt.
verum vbi totū contrariū conſtare poteſt. ſ. multā di-
lectionem paternam erga filium primi matrimonij.
ſtatim ex inductione nouercæ eſſe verſam in odium
contra filium ampliùs non admiſſum, ſuam introire
domum, quæ tota imperata, & dominata eſt imperio
nouercali, & omnis intentio paterna verſa & intenta
videtur ſolùm ad priuandum filium maſculum non
demeritum, & acquirendum filiis, & filiabus nouer-
cæ ex ſecundo matrimonio etiā naſcituris, & per eum
non notis, erga quos ideo nō poteſt operari maior di-
lectio paterna per not. in l. qui filiabus, in princip. de
legat. primo. Bart. conſ. 130. pater dedit, nu. 2. cū ſimil.
per Tiraq. in l. ſi vnquā. ver. filios non habens, ſub nu.
1. de reuoc. donat. cōmunis & ſolita inter omnes ho-
mines maior affectio erga maſculos, quàm fœminas,
pro conſeruanda agnatione, l. 1. §. pen. de vent. inſpi.
adducit Iaſ. in d. l. qui filiabus, in princ. col. 3. ad fin. itē
vniuerſalis conſuetudo inſtituēdi filium maſculum,
& dotandi filiam, & conſeruandi bona in agnatione,
euidens per inſpectionem omnium teſtamentorum
paſsim per docto. atteſtata, vt Sig. de Homod. conſil.
172. num. 4. Socin. Iun. conſilio centeſimo vigeſimo
quarto, ſub numero 54. lib. primo, ſtatutum in loco
vocans filium maſculum ad vniuerſalem ſucceſsionē
patris ab inteſtato dando ſolam dotem filiæ fœminæ
extare pro publica vtilitate ſecundum communem
opinionem doctor. per Albertum Brun. de ſtatu fœm.
exclu. articulo tertio, numero duodecimo, omnia
hæc in ſpecie illa poſt ſubductam nouercam in perni-
ciem filij maſculi primi matrimonij, & trium ſuorum
filiorum maſculorum retrorſum acceſſerunt, nam di-
miſſo filio maſculo priùs gratiſsimo, & nepotibus
maſculis ex eo primi matrimonij, omnis affectio pa-
terna commutata eſt in filiam fœminam præſentis
nouercæ etiam natam poſt teſtamētum, communis,
ac vniuerſalis conſuetudo, ſolitum, boni mores ciui-
tatis, publica vtilitas conſeruandi bona in agnatione
proiecta ſunt hæc in reprobum ſenſum, quoniā ma-
ſculina proles fuit excluſa, & filia fœmina inſtituta
vniuerſalis hæres, & ei ſubſtituta mater ipſa nouerca,
etiam legataria multorum bonorum.

Ergo in promptū & in claram facti euidentiam eſt
teſtamentum hoc doloſis inſidiis nouercalib. oſtendi
91 fabricatū: ideo. n. contra ſolitū, ſicut † inſolitus cōtra-
hendi modus reddit actum ſuſpectū, Bal. conſ. 75. ſpu
rio, nu. 2. li. 2. Petr. Gerar. ſing. 77. in quacunque diſpo
ſitione loquamur, Curt. Iun. conſilio 132. numero 9. &
eleganter idem Bal. conſil. 336. aliquando diſpoſitio,
col. 2. ver. in fraudibus. n. præſumendis, lib. 3. vbi præ-
92 ſumitur † fraus ex nimia affectione non cōmuni, nec
laudabili, & ſic recurrendū eſt ad diſcretionē virorum
ſenſum habentiū, ait Bal. itaq; cōtra bonos mores, &
publicā vtilitatē ciuitatis, ſuſpectiſsimū de corruptela
mentis teſtatoris, de dolo nouercæ liquidiſsimè pro-
bato, & præſumptione iuris & factorum tot ſimilium
ad idem, qualitatibus adiunctis, vt propriè loquitur
text.

text. iuncta gl. in ver. ex facto intelligitur, in d. l. 1. de except. doli, non valet tale teſtamentum, non debet ſeruari, nec nocere filio maſculo per iura ſupra alleg. & particulares deciſ. text. & ibi Ange. Caſtr. Cur. Iun. & Cagn. in dict. l. non eſt enim. ff. de inoffic. teſtam. Gualden. de arte teſtan. tit. 11. cau. 4. nu. 2. & ſeq. & Socin. Iun. dicto conſilio 59. colum. prima, & ſeq. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris eſt ſeruanda & exequenda ab his, qui à teſtatore vel commodo, vel fiducia inuitātur, qui agnitis & acceptatis diſpoſitis per teſtatorem tenentur ſeruare eius voluntatem.*

Et qui ſint ibid.

2 *Ordo exequendi teſtatoris voluntatem eſt incipere ab harede, cui ſumma totius cauſæ teſtamenti, & tota auctoritas commiſſa eſt, cui vti domino teſtamenti & emolumentorum prouenientium ex eo competit vendicatio.*

Hæres quam auctoritatem habeat, vide verbo ordo exequendi.

3 *Voluntas teſtatoris*

Primò ab hærede eſt exequenda.

Secundò ab executoribus in teſtamento relictis.

Tertiò ab epiſcopo.

Quartò à Metropolitano.

Quintò à Principe.

Sextò à Præſide.

Septimò à Prætore.

Vltimò à Magiſtratu municipali, & ib. omnib. iudicib.

4 *Miracula & pœna contra non exequentes voluntates defunctorum.*

5 *Hæres ſemper alio non expreſſo debet adimplere diſpoſita per teſtatorem. & ſuſtinere omnia onera hæreditaria, ſiue diſpoſitum ſit imperſonaliter, non exprimendo per quem, vel exprimendo abſque commodo ei relicto, & vt inf. de materia nume ſeq. id. in dicas de reſpectu emolumenti quod ad hæredem ſpectat, vt num. 9.*

Et quòd intelligantur onera impoſita, vt tranſeant ad fideicommiſſarios, & ad quoſcunque tranſibit hæreditas, ibidem.

6 *Teſtator quando loquitur, ſemper ad hæredem loqui videtur.*

7 *Onus imperſonaliter iniunctum à teſtatore videtur hæredi iniunctum, vnde relictum præſtandum ab executore datoriis relicto valet vti ab hærede relictum & ei iniunctum, ibid.*

Item alio grauato de ſoluendo hæres eſt debitor. ibidem.

Idem in relicto præſtando à tutore vel curatore hæredis instituti vel ab executore cenſetur factum ab hærede, ibidem.

Idem in Eccleſia conſtruenda ſic iuſſu teſtatoris, per quē non dicentis hæres tenetur. ibid.

8 *Onus iniunctum hæredi grauato cenſetur poſt eius mortem etiam iniunctum hæredi hæredis, exemplificando, vt ibi.*

9 *Emolumentum præſtandum de mandato teſtatoris non dicentis cui, debebitur hæredi.*

10 *Fideicommiſſarius vniuerſalis tenetur ſubire onera. & ea exequi, prout hæres tenebatur, cum quo ad ea dicuntur hæredes, non quoad alia fideicommiſſarij, & quando non ſint loco hæredis. ibidem.*

11 *Fideicommiſſarius tenetur ſeruare modum impoſitum hæredibus, & portandi nomen & arma teſtatoris, & mora purgari nē poteſt, & quādo, & quæ legata teneatur ſoluere, & de ordine dato à lege ſoluendi illa perſonis impoſito, & quomodo procedendum ſit, ibidem.*

12 *Legatarius de eo quod fuerit ſibi relictum, tenetur facere prout à teſtatore iuſſus fuerit, & deficiente eo. cui legatarius debet præſtare legatum, id remanet penes eum non hæredem.*

13 *Fallit, ſi eſſet deputatus legatarius vti miniſter à teſtatore, quia tunc remaneret penes hæredem.*

Et quomodo hoc cognoſcatur, & quando remaneat apud hæredem ſine onere, quòd ſit finitum, ibi.

14 *Et quando videtur datus legatarius executor ad onus exequendum, vt quando ſimpliciter & imperſonaliter diſponat quid ſibi placet de re legata.*

Et de differentiis inter hæredem & legatarium. 15. 16.

Hæres poteſt quandocunque vſque ad vltimum vitæ ſpiritum adimplere conditionem ſibi appoſitam.

Item tenetur ad omnia onera hæreditaria.

16 *Legatarius tenetur adimplere quamprimum poteſt conditionem ſibi impoſitam.*

Item maximè particularis ad aliqua onera non tenetur.

Fallit ſi ſit onus rei legatæ, ſuccedens in futurum poſt diem ceſſum legati, declaran. vt ibid.

Fallit ſi onus ſpeciale ſit impoſitum legatario per teſtatorem, ibid.

Fallit ſi ad eum peruenerit totum emolumentum hæreditatis, & quomodo. ibid. nam tunc vniuerſaliter tenetur ad onera.

17 *Legatarius tenetur ad onera impoſita quatenus capiat commodum. ſ. rei legatæ.*

Fallit, ſi ſponte agnouit legatum continens maius onus, quam ſit legatum, quia tenetur ad illud maius etiam, ſi ſciens ſeriem teſtamenti tale onus acceptaſſet, & tale onus de iure etiam potuiſſet apponi, ibidem. cum num. ſeq.

18 *Legatarius debet in totum, & non pro parte ſeruare onus impoſitum à teſtatore. aliàs ſeruans ſolum per partes perdit totum legatum, & quare.*

19 *Onus aut præceptum teſtatoris impoſitum quatenus reſpiciat fauorem vel hæredis vel fideicommiſſarij, vel legatarij, poteſt impune non ſeruari, & de ratione ibi.*

20 *Voluntas teſtatoris eſt ſeruanda in eo quod præcepit teſtator ab eo, & quocunque quauis fulgeat dignitate, maieſtate, præeminentia, quouíſve honore, agnito emolumento à teſtatore ſibi relicto.*

Vt de Imperatore, de Eccleſia, de Eccleſiaſticis perſonis, de collegio Eccleſiaſtico, & de republica ibidem habetur.

21 *Executores aut fideicommiſſarij pro regionis more ſic nuncupati, tenentur onus exequendi teſtamenta adimplere etiam ſine commodo, vt ſic plurimum, & quando hi fiant.*

Et de his executoribus aut cōmiſſariis teſtamentariis vide plenos tractatus, vt ibidem punitur, & num. 22.

23 *Executores à quibus ordinandi & fieri poſſint.*

24 *Mulier poteſt teſtamento conſtituere adminiſtratorem bonorum non confidens de tutore filij, qui bona valeat adminiſtrare, & poſtea reſtituere filio effecto maiori.*

25 *Executores qui poſſunt deputari, & an religioſi & quādo & ad quid vt de monachis.*

26 *Mulier poteſt eſſe executrix teſtamenti, & eſt communis opin.*

27 *Spurius quando poſſit eſſe executor teſtamenti paterni.*

28 *Executores omnes eſſe poſſunt qui nō ſunt prohibiti exequi tale officium, & de iure repelli non poſſunt.*

29 Executorès quam poteſtatem habeant, & vnde cognoſcatur.

30 Executor eſt quaſi procurator defuncti, vel ſimplex mandarius.

31 Vnde diſpoſitum à tali executore dicitur diſpoſitum à teſtatore.

32 Poteſtas quamuis data ab homine vel à lege, pendet à forma tradita in mandato, vel in commiſſione.

33 Executor qualem commiſſionem habeat, eiusve qualis ſit.

34 Executores quando habent poteſtatem a teſtatore faciẽdi omnia, quæ poſſet facere ipſe teſtator viuens, intelligitur pro executione circa contenta in teſtamento.

35 Executores vltimarum voluntatum habentes liberum arbitrium vendendi, intelligitur de arbitrio proportionato pro menſura debitorum & legatorum, pro vno nummo vendant decem.

36 Epiſcopus vel alius ſubrogatus loco executoris debet eandem formam ſeruare legati à teſtatore traditã in executione commiſſa, ſicq; primi executoris, quod intellige tamen & tempera, vt ibi, & num. ſeq. declaratur per auctorem.

37 Commiſſarius aut executor non habet maius arbitrium, quam teſtator, qui commiſit, haberet.

Et quæ committere non poteſt teſtator, & per conſequẽs minus exequi executor ibi. habetur.

38 Teſtator non poteſt committere turpia, vel contra bonos mores, vel in præiudicium tertij, nec facere, minúſque eius commiſſarius.

39 Executor cuius fides, conſcientia, & induſtria eſt electa, poteſt facere alium executorem, et aliquid certum committendo, & à ſe declaratum.

40 Epiſcopus loci poteſt exequi & adimplere ſucceſſiuis temporibus ſecundum formam teſtamenti de re relicta circa illud quod eſt principale in re commiſſa perpetuò duraturum mortuis executoribus, quorũ induſtria quædam acceſſoria commiſſa fuerant, ad pias cauſas intellige non ad alias, ad prophanas eſt præſes loci vel epiſcopus, vt ibi clarè habetur.

Commiſſarius, idem eſt quod executor, vide vtrumque verbum de materia eorundem.

41 Executor merus vel commiſſarius dicitur, qui ex teſtamento nullum commodum conſequitur, nec conſequi ſperat, & in exequendo ſolum nutumque facti miniſterium præſtat.

42 Nec mutatur natura meri executoris etiamſi aliquid ordinatum ſit in teſtamento dari pro ſuo labore & ſalario cauſa ſuæ fidei remunerandæ.

43 Executor mixtus dicitur, qui actu vel potentia ex teſtamento ipſo ſentit vel ſentire poteſt commodum, exemplificando, vt ibi.

44 Item non dicitur merus executor qui habet aliud facere vltra miniſterium facti in exequendo, quando ſibi data eſt facultas eligendi perſonam, vel declarandi cauſam, pro qua & cui debeat diſpenſari legatum.

45 Executor mens & ſimplex differt à non mero, de quo ſuprà num. præcedenti nam ſimplex facta monitione per epiſcopum, vel per interpellationem alterius, ad exequẽdum legatum, per lapſum anni excluditur ab executoria, ſecùs in non mero, habente poteſtatem declarandi perſonam, quia etiam elapſo anno poterit declarare, & vt ibi latè.

Et de differentiis inter merum & mixtum executorem. 46. cum ſeq.

47 Executor merus differt à mixto, quia ſi legatum fiat caducum deficiens quomodocunque de cauſa, vel de facto, nil remanet penes merum executorem, ſecùs in mixto, quia penes eum & non heredem rem maneret.

48 Item merus executor non præſtat cautionem de conſeruando aliquam indemnem, ſecùs in mixto executore.

49 Fallit ſi efficeretur non ſoluendo, quia etiam ab eo exigenda eſſet cautio.

50 Item differt à mixto, quia merus pro conſequenda re diſtribuenda non habet actionem contra hæredem nec cõtra alios, niſi ad pias cauſas, item alia poteſtate ſibi per teſtatorem non data, ſecùs in mixto, quia poteſt agere & experiri ratione, de qua ibi.

Et eſt communis opi. vt ibid.

51 Fallit, ſi data eſſet poteſtas per teſtatorem mero executori exigendi, & petendi, quia ſtaretur voluntas teſtatoris.

52 Item mixtus poteſt conſtituere procuratorem ad lites, at merus ad negotia quod intelligitur in prophanis, quia ad pias cauſas non dicitur merus executor & ante litem conteſtatam conſtituere poteſt procuratorem, nec morte mandantis finitur tale mandatum.

53 Item differt merus a mixto, nam numerus executor non poteſt conueniri a legatariis, vt eis ſoluat legata, ſed hæredes, ſecus mixto quia agnito commodo conueniri poteſt a legatariis, & dic vt ibi.

54 Differt, quia merus in vita non adimplens quantũ teſtator ſibi impoſuit, non poteſt diſponere in teſtamento, vt id exequatur poſt mortem ſuam, & quare, ibi, ſecùs in mixto, qui teſtamento ſuo exequendo iuſſum teſtatoris dicitur ipſe exequi mandatum primi teſtatoris, vt ibi de hoc latius.

Differt, quia ſi ſint plures executores meri, vnus ſine altero non poteſt exequi, niſi aliqui ſint mortui, vel ſint in remotis partibus, vel aliter impediti. vel quando alij nolunt exequi, vel noluerunt officium ſuſcipere, & recuſauerunt, & vide ſex fallentias, vt ibi numer. 55. cum ſeq.

56 Item merus executor teſtamenti æquiparatur executori ſententiæ iudicis, ideóque non poteſt vendere, niſi præcedentibus ſubhaſtationibus, ſecus inter executores, quia qui eſt mixtus, id eſt, hæres & executor non habet neceſſe prædictas ſolennitates ſeruare, in vendendo per transferendo dominio, & quare, ibi latè habetur.

57 Differt merus a mixto, quia in re exequenda & diſtribuẽda, quod non fuit expenſum, & ſuperſint per merum, ſcilicet executorem debet hæredi id reſtitui, at ſecùs in mixto, quia penes eum remanet, & de ratione. ibi.

58 Item mixtus tenetur etiam de leui culpa, at merus tenetur de dolo & lata culpa tantum, & de ratione. ibidem.

Item differt merus à mixto, nam mixtus ſentit commodum, & legatarius dicitur, vnde ſi eſſet notarius, non poſſet in teſtamento ſe talem mixtum ſcribere, quia pœna falſi teneretur, & non valeret legatum, ſecus in mero, quia talia facere poſſet & valeret talis eius ſcriptura, & quare ibi. 59.

59 Notarius non poteſt ſe in teſtamẽto alicuius ſcribere mixtum executorem cum ſentiat quid ex teſtamento commodi, & non valeret ſcriptura, & legatum & pœna falſi teneretur, ſed bene poteſt ſe merum executorem ſcribere, & quare. ibi.

60 Notarius poteſt ſcribere in teſtamento alicuius ſe tutorem filio eiuſdem adeo, vt non ſe poſſet excuſare ab onere aſcripto.

61 Notarius poteſt ſe ſcribere in teſtamento alicuius fideicommiſſarium & executorem in teſtamento, licet diceretur datiuus non teſtamentarius commiſſarius, & dic tamen, & declara, vt ibi latè.

62 Execu-

62 Executor ſeu commiſſarius circa perſonas eligendas incertas de certis incontinenti ſine temporis interuallo in eligendis perſonis debet facere executionem.

Fallit duobus modis, de quibus nu. 64.

63 Executio debet fieri per executorem præſenti die & parè, vbi dies vel conditio non differt executionem relictorum.

65 Executor ſiue commiſſarius circa res eligendas habet annum ad eligendum.

66 Fallit vbi nec annus, nec aliud tempus currit commiſſario ad eligendum, quando teſtator remiſerit hoc voluntati eius quandocunq; voluerit, quia ſic ſtaret in ſuſpenſo vſque ad mortem commiſſarij.

67 Executores certi vbi ſunt taliter reſtricti per teſtatorem ad diſtribuenda bona etiam ad pias cauſas, vt nec epiſcopus aut alius ſe intromittere poßit, mortuis executorib. deputatis non facta executione ceſſat diſpoſitio & amplius fieri non poteſt executio.

68 Voluntas teſtatoris attendi debet quatenus concedit, & quatenus prohibet.

69 Teſtator diſponendo de bonis ſuis etiam erga Deum poteſt alterare, commutare & ſuſpendere ad diem vel conditionem quomodo vult & Deus vel princeps in hoc ab alijs non differunt.

70 Teſtator quando prouidet de certo executore ad certa relicta in his nec hæres poteſt ſe intromittere.

71 Hæres poteſt cogi a quolibet de populo petente hoc ſcilicet quod ſatisfaciat legata ad pias cauſas.

72 Executor non exequens in tempore dato à teſtatore, non poteſt dicere ſe eſſe adhuc in tempore conſtitutionis epiſcopi, vbi duplex tempus eſt ſtatutum ſit, ſcilicet per conſtitutionem epiſcopi, et per teſtatorem, quia hoc tempora confunduntur & ſimul concurrunt.

73 Executor poſt terminum à teſtatore præfixum non poteſt ſe intromittere in exequendo.

74 Executores appellantur etiam fideicommiſſarij conſuetudine, deputati ad diſtribuendum aliqua bona pauperibus per eos eligendis poſt mortem vxoris hæredis in vita, vel vſufructuariæ, an & quãdo poßint diſtribuere viuente hærede vſufructuaria & pauperes eligere.

Et quòd poßint de opinione Anch.

Contrarium tenet auctor eo reprobato, vt nu. 75. cum ſeq. vbi latè hanc materiam diſcutit.

76 Pium non dicitur nec eſt in eleemoſynam, quod datur, non pauperi nec amore Dei datum dicitur.

77 Executores adeò tenentur ſeruare mandata teſtatoris, vt ſi deputetur ad diſtribuendum pro maritandis puellis virginibus, non poſſunt illis dare intrantibus monaſterium, vnum opus pium in aliud tranſmutando, & quare. ibid.

78 Executores ad vendendum bona mobilia & immobilia non poſſunt vendere iura & actiones ex natura talis mãdati ſtricti interpretandi & non extendendi.

79 Executor diſtribuens in duabus perſonis, quod in quamplurimis eſſet diſtribuendum, teſtatore ſic mandante inter pauperes diuidi bona nil agit & nulla dicitur diſtributio, & dic vt ibi.

80 Tempus datum executori à lege, conſtitutione, vel à teſtatore & præfixum ad exequendum non incipit currere, quando conditio aliqua eſſet verificanda vel quid aliud liquidandum, niſi prius purificata conditione & liquidato liquidando.

81 Executores vbi ſunt plures in teſtamento deputati, vnus ſine alio nihil exequi poteſt.

Et in dubio nunquam cenſentur dati inſolidum. ibid.

Et quod duo videntur dati inſolidum. ibid.

82 Et dic ſi ſuper certo inſolidum videntur dati, ſecus ſi ſuper incerto. ibid.

Et quid quando plures ſunt dati cum clauſula, quòd omnes vel vnus poßit exequi nunc onus, quòd poßit exequi non requiſitis alijs.

83 Et quid, quando ex his aliqui ſint mortui, aliqui ſuperſtites, dic quòd ſuperſtites poſſunt exequi, maximè cum tot ſint quot mortui.

Etiam ſi vnus eſſet ſuperſtes, tunc is cum alio dato à iudice poßit exequi. ibid.

Fallit ſi appareret ex teſtamento, teſtatorem noluiſſe per vnum ſolum executorem exequi, nam ad pias cauſas tũc epiſcopus adiungitur ad exequendum, ibid.

Et e contra vnus poterit inſolidum exequi, ſi ſic voluiſſe teſtatorem ex teſtamento apparuerit, ibid.

Vel vnus cum alio vno ex pluribus executoribus, ibid.

84 Executores ſi partim ſint conſanguinei, partim non diſcordes in exequendo commiſſa per teſtatorem, ſtabitur determinationi facta per coniunctos teſtatoris.

85 Executores ſi ſint duo, & vnus eligat pauperes teſtatoris coniunctos, & alter extraneos pauperes, præfertur electio facta de pauperibus coniunctis teſtatoris, & de ratione.

86 Executores quando ſunt & clericus & Laicus, tunc ſubſunt iudici eccleſiaſtico.

87 Executor aut commiſſarius teſtamentarius electus ad diſtribuendum bona teſtatoris pauperibus per eum eligendis, & ipſe ſit pauper, poteſt ſe ipſum eligere.

88 Item eius filios in ſumma paupertate exiſtentes.

89 Et valet diſtributio ſuis coniunctis commiſſarij facta ſi ſint pauperes & dicitur facta ad pias cauſas.

90 Executor habens poteſtatem eligendi pauperes, eos eligere poteſt ad tempus & ſub conditione, modo poſt tempus vel in defectum conditionis electio cadat in alios æque pauperes, & appareat ſucceßiua & continua executio perſiſtens in pauperes.

91 Onus vel conditio valet, etiamſi excedat tempus limitatum poteſtatis executoris.

92 Executor habens facultatem eligendi in morte, poteſt eligere teſtãdo via inſtitutionis vel legati, modo ſint de quibus teſtator ſenſit. ſ. pauperes, et non excedat menſuram diſtributionis, ſed quatenus ſufficiat ad paupertatẽ ſubleuandam.

Nec poteſt vni, tanquam pauperi dare mille marchas argenti, & quare. ibi.

94 Teſtator mandans ſua bona diſtribui inter pauperes mendicantes non fit diſtributio inter mendicantes robuſtos, ſed inter illos qui ſunt pauperiores, ibid.

95 Executor habens facultatem diſtribuendi bona teſtatoris inter pauperes, vel eos eligendi, an poßit vni, vel debeat pluribus diſtribuere, vel vnum, vel plures eligere, & quòd non poßit vni omnia dare vel vnum eligere, ſecundum Bart.

Etiam ſi dictum eſſet in vnum pauperem, poteſt diſtribui in plures. ibid.

Et quòd poßit vnus eligi ſecundum Roman. ibid.

Et quòd ſi ſermo teſtatoris ſit in plurali, quòd plures eligi poſſunt ſi in ſingulari quòd vnus eligatur. ibid.

Et de opin. auctoris, vide ibidem latè declaratum.

96 Commiſſarij teſtamentarij nullum lucrum debent ex commiſſaria habere, ſolum habent nudum executionis miniſterium, & parum eſt ius ſuum, nihilque poſſunt vendere de bonis hæreditarijs pro executione facienda, niſi teſtator id eis conceſſerit, intellige de particularibus ex commiſſarijs.

97 Nec poſſunt facere compromiſſum de bonis inter pauperes

diſtribuen-

diſtribuendis vel aliter venientibus ſub commißione.
98 *Prælati non poſſunt facere compromiſſum in et de bonis eccleſiæ.*
99 *Argumentum valet de poteſtate compromittendi ad poteſtatem vendendi & alienandi negatiuè, vt qui nō poteſt alienare, non poteſt compromittere.*
100 *Executores particulares non poſſunt vendere, niſi teſtator eis conceſſerit expreßè vel tacitè.*
101 *Executores exiſtentes ſuper aliquo relicto facto loco pio exempto à iuriſdictione epiſcopi non alius nec epiſcopus ſe intromittere poteſt.*
Et quòd vnus alio aduerſante ſibi poteſt exequi, aliàs ſine eo non poſſet. ibid.
102 *Executores tenentur reddere rationem de executis.*
Commiſſarius Venetijs dicitur tutor.
103 *Executores dati poſt alios hæredes & per verba obliqua nō excludunt matrem per pupillarem, & non tenent locum hæredu. diſtribuētes in pios vſus bona teſtatoris. Et quando eſt cum verbo directo, accipiant, deſignat pupillarem excludentem matrem.*
Maxime pia cauſa ſubſtituta. ibid.
Et quando ſunt loco hæredum. ibid.
104 *Hæredes excuſantur a pœna priuationis hæreditatis, quando executores ſunt deputati.*
105 *Executores debētes eligere duos pauperes in certa ſumma tantum in reſiduo, teſtator decedit ab inteſtato.*
Teſtator deputans executores in diſtribuendo certam ſummam inter duos pauperes, dicitur in reſiduo decedere ab inteſtato.
106 *Executor iurans ſe executum fuiſſe voluntatem teſtatoris operatur vt ſibi cedi debeat.*
107 *Executor cuius conſcientiæ eſt commiſſa diſtributio, an cogi poſſit ad demonſtrandum quomodo diſtribuet.*

DVBIT. II.

DE perſonis, quæ voluntatem teſtatoris
ſeruare, & exequi tenentur declaran-
1 da venit, † hi ſunt enim qui à teſtatore,
vel commodo vel fiducia inuitantur,
cum iſti poſtmodum agnouerint, ac-
ceptauerint diſpoſita per teſtatorē, tunc liquido con-
ſtat eos adeſſe, qui obnoxij ſunt ſeruare, & exequi vo-
luntatem teſtatoris.

Qui autem primo ad commodum alliciantur à te-
ſtatore, ſunt quidem hæredes inſtituti fideicommiſ-
ſarij, legatarij, & quidam alius ſentiens commodum
ex teſtamento, iam ante in ſuperioribus ſcriptum eſt,
2 & adhuc meminiſſe oportet. quòd † ordo exequendi
teſtatoris voluntatem eſt incipere ab hærede, quoni-
am ei ſumma totius cauſæ teſtamenti, & tota auctori-
tas commiſſa eſt per l. fin. C. de fideicommiſſ. §. ſi quis
ædificationem. in auctent. de eccle. titu. ibi, iubemus
modis omnib. hæredes eius, quæ ab eo diffinita ſunt
adimplere, & l. ſi quis ſepulchrum. §. funus autem. ff.
de reli. & ſump. fun. & ei vti domino teſtamenti, & e-
molumentorum ex eo prouenientium competit ven
dicatio. l. 3. ff. quemadmo. teſt. aper. l. Labeo. l. qui pe-
cuniam. de ſtatuliber. tradit Luc. de Pen. in l. 1. colum.
penul in fin & colum. fin. C. de expenſ. lud. lib. 11. vbi
3 etiam alios ſuo ordine † poſt hæredē nominat & pro-
bat, ad quos ſpectat auctoritas exequendi volunta-
tem teſtatoris, ſcilicet poſt hęredem ad executores re-
lictos in teſtamento, de quibus infra dicetur. Tertiò
ad epiſcopum. Quartò ad metropolitanum. Quintò
ad principem. Sextò ad præſidem. Septimò ad præto-
rem. Vltimò ad magiſtratum municipalem, & ad o-
mnes alios iudices, vt ibi per eum ac etiā latè per Re-
buf. tract. de ſenten. prouiſi. in præfati. num. 77. & ſeq.
4 vbi etiam † ponit pœnas & miracula contra non exe-
quentes voluntates defunctorum, in primo to. & de
quibus infra in vlt. dubit. tranctandi locus erit.

Et ſi teſtator diſponendo, quòd illud vel illud fiat,
loquatur impersonaliter non exprimendo per quem
fiat, vel exprimendo, & rogando alium abſque com-
5 modo ei relicto. Tamen intelligitur debere fieri † per
hæredem, & ad eum ſemper alio non expreſſo ſpectat
adimplere diſpoſita per teſtatorē, & ſuſtinere omnia
onera hæreditaria, text. gloſſ. Barto. Bald. & alij in l. ſi
ſeruus legatus §. qui margaritam. de lega. primo. glo.
in verſ. ad onus. in l. Marcellus. in princip. ad Trebel.
intelligendo eam ab hærede ſub nomine appellatiuo
impoſita onera, vt tranſeant ad fideicommiſſarios v-
niuerſales, & ad quoſcunque tranſibit hæreditas, per
l. ſi pluribus. in princip. de legat. 2. & l. ſi plures. de leg.
tertio, poſt alios Iaſ. in dicta l. Marcellus. in princip.
colum. ſecunda, verſic. ex prima parte. quòd enim hæ
res teneatur adimplere diſpoſita in teſtamento, rati-
6 one, quia † teſtator, quando loquitur ſemper ad hære-
dem loqui videtur, adducit Bal. in l. eam quam. num.
7 21. C. de fideicommiſſ ita † onus impersonaliter iniun
ctum à teſtatore, videtur hæredi iniunctum, Alexan.
conſi. 170. num. 2. verſic. tertio præſuppono. in fin. lib.
2. & conſilio 55. num. decimoquinto, lib. quarto, vbi
dato executore à teſtatore ei nihil relinquēte, ad præ-
ſtandum tamen certum relictum id quidem valere,
vti ab hærede relictum, & ei iniunctum ibi probatur,
& clarè Corn. conſilio 69. colum. 2. verſic. tamen his
non obſtat. & conſilio 76. colum. 4. verſic. in caſu au-
tem noſtro. li 4. vbi etiam quòd alius ſit grauatus de
ſoluendo, tamen hæres eſt debitor, idem in relicto
præſtando à tutore, vel curatore hæredis inſtituti, vel
ab executore cenſeri factum ab hærede, tenet Caſt. in
l. Lucius. §. 1. ff. ad Trebel. & in l. ab eo. C. de fideicom-
miſ. & Abb. in cap. 3 nu. 4. de teſta. vbi ſi teſtator man-
dat eccleſiam conſtrui, & non dicit per quem, hæres
tenetur, & ibi Couar. num. 8. & aliàs reſpondi conſil.
86. num. 14. lib. 1.

8 Amplia hoc etiam habere locum † in hærede hære-
dis grauati poſt mortem, vt ſi teſtator inſtituta vxore
hærede in vita tantum, & poſt eius mortem mandat
ſua bona diſtribui inter puellas virgines maritandas,
quòd tale onus intelligitur iniunctum hęredib. vxo-
ris, per l. 1. C. vt acti. ab hære. & contra hæred. ſingula-
riter tradit Bald. in l. poſt mortem. col. fin. nu. 10. de fi-
deicom. & ſic bene procedit in incertitudine perſonæ
grauatæ, & non honoratæ, text. in d. §. qui margaritā.
vt declarat Soc. in l. Paulus. 2. nu. 2. de reb. dub. vbi vi-
de not. illationes ex d. §. qui margaritam.

9 Similiter ſi † teſtator mandat aliquem debere ſolue
re vel dare aliquid, & non exprimat, cui dandum, vel
ſoluendum ſit, intelligitur velle dari ſuo hæredi. d. l.
Labeo. & l. qui pecuniam. in prin. de ſtatulib. & l. ſi in
diem. & ibi Socin. not. in princip. de cond. & demon.
per tex. ibi & alia iura, quæ tamen in verbis non ſunt
aperta, ſicut d. l. Labeo. & d. l. qui pecuniam. quem-
admodum enim onera omnia per teſtatorem impo-
ſita aliquo non nominato, per quem debeāt expleri,
reſpiciūt hæredem, vt ipſe debeat ſatisfacere etiam de
pecunia ſua, Ang. in l. ſed & ſi ſuſceperit. §. 1. in princi.
ff. de iudi. & per proximè alleg. ita emolumentum te-
ſtamento prouenientia, cui debeāt dari non deſigna-
ta ſunt

ta ſunt hæredi danda per reg. qui ſentit onus. de regu.
iur. in 6. & in l. ſecundum naturam. ff. eo.

10 Fideicommiſſarius † item exceptis impoſitis nominatim hæredi, & debitis annuis decurſis ipſi hæredi tenetur ſubire onera hæreditaria & ea exequi prout tenebatur hæres intelligendo de fideicommiſſario vniuerſali, & poſt agnitum fideicommiſſum, vt l. ſecunda, & l. fin. & ibi not. C. ad Trebel. & dicit Caſtr. in l. Lucius. §. quæ habebat. ad fin. ff. eo. quòd fideicommiſſarij dicuntur hæredes quoad quædam. & ad onera tenentur, ſicut hęredes, non quoad alia, in quibus auté non habeantur loco hæredis ponit ord. glo. in l. quia perinde. ff. eo. quoad commodum habetur loco hæredis, per l. ſi necem. in fin. de bon. libert. & l. poſtulante §. fin. ad Trebell. cum ſim. per Ceph. conſ. 377. nu. 27. & ſeq.

11 Fideicommiſſarij † tenétur ſeruare modum impoſitum hæredibus quicunq; ſit portandi nomen, & arma teſtatoris, tradit Grat. conſi. 5. ad nu. 72. & ſeq. lib. 2. & Nat. conſil. 675. nu. 15. & plenè quòd etiam mora non poſſit purgari, Pariſ. conſ. 19. num. 217. cum ſequ. lib. 2. ita enim fideicommiſſarius tenetur ad ſoluendum legata, niſi ſint annua, vel ſoluenda de fructib. mandato teſtatoris quia ad hæc pro tempore vitæ hæredis ipſe teneretur, poſt eius mortem teneretur eius hæres, & non fideicommiſſarius, probat Nat. conſilio 322. nu. 2. etiam quòd in teſtamento ſimpliciter ſint grauati hæredes, ſub nomine hæredum venit etiam fideicommiſſarius ad onus ſoluendi legata, tenet Bello. conſilio 62. num. 6. 7. ſic ordine dato a lege, primo hæres inſtitutus vel ſubſtitutus, vel cohæres, ſecundo fideicommiſſarius vniuerſalis, tertiò particularis fideicommiſſarius, & legatarius, & inter iſtos quando plures ſunt, qui maiorem habet partem, omnibus poſtremo fiſcus onus à teſtatore impoſitum exequi tenetur facta monitione & cautionibus gradatim pręſtitis, vt diſpoſitum eſt per text. in auctent. hoc amplius. C. de fideicommiſſ. & in corpore vnde ſumitur, aduertendo tamen quòd alia iudicis monitio nõ eſt neceſſaria, quando teſtatoris eſt clarum præceptum cum pœna impoſita non obſeruanti, Pariſ. conſil. 19. num. 207. lib. 2.

12 Legatarius † quoq; de eo, quod fuerit ſibi relictum
tenetur facere prout à teſtatore iuſſus fuerit, & ſi defecerit is, cui debet à legatario præſtari legatũ, id quidem nõ penes hæredem, ſed penes ipſum legatarium
remanere debet, l. ſi quis Titia. l. Iulianus. de leg. 2. l.
13 pater. §. Tuſculanus. de legat. 3. † dummodo appareat
legatarium non eſſe deputatum à teſtatore vti miniſtrum, quia legatum remaneret tunc apud hæredem, l. ſi quis Titio. de legat. 2 prout ibi Bart. & alij declarant, & Cuma. conſil. 107. teſtator, quomodo cognoſcatur, quando eſt deputatus vt miniſter, & non ſentiens commodũ, & quando remanet apud hæredem ſine onere quòd ſit finitum, vt per Caſtr. conſ. 367 ſu-
14 per eo. in prin. lib. 1. † Et ſi teſtator non nominet legatarium quid habeat agere de re legata, ſed ſimpliciter, & imperſonaliter diſponat poſtea quod ſibi placet fieri de re legata, hoc tamen tale quid exequi pectat non ad hæredẽ, vt videtur per §. qui margaritam. l. ſi ſeruus legatus. de lega. 1 ſed ad legatariũ, qui videtur datus executor à teſtatore ad illud onus exequendum, per l. codicillis. in princ. ff. de vſufruct. leg. & ibi Bart. ad fin. in hoc ita limitat d. § qui margaritam. refert & ſequitur Alexand. conſilio 170. num. 2. verſ. ter-
15 tiò præſuppono. lib. 2. † Imo datur differentia inter hæredem, & legatarium, quòd hæres poteſt quãdocunque vſque ad vltimum vitæ ſpiritum adimplere conditionem ſibi appoſitam, legatarius verò tenetur adimplere quàm primum poteſt, per gl. in verſi. præfinit, in l. ſi quis inſtituatur. §. 1. ff. de hæred. inſt. ibi Bar. probat, & in l. hæc conditio. de cond. & demon. & ibi
16 alij ſequuntur. Inter † cætera datur etiam alia differentia, quòd hæres tenetur ad omnia onera hæreditaria, legatarius autem maximè rei particularis ad aliqua onera non tenetur. l. ſi hæreditatem. ff. manda. l. quoties. & ibi doct. tradunt. C. de hæred. inſt. Bar. & Caſt. declarant in l. ſi quis ſeruum. §. fin. de lega. 2. de hoc in ſpecie Soc. Iu. conſ. 45. nu. 3. & ſeq. lib. 1. vbi legatarius certorum bonor. conuentus pro debitis hæreditarijs etiam procedens in cauſa fuerit condẽnatus pro rata debitorũ, poteſt tamen ſemper opponere, & ſe defendere. quod non teneatur ad onera hæreditaria vt ibi per eum, & Caſtr. conſ. 294. in cauſa quæ vertitur col. fi. ver. & ſic onus. lib. 2. text. in l. ſi. C. de hæred. act. intellige niſi ſit onus ipſius rei legatæ ſuccedens poſt diem ceſſum legati & ſic in futurum, vt eſt tributum, collecta, quia de his tenetur legatarius, de præteritis hæres, per text. in l. apud Iulianum. §. hæres. de leg. 1. & ibi docto. tradunt, & niſi ſit ſpeciale onus impoſitum per teſtatorem legatario, per d. l. ſi quis Titio. cum ſimilibus, qui legatarius tenetur implere, & niſi ad eũ peruenerit totum emolumentum hæreditatis, recuſantibus hæredib. ſubſtitutis. cohæredibus, fideicommiſſarijs, implere ſecundum ordinem traditum in d. aucten. hoc amplius. C. de fideicommiſ. quia ex emolumento vniuerſali tenetur vniuerſaliter ad onera, vt ibi not.

17 In cæteris quoque intellige, quòd † legatarius teneretur ad onera impoſita, quatenus capiat commodum rei legatę. l. filiusfam. §. ſi poſt acceptum. de lega. 1 cum concordantibus, ibi in gloſſ. in verſic. non plus. & hoc etiam procedit, niſi legatarius ſponte agnouerit, & acceptauerit legatum, continens onus maioris quantitatis, & æſtimationis, quàm ſit rei legatæ valor & æſtimatio, quia ſua acceptatio obligat eum etiam ad maius illud. per l. plane. la 2. §. ſi cui ſtichus. de lega. primo, & l. imperator. §. ſi hoc ita. ibi enimuero, &c. de legat. ſecundo, tradit Corn. conſilio 192. colum. 1. libro ſecundo, declara vt per Ruin. conſil. 79. colum. ſecunda, numero ſexto, & ſequen. lib. ſecundo, & latius per ſcripta à me ſuprà libro tertio, interpret. 3. du-
18 bit. 2. ſolut. 4. in princip. debet † enim legatarius in totum & non pro parte ſeruare onus impoſitam à teſtatore, aliàs ſolum pro parte ſeruans perdit totum legatum, quia partem rei legatæ habere non poteſt. l. etiam ſi partis de legat. 1. & ibi Barto. & alij. & per glo. in l. à filio. in princip. de adi. legat. & pulchrè in ſpecie Grat. conſilio 81. numero 29. & conſilio ſequen. numero primo, lib. ſecundo. verum eſt ſi probetur acceptantem legatum oneroſum. ſciuiſſe ſeriem teſtamenti, Baldus conſilio 204. ſi domina agnouit. libro 4. & ſi tale onus de iure potuit apponi, idem conſ. 161. in fi. l. b. 5. recurrendo etiam ad coniecturas. quæ colliguntur ex qualitate legati. & oneris iniuncti. vt declarat Salyc. in l. 1. §. ne autem. verſic. ſed dubitatur an iuſſus. de caduc. tollen. ſequitur Alexan. conſ. 58. habita ſuper narratis. ad fin. lib. 3. ne legatum ſit inane. & nullam legatario afferat vtilitatẽ Pet. Gerard. in ſing. 35. dictum eſt.

19 Aduerte ſi quidem † onus, vel præceptum teſtatotoris reſpiceret fauorem vel hęredis vel fideicommiſſarij,

ſarij, vel legatarij poſſet id impunè non ſeruari, cum fauori ſuo poſſit quilibet renunciare etiam inducto per teſtamētum, per l. cum proponas. C. de pact. probat Abb. conſilio 11. ſub num. 1. lib. 2. & per l. Titio. in princip. de conditio. & demonſtratio. Aymo conſilio 59. numero ſecundo, conſilio 80. ad finem, & perſpicuè Dec. conſilio 238. ad finem, per alleg. ibi per eum, quibus addo text. in l. cum pater. §. curatoris. de legat. ſecundo, ibi, cùm illis verbis fratri potius conſultum videtur, &c. & text. in l. ratione 2. §. tam & ſi in fin. ad l. Falci. ibi, cum talis oratio magis ipſius cauſa, quàm contra ipſum poſita videatur, & Bal. in l. in fideicommiſsi. §. cum Pollidius. in fin. ff. de vſu. & iuris antiqui reg. de qua in l. pen. C. de pact. quòd quilibet poteſt ſuo fauori renunciare, & cum ſi. de cauſa impulſiua alibi in ſuperioribus alleg.

20 Illud etiam adijciendum eſt, quòd † cuiuſcunque ſtatus, & conditionis ſit, & quacunque maieſtate, & dignitate, ac præeminentia fulgeat, & quacunque poteſtate & honore præditus ſit, qui à teſtatore conſecutus fuerit emolumentum, ab eo ſponte agnitum, neceſſe habet ſeruare & adimplere voluntatem teſtatoris in eo, in quod ſeruari, & adimpleri præceperit & iuſſerit, quod à legibus improbatum non ſit, vt de imperatore, & qualibet poteſtate, vel dignitate decorato viro, text. eſt in l. non dubium. C. de teſta. & in l. cum hæredes. C. qui teſta. face. poſ. & in l. ſed & qui. ff. ad Trebellia. Deus etiam vel princeps in hoc ab alijs non differunt, dicit Bald. conſil. 301. conſtitutio. col. 2. ad finem, verſic. quòd autem Deus. lib. ſecundo, de eccleſia. text. & gloſ. in cap. verum. de condi. appoſ. in §. ſanctiſsimas. in auct. de ali. & emphyt. de perſonis eccleſiaſticis. in cap. tua nobis. & in ca. penult. de teſt. de collegio eccleſiaſtico. in l. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. de Republ. eſt text. in l. liberto. §. Lucius. de ann. lega. ibi, reſpondi rempublicam teſtatoris voluntatem parere compellēdam, & in hoc nullo priuilegio reſpub. vtitur, glo. in l. legatum. de vſufru. lega. nam qui fruitur voluntate teſtatoris plenum etiam obſequiū præſtare iudicio teſtatoris pro ſua parte debet, inquit tex. in l. ſi duo. in fin. de leg. præſt.

21 Præterea & † alij ſunt, quibus adeo etiam ſine commodo incumbit onus exequendi teſtamenta, quòd executores teſtamētorum ipſi appellantur, iſti vt plurimum ex teſtamento nullum conſequuntur emolumentum, cum teſtator aut ſuas facultates diſpenſauerit inter hæredes inſtitutos, ſubſtitutos directos, & fideicommiſſarios, & legatarios, de hęredibus & ſubſtitutis, & legatarijs forſan non cōfidens, quòd ita diligenter ſuum exequantur teſtamentum, alios diſpoſitorum in teſtamento executores facit, de quibus quidem non præmio, ſed fiducia, & magis auctoritate ſæpius & potentia ſe fidere teſtator viſus eſt, & nullum ferè teſtamentum legitur, quòd executores in eo tales aſcriptos non cōtineat fideicommiſſarios, vel executores, vel alio nomine pro regionis more

22 nuncupatos. Quoniā † de his prolixi tractatus extant ad plenum materiam explicantes, vt Iaco. de Are. ſolemnis tractat. de commiſſarijs, quem margaritā appellat Alber. de Roſa. in l. legatū. de vſufr. leg. & Spec. tit. de inſtru. editi. §. nunc verò aliqua. per tot. generaliſsimum, & longum tractatum reliquit de executoribus vltimarum voluntatum, quantum fecerit in aliqua materia cum tabula ibi omnium quæſtionum, & dubitationū, vt in prima additi. exorditur faciente etiam mentionem plurium aliorum antiquorum auctorum, qui eādem materiam executorum tractarunt. Bart. de his plenam repetitionem fecit in l. alio. de leg. practic. Papi. eundem tractatum reaſſumēdo impleuit tot. glo. in verſ. ac executores, in form. libel. quo agitur ad redden. ratio. tute. eandem gloſſ. 97. in ver. executores. Ange. Aret. appoſuit in tract. de teſta. eundem tract. de executoribus vltimarum voluntatum, diuiſum in tres partes longiſsimo apparatu, omnem, vt aiunt, remouendo lapidem in materia componere curauit Ioannes Iaco. à canibus Patauinus in epiſtola proœmiali, commemorādo alios, qui de eadem ſpecie ſcripſerunt, & ſimilem copioſiſsimū tractatum reliquit Capra in fin. ſuarum reg. & tracta. In tantum ergo, quòd ſuper eadem re me velle vlterius inſiſtere opus non tam ſuperfluū, quàm laborioſum, & minus vtile exiſtimo, & maximè quia talis videtur materia, licet aliqui exordiantur vtilem & quotidianam, tamen vſu videtur talis, vt plures nūc reperiantur in libris legalibus, quæ plus curioſitatis quam vtilitatis ſapiunt. Nam diebus meis nunquam vidi litem coram aliquo iudice verti, quia cōtenderet quis aliquam vltimarum voluntatum executoriam obtinere, & de conſultationibus, & patrocinijs ſuper controuerſijs iſtorum executorum, neſcio aliquem vnquam non ſolum veſtem ſiricam, ſed etiam nec par caponum lucratū fuiſſe, cum de his ſunt, quę raro controuertuntur, ſaltem in iudicijs, in prōptu ratio videtur, quia frigeſcit charitas faciēdi legata pia, pro quibus, vt plurimū fiunt executores, concludamus itaq; materiam iſtā nunc ampliori tractatu non indigere.

Veruntamen aſſentior interdum dubitationes aliquas incidenter euenire non magni momenti circa geſta, vel commiſſa per iſtos commiſſarios, an valeāt, & quid agendum ſit, & ſi reſolutè facile inueniri poſſint, oēs ferè ex ſcriptis per docto. in locis ſuprà alleg. harum tamen dubitationum, quæ frequentiores viſę ſunt, breues, quæ ſequuntur, recenſebo ſolutiones.

23 Prima clara ſolutio videtur eius dubitationis, † qui ſint, qui poſsint ordinare iſtos executores. quòd oēs quidem ſunt, qui poſſunt facere teſtamentum, cum leges indiſtinctè loquantur de his executoribus, qui ſunt in teſtamento conſtituti, vt l. alio hærede. de ali. leg. l. nulli. verſ. 1. C. de epiſc. & cler. & c. tua nobis. & c. pen. extra de teſta. & c. fin. eo. in 6. ita Iaco. de Aret. d.

24 tract. de cōmiſſa. nu. 22. ſicut † mulier poteſt teſtamento conſtituere adminiſtratorem bonorū. non confidēs de tutore filij, qui bona valeat adminiſtrare, poſtea reſtituere filio effecto maiori. per l. in fideicōmiſ. §. cū Pollidius. ff. de vſu. & ibi Alb. Bal. Ang. & Saly. not.

25 Secunda eius dubitationis. † qui poſsint deputari executores, ſolutio eſt, quòd poſſunt eſſe & religioſi cum licentia ſuperioris, & ſine licentia tamen geſta per eos valent, per c. fin. de teſta. in 6. Roma. conſ. 234. quoad primum. col. 2. verſi. quoad quartum. Rolan. à Val. conſilio 24. num. 82. libro 1. Roman. conſil. 409. quoad primum. verſic. quoad ſecundum. vbi maximè id indubiè videtur, quando ſunt executores ad electionem perſonarum, vel locorum pro certitudine diſpoſitorum in teſtamento, hoc vltimum de ſola electione & nominatione etiam in fratribus minoribus ſancti Franciſci probat Barto. conſil. 6. viſo teſtamento, & conſil. 142. conſtitutione Cammerienſis epiſcopi, vbi quòd poſt annum conſtitutum executoribus ad exequendum, etiam poſſunt facere talem declarationem & electionem. idem in l. cum pater. §. hæreditatem. il primo, numero ſecundo, de legat. 2. &

Ang.

Ang.Aret.tract.de teſta.gloſſ.vndecima,colum.pen-
ulti. verſicul. nunc tractemus. vbi declarat, quando
frater ſancti Franciſci non poteſt interuenire vt exe-
cutor teſtamenti. idem quòd valet ad eligendum te-
net Ancha.conſil.202.circa primum.in princip.pro-
bat idem Alexand.conſil.57.colum.penult.nume.11.
lib.2.& late diſcurrit Bart.minorica libr.3. per totum
in hoc reaſſumendo contrarietatem inter Bartol. &
Bald.eum qui non poteſt facere actum, poſſe tamen
ei conſentire concludit Barba. conſil. 12. colum.11. &
ſequent.lib.1.valet ad eligendum Guald.de atteſtan.
titu.7.cau. 7. pleneq; de monachis an poſſint conſti-
tui executores examinat Ioan. Iaco. à Cani. dict.tra-
cta.de executo.vltim.volunt.par.prima, nume.16.&
ſequent.

26 Mulier † executrix teſtamenti etiam eſſe poteſt, vt
eſt caſus in l.à filio.in princip.& ibi Barto.not. de ali.
lega.ſequitur Anchar.dicto conſi.202.in princip.de-
cidendo probat Dec.in conſ.91.nume. 1.idem per Al-
ber.in d.l.nulli.colum.2.num.5.de epiſc. & cler.& in
l.penul.de opt.leg. & firmat Soci.conſil.11. circa præ-
ſentem.col. penult. verſicu. nec obſtat quòd mulier.
libr.1. cum hac opin. cæteros tranſire, & ſic pro Cor-
ne.ponit alios allegando Capra d.tract.executorum
vltimarum voluntatum in 2.membro, num.44.55.

27 Spurius † poteſt eſſe executor teſtamenti paterni,
dummodo ſit merè executor, & nullum commo
dum contra iura poſſit ſentire ex teſtamento. quod
alias contineat ſuum hæredem inſtitutum & valeat,
& fraudis ſuſpicione careat, vt per Bald. conſilio 336.
aliquando diſpoſitio.colum.2. libr.3. & conſilio 399.
quoad primum.quemadmodum poſſet.lib.2. Deni-
28 que † omnes poſſent eſſe executores vltimarum vo-
luntatū, qui non ſint prohibiti exequi tale officium,
& de iure repelli nō poſſunt tradit Capra d.tract.exe-
cuto.in 2.membro.in prin.

Tertia ſolutio eorum, de quibus poteſt dubitari
29 circa † poteſtatem iſtorum executorum aperta reddi
poteſt ex inſpectione ſcripturæ teſtamenti, vel alte-
rius vltimæ voluntatis eorum deputationem conti-
30 nentis. nam † executor eſt quaſi quidam procurator
defuncti per l.ſi vero nō remunerandi.§.fin.ff.mand.
Bald.conſ.456.inter alia ſub num.2.verſi. ſed non eſt
nouum.libr.4.& in l. ſi ſeruus legatus §.cum quid de
legat.1. ſimplicem mandatarium appellat Ang. con-
ſil.328.Anaſtaſius.colum.penult.verſ.conſtat autem.
eſſe procuratorem dicit Lap.allega. 91. caſus eſt talis.
31 num. 6. Exinde † infertur diſpoſitum à tali executo-
re dici diſpoſitum ab ipſo teſtatore per l.vnum ex fa-
milia.in prin.ibi not.Bartol.de legat.2. Abb.conſ.65.
ſupra fin.conſil.110.in fin.lib.2.& Bart.conſ.142.con-
ſtititutione.ſub num.3. verſi. ſi opponis.& Corſet.in
ſing.in verſ.commiſſarius.Caſtr. conſ.97 num.4.lib.
1.ideo tota poteſtas eorum dependet ex teſtamento.
32 ſicut † quælibet poteſtas data ab homine, vel à lege
pendet à forma tradita in mandato, vel in commiſ-
ſione,per l.diligenter.ff.mand.ca. cum dilecta de re-
ſcript. l. non diſtinguemus. §. in commiſſione. & §.
de officio.ff.de arbitr. tradit Anchar.conſ 84. Domi-
na Angelina.in princ.& Aret.conſi.66.colum.1.verſ.
per hæc igitur verba.Riminald.ſen.conſil.129.nume.
5.& Caſtr.conſi.177.in quæſtione.verſic.1.quia.libr.2.
Ioan.Iaco.à Cani d.tract.de executo.part.2.§.1.num.
33 15. Calca. conſil. 104. in fin. † & qualis ſit commiſſio
executoris ſe hoc cognoſcere ex forma mandati re-
ſpondit Bal.conſi.123. Reuerendiſſimus.colum.pen.
ad fin.num.5.verſi.& ſi quæratur.lib.5.ita formaliter
ad vnguem debent iſti executores vltimarum volun
tatum ſeruare teſtamentum, not. idē Bald. in l.ſi pu-
34 pillorum.§.ſi prætor.in fin.de reb.eo.† & quando po-
teſtatem habent à teſtatore faciendi omnia, quæ poſ-
ſet facere ipſe teſtator viuens, intelligitur, ſcilicet cir-
ca præmiſſa, & pro executione contentorum in teſta
35 mento, Ruin.conſ.84.ad fin.lib.2.† pro executoribus
vltimarum voluntatum habentibus liberum arbi-
trium vendendi intelligitur de arbitrio proportio-
nario pro mēſura debitorum, & legatorū, non quòd
occaſione vnius nummi vendant pro decem ex illo
text.in l.magis puto.§.non paſſim. ibi not. Bal.ſupra
fin.de reb.eo. & non debent abuti poteſtate circa diſ-
tributionem, & electionem perſonarum, aliàs poteſt
reclamari à malè geſtis per Pariſ.conſi.45.num.18.19.
lib.3.& per Menoch.de arbitr.iudi lib.2.centur.2.caſ.
182.num.34.& ſequent. poſt Bald.in l.fin. in princip.
num.7.commun.de lega.& Barto.in l.alio.ſub num.
36 13.de ali.leg.† eandem quoque formam legati tradi-
tam à teſtatore debet ſeruare epiſcopus, vel alius ſub-
rogatus in executione commiſſa, vt per Franc. in ca.
contra eum.in fin.de reg.iur.in 6.& ſic debet ſeruare
formam primi executoris Felin. in cap. cum dilecta.
in 7.amplia ſub num.7.de reſcript.per doctr.Bald.in
l.ſi puellam.C.ſi manci.ita fu.alim.quam ſequitur &
Ruin.conſi.48.colum.fin.num.fin. lib.2.& compro-
bat Iaſ.in l.ſi eum.§.qui iniuriam.colum.5.ver.quar-
to adde.ſi quis cauti.Riminal.ſen.conſ.435. num. 17.
37 Marſil.ſing.255. vltra med. † Tempera hoc de eadem
forma ſeruāda per ſurrogatum in executione, dum-
modo illud quod teſtator fieri per executorem, vel
commiſſarium mandauit, non ſit reſtrictum fieri in-
certo tempore. & per ipſummet executorem quo-
dammodo ſuæ perſonæ induſtria electa. & quomo-
do id cognoſcatur pulchrè & notabiliter declarat
Bald.d.conſ.123.ad finem, libr.5.& deficiat illud fieri
poſſe, quia extra tempus ſtatutum, extra perſonam
deputatam, & extra poſſibilitatē operis demandati
fiendi, tunc enim ſubſtitutus, vel ſurrogatus non ha-
bet quid facere debeat ſecundum formam executio-
nis commiſſæ per teſtatorem, per l.in teſtamento ita
quidam.de conditio.& demonſtr. l.ſi in lege.in prin
cip.ff. loca. l. ſi is qui quadringenta. §. quædam. ad l.
falci. & l.ſi patri. l.ſi pater. C. de vſufruct.& l.ſtatuli-
berum.§. Stichum.de legat. 2.& l.pater.§. ſi fundum.
de leg.3.probant Card.conſ.49.cum teſtatoris volun
tas.nume.5.Caſtr.conſi.302. viſis & diligenter conſi-
deratis.colum.fin.verſic.contrarium tamen.libr.1.&
conſ.436.ad primum videtur.in prin.lib.2. vbi etiam
38 nume.2. bene aduertit quòd † commiſſarius non ha-
bet maius arbitrium, quàm teſtator qui commiſit ha
beret, l. ſi quis quos.cum gloſſ.de legat.2. quæ autem
commiſit, ſi eſſent turpia, vel cōtra bonos mores, vel
in præiudicium tertij, hoc non debet fieri à teſtatore,
& minus à commiſſario, glo.in l.ſi tibi.de lega.3. cir-
ca generalia poſſibilia poteſt facere & commiſſarius,
39 non vero, quæ noluit teſtator, vt ibi per eum, poſſet †
tamen talis executor, cuius fides, conſcientia, & in-
duſtria eſt electa, facere alium executorem, commit-
tendo ei aliquid certum, & à ſe declaratum per not.
in cap.is cui.de offi.deleg in 6.tenet Rimin.ſen.conſ.
40 336.nume.44. † illud etiam quod eſt principale in re
commiſſa, & perpetuo duraturum mortuis executo-
ribus, quorum induſtriæ quædam acceſſoria commiſ
ſa fuerant, tranſit ad epiſcopum loci exequendum &

adimplendum ſucceſsiuis temporibus ſecundũ for-
mam teſtamenti de re tali, & facto, & deciſiue reſpõ-
dit Caſtr.d.conſilio 177. in quæſtione.lib.ſecundo,ſe-
quitur Curt. Iun. conſil. 66. intellige ad pias, & non
ad alias, not.Bald. per tex.ibi. in l.fin.§.ſed & ſi quis.
colum.3. num. 13. commu.de lega. ad prophanas ve
rò eſt præſes loci, idem Bald. in l. fin. in princ. nu-
me. 9. vel epiſcopus, vt declarat Abb. in c.ſi hæredes.
colu.2.& ſeq.nu.7. de reſta.

Noſter ergo vltimarum voluntatum interpres ac-
curate reſpiciat, ſi executa, vel geſta per commiſſari-
os, vel executores illos ſint conformia mandatis, &
finib. mandatorum, vt in teſtamento expreſſum ap-
paret, reſpondebit ea valere, ſin autem econtra, non
valere, vt doct.omnes volunt in locis ſupra alleg.per
d.l.diligenter.& d. capit.cum dilecta Pariſ.conſil.19.
num.59.lib. ſecundo, & conſil.57.num.47.lib.4.Iaſ.
conſil.200. in princip. lib.ſecundo,& alibi ſæpe & in
ſpecie poſt Bald. in d. l. ſi pupillorum. §. ſi prætor. de
reb.co. et in l.fin. C.ſi manci.ita fu.alie.

Quarta ſolutio dubitationis,an ſit merus,vel mix-
tus executor, adducitur valde opportuna ob aliquas
notabiles differentias,quæ de hoc ſunt ſcitu dignę,de
41 quibus modò agam, quòd ſane † merus executor, vel
commiſſarius dicitur qui ex teſtamento nullũ com-
modum conſequitur, nec conſequi ſperat, & in exe-
quendo ſolum, nudumq; facti miniſterium præſtat,
per glo. in l. pecuniæ. de ali. lega. dicentem ſic ergo
de commiſſarijs, potes notare quòd nullum lucrum
debent habere, Ang. & Imo.in l. Lucius.§.hæredum.
ad Trebel.Bal.in.l.1.§.1.nume.6.de caduc.tollen.Ro-
man.conſ.227.pro plena diſcuſsione.colum.pen.ver-
ſic.ſic itaque & Capra d. tracta. executorum vltim.
24 volunt.in.4.membro num.6. vbi ſubiungit † nõ mu-
tari naturam meri, & ſimplicis executoris.ſi tali exe-
cutori aliquid in teſtamento ordinatum fuerit dari
pro ſuo labore, & ſalario cauſa ſuæ fidei remuneran-
dæ, vt per Bald. in l. nulli.ſub num. ſecundo. C. de
epiſ.& cler. arg.l. tutor petitus.§. quæ tutoribus.ff.de.
excu.tu.loquentis in tutore, & ſic confirmo per ſimi-
litudinem inter tutorem, & executorem & eorum
officij. per gloſſ. in l.tutela. ff. de tute. Bald. conſilio
308. teſtator, verſic.nam vbi apponitur. lib. ſecundo,
& Roman. conſil.119. in prima concluſione. in prin-
cip. eſt itaque merus executor, vbi nullũ ſentit com-
modum in actu nec in potentia verbis teſtamenti
circa legatum diſtribuendum diſpoſitiuis, vel execu-
tiuis exiſtentibus, directis in eum quando teſtator
declarat ſe velle ad eum nullũ ſpectare commodum,
ſed eſſe tantum merum, & ſimplicem miniſtrum
Raph. Cuma. & Imol. in l. ſi quis Titio. de legat. ſe-
cundo, aut quando teſtator mandat teneri in ſecreto
diſtributa per executorem, de quo magis quàm de
hærede oſtenderit ſe confidiſſe, & melius ita ſuam
voluntatem exequendam fore, quam quòd execu-
tor exinde poſsit reportare commodum, vt elegan-
ter reſpondit Cuman.conſilio 107. teſtator.

43 Mixtus † vero executor dicitur è conuerſo, qui a-
ctu vel potentia ex teſtamento ipſo ſentit, vel ſentire
poteſt commodum, vt quando hæres, vel cohæres
etiã eſt deputatus executor, vel legati verba diſpoſi-
tiua ſunt directa in eum, ſi lego Titio centum, vt ea
reſtituat Meuio.l. pecuniæ.de ali. lega.l.ſi a pluribus.
de legat. primo, l. ſi quis Titio. de legat. ſecundo, &
ibi declarant, & tam hanc quàm primam modo di-
ctam concluſionem firmant Bar.Albe Bald.Cuman.
& Imol. Capra dict. tract. in 4. membro, nume. 7. &
membro 7. num. 6.9. & Bar. in d.l.pecuniæ,Ioan.Ia-
co. à Cani. d. tract. in tertia par. in princip. Bero.
quæſtio. 86. num.1. & ſequen. Bal. conſil. 193. Dom.
Nicol. condidit. colum. vlt. lib.1. vbi hæres idem &
executor, Ang. conſil.129.bona. verſic. executores &
fideicõmiſſarij & in §. ſi quis ædificationem, in auct.
de eccleſ. titu.Caſtr. in l. quidam teſtamento. §.ſi ſcri-
ptus.numero ſecundo,de legat.1.

44 Dicitur quoque non † merus executor, qui habet
aliud facere vltra miniſterium facti in exequendo,
quando ſibi data eſt facultas eligendi perſonam, vel
declarandi cauſam, pro qua & cui debeat perſonæ
diſpenſari legatum, namque primo, & in hoc aſsi-
45 gnatur vna differentia, quòd † per monitionem fa-
ctam, vel conſtitutione epiſcopi, vel interpellatione
alterius ad exequendum legatum per lapſum anni,
quando ſit ſimplex executor facti excluditur ab exe-
cutoria, auct. hoc amplius. C. de fideicom. quando
vero habet vlteriorem poteſtatem & eligendi, vel de-
clarandi non ſic excluditur, ſed poſtea facultatem
habet etiam anno elapſo declarandi in quam cau-
ſam, vel eligendi perſonam, cui præſtandum ſit lega-
tum, quia alius eſt actus exequendi,& alius eſt actus
declarandi, vt in ſpecie tradit Bar. conſilio 142. con-
ſtitutione Cameren.colum.2. & in l.cum quidam.de
legat.ſecundo, in hoc ſequitur Bald.conſilio 305. con
ſtitutio.colum. fin. in princip. libro ſecundo, & Ro-
man. conſilio 227. pro plena. colum.4.verſic. quarto
ſententiam hanc ſequitur Abb. conſilio 59. Viſo te-
ſtamento. in fin. libr.1. & conſilio 11. tria ſunt. nume-
ro 3.4. & conſilio 110. in cauſa hoſpitalis. colu. penul.
& fin.lib.2.licet Bald.in l.captatorias.colum. fin. nu-
mero 12.C.de teſt.mil.inferat dictum Barto.hoc non
procedere in declarante ad pias cauſas. refert Caſtr.
conſilio 97.in fin. libr.1. Bald. ſequitur Anchar.conſ.
387.in themate.& conſi.412. contra hæredes ſequitur
Barto. quia tempus currit etiam ignoranti, & in hoc
contra Bart. cum alijs per Boer.diciſ. 39.nume.16.17.
quo vero ad pœnam euitandam Bart. ſequitur Alex.
conſil.16.num.1.lib.4.

46 Diſcurro & differentias exiſtentes inter † merum
executorem, & mixtum executorem, inter quos eſt
magna differentia, ait Caſt.in l.à filia.§.alumno.ff.ad
Trebel.& ibi ſolummodo refert duas differentias.

47 Prima eſt quòd ſi † legatum in executione diſtri-
buẽdum, antequàm diſtribueretur, fieret caducum,
& quomodocunque deficeret de iure. vel de facto,
nihil remanet penes merum executorem. l. Lucius.
§.1.eo.text.gloſſ.& doct.in l.filio. §. matri.de adi.leg.
& text.& gloſſ.in d.l.ſi quis Titio.de legat. 2. & Bart.
in l.3.nume.5. de ali. lega. non ita in mixto executo-
re, quia penes eum, & non penes hæredem remane-
ret relictum effectum caducum per text. in dict.l.ſi
quis Titio.& in l.Iulianus.de legat.ſecundo, vbi aſsi-
gnatur ratio, quia in fideicommiſſo potiorem cau-
ſam habet is, cuius fides electa eſt, ſimilis eſt in l.ſi
quis eum. in fin. de condi.& demon. & bene Cuma.
in d.l.ſi quis Titio.

48 Secunda differentia eſt, quòd † merus executor
non pręſtat cautionem de conſeruando aliquem in-
demnem,l.diuus.ſi cui pluſquàm per l.fal. ſecus quã-
do eſt mixtus executor per text. in l. ſi a pluribus.in
princip.de leg.1.& ibi Bartol.& ali.& in d.l.pecuniæ.
de ali. leg. quia meri executoris fides à teſtatore fuit
electa, & approbata, l. Firmio.§.1.in fi. ff. quando di.

leg.

leg.ced.l.de creationibus. C. de epiſc.audi. in princi.
inſtitut.de ſatiſd. tut. niſi executor iſte efficiatur non
ſoluendo, tunc enim cautio ab eo exigenda eſt, in-
quit text.in l. liberto.§. largius. de an. leg. quem tex.
bene declarare dict. l. diuus. dicit Bart. in ea l. diuus
num. 1.2. & ibi cæteri eandem hanc differentiam fir-
49 mant. † quæ autem capita debeat continere, vel de
quibus præſtari huiuſmodi cautio, plene examinan-
do.& declarando ſcribit Io. Iaco. à Cani. d.tract. de
executi vltim. volunt. par.ſecunda.§. repetitis.num.
1. vſque ad nume 9. ponit & Capra eo. ſuo tract. in 6.
membro.numero 3.& ſequent.poſt Bartol.in dicta l.
diuus.num.3.
50 Tertia differentia eſt cum ſequen.vltra Caſtr. in di
cta l.à filia.§ alumno.ad Trebel.quod† merus execu-
tor pro cōſequenda re diſtribuenda non habet actio-
nem contra hæredē.nec contra alios, niſi ad pias cau-
ſas l.nullum.C. de Epiſcop.& cleri. alia poteſtate ſibi
per teſtatorem non data. Alex. conſi 170.numero ſe-
cundo, lib. ſecundo, diuerſa eſt in executore mixto,
quia ratione iuris ſui commodi, quod habet in lega-
to pro eo conſequendo omnibus remedijs competē-
tibus legatario iuxta l. primam comm.de leg. poteſt
agere & experiri diſtinguendo late tradit Specu. tit.
de inſtr. edi. d. §. nunc vero aliqua. 16. verſicu. & ſcias
quòd executores. Bart in dicta l. ſi quis Titio. num.
ſecundo, de lega. ſecundo, Imol. in l. ſi à pluribus. de
legat. primo, per l. Lucius. §. 1. ibi Caſtr. ad trebel.ple-
ne proſequitur Capra d. tract. execu.in 6. membro.
num.ſecundo, vſque ad nume.11.& quòd ita eſt com-
mun. opin. etiam ſi teſtator dicat facio talem execu-
torem meum ad complendum omnia legata mea, v-
51 bi tamen nume. 12.& ſequent. adducit† fallentiam,
quando teſtator mero executori daret poteſtatem.&
auctoritatē agendi,& petendi ac exigendi, quia tunc
poſſet agere, & ſtandum eſſet voluntati teſtatoris per
vulg iu.cum alijs per Io.Iaco. à Cani.d.tracta.par.ſe-
cunda.§. conſultis. num.7. & ibi ſub numero 10. ſub-
iungit ex mente doctorū aliam differentiam quòd †
52 mixtus executor poteſt conſtituere procuratorem ad
lites, merus vero ad negotia, intellige in prophanis,
quia ad pias cauſas non dicitur merus executor, po-
teſt ergo conſtituere ante litem conteſtatam, Caſtr.
conſil.13.ſuper primo.colum.2.verſic.circa quartum.
lib.1. & morte mandantis non finitur tale mandatū.
Bald.in auct.ſi qua mulier. col.fin.nume.14.C.de ſa-
croſ.eccl.ſequitur Roman.conſi.19.ad fin.
53 Quarta ſubſequitur differentia, quòd merus exe-
cutor non poteſt etiam conueniri à legatarijs, vt eius
ſoluat legata, quia ab eo non ſunt relicta.ſed per eum
ab hæredibus, contra quos hæredes ideo legatarij pe-
tere, & agere debent. per.l.pero.§.mater.de leg.2.& l.
codicillis.§.fin.de vſufr.leg. tenet Caſt.in d.l.Lucius.
§.1.ad Trebell.plenè Barto.in d.l. diuus.& in d.l.Fir-
mio.§.1. num.2.quando di.leg. ced.vbi & hoc diuer-
ſum tenet in executore mixto, quia poſtquàm agno-
uit commodum quod poteſt ſentire ex legato. poteſt
conueniri.& contra eum agi per legatarios, vt eis ſol-
uat ſecundum teſtatoris iuſſum dic.l.ſi à pluribus, &
l. imperator.in princip.& §.primo, de lega. ſecundo,
hanc differentiam proſequitur & Capra d. tract. &
membro 6.nume.53.54.& ſeq.
54 Quinta notabilis differentia eſt inter merum ex-
ecutorem & mixtum, quòd † merus executor in vi-
ta non adimplens quantum teſtator ſibi impoſuit,
nō poteſt ſuo teſtamento diſponere, quòd poſt mor-
tem ſuam illud exequatur, quia morte ſuū officium
finitur, ideo ad tempus non poteſt conferri in quo
finitur l. pen. ff. de tut. & l. cuius bona. de cura. furi.
non ſic eſt in mixto executore, qui teſtamento ſuo
exequendo quantum iuſſum fuit per teſtatorem re-
linquentem, dicitur ipſe exequi mandatum primi
teſtatoris, cuius quidem factum hoc reputatur, &
non ipſius executoris teſtantis per l. vnum ex fami-
lia. §. 1. & ibi Bartol.de leg.2.ex facto reſpondit Bald.
conſil.193. D. Nicol.condidit. lib. 1.aliàs enim morte
executoris teſtamenti ſolui eius officium, Sebaſt. Me
dic.ſuo tract.mors omnia ſoluit, facit concl.41. num.
109.par.2.
Sexta differentia eſt inter merum & mixtum exe-
55 cutorem in vendendo rem aliquam, & eius pretium
diſtribuendo, prout teſtator iuſſerit † nam ſi plures
ſint executores ſimul deputati inter eos, qui meri
ſunt executores, vel vnus ſine altero nihil poteſt exe-
qui, niſi in caſibus his, ſcilicet quando alij ſint mor-
tui, vel quando alij ſint in remotis partibus, vel aliter
impediti, vel quando alij nolunt exequi. vel quando
alij noluerunt ſuſcipere officium.& recuſauerunt, vt
habetur in cap.fin. de teſta.in 6. in l.mulcta.in princ.
de condi. & demonſtrat. diſtinctè probando per fal-
56 lentias ſex ſequitur Capra d.tracta.execu.6.membro
nū.180. & ſequent.† item merus executor teſtamen-
ti. æquiparando eum executori ſententiæ iudicis per
l qui erat.ff.famil.erciſ. non poteſt vendere, niſi præ-
cedentibus ſubhaſtationibus, Luc de Pen. not.in l.ſi
tempora ad fin. C. de fid.inſtru.libr.10.& alijs ſerua-
tis, de quibus per Io.Iaco.à Cani.d.tract. de executo.
vlt.volunt.part.ſecunda.§.conſultis.verſic.fin.num.
21.& ſequent. Sed inter executores ille qui eſt & mi-
xtus executor, id eſt, hæres & executor, neceſſe non
habet prædictas ſolemnitates ſeruare in vendendo
pro ſubſtantia translationis dominij, quia ſolus ven
dendo per ſe, & vt executor bene trāsfert dominium
in emptorem ex coniunctione dominij, & officij ſi-
mul concurrentium.ita conſultus diſcutiendo & de-
cidendo tradit Bald. conſil.287. dicta mulier. libr.4.
diuerſitatis ratio eſt, quia mixtus executor plus iuris
habet quàm merus executor habeat, ideo maiorem
habet poteſtatē in re diſtribuenda, argum.l. ergo. de
acquir.rer.domi.& l.hęreditatis.C.de peti.hęred. ibi
cum mixtæ perſonalis actionis ratio hoc reſpondere
compellat,& ex pluribus concurrentijs augetur effe-
ctus, not.Bal.in l.1.in 1.not.& in l.2.vltra med.C.de fi
57 deicom.hæc bene firmat deciſionē Bal.in d. conſ.288.
Septima differentia eſt, quòd † de re diſtribuenda
illud quod non fuit expenſum per merum executo-
rem, ſed ſuperfuit, debet quidem reſtitui hæredi,
quod vero ſuperfuit non expenſum per mixtum
executorem, penes eum remanet, & non reſtituitur
hæredi l.Lucius.§.1 de leg.2.& ibi Caſtr. & in l.Luci-
us.§. hæredum. in fin. ad trebel. hoc proprie deſignat
cognitio meri & mixti executoris, quòd hic ſentit
commodum, ille nihil, vt ante dictum eſt, exinde eſt,
58 quòd † mixtus executor tenetur etiam de leui culpa,
at merus executor tenetur de dolo & lata culpa tan-
tum, quia iura videntur minus aſtringere merum
executorem quàm mixtum per not. in l.diuus. ſi cui
pluſquàm per l. falcid. ita tradunt Bal. Caſtr. & Imo.
in l ſi ſeruus legatus.§. cum quid.de legat.primo.
59 Octaua differētia notabiliter poteſt aſſignari etiā†
inter merum & mixtum executorem, cum enim
mixtus executor ſentiat commodū, & legatarius di-

catur, dic. l. ſi quis Titio. de legat.2. & ſæpè ſupra dictum eſt. quippe Notarius ſcribens teſtamẽtum non poſſet in eo ſe ſcribere talem mixtum executorem, quia non valeret legatum,& pœna falſi teneretur.l.ſi quis legatum.in princip.ff.de falſ.& l.3. C. de his qui ſibi aſcrib.in teſta.vbi etiam aliquod emolumentum ſcribenti futurum eſſet, ſecus verò dicendum eſſet, ſi ſe ipſum aſcriberet merum executorem teſtamentarium. qui cum nullum poſsit ſentire commodum; ſed onus ſolum ſuſtinere,valeret quidem talis ſua ſcri-
60 ptura,& deputatio facta à teſtatore,ſicut† valet quando ſe aſcriberet tutorem filio teſtatoris,adeò quòd ab onere aſcripto non poſſet ſe excuſare per text. in l. vxori.§.1.ff. de falſ.licet per hunc tex. Socin.in l.quem hęredi.ad fin.de rebus dubijs,allegando ibi Cuman. dicat non valere quòd Notarius ſcribat ſe commiſſarium. Tamen verius & tenendum eſt quòd valeat, cum exinde nullum emolumentum conſecuturus ſit,& valeat in tutore, & Bart.ibi.in d.l.vxori.§.1.ex-
61 preſsè tenet quod † Notarius poteſt ſe ſcribere fideicommiſſarium, & executorem in teſtamento, licet non diceretur teſtamentarius, ſed datiuus commiſſarius,de quo in l. 3. de ali. lega. & ibi Albert. ſentit idem,ſcilicet in d.l.vxori,idem expreſsè firmat Barto. in l. non putauit. §. ſi quis ſua manu. ff. de bon. poſ. contra tab. per text. ibi, & per dict. l. vxori.§.1.idem per gloſ.in d.l.vxori, in commiſſario probant Barto. & Albert.in l. ex ſententia. in fin. ff. de teſta.tute.nequaquam ergo verum eſt, quod dicit Socin.in d.l. quem hæredi. ad fin. ſcilicet non valere quod Notarius ſcripſit ſe commiſſarium, & Cuman. ibi in meo libro nullum verbum de hoc facit,quatenus Bartol. dicat valere vt datiuum commiſſarium,hoc nihil officit quoad propoſitam noſtram differentiam inter merum,& mixtum executorem datum in minus ſolemni teſtamento confirmatum per iudicem non æquiparando tutori, non datiuum, ſed teſtamentariũ cenſeri probat Capra d.tract.executo. in 8. membro.num 104.

Quinta ſolutio principalis ſubijcitur dubitationum, quæ oriri poſſunt ex varijs accidentibus circa geſta vel gerenda ab executoribus, ſeu commiſſarijs
62 vltimarum voluntatum,nam primum †quando debeat, vel poſsit fieri executio per commiſſarium. Dicendum eſt circa perſonas eligendas incertas de certis, quòd incontinenti ſine temporis interuallo in eligẽdis perſonis fieri debet executio per text.in l.cum quidam ita.de legat.2. & ibi Bartol. Bald.Caſtr.Imo.
63 & alij tradunt, & ex generali regula, quòd † vbi dies vel conditio non differt executionem relictorum, debet fieri præſenti die,& pure.l.1. de conditio.& demonſtratio. cum concordant. ibi citatis in Gloſſ. in
64 verſic. præſentia. † limita niſi alia appareant in teſtamento expreſſa, ex quibus deprehendi poteſt teſtatoris voluntas non ita incontinenti faciendi talem executionem, & eius dilationem non poſſe afferre periculum eligendis, vt ſi teſtator dixerit talem electionem. vel executionem eſſe faciendam, quando fuerint ſoluta quædam alia legata per teſtatorem facta. & ſoluẽda de fructibus ſuæ hæreditatis, vel etiam quòd moriente commiſſario eius hęredibus eandem libertatem, auctoritatem, & commiſſariam teſtator dederit, quia tunc non incontinenti, ſed ſolutis legatis erit facienda executio, vt ex facto conſultus in
65 pulchro caſu reſpondit Pariſ.conſi.23.lib.3.†circa vero res eligendas commiſſario datur annus ad eligendum, vt l.fin.§.ſed & ſi quis.commun.de lega.omnes
66 ita reſoluunt in dicta l. cum quidam ita. † Quinimo ſi teſtator remiſerit executionem voluntati, & beneplacito commiſſarij,quandocunque voluerit, nec annus,nec aliud tempus ſibi curreret,nec eum remoueret ab officio commiſſarij, ſed executio ipſa ſtaret in ſuſpenſo vſque ad mortem commiſſarij, in hoc ſic operante voluntate teſtatoris,quæ non debet alterari, vt apertè probat Bald.conſ.297. teſtator. & plenius in conſi.301.conſtitutio Patriarchalis.li.2.& Pariſ.dicto conſi.23.num.18.

67 Quandoquidem etiam † teſtator certis perſonis reſtrinxerit commiſsionem diſtribuendi bona etiam ad pias cauſas, & prohibuerit omnem alium etiam epiſcopum ſe intromittere in tali executione, & diſtributione, mortuis executoribus deputatis, non facta executione, hanc ideo executionem amplius fieri non poſſe, & ceſſare diſpoſitionem ad piam cauſam latè firmat Alexan.conſil.206.ponderatis verbis. colum.2.libr.6. quia officium executoris non tranſit ad hæredes, Ange.conſil.278. punctus eſt. Ioannes in princip.Bald.in l.fin. colum. pen.num.46. C. de hæred.inſtit.cui deciſioni optime conueniunt alleg. per Signor.conſi.204.in quæſtione.num.4.6. vbi in ter-
68 minis noſtris dicit quòd † debemus attendere voluntatem teſtatoris, quatenus cõcedit. & quatenus prohibet per l.ſi plures.§.1.& §. pen.ff.de admi.tuto.cum ſimil. & in his quæ tendunt circa adminiſtratores patrimonij teſtatoris dandos vel denegandos eius voluntati ſtatur, vt ibi per eum reſpondentem pro quadam muliere executrice diſtributionum ad pias cauſas,ne ſecum in tali erogatione ſe intromittat epiſcopus loci fundando ſe in voluntatem teſtatoris con-
69 traria. vt ibi per eum demonſtrata. † Quod etiam teſtator diſponit de bonis ſuis etiam erga Deum, poteſt alterare,commutare,& ſuſpendere, ad diem, vel conditionem quomodo vult, & Deus vel Princeps in hoc ab alijs non differunt, ſecundum Bald. dicto conſilio 301.colum. 2. ſub verſicu. præterea aut teſta-
70 tor.lib.2.& vbi † teſtator prouidit de certo executore ad certa relicta,in his quidem nec hæres poteſt ſe intromittere, per l.alio.de ali.lega.tradit Ioan.de Ana.
71 conſilio 86.pro expeditione.Subiunge quoq; quod † quilibet de populo poteſt petere cogi hæredem quod ſatisfaciat legata ad pias cauſas,not.Ang. ex illo text. in §.ſin autem ſanctiſsimus.in auct.de eccleſi.tit.

72 Aduerte ſi † certum tempus, & per cõſtitutionem epiſcopalem, & per teſtatorem ſit ſtatutum executoribus, elapſo tempore præfixo per teſtatorem non poſſunt executores dicere ſe adhuc eſſe in tempore conſtitutionis, quia hæc tempora confunduntur, & ſimul cucurrerunt, vt per plura iura probat Anchar. conſ.395. oretenus, comprobat Tiraquel. de retract.
73 conuent.§.ſecundo,glo.prima,num.62.† poſt terminum enim à teſtatore præfixum non poſſunt ſe intromittere in exequendo, not. Bal. in l.ſi ſtatuliberum. §.1.de leg.2.

74 Executores † ſeu fideicommiſſarij, qui etiam ita conſuetudine appellantur, Aret. conſil. 66.colum. 1. deputati ad diſtribuendum pauperibus per eos eligendis pro anima teſtatoris aliqua eius bona poſt mortem vxoris hæredis in vita, vel vſufructuarij an poſsint diſtribuere viuente hærede vſufructuaria, & pauperes eligere, eos poſſe conſuluit Anchar. conſil. 202.circa primum.colum. fin. in ſecundo dubio, dicit ſe moueri opinio. Baldi, quam credit veriorem in

l. poſt mortem. C. de fideicommiſ. vbi dicit in colum. fin. ſub numero decimo, eo quòd talis electio pauperum facta in vita vxoris hæredis valeat, vti facta ipſi Deo immortali, & inuariabili vna & eadem pietate in omnibus pauperibus, qui viuente hærede vxore, vel poſt eius mortem ſemper reperiuntur nobiſcum ex ſententia euangelica, quem ibi Fulgoſ. & Caſtr. ſequi videntur & alij per Grat. conſilio 124. numero 20. libro ſecundo, & Anchar. ex alijs rationibus principalis fauoris animæ teſtatoris. ſecundario erga pauperes citius implendo quàm tenentur, ac maturius liberando animam teſtatoris per talem præuentionem ſola electione de pauperibus facta valida permanente & eis reſeruato commodo, tamen poſt mortem vxoris hæredis, vt ibi per eum, & Deci. in l. cum tempus. numero tertio de regulis iuris, di-
75 cit hanc Anchar. opinio. de iure veriorem. † Contrarium equidem verius & tenendum arbitror, ſcilicet talem electionem ita præmaturè factam nullo modo valere. quin ſequuta morte hæredis poſſit de nouo, vel de eiſdem, vel alijs pauperibus fieri, duplici ratione moueor. Prima ratione præiudicij pauperum eligendorum. Secunda ratione ſpreti & non ſeruati ad vnguem mandati teſtatoris facti executoribus. & hæc magis me mouet. Nam primo licet intentio principalis teſtatoris committendo dari pauperibus bona ſua ſit directa verſus Deum Opti. Maxi. omni tempore vnum & eundem ſecundum rationem Baldi & ſequaci. tamen Deus vult ſeruari voluntates vltimas hominum defunctorum per alleg. ſupra in prima dubit. & dari pauperibus. qui verè ſint pauperes, & egeni, quibus enim quid factum dicitur factum Deo iuxta illud, quamdiu feciſtis vni
76 de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis, † & datum non pauperi non eſt in eleemoſynam, nec amore Dei datum, nec pium, Deci. conſilio 120. colum. 1. numero tertio. Quinimo diſtributum diuiti poſſet ab eo auferri, & dari pauperibus, Matheſi. nota. 181. not. ſi quis; cum electio & diſtributio per commiſſarios facta in vita hæredis non poſſit habere effectum de bonis ſubueniendis egeſtati pauperum, niſi poſt mortem vxoris, vt etiam aſſentit Anchar. dicto conſilio 202. colum. fina. verſicu. licet ergo pauperes, per not. à Bar. in l. filiusfam. § diuus Seuerus. 1. legat. primo, & ibidem in ſpecie per Bald. poſſent interim electi de pauperibus effici diuites iuxta præſumptionem. l. ſi defunctus C. arbitr. tute. ita talem præmaturam electionem eſſe præiudicialem illis, qui verè ſunt pauperes tempore mortis hæredis, vt conſiderat Angel. in dicta l. poſt mortem, ideo eam non valere per Gloſſ. & Bartol. numero ſecundo, in dicta l. poſt mortem. per l. cum pater. §. à filia. de lega. ſecundo, Ange. in dicta l. poſt mortem. dicit infinitis vicibus practicaſſe, & ibi Iaſo. colum. penultim. verſicu. adde quòd, idem tenet Ange. atteſtatur & defendit ita eſſe commun. opinio. idem & ibi Cornel. colum. ſecunda, & Deci. conſilio 416. colum. fin. numero 21. & in dicta l. cum tempus. nume. ſecundo, hoc idem ſentit Anchar. conſilio 412. contra hæredes. ſupra fin. ſequitur & Bologn. conſilio 40. colum. antepen. verſic. accedat pro confirmatione, & idem Pariſ. di. conſilio 23. colum. 4. numero 17. libro. 3. vel ſaltem quòd talis electio mortuo hærede poteſt mutari per commiſſarios. Secunda ratio eſt, quæ magis me impellit ad tenendũ quòd talis præmatura electio nullo modo valeat, quia forma mandati facti executoribus eſt coarctata in tempore poſt mortem hæredis, & ante mandatum eſt eis denegatum poſſe aliquid agere, quia eſt conditionale quoad eos, qui poſſent mori ante mortem hæredis, l. hæres meus. in princ. de condit. & demonſtr. quare ante hæredis mortem pendet conditio, & interim non ceſſit dies executionis, & adhuc executores in diſtribuendo & eligendo non ſunt executores, ergo feſtina hæc eorum electio facta contra formam mandati eſt nullius momenti, etiam ſi ei hæres conſenſiſſet, vel & ipſe hæres in vita eſſet ſimul in executoria cum eis, ita probat Bald. in dicta l. poſt mortem. colum. fin. nu. 8. ver. modo quæro, quem ibi alij ſequuntur, & latius idem in ſpecie firmat in conſi. 118. caſus ſub tali forma. col. 2. verſi. ſuper primo puncto. lib. 5. facit l. ſi quis ita ſubſtituerit, ibi, nõ enim videbitur in hunc caſum ſubſtitutus, de vulg. & pup. & faciunt quæ ſupra verſi. tertia ſolutio. adduxi de finib. mandati per iſtos executores cuſtodiẽdis, & iſta eſt veritas, quicquid conſuluerit Anch. d. conſil. 202. & tentauerint dicere Dec. & Cagn. in d. l. cum tempus. qui rationibus prædictis non reſpondent, & ſuæ rationes de celeriori liberatione animæ teſtatoris, & potiori fauore per talem præuentionem in eligendo pauperes, vanę ſunt, & ſaporem iuris nec humani nec diuini habent, quia Deus non facta hominum. ſed corda & intẽtiones reſpicit, vnde quam primum teſtator diſpoſuit pro anima ſua poſt mortem vxoris ſuę hæredis per executores deputatos diſtribui inter pauperes bona ſua, id quidem in meritum pro anima ſua, & in bonum & pium opus reputatum credimus apud Deum clementẽ & miſericordem in quo nõ adeſt niſi tempus præſens ſecundum Theologos, vtroq; tempore pro eodem habito tam ante, quàm poſt mortem hæredis, quod autem in diuerſam partem videtur inclinare Vaſq. de ſucceſ. progreſ. lib. 3. §. 26 num. 14. & Cagno. in d. l. cum tempus. poſſet procedere in ipſo hærede, & non in executore habente certum mandatum à teſtatore.

77 In tantũ enim † executores tenentur ſeruare mandata teſtatoris, quòd ipſi deputati ad diſtribuendum bona teſtatoris in maritandis tantis virginibus non poſſunt dare illis intrantibus in monaſterium, & ſic vnum opus pium in aliud tranſmutare. quia hoc nõ habent in mandatis, rationem hanc aſsignando decidit Bald. in auctent. niſi. colum 3. numero 11. verſicul. & ideo executores. C. ad Trebel. comprobat Nat. conſilio 211. ſub numero decimonono, & confirmatur optimè ex deciſ. Ange. cum alio Doctor. in conſi-
78 lio 328. Anaſtaſius. colum. 1. & ſequen. quòd † executores ad vendẽdum bona mobilia & immobilia non poſſunt vẽdere iura & actiones ex natura talis mandati ſtrictè interpretandi & non extendendi, & ibi ſecunda ſolut. idem ex forma mandati non ſeruati,
79 quia † teſtator mãdauit diſtribui ſua bona inter pauperes, quod importat diuiſionem bonorum minutam fieri in quàm plurimis perſonis diuiſim, & executor fecit diſtributionem ſolũ in duabus perſonis, & ſic contra formam mandati nulliter eſt facta, probat Gemin. conſil. 20. numer. 5. ſentit Bartol. in l. 1. in fin. de opt. lega.

80 Item † executoribus tempus exequendi, vel à lege, cõſtitutione, vel à teſtatore præfixum non incipit currere, quando conditio aliqua eſſet verificanda, vel quid aliud eſſet liquidandum, priuſquàm accedi poſſit ad actum exequendi, niſi prius illa cõditio fuerit purificata, & illud liquidãdum fuerit liquidatum

catur, dic. l. ſi quis Titio. de legat.2. & ſæpè ſupra di-
ctum eſt. quippe Notarius ſcribens teſtamētum non
poſſet in eo ſe ſcribere talem mixtum executorem,
quia non valeret legatum, & pœna falſi teneretur. l. ſi
quis legatum. in princip. ff. de falſ. & l. 3. C. de his qui
ſibi aſcrib. in teſta. vbi etiam aliquod emolumentum
ſcribenti futurum eſſet, ſecus verò dicendum eſſet, ſi
ſe ipſum aſcriberet merum executorem teſtamenta-
rium. qui cum nullum poſsit ſentire commodum,
ſed onus ſolum ſuſtinere, valeret quidem talis ſua ſcri
60 ptura. & deputatio facta à teſtatore, ſicut † valet quan
do ſe aſcriberet tutorem filio teſtatoris, adeò quòd ab
onere aſcripto non poſſet ſe excuſare per text. in l. v-
xori. §. 1. ff. de falſ. licet per hunc tex. Socin. in l. quem
hęredi. ad fin. de rebus dubijs, allegando ibi Cuman.
dicat non valere quòd Notarius ſcribat ſe commiſſa-
rium. Tamen verius & tenendum eſt quòd valeat,
cum exinde nullum emolumentum conſecuturus
ſit, & valeat in tutore, & Bart. ibi in d. l. vxori. §. 1. ex-
61 preſsè tenet quod † Notarius poteſt ſe ſcribere fidei-
commiſſarium, & executorem in teſtamento, licet
non diceretur teſtamentarius, ſed datiuus commiſ-
ſarius, de quo in l. 3. de ali. lega. & ibi Albert. ſentit i-
dem, ſcilicet in d. l. vxori, idem expreſsè firmat Barto.
in l. non putauit. §. ſi quis ſua manu. ff. de bon. poſ.
contra tab. per text. ibi, & per dict. l. vxori. §. 1. idem
per gloſ. in d. l. vxori, in commiſſario probant Barto.
& Albert. in l. ex ſententia. in fin. ff. de teſta. tute. ne-
quaquam ergo verum eſt, quod dicit Socin. in d. l.
quem hæredi. ad fin. ſcilicet non valere quod Nota-
rius ſcripſit ſe commiſſarium, & Cuman. ibi in meo
libro nullum verbum de hoc facit. quatenus Bartol.
dicat valere vt datiuum commiſſarium, hoc nihil of-
ficit quoad propoſitam noſtram differentiam inter
merum, & mixtum executorem datum in minus ſo-
lemni teſtamento confirmatum per iudicem non æ-
quiparando tutori, non datiuum, ſed teſtamenta-
riũ cenſeri probat Capra d. tract. executo. in 8. mem-
bro. num. 104.

Quinta ſolutio principalis ſubijcitur dubitatio-
num, quæ oriri poſſunt ex varijs accidentibus circa
geſta vel gerenda ab executoribus, ſeu commiſſarijs
62 vltimarum voluntatum, nam primum † quando de-
beat, vel poſsit fieri executio per commiſſarium. Di-
cendum eſt circa perſonas eligendas incertas de cer-
tis, quòd incontinenti ſine temporis interuallo in e-
ligēdis perſonis fieri debet executio per text. in l. cum
quidam ita. de legat. 2. & ibi Bartol. Bald. Caſtr. Imo.
63 & alij tradunt. & ex generali regula, quòd † vbi dies
vel conditio non differt executionem relictorum,
debet fieri præſenti die, & pure. l. 1. de conditio. & de-
monſtratio. cum concordant. ibi citatis in Gloſſ. in
64 verſic. præſentia. † limita niſi alia appareant in teſta-
mento expreſſa, ex quibus deprehendi poteſt teſta-
toris voluntas non ita incontinenti faciendi talem
executionem, & eius dilationem non poſſe afferre
periculum eligendis, vt ſi teſtator dixerit talem ele-
ctionem. vel executionem eſſe faciendam, quando
fuerint ſoluta quædam alia legata per teſtatorem fa-
cta. & ſoluēda de fructibus ſuæ hæreditatis, vel etiam
quòd moriente commiſſario eius hęredibus eandem
libertatem, auctoritatem, & commiſſariam teſtator
dederit, quia tunc non incontinenti, ſed ſolutis le-
gatis erit facienda executio, vt ex facto conſultus in
65 pulchro caſu reſpondit Pariſ. conſi. 23. lib. 3. † circa ve-
ro res eligendas commiſſario datur annus ad eligen-
dum, vt l. fin. §. ſed & ſi quis. commun. de lega. omnes
66 ita reſoluunt in dicta l. cum quidam ita. † Quinimo
ſi teſtator remiſerit executionem voluntati, & be-
neplacito commiſſarij, quandocunque voluerit, nec
annus, nec aliud tempus ſibi curreret, nec eum remo
ueret ab officio commiſſarij, ſed executio ipſa ſtaret
in ſuſpenſo vſque ad mortem commiſſarij, in hoc ſic
operante voluntate teſtatoris, quæ non debet altera-
ri, vt apertè probat Bald. conſ. 297. teſtator. & plenius
in conſi. 301. conſtitutio Patriarchalis. li. 2. & Pariſ. di-
cto conſi. 23. num. 18.

67 Quandoquidem etiam † teſtator certis perſonis
reſtrinxerit commiſsionem diſtribuendi bona etiam
ad pias cauſas, & prohibuerit omnem alium etiam
epiſcopum ſe intromittere in tali executione, & diſ-
tributione, mortuis executoribus deputatis, non fa-
cta executione, hanc ideo executionem amplius fie-
ri non poſſe, & ceſſare diſpoſitionem ad piam cau-
ſam latè firmat Alexan. conſil. 206. ponderatis verbis.
colum. 2. libr. 6. quia officium executoris non tranſit
ad hæredes, Ange. conſil. 278. punctus eſt. Ioannes in
princip. Bald. in l. fin. colum. pen. num. 46. C. de hæ-
red. inſtit. cui deciſioni optime conueniunt alleg. per
Signor. conſi. 204. in quæſtione. num. 4. 6. vbi in ter-
68 minis noſtris dicit quòd † debemus attendere volun
tatem teſtatoris, quatenus cōcedit. & quatenus pro-
hibet per l. ſi plures. §. 1. & §. pen. ff. de admi. tuto. cum
ſimil. & in his quæ tendunt circa adminiſtratores pa
trimonij teſtatoris dandos vel denegāndos eius vo-
luntati ſtatur, vt ibi per eum reſpondentem pro qua-
dam muliere executrice diſtributionum ad pias cau-
ſas, ne ſecum in tali erogatione ſe intromittat epiſco-
pus loci fundando ſe in voluntatem teſtatoris con-
69 traria, vt ibi per eum demonſtrata. † Quod enim te-
ſtator diſponit de bonis ſuis etiam erga Deum, po-
teſt alterare, commutare, & ſuſpendere, ad diem, vel
conditionem quomodo vult, & Deus vel Princeps
in hoc ab alijs non differunt, ſecundum Bald. dicto
conſilio 301. colum. 2. ſub verſicu. præterea aut teſta-
70 tor. lib. 2. & vbi † teſtator prouidit de certo executore
ad certa relicta, in his quidem nec hæres poteſt ſe in-
tromittere, per l. alio. de ali. lega. tradit Ioan. de Ana.
71 conſilio 86. pro expeditione. Subiunge quoq; quòd †
quilibet de populo poteſt petere cogi hæredem quòd
ſatisfaciat legata ad pias cauſas, not. Ang. ex illo text.
in §. ſin autem ſanctiſsimus. in auct. de eccleſi. tit.

72 Aduerte ſi † certum tempus, & per cōſtitutionem
epiſcopalem, & per teſtatorem ſit ſtatutum execu-
toribus, elapſo tempore præfixo per teſtatorem non
poſſunt executores dicere ſe adhuc eſſe in tempore
conſtitutionis, quia hæc tempora confunduntur, &
ſimul cucurrerunt, vt per plura iura probat Anchar.
conſ. 395. oretenus, comprobat Tiraquel. de retract.
73 conuent. §. ſecundo, glo. prima, num. 62. † poſt termi-
num enim à teſtatore præfixum non poſſunt ſe in-
tromittere in exequendo, not. Bal. in l. ſtatuliberum.
§. 1. de leg. 2.

74 Executores † ſeu fideicommiſſarij, qui etiam ita
conſuetudine appellantur, Aret. conſil. 66. colum. 1.
deputati ad diſtribuendum pauperibus per eos eli-
gendis pro anima teſtatoris aliqua eius bona poſt
mortem vxoris hæredis in vita, vel vſufructuarij an
poſsint diſtribuere viuente hærede vſufructuaria, &
pauperes eligere, eos poſſe conſuluit Anchar. conſil.
202. circa primum. colum. fin. in ſecundo dubio, di-
cit ſe moueri opinio. Baldi, quam credit veriorem in

l. poſt

l. poſt mortem. C. de fideicommiſ. vbi dicit in colum.
fin. ſub numero decimo, eo quòd talis electio pau-
perum facta in vita vxoris hæredis valeat, vti facta
ipſi Deo immortali, & inuariabili vna & eadem pie-
tate in omnibus pauperibus, qui viuente hærede v-
xore, vel poſt eius mortem ſemper reperiuntur no-
biſcum ex ſententia euangelica, quem ibi Fulgoſ. &
Caſtr. ſequi videntur & alij per Grat. conſilio 124. nu-
mero 20. libro ſecundo, & Anchar. ex alijs rationi-
bus principalis fauoris animæ teſtatoris, ſecundario
erga pauperes citius implendo quàm tenentur, ac
maturius liberando animam teſtatoris per talem
præuentionem ſola electione de pauperibus facta va
lida permanente & eis reſeruato commodo, tamen
poſt mortem vxoris hæredis. vt ibi per eum, & Deci.
in l. cum tempus. numero tertio de regulis iuris, di-
75 cit hanc Anchar. opinio. de iure veriorem. † Contra-
rium equidem verius & tenendum arbitror, ſcilicet
talem electionem ita præmaturè factam nullo mo-
do valere, quin ſequuta morte hæredis poſsit de no-
uo, vel de eiſdem, vel alijs pauperibus fieri, duplici
ratione moueor. Prima ratione præiudicij paupe-
rum eligendorum. Secunda ratione ſpreti, & non ſer
uati ad vnguem mandati teſtatoris facti executori-
bus. & hæc magis me mouet. Nam primo licet in-
tentio principalis teſtatoris committendo dari pau-
peribus bona ſua ſit directa verſus Deum Opti. Ma-
xi. omni tempore vnum & eundem ſecundum ra-
tionem Baldi & ſequaci. tamen Deus vult ſeruari vo-
luntates vltimas hominum defunctorum per alleg.
ſupra in prima dubit. & dari pauperibus. qui verè
ſint pauperes, & egeni, quibus enim quid factum di
citur factum Deo iuxta illud, quamdiu feciſtis vni
76 de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis, † & da-
tum non pauperi non eſt in eleemoſynam. nec amo
re Dei datum, nec pium, Deci. conſilio 120. colum. 1.
numero tertio. Quinimo diſtributum diuiti poſſet
ab eo auferri, & dari pauperibus, Matheſi. nota. 181.
not. ſi quis, cum electio & diſtributio per commiſſa-
rios facta in vita hæredis non poſsit habere effectum
de bonis ſubueniendis egeſtati pauperum, niſi poſt
mortem vxoris, vt etiam aſſentit Anchar. dicto con-
ſilio 202. colum. fina. verſicu. licet ergo pauperes. per
not. à Bar. in l. filiusfam. § diuus Seuerus. 1. legat. pri-
mo, & ibidem in ſpecie per Bald. poſſent interim e-
lecti de pauperibus effici diuites iuxta præſumptio-
nem. l. ſi defunctus C. arbitr. tute. ita talem præma-
turam electionem eſſe præiudicialem illis, qui verè
ſunt pauperes tempore mortis hæredis, vt conſide-
rat Angel. in dicta l. poſt mortem, ideo eam non va-
lere per Gloſſ. & Bartol. numero ſecundo, in dicta l.
poſt mortem. per l. cum pater. §. à filia. de lega. ſecun-
do, Ange. in dicta l. poſt mortem. dicit infinitis vici-
bus practicaſſe, & ibi Iaſo. colum. penultim. verſicu.
adde quòd, idem tenet Ange. atteſtatur & defendit
ita eſſe commun. opinio. idem & ibi Cornel. colum.
ſecunda. & Deci. conſilio 416. colum. fin. numero 22.
& in dicta l. cum tempus. nume. ſecundo, hoc idem
ſentit Anchar. conſilio 412. contra hæredes. ſupra fin.
ſequitur & Bologn. conſilio 40. colum. antepen. ver-
ſic. accedat pro confirmatione, & idem Pariſi. di. con-
ſilio 23. colum. 4. numero 17. libro. 3. vel ſaltem quòd
talis electio mortuo hærede poteſt mutari per com-
miſſarios. Secunda ratio eſt, quæ magis me impellit
ad tenendũ quòd talis præmatura electio nullo mo-
do valeat, quia forma mandati facti executoribus
eſt coarctata in tempore poſt mortem hęredis, & an-
te mandatum eſt eis denegatum poſſe aliquid agere,
quia eſt conditionale quoad eos, qui poſſent mori
ante mortem hæredis, l. hæres meus. in princ. de con-
dit. & demonſtr. quare ante hæredis mortem pendet
conditio, & interim non ceſsit dies executionis. &
adhuc executores in diſtribuendo & eligendo non
ſunt executores, ergo feſtina hæc eorum electio fa-
cta contra formam mandati eſt nullius momenti;
etiam ſi ei hæres conſenſiſſet, vel & ipſe hæres in vita
eſſet ſimul in executoria cum eis, ita probat Bald. in
dicta l. poſt mortem. colum. fin. nu. 8. ver. modo quę-
ro, quem ibi alij ſequuntur, & latius idem in ſpecie
firmat in conſi. 118. caſus ſub tali forma. col. 2. verſi. ſu-
per primo puncto. lib. 5. facit l. ſi quis ita ſubſtituerit,
ibi, nõ enim videbitur in hunc caſum ſubſtitutus, de
vulg. & pup. & faciunt quæ ſupra verſi. tertia ſolutio.
adduxi de finib. mandati per iſtos executores cuſto-
diẽdis. & iſta eſt veritas, quicquid conſuluerit Anch.
d. conſil. 202. & tentauerint dicere Dec. & Cagn. in d.
l. cum tempus. qui rationibus prædictis non reſpon-
dent, & ſuæ rationes de celeriori liberatione animæ
teſtatoris, & potiori fauore per talem pręuentionem
in eligendo pauperes, vanę ſunt, & ſaporem iuris nec
humani nec diuini habent, quia Deus non facta ho-
minum. ſed corda & intẽtiones reſpicit, vnde quàm
primum teſtator diſpoſuit pro anima ſua poſt mor-
tem vxoris ſuę hæredis per executores deputatos diſ-
tribui inter pauperes bona ſua, id quidem in meri-
tum pro anima ſua, & in bonum & pium opus repu-
tatum credimus apud Deum clementẽ & miſericor-
dem in quo nõ adeſt niſi tempus præſens ſecundum
Theologos, vtroq; tempore pro eodem habito tam
ante, quàm poſt mortem hæredis, quod autem in di-
uerſam partem videtur inclinare Vaſq. de ſucceſ. pro-
greſ. lib. 3. §. 26 num. 14. & Cagno. in d. l. cum tempus.
poſſet procedere in ipſo hærede, & non in executore
habente certum mandatum à teſtatore.

In tantũ enim † executores tenentur ſeruare man
77 data teſtatoris, quòd ipſi deputati ad diſtribuendum
bona teſtatoris in maritandis tantis virginibus non
poſſunt dare illis intrantibus in monaſterium, & ſic
vnum opus pium in aliud tranſmutare. quia hoc nõ
habent in mandatis, rationem hanc aſsignando de-
cidit Bald. in auctent. niſi. colum 3. numero 11. verſi-
cul. & ideo executores. C. ad Trebel. comprobat Nat.
conſilio 211. ſub numero decimonono, & confirma
tur optimè ex deciſ. Ange. cum alio Doctor. in conſi-
78 lio 328. Anaſtaſius. colum. 1. & ſequen. quòd † execu-
tores ad vendẽdum bona mobilia & immobilia non
poſſunt vẽdere iura & actiones ex natura talis man-
dati ſtrictè interpretandi & non extendendi, & ibi
ſecunda ſolut. idem ex forma mandati non ſeruati,
79 quia † teſtator mãdauit diſtribui ſua bona inter pau-
peres, quod importat diuiſionem bonorum minu-
tam fieri in quàm plurimis perſonis diuiſim. & exe-
cutor fecit diſtributionem ſolũ in duabus perſonis,
& ſic contra formam mandati nulliter eſt facta, pro-
bat Gemin. conſil. 20. numer. 5. ſentit Bartol. in l. 1. in
fin. de opt. lega.

80 Item † executoribus tempus exequendi, vel à le-
ge, cõſtitutione, vel à teſtatore præfixum non incipit
currere, quando conditio aliqua eſſet verificanda,
vel quid aliud eſſet liquidandum, priuſquàm accedi
poſsit ad actum exequendi, niſi prius illa cõditio fue
rit purificata, & illud liquidãdum fuerit liquidatum

per l.talis.ff. de iur. dot.tradit Aret.conſil.93. colum.
fin.verſi.ſed terminus. declarat Socin in l.ſi in diem.
in princip. in fin. de conditio. & demonſtratio. con-
corda.allegando ſequitur Tiraq de retract.conuent.
§.2.glo.1.num.16.

81 Secundò vbi plures † executores ſimpliciter in te-
ſtamento fuerint deputati vnus ſine alio nihil exe-
qui poteſt, per cap.fin.§.primo, de teſta.in 6.& ibi ca-
non.& l.ſi ita fuerit, verſic. idem quæri poteſt de ma-
nu.teſtam.Barto.conſilio 147.factum tale eſt, ſub nu-
mero ſecundo, Spec. tit. de inſtru.editi.dicto §.nunc
verò aliqua.verſi.ſed quęritur an executores. Philip.
Francus Peruſi.conſil.116.nume. 11.inter conſ.diuerſ.
ad cau.vltim. volunt. vbi quòd etiam in dubio nun-
quam cenſentur dati inſolidum, quinimmo duo vi-
dentur dati inſolidum, per l.ſi legatario.§.ſi à duobus
de fideicommiſ. libert. dicit Fab. de Monte tract. de
emptio. & vendit.in tertia quæſtio. principali.num.
12.non quando plures, & ſic vltra duos ſunt dati, quia
non videntur dati inſolidum, ita & Franch.dicto ca.
fin.6.ſane colum.2.verſicu. vltimo tene menti.de te-
ſta. in 6. declarando vt ibi per eum, & per Bald. in ſi
hæres.vltra med.ff.de condi.cau. da.non ſecu.diſtin-
guẽdo, ſi ſuper certo, inſolidum, ſi ſuper incerto non
82 ita.& Iaſ.conſil.110.in fin.lib.primo.† quando plures
ſunt dati cum cla. quod omnes vel vnus eorum poſ-
ſit exequi, vnum poſſe exequi non requiſitis alijs te-
net Ripa in l. hæredes mei.§. pero. ſub numero 5.ad
Trebel.de hoc principali dicto facit regulam, ad quã
poſtea dat ſex fallen. Capra dicto tract. de executor.
in 6.membro.nu.179.& ſequent.prius per Bald.con-
ſil.287.& ſpec.dict.52.verſicu. ſed quæritur an execu-
tores, & verſic.ſequent. ſuper hoc aliquas ponit quæ-
ſtiones, quæ ibi & in fallent. Capræ in loco citato vi-
deri poſſunt.

83 Ex his autem † ſi aliqui ſint mortui, aliqui ſuper-
ſtites, quòd poſſint ſuperſtites exequi maximè cum
tot ſuperſtites ſint, quot mortui. Caſtr.conſil.13.ſuper
primo.colum.2.verſicu.circa tertium.libr.1.& Cald.
conſilio 45.titu.de teſta. etiam ſi vnus eſſet ſuperſtes,
licet is cum alio dato à iudice poſſit exequi ſecun-
dum eundem Caſtr. conſilio 218.ad primum.in fin.
lib.2.Tamen & iſtum ſolum poſſe exequi fauore vo-
luntatis teſtatoris libere adimplendæ per dictum ca.
fin.in fin.tenent Abb.conſil. 65.quidam Raynerius.
col.fin. verſ.& hoc puto verius. & conſil. 110. in cauſà
hoſpitalis.colum.2.verſic.ad ſecundum dubium.lib.
2.& Capra conſilio 54.in princip.intellige niſi appa-
reret ex teſtamento per vnũ ſolum executorem exe-
qui teſtatorem noluiſſe, quia ad pias cauſas tunc epi-
ſcopus ad exequendum adiungitur, Calca.conſ.104.
ad finem, & non ſtaretur vni Socin. in l. quem hære-
di. in fin. de rebus dubijs, idem econuerſo ſi apparet
teſtatorem voluiſſe quemlibet executorem inſolidũ
poſſe exequi, ita vnus poterit Bald.conſil.81.conſide-
randum eſt, lib.4. vel vnum poſſe exequi cum vno a-
lio ex pluribus executoribus, vt tenet Socin.conſi.11.
colum.2.lib.1.

84 Si quoque inter plures † executores partim con-
ſanguineos, partim non conſanguineos teſtatoris, vt
contingere ſolet. fuerit diſcordia, circa executionem
commiſſorum eis in teſtamento, potius ſtaretur de-
terminationi factæ per executores coniunctos teſta-
toris, argumen.l.imperator. ff. de pact. ibi tradit Bal.
colum.1.verſicul. in text.ibi, neceſſarium, pro ſingul.
dicto ponit Roman.ſingul.533. executores compro-
bat Tiraquel.de retractat.in præfation.numer. qua-
85 drageſimoquarto, vbi etiam ex duobus † executori-
bus vno eligente pauperes coniunctos teſtatoris, &
altero eligente extraneos pauperes, illa præferri de-
bet electio quæ facta eſt de pauperibus coniunctis.
Confirmo, quia ita credendum eſt teſtatorem ſenſiſ-
ſe & commiſiſſe executoribus prius ſubueniri con-
iunctis pauperibus, cum ordo charitatis ſuggerat, vt
prius noſtris quàm extraneis pauperibus ſuccurra-
mus, cap.non ſatis.86. diſtin. in ſpecie ita firmat An-
charan.conſilio 436.in his dubijs.colum.prima, ver-
ſicul. præmiſſa. & Gemin. conſilio vigeſimo, nume-
ro tertio.

86 Quando autem † executores ſunt, & clericus, &
laicus ſubſunt iudici eccleſiaſtico Felin. in c.1.col.4.
de præſcript.

Tertio aliqua circa facultatem talium executo-
87 rum attende, quòd † ſi commiſſarius teſtamentarius
ad diſtribuendũ bona teſtatoris pauperibus per eum
eligendis, ipſe verè eſt pauper poteſt ſe ipſum eligere,
Socin.conſilio 11.colum.2.verſic.quinimo.libr.1.licet
in contrarium arguat Bald. conſil. 287. dicta mulier.
88 in princip.libr.4. † Quod etiam poſſit eligere eius fi-
lios in ſumma paupertate exiſtentes, Cald.conſil 39.
an executor.tit.de teſta.licet teneat contrarium con-
ſilio 31. eodem titul. valere quando ceſſat ſuſpicio, &
ſunt pauperes, ſequi videtur Pariſ.conſilio 45.colum.
ſecunda, numero 15. libr. tertio. & Gemini. conſilio
89 20.colum. fin. numero tertio. † namque & ſuis con-
iunctis, dummodo ſint pauperes, diſtributio valet,
& facta dicitur ad pias cauſas, plenè Iaſo.conſilio 183.
lib.ſecundo, Nat.conſilio 211.numero 20.21.Et quan-
do adijcit non acquiri vſumfructum patri eligenti
filium pauperem, Bald.in l.tutor.§.quæ tutoris.ff. de
excu. tuto. & Capra dicto tract.executor.in 6.mem-
bro num.173.174.de ſe num.169.& Guald.de art.teſta.
tit.6.cau 10.num.fin.

90 Poteſt item † executor habens poteſtatem eligen-
di pauperes, eligere eos ad tempus, & ſub conditio-
ne, dummodo poſt tempus, vel in defectum condi-
tionis electio vel ſubſtitutio cadat in alios æquè pau-
peres, & ſubinde appareat ſucceſsiua, & cõtinua exe-
cutio perſiſtens in pauperes, vt per Bart.in l.vnum ex
familia.§.ſed ſi fundum.nume 3. de legat.2. ſequitur
Ruin.conſilio 115.colum.2. nume.5. libr.2. vltra eum
adde Cald conſilio 29.ſed quid ſit executor.tit.de te-
91 ſta.vbi † valet onus, vel conditio etiam ſi excedat tem
pus limitatum poteſtati executoris, idem bene pro-
bat Bald.conſil.162.quidam Franciſcus.nume.3.verſ.
tertio quæritur.libr.5.vbi & numero 2.alia notabilia
92 prædixerat, quòd † habens facultatem eligendi in
morte poteſt eligere teſtando via inſtitutionis vel le-
gati dummodo ſint de quibus teſtator ſenſit, paupe-
res, & non excedat menſurã diſtributionis, ſed qua-
93 tenus ad ſubleuandam paupertatem ſufficiat † non
enim poteſt vni tanquam pauperi dare mille mar-
chas argenti, quia nomini prætenſo paupertatis diſ-
ſonat, per not. in l.illud. C. de ſacroſanct.eccleſ.& in
l.prima. C.de medican.vali. lib. vndecimo, & ibi ad
94 Bartol.in addi. Angel.tradit, † ſi teſtator mandat ſua
bona diſtribui inter pauperes mendicantes, non po-
teſt fieri talis diſtributio inter mẽdicantes robuſtos,
quia de his non cenſetur ſenſiſſe teſtator, debetque
fieri diſtributio inter illos, qui ſunt pauperiores, vt
per Dec. conſilio ſeptuageſimoſecundo, colum.3.ad
finem, & de illis intelligitur, qui ſunt in ciuitate, in

qua

quá teſtator domicilium habebat, Alexan. conſil. 91.
col. 2. ſub num. 5. libr. 7. declarat Capra d. membro 6.
num. 156. & ſeq.

95 Solet hęſitari † vtrum executor habens faculta-
tem diſtribuendi bona teſtatoris inter pauperes, vel
eligendi pauperes, poſsit vni, vel debeat pluribus diſ-
tribuere, vel vnum, vel plures eligere. Non poſſe eli-
gere vnum, & ei dare omnia, tenet Barto. in l. prima,
de opt. lega. ſequitur Caſtr. conſilio 97. ſuper primo
quæſito. colum. 2. numero 3. libr. 1. vbi etiam ſi dice-
ret in vnum pauperem, poſſet diſtribui in plures per
Bartol. & ali. in l. vnum ex familia. §. ſi duos. & §. ſe-
quent de lega. 2. quòd poſsit vnus eligi, videtur tranſ
ire Roman ſing. 449. teſtator dicit per dict. §. ſi duos.
& §. ſequent. de legat. ſecundo, & l. cum quidam. eo.
& Ruin. conſilio 201. colum. penult. numero 10. libro
ſecundo, ſi teſtatoris ſermo ſit in plurali, poſſunt eli-
gi plures, ſi ſit in ſingulari, quòd debeat eligi vnus,
magis placet quòd in hoc ſicut in cæteris dubitatio-
nibus attendatur mens & voluntas teſtatoris, an plu
res vel vnum ſentire voluerit, & id ex cauſà hac ra-
tione diſpoſitionis, qualitate perſonarum, quantita-
te bonorum diſtribuendorum, & ſimilibus coniectu
ris deprehendi poteſt, vt in ſpecie tradit Alexan. con-
ſil. 109. ſuper prima. colum 3. nume. 7. ſentit Dec. con-
ſil. 471. colum. ſin. num. 8. 9 prius conſil. 50. ad finem,
Ruin. conſil 119. num. 13. libr. ſecundo, Gemini. dicto
conſi. 20. ad finem, de his ſimilibus vide quę tetigi ſu-
pra lib. præced. interp. 1. dubit. 1. ver. multum quoque
refert.

96 Commiſſarij † teſtamentarij, vt dictum eſt antè,
nullum lucrum debent ex commiſſaria habere, nu-
dum enim executionis miniſterium ſolum habent,
parum ius eſt ſuum, nihil de bonis hæreditarijs poſ-
ſunt vendere pro executione facienda, niſi teſtator
conceſſerit eis poſſe vendere, Bal. in l. ſi hæres. in prin-
97 cip. ff. de condi. ca. da. † & pariter de bonis inter pau-
peres diſtribuendis, vel aliter ſub commiſſaria veni-
entibus non poſſunt facere compromiſſum, arguen-
98 do ad † prælatos habentes in bonis eccleſiæ longè ma
iorem auctoritatem quàm habeant commiſſarij in
bonis diſtribuendis, tamen non poſſunt facere com
promiſſum, ergo minus commiſſarij, probat Aymo
conſilio trigenteſimovigeſimotertio, ſed magis pro-
prie probatur, ſi non poſſunt alienare & vendere, vt
dicit Baldus in dicta l. ſi hæres. in principio, ergo nec
99 compromittere, ex † argumento validiſsimo de po-
teſtate compromittendi ad poteſtatem vendendi, &
alienandi negatiue, qui non poteſt compromittere,
hanc regulam pluribus auctor. probat Socin. conſi-
lio 95. colum. tertia, numero decimo, lib. tertio. In-
100 tellige quòd † executores particulares non poſſunt
vendere, niſi teſtator eis conceſſerit expreſſè, vel taci-
tè vt per Barto. in dicta l. alio. colum. ſecunda, nume-
ro ſecundo, de ali. lega. & Socin. conſil. 131. colum. 5.
verſicul. ſubſequenter ſequitur libr. primo. Executo-
res autem vniuerſales poſſunt vendere, ſicut hæredes
ſecundum Barto. in dicta l. álio. colum. 2. ſub num. 3.

Quoad alia vt de his me expediam remitto recto-
rem ac interpretem noſtrum ipſum ad Caſtr. conſil.
101 187. ſuper primo. lib. primo, vbi exiſtentibus † execu-
toribus ſuper aliquo relicto facto loco pio exempto
à iuriſdictione epiſcopi non alius nec epiſcopus po-
teſt ſe intromittere, ad Pariſ. conſilio 81. numero vi-
geſimoprimo, libr. 2. vbi vnus executor alio executo-
re aduerſante ſibi poteſt exequi, aliàs ſine eo non poſ
ſet, ad Caſtr. conſilio 331. viſo teſtamento libr. primo,
102 quòd † executores teneantur reddere rationem de
executis, & conſilio 437. numero quarto, & numero
tertio, quando poſsint remoueri præcedente moni-
tione iudicis Deci. conſilio 91. numero tertio, & Ro-
man. conſilio 80. conſilio 428. colum. fi. ad Aret. con-
ſilio ſexageſimoſexto, quando vnus ſine alio, & alius
pro alio teneatur, quòd ibi magis dicantur procura-
tores, ad Cuman. conſilio 75. & Fulgo. conſilio quin-
102 quageſimoprimo, quòd † Venetijs tutor dicatur com
miſſarius, ad Alexand. conſilio 45. numero 16. & ſe-
103 quent. libr. 1. vbi † executores dati poſt alios hæredes,
& per verba obliqua non excludunt matrem per pu-
pillarem, & non tenent locum hæredis diſtribuen-
tes in pios vſus omnia bona teſtatoris quando eſt
cum verbo directo, accipiant, deſignare pupillarem
excludentem matrem tenet idem Alexand. conſilio
51. numero 21. libro 7. maximè quando eſt ſubſtituta
pia cauſa Corn. conſilio 112. colum quarta, & ſequen.
libr. 2. & quando ſunt loco hæredum Barto. conſil. 25.
numero 2. conſilio 38. in fin. conſil. 56. colum. 1. Bald.
in l. precibus numer. 45. C. de impub. & ali. ſubſtit. &
conſilio 34. quæritur vtrum filia. libr. 3. Socin. conſil.
49. numero 3. & ſequent. libr. 4. Alexand. conſil. 98.
nume. fin. libr. 2. Cald. conſil. 19. titu. de teſta. ad Bar-
tol. conſilio 137. ſtatuto communis Gualdi. numero
104 2. † Vbi quando ſunt deputati executores, hæredes
excuſantur à pœna priuationis hæreditatis, idem in
auctent. hoc amplius. numero 6. C. de fideicommiſſ.
declarando vt ibi per Bald. nume. 15. ad Ang. conſilio
105 358. Titius, vbi † executores debentes eligere duos
pauperes in certa ſumma tantum, in reſiduo teſtator
deced. t ab inteſtato, ad Guid. Pap. in quæſtion. 614.
106 quòd † ſtatur iuramento executoris de voluntate te-
107 ſtatoris executa, & † executor, cuius conſcientiæ eſt
commiſſa diſtributio an poſsit cogi ad demonſtran-
dum quomodo diſtribuerit Gemi. in cap. ſtatutum.
§. aſſeſſorem. ſupra fin. de reſcript. in 6. & ad alia loca
ſupra in princ. demonſtrata.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes fideicommiſſarij vniuerſales legatarij, executo-
res ſeu commiſſarij an & quando teneantur parere vo-
luntati teſtatoris & eam adimplere.*

2 *Hæredes ſunt obligati ſeruare, & exequi voluntatem te-
ſtatoris quando adierint hæreditatem, quod maius eſt
præ cæteris in vltimis voluntatibus.*

3 *Hæreditas ſi non fuerit adita, teſtator dicitur inteſtatus ef
fectus & nil ex ſcriptis in teſtamento valet.*

*Fallit vbi non adita hæreditate, cætera in eo diſpoſita de-
bent exequi, vt ibi legere eſt. 4.*

5 *Obligati exequi voluntatem teſtatoris paßiuè ſunt, qui
primum deſcripti ſunt & ordine apparente. videlicet*

Subſtituti.

Cohæredes.

Fideicommiſſarij vniuerſales.

Legatarij.

Venientes ab inteſtato, &c.

Fiſcus vltimo loco & iſti adeuntes hæreditatem tandem.

*Et hic teſtatori, cuius hæreditas ex teſtamento non eſt adi-
ta, ſucceſſuri ſunt ab inteſtato, hiq; in caſibus exceptis à
regula ſunt qui adimplent diſpoſita cætera in teſtamen-
to, de qua regula & caſibus habetur in l. eam quam. C.
de fideicom. & ibi glo. 6.*

6 Venien-

6 *Venientes ab inteſt. vt teneantur ad fideicommiſſa & relicta in vltima voluntate non adita hæreditate, requiritur vt hæreditatem adierint ab inteſtato, aliàs conueniri non poſſunt & non tenentur ipſis fideicommiſſarijs & legatarijs. 7.*

8 *Teſtamentum & eius virtus omnis in aditione hæreditatis conſummatur.*

9 *Dominium & eius acquiſitio datur plenum per teſtamentum, plenius per mortem teſtatoris, pleniſſimum per aditionem hæreditatis.*

10 *Aditio hæreditatis operatur, actionem legatorum naſci, eorum præſtationem fieri, & omnia in teſtamento diſpoſita corroborari.*

Et omnis clauſula teſtamenti per aditionem teſtamenti confirmatur. 11.

12 *Heredes per aditionem hæreditatis videntur fidem ſuam dare defuncti de eius voluntate & diſpoſitione exequenda ac implenda.*

Et naturaliter ſunt obligati ad obſeruationem teſtamenti. ibid.

13 *Teſtator omnis affectat habere hæredem ex teſtamento.*

14 *Heres ex quaſi contractu ex aditione hæreditatis inducto tenetur creditoribus hæreditarijs & remanet obligatus fideicommiſſarijs & legatarijs.*

15 *Fideicommiſſarij etiam quòd veniant ex fideicommiſſaria ſubſtitutione non poſſunt obtinere non adita hæreditate.*

16 *Fideicommiſſum & legatum non debetur non adita hæreditate.*

17 *Executores in teſtamẽto deputati nullum habent officium ante aditam hæreditatem.*

Et ſi ſit hæres & executor repudiando hæreditatem, officiũ executoris retinere non poteſt. 18.

Fallit in his circa quæ periculum eſt in mora. ibid.

Fallit ſi aliter per ſtatutum loci ſit prouiſum executorem poſſe officium ſuum exercere hæreditate non adita. ibi.

19 *Executor poteſtatem aſſumit ſicut tutor à die adita hæreditatis.*

Etiam ſi eſſet ab inteſt. executor quia nil poteſt exequi niſi ea adita. 20.

Quid ſi nullus eſſet hæres nec fiſcus ex teſtamento vel ab inteſt. dic vt ibi. 21.

22 *Probatio & allegatio aditionis hæreditatis eſt adeò neceſſaria ex teſtamento vel ab inteſtato, vt iudicium motum ſine probatione prædicta veniat abſolutorium.*

23 *Aditio hæreditatis dicitur & eſt modus acquirẽdi inductus de iure ciuili.*

Qui modus ne inducatur poteſt per principem tolli vel ſuſpendi. ibid.

24 *Heres tenetur & obligatus eſt ſeruare voluntatem teſtatoris de iure naturali, quantumcunq; non ſolemnem.*

25 *Hæredes dicuntur approbare teſtamenta & diſpoſita in eis adeundo & ſe immiſcendo in hæreditate, & quæ approbata intelligantur. 27.*

26 *Heres aut alius conſentiens oneri iniuncto per teſtatorem obligatur præciſè, & fidem ſuſceptam cogitur implere, etiam ſi nihil conſecutus eſſet ex iudicio teſtatoris.*

28 *Aditio hæreditatis duplicem effectum inducit, acquiſitiuum & obligatiuum, & quis dicatur effectus aquiſitiuus. ibid.*

Et quòd ex omni vltima voluntate nõ fit acquiſitio per aditionem prædictam, quæ non requiritur in donatione cauſa mortis, nec in alia quæ ſola morte confirmatur.

29 *Aditio hæreditatis eſt probanda per agentem, quocunque nitatur effectu vel aquiſitiuo per ſe, vel obligatiuo cõtra alium.*

30 *Heres vbi petat tanquam talis, debet probare ſe hæredem & talem parteq; citata. 31.*

32 *Hæres quiſquis ſit, debet probari ab eo qui eum vti talem conuenit, vt ſoluat vel faciat quod eſt obligatus, etiam ſi ſit filius, cum quo ad obligationes non ſequitur concluſio, filius eſt ergo hæres, vnde probandus eſt hæres. 33. 34.*

35 *Probatio aditionis hæreditatis eſt difficilis, ſi quidem ſolo animo & nuda voluntate hæredis adeuntis procedat.*

36 *Hæres poteſt ſolo animo adire & ſoluere tunc legata, caſu quo iuſſus ſit ea ſolui prius debere, antequam adeat & poſſeſſionem apprehendat.*

37 *Aditio hæreditatis poteſt ſuſpendi per teſtatorem, vſque quo aliquid fuerit actum, vel conditio aliqua fuerit impleta.*

38 *Probatio aditionis hæreditatis fit facilior per interrogationem reo conuendendo faciendam, an ſit hæres, pro effectu obligatiuo.*

Et eſt communis aduocatorum practica. ibid.

Et quomodo agendum ſit per actorem hæredem pro effectu acquiſitiuo. ibi.

9 *Filius quando agit, ſemper præſumitur hæres, niſi probetur contrarium.*

40 *Probatio voluntatis adeuntis & ſe immiſcẽtis fit per actus ſolos præparatorios ad petendum hæreditatem, interrogando poſſeſſorem an ſit hæres, &c. & vt ibi dicitur.*

42 *Dictum vel factum alicuius attenditur in his quæ dependent ab animo eiuſdem, cuius dicto ſtatur.*

Et ſtatur dicto hæredis de animo primi hæredis defuncti quòd adierit. 42.

43 *Aditio hæreditatis vel immixtio an & quando valeat facta à muliere, vel alia perſona per ſtatutum loci prohibita ſine conſenſu proximorum contrahere, vel quaſi adire, vel immiſcere in aliqua hæreditate cum decreto annullatiuo per ipſum ſtatutum & ipſo iure.*

Et quòd valeat ſecundum aliques ſine conſenſu proximorum, & de ratione. ibid.

Alij quòd non valeat, & quare. cum ſeqq.

44 *Renũciatio nõ poteſt fieri ſtatuto, & eius forma ac ſolemnitatis, per eum etiam in cuius fauorem eſt inducta talis forma.*

45 *Forma dat eſſe rei, vnde actus factus non ſeruata forma ſtatuti etiam in fauorem mulieris non valet.*

45 *Actus non ſeruata forma ſtatuti etiam in fauorem mulieris non valet, & quare.*

46 *Actus non poteſt fieri validus de conſenſu vnius, vbi à principio conſenſus vtriuſque partis non ſufficiebat pro eius validitate.*

47 *Aditio hæreditatis eſt introducta, non ſolùm fauore adeuntis, ſed etiam aliorum. quare igitur non faciliter ſic admittatur eius ſtatuti forma renunciatio, & dic vt ibi pulchrè.*

48 *Mulier faciens actum inducentem aliàs aditionem hæreditatis cum conſenſu proximorum requiſito, an & quando inducatur aditio tunc hæreditatis.*

Et quod non inducatur ſtante d. ſtatu. poſt Bulgar. & quare. ibid.

Et quòd inducatur & valeat reprobato Bulgar. per auctorem. ibi.

49 *Statutum prohibens aditionẽ hæreditatis vel contractum per quem quoquomodo appareret obligata mulier vti exhorbitans cum impugnet aditionem, ceſſat & valet aditio nõ probatis qualitatibus ſtatuti, & quale ſit præiudicium, & in quo obligata apparet.*

50 *Mulier ſine ſolemnitate ſtatuti poteſt acquirere poſſeſſionem.*

51 *Pupillus*

51 Pupillus maior infante ſine tutore poteſt acquirere poſſeſſionem.

52 Aditio hæreditatis quando eſt probanda per aliquē, vel quo ad ſe vel contra alium debet inſpicere qualia verba et facta adeuntis emiſſa fuerint, quæ iuri & nomini hæredis magis congruunt & ea debet allegare & probare.

53 Aditio hæreditatis fit quatuor modis.
Per actum acquiſitiuum.
Per actum translatiuum in alterum.
Per actum poſſeſſiuum.
Per verba apta.

54 Aditio hæreditatis per actum acquiſitiuum probatur agendo & petendo res hæreditarias.
Tranſigendo ſuper corporib. & iurib. hæreditarijs.
Petendo tanquam hæres & mouēdo quæſtionem tanquam hæres.
Litigando tanquam hæres.
Faciendo compromiſſum.
Tranſigendo.
Diuidendo bona hæreditaria.
Exigendo credita hæreditaria.
Conſtituendo procuratorem ad adeundum hæreditatem, ad mouendum hæreditarias actiones.
Et retinendo in ſe debitum per debitorem ſuccedentem creditori.

55 Aditio hæreditatis delatæ filijs materne dicitur facta per patrem pro filijs infantibus retinentem dotem vxoris præmortuæ.
Contra, maxime quando filius non ſit infans niſi pater declarauerit ſe adiuiſſe, ibid.

56 Aditio hæreditatis per actum translatiuum in alium probatur ſoluendo legata, et vendendo bona hæreditaria. 57. & de multiplici ſignificatione vocabuli hæreditatis. 57.

57 Mandans ſuo hæredi vt ſoluat legata alterius teſtatoris cuius mandans eſt hæres dicitur illius hæreditatem adire.

58 Hæreditas largo modo adita dicitur hæreditas.
Et cedendo, donando iura hæreditaria, intellige cedendo vel donando hæreditatem vel bona hæreditaria, non ius vel actionē quam habet in bonis paternis & maternis, quia nil veniret in ceſſione & ſoluendo debita hæreditaria, & re minima data hæreditaria amore Dei. 59.

59 Hæreditas non eſt in bonis antequam ſit facta aditio.

60 Aditio hæreditatis probatur per actum poſſeſſiuum.
Vt prædia colendo, laborando, locando, poſſidendo, habitando domum defuncti alia cauſa non oſtenſa.

61 Aditio hæreditatis probatur per actum verbi, ſeu per verba emiſſa adeuntis.
Et de verbis diſpoſitiuis, ſuſpenſiuis, enunciatiuis & dubijs & vt de hoc latius ibid. habetur.

62 Verba enunciatiua quibus in literis vel epiſtola quis ſe ſcribit alicuius hæredem probant eum talem inter quaſcunque perſonas etiam non nominatas in inſtrumento.

63 Hæres probatur per reſponſionem factam poſitioni quòd ſit hæres Titij per verbum credit, ſic probatur & aditio.
Et hoc ſi poſitio principaliter continet quòd ſit hæres Titij, ſecus ſi verbis enunciatiuis fieret mentio hæredis Titij, quia non probaretur hæres nec aditio per talem reſponſionem.

64 Aditio hæreditatis probatur per aliquot actus neceſſario probationem eam concludentes, & quandoque per actus non ſic eam concludentes, ſed indifferentes aptos importare & non importare talem aditionem, de quibus ibi habetur.
Ad quæ declaranda quid ſit præſupponendum, & diſtingue quia aut fatetur per eū qui fecit tales actus ſe hæredem & adiuiſſe, aut negatur & dic vt ibi. 65. cum ſeq.

66 Aditio hæreditatis clarè probata videtur ex factis per aſſertionem & declarationem eius qui geſſit talia facta.
Quid quando ſit de indifferentibus & æquiuocis quòd ſtetur eius declarationi cum iuramento, ibi. & de materia hac latè.

67 Aditio hæreditatis ſi negetur per eum qui fecit actus continentes facientem nomine hæredis in re tranſitoria ad extraneos probatur aditio & ex ipſis factis & ex actu verbi, vt ibi, ſecus ſi non in re tranſitoria ad hæredes extraneos licet ad filium tantum declarando vt ibi, quia id actum intelligitur, vt per filium, non vt ſe hæreditati obliget.

68 Aditio inducitur per actus ſimpliciter factos qui citra ius & nomen hæredis geri nequeunt, tunc enim pro hærede geri dicitur.
Vt vendendo res hæreditarias, colendo, locando, et vt ibi latius.

69 Item inducitur aditio per actus natura eorum determinatos ad acquirendum & alienandum, & vt ibi.
Item inducitur per actus exigendi aliquod nomen vendendi fundum hæreditarium, liberandi debitores defuncti, conuertendi fructus in vſus ſuos. 70.
Quid ſi actus ſimpliciter facti ſunt tales, qui alio nomine, & alio iure quam iure & nomine hæredis geri poſſunt.
Vt habitare domum.
Poſſidere bona hæreditaria.
Percipere fructus, declarando vt ibi. & quando probetur aditio, & non dic vt ibi latius declarando materiā hanc. 71. 72. 73.

74 Caſus quibus non ſufficiat aditio quoad acquiſitionem, ſed requiratur agnitio coram iudice, in quibus etiam hodie datur bonorum poſſeſſio. vide ibi.

75 Bonorum poſſeſſio non poteſt conſequi, niſi coram iudice, et quomodo agi debeat.

76 Modi tres quibus hæreditas acquiritur, & obligatur quis oneribus hæreditarijs.
Per aditionem.
Bonorum poſſeſſionem.
Reſtitutionem Trebellianicam.

77 Fideicommiſſarius vniuerſalis tenetur præſtare etiam & exequi onera hæreditaria, reſtituta tamen ſibi hæreditate ab hærede grauato vel alio.

78 Aditio hæreditatis ſicut obligat hæredem onerib. hæreditarijs, ita reſtitutio facta ab hærede, vel ab hærede hæredis, de reb. hæreditarijs fideic. obſtringit eum vigore tranſlationis actionum actiuè & paſſiuè auctoritate ſenatuſc. Trebell. & vt latius de hoc habetur. & nu. 79. 80.

81 Hæres vt obligetur & acquirat ſufficit in aditione eius voluntas at in fideic. requiratur & voluntas hæredis & fideicommiſſarij ſuſcipientis. 82.

83 Fideicommiſſarius vt conueniatur, non ſit ei interrogatio an ſit hæres teſtatoris, ſed an hæreditas ſit reſtituta & tenetur tunc reſpondere.

84 Reſtitutio hæreditatis fienda per hæredem fideicommiſſario fit duobus modis, verbo, vel re, declarando vt ibi.
Et tertio modo per patientiam ſecundum Bald. 85.
Huiuſmodi non facta reſtitutione, nullum ius fideicōmiſſarius habet pro vendicandis bonis hæreditarijs. 86.

87 Fideicōmiſſarius vniuerſalis habet actionē ex teſtamento, quam & tranſmittere poteſt, ad cogendum adire ante aditā, & poſt aditā ad cogendū reſtituere, & dic vt ibi.

88 Idem dicendum pro fideicommiſſo vniuerſali in codicillis etiam relicto. quòd competat et actio ex teſtamento ad adeundam hæreditatem officio iudicis, ad reſtituendam actione ex teſtamento.

89 *Fideicommiſſarius obtenta reſtitutione dicitur habere hæreditatem non ſolutione, ſed ſucceßione qua obligatur legatarijs & creditoribus.*

Et an & quando ſit obligatus oneribus hæreditarijs.90.

Quid in caſib. in quibus tranſit ius hæreditarium ipſo iure in eum vniuerſalem fideicommiſſarium. ibid.

91 *Quid quando per ſtatutum non requiritur reſtitutio nec aditio, & datur executio teſtamentis, vide caſus. et ibi.*

92 *Reſtitutio fideicommißi pro translatione iurium in fideicommiſſarium non requiritur de æquitate canonica ſecundum aliquos.*

93 *Præſertim in fideicommiſſo vniuerſali relicto pijs locis verbalis aliqua non requiritur reſtitutio.*

94 *Et quid in his vbi vniuerſale ius tranſiret ipſo iure in fideicommiſſarium & quando tunc dicatur vtilis hæres, dic vt ibi latè diſcutitur.*

95 *Translatio inducta ex acceptatione fideicommißi eſt ſimilis translationi actionum & aliorum iurium, & videtur adeſſe voluntas fideicommiſſarij vt actiones ſaltem paßiuæ à ſua perſona ſumant initium.*

96 *Fideicommiſſarius vniuerſalis quando alia reſtitutione non requiſita poteſt adueniente conditione vendicare aliquam rem prius venditam per hæredem grauatum, vel per tertium de facto reperiatur vendita, & quando dicatur & habeatur reſtitutio pro facta in fideicommiſſarium quod re ſolum ſufficiat ad id, ibidem fuſius. 97.*

98 *Fideicommiſſarius vniuerſalis non apparet oneribus hæreditarijs aſtrictus niſi ſibi reſtituta hæreditate, vel habita per legem reſtituta, & non re aliqua ſingulari non habita maximè hæredis voluntate.*

99 *Reſtitutio non alienatorum hæreditatis, non rerum ſingularium requiritur vt fiat fideicommiſſario, & quare. ibi.*

100 *Hæres remanet obligatus adhuc onerib. hæreditarijs quoad vſque non ſunt à ſe abdicata bona hæreditaria per reſtitutionem Trebellia.*

101 *Et contra eum non fideicommiſſarium actiones intentantur non apparente reſtituta hæreditate fideicommiſſario etiam habenti certa particularia bona hæreditaria per tranſactionem.*

102 *Fideicommiſſarius vt rectè valeat vendicare res particulares hæreditarias alienatas per hæredem grauatum, ne repellatur à petitione quid in libello exprimere habeat et de practica ſeruanda. ibid. colligitur.*

103 *Fideicommiſſarius quomodo teneatur ad onera hæreditaria facta ſibi reſtitutione hæreditatis.*

104 *Legatum vel fideicommiſſum factum ſimpliciter, vel ſub conditione vt ſit ſemper ſere, videtur aſcriptum ad onus hæredis non fideicommiſſarij.*

105 *Idem quando eſt iniunctum perſonæ hæredis, quia tūc non eſt onus hæreditarium.*

106 *Legatarius agnito legato tenetur parere & exequi voluntatem teſtatoris, etiam ſi maius eſſet onus, quam commodum.*

107 *Quod verum, ſi habuerit ſcientiam contentorum in teſtamento circa legatum & onus ſuum.*

Et quando dicatur agnoſcere vel agnouiſſe legatum. ibid. latius.

108 *Legatum agnoſcitur duobus modis, et de primo quando tenetur ſolum cedere actionem legatarius ſecundo legatario, & de ſecundo modo quando tenetur tunc præſtare et adimplere quantum iuſſit teſtator.*

109 *Legatarius repudiando legatum immunis eſt à præceptis teſtatoris, & non tenetur exequi eius voluntatē, & tunc ſecundus habet agere contra hæredem, vt ibi & quare.*

110 *Et eo non agnoſcente nec repudiante legatum compellitur officio iudicis agnoſcere vel repudiare.*

111 *Et ſufficit quòd ſemel ſit agnita voluntas teſtatoris & quomodo agnoſcatur.*

112 *Onera & præcepta imponuntur legatarijs per teſtatorem ſub diuerſis formis & ſpeciebus factorum, qui agnitis legatis tenentur ea onera ſeruare.*

Exemplum vide nu. 113.

114 *Legatarius vbi acceperit legatum abſque alia interpellatione, eſt in mora conſtitutus implendi modum, cui implere tenetur.*

115 *Legatarius debet parere teſtatori in cauſa habente originē à lucro, vnde acceptando legatum dicitur eum acceptare etiam legatum excedens. nec iuuatur aliqua ignorantia etiam quòd ſit mulier. Nec creditum ſuum etiam ex cauſa dotis conſequi poterit, vbi iuſſus ſit ne plus poſſit petere in & ſuper hæreditate teſtatoris, & vt ibi latè.*

116 *Renunciatio legitimæ an cenſeatur facta per filium inſtitutum à patre in certis bonis vltra legitimam cum hoc, quòd plus non poſſit petere, et eo decedente ſine filijs ſubſtituit alios fratres dicti filij qui agnito legato & decedente ſine filijs fecit hæredem, fratribus tunc petentibus bona illa ex fideicommiſſo legata, hærede tūc legitimam volente retinere.*

Et quòd videatur renunciatum per filium legitimæ agnoſcentem legatum, ſecundum quendam aduocatum Florentinum, & Decij ſubſcriptionem, et Soc. Iun. & Pariſ. Contra per auctorem, quòd legitima per hæredem filij poſſit retineri, cui non cenſeatur eo modo renuntiatum. vide ibid. cum nu. ſeq. vſque ad nu. 125.

117 *Pater teſtando cogitur omnino pro validitate teſtamenti relinquere legitimam filio, vnde relinquendo iure inſtitutionis illi certa bona vltra eam intelligitur ei reliquiſſe legitimam iure naturæ debitam in illis bonis, declarando vt ibi latius.*

118 *Onus & grauamen non valebat in legitima de iure digeſtorum.*

119 *Filius acceptando legatum continens expreſſam prohibitionem ne plus peteret occaſione legitimæ, non tamen impeditur conſequi legitimam.*

120 *Renuntiatio legitimæ non tenet, niſi expreſſè ſit renuntiatum ei & non per acceptationem legati, vel aliam generalem approbationem teſtamenti qua mediante poſſit dici ei renuntiatum.*

121 *Et eſt renuntiatio ſtricti iuris, & non præſumitur niſi neceſſariò & expreſſè fiat.*

122 *Filius per agnitionem & approbationem legati à patre ſibi facti nō cenſetur renuntiaſſe legitimam, quam in reſtitutione fideicommißi hæres filij poteſt detrahere, vt in caſu de quo ſupra num. 116.*

123 *Agnoſcens legatum videtur agnoſcere & onus legato impoſitum quando ſcilicet tale onus de iure poteſt imponi, ſecus ſi non poſſet.*

124 *Onus appoſitum legitimæ non valet & habetur pro non appoſito.*

125 *Executores ſeu commiſſarij agnito iudicio teſtatoris tam circa relictum bonorum quandoque eis factum, quam circa mandatum executoriæ & fideicommiſſariæ tenentur & compelli poſſunt ad implendum onus & officium ipſorum.*

Et inuiti à principio non coguntur ſuſcipere tale officium, vt num. 126.

Et tunc tranſit d. officium illis recuſantibus ad epiſcopum cum eadem poteſtate attributa executoribus agendi. & 127.

Et plenè

Et plene quando teneantur vel ne executores teſtamentarij, & compelli poſſint vel ne ad exequẽdum commiſſum officium. 128.

DVBIT. III.

SEquitur maioris momenti, & minoris
conſiderationis vel animaduerſionis
quàm ſit alia in cauſis vltimarum vo-
1 luntatum, an † & quando cenſeantur
obligati, & teneantur parere volun-
tati teſtatoris, & eam adimplere & exequi hæredes fi-
deicommiſſarij vniuerſales, legatarij, & executores,
ſeu commiſſarij, facilis & prompta eſt reſponſio & ſo-
lutio, ſcilicet quando hæredes adierint hæreditatem,
fideicommiſſarij fuerint conſecuti verbalem vel rea-
lem reſtitutionem fideicommiſsi, legatarij agnoue-
rint rem legatam.

Executores ſeu commiſſarij acceptauerint appro-
bauerint commiſſariam & executoriam.

Quo ad hæredes cæteroſque obſtrictos ſeruare &
2 exequi voluntatem teſtatoris dixi hoc eſſe † quando
hæredes adierint hæreditatem, & hoc idipſum eſſe
maioris importantiæ, quàm quid aliud ſit in cauſis
vltimarum voluntatum, quoniam propemodum e-
3 tiam vulgo ſcitur, & certum eſt, † nihil ex ſcriptis in
teſtamento valere, omneque ius teſtamenti ſolui, ac
teſtantem ipſum inteſtatum effici, ſi nemo adierit hæ
reditatem ex teſtamento per vulg. text. in l. ſi nemo.
de teſta. tut. in l. ſi nemo. de regulis iuris, cum alijs ibi
in gloſſ. & in l. inteſtatus. de verborum ſignific. & hòc
pro regula iuris traditur in text. in l. eam quam. C. de
4 fideicommiſſ. vbi gloſ. enumerat aliquos caſus † limi-
tantes dictam regulam, quos ibi Barto. & alij, præſer-
tim Corn. & Iaſ. proſequũtur. & alios addunt qui ten
dunt ad hoc quòd vbi prouiſione legis, vel teſtatoris
voluntate datur caſus, quo & ſi primus hæres non ad-
eat hæreditatem, cætera tamen in teſtamento diſpo-
ſita ſuum debẽt ſortiri effectum, ita in eos incidimus
caſus, quibus non adita hæreditate per hæredem in-
ſtitutum in teſtamento, cætera tamen in eo diſpoſita
exequi debent, vt ex caſibus per d. glo. poſitis, & per
doctor. additis deprehendi poteſt.

His autem caſibus limitatorijs, qui ſint in cæteris
5 † obligati exequi voluntatem teſtatoris, vt propoſitæ
dubitationis ſolutiones non digrediamur, dicẽdum
eſt eos quidem paſsiuè exequi teneri, qui primum
deſcripti ſunt, & ordine apparente, ſcilicet ſubſtituti,
cohęredes, fideicommiſſarij vniuerſales, legatarij, ve-
nientes ab inteſtato & vltimo fiſcus, & iſti adeuntes
tandem hæreditatem, vt in §. ſi verò expreſſum in au-
cten. de hæred. & falc. & in aucten. hoc amplius C. de
6 fideicommiſſ. † qui deinde teſtatori, cuius hæreditas
ex teſtamento non eſt adita, ſucceſſuri ſunt ab inteſta
to, & hi ſunt in omnibus dictis caſibus, exceptis à di-
cta regula, hæreditate nõ adita ex teſtamento qui cæ-
tera diſpoſita in teſtamento adimplẽt per iura alleg.
ad probationem ipſorum caſuum in glo. in verſi. tra-
6 ditur. in d. l. eam quam. & per Bartol. & alios ibi. † ve-
rum & tales veniẽtes ab inteſtato, vt teneantur ad fi-
deicommiſſa & relicta in vltima voluntate tali, requi
ritur, quòd hæreditatem adierint ab inteſtato. per gl.
fin. in l. qui filio. §. 1. de hæredibus inſtituen. quam ibi
Bart. in fin. probat per l. 2. ff. de fideicommiſſ. libert. &
Imo. in ſecunda colum. ad finem, verſicu. in ea gloſſ.
ibi, aliâs diligẽter notat, & ſemper notab. reputari di-
cit, & oportere in dictis caſibus hæreditatem adiri ab
inteſt. & ſingularem & mirabilem ſecundum Bald. &
Caſtr. dicit, & ſequitur Iaſ. in auct. ex cauſa. ad fin.
ver. quam etiam ſecundo, de liber. præter. & in dict. l.
eam quam columna 6. verſic. ſecunda fallentia, ad-
7 uertit quòd † in omnibus caſibus ſupra dictis, & ſimi-
libus, in quibus expreſſe, vel tacitè intelligũtur fidei-
commiſſa, & legata reperita à venientibus ab inteſta-
to, neceſſarium eſt iſtos venientes ab inteſtato adire
hæreditatem ab inteſtato, aliàs conueniri non poſ-
ſunt & aliter non tenentur ipſi fideicommiſſarijs, &
legatarijs, vt ibi per eum, & per Specu. titu. de teſta. §.
primo. col. 3. ver. pone quod nullus & clare in dict. §.
nunc aliqua 21. ver. ſed quæro quando executores, tit.
de inſtru. edi. & Barto. in l. ſi in teſtamento, in princ.
ff. ſi quis om. ca. teſta. Gui. Pap. in q. 323. & Nat. con-
ſilio 231. in fin. & Caſtren. in l. omnia quæ, numero
1. de leg. 2. Corn conſilio 324. col. 5. ver. & puto, lib. 4.

Cum igitur dignoſcatur, & habeatur is, qui paſsi-
uè obligatus eſt, ſeruare & exequi voluntatẽ teſtato-
ris ex teſtamento, vel ab inteſtato, vt euenerit caſus,
ex eo ſ. quòd talis hæres, vel ex teſtamento, vel ab in-
8 teſtato adierit hæreditatem, namq; † ideo omnis vir-
tus teſtamẽti in aditione hæreditatis conſummatur
not. Bal. in l. omniũ. in fi. C. de teſta. poſt gl ibi in ver.
9 compellere, dicentem † acquiſitionem dominij dari
plenam per teſtamentum, pleniorem per mortẽ te-
ſtatoris, & pleniſsimam per aditionem hęreditatis. &
tex. in d. l. omnia quæ. in princip. de leg. 2. & ibi Bart.
10 Bal. Caſt. & Imo. notant † actionem legatorum naſci,
eorum præſtationẽ fieri omnia diſpoſita in teſtamen
to corroborari per aditionẽ hæreditatis, idem Bald.
in l. prima, colum. fina. numero 9. C. ſi quis om. ca.
11 teſta. dicit quòd † omnis clauſula teſtamenti per adi-
tionem hæreditatis confirmatur.

12 Hæres † itaque per aditionem hæreditatis videtur
fidem ſuam dare defuncto de eius voluntate & diſ-
poſitione exequenda & implenda l. ſi ſponſus. §. ſi
quis rogatus. ff. de donatio. inter virum & vxor. ibi
colligit Salycet. & quòd naturaliter eſt obligatus ad
obſeruationem teſtamenti, Baldus in lege ſi teſta-
mentum, verſicul. ſecunda & tertia. C. de teſta. & ex
conſenſu teſtatoris de legatis præſtandis ab hærede
ſcripto, & multo magis ab alijs per eundem Baldum
in l. non dubium. in 8. oppo. C. eod. hoc eſt quòd
13 † omnis teſtator affectat habere hæredem ex teſta-
mento Bald. in l. cum quidam, de neceſſ. hæred. in-
ſtit. eique vtile reputatur habere hæredem. l. ſi pupil-
lus, in princ. l. ibi, impugnat enim vtilitatem &c. de
acquir. hæredit. ſufficit enim quòd ſemel adita eſt hæ-
reditas, omnis defuncti voluntas rata conſiſtit l. ſi
14 patroni. §. nec ad rem. ff. ad Treb. vnde † ex quaſi cõ-
tractu ex aditione hæreditatis inducto hæres tenetur
creditoribus hæreditarijs, & obligatus remanet fidei
commiſſarijs, & legatarijs. §. hæres. inſti. de oblig. ex
qua. contr. l. apud Iulia. in fin. ff. ex qui ca. in poſſeſ.
ea. l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de actio. & obli. firmant
Bartol. in l. 1. §. & cum lex. numero ſecundo. de cadu.
tol. Roma. conſilio 31. viſis his quæ ſupra, vltra med.
Alexan. in l. 3. colu. 3. ſub num. 10. de leg. primo, Guli.
Bened. in capit Raynutius. par. 2. ver. mortuo itaque
teſtatore, i. nume. 26. conſ. 79. num. 32. lib. 3. Vall. con-
ſilio 71. nu. 38. lib. 2. conſi. 30. num. 30. lib. 4. etiã quòd
15 † fideicommiſſarij veniant ex fideicommiſſaria ſub-
ſtitutione, non poſſunt obtinere non adita hæredi-
tate per l. ille à quo. §. 1. l. apud Iulia. §. Antiſtia. & l. ſi

patroni.§.qui fideicommiſſ.ad Treb.Oldra.conſ.141. thema tale eſt,Dominus,colum.fi.ver.cum igitur per

16 aliquem. † nam certum eſt fideicommiſſum & legatum non deberi non adita hæreditate,inquit text. in lege prima, in fine, vt in poſ.legat. & impoſsibile eſt naſci obligationem & confirmationem legati niſi adeatur hæreditas,ait Bald.in l.fin.ad prin.C.de teſta.

17 manu.

Similiter & † executores in teſtamento deputati nullum habent officium ante aditam hæreditatem, Barto.in l.alio.colum.3.verſic.ſecundo quæro, de ali.

18 lega.& in l Lucius Titius.ff.de fideicommiſ.liber. in l.codicillis. §.1.de annu.lega. † vbi ſi eſt hæres & executor repudiando hæreditatem,officium executoris retinere non poteſt,idem & Spec. in §. nunc vero aliqua.21.verſic.ſed quæro quando executores & 61.ver. ſed pone quòd ex teſtamento, tit.de inſtru. editi. Caſtrenſ.in dict.l.omnia quæ.de leg.ſecundo,Bald.in d. aut.hoc amplius,numero 17. niſi in his, circa quæ periculum eſt in mora, vt ibi per eum, & niſi aliter per ſtatutum loci ſit prouiſum talem executorem poſſe ſuum officium exercere etiam hæreditate non adita,

19 vt per Fulgo.conſ.75.ex facto proponitur,colum.fin. †ita poteſtatem executoris, ſicut tutoris poteſtatem ſumere vires a die aditæ hæreditatis poſt Bal. probant Imo.& Socin.numero 3.in l.ſi in diem. in princip.de conditio.& demonſtr.ſubiunge ſecundum Bartol.in

20 dict.l.alio.colum.3.ſub num.7.verſic.ſiue ponamus. ſi executor eſſet ab inteſtato,quòd executor ille quoque nihil poſſet exequi niſi adita hæreditate ab inteſtato per iura ſupra allega.& ibi per eum, & per Spec.

21 ante eum in dict.§.nunc verò.dict.21.ver. & 61. verſic. dicitq; ibi Barto.cogita per te† ſi nullus, nec ſitus velit eſſe hæres ex teſtamento, vel ab inteſtato, hoc tamen reſolue,vt per Capr.dict.tract.execut.in 5. mem bro.num.6.7.8.& in traditis tot tit. inſt. de eo cui lib. cau bon. adiſc. ſentit in legato ad pias cauſas, Imo.in l.qui filio.§.1.colum.fin.verſi.id autem quod ſuperius dictum eſt.ff.de hæred.inſt.& quæ per Bal. conſi.456. punctus inter alia.ad fi.lib.4.

Quibus id manifeſtè conſtat veriſsimum, quod principio ſuprà præfatus ſum pro obligatione & aſtrictione ad exequenda diſpoſita in vltimis voluntatibus neceſſariam eſſe aditionem hæreditatis, & hanc in propoſita noſtra ſpecie eſſe ideo magni momenti, & multæ importantiæ, ſed parum aduerti per aliquos in practica, nam pluries vidi lites de fideicōmiſsis & legatis motas in iudicio, & nullam de aditione hæreditatis probationem factam eſſe,per quam ideo non apparente obligato illud etiam nō firmatum præſta-

22 re,reſpice quēſo finem,quem poteſt habere iudicium motum,niſi abſolutorium† vnde allegatio & probatio aditionis hæreditatis,quo caſu vel ex teſtamento, vel ab inteſtato neceſſaria fuerit, minimè omittenda eſt,dicente Cy. in l.1.colum. 2.ver. modo quæramus, commun.de lega.aduocatos,qui agunt aliqua actionum perſonalis,realis, vel hypothecariæ & non probant aditam hæreditatem modo fatuo multum errare,idem & Pariſ.conſ.24.ad fin.lib 3.

23 Probanda eſt igitur aditio hæreditatis, ſed prius ſcire quandoque expedit,quòd † modus acquirendi inductus per aditionem hæreditatis dicitur de iure ciuili per glo.in ver.noſtræ ciuitatis,in l.1.de acqui.re. domin.quam ibi Bartol.& alij communiter ſequuntur,& in l.rem.ff.de rei vendic. per l.cum hæredes. in princip.de acquir. poſ.& gloſſ.in ver. ſeruos. in l. pro hærede.in princip.de acquir.hæred.& Bar. in l.qui in aliena. in princ. num. ſecundo,eo.quamobrem aditionem hæreditatis,ne inducatur dictus modus acquirendi.poſſe per Principem tolli vel ſuſpendi,dictū eſt ſuprà libro primo,interpr. 1. dubit. 3.ſolu.3. nu-

24 mero 40.

Sed obligatio †ſeruandi & exequendi volūtatem teſtatoris orta ex aditione hæreditatis dicitur de iure naturali.quo tenetur hæres implere voluntatem teſtatoris,quantumcunque etiam non ſolennem per l. in teſtamento,de fideicommiſſ. libert. & l.fin. de reb. eo.probat Barto. in l.1.col.3.nu.10. ff.de condi. indeb. quem ibi alij ſequuntur. ſentit ſaltem in teſtamento ſolenni Bald. in d. l. ſi teſtamentum,verſi.ſecunda & tertia,& in l. non dubium in 8. oppo.C.de teſt. in l.

25 ex parte. ff.de acquir. hæred. ita enim † adeundo,& ſe immiſcendo in hæreditate per hæredes ſit approbatio teſtamētorum & diſpoſitorum in eis Alexand. conſil. 12.verſicul. accedit ad confirmationem,& conſil.29.|colu. 4. ad fin.verſi.ſi tamen dicti hæredes, lib. 5.& apertè Anchar.conſil. 365.in themate propoſito,

26 col.3.ver. tertiò quòd adeundo † vbi ſic conſentiens oneri iniuncto per teſtatorem obligatur præciſè,& fidem ſuſceptam implere cogitur etiamſi nihil cōſecutus eſſet ex iudicio teſtatoris cum aliis per Barb. conſ. 12.col.6. & ſeq.lib.1. & Iaſ. conſ.13. col.fin.lib.1. vbi & quòd talis conſenſus non poteſt reuocari,vt per Bald. in l.fenium,col.1. C.qui teſta. face. poſ.& Aym. conſ. 24.num.10.idem quod ſuprà firmat Roma. conſil.18. viſa.col. fin.ver.contrarium tamen & Fulg. conſil.67.

27 col. ſecunda.† intelliguntur ſanè approbata. quæ teſtator legitimè & validè potuit diſponere,Aym.conſ. 55.num 5.& ſequen.Pariſ.conſ.33.colum.fi.num.96. lib.3.non valet etiam approbatio teſtamenti inualidi ratione ſolemnitatis probatoriæ, ſcilicet, numeri teſtium practi.Papi.in for.libel.quomodo peta.heredi. ex teſtamento in glo.ac etiam realiter num. 15.ſequitur Gui.Pa.conſi.26.ſub nu.2. ver.nec obſtat ſi procurator,Dec.conſ.438.col.pen.nu.18.

28 Exinde habetur † aditionem hæreditatis inducere duplicem effectum, acquiſitiuum & obligatiuum, acquiſitiuus eſt pro eo qui acquirit hæreditatē, fideicommiſſum, legatum, vel aliud ex vltima voluntate tot.tit.de acq.hęr.cum alleg.ſup.non tamen ex omni vlt.volunta. acquiſitio ſit per aditionem hæreditatis quæ ideo neceſſaria non eſt in donatione cauſa mortis,nec in alia.quæ confirmatur ſola morte.Bart.& alij in l.ſequens quæſtio.de lega.2. Iaſ.in l.cum virum. col.2.verſi.ex prima habes.C. de fideicommiſſ.& hoc eſt verum.quòd non requiritur aditio quandò interuenit pactum vel ſtipulatio,ſecundum Bald. in l. ſi mortis,num.2.C.ad leg Falc.obligatiuus autem effectus eſt contra eum, qui ex vltima voluntate apparet iuſſus, & obſtrictus exequi, implere, & facere ea quæ teſtator diſpoſuit vel erat ipſe obligatus facere tot.tit. C.de hæred.act.l.1.§. & hæc diſpoſuimus. commu.de leg.l.alio.l.filio.de ali.leg.auct. hoc amplius. C. de fideicommiſſ.cum ſimil.

29 Vnde † quis agens ex quocunque effectu nitatur vel acquiſitiuo pro ſe, intētioneque ſua, vel obligatiuo cōtra alium debet allegare, & probare aditionem hæreditatis,per l.ei qui.ff.de prob & l. actor.C eo.Roman.conſilio 223.iſta captura.colum.2. verſi. præſupponitur autem in caſu.Corn. conſi. 149. colum. penult.ad pr.ver.conſtat enim quòd ipſa Angelina,lib.3. Aym.conſilio 37.num.4,conſilio 197. colum.2. num. 5.& Nat.

30 5.& Nat.conſi.246.num.6.† vbi petens tanquam hæ-
res debet probare ſe hæredem Specu.tit. de actore.§.1.
columna 23.ver. item qui ſe dicit hæredem, & debet
dicere ex teſtamento vel ab inteſtato. aliàs repellitur,
vt ibi, & debet probare ſe hæredem poſt litem conte-
ſtatam in proceſſu, vt ibi, & in §.nunc dicamus. col.2.
ver.ſed quid ecce T.de inſtru. editi. etiam ſi à reo non
fuerit oppoſitum per Card.conſilio 72.ſigillatim.col.
5.verſi.ad quintum.num. ſecundo. & per generalem
31 doctr.quæ eſt † quòd ſe dicens vel faciens talem, puta
filium, conſortem, conſanguineum, hæredem, vel a-
liam habentem qualitatem, debet quidem probare
ſe talem qualem ſe facit, & parte citata, aliàs ſuccum-
bit per Bart & Bald.in l non ignorat. C.qui accu.Bar.
in l falſus tutor.ff.quod fal.tut. Caſtren. conſi. 178.ſu-
per eo verò quod quæritur, ſub num.primo. lib.ſecun
do.Dec.conſi.471.& ſequen.dixi conſi.136. num. 3.&
alibi dicetur.

32 Experiens † & ex effectu præmiſſo obligatiuo con-
tra aliquem vti hæredem agendo debet pariter eum
conuentum probare hæredem eius. cuius pro ſua in-
tentione obtinenda hæres eſſe requiritur. etiam ſi il-
lius talis filius eſſet. quia quoad incommoda & obli-
gationes non ſequitur concluſio vulgata, filius, ergo
hæres, ſed hæres probari debet, & quòd ſe immiſcuerit
hæreditati paternæ, per glo.Bart.Bald.& ali.in l.1.C.ſi
min.ab hæred.ſe abſtin. etiam quòd filius non nega-
uerit ſe hæredem patris. vt eſſe magis commun.opin.
firmat Alexan, in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur.
colum.pen.ſub num.10.ver.ſed Imo.hic contra, ſolu.
matrim. & in conſ.72. numero ſecundo.lib.5.licet in
contrarium arguat Laur. Sylua.tract. de feud. reco-
gni.quæſtio.79 numero ſecundo, ſed verum eſt quòd
33 filius † non præſumitur hæres quoad incommodum
niſi probetur, tenet & Bald. conſil.trecenteſimo quar
to. prima ratio, in fin. & conſil.triceſteſimo ſexto, li-
bro tertio, & bene nota idem Bald. in l. nec intentio.
34 C. de tranſact. quòd ille qui † agit contra aliquem
tanquam hæredem, debet probare quòd ille ſit hæres,
aliàs non procedit intentio agentis.

35 Quia plerunque † difficilis probatio aditæ hæredi-
tatis eſt.text.in l. tertia.de inter. actio. cum ex ſolo a-
nimo, & nuda voluntate hæredis adeuntis procedat.
l.ſi auia.C.de iur.deliber.§.fin inſtitut de hæred.qual.
& diffe. gloſſ. in l.ſecunda.ff.de interrog. act pulchrè
Alber.in l.prima.col. fin. numero vigeſimo.ff.de offi.
procu.Cel. Iaſo. conſil.110. colum.fin. ver.ſed hoc nõ
36 obſtante, lib. 1. † vbi iubente teſtatore hæredem non
poſſe adire hæreditatem, & apprehendere poſſeſsio-
nem bonorum, niſi prius ſatisfecerit legata ſoluendo
perplexitatem deciditur hæredem ſufficere ſolo ani-
mo adire hæreditatem, deinde ſoluere legata, & poſt-
ea capere poſſeſsionem bonorum ex Oldr. dict. con-
ſilio 08.columna penultima, & fin. probato per Ioan.
Andr. vt ibi per eum, ad idem & Pariſ.conſilio 19.nu-
37 mero 102.& ſequen.li.2. † cæterum poteſt teſtator ſuſ-
pendere aditionem hæreditatis vſquequo aliquid
fuerit actum, vel conditio aliqua fuerit impleta, Pa-
38 riſ.conſilio vigeſimo tertio, † ideo in propoſito facilio-
ris probationis habendæ de hæreditate adita per eum
conueniendum, & pro effectu obligatiuo præmiſſo
frequẽtãtur, à principio per actorẽ fieri interrogatio-
nes præparatoriæ reo, an ſit hæres &c. iuxta l.1. 2.& to.
titu. de interrogat. & l.ſi curatoris. C. de iur.deliber.
& ibi commun. practicam aduocatorum notando
tradunt Bald. Angel. Salyc. & Caſtrenſ. & Corne.
imputat creditoribus ſi talem practicam non ſeruaue
rint. Laur.Sylua.dict.tract.de feud.recogn.quæſtion.
79 colum.1.in fin.ponit & Maran. in ſpecu.aduoc. in
6.par. princi 7. memb. numero 1. pro effectu autem
acquiſitiuo actor ipſe nitens ex iure aliquo hæredita-
rio, & pro tali iure probando in petitione, & in arti-
culis probatorijs deducit & ponit ſe tanquam hære-
dem talis, & eius hæreditatem ſciens ad ipſum dela-
tam ex teſtamento vel ab inteſtato ſaltem animo &
verbo per præſentem actum adit, & per eum aditam
eſſe intendit & declarat, & quando eſt filius debet di-
cere ſciens patrem defunctum, & ſe ſuum hæredem
eſſe, & hæreditatem paternam in eum continuatam
in ea ſe immiſcuerit &c. Bartol.in l.is qui putat, num.
5.de acquir. hæred etſi pro parte actoris eſſet probata
aditio hæreditatis conſiſtens in eius animo per talia
verba manifeſtato. Bald.in l. potuit, colum. ſecunda.
numero 14.15 C.de iur.deliber. quia petendo & agen
do tanquam hæres ita videtur adire & ſe immiſcere,
& nõ habet docere de alia aditione hæreditatis. Ale-
xan. conſilio 34. viſo proceſſu columna ſecunda, ver.
opponitur etiam, & ver.ſequent.libro. 3. conſilio 114.
columna ſecunda, ſub numero ſexto. verſ. præterea
Bernardus, lib.6.& latè Aret.conſil.135.clariſsimè, col.
prima, vbi dicit quòd de hoc inep[illegible] dubitatio, idẽ
probat Iaſo in l. licet.colum. 1. verſi.nec ob.iſte tex.C.
39 de iur. deliber. † & quando filius agit ſemper præſumi
tur hæres niſi probetur contrarium. dicit [illegible]ld.in l.1.
40 in fin. commun. de legat. † Quinimo per actus ſolos
præparatorios ad petendum hæreditatem in forman
do libellum interrogando poſſeſſorem, quia inten-
dit eũ conuenire petitione hæreditatis inducitur pro
batio voluntatis adeuntis & ſe immiſcentis, per l.
quemadmodum.ff.de inoffic.teſtamen. probat Bart.
in l.gerit, ſub numero 16. verſi.circa tertium.ff.de ac-
quiren.hæred. vt iam abſtinere non poſsit quando fe-
cit, vt eſſet hæres per gloſſ.in d l.quemadmodũ, quam
41 ibi Bartol. & alij ſequuntur, quia † in his quæ depen-
dent ab animo alicuius ſtatur dicto ſuo vel facto per
iura ad hoc allegari ſolita in ſpecie probat Alexand.
conſilio 126.viſo proceſſu colum. 2. num.2. lib.7. vbi
42 etiam quòd † ſtatur dicto hæredis de animo primi hæ-
redis defũcti, quòd adierit per l.ſi quis à filio. §. ſi quis
plures, cum ibi not.de legat.1.

Sanè accipienda ſunt hæc in eo qui poteſt nuda vo
luntate ſua adire, ſecus ſi non poteſt ſic adire per doct.
Bartol.in l.ſi quis mihi. §. ſed quid ſi mandauit in fin.
de acquirend.hæred. & prout de his qui non poſſunt
adire dicam modo eandem habuit conſiderationem
Achil. Mirandol. ſuo tract. de adipiſcen.numero 173.
allegando Zuccard.in l.fin.num.169. in fin.de edi.D.
Adr.toll.

43 Sed quæritur † an huiuſmodi hęreditatis aditio vel
immixtio valeat facta à muliere vel ab alia perſona
per ſtatutum loci prohibita ſine conſenſu proximorũ
contrahere, vel quaſi contrahere, adire, vel immiſcere
in hæreditate aliqua cum decreto annullatiuo con-
tractus, vel quaſi aditionis & omnis obligationis per
ipſum ſtatutum, & ipſo iure. Licet aliqui velint talem
aditionem ſine conſenſu proximorum factam valere
cùm nullus debeat audiri ad dicendum eam eſſe nul-
lam inuita perſona, in cuius fauorem tendit prohibi-
tio, & quæ vult eam valere vti ſibi proficuam & acqui
ſitionem ſibi euidentem tenere, quam ſtatutum non
prohibet, ſed ne damnum ei ſeu præiudicium gene-
tetur, vt in ſpeciẽ Paul.de Caſt conſilio 91.in cauſa ap-

pellationis,colum.3.numero.5.verſi.ſecundo dicitur,
conſil.190.cum tempore contractus.colum.2.num.2
verſi.item & tertio.lib.1.& conſilio 119.videtur dicen-
dum,ver. quantum ad ſecundum,libro.2. & in ſimili
Ruin.conſil. 35. columm.9. num.31.lib.1.Aym.conſil.
325.colum. 3. verſic.ſecundo principaliter, & pulchrè
Bartol.in conſil. 159. viſa quadam conſtitutione. col.
3.verſic.tertiò videndum eſt,vbi loquitur in conſtitu-
tione habente decretum annullatiuum contractus,
& tamen firmat talem nullitatem non poſſe opponi
per alium contrahentem,ſeu alium contra eum in
cuius fauorem ſit inducta nullitas, & in ſpecie Ri-
min.Iun.conſil.291.num. 41. 42. 43. cum alijs collect.
per Tiraquel.tract. le mort ſaiſit, declar.1. 6. par.nu.5.
cum ſequent.tamen & alij fortè de iure verius tenent
contractum, quaſi contractum, & aditionem hære-
ditatis non valere ſine ſolennitate requiſita,quando
ſtatutum pro forma ſolennitatem inducit in con-
tractib.vel quaſi contractib. mulierum cum clauſula
irritante ipſo iure,ita quod alia appoſitio à patre non
requiritur, conſenſus alicuius partis nihil operatur
44 †& tali formæ & ſolennitati non poteſt renunciari e-
tiam per eum in cuius fauorem eſt inducta per l. à
diuo. & ibi gloſſ. ff. de rit.nupt. poſt alios alleg. per
eum firmat Alexand. in l.iuriſgentium,§. prætor, nu.
2.ff.de pact.Iaſ. in l. inter cætera colum. penul.in fin.
& colum.fin.in princip.de liber.& poſthum. latè in l.
non dubium,colum.4.ſub 8.not.C.de legi. & in l.ne-
mo poteſt,in ſecunda lect.num.42.de leg.primo,Ge-
minia.in cap. ſtatutum.§. cum vero ſub numero ſe-
cundo,colum. 4. in fin. ver.no.tamen ex gloſſ. de re-
ſcri.in 6.Felin in cap. cum dilecta,columm.14. in fin.
verſ.ſed quicquid videtur extra eo. Tiraquel. in l. ſi
vnquam in ver.reuertatur,num. 320. & ſequent.poſt
allegationem dict.conſil.91. Caſtrenſ. bene firmat de
legi.connub.in 8. gl. num.98. addo Bald.conſil.417.
45 primum dubium eſt, in fin.lib.2. † vbi actus non ſer-
uata forma ſtatuti etiam in fauore mulieris non va-
let,quia deficit forma, quæ dat eſſe rei. vt ibi per eum,
& in conſil. 499. ita ad plenum, colum.1. eo. tenen-
46 tem † quod de conſenſu vtriuſque partis non poteſt
valere à principio,illud non poteſt fieri validum de
conſenſu vnius per doctr. dict. gloſſ. in d. l. à diuo, &
per Roma.conſilio 402. in propoſita conſultatione,
& magis propriè Bald.in l.quod fauore.columm. 2.in
47 fin.ver ego dico.C.de legi.dicit quòd † aditio hæredi-
tatis eſt inducta non ſolum fauore adeuntis, ſed etiã
aliorum,ideo non eſſe in poteſtate ſolius adeuntis re-
nuntiare formæ datæ à lege, non poſſe etiam renun-
tiare fauori concernenti pupillum & mulierem in-
troducto de iure quaſi naturali propter imbecillita-
tem conſilij eorũ,argum. l.vlti. C. de mil. teſt. miſcui
ego mulierem,quia tale ſtatutum fit etiàm propter
imbecillitatem conſilij mulieris, Bald. in l. ſecunda.
num.3. C.de adopt. & conſil. 60. quædam ſoror, ſub
48 num. 1. lib.5.quod adeo operatur, † vt ſi mulier cum
conſenſu proximorum requiſito fecerit aliquem a-
ctum inducẽtem aliàs aditionem hæreditatis, proin-
de non induci aditionem hæreditatis, quia proximi
perfectè non intellexerunt talem aditionem ſtante
dicto ſtatuto poſt Bulgar.firmat Socin. conſil.92. col.
10. num.31. & ſequ. lib.3. quam tamen Bulgarini &
Socini deciſ. non puto veram, quia conſanguineorũ
conſenſus in aditione hæreditatis faciẽda per mulie-
rem ex ſtatuto requiritur pro habilitanda & integrã-
da perſona ipſius mulieris ad ſupplendam eius imbe-
cillitatem poſt Bartol. & doct. in l. tranſactionem.
C.de tranſact. probat Alexan.conſ. 106.col. fina. ver.
vnde mihi,lib.1. vbi ideo talis conſenſus interuenerit
in actu, dici poteſt talem actum per perſonam habi-
lem & prudẽtem eſſe factum, per l.quamuis.§.infans.
ff.de acquiren.poſſeſſ. is ergo ſi fieri non poteſt citra
ius & nomen hæredis vti ab hærede prudente factus
inducere debet aditionem hæreditatis. l. pro hærede,
in princip. ff.de acquir.hæred. ita conſanguinei præ-
ſtantes talem conſenſum mulieri, tanquam hæredi
puta vendenti rem hæreditariam, veriſimiliter ſcien-
tes talem actum inducere aditionem hæreditatis.l.
leges,& l.fin.C. de legi.ſentit Barto. in l. is qui putat,
in fin.de acquir.hæred. ipſi aditioni conſenſiſſe dicũ-
tur,vt in terminis reſpondendo ſimilibus rationibus
adductis per Socin. dicto conſil. 92. latè per duas co-
lumnas vſque ad fin. tenet Corn conſil 161. circa pri-
mũ,col.10.ver.his tamen non obſtan.& ſequent.li.2.
in propoſito ſemper proprijs vocabulis nõ vtimur.&
Iuriſcõſulti ſcientia nõ requiritur, dicit Bald. in l. nõ
potuit,col.2.ſub nu.14. C. de iur. deliber. & facit l.il-
lud. ff. de acquir.hæreditat.
49 Aduerte ſi † ſtatutum prohiberet aditionem hære-
ditatis,vel contractum per quem vel per quam appa-
ret quoquo modo obligatam,vel aliquod qualecun-
que præiudicium ſibi inferretur, cùm ſtatutum hoc
ſit exorbitans,vellens quidem impugnare aditionẽ,
teneretur probare qualitates ſtatuti, in quo apparet
obligata,& quale ſit præiudicium.aliàs ceſſat ſtatutũ,
& valeret aditio, vt bene declarat Corn. conſ.338. col.
penult.ver.primò & principaliter, & ſequent.lib.pri-
50 mo.† Poteſt tamen mulier ſine ſolennitate ſtatuti ac-
quirere poſſeſsionem,Ruin. conſil. 129. in fin. lib. ſe-
51 cundo,ſicut † pupillus maior infante ſine tutore po-
teſt acquirere poſſeſsionem. l.prima.§. adipiſcimur. l.
quamuis.§.1.de acqui. poſſ.
52 Cæterùm † ille cui incumbat onus probandi adi-
tionem hæreditatis,vel quoad ſe,vel contra alium in-
ſpicere debet qualia verba,qualiáve facta adeuntis e-
miſſa & progreſſa fuerint, quæ iuri & nomini hære-
dis magis congruant, & ea allegare & probare nita-
tur,vt l. pro hærede,in principio,& §. Papinianus, &
ibi Bartol. & latiſsimè in l.gerit. de acquiren.hæredi.
& Bald. conſ. 224. ſupra eo. lib. ſecundo, breuiter &
53 magiſtraliter tradit † aditionem hæreditatis fieri qua-
tuor modis,primo per actum acquiſitiuum, ſecundo
per actum tranſlatiuum in alterum.tertio per actum
poſſeſsiuum, vltimo per verba apta meminit Guald.
de art.teſtan. tit. 12. caut.5. & ordinem hunc ſeruan-
do aliqua ad rem pertinentia commemorando di-
cendum eſt præſuppoſitis terminis habilibus, maxi-
mè quòd ſit delata hæreditas poſt alios per Deci. in l.
non hoc, col.1. vn.legi.& per gloſſ.in ver. hæredem, in
§. fin.inſti.de hæred.quali. & diffe.
54 Primò † per actum acquiſitiuum aditio hæredita-
tis probatur agendo & petendo res hæreditarias, A-
ret.conſil 135.col.1.vt paulò antè dixi, ver.quia plerũ-
que videtur, tex. in l.ſi quis mihi bona.§.ſed quid ſi.de
acquir.hæredi. & in l.ſuus hæres.C.de repu. hæred. &
tranſigendo ſuper corporibus & iuribus hæreditariis
petendo tanquam hæres, & mouendo quæſtionem,
tanquam hæredi Bald. dicto conſ.224. & litigando,
tanquam hæres, Alci.conſil.115.num.13.lib.9.& ibi e-
tiam faciendo compromiſſum Bald. conſil. 272. in
cauſa egregiæ,num. 2.lib.5. vbi & tranſigendo Bero.
conſil.57.num.54. lib. 3. & diuidendo bona hæredi-
taria,

taria. Bald. conſil. vlti. num. 4. lib. 3. Alexand. conſil.
32. nume. primo, lib. 3. Pariſ. conſilio 16. nume. 41. lib.
ſecundo, Nat. conſi. 140. numero fin. & conſtituendo
procuratorem ad adeundam hæreditatem, ad mouẽ-
dum hæreditarias actiones, gloſſ. & doctor. in lege,
per procuratorem. ff. de acquir. hæred. Bal. conſilio
200. Berta ſciens, lib. primo, & retinendo in ſe debitũ
per debitorem ſuccedentem creditori, Caſtren. conſi-
lio 450. ſequendo ordinem, colum. ſecunda, ver. ſed
aduertendum, lib. 1. Rui. conſilio 112. in fin. lib. ſecun-
55 do, † vbi de patre retinente dotem vxoris præmortuæ
delatam filijs infantibus, vt pro eis dicatur ita adiuiſſe
hæreditatem maternam, vt & per Alexand. in l. non
hoc, & ibi Iaſ. in fin. remiſſiuè. C. vn. legiti. Barto con-
ſilio 207. in quæſtione, num. 3. & in quæſt. 10. debitor,
ver. ſolutio, Corn. conſi. primo, colu. 2. lib. ſecundo, &
conſilio 155. columna 1. ver. & expediret, & ſequent.
lib. primo, inclinat in contrarium conſi. 321. colu. pe-
nul. eo. & conſil 42. colum. pen. lib. 3 maximè quan-
do filius non ſit infans, niſi pater declarauerit ſe adi-
uiſſe. idem conſi. 312. colum. pen. in principio, lib. 4.
56 Secundo † per actum tranſlatiuum in alium pro
batur aditio hæreditatis, vt ſoluendo legata Bart. in
dict. l. gerit, numero 2. 6. Caſtrenſ. conſilio 292. circa
primum, colum. 3. verſ. ſuper ſecundum lib. ſecundo,
Alcia. conſil. 139. præſens quæſtio. num. 5. 6. lib. 8. Imo
57 † qui mãdat ſuo hæredi, vt ſoluat legata alterius teſta-
toris, cuius mandans eſt hæres, dicitur illius hæredi-
tatem adire, Bald. conſil. 71. Titius inſtituit. lib. 5. &
vendendo bona hæreditaria tex. in §. fin. inſti. de hæ-
red. qual. & dif. Corn. conſ. 299. præſens quæſtio. nu.
5. 6. ver. præterea ille, lib. 3. Nat. conſil. 448. numer. 2.
Alcia conſil. 123. quidam vxorem duxit, lib. 8. cum
loquimur de hæreditate adita dicit Bald. conſil. 314.
58 quædam ſunt locutiones, num. ſecundo, lib. 3. † vbi
de multiplici ſignificatione vocabuli hæreditatis,
quod largo modo etiam hæreditas adita dicitur hæ-
reditas. & cedendo, donando iura hæreditaria. l. ſi a-
uia. C. de iur. deliber. Corn, conſil. 52. col. 2. verſ. his ta-
men, lib. ſecundo, Pariſ. conſ. 19. num. 116. & ſequ. lib.
2. Socin. Iun. conſil. 107. abundè ſatis, num. 1. & ſeq li.
2. intellige cedendo vel donando hæreditatem, vel
bona hæreditaria, non verò ius vel actionem, quod
vel quam habet in bonis paternis, maternis, quia ni-
hil veniret in ceſsione, cùm ita non inducatur aditio,
59 † & antequam ſit facta aditio, hæreditas non eſt in bo
nis, vt late firmat Corn. conſil. 239. conſil. 254. col. 1. li.
4. conſil. 211. col. 2. ver. nec ob id lib. ſecundo, & ſoluẽ-
do debita hæreditaria text. Cyn. & alij in l. ſecunda.
C. de iur. delib. Pariſ. conſ. 16. num. 14. & ſequen. Gul.
Bened. in cap. Raynutius, par. ſecunda, verſ. mortuo
itaque teſtatore, pri. num. 383. declarando vt ibi, & per
Nat. conſil. 140. colum. fin. probo & ego conſil. 93. nu.
vigeſimo primo. & ſeq. lib. primo, vbi quòd hæc pro-
bantur per textus ſingulares, & per res tranſlatas in
alium minimas, etiamſi eſſet clamis hæreditaria data
amore Dei alia neceſsitate non vrgente, vt ibi nume.
28, 29. Guli. Bened. dict. ver. mortuo itaque teſtatore,
i. num. 384. Bald. in l. ex animo. ff. de dona. inter vir.
& vxo. & in re parua intelligit Imo. in l. ſi ſeruum
quis. § prætor ait, num. 5. de acquir. hæred.
60 Tertiò † per actum poſſeſsiuum aditio hæredita-
tis probatur, vt prædia colendo, laborando, locan-
do, poſsidendo text. in dicto §. fina. inſtit. de hæred.
qual. & diffe. Alexand. conſilio trigeſimo ſecundo,
num. 1. lib. 3. conſil. 172. num. 9. lib. 6. Corn. conſil. 37.
colum. penult. ver. & ex quo lib. primo, conſi. 103. col.
2. ver. quia probatur. lib. ſecundo, conſil 250. colum.
fin. vẽr. item eo ipſo, lib. 4. conſilio 338. columna ſe-
cunda, ver. tamen his, lib. 1. & habitando domum de-
functi alia cauſa non oſtenſa doct. in l. prima. C. de
repud. hæred. Dec. conſil. 491 numero ſecundo, Pariſ.
d. conſil. 16. num. 40. lib. 2. Bald. conſil. 207. quæritur
vtrum domicilium, nu. 2 lib 1. præſumitur enim hæ-
reditas adita, ſiue primus hæres ſeu ſecundus poſſede-
rit res hæreditarias, dicit Aret. conſ. 37. col. penult. ad
fin. ver. quibus exploſis.
61 Quartò & vltimò † per actum verbi, ſeu per verba
emiſſa adeuntis probatur aditio hæreditatis ſecun-
dum plenam & claram doctr. Bartol. in d l. gerit, nu-
mero 9. cum ſequen. vbi de verbis diſpoſitiuis, ſuſpen-
ſiuis, enũtiatiuis. & dubiis eandem circa verba doctr.
proſequitur Gul. Bened. in d. cap. Raynutius, par pri
ma, dict. ver. mortuo itaque teſtatore, i. num. 257. &
ſequent. eſt text. in l. Antiſtius, in princip. de acquir.
hæred ex quibus haberi poteſt certa & clara probatio
de animo & voluntate hæredis adeuntis, quòd vult,
declarat & fatetur ſe hæredem talis defuncti, etiam
per inſtrumentum cum verbis hæredem denuntian-
tibus per modum modi, vel per modum cauſæ prola-
tis, vt per Barto. in d. l. gerit, ſub numero 17. Celſ. Hug.
conſil. 13. num. 21. Bero. conſil. 57. num. 55. li. 3. Pariſ.
62 d. conſ. 19. num. 104. lib. ſecundo, † vbi per literas & e-
piſtolam hæredis probantes ſcribentem hæredem, &
probant hæredem talia verba enuntiatiua inter quaſ-
cunque perſonas etiam non nominatas in inſtrumẽ-
to, Alexand. conſil. 35. in fi. lib. 7. adde non ex vi con-
feſsionis, ſed aditionis, & quaſi contractus per gloſſ.
63 vlti. in fin. in l. fin. ff. de inter. actio. † & per reſponſio-
nem factam poſitioni quòd ſit hæres Titij. per verbũ
credit, probatur aditio & hæres Bald. in l. prima, in fi.
C. de fal. ca. adiect. aſſerens ſe hæredem. dicitur actus
verbi idem Bal. conſil. 499. quando inſtitutus. in fi. &
conſil. ſequent in fi lib. 3. intellige ſi poſitio principa-
liter continet quòd ſit hæres Titij, ſecùs ſi verbis enũ-
tiatiuis fieret mentio hæredis Titij, quia reſpõſio per
verbum credit, non probaret talem hæredem nec adi-
tionem, vt declarat Are. in d. l gerit, colum. 5. verſic. &
quia ſupra.
Circa autem prædicta vlterius aduertendum eſt,
64 quòd † ad probationem aditionis hæreditatis aliqui
actus ſunt, qui neceſſariò & concludenter inferunt ta
lem probationem, aliqui verò ſunt, qui ita non con-
cludunt, ſed indifferentes ſunt, quia poſſunt impor-
tare, & non importare aditionem, licet hæc fuerint
explicata pleniſsimè per Bart. in d. l. gerit, numero 19.
20. cum ſeq. & non ita plenè per Bal. in d. l potuit, nu.
20. in 10. quæſt. & latè per Guli. Bened. in d. capit. Ray-
nutius, dict. ver. mortuo itaque teſtatore. i. num. 380.
381. & ſeq. & aliqua per Nat. conſil. 140. col. fin. conſi.
448. num. 2. cum ſequent. poſt Azo. in ſumma. C. de
iur. deliber. tamen breuius & clarius iudicio meo di-
65 cendum eſt. Præſuppoſitis † namque in facto proba-
tis dictis actib. ſiue vniuocis ſiue æquiuocis, ſiue pro
parte actoris, ſiue pro parte rei, aut qualitas hæc hære-
dis, & aditionis hæreditatis proponitur, affirmatur,
& fatetur per eum, qui fecit dictos actus, aut negatur.
66 Primo † quidem caſu res expedita eſt, & indubia,
quòd probata hæreditatis aditio apparet ex factis per
aſſertionem & declarationẽ eius qui geſſit talia facta,
& vbi ſit de indifferentibus & æquiuocis ſtatur decla
rationi cum iuramento eius qui ea geſsit, de animo &
volun-

voluntate ſua per dictum Iacob. de Aret. argum. d. l. pro hærede. §. ſeruos. & l. in ambiguis orationibus, de regu. iur. & l. ſi quis intentione, de iudi. & glo. in §. aliæ inſtit. de acti ſæpe alleg. per Bart. d. l. gerit, ſub numero 19. ſub nu. 17. vbi etiam quòd ſtatur declarationi hæredis eius qui fecit actus tales, ſi mortuus ſit, idẽ ſub num. 24. & paſsim doct. firmant, vt Alexan. conſ. 126. col. 2. num. 2. lib. 7. Corn. conſ. 38. col. 2. ver. præterea ſi actus, lib. 1. Card conſ. 37. nu. 2. Iaſ. in §. ſed iſtæ nu. 88. inſtit. de actio. Nat. conſ. 140. numer. 2. Guliel. Bened. d. ver. mortuo itaque teſtatore. i. numer. 382. Aymo conſil. 197. nu. 4. ver. amplius in actibus, Tob. Peruſi. conſ. 2. num. 10. & alibi. non omittas tu proponens pro tua intentione allegare in facto omnia requiſita pro aditione hæreditatis, vt aduertit Bal. conſ. 403. Ioannes, col. pen. ver. aduerte tamen, lib. 3.

67 Secundo autem caſu † ſi negetur aditio hæreditatis per eum qui fecit ipſos actus inſpectis quidẽ qualitatibus & natura eorum actuum rerum, hæreditatis, & probatorum per negantem, dico primum ſi actus continent vel exprimunt facientem nomine hæredis in re tranſitoria ad extraneos hæredes, tunc ſanè probatur aditio & ex ipſis factis, & ex actu verbi per text. in l. pro hærede, in princ. & ibi doct. de acqui. hæred. & Bald. in conſil. penul. in fin. & in conſ. vlti. li. 3. facit illud, loquela tua manifeſtum te facit, & illud, ex ore tuo te iudico. ſi verò in re non tranſitoria ad extraneos, ſed ad filium tantùm, vt puta in re emphyteutica accepta pro ſe & filio per ipſum filium tanquã hæredem patris fuerit aliquid actum, id intelligitur factum, vt per filium, & non vt ſe obliget hæreditati. d. l. pro hærede. §. ſi quid tamen, & ibi Bart. & Ang. & Caſtrenſ. ac alij exponunt hoc caſu illud verbum, tanquam hæres, pro tanquam filio. & Dec. conſil. 516. num. 10. & Iaſ. in l. Gallus. §. etiam, de liber. & poſth.

68 Secundò † ſi actus ſimpliciter facti probantur tales, qui citra ius & nomen hæredis geri nequeunt, tũc pro hærede geri dicitur, & inducitur aditio per dict. l. pro hærede §. Papinianus. in fin. vbi ſunt verba hæc, citra ius & nomen hæredis, & ibi gloſſ. & doct. exponunt, quòd concurrant nomen, id eſt, vocabulũ, & ius, i. effectus, & commodum, & ſic quæ geſta ſunt, conueniant nomini, & effectui, poteſtatique hæredis, id eſt domini. qui etſi pro tali non geſsiſſet, geſta hæc non haberent validum effectum, & poſſent ſequi illicitum, quoad gerentem, & deceptio quoad alios cum quibus geſsit, quòd ideo non ſequatur, inducitur aditio, Bart. in d. l. gerit, ſub num. 20. 21. & in conſ. 207. in quæſt. nu. 3. 4. de his text. in §. penul. inſti. de hæred. qual. & diff. ponit exempla, vendendo res hæreditarias, colendo, locandóve, text. in d. §. Papinianus, ponit de accipiente quid dandum hæredi cauſa conditionis implendæ, dummodò alius cohæres non ſit qui adierit, quia talis acceptio non concluderet aditionem, vt ibi in tex. & ibidem Angel. exemplificat, vt locando prædia, animalia dando in ſocida, bona hæreditaria vendendo, fructus bonorum in ſuos vſus conuertendo, & ſic dicit Ange. videtur quis hæreditatem agnoſcere, id eſt, adire, aliâs enim ex his nullus iuris ſortiretur effectus, & Imo. in d. l. gerit. nume. 9 dicit, percipiens fructus, vendens res hæreditarias, videtur adire, & dicit Bald. in d. l. potuit. in 10. quæſtio.
69 num. 21. C. de iur. deliber. quòd † actus natura eorum determinati ad acquirendum & alienandum ſunt appropriati ad acquirendum hæreditatem, ergo aditionem inducere conſueuerunt, niſi adſit proteſtatio contraria. text. in l. ſecunda C. de iur. deliber. ponit exemplum in ſoluente debitum paternum, id eſt, hæreditarium, Barto. ibi dicit quòd de hoc ſemper interrogat ruſticos, vult dicere, vt habeat informationem
70 ſi hæreditas adita ſit † actus exigendi aliquod nomen, vendendi fundum hæreditarium, liberandi debitores defuncti, conuertendi fructus in vſus ſuos, procul dubio aditionem inducunt. Nat. conſilio 448. nũ. 2.

71 Tertiò † ſi actus etiam ſimpliciter facti ſunt tales, qui alio nomine, & alio iure quàm iure & nomine hæredis geri poſſunt, vt habitare domum, poſsidere bona hæreditaria, & percipere fructus, quia poteſt habitare domum iure hypothecæ dotium maternarum vel ſuarum, & poſsidere bona iure communionis, vel familiaritatis, & colligere fructus iure coloni, vel emphiteutæ, tunc & actus huiuſmodi in partem illam accipiantur, quòd probent aditionem, niſi per eum qui tales actus fecerit, probetur de alio iure habitandi, poſsidendi, & colligendi fructus, vt per textum & gloſſ. Bart. Bal. & ali. in l. 1. C. de repud. hæred. & in l. 1. ſi vt ab ſe hæred. abſti. vt de iure obligationis dotium, emphiteuſis, vel communionis ſuæ poſſeſsionis cum defuncto, quia tunc deſtruitur probatio aditionis, vt per doct. in d. l. 1. Barto. in d. l. gerit, numero 21. Corn. conſilio 147. colum. 2. lib. 1. Card. conſilio 37. column. 1. ver. in contrarium, & ſequent. Grat. conſilio 140. nu. 8. conſil. 146. num. 2. lib. 2. & text. & doct. in l. duo fratres. de acquirend. hæred. & pulchrè Ang. in conſilio 173. duo fratres. & quando etiam probatur de iure vſusfructus poſsidentis in re poſſeſſa, vt per Rom. conſil. 54. iudicium contra Antonium, in princip. l. ſi pupillus. §. fina. ff. de acquirend. hæred. vbi maximè hæreditas non ſit lucroſa, & ſit communis opinio in loco de hæreditate damnoſa, Barto. in d. l. gerit. ſub d. num. 21. ver. quid enim, vbi etiam in contrarium pro aditione elicit perſumptionem, ſi hæreditas ſit hominis locupletis ſecundum communem opinion. vnde Bartol. & alij in locis alleg. partem illam accipiendam firmant. quæ magis fuerit vtilis facienti dictos actus, ac etiam eius declarationi cum iuramento ſtari, quòd non fecerit iure hæreditario, vt & Bald. conſilio 405. proteſtatio facta. lib. 5. Aym. conſil. 33. num. 2. vbi & quando tenuerit iure fideicommiſſorum antiquorum, eadem præſumptio eſt pro non aditione, ſi exiſtentibus reb. alijs pretioſis, & magni valoris fuerit poſſeſſa aliqua res mobilis & vilis de hæreditate opulenta, vt poſt Salyc. & Alexand per Iaſo. in l. non hoc, column. 5. in ſecunda limit. C. vn. legi. ſequitur Aym. d. conſilio 33. num. 13. Nat. dict. conſilio 448. num. 17. hoc ſentit gloſ. in ver. ſeruos. in d. l. pro hærede. §. ſeruos, dum ait, melius ergo videtur perpendendum ex qualitate hæredum perſonarum eorum, & ex qualitate actuum, & rerum quas attingeret, & ſic quandoque non habeat neceſſe probare ſe non feciſſe animo adeundi, quam glo. ibi communiter docto.
72 ſequuntur † & propterea præſumitur pro aditione quando poſſedit maiorem vel meliorem partem hæreditatis, Bald. in cap. 1. colum. 3. ſub nume. 14. an agna. vel. fili. defun. & quando tranſtulit in alium vel in vſus ſuos conuertit rem aliquam hæreditariam etiam vnam & paruam, dixi ante & repeto. vt per Bartol. in dict. l. gerit, num. 26. in l. ex animo. ff. de dona. inter vi. & vxo. Imo in l. ſi ſeruum quis. §. prætor ait. num. 5. de acquirend. hæred. Guli. Bened. dict. verſ. mortuo itaque teſtatore, num. 384. in meo conſil. 93. num. 28. 29. Nat. dict. conſil. 448. num. 18. 19.

Breuiter

73 Breuiter † conclude ex mente legum & doct. in d.
locis ſuprà allega. per omnes actus probatos qui non
tranſgrediuntur, & non apparent facti vltra termi-
nos, & naturam cauſæ pietatis, cauſæ cuſtodiæ, cauſæ
alterius ſui iuris, de quibus in d. l. pro hærede, poſt
princ. vel cauſæ iuris: deliberandi, de quo in l. Ariſto.
ſcribit. cum ſequent. ff. de iur. deliber. & in l. Ariſto.
exiſtimat. de acquir. hæredit. non induci & non pro-
bari aditionem hęreditatis. d. l. pro hærede. poſt. prin.
ſentit & Bal. in d. l. potuit. num. 21. ſi verò è contra ap-
parent facti vltra naturam dictarum cauſarum, dic
& è contra induci & probari aditionẽ d. l. pro hærede,
§. Papinianus. d. l. ſi quis mihi bona §. ſed quid ſi man
dauit, Bald. in d. l. 1. ſub fin. num. 4. C ſi vt ſe ab hered.
abſti. per l. duo fratres. de acquirend. hæreditat. ibi,
itaque cauere debet ne qua in re plus ſua parte domi-
nationem interponeret, & ibi per gloſſ.

Ex quibus de aditione hæreditatis cognitis, & va-
lorem contentorum in teſtamento dignoſcimus, &
obligationem hæredis ad obſeruantiam ipſorũ con-
tentorum in teſtamento, ac etiam ſimul & acquiſi-
74 tionem hæreditatis pro hærede, quo vero † ad acquiſi-
tionem, quam inducere non valet aditio hæreditatis,
ſed requiritur agnatio coram iudice. vt in caſibus, in
quibus etiam hodie datur bonorum poſſeſsio, qui
ſint tales caſus, vide quòd eos colligendi curam ha-
buit Gualden. de ætt. teſt. tit. 11. caut. 14. poſt Ang. Aret.
inſtit. de exhered. liber. in princ. verſi. ex his nota. &
tract. de teſt. in gl. 81. columnn. penult. & vltim. de his
aliqua per Bald. 202. num. 2. lib. 4. conſil. 504. num. 2.
in ſ. Ang. conſil. 51. colum. 1. in fin. Bart. in l. facta. §. ſi
ſub conditione. ff. ad trebel. Socin. conſil. 77. colum. 3.
lib. 3. Ruin. conſil. 135. in fin. lib. 2. & ſingulariter nota
75 quia † bonorum poſſeſsio non poteſt conſequi, niſi
coram iudice, quòd ſi in caſu requirente bonorum
poſſeſsionem quis coram iudice comparendo dicat,
adeo hæreditatem talis, hoc ſufficere pro bonorum
poſſeſsione decreta & agnita probat Bald. conſilio 13.
ſuper eo quæritur, lib. 1. & Angel. Aret. in § ſequens,
76 num. 6 inſtit. de interd. per l. fin. C. qui admitt. † & ita
hæreditatem acquirendi, & ſe oneribus hæreditarijs
obligandi ſunt iſti duo modi. ſ. per aditionem, & per
bonorum poſſeſsionem, eſt & tertius per reſtitutio-
nem trebellianicam, de qua nunc dicam, vt benè do-
cet Bart. in rub. num. 5. de acqui hæred. & clarè Bald.
in rubr. col. fin. num. 22. qui admitti.

77 Fideicommiſſarius † autem vniuerſalis præſtare
etiam, & exequi onera hæreditaria. quando ab hære-
de grauato, ſeu ab alio hærede fuerit ſibi reſtituta hæ-
reditas. l. 1. in princ. l. reſtituta. §. 1. ad Trebell. & l 2. §.
78 fin. C. eo. ſicut † enim aditio hæreditatis obligat hære-
dem oneribus hæreditatis. per alleg ſupr. ita reſtitutio
facta ab hærede, ſeu ab hærede hæredis, per l. ſi eius. §.
ſi quis rogatus, & l. quamuis §. 1. ff. eo. eſt gl. in ver. hæ-
reditas, & in l. 1. ff. de fidei. hæred. peti. de rebus hære-
ditarijs fideicommiſſario obſtringit eũ vigore tranſ-
lationis actionum actiuè & paſsiuè in eum translata
rum auctoritate ſenatuſconſul. trebellia. d. l. 1. & tot.
tit. ff. & C. eo. & §. reſtituta, & ſequen. inſti. de fidei-
commiſ. hæred. dicit Bald. in conſil. 118. caſus ſub tali
forma. colum. 2. ver. allegatur enim lib. 5. quòd ideo
inuenta eſt reſtitutio ex trebelliano, vt per eam effica
citer tranſeant iura. ſ. in fideicommiſſarium vniuerſa-
lem, d. l. 1. cum concordan. ad trebellia. & ibi Ripa. in
79 princ. colum. 2. dicit. ſicut † hæres adeundo ſuſcipit in
ſe actiones paſsiuas. l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de acti.
& obligat. ita fideicommiſſarius ſuſcipiendo reſtitu-
tionem hæreditatis, cenſetur in ſe recipere actiones. l.
qui quadringenta, ad trebellia. & dicitur quaſi con-
trahere cum hærede reſtituente ſibi hæreditatem. &
ſaltem cum eo tacitè agere de ſatisfaciendo creditori
bus & legatarijs licet abſentibus auctoritate ſenat.
conſul. trebell. hoc Iaſ. in d. l. 1. in princ. colum. 1. verſi.
item poſt ſenatuſconſul. trebell. ff. ad trebell. allegan-
do Bal. in l. qui in aliena, in princip. ſub nu. 2. de ac-
qui. hæred. & Bald in rubr. colu. fin. ſub num. 22. in
80 quæſt. 8. qui admitti, qui firmant † omnem obligatio-
nem fideicommiſſarij cum legatariis & creditoribus
abſentibus oriri ex reſtitutione facta vel ratificata per
hæredem ipſi fideicommiſſario auctoritate ſenatuſc.
Trebell. & ſi tali auctoritate non ſit facta reſtitutio, i-
bi Bald. expreſsè tenet fideicommiſſarium non tene-
ri ex quaſi contractu cum abſentibus, quia talis con-
tractus non habet locum niſi in caſibus expreſsis in
81 iure, vlteriùs † pro acquiſitione, & obligatione hære-
dis ſufficit in aditione ſola voluntas hæredis, d. l. pro
82 hærede, cum alleg. ſuprà † in obligatione verò fidei-
commiſſarij, vt ius hæredis ab eo auferatur, per l. id
quod noſtrum, de regu. iur. & transferatur. ſumátque
initium e perſona fideicommiſſarij per l. quæcunque
gerimus, ff. de actio. & obligatio. concurrere debent,
& voluntas hæredis reſtituentis, & voluntas fideicõ-
miſſarij ſuſcipientis, ita tradit Aret. in l. non ampliùs.
§. cum bonorum. col. 2. ver. eſt tamen inter hæredem,
de legat. primo, ſequitur Socin. Iun in l. 1. numer 226.
83 230. eo. hoc demum exinde eſt quòd † pro conueniẽ-
do fideicommiſſario non fit ei interrogatio, an ſit hæ-
res teſtatoris, ſed an hæreditas ſit reſtituta, ita eum de-
bere in iure interrogatum reſpondere. text. eſt clarus
in lege, ſi defenſor. §. illud quæritur, in fine de inter-
rog. acti.

84 Fit autem † reſtitutio verbo. vel re. verbotenus re-
ſtituendo hæreditatem, vt ſi dicat hæres, reſtituo. vel
relaxo tibi fideicommiſſ. hæreditat. &c. vt ſi hæres in-
ducat fideicommiſſarium in corporalem poſſeſsionẽ
rerum hæreditariarum omnium, vel vnius rei, & ſic
duobus modis. per l. reſtituta, & l. facta, ad Trebell.
ponit Papien. in pract. de for. libel. quo agitur ex ſub-
85 ſtit. in gloſſ. ac per fideicommiſſum, num. 25. 26. † im-
mò tribus modis, ſcilicet re, verbo. & per patientiam
fieri talem reſtitutionem. tradit Bald. in l. 1. in fin. C.
86 ad Trebell. ita his † modis non facta reſtitutione per
hæredem fideicommiſſario. nullum ius, nullã actio-
nem fideicommiſſarius habet pro bonis hæreditariis
vendicandis, nec in eis per not. in l. facta, in princip.
ff. eo. Corne. conſilio 231. columna fina. verſic. tum
quia ſubſtitutio, lib. primo, Bald. conſilio 219. Pepus
Nicolutij, columna prima, ver cum igitur fideicõm-
miſſum, lib. ſecundo, dicunt Caſtren. Imol. & Alex.
in d. l. reſtituta, in principio. nunquam tamen in pra-
ctica vidi ſeruari. quòd alicui fideicommiſſario vni-
uerſali per hæredem grauatum fuerit facta reſtitutio
verbalis, vel realis, ſed abſque tali reſtitutione pro ea
tamen obtinenda realiter & effectualiter vidi longa
litigia agitari contra ſucceſſores hæredis grauati, vt
87 plurimum, † habet enim fideicommiſſarius vniuerſa-
lis actionem ex teſtamento. quam etiam tranſmitte-
re poteſt. dicit Bar. in l. cum filio famil. colum. penul.
ſub num. 12. in fin. de legat. primo. ante aditam hære-
ditatem ad cogẽdum adire, & poſt aditam ad cogen-
dum reſtituere, & ibi communiter doct. ſequuntur
Bart. vt poſt alios ibi per Socin. Iun. in ver. vlti. nu. 67.

68.& ſequent.Capyc.in deciſ.89.ad fin. vt latè exami-
nando non facta narratione de reſtitutione facta per
ſubſtitutum fideicommiſſarium competenter intel-
ligi & cenſeri libellatum in actione ex teſtamento,
concludit Corn. conſilio decimo octauo, in præſenti
conſultatione, columna ſexta, ver. intrepidè ergo, lib.
88 tertio † idem pro fideicommiſſo vniuerſali etiam in
codicillis relicto competere actionem ex teſtamen-
to auctor. Spec. firmat Gui.Pap. in quæſtio. trecente-
ſima vigeſima tertia, paria ſunt, ad fin. & in quæſtio.
303. in fi. ad adeundam hæreditatem officio iudicis,
ad reſtituendam actionē ex teſtamento, gloſſ. in l. &
ſine ſcriptura. C. ad Trebellia. quam ibi Bartol. & alij
ſequuntur. & in l. ſi legatus, in principio. & in l. non
eſt cogendus. ff. eo. clarè Oldra. conſilio ducenteſimo
quadrageſimo octauo, præſuppoſita, in fin. hoc ſanè
locum habet contra hæredem. Alexand. conſ. 98. col.
2. num. 5. ver. actio perſonalis, lib. 2. & bene reſoluit
Caſtrenſ. l. penult. § cum autem, nume. 3. C. ad Tre-
bell. & Bero. conſ. 102. nu. 28. lib. 2.

Qua quidem reſtitutione obtenta per fideicom-
89 miſſarium vniuerſalem acceptata dicitur ipſe † fidei-
commiſſarius habere hæreditatem non ſolutione, ſed
ſucceſsione. qua obligatur legatariis, & creditoribus
per tex. & gl. in l. non enim. ff. ad Trebell. & hoc eſt
quod quærimus pro ſolutione huius principalis du-
bitationis poſſunt & alia vtiliter in practica inueſti-
90 gari, † quando fideicommiſſarius ſit obligatus, vel ne
oneribus hæreditariis, nam quid dicendum in caſi-
bus, in quibus hæreditarium ius tranſit ipſo iure in fi-
deicommiſſarium vniuerſalem, de quibus per text.
gloſſ. & doct. in l. pen. & in l. 1. § ſed & quoties. ff. eo.
Boer deciſ. 156. num. 14. & ſequen. Alexan. conſil. 23.
num. 5. lib 3. Caſtr. in d. l. reſtituta. in princip. & conſ.
91 55. bona de quibus, lib. 1. † vbi quando per ſtatutum
non requiritur reſtitutio nec aditio. & datur executio
teſtamentis & caſus commemorat Menoch. tract. de
92 adipi. poſſ. remed. 4. num. 199. & ſeq. q. 27. † Adde ſe-
cundum aliquos de æquitate canonica non requiri
reſtitutionem fideicommiſsi pro trāslatione iurium
in fideicommiſſarium, Pariſ. conſil. 12. num. 115. lib. 2.
Caſſane. conſ. 62. nu. 30. in fi & conſ. 67. nu. 86. per o-
rigi. doctr. Bal. in cap. in præſentia, col. 5. ſub nu. 31. de
prob. & verum dicere refert Val. conſil. 78. ſub nu. 20.
lib. 3. vbi ſup. Caſſan. dicit ita ſeruari de æquitate, vt
circuitus euitentur, vt propriè dicit Bald. in d. l loco,
comprobat Rebuf. tract. de mater. poſſeſſor. arti. 9. gl.
1. num. 33. 34. vbi etiam reprobat Boer. d. deciſ. 156. in
hoc ſentientem contrarium, & eſt tom. 3 præſertim
93 † in fideicommiſſo vniuerſali relicto piis locis nō re-
quiri aliam reſtitutionem verbalem pro vera & com-
muni ſententia ponit Iaſ. conſilio 214. col. pen. lib. ſe-
cundo, item adde non requiri aliam reſtitutionem,
vbi fideicommiſſario aliquo modo per teſtatorem ſit
data licētia capiēdi propria auctoritate, vt per Guald.
de arte teſtan. tit. 5. cau. 32. comprobat Burſat. Mant.
conſilio 89. num. 15. & ſequent & alibi dixi: in his au-
94 tem † vbi vniuerſale ius tranſiret ipſo iure in fideicō-
miſſarium, quamprimùm hic acceptauerit fideicom-
miſſum, dicerem in eum translatas eſſe omnes hære-
ditarias actiones actiuas & paſsiuas, ſic eū remanere
obligatū hæreditati, ſicut facit aditio in hærede. l. pro
hærede. in prin. de acq. hære. cū ſimil. ita aditio reſol-
uitur in acceptationē fideicōmiſsi in ſpecie dicit Ca-
ſtrenſ. in d. l. reſtituta, in princ. ſub nu. 3. ad Trebell. &
tunc fideicommiſſarius dicitur hęres. ſ. vtilis. l. ſi filius.
ff. quod cum eo. & expreſsè tenent Socin. num. 5. Rip.
in d. § ſed & quoties. num. 6. ver. illud. quòd tranſeant
ſolùm requiſita voluntate acceptantis intimata tamē
grauato ſolùm ad impediēdum eum exercere actio-
nes, quæ erant penes eum ante intimationem, idem
Socin. Iun. in d. l. cum filiofamil. in ver. fina. ad quæ-
95 ſtiones Bartoli, num. 70. † firmat translationem in-
ductam ex acceptatione fideicommiſsi eſſe ſimilem
translationi actionum, & aliorum iurium, ita hoc iu-
ri conſonum eſt adeſſe voluntatem fideicommiſſarij,
vt actiones ſaltem paſsiuè à ſua perſona initium ſu-
mant. l. quæcunque. ff. de actio. & obligat. bene facit.
l. ſecunda, in fin. C. de hæredi. vel act. vend. ita eſt ſi fi-
deicōmiſſarius noluerit acceptare fideicommiſſum,
Cephal. conſ. 318. nu. 94. Rip. in l. 1. nu. 50. de le. primo.
96 Sed quæritur in caſu † vbi etiam alia reſtitutione
non requiſita poteſt fideicommiſſarius vniuerſalis cū
ditione adueniente vindicare aliquam rem prius ven
ditam per hæredem grauatum, per text. & gloſſ. in
ver. celebrata, in fin. in l. fin. § ſin autem ſub conditio-
ne, commun. de lega. quam ibi Bart. in fin. Caſtrenſ.
ſuprà num. 8. approbant, & text. in auctent. contrà
rogatus. & glo. in ver. ipſo iure. in l. penult. § fina. C.
ad Trebellia. quam ibi omnes docto. ſequuntur di-
cente etiam Ioan. de Ana. conſil. decimo tertio, viſis
quæ in proceſſu, in princip. & Socin Iun. conſil. 59. nu.
97 2. lib. primo, vel etiam † res fideicommiſſo ſubiecta
per alium tertium reperiatur vendita de facto, per
quod hæres grauatus quippe à ſe abdicauit poteſtatē
reſtituendi, hac ideo poteſtate reſtituendi ceſſante, &
quia rogatus nihil iuris habet in tali re, quod reſti-
tuere & concedere poſsit, & hac ſola ratione attenta,
non ea autem quis alienauerit, habetur reſtitutio pro
facta in fideicommiſſarium. vt ex ratione expreſſa
conſtat & mente gloſſ. in dictis locis & Caſtrenſ. in
dict. l. fina. § ſed quia noſtra; ſuprà numero octauo.
dum ait, abdicauit à ſe poteſtatem reſtituendi de fa-
cto, ergo vera non eſt reſtitutio quam Hieron. Gabri.
Eugub. facit conſilio quadrageſimoquinto, num. 17.
quod id ſolùm intelligatur, quando ſit facta aliena-
tio per grauatum, & non per extraneum, cum aliud
non attendatur, niſi quòd grauatus non poteſt reſti-
tuere, & non habet qui cedat. quod euenit, quomo-
docunque appareat abdicata à ſe poteſtas reſtituen-
di, vt liquere videtur ex verbis & mente gl. & doct.
in dictis locis, & bene probatur ex inductione text.
in l. 1. § ſed & ſi non poſsideat. ff. ſi quis om. ca. teſta.
ad id quòd hæres grauatus dicitur transferre ad aliū
poſſeſsionem in perniciem fideicom. non minùs non
incip. poſsidere, quàm deſinēdo poſsidere. & de hoc
in ſeq. interp. dubit. 3. verſ. ſed oritur dubitatio. Puto
equidem iſto caſu fideicommiſſarium etiam vniuer-
ſalem non cenſeri obligatum legatariis & aliis oneri-
bus hæreditariis, ſed hæredem grauatum remanere
98 obligatū, quia inſpect. verbis, & mente legum † fidei-
comm. vniuerſalis non apparet onerib. hæred. aſtri-
ctus, niſi quando fuerit ſibi reſtituta vel per legem ha
bita pro reſtituta hæred. & non aliqua ſingularis res,
maximè non habita voluntate hæred. vt ſonant cla-
ra verba tex. in l. 1. 2. & fi. C. ad Trebell. & in l. 1. in
prin. ff. eo. iuncta gl. ibi, in ver. fructúſque exponen-
te id eſt, vtilitas & commodum eorum bon. i. illius
† fideicom. vniuerſalis, & in l. 2. ff. eo. ibi, nam hæres
hic rogatus intelligi debet, vt te ſuo loco conſtituat,
& in l. reſtituta, in pr. eo. vbi debet in reſtitutione cō-
currere mens hæredis reſtituentis, & mens fideicom-
miſſarij

miſſarij ſuſcipientis etiam in vna re, ſic debet gloſſ.
hic intelligi, ita non obſtante quòd res aliqua fuerit
alienata per hæredem, & vindicata per fideicommiſ-
ſarium, & huius rei non requiratur reſtitutio, verun-
tamen requiritur reſtitutio vniuerſalis, vt poſsit ha-
bere alias res particulares. & ita ſubire onera hæredi-
taria, vt fiat ſecundum voluntatem teſtatoris, & diſ-
poſitionem iuris, quia reſtitutio ex trebelliano non
diuidit ſe, nec ipſa trebellianica ſucceſsio per dictam
l. reſtituta, in princ. dicit Bald. conſilio ducenteſimo
decimonono, Pepus Nicolutij. columna prima, ver.
99 & ſic dicatur, lib. ſecundo, †idem requiri reſtitutio-
nem propter non alienata non ſingularium rerum
ſed hæreditatis, vt per eam ſingulæ res fiant fideicom-
miſſarij, ſicut per aditionem fiunt hæredis. l. legatum
ita, de leg. ſecundo, & l. facta, in princ. ff. ad trebellia.
tenet Fulgo. in dict. l. penult. §. fin. columna prima,
ſub numero ſecundo, ver. ſentit ergo gloſſ. C. ad tre-
bellia. & ſubiungit ſub numero tertio, firmando eſſe
neceſſariam reſtitutionem vniuerſitatis, quia adhuc
100 manet hæres &c. & concluſio hæc infertur, quia †ma-
net hæres obligatus oneribus hæreditariis, poſtquam
à ſe non ſunt hæc abdicata per dictam reſtitutionem
trebellianicam. l. ita tamen. §. qui ex trebelliano ff. eo.
101 Bald. & Caſtrenſ. in l. fin. C. eo. †atque ex eo quod non
apparet reſtituta hæreditas ſubſtituto fideicommiſſa-
rio habenti etiam certa particularia bona hęreditaria
per tranſactionem non contra eum; ſed contra hære-
des directo teſtatoris actiones intentari poſſe, & de-
bere comprobat Alexan. conſil. 171. viſo proceſſu, co-
lumna prima, verſicu. cum ergo, lib. ſecundo, ita in ſi-
mili ſpecie ex facto reſpondi conſilio 98.
102 Aduertatur iſto caſu † pro fideicommiſſario vén-
dicante particulares res hęreditarias alienatas per hę-
redem grauatum, vel eius hæredem, ne valeat oppo-
ſitio de nullo iure, vel actione competente ad vendi-
candas res fideicommiſſo ſubiectas, non facta priùs
reſtitutione re vel verbo deduci & narrari in petitio-
ne de dicta alienatione, licet nulla tamen ſufficiente
pro dicta reſtitutione, ita quòd de iure ipſa res per fi-
deicommiſſarium valeat & poſsit vendicari ab ipſo
detentore, vt petitionis formam, & practicam hanc
ponit Caſtr. conſilio 94. clarum eſt in iure, ad fin. lib.
2. refertur & pro meliori forma probatur per Neuiz.
conſil. 33. num. 16. ita à fideicommiſſario probandum
eſt, quòd caſus reſtitutionis fideicommiſsi euenit. Me
noch. tract. de adipiſceń. remed. 4. num. 205. Rimin.
ſeni. conſ. 248. num. 7.
103 Reſtituta † demum hæreditate fideicommiſſario,
quomodo teneatur ad onera hæreditaria, ſcilicet ad
debita & legata text. & doct. declarant in d. l. ſecun-
104 da. C. ad Trebell. † quando tamen legatum factum
eſt ſimpliciter, & fideicommiſſum vniuerſale ſub cō-
ditione, vt ferè ſemper tale eſt, legatum videri ſcri-
ptum ad onus hæredis, & non fideicommiſſarij, tenet
105 Bald. in d. l. fin. ſup. fin. C. eo. †idem quando eſt in-
iunctum perſonæ hæredis, quia tunc non eſt onus hæ-
reditarium, Rui. conſil 67. num. 11. lib. 2.
106 Legatarius †item, vt præmiſſum eſt, cum agnoue-
rit legatum tenetur parere & exequi voluntatem te-
ſtatoris in eo quod teſtator voluerit debere cum ſer-
uare & adimplere, etiam ſi maius eſſet onus quàm
commodum, Aym. conſil. 174. num. 60. iam notum
eſt legatarium aliis oneribus hæreditariis ſubnixum
non eſſe. l. fin. C. de hæred. act l. quoties. C. de hæred.
inſti. gloſſ. in ver, retinetur, in l. mulier. §. fina. ad Tre-

bell. cum ſimil. per Deci. latè in conſ. 387. cum de his
ſcilicet de grauamine maiore, quàm ſit vtile in eadē,
vel diuerſa ſpecie, vel quantitate. & quomodo agnitū
vel acceptatum fuerit per modum conditionis vel
modi plura ſcripſerim ſuprà lib 3. interp. 2. ſolut. 4. &
vlt. Exinde ſequitur hoc in loco magis breuitati me
107 adhærere. Primum namque certum eſt, vt legatarius
dicatur agnouiſſe legatum cum onere iuncto opor-
tere priùs eum habuiſſe ſcientiam contentorum in
teſtamento circa legatum & onus ſuum, per l. ſi is qui.
l. pater. ff. de acqui. hæred. Alexand. conſil. 24. colu.
penult. ad fin. ver. & non poteſt videri, lib. 3. clariùs
Bald. conſ. 204. ſi domina agnouit. lib. 4. ſentit Ruin.
conſ. 117. col. penult. num. 21. lib. 2. nunc enim legata-
rius dicitur agnoſcere legatum, quando verbo vel fa-
cto demonſtrat illud velle acquirere, & non repudia-
re gerendo ea. quæ citra ius & nomen legatarij geri
non poſſunt, vt de hærede adeunte habetur per text.
in l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acquir. hæredit.
vt ſi legatum petierit per tex. in l. ſi legatarius, in prin
cip. de legat. 3. & ibi glo. 1. exponit ſic & ita agnouit. ſ.
petendo, hoc modo agnoſcere legatum pro eo quòd
legatarius illud vult, vtuntur leges quas viderim, vt
in l. ſi quando, ver. illud etiam ibi, non agnouerit e-
ius iudicium. C. de inof. teſtam. & in l. ſi debitor, in
princip. ff. de fideicōmiſſ. libert. & pro eo quod ſcien-
ter legatarius approbat voluntatem teſtatoris etiam
inualidam per text. & gl. & doct. in l. non dubium.
C. de teſta. prout & hoc vocabulo vtuntur, agnoſcere
bonorum poſſeſsionem, vt in diſcurſu tituli. C. qui
admit. ſed & frequentiùs glo. & doct. vtuntur hoc di-
cendi modo, legatarium agnoſcère legatum, vt glo.
in ver. poſſe cedere, in l. Imperator, in princip. & gloſſ.
in ver portione, in l. Titia cum teſtamento. §. qui in
vita. de leg. 2. & dict. gloſ in d. l. ſi legatarius, in princ.
108 & Bald. d. conſ. 204. & alibi alij. † Agnoſcere autem le
gatum accipitur duobus modis, primo quando lega-
tarius agnouit. ſ. petendo, ſed nondum legatum rece-
pit, & tunc ſecundò legatario tenetur ſolùm cedere a-
ctionem. d. l. ſi legatarius, in prin. ſecundo vbi lega-
tarius agnouit & conſecutus eſt rem legatam, & tunc
tenetur præſtare & adimplere quantum iuſsit teſta-
109 tor. l. 1. §. & hæc diſponimus, com. de leg. †At vbi pri-
mus legatarius repudiauit legatum, tunc immunis
eſt à præceptis teſtatoris, & aliter ſuam voluntatem
exequi non tenetur, & tunc ſecundus legatarius ha-
bet actionem contra hæredem teſtatoris, apud quem
legatum remanet cum ſuo onere. l. 1. §. primo, de ca-
110 du. tollend. cum ſimil. † & vbi non agnouit, nec repu
diauit, tunc compellitur officio iudicis agnoſcere vel
repudiare argumen l. ſi curatoris. C. de iur. deliber. ita
tradit Salycē. in d. l. ſecunda. C. de his quæ ſub mo.
leg. quem ad literam ſequitur Angel. Aret. tractat. de
111 teſta. glo. ſexageſima quinta, in princ. Rurius † agno-
ſcere voluntatem teſtatoris accipitur, & agendo ex
ea, & excipiendo & ſufficit ſemel eam eſſe agnitam,
vt ea ſeruari & exequi debeat iuxta eius diſpoſitionē
per ſing text. in d. l. ſi debitor, in princ. de fideicomm.
libert. cum glo. ibi obſeruare enim diſpoſita à teſtato-
re debet, qui eius voluntate fruitur. l. ſi duo. §. fina. de
legat. præſtan.
112 Enimuerò †poſſunt ſub diuerſis formis & ſpecie-
bus factorum contingere præcepta, vel onera per te-
ſtatores impoſita legatariis. qui cum agnouerint le-
gata, tenentur eadem onera ſeruare. l. planè. §. ſecon-
da. §. ſi cui Stichus, de leg primo. l. cum ab vno, de leg.

ſecundo. l. ſed ſi non ſeruus, in princip. ff. ad l. Falci.
113 † vti ſi teſtator impoſuerit legatario, quòd debeat red
dere rationem de geſtis in aliqua negotiatione, nec-
non debeat quietare, & liberare hæredes, vel ſimilia
facere, quia agnouit. & acceptauit legatum, tenetur
& hæc impoſita à teſtatore ſeruare, quinimmò priua-
tur legatis, & ea reſtituere debet hęredi quamprimum
contrauenit, vt latè conſuluit Alexand. conſ. 102. col.
114 1. & ſequent. lib. 1. † legatarius enim abſque alia in-
terpellatione, vbi acceperit legatum, conſtitutus eſt
in mora implendi modum, cui implere tenetur, pro-
bat Ruin. conſil. 43. col. pen. nu. 9. lib. 2. Socin. conſil.
174. col. pen. ver. poſtremò. lib. 2. cum ſimil. per Pariſ.
115 conſ. 19. num. 197. & ſeq. † item onus reputatur iniun-
ctum legatario, quando teſtator ei legando certam
quantitatem, iuſſit quòd non poſſit plus petere & ha-
bere in & ſuper bonis, & hæreditate teſtatoris, adeo
quòd acceptando legatum dicitur & onus acceptare
quod non poſſit habere ſuum creditum ex hæredita-
te teſtatoris etiam ex cauſa dotis, & excedens lega-
tum. & non iuuatur aliqua ignorantia etiam quod
legataria ſit mulier præſertim in cauſa habente origi-
nem a lucro, quia debet parere teſtatori plene tradit
Rui. conſi. 79. lib. 2. cum ſimil. quæ tractaui lib. præ-
ced. dum decla. plus non petendo, & de legatis ani-
mo compenſandi agendum fuit.
116 Præterea † quando pater inſtitutis aliquibus filijs
hæredibus vniuerſalibus iure inſtitutionis & legati
alij filio reliquit certa bona valoris vltra legitimam,
& ei decedenti ſine filijs ſubſtituit dictos filios ſuper-
ſtites & ſubiunxit, quòd ſi dictus filius noluerit ſtare
contentus dictis legatis eo modo, vt ſibi relicta fu-
erunt, volueritque plus petere, vel aliquo modo con-
trauenire voluntati, & diſpoſitioni teſtatoris, tunc
cum teſtator priuauit dictis legatis, & ſolummodo ei
reliquit legitimam debitam iure naturæ & non vltra.
Filius acceptauit bona legata, & poſtea deceſſit ſine
filijs alio hærede inſtituto in teſtamento, fratres ſu-
perſtites petierunt bona illa legata ex fideicommiſſo
teſtamenti paterni, hæres fratris legatarij excepit de
retentione legitimæ filio defuncto debitæ iure natu-
ræ, reſpõderunt fideicommiſſarij, nullam legitimam
poſſe retineri, quia pater videtur eam prohibuiſſe, &
omnia bona legata velle venire ad ſubſtitutos, diſpo-
nendo prout fecit, & filio legatario talem diſpoſitio-
nem paternam agnoſcente, exinde inductam videri
renunciationem legitimæ, ſuper qua facti ſpecie poſt
conſolationem vnius aduocati Florentini, & ſubſcri-
ptionem Decij latè ſcribendo Socin. Iun. conſil. 123.
lib. primo, & Pariſ. conſil. 9. lib. 3. reſponderunt ex no
ſtra regula iudicij paterni agniti & acceptati cenſeri
renunciatum legitimæ, & ea non retenta per hæredẽ
legatarij grauati integra bona legata debere reſtitui
fideicommiſſarijs per plures rationes, vt ibi per eos,
quas equidem ſatis conſideraui, quia fortis & mira-
bilis mihi viſa eſt hæc deciſio, & quanto plus eas con-
ſideraui, tanto minus video concludere ad probatio-
nem talis deciſionis. Quam ideo ſalua pace tãtorum,
auctorum non puto veram, & abſque ſpeciali refuta-
tione dictarum rationum breuitatis gratia exiſtimãs
117 hæc ſufficere ad eas repellendas moueor, quòd † pater
teſtando omnino cogitur pro validitate ſui teſtamẽti
relinquere legitimam filio, ideo relinquendo iure in-
ſtitutionis, & legati filio illa certa bona ſua, intelligi-
tur vtique in bonis illis ei reliquiſſe legitimam ipſam
debitam iure naturæ per textum in auten. de hæ-
red. & Falcid. in §. 1. de trien. & ſemiſ. in §. aliud quo-
que capitulum, cum gloſſ. ibi, vt cum de appell. cog. in
l. omnimodo C. de inoffic. teſtamen. & ibi doct. Bal.
conſilio 84. viſo puncto. lib. 4. Guid. Pap. in quæſtio.
456. cum ſimil. vulg. & hoc non ſolum compatibile,
ſed neceſſarium eſt, licet autem appoſuerit grauamen
filio in dictis bonis relictis ſubſtituendo: ei deceden-
ti ſine filijs, tamen ſcire debebat tale grauamen non
valere circa legitimam per l. quoniam in prioribus. l.
ſcimus. §. cum autem quis. C. eo. §. cæterùm, in dict.
auctent. vt cum de appell. cogni. cum ſimil. per Soci.
conſil. 1. nume. 3. lib. 4. Ruin. conſil. 60. columna ſe-
cunda, numero quarto, lib. ſecundo, vnde alia ratio-
ne forſan motus, ne plus peteret, vel de bonis mater-
nis, vel aliter moleſtaret alios filios hæredes inſtitutos
adiecit ille pater teſtator, quòd ſi filius noluerit ſtare
contentus dictis legatis ſibi eo modo relictis, tunc pri
uando cum eiſdem legatis reliquit ei ſolummodò ſuã
legitimam, ex hoc enim credo neminem neceſſariò
poſſe inferre patrem reuocaſſe relictum ipſum legiti-
mæ iam comprehenſum in dictis bonis legatis, quin-
immo quemque fateri relictum hoc legitimæ firmaſ-
ſe ſic expreſſè ei relinquendo legitimam, & intelligi-
tur in eiſdem bonis, cum alia bona ei non reliquerit
pro legitima, argumen. l. ſi quis cum. in fin. & not. ibi
per Bald. de conditio. & demonſtra. & l. ſi fideicom-
miſſorum, in principio ff. vt in poſſeſſ. legat. & ex eo
quòd voluntas teſtatoris in dictis bonis ſemel deter-
minata ſimul & pro legitima non præſumitur muta-
ta. l. tertia, & l. quinquaginta, in fi. ff de prob. l. Lu-
cius, 1. in fin. de legat. ſecundo, & facit ratio text.
in l. cum patronus, in fin. eo. ſcilicet quòd perſonæ fi-
lij in illis bonis pro legitima præſtandum cenſetur,
hoc nequaquam ad ſubſtitutos pertinere deberet, &
118 ibi Caſtren. no. † quòd etiam de iure digeſtorum non
valebat grauamen in legitima. quia inducta ad au-
gmentum, loquor de legitima in dictis bonis com-
prehenſa, & relicta per diminutionem legatorum ſu-
pra legitimam, quæ poteſt per teſtatorem fieri dicto §.
primo, de trien. & ſemiſ. debent operari augmentum,
& non diminutionem relicti legitimæ. l. ſi mancipia.
de fund. inſtru. cum ſimil. per Iaſo. in l. legata inutili-
ter, in princi. columna ſecunda, ver. adde quòd ſimili-
ter, de legat. primo, ita ex interpretatione legis & mẽ-
tis patris teſtatoris dignoſcitur omni caſu, & obſerua-
tæ & non obſeruatæ diſpoſitionis teſtatoris per filiũ
legatarium, quòd is habeat ſaluã ſuam legitimam in
dictis bonis legatis, exinde ergo neceſſariò videtur
concludendum ipſum filium acceptando dictum le-
gatum in bonis certis acceptaſſe & ſuam legitimam,
& non eam repudiaſſe, vel conſenſiſſe, quod ea poſt
mortem ſuam deueniret ad fratres ſubſtitutos, quia
primum tale onus fideicommiſſi non poteſt per pa-
trem imponi, & minus intelligitur impoſitum ſuper
legitima dict. l. quoniam in prioribus. & dict. §. cæte-
rùm. cum ſimil. per Socin. d. conſilio primo, numero
tertio, lib. 4. Pariſ. conſilio quadrageſimo tertio. nu-
119 mero ſecundo, lib. tertio. Secundò filius acceptando
legatum continens etiam expreſſam prohibitionem
ne plus peteret occaſione legitimę, non impeditur ta-
men conſequi legitimam, per text. in d. §. cæterùm. &
in d. l. ſi quando, §. & generaliter. C. de inoffic. teſtam.
& ibi Bald. numero primo, & alij ſequuntur, & Ale-
xand. conſilio ſexageſimo nono, columna prima, ad
fin. verſ. non ob. ſi dicatur. lib. primo. conſilio 89. co-
lum. fin. lib. quarto. Dec. conſilio 81. columna prima,
&

&Pariſ.dicto conſilio quadrageſimotertio, numero
36.lib.tertio, & Panciro Regien.conſilio 124.numer.
120 vigeſimo, & ſeq. & conſ.ſeq. num. 19. vbi tenent † per
acceptationem legati, vel aliam generalem approba
tionem teſtamenti non intelligi renuntiatum legi-
timæ, niſi expreſsè ſit ei renuntiatum per d.§.& gene-
raliter, & Bero.conſi.93.& ſequ. conſi.136 colum.iin.
lib.2.Gabr.Roman.de commun. opin. lib.6. de legi-
tima conclu.8.num.2. Tertio & accedente hac com-
121 muni concluſione quòd † renuntiatio eſt ſtricti iuris,
non præſumitur, non infertur niſi neceſſariò, & ex-
preſsè Dec conſi.379.colum.2.num.3.conſi.460. col.
prima.ad fi. Aym.conſi.200.num.10. vnde in hac re-
122 ſolutione maneo, quòd † per agnitionem & approba-
tionem huiuſmodi legati non cenſeatur filius renun
ciaſſe legitimam, quia eam in reſtitutione fideicom-
miſsi ſuus hæres detrahere poſsit, Ruin.conſ.57.num.
3.conſilio 58 numero 8 lib.1.etiam ex fideicommiſſo
particulari ſecundum com.opi.per deciſ. Pedemont.
33.nu.24.alijs autem relinquo vlterius cogitandum
quomodo ſubtiles argumentationes Parii & Socin.
Iun. in dictis eorum conſilijs poſsint concludenter
probare in propoſita facti ſpecie illum filium lega-
tarium repudiaſſe legitimam. His demum quoque
accedat not. limitatio quam adducit Bald. conſilio
123 161.quidam mecus.lib.5. ad fi.quòd † agnoſcens lega-
tum videtur agnoſcere & onus legato impoſitũ. hoc
ſanè verum eſt, quando tale onus de iure poteſt appo
ni, ſecus autem ſi de iure non poteſt apponi, l. vxoré.
§.hæres vel legatarius, de leg.3. l.1. de cond.inſt. l.cer-
donem.de ope.liber.& poteſt addi in d.§. cæterum.d.
l.ſi quando.§.& generaliter, & ibi Caſtr. in col.2. ver.
item ſi quidem pater.Pariſ.d.conſ.43.nu.2.lib 3.Soc.
d.conſ.1.nu.4.lib.4 & Rolan.a Val.conſ.78. nu.3.lib.
124 1.expreſsè tenent † onus appoſitum legitimæ non va-
lere & haberi pro non appoſito, vera igitur redditur
ſententia hæc, quòd agnoſcens relictum. legitimam
continés in præiudiciũ legitimæ nõ videtur agnoſce-
re onus appoſitum. quod de iure non poteſt apponi.
125 Executores † ſuperius dubitationis huius initio
commemorati inter alios, qui tenentur exequi teſta-
menta, ſubſequuntur etiam ſubiecti præcedenti re-
gulæ, quòd cum agnouerint, & acceptauerint iudiciũ
teſtatoris tam circa relicta bonorum quádoq; eis fa-
ctum, quam circa mãdatum executoriæ & fideicom-
miſſariç. tenetur quidem. & compelli poſſunt ad im-
plendum onus & officium ipſius executoriæ per tex.
in l.at ſi quis.§.ſi cui funeris. ver credo tamen. Bar. ibi
nota. ff. de relig. & ſumpt. fune. idem Bartol. in l. poſt
legatum.§ amittere.ad fin. de his qui.vt indi.compro
bat Alexand.conſi.4.col.7.ſub num.16.ver. & erit mo
dus lib.2.Dec.conſi.91.num.2.ad hoc tendunt limita-
tiones quas adducit Iac. à Cani. ſuo tract. de execut.
vlt.volun.1.par.col.fi.nu.38.& ſeq, ſ. cum officium ac-
126 cẽptauerint, vel conſenſerint. † alioquin enim inuiti
regulariter non coguntur à principio ſuſcipere tale of-
ficium, per multas rationes probat ex ſententia Goffr.
& Specul. Iac. à Cani. alleg. loco ſub num.36.& ſeq. &
auctoritate plurium Alex d.conſi.4.ſub num.36 ver.
127 ſi autem dixerit. libro 2.& ibi ſubiungit † quòd tunc
prædictum officium tranſibit ad epiſcopum cum ea-
dem poteſtate attributa executor agendi, vt ibi per
128 eum, † & plene quando teneatur vel ne executor te-
ſtamẽtarius, & compelli poſsit vel ne ad exequẽdum
commiſſum officiũ diſtinguit Barto. in l.1.col.2.nu.7.
de leg.2.& ibi plenius Bald.col.5.ver. ſecundo quæro.
& tangit Caſt.ibi nu.5.& fuſius Capr.ſuo tract.execu.
vlt.volun.inſerto in fi.ſuarum regul in 4.memb nu.
35.cum ſeq.vt in locis his alleg. videri poteſt, ita finis
imponitur huic primæ interpretationi.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas teſtatoris eſt adimplenda à quocunque commo-dum ſentiente a teſtatore, quauis dignitate maieſtatéve fulgeat ille.*

2 *Cautio vbi eſt neceſſaria, à quocunque eſt præſtanda, cuiuſcunque dignitatis vel facultatum ſit quantumcunq; ille.*

Et eſt præſtanda cum fideiuſſore. 3.

Et quomodo & quare poßit a teſtatore remitti. 4.

5 *Cautiones præſtandæ pro prouiſionibus circa aliquos caſus legatorum vel fideicommiſſorum quibus rebus legatis nõ repertis et culpa hæredis non perditis, damnum ſuper his poteſt euenire legatario vel hæredi.*

6 *Cautio eſt præſtanda per hæredem legatario officio iudicis, de perquirenda rem legatam tempore mortis teſtatoris non repertam, ceſſante culpa hæredis, & eam præſtare legatario.*

7 *Cautio eſt præſtanda per hæredem illum alijs pluribus inſtitutis hæredibus de ſeruando indemnes cohæredes eos ne à legatarijs moleſtarentur, quibus ipſe ſolus habebat ſoluere legata teſtatoris.*

Cautio quod ſit triplex, & de cautione ſine ſatiſdatione, vel cum ſatiſdatione, ibid. vide.

8 *Cautio non eſt præſtanda ab eo, cuius fides approbata à teſtatore videtur, ei committendo aliquod miniſterium.*

Fallit ſi talis approbatus efficitur non ſoluendo. ibid.

9 *Cautio eſt præſtanda per legatarium de conſeruando indemnes hæredes in conſequẽdo legatum ſibi factum de re in aliquem euentum per hæredes alij debita, quibus vocatis per hoc in iudicio vigore promißionis indemnitatis, tenetur etiam in ſe ſuſcipere iudicium.*

Et ita fideiuſſor indemnitatis cogitur ſuſcipere iudicium. ibidem.

Et tenetur ad expenſas, damna & intereſſe. ibid.

Idem ſtantibus minis de lite, ibidem, & quales ſint minæ. ibidem.

Et quod per legatarium ſit cauendum apparente de iure alterius ad infringendam voluntatem teſtatoris ſuper re legata. ibidem.

9 *Cautio per legatarium hæredi eſt præſtanda, ſi lis inter hæredem & alium de hæreditate pendent.*

10 *Cautiones vice mutua præſtantur inter hæredem & legatarium quando ex natura rei legatæ contineatur vniuerſalitas quædam debitorum & creditorum, vt de legato hæreditatis tertij.*

Et attenditur ſtatus talis legati hæreditatis tertij qualis erat tempore mortis teſtatoris legantis. 11.

Et de legatario cauendo hæredi de periculo hæreditatis tertij diminuendæ, ex qua fuit extractum legatum ſolutum legatario & factum in quantitate de ea qua ad teſtatorem legantem peruenerit. 12.

13 *Cautio ſit hæredi per legatarium quòd id non faciet ob quod poſſet hæres damnum pati.*

14 *Cautio præſtatur per fideicommiſſarium hæredi de euictione rei venditæ per hæredem, cuius precium fuit datum fideicom.*

15 *Cautio ſit per legatarium de ſuſcipiendis oneribus & de*

indemnitate heredis, quãdo eſt legatarius alicuius traſfici, mercationis, apotheca & negotiationis quæ ſapiat quandam vniuerſalitatem debitorum & creditorum.

16 Cauet legatarius heredi petens quid ex aliqua cauſa quod poteſt per alium peti, de conſeruando illum ab alijs ſoluentem ipſi legatario ne idem petatur ab alijs aduerſus eum.

17 Cauere debet legatarius de faciendo quod teſtator voluit, ſcilicet heredi, etiam quòd eius non interſit quod fiat id vel non fiat, modo non ſit quid ineptum, aliàs denegatur ei actio.

18 Cautio ſemper eſt præſtanda per legatarium de implendo modum, modò non reſpiciat eius implementum fauorem heredis.

Vel non ſit adiectus legatario vt mero miniſtro, ibidem.

19 Conditio differt à modo, & quomodo, vide.

Et in dubio præſumitur potius modus, quàm conditio. 20.

20 Modus differt à conditione, & in dubio præſumitur modus potius, quàm conditio. 20.

21 Modus non impletus reſpiciens fauorem implere debentis non officit.

22 Cautio fit per puellam de nubendo iam effectam nubilis ætatis heredi, dum petit relictum ſibi factum pro ea maritanda.

23 Cautio ſecundum Mutium Scæuolam eſt præſtanda per heredem vel legatariũ, aut fideicommiſſarium de non faciendo quod ſibi in teſtamento impoſitum fuerat à teſtatore ſub conditione ea negatiua, qua expleta, dicitur & dici poteſt purificata dict. conditio negatiua, et vt ibi latius declaratur, exemplificando vt ibi.

Ampliatur hoc idem dicendum in conditione affirmatiua continente implicitam negatiuam, exemplum vt ibi, tunc enim opus eſt cautione Mutiana pro implemento talis conditionis. 24.

26 Cautio Mutiana requiritur in qualibet conditione affirmatiua habente implicitam negatiuam.

Et an & quando requiratur in vxore inſtituta, & quando cenſeatur vnicum vel annuum relictum, adeò vt pro primo anno ſit purum, pro futuris cõditionale negatiua implicita, quid enim in legato, vbi reperiatur dictio, donec vel quouſque, ibidem.

Quid in vxore vſufructuaria cum conditione ſi non petierit dotem & recuperaſſet pro ſatisfaciendo etiam creditoribus hæreditarijs non præſtita d. cautione Mutiana. 26.

27 Cautio Mutiana locum habet contra legatarios nepotes ex fratre ſub conditione ſi non intulerint quæſtionem & moleſtiam nepotibus natu inſtitutis ex filio ſpurio.

28 Cautio fit per vxorem cui ſit relictum factũ per maritum vel alium ſub conditione ſi non tranſierit ad ſecunda vota, quæ habet tamen diuerſam formam à Mutiana, & vt ibi dicitur, quæ quando ſit ſeruanda, ibid.

Idem dicitur in relicto vſufructu vxori facto quòd præſtanda ſit cautio. 30.

29 Lex non habet locum niſi ſecundum terminos & caſus in lege comprehenſos.

31 Cautio aliqua non requiritur præſtanda per vxorem in legato ſibi vel alij facto cum adiectionibus temporalibus videlicet, dum, donec, quamdiu, quouſque ſteterit vidua, vel cum tali, vel in tali loco, maxime declarando, vt ibi latius diſcutitur, eſtq; limitatio ad proxime dictum ſub num. 28.

Idem limita quando conditio affirmatiua eſt adiũcta cum negatiua, vel, &, eſt adiecta pæna. 32.

33 Cautio eſt præſtanda per primum reſtituentem fideicommiſſum & detrahentem Trebellianicam de ea reſtituenda in euentum fideicommiſſi reſtituendi locis pijs, contra quæ non detrahitur Trebellianica, & hoc in fideicommiſſo ſucceſſorio ad plures fideicommiſſarios, & vltimo ad loca pia, etiam quòd ſit incertum an peruenturum ſit ad d. loca pia.

34 Cautio præſtatur ab herede cum fideiuſſore, de tollendis legatis legatario vel fideicõmiſſario ſalua. ſ. ſalcidia, quia ante aditam hæreditatem ingreſſi erant poſſeſſionem vacantium rerum legatarum.

Et vbi aliqua cauſa non ſit detracturus falcidiam, tunc ius nullum habet aduerſus eos recuperandi dictarum rerum poſſeſſionem. 35.

36 Cautio danda eſt per ſpurium cui factum ſit legatum pro alimentis de eo reſtituendo heredibus poſt mortem dicti ſpurij.

37 Cautio aut ſatiſdatio eſt triplex, prima quæ præſtatur pro forma vſufructu & præſtatur à quocunque ſummè idoneo.

Alia quæ præſtatur ex prouiſione legis expreſſa, & hæc etiam præſtatur & locupletiſſimo.

Alia quæ eſt extraordinaria et præſtatur ex varijs accidentibus cauſis a rerum figuris.

38 Cautio præſtatur per vxorem legatariam certarum rerum ſuſpectam de occultatione rerum & de tranſitu ad ſecunda vota, de conſeruãdis eis bonis & rebus filijs primi matrimonij.

39 Cautio fit per eum qui potuit à teſtatore onerari, de faciendo in futurum quod præceperat teſtator dummodo poſſit ſatiſdare & calumnioſè non effugiat.

Et an ſit præſtanda ab eo cuius fides ſit approbata à teſtatore circa negotiandum & traffic andum certam ſummam pecuniarum, ad tollendam adminiſtrationis rationem. 40.

41 Cautio fit per heredem fideicõmiſſario grauatum ſub conditione reſtituere fideicommiſſum purificata conditione de reſtituendis bonis & conſeruandis interim, & hoc vt ibi latè.

Et appellatur vulgaris cautio. ibid.

Fallit in filio grauato reſtituere alijs fratribus ſuperſtitibus vel eorum filijs, quia non tenetur ſatiſdare, niſi expreſſum hoc fuerit per teſtatorem patrem vel matrem. 42.

Vel ſi pater vel mater rogatus vel rogata non ſe iunxerit ſecundo matrimonio, ibid.

Fallit in alijs caſibus, de quibus ibi. nu. 43.

44 Cautio fit per grauatum de reſtituendo fideicommiſſum in familia proximiori ſequenti in gradu facto. ſ. fideicommiſſo ne exeat de familia, & vt ibi.

45 Cautio an & quando ſit præſtanda proximiori de agnatione vltimo vocato, per ſororem primo grauatam poſſidentem bona hæreditaria. mortua vxore inſtituta de eis conſeruandis & reſtituendis filijs poſt ſororem vocatis et poſtea ipſi vlt. vocato.

Et quod poſſit ſecundum Fulgo. ibid.

Contrarium quòd non poſſit ſecundum iur. quod & verius reputatur per auctorẽ, vt latiſſimè hæc materia per eum diſcutitur, ibid. cum multis ſeq.

46 Cautio grauata matris ad reſtituendum fideicommiſſum filijs poſt eius mortem non præſtatur ab ea illis, cum non teneatur ſi teſtator expreſſe non voluerit, vel non tranſierit ad ſecunda vota.

47 Cautio non eſt facienda à primo vocato pro ſecundo de ſeruandis bonis tertio vocato, & de ratione.

Item nec non poteſt compelli ſatiſdare vltimo fideicommiſſo nondum

ſo nondum conſecuto à primo & de ratione. 49.
Quomodo agendum ſit hoc in caſu, vide ibi ſuſius & pulchrè nu. 50. cum ſeq.
Et quando ad petitionem intereſſati præſtanda ſit talis cautio. 51.
Et nullo comparente iudex ex officio poteſt ſupplere pro voluntate teſtatoris ſeruanda. 52.
53 Hæres grauatus cogi poteſt ad faciendum inuentarium bonorum prout facere tenetur & etiam reddere rationem de geſtu circa ea.
54 Hæres hæredis tenetur de mala adminiſtratione.
55 Bona intentata petitione hæreditatis interim debent deſcribi, quæ reus poſſidet, nec id recuſare poteſt.
56 Fideicommiſſarius, vt conſtare poſſit de bonis maximè mobilibus, quæ extrahant & apponere poſſint die reſtituendi fideicommiſsi poteſt facere examinare teſtes ad perpetuam rei memoriam, citato hærede factis articulis de his bonis, & vt ibi dicitur latè.
Et quando non eſt in poteſtate agendi actoris, vt in fideicommiſſario conditionali poteſt facere examinari et publicari teſtes ſicut reus. 57.
58 Teſtes poſſunt recipi ad æternam rei memoriam de eo quod de facili poteſt excidere cum memoria teſtium, hócque lite etiam non conteſtata.
59 Cautio debet concipi ſub iſta forma, de ſeruandis bonis. ſ. fideicommiſſo ſubiectis dolo malo abfuturo & reſtituendis die fideicommiſsi cedente.
60 Reſtitutio bonorum fideicommiſſo ſubiectorum fit tunc de rebus ſi extant, ſi minus extant culpa hæredis, venit precium, ſicut venit actione ex teſtamento cuius natura per cautionem aliter non alteratur.
Nec ea veniunt vſu cōſummata ſine culpa hæredis vel perempta & quare. 61.
61 Hæres pendente conditione fideicommiſsi dicitur eſtq́; interim dominus bonorum maximè mobilium cuq́; poteſt vti frui & ſi vſu conſummantur & pereant ſine eius culpa, non tenetur.
62 Cautiones vbi ſint pro implendis conditionibus, vt eſt Muciana, offeruntur, aliæ verò non niſi petantur ab his quorum fauorem reſpiciunt.
Et hæ præſtantur parti intereſſatæ præſenti vel citatæ. 63.
64 Cautio quòd non ſit præſtita, per alium de non familia & habente nullatenus intereſſe opponi non poteſt.
65 Fideicommiſſarius ſi bona fideicōmiſſo ſubiecta diſsiparentur per grauatum etiam patrem poteſt præcauere ne talis diſsipatio vlterius procedat.
66 Cautio præſtatur per patrem diſsipantem bona aduentitia filij qui & tenetur ad deſcriptionem bonorum.
Et priuatur adminiſtratione eorum & vſuſfructu reſeruatis ſibi ſoli alimentis. 67.
67 Pater malè adminiſtrans bona filij alienando, et deſtruendo priuatur eorum adminiſtratione & vſuſfructu reſeruatis ſibi ſoli alimentis.
68 Cautio prohibita extraneo grauato per teſtatorem diſsipandi ſit in eum coactio ad reſtituendum.
69 Fideicommiſſarij quomodo citius poſſunt cōſequi fideicommiſſum non eundo per circuitus & alienas manus, hocq́; quando propria auctoritate impunè ea bona capere poſſunt, & quòd hoc agere poſsint & de hac materia ſuſius declaratur ibi cum nu. ſeq.
70 Hæreditas à quibus & quando impunè propria auctoritate apprehendi poſsit, ibi cum multis ſeq.
71 Hæres inſtitutus poteſt propria auctoritate bonorum hæreditariorum poſſeſsionem apprehendere quãdo ſcilicet ea prius ab alio non fuerint occupata.
Et ſtatim morte ſecuta defuncti debet hoc agere. 71.
Idem de ſubſtituto directo dicitur quòd poſsit propria auctoritate bona capere & eorum poſſeſsionem. 72.
73 Hæres quando non ſolùm per ſe & corpore ſuo, ſed & per alium dicitur capere poſſeſsionem bonorum hæreditariorum, & vt latè ibi declaratur. 74.
75 Colonus partiarius dicitur poſsidere nomine hæredis, quaſi ſocietatis cuiuſdam iure, lucrum & damnum ſentiendo, & vt ibi.
76 Hæres domino defuncto dicitur dominus, & pro vnâ & eadem perſona reputatur cum defuncto.
77 Fideicommiſſarij & legatarij debent vti regulare & id cautius eſt rem legatam vel ſubiectam fideicommiſſo capere de manu hæredis grauati, & quare.
78 Fideicommiſſarij vel legatarij hærede iam effecto per aditionem hæreditatis non ab eo capientes relicta, ſed propria auctoritate relicta ea inuaſerint & ceperint eorum poſſeſsionem omittunt iura ſua. Quando res erat iam ab hærede poſſeſſa, ibidem, vel per eum apprehenſa, & vt ibi latius dicitur.
Idem dicēdum in fideicommiſſario vniuerſali propria auctoritate occupante rem aliquam fideicommiſſo ſubiectam prius per hæredem poſſeſſam, quòd ius fideicommiſſi amittit quoad rem illam. 79.
Etiam in caſu quo iure intelligeretur facta reſtitutio, vt ibi.
80 Fideicommiſſarius debet petere poſſeſsionem bonorum ab hærede.
81 Fideicommiſſarius propria auctoritate capiens rem aut bona relicta, vt priuetur iure ſuo an duo hæc requirantur, quòd ſit adita hæreditas per hæredem, & capta per eum poſſeſsio, & quòd ſufficiat vnum, ſcilicet adita, quòd ſit hæreditas ſecundum commun. opin. ibi latè de materia cum ſeq.
82 Hæres per aditionem hæreditatis ſolam dicitur acquiſiuiſſe dominium omnium ſingularum rerum hæreditariarum.
Quæ res adita hæreditate nunquam dicuntur amplius vacantes. 83.
Et quando bona dicantur vacantia. 84.
84 Bona quando dicantur vacantia.
85 Fideicommiſſarius aut legatarius ingrediens bona non vacantia dicitur vitioſius occupando, quæ ab hærede petere debebat, ideo iure meritò iure ſuo venit priuandus, vt ibi latè habetur.
Quod ſecus eſſet poſſeſsione exiſtente non vitioſa fideicommiſſarij, vt quia ante aditam hæreditatem per hæredem fuiſſet capta, vt ibidem dicitur latè, ſecus ſi adita vt ſuprà quia incidit in pœnam l. non eſt dubium. C. de leg. 86.
Et quando repellatur fideicommiſſarius. 87.
88 Fideicommiſſarius aut alius contradicendo non poteſt impedire immiſsionem hæredis in poſſeſsionem exequendo teſtamentum.
Fallit ſi in poſſeſs. fuerit licentia expreſsè vel tacitè data à teſtatore.
Secundò ſi fuerit facta reſtitutio verbalis.
Tertiò ſi promiſerit hæres, vt de his omnibus habetur ibidem.
Aliud exemplum vide, nu. 89. circa permiſs. hæred.
Item & quartò quando poſſeſsio quam tenet fideicommiſſarius vel legatarius poſſet per hæredem auocari remedio quorum bonorum, vel legatorum. 90.
91 Fideicommiſſarius aut legatarius abſq; licentia à teſtatore, vel ab hærede habita propria auctoritate, ante aditã hæreditatem palàm ingrediens poſſeſsionem bonorum.

vel

vel ignorans veriſimiliter hereditatem aditam excuſatur à pœna amiſsionis iurium ſuorum.

Item excuſatur in cauſis relictorum factorũ eccleſiæ.92.

Item excuſatur legatarius continuans retinere res legatas prout tenebat viuente teſtatore,& penes ſe habebat. 93.

94 *Fideicommiſſarius vel legatarius poſsidens res legatas cum vitio non poteſt heredem impedire, quin immittatur in poſſeſsionem bonorum hereditariorum pro executione teſtamenti.*

95 *Fideicommiſſarius ſeu legatarius poſt aditam hereditatem per heredem & poſſeſsionem apprehenſam, poſſeſsionem inuadens bonorum relictorum propria auctoritate non ſolùm non impedit immiſsionem heredis in poſſeſsionem, ſed etiam cadit iure ſuo.*

96 *Pœna.l.non dubium.C.de legat.quando locum habeat.*

97 *Teſtator poteſt dare licentiam et poteſtatem fideicommiſſario & legatario propria auctoritate capiendi poſſeſsionem legatorum , expreſſe & tacite , & quando vtroque modo intelligitur, vide ibid. latius declarata cum num. ſeq.& 101.*

98 *Licentia expreſſe data à teſtatore fideicmõiſſario aut legatario capiendi propria auctoritate, dic vt ibi.99.102.103.*

100 *Arma licitè poſſunt vti,eiuſq; quis vti poteſt ad iuſtitiã poſſeſsionis.*

104 *Licentia tacitè data per teſtatorem legatario vel fideicommiſſario dicitur capiendi propria auctoritate,et eo quòd verbis directis datio legati vel fideicommiſsi cõcepta eſt, & vt ibi.*

Exempla nonnulla habentur,vt num 105.cum ſeq.

Vt ſi teſtator mandauerit non impediri, non moleſtari legatarium in re legata,ibid.

Item prohibendo vim fieri legatario vel fideicommiſſario in rebus ſibi relictis.106.

Item dicendo quòd poſsit liberè habere & diſponere de rebus relictis per fideicommiſſum.107.

Item quando eſt factum relictum in re certa iure inſtitutionis.108.

Item ſi in diſpoſitione legati ſint appoſita verba , cũ omni iure & actione eidem teſtatori competenti.109.

Item ſi poſita clauſula omni meliori modo.110.

Idem ſi clauſula precarij , vel conſtituti in teſtamento per teſtatorem appoſita.111.

Item ſi ſit appoſitum verbum directum, & ſit heres inſtitutus,voluit eum eſſe heredem in fideicommiſſo vniuerſali.112.

Item ſi teſtator expreſſe prohibuit alienari rem aliàs fidei commiſſo ſubiectam & aliàs de iure communi alienari prohibitam ſecuta alienatione, quando cenſetur fideicommiſſario data licentia, dic & declara, vt ibi late nu. 113.

114 *Licentia data fideicommiſſario vel legatario per teſtatorem capiẽdi propria auctoritate procedit ſi teſtator tempore ſuæ mortis per ſe & non per alium relictas res poſsidebat.*

115 *Teſtator poteſt legatario committere executionem proprij legati nec oportet iudicem adire , intellige & limita,vt num.120.*

Et an habens licentiam à teſtatore apprehendendi poſſeſsionem vt fideicommiſſaria poſsit auxilium prætoris implorare.116.

117 *P[illegible]a ſunt,quòd licentia ſit data legatario à teſtatore propria auctoritate capiendi poſſeſsionem , vel a parte parti ſit conceſſa ex contentione.*

118 *Licentia data vel a parte parti ex conuentione, vel à teſtatore propria auctoritate capiendi poſſeſsionem ſi vult, poteſt ex ſe ipſo capere, vel vrbanius agendo adire iudicem, qui talem licentiam habuit.119.*

Et quando hoc agere debeat præcipuè,vide num.121.

Et ea non data in teſtamẽto, fideicommiſſarius deberet obtinere ſecundum terminos, de quibus ibi,123.et non executiuo modo.

123 *Fideicommiſſarius ex licentia ampla data in teſtamento à teſtatore capiendi propria auctoritate poſſeſsionem bonorum ingreſſus pro illa ſic capienda debet repelli ſtante ſtatuto quòd poſſeſsio defuncti debeat continuari in heredem , & vt de hoc ibi latius , vel etiam ſic ſtante conſuetudine.*

123 *Poſſeſsio defuncti quòd debeat continuari in heredẽ iuxta diſpoſitionẽ ſtatuti vel conſuetudinis operatur hoc,quòd fideicommiſſarius non poteſt ingredi propria auctoritate ad capiendã poſſeſsionem bonorum ex licẽtia in teſtamento etiam ſibi data,vt ibi latè habetur.*

124 *Teſtator non poteſt derogare legi municipali,per quancunque clauſulam per eum appoſitam in teſtamento, etiam cum plena,&c.*

125 *Fideicommiſſarius vel legatarius debet cauere ne nimis properãs ingrediatur poſſeſsionem bonorum propria auctoritate,ne ſuo iure priuetur vtiue poſſeſsio vitioſa ne ea priuetur & detur heredi.*

Et de caſibus quibus quis poteſt ſibi ius dicere propria auctoritate.126.

126 *Caſus 21. quibus quis poteſt ſibi ius dicere propria auctoritate.*

LIB. V. INTERP. II. DVBIT. I.

SEcundam interpretationem capio reſpiciẽtem perſonas,quibus ſint ſeruandæ &exequendę vltimæ voluntates.& declarantem cautiones, præparatoria quædam , remedia , & probationes, de quibus perſonæ huiuſmodi agere debent & circa hæc ſingula infra ſcriptis dubitationibus congruas ſolutiones applicabo.

Prima dubitatio proponitur eorũ,quę in pręſenti,
& incõmutabiliter effectum ſortiri nequeunt prout
teſtator voluit , & dubitationis huius melior ſolutio
non habetur,quàm ea, quæ reperitur ſcripta in text.l.
in lege Falcidia non habetur. ff. ad leg.Falci.ibi,cau-
1 tionibus ergo melius res temperabitur , † ſicut enim
quilibet dignitate maieſtatéve quacunque fulgens,
qui commodum ſentit iudicio teſtatoris,ei parere de
bet.l.cum hæredes.C.qui teſta.fac. poſ.l.nõ dubium.
2 C.de teſta.† ita vbi opus eſt ad cauendũ compelli po-
teſt,excepto tamen fiſco,cuiuſcunq; dignitatis, vel fa
cultatum ſit quantumcunque. l. 3.§. item ſciendum.
3 ff.ſi cui plus per l.Falc.l.1.§.1.vt leg.no.caue.† & debet
cautio huiuſmodi præſtari cum fideiuſſore,Bart.in l.
Mutianæ.colum.fin.nu.10.de condit.& demonſtr.&
ibi Caſtren.num.2.Imol.colum.3.num.5. Socin.col.
2.ſub nu.7.Signor.conſi.114.colum.2. verſi. ſed in ca-
ſu noſtro.Corn.conſi.140 colum.pen.ad fin.verſic.&
non licet.lib.1. Cephal.conſil.381.num.29 à loco ſpe-
ciali,text.in l.ſi quando vt leg.nom. caue. Guid.Pap.
in quæſt.249.& cum fideiuſſore debet eſſe cautio , re-
pete quarumcunque ſit facultatum , & cuiuſcunque
dignitatis eam præſtans, per d.l.1.§.1.vt lega.nom.ca-
ue. & hoc præcipuum eſt in ſatiſdatione requiſita in
vltima voluntate vt feliciorem exitum ſortiatur, ita
opin. concordando quando præſtans cautionem a-
liàs eſt locupletiſsimus,tradit Iaſ.in l.1.col.pen.verſic.
tenen-

tenẽdo iſtam partem.ff.qui ſatiſda. cogan. rationem commodi & vtilitatis pro ſimili cautione aſsignat text.in l.is cui.ff.ad leg.falcid. & in l.1. §. hæc ſtipulatio,ſi cui plus. per leg. falci. quo caſu cautio iuratoria non admitteretur,Ioſeph.Aſsilien.Peru.deciſ.63. nu. 10. & ſequ.poteſt & hoc operari fauor vltimæ voluntatis quæ debet habere exitum,& effectum, dicit Alber.in l.fin.ff.vt in poſſeſ.leg.

4 Cum tamen hæc † cautio ſit pro ſeruanda, & adimplenda voluntate teſtatoris poteſt quidem à teſtatore remitti quòd non præſtetur. l. ſecunda. C. vt in poſ. leg. & ibi gloſſ. & doctor.Imol.in dicta l.mutianæ.colum.3. num.6. prout & illa prouenięs ex edicto, vt leg. nom. cauea. poteſt à teſtatore remitti per text.in l.pen.C.eo.vt in poſſ.leg.tradit Alciat.conſil. 38.facti præſens ſpecies,nume.28. libro 9.vbi per hæc verba prohibitum cenſet, impedimentum aliquod, ſeu contradictionem non præſtare, neque petere rationem,calculum, cautionẽ, ſecuritatem, prouiſionem,&c. & text. in exceptione in auct. contra rogatus.C.ad Trebel.

Verùm præter caſus legum tit.vt leg.nom caue.&

5 tit.C.vt in poſſeſ.legat.reſpice † caſus aliquos legatorum, ſeu fideicommiſſorum, quibus in præſenti rebus legatis non repertis.& culpa hæredis non perditis, vel aliter damnum ſuper his vel legatario vel hæredi poſſet euenire, quomodo cautionibus præſtitis

6 fiunt prouiſiones. vt ſi † teſtator legat rem aliquam mobilem, vel ſe mouentem. & tempore eius mortis non reperiatur,culpa hæredis ceſſante,tenetur hæres officio iudicis præſtare cautionem legatario. de perquirendo talem rem & eam repertam præſtare legatario. l.ſeruo legato.§. fin.l. cum res.§. ſed ſi culpa. de leg.1.& in l. Titia.in princip.& gloſ.ſi. in l.qui vxori. de aur.& arg.leg.& l.ſi quis ſeruum.in prin. de leg. 2. & Bart.in l.cum filius.§.Lucio.in fi.eo.

7 Si teſtator † pluribus hæredibus inſtitutis.& facto vni hæredi præcepto,quòd debeat ſoluere legata,quę alijs reliquit, quia legatarij poſſunt cõuenire omnes hæredes pro hæreditarijs portionibus ad legata,ideo poſſunt cæteri cohæredes obtinere,vt ille factus executor ad ſoluendũ legata cautionem præſter de conſeruando indemnes ipſos cohæredes ſuos, l. ſi à pluribus.in princ.de leg.1.l.ſi vnius.in princ.ff.famil.erciſ.vt plenè diſtinguendo triplicem eſſe cautionem, & executorem.vel merum vel mixtum,& de cautione ſine ſatiſdatione,vel cũ ſatiſdatione declarat Bart. in l.diuus,ſi cui pluſquàm per l.falcid quem ibi Imo. ſequitur, & qui ibi explicat intellectum & l. quidam teſtamento.§.pen.de leg.& l.liberto.§. largius de an. lega. & l.pecuniæ de ali.leg. & vide caſum.l.3.§.1.eo. vbi per accipientem ex pluribus cohæredibus obligati bona cauſa præſtandi alimenta pluribus legatarijs præſtatur cautio de reſtituendo cohæredibus, quod defecerit de alimentis per mortem vnius legatarij futuram. Hoc vnum circa iſtas cautiones attende,prout etiam dicit Barto.in d.l.diuuș. quòd † cau-

8 tio non pręſtatur ab eo,cuius fides approbata à teſtatore videtur committendo ei aliquod miniſterium. l.Firmio.§.1. ff. quando di.leg.ced.& in princi.inſtit. de ſatiſd. tuto. niſi talis approbatus à teſtatore poſtea efficiatur non ſoluendo d.§.largius.

9 Si alicui factum eſt † legatum de re in aliquem euentum per hæredes debita alij,debet legatarius conſequendo legatum cauere de conſeruando hæredes indemnes, quibus pro hoc in iudicio vocatis vigore promiſsionis indemnitatis tenetur etiam in ſe ſuſcipere iudicium per text.in l.pater.de dot.pręleg.& ibi clarè Bart. tradit ita fideiuſſorem indemnitatis cogi ſuſcipere iudicium infertur, & alibi non reperiri dicit ibi Alexand.in apoſtil.& ibi Alber.nume.3. comprobat Pariſ.conſil.109.colum.fin.libr.1.& conſil.16. num.124.& ſequent.libr.2. & teneri ad expenſas.damna, & intereſſe, vt ibi per Pariſ. idem & per caſum. l.ſi ſeruo manumiſſo.de pecu.leg. idem ſi pendeat lis de re legata per text.in l.qui peculium.eo. & in l.qui hæredi §.cum hæreditas.de condit.& demonſt.Idem ſtantibus minis de lite, vel quod ſatius eſt apparente de iure alterius ad infringendam voluntatem teſtatoris ſuper re legata,quòd tũc per legatarium cauendum eſt.late Caſt.conſi.189.videtur dicendum.libr.1. Quales autem ſint minæ ſtatur etiam arbitrio iudicis,Bart.in l.hæc autem.in princip.ff.ſi cui pluſquàm per leg falc.Idem de cautione per legatarium hæredi præſtanda, ſi lis inter hæredem & alium de hæreditate penderet,Bald.in l.fin colum.2.num.2.C. de peti.

9 hæredi. † Vide omnino pulchram theoricam circa tales cautiones traditam per Bald.conſi.175. caſus ſuper quo conſilium.colum.2.ſub num.3.& conſil.413. an ille.lib.3.& Ang. conſil.163. duo videre oportet.& conſ.393. Pierus. vltra med.

10 Quando hincinde † inter hæredem & legatarium ex natura rei legatæ continentis vniuerſalitatẽ quandam debitorum & creditorum, vt de legato hæreditatis tertij præſtantur vice mutua cautiones,vt l. cum

11 filius.§.Lucio.de legat.2.& ibi Bart.& alij, quòd † attendatur ſtatus talis legati hæreditatis tertij, qui & qualis erat tempore mortis teſtatoris legantis, declarando tenet Deci.conſil.69. colum. penult. & fin.ad idem caſus l.qui concubinam §.cæterum. de lega. 3.

12 quòd † per legatarium hæredi cauendum eſt de periculo hæreditatis tertij diminuendæ, ex qua fuit extractum legatũ ſolutum legatario,& factum in quantitate de ea quæ ad teſtatorem legantem peruenerit.

13 † Idem ſi ex facto legatarij poſſet hæres damnum pati.cogitur legatarius cautionem præſtare hæredi de illo per eum non faciendo, l 3.§. ſi quis ita. de adim. leg. mutua cautio, & in caſu l.qui hæredi.§. cum hæreditas.in 2.reſpon.de condition & demonſtrat.& l.

14 in quantitate. §. magna. ff. ad leg falcid. † & de euictione rei venditæ per hæredem, cuius pretium fuit refuſum fideicommiſſario, debet ipſe fideicommiſſarius præſtare cautionem hæredi. l. de euictione.in fin.ff.ad Trebel.

15 Idem quoq; dicendum eſt per † legatarium alicuius traffici,mercationis, apothecæ, & negociationis, vel rationis, quæ ſapiat quandam vniuerſalitatem debitorum. & creditorum fore præſtandam cautionem de ſuſpiciendis oneribus,& de indemnitate hæredis per tex.in l.cum pater.§. menſę.de leg.2.ibique

16 Barto.Bald & alij not.† & quando etiam id quod legatarius petit aliqua cauſa poteſt peti per alium, vt petens totum cõſequatur, oportet quòd cautionem præſtet de defendendo hæredem ſoluentem ab alijs, ne idem petunt aduerſus eum l.fideicommiſſa.§. plerumque.de legat.3.& l.quid ergo. de liber. lega. & l. pure.in princ.de doli except.Barto. in l.ſi dos.in fin. ad leg. falcid.

17 Cum legatario † aliquid relictum eſt ſub modo,vt faciat aliquid etiam quod hæredis non interſit illud fieri,vel non fieri,dummodo non ſit aliquid ineptũ, denegatur ei actio, ſi cautionem hæredi non præſtet

FF de ſa-

de faciendo illud quod teſtator voluit l. ſi tibi lega-
tum. de leg. 3. l. quibus diebus. §. Termilius. de condi.
& demonſt. & ibi Bar. pleniſſimè tractat de modo,
18 & ſub numer. 14. concludit per † legatarium ſemper
fore præſtandam cautionem de implendo modum,
dummodo non reſpiciat eius implementum fauo-
rem hæredis, per l. Titio. in princip. ff. eo. vel non ſit
adiectus legatario, vt mero miniſtro, per l. diuus. ſi
cui plus. per leg. falcid. Imo. & ſuſius Soci. in d. §. Ter-
19 milius. tradunt Ange. Aret. tractat. de teſta. gloſſ. 54. †
vbi & de differentia inter conditionem & modum,
& per Bald. in l. cum earum. nume. 7. C. de tenten. &
20 interloc. in l. Aretuſa. de ſta. homi. † & in dubio præ
ſumitur potius modus quàm conditio Aret. conſilio
150. colum. 1. Socin. conſil. 21. num. 18. lib. 3. Grat. con-
21 ſil. 102. num. 1. lib. 2. cum ſimil. alibi alleg. † & modum
reſpicientem fauorem implere debemus non imple-
tum. minimè officere ex pluribus reſpondit Aymo
22 conſil. 59. † Hinc tamen relictum puellæ factum pro
ea maritanda, vel pro maritaggio poteſt peti per eam
nubilis ætatis præſtita cautione de nubendo, Bart. in
d. l. Titio genero. ad ſin. cum alijs per Gram. conſil.
ciui. 57. nume. 9. hæc enim prouiſa ſunt, ne circumue-
niatur teſtantium voluntas l. ſi cui legatum. de con-
dit. & demonſtr.

23 Diſpoſitio † quælibet ſiue inſtitutionis hæredis, ſi-
ue legati, vel fideicommiſſi expoſita in teſtamento
ſub conditione negatiua impoſita hæredi, vel legata-
rio de non faciendo, & quæ re vera non poteſt im-
pleri niſi morte eius, qui debebat implere conditio-
nem, continuo non faciendo, & vere mortuus non
poterit facere, ſed viuens, ſi ſeruat conditionem ho-
die non faciendo poterit cras facere, & ſic non pote-
rit dici purificata conditio in vita vnquam, & conſe-
quenter hæres vel legatarius per teſtatorem collato
emolumento, & beneficio frui poterit nunquam,
quod voluntati teſtatoris obſiſtere credendum eſt.
Vnde coniecturando voluntatem teſtatoris, quæ eſt
quòd hæres, & legatarius habeant, Mutius Sceuola
antiquus cautionem excogitauit præſtandam per
hæredem vel legatarium. Qua expleta, & purificata
dici poſſet ipſa conditio negatiua de non faciendo,
vt tex. habemus vulg. in l. mutianæ. de condit. & de-
monſt. & ibi Bar. Bald. Cum. Caſtr. Imol. & Socin. de
ea ſcripſerunt, & de ea multæ leges mentionem fa-
ciunt præſertim collectæ per gloſſ. in l. cum ſub hac
conditione. eo. debet autem offerri & præſtari ei, ad
quem res pertineret, de qua agitur in defectum ipſius
conditionis d. l. mutianæ. & l. is cui. eo. & ſub forma
ſi contrauenerit reſtituẽdi rem cum fructibus l. cum
filius. §. qui mutianam. de legat. 2. l. hæres. §. 1. de con-
dit. & demonſtrat. & ſi deficiat is cui debet præſtari,
& in caſum contrauentionis poſſit habere rem, ex-
emplum ponitur, quando eidem perſonæ præſtare-
tur, quæ eſt eam præſtare debens, vt in marito ſolo ab
vxore hærede inſtituto, ſi non petierit dotem à pa-
rentibus teſtatricis, tunc vt impoſſibilis remittitur,
& habetur pro præſtita d. l. mutianæ. l. 4. in fin. & l.
mulier. de condi. inſtit. vt declarat Socin. in d. l. mu-
24 tianæ. colum. 3. ſub num. 9. † Amplia idem in condi-
tione affirmatiua cõtinente implicitam negatiuam,
vt relinquo tibi talem rem, ſi ſteteris cum tali, impli-
cita ineſt negatiua, ſi nõ diſceſſeris ab illo, vnde opus
eſt mutiana cautione pro implemento talis condi-
tionis ſecundum Bar. in d. l. mutianæ. nume. 3. verſic.
oppo. quòd habeat locum in caſu occurrente tradit
Ruin. conſil. 34. num. 3. 4. lib. 2. idem conſil. 170. col. 3.
25 ſub num. 7. lib. 3. vbi quòd † mutiana cautio requira-
tur in qualibet conditione affirmatiua habente im-
plicitã negatiuam, & loquitur in caſu, quo vxor in-
ſtituta eſt hęres donec caſtè & honeſtè vixerit, vis eſt,
perpẽdere, an ſit relictum vnicum vel annuum ſi an-
nuũ ſit, pro primo anno eſt purum, ſi vnicum ſit, pro
futuris annis conditionale eſt negatiua implicita, ſi
caſtè, honeſtè, non vixerit, ideo neceſſaria eſt mutia-
na, vt firmant Bald. in l. fin. col. 2. num. 3. Salyc. num.
4. ſtãte cohærede vel ſubſtituto. C. de indi. vidui. toll.
hoc procedit in inſtitutione hæredis, vt loquitur Bal.
& aſſentit Ruin. dicto conſi. 170. num. 7. in legato au-
tem, vt adijcitur, donec, vel quouſque, dignoſcitur,
quòd pro primo anno eſt purum, & pro ſequentibus
tam diu habebit legatarius rem legatam, quam diu
perſeuerabit in conditione appoſita, vt per Bald. in
dicto §. qui mutianam. Saly. num. 3. & Iaſ. in dicta l.
fin. colum. fin. verſi. aliquando & tertio. hoc eſt quod
ibi Caſtren. ſub verſicu. ſed quia, dicit, ſi contrafacit,
non reſtituit quod habuit pro tempore præterito, in
inſtitutione hæredis nõ adimplentis per mutianam
cautionem tenet Grat. conſil. 102. num. 12. & ſequen.
26 & nume. 45. libr. 2. † contra vxorem vſufructuariam
cum conditione, ſi non repetierit dotem ſuam, recu-
perante eam etiam pro ſatisfaciendo creditoribus
hæreditarijs per illam mutianam non præſtitam pro
fideicommiſſarijs, reſpondit Alciat. conſil. 140. ſpe-
27 ctabilis dominus Alexan. libr. 9. † & inſtitutis nepo-
tibus legitimis natis ex filio ſpurio, quodam legato
nepotibus ex fratre facto ſub conditione, ſi non intu
lerint quæſtionem, vel controuerſiam nepotibus in-
ſtitutis, contra legatarios iſtos habere locum cautio-
nem mutianam, tenet Signorol. conſil. 114. themã ſic
ſe habet. colum. 2. ſub numero 1. & verſicu. ſi verò di-
camus.

28 Eſt & huic ſimilis † cautio præſtanda per vxorem,
cui maritus ſeu alius fecerit relictum ſub cõditione,
ſi non tranſierit ad ſecunda vota, habet tamen diuer-
ſam formam expreſſam circa tempus, res, & modum
cautionis, quam non habet mutiana cautio per leges
antiquas, vt videre eſt per text. in auct. cui relictum.
C. de indi. vidui. toll. & in corpore vnde ſumitur, quẽ
text. tamen Bald. in dicto. §. qui mutianam. notabi-
lem dicit in materia mutianæ cautionis, ſed eius for-
mam præciſam puto non fore ſeruandam, niſi in re-
29 licto facto viduæ, ſi non nupſerit, † cum lex non ha-
beat locum niſi ſecundum terminos, & caſus in lege
comprehenſos, idem Bald. in dict. auct. cui relictum
colum. 3. in 6. not. num. 19. & per not. in auct. quas a-
30 ctiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. ita † in relicto vſufru-
ctu facto vxori, ſi non tranſierit ad ſecundas nuptias
quòd debeat præſtare cautionem ſecundum d. auct.
cui relictum, reſpondit Nat. conſi. 297. in fin.

31 Limita † prædicta non habere locum in legato fa-
cto vxori ſeu alij cum adiectionibus temporalibus,
dum, donec, quamdiu, quouſque ſteterit viduas vel
ſteterit cum tali, vel in tali loco, quia iſtæ dictiones
non deſignant propriè conditionem, & ſic implicitè
negatiuam maximè in legato quantitatis ſemel ad-
implendam, ſed ſucceſſiuam demonſtrantem lega-
tum annuum. l. legatum. de an. legã. vt declarat Bart.
in l. 1. num. 15. 17. de conditio. & demonſtratio. quod
in primo anno dicitur purum. l. ſi in ſingulos. de an.
leg. & in ſequentibus durat cum actu tali impoſito
per teſtatorem, & poſtea cum deſijt, deſijt & lega-
tum,

tum, & alia cautione opus non eſt, ſecundum Cyn.
in dicta l.fin.de indic.vidui.tollen. Bald. tenet in di-
cto §. qui mutianam. Salyc. & Iaſ.in dicta l.fin.in lo-
cis ſupra alleg.probat & Ruin.conſil.190.colum.1.li-
32 bro 2.† Idem limita quando conditio affirmatiua eſt
adiuncta cum negatiua, vel & eſt adiecta pœna, vt
per Ioſeph. Aſiſien. Peruſi.deciſ.61. num.42. & ſequ.
voluit Alexand. in l. cum dotem, verſicul. circa verò
limitationem.ff.ad leg.falcid.& conſil.20.colum.vl-
33 ti.ad fin. libr. 3. quòd † quando fideicommiſſum eſt
ſucceſsiuum ad plures fideicommiſſarios & vltimo
peruentum ad loca pia, contra quæ non detrahitur
trebellianica. Tiraquel.de priuileg.piæ cauſæ. priuil.
27. etiam quòd ſit incertum bona eſſe peruentura ad
pia loca, primus reſtituens fideicommiſſum, & detra
hens trebellianicam debet cauere de ea reſtituenda
in euentum fideicommiſsi reſtituendi locis pijs ar-
gum.l.in leg.falcid.non habetur. & l.1. vt lega. nom.
cauea. vt ibi per eum, in dict. l. cum dotem.loquen-
tem in detractione falcidiæ & in d conſi.20. loquen-
tem in detractione trebellianicæ & relatum in detra
ctione falcidiæ obiter à Tiraq.d.tract.de priuileg.pi.
cau.priuileg.26.ſub verſ.ſed hoc vltimum.

34 Si contingat per † legatarium vel fideicommiſſa-
rium ante aditã hæreditatem ingredi poſſeſsionem
vacantem rerum legatarum, volens hæres earũdem
rerum poſſeſsionem adipiſci, non auditur, niſi offe-
rat, & præſtet cautionem cum fideiuſſore de redden-
dis legatis legatario vel fideicommiſſario, ſalua falci-
dia per text.gloſ.& docto.in d.l.1.§.fin.ff.quorum le-
gat.& in l.1.C.eo.cum concord. per Menoch.de adi-
pi.poſſ.remed.2.num.91.& ſequent. tenet & Cornel.
conſil.140.verſus fi.libr.1. Vbi etiam infert vnum ad-
uertendum ex ſententia Barto.& Ang.in dicta l 1. ff.
35 eo.& Cyn.in dicta l.1.C.eo. quòd † ſi hæres aliqua cau
ſa non ſit detracturus falcidiam ex rebus legatis ap-
prehenſis per legatarios aduerſus eos non habet ius
recuperandi earumdem rerum poſſeſsionem, idem
Corn.& conſil.306.colum.5.verſicul. & ſi dictæ filiæ.
libr.3.

36 Legatum † factum ſpurio pro alimentis.cum poſt
eius mortem ſit reuerſum ad hæredes patris legantis,
Abb.conſil.115.ad fin libr.2.declarando, vt per Bero.
conſil.165.lib.2.debet quidem per ſpurium dari cau-
tio eiſdem hæredib de tali legato reſtituendo poſt ei⁹
mortem arg.titu.vt leg.nom.cauea.& l in omnibus.
ff.de iudi.tradit Aymo conſil. 219. ſub nume.8. verſi-
cul.ſed obligantur iſti ſpurij, adducendo Bald.conſi-
lio centeſimoſeptuageſimoquinto, caſus ſuper quo
conſilium. libro 3. vbi multum magiſtraliter loqui-
37 tur, diuidẽdo † triplicem eſſe ſatiſdationẽ, vnam quæ
præſtatur pro forma vſusfructus, & iſta præſtatur à
quocunque ſummè idoneo. l. 1. cum gloſ. C. de vſufr.
aliam quæ præſtatur ex prouiſione expreſſa legis, &
iſta ſimiliter præſtatur etiam à locupletiſsimo. l. 1. &
tot.titu.vt leg.nom.cauea.& aliam, quæ eſt extraor-
dinaria, & præſtatur ex varijs accidentibus, cauſis, &
38 rerum figuris, vt ibi per eum, concludentem quòd †
vxor legataria certarum rerum ſuſpecta de occulta-
tione rerum & de tranſitu ad ſecunda vota, tenetur
præſtare cautionem de eis conſeruandis primi ma-
39 trimonij filijs, vt ibi, & de eo † quod præcepit teſta-
tor fieri in futurum per aliquem qui poteſt à teſtato-
re onerari, tenetur & is ſatiſdare Corne.conſilio 3.ad
40 fin.lib.2.vbi loquitur † in deputato à teſtatore ad ne-
gociandum, ſeu trafficandum quãdam pecuniarum
ſummam de his reddendo adminiſtrationis ratio-
nem, de quo tamen dubito, cum eius fides fuerit ap-
probata à teſtatore l.Firmio.§.1. ff. quando di. leg.ce.
niſi poſt mortem teſtatoris fuerit effectus ſuſpectus.
l.liberto.§.largius de an.leg.Bar.in l.diuus. ſi cui plus
per leg.fal.

41 Hæres † grauatus ſub conditione ad reſtituendum
fideicommiſſum, vtique cogitur cautionem fideiuſ-
ſoriam præſtare fideicommiſſario de conſeruandis
bonis, & eis reſtituendis fideicommiſſario adueniẽn
te die conditionis purificatæ, clarus eſt text. in l. hæc
ſtipulatio.in princip. vt leg. nom. cauea. & in l. cum
Archimedoram. C. vt in poſſ. leg. & in l. cum filiuſ-
fam. §. idem princeps. de legat. 1. vbi appellat iſtam
vulgarem cautionem gl. ibi exponit, quia præſtatur
nomine legatorum ſingularium rerum, vt tot.tit.eo.
vt leg.no.cau. ſic & pro hæreditate vniuerſali reſtitu-
enda per fideicommiſſum. d. §. idem princeps cum
alijs alleg.& eſt tex.in auc.contra rogatus.C.ad Tre-
bel.& Caſtr.in l.inter omnes.numero 3. ff.qui ſatiſd.
cog.dicit hoc eſſe clarum in fideicommiſſario ſubſti-
tuto, & ibi Iaſ.in prim. no. dicit eſſe de indubitabili,
& propterea ibi loquitur in ſubſtituto vulgari; hanc
concluſionem procedere reſpectu cuiuslibet ſubſti-
tuti probat Alci.conſil.30. mortuum proponitur nu-
me 3.4.lib.9.refert & concord.allegat.Rolan.à Vall.
de inuenta.part.1.q.19.& Tiber.Decia conſil.49.nu-
mer.63.libr.2.& non probat talis deſcriptio niſi quo-
ad ſubſtitutum, cuius expenſis debet fieri, & nõ pro-
bat quoad legatarios, & creditores, vt per Gui. Pap.
q.351.

42 Illud † autem eſt quòd ab hac generali regula ex-
cipitur, quòd ſi fideicommittens eſt pater vel mater
grauans filios, vel filias ad reſtituendum eis ſuperſti-
tibus, & ſic fratri, vel eorum filijs & nepotibus, tunc
ceſſat talis ſatiſdatio, ſi teſtator eam expreſsè non
mandauerit interponi vel ſi pater rogatus vel mater
rogata non ſe iunxerit ſecundo matrimonio per tex.
in l.iubemus. C.ad Trebel.& ibi gloſ.& doct.firmãt,
& gloſ.in l.1.& in l.filio.vt leg. no. cau. & Bartol.in l.
cum tale.§.1.in fi.de condit. & demon. & ita reſoluit
Abba. conſilio 79. illud de iure quæritur.libro 1.con-
cludendo nepotem ex fratre grauatum ad reſtituen-
43 dum patruo teneri ad ſatiſdandum. † Excipiuntur
etiam alij caſus à dicta regula notati per d.glo.in ver.
ſemper in d.l.1.in prin vt leg.nom.cauea. & proſecu-
ti per Roma. in l.Iulianus.nume.5.qui ſatiſ.cog.& de
his Ioſeph Aſiſ.Peru.deciſ.63.

Subinde fideicommiſſum factum, ne exeat de fa-
milia, & continuo permaneat in agnatione, cum ele
ctione facta à præcedente grauato, vel ratione proxi-
44 mitatis peruenerit ad vnum de agnatione.† is qui-
dem tenetur cauere de reſtituendo fideicommiſſum
ipſum in familia, & proximiori ſequenti in gradu, l.
vnum ex familia.§.ſed & ſi fundum. verſicul.& ideo
vno electo. & l. peto.§. fratre.de leg.1. Sed notabilis,
45 & contingibilis oritur quæſtio, † plures ſunt fidei-
commiſſarij plurium graduum ſucceſsiuorum, vel
plures nominati, vnus poſt alium, puta, inſtituo v-
xorem, & poſt eius mortẽ ſubſtituo ſororem meam.
& poſt eius mortem ſuos filios, & poſt eorum mor-
tem ſubſtituo proximiores de mea agnatione, mor-
tua vxore hæreditas peruenit ad ſororem grauatam
ad reſtituendum poſt mortem ſuis filijs. quibus ſtan
tibus in medio, an proximior de agnatione vltimo
vocatus poſsit petere cautionẽ præſtari per primam

ſororem grauatam poſsidentem bona hæreditaria, de eis ſeruandis & reſtituendis filijs ſequentibus vocatis. & poſtea ei videtur poſſe, vt determinat Fulg. in d.l. inter omnes. ad fin. qui ſatiſd. cogan. per l. Paulus. 1. reſpon. de prætor. ſtipul. quòd per eoſdem fideiuſſores erit minus graue vtrūq; cauere, & magis per paruam l. ſed & ſi plures. ibi ſeq. poſt d.l. inter omnes quam intelligit de pluribus ſubſtitutis ordine ſucceſſiuo, & nō ſimul, vt ſit de dubitabili, & ibi dicit quòd ſingulis eſt cauendum, & facere dicit l. ſi tibi. ff. vſuf. quemadmod. cauea. ſequi videtur Cephal. conſi. 381. num. 34. Iaſ. vero in d.l. inter omnes. colum. 2. verſic. pondera etiam tenet contrarium per d. l. Paulus. 2. reſpon. & quòd per text. illum dicit intelligi text. in d. l. ſed & ſi plures. quòd omnes ſubſtituti erāt in eodem gradu, & hoc puto verius non per ſimplicem rationem Iaſonis, ſed per iſtam ſimul quia in caſibus d. l. ſed & ſi plures. & d.l. ſi tibi. & d.l. Paulus. §. fi. conditio transferendi rem ſeruandam ad plures ſemel tantum exiſtere pro altero ex pluribus vocatis, vt euidens eſt in d. l. ſed & ſi plures, quæ ſine dubio loquitur in pluribus ſubſtitutis vulgariter, & cum dicat ſingulis cauendum, demonſtrat plures eſſe gradus talium ſubſtitutorum, vt ſecundus, tertius, & deinceps per text. in l. 1. in princi. de vulg. & pupil. ibi Caſtr. & alij, ita ſoluitur dubium quod inerat d.l. ſed & ſi plures. & debet ita intelligi quod ibi tradit Fulgoſ. ordine ſucceſsiuo, ſcilicet per vulgarem vnde primo gradu ſubſtituti admiſſo & verificato per aditionem hæreditatis cæteri euaneſcunt. l. poſt aditam. C. de impub. & ali. ſubſtit. idem in d. l. ſi tibi. apparet de vna exiſtentia conditionis. & ſic de vna acquiſitione pro vocatis, & non pluribus ſucceſsiuis. demōſtratur ibi per expoſitionem gloſſ. ſuper illo. & cum ad me pertinere deſierit, ſcilicet vel per defectum conditionis, vel per repudiationem, idem pro vna exiſtentia conditionis apparet cautio in caſu dictę l. Paulus. quibus quidem caſibus, & quòd ſic plures perſonæ & plures diuerſæ vel contrariæ conditiones commemorentur, pro vna tantum conditionis exiſtentia, & pro vno admiſſo & verificato intelligitur ſemel præſtita cautio, ita dicuntur non grauari & præſtans cautionem, & fideiuſſor per text. in l. ſi duo. vt leg. nom. caue. quem allegando ſic iſtam materiam intelligit Alber. in d.l. ſed & ſi plures.

Prout autem & ſecundo proprius ſoluendo propoſitam quæſtionem grauaretur multipliciter iſta primo vocata & grauata ad præſtandum fideicommiſſum filijs, ſi grauaretur pro ſe ad ſeruandum, & reſtituendū filijs, & pro filijs ad ſeruandum & reſtituendum proximiori agnato. Primum enim grauamen
46 eſt † quòd mater grauata ad reſtituendum filijs, ſi teſtator expreſsè non voluerit, vel ipſa non tranſierit ad ſecunda vota, ſatiſdare filijs non tenetur per text. in d.l. iubemus. §. in ſupradictis autem iuncta ibi glo.
47 in verſicul. pater. C. ad Trebel. aliud † grauamen eſt, quòd primus vocatus pro ſecundo vocato teneatur cauere de ſeruandis bonis tertio vocato, quia iniquū eſt alium pro alio moleſtare. l. 1. C. vt nul. ex vican. li. 11. l. ſi quis. §. fi. C. de inoffi. teſtamen. l. quidam ita. §. ſi quis filium. in fin. ff. ad Trebel. l. paterfam. teſtamento. de hæred. inſti. cum ſimilibus, aliud eſt grauamen
48 quòd ſtante ſecundo vocato in medio ſicut † nulla actio ex teſtamento contra primum vocatum poteſt competere tertio vocato, & ita minus competit ius petendi ab eo cautionem, quia cautio hæc ſequitur naturam actionis ex teſtamento, vt l. 1. §. ſi quis ſub conditione. ver. proinde. & §. fin. ibi iniquum eſſe viſum eſt patri cautū eſſe, cum alij legatum debeatur. gloſ. in verſi. non debuerit. in l. etiam. §. 1. vt leg. nom.
49 caue. † Minus etiam ſecundus vocatus nondum cedere die fideicommiſſi, nec eo conſequuto poteſt cōpelli ad ſatiſdādum vltimo fideicommiſſario eadem ratione, quia adhuc nō habet contra eum actionem ex teſtamento. Sed quid agendum & concluden-
50 dum in hac quæſtione, exiſtimo æquiſsimum eſſe † quòd vltimus fideicommiſſarius pendente conditione medij fideicōmiſſarij poteſt prouidere de cautione ab hærede, vel primo grauato, de ſeruando, & reſtituēdo fideicommiſſario medio ad commodum ipſius vltimi fideicommiſſarij, cui & ſi nō caueat medius fideicommiſſarius iuxta text. & ibi gloſſ. in l. is cui. §. fi. ff. vt in poſ. leg. quem ibi Barto. difficilem dicit, tamen habeo eum pro deciſ. præſentis quæſtionis dummodo primus grauatus non tueretur exceptione aliqua, ne teneretur cauere ſequenti fideicommiſſario iuxta gloſſ. in verſic. ſemper. in d. l. 1. vt leg. nom. cauea. & per Rom. in dicta l. Iulianus. nume. 5. qui ſa-
51 tiſda. cog. † aliàs ad petitionem eius, cuius intereſſe videtur, præſtatur talis cautio, Caſtr. in d. l. peto. §. fra-
52 tre. de legat. 2. vbi etiam infert quòd † nullo comparente poſſet iudex ſupplere ex officio pro voluntate teſtatoris conſeruanda, & exequenda, vt præced. interpr. dubit. 1. diximus, & videre eſt ex tex. l. 2. C. vt in poſſeſ. legat.

Præterea vtilis & proficua cautela eſt pro fideicommiſſario, quòd pendente conditione fideicommiſsi, ne bona poſsint occultari, & facilius reperiatur tem-
53 pore reſtitutionis fideicommiſsi, † cogatur hæres grauatus ad faciendum inuentarium ipſorū bonorum, prout facere tenetur. & etiam reddere rationem de
54 geſtis circa ea & † tenetur hæres hæredis de mala adminiſtratione, ita tradunt Caſtren. nume. 2. & Imol. num. 3 in l. cum tale. §. 1. de condit. & demonſtr. cum concord. per Pariſ. conſil. 25. colum. pen. num. 72. lib. 2. & de rebus & eo modo, vt ibi in colum. fi. & in conſil. 45. nume. 23. & ſequent. eo. & Aymo. conſil. 295. in fin. & Gui. Pap. in quæſt. 251. Cephal. conſil. 381. num. 33. Quinimo intentata petitione hæreditatis poſſet extendi hæreditatis fideicommiſſariæ, & ea penden-
55 te poteſt inſtare † & obtinere actor quòd interim deſcribantur bona, quæ reus poſsidet, idque reus non poteſt recuſare per multa iur. arg. probat Luc. de Pen. in l. facultas. colum. ſecunda. verſicul. dominus. C. de iur. fi. lib. 10. Sed ſi hęres grauatus nollet fateri, & negaret bona, quæ remanſerunt in hæreditate teſtatoris, & pro talibus recuſet poni in inuentario, & bona huiuſmodi, maximè mobilia, & ſe mouentia cum difficultate poſſent probari talia tempore aduenientis conditionis fideicommiſsi defectu recordationis
56 teſtium, & mortis eorum, † huic difficultati ſuccurrere poteſt intereſſe habens in fideicommiſſo, faciendo examinare teſtes ſuper articulis de his bonis bene concludentib. ad perpetuam rei memoriam citato hærede grauato, prout examinare teſtes ad perpetuam memoriam ſibi conceditur, cum non ſit in facultate ſua agendi ad fideicommiſſum eius conditione pendente per l. in lege aquilia ſi deletum. ad l.
57 aquil. & ibi Bartol. ſecundum primam lect. † & quando non ſit in poteſtate actoris agendi, prout non eſt in fideicommiſſario conditionali poſſe examinari facere & publicari teſtes, ſicut poſſet reus, tenet Bald.

ſit auctent. ſed & ſi quis ab aliquo. colum. pen. num. 9 verſicul. item circa ſecundum. C. de teſti. Ang. in §. fin. colum. ſecunda, verſicul. ſed tunc quæro. in auct. eo. glo. in verſicu. teſtes. ibi, imo dico idem, in cap. ſignificauit. eo. & ibi Anton. de Butr. colum. ſecunda. verſicul. primo quòd ibi, ac ibi omnes talem examinationem concedunt actori pro actione in futurum proſequenda adueniente conditione, idem firmat Corne. conſil. 119. colum. 7. in princip. verſicu. & propterea dicunt. lib. ſecundo, Rebuf. 3. tom. pagin. 293.
58 nume. 3. † Idem de eo, quod de facili poſſet excidere è memoria teſtium, poſſe indiſtinctè, etiam lite non conteſtata teſtes recipi ad æternam rei memoriam, ex not. per Barto. in l. 3. §. duæ colum. 2. in fin. num. 9. de carbon. edi. tenet Alexand. conſil. 203. colum. fin. num. 9. lib. 2.
59 Cautio† autem huiuſmodi concipi & præſtari debet ſub forma iſta, de bonis fideicommiſſo ſubiectis ſeruandis dolo malo abfuturo, & reſtituendis die fideicommiſſi cedente per rubr. & tot tit. vt leg. nom.
60 cauea. † & in reſtitutione poſt modum veniunt res ſi extant, ſi non extant culpa hæredis, venit precium, ſicut venit actione ex teſtamento, cuius natura per cautionem talem aliter non alteratur, per tex. & glo. fin. in l. 1. §. ſi quis ſub conditione. eo. vt leg. nom. cauea. & in l. ſi legati. de lega. 1 & ibi Bar Bald Caſtr. & alij tradũt. Quod bene aduertas quia alia forma non debet confici inuentarium & cautio huiuſmodi. ſcilicet non deteriorando bona, vt videtur ſentire Tiber. Decia. conſil. 49. nume. 63. libr. 2 quia non debet dici niſi de ſeruandis bonis dolo malo abfuturo. &
61 non de non deteriorandis. quia † hæres interim eſt dominus bonorum. poteſt eis vti frui, & ſi vſu conſumantur, & pereant ſine culpa hæredis, ipſe non tenetur, ipſe Tiber. fatur dicto conſil 49. nume. 4. poſui latè ſupra lib. 3. interpr. 3. dubit. 5. ſolut. 3. ſub verſ tertio in ſumma.
62 Cautiones † quidem tales vbi non ſint pro implendis conditionibus. vt eſt mutiana, non offeruntur, ſed peti debent ab his. quorum fauorem reſpiciunt, vt præſtentur, Alber. in l. vxori. ſub nume. 3. de vſufru. leg. Rum. conſi. 91. colum. 3. nume. 10. lib. 2. Aymo conſil. 59. ad fin. Alexand. conſil. 96. colum. 1. ſub nume ſecundo, lib. 4. cum ſimil. per Iaſ. in l. vniuerſa. colum. 1. & ſequent. C. de preci. Imper. offer. & Fehn. in c. ſi autem. colum. 3. de reſcript. Paris de Put tract. de ſindica. tit. de effi. ſindi. verſ an & quãdo. Menoch. de adipiſ. poſ. remed. 2. num. 97. & ſequen. Dec. conſi. 608. num 2.
63 Cautiones † huiuſmodi præſtantur denique parti intereſſatę, præſenti vel citatæ ex Bal. doctrin. in c. 2. num. 3. de eo qui mit. in poſ. tradit Barb. conſi. 59. co-
64 lum. fin. libr. 1. † Alium autem non de familia & non habentem intereſſe non poſſe opponere de cautione non præſtita adducit Caſtr. conſilio 247. in cauſa quæ vertitur Sauonæ. colum. 7. ſupra fin. verſ. præterea iſta cautio. lib. 1.

Aduertat inſuper fideicommiſſarius, quòd ſi bona fideicommiſſo ſubiecta conditione pendente diſſi-
65 parentur per grauatum etiam patrem, † poteſt præcauere, ne talis diſſipatio vlterius procedat, eſt vulg. text. in l. imperator. ff. ad Trebel. & ibi poſt alios belliſsimè Alexand. declarat, & aliqua ad propoſitum
66 contra † patrem diſſipatorem bonorum aduentitiorum filij, quòd teneatur ad deſcriptionem bonorum & præſtare cautionem adducit Boer. in deciſ. 61. addo Bald. in ſuo tract. de duobus fratrib. colum. 4. ad fin: verſ. quid ſi filius. inſerto poſt tract. Bar. eodem tit. & verè eſt tracta. Bald. in pluribus conformis lecturæ
67 Bald. in l. filiæ. C. de famil. erciſ. † & quando pater male adminiſtrat bona filij ea alienando, & negligit ac permittit ea deſtrui, priuatur adminiſtratione & vſufructu reſeruandis ſibi ſoli alimentis ex communi doct. ſententia in d. l. imperator. tradit Aret. conſi. 72.
68 colum 4. in 4. & 5. dub. in † extraneo grauato. & prohibito per teſtatorem cauere, & diſsipante poſſe eum cogi ad reſtituendum, tenet Bero. conſil. 92. libro ſecundo, & Celſ. Hugo conſil. 81. Quid ſi hæres rogatus non diſsipat, ſed non bene cuſtodit bona, quæ diſsipantur ab alijs, perinde eſt ac ſi ipſe diſsiparet reſpondit Bald. in auctẽ. contra rogatus. ſub nume 8. C. ad Trebel.

Viſum eſt de cautionibus, quibus debentes conſequi emolumenta ex vltimis voluntatibus poſſunt ſibi præcauere, quòd cedente die habebunt, nunc in-
69 ſpiciendum eſt † ſi tales citius, cautioneque breuiori ſatis deſiderio eorum facere poſsint per alios circuitus, per alienas manus non ituri, quod nempe accideret, quando propria auctoritate, & impunè reli-
70 ctas res capere poſſent. hoc † vtique primum hæredi inſtituto conceſſum arbitror quotieſcunq; bona hæreditaria prius ab alio nõ fuerint occupata. quòd poſſit hæres propria auctoritate bonorum hæreditariorum poſſeſsionem apprehendere per l. cum hæredes. in prin. ff. de a. quiren. poſſ. dicit Bar. in l. fi. ſub num. 16 de edi. diu. Ad. toll. ibi Bald. num. 2. Salyc. ſub nume. 16. ver. Bar. vero. Doc. colum. 2. nume. 4. Caſtr. in l. Titia cum teſtamento. §. 1 num. 3. de legat. 2. cum pluribus cumul. per Tiraqu. in declara. vltima probatio. tracta. le mort ſai. Ach. I. Mirandolen ſuo tracta. adi-
71 piſc. num. 8 ita † hæredem ſtatim morte ſecuta defuncti debere acceptare apprehenſionẽ poſſeſsionis bonorum hæreditariorum. & multa commoda exinde ſibi obuenire admonendo tradit Gualden. de art. te-
72 ſtan. titu. vlt. & caut. vlt. in princip. † Idem dicendum eſt de ſubſtituto directo, quòd propria auctoritate capere poteſt relictorum bonorum poſſeſsionem, Alexand. in l. Centurio. ſub nume. 6. & Ripa num. 52. de vulg. refert & cum alijs Pariſ. conſil. 54. numero 2. lib.
73 3. † Non ſolum autem per ſe hæres & corpore ſuo, ſed etiam per alium dicitur capere poſſeſsionem bonorum hæreditariorum, vt ſi defunctus poſsidebat animo ſuo, & corpore alieno, per colonum, inquilinum, amicum, & hoſpitem, & hærede hæreditatem adeunte inter illos detetores, & cum orta videtur quædam obligatio mutua ex quaſi contractu, l. paterfamil §. fin. de priuileg. credi. l. viam. C. loca. ex qua facilius il-
74 lorum detentio efficitur † poſſeſsio hæredis quàm primum, vel verbo quod dixerint ſe tenere nomine hæredis, vel facto. quod ſoluerint ei mercedem vel portionem fructuum dominicam, itaque appareat eos poſsidere nomine hæredis, exinde probari dicitur de poſſeſsione apprehenſa hæredis. vt per glo. Ang. Imol. & Alexand. in l. qui vniuerſas. § quod per colonum. ff. de acquir. poſſ. Nat. conſil. 528. nume. 7. & ſeq. Bero. conſil. 47. ſub num. 33. & conſil. 75. num. 23 lib. 3. Rolan. à Val. conſil. 46. ſub nume. 11. 12. & ſeq. libr. 2. allegando Afflict. in deciſ. 167. qui hoc dicit nume. 5. 6. & loquitur de laborante terras nomine hæredis, & ſic de colono partiario, & alios concord. allegando, vt per eos, & hæredi ſoluendo cenſum. Bald. conſil. 330. ſtatuto cauetur. colum. ſecunda, nume. 6. libr. primo.

75 Quod enim loquimur videtur magis firmandum † in colono partiario, vt poſsideat facilius nomine hæredis, quia quaſi ſocietatis iure lucrum & damnum ſentiendo tenet cum domino fundi, per text. in l. ſi merces. §. vis maior. ff. loc. & per not. in rubr. C. de agri. & cenſi. lib. 11. quo quidem fundi domino defun
ćto talis quaſi ſocietas morte ſoluta. §. ſoluitur. inſtit.
76 de ſociet. facilius tranſitum facit in hæredem † qui etiam dicitur dominus. §. item extraneus. inſtit. de hæred. qual. & diffe. & pro vna & eadem perſona reputatur hæres & defunctus in princ. in auct. de iureiur. à mor. præſt.

77 Fideicommiſſarij † autem, & legatarij, regulare, & cautius eſt, ſi poſsint rem legatam vel fideicommiſſo ſubiectam capere ex manu hæredis grauati, quia talis res ſic ab eo legatarijs & fideicommiſſarijs præſtanda, & reſtituenda eſt per l. legatum. cum gloſ. de legat. ſecundo. §. 1. inſtit. de leg. tot. titu. ff. & C. ad
78 Trebel. † Si verò non ab hærede iam effecto per aditionem hæreditatis, ſed auctoritate propria auſi fuerint relictam rem inuadere, & eius poſſeſsionem capere amittunt iura ſua per l. non eſt dubium. C. de lega. & ibi gloſ. & doctor. maximè Bart. in fin. aliquando accipiunt rem iam ab hærede poſſeſſam, & Salycet dicit quando accipit rem legatam iam per hæredem apprehenſam, idem Ange. & Caſt. quando poſt aditam hæreditatem, & apprehenſam poſſeſsionem per hæredem occupat, idem ibi Iaſ. ad princip. & ſic dicitur apprehēſa res relicta cum vitio. ad idem Caſt. conſil. 395. quantum ad id. ad fin. libr. 1. Capr. conſil. 68. in ſi.

79 Idem locum † habet in fideicommiſſario vniuerſali occupante propria auctoritate aliquam rem fideicommiſſo ſubiectam prius per hæredem poſſeſſam, quòd ius fideicōmiſsi amittat quoad rem ipſam occupatam, per text. in l. Paulus. ff. ad Trebel. & ibi gloſ. & doct. Caſtr. conſil. 292. circa primum. colum. fin. verſicu ſi tamen dictus. libr. 2 Socin. conſil. 33. colum. fin. verſic. circa quintam quæſtionem. libr. 1. vbi latè diſtinguit, & ſequitur etiam in caſu, quo iure intelligeretur facta reſtitutio fideicommiſsi cum concord. per Tiraq. le mort ſaiſit. part. 2. decla. 10. num. 2.
80 per Deci. conſil. 438. ad fin. † debet tamen fideicommiſſarius petere poſſeſsionem ab hærede, & probat Deci. d. conſil. 438. ad fin. & conſilio 424. colum. fin. nume. 17. 18. Pedemon. deciſ. 33. ſub nume. 23. Guliel. Bened. in capit. Raynutius. part. ſecunda, verſicul. ſi abſque liber. more. 2 tracta. de fideicommiſſ. & legat. nume. 145. vbi tamen nu. 148. fol. 74. dicit quòd nunquam vidit practicari pœnam dictarum legum quoad priuationem iuris, ſed inuaſores alia puniri, vt ibi per eum. Tamen vbi concurrerent requiſita per dictas leges in eo ſolo, quòd earum pœnæ non fuerint practicatę, non eſſet fundādum prout d. l. ſi quis maior. C. de tranſact. dicit Corne. conſil. 246. colum. 2. verſic. tamen his. lib. 3. ſed in eo quod non eſſet inuadens in dolo malo & lata culpa Plot. de in lit. iur. §. 2. nume. 25. 26. 27. adde Io. Mar. Riminal. conſil. 262. ſub num. 23.

Licet enim doct. in d. l. non eſt dubium. loquentes de legatario, vel fideicommiſſario occupante rem relictam exemplificent in accipiente legatario propria auctoritate poſſeſsionem rei legatę poſt aditam hæreditatem, & captam poſſeſsionem per hæredem,
81 quaſi † quòd debeant concurrere duo ſecundum aliquos, ſcilicet quòd ſit adita hæreditas per hæredem, & quòd per eum fuerit apprehēſa poſſeſsio eiuſdem rei per legatariū poſtea occupatæ. Tamen hoc verius videtur ex ſententia communi legum & doct. quòd vnum ſufficit, ſcilicet fuiſſe per hæredem grauatum aditam hæreditatem abſque eo quòd acceperit poſ
82 ſeſsionem rei poſtea per legatarium occupatæ, quia † hæres per aditionem hæreditatis ſolā dicitur acquiſiuiſſe dominium omnium ſingularum rerum hæreditariarū. l. hæres in omnes. ff. de acquir. hæred. & ibi Caſtr. & alij tradunt, & l. cum hæredes. in princip. ff.
83 de acquir. poſſeſſ. † & tales res bonáque hæreditaria poſt aditam hæreditatem per hæredem nequaquam amplius vacantia dici poſſunt per text. à contr. ſenſu in l. vacantia. C. de bon. vacan. libr. 10. & in l. item veniunt §. aptanda. ff. de peti. hæred. & in l. 1. §. diuus. ff.
84 de iur. fiſc. † tunc enim dicuntur bona vacantia cum omnes deficiant quibus erat ſpes adeundi hæreditatem, dicit Bart. in l. fideiuſſor obligari. §. fin. verſic. ſed
85 dico. ff. de fideiuſſ. Ergo † legatarius vel fideicōmiſſarius ingrediens bona non vacantia, cum vitio dicitur ingredi ſibi ipſi ius dicens occupando ea quæ debet ab hærede extante petere l. 1. in princ. ff quor. leg. Dec. conſil. 467. nume. 12. & ſua poſſeſsio vitioſa dicitur quam occupauit, ſcilicet poſt aditā hæreditatem & per hæredem dominum effectum, vt explicat clarè Gul. Bened. in d. cap. Raynutius. part. 2. verſ. ſi abſque liber. more. 2. de lega. & fideicom. nu. 145. Guid. Pap. conſil. 17. ad fin. ſic talem occupatorem eſſe priuatum omni ſuo iure veriſsimum putat & probat in ſpecie Calcan. conſil. 20. ad fin. & conſi. ſeq. colum. 2. ver. & quia in fin. & ſimpliciter antequam hæres adiuiſſet hæreditatem, non eſſe poſſeſsionem fideicommiſſarij vitioſam, ponit Menoch. tracta. adipiſc. poſſ. remed. 4. num. 636. quem non approbat Ioſeph Aſsiſien. deciſ. Peruſ. 47. nume 2. & bene quia ſimpliciter & cum vitio quando ignorante hærede occupauit dicit Caſt. in l. filiā. ff. ad Trebel. & ibi Alex. tenet quando propria auctoritate ius ſibi dicit aſſentiente Deci. dicto conſi. 467. num. 12. & Ruin. conſil. 78. in fin. lib.
86 3. † adita hæreditate per hæredē fideicommiſſarium occupantem bona hæreditaria incidiſſe in pœnam, dicta l. non eſt dubium tenet Socin. conſi. 33. colum. fin. verſic. circa quintam. libr. 1. ſequitur Pariſ. conſil. 54. libr. 3. idem & apertè Dec. conſil. 424. colum. fin. nume. 18. cum vitio poſt aditam hæreditatem à contrario ſentit Alciat. conſil. 17. ſic de iure clarum. num. 7. libr. 9. alternatiuè poſt aditam hæreditatem vel apprehenſam poſſeſsionem per hæredem aſſerit Capra conſilio 3. numero 33. & conſilio 68. ad fin. numero 12. & Iaſ. in d. l. non eſt dubium. poſt princ. C. de lega. ponderando quando bona non eſſent vacantia Vall. conſil. 78. ſub nume. 3. prout modo probaui non dici bona vacantia poſt aditam hæreditatem per hæredem, ita poſt aditam ſimpliciter tenet Tiraqu. tract. le mort ſaiſit. in 2. part. declar. 10. num. 3. in ſi. & probat Calca. d. conſ. 20. in fin.

Hæc autem incidenter tacta noſtro interpreti in
87 ſeruiunt ad cognoſcendum, quando † fideicommiſſarius cum ſua vitioſa poſſeſsione tentauerit impedire executionem teſtamēti pro poſſeſsione adipiſcenda acquirendaq; hæredi, quòd repelli debeat, vt per doct. in l. fin. C. de edi. di. Adri. toll. & d. l. filiam. ff. ad Trebel. Menoch. de adipiſc. d. remed. 4. numero 635. Gabr. Rom. de com. opin. lib. 4. de fideicom. concl. 5. num. 2.

[illegible] In propoſito breuis ſit concluſio, quòd † fideicommiſſarius

miſſarius ſiue alius contradicendo impedire non po
teſt immiſsionem hæred. in poſſeſsioné exequendo
teſtamentum, niſi fuerit in poſſeſsione licentia ex-
preſsè, vel tacitè data per teſtatoré, vel reſtitutionem
habeat verbalem quam fieri nunquam vidi. vel per-
miſsione hæredis. vt de reſtitutione verbali per Deci.
in d.l.fin.num.25.de licentia teſtatoris, modo dicam
etiam de permiſsione hæredis per Dec.in d.l.fin. ſub
num.41.verſic.& hoc in ſimili.& text in l.1.in princ.
&§.quod ait prætor. eo ſ.ſciente & patiente per Caſt.
in d.l.filiam.dicentem eum non poſſe incontinenti
docere de virib. fideicommiſsi, quia erat relictum in
codicillis, qui tunc non poterant haberi, aliud exem
89 plum hoc poteſt addi, quia † in teſtamento, puta an-
tiquo talis contradicens, & ſe fideicommiſſariū præ-
tendens non erat nominatus, & non poteſt ſe pro-
bare comprehenſum & vocatum, niſi indagine lon-
ga probatoria, quæ non admittitur in tali ſummario
poſſeſſorio executiuo teſtamenti alicuius vltimi de-
functi, probat Deci.conſil.424.colum.fin.nume.19.
conſil.467.colum pen.verſ.præterea.& nume.13.ſe-
quitur Socin.Iun.conſil.73.num 19.lib.1.Vall.conſi.
1.num.73.lib.1.ponit Achil.Mirand.tract.ad pi.poſ-
90 ſeſ.num.112.& num.42.verſ.& ius num. † Vel poſſeſ-
ſio quam tenet fideicommiſſarius, vel legatarius poſ
ſet per hęredem auocari remedio quorum bonorum
vel quorum legatorum, glo.Bart.& alij in d.l.filiam.
verſic.hæres poſſet detrahere legitimam, trebellani-
cam, vel falcidiam, propoſitam hanc concluſionem
probant alleg.per Vall.d.conſil.78.num. 4. cum ſeq.
lib.3.& per Ioſeph Aſsiſien.d.Peruſi. deciſ.47. nume.
19.20.21.& per Tiraq.d.decla.10.nu.3.4. par.2. tract.
le mort ſaiſit.& per Gabr.Roma.d.concl.5.nume 4.
tit.de fideicom.lib.4.de commun.concluſ.& Caſſan.
conſil.19.num.63.& Neuiza.conſil.33.num.14. Alci.
conſi.43.grauiſsime præſes.num.17.li.5.Gozad.con-
ſil.93.num.10.Bero.conſil.60.nume.9.lib.2. Hippol.
Rimin.conſil.91.num.23.24.vbi concord.ex profeſſo
cumulat.

Quibus autem ex locis duæ eliciuntur concluſio-
91 nes, vna eſt quòd † fideicommiſſarius vel legatarius
abſque licentia à teſtatore vel ab hærede habita pro
pria auctoritate ante aditam hæreditatem palàm in-
grediens poſſeſsionem bonorum, vel ignorans veri-
ſimiliter hæreditatem aditam excuſatur à pœna amiſ
ſionis iurium inducta per dictam l.Paulus. ff.ad Tre
bel.& d.l.non eſt dubium.C.de lega.vt per Oldr.con
ſil.107.colum.fin.in 6.quæſt.Rom.conſil.312.in prin-
92 cip.Celſ.Hugo conſil.24.nume.4. † præterea excuſa-
tur in cauſis relictorum factorum eccleſię Capra con
93 ſil.32.num.13.† Item excuſatur legatarius continuās
retinere res legatas, prout tenebat viuente teſtatore,
& penes ſe habebat, hoc pro cauſa probabili talis ex-
cuſationis habendo, Alciat.conſi.131. optimè viſo te-
ſtamento.num.3.lib.9.cum alleg.per Menoch.tract.
94 de reti. poſſeſ. remed.3.nume. 645. † ſed vti poſſeſſor
cum vitio non poteſt impedire hæredem, quin im-
mittatur in poſſeſsionem bonorum hæreditariorum
pro executione teſtamenti Ang.Caſtr.& Alexand.in
dicta l.filiam.ff.de Trebel.Bero.d.conſil.60 nume.9.
Hippol.Rimin.d.conſi.91.num.23 & ſeq.alleg. ſupra
proximè.

95 Altera eſt, quòd † fideicommiſſarius, ſeu legatarius
poſt aditam hæreditatem & apprehenſam poſſeſsio-
nem per hęredem inuadens poſſeſsionem bonorum
relictorum propria auctoritate non ſolum non im-
pedit immiſsionem hæredis in poſſeſsionem. ſed et-
iam cadit à iure ſuo per d.l.Paulus.& d.l. non eſt du-
bium.& ibi gloſ.& doctor.Caſtren.conſil.395.quan-
tum ad id.ad fin.lib.1.& conſil.292.circa primum.co-
lum.fin.verſic.ſi tamen dictus Galganus.lib.2.Guid.
Pap.conſil.115.num.3.Chaſſanæ.d.conſil.19.num.66.
96 Riminal.d.conſil.262.num. 22.23. vbi latè declarat †
quādo locum habeat pœna d.l. non eſt dubium.De-
ci.conſilio 438.ad fin. Capra conſil 63.clarè Alexan-
dri.conſil.124.ad fin. Pariſ.conſil.89.ad fin.lib.2. & a-
pertè Caſtren. in l.Paulus.ff.ad Trebel. probat idem
Plot.tracta.de in lit.iur.§.2.num.27.& alij in locis ſu-
pra alleg. & hoc procedit in legato ſpeciei, in legato
autem generis vide not.in l.extat.ff.de eo quod met.
cau.ita Ang Aret.tract.de teſta.in gloſ.28.in fin.& A-
lexand.& Ang.in d.l.Paulus. Bald.& alij in d.l. non
eſt dubium.

De licētia nunc teſtatoris data fideicommiſſario,
vel legatario propria auctoritate capiendi bona reli-
cta dicendum eſt, quòd & magis conuenit propoſitę
dubitationi explicando cautelas, quibus facilius ap-
pareat via fideicōmiſſarijs, ſeu legatarijs conſequen-
97 di relicta, alibi namq; dictum eſt † teſtatorem haud
dubiè poſſe dare fideicommiſſario, & legatario licen
tiam & poteſtatem auctoritate propria capiendi poſ
98 ſeſsionem legatorum, & expreſsè & tacitè. † expreſsè
quando teſtator dicit quòd fideicommiſſarius, ſeu
legatarius ſtatim ſequuta morte teſtatoris, vel adue
niente die conditionis legati, vel fideicommiſsi poſ-
ſit, & valeat a ſe ipſo auctoritate propria accipere, ca-
pere, & tenere bona relicta abſque requiſitione ali-
cuius per text.ſingu.gloſ.Bar. num.4.Bald. Cuman.
num.3.Caſtr.nume.2.Imol.ad fin.in l.Titia cum te-
ſtamento. §.1.de leg.2.& Ange.Aret.in d.gloſ.28.lo-
quētes in legatis & hoc erat quoddam quintum ge-
99 nus legatorum. † quando teſtator dicebat legatario,
accipe à te ipſo, id eſt, per te ipſum, tua auctoritate, ita
legatarius poteſt tunc ſibi ius dicere cum armis non
iniurioſus.id eſt, ſine percuſsione, ſed ad terrorem il-
100 lius, qui illicitè reſiſtit, † & ad iuſtitiam poſſeſsionis
licitum eſt vti armis.hæc Bald.in l.1.num.17.com.de
101 leg.† Idem in fideicommiſsis poſſe per teſtatorem da
ri facultatem fideicommiſſarijs propria auctoritate
ingrediendi poſſeſsioné probant Ang & Alex.in d.l.
Paulus.ad Trebel.expreſsè Bald. conſilio 234. veritas
eſt iſta.verſic.ſed vnum.libr. 3.ſequitur Dec.d.conſil.
424.num.15.in fin.idem Grat.conſil.vlti.ſub nume.
50.lib.1.ponit Gabr.Rom.d.concl.5.num.5.tit.de fi-
102 deicom. † tunc enim dignoſcitur per teſtatorem ex-
preſsè datam eſſe licentiam fideicommiſſario, ſeu le-
gatario auctoritate propria accipiendi, quando ver-
ba executiua ſunt directa in eum per d.l. Titia cum
teſtamento.§.1.& ibi gloſ. tradit Bald. conſilio 86.te-
ſtator diſpoſuit.libr.1.firmatur ex not.per gloſſ.Bart.
103 Bald.& alij.in l.Lucio. de leg.2.† Ex eo etiam quando
idem fideicommiſſarius conſtitutus eſt executor diſ-
poſitorum in teſtamento per l.fiſtulas.§.fundum.ff.
de actio.empti.probant Bald.Ange.Salyc.licet dicat
tacitè & Caſt.Alex.& Iaſ.in d.l.non eſt dubium.Dec.
conſil.243.colum.2.in princ.ver.ſed in caſu.& conſi.
418 colum.2.num.4. vel etiam tacitè ſic data dicatur
licentia, vt dicit ibi.

104 Tacitè † verò deprehenditur data licentia per te-
ſtatorem legatario, vel fideicōmiſſario capiendi pro-
pria auctoritate bona relicta ex eo.quòd verbis dire-
ctis datio legati ſeu fideicommiſsi concepta & for-
mata

mata eſt, de quorum verborum directorum regulis & exemplis ſatis ſuperque actum reperies ante lib. 3. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 2. quæ in hoc incidunt demõſtrando id eſſe, quãdo vocatus quis ſit legatarius vel fideicommiſſarius, non per alienam manum, ſed per
105 ſuam poteſt capere † nihilominus in ſpecie referam exempla aliqua verborum, quibus doct. tradunt cenſeri tacitè per teſtatorem datam licentiam capiendi propria auctoritate, vt ſi teſtator mandauerit non impediri, nõ moleſtari legatarium in re legata, Dec. dict. conſil. 418. colum 2. num. 5. conſil. 424. colum. fi. num. 17. conſil. 476. in fin. Iaſ. in d. l. non eſt dubium. in 1. limit. Socin. iun. conſi. 86. ad fin. lib. 1. Boer. deciſ. 156. num. 18.
106 Si † prohibuerit vim fieri fideicommiſſario vel legatario in rebus legato, vel fideicommiſſo relictis Alex. in l. nemo poteſt. colum. 4. nume. 14. de leg. 1. Roman. ſingul. 87. aduerte, Plot. de in lit. iur. §. 2. numero 29.
107 Si teſtator † dixerit quòd poſſit liberè habere & diſponere de rebus legato, vel fideicommiſſo ſubiectis, reprobando Cum. conſil. 114. ad fin. ex ſignificato dictionis, liberè, latè probat Iaſo. in d. l. nemo poteſt. in 2. lect. colum. 10. verſic. & per iſta tria, ſequitur Alciat. conſil. 131. optimè nume. 5. libr. 9. cum pluribus ſimil. de hac dictione liberè, in meo conſilio 117. numer. 38. libr. 1. Alexand. conſilio 43. num. 4. Nat. d. §. 2. num. 28.
108 Si † iure inſtitutionis fuerit factum relictum in re certa. Alex. in l. quoties. colum. 2. in fin. ver. nam cum teſtator. C. de hæred. inſtit. conſilio 138. colum. penul. ſub nume. 24. in fin. libr. 1. vbi de communi, Franc. in cap. 1. colum. 10. verſicul. 6. quia de teſta. in 6. Iaſ. in d. l. non eſt dubium. in 3. limit. Deci. conſil. 278. colum. pen. num. 5.
109 Si † in diſpoſitione legati ſint appoſita verba hæc, cum omni iure, & actione eidem teſtatori competente Curt. iun. conſ. 127. col pen. in princ.
110 Si appoſita † ſit clauſula, omni modo meliori, dixi alibi, & repero tenet & in fideicommiſſario vniuerſali, Grat. conſil. vltim. num. vltim. lib. 1. Cur. iun. in d. l. fin. num. 49. de edi. diu. Adri. toll. & Paſeth. Ferrari.
111 conſil. 140. num. 10. † idem de clauſula precarij, vel conſtituti per teſtatorem appoſita in teſtamento Tiraquel. de conſtitut. part. 2 amplia. 23. num. 4. 5.
112 Si † appoſitum ſit verbum directum, ſit hæres inſtitutus. voluit eum eſſe hærdem, & in fideicommiſſario vniuerſali tenent Alexandri. conſil. 43. columa. 2. num. 5. 6. & Alcia. conſil. 43. grauiſſime præſes. num. 17. 18. lib. 5.
113 Si † teſtator expreſſè prohibuerit alienari rem aliàs fideicommiſſo ſubiectam, & aliàs de iure communi alienari prohibitam, aut. res quæ commu. de lega. ſequuta alienatione prohibita per teſtatorem fideicommiſſario vocato, intelligitur data licentia non inferendo vim alij, propria auctoritate ingrediendi poſſeſsionem rei alienatæ contra prohibitionem teſtatoris, & iuris communis ſimul, quaſi hæc importent manus iniectionem per gl. iuncto tex. in verſ. licentiam. in aut. vt de cete. commut. & per Bald. in ca. 1. §. hoc quoque colum. 3. num. 9. de ſucceſſ. feu. & per not. in l. filiusfamil. §. diui. de legat. 1. latè reſpondit Bero. conſilio 91. colum. 2. & ſequent. lib. 2. his itaque & ſimilibus exemplis directorum verborum demonſtratur licentia per teſtatorem tacitè data fideicommiſſario vel legatario auctoritate propria ingrediendi poſſeſsionem rei legatæ, vel fideicommiſſariæ, vt doctor. allega. tradunt, & Menoch. proſequitur tract. de adipiſcen. poſſeſſ. remed. ſecundo. in duodec. quæſtion.

Aduerte tamen & intellige, quòd prædicta de licentia teſtatoris ad capiendam poſſeſsionem proce-
114 dunt, † ſi teſtator tempore ſuæ mortis per ſe & non per alium relictas res poſsidebat. per l. quamuis. §. 1. & not. in l. quod meo. ff. de acquiren. poſſeſsion. firmat ſingulariter Guid. Pap. in quæſtio. 609. item etiam in diſcurſu. ad illud enim tendit, quòd fundanti ſe in clauſula conſtituti hæc non prodeſt, niſi probetur cõſtituentem poſsidere tempore conſtituti concordan. collegit Tiraquell. tractat. de conſtitut. part. 3. in 1. limitatione, num. 8. & hoc locum habere dicit contra tertium, ſecus eſt contra hæredem conſtituentis, vel habentem cauſam ab eo, vt in dicta prima limitat. nu. 20. 23. Tantundẽ poteſt dici in ſpeciẽ noſtra quòd deciſ. alleg. Guid. Pap. contra tertium & non contra hæredem teſtatoris, vel ab eo habentem cauſam procedat. item locum non habet in antiquis. Nat. conſil. 225. num. 11. Aym. de antiq. temp. par. 1. nume. 315. vbi declarat.

Item aduerte ac intellige quod duo in ſpecie propoſita Bald. dicta contraria videntur, vnum eſt in l. 1.
115 num. 18. com. de legib. vbi Bald. dicit not. quòd † teſtator poteſt legatario committere executionem proprij legati, nec oportet iudicem adire. alterum eſt in conſil. 234. veritas eſt iſta. lib. 3. vbi Bald. ad fin. dicit
116 quòd † habens à teſtatore licentiam propria auctoritate rei fideicommiſſariæ poſſeſsionem apprehendendi, auxilium prętoris implorare poteſt cum velit, vt licentia data ſib. à teſtatore, ne vis & iniuria fiat ei, quòd pro eo quod habens talem licentiam à teſtatore, debeat requirere auctoritatem prætoris, & obtinere licentiam à prætore citata parte allegat Iaſ. conſil. 146. col. 2. verſ. item & quando lib. 4. Idem pro hoc quòd debeat vti tali licentia auctoritate prætoris allegando ſequitur Tiraq. tracta. le mort ſai. decla. 10. nũ. 4. 2. par. & Boer. deciſ. 156. num. 15. 16. Quorum autem dictorum concordia & conciliatio facilis eſt, nam
117 pro comperto habetur † à pari procedere licentia capiendi propria auctoritate poſſeſsionem, conceſſa à teſtatore legatario & à parte parti ex conuentione per l. creditores. C. de pign. vt per glo. Bar. Cum. Caſt. & Imo. in l. Titia cum teſtamento. §. 1. de leg. 2. ſicut
118 ergo qui habet ex conuentione licentiam capiendi rem propria auctoritate. poteſt ſi vult, & ex ſe ipſo capere poſſeſsionem, & vrbanius agendo cum licentia iudicis, vt exponendo verbum, debent, i. poſſunt, tradunt glo. Bart. & alij in d. l. creditores. & Affli. in de-
119 ciſ. 326. Ita † dicendum eſt habentem licentiam à teſtatore capiendi poſſeſsionem rei ſibi relictæ, poteſt eam adipiſci ſi vult ſua auctoritate aliter non adeundo iudicem, hoc caſu bene loquitur Bald. in d. l. 1. nume. 18. com. de leg. magis ciuiliter, & vrbanè agendo poteſt poſſeſsionem apprehendere, & cum auctoritate iudicis eum adeundo, & ſe aſſociari petẽdo, hoc caſu etiam & bene loquuntur Bald. d. conſil. 234. & Iaſ. Boer. & Tiraq cum ſequent. in locis alleg. & propriè Signo. conſil. 4. colum. pen. num. 16. Tamen pri-
120 mum dictum Bal. † limitarem fore tenendum quando poſſeſsio rei relictæ eſt vacans, & hæreditas eſt iacens, quod tunc legatarius vel fideicõmiſſarius abſq; iudicis auctoritate poſſet ſua auctoritate ſibi exequẽdo poſſeſsionem capere, vt ipſe Bald. dicit d. l. 1. nu. 18.

com.

com. de leg. & Bero. tenet conſ. 91. nu. 19. lib. 2. Rimin. Iun. conſ 336 num. 14. 15.

121 Quando † autem hæreditas eſſet adita, & poſſeſſio non eſt vacãs. debet hęres, vel poſſeſſor citari qualiquali petitione porrecta coram iudice, & ab eo implorari auxilium effectuali executioni demandandi licentiam à teſtatore conceſſam, vt bene Bald. tradit d. conſil. 234. lib. 3. & ſequuntur Boer. d. deciſ. 156. nume. 16. Tiraquel. d. decla. 10. nume 4. poſt Ia'. d. conſilio 146.

122 Ex hoc Bald. conſil. in fi. notatur, quod † ſi non eſſet talis licentia teſtamenti, fideicommiſſarius ita via executiua non obtineret immiſsionem poſſeſsionis, quia id ſibi conceditur ſecundum terminos d. l. Titia cum teſtamento. §. 1. de leg. 2. & non l. fi. de edi. diui Adr. tollen. vt ibi conſ. alleg. ponit Bald. & Rip. in l. 1. in princ. col. 2. num. 9. & ſeq. ff. quorum legat. cum ſim. per Menoch. de adipiſ. remed. 2. num. 42. & ſeq. & remed. 5. num. 31.

123 Ex conſ. quoque Iaſonis alleg. collige, quod † ſtante ſtatuto, vt ferè extat in omnibus ciuitatibus Italię, & in Gallia conſuetudo extat quòd poſſeſsio defuncti continuetur in hæredem, ad quem ſic transfertur poſſeſsio abſq; alia noua apprehẽſione, vt dicit Caſtr. in l. hæres. la 1. ff. de acquir. hæred. cum concord. per Tiraquel. in 6. decla. præfat. le mort ſaiſit. fideicommiſſarius tunc etiam ex amplo teſtamento dante licentiam capiendi bonorum hæreditariorum poſſeſſionem ingreſſus, vt pleroſque fideicommiſſarios vidi ſic nimium properantes, debet expelli à tali poſſeſſione & eam dari & confirmari hæredi, reſeruatis iuribus ſuis fideicommiſſario, vt ibi Iaſ. in 2. col. dicit ita fuiſſe iudicatum, & ſeruatum per excelſum ſenatum Mediolanen. idem etiam alios allegando probat Gozad. conſil. 93. numer. 11. ſtante enim tali ſtatuto, duo inſolidum poſsidere non poſſunt, ideo firmanda eſt poſſeſsio hæredi tenet Fulgo. conſi. 230. in quæſtione vertente, vltra med. verſ. prætereà cum per ſtatutum. Caſſan. conſi. 19. num. 49. Tiraq. d. declar. 10. num. 4. 2. par. d. tracta. le mort ſai. Boer. d. deciſ. 156. nume. 16. huius ſententiæ rationem eſſe credo, quia teſtator ſic licentiam dando vel aliter diſponendo non poteſt ſubuertere continuationem poſſeſsionis in hęredem vniuerſalem cõceſſam à lege municipali per l. nemo

124 poteſt. de leg. 1. & ibi not. per doct. † cui quidem legi municipali teſtator derogare non poteſt, quamcunque clauſulam apponat in teſtamento, etiã cum pœna in terminis probat Gul. Benedi. in ca. Raynutius. par. 2. verſ. mortuo itaque teſtatore. 2. ſub num. 72. refert cum alijs & ſequitur Tiraqu. d. tracta. le mort ſai. decla. 3. nume. 2. 7. par. eóſdem referendo ſequitur & Rimin. iun. conſil. 91. nume. 28. & Petr. Anto. Anguſ. Placent. in mater. vlt. volun. lib. 6. conſi. 59. num. 7. & ſeq. conſ 61. num. 6. & ſeq.

125 Caueat ergo † fideicommiſſarius, vel legatarius, ne præceps ſit, & nimis properans in ingrediendo auctoritate propria poſſeſsionem rerum relictarum, ne ſe in diſcrimine ponat vel amittendi omne ſuum ius per d. l. Paulus. ff. ad Trebel. & l. non eſt dubium. C. de lega. vel inuadendi poſſeſsionem, quę demum vitioſa ſit, & ei aufertur, & conceditur hæredi, vt per Bar. Caſtr. & Alex in l. filiam. ff. ad Trebel. Pedemon. deciſ. 23. nume. 26. vt ſupra demonſtratum & dictum eſt, ita ſuam cauſam forſan alioquin bonam, vel in

126 periculum, vel in longum trahit, † vide tamen caſus 21. enumeratos adductos, & iure probatos, quibus poteſt quis ꝓpria auctoritate ius ſibi dicere per Affli. ſuper conſtitut. Regni. libr. 1. Rub. de cultu pac. & gener. pac. ſer. nume. 17. & ſequent. Verùm vt magis tutè ſuum conſequatur de præparatorijs quibuſdam alijs perſcrutandum eſt.

SVMMARIVM.

1 Litigare aut contendere volens pro obtinenda executione teſtamenti in ſui fauorem & commodum, quæ prauidere ac præparare debeat.

2 Duo videntur neceſſaria in litigare volente, ſi quod ius habeat, item & ſecundo quòd pecuniam, declarando tamen ſano modo hanc pecuniam, vt ibidem, & nume. ſequen.

3 Perſonæ miſerabiles quæ dicantur latiſsimè ibidem ponitur.

Et quas prærogatiuas habeant prædictæ perſonæ. 4. 5.

9 Præparatoria iudiciorum qualia ſint.

7 Expenſæ litis & victus arbitrio iudicis æſtimãdæ, ſunt præparandæ aliquibus perſonis indigentia ipſa vrgente, & vide verb. alimentis.

Quod arbitrium habet fundamentum & in iure & in facto. ibid.

8 Alimenta pupillo inopi pro modo facultatum quæ pro parte ei vendicabantur per accuſationem inofficioſi teſtamenti, ſunt decernenda per aduerſarium vſque ad finem litis.

9 Filius dum deliberat debet habere alimenta ex hæreditate.

Alimenta ſunt præſtanda filio ex hæreditate quàmdiu deliberat.

10 Alimenta ſunt præſtanda per maritũ liberis ex eo procreatis dum pendet controuerſia ſuper matrimonio.

11 Alimẽta ſunt miniſtranda monachis accuſantibus Abbatẽ donec cauſa finiatur.

12 Alimenta præſtantur pro contingentia perſonarum indigentium, & caſuũ occurrentium moderandorum arbitrio iudicis, inſpecta perſonarum, facultatum & caſuũ qualitate.

Exempla ponuntur, vt patet num. 13.

14 Alimenta & ſumptus neceſſarij debent præſtari electo & promoto ad aliquam prælaturam, ex redditibus eius prælaturæ quoadvſq; eam obtinuerit. Idem in Abbate priuato agente reſtitutorio iudicio.

14 Electus & promotus ad prælaturam an debeat habere ſumptus interim quouſq; eam obtinebit. vide ibid.

15 Alimenta præſtantur Abbati priuato, agenti poſtea iudicio reſtitutorio.

16 Alimenta & expenſæ litis ſunt danda filio interim litiganti cum patre pro alimentis conſequendis.

17 Alimenta ſunt præſtanda vxori à marito, & ſumptus litis, lite ea durante cum marito, ceſſante culpa vxoris, & de ſuo iure coniecturis pro illa extantibus.

18 Alimenta & ſumptus litis præſtantur illi, qui pro legitima vel hæreditate patris vel contra teſtamentum patris litigat, à fratre, ſorore, patruo vel alio, cum quibus litigat, lite durante ſcilicet. Et quando hæc procedunt & in qua inſtantia, vide ibi cum materia late, vbi & de communi atteſtatur.

Fallit prædicta concluſio. 8. modis non procedere. 19. quibus non fit talis præſtatio ſumptus litis.

Primo ſi talis petens non ſit in quaſi poſſeſsione filiationis. 20.

Si petens ſit diues vel aliunde ſe alere poſſet. 21.

Si ſit ingratus & talia commiſerit vt eſſet hereditate priuandus.22.

Si vendiderit vel renunciauerit hereditatem vel bona, & contrauenienſ petierit reſciſſionem.23.

Nec locum habet in filijs adoptiuis.24.

Item ſi filij ſint ſpurij & alij naturales quibus non debentur bona paterna nec legitima.25.

Fallit in alimentis præteritis,intelligen.vt ibi.26.

Item ſi collaterales petant hereditatem fratris vel conſobrini.27.

Quid in paupere litigante cum diuite, dic vt numer. 28. 29.

28 Expenſæ litis an & quando ſint subminiſtranda pauperi extraneo litiganti cum diuite.29.

30 Executor merus legatorum ad pias cauſas pro his legatis exequendis nil conſequi deb t, ſed gratis quæ geri oportet gerenda ſunt.

31 Epiſcopus, curia ſua, vt notarij non debent aliquid accipere de ſumma relicta pauperibus pro eorum labore.

32 Alimenta & litis ſumptus in ſubſidium indigentium perſonarum ſunt taxanda per iudicem in princ. & in qualibet parte iudicij, poſt ſententiam & eius executionem & vt ibi.

33 Iudex debet prouidere pauperibus, debilibus, ac alijs miſerabilibus perſonis, fœminis & de procuratore & aduocato, qui cauſam earum ſuſcipere habeant conſulere & alia peragenda perficere.

34 Aduocatus peritior qui poſſit inueniri in ciuitate eſt eligẽdus cum vtilius reputetur habere bonum aduocatum quam iudicem & quare ibid.

35 Aduocatus magis poteſt adiuuare amicum ſuum, quàm poſſit iudex, modò id agat cum iuſtitia, alias ſibi gehennã pararet.

36 Aduocatus vero ſimile etiam ſi minus ſit verum defendit, iudex vero ſemper in cauſis verum ſequi debet.

37 Litigans cupiens obtinere, quod ſibi præparare debeat pro victoria obtinenda.

38 Aduocatus electus ab aliquo quid agere primo debeat cum reliquis,46.cum alijs ſequentibus.

39 Famulus debet & domino licentiari, vt demum pro eo poſſit teſtificari, nec hæc dicitur fraus.

40 Iuſtitia iudiciorum in probatione conſiſtit, & totum pondus in ea.41.

41 Probatio totum pondus cauſæ complectitur.

42 Probatio vbi deficit, nil prodeſt ius habere.

43 Ius non habet qui non probat quod adducit.

44 Allegatio in facto nil facit aut ſufficit niſi fiat eiuſdem probatio.

45 Panis quotidianus & bonum vinum in menſa ſunt neceſſaria.

46 Remedia adipiſcendæ poſſeſſionis, petitionis hæreditatis, quorum bonorum interdictum, vel illud,l.ſi.de edi.diu. Adri. toll. quando intentari queunt vel non nume. 47. cum.ſeqq.

Adipiſcendæ poteſtatis remedium quando intentari poſſit. vide verb.remedia.cum ſeq.

48 Remedium adipiſcendæ non incumbit ei qui adeptus poſſeſſionem eam amiſerit.

49 Ponens debet cauere à poſitionibus ſuæ intentioni contrarijs,exemplum ibi.

50 Fideicommiſſarius non agit fideicommiſſaria petitione hæreditatis poſt realem reſtitutionem quam poſtea perdiderit.

51 Hæres non agit petitione hæreditatis ad res quas per apprehenſionem hæreditatis quæſiuit, & dic de hoc vt ibi latius declaratur.

51 Petitio hæreditatis quid in ſe contineat, & quas res comprehendat, & de materia huiuſmodi petitionis hæreditatis,ibid latè.

52 Petitio hæreditatis eſt iudicium reale, quo quis agere poteſt quandocunq, poſſidere deſinit.

Et non ſolum reale, ſed etiam mixtum, & ſic perſonale aſſerens cauſam ſuæ eſſentiæ, quæ dicitur hæreditaria, & quæ magis præualet.55.

54 Aditio hæreditatis inducta dicitur per poſſeſſionem adeptã rei hæreditariæ, quæ aditio ſemel facta ſufficit.

55 Iudicium reſtitutorium vel recuperandæ competit ei qui adepta poſſeſſione rei hæreditariæ ceciderit ab ea.

56 Miſſus in poſſeſſionem ab ea cadens non eſt iterum mittendus, quia eſt poſſeſſorium adipiſcendum non recuperandum.

57 Petitio hæreditatis & interdictum quorum bonorum plures poſſunt intentari pro diuerſa re, non pro ead.

58 Hæres eius qui bona alienauit quando in totum excludatur in petendo bona fideicommiſſo ſubiecta, vt quia ſit ſine inuentario hæres & quomodo & in quantum excludatur quando ſit hæres cum inuentario.

59 Et non ſufficit dicere ſe hæredem cum beneficio inuentarij niſi doceat de inuentario ſolenniter facto.

Idem in hærede hæredis. ibid. & in quibus maximè procedat hoc.ibid.latè.

60 Hæres an poſſit venire contra alienationem defuncti factam contra vel præter diſpoſitionem teſtatoris, & de opi. auctorũ.nu.61.& de ratione ibi.late.

62 Hæres non poteſt venire contra factum defuncti, ad hanc regulam vide ampliat. & limitat. vt ibi præcipue duas intentas.

Fallit quando contractus defuncti vel factum eius non valeret aliquo modo, adeo vt ſi vixiſſet defunctus contraueniſſet. 63.& vide maxime quando hoc procedat & de materia hac ibid. late cum ſeq.

Fallit ſecundo vt latius nu.67.cum ſeqq.

64 Hæres poteſt venire contra factum defuncti, quando illud taliter eſt nullum, quod ex eo nulla deſcendit obligatio in hæredem, & vt ibi clare habetur.

Et huiuſmodi nullitas eſt inducta fauore publico per legem, vt ex contractu ſimulato 65.

Item poteſt cõuenire contractui inito per defunctum minorem obligatum, declarando vt ibi dicitur.66.

67 Hæredes poſſunt venire contra factum diſponentium defunctorum circa portiones ſibi a lege vel ſtatuto debitas, & eas conſequi,& vt ibi pulchre declaratur.

68 Fideicommiſſarij emphyteutæ hæredes ſine inuentario an poſſunt venire contra alienationes factas per defunctum de bonis fideicommiſſo vel emphyteuſi vel feudo ſubiectis.

69 Hæredes vel fideicommiſſarij vel legatarij ſi & vbi ſint plures, quiſque admittitur ad petendum ſuam portionem, vel pro viriſi, prout vt teſtator diſtribuit.

Et vt petitio cuiuſque fiat quid continere debeat.70.

Et quid & quomodo debeat ſpecificare, & non ſufficit quòd in petitione dicat pro parte ſibi cõpetere, & vt ibi late docetur.71.

72 Agens in iudicio quilibet ius ſuum metiri debet ex ſua perſona, & in quantum ſibi debeatur, non ex eo quòd reus occupat rem ſuam.

73 Ius quod quis habet iure proprio & ex propria perſona potentius eſt & præfertur iuri quod habet ex aliena perſona.

74 Petens in totum quod non debebat, an in totum ſuccumbere debeat, & an fiat abſolutio ab obſeruatione iudicij, & dic vt ibi.

Lega-

75 *Legatarius petens totam rem, cum pars eſſet excepta à teſtatore quomodo debeat puniri vti plus petens & ſuccumbere, etiam hærede non opponente, cum iudici id cõſtiterit.*

76 *Dictum doctoris debet intelligi ſecundum legem allegatam.*

77 *Abſolutio ab obſeruatione iudicij ſit reſeruatio iure aptius agendi ſtante ineptitudine modi agendi.*

78 *Sententia quomodo debet ferri contra plus petentem, nec alia forma ferri poſſit, niſi vt ibi. & quare.*

79 *Petens excluditur à portione ſpectante ad alium ex iure tertij excluſiuo iuris agentis ipſo iure.*

80 *Fideicõmiſſarij vbi ſint plures, & vnus velit partem ſuam, alij nolint acceptare, ille petit partem ſuam, & quando poſſit petere totum.*

81 *Fideicommiſſarius vnus habens ceſſionem ab alio iurium ſuæ portionis pro parte ceſſa agendo quomodo deberet petere & concludere in ſua petitione.*

82 *Ceſſionarius fideicommiſſarius cohæres, de cuius æqualis iure opponebatur quando replicando de ceſſione poſſet totum obtinere ex iure de nouo superueniente in cauſa, & hoc maxime quando. ibidem vide.*

83 *Ius ſuperueniens omnino prodeſt actori ex cauſa de præterito.*

84 *Reus partem rei petitæ etiam ad alium ſpectantem ſoluendo & reſtituendo actori de voluntate domini debitum reſtituit & ſoluit.*

85 *Fideicommiſſarius vnus ex pluribus quando alios præueniendo & agendo totum conſequi poſſit data cautione de conſeruando hæredem ab alijs fideicom.*

86 *Petitio datur illi, cuius principaliter & magis intereſt legatum valere, vel quòd ſibi vel alij magis præſtetur pro ſua liberatione & commodo ſuo.*

Et poteſt peti alternatiue, vt ibi declaratur. 87.

88 *Petere poteſt ille, cuius contemplatione apparet facta diſpoſitio, & in quem eius intentio dirigitur.*

89 *Omnia in teſtamento aſcripta quæ ſunt ſine die aut conditione, ex die aditæ hæreditatis præſtantur.*

90 *Relicta ſub die aut conditione, peti non poſſunt, niſi venerit dies aut conditio impleta fuerit, & adita hæreditate.*

91 *Fideicommiſſum aut legatum tutius peti debet ab eo vel eis, qui erunt in rerum natura tempore quo ceſſit dies fideicommiſſi aut legati declarando, vt ibi fuſius habetur. 92.*

92 *Filij poſtea nati non admittuntur cum prius natis vti non exiſtentes in rerum natura tempore, quo ceſſit dies fideicommiſſi & venit & quando ſibi locum vendicauit ſubſtitutio habiti fuerint pro non natis aut pro non ſcriptis.*

Et quòd requiratur vt ſint in rerum natura quando adimpletur conditio. 93.

94 *Fideicommiſſarius & legatarius in relicto conditionali poteſt capere, & eſt capax tempore euenientis conditionis.*

95 *Fideicommiſſum purè relictum familiæ teſtatoris, debetur ei qui tempore mortis teſtatoris proximior gradu fuerit.*

Idem in conditionali fideicommiſſo debetur ei qui procreatus & in rerum natura erat tempore euenientis conditionis. ibid.

96 *Paria ſunt quid eſſe purè diſpoſitum, vel ſub conditione & purificatum.*

97 *Filij nati poſtea poſſunt venire iure tranſmiſſionis, ſi hæredes eſſent natorum tempore cedentis diei rei relicti.*

98 *Filij vel alij nomine collectiuo comprehenſi ad conditionale fideicommiſſum admittuntur, qui reperiuntur eſſe in rerum natura tempore aduenientis conditionis.*

Fallit aliter apparente de voluntate teſtatoris, extenſa ad alios vlteriores & naſcituros poſt conditionis euentum, vt ibi. habetur. 99.

100 *Teſtator quando voluit fideicommiſſum ad naſcituros nedum natos peruenire, vide de materia latius ibi & exempla.*

101 *Legatum valet factũ ei, qui tempore cedentis legati nondum eſt natus.*

102 *Filij nati tempore alienationis prohibitæ admittuntur ſoli ad reuocandum alienata, ac ſecundum Caſt. tenentur, poſtea natis participare, & fuit de mente Rui. intelligendo tamen ſecundum actorem, vt ibi & declara & de materia ibid late. 103.*

104 *Filij & nepotes nati poſt mortem aui teſtatoris admittuntur ad hæreditatem eius æqualiter cum natis tempore mortis eiuſdem teſtatoris, eo teſtatore inſtituente hæredes filios ſuos, quorum vnus habebat filios tunc temporis, alij non, & an ſpecialis extenſio ad naſcituros requiratur per teſtatorem, & de materia latè ibidem.*

105 *Filij & deſcendentes veniunt nati quocunque tempore futuro etiam poſt mortem teſtatoris, & poſt diem ceſſum relicti, teſtatore inſtituente & ſubſtituente Petrum & quoſcunque eius filios & eius liberos aut deſcendentes.*

106 *Paulus de Caſtro reputatur maioris auctoritatis quam Romanus.*

107 *Verba generalia referuntur ad futura.*

Filius venit natus tempore quo caſus ſucceſſionis venit ex verbis relatis ad futurum.

108 *Appellatione deſcendentium veniunt deſcendentes in infinitum.*

109 *Obligatus per viam conditionis vel modi aliquid facere aut implere, debet id prius bene agere & implere, antequam agat ex teſtamento.*

110 *Diſpoſitio conditionalis non operatur ad agendum, niſi conditione prius adimpleta.*

111 *Conditio debet liquidari quòd ſit impleta, quando aliquid conditionale deducitur in iudicio hocq; iudici conſtare debet, alias non ſufficeret.*

Et debet liquidari conditionis exiſtentia & implementum per probationem & iudicis pronunciationem, vt ibi hoc. 112.

113 *Obligatus conditionaliter, non dicitur obligatus niſi conditio extiterit.*

Et plura de conditione implenda & eius efficacia, ibi.

114 *Conditio denotat cauſam finalem, & formam denotat, ideo debet conſtare ex omnibus ſuis partibus eſſe impleta.*

Fallit ſi ex patientia hæredis conditio pro parte eſſet impleta, quæ ita ſufficeret. 115.

Et habetur pro impleta ex ſcientia vtriuſque implere debentis. ſ. & eius cui debet impleri. 116.

117 *Modus teſtatoris adiectus relictis debet impleri ſicut de eo teſtator diſpoſuit.*

Et de differentia inter conditionem & modum. 118.

Et de eorundem æquiparatione reſpectu finis & exitus. 119.

120 *Modus qualiter inducatur impleatur ve, & de implemento qualis cautio, qualis oblatio requiratur.*

121 *Conditio debet impleri vt actio detur fideicõmiſſario vel legatario ad petendum, & eius conditionis implementum præcedere debet.*

122 *Modus eiuſque implementum ſequi debet vt legatarius non priuetur relicto & id tenere poſſit, alias ad id ex-*

Fallit vt nume. 211.

211 Caſus quibus mora ceſſat.

212 Mora conſideratur quoad intereſſe conuentionale & debitum iure actionis, & quare ibidem, & dic vt ibidem.

213 Iuſta cauſa litigandi non excuſat debitorem iure actionis à mora.

214 Mora non inducitur generaliter in debito non liquido, niſi liquidatione facta.

215 Mora non accipitur vbi alia præſumptio adeſſe poteſt, cum ea præſumptio potius accipienda ſit.

Et an quis poßit ſe eximere à pœna vel damno in quod alter contendit, alterum fore incurſum propter moram. 216.

217 Mora & eius purgatio longam & profundam habet materiam de qua vide ibidem late, vbi & de 21. concluſionibus partim prohibitiuis purgationis moræ partim permißiuis.

218 Mora non purgatur in caſu pœnæ appoſitæ & certi termini præfixi, ſecundum opin. vltimam approbatam.

Et de iure canonico quomodo intelligatur purgatio moræ. 219.

Et quod id ſolum admittatur in foro pœnitentiæ. 220.

Vbi minus duplicata mora purgatur. 221.

Et ex quibus purgari mora nequeat. 222.

Nec purgatur in teſtamentis vbi appoſita eſt dies & pœna quando pœna ipſo iure eſt commiſſa & facta executio. 223.

Nec vnquam purgatur, vbi appoſitum eſt iuramentum. 224.

Idē quod impediatur moræ purgatio, & per iuramentum & per oppoſitionem prius factam de implemento non ſeruato, vel de re non exiſtente integra. 225.

Et de impedimentis purgationis moræ. 226.

226 Mora quibus impedimentis non purgetur.

227 Mora vbi ſit purganda incontinenti id fieri debet, quod arbitrio iudicis punitur, & reſidet.

228 Mora purgatur vbi iuſta cauſa viget.

229 Mora non videtur remiſſa per receptionem partis debiti.

Et quòd videatur remiſſa ex conſenſu alterius partis. 230

231 Mora vt purgetur & non aliter, debet fieri per actum contrarium moræ prætendentis reponendo rem in priſtino ſtatu.

Et quando in vltima voluntate locus ſit vel non ſit purgationi moræ. ibid.

Et de forma purgandi moram. ibid.

Et de effectu purgationis moræ. ibid.

232 Mora purgatur ad exceptionem, non verò ad actionem acquirendam.

233 Mora non purgatur vbi dies & pœna appoſita eſt à teſtatore.

234 Dies non currit impedito, quando tacitè dies ineſt ex iuris diſpoſitione.

235 Moræ effectus quinque generaliter enumerantur. vt ibidem.

Et de alijs multis ibidem.

236 Carmen continens effectus moræ. vide.

Fructus & vſura, pretium, peremptio, pœna.

237 Moræ effectus mirabilis quòd ſpecies vel quantitas legati tranſlati peti poteſt, vt lego fundum, & ſi non dederit quòd det decem, & ſi non dederit decem, lego fundum.

238 Mora Sempronij non ſoluentis legatum perimitur, factū Sempronio ſi Titio & Caio dederit centum, Titio vel Caio mortuo poſt moram d. Sempronij.

239 Mora hæredis grauati facit quòd fructus veniunt & reſtituendi ſunt cum alijs commodis fideicommiſſario.

240 Moræ effectus eſt, quod fructus peti poſſunt percipiendi per legatarium agentem non per eum.

Idem extenditur ad vecturam iumentorum, ad naulum nauium, & ad penſiones domorum.

241 Vſuræ veniunt taxandæ ſecundum morem regionis per iudicem, & re perempta venit petenda æſtimatio.

242 Fructus percipiendi per actorem vel reum quomodo veniant petendi, quid in mala fide exiſtente vera vel ficta, dic ibi fuſius. 243.

244 Mora operatur quòd nō tantum fructus ſed etiam omne damnum debet refici fideicommiſſario & legatario, quod peti poteſt, & omne cōmodum vel vſuras quod & quas perdidit conſequi debet.

Et intereſſe etiam lucri ceſſantis in mercatore, & ratione damni emergentis in quolibet. ibid.

245 Hæres ſicut olim ratione moræ tenebatur ad vſuras legatorum, ita hodie tenetur ad lucrum quod honeſte percipi potuiſſet, & veriſimiliter fuiſſet perceptum ex re vel pecunia legata.

246 Hæres in legato pecuniarum tenetur ad ſatisfaciendum omne damnū & intereſſe quod legatarius poſt moram hæredis paſſus eſt propter ſolutionem non factam.

Idem ſi vſuræ olim permiſſæ & hodie prohibitæ peterentur vt intereſſe, quia oportet agentem accipere pecunias ſub vſuris ob denegatam ſolutionem, hodie poſſent & de iure communi tales vſuræ repeti. 247.

248 Moræ effectus eſt talis quòd quicquid grauius quicquid're deterius capi poteſt, id cōtra facientem moram interpretandum eſt, modo aliquid ſit quod in eodem moram faciente de iure cadere poſſit.

249 Mora facit attendi intereſſe quanti plurimi fuerit à die ipſius moræ, quod intellige in mora debitoris, in ea tamen creditoris, attenditur quanti minimū poſtea fuit vſque ad interpellationem.

250 Iudicium ne reddatur fruſtratorium & eluſorium quid ſit prauiden. quod is cum quo agēdum ſit habeat qualitatem, qua ſecum iudicium validum exiſtere poſſit, quale fuerit perſonale, reale quale.

Et quod in perſonali iudicio in reo conuento requiritur, quod ſit hæres defuncti, declarando vt ibi. 251.

Quid in iudicio reali requiratur. 252.

Et quomodo eſſet fruſtratorium in perſonali. 253.

Et quomodo idem eſſet in reali. 254.

255 Reus an debeat abſolui vbi de ſubſtantia probationis eſt probare reum poſſediſſe, & de condemnando actorem in expenſis cum viſus non fuerit cautela interrogandi an reus poſſideret, & vt ibi latius de hac materia habetur.

256 Interrogatio fienda reo an poſſideat & vtilis dicitur ne actor fruſtra litiget.

257 Sententia quòd ſit declaratoria ſui iuris pro actore, & abſolutoria rei conuenti, quia non poſſidet, & ſic quod ferri poßit.

Vide tres limitationes ad hoc, num. 260.

258 Reus non dicitur ſe liti obtuliſſe cum non fuerit interrogatus an poſſideret, ſed venit vocatus cauſa ſe defendendi, cum vocatus teneatur venire.

259 Iudicium redditur in inutum.

260 Reus cum non poſſideret, non poteſt pronunciari ſuper iure actoris.

261 Sententia poteſt ferri validè pro actore & condemnatoria rei conuenti pro ea parte quam reus poſſidebat, licet totum fundum actor petierit, & quando valuit iudicium ſuper toto fundo, & de materia, vide fuſius declaratū.

262 Actor

262 *Actor petens ſimpliciter quædam bona deſignata in ſine libelli, & non probauerit niſi de tertia parte dictorum bonorum, poterit ferri ſententia pro actore pro ea parte bonorum probata.*

Et valet ſententia non apparente dolo plus petentis, ibidem.

263 *Practica magis vſitata per Cauſidicos & ſeruanda circa preparatoria fienda aduerſario, ne iudicium fiat vanum, quæ fit per interrogationem reo fiendam, an ſit hæres talis ex teſtamẽto, vel ab inteſtato, cum multis, quæ ſequuntur ibidem quæ menti tenenda & ſeruanda ſunt, vt ibi latius habetur.*

263 *Interrogationes quæ fiendæ, & qualiter pro releuando actore approbando, latius vide ibid.*

264 *Interrogationes quæ & quales non ſunt admittendæ.*

265 *Interrogatio captioſa reo non eſt admittenda.*

266 *Interrogatorium & quælibet eius particula in petitione hæreditatis melius quàm alibi per Bald. examinatur, locis de quibus ibi. & latius. 267. 268. & quomodo debeat reus reſpondere, & de materia latius ibid.*

268 *Interrogatus reus an poſſideat, ſufficit eum reſpondere ſe poſſidere pro hærede, & non teneri reſpondere, an ex teſtamento vel ab inteſtato, & dic vt ibi.*

269 *Interrogatorium quomodo Titio ſit faciendum conuento mediante perſona Sempronij hærede Caij, videlicet an ſit hæres Caij mediante perſona Sempronij qui cogitur reſpondere, vt ibi legitur, alias haberetur pro confeſſo.*

270 *Hæres vltimus quomodo dicatur hæres primi defuncti.*

271 *Reus interrogatus tenetur reddere certum actorem quoad fundandam intentionem actoris in omnibus præparatorijs iudicij dependentibus a perſona rei.*

272 *Actor magis eſt fauorabilis quàm reus in pertinentibus ad ordinationem litis.*

273 *Actor eſt certus vt contra reum experiri poſſit vbi interrogatus ad primum vel reſponderit affirmatiue, vel contumax fuerit.*

Et licet poſtmodum in expeditione cauſæ dixerit reus ſe non poſſidere, vel vti colonus poſſidere, vel inquilinus alterius, debet tamen cõdemnari ad reſtituẽdum rem petitam 274.

Vel condemnaretur quanti in litem contra eum iuraretur. ibid.

Quid reo à princip. reſpondente negatiuè, vel ſe hæredem non eſſe, vel non poſſidere, dic vt num. 275.

276 *Interrogationes licet ſint vtiles & præparatoriæ in fauorem actoris ne iudicium ſit eluſorium carens fundamento poſt litem cõteſtatam non bene firmato, tamen non ſunt neceſſariæ cum habeat aliunde vnde probare poſſit reum eſſe hæredem, & non tenetur ſtare reſponſioni rei, vnde non ſunt in vſu in aliquibus locis, vt Florentiæ.*

277 *Actor contra reum negantem eſſe hæredem poteſt iudicium incipere & proſequi ſi eum probationibus conuincere poteſt quòd ſit hæres, & hoc in actione perſonali, in reali actione, reo verè non poſſidẽte, debet perquirere poſſeſſorem verum.*

At mendacium dicente reo quod non poſſideret cum poſſideat hoc probato mendacio priuatur poſſeſſione & actor immitteretur in eam. 278.

Etiam ſi dixerit poſſidere pro alio & poſſideat pro ſe. ibidem.

Idem in poſſeſſione qualificata negata, ſcilicet quòd ſit cũ titulo, & probetur titulus non verus. ibid.

Fallit hoc ſi per dolum vel latam culpam non negauerit. ibid.

Et quomodo de ſuo dolo probaretur. ibid.

Fallit ſecundo ſi pœniteat & reuocet ſuam negationem ante probatum mendacium, ibidem. & vt ibi latius.

Quod poteſt facere vſq; ad conteſtationem litis excluſiuè ſecundum veram opi. doct. vt num. 279.

Item antequam fuerit per agentem acceptata, aliàs non reuocat ad ſui commodum. 280.

281 *Reus non poteſt reuocare ſuam negationẽ & mendacium, vbi ea prius fuerit per agentem acceptata.*

282 *Actor audita rei negatione poteſt petere ſibi per iudicem licentiam dari intrandi poſſeſſionẽ rei petitæ tanquam vacantis à reo, iure ſeruato cuiuslibet tertij, cui licentiæ reus contradicere nequit, & vt ibi pulchre.*

282 *Practica & documentum, quomodo actor cõgruis modis, actionib. & c. agere debeat contra reum ne ab eo tergiuerſetur, ideo ibi videre licet.*

Et quid reus animaduertere habeat in & circa interrogationem, cum magis reo expediat, vt conueniatur generaliter petitione hæreditatis quàm ſpecialiter ex teſtamẽto vel ab inteſtato, cum primo caſu ſuccumbens actor iterum agere volens excluderetur exceptione rei iudicatæ; ſecundo caſu non quia poterit agere iterum ex teſtamento vel ab inteſtato, & vt ibi de hoc latius habetur. 283.

283 *Practica inſtituendi reum circa interrogationes ſibi ab actore fiendas, & circa eas per eum actori faciendas, ibid. latius habetur. 284. 285. cum ſeq.*

286 *Reus debet eſſe ſolicitus ante litem conteſtatam interrogare actorem an ex teſtamento, an ex codicillis ſeu ex alia vltima voluntate agere intendat, vt vno modo actore eligendo ad alium non poſſit redire, & quare.*

287 *Actor debet a princ. bene perſpicere qua via agat, vt ſuccumbens poſſit ad alium venire, & quando ex teſtamento vult agere quid conſiderare habeat & quando via fideicom. ex clauſula codicillari experiri poſſit, & vt latius de mater. alleg. tur 288. cum ſeq.*

289 *Actor petens modis contrarijs ex eadem diſpoſitione admitti non auditur.*

290 *Exceptiones contrarietatis impediunt litis ingreſſum, & de ratione.*

Et adeo vitium contrarietatis eſt odioſum, vt neq; ſimplicitas neq; ruſticitas excuſat. 291.

Quod intelligitur in actore, ſecus in reo, cui licet vti exceptionib. contrarijs. 292. 293.

293 *Reus vti poteſt exceptionibus contrarijs, non ſic datur actori vti remedijs contrarijs. 294.*

295 *Iuſta ignorantia vel iuſtus error an excuſare poſſit eligentem viam agendi incompetentem quòd valeat redire ad competentem.*

296 *Reus conueniendus petitione hæreditatis vel quorum bonorum, ſi poſſideat ſine titulo pro hærede vel pro poſſeſſore, ſecuriſſimè poterit conueniri, ſi vero cum titulo doctores confusè & leges loquuntur, quo ſit vt ſecundum actorem duo inſpicienda ſint, de quibus ibi. 297.*

298 *Poſſidens ſcienter titulo qui pro non titulo habeatur, & non valeat ex quauis cauſa aut defectu, ſicuti titulus pro non tit. habetur acquiſitus poſt litem motam de hæreditate vel re ſingulari hæreditaria petita, conueniri poterit tunc petitione hæreditatis 299. 300. cum alijs ſeq. ad materiam.*

298 *Titulus pro non tit. habetur, & non valet ex quacunque cauſa vel defectu deficiat, vt ibi dicitur.*

Item pro non titulo habetur acquiſitus poſt litem motam de hæreditate, vel re ſingulari hæreditaria petita. 299.

Idem

Idem de titulo nullo habito à tutrice vendente rem pupillorum ſine cauſa & ſolennitate. 301.

Idem de titulo habito à curatore bonorum abſentis nulliter conſtituto, ibid.

Idem de tit. dotis habito à furioſo. ibid.

Idem in tit. prohibito per teſtatorem. ibid. intellige quando alienatio ſit facta contra prohibitionem per ſucceſſorem teſtatoris, ſecus ſi per alium extraneum, tunc enim tit. valeret, vbi ibid. legitur.

Idem in tit. legati ex teſtamento non regiſtrato ſecundum ſtatutum. ibid.

Idem pro non tit. habetur quo ad non excludendam petitionem hæreditatis, ſeu interdictum quorum bonorum, tit. dolo, fraude aliquo modo apparente etiam præſumptiuè, vt quando erat ſpes vel fama quod talis acquirens vocaretur ad iudicium. 302.

303 Mala fides quibus modis probetur.

304 Dolus præteritus quando veniat in hæreditatis petitione.

305 Scientia acquiſitionis circa iniuſtam cauſam ſui tit. quib. modis probari poſſit.

306 Actor agens petitione hæreditatis vel quorum bonorum quid agere debeat ne repellatur aliquo titul. putatiuo per poſſeſſorem & quid allegare & probare habeat. ibid. latè.

307 Ignorantia ſupina non eſt ferenda eius, qui fuit negligens ſcire quod omnes in ciuitate ſciunt, & quòd eam rem diligenter inquirendo ratam habere potuiſſet.

308 Paria ſunt, ſcire & ſcire debere.

309 Ignorantia pro emptore non debet excuſare in tit. putatiuo, præ cæteris titulis magis vſitato, in quo iuſtiſsima cauſa erroris exiſtimandi ſe habere titulum requiritur, cum in cæteris iuſta cauſa ſufficiat.

310 Poſſeſſor titu. putatiui iuſto errore non tenetur, & poteſt impedire petitionem hæreditatis. Fallit, vt num. 313.

Modo probetur iuſtus error ex parte poſſidentis, & vt ibi habetur.

311 Terminus ante litem conteſtatam debet aſſignari allegantis titulum ad impediendum proceſſum in modum declinatoriæ.

312 Error iuſtus vel iuſtiſſimus quib. modis probetur.

313 Titulus putatiuus quib. mod. probetur.

313 Error ſeu putatio vbi non eſt iuſtus, tunc tit. putatiuus non excludit petitionem hæreditatis.

313 Titulus putatiuus quando non excludat petitionem hæreditatis & intellige de titulo putatiuo vniuerſali pro hærede. 314.

Idem ſecundum aliquos de titulo putatiuo ſingularis rei, quòd is impediat petitionem hæred. vide, & dic vt nume. 315.

Quid de mente auctoris circa talem titulum putatiuum. 316.

316 Petitio hæreditatis vel interdictum quorum bonorum poteſt intentari aduerſus poſſeſſorem tit. putatiuo facti & non iuris, & quaque leui præſumptione de ſcientia vel erronea credulitate eius circa prætenſum titulum, ſecundum auctorem.

317 Titulus an habeatur pro non titulo reſpectu danda petitionis hæreditatis ei qui poſt mortem teſtatoris acquiritur ab eo, contra quem hæreditatis eadem petitio dari potuiſſet, non parua eſt inter docto. altercatio, vt ibi habetur.

Et quòd pro valido tit. habeatur adeò quòd contra tali tit. poſſidentē pet. hæred. nō detur, dic & declara, vt nu. 318.

Et quòd non habeatur pro titul. & petitionem hæred. non excludat tit. acquiſitus ab eo, qui eadem petitione hæred. conueniri poterat, vide 319.

Idemq; quando mala fide acquiſiuit. 320.

Et de opi. auctoris quæ & qualis ſit. 321. & qualiter fuit ſententiatum.

Et de ratione eiuſdem ſententiæ. 322.

322 Reus habens titulum ſicut per modum peremptoriæ in petitione hæreditatis, ita in publiciana vincit actorē, quæ omnia dic & declara, vt latiſsimè habetur nume. 323. 324. cum ſeqq.

325 Titulus emptoris in publiciana ab eo, qui non habet ius in re, habetur pro non titulo.

326 Titulus acquiſitus poſt litem motam de hæreditate in vniuerſali vel in ſingulari re, habetur pro non titulo. & non excludit petitionem hæreditatis, ſecundum omnes, ſiue poſt ſiue ante iudicium acquiſito præceſſerit. 322.

Idem ſecundum auctorem, vbi erat ſpes de lite. 327.

328 Lis & ſpes de lite idem operantur.

329 Spes pro veritate habetur.

330 Spes litis futura quomodo conſtare poſſit, vt ex euentu litis poſtea ſubſecuta non multo temporis interuallo poſt talem titulum, de quo ſupra acquiſitum.

331 Mala fides emptoris hæreditatis facit indiſtinctè eum teneri petitione hæred.

333 Petitio hæreditatis an detur contra titulo poſſidentem, & quòd non detur vti ſententia hæc ſit magis adhærens rigori legum & gloſſ. quæ procedit ſecundū auctorem alio non conſtito in declinatorijs, & aliter iudicio non proſecuto, vt ibi.

At quòd detur petitio hæred. completo proceſſu & in peremptorijs, & ſententia ſic ferenda pro actore contra poſſeſſorem habentem etiam titulum ab eo qui nullum ius habebat in re vendita, de mente Bald. Caſtrenſ. & aliorum, quam ſequitur & auctor ipſe, vt ibi pulchre. 334. 337.

335 Opinio collegiorum doctorum magis eſt attendēda, quàm doctorum particularium, conſulentium.

336 Petitio hæred. non datur contra reum titulum habentem ab eo qui titulo etiam poſſidebat, ſecundum Alex. vt ibi.

Ruinus verò contra, & quomodo & quare, vide ibidem clarè.

Et quando cum eo concurret auctor ipſe, ibid.

337 Hæres poteſt agere contra reum & contra quaſcunq; acquiſitiones poſtea factas per occupatores bonorum hæreditariorum, ſtāte maxime ſtatuto quod poſſeſſio defuncti continuetur in hærede, & corroborato per clauſulas ſolitas libellares, Petens ius & iuſtitiam, & omni meliori modo, tribuentes remedia actori ad victoriam, & vt ibi dicitur.

Et quòd vtilius ſit, iuſtius ac commodius actori ſic agere ad ius ſuum ſuper re petita directò, quam contra venditionem conſequendi precium rei hæreditariæ, vt ibi apertè dicitur. 338.

339 Actor cum plerunque ſit deſtitutus omni alio remedio in ſubſidium fortè ſibi daretur ipſa petitio hæred. etiam contra titulo poſſidentem, dic vt ibi. declaratur. & eſt vna limit. ad regulam in contrarium.

Et de alijs limit. collectis per Iaſo. de petitione hæred. danda contra tit. poſſidentem. 340.

341 Iudex debet habere hoc proprium, vt in cauſis ſemper cunctatur, & ſemper verum ſequatur.

342 Res titulo poſſeſſa aut eſt vniuerſalis, aut quota hæred. aut eſt res ſingularis hæred.

343 Emens à fiſco hæreditatem vel quotam hæred. non excuſatur eo titulo quin teneatur petitione hæred. & ea conueniri poſſit declarando, vt ibi gloſſ. allegata.

Idem

Idem in marito habente in dotem ab vxore res emptas vel acceptas in dotē, quas ſciebat eſſe hereditarias ſiue eā ignorabat. ibid.

344 *Emens à priuato hereditatem vel quotam eius, vel acquirens titulo lucratiuo ſi bona fide tenetur hered. petitione duobus caſibus, de quib. ibi habetur, ſi mala fide emit indiſtinctè vtili tenetur, & vt ibi latè habetur.*

Et quando extra hos duos caſus non poteſt agi petitione hered. contra emptorē, tunc agendum eſſet aduerſus venditorem ad precium. 345.

346 *Emens & poſſidens rem ſingularem hered. indiſtinctè tali titulo valido ſiue bona fide, ſiue mala poſſideat petitione hereditatis conueniri non poteſt.*

Et de ratione communi. 347.

Quid ſi titulus aliquo modo valeat, tunc talis titul. dicitur pro non titu. & hered. petitionem non excludit. 348.

349 *Petitio hered. quib. caſibus datur contra tit. poſſidentem, contra eum etiam competit præſcriptio longi temporis 10. vel 20. annorum, & de ratione ibidem.*

Quod verum eſt cum bona fide emerit, ſecundum Alber. ibid.

350 *Præſcriptio longi temporis omnino requirit bonam fidem cum titulo poſſidentis.*

Et quando incipiat talis præſcriptio. 351.

352 *Actor cum ſuſpicatur de titulo poſſidentis & probari poſſit de domino defuncti teſtatoris poteſt cumulare vel ſubordinare petitionem hered. & rei vendicationē, narrando in libello, vt ibi latè declaratur.*

Et videtur communis ſecundum doct. referente Salyc. 353.

Et quòd communis ſit in contrarium ſecundum Cagno. cumulationem. ſ. non fieri. 354.

At quòd fieri poßit ſecundum auctorem & quando, & toleretur, & poßit ferri ſententia per iudicem pro actore probato dominio defuncti, & vigore clauſu. ſemper apponi ſolitam in libello. ſ. petens iuſ & iuſtitiam & omni meliori modo. &c. cum alijs ibi deductis, ſtanteq; conformitate & conuenientia inter petitionem hered. & rei vendicationem, declarando, vt ibi latißimè de materia diſcutitur.

356 *Hæres quis ſit, cum ignoretur etiam adhibita diligentia, & id neceſſarium ſit ſcire pro præſtandis legatis & alijs debitis, ac fideicom. tunc deueniendum eſt vel ad tradita per edictum ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti vel ad diſcußionem an quis ſit heres, aut eſſe velit heres grauati, & circa vnumquodq; vide latiß. diſcuſſa per auctorem cum nu. ſeq. vſq; in finem dubi.*

357 *Actio ex edicto ſi quis omiſ. cau. teſta. quomodo intentari poßit, vide practicam Bartol. diſtinguentem poſtea pro declaratione materiæ quatuor caſus, de quibus ibidem latè.*

358 *Actio inducta ex edicto ſi quis om. cau. teſt. dicitur actio in factū vel eſt actio hered. ex teſtamento, & quod ſit modici effectus ſecundum Bart. ibid.*

Et immo ſit magni effectus ſecundum Bal. & Saly. & Ang. & de hoc magno effectu & in quo conſiſtat. ibid. cum num. ſeqq.

359 *Actio vtilis ex teſtamento datur contra adeuntem, ea verò in factum datur contra non adeuntem ſecundū Bal. & Salyc.*

Et in vtili ex teſtamento veniunt acceßiones ex mora & datur rei vendicatio & hypoth. at in ea in factum cum ſit ſtricti iuris non veniunt niſi poſt litem conteſtatā, et non datur rēdicatio, nec hipothecaria, ibid. et de ratione ſecundū Ang. ibi. et nu. 30. vbi et de cōmuni habetur.

Et quòd competat rei vend. & hypoth. & actio in factum ſecundum Alex. & eſt de mente auctoris, vt ibi latè per eum. & num. 361.

361 *Remedium edicti, ſi quis om. cau. teſt. non impedit alia remedia competentia pro relictis conſequendis, vt in fideicō. vniuerſali habente & remedium ſeu act. ex treb.*

362 *Diſcußio an quis ſit hæres vel eſſe velit heres grauati, tūc demum eſt fienda, cum heres grauatus reſtituere fideicom. deceßit eo non reſtituto ſaltem verbo, & nullo apparente eius herede à quo peti id poßit.*

Et de conſilio & practica quomodo fienda ſit diſcußio, & per quos. 363.

364 *Reſtitutio fideicom. quib. caſib. habetur pro facta, & ipſo iure ad fideicom. transferantur iura & actiones.*

365 *Hæres ſcriptus controuertens & diſceptans cum alio ſuper hæreditate pro præſtādis legatis vel fideicom. an ſit conueniendus. vel legitimus ab inteſtato, an petitor, vel poſſeſſor, vide ibid.*

366 *Lites & litigia tria debent habere. ſeu tria litigare volenti requiruntur, primo habere & ius fauore.*

Peritum habere cauſidicū, qui ius tale in iudicio aptè proponat & defendat.

367 *Iudex dicitur pars potißima iudicij. & eius eſt dux & imperator.*

Et ſic dicitur quaſi ius dicens populo. ſeu quòd iure diſceptet. & quid ſit iure diſceptare. 368.

Nec eſt iudex niſi ſit in eo iuſtitia, & debet ſtudere eſſe & vt ibid. habetur.

369 *Iudex aditus debet eſſe competens hocq; bene inſpiciendum eſt, cum ſeqq.*

370 *Teſtamentum eſt oſtendendum iudici competenti & per eum exequendum.*

371 *Iudex competens generaliter dicitur qui habet iuriſdict. & eius exercitium ſuper litigante.*

Et econtra incompetēs dicitur, à cuius iuriſdict. quis liber & exemptus inuenitur. 372.

373 *Iudex competens vt magis generaliter cognoſcatur, duo ſunt animaduertenda.*

Quid petendum ſit, an hereditas, an fideicommiſſum, an legatum.

A quo petendum ſit, cum ſeqq.

374 *Hereditas ſi petatur, debet fieri immißio in poſſeßionem bono. per iudicem loci, in quo ſitæ ſunt res hereditariæ, ex l. fin. de edi. di. Adr. toll. vel interdicto quorum bonorum.*

Et hoc vbi ab alio bona non eſſent detēta ſecundum Bal & Saly. qui ab alio iudice non poteſt hoc obtineri. ibid.

Etiam nullo contradictore aduerſante, non committi debet executio alij iudici territorij ipſorum bonorum. ibidem.

Et eſt com. opin. ibid.

Quid ſi bona ab alio eſſent detenta. tunc iudicis pronunciatio requiritur citato poſſeſſore, ibid.

Iudex domicilij poſſeſſoris bonorum conuenti debet pronunciare de mittendo in poſſeßionem actorem vocato poſſeſſore.

376 *Hereditas vbi agitur petitorio, debet peti in loco vbi reus ſortitur forum, & in loco vbi exiſtunt bona hered. & de ratione. 377.*

377 *Petitio hereditatis eſt actio mixta. ſ. realis & perſonalis.*

378 *Fideicommiſſum aut legatum quando petendum eſt, vide de hoc text. vt ibi.*

379 *Auctor agere volens actione reali pro legato aut fideicommiſſo conſequendo debet inuenire eum, qui talia bona poßidet.*

380 *Hæres actione reali conuentus poteſt in tribus locis conueniri.*

ſororem grauatam poſsidentem bona hæreditaria,
de eis ſeruandis & reſtituendis filijs ſequentibus vo-
catis. & poſtea ei, videtur poſſe, vt determinat Fulg.
in d.l.inter omnes.ad fin.qui ſatiſd.cogan.per l.Pau-
lus.1.reſpon.de prætor.ſtipul.quòd per eoſdem fide-
iuſſores erit minus graue vtriq; cauere, & magis per
paruam l.ſed & ſi plures.ibi ſeq.poſt d.l. inter omnes
quam intelligit de pluribus ſubſtitutis ordine ſucceſ
ſiuo. & nõ ſimul, vt ſit de dubitabili, & ibi dicit quòd
ſingulis eſt cauendum, & facere dicit l.ſi tibi. ff.vſuf.
quemadmod.cauea. ſequi videtur Cephal.conſi.381.
num.34. Iaſ. vero in d.l.inter omnes. colum.2 verſic.
pondera etiam tenet contrarium per d. l. Paulus.2.
reſpon. & quòd per text. illum dicit intelligi text. in
d. l. ſed & ſi plures. quòd omnes ſubſtituti erãt in eo-
dem gradu, & hoc puto verius non per ſimplicem ra-
tionem Iaſonis, ſed per iſtam ſimul quia in caſibus d.
l.ſed & ſi plures. & d.l. ſi tibi. & d.l. Paulus.§.fi.condi-
tio transferendi rem ſeruandam ad plures ſemel tan
tum exiſtere pro altero ex pluribus vocatis, vt eui-
dens eſt in d. l. ſed & ſi plures, quæ ſine dubio loqui-
tur in pluribus ſubſtitutis vulgariter, & cum dicat ſin
gulis cauendum, demonſtrat plures eſſe gradus ta-
lium ſubſtitutorum, vt ſecundus, tertius, & deinceps
per text. in l.1. in princi de vulg & pupil. ibi Caſtr. &
alij, ita ſoluitur dubium quod inerat d.l. ſed & ſi plu-
res. & debet ita intelligi quod ibi tradit Fulgoſ. ordi-
ne ſucceſsiuo, ſcilicet per vulgarem vnde primo gra-
du ſubſtituti admiſſo & verificato per aditionem hæ-
reditatis cæteri euaneſcunt. l. poſt aditam. C. de im-
pub & ali. ſubſtit. idem in d. l. ſi tibi. apparet de vna
exiſtentia conditionis, & ſic de vna acquiſitione pro
vocatis, & non pluribus ſucceſsiuis, demõſtratur ibi
per expoſitionem gloſſ. ſuper illo. & cum ad me per-
tinere deſierit, ſcilicet vel per defectum conditionis,
vel per repudiationem, idem pro vna exiſtentia con
ditionis apparet cautio in caſu dictę l.Paulus.quibus
quidem caſibus, & quòd ſic plures perſonæ & plures
diuerſæ vel contrariæ conditiones commemoren-
tur, pro vna tantum conditionis exiſtentia, & pro v-
no admiſſo & verificato intelligitur ſemel præſtita
cautio. ita dicuntur non grauari & præſtans cautio-
nem, & fideiuſſor per text. in l. ſi duo.vt leg.nom ca-
ue.quem allegando ſic iſtam materiam intelligit Al-
ber.in d.l.ſed & ſi plures.

Prout autem & ſecundo proprius ſoluendo propo
ſitam quæſtionem grauaretur multipliciter iſta pri-
mo vocata & grauata ad præſtandum fideicommiſ-
ſum filijs, ſi grauaretur pro ſe ad ſeruandum, & reſti-
tuendũ filijs, & pro filijs ad ſeruandum & reſtituen-
dum proximiori agnato. Primum enim grauamen
46 eſt † quòd mater grauata ad reſtituendum filijs, ſi te-
ſtator expreſsè non voluerit, vel ipſa non tranſierit
ad ſecunda vota, ſatiſdare filijs non tenetur per text.
in d.l.iubemus.§.in ſupradictis autem iuncta ibi glo.
47 in verſicul.pater.C. ad Trebel.aliud † grauamen eſt,
quòd primus vocatus pro ſecundo vocato teneatur
cauere de ſeruandis bonis tertio vocato, quia iniquũ
eſt alium pro alio moleſtare. l. 1. C. vt nul.ex vican.li.
11.l.ſi quis.§.fi.C.de inoffi.teſtamen.l.quidam ita.§.ſi
quis filium.in fin.ff.ad Trebel.l.paterfam.teſtamen-
to.de hæred. inſti. cum ſimilibus, aliud eſt grauamen
48 quòd ſtante ſecundo vocato in medio ſicut † nulla a-
ctio ex teſtamento contra primum vocatum poteſt
competere tertio vocato, & ita minus competit ius
petendi ab eo cautionem, quia cautio hæc ſequitur
naturam actionis ex teſtamento, vt l. 1. §. ſi quis ſub
conditione.ver.proinde. & §.fin. ibi iniquum eſſe vi-
ſum eſt patri cautũ eſſe, cum alij legatum debeatur.
gloſ.in verſi.non debuerit.in l.etiam.§.1.vt leg.nom.
49 caue. † Minus etiam ſecundus vocatus nondum ce-
dere die fideicommiſsi, nec eo conſequuto poteſt cõ-
pelli ad ſatiſdãdum vltimo fideicommiſſario eadem
ratione, quia adhuc nõ habet contra eum actionem
ex teſtamento. Sed quid agendum & concluden-
50 dum in hac quæſtione, exiſtimo æquiſsimum eſſe †
quòd vltimus fideicommiſſarius pendente condi-
tione medij fideicõmiſſarij poteſt prouidere de cau-
tione ab hærede, vel primo grauato, de ſeruando, &
reſtituẽdo fideicommiſſario medio ad commodum
ipſius vltimi fideicommiſſarij, cui & ſi nõ caueat me-
dius fideicommiſſarius iuxta text. & ibi gloſſ. in l. is
cui.§.fi.ff. vt in poſ.leg.quem ibi Barto. difficilem di-
cit, tamen habeo eum pro deciſ. præſentis quæſtionis
dummodo primus grauatus non tueretur exceptio-
ne aliqua, ne teneretur cauere ſequenti fideicommiſ-
ſario iuxta gloſſ in verſic.ſemper.in d.l.1.vt leg.nom.
cauea. & per Rom.in dicta l Iulianus.nume.5.qui ſa-
51 tiſda. cog. † aliàs ad petitionem eius, cuius intereſſe
videtur, præſtatur talis cautio, Caſtr.in d.l.peto.§.fra-
52 tre.de legat. 2. vbi etiam infert quòd † nullo compa-
rente poſſet iudex ſupplere ex officio pro voluntate
teſtatoris conſeruanda, & exequenda, vt præced.in-
terpr.dubit.1.diximus, & videre eſt ex tex.l.2.C. vt in
poſſeſ.legat.

Pręterea vtilis & proficua cautela eſt pro fideicom
miſſario, quòd pendente conditione fideicommiſsi.
ne bona poſsint occultari, & facilius reperiãtur tem-
53 pore reſtitutionis fideicommiſsi, † cogatur hæres gra
uatus ad faciendum inuentarium ipſorũ bonorum,
prout facere tenetur. & etiam reddere rationem de
54 geſtis circa ea & † tenetur hæres hæredis de mala ad-
miniſtratione.ita tradunt Caſtren. nume.2. & Imol.
num.3 in l.cum tale.§.1.de condit. & demonſtr. cum
concord.per Pariſ.conſil.25. colum.pen.num.72.lib.
2. & de rebus & eo modo, vt ibi in colum.fi. & in con-
ſil.45.nume.23. & ſequent.eo. & Aymo. conſil.295.in
fin. & Gui.Pap.in quæſt.251.Cephal.conſil.381.num.
33. Quinimo intentata petitione hæreditatis poſſet
extendi hæreditatis fideicommiſſariæ, & ea penden-
55 te poteſt inſtare † & obtinere actor quòd interim de-
ſcribantur bona, quæ reus poſsidet, idque reus non
poteſt recuſare per multa iur.arg.probat Luc.de Pen.
in l facultas.colum.ſecunda, verſicul.dominus.C.de
iur.fiſ.lib.10. Sed ſi hęres grauatus nollet fateri, & ne-
garet bona, quæ remanſerunt in hæreditate teſtato-
ris, & pro talibus recuſet poni in inuentario, & bona
huiuſmodi, maxime mobilia, & ſe mouentia cum
difficultate poſſent probari talia tempore aduenien-
tis conditionis fideicommiſsi defectu recordationis
56 teſtium, & mortis eorum, † huic difficultati ſuccur-
rere poteſt intereſſe habens in fideicommiſſo, facien
do examinare teſtes ſuper articulis de his bonis bene
concludentib. ad perpetuam rei memoriam citato
hærede grauato, prout examinare teſtes ad perpe-
tuam memoriam ſibi conceditur, cum non ſit in fa-
cultate ſua agendi ad fideicommiſſum eius condi-
tione pendente per l. in lege aquilia ſi deletum.ad l.
57 aquil. & ibi Bartol.ſecundum primam lect. † & quan
do non ſit in poteſtate actoris agendi, prout non eſt
in fideicommiſſario conditionali poſſe examinari fa
cere & publicari teſtes, ſicut poſſet reus, tenet Bald.
in

in auctent. ſed & ſi quis ab aliquo. colum. pen. num.
9. verſicul. item circa ſecundum. C. de teſti. Ang. in §.
fin. colum. ſecunda, verſicul. ſed tunc quæro. in auct.
eo. glo. in verſicu. teſtes. ibi, imo dico idem, in cap. ſi-
gnificauit. eo. & ibi Anton. de Butr. colum. ſecunda,
verſicul. primo quòd ibi, ac ibi omnes talem exami-
nationem concedunt actori pro actione in futurum
proſequenda adueniente conditione, idem firmat
Corne. conſil. 119. colum. 7. in princip. verſicu. & pro-
pterea dicunt. lib. ſecundo, Rebuf. 3. tom. pagin. 293.
58 nume. 3. † Idem de eo, quod de facili poſſet excidere
è memoria teſtium, poſſe indiſtinctè, etiam lite non
conteſtata teſtes recipi ad æternam rei memoriam,
ex not. per Barto. in l. 3. §. duæ colum. 2. in fin. num. 9.
de carbon. edi. tenet Alexand. conſil. 203. colum. un.
num. 9. lib. 2.

59 Cautio † autem huiuſmodi concipi & præſtari de-
bet ſub forma iſta, de bonis fideicommiſſo ſubiectis
ſeruandis dolo malo abfuturo, & reſtituendis die fi-
deicommiſſi cedente per rubr. & tot. tit. vt leg. nom.
60 cauea. † & in reſtitutione poſt modum veniunt res
ſi extant, ſi non extant culpa hæredis, venit precium,
ſicut venit actione ex teſtamento, cuius natura per
cautionem talem aliter non alteratur, per tex. & glo.
fin. in l. 1. §. ſi quis ſub conditione. eo. vt leg. nom. ca-
uea. & in l. ſi legati. de leg. 1. & ibi Bar. Bald. Caſtr. &
alij tradũt. Quod bene aduertas quia alia forma non
debet confici inuentarium & cautio huiuſmodi, ſci-
licet non deteriorando bona, vt videtur ſentire Ti-
ber. Decia. conſil. 49. nume. 63. libr. 2. quia non debet
dici niſi de ſeruandis bonis dolo malo abfuturo. &
61 non de non deteriorandis. quia † hæres interim eſt
dominus bonorum, poteſt eis vti frui, & ſi vſu conſu-
mantur, & pereant ſine culpa hæredis, ipſe non tene-
tur, ipſe Tiber. fatur dicto conſil. 49. nume. 4. poſui
latè ſupra lib. 3. interpr. 3. dubit. 5. ſolut. 3. ſub verſi. ter-
tio in ſumma.

62 Cautiones † quidem tales vbi non ſint pro im-
plendis conditionibus. vt eſt mutiana, non offerun-
tur, ſed peti debent ab his. quorum fauorem reſpici-
unt, vt præſtentur, Alber. in l. vxori. ſub nume. 3. de v-
ſufru. leg. Ruin. conſi. 91. colum. 3. nume. 10. lib. 2. Ay-
mo conſil. 59. ad fin. Alexand. conſil. 96. colum. 1. ſub
nume ſecundo, lib. 4. cum ſimil. per Iaſ. in l. vniuerſa.
colum. 1. & ſequent. C. de preci. Imper. offer. & Felin.
in c. ſi autem. colum. 3. de reſcript. Paris de Put. tract.
de ſindica. tit. de effi. ſindi. verſ. an & quãdo. Menoch.
de adipiſ. poſ. remed. 2. num. 97. & ſequen. Dec. conſi.
608. num. 2.

63 Cautiones † huiuſmodi præſtantur denique parti
intereſſatę, præſenti vel citatæ ex Bal. doctrin. in c. 2.
num. 3. de eo qui mit. in poſ. tradit Barb. conſi. 59. co-
64 lum. fin. libr. 1. † Alium autem non de familia & non
habentem intereſſe non poſſe opponere de cautione
non præſtita adducit Caſtr. conſilio 247. in cauſa quæ
vertitur Sauonæ. colum. 7. ſupra fin. verſ. præterea iſta
cautio. lib. 1.

Aduertat inſuper fideicommiſſarius, quòd ſi bona
fideicommiſſo ſubiecta conditione pendente diſſi-
65 parentur per grauatum etiam patrem, † poteſt præ-
cauere, ne talis diſſipatio vlterius procedat, eſt vulg.
text. in l. imperator. ff. ad Trebel. & ibi poſt alios bel-
liſſimè Alexand. declarat, & aliqua ad propoſitum
66 contra † patrem diſſipatorem bonorum aduentitio-
rum filij, quòd teneatur ad deſcriptionem bonorum
& præſtare cautionem adducit Boer. in deciſ. 61. addo
Bald. in ſuo tract. de duobus fratrib. colum. 4. ad fin.
verſ. quid ſi filius. inſerto poſt tract. Bar. eodem tit. &
verè eſt tracta. Bald. in pluribus conformis lecturæ
67 Bald. in l. filiæ. C. de famil. erciſ. † & quando pater ma-
lè adminiſtrat bona filij ea alienando, & negligit ac
permittit ea deſtrui, priuatur adminiſtratione & vſu-
fructu reſeruandis ſibi ſoli alimentis ex communi
doct. ſententia in d. l. imperator. tradit Aret. conſi. 72.
68 colum. 4. in 4. & 5. dub. in † extraneo grauato, & pro-
hibito per teſtatorem cauere, & diſſipante poſſe eum
cogi ad reſtituendum. tenet Bero. conſil. 92. libro ſe-
cundo, & Celſ. Hugo conſil. 81. Quid ſi hæres rogatus
non diſſipat, ſed non bene cuſtodit bona, quæ diſſi-
pantur ab alijs, perinde eſt ac ſi ipſe diſſiparet reſpon-
dit Bald. in auctẽ. contra rogatus. ſub nume 8. C. ad
Trebel.

Viſum eſt de cautionibus, quibus debentes con-
ſequi emolumenta ex vltimis voluntatibus poſſunt
ſibi præcauere, quòd cedente die habebunt, nunc in-
69 ſpiciendum eſt † ſi tales citius, cautioneque breuiori
ſatis deſiderio eorum facere poſſint per alios circui-
tus, per alienas manus non ituri, quod nempe acci-
deret, quando propria auctoritate, & impunè reli-
70 ctas res capere poſſent. hoc † vtique primum hæredi
inſtituto conceſſum arbitror quotieſcunq; bona hæ-
reditaria prius ab alio nõ fuerint occupata. quòd poſ-
ſit hæres propria auctoritate bonorum hæreditario-
rum poſſeſſionem apprehendere per l. cum hæredes.
in prin. ff. de a. quiren. poſſ. dicit Bar. in l. fi. ſub num.
16 de edi. diu. Ad. toll. ibi Bald. num. 2. Salyc. ſub nu-
me. 16. ver. Bar. vero. Dec. colum. 2. nume. 4. Caſtr. in l.
Titia cum teſtamento. §. 1. num. 3. de legat. 2. cum plu-
ribus cumul. per Tiraqu. in declara. vltima probatio.
tracta. le mort ſai. Ach. I. Mirandolen. ſuo tracta. adi-
71 piſc. num. 8 ita † hæredem ſtatim morte ſecuta defun-
cti debere acceptare apprehenſionẽ poſſeſſionis bo-
norum hæreditariorum, & multa commoda exinde
ſibi obuenire admonendo tradit Gualden. de art. te-
72 ſtan. titu. vlt. & caut. vlt. in princip. † Idem dicendum
eſt de ſubſtituto directo, quòd propria auctoritate ca-
pere poteſt relictorum bonorum poſſeſſionem, Ale-
xand. in l. Centurio. ſub nume. 6. & Ripa num. 52. de
vulg. refert & cum alijs Pariſ. conſil. 54. numero 2. lib.
73 3. † Non ſolum autem per ſe hæres & corpore ſuo, ſed
etiam per alium dicitur capere poſſeſſionem bono-
rum hæreditariorum, vt ſi defunctus poſſidebat ani-
mo ſuo, & corpore alieno, per colonum, inquilinum,
amicum, & hoſpitem, & hærede hæreditatem adeun-
te inter illos detẽtores. & cum orta videtur quædam
obligatio mutua ex quaſi contractu, l. paterfamil. §.
fin. de priuileg. credi. l. viam. C. loca. ex qua facilius il-
74 lorum detentio efficitur † poſſeſſio hæredis quàm pri-
mum, vel verbo quod dixerint ſe tenere nomine hæ-
redis, vel facto. quòd ſoluerint ei mercedem vel por-
tionem fructuum dominicam, itaque appareat eos
poſſidere nomine hæredis, exinde probari dicitur de
poſſeſſione apprehenſa hęredis, vt per glo. Ang. Imol.
& Alexand. in l. qui vniuerſas. § quod per colonum.
ff. de acquir. poſſ. Nat. conſil. 538. nume. 7. & ſeq. Bero.
conſil. 47. ſub num. 33. & conſil. 75. num. 23 lib. 3. Ro-
lan. à Val. conſil. 46. ſub nume. 11. 12. & ſeq. libr. 2. alle-
gando Afflict. in deciſ. 167. qui hoc dicit nume. 5. 6. &
loquitur de laborante terras nomine hæredis, & ſic
de colono partiario, & alios concord. allegando, vt
per eos, & hæredi ſoluendo cenſum. Bald. conſil. 330.
ſtatuto cauetur. colum. ſecunda, nume. 6. libr. primo.

75 Quod enim loquimur videtur magis firmandum †
in colono partiario, vt poſsideat facilius nomine hæ-
redis, quia quaſi ſocietatis iure lucrum & damnum
ſentiendo tenet cum domino fundi, per text. in l. ſi
merces. §. vis maior. ff. loc. & per not. in rubr. C. de a-
gri. & cenſi. lib. 11. quo quidem fundi domino defun
cto talis quaſi ſocietas morte ſoluta. §. ſoluitur. inſtit.
76 de ſociet. facilius tranſitum facit in hæredem † qui et-
iam dicitur dominus. §. item extraneus. inſtit. de hæ-
red. qual. & diffe. & pro vna & eadem perſona repu-
tatur hæres & defunctus in princ. in auct. de iureiur.
à mor. præſt.
77 Fideicommiſſarij † autem, & legatarij. regulare,
& cautius eſt, ſi poſsint rem legatam vel fideicom-
miſſo ſubiectam capere ex manu hæredis grauati,
quia talis res ſic ab eo legatarijs & fideicommiſſarijs
præſtanda, & reſtituenda eſt per l. legatum. cum gloſ.
de legat. ſecundo. §. 1. inſtit. de leg. tot. titu. ff. & C. ad
78 Trebel. † Si verò non ab hærede iam effecto per adi-
tionem hæreditatis. ſed auctoritate propria auſi fue-
rint relictam rem inuadere, & eius poſſeſsionem ca-
pere amittunt iura ſua per l. non eſt dubium. C. de le-
ga. & ibi gloſ. & doctor. maximè Bart. in fin. aliquan-
do accipiunt rem iam ab hærede poſſeſſam, & Saly-
cet dicit quando accipit rem legatam iam per hære-
dem apprehenſam, idem Ange. & Caſt. quando poſt
aditam hæreditatem, & apprehenſam poſſeſsionem
per hæredem occupat, idem ibi Iaſ. ad princip. & ſic
dicitur appreheſa res relicta cum vitio. ad idem Caſt.
conſil. 395. quantum ad id. ad fin. libr. 1. Capr. conſil.
68. in fi.
79 Idem locum † habet in fideicommiſſario vniuer-
ſali occupante propria auctoritate aliquam rem fi-
deicommiſſo ſubiectam prius per hæredem poſſeſ-
ſam, quòd ius fideicōmiſsi amittat quoad rem ipſam
occupatam, per text. in l. Paulus. ff. ad Trebel. & ibi
gloſ. & doct. Caſtr. conſil. 292. circa primum. colum.
fin. verſicu ſi tamen dictus. libr. 2 Socin. conſil. 33. co-
lum. fin. verſic. circa quintam quæſtionem. libr. 1. vbi
latè diſtinguit, & ſequitur etiam in caſu, quo iure in-
telligeretur facta reſtitutio fideicommiſsi cum con-
cord. per Tiraq. le mort ſaiſit. part. 2. decla. 10. num. 2.
80 per Deci. conſil. 438. ad fin. † debet tamen fideicom-
miſſarius petere poſſeſsionem ab hærede, & probat
Deci. d. conſil. 438. ad fin. & conſilio 424. colum. fin.
nume. 17. 18. Pedemon. deciſ. 33. ſub nume. 23. Guliel.
Bened. in capit. Raynutius. part. ſecunda, verſicul. ſi
abſque liber. more. 2. tracta. de fideicommiſſ. & legat.
nume. 145. vbi tamen nu. 148. fol. 74. dicit quòd nun-
quam vidit practicari pœnam dictarum legum quo-
ad priuationem iuris, ſed inuaſores alia puniri, vt ibi
per eum. Tamen vbi concurrerent requiſita per di-
ctas leges in eo ſolo, quòd earum pœnæ non fuerint
practicatę, non eſſet fundādum prout d. l. ſi quis ma-
ior. C. de tranſact. dicit Corne. conſil. 246. colum. 2.
verſic. tamen his. lib. 3. ſed in eo quod non eſſet inua-
dens in dolo malo & lata culpa Plot. de in lit. iur. §. 2.
nume. 25. 26. 27. adde Io. Mar. Riminal. conſil. 262. ſub
num. 23.
Licet enim doct. in d. l. non eſt dubium. loquen-
tes de legatario, vel fideicommiſſario occupante rem
relictam exemplificent in accipiente legatario pro-
pria auctoritate poſſeſsionem rei legatę poſt aditam
hæreditatem, & captam poſſeſsionem per hæredem,
81 quaſi † quòd debeant concurrere duo ſecundum ali-
quos, ſcilicet quòd ſit adita hæreditas per hæredem,
& quòd per eum fuerit appreheſa poſſeſsio eiuſdem
rei per legatariū poſtea occupatæ. Tamen hoc verius
videtur ex ſententia communi legum & doct. quòd
vnum ſufficit, ſcilicet fuiſſe per hæredem grauatum
aditam hæreditatem abſque eo quòd acceperit poſ-
82 ſeſsionem rei poſtea per legatarium occupatæ, quia †
hæres per aditionem hæreditatis ſolā dicitur acquiſi-
uiſſe dominium omnium ſingularum rerum hære-
ditariarū. l. hæres in omnes. ff. de acquir. hæred. & ibi
Caſtr. & alij tradunt, & l. cum hæredes. in princip. ff.
83 de acquir. poſſeſſ. † & tales res bonaque hæreditaria
poſt aditam hæreditatem per hæredem nequaquam
amplius vacantia dici poſſunt per text. à contr. ſenſu
in l. vacantia. C. de bon. vacan. libr. 10. & in l. item ve-
niunt. §. aptanda. ff. de peti. hæred. & in l. 1. §. diuus. ff.
84 de iur. fiſc. † tunc enim dicuntur bona vacantia cum
omnes deficiant quibus erat ſpes adeundi hæredita-
tem, dicit Bart. in l. fideiuſſor obligari. §. fin. verſic. ſed
85 dico. ff. de fideiuſſ. Ergo † legatarius vel fideicōmiſ-
ſarius ingrediens bona non vacantia, cum vitio dici-
tur ingredi ſibi ipſi ius dicens occupando ea quæ de-
bet ab hærede extante petere l. 1. in princ. ff. quor. leg.
Dec. conſil. 467. nume. 12. & ſua poſſeſsio vitioſa dici-
tur quam occupauit, ſcilicet poſt aditā hæreditatem
& per hæredem dominum effectum, vt explicat cla-
rè Gul. Bened. in d. cap. Raynutius. part. 2. verſ. ſi abſ-
que liber. more. 2. de lega. & fideicom. nu. 145. Guid.
Pap. conſil. 17. ad fin. ſic talem occupatorem eſſe pri-
uatum omni ſuo iure veriſsimum putat & probat in
ſpecie Calcan. conſil. 20. ad fin. & conſi. ſeq. colum. 2.
ver. & quia in fin. & ſimpliciter antequam hæres adi-
uiſſet hæreditatem, non eſſe poſſeſsionem fideicom-
miſſarij vitioſam, ponit Menoch. tracta. adipiſc. poſſ.
remed. 4. num. 636. quem non approbat Ioſeph. Aſsi-
ſien. deciſ. Peruſ. 47. nume 2. & bene quia ſimpliciter
& cum vitio quando ignorante hærede occupauit di
cit Caſt. in l. filiā. ff. ad Trebel. & ibi Alex. tenet quan-
do propria auctoritate ius ſibi dicit aſſentiente Deci.
dicto conſi. 467. num. 12. & Ruin. conſil. 78. in fin. lib.
86 3. † adita hæreditate per hæredē fideicommiſſarium
occupantem bona hæreditaria incidiſſe in pœnam,
dicta l. non eſt dubium tenet Socin. conſi. 33. colum.
fin. verſic. circa quintam. libr. 1. ſequitur Pari. conſil.
54. libr. 3. idem & apertè Dec. conſil. 424. colum. fin.
nume. 18. cum vitio poſt aditam hæreditatem à con-
trario ſentit Alciat. conſil. 17. ſic de iure clarum. num.
7. libr. 9. alternatiuè poſt aditam hæreditatem vel ap-
prehenſam poſſeſsionem per hæredem aſſerit Capra
conſilio 3. numero 33. & conſilio 68. ad fin. numero
12. & Iaſ. in d. l. non eſt dubium. poſt princ. C. de lega.
ponderando quando bona non eſſent vacantia Vall.
conſil. 78. ſub nume. 3. prout modo probaui non dici
bona vacantia poſt aditam hæreditatem per hære-
dem, ita poſt aditam ſimpliciter tenet Tiraqu. tract.
le mort ſaiſit. in 2. part. declat. 10. num. 3. in fi. & pro-
bat Calca. d. conſ. 20. in fin.
Hæc autem incidenter tacta noſtro interpreti in-
87 ſeruiunt ad cognoſcendum, quando † fideicommiſ-
ſarius cum ſua vitioſa poſſeſsione tentauerit impedi-
re executionem teſtamēti pro poſſeſsione adipiſcen-
da acquirendaq; hæredi, quòd repelli debeat, vt per
doct. in l. fin. C. de edi. di Adri. toll. & d. l. filiam. ff. ad
Trebel. Menoch. de adipiſc. d. remed. 4. numero 635.
Gabr. Rom. de com. opin. lib. 4. de fideicom. concl. 5.
num. 2.
88 In propoſito breuis ſit concluſio, quòd † fideicom-
miſſarius

miſſarius ſiue alius contradicendo impedire non po
teſt immiſsionem hæred. in poſſeſsionē exequendo
teſtamentum, niſi fuerit in poſſeſsione licentia ex-
preſsè, vel tacitè data per teſtatorē, vel reſtitutionem
habeat verbalem quam fieri nunquam vidi. vel per-
miſsione hæredis, vt de reſtitutione verbali per Deci.
in d.l.fin.num.25.de licentia teſtatoris, modo dicam
etiam de permiſsione hæredis per Dec.in d.l.fin. ſub
num.41.verſic. & hoc in ſimili. & text in l.1.in princ.
& §.quod ait prætor. eo ſ.ſciente & patiente per Caſt.
in d. l. filiam. dicentem eum non poſſe incontinenti
docere de virib. fideicommiſsi, quia erat relictum in
codicillis, qui tunc non poterant haberi, aliud exem
89 plum hoc poteſt addi, quia † in teſtamento, puta an-
tiquo talis contradicens, & ſe fideicommiſſariū præ-
tendens non erat nominatus, & non poteſt ſe pro-
bare comprehenſum & vocatum, niſi indagine lon-
ga probatoria, quæ non admittitur in tali ſummario
poſſeſſorio executiuo teſtamenti alicuius vltimi de-
functi. probat Deci.conſil.424. colum. fin. nume. 19.
conſil.467.colum pen.verſ.præterea.& nume.13. ſe-
quitur Socin.Iun.conſil 73.num 19. lib.1.Vall.conſi.
1.num.73.lib.1.ponit Achil.Mirand.tract.ad pii poſ-
90 ſeſ.num.12.& num.42.verſ.& ius num.† Vel poſſeſ-
ſio quam tenet fideicommiſſarius, vel legatarius poſ
ſet per hęredem auocari remedio quorum bonorum
vel quorum legatorum, glo.Bart & alij in d.l.filiam.
verſic.hæres poſſet detrahere legitimam, trebelliani-
cam, vel falcidiam, propoſitam hanc concluſionem
probant alleg.per Vall.d.conſil.78.num.14. cum ſeq.
lib.3.& per Ioſeph Aſsiſien.d.Peruſi. deciſ.47. nume.
19.20.21.& per Tiraq.d.decla.10.nu.3.4. par.2. tract.
le mort.ſaiſit.& per Gabr.Roma.d.concl.5.nume 4.
tit.de fideicom.lib.4.de commun.concluſ.& Caſtan.
conſil.19.num.63.& Neuiza.conſil.33.num.14. Alci.
conſi.43.grauiſsime præſes.num.17.li. 5.Gozad.con-
ſil.93.num.10.Bero.conſil.60.nume.9.lib.2. Hippol.
Rimin.conſil.91.num.23.24.vbi concord.ex profeſſo
cumulat.

Quibus autem ex locis duæ eliciuntur concluſio-
91 nes, vna eſt quòd † fideicommiſſarius vel legatarius
abſque licentia à teſtatore vel ab hærede habita pro
pria auctoritate ante aditam hæreditatem palàm in-
grediens poſſeſsionem bonorum, vel ignorans veri-
ſimiliter hæreditatem aditam excuſatur à pœna amiſ
ſionis iurium inducta per dictam l.Paulus. ff.ad Tre
bel.& d.l.non eſt dubium.C.de lega.vt per Oldr.con
ſil.107.colum.fin.in 6.quæſt.Rom.conſil.312.in prin-
92 cip.Celſ.Hugo conſil.24.nume.4.† præterea excuſa-
tur in cauſis relictorum factorum eccleſię Capra con
93 ſil.32. num. 13.† Item excuſatur legatarius continuās
retinere res legatas, prout tenebat viuente teſtatore,
& penes ſe habebat, hoc pro cauſa probabili talis ex-
cuſationis habendo, Alciat.conſi.131. optimè viſo te-
ſtamento.num.3.lib.9.cum alleg.per Menoch.tract.
94 de reti. poſſeſ. remed.3. nume. 645. † ſed vti poſſeſſor
cum vitio non poteſt impedire hæredem, quin im-
mittatur in poſſeſsionem bonorum hæreditariorum
pro executione teſtamenti Ang.Caſtr.& Alexand.in
dicta l.filiam.ff de Trebel.Bero.d.conſil.60 nume.9.
Hippol.Rimin.d.conſi.91.num.23 & ſeq.alleg. ſupra
proximè.

95 Altera eſt, quòd † fideicommiſſarius, ſeu legatarius
poſt aditam hæreditatem & apprehenſam poſſeſsio-
nem per hęredem inuadens poſſeſsionem bonorum
relictorum propria auctoritate non ſolum non im-
pedit immiſsionem hæredis in poſſeſsionem. ſed et-
iam cadit à iure ſuo per d.l.Paulus. & d.l. non eſt du-
bium. & ibi gloſ.& doctor.Caſtren.conſil.395.quan-
tum ad id.ad fin.lib.1.& conſil.292.circa primum.co-
lum.fin.verſic.ſi tamen dictus Galganus.lib.2.Guid.
Pap.conſil.115.num.3.Chaſſanæ.d.conſil.19.num.66.
96 Riminal.d.conſil.262.num. 22.23. vbi latè declarat †
quādo locum habeat pœna d. l. non eſt dubium.De-
ci.conſilio 438.ad fin. Capra conſil 63.clarè Alexan-
dri.conſil.124.ad fin.Pariſ.conſil.89.ad fin.lib.2. & a-
pertè Caſtren. in l.Paulus.ff.ad Trebel. probat idem
Plot.tracta.de in litiſur.§.2.num.27.& alij in locis ſu-
pra alleg. & hoc procedit in legato ſpeciei, in legato
autem generis vide not.in l.extat.ff.de eo quod met.
cau.ita Ang Aret.tract.de teſta.in gloſ.28.in fin.& A-
lexand.& Ang.in d.l.Paulus. Bald. & alij in d. l. non
eſt dubium.

De licētia nunc teſtatoris data fideicommiſſario,
vel legatario propria auctoritate capiendi bona reli-
cta dicendum eſt, quòd & magis conuenit propoſitę
dubitationi explicando cautelas, quibus facilius ap-
pareat via fideicōmiſſarijs, ſeu legatarijs conſequen-
97 di relicta, alibi namq; dictum eſt † teſtatorem haud
dubiè poſſe dare fideicommiſſario, & legatario licen
tiam & poteſtatem auctoritate propria capiendi poſ
98 ſeſsionem legatorum, & expreſsè & tacitè.† expreſsè
quando teſtator dicit quòd fideicommiſſarius, ſeu
legatarius ſtatim ſequuta morte teſtatoris, vel adue
niente die conditionis legati, vel fideicommiſsi poſ-
ſit, & valeat a ſe ipſo auctoritate propria accipere, ca-
pere, & tenere bona relicta abſque requiſitione ali-
cuius per text.ſingu.gloſ.Bar. num.4.Bald. Cuman.
num.3.Caſtr.nume.2.Imol.ad fin.in l. Titia cum te-
ſtamento. §. 1. de leg.2.& Ange.Aret.in d.gloſ.28.lo-
quētes in legatis & hoc erat quoddam quintum ge-
99 nus legatorum.† quando teſtator dicebat legatario,
accipe à te ipſo, id eſt, per te ipſum, tua auctoritate, ita
legatarius poteſt tunc ſibi ius dicere cum armis non
iniurioſus, id eſt, ſine percuſsione, ſed ad terrorem il-
100 lius, qui illicitè reſiſtit, † & ad iuſtitiam poſſeſsionis
licitum eſt vti armis. hæc Bald.in l.1.num.17.com. de
101 leg.† Idem in fideicommiſsis poſſe per teſtatorem da
ri facultatem fideicommiſſarijs propria auctoritate
ingrediendi poſſeſsionē probant Ang & Alex.in d.l.
Paulus.ad Trebel.expreſſè Bald. conſilio 234 veritas
eſt iſta.verſic.ſed vnum.libr. 3.ſequitur Dec.d.conſil.
424.num.15.in fin.idem Grat.conſil.vlti. ſub nume.
50.lib.1.ponit Gabr.Rom.d.concl.5.num.5.tit de fi-
102 deicom. † tunc enim dignoſcitur per teſtatorem ex-
preſsè datam eſſe licentiam fideicommiſſario, ſeu le-
gatario auctoritate propria accipiendi, quando ver-
ba executiua ſunt directa in eum per d. l. Titia cum
teſtamento.§.1.& ibi gloſ. tradit Bald. conſilio 86.te-
ſtator diſpoſuit, libr. 1. firmatur ex not. per gloſſ. Bart.
103 Bald.& ali.in l.Lucio. de leg.2.† Ex eo etiam quando
idem fideicommiſſarius conſtitutus eſt executor diſ-
poſitorum in teſtamento per l. fiſtulas.§. fundum.ff.
de actio.empti.probant Bald.Ange.Salyc.licet dicat
tacitè & Caſt.Alex.& Iaſ.in d.l.non eſt dubium.Dec.
conſil.243.colum.2.in princ.ver. ſed in caſu.& conſi.
418 colum.2.num.4. vel etiam tacitè ſic data dicatur
licentia, vt dicit ibi.

104 Tacitè † verò deprehenditur data licentia per te-
ſtatorem legatario, vel fideicōmiſſario capiendi pro-
pria auctoritate bona relicta ex eo, quòd verbis dire-
ctis datio legati ſeu fideicommiſsi concepta & for-
mata

mata eſt, de quorum verborum directorum regulis & exemplis ſatis ſuperque actum reperies ante lib. 3. interpr. 2. dubit. 1. ſolut. 2. quæ in hoc incidunt demõſtrando id eſſe, quãdo vocatus quis ſit legatarius vel fideicommiſſarius, non per alienam manum, ſed per
105 ſuam poteſt capere † nihilominus in ſpecie referam exempla aliqua verborum, quibus doct. tradunt cenſeri tacitè per teſtatorem datam licentiam capiendi propria auctoritate, vt ſi teſtator mandauerit non impediri, nõ moleſtari legatarium in re legata, Dec. dict. conſil. 418. colum 2. num. 5. conſil. 424. colum. fi. num. 17. conſil. 476. in fin. Iaſ. in d. l. non eſt dubium. in 1. limit. Socin. iun. conſi. 86. ad fin. lib. 1. Boer. deciſ. 156. num. 18.

106 Si † prohibuerit vim fieri fideicommiſſario vel legatario in rebus legato, vel fideicommiſſo relictis Alex. in l. nemo poteſt. colum. 4. nume. 14. de leg. 1. Roman. ſingul. 87. aduerte, Plot. de in lit. iur. §. 2. numero 29.

107 Si teſtator † dixerit quòd poſsit liberè habere & diſponere de rebus legato, vel fideicommiſſo ſubiectis, reprobando Cum. conſil. 114. ad fin. ex ſignificato dictionis, liberè, latè probat Iaſo. in d. l. nemo poteſt. in 2. lect. colum. 10. verſic. & per iſta tria, ſequitur Alciat. conſil. 131. optimè nume. 5. libr. 9. cum pluribus ſimil. de hac dictione liberè, in meo conſilio 117. numer. 38. libr. 1. Alexand. conſilio 43. num. 4. Nat. d. §. 2. num. 28.

108 Si † iure inſtitutionis fuerit factum relictum in re certa. Alex. in l. quoties. colum. 2. in fin. ver. nam cum teſtator. C. de hæred. inſtit. conſilio 138. colum. penul. ſub nume. 24. in fin. libr. 1. vbi de communi, Franc. in cap. 1. colum. 10. verſicul. 6. quia de teſta. in 6. Iaſ. in d. l. non eſt dubium. in 3. limit. Deci. conſil. 278. colum. pen. num. 5.

109 Si † in diſpoſitione legati ſint appoſita verba hæc, cum omni iure, & actione eidem teſtatori competente Curt. iun. conſ. 127. col pen. in princ.

110 Si appoſita † ſit clauſula, omni modo meliori, dixi alibi, & repeto tenet & in fideicommiſſario vniuerſali, Grat. conſil. vltim. num. vltim. lib. 1. Cur. iun. in d. l. fin. num. 49. de edi. diu. Adri. toll. & Paſeth. Ferrari.
111 conſil. 140. num. 10. † idem de clauſula precarij, vel conſtituti per teſtatorem appoſita in teſtamento Tiraquel. de conſtitut. part. 2. amplia. 23. num. 4. 5.

112 Si † appoſitum ſit verbum directum, ſit hæres inſtitutus, voluit eum eſſe hærdem, & in fideicommiſſario vniuerſali. tenent Alexandri. conſil. 43. columna. 2. num. 5. 6. & Alcia. conſil. 43. grauiſsime præſes. num. 17. 18. lib. 5.

113 Si † teſtator expreſſè prohibuerit alienari rem aliàs fideicommiſſo ſubiectam, & aliàs de iure communi alienari prohibitam, aut. res quæ. commu. de lega. ſequuta alienatione prohibita per teſtatorem fideicommiſſario vocato, intelligitur data licentia non inferendo vim alij, propria auctoritate ingrediendi poſſeſsionem rei alienatæ contra prohibitionem teſtatoris, & iuris communis ſimul, quaſi hæc importent manus iniectionem per gl. iuncto tex. in verſ. licentiam. in aut. vt de cete. commut. & per Bald. in ca. 1. §. hoc quoque colum. 3. num. 9. de ſucceſſ. feu. & per not. in l. filiusfamil. §. diui. de legat. 1. latè reſpondit Bero. conſilio 91. colum. 2. & ſequent. lib. 2. his itaque & ſimilibus exemplis directorum verborum demonſtratur licentia per teſtatorem tacitè data fideicommiſſario vel legatario auctoritate propria ingrediendi poſſeſsionem rei legatæ, vel fideicommiſſariæ, vt doctor. allega. tradunt, & Menoch. proſequitur tract. de adipiſcen. poſſeſſ. remed. ſecundo. in duodec. quæſtion.

Aduerte tamen & intellige, quòd prædicta de licentia teſtatoris ad capiendam poſſeſsionem procedunt, † ſi teſtator tempore ſuæ mortis per ſe & non 114
per alium relictas res poſsidebat, per l. quamuis. §. 1. & not. in l. quod meo. ff. de acquiren. poſſeſsion. firmat ſingulariter Guid. Pap. in quæſtio. 609. item etiam in diſcurſu ad illud enim tendit, quòd fundanti ſe in clauſula conſtituti hæc non prodeſt, niſi probetur cõſtituentem poſsidere tempore conſtituti concordan. collegit Tiraquell. tractat. de conſtitut. part. 3. in 1. limitatione, num. 8. & hoc locum habere dicit contra tertium, ſecus eſt contra hæredem conſtituentis, vel habentem cauſam ab eo, vt in dicta prima limitat. nu. 20. 23. Tantundẽ poteſt dici in ſpeciẽ noſtra quòd deciſ. alleg. Guid. Pap contra tertium & non contra hæredem teſtatoris, vel ab eo habentem cauſam procedat. item locum non habet in antiquis. Nat. conſil. 225. num. 11. Aym. de antiq. temp. par. 1. nume. 315. vbi declarat.

Item aduerte ac intellige quod duo in ſpecie propoſita Bald. dicta contraria videntur, vnum eſt in l. 1. num. 18. com. de legib. vbi Bald. dicit not. quòd † teſtator poteſt legatario committere executionem 115
proprij legati, nec oportet iudicem adire. alterum eſt in conſil. 234. veritas eſt iſta. lib. 3. vbi Bald. ad fin. dicit quòd † habens à teſtatore licentiam propria auctoritate rei fideicommiſſariæ poſſeſsionem apprehendendi, auxilium prętoris implorare poteſt cum velit, vt licentia data ſibi a teſtatore, ne vis & iniuria fiat ei, quòd pro eo quod habens talem licentiam a teſtatore, debeat requirere auctoritatem prætoris, & obtinere licentiam à prætore citata parte allegat Iaſ. conſil. 146. col. 2. verſ. item & quando lib. 4. Idem pro hoc quòd debeat vti tali licentia auctoritate prætoris allegando ſequitur Tiraq. tracta. le mort ſai. decla. 10. nũ. 4. 2. par. & Boer. deciſ. 156. num. 15. 16. Quorum autem dictorum concordia & conciliatio facilis eſt, nam pro comperto habetur † à pari procedere licentia capiendi propria auctoritate poſſeſsionem, conceſſa à teſtatore legatario & à parte parti ex conuentione per l. creditores. C. de pign. vt per glo. Bar. Cum. Caſt. & Imo. in l. Titia cum teſtamento. §. 1. de leg. 2. ſicut ergo qui habet ex conuentione licentiam capiendi rem propria auctoritate, poteſt ſi vult, & ex ſe ipſo capere poſſeſsionem, & vrbanius agendo cum licentia iudicis, vt exponendo verbum, debent, i. poſſunt, tradunt glo. Bart. & alij in d. l. creditores. & Affli. in deciſ. 326. Ita † dicendum eſt habentem licentiam à teſtatore capiendi poſſeſsionem rei ſibi relictæ, poteſt eam adipiſci ſi vult ſua auctoritate aliter non adeundo iudicem. hoc caſu bene loquitur Bald. in d. l. 1. nume. 18. com. de leg. magis ciuiliter. & vrbanè agendo poteſt poſſeſsionem apprehendere, & cum auctoritate iudicis eum adeundo, & ſe aſſociari petẽdo, hoc caſu etiam & bene loquuntur Bald. d. conſil. 234. & Iaſ. Boer. & Tiraq cum ſequent. in locis àlleg. & propriè Signo. conſil. 4. colum. pen. num. 16. Tamen primum dictum Bal. † limitarem forſe tenendum quando poſſeſsio rei relictæ eſt vacans, & hæreditas eſt iacens, quod tunc legatarius vel fideicõmiſſarius abſq; iudicis auctoritate poſſet ſua auctoritate ſibi exequẽdo poſſeſsionem capere, vt ipſe Bald. dicit d. l. 1. nu. 18.
116 117 118 119 120

com.

com. de leg. & Bero. tenet conſ. 91. nu. 19. lib. 2. Rimin. Iun. conſ. 336 num. 14. 15.

121 Quando † autem hæreditas eſſet adita, & poſſeſſio non eſt vacás, debet heres, vel poſſeſſor citari qualiquali petitione porrecta coram iudice, & ab eo implorari auxilium effectuali executioni demandandi licentiam à teſtatore conceſſam, vt bene Bald. tradit d. conſil. 234 lib. 3. & ſequuntur Boer. d. deciſ. 156. nume. 16. Tiraquel. d. decla. 10. nume 4. poſt Ia. d. conſilio 146.

122 Ex hoc Bald. conſil. in fi. notatur, quod † ſi non eſſet talis licentia teſtamenti, fideicommiſſarius ita via executiua non obtineret immiſsionem poſſeſsionis, quia id ſibi conceditur ſecundum terminos d. l. Titia cum teſtamento. §. 1. de leg. 2. & non l. fi. de edi. diui Adr. tollen. vt ibi conſ. alleg. ponit Bald. & Rip. in l. 1. in princ. col. 2. num. 9. & ſeq. ff. quorum legat. cum ſim. per Menoch. de adipiſ. remed. 2. num. 42. & ſeq. & remed. 5. num. 31.

123 Ex conſ. quoque Iaſonis alleg. collige, quod † ſtante ſtatuto, vt fere extat in omnibus ciuitatibus Italię, & in Gallia conſuetudo extat quòd poſſeſsio defuncti continuetur in hæredem, ad quem ſic transfertur poſſeſsio abſq; alia noua apprehẽtione, vt dicit Caſtr. in l. hæres. la 1. ff. de acquir. hæred. cum concord. per Tiraquel. in 6. decla. præfat. le mort ſaiſit. fideicommiſſarius tunc etiam ex amplo teſtamento dante licentiam capiendi bonorum hæreditariorum poſſeſsionem ingreſſus, vt pleroſque fideicommiſſarios vidi ſic nimium properantes, debet expelli à tali poſſeſsione & eam dari & confirmari hæredi, reſeruatis iuribus ſuis fideicommiſſario, vt ibi Iaſ. in 2. col. dicit ita fuiſſe iudicatum, & ſeruatum per excelſum ſenatum Mediolanen. idem etiam alios allegando probat Gozad. conſil. 93. numer. 11. ſtante enim tali ſtatuto, duo inſolidum poſsidere non poſſunt, ideo firmanda eſt poſſeſsio hæredi tenet Fulgo. conſi. 230. in quæſtione vertente, vltra med. verſ. præterea cum per ſtatutum. Caſſan. conſi. 19. num. 49. Tiraq. d. declar. 10. num. 4. 2. par. d. tracta. le mort ſai. Boer. d. deciſ. 156. nume. 16. huius ſententiæ rationem eſſe credo, quia teſtator ſic licentiam dando vel aliter diſponendo non poteſt ſubuertere continuationem poſſeſsionis in hęredem vniuerſalem cõceſſam à lege municipali per l. nemo

124 poteſt. de leg. 1. & ibi not. per doct. † cui quidem legi municipali teſtator derogare non poteſt, quamcunque clauſulam apponat in teſtamento, etiã cum pœna in terminis probat Gul. Benedi. in ca. Raynutius. par. 2. verſ. mortuo itaque teſtatore. 2. ſub num. 72. refert cum alijs & ſequitur Tiraqu. d. tracta. le mort ſai. decla. 3. nume. 2. 7. par. eóſdem referendo ſequitur & Rimin. iun. conſil. 91. nume. 28. & Petr. Anto. Anguſ. Placent. in mater. vlt. volun. lib. 6. conſi. 59. num. 7. & ſeq. conſ. 61. num. 6. & ſeq.

125 Caueat ergo † fideicommiſſarius, vel legatarius, ne præceps ſit, & nimis properans in ingrediendo auctoritate propria poſſeſsionem rerum relictarum, ne ſe in diſcrimine ponat vel amittendi omne ſuum ius per d. l. Paulus. ff. ad Trebel. & l. non eſt dubium. C. de lega. vel inuadendi poſſeſsionem, quę demum vitioſa ſit, & ei aufertur, & conceditur hæredi. vt per Bar. Caſtr. & Alex. in l. filiam. ff. ad Trebel. Pedemon. deciſ. 23. nume. 26. vt ſupra demonſtratum & dictum eſt, ita uam cauſam forſan alioquin bonam, vel in

126 periculum, vel in longum trahis, † vide tamen caſus 21. enumeratos adductos, & iure probatos, quibus poteſt quis ꝓpria auctoritate ius ſibi dicere per Affli. ſuper conſtitut. Regni. libr. 1. Rub. de cultu pac. & gener. pac. ſer. nume. 17. & ſequent. Verùm vt magis tute ſuum conſequatur de præparatorijs quibuſdam alijs perſcrutandum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Litigare aut contendere volens pro obtinenda executione teſtamenti in ſui fauorem & commodum, quæ prauidere ac præparare debeat.*

2 *Duo videntur neceſſaria in litigare volente, ſi quod ius habeat, item & ſecundo quòd pecuniam, declarando tamen ſano modo hanc pecuniam, vt ibidem, & nume. ſequen.*

3 *Perſonæ miſerabiles quæ dicantur latiſsimè ibidem ponitur.*

Et quas prærogatiuas habeant prædictæ perſonæ. 4. 5.

9 *Præparatoria iudiciorum qualia ſint.*

7 *Expenſæ litis & victus arbitrio iudicis æſtimãdæ, ſunt præparandæ aliquibus perſonis indigentia ipſa vrgente, & vide verb. alimentis.*

Quod arbitrium habet fundamentum & in iure & in facto. ibid.

8 *Alimenta pupillo inopi pro modo facultatum quæ pro parte ei vendicabantur per accuſationem inofficioſi teſtamenti. ſunt decernenda per aduerſarium vſque ad finem litis.*

9 *Filius dum deliberat debet habere alimenta ex hæreditate.*

Alimenta ſunt præſtanda filio ex hæreditate quàmdiu deliberat.

10 *Alimenta ſunt præſtanda per maritũ liberis ex eo procreatis dum pendet controuerſia ſuper matrimonio.*

11 *Alimẽta ſunt miniſtranda monachis accuſantibus Abbatẽ donec cauſa finiatur.*

12 *Alimenta præſtantur pro contingentia perſonarum indigentium, & caſuũ occurrentium moderandorum arbitrio iudicis, inſpecta perſonarum, facultatum & caſuũ qualitate.*

Exempla ponuntur, vt patet num. 13.

14 *Alimenta & ſumptus neceſſarij debent præſtari electo & promoto ad aliquam prælaturam, ex redditibus eius prælaturæ quoad vſq; eam obtinuerit. Idem in Abbate priuato agente reſtitutorio iudicio.*

14 *Electus & promotus ad prælaturam an debeat habere ſumptus interim quouſq; eam obtinebit. vide ibid.*

15 *Alimenta præſtantur Abbati priuato, agenti poſtea iudicio reſtitutorio.*

16 *Alimenta & expenſæ litis ſunt danda filio interim litiganti cum patre pro alimentis conſequendis.*

17 *Alimenta ſunt præſtanda vxori à marito, & ſumptus litis, lite ea durante cum marito, ceſſante culpa vxoris, & de ſuo iure coniecturis pro illa extantibus.*

18 *Alimenta & ſumptus litis præſtantur illi, qui pro legitima vel hæreditate patris vel contra teſtamentum patris litigat, à fratre, ſorore, patruo vel alio, cum quibus litigat, lite durante ſcilicet. Et quando hæc procedunt & in qua inſtantia, vide ibi cum materia late, vbi & de communi atteſtatur.*

Fallit prædicta concluſio. 8. modis non procedere. 19. quibus non fit talis præſtatio ſumptus litis.

Primo ſi talis petens non ſit in quaſi poſſeſsione filiationis. 20.

Si petens ſit diues vel aliunde ſe alere poſſet. 21.

Si ſit ingratus & talia commiſerit vt eſſet hereditate priuandus. 22.

Si vendiderit vel renunciauerit hereditatem vel bona, & contrauenientes petierit reſciſſionem. 23.

Nec locum habet in filijs adoptiuis. 24.

Item ſi filij ſint ſpurij & alij naturales quibus non debentur bona paterna nec legitima. 25.

Fallit in alimentis præteritis, intelligen. vt ibi. 26.

Item ſi collaterales petant hereditatem fratris vel conſobrini. 27.

Quid in paupere litigante cum diuite, dic vt numer. 28. 29.

28 Expenſæ litis an & quando ſint ſubminiſtrandæ pauperi extraneo litiganti cum diuite. 29.

30 Executor meris legatorum ad pias cauſas pro his legatis exequendis nil conſequi debet, ſed gratis quæ geri oportet gerenda ſunt.

31 Epiſcopus, curia ſua, vt notarij non debent aliquid accipere de ſumma relicta pauperibus pro eorum labore.

32 Alimenta & litis ſumptus in ſubſidium indigentium perſonarum ſunt taxanda per iudicem in princ. & in qualibet parte iudicij, poſt ſententiam & eius executionem & vt ibi.

33 Iudex debet prouidere pauperibus, debilibus, ac alijs miſerabilibus perſonis, fœminis & de procuratore & aduocato, qui cauſam earum ſuſcipere habeant conſulere & alia peragenda perficere.

34 Aduocatus peritior qui poſſit inueniri in ciuitate eſt eligẽdus cum vtilius reputetur habere bonum aduocatum quam iudicem & quare ibid.

35 Aduocatus magis poteſt adiuuare amicum ſuum, quàm poſſit iudex, modò id agat cum iuſtitia, alias ſibi gehennã pararet.

36 Aduocatus, vero ſimile etiam ſi minus ſit verum defendit, iudex verò ſemper in cauſis verum ſequi debet.

37 Litigans cupiens obtinere, quod ſibi præparare debeat pro victoria obtinenda.

38 Aduocatus electus ab aliquo quid agere primo debeat cum reliquis, 46. cum alijs ſequentibus.

39 Famulus debet à domino licentiari, vt demum pro eo poſſit teſtificari, nec hæc dicitur fraus.

40 Iuſtitia iudiciorum in probatione conſiſtit, & totum pondus in ea. 41.

41 Probatio totum pondus cauſæ complectitur.

42 Probatio vbi deficit, nil prodeſt ius habere.

43 Ius non habet qui non probat quod adducit.

44 Allegatio in facto nil facit aut ſufficit niſi fiat eiuſdem probatio.

45 Panis quotidianus & bonum vinum in menſa ſunt neceſſaria.

46 Remedia adipiſcendæ poſſeſſionis, petitionis hereditatis, quorum bonorum interdictum, vel illud. l. ſi. de edi. diu. Adri. toll. quando intentari queunt vel non nume. 47. cum. ſeqq.

Adipiſcendæ poteſtatis remedium quando intentari poſſit. vide verb. remedia. cum ſeq.

48 Remedium adipiſcendæ non incumbit ei qui adeptus poſſeſſionem eam amiſerit.

49 Ponens debet cauere à poſitionibus ſuæ intentioni contrarijs, exemplum ibi.

50 Fideicommiſſarius non agit fideicommiſſaria petitione hereditatis poſt realem reſtitutionem quam poſtea perdiderit.

51 Hæres non agit petitione hereditatis ad res quas per apprehenſionem hereditatis quæſiuit, & dic de hoc vt ibi latius declaratur.

51 Petitio hereditatis quid in ſe contineat, & quas res comprehendat, & de materia huiuſmodi petitionis hereditatis, ibid latè.

52 Petitio hereditatis eſt iudicium reale, quo quis agere poteſt quandocunq; poſſidere deſinit.

Et non ſolum reale, ſed etiam mixtum, & ſic perſonale afferens cauſam ſuæ eſſentiæ, quæ dicitur hereditaria, & quæ magis præualet. 55.

54 Aditio hereditatis inducta dicitur per poſſeſſionem adeptã rei hereditariæ, quæ aditio ſemel facta ſufficit.

55 Iudicium reſtitutorium vel recuperandæ competit ei qui adepta poſſeſſione rei hereditariæ ceciderit ab ea.

56 Miſſus in poſſeſſionem ab ea cadens non eſt iterum mittendus, quia eſt poſſeſſorium adipiſcendum non recuperandum.

57 Petitio hereditatis & interdictum quorum bonorum. plures poſſunt intentari pro diuerſa re, non pro ead.

58 Hæres eius qui bona alienauit quando in totum excludatur in petendo bona fideicommiſſo ſubiecta, vt quia ſit ſine inuentario hæres & quomodo & in quantum excludatur quando ſit hæres cum inuentario.

59 Et non ſufficit dicere ſe heredem cum beneficio inuentarij niſi doceat de inuentario ſolenniter facto.

Idem in herede heredis. ibid. & in quibus maximè procedat hoc. ibid. latè.

60 Hæres an poſſit venire contra alienationem defuncti factam contra vel præter diſpoſitionem teſtatoris, & de opi. auctoru. nu. 61. & de ratione ibi. late.

62 Hæres non poteſt venire contra factum defuncti, ad hanc regulam vide ampliat. & limitat. vt ibi præcipue duas intentas.

Fallit quando contractus defuncti vel factum eius non valeret aliquo modo, adeo vt ſi vixiſſet defunctus contraueniſſet. 63. & vide maxime quando hoc procedat & de materia hac ibid. late cum ſeq.

Fallit ſecundo vt latius nu. 67 cum ſeqq.

64 Hæres poteſt venire contra factum defuncti, quando illud taliter eſt nullum, quòd ex eo nulla deſcendit obligatio in heredem, & vt ibi clare habetur.

Et huiuſmodi nullitas eſt inducta fauore publico per legem, vt ex contractu ſimulato 65.

Item poteſt cõuenire contractui inito per defunctum minorem obligatum, declarando vt ibi dicitur. 66.

67 Hæredes poſſunt venire contra factum diſponentium defunctorum circa portiones ſibi à lege vel ſtatuto debitas, & eas conſequi, & vt ibi pulchre declaratur.

68 Fideicommiſſarij emphyteutæ heredes ſine inuentario an poſſint venire contra alienationes factas per defunctum de bonis fideicommiſſo vel emphyteuſi vel feudo ſubiectis.

69 Heredes vel fideicommiſſarij vel legatarij ſi & vbi ſint plures, quiſque admittitur ad petendum ſuam portionem, vel pro virili, prout vt teſtator diſtribuit.

Et vt petitio cuiuſque fiat quid continere debeat. 70.

Et quid & quomodo debeat ſpecificare, & non ſufficit quòd in petitione dicat pro parte ſibi cõpetere, & vt ibi late docetur. 71.

72 Agens in iudicio quilibet ius ſuum metiri debet ex ſua perſona, & in quantum ſibi debeatur, non ex eo quòd reus occupat rem ſuam.

73 Ius quod quis habet iure proprio & ex propria perſona potentius eſt & præfertur iuri quod habet ex aliena perſona.

74 Petens in totum quod non debebat, an in totum ſuccumbere debeat, & an fiat abſolutio ab obſeruatione iudicij, & dic vt ibi.

Lega-

75 Legatarius petens totam rem, cum pars eſſet excepta à teſtatore quomodo debeat puniri vt plus petens & ſuccumbere, etiam hærede non opponente, cum iudici id cõſtiterit.

76 Dictum doctoris debet intelligi ſecundum legem allegatam.

77 Abſolutio ab obſeruatione iudicij ſit [illegible]ſeruatio iure aptius agendi ſtante ineptitudine modi agendi.

78 Sententia quomodo debet ferri contra plus petentem, nec alia forma ferri poſſit, niſi vt ibi. & quare.

79 Petens excluditur a portione ſpectante ad alium ex iure tertij excluſiuo iuris agentis ipſo iure.

80 Fideicõmiſſarij vbi ſint plures, & vnus velit partem ſuam, alij nolint acceptare, ille petit partem ſuam, & quando poſſit petere totum.

81 Fideicommiſſarius vnus habens ceſſionem ab alio iurium ſuæ portionis pro parte ceſſa agendo quomodo deberet petere & concludere in ſua petitione.

82 Ceſſionarius fideicommiſſarius cohæres, de cuius æquali iure opponebatur quando replicando de ceſſione poſſet totum obtinere ex iure de nouo ſuperueniente in cauſa, & hoc maxime quando, ibidem vide.

83 Ius ſuperueniens omnino prodeſt actori ex cauſa de præterito.

84 Reus partem rei petitæ etiam ad alium ſpectantem ſoluendo & reſtituendo actori de voluntate domini debitum reſtituit & ſoluit.

85 Fideicommiſſarius vnus ex pluribus quando alios præueniendo & agendo totum conſequi poſſit data cautione de conſeruando hæredem ab alijs fideicom.

86 Petitio datur illi, cuius principaliter & magis intereſt legatum valere, vel quòd ſibi vel alij magis præſtetur pro ſua liberatione & commodo ſuo.

Et poteſt peti alternatiuè, vt ibi declaratur. 87.

88 Petere poteſt ille, cuius contemplatione apparet facta diſpoſitio, & in quem eius intentio dirigitur.

89 Omnia in teſtamento aſcripta quæ ſunt ſine die aut conditione, ex die aditæ hæreditatis præſtantur.

90 Relicta ſub die aut conditione, peti non poſſunt, niſi venerit dies aut conditio impleta fuerit, & adita hæreditate.

91 Fideicommiſſum aut legatum tutius peti debet ab eo vel eis, qui erunt in rerum natura tempore quo ceſſit dies fideicommiſſi aut legati declarando, vt ibi fuſius habetur. 92.

92 Filij poſtea nati non admittuntur cum primis natis vti non exiſtentes in rerum natura tempore, quo ceſſit dies fideicommiſſi & venit & quando ſibi locum vendicauit ſubſtitutio habiti fuerint pro non natis aut pro non ſcriptis.

Et quòd requiratur vt ſint in rerum natura quando adimpletur conditio. 93.

94 Fideicommiſſarius & legatarius in relicto conditionali poteſt capere. & eſt capax tempore euentus conditionis.

95 Fideicommiſſum purè relictum familiæ teſtatoris, debetur ei qui tempore mortis teſtatoris proximior gradu fuerit.

Idem in conditionali fideicommiſſo debetur ei qui procreatus & in rerum natura erat tempore euentus conditionis. ibid.

96 Patta ſunt quid eſſe purè diſpoſitum, vel ſub conditione & purificatum.

97 Filij nati poſtea poſſunt venire iure tranſmiſſionis, ſi hæredes eſſent natorum tempore cedentis diei relicti.

98 Filij vel alij nomine collectiuo comprehenſi ad conditionale fideicommiſſum admittuntur, qui reperiuntur eſſe in rerum natura tempore aduenientis conditionis.

Fallit aliter apparente de voluntate teſtatoris, extenſa ad alios vlteriores & naſcituros poſt conditionis euentum. vt ibi. habetur. 99.

100 Teſtator quando voluit fideicommiſſum ad naſcituros nedum natos peruenire, vide de materia latius ibi & exempla.

101 Legatum valet factũ ei, qui tempore cedentis legati nondum eſt natus.

102 Filij nati tempore alienationis prohibitæ admittuntur ſoli ad reuocandum alienata, ac ſecundum Caſt. tenentur, poſtea natis participare. & fuit de mente Rui. intelligendo tamen ſecundum actorem, vt ibi & declara & de materia ibid late. 103.

104 Filij & nepotes nati poſt mortem aui teſtatoris admittuntur ad hæreditatem eius æqualiter cum natis tempore mortis eiuſdem teſtatoris, eo teſtatore inſtituente hæredes filios ſuos, quorum vnus habebat filios tunc temporis, alij non, & an ſpecialis extenſio ad naſcituros requiratur per teſtatorem, & de materia late ibidem.

105 Filij & deſcendentes veniunt nati quocunque tempore futuro etiam poſt mortem teſtatoris, & poſt diem ceſſum relicti, teſtatore inſtituente & ſubſtituente Petrum & quoſcunque eius filios & eius liberos aut deſcendentes.

106 Paulus de Caſtro reputatur maioris auctoritatis quam Romanus.

107 Verba generalia referuntur ad futura.

Filius venit natus tempore quo caſus ſucceſſionis venit ex verbis relatis ad futurum.

108 Appellatione deſcendentium veniunt deſcendentes in infinitum.

109 Obligatus per viam conditionis vel modi aliquid facere aut implere, debet id prius bene agere & implere, antequam agat ex teſtamento.

110 Diſpoſitio conditionalis non operatur ad agendum, niſi conditione prius adimpleta.

111 Conditio debet liquidari quòd ſit impleta, quando aliquid conditionale deducitur in iudicio hocq; iudici conſtare debet, alias non ſufficeret.

Et debet liquidari conditionis exiſtentia & implementum per probationem & iudicis pronunciationem ſuper hoc. 112.

113 Obligatus conditionaliter, non dicitur obligatus niſi conditio extiterit.

Et plura de conditione implenda & eius efficacia, ibi.

114 Conditio denotat cauſam finalem, & formam denotat, ideo debet conſtare ex omnibus ſuis partibus eſſe impleta.

Fallit ſi ex patientia hæredis conditio pro parte eſſet impleta, quæ ita ſufficeret. 115.

Et habetur pro impleta ex ſcientia vtriuſque implere debentis, ſ. & eius cui debet impleri. 116.

117 Modus teſtatoris adiectus relictis debet impleri ſicut de eo teſtator diſpoſuit.

Et de differentia inter conditionem & modum. 118.

Et de eorundem æquiparatione reſpectu finis & exitus. 119.

120 Modus qualiter inducatur impleaturve, & de implemento qualis cautio, qualis oblatio requiratur.

121 Conditio debet impleri vt actio detur fideicommiſſario vel legatario ad petendum, & eius conditionis implementum præcedere debet.

122 Modus eiuſque implementum ſequi debet vt legatarius non priuetur relicto & id tenere poſſit, alias ad id ex-

perītur vt implementum tale ſequatur.

123 *Legatum ſub modo & in vim modi differt. ſi enim modus reſpiceret fauorem tertij, vt ei eſſet aliquid dandum, ei competeret actio contra implere modum obligatum ex donatione vel vltima voluntate, & fit implementum præſtando cautionem, offerendo ſe paratum cauere. ſicq́; legatum exigi poteſt.*

124 *Legatum non vitiatur & impletur offerendo per ſe non ſtare quando conditio vel modus eſt impoſſibilis natura facti non extantis, declarando vt ibi.*

125 *Actor nõ poteſt petere quod debetur ab eo, cui ipſe aliquid dare debet, niſi prius impleto pro parte ſua eo quod dare debet, in totum adimpleudo & non pro parte.*

Et de ratione. num. 126.

126 *Actum vel impletum non dicitur cum aliquid ſuperſit ad agendum, aut implendum.*

127 *Conditio an pro parte impleri poſſit in termino præfixo, extra eum. an in totum impleri poſſit, ſecundum Ay. & quod poſſit fauore libertatis ſecundum Aret.*

128 *Conditio eſt quàm primũ adimplenda cum poſſit, vbi non eſſet terminus ſtatutus.*

129 *Pœna non committitur ipſo iure vbi obſtet exceptio agenti in principali propter minimum etiam capitulũ contractus non obſeruatum.*

130 *Modus non ſufficit pro parte impleri, niſi in totum impleatur.*

131 *Iuſſus ſtaret tacitus & contentus diſpoſitis in teſtamentis & codicillis aut iuſſus ſtare in domo cum hæredibus agens ad fideicommiſſum vel legatum repellitur exceptione implementi conditionis vel modi non ſeruati, quando non feciſſet prius facere ſibi incumbentia ex teſtamento.*

132 *Statutum prohibens opponi exceptiones contra teſtamentum, non intelligitur prohibere exceptionem de conditione vel modo non impletis ex forma teſtamenti in eo appoſitis, & quare. & de materia ibidem latè.*

133 *Fideicommiſſarius aut legatarius quod vt valeat agere oportet prius vt ſeruent & adimpleant per eos adimplenda.*

134 *Exceptio implementi modi non ſeruati adeo eſt fauorabilis, quòd iudex ex officio poteſt ſupplere aduerſario non opponente, & executionem exceptio ea impedit, nec excuſatur impeditus, ſi non poſſit implere quod debebat prius adimplere.*

135 *Præſcriptio rectè poteſt fieri de re debita alij qui pro parte ſua tenebatur quandoq; implere, adeo vt eam conſequi nequeat.*

136 *Bonorum poſſeſſio poteſt recuperari ex implemẽto tamen non ſecuto pactorum initorum, vti ceſſaret remedium reſtitutionis in integrum vel aliud reſciſſorium ob læſionem.*

137 *Implementũ modi, & eius quod quis facere debebat prius, vt quid conſequi valeret requiritur quod fiat ante iudicium inchoatum & oppoſitionem factam de nõ implemento facto. alias non admitteretur amplius ad implendum.*

138 *Actio non dicitur nata actori agenti ex relicto conditionali, niſi prius impleta conditione, aut modo.*

139 *Actor quando debeat conditionem aut modum implere, dic vt ibi cum ſeqq. diſtinguendo, aut eſt poteſtatiua & tunc quam primum debet eam implere, aut caſualis & dic vt ibid. ſupra & de materia late.*

Et de mora nõ purgãda quoad actionẽ cõſequendam. 140.

140 *Mora quibus caſibus non purgetur.*

141 *Conditio an poſſit perpetuo impleri, & quid quando tempus ſit appoſitum.*

142 *Ius relictum prodeſt ad victoriam & videtur in iudicio deductum, ſuperueniens etiam poſt litem conteſtatam ante tamen concluſum in cauſa, in relicto conditionali, licet ante non dicatur orta actio niſi conditione impleta. & dic vt ibi.*

143 *Exceptio rei iudicatæ non obſtabit petenti legatario rem legatam ſub conditione ea pendente & ſuccumbenti, ſi dein ea purificata eandem petierit, quia obtinere debet.*

144 *Exceptio rei non traditæ non obſtat. ſi pendente iudicio venditor obtulerit ſe tradere, & eam tradat.*

145 *Actor potuit rectè agere licet poſt litem conteſtatam conditionis implementum ſecutum ſit, cum libellus prius fuerit conceptus narrando caſum relicti purum vel purificatum, ſecus ſi ineptus fuerit narrando relictũ conditionale. & vt ibi habetur.*

146 *Conditio purificata non prodeſt actori facta poſt litẽ conteſtatam pendente iudicio vt poſſ t obtinere.*

147 *Sententia ex inepto libello lata eſt nulla ipſo iure, nec poteſt per iudicẽ appellationis reformari, ſed eſt omnino declaranda nulla.*

148 *Fideicommiſſarius ob ſpem ſibi allatam à fideicommiſſo conditionali, vt verificetur cõditio, poteſt ea conditione pendente petere ſibi caueri de fideicommiſſo reſtituendo conditione adueniente.*

149 *Iudex debet abſoluere reum conuentum ad præſtandum legatum aut fideicõ. conditionale, antequam conditio extiterit, vti actione nondum nata.*

Si de hoc facta fuerit oppoſitio.

Et non facta oppoſitione poterit iudex condemnare reum ad præſtandum legatum adueniente cõditione vel die. & vt ibi. 150.

Et de qua conditione intelligi debeat ſecundũ auctorẽ. ibi.

Et quid ſi conditio eſſet ſuſpenſiua. dic vt num. 152.

151 *Petitio & condemnatio poteſt fieri de relicto in diem, vbi obligatio ſit orta & tranſitoria ad hæredes.*

152 *Implementum modi vel conditionis ſufficit, quod fiat per agere volentem ex teſtamẽto ſola oblatione verbali vel reali, prout forma conditionis vel modi expoſtulat & requirit, aſſerendo ſecundum formam per leges traditam de quib. ibi. latè & de materia vide.*

Et de hac oblatione fienda in vlti. volun. vide. 154.

Et quando ſit ſeruanda per fideicommiſſarium agentem contra grauatum. 155.

156 *Legatum acceptatum ſub modo faciendi & reddendi bonum computum, non ſufficit ſe offerre paratum cũ ſit ſufficiẽs oblatio. ſed debet producere libros & reliqua, & vt ibi latè dicitur.*

Et debito non liquido debet offerre fideiuſſorem de reddendo debito ſi quod apparebit, quibus ceſſantibus oblatio non dicitur legitimè facta. 157.

Et de ratione 158.

158 *Oblatio verbalis non ſufficit vbi facto opus eſt.*

159 *Oblatio in dando rem vt releuet, debet res eſſe prompta & parata, quæ offertur.*

160 *Oblatio quadrupliciter fieri poteſt. verbaliter, realiter, extraiudicialiter, & iudicialiter. & dic vt ibi latius habetur.*

161 *Oblatio verbalis quando ſufficiat, vide concluſionem & limitationem ibid.*

162 *Moræ eiuſq́; effectus proſicui qui ſint fideicommiſſario ſeu legatario. vide quamplures cum num. ſeqq.*

163 *Iuriſperitus & conſulens quomodo conſulere habent fideicommiſſarium aut legatarium ad experiendum in iudicio, & prius inſpicere quòd in mora conſtituatur oneratus fideicommiſſo, & vt ibi habetur.*

164 *Mora qualiter induĉta dicatur requiſita maximè in caſibus continentibus diſpoſitionem teſtatoris, & ſubſequentē aliā conditionalem, ſi nō dederit. ſi non fecerit.*

165 *Mora primo inducitur per interpellationem.*

Et ſufficit vnica interpellatio, & quòd ſemel mora interuenerit. 165.

Et eſt communis opin. 167.

Et ſufficit interpellatio extraiudicialiter facta, & quando, declara vt dicitur num. 168.

169 *Mora non inducitur ſed requiritur interpellatio in relictis ſub conditione factis. & quare.*

Et in fideicommiſſo vniuerſali ſub conditione, quòd eius euentus non conſtituit in mora hæredem hæredis rogati. ſed requiritur interpellatio, & eſt communis opin. reprobata apoſtilla, de qua num. 170.

171 *Alexander reprobatur in lectura, quod ea ſit erronea.*

172 *Mora quòd non committatur per ſolum euentum conditionis ſed requiratur quòd qui eſt obligatus aliquid facere & alicuius conditionis euentu conſtituatur in mora, ſit factus certus de tali conditionis euentu per ſcripturam vel teſtes.*

Et de ratione.

173 *Mora tunc committitur quando quis ſcit vel ſcire debet conditionis euentum.*

174 *Modus vt adimpleatur opus eſt interpellatione.*

175 *Interpellatio extraiudicialis qualiter fieri debeat & ſufficiat hac tam circa perſonas, res, tēpus, locum, quam circa modum ex forma verborum.*

Et quid ſit interpellare. 176.

Et quando non probaretur per teſtes ſingulares. 177.

Et de fideicommiſſarij declaratione notificata hæredi grauato habenda pro interpellatione inducente moram grauati. 178.

Et de interpellatione cum ſpacio quodam temporis. ibi.

Et de interpellatione verbis congruis. ibid.

Et quòd fiat verbis enunciatiuis. ibi. & eſt communis opi.

Et quando ſit facienda interpellatio cum expreßione loci & temporis. ibid.

179 *Mora inducitur hæredis grauati & alterius ex teſtamento obligati per diem à teſtatore appoſitam reſtitutioni fideicommißi ex legati.*

180 *Dies interpellat pro homine.*

Et quando non interpellet, vt quia dilatio eſſet nimis breuis. 182. & quare.

181 *Mora hæredibus conſtituitur ex tunc, in fideicommiſſo reſtituēdo tali, cum fuerit ætatis an. 25. illis expletis. declarando verbum ex tunc, vt ibi per gl.*

182 *Mora impeditur per anguſtias temporum.*

183 *Mora inducitur per implementum fideicommiſſarij vel legatarij factum hæredi grauato de eo quòd ipſi grauato ſeruandum erat ex eadem teſtatoris diſpoſitione.*

184 *Mora cōmittitur abſq; alia interpellatione etiam quoad pœnam amißionis hæreditatis impoſitam per teſtatorem vni ex cohæredibus non ſeruanti præceptum ſibi impoſitum à teſtatore de communicando lucra ſui exercitij cum alijs cohæredibus iam communicantibus cum eo lucra eorum.*

185 *Mora dicitur irregularis quæ contrahitur circa hominis vel diei interpellationem.*

186 *Mora demonſtratur alterius reſpectu intereſſe quod patitur is, qui pro parte ſua operas ſine interpellatione impleuit.*

187 *Mora inducitur ex præcepto teſtatoris conditionaliter facto alicui id non ſeruanti, nec tamen relictum acquireret niſi prius ſeruato tali præcepto, exemplum. ibid.*

Et non faciendo committit moram abſque alia monitione vel interpellatione tanto tempore elapſo quòd potuiſſet illud facere. ibid.

188 *Officium interpellat pro homine.*

188 *Interpellatio quibus caſibus requiratur pro mora.*

188 *Caſus requirentes interpellationem pro mora.*

189 *Mora inducitur re ipſa & ex ſolo tempore tardatæ præſtationis fideicommißi & legati faciendæ minoribus, & vt ibi latè de materia.*

Et de mora ipſo iure inducta abſque interpellatione. ibidem.

190 *Mora inducitur ex eo quòd ſcit legatarium vel fideicommiſſarium acceptaſſe legatum rei relictæ, eo modo quo ibi pulchrè declaratur.*

191 *Mora inducitur demum, vbi mora non præceſſerit ex petitione iudiciali facta pro fideicommiſſo conſequendo.*

192 *Vel fit mora ex litis conteſtatione vbi non præceßit.*

Et quæ mora attenditur an extraiudicialis, an iudicialis, 193. & dic vt ibi declaratur.

194 *Præſcriptio non interrumpitur per actum extraiudicialem. & dic vt ibi.*

195 *Mora inducitur per interpellationem extraiudicialem.*

196 *Eligens viam iudicialem, intelligitur velle omne id, quod ex ea ſequitur.*

197 *Aduerſarius per actum nullum poteſt eum intelligere voluntatem ſui creditoris.*

198 *Mora prætenditur abeſſe & non eſſe inducta. quando quis aliqua iuſta cauſa diſtulit ſolutionem, vel iſte expectauit iudicium.*

199 *Mora non committitur ob iuſtam cauſam litigandi.*

200 *Mora non fit nec committitur obſtante exceptione non impleméti facti ab altera part: de eo, quod facere vel dare debet, vel alia exceptione legitime obſtante, & vt ibi de materia excuſandi à mora.*

201 *Mora non fit & excuſat obligatum ad ſoluendum alieni, quando non probetur creditorem illum fuiſſe paratum ad recipiendum certo tempore & loco, quibus ſolutio fienda erat.*

Fallit vt ibi. pulchrè.

202 *Mora non fit & excuſat debitorem, antequam creditor elegerit, quod ſibi dādum erat ſub alternatiua aliqua eius arbitrio remiſſa.*

203 *Mora non conſtituitur per debitorem, vbi plus debito petebatur, pro ea parte debita.*

Et hoc debitore veriſimiliter ignorante partem debitam, ſecus ſi ſciente declarando tamen vt ibi.

Et de remedio obſtandi obiectioni facienda per reum de petitione plus debito, vel de retinendis & detrahendis falc. Trebel. funeris impenſa, & c. per auctorem ponitur. num. 204.

205 *Reus conuentus fideicommißi petitione opponens de detractione expenſarum & æris alieni debiti per teſtatorem, non exiſtens proinde in mora faceret fructus ſuos, quicquid ibi Alex. & dic vt ibi.*

206 *Mora demonſtratur ex oblatione creditoris de recipienda parte debita.*

207 *Clauſula, detractis detrahendis habet vim oblationis. vt ibi dicitur.*

208 *Clauſula, ſaluo iure ſuperflui, demōſtrat petentem ſolum petere verum debitum & non plus.*

209 *Clauſula liquidatis liquidandis quid operetur.*

210 *Mora non conſtituitur per debitorem in non liquidis antequam ſit facta liquidatio.*

211 *Mora non conſtituitur per hæredem, nec dicitur ipſe eſſe in mora cum inuentario per interpellationem. niſi prius liquidato quòd hæreditas ſit ſoluendo, quia neſcit ſe debere quamdiu non ſit liquidum.*

Fallit vt nume. 211.

211 *Caſus quibus mora ceſſat.*

212 *Mora conſideratur quoad intereſſe conuentionale & debitum iure actionis, & quare ibidem, & dic vt ibidem.*

213 *Iuſta cauſa litigandi non excuſat debitorem iure actionis à mora.*

214 *Mora non inducitur generaliter in debito non liquido, niſi liquidatione facta.*

215 *Mora non accipitur vbi alia præſumptio adeſſe poteſt, cum ea præſumptio potius accipienda ſit.*

Et an quis poſſit ſe eximere a pœna vel damno in quod alter contendit, alterum fore incurſum propter moram. 216.

217 *Mora & eius purgatio longam & profundam habet materiam de qua vide ibidem latè, vbi & de 21. concluſionibus partim prohibitiuis purgationis moræ partim permiſſiuis.*

218 *Mora non purgatur in caſu pœnæ appoſitæ & certi termini præfixi, ſecundum opin. vltimam approbatam.*

Et de iure canonico quomodo intelligatur purgatio moræ. 219.

Et quod id ſolum admittatur in foro pœnitentiæ. 220.

Vbi minus duplicata mora purgatur. 221.

Et ex quibus purgari mora nequeat. 222.

Nec purgatur in teſtamentis vbi appoſita eſt dies & pœna quando pœna ipſo iure eſt commiſſa & facta executio. 223.

Nec vnquam purgatur, vbi appoſitum eſt iuramentum. 224.

Idē quòd impediatur moræ purgatio, & per iuramentum & per oppoſitionem prius factam de implemento non ſeruato, vel de re non exiſtente integra. 22 .

Et de impedimentis purgationis moræ. 226.

226 *Mora quibus impedimentis non purgetur.*

227 *Mora vbi ſit purganda incontinenti id fieri debet, quod arbitrio iudicis punitur, & reſidet.*

228 *Mora purgatur vbi iuſta cauſa viget.*

229 *Mora non videtur remiſſa per receptionem partis debiti.*

Et quòd videatur remiſſa ex conſenſu alterius partis. 230

231 *Mora vt purgetur & non aliter, debet fieri per actum contrarium moræ prætendentis reponendo rem in priſtino ſtatu.*

Et quando in vltima voluntate locus ſit vel non ſit purgationi moræ. ibid.

Et de forma purgandi moram. ibid.

Et de effectu purgationis moræ. ibid.

232 *Mora purgatur ad exceptionem, non verò ad actionem acquirendam.*

233 *Mora non purgatur vbi dies & pœna appoſita eſt à teſtatore.*

234 *Dies non currit impedito, quando tacitè dies ineſt ex iuris diſpoſitione.*

235 *Moræ effectus quinque generaliter enumerantur. vt ibidem.*

Et de alijs multis ibidem.

236 *Carmen continens effectus moræ. vide.*

Fructus & vſura, pretium, peremptio, pœna.

237 *Moræ effectus mirabilis quòd ſpecies vel quantitas legati tranſlati peti poteſt, vt lego fundum, & ſi non dederit quòd det decem, & ſi non dederit decem, lego fundum.*

238 *Mora Sempronij non ſoluentis legatum perimitur, factū Sempronio ſi Titio & Caio dederit centum, Titio vel Caio mortuo poſt moram d. Sempronij.*

239 *Mora hæredis grauati facit quòd fructus veniunt & reſtituendi ſunt cum alijs commodis fideicommiſſario.*

240 *Moræ effectus eſt, quod fructus peti poſſunt percipiendi per legatarium agentem non per eum.*

Idem extenditur ad vecturam iumentorum, ad naulum nauium, & ad penſiones domorum.

241 *Vſuræ veniunt taxandæ ſecundum morem regionis per iudicem, & re perempta venit petenda æſtimatio.*

242 *Fructus percipiendi per actorem vel reum quomodo veniant petendi, quid in mala fide exiſtente vera vel ficta, dic ibi fuſius. 143.*

244 *Mora operatur quòd nō tantum fructus ſed etiam omne damnum debet reficı fideicommiſſario & legatario, quod peti poteſt, & omne cōmodum vel vſuras quod & quas perdidit conſequi debet.*

Et intereſſe etiam lucri ceſſantis in mercatore, & ratione damni emergentis in qualibet. ibid.

245 *Hæres ſicut olim ratione moræ tenebatur ad vſuras legatorum, ita hodie tenetur ad lucrum quod honeſtè percipi potuiſſet, & veriſimiliter fuiſſet perceptum ex re vel pecunia legata.*

246 *Hæres in legato pecuniarum tenetur ad ſatisfaciendum omne damnū & intereſſe quod legatarius poſt moram hæredis paſſus eſt propter ſolutionem non factam.*

Idem ſi vſuræ olim permiſſæ & hodie prohibitæ petentur vt intereſſe, quia oportet agentem accipere pecunias ſub vſuris ob denegatam ſolutionem, hodie poſſent & de iure communi tales vſuræ repeti. 247.

248 *Moræ effectus eſt talis quòd quicquid grauius quicquid re deterius capi poteſt, id cōtra facientem moram interpretandum. ſi, modo aliquid ſit quod in eodem moram faciente de iure cadere poſſit.*

249 *Mora facit attendi intereſſe quanti plurimi fuerit à die ipſius moræ, quod intellige in mora debitoris, in ea tamen creditoris, attenditur quanti minimū poſtea fuit vſque ad interpellationem.*

250 *Iudicium ne reddatur fruſtratorium & eluſorium quid ſit præuiden. quod is cum quo agēdum ſit habeat qualitatem, qua ſecum iudicium validum exiſtere poſſit, quale fuerit perſonale, reale quale.*

Et quod in perſonali iudicio in reo conuento requiritur, quod ſit hæres defuncti, declarando vt ibi. 251.

Quid in iudicio reali requiratur. 252.

Et quomodo eſſet fruſtratorium in perſonali. 253.

Et quomodo idem eſſet in reali. 254.

255 *Reus an debeat abſolui vbi de ſubſtantia probationis eſt probare reum poſſediſſe, & de condemnando actorem in expenſis cum vſus non fuerit cautela interrogandi an reus poſſideret. & vt ibi latius de hac materia habetur.*

256 *Interrogatio fienda reo an poſſideat & vtilis dicitur ne actor fruſtra litiget.*

257 *Sententia quòd ſit declaratoria ſui iuris pro actore. & abſolutoria rei conuenti, quia non poſſidet, & ſic quòd ferri poſſit.*

Vide tres limitationes ad hoc, num. 260.

258 *Reus non dicitur ſe liti obtuliſſe, cum non fuerit interrogatus an poſſideret. ſed venit vocatus cauſa ſe defendendi, cum vocatus teneatur venire.*

259 *Iudicium redditur in mutuum.*

260 *Reus cum non poſſideret, non poteſt pronunciari ſuper iure actoris.*

261 *Sentētia poteſt ferri validè pro actore & condemnatoria rei conuenti pro ea parte quam reus poſſidebat, licet totum fundum actor petierit. & quando validum iudicium ſuper toto fundo, & de materia, vide fuſius declaratū.*

262 *Actor*

262 *Actor petens ſimpliciter quædam bona deſignata in fine libelli, & non probauerit niſi de tertia parte dictorum bonorum, poterit ferri ſententia pro actore pro ea parte bonorum probata.*

Et valet ſententia non apparente dolo plus petentis, ibidem.

263 *Practica magis vſitata per Cauſidicos & ſeruanda circa præparatoria fienda aduerſario, ne iudicium fiat vanum, quæ fit per interrogationem reo fiendam, an ſit hæres talis ex teſtameto, vel ab inteſtato, cum multis, quæ ſequuntur ibidem quæ mentis tenenda & ſeruanda ſunt, vt ibi latius habetur.*

263 *Interrogationes quæ fiendæ, & qualiter pro releuando actore approbando, latius vide ibid.*

264 *Interrogationes quæ & quales non ſunt admittendæ.*

265 *Interrogatio captioſa reo non eſt admittenda.*

266 *Interrogatorium & quælibet eius particula in petitione hæreditatis melius quàm alibi per Bald. examinatur, locis de quibus ibi, & latius. 267. 268. & quomodo debeat reus reſpondere, & de materia latius ibid.*

268 *Interrogatus reus an poſsideat, ſufficit eum reſpondere ſe poſsidere pro hærede, & non teneri reſpondere, an ex teſtamento vel ab inteſtato, & dic vt ibi.*

269 *Interrogatorium quomodo Titio ſit faciendum conuento mediante perſona Sempronij hærede Caij, videlicet an ſit hæres Caij mediante perſona Sempronij qui cogitur reſpondere, vt ibi legitur, alias haberetur pro confeſſo.*

270 *Hæres vltimus quomodo dicatur hæres primi defuncti.*

271 *Reus interrogatus tenetur reddere certum actorem quoad fundandam intentionem actoris in omnibus præparatorijs iudicij dependentibus a perſona rei.*

272 *Actor magis eſt fauorabilis quàm reus in pertinentibus ad ordinationem litis.*

273 *Actor eſt certus vt contra reum experiri poſsit vbi interrogatus ad primum vel reſponderit affirmatiuè, vel contumax fuerit.*

Et licet poſtmodum in expeditione cauſæ dixerit reus ſe non poſsidere, vel vti colonus poſsidere, vel inquilinus alterius, debet tamen cōdemnari ad reſtituēdum rem petitam 274.

Vel condemnaretur quanti in litem contra eum iuraretur. ibid.

Quid reo a princip. reſpondente negatiuè, vel ſe hæredem non eſſe, vel non poſsidere, dic vt num. 275.

276 *Interrogationes licet ſint vtiles & præparatoriæ in fauorem actoris ne iudicium ſit eluſorium carens fundamento poſt litem cōteſtatam non bene ſit mato, tamen non ſunt neceſſariæ cum habeat aliunde vnde probare poſsit reum eſſe hæredem, & non tenetur ſtare reſponſioni rei, vnde non ſunt in vſu in aliquibus locis, vt Florentiæ.*

277 *Actor contra reum negantem eſſe hæredem poteſt iudicium incipere & proſequi ſi eum probationibus conuincere poteſt quòd ſit hæres, & hoc in actione perſonali, in reali actione, reo verò non poſsidēte, debet perquirere poſſeſſorem verum.*

At mendacium dicente reo quod non poſsideret cum poſsideat hoc probato mendacio priuatur poſſeſsione & actor immitteretur in eam. 278.

Etiam ſi dixerit poſsidere pro alio & poſsideat pro ſe. ibidem.

Idem in poſſeſsione qualificata negata, ſcilicet quòd ſit cū titulo, & probetur titulus non verus. ibid.

Fallit hoc ſi per dolum vel latam culpam non negauerit. ibid.

Et quomodo de ſuo dolo probaretur. ibid.

Fallit ſecundo ſi pœniteat & reuocet ſuam negationem ante probatum mendacium, ibidem, & vt ibi latius.

Quod poteſt facere vſq; ad conteſtationem litis excluſiuè ſecundum veram opi. doct. vt num. 279.

Item antequam fuerit per agentem acceptata, aliàs non reuocat ad ſui commodum. 280.

281 *Reus non poteſt reuocare ſuam negationē & mendacium, vbi ea prius fuerit per agentem acceptata.*

282 *Auctor audita rei negatione poteſt petere ſibi per iudicem licentiam dari intrandi poſſeſsionē rei petitæ tanquam vacantis à reo, iure ſeruato cuiuslibet tertij, cui licentiæ reus contradicere nequit, & vt ibi pulchrè.*

282 *Practica & documentum, quomodo actor cōgruis modis, actionib. & c. agere debeat contra reum ne ab eo tergiuerſetur, ideo ibi videre licet.*

Et quid reus animaduertere habeat in & circa interrogationem, cum magis reo expediat, vt conueniatur generaliter petitione hæreditatis quàm ſpecialiter ex teſtameto vel ab inteſtato, cum primo caſu ſuccumbens actor iterum agere volens excludetur exceptione rei iudicatæ, ſecundo caſu non quia poterit agere iterum ex teſtamento vel ab inteſtato, & vt ibi de hoc latius habetur. 283.

283 *Practica inſtituendi reum circa interrogationes ſibi ab actore fiendas, & circa eas per eum actori faciendas, ibid. latius habetur. 284. 285. cum ſeq.*

286 *Reus debet eſſe ſolicitus ante litem conteſtatam interrogare actorem an ex teſtamento, an ex codicillis ſeu ex alia vltima voluntate agere intendat, vt vno modo actore eligendo ad alium non poſsit redire, & quare.*

287 *Actor debet a princ. bene perſpicere qua via agat, vt ſuccumbens poſsit ad alium venire, & quando ex teſtamento vult agere quid conſiderare habeat & quando via fideicom. ex clauſula codicillari experiri poſsit, & vt latius de mater. a legitur 288. cum ſeq.*

289 *Actor petens modis contrarijs ex eadem diſpoſitione admitti non auditur.*

290 *Exceptiones contrarietatis impediunt litis ingreſſum, & de ratione.*

Et adeo vitium contrarietatis eſt odioſum, vt neq; ſimplicitas neq; ruſticitas excuſat. 291.

Quod intelligitur in actore, ſecus in reo, cui licet vti exceptionib. contrarijs. 292. 293.

293 *Reus vti poteſt exceptionibus contrarijs, non ſic datur actori vti remedijs contrarijs. 294.*

295 *Iuſta ignorantia vel iuſtus error an excuſare poſsit eligentem viam agendi incompetentem quòd valeat redire ad competentem.*

296 *Reus conueniendus petitione hæreditatis vel quorum bonorum, ſi poſsideat ſine titulo pro hærede vel pro poſſeſſore, ſecuriſsimè poterit conueniri, ſi vero cum titulo doctores confuſè & leges loquuntur, quo fit vt ſecundum actorem duo inſpicienda ſint, de quibus ibi. 297.*

298 *Poſsidens ſcienter titulo qui pro non titulo habeatur, & non valeat ex quauis cauſa aut defectu, ſicuti titulus pro non tit. habetur acquiſitus poſt litem motam de hæreditate vel re ſingulari hæreditaria petita, conueniri poterit tunc petitione hæreditatis 299. 300. cum alijs ſeq. ad materiam.*

298 *Titulus pro non tit. habetur, & non valet ex quacunque cauſa vel defectu deficiat, vt ibi dicitur.*

Item pro non titulo habetur acquiſitus poſt litem motam de hæreditate, vel re ſingulari hæreditaria petita. 299.

Idem

Idem de titulo nullo habito à tutrice vendente rem pupillorum ſine cauſa & ſolennitate. 301.

Idem de titulo habito à curatore bonorum abſentis nulliter conſtituto, ibid.

Idem de tit. dotis habito à furioſo. ibid.

Idem in tit. prohibito per teſtatorem. ibid. intellige quando alienatio ſit facta contra prohibitionem per ſucceſſorem teſtatoris, ſecus ſi per alium extraneum, tunc enim tit. valeret, vbi ibid. legitur.

Idem in tit. legati ex teſtamento non regiſtrato ſecundum ſtatutum. ibid.

Idem pro non tit. habetur quo ad non excludendam petitionem hereditatis, ſeu interdictum quorum bonorum, tit. dolo, fraude aliquo modo apparente etiam præſumptiuè, vt quando erat ſpes vel fama quod talis acquirens vocaretur ad iudicium. 302.

303 *Mala fides quibus modis probetur.*

304 *Dolus præteritus quando veniat in hereditatis petitione.*

305 *Scientia acquiſitionis circa iniuſtam cauſam ſui tit. quib. modis probari poſſit.*

306 *Actor agens petitione hereditatis vel quorum bonorum quid agere debeat ne repellatur aliquo titul. putatiuo per poſſeſſorem & quid allegare & probare habeat. ibid. latè.*

307 *Ignorantia ſupina non eſt ferenda eius, qui fuit negligens ſcire quod omnes in ciuitate ſciunt, & quòd eam rem diligenter inquirendo ratam habere potuiſſet.*

308 *Paria ſunt, ſcire & ſcire debere.*

309 *Ignorantia pro emptore non debet excuſare in tit. putatiuo, præ cæteris titulis magis vſitato, in quo iuſtiſſima cauſa erroris exiſtimandi ſe habere titulum requiritur, cum in cæteris iuſta cauſa ſufficiat.*

310 *Poſſeſſor titu. putatiui iuſto errore non tenetur, & poteſt impedire petitionem hereditatis. Fallit, vt num. 313.*

Modo probetur iuſtus error ex parte poſſidentis, & vt ibi habetur.

311 *Terminus ante litem conteſtatam debet aſſignari allegant titulum ad impediendum proceſſum in modum declinatoriæ.*

312 *Error iuſtus vel iuſtiſſimus quib. modis probetur.*

313 *Titulus putatiuus quib. mod. probetur.*

313 *Error ſeu putatio vbi non eſt iuſtus, tunc tit. putatiuus non excludit petitionem hereditatis.*

313 *Titulus putatiuus quando non excludat petitionem hereditatis & intellige de titulo putatiuo vniuerſali pro herede. 314.*

Idem ſecundum aliquos de titulo putatiuo ſingularis rei, quòd is impediat petitionem hered. vide, & dic vt nume. 315.

Quid de mente auctoris circa talem titulum putatiuum. 316

316 *Petitio hereditatis vel interdictum quorum bonorum poteſt intentari aduerſus poſſeſſorem tit. putatiuo facti & non iuris, & quaque leui præſumptione de ſcientia vel erronea credulitate eius circa prætenſum titulum, ſecundum auctorem.*

317 *Titulus an habeatur pro non titulo reſpectu danda petitionis hereditatis is qui poſt mortem teſtatoris acquiritur ab eo, contra quem hereditatis eadem petitio dari potuiſſet, non parua eſt inter docto. altercatio, vt ibi habetur.*

Et quòd pro valido tit. habeatur adeò quòd contra tali tit. poſſidentẽ pet. hered. nõ detur, dic & declara, vt nu. 318.

Et quòd non habeatur pro titul. & petitionem hered. non excludat tit. acquiſitus ab eo, qui eadem petitione hered. conueniri poterat, vide 319.

Idemq; quando mala fide acquiſiuit. 320.

Et de opi. auctoris quæ & qualis ſit. 321. & qualiter fuit ſententiatum.

Et de ratione eiuſdem ſententiæ. 322.

322 *Reus habens titulum ſicut per modum peremptoriæ in petitione hereditatis, ita in publiciana vincit actorẽ, quæ omnia dic & declara, vt latiſſime habetur nume. 323. 324. cum ſeqq.*

325 *Titulus emptoris in publiciana ab eo, qui non habet ius in re, habetur pro non titulo.*

326 *Titulus acquiſitus poſt litem motam de hereditate in vniuerſali vel in ſingulari re, habetur pro non titulo, & non excludit petitionem hereditatis, ſecundum omnes, ſiue poſt ſiue ante iudicium acquiſito præceſſerit. 322.*

Idem ſecundum auctorem, vbi erat ſpes de lite. 327.

328 *Lis & ſpes de lite idem operantur.*

329 *Spes pro veritate habetur.*

330 *Spes litis futuræ quomodo conſtare poſſit, vt ex euentu litis poſtea ſubſecutæ non multo temporis interuallo poſt talem titulum, de quo ſupra acquiſitum.*

331 *Mala fides emptoris hereditatis facit indiſtinctè eum teneri petitione hered.*

333 *Petitio hereditatis an detur contra titulo poſſidentem, & quòd non detur vti ſententia hæc ſit magis adhærens rigori legum & gloſſ. quæ procedit ſecundũ auctorem alio non conſtito in declinatorijs, & aliter iudicio non proſecuto, vt ibi.*

At quòd detur petitio hered. completo proceſſu & in peremptorijs, & ſententia ſic ferenda pro actore contra poſſeſſorem habentem etiam titulum ab eo qui nullum ius habebat in re vendita, de mente Bald. Caſtrenſ & aliorum, quam ſequitur & auctor ipſe, vt ibi pulchre. 334. 337.

335 *Opinio collegiorum doctorum magis eſt attendẽda, quàm doctorum particularium, conſulentium.*

336 *Petitio hered. non datur contra reum titulum habentem ab eo qui titulo etiam poſſidebat, ſecundum Alex. vt ibi.*

Ruinus verò contra, & quomodo & quare, vide ibidem clarè.

Et quando cum eo concurret auctor ipſe, ibid.

337 *Heres poteſt agere contra reum & contra quaſcunq; acquiſitiones poſtea factas per occupatores bonorum hereditariorum, ſtãte maxime ſtatuto quod poſſeſſio defuncti continuetur in herede, & corroborato per clauſulas ſolitas libellares, Petens ius & iuſtitiam, & omnĩ meliori modo, tribuentes remedia actori ad victoriam, & vt ibi dicitur.*

Et quòd vtilius ſit, iuſtius ac commodius actori ſic agere ad ius ſuum ſuper re petita directò, quam contra venditionem conſequendi precium rei hereditariæ, vt ibi apertè dicitur. 338.

339 *Actor cum plerunque ſit deſtitutus omni alio remedio in ſubſidium fortè ſibi daretur ipſa petitio hered. etiam contra titulo poſſidentem, dic vt ibi. declaratur, & eſt vna limit. ad regulam in contrarium.*

Et de alijs limit. collectis per Iaſo. de petitione hered. danda contra tit. poſſidentem. 340.

341 *Iudex debet habere hoc proprium, vt in cauſis ſemper cunctarimetur, & ſemper verum ſequatur.*

342 *Res titulo poſſeſſa aut eſt vniuerſalis, aut quota hered. aut eſt res ſingularis hered.*

343 *Emens à fiſco hereditatem vel quotam hered. non excuſatur eo titulo quin teneatur petitione hered. & ea conueniri poſſit declarando, vt ibi gloſſ. allegata.*

Idem in marito habente in dotem ab vxore res emptas vel acceptas in dotẽ, quas ſciebat eſſe hæreditarias ſiue eã ignorabat. ibid.

344 Emens à priuato hæreditatem vel quotam eius, vel acquirens titulo lucratiuo ſi bona fide tenetur hæred. petitione duobus caſibus, de quib. ibi habetur, ſi mala fide emit indiſtinctè vtili tenetur, & vt ibi latè habetur.

Et quando extra hos duos caſus non poteſt agi petitione hæred. contra emptorẽ, tunc agendum eſſet aduerſus venditorem ad precium. 345.

346 Emens & poſſidens rem ſingularem hæred. indiſtinctè tali titulo valido ſiue bona fide, ſiue mala poſſideat petitione hæreditatis conueniri non poteſt.

Et de ratione communi. 347.

Quid ſi titulus aliquo modo valeat, tunc talis titul. dicitur pro non titu. & hæred. petitionem non excludit. 348.

349 Petitio hæred. quib. caſibus datur contra tit. poſſidentem, contra eum etiam competit præſcriptio longi temporis 10. vel 20. annorum, & de ratione ibidem.

Quod verum eſt cùm bona fide emerit, ſecundum Alber. ibid.

350 Præſcriptio longi temporis omnino requirit bonam fidem cum titulo poſſidentis.

Et quando incipiat talis præſcriptio. 351.

352 Actor cum ſuſpicatur de titulo poſſidentis & probari poſſit de domino defuncti teſtatoris poteſt cumulare vel ſubordinare petitionem hæred. & rei vendicationẽ, narrando in libello, vt ibi latè declaratur.

Et videtur communis ſecundum doct. referente Salyc. 353.

Et quòd communis ſit in contrarium ſecundum Cagno. cumulationem. ſ. non fieri. 354.

At quòd fieri poſſit ſecundum auctorem & quando, & toleretur, & poſſit ferri ſententia per iudicem pro actore probato dominio defuncti, & vigore clauſu. ſemper apponi ſolitam in libello. ſ. petens iure & iuſtitiam & omni meliori modo, &c. cum alijs ibi deductis, ſtanteq́; conformitate & conuenientia inter petitionem hæred. & rei vendicationem, declarando, vt ibi latiſſimè de materia diſcutitur.

356 Hæres quis ſit, cum ignoretur etiã adhibita diligentia, & id neceſſarium ſit ſcire pro præſtandis legatis & alijs debitis, ac fideicom. tunc deueniendum eſt vel ad tradita per edictum ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti vel ad diſcuſſionem an quis ſit hæres, aut eſſe velit hæres grauati, & circa vnumquodq́; vide latiſſ. diſcuſſa per auctorem cum nu. ſeq. vſq́; in finem dubi.

357 Actio ex edicto ſi quis omiſ. cau. teſta. quomodo intentari poſſit, vide practicam Bartol. diſtinguentem poſtea pro declaratione materiæ quatuor caſus, de quibus ibidem latè.

358 Actio inducta ex edicto ſi quis om. cau. teſt. dicitur actio in factũ vel eſt actio hæred. ex teſtamento, & quod ſit modici effectus ſecundum Bart. ibid.

Et immo ſit magni effectus ſecundum Bal. & Saly. & Ang. & de hoc magno effectu & in quo conſiſtat. ibid. cum num. ſeqq.

359 Actio vtilis ex teſtamento datur contra adeuntem, ea vero in factum datur contra non adeuntem ſecundũ Bal. & Salyc.

Et in vtili ex teſtamento veniunt acceſſiones ex mora & datur rei vendicatio & hypoth. at in ea in factum cum ſit ſtricti iuris non veniunt niſi poſt litem conteſtatã, et non datur vẽdicatio, nec hipothecaria, ibid. et de ratione ſecundũ Ang. ibi. et nu. 36. vbi et de cõmuni habetur.

Et quòd competat rei vend. & hypoth. & actio in factum ſecundum Alex. & eſt de mente auctoris, vt ibi latè per eum. & num. 361.

361 Remedium edicti, ſi quis om. cau. teſt. non impedit alia remedia competentia pro relictis conſequendis, vt in fideicõ. vniuerſali habente & remedium ſeu act. ex treb.

362 Diſcuſſio an quis ſit hæres vel eſſe velit hæres grauati, tũc demum eſt fienda, cum hæres grauatus reſtituere fideicom. deceſſit eo non reſtituto ſaltem verbo, & nullo apparente eius hærede à quo peti id poſſit.

Et de conſilio & practica quomodo fienda ſit diſcuſſio, & per quos. 363.

364 Reſtitutio fideicom. quib. caſib. habetur pro facta, & ipſo iure ad fideicom. transferantur iura & actiones.

365 Hæres ſcriptus controuertens & diſceptans cum alio ſuper hæreditate pro præſtãdis legatis vel fideicom. an ſit conueniendus. vel legitimus ab inteſtato, an petitor, vel poſſeſſor, vide ibid.

366 Lites & litigia tria debent habere. ſeu tria litigare volenti requiruntur, primo habere & ius fauore.

Peritum habere cauſidicum, qui ius tale in iudicio aptè proponat & defendat.

367 Iudex dicitur pars potiſſima iudicij. & eius eſt dux & imperator.

Et ſic dicitur quaſi ius dicens populo. ſeu quòd iure diſceptet. & quid ſit iure diſceptare. 368.

Nec eſt iudex niſi ſit in eo iuſtitia, & debet ſtudere eſſe & vt ibid. habetur.

369 Iudex aditus debet eſſe competens hocq́; bene inſpiciendum eſt, cum ſeqq.

370 Teſtamentum eſt oſtendendum iudici competenti & per eum exequendum.

371 Iudex competens generaliter dicitur qui habet iuriſdict. & eius exercitium ſuper litigante.

Et econtra incompetẽs dicitur, à cuius iuriſdict. quis liber & exemptus inuenitur. 372.

373 Iudex competens vt magis generaliter cognoſcatur, duo ſunt animaduertenda.

Quid petendum ſit, an hæreditas, an fideicommiſſum, an legatum.

A quo petendum ſit, cum ſeqq.

374 Hæreditas ſi petatur, debet fieri immiſſio in poſſeſſionem bono. per iudicem loci, in quo ſitæ ſunt res hæreditariæ, ex l. fin. de edi. di. Adr. toll. vel interdicto quorum bonorum.

Et hoc vbi ab alio bona non eſſent detẽta ſecundum Bal & Saly. qui ab alio iudice non poteſt hoc obtineri. ibid.

Etiam nullo contradictore aduerſante, non committi debet executio alij iudici territorij ipſorum bonorum. ibidem.

Et eſt com. opin. ibid.

Quid ſi bona ab alio eſſent detenta. tunc iudicis pronunciatio requiritur citato poſſeſſore, ibid.

Iudex domicilij poſſeſſoris bonorum conuenti debet pronunciare de mittendo in poſſeſſionem actorem vocato poſſeſſore.

376 Hæreditas vbi agitur petitorio, debet peti in loco vbi reus ſortitur forum, & in loco vbi exiſtunt bona hæred. & de ratione. 377.

377 Petitio hæreditatis eſt actio mixta. ſ. realis & perſonalis.

378 Fideicommiſſum aut legatum quando petendum eſt, vide de hoc text. vt ibi.

379 Auctor agere volens actione reali pro legato aut fideicommiſſo conſequendo debet inuenire eum, qui talia bona poſſidet.

380 Hæres actione reali conuentus poteſt in tribus locis conueniri.

Domicilij.
Locı rei petitæ ſtabilis. &
Locı vbi eſt hæreditas vel maior pars bonorum hæredita-
riorum.
380 *Iudex competens poteſt eſſe, & domicilij rei cõuenti, item*
loci rei petitæ ſtabilis, & loci vbi hæreditas, vel maior
pars eorum eſt.
381 *Actor habet electionem conueniendi reum, an in loco do-*
micilij ipſius rei, vel in loco in quo ſita ſunt.
381 *Actor lite pendente vel mota coram vno iudice, non poteſt*
iudicem eum mutare, quod declara, vt nu. 384.
Et de ratione. 382.
382 *Iudicium vbi ſemel ceptum eſt etiam per citationem, ibi*
debet finiri apud eundem iudicem.
Etiamſi ſemel citatus coram vno iudice competente mu-
tauerit domicilium, vel forum. 383.
384 *Actor non poteſt mutare iudicium iam ceptum maximè*
reo excipiente de litis pendentia, vel ne continentia
cauſæ diuidatur, aliàs valeret proceſſus coram alio iu-
dice.
385 *Exceptiones certæ puta ſolutionis rei iudicatæ, trãſactio-*
nis, falſitatis, et pacti de non petendo per ſtatuta loci v-
bi nouum eſt cœptum iudiciũ ſi poſſent opponi tantum
ad impediendum proceſſum, nõ tamen poſſet opponi ex
de pendentia litis, quia valeret proceſſus.
386 *Actor volens agere actione perſonali pro legato vel fidei-*
commiſſo conſequendo habet videre in quo conſiſtat le-
gatum, an in ſpecie, an in genere, vel quantitate, & vt
ibi fuſius dicitur.
387 *Iudex laicus vel eccleſiaſticus poteſt eſſe competens ſuper*
legato conſequendo etiam contra laicum, quando eſt
factum ad pias cauſas.

LIB. V. INTERP. II. DVBIT. II.

1 DVbitatio ſecunda ſubijcitur eorũ † quæ
præuidere, deliberare, præparareque
oportet, quemque volentem aggredi
iudiciales contentiones pro executio-
ne teſtamenti obtinenda in ſui com-
modum & fauorem. Congruè autem dubitatio iſta
nedum ioco, ſed ſerio hoc ſoluitur breuiculo.
2 Iure duce, Comite pecunia, at vltimum hoc ne ſta-
tim in turpem vel ſordidam capiatur partem, quo-
niam & id magis ſerio dictum, non ſolùm experien-
tia, ſed neceſsitate ipſa & iure comprobatur, cum pro
in ius vocando totiens nuncij publici requirãtur, no-
tarij pro ſcribendis actis, & examinibus teſtium per
not. in cap. quoniam contra. de probati. Cauſidici &
aduocati pro agenda & defendenda cau. tot. titu. C.
de poſtulan. & Aduoc. diuerſ. iudi. horum quidem la-
bores mereri præmium nemo quidem ignorat, & ho
norarium, vt per Specu. in titu. de ſalar. & per not. in
l. prima. ff. de var. & extraor. cognit. hos quoque me-
miniſſe decet, ne in cauſis miſerabilium perſonarum
3 Chriſtiana frigeſcat charitas. † Quæ autem ſint miſe-
rabiles perſonæ, ſcilicet quòd ſint viduæ ſine viro, &
habentes virum inutilẽ, pauperes & honeſtæ vitæ, &
pupilli, orphani non habentes patrem neq; matrem,
Peregrini, & aduenæ, puellæ nobiles pauperes nõ ha-
bentes, vnde ſe dotare poſsint. publici pœnitentes, ſer
uientes Eccleſiæ ſi pauperes ſint, infantes expoſiti, cæ
ci, & mutilati membris, carcerati, cõuerſus ad fidem,
deſtitutus bonis, patientes diuturnum morbum.
4 † Quibus etiam prærogatiuis vtãtur miſerabiles per-
ſonæ curam colligendi, & probandi in iure aſſumpſit
Rebuf. in tract. de ſentent. prouiſi. art. 3. gl. vlt. per tot.
tom. primo, vbi & nume. 26. & ſequen. tradit de pro-
uidendo eis de aduocato gratis, & quòd notarij ſcri-
bentes acta nihil accipiant ab eis, ſed dicit & verum
quòd hodie potius è manu Herculis eriperetur claua,
quàm à ſcribis & phariſæis acta ſine pretio. De his
cùm oportuerit plenius videre, accedatur ad eius li-
brum alleg. & ad Afflict. ſuper conſtitu. regni, lib. pri-
mo, rub. 33. de dan. aduoc. pupil. & m[illegible] ab. perſon. &
5 in deciſ. 257. & Capr. in ſuis regul. & tract. reg. 30. † pa
riter debere operas ſuas pauperi gratis exhibere no-
tarios, procuratores, aduocatos, & iudices, ponit Vaſ-
qui. in ca. 41. num. 3. ſuarum ill. quæſt. lib. 1. & Rimin.
6 Iun. conſil. 329. col. fin. De † præparatorijs autem iudi-
ciorum vide commemorata per Spec. in titu. de præ-
para. iudici. & tit. de acti. ſeu petiti.
Ex his tamen aliqua ſunt admodum frequentia,
& neceſſaria, quæ ſpeciali expreſsione digna viden-
7 tur, vt quando † indigentia vrgeat, prouideantur, &
præparentur aliquibus perſonis expẽſæ litis, & victus
arbitrio iudicis extimandæ, namque arbitrium hoc
ſuum habet fundamentum, & in iure, & in facto, in
iure ſunt tex. ſ. in l. fi. C. de ordi. cogn. ibi, tantum litis
ſumptus, & alimoniæ homini ſubminiſtretur, quan-
tum moderato iudicis arbitrio fuerit extimatum, &
in l. ſi inſtituta §. pen. ff. de inoffic. teſtam. per hæc ver-
8 ba, placuit interim propter † inopiam pupilli alimen
ta pro modo facultatũ, quæ per inofficioſi teſtamenti
accuſationem pro patre ei vendicabantur decerni,
eaque aduerſarium ei ſubminiſtrare neceſſe habere
vſque ad finem litis & in l. antepenul. ff. de iur. delib.
9 his verbis † filius dum deliberat alimenta habere de-
bet ex hęreditate, & in l. ſi neget. ff. de alen. vel agn.
10 liber. vbi dum † pendet controuerſia ſuper matrimo-
nio liberis ex eo procreatis maritus alimenta præſta-
re compellitur, & in l. 1. §. ſed & ſi certum, de ventre in
poſſeſ. mit. ibi, æquius enim eſt vel fruſtra nonnun-
quam impendia fieri, quàm denegari aliquando ali-
menta ei qui dominus bonorum aliquo caſu futurus
11 eſt, & in cap. ex parte, in fin. de accu. † vbi monachis,
qui accuſant abbatem expenſæ neceſſarię debent mi-
niſtrari, donec cauſa finiatur.
12 In † facto autem fundatur tale iudicis arbitrium
pro contingentia perſonarum & caſuum, vt ſi perſo-
næ ſint indigentes, quæ pręſentem, vel futuram litem
habent, & huiuſmodi litium caſus ſint, vel ſuper bo-
nis, ex quibus poſſunt habere alimenta, vel ſuper ali-
quo iure emergente, interim eis ſubtrahente, vel du-
biam reddente cauſam alimentorum, & de iure pe-
tẽtis ſumptus litis & alimẽta ſummariè & quaſi pro-
batione conſtare poteſt, tunc in his expẽſis prouiden
dis, & præſtandis inſpecta perſonarum, facultatum,
& caſuum qualitate, iudex ſuum arbitrium moderat,
13 † exempla in perſonis, & caſibus dantur, quando ſer-
uus litigat cum domino, vel monachus cum Abbate,
vel ſubditus regularis cum ſuo pręlato, tali ſic litigan-
ti, expenſæ litis & alimentorum præſtantur per do-
minum, vel monaſterium, vel prælatum, per tex. glo.
& docto. in dict. l. fin. de ordin. cogn. Ange. & Caſtr.
in l. vix certis. ff. de iudi. tex. & gloſ. & canon. in dict.
cap. ex parte. de accuſa. Specu. titu. de inquiſi. §. vltim.
14 ſicut † electus & promotus ad aliquam prælaturam
debet ex ipſa prælatura, ſeu redditib. eius habere ſum-
ptus neceſſarios pro obtinenda dicta prælatura, pro-
15 bat Oldra. conſ. 27. thema tale eſt, vacante, idẽ † dicen-
dum ſi Abbas fuiſſet priuatus, & poſtea iudicio reſti-
tutorio

tutorio agat, vt per Bellem. deciſ. & conclu. 78. rub. de
16 reg. item † quando filius litigat cum patre pro alimen
tis cõſequendis debet interim à patre habere pro ex-
penſis litis & alimentorum Alber. in d. l. fin. num. 3.
de ordi. cogn. argumen. l. diuus. ff. de peti. hæred. & l.
fin. de ali. leg. facit Rebuf. tract. de ſent. proui. art. 1. gl.
2. in princ.

17 Item quando † vxor litigat cum marito, ceſſante
culpa vxoris, & de iure ſuo coniecturis pro ea extan-
tibus, debet durante lite habere alimenta à marito, &
ſumptus litis per deciſ. Neapol. ad Afflict. deciſ. 10. &
deciſ. 152. atteſtante ita fuiſſe iudicatum per ſacr. conſ.
ſequitur Ioſeph Aſsiſien. deciſ. Peruſ. 46. nu. 4. & Ce-
phal. conſ. 127. nu. 6. Alc. de præſumpt. reg. 3. præſump.
9. num. 10. vbi & nu. 11. dicit vidiſſe per iudices decer-
ni iſtas expenſas litis deprehendendo ſolum ex lectu-
ra teſtium etiã non publicatorum ſummariè eſſe pro-
batum, quòd eſſet vxor, idem Lopes Hiſpa. in ca. per
veſtras. §. 39. num. 4. 5. de dona. inter vir. & vxo. Boër.
deciſ. 325. ad fin.

18 Item † quando quis, vel cum fratre, ſorore, patruo
vel alio litigat pro legitima, vel hæreditate patris, vel
contra teſtamentum patris debet æquius habere du-
rante lite alimenta, & ſumptus litis per text. in d. l. ſi
inſtituta. §. pen. ff. de inoffic. teſtamen. licet loquatur
poſt ſentẽtiam latam pro filio, & in cauſa appellatio-
nis, tamen & hoc habere locum in prima inſtantia &
in cauſa principali & illud ibi dici pro quadam acci-
dentia facti, & ſufficere cõſtare ſummariè de filiatio-
ne & bono iure actoris, iure magis communiter, & æ-
quitate vigente, doct. tenent in iudicando in deciſ. &
in tract. vt per Rot. Rom. in deciſ. vlt. per Biſgn. tit. de
iudi. deciſ. 13. num. 9. per Bellemer. d. deciſ. 88. in fi. per
conſ. Neapol per Afflict. deciſ. 11. in parlamẽto Delph.
per Gui. Pap. in quæſt. 561. comprobat Rebuf. d. tom.
1. de ſent. prouiſ. art. 1. gloſſ. ſecunda, num. quinto, Ce-
phal. d. conſi. 127. num. 10. vbi Spec. Aym. & Couar. e-
tiam allegando de communi atteſtatur, idem & Io-
ſeph Aſsiſien. d. Peruſi. deciſ. 46. nume. 7. bene ſentit
Alcia. d. præſumpt. 9. num. 10. 11. dum firmat per iudi-
ces decerni has litis expenſas ex informatione ſum-
mariè habita eſſe probatum, quòd eſſet filius non ſo-
lùm ex ſententia pro eo iam lata, & ſuſpenſa per ap-
pellationem, ſed etiam ex qualibet alia ſimili, de qua
ſummariè iudici conſtaret, vt ibi per eum, & Gabri.
Eugub. probat idem in conſ. 29. ad fin. & conſ. 15. col.
1. Riminal. Iun. conſ. 329. num. 12. 13. & pro hac ſenten-
tia poſt plures excel. doct. conſulentes, requiſitus à
viro nobili & primario Senatore Veneto in fauorem
puellæ prætendentis hæreditatem paternam ſatis o-
pulentam probando legitimum matrimonium in-
ter matrem & olim patrem puellæ conſului exiſtens
Venetijs conſ. 62. lib. 1. certeque ſcio ita per Reuer. D.
Vicarium Reuerendiſs. domini Patriarchæ Venetia-
rum Iudicem cauſæ fuiſſe pronuntiatum, & proui-
ſum dictæ puellæ de expenſis litis & alimentorum
præſtandis ab aduerſario, donec lis fuerit expedita,
huius quidem ſententiæ fundamentum eſt in verbis
& mente legislatorum in d. l. ſi inſtituta. §. pen. ff. de
inoffi. teſtam. & in d. l. fin. de ordi. cogn. quarum ver-
ba ſuprà recenſui loquentia de alimentis, & ſumpti-
bus litis, & eſt in auctoritatibus tantorum patrum, à
quibus in iudicando nequaquam recedendum eſt,
quicquid alii particulares Docto. tenent in conſilijs
aliquando velle tenere, vt Panciro. Regien. conſ. 114.
colum. fin. quia etiam. l. imperatores. de tut. & ratio.
diſtra. in qua ſe fundat, loquitur in caſu, quo nulla
extaret præſumptio de iuribus petentis, vt ibi ex Dy.
& Iaco. de Belui. dicit Alber. in fi. idem ibi Bar. tenet,
etenim propria ac congrua ſunt, quæ ante dixi fore
reſpicienda in facto. ſ. pro contingentia & qualitate
perſonarum & caſuum tales prouiſiones de expenſis
litis & alimentorum fieri debere.

19 Vnde † limitationes ſeu declarationes octo ſcitu
dignas ad ſententiam iſtam colligit Rebuf. dict. art. 1.
gloſſ. 2. num. 21. vſque ad fin. in ſumma eas recenſen-
do referam.

20 Prima † eſt quòd locum non habet dicta conclu-
ſio, ſi talis petens non ſit in quaſi poſſeſsione filiatio-
nis.

21 Secunda eſt † ſi talis petens ſit diues, vel poſſet ali-
unde ſe alere.

22 Tertia eſt † ſi ſit ingratus, & talia commiſerit, quòd
eſſet priuandus hæreditate.

23 Quarta eſt † ſi vendiderit, vel renunciauerit hære-
ditatem, vel bona, & contrauemens petierit reſciſsio-
nem.

24 Quinta eſt † quòd non habet locum in filijs ado-
ptiuis.

25 Sexta eſt † quòd non procedit in filijs ſpurijs & a-
lijs naturalibus, quibus non debentur bona paterna,
nec legitima, vt ibi per eum nu. 30. hanc in terminis
vltra Rebuf. comprobant Socin. Iun. conſi. 8. col. 1. &
ſeq. lib. 3 & Gabr Eugub. conſ. 25. nu. 8. 9.

26 Septima eſt † quòd non procedit in alimentis præ-
teritis, ſed intellige, vt ibi per Rebuf.

27 Octaua & vltima eſt † quòd non habet locũ, quan-
do collaterales petunt hæreditatem fratris vel conſo-
brini. idem excipit Boër. deciſ. 324. ſub nu. 4.

28 Item ac vlterius † quando extraneus pauper litigat
cum diuite poſsidente bona pauperis, qui omnino
inhabilis appareat ad ſuſtinẽdos ſumptus litis, & pro
ſe habeat vnam ſententiam licet appellatione ſuſpen
ſam, vel alias ſatis apertas probationes, quòd bona ad
eum pertineant licet aliqui dicant non vidiſſe ſerua-
ri, vt Boër. deciſ. 303. ſub num. 4. & refert Menoch. de
arbitr. iudic. lib. 2. centur. ſecunda. cauſ. 169. numero
12. neque etiam ego vnquam vidi petitum in practi-
29 ca. † Veruntamen ſtante caſu ſic propoſito ſi petere-
tur pro modo fructuum bonorum petitorum, facile
& iure poſſet obtineri prouiſio expenſarum litis ne-
ceſſariarum, & alimoniæ pro inope litigante æquita-
te dict. l. fin. de ordi. cogn. & ibi not. per docto. & Gui.
Pap. d. deciſ. 561. Aret. num. 14. Felin. num 8. in cap. ſi
quis teſtium. de teſti. comprobat Rebuf. d. tracta. de
ſent. prouiſi. in præfat. num. 117. & comprobando eti-
am in hac ſententia tandẽ reſidet Couar. pract. quæſt.
cap. 6. ſub num. 5. & Aym. conſilio 164. & accedenti-
bus verbis text. iam allega. in l. 1. §. ſed & ſi incertum.
de ventr. in poſſeſ. mitt. ibi æquius enim eſt, vel fru-
ſtra nonnunquam impendia fieri, quàm denegari a-
liquando alimẽta ei. qui dominus bonorum aliquo
caſu futurus eſt, etiam pondero verba tex. cum gloſſ.
in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. ibi Imperator
autem noſter motus ex æquitate rei. i. paupertatis, ibi
glo. exponit.

30 Hoc præcipuè locum ſibi vendicat † in executore
mero legatorum ad pias cauſas, quod nullam debet
ſentire impenſam pro his legatis exequendis, ſed gra
tis quæ geri oportet, gerenda ſunt per tex. in l. nulli. §.
poſt vnius verò anni. C. de epiſ. & cler. & ibi Caſtren.
31 numero 6. intelligit quòd † epiſcopus vel curia ſua,

 vt nota-

vt notarij non debent aliquid accipere de ſumma re-
i ta pauperibus pro eorum labore, ſed generaliter lo
quitur ibi text.

32 Exinde a principio † vbi in ſubſidium indigenti-
um perſonarũ iudex taxat expenſas futuræ litis, quid
mirabile reputatur. not. Bal. in d. l. fin. ad fin. de ordi.
cogn. & ibi in apoſtil. & ſi in qualibet parte iudicij an-
te vel poſt litem conteſtatam, vel etiam poſt ſententi-
am & eius executionis cõmiſsionem, & in illius exe-
cutione, talib. perſonis poſsit fieri prouiſio de expen-
ſis litis, & alimentorum quæ dilationem non patiun-
tur, probant Aym. d. conſi. 164. column. 1. & Rebuf. d.
t act. de ſentent. prouiſi. art. 1. gloſſ. ſecunda, num. 14.
15. tom. 1.

33 Atque vbi vel ex † inopia, vel potentia aduerſarij
nõ inuenitur procurator vel aduocatus, qui velit ſuſ-
cipere cauſam, conſulere, inſtruere, & proponere quæ
opportuna ſunt pro cõſequenda executione relicto-
rum in teſtamento, partes ſunt iudicentis in loco ad-
monere vrbanè, ac aliter compellere & dare procura-
torem & aduocatum pupillis, & fœminis, pauperi-
bus, debilibus, & alijs miſerabilibus perſonis, & men
te captis, per text. in l. nec quicquam. §. aduocatos. ff.
de offic. proconſu. & l. 1. §. ait prætor. de poſtulan. & v-
trobiq; gl. & doct. tradunt. & Maran. in ſuo Spec. par.
6. princ. num. 192. ponit & Rebuf. d. tract. de ſent pro-
uiſ. art. 3. glo. vlt. nu. 26.

34 Si quidem quemque † qui valet ex ſeipſo inue-
nire & præparare aduocatum, admoneo, vt eligat &
præuia arra ſuum faciat aduocatum peritiorem & o-
ptimum qui poſsit inueniri in ciuitate, quoniam vti
lius præſtantiusque reputatur habere bonum aduo-
catum, quàm habere bonum iudicẽ, cùm iudex com-
munis vtrique parti ſit aduocatus autem totus vnius
eſt, ita & gl. ibi dicit, Fulg. in l. quod ſi nolit. § ſi man-
cipium. ad fin. ff. de edi. edict. aſſerendo ſe fuiſſe ele-
ctum potius pro aduocato, quàm pro iudice a quo-
dam amico ex cõſilio notabilis viri. idem ibi Cepol.

35 nume. 24. firmando ſequitur † quem magis poſſe iu-
uare amicum eſſe ſuum aduocatum, quàm iudicem,
dummodo adiuuet cum iuſtitia, aliàs gehennam ſibi
pararet, dicit enim ibi glo. in ver. adhibuerit, aduoca-
tum peſsimam cauſam poſſe facere videri bonam. ad
quæ conferunt verba hæc Ciceronis in 2. libr de offic.

36 ſub ver. incip. prima igitur † iudicis eſt ſemper in cau-
ſis verum ſequi. patroni nonnunquam veriſimile, e-
tiam ſi minus ſit verum, defendere.

37 Porro cùm † litigans votum obtinendi habeat, l. in
ratione. §. cum quidam. ff. ad leg. Falc priuſquam li-
tem incipiat, debet ſibi præparare omnia quæ poſsẽt
eum iuſtè ad victoriæ finem ducere. Primò namque
adeat, vt modo præmonui, peritiſsimum doctorem,
quem ſcire debet eſſe præcipuum interpretem dubi-
tationum. quæ ex vltimis voluntatibus oriri poſſunt
inter noſtros interpretes vltimarum volũtatum iam
conſtitutos ſup. lib 1. interpr. 1. dubit. 3. ſolu. 8. & dubi.
vlt. ſolut. 8.

38 † Qui autem ſic interpres electus intellecta facti
ſpecie propoſita conſpicit primũ de vltima volunta-
te & teſtamento ipſo ſibi conſtare poſſe modis, quos
docuimus ſuprà lib. ſecundo, interpr. 1. dub. 2. ſolut. 2.
& 3. deinde videndum eſt de remedijs & modis agen
di, quibus poſsit competenter experiri in iudicio, de
quibus agitur in ſequent. dubit. ſimulatque concur-
rit præcipua prouiſio & præparatio probationũ, qui-
bus dicentis, & proponentis intentio probari queat,
de quibus ſuus locus eſt infra in 4. & vlt. dubit. Nam
magnum & conſiderabile commodum & intereſſe
reputatur, quod paratur & verſatur circa facultatem
probationum auctor. plur. gloſ. ſæpius, vt firmat Ale-
xan. in l. imperator verſus fin. ff. ad Trebellia. & con-
ſilio 101. colum. ſecunda. in princip. & conſilio 128. col.
ſecunda, num. 7. lib. 5. & conſilio 2. colum. pen. num.
39 8. libr. primo, dicit † non eſſe fraudem parare ſibi pro-
bationes licentiando famulum, per quem poſsit ius
ſuum probare, quod quidem commodum & inter-
40 eſſe nimis euidens eſt, quoniam nempe † iuſticia iu-
diciorũ in probatione conſiſtit per l. 3. ff. de in integr.
reſtit. dicit Bald. conſi. 382. pro parte cuiuſdam nomi-
ne Nicolutiæ, colum. vlt. ſub nu. ſecundo. lib. 2. idem
in l. ingenuum. colum. 2. verſi. ſed quæro quis dicitur.
41 de ſtat. homi. † dicit totum cauſæ pondus fieri in pro-
batione per l. qui ſuperſtitis. §. fin. ff. de inoffi. teſtam.
42 † nihil autem prodeſt habere ius ſi deficit probatio, l.
duo ſunt Titij. ff. de ſtat. tut. & ibi Bartol. not. & in l. ſi
quis ſeruum. §. ſi inter duos. num. primo, de leg. ſecun
43 do, quia † qui non probat quod allegat & adducit, di-
citur carere iure. Bald conſil. 67. nunc ex facto, colum.
3. in princ. lib. 3. refert Aym. conſi. 48. nu. 4. & in tract.
44 de antiquit temp. part. ſecunda, ſub num. 22. † dicere
vel allegare aliquid in facto cõſiſtens non ſufficit per
plur. alleg. probat Alexan. conſ. 78. colum. pen. nu. 22.
lib. 5. Dec. in l ſi. num 43. ad fi. de edi. di. Adri. tollen.
& hæc quanto magis nota ſunt, tanto magis ſunt ne-
45 ceſſaria † ſicut panis quotidianus in menſa, & bonum
vinum in hoſpitio, ideo reliqua loco ſuo infra dicen-
tur in vlt dubit.

Quando quidem ſit præparatio de probationibus
faciendis, veriſimiliter aliqua cognitio præceſsit de iu-
46 re iam expoſito à petere volente. † Oportet namque
peritum cauſidicum ipſum interpretem electum ac-
curate cuncta incumbentia conſiderare & præuidere
ſi propoſitum ius competat petere volenti in totum
vel pro parte ſi ceſsit dies petendi, ſi à petente aliquid
ſit ſeruandum, & de modo petẽdi, vel interpellandi,
interrogandi, eligendi, omnia demum quæ poſſent
contingere a longe & prope precogitet, & conſpiciat,
& litigij certamine iam ingreſſo aliquid cõtingat, de
quo dicere habeat, non putarã, immo dicere queat,
antequam Abraham fieret. ego ſum. i. & hoc præuidi,
& gaudeo, quia prouidi ſic & ſic. ſingula hæc breuiter
aliquorum exemplorum poſitione circa ius compe-
tens volenti petere explicabo.

Si propoſitum ius competat petere volenti, cùm
autem illud pro faciliori remedio adipiſcendæ poſ-
ſeſsionis reduci quæratur per omnes vel ad petitio-
nem hæreditatis, vel interdictum quorũ bonorum,
vel ad remedium, l. ſi. C. de edi. diui Adr. tollen. vt po-
nit Gualden. de arte teſtan. titu. vltim. cau. vlti. de his
quomodo poſſunt competere ampliſsimi commen-
tarij habentur per antiq. & modern. in titu. ff. & C. de
peti. hæred. in l. prima. commun. de leg. ff. & C. quo-
rum bonorum, & quorum legat. & in dict. l. ſi. vltimo
per Menoch. ſuo libro de adipiſ. & per Achil. Miran-
dul. in ſuo tract. de adipiſ. & de petit. hæredi. ad quos
ne præſentis libri titulum digrediar ſuper his conſu-
lentem remitto. Aduertat tamen prout in hoc ſæpius
errari in practica & multum aduertendum mandat
47 Iaſo in §. actionum. nume. 115. inſti. de actio. † quòd in
conſultatione illorum remediorum adipiſcendę poſ-
ſeſsionis, ſi reperiatur, hæredem iam fuiſſe poſt mor-
tem teſtatoris adeptum, & ingreſſum poſſeſsionẽ bo-
norum

norum hæreditariorũ.& poſtea aliquo modo cecidiſ
ſe à poſſeſsione,abſtinendum eſt.ne natalibus reme-
diis in iudicio experiatur,quia ſi excepto iudicio,vel
ſua aſſertione in poſitionib. vel aliter in actis facta,
vel probatione per aduerſarium facta detegeretur,&
appareret ipſum agentem priùs poſſediſſe, deberet
ſuccumbere inepte, & inutiliter tentando adipiſci
poſſeſsionem,quam amiſerit per text. expreſſum in
§ ſequens inſtitu.de interd.his verbis ideo autem adi
piſcendæ poſſeſsionis vocatur interdictum, quia ei
tantùm vtile eſt,qui nunc primùm conatur adipiſci
48 poſſeſsionem rei:itaque † ſi quis adeptus poſſeſsionẽ
amiſerit eam,hoc interdictum ei inutile eſt. inutile
eſt,ergo non competit,eſt gloſ.prima ad fin ſine hoc
49 text.ſolita allegari in cap.1. de confeſ.in 6.† vbi do-
cet ponentem cauere à poſitionibus ſuæ intentioni
contrariis,exemplificando quòd ſi agat petitione hæ
reditatis, vel quorum bonorum. non dicat ſe poſt
mortem defuncti poſſediſſe, ſi publiciana agat, non
dicát ſe emiſſe à vero domino,ſi vti poſsidetis,nõ di-
cat aduerſariũ poſsidere,& idem in ſimilibus. idém-
que animaduertit Specu.tit. depoſiti.§. quintò ad fi.
50 †idem etiam in fideicommiſſario poſt realem reſti-
tutionem.& eam perditam malè eum agere fideicõ-
51 miſſaria hæreditatis petitione,†& in petitione hære-
ditatis non venire res iam affectas hæredis per appre
henſionem hæreditatis,glo.& Barto.probant in l.vl-
ti.ff.de fideicommiſſ. hæred. peti.ita ſequuntur má-
dando tenendum menti in practica pro parte agen-
tis petitione hęreditatis,ne ſe ipſum excludat aliquo
modo dicendo,ſe poſt mortem poſſediſſe defuncti,
& pro parte rei conuenti ad excludendum actorem.
ſi poſsit probare eum poſſediſſe. Ang. Aret. dict. §. a-
ctionum,col.45. num.106. verſ. ad vnum tamen,&
ibi Iaſ.num.115.vbi ſententiæ huius rationem addu-
cunt.idem Alexand. conſil. 89.in princ. conſilio 94.
num.5.lib.ſecundo.& conſi.182.columna penultim.
num.5.lib.7.vbi deciſiuè cõſuluit in cauſa tranſmiſſa
per illuſtriſſ. D.Federicum Feltrium ducem Vrbini.
dicit commun.opin.Io. de Ami.conſil.120 numero
6. refert Achil. Mirandul. tract.de peti. hæred. num.
722.& tract quorum bon.num. 461. idem Menoch.
de adipiſc.remed.4.num.248. idem probat Marant.
in ſuo Specu.in 4. par.princ.in 7.diſtinct. num. 6. &
Iaſ.in l.eius qui in prouincia,§.quòd ſi ſtipulatus.col.
penul.ver. adde etiam ad prædicta. ſi cer. pet. vbi id
limitat, ſi talis poſſeſsio per hæredem habita fuerit
poſt aditam hæreditatem, & non priùs, ex Matheſi.
not.69.incip. nota quòd poſſeſſorium, vbi dicit ita
fuiſſe iudicatum eo aduocante. quod accipiendum
eſt apparente alia poſſeſsionis cauſa citra ius & nomẽ
hæredis,per l.primam.C. de repud. hæred. alioquin
ſic hæreditas intelligeretur iam adita per l.pro hære-
de.§.Papinianus.ff. de acquir. hæred. & procederet
dicta communis ſententia.

Contra quam ſententiã videtur tenere ſolus Bald.
conſil.12.quidam D. M.colu.1.num.5.lib.1. repetito
in conſilio 386. lib. 1.& idem conſil.13. ſuper eo quæ-
ritur,num.5.ver.quintò quæritur,li.primo, eo quòd
52 †petitio hæreditatis ſit iudiciũ reale,quo poteſt quis
agere,quandocunque deſinit poſsidere. per l. ſed &
ſi poſſeſſori,in princip. ff.de iureiuran. Cui poteſt re-
53 ſponderi,quòd †petitio hæreditatis non ſolùm eſt iu
dicium reale,ſed etiam mixtum, & ſic perſonale affe
rens cauſam ſuæ eſſentiæ,quæ dicitur hæreditaria. &
quæ magis præualet per l.hæreditatis. C.de peti.hæ-
54 red.& eſt adipiſcendæ poſſeſsionis.†quare ſemel er-
go adepta poſſeſsione rei hæreditariæ dicitur indu-
cta aditio hæreditatis.quæ ſemel facta ſufficit.l.ſi pa-
troni.§.nec ad rem pertinet.ff.ad Trebell.& facit de-
ſinere ipſam rem ampliùs dici hæreditariam, doct.in
l.1.§.veteres. de acqui.poſſeſſ. & amplius ea non po-
teſt adipiſci,cum id adipiſcor quod nunquam habui
per l.2.§.adipiſcendæ.ff.de interd. dicit Alber.in ſuo
55 dictiona.ver.adipiſcor. † ita adepta poſſeſsione rei
hæreditariæ ab ea cadenti ampliùs non competit iu-
dicium reale petitionis hæreditatis, quod eſt adipi-
ſcendæ,ſed aliud,quod eſt reſtitutorium,vel recupe-
randæ,vt rei vendicatio,vel publiciana.gloſſ.in ver.
in bonis,in l.facta,in princip. ff.ad Trebel.Bartol.&
alij in l.1.§.fin.de publici.§. recuperandæ. inſtitut. de
interd hoc ipſum Bald.ipſe tenet in l. veluti, col. fin.
56 ver.ſi ſemel miſſus.ff.de petit.hæredit. probat †miſ-
ſum in poſſeſsionẽ ab ea cadentem, non eſſe in ea i-
terum mittendũ,quia eſt poſſeſſorium adipiſcendũ,
non recuperandũ,cui etiam opin. Bal.in d.conſil.12.
alia reſponſione non data, non eſſe ſtandũ Mirand.
d.tract.de petitio.& hæredit.nu 922.dicit,quia com.
opinio eſt contra eum,qui itenus allegat Papien.etiá
tenere contrariũ in for.libel. quo pet. hæredi.ex teſt.
in gl ac etiam realiter,in princ.ibi videndũ eſt. quòd
videtur non tenere contrarium, dicẽdo petitionem
hæreditatis poſſe ſæpiùs intentari ad not.per gloſſ. &
57 Cyn.in l.1.C.fam.erciſc.quia intelligitur,†& petitio-
nem hæreditatis,& interdictũ,quorum bon. pluries
poſſe intentari pro diuerſa re, non pro eadem, vt di-
cit Saly in l.1. in fin.C.quorũ bon. tenet & Menoch.
de adipiſ poſſeſ.remed.1.num.31.32.

Aduertatur ſi agere volens ad bona fideicõmiſſo
58 ſubiecta fuerit † hæres etiam cum beneficio inuẽta-
rij eius qui eadẽ bona alienauit ei quem vult conue-
nire,vel eius auctori inutiliter acturus eſt,quia exclu
detur,quatenus ſaltem capit hæreditas illius alienã-
tis,& in totum excludetur,ſi hæres ſit ſine inuenta-
rio,Roma.probat in conſil.18.viſa facti narratione,
col. fin.ver.contrarium tamen.& Fulgo.conſ.67.pa-
terfamil.col.2.per vulg.l.cum à matre. C.de rei vẽd.
cum ſimil.congeſtis per Ari.Pinel.in l.1.par.3.ſub nu.
79.C.de bon.matern. aſſentit Caſtrenſ.conſ.247. in
cauſa quæ vertitur Saonæ,colu.ſecunda. lib.1. firmat
Alexand.conſ.3.col.1.& conſ.32. col.fin.lib 3.conce-
dit Dec. conſ.38.col.5.ver.nam ſi decedentes, & cum
alleg in conſilio 547.colum.ſecunda. numero 3. ex-
preſsè Ruin.conſil.primo,numero 13.in fin. conſilio
38. numero 14. conſil. 42. num.12.lib. primo. conſil.
25.num.ſecundo,lib.ſecundo.Ioan.de Ami.conſil.3.
num.17. cum ſequent. Vall. conſilio 71. numero 36.
lib. ſecundo,Socin Iun. conſ.107. nume.penult. lib.
3.Cephal.conſ.392.numero 26.cum ſequen. & conſ.
ſequ.nu.58.vbi idem in hærede hæredis. & vbi num.
59 60.70 †non ſufficit dicere ſe hæredem cum beneficio
inuentarij,niſi doceat de inuentario ſolenniter fa-
cto,idem in hærede hæredis latè probat Menoch in
conſilio 89. num.127.& ſeq.quicquid aſſerat Rimin.
Iun.conſilio 23.num.258. cum magis ſatisfaciant ra-
tiones Cephali d.num 58.& Menochij d. numer. 127.
maximè in obligationibus.pactis & promiſsionib.
primi defuncti, l iraq.de retract.tit.2.§.1.gloſſ. 6 nu-
mero 20.21.vbi & nume.22. ſubiungit aliquando cõ-
trarium euenire in caſibus ſpecialibus quibuſdam
ſua quadam priuata & ſpeciali ratione non tranſeũ-
tibus ad hæredes,ſeu ad hæredes primos tãtùm,quos

quidem caſus iam ego reduxi ad duos, vt plenè diſſe-
rui ſuprà lib. 3. interpr. 1. dubit. 4. ſolu. vltim. ver. ad
primum autem, idem in hærede hæredis pluribus cō-
cordan. alleg. firmat Ari. Pinel. dict. l. prima, par. 3. ſub
num. 81. in 4. ampl. de bon. mater. ita hæc principalis
eſt omnium receptiſsima ſententia etiam quòd de-
functus ſit per teſtatorem prohibitus alienare in fa-
uorem ipſius hæredis & fideicōmiſſarij, qui iure ſuo,
& ex perſona ſua veniret. & ſic non bene loquitur
60 Gram. deciſ. 93. ſub num. 12. quòd † hæres poſsit ve-
nire contra alienationem defuncti factam cōtrà, vel
præter diſpoſitionem teſtatoris, vide tamē quod eum
in hoc ſaluat Cephal. dict. conſil. 393. nu. 128. & ſequ.
idem Grat. latè conſil. 91. num. 13. & ſequ. lib. 1. Rimi-
nal. Iun. conſil. 23. num. 264. quod verum non credo,
61 quià etiam quòd † defunctus grauatus vendiderit cō
tra prohibitionem expreſſam teſtatoris, tamen ipſe
non poſſet contrauenire actione & exceptione con-
tra eum orta de ſeruando alienationem, pariter fidei-
commiſſarius hæres eius non poteſt contrauenire à
contrario ſenſu, per tex. & ibi not. per Bar. in l. Lucius.
ſolu. matri. Corne. conſi. 92. ad fin. lib. 4. & Bero. con-
ſilio 110. num. 13. lib. 1. & per reg. d. l. cum à matre &
Dec. expeſſe d. conſil. 38. column. 5. ver. nam ſi deſcen-
dentes, ſequitur Aym. conſil. 131. num. 9. cum alleg
ſup. & per Cephal. dict. conſil. 392. num. 26. & per tex.
& ibi Bar. Bal. & ali. in l. filiusfam. § cum pater, de leg.
1. bene citat Menoch. d. con. 89. num. 34. benè quere-
probando Grat. d. conſ. 91. Nat. conſi. 470 Bero. conſ.
129. nu. 17. lib. 2. vt loquentes contra d. comm. opi. &
contra tex. Bartol. Bal. & alios in d. §. cum pater, in
ſpecie comprobat Phanu. Luc. ſuo tract. de inuent.
par. 7. nu. 149. & ſeq. atque bene Pet. Ant. Ang. Pla-
cent. ſuo lib. 6. conſil. 63. nu. 7. vſque ad fin. reprobat
Gram. d. dec. 93. & Iaſ in conſil. vt ibi.
62 Vnde regulam iſtam, quòd † hæres non poteſt ve-
nire contra factum defuncti ponit ampliando & li-
mitando Gabr. Rom. de com. opin. lib. 6. tit. de reg.
iur. concl. 11. vbi plures limitationes ad eam enume-
rat, quas quidem in ſpecie noſtra omiſſo beneficio in-
uentarij ad duas limitationes puto reducendas. Pri-
63 ma eſt, quando † contractus defuncti vel eius factū
aliquo modo non valeret, ita quòd ipſe viuēs potuiſ-
ſet contrauenire, tunc & eius hæres poterit contraue-
nire, Barto. conſilio ſexageſimo quinto, factum tale,
columna prima, in fin. Dec. conſil. 587. columna
pen ver. ſecundò reſpondetur, Socin. conſi. 79. num.
47. 48. lib. quarto, Pariſ. conſil. 33. col. fin. num. 36. li.
3. Alexan. conſ. 103. col. 4. num. 9. ver. non obſtat ſe-
cundum, lib. ſecundo, cum ſimil. per Phan. Lucen. d.
tract. de inuent. d. par ſeptima, num. 171. vbi propriè
hanc limitationem adducit, latè explicando materiā
in præceden. & ſequent num. tenet idem Plot. conſ.
97. nu. 10. & Pancirol. Regien. conſ. 112. nu. 39. quate-
nus ibi num. 15. & ſequent. aliàs limit. adducat in ca-
ſibus extra iſtas duas, de quibus modò agimus, illæ
quidem non procedunt, vt & ſuprà & infrà dictis re-
ctè intuēdo apparet, maximè in hærede tentante re-
uocare bona ſubiecta fideicommiſſo alienata per gra
uatum defunctum promittentem per ſe & hæredes,
extante etiam prohibitione expreſſa teſtatoris, con-
tra text. & doctr. Bartol. Bald. Caſtrenſ. Imo. & Bart.
Angel. & Cuma. ſolùm limitando quando filius con
traueniens eſſet inſtitutus in legitima, in d. l. filiusfa
mil. dict. §. cum pater, communiter iſti omnes affir
mant per dictam reg. l. cum à matre, & l. fin. §. in com-
putatione. C. de iur. deliber. idem latè. & firmat Ari.
Pinell. dict. part. tertia, numero 81. in 6. ampli. ita &
corruunt ſimiles limitationes adductæ per Tob.
Peruſ. conſil. ſecundo, numero ſecundo, & ſequen. vt
etiam pulchrè hanc noſtram ſententiam comprobat
Petr. Ant. Anguſ dicto conſilio 63 per tot. ſuū lib. 6.
ad propoſitum etiam tenet cōſilio ſecundo. num. 33.
li. 3. ita limitatio hæc prima firma reſidet in hoc, quòd
64 † hæres poteſt venire contra factum defuncti, quan-
do illud taliter eſt nullum, quod ex eo nulla obligatio
deſcendit in hæredem & per aditionem non appro-
bantem illud tale factum per l. quemadmodum. C.
de agri. & cenſi. lib vndecimo, Ari. Pinel. dict. l. prima
part. 3. ſub numero 83. in 10. limit. Menoch. d. conſil.
89. numer. 85. Phanu. Lucens. dict. tract. de inuent.
par. 8. numero 171. pro communi ponit Eman. Soa-
65 rez recept. ſentent. litera H. numero 58. † huiuſmodi
enim facti nullitas inducta eſt fauore publico per le-
gem, vt ex contractu ſimulato, prout loquitur Barto.
dict. conſilio 65. Phanu. Luc. dict par. ſeptima, nume.
176. vel per ſtatutum prohibens contractum mulie-
rum ſine conſenſu proximorum, vel alienari forenſi-
bus, vel ſine gabella, vel aliter prohibendo contrahe-
re, vt & inire contractus vſurarios, vnde contra tales
contractus inualidos per defectum initos hæres ve-
66 nire poteſt, Phanu. ibi. nume. 177. & ſequen. † hære-
dem poſſe contrauenire contractui inito per defun-
ctum minorem obligatum, vel ne ſtare illi cōtractui.
prout eſſet per iudicem arbitratum ſic ſtatuto diſpo-
nente. & iudice aliter non arbitrante in vita minoris
ex facto reſpondi conſi. 162. num. 20. lib. 1. per not. de-
ciſ. ibi alleg.
67 Altera & ſecunda limitatio eſt quando ex † diſpo-
ſitione legis alicui debetur aliqua portio, vt puta legi
tima liberis ex bonis parentum, tanta portio liberis
primi matrimonij, iuxta l. hac edictali. C. de ſecund.
nupt. vel dando ſpurio vltra conuenientia alimenta
vel ex bonis liberti certa portio patrono, vel ex ſtatu-
to certa portio ex bonis mulierum debita marito, vel
agnatis, ſi aliter de his portionib. diſponatur, vel te-
ſtando, dando, vel in alium transferendo, quàm lex,
vel ſtatutum diſponat, iſti quibus debentur etiam hæ
redes ſic diſponentium poſſunt venire contra diſpoſi
tiones & ſuas debitas per legem portiones conſequi
Bartol. in l. ſecunda. numero quinto. C. de inoffic. do-
nat. Bald. & Salyc. in l. prima. C. eo. Bartol. Angel. &
Cuma. in dict. l. filiusfam. §. cum pater. Bald. in l. 2. C.
ſi in fra. patro. Bald. conſil. 161. quidā meus, lib. 5. vbi
loquitur in terminis dict. l. hac edictali, & cum ſimil.
per Cur. Sen. conſilio primo, ad fin. Tiraquel. de re-
tract. tit. 1. § primo, gloſſ. 6. num. 59. & Cephal. d. conſ.
393. num. 110. & ſequen. Phanu. Lucen. dict. par. 7. nu
mero 157. cum ſequent. Ari. Pinel. dict. l. prima, part.
3. ſub numer. 63. in 12. limita. Caſtrenſ. conſ. 448. tria
ſunt, ad fin. lib. ſecundo, vbi tales dicit poſſe reuocare
contractum in eorum damnum & fraudem factum
ſaltē re ipſa, quia ſunt hæredes potiùs neceſſarij, quàm
voluntarij.

Ex quibus clarè percipitur Docto. aliquos arguen-
tes ex nullitate contractus, & ex fraude auferendi &
non dandi quæ debentur ex teſtamento, ex cōtractu
emphiteutico vel feudali impertinenter & malè con-
68 ſuluiſſe, & tenuiſſe † fideicommiſſarios emphiteutas
hæredes ſine inuentario poſſe venire contra aliena-
tiones factas per defūctum de bonis fideicommiſſo,
vel emphiteuſi, vel feudo ſubiectis, quare iure merito,
&

& iuſtius contra iſtos tenent docto. allega. ſuprà, &
per Ari. Pinel. dict. part. tertia, num. 81. 82. in amplia.
& illationib. quas ibi adducit, & per Phanu. Lucen.
dict. par. ſeptima, num. 150. & ſequent. & Cephal. di.
conſilio 392. 393. & Menoch. dict. conſilio octuageſi-
mo nono, & Anguſ. Placent. dicto conſilio 63. lib. 6.
per aperta iura & rationes in his locis allegat. & per
regul. dict. l. cum à matre, & ſimil. quæ verè & pro-
priè poteſt dici limitanda in dictis duobus caſibus,
alij verò caſus pro aliis limitationibus adducti per
Gabri. Roman. & Ari. Pinel. poſſunt dici à dict. reg.
diuerſi, in quibus vel non eſt obligatio defuncti ſal-
tem ad futura poſt mortem, vel tales non ſunt hære-
des, ergo in fideicommiſſo petendo animaduerten-
dum eſt, vt præmonui.

In totum vel pro parte, item cauerat interpres ipſe
an admittatur, qui petiturus eſt hæreditatem vel fi-
deicommiſſum, vel legatum. Nam ſi plures hæredes
fideicommiſſarij vel legatarij ſint vocati cõiunctim,
diſiuncti nominibus propriis, vel collectiuis, quales
ſint eorum portiones in ſuperioribus libris declara-
69 tum eſt, hoc enim eſt quod nunc quæritur, quòd † ſi
plures ſunt hæredes vel fideicommiſſarij & legatarij,
quiſque admittitur ad petendum ſuam portionem,
vel pro virili, vel prout teſtator diſtribuit. l. inter-
dum. ff. de hæred. inſtit. l. ſi pluribus, de legat. primo.
l. penult. § inſulam, de legat. ſecundo, cum ſimilib. &
70 † petitio cuiuſque, vt conſultè fiat, debet continere
expreſſionem perſonarum vocatarum, & portio-
nem ſolam agentis, non autem ſub ſilentio præter-
mittere alios ſimul vocatos petẽdo totum, quod in-
telligitur etiam ſimpliciter petendo rem, vt veniat
tota & in ſolidum. l. ſi defenſor. § qui interrogatus, de
interrogato. act. gloſſ. in ver. totam, in l. ſi in rem.
ff. de rei vend. Bart. in l. legatis. de lega. ſecũdo. Ruin.
conſil. 5. numero 18. lib. 3. alioquin ſic capto iudicio,
& excepto ac probato, quòd extant alij pariter voca-
ti ad eandem rem inepta petitio eſt, & proceſſus red-
ditur nullus, & ſic agens ſuccumbere debet, cùm par
tem ſibi tantùm debitam petere deberet per l. primã.
§. primo, & l. ſecunda. ff. ſi pars hæred. pet. per not. à
gloſ. & Bart. in l. cum quidam. §. ſuum hæredem. ff.
de acquir. hæred. in ſpecie tradit Caſtren. conſil. 454.
viſo & examinato proceſſu, col. ſecunda. verſ. ſecun-
71 do principaliter. lib. primo. vbi ſubiungit † non ſuffi
cere quòd in petitione dicat pro parte ſibi competẽ-
te, ſed debet ſpecificare. vt reus ſcire poſſit an velit ce-
dere vel contendere, priùs ergo debebat diſcutere &
declarare pro qua parte ius ipſi agenti competebat. l.
ſi tamen, de legat. ſecundo, dicit ibi Caſtren. idem fir
mat in conſilio 77. viſa facti narratione, columm. fin.
lib. ſecundo, & Calc. conſilio 92. columna penult.
verſicul. ſexto etiam, refert & ſequitur Aym. conſil.
144. in fin. & conſil. 166. colum. fin. numero 14. con-
ſilio 72. in fin. conſil. 242. num. 5. hoc enim ideo ac-
72 cidit, quia † quilibet agere volẽs, in iudicio ius ſuum
metiri debet ex ſua perſona, & in quantum ſibi de-
beatur, non verò ex eo, quòd reus occupat rem non
ſuam, vt propriè dicit text. in d. l. prima. §. primo, ſi
pars hæred. pet. quem vide multis not. deciſ. exor-
natum & ampliatum per Felin. in cap. olim. colum.
quinta, ver. vltimo. de reſcrip. ad quem adducit etiã
aliquas limitationes alibi non reductas ſecundum
eum, maximè ex confeſſione rei conuenti in cau-
73 ſis beneficialibus. Et quia † ius quod quis habet iu-
re proprio & ex propria perſona potentius eſt, & præ-
fertur iuri quod habetur ex aliena perſona per l. pri-
mam. ff. de loco publ. fruen. tradit Bal. in l. vxor, col.
prima, ver in contrarium. C. qui accu. per l. ſi filia, de
fideicommiſſ. libert. Alexand. conſilio 4. in fin. lib.
4. cum ſimil. per Dec. conſil. 501. columna ſecunda,
num. quarto, Zanch. in §. cum ita, num. 193. l. hæredes
mei, ad Trebell.

74 Quatenus autem huius rei † periculum eſſe vide-
tur, quòd ſic petens in totum & in totum ſuccumbe-
re debeat, vt expreſsè firmat Aym. dict. conſilio 144.
in fin. ad hoc allegando Calcan. d. conſil. 92. colum.
3. verſ. ſextò etiam. qui hoc non dicit, niſi quòd pro-
ceſſus eſt nullus ratione ineptitudinis libelli intelli-
gitur non diffinitiuè abſoluendo reum à petitione,
ſed à limine vel obſeruatione iudicij, vt in ſpecie præ-
ter Aym. allego Caſt. in l. ſi fundum. §. qui fundum,
ſub num. 3. ver. ſecundo caſu, de legat. primo, volen-
75 tem † legatarium petentem totam aliquam rem, à
qua per teſtatorem eſt excepta aliqua pars debere pu
niri tanquam plus petentem, & ſuccumbere etiam
hærede non opponente, cum iudici conſtet actori
non competere ius in re & in parte excepta, Cephal.
conſilio 316. nu. 42. & per not. in l. vbi. C. de tranſact.
vbi ſecundum lecturam Azo. magis communem
per Alexand. ſequitur abſolutio à limine iudicij, &
ſecundum iſtud dictum intelligit Caſtrenſ. illud ver
76 bum. ſuccumbere † intelligendo dictum doctoris ſe-
cundum legem allegatam Bartol. in l. non ſolùm. §.
ſi liberationis, ſub numero ſeptimo, de liber. lega.
Curt. ſenio. conſilio 65. numero vigeſimo tertio, cum
77 ita † fieri debeat abſolutio ab obſeruatione iudicij re-
ſeruato iure aptiùs agendi, ſtante ineptitudine modi
agendi per plura alleg. ab Aym. conſilio ducenteſi-
mo decimo, ſupra fin. ver. ideo cum ineptè, Bero. cõ-
ſilio decimo nono, ad fin. lib. primo, debet ideo ferri
ſententia, ob ineptam petitionem abſolutoria ab
obſeruatione iudicij etiam extãte ſtatuto, quòd poſ-
ſit procedi ſine ſtrepitu & figura iudicij, Anchar. cõſ.
383. primo & ante omnia, columna fin. ver. per iſta
78 ſuperfluo. † & alia forma non poſſet ferri ſententia
contra plus petentem. quia ſi eſſet ſententia diffini-
tiua in totum abſolutoria rei conuenti, de eo eſſet ef-
fectus talis quòd actor petens plus debito cecidiſſet
à toto, quod hodie ſublatum eſt ceſſante dolo & cau-
tione exorta ab actore per text. in l. prima. C. de plus
peti. & in §. ſed hæc quidem, inſtit. de actio. & in c.
primo, de plus peti.

Sed cauſa circuitus euitandi Alexand. conſilio ſe-
ptuageſimo ſeptimo, in fin. lib. ſecundo, per not. in l.
dominus teſtamento. ff. de conditio. indeb. & Aym.
dict. conſilio 210. in fin. magis placet in hac re ſenten
tia Caſtrenſ. in d. conſil. 77. colum. fin. in 7. dubit. in
79 fin. lib. ſecundo, quòd † petens excludatur à portio-
ne ſpectante ad alium ex iure tertij excluſiuo iuris a-
gentis ipſo iure. l. fin. C. de rei vend. & exceptione
doli mali per l. duobus, de lega. primo, ſic & portio ſi-
bi debita aſſignari debeat, vbi maximè procedendũ
& iudicandum eſt, inſpecta veritate. Alexand. in l. ſi
ita ſtipulatus. §. Griſogonus, col. 5. nu. 8. de verb. ob-
ligatio. conſil. 114. num. 6. lib. 6. Crot. conſ. 375. num.
9. 10. Neuiz. conſilio 80. numero trigeſimonono, ſic
videtur tenendum per ſatis propriam deciſ. Gui Pap.
in quæſtio. 27. in manibus Ioannis, facit Hierony. Ca
gno in l. qui per ſucceſſionem, numer. 8. de regu. iur.
80 † Vbi autem plures ſunt fideicõmiſſarii, & vnus velit
partem ſuam, alij nolint acceptare, ille petit partem
ſuam

ſuam,& quando poſsit petere totum,text.& gloſſ.in
ver.petere,in l. vxorem.§. agri palàm de legat.tertio.
81 & in l.prima.vbi autem, de cadu. tollen. † & quan-
do vnus fideicommiſſarius habuiſſet ceſsionem ab
alio fideicommiſſario iurium ſuæ portionis pro par-
te ceſſa agendo quomodo debeat petere & conclu-
dere in ſua petitione declarat Ruin. conſil.105. ad fi.
82 lib.2. † Quando etiam eueniret quòd alius cohæres
confideicommiſſarius,vel collegatarius,de cuius æ-
quali iure oppoſitum eſſet, cederet priùs litiganti va
lidè iura ſua & hanc ceſsionem replicando contra ta
lem oppoſitionem ceſsionarius ipſe produceret,poſ-
ſet fortè totum obtinere ex iure de nouo ſuperueniē-
te in cauſa maximè à principio ſic pro toto deducta
per actorem per text. & can. in cap. abbate ſanè. ad
fin.de re iud. in 6. Bar.& alij in l. non poteſt videri.
ff.de iudi.in l.ſi rem alienam.§.fin. de pign.act. cum
cedens maximè fateretur in inſtrumento ceſsionis
cauſam de præterito exiſtentem ante iudicium ce-
ptum,cuius confeſsioni ſtaretur in hoc, & contra eũ
Bartol.in l.per diuerſas,num.12. C.mand. quem alij
ſequuntur,dicit Alexand.conſil.36. ſub num.1. lib.2.
idem Fulg conſil.205. & 217. Caſtrenſ. conſil.293.pro
83 euidentia dicendorum,in fin. lib.2. † & ex cauſa de
præterito ius ſuperueniens omnino prodeſt actori
per d.§ fin. & l.ſi mandauero,& ibi Bar. ff.mand.de-
clarat Bal.in l edita,ſub num.19. C.de eden. & Alex.
conſilio 177.ad fin lib.ſecundo, Corn. conſi.244.col.
fin.lib.1. & conſil.85. colum.3. ver.& ſufficit,lib.4.fa
cit regulam cum ampliationibus & limitationibus
Gabr.Roma.de commun.opin. lib.2. tit.de iudi. cō-
clu. 2.& 3. & cum maximè etiam ceſsio iurium deſi-
gnat ceſsionarium procuratorem cedentis,vt in rem
propriam l.licet.§.ea obligatio.ff. de procurat. cum
ſimil.& concord.per Socin. Iun.conſil.27.num.7. li.
2.& Bero.conſil.187. num.45. lib.1 præcedente ergo
nomine communi iuris intentati per ceſsionem mā
datum ſuperueniens actori videtur prodeſſe ad vi-
ctoriam in totum argumen.l.Iulianus & ibi not per
Bald Fulgo.Angel. & ali.ff.qui ſatisd. cogan. & So-
cin.in cap.2.incip.ſignificantibus,ſub num.60.ſupra
fin.ver.ſecundo caſu.de libel.oblat.eo denique attē-
84 to † quòd reus partem rei petitæ etiam ad alium ſpe-
ctantem ſoluendo & reſtituendo actori de volunta-
te domino debita reſtituit,& ſoluit.l.ſolutum.§.ſolu
tam.ff.de pigno. acti.l.ſolutam.ff.de ſoluti.

85 Reſpice tamen caſum † quo vnus ex pluribus fi-
deicommiſſariis præueniendo alios, & agendo to-
tum conſequitur præſtando, tamen cautionem hæ-
redi ſoluenti de conſeruando eum indemnem à cæ-
teris fideicommiſſariis,& iſtud accidit vbi fideicom-
miſſarij iſti omnes erant correi credendi,puta Titij,
cuius debitum teſtator voluit à ſuo hærede pro lega-
to præſtari iſtis creditoribus, quos omnes tali legato
honorare voluit ipſe teſtator,vt eſt caſus in l.fideicō-
miſſa.§.plerunque,ver ſic enim euenit,de leg.3.

Item pro eo qui ex vltima voluntate commodum
aliquod conſequi velit, inſpiciendum eſt quale &
quantum ſit ſuum intereſſe,vt relicta per teſtatorem
86 ſortiantur effectum.† Nam ille admitti debet ad pe-
tendum cuius principaliter & magis intereſt legatū
valere,vel quòd ſibi vel alij præſtetur pro ſua libera-
tione,& commodo ſuo, vt d.l. fideicōmiſſa. §. inter-
dum,de leg.tertio,l.ſi fideiuſſor,in princ.l.ſi cui lege-
tur.§.ſi Titio,& ibi Bal. & alij.& l.ſeruo legato.§.ſi te-
ſtator.l.ſi ſeruus legatus.§.penult.de legat. primo, cū
ſign. ibi in gl. l.cum pater.§. donationis, de legat. ſe-
cundo.per quæ iura illum poſſe petere ad quem per
conſequentiam ſpectat commodum ex diſpoſitio-
ne teſtatoris tradit Barto. in l. 3. num. 9. de ali. legat.
87 † & poteſt petere alternatiuè, vt fiat quod diſpoſuit
teſtator, vel & ſi id non fiat quod ſoluat petenti in-
tereſſe,Bartol.in l.4.de liber.lega. & per quæ iura &
ſimil.Socin.conſ.5. col.2. & fin.& conſ.84.col.3.ver.
circa ſecundam,lib.1.generalem facit concluſionem,
88 † quòd ille cuius contemplatione apparet facta diſ-
poſitio,& in quem eius intentio dirigitur paſsim ad
agendum admittitur.

Si ceſſerit & euenerit dies petendi, animaduerta-
tur in deliberando petere hæreditatem vel fideicom
miſſum,vel legatum,qua forma ſint ſcripta verba te-
89 ſtamenti,† quoniam omnia quæ ſine die vel condi-
tione teſtamentis aſcripta ſunt,ex die aditæ hæredi-
tatis præſtabuntur per text.in l. omnia, de legat. ſe-
cundo,& purè debentur niſi tacitam in ſe conditio-
nem contineant,vt l.prima,de conditio. & demon-
90 ſtratio.† vbi verò adſit conditio vel dies,omnes ſciūt
requiri veniſſe diem, aut conditionem eſſe impletā,
vt relicta teſtamento peti poſsint,& aditam quidem
eſſe hæreditatem,vt eſt gloſſ. magiſtra in l.prima.§.1.
de cadu.tollen. & ibi Bartol.Bald. & alij tradunt, &
dixi circa effectū aditionis ſupra interpretatio. præ-
ced. & quando cedat dies in fideicommiſsis,pleniùs
tractaui antè lib.3. interp.3. dubit.3. per totum, pro
his ideo illuc redeundum eſt.

Pariter quoque videndum eſt, ſi is qui fideicom-
miſſum vel legatum petere velit,erat in rerum natu-
ra tempore quo ceſsit dies fideicommiſsi,eiuſque cō
91 ditio adimpleta eſt. † Namque ſi in rerum natura nō
fuerit,tutius eſt,quòd ſe nō intromittat ad petendū,
& eis dimittat petere vocatis,qui nati erant tempo-
re euenientis conditionis, vt ex facto poſt mortem
filij fideicommiſſum erat reſtituendum Antonio &
ſuis filiis,eueniēte caſu fideicommiſsi, ſuperſtite An-
tonio & vno filio poſtea longo temporis interuallo
aliis filiis natis,reſpondi hos filios poſtea natos non
eſſe admittēdos ad tale fideicommiſſum, ſed id per-
tinere ad Antonium,& ſolum filium in rerum natu-
ra exiſtentem, quando dies fideicommiſsi ceſsit per
text.in l.interuenit,de lega.præſt. & l. cum pater. §.
hæreditatem,de lega.ſecundo,ibi viriles autem inter
eos fieri,qui eo tempore vixerint,& per deciſ. Ioann.
Andr.ad ſpecu.de teſt. in rubri. col.fin. ex quæſtione
92 Lambertini Ramp. † eo quod filij poſtea nati nō ad-
mittantur cum prius natis,vt non exiſtentes in rerū
natura,quando ſibi locum vendicauit ſubſtitutio,ha
biti fuerint pro non ſcriptis.l.prima.§. & cum tripli-
ci,de cadu.tollen. comprobat Alexand.conſ.22. col.
2.num.4.ver.quoad vltimum,lib.3.replicato conſil.
13.lib.4. in eodem caſu ad plura digrediendo, Corn.
conſil.17. lib.4. & expreſſe confirmat ſubſcribendo
Socin. conſil.113. col.3. ver.arbitror ergo,lib.1.eo. cō-
ſil. repeti.238.lib.2.& Iaſ. conſil. 206. numer.1. lib. 2.
Rom.conſ.408. in propoſita quæſt.in fin.Ruin.conſ.
100. numer.5. & conſ. 117. num.20.conſil. 159. nume.
8.lib.2. & ſatis perſpicuè per alia media Alex. conſil.
91. col.4. ver.oſtenditur etiam lib.1.repet.num.conſ.
2.lib.3. Caſtr.conſ.16.viſo dicto puncto.col. pen.ver.
ſuper quarto.lib 2. Pariſ.conſil.31. ſub num.41. lib.2.
concord. congerere more ſuo profitetur Tiraqu. de
retract.tit.1. §. primo,glo.9. num. 82. cum ſeq.& 95.
& Aym.conſ. 212.ad nume.6.idem probat Pancirol.
Regien.

93 Regien. conſil. 59. num. 14. quòd vt quis poſsit ad-
mitti ad fideicommiſſum conditionale, requiritur
exiſtere in rerum natura, quando adimpletur con-
94 ditio, vt quoque generale eſt † in relicto conditio-
nali legatarium vel fideicommiſſarium poſſe capere
& eſſe capacem tempore euenientis conditionis. l.
eum qui, & ibi glo. & doct. de cond. & demonſt. Al-
ber. in l. intercidit. num. 2. & o. l. cætera. §. ſed & ſi ſub
conditione, de leg. primo, glo. magna circa med. in
in l. ſi cognatis, de reb. dub.

Quibus nempe liquet prædictam hanc ſententiá
eſſe communiter receptam, quæ & vera probatur
per d. §. hæreditatem. l. cum pater. de leg. 2. & d. l. in-
teruenit, de leg. præſt. & d. l. ſi cognatis, & l. cum ita
95 legatur. §. in fideicommiſſo, de leg. 2. vbi in † fideicõ-
miſſo purè relicto familiæ in quo cedit dies tempore
mortis teſtatoris, deciditur eum de familia ad fidei-
commiſſum fore admittendum, qui tempore mor-
tis teſtatoris, & de eius familia, & proximo gradu
procreatus fuerit, ita in fideicommiſſo conditionali
admittendus debet eſſe procreatus, & in rerum na-
tura tempore euenientis conditionis, quo vtrique di
96 citur eſſe purificatum fideicõmmiſſum † cum paria
ſunt, quid eſſe purè diſpoſitum, vel ſub conditione &
purificatum, per l. ſed & ſi de ſua. § pen. ff. de acq. hæ-
re. l. fin. §. contra, de vulg. & pup. & l. ſi pupillus, in ti.
97 de cond. inſti. Poſtea quidem † nati poſſent venire
iure tranſmiſsionis, ſi hæredes eſſent natorum tem-
pore cedentis diei relicti, vt probat Socin. conſ. 104.
col. 4. ſub ver tertium probatur, & ver. ſeq. lib. 3.

Verùm concluſionem iſtam intellige & declara,
98 † filios, vel alio nomine collectiuo comprehenſos ad
fideicommiſſum conditionale admittẽdos eſſe, qui
repeiuntur eſſe in rerum natura tempore aduenié-
99 tis conditionis, hoc ita demum locum habere, † nii
aliter appareat de voluntate teſtatoris extenſa ad a-
lios vlteriores & naſcituros poſt conditionis euentũ
& implementum per tex. in d. l. cum ita legatur. §. in
fideicommiſſo, in fin. de legat. ſecundo, aduertit So-
cin. in d. l. ſi cognatis, ſub nu. 30. ver. infertur & ſecú-
dò, de reb. dub. & conſil. 51. col. pen. nu. 41. lib. 4. me-
minit Tiraq de retract. tit. 1. d. §. 1. gloſſ. 9. ſub nu. 82.
100 Poteſt † autem apparere de huiuſmodi voluntate
teſtatoris, quando vel fideicommiſſum voluit eſſe
ſucceſsiuum ad plures gradus, & duraturum in fami
lia, vel agnatione, vel perſonas tales, & talia verba
expreſsit, & neceſſariò dignoſci poſsit, & intelligi eũ
voluiſſe comprehendere futuros & naſcituros filios,
& agnatos: hæc enim iſtis exemplis oſtendi poſſunt,
vt ſi teſtator prohibuerit alienari bona extra familiá,
in qua mandat ea conſeruari, quouſque in infinitũ
aliquis extet de familia, eueniente quòd longo tem-
poris interuallo poſt mortem teſtatoris fuerit facta
alienatio extra familiam, ex mente teſtatoris inter-
pretatum eſt eos de familia poſteros & poſtea natos
exiſtentes. tunc poſt alienationem in proximo gra-
du eſſe admittẽdos ad vendicandum fideicommiſ-
ſum, per text. in l. peto. §. fratre. de lega. ſecundo, eo
101 quòd † valet relictum ei qui tempore cedentis lega-
ti nondum eſt natus, l. placet, de liber. & poſthum. l.
ſi duobus, in prin. & §. fin. de leg. primo, ex facto con
ſultus plura diſcurrendo in materia decidit Caſtren.
conſil. 247. in cauſa quæ vertitur Saonæ in 4. & 7. col.
lib. 1. latè ſequitur & comprobat Ruin. conſ. 22. num.
10 & ſeq. lib. 2. idem in ſimili facto Cephal. conſ. 318.
102 num. 67. refert & ſequitur. † In eo tamen aduerten-
dum exiſtimo quod Caſtrenſ. in d. colum. 7. dicit ſe
fateri illos filios qui nati fuerunt tempore alienatio-
nis ſolos eſſe admittendos ad reuocandum, ſed aliis
poſtea naſcentibus teneri participare cum illis, quod
comprobat Ruin. dict. conſ. vigeſimo ſecundo, nu-
mer. 12. quòd hoc vltimum procedit vbi teſtator ſpe-
cialiter filios naſcituros inuitaret & vocaret, prout lo
quitur d. l. ſi duobus, in princ. & §. fina. & l. ſequent.
ſecùs ſi vocaret ſimpliciter, puta Titiũ & filios, quia
tunc admitterentur ſoli filij qui tempore cedẽtis fi-
deicommiſsi eſſent procreati, vt ſunt verba clara tex.
in d. §. in fideicommiſſo, cum d. §. hæreditatem. l. cum
pater, & d. l. interuenit, de leg. præſt. ſic natos tempo-
re alienationis, & euenientis conditionis eſſe aliis
præferendos intelligit Tiraq. d. §. primo, & gloſ. nu.
92. ſentit Socin. Iun. conſil. 172. ſub nu. 28. ver. poteſt
103 etiam & ſecundo, lib. 2. † quod maximè procedit in
fideicommiſſo non duraturo, ſed ſemel præſtando
quod ſufficit ſemel ſubſiſtere in perſona reperta in re
rum natura tempore, quo eius dies cedit. l. interci-
dit. & l. hæc conditio, in prin. de cond. & demonſtr.
faciunt, quæ ſcribit Clar. in ſuo §. feudum, in qu. 80.
in princ.
104 Item † ſi teſtator habens plures fratres, vnum ha-
bentem filios, alios non, inſtituit hæredes filios eorũ
fratrum nominatim in ſtirpes, poſt mortem teſtato-
ris accidit alios fratres etiam procreaſſe filios, inter
quos & filios illius fratris natos tempore mortis te-
ſtatoris orta controuerſia ſuper hæreditate teſtatoris,
eos filios etiam natos poſt mortem teſtatoris æqua-
liter ad hæreditatem admittendos per eadem ferè iu
ris argumenta ſeparatim reſponderunt Pariſ. conſil.
71. lib. 4. & Socin. Iun. d. conſ. 172. lib. 2. demonſtran-
tes mentem teſtatoris ſentientis de futuris etiam fi-
liis fratrum ex eo. quòd ſciebat eos tunc non habere
filios, qui non habebant, & ex adiectione expreſſa in
ſtirpes, quæ non poteſt verificari legaliter, niſi in ſuc-
ceſsione attributa filiis plurium fratrum. itaque ne-
ceſſariò teſtator intellexit de filiis etiam naſcituris
fratrum, vt ibi per eos, per quos habetur, quòd hæc
coniectura, vt teſtator ſenſerit de futuris vel naſcitu-
ris filiis debet neceſſariò concludere & apparere, vt
per l. qui filiabus, in prin. de leg. primo, cum ibi not.
per glo. & doct.

Adeo autem hoc verum eſt, quòd illud tantùm nõ
videtur ſufficere. ſ. teſtatorem ſenſiſſe de filiis naſci-
turis ex eo, quòd tempore teſtamenti non erant filij
tales nati, vt in hoc plurimum ſe fundat Rom. conſ.
134. pro declaratione, col. pen. & fin. ver. quoad quar
tum. quia nimium reſtringitur diſpoſitio, & d. §. in
fideicommiſſo. quę eſt vt intelligatur de vlterioribus
non exiſtentibus tempore cedentis fideicommiſsi,
exigitur ſpecialis extenſio per teſtatorem, & d. l. ſi co-
gnatis, & d. l. interuenit, quæ ſimpliciter & indiſtin
ctè loquuntur de exiſtentibus in rerum natura, quã-
do cedit dies fideicommiſsi relicti, ideo indiſtinctè
debet intelligi l. de pretio, ff. de publici. quia & per
hæc iura in eadem facti ſpecie, in qua conſuluit Ro-
ma. contrarium conſulendo tenet Caſtr. conſ. 16. viſo
dicto puncto, col. pen. ver. ſuper quarto, lib. 2. etiam
105 ſup. allega. † qui etiam maioris auctoritatis reputa-
tur quàm Roma. ſit. hanc Caſtr. ſententiam latè diſ-
cutiendo, comprobat Alben. conſ. 106. per to.
106 Item † ſi teſtator inſtituit. ſubſtituit, vel inuitauit
Petrum & quoſcunque eius filios. quoſcunque eius
liberos, vel eius deſcendẽtes, quippe ex hac generali

locutione veniunt filij nati quocunque tempore fu
turo etiam poſt mortem teſtatoris, & poſt diem ceſ-
ſam relicti per text. in l. ſi ita fuerit. de leg. 3. & ibi
Bal. ait quòd heredes ita intelligũtur, de quibus te-
107 ſtator non †cogitauit. verba enim generalia referũ-
tur ad futura. l. ſi ſeruitus, de ſerui. vrban præd. l. cum
107 pater. §. fidei tuæ. de leg. 2. ibi Bar. & alij not. & † ex
talibus verbis relatis ad futurum venit filius natus
tempore. quo caſus ſucceſsionis venit dicit Dec. conſ.
498. ſub nu. 19. ver. non obſtat domine, vocandoq́;
108 deſcendẽtes, †horum quidem appellatione veniũt
deſcendentes in infinitum. tradit in ſpecie Soc. con-
ſil. 51. col. fin lib. 4. hoc tamen vltimum non leuiter
reprobat Alben. d. conſ. 106. nu. 13. & ſeq. ita & his ſi-
milibus diſpoſitionum formulis, & exemplis deſi-
gnantibus vel nc. naſcituros filios eis conſulere po-
teris, qui tempore, quo dies relictorum cedat, ea pe-
tere valeant.

Præterea conſiderandũ eſt pro agere volente ex te-
109 ſtamento, †quòd ſi is per viam conditionis vel mo-
di teneatur aliquid implere, debeat id quidem priùs
implere, vt bene & vtiliter agere poſsit, alioquin no-
110 ta eſt & generalis regula† quòd diſpoſitio conditio-
nalis non operatur ad agendum niſi ipſa conditio-
ne adimpleta per l. ſi quis ſub conditione dandorũ.
ff. ſi quis omiſ. ca. teſt. l. qui hæredi. §. fin. de cond. &
demon. l. cedere diem, de verb. ſign. niſi enim imple
ta conditione in forma ſpecifica non oritur actio. A-
lex. in l. 1. col. fi. ver. in ea. ibi reſpon. C. de pact. Caſtr.
in l. 1. nu. 2. 4. ſi aduer. liber. & Dec. cõſ. 585. nu. 1. vbi
111 quod †quando aliquid conditionale deducitur in
iudicio debet conditio liquidari quòd impleta ſit,
& hoc debet conſtare iudici, quòd in veritate ſit im-
pleta conditio, quia aliter non ſufficeret, niſi de im-
plemento conſtaret iudici, Bal. in l. cum teſtamẽto,
in fi. C. de teſt. manumiſſ. ſequitur Dec. conſ. 421. col.
2. nu. 6. Val. conſ. 58. nu. 20. conſ. 70. nu. 65. & ſeq. lib.
3. Menoch. conſ. 1. nu. 411. Grat. conſ. 77. num. 21. li. 1.
112 Ruin. conſ. 63. num. 4. lib. 4. † & debet conditionis
exiſtentiã & implementũ liquidari per probationẽ
& pronuntiationem iudicis pronũtiantis ſuper hoc
per l. ſi ita ſtipulatus ſum te ſiſti de verb. oblig. tradit
Bald. in l. item quia, ſup. fin. in addi. ff. de pact. ita
hac liquidatione facta & præcedente petitur execu-
tio inſtrumenti guarantigiæ dicit ibidem Bald. &
Rip. in l. in illa. num. 78. de verb. oblig. rurſus dicen-
113 dum eſt † in obligatione conditionali non aliàs ob-
ligatur, niſi cõditio extiterit, tex. in l. res hypothecæ.
ff. de pign. l. fin. C. de his quæ ſub mo. l. legata ſub cõ-
ditione, de condit. & demon. Calder. conſ. 1. rubr. de
verb. ſign. Aym. conſ. 10. nu. 15. Iaſ. conſ. 48. lib. 3. &
nihil ex diſpoſitis per teſtatorem procedit not. text.
in l. facta. §. ſi verò ff. ad Trebel. Pariſ. conſ. 8. nu. 22.
lib. 3. vbi plura de conditione implenda & eius effi-
114 cacia, †quia conditio denotat cauſam fin. Bar. & a-
lij in l. 2. §. ſi. ff. de don. ideo debet conſtare ex omni-
bus ſuis partibus eſſe impleta, cùm formam denotet
Bal. in l. pro hæreditariis, col. 2. num. 4. C. de hæred.
act. refert Iaſ. d. conſil. 48. per tex. in d. l. qui hæredi. §.
115 fin. † niſi ex patientia hæredis conditio pro parte eſ-
ſet impleta, quæ ita ſufficeret, vt Caſtr. conſ. 108. vltra
ſupradicta quatuor, lib. 1. & Soc. in l. quamuis. ad fi.
116 de cond. & demon. †vbi ex ſciẽtia vtriuſque & im-
plere debentis, & eius cui debet impleri, cõditio ha
betur pro impleta ſecundum opi. Petr. Cyn. & Alber.
117 Modus †quoque adiectus relictis in teſtamento de-
118 bet impleri, ſicut de eo teſtator diſpoſuit, † hac dif-
ferentia aſsignata inter conditionem & modum in-
ſpecto principio in conditione non datur actio niſi
extet conditio, in modo ecõtrà quia datur actio, ſed
præſtari debet cautio de modo implendo. l. liberto. §.
Lucius, de an. leg. d. l. qui hæredi. §. fin. & l. eas. de
119 cond. & dem. & ibi gl. & doct. † inſpecto autem fi-
ne & exitu, æquiparantur cõditio & modus, vt enim
qui non paret conditioni, ita & qui non paret mo-
do, non conſequitur relictum, vt l. 1. C. de his, quæ
ſub mo. & ibi eſt glo. magiſtra per doct. communi-
ter recepta, & Soci. in l. quibus diebus. §. Termilius,
ſub num. 8. de condit. & demonſtrat. Alcia conſil. 52.
dico in cauſa Marinonis. num. 2. 3. lib. 8. Bero. conſ.
120 30. nu. 15. lib. 2. † qualiter verò modus inducatur, im
pleatur, operetúrve, & de implemento qualis cautio,
qualis obligatio requiratur, diffusè tradunt Bartol.
Cum. Imo. & Socin. in d. §. Termilius, Bald in rubri.
C. de inſtit. & ſubſtit. in l. cum eorum, numer. 7. C. de
ſent. & interlocut. in l. Aretuſa, nu. 6. ff. de ſtat. homi.
Ang. Aret. tract. de teſta. glo. 54. Alex. conſ. 102. viſis
& ponderatis, lib. 1. Bero. d. conſ. 30. nu. 6. Caſtrenſ.
conſ. 292. circa primum, col. 1. lib. 2.

121 Implementum †igitur conditionis præcedere de-
bet, vt actio detur fideicommiſſario vel legatario ad
petendum per allegat. à Riminal. Iun. conſilio 42.
num. 128. Pariſ. conſ. 8 num. 23. & ſeq lib. 3. Cagnol.
in l. in omnibus obligationibus, nu. 30. & ſeq. de reg.
iur. quod & declara, vt per Ruin. conſ. 33. nu. 7. lib. 5.
122 † implementum vero modi ſequi debet, vt legata-
rius non priuetur relicto, & id tenere poſsit, aliàs vt
implementum tale ſequatur ad id experitur, vt per
Barto. in d. §. Termilius, col. fin. & Caſtrenſ. in l. 2. C.
123 de his, quæ ſub mo. †, vbi differentiã legati ſub mo-
do & in vim modi declarat, ſiquidem modus reſpi-
ceret fauorem tertij, vt ei eſſet aliquid dandum, vel
faciendum competeret ei actio contra obligatũ im-
plere modum ex donatione, vel ex vltima volunta-
te probat Bald. conſ. 238. ad euidentiam, lib. 5. & fit
implementum, vt dictum eſt, præſtando cautionem
d. §. Termilius, Grat. conſil. 81. nu. 77. 78. lib. 2. Aym.
conſ. 59. nu. 1. & offerendo ſeparatum cauere & ad-
implere, ita poterit peti & exigi legatum, Bero. conſ.
124 28. nu. 18. 19. lib. 2. †vbi latè diſcutit quando condi-
tio vel modus eſt impoſsibilis, natura facti non ex-
tantis, vt quis reddat rationẽ adminiſtrationis quã
non geſsit, quòd vitiatur, & nõ vitiat legatum quia
impletur offerendo per ſe non ſtare, vt ibi per eum
maximè nu. 21. & ſeq.

125 Quemadmodum enim †qui debet facere vel dare,
& debet recipere, vt rectè valeat petere ſibi dari & re-
cipere quod ſibi debetur, priùs debet implere pro
parte ſua faciendo & dando quod ipſe alteri ſuo ad-
uerſario dare vel facere tenetur. l. Iulianus. §. offerri.
ff. de actio. empt. l. ædile. §. ſi. de ædil. edi. & ibi Ang.
in §. ordinem, & in l. libertatis. §. 1. in fin. de vſur. A-
lexand. conſilio 49. num 3. 4. lib. ſecundo, Curt. ſeni.
conſil. 50. num. 391. Afflict. deciſ. 220. ſub numer. 4.
Aym. conſil. 127. numer. 13. 14. Socin. conſil. 26. colu.
ſecunda, ver. primum, lib. 3. Goz. conſil. 94. ſub nu-
mer. 45. ad idem Vaſqui. Hiſpa. lib. 3. ſuarum quæſt.
illuſtr. cap. 93. num. 7. & debet pro parte ſua ſic adim-
plere, non pro parte, ſed in totum ac integraliter, Ca-
ſtrenſ. conſil. 176. colu. 1. ad fin. lib. 2. Abb. in cap. tua
nos, circa fin. de iur. Alex. conſ. 19. in fin. lib. 1. Aym.
126 conſ. 246. nu. 3. † quamdiu enim ſupereſt aliquid ad

agendum,

agendum,&implendum,nihil eſſe actum vel imple
tum credimus,per l.2.in pr. de prætor.ſtipul. & l. pe.
in fi. C.de his quib. vt indi. firmat Iaſ. in l. ſi ita quis
promiſerit. §.Seia cauit ad fi.de verb.oblig. cuius di-
ctum non fideliter alleganti non eſt credendũ Aym.
conſil.254. col. 2.verſ. quartò decretum quòd condi-
127 tio cepta†pro parte impleri in termino præfixo poſ-
ſit,extra terminum in totum impleri, quia id non
procedit niſi fauore libertatis, ſecundum Aret. in d.
128 §.Seia cauit.col.3.ſubiungentem quòd † vbi non eſ-
ſet ſtatutus terminus, quis debet adimplere condi-
tionem quamprimũ poteſt.l.hæc conditio, de cond.
& demon. Aym. conſil. 192.num.17.omnia denique
ſeruata eſſe intelligit Bar. in l. quæro. §. inter locato-
rem.ſub nu.1.in fi.ff. loca.per tale verbum vniuerſale
defectus etiam minimè particulare repellit deducẽ-
tem aliquod inſtrumentum vltrò citroque obliga-
torium,tradit Cur.Seni.d.conſ.50.num. 391. & per
Bal. in l.pacta conuenta,in prin.ſub nu.1. ff.de pact.
129 vbi not. tenẽdum menti,† quòd etiam propter mi-
nimum capitulum contractus non obſeruatum
obſtat exceptio agenti in principali, & per hoc impe
ditur etiam commiſsio pœnæ ipſo iure,ad idem Dec.
conſ.119. columna prima,& in auc.qui rem, colum.
6.num.9. C. de ſacroſanct. Eccl. Cephal. conſil. 66.
130 nu.28. †nec ſufficit modum pro parte impleri. niſi
in totum impleatur,dicit Socin. in d. §. Termilius,
131 ſub num. 10.ita & pariter † iuſſus eſſe tacitus & con-
tentus diſpoſitis in teſtamento & codicillis,vel ſi vo
luerit,aut iuſſus ſtare in domo cum hæredibus agens
ad fideicommiſſum vel legatum repelleretur exce-
ptione implementi conditionis vel modi non ſer-
uati,quando non feciſſet prius quod facere & ſerua-
132 re ſibi incumbebat ex teſtamento ipſo, vt per Imol.
conſil. 136.in cauſa quæ vertitur,vbi quãdo † ex for-
ma teſtamenti apparet de conditione vel modo,quę
& qui debet verificari & impleri etiam,quòd ſtatutũ
prohiberet exceptiones opponi contra inſtrumen-
tum teſtamenti,vel contra teſtamentum, quia ſem-
per intelligitur ſi conditio appoſita fuerit adimpleta
Alex. conſil.119. num.2. lib. 1. Deci.conſil. 107.col. fi.
vbi & quòd id conſtet iudici,idem conſil. 405. col.1.
ver.prædictis tamen,& conſil.421.nu. 6. & poſt. ali.
in c.ex parte,el ſecondo,de offi.deleg.Aym.conſi.151.
col.3.num.10. & ſi de exceptione conſtet ex inſtru-
mento,quòd iſta non intelligitur reiecta per dictum
ſtatutum.Alex. conſi.77.col.fi.ver.tertiò reſpondeo,
133 lib.3. Dec. conſil. 119.col.2. ver. & ſimiliter, idem in
ſpecie principalem hanc ſententiam † de fideicom-
miſſario ſeu legatario priùs ſeruante & adimplente
per eum adimplenda,vt valeat agere,firmat conſilio
361.colum.3.ver.circa primum,& conſ.554.ad fin.
124 In tantũ eſt †, fauorabilis exceptio implemẽti nõ
ſecuti eius qui pro parte ſua implere tenetur,quòd iu
dex poteſt ſupplere ex officio non opponente aduer
ſario opponitur aduerſus executionem,& eam impe
dit,ac impeditus non excuſatur, ſi non poſsit imple-
re, per Aym.d.conſ.151.d.nume. 10. ſequitur Cephal.
135 conſ.407.num.decimonono, vigeſimo, † quòd ille
cui non impletur licitè poteſt præſcribere rem debi-
tam alij non adimplẽti pro parte ſua, vt rem dictam
conſequi poſsit,probat Ruin.conſ.131.col. pen.num.
136 17.lib.1.& vbi ceſſaret remedium reſtitutionis in in-
tegrum,vel aliud reſciſſorum ob læſionem,ex impe-
dimento tamen non ſequuto pactorum initorũ po-
teſt poſſeſsio bonorum recuperari,vt Bal. conſil. 371.
ſic elapſum eſt,lib.2.adducit Aym. conſ.248. col.fin.
137 Quatenus verò † poſt iudicium inchoatum & op
poſitionem factam de implemẽto non facto. quem
non debere admitti ad implendum amplius pro par
te ſua implendum ſimpliciter aſſerat Aymo di conſ.
192.ſub num.16.& dict.conſil. 248.colu. fin.in princ.
repetierat,& conſil.216. ſub numero 22. aduertatur,
quòd doct.per eum allega.loquuntur in inſinuatio-
ne donationis non facta,an fieri poſsit poſt oppoſi-
tionem de ea non facta,quod quidem diuerſum eſt
à propoſita ſpecie noſtra de conditione & eius qua-
litate, poteſtatiua, caſualis, vel mixta ſit, implenda
per actus ſucceſsiuos,vel momentaneos.& de modo
implendo in vltimis voluntatibus omnino exequẽ
dis, vt per doct.in l.prima in l hæc conditio,in prin.
in l. in teſtamento.in l.quibus diebus. §. Termilius,
138 de conditio.& demonſtratio.†quia certum eſt con-
tra actorem experientem ex relicto conditionali ei
natam non eſſe actionem,niſi priùs impleta condi-
tione appoſita.l.cedere diem.de verb.ſignif. cum al-
139 leg.ſuprà, quando † autem eam implere debeat a-
ctor,ſi ſit poteſtatiua conditio, debet eam implere,
quamprimùm poteſt leuiter & habitaliter, aliàs ha-
betur pro defecta.l.hæc conditio ſi in capitolium, &
ibi Bartol. Caſtrenſ. & alij, de conditio.& demon-
ſtrat.ideo ibidem tradunt moram non poſſe purga-
ri.quo ad actionem conſequẽdam per l. Thais. §. in-
tra certa tempora, de fideicommiſſ. libert. & in l. ſi
inſulam de verb. obligat.ibi Ripa nu 103. Dec. conſ.
140 405.col.fin. Pariſ.conſil. 19.num.197.lib.2.†vbi latè
per tot.diſcurrit caſus moræ non purgandæ, ſi caſua-
lis ſit conditio,quando & quomodo debeat dici de-
fecta vel impleta, quoniam plures & longæ de his
ſunt diſtinctiones, breuiter vide per gloſſ. & doct.
in l.prima. C. de inſtitutio. & ſubſtit. & in dicta le-
ge, in teſtamento,la ſeconda, de condit. & demon-
ſtratio.poſt Cyn. Bald. in l. ſi plures,colum pen nu.
141 33 C.de cond.inſer.vbi quæſt.†vtrum conditio poſ-
ſit perpetuò impleri,clarè diſtinguendo diſſoluit, &
quando tempus ſit appoſitum ſequitur Afflict.deciſ.
73. numer.3.& ſequ. ad hæc & plura per Vaſq. lib. 3.
quæſtio.illuſtr.cap. 93.nu.8.& ſequen.
142 Licet enim † pro relicto conditionali nata non ſit
actio,niſi conditione impleta l. qui hæredi. §. fin. de
conditio.& demonſtratio. cum ſimil. nihilominus
ſuperueniente conditionis implemento inchoato
iudicio etiam poſt litem conteſtatam ante conclu-
ſum in cauſa ius talis relicti videtur deductum in iu
dicio,& prodeſt ad victoriam,per l.ſi rem.§.fin. ff.de
pign.act.probat Bar.ibi & in l.ſi mater.§. eãdem cau
ſam,ad fin.de except.rei iudi.vbi eſt tex. iuncta glo.
143 in ver.dominio,quòd ſi pendente conditione pe-
tierim rem mihi ſub conditione legatam, & ſuccu-
buerim,poſtea ſi conditio extiterit mihi petenti eã-
dem rem,non obſtabit exceptio rei iudicatæ, vti ex
noua cauſa agendo obtinere valeam, clarior text. in
l grege. §.ſed ſi ſub conditione.ff.de pign. & ibi Bart.
Bal.Saly. & Fulg.not.& text.in l. niſi. ver. ſi adhuc,
de tut. & rat.diſtr. ita per iſtarum legum caſus agen-
tem de facto pendente conditione.& ſuccumbentẽ,
purificata poſtea conditione poſſe iterum agere, &
ſibi non obſtare exceptionem rei iudicatæ,probat A-
ret.in l.ſi Titius.col. 2. ver. illud etiam ſcias de verb.
144 oblig. & non obſtare exceptionem rei non tradi-
tæ.ſi pendente iudicio obtulerit venditor ſe tradere,
& tradat rem per d.l.ſi rem.§.fi.conſuluit Alex. conſ.

27. viſo libello,col.1. & colum.ſeq.in prin.& conſ.78.
145 in fin.lib.1.illud†autem de implemento cõditionis
in actore poſt litem conteſtatam ſequuto quod ei
ſufficiat,intellige quando libellus fuiſſet antè con-
ceptus narrando caſum relicti purum vel purificatũ,
ſecùs ſi libellus fuiſſet ineptus petendo relictum cõ-
ditionale, & ſic ſine actione. ſequitur ideo litis con-
teſtationem,& totum proceſſum fuiſſe nullum arg.
146 l. quoties, qui ſatisd. cogan. † & purificatam con-
ditionem non prodeſſe actori factam poſt litem cõ-
teſtatam pendente iudicio,vt poſsit obtinere,pro ſin
gulari ponit Matheſ. in no.9.incip. nota regulam,ra
tio eſt,quòd ita verum ſit. quia †ſententia ex,inepto
libello lata eſſet nulla ipſo iure, & per iudicem appel
lationis reformari non poſſet. ſed omnino declaran-
da eſſet nulla per alleg. à Vant. de nullita. tit. 13. de
nullit. ex defe. proceſſ. num. 22. 23. præter eum per
Rom. conſil. 69. viſo quæſtionis themate,col. 2. verſ.
item præſuppoſito,& Caſtr conſil. 65. viſo quodam
libello. col. 1. lib. 1. vbi & aliqua ex quibus dignoſca-
tur ineptitudo libelli,habétur & remiſsiuè per Vant.
d.conſil. 23.
148 Etſi proinde † fideicommiſſum conditionale af-
ferat pendente conditione fideicommiſſario ſpem
importantem eundem effectum cum veritate ex in-
terpretatione extenſiua.Bar.in l.Gallus §. videndũ,
ad fin. de liber. & poſthum. ex qua fideicommiſſa-
rius poſsit conditione pendente petere ſibi fore ca-
uendum de fideicommiſſo reſtituendo adueniente
conditione Alex.conſil. 5.col. fi. nu.9. lib.7. Cephal.
conſ. 381.nu.29.tamen non poteſt petere interim il-
lud ſibi reſtitui adueniente conditione,quia ſine a-
ctione experiretur,Merzar. Vicen.epit.de fidei.in q.
61. 3.par.
149. Sed ſcire debes ſecundum † Pau. de Caſtr. in l.1.
col. pen. ſub numer.4. C. ſi aduer.liber.quòd petito
relicto conditionali ante conditionis aduentum &
facta oppoſitione de conditione non impleta,iudex
debet abſoluere reum,eo quòd ante conditionẽ non
ſit nata obligatio. l.qui hæredi,in fi. de condit.& de-
monſt. l. bouem.§. quæ ſub conditione de ædil. edi.
150 †verùm non oppoſita exceptione,ſi iudex videt ex
actis relictum eſſe conditionale vel in diem poterit
condemnare reum ad præſtandum adueniente con-
ditione vel die. argum.l.quid ſi in diem. in princ. ff.
de peti. hæred. Bart. in l. exceptionem. ad fin. C. de
prob. ſentit Hier. Cagnol. in l. lecta num.164. ver.
rurſus.ff. ſi cer. pet. vbi circa hæc & intellectum d. l.
quid ſi in diem.in princ.latè inſiſtit,ſed ego puto in-
telligendum de relicto ſub cõditione neceſſaria, vel
de præſenti,vel de futuro,quia habetur pro puro ſal-
tem quoad obligationem, ita Ripa in l. ita ſtipula-
tus.col.pen.num. 96. de verborum oblig. & Hier.
Cagnol in l. in omnibus obligationibus,num. 24.&
151 ſequent.de regul.iur. † De debito autem ſeu relicto
in diẽ,vbi ſit obligatio orta & tranſitoria ad hæredes
eius petitio fieri poteſt pariter & cõdemnatio; vt ſo-
lutio fiat adueniente die,Bar. in d.l.exceptionem.ad
fin. Afflict.in deciſ. 279. vbi in exactione dotis per
condemnationem obtinẽda finito anno.Hier. Cag.
in d.l. in omnib. obligationibus.num.18. Pedemon.
deciſ.130.eſt latiſsima materia per Bar.& omnes in l.
ita ſtipulatus.de verb.obligat.& in l.pecuniã. ſi cert.
pet. Tiraq. de retract.tit.§.1.glo.2.num.21. & in ſpe-
152 cie Ioan.Mar.Rimin.conſil. 587.col.1. Nam ſi † eſſet
conditio ſuſpenſiua & omnino de futuro, ac debitũ
in diem obligatione adhuc non orta etiam nõ factâ
oppoſitione per reum iudex ex officio nimis præma
turè petentem ſine actione poſſet & deberet repelle-
re à limine iudicij,Hier. Cag.in d. l. lecta. ſub nume.
198.auctoritate plurium,ibi per eum alleg.
Denique conditionis vel modi implementum ei
153 †incumbens qui agere vult ex teſtamento ſufficeret
& fieri poſſet ſola oblatione,quæ ſufficit ad implen-
dam conditionem in vltima voluntate, Bald. in l.3.
ff.de condit. inſti.per tex.ibi. & in l.2. in fi. C. de in-
ſtit.& ſubſtit.& debet eſſe verbalis vel realis, prout
forma conditionis vel modi ipſius expoſtulat & re-
quirit,aut verbale implementum aut reale, intelli-
gendo,quòd ſe offerat ſecundum formam traditam
per leges in materia oblationum , tradit Socin. in l.
Mutianæ. col. pen. nu.7.in 4. n t. de condit. & de-
154 monſtr. †de hac enim oblatione in vltima volun-
tate plurima ſcribit Bart. in d.l. 3. & generaliter Bal.
& alij in l.acceptam. C.de vſur.Neguſ. de pignor. in
155 2.par.3.membri. 5.part.princip. † & quando ſeruã-
da per fideicommiſſarium agentem contra grauatũ
per tex.in l. apud Iulianum.in princ. & in l. facta. §.
ſi ſub cõditione.ad Trebell. beneque declarat Alex.
156 conſ.102.col.2.ſub nu.6. lib.1. † vbi in acceptante le-
gatum ſub modo faciendi & reddendi bonum com
putum non ſufficit ſe offerre paratũ facere ea ad quæ
tenetur vigore teſtamenti,cum talis non ſit legitima
& ſufficiens oblatio, ſed offerre & producere debet
ſcripturas & libros legendos in quibus continẽtur ra
tiones.& offerre reliqua in quibus reſtat debitor per
157 text. in l. cum ſeruus.de condit.& demonſtrat. †&
cum debitum non ſit liquidum, debet realiter & effe
ctualiter præſentare & offerre fideiuſſorem de red-
dendo id in quo apparebit eum remanere debitorẽ
in rationum calculo.l ſeruus ſi hæredi.§.fin. de ſtatu-
lib.alioquin his non ſeruatis oblatio non dicitur le-
158 gitimè facta,quia †oblatio verbalis non ſufficit,v-
bi facto opus eſt,l.qui decem.§.idem reſponſum. ff.
de ſolut. vt proſequendo probat Alexan.d.conſ.102.
col.2.ad fin. conſ. 21.col. 2. in fin.ver. quia reſpõdeo.
& conſ. 90.ad fin. lib.1.& conſ.24. col. 2.nu.9. lib. 4.
pulchrè Bero. conſ.126.nu.19.& ſequ. lib. 1. Iaſ. conſ.
100.col. 2.ad fin. ver. vnde dicti de Noris.li.4. & in l.
qui Romæ in prin.col.2.ver.ſecũdò nota. de ver.obl.
159 declarat Ripa in l.ſi inſulam.nu. 66. & ſeq.eo. † ob-
latio enim in dando rem, vt releuet, debet offerẽs ha
bere promptam & paratam rem, quam offert per iu-
ra ſolita ad hoc allegari,probat Corn.conſ. 191.col.4.
in prin.li.3.& conſil.149.col.3.lib.4.& debet eſſe ob-
latio de tota re,& purè facta,vt releuet Alex.conſ.26.
col.fin.ver. quintò quia & conſ.88.col.pen. nu.18.19.
lib.6.Bero.conſ. 155.nu.14.26. li.1. conſ.15. nu 14.15.
lib.3.& facta in loco congruo Iaſ. conſ.216. column.
2. ver. item dicta oblatio.li.2. Bero. conſ.126.nu.20.
lib.1.Ne verò alienas materias noſtræ de vltimis vo-
luntatibus adimplendis videar nimium inculcare,
160 ſat eſt recordari †quadrupliciter poſſe fieri oblatio-
nẽ,verbaliter,realiter,extraiudicialiter, & iudiciali-
ter,vt per doct.in d.l.acceptã C.de vſur. in l.ſi mora.
ſolut.matr.in d.l.qui Romæ.in prin.in l.quidam ex-
timauerunt.ſi cert.pet. in l. de pupill. §.ſi is cui opus.
de no.oper.nunt.& poſſe fieri per tertiũ ſine mãdato
etiã poſt lit. cõteſt. Cor. conſ.85.col.3.ver.vbi debitũ.
& ver.ſeq. li.4.fieriq; poſſe in cauſa appellationis idẽ
conſ.230.ad fin.lib. 1. atque de effectibus oblationis
latè ſcribere & enumerare aſſumpſit Neguſ. de pign.

in

161 In 3.par.3.memb.5.par.princ.† Verbalis oblatio quan
do ſufficiat,concluſionem facit & limitat Gabr. Ro-
man.de commu.opin.lib.3.tit.de ſolu. concl.8. Bero.
conſi.196.col.1.lib.1.
162 Vlterius propter † effectus moræ quam plures pro-
ficuos fideicommiſſario, ſeu legatario ſicut eorum a-
163 liquos recenſendo infra oſtendam, oportet † quoque
iuriſperitum conſulentem ipſi fideicommiſſario & le
gatario ad experiendum in iudicio reſpicere & proui
dere,quòd ſi non eſt in mora, in ea prius conſtituatur
oneratus fideicommiſſo,& iuſſus teſtatoris volunta-
164 tem adimplere,quod ſane percipitur videndo † qua-
liter inducta mora dicatur requiſita maxime in caſi-
bus continentibus præcedentem diſpoſitionem te-
ſtatoris, & ſubſequentem aliam cõditionalem, ſi non
dederit, ſi non fecerit, vt per Bero.conſ.36.num.9. lib.
165 ſecundo. Namque † primum mora inducitur per in-
terpellationem, l. ſi penum. ff. quando di. leg. ced.l.
ſi ex legati cauſa.de verb.obli.l.mora. & ibi gl.magn.
ff.de vſur.tradit Caſtr.conſil.125.viſo teſtamento.col.
ſecunda, verſic.ſed quia dictus hæres.lib.1.Dec. conſi-
lio 516.num.21.plene Aret.conſil. 150. colum.3. & ſe-
quen Mar.Ant.Bauer.tracta.de mora in princip. vbi
& toto illo tractatu materiam moræ latiſsimè decla-
rare aſſumpſit, & poſt eum Menoch.de arbit.iudi.lib.
ſecundo,centur.3.caſu 220.ſuper qua hoc in loco non
me diffundam, niſi parumper attingendo eá, quæ ad
166 moram circa vltimas volũtates attinent, † in quibus
habetur ſufficere ſemel moram interueniſſe, & ſic v-
nam & non multiplicatam interpellationem requi-
ri & ſufficere per tex.in l. Titia Seio §.1.de lega.2.& ibi
167 Barto.& Menoch.d.caſ.220.num.26.& ſeq.†ita com-
mun.opin.late defendit & ante eum Bauer. d.tracta.
de mora par.1.num.2.& ſeq.Pariſ.conſil.123. colum.2.
168 num.13.lib.4.†etenim ſufficere interpellationem ex-
traiudicialiter factam,dum haberem præ manibus
materiam fructuum venientium in fideicommiſsi
reſtitutione pro demonſtrãda mora plenè docui an.
lib.3.interpr.vlt.dubit.5 ſolu.2.ver.alterum & ſecun-
dum.vt per doct.in d.l.ſi ex legati.glo.& Alex.not.in
4.col.nu.6.in l.qui Romæ.§. cohæredes. de verb.obli.
Pariſ.d.conſ.124.nu.11.
169 Amplia & in † relictis ſub conditione factis, & ma
gis vſitatis, euentus eorum conditionis non conſti-
tuit grauatum in mora, ſed requiritur interpellatio,
vt mora inducatur, ne eodẽ tempore obligationem
naſci, & moram induci dicatur per l. quod dicimus.
ff.de ſolut.eſt commu.opi.Bar.Caſtr.Imo.& Alexan.
Aret.& Iaſ.in l. quoties in diem. de verb. obligat.vbi
examinatur maxime per Iaſ.& a communi hac opin.
non recedendum firmatur, idem per Guid. Pap. in
170 deciſ.497.loquentem in † fideicommiſſo vniuerſali,
quòd eius conditionis euentus non conſtituit in mo
ra hæredem hæredis rogati,ſed requiritur interpella-
tio vt ibi per eum, & non eſt vera apoſtilla ibi, quòd
Alexand.in d.l.quoties teneat contrarium, quia imo
reſidet & concludit cum dictá communi opin.quam
omnes tenẽt; dicit Bar.in l. ita ſtipulatus. ſub 3. quæſt.
principali.num.50.de verb. oblig. loquens in condi-
171 tione contingibili ad eſſe vel non eſſe,† verũ eſt quòd
lectura Alexan.in d.l. quoties. nu.4. erronea eſt cum
dicat communis opi.eſt.quòd ſic,& ſtare debet quòd
non, vt apparet ex ſequentibus ſcriptis ibi per Ale-
xan.& ex allegat.ibi per eum loquentibus in partem
dictam negatiuam, quòd per talem ſolum euentum
conditionis mora non committitur, ſed vlterius re-
172 quiritur,quòd † quis obligatus aliquid facere, vel da-
re ex alicuius conditionis euentu conſtituatur in mo
ra ſit factus certus de tali conditionis euentu per ſcri-
pturam vel teſtes per doctr.Bar.in l.nõ ſolum.§. mor-
te.nu.47.48.de nou.oper.nunc.Bauer.tracta. de mo-
ra part.2.ſub num.5.verſ.ſexto tempera. Alexan.con-
ſilio 33.colum.1.verſic.quod oſtenditur.& conſil.222.
173 colum.pen.num.13.lib.2.† quia tunc mora commit-
titur quando quis ſcit vel ſcire debet, &c. per l. quod
te.ſi cert.petat.ſentit Dec.in l.iuſtum.ſub num. 10.eo.
174 †& vt modus adimpleatur, opus eſt interpellatione,
Alc.conſ.21.priuilegij ducalis.nu.5.lib.4.
175 Qualiter † autem tam circa perſonas, res, tempus,
locum, quàm circa modum & formam verborum fie
ri debeat, & ſufficiat hæc interpellatio extraiudicia-
lis, breuitatis gratia remitto cõſulentem noſtrum ad
Barto. in l. quod te.num 15. & ali. ibi ſi cert. pet. & in
d.l.ſi ex legati cauſa.de verb.oblig. Bauer. d.tracta.de
mora in 1.par.nu.23. cum ſeq. vſq; ad fi. ad aliqua per
Rebuf.tom.2.tract.de merca.minuta. vend art.1.glo.
176 22.in princ.vbi † interpellare eſt admonere, petere, re-
quirere, vel coram notario & teſtibus, vel coram teſti-
bus, dummodo probari poſsit interpellationem eſſe
177 factam, † quæ tamen per teſtes ſingulares non proba-
retur vt in ſuo caſu inſiſtit Corn. conſil. 196. colum.3.
verſic. videndum eſt modo. libro 4. & per Cephal.
178 conſilio 50.ad fin. † vbi de fideicommiſſarij declara-
tione notificata hæredi grauato habenda pro inter-
pellatione inducente moram grauati per Nat.conſi.
50.num.29. de interpellatione cum ſpacio quodam
temporis per Pancir. Regien.conſ.121.nu.27. de inter-
pellatione verbis congruis per Bernar. Diaz. in reg.
ſuis reg.355.per Emanu Soarez theſau.recep. ſenten.
litera I, num. 161.quòd ſit interpellatio verbis enun-
ciatiuis & eſt commun opin.per Rolan.à Vall. conſi.
57.nu.39.lib.1.quando interpellatio facienda ſit cum
expreſsione loci & temporis.
179 Inducitur & ſecundo † mora hęredis grauati, & cu-
iuslibet alterius ex teſtamento obligati per diem à
teſtatore appoſitam reſtitutioni, & præſtationi fidei-
180 commiſsi & legati, † quæ dies ſic pro homine interpel
lare dicitur per vulg. l. magnam.C. de contr.& com-
mit.ſtipu.in fideicommiſſo eſt text.iuncta glo. fi. in l.
Paulus. ff. de vſufruct. & in l. Lucius. §. hæredum. ad
181 Trebel.iuncta glo.in verſ.expleſſet, vbi † in fideicom-
miſſo reſtituendo tali cùm fuerit ætatis annorum 15.
quibus expletis ex tunc certum eſt quòd hęredes ſunt
in mora ex tunc, dicit ibi dicta gloſſ.in verſ. expleſſet.
cum qua ibi tranſeunt communiter doctor. intellige
182 de die vel tempore ſtatuto cõgruo, quia † dies non in-
terpellat pro homine, quando dilatio eſſet nimis bre-
uis, cum anguſtiæ temporum impediant moram, di-
cit Bal.in l.ſi mihi & tibi.§.ſi quis ſeruos.in fi. de leg.1.
comprobant ibi Alexan.Socin.& Iaſ.& Gabr. Roma.
de commu.opin.lib.3.tit.de ſolut.conclu.9.nu.13.vbi
de hac concluſione ſpecialiter non tangendo circa vl-
timas voluntates facit generalem concluſionem am
pliando & limitando vt ibi per eum, & vltra eum per
Bauer.d.tract. de mora in 2. part. col.1. & ſeq. ad iſtos
ideo me remitto, cum acciderint caſus ipſius genera-
lis concluſionis, ad Anch. Regien. in quæſt. 54. nu.13.
& ſeq.part.1.
183 Inducitur & tertiò † mora per implementum fi-
deicommiſſarij, vel legatarij factum hæredi grauato
de eo quòd ipſi grauato ſeruandum erat ex eadem te-
ſtatoris diſpoſitione ex traditis per glo.fin.& doct.in

l.de diuiſione.ſolut.matr.Cephal. conſi.407.in conſ.
meo 154.num.12.Bero.conſi.158.num.27.lib.1.plene
184 diſcutit Socin.conſi.133.lib.1.vbi † in præcepto per te-
ſtatorem facto vni hæredi, quòd deberet communi-
care lucra ſui exercitij medicinæ cum alijs cohæredi-
bus iam communicantibus cum eo lucra eorum, ſic
per eum non ſeruantem dictum præceptum dicitur
commiſſa mora abſque alia interpellatione etiam
quoad pœnam amiſsionis hæreditatis impoſitã per
185 teſtatorem, vt ibi Soc.concludit, & † hæc dicitur mo-
ra irregularis, quæ contrahitur citra hominis, vel diei
186 interpellationem, ita † ex implemento vnius pro par
te ſua præſtando operas ſine interpellatione alia de-
monſtratur mora alterius reſpectu intereſſe quod is
patitur, qui impleuit, referendo Soc. d. conſi. 133. du-
plicato conſi.174.li.2.ſequitur Aym. conſ.64. ſub nu.
1.idem Bauar.d.tract.de mora.par.2.nu.10.
187 Inducitur & quarto † mora ex præcepto teſtatoris
conditionaliter facto alicui id nõ ſeruanti nec acqui-
renti ius in relictis, niſi prius ſeruauerit tale præce-
ptum, vt puta ſi aſſumpſerit arma & nomen familiæ
teſtatoris, ſuccedat in hæreditate teſtatoris, quod de-
bebat facere, quam primum poterat, l. hæc conditio.
de condit.& demonſtrat.& non faciendo committit
moram abſque alia monitione, vel interpellatione
tanto tempore elapſo, quòd potuiſſet illud facere, vt
probat Pariſ.conſi.19.num.197.cum ſeq. lib.2.vbi plu-
ra iura & auctor. latiſsimè allegat ad caſus quibus in
diſpoſitionibus teſtatoris quis incidit in moram abſ-
que alia interpellatione, vel monitione, vt ibi d.nu.
197.vſque ad nu.226. præterire denique aliquid tem-
poris debebit, quo ceſſaſſe videatur, dicit text. in l.di-
uortio.poſt prin.ff.de nego.geſt. per quem vide Bald.
notare in l.mouentes.in fi. C.de delator.lib.10.quòd
188 † officium interpellat pro homine, caſus verò requi-
rentes interpellationem pro mora vide per Afflict.
deciſ.370.nu.8.9.Aym.conſi.193.num.4.& ſeq.
189 Inducitur & quinto † mora re ipſa, & ex eo ſolo tem
pore tardatæ præſtationis fideicommiſsi, & legati fa-
ciẽdæ minoribus, per tex.in l.in minorum. C.in qui-
bus caſib.in integr.reſtit.non eſt neceſ. inter alios ca-
ſus de mora ipſo iure inducta abſque interpellatione
ponit Menoch.d.caſu 220.num.17.3.centur. de arbit.
iudi.vbi tales caſus colligendi & enumerandi curam
adhibuit poſt Bauer.d.tract. de mora par.2.num.15.
cum præced.& ſequ.tradit & Corn.conſi.184.colum.
ſecunda, lib.3.Nat.conſi.156.num.12. licet talis mora
non pro mora habenda ſit, ſed pro priuilegio ætatis
minorum per text.& glo.in l.Titia Seio.§.1.de leg.ſe-
cundo. Quod animaduertat noſter interpres, & con-
ſulens, cum fideicommiſſarij, vel legatarij fuerint mi
nores.
190 Inducitur & ſextò † mora hæredis ex eo, quòd ſcit
legatarium vel fideicommiſſarium acceptaſſe lega-
tum rei relictæ, cuius dominium recta via tranſit in
legatarium quam rem ideo non præſtando videtur
ab initio in mora fuiſſe non ſoluendo per l.Herenni-
us ff.de vſur.& l.cum res.in princ.de leg.1. ibi moram
facere non debet, ſed eam præſtare abſque mora, tra-
dit Soc.Iun.in l.1.nu.346.eod. vbi ſubiungit bene ve-
rificari iura requirentia morã, quæ dum ſatis eſt quòd
interueniat, quomodo autem non curant.
191 Inducitur & ſeptimò † mora demum vbi mora nõ
præceſſerit ex petitione iudiciali facta pro fideicom-
miſſo conſequendo auctor.Bar. conſi.53. ſi chaeredus.
in fi.& Caſtr.per Merzar.de fideicommiſſ. in quæ.63.
circa med.Socin.conſ.42.col.fin.lib.3. & concluden-
tiſsimis rationibus probaui ſupra libr.3. interpr. vlti.
dubit.5.ſolut.2.ver.eſt præſertim. dixi conſ.137.nu.5.
lib.1.& generaliter idem dicit Corn.conſ.166.colum.
192 2.ver.ſola enim interpellatio.lib.4. † vel ex litis con-
teſtatione mora ſit, vbi non præceſſerit, per glo. in l.1.
C.de vſu.& fruct.legat.& in l.pen.& fin.ff.de condi.
triti.Ang.Alexand.ſub num.8.& alij tradunt in l.vi-
193 num.ſi cer.pet.Alber.in d.l.mora ſub num.26. † adeo
quòd ſi non probatur in iudicio agitãdo moram ex-
tra iudicialem præceſsiſſe, attendenda eſt ea iudicia-
lis inducta per conteſtat.lit.& eſt clara gl.in verſ.non
lucrum.in fin.in l.3.in princi.ff.de vſur. quæ quidem
lit.conteſt.etiam ſi eſſet nulla aliquo defectu, vel iudi
cium eſſet nullum, tamẽ exinde mora eſſet commiſſa
vi ſaltem interpellationis extraiudicialis auctor.fac.
de Aret.& Bal.in validis rationib. probat Aret. conſi.
150.colum.fin.verſi. nec obſtat ſi dicatur, quibus non
habentibus contradictionem ſecundum Bauer.dict.
tract.de mora.par.1.nu.21.22.non refragantur ratio-
nes ibi adductæ in contrarium per eum, quia Bart.in
l.accuſaturus.ff.de adult.de citatione inualida loqui-
tur quoad interrumpendam præſcriptionem. in qua
194 ideo hoc verum eſt, quia † per actum extraiudicialem
non interrumpitur præſcriptio per allegã à Bald. de
præſcrip.in 3.par.6.par princ.in 4.quæſt.princ.num.
195 18.19. † ſecus eſt in mora quę per interpellationem ex-
traiudicialem inducitur, gl.& Alex.num.6.in §.cohæ
redes.l.qui Romæ.de verb.oblig. vt ante dictum eſt,
196 & quia † eligens viam iudicialem, intelligitur velle o-
mne id quod ex ea ſequitur, l.illud.ff.de acqu.hæred.
197 ita † quòd aduerſarius etiam peractũ nullum poteſt
intelligere voluntatem ſui creditoris, l.fin.de reb.eo.
l.in teſtamẽto.ff.de fideicom.liber.l.& ſi transferam.
de adi.lega.& talem eſſe, quòd vult & petit ſibi dari
ſuum creditum, ex qua ſcit debitor, vel ſcire debet ſe
debere, & ſic non dando eſt in mora, l.quod te.ſi cert.
pet.& ſic breuiter ſublatis argumẽtationibus Bauer.
puto ſtandum eſſe dictę ſententiæ quam etiã ſequens
Perr.& Ray.probat Alber.in d.l.mora.ſub nu.28.
His vel ſimilibus modis apparens mora hæredis,
vel alterius grauati per teſtatorem defendi nititur ple
runq; vel in occultando, quòd non interuenerit, vel
198 in purgando quòd non officiat moroſo † mora enim
prætenditur abeſſe, & inducta non eſſe, quando quis
aliqua iuſta cauſa motus ſuſtulit ſolutionem, vel iu-
ſte expectauit iudicium, vt l.ſciendum.& l.ſi quis ſo-
199 lutioni.in princ.ff.de vſur. quia † iuſtam cauſam liti-
gandi etiam excuſare à mora probat Aret.d.conſ.150.
colum.7.verſ.præterea ſi dictus hæres, & clare Roma.
200 conſ.244.pro euidentia.col.2.ver.primo, quia & ex-
ceptio implementi non facti ab altera parte de eo
quod facere vel dare debet, Rimin.ſen.conſ.357.ad fi.
& exceptio alia legitima excuſat à mora.c.non eſt in
mora de reg.iu.in 6.& ibi gl.& docto.& Corn.conſ.
246.col.2.verſ.ſed illa lege.lib.3.Bero.conſ.186.nu.82.
lib.1.tex.glo.& doct.in l.nulla de reg.iur.Nat.conſil.
76.nu.4.Bero.conſ.88.num.36.libri.vbi de iuſta cau-
ſa & impedimento excuſante à mora, idem Alc.conſ.
4.caſus præſens videtur.num.12.lib.8.Ruin.conſ.150.
201 num.10.lib.1. † Et quando non apparet & non proba-
tur creditorem fuiſſe paratum ad recipiendum certo
tempore & in loco certo, quibus ei quis erat obliga-
tus ad ſoluendum, huius ſic obligati mora excuſata
eſt.l.item illa.in princ.de conſt.pecu.& ibi Bar.num.
5.& Fulgo.Alexan.conſi.210.nu.12.li.6.Dec.conſ.566.
num.

num.4.5.Riminal.ſen.conſilio 361.num.9.& ſequen.
Nat.conſil.451.num.34.Afflict.deciſ.316.nume.2.ſed
limita dict.l.item illa.niſi ille ſic obligatus, quid dare
certa die, & certo loco eſſet obligatus ad quid aliud,
ſine quo fruſtratorius fuiſſet aduentus creditoris eiſ-
dem loco & tempore conuētis, probat Ioan.de Ami.
202 conſilio151.num.fin.& conſil.ſequen. † & vbi quis ſit
obligatus dare aliquid ſub alternatiua remiſſa arbi-
trio creditoris, antequàm ideo creditor declaret & e-
ligat, non poteſt debitor dici in mora per Alexand.
conſil.4 num.5.lib.5.comprobat Hier.Cagn. in l.2.
nume.119.C.de reſcind.vendit. adde Salic.in l.mora.
col.5.verſic.item iuxta prædicta.ff.de vſu.diſtinguen-
tem circa interpellata.an electio ſit creditoris,vel de-
bitoris vt ibi per eum, ſubintellige & hoc in alterna-
tiua locorum remiſſa electioni creditoris ſecus eſt in
alternatiua rerum, quia vtraque eſt in obligatione,
qua ſtante,& ſic volente debitore non offerente ſe pa
ratum ſoluere alteram certam rem ad electionem cre
ditoris, ipſe in mora cōſtituitur, per ea quę ſcripſi cōſi.
19.num.24.& ſeq.
203 Item quando † fuerit petitum plus debito, exinde
debitor pro parte debita non dicitur in mora conſti-
tutus, Bart.Dec.& Cagn.in l. nō poteſt videri de reg.
iur.Barto.Caſtr.& Imol.in l qui ſolidum. in princ.de
leg.ſecundo, quod eſt verum quando debitor veriſi-
militer ignorat partem debitā. nam ſi ſcit, eſt in mo-
ra, maximè quando actor ſe offert recipere partē con-
204 feſſam per reum, vt in his locis docto.dicunt. † quare
vt ſemel ſic tacitè replicatum, & prouiſum tacitæ ob-
iectioni faciendæ per reum de petitione plus debito
vel de retinendis & detrahendis falci.trebel. funeris
impenſa, debitis vel alijs detrahendis maximè in pe-
titione fideicommiſſi vniuerſalis, laudo per actorem
in libello petitionis fideicommiſſi fore apponēdam
vſitatam clauſulam, detractis, deductis, detrahendis
& deducendis,&c.Ita ratione detrahēdorum, & plu-
ris petiti videtur ſublata reo occaſio dilatandi reſtitu-
tionem,& perſiſtendi in controuerſia, adeſt ergo con
tinuo ſua mora, vt tradit Guid.Pap. in quæſt.496. ſe-
quitur Aym. conſ.325.col.4. verſ. concluſio tamen. &
Merzar.de fideicommiſ.in 64.quæſt. Alciat. in l.1.§.ſi
ſtipulanti.ad fin.de verb. oblig. non impugnat d.de-
ciſ. Guid.Pap.vbi eſſet adiecta dict.clauſula detractis
205 detrahendis, ſed † quòd conuentus fideicommiſſi pe-
titione,& opponens detractionem expenſarum,& ę-
ris alieni debiti per teſtatorem, proinde non exiſtens
in mora faceret fructus ſuos, hoc ibi impugnat Alcia.
quod non facit fructus ſuos, niſi impetraret ius domi
nij, quòd tranſgreditur terminos noſtræ quæſtionis
206 de mora rei conuenti, † quæ demonſtratur ex obla-
tione creditoris, de recipienda parte debita, vt Bar. &
alij volunt in d. l. qui ſolidum. in princ. & Iaſ.& Dec.
207 in l.quidam æſtimauerunt.col.2.ſi cert. petat. † cuius
quidem oblationis vim habēt verba dictæ cla. detra-
ctis detrahendis, facit l.ſed ſciendum. ibi quàm ſi pe-
cunia offeratur.& l.deducta. in princi. & §. nummis.
208 ff.ad Trebel.facit † & ſimilis clauſula ſaluo iure ſuper-
flui, quæ demonſtrat petentem ſolum petere verum
debitum & non plus, vt per Iaſ.in §. ſi quis agens.nu.
3.inſtit. de actio. cum replicatis à Ioſeph. Atuſien. in
209 Peruſ.deciſ.51.ad fin.† & facit cla.liquidatis liquidan
dis, de qua per Corn.conſ.156.col.2.lib.1.
210 Præterea † in non liquidis & antequàm ſit facta li-
quidatio, debitor non cōſtituitur in mora Afflict de-
211 ciſ.205.Aymo conſ.89.num.5.vbi † hæres cum inuca-
tario etiam per interpellationem in mora non dici-
tur conſtitutus, niſi prius liquidato, quòd hæreditas
ſit ſoluendo, quia neſcit ſe debere, quandiu non ſit li-
quidum, probatur per Bald. conſil. 461. ſuper primò
puncto, ad fin. libro 2. idem probat Bauer. d.tract.de
mora in 3.& vltima part. num. 8. vbi pleroſque alios
212 caſus adducit, quibus mora ceſſat, † limita hoc non
procedere in mora quoad intereſſe contentionale,&
debitum iure actionis, quia licet quoad nos incer-
tum videatur, tamen quoad rerum naturam dicitur
certum & debitum etiam ex ipſa mora & liquidan-
dum per iudicem ſecundum Bar.in d.l. ſtipulationes
non diuiduntur. colum. fin. de verborum obligat.vt
declarat Bero.conſilio 193.ad num.31.& ſequen. lib.1.
213 † quod enim debetur iure actionis nō excuſatur pro-
pter iuſtam cauſam litigandi gloſ.& Caſtr. in l.ſi mu-
lier.§.fin.num.4. de lega.3. Iaſ. in d. l. properandum.
§.ſin autem alterutra.colum.1.verſic.1. niſi tales. C.de
214 iudi. † Reſpice tamen, quòd præcedens concluſio lo-
quitur generaliter in debito non liquido, quòd non
ſit inducta mora, niſi facta liquidatione per doct.ſu-
pra alleg.& Alexan.in l.ſi inſulam.num.21. de verbo-
rum obligat.& conſi.49.ad num.3.lib.2.& verius in-
telligendum videtur de debito ex obligatione indu-
cente actionem. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. l.
certi condictio.in princ.ſi cert.pet. ideo hoc intellige
& declara vt per Alciat. conſilio 123. mora licet. lib. 5.
215 & Rimin.ſen.conſilio 361.num.18.† & aduerte quan-
do alia præſumptio adeſſe poſsit quàm moræ ea po-
tius accipienda eſt Alexan.conſil.23.nu.8.lib.7. Bero.
conſi.84.num.6.lib.3.vel in purgando moram, quòd
ea non officiat moroſo, aſſumendo alterum præmiſ-
216 ſum quæritur † an quis poſsit ſe eximere ea pœna vel
damno in quod alter contendit alterum fore incur-
217 ſum propter moram. † purgatio moræ longa & pro-
funda eſt materia. vt omnes tam antiqui, quàm recen
tiores doct.exordiuntur,& pleniſsimè tract. ne in l.ſi
inſulam.de verborum obliga. de qua ideo ibi per eos
videndum eſt,& per Salic. in tract. de mora in quæſt.
2.princip.vbi conclu.21.ponit 10.prohibitiuas purga-
tionis moræ, & alias permiſsiuas, quæ cum oportue-
rit, videri poterunt vt ibi per eum & per doct. in d.l.ſi
inſulam.per Bald.conſil.106.cum peteretur. num. 2.
218 lib.1.† vbi mora non purgatur in caſu pœnæ appoſitæ
& certi termini præfixi ſecundum approbatam & ci-
tramon.opin.idem conſ.207. factum ſuper quo peti-
tur.ad fin.lib.5.vera & communis concluſio Alexan.
conſi.158.colum.2.num.4.libro 2.Socin.conſilio 288.
colum.penult.in fin.lib.2.Alciat.conſi.4.num.4.lib.
8 Port.Imol.conſil.5.num.39. per Iaſ.conſ.82.colum.
219 ſecunda, verſic.& ab ita.lib.1.† vbi quomodo de iure
canonico intelligatur admittenda morę purgatio, ad
idem Gozad.conſil.57.num.18. Grat.conſilio 79.nu.
11 lib.1.Rim.Iun.conſilio 89.num.penult. conſil. 124.
num.47.& ſeq.Bero.conſi.120.num.20.lib.1.& conſi.
220 63.num.37.lib.3.† vbi quòd id ſolum in foro pœniten
tiæ per Roman. conſilio 352. quæritur primo. colum.
221 2. verſi.quarto conſidero, † vbi minus duplicata mo-
ra purgatur, idem Goz. d. conſilio 57. num. 18. Bero.
conſilio 62.num.17.lib.primo, per Aret.conſil.93.col.
222 penult. verſic. reſpondeo clariſsimè, † vbi ex quibus
purgari mora nequeat per Caſtr. conſil.292. circa pri-
223 mum.colum.pen.num.5.lib. ſecundo, † vbi etiam in
teſtamentis quando appoſita eſt dies & pœna purga-
tio moræ locum non habet, per l.2. de pen. leg. quan-
do pœna ipſo iure eſt commiſſa & facta executio in-
telligit

telligit idem Caſtren.conſ.99.quia per ſupraſcriptos.
num.2.lib.1.Corn.conſ.25.col.fin. verſ.tertio vbi.lib.
224 2.per Alexan.d.conſ.158.col.2. nu.5.lib.2. † vbi appo-
ſitum eſt iuramentum nunquam purgationi moræ
225 locus eſt.†idem & per iuramentum,& per oppoſitio-
nem prius factam de implemento nõ ſecuto vel rem
non exiſtentem integram moræ purgationem impe
diri probat aljos allegando Aymo conſi.216.num.22.
226 conſ.246.col.fin.nu.5.18.†impedimenta purgationis
moræ enumerat Ripa in d l.ſi inſulam num.105.cum
ſeq. ad fin. & ſimilia impedimenta in vltimis volun-
tatibus latè adducit Pariſ.conſil.19.num.221.cum ſeq.
vſque ad fin.lib.2.& per Menoch.de arbitr. iudi.lib.2.
227 cent.1.caſ.7.†Vbi locus eſt purgationi moræ,quod in-
continenti fieri debet, illud incontinenti quomodo
intelligatur relatis opin. multorum, reſidet in hoc
quòd ſit arbitrarium iudici, quod quidem & vero &
operi ſuo accommodatur per Alcia.conſ. 104. in præ-
228 ſenti caſu paucis.libro 8.† vbi iuſta cauſa viget, moræ
229 purgatio conceditur per Nat.conſ.335.vbi†mora non
videtur remiſſa per receptionem partis debiti clarius
oſtendi conſ.19.nu.33 34.& per Rumin.ſen.conſi.457.
230 nu.10.† vbi videatur remiſſa mora ex conſenſu alte-
rius partis,& conſil.222.num.13. intellige vt per Bero.
conſ.200.nu.7.& ſeq.lib.1.

231 Vbi verò fieri poſſet†purgatio moræ taliter fit ea ſci
licet per actum contrarium moræ præcedentis:epo-
nendo rem in priſtino ſtatu,&mora aliter non poteſt
purgari.Alcia.conſ.4 nu.8 li.8.per l.ſi ita quis.§.Seia.
de verb oblig tradit Bald.in l 1.num.51.C. de his quæ
pœ.nom.& ibi num 50.& ſeq.declarat quando in vl-
tima voluntate non ſit vel ſit locus purgationi moræ,
formam purgandi moram etiam ponit Salic. tracta.
de mora in 4.princi. quæſt & de effectu purgationis
232 moræ tradit idem in quæſt. ſi † poſſe quidem purgari
moram ad exceptionem . non verò ad actionem ac-
quirendam,tenet Bartol.in l.hæc conditio. ad fin. de
condit.& demonſtr.placet Imol ibi num 2. Socin.&
ibidem in fin.ita pertranſit cum Bart & alijs per eum
relatis,ſequitur & Alexand.in l.1.§.item ſi ita.col 8.ff.
ad leg.Falci.& vide pleniorem diſtinctionem per Al-
ber.in d.l.hæc conditio.num.3.4.& ſequitur Barto.in
233 d.l.hæc conditio.Bero.conſil.31.nu.13 lib.3.† quando
enim dies & pœna appoſita eſt à teſtatore non purga-
234 tur mora per d.l.1.de pen.leg †quãdo dies tacitè ineſt
ex diſpoſitione iuris non deberet hęc dies currere im-
pedito poſt Caſtr exponit Soc. in l. quibus diebus.in
princ. in fin.eo.

Effectus autem moræ ſuperſunt, quales ſint,dili-
genter perquirendi in exequendis vltimis voluntati-
bus per noſtrum interpretem vel patrocinando circa
incumbentia iudicij,vel iudicando circa ipſarum vl-
timarum voluntatum executionem de qua in ſequ.
235 interpr dicendum eſt.†Effectus namque moræ gene
raliter quemque eorum declarando enumerat quin-
que glo.in d.l.moræ.ff.de vſu.quemque eorum ibi pa
riter proſequitur Saly nu.11.& ibi Alber.nu.27.& ſeq.
& Fulg.num.11.referunt Odofr.dicere glo.& Azo.ſo-
los quinque effectus moræ enumerando appoſuiſſe
frenum ad caudam, eo quòd multi plures alij & infi-
niti effectus moræ eſſe poſſunt, ſicut alios vltra d.glo.
commemorant ibidem Alber.& Fulgo. & ad alios in
iure ſparſos per ſtudioſum lectorem inueniendos ſe
remittunt.& Alber.n.6 num.33. refert cõtinens ipſos
236 effectus moræ†carmẽ tale Fructus & vſura,precium,
peremptio,pœna.Merito poſſem ego quoq; noſtrum
interpretem ad d.glo.& doct.alleg.remittere, verum
aliquos referam effectus moræ ad rem noſtram perti-
237 nentes, inter quos iſte mirabilis eſt, quòd † ex legato
vnius ſpeciei incepto à præcedenti diſpoſitione, vel
conditione tranſlato in aliam ſpeciẽ. vt lego fundũ,
&ſi fundũ non dederit;dare debeat decem,vel ſi non
dederit decẽ,lego fundum,moræ interpoſitę effectus
eſt,quòd ſpecies vel quantitas legati tranſlati peti po
teſt,vt l.ſi penum.& l cum ſine.in princip ff.quando
di.leg.ced. & l.1. de pen. leg & l.1 §. item ſi ita.ad leg.
238 Falc.& ibi gl.& docto.† Item ex tali legato ſi Titio &
Caio dederit centum,lego Sempronio fundum , Ti-
tio vel Caio mortuo poſt moram Sempronij ipſum
239 legatum perit,l pen.§.1 de condi & demonſtr.† Item
mora hæredis grauati facit quòd fructus veniunt re-
ſtituendi cum alijs commodis fideicommiſſario. l.in
fideicommiſſaria.in princ.& l. poſtulante §.fin. ff.ad
Trebel.& tot.tit.C.de vſu.& fruct.leg.& l.3.in princ.
ff.de vſu.l.cum ſeruus vel apud Iuli.§ fructus.de leg.1.
240 vbi eſt magiſtralis text. † de effectu moræ, quòd fru-
ctus peti poſſunt percipiẽdi per legatarium agentem
non per reum extendendo idem ad vecturam iumen
torum.ad naulum nauium, ad pẽſiones domorum,
241 idem per l.mercedes.ff de petit.hæred. † & vſuræ ve-
niunt ſecundum morem regionis taxandæ per iudi-
cem . & re perempta venit petenda æſtimatio ita in
tex & ibi Bar. Bal. Caſtr.Imo. & alij tradunt fundan-
242 tes ſe in mora hæredis grauati.† quid in mala fide ve-
ra vel ficta,id eſt,per litis conteſtationem , vide diuer
ſitatem circa petitionem fructuum percipiendorum
vel per actorem,vel per reum vt ibi per eos quatenus
ſe remittunt quoad ſpecificationem fructuum in li-
bello , vide quòd non requiritur ſpecificatio vt per
Ang.& Imo.in l.ſi homo.ff.de re iudi.& ibi Alexand.
num.5.remiſſiuè & firmiter,quòd ſit magis commu.
opi. non requiri ſpecificationem in libello, neque in
ſententia, ſed reſeruar liquidationem in executione
ſententiæ idem tenet conſ.90.colum.fin.ſub num.10.
lib.2.Guid.Pap.in quæſtio.405 Iaſ.in l.non ſolum. §.
morte col.fin.de nou oper.nunc.& dicitur in ſeq.in-
243 terpretatione,† nam ſi fructus vt acceſſorij veniunt,
& ſic alia acceſſoria poſſunt peti generaliter ſine alia
declaratione,quæ venit facienda in proceſſu. Abb. in
c.grauis.col.pen.verſ ſed aduerte.de reſtit. ſpol.vel li-
quidatio facienda venit in executione ſententiæ vt
dixi,& plerunq; vidi ſeruari,& conſului deciſiuè,cõſ.
54.num.fin.plenius conſ.184.nu.10.lib.1.

244 Item operatur † mora quòd non tantùm fructus,
ſed etiam omne damnum debet refici fideicommiſ-
ſario,& legatario quod pati poteſt , & omne commo
dum & vſuras , quod vel quas perdidit, conſequi de-
bet per l. fideicommiſſum. & l.patronus in princ. de
leg. 3. & l. cum vnus. §. verbis. de ali.lega.l.vxori vſu-
fructu.de vſufr.leg ac etiam intereſſe poteſt conſequi
ratione lucri ceſſantis in mercatore,&ratione damni
emergentis in quolibet per l ſocium in eo. in prin.ff.
pro ſoc.& l.cum res.in princ de leg.1.Alexand.conſil.
191.num.4.lib.2.Dec.conſ 116.ad fin.Felin.in ca. P.&
G.colum.1 in princ.de offi.deleg. Socin. conſ.2. circa
245 fin.lib.1.† exinde enim infertur, quòd ſicut olim hæ-
res ratione moræ tenebatur ad vſuras legatorum, l.1.
C.de vſu. & fruct. lega. cum alleg. ſuprà, ita hodie te-
netur ad lucrum quod honeſtè percipi potuiſſet, &
veriſimiliter fuiſſet perceptum ex re vel pecunia le-
gata,vt in ſpecie probat Caſtr.conſ.125. viſo teſtamen
246 to.colum.1.ver.circa quod dico.lib.1.† idem in legato
pecunia-

pecuniarum hæredem teneri ad ſatisfaciendum omne damnũ & intereſſe quod legatarius poſt moram hæredis paſſus eſt propter ſolutionem & ſatisfactionem non factam, tenet Capra conſilio 29. ad fin. auctor. Bald. in rubr. C. de vſur. & fruct. leg. addo Bal. in l. fi. in fi. C. de peti. hæred. ſequitur ibi Salyc. ſub nu. 4.
247 verſ. quæro 6. † idem ſi vſuræ olim permiſſæ, & hodie prohibitæ peterẽtur vti intereſſe, quia oportuit agentem accipere pecunias ſub vſuris propter denegatam ſibi ſolutionem, poſſent hodie etiam de iure commu ni tales vſuræ peti per gloſ. in d. l. ſocium qui in eo. in princ. & c. conqueſtus. de vſu. firmat Imol. in d. l cum ſeruus. §. fructus. num. 3. de leg. 1 loquens de vſuris relictorum propter moram iuxta terminos d. §. fructus. & eſt veriſsima concluſio.

248 Datur alius tandem † effectus moræ, vt pleroſque alios diligentiori noſtri interpretis, & conſulentis ſtudio remittã, quòd grauius quicquid, quicquidve deterius capi poteſt, id ſanè contra facientem moram interpretandum eſt, dummodo aliquid fiat quod in eodem faciente de iure cadere poſsit, argum. l. de ætate. §. qui tacuit. de interro. actio. tradit Bald. in l. fi. §. 1. colum. 2. verſic. vel diſtingue. C. de iur. delib. Bar. in l. quamdiu. la ſecunda, colum. 1. ſub nume. 5. ff. de acquir. hæredit. per l. ſi mora. ſolu. matr. ſentit Iaſ. in d. §. fructus. l. cum ſeruus. de leg. primo, in princip. not. &
249 Alcia. conſ. 59. num. 4. lib. 5. † cum mora faciat attendi intereſſe quantiplurimi fuerit à die ipſius moræ, vt per doct. in l. vinum. ſi cert. peta. hoc locum habet in mora debitoris, in mora autem creditoris attenditur, & quanto minimum poſtea fuit vſque ad interpellationem dicit Bald. in l. acceptam. in 16. quæſt. C. de vſu. comprobat Iaſ. in l. quod te. colum. 7. verſic. vltimo circa, ſi cert. pet.

Sequitur & hoc præuidendum & præparandum, ne iudicium deluſorium vel fruſtratorium reddatur,
250 quòd † is, cum quo agendum erit, habeat qualitatem, qua ſecum iudicium quale fuerit perſonale, vel reale,
251 validum exiſtere poſsit. † qualiter enim pro iudicio perſonali in reo conuento requiritur, quod ſit hæres defuncti, qui verè per ſuam aditionem hæreditatis ex illo quaſi contractu dicitur obligatus legatarijs & creditoribus hæreditarijs, l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de actio. & obligat. l. 3. in fin. ex qui. ca. in poſſ. ea. §. hæres.
252 inſti. de oblig. ex qua contra. † pro iudicio reali in reo quidem requiritur, quòd poſsideat rem petitam, l. regulariter ff. de peti. hæred. l. officium. de rei vendic. l.
253 1. C. de ali. iudi. mu. cau. fact. † fruſtratorium ergo eſſet iudicium & perſonale, ſi reus conuentus non eſſet hæres teſtatoris legantis, vel debitoris, quia abſolueretur vti non obligatus, l. hæredem. & l. fin. C. de hæred. act. ita non procedit intentio agentis not. Bald. in l. nec intentio. C. de tranſact. etiam ſi reus conuentus eſſet filius defuncti ſecundum magis commun. opin. per Alexan. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. col. penult. verſ. ſed Imol. hic contra. ſolut matr. & conſil.
254 72. colum. fin. in fin. nume. ſecundo, lib. 5. † & reale, quando reus conuentus non poſsideret. & non fuiſſet interrogatus an poſsideret, nec probaretur poſsidere. quia abſolueretur etiam quòd actor probaſſet aliter de ſuis iuribus, l. ſi à te. ff. de except. rei iudi. Bar. & alij in l. is qui ſe obtulit. ff. de rei vendic. Bald. in l. licet ff de peti. hæred. per cap. Raynaldus. verſi. cæterum. de teſta. & ibi gloſſ. in verſ. cum nihil de petitis.
255 determinando ſimpliciter † quòd reus debet abſolui, vbi de ſubſtantia probationis eſt probare reum poſſidere, licet Bart. & Caſtr. per tex. & gloſſ. in d. l. ſi à te. §. 1. velint poſſe ferri ſententiam declaratoriam de iuribus actoris vbi de eis probauerit, & reum abſoluere. poſtquam non conſtat eum poſsidere, & actorem condemnare in expenſis, ei imputando, quare non ſeruauit cautelam datam interrogandi reum an poſſideret, per l. qui petitorio. ff. de rei vendic. ita inquit
256 ibi Caſtr. in dicto §. 1. concludendo quòd † vtilis eſt talis interrogatio, ne actor fruſtra litiget per illum text.
257 † de ſententia declaratoria ſui iuris pro actore, & abſolutoria rei conuenti, quia non poſsidet. ferenda tenet & Abb. in cap. examinata. col. ſecunda, in 2. not. nu. ſecundo, de iudi. & ibi ſequitur Felin. in 1. colum. & ſequen. ex mente aliorum ibi alleg. dando reſponſiones ad d. c. Raynaldus. quòd ibi licet reus non poſſidens fuerit abſolutus, tamẽ prohibitio non fit quin potuerit ferri ſententia declaratoria iurium probatorum pro actore, quando prius conſtiterit de iure ſuo, quam de ineptitudine intentionis eius, per d. l. ſi à te. §. 1. ad quem. §. 1. tres limitationes adducit Felin. in d. c. examinata. colum 2. vt ibi per eum, poſt Abb. ibi
258 colum. 2. nu ſecundo. † Quomodo autem id proceſſerit cum reo non poſsidente & patiente ſecum actorem litigare declaratur, quòd proinde reus non dicitur ſe obtuliſſe liti, cum non fuerit interrogatus an poſsideret, ſed potius veniſſe vocatum cauſa ſe defen-
259 dendi, ex quo fuit vocatus tenetur venire. † cum iudicium reddatur in inuitum, l. inter ſtipulantem §. ſi ſti. hum. de verborum oblig. vt per Bart. Caſtr. in d §. 1. quicquid Alber. dicat in d. l. qui petitorio. in fin. debere ita intelligi probat Bald. in d. l. cogi. num. fin. & Salyc. ſub num 8. in fin. C. de peti. hæred. & Abb. in d. c. examinata. num. 11. & in c. aduerſario colum. 2. nu. 9 de except. ſequitur ibi Felin. colum. 1. verſ dum ſubdit Abb & colum. penult. verſic. ſunt enim tres caſus.
260 † firmat eaſdẽ tres limitationes ad d. §. 1. quibus oſtendit reo non poſsidente non poſſe pronunciari ſuper iure actoris.
261 Idem † ſi reperiatur reum non poſsidere totum fundum petitum per actorem, ſed partem, pro hac quidem parte, quam reus poſsidet. validè poſſet ferri ſententia pro actore. & condemnatoria rei conuenti, nihil dicendo iudex de alia parte, quia de hac parte quã reus non poſsidet. non valet iudicium, l fin. ff. de rei vendic. & per Cin. in l. 1. C. de ali. iud. mun cau. fa. tenet Bartol. in l. ſi conſtante. §. fin. num. 6. ff. ſolut. mat. quem ibi Caſtr. num. 4 non bene determinare dicit. Cuman. in vlt. addi. Roman. nu. 11. Imo. ad fin & Alexan. col. fin. reprehendunt in ea parte maximè, quam reus non poſsidere apparuit, & non culpa ſua poſſidere deſijt, debet ſequi abſolutoria, quia à principio valuit iudicium ſuper toto fundo, cũ poſsit ſuper toto ferri ſententia, pro actore, vt modo dictum eſt. per d. l. ſi à te. in princ. & §. 1. vt per eos in d §. ſi. & clarè per Bal. in d. l. cogi. ad fi. reſpondentem ad d l. qui petitorio. quòd illud fruſtra experiri intelligitur quoad rei condemnationem & compulſionem, non quoad dominij declarationem quod non eſt dignum, verun-
262 tamen † ſi quis ſimpliciter petierit quædam bona deſignata in fine libelli, & non probauerit ad eum ſpectare niſi tertiam partem dictorum bonorum, pro hac bonorum parte probata per d. deciſ. Bart. in d. l. ſi conſtante. §. fin. & Io. Fabr & Cyn. in locis ibi alleg. ſententiam pro actore protulit parlamẽtum Delphinale per Guid. Pap. in q. 27. in manibus Ioannis. ita non apparẽte dolo plus petẽtis in parte probata valet

KK ſenten-

ſententia, Caſtr. in l. prima, in fin. C. de plus peti. & in
parte probata quòd valeat ſententia condemnatoria
contra reum nemo diſcrepat à dicta deciſ. Bart. in d.
§. fin.

263 Ideo omnino vſitata & communis † practica ſer-
uanda eſt de præparatorijs faciendis & proponendis
àduerſario. quæ breuis ſcriptura edi ſoleat continen-
te intentionem talis agere volentis actione perſona-
li, vel reali, ſeu alio magis competenti remedio con-
tra talem vti hæredem talis. vel poſſeſſorē talium bo-
norum. continenteq; interrogationem ne iudicium
reddatur eluſorium, an ille talis ſit hæres talis ex teſta
mento vel ab inteſtato, in totum vel pro parte. & pro
qua parte, & cum quo, vel quibus & an poſsideat ta-
lem rem, vel talia bona in totum, pro parte, & pro qua
parte. pro diuiſo, vel pro indiuiſo, & cum quo, & quo
iure, & titulo, exprimendo titulum. & à quo illum ha
buit, & cogatur ſuo iuramento reſpondere imploran
do iudicis officiū. hac vel ſimili forma magis per cau-
ſidicos vſitata in principio ante lit conteſt. fieri ſolita,
de cuius particula quoq; in iure probata habetur per
gl. & doct. in l. qui interrogatus. ff. de peti. hæred. tex.
gl. & doct. in l. 1. de inter. act. text. glo. & doct. in l. co-
gi. C. de peti. hæred. & Spec. in tit. de interrog. in prin.
Papien. in pract. in princ. Maran. in ſuo ſpec. aduo. in
6. par. in 7. membro iudicij. num. 1. & ſeq. in quibus lo
cis materia iſtarum interrogationum præparatoria-
rum & aliarū plenè tractatur, & per Menoch. de arb.
iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 51. & Achil. Mirand. tract. de peti.
hæred num. 639. & ſeq.

264 Sed vbi quis † vti hæres talis pro aliqua parte nón
poteſt conueniri, & ex parte interrogantis nullo mo-
do adeſt æquitas. ſed iniquitas, & interrogatio propo
ſita non releuat interrogantem, interrogationes hu-
iuſmodi ſanè non admittendas breuiter & eleganter
reſpondet Rom. conſ. 249. in caſu propoſito, & demū
265 † interrogatio captioſa reo non eſt admittenda per
tex. glo. & doct. in l. & quia. §. 1. de interrog. act. atque
limitationes 12. quibus ſimiles interrogationes fieri
non debent, vide adductas per Maran. in d. 7. memb.
nu. 4. & ſeq. vſque ad fin. d. 6. par.

266 Et quamlibet † particulam interrogatorij in peti-
tione hæreditatis melius, quàm alibi legatur, exami-
nare aſſumpſit Bald. conſ. 325. & latius conſ. 326. actu-
rus petitione hæreditatis lib. ſecundo. vbi inter cętera
267 † quoad titulum exprimendum per interrogatū con-
cludit eum debere reſpondendo inſtruere actorem,
vt poſsit fundare libellum ex facto rei, ſcilicet quod
poſsideat taliter de titulo in ſpecie dicendo, vt actor
futurus deliberet an agere debeat, nec ne, idem Bald.
in d. l. cogi. nu. 5. Iaſ. in §. actionum. num. 201. inſtit. de
actio. non quòd teneatur edere titulum in quo con-
ſiſtit exceptio peremptoria, aut litis deciſio, l. ſiue poſ-
ſidetis. C. de proba. plene in ſpecie Neuiz. conſ. 3. nu.
fin. & conſil. 5. num. 15. 30. & Achil. Mirand. d. tract. de
peti. hæred. nu. 639. cum ſeq. & interrogatoria non va
lent, minus tenetur reus reſpondendo inſtruere acto-
rem ad eligendum circa remedia contraria ex teſta-
mento, vel ab inteſtato, vt in fine dictorum conſ. Bal.
concludit, ſed ipſe actor debet eligere actiones, & per
conſequens interrogationes, inquit Oldr. conſ. 205.
prima dubitatio. in fin. idem ſentit Caſtr. conſ. 34. ſu-
268 per primo dubio. col. ſeq. li. 2. probando † ſufficere in-
terrogatum reum reſpōdiſſe ſe poſsidere, pro hærede,
& non teneri reſpondere an ex teſtamento, vel ab in-
teſtato, ſed ſolum de qualitate poſſeſsionis in petitio-
ne hæreditatis, in rei vendicatione, de ſola poſſeſsio-
ne ſufficit reſpondere.

Planè cum expediat aliquem agere, puta, contra
Titium, mediante perſona Sempronij hærede Caij,
269 poteſt ſic fieri † interrogatoriū Titio, an ſit hæres Caij
mediante perſona Sempronij, & qui poteſt cogi re-
ſpondere per text. in l. ſi defenſor. §. illud quæritur. de
inter. act. & ibi Bart. in fi. exprimit, conſultus reſpon-
det Nat. conſ. 228. Bartholomeus. & tenetur reſponde
re, aliàs haberetur pro confeſſo. vt ibi per eum ad in-
commodum contumacis, idem conſ. 5. in fi. & de tali
270 interrogatorio, † & quomodo vltimus hæres dicatur
hæres primi defuncti meminit etiam Bar. in l. veluti,
& ibi Caſtr. legit ſub l. 1. ad fi. poſt glo. ibi ff. de peti. hæ-
271 red. & † tenetur reus interrogatus reddere certū acto-
rem in omnibus quo ad fundandam intentionem a-
ctoris præparatorijs iudicij dependentibus à perſona
rei, Neuiz. conſ. 5. nu. 14. & ſeq. hæc enim habere locū
in præparatorijs iudicij probantur ex communi ſen-
272 tentia, quòd † in his pertinentibus ad ordinationem
fauendum eſt actori magis quàm reo, l. die. in princi.
& ibi Bar. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi quis intétione. de iudi.
tradunt doct. in l. fauorabiliores de reg. iur.

De his autem ſimilibus interrogationibus facien-
dis extāt etiam ſtatuta in pleriſq; locis quorum qui-
273 dem vel iuris communis forma ſeruata, † vbi interro-
gatus ad primum, vel reſponderit affirmatiuè, vel fue
rit contumax, actor eſt certus, quòd contra eum po-
teſt experiri, per not. in d. l. cogi. & in l. 1. de inter. act.
& in l. qui interrogatus. ff. de petit. hæredit. quoad re-
ſpondentem, & quoad contumacem, per l. de ætate. §.
274 qui tacuit. de inter. actio. Nat. dict. conſ. 5. in fi. † licet
poſtmodum in expeditione cauſæ ille reus dixerit ſe
non poſsidere, vel poſsidere vti colonus, vel inquili-
nus alterius, poteſt & debet tamē condemnari ad re-
ſtituēdum rem petitam, per l. qui ſe liti. ff. de peti. hæ-
red. & l. ſi autem. in prin. ff. de rei vend. tradit Afflict.
deci. 126. vel condemnaretur quanti in litem contra
eum iuraretur. per l. qui reſtituere. de rei vend. firmat
Alexan. conſ. 96. viſis narratis. in fin. lib. 4.

275 † Vbi verò reſponderit à principio negatiuè vel ſe
non hæredem eſſe, vel non poſsidere, non tenetur a-
ctor ſtare ſuæ reſponſioni, cum non cogeretur omni-
no actor ante lit. conteſta. præparatoria hæc interro-
gatoria proponere, dicit Menoch. d. caſ. 51. num. 17. li.
ſecundo, cent. 1. de arb iudi. allegando Abb. in ca. pen.
num. 15. de iura. calum. vltra eum allego Caſtr. conſi.
447. ad primum reſpondetur. colum. ſecunda, verſic.
notandum tamen libr. ſecundo, notabilius loquen-
276 tem, quòd † tales præparatoriæ interrogationes licet
ſint vtiles in fauorem actoris, ne iudicium ſit eluſoriū
carens fundamento poſt litem cœptam non bene fir-
mato, in quo iudicium deberet firmari, l. qui petito-
rio. de rei vendic. tamen neceſſariæ non ſunt, quando
actor confidit probare reum eſſe hæredem, vel poſsi-
dere, contra quem vult agere, nō expedit eum inter-
rogare ſi non vult, cum non teneatur ſtare ſuæ reſpon
ſioni, vnde in aliquib. locis tales interrogationes non
ſunt in vſu, vt Florentiæ, inquit Caſtr. ibi. pluries ita
vidi diuerſis in locis non ſeruari paſsim talia præpa-
ratoria, ſed in capitulis probatorijs, vel poſitionibus
deduci & probari reum conuentum hæredem, vt re-
quiritur, vel poſsidere rem petitam.

277 Quare in actione † perſonali vbi reus reſponderit
negatiuè ſi confidat actor poſſe eum probationibus
conuincere eſſe hæredem, iudicium contra eum inci-
pere

pere & proſequi poterit. in actione reali, ſi verè interrogatus non poſsidet, perquirat actor verum poſſeſ-
278 ſorem, † ſi verò mẽdacium dixerit interrogatus proponat actor, & probet tale mendacium, & illico eo probato, & non pœnitente reo ante probationem factam actor immitteretur in poſſeſsionem rei petitæ & negatæ per text. in l. qui ſeruum. §. in iure. de inter. actio. & in §. illud quoque. auct. de trien. & ſem. & in l. fin. ff. de rei vendi. & ibi gloſſ. & doct. Roman. conſ. 70. viſis themate & quæſtione. colum. 4. verſic. vltimo quæro. ſequitur Afflict. deciſ. 18. vbi etiã ſi dicens poſſidere pro alio, fuerit cõuictus poſsidere pro ſe, idem in poſſeſsiõe qualificata negata, ſcilicet quòd ſit cum titulo, & probetur titulus non verus, & ſic mendacium dixiſſe, ideo debere perdere poſſeſsionem Bald. in dict. l. cogi. colum. 3. num. 12. C. de peti. hæred. niſi defendat ſe reus conuentus, quòd per dolum vel latam culpam non negauerit, Bald. in cap. 1. §. vaſallus. nume. ſecundo, ſi de feu. fue. contro. inter domin. & agna. ſequitur Alexan. conſilio 35. num. ſecundo, lib. 5. Felin. in cap. cæterum. colum. 6. verſ. iſta limita primo. de iudi. Iaſ. in l. ſicut autem. §. 1. colum. ſecunda, in prima limit. de re iudi. probaretur enim de ſuo dolo, eo quòd ſciret ſe poſsidere quando negauit, idem Alex. conſi. 73. colum. penult. ver. quinimo oportet. lib. 3. Bart. in d. l. fin. num. 9. poſt gloſ. ibi, & niſi pœniteat & reuocet ſuam negationem ante probatum mendacium, vt per Abb. conſil. 17. in quæſtione Ottonelli. in princi. lib. 2. & in eodem caſu Roman. conſ. 59. ad fin. Felin. in d. c. cæterum. colum. 7. in 2. limit. & quando alius, ſcilicet ſequeſtrarius poſsideat, Menoch. conſil. 2. ad fin.

279 Aduerte quando poſsit † pœnitere talis negans quòd recitatis opinio. diuerſis veram & tenendam eſſe opinio. iſtam, volentẽ illum negantem poſſe pœnitere vſq; ad conteſt. lit. excluſiuè firmat Iaſ. in l. eum qui. in princ. col. 2. verſ. teneas ergo. de iureiur. per l. electio. §. neque de noxa. actio. & ali. alleg. ibi per eum, & in d. l. ſicut autem. §. 1. col. 2. verſ. tertio limita. de re iudic. & Aym. conſ. 255. ad fin. vbi etiam meminit au-
280 ctor. Corn. & Rom. † reum non poſſe reuocare ſuam negationem, vbi ea prius fuerit per agentem acceptata & Plot. conſ. 69. nu. 8.

Aduerte etiam quòd magis expedita videtur practica, quam in hac quæſtione ſibi pluries occurrente practicaſſe dicit Ang. in dict. l. fin. ff. de rei vend. quòd
281 † actor audita negatione rei petat ſibi per iudicem licentiam dari intrandi poſſeſsionem rei petitæ tanquam vacantis à reo iure cuiuslibet tertij reſeruato, huic licentiæ reum non poſſe contradicere, cum ſua non interſit, negando ſe poſsidere. dicit ibidem Ang. probando hãc practicam, per l. qui ſeruum. §. in iure. de inter. actio. quam mandat tenendã menti, ſequuntur Cepo. caut. 235. & Iaſ. in §. omnium. nu. 91. inſti. de actio. vbi materiam d. l. fi. latè diſcurrit per plures nu. vide Contard. in l. 1. C. ſi de momen. poſſeſ. in quæſt. 14. mendacium. qui latè materiam d. l. fi. tractare aſſumpſit, & Gabr. Roman. de com. opin. li. 5. tit. de acquir. poſſ. concl. 5.

282 Præcauere adhuc edoceatur † actor, quòd ita congruis modis, actionibus, & remedijs competentibus experiri incipiat, de quibus in ſequ. dubit. dicendum eſt, & taliter inchoet iudicium, ne reus conuentus valeat eum tergiuerſari, & inuoluere interrogationibus à principio etiam ſibi faciendis, nam ſi ageret ſimpliciter & generaliter petitione hæreditatis poſſet interrogari, & teneretur reſpondere, an ex teſtamento vel ab inteſtato, quia pro reo poſſunt eſſe diuerſæ defenſiones ex teſtamento & ab inteſtato, ita tradit Alber. in l. ſi defenſor. §. illud quæritur. de actio. arg. illius. §. & l. fin. C. de codicil. ſentit & Bartol. in l. veluti.
283 nu. 2. ff. de peti. hæred. ſed habet quoq; † reus animaduertere de iſta interrogatione, ne magis ſuo ligone pedem ſuum quàm alienum feriat, quia magis proficua reo videtur agendi generaliter petitione hæreditatis, quàm ſpecialiter ex teſtamento vel ab inteſtato, cum primo modo generaliter agentem & ſuccumbẽtem, poſtea volentem agere altero modo, vel ex teſtamento, vel ab inteſtato poterit ipſe reus excludere exceptione rei iudicatæ, non ſic eſt ſecundo modo, quia ſpecialiter agens ex teſtamento, & ſuccumbens poterit iterũ experiri ab inteſtato, per l. ſi mater. §. eandem cauſam. & l. ex ſextante. in princ. de except. rei iudic. probat gl. in ver. præcluſiſſe. in d. l. fin. C. de codicil. & tex. in l. hæreditas. C. de peti. hæred. & ibi doct. in d. l. fin. ibi Caſtr. num. 9. & in d. l. ex ſextante ibi maximè Caſtr. ſub nume. 2. quòd non repelleretur vigore ſen-
284 tentiæ, nec electionis, ſicut etiam † incautus eſſet reus in interrogando actorem, an ex teſtamento, vel ex codicillis agat, quando ex modo agẽdi intentato bene poteſt deprehendi puta quòd agat ex teſtamento, cum hoc ſit, inſtruere actorem, vt meliùs cogitet ſuper ſua petitione, quàm poſſet mutare, antequam fiat litis conteſtatio; vt id ne fiat, aduertit Gualden. de art.
285 teſt. titu. 11. caut. 17. nume. 2. niſi quando † actor taliter obſcuram petitionem ſuam feciſſet, quæ ideo poſſet aptari tam ad teſtamentum, quàm ad codicillos, vel ſubdo ego, exprimeret, ſe agere vigore talis teſtamenti, & vel clauſulæ codicillaris in eo inſertæ & appoſitæ, ita & taliter, quòd non appareat, quam viam elegerit, vt dicit Caſtren. in dict. l. fi. ſub num. 4. quo caſu ſecundum eundem Gualden. eſſet vtendum conſilio Specu. dato in § compendioſè. colum. 7. verſic. & no. quòd cum vltima voluntas. tit. de inſtru. edi. quòd
286 † reus ſit ſolicitus ante lit. conteſt. interrogare agere volentem, an ex teſtamento, vel ex codicillis, ſeu ex alia vltima voluntate agere intendat, vt actor vno modo electo, non poſsit redire ad alium: per d. l. fi. de codicil. l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. act. l. cum filius §. varijs. de legat. 2. quia poſt lit. conteſta. liceret actori dicere, ſe omne ius ſuum ei magis competens & proficuum in iudicio deduxiſſe, ca. Abbate ſane. de re iud. in 6.

Omnino igitur pro actore reſpiciendum eſt, ne à principio ex electione ineptæ actionis ſuccumbendo incidat in periculum amittendi, ne amplius poſſit variare, & redire ad competentem actionem, quòd
287 † volens agere ex teſtamento accuratè videat, ſi teſtamentum in ſe, & ex ſe validum eſt, ſecurè via teſtati, & ex teſtamento experiri poterit. ſi verò aliquo defectu præteritionis, vel ſolemnitatis alicuius indigeat conualidari & ſuſtineri per clauſulam codicillarem modis quos docet Bart. in dicta l. fin. colum. fin. de codicill. & ibi plenius Bald. num. 14. & ſequent. col. penul. & fin. & conſilio 69. factum tale eſt. quidam condidit teſtamentum. lib. ſecundo, Bartol. in l. prima. de iur. codicil. tunc erit agendum via fideicommiſsi ex clauſula codicillari, ſic nuncupatim eligendo, alioquin
288 † ineptè agendo facta oppoſitione per reum ſuccumbens non poterit amplius redire ad aptam actionem alteram per dictam l. fin. quam ſing. ad hoc ibi Bar. & Caſtr. & alij dicunt, & Blanch. de compro. quæſtio. 4.

nu.68.de qua plura Menoch.de adipiſc.poſſeſ.remed.
4.nume 52. & ſequent.exceptis perſonis in ea aliqua
excuſatione non admittenda etiam ratione ſexus,la-
tè tradit Roman.conſilio 125. mater & ſoror.ſequitur
289 Boër.deciſ.33.nume.13.& ſequent.† quis enim petens
modis contrarijs ex eadem diſpoſitione admitti non
auditur, l. Titiæ ſi nupſerit.de condit & demonſtrat.
Alexand. conſilio 121. colum. ſecunda, lib. 1. Blanch.
290 dicta quæſtio. 4 nume.71. vbi quòd tales † exceptio-
nes contrarietatis etiam impediunt litis ingreſſum,
huius deciſ. propria ratio eſt contrarietatis ipſorum
remediorum teſtati,&inteſtati,quibus nedum ſimul
vno tempore,ſed etiam diuerſis temporibus vti licet,
poſt alios adducit Iaſ. in dicta l. fin. colum. 1. verſicu.
not. ergo. cum ſimilibus, per Boër. dicta deciſ.33.nu.
11.& ſequen.Dec.& Cagn.in l.vbi repugnãtia. de reg.
iur. vbi Cagnol. ſub numero ſecundo, inquit, adeo-
291 que legi odioſum eſt vitium contrarietatis, quòd ne-
que ſimplicitas, neque ruſticitas excuſat. comprobat
Aymo conſilio 249.colum.4.verſic. quarto iſte teſtis.
Grat.conſilio 140.nume. 28.lib. primo. quo firmatur
d.Romani conſi.125.&amplia dict.l.fin.comprehen-
dere etiam petentem legatum ex teſtamento, cum
deberet petere ex clau.codicillari, ſecundum Cuma.
conſ.94. Verùm legata.

292 Limita † hoc habere locum in actore, ſecus eſt in
reo excipiente, vel replicante de teſtamento aliquo,
quod proponat pro ſe extare,nam ſi reperiatur vti te-
ſtamentum non valere, quia caret hæredum inſtitu-
tione vel ſolẽni num. teſtium poterit dicere illud va-
293 lere iure codicillorum,quia licet† reo vti exceptioni-
bus etiam contrarijs,ca.nullus pluribus. de reg.iur.in
294 6.†quod quidem actori non datur vti remidijs con-
trarijs,dicta l.fin.& l.1.C.de furt.iſta eſt deciſ.Neapol.
295 per Afflict.deciſ.134.num.2.3.Reſpice tamen† ſi iuſta
ignorantia,vel iuſtus error poſsit excuſare eligentem
incompetentem, quòd valeat redire ad cõpetentem
per text.gloſſ.& doctor. in l. legitimam. & in l. poſt-
quam.ff.de petit.hæred. prout in ſpecie Iaſ. proſequi-
tur in d.l.fin.col.1.in 2.limit.de codicil. vel iure com-
muni,vel reſtitutione in integrum petenda ex clau-
ſula generali,quæ tutior eſt, vt ibi per eum,& Boer. d.
deciſ.33.num.12.

Denique videre oportet, ſi factis reſponſionibus
296 præparatorio, vel aliter apparere poſsit, quòd † is qui
petitione hæreditatis, vel quorum bonorum conue-
niri quæritur rem petendam poſsideat titulo, vel ſi-
ne,nanque ſine titulo ſi poſsideat pro hærede,vel pro
poſſeſſore, ſecuriſsimum erit tale iudicium contra
eum intentandum fore, l.regulariter. cum ſequen.ff.
de petit.hæred.

297 Si autem †titulo poſsideat,cum de hoc quidem le-
ges glo.& doct. multifariam multiſque modis, ne di
cam confusè,loquantur,pro clariori& breuiori reſo-
lutione habenda,arbitror duo inſpicienda fore.

Primum quomodo prætenſus titulus vigeat.

Alterum qualis ſit res titulo poſſeſſa, an vniuerſi-
tas,aut quota hæreditatis,vel res ſingularis hæredita-
298 ria, quoad primum † ſi inueniãtur talem titulum,
qualiſcunque ſit, non valere aliquo defectu vel per-
ſonæ prohibitæ diſtrahere, vel ſolemnitatis requiſitæ
per leges vel ſtatuta in contractu,& non interuenien
tis,ac non ſeruatæ, adeo quòd habetur pro non titu-
lo,vt l.nec vllam. §. omnibus. ff.de petit. hæred. & ibi
gloſſ. Bartol. Angel.Caſtr.& Fulgoſ.declarando inter
299 ſcientem &ignorantem,†prout etiam habet pro non
titulo titulus acquiſitus poſt litem motam de hære-
ditate, vel re ſingulari hæreditaria petita per l.ſecun-
dam.C.de petit.hæred.ibi Cyn. verſ.tertio præmitto.
Bald ſub num.3.verſ.oppo.contra primum. & Caſtr.
300 colum.1.& per l.diuus.ff.eo.† tunc tali titulo pro non
titulo habito ſcienter poſsidens poteſt conueniri pe-
titione hæreditatis,vt volunt Bart.Ang.Caſtr. & Ful-
go.in d.l.nec vllam.d.§ omnibus.Bal.conſ.457.quid
habeat probare ſupra fin.lib.3.repetito eodem conſil.
301 404.li.5.vbi† de titulo nullo habito à tutrice venden
te rem pupillorum ſine cauſa & ſolemnitate, Alexan.
conſ.147.colum.2.num.3 lib.7.vbi de titulo dotis ha-
bito à furioſo Afflict. deciſ.228.num.2.fol.à Val. conſ.
48.nu.12. & ſeq. lib.1. habito à curatore bonorum ab-
ſentis nulliter cõſtituto vt ibi per eum, Gabr. Eugub.
conſilio 32.num.8.9.Nat.conſilio 448.num. penult.
Bero.conſilio 53.nume. 10.lib. ſecundo,in titulo pro-
hibito per teſtatorem,addo Socin.conſil.11. ſupra fin.
num.penult.lib.tertio, intellige quando alienatio ſit
facta contra prohibitionem per ſucceſſorem teſtato-
ris,ſecus ſi per alium extraneum,quia tunc titulus va
leret ſecundum Bald.in l.ſecunda,num.4.C. pro em-
pto.comprobat Iaſ.in auct.res quæ.colum.1.commu.
de leg.Pariſ.conſi.81.num.44.lib.ſecundo,Gabr.Eu-
gub.conſil.45.num.12.& in titulo legati ex teſtamen
to non regiſtrato ſecundum ſtatutum Alexan. conſi.
46.ad fin.lib.3. pro ratione eſt regula non præſtat. de
302 regul.iur.in 6.†Habetur etiam pro non titulo quoad
non excludendam petitionem hæreditatis,ſeu inter-
dictum quorum bonorum, titulus acquiſitus dolo,
fraude,aliquo modo apparente etiam præſumptiuè,
vt quando erat ſpes, vel fama, quòd talis acquirens,
vel alienans vocaretur ad iudicium,vt tradit Bald.in
l.quoties.ſub num.7.C.de rei vendic. cum additis ibi
plene in apoſtil.& ad Iaſ.colum.ſexta,ver.nono prin-
cipaliter,in caſu vbi ſperatur lis moueri,probat Aret.
in l.ſi qui bonis.ad finem.ff.de acquirend. hæredi.fa-
cit text. in l. ſumma. in princip. ff. de pecul. ibi. ſed ſi
quis cum ſuſpicaretur alium ſecum acturum,&c. &
facit l. mulier.§.non eſt dubitandum. ff. ad Trebel.&
303 cum ſimilibus, † de modis probandi malam fidem
per Bartol.nume. 18.& Balb.in l.Celſus.in tertia part.
nu.decimonono,de vſucap.vbi verſ. dicit & pulchrè,
extollit allega.dictum Baldi in dicta l. quotiens. nu-
304 mero 7. Tunc ſanè dici poteſt † dolum præteritum ve
nire in hæreditatis petitione per l.nec vllam.§. fi.ff. de
petitio.hæredit.& l.ſi autem.§. ſed ſi is.ff. de rei vend.
305 accedentibusque modis†probandi ſcientiam acqui-
ſitoris, circa ſui tituli iniuſtam cauſam vt per vicini-
tatem,cõſanguinitatem, aſpectum, & famam,vt per
gloſſ.& doctor. in l.ſi tuto. per Abb.in capit.ſæpe. ſub
nume.14.verſicu.ego dico.de reſtitutio.ſpoliatorum,
Ang.conſil.160.domina Catarina. verſus fin.verſicu.
conſtare autem Bald.in l.quicunque.numero tertio.
C.de ſeru.fugit.in l.prima, in princip. ſub numero 11.
in fin.de caducis tollen. Alex.conſi.187.num.11.12.lib.
2.Dec.conſilio 583.colum.2.numero 4.& Aymo con-
ſilio 271.colum.penult.& fin.Ripa reſpon.8. col.pen-
ult.& fin.lib.3.& per Ioan.de Ana.conſilio 70.ver.re-
ſtat ſolum. Tiraquel.in l.ſi vnquam.verſi.donatione.
numero 158.cum præceden.& ſequen.C. de reuocan.
donatio. de præſumptione inducente probationem
alicuius rei.

His quidem modis prouidere quoque poteſt no-
306 ſter conſulens intentare volenti†petitionem hæredi-
tatis,vel interdictum quorum bonorum, ne repella-
tur

tur aliquo titulo putatiuo per poſſeſſorem, ſcilicet al-
legando & probãdo ea, quæ veriſimiliter & præſum-
ptiuè poſſunt oſtendere ſcientiam talis poſſeſſoris,
vel ſaltem ſuam craſſam & ſupinam ignorantiã eo-
rum, quæ nullum & iniuſtum reddunt ſuum prætẽ-
307 ſum titulum ad rem ipſam poſſeſſam, quoniam † ſu-
pina ignorantia ferenda non eſt, eius qui fuit negli-
gens ſcire, quod omnes in ciuitate ſciunt, & qui eam
rem diligenter inquirendo notam habere potuiſſet
per tex in l. nec ſupina. & in l. regula. §. ſed facti igno
rãtia. ff. de iur. & fact. igno. & in ca. fin. §. primo, de
cland. deſpon. accedente regula & diſpoſitione. l. qui
cum alio de regulis iuris, & not. ibi per doctor. & l.
quod te. ſi certum petat. & l. ſi duo. ff. de acquirend.
308 hæreditat. † quòd paria ſunt ſcire, & ſcire debere,
309 nempe hoc præcipuum eſt, quòd † non debeat ex-
cuſare ignorãtia in titulo putatiuo pro emptore, præ
cæteris titulis magis vſitato, in quo iuſtiſsima cauſa
erroris, ſcilicet exiſtimandi ſe habere titulum requi-
ritur, in cæteris verò iuſta cauſa ſufficit per gloſſ. in d.
l. Celſus. de vſucap. approbatam ibi per docto. & per
Bald. in l. nullo. ſub numer. 2. C. de rei vendic. Itaque
neque iuſta, & minùs iuſtiſsima cauſa erroris dici po
teſt, quinimmò ſcientia talis acquiſitoris & poſſeſſo-
ris modis prædictis allegatis, & probatis demonſtra-
ta dici poſſet, acquirendo verè nulliter præſumitur
feciſſe ſcienter per prædicta & claram doctrin. Barto.
in l. ſi patronus. ff. de confirm. tut. & per Pariſ. conſi.
66. num. 120. 121. 122. lib. tertio. Verificantur ergo ver-
ba hæc, Sciens ſciẽti triplicata in l. nec vllam §. omni-
bus. ff. de petitio. hæreditat. & ibi per gloſſ. reiecta o-
pin Irnerij ſubaudientis dictionem, maximè, & per
310 Caſtren. ibi clariùs quàm alij faciant, tenentem † ti-
tulo putatiuo iuſto errore poſsidentem non teneri,
& impedire petitionem hæreditatis enixè probare
conantur Couar. pract. quæſtio. cap. duodecimo. cir-
ca medium, ſub verſic. at in petitione hæreditatis, &
Hieron. Gabr. Eugub. conſilio quadrageſimoquin-
to, numero vndecimo, vſque ad finem, quorum opi-
nio ita ceſſat, vbi primùm ex parte poſsidentis non
eſt probatus iuſtus error ſuæ opinionis circa titulum
iniuſtum, vt probare tenetur ſecundum Bartol. in d.
l. Celſus, numero ſeptimo, in fin. & numero decimo,
ſentit & gloſſ. magna ad finem. ibi, ſi verò non pro-
bet, præſumitur, quòd pro poſſeſſore in d. l. cogi. C. de
petitio hæreditat. & ibi Bald. ſub nume. nono. dum
311 † alleganti titulum ad impediendum proceſſum in
modum declinatoriæ poſſe ante lit. conteſtat. aſsi-
gnari terminum ad illum probandum, & ibi Saly-
cet. nume. ſeptimo, ſequitur Blanc. de compro. quæ-
312 ſtio. quarta, numero quinquageſimonono, † mo-
dos probandi iuſtum vel iuſtiſsimum errorem, ple-
nè docet Balb. in d. l. Celſus. in prima part. numero
40. 41. & ſequent. idem in ſecunda part. colum. pri-
313 ma, de modis probandi requiſita, † ad cauſandum
titulum putatiuum, ceſſat. & vbi ex parte actoris eſ-
ſet probatum de ſcientia acquiſitoris circa ea, quæ
ſuum errorem & titulum iniuſtum detegunt, ex mo
dis ſuprà allega. & concedit Gabr. Eugub. dict. conſ.
45. ſub numero vigeſimo primo, ibi, nam cum nihil
probatur vnde præſumi poſsit emptorẽ ſciuiſſe, &c.
314 Vbi igitur † error, ſeu putatio non eſt iuſtus, tunc
putatiuus titulus non excludit petitionem hæredi-
tatis, dicit Ang. in l. eum qui interrogatus, colum. 1.
ff. de petitio. hæreditat.

Atque ita pertrãſire in hoc iuris articulo mihi ma-
gis placet, quàm ſimpliciter adhærere ſententiæ eo-
rum, qui volunt titulum putatiuum ſufficere ad præ-
ſcribendum, ſed non interim ad impediendum iudi
cium petitionis hæreditatis, vt gloſ. & Bartol. in d. l.
Iulianus. ff. ex quibus cau. maio. Ang. in l. ſi pro le-
ga. cum relat. per Balb. in d. l. Celſus. in prima part.
num. 10. per Mirand. tract. de petitio. hæredit. num.
314 226. quia iſti vt plurimum loquuntur in † caſu titu-
li putatiui vniuerſalis pro hærede, quem omnes con
cedunt non impedire petitionem hęreditatis, immò
is proprius eſt titulus, contra quem datur hæredita-
tis petitio. l. pro hærede. ff. de peti. hær. & ibi doct. in
315 d. l. cogi. C. eo. Alij autem innituntur caſui † tituli pu-
tatiui ſingularis de re aliqua ſingulari, quòd is impe
diat petitionem hæreditatis, nempe ad hoc habent
pro ſe fortiora iuris argumenta relata per Couaru.
dicto capitulo duodecimo, circa mediũ, ſuper qui-
bus ſatis ſuperque cogitaui, & breuitatis gratia non
ſcribam aliter, ſed animi mei veram proferam ſentẽ-
316 tiam, quòd † ex quaque leui præſumptione de ſciẽ-
tia, vel erronea credulitate acquiſitoris circa præten-
ſum titulum putatiuum intellige erronea facti & nõ
iuris, per textum in l. ſecunda, §. ſi à pupillo. ff. pro
empto. dicerem & conſulerem aduerſus talem poſ-
ſeſſorem iudicium petitionis hæreditatis, vel quorũ
bonorum proſequendum fore hoc caſu adhærens o-
pinio. Bartol. in l. prima, numero tertio. ff. quorum
bonorum. Angel. in d. l. fin. pro legat. Fulgoſ. in d. l.
nec vllam. §. omnibus. Alexand. in l. fin. colum. fin.
ſuprà numero trigeſimo, de edi. diu. Adrian. tollen.
& aliorum relatorum per Mirand. d. nu. 726. & Balb.
in d. l. Celſus. par. 1. num. 10.

Item pro non titulo ſaltem reſpectu dandæ peti-
317 tionis hæreditatis, † an habẽdus ſit is, qui poſt mor-
tem teſtatoris acquiritur ab eo, contra quem eadem
hæreditatis petitio dari potuiſſet, non parua eſt inter
318 doctores altercatio, primum † pro valido titulo ha-
beri, & contra tali titulo poſsidẽtem hæreditatis pe-
titionem non dari, referendo antiquiores, & ſuas ra-
tiones adducendo tenet Cou. d. cap. 12. circa mediũ,
ſub ver. quintò ſi ad amuſsim. Mirand. d. tract. de pe-
titio. hæredit. nu. 754. ver. alij autem. Nat. conſ. 14. nu.
11. & conſ. ſequ. Gabriel. Eugub. d. conſ. 45. nu 14. &
ſeq. ſuas rationes, vt dixi, adducunt, quas breuitatis
319 gratia non referam, cum poſsint ibi videri, † cõtra-
rium autem quòd habeatur pro nõ titulo, & petitio-
nem hæreditatis non excludat titulus acquiſitus ab
eo, qui eadem petitione hæreditatis conueniri pote-
rat, tenent Bald. in l. fin. num. 25. 27. de edi. diui. Adri.
tollen. & ibi Caſtren. in fin. & l. regulariter. ad fi. ff.
de petitio. hæredit. non audet reprobare ex not. per
Bart. in d. l. cogi in fin. C. eo. idem Caſtrenſ. conſulẽ-
do deciſiuè conſ. 138. in cauſa quæ vertitur. ſub nu. 4.
verſic. ſecundò reſpondetur. & conſilio 442. nume-
ro quarto, lib. 2. diffuſè probando, reſpondendo con
trariis ex Petr. de Anchar. eius verbis relatis, & ſui te-
ſtimonio ita Bononiæ in practica ſeruari & iudicari
atteſtando tenet Barb. conſilio ſexageſimo quinto,
320 per totum lib. ſecundo, † idem quando mala fide
acquiſiuit, tenet Alexan. in d. l. fin. col. pen. & ſic ſer-
uatum per conſilium Neapo. firmat Affli. deciſ. 228.
& per ſenat. Pedemon. in deciſio. 55. per totum, vbi
Socin. Cornel. Roland. à Vall. & Crauet. allegantur
concordes ad hoc dictum, ad idem Crot. conſilio
quadrageſimo ſeptimo, numero vigeſimo primo,
conſ. 65. numero decimo, & Nat. conſil. 448. ad fin.

addo dicentem hoc dictum ſibi multùm placere. An
gel. nepoti Angeli de Vbaldis de Peruſio inter conſ.
Croti conſ.418.nu.17.addo & hoc ſentire textum in l.
ſi à te.§.fi. de except.rei iudi. vbi facti ſpecies inſerta
eſt de hæreditaria re vẽdita per te poſſeſſorem, & per
me verum hæredem aſſerentem petita & victa ab
emptore, & ſic contra poſsidentem titulo emptio-
nis, ita ego deciſiuè conſulendo ſeruari & iudicari in
facto reſpondi conſil.127. num.11.& ſeq. atteſtórque
cauſa appellationis à ſententia ex dicto meo conſil.
lata commiſſa peritiſsimo viro in patria mea, non
obſtantibus vrgentiſsimis allegationibus in voce, &
in ſcriptis contra dictum meum cõſilium factis per
peritiores & ſeniores dominos doctor. loci plus etiã
gratia æmulationis, vt fieri ſolet, pro dicto meo con-
ſilio tandem fuiſſe iudicatum per ſapientiſsimũ do-
minum iudicem, & in ſecunda appellatione tunc
conceſſa ita fuiſſe etiam confirmatum ex conſilio
ſapientis ſecretè habito à doctiſsimo viro in ſcriptis,
hæc quoniam vera in facto certè ſcio, his ideo meis
321 ſcriptis adhuc veriſsima atteſtor, affirmóq;. † Huius
322 equidem ſententiæ inter cæteras eam puto val. dã
rationem, quia ſaltẽ per modum peremptoriæ ſicut
in petitione hæreditatis, ita in publiciana habens ti-
tulum vincit actorem, vt per Cyn. & Bald. numero
323 ſexto, in d.l.cogi. † & in publiciana, ſicut ex haben-
tibus me, & titulos à diuerſis dominis reputatis pro
vno ego vinco te habentem titulum ab eo, quem e-
go pariter vinco, quia ab eo emens nihil plus habẽs,
quàm in te potuerit transferre, vt firmat gloſſ. in ver.
quam petentis. ibi hoc niſi diuerſi non domini, in l.
ſiue autem.§.ſi duobus.ff.de publici ita videtur dicẽ-
324 dum in petitione hæreditatis, † ego hæres ſi vinco
poſsidentem pro hęrede, vel poſſeſſore, ita debeo vin
cere te ementem à tali poſſeſſore, qui etiam reputa-
tur pro vno cum defuncto, à quo etiam ego habeo ti
tulum hæreditarium, argumen. hæres hæredis &c. vt
aliàs adducit dictam glo. per me alleg. dicto meo cõ
ſilio 121.num. 14.15.ſic & tollitur argumentatio, quę
ex aduerſo fit, præcipuè ex tali ſimilitudine adducta
per Bartol. in l. tertia.§.opus.ff.de alien. iudic. mut.
cau.fact. vt licet non hoc modo ſatis concludente,
reprobat etiam Iaſon in l. prima, col.pen.ver.quartò
ergo.C. de inofficioſo teſtamento, ad hoc idem ten-
dunt rationes aliæ aſsignatæ pro hac ſentẽtia per Ca-
ſtren. in d.l.fin. in fin. ex Bartol. in d l. cogi. in fin. de
titulo acquiſito ab aliquo, qui nullum ius haberet in
re, de qua maximè ſecundum Aretinum ſperabatur
litem per actorem moueri, vbi in fin. in propoſito al
legat not. dictum Baldi in capitul.1.nume.2.de con-
325 tro.inter dom.& empt.feu. vbi † in publiciana titu-
lus emptoris ab eo qui non habet ius in re, habetur
326 pro non titulo, † omnes enim aſſentiunt titulum
acquiſitum poſt litem motam de hæreditate in vni-
uerſali vel in ſingulari re habere pro non titulo. & nõ
excludere petitionem hæreditatis, per l.ſi poſt motã,
ibi omnes tradunt.C.de petitio.hæredit. & hoc in ca
ſu communiter probatur doctrin. Barto. in d.l. cogi.
327 in fin. † dico idem tenendum vbi erat ſpes de lite ſe-
cundum Baldũ in d.l. quoties.nu.7. C.de rei vendic.
& Aret. in d.l. is qui bonis. ad finẽ, quibus addo text.
328 in l.ſecunda.C. de tranſact. vbi † lis, & ſpes de lite i-
dem operãtur, ibi doct.not. maximè Iaſ. in ſecundo
329 not. ita † ſpes pro veritate habetur l.pater.& ibi glo.
fin.ff.de euictio.& l.pen. quibus ad libert. proclam.
non li.& l. mulier.§.non eſt dubitandum. ff. ad Tre-
bell. Bartol. in l. Gallus.§. videndum ad fin. ff. de li-
330 ber.& poſthum. Tunc autem de ſpe huiuſmodi li-
tis futuræ inter cætera indicia conſtare dici poſſet ex
euentu litis poſtea ſubſecutæ, vt ex euentu ipſo bona
facti alicuius fit demonſtratio iuxta illud, Exitus a-
cta probat, cum ſimil. per Marſil conſ.7. nume.11. &
latius per me ſuprà lib.1.interp. ſecunda, dubit. ſecũ-
da, ſolut.13. ab euentu. Et maximè ex euẽtu litis ſub-
ſecutæ, non multo temporis interuallo poſt titulum
talem acquiſitum, argum. not. per Barto. in l. poſt cõ
tractum. ff. de donat. Namque iſta intelligendo æ-
quiparat acquirentem mala fide, ſeu lite pendente,
331 Alex. in d.l. fin. col.pen. † & mala fides emptoris hę-
reditatis facit indiſtinctè eum teneri petitione hære
ditatis per text. in l. etiam.§.ſi quis ſciens. ff. de peti-
tio. hæredit. quibus conſtat faciliorem eſſe viam dan
di petitionem hæreditatis contra titulo poſsidentẽ.
332 † hæc ſanè ſibi locum vendicant, ſiue acquiſitio ti-
tuli poſt iudiciũ acceptũ, ſiue ante proceſſerit, text. in
l. ſumma cũ ratione. §. idẽ & in curatore. ff. de pecul.
Ex his quoque effectualiter videntur ſublatæ ra-
tiones primæ contrariæ ſententiæ aliter prolixitatẽ
euitandi cauſa, non inſtando in replicationibus &
refutationibus ſpecialiter faciendis, quæ quidem cõ
traria ſententia etſi videatur inniti & adhærere ma-
333 gis rigori legum, & glo. † de petitione hæreditatis
non danda contra titulo poſsidentem, quam ideo a-
lio non conſtito eſſem procliuior ſequi, vbi eſſemus
in declinatoriis, & aliter non eſſet proſequutum iu-
334 dicium. † Veruntamen vbi completo proceſſu eſ-
ſemus in peremptoriis, & ſuper meritis cauſa mi-
nuendarum & faciendarum litium, & euitandi cir-
cuitus, & æquitati magis adhærẽs, ac auctoritati col-
legiorum doctor. vt eſt conſi. Neapol. in d. deciſ.228.
per Afflict. & ſenat. Pedemon. dicta deciſ.55. quàm
particularium doctor. ſemper ſequerer, & ſequendã
conſulerem hanc vltimam Baldi, Caſtrenſ. & aliorũ
ſuprà relatorum ſententiam, de ſententia ferẽda pro
actore contra poſſeſſorem habentem etiam titulum
ab eo, qui nullum ius habebat in re vendita. & po-
tuiſſet hæreditatis petitione conueniri per deciſ. ſu-
prà allegat. & verba legis etiam.§.primi, ibi ne ſingu
lis iudiciis vexaretur, ff. de petitio. hæredit. & verba
l. non ſolùm.§.quod vulgo. ibi ſi quis emerit fundũ
ſciens ab eo cuius non erat, poſsidebit pro poſſeſſore.
ff. de vſucap. & verba l. fin. vbi vt aliquis litium finis
eſſet, ff. pro ſuo & cap. finem litibus, de dolo & con-
tumac. de circuitu euitando per not. in l. dominus.
ff. de condictio.indeb. & de æquitate ſeruanda per l.
335 placuit. C.de iudic. † & ſtandum eſſe magis deciſ.
collegiorum doctor. quàm conſil. particulariũ do-
ctor. not. Abb. in cap. prudentiã dict. de offic. deleg.
Ferr a.caut.17. Maccagn. de comm.opin. lib.3.cap.1.
Burſat. Mantuan. conſ.18 num.7.
336 Limitatur † tamen hoc non procedere, quando
reus conuentus titulum haberet, ab eo qui & titulo
poſsidebat, quia tunc contra ipſum reum non dare-
tur petitio hæreditatis, vt per Alexand. conſ.83. col.
2.nume.6.lib.3. conſ.184. colu. 2. ver. tandem diſtin-
guit. lib.5. & Crot. conſ.47. nu.21. conſ.75. nume.10.
licet contrarium teneat Ruin. conſ.54. col. fin. lib. 4.
quando ille primus auctor non obſtante ſuo titulo
potuiſſet hæreditatis petitione conueniri, ſic etiam
ab eo emens poſsit conueniri ex eiſdem rationibus,
quibus ſupra quæ facto iam proceſſu in decidendo
me etiam impellerent.

Dixi

Dixi facto iam proceſſu, qui ideo licet abinitio
forſan per declinatoriam de titulo rei cognitam fa-
ciliùs impediri potuiſſet Blanch. de comprom. quæ-
ſtio. quarta, numero quinquageſimo nono, & qui ta
men factus tenet per regul. l. patre furioſo. de his qui
ſunt ſui vel ali. iur. & quo demum cum de bono iuris
actoris conſtet, vt propriè conſiderat Caſtrenſ. conſi.
138. columna ſecunda, in fin. verſi. concluditur ergo.
337 lib. ſecundo, coadiuuato ſæpiùs per † ſtatuta locorũ
de poſſeſsione continuanda in hæredem etiam con-
tra quaſcunque acquiſitiones poſtea factas per occu
patores bonorum hæreditariorum, & corroborato
per ſolitas clauſulas libellares, petẽs ius & iuſtitiam,
& omni modo meliori tribuentes actori remedia
magis competentia ad victoriam cõtra reum, vt per
doctor. in locis vugar. iam allega. in meo conſilio cẽ-
teſimovigeſimo, numero quinto, & conſilio centeſi-
338 mo vigeſimo ſeptimo, num. trigeſimo ſexto, † adeo
quòd iuſtius plerumque & commodius & vtilius, vi-
detur tribuere actori ſuum ius directo ſuper re peti-
ta; & dimittere reo conuento viam apertam & faci-
liorem ſe conſeruandi indemnem contra primum
vẽditorem, quàm actori contra eundem venditorẽ
conſequendi pretium rei hæreditariæ ad l. quòd ſi in
diem. §. idem Iulianus. & l. ſi rem & pretium, & l. ſed
etſi lege. §. item ſi rem. & ibi gl. ff. petitio. hæred. cum
339 & † plerunque actor ſit deſtitutus omni alio reme-
dio, vnde in ſubſidium fortè ſibi daretur ipſa petitio
hæreditatis etiam contra titulo poſſidentẽ, argum.
eorum quæ tradit Specul. titul. de ſucceſſ. ab inteſta-
to. §. 1. ad finem, & argumen. l. prima, & ibi not. per
Bartol. in fin. ff. de diſtr. pign. l. pater. §. fin. de dot.
præleg. & l. planè filium. § 1. ver. is autem ad quem de
legat. primo. cum ibi not. per doctor. & cum ſimili-
bus, in ſubſidium conceſsis in iure, hoc præcipuè o-
perante fauore vltimæ voluntatis, vt ait Imol. in d. §.
primo. huic ſentẽtiæ optimè conuenit ratio deciſio-
nis text. in d. l. etiam §. primo, & in §. apud Marcellũ.
ibi aſsignata per Fulgoſ. agendi cõtra maritum, quia
340 † hæredi non expedit agere contra mulierem, cum
non habeat actionem, & ſibi non eſſet ſuccurſum, i-
deo ipſi contra maritum etiam ignorantem datur a-
ctio & hæc pro alia not. limitatione poteſt addi cæte
ris limitationibus de petitione hæreditatis danda
contra titulo poſsidentem collectis per Iaſ. in l. pri-
ma, col. penult. C. de inoffic. teſtamen. Hæc in ſum-
341 ma erunt generalia motiua recti iudicis. † cuius eſt
in cauſis ſemper cuncta rimari. c. fin. 33. quæſt. 5. &
ſemper verum ſequi, inquit Cic. 2. de offi. cap. prima
igitur. cum aliis per Dec. in l. ſecunda, num. 11. C. de
eden. Socin. conſil. 115. col. 4. lib. 1. & Macagn. Bono-
nien. ex profeſſo lib. 1. cap. 9. commun. opin. & Be-
ro. conſ. 100. num. 4. 5. lib. 3.

Quoad alterum & ſecundum ſupra præmiſſum
342 ſupereſt videre, † qualis ſit res titulo poſſeſſa, an v-
niuerſalis, aut quota hæreditatis, an res ſingularis hæ
343 reditaria, dicendum eſt quòd † ſi titulus valeat &
contineat hæreditatem vel quotam hæreditatis ven-
ditam, emens à fiſco, vel maritus habẽs in dotem ab
vxore ſciens, vel ignorans res emptas, vel acceptas in
dotem eſſe hæreditarias, tenetur quidem petitione
hæreditatis, & titulus eum non excuſat per l. etiam.
§. item ſi quis à fiſco. & §. apud Marcellum. ff. de peti-
tio. hæredit. quoad ementem à fiſco declarando, vt i-
bi per gloſ. & doctor. & per Bald. in l. prima. C. de hæ
344 red. vel act. vend. † emens autem à priuato, vel ac-
quirens titulo lucratiuo, ſi bona fide hæreditatis pe-
titione tenetur his duobus caſibus, primo quando
venditor non ſit ſoluẽdo, vel non compareat ad de-
fendendum emptorem, ſecundo quando modico
pretio emit, non æquiualente iuſto pretio, vel titulo
lucratiuo acquiſiuit per d. l. etiam §. primo, ſi mala fi-
de emit, indiſtinctè vtili tenetur, ibi §. ſi quis ſciens. i-
ta & ibi gloſ. Barr. Bald. Ang. Caſtrenſ. & Fulgoſ. cõ-
345 muniter diſtinguunt, vbi † & quando extra iſtos
caſus non poteſt agi petitione hæreditatis cõtra em-
ptorem, tunc agendum eſt aduerſus venditorem ad
346 pretium, per l. quòd ſi in diem. §. ſed & is. eo. † ſi ve-
ro titulus contineat rem ſingularem hereditatis, in-
diſtinctè tali valido titulo poſsidens ſiue bona, ſiue
mala fide petitione hæreditatis conueniri non po-
teſt l. hæreditatis. C. eo. & ibi gloſ. & doct. & gloſ. in
ver. vtili. in fin. in d. §. ſi quis ſciens, & ibi docto. fir-
mant, & Bero. conſil. 53. num. decimo, lib. ſecundo,
idem dixerat conſilio 74. ſub numero quarto, li. ter-
tio. ſuper eodem facto, communis ratio aſsignatur,
347 quia † actor & reus tunc in paritate iurium ver-
ſantur, ideo melior eſt conditio rei poſsidentis, per l.
ſiue autem. §. ſi duobus. de publici. & in cap. in pari
cauſa. de reg. iur. in 6. & hoc eſt notiſsimum.
348 Si autem † titulus modo aliquo nõ valeat, iam an
tè dictum eſt talem titulum haberi pro non titulo. &
hæreditatis petitionem non excludere per d. l. nec vl
lam. §. omnibus.

Sciendum quoque eſt, & præuidendum, quòd his
349 † caſibus, quibus datur petitio hæreditatis contra
titulo poſsidentem, contra eam etiam cõpetit præ-
ſcriptio longi temporis decem vel viginti annorum,
hac ratione, quia ſui termini tranſgrediuntur con-
tra titulo poſsidentem, ideo à ſuis terminis præſcri-
ptionis triginta annorum diſceditur, vt præſcribatur
minori tempore tradit gloſſ. in l. hæreditatem. C. in
quibus cau. ceſ. long. tempor. præſcrip. quam ibi do-
ctores ſequuntur, & alibi gloſſ. tenent, & communi-
ter tenetur, dicit Caſtren. in d. l. & §. quòd ſi quis. ſub
nu. 6. quod ibi Alber. dicit eſſe verum cùm bona fide
350 emerit, ita enim eſt veritas, quia † præſcriptio longi
temporis omnino requirit bonam fidem cum titulo
præſcribentis, vt l. prima, l. longi. l. fraude. l. ſuper lõ-
gi. C. de præſcr. long. temp. 10. vel 20. annorũ, & cla-
rior tex. in l. 1. §. hoc tantùmodò. de vſucap. transfor.
cum ſimilibus, planè per Balb. de præſcript. part. 2.
351 quæſt. 6. col. 1. & ſeq. † intellige non incipere talem
præſcriptionem, niſi poſtquam fuerit adita hæredi-
tas. Bald. in l licet. in vlt. quæſt. nume. 9. C. de iur. de-
liber. ſequitur Natt. conſ. 488. num. 10.
352 Cum denique † ſuſpicaretur de titulo poſsidẽtis,
actori cõſultum erit ſi potuerit probari de dominio
defuncti teſtatoris cumulare, vel ſubordinare peti-
tionem hæreditatis, & rei vendicationem narrando
in libello, quòd talia bona pertinebant ad defunctũ
iure dominij vel quaſi, & tẽpore mortis penes eum
erant, & in ſua hæreditate remanſerunt, & ſucceſsiuè
ad ipſum actorem vti hæredem ita pertinent, cum
petit hoc, dicens, non videre quid repugnet. ita tenet
Caſtrenſ. in d. l. ſi poſt motam. columna ſecunda. ver.
quid ſi repugnat. C. de petitio. hæreditat. & in dicto
conſilio 128. columna prima. lib. 2. & Calcan. con-
ſilio 77. numero decimoquarto, & Salycet. in dicta l.
ſi poſt motam. in fin. dicit quòd ita Iacob. Butr.
353 † & communiter doctor. tenent, licet ſe remittat ad
ſcripta ſua in l. edita. C. de eden. & ibi Cagno. nu. 302.
ſimpli-

ſimpliciter dicat commun.opin. eſſe in oppoſitum,
354 † ſcilicet talem cumulationem fieri non poſſe,
355 cùm tamen actor vſquequaque non poſsit ita certus eſſe de titulo rei conueniendi ſuper re hæreditaria petenda poteſt petendo narrare conuenientia petitioni hæreditatis,& rei vendicationi,cum habeant ſimul conformitatem quandam quòd vtraque ſit in rem,& in vtraque poſsit venire dominium defuncti probatum in re petita,vt in pet.hæred. per textum in l.item videndum.§.fin.& l.ſequent.& in l.ſed & ſi lege §.petitio hæreditatis ff.de petitio.hæredit.& Papien.in practic. in forma libel. quomodo petatur hęred.ex teſt.in gloſſ.1.ver. alia verò tria,& in rei vendicatione per text.in l.1.in prin. & in l.in rem actio.in princ.ff.de rei vendic.& talis incertitudo actoris venire poſsit culpa rei conuenti ita à principio nō reddentis certiorem de titulo actorem, qui ideo poſſet facere talem cumulationem per l.primam.§.quia autem.ff.quorum legat.à doctor.communiter probatur Cagnol. in d.l.edita.num.2.59.& qualis fuerit concluſio libelli vel ſpecialis,vel generalis apparente poſtmodum titulo,vel ne.rei conuenti. vigore clauſularum ſemper apponi ſolitarum in libello, petens ius & iuſtitiam &c.& omni modo meliori &c.vigore ſtatutorum & reſcriptorum de procedēdo viſa veritate,vel abſque certa concluſione,vnde nulla regula cumulationis obſtatiua eſt, & de narratis in eo quod eſt proſequutum & probatum ratione ſubordinationis ſuſtinetur petitio, & poteſt ferri ſententia per iudicem.tradit Aret.conſ.102.& in conſ.ſequent. col.5.in 3 dub. ver.ſecundò quòd in cauſis. ſequitur Franciſ.Purpur.in d.l.ædita.num.61.& ibi clare Cagnol.num.218.219.Rolan.à Vall.conſil.7.num.38.li.3.Calcan.d.conſ.77.ſub nu.14.ita ſaluatur talis non propria cumulatio. ſed plurium actionum ſubordinata propoſitio.Bald.in l.quod tempore.col.2.num.5.C.de teſt.milit.refert & ſequitur Felin.in capit.2.col.pen.ver.ſed fortiùs obſtat.de libel.oblat.refert & Bero.conſ.68.nu.2.lib.3.declarando vt per Menoch. de adipiſ.poſſeſſ.remed.4.ad numer.439.vt ſequent. ſtante quidem conformitate,& cōuenientia,& probaui,inter petitionem hæreditatis & rei vendicationem, & caſu occurrente tituli poſsidentis ſit oblata petitio hæreditatis, ſubordinatè ſequatur, quòd remanet ſalua rei vendicatio,vt l.hæreditatis.in fin.& l.ſi poſt moram.in fi.C.de peti. hæred.& l. quod ſi in diem.in fin.ff.non video quid ſit dubitandum circa prædicta etiam vigore clauſulæ, ſuper quibus &c.& omni modo meliori,quicquid alij non audeant ſuperinde affirmare, quin pro actore hærede, probato maximè dominio defuncti pronunciari etiam in rei vendicatione debeat.

Præterea ſi contingat etiā diligentia adhibita interrogandi, vel probandi aliter inueniri non poſſe,
356 † quis præſertim de hæredibus ſcriptis in teſtamento ſit hæres defuncti.& hoc ſcire quippe valde neceſſarium ſit,vel pro præſtatione legatorum & aliorum debitorum ex ipſo teſtamento, vel pro reſtitutione fideicommiſsi conſequenda ab hærede ipſo talis defuncti grauati, tunc oportet deuenire vel ad tradita per edictum,ſi quis omiſ.ca. teſta.de quo.ff.& C.eo. vel ad diſcuſsionem,an aliquis hæres ſit,aut eſſe velit
357 hæredis grauati,† quoad edictum ſi quis omiſ.cau. teſt.quomodo ex eo actio intētari poſsit practicam tradit Bart.in l.fin.ff.ſi quis omiſſ.cau.teſt.faciendo interrogationes,& habendo reſponſiones,& ſecundum eas procedendū eſſe, vt ibi per eum diſtinguētem demum pro declaratione materiæ quatuor caſus,primùm quando hæres repudiauit & omiſit poſſidere, vt habeat & poſsideat ab inteſtato contra tales adeuntes ab inteſtato ſuam habent intentionem fundatam legatarij & fideicōmiſſarij, vt per Aymo. conſ.324.declarando tamen vt per Bartol. in dicto primo caſu. Secundum quando hæres ſcriptus omiſit ex teſtamento,vt alius poſsideat ab intentato. Tertium,quando hæres ſcriptus & inſtitutus omiſit, vt alius ſubſtitutus habeat. Quartum,quādo omiſit cōtratabulare & annullare teſtamentum, vt habeat ab inteſtato pariter,horum quidem caſuum quemlibet declarat Bartol. in d.l.fin.ad quem breuitatis gratia licet caſus ſint de rarò contingentibus noſtrum conſulentem remitto,& ad Alber.in l.1.Bald.in rubr.Salic.in l.2.C.eo.

Hoc vnum circa edictum, ſi quis omiſ. cauſ. teſt.
358 animaduertendum eſt,quòd † actio ex eo inducta dicitur actio in factū,vt Ioan. Rofr. Baptiſta de Sancto Blaſio, Ioann. Criſpus in libellis & tracta. actionum ponunt.& Baldus & Salycet.in l. fin. C. ſi quis omiſ.cau.teſt.refert Soci.Iun. in l prima, num. 303. de legat.primo,vel ſi actio vtilis ex teſtamēto in hoc quòd ſit modici effectus hæc diſputatio,dicit Bartol. in l.ſi quis pecuniam in princip. ff. ſi quis omiſ. cau. teſt.Immò verò Bald. & Salycet.in d. l.fin. C. eo. di-
359 cunt eſſe magnum effectum in † actione vtili ex teſtamento,quia dicunt dari contra adeuntem, & in actione in factum,quam dari dicunt contra non adeuntem,& ratione fraudis,& effectus eſt,quòd in actione vtili ex teſtamēto acceſsiones veniunt ex mora,& datur rei vendicatio,& hypothecaria, in actione autem in factum, quæ eſt ſtricti iuris, non veniūt niſi poſt lit.conteſtat.& non datur vēdicatio nec hypothecaria,vt ibi per eos,& Ang.in l.prima,col.1.C.
360 eo.addita ratione, quia per † edictum non conſeruantur priuilegia conceſſa legatis, ſed ſolùm legata, ita eſſe commu.opinio.cum qua tenendo ponit Iaſ. in l.1.col.11.ver.tert vltra Bart. de legat. primo, ſed ibi Alexand.ſub num.29.aſſerendo maximā eſſe auctoritatem Bald. Ang.& Salyc.& eis in hoc neminē contradicere,tamen contrarium tenet ponderando & probando per l.primam, commu. de legat. dummodò poſsit adaptari dando ex tacita mente teſtatoris vendicationem, & hypothecariam legatis, eis ideo debet competere rei vendicatio & hypothecaria conſeruatis per edictum prætoris,ſicut ex eo competit actio perſonalis, ſcilicet & actio in factum,& per alia firmat. reſpondet ac refutat rationes Bald. Ang.Salyc.vt ibi per eum bene impugnantem.& dicentem contra eos,vt etiam ibi probat Crot. nu.122. & Socin.Iun. num.307.& ſeqū. hanc Alex. opin. tenet magis in rei vendicatione etiam, & in hypothecaria,cum & in caſibus edicti huius,immò teneat dari ex teſtamento actionem ſaltem, & hanc opin. puto veram & tenendam.probo per glōſ.in verſic. in edictum,iuncto ibi text. in l.1.§.1.ff. ſi quis omiſ.cau. teſt.vbi text. inquit quocunque modo potuit,ſi non acquiſierit hæreditatem,in ea cauſa eſt, vt incidat in edictum prætoris.d.glo.exponit in edictum,hoc ſcilicet vt videatur adiiſſe ex teſtamento, addatur hoc ad Socin. Iun. in d. l.1.nu.304.305.& Aymo conſil. 324.numer.1.vbi ergo infero ego.hæreditas adita eſt ex teſtamento pro legatis,dubio procul competunt actiones,ſcilicet perſonalis,rei vendicatio, & hypotheca-

thecaria ſecundum diſpoſiti.d.l.1. commu.de leg.re-
ſpectiuè ſecundum contingentiam dictorum caſuũ
diſtinctorum per Bart. in d.l.fin.ff.ſi quis omiſ. cauſ.
teſt.vt fauor vltimarum voluntatum omnimodo &
plenè dicatur defenſus tali edicto prætoris, vt exor-
361 ditur in l.prima,in princ. ff.eo. †Cuius quidem e-
dicti remedium non impedit alia remedia compe-
tentia pro relictis conſequendis, vt in fideicommiſ-
ſo vniuerſali habente & remedium ſenat. conſ. Tre-
bell.per l.ſi ſeruum.§.1.eo. ibi Bartol. & Bald. in l.fi.
numer.ſecundo.Salyc.in fin.C.eo.

Quo autem ad diſcuſsionem an aliquis ſit vel eſſe
velit hæres hæredis grauati, qui habeat fideicommiſ-
ſum reſtituere, tunc demum dicendum eſt, talem
362 diſcuſsionem fieri oportere, quando hæres graua-
tus reſtituere fideicommiſſum eo non reſt tuto ſaltẽ
verbo deceſsit nullo eius hærede apparente, à quo
poſsit obtineri fideicommiſsi reſtitutio, vnde con-
363 ſilium eſt & practica, quòd fiat † diſcuſsio per pu-
blicos nuntios in vicinia inter notos & coniunctos
talis defuncti, vel publicum proclama cũ certo ter-
mino comparendi, an ſit aliquis hæres, vel eſſe velit
hæres dicti defuncti, qua diſcuſsione facta, vel pro-
clamante publicato, & nullo inuento, vel comparẽ-
te, qui ſit, vel eſſe velit hæres, reſtitutio fideicommiſsi
ſaltem verbo habetur pro facta fideicõmiſſario, qui
ideo poſtmodum poterit vendicare bona fideicom-
miſſo ſubiecta, arg.l.cum quaſi. §. ſi alter. ff. de fidei-
comm.libert. & l.ſi eo tempore.C.de remiſ. pign. &
per text in l.penult.§.cum autem. C. ad Trebell. ibi
de diſcuſsione Bal. num.5.Salyc. num.5. de procla-
mante ibi Bart.num.3. Caſtr.num. 2.Ang.verſ. in gl.
1.Fulg. nu.1.Corn. ſub num 2.probat & Aret.conſ. 37.
col. fin.Neuiz. conſil.33.num. 15. Alexandri. conſil.
64. & Menoch.ponit tract. de adipiſc. remed. 4.nu.
202.referendo prædict. vbi ſub num.199.in quæſtio.
364 27.cæteros colligit †caſus, quibus habetur reſtitu-
tio pro facta, & ipſo iure ad fideicommiſſariũ trans-
feruntur iura & actiones, & de aliis per text.gloſſ. &
doctor.in d.§. cum autem. & dixi ſuprà interp.1. du-
bit.3.ſub ver.qua quidem reſtitutione. Ita ſat eſt circa
duo hæc præuidenda noſtrum admonuiſſe conſulẽ-
tem, quia iam oſtenſa poterit vlterius progredi, ſi o-
pus erit.

Sed controuerſia exiſtente inter hæredem ſcriptũ.
& alium ſuper hęreditate pro legatis vel fideicõmiſ-
365 ſis præſtandis & reſtituendis, † qui ſit conuenien-
dus, an hæres ſcriptus, vel legitimus, ab inteſtato, an
petitor, vel poſſeſſor, decidit text. Cy. Bartol. Alber.
Bald. & Salyc. & Caſtr. declarant in l. fin. C. de pe-
tit. hæredit. vbi videndum eſt, & eſt d.l. fin. vna de
quinquaginta deciſionibus Iuſtiniani recollectis
per Hier.Cagnol.in l. fin. ſub num.5.C.de pact.

Illud quoque & poſtremò non omittam, quod a-
pud omnes adagij loco propemodum dici ſolet, his
366 †ſcilicet tribus in litigiis peragendis opus eſſe, pri-
mò habere, fouereque ius, ſecundò peritum habere
cauſidicum, qui ius tale in iudicio aptè proponat,
defendátque gloſ. in rubr.C.de poſtulan. tertiò & vl-
timò iuſtum habere iudicem, qui tale ius reddat ac
tribuat, de primis duobus memento in præcedenti-
bus, ſi non vberrimè diſcutiendo, ſaltem à longè in-
dicando aliquid tactum fuiſſe. De hoc autem vltimo
367 nunc ſupereſt aliqua indicare, †iudex namque iu-
dicij potiſsima pars dicitur, quia Dux eſt & Impera-
tor iudicij, not.Bal.in rubr.in fin.C. ſi non à compe.
iud. exorditur Vanti. de nullit. titut. de nullit. ex
368 defe. iuriſd.in princ.†iudex dictus, quaſi ius dicẽs
populo, ſiue quòd iure diſceptet, iure autem diſce-
ptare eſt iuſtè iudicare, non eſt ergo iudex, niſi ſit in
eo iuſtitia, ſunt verba text. in cap. forus. de verborũ
ſignif. ſed ſtudeat eſſe de beatis enuntiatis in pſalm.
105.ibi, Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iu-
ſtitiam in omni tempore.

Quantum modò ad rem noſtram attinet pro ad-
eundo iudice, bene quidem reſpiciendum eſt, quòd
369 †is ſit competens iudex in cauſa mouenda pro con
ſequẽdo iure, quod alicui relictum in teſtamẽto in-
uenitur tam expreſsè, quàm tacitè, vt de tacitè com-
prehenſis plures, quibus competit beneficium. l.fin.
ff.de edi.diu.Adria. tollen.exprimit Bald.in d. l. fin.
ff. de edi.diu. Adria.tollen.exprimit Bald. in d. l.fin.
num.38 in 1.quæſt. commemorat & alibi, & alios Al
bert.Brun. in tract.de forma.arti. ex quibus conſiſt.
form. & ſolem.in col.10.& ſeq. in 9.fallen. & vt me-
370 ritò text. in d.l.mandat expreſsè † competenti iu-
dici teſtamentum fore oſtendendũ, & per eum exe-
quendum, & ibi gloſ.in verſic. competenti. exponit
qui habet merum imperium, & non delegatus, vel
municipalis magiſtratus, & quomodo de habente
mixtum imperium & iuriſdictionem, vel non habẽ
te bona petita in ſuo territorio, declarant Bartol.ibi
nu.13.14.Salyc.nu.8.9. Caſtr.nu.10. Fulgoſ. nu.12.13.
Dec.nu.30.31. & ibi Modern. proſequuntur, maxi-
mè Menoch.fabricato exinde tract. de adipiſc. poſſ.
remed.quarto, num.402. per totum, quæſtio.52. qui
quidem loquuntur ſpecialiter in illo remedio execu
371 tiuo d l.fin. † Nam generale eſt, iudicem eum com
petentem dici, qui habet iuriſdictionem, & eius exer
citium ſuper litigantes per Cardin.in clement. ſecũ-
da, in quæſt.3.vt lit.penden.ponit Marant.in Specul.
372 iudici.in 4.part.princ. diſtin.8. †& econtra incom-
petentem dici, à cuius iuriſdictione quis liber & ex-
emptus inuenitur Menoch.conſ. 2.nu.41.& ſeq. Ve-
373 rùm pro †magis generali, & ampliori cognitione
quis ſit competens iudex in propoſito noſtro puto
duo hæc animaduertenda eſſe, primum quid peten-
dum ſit, an hęreditas, an fideicommiſſum vel legatũ,
alterum & ſecundum eſt à quo petendum ſit. Nam
374 quo ad primum ſi †hæreditas petenda ſit, habetur
ſpecialis text.in l.1. C. vbi de hæred. agi. & ibi per gl.
& doct. præcipuè Caſtren.tradit per iudicem loci, in
in quo ſitæ ſunt res hæreditariæ. miſsionem in poſ-
ſeſsionem bonorum debere fieri.ex l.fin. de edi. diu.
Adr. tollen. vel interdicto quorum bon Bald.& Sa-
lyc.intelligunt quando intentatur officium iudicis
de immittendo in poſſeſsionem bonorum ab alio
non detentorum, & per alium iudicem nõ poſſe hoc
obtineri firmat Caſtrenſ. non poſſe etiam tunc miſ-
ſionem in poſſeſsionem obtentam nullò contradi-
ctore aduerſante committi exequendam alij iudici
territorij ipſorum bonorum ſecundum commun.
opin.per Menoch.dict. remed. 404. ſed quando ab
alio detinentur bona, deuenitur ad pronuntiationẽ
de immittendo in poſſeſsionem vocato poſſeſſore,
375 & talis †pronuntiatio poteſt fieri per iudicem do-
376 micilij talis poſſeſſoris. ſic & vbi agendum †eſſet pe
titorio, poteſt hæreditas peti, & in loco vbi reus ſorti-
tur forum, & in loco vbi exiſtunt bona hæreditaria,
377 vt ibi Caſtrenſ. quia † petitio hæreditatis eſt actio
mixta.ſ.realis, & perſonalis, ibi glo. fin. & doct. not.
378 præcipuè Bald. in fin. bene †exprimit. ſi verò fidei-

cōmiſſum vel legat petendum ſit, pariter habemus
text.& gl.in rubr. & in l.prima, C.vbi fideicommiſſ.
peti oport. & ibi latè Cy.Ang.& latiùs Saly.declarát,
eſt text. in l. quod legatur,& ibi plena & magiſtralis
gloſ. fin. & in l. ſi fideicommiſſum.ff. de iudi. & ibi
doct. ac tetigi ſup. lib.præced.interp.1. dubit. 8. verſi.
fin.vbi & aliqua bona in materia inuenire poteris.

Quo tamen ad alterum & ſecundum à quo peten-
379 dum ſit, aliquid dicetur. Namque † certum eſt vel
pro hæreditate, vel pro fideicommiſſo, vel pro legato
volentem actione reali agere ad bona debere inue-
nire eum, qui talia bona poſsidet, vt antè dictum eſt
per l. regulariter, cum ſequen. ff. de peti. hæredi. l. qui
petitorio, de rei vend. l. prima, in fin. commu. de leg.
vbi in petente bona legata contra quemcunque poſ-
ſeſſorem, & tradit Barto. in l. qui repudiantis. §.1.nu.
5.ff. de inoffi. teſta. & tex. in l. 2. in fi. comm. de leg.
380 † vbi pro bonis legatis & fideicommiſſo ſubiectis
vendicando contra poſſeſſorem, tunc poteſt eſſe cō-
petens iudex & domicilij rei conuenti, & loci rei pe-
titæ ſtabilis per text. in l. fin. C. vbi in rem act. & ibi
gloſ. & doct. firmant, & in cap. fi. de for. competen.
Bero. conſ. 138. nu. 12. lib. 1. & etiam iudex loci, vbi eſt
hæreditas, vel maior pars bonorum hæreditariorum
ſi reali hæres conueniretur, & ſic actione tali hæres in
tribus locis poſſet conueniri, tradit Cyn. in d. l. pri-
ma. C. vbi fideicomm. pet. oport. & ibi Saly. nu. 2. gl.
381 Bartol. Bart. & alij in d. l. quod legatur, † eſt & in e-
lectione actoris, coram quo iudice, vel domicilij rei
conuenti, vel loci in quo bona ſita ſunt, velit conue-
nire reum per glo. ibi in d. l. fin. in fin. quam omnes
ſequuntur. ibi Bal. Caſtrenſ. & alij probant, & demū
lite pendente, & mota coram vno iudice non pote-
rit actor mutare iudicem per l. 1. in fi. C. de aſſert. tol-
len. Bal. in d. l. ſi fideicommiſſum. §. quoties. ff. de iu-
di. Signorol. conſ. 129. nu. 6. Socin. conſ. 41. col. 1. cir-
382 ca medium, li. 1. quia † vbi ſemel ceptum eſt iudiciū
etiam per citationem, ibi debet finiri apud eundem
iudicem, text. & gloſ. in vulga. l. vbi. ff. eo. & in auct.
qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. & ibi doct.
383 Gui. Pa. in quæſt. 421. † amplia etiam ſi ſemel citatus
coram vno iudice competente mutauerit domiciliū
vel forum, debet tamen finiri iudicium per iudicem,
coram quo ſemel eſt ceptum. l. cum quædam puella.
ff. de iuriſd. omn. iudic. & ibi doct. & cap. propoſui-
ſti, de fo. compe. & ibi canon. & Rebuf. tract. de do-
mici. elect. in præfat. nu. 24. tom. 3. vbi proprium tra-
ctatum edidit de electione domicilij, in quo poſsit
384 aliquis conueniri, † debet tamen excipi per reum
de pendentia litis, vel ne continentia cauſæ diuida-
tur, aliàs proceſſus valeret & coram alio iudice, vt per
Corſet. in ſing. ſub ver. iudicium in addit. incip. nec
ſecund. & diffuſè per Afflict. in deciſ. 354. Caſtrenſ.
& alij in l. nulli. C. de iudi. de cuius intellectu plura
385 per Afflict. in d. deciſ. † & ſi certæ exceptiones, puta
ſolutionis, rei iudicatæ, tranſactionis, falſitatis, &
pacti de non petendo per ſtatuta loci, vbi eſt ceptum
nouum iudicium, poſſent opponi tantùm ad impe-
diendum proceſſum, de iſta pendentia litis non poſ-
ſet opponi, & valeret proceſſus. in ſpecie Guid. Pap.
in d. q. 421. vide & 11. fallent. ad d. l. vbi ceptū collect.
per Felin. in cap. ex tenore, col. 8. vſque ad fin. de re-
ſcript.
386 Actione † autem perſonali volens agere pro lega
to, vel fideicommiſſo conſequendo habet videre in
quo conſiſtat legatum, an in ſpecie, an in genere, vel
quantitate, & an ſuper hoc præſtando teſtator ali-
quid diſpoſuerit, cum de his omnibus habeantur cla
ræ diſtinctiones, & determinationes per text. & glo.
plenam Bartol. Bald. & alij in d. l. ſi fideicōmiſſum,
per Cyn. Ang. & Saly. in d. l. 1. C. vbi de fideicom. &
in l. cum res, in princ. de lega. primo, & in l. qui ita.
§. fin. ff. ad Trebellia. l. ideo noſtrum conſulentem
remitto ad loca hæc aſſeg. Hoc tamen aduertendo,
387 quòd † ſi legatum eſſet factum ad pias cauſas iudex
competens iudicij ſuper tali legato conſequendo e-
tiam contra laicum poteſt eſſe iudex Eccleſiaſticus,
vel iudex laicus, ſentit Caſtrenſ. conſil. 186. dubium
facit in fi. lib. ſecundo, clarius exprimit & probat A-
lex. conſil. 170. circa primum, lib. 2. quia id eſſe mixti
fori concor. colligendo more ſuo ponit Tiraq. tract.
de priui. pi. ca. priuileg. 149.

SVMMARIVM.

1 *Modus agendi ſemper inſpici debet.*
2 *Forma petendi & excipiendi probanda ſemper eſt & at-tendenda.*
3 *Forma comparendi attendi debet, vt in coniuncto agente vt procuratore coniuncti, vel marito vti procuratore vxoris, & non apparente mandato proceſſus eſt nullus, & non ſuſtinetur, vt factus a coniuncto.*
4 *Modus agendi eſt attendendus in quolibet iudicio.*
5 *Modus quod ſeruetur vel forma, ſynonyma ſunt, vel ordo agendi vel excipiendi, dummodo competens ſit.*
5 *Iudex ſententiam conformem proferre debet ſecundum modum eum, vel ordinem aut formam agendi.*
6 *Sententia non tenet quantumcunque iuſta ex cauſa, niſi etiam eſſet iuſta ex modo & ordine iudiciario ſeruato.*
7 *Modus non curandus, modò habeatur effectus, regula eſt. Fallit, quia attenditur modus iudiciarius quod ritè & rectè proceſſerit, vt ſequi & attendi poſsit effectus iuſta ſententia. 8.*
9 *Modus & ordo agendi nō ritè ac rectè ſeruatus reddit ſententiam ipſo iure nullam, quæ ſit nulla nō dicitur prolata ex iniuſta cauſa.*
10 *Sententia nulla ex inepto modo agendi. hoc eſt, inepto proceſſu poteſt per iudicem appell. reformando valida proferri, ſed nulla & proceſſus nullus pronuntiari debet iure aptè agendi reſeruato, & eſt com. opi. 11.*
2 *Modus aptè agendi & ordo iudiciarius ſubſtantialis adeò*
1 *requiruntur, vt his non ſeruatis ſententia redditur nulla.*
13 *Termini ſubſtantiales iudiciorum ſunt libelli oblatio, citatio, litis conteſtatio, iuramentum calumniæ, & alia, ibi.*
14 *Petitio ex vltima volunt. aut fid. de hæred. aut fideicommiſſo vniuerſali, aut legato, vel fideicommiſſo particulari. aut & quarto de alio debito dando vel faciendo.*
15 *Hæreditas poteſt peti per hæredem duplici via poſſeſſorij & petitorij, cum tamen eligere debere poſſeſſorij, vim & poſſeſſ. adipiſcendæ, propter commodum poſsidendi, de quo verb. actor non probans.*
16 *Actor non probans rem eſſe ſuam, vel vbi vtriuſque partis iura ſunt obſcura contra petitorem profertur ſententia.*
17 *Commoda poſſeſsionis vide vſque ad 12. item quòd propè ſint infinita. ibid.*
18 *Poſſeſſorium duplex eſt, alterum ſummarium citiùs expediendum, alterum verò plenarium plena cognitione determinandum.*

19 *Poſſeſ-*

19 Poſſeſſorium ſummarium ita demum haredi competit, quando teſtamentum habeat non abolitum, nec in aliqua ſui parte vitiatum, & vt ibi diſponit latiùs declarando.

20 Poſſeſſorium de quo in l. fi. C. de ed. di. Adr. toll. ſummariſſimum dicitur, in quo ſufficiunt ſemiplenæ probationes.

Quod diligentiſſimè examinatur per Menoch. vt ibi habetur.

Et pro bonis poſſeſſis petatur confirmari, & pro nõ poſſeſſis immitti in poſſeſ. 21.

Et creditur munitio ponenti hæredem in poſſeſ. de bon. per defunctum poſſeſſis tempore eius mortu.

23 Poſſeſſorium plenarium ad quod hæres confugit, videns ſummarium ſibi non competere.

Et eſt interdictum quorum bonorum quod potiùs eſt intentandum, quàm petitio hæred. cum ſit vtilius ipſa petitione hæred. 24.

Et dic vt vide quod in verbo, interdictum quorum bonorum vtilius.

24 Interdictum quorum bonorum vtilius eſt petitione hæred. ideo magis per hæredem intentandum in poſſeſſorio plenario, quàm petitio hæred.

Et de differentiis inter illa cognoſcitur, cum faciliùs deuenitur ad expeditionem pro dicto poſſeſſorio, quam pro hæred. petitione 25.

Et de differentia in modo libellandi, ſententiandi, & probandi, 26.

Et quòd in hoc poſſeſſorio ſufficiunt ſemiplenæ vel præſumptiuæ probationes ſecùs in petitione hæred. vbi veræ & liquidæ requiruntur. 27.

Et de ratione, ib. quòd ſit modici præiudicij, & quomodo.

Et eſt com. opin. ibid.

Et econtrà quòd ſit magni præiudicij, & quomodo, 28.

Et quòd ſit magis com. opi. 29.

Hanc vltimam ſequitur auctor ibid. & quando dic vt ibi pulchrè per eum, latiſſimè, vbi quando prima opin. procedat, & quando hæc vlt.

30 Probatio ſemiplena vbi admittenda eſſet per actorem, ſi pro parte rei conuenti, vel paritate probationis, vel aliis indiciis cõfunderetur illa ſemiplena probatio, tunc actor non obtineret.

Et ſi pro parte actoris fuerit etiam articulatum & probatum illum teſtem eſſe bonæ conditionis & famæ, & omni exceptione maiorem, vt ſic requiritur, 31.

Et quòd teſtis præſumatur idoneus & omni exceptione maior præſumptione iuris. 31. & eſt com. opin. 33.

32 Teſtis præſumptione iuris præſumitur idoneus & omni exceptione maior.

Et eſt comm. opi. 33.

34 Interdictum quorum bonorum quòd expediat magis intentari per hæredem, quam petitio ipſa hæreditatis patet, cum & ſententia lata in iudicio petitionis hæred. datur appell. quæ non datur in illo, quorum bonor. & de ratione. ibi.

Et quòd appell. non impediat executionem ſentẽtiæ. 35.

36 Appellatio non datur in interdicto intentato, quorum bonorum, ex teſtamento non abolito &c. & ſi haberet, probaturum ſe eſſe hæredem, non mixtum, ſed merum poſſeſſorium tamen eſſet, & de iure cano. in poſſeſſ. adipiſcendæ procedit in num. 38. ſtante maximè Egidiana conſtitutione appellã impediente in poſſeſſoriis. ibid.

37 Appellatio non admittitur in poſſeſſoriis ſummariis adipiſcendæ ad effectum executionis ſuſpenſiuum, ſed ad effectum iuriſdictionis deductiuum tantùm.

38 Appellatio admitteretur de iure cano. quando aſſignaretur in appellatione cauſa manifeſti & notorij grauaminis.

39 Interdictum quorum bonorum, an & quando detur contra tit. poſſidentem, ſicut petitio hæred.

40 Poſſeſſorium aliquod quando non expedit intentari, deueniendum eſt ad petitorium iudicium. i. petitionem hæreditatis ex teſtamento, & quid requiratur ne fruſtrà experiatur, vide ibi.

41 Fideicommiſſum quando petitur, id remedium eligendum eſt, quod paratum & celerem habeat executionem, vt habere & eligere viam executionis paratæ & expeditæ, & quale ſit, 6. verb. remed. l. fi.

42 Remedium l. fi. C. de edi. di. Adr. tol. executiuum eſt, celerem & ſummariſſimam habens expeditionem.

Quòd ſecundum communem doct. ſententiam expedit fideicom. experiri, & quando 43.

43 Fideicommiſſarius poteſt intentare remedium, l. fin. C. de edi. di. Adr. toll. quando ius habet ad bona fideicom. ſubiecta ex reſtitutione ſibi facta verbo vel re.

44 Fideicommiſſarius ſecundus habet remedium l. fi. C. de edi. di. Adr. toll. ex caſu habita reſtitutionis pro facta, quo ad iurium translationem in fideicom.

Idem dicendum codicillis oſtenſis ſeparat etiam à teſtamento factis, vel ex teſtamento dependentibus, quod d. remedium fideicõm. competat. 45.

46 Fideicommiſſ. etiam comprehenſus in compendioſa ſubſtitutione poteſt eligere viam executiuam, quando in loco vigeat ſtatutum de teſtamentis & fideicommiſſ. exequendis.

Fallit quod dictum eſt de via executiua, quando verificationem, quas extrinſecùs fieri oporteret, requirerent probationes exigentes longam moram, vel altiorem indaginem, quia tunc locus non eſſet tali remedio, & vt ibi dicitur 47.

Maximè & in ſpecie vbi fideicommiſſarius non eſſet nominatus in teſtamento, ſed comprehenſ. in fideicomm. & quare, dic vt ibi. 48.

49 Remedium executiuum trãſmittitur ad hæredem fideicomm. vel hæredis ſcripti in teſtamento.

50 Fideicommiſſarius non habet remedium d. l. fin. C. de edi. di. Adr. toll. quando oſtendi non poſſit ſummariè ſibi facta, quòd fuerit reſtitutio.

Et eſt comm. opi. 51.

52 Hæres grauatus, aut eius hæres ſi ſit poſſeſſor, poteſt conueniri actione ex teſtamento vt reſtituat.

Et tale ius acquiritur etiam ignoranti. ibid.

Et tranſmittitur ad hæredem etiam ante factam reſtitutionem verbalem. ibid.

53 Libellus in petendo fideicom. quomodo tutiùs ſit formandus & aptiùs. 80.

54 Fideicommiſſarius nullam habet actionem cõtra poſſeſſorem alium, non hæredem grauatum, aut hæredem grauati poſſidentem aliqua bona de fideicommiſſo vniuerſali cuius reſtitutio nulliter facta appareat, nec in caſu quo ipſo iure facta cenſeatur.

55 Fideicommiſſarius quo remedio poſſit conſequi & recuperare à poſſeſſore rem aliquam in eum alienatã per alium tertium poſſeſſorem, non per grauatum.

Et de tali alienatione valida tribuente titulum habilẽ ad præſcribendum contra fideicommiſſ. volentem agere poſt euentum condit. fideicom. ibid. latè.

56 Fideicommiſſarius ſtante alienatione a tertio facta de aliqua re ſubiecta, non poteſt petitione hæred. fideicommiſſaria obtinere rem emptam & poſſeſſam per tertium poſſeſſorem ementem.

Hæc in non alienatis per hæredem non poſſidentem, cum

dominium in fideicomm. non tranſeat ſine reſtitutione verbali. 57.

57 Fideicommiſſarius quod remedium faciliùs poßit conſequi & habere pro obtinenda re per tertium poſſeſſa, vide ibi cum multis ſeq. vbi de materia latè, de mente Gabr. ſic vt ibi coſulentis, diſtinguentis an alienans fuerit hæres grauati, vel non fuerit, quæ opin. auctori non placet. vt ibi quo ſuprà maxime nu. 65.

58 Saluianum interdictum datur fideicommiſſ. contra poſſeſſorem ementem ab hærede grauati, quòd poſſeſſor dimidiam tenetur reſtituere, aliam verò retinet pro legitima & Trebell. ac totum reſtituet nihilo retento vbi emerit ab alio quàm hærede grauati, priùs ſibi fideicom. facta verbo reſtitutio. & probato grauatum ſine hærede deceßiſſe.

Et fuit hæc opi. Gabr. Eugub.

Quæ auctori non placet, & dic & vide, vt ibi per eum. nu. 59. cum ſeq.

60 Saluianu interdictum licet detur ſecundum Barto. & Alexand. & Angel. Aret. cuilibet creditori & pro aliis rebus, quàm coloni: Attamen contrarium eſt quòd tantùm datur locatori contra conductorem debitorem mercedis pro rebus ipſius conductoris inuentis in re conducta, & vtile datur contra emptorem rerum inuectarum, & non extenditur ad alios debitores. 61.

62 Saluianum interdictum quod non detur legatariis & fideicommiſſariis. 64.

Sed quod eis tantùm detur rei vendicatio & hypothecaria. 63. quolibet alio interdicto & auxilio ordinario ad adipiſcendam poſſeßionem ſibi prohibito, maximéque Saluiano prædicto.

65 Saluianum interdictum nec datur fideicom. contra poſſeſſorem etiam ſi alienans fuiſſet hæres grauati, ſed petitio fideicom. hæred. cum ex tali alienatione, etiam ab hærede grauati habita cenſeatur reſtitutio.

Et quòd reſtitutio facta ab hærede grauati valeat 66.

Et quid ſi alienans non fuit hæres grauati 67.

Et quomodo vtroque caſu fideicommiſſario detur remedium ordinarium & rei vendicationis & hypothecariæ 68.

Et quòd hypothecaria detur contra quemlibet poſſeſſorem rei ſubiectæ fideicom. etiam vniuerſali ſecundum auctorem. 69.

Fideicommiſſarius poteſt vendicare bona ſubiecta fideicom. conditionali vel puro vendita per hæredem grauatum alia reſtitutione verbali non requiſita. niſi in bonis quæ habet, quia tunc fienda eſt, & quare dic vt ibi latè. 71.

Et quòd poßit vendicare rem alienatam ſiue per hæredẽ, ſiue alium ſine alia reſtitutione, cum non poßit fieri de ea quam non habet grauatus. 72.

73 Ratio generalis ampliat & declarat dictum.

74 Paria ſunt non incipere poßidere, & deſinere poßidere, vtroque modo enim res habetur pro derelicta, & dic vt ibi.

75 Reſtitutio pro facta habetur fideicommiſſario ex quo de re alienata per grauatum non poteſt fieri ipſa reſtitutio, cum penes tertium exiſtat.

Etiam ſi talis res fideicom. reperiatur alienata per extraneum.

Et quòd poßit agere fideicom. titu. illo non obſtante alienationis, & reſoluto purificata conditione fideicommiſſ. ſibi reſtitutione facta, ne deceptus remaneat. 76.

77 Hæres dolo deſinens poßidere, rem ſubiectam fideicommiſſo poterit pro poſſeſſore conueniri, vt rei æſtimationem ſoluat cum intereſſe, ſi rem ipſam reſtituere non poßit.

78 Fideicommiſſarius vniuerſalis volens agere ad res particulares per alios poſſeſſas non apparentes expreßè alienatas ab hærede grauato cautius eſt, vt aduerſus hæredem grauatum priùs actione ex teſtamento pro obtinenda reſtitut. ſaltem verbali ex ſenatuſconſ. Trebell. quam facere debet, & eſt neceſſaria. & vt ibi dicitur.

Et hærede non reperto grauati facta diſcußione, de qua ibi tunc in fideicomm. iura tranſeunt abſque alia reſtitutione. 79.

79 Hæres quomodo inueniri poßit vel per ſolennem diſcußionem, vel per proclamata, dic vt ibi.

80 Libellus quomodo per fideicomm. ſit formandus pro actis priùs peragendis, vt ſup. vide optimè diſcuſſum & accuratè per auctorem.

Actiones quæ competant legatario in petendo legatum, vide verb. legatarius in petendo, cum ſeq.

81 Legatarius in petendo legatum aut fideicomm. particulare tres habet actiones. ſ. actionem perſonalem ex teſtamento, rei vendicationem. & hypothe. ſed diuerſimodè vt ibi.

82 Legatarius an ſemper ex tribus actionibus ſibi competẽtibus. ſ. perſonali ex teſtamento, rei vendicatione & hypothec. poßit eligere quam velit, cum id agere debeat omnino, dic & diſtingue, vt ibi cum ſeq. vſque ad nu. 91.

Et de ratione plurium actionum legatariis datarum à à lege. ibid.

83 Res legata, & eius natura ac qualitas accuratè inſpiciẽda eſt, vt cognoſci poßit quam actionem legatarius eligere habeat.

84 Legatarius habet intentare actionem perſonalem cõtra hæredem ex teſtamẽto, ſi legatum ſit in genere quantitatis, vt decem ducatorum, item & hypothecariam non rei vendicationem.

Quid ſi ſit legata quãtitas in ſpecie vt pecunia quæ eſt in tali capſa vel banco, dic competere rei vendicationem etiam 85.

Quid ſi ſit ſpecies ſimpliciter in genere, vt bos, equus, quòd datur actio ex teſtamento & hypothecaria. 86.

Si verò non ſimpliciter, ſed optionem legat, ea facta competit rei vendicatio. 87.

Quid ſi ſit ſpecies corporalis, vt domus fundus quæ ſit teſtatoris competunt omnes tres actiones de quibus ſup. & tunc actio perſonalis poteſt cõcurrere cum reali declarando vt ibi 88.

Et ſi ſit com[m]unis teſtatore & hærede, pro ea teſtatoris competit rei vendicatio, pro parte hæredis actio perſonalis cum fructibus, & vt ibid. habetur latè.

Quid ſi in totum res legata ſit aliena, vel hæredis competit actio perſonalis & hypothec. ſi ſit extranei, & competit actio ex teſtamento, vt rem redimat, vel æſtimationem det. 89.

Idem in re Eccleſiæ legata alij, quia datur æſtimatio. 90.

Quid ſi res incorporalis ſit relicta, quæ actiones competant. 91.

90 Legatum factum de re Eccleſiæ, alij debetur æſtimatio.

91 Legatarius quas actiones habeat, ſi res incorporalis ſit relicta, & de legato alternatiuo, & de tribus actionibus ordine ſuo, ſ. de ordine ex teſtamento, de rei vendic. & de hypothe. vide diſcuſſum, vt ibidem dicitur.

92 Legatarius pro legato rei ſingularis habet agere contra hæredem actione ex teſtamento qui habet neceſſe præſtare rem illam legatam. ſiue fuerit hæredis vel teſtatoris.

Idem agitur contra hæredem quando res legata fuerit alienata. 93.

94 Lega-

94 Legatarius pro exigendis creditis ſibi relictis abſque alia ceßione actionum habet actionem vtilem.

95 Legatarius in legato annuo poteſt agere pro tempore decurſo & præſenti vt ſoluatur & pro tempore futuro durante vt obtineatur condẽnatio de ſoluẽdo legatum ipſum ſucceßiuis annis.

Et eſt com.opin.96.

97 Exceptio oppoſita in debito primi anni reſpectu, ſcilicet annui legati, vel primæ paghæ reiectaq; per iudicẽ an poſſit iterum opponi ad debita ſequentium annorum, rei iudicatæ exceptione non obſtante.

98 Legatarius pro vſufructu legato etiam non præſtita cautione de vtendo arbit. boni & de conſeruanda proprietate rei non de ſubſtãtia vel eſſentia vſusfructus habet actionem confeſſoriam.

99 Legatarius ſi ſit in poſſeßione rei legatæ herede negante, poteſt petere ex officio iudicis quæ petitio dicitur extraordinaria ſe declarari poſſeſſorem & dominum, tit. legati.

Fallit ſi eſſet in poſſeßione ſine ordine, quia eſſet infirmanda non confirmanda.100.

101 Legatarius poteſt immitti in poſſeßionem rei legatæ, vbi proceditur ſola facti veritate inſpecta.

102 Legatarius cui factum ſit legatum alternatiuum de diuerſis rebus diuerſis conditionibus, quod tamen verum eſt in ſolutione, poteſt facere petitionem alternatiuã prout res in legato proponuntur, declara tamen & dic vt ibi lata diſcutitur, cum num. ſeq.

103 Petitio alternatiua in alternatiuis eſt admittenda ac executio ſit in alterare, & hoc electione non pertinente pone ad legatarium. alias ſecus vbi poſſet eligere libellus alternatiuus vti obſcurus non admitteretur.

103 Libellus alternatiuus non admittitur, cùm ſit in electione legatarij eligere quam rem velit, et id non faciat ac alternatiuè petat, cum non impediretur aut facto iudicis, aut partis, aut iuris, ſe certificare de re quam velit petere.104.

Fallit 9. modis & caſibus, quibus libellus alternatiuus admittitur.104.

105 Libellus ineptus quando non ſaluaretur per ſtatutum de ſummarietate & modo procedendi ſine figura & ſtrepitu iudicij, quod per auctorem non tenetur, & quare, dic vt ibi per eum.

106 Legatarius prætendens ius prælationis ſuper aliqua ſpecie, ſuper rebus legatis inter plures legatarios alios, quæ poßideatur ab alio legatario cui fortè non competit tale ius poteſt agere contra talem poſſeſſorem collegatarium actione confeſſoria, cum alias non habeat, competentem contra quemlibet detentorem, petendo & faciendo, vt ibi pulchrè docetur.

107 Legatarius experiri poteſt adhuc ex teſtamento actione legato præſtito cum perfectè res non fuerit præſtita, circa vſumfructum pignorationem & poſſeßionem culpa heredis penes alium exiſtentem poſt mortem teſtatoris.

Et de ratione ibi.

108 Heres tenetur perfectè tradere legatario rem legatam & eum facere poſſeſſorem, ſoluendo tributa, collectas et onera præterita rei legatæ.

Ad quæ onera heredes tenentur pro partibus hereditarijs & non pro partibus coheredum qui non ſunt ſoluendo. 100.

109 Res legata quid ſi à legatario iam præſtita poterit euelli, quando exiſtat in genere vel in ſpecie diſtinguendo, vt ibi & dic vt ibid. latè.

111 Legatarius poteſt agere vt legatum ſolutum alij, ſoluatur ſibi, vel alij cui eſſe ſolutum ſua intereſt quando ſit factum tale legatũ ipſius legatarij contemplatione, quod ſic appareat vel præſumatur.

Et poteſt quis agere contra alium, vt agat pro ſuo intereſſe contra alium.112.

Et hunc appellant doctores nouum modum agendi. ibidem declarando tamen prædicta. vt ibi latius habetur.

113 Heres poteſt cogi ad ſatisfaciendum relicto ad pias cauſas per quemlibet de populo.

Idem dicendum eſt in relictis factis fratrib. minor.

Et in alimentis pauperum.114.

115 Retentio rei legatæ interdum datur quæ fuerit ſine vitio, & non detur actio, vt quando legatum de iure ciuili nõ valeat, de æquitate tamen & iure naturali tenet.

Item ſi nõ ratione perſonæ legatarij grauati, ſed teſtatoris & vltimi legatarij inualidum eſt relictum vel ratione ſolemnitatis non valet teſtamentum, ſed de iure naturali tenet, quod probatur per duos teſtes, vt ibid.

Et quòd detur retentio in legato ex minus ſolemni teſtamento, vide 116.

De foro conſcientiæ vel iudiciali declarando.117.

117 Retentio facilius datur, quàm petitio, cum ſic in pluribus permittatur retentio & non petitio.

118 Creditor poteſt retinere rem ſibi obligatam ad ſuas manus peruentam ex tenuta inualida, vel ex primo decreto.

119 Excommunicatus petere non poteſt, tamen conuentus poteſt retinere.

120 Retentio ſit de re vendita loco pignoris ſtatuto etiam mandante, quòd nulla exceptio poßit opponi aduerſus contractum emptionis & venditionis, cum hoc non ſit excipere, non eligendo actionem, ſed incumbendo pignori.

121 Retentio poteſt fieri per eum, qui tamen non poßit petere vel acquirere.

122 Retentio poteſt fieri contra pupillum, ſi non adimpleat contractum pro parte ſua, licet contra eum non poßit agi.

122 Pupillus poteſt agere contra eum, qui ſecum contraxit, licet ille non contra pupillum, licet vti poßit retentione contra eum.

Et de ratione.123.

124 Retentio datur contra executionem ſententiæ, quãdo per eum non impugnatur ſententia.

Et de ratione melioramentorum contra executorem ſenten.125.

Nec impeditur retentio poſſeßionis, ſtatuto impediente ingreſſum poſſeßionis.126.

Et datur retentio etiam in beneficialibus pro expenſis, & in iuriſdictionibus, & in feudis.127.

Et ius retentionis in re quod ſolum habet teſtator poteſt ratione hypoth. legari.128.

Fallit prædicta quando cum vicio res peruenerit ad retinere prætendentem.129.

Fallit ſi non probetur res verè debita ſibi ſoluta vel tradita, quia eam tenetur reſtituere.130.

Fallit quia non durat retentio rationẽ proprietatis neque hypothecæ contra remedium reintegrandæ.131.

132 Officium iudicis magis competit & datur, quàm actio pro conſequendo antiquo debito cõſiſtente in dando vel quid faciendo ex voluntate teſtatoris declarãdo & exemplificando. vt ibi latè ponitur.

Et de differentijs inter officium iudicis & actionem & conuenientijs eorundem.

134 Officium iudicis ita demum datur, vbi alia actio non detur.

135 Libellus an & quando requiratur pro implorando iudicis officio.

Et quòd ſecundum vſum & practicam obſeruatam in omni libello & petitione cumulatur & imploratur officium iudicis, vt ibi exponitur, vide ſub num.156.

Et non eſt niſi valde bonum plurib. remedijs experiri compatibilibus tamen, & vt ibi dicitur. num.137.

137 *Remedia plura quòd intententur, non eſt niſi valde bonum, compatibilia tamen vel ſubordinata, vt ibi dicitur.*

138 *Via executiua etiam quoad legata & fideicommiſſa experiri poteſt, ſiue competat officium iudicis ſiue tres actiones ordinariæ, perſonalis ex teſtamẽto, rei vendicatio, & hypothec. quæ omnia probantur per auctorem. ibid. cum multis ſeqq. declarando vt ſuſius per eum.*

139 *Legata debentur officio iudicis & incipitur ab executione.*

140 *Officium iudicis differt à iuriſdictione, nam iuriſdictio eſt poteſtas introducta ex publica neceſſitate ad finem exhibendæ iuſtitiæ, offic. verò iudicis eſt executio illius poteſtatis.*

141 *Officium iudicis ſine alia ſolemnitate libelli imploratur ſuper quadam executione legis, vt quoddam patrocinium ad exequendam licentiam iuris, et vt ibi latè diſponitur.*

142 *Vltimæ voluntates exequi & ſeruari debent vti lex.*

143 *Officium iudicis & eius imploratio eſt iudicium extraordinarium quod in executionibus exerceri ſolet.*

144 *Via executoria poteſt intentari circa legata et fideicommiſſa etiam ſi competant tres actiones ordinariæ, perſonalis ex teſtamento, rei vendicatio et hypothec. & eſt de mente auctoris.*

Et eſt magis com. opin. quòd via executiua poſſint obtineri legata & fideicommiſſa.145.

146 *Legatum vel fideicommiſſum quando petitur vigore inſtrumenti teſtamenti, non eſt neceſſe petere cõdemnari hæredem per ſententiam diffinitiuam, ſed quòd tãtum ſibi fiat præceptum de ſoluendo, quod eſt ſpeciale in legatis & fideicommiſſis.*

147 *Intellectus l.ait prætor. §. ſi iudex. de re iudic.148.*

148 *Argumentum nõ fit ex verbis narratiuis per legiſlatorem ad faciendam deciſionem cauſarũ, ſicut verba ipſa narrant.*

149 *Actiones tres pro legatis et fideicommiſſis inductæ, ſcilicet perſonalis ex teſtamento, rei vindic. & hypothec. non remanent fruſtratoriæ, licet via executiua intentaretur pro illis conſequendis, vt dicit auctor ibi, & vt per eum.*

150 *Via ordinaria relicta legatarijs experiendi, eis tunc obijci poteſt, via quam elegiſti tibi pateat.*

151 *Legatarius poteſt vti modo executiuo pro obtinendis legatis ex communi doctorum ſententia, licet contrarium de iure digeſtorum aſſerat Alcia.*

Et quod idem ſit dicendum etiam digeſtorum iure ſecundum auctorem, ibid. item de iure codicis, et auctẽticorum & canonico.155.

152 *Modi ſunt plures in iure proditi agendi, & ordinariè, & extraordinariè ac executiuè.*

Et de duplici via agendi. ibid.

Et de duplici modo agendi pro legatis & fideicommiſſis, vno via ordinaria, alio via executiua, & quomodo vide de vtroque modo.153.

154 *Modus agendi ſemper eſt inſpiciendus in iudicijs.*

159 *Verba hæc, omnino perſoluat, denotant executionem.*

160 *Verba illa, in quod ſemper properamus vt ad effectũ perducantur, de quibus in l.fin. ſup. fin. C. commun. de leg. ſignificant celeritatem & feſtinantiam.*

161 *Verba legis ſunt ſignificantia celeritatem adiunctis verbis modis omnibus important & executionem paratam.*

162 *Præceptum poteſt fieri hæredi vt ſoluat vel adimpleat diſpoſita in teſtamento infra breue temporis ſpacium, intra quod ſi oppoſuerit quid releuans quo non teneatur, præceptum vlterius non exequitur, aliàs termino elapſo exequi mandatur.*

163 *Statuta de inſtrumentis & teſtamentis vt plurimum in locis vigent, quæ ſeruanda ſunt.*

164 *Appellatio nõ datur à pronunciatione iudicis de exequendo, ita vt ibi, intelligendo de liquidis vel ſtatim liquidandis, nam tunc liquidatione facta mandantur executioni.*

Et debet fieri liquidatio per pronunciationem iudicis ſuper hoc pronunciantis. ibid.

Et de ratione.165.

Et fit talis cognitio ſummariè abſq; ſolemni libello.166.

165 *Liquidum quod perfectè non dicitur, niſi ſit per ſenten. declaratum.*

167 *Inſtrumentum quando non eſt liquidum, tunc adeundus eſt index, vt declaret, non vt condemnet.*

167 *Iudex eſt adeundus, vt declaret non vt condemnet inſtrumento exiſtente non liquido.*

168 *Iudex qui habet exequi, poterit & dubia quæ occurrerint declarare.*

169 *Legatum ſi ſit petendum, continens aliquid dari vel fieri, & id fieri, aut dari non poſſit, an & quando res ipſa peti poſſit cum non extet & dari nequeat, an æſtimatio, & an factum vel intereſſe, cum ſeqq.*

170 *Libellus quomodo formandus pro re relicta quæ non extet & non appareat.*

170 *Res legata quæ non extat & non apparet quomodo peti poteſt formando libellum.*

171 *Aeſtimatio eſt præſtanda quando præſtari non poteſt quod debetur in vlti. volunta. relictum, vt in legato rei alienæ.*

172 *Legatum vel obligatio vbi contineat factum vel quid fieri & tempus non ſit præteritum, vel omni tempore æqualem ſortitur effectum, poteſt peti in libello præciſè, vt id fieri debeat.*

173 *Obligatus ad factum in vltima voluntate præciſè tenetur ad illud, ſecus in contractibus in quibus pro facto poteſt præſtari intereſſe.*

174 *Aeſtimatio ſeu intereſſe poteſt peti vſusfructus relicti per triennium à morte teſtatoris, eo elapſo & noto legatario ex eo, quòd non habuit vſumfructum biennij elapſi, & dic vt ibi clarius.*

175 *Legatarius vel fideicommiſſarius habens penes ſe rem relictam, quam eius conditione legati pendente vel purificata, quomodo eam petet, & an & quando cenſeatur fideicommiſſum, vel legatum remiſſum, dic & diſtingue, vt ibi apertè dicetur.*

176 *Legatarius vel fideicommiſſarius vbi legatum vel fideicommiſſum particulare, quam voluerit, ſic nõ ſit remiſſum, poteſt agere ex teſtamento & ex empto contra hæredem, vt ſibi res legata remaneat abſq; alia pretij ſolutione, vel vt ibi latius di ſcutitur.*

Et quando cenſeatur remiſſum, vide verb. legatarius vel fideicom. habens.

177 *Legatarius poſſidens, negante hærede, poteſt officium iudicis implorare & petere ſe declarari poſſeſſorem & dominum: rei legati.*

Et hoc non eſt iudicium poſſeſſorium, vel petitorium, ſed eſt quædam petitio extraordinaria.

178 *Hæres auditur petendo reuocationem poſſeſ. à legatario poſſidente, ſibi reſtituenda, quando intendit impugnare legatum, vel eſſet in caſu retinendæ falc.*

179 *Legatarius*

179 *Legatarius vel fideicommiſſarius in ſubſidium habet actionem perſonalem contra bona relicta & eorum poſſeſſorem & ſucceſſorem etiam ex cauſa oneroſa, vbi hæres vel alius honoratus impediens conditionem legati tenetur ſoluere & præſtare legatum & non ſit ſoluendo, & vt ibi habetur de materia.*

180 *Actus in ſubſidium non datur contra ſingularem ſucceſſorem ex cauſa oneroſa, quod colligitur ex not. in l. ſi eum ſeruum. ſi cert. pet.*

Fallit hoc fauore vltimæ voluntatis, vt ibi habetur.

181 *Actio in ſubſidium competit contra legatarios hærede non exiſtente ſoluendo.*

182 *Actio datur in ſubſidium legatario ad ipſum legatum hærede impediente impleri cond. leg. non exiſtente ſoluendo, ac ſi conditio eſſet impleta.*

183 *Officium iud. ſuccedit loco perſonalis actionis & datur contra ſingularem ſucceſſ. & quando hoc ſit vide ibid.*

184 *Ordinarium remedium vbi deſit potentia & actu, tunc ſubſidiarium admittitur.*

185 *Bona in pignus capi prohibita, in ſubſidium capiuntur.*

186 *Actio vendicandi datur in ſubſidium contra eum, in quem peruenerunt bona conſequenda.*

DVBIT. III.

VErtens circa modum in iudicio agendi, eligendique remedia magis competentia, diſſoluēda ſequitur. Cum enim cunctis in rebus hominum certus quidam debeat exiſtere modus, quem vltra citraque quid boni, quidve recti agi nequeat, iuxta illud Horatij

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit conſiſtere rectum.

Hoc ſanè præcipuum eſt obſeruandum in iudicijs
peragendis dicente Bald. in conſilio 50. iſta quæſtio
pendebat, num. 4. lib. 4. & in l. etiam. in princip. not.
1 C. de furt. quòd † ſemper modus agendi inſpici debet
per not. in cap. hæc quippe. 3. quæſt. 6. & l. ſi ſub ſpecie
C. de poſtulan. dicenteque Ange. in conſilio 302. viſis
& diligenter inſpectis. colum. 2. verſic. cum igitur a-
2 gens † ſemper enim probanda & attendēda eſt peten-
di & excipiendi forma, & ex quo capite actor agen-
do & reus excipiendo ſe fundat, & debere attendi mo
dum agendi & excipiendi, per l. age. C. de tranſact. l. ſi
mater. §. eadem. ff. de except. rei iudi. per Innoc. in ca.
cum contingat. de offic. deleg. & alibi, vt ibi per eum,
dicenteque idem Iaſ. in l. exigendi. colum. 3. verſicu.
3 ſexto fallit. C. de procur. quòd † debet attendi forma
cōparendi, vt in coniuncto agente vt procuratore
coniuncti, vel marito agente vti procuratore vxoris,
& non appareat mandatum, proceſſus erit nullus, &
non ſuſtinetur, vt factus à coniuncto per Bald. & Sa-
lyc. in l. 1. C. eo. Roman. conſilio 446. primus. colum.
1. & ſequent. Dicenteque idem Laur. Calca. conſil. 77.
4 Primò eſt videndum in princip. quòd † modus agen-
di eſt attendendus in quolibet iudicio per Bald. in l.
cum ſeruus. colum. 1. C. de ſeru. fugi. tex. & ibi Bald. in
cap. cum dilectus. de ordin. cogni. idemque dicente
Imo. in l. ſecunda. §. quod ſi in patris. num. 8. ſolu. ma-
trim. ponderandum eſſe modum agendi per id quod
habetur in l. 1. ſi men. fal. mod. dixe. & in cap. exami-
nata, de iudi. & in cap. ex literis. de reſcript. idemque
dicente Alcia. conſilio 62. num. 1. lib. 6. per l. qui habe-
bat. ff. de exercit. & Crot. conſil. 87. num. 3 & conſilio
301. numero 17. & Felin. in cap. paſtoralis. numero 13.
5 de except. Videtur autem † idem aut ſynonyma eſſe,
vel ſeruare modum, vel formam, vel ordinem agēdi,
vel excipiendi, dummodo competens ſit & ſecun-
dum talem modum, formam, vel ordinē agendi con
formem ſententiam iudex proferre valeat ſecundum
gl. in ver. iuxta ratam, in ca. conſtitutus. de reli. domi.
per cap. qualiter & quando. il 2. de accuſa. & c. licet. el
6 ſecundo. de ſimo. quia † ſententia non teneret quan-
tumcunque iuſta ex cauſa, niſi etiam eſſet iuſta ex mo-
do & ordine iudiciario ſeruato, vt per Anto. de Butr.
numero decimoquinto, & clarius per Abb. numero
decimo, in capitulo vniuerſitatis, de ſentent. excom-
municatio.

Vnde talis eſt hæc noſtra ſpecies & propoſita ma-
teria, quòd in ea non habet locum, ſed temperanda
7 eſt illa communis † regula, quæ eſt quòd nō curamus
de modo, dummodo habeamus effectū, de qua lon-
gè tractare habui ſupra lib. primo, interpret. ſecunda,
8 dubit. & ſolu. vlt. & poſui in fin. fallentiam, quòd † cu-
rare & attēdere debemus modum iudiciarium, quòd
ritè & rectè proceſſerit, vt ſequi & attendi poſsit effe-
ctus iuſtæ ſententiæ, vt egregie declarat Abb. in dict.
cap. vniuerſitatis. ſub num. 10. de ſentent. excommu.
9 † modus enim & ordo agendi non ritè recteque ſer-
uatus reddit ipſo iure ſententiam nullam, quæ ſic nul
la non eſt prolata ex iniuſta cauſa, tradit Abb. in cap.
cum olim. columna fin. numero 27. de ſentent. & re
10 iudic. & facit, quòd talis † ſententia nulla ex inepto
modo agendi, intelligo, ex inepto proceſſu, non po-
teſt per iudicem appellationis reformando valida
proferri, ſed nulla, & proceſſus nullus pronunciari
debet reſeruando ius aptè agendi, Alexand. conſilio
53. numero 14. & ſequen lib. 9. concedit Afflict. deciſ.
262. numero ſeptimo, Bald. conſilio 298. præmitten-
11 dum eſt, in fin. lib. 3. ita † eſt communis opin. per Hie-
ron. Cagnol. in l. ſecunda, numero 148. C. de reſcind.
vendit. hæc duo dicta referendo probat Vant. Arimi-
nen. tract. de nullit. tit. de nullit. ſent. ex defe. proceſ.
num. 1. 7. vbi propriè per tot. illum tit. diſcutit conue-
12 nientia ſpeciei noſtræ, quæ ſint † de modo aptè agen-
di & de ordine iudiciario ſubſtantiali, quo quidē non
13 ſeruato ſententia prolata redditur nulla, vocātur † hi
ſanè termini ſubſtantiales, de quibus ibi per eum, vt
de libelli oblatione, nu. 18. de citatione nu. 27. de lit.
conteſt. nu. 28. de iuramēto calumniæ nu. 29. & de a-
lijs nu. 30. 37. 40. 42. 45. & per Veſtr. in pract. Rom. lib.
5. & aliqua per Marant. in ſpecul. iudi. 4. par princi.
16. diſtinct.

Nunc itaque iudiciarijs terminis, ſubſtantialibus
alijs omiſsis inſtando ſolum ſuper modum agendi
quoad petitionem & electionem remediorum quæ
magis competere videantur pro conſequendis reli-
ctis in aliqua vltima voluntate videre oportet quid
14 † petendum veniat ex ipſa vltima voluntate. An pri-
mo hæreditas. An ſecundo fideicommiſſum vniuer-
ſale. An tertiò legatum vel fideicommiſſum particula
re. An & quartò quid aliud debitum dandum, vel fa-
ciendum voluntate teſtatoris.

15 Quoad primum vbi † hæreditas ſit petenda dicen-
dum eſt, quòd hæres qui eam petiturus eſt hæredita-
tem ex duplici via, quæ ſibi competeret agēdi, & poſ-
ſeſſorij & petitorij paſsim debere adhortatur eligere
viam poſſeſſorij, poſſeſsioniſque adipiſcendæ, vt l. is
qui deſtinauit. ff. de rei vend. ibi hac ratione aſcripta,
quia longè commodius eſt, ipſum poſsidere, & ad-
uerſarium ad onera petitoris compellere, quàm alio
poſsiden-

16 Poſsidente petere, in hoc enim notum eſt verti †commodum poſsidendi, quòd actore non probante rem eſſe ſuam, vel vbi vtriuſq; partis iura ſunt obſcura contra petitorem profertur ſententia. §. commodũ. inſtit. de interd. & ibi per Ang. Aret. & Dec. conſ. 424. num.
17 2. †de alijs commodis poſſeſsionis & enumeratis vſq; ad 12. per ſua iura probatis à Ripa in c. ſæpe. colum. 1. & ſeq. de reſtit. ſpol. & c. prope infinita ſunt poſſeſsionis iuſtæ commoda ex pluribus allegatis inquit Hieron. Cagno. in l. in pari cauſa. num. 2. 3. de reg. iur. & de alijs enumerantibus talia commoda, & de prouerbio vulg. beati poſsidentes. per Contar. in ſua repeti. l. primæ. C. ſi de momen. poſſeſ. in prima ratione decidendi nu. 32. & ſeq. verum vt à facilioribus incipere poſ-
18 ſit. †Nam quiſquis ſciat duplex eſſe poſſeſſorium, vnum ſummarium, de facili & citiùs expediendum, & alterum plenarium, matura & plena cognitione determinandum ex Bald. col. pen. num. 9. & ſeq. & Caſtr. colum. 1. nu. 2. 3. in l. ordinarij. C. de rei vend. probant Hiero. Cagno. in dict. l. in pari cauſa. num. 6. Plot. tract. de in lit. iur. §. 3. num. 33. Ioſeph. Aſsiſien. Peruſ. deciſ. 20. nu. 1. Roland. à Val. conſ. 8. num. 16. & ſeq. lib. 4. de vtroq; quale ſit tam in agitando, quàm in definiendo his in locis doct. latè tradunt.

19 Illud ergo †ſummarium poſſeſſorium facilius tunc competere hæredi dignoſcitur, quando habet hæres ipſe teſtamentum non abolitum, non cancellatum, & non in aliqua ſui parte vitiatum, vel in ſcriptis, vel nuncupatiuum in ſcriptis per notarium redactum, vel in depoſitionib. legitimi numeri teſtium coram competente iudice examinatorum in ſcripturam redactis, & alius vel vt hæres ab inteſtato, vel vt fideicõmiſſarius ex teſtamentis anteceſſorum defuncti contendat ſe velle ſtare vel eſſe immittendum in poſſeſſionem bonorum defuncti, & tantundem ipſe hæres vigore talis teſtamenti, in quo inſtitutus eſt hæres petat, & contendat, ſe fore immittendũ vel confirmandum in poſſeſsione eorundem bonorum defuncti, his itaque de poſſeſsione diſceptantibus in facto iudex inſpecto tali teſtamento, & ſummatim cognito de morte teſtatoris, & de bonis per teſtatorem poſſeſſis tempore ſuæ mortis procliuior & facilior eſſe debet in poſſeſsionem bonorum eorundem mittendo ipſum hæredem reſeruatis iuribus, ſi quæ competant aduerſario in plenario poſſeſſorio, vel petitorio, vt de his eſt vulg. text. in l. fin. C. de edi. di. Adr. tollen. & ibi gl. & doct. Antiqui & Moder. diffuſiſsimè & Alexan. conſ. 101. col. fin. lib. 5. Dec. conſ. 424. colum. 2. & ſeq. conſ. 467. colum. pen. & fin. Pariſ. conſ. 54. col. 1. lib. 3. Iaſ. conſ. 146. colum. 1. & ſeq. lib. 4. vbi contra prætenſos fideicommiſſarios Bero. conſ. 43. num. 47. libro 3.
20 vbi †poſſeſſorium, de quo in d. l. fi. ſummariſsimum appellat, in quo ſufficiunt ſemiplenæ probationes, idem d. Peruſ. deciſ. 20. nume. 2. & ſeq. quia poſſeſſorij huius ſummarij d. l. fi. poſt Modern. diligentiſsimam per 106. q. curam examinandi adhibuit Menoch. ſuo tract. de adipiſc. poſſeſ. remed. 4. noſtrum ideo interpretem cum occurrerit de hoc vlterius dubitari ad d. remed. 4. remitto, & ad Contard. circa aliqua de d. l. fin. in d. ſua repet. ſuper l. 1. ver. ampliationes vel quaſi. num. 96. & ſeq. C. ſi de mom. poſſeſ. ad Bero. conſil. 54. per tot. & cum ſeq. vſque ad conſilium 60. lib. 2. & conſ. 62. num. 17. & ſeq. lib. 3. & in q. 44. ad Rimi. Iun. conſ. 69. & conſ. 269. ad Ruin. conſ. 164. in fin. lib. 2. &
21 conſ. 28. colum. 1. lib. 5. †vbi pro bonis poſſeſsis confirmari, & pro non poſſeſsis immitti in poſſeſsionem petendum tradit & ad Achil. Mirand. ſuo tracta. de adipiſ. poſſ. num. 1. cum ſeq. pluribus ad Nat. conſil. 654.
22 nume. 4. & ſeq. vbi quòd †credatur nuncio hæredem ponenti in poſſeſsionem de bonis per defunctũ poſſeſsis tempore eius mortis, idem vltra alleg. per eum tenet Alexand. d. conſil. 101. colum. fin. ver. nec etiam eſt neceſſe, lib. 5. ad Cephal. conſil. 387. nume. 7. & ſeq. ad Rolan. à Val. conſi. 2. num. 6. & ſeq. conſi. 78. col. 2. lib. 3. & ad Tiraq. le mort ſaiſit, præcipuè in declarationibus 6. par. quibus in locis habentur omnium dubitationum ſolutiones, quæ contingere poſſunt circa materiam poſſeſſorij: ex d. l. fi. de edi. diu. Adr. toll.

23 Alterum eſt poſſeſſorium †plenariũ, ad quod magis expedit hæredem confugere cum viderit ſummarium executiuum ſibi non competere, illud eſt †in-
24 terdictum quorum bonorum, quod quidem fore intentandum potius, quàm petitionem hæreditatis, conſultus reſpondit Bello. conſ. 35. nu. 2. & ſequent. & Corn. conſi. 1. in fin. lib. 3. & quòd facilius, & melius, ac vtilius eſt ipſa petitione hæreditatis, vt ibi ſub nu. 5. & 9. & Coz. conſil. 50. colum. 1. ſub num. 5. dicit &
25 Alber. in l. fin. ad ſi. C. qui admit. †facilitas enim & vtilitas cognoſcitur ex differentijs inter poſſeſſorium quorum bonorum, & petitionē hæreditatis, tendentibus ad faciliorem & celeriorem expeditionem pro dicto poſſeſſorio, quàm pro hęreditatis petitione tra-
26 ditis per Bart. in l. 1. num. 4. ff. quorum bonorum †vbi de differentia in modo libellandi, ſententiandi, & probandi, & plenius in l. 1. num. 7. & ſequen. C. eo. vbi de
27 †maiore vtilitate quæ ſit in hoc poſſeſſorio dicit eam eſſe, quæ eſt in modo probandi, quòd ſufficiant ſemiplenæ, vel præſumptiuæ probationes, in hæreditatis verò petitione requirantur veræ & liquidæ probationes ratione aſsignata ibi nume. 10. quia iſta cauſa eſt modici præiudicij, cùm veniat retractanda in petitorio, & hac ratione moti plures ſequuntur hanc Barto. opinion. aſſerentes eam eſſe communem allega. per Bero. conſi. 43. num. 46. lib. 3 per Pedemon. deciſ. 99. nume. 37. per Contard. in d. repet. l. 1. C. ſi de momen. poſſ. in prima ratione decidēdi, num. 9. per Achil. Mi-
28 rand. ſuo tract. quor. bon. num. 487. †At econtrà quia iſta cauſa poſſeſſoria reputatur magni præiudicij ex magno commodo quod affert poſſeſſori, vt §. commodum. inſtit. de interd. requiri ex parte actoris plenam probationem, tenet Bart. in verſ. ſummariè. col. 2. ver. ſi verò nõ ita fauorabiles, in extra. ad reprimendum, per gl. in ver. filium. in d. l. 1. C. quor. bon. & ibi Salyc. ſub num. 9. ſequens Iac. Butr. quòd debet bene probari, & quòd Bart. in d. ver. ſummariè. corrigat d. primam doctr. dicit & ſequitur Aret. in c. veniens. el
29 2. col. 8. & ſeq. nu. 16. ſed iſta ratio de reſti. †ita eſſe magis commu. opin. ſeruandam in iudicando & conſulendo firmat Alex. conſ. 139. in fin. lib. 6. quod verius credit Rip. in l. 2. num. 9. ff. quor. bon. in l. ſi conſtante. num. 17. ſolut. matr. idem Rolan. à Val. conſ. 50. num. 16. lib. 2. idem & alios allegando tenet Hier. Gabr. Eugub. conſ. 31. num. 6. idem & Plot. tract. de in lit. iur. §. 3. num. 35. comprobat Menoch. tract. de recup. poſſ. remed. 11. num. 408. 413. & tract. de adipiſ. poſſ. remed. 1. nu. 96. poſteriorem hanc opin. ſequutus ſum conſil. 114. num. 25. lib. 1. & ſemper tenendam arbitror, quotieſcunque maximè apparet reum conuentum feciſſe omnes defenſiones recipientes omne ius ſuũ quod in quocunque iudicio deducere, allegare, & probare poſſet, & deniquein petitorio vel alio iudicio deducere & probare aliud non poſſet, ſecus autem eſſet, ſi

non fuiſſet admiſſus ad probandum reſpicientia petitorium, aut alia iura ſua, & iudex arbitrari poteſt remanere ſalua iura ipſius rei conuenti in alio iudicio, quia tunc militaret ratio de modico præiudicio rei conuenti reuidendo aptius & competentius in alio iudicio, ideo ſtari poſſet priori opin. de ſemiplena probatione admittenda pro actore, ita videtur eſſe de mente doct. hanc priorem opin. tenentium, & aliquorum etiam poſteriorum approbantium, vt videre eſt ex alleg. per Miran. d. ſuo tract. quor. bo. nume. 488. & ſequen. & per Contard. in d. l. rati. decidendi. num. 10. & ſeq. vbi num. 25. concludendo ſibi videtur & bene de hac contrarietate doct. totum eſſe remittendum arbitrio iudicis, qui pro modo præiudicij rei cõuenti regulare, & æqualificare habeat actoris probationem, ſcilicet plenam pleno præiudicio, ſemiplenam pro modico, vt hoc etiam dicendum eſt ſecundum communem regulam arbit. iud. circa probati. l. 3. & tu magis. l. ob carmen. §. fin. ff. de teſt. c. ex lite. & ibi Anton. de Butr. in 6. no. de probat. Dec. conſ. 463. in fin. conſi. 510. num. 1. cum ſimil. per Menoch. de arbi. iudi. caſ. 90. libro 2. videtur in ſpecie text. in dict. l. prima. ibi iudicibus, quibus ſuper ea re, &c. C. quorum bon.

30 Vbi autem † ſemiplena probatio admittenda foret, animaduertere oportet, ſi pro parte rei conuenti. vel paritate probationis, vel alijs indicijs confunderetur illa ſemiplena probatio actor non obtineret, Bald. ſub num. 4. verſ. vltimo noto Dec. nume. 16. in l.
31 qui accuſare. C. de eden. Plot. d. §. 3. num. 43. in fi. † & ſi pro parte actoris fuerit articulatum, & probatum illum teſtem probãtem & facientem d. ſemiplen. im eſſe bonæ conditionis, & famæ & omni exceptione maiorem, vt probari requiritur pro habenda probatione ab vno teſte, aliàs probatio talis non ſufficeret, Beninten. deciſ. 62. num. 14. 15. refert & ſequitur Contard. in d. l. ratione decidendi, nume. 29. 30. Miran. d.
32 tract. quor. bo. numer. 497. videtur † tamen ſufficere præſumptio iuris, quæ eſt, quòd teſtis præſumitur idoneus, & omni exceptione mali hoc ſibi ſemper placuiſſe dicit Curt. tract. de teſt. conſil. 34. & ſequen. numer. 75. hoc generale eſt per Alc. tract. de præſumpt.
33 reg. 3. præſum. 3. in princ. † & eſt commun. opinio. ibi additi. in teſte ſentit Socin. iun. conſil. 189. numer. 32. libr. 2.

34 Ex hoc quoque conſtat magis expedire eligere & intentare † interdictum quor. bo. quàm petitionem hæred. quòd à ſententia lata in iudicio petit. hæred. datur appellatio, quæ non datur à ſententia lata in illo interdicto quorum bono. probant Cyn. in dict. l. prima, & ibi Bartol. Alber. & Saly. in fin. C. quorum bonorum, ea ratione quòd ſit quæſtio quodammodo de momentanea poſſeſſione per dict. l. primam, C. ſi de momen. poſſeſ. & Pedemon. deciſ. 25. num. 9.
35 & num. 19. & deciſ. ſequent. tamen † appellatio non impedit executionem ſententiæ, vt ſonare videntur verba text. in d. l. prima, ſi de moment. poſſeſſ. ibi tamen lata ſententia ſortitur effectum, & per Gualden.
36 de arte teſt. titu. vlti. cau. vlt. num. 7. in fin. quod procedit maximè de iure ciuili, & quando reus poteſt in alio iudicio de iuribus ſuis experiri, vt latè per Deci. conſil. 28. † & in interdicto quorum bonorum ex teſtamento non abolito, & in aliqua ſui parte non viciato, & ſi haberet ſe probaturum eſſe ſe hæredem nõ mixtum ſed merum poſſeſſorium tamen eſſet, & non datur appellatio, Bero. conſil. 111. num. 6. libr. 3. etiam de iure canonico in poſſeſſorio adipiſcendæ per cap. fin. §. de poſſeſſione. 2. quæſt. 6. & ibi Arch. Gemini. & Turrecrem. probant & Bero. in quæſt. 44. ſub nume. 3. Beninten. deciſ. 17. num. 5. & deciſ. 79. num. 6. ſtante maximè Egidiana conſtitutione appellationem impediente in poſſeſſorijs, vt in deciſ. Peruſ. 20. num. 21. ita paſsim vidi obſeruari in terris etiam mediatè ſub-
37 iectis eccleſiæ † in poſſeſſorijs ſummarijs adipiſcendæ appellationem non admitti ad effectum executionis ſuſpenſiuum, ſed ad effectũ iuriſdictionis deuolutiuum tantum, vt per Afflict. deciſ. 269. nume. 3. 4. dict. Pedemon. deciſ. 25. nume. 19. & deciſ. ſequent. nume. 12. in terminis noſtris, ſic conciliantur iura canonica & ciuilia ſecundum Rebuf. vbi latè de ſent. executo. art. 5. glo. 3. nume. 5. præce. & ſequent. tom. 1. licet ſuper hoc multi multa loquantur in locis relatis per Menoch. de adipiſc. poſſeſſ. remed. 1. in fin. Gabr. Eugub. conſil. 35. in princip. Roland. à Vall. conſil. 77. nume. 14. 15. libr. 2. per Mirandu. ſuo tract. de adipiſc.
38 poſſeſ. num. 331. & ſequent. † Admittendam quidem eſſet appellatio etiam de iure canonico, quando appellans aſsignaret in appellatione cauſam manifeſti & notorij grauaminis, vt per Inno. in cap. paſtoralis, colum. 2. de offic. delegat. & clarè per Bald. conſilio 141. præmiſsis verbis, colum. pen. lib. 1. conſil. 203. pronunciatum fuit, libro 4. Roman. conſil. 324. in propoſita conſultatione. ver. cauſa verò rationabili, & Tiraqu. le mort ſaiſit. in 6. declaratione. num. 2. 6. par. Gabri. Eugub. conſil. 44. num. 15. Mirand. dict. tract. de adipiſcen. poſſeſ. num. 345. cum ſimilibus latè recenſitis per Contard. in dict. repet. l. 1. ſi de moment. poſſeſ. in 1. q. & in 9. limit.

39 Quamuis † interdictum quorum bonorum non dari ſicut petitionem hæreditatis contra tit. poſsidentem velint Barto. & alij in d. l. 1. C. quorum bon. dico tamen illud dari, & ſicut petitionem hæreditatis etiam contra titulo poſsidentem, quando titulus apparet acquiſit⁹ poſt mortem teſtatoris ab eo, qui eodem remedio quorum bo. conueniri potuiſſet, per ea quæ latè ſcripſi in præceden. dubit. ver. ſin autem titulo poſsideat, reliqua autem ad hoc interdictũ pertinentia videantur in locis ſup. alle.

Cum denique deliberatum fuerit non expedire aliquod poſſeſſorium remedium intentare pro obtinenda hæreditate ex teſtamento relicta, deuenien-
40 dum ſupereſt † ad petitorium iudicium, id eſt, ad petitionem hæreditatis ex teſtamento breuiter ne fruſtra experiatur, requiſita patent ex notis titu. ff. & C. de pet. hæred. ex vulg. pract. Papien. in for. libelli, quo petitur hæreditas ex teſtamento ex Mirandul. ſuo tracta. de petitio. hæred. prius ex ſpecul. patre practicæ, in titu. de iudi. §. 1. ex Hier. Cag. in l. edita, num. 65. C. de eden.

41 Quoad ſecundum, quando † fideicommiſſum vniuerſale petendum ſit, proculdubio in eligendis remedijs iuris, quibus poſsit tale fideicommiſſum conſequi, illud erit prius in electione, quod ſanè præ cæteris commodius, & magis expeditum reputatur, id namque eſt quod paratum & celerem habet executionem ſecundum Alexand. conſil. 101. viſis omnibus actis, colu. 2. ad princ. lib. 5. dicentem, & eſt magnum commodum habere viam executionis paratæ & expeditæ, per l. minor annis 25. cui fideicommiſſum. ff.
42 de minor. † Remedium autem l. final. C. de edi. diu. Adr. tollen. executiuum eſt ac celerem ſummariam imo ſummarijſsimam habet expeditionem, vt indi-

cant verba dict. l. fina. ibi Iaſ. not. in ſecunda colum. in 5. not. ponunt Menoch. de adipiſcen. poſſeſsio. remed. 4. numero 23. & Bero. conſilio 56. numero 1. numero 9. libro 2. Val. conſilio 78. numero 13. lib. 3. tunc ergo ſummopere expedit fideicommiſſarium hoc re
43 medio dict. l. fi. in iudicio experiri, quia † id ſibi competere communis eſt ſententia docto. quando fideicommiſſarius ipſe ad bona fideicommiſſo ſubiecta ius habet ex reſtitutione ſibi facta verbo vel re per l. reſtituta, & l. facta. in principio. ff. ad Trebellia. vel ex caſibus ſequutis pro ipſa reſtitutione habitis per l. penulti. & ibi not. per gloſſ. Bartol. in fin. & alios. C. eo. & Aret. conſilio 37. ad fin. quibus & perſonis, bonis, conditione fideicommiſsi extrinſecus verificatis iudici. & teſtamento oſtenſo non cancellato, non viciato in aliqua ſui parte vt tradit Barto. in d. l. fi. numero 9. Bald. numero 39. Alexand. numero 7. Caſtr. numero 8. & alij relatis per Menoch. de adipiſce. poſſeſsio. d. remed. 4. numero centeſimo ſexageſimo ſexto, vſque ad numerum ducenteſimum quintum, vbi latè materiam hanc diſcutere & explicare ſategit, & Bero. firmat conſilio 58. numero 1. 5. libro 2. & con-
44 ſilio 47. numero 15. libro. 3. vbi † ſecundo fideicommiſſario dictum remedium dari cenſet ex caſu habitæ reſtitutionis pro facta quoad iurium translationem in fideicommiſſarium, per dict. l. pen. & ibi Barto. in §. 1. in fin. cum concord. per Burſat. Mantu. con-
45 ſil. 89. num. 16. idem videtur dicendum † oſtenſis codicillis ſeparatè à teſtamento factis, vel ex teſtamento dependentibus, qui ſicut teſtamentum, teſtatoris voluntatem continere dicuntur, & quæ omnimodo eſt exequenda per dict. l. fin. quòd fideicommiſſario competat dictum remedium, vt ex mente aliorum bene defendit Menoch. d. 4. remed. nume. 192. & ſeq. aptè per Alexand. in l. ſi legatus, in princ. nume. 4. ff. ad Trebel. ſequitur Burſat Mantu. d. conſ. 88. ſub nume. 13. & ſeq.

46 Idemque dicendum eſt † per fideicommiſſarium fore eligendam viam executiuam quando in loco vigeat ſtatutum de teſtamentis, & fideicommiſsis exequendis. etiam quòd ſit fideicommiſſarius comprehenſus in compendioſa ſubſtitutione, vt tales quaſi omnes hodie ſunt fideicommiſſarij, ex facto reſpondit Socin. conſilio 290. quando præſens conſultatio, colum. ſecunda. ad fina. verſic. cui petitioni, libro ſecundo, ſentit & tunc alia reſtitutione non requiſita Caſtrenſ. in l. reſtituta, in princ. ſub num. 3. ff. ad Trebell. & conſilio 55. bona de quibus agitur, libr. 1. Menoch d. remed. 4. numero 177. vbi de ſtatuto Patauino, & numero 198. 204. & tract. de arbit. iudi. caſ. 256. num. 30.

47 Prædicta intellige † non habere locum circa viam executiuam, quãdo verificationes, quas extrinſecus fieri oporteret, requirerent probationes exigentes longam moram vel altiorem indaginem, quia tunc locus non eſſet tali remedio, quod ſummariam & promptam cognitionem & probationem deſiderat, per Rofr. Azo. & Specul. probat Alber. in dict. l. fina.
48 colum. 5. ſub numero 10. in fin. & in ſpecie † vbi fideicommiſſarius non eſſet nominatus in teſtamento, ſed pro eo, quòd ſit de comprehenſis in fideicommiſſo, opus eſſet probatione deſcendentiæ & coniunctionis perſonarum, quam ideo requirentem altiorem indaginem non procedere in tali iudicio ſummario ſed reſeruari in alio iudicio probat Dec. conſilio 424. numero 19. & conſilio 467. nume. 13. in colum. penult. ver. præterea etiam dato, ſequitur Vall. conſilio 1. numero 73. & ſequen. libro 1. hoc enim ſentiunt doct. cum Bartol. in d. l. fi. numero 9. cum quo alij communiter tranſeunt teſte ibi Fulg. numero 9. & ibid. alij modern. cum miniſterio exprimunt vltra extenſionem inſtrumenti teſtamenti non viciati debere probari reſtitutionem eſſe factam fideicommiſ. vel caſus eueniſſe, quib. ipſo iure dicitur facta reſtitutio, de alio non concedunt poſſe fieri probationes, quinimmo ibi Alber. ſub nume. 10. dicit eſſe dubium in fideicommiſſario ſi expediret fieri probationem de reſtitutione per teſtes, quia præmittitur & exprimit requirere altiorem indaginem, ſed pro eo eſſe æquam opin. ſi de reſtitutione parata eſſet probatio, puta per inſtrumentum inquit Alber. Videt tamen
49 quòd † tale remedium tranſmittitur ad hæredem fideicommiſſarij, vel hæredis ſcripti in teſtamento, Riminal. iun. conſ. 190. num. 35.

50 Quando autem facta † non ſit ſummariè poſſit oſtendi reſtitutio, fideicommiſſario quidem non competere beneficium d. l. fin. Barto. & omnes ibi diſtinguendo volunt, idem Barto. conſil. 91. in q. vertente,
51 numer. 1. † ſic eſt commun. opinio. Paſeth. Ferrarienſ. conſil. 67. nume. 1. Panciról. Regienſ. conſil. 142. num. 9. defendit Menoch. d. remed. 4. numero 166. & ſeq. ſed tunc neceſſarium eſt fideicommiſſarium deuenire ad petitionem hæreditatis fideicommiſſariæ, quæ ſecundum diuerſitatem poſſeſſorum rerũ fideicommiſſo ſubiectarum, diuerſam recipit conceptionem,
52 formulam, & interpretationẽm. † Nam ſi poſſeſſor eſt ipſe hæres grauatus, vel huius grauati hæres ſi quidem conueniri debet actione ex teſtamento. vt reſtituat. l. & ſi ſine ſcriptura, C. ad Trebelli. & ibi Cyn. Bartol. & alij tradunt. & in l. ſi legatus, in princip. ff. eo. Gui. Pap. in quæſt. 303. ad fin. Oldr. conſi. 248. præſuppoſita conſuetudine, ad fin. Caſtr. conſi. 408. quia hi occurrunt, colum. 1. ver. primum ius. libr. 1. vti tale ius acquiritur etiam ignoranti. & Bero. conſi. 191. nume. 2. libr. 3. & tranſmittitur ad hæredem etiam ante factam reſtitutionem verbalem, vt ibi Caſtrenſ. nume. 3. Rimin. iun. conſil. 190. nume. 29. 30 Bero. conſil. 102. num. 28. libr. 2. vbi declarat ſequendo gloſſ. in ver. non competere, in l. fin. ff. de fideicom. hæred. peti. & plenè per ſeptem colum. pro ſuſtinendo & ſaluando libello facto in petendo fideicommiſſo contra grauatum reſtituere tradit Corne. conſil. 18. in pri-
53 mo dub. libr. 3. † ſed tutius eſt aptè & verbis congruis de teſtamento, vel codicillo. de hærede. de fideicommiſſo, & eius die cedente, de fideicommiſſario in narratione & concluſione, ita formare libellum quòd non indigeat tanta diſputatione prout Cornel. fecit pro eo ſaluando. vt de forma talis libelli per pract. Papien. in form. libel. quo agitur ex ſubſtitutione, & Marzar. Vicent. de fideicom. in 3. par. in pri. vbi ſatis confusè loquitur, & prius per Spec. tit. de teſt. §. 1. colum. 2. ver. ex codicill. vbi conſulit actorem nõ proponere actionem, ſed cauſam quod talis reliquit mihi talem rem in ſuo teſtamento, vel codicillo, vt ibi per eũ in d. §. 1. & ſeq. in omni remedio ex vlt. volunt. & propriè per Rui. conſil. 54. num. 7. lib. 4.

54 Si verò † alius non hæres grauatus, vel non hæres hæredis grauati poſsideat aliqua bona de fideicommiſſo vniuerſali, cuius reſtitutio verbo vel re facta non appareat, & caſus nõ euenerit, quo ipſo iure cenſeatur facta reſtitutio iux. not. in l. penult. §. 1. ad Trebell. cum ſine tali reſtit. nullum ius habeat fideicommiſſarius

miſſarius ad bona ipſa, vt ante ſæpius dictum eſt per
d.l.reſtituta.& l.facta.in princ. ff. eo. ideo contra ta-
lem poſſeſſorem actionem non haberet per l.fi. cum
ibi not.ff.de fideicom.hæred.peti.tenet Papien.in d.
for.libel.quo agitur ex ſubſtitutione in gloſſ. in ver.
quodque condemnetis, & Bero.conſil.102. numero
28.lib.2.

Sed oritur dubitatio & magni momenti quomo
do reperiatur res aliqua ex fideicommiſſo penes a-
lium tertium poſſeſſorem ſine alienatione in eum
55 facta per grauatum, & quo remedio poſsit per fidei-
commiſſarium à tali poſſeſſore recuperari, & conſe-
qui, hoc autem euenire videtur ex alienatione per a-
lium quàm per hæredem grauatum facta, & valida
videtur talis alienatio tribuens titulum habilem ad
præſcribendum contra fideicommiſſarium volen-
tem agere poſt euentum conditionis fideicommiſ-
ſi, vt per Caſtrenſ.in l fin.§. ſed quia noſtra, colum.3.
ſub.ver.aduerte tamen ad vnum, & ibi Iaſ.in colum.
fin.verſi.tertio principaliter no.commun. de leg. re-
fert & ſequitur pro bona & vtili limitatione allegan
do Bald.in l.2.ad fin.C.pro empt.& Cyn.in l.fin.nu-
mero 4.in 6.oppo.in qui.caſ.in integrum reſtit.non
56 eſt neceſ.† ideo hac alienatione à tertio facta non ha
bita pro reſtitutione fideicommiſſarium petitione
fideicommiſſariæ hæreditatis, vel rei vend. non poſ-
ſe dictam rem per illum tertium emẽtem poſſeſſam
obtinere firmat Gabr. Eugub. conſilio 46.nume.17.
adde Caſtren.in d.l.facta, in princ.in fi.ff.ad Trebel.
57 idem ſentientem † quòd in non alienatis per hære-
dem, qui etiam non poſsideat dominium in fidei-
commiſſarium non tranſit ſine reſtitutione verbali,
vt ibi à contrario ſenſu. ſed idem Gabr. dict.conſilio
46.conſulendo fideicommiſſario in iſto caſu quo re-
medio faciliori & magis competenti poſsit dictam
rem ſic per tertium poſſeſſam obtinere, multum ſub
58 tilizando, & multa reuoluendo concludit tandem †
ſi alienans fuit hæres grauati poſſe fideicommiſſa-
rium Saluiano interdicto experiri aduerſus poſſeſ-
ſorem qui dimidiam fideicommiſſario tenetur reſti-
tuere, & aliam dimidiam retinere pro legitima &
trebellianica, ſi alienans non fuit hæres grauati de-
bet fideicommiſſarius curare prius ſi verbo fideicom
miſſum reſtituit, vel probare grauatum ſine hærede
deceſsiſſe, tunc poterit agere hoc interdicto nihilo
retento per poſſeſſorem ratione legitimę & trebel.fi-
lij grauati, vt ibi per eum ad fi.

59 At mihi talis conſilij concluſio † nequaquam pla-
cet. abſit nedum ſtudium, ſed etiam cogitatum mi-
nimum contradicendi, quia puto aliter eſſe verita-
tem ſimulque dubitationem propoſitam diſſoluen-
do. Primum equidem video, quòd licet Barto. in l.1.
60 ff.de Salui.interd.& in l.1.C.eo.teneat † Saluianum
interdictum dari cuilibet creditori, & pro alijs rebus
quàm coloni, & ſimpliciter ſequuntur Alexand.con
ſilio 185.numero 4.libro 6.Ange. Aret. in §.item Ser-
uiana colum.6.ver. vnum addas.inſtit. de actio. Ri-
pa in rubric.numero decimonono.ff.de pignor.Ne-
guſan.tract.de pigno.3.memb.8.par.princip.nume.
19.Roland. à Vall. conſilio decimoquarto, numero
61 ſecundo, conſilio 79.numero 39.libr.primo. † Nihil-
ominus contrarium, quòd ſcilicet tantum locatori
contra conductorem debitorem mercedis pro rebus
ipſius conductoris inuectis in re conducta datur Sal
uianum interdictum, & vtile contra emptorem re-
rum inuectarum, & non extenditur ad alios debito-
res ſentiunt gloſſ.in dict.l.prima. C.de preca. & Sal-
uian.interdict.in ver.debitor, dum exponit idemq;
conductor, & in l.1.in fina.ff.eo. & Albert.& Bald.in
dict.l.1.C.eo.& ibi expreſsè Saly.numero 3.& Fulg.
numero 2.aliorumque dicta, rationes, & verba ipſa-
rum legum amplè recenſendo defendit, & in ſpecie
62 tale † Saluianum interdictum legatarijs & fideicom
miſſarijs non poſſe dari tenet Franc. Sarmi. tract. de
reddi.eccleſ.part.3.ca.ſecundo, poſt numerum 17.&
car.131.ac firmiter comprobando ex antiquorum &
fere omnium opin. ita tenet credens hanc opin. eſſe
veriorem, & in iudicijs obſeruandam, Menoch. de
adipiſcen.poſſeſ.remed.3. in quæſt.3. numero 23.vbi
63 & numero 31. & ſequent.in terminis probat † lega-
tarijs & fideicommiſſarijs præter rei vendicationem
& hypothecariam nullũ interdictum vel auxilium
certum & ordinarium ad adipiſcendam poſſeſsio-
nem rei legatæ vel fideicommiſſæ proditum eſſe, ita-
64 que veriſsimum credo præſertim † de Saluiano in-
terdicto, quod ſane non dari niſi locatoribus, & ad-
uerſus conductores nimis aperta ſunt verba legum,
titu ff. & C.eo. dictam autem opin.Bartol.& ſequa-
cium eorum ſaltem auctoritate poſſet forſan admit-
ti pro alijs creditoribus quàm legatarijs & fideicom
miſſarijs ex rationum diuerſitate aſsignata per Sar-
mi.& Menoch.in locis alleg.

65 Minus tali † Saluiano interdicto fideicommiſſa-
rius poſſet experiri aduerſus poſſeſſorem, ſi alienans
fuit hæres grauati, quia ex tali alienatione habita
pro reſtitutione etiam ab hærede grauati agere poſ-
ſet petitione fideicommiſſariæ hæreditatis, probat &
rectè ipſe Gabr.Eugub.conſilio quadrageſimoquin-
to, numero 9.10.per dict.l.fin. §. ſin autem ſub condi
tione, & ibi docto.commun.de lega.& Rui.dict.con
66 ſilio 54.ad numeum 7.libr.ſecundo, † valet enim re-
ſtitutio facta ab hærede grauati.l.quamuis.§.primo,
& l.ſi eum.§.ſi quis rogatus.ff.ad Trebell. & ſic quid
aliud factum importans ipſam reſtitutionem, prout
importat effectum reſtitutionis ipſa alienatio per
67 not.in l.penult.§.primo.C. eo. † ſi verò alienans non
fuit hæres grauati, quod infertur actore vel curante
obtinere reſtitutionem verbalem, vel probante gra-
uatum deceſsiſſe ſine hęrede, illo met interdicto poſ-
ſe agi pariter non procedit, cum verum ſit vtroque
68 caſu † fideicommiſſario remedium ordinarium, &
rei vẽdicationis, & hypothecariæ dari, per l.primam.
commun.de leg.& non ſalui.interdictum. vt modo
69 probatum eſt, ſic quoad † hypothecariam aſſentior
cum Gabr.Eugub. dict. conſilio 46.eam competere
fideicommi.aduerſus quemlibet poſſeſſorem rei ſub
iectę fideicommiſſo etiam vniuerſali, vt etiam tenet
Alciat. conſilio 110. ſubſtitutione fideicommiſſaria
ad numerum octauum, libr. 9.ſentit Corn.conſ.308.
col.2.& in fi.lib.3.

Vnde propoſitæ dubitationis ſolutionem inferen
do dicendum eſt, quòd licet verba text.in l. fin.§.ſin
autem ſub conditione, commun.de legat. & gloſ.in
dict.l. penult.§. primo, C.ad Trebell.& in l.Marcel-
lus.§.res quæ.ff.eo.& ibi doct.hoc dictum, vel propo
70 ſitionem iſtam contineant, quòd † bona fideicom-
miſſo conditionali vel puro ſubiecta pendente con-
ditione vendita vel alienata per hæredem grauatum
poſsint à fideicommiſſario vendicari alia reſtitutio-
ne verbali non requiſita, hanc tamen exprimunt &
aſsignant rationem, quia illa deſinunt eſſe hæredis,
& ſic non prodeſſet reſtitutio, ſed in alijs quæ habet

adhuc debet fieri, dicit glo. in ver. poſſe transferre, in fin in dict. l. fin §. ſed quia, idem dicit gloſ. in ver. ſed celebrata in fin. in dict. §. ſin autem ſub conditione, cum in eis non poſsit fieri reſtitutio, dicit glo. in ver. res quæ, in dict. §. res quæ, quia rogatus nihil iuris habet in rebus illis quod concedere poſsit, dicit gloſ. in ver. ipſo iure in dict. l. penult. §. primo, C. ad Trebell. & in his locis docto. omnes rationem iſtam addunt
71 quòd † in alienatis non requiritur reſtitutio fieri ab hærede, quia eam non poteſt facere qua ſe priuauit alienando, hæc igitur ratio impoſsibilitatis magis inſpicienda & attendenda eſt, quàm dictum vel verba, vt per Barto. in l. 1 in princ. in fi. ff. de legi. tuto. per l. cum pater. §. dulciſsimis, de legat. 2. & capit præter-
72 ea, extra de verb. ſignific. ita † quomodocunque res fideicommiſſa non reperiatur penes grauatum, vel quòd hæres vel quòd alius eam alienauit videtur ea poſſe vendicari per fideicommiſſarium ſine alia reſtitutione, quam grauatus nõ poteſt facere de re quam
73 non habet. quia † ratio generalis ampliat & declarat dictum. l. regula. §. ſi quis. ff. de iur. & fact. ignoran. l. pater filium. §. fundum, de legat. tertio, & ibi Bartol. cum ſimil. per Aymo. conſil. 227. colum. 2. cum & dictum ex verbo generali alienationis conueniat omnimodo quo abdicauit hæres grauatus à ſe relictam rem alij reſtituendam, vt l. alienationis verbum, de verb. ſignifica. & l. 1. §. ſanè quæſtionis. ff. ſi quis omiſ.
74 ca. teſta. vbi † paria ſunt non incipere de re, & deſinere poſsidere. vtroque enim modo res habetur pro derelicta & vterque modus ergo videtur affirmatus Felyn. in capit. non ne. colum. prima, ver. fallit quarto, de præſumpt. & ſic incidit in cauſas & titulos alienationum per gloſ. & Barto. in rubr. ff. pro derelic. facit text. in auct. de reſtitut. conſtitutio noua. §. nobis ergo rectè ibi, non enim concedimus, qui rogatus eſt, etiam donationibus vti aliquibus. firma ergo
75 remanet concluſio † reſtitutionem haberi pro facta fideicommiſſario ex eo. quòd de re fideicommiſſo ſubiecta penes alium tertium exiſtente per grauatum non poteſt fieri reſtitutio ipſa, & ab hac concluſione non diſſentit Caſt. in d. l. fin. §. ſed quia, colum. 3. com. de leg. etiam ſi res fideicommiſſaria reperiatur alienata penitus per extraneum, dum loquitur ex tali titulo dari præſcriptionem lõgi temporis, per quam etiam grauatus dicitur alienare d. l. alienationis verbum, & de illo qui agere potuit, aliàs ſecus di-
76 cit Caſtrenſ. † & ſic fideicommiſſarium potuiſſe agere titulo illo alienationis non obſtante & reſoluto purificata conditione fideicommiſsi, quod nempe ſit ſubintellecta ſibi reſtitutione facta per dictas rationes, vt reſpondit. licet non ita clarè Ruin. conſilio 54. ad fin. lib. 4. in alienatione facta per extraneum conſuluit Ioan. de Ana. conſil. 13. viſis quæ in proceſſu ſentit Cephal. conſi. 215. ſub num. 27. & Rui. d. conſil. 54. in fin. ita tenendum eſt, ne fideicommiſſarius decept⁹ remaneat. l. illeà quo. §. ſed quid ſi fideicommiſ. ff. ad Trebel. & ne quod tale factum ſit interueniens fideicom. l. Titius, in princ. ff. eo. & d. §. nobis er-
77 go rectè. Dummodo † hæres dolo non deſierit poſſidere, quia pro poſſeſſore poſſet conueniri. vt rei extimationem ſoluat cum intereſſe, ſi rem ipſam reſtituere non potuerit, Menoch. de adipiſc. poſ. num. 65. remed. 1. vel quòd fideicõmiſſario agere ita neceſſario conceditur in ſubſidium, vt eſſe veriorẽ conſiderationem illius text. putat Caſtrenſ. in l. planè. 2. §. qui rogatus, ad fin. quam legit ſub. l. ſi fundum per fideicommiſſum, de lega. prim.

Verumtamen ambiguitas omnis vt tollatur iuris fideicommiſſarij vniuerſalis agere volẽtis ad res particulares per alios poſſeſſas, quæ non apparent ex-
78 preſsè alienata ab hærede grauato † magis cautum & conſultum videtur fideicommiſſario, vt inueniat hæredem grauati, & aduerſus eum prius agat actione ex teſtamento pro obtinenda reſtitutione hæreditatis ex ſenatuſconſulto Trebelliano ſaltem verbali, quam facere debet per dict. l. reſtituta, in princi. & l. poſtulante. §. ſed & in huiuſmodi. ff. ad Trebellia. ibi deſiderio verbotenus mihi reſtitui hæreditatem, & quæ neceſſaria videtur, vt ſingulæ res efficiantur fideicõmiſſarij, ſicut fiunt hæredis per aditionem hæreditatis. l. legatum, de lega. 2. tradit Fulgo. in dict. l. penult. §. cum autem, ſub num. 2. C. ad Trebel. Caſtr. & Alexan. in d. l. reſtituta, in princ. Salyc. in d. l. fin. §. ſin autem ſub conditione, colum. 1. verſ. quarto dicit gloſ. commun. de lega. & Bero. conſil. 102. nume. 28.
79 libr. 2. † ſi verò non inueniatur hæres aliquis hæredis grauati, vt ante dictum eſt per ſolemnem diſcuſſionem, vel per proclamata, vt volunt Bart. Bald. & alij in d. §. cum autem Aret conſi. 37. colum. fin. Menoch. de adipiſ. poſſeſ. remed. 4. num. 202. Neuiza. conſilio 33. nume. 15. tunc & in ipſum fideicommiſſarium iura tranſeunt abſque alia reſtitutione per text. in d. §. cum autem, in d. locis pariter doct. firmant. Quibus
80 in facto ſic inuentis & procedentibus † libellus pro fideicommiſſario formatur clara & breui narratione, de teſtamento de iure, & de poſſeſsione teſtatoris, de inſtit. hæredis, de aditione hæreditatis, de ſubſtitutionibus, de caſu ſubſtitutionis verificatæ, de iurium tranſlatione in fideicommiſſarium ſuperſtitẽ, de hypothecaria legali, de re certa petita fideicommiſſo ſubiecta poſſeſſa per reum conuentum, & ſibi debita, quo verbo demonſtratur hypothecaria intentata ſuper eadem re relicta, Cyn. in l. 1. num. 1. commun. de leg. & ibi Alber. ſub num. 5. glo. & Barto. in l. 3. C. de hæred. action. & congrua concluſione cum clauſulis libellarijs proficuis iuxta communem formam per pract. Papien. Marza. in locis ante allegat. Caſtrenſ. conſil. 94. clarum eſt in iure, in fi. lib. 2. Neuiz. conſil. 33. num. 12. ponendo in libello tenorem teſtamenti in parte maximè fideicommiſsi petiti, per modum aſſertionis, & non limitationis vt non cogatur prius exhibere reo niſi in termino probatorio meritorum, iuxta commun. doctr. Barto. in l. edita, num. 29. C. de eden. per Ruin. conſilio 122. colum. fin. lib. 2. & de clauſulis libellarijs diffuſè per Socin. in cap. 2. num. 85. & ſequen. de libell. obla. & Iaſo in §. omnium, num. 139. cum ſeq. inſti. de acti.

81 Quo ad tertium cum ſit petendum † legatum vel fideicommiſſum particulare iuris certi legatario cõpetere tres actiones. ſ. actionem perſonalem ex teſtamento rei vendicationem, & hypothecariam, ſed diuerſimodè, vt rei legatæ natura congruit per l. 1. commun. de legat. ibi declarant Cyn. colum. 2. num. 1. & ſequent. Barto. num. 1. Salyc. num. 5. Alber. colum. 2. Caſtrenſ. circa princip. Fulg. num. 2. Iaſ. colum. 2. verſ. nota iſtam. l. Specu. titu. de act. & peti. hæred. §. ſequitur. column. 8. ver. illud vero no. dignum, Ang. Aret. tract. de teſta. gloſ. 21. num. 5. Bartol. in l. 1. num. 2. & ibi cæteri modern. de leg. primo, vt enim dubitationi propoſitæ ſolutio detur ſecundum Cyn. numero quarto, & Albert. in dicta l. prima, numero tertio,
82 commun. de legibus, num quid † legatarius poſ-

ſit ſem-

ſit ſemper ex iſtis actionib. quam velit eligere, cum
omnino debeat eligere l. cum filius. §. varijs, de legat.
2. vbi not. eſt text. de ratione plurium actionum lega
tarijs datarum à lege, ea eſt. i. fauore vltimarum vo-
luntatum exequendarum, vt amplior & clarior ſit ea
rum agendi facultas, repetit & text. hæc ſimilia tra-
dens in §. noſtra conſtitutio. inſti. de lega. reſponden
83 dum namque eſt † naturam & qualitatem rerum le-
84 gatarum accuratè inſpiciendam fore † ſi legata ſit
quantitas in genere, veluti 10. ducatos, legatario cō-
petit actio perſonalis contra hæredem ex teſtamen-
85 to. & hypothecaria & non rei vendicatio † ſi quanti-
tas legata ſit in ſpecie, vt pecunia, quam habet in tali
bancho vel in capſa, tunc etiam competit rei vendi-
catio. l. planè vbi. §. ſed hoc ita, & l. ſed & ſi certos. de
86 legat. primo † ſi relicta ſit ſpecies ſimpliciter in gene-
re, puta bos, vel equus competit actio ex teſtamento
87 & hypothecaria † ſi non ſimpliciter ſed optionem le-
gat, quæ facta competit rei vendicatio. l. 2. & 3. de op.
88 leg. † ſi legata ſit ſpecies corporalis, puta domus, fun-
dus & ſit teſtatoris, competunt dictæ tres actiones,
tunc actio perſonalis poteſt concurrere cum reali, vt
res legata actualiter tradatur legatario, & iſtum eſſe
tutiſsimum modum libellandi auctoritate glo in d.
§. noſtra conſtitutio. & plurium allega. dicit Alex. in
d. l. 1. num. 31. de legat. 1. Pedemon. deciſ. 35. nume. 6.
vel ſit communis cum teſtatore & hærede, pro parte
teſtatoris competit rei vendicatio. pro parte hæredis
actio perſonalis cum fructibus diuerſo modo, vt t. a-
dendo formam libelli bene declarat Caſtrenſ. conſil.
413 premittendum ad euidentiam, lib. 1. ad idem Ca
89 pra conſilio 113. ad fin. † ſi in totum res legata ſit alie-
na vel ſit hæredis, & competit actio perſonalis & hy-
pothecaria, vel ſit extranei. & competit actio ex teſta
mento, vt rem redimat, vel det extimationem. Bart.
90 in l. cum alienam, num. 4. C. de lega. vbi de libello †
idem in re eccleſiæ legata alij quòd debetur extima-
tio, Alexand. conſil. 9. ſub num. 22. lib 2. Corne. conſ.
91 32. colum. pen. libr. 1. † ſi verò res incorporalis ſit reli-
cta, quæ actiones competant. vide, qui & hæc & præ-
dicta plenè proſequuntur. & declarant Cyn. num. 5.
Alber. num. 3. & ſequen. Salyc. num. 5. Caſt. num. 2. &
ſequen. Iaſ. in d. l. 1. commun. de leg. & ibi Bald. num
20. de legato alternatiuo atque de his tribus actioni-
bus ordine ſuo Rip. de actione ex teſtamento à nu-
mero 39. vſque ad numerum 47. de rei vendicatione
à nume 48. vſque ad nume. 63. de hypothecaria à nu-
mero 64. vſque ad fin. & ibi alij recentiores in dict.
l. 1. latè explicant, poſt Specu. in d. §. ſequitur. colu. 8.
ver. illud verò no. dignum cum ſequent. titu. de acti.
& peti. vbi doctr. tradit. & in § 1. colum. 1. tit. de teſta.
vbi ponit practicam circa has tres actiones & Papié.
92 in forma libel. † pro legato rei ſingularis, & quomo-
do diſcurrendo per actionem ex teſtamento, per hi-
pothecariam, per rei vendicationem vel Publicia-
nam contra tertium poſſeſſorem legatarium non
poſſe obtinere legatam rem, ſed agendum contra hæ
redem actione ex teſtamento qui neceſſe habet præ-
ſtare rem legatam. quæ vel hæredis, vel teſtatoris fue
rit plenè conſuluit Alexand. conſilio nonageſimo
octauo, viſo & conſiderato, libro ſecundo, pro quo
Azo in ſumm. C. de legat. ſub numero quinto. verſ.
93 petitur legatum † quòd agendum ſit contra hære-
dem quando res legata reperitur alienata. tenet &
94 Natt. conſilio 330. numero tertio † legatario item,
cui fuerunt legata credita teſtatoris datur actio vti-
lis ad exigenda credita legata abſque alia ceſsione a-
ctionum. l. ex legato. C. de lega. & ibi gloſ. & docto.
Cro. conſilio decimoquarto, numero trigeſimo. Vi-
95 de & † in legato annuo poteſt legatarius agere pro
tempore decurſo, & præſenti vt ſoluatur, & pro tem-
pore futuro legato durante, vt obtineatur condem-
natio de ſoluendo ſucceſsiuis annis legatum ipſum
96 per. l. primam, & ibi Iaſo. in fin. atteſtando † ita eſſe
commun. opinio. C. de fideicommiſs. & Barto. ibi in
l. ſecunda, in fin. comprobat Alexand. conſilio no-
nageſimoquinto, in cauſa & lite, columna ſecunda,
verſicul. ſed reſpondeo, libro primo, vbi id tenet in
97 debito annuo etiam ex contractu, ſed † an exceptio
appoſita in debito primi anni vel primæ paghæ, &
reiecta per iudicem poſsit opponi iterum ad debita
ſequentium annorum rei iudicatæ exceptione non
obſtante, vide Imola. conſilio 130. in caſu præmiſſo,
colum. fin. & Rip. in l. ita ſtipulatus, num. 93. de verb.
oblig.
98 Vide pro † vſufructu legato etiam non præſtita
cautione de vendendo arbitrio boni viri, & de con-
ſeruanda proprietate vti non de ſubſtantia vel eſſen-
tia vſusfructus datur legatario actio confeſſoria, Bal.
in l. ſecunda. ad fin. commun. de lega. tangit Iaſ. in. §.
99 æque, numero 51. & ſequent. inſt. de actio. † & quan-
do legatari⁹ eſt in poſſeſsione rei legatæ, & hæres ne-
gat. poteſt petere ex officio iudic. & dicitur petitio
quædã extraordinaria ſe declarari poſſeſſorem & do
minum titulo legati Bald. in l. prima, colum. prima.
numero quarto. com. de lega. confirma ex his pluri-
bus, quæ adducit Gui. Pap. in quæſtio. 2 9. edictum,
Bald Angel. & alij in l. 1. C. de carbon edict per text.
100 ibi, doct. in l. ſi. de edi di. Adr tollen. † intellige dum-
modo non ſit in poſſeſsione ſine ordine, quia tunc
infirmanda eſſet. & non confirmanda poſſeſsio Bal.
in d. l. 1. & ibi alij ſequuntur & Bartol. in l. 2. § ſina. ff.
101 de bon. poſ. contra tab. & † vbi proceditur ſola facti
veritate inſpecta poteſt legatarius immitti in poſ-
ſeſsionem rei legatæ Gui. Pap. in quæſtio. 483. legata-
rio, ſequitur Alciat. conſil. 68. gubernatorem, in prin-
cip. lib 6.
102 Legatarius † videns legatum ſibi alternatiuè fa-
ctum de diuerſis rebus ſub diuerſis cōditionib quod
tamen vnum eſt reſpectu ſolutionis, vt glo. Barto. &
alij declarant per text. ibi in l. ſi quis ſeruum. §. 1. & in
l. ſi illud, de legat. ſecundo. poteſt illud petendo fa-
103 cere petitionem alternatiuam. prout res in legato
proponuntur † ſic enim in alternatiuis admittenda
eſt petitio alternatiua. ſed executio facienda eſt in
altera re dicit Bald. in dict. l. ſi illud, quod quidem
verum eſt ſi electio non pertineat ad legatarium, qui
ideo vbi poſſet eligere ex alternatiuis rem quam ve-
lit legatam. l. Lucio. ff. eo. libellus alternatiuus vel
obſcurus parte opponente non admitteretur, Ale-
xandr. conſilio vigeſimo, ponderatis his. ad ſi. libro
104 tertio, cùm ergo † actor vel facto iudicis, vel facto
partis, vel impedimento iuris non impediretur ſe
poſſe certificare de re quam vult petere, ſua petitio al
ternatiua, obſcura & incerta reijcitur, Barto. in l. 2 ff.
quor. legat. & ibi Rip. numero quarto, & ſequent. &
declarat Alexand. conſilio 82. lectis & ponderatis,
num. tertio. quart. & ſequen. libro ſecundo, numero
74. de libell obla. vbi nouem adducit fallen. ſeu de-
clarationes, quibus libellus alternatiuus admitti-
105 tur, attende quòd in his † ineptitudo libelli nō ſalua-
retur per ſtatutum de ſummarietate & modo proce-

MM 3 dendi

dendi ſine figura & ſtrepitu iudicij, vt reſpondit Anchara. conſilio 383. primo & ante omnia. colum. fin. ver. non ob. ſtatutum, quod non puto verum, quia ſtante tali ſtatuto non erit neceſſarius libellus, firmant Spec. tit. de libell. concept. §. nunc dicendum eſt, colum. 1. ver. verum tamen, & Bart. in l. nec quicquam. §. de plano. ff. de off. pro con. quo quidem ſtante ineptitudo libelli non attenderetur, argu. l. 1. §. 1. C. de rei vxo. actio. glo. magna ad fin. in l. vinum, & ibi Rom. & alij. ſi cert. pet. probant Iaſ. conſil. 2. col. fi. ver. vltimo, lib. 3. Signoror. conſi. 238. colu. 3. ver. præterea omiſſo.

106 Si cõtingat † inter plures legatarios, vel fideicommiſſarios ſuper rebus legatis extare ius aliquod prælationis vel alterius ſpeciei magis vni competens quàm alteri, in cuius poſſeſſione vel quaſi ſit ille forte, cui non competit tale ius, cum alter, cui magis dandum eſt ad hoc ius conſequendum non habeat actionem perſonalem, realem, vel hypothecariam, habet ſanè actionem confeſſoriam vel quaſi competentem contra quemlibet detentorem, & ſui talis iuris turbatorem petendo declarari ſe præferendo in dictis rebus legatis, & detentorem iudicis officio cõpelli ad reſtitutionem rerum & fructuum, hæc vera probantur in ſimili per Caſt. conſi. 335. laudatio. in fi. lib. 1. pro not. conſideratione refert & ſequitur etiam in caſu ſuo Aymo conſil. 201. nume. 9. facit text. & ibi Bart. in l. vbicunque. §. interdum. ff. de ventr. in poſſ. mit. & Bald. in l. quemadmodum. §. ſi protectum, nume. 1. in pri. not. ad leg. aquil.

107 Legato præſtito actione ex teſtamento † adhuc legatarius experiri poteſt, puta ſi res legata non fuerit plenè & perfectè preſtita, circa vſumfructum pignorationem ſecundum l. 3. C. de lega. & poſſeſſionem culpa & facto hæredis penes alium exiſtentem poſt

108 mortem teſtatoris, quia † hæres tenetur perfectè tradere legatario rem legatam, & eum facere poſſeſſorem, vt l. Mæuius. §. in fundo. & §. ſequen. & ibi gloſſ. & doct. de lega. 2. ſoluendo tributa, collectas, & onera præterita rei legatæ l. apud Iulianum. §. hæres, glo. & docto. ibi de lega. 1. gloſſ. fin. in dict. l. 3. Afflict. de-

109 ciſ. 95. ſub nume. 5. † ſi à legatario ipſa res legata præſtita poterit euelli, vt in caſibus per legem gloſ. & docto. in l. modo quocunque, in princip. de legat. primo, ſi res legata exiſtens in genere fuerit à legatario euicta exiſtens in ſpecie habita diſtinctione perſonę legatarij, ſi fuerit coniunctus vel extraneus, & ſcientiæ, vel ignorantiæ teſtatoris. & facta denunciatione hæredi, vbi tenetur de euictione, vt l. ſi domus. §. de euictione, eo. & l. qui concubinam. §. ſi hæres, de leg. tertio. & ibi gloſſ. & docto. & in l. cum alienam, ibi maximè Salyce. ſub numero decimo. C. de lega. hæc ſingula titulo ſui tractatus conuenientia ex ſcriptis doct. in dictis locis explicare aſſumpſit Gaſpar Cabal. de Cingulo tract. de euict. §. 4. numero nono, vſque ad numerum 38. videnda ſunt ibi per eum pluribus quæ paucis verbis hic ſunt explicata, ad hæc au-

110 tem & † ſimilia onera tenentur hæredes pro partibus hæreditarijs, & non pro partibus cohæredum, qui non ſunt ſoluendo per text. in l. legatorum petitio. in princip. de legat. 1. hoc intellige ex perſonali, ſecus eſt in reali vel hypothecaria actione. & in caſibus in quibus tenetur quis inſolidum, vt eſt textus, & gloſ. plena, & ibi Cyn. & alij in l. ſecunda, C. de hęred. actio.

111 Is † quoq; cuius contemplatione apparet vel præſumitur factum legatum, vel cuius intereſt etiam alij ſolutum eſſe legatum agere poteſt, vt ſoluatur ſibi, vel alij, cui eſſe ſolutum ſua intereſt. l. ſi cui legetur. §. fin. ibi Bald. & alij, & l. ſeruo legato. §. ſi teſtator, de legat. primo. gloſ. in ver. petet. in l. auia. §. Titio. de con-

112 dition. & demonſtrat. † poteſt enim quis agere contra alium, vt agat pro ſuo intereſſe contra alium, vt l. cum in plures. §. meſſem. ff. loca. & l. his conſequenter. §. Celſus, & ibi Bald. fam. ercisc. & Bartol. in l. Iulianus. §. penult. ff. de actio. empt. & hunc appellant doct. nouum modum agendi, & ibidem Barto. ſubiungit etiam quòd ille qui conuenitur, vt agat liberatur cedendo actionem actori, quam habet contra illum, contra quem conuenitur vt agat, & in ſpecie Gualden. de art. teſtan. titu. 6. cau. 27. numero tertio, & cau. 37. numero tertio, de qua actionum ceſſione, cum importet liberationem & ſolutionem quãdam eorum quæ reliquit teſtator, dicetur in ſequent. interpret.

Adde & intereſſe commune piæ cauſæ exequen-

113 dæ Deique adorandi. l. Manichęos. C. de hæret. † facit, quòd quilibet de populo poteſt agere & petere cogi hæredem, vt ſatisfaciat relicta ad pias cauſas, tradit Ange. in §. ſin autem ſanctiſsimus. in auct. de

114 eccleſ. titu. † idem in relictis factis fratribus minoribus, & in alimentis pauperum Bartol. in l. ſi quid, & in l. ciuitatib. de lega. primo, & prius Specu. de inſtr. edi. §. nunc verò aliqua, ver. ſed non ne quilibet de populo.

115 Retentio † interdum rei legatæ datur quæ fuerit ſine vitio, & non datur actio. vt quando legatum de iure ciuili non valeat, de æquitate vero, & de iure naturali tenet ſi non ratione perſonæ legatarij grauati, ſed teſtatoris. & vltimi legatarij inualidum eſt relictum, vel ratione ſolemnitatis valet teſtamentum, ſed de iure naturali tenet, quia probatur per duos teſtes, gloſ. & ibi Barto. numero nono, & alij communiter ſequuntur, in l. 1. ff. de condit. indeb. & in l. poſt diuiſionem, & in l. cum quis. C. de iur. & fa. ignor. Aret. in l. prima, numero 4. C. ſi aduerſ. ſolenni. Corn. conſilio 137. colum. 1. ver. facit pro hoc, libro 2. ita his caſibus datur retentio & non actio per text. in l. codicillis, in princi. & ibi Bartol. Caſtr. & Imo. & in l. ſi

116 quis quos de legat. 2. & in legato, ex minus ſolemni teſtamento dari retentionem plurium alleg. auctoritate firmat Capyc. deciſ. 89. numero ſecundo, & ſequent. licet aliter ſit in hæreditate, quòd non poſſit retineri, vel non dari obligationem ex non ſolemni teſtamento, Bald. in l. ex parte, in fin. ff. de acquir. hæred. Alexand. nume. 23. & alij in l. nemo poteſt de legat. primo, meminit Capyc. in d. deciſ. 89. numero 2.

117 † De foro conſcientiæ vel iudiciali declarãdo, vt per Corne. dict. conſilio 137. colum. 2. libro ſecundo, facilius enim datur retentio quàm petitio, cum & in pluribus retentio permittitur & non petitio l. 1. in princi. & ibi gloſ. ff. de pignor. cum ſimil. per Cephal. con-

118 ſil. 393. numero 175. & ſequent. & vbi creditor poteſt retinere rem ſibi obligatam ad ſuas manus peruentam ex tenuta inualida vel ex primo decreto, Deci.

119 conſilio 449. ad numerum 22. † excommunicatus non poteſt petere, tamen conuentus poteſt retinere not. canon. in c. intelleximus, de iudic. & in capitu.

120 cum inter. de exception. † ſtatuto etiam mandante, quòd nulla exceptio poſſit opponi aduerſus contractũ emptionis & venditionis, poteſt tamen res vendita retineri loco pignoris, cum hoc non ſit excipere non

non eligendo actionem, ſed incumbendo pignori,
probat Bald.in l.ſi traditio,colum.2.nu.3.in 3. quæſt.
121 C.de action.empt.† qui non poteſt petere vel acqui-
rere poteſt retinere.Deci.conſil.257.colum.fi.& con-
ſil.300.colum.penult.num.10.in l.diuus pius.nume.
5.de reg.iur.cum ſimil.per Aymo conſil.148 num.2.
conſil.292.nume.2.& Socin.iun.conſi.1.nu.20.& ſeq.
122 Pupillus † poteſt agere contra eum qui ſecum con
traxit, & qui contra eum non poteſt agere, ſed bene
poteſt retinere ſi pupillus non adimpleat cōtractum
pro parte ſua dicit Bartol.in l.pupillus.§.1.ff.de auct.
123 tut. quia † ei poteſt retineri debitum donec ipſe ad-
impleat quod alteri debet per plura iura probat Ro-
man. conſilio 244. pro euidentia, colum.1.verſicul.
124 ſecundo quia. Daturque † retentio contra executio-
nem ſententiæ, quando per eam non impugnatur
ſententia.deciſ.allegat Aymo dict.conſi.148.ſub nu-
125 mer.2.& Capyc.deciſ.17.numero 7.† vbi de retentio-
ne melioramentorum contra executionem ſenten-
tiæ confirmantur hæc ex his, quæ tradit Alexan.con-
ſilio 83. viſa facti narratione. colum.ſecunda. verſic.
126 nec dicatur, libro 2. quòd † ſtatutum impediens in-
greſſum poſſeſsionis, non cenſetur impedire reten-
tionem poſſeſsionis, & quæ tradit Abb.in cap. de
127 multa.numero 4.de præben.quòd † retentio pro ex-
penſis datur etiam in beneficialibus, & in iuriſdi-
ctionibus, & feudis per Socin.iun.conſilio 68.num.
143.& ſequen.libr.3.& Alciat.conſilio 132.factum ſa-
crum Imperialis cameræ numero 57.& ſequen.libro
128 5. Et † teſtator ſolum habens in re ius retentionis ra-
tione hypothecæ legando cenſetur illud legare, A-
lexan.conſilio 47.viſis inſtrumentis, colum.fin.ver.
129 corroborantur prædicta, libro.3. † temperanda au-
tem prædicta videntur quòd locum nō habeant pri-
mo quādo cum vitio res peruenerit ad retinere præ-
tendentem Socin.iun.conſilio 84. numero 30. libro
130 2. res † vel fuerit minoris, mulieris, vel ruſtici, quia
aduerſarius non probet rem verè debitam ſibi ſolu-
tam, vel traditam tenetur eam reſtituere per l.cum
de indebito.§.ſi autem is.ff.de proba.tenet Crot con
131 ſil.328.num.2.& ſeq.item ſecundo cōtra † remedium
reintegrandæ non datur retentio ratione proprieta-
tis, neque hypothecæ, probat Alexand.conſil.78 in
cauſa Franciſci.in princ.lib.3.nota in practica pauca
hac de retentione ſcripta.

Quo ad quartum & vltimum. vbi ſit conſequen-
132 dum quid aliud † debitum dandum vel faciendum
teſtatoris voluntate, ſi quidem id conſequutum ma-
gis reſpiciat auctoritatē teſtatoris vel ius quoddam
ſpeciale, vel cauſam inteſtati, vel non aditam hære-
ditatem, ius quoddam perſonarum, vel ius alimen-
torum, ad hæc ſimilia, iudicis officium magis com-
petere, quam actionem, declarando, ſingulaque diſ-
cutiendo tradit Ripa in d.l. num. 42. vſque ad num.
47.de legat.1.& not.caſu Ang.conſilio 135. Pacius, de
133 † differentijs & conuenientijs inter officium iudicis
& actionem latè poſt Bartol. & ali. ſcribit Iaſo. in l.1.
colum.5.verſicu.circa ſecundam qu.ff.de iuriſd om-
ni.iudi.& in §.1. numero 54.cum ſequen inſtit.de a-
134 ctio. † vbicunque enim alia actio non datur iudicis
officium dari per l.in cauſæ.in princip.l.a ſecunda,de
135 minor. dicit ſpec. titul. de offic. iudi. in princip.† &
quando pro officio iudicis implorando requiratur
libellus vel non, idem ſpec.declarat in titu. de libel.
concept.§.nunc dicendum eſt.colum.ſecunda, verſi-
136 cul.octauo.Iaſ.remiſsiuè in d.§.1. numero 67. † Ta-
men in omni libello & petitione pro quacunque a-
ctione intentata, videmus per vſum & practicam
obſeruatum cumulari, ſimulque implorationem of-
ficij iudicis, cum in concluſione libelli paſsim dica-
tur per vos & officium veſtrum. quod quatenus o-
137 pus ſit benignè implorat talem condemnari, &c.†
quippe non eſt, niſi valde bonum pluribus remedijs
experiri, intelligitur compatibilibus, vel ſubordina-
tis vt meliori adiuuetur, ad l.ſi quis intentione.ff.de
iudi. Aym.conſilio 130.in fin.& argum.l.2.ff.de mi.
li.teſt.& ibi not.per Bald & alios & Barto.in l. ſtipu-
lationes non diuiduntur.num.43.in fin.de verb.ob-
lig.& pulchrè Caſtr.conſi.390.in cauſa quæ vertitur.
num.1.lib.2.

In his autem ex teſtamentaria diſpoſitione conſe-
quendis officio iudicis, & in alijs proſequendis per
tres actiones ſupra expreſſas eligendo poſſe experiri
138 † via executiua etiam quoad legata & fideicommiſ-
ſa, probo imprimis circa officium iudicis datum au-
ctoritate Baldi & Angeli, dicit enim Angel.in l.1.co-
lum.2.verſicul.illud autem non omittas. C.ſi.omiſ.
139 cau.teſt.quòd quia † legata debentur officio iudicis,
& incipitur ab executione per l. hæreditas. ff. de pe-
titio.hæredit hæc ſunt verba Angeli, & ſi loquatur in
legatis ad pias cauſas, tamen fundo me in ſua ratio-
ne, quia debentur officio iudicis, & Bald. in l.1. ſub
140 nume 24.C.ſi à non compe.iudi.adducendo † diffe-
rentiam inter iuriſdictionem & officium iudicis, ap
pellat iuriſdictionem eſſe poteſtatem introductam
ex publica neceſsitate ad finem exhibēdæ iuſtitiæ, &
officium iudicis eſſe executionem illius poteſtatis,
nota, executionem, & clariùs Bald.conſilio 177.ad e-
141 uidentiam numero 3.libro 3.dicit quòd † ſine alia ſo
lemnitate libelli imploratur officium iudicis ſuper
quadam executione legis vt quoddam patrocinium
ad exequendam licentiam iuris, applicando nunc
talem executionem legis, & licentiam iuris ad vlti-
142 mas † voluntates, quæ ſeruari & exequi, vti lex, man-
dantur per l.primam, de ſacroſanc.eccleſ.& §.diſpo-
nat.in auct.de nupt.cap.vltima voluntas.13.quæſtio.
143 2.cum ſequen.ita † Imploratio officij iudicis propriè
perſequutio dicitur, & iudicium extraordinarium,
quod in executionibus exerceri ſolet, vt probat Alci.
in l.pecuniæ verbum §.actionis.colum.3.verſi.eſt &
officij iudicis.de verb.ſign.per quem ergo & Bald.&
Ange.in locis modo citatis dicta hæc concluſio vera
videtur, & tenenda eſt.

Et conſequenter in alijs circa legata & fideicom-
miſſa, pro quibus licet competant præmiſſæ tres a-
ctiones, perſonalis actio ex teſtamento.rei vendica-
tio & hypothecaria d.l.1. commun. de leg. Gui.Pap.
144 in quæſt.483.legatario † tamen & via executiua ex-
periri poteſt. ſententiam hanc diſcutere & firmare aſ
ſumpſit Ioſeph. Aſiſien. in Peruſ.deciſ.23. firmaui &
ego conſilio 117.numero 55.& ſequent.lib.1.eandem
mihi nunc firmare placet vti magis commu.æquam
145 ac veriorem, † eſt enim magis communis opin. iſta,
quòd via executiua poſsint obtineri legata & fidei-
commiſſa, de qua modo dicam, quia ſic tenet gloſſ.
in verſ.decreto.in §.illud quoque.in aut de hæred.&
146 falcid.& ibi Ange. ſpecialiter not.† quando petitur
legatum vel fideicommiſſum vigore inſtrumenti te
ſtamenti non eſt neceſſarium petere condemnari hæ
redem per ſententiam diffinitiuam, ſed tantummo-
do quòd fiat ſibi præceptū de ſoluendo, & hoc eſt ſpe
ciale in legatis & fideicōmiſsis quę vigore teſtamēto
rum

rum petuntur,cum hac opin.tranſit Alex.in l.fin.co-
lum.1.ſub num.3.de edi.diu.Adr.tollen.& ibi Iaſ. co-
lum.3.in princ.verſic.tertius notabilis caſus. pro no-
tabili probat idem in l.pactum inter hæredem col. 2.
in 7.not.ff.de pact.& in l. quæ de legato.colum.2.ver
ſic.2.contra iſtam regulam. de leg.1. quem vltra alios
in hoc loco ego allego,Socin.conſil.103. num.2. libr.
3.Nat.conſil.206.num.4.conſil.626.num.25.huic o-
pin.aſſentitur Alciat.in d.l.pecuniæ verbum.§.actio-
nis.colum.fin.de verborum ſignifi.& Segura,& Ro-
deci.Soarez in locis alleg.per Petr.Duen.in ſua regu.
15.num.2.Dec.in l.in teſtamentis.num.6.de reg. iur.
ibi Cagnol.nume 9.& vltra Aſiſien.in d.deci. num.
9.& ſequent.optimè firmat Guli.Bened.in c.Raynu-
tius. in ſecunda part. verſicul.ſi abſque liber.more re.
2.num.194. de teſta.hac forma vt modo dicam com-
probat Boer.in deciſ.295.num.12.& Franc.Beci.con-
ſil.17.num.6.
His quidem magis ſtandum eſt vt pluribus per
147 vulg.† quàm Alexan.& Rip.in l.ait prætor.§.ſi iudex.
de re iudi.& Alexand. in l.ſi cum dotem.§.eo.autem
tempore. ſolut. matri. & Menoch. de adipiſ. poſſeſs.
remed. 4. numer.594. quia iſti contrarium tenentes
mouentur præcipuè per text.in dict.§.ſi iudex. pon-
derando verbum.condemnet,circa ea quæ debentur
ex teſtamento vel codicillis tam in ſcriptura redactis
quàm ſine ſcriptura pronunciatis, quaſi condemna-
tio ad legata & fideicommiſſa præcedere debeat ex
illo tex.ſed parcant mihi tanti patres,hæc non eſt de-
ciſio illius tex.ſed illa eſt,quòd ſententia condemna-
toria eorum quæ debentur ex teſtamento, vel codi-
cillis certa redditur per relationem ad teſtamentum,
vel ad codicillos, illa autem verba, ſi iudex aliquem
ſic condemnet,narrant contingentiam facti ad eam
148 deciſionem, quam dixi factã per illum text.† ex ver-
bis ideo narratiuis per legiſlatorem prolatis non li-
cet & non debemus arguere ad faciendam deciſ. cau
ſarum.ſic vt verba ipſa narrant,ita eſt gloſſ.ordinaria
in verſi.quoties.in 3.intellectu,in l.1.C.quando non
pet.par.& ibi Iaſ.in colum.8.verſ.& præterea tu iuue-
nis allegando alias glo. & doct. concord.ita facit re-
gulam & firmat idem Cagnol.ibi num.27.limitatio-
nes,quas ibi adducunt ad talẽ regulam, non faciunt
ad dictam deciſ.d.§.ſi iudex. quia iudex vel condem-
nando,vel exequẽdo, relationem habendo ad aliam
diſpoſitionem pariter certam facit ſuam diſpoſitio-
nem, aut pronunciationem, quod legiſlator ſolum
quærit decidere in d.§.ſi iudex.ergo factum condem-
nationis ſibi narratam non ita neceſſario concludẽs
ad deciſionẽ ipſam, non eſt ponderandum, ita quòd
de iure prohibitum ſit exequi teſtamenta pro legatis
& fideicommiſſis,arg.not.in l.non hoc.C.vn legi.&
in cap.in præſentia. de probati. ita non poteſt dici in
his eſſe regulam iuris communis in contrarium, vt
149 arguit Menoch.d.remed.4 nume.695.† nec fruſtra-
torias remanere illas tres actiones pro legatis & fi-
deicommiſſis inductas per d.l. 1. commun. de legat.
vt remanere arguit Menoch.d. remed.4.nume 696.
quia tales tres actiones operantur & adiuuant ad fa-
ciliorem viam conſequendi ipſa legata, l. cum filius.
150 §.varijs.de lega.ſecundo, † quando via ordinaria eli-
gitur experiendi à legatarijs & fideicõmiſſarijs, cum
eis tunc obijci poſſit via,quam elegiſti,tibi pateat,l.ſi
mulier.§.ſi.ff.quod met.cau.de qua plura ſcribit Dec.
in l.vinum.colum.fin.ſi certum petat.
Proinde ex crebriori doctorũ ſententia & ex con-
151 trariorum refutatione demonſtratum eſt breuiter †
legatarium poſſe etiam vti modo executiuo pro ob-
tinendis legatis, licet iure Digeſtorum contrariam
ſententiã aſſerat veriorem Alciat.in d.l.pecuniæ ver-
bum §.actionis.colum.fin.de verborum ſign.tamen
& iure Digeſtorum hoc idem poſſe tolerari deprehẽ-
ditur ex verbis text.ibi,ſed vt latior eius agendi facul
tas ſit, in dict.§. varijs. l. cum filius.de legat.ſecundo.
Verùm de iure codicis, auctenticorum & canonico
152 veriorem hanc opin.probo ſic, † plures quidem ſunt
modi in iure proditi agendi,& ordinariè,& extraor-
dinariè,ac executiuè ſentit Alexan. in d. l.ait prætor.
§.ſi iudex.ſub num.5. in prima reſponſione, vbi dicit
de duplici via agendi,& apertè Guli.Bened.in d.cap.
Raynutius.part.2.verſic.ſi abſque liber.morere.2.nu-
153 mer. 194. † dicit de duplici modo agendi pro legatis
& fideicommiſſis, vno modo via ordinaria, puta a-
gendo vna trium actionum competentium pro le-
gatis, alio modo agi poteſt via executiua per moni-
tionem vel præceptum faciendum hæredi, quòd ſol-
uere debeat legata, & adimplere contenta in teſta-
mento,vt ibi per eum,& per text.in c.quoniam con-
tra. de probat. de ordinario & extraordinario modo
iudiciorum, & ibi gloſſ.& doct.& in rubr. de iudi.&
154 demonſtrat illud quod ante dixi † in iudicijs ſemper
inſpiciendum eſſe modum agendi, Calca. conſil.77.
in princ.imo.in l.2. §. quod ſi in patris.nume.8.ſolut.
155 matr.† ſed cum in præſtandis legatis ius Codicis &
auctenticorum & canonicum ſit clarum verbis vni-
uerſalibus & executiuis præceptiuum, vt l.1. C.com.
de legat.ibi, vt omni modo perſonæ ab eo honoratæ
ea percipiãt,& ibi,vt omnibus modis voluntati eius
ſatisfiat,& l.fin.§.fin.C.eo.ibi,vt ex omni parte om-
nique ſtudio in quod ſemper properamus, ad effe-
ctum perducantur,& vltima elogia defunctorum le
gitimum finem ſortiantur.& §.1 ibi,omnibus modis
impleri, & §.his igitur. ibi,omnimodo ea complere,
& §.ſiquis autem.ibi,ita vt omnib⁹ modis quod præ-
ceptum eſt per teſtantem impleatur,& § illud quoq;
in auth.de hæred.& falcid.vbi gloſ.in verſic. decreto.
dicit,iudicem facere præceptum ei, ſcilicet hæredi vt
ſoluat.& cap.vltima voluntas.12.quæſt. 2. ibi, omni-
bus modis ſeruari debet, cum ſimil. quæ etiam ſupra
recenſui interpret. præced. dubit.1.in princ. Igitur &
modo executiuo cõtinent hæc iura, vt diſpoſita per
teſtatorem perducantur ad effectum cum omnibus
modis dicant & ſæpe repetunt properando ad effe-
ctum perduci nullum modum excludũt.l. Iulianus.
159 in princ.de legat.3.ſicut † verba hæc.omnino perſol-
uat,denotare executionem tradit Bart.in l.1.ſub nu-
160 me.3.ff.iud.ſol.ex l.ſancimus.C. de fideiuſ.† verbaq;
illa,in quod ſemper properamus ad effectum perdu-
cantur, ſignificare celeritatem & feſtinãtiam notum
eſt in grammatica, & probat l.1.C.de executi.rei iu-
di.& gloſſ.in verſic. properanti.in l.fin.C.qui admit.
161 vbi quidem † verba legis ſunt ſignificantia celerita-
tem,adiunctis verbis,modis omnibus,important &
executionem paratam per text.& ibi Bart.& alij no-
tant in l. fina. C. depoſi. ita præter alios ponderando
iura alleg.probatur de iure verior opin.Ang.in d.§.il-
lud quoque declarando ſecundum Guli.Bened.in
d.verſic.ſi abſque liber.morere.2.nu.194. 195.& Boer.
162 dicta deciſ.295.num.12. quòd fiat † præceptum hære-
di vt ſoluat legata vel alia diſpoſita in teſtamento ad-
impleat infra breue tempus aliquod, intra quod ſi
oppoſuerit & probauerit aliquod releuãs quòd non
teneatur,

teneatur, præceptum vlterius nõ exequitur, aliàs termino elapſo exequi mandatur, vt etiã in locis vt plu-
163 rimum extant † ſtatuta de inſtrumentis & teſtamentis exequendis, quæ ſeruanda ſunt. dixi d. conſi. 117. in
164 fin. d. Peruſ. deciſ. 23. nume. 31. & ſeq. † Aduerte à pronunciatione iudicis ita exequendo non daretur appellatio, Alciat. conſil. 68. gubernatorem. nu. 6. 7. lib. 6. Ac intellige de liquidis, vel ſtatim liquidandis, & poſt liquidationem mandantur executioni Bald. conſil. 165. ſtatutum diſponit. lib. 4. debet ſanè liquidari per pronunciationem iudicis ſuper hoc pronun-
165 ciantis, quia † non poteſt dici quid perfectè liquidum niſi ſit per ſententiam declaratum, vt tenet idem Bal. in l. idem quia in addi. ad fi. ff. de pact. & plenius docet conſ. 99 præmiſsis verbis. lib. 5. vbi exprimit, quòd agens dicat, quare petit facta liquidatione, &c. & iſta
166 † cognitio fit ſummariè abſque ſolemni libello, vt ibi per eum dicentem ſe ita practicaſſe & probantem per bonas leges, ad idem Bart. in l. proinde. §. notandum.
167 ff. ad leg. Aquil. † in inſtrumento non liquido dicit fore adeundum iudicem vt declaret, non vt condemnet, ſequitur Roman. conſil. 211. allegationes. colum. penul. verſ. quoad vltimum. Dec. conſ. 322. colum. ſe-
168 cunda, verſ. ſecũdo quia. † iudex enim qui habet exequi poterit & dubia, quæ occurrerint declarare, Abb. in c. cum olim. col. 1. ſub 3. not. de arbit. alioquin non liquidata nequaquam poterunt exequi. ſimilia repetendo tradit Socin. conſ. 89. col. 2. lib. 3. Bald. in l. ſi cauſam. num. 11. 12. C. de execu. rei iudi. Alexan. conſi. 90. viſo inſtrumento col. 2. ver. iſtis ergo. lib. 3. & alibi per eum & ali.

169 Cùm itaque petendum ſit † relictum continens aliquid dari vel fieri, & illud deſierit poſſe dari vel fieri, quidnam petendum, an ipſa res quæ non extat. vel non poteſt dari, an æſtimatio, & an factum vel intereſſe videndum eſt. Nam multi ſunt caſus, quibus legata præſtantur in æſtimatione, & non in ipſa ſpecie relicta, de quibus dicendum erit in ſequent. interpr.
170 Nunc ad propoſitum ſi res † relicta non extat, & non apparet, poteſt formari libellus petendo rem talem ſi extat. aliàs eius æſtimationem, qui quidem libellus eſt non alternatiuus. ſed diſiunctiuus, & admittendus ſecundum Bald. in l. fin. numero 3. C. de cond. inſert. & Bartol. & alij in l. ſi ſeruum. §. fin. de verborum obliga. & in l. in re furtiua. ff. de cond. furt. & in l. 2. in princi. ff. quorum leg. Imol. in l. ſi conſtante §. ſi vxor. ſolut. matrim. & per Afflict. in deciſ. 379. vbi in fin. di-
171 cit, † in vltima voluntate quando præſtari non poteſt quod debetur, æſtimatio præſtari debet, vt in legato rei alienæ, Ang. Aret. in §. 1. num. 4. inſtit. de ſing. reb. per fideicommiſ. reli. Bald. in l. 1. in fin. C. pro empto.
172 Bart. & alij in l. cum alienam. C. de lega. † Si verò factum ſit in legato in obligatione. & tempus eius non ſit præteritum, vel omni tempore æqualem ſortitur effectum, in libello petitur præcisè illud fieri debere per text. in l. fideicommiſſa. §. fin. de leg. 3. vbi Bart. no
173 tat † obligatum ad factum in vltima voluntate præcisè teneri ad illud, non ſic in contractib. in quibus pro facto poteſt præſtari intereſſe. Barto. ibi dicit ſe de ratione dicere in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obliga. vbi in colum. 15. ſub ver. quinta fuit opin. nil aliud dicit, niſi quòd illud eſt fauore vltimæ voluntatis, quę lex eſt, & datur actio perſonalis ex te-
174 ſtamento, Bero. conſ. 15. nu. 5. lib. 3. † ſi autem factum in legato veniens habeat certum & determinatum tempus, quo ſortiatur effectum, vt eſt legatum vſuſfructus per biennium, à morte teſtatoris, quo nempè biennio elapſo, & bene noto legatario non poteſt ipſe legatarius petere niſi intereſſe, quod paſſus eſt ex eo, quòd nõ habuit vſumfructum biennij elapſi, & ſic illud tantũ, & quãtum fuerit vſusfructus dicti biennij, quod impoſsibile eſt amplius redire, & ſic eius æſtimatio petenda eſt. ita per text. in l. ſi vſusfructus mihi in biennium. de vſufr. leg. & ibi Bart. & Alber. & plenius Bartol. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. col. pen. nu 44. dictam hanc diſtinctionem clarè probãt Barto. in l. ſi vno. §. item cum quidam. ad fin. ff. loc. & Bal. in l. liberti. ſub nu. 15. C. de oper. liber. & Abb. in c. fin. ſub num. 8. de iudi.

175 Præterea ſi † legatarius vel fideicommiſſarius reperiatur penes ſe habere relictam rem, quia eam emit fideicommiſsi vel legati conditione pendente vel purificata. quomodo petet eam, cum ſibi eam habenti dari vel reſtitui non poſsit. Primò ſi emit conditione pendente etiam ſcienter non eſt dubium de non repudiatione. per l. ſi ita ſcriptum ſit. § ſi ſub conditione. ad prin. de leg. 2. tradit Caſtr. in l. cui res ſub conditione. ff. de actio. empt. Ceph. conſ. 84. num. 8. ſi emit poſt purificatam conditionem ignoranter, nõ eſt remiſſum fideicommiſſum, vel relictum, ſi verò ſcienter, eſt remiſſum, vt longa diſcuſsione probat Alexan. conſ. 100. ſuper primo dubio. nu. 5. & ſeq. lib. 7. Aleiat.
176 conſ. 143. num. 6. lib. 5. † Vbi ergo remiſſum non cenſetur legatum vel fideicommiſſum particulare, quàm vniuerſale, poteſt legatarius vel fideicommiſſarius agendo ex teſtamento & ex empto contra hæredẽ petere ſibi rem legatam datã remanere abſq; aliqua ſolutione precij, vel ſibi remittendi, ſi non ſoluerit, vel reſtituendi ſi ſoluerit, hęc ſimul bene operantur actio ex teſtamento, & actio ex empto, vt ſunt magiſtrales tex. in d. l. cum res ſub conditione. & plenior in l. huiuſmodi. §. qui ſeruum. de leg. 1. & ibi Bart. Bald. Ang. Caſtr. Alexan. & Iaſ. latè intellectus. & materiam examinant, Cephal. d. conſ. 84. nu. 8. poſt Ruin. conſ. 156. nu. 4. lib. 5. idem Boër. conſ. 9. nu. 3.
177 Quando † legatarius poſsidet negante hærede poteſt officium iudicis implorare, & petere ſe declarari poſſeſſorem, & dominum titulo legati, hoc non eſt iudicium poſſeſſorium vel petitorium, ſed eſt quædam petitio extraordinaria, quod eſt notandũ, firmat Bal. in l. 1. num. 4. commu. de leg. eſt quoddam plusquam ſimpliciter petere ſe cõfirmari in poſſeſsione per eum apprehenſa, & per hæredem reuocari petita, vt tradit
178 Bart. in l. 2. §. fin. ff. quo. legat. † hæres autem audiretur petendo reuocationem poſſeſsionis ſibi reſtituendæ, quando intenderet impugnare legatum, vel eſſet in caſu retinendæ falcidiæ, vt examinat Rip in l. 1. in princ. col. fin. ff. eo.
179 Aduertas denique, ſi ille † qui directè vt hæres vel alius honoratus à teſtatore vel indirectè. vt impediẽs implere conditionem legati, qui tenetur ſoluere & præſtare legatum ipſum, non ſit ſoluendo daretur ipſi legatario, vel fideicommiſſario in ſubſidiũ actio perſonalis contra bona relicta & eorum poſſeſſorem & ſucceſſorem etiã ex cauſa onerosã per caſum, l. plane. 2. § qui rogatus. de leg. 1. ibi hoc eſſe ſpeciale, ne pereat fideicommiſſum facto grauati, & tertij, dicit Bald. & hoc præcipuè operatur fauor vltimæ voluntatis, ne pereat, ait Imol. in ſubſidium agi contra poſſeſſorem licet habeat cauſam onerosam, not. Caſtren. quaſi ex mente teſtantis nouum dominiũ intelligi grauatum venditore exiſtente ſoluendo, declarat Cuman. ibidem,

dem,ita hoc caſu nõ habet locum quod not.in l.eum
180 ſeruum.ſi cert.pet.† actionem in ſubſidium non dari
contra ſingularẽ ſucceſſorem ex cauſa oneroſa , cum
id fallat fauore vltimæ voluntatis, per d. §. qui roga-
tus.alleg.docto tenent, & ex quibus male concludit
Caſtr.conſil.468.ad primum quo quęritur.ad fin.lib.
1.inferendo contra habẽtem cauſam oneroſam , quia
emit,in ſubſidiũ recurri non poſſe,cum ipſemet Caſt.
notet contrarium in d.§.qui rogatus.per quem hęre-
181 de†non exiſtente ſoluendo in ſubſidium etiam con-
tra legatarios competere actionem,ponit Socin.in l.
Mutianæ.colum.fin.ad princip.de condit.& demon.
182 †impedienteq́; impleri conditionem legati non exi-
ſtente ſoluẽdo legatario in ſubſidium dari actionem
ad ipſum legatum , ac ſi conditio eſſet impleta tenet
183 Alber.in l.filiæ ſuæ. §.primo,nume.5.eo. alioquin†&
ex ſpecialitate minoris ætatis domini rei primo em-
ptore non exiſtente ſoluendo officium iudicis loco
perſonalis actionis ſuccedens dari contra ſingularem
ſucceſſorem, per l. in cauſæ. §. fin. cum l.ſequen. ff.de
minor.poſt Alexand.probat Ripa in l.1.§.ſi hæres. nu.
184 13.ad Trebel. † nam ſubſidiarium remedium admit-
titur,quando potentia & actu deſit ordinarium tra-
dit idem Ripa tract. de peſte,in ſecunda part. ſecund.
part. numero 21.& plura per Iacob.in l. commodis.ff.
185 de re iudi.†de bonis in pignus capi prohibitis,in ſub-
ſidium capiendis & per Rip. in l. obligatione. nu.43.
186 & ſequent.ff.de pign. atque † de actione vendicandi
danda in ſubſidiũ contra eum in quem peruenerunt
bona conſequenda,l.pater dotem §.fi.de dot. præleg.
ſpec.tit.de ſucceſ.ab inteſtat.§.1.ad fin.& Bart.in l.1 in
fin.ff.de diſtr.pign.cum ſimil.in meo conſ.87.num.3.
& ſeq.& Tob.Peruſi.conſ.39.num.4.

Habet in ſumma noſter hic interpres modum aliqualiter indicatum,quo pro relictis conſequendis in iudicio experiendum ſit,pro contingentijs caſuum, propoſitiones, narrationes & concluſiones, veritati demum factorum & iuris accommodabit.

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitia iudiciorum conſiſtit in probatione.*
2 *Pondus iudicij totum eſt in probatione cauſæ.*
3 *Probationes prius ſunt deliberandæ ab eo, qui vult litigare.*
4 *Veritas quæ apparere non poteſt,habetur pro nihilo quoad ius noſtrum.*
5 *Ius non habet & eo carere dicitur,qui non probat quod allegat.*
6 *Ius parum prodeſt in foro iudiciali, cum probatio deficit.*
8 *Victoria datur reo conuento duplici ratione,vel ſuorum iurium probatione,vel non probatione iurium actoris.*
Quantumcunque legalis & honeſta ſit perſona actoris, & malæ conditionis & famæ ſit reus.ibid.
8 *Allegare,dicere,vel proponere aliquid non ſufficit,niſi probetur.*
Nec ſtatur in iudicio ſoli allegationi, niſi aliter probetur.9.
10 *Conſuetudo cum ſit quid facti debet probari ab allegante eam.*
11 *Præſcriptio eſt probanda ab allegante illam.*
12 *Iura concedentia aliquid alleganti aliquod factum , intelliguntur non de allegatione ſola , ſed ſi ita verum eſſe probet.*
13 *Probatio eſt facienda de his quæ in libello aſſeruntur.*
14 *Probatio debet fieri de narratis in precibus per impetrantem,aliàs impetratis non gaudebit.*
Quod intellige.vt num.15.
15 *Supplicans ſe admitti vigore teſtamenti narrando ſe nobilem,pauperem et vnicum de caſata, admittetur tamẽ non probato ſe vnicum.16.*
16 *Impetrans & ſupplicans quæ narrauit in precibus probare debet aliàs impetratis non gaudebit.*
17 *Actor ſiue reus quiuíſve alius tenetur probare id quod eſt fundamentum & cauſa ſuæ intentionis perſpicuè.*
Siue ſit fundatum ex aliquo affirmatiuo vel negatiuo.18.
19 *Fraus non fit per aliquem licentiantem famulum informatum de ſuis iuribus,quæ per eum probare poſſit.*
20 *Probatio magnum commodum habet quod eſt in conſideratione & æſtimatione.*
21 *Conſilium pro teſtibus examinandis.*
22 *Teſtimonium non vitiatur eius,qui prius dixit parti quod erat in iudicio dicturus.*
Et ſtaretur primo dicto extraiudiciali etiam iurato , vel magis veriſimili.23.
24 *Teſtis poteſt inſtrui à parte vt aptè & concludenter deponat veritatem,*
Et poteſt petere & precio inſtari & ſolicitari nolens deponere vt dicat veritatem.25.
Qui ob hoc non dicitur ſuſpectus.26.
27 *Probatio adeò eſt neceſſaria in iudicijs,vt ſine ea ſententia ſit nulla ſecundum aliquos.*
Quod quomodo intelligatur.28.
29 *Idem in laudo arbitri vel arbitratoris lati ſine cauſæ cognitione ſtatim facto compromiſſo.29.*
Vel etiam duobus vel tribus diebus lati poſt compromiſſum.30.
31 *Proceſſus totus factus vna die eſt nullus.*
32 *Sententia lata ſine probationibus datis terminis probatorijs non dicitur nulla,ſed iniqua ſecundum magis communem opin.*
33 *Probationes ſunt de ordine iuſticia commiſſæ arbitrio iudicis non autem de ordine ſubſtantiali iudicij.*
34 *Probatum non dicitur,niſi ſit ritè,ſolemniter & ciuili ordine & modo probatum.*
Et ſint factæ probationes in termino probatorio , qui partibus datur lite conteſtata.35.
Et cenſetur datus ad ponendum,articulandum, & producendum teſtes & faciendum eos iurare, quæ fiedæ ſunt intra terminum.36.
Et tria requiruntur vt detur,de quibus ibi.37.
Et factæ extra terminum non releuant.38.
Item iuſtificatio facta poſt terminum ſtatutum non prodeſt.39.
Nec productio inſtrumenti in principio litis cum libello, ſi in dicto termino probatorio iterum non fiat.40.
Et quare ibidem.
41 *Terminus ſtat in ſuſpenſo nec currit,parte opponente poſitionibus in termino productis donec iudex declarauerit de impertinentibus vel non.*
Cucurriſſet tamen,culpa euidenter apparẽte facientis poſitiones impertinentes,ita iudice declarante.42.43.
Item non currit donec ſtat per partem non reſpondentem poſitionibus.44.
45 *Factum in vltimo momento termini, dicitur factum intra terminum.*
46 *Exemplum inſtrumenti productum intra terminum, poſt terminum poteſt produci originale , & dicetur productum in termino.*
47 *Probatum vel factum poſt terminum tendens ad declarationem probatorum in termino valet.*

48 *Probatio*

48 Probatio per inſtrumenta poteſt fieri poſt terminum probatorium. 53.

Item eorum quæ faciunt ad probationem notariatus ſigillorum, & eorum quæ circa inſtrumenta producta ex aduerſo negantur. 49.

50 Teſtes poſſunt examinari ſuper vno articulo nouiter emergente.

Et iurantes in termino poſſunt poſt eum examinari. & quare. 51.

52 Teſtamentum productum verbaliter in termino, ſeu productio eius facta verbaliter in termino valet.

Et dicitur facta ſi de eo eſt facta mentio in propoſitionibus productis vt ei pars reſpondeat. Et quare ibid.

Et quando in termino fiat reprobatio vel non. 53.

Et de ratione. ibid. & num. ſeq.

55 Teſtes debent iurare & examinari in termino dato ad probandum & probatum habendum per omne genus probationum vigore ſtatutorum, alias nõ probant extra eum examinati.

Et de ratione. 56.

57 Terminus probatorius lapſus an & quando precludat viam amplius probandi an requiratur accuſatio cõtumaciæ partis non probantis cum interlocutoria iudicis, vel ne iuxta ſing. 283. Marſ. quod reprobatur vt ibid.

Et quòd ſit in dubio peremptorius, adeò vt poſt eum non ſit quis audiendus, niſi ex cauſa. 58.

Et quòd in termino ad agendum, qui poſt eum audiatur, niſi iudice non eſſe audiendum interloquente. 59.

At in terminis reſpicientib. iuſtitiam & merita cauſæ non admittitur quis eo lapſo. 60.

Fallit exceptione de nouo ſuperueniente, aut iuret excipiens ad notitiam ſuperueniſſe. ibid.

Et quod intelligatur peremptoriè terminus datus ad probandum proſecuta & propoſita. 61.

Et quòd probatorius elapſus excludat probationem per teſtes & inſtrumenta, niſi parte aduerſa producente inſtrumenta poſt terminum. 62.

63 Capitula probatoria debent produci iudicialiter parte citata, alias teſtes ſuper eis examinati non probant, ſic de omnibus ſcripturis & inſtrumentis eſt facien. & debet peti à iudice eorum copiam dari parti, aliàs nõ probant contra aduerſarium.

Et debet produci ſcriptura integraliter cum ea ad quam refertur. 64. vbi in quo caſu valent, & quomodo.

65 Inſtrumentum productum contra aliquem præſentem vel citatum, & nil contra illud opponentem, videtur approbatum pro valido, adeo vt contra illud amplius opponi non poſſit.

Idem in ſcriptura priuata petita exhiberi per aduerſarium. 66.

Et de multis quæ valent parte non opponente. 67.]

Et quid operetur omiſſio oppoſitionis à parte. 68.

Et quòd poſſit poſtea dici de errore inſtrumenti approbati per non oppoſitionem partis. 69.

70 Inſtrumentum productum ab aliquo faciens contra eum, non poteſt eum pœnitere nec petere ſibi reſtitui vt errore productum.

71 Inſtrumentum penes aliquem exiſtens operatur vt ille præſumatur de contentu in eo habere notitiam.

Vnde id producens neceſſe habet fateri vera eſſe omnia & ſingula in eo contenta, intellige diſpoſitiuè, non enunciatiuè. 72.

Et hæc regula poteſt induci pro & contra, ibid.

Et quòd per productionem ſimpliciter inducitur confeſſio eorum quæ continentur in ſcriptura producta eſſe vera. 73.

Et quòd quis conuincatur ex inſtrumento quod quis pro ſe producit. 74.

Et ſtatur ſcripturæ per aliquem productæ & contra eum, qui non poteſt errorem corrigere. 75.

Nec poteſt inſtrumenta producta retrahere aut reuocare, nec reprobare perſonam notarij. 76.

Producens inſtrumentum quod penes ſe habet, licet neceſſe fateri omnia eſſe vera in eo contenta, vide ſub verb. inſtrumentum penes aliquem, cum ſeqq.

77 Producens inſtrumentum, dicitur illud approbare, & ſibi præiudicat.

Fallit quando producens teſtamentum vel ſcripturam aſſerat verba in eo contenta vt prolata ab aduerſario, quia ea non videtur fateri vera. 78.

Item nec videtur fateri ſimpliciter omnia in eo contenta vera, ſed eatenus quatenus inſtrumentum ipſum probat. 79. & vt ibi declaratur.

80 Inſtrumentum productum ſi ſit falſum vel minus ſtatur ei contra producentem.

Et de qua ſolemnitate intelligatur, ibid.

82 Approbans ſcripturam, contractum vel alium actum productum in iudicio poteſt illum obijcere de nullitate, ſed non de iniquitate purgata per approbationem.

83 Clauſula illa vulgata productionis in parte & partib. producentis proficuis non prodeſt illi, quin aduerſarius & iudex poſſit ſe fundare in inſtrumento producto contra producentem.

Et eſt opin. verior. ibid. & receptior.

Et quando pars maximè non conſentit tali præſtationi. ibidem.

85 Terminus probatorius non elapſus dicitur per tempus quo ſtetit in ſuſpenſo ne curreret, vel partium conſenſu, vel iudicis pronunciatione, declarando vt ibi. cum nume. ſeqq.

86 Conſenſus partium eſt ſequendus in iudicijs vti quod expediens.

87 Dilatio probatoria à iudice præfixa dicitur ſua interlocutoria.

88 Iudex interlocutoriam reuocare poteſt.

Et poteſt abbreuiare delationem. ibid.

Tanto magis ſuſpendere ne interim currat, & de ratione. ibid.

89 Factum iudicis reputatur factum partis.

90 Probatio in iudicio fit ex quatuor modis, de quibus ibid.

Et quòd magis communes ſint modi probandi illi quinque, de quibus ibi, vt per teſtes, per inſtrumenta, per confeſſionem partis, per euidẽtiam facti, & per præſumptionem violentam. 91.

92 Teſtes an probent tria ſunt inſpicienda, qualitates perſonarum, numerus teſtium, & dicta eorum.

93 Teſtes prohibiti teſtificari non probant, & minus probant non omni exceptione maiores.

94 Teſtes quot requirantur ad probationem teſtamenti, de iure ciuili dic quinque ſeptem, codicilli & donationis cauſa mortis & cuiuslibet vltimæ voluntatis quinque, & quando hoc ſit, & quando duo ſufficiant, quid & quot requirantur de iure canonico.

95 Teſtes duo requiruntur ad probandum quodcunque factum regulariter, vltra prædicta. in nu. proximè præcedenti.

Et quando ſtetur maiori numero teſtium. 96.

Et de ratione tali. 97.

Et quòd vnus reprobetur per duos, duo per quatuor. ibidem.

Et numerus trium ſupplet defectum vnius minus idonei. 98.

Fallit hoc quando eadem ratio repellendi quæ eſt in vno, eſt & in alijs, tunc numerus non ſupplet. ibid.

Secundo quia non fit ſuppletio probationis reintegrandæ ex dicto teſtis omnino inhabilis. ibid.

Quorũ dicta vt probent debent fundari in ratione vel cauſa ſcientiæ. declarando vt ibi. 99.

Et de ratione magis attendenda, quàm dictum teſtis. 100.

Et quando nõ valeat ratio teſtis, quia dicatur eadem cum dicto. 101.

Et quãdo interrogatus quomodo ſciat dicat, quia ſcio, non probat, & de ratione huius. 102.

Et ſicut dicta teſtium non ſunt cauillanda, ſed adaptanda ad ea quæ dicit teſtis ſcire, ita & ratio eius eſt adiuuanda quantum poſſibile eſt. num. 103.

Et quomodo teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ reſpondens ſcire, quia vidit, videtur concludere per talem rationem viſum, declarando vt ibi pulchrè. 104.

105 Inſtrumenta an probent duo videnda ſunt. vt ibid.

Et vt probent requiritur, quòd perſona rogata ſit notarius publicus, & notus complens ea cum ſolemnitatibus à iure requiſitis. 106.

107 Notarius ſi negetur à parte aduerſa, debet probari, quòd ſit notarius à producente inſtrumentum.

108 Inſtrumentum perfectum plurima habet preconia ſolemnis probationis.

Dicitur enim probatio probata, & non probanda.

Veritas euidens.

Apparens.

Manifeſtiſſima.

Notoria.

Liquida.

Patens.

Certa.

Diffinita. &

Indubitata.

Et quando prædicta de inſtrumento procedunt. ibid.

Fallunt prædicta in verbis inſtrumenti ennunciatiuis, quia locum non habet exemplum, vide & declara vt ibi nu. 109.

110 Inſtrumentum continet diſpoſitionem partium de facto à iure ſimul de facto tantum circa eius probationem inter homines faciendam & quoad commodum & probat pro & contra perſonas in eo nominatas, quoad factum ſcilicet & ius ſimul, & vt ibi latius & quoad factum tantum ſit ſecutum & de ſimplici notitia facta probat inter omnes homines de mundo. & vt ibi late.

111 Inſtrumentum non prodeſt ei qui non eſt nominatus in inſtrumento, ſi non probauerit ſe ſic ſucceſſiſſe nominato in eo, vel vt ibi dicitur. 112.

112 Inſtrumentum probat ſecundum eius tenorem, et non præter vel contra tenorem.

113 Inſtrumentum emptionis & venditionis inter alios confectum poteſt aliũ adiuuare, qui emit à primo emptore, licet in primo inſtrumẽto nõ ſit ſpecificè nominatus ex quo implicitè eſt comprehenſus, & dic vt ibi latè.

114 Inſtrumentum eſt probatio probata per lectionem ſcripturæ, & tantum probat quantum cantat diſpoſitione.

115 Teſtator non poteſt imponere legem, niſi ſucceſſori ſuo.

116 Confeſſio propria partis eſt maior & præſtantior quæcunque alia quam litigãs habere poſſit ab aduerſario, eſtq; maior inſtrumento & teſtibus quibuſcunque & de materia. infra.

Et de ratione. 117.

Et per confeſſionem partis dicitur finita controuerſia. 118.

Et confeſſus habetur pro iudicato. 119.

Et latiſſimè de confeſſione partis multa ſolent contendi inter litigantes, quæ ſint, & de materia earum vide. 120.

121 Euidentia facti et eius probatio poteſt ſe habere & applicari ad omnia quæ in iudicijs conſiſtũt, in facto locali ſubiecto oculis iudicis & omnibus, declarando vt ibid. vide, & de hac probatione vſq; ad nu. 135.

Et per euidentiam facti & inſpectionem apparent non adeſſe ſolemnitates requiſitas. ibidem cum ſeqq. alijs ſimilibus.

122 Euidens illud eſt quod documentis neceſſaria continentibus illuſtratur. & nu. 130.

123 Probatio per inſpectionem oculorum, vbi de ea fit mentio, & vide de materia verb. ætas minor.

124 Aetas minor probatur ex aſpectu iudicis.

Idem dicendum eſt de ætate ſenili. ibid.

Idem de cicatrice perpetuo remanſura. declarando vt ibi.

Idem de damno dato, quod nullum ſit. ibid.

Idem de loco apparente diuerſo per varias depoſitiones teſtium, quia ex aſpectu per iudicem poſſunt declarari. 125.

Idem de aliquo petito reſpectu certi loci non probato, poteſt per iudicem inſpici qui ſecundum locorum euidentiam iudicabit. 126.

127 Sententia per euidentiam apparens iniqua in rem iudicatam nunquam tranſit.

Idem ſi nullitatis euidentia vel iniquitatis ſententiæ ſit ex inſpectione actorum. 128.

129 Homo qualis ſit dignoſcitur ex aſpectu veſtitus & habitus perſonæ.

130 Euidenter conſtari dicitur, quod conſtat ex inſpectione inſtrumentorum.

Et quod oritur ex facto apparente oculis corporis iudicis.

131 Item deuenitur ad inſpectionem, vbi ſit dubium de qualitate rei legatæ.

132 Euidentia facti has habet prærogatiuas, quòd nulla eſt ea certior probatio quæ præfertur cuiuſcunq; generi probationum declarando vt ibi habetur.

133 Confeſſio partis nil facit vbi euidentia facti omnino repugnet.

Et de ratione. 134.

135 Probatio quandoque fit per præſumptionem violentam, et quando hoc ſit aut fiat. vide ibi.

136 Præſumptio violenta eſt ea, quæ talem probationem facit, qua iudicis animus quaſi violentatur ad ita credẽdum & ſententiam ferendam.

137 Præſumptio violenta ſufficit etiam in cauſa criminali ad condemnationem in pœna pecuniaria.

Et vbi plures concurrunt præſumptiones, ſufficiunt ad iudicandum. 138.

Et de pluribus præſumptionibus & coniecturis coniungendis ad plenam probationem, in his maximè quæ ſunt difficilis probationis. 139.

140 Probatio neceſſaria eſt ſuper decem in cauſis vltimarum voluntatum exequendarum, & quæ ſint iſta decem & de vnoquoque examinato. ibi cum ſeqq. ferè vſque ad finem dubitationis.

141 Vita & ſuperexiſtentia perſonæ teſtatoris in rerum natura eſt probanda pro exequendis teſtamentis.

Et de ratione. 142. & quomodo fieri debeat talis probatio. ibidem.

142 Teſtatoris perſona eſt cauſa efficiens fundamentum & ſubſtantia diſpoſitionis teſtamentariæ.

Series teſtamenti. vide verb. teſtamenti ſeries.

143 Teſtamenti ſeries in totum vel in parte probatur per inſtrumen-

ſtrumentum vel ſcripturam publicam de teſtamento ipſo confectam, & vt ibi dicitur latè.

Et tenor teſtamenti probatur per ipſum inſtrumentum. 144.

145 Mors teſtatoris eſt proponenda & probanda vt teſtamentum ſortiatur effectum, ab agente ex teſtamento. & vide de hac materia vſque ad nu. 183.

Et de morte circa compendioſam & duplici eius ſpecie naturali & ciuili. 146.

146 Tranſactio non eſt facienda, nec iudicari poteſt ſuper facultatibus eius, cuius vita eſt incerta ſuitque, atque fortuna.

147 Mors dicitur vitæ priuatio, & eam probare eſt probare negatiuam vt ibi, quæ probatio difficilis reputatur. 148.

149 Probatio mortis eſt vaga & varia, quare & quomodo, ibidem.

150 Mors eſt probanda ab eo alicuius, qui in ea morte ſe fundat.

151 Vita & quòd quis viuat eſt proban. ab eo qui in vita alicuius ſe fundat præſumpt. etiam viuere vſque ad centum annos, & quando hoc agere debeat. ibidem.

152 Mors quando probatur per famam pariter, & vita probari per famam poteſt.

Quod quando verum ſit, dic vt ibi. latè. vbi de opin. auctoru circa hoc.

Et quòd leuior ſit probatio de vita, quàm de morte. 153.

153 Probatio de vita eſt leuior quàm de morte.

154 Mors in loco propinquo à tempore recẽti per quos debeat probari.

Et quid ſi euenerit in loco defuncti, ſed de tempore longinquo. 155.

Et quando ſit & intelligatur de annis 20. 156.

Et quid ſi in longinquo loco euenerit. vide nu. 158.

156 Probatio de morte per famam nõ recentis temporis quod ſit annorum 30. & quando hoc ſit, vide ibi latè.

156 Tempus longinquum an ſit annorum 30. & quod ſit arbitrarium iudicis.

157 Mors probatur hominis longitudine temporis, ſi elapſi ſint maximè centum anni, quibus ille viſus non fuit.

158 Mors quomodo probatur contigiſſe alicui in longinquo loco.

Et de pluribus modis & caſibus, quibus mors probatur. 159.

160 Mortuus præſumitur accedens ad bellum, in quo multitudo magna deceſſit, elapſo decennio, & de eo nulla habita notitia.

161 Præſumptio vitæ hominis centum annorum non eſt vera præſumptio iuris. ſed potiùs quædam ſuſpicio, quæ tollitur per contrariam ſuſpicionem orientem ex dicto etiam vnius teſtis, vel per famam.

162 Fama de morte alicuius quomodo probetur.

Et de Cephalo & Alexandro reprobatis per auctorem. vt ibi.

162 Teſtes probantes famam de morte alicuius an debeant dicere ſe audiuiſſe dici à maiori parte populi nominando aliquos, & ſecundum Alex. & Ceph. & quòd non. ſecundum auctorem & quare. ibid. 163. cum ſeq. vbi latiſſimè de materia.

Et quòd probent deponẽtes de publica voce & fama mortis talis, quia audierint dici publicè & palam in vicinia & in loco. 163.

Idem ſi dicant audiuiſſe per totam ciuitatem. ibid.

Idem quando dicatur quòd communiter audiuerunt dici. ibid.

Idem dicentes quòd publica dicitur in ciuitate illa, vel in loco illo tale quid ita proceſſiſſe aut factum fuiſſe. ibid.

Idem ſi dicat teſtis fama eſt in ſua ciuitate. ibidem.

Et eſt communis opin. contra Bar. vt ibid. dicitur.

164 Teſtes an & quando debent interrogari à quibus audierint, & non interrogati an id dicere debeant. & quare, quáve ex cauſa, & quid ſi reſponderunt ſe non recordari, quòd non probetur fama. & quòd id procedat in probatione famæ de delicto alicuius, & de dicto perſonarum, & de facto aliquo de recenti, vt ibi latè deducitur.

165 Teſtis dicitur ſuſpectus, interrogatus de facto recenti dicat interrogatus ſe non recordari à quibus audierit.

166 Fama de morte alicuius quando poſſit originem habere etiam à perſonis vilibus, & quòd immò poſſit. ibi. & 167.

167 Mors alicuius perſonæ dicitur quidam actus.

168 Probatio tenet & prodeſt probanti ſiue teſtis recordetur vel non de aliqua qualitate, quando idem reſultat effectus quoad intentum probare debentis.

169 Perquiſitio facienda teſti à quibus audierit non eſt neceſſaria, quando fama poteſt habere ortum à vilibus perſonis.

169 Teſtis non eſt neceſſe vt interrogetur à quibus audierit, quando fama poteſt habere ortum à vilibus perſonis.

170 Teſtis probat & valet dictum eius deponẽtis de fama mortis alicuius abſque eo quòd dicat à quibus audierit, quando non ſit interrogatus, & quomodo quando ſit interrogatus, vide ibi.

Item valet dictum eius de dicta fama, de longinquo tempore etiam interrogatus non nominando aliquem, à quo audierit, ſed dicat ſe audiuiſſe tũc dici publicè per totam ciuitatem, & vt ibi. nu. 171.

Et de probatione famæ, de morte alicuius tam in longinquo, quàm in loco proprio, longinquo tamen tempore elapſo, quomodo probetur quando vltra publicam vocem hominum fundata ſit in cõiecturis & cauſis probabilibus, de quibus ibi latè habetur. num. 172.

173 Probatio quando dicatur per ſigna facta de morte alicuius.

174 Fama valet, quando veriſimilia aliqua aſſiſtunt famæ, etiam ſi dubitatur à quibus perſonis habuerit ortum, quod quando eueniat. dic vt ibi.

175 Fama procedẽs ex cauſis rationabilibus ſufficit & ſat eſt.

176 Teſtis dicens ſe audiuiſſe dici ab omnibus perſonis loquentibus de tali re probat.

177 Signa & modi alij ſunt quamplurimi adminiculandi famam mortis ac eius probationem, & qui ſint, vide infra num. ſeq.

178 Dictio quondam vel olim in inſtrumento vel ſcriptura poſita pro demonſtranda perſona, antecedens & appoſita alij perſonæ indicat hanc perſonam eſſe mortuam, vt Petrus quondam vel olim Pauli, Clara vxor quondam Franciſci, Paulus & Franciſc. nominantur tunc pro mortuis.

179 Inſcriptiones factæ in lapidibus marmoreis vel monumentorum in Eccleſiis, vt die, menſe, anno tali talis obiit, videntur facere ac faciunt probationem de morte illius nominati, in cauſis maximè ſucceſſionum bonorum non tanti præiudicij quin poſſit reponi & redi in priſtinum ſtatum, & vt ibi declaratur.

180 Mors quòd probetur per inſcriptionem monumentorum.

181 Mors probatur alicuius viri ciuis de conſilio ciuitatis deſcripti in albo per annotationem diei mortis factam ſubtus nomen ſcriptum illius ciuis mortui per publicum notarium, & vt ibi dicitur.

182 *Mors probatur alicuius per librum monaſterij, & rectorum parochiarũ, in quo deſcribũtur nomina ſepultorum in cœmeterijs ſeu Eccleſiis monaſteriorum, ſi talis ſit conſuetudo quòd tali libro credatur; aliàs facit præſumptionem aliquam.*

183 *Superexiſtentia heredum inſtitutorum & legatarij debet probari qui agunt, & quare, dic vt ibi.*

Et quare ſit ſienda hæc probatio, ne caducum ſ. fiat teſtamentum, ſed efficax. 184.

185 *Filiatio vel fraternitas an ſit probanda, & quando, cum in teſtamentis ſit quis nominatus filius, vel frater.*

Et quòd ex tali nominatione dicantur cõſtituti in quaſi poſſeßione filiationis vel fraternitatis. ibi latè cum ſequ.

186 *Nomen filij & non extranei eſt conuertibile proportionabile nomini heredis, nam filius dicitur, ergo hæres, & vt ibi latè de materia.*

187 *Probatio quaſi poſſeßionis filiationis vel fraternitatis operatur quoad præparatoria iudiciorum & proceſſum, non verò ſufficit ad deciſoria litis, quia alia requiritur probatio.*

Et quòd operetur abſque alia probatione ad obtinẽdum executionem teſtamenti in adipiſcenda poſſeßione bonorum teſtatoris, ſecundum auctorem. 188.

Et de reiecta oppoſitione incapacitatis hæredis inſtituti &c. & vt ibid. vide.

Et de reiecta oppoſitione in capacitatis hæredis inſtituti &c. & vt ibid. vide.

Et de ratione huiuſmodi opinionis & dicti auctoris. 189.

189 *Filiationis quaſi poſſeßio vel fraternitatis ſufficit in poſſeſſoriis inducens ſemiplenam probationem, non autẽ in pratoriis ſufficeret.*

Et quòd etiam ſufficiat in petitoriis, & eſt communis opin. vide ibid.

Quodque quomodo id intelligatur, vide latißimè diſcuſſum. ibid.

Et quando ſufficiat ad obtinendam ſucceßionem & hæreditatem in omni iudicio, maximè cum fuerit probata ex cõgruis tractatibus & adminiculis, & eſt communis opin. 190.

Quaſi poſſeßio filiationis vel fraternitatis quid operetur, & in quibus ſufficiat. vide verb. probatio quaſi poſſeßionis, & verb. filiationis, quaſi poſſeßio.

191 *Aditio hæreditatis omnino probanda eſt, & adeo eſt neceſſaria, vt dici poßit, ſine ea factum eſt nihil.*

192 *Fideicommiſſum ſeu caſum eius probãdum eueniſſe eſt, vt reſtitui debeat cum diſpoſitis in teſtamento conditione impleta.*

193 *Legatum ſeu relictum quicquid apparet conditionale, id nunquam conſequi poteſt, niſi prius conditione expleta.*

194 *Conditio aut dicitur quòd extet, aut quòd deficiat, & quando dicatur deficere, Item & quando dicatur extitiſſe. vide ibid. 195.*

196 *Hæreditas aut legatum, aut fideicommiſſum, aut tutela alicui non datur, nec quis ad ea admittitur, niſi doceat caſu exiſtente ſe inuitatum.*

197 *Conditiones inſtitutionis hæredum quales & quantæ ſint.*

Et quid ſit inſpiciendum, cuiue onus probandi incumbat conditionem extitiſſe, vel non.

198 *Conditio vulgaris ſubſtitutionis vt impleatur, ab his pendet, quòd hæres non poteſt per ſe, nec per alium, vel non vult eſſe hæres, repudiando hæreditatem, & dic vt ibid.*

198 *Conditio pupillaris ea eſt, ſi pupillus in pupillari ætate deceſſerit, & quis debeat hoc probare, vide verb. probatio cui competat.*

199 *Probatio cui competat, pupillum. ſ. eſſe mortuum in pupillari ætate vel adulta, an ſubſtituto pupillariter, vel eius aduerſario contrararia ſunt opin.*

Et primò quòd præſumatur aliq non conſtito pupillum eſſe mortuum in pupillari ætate, & ſic pro ſubſtituto. ibid.

Et quòd ſubſtitutus in ætate pupillari ſe fundans teneatur eam ætatem probare, & ſic contra ſubſtitutũ 200.

201 *Mater agens contra ſubſtitutum pupillarem, tenetur probare mortẽ filij in ætate adulta, ac ſubſtitutus ſi agat, tenetur pariter probare mortem in ætate pupillari.*

202 *Probatio debet fieri per eum qui dicit ſe hæredẽ ex ſubſtitutione pupillari, & quòd caſus euenerit.*

203 *Conditio fideicommiſſaria ſubſtitutionis talis ſemper eſſe conſueuit, ſi deceſſerit ſine liberis vel filiis, & deſcendentibus.*

204 *Fideicommiſſarius agens ad fideicommiſſum non tenetur probare hanc negatiuam, grauatum deceßiſſe ſine liberis, vt ſufficit allegare & proponere grauatum deceßiſſe ſine liberis, ac ſolùm debet probare omnino illum mortuum. aut verb. fideicommiſſarius probans cum nu. ſeq.*

205 *Hæres inſtitutus & grauatus, & exiſtens abſens à patria per annos 30. nullo nouo vnquam de eo audito de vita aut morte, per quandam ſolam famam ſine aliis adminiculis eius mors probata non intelligitur.*

Mors abſentis per 30. annos à patria, an & quando cenſeatur probata, vide verb. hæres inſtitutus & grauatus, & exiſtens.

206 *Fideicommiſſarius probans mortem grauati habet fundatam intentionem vt cenſeatur probata negatiua ſine liberis, ſi per aduerſarium non probetur contrariũ, ne fideicommiſſum pereat.*

Etiam quòd negatiua videatur eſſe fundamentum fideicommiſſarij. ibid.

Et eſt communis opin. ibid.

Idem ſi dictum eſſet, Si decederet ſine hærede, non probata morte ſufficit per fideicommiſſarium dicentem ſolum eum deceßiſſe ſine hærede, & contrarium aſſerens habet probare. 207.

Idem in ſuccedente ab inteſtato ei ſufficit dicere aliquẽ deceßiſſe ſine liberis vel hærede, aut proximiore probato ſe fratre vel proximo. 208.

Idem ſi conſtiterit grauatum eum habuiſſe filios, eos tamen habuiſſe tempore mortis non præſumitur, niſi probetur, & onus probandi incumbit hæredibus grauati. 209.

210 *Maſculi in contractibus, in quorum defunctum vocatæ ſint fœminæ, præſumuntur defeciſſe, ſi aliter non probetur.*

211 *Probatio etiam facienda eſt, vt relicta non fiunt caduca de ſuperexiſtentia ſubſtitutorum, fideicommiſſariorum, legatariorum. & tales ſunt probãdi quales ſunt vocati, vel ſe faciunt, & vt ibi dicitur.*

Et iudici facienda eſt probatio vt ibid.

112 *Filius teſtatoris vel eius deſcendens agendo, talem ſe faciens, oportet probare ſe filium, vel talem, ſiue agat, ſiue conueniatur aduerſario ſuam intentionem fundatam habente.*

213 *Probatio filiationis eſt multùm difficilis immò impoßibilis reſpectu maſculi patris.*

Et quòd ſit difficilis quando non ſit in quaſi poſſeßione filiationis. ibid.

Et

Et quòd ſit facilis cum natus eſt in domo, & viuo, & vxore, vicinis ſcientibus. ibid.

Filiationis probatio an ſit difficilis, an facilis, & quomodo. vide verb. probatio filiationis eſt multùm.

214 Filiatio quomodo debeat probari, vide declarata, ibid. latè & pulchrè.

Et quòd probetur præſumptiuè tribus concurrentibus. &c. 215.

Si è parentibus fuerit nominatus filius. ibid.

Si ab eis fuerit tractatus vt filius. ibid.

Si à vicinis fuerit reputatus pro filio ipſorum parentũ. ibid. & nu. 218.

Et quòd bene probetur filiatio per nominationem cum tractatu parentum, & cum nominatione communi vicinorum. 216.

217 Probatio quæ fit & requiritur de filio, vt præſumitur & dicatur filius, eadem eſt facienda quæ de patre, vt dicatur pater cum ſint correlatiua.

219 Fama vel communis opin. quòd quis ſit filius alicuius probatur per teſtes deponentes, quòd Titius pro filio Sempronij reputabatur ab omnibus eos cognoſcentibus.

220 Filiationis quaſi poſſeſſio ſufficit probata ex communi tractatu, ſi ab aduerſario non fuerit probatum contrarium, ad obtinendam hæreditatem & ſucceſſionẽ.

221 Frater probatur per tractatum, & quaſi poſſeſſionem fraternitatis, quòd tales ad inuicem ſe nominabant & tractabant pro fratribus, & fuerunt habiti & tractati pro talibus ab omnibus eos cognoſcentibus.

222 Conſanguineus, agnatus vel de familia & ſimilis probatur per tractatum inducentem quaſi poſſeſſionẽ cõſanguinitatis, agnationis de familia & ſimilis, ſicut filiatio, vel fraternitas per quaſi poſſeſſionem ex tractatu probatur contrario non oſtenſo.

Nec eſt neceſſaria probatio primi ſtipitis in probanda conſanguinitate 213. & quando hoc ſit. ibidem quod maximè in antiquis procedit. ibidem.

224 Teſtes de auditu admittuntur ad probandam parentelam, vel agnationem.

225 Filiatio probatur in antiquis, vel deſcendentia per inſtrumenta, quæ continent & enunciant nomina diuerſorum, & vt ibi, & num. 227. verb. deſcendentia filiorum.

226 Pluralitas non præſumitur in nomine proprio hominis, niſi probetur.

227 Deſcendentia filiorum primi, ſecundi, & vltimi defuncti probatur per inſtrumenta publica eorum teſtamẽtorum, & aliorum actuum.

228 Fama publica probatur per inſtrumenta antiqua, quæ idem operantur quod fama.

229 Proximitas probatur per inſtrumenta publica, & per librum eſtimi baptiſmatis.

230 Probatio nulla maior quàm ea quæ fit per inſtrumenta publica in antiquis.

231 Probatio quando verſetur in antiquis, vt leuior probatio tunc admittatur, & de tribus opin. relatis per Aymonem, quale dicatur tempus antiquum. 232. & de materia vide verb. tempus antiquum. cum ſequ. aliis, vſque ad num. 247.

232 Tempus antiquum quale & quantum dicatur, vt probatio leuior admittatur, variæ ſunt opiniones.

Et quòd dicatur de annis 40.

Et quòd hoc ſit arbitrarium iudici.

Et quòd ſit quando excedat metam centum annorum.

Et quòd ſit de annis 20. & quòd non ſit multùm antiquum. & quare. 240.

Et quòd ſit de annis 70.

Et quòd ſit de annis 90.

Et quòd ſit de annis centum.

Et quòd ſit de annis 60.

Et quòd ſit de annis 56.

Et quòd ſit de annis 50. in proban. filiatione.

233 Probationes leuiores concedi debent de caſibus longinqui temporis non ſolùm defectu teſtium mortuorum, ſed etiam memoria labili hominum viuentium.

234 Obliuio inducitur per decennium.

235 Tempus antiquum videtur quòd ſit ſecundum crebriorem opinionem. quale.

Iudex arbitrabitur, & quare 235.

236 Probatio alicuius entis eſt arbitrarium iudicis, ſic & temporis.

237 Circumſtantiæ quæ debent mouere iudicem ad arbitrãdum tempus antiquum factorum ſubiectorum probationi. vide ibid & nu. ſeq.

239 Cõſanguinitas in gradu remotiori quomodo poſſit probari, cum non viuant homines qui cognouerunt iſtos antiquos, & quòd probetur per teſtes qui audierunt, & vt ibi.

241 Inſtrumenta antiquiſſima dicuntur, quando atteſtantur de his quæ excedunt memoriam hominum viuentium.

242 Poſſeſſio alicuius quando eſt nimis antiqua, teſtes non poſſunt probare verum actum hominis, ſcilicet illius, quem non cognouerunt, nec viderunt.

243 Loca in quibus homines ducunt breuiorem vitam, quæ ſint, & quare.

244 Aetates debent articulari & probari iudici ſolitæ & longiores hominum in loco viuentium. vt iudex ſuum poſſit regulare arbitrium de antiquo tempore.

245 Tempus antiquum quando dicatur vltra 40 annos, & ſucceſſiuè magis vltra, magis antiquũ, & magis vltra centum annos antiquiſſimum.

246 Teſtes de auditu admittuntur in probandis antiquis.

Et quando tunc articulandum ſit. ibidem vide de materia aliqua.

247 Probatio debet fieri per agentem ad hæreditatem vel fideicommiſſum aut relictum, de ſe ipſo qualem ſe facit, & qualis, & nominatus ad relictum, ſiue ſit nominatus ſacerdos, vel filius adoptiuus ſe talem probare debet, & nu. ſeq. intellige vt nu. 251. verb. intellige.

248 Teſtatori creditur aſſerenti, quem eſſe talem, niſi contrarium oſtendatur.

249 Conſortes de patrimonio, id eſt, de agnatione vocati per ſtatutum intelliguntur legitimi ex parte patris, & non legitimati.

250 Vocatus ad fideicommiſſum legitimè deſcendens debet probare deſcendentiam ex legitimo matrimonio.

251 Et vocatus vt de familia debet probare ſe legitimum.

252 Nominatus ſub vocabulis quæ debent intelligi ſecũdum communem vſum loquendi, intelligi debet de legit. & naturali tantùm, & talem ſe probare.

253 Probatio denominationis alicuius quòd ſit talis, an debeat fieri per verum matrimonium, an per tractatum inducentem quaſi poſſeſſionem vel matrimonij, vel legitimitatis, agnationis, conſanguinitatis.

Et quòd videatur fieri per verum matrimonium, vel verum titulum requiſitum, & non ex quaſi poſſeſſione, quæ ad deciſoria non ſufficit. 254.

Contrarium tamẽ eſt verius & communiter receptum quòd poſſit fieri ex tractatu quaſi poſſeſſionis, agnationis & ſimilium, & quare. 255.

256 Probatio de prælatura vel clericatu dicitur venire incidenter,

cidenter, prælato decimas petente, tanquam tali.

257 Articulatio fit de quaſi poſſeſſione conſanguinitatis inter perſonas de quibus agitur, quando origo conſanguinitatis non poteſt probari.

258 Matrimonium poteſt probari per præſumptiones ex tractatibus inducentibus quaſi poſſeſſionem matrimonialem, & quando incidenter dicatur probari.

259 Filiatio quando incidenter deducitur in iudicio, ſufficit probatio quaſi poſſeſſionis filiationis, donec probetur contrarium.

260 Matrimonium, filiatio, legitimitas, agnatio in iudicio deducitur incidenter in caſibus relictorum in teſtamentis conſequendorum, non quòd ſuper aliquo iſtorum feratur ſententia diffinitiua, & vt ibi latiùs habetur.

261 Proximiores vocati quomodo debent probare ſe tales.

262 Arbor conſanguinitatis teſtatoris & ſuorum deſcendẽtium, & eius qui agit quomodo fieri ſoleat & debeat. vide pulchrè. ibid.

263 Actor non probando quoto gradu attineat teſtatori, an obtineat fideicommiſſum & ad id admittatur. vide de materia hac num. 265. cum ſeq.

264 Actor probando ſe proximum teſtatori, an poſſit obtinere fideicommiſſum, ſi non probauerit etiam negatiuã hanc, non extare alium proximiorem. & de materia vide ſub nu. 169. cum ſeq. ver. quoad ſecundum.

268 Probatio eſt facienda de qualitatibus adiectis, cauſis, conditionibus, modis, & demonſtrationibus, prout cõtigerint probandæ, & quare. ibi.

269 Qualitas adiecta conſpicitur quandoque perſonæ, quãdoque diſpoſitioni, & de vtraque vide ibidem cum numer. ſeq.

Qualitas perſonæ adiecta cum qua perſona non naſcitur, vt ſcientia, doctor, ſacerdos, eſt probanda, ibi. 269. maximè vbi eſt poſita per modum finalis cauſæ declarando vt ibid.

270 Qualitas debet verificari adiecta diſpoſitioni, vt locum habeat ſubſtitutio requirens qualitatem aliquam. & vt ibi latius.

271 Qualitas ſi eſt de ſubſtantia actionis vel defenſionis vtrumque debet probari factum. ſ. & qualitatem, aliàs ſufficit ſimplex factum probari.

Et quæ qualitates ſubſtantiales intelliguntur vt probetur. 272.

273 Probationes qualitatum vel factorum ſuper affirmatiua aut negatiua, ad quem ſpectent an ad actorem an reum. ibidem fuſiùs de materia vſque ad num. 280.

274 Legatum factum de veſtibus teſtatoris, qui deinde plures alias ſibi fecerat, intelligitur de illis quas habebat tempore teſtamenti, quod & probare habet legatarius petens legatas ſibi veſtes.

275 Negatiua ab actore eſt probanda quærente matrem priuari hæreditate filij pupilli, ex quo non petierit tutelam infra annum, & quòd pup. deceſſerit vltra annum a morte patris.

Et quid debeat probare mater vel auia ne excludatur, 276.

277 Negatiua eſt probanda à legatario petente centum, ex quo Siluia nupſerat ſine conſilio fratris, cum ſub hoc ſibi ea pro dote relicta erant.

278 Negatiua plurium rerum prolata ab eo, qui partem earum rerum fatetur, & aſſerit extare tantum, venit probanda ab aduerſario intendente plures res alias extare.

Et eſt communis & ſeruandum hoc in practica ſecundum auctorem duplici ratione, vt ibi per eum.

279 Legatarij debent probare tot extare de bonis teſtatoris quæ ſufficiant, & pro legitima filiorum hæredum, & pro legatis, ipſis filiis negantibus tot extare. & vt ibi latè de materia.

280 Bona petita quouis iure debent probari quòd erant teſtatoris, & remanſerunt in hæreditate vel ea de quibus in teſtamento fuit diſpoſitum, & de quibus in iudicio agitur, vel quoad poſſeſſionem vel dominium, aliàs vana eſt diſpoſitio & petitio eorum.

281 Poſſeſſio rei alienæ exiſtens penes teſtatorem poteſt legari extraneo, eámque hæres tradere debet legatario.

282 Res quæ erant penes defunctum, quamuis non ſint hæreditariæ veniunt in petitione hæreditatis.

283 Probatio in remedio executiuo. l. fin. C. de edi. diu. Adr. tollen. alia non requiritur, niſi de bonis, quæ teſtator tempore mortis poſſidebat & detinebat, & dic vt ibi habetur.

284 Probatio in petitione hæreditatis ſufficit, quòd bona ea fuerunt per teſtatorem poſſeſſa & detenta tempore ſuæ vitæ & mortis.

Et eſt communis. ibidem.

285 Poſſidens tempore vitæ ſuæ præſumitur etiam poſſediſſe tempore mortis alio non apparente.

Quia ampliα, vt ibid.

Etiã ſi alius poſſederit per tres vel quatuor annos ante tempus mortis teſtatoris, quia probata antiquiori poſſeſſione teſtatoris præſumitur continuaſſe ſuam ciuilem poſſeſſionem vſque ad mortem. 286.

287 Probatio in remedio quorum bonorum quod eſt poſſeſſorium ſufficit fieri quòd bona petita fuerint poſſeſſa & detenta per teſtatorem vſque ad eius mortem, nec neceſſarium eſt probare dominium vel defuncti poſſeſſionem, ſed quòd ſimpliciter ab eo teneretur.

Et an ſufficit ſemiplena vel plena probatio, vide ibid. & de communi opin. vbi de hoc latiſſimè.

288 Probatio in petitione legati videtur facienda, & eſt de dominio, vel quaſi teſtatoris teſtatore exprimente de bonis ſuis.

Et de ratione. ibid. 289.

289 Genitiuus & pronomen ſuus, ſua, ſuum, dominium ſignificat.

290 Teſtator præſumitur dominus earum rerum, quas tempore mortis poſſidebat.

291 Probatio rei legatæ quando debeat concludere in tempore teſtamenti, vel mortis teſtatoris.

292 Dominiũ teſtatoris in re legata quando poſſit probari.

Et de quaſi dominio teſtatoris probando per inſtrumentũ ſuæ acquiſitionis de re legata pro publiciana contra tertium poſſeſſorem competente legatario, vel fideicõmiſſario particulari. 293.

Et de dominio probando per præſcriptionem ſtatutariam, ſat eſt quòd res legata fuerit in bonis teſtatoris. 294.

295 Res in bonis alicuius quomodo intelligatur.

296 Probatio quæ debet fieri quando bona legata ſunt ſub nomine villæ ſimpliciter & non exprimendo nec confines, vt lego bona ſanctæ columbæ quæ eſt villa ſic nominata. dic vt ibi.

297 Emptor emens rem legatam ſub conditione & ea pendente, quando ſecurus ſit.

297 Legatum factum ſub conditione & venditum per hæredem ea pendente, vt legatarius obtinere poſſit, debet probare de dominio eius per teſtatorem, & quòd fuerit vendita res illa ſciente hærede teſtamentum, aliàs ſi ignoraſſet hæres teneretur ad pretium, & emptor eſſet ſecurus.

298 Proba-

298 *Probatio & demonſtratio bonorum petitorum in petitione fideicommiſſi vniuerſalis, vel fideicommiſſaria hæreditatis multipliciter ſit, ſi quidem ſex modis, vt ibid.*

Agens contra hæredem grauatum vel contra hæredem grauati quid ſufficit vt probet. vide verb. probatio quãdo agitur.

299 *Probatio quando agitur contra hæredem grauatum, vel hæredem grauati ſufficit, quòd ſi ſit in bonis petitis. ea ſ. fuiſſe poſſeſſa & detenta per teſtatorem tempore eius vitæ ſimpliciter, vel vſque ad eius mortem, & per eum relicta in ſua hæreditate, & vt ibi latè habetur, nec dominium requiritur probari.*

Idem in habente cauſam ab hærede grauato. 301.

300 *Fideicommiſſum quando reperitur conſtitutum ſub vocabulo hæreditatis reſtituenda, vel contineat quid certum de parte ſuæ hæreditatis, probãdum tunc eſt, quòd bona ea fuerint hæreditaria teſtatoris, & non ſimpliciter quòd fuerint reperta in ſua hæreditate.*

301 *Habens cauſam ab aliquo non debet habere plus iuris, quàm eius auctor, nec eſſe melioris conditionis illo.*

302 *Probatio ſit nõ ſolùm de poſſeſſione teſtatoris, ſed etiam de eius dominio, vel quaſi, vt ſit in iudicio rei vendicationis vel publiciana. & hoc quando agitur contra extraneum tertium profeſſorem, cum tit. Quod declara, vt nu. 304. vbi latè de hoc vſque ad 310.*

Et de animaduerſione ſienda per interpretem ſecũdum actorem. ibid. cum ſeq.

303 *Fideicommiſſarius vniuerſalis actor habet remedium l. fin. de edi. di. Adr. toll.*

306 *Obligatio nec eius conditio mutatur, & ſic ius creditoris ex perſona hæredum, & ſic ſucceſſorum.*

307 *Fideicommiſſarius quodammodo poteſt dici creditor in rebus fideicommiſſario ſubiectis.*

308 *Emptores ſucceſſiui eiuſdem rei habentur loco hæredũ, quòd vnus ab altero emens dicitur emiſſe ab illo primo venditore. & ſit in re empta, debet pati & ſuſtinere vices & locum primi venditoris, & dic vt ibi latè.*

309 *Fideicommiſſarius ſatisfacit probando bona petita fuiſſe per teſtatorem pro ſuis, & tanquam ſua certa & poſſeſſa tempore vitæ ſuæ, quietè & pacificè, & per eũ relicta in ſua hæreditate & fideicom.*

310 *Tempus recẽs dicitur à 40. annis, citra quod mortuus ſit teſtator, adeo vt probatio ſit facilis per teſtes qui eum cognouerint & viderint.*

311 *Tempus vbi eſt longæuum & antiquum quo teſtator deceſſit, adeo vt teſtes non poſſint reperiri ſecundum communem curſum vitæ hominum in loco qui viderint & cognouerint teſtatorem, tunc difficilis dicitur probatio. & quomodo fiat. vide ibid. ſuſiùs.*

Et de communi opi. qualis ſit. 312.

313 *Dominium in antiquis quomodo probetur per famam etiam in rei vendicatione.*

Et de articulo famæ probandi ſuper dominio teſtatoris fideicommittentis in antiquis. 314.

Et de dominio probando, & magis de poſſeſſione per famam in antiquis de annis. 60. 315.

316 *Fama publica qualiter legitimè debeat probari per teſtes.*

Et de communi practica hodierna. 317.

Et quòd probetur per inſtrumenta publica in antiquis, operans eundem effectum famæ. 318.

319 *Identitas rei quomodo debeat probari per teſtes, quòd ſit diuerſimodè, prout tempus ſit recens vel antiquũ. vide latiùs de vtroque, vbi de materia hîc ſuſiùs.*

Et de practica probandi eam ſecundum Bar. 320.

321 *Fundus bene demonſtratur per duos fines. 323.*

322 *Identitas rei probatur parte contendente, dein aſſentiente de eadem re confitendo in poſitionibus identitatem ipſius rei controuerſæ. & vt ibid.*

323 *Res ſat dicitur demonſtrata per duas demonſtrationes veras, licet aliqua alia reperiatur falſa, quæ non nocet habenti probare identitatem rei, & vide ibi de vna fallentia. per Bar.*

324 *Probatio liquidiſſima requiritur in pœnalibus.*

328 *Intellectus l. in teſtamento prima. ff. de conditio. & demonſtr.*

326 *Corpus & res dicitur conſtare per duas demonſtrationes, quæ rei congruant, licet plures aliæ ſint appoſitæ, quæ non congruant.*

Et quid de teſtatore exprimente duas demonſtrationes, quarum vna alij rei conuenit. altera non, ſi alia adſit, cui illæ duæ conueniunt, & quid ſi nulla alia ſit, cui conueniant. 327.

Et quid quando duæ demonſtrationes conuenientes rei demonſtratæ, non probantur conuenire & alteri rei, ibidem.

Et de communi opin. ibidem.

328 *Confinia quando poſſunt nominari cohærentia fundo, etiam paruis fundis apponuntur inſcitia quadam vt plurimùm ſimplicium perſonarum, & de octo confinibus appoſitis ſex bubulcis terræ & tribus tantùm verificatis ſuper identitate fuit iudicatum tandem. vt ibi per auctorem latè. 329.*

330 *Confinia demonſtrata præualent nomini proprio menſuræ, vel qualitati fundi confinati.*

Et quæ, & qualia debeant eſſe confinia, ne reddantur obſcura. 331.

Et quòd iudicis arbitrium plurimum verſari debet prudenter circa has demonſtrationum qualitates. 332.

333 *Identitas rei quomodo probetur, quando ſumus in antiquis, adeo vt bona confinantia & confinata ſint ſimul mixta, eo modo vt ibi & obſcura & confuſa reducta in vno prædio non apparente veſtigio aliquo antiquorum confinium. nu. 334. vſque ad 344.*

Et quòd tunc probetur per indicia & coniecturas. 334.

Et ex quibus colliguntur firmiores & clariores coniecturæ ipſæ. 335.

336 *Obſcuritas cauſata facto aduerſarij non debet nocere parti. ideo tenetur edere inſtrumenta acquiſitionum, de quibus ſit controuerſia ad coadiuuandam actoris intentionem.*

Reus vbi facto ipſius fiat obſcuritas bonorum, tenetur actori edere inſtrumenta acquiſitionum pro adiuuanda actoris intentione.

337 *Coactio ſit de aliquo ad teſtificandum, ſitq́ ad edendũ inſtrumenta.*

338 *Confundens bona diuerſa tenetur ad indicandum fines, & ad oſtendendum ſua inſtrumenta.*

339 *Identitas quomodo habeatur ex eiſdem ſignis.*

Et de identitate mercium ex eadem naui. ibid.

340 *Identitas rei præſumitur ex identitate cauſæ & perſonarum adiectarum, & de identitate dic vt ibi declaratur latè.*

341 *Identitas quomodo probetur per confines antiquos ex auditu teſtium ſeniorum in loco ſuper forma deponentium, dic vt ibi.*

342 *Fama plenè probat in excedentibus memoriam hominum.*

343 *Identitas probatur bonorum per famam antiquam, & communem opinionem circumcolentium.*

344 *Bona petita qualia & quãta ſint, & quantum ſe extẽ-*

*dant propriis conſtitibus eorum adhuc non ita perſpi-
cuè declaratis.vide.*
*Et quomodo iudex tunc debeat ſententiare.latè de ma-
teria.345.*
345 *Iudex quomodo debeat condemnare reum circa bona
poſita vbi ſit obſcurum quantum ſe extendant.*
346 *Probationes circa bona petita admittuntur, poſt ſen-
tentiam,quoties in executione dubitatur de corpore.*
347 *Expreſſum facit ceſſare tacitum.*
348 *Sententia certa eſt ferenda, quantum ſit poſſibile,cir-
ca quid in ſubſtantia debitum.*
349 *Liquidatio poteſt fieri in executione quantitatis, quã-
do apparet de debito,ſed non de quantitate.*
350 *Sententia valet lata ſub conditione intrinſeca de præ-
ſenti,vel in præteritum probationum factarum in eo-
dem iudicio.*
351 *Reſeruatio facta in ſententia tendens ad aliquid decla-
randum valet.*
352 *Probationes de nouo timore ſubornationis per teſtes vi-
gore eiuſdem reſeruationis non poſſunt fieri ſuper eiſ-
dem capitulis.*
353 *Identitas bonorum vt plurimùm cognoſcitur, ad ídque
plurimùm confert ipſius iudicis ocularis inſpectio.*
*Et quomodo ad loca accedere debeat, & quid agere. i-
bidem.*
354 *Probationes bonorum teſtatoris & peritorum fiunt mul
tipliciter.*
*Primo per teſtes de his concludentes etiam de confeſſio-
ne extraiudiciali grauatorum.355.*
*Item per diſpoſitionem teſtatoris factam in teſtamento
de bonis nominatis & expreſſis,adeo vt hæres ſine in-
uentario non poteſt dicere teſtatorem mentitum.356.*
Et probat etiam contra ſingularem ſucceſſorem.ibi.
*Maximè ſi talis confeſſio vel probatio fuerit ante cau-
ſam habitam. ibid.*
*Idem ſi talis confeſſio auctoris induceretur ex verbis e-
nuntiatis,quòd probat contra ſingularem ſucceſſorẽ.
ibid. & dic vt ibi latiùs de materia.*
*Item per confeſſionem hæredum factam in inuentario,
vel ſubſtitutorum factam, & in diuiſionem bonorum
hæreditariorum.357.*
358 *Inuentarium hæredis factum pro adeunda hæreditate,
prodeſt fideicommiſſario vniuerſali, vt non teneatur
vltra vires hæreditarias.*
359 *Probatio itémq; bonorum teſtatoris fit per librum æſti-
mi ſeu cataſtri in quo ſunt deſcripta illius bona, & ſuo
nomine deleto per mortem, & eius loco aſcriptis nomi
nibus ſuorum filiorum & hæredum,& dic vt ibid.*
*Et tales libri æſtimorum cuſtoditi per officiales publicos
probant eſſe poſſeſſionem & dominium 360*
360 *Libri æſtimorum cuſtoditi per officiales publicos probãt
poſſeſſionem & dominium.*
*Et maximè contra conſentientes bona eorum in eis de-
ſcribi.ibid.*
361 *Soluens per biennium tributa & collectas bonorum ad
ſuum æſtimum poſitorum efficitur & dicitur eorum
dominus.365.*
Maximéque hoc dicendum eſt in antiquis.ibid.
362 *Aeſtimum pro bonis in eo deſcriptis obligat a in eo nomi-
natum ad onera tributorum & collectarum, qua no-
minatus ſuſtinere cogitur.*
363 *Qui ſentit onus debet & ſentire commodum poſſeſſionis
dominij & bonorum.*
364 *Præſumptio eſt quem pro bonis ſuis proprijs non alienis
ſuſtinere onera.*
366 *Probatio eſt omnino fienda per actorem de detentione
bonorum per reum conuentum,quo non poſſidente iu-
dicium reale eſt fruſtratorium.*
*Et quid agere debeat volens via iudiciali conſequi relicta
in teſtamentis.367.*

DVBIT. IIII. ET VLT.

SVpereſt explicanda eorum quæ pro-
bari ſinſtant, & neceſſaria ſunt cuili-
bet agenti & experienti ex vltima vo-
luntate.huius enim dubitationis ſolu
tio quanti ſit momenti in iudiciis,
quantæque importantiæ nemo eſt qui neſciat,dicẽte
Bald.in conſilio 382.pro parte.colu. ſecunda, ſub nu.
1 2.lib.3.quòd †iuſtitia nempe iudiciorum conſiſtit in
probatione per l.omnes.ff.de integr. reſtit.idem in l.
ingenuum.col.1.de ſtat.homi.verſi. ſed quæro. quòd
2 †in probatione cauſæ totum pondus eſt per l.qui re-
pudiantis.§. fin. de inoffic. teſtam. & Salyc. in l. 1. in
3 prin. C.de eden. notat quòd †qui vult litigare, de-
4 bet primò de probationibus deliberare, nam †veri-
tas, quæ non poteſt apparere, habetur pro nihilo,
quoad ius noſtrum,Bart in l.duo ſunt Titij, num. 1.
ff.de teſta.tut.& in l. ſi quis ſeruum.§. ſi inter duos. de
legat. ſecundo, quòd non deficit ius, ſed probatio,
5 †carere enim iure dicitur, qui non probat quod al-
legat vel adducit,Bald.conſilio 67.quia ex facto.col.
3.ad princ. ver. & quia probata. lib.3. Aymo conſil.
48.num.4. tract. de antiqui.tempor. part. ſecunda,
6 num.32.Ceph. conſil. 409. nu.48. †in foro iudiciali,
cum probatio deficit,ius parum prodeſt, inquit An-
char.conſil.242. priùs de iuribus. in princ. inquit &
Cicero lib 2. de oratore.mihi pag.121.at in foro tabu-
læ,teſtimonia,pacta,conuenta,ſtipulationes,cogna-
tiones,affinitates,decreta,reſponſa,vita denique eo-
rum, qui in cauſa verſantur, tota cognoſcenda eſt,
quarum rerum negligentia pleraſque cauſas & ma-
ximè priuatas(ſunt enim multò ſæpe obſcuriores) vi
7 demus admitti.hæc ille. †Victoria autem reo con-
uento ſolet in iudiciis dari duplici ratione, vel pro-
batione ſuorum iurium,vel non probatione iurium
actoris,in hac latè inſiſtendo probat Corn. conſilio
110.colum.2.ver.ſed hoc omiſſo.lib. ſecundo, eſt reg.
vulg.per omnes in l.qui accuſare.C.de edend.quan-
tumcunque legalis & honeſta ſit perſona actoris, &
malæ conditionis & famæ ſit perſona rei, & ibi Deci.
8 num.11. & 12.†Certi quoque ac noti iuris eſt allega-
re,dicere, vel proponere aliquid non ſufficere, niſi
probatur,Bald. in l.excuſare poſt gloſſ.ibi ff.de excu-
ſat. tutor.gloſſ. in verſic.quam allegat in cap. tertio,
de conſuetu.in ſexto,& ibi Gemini.ſub num.5.quòd
9 †in iudicio non ſtatur ſoli allegationi,niſi aliter pro-
10 bet,& ibi Franch.in ſecunda col. not.†qui allegat cõ
ſuetudinem,quæ eſt quid facti, debet eam probare,
11 cum ſimilibus,per Val conſil.2 nu.17.& ſequ.†idem
qui allegat præſcriptionem,debet eam probare con-
cordand.ali.allegat Alexand.conſilio 78. numer. 20.
21.22. lib. quinto,refert ſub numero 26.li.ſexto,quòd
12 †vbi iura concedunt aliquid alleganti factum ali-
quod,intelligũtur non de allegatione ſola,ſed ſi pro-
bet ita verum eſſe,idem Dec.in l.fin. ſub numer.qua-
drageſimo tertio, in fin. C. de edi. diui Adrian. tol-
len.& Felin. in capit.cum dilectus. columna fin. de
13 accuſatio. †probari denique debent quæ in libello
aſſeruntur per iura nota probat ſpecul. titul.de libel.
concept.

concept. §. ad huius tituli.colum.tertia,verſicul.& in
ſumma.& maximè quæ narrantur in libello per mo-
dum cauſæ ad intentionem ipſius agentis Iaſon in l.
interpoſitas. in quarto not. C. de tranſactio. atque
14 maximè quæ †impetrãs narrauit in precibus ea pro-
bare debet, aliàs impetratis non gaudebit.capit.quia
circa.ibi Abb.numero tertio, de conſangui. & affin.
Angel. conſilio 264. Bonifacius. colum.fin. Socin.
conſilio 164. colum.2. verſ.confirmatur etiam.lib.2.
Dec.conſ.142.num.6. conſil.198. col.3. conſilio 403.
numero decimoſeptimo, conſilio 541. numero deci-
mo ſexto, Aymo conſilio 104. colum.prima, numero
tertio, Ripa in capit.ex parte. num.29. & ſequent. in
capit. ad aures.numero vigeſimo quinto, de reſcript.
& cap. ſexto, numero 9. lib. ſecundo reſpon. deciſ.
15 Pedemon.171. ad finem. †intellige & declara vt per
Bartol. & ali. in l.præſcriptione. C.ſi contr.ius vel v-
til. publ. Corn. conſilio 227. colu. tertia, & ſequent.
16 lib.2. & pulchrè in ſimili noſtra materia † de narran-
te ſe nobilem, pauperem & vnicum de caſata,& ſup-
plicante ſe admittendum vigore teſtamenti, & non
probant ſe vnicum, tamen admittendum, & debere
gaudere impetratis, per plura probat Laur. Calc.cõſ.
10. per tot.& per Dec. in d. cap.ex parte.nu.5.in 3 col.
de reſcript.
17 Sequitur & alia generalis regula † quemlibet ſiue
actorem, ſiue reum teneri ad probationẽ eius, quod
eſt fundamentum & cauſa ſuæ intentionis perſpicuæ
Bar.in l.1.nu 1.Bal. nu. 5. C. ſi aduer.credi. Socin.cõ-
ſilio 165.colu. 5.ver.ſecundò hæc concluſio lib.ſecun-
do, Alexand. conſi. 46.colum.1.lib.5. & ait Ang. in
l. veteribus.colum ſecunda, ad fin.verſic. ſequitur in
18 glo.ibi ſeruatur.ff.de pact.quòd hæc eſt †regula nun-
quam fallens, quòd fundans intentionem ſuam ex
aliquo affirmatiuo vel negatiuo illud probare de-
bet.l. ei qui dicit, l.ſi pactum.ff.de probatio.de nega-
tiuo per Bartol. in l. in illa.num. 5. de verborum ob-
ligatio. Deci.conſil. 534. col.penult. ſub numero 9.
19 ideo †fraudem non dicitur committere quis licen-
tiando famulum informatum de ſuis iuribus, quæ
poſſit per eum probare tradit Alexan.conſil.5. num.
20 8.l. 1. ita †commodum magnum probationis eſſe in
conſideratione & extimatione idem conſilio 128.co-
lum.ſecunda, nume.7. lib.5. & in l. omnibus.§ ſi pa-
ter.colum.penult. num.3. in l.Imperator circa fin. ff.
ad Trebell. & Bartol.in l.eos.colum.fin.num.8.ff.de
21 falſ. dat † conſilium. quòd teſtes examinandi priùs
dicant vel in ſcriptis. vel coram teſtibus quid ſciant
extra iudicium, ne poſtea examinati in iudicio
poſſint variare tactu pœnæ falſi, ſequitur Abb.in cap.
ſecundo, colum.ſecunda, num 7. de capel monac. &
Anch. in clem. fin. ad finem, de teſti. & ſi aliqui vt
Bald.conſilio 486. licet aſſeſſores, lib.3. & alij relati
in apoſtill.ad Bartol.in dicta l. eos.num.8.& per Ay-
mo conſil.6.nu.7. velint reprobare Bartol. quoad pu
niendum teſtẽ de falſo, tamen non improbant quòd
hoc non ſit bonum conſilium ad faciendum ſtare te-
ſtem in dicto iam parti inducenti manifeſtato, ex
22 quo †non vitiatur teſtimonium eius priùs dicentis,
quod erat dicturus in iudicio, vt Abb. inquit in dict.
23 cap.ſecundo, num.7. †Et primum dictum extraiu-
diciale eſſet iuratum, vel eſſet magis veriſimile ſtare-
tur ei, Felyn.in cap. cum in tua.colum.penult.& fin.
de teſti. Aymo dict. conſi. 6.num.15.45.& per Alciat.
de præſumpt. 19. præſumpt. Sic eſt etiam magnum
commodum aduerſario præcidere viam excogitan-
di probationes paratas falſas, dicit Alexand.d.§. ſi pa
24 ter.num.tertio. Equidem alibi dixi †licitum eſſe par
tem admonere & inſtruere teſtem, vt aptè cõgruè &
concludenter deponat veritatem, Bald. in l. fin. col.
penult. ver. quæro inſuper. C. ſi ex falſ. inſtr. in l. 3. §.
fin. ad finem. ff. de cond. ob tur.cau. & in capit. licet
cauſam. col.5. ſub nu.20. de prob. Lanfranch. in ſua
25 pract. verſicul. teſtium depoſitiones. num.28. ac †etiã
prece & pretio decet inſtare & ſolicitare teſtem no-
lentem deponere, vt dicat veritatem, Dec. conſil.189.
ſub num.13.ver. ſed ad iſta omnia ſil. nupt.lib 3. ſub
26 num.61.†non enim dicitur ſuſpectus teſtis precibus
per partem exoratus, vt ferat teſtimoniũ, not Abb.in
cap.3.num.3.de ſimo.
27 Probatio † adeò neceſſaria eſt in iudiciis, quòd ſi-
ne ea aliqui volunt ſententiam eſſe nullam, vt Bald.
conſil.313. proponitur quòd quoddam compromiſ-
28 ſum ad finem, lib.5. † quod verum eſt vbi iudex pro-
tuliſſet ſententiam ex abrupto nulla præcedẽte cau-
ſæ cognitione, & probationes recipere noluiſſet Bart.
ad fin. Bald. nume. 5. in l.prolatam.C.de ſenten.om.
iud.Alexand conſil. 105. numer. ſecundo, lib.5. Dec.
29 conſil. 544. numero 17. Idem in laude arbitri, vel ar-
bitratoris lato ſine cognitione ſtatim facto compro-
miſſo Ioan. Bapt.Peruſi.tract.de arbit.capit.13. lib.11.
30 Blanch.de comprom. in quæſt.9.num.29.†vel etiam
duobus vel tribus diebus lato poſt compromiſſum
Dec.conſil.464.numer.11.cum ſimilibus. per Aymo.
31 conſil 153.num. 1. 2.†proceſſum vna die totum factũ
eſſe nullum probat Bald. in §. itaque circa finem, in
32 prima conſtit.ff. alioquin †ſententia lata ſine proba-
tionibus datis terminis probatoriis non dicitur nul-
la, ſed iniqua ſecundum magis commun.opinio.do-
ctor.relatam per Vant. tract. nulli.tit.de nullit.ſent.
33 ex defe.proceſſ.nu.37.ver.ſextò alioquin, quia †pro-
bationes ſunt de ordine iuſtitiæ cõmiſſæ arbitrio iu-
dicis, non autem de ordine ſubſtantiali iudicij vt ibi
per eum, & priùs Afflict.deciſ.28.num.4.& ſeq.Ruin.
conſil.117.nume. 13.20. lib.4. Crot.conſ. 214. ad fin.&
conſil. 327.num.5.
34 Sciendum namque infertur quòd † non dicitur
probatũ, niſi ſit ritè, ſolenniter, & ciuili ordine & mo
do probatum per cle.ſecundam, de teſti. inquit Bald.
conſilio 382 pro parte cuiuſdam, col. 2. numero ter-
tio, lib.tertio, vbi tradit primò requiri, quod recipiẽs
teſtes ſit habilis ad recipiendum, & ſit iudex deputa-
tus per ſtatutum, plenè examinat Crot.tract. de teſti.
in ſeptima par. ad idem Alexand. in l. à diuo Pio.§. ſi
ſuper rebus.numero ſeptimo, de re iudic. Subiunge
35 & ſint factæ †probationes in termino probatorio,
quem quidem videmus quotidie poſt litem conte-
ſtatam dari paribus ad probandum incumbentia.
36 †cenſeturque datus ad ponendum, articulandum, &
producendum teſtes, & faciendum eos iurare, & hęc
omnia fieri debent intra terminum dicit Caſtrenſ.in
37 l.fin.col.fin.num.10. ff. de fer. †& tria requiri, vt de-
tur. Secundò quòd cauſſa cognita concedatur. Ter-
tiò quòd petens nimis ſe non arctauerit dicit Bal. in
l. petendæ.nume.primo.C. de tempor.in integrum
38 reſtitut. quia †probationes tamẽ factæ extra termi-
num probatorium non releuant dixi conſil.177. in
princip.lib.1.allegando Bald. Ang & docto.in d. l.fi.
ff.de fer. & Bald.conſil. 67. quia ex facto. nume.7.8.
lib.3. adde Alexand.conſ.134.col. penult. nu.9. lib.2.
& concordan. collect. & cum limit.per Felin.in cap.
licet cauſam.colum. 11.verſ.limita quinto & vltimo.

39 & colum.ſequent.de probat. † iuſtificatio facta poſt
terminum ſtatuti non prodeſt, dicit Caſtr. conſi.303.
ſuper primo dubio.colum. ſecunda, num. ſecundo,
40 lib.1. ſimiliter † productio inſtrumenti facta in prin-
cipio litis cum libello, ſi poſt litem conteſtam in ter-
mino probatorio iterum non fiat, non probant, cùm
debeant fieri probationes poſt lit. conteſtat. tenet A-
lexand. conſil.37. columna ſecunda, num. 6. lib. ſe-
cundo, comprobat Marſi. ſing. 170. & Maran. in ſpec.
aduoc. par.6. ver. octauus. nu.44. Vide aliquãdo ter-
41 minus non currit, vt ſi in termino probare volens
produxerit poſitiones, & pars opponat de imperti-
nentia, de qua dubitatur, donec fuerit per iudicem
declaratum ſuper tali oppoſitione, terminus ſtat in
ſuſpenſo, & non currit Bald. in l. qui interrogatur. ff.
de interro. actio. & in d. l. fin. col. penult. verſic. iuxta
prædicta quæro. de fer. Alexand. conſil. 42. numer.
42 9. lib.3. Nat. conſil.172. num. 16. † cucurriſſet tamen
ſi euidenter appareret culpa facientis poſitionem im
pertinentem, & iudex ita declarauiſſet poſitionem
aduerſarij in ſimili per doct. in l. ſecunda. §. non ſo-
lùm. ff. ad Tertul. & Cyn. colum. ſecunda, Salyc. ſub
num.3. & ali. in l. contra maiores. C. de inoffic. teſta-
men. & Caſtr. conſil. 135. in cauſa deſertionis. ad fin.
lib. ſecundo. Aymo conſilio 66. Dec. in cap. ex ratio-
43 ne ſub nu.10 de appel. vbi congruè ſubiungit † culpã
eius deprehendi, qui ſuccumbit, ideo ſibi tempus cu
currit. proſequitur in ſimili Riminal. Iun. conſil. 139.
num.6.7. in ſpecie tenet Aret. in l. quamdiu inſtitu-
tus. col. 4. ver. ſecundò quærit hic Bald. ff. de acqui-
44 ren. hæredit. † item non currit donec ſtat per partem,
quòd non reſpondet poſitionibus glo. in ver. poſt da
tionem. in clem. ſæpe. de verb. ſigni. Bald. in l. prima.
C. de iura. calum. in l. quamdiu ſa vltima. de acquir.
hæredit. Iaſ in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. colu.3. in 4.
45 not. ſi quis caut. † intra terminum autem dicitur etiã
factum in vltimo momento termini, Bald. conſi.34.
ſtatuto ſeu capitulo. col 2. num.5.6. lib.5. Cagnol. in
46 l. quoties dubia eſt. in fin. de regulis iuris, † at ſi intra
terminum producatur exemplum inſtrumenti poſt
terminum, poteſt produci originale, & dicetur pro-
ductum in termino per Bald. in capit.1 de fide inſtr.
Aymo conſil. 254. ſub num 3 & ver. ſextò reſpondeo.
47 Pariſ. conſil.54. num. 16. lib.3. † Quid quoque proba-
tum vel factum poſt terminum quod tendat ad de-
clarationem probatorum in termino valet ſanè, &
admitti debet Bal. in l. voluntatis. in princ. C. de fi-
deicommiſſ. clarè Ruin conſ.188. numer.7. lib.1. ple-
niùs Boer. deciſ.172. numer.23. & ſequent. Curt. Iun.
conſil. 121. ſub numer. 18. ver. cum igitur. Dec. conſil.
25. col. penult. num. verſ. ſuadetur iſta interpretatio.
48 † Poſt terminum probatorium quando etiam poteſt
fieri reprobatio, vt ſi producantur inſtrumenta, quæ
49 produci poſſunt, cap. cum dilectus. de fide inſtr. † &
negentur ex aduerſo inſtrumenta eſſe auctentica, &
manu notarij, vel ſigilla negentur, nempe poteſt fie-
ri probatio eorum quæ faciant ad probationem no-
tariatus ſigillorum, & breuiter eorum quæ circa in-
ſtrumenta producta ex aduerſo ſunt negata ſecundũ
deciſ. Rotæ in antiqu. 387. nota dat aliquis articulos,
& per Franch Peruſi. in cap. primo, ad ſi. de appel. &
50 Afflict. deciſ.271. ſub nu.3. † poſſunt enim teſtes exa-
minari ſuper vno articulo nouiter emergẽte pulchrè
per Gandi. de maleſi. rubr. de filiofam. & verum poſſ.
51 accuſ. num.33. † vt ſi etiam teſtes iurauerunt in termi-
no, cauſidici omnes ſciunt eos poſſe examinari poſt
terminum elapſum, quia eorum depoſitio refertur
ad tempus delati iuramenti, Bart. in l. damni. §. Sabi-
ni. num.8. de damn. infect. Caſtrenſ. d. l. fin. col. fin.
num.10. ff. de fer. Signorol. cõſil. 19. colu. pen. nu.5.
ver. circa quod. Guid. Pap. in quæſt. 125. practicatur
vbi valent depoſitiones teſtium etiamſi fuerint exa-
52 minati in die feriata, † exinde etiam infertur quòd
valet teſtamẽti productio verbalis facta in termino,
& dicitur facta [illegible] deco eſt facta mentio in poſitioni-
bus productis, vt eis reſpondeat pars, quia realis pro-
ductio etiam poſt terminum fieri poteſt, ſicut exa-
minatio teſtium tradit Caſtr. conſil.247. in cauſa quę
vertitur Sauonæ. colum. ver. item probauit. lib.1. licet
reprobet Aymo de antiq. tempor. part.1. num.153. ta-
53 men vide quòd hæc reprobatio poſſet procedere † in
termino dato ad producendum inſtrumenta, vel te-
ſtes, prout loquitur deciſ. Rotæ 814. in antiq. alle. per
Aym. ſecùs eſt in termino dato ad probandum, quia
vt vides, tales termini diuerſi, vt bene docet Imol. in
l. reſtitutus. col. fin. ff. de acquir. hæredit. & in termi-
no ad probandum, militant rationes Caſtr. cum al-
54 leg. ante. & quia † inſtrumentum poteſt produci e-
tiam poſt terminum probatorium, capit. cum dile-
55 ctus. de fide inſtr. † Hæc vera ſunt, niſi vt maximè vi-
gore ſtatutorum fieri ſolet in cauſis appellationum
fuerit datus terminus ad probandum, & probatum
habẽdum per omne genus probationum, quia tunc
teſtes debent iurare. & examinari in termino, & ex-
tra terminum examinati non probarent, & eorum
56 depoſitiones non valerent, quia † lapſus talis termi-
ni habet vim concluſionis in cauſã, Signorol. d. con-
ſil. 19. colum. fin. ita eſſe ſecundum cõſuetum ſtilum
vbique dicit Caſtr. d. l. fin. num.10. & firmat Alexan.
conſil.101. viſo proceſſu, verſic. & terminus ille. lib.2.
conſ. 198. num.9. lib.7. Socin. conſil. 47. col. 3. nu. 12.
lib.4. dixi d. conſil.177. nu.2. latè examinat Aret. in c.
licet cauſam. nu.47. & ſeq. de probat.
57 Sed caue † à ſing. 283. lapſus termini, Marſilij vo-
lentis lapſum termini probatorij non præcludere
viam adhuc probandi, niſi interuenerit accuſatio cõ-
tumaciæ partis non probantis cum interlocutoria iu
dicis interloquentis terminum fore elapſum, & con-
ſequenter eam partem ampliùs audiri non debere, a-
liàs ante talem interlocutoriam, talem cõtumacem
poſſe probare non obſtante lapſu termini, quia Mar-
ſil. errat & æquiuocat, cum allegati per eum docto-
res loquantur in diuerſis terminis, vt latè diuerſifica-
re terminos ſatagit Imol. in d. l quamdiu inſtitutus.
col. fin. ff. de acquiren. hæredit. & in ſpecie in termi-
58 no ad probandum ibi num. 8. dicit quòd † in dubio
eſt peremptorius, & poſt eum quis non eſt audiẽdus,
59 niſi ex cauſa, & ibi Angel. loquitur in † termino ad a-
gendum quòd poſt eum lapſum quis audiretur niſi
iudex ferret interlocutoriam eum de cætero non eſſe
60 audiendum, ſed in † terminis reſpicientibus iuſtitiã,
& merita cauſarum, nõ admittitur quis poſt lapſum
terminum, niſi aut exceptio de nouo ſuperuenit, aut
iuret excipiens ad ſui notitiam ſuperueniſſe, c. paſto-
ralis, de except. & dicit ſe ita oportuiſſe practicare,
Bald. in aut. ad hæc, col. fi. nu.17. C. de vſu. loquitur in
termino ad denuntiandum, & ſic ad agẽdum, prout
loquitur Innoc. & alij alleg. per ipſum Marſ. d. ſing.
283. & Salyc. in l. ſi ea. col. fi. num.7. C. qui accu. dicit
61 † terminum datum ad probãdum proſecuta & pro-
poſita intelligi peremptoriè firmat Felin. in cap. vl-
tra tertiam, colu. 3. in 4. not. de teſt. & Aret. in capit.
licet

licet cauſam,ſub numero 33.40. tenendo opin. Arch.
62 Specu. & Ioan. Andr. vti veriſsimam firmat † termi-
num probatorium elapſum debere excludere proba-
tionem per teſtes & inſtrumenta, præterquam ſi pars
aduerſa producat inſtrumenta poſt terminum per
dictum capit.cum dilectus.hanc opin. probando per
plura iura,vt ibi per eum ſub nume.41.& Nat. conſil.
252.per tot.

63 Præterea aduerte,quòd † capitula probatoria de-
bēt produci iudicialiter parte citata, aliâs teſtes ſuper
eis examinati non probant,& ſic omnes ſcripturæ,&
inſtrumenta debent produci iudicialiter parte citata
& peti à iudice eorum copiá dari parti, aliâs non pro-
bant contra aduerſarium, tenent Alexand. conſi. 64.
& ſi celeberrime doctor.col 3.verſ. non obſtat etiam.
lib.3.& conſ.108.colum.2.num.3.lib.3.& Roma.conſ.
156.honorande domine.verſ.quarto præmitto. conſ.
305.quoad ſeptimum. verſic. breuiter dicendum,vbi
64 quòd † debet produci ſcriptura integraliter cum ea,
ad quam refertur,idem Aym.conſil.273.num.6. Dec.
conſ.302. num.3.& conſ.519. in caſu propoſito valere
quoad ſimplicem productionē iudicij,ſed non quoad
præiudicium probationis contra partem comprobat
Iaſ.in l.ait prætor.§ ſi iudex.colum.4. ſub verſic.adde
pro ea. ff. de re iudic. & in l.prima, colum. 3 verſic.tu
ſequere.C.de procur. Nat.conſil.194.numero fin con
ſilio 529.num.19.& Rimin.iun. conſil.336.numero 11.
& ſequen.

65 Namque † ſi producatur inſtrumentum contra a-
liquem citatum,vel præſentem in iudicio , & nihil
contra illud opponentem,ſequitur,quòd videtur ap-
probatum inſtrumentum pro publico & valido &
quòd non poſsit amplius contra illud opponi Ale-
xand.conſilio 185.in cauſa & lite.in fin. li. 6. extendit
66 † idem in ſcriptura priuata petita exhiberi per aduer-
ſarium.quòd videatur ea approbata,Aym.conſi. 275.
colum.ſecunda,& latè in tracta.de antiq. temp. part.
prima. numero 161. & ſequen. adde Bertach. tract.de
67 gabel.in 3.memb.8.par.num.59. † de multis quæ va-
lent parte nō opponente vide collect.per Aym.conſi.
150.numero ſecundo,conſi.258.num.4 conſ.220. nu.
68 4.& ſequen.nume 4.adde quòd † omiſsio oppoſitio-
nis à parte arguit, quòd ſolēnitas requiſita ad actum
interuenerit,Rom.in l.ſciendum. ſub nu.24. de verb.
oblig.in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.in fin.ff. de acq.
69 hæred.& Mathe.not 12. † poſſet tamen poſtea dici de
errore inſtrumenti ſic approbāti per omiſsionem op-
poſitionis,vt in hoc valde inſiſtit Iaſ.conſ. 28. colum.
ſecunda. num. ſecundo,lib.primo, aliquid per Aym.
conſ.201.num.7.

70 Atecontrà quis † producens inſtrumentum pro
ſe facere credens, & faciat contra eum non poteſt
pœnitere , & petere ſibi reſtitui , vt erroneè produ-
ctum,auctoritate Specu.tenet Guid.Pap. in quæſtio.
131.ſed vlterius,in fi.etiam ſi fuerit productum à pro-
curatore auctoritate aliorum plenè comprobat Aym.
71 conſilio 80.numero 5.& ſequent. † Nam quis habens
inſtrumentum in domo penes ſe, vel de eo mentio-
nem faciens præſumitur de eo & contentis in eo ha-
buiſſe ſcientiam, Abb.conſilio 19.ad huius caſus,verſ.
ſed his non obſtantibus lib.ſecundo. Alexand. conſil.
113.colum.3.numero 22. lib.6. Aym. conſilio 255. nu-
mero 3.4.Socin. conſil. 75.colum. fin. lib.primo.Ca-
ſtren.conſi.94.clarum eſt,colum.ſecunda,in princip.
72 lib.ſecundo,† ideo ipſe producens inſtrumentum, &
agens ex eo neceſſe habet fateri vera eſſe omnia & ſin

gula aſſerta in eo Bald.conſilio 15.omnis aſſeſſor, nu-
mero ſecundo,lib.ſecundo,intellige aſſerta diſpoſiti-
uè,& non enunciatiuè,ſequendo Bald.tenet Alexan.
conſilio 16.colum.3 ver.prætereà etiam ſcriptum, lib.
5. vltimo poſt dictum de confeſsione producentis
tam in diſpoſitiuis, quàm enunciatiuis refert dicens
iſtam regulam poſſe induci pro & contra, Iaſ. in l. ſi
cui ſerui.§.ſi à filio.in fin. de legat.primo, Bald.ſequi-
tur Rimin. conſilio 258.nume.30. plenius in conſilio
89.numero 21.& ſequen.intellige,vt per Nat.conſilio
73 333.& Pedemon. deciſ.38.nu. 30.† per productionem
ſimpliciter induci confeſsionem eorum , quæ conti-
nentur in ſcriptura producta eſſe vera per ca. cum ve-
nerabilis. de except. & cap. cum olim. de cenſi. tenet
74 Oldr.conſil.198.circa primum,verſ. ad quartum. † ex
inſtrumento quod quis pro ſe producit,cōuincitur,
75 l.quod debitori.ibi Bald.C.de ſoluti.† ſtatur ſcripturę
per aliquem productæ, & contra eum qui non poſſet
corrigere errorem.Caſtren.in l.de ſatiſdatione.ff.rem
76 rat.hab.Alben.conſil.59. num. fin.& † non poſſet in-
ſtrumenta producta retrahere ſeu reuocare, nec ræpro
bare perſonam notarij Boër.deciſ.252.nu.34.non poſ-
ſet reuocare Felyn.in cap.imputari. in 7. declar. de fi-
de inſtr. Aym.conſ.201.ſub num.6.clarè Specu. de in-
ſtrum edit.§.vidēdum reſtat. ver. quid ſi aliquis pro-
77 duxit † per productionem teſtamenti approbatur ip-
ſum teſtamētum, & præiudicat producenti, ita quòd
non poteſt contradicere,Iaſ.conſ.57.col.4.verſi.quòd
autem iſti habiles.lib.1. de producente teſtamentum,
quòd videatur fateri omnia contenta in eo probo in
conſ.30.num.42.lib.1. addo Alexan. conſ.163.ſub nu.
2 ver.non forcaſsè,lib.2.limitando, vt per Pedemon.
d. deciſ.38.num.31.32.

78 Hæc concluſio has ideo recipit declarationes. Pri-
ma eſt † quando producens ſcripturam aſſerat verba
in eo contenta,vt prolata ab aduerſario,ſic ea non vi-
detur fateri vera,vt per Caſtren.& Alexand. in l. Gal-
lus.§ idem credendum.in fin.de liber. & poſthum. a-
79 lia eſt † quòd producens inſtrumentum non ſimpli-
citer fateretur omnia contenta in eo vera,ſed eatenus,
quatenus inſtrumentum ipſum probat,Alexand.di-
cto conſilio centeſimooctauo, ſub numero tertio, li-
bro quinto, & deciſ. Pedemon. 38. numero decimo,
addo deciſ. Bellem.trecenteſimā nonageſimamquin
tam,id quod. Nam intelligitur talis confeſsio ad ea,
ſuper quibus inſtrumentum per ſe facit fidem, idem
per Aym.dicto tracta. de antiquit. tempor. part. pri-
ma,numero centeſimo quadrageſimotertio, vide ta-
80 men † ſi inſtrumentum productum ſit falſum vel mi-
nus ſolemne ſtatur ei contra producentem, vt Pariſ.
conſilio centeſimo vigeſimoquinto, numero vigeſi-
mo & ſequen.lib.primo.& latè Dec.in dict.cap. cum
venerabilis.numero vigeſimoſecundo, de except.in-
telligi debet de ſolemnitate, quæ reſpicit inſtrumen-
tum, vt quando ſit ſine die, conſule, vel alia requiſita
ad inſtrumentum , non verò de ſolemnitate quæ re-
ſpicit negocium principale,vt quando teſtamentum
non eſt ſolemne , quod ideo ſi confiteor eſſe ſolemne
81 mihi non pręiudico,quia † ad eſſentiam rei tunc non
ſufficit veritas ſine ſolemnitate , per l.ſi veritas.C.de
fideicommiſſ. ita declarando firmat Baldus in l. alia.
numero 3.4. C.de his qui. veindi.ſequitur conſi.Nea-
pol.per Afflict.deciſio.vigeſimaquinta ad finem, ſen
tit Angel.in l.poſtquam. verſic.& ex prædictis habes.
82 ff.de petit.hæredit. vbi † approbans ſcripturam, con-
tractum,vel alium actum productū in iudicio poteſt

contra illum obijcere de nullitate,ſed non de iniqui-
tate purgata per approbationem idem probat Ruin.
conſ.3.num.fin.lib.3.

Sequitur non prodeſſe producẽti illam vulgatam
83 †cla.productionis in parte & partib.producenti pro-
ficuis,& non aliter,quin aduerſarius,vel etiam iudex
poſsit ſe fundare in inſtrumẽto producto contra pro-
ducentem per plura,probat Iaſ.d.conſil.57.col.4.lib.
1.Pariſ.dict. conſ.125.num.22.indiſtinctè hanc opin.
pro veriori probat Dec.in l.fin.num.pen.& fin. C. de
eden.& in d.c.cum venerabilis.ante numer.23.quan
do pars non conſentit tali proteſtationi,ità tenere o-
mnes, quando inſtrumentũ non eſt confectum cum
producente,firmat Alexand.conſ.124.col.fin.num.5.
lib.7.indiſtinctè Caſtr.conſi.331.in cauſa Silueſtri.col.
2.verſ.& ſi dicatur,lib.1.Aym.d.tract.par.1.nume.138.
reprobando Guid Pap.in q 503.& clarè in conſi.201.
num.5.pro veriori & receptiori opin.probat d. Pede-
84 mon.deciſ.38.num.26.& ſeq.& ita teneo quia † pro-
ducendo quis inſtrumentũ in iudicio non poteſt fa-
cere quin id efficiatur commune cum aduerſario per
not.in l.1.§.editiones §.edenda.ff eden.& non poteſt
facere quin acceptetur per partem vel iudicem, ergo
talis proteſtatio in his non dependentibus à ſua po-
teſtate nihil releuat Caſtr.conſ.247.colum.4.ver.nec
quicquam facit,lib.1.Bal.conſ.326.col.1.in fi.lib.2.ſen
tit Rebuf.tit.de part.product.art.3.glo.1.tom.3.clarè
Nat conſ.365.ad fi.

85 Rurſus †terminus probatorius dicetur non elapſus
per tempus quo ſtetit in ſuſpenſo ne curreret,vel con
ſenſu partium vel pronunciatione iudicis, nam ſi par
tes conſentiant ex aliquo incidenti interuento tem-
pus probatorium non currere, dicendum eſt hoc eis
fore permiſſum,cum non reperiatur prohibitum per
reg.l.nec non.6.quod eis.ff.ex qui.cau.maio.cũ ſign.
ibi per glo.& in gl.in ver. non inuenitur. in c. cum a-
86 pud.de ſponſ.extra.& c.1.de procur.in 6.& † cum ex-
pediat in iudicijs conſenſum partium ſequi. l. ſi con-
uenerit.ff.de re iudi.& l.2.§.ſed ſi iudex.de iudi.pro-
nunciatione autem iudicis,licet non recorder vidiſſe
deciſionem,credo terminum probatorium poſſe ſta-
re in ſuſpenſo, quando ad petitionem etiã vnius par-
tis ex aliquo emergenti ad aliud tendente, quàm ad
probationem, & quodammodo impediẽte partem,
ne poſsit incumbere probationibus iudex pronun-
ciat,interim terminũ non currere,ſed ſtare in ſuſpen-
ſo, quia poſſunt eſſe impedimenta talia quibus non
currit terminus parti.l.quibus diebus.in prin.de con
dit.& demonſtr.Bald.in l.1.num.4.C.de iura.calum.
Papien.in for.prod.inſtru.gl.in ver.in termino cum
pluribus.per Bald.in l.ſi cum ipſe.ff.de excuſ.tut.&
in l.contra maiores.C.de inoffi.teſta.& per canon.in
c.ex ratione.de appell.per glo.in ver.videbitur,in ca.
cupientes.verſic.quòd ſi per viginti.de elect.in 6.per
Tiraquel.de retract.tit.1.§.12.glo.2.pariter ex alijs ſi-
milibus impedimentis interim contingentibus po-
teſt iudex pronũciare interim tempus probatorium
non currere per regu.l.non poſſunt.ff.de legi.eo ma-
87 ximè,quia † dilatio probatoria à iudice præfixa dici-
tur ſua interlocutoria,Bald.in l.petendę.ſub numero
1.C.de tempo.in integ.reſt.& in l.à procedente.C.de
dila.expreſsè in l.ſi ea.colum.1.nu.5.C.qui accuſ.non
poſ.per l.cum Titia.ff.de accuſ.§.1.in auct.de litig.
88 †quam interlocutoriam cum iudex poſsit reuocare,
l.quod iuſsit.ff.de re iudi.c.cum ceſſante.de appell.in
ſpecie ſentit Afflict.deciſ.115.num.2.& Corn.conſilio
197.in fin.lib.4.& poſsit abbreuiare dilationem,gl.&
docto.in l.ſiue pars.C.de dila.tanto magis poteſt ſuſ-
pendere dilationem, ne interim currat, aut. multo
magis.C.de ſacr.ſanct.eccleſ.Caſtr.conſil.135.colum.
fin.num 2.lib.2.quia ſuſpenſio eſt temporalis, reuoca
tio & priuatio eſt perpetua. Bald.in auct.habita.col.
5.num.31.ver.ſequitur in litera.C.ne fili.pro pa.Inno.
in ca.cum inter.num.2.de conſuetu. Atque eo etiam
quia partes ſuſpendere poſſunt, vt primo probatum
89 eſt.Ergo & iudex poteſt † cuius ideo factum reputa-
tur factum partis, l.ſi ob cauſam. C.de euict.l.profe-
ctitia.§.ſed ſi proponas.ff.de iur.dot.cũ ſimil per Bal.
conſ.306.verba inueſtiturę,ver.ſed certe illud.lib.1.&
Tiraq.de retract.tit.1.gl.14.num.13.& Aym.conſilio
248.num.1.intellige prædicta locum habere, vbi lex
communis, vel municipalis tales ſuſpenſiones non
prohiberet, vt vidi ſtatuta quandoq; prohibere, quia
tunc ſtatuta eſſent ſeruanda,in prin.inſti.de offi.iudi.
cum alijs vulga.iur.

90 Probatio †autem fit in iudicio alio ex quatuor mo
dis recenſitis per tex.in c.cum ad ſedem. ver. nos prio
ris.de reſtit.ſpol.addito quinto modo ibi per gloſſ. in
ver.dicta teſtium.& gl.in ver.fundauerit.in c.finem
litibus.de dolo & contum.& additis vſque ad 13.mo-
dos probandi per Spec.in §.fin titu.de proba. de qui-
bus ibi per eum,& Hoſt.in ſum.de proba.ver.& quot
91 ſunt ſpecies,ſed frequentiores † & magis communes
modi probandi ſunt illi quinque per d.ca.cum ad ſe-
dem,& dictam glo.commemorati. ſcilicet per teſtes,
per inſtrumenta,per confeſsionem partis,per euiden
tiam facti,& per præſumptionem violentam,quia &
per aliquem ex his modis probãtur cæteri modi con-
ſiderati per Hoſt.& Spec.in locis alleg.quos quidem
breuitatis,& nimiæ digreſsionis euitandæ gratia ali-
ter non proſequar,niſi in ſumma his admonitis.

92 Circa teſtes †an probent,tria ſunt inſpiciẽda, qua-
litates perſonarum, numeri teſtium, & dicta teſtium
93 †nam teſtes prohibiti ferre teſtimoniũ non probant,
& non omni exceptione maiores minus probant,de
quibus latè per Campeg.in ſuo tract.& reg.de teſti.in
94 1.part.†numerus teſtium ad probationem teſtamen-
ti de iure ciuili debet eſſe de 7.ad probationem codi-
cilli,donationis cauſa mortis,& cuiuslibet vltimæ vo
luntatis de quinque inter extraneos, inter liberos de
duobus,de iure canonico de Parocho & duobus ido-
neis teſtibus,vel ſine Parocho de quatuor, vt ſunt iu-
95 ra vulg.& deciſ.notæ,& alibi dixi † ad probationes al-
terius facti regulariter duo teſtes requiruntur, l. vbi
numerus.ff.de teſti.ca.4.extra eo.diſcutit Cror.dict.
tract.in 6.par.Gabr.Roma de commun.opin.titu.de
96 teſti.conclu.1.lib.1.† ſuper eodem facto exiſtentibus
depoſitionibus teſtium contrarijs, ſtatur maiori nu-
mero teſtium.lib.3.§.eiuſdem.ff.eo.cap.licet cauſam.
97 ver.ex præmiſsis.de proba.& ibi canon.quia † nume-
rus maior reprobat minorem, & vnus teſtis reproba-
tur per duos, & duo per quatuor, pulchrè dicit Bald.
conſ.492.quidam teſtes.nume.2.lib.5.niſi minor nu-
merus teſtium ſit ſuffragatus & fulcitus clarioribus,
& veriſimilioribus coniecturis, quia & magis credi-
tur per tex.in l.ob carmen.§.fin.ff.de teſti.Bald.conſ.
380.tres ſunt caſus,num.2.3.lib.5.Tiraquel.in l.ſi vn-
98 quam.in præfa.num.43.de reuoc.donat.† & nume-
rus teſtium puta trium ſupplet defectum vnius teſtis
minus idonei,Alexan.conſ.43.col.fin.num.27.lib 4.
& conſ.93.num.15.& conſ.131 num.5.lib.5.vbi decla-
rat hoc dictum,& conſ.24.nu.22.lib.2.quando enim
eadem

eadem ratio repellendi quæ eſt in vno teſte, eſt & in
alijs, tunc numerus non ſupplet, Anch. conſil. 246. in
cauſa agitata. verſic. contrarium teneo. ſequitur Dec.
conſilio centeſimo trigeſimotertio, nume. 5. 6. Gram.
conſilio 45. numero 30. Aym. conſilio 281. ſub nume.
6 verſic. nec dicatur. & verſ. ſequen. & non fit supple-
tio probationis integrandæ ex dicto teſtis omnino
inhabilis. Aymo conſilio 9. numero 12. & ſequen. &
diſtinguendo bene probat Iaſ. in l. ait prætor. §. cogen
tur. colum. 2. & ſequen. verſi. quid tenendum. ff. de e-
den. & Felin. in capit. teſtimonium. in ſecundo not.
colum 3. de teſt. & Curt. tract. de teſti. in prima concl.
Gabri. Rom. de commun. opin. d. tit. de teſti. concluſ.
99 5. & 6. Dicta † autem teſtium, vt probent, fundari de-
bent in ratione, vel cauſa ſcientię aſsignata per teſtem
dependente ex aliquo ex quinq; ſenſib. corporis con
gruente rei de qua fertur teſtimonium, Bart. in l. qui
tęſtamento. §. numero ſecundo. ff. de teſta. & ibi Imo.
in vlt. not. Caſtrenſ. nume. 3. clarè Aret. colum. 1. in 3.
not. vbi de quinque ſenſibus corporalibus per teſtem
appropriandis ad actum de quo deponit, prout con-
uenit magis vni ſenſui, quàm alteri, per l. ſolam. C. de
teſti. vbi Bald. dicit hoc procedere ſi fuerit interroga-
tus de cauſa ſcientiæ, quia non interrogatus non te-
netur aliter aſsignare, idem Caſtr. in d. §. fin. num. 4.
vt latè diſcutit Crot. dict. tract. de teſti. num. 11. & ſe-
100 quent. Alben. conſ. 83. nu. 24. vbi magis ratio, † quàm
dictum teſtis attenditur, ſed hodie per examinatores
ex ſe, & ex interrogatorijs partis aduerſæ, ſemper in-
terrogantur teſtes de cauſa ſcientię, ſed vt plurimum,
non ea, quæ requireretur perquiſitione, & ſæpius le-
gitur in ſcripturis depoſitionum teſtium, interroga-
tus de cauſa ſcientiæ dixit, prędicta ſcire per ea, quę ſu
101 pra depoſuit † & quando in extenſione examinis non
apparet de ſenſu corporeo, vel auditus, vel viſus, vel
tactus, vel guſtus, vel odoratus, qui conueniat actui
teſtificato, non valet talis ratio, quia eſt eadem cum
dicto, glo. in verſ. non habent. in l. fin. ff. de offic. pro-
cur. cęſ. gl. in ver. quia hoc etiam. in l. Labeo. de viuca.
& glo. in ver. exceptione. in fin. in l. 1. ff. de except. per-
ſpicuè Barto. in l. qui interrogatus. ff. de peti hæred. ſi
102 teſtis interrogatus quomodo ſcit, reſpondeat. quia
ſcio, nihil probat, quia oportet quod ratio ſit clarior
dicto, & concludat per not. etiam in ca. in præſentia.
de proba. & Caſtren. in l. non omnium nume. 5. ff. de
legi. Alexand conſ. 80. colum 3. num. 7. & ſequen. lib.
2. Socin. Iun. conſilio 69. nume. 13. lib. 1. Ripa in cap. ſi
quando. num. 29. de reſcript. tamen hoc dictum ſem-
103 per eſt in ore aduocatorum, quod † dicta teſtium non
ſunt cauillanda: ſed adaptanda ad ea, quæ dicit teſtis
ſcire, pariter ratio teſtis eſt adiuuanda, quantum poſ-
ſibile ſit Bald. in reper. l. de quibus colum. fin. ff. de le-
gi. Dec. conſil. 100. colum. 1. num. 2. conſil. 272. num. 1.
Iaſ. in l. 2. §. voluntate autem. colum. 5. ad fin. verſi. pro
communi ſententia, ſolu. matrim. vbi dicit hanc regu
lam eſſe in practica ſignandam, quia in palatijs obſer
uatur, cum ſimil. in meo conſi. 134. nu. 16. exinde po-
teſt adiuuari alia vltima concluſio in practica, quòd
104 plerumque † teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ re-
ſpondit ſcire, quia vidit, videtur talis ratio per viſum
concludens, cum poſsit referri ad omnem, per quem
aliquid applicatur intellectui ſicut genus, quod re-
pręſentatur in qualibet ſpecie ſenſuum, maximè in
eo actu, in quo viſus & alius ſenſus ſunt coniuncti, la-
tè loquendo & declarando tenet Cyn. & Bald. in l. te-
ſtium. colum 3. ſub num. 9. verſ. in contrarium vide-
tur. C. de teſti. Bald. in l. data opera. num. 20. 21. 22. 23.
qui accuſ. Bar. in l. ſi Titio. la ſecunda. in princ. de leg.
2. Ange. in §. hinc nobis. colum. 2. verſ. ex hac glo. not.
in aut. de hæred. & falci. & in l. diuus. ad fin. ff. de teſta.
mili. Alber. de Rota. in tract. de teſti. par. vlt. numero
14. Deci. conſi. 272. colum. 1. & ſequen. vbi in teſtimo-
nio defenſionis, quia vidit. & Ripa in l. 1. nume. 43. &
ſeq. de verb. oblig. cum aliæ dubitationes occurrerint
circa dicta teſtium vide in communib. tracta. de teſt.
105 Circa inſtrumenta † an probét, duo ſunt videnda,
vnum de perſona ſcribentis, alterum de contentis in
inſtrumento, prout aliud eſt inſtrumentum aliud eſt
tenor inſtrumenti, & contractus, vel actus qui conti-
netur in eo, gloſſ. in l. iuriſgentium, §. quod fere. ff. de
pact. Bart. in l. ſi quis legatum. colum. 2. ver. ſi verò eſt
ibi. ff. de falſ. vbi declarat primum quod pertinet ad
notarium & ſolemnitatem inſtrumenti, alterum ve-
rò quod pertinet ad partes de contentis in inſtrumen
to, vt ibi per eum refert & Bello. conſ. 22. num. 6. Ne-
uiza. conſi. 94. num. 4. ita de ſolemnitate inſtrumenti
106 dicendum eſt. Nam † vt illud probet, requiritur quòd
perſona rogata & ſcribens ſit notarius publicus & no
tus complens ipſum inſtrumentum cum ſolemnita-
tibus à iure requiſitis, quæ faciunt præſtari fidem in-
ſtrumento, vt l. in exercendis. C. de fid. inſtrum. poſt
ali. per Felin. & Dec. in cap. 1. de fid. inſtrum. & in alijs
107 locis vulg. † & ſi negetur notarius, debet probari à pro-
ducente inſtrumentum, probo in conſi. 106. num. 29.
& ſeq. conſ. 135. num. 10. alibi ſuperius dixi lib. 2. inter-
108 pret. 1. dubit. 2. ſolu. 2. & Val. conſ. 32. lib. 2. † cum inſtru
mentum ſua habeat ſolennia, perfectum & ſcriptum
à publico notario, plurima quidem habet præconia
ſolemnis probationis & efficacię, dicitur enim inſtru
mentum probatio probata, & non probanda, & ve-
ritas euidens apparens, manifeſtiſsima, notoria, liqui
da, patens, certa, diffinita, & indubitata ſicut dicitur
de caſu legis, hæc relatione & auctoritate aliorũ pro-
bat Iaſ. in d. l. iuriſgentium. §. quod fere. colum. 1. ff. de
pact. conſilio 124. in princip. lib. 1. vbi de inſtrumento
probante teſtamentum, Tiraquel. diligens & accura-
tus aliorum relator & cumulator li. de retract. lignag.
§. ſecundo, gloſſ. prima, num 20. 21. 22. Aymo conſilio
31. in fin. conſi. 317. num. primo, Nat. conſi 145. nume.
primo, conſilio 177. numero primo, conſil. 543. num.
28. & Foller. tracta. de cenſi. in gloſſ. quæ quidem exe-
cutio nullo falſi. num. 59. pag. 541. Cephal. conſil. 4.
nume. 20. & ſequen. & alibi ſæpe docto. cum præ ma-
nibus habent probationem per inſtrumentum, hæc
nempe de inſtrumẽto prædicantur, poſtquam inter
partes de eius viribus fuit diſcuſſum, & cõcluſio cau-
ſæ ſecuta eſt, & contra inſtrumentum non facta & nõ
probata oppoſitione, Dec. conſilio 474. num. 3. Crot.
conſilio 236. numero 33. Menoch. conſilio 20. nume-
ro 30. Ruin. conſilio 128. numero ſi. lib. 4. Riminal.
iun. conſilio 48. numero. 21. Nat. conſilio. 51. numero
109 19. 20. Ac etiam locum non habet in † verbis inſtru-
menti enunciatiuis, vt Petrus filius Antonij, quia
non probant Petrum eſſe filium Antonij, niſi eſſent
de ſubſtantia & neceſsitate actus enunciati per l. o-
ptimam. C. de contr. & commit. ſtipul. vt per Iaſo in
dict. §. quod fere, colum prima, ver. tamen licet ita ſit.
Per eadem ferè verba Petr. Gerar. de Petraſan. ſing.
39. refert Ancha. Regien. in quæſt. 3. num. 17. par. ſecũ-
da, idem Crot. cõſi. 83. num. 30. 31. quoad probationẽ
intellige vt per Dec. in l. ex his, num. 19. & ſequen. C.
de teſta. mil. & infra dicetur.

Alte-

Alterum auté de contentis in inſtrumento videndum quatenus id probet ea, dicendũ eſt† inſtrumen-
110 tum continere diſpoſitionem partium de facto & iure ſimul, & de facto tantum circa eius probationem inter homines faciédam, quoad factum & ius ſimul, & ſic quoad præiudicium, obligationé, commodum & incommodum probat pro & contra perſonas in inſtrumento nominatas, & comprehéſas in eius diſpoſitione, & ab eis deſcendentes ac poſsidentes & tenentes res comprehenſas in ipſa diſpoſitione inſtrumentali, quo verò ad factum tantum ſic ſecutum abſque commodo, vel incommodo, ſed de ſimplici noti tia ipſius facti probat inter omnes homines de mundo, ad quorum ſcientiam tale inſtrumentum peruenerit, hæc theorica licet per alios nõ ſit explicata probatur ex his quæ tradunt Bart. num. 11. 12. & ſeq. Bald. ſub num. 17. Salyc. num. 5. poſt ali. Dec. num. 51. & ſeq. in l. 2. C. de eden. propriè Bal. in rubr. col. 2. num. 6. de fid. inſtrum. Innoc. in c. 1. col. 2. num. 6. ver. alij tamen dicunt, extra eo. & ibi alij ſequuntur, Felin. in colum. pen. verſic. item tangit hic Innocen. Afflict. deciſ. 324. ſub nu. 14. ver. ad hoc reſponſum fuit. Nat. conſil. 266. num. 6. Alexand. conſ. 104. num. 3. lib. 4. Aym. conſi. 65. nu. 6. & dicit Bald. in l. ſi binæ. ff. de iniuſt. & rupt.
111 teſt. quòd † qui non eſt nominatus in inſtrumento, vel non probat ſe ſucceſsiſſe nominato in eo, vel habuiſſe cauſam ab eo qui eſt nominatus in inſtrumento, non patrocinatur ſibi inſtrumentum, idem in l. ad
112 probationem. 1. C. de proba. notat, quòd † inſtrumentum probat ſecundum eius tenorem, & non præter, vel contra tenorem, & ideo qui non nominatur in eo, non iuuatur inſtrumento, niſi eſſet iuris, vel rei ſucceſſor, ſubiungendo, & hoc eſt quòd aduocati ſæpe dicunt, inſtrumentum non loquitur de te, idẽ ibi Caſtr.
113 nume. 3. declarat quomodo inſtrumentum emptionis & venditionis inter alios confectum poſſet alium adiuuare, qui emit à primo emptore, qui licet in primo inſtrumento non ſit ſpecificè nominatus, eſt tamen implicitè comprehenſus, ſcilicet vt ſucceſſor rei, & ſufficit quem eſſe ſpecificè vel implicitè cõprehenſum in inſtrumento, probat idem Caſtr. conſ. 95. viſis actis & actitatis. in fin. lib. 2. dicunt & Bald. & Ang. in
114 l. intereſt. C. de ſolut. quòd † inſtrumentum eſt probatio probata per lectionem ſcripturæ, & tãtum probat quantum cantat diſpoſitiuè cum ſimil. de tenore inſtrumenti attendendo cumul. per Tiraquel. in l. ſi vnquam. ver. libertis ſub num. 2 de reuoc. dona. etenim
115 † teſtator non poteſt imponere legem niſi ſucceſſori ſuo, not. Bald. in l. 2. nume. fin. C. pro empto. & rebus ſuis & non alienis. l. fin. in fi. C. de pact. gloſ. in ver. teſtator. in fin. in l. conficiuntur. §. huius autem. de iur. codicil. cum ſimil. ita inſtrumentum ſui teſtamenti quoad commodum vel incommodum inter ſucceſſores iuris ſui, & rerum ſuarum probat, vt de ſucceſſore iuris & rei exprimit Bald. in d. l. ad probationem, la prima cum ſimil. per Socin. conſ. 13. nu. 3. lib. 3. Aym. de antiq. temp. par. 1. num. 78. Aret. conſ. 36. caſus talis eſt. colum. 2. verſi. ſecundo dico. Anto. de Butr. in cap. ſignificauit. ad fin. de teſti. Cephal. conſilio 386. num. 33. & ſeq.

116 Circa confeſsionem partis † quando eam quis poteſt habere ad cauſam ſuam, ea quidem nulla maior, excellentior, præſtantior poteſt eſſe probatio, nempe maior eſt quocunque inſtrumẽto, quibuſcunque teſtibus, & quacunque alia probatione, quam litigans habere poſſet, paſsim vbi per confeſsionem habetur probatio Docto. dicunt vt Iaſ. in 3. not. Dec. num. 7. in l. cum te. C. de tranſact. Pariſ. conſil. 99. nume. 12. 13. conſ. 103. num. penul. lib. 3. conſ. 121. num. 30. 31. lib. 1. & conſi. 75. num. 52 lib. 2. vbi de confeſsione facta in teſtamento probante fideicommiſſum ex teſtamento patris, ad idem Curt. Iun. conſ. 168. num. 6. Crot. conſi. 41. nu. 13. vbi nulla certior probatio confeſsione partis. Aymo conſ. 61. num. 3. vbi plura de hoc dicto. Val. conſ. 71. num. 41. & ſequent lib. 2. conſ. 48. num. 54. &
117 ſeq. lib. 4. Cephal. conſ. 393. num. 72. & ſeq. † Ratio eſt, quia aliæ probationes habentur per extranea media teſtium & inſtrumentorum ſatis plerunque controuerſorum, probatio autem per confeſsionem partis immediatè fit, & habetur ab aduerſario in lite & controuerſia, qui ſic aduerſarius dicitur, Dec. in cap 1. col. 2. num. 5. de iudi. & in l. 1. in prin. C. de eden. confitendo igitur intentionem collitigantis, quodammodo ceſſat controuerſia, vt in Euangelio Lucæ dicitur ca. 22. quid adhuc deſideramus teſtimonium, ipſi enim
118 audiuimus de ore eius, quoniam per † confeſsionem partis dicitur finita controuerſia, vel lis, ſicut per ſen-
119 tentiam iudicis. l. poſt rem. ff. de re iudi. † & confeſſus habetur pro iudicato, l. 1. & l. certum. per tot. ff. de confeſ. & l. 1. C. eo. licet quando emanat confeſsio poſt datum libellum & lit. conteſt. quæ ſic etiam per confeſſionem conteſtatur, l. 2. C. de iura. calum. debet ſequi ſententia iudicis, Bart. & Caſtren. in d. l. 1. ff. de confeſ.
120 Bart. & Alber. in d. l. certum. §. confeſſi. † ſed quoniam de confeſsione partis ſolet & ſæpius etiam eſſe non modica contentio inter litigantes, quæ & qualis ſit, an iudicialis, an extraiudicialis, an parte præſente vel abſente, an acceptata, an erronea, an reuocata, an per ſe, vel procuratorem facta, an certa, vel ambigua, ſuper facto vel iure, & qualiter probetur, quia trita & longa materia eſt latè per gl. & doct. tractata in ordine tit. ff. & C. & extra de confeſ. & in repet. ordi. & cõſ doctorum, remiſsio ſit in ideo ad hæc loca.

121 Circa † euidentiam facti probatio poteſt ſe habere & applicari ad omnia, quæ in iudicijs conſiſtunt in facto locali ſubiecto oculis iudicij & omnium, vt eſt videre inſtrumenta & ſcripturas, ſi continent ſolemnitates requiſitas vel non, vel quid tale factũ, de quibus dicimus eſſe euidétem probationem, Pariſ. conſi. 170. num. 8. li. 4. & per euidentiam facti, & inſpectionem non adeſſe ſolemnitates requiſitas, idem Pariſ. conſ. 12. nu. 60. li. 2. Nat. conſ. 162. num. 26. Pedemon. deciſ. 173. num. 7. per gloſſ. in ver. imperfectam. in l. 1. §. hoc interdictum. ff. de tabul. exhiben. probat Roma. conſ. 42. viſis. ver. ſecundo probo. & ver. ſequ. Aym.
122 conſ. 134. num. 44. ver. ad idem † euidens poſtea & illud eſt, quod documentis neceſſaria continentibus illuſtratur, dicit Luc. de Pen. in l. 1. colum. pen. ver. eui
123 dentibus. C. de apo. publ. cum pluribus † de probatione per inſpectionem oculorum per Laur. Calca. conſ. 8. nu. 7. & vt eſt videre perſonas litigantes, ſi ſunt ma-
124 iores, vel minores, quoniam † ex aſpectu iudicis probatur minor ætas, l. minor. & Alber. in d. l. minor. & Gram. deciſ. 48. nu. 18. vbi idem de ætate ſenili dicendum eſt ex Bartol. in l. 1. num. 6. C. de mendican. vali. libro 10. idem de cicatrice perpetuo remanſura etiam quòd ſtatutum diſponat non poſſe de ea ferri ſententia condemnatoria, niſi adhibitis medicis de cicatrice proferentibus. ſi tamen per facti euidentiam notoriam omnibus iudex ſupplendo non adhibitis medicis proferat condemnatoriam, validè facit, ſtatuto quoque diſponente, quòd de damno dato credatur accuſa-

accuſatori, ſi tamen per euidentiam conſtabit iudici
nullum adeſſe damnum ex aſpectu poterit pronun-
ciare nullum extare damnum, poſt Bald. & Caſtren.
firmat Alexand. in l. 1. num. 8. C. quæ deſ. aduoca. & in
l. qui bona. §. qui damni. colum. 3. numero 2. de dam.
125 infe. † locus apparens diuerſus ex depoſitionibus va-
rijs teſtium per euidentiam & inſpectionem iudicis
poteſt declarari, Alexand. conſilio 116. poſteaquam in
126 cauſa. ver. & ſi domini iudicantes, lib. 1. † & quid peti-
tum reſpectu certi loci non probatum poteſt per iudi
cem inſpici, qui ſecundum euidentiam locorum iu-
dicabit Alexand. conſilio 35. viſo proceſſu, col. 3. verſ.
nunc capio ſecundam. lib. 4. Curt. ſeni. conſi. 70. nu-
mero 20. cum præcedent. & ſequent. inſpiciendo ter-
ras, ac menſurando, & viſo quòd ſint minoris menſu-
127 ræ, quàm dicat ſententia iam lata, proinde talis † ſen-
tentia per euidentiam apparens iniqua in rem iudi-
catam nunquam tranſit, Alex. conſilio 39. ſtantibus
128 in his, nume. 23. 24. lib. ſexto, † idem ſi euidentia nul-
litatis. vel iniquitatis ſentẽtiæ ſit ex inſpectione acto-
rum, idem Alexand. conſilio 77. in cauſa & lite, nume
ro 16. & 17. libro ſecundo. & Balb. de præſcrip. in 4. par.
quartæ par. in quæſtio. 32. in fin. Cephal. conſilio 395.
numero 40. & ſequen. Aym. conſilio 290. ſub nume.
129 6. verſ. ſimiliter videmus. † item ex aſpectu veſtitus &
habitus perſonæ dignoſcitur, qualis ſit Dec. conſilio
130 306. num. 6. † Euidenter enim conſtare dicitur, quod
ex inſpectione inſtrumentorũ conſtat per plura pro-
bat Barb. conſilio 38. colum. ſecunda, verſ. & vltra ad-
ducta, lib. ſecundo, & quod oritur ex facto apparente
oculis corporis iudicis, Gemini. in ca. ſi forte. colum.
ſecunda, numero 5. de elect. in 6. ſequitur Felin. in ca.
ex parte 2. colum. 3. verſi. quinto fallit de offic. deleg.
131 † vbi dubium ſit de qualitate rei legatæ, pro declara-
tione deuenitur ad inſpectionem, vt l. pediculis. §. Ne
ratius. de aur. & argen. lega. ibi id ex aſpectu vaſorum
facilius intelligi poſſe. Has demum habet prærroga-
132 tiuas probationum † euidentia facti, quòd nulla eſt
certior probatio, quàm illa quæ fit per euidentiam
facti. cuicunque generi probationum præfertur, om-
nes probationes ſuperat, verior eſt omnibus alijs pro-
bationibus etiam habitis ex confeſsione partis, nun-
quam intelligitur excluſa per legem vel ſtatutum
probatio, quæ fit per euidentiam facti, & quæ ſemper
poteſt fieri etiam poſt didicita teſtificata. & retinet
ſententiam. quæ nunquam tranſit in rem iudicatam,
ita per docto. in locis ſupra alleg. & auctor. legum gl.
& doctor. antiquorum probatur per Iaſ. in l. prima,
colum. 7. verſic. circa aliud, de nou. oper. nuncia. per
Tiraquel. de retract. lignag. §. 4. glo. prima, nume. 36.
& ſequent. Marſil. in pract. crimi. §. ſecunda quæſtio.
numero 13. & ſequen. Hier. de monte Brixien. tract.
fin. regun. cap. 30. numero 2. & ſequen. Pariſ. conſilio
133 67. ad fin. & conſilio 89. num. 24. lib. primo. vbi † con-
feſsio partis nihil facit, quoniam euidentia facti om-
nino attendenda repugnat per l. confeſsionibus, & l.
ſequent. de interro. actio. cum ibi not. per Doct. ratio
134 eſt quia † probatio per euidentiam facti fundata eſt
penitus in ſenſu viſus, qui eſt certior & nobilior om-
nibus alijs ſenſibus corporeis. §. fin. inſtit. de gradi. &
in ſenſu viſus omnium, ſicut euidentia facti ſemper
palàm eſt, & euidentior apparet, ſcilicet omnibus, &
nulla tergiuerſatione celari poteſt, gl. in ver. manife-
ſtum. in ca. 3. de verb. ſignifi. in ſexto, quam ibi Doct.
ſequuntur.
135 Circa præſumptionem violentam † quandoq; ne-
ceſſe eſt probationem verſari. cum enim cæteræ pro-
bationis ſpecies non adeò deſunt, nec adſunt quòd ta
lequid in controuerſia deductum firmiter dici poſ-
ſit eſſe vel non eſſe, ſed inter vtrunque hoc ſubſiſtit a-
nimus iudicis, & titubans remanet, vbi demum ex
probationis ſpeciebus aliqua & magis plures ſimul
comparatæ talem in vnam partem lucis ſcintillam &
vim veritatis afferunt ac repręſentant animo iudicis,
quòd in eandem partẽ iam inclinare incipit, & quan
to plus diſcurſu intellectus voluit atque reuoluit qua
litates facti propoſiti apparentes plene Grat. conſilio
43. numero 38. lib. ſecundo, vel ſemiplene in his quæ
ſunt difficilis probationis, Socin. Iun. conſilio 32. nu-
mero 12. lib. ſecundo. conſilio 67. numero fin. lib. pri-
mo, tanto magis impellitur credere eandem partem
ipſam eſſe veram, adeo quòd iudex videns propemo-
dum non poſſe aliter agere, quod magis veritati con-
ſonet, huic aſſentit & acquieſcit, ac ſententiam ſuam
proferendo accommodat, vel in criminali, vel potius
136 in ciuili cauſa loquâtur, tunc autem iſta dicitur † præ-
ſumptio violenta talem faciens probationem, qua iu
dicis animus quaſi violentatur ad ita credendum &
ferendum ſententiam, ita per text. in cap. ſecundo. in
cap. illud. in cap. literis. in c. tertio loco. de præſumpt.
in cap. dixit dominus. 32. quæſtio prima, in cap. ſi. ver.
prima, de ſucceſſ. ab inteſt. ibi, ſed tanquam vehemen
ter adminiculantes aſſertionem Abbatis plurimum
adiuuabant, in l. indicia. C. de rei vendi. & in l. ex per-
ſona. in l. ſiue poſsidens. & in l. inſtrumenta. & ibi gl.
fin. C. de proba. ad hæc. Specu. titu. de præſump. §. ſpe-
cies. ver. violenta. Bald. conſilio 249. ſuper libris. col.
fin. verſ. ſeptima ratio. lib. 1. refert & ſequitur Aymo
conſi. 178. num. 9. & Grat. conſilio 136. numero ſecun-
137 do. lib. primo † vbi in cauſa criminali præſumptio vio
lenta in pœna pecuniaria ad condemnationem ſuf-
ficit, & maxime in his, quæ ſunt conſona veritati. prę-
ſumptio probat Socin. Iun. conſilio 3. numero 6. lib.
138 ſecundo, & vbi † plures præſumptiones concurrunt,
ſufficiunt ad iudicandum, Cephal. conſil. 448. num.
20. addo per l. qui ſententiam C. de pœn. l. qui in pro-
uincia. §. primo, de rit. nupt. § in his verò, ibi vt ex plu
ribus comparationibus, in aut. de inſtru. ca. & fide, la-
tè Anch. conſil. 276. viſa diligenter, col. prima, & ſe-
quent. Roman. conſilio ſeptimo, viſis. colum. 1. Aym.
conſilio 277. numero ſecundo, Pariſ. de Put. tracta. de
ſindi. in ver. tortura. numero 6. Alexand. conſilio 24.
colum. ſecunda, num. 5. & ſequen. conſilio 212. ad fin.
lib. ſecundo. Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi. colum.
penultim. & fin. & conſilio 141. colum. 3. & ſequen. lib.
139 quarto, & alibi † cum tractatur de pluribus præſum-
ptionibus & coniecturis coniungendis ad plenã pro-
bationem in his maximè, quæ ſunt difficilis probatio
nis, de quibus vtilitati & practicæ incumbens plura
dixi ſup. lib. primo. interpr. 1. dub. 3. ſolu. 10. num. 5. &
ſeq. Ac etiam de præſumptionibus plene diſſerui eo.
lib. 1. interpr. 2. dubit. 1. ſolu. 4. Ex quibus locis ſupple-
antur hic dicenda, quibus addo notabilia verba text.
in l. fi. §. pen. ff. ad municip. ibi, etiam ex ipſis reb. pro-
bationes ſumi oportere.

SEcundo autem loco & prædictis gene-
raliter de probatione habitis. nunc vi-
140 dendũ eſt ſpecialiter de his † quę vt plu-
rimum in cauſis vltimarũ voluntatum
exequendarũ probari oportet, & quæ
enumerabo, ſucceſsiueque explicabo ſingula.

Primò probanda eſt vita, & in rerũ natura exiſten-
tia perſonæ teſtatoris.

Secundò probanda eſt tota ſeries teſtamenti, ea ſal
tem parte exequi petita.

Tertiò probanda eſt mors teſtatoris.

Quartò probanda eſt ſuperexiſtentia hęredum in-
ſtitutorum, vel legatarij quando agit.

Quintò probanda eſt aditio hæreditatis ex teſta-
mento vel ab inteſtato vt opus erit.

Sextò probandus eſt caſus fideicommiſsi vel alio-
rum diſpoſitorum per conditioné adimpletam, qua-
liſcunque ſit, vel per mortem.

Septimò probanda eſt ſuperexiſtentia ſubſtituto-
rum, fideicommiſſariorum, legatariorum, tales ſunt
probandi, quales ſe faciunt.

Octauò probandæ ſunt qualitates adiectæ, cauſæ,
conditiones, modi, & demonſtrationes, prout conti-
gerint probandæ.

Nonò probãda ſunt bona teſtatoris fuiſſe, vel qua-
lia ſunt probanda.

Decimò & vltimò probanda eſt detẽtio bonorum
per aduerſarium.

141 Ad primum dico, quòd † vſus & communis pra-
ctica ſeruat articulare & probare vitam, & in rerum
142 natura exiſtentiam perſonæ teſtatoris, quia † teſtato-
ris perſona eſt cauſa efficiens, fundamentum & ſub-
ſtantia diſpoſitionis teſtamentariæ, vt allegando iu-
ra & auctor. latè probaui ſup. lib. ſecundo. interpr. ſe-
cunda, dubit. 1. ſolu. 1. in princ. ideo ab eſſentia ſuæ vi-
tæ in rerum natura probandorum in facto initium
probationis aſſumitur, quæ quidem probatio fieri po
teſt per teſtes, qui ipſum teſtatoré viderunt, & cogno-
uerunt, vel de auditu ſi iamdiu deceſsiſſet ante nati-
uitatem, & cognitionem teſtium, & per inſtrumen-
tum teſtamenti eum nominans & continens princi-
paliter diſponentem, l. in exercendis. C. de fid. inſtru.
c. cum Ioannes. §. porro eo. cum ſimi. ſup. ea. dub. ver.
circa teſtes, & ver. circa inſtrumẽta. de hoc nunquam
vidi fieri difficultatem.

143 Ad ſecundum dico. quòd † ſeries teſtamenti in to-
tum vel in parte probatur per inſtrumentum vel ſcri-
pturam publicam de teſtamento ipſo confectam, vel
per teſtes ſufficienti numero requiſito legitimè exa-
minatos, & de teſtamento ipſo deponentes, vt de his
perquirendo quomodo de teſtamento conſtare poſ-
ſet, diffusè ſcripſi ante lib. ſecundo. interpr. 1. dubit. 2.
ſolu. 2. & 3. & pro his ibidem ſcripta reuideri poſſunt,
ad probandam etiam ſeriem teſtamenti in prohibiti-
one alienationis ſufficere teſtamenti productionem,
tenet Caſtrenſ. conſilio 247. in cauſa quæ vertitur Sa-
uonæ, colum. ſecunda, ver. item probauit, lib. primo,
probationem teſtamenti etiam probatam apparen-
tem & manifeſtam fieri per inſtrumẽtum publicum
valdè aſſeuerat Iaſ. conſilio 124. factum ſic ſe habet, in
144 princip. lib. primo, † inſtrumentique tenor probatur
per ipſum inſtrumentum. Bald. & Caſtrenſ. numero
4. in l. ad probationem. 1. C. de probat. cum ſimil. an-
te alleg.

145 Ad tertium dico, quòd omnino † mors teſtato-
ris proponenda & probanda eſt ab agente ex teſta-
mẽto, quia vbi eſt teſtamentũ, neceſſe eſt vt mors in-
tercedat teſtatoris ſententia eſt Apoſtoli, cap. 9. ad He
bræos regiſtrata in ca. cum Marthæ. §. cæterum. de ce-
146 lebr. miſ. † nec ſuper facultatibus eius, cuius incerta
vita ac fortuna fuit transigi, vel iudicari poteſt inquit
tex. in l. nec nos. C. de capti. quem Bal. allegat in conſ.
261. teſtamentum, colum 1. verſ. ſi verò in obſcuro, lib.
4. dicens ſi in obſcuro ſit, an pater teſtator adhuc de-
ceſſerit. ex eius teſtamento agi non poſſet. & alias de
morte teſtatoris conualidante & confirmante teſta-
mentum, & de eius effectu diximus aliqua ſup. lib. 2.
interpretat. 1. dubit. 1. ſolu. 7. ibique in fin. de eius pro
batione reſpiciente iudicialia, me dicturum hoc in lo
co ſuo pollicitus ſum de morte etiam circa compen-
dioſam, ac eius duplici ſpecie naturali & ciuili, ſupr.
lib. 3. interpret. 2. dubit. 1. ſolu. 10. nume. 10. & interpr.
3. dubit. 3. ſolu. 3. num. 17. aliqua opportuna materiæ
occurrenti adduximus. Nunc autem de probatione
147 mortis dicendum ſupereſt. Quoniam † mors priua-
tio dicitur, & eam allegare & probare eſt dicere qué
148 non viuere, & ſic probare negatiuam † cuius qui-
dem probatio difficilis reputatur, vt Bartol. exordi-
tur in tract. de teſti ver. mortuum, in princip. & in l.
2. §. ſi dubitetur, num. 1. verſ. aduerte. ff. quemadmod.
teſta. aper. & ibi alij ſequuntur, inter alia de negatiua
probanda ponit Franc. Hercul. in ſuo tract. de nega.
149 proban. nume. 290. † videtur quoque difficilis, vaga
& varia probatio mortis ob multiplicitatem modo-
rum, quibus in dies inclemens mors rapit viuentes
iuxta illud carmen: Mille modis miſeros homines
mors vna fatigat, & ob multiplicitatem locorum in
quibus continuo parata eſt mors, quem inſultare, ſi
quidem terra marique, tam in pace, quàm in bello,
tam domi quàm militiæ, multis generibus mortis pe
riculum metui poteſt inquit text. in l. Senatus. §. mor
tis cauſa. ff. de dona. ca. mort. quapropter ad mortem
hominis probandũ doctores quam plurimas & mo-
di, & loci, & temporis, & cauſæ vel præiudicij diſtin-
150 ctiones adducũt. Eo quidem prius admonito † quòd
ei incumbit onus probandi mortem teſtatoris, vel al-
terius qui in ea morte ſe fundat, aut. hodie. C. de re-
pud. & l. ſi quidem. C. ſolut. matri. & ibi Cyn. in prin-
cip. Bart. in ver. primo habemus videre. Bald. in aut.
qui rem. ad fin. C. de ſacr. ſanct. eccleſ. Corn. conſilio
10. colum. 3. ver. his tamen minime. lib. primo, Goz.
conſil. 68. colum. ſecunda, numero ſeptimo, ſimiliter
151 † & ei qui ſe fundat in vita alicuius etiam præſumpti
viuere vſque ad centum an. l fin. C. de ſac. ſanct. eccle.
incumbit tamen onus probandi illum viuum tem-
pore quo agens vel excipiens intendit per l. ſpadoné.
§. qui abſolutus. ff. de excuſ. tuto. tradunt Bartol. in d.
l. ſi quidem. Alexand. conſilio 175. columna penult.
ver. tamen dicitur. lib 5. conſilio vigeſimoſeptimo, ad
fin. lib. ſeptimo, Goz. dict. conſilio 68. numero 6. 7. Io-
ſeph Aſsiſien. Peruſ. deciſ. 12. nume. 3. & notanter So-
cin. in l. ſi inter virum. ad fin. de rebus dub. & in caſu
quo per famam probatur mors. pariter vitam proba-
152 ri per famam arguit Socin. Iun. conſilio vigeſimoſe-
xto, num. fin. libro ſecundo, hoc verum eſſe, quando
per aliquas coniecturas eſſet præſumptio in oppoſi-
tum, ſcilicet contra vitam, aliàs præſumitur viuere vſ-
que ad 100. an. intelligit Imo. in dict. §. ſi dubitetur, co
lum. prima, ver. item no. quòd allegans. At ego intel-
ligerem aliquem agendo vel excipiendo ſuam inten
tionem fundantem in vita alicuius, debere eum pro-
bare intentando & allegando præſumptionem iuris
de vita, l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni.
ff. de adult. per Felin. in c. ſi. §. porro, colum. ſi. ſub verſ.
vltimo dum tangit, vt lit. non conteſt. Dec. in l. 2. in
fin. C. de eden. & probando per famam illum viuere,
vel non eſſe auditum de morte ſecundum Corn. con-
ſilio 204. quanquam. colum. 3. in princip. lib. 3. Socin.

iun.

Iun. dict. conſ. 26. colum. fin. & alios alleg. indiſtinctè
153 loquẽtes, ita † leuiorem eſſe probationem de vita quã de morte ob præuiam iuris præſumptionem, d. l. fin. de ſacr. ſanct. eccle.

℣ His autem breuiter admonitis ex diſtinctionibus doctorum factis in materia probationis de morte, omittam illam de maximo & irrecuperabili præiudicio vitę alicuius puniendi propter homicidium, & illam de magno præiudicio famæ, ſtatus, pœnæ, adulterij, & illegitimitatis prolis in nouo matrimonio contrahendo, & aſſumam iſtam de pręiudicio paruo, & de damno pecuniario etiam magno, ſed recuperabili in probando mortem alicuius cum tractatur de ſucceſsione bonorum, quæ demum poſſet reuerti ad priſtinum locum, ſi viueret qui propoſitus & indicatus fuiſſet pro mortuo. Namque iſto caſu ſi inten-
154 tatur † mors in loco propinquo & tempore recenti debet probari per illos, qui viderũt illum mortuum, habere ſigna mortui, ſibi fieri domi luctum, portari ad ſepulturam, fieri exequias mortuorum, & ſimilia fieri ſolita in morte hominum in loco morientium & prout fit probatio per teſtes in alijs caſib. Cyn. in d. l. ſi quidem ver. quid dicemus. & ibi latius Barto. numero ſecundo, Salyc. numero ſecundo, Alexan. conſ. 117. colum. 2. nume. 9. lib. 4. Boer. deciſ. 288. in princip. Dec. conſ. 83. colum. pen. num. 5. Corn. conſ. 10. col 3. ver. & licet quandoque. lib. 1.

155 Et ſi † mors deducitur euenſſe in loco defuncti, ſed de tempore longinquo ſecundum temporis longitudinem reperiantur teſtes conſanguinei, vel vicini, qui ſi non cognouerunt defunctum de viſu, ſaltem de auditu, & de fama publica in loco poſſunt deponere illum talem fuiſſe & eſſe mortuum, & pro mortuo teneri & reputari ab omnibus ſuis conſanguineis & vicinis, ita mors alicuius probatur, ex quo conſanguinei & vicini habuerunt & habent & tenent illum pro mortuo, & per famam, glo. Bart. & Salyc. in dict. l. ſi quidem. Bald. conſi. 216. verſi. ſi verò in obſcuro. libro quarto, Alexand. conſilio 4. numero decimoquinto, lib. ſecundo, & clare Cuman. conſilio 43. in quæſtione. ad med. Lanfr. in ca. quoniam contra. ver. teſtium depoſitiones numero 186. Aym. conſ. 127. colum. fin.
156 vbi exprimit & firmat † probationem talem per famam de morte nõ recentis temporis eſſe triginta annorum, talis expreſsio 30. ann. poſſet perſuaderi vera, cum doct. loquantur de morte quæ diu eſt, quòd fuit, vel longiſsimo tempore, quòd ideo eſſe dicitur ann. 30. l. ſi quis emptionis, & ibi Doct. ſumant. C. de præſcript. triginta ann. Veruntamen hæc in materia iſta, & circa longinquum tempus puto eſſe arbitraria iudici ſecundum Abb. in cap. in præſentia. vltra med. de ſponſ. dicentem, in ſumma hanc materiam relinquere arbitrio iudicantis, qui diligenter omnibus ponderatis conſideret vtrum de morte ſit facta certifica-
157 tio, tanto magis probatur mors hominis longitudine temporis, ſi elapſi ſint centum anni, quibus ille viſus non fuit. Bart. & alij in dict. l. ſi quidem. infert ex com. opin. Dec. conſ. 575. num. 10.

158 Et ſi in longinquo loco † mors alicui contigiſſe proponatur, per famam & alia indicia probatur, ea, perinde ac ſi eſſet de longinquo tempore, de vno ad alterum arguendo tenet Barto. Salyc. & Ang in dict. l. ſi quidem. C. ſolu. matrimo. quia veritas de morte alite. haberi non poteſt, niſi per coniecturas, & exemplis remotorum locorum à conſpectu hominum diuerſimodè, quia vel iuit per mare, & nauis paſſa eſt naufragium, vel iuit in conflictũ belli, vel per nemora & ſimilia loca periculoſa, vel poſitus cum alijs peſtifero morbo infectis, & amplius nõ fuit viſus, & de eo fuit luctus habitus in domo per vxorem, & conſanguineos, portãdo veſtes lugubres, & per ſuos attinentes amicos, & vicinos habitus eſt pro defuncto, vt Angel. in dict. l. ſi quidem. Bartol. & Bald. in l. fin. §. fin. ff. de his qui not. infam. Imo. in dict. §. ſi dubitetur. numero 12. 13. Bald. conſilio 398. per famam lib. ſecundo, & Alexand. conſilio 172. colum. ſecunda, nume. octauo, lib. 6. vbi de eo qui mortuus eſt in territorio Mediolani. & conſilio vigeſimoſeptimo, colum. prima. & ſequent. lib. ſeptimo, vbi de mortuo in bello, ſic habito per matrem viſam deplorare mortem filij, & per circumuicinos. & de deciſionibus in materia, & per Dec. conſilio ſexcenteſimo quinquageſimoſecundo, in principio. Boer. dicta deciſ. ducenteſima octuageſima octaua. ſub numero ſecundo, & dict. Perul. deciſ. duodecima. numero duodecimo. colligendo deciſ.
159 in ſpecie iſta † modus & caſus plures, quib. mors probatur, diſcurrit Sebaſtian. Medices tract. mors omnia ſoluit, par. 1. numero ſeptuageſimoquarto, cum ſequ. & Franc. Hercul. tracta. de nega. proba. ſub numero 299. de eo qui dicitur mortuus in longinquis partibus Rimina. Ieni. conſilio 265. numero 19. per lucrum
160 conſanguineorum, Nat. conſilio 59. nume. 6. † de accedente ad bellum, in quo multitudo magna deceſſit, & decennio elapſo de eo nulla habita notitia, præſumitur mortuus. Nat. conſilio 241. cui addo Bal. conſilio 90. maritus numero ſecundo, lib. ſecundo, dicentem præſumi mortuum cõſideratis accidentib. mundi, cum de cuius vita nunquam fuit ſcitum, iam ſunt 20. ann. licet hoc ſimplex dictum non tenerem alio indicio non probato de morte abſentis, quia vidi quẽ ſtetiſſe abſentem à patria, & in longinqua prouincia, ſcilicet in Anglia, & poſt ann. 42. reuerſum eſſe in patriam, is fuit dominus Alexander Fuſcus de Piſauro, fecit etiam multas lites pro recuperãdis bonis ſuis alienatis tenẽdo forſan eum pro mortuo, ex hoc facti exemplo recta apparet theor. communis doctr. in locis præalleg. dum tractatur de bonis transferendis. & de beneficio recuperabili admitti poteſt probatio mortis per famam & indicia, qua poſtmodum oſtenſa non vera, bona poſſunt reponi in priſtinũ ſtatum, ita per ſolam longam abſentiam citra fauorem eccleſiæ verius eſſe de iure non præſumi mortem abſentis, tenet Corſet. diſputãdo ad repert. Abb. in ver. emphyteuta. ſequitur Boër. deciſ. 88.

161 Ad hæc conſidera, quòd † præſumptio vitæ hominis centum an. nõ eſt vera præſumptio iuris, ſed quędam potius ſuſpicio, quæ ideo tollitur per cõtrariam ſuſpicionem, oriẽtem etiam ex dicto vnius teſtis vel ex fama publica per alleg. ſupra tenet Alciat. de præſumpt. regu. prima. præſumpt. quadrageſimaquarta, ad fin. cui addo quod notanter dicit Barto. & Angel. in l. hæres. in fin. ff. de acquir. hæredi. quòd licet præſumptio ſit, quòd quis viuat vſque ad centum annos, tamen iſta præſumptio eliditur per aliam, per quam quis iuſtè poſſet induci ad credendum contrarium,
162 hoc illi. Circa autem † probationem famæ in hac ſpecie non puto ſtandum Cephalo conſilio ſexageſimo quinto, numero quadrageſimoſeptimo, & ſequen. & ante eum nec Alexand. conſilio 25. columna ſecunda, numero 4. libro 4. volentibus teſtes non probare famam de morte alicuius, niſi dicant ſe audiuiſſe dici à maiore parte populi, nominando aliquos à qui-

bus dixerint ſe audiuiſſe, vt ſciatur, an fama ortum habuerit à perſonis grauibus & fide dignis, & ſi dixerint ſe non recordari à quibus audierint, nõ probant talem famam, vt non reddentes cauſam ſui dicti, iuxta theor. Bartol. in l. de minore. §. plurimum. numero vigeſimoſecundo, & ſequent. ff. de quæſt. cum alleg. ibi per eos, quoniam reſpondendo dico, quòd mors alicuius perſonæ particularis nota eſſe non requiritur, nec ſpectat ad populum ciuitatis, vel eos qui regunt ciuitatem, ſed ad homines viciniæ, & ad eos quos ſpectat ſcire, de cuius morte fama ita non requiritur probari fuiſſe vel eſſe apud maiorem partem populi, ſed apud maiorem partem hominum viciniæ, vel mulierum ad quas ſpectat ſcire, declarat Bartol. in dict. §. plurimum. numero ſecundo. in fin. & num. 14. per l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. hæred. & ca. illud de præſumpt. & facit l. ſi vicinis. C. de nupt. hæc quoq; nõ eſſet vſquequaq; & duntaxat legitima
163 forma probandi talem famam † cum valide deponãt etiam teſtes deponẽtes de publica voce & fama mortis talis, aſsignando cauſam dicti, quia audierint dici publicè & palam in vicinia & in loco aliter non exprimendo apud omnes homines, vel maiorem partem hominum, quia ex vera recordatione & propria ſcientia quiſque probat in ſe & ex ſeipſo, de actu etiam publicè ſcito non recenti ſed ab annis 10. 20. ſupra non poteſt dicere verè, etiã ſi Mithridatis memoriam haberet, ſe audiuiſſe dici ab omnibus hominibus loci, nec à maiore parte hominum, ſi eos non numerarit, vnde magis veriſimilis eſt ratio dicta, quia dici audiuit publicè & palam, vel communiter, & præſumptiuè concludit de ſenſu auditus, vel ab omnibus, vel à maiore parte hominum, intantum quòd probatur fama, ita contra Bart. ex Dino Bald. pluribus in locis allegato Salycet. & Caſtrenſ. verius eſſe de iure tenet Decius conſilio ducenteſimo ſeptuageſimoſecundo, ſub numero 4. verſi. tamen contrarium, idem ſi dicit audiuiſſe per totam ciuitatem, Sali. in l. ea quidem. in quarta quæſtio. numero centeſimodecimo. C. de accuſa. & ibi Ang. columna decimaſeptima, ver. quarto iuxta hoc quæro quorum videtur vna & eadem lectura, idem quãdo dicit, quòd communiter audiuit dici, Ruin. conſilio 44. numero 6. lib. quarto, Gandi. in tract. crimin. rubr. qui ad famæ probationem, numero decimoquarto, dicit famam probari poſſe, ſi teſtes idonei deponunt, & dicunt quòd publicè dicitur in ciuitate illa vel in loco tale quid ita proceſsiſſe aut factum fuiſſe. & ibi ſub numero decimoquinto, ſubiungit ſatis eſſe ſi teſtis aliquis dicat talem eſſe mortuum, fama eſt in ſua ciuitate, vt eius tanquam mortui hæreditas apprehendi poſsit, ita contra Bartol. ſic tenet & Innocen. in c. veniens. colũmna ſecunda, numero quarto, de verb. ſignificat. cum hac opin. tranſit Marſil. in dict. §. plurimum. ſub numero quadrageſimooctauo, latè diſſerendo & ſequendo opin. Bald. ita ſeruari per Rot. Romanam, atteſtatur & probat Caſſador. deciſ. tertia, per totum titulum, de probatio. vbi nu. 8. propriè exemplificat in probatione famæ de morte vel ætate vti de actu à communiter accidentibus, qui conſueuit eſſe notus vicinis, ſentit Campeg. tract. de teſti. regu. 407. & reg. ſeq. & clarè reg. 405. in fin. ſequitur Port. Imolen. conſil. 39. numero 23. latiſſimè defendendo & antiquiores plures alios allegando, talemque eſſe commu. opin. contra Bart. atteſtando, tenet Laur. Calca conſilio 8. colum. 6. nume. 10. 11. ita hæc opin. vti magis conſona communi memoriæ noſtræ, & veriſimilitudini, & probationi præſumptiuè concludenti fauorabili ac ampliandæ & communis, & ſequendo exemplum Rotæ Romanæ tenenda
164 eſt in iudicando. Necnon & quòd † teſtes etiam non interrogati debent nominare à quibus audiuerint, vt ſciatur an fama originem habuerit à perſonis grauibus & fide dignis, & non à maleuolis, & ſuſpectis, & interrogati, ſi reſponderint ſe non recordari, nõ probatur fama, locum namque id habet, & procedit in probatione famæ de delicto alicuius perſonæ, & de dicto perſonarum, & de facto aliquo de recenti, vt de delictis propriè ſonant verba tex. in capit. qualiter & quando debeat. de accuſa. & in l. miles. ff. de adult. ex quibus Bart. & alij excerpſerunt dictam doctrinam, & ex dicto perſonarum, quando ſolũ fama originem habet, ſcilicet quòd tales dixerant, oportet ideo eos ſciri auctores famæ, ſi tales ſunt, quòd debeat eis fidem adhiberi, & eorum perſonæ non reprobentur, per l. ſi quis decurio. C. de falſ. & aut. hodie. C. de repud. tradit Bartol. in dict. §. plurimum. numero decimoquinto. l. de minore. ff. de quæſt. & d. aut hodie. loquitur etiam in caſu delicti euitandi, & præiudicij irrecuperabilis, vt per Barto. & alios in dict. l. ſecunda. §. ſi dubitetur. ff. quemadmo. teſt. aper. & in d. l. ſi qui-
165 dem. C. ſolut. matr. † & de facto recenti teſtis interrogatus ſi reſponderit ſe non recordari à quibus audierit, cum veriſimiliter deberet recordari ſic de recenti, merito ſuſpectus eſt, Aym. conſ. 115. num. 2. conſil. 124. num. 13.
166 At ſecus eſt non excundo materiam † probationis famæ de morte quando fama habet originem ab aliquo actu, quàm à dicto perſonarum, quia tunc etiam à vilibus perſonis poteſt originem habere, tenet Bartol. in dict. §. plurimum. nume. 15. per eadem ferè verba ſequitur Capel. Tho. in quæſtio. 379. ver. quæri-
167 tur à quibus. † mortem autem alicuius perſonæ dici actum, probo per ſuum verbum, ago, à quo prouenit ipſum nomen verbale, actus, quia moriendo quis dicitur agere animam. Seneca in epiſto. 25. ait, quid egerit, apparet, cum ages animam. vnde ergo cum mulierculæ, & ſeruitores, vt plurimum aſsiſtant infirmis morientibus ipſo mortis actu ſequuto, vt plurimum quoque accidit, iſtæ mulieres vel perſonæ viles ſunt, quæ primum mortem talis in vicinia, in ciuitate, villa, vel caſtro alijs denunciant, & ſubito de tali morte fama orta volat ad aures omnium in loco, per quam quidem famã longè vel longiſsimo tempore elapſo, vt ante præmiſſum eſt, de tali morte probationẽ fieri poſſe exiſtimo teſtibus valide deponentib. eo modo, quo proximè dictum eſt, non exprimendo etiam interrogati particulariter à quibus audierint, quia expreſsio, & nominatio hæc à quibus habuit originem fama fieri non releuat, cum poſsit habere originem etiam à vilib. perſonis, ideo omiſſa, aut facta vt fruſtratoria non impedit, & non vitiat, argum. l. ad probationem, prim. in fi. C. de probat. & l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. vt leg. nom. caue. cum ſimil. per Aym. con-
168 ſilio 246. ad fi. & † teſte recordante, vel non recordante de aliqua qualitate, quando idem reſultat effectus quoad intentum probare debentis concludens remanet probatio, & prodeſt probanti per l. quod ſi dubitet. ff. de acq. hære. & l. Gallus. §. ſi eius. de lib. & poſth. tradit ibi Alexan. ſub numero quarto & clarius conſilio 186. viſo proceſſu, columna prima, numero tertio, lib. ſeptimo, cum ſimil. per Anto. Burr. in cap. per tuas. colum. ſecunda, nume. octauo, qui ſſl. ſinè legit.

Dec.

Dec. In cap. in præſentia, numero trigeſimoſecundo, de probat. & per Iaſ. in l. non hoc. in 4. & 6. fallen. C. vn. legit. & in l. & ſi poſt tres, columna tertia, ver. tertiò moueor. ff. ſi quis cautio. hæc equidem puto vera, licet Bartol. & alij in d. §. plurimum, & Bald. Angel. & Salyc. in d. l. ea quidem, omiſerunt punctum iſtum, quid ſi deponens de fama interrogatus à quibus audierit, dixerit non recordari, quando fama etiam poteſt habere originem à vilibus perſonis, conſultò qui
169 dem omiſerunt, quia talis quidem † perquiſitio facienda teſti, à quibus audierit, nō eſt neceſſaria, quādo fama ortum habere poteſt à vilibus perſonis, tenet declarando expreſsè Ang. vel Saly. in d. l. ea quidem, num. centeſimo decimo quinto, verſicul. ſeptimò ſi teſtis. C. de accuſa. Secundò doctor. omnes cō-
170 cedunt † valere dictum teſtis deponentis de fama mortis alicuius, abſque eo quòd dicat à quibus audierit. quòd non ſit interrogatus, & generaliter deponens de fama, interrogatus ſi nominauerit aliquē à quo audiuit, & dixerit poſtea, à pluribus aliis, de quibus non recordatur, tale dictum valere ſimiliter omnes concedunt Bartol. in dicto §. plurimum, numero vigeſimo tertio, Saly. in dict. l. ea quidem, numero centeſimo decimoſexto, ea ratione, quia memoria hominis eſt labilis, nō poteſt recordari de nominibus omniū à quibus audiuit, per not. in l. peregre in princip. ff. de acquiren. poſſeſſio. & à tali ſententia doctor. & ab hac ratione lapſus memoriæ arguo valere dictum † teſtis deponentis de fama mortis alicuius, de longinquo tempore, & interrogatus à quibus audierit, non nominet aliquem, ſed dicat audiuiſſe tunc dici publicè per totam ciuitatem, & particulariter non recordatur à quibus ob longitudinē temporis, nempe ratio hæc videtur admittēda, ſicut communiter doctor. admittunt præter nominationem alicuius in illa vniuerſali non recordatione de nominibus omnium aliorum ob memoriam labilem pariter in totum non recordādo de nominibus aliquorū à quibus audierit, debet ratio ſui dicti admitti, quia veriſimiliter retinetur memoria famæ mortis alicuius, vt facti memorabilis, & non nominum perſonarum à quibus audiuit, cum horum omnium nominum, vt rei parui momenti per longum tempus obliuionem inductam arbitrandum ſit per gloſ. in l. furtum. §. primo. ff. de vſucap. & l. ſi id quod, & l. ſi de eo. §. ſi fortè. ff. de acquiren. poſſeſſ. & ibi Bartol. & alij not. cum concord. per Soc. conſilio 38. colum. penult. ſub ver. ſeptimò principaliter. ibi, nam per decennium. lib. primo, per Ruin. conſilio ſecundo, numero 10. lib. ſecundo, Rimin. ſeni. conſilio 155. ad fin. ita nemo ſani intellectus aliter probabit, & ſermones iſti ſunt intelligendi ſecundum communem intelligentiam habentium intellectum per l. ſi ita quis, in fi. ff. de euict. Bald. in l. 1. col. 3. num. 9. C. de ſer. fugi.

172 Accedente & tertio quòd probatio famæ de morte obuenta tam in lōginquo loco, quàm in loco proprio longinquo tamen tempore elapſo, quando vltra publicam vocem hominum fundata eſt in cauſis & coniecturis pro habilibus adductis & expreſsis ſupra ver. & ſi mors, & ver. & ſi in longinquo, & quando etiam teſtis deponens de fama rationem ſubiungeret, quòd ab illo tēpore quo orta eſt fama de morte continuò per ſuos attinentes, & vicinos, fuit & eſt habitus & reputatus pro mortuo talia gerendo, & faciendo, quæ nō fuiſſent facta, ſi fuiſſet viuus, & cum ipſe teſtis ampliùs nō vidit conuerſari cum aliis perſonis, prout continuò videbat eum conuerſari quando erat viuus vel aliis iudiciis apparentibus, proinde notanter dicit Bald. in l. ex perſona, col. 2. ante nu-
173 mer. 3. C. de proba. quòd vbi probatur † de morte alicuius eſſe famam antiquam, vt in pluribus, ſi talis fama durat multo tempore & aliqua veriſimilitudine comprobetur, reperitur vera, aut probando aliquid, quod præſtet indicium peremptionis, & dicitur probatio per ſigna vt ibi per eum, ita quòd fama veriſimilis eſt abſque eo quòd appareat eam habuiſſe originem à perſonis honeſtis & non ſuſpectis, tunc ideo non eſt neceſſarium, quòd teſtis dicat à quibus perſonis audierit, & ſi interrogatus dicat ſe non recordari, tamen eius dictum valet, eleganter probat Aret. conſ. 73. col. fin. ver. correlarium, allegat Bald.
174 in d. l. ea quidem, col. fin. vbi nu. 60. dicit † quando veriſimilia aliqua aſsiſtunt famæ, valet fama, etiā ſi dubitatur à quibus perſonis habuerit ortum. quod ſ. euenit vbi teſtis interrogatus dixerit ſe non recordari à quibus audierit. idem tenet Aret. in cap. veniens, col. ſi. ver. ſciendum eſt, de teſti. ſequitur ibi Felin. in col. 7. in 5. conclu. & allegat idem Aret. bene facere Bart. in l. Labeo. colum. fin. de ſupel. leg. vbi ſub nu. 10. in probatione communis vſus non requirente vnam, vel aliam qualitatem perſonarum, ſic vtentiū, ſi teſtis dicat ſe vidiſſe à multis perſonis, ſed non recordatur de nominibus, tenet ſufficere, & ſic probare quem ponderando vltra Aret. etiā applico ad probationem famæ, per l. teſtium §. eiuſdem quoque ff. de teſti. ibi alias velut conſentiens fama cōfirmat rei de qua quæritur fidem, intelligendo eum ſecūdum legem, quam allegat ſecūdum ipſum in l. nō ſolum. §. ſi liberationis. nu. 7. de liber. lega. cum concord. per Corn. conſ. 211. col. penult. lib. 3. & per Cur. ſeni. conſ.
175 65. nu. 23. Iaſ. conſ. 138. col. fin. li. 4. † ſat eſt ergo quòd fama procedit ex cauſis rationalibus. Bar. tract. teſti.
176 §. mortuum, Alexand. conſ. 25. nu. 4. lib. 4. † idem ſi dicat ſe audiuiſſe dici ab omnibus perſonis loquentibus de hac re, vt eſt interpretatio dicti teſtis vniuerſaliter deponentis, Bartol. in l. 1. §. nuntiatio, nu. 23. & in l. inter omnes, in princ. & ibi alij. ff. qui ſatiſda. cogan. vel ſe audiuiſſe dici ab omnibus cognoſcentibus eum. Alex. conſ. 53. nu. 5. quæ demonſtrant non eſſe vera quæ dicit Corn. conſilio 232. columna tertia, & ſequent. lib. ſecundo, cum dicat dictum teſtis non probare famam dicendo audiuiſſe dici ab omnibus eos cognoſcentibus, cum talis ſit interpretatio iuris, quibus itaque conſtat in ſolutione propoſitæ dubitationis meam ſententiam bene & iure firmatam eſſe contra dict. conſil. Ceph. 65. numero 47. & ſequent.

177 Cæterùm ſigna † alia & modi alij quamplurimi ſunt adminiculādi mortis famam & probationem, ea enim ſunt vbicunque & qualecūque id & quodcūque ſit, quod apparet indicans aliquē eſſe mortuū & deſiiſſe in rerum natura eſſe, aliquorum ante diximus meminit Sebaſt. Medices, tract. mors omn. ſol. par. 1. nu. 24. Franc. Herc. de prob. neg. num. 290. Menoch. tract. adipiſ. poſſeſſ. remed. 4. num. 661. per tot. quæſt. 77. Achil. Mirandul. ſuo eo. tract. nu. 170. Ioſeph Aſsiſien. licet per plura, vt ſui mors eſt amplïata extra ſuæ propoſitæ deciſionis indigētiam in Peruſ. deciſ. duodecima, & Lucenſ. deciſ. quadrageſima nona, vbi nu. ſeptimo, dicit ſibi non placere diſtinctionem eruditiſsimi Menoch, quid tamen diuerſum ab

eo, vel à Zuccardo concludat, difficile percipitur, Re-
178 feram ergo & iſta † vbi in inſtrumento vel ſcriptu-
ra aliqua dictio hæc, quondam, vel olim, pro demõ-
ſtranda perſona antecedit, & præponitur alij perſo-
næ, indicat hanc perſonam eſſe mortuam, vt Petrus
quondam vel olim Pauli, Clara vxor q. Franciſci,
hic Paulus & Franciſcus nominantur pro mortuis,
ſic in præteritum extitiſſe, per dictionem, quondam,
vel olim, Bald. conſ. 407. in quæſtione, numero 9. li.
primo, Ruin. num. 70. num. 10. lib. 2. Alexand. conſil.
14. col. 3. ſub num. 12. ver. quod autem fuerit, lib. 6. &
per l. epiſtolam §. mulier. ff. ad Trebel. cum ſimil. cõ-
179 geſtis per Feli. in c. fi. in princ. de teſt. cogen. † item
inſcriptiones, vt die, menſe, anno tali talis obiit, &
ſimiles. quas in dies legimus factas in lapidibus mo-
numentorum in Eccleſiis, licet manu priuata & in-
certa ſcriptæ ſint, tamen ratione loci patentis & publ.
& ratione effectus, quo ibi in lapid. ſculptæ ſunt, vt
indeleb. & perpetuò ſtent ibid. & cunctis pateát pro
vera memoria exiſtentiæ in rerum natura, & obitus
perſonæ illius illic deſcriptæ, talem apud quemcum-
que, & veriſimilitudinis, veritatis auctoritatem & fi-
dem habere debent, quòd in dubium illius perſonæ
nominatim inſcriptæ mortis & temporis eius faciát
probationem in cauſis maximè ſucceſsionum bono
rum ob mortem illius deſcripti, non tanti præiudi-
cij, quin poſsit reponi & redire in priſtinum ſtatum,
Bart. in d. l. ſecunda. §. ſi dubitetur, numero ſecundo.
ff. quemad. teſt. aper. ita ſtari ſcripturæ factæ in lapi-
de, vel columna ſimpliciter tenet gloſſ. prima. in ca.
cum cauſam, de probat. licet ibi doct. intelligant in
antiquis, & vbi non tractatur de grandi præiudicio,
quod in ſpecie noſtra non tractari modò probaui, vt
de ſcripturis in marmore, & in lapidibus latè per do-
cto. in dict. cap. cum cauſam, & in l. prima, ſi cert. pet.
180 † & in ſpecie probari mortem per inſcriptioné mo
numentorum ponit Boer. in d. deciſ. 288. ſub nume-
ro ſecundo, ver. aut etiam per inſcriptiones. † item
vidi & obtinui probari mortem & eius tempus viri
ciuis de conſilio ciuitatis deſcripti in albo iuxta l. pri
mam. ff. de albo ſcrib. per annotationem diei mortis
factam ſubtus nomen ſcriptum illius ciuis mortui
per publicum notarium & cancellarium illius com-
munitatis adhibendo fidem huic ſcripturæ tanquã
ſcriptæ manu publici notarij, & in libro publico cu-
ſtodito per no. in cap. ad audiẽtiam. de præſcript. per
Bald. in l. exemplo. C. de prob. & in aut. ad hæc. C. de
fide inſtrument. & Affict. deciſ. 303. numero quin-
182 to, cum ſimil. † probatur quoque mors alicuius per
librum monaſterij, & rectorum parochiarũ, in quo
deſcribuntur nomina ſepultorum in cœmeteriis, ſeu
Eccleſiis monaſteriorum, ſeu rector, ſi talis eſt cõſue-
tudo, quòd tali libro credatur, aliàs facit præſum-
ptionem aliquam, vt per Aym. tracta. antiqu. par. pri
ma. num. 264. ponit Sebaſt. Medices, tract. mors om.
ſolu. par. 1. num. 82. ſed de hoc Ferrariæ non eſt dubi-
tandum, quia extat ſtatutum, quòd talibus libris de
morte hominum credatur, vnde ſuper probatione
mortis perſonarum qualiter facta in iudiciis nõ mul
tum difficultatis fieri ſolet.

183 Ad quartum dico quòd † probanda eſt ſuperexi-
ſtentia hæredum inſtitutorum & legatarij qui agũt,
quia communis practica ita ſeruat, quod probata
morte teſtatoris requiritur ſuperexiſtentia hæredum
vel legatarij, dum agit, quæ eſt quid facti, quod de-
bet allegari & probari, l. prima, & ſecũda. ff. de prob.
not. in l. de quibus, ff. de legi. Alexand. conſilio vige-
ſimo ſexto, columna fin. numero 21. lib. 6. cum vulg.
innuit text. in l. qui ſoluendo. id. eſt, ibi eum qui ſu-
pererit. ff. de hæred. inſtit. & in l. quidem §. deinde. i-
bi, quia hæres ad quem ſermonem conferat, &c. de
184 iur. codicil. in l. cum ita. §. fin. de lega. ſecundo, † fit
enim probatio iſta, vt appareat teſtamentum in in-
ſtitutione vel legata non caducum, ſed efficax & va-
lidum per ſuperexiſtentiam inſtituti hæredis, vel le-
gatarij, ad l. primam §. pro ſecundo, de cadu. tollen.
185 cum autem ſuperſtites † hæredes inſtituti vel legata-
rij ſint nominati filij, vel fratres teſtatoris, nunquid
filiatio vel fraternitas ſit probanda, & quando, nam
primum dicendum eſt, eos ex tali nominatione in
teſtamento facta à teſtatore conſtitutos eſſe in quaſi
poſſeſsione filiationis, vel fraternitatis probatione
inducente præſumptiuam. l. fin. & ibi gloſſ. ff. de pro-
ba. gloſſ. Bartol. Bald. & alij in l. neque profeſsio. C.
de teſta. & ibi Iaſ. colum. prima, ver. puto quòd æqui-
uocet, defendit hoc habere locum tam in inſtitutio-
ne, quàm in legato, ad idem gloſſ. & docto. in l. non
epiſtolis, & in l ſequent. C. de probat. expreſsè Anto.
de Butri. in capit. tranſmiſſæ, colum. 2. verſ. quando-
que adeſt ſola nominatio, & in cap. per tuas, in prin-
cip. ver ſecunda aſſertionis parentum, qui fil. ſunt le-
gitimi, licet Bartol. per Butrium alleg. in l. prima §.
idem per contrarium, ſub numero 3. de liber. agno.
loquatur in exhæredatione & emancipatione ſoli
filio conueniente, & ob id Butrium impugnet Iaſ. in
d. l. neque profeſsio, columna prima, ad fin. & Felin.
in cap. per tuas columna penult. ver. vltima conclu-
ſio. de proba. tamen videtur mihi pro Butrio optima
86 defenſio, quòd bene loquatur, quia † nomen filij &
non extranei eſt cõuertibile & proportionabile no-
mini hæredis, cum per Apoſtol. fiat conſequentia, fi-
lius, ergo hæres, meminit & concedit quoad nomen
gloſ. in ver. ob eam rem, in l. 1. C. ſi min. ab hære. abſt.
cum hoc nomine hæres, nõ ſic ſimpliciter extraneus,
ſed filius intelligatur, vt in Euangelio Matthæi, cap.
21. ibi, nouiſsimè miſit filium ſuum, & ibi Agricolæ
autem videntes filium dixerunt intra ſe, hic eſt hæ-
res &c. vt latiùs expoſui ſupra libro tertio, interpret.
prima, dubit. 4. ſolut. 5. hoc ideo tantùm vel plus in
ſpeciem propoſitam tranſitum vel conuerſionem fa
cit, quàm exemplum Bartoli in d. §. idem per cõtra-
rium, vt ita quis ex nominatione filij hæres inſtitu-
tus vel legatarius dicatur præſumptiuè probatus fi-
lius, & in quaſi poſſeſsione filiationis cõſtitutus, Bu-
trius in locis alleg. Natt. conſ. 235. num. 1. 2. ad inſtitu
tionem & ad legatum per Cephal. conſil. 48. num. 15.
& ſequent. ſequitur Val. conſ. 49. num. 17. li. 4. Ruin.
conſilio 109. num. 38. lib. 3. idem Neuiz. conſilio tri-
geſimo quarto, ſub numero decimo, Goza. conſilio
duodecimo, numero decimotertio, & conſilio deci-
mo tertio. numero quadrageſimo ſecundo, in filia-
tione iuſta tenet Iaſo. conſilio 102. col. fin. verſ. tertiò
reſpondetur, lib. 4. ſimpliciter Alc. conſ. 24. num. 5.
lib. 9. eo magis id tenendum eſt, ſi alia ad filiationé,
vel fraternitatem conferentia concurrant, vel ad at-
tinentiam dicenda. i. in ſeptimo requiſito probãdo.

186 Quid autem operetur iſta † quaſi poſſeſsio filia-
tionis, vide Bald. in cap. per tuas, ſub nu. 4. ver. item
hoc operatur, de proba reſpondetur, quòd operatur,
quoad præparatoria, ordinatoria, & proceſſum iudi-
ciorum, non verò ad deciſoria litis ſufficere. ſed ad
coadiuuandam cauſam, & ad deciſionem litis re-
quiri

quiri aliam probationem, ſimpliciter refert laſ. in d. i. neque profeſsio, columna prima, ver. no. etiam diligenter. C. d: teſta. refert & Goza. dict. conſ. decimo-
188 tertio, numero 14. †Dicam tamen ego abſque alia probatione operari & ſufficere ad obtinendam executionem teſtament' in adipiſcenda poſſeſsione bonorum teſtatoris, per l. ſecundam, & fin. de edi. diu. Adr. tollen. reiecta oppoſitione etiam incapacitatis hæredis inſtituti, ſi non apparet ex lectura teſtamenti, vt puta quòd habeat filios legitimos & naturales, & inſtitutus hæres ſit filius naturalis tantum, vt Bero. conſ. 54. numero 6. Socin. Iun. conſil. 97. numero 45. 46. lib. ſecundo, Val. conſil. 98. num. 42. ratio eſt
189 quia †in poſſeſſoriis talis quaſi poſſeſsio filiationis inducens ſemiplenam probationem ſufficit, in petitoriis verò non alios allegando probat Alciat. conſilio 149. eſt adeo diffuſè, numero 4. lib. 9. adde Fulg. in l. quidam, num 3. ff. de prob. ſed indifferenter etiam in petitoriis iſtam quaſi poſſeſsionem filiationis pro victoria contra reum ſufficere tali pro communi opinio. atteſtata, tradit Corn. conſ. 1. col. 13. ver. nec obſtat quod dicit Rayn. lib. 3. motus per multas gloſſ. in dict. l. non epiſtolis, in d. l. non nudis. C. de proba. in dict. cap. per tuas, extra eo. & in d. ca. tranſmiſſæ, qui fil. ſint legi. generaliter dicentes ſufficere, quem eſſe in quaſi poſſeſsione filiationis, vel fraternitatis, vt ibi per eum, idque verum videtur non ratione probationis ſic inductæ pro actore, ſed ratione præſumptionis transferentis onus in aduerſarium probandi contrarium. ſ. illum non eſſe filium, vel nõ eſſe fratrem, per l. circa. ff. de proba. enixè aſſeuerat & firmat Alexand. conſil. 88 num. 7. col. fin. & num. 2. lib. 7. & Fulg. conſ. 138. viſis præcepto, col. 2. in princ. comprobo ex eo quod dicit Bald. in l. Titia diuortiũ, colum ſecunda, ſub ver. quæro hic quare, ſolu. matr. quòd vbi ſtatus quem inducit, quaſi poſſeſsio ab origine poteſt naturaliter ineſſe, vt ſtatus filiationis, vel fraternitatis prouenicà natura, filius, vel frater talis reuelatur ab onere probandi per d. l. circa, Roma. in d. l. Titia. ad fi. ſequitur & cum ſimil. ibi per Alexan. ſub nu. 5.

190 Magis firmiter hæc procedunt, quando † quaſi poſſeſsio filiationis & fraternitatis ex congruis tractatibus & adminiculis fuerit probata, prout exponit Alexand. conſil. 51. num. 2. & ſequ. quia ſufficit ad obtinendam ſucceſsionem & hæreditatem in omni iudicio pro commu. opin. firmat Dec. conſil. 54. col. ſin. & omnes de conſilio Neapol. per Afflict. deciſ. 25. in princip. Goz. conſilio decimotertio, num trigeſimoquarto, eandem opinionem comprobat pro cõmuni in quaſi poſſeſsione filiationis, fraternitatis, & in omni conſanguinitate & attinentia in deciſoriis, & in petitorio, & atteſtando ita fuiſſe iudicatũ Aym. conſ. 249. col. 2. & ſeq. pro communi etiam ponit Paſet. Ferrar. conſ 40. nu. 6. & ſeq. & Pariſ. conſ. 10. num. 110. lib. 2. & his ſimilia repetenda erunt infrà in ſeptimo requiſito probando.

Ad quintum dico quòd eo modo ex teſtamento, vel ab inteſtato, quo quis experiri debeat. vt teſtamẽtum ipſum valeat, diſpoſitáque, in eo ſuum ſortiantur effectum, & aliquis reperiatur, qui defunctum repræſentet, & ſatisfacere ab'inteſtato quæ defunctus debebat, & diſpoſuit, & præſtare ex teſtamento quæ teſtator reliquit, & præcepit obligatus ex quaſi con-
191 tractu exiſtat, omnino probãda eſt † aditio hæreditatis, cuius quidem probatio tam neceſſaria, vt dubio procul toto hoc in tractatu dici poſsit, ſine ea factum eſt nihil, non potuit à me vſque nunc tractanda differri, verùm de ea recordor duobus in locis oportuiſſe me in ſuperioribus pertractare. primo vt dignoſcatur quando dies fideicommiſsi ceſsit, & peti poſsit ſine hæreditatis aditione. id fieri nõ poſſe probaui ſuprà lib. 3. interpret. 3. dubit. 3. in princ. Altero autem loco, vt teſtamentum valeat, inueniatur, & qui ſit obnoxius præſtare & adimplere quæ teſtator ordinauit, & fieri voluit de aditione hæreditatis facienda & probanda, plenè ſcripſi ſupra eo. lib. interpret. 1. dubitat. 3. ex ſcriptis ergo his in locis ſuppleatur requiſitum iſtud probandum.

192 Ad ſextum dico quòd † probandum eſt eueniſſe caſum fideicommiſsi reſtituendi, & aliorum diſpoſitorum in teſtamento per conditionem adimpletã; qualiſcunque ſit, vel per mortem, huius enim propoſiti caſus euentus probatio perquam neceſſaria eſt,
193 quia exploratiſsimi, & notiſsimi iuris eſt. † Quicquid conditionale relictum apparet. de hoc autem nunc loquor, id nunquam conſequi poteſt niſi prius expleta conditione. l. ſi quis ita hæreditatem. ff. de conditio. inſtit. l. legata ſub conditione, de conditio. & demonſtr. cum vulg. pro cuius rei cognitione vi-
194 demus in legibus extare duo dicta, vnum eſt, † Cõditio defecit: alterum eſt, Conditio impleta eſt. Primum deficere conditionem dicitur, vbi caſus conditioni appoſitæ contrarius euenit, vt ſi dictata ſit cõditio, ſi deceſſerit ſine liberis. conditio deficit, vel vno filio ſuperſtite. l. pater Seuerinam. § fideicommiſſo, etiamſi conditio ſit præſumpta à lege. vt l. cum auus, de condit. & demonſtr. l. ex facto. §. ſi quis rogatus, & §. ſequent. ff. ad Trebell. l. filiusfam. §. cum quis erit, de legat. primo, cum infini. ſimil. exinde conditio, quæ non impletur, dicitur deficere, expreſsè etiã exponit Deci. conſ. 227. col. 2. in prin. per l. 1. C. de indi. vidui. toll. & l. 1. §. ſin autem aliquid, de cadu. tollend. deficere formaliter vel per æquipollens, declarat Ruin. conſil. 81. col. pen. num. 15. lib. 2. Alterũ eſt
195 de quo agimus † conditio impleta vel extitiſſe dicitur, cum idem caſus conditioni appoſitus eueniſſe demonſtratur etiam præſumptione legis, hoc enim eſt quod dicitur. quòd qui agit pro fideicõmiſſo aſſerendo plura pro eo conſequendo probare debet illud, & quod eſt cauſa ſuæ intentionis, Signor. de Homod. conſilio 173. columna fin. numero vigeſimotertio, Dec. conſilio 513. columna penult. numero decimo. clariùs de caſu probando, Aym. conſilio 161. columna penult. numero 16. conſilio 208. columna prima, numero 3. addo gloſſ. in verſ. ſuperſtes fuit, in l. qui duos, in princi. de rebus dub. notabiliter ad pro-
196 poſitum dicentem. quòd † regula eſt, vt neque ad hæreditatem, neque ad legatum, neque ad fideicommiſſum, vel ad tutelam aliquis admittatur, niſi doceat caſu exiſtente, ſe inuitatum. iura aliqua allegat, ſed allego iudicio meo meliùs ad rem facere. l. ſi quis ita ſubſtituerit. de vulg & pupil. & l. Lucius. §. quæ habebat, & l. hæredes mei. §. fi. ad Trebell. Noſter ergo interpres diſtinctè & clarè procedendo proſequatur breuiter caſus conditionum inſtitutionis hæredum vulgaris, pupillaris, & fideicommiſſariæ ſubſtitutionis, vel aliorum diſpoſitorum in teſtamento, ſi euenerint. & quomodo probare valeat.

197 Inſtitutionis hæredum † conditiones & non diſcurrendo nunc, vt in loco non ſuo, quales & quantæ ſint, ſed lectorem vel interpretem remittẽdo ad notos

tos titu.ff. de cond.inſt.& C. de inſtitu. & ſubſtit.ſo-
lum admoneo caſum inſpiciendum fore conditio-
nis appoſitæ,ſi euenerit, ita quòd conditio dicatur
expleta,vel non ſtet per implere debentem ad eum,
cuius intẽtio eſt.hæc ita vera demonſtrari,onus pro-
bandi incumbit per iura vulg.

189 Vulgaris †ſubſtitutionis conditio, vt impleatur,
notum eſt pendere ab his,quòd hęres inſtitutus non
poteſt per ſe vel alium, vel non vult eſſe hæres, repu-
diando hæreditatem,vt diffusè ſcriptum eſt ſup. lib.
3.interpret.ſecunda,ſolut.quinta,ad remediũ,quod
intentatum eſt,probatio facienda eſt conditionis i-
pſius expletæ, prout caſus contigiſſe oſtendi poteſt
Socin.Iun.conſil.97. nu.45.lib.2.

198 Pupillaris ſubſtitutionis †conditio bene nota eſt
199 ea eſſe,ſi pupillus in pupillari ætate deceſſerit.†Quis
autem teneatur probare pupillum eſſe mortuum in
pupillari ætate,vel adulta, an ſubſtitutus pupillaris,
vel eius aduerſarius,non pauca inter docto. videtur
altercatio.Nam pro ſubſtituto pupillari præſumi vi-
detur alio non conſtituto pupillum eſſe mortuum
in ætate pupillari,argum. text. in l. ex facto.§.penul.
ad Trebell. ex quodam conſ. Baldi non reperto in-
ter ſua conſ. in lucem edita pro ſingulari & nouo di-
cto,ſequitur Socin.conſil. 89.col.3.in fin.verſi. acce-
dat etiam,libro primo, & Caccialup. in l. precibus,
num.58.C.de impub. Alcia.tract.præſumpti. 14. nu.
7.maximè quando aduerſarius nititur ex teſtamen-
to facto à pupillo de directo tendente in præiudiciũ
ſubſtituti,vnde nõ præſumitur pro habilitate actus,
aſſerendo iſtam deciſionem ſibi placere, ac etiam in
contingentia facti valdè refricari in dubium, ſequi-
tur & Deci.in cap. in præſentia,ſub nume.50. verſic.
prædictis etiam,de proba.Pariſ.conſil. 115. in fin.lib.
quarto,ponit Tho.Diploua. poſt Bartol. tract. præ-
200 ſumpt.† At contrarium ſi ſubſtitutus fundat ſe in
ætate pupillari,quòd in ea deceſſerit pupillus, vt lo-
cus ſit ſubſtitutioni pupillari,tenetur ipſe talem æta-
tem probare per l. ſi minorem.C.de integrum reſtit.
mino.& l.de ætate.ff.de minor.tenet Bartol conſilio
quinquageſimo ſexto,Bartol.fecit teſtamentum, in
fi.Bald.conſilio 19.factum tale eſt, quidam Vannus
Romæ,numero primo, lib. quinto,ſic maximè ſub-
ſtituto agente ad excluſionem matris,& Boer deciſ.
38.numero trigeſimoprimo,hoc credit verum fauo-
re matris petentis ſucceſsionem filij, quòd ſubſtitu-
tus volens eam excludere à ſucceſsione ſibi debita de
iure naturali,l.nam etſi parentibus ff. de inoffic. te-
ſtamen.tenetur probare mortem pupilli in ætate pu
pillari eueniſſe,ſecùs in alio,dicit Boer.qui ideo in a-
lio caſu tenet primam opinionem contrariam,& Ca
ſtrenſ.in d.l.ex facto.§.penult. num.4. tenet, immò
201 †ſi mater agat,ipſam teneri probare mortem filij in
ætate adulta,& ſi ſubſtitutus agat, eum ſimiliter te-
neri probare mortem in ætate pupillari, aſsignando
diuerſitatem in decedente ſine liberis,quod eſt quid
negare,idem Bald.conſilio 145.in cauſa vertente in-
ter dominam Floram, numero quarto, lib.quinto,
202 dicit.† illum qui dicit ſe hæredem ex ſubſtitutione
pupillari debere probare caſum eueniſſe, Baldum in
his conſil.19.& 145.referens ſequitur Socin. in l. qui
duos.§.cum in bello,columna.fina. ſub numero 6. de
rebus dub.& hanc opinio. ſibi magis placere dicit Ri
pa in dict.§.penult.colum.fin.& veriorem videri per
text.in l.ſed & in illo de rebus dub. dicit Curt.Iun.in
d.l.precibus,numero decimo,& latè defendit Natt.
conſilio 395.numero ſexto,idem apertè comprobat
Pariſ.conſilio trigeſimo ſexto,ad fin.lib. ſecundo. &
Couar.vari.reſolutio lib.ſecundo, cap. ſeptimo. ſub
numero ſexto,verſic.quintus arguitur, ita puto te-
nendum,& iam claris & opportunis probationibus
inſtruendo pupillarem ſubſtitutum ad oſtendendũ
pupillam quandam mortuam in ætate pupillari con
tra matrem etiam enixè conantem probare contra-
rium,ex facto reſpondi & obtinui, vt meo conſilio
centeſimo ſexageſimooctauo, libro primo,vbi licet
nume. ſecundo contrariam opinionem primam ci-
tauerim.id me tamen feciſſe ibi dicitur, vt inſeruiret
in conflictu teſtium ad magis credendum teſtibus
pro pupillari,vti veriſimiliora aptiora & magis iuris
præſumptioni conſona deponentibus per alle. ibid.

Fideicommiſſariæ ſubſtitutionis ſequitur caſus
conditionis impletæ vel defectæ,cuius quidem ſub-
ſtitutionis fideicommiſſariæ, cuiuſcũque gradus ſit,
203 vt ſubſtitutionum gradus plures fieri ſolent,† con-
ditio talis ſemper eſſe conſueuerit,ſi deceſſerit ſine li
204 beris.vel ſine filiis,& deſcendentibus,vnde †fidei-
commiſſarius agens ad fideicommiſſum. aliter non
tenetur probare negatiuam hanc, grauatum deceſ-
ſiſſe ſine liberis.ſed ei ſufficit allegare & proponere,
grauatum ipſum deceſsiſſe ſine liberis. probare qui-
dem debet fideicommiſſarius omnino illum mor-
205 tuum eſſe, †& ſi inſtitutus hæres grauatus fuerit
abſens à patria per an. 30 & de eo nunquam audi-
tum fuerit nouum aliquod de vita vel de morte,
per quandam ſolam famam publicam,tamen ſine
aliis adminiculis eius mors probata non intelligi-
tur,vt propriè iſta firmando ex facto reſpondi in Cor-
nel. conſilio 195, circa primum, columna prima, &
206 ſequent.lib.3. †quare pro parte fideicommiſſarij fa
cta probatione de morte grauati,incumbit aduerſa-
rio probare eum deceſsiſſe cũ filiis,& poſt eius mor-
tem ei ſuperſtites remanſiſſe filios, alioquin funda-
tam habet intentionem fideicommiſſarius ex ſola
morte grauati probata, negatiua verò illa. ſine filiis,
probata cenſetur eo ipſo,quòd non probatur cõtra-
rium,hoc ideo tenetur, ne fideicommiſſum pereat,
ex dicta l.ex facto. §. penult. ad Trebell. ibi Albert.
Angel. Caſtrenſ. Alexand. & Ripa tradunt, conſu-
luit Alexand. conſilio trigeſimonono, libro primo,
repetito conſilio 29. lib.ſecundo, ita putat eſſe veri-
tatem Corn. conſilio 72.column.fin. verſic.& in iſta
conditione.lib.3.bene diſcutit & firmat ita conſ.197.
col.2.ver.confert plurimum, lib.4. etiam quòd talis
negatiua videatur eſſe fundamentum fideicommiſ-
ſarij actoris,firmat & Deci.conſ.86.col. 4. ver. prima
tamen reſponſio,& conſ. 578. ad princ.atteſtatur iſtã
eſſe com.opi.idem conſ.652.nu.6.7.non eſt ideo ſtan
dum Bal.conſ.216.li.4. contrarium tentanti.copro-
bat Plot conſ.20.ac plenè probat Nat.conſ.395.nu.7.
207 †idẽ.ſi dictũ ſit.ſi deceſſerit ſine hærede,ſat eſſe pro
fideicom.dicente grauatũ deceſsiſſe ſine hærede, &
qui velit dicere contrariũ.probet per glo.in l.cum de
208 lege.ff de prob. reſpõdit Iaſ.conſ.34.col.1. lib.1.†idẽ
etiã in ſuccedẽre ab inteſtato ei ſufficere dicere aliquẽ
deceſsiſſe ſine liberis abſq; eo,quòd probet non reli-
quiſſe filios,ſeu aliũ proximiorẽ,ſe ipſum probatum
fratrẽ,vel proximũ obtinere poſſe probat Alex.conſ.
179.viſis ac põderatis.ad fi.li.7.per not. in d.l. cum de
lege,& alia vt ibi per eũ,ſuper inde tamẽ remiſsiuè vi
209 de So.in l.ſi inter.co.fi.n.7.de reb.du.†Ac idẽ eſſe ſi
cõſtiterit grauatũ iã habuiſſe filios,eos tamẽ habuiſſe
tempore

tempore mortis non præſumitur, niſi probetur, & onus probandi incumbit hæredibus grauati per text. & glo. in l. ſpadonem. §. qui abſolutus. ff. de excu. tut. tenet Caſtren. conſi. 387. pro declaratione, ſub num. 4. lib. 1. plenè diſcutiendo ſic reſoluit Couar. vari. reſolu. lib. 2. cap. 7. num. 6. verſic. 3. vbi aliqua ſcribit ad
210 hunc locum pertinentia. † Eadem quoque interpretatio capienda eſt in contractibus, ſicut in vltimis voluntatibus, quòd maſculi, in quorum defectum ſunt vocatæ fœminæ, præſumuntur defeciſſe ſi aliter non probetur, Rui. conſ. 109. nume. 37. libr. 3.

Ad ſeptimum dico, quòd poſt mortem grauato-
211 rum ſine filijs † probanda ſequitur ſuperexiſtentia ſubſtitutorum fideicommiſſorum, legatariorum, & tales ſunt probãdi, quales ſunt vocati, vel ſe faciunt ſuperexiſtẽtiam, vt ante dictum eſt, tempore cedentis diei relictorum requiritur, vt relicta non fiant caduca, & non ceſſent. l. Lucius. §. quæ habebat. ff. ad Trebel. l. prima. §. & cum triplici modo, de cadu. tollen. l. huiuſmodi. ff. quando di. leg. ced. quoniam vocati ipſi ſub diuerſis nominibus exprimi, demonſtrarique ſolent, ſub eo quidem nomine, quo expreſſi fuerint, tale, quale ſit, probari debet ab actore, vt ei conueniat, ſenſiſſe teſtatorem clarè doctus & inſtructus remaneat iudex. Cui ſanè facienda eſt probatio. l. 2. in princ. C. commun. diuid. l. 1. C. de cond. ob turp. cau. l. quinquaginta. in fin. ff. de proba. cum alijs ibi alleg. in glo. & in gloſ. prima, in l. fin. §. quod ſi actor. C. de iur. iur. prop. calum. dan.

Aliqua attingamus nomina in teſtamentis magis vſitata, quorum appellatione vel ſignificatione ad commoda relictorum quis ſubintelligi & venire prætendit, & intentat in iudicio, perſonæ ſic appel-
212 latæ probatio quomodo facienda ſit, veluti † filius teſtatoris, vel eius deſcendentis agendo talem ſe fecit, oportet quidem ſe probare filium, ſiue agat, ſiue conueniatur, aduerſario ſuam intentionem fundatam habente tradit Angel. in l. liberorum, in princi. ff. de his qui not. infa. pro multum not. refert Iaſo. in l. neque profeſsio, colum. 1. ver. no. etiam diligenter. C. de teſta. Pariſ. conſil. 11. nume. 19. lib. 2. Natt. conſil. 422. nume. 2. vbi conſuluit in eodem caſu contracta Aymo conſil. 166. ſed quis eorum iuſtius induat arma, hic non eſt talis iudicij locus, idem Bald. in 3. l. 1.
213 in ſecundo not. ff. de prob. filiationis autem probatio eſt multum difficilis, dicit ibi Ange. imò impoſſibilis reſpectu maſculi patris per l. Lucius, de cond. & demonſtrat. dicit Bal. in l. 1. ad fin. C. quorum bonorum, vbi ſubiungit quod eſt difficilis quãdo non eſt in quaſi poſſeſſione filiationis, eſt facilis probatio, quia natus eſt in domo ex viro & vxore vicinis ſcientibus, vt ibi per eum.

214 Vnde ad probandum † filiationem eſt vulg. doct. Bart. in l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. articulare & capitulare de matrim. legitimè contracto inter vir. & vxor. de communi & ſimultanea habitatione, & communi contractu pro viro & vxore habito inter eos & vicinos, de tali filio procreato ex eis & nato ex d. vxore in domo, de tractatu in alendo, nominando pro filio legitimo, & naturali habito ab eis coniugibus & reputato a vicinis & alijs eum & eos coniuges cognoſcentibus, vt ibi per eum & ali. & in l. non epiſtolis. C. de proba. in l. ſi vicinis. C. de nupt. & canon. in capit. per tuas, de probat. & in cap. Michael. de fil. presbyt. & Felin. in dict. capit.
215 per tuas, colum. 2. in tertio not. dicit † quòd filiatio præſumptiuè probatur tribus cõcurrentibus, primo ſi à parentibus fuerit nominatus filius, ſecundo ſi ab eis fuerit tractatus vt filius. Tertio ſi à vicinis fuerit reputatus pro filio ipſorum parentum, Abb. in dict.
216 cap. Michael. ad fin. † dicit nominatio cum tractatu, ſcilicet parentum & cum nominatione communi, ſcilicet vicinorum bene probat filiationem, ſubiun-
217 gens † quæ dicta ſunt de filio probando, procedunt etiam in probando quem patrem eſſe, cum ſint correlatiua. idem in cap. 3. num. 10. qui fil. ſint legi. poſt
218 Anto. de Butri. concludit † filiũ probari ex eo quòd ſit natus ex muliere, quæ domi vel pro vxore, vel pro concubina retenta ſit viro præſente, aut ex tractatu parentum, quia eum tractabant vt filium, & iſte eos tractabat, nominabat vt parentes, aut ex communi
219 fama viciniæ alio in contrarium non apparẽte, † & hæc communis opinio vel fama probatur per teſtes deponentes quòd Titius pro filio Sempronij reputabatur ab omnibus eos cognoſcentibus, tenet alia hic dicta late comprobando Alexand. conſil. 51. viſo & diſcuſſo proceſſu, num. 5. & præceden. & ſequent. libr. 1. circa ſolam famam etiam ſequendo opin. Salyc. concurrentibus alijs adminiculis bene probat Dec. conſil. 272. columna 3. nume. 3. 4. ita communis
220 eſt concluſio docto. † quòd ad obtinendam hæreditatem, & ſucceſsionem ſufficit, quaſi poſſeſsio filiationis probata ex communi tractatu, ſi ab aduerſario non fuerit probatum contrarium. Bart. & alij in dict. l. non epiſtolis, & in l. non nudis. C. de probat. Bartol. in l. 1. nume. 3. C. quorum bonor. in l. 1. §. ad quæſtionem, in fin. ff. de quæſt. Fulgo. conſi. 138. viſis præcepto, colum. 2. in princ. Afflict. deciſ. 25. in princip. Deci. conſilio 54. colum. 2. & ſequent. vbi latè, & Pariſ. latiſsimè in conſi. 10. num. 61. & ſequen. conſil. 13. num. 4. & ſequen. li. 2. vbi tam de legitimis quàm filijs ſpurijs, ad idem Alciat. conſil. 6. ad primũ quæſitum, nume. 26. & ſequent. lib. 1. Goza. conſ. 13. num. 34. Alben. conſ. 83. lib. 22.

221 Frater probatur † ſimiliter per tractatum, & quaſi poſſeſsionem fraternitatis, quòd tales adinuicem ſe nominabant, & tractabant pro fratribus & fuerunt habiti, & tractati pro talibus ab omnib⁹ cognoſcentibus. gloſſ. fin. in dict. l. non epiſtolis. C. de proba. & ibi Barto. & alij & in terminis Caſtren. conſil. 151. viſo puncto in facto Franciſci per totum, libro primo.

222 Conſanguineus † agnatus, vel de familia & ſimilis probatur etiam per tractatum inducentem quaſi poſſeſsionem conſanguinitatis, agnationis de familia, & ſimilis, ſicut filiatio, vel fraternitas per quaſi poſſeſsionem ex tractatu probatur, quo vſque non fuerit oſtenſum contrarium Bartol. in dict. l. non nudis in ſecunda lectu. in fin. C. de probat. in l. vbicunque. §. interdum. ff. de vent. in poſſ. mitt. congruis rationibus probat Calca. conſilio 8. colum. 2. nume. 2. & ſequent. & Alben. conſilio 83. nume. 21. 22. vbi reprobat Deci. conſilio 321. colum. 4. vbi & numero 16
223 † in probanda conſanguinitate dicit non eſſe neceſſariam probationem primi ſtipitis per gloſſ. & doct. in cap. tua nos, de conſang. & affin. & in cap. licet ex quadam, de probat. cum maximè certi gradus vocatorum ad fideicommiſſum non ſunt in teſtamento expreſsi vel ſubintellecti, Deci. conſilio 13 columna penultima, nume. 8. & prout ſic reſpondendo tenet idem Paſeth. Ferrar. conſil. 40. numero fin. & per to. & conſil. ſequ. dixi aliqua ſupra ad quartum requiſi-

tum, prædicta probat & Ruin.conſ.141. ſub num. 14. ver. ex his igitur, lib.5.

Procedunt autem iſta præſertim in antiquis circa probationem filiationis, agnationis, & ſimilium, quæ ex natura eorum, & tanto magis longinquitate temporis ſunt difficilis probationis, in quibus lex ideo contenta eſt ea probatione, quæ poteſt haberi, vt doct. in locis ante alleg. dicunt bene explicat De-
224 ci.conſ.595. † teſtes de auditu admitti poſt Aret.con ſil.37. colum.2. ſcilicet ad probandam parentelam, vel agnationem, & Cagn. in l.prima, numero 222. & ſequent. ſi certum pet. in ſpecie Cephal. conſilio 137. numero 14. & ſequen. maximè numero 45. ponit in conſulò Merciar. Vicen. tracta. fideicommiſſ. quæſt.
225 55. 3. part. † vbi maximè in antiquis probatur filiatio, vel deſcendentia per inſtrumenta, quæ continent, & enunciant nomina diuerſorum, de quibus quæritur quòd non præſumatur pluralitas eiuſdem
226 nominis. † Adde in nomine proprio hominis non præſumi pluralitatem, niſi probetur, Bald.conſil.70. cum appareat, libro 4. Aym.conſilio 267. ſub numero 2. Felin. in capit.2. colum.1. de libell. obla. Alben. conſilio 83. numero 12. Natt.conſilio 235. numero 4.
227 vbi nu.2.3. concludit † probari deſcendentiam filiorum primi ſecundi, & vlt. defuncti per inſtrumenta publica eorum teſtamentorum, & aliorum actuum
228 † per quæ quidem inſtrumenta antiqua probatur & publica fama, & idem operantur quod fama. Bal. in l.cum aliquis. numer.4. C.de iur. delib. Alexand. conſilio 90. numero 8. libr.6. Curt ſeni. conſilio 77. numero 17. Socin.conſil.89. colum.2. verſic. prætereà
229 iſta concluſio. libr.1. † per inſtru. antiqu. & librum baptiſmatis proximitatem ponit Socin.iun. conſil. 138. ſub numero 3. libr.2. & cum ſimil. per Rimi iun.
230 conſilio 339. numero 40. & ſequent. † iſta enim nota & communis eſt cõcluſio in antiquis nullam magis firmam probationem poſſe haberi quàm per inſtrumenta publica Felin. in c.cum cauſam. nume.6. de prob. Dec.conſil.42. nume.9. conſil.428. nume.4. conſil.595. num.7. & alij alibi, & infra aliquid in nono requiſito probando, ad hoc & Rimin. Iun.conſi. 339. num.40. & ſeq.

Verùm ſummoperè expedit in re propoſita non
231 ignorare quando † probatio noſtra in antiquis verſari dicatur. Aym. prouinciam hanc propriã faciens ex titulo ſui tractatus aſſumpto de antiquitate temporis, forſan proprius magis fuiſſet de probationibus, & præſumptionibus in princ. pri. part. nume.2.
232 † quale & quantum dicatur tempus antiquum facultatem probandi difficilem reddens, vt probatio leuior admittatur, tres affert & recitat opiniones, vnam quòd antiquum tempus dicatur de ann. 40. aliam quòd hoc ſit remiſſum arbitrio iudicis, aliam & tertiam quando tempus excedat metam centum annorum, harum quidem & aucto numero ſeptem opinionum meminit Menoch. de arbitr. iudi. libro 2. caſ.3. centur.1 antiqui temporis prima opin. arbitrio iudicis, ſecunda de an.20. per Calca.conſil.8. num.6. tertia de an.30. per Roman. conſil 127. quarta de an. 40. per But. in cap. veniens.1. de teſti. Barba.conſil.8. colum.2. libro 1. quinta de ann.70 per Aret. conſilio 36. colum. fin. ſexta de an.90 per Dec.conſil.595. nume.7. ſeptima & vltima de an.100. per Alexand. in l. cum aliquis. ſub num.5. C.de iur. deliber. vt per Menoch. d.caſ.3. adde aliam opin. de ann.60. per Socin. conſil.89. colum.3. in princip. lib.1. ſequitur Cephal. conſil.443. num.13 addo Affict. deciſ.13. num.23. aliam opin. de an.56. per Alexand.conſil. 90. num.11. lib.6. ſequitur Alben.conſil.73. nume.8.9.10. vbi maximè in probanda conſanguinitate, & refert Iaſõ conſ.114. lib.1. vbi colum.5. verſi. ſecundo reſpondeo. tenet in probanda filiatione tempus antiquum eſſe an.50. Vnde ſi velimus ſtare communi opin. de centum annis quam videmus fundatam in illa longiſſima hominum vita centum an. per l. fi. de ſacroſan. eccleſ. ex Innoc. in capit. veniens. colum.2. de verborum ſign. quaſi finita ſit vita hominum poſt centum ann. deficientibus teſtibus concedatur probatio per famam de auditu, & leuiori modo, vt concorda. colligendo proſequitur Pet. Duenãn ſua reg.299. num. 7. quippe hoc non ſolum eſſet anguſtare, ſed penitus auferre probationes, quia temporibus noſtris vitæ in dies abbreuiatæ non ſolum rariſſimi ſed nulli homines perueniunt ad annos centũ, imo minor pars hominum attingit ætatem annorum quinquaginta, dicit Abb. in c.quoniam frequenter. in princ. colum.9. nume.18 verſic. tertio principaliter. vt lit. non conteſt bene in propoſito Fulg.conſi.145. quoniam plurimæ. colum.1. verſic neque enim in re tam vetuſta. Ruin.conſil.141. ſub nume.16. libr.5. Alexandr. d. conſilio 90. nume.13. lib.6. & Porti. Imol. conſilio 39. numero 34. vbi quòd pauciſsimi 70. ann. complent
233 † de caſibus enim lõginqui temporis leuiores probationes concedi debent non ſolũ defectu teſtium mortuorum, ſed etiam defectu memoriæ deletæ hominum viuentium, l.peregre. in princ. de acquiren. poſſeſ. vt noſmetipſi viui quotidie ſentimus experientiam, quantum de rerum recordatione longitudo temporis abſtrahat nobis memoriã. faciunt not. in d.cap. quoniam frequenter. in princ. Socin.cõſi. 38 colum.7. ſub verſic. ſeptimo principaliter libro 1.
234 vbi quòd † obliuio inducitur per decennium, quare nunc, ſi verum amamus, l. cum ita legatum ſit. de
235 condition. & demonſtratio. non ſolum tutior, † ſed crebrior opin. videtur quòd antiquum tempus circa propoſitã materiam probationis dicatur tale, quale arbitrabitur iudex, concord. allegando firmat Menoch. d.caſ 3. numero 2 præter alleg. per eum firmat Caſſan.conſilio 15. numero 19. conſilio 54. ſub num. 17. Cephal. conſilio 443. numero 13. & Salic. in l.non nudis. colum.11. C.de probat. & in l.quidam. colum. 2. nume.3. ff. eo. vbi ait quando factum ſit iudicandum antiquum, vel non, reſidet in iudicis arbitrio propter diuerſas circumſtantias, quæ poſſunt occurrere Port. Imol. d.conſilio 39. ſub num.34. 35. & congruenter Vaſqu. Hiſpa libr.1. controuerſ. Illuſtr. cap.
236 39. nume. fin. probo, ſicut enim † probatio alicuius entis eſt arbitraria iudici Butr. in cap. ex literis. in 6. not. de prob. Caſtr. in l.admonendi. colum. penu. de iureiur. Dec.conſil.510. nume. primo, ita debet eſſe & temporis, quòd eſt neceſſaria concomitantia ipſius entis, cap. Abbate. In fin. de re iudi. in 6. quia de connexis eadem diſpoſitio eſt, l.tutorem. in princi. ff. de adminiſtr. tutor. & quod aliter à lege non eſt determinatum, venit arbitrio iudicis determinandum l. 1. ff. de iur. deliber.

237 † Circumſtantiæ autem, quæ debent mouere iudicem ad arbitrãdum antiquum tempus factorum probationi ſubiectorum conſiſtunt circa communem ordinariam vitam hominum in loco viuen-
238 tium, qui de his factis deponere poſſent, † cum verò tempus talium factorum ſit longæuum vltra ordi-

ordinariam vitam, ſeu metam viuendi hominum in
loco dempto tẽpore infantiæ, quo quis infans, quod
videt, ignorat, in l.1.C. de falſ.mon. hoc quidem tem-
pus per iudicem quemlibet ſani capitis arbitrari de-
bet antiquum per hoc quod Barto. in l. non epiſtolis.
239 nume.3. in ſecunda lectur. C. de probat. dicit, † con-
ſanguinitas in gradu remotiori quomodo poteſt pro
bari, cum nõ viuant homines, qui cognouerunt iſtos
antiquos, reſpondet, ſufficit probari per teſtes, qui au
dierunt &c. pondera, cum non viuant homines &c.
& quod Bald. conſilio 217. citatio cum ſit facti. libr. 4.
240 poſt princ. dicit quòd tempus 20. ann. non eſt mul-
tum antiquum, quia de facili continetur memoria
hominum, & claræ probationes ſecundum natura-
lem curſum poſſunt haberi, ſed illud reputatur mul-
tum antiquum, de quo memoria ſecundum commu
nem hominum retentiuam, vel vitam haberi non fa
cilè poteſt, per l. ſi arbiter. ff. de probat. pro noſtra ſen-
tencia clarius loqui non poſſet, & quod Felin. in cap.
cum cauſam. colum. 2. verſic. eſt verum. de prob. dicit,
241 inſtrumenta antiquiſsima ſecundum omnes dici,
quando atteſtãtur de his, quæ excedunt memoriam
hominum viuentium per d. l. ſi arbitrer. & ali. allega.
ibi per eum, & Bald. conſil. 89. num. 2. lib. 1. qui pari-
242 ter dicit, † quando poſſeſsio alicuius eſt nimis anti-
qua, teſtes non poſſunt probare verum actum homi-
nis, ſcilicet illius, quem non viderunt, nec cognoue-
runt, &c. Veriſimile eſt autem vt aliàs aliud ex loco
perſonaq; ſit extimandum, inquit text. in l. penult.
in fin. de condit. & demonſtra. nota ad rem noſtram
243 ex loco, quia † loca ſunt aliqua, in quibus homines
breuiorem ducunt vitam, vt in Lombardia, vbi con-
tinuò menſæ plenæ omni epularum genere menſes
& annos adeò vitæ hominum auferũt, quòd eorum
vita aſcripta eſt potius titulo præſcriptionis actionũ
perſonalium, quàm bonorum eccleſiæ. vt in locis vi-
cinis paludibus, humidis, & ſimilib. Sardiniæ & ma-
ritimis Senarum, itaq; iuri, menti doct. ſenſui noſtro
& vẽritati conſona eſt ſententia, quòd tempus anti-
quum modo dicatur poſt metam ann. 40. 50. modo
poſt metam an. 60. 70. vt ante per doct. exempla ad-
ducta ſonant, facit l. hæreditatum. ad l. falcid. & argu
mentum à communiter accidentibus per not. in l.
neque natales, C. de probatio. in l. certi conditio. §. ſi
nummos. ff. ſi cert. pet. ibi Dec. nu. 4. cum ſimil. quod
vtiliſsimum eſt ei, pro quo viget, quia transfert onus
in aduerſarium probandi contrarium Alexand. con-
ſil. 90. num. 9. li. 6. Pedemon. deciſ. 108. num. 10. Gabr.
Roman. de commun. opin. lib. 1. de præſumpt. concl.
244 16. num. 5. † Vnde vtiliſsimum quoque in practica
cenſeo proponendas & articulandas fore, & proban
das iudici communes ſolitas. & longiores ætates ho-
minum viuentium in loco, ad quot annos aſcendát
ad plus, & pro omnibus, vel maiori parte hominum
in ampliori vera forma dictando articulos, quibus
probationibus receptis tunc iudex informatus & in-
dicijs ſuperinde ſuum poterit regulare arbitrium. l. 2.
§. de illis. ff. de colla. bon. Bald. in l. voluntatis. ad fin.
C. de fideicommiſſ. cum ſimilibus allegatis ſupra lib.
1. interpr. 1. dubit. 3. ſolut. 12. nu. 4. & ſequent. ſic enim
245 vbi † teſtes ſeniores in loco examinati dixerint non
vidiſſe nec cognouiſſe teſtatorem, nec alios nomina-
tos in cauſa, tunc omnino dicendũ eſt, de geſtis iſto-
rum nos eſſe in antiquis vltra 40. annos, & ſucceſsi-
uè magis vltra, magis antiquũ eſt, & magis vltra cen-
tum annos antiquiſsimum tempus eſt, Afflict. deciſ.
245. num. 4. Pariſ. conſi. 52. nu. 50. lib. 3. Cephal. conſ.
443. num. 16. ita iudicio meo intelligẽda eſt materia
iſta, atque ita tenendum eſt fauore publico & gene-
rali, ne probationẽ facultas reſtringatur, l. quoniam.
in fi. C. de hæret. Bald. in l. ſpadonem. §. qui iura. ff. de
excuſ. tuto. refert Deci. in cap. cum cauſam. colum. fi.
nume. 10. de prob. Alcia. conſil. 6. num. 32. lib. 1. quic-
quid ſecus dixerint Deci. in c. 1. ſub num. 18. de appel.
& alij. quibus per proximè dicta rectè perpendendo
reſponſum eſt.
246 Cum in † antiquis probandis teſtes de auditu ad-
mitti debent Aym de antiqui. tempor. part. 1. nume.
305. memor eſſe debet dictans articulos probatorios
in eis proponere qualiter tale factum, ſunt anni tot,
& vltra elapſi, proceſsit & euenit. & ab illo tempore
citra ſemper & continuo ante præſentem litem mo-
tam à probis à fide dignis viris ſenioribus prædefun-
ctis per plures. & plures homines fuit, & auditum di-
ci de eodem tali facto publicè & palam ab omnibus,
etiam vel à maiori parte hominum in loco, ſic teſtes,
vt probent concludenter debent deponere de audi-
tu in temporibus præteritis ante motam litem, ſuper
qua deponunt. cap. licet ex quadam. de teſti. & Abb.
not. in 2. colum. & ibi Aret. in 3. not. & conſilio 37. ad
princ. Alexan. conſi. 200. colum. 2. in fin. verſic. & da-
to quòd aliquis. libr. 2. Deci. conſil. 82. num. 1 & in l. 1.
num. 18. in addi. ſi cert. pet. Crot. conſ. 34. num. 24.
247 Proſequendo noſtrum requiſitum. † cum quis pe-
tendo hæreditatem, fideicommiſſum. vel legatum
debeat probare ſe talem qualem agendo ſe facit. &
qualis nominatus eſt ad relictum, vt ſi factum eſt le-
gatum tali, vti ſacerdoti, vel tali, vti filio adoptiuo, de
bet agendo ad legatum probare ſe ſacerdotem, vel &
filium adoptiuum, Alexan. in l. ſi pater. num. 2. C. de
hæred. inſtitut vbi tamen Iaſ. colum. 1. verſicu. tamen
248 not. ex iſto text. notat eſſe † ſtandum aſſertioni te-
ſtatoris quem eſſe talem niſi contrariam oſtendatur,
& ſi petat hæreditatem vt filius legitimus & natu-
ralis, debet probare ſe filium ex legitimo matrimo-
nio, Bar. conſi. 120. Verutius. nume. 1. & qualem ſe fa-
cit, l. non ignorat. ibi Barto. & alij, C. qui accuſ. Caſtr.
conſilio 178. ſuper eo vero. libr. 2. vbi iura concord. al-
249 legat, ad hoc quòd † conſortes de patrimonio, id eſt
de agnatione vocati per ſtatutum intelligantur legi-
timi ex parte patris, & non legitimati, diffusè exami-
nãdo comprobat Blanch tract. compromiſſ. in quæ-
ſtio. 3. ſub num. 3. verſi. tertio verba ſtatutorum, idem
per Deci. conſil. 471. colum. 1. vbi plura ad hoc. & So-
cin. conſilio 39. colum. 1. verſicu. quoad primam. libr.
250 1. Paſeth. Ferrari. conſilio 110. num. 10. † & ſi vocatus
ſit ad fideicommiſſum legitimè deſcendens, quis vt
talis agendo debet probare deſcendentiam ex legiti-
mo matrimonio, Alexan. conſil. 25. col. 2. in fin. lib. 4.
251 Bart. d. conſil. 120. num. 1. & † vocatus vt de familia
debet probare ſe legitimum Tiber. Deci. conſil. 1. nũ.
6. lib. 3.

Intellige hoc habere locum ſi opponatur, vel ne-
getur illum eſſe talem, quòd tunc ille debeat probare
ſe talem qualem ſe facit, expreſsè dicit Salyc. in d. l.
non ignorat. num. 3. & Caſtr. d. conſil. 178. verſ. cum
igitur ille. & ad finem, nota quòd ſubiungit quando
252 † eſt nominatus ſub vocabulis. quæ debent intelligi
ſecundum communem vſum loquendi, intelligi de-
bet de legitimo & naturali tantum & talem ſe proba
re debet, vt ibi per eum, & Blanch. in loco ſupra alle-
ga. ſi verò non opponatur ab aduerſario, quis haberi

debet pro tali etiam fundante ſe in negatiua, quæ ſic
ab aduerſario habetur pro confeſſa per ea quæ ſcribit
Aym.conſil.1.nume.fin.conſil.121.num.4.conſi.140.
nume.4 conſil.150.nume.2. Deci.conſil.7.colum.2.
Bald.conſil.466.nume.4.libro 5. Verùm non parua
difficultas videtur in probatione huiuſmodi facien-
253 da, † an debeat fieri probando ſe talem per verum
matrimonium probandum, an per tractatum indu-
centem quaſi poſſeſsionem vel matrimonij, vel legi-
timitatis, agnationis, conſanguinitatis, vel ſimilis,
254 qualis denominatus eſt, † cum enim denomina-
tionis huiuſmodi probatio totum tribuat, videtur
probáda ex vero titulo veri matrimonij, vel alterius
veri tituli requiſiti, & non ex quaſi poſſeſsione, quæ
non ſufficit ad deciſoria, vt per Iaſ. concilio 6.ad fin.
lib.1.ſequitur fauens ſuo clienti Paleth.Ferrarien.con
255 ſil 1.10.numero 7. 8.† Contrarium autem eſt verius
& communiter receptum, quoniam probatio matri-
monij.legitimitatis, filiationis, agnationis, & ſimili-
um fit pro conſequenda hæreditate, fideicommiſſo
ſeu alio quocunque relicto in teſtamento, hoc ideo
dicitur principaliter intentatum, aliud verò de legi-
timitate & tali & quali venit incidenter, vt apparet
communis ſententia Bartol.in l.vbicunque. §. inter-
dum.verſ. ſed poſſes dicere.ff. de vent.in poſ.mit per
expreſſa hæc verba, quia principaliter hic petitur hę-
reditas. & quæſtio agnationis, vel cognitionis venit
incidenter. & Bald.in d. l. non ignorat.colum.3.nu-
256 mero 9.vbi in † petente decimas tanquam prælatus,
probatio de prælatura & clericatu dicitur venire in-
cidenter.idem ibi Ange.firmat expreſsè quæſtionem
de cōſanguinitate, ideo non fieri propter ſe, ſed pro-
pter conſequendam hæreditatem ipſi conſanguineo
257 debitam, docet tunc † articulari de quaſi poſſeſsio-
ne conſanguinitatis inter perſonas, de quibus agi-
tur, quando origo conſanguinitatis non poteſt pro-
bari.idem Salyc.in l.quidam.colum.ſecunda, verſic.
258 ſecundo caſu.ff. de probatio.tenet † matrimonium
poſſe probari per præſumptiones ex tractatibus qua-
ſi poſſeſsionem matrimonialem, ſic dicitur probari
incidenter propter aliud, ſcilicet ad probationem le-
gitimitatis filiorum, idem Abb.in cap.Michael.ver-
259 ſicu.quæro qualiter de fil.presb.concedit † ſufficere
probationem quaſi poſſeſsionis filiationis, quando
incidenter filiatio deducitur in iudicio, idem caſus
diſtinguendo Alciat. tract. præſumpt. præſumpt.38.
probat fin. in ſecundo caſu, dato quòd ſit ſufficienter
probata quaſi poſſeſsio, vel tractatus filiationis ita
quando in iudicio filiatio non principaliter venit,
ſed incidenter, ſufficit probatio quaſi poſſeſsionis.
donec probetur contrarium, Bart.in d.l. non nudis.
in 2. lect. quem in hoc ſequitur Iaſ.in d conſilio 106.
ad finem, libro 1. ſed malè ibidem infert, quòd filia-
tio in controuerſia certæ portionis hæreditatis pa-
ternæ conſequendæ dicatur principaliter intentata
in iudicio, cum in hoc contra eum ſit communis o-
pin.Bar.Bald.Ange.Salyc.Abb. Alciat. in locis nunc
alleg.& Alexand.d.conſilio 25.colum.ſecunda, in fi.
libro 4. ſentit ibi, ſeu tractatus & habitus tanquam
filius legitimus & naturalis, &c. idem Socin. d. con-
ſilio 39. colum.1. ſub verſ.quoad primam.libro 1. cla-
rè ſentit ibi. niſi ſit in quaſi poſſeſsione legitimitatis
aut talis præſumptio ſit pro eo, quòd ipſius vigore
transferatur onus probandi in aduerſarium. verè e-
260 nim † in caſibus iſtis relictorum in teſtamentis con
ſequendorum, matrimonium, filiatio, legitimitas,
agnatio in iudicio deducitur incidenter, non quòd
ſuper aliquo iſtorum feratur ſentētia diffinitiua, ſed
quòd iſtud ſit quædam occaſio, vel quoddam præ-
ambulum per quod deuenitur ad ſententiam diffi-
nitiuam per doctr. Bald. in d. l. non ignorat. colum.
3.numero 9.& in l.ſi prius.colum.1.verſicu. not.con-
uerti libellos. ff. de noui oper. nuncia. retuli conſilio
136.numero 19.lib. primo. Sic igitur in antiquis per
leuiores probationes quis probando ſe talem, qualis
in teſtamento nominatus prætenditur, & in recenti
clarioribus probationibus oſtēdat ſe talem, qualem
ſe facit ex tractatibus & nominationibus vrgentibus
ad conſtituendum eum in quaſi poſſeſsione huiuſ-
modi deſcendentiæ, niſi contrarium ex aduerſo fue-
rit probatum, obtinere poterit ex alleg. ſupra. Ille e-
nim cuius aduerſario incumbit onus probandi con-
trarium, dicitur pro ſe habere præſumptionē, quam
habere, & probaſſe ſibi incumbentia paria ſunt, per
plura probat Couar.vari.reſolut.libr.2.cap.6. num.1.
Dec.conſ.595.num.4.Cephal.conſ.137.num.44. Bur
ſat.Mantu.conſ.98.nume.6.8.Card.Paleot.tracta.de
not.& ſpur.c.22.num.5.& ſeq.

Sæpius cōtingit teſtatorem morientibus filijs in-
ſtitutis ſine filijs, & filiorum filijs ſubſtitutis deficien
tibus ſine liberis, eis ſubſtituere ſuos propinquiores,
vel proximiores de ſua agnatione, familia, vel caſa-
ta. conditionibus fideicommiſsi huius verificatis,
261 † proximiores iſti vocati quomodo probare debent
ſe tales, patere poteſt ex alleg. ante, maximè per Aret.
conſilio 37. Dec.conſil.13.54.272.321.595. Alben.con
ſilio 83.Marzar.Vicenti.de fideicommiſſ.par.3.queſt.
55.Alexand.conſilio 16.num.16.17.Burſat.Mant.con
ſilio 98.nume.2.3. Quibus de tali qualitate proximi-
tatis probationibus factis, ſolent cauſidici ex inſtru-
mētis antiquis, & modernis.& ex dictis teſtium ex-
trahendo nomina perſonarum in eis nominatarum
262 facere & deſcribere † arborem conſanguinitatis te-
ſtatoris, & ſuorum deſcendentium, & eius qui agit,
vel à primo ſtipite. vel à duobus vel pluribus fratri-
bus primis incipiendo ex vno nomine lineando ſuc-
ceſsiuè ad aliud nomen à ſuperiori deſcendentis de
gradu in gradum, perſonis mortuis aſcribendo ſi-
gnum, † vſque ad vltimum nomen grauati mortui,
& ad nomen actoris, ita ex hac arboris inſcriptione
clarius & oculata fide poterit dignoſci, & percipi pro
ximitas perſonæ actoris quali & quoto gradu atti-
neat teſtatori.de vltimo grauato defuncto iuxta tex.
in §.fin.inſt.de gradi.cogn. per Alexand. & alios in l.
fin.colum.fin.C.de ſucceſ.edi. prout proximitas, vel
teſtatoris, vel grauati attendenda occurrerit, iuxt.
declarationem iam factam ſupra lib.3. interpr.3. du-
bit.4.ſolut.3.num.33.

Sed ſuper his non parum ſolet dubitari de duobus,
263 primo ſi non † ſit probatum, quoto gradu attineat
264 actor, an admittatur ad fideicommiſſum.† ſecun-
do actor probando ſe proximum ſi non probauerit
negatiuam hanc non extare alium proximiorem ſe,
an poſsit obtinere fideicommiſſum, quoad primum
265 † ſi fideicommiſſum non ſit perpetuum per verba
vel ſigna demonſtrantia talem ſucceſsiuam, & perpe
tuam durationem, ſed ſimplex ſit, ita quòd non ſit
duraturum vltra x. gradum, actorem concludenter
non probando ſe eſſe proximum intra x. gradum,
non poſſe admitti ad fideicommiiſſum, breuis ſolu-
tio eſt ex ſcriptis per Dec.d.conſil.321.Pariſ.conſil.51.
num.8.lib.2.& per Cephal.conſil.137.num.29.& ſeq.
& per

& per Paſeth. Ferrarien. conſil. 40. & iſto primo caſu intelligitur, quòd quis debeat probare ſe proximum defuncti in certo gradu, abſque eo quòd probet non extare alium proximiorem ſe, quod tenet Gabr. Roman. de commun. opin. lib. 1. tit. de prob. concl. 6. numero 24. aliàs & non probata iſta negatiua magis eſt
266 quod admittatur. † Si verò ſit fideicommiſſum perpetuum gradu conſanguinitatis aliquo non probato fideicommiſſarius probans ſe proximum ſimpliciter admittitur, vt Cephal. & Paſeth. probant in dictis cõſ. quoad ſecundum regulata ſucceſsione fideicommiſsi ratione proximitatis ad ſucceſsionem ab inteſtato per glo. in l. cum ita. §. in fideicommiſſo. de legat. 2. Pariſ. conſ. 51. nume. 16. lib. 2. Cephal. conſ. 46.
267 nume. 26. videtur in ſpecie iſta dicendum † ad fideicommiſſum reſtituendum proximioribus non fore eũ admittendum, qui licet probet ſe cõſanguineum teſtatoris, puta, natum ex eius fratre, nõ tamen probat negatiuã illam, quòd nullus adſit qui ſit eo proximior, vt latè rationes adducendo conſuluit Alexan. conſ. 124. nu. 1. 2. libr. 7. & debet probare ſe proximiorem ita in ſucceſsione ab inteſtato per Ang. Aret. in §. actionum autem. colum. fin. ver. ſi autem ab inteſtato. inſti. de actio. ſequitur Socin. Iun. conſil. 26. num. 10. lib. 2. etiam ſi tractetur de fauore teſtamenti tenendo contra Cuman. indubitanter credit verum non ſufficere quem ſe probare conſanguineum, ſi nõ probet nemo eum præcedit, Aret. in l. ſed & ſi de ſua. colum. penul. vltra med. ff. de acquir. hæred. ſic in opin. iſta probato per actorem ſe conſanguineum defuncti in gradu conſanguinitatis certo reſidet Couar. vari. reſolut. lib. 2 cap. 6. ſub num. 6 Contrarium verius & magis receptum credo, quòd non apparente ex proceſſu aliquo viro de conſanguinitate deducta, ſufficiat alicui, ſi probet ſe conſanguineum proximum defuncti, de quo requiritur probatio abſq; eo quòd probauerit alium non extare, qui eum præcedat in gradu, quia ad eſſe proximitatis in gradu ſuccedendi non requiruntur plures, vt vnus puta ſuccedere volens præcedat alios, ſed poteſt eſſe vnus proximus ſolus, quem nemo antecedit, & quem nemo ſequitur. l. proximi appellatione. ff. de verborum ſignific. & l. 2. §. legitima hæreditas. ff. de ſuis & legi. hæred. Ergo quis pro ſe habens nomen ſignificatum à lege dicitur quidem habere ſuam intentionem fundatam, niſi probetur de alio præcedente in gradu ſuum nomen iuris proximitatis intentatum deſtruẽte, quod in effectu eſt contra eum excipere. l. 2. in princi. ff. de except. & qui excipit, debet ipſe ſuam exceptionem probare, cum actor pro ſe habeat præſumptionem iuris per d. l. proximi. d. §. legitima hæreditas. ita gloſſ. in verſ. non aſtringit. in l. actor. C. de prob. quam ibi ſequuntur Alber. colum. 1. verſ. item opponitur quòd reus. Saly. colum. 1. in 3. oppoſ. Ang. ver. & ſcias quòd reus. Et quia proximus poteſt eſſe vnus neminem habens præcedentem, vel ſequentẽ d. §. legitima hæreditas. & dicendo non ad eſſe alium præcedentem ſimiliter habet intentionem fundatam, niſi probetur contrarium per doctr. Bartol. per alios alleg. in l. conficiuntur. §. codicilli. nu. 4. de iur. codicill. quam communem dicit Ruin. conſ. 33. colum. 4. verſic. nec etiam obſt. lib. 4. & conſ. 116. ſub num. 8. libr. 2. ita in ſpecie poſt Cuman. concludit Alexand. in l. is poteſt. ſub num. 15. verſ. conclude igitur. ff. de acquir. hæred. in d. l. ſed & ſi de ſua. in fi. idem Rom. probat in l. hæres inſtitutus. in fin. ff. eo. cum hac opin. tranſit Iaſ. in d. l. is poteſt. colum. fin. in princi. dicendo quòd allegata in contrarium per Aret. per eum videntur facere, aſſerendo negatiuam de alijs proximioribus ſic probãdam eſſe per aduerſarium per gloſ. in l. cum de lege. ff. de proba. eandem ſententiam firmat Corne. conſi. 341. colum. 4. verſic. accedat. quòd notabiliter. lib. 1. & diffuſius conſil. 197. lib. 4. vbi fortius id procedere dicit in fideicommiſsis, & debilem eſſe auctoritatem Ange. Aret. reſpectu aliorum, qui contrarium tenent, & pro hac parte bis conſuluiſſe. & obtinuiſſe idem conſulendo firmat Alexand. conſil. 179. ad fin. lib. 7. Alexan. conſil. 16 num. 17. Neuizan. conſilio 10. num. 9. allegatis Cuman. Alexan. Roman. Corn. Socin. Bertr. Ruin. Alexan. crebriorem & veram ſententiam hanc atteſtando tenet Cephal. conſil. 133. num. 53. & conſ. 606. nume. 10. Burſat. Mantuan. conſil. 98. num. 11. Paſeth. Ferrarien. conſil. 40. nu. 5. vltra alleg. per eos adduco Cuman. conſil. 43. in quæſt. Franciſci, vbi latè diſputando dicit nunquam vidiſſe practicari contrarium, vt quis probare debeat alium non eſſe proximiorem, probato gradu ſuo conſanguinitatis, cum concord. per Gabr. Rom. de commun. opin. lib. 1. tit. de prob. concl. 6. num. 23. & Alciat. conſ. 107. nu. 8. lib. 9 & in d. l. proximi. concedit alio cognato contradicente, quem debere probare ſe proximiorem, ſi verò in iudicio alius agnatus non appareat, durum inquit, eſſet, ſi eum ad id cogeremus, vt probaret neminem, quàm ipſe ſit, defuncto propinquiorem eſſe, ſentiendo Corn. & adducendo veriſimilitudinem, omnes ad lucri partem conuolaturos, ſi extarent, per Teren. & prouerbium græcum, vbi per eũ, & per Iaſ. conſ. 34. colu. 3. ad fin. libr. 1. in ſimili adducentem eandem præſumptionem de nullo alio vnquam comparente. in ſimili idem per Aym. cõſ. 269. ſub num. 5. ibi tertius nunquam apparuit, &c. & Couar. d. c. 6. num. 6 aſſentit hanc eſſe magis com. opin. cui ideo. & veriori ſtandum eſt.

268 Ad octauum dico, quòd † probandę ſunt qualitates adiectæ, cauſæ, conditiones, modi, & demonſtrationes, prout contigerint probãdæ, ſæpiſsimè enim id accidere poteſt, quia nullum teſtamentum extare vidimus quod vel qualitates adiectas, cauſas, conditiones, vel modos non contineat, iam & iura ſtant in qualitatibus, & reſpectibus ait Bald. in l. 1. ſub num.
269 6. quando non pet. part. † qualitas autẽ adiecta conſpicitur quandoque perſonæ, quandoq; diſpoſitioni perſonæ qualitas adiecta, cum qua perſona non naſcitur vt ſcientia, doctor, ſacerdos, eſt probanda, Dec. conſil. 522. colum. 3. num 16. vbi maximè qualitas appoſita eſt per modum finalis cauſæ, vt ſi teſtator legauit Titio tanquam ſacerdoti, debet probare qualitatem iſtã ſacerdotis, vel per literas epiſcopi, vel ſui Abbatis, vel per teſtimonium confratrium. ſuper quaſi poſſeſsione, & vſu ſacerdotij, tradit Bal. in l. eã quam. colum. 2. nume. 6. & ſequent. C. de fideicommiſſ. ſequitur Alexand. in l. ſi pater. nume. 2. C. de hæred. in-
270 ſtit. † Diſpoſitio quoq; qualificata, vt ſubſtitutio requirẽs qualitatem aliquam, vt locum habeat, debet verificari qualitas, Bald. in l. qui liberis in princip. de vulgar. & pupil. comprobat Iaſ. conſil. 60. col. pen. ad fin. & col. fin. lib. 3. vbi plura de actu qualificato non habente locum niſi verificata qualitate, eadem ratio idemq; ius eſt cum eo quòd legis, ſtatuti, vel conſuetudinis qualitas probanda eſt, vt locus ſit legi, ſtatuto, vel cõſuetudini. l. pen. §. docere. ff. ne quis eum. l. eũ qui. ff. ad Tre. Bar. in l. 1. §. quod autem. ne quid in flu.

flu.publi.Dec.conſil.13.colum.4.conſil.105.colum.
6.conſ.524.num.1.cum alijs collect.per Tiraq.de re-
tract.tit.1.§.8.glo.7.num.1.2.Pariſ.conſil.62.num.36.
lib.4.Aym.conſil.313.ſub num.1.1.Bero.conſ.31.nu.
14.libr.3.cum alijs ſimil.in centum locis per doct.de
qualitatibus perſonarum,factorum,temporis,loco-
rum,&rerum probandis.

271 Exinde verò quando aliquid eſt qualificatum,† ſi
qualitas eſt de ſubſtantia actionis vel defenſionis, v-
trunque deberi probare, ſcilicet factum, & qualita-
tem, ſi autem econtra qualitas non ſit de ſubſtantia
tali, ſufficere probari ſimplex factum ſine qualitate
notabi.doctri.cognoſcendi hoc facit Bald. in l. Titia
diuortium.ſolut.matr.quam ibi Roman.& Imol.co-
lumn.1. reaſſumunt reducendo cognitionem huiuſ-
modi verſari circa quatuor etiam ſupra commemo-
rata,de quibus dubitatur an ſint de ſubſtantia proba
bationis,ſcilicet circa cauſam,cōditionem,modum,
& demonſtrationem,cum diſtinctè & plenè ſingula
hęc Bald.&Roman.de Imo.declarent,ſuper his vlte-
rius inſiſtere ſuperfluum exiſtimo,ad eos ideo me re-
mitto,& ad Felin.in ca. licet cauſam.colum.22.& ſe-
quent.de prob.per modum cauſæ narratum in libel-
lo ad intentionem agētis probari ſemper neceſſe eſt
tanquam ſubſtantiale, frequentiſsimum in practica
& menti tenendum, quódve melius in practica in-
telligi poteſt quàm dari intelligēdum verbis, inquit
Caſtr.in l.interpoſitas.numero 7. ſequitur ibi Iaſ.co-
272 lumna 2.in 4.not.†qualitates omnes,intellige,ſub-
ſtantiales, deductæ in libello probari debent, Pede-
mon.deciſ.108.nume.9.Bero. conſilio 31.numero 14.
libro 3.

Rei autem noſtræ plurimum confert perſcrutatio
variarum dubitationum, quæ in iudicijs frequenter
occurrunt,qualitatum, vel factorum inter partes in-
273 cidentium † probationes ſuper affirmatiua,aut ne-
gatiua ſint, ad quem ſpectent, an ad actorem, vel ad
reum, ne in longum digrediar, recurrendum eſt ad
plures deciſ.per Felin.recollectas in ce. ex literis. co-
lum.antepenult.verſicu.extra gloſ. pulchrum.& co-
lum.pen.de proba.ad Alexand.conſil.59.viſis verbis
274 num.7.lib.6.vbi de † legato per teſtatorem veſtium
ſuarum facto poſtea plures veſtes ſibi facientem,in-
tellecto de veſtibus,quas habebat tempore teſtamen
ti.l.ſi ita.de aur.& arge. lega. legatario petente veſtes
ſibi legatas, & hunc & non hæredem teneri probare
veſtes quæ erant teſtatoris tempore teſtamenti. per
plura probatur,& per ſpecialem deciſ.Bald.in l.fin.§.
fin.C.de appel. quia ita fundatur origo petitionis le-
gatarij in tempore teſtamenti d.l.ſi ita,& l.eum actū.
275 cum ibi not.ff.de nega.geſt. † Quærens priuari ma-
trem hęreditate filij pupilli,eo quòd non petierit tu-
telam infra annum,debet hanc negatiuam probare,
& quòd pupillus deceſſerit vltra annum à morte pa-
tris,tradit Alexand.conſilio 185.colum.fin.nume.10.
276 libro 6. Imo † mater vel auia,ne excludatur, debet
probare ſuam habilitatem, quòd tutelam filij legi-
timè ſuſceperit, tenet Ioan. de Ana.conſilio 100. viſa
277 petitione.comprobat ibi Bologn.in addit.Item †cō
ditio negatiua probanda incumbit legatario,vt lego
Siluiæ centum pro dote,& ſi nupſerit ſine conſilio &
cōſenſu ſui fratris, eam priuo,& lego illa centum Ti-
tio,nupta Siluia,volens Titius conſequi legatum,eo
quòd nupſerit ſine conſenſu fratris, debet conditio-
nem hanc negatiuam probare,tenet Corne.conſilio
105.colum.penult.& fin.libro 2.Aymo conſilio 1.nu-
278 mero 7.† & negatiua plurium rerum prolata ab eo,
qui partem earum rerum fatetur,& aſſerit extare tan
tum,probanda venit ab aduerſario, qui intendit res
alias plures extare per vulg. gloſſ. in l.cum dotem,de
prob.quam Doct.pluribus concord.cumul.commu
niter ſeruari in practica ponit Curt ſen. conſilio 27.
nume.25.tantundem inſiſtit & enixè Iaſ.conſilio 34.
ad motiua.colum.3. verſicul.non obſtant replicatio-
nes.& per tot. libro 1.& in §. item ſi quis in fraudem.
num.70.& ſequent. inſtitut. de actio.Aym.de antiq.
temp.part.ſecunda,numero trigeſimoprimo, conſi-
lio ducenteſimodicimooctauo, ſub numero 3.com-
munem opini.firmat, licet confugiat ad caſuum di-
ſtinctiones Tob.Peruſi.conſil.16.num.25.& ſequen.
& Couar.vari.reſolut.lib.2.cap.6.num.3. indiſtinctè
d gloſ.communiter approbatam, ſiue ſit vel nō præ-
ſumptio pro aſſerente, ſequitur Franciſc. Hercul. de
proba.neg.nume 255. latè differendo pro communi
ponit Gabr.Roman.de commun.opinio.lib.1.tit. de
probat.conclu.7. per tot. & ita ſeruandum in practi-
ca exiſtimo duplici ratione, prima ſicut fatetur quis
& aſſerit partem rerum vel bonorum,ita fateretur &
reliquum prætenſum bonorum, ſi verum eſſe ſciret,
interim ergo alio non conſtito videtur ſtandum ſuæ
aſſertioni,cap.nonne. de præſumptio. l. ſi quis ex ar-
gentarijs.§.prohibet.ff. de eden.Barto.in l. Aurelius.
§.idem quæſijt. de liber. leg. & negatorum onus pro-
bandi ſibi non incumbit.l. actor.C.de probat. Secun
da eſt quia bene deprehenditur magis intentionem
& commodum aduerſarij quàm negantis reſpicere
probationem affirmatiuæ negatę plurium,probatio
hæc igitur magis ſpectat ad ipſum aduerſarium, Bal.
in l.prima,numero quinto. C. ſi aduer.cred.Alexan.
conſilio 46.columna 1.libro 5. Nat.conſilio 199. libro
nono.

Proinde ex tali fonte ſuam deciſ.haurit Caſtr. con
ſilio 177.viſo ſupraſcripto puncto, colum.1. numer.2.
279 verſic.& ex his ſequitur.libr. primo, quòd † hæredi-
bus filijs conuentis à legatarijs, & dicentibus bona
hæreditaria etiam pluris per teſtatorem extimata nō
ſufficere pro eorum legitima, onus probandi incum
bit legatarijs, quòd bona extant tanta & pro legiti-
ma, & legatis ſufficientia. ſic per d. l. cum lege. & ibi
gloſſ.alia & non Caſt.ſic in terminis allegando,idem
tenet Burſat.Mantua.conſilio 92.numer.18. memini
conſil.98.num.fin. Quibus confunditur & probatur
non vera opinio contrarium ſentientis Couar.in ca.
filius.ſub num.9.vltra med.verſ.quam ob rem ni fal-
lor. de teſtament. quod autem dicit Ruin. conſil.116.
ſub num.8. libro ſecundo, præſumptionem iſtam iu-
ris ex Alexandr. in l.1. numero quinto.C.vt quæ deſ.
aduoca. non puto verum, quinimo debet deduci &
proponi in actis taliter, quòd aduerſario non ſit ab-
lata facultas faciendi probationes in contrarium per
ea quæ ſcripſi ſupra lib.1.interpr.ſecunda,dubit.1. ſo-
lut.4.ſub num.6.

280 Ad nonum dico quòd ſunt † probanda bona te-
ſtatoris, quæ in hæreditate eius remanſerunt, vel de
quibus in teſtamento fuit diſpoſitum, ac etiā de qui-
bus in iudicio agitur, namq; bona petita vigore alicu
ius teſtamentariæ diſpoſitionis, ſi non probentur fuiſ
ſe teſtatoris, & in eius hæreditate remanſiſſe quoad
poſſeſsionem, vel quoad dominium, fruſtratoria &
vana redditur diſpoſitio talis, & petitio de eis facta,
vti à non habente auctoritatē diſponēdi. l. conficiun-
tur.§.huius autē.ibi glo.in ver.teſtatur.de iur.codicil.
& in

& in princip. inſtitut. quibus non eſt permiſ. face. teſta. l. vxor. C. de leg. cum ſimil. Hoc ideo conſtat miniſterium iuris eſſe, quod in pleriſque locis lex exprimit, vt l. fin. C. de edi. diu. Adr. tollen. ibi mittatur quidem in poſſeſsionem earum rerum, quæ teſtatoris mortis tempore fuerunt, & l. precibus. in fi. C. de impub. & ali. ſubſtitut. ibi. bona quæ cum moreretur, patris eius fuerunt, à te peti poſſunt. & l. 3. C. de iur. deliber. ibi. quæ facultatum hæreditariarum ſunt, vt & l. 2. C. quor. bonor. ibi. quæ cum moreretur, eius fuerunt, & l. 3. §. bonorum. ff. de bono. poſſeſ. ibi. quæ cuiuſque cum moreretur. fuit. & l. ſequens. de lega. ſecundo. ibi, reſpondi ea extra bonorum cauſam defuncti computari debere, & propterea in fideicommiſſo non cōtineri, & l. mortuo. §. Labeo. eo. ibi, vel vt ipſam rem, ſi hæc in bonis teſtatoris fuerit, vt & l. ex facto. in princ. ff. ad Trebel. ibi vt hæreditatem ſuam ei reſtituat, & l. Lucius. §. idem quæſijt eo. ibi, reſpondi quod mulier in bonis ſuis
281 reliquiſſet, id fideicommiſ. contineri, † & ſi teſtator haberet ſolam poſſeſsionem rei alienæ quam legaret Titio extraneo, poſſeſsio iſta int. lligitur legata, & debet tradi legatario ab hærede, ſequendo gloſſ. tradit Caſtr. in l. cum alienam. in fin. C. de leg. † Idem & in petitione hæreditatis veniunt res quæ erant apud defunctū, quamuis non ſint hæreditariæ. l. non tantum in princi. ff. de peti. hæred. ponit Caſtr. conſilio 138. in cauſa quæ vertitur col. 1. & ſeq. lib. 2. Nat. conſ. 400. num 3 ſed in fideicommiſſo hęreditatis non veniunt res ſolum repertæ in hæreditate, quia requiritur quòd ſint hæreditariæ, & ius quod petitur, fuerit teſtatoris. per l. in fideicōmiſſaria §. quoties. ad Trebel. tenet Alexan. conſ. 91. colum. 7. ſub num. 14. verſ. comprobatur etiam libro 1. & grauamen à teſtatore impoſitum, valet ſolum in bonis teſtatoris, de quibus ipſe potuit teſtari, probat Bald. conſil. 251. quòd domina Conteſsina. ſub num. 2. lib. 5. Caſtren. conſ. 46. ad primum quæſitum ad fin. lib. 2. Ceph. conſil. 561. num 20. diffuſius iam dictum eſt ſupr. lib. 3. dub. 5. ſolu. 1. & 2.

Et conſequenter recenſendo remedia alibi iam commemorata de vltimis voluntatibus exequēdis, quid nam probādum ſit circa bona petita, & breuiter diſcurrendo dicendum eſt.

283 In † remedio executiuo l. fin. de edi. diu. Adr. tol. ſuper illis verbis, mittatur quidem in poſſeſsionem earū rerum, quæ teſtatoris mortis tempore fuerunt, pro obtinenda executione tali probatio alia non requiritur, niſi de bonis quæ teſtator tempore mortis poſsidebat, & detinebat gloſ. in verſ. fuerunt, quam ibi ſequuntur Bart. num. 4. Salyc. num. 18. Caſtr. ſub nume. 6. & bona hæc quòd fuerit poſſeſſa & detenta per teſtatorem abſq; alia probatione, & liquidatione facienda per hæredem, ſtatur relationi nuntij referentis executionem ſibi commiſſam per iudicem factam fuiſſe & eſſe executam per eum mittentem, & ponentē talem hæredem talis defuncti in poſſeſsionem & tenutā talium bonorum hereditariorum, & detentorum per dictum talem defunctum tempore eius mortis deſignādo loca & confinia eorum prout id ex ſententia Caſt. Salyc. Imo. Iaſ. Dec. & Zuccar. referendo & declarando probat Menoch. de adipiſ. poſſeſ. remed. 4. q. vlt. nume. 221. & ſeq. dixi ante, replico hoc in loco etiam ſuo idem tenere Nat. conſ. 654. nume. 4. & Alexand. conſil. 101. col. fin verſ. nec etiam eſt neceſſe. lib. 5. ſequitur Grat. conſ. 147. num. 13. lib. 2. ita vidi ſemper in practica ſeruari in huiuſmodi iudicio executiuo de bonis teſtatoris aliā probationem nō fieri, ſed executori de eis inueſtigationem remitti, iuxta l. 1. in prin. ff. edēn. per Salyc. in d. l. fin. verſ. ſancimus. ſub num. 4.

284 In † petitione hæreditatis dictum eſt venire bona poſſeſſa & detenta per teſtatorem ad quē eorum cuſtodia & periculum pertinet, ideo ſufficit ea probari ſic fuiſſe per teſtatorem poſſeſſa, & detenta tempore ſuæ vitæ & mortis, per l. & non tantum. in prin. & ibi Bald. Ang. Alber. & Fulg. & in l. itē videndum. §. nunc videmus. ff. de peti. hæred. pract. Papi. in for. libel. quomodo pet. hæred. ex teſta. gloſ. in verſ. poſſidebat. num. 3. Boer. deciſ. 42. num. 15. Couar. pract. quæſt. capi. 12. ſub num. 2. verſic. erit equidem. vbi de
285 communi ſententia omnium, † tempore enim ſuæ vitæ quis poſsidendo ſic per teſtes probatione facta, pręſumitur etiam poſſediſſe tempore mortis, ſi aliud non appareat etiam, quòd mortuus non poſsit allegare animum ſuum. quod etiam locū habet, ſi eius hæres negaret, magis tamen hoc procedit, ſi eius hæres aſſerat, & affirmet, proceditq; idem in poſſeſsione rei mobilis, plenè probat Capra conſil. 161. nume.
286 6. 7. † & ſi alius poſſederit per tres vel quatuor annos ante tempus mortis teſtatoris, tamen teſtatorē ſuam ciuilem poſſeſsionem continuaſſe vſque ad mortem cum fuerit probatum de antiquiori poſſeſsione teſtatoris, clarè firmat Alexand. conſil. 33. colum. fina. lib. 3.

287 Quorum † bonorum remedium quoniam eſt noti iuris dici poſſeſſorium, in eo igitur ſat eſt per actorem probari bona petita fuiſſe poſſeſſa vel detenta per teſtatorem vſque ad eius mortem, vt eorum poſſeſsio ipſi actori reſtitui poſsit, ideoque neceſſarium non eſſe probare dominium, vel poſſeſsionē defuncti, ſed quòd ſimpliciter petita bona ab eo tenerentur ex Cyn. num. 2. Bartol. num. 12. Salyc. nume. 4. in l. 1. C. quor. bon. Ang. Aret. in §. quadrupli. colum. 14. verſi. quæro pro quibus rebus. inſtit. de actio. probat Bello. conſi. 35. num. 5. & Ang. Aret. in d. §. quadrupli. d. colum. 14. verſicul. & ex his apparet. ſubiungendo declarat quando vtile ſit ex teſtamēto intentare hoc remedium quorum bonorum, ſcilicet quando teſtamentum non ſit tale, vt poſsit exequi ſecundum d. l. fin. de edi. diu. Adr. tollen. eſt commun. opin. per Achil. Mirand. tractu quorum bon. num. 467. & ſequ. & nume. 482. quæ probanda ſint in hoc remedio, licet Bart. & alij alleg. per Menoch. de adipiſc. poſſeſſ. remed. 1. nume. 96. velint in hoc remedio ſufficere ſemiplenam probationem. Tamen ibidem Menoch. ſequens Rip. & Salyc. tenet requiri plenas probationes, ita eſſe opin. gloſ. & commun. ſeruandam in iudicando & conſulendo firmat Alexand. conſ. 39. ad fin. lib. 6. & Afflict. deciſ. 364. nume. 5. poſt Iaſ. & Rip. Aymo conſil. 258. num. 3 Gabr. Eugub. conſ. 31. num. 6. diſcutere & declamare aſſumpſit Mirand. dict. tracta. quor. bon. nu 485. & ſeq. magis communis & tutior videtur opinio, quòd requiratur plena ꝑbatio.

288 In petitione legati † probatio rei legatæ videtur facienda de dominio, vel quaſi teſtatoris, quādo teſtator expreſsit, de bonis ſuis, vel ipſius teſtatoris, le-
289 gauit talem rem. † cum pronomen, ſuus. & genitiuus ipſius teſtatoris dominiū ſignificāt. l. ſeruos. in prin. de leg. 3. l. quintus. §. argento de aur. & argent. leg & l. 1. §. in locum. ff. de religioſ. ita tradit Alexan. conſil. 171. in cauſa & lite. col. 2. ad nu. 3. verſ. ſecundo præſuppono.

pono. lib. 6. Papien. in for. libell. pro leg. rei ſing. in glo. 1. nume. 26. tamen probare ſufficit quòd teſtator tempore ſuæ vitæ & mortis pro ſuo & tãquam ſuam tenebat, & poſsidebat rem legatã, & moriendo eam
290 in ſua hæreditate dimiſit, quia † teſtator ipſe ſic dominus præſumitur earum rerum quas tempore mortis poſsidebat. vt firmat Guid. Pap. in quæſtio. 441. teſtator quidam, & tract. præſumpt. num. 11. verſicu. teſtator præſumitur. per gloſ. in verſicu. fuerunt. in l. fin. de edi. diu. Adr. tollen. & gloſ. fin. in l. 1. C. de priuileg. fiſ. quam ibi Bar. & clarius Bal. & alij probant, quòd quis præſumitur dominus eorum quæ poſsidet, late adducit Barb. conſi. 8. colum. 3. verſ. præterea accedat vlterius. lib. 1. Salic. in l. 2. numero 2. C. de acquir. poſſ. gloſ. Bartol. & Bald. in l. quidam in ſuo in princi. ff. de cond. inſtit. ſequitur Marzar. Vicent. de fideicommiſſ. quæſtio. 60. verſicul. reperio tandem,
291 † & quando rei legatæ probatio debeat concludere in tempore teſtamẽti. vel mortis teſtatoris, perlegas
292 ſupra lib. 4. interpr. 1. dubit. 9. † & quando etiam de dominio teſtatoris in re legata opus eſſet probare, quomodo poſsit probari, plura adducit Alexan. conſil. 4. num. 25. & ſequen. lib. 2. Nat. conſil. 235. nume.
293 10. vbi † de probando quaſi dominio teſtatoris per inſtrumentum ſuę acquiſitionis iuſto titulo de re legata pro publiciana contra tertium poſſeſſorem cõpetente legatario ſeu fideicommiſſario particulari, idem vltra eum Alexand. conſi. 98. colum. pen. num.
294 8. lib. 2. & Bal. conſil. 4. in cauſa Baſilij. lib. 4. vbi † & de dominio probato per præſcriptionem ſtatutariã, ſat eſt enim quod res legata fuerit in bonis teſtato-
295 ris, per l. mortuo. §. Labeo. de legat. 2. † res in bonis alicuiꝰ quomodo intelligatur, declarat text. in l. rem in bonis. ff. de acquir. rer. dom. & in l. bonorum. 1. §. in bonis. de verb. ſign. vbi & quòd hæc ſint bona et-
296 iam bona fide poſſeſſa vel ſuperficiaria, † & quando teſtator legando nõ expreſsit aliter bona, nec confines, ſed ſimpliciter expreſsit nomẽ villæ, in qua ſunt bona, vt puta, relinquo bona ſanctæ Columbæ, quæ villa eſt ſic nuncupata, debet probari de vſitato vocabulo, & intellectu teſtatoris ad bona relicta, & de his remanentibus in hæreditate teſtatoris, ita fuit obtentum ex meo conſilio 70. lib. 1. per congrua & opportuna iura & iuris argumenta ibi alleg. & ſpecialem deciſ. Alexand. conſ. 150. in prin. lib. 7.

297 Aduerte † ſi legatum ſub conditione ſit factum, & pendente conditione hæres vendiderit rem legatã, vt obtineat legatarius agendo via ordinaria contra poſſeſſorem debet probare rem legatam fuiſſe in dominio teſtatoris, & hæredem vendentem habuiſſe ſcientiam teſtamenti, quia ſi ignorãs teſtamẽtum vendidiſſet emptor acquirẽs dominium rei emptæ ſecurus eſſet per l. fin. §. fin. de leg. 2. vt reſpondit Ang. conſil. 263. ſtatuto Piſtorienſe ad fin. ſic in legato particulari alios allegando tenet Ruin. conſi. 66 nume. 8. lib. 2. & late Corſet. in ſing. incip. alienatio ſal. in l. eius qui in prouincia. §. quod ſi ſtipulatus. colum. 3. ſi cert. pet. tunc autem oporteret legatarium agere contra hæredem ad precium rei legatæ per l. fin. §. fin. de legat. 2 ſi eſſet ſoluendo, aliàs rem ipſam legatã contra emptorem vendicare poterit per l. planè. 2. §. 1. de legat. 1. ſequendo Caſtr. & Alexand. firmat Rui. dict. conſil. 66. num. 10. & conſil. 118. nume. 11. lib. 2. comprobat & Socin. conſil. 49. colum. fin. verſi. ſecundo reſpondetur. lib. 1. ſecus verò ſi pendente conditione hæres fundum legatum alij donauerit vel legauerit, quia exiſtente conditione primus legatarius indiſtinctè vendicare poterit fundum legatũ per textum in l. ſi fundum. de conditio. & demonſtratio.

298 In † petitione demum fideicommiſsi vniuerſalis vel fideicommiſſariæ hæreditatis probatio demonſtratioq; bonorum petitorum facienda venit diuerſimode ac multipliciter, diuerſis enim modis fit.

Primo ſi petatur ab hærede grauato vel eius hærede vel ab habente cauſam ab eo.

Secundo ſi petatur ab extraneo poſſeſſore.

Tertio ſi de tempore recenti agatur.

Quarto ſi de tempore antiquo.

Quinto de identitate, vel demonſtratione bonorum in probando vt plurimum hoc non paruum opus, hic non paruus labor.

Sexto & vltimo multipliciter fieri contingunt de bonis probationes per exempla aliqua adducenda.

299 Primo itaque † contra hæredem grauatum, vel vt frequentius eſt contra hæredem grauati agendo aliter non probando de dominio teſtatoris in bonis petitis ſufficit probare ea bona fuiſſe poſſeſſa detenta per teſtatorem tempore eius vitæ ſimpliciter vel vſque ad eius mortem, & per eum relicta & demiſſa in ſua hæreditate eo quo dictum eſt modo ſupra in petitione hæreditatis, quia hęc petitio fideicommiſſaria hæreditatis eãdem recipit obſeruationẽ, quam ſimplex petitio hæreditatis vt per text. in l. 2. ff. de fideicommiſ. hæredit. petit. & ibi Caſtr. in rubr. nume. 2. Cum hęres grauatus vel eius hæres habens cauſam à teſtatore non poſsit fideicõmiſſario refricare quæſtionem dominij teſtatoris, ſed eum debeat ſuo loco conſtituere l. 2. ff. ad Trebell. probando aliter quàm per famam concedit Alexand. conſilio 139. colum. 3. num. 8. 9. lib. 6. & clarè tenent Nat. conſil. 400. num. 4. & ſequen. & Cephal. conſil. 386. num. 15. Hoc qui-
300 dem declarari conuenit, † quando fideicommiſſum conſtitutum reperitur ſub vocabulo hæreditatis reſtituendæ vel contineat certum quid de parte ſuæ hæreditatis, tũc probare oportet quòd bona fuerint hæreditatis & non ſimpliciter quòd fuerint reperta in ſua hęreditate per l. in fideicommiſſaria ver. quoties. ff. ad Trebel. tradit Alexand. conſilio 91. ſub num. 14. verſi. comprobatur etiam. lib. 1. & quod dictum eſt vbi agitur contra hæredem grauatum de a-
301 lio dominio teſtatoris non probãdo, † idem tenendum eſt in habente cauſam ab hærede grauato, cum in eum plus iuris non fuerit tranſlatum quàm habuerit eius auctor eoque melioris conditionis eſſe non debet l. nemo plus. de reg. iur. l. fin. §. ſed ſi creditor. ff. ad Velleian. in ſpecie probat Caſt. conſilio 94. clarum eſt in iure. ad fin. libro 2. ſequitur Marzar. de fideicommiſſ. quæſtio. 10. verſicu. nihilominus addo Caſtr. qui plenius idem firmat in conſil. 247. in cauſa quæ vertitur Sau. næ. colum. 1. in princip. lib. 1. vbi concludit hoc eſſe clarum & cum concord. per Rym. de antiq. temp. part. 1. ſub nume. 78. etiam quòd non dixerit ſe emere à tali tanquam hærede vel de bonis hæreditarijs, vt videntur ſonare verba Caſt. quia ſufficit, quòd habeat cauſam ſimpliciter à tali auctore per rationem quam modo dixi ex dict. l. nemo plus. & d. §. ſed ſi creditor. & ex l. in omnibꝰ. § non debeo. de reg. iur. & per alleg. à Cephal. d. conſil. 386. nume. 32. cum ſequen. maximè per Rip. in l. ſi aliquam rem. num. 42. ff. de acquir. poſſ. per Socin. conſil. 13. num. 3. lib. 3. addo & per gloſſ. in verſic. quam petentis. vltra med. in l. ſiue autem. §. ſi duobꝰ. ff. de public. quæ eſt

eſt melior allegatio, quæ poſſet fieri in hoc iuris arti-
culo, quia diſtinguendo firmat, ſicut vincerem au-
ctorem tuum, ita vinco te, æquiparando vltimum
emptorem hæredi hæredis, vt per d. gloſ. cuius diſtin
ctionem pro not. Bart. ibi approbant & Ang. col. fin.
ver. quinta eſt.
302 Secundò ſi agatur † contra extraneum tertium
poſſeſſorem cum titulo, diuerſum dicitur quòd non
ſufficit probare ſolam poſſeſsionem teſtatoris in bo-
nis petitis, ſed debet probari de eius dominio, vel
quaſi, vt talis probatio fieri requiritur in indicio rei
vendicationis, vel publicianæ. l. in rem. in prin. ff. de
rei vendi. l. 1. ff. de public. cum vulg. ponit Aym. conſ.
61. nu. 6. conſil. 316. col. fin. ſic diſtinguit & Nat. dict.
conſ. 400. in princip. & in fin. Vall. conſil. 46. nume.
10. & ſeq. lib. 3. & Marzar. de fideicomm. d. quæſt. 60.
Paſet. Ferrarien. conſ. 67. num. 5. ita recentiores ferè
vno ore, ne dicam ſicco pede ſub allegationibus eo-
rumdem antiquorum pertranſeunt. Sed animaduer
tat, quæſo, noſter interpres, concluſio hæc tantæ im-
portantiæ, tantique oneris fideicommiſſarij in pro-
batione tam difficili dominij teſtatoris, eſt tam fre-
quens, vt nullum ferè litigium ſit de fideicommiſsis,
quod non agitatur contra tertium poſſeſſorem cum
titulo, quomodo procedere poſsit, inueniet quidem
quòd nõ ita procedit ſimpliciter, nam primum doct.
alleg. per Aym. in dictis ſuis conſ. & per ſuos dictos
ſequaces non dicunt id, ad quod ſunt allegati per i-
ſtos præter Bald. conſ. 4. in cauſa Baſilij. lib. 4. qui in
hoc de iure communi nihil ponit pro conſtanti, ſed
ponit pro valde dubio, iudicium legatarij contra ter
tium poſſeſſorem extraneum cum titulo, diſcurren-
303 do remedia iuris, vt ibi per eum. † ſi tamen actor eſ-
ſet fideicommiſſarius vniuerſalis, ei non denegaret
remedium. l. fin. de edi. diu. Adr. tollen. & in conſil.
84. res prohibitæ. lib. 1. non loquitur contra tertium
poſsidentem, & concludit debere probari res quæ
vendicantur, quòd fuerint in bonis teſtatoris, & in
conſil. 89. co. num. 1. & 5. dicit ſimpliciter neminem
præſumi poſſeſſorem vel dominum, niſi quòd per fa
mam antiquus teſtator præſumitur fuiſſe dominus
& poſſeſſor, & proſequar recẽſere alios alleg. per eos,
Caſtr. conſil. 94. lib. 2. ad fi. allegando in iure ſolum
dicit ementem ab hærede grauato non debere audi-
ri negando teſtatorem fuiſſe dominum, & in conſil.
102. lib. 2. nihil dicit de dominio teſtatoris proban-
do, niſi quòd ſint bona hæreditaria, Aret. conſil. 110.
col. penult. nullum verbum in materia noſtra Alex.
conſil. 82. ad fi. lib. 2. dicit per quandam proteſtatio-
nem & confeſsionem probata bona acquiſita debe-
re iudicari hæreditaria, & hæreditatis cuiuſdam Pe-
tri, & in conſil. 139. num. 8. 9. lib. 6. dicit non ſufficere
probationem per famam, niſi poſt centum annos,
quòd bona remanſerint in bonis & hęreditate, in bo
nis enim & hæreditate bona remanſa dicuntur, quæ
etiam fuerunt poſſeſſa bona fide per defunctum, per
l. bonorum. 1. §. in bonis. de verbor. ſign. & quę fuerũt
in plena poſſeſsione teſtatoris Bald. conſil. 352. ad fi.
lib. 1. ſic reſidet Merzar. d. quæſtio. 60. ver. reperio tan
dem. per deciſ. Guid. Pap. 442.
Verum eſt igitur quod dixi dictam cõcluſionem
304 non bene iure probatam apparere, † eam tamẽ pu-
to declarandam fore, & ſolum habere locum in eo
poſſeſſore extraneo, qui & ſui auctores talem titulũ
habuerint & habeãt de bonis poſſeſsis, quo poſſent
ſe tueri, ne poſſent conueniri petitione hæreditatis,
quia & petitione fideicommiſſaria hæreditatis non
poſſent conueniri cum ex eodem iure ex perſona te-
ſtatoris ortum habeant iſtæ petitiones. l. 2. ff. de fidei-
com. hære. peti. ſentit ibi Caſtr. in rubr. nu. 2. expreſ-
ſe tenet Ang. conſil. 229. ex themate. col. 2. ad princ.
& tunc opus eſſet iudicio rei vẽdicationis, ſeu publi-
cianæ, in quo venit probãdum de dominio, vel quaſi
teſtatoris, vt per Ang. d. conſ. 229. & d. col. 2. ver. qua-
tenus autem. ita procedit dicta cõcluſio firmata per
Aym. d. conſ. 61. nu. 6. & per alios ſupra alleg. ſecùs au
tem dicẽdum eſt in eo poſſeſſore, qui & ſui auctores
habuerunt titulum de re ſubiecta fideicommiſſo, &
alienata poſt mortem teſtatoris. contra quos quem-
admodum daretur petitio hæreditatis, quia lex eli-
dit titulum talem per aut. res quæ. commu. de legat.
vt expreſſe decidit Bald. in auct. contrà rogatus ad
fin. ver. ſed nunquid in iſta hypothecaria. C. ad Tre-
bel. & eſt commune quando titulus habetur pro nõ
titulo, vt per gloſ. & doct. in l. nec vllam. §. 1. ff. de pe-
ti. hæred. cum ſim. & quando titulus eſt acquiſitus
poſt mortẽ teſtatoris, vt latè tradidi ſupra ea. interp.
dubit. 2. nume. 317. & ſeq. ita & eadem ratione con-
tra talem poſſeſſorem peti poteſt res fideicõmiſſo v-
niuerſali ſubiecta per l. fin. ſin autem ſub conditio-
ne. commun. de leg. vbi indiſtinctè contra quemli-
bet poſſeſſorem talis res poteſt vẽdicari ex dominio
translato in fideicõmiſſarium per alienationem di-
ctæ rei habitam pro reſtitutione fideicommiſsi ſecũ-
dum gloſſ. ibi in fin. & in l. pen. C. ad Trebel. & ali-
305 bi ſuprà dixi, proinde abſurdum eſt dicere † condi-
tionem fideicommiſſarij effectam eſſe magis onero-
ſam & difficilem in probando de dominio teſtato-
ris, cum ſanè priùs contra hæredem grauati potuiſſet
probare de poſſeſsione. Gui. Pap. deciſ. 442. cum a-
liis ſuprà ne factum quidem alicuius ei damnum af-
ferat, l. quidam ita. §. ſi quis filium. ff. ad Trebel. l. pa-
terfam. teſtamento. ff. de hæred. inſtit. & l. 2. §. ex his
309 igitur. ff. de verb. oblig. † vbi ex perſona hæredum
& ſic ſucceſſorum non mutatur conditio obligatio-
307 nis & ſic ius creditoris, prout & † fideicõmiſſarius
quodammodo poteſt dici creditor in reb. fideicom-
miſſo ſubiectis, l. irritum. C. ad l. Falc. & l. creditores.
308 ibi Alci. in prin. de verborũ ſign. & † emptores ſuc-
ceſsiui eiuſdem rei habentur loco hæredum, quòd v-
nus ab altero emens dicitur emiſſe ab illo primo vẽ-
ditore, & ſic in re empta debet pati & ſuſtinere vices
& locum primi venditoris per di. gloſ. in verſi. quam
petentis. vltrà med. in d. l. ſiue autem. §. ſi duobus. de
publici. per quam confunditur & refutatur omnino
ſententia Ang. in d. conſil. 229. nitẽtis defendere hæ
redem emptoris rei ſubiectæ fideicommiſſo conuẽ-
tum petitione hæreditatis fideicommiſſaria, nimis
ſubtilibus & extrauagantibus ſuis rationibus, ne di-
cam cauilloſis. ſalua auctoritate tanti viri, concedẽ-
tis poſtmodum titulum illius emptoris haberi pro
non titulo, vt ſic etiã Rui. conſ. 54. ad fi. li. 4. ſed quòd
iſto titulo non tuetur cõuentus, ſed titulo hæredita-
rio illius emptoris ſui auctoris quo non fuit cõuen-
tus, & ſic venit cõtra regulas iuris, d. l. nemo plus iu-
ris. & l. in omnibus. §. nõ debeo. & l. hæredẽ. de regul.
iur. non mirum quia licet nomine Angelus, tamen
corpore & ipſe erat homo, & humana affectione po-
tuit & ipſe fauere clienti, non loquor de aliis partib.
309 dicti conſ. Angeli. † tunc pariter iſto caſu ſatisfactũ
incumbentiis fideicõmiſſarij exiſtimo, dum proba-
uerit bona petita fuiſſe per teſtatorem pro ſuis, & tã-

quam ſua tenta & poſſeſſa tempore ſuæ vitę pacificè,
quietè,& bona fide,& per eum relicta & dimiſſa in
ſua hæreditate,vt in fideicommiſſo propriè ſunt ver-
ba text.in l.qui vxor.in fin.de aur.& argen. lega. in-
trepidè tenet Vall.conſ.28.nu.2.lib.1. hoc enim mo-
do præſumuntur fuiſſe ſua bona propria,donec con-
trarium non probetur,Bal.conſ.352.ad fi.lib.1.refert
Aym.conſ.316.col.fin.Guid.Pap. deciſ.442. Merzar.
de fideic.d.quæſt.60.Nat.conſ. 400. nu.7.ita ſemper
vſu receptum & ſeruatum vidi.

310 Tertiò ſi † tempus recens eſt, puta à 40. an. citra,
quo mortuus eſt teſtator.adeò quòd facile eſt reperi-
re teſtes,qui eũ viderũt & cognouerunt,per iſtos etiã
facilis erit facienda probatio incũbentium in cauſa
his,quibus dictum eſt modis,Bal.conſ. 89.nu.1.lib.1.

311 Quartò ſi † tempus eſt longæuũ & antiquũ per iu-
dicem tale arbitrandum,vt ante dictũ eſt, quo teſta-
tor deceſsit,intelligo quando teſtes ſecundum com
munem curſum vitæ hominum in loco non poſſunt
reperiri,qui viderint & cognouerint teſtato.ē, tunc
de probatione diuerſum dicitur, quòd ſit difficilis
Bal.d.conſ.89.nu.1. & alibi ſæpe doct.dicunt,ideo o-
pus eſt tũc inuenire homines ſeniores in loco, & eos
interrogare de fama exiſtentiæ teſtatoris olim in re-
rum natura & bonorum ſuorum remanſorum in ſua
hæreditate,& bene informatos de auditu publicè &
palàm ab anteceſſoribus examinare ſuper articulo
formiter & concludenter formato de publica fama
bonorum petitorum.qualiter fuerunt bona propria
talis teſtatoris per eum vt verum dominum, & pro
ſuis,& tanquã ſua tenta & poſſeſſa continuò,& poſt
mortem relicta,& dimiſſa in ſua hæreditate, & con-
tinuato tempore an.10 20.30.40 60. & vltra, ita ſem
per fuiſſe auditum dici publicè & palàm ab omni-
bus,vel ſaltem à maiori parte hominum in loco, at-
que ita per talem lõgiſsimam vocem & famam pro-
bantur res quæ petuntur fuiſſe in bonis teſtatoris fir-
mant Bal. conſil. 84. & d. conſil. 89 nu.5.lib. 1.Ang.
in l. at qui natura. §. cum me abſente. ff. de neg.geſt.
& in l.pen. in prin. ad fi.ff. de cond.inſti. dicens ſe i-
ta obtinuiſſe in ciuitate Paduæ in cauſa ardua, in
relicto facto per teſtatorem iam ducẽtis annis mor-
tuum de quadam domo per multas manus decurſa,
312 refert & comprobat,dicens ita eſſe † magis comm.
opin. Alex. conſil 116.nu.3.li.5.& conſ.7.nu.4. conſi.
101. col 5.ſub nu.15.lib.7.Aret.conſi.36.col.2. & conſ.
313 37.in prin.Barb.conſ.8.col.1. & ſeq.lib.1.vbi latè † de
probando dominio per famam in antiquis etiam in
rei vendicatione,idem conſil.14.col. 3. lib.3. & Cur.
Sen.conſ.77. Dec. conſ.428.ſub nu.3. vbi de comm.
opi.reprobando Abb.& Corn.tenentes cõtra talem
communem opin.quæ etiam non turbatur ex alleg.
per Decian.conſil. 2.nu.141.lib.2 idem tenet,& bene
cum commu opin.conſ.77.nu.5.& ſeq. lib. 3. idẽ Al-
ben.conſ.6. nu.6.7. idem ponit Aym.tract.de antiq.
temp part. 1.nu.303. vbi de contrarietate Cornei de
non ſola fama,ſed adminiculata puta cum inſtrumẽ
to tituli illius,de cuius dominio probatio quæritur,
cui aſſentit Aym. quòd tanto magis dicatur proba-
tum ſicut minùs probatũ diceretur, ſi appareret in-
ſtrumentum de alienatione per eundẽ facta de eadẽ
314 re.Idem propriè in ſpecie.& † de articulo famæ pro-
bandæ ſuper dominio teſtatoris fideicommittentis
in antiquis,tradit Alex.d.conſ. 16.co.2.nu.3.li.5.Nat.
315 conſ.378.nu.6.7. † idẽ de dominio & magis de poſ-
ſeſsione per famã in antiquis de an. 60. firmat Crot.
conſ.29. nu.10.& ſeq.& conſ.240. nu.30. idem per fã
mam probatam ex inſtrumentis,Sylua.conſi.57.nu.
fin.& Pariſ. conſ.52.nu. 50.li.3.ita aduocãdo obtinui
contra extraneũ poſſeſſorẽ in petitione hæreditatis
fideicõmiſſaria,probãdo per famã bona fuiſſe teſta-
316 toris mortui iam 70.an.elapſis. † Fama autẽ ipſa pu
blica qualiter legitimè debeat probari per teſtes eſt
plena & vulg. doctr.Bar. in l.de minore. §. plurimũ.
ff. de quæſt.& ibi Marſil.& alij in mille locis.vt faci-
le videre eſt ex repertoriis communibus & aſcriptis
nunc omnibus libris legalibus, licet difficilis.& ſtri-
ctiſsima practica ſit probatio famæ.& nullus ferè te-
ſtis de ea deponens inuenitur qui bene concludat de
circunſtantiis ad eam requiſitis.vt doct.in conſ. ſæ-
317 piùs demonſtrare conantur. † tamen hodie videtur
communis opin.& practica atteſtata per Burſ.Man-
tua.conſ.77. nu. 47.& conſ. 90. nu.6. quòd per teſtes
dicatur ſufficiẽter probata,dicentes ſimpliciter ſe au-
diuiſſe dici publicè,quia intelligitur. i. publica voce
dici à populo,ſic exponẽdo ſecũdum communẽ in-
tellectũ loquentiũ,dicit Bal.in c.literas.nu.2.de prę-
ſumpt. & in tract.teſtiũ.nu. 16. inter tract. Barto. vbi
id firmat etiã ex conſ.Dyni. diſcutere aſſumpſit etiã
Hier.de Monte,tract.fin.reg. c.56. nu.4.& ſeq. opin.
Bal.cõprobat Iaſ. in l.non hoc.col.3.ver.octauò prin
cipaliter.C. vnde legi. credo dixiſſe antè, ſed vis ſtat
in examinatore,qui ſi bene interroget & perquirat
teſtem.reſpondebit demum, à quibus audierit,& ſui
318 loquentis intellectum manifeſtabit, † ſed & per in-
ſtrumenta publica,& firmiùs in antiquis probatur
fama operans eundem effectũ famæ,Alex. conſi. 90.
nu.8.li.6. poſt Bald. in l.cum aliquis.nu. 4.C. de iur.
deliber.etiã probãdi dominiũ Aym. de antiq. temp.
par.1.nu.74.Alben.conſ.6.nu.9.10. Tob. Peruſ. conſ.
73.nu.8.& poſt Dec.cõſ.48.nu.fi.& Feli.in c.cum cau
ſam.col.2.ver.eſt verũ.de proba.& Rim.Iun.conſ.137.
num.41.42.Hier.de Monte tract.fin.regund.c.66.

319 Quintò † de identitate & demonſtratione bono-
rum petitorum probatio ipſa neceſſaria multũ quo-
que diuerſitatis recipit ex tempore recenti vel anti-
quo,nam primum intra breue & recens tempus,quo
teſtator deceſsit, & dies fideicommiſsi petẽdi ceſsit,
nõ ſolent tam citò fieri mutationes confinium, ideo
teſtes deponentes de bonis hæreditariis teſtatoris ſi-
mul.& deponunt de identitate eorum ex vniformi
& concomitanti cauſa ſcientiæ de eis tantùm probã-
tium quantum dicunt quia eatenus probatum in-
telligitur,quatenus in dictis eorum inuenitur, au-
ctor.Ioan And.& Bald.inquit Curt.ſen.conſ.73.nu.
19.deinde ſi quæ fierent confinium mutationes,faci-
le eſt inuenire teſtes. qui viderunt & cognouerunt
poſſeſſores bonorum, & loca ipſorum bonorum,&
poſſunt ſuper eis, & eorum identitate certum ferre
teſtimonium ſecundum doctr. Bald. in l. demõſtra-
tio.in prin.in 7.q. nu.14.de cond.& demon.& in l. 1.
C.ſi vn.ex plur.appel.& ibi Salyc. ad fin. hoc autẽ cõ
tingit, quando fideicõmiſſarius agẽdo nitatur ex ali
qua ſcriptura vel teſtamẽti, vel alterius diſpoſitionis
continẽte bona deſcripta teſtatoris per eum relicta,
& ſubiecta fideicõmiſſo cum certis cõfinibus demõ-
ſtrata,& quæ cõfinia fuerint mutata tempore & die
cedentis fideicommiſsi, vt ibi erat via, vel foueum,
nunc ſit terra laboratiua, vel vbi erãt bona Franciſci,
nunc ſint Petri, proinde Bartol. dat practicam pro-
320 bandi † articulando quòd fundus vel domus nunc
exiſtẽs & apparẽs intra talia & talia cõfinia, & qui vel
quæ

quæ olim erat ſita intra talia & talia latera fuit, & eſt
idem fundus, eadem domus, idem corpus, vna & ea-
dem res, & ſubſtantia latiùs exprimendo, & ampliã-
do articulum iuxta moderham practicam, ponẽdo
quòd vbi erat via, vel foueum, nunc eſt terra aratiua,
vel vbi talis erat poſſeſſor bonorum adhærentium
fundo, vel domui, de qua agitur, nunc poſſeſſor eſt ta
lis, ita teſtes qui viderunt & cognouerunt perſonas
& loca ſuper tali articulo deponentes, bene proba-
bunt identitatem articulatam, Aym. conſil. 57. nu. 7.
vt tradit Bar. in d. l. demonſtratio, in princ. nu. 14. &
ad fi. quem alij ſequuntur, dicit Dec. conſ. 109. col. 1.
in fin. & col. ſeq. in prin. hoc procederet, ſi eſſent mu
tata omnia confinia, ſed non expedit ſic articulare,
vbi duo confinia conueniunt vbique eidem rei, etiã
321 quòd plura alia aſcripta appareant, quia † per duos
fines bene demonſtratur fundus, per l. forma. ff. de
cenſi. & l. 1. §. fi. de dot. præleg. firmat Bart. in d. l. de-
monſtratio, in prin. nu. 15. Caſtr. conſ. 298. ad primũ
quæſitum. col. 1. num. 2. ver. dant etiam iura lib. 2. A-
lexand. conſ. 118. col. 1. ad fin. ver. nec huic mandato.
lib. 2. vbi etiam in col. 2. verſi. præterea res. tenet pro-
322 bari † identitatem, quando pars aſſentit contendẽs
de eadem re faciendo poſitiones, & ſic confitendo i-
dentitatem ipſam eiuſdem rei controuerſæ, vel aliter
quid concedendo Afflict. deciſ. 23. nu. 4. vel confitẽ-
do in reſponſionibus ſe poſsidere dictam petiam ter
ræ. ponderat Socin. conſ. 89. colu. 1. verſ. confirmatur
hoc. lib. 1. ſic enim negotiorum merita aſſertione par
tium panduntur, inquit tex. in l. 2. in fi. C. ſi per vim.
cum ſimilibus, per Anch. conſ. 222. in fin. & Aymo.
conſil. 265. col. 6. idem concedit Alex. conſil. 35. col.
323 2. num. 3. verſ. ſecundo præſuppono. li. 5. † vnam rem
eſſe demonſtratam per duas demõſtrationes veras,
quamuis aliqua alia reperiatur falſa, quæ tamen nõ
nocet regulariter habenti probare identitatem ali-
cuius rei, ſequendo Bart. notabiliter in d. l. demon-
ſtratio. in quæſt. 7. dando ſolam fallentiam, niſi vo-
lens ſic probare identitatem quæreret, facere incide-
re aduerſarium in pœnam, à qua ideo excuſaretur ap
parentibus aliis demonſtrationibus adiectis, quibus
excuſans poſsit dicere ſe non putaſſe rem eſſe illam,
de qua agitur, quod ſufficit ad excuſandum à pœna
per l. in teſtamento, id eſt, de cond. & demon. ita ibi,
324 & vbique Bald. dicit † in pœnalibus requiri liqui-
diſsimam probationem, atque ita per hoc Alex. ſibi
ipſi reſpondet in eo quòd ſimpliciter tenuerit con-
trarium in conſil. 73. col. pen. num. 8. lib. 3. & conſil.
38. num. 4. lib. 5. non ſufficere duas demonſtrationes
ex pluribus aſcriptis conuenire rei cui omnes ſint ap
poſitæ pro ea demonſtranda, quando plures aliæ nõ
conueniunt. ſequendo d. l. in teſtamento, id eſt, Ca-
ſtrenſ. ibi dicentem contra illum tex. eſſe dictam de-
terminationem, Bar. in d. l. demonſtratio. & eſſe co-
gitandum pro reſponſione, quia difficile eſt reſpon-
dere, & ego ſequendo Alexand. d. conſil. 35. num. 3.
lib. 5. dico reſpondere eſſe facile, quia determinatio
325 † d. l. in teſtamento. id eſt, loquitur in pœnalibus, in
quibus requiruntur liquidiſsimæ probationes, & ibi
& alibi ſæpe dicit Bal. & per l. fin. C. de prob. & bene
Aymo conſ. 244. nu. 2. & ſequor eundem Caſtrenſ. in
326 l. ſi in nomine. num. 4. C de teſta. dicentem, † con-
ſtare de corpore per duas demonſtrationes quæ con-
gruant rei, licet plures aliæ ſint appoſitæ, quæ non
327 cõgruant, quinimò ſubiungentem, ſi † teſtator ex-
preſſerit duas demõſtrationes, quarum vna conue-
nit alij rei, altera non, ſi adſit alia, cui conueniant il-
læ duæ, non præſumitur teſtator ſenſiſſe de illa, ſed ſi
nulla alia ſit, cui conueniant, cenſetur ſenſiſſe de illa,
cui vna competit, per l. patronus. §. 1. & l. his verbis. §.
1. de leg. 3. ita in effectu ſequuntur Alex. & Corn. in
d. l. ſi in nomine, idem comprobat Ruin. conſil. 50.
num 12. lib. 1. & conſil 115. col. pen. numer. 14. 15. lib.
5. & quando duæ demonſtrationes conuenientes rei
demonſtratæ non probantur conuenire, & alteri rei
eandem ſententiam Bart. probat Angel. in addit. ad
Ang. Aret. de malefi. ſub ver. Caium Sempronij. ſub
num. 6. & Soc. conſ. 89. in prin lib. 1. latéque compro
bat dicens ita eſſe commun. opin. Cephal. conſ. 443.
col. fin. idémque tenet Hier. de Monte tract. fin re-
gund. c. 87. ita ſeruari pluries in practica, eo maximè
328 quòd † inſcitia quadam, vt plurimum ſimplicium
perſonarum apponuntur confinia, etiam paruis fun
dis, quanta poſſunt nominare cohærentia fundo,
329 quandoque vix palmo terræ, † vidi ſex bubulcis ter
ræ eſſe appoſita forſan octo confinia, clarè fuerunt ve
rificata tria, cæteris non bene verificatis ob mutatio-
nes poſſeſſorum confinantium magno curſu tempo
ris, nec quòd vni vel alteri rei conuenirent, poſt mul
tas contentiones ſuper identitate fuit tandem iudi-
catum in conſilio Iuſtitiæ Ferrariæ, me etiam iudice,
330 eam eſſe probatam. † magna enim vis eſt cõfinium
appoſitorum, cum eorum demonſtratio præualeat
nomini proprio, menſuræ, vel qualitati fundi confi-
nati. poſt alios tradit Ripa in l. ſi quis in fundi voca-
bulo. nu. 17. & ſeq. de leg. 1. Rim. ſen. conſ. 252. & ſequ.
Hier. de Monte d. tract. fi. regund. c. 85. c. 88. attendẽ-
do tamen notitiã teſtatoris circa hæc, qualis & quãta
fuit, vt in his locis habetur, de qua ego & alibi dixi,
331 † aduertendo inſuper circa hæc, ne cõfinia ſint ma-
gis generalia, vt viæ, foſſata, flumina. in loco adhærẽ-
tia pluribus fundis, quia demõſtratio redderetur ob-
ſcura, vt ex nomine pluribus, regulariter cõueniente
per l. ita fidei. ff. de iur. fiſ. tradit Bar. in d. l. demõſtra-
tio. col. pen. ſub nu. 18. intelligendo quòd ex aduerſo
fuerit probatũ in loco extare alios fundos iuxta viã,
foſſatum vel flumen, & aduerſarium volentem diſ-
poſitionem infringere debere probare aduertit Bar.
ibidem ſub nu. 15. argum. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta.
tut. ſentit Ang. de Arim. in d. addi ver. Caium Sem-
pronij. ſub num. 6. ad Ang. de malefi. & Rimin. iun.
conſ. 59. num. 43. Corn. conſil. 165. ad fin. lib. 3. cla-
rè & in ſpecie Rimin. ſen. conſ. 429. nu. 20 & ſequent.
332 † vt tandem generale eſt in probationibus cunctis
circa huiuſmodi demonſtrationum qualitates, plu-
rimum iudicis arbitriũ verſabitur prudẽter, ait Cor.
in d. l. ſi in nomine. in fi & Panci. Reg conſ. 189. nu. fi.
Prædicta autem præſupponimus eſſe de recentio-
333 ri tempore, † ſi verò ſumus in antiquis, probatio nẽ-
pe propoſitæ identitatis bonorum erit longè diffici-
lior, vbi præſertim confinantes primi alienauerunt
bona ſua aliis emẽtibus etiam poſtea bona ſubiecta
fideicommiſſo, adeo quòd bona conſinantia & con-
finata ſunt ſimul mixta & confuſa de pluribus petiis
terrarum effecta & reducta in vno prædio, veſtigia
aliqua confinium antiquorum non apparẽt. omnia
334 denique ſunt mutata, † pro dilucidanda ergo iden-
titate bonorum peritorum deueniendum eſt ad in-
dicia & coniecturas, quibus quidem probatur iden-
titas bonorum Afflict. deciſ. nu. 3. Ruin. conſi. 65. nu.
10 conſ. 115. nu. 13. lib. 5. Bald. conſ. 267. quæſtio poteſt
335 eſſe. lib. 2. Dec. conſ. 109 col. 1. ver. ſed tamen. † Con-

iecturæ enim huiuſmodi clariores,firmioréſque colliguntur ex ſcripturis.ex inſtrumentis antiquis, & ſucceſsiuo tempore factis, quàm ex teſtibus de his, quæ viuentium hominum memoriam excedunt. Felin.in cap. cum cauſam.nu.6.de prob.Dec.conſil. 42. nu.9.conſ. 146.nu.14.conſ.595.nu.7.oportet itaque inuenire inſtrumenta & ſcripturas ex domo teſtatoris,& ex domo aduerſarij,qui vel eius anteceſſo res ita commiſcentes & confundentes bona, vt petita dignoſci nequeant, cum teneantur demonſtrare confinia. Ruin.conſil.50.nu.15.lib.1.Hier. de monte tract. fin. regund. cap.43.nu.15. bene ſentit Affiict.
336 d.deciſ.23.nu.4.in fin. dum ait,†vbi facta eſt obſcuritas facto aduerſarij, id non debet nocere parti, tenentur & edere,& demonſtrare ſua inſtrumenta maximè acquiſitionũ de bonis,de quibus controuerſia eſt,& maximè ad coadiuuandã intentionẽ actoris, in ſpecie eſt text. not.in l.prædiis.§.Titio.de leg.3.& ibi gloſ. & Bar. facit ratio limitationis ſeptimæ traditur per Felin. in cap.1.col.10. ver. fallit ſeptimò.de
337 probat.quæ eſt,quod †ſicut quis per tertium poteſt cogi ad teſtificandum,ita poteſt cogi ad edendũ inſtrumentum,ita ſicut quis confundens miſcens bona diuerſa,tenetur ad indicandũ fines, ita teneri debet ad oſtendendum ſua inſtrumẽta. quibus poſsint comprehendi fines ipſi,& ibi in colu.14. in 10.fallen. propriè Feli.tradit fallentiam congruam rei noſtræ,
338 †perquirantur & libri publici æſtimorum ſeu cataſtrorum & regiſtrorum, qui pro collectis exigendis contineant bona teſtatoris & ſucceſſorum, & bona aduerſarij & anteceſſorum ſuorum, ex quibus inſtrumentis & cataſtris diligenter inueſtigãdo poterunt haberi & colligi indicia & coniecturæ ad cognitionem identitatis bonorum petitorum, nominando teſtatorẽ pro confine aliorũ bonorũ, vel aliũ pro confine bonorũ teſtatoris, vt conſiderat Alex. conſ. 101. ſub nu.16. ver. præterea concurrit.lib.7.& Dec. conſ. 146.ſub nu.14.vbi plura in propoſita ſpecie,& alia in ſimili per Hier.de Monte,d.tract.fi.regund. c.86.nu.
339 10.† & ſi bona petita ſint obnoxia alicui ſolutioni annuæ,alicui perſonæ vel loco, & in inſtrumento alterius partis poſtea cõfecto de bonis in eodem loco, ſic habetur identitas ex ſignis eiſdem collatis, vt mercium identitatẽ ex eadẽ naui nuncupata de ſancto Nicolo coniectat Ruin.conſ.65.col.4.nu.10.lib.5 &
340 clariùs in ſpecie Laur. Silua.conſ.57.nu.21.22.†idẽtitáſque rei præſumitur ex identitate cauſæ & perſonarum adiectarum. Aym.conſ.245. col.1.ver.ſecundò præſuppono per alleg. ibi per eum, & plura his ſimilia ſubtilis noſter interpres colligere poterit indicia, & coniecturas,inſtrumenta, perſonas, res, loca, cunctáque alia rimando & perquirendo,vt tales habeantur coniecturæ,quæ dilucidiùs quo fieri poſsit ad eandem vnam bonorum petitorum identitatem concurrant iux.tex.in l.qui in prouincia.§. 1. de ritu nupt.ibi,iccircò cum hæc omnia in vnũ cõcurrãt &c. & in l.qui ſententiã.C.de pœn.ibi in vnũ conſpirantes.concordantéſque rei finẽ &c. & in §. in his verò in auct. de inſtr.cau.& fid.ibi vt ex pluribus comparationibus tã cõpletionis,quàm ſubſcribentiũ, fortè autẽ etiã contrahentiũ vna colligatur vndique,& efficiatur fides, vt infert magiſtraliter & naturaliter talẽ theoricam Bald.in c.cum cauſam.nu.1.2. de prob.

His quidẽ perpenſis.& hoc aliud non omittatur,
341 quòd †ſeniores homines,& fide digniores in loco ſuper fama formiter, plenéque articulata de tali bonorum identitate examinentur, qui propter antiquitatem reddita difficili probatione cõfinium eorúmque identitates deponentes de auditu admittũtur,& identitatem ipſam per confines antiquos probant de auditu, firmant Alex. conſil. 187.col.fi.num. 21. ver.ergo in propoſito.lib.2.Soc conſ.89. col.1. ver. confirmatur vltimò,lib.1. vbi plenè, Hier. de Monte d.tract.fin.regund.cap.55. nu.10.& ſequent. vbi nu.
342 14. firmando hanc concluſionem, quòd † in excedentibus memoriam hominum fama plenè probat, cumulum doctor.allegauit,ita eſt commun.opinio.
343 & propriè †inter coniecturas probandi identitatẽ bonorum eſſe famam antiquam,& communem opin.circumcolẽtium affirmat Bald conſil.267. quæſtio poteſt eſſe.lib.2.per l.indicia.C.de rei vend.& l.1. §.1. ff. de flum.ibi.aut extimatione circumcolẽtium.

Atque his per inſtrumenta,ſcripturas,teſtes,& famam expertis in dilationibus probatoriis ordinariè præfixis,ſatis dilucidata remaneant corpora bonorũ
344 petitorũ adeſſe in loco deſignato,& alia eſſe, †ſed qualia & quanta ſint,& quantum ſe extendant, adhuc alia remanet ambiguitas propriis cõfinibus eorum adhuc non ita perſpicuè declaratis,licet hic tractatus reſpiciat partes iudicis explicandas in ſeq. interpr.tamen in ſpecie propoſita nunc præ manibus habita,dicam quoque modo quid ſuperinde ſentiã,
345 quòd per hoc †iudex non debet abſoluere reum cõuentum,ſed eum condemnare debet ad reſtituendũ bona petita per eum detenta facta tamen priùs per actorem,tam ex probatis,quàm ex probãdis clariori demonſtratione in executione ſententiæ,quãta ſint & quatenus ſe extendant d.bona intra ſuos veriores antiquos confines etiam per inſpectionem ocularẽ iudicis ſi opus erit,iuſtam equidem deciſionem hãc exiſtimo per doctr. Bald. in l.voluntatis.ad fin.C.de
346 fideic.vbi formaliter dicit,†quotiens in executione dubitatur de corpore poſt ſententiam probationes admittuntur, nec per hoc dicitur ordo iudiciarius ſubuerti.ſed ſentẽtia liquidari arg.l.hæredes palàm.§.ſed ſi notam.ff. de teſta.& l. facultas.aut l. defenſionis facultas. C.de iure fiſ.lib.10.idem Bald. in terminis identitatis bonorum firmat conſulendo, conſ.265. verba laudi.ſub nu.2.& ver.item nõ eſt dubium.lib.2. per hæc verba, quia huiuſmodi poſſunt certificari in executionibus ſententiarum, allegando eãdem l.facultas.& not.in l.1.in prin.ff.de eden ſi poſsit ſecundum Bald fieri huiuſmodi bonorum & corporum idẽtitatis liquidatio & declaratio in executione ſententiæ, abſque dubio poteſt & reſeruari facienda in ipſa executione ſentẽtiæ,quia eam ſic incertã,Bal.iam præſupponit validã eo prætextu,quòd poſsit certificari in executione,hoc ergo tacitè ſubin tellectũ & reſeruatũ poteſt tantò magis expreſsè re-
347 ſeruari liquidandũ in executione,† cum expreſſum faciat ceſſare tacitũ.l.cum ex filio.§.1.de vulg.& pup. & plus operatur quàm tacitũ l.Titia cum de teſtamẽto.in prin.de leg.2. l.qui liberis.§ hæc verba.de vulg. & pup.l.expreſſa.de reg.iur.cum ſim.& quia ſentẽtia plus expreſsè valet quàm tacitè.dicit gl.in ver.pronũ
348 tiauit.in fi.l de reb.ff.de arb.& quia ſic fertur †ſententia certa quantũ poſsibile ſit circa quid in ſubſtãtia debitũ,vt mãdat text.in §.curare.inſt.de act.Sed in eo quòd nõ poteſt ferri certa ſuper quãto ſe extendant bona,& ſuper demonſtratione huiuſmodi incertitudo nõ eſt prohibita liquidari,& cõſequẽter reſeruari liquidãda in executione ſentẽtię, vt in ſimili quando

349 quando † apparet de debito ſed non de quantitate
fieri poteſt liquidatio quantitatis in executione Bal.
in l.2.col.1.verſic. idem ſi agatur. C.de ſentent. quæ ſi.
cer.quant.Hier.Cagn.in l.quatenus. ſub num. 30. de
reg.iur poſt Soc.in c.ſignificantib.ſub num.23. & ſub
ver.ſexto infertur.de libel. oblat. Præterea quatenus
dicatur reſeruata demonſtratio tam ex probatis nul-
350 la eſt difficultas † ſententiam valere, quæ lata eſſet ſub
conditione intrinſeca de præſenti, vel in præteritum
probationum factarum in eodem iudicio, per gloſſ.
in l.cum iudex.C.de ſenten. quam ibi Barto. Bald. &
alij ſequuntur, & propriè ibi Bald.nu.7. dicit, & poſt-
ea in executione ſententiæ diſcutietur quid proba-
tum, & quid non probatū, idem Bart. in l. ait prætor.
§.ſi iudex.col.2 num.6.ff.de re iud.in ſimili ſententia
lata dicit, quòd an ſit probatum vel non cognoſcat
iudex qui habet exequi ſententiam, cum Bart.ibi eti-
am communiter tranſeunt doct. idem in ſimili pro-
bat Caſtr.conſi.197.viſis & examinatis.verſi.fin.lib.1.
vbi æquiparat ſententiæ latæ ſuper intereſſe, cuius li-
quidatio de quantitate fit in executione eius. defen-
ditur etiam dicta ſententia valere in illa parte reſerua
tionis de demonſtratione ex probandis, quæ ideo fu-
tura ſunt ad declarationem quæ permiſſa eſt per d.
doctr.Baldi in d.l.voluntatis.ad fin.& in d.conſi.265.
lib.2.permiſſa eſt etiam in iudicio vniuerſali in execu
tione, vt gloſſ.& doct.omnes volunt in l.1.in princ.ff.
de eden.poſt Anchar.Abb.in cap.in noſtra.colum. 4.
verſic.dom.Petr.de Anchar.de ſepult. ſicut eſt petitio
fideicommiſsi vniuerſalis, expreſsè Barto. in d.§.ſi iu-
dex.ſub nume.1.& ad fin.Merzar. de fideicom.quæſt.
70.in ſpecie Bal.in l.filium.col.pen.num.36.C.famil.
ercil.facta quoque proſecutione ad particulares, non
impeditur quin ſit ſub iudicio vniuerſalis. vt latè diſ-
ſerit Pedemon.deciſ.74.nu.18.& 19.Ex quibus liquet
aliqua his contraria ſimpliciter aſſerentem malè ſen-
tire Ruin.conſ.133.ſub num.14.ver.non obſtat etiam.
351 lib.5. † reſeruatio enim facta in ſententia tendens ad
aliquid declarandum valet, not.tenet Bald.in aut.in-
terdicimus.ad finem.C.de epiſc & cler.& in l.perem-
ptorias.ſub nu.30.ver.item hæc ſentētia. C. ſent.reſci.
non poſſ. huiuſmodi ſententiam reſeruatoriam ex
cauſa.iuſtam, neutram partem lædentem, bene com-
probat.

352 † Probationes tamen de nouo timore ſubornatio-
nis per teſtes vigore prædictæ reſeruationis non poſ-
ſent fieri ſuper eiſdem capitulis, vt per Afflict.deciſ.35.
353 nu.3. † Illud quoq; admonitum per inſpectionē ocu-
larem iudicis plurimum conferre ad cognoſcendam
identitatem bonorum, iudex ipſe non negabit. cum
inter partes altercationes vrgeant non tantum de ci-
uibus, quæ pars conuenta habeat ſuper bonis petitis,
quàm quòd ea non ſunt bona quæ actor petit ſibi re-
ſtitui, & ſic quæſtio præcipua eſt ſuper identitate bo-
norum. Vnde iudex, qui litem hanc dirimere debet,
non tātum credere dictis teſtium, & viſioni aliorum,
quàm proprio ſui viſus ſenſui paſsim admonetur, ac-
cedet vtiq; ad loca cōtrouerſa cum partibus & teſtib.
informatis aures ad audiēdum propoſita & ſubiecta
partium, & oculos ad videndum loca propria habe-
bit apertos, vt ſic obſeruandum tradit Afflict.d.deciſ.
23.nu.6.idem volentem addo Alexan. conſ. 96. ad fi.
ver.verum eſt lib.5.Soc.Iun.conſ.61.nu.1.lib.3.per l.ſi
irruptione.ff.fi.regund.addo not.text. in l.pediculis.
§.Neratius.de aur. & arg.leg. ibi. id ex aſpectu vaſorū
facilius intelligi poſſe, cum ſimil.ſcriptis ante de pro-
batione per euidentiam, ac in terminis per Nat.conſ.
236.ſub num.3.facit etiam quod tradit Bar.in d.l.1.in
princ.num.11.ff de eden.

354 Sexto & vltimo principaliter contingit † probatio
nes bonorum teſtatoris & petitorum fieri multipli-
355 citer. Primò per † teſtes de his concludenter depo-
nentes, etiam de confeſsione extraiudiciali grauato-
356 rum, latè Aret.conſ.36.col.2. † Item per diſpoſitionem
teſtatoris factam in teſtamento de bonis nominatis
& expreſsis, quæ contra hæredem ſine inuentario in
tantum probat quòd hæres non poteſt dicere teſtato-
rem fuiſſe mentitū, tenet Bal.cōſ.89. dominus Thob.
aſsinarius.nu.3.lib.1.probaret ſimiliter contra haben
tem cauſam ab eo ſeu eius hærede, & ſic contra ſingu-
larem ſucceſſorē. l. ſi ſuperatus. ff.de pign. firmat Bal.
conſ.389 duo inſtrumenta.nu.3.li.3.Rui.conſ.50. nu.
13.lib.1.maximè ſi talis confeſsio, vel probatio fuerit
ante cauſam habitam, Alber.latè in l.vbi col.fi.nu.20.
C.de iur.dot.idem ſi talis confeſsio auctoris induce-
retur ex verbis enunciatiuis probaret contra ſingula-
rem ſucceſſorem plures allegando tenet Aym.de an-
tiq.temp.par. 1.nu.78. & conſi.29. nu.1. licet talis diſ-
poſitio vel confeſsio teſtatoris non probaret ad aufe-
rendam, vel diminuendam liberis legitimam ſuam,
Caſtr. conſ.177. viſo ſupraſcripto puncto. col.1.& ſeq.
lib.1.ſentit Alex.conſ.8 nu.9.li.3.faceret tamen & con
tra alios præſumptionem, quòd bona fuerint teſtato-
ris, qui præſumatur ideo diſpoſuiſſe de bonis ſuis & nō
alienis tam teſtando, quàm donando, Cephal.conſi.
441.nu.30.& conſ 386.nu.37 & conſ.561.nu.16.& ſeq.
357 † Item per confeſsionem hæredum factam in inuēta-
rio vel ſubſtitutorū factam & in diuiſione bonorum
hæreditariorum, Alben.conſ.6.nu.8.9.Nat. conſ.235.
nu.15.Pariſ.conſ.26.nu.54.55.lib 2.Tiber Decia.conſ.
44.nu.74.conſ.76.col.2.lib.3 factam & in teſtamen-
358 to.idem conſ.89.num.24.eo.quinimo † inuentarium
hæredis factum pro adeūda hæreditate prodeſt fidei-
cōmiſſario vniuerſali, vt non teneatur vltra vires hæ-
reditatis, Alex.in l.Centurio.nu.38.de vulg. & pupil.
ita diſcutiendo tranſit Phanu.de inuent.par.2.nu.47.
359 † Item per librū publicum æſtimi ſeu cataſtri, in quo
ſunt deſcripta bona teſtatoris, & ſuo nomine deleto
per mortem, & eius loco aſcriptis nominibus ſuorum
filiorum & hæredum probantur dicta bona fuiſſe di-
cti teſtatoris quoad poſſeſsionē & dominium, ſtante
quòd nō appareat prius ſcripta ad æſtimum alterius,
& ſtante in loco ſtatuto pœnali cōtra poſsidentes bo-
na, & non ponentes ad ſuum extimum, vt plenè ad-
ducit Socin.conſ.89.col.5.ver.tertio etiam.lib.1.conſ.
205.col.2.ver.primo ex theorica Bart.lib.2.vbi in ver.
360 ſeq.dicit, quòd † tales libri æſtimorum cuſtoditi per
officiales publicos probāt poſſeſsionē & dominium,
idem conſ. 46.col.2. lib.3 vbi etiam latè inſiſtit quòd
æſtimum probet dominium & poſſeſsionem, & ma-
ximè contra conſentientes bona eorum in eis deſcri-
bi, Alex.conſi.92.nu.6.lib.2.conſil.147.ad fi.lib.5. ex-
preſsè dicit Bald.in l.ſolemnibus.in princip. C.de rei
vend. De his aūt cōſentientib. propemodum ſemper
is fuit, & eſt teſtator hæres eius, & qui ex æſtimo teſta-
toris, & hæredum grauatorū eleuat & declarat, & po-
nit ad ſuum eſtimum, & qui vel habens cauſam ab eo
conuenitur poſtmodū à fideicommiſſario. vnde iſtos
ad fauorem fideicommiſſarij probat æſtimum bona
petita fuiſſe teſtatoris quoad dominium, & poſſeſsio-
nem, opportunè cenſet Rimin. ſen. conſil.148. num.
21.conſi.436.num.fin.verſ. conſonāt etiam æſtimum.

ad hoc Socin.d.conſi. 46.colum.2.ver. præterea con-
firmatur.lib.3.Panciról.Regien.conſ. 189. nu. 20. per
l.cenſualis. C.de donatio. & l.rura. C. de om. agr. de-
361 ſer.lib.11.& ibi Bart.& Ioan.de Plat. quòd † habens bo
na ad ſuum æſtimum,& de his per biennium ſoluens
tributa & collectas eorundem bonorum, effectus di-
citur dominus per l. qui agros. C. eo. comprobat idem
Roman.conſ.291.cum iſti fratres.colum.3.ver. primo
quia. Dec.conſ.146.colum.6.ſub num.13.ver.& plene
fundata.& plene Iaſ in l.decem.col 9.num.35.& ſeq.
de verb.oblig.& Alc.de præſumpt.reg.3.præſump.17.
nu.2.3. pulchrè Soc.Iun.conſ.61.num.ſeq.lib.3. Bero.
conſ.77.nu.13.& maximè in antiquis ibi num.16.ver.
ſecundo dico.& clarè conſi.79.num.13.lib.3. multa e-
nim quemlibet ſani capitis impellere debent nedum
ad præſumendum, ſed ad firmiter credendum haben
tem in ſuo æſtimo deſcripta bona eum & non alium
eorundem bonorum fuiſſe & eſſe dominum & poſ-
362 ſeſſorem, quia † æſtimum pro bonis in eo deſcriptis
obligat in eo nominatum ad onera tributorũ, & col-
lectarum & quæ is nominatus ſuſtinere cogitur, Nat.
363 conſ.612.num.8. † & qui ſentit onus, debet ſentire &
commodum poſſeſsionis & dominij ipſorum bono-
rũ per vulg.reg.qui ſentit onus.de reg.iu.in 6. & quia
364 † præſumptio eſt, quem pro ſuis bonis proprijs & non
alienis ſuſtinere onera ex eo elicita, quòd non præſu-
mitur iactare ſuum, l.cum de indebito.§.1.ff. de prob.
365 & quia † fauore publico ſoluendorum tributorum, ſic
ſoluens tributa pro bonis aſcriptis, efficitur poſſeſſor
& dominus bonorum ipſorum, d.l.qui agros.& l.ru-
ra.C.de omn.agr.deſer.lib.11. pro æſtimo enim præſu
mitur alio non apparente, tenet Caſtr.conſ.442.viſis
& diligenter examinatis. col.11.ad fin.libr.2. deciſiuè
emanato in cauſa Piſaurenſe & magis ſimul aliis iun-
ctis probantur bona fuiſſe teſtatoris, Alben.conſil.6.
nu.6.cum alijs ſupra alleg.
366 Ad decimum & vltimum dico omnino † proban-
dam eſſe detentionem bonorum per reum conuen-
tum, alioquin reo conuento rem petitam non poſsi-
dente, iudicium reale fruſtratorium eſſet, l qui peti-
torio. & l.officium.ff.de rei ven.vbi traditur officium
iudicis eſſe, vt inſpiciat an reus poſsideat, quoniam id
mihi viſum fuit eſſe de principaliter præuidendis per
367 volentem † via iudiciali conſequi relicta in teſtamen
tis.vt is, à quo actione perſonali petendum ſit hæres
eſſet,& is rem poſsideret.à quo ea iudicio reali peten-
da foret, Alex.conſ.152.colum.2.num.4.li.6. Ideo ſu-
pra ea.interpr.dubit.2.dum pertractarem præuiden-
da,& admonui opportuna, vel interrogando, vel ali-
ter probando certo ſcire poſſeſſorem & detentorem
rei quam actor petiturus eſſet, de hac ibidem diffuſè
ſcripſi, reuertatur ergo ad eandem dubi.2. poſt ver.ſe-
quitur & hoc præuidendum, ſat eſt nunc & loco ſuo
iterum adhortari, ne dicam præcipere præcipuũ hoc
ipſum requiſitũ ne deficiat probatio de præſenti poſ-
ſeſsione. vel detentione rei petitæ per reum conuen-
tum detentæ, quæ quidem de facili habetur confeſsi-
one ipſius rei conuenti reſpondendo & primo inter-
rogatorio, vel præparatorio an poſsideat & poſitioni-
bus, quòd dictam rem in præſenti poſsidet, vel verius
occupat, dum communis practicæ non obliuiſcatur,
ſufficitq́; reum poſſediſſe tempore moti iudicij, Ale-
xan.conſ.96.ad fin.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qualis eſſe debeat, quanta poteſtas, quale arbitrium,*
& quantum ſit eius officium. vide ibidem latè.
2 *Iudex aditus pro interpretanda voluntate teſtatoris & eà*
debita executioni demandanda prout ad vtrunque te-
netur, quid agere debeat.
Et de vi clauſulæ admiſsionis ſi et in quantum quid impor-
tet. ibid.
Et quòd talis pronunciatio non noceat adeò, vt ab ea non
detur appellatio. 3.
Clauſula ſi & in quantum in diuerſis materijs explorata.
3. 4.
Quid quando eſt concepta verbis negatiuis nõ admitti niſi
ſi & in quantum. 5.
Et quid ſi ab ea non appelletur. ibid.
Idem dicendum in quolibet actu qui non fuit admiſſus ſit
verbis negatiuis non admiſit. 6.
7 *Negatio magis negat, quàm affirmatiua affirmet.*
8 *Pars debet audiri per iudicem antequã quid reijciat, cum*
contra partem inauditam nec pontifex aliquid poteſt
diffinire.
8 *Iudex antequam quid reijciat debet bene partem audire*
petentem cum contra partem inauditam nec pontifex
aliquid poteſt diffinire.
9 *Iudex quando libellum reijcere habeat.*
Et quando reijciat actorem pronunciando non eſſe audien-
dum, vel ad vlteriora amplius non procedendum. 10.
11 *Exceptiones quæ ſint impedientes litis ingreſſum.*
12 *Iudex quando exceptionem reijcere debeat.*
Et in dubio præſumitur iudicem ex cauſa reieciſſe ſemper
exceptionem. 13.
Et per proceſſum ad vlteriora intelligitur reijcere excepti-
ones oppoſitas ſaltem proceſſum. 14.
Et talis reiectio eſt tacita pronunciatio ſi non fuerit appel-
latum tranſit in iudicatum, & valet proceſſus. 15.
15 *Iudex reijciens exceptiones oppoſitas dicitur tacitè pronun*
ciare adeo quòd in iudicatum tranſit ſi non fuerit ap-
pellatum, & valet proceſſus.
16 *Iudex debet prouidere ne pars faciat proceſſum nullum ac*
eluſorium.
Vnde poteſt mandare vt procurator oſtendat mandatum
ſuum maximè agendo contra contumacem. 17.
Hocq́; etiam facere poteſt lite conteſtata. ibid.
19 *Comparens ſine mandato alicuius vti procurator, ſperans*
habere ab eo mandatum cum ratificatione, & id habue-
rit, nil egit & non valet talis ratihabitio.
Et de ratione. 19.
19 *Ratihabitio ſeu ratificatio geſtorum per falſum procurato-*
rem non valet, & vide tres caſus.
Nec valet per eum, qui dixerit ſe habere mandatum quan-
do talia geſſit, & non habebat, hocq́; vitio obreptionis.
20.
Contra tamen Bald. ibidem, qui non attenditur.
20 *Proceſſus quando dicatur ſeu iudicium inualidum vide 30.*
21 *Iudex in ordinatione litis & proceſſus in dubio magis debet*
fauere actori quàm reo.
In medio iudicij æqualis eſſe debet & actori & reo. 23.
22 *Exceptiones multæ ſunt oppoſitæ per reum vt litē effugiat,*
quæ tamen non impediunt, quin actor audiatur.
24 *Iudex non debet recipere probationes pro actore quæ non*
deſcendant ex libello.
Et de ratione. 25.
Idem & pro reo non debet admittere probationes, quæ non
extrahantur ex ſuis exceptionibus deductis in iudicio,
vt ibi habetur. 26.
27 *Iudex debet admittere propoſita vel excepta ad proban-*
dum vbi quis fuit admiſſus ad probandum, vel excipien-
dum.

Et ſuper

Et ſuper quo debeat eſſe exceptio & quando hoc procedat ibidem latè.

28 Iudex in inſtructione proceſſus debet vti æqualitate circa actorem & reum, adeò vt admittendo vnam partem aliquo caſu ſpeciali ad probandum, alteram pariter admittere habet reſpectu ſcilicet eiuſdem non diuerſi effectus, quod tamen fallit. vt infra num. ſeq.

29 Teſtes vel inſtrumentum ab altera parte inducti, et producta reſpectiuè ſunt ita effecta cõmunia, quòd parte producente eis renunciantes, ea tamen inuita altera pars poteſt eis vti.

30 Iudex debet diſpicere vt neq; delicatus debitor, neq; oneroſus creditor audiatur. declaran. hoc vt ibid.

Et quando debeat eſſe facilis in admittendo probationes. 31.

Et quando vtrique parti conſulatur per clauſulam vſitatam, ſaluo iure impertinentium & non admittendorum. 32.

Et de ratione huiuſmodi dicti ibid.

33 Poſitiones vbi ſint euidenter impertinentes abſque circuitu debent per iudicem reijci, extante etiam ſtatuto, quòd deberent admitti cum clauſula ſaluo iure impertinentium.

34 Iniuſtitia euidens vel notoria etiã ſententia facit ab ea poſſe appellari contra clauſulam appellatione remota.

35 Euidens nullitas ſententiarum trium conformium apparens ex actis, earum executionem impediri facit, & quæ dicatur euidens nullitas.

36 Iudex debet in claris lites abbreuiare hócque cordi habere.

37 Iudex quid agere debeat elapſis terminis probatorijs & quomodo publicet proceſſum.

38 Copia productorum ſunt danda aliàs producta non probarent vti non producta.

39 Appellatio datur ſeu appellari poteſt à denegata copia productorum.

40 Teſtes non publicati non probant nec ſemiplene.

41 Copia de quibus dari non debet.

42 Iudex quomodo ſe habere debeat illi præſentato proceſſu, vſq; ad nu. 48. cum alijs ſeq. vbi de materia.

43 Allegationes iuris ſunt & debent dari in ſcriptis iudici per partes & quare.

44 Iudex debet in fonte videre leges & deciſiones allegatas et quare.

45 Iudex quomodo ſe habere debeat cum audiat & audierit aduocatos actoris & rei. 46. 47.

48 Iudex quando ſuam ſententiam diffinitiuam proferre habeat & quæ debeat animaduertere 49. 50.

51 Iudex qualiter & quando debeat proferre ſententiam condemnatoriam libello conformem & actoris petitioni.

52 Et quomodo iudicare habeat in caſib. in quibus non requiritur libellus. & nu. 53.

53 Poſſeſſio eſt cõfirmanda ei parti quæ probauit de antiquiori & præſenti poſſeſſione.

54 Iudex ſtultus reputatur qui iudicat in eo quod non fuerit petitum.

54 Iudex debet curare quòd tria hæc ſint conformia in ſententia circa libellum res, cauſa, actio, & quòd ſententia ſit conformis probationibus. 56. 57. & 58. vbi de materia latius.

55 Libellus reſtringitur in dubio vt videatur deductũ ius competens & ius probatum.

59 Iudex quando debet ferre ſententiam abſolutoriam. 160.

61 Iudex in dubio iudicat pro cauſa fauorabili, & quæ ſit, ibi cum ſeqq. & de nonnullis caſibus, in dubio pro qua parte ſit iudican. vltra inſtrumenta. 65.

Vt in cauſa dotis. 62.

Pro validitate teſtamenti.

Et quid in caſu dubio propter conflictum rationum quomodo ſententiandum ſit. 64. & quæ opinio ſit ſequenda per iudicem tunc. ibid.

66 Iudex in quibus caſibus poßit ſupplere parte non implorante.

Vt ne altera pars lucretur cum aliena iactura. 67.

Supplet per modum deductionis in dando legitimam filiæ. 68.

Item vbi inſtantia iudicialis eſſet peritura, actore etiã non inſtante in ferendo ſententiam. 69.

Fallit vbi pars non petendo aut inſtando non deberet audiri lapſu temporis vel alia cauſa. 70.

Fallit ſecundo vt num. 71.

72 Iudex debet ſecundum allegata & probata & non ſecundum conſcientiam ſuam iudicare.

Etiam quòd ſtatuto vel principis mandato talem habeat iudicandi auctoritatem. 73.

Et quando nil operetur talis conſcientia. 74.

75 Iudex habens liberum arbitrium procedendi de iure & de facto non debet teſti cedere non reddenti bonam rationem ſui dicti.

Et quando vtens arbitrio ſibi conceſſo facit litem ſuam. 76.

Et quid agere debeat, ne in ſindicatu teneatur. ibidem latius.

77 Acta facta coram iudice faciunt fidem etiam non producta, ſecus de actu coram alio iudice factis, quia deberent produci.

78 Iudex an & quando poßit ſe mouere ad ſententiandum ex confeßione ſeu alia probatione habita voce coram ſe in proceſſu non ſcripta, & quid agere debeat.

Et quando aſſertioni non ſtetur. 79.

80 Iudex debet animaduertere vt quantum ſit ei poßibile certam ferat ſententiam.

Idem in arbitro. 81.

Et quid quando ſententia ſeu laudum ſit conditionale conditione intrinſeca vel extrinſeca an & quando valeat. 82.

Et quando non valeat ratione incertitudinis lata ſub conditione intrinſeca verificanda per futuras probationes. 83.

Et quando valeat ſub conditione appoſita & expreſſa iuſta cauſa in illa ſecundum auctorem. 84.

85 Sententia debet eſſe certa in quatuor in remedio intentato, in verbis, in rebus, & in particulis ſeu dictis ſuis. vt num. 86. 94. 106. 178.

86 Sententia debet eſſe certa in remedio intentato illius declaratoria in actione maximè reali vt in petitione hereditatis in rei vendicatione declarando vt ibi latius habetur, & quid proſit & de materia latius. 87.

87 Principaliter vel in conſequentiam quando quid accipiatur.

88 Sententia declaratoria requiritur alicuius facti, vel non facti propter quod quis veniat priuandus legato vel hæreditate ex pœna appoſita à teſtatore.

Item fertur declaratoria in fideicõmiſſo vel relicto aliquo conditionali. ſcilicet eueniſſe caſum fideicommißi vel relicti. 89. modo expreſſo ſecundum aliquos licet tutius ſit eum non exprimere ratione de qua nu. 90.

Et quando caſus expreßio requiratur in ſententia. 91.

Et quando ſententia declaratoria lata ſimpliciter alicuius iuris vel facti abſq; condemnatione faciat illum ſit declaratum haberi pro condemnato. 92.

93 Iudex laturus ſententiam ſuper poſſeſſorio & petitorio

valide

validè ſimul cumulatis debet primò proferre ſenten.ſuper poſſeſſorio.

94 Sententia debet eſſe in verbis ſuis certa & clara ſcripta verbis perſpicuis proprijs communibus & vſitatis, non ambiguis vel æquiuocis,& vt ibi habetur.

Et quæ ſint propria verba ſententiæ.95.

Et an incipiendum ſit poſt repetitum nomen Chriſti, per hoc verbum dicimus ſentētiamus, an per dictionē eam, quia dicimus,&c. & quòd incipien. ſit ab illa dictione quia,& quare.96.

97 Dictio quia eſt reſtrictiua,importans finalem rationem.

98 Sententia proferri debet verbis Latinis,Græcis,vulgaribus, Gallicanis vel alterius idiomatis prout mos eſt vel conſtitutio in foro partium vel iudicis.

Et quomodo in Gallia & qua lingua acta dictentur.99.

Et quomodo in ciuitate Piſauri in foro collegij mercatorū acta dictentur.100.

101 Electio auctoris ad Rotam Genuenſem,vnde & ex qua cauſa proceſſerit.

102 Verba ſententiæ strictè & propriè ſunt intelligenda nec amplius ſentētia importat, quàm ſecundum naturam verborum poteſt importare.

Et quando verba ſententiæ improprientur pro eius.ſ.validitate,& quid quando verba ſententiæ ſunt alternatiua,vel disiunctiua.quomodo exponantur pro validitate eiuſdem.102.vbi latius de materia.

104 Sententia quomodo ſit ferenda, quando vnum ex diſpoſitione teſtatoris ſit in obligatione legati, aliud verò ſit in ſolutione.

105 Sententia alternatiua valet vbi reo datur à iure electio.

106 Sententia vt ſit conformis petitioni improprientur ſi opus erit verba eiuſdē vt ſuſtineatur,interpretando verba ſecundum legis diſpoſitionem& ſecundum mentem iudicis.

107 Verba ſententiæ vbi ſunt apta comprehendere plura vel pauciora vel diuerſos habere effectus nunquam trahuntur ad illum per quem iudex videretur facere iniuſtitiam.

108 Sententia debet præſumi iuſta.

109 Sententia in rebus certa proferri debet rebus maximè in particulari litigio deductis in ſpecie vel in quantitate certitudo ſententiæ poſſit eſſe in ſe, & in verbis ſuis, vel relatiuè.

Et quando in ſe circa ſpeciem dicatur certa, ibid. vbi de com & num.110.

Et quando certa ſit in quantitate in ſe.111.

Et quando relatiuè certa ſenten.proferatur.113.

113 Sententia ſuper tota re petita ſpeciei vel quantitatis debet proferri,vel in totum condemnatoria,vel in totum abſolutoria,vel pro parte abſolutoria & pro parte condemnatoria,& non pro parte condemnatoria,omittendo aliam partem,vt valeat.

114 Sententia poteſt ferri incerta in iudicio vniuerſali, generali,ſuper actione ad factum, & in caſibus incertorum libellorum, exemplificando vt ibi, liquidanda poſtmodum in executione,& vt latius ibi de materia.115.

116 Verbum res quando importat tantum, quantum verbum bona,& de multiplici ſignificatione verbi res.

117 Sententia lata certa & condemnatoria contra reum poſſidentem certa bona hæreditaria deſignata & petita in petitione hæred.vel fideicommiſſaria vniuerſali. poteſt pro alijs bonis pariter per reum poſſeſſis & ſi incerta declaratoria actoris hæredis vel fideicom. in executione liquidari pro bonis non expreſſis veritate vniuerſalis iudicij,& vt latius ibidem habetur de materia.

Caſus quib. ſentent. ſit ſcribenda in æſtimationem non in rem relictam aut petitam, vide verb. æſtimatio quando.& verb.ſententia quibus caſib.

Aeſtimatio quando & quib.caſib.peti poſſit & non res relicta vide verb.ſenten.quib.

118 Sententia quib caſib. ſcribi debet in æſtimationem non in rem relictam aut petitam,quandoque etiam æſtimatio peti debeat,vide quinq, caſus.vt num.119.129.136.158.165.& vide in verb.æſtim.rei relictæ.

119 Aeſtimatio rei relictæ debetur legatario, & non res ipſa quando ea ſit in commercio,non tamen eius cui relicta eſt, quam acquirere & habere non poteſt vti ipſe ſolus prohibitus non alij,vt iu forenſe vigore ſtatuti.

Et eſt com.opin.120.

Limita tamen vt per Alci.vt num.121.

Idem quòd fiat æſtimatio & debeatur rei legatæ factæ fratribus minoribus & mendicantib. de re.ſ. immobili. 122.

Idem in relicto certarum poſſeſſionum facto conuentui fratrum Heremitarum S. Auguſtini mendicantium.123.

Idem in legato veſtium vel ornamētorum per ſtatuta prohibitorum portari,facto per teſtatorem ſciēter illi prohibito ea portare.124.

Et eſt com.hæc opin.125.

Idem de re feudali relicta fœminæ prohibitæ eam habere ſtantibus maſculis.126.

Idem in re emphyteutica legata deuoluta non ipſo iure,ſed ſi dominus voluerit.127.

Idem in fundo relicto extraneo ſcienter, per grauatum fideicom.obligatum dimittere eum in familia,quia legata ſit æſtim.128.

129 Aeſtimatio bonorum relictorum debetur, quæ non ſunt paſſim in commercio, niſi aliqua ſolemnitate publica vel priuata interueniente,faciēte talem alienationem valere in præiudicium alienantis & non domini, vt in re minoris ab alio legata.

Et eſt magis com.opin.130.ibid.

Vt in re dotali legata ab extraneo & non à marito. reprobata glo.l.dotalem.ff de teſtamen.mil.ibid.

Et eſt com.opin.ibid.

Vt de re aliena legata quam dominus non vult vendere, vel immenſo precio vult vendere.ibid.

Vt in patre legante filiæ nuptæ rem dotalem.ibid.

Vt in re legata non exiſtente in rerum natura ſit quoque eius & debetur æſtimatio.134.

Vt quando ius vel conſuetudo non permittit præſtari quod petitur.135.

131 Legatarius habet electionem petēdi rem vel æſtimationem quando ex natura verborum legati res ſit in legato & in oblig.

Limita in legato alternatiuo, & in duobus caſib.de quib. habetur num.132.133.

Et quando iudex tunc debeat condemnare in æſtimationem.dic vt ibi.num.133.cum duobus ſeq.

136 Aeſtimatio rei legatæ quomodo veniat præſtanda vel non, quando legatum in ſe habet difficultatem præſtationis inductam vel ex ſui generalitate vel ex inconuenientia quadam vel ex facto alterius impedientis ipſam præſtationem,& dic vt ibi latiſſimè de hac materia,vſque ad numerum 157. vbi varia exempla ponuntur & declarationes.

137 Aeſtimatio dimidiæ vel tertiæ partis bonorum relicta poterit ſolui per hæredem retinētis bonis pro ſe.

Fallit ſi pars bonorum ſit relicta deſcendentibus quia ratione legitimæ eſt ſoluenda ex bonis teſtatoris.140.

Etiamſi in pecunia eſſet filio pars relicta, quia poſſet dicere ſe velle legitimam in bonis non in pecunia.141.

Nec

Nec in pecunia aut fructibus index arbitrabitur legitimam, nu. 142.

Sublimita quando in pecunia ſit ſoluen. ſupplementum legitimæ, num. 142.

137 *Aeſtimatio poteſt dari inuito legatario de legato partis fructuum certi fundi, & quando hoc ſit, & aliud pro alio inuito legatario non ſoluatur, vide varias ſolutiones & opinio. auctoris.*

Idem in legato partis hæreditatis, & quare & de ratione, num. 139. vbi de materia latè.

140 *Legitima debita iure naturæ deſcendentibus debet ſolui ex bonis teſtatoris non in pecunia.*

Etiam patre relinquente eam in pecunia. 141.

Quam nec iudex arbitrabitur eſſe dandam in pecunia & minus in fructib. 142.

Quæ in vna vel pluribus rebus paternis iudicis arbitrio aſſignanda venit, & eſt communis opin. 144.

Fallit quod dictum eſt de legitima ſoluenda in bonis, in relicto parte bonorum facto aſcendenti, cui poterit ſolui legitima in pecunia & quare, nu. 141.

146 *Aeſtimatio debetur non res relicta, quando ſit ſeparata ab aliare & non ſit in commercio.*

Itemq; debetur æſtimatio rei legatæ coniunctæ cum alia vbi non ſit commercium, ſeparata vero ſit. ibid.

Fallit quando ſeparatio dictæ rei legatæ facta ab hærede eſſet inconueniens & iniqua, quia præciſe ad eam teneretur. 147.

147 *Legatum quantitatis pecuniæ eſt ſoluen. in pecunia legatario & non in corporibus hæreditarijs, licet in hæreditate non reperiatur pecunia, & dic vt ibi.*

149 *Aeſtimatio rei legatæ iuſta eſt legatario præſtanda, quando ex facto alterius difficultas præſtandi eam ſit inducta, exemplificando vt ibi, & num. 150.*

Ampliatur idem eſſe in contractu vel diſtractu, vt numero 151.

151 *Legatarius qui aliquo caſu nõ poteſt habere rem legatam debet ſaltem habere æſtimationem.*

152 *Legatum in genere quando eſt in obligatione petitione & condemnatione, ac æſtimatio ſit in ſolutione.*

Et quando iudex in vno poteſt condemnare & condemnatus in executione poteſt ſoluere quod voluerit vel rem, aut precium, & dic vt nu. 153.

154 *Aeſtimatio eſt in legato quando legantur affixa ædibus, vel quæ ſeparata non ſunt in commercio.*

Idem quando legatarius non eſt capax rei ſed æſtimationis. 155.

Idem quòd peti poßit æſtimatio reſpectu facti explicandi per alium vel per hæredem mediante pecunia, qua intelligitur de ea hæredis. 157.

Fallit vbi ex vltima volũtate quis ſit obligatus ad factum quia præciſe condemnatur ad faciendum. 156.

158 *Aeſtimatio rei relictæ legatario, vel fideicommiſſario debetur quando ipſi ſuo facto ſibypſis impedimento fuerint, vel aliunde id euenerit non ab hærede, & quomodo iſto caſu ſit ferenda ſententia certa. 164.*

Idem quando eadem ſpecies eidem relicta ſit ex duobus teſtamẽtis diuerſorum quia ex vno conſequitur rem, ex alio æſtimationem. 156.

Idem in emente ab aliquo non hærede rem legatam, quia poterit agere ex teſtamẽto ad precium declarando & diſtinguendo. vt per doctores, vt ibi nu. 160.

Idem in emente rem illam, quam hæres erat grauatus emere & mihi tradere, & dic vt ibi, nu. 161.

Idem per text. in l. huiuſmodi. §. qui ſeruum de legat. 1. & de illius intellectu vi. latius, nu. 162.

Idem conſentiente fideicom. vt fiat alienatio talis rei, nã tunc purificata conditione aget contra hæredes grauati ex teſtamento ad æſtimationem. 163.

Maximè ſi venditio fiat pro debitis hæreditarijs ſoluendis, vt ibi. & in alienantem peruenerit precium.

Fallit ſi ſit facta venditio ex cauſa lucratiua, vel quando apparet ex coniecturis conſentientem alienationi renunciaſſe etiam quoad precium, vt ibidem habetur.

162 *Intellectus varius l. huiuſmodi. §. qui ſeruum. ff. de leg. 1. & de eo auctoris.*

165 *Aeſtimatio legati vel fideicom. præſtari debet per hæredem vel eius hæredes, vbi facto culpa vel mora hæredis id in reb. conſequi non potuerit.*

Maximeq; vbi res mobiles ſint legatæ, cum tunc ſit in electione actoris rem petere vel æſtimationem, & de vſitato modo tunc petendi, vide ibid.

Tuncq; ſtat ſententia in arbitrio iudicis in condemnando ad rem vel precium. 166.

167 *Aeſtimatio quomodo & qualiter ſit facienda maximè circa res non extantes & de trib. modis magis vſitatis. ſ. per teſtes, peritos, & iudicem.*

168 *Aeſtimatio & valor rei quando venit probanda per teſtes, quomodo articulatur, & de varijs circumſtantijs & quomodo teſtes debeant deponere.*

169 *Aeſtimatio rei quomodo ſit fienda per peritos vel æſtimatores, qui per partes vel iudicem eliguntur.*

170 *Aeſtimatio domus quomodo veniat facienda & quãdo ea peritorum ſit toleranda & quando non, pulchra declaratio & animaduerſio auctoris. 171. 173.*

170 *Domus an & quando per peritos ſit & debeat æſtimari & quomodo deberet fieri talis æſtimatio, & quando ea peritorum ſit admittenda. 171. 173.*

172 *Aeſtimatio totius fundi eſt facienda cum pars vel eius dimidia ſit legata, vt ſit iuſtior de parte æſtimatio.*

Et quid ſi plures ſint æſtimandæ diuerſæ naturæ. ibidem.

172 *Pars fundi legata vel dimidia pro ſoluenda ea ſit æſtima. totius vt æquior ſit de ea parte æſtim.*

Quid ſi plures diuerſæ naturæ ſint æſtimandæ, dic, vt ibi.

173 *Iudex quid debeat agere vbi pars reclamauerit ab exceſſiua æſtimatione domus per muratores facta.*

174 *Aeſtimatio rei quando ſit facienda per iudicem & eius officio. & quando potius debeat æſtimare quàm reum abſoluere.*

Et quando poßit æſtimationem facere & quomodo vide latiß. nu. 175. ex offi. ſuo. ſ.

175 *Iudex quomodo & quando poßit ex officio æſtimare, quando ante ſentent. & poſt concluſum in cauſa & quando in ipſa ſentent. & parte non poſtulante nec probante.*

Quid quando in iudicio ſit declaratum & probatum tale quid facti quod debeatur intereſſe vel æſtim. ſed quantitatis certæ ſola probatio deficit, quomodo id agere debeat. ibid. latiß.

Et quando ex officio capiat informationem à vicinis, dic vt ibi.

Et de practica per auctorem ſeruata, & vt ibi latius.

Et quando in arbitrarijs maxime reſeruet quid tendens ad declarandum, non tamen perimendum iam iudicatum. 176.

Et quid & quomodo debeat ferre ſententiam de certa quantitate æſtimationis iuxta teſtium dicta vel relationem electorum. & quando media via ſit per eum eligenda, & quomodo ſatisfaciat diſpoſitioni. §. curare. inſtit. de actio. 177.

178 Sententia debet quoque eſſe certa & clara in particulis & clauſulis ſuis, declarando vt ibi latius.
179 Legatum factum de pluribus rebus operatur vt dicantur plura legata, adeo quòd legatarius poterit vnum acceptare, & aliud repudiare.
178 Sententia tot eſſe cenſentur, quot ſunt res vel ſumma expreſſa in libello & quot capitula eius.
Vnde poterit valere de vna re & in vno capit. & de alia re in alio capitulo non valere, & reuocari. 180.
Intelligendo, vt ibi late declaratur.
191 Sententia in quolibet articulo & re qualibet debet eſſe certa quando continet diuerſa capit. & diuerſas res & non ſibi contraria quia tunc redderetur nuda. Niſi contrarietas reduci poſſit ad concordiam, & vt valeat impropriantur verba. ibidem.
Et quando poſſit iudex clauſ. exceptiuam vel limitatiuam apponere in ea. 182.
183 Iudex quando poſſit clauſ. limitatiuam vel exceptiuam apponere in ſenten.
183 Sententia dicitur ius facere inter partes.
184 Sententia an & quando debeat expreſſe continere reiectiones exceptionum appoſitarum per reum contra actorem, & an & quando cenſeantur reiecta, & quando ſuper incidentibus cenſeatur pronuntiatum.
Fallit in exceptione compenſationis quæ non intelligitur reiecta quin poſſit agi in alio iudicio, niſi reyciatur expreſſe. ibid.
185 Iudex quãdo habeat neceſſe pronunciare circa exceptiones peremptorias vel alias an obſtent vel ne, & dic & declara vt ibi late.
186 Sententia non debet reddi dubia per ablatiuos abſolutos poſitos in illa & quomodo debeant poni, vt ſ. demonſtrent quid actum in præterito, & quid in futurum agendum ſignificent declaran. & exemplificando, vt ibi latius exponitur.
186 Ablatiui abſoluti quomodo debent poni in ſententia ne per eos reddatur dubia, dic & declara vt ibi latius.
187 Iudex hoc proprium habet vt vltimarum voluntatum & de his litium dubia interpretatur ac determinet.
188 Iudex an & quando poſſit clauſulas reſeruatiuas conſtringere, vide de materia aliquid.
Et ludere vt dicitur ad ſpalletam, & quomodo dicuntur hæ reſeruationes litis intricationes 189. 191.
191 Clauſula reſeruatoria, vel conſeruatoria ſunt frequentes in omnib. diſpoſitionib. & legum. & ſtatutorum, priuilegiorum contractuum & vltimarum voluntatum, de quibus & vnde eliciantur. vide ibi late & vide verb. reſeruatio.
192 Proteſtationes ſunt quadruplicis ſpeciei, alia declaratoria incitatoria, prohibitoria. & certificatoria ſecundum Bartol. ſecundum las. adducitur quinta, quæ dicitur conſeruatoria, vel reſeruatoria, quæ eſt duplicis ſpeciei vt ibi per eum. & ibidem late habetur.
193 Iudex tria habet videre circa reſeruationes fiendas in ſententia interlocutoria vel diffinitiua, videlicet, Quando reſeruatio non ſit facienda in ſententia. ibidem.
Secundo quando ſit facienda. ibid.
Tertio quid operatur ea reſeruatio facta. ibidem.
194 Exceptio reſpiciens perſonam iudicis, actoris, procuratoris, & ſimilium quando non ſit reſeruanda, ſed ante omnia debeat determinari in interlocutorijs.
Idem in exceptionibus præiudicialibus quoad ordinis iudicij peruerſionem. 195.
196 Statutum prohibens omnes exceptiones non intelligitur de exceptione reſpiciente inhabilitatem perſonæ.
197 Exceptio iuris non debet reſeruari nec reijci.
198 Poſitiones vel probationes apparenter impertinentes non ſunt admittendæ cum clauſu. reſeruatoria ſalvo iure, ſcilicet impertinentium & non admittendarum, ſtante etiam ſtatuto quod debeant admitti cũ dicta clauſ. vide ibi pulchrè.
199 Statutum tollens exceptionem nullitatis non intelligitur adimere exceptio. nullitatis patentem & manifeſtam.
200 Statutum vbi reſeruaret quaſdam exceptiones poſt litem conteſtatam reus poſſet aliquo facto incompatibile cum ea reſeruatione, ei renunciare & ſibi præiudicare.
201 Statutum de reſeruandis exceptionibus, intelligitur de indigentibus probatione, nõ de probatis a iure, & non de exceptione incompetentiæ iudicis.
202 Clauſula reſeruatoria in ſententia diffinitiua non debet apponi per iudicem per quam deſtrueretur vel reſolueretur ſententia, vt quod condemnatoria efficeretur abſolutoria vel econtra declarando, vt ibi late.
203 Exceptiones peremptoriæ ſicut nõ poſſunt opponi per partem poſt ſentent. ita nec per iudicem reſeruari poſſunt poſt eam.
204 Reſeruatio in ſentent. non valet circa expreſſè determinata in illa, & de ratione ibi, & dic vt ibi.
Nec condemnationis expenſarum vel fructuum in diffinitiua facta valet. 205. quod declara vt ibi habetur.
Nec fit reſeruatio per iudicem eius de quo debebat ferre ſenten. abſolutoriam vel condemnatoriam. 206. & dic vt ibi.
207 Exceptiones dilatoriæ non reſpicientes perſonam iudicis, vel teſtatoris vel procuratoris, in promptu non apparentes, quarum non fiat oblatio eas in continenti probandi poſſunt reſeruari.
Et impediente litis ingreſſum reſeruari poſſunt ſi non appelletur & quando non detur appellatio earum etiam, dic vt num. 208.
209 Reſeruatio in acceſſorijs petitorũ fit communiter in ſententijs, puta damnorum, intereſſe, expenſarum & fructuum, vti de eis incertis, quoad quantitatem licet certis quod debentur, liquidãdis in executione ſenten. de quibus omnib. vide latius ibidem.
Et eſt commun. practica & ſeruanda, quam limita vt ibi & declara num. 210.
211 Reſeruatio in ſententijs valet dum fiat in arbitrarijs iudici. vel tendat ad aliquid declaran. non peruertendum iam pronunciatum & ſuper quibuſdam accidentibus non ſuper ſubſtantialibus.
Et quod operetur illud in arbitrar. 212. cum ſeq.
212 Iudex in arbitrarijs condemnans quem ad triremes vel ad coſinta reſeruando ſibi reuocationem poteſt etiam effectum inhabilis ad iudicandum reuocare pœnam impoſitam.
Et poteſt reſeruare exceptionem ſolutionis probandam intra certum tempus quando æquum iudici videatur. 213.
214 Reſeruatio melius & aptius agendi fit quando quis expetitur remedio executiuo & debebat experiri ordin. vel vbi eſt male actum & bene probatum, in ſenten. abſolutoriam a iudicio male intentato.
Item fit reſeruatio per iudicem alterius iuris illæſi vel in re alia in ſentent. lata in iudicio intentato per quod poſſet facere præiudicium iuri illius, vel in iure illa alia. 215.

Item

Item ſolet fieri reſeruatio iurium partium in alio iudicio ordinario vel in petitorio, vel ſaluo iure legitimi poſſeſſorij, per iudicem pronunciantem in aliquo iudicio ſummario celeri expeditione determinando, & dic vt ibi latè. 216.

217 *Clauſula reſeruatoria quem effectum faciãt, quidve operentur, quarum effectus poteſt eſſe magni & parui momenti diuerſis reſpectibus, nam modificant, limitant, & reſeruant, & dic vt ibi.*

Et quid operetur facta reſeruatio exceptionum contra proceſſum & teſtes probata poſt modum exceptione iuridica proceſſũ impediente vel teſtes repellente. 218.

Et de laudo reſeruante probationem inſtrument. quo reperto laudum retractatur virtute eiuſdem reſeruationis. ibi.

Et de clauſ. ſaluo iure legitimi poſſeſſoris poſita in miſſione poſſeſ. ibid.

Saluo & reſeruato iure, hac clauſula in ſentent. appoſita quid operetur, vide verb. clauſula reſeruatoria, & ver. reſeruatio, vide de hoc multa.

219 *Clauſula reſeruatiua per verbum, ſaluo, & reſeruato vel ſimile appoſita cauſa modificandi, limitandi vel declarandi præcedentia aut ſequẽtia, quid operetur aut faciat & quomodo ea diſponat.*

Item hæc reſeruatio ſeu proteſt. declarat animum iud. vel alterius diſponen. quod per ſenten. prolatam non vult auferre ius alterius quod habet in re contenta in ſententia, quod ius remanet illi conſeruatum per talem proteſtationem, aut reſeruationem. 200. modo non ſit inualidum aut nullum, nec ius de futuro aut in ſpe reſeruat, & quomodo dic vt ibi latè declaratur.

221 *Clauſula reſeruatiua nil operatur & fruſtratoria dicitur appoſita ſi nullum ſit ius cõſeruabile, vnde qui reſeruat tunc nihil dat.*

Vt de reſeruatione fideicommiſſi non apparentis nil facit illa reſeruatio nec fideicommiſſum inducit. 222.

Et de reſeruatione trebellianicæ intelligenda, ſcilicet ſi de iure debeatur & non plus importat, & dic vt nume. 223.

Exemplifica in veniente ex vulgari ſubſtitutione cui aliqua non debetur. Trebell. ideo reſeruatio nil facit, & vt ibi latius. 224.

Et de reſeruatione inualida exceptionum & defenſionum in ſententia lata contra aliquem ſi quæ competant, ſi ſententia tranſierat in iudicatum, quia ſententia erit exequenda. 225.

225 *Reſeruatio facta in ſententia lata contra aliquem de exceptionibus & defenſionibus contra eum ſi quæ competunt, nil operatur quo minus exequi poſſit ſententia quæ tranſierit in iudicatum.*

226 *Reſeruatio impoſſibilis nullius eſt momenti.*

227 *Reſeruatio exceptionum facta in ſententia non impedit interim executionem ſententiæ latæ ſuper debito puro & exequibili in quantitate certa contenta in ſententia vel inſtrumento exequendo per ſtatutum etiam ſi veniret reſoluenda per dictam reſeruationẽ exceptionum, & dic vt ibi pulchrè.*

228 *Reſeruationes iurium de facili non ſunt in ſenten. apponendæ, ſicq; ad hoc iudices admonentur, & quare. ibi.*

228 *Iudices cur de facili non debeant in ſenten. apponere reſeruationes.*

TErtia & vltima interpretatio libri huius Quinti & vltimi ſupereſt facienda ſuper dubitationibus duabus quę ſequuntur.

Prima dubitatio eſt, quomodo iudex habeat ſe in inſtituendo, videndo proceſſum, alloquẽdo partes, & demum ſuam proferendo ſententiam.

Secunda eſt dubitatio quomodo & qualiter veniat exequenda ſententia.

DVBIT. I.

SOlutio in longum nimis nos protraheret † ſi iudicis perſona qualis, quanta poteſtas, quale arbitrium quantum officium, tota hæc denique deſcribenda ne dicam diffiniẽda eſſent. Horum quoniam bonam partem ſuis libris de arbitrijs iudicum expediuit Iacobus Menochius, qui inter recentiores operarios vineam noſtram hanc legalem aptè quidem cultiuando labori non pepercit, & dignus eſt mercede ſua, quam dare nunc quantam poſſum ego & tribuo laudem, de his partim ideo me remitto ad dictos libros, ad cæterosque pręſertim iudiciariam praxim tractantes. illud autem eſt quod in præſenti ad rem noſtram pertinens mihi videtur agen-
2 dum † quòd iudex aditus pro interpretanda voluntate teſtatoris, eaque debitè executioni demandanda, vt ad vtrunque tenetur, de primo dixi ſup. libro primo, interpret. prima, dubit. 3. ſolut 12. de altero tetigi ſup. eo. libr. interpret. prima, dubitat. ſecunda, in princi. vbi videt partes diſſentire debet inter eas imminere, vt dicit text. in l. huiuſmodi, in fin. & inter vtranque perſonam ipſum iudicem eſſe medium. l. vbi. C. de falſ. de leg. primo, & earum petitiones. exceptiones, replicationes, duplicationes & reliquas ſcripturas admittere cum ſolita clauſula, ſi & inquãtum ſint de iure admittendæ, quæ importat ſi non ſunt de iure in præſenti admittendæ habentur pro non admiſsis & nullis ipſo iure, admiſſæ verò intelliguntur, ſi de iure poſſunt admitti. vt de hac clauſula per Barto. in l. ambitioſa, columna fin. numero 32. ff. de decr. ab ordin. fac. comprobat Roma. conſil. 77. pater reuerende, ver. non ob tertium, ſequitur Soci.
3 conſilio 47. nume. 6. lib. 4. † vbi quòd talis pronunciatio non nocet, pulchreq; declarat intantum quòd à pronunciatione cum tali clauſula non requiritur appellatio, Fab. de monte tractat. de empt. & vend. quæſtio. 5. nume. 105. vbi plenè allegat, & gloſſ. ordinariam in cap. cum contingat, de offic. deleg. & facit ſtare validitatem proceſſus in ſuſpenſo, prout eſt natura cauſæ in petitione deductæ Socin tractat. de ci-
4 tat. art. 20. ſub numer. 83. † in diuerſis materijs de iſta clauſula, ſi & inquantum vide per Felin. in dict. cap. cum contingat, colum. penult. & ſi. appellationi adiecta importat appellationem non eſſe admiſſam ſi non ſit admittenda Socin. iun. conſilio 18. nume. 15. libro 1. Alciat. conſi. 48. hæc attentatorum cauſa, numero 4. lib. 6. Franch. in cap. ſæpè, colum. 2. ver. ſi autem iudex, de appell. Plot. de in lit. iur. §. 4. num. 44.
5 † Concepta verò negatiuis verbis non admiſit niſi ſi & inquantum debeat & poſsit de iure admitti, importat reiectionem. hoc expreſſum eſt in appellatione, quòd ſic per iudicem à quo intelligatur reiecta, Franch. in capit. cum appellationibus §. primo, colum. penult. ad fin. verſi. ſed limita. de appell. in 6. ſequitur Franc. Marc. in ſua deciſ. delphi. 271. part. prima, ita quòd ſi ab iſta reiectione non appelletur, ſententia tranſit in iudicatum, vt per Card. Zabar. in clemen. 1. colum. 4. verſi. non ſingulariter, de do. & contuma. Capyc. deciſ. 34. numero 7. refert & ſequitur

Menoch. conſilio 175. ſub numero 32. vnde practici
à tali reiectione appellant toties quoties fuerit non
admiſſa.
6 Idem † dicendum puto in quolibet actu, qui non
fuerit admiſſus ſic verbis negatiuis nō admiſsis, &c.
ſic & eadem appellatio totiens quotiens fuerit neceſ
ſaria per eandem deciſ. & eandem communem, quæ
7 nunc mihi ſuccurrit, qa † negatio magis negat quàm
affirmatiua affirmet, Deci. conſil. 3. colum. 3. nume. 5.
conſil. 581. col. 3. num. 8. in l. 1. numero. C. de pact. per
glo. in cap. cum dilectus, de conſuetu.
8 Verùm priuſquam † iudex non admittat & reij-
ciat ſcripturam, vel petitionē aliquam bene audiat
partem petentem, quoniam contra partem inaudi-
tam nec Pontifex aliquid poteſt diffinire, text. in ca.
9 primo, in fin. de ca. poſ. & propr. † cum demum repe-
rierit libellum malè conceptum continentem rem
illicitam, calumnioſam vel notoriè dictatum con-
tra veritatem, vel productum contra ius, contra con
ſuetudinem, poteſt iudex, & debet illum reijcere,
glo. Barto. Ange. Iaſ. & Dec. in l. prima. ff. de offic. aſ-
ſeſ. Socin. in cap. ſecundo, in 11. artic. numero 107. de
10 libel. oblat. † Item ſi videt aliquam de exceptioni-
bus impedientib. litis ingreſſum oppoſitam & pro-
batam reijcere debet actorem & pronunciare eum
non audiendum, vel ad vlteriora amplius non eſſe
procedendum, vt per Blanch. accuratè colligentem
11 † exceptiones impedientes litis ingreſſum in tract.
de compromiſ. quæſt. 4. numero 32. vſque ad fin. ad
quem ſemper recurras, cum acceperit velle cogno-
12 ſcere exceptiones quæ impediunt litis ingreſſum †
ſimiliter cum ex vehementi præſumptione perſpe-
xerit exceptionem eſſe calumnioſam & oppoſitam
cauſa dilatandi proceſſum & ſubterfugienda debet
iudex eam reijcere poſt Innoc. tradit Imol. in capit.
poſt electionem, ſub numero 16 de conceſ. præben.
& ibi Abb. colum. fin. loquitur Alexand. in apoſtil.
fin. ad Bartol. in l. defendere. ff. de auct. tut. approbat
vbi ſit præſumptio multū vehemens calumniæ Iaſo.
conſil. 44. colum. ſecunda, verſi. item ad hoc, libro 3.
13 idem tenens ſubdens † in dubio ſemper præſumi ex
cauſa fuiſſe motum iudicem in repellendo exceptio
nem Alexand. conſilio 65. ad num. 8. libro 1. eaſdem
& alias deciſ. refert Ruin. conſilio 7. nume. 4. libro 4.
14 † Intelligitur autem ac cenſetur iudex per proceſſum
ad vlteriora reijcere exceptiones oppoſitas ſaltem
contra proceſſum pluribus deciſ. ad hoc alleg. pro-
bat Alexandr. conſilio 37. colum. quarta, verſicul. 4.
confirmatur, libro 2. & Corne. conſilio 136. colum. 2,
verſic. dato autem, lib 3. & conſilio 85. colum. 4. verſi.
15 quòd licet iudicium, libr. quarto. & reiectio talis eſt
tacita pronunciatio, ſi non fuerit appellatum, tranſit
in iudicatum, & valet proceſſus, ca. cum dilectus, de
elect. tradit Abb. in capit. 3. colum. penult. verſic. ego
ſic diſtinguerem, de reſcript. Alexand. conſilio 53. in
fin. libr. primo, Corne. d. conſilio 136. colum. 2. d. ver.
dato autem.
16 Debet namque prouidere † iudex ne proceſſum
aliquo defectu pars aliqua faciat nullum eluſorium
& fruſtratorium. l. ſi prætor, in princi. ff. de iudi. cap.
eccleſia, vt lit. non conteſt. ponit & alia in propoſito,
proſequitur Socin. in dict. cap. ſecundo, numero 107.
& ſequent. de libell. oblat. & Iaſo. in dict. l. prima co-
lum. ſecunda, verſi. pro iſtis, de offic. aſſeſ. & propter-
17 ea † poteſt mandare quod procurator oſtendat man
datum ſuum, maximè cum procurator agit contra
contumacem, & poteſt hoc mandare ex officio prō-
priè, ne iudicium fiat illuſorium, tradit Roman. in l.
prima, numero 17. ff. de arbit. ſequendo Bald. & An-
gel. tenentes contra Bartol. in locis ibi per eum al-
leg. & glo. in cap. primo, de eiect. in ſexto. volentem
etiam poſt litem cōteſtatam id poſſe facere iudicem,
quòd procurator oſtendat mandatum ſuum, etiam
quando proceſſus poſſet eſſe nullus defectu manda-
ti, vel perſonarum comparentium curam adhibuit
Vant. Arimin. tracta. nullit. rub. de nullitate ex defe-
ctu inhabilitatis, vel mandati, per tot. ſed fere in om
nibus locis iuriſdictionum extant ſtatuta de procu-
ratorib. ſeu alijs alieno nomine comparentibus non
admittendis, niſi prius oſtenderint & produxerint,
18 ac dimiſerint penes acta eorum mandata vnde † ſi
quis non habens mandatum comparuerit vt procu-
rator alicuius ſperans ab eo habere mandatum cum
ratificatione & habuerit, nihil fecit, & non valet talis
19 ratihabitio, quia † quod inordinatè & non ritè fa-
ctum non poteſt conualeſcere per ratihabitionem in
ſpecie tradit Bald. in l. obſeruare. §. poſt hæc, colum.
ſecunda, ver. & nota quòd mandatum. ff. de offic. pro
conſ. & lega. in ſecunda lectu. & clarius in l. ſi vxor,
colu. ſecunda. numero 3. verſic quinto & vltimo. C.
de cond. inſert. comprobat Roma. ſing. 679. tu audi-
uiſti, vbi adducit tres caſus. quib. non valet ratificatio
geſtorum per falſum procuratorem, repetuntur & in
apoſtil. ad Capel. Tholo. q. 271. Gabr. Eugub. conſil.
20 194. nume. 6. † non valeret etiam ratificatio geſtorum
per eum qui dixerit ſe habere mandatum quando ta
lia geſsit, & nō habebat, ſic vitio obreptionis nihil e-
git & non valet ratificatio probat Alexand. conſilio
32. num. 6. lib. primo. argum. l. ſi quis obrepſerit. ff. de
falſ. licet contra hoc videatur tenere. Bald. conſilio
498 circa primū, ſub numero 3. lib. 20. & vide 30. mo-
dos enumeratos & diſcuſſos per Marant. ſua pract.
iudici. part. 4. diſtinc. 19. quibus oſtēdi poteſt proceſ-
ſum & iudicium dici inualidum.
21 Scire quoque † debet iudex in reſpicientibus or-
dinationem litis & proceſſus, in dubio magis eſſe fa-
uendum actori quàm reo. l. de die in princip. ibi Bar-
to. not. numero ſecūdo. ff. qui ſatiſd. cog. gloſ. in ver.
cum pertinentijs. in cap. cum ad ſedem. de reſtit. ſpol.
per l. ſi quis intentione. ff. de iudi. ponit Dec. in l. fa-
uorabiliores, num. quarto, de reg. iur. & ibi Cagn. nu.
quinto, Rim. ſeni. conſil. 158. num. 12. Natt. conſil. 120.
22 num. 18. inſeruit hoc † quòd multæ exceptiones quas
à principio rei omni conatu obijciunt actoribus, vt
iuſtitiæ rigorem effugiant, ne reſtituant quod vt plu-
rimum tenent indebitè, non impediunt in dubio,
quin actores audiantur in proponendo & probando
eorum petitiones, quia in ingreſſu iudicij actori ma-
23 gis fauendum eſt, vt modo firmatum eſt † in medio
autem iudicij, quoniam æqualis eſt fauor tribuendus
& actori & reo, vt Deci. Cagno. & alij dicunt in dict.
l. fauorabiles, quando in proceſſu deuentum eſt ad
terminos probatorios vel ſecundum ſtatuta locorū,
vel ſecundum ius commune, ſuper his notis aliter nō
24 immoror tunc. n. † & pro actore iudex non debet re-
cipere probationes, quæ non deſcendunt, nec proue-
25 niunt ex libello. † quia vbi libellus & probationes
ſunt diuerſorum generu, nihil operatur oblatio aliū
probationum, ſecus eſt ſi adminiculum faciunt. l.
momentaneæ. C. qui leg. perſ. habe. dicit Bald. in l.
prima. numero ſeptimo. ver. vltimo not. C. vt in poſ.
leg. ſequitur Iaſ. in l. prima, colum. 3. ver. vlt. ad idem
[illegible] facit,

26 facit.de offic.aſſeſſo.† idem & pro reo non debet admittere probationes, quæ non extrahuntur ex ſuis exceptionibus in iudicio deductis & oppoſitis, rationes & exempla aliqua adducẽdo tenet idem Bal. in l.per hanc.colum.4.num.15.ver. quæro reus oppoſuit.C.de temp.appel. ſequitur pariter Iaſ. in l. Titiæ textores,in princ.colum.3.ad princ.ver. item aduerte,de legat.1.addo & ſequitur Caſtrenſ.conſil.257.in cauſa quæ vertitur Parmę,colum.3.ver.præterea non ſequitur,libr.2.eandem doctr.tam reſpectu originalis facti deducti,aut reſpectu diuerſæ rei petitę & deductæ, quàm reſpectu modi deducti agendi & excipiendi, non ſolum reſpectu actoris ſed etiam rei conuenti, ita ſuper diuerſis non petitis, & non exceptis ad id quod non releuat & impertinens eſt probationes non debere admitti comprobat Socin. in capit. fraternitatis,colum.16. ſub numero 23. ſub ver. circa quintum,de teſti.

27 Super eo enim † ad quod fuit aliquis admiſſus ad proponendum ad excipiendum, debet quoque per iudicem admitti ad probandum,propoſita vel excepta tradit Bald.in l.quinquaginta,ad fin.ff.de excuſ. tut.& in l.peremptorias,colum.pen.num.29.C.ſenten.reſcin. non poſ. quia alias fruſtra exciperet, ſubiungit ibi Bald. ex Innoc. in cum veniſſet,de teſti.& hoc verum eſſe ſi excipit de iure ſuo, vel de iure tertij, à quo habuit cauſam,vel tale ſit ius tertij,quo poſſet vti eo tertio inuito, vel ſit excluſiuum iuris aduerſarij ipſo iure, aliàs ſecus, ſi non tale ſit ius tertij,vt ibi Bald.declarat & plenius Barto.in l.2. ff.de except.rei
28 iudic.† in inſtructione autem proceſſus æqualitas vtriq; & taliter eſt ſeruanda inter actorẽ & reum,quòd ſi iudex aliquo etiam reſeruato vel ſpeciali caſu admittit vnam partem ad probandum, debet pariter admittere alteram partem ad probãdum, quod vult & poteſt probare pro parte ſua tantum reſpectu eiuſdem,& nõ diuerſi effectus, & circa quem ſolùm fuerit altera pars admiſſa ad probandum, vt declarando tenent poſt alios Iaſo. in columna 30. verſicul. quarto no.& Ripa num.59.& ſequen. in l.admonendi,de iur.iur.per leg.l.petendæ.C.de temp.in integr.
29 reſtit.& l.fin. C. de fruct. & lit.expen.per quam † & teſtes & inſtrumenta ab altera parte inducti & producta reſpectiuè ſunt ita effecta communia quòd ſi pars producens eis renunciaret ea tamen & etiã inuita poteſt eis vti altera pars tradit Felin. in ca. de teſtibus,colum.penul.verſ.vltimo pro complemento,de teſti.ſed locum non habet dicta regula quando alteri parti poteſt imputari,vel dolus contra alteram partem admiſſam ad probandũ,vel quid aliud ob quod non debeat admitti ad probandum, vt per Socin. in d.cap.fraternitatis,num.33. de teſti. & Afflict.in deciſ.210.in fin.& Rip.in d.l.admonendi,nume.63.vbi quando renunciauerit probationibus, vel inſtiterit proceſſum publicari.

Verumtamen vbi iura municipalia, vel commu-
30 nia apertè non obſtent, & non offendantur hæc † à iudice erunt deſpicienda, vt neq; delicatus debitor, neque onerofus creditor audiatur,inquit text. in l.ſi ſeruos,in fin. ff.de pign act.1. delicatus,vel ſubterfugiens reus,onerofus, vel præceps actor nõ audiatur,
31 debet ideo † facilis eſſe iudex & propenſior in admittẽdo probationes, dummodo parti poſsint aliquod adminiculum defenſionis præſtare cumque id poſſit vtriq; parti eſſe minus præiudiciale, vt ſic pro admittendis articulis probatorijs reſpondit Deci. conſilio 500.nume.13.& conſi.517.num.2.3.dixi conſilio
32 107. in fi.† eritq; vtrique parti bene cautum,ſi apponat vt apponere debet vſitatam cla.ſaluo iure impertinentium & nõ admittendarum, quia per hanc reſeruationem ſemper & in tempore ferendæ ſententiæ intelligitur reſeruata facultas cognoſcendi.ſi poſitiones,vel exceptiones de iure non debent admitti habentur pro non admiſsis & probationes ſuper eis factæ,vel teſtes examinati non releuant,& reijciuntur. poſt Bald.& Caſtr.tradit Iaſo.in l. ſi duo patroni. §.idem Iulianus,col penul.ver. adde etiam.ff.de iur. iur.Bart &Alex.in l.ille à quo.§.ſi de teſtamento,nu. 5. ff. ad Trebell.Marant.in pract.iudici.in 6. part.in 4.actu.in fin.2.par. Ancha.Regien.quæſt.29. num.5.
33 & ſequen.part.2. At † ſi euidenter eſſent impertinentes tales poſitiones abſque alio circuitu debent per iudicem reijci etiam ſi extaret ſtatutum quòd deberent admitti cum dicta cla.pro no.firmat Iaſ in dict. §.idem Iulianus, colum. penult. ex traditis per Imol.
34 & alios in l.4.§.prætor ait.de dam. infe. & euidenter ineptè propoſita iudex repellere debet, ait Specu.titu de offic.om.iud.§.de ſeruit,colum.4.verſi.ego dico. Euidens enim vel notoria iniuſtitia etiam ſententiæ facit ab ea poſſe appellari contra clauſulam appellatione remota tenet Bald.conſil. 141. præmiſ-
35 ſis verbis,ad fin.lib.1.ſic & † euidens nullitas ſententiarum trium conformium apparens ex actis earum executionem impedire facit,probat Alexand. conſi. 77.colum.penult. num. 16. & ſequen.libr.2. euidens nullitas dicitur quę apparet ex actis,ex multis alleg. concludit Bal.tract.præſcript.in quæſt.32.in fi. quar-
36 ta parte part.4. in princip.† in claris demum iudicis debet eſſe cordi abbreuiare lites.cap. finem, de dolo & contu.l.fratris.C.de tranſacti.§. ſit tibi quoque in auct.de mand.princip.quem tex.& contenta in dic. auct. iudices continuo præ oculis habere deberent, eaq; ad vnguem ſeruare.

37 Alterius,& ſecundo elapſis terminis † probatorijs debet iudex parte vna inſtante altera præſente non contradicente, quod releuet, vel citata committerẽ publicari proceſſum,& dicta teſtium & partibus dari copiam,vt de hac publicatione per Maran. in practi.iudici.in 6.part.in actu 11.2.part.& partibus dari debent copiæ actorum,& depoſitionum teſtium,vt earum cauſidici, & aduocati poſsint eorum annotationes,inſtructiones,& allegationes facere. vt notus eſt vſus practicus, nam copia teſtium debet dari eorum, & qui fuerint examinati in cauſa extraordinaria,in qua aliquis ordo iudiciarius ſeruari nõ debeat per text.iuncta gloſſ.in verſi.copiam, in cap. penult. extra de accuſ.hoc intellige quando teſtes ſunt publicati,& non ante.Bald.in l.2.num.9.C.de eden.& ibi
38 alij de hac materia † copia namque productorum ſi dari denegaretur producta ipſa haberentur pro non productis,minimeque probarent.Socin.conſil.105. colum.2.nume.8.lib.4.Aym.conſil 265. colum.pen.
39 † & an denegata copia poſſet appellari, Deci.conſil. 214. colum. ſecunda,num.3.vide Socin.dict. conſi.5.
40 num.7.† quod teſtes non publicati non probant,neque plene Bald.in l. in bonæ fidei.colum.pen. verſi. item quæritur.C.de rebus credi.ſequitur Maran. di-
41 cta parte.6.in actu.10.num.34.† de tribus tamen non debet dari copia,ſcilicet de ſecretis,de criminoſis, de die,& conſule no.Bald.in l. penu.in princ.C.quemad.teſt.aper.

Cum pars poſtmodum præſentauerit proceſſum

42 iudici † debet illum totum vſque ad minimam car-
tulam iudex ipſe accuratè videre, legere, & perlege-
re, primo præparatoria, deinde libellum, ſeu petitio-
nem actoris, exceptiones, & reſponſiones rei, repli-
cationes, poſitiones, reſponſiones partium, articu-
los, ſeu capitula probatoria, dicta teſtium, & inſtru-
menta producta ſæpè, & ſæpius, ita quod nomina
partium perſonarum in proceſſu nominatarum, &
totam ſeriem facti controuerſi bene, & fideliter me-
moria teneat, poſsideat, ſæpiuſque quandoque ſtans
cogitando repetat in mente ſua, aliquam ſcripturam
conficiendo de punctis ſubſtantialibus pro ſui firmi
ori memoria, hęc enim deſignant verba text. in l. iu-
dices. C. de iudici. ibi. iudices oportet imprimis rei
qualitatem plena inquiſitione diſcutere, & plenio-
ris text. in vulg. cap. vindicantem, 30. quæſtio. 5. cuius
integra pro iudice bene dicta verba ſunt hæc, iudi-
cantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum
plena inquiſitione diſcutere interrogandi, reſpon-
dendi, obijciendique, præbita patientia ab eo, vt ibi
actio ambarum partium illuminata ſit pleniter, nec
litigantibus prius velit iudex ſua ſententia obuiare,
niſi qnando peractis omnibus nihil habeant, quod
in quæſtione proponant, & tamdiu actio ventiletur
quouſque ad rei veritatem perueniatur, frequenter
etiam interrogari oportet, ne aliquid fortè præter-
miſſum remaneat, quod annecti conueniat, hæc ille
tex. cuius formalia verba volui hic regiſtrare, quia ve
riſsimam continent, & recitant (vt ita dicam) comœ
diam, quam in litigijs peragendis, & determinandis
tum patrocinando, tum etiam iudicando ſæpiſsimè
vidi ſic peractam fuiſſe, & quæ ſanè debet in practi-
ca ſeruari, atq; his, & ſequentibus ſimilia plura cura-
uit adſcribere Alex. Stiati. Bononien. in ſua praxi iu-
dici. c. 22. num. 35. cum ſeq. vſque ad fin. & c. ſeq.

Habita quidem ſic plena cognitione facti, ex quo
ideo cum ius oriatur vulga. l. ſi ex plagis. §. in cliuo. ff.
ad allegationes aduocatorũ, de quibus agere aliqua
aſſumpſit Aſini. Florenti. in ſua praxi. §. 24. per tot. &
43 † per quas animus iudicantis ad cognoſcendam iu-
ris veritatem adducitur, & informatur & propterea
partium intereſt, dare iſtas allegationes in ſcriptis,
not. dicit Bald. in auct. iubemus, in princip. C. de iu-
44 dic. † videreq; debet in fonte leges, & deciſ. allega. in
dictis allegationibus, quia plerunq; aliter & diuerſa
loquuntur quàm id ad quod allegantur, vel ſaltem
ſupra, vel infra, nam tota lege perſpecta &c. l. inciui-
le. ff. de legi. alibi dixi, & repeto videnda eſſe allegata
in fonte per tex. in c. ieiunium, 86. diſt. Neuiz. in Syl.
45 nupti. lib. 6 in princ. Aduocati autem ambo & acto-
ris & rei cum ad allegandum in voce coram iudice
conuenerint, & adſint, debet eos iudex ſeruatis illis
verbis dict. cap. iudicantem, prębita patientia ab eo,
patienter audire, & ſilere, ne loquendo pro vna, vel
altera parte oſtendat aduocatum defuiſſe aut ſe vi-
deatur magis vni, quàm alteri parti fauere, & ſe red-
dere ſuſpectum alteri parti ad not. in cap. poſtremo.
de appell. & Dec. conſil. 256. colum. 3. num. 4. admo-
46 net Alex. Stiati. d. praxi iudicij, cap. 8. num. 8. † Sed al
loqui curet aduocatum quandoq; actoris, quando-
que rei ſeparatim, ſeruato illo verbo, interrogandi,
dict. capit. iudicantem, & l. Offidius, de leg. 3. ibi, Im-
perator interrogauit partem legatarij quęrendi cau-
ſa, & l. pen. §. ſententia. ff. de his quæ in teſt. delen. ibi,
Antoninus Cæſar dixit, videtur tibi voluiſſe teſta-
mentum valere, quia nomina hæredum induxit, &
47 verbo dict. capit. iudicantem. obijciendique, debet †
iudex tam in voce, quàm in ſcriptis obijcere aduoca
to, & promouere ac dare dubia, vt quandoque repe-
tendo idem de more iudiciorum eſſe dixi conſil. 77.
in princip. & conſi. 14. in princip. & lat. in l. 1. colum.
1. verſicul. Salua gloſſ. de offic. aſſeſſor. dicit ex ſenſu
gl. ibi quòd iudex interroget aduocatum de his, quæ
pertinent ad cauſam ad veritatem inquirendam, &
ei opponat, vt dicit Glo. ſubiungo ego, & attente au-
dire debet reſponſiones aduocati, replicare verbum
ſi vult. ſed non pertinaciter, & pertinere aduocatum
eſſe vltimum in dicendo, ſic fecit imperator in dict.
§. ſententia. & eum dimittere cogitando motumque
animi ſui in quam partem inclinet retinendo, ſubti-
cendoque, ita quòd nedum præſciri, ſed etiam nec
diuinari poſsit, quam ſententiam vel pro actore, vel
pro reo ſit laturus, niſi quando iam peractis omni-
bus partes nihil habeant in quæſtione quod propo-
nant verba, cap. iudicantem, vt & latè magiſtraliter
inſtruit pater practicæ Specu. titu. de diſput. & alleg.
§. ſin. in princ. vltimo eam diffinitiuam altera vel am
babus partibus inſtantibus proferat, vt mandat tex.
& gloſſ. in l. vbi falſi. C. de falſ. cum ſimil. per Aymo.
conſ. 134. num. 2. & Pedemont. deciſ. 74. num. 9. alias
fatuus & imprudens reputatur iudex detegens mo-
tum animi ſui qualem ſit ſententiam laturus & vt
ſuſpectus poteſt recuſari, Ripa in l. admonendi, nu-
me. 46. de iureiur.
48 Poſtremo † iudex ſatis ſuperque ſatis auditis par-
tibus viſis perlectiſque proceſsibus, & allegationi-
bus vtriuſque partis, & de meritis cauſæ bene inſtru-
ctus diffinitiuam tenetur ſuam formare ſentẽtiam,
& in hoc habet multa animaduertere, ſingula ſi hoc
in loco eſſent referenda, de nimia quidem prolixi-
tate, ne dicam digreſsione, dignè reprehendendus
eſſem. Dicam tantum de his, quæ mihi in propoſita
ſpecie noſtra videntur magis opportuna. Primum
quod in omnibus ſententijs ferendis commune eſt,
ſolum DEVM, veritatem, & iuſtitiam præ oculis ha
bere debet, vt cap. primo, de ſentent. & re iud. in ſex-
to, iudicis eſt in cauſis ſemper verum ſequi, ſcripſit
Cicero in primo de officijs, præcipuum iudicis offi-
cium eſt in perſcrutando veritatem perplura ad hoc
alleg. dicit Deci. in l. ſecunda, numero 2. C. de eden.
Socin. conſilio 15. colum. 4. libro primo, & ſæpiſsimè
in locis vulg. habetur. hoc enim magis obſeruatione
& effectu quamplurium auctoritatum allegatione
tenendum vbique eſt & ſeruandum ſemper, exinde
49 ſequitur, quod in † iudicando debet iudex ſeruare le-
ges, conſtitutiones, & mores tex. in princip. inſtitut.
de offic. iudi. cum pluribus per Luc. à Pen. in l. medi-
cos, columna penul. C. de profeſ. & medi. lib. deci-
50 mo. † Pariter debet ſeruare voluntatem teſtatoris,
quæ dicitur lex vulga. §. diſponat in auth. de nupt.
Oldra. conſilio 113. quæſtio. ad fin. & text. in l. ſi qua.
& ibi not Bald. C. famil erciſcun. quod iudex debet
ſtudere, vt ſeruetur voluntas teſtatoris, & tueatur. l.
prima, in princip. ff. ſi quis omn. ca. teſta. cum ſimil.
allegat. ſuper interpret. prima, dubit. prim. ad prin-
cip. eo. hoc ideo in loco ſuo ante oculos iudicis pro-
pono, transferoque his breuibus verbis. quod equi-
dem breuitatis gratia dico me haberi velle pro re-
petitis, & expreſsis omnia quamplurima, quæ hoc
& ſuperioribus & in libris quandoque & pluries ſcri
pſi de voluntate teſtatoris interpretanda, intelli-
genda, amplectenda, tuenda, ſequenda, ſeruanda, pe
nitus

nitus & omnino exequenda, quòd iudex ipſe prin-
cipalis noſter interpres eam interpretari, intelligere,
amplecti, tueri, ſequi, ſeruare & omnino exequi ve-
lit in ſent. ſuis.

Deinde in deliberando qualis debeat eſſe inter-
pretatio, & determinatio litigij in iudicio vertentis,
51 qualis demum debeat eſſe † ſententia an condem-
natoria, an abſolutoria, diligenter, & accuratè per-
pendendæ, & cognoſcendæ ſunt intentiones & a-
ctoris, & rei, quales ſint, ſiquidem actor clarè probat
intentionem ſuam in omnibus, quæ ſibi probare in-
cumbunt, & reus exceptionem aliquam nō probet,
quæ elidat intentionem actoris, formāda eſt ſenten-
tia condemnatoria conformis libello, & petitioni a-
ctoris regulariter vulg. l. vt fundus ff. com. diui. l. fin.
C. de fideicom. libert. c. licet Hely. de ſimo. & ibi Fe-
lin. latè declarat, & poſt Angel. Aret. Iaſ. in §. curare,
num. 28. & ſeq. inſt. de acti. & plenius in l. vinum, co-
lum. 13. & ſeq. vet. hic aſſum. ff. ſi cert. pet. vbi ad regu-
lam hanc adducit 13. fallentias declarando vlterius
52 vſque ad fi. quomodo † iudicandum ſit in caſibus, in
quibus non requiritur libellus, ibidem & Dec. num.
53 17. & ſeq. & † in caſu vbi nulla porrecta petitione ab
vtraque parte plures fuerunt examinati teſtes in cau
ſa Piſaurenſi eam partem quæ, probauit de antiqui-
ori & præſenti poſſeſſione debere ſtare in poſſeſſio-
ne, & alteram partem deſiſtere à moleſtatione, niſi
via iuris ordinariè agendo, conſultus deciſiuè conſu
54 luit Caſtren. conſi. 441. viſis & diligenter, lib. 2. † Pro
ſtulto enim reputatur iudex qui in eo quod non fue
rit petitum, iudicat per text. in dict. l. ſi & curare de-
bet quòd hæc tria ſint conformia in ſententia circa
libellum, ſcilicet res, cauſa, & actio, dicit Bald. in l. 1.
num. 11. C. ſi plures vna ſenten. intelligit idem Bald.
in l. 1. colum. 1. nume. 9. C. de ſentent. & quod ſen-
tentia etiam ſit conformis probationibus, in qui-
bus dicit ipſe, quia conſiſtit ſubſtantia condemnan-
di, vel abſoluendi, licet quoad formam, & Iaſ. refert
in §. curare. num. 32. inſtit. de act. & in dict. l. vinum,
colum. 13. verſic. hinc dicimus, & Ant. de Butr. in ca-
pit. cum dilectus, colum. 3. ſub num. 8. verſic. item in
55 quantum, de ordi. cognit. notat † quòd libellus in du
bio reſtringitur, vt videatur deductum ius compe-
tens, & eius probatum, huic notanter aſſentit Bald.
56 dicens in l. 1. ſub num. 1. de quæſt. quod † iudex in ſen
tentiando debet ſe conformare probationibus, & ex-
inde licere formam ſuæ ſententiæ dummodo libel-
lus hoc patiantur per l. momētaneæ. C. qui legi. per.
ſic ex deductis, & probatis in dubio poſtea interpre-
tantur verba ſententię per glo. in ver. & eſt verum, in
l. hæc enim cauſæ, in princ. ff. de ſuſpe. tuto. & glo. vlt.
in cap. ſi confirmationem, de elect. in 6. probat Crot.
conſi. 324. num. 15. & Caſtr. conſi. 376. licet iudex, co-
lum. 1. libro 1. vbi ſententia intelligenda eſt quòd ſit
conformis libello, ſequitur Aym. conſil. 183. nume. 1.
57 Alioquin † ſententia non conformis petitioni eſſet
inualida, Bero. conſi. 179. num. 7. & conſil. 204. num.
38. lib. 1. conſ. 53. num. 8. lib. 2. Panciro. Regien. conſil.
195. num. 24. Vant. tract. nullit. rub. de nullit. ſenten.
ex defec. proceſ. num. 77. vbi not. dicit conuenire iu-
dicantem antequam ſenten. formet, acta diligenter
examinare, & videre quid, & qualiter petatur ab eo
atque conſiderare petitam rem, cauſam petendi mo
dum ſeu actionem intentatam, & cum his ſuam con
formare ſent. aliàs ſent. erit ipſo iure nulla, vt lata ſu-
per eo, ſuper quo non fuit lis conteſtata, non fuit au-
dita pars, nullus ordo iuris fuit ſeruatus, vt ibi per eū
58 alleg. opportunas deciſ. Cùm viderit tamen † iudi-
cans aliquo reſpectu non poſſe formaliter ferre ſen-
tentiam conformem petitioni, cum ex probatis, &
actis appareat actorem fouere ius, diſcurrere debet
limitationes, ſeu declarationes ad dictam regul. tra-
ditas per Iaſ. & Deci. in dict. l. vinum, & per Felin. in
dict. cap. licet alij. Bald. in l. fideicommiſſa. § ſi ſeruo.
ff. de leg. 3. in l. fina. nume. 21. C. de ſenten. quæ ſi. cer.
quant. Aym. conſ. 210. colum. fin. Cephal. conſi. 400.
num. 1. Plot. conſi. 24. num. 39. Curt. iun. conſ. 30. co-
lum. penult. & fin. Afflict. deciſ. 32. num. 3. Natt. con-
ſil. 617. Pariſ. conſil. 45. ad fin. libr. 1. conſ. 113. lib. 4. &
quam earum inuenerit ſuo caſui conuenire, poterit
ſententiam condemnatoriam formando ſemper in-
hærendo probatis eam ſequi.

59 Si verò † actor in aliquo ex neceſſarijs probari de-
fecerit, vel plenè non probauerit, vel reus aliquam
ex ſuis exceptionibus elidentē actoris intentionem
probauerit, abſolutoria ſententia ſequi debet vul. l.
qui accuſare, cum ibi traditis per Doct. C. de eden. &
l. non videtur cepiſſe. & ibi Deci. de Reg. Iur. Cor. con
ſil. 110. colum. 2. li. 2. conſi. 87. colum. 2. ver. nam reus.
60 lib. 4. Reum † enim abſoluere ſpectat ad officium iu-
dicis, quādo ei probationes actoris nō concludunt,
licet ex forma ſtatuti reo denegetur defenſio, tradit
Bald. in rub. ſub nume. 6. C. de vindic. libert. aut du-
bia fuerit intentio actoris, cum in vltimo iudicij ma
gis fauendum ſit reo, ſimiliter abſolutoria proferri
debet per l. fauorabiliores, de Reg. Iur. & ibi Deci. &
Cagn. & alij tradunt, & ca. cum ſint partium, eo. in 6.
61 † Aduertatur tamen ſi dubium ſit in aliqua cauſa fa-
uorabili, aliquas expreſſit Deci. in l. fauorabiliores,
plures ego commemoraui ſupra lib. 1. interp. 1. dubit.
4. ſub ſol. 12. quia tunc in dubio ſenten. profertur pro
iſtis cauſis, Dec. ibidē aduertit, & latius Cagnol. ſub
nu. 4. poſt Gloſ. & Canon. in d. cap. cum ſint partium,
& in cap. fi. de re iudi. Alci. tract. præſumpt. reg. 3. præ-
62 ſumpt. 44. † & in cauſa dotis, quæ aliquando eſt de
ſpecie noſtra circa vltimas voluntates, iudicatur pro
ea in dub. d. cap. fin. & l. in ambiguis pro dote. de re-
63 gu. iur. & ibi doct. † idem & in dubio pro validitate
teſtamenti tenenda eſt ſententia. l. ſi pars. ff. de inof-
fi. teſtamen. cap. fin. de ſenten. & re iudic. corroborat
Crot. conſi. 287. num. 2. & ſeq. etiam quod ſit ex opi-
nione vnius doctoris. Iaſ. conſi. 112. colum. 2. ver. imo
fortius. lib. 4. & not. dicit Baldus in l. ſecunda, in fin.
C. de edic. diu. Adr. toll. quod qualitercunque poteſt
teſtamentum tolerari præſumitur pro teſtamento
64 per l. poſt diuiſionem. C. de iur. & fac. ignor. item † in
caſu dubio propter conflictum rationum fertur ſen-
tentia per modum compoſitionis, quod nota tu qui
iudicas, inquit Ripa in l. prima. nume. 116. de vulg. &
pupill. de qua re poſt Botri. & Ancha. in conſi. 210. in-
ter contraria plura ex facto ſimul conſulendo ſcri-
bunt Caccialup. & Socin. conſil. 150. colum. penu. &
fin. libr. primo, idem probat Alex. in l. Titius, nume.
4. ff. ad Trebel. verum ſi in tali conflictu opinionum
aliqua ſit opinio, per quam aliæ reducantur ad con-
cordiam, & legalem diſtinctionem eam quidem o-
pinionem iudex ſequi debet per l. ſi finita. § illud, de
dam. infec. probat Alexandr. conſilio 50. numero ſe-
ptimo, libro 7. Cephal. conſilio 16. numero 35. conſi-
lio 306. numero nonageſ. octau. & debet ſequi eam,
quæ fauet animæ, & per quam euitetur materia pec-
cati. Angel. nepos Angel. inter conſ. Crot. conſil. 421.
num.

num.15.& eam debet ſeruare, cui conformis eſt con-
ſuetudo, Bero.conſi.113.num.31.lib.2.conſ.87. nume.
25. lib.3. debet & eam tenere, in quam gloſ. inclinat,
65 idem conſil.177. nume.22. lib.1.& † aliquos caſus in
dubio pro quanam parte ſit iudicandum vide recol-
lectos per Neuiz.in ſyl.nupti.lib.6.num.21. vſque ad
num.48.

Quandoq; etiam ſcire iuuat in practica caſus qui-
66 bus † iudex parte non implorante poteſt ſupplere, vt
breuiter me expediam, vide Spec.in tit. de diſput.&
alleg.§.fin.Barto.& ali.in l.3.§.hoc autem iudicium,
de dam.infec.in l.age.C.tranſac.in l.1.vt quæ deſ.ad-
uoca.Bald. in l. fin. ff. de peti.hæred.Bald. idem in l.
mercalem.C.de condi.ob turp. ca. & plenius in l. fi-
liusfamil.§.veterani.vltra med. ff. de procur.Alex in
l.neceſſarijs, colum.3.ſub num.5.ff.de acq.hæred.vbi
de exceptione orta tempore obligationis, & appa-
rente ex actis, & conſil.53.nume.6.libr.1.vbi de iura-
mento deferendo in ſupplementum probationis e-
tiam poſt concluſum in cauſa ad veritatem eruen-
dam, licet contrarium tenentem Lanfran. de ori.re-
ferat Rip. in dict.§. hoc autem iudicium, nume.71.&
Alexandr.in l.filiæ licet, nume.3. C. de collati.vbi de
emptore agente ad rem emptam condemnandum
ad ſoluendum pretium, Deci.conſil.516. ſub num.18.
conſil.540. num.12. vbi in his quæ ſunt de conſuetu-
dine notoria iudex ſupplet: cautum eſt tamen, quòd
hæc ſint redacta in actis, dicit Alexand.conſil.81. co-
lum.2.num.9.lib.3.item Aymo conſil.278.in fin.vbi
iudex poteſt ſupplere in non exequen. ſententiam,
etiam ſi à parte nõ poſsit opponi de nullitate per ſta-
tutum Alexand.conſil 77.colum.fin. num.14.libr.3.
ad idem Barb.conſil.36.ad fin.libr.1.maximè quan-
do ſit nullitas ipſo iure Tiraq.in l.ſi vnquam.ver.re-
uertatur, num.345.de reuoc.donatio.& quando nul
litas apparet ex actis Deci. in l. non videtur cæpiſſe,
num.5.de regu. iur.vel quid aliud apparens ex actis,
Afflict.deciſ.372.num.6.& Caſtrenſ.in l.3.§.ſi tamen
67 plures, nume.2.ff.iud.ſol.† & poteſt ſupplere ne alte-
ra pars lucretur cum aliena iactura, Bald. in dict.§.
Veterani.vltra med.Caſtrenſ.in l.ſi vnus.§.pactus ne
peteret, num.13.ff.de pact.Barb.dicto conſil.36.in fi.
Tiraquel.de retract.tit.1.in fin.num.52. Roma.con-
68 ſil.67.ad fin.Marſil.ſing.88. † Poteſt etiam ſupplere
iudex in dando legitimam filiæ per modum dedu-
ctionis Abb.in cap.Raynutius.ſub num.10. de teſta.
69 poteſt item † ſupplere ferendo ſẽtẽtiam etiam pro
actore eo etiam non inſtante cum à principio actor
petierit reum ſibi condemnari, & iuſtitiam fieri, &
hoc vbi inſtãtia iudicialis eſſet peritura, probat idem
Abb.conſil.112.illud de iure, in fin. libr.2.& in c.fi.de
iureiur.

70 Intellige † iudicem non debere parte non peten-
te ſupplere pro ea ad id quod petendo ipſa pars non
deberet audiri, vel lapſu temporis, vel alia cauſa.l.
non ſolum.§.quanquam, & ibi Bartol. ff. de iniur.&
ibi latè in apoſtil.Alexand.conſil.121.colum.fin. ver.
item non obſtat, lib.1.Iaſo.in l.ita demum, colum.2.
verſ.decimotertio limita.C.de procur.Ang.Aret. de
malefi.in gloſſ.hæc eſt quædam in quæſt.nume.71.&
ibi Aug.Ariminen.in addi.poſui, conſi.106. nume.9.
lib.1.& eſt lata materia maximè in criminali, remit-
to me ad alleg.in his locis.

71 Intellige † ſecundo parte non petente, vel allegan
te id quod exigit formalẽ petitionem, vel exceptio-
nem iudex non debet ſupplere bene declarat Felyn.
in cap.cum ordinem, colum.9. verſi.ſed aduerte du-
pliciter, de reſcrip. vbi plenè proſequitur materiam
caſuum, quibus requiratur propoſitio, vel allegatio
partis, vt iudex ſtatuat, vel concedat. hanc principa-
lem intelligentiã refert, & ſequitur deciſ.Pedemon.
1.ſub num.42.

72 Et propterea ſequitur illud vulgatum apud Cau-
ſidicos † quod iudex ſecundum allegata, & probata,
& non ſecundum conſcientiam ſuam iudicare de-
bet.l.illicitas.§.veritas, de offi. præſi. & ibi Bart.& alij
not.& tenent ſic omnes legiſtæ, canoniſtæ, & Theo-
logi glo.& doct.in cap.primo, extra de offic.iudi.or-
di.atteſtantur Corne.conſil.163.colum.2.lib.2. Abb.
latè examinando in cap. paſtoralis.§. quia vero, co-
lum.pen.& fin.de offi.deleg. cum concord.alleg. ab
Alexan.in l.1.in fin.C.quæ deſ.aduoc.reaſſumit Nat.
conſil.276.num. fin. & in propoſito plura ſingularia
dicta adducit Paris de Put. de ſindica. in ver. an iu-
73 dex, vbi inter alia meminit etiam † quod iudex ſta-
tuto, vel mandato Principis habeat auctoritatem iu
dicandi ſecundum eius conſcientiam, vel in tali re
onerando conſcientiam ſuam, vt ſæpius ſolent con-
tinere commiſsiones Principum, debet tamen iudi-
care ſecundum conſcientiam, quam habet vt iudex,
& non vt homo per cap.poſtulatus.3.q.7.& quæ con
ſcientia ſit informata probationibus, & probata le-
74 gib.& iurib.per cap.2. de off. ord.† conſcientia iudi-
cis aliter informata, quàm per probationes ſufficien
tes nihil operatur, ait Bal.in l.2.ad fi. C.de vxor.mil.
refert alia not.Paris de Put.d.verſ.an iudex, nume.3.
6.& ſequent.plenè ego quoque ſcripſi conſi.202.nu-
me.21.& ſequent.addo & Lud. Bologni conſil.147.
vt in præſenti conſultatione, colũ.2. facit Pedemon.
deciſ.2.nume 12.Grat.conſil.74.nume.8.lib.2.atque
75 † ſtante etiam libero arbitrio conceſſo procedendi
de iure, & de facto, non debet tamen iudex credere
teſti non reddenti bonam rationem dicti ſui ex Bal-
do, & alijs allega.probat Alexand.conſil.80.in fi.lib.
4.huic accedit quod dicit Bald.in l.quid ergo.§. pœ-
na grauior colum.3. ſub ver. iſtorum opin.in repeti-
76 tione.ff.de his qui not.infam.† ſi iudex in aliquo ca-
ſu vtitur arbitrio ſibi conceſſo, & non appareat ex a-
ctis cauſa iuſtificans arbitrium ſuum facit litem ſu-
am, refert.& ſequitur Felin.in ca.ſicut, colum.9.ver-
ſic.vndecimus, de re iudic.vnde ſi velit iudex pro ſua
ſententia non teneri in ſindicatu, & eam non reuo-
cari per iudicem appellationis ſtudeat ſemper eam
proferre ſententiam, quæ confirmatur, & verifica-
tur per probationes apparentes ex actis coram eo fa
ctis, vt prudenter tenet dict. Pedemont.deciſ.1.nu-
mero 46.& bene declarat Gomeſ.ſuper regu.cancel.
in regu.de annal.poſ.in 4.quæſtio.apertè ſentit Abb.
in cap.afferre, colum.2.ſub ſecundo ne, de præſump.
ibi, ſed vnum aduerte, ne circa prædicta decipiaris, ſi
enim præſumptio violenta mouet ad probandam
ſententiam, facias illam in actis ſcribi. aliàs ſi appel-
laretur, & ſententia ex actis non iuſtificaretur, licet
tu iuſtè motus fueris, iudex tamen ad quem, cui de
hoc non conſtat, iuſtè retractaret ſententiam, hæc
ſunt verba Abb. ſentit & Afflict. in deciſ.28. numero
6. dum ait poſſe probari de tali notorio in cauſa ap-
pellationis, per quod non ſcriptum fuerit motus pri
mus iudex ad iudicandum, & Bald. ſentit in l. quo-
ties.§. fin.ff.de probat.cum velit de confeſsione appa
rere ſcripturam coram ipſo iudice factam, vt poſsit
77 iudex ſupplere, & ſic † acta coram eo faciunt fidem
licet

licet non fuerint producta, non ſic eſt de actis coram alio iudice niſi producantur, vt ibi per eum, quem ſequitur Nat. conſ. 276. num. 2.

Itaque in formando ſententiam pro iudice tuta non eſt illa opinio Bald. in l. prima. num. 6. in fin. C. de vindi. libert. per Alexan. colum. penul. Iaſ. colum. penult. relata in l. ſi is ad quem. ff. de acquir. hæred. & per Fely in cap. cum venerabilis, colum. 25. de except.
78 & per Aym. conſil. 188. in ſi quod † iudex poteſt ſe mouere ad ſententiandum ex confeſsione, ſeu alia probatione habita voce coram ſe, & non ſcripta in proceſſu, quia verum eſt, quòd ſic poteſt ſe mouere etiam pro validitate ſententiæ, cum valeat etiam ſine probationibus, Bart. in l. prolatam. ſub numero quinto. C. de ſenten. Pedemon. deciſ. 146. nume. 16. alibi dixi ante, ſed non eſt verum, quòd debeat ſic ſe mouere, niſi quatenus appareat ex actis per allegat. ſupra vt poſsit, cum opus fuerit, demonſtrare cauſam, qua motus fuerit ad iudicandum, & aliter non poteſt demonſtrare, niſi per acta coram eo ſcripta per not. in capit. quoniam contra. de probatio. nam de verbis prolatis etiam per iudicem non eſt curandum, niſi quatenus per acta poſsit apparere ad quæ recurrendum eſt, vt ſciatur, qualis ſit ſententia certa, vel incerta, Bald. in l. ex diuerſo. §. ſi in iudicio. in verſic. præterea qualis. ff. ſolut. matrimo. Abb. conſilio 53. colum. ſecunda ad num. 2. lib. 2. Socin. Iun. conſ. 6. ad fin. lib. 1. Alex. conſ. 101. colum. penul. num. 13. lib. 6. conſi. 81. colum. 4. nu.
79 7. lib. 3. Bald. conſilio 363. nume. 3. lib. 4. vbi quòd † aſſertioni iudicis non ſtatur, & bene Pariſ. conſi. 15. nu. 21. lib. 4.

80 Denique animaduertere debet † iudex, vt omnimodo, quantum ei poſsibile ſit, certam ferat ſententiam. l. 3. C. de ſenten. quæ ſi. cer. quan. §. curare inſtit. de act. & ibi glo. & doct. quòd autem ſententia feratur certa, & ſecundum allegata & probata id eſſe de iure diuino probat Ruin. conſil. 133. colum. 4. nume. 21. libro 5. ſequitur declarando Aſini. Florenti. in ſua praxi iudici. §. 3. cap. 29. num. 1. dixi conſi. 106. num. 6.
81 lib. 1. vbi & retuli idem eſſe † in arbitro quòd certum laudum dicat, aliàs erit nullum, per l. quid tamen. §. Pompo ff. de arb. & ibi glo. bene comprobat & declarat. & Bal. infert laudum incertum non valere etiam
82 quando ſit † conditionale, intellige conditione extrinſeca, nõ deducta in actis ſaltem aſſertorijs vel intrinſeca non probanda incontinenti, vt ſub tali conditione extrinſeca, vel intrinſeca non probanda incontinenti, vt ſub tali conditione extrinſeca, vel intrinſeca non probanda incontinenti, non valet ſententia lata per iudicem. glo. Bart. Bald. & alij in l. cum iudex. C. de ſenten. & interlo. om. iud. Alexand. conſ. 73. col. fin. lib. 3. & in l. qui Romæ. §. Augerius. col. fin. de verb. obligat. & ibi Iaſ. ad fin. approbando Alex. d.
83 conſ. 73. non valere † ſententiam ratione incertitudinis latam ſub conditione intrinſeca verificanda per futuras probationes, & per Fulg. conſ. 217. viſo exemplo, colum. 1. Ruin. conſilio 38. num. 7. lib. 5. imo valere ſub conditione non verificanda incontinenti probat Crot. conſil. 324. numero 4. primam opin. Barto. approbat Iaſ. in l. qui Romæ. §. Augerius. ad fi. de verb. obligat. & ipſe Crot. conſilio 138. nume. 4. & ſequent.
84 † Tamen mihi placet valere ſententiam ſub conditione appoſita & expreſſa iuſta cauſa in ſententia per ea, quæ latè ſcribit Felyn. in cap. quod ad conſultationem. colum. 1. & ſequen. de re iudic. & quæ ego ſcripſi ſup. interpret. præcedent. dubit. vlt. ſub ver. atque his per inſtrumenta. nume. 345. & ſequen. vbi cauſa præſertim exprimitur ob incorporationem & confuſionem bonorum petitorum cum alijs bonis rei côuenti, ſi clarius demonſtrari poterat bona petita in executione ſententiæ, ſic reſeruando, vbi ibidem ſupra docui, & in practica ſeruaui, alioquin in actu practico eſſet amplectenda d. opin. Bart. & ſequaci. per Vanti. tit. de null. ſent. ex defec. proceſ. num. 112. ita eſſe regulam dicit, & fallent. adducit Rebuf. tract. de contum. & defec. art. 3. gl. 1. nu. 12 & ſeq. tom. 3.

85 Certa † namque debet eſſe ſententia, & clara in his præſertim.

In remedio intentato.

In verbis.

In rebus.

Et in particulis ſeu clauſulis ſuis, prout hęc ſingula breuiter diſcurrendo demonſtratur.

86 Primo † in remedio intentato veriſimiliter inter partes controuerſo, vt finis etiam controuerſiæ tali imponatur per ſententiam, l. prima. ff. de re iudi. ipſa quidem ſententia conuenit eſſe declaratoria talis remedij maximè in actione reali, vt in petitione hæreditatis in rei vendicatione. Quia declaramus talem fuiſſe, & eſſe hæredem, vel talem rem pertinuiſſe, & pertinere ad talem iure dominij per l. licet. ff. de pet. hæred. Bart. in l. 1. in prin. ſub num. 4. ff. quorum bon. idem & Ang. Fulg. & alij in l. ex diuerſo. §. vbi autem. in princ. ff. de rei vend. & in l. Pomponius. §. ſed & is. in princ. per tex. ibi. ff. de procur. & per l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur. in fin. ſi ſer. vendi & in ſpecie Iaſ. in l. 1. col. 4. ver. tertia concluſio. ff. de eden. & Val. conſ. 56. num. 8. & ſequen lib. 2. ſic dicitur ſententia declaratoria ferè in omnibus realibus proferẽda pract. Papien. in for. ſent. diffi. in gloſ. primo quidem. in princ. adeo quod ſi ita non ſit ſententia declaratoria primo aliquem eſſe hæredem, & poſtea condemnatoria ad relaxãdum rem, vult ſententiam eſſe nullam in petitione hæreditatis, vt non conformem libello Bero. conſi. 52. nu. 7. 8. li. ſecundo. quam nullitatem ego non probarem, quando ſimpliciter ſententia eſſet condemnatoria ad relaxandum rem ſentit Barto. in dict. §. ſed & is. in princip. & in dict. §. vbi autem in vltim. lect. dum ait, per hoc ſe non reprobare libellum eorum, qui petunt reum condemnari ad rei reſtitutionem, & ibi nume. 3. Fulgo. ſequitur, & clarè ſentit Aret. conſi. 156. colum 6. verſi. vnde videmus. per Barto. in dict. §. vbi autem & l. 1. C. de ordi. iudici. Alex. in rub. nume. 2. C. qui admitti. & plene Pedemon. deci. 74. nu. 12. & ſeq. ſic & ſententia ſimpliciter condemnatoria non videtur reprobanda, quia vltra id, quod in iudicium deductum eſt non excedit, vt eſt propria ratio principalis text. in l. vt fundus. ff. com. diui. & eſt concepta, conſcriptaque ſuo proprio verbo condemnationis per dictam l. 1. de re iud. ſeruandam tamen admoneo prædictam formam ſententiæ prius declaratoriæ iuris intentati, & deducti in libello eius formam ſequendo, vt in allega. locis doct. tradunt præſertim in realibus, & eſt magni effectus cum per talem ſententiam declaratoriam dominium, vel quaſi transferatur in victorem ſic probatum etiam inter alias partes ſecundum com. opin. probatam per Alexand. conſil. 98. col. 2. num. 6. 7. lib. 5. & latè examinantem, & idem firmantem, & ampliantem in l. Pompo. §. ſi iuſſerim. nu. 9. & ſeq. de acqui. poſ. & probat quoad alios prætendentes ius non principaliter, ſed in conſequentiã, Rui. conſ. 174. col. 6. num. 10. & ſeq. lib. 1. & quomodo

per Vall.conſi.85.num.5.lib 2.& quo ad titulum vſu-
capiendi pro publiciana, Bal. in cap.cum cauſam,ad
fi. de prob. ſequitur Alexand.conſil 96.colu.pen.nu.
21.lib.4.plene diſcutit in dict.l Pomponius.§.ſi iuſſe-
87 rim.num.tertio,& ſeq.†quomodo autem quid prin-
cipaliter accipiatur,vel in conſequentiam,iura, & de
cit. colligendi curam adhibuit Tiraquel. in comme.
rubr.C.res inter ali.acta.poſt princip.hoc vide ibi per
eum: prodeſt & illa declaratoria, quando conſtiterit
de iure actoris pro obtinenda executione contra nõ
poſsidentem à principio, ſed poſtea poſsidere inci-
pientem Rolan.à Vall.conſilio 56.numero 6.libro 2.
plene Cagnol. in l. edita. num. 57.C.de eden.& alibi
88 dixi ante,† requiritur quoque ſententia declaratoria
alicuius facti, vel non facti propter quod quis veniat
priuandus legato, vel hæreditate ex pœna à teſtatore
appoſita per not.in tot.tit.de his quæ pœn. nom.arg.
not.per docto. quòd declaratoria requiratur ſenten-
tia facti.ob quod pœna venit imponenda etiam ipſo
iure, per l. eius qui delatorem, ibi Bart. ff. de iure fiſc.
cum pluribus per Tiraquel.in l ſi vnquam. ver.reuo-
catur.numero 400.& ſeq.de reuoca. dona. Curt. ſen.
conſilio 60.num.18. Felin.in cap. cum non ab homi-
ne.colum.4.& ſequ.de iudi. vbi & de limitationibus
Aym.conſilio 239.num.2. & ſequen. Menoch. conſil.
99.numero 171. vbi etiam per culpam vel negligenti-
am fieret priuatio in feudis,loquitur Socin.Iun.con-
89 ſilio primo.numero 87.lib.quarto,item† practica ſer-
uat ferre ſententiam declaratoriam in fideicommiſ-
ſo,vel relicto aliquo conditionali,ſcilicet,eueniſſe ca
ſum fideicommiſsi, vel relicti petiti, & in iudicio de-
ducti, vt per Marzar. de fideicommiſſ. poſt quæſtio.
ſexageſimamſeptimam, aliqui exprimunt modum
quo euenit caſus fideicommiſsi. ſcilicet per mortem
talis ſine filijs, vel per contrauentionem talis, prout
caſus vel conditionis adimpletio contigerit, ſed vt ca
lumnijs auferatur occaſio tutius putarem ſimpliciter
ferre declaratoriam eueniſſe caſum fideicommiſsi in
90 iudicio intentati, & deducti. nam ſi per† ſententiam
exprimeretur aliquis caſus, & is non eſſet, ſententia
eſſet nulla,Grat.conſilio 109.nume.22. & ſequen.lib.
ſecundo,Aret.conſi.75.colum.ſecunda, ver.quinta &
vltima, per l.1.§.primo. ff.quæ ſentent. ſi. appellat.re-
ſcind.l. ſecunda.C.quando pro.non eſt neceſſ.& cap.
primo de re iudi.pulchram rationem differentiæ in-
ter errorẽ expreſſum in ſententia. & non expreſſum,
ſed tacitum apparentem ex actis, & ſic velatum, ad-
ducit Bald.in l. ex diuerſo. § ſi in iudicio.ff.ſolut.ma-
trim.quia expreſsio erroris ineptam ſententiam red-
dit,& initium formæ inducit,ſed vbi eſt error,nõ for-
mæ,ſed ſolius materiæ initium eſt, & ibi per eum re-
fert & ſequitur Ioan. de Ana. conſilio 6.viſo puncto,
91 colum.2. verſi.non ob.etiam † Expreſsio autem caſus
permiſsi ſequitur in ſententia,vbi aliàs ſententia eſſet
in prohibitis,vt per Matheſ.no.20.& per docto.ibi in
apoſtil.& præcipuè Felin.in dict.cap.primo,colum.3.
ſub ver.amplia quinto, de re iud. Rurſus eſt notabilis
92 effectus† ſententiæ declaratoriæ alicuius iuris, vel fa-
cti etiam ſimpliciter latæ abſque condemnatione ex-
preſſa, quia ex conſequentia illius iuris, vel facti de-
clarati fit condemnatio,& executio contra illum de-
claratum pro iure, vel facto declarato, vt ſi iudex de-
clarat debitorem,vel commiſiſſe furtum,vel bona eſ-
ſe hypothecata, ad hæc in conſequentiam venit con-
demnatio,per congruas deciſ. Aym.conſi. 79.ſub nu-
mero 4.præter alleg. per eum, idem Corn. conſil.302.
colum.3.ver.his tamen. lib 3. probat & Vall.conſilio
93 56.num.10.lib 2 propterea hòc etiam† iudex animad
uertit, vbi ſententiam prolaturus eſt ſuper poſſeſſo-
rio,& petitorio ſimul cumulatis valide, quòd primo
debet ſententiam proferre ſuper poſſeſſorio, vt c.cum
dilectus de ca.poſ.& propr.& ibi Conan.& latè Bero.
conſ.48.col.1.& ſeq.lib.3.
94 Secundo † in verbis ſuis,& per ſe debet eſſe certa,
& clara ſententia dictata,& ſcripta verbis perſpicuis,
cõmunibus,& vſitatis, & non ambiguis, improprijs,
vel æquiuocis.vt aliqui quandoque vel non bene re-
ſoluti, vel timidi, vel neutri parti volentes diſplicere
verbis intricatis, aut æquiuocis ita proferunt ſenten-
tiam, quòd poſt eam latam magis partes remanent
diſcordes,& confuſæ contendẽdo ad inuicem potius
95 pro ſe latam eſſe ſententiam † verba enim propria ſen
tentiæ ſunt condemno,vel abſoluo, vel alia his æqui-
pollentia,tamen indubia,& clara,vt d.l.1.& ibi doct.
de re iudic.& in § curare.inſtit.de act. cum allega. per
Vanti.de nulli.tit.de null.ſenten.ex defec.proceſſ.nu.
101.Gui.Pap.conſi.61.num.6.
96 †Aliqui poſt hæc verba, CHRISTI nomine repe-
tito,ſimpliciter incipiunt, dicimus, ſententiamus, a-
liqui incipiunt per dictionem,quia dicimus,ſenten-
tiamus. & iſte videtur magis vſitatus modus ſenten-
tiandi, & iſte magis mihi placet, ac bene congruit.
Nam iudex enunciata, recenſitaq; lite,& controuer-
ſia per partes ſubſtantiales viſas & conſideratas, & in
ſtatus eam expedire ſua diffinitiua ſententia, reſolu-
tus per cauſas,& rationes eum mouentes in eam par-
tem vel condemnatoriam, vel abſolutoriam. qua la-
turus eſt ſententiã, & tales videntur rationes pro par-
te aſſumpta. quod ad eam amplectẽdam iudicem re-
ſtringunt, vt ideo ipſe quodammodo ſuę ſenten.cau-
ſam,& rationem finalem reddens incipiat per dictio-
97 nem,quia dicimus, &c. cũ ipſa dictio † quia ſit reſtri-
ctiua, quoniam importat finalem rationem, quæ &
ipſa cauſa finalis vocatur cauſa finiendi, prout expo-
nendo tradit Bal.in l.1.colum.1 ver.in glo.4.ff.de fer.
& in l.1.colum.2.ſub nu.17.C.de fal.ca.adi merito ita-
que inſeritur,aſcribiturque initio ſententiæ diffiniti-
uæ,quæ & ipſa in iudicio dicitur cauſa finalis qua de-
ducitur in iudicio cauſa ad hunc finem,vt per ſenten-
tiã termineur & finis liti imponatur per l.properan-
dum.C.de iudic.& dict. l.1.ff.de re iudic.& l.2. C.eod.
comprobat Maran.ſuo ſpec aduo.par.2.princ. nu. 32.
& ſequen.& in vlt. par.6.par. princ.nume.122. dicit &
Blanc.de compromiſſ.q.4.ſub nu.38.ſub ver.Bart.in l.
ſi vnus.& Corn.conſ.14.colum.2.ſub verſi. nec obſtat
quod dicebatur,lib. quarto & hanc puto veriſsimam
rationem communis practicæ ponendi in principio
98 ſentẽtiæ verbum hoc,vel dictionem,quia† verbis au-
tẽ Latinis,Græcis,vulgaribus,Gallicanis,vel alterius
idiomatis proferri debet ſententia prout mos eſt, vel
conſtitutio in foro partium. & iudicis per text. gloſſ.
& docto.in l.iudices C.de ſenten.in l.decreta.ff.de re
99 iudic.Pedemon.deciſio.144.numero primo.†in Gal
lia ex conſtitutione regia omnes actus extraiudicia-
les,& iudiciales dictari debent lingua vulgari Galli-
cana latè diſcurrit.maximè in glo.ſecunda.in propo-
ſito noſtro. Rebuf. tract. vt contr. teſta. ſentent. tom.
100 3.†in ciuitate Piſauri patria mea extat ſtatutum in fo
ro Collegij mercatorum, quòd omnia acta, & ſen-
tentiæ debeant dictari, & ſcribi vulgari ſermone. ita
ſeruatur ibi,& ſæpius agitatur cauſæ magni momen-
ti & magnæ quantitatis pecuniarum, quibus conſu-
lendo

lendo quandoque interueni, vt in meis conſ. impreſ-
101 ſis conſi. octuageſimoſeptimo, & conſi. 133 † hoc qui-
dem viſo à docto viro aliter me non cognoſcente, &
talem de me informationẽ exhibente, vt certior poſt
modum factus fui, quod de illa re tantum cogitans,
quantum effici Regem Alemaniæ delectus fui ad Ro
tam Genuenſem poſt primos annos, quibus erecta
fuit. Namque in propoſito pro more locorum iudicij
verbis taliter proprijs intelligibilibus, & apertis con-
cipi debet ſententia, quòd intentio iudicis ſit plena,
& omni modo aperta ad omnia, quæ ex petitis exce-
ptis, & proſecutis in cauſa ſunt determinanda, & quæ
iudici diffinire incumbunt, & ne quid omittatur de
controuerſis, & propoſitis expeditioni quod verba
ipſa non contineant apertè, vt per Vanti. de nullit.
titu. de nullit. ſenten. ex defec. proceſ. numero 72. Ale-
xand. in l. de vno. §. primo, in princip. de re iudi. Cum
102 ſciat poſtmodum † verba ſententiæ propriè & ſtrictè
intelligenda fore, & ſententiam amplius non impor
tare, & continere, niſi quatenus ſecundum naturam
verborum importare poteſt, per l. primam. C. ſi plur.
vna ſentent. ibi not. Caſtrenſ. nume. 3. & l. ſpadonem.
§. qui abſolutus. ff. de excuſ. tuto. & l. ſuperatus. ff. de
pignor. l. penult. de his qui ſunt ſu. vel alien. iur. tradit
Bart. in l. Iulianus. num. 5. de condic. indeb. cum alijs
collect. ad hoc per Socin. Iun. conſ. 181. nume. 67. lib. 2.
per Rimin. Iun. conſil. 122. nume. 11. cum ſeq. vbi idem
de verbis laudi excerptis à Vall. conſ. 79. numero 10. &
quomodo pulchrè Dec. in l. 1. in princ. ſub num. 50. ff.
de off. eius.

103 Verum eſt, quod vbi accipiendo verba † propriè,
ſententia redderetur inualida debent ipſa verba ſen-
tentiæ accipi impropriè, vt ſententia valeat per gloſſ.
communiter approbatam in l. & puto. in prin. in ver.
& communicari. ff. fam. erciſcun. teſte Alexand. in l.
prima. §. ſi quis ita. num. 27. de verb. obliga. plenius in
conſi. 96. colum. penult. num. 10. lib. 4. vbi not. decla-
rat quandò verba ſententiæ alternatiua poſſunt ſal-
uari, quòd non reddunt ſententiam incertam, & in-
ualidam eo ſ. caſu, quo alternatiua, vel diſiunctiua
ponitur inter genus, & ſpeciem, quod tunc alternati-
ua vel exponitur pro. i. ſic intelligendo dictum Baldi
in l. prima, colum. fina. numero 21. C. ſi plur. vna ſen-
tent. volentis ſententiam incertam eſſe, iudicis pro-
nunciantis rem ad aliquem pertinere iure dominij,
vel quaſi, quòd dominium accipiatur large tanquam
genus aptum ſub ſe comprehendere dominium ſtri-
ctè ſumptum, vt quaſi vel vtile dominium, & ſic vel
quaſi in ſententia ſic prolata exponatur vel, id eſt, vti-
le dominium, & quaſi, quod ſufficiat pro Publiciana,
vt concordando Baldum eundem allegat in capit.
cum cauſam. colum. fin. de prob. & plenius diſcurrit
Alexand. dict. conſil. 96. vbi numero duodecimo di-
cit, quòd melius feciſſet iudex ferre ſententiam cer-
tam ſine alternatiua, & ſic auferre materiam ſaluan-
di, & defendendi ſententias incertas quòd valeant,
quia ſententia debet eſſe certa, & non alternatiua di-
cit Bald. in l. prima, ſub numero 4. C. de fur. eſt gloſ. in
ver. noxam. in princip. inſtit. de offi. iudi. vbi in text.
quando valeat ſententia cum alternatiua. & ibi Ang.
Aret. ad fin. ad idem text. Barto. & Doct. in l. miles. §.
104 primo. de re iudi. & † quando ex diſpoſitione teſtato-
ris vnum eſt in obligatione legati, aliud in ſolutione,
quomodo ferenda ſententia, & de practica per glo. &
docto. in l. ſi quando. §. primo, de leg. primo, & de ſen
tentia ferenda & executione facienda in alternatiuis
plene tradit Alber. in l. eum qui certarum. §. primo
105 de verborum oblig. aduerte tamen valere † ſentẽtiam
alternatiuam, vbi reo à iure datur electio. Ripa in ca.
inter cæteras. num. 31. de reſcript. Barto. in l. 2. ſub nu.
ſecundo. C. de ſenten. quæ ſin. cer. quant. & ibi alij ſe-
quuntur. Denique accommodanda ſunt verba ſen-
tentiæ, vt ad ſoluendum, reſtituendũ, dimittendum,
relaxandum. præſtandum, dandum & ad ſimilia con
formia petitioni, & naturæ remedij intentati, vt per
Ang. Aret. in §. & ſi in rem, colum. prima. num. 6. inſt.
de offic. iudic. & Iaſ. in dict. §. curare. colum. ſecunda.
Aym. conſilio 188. colum. 1. meo conſilio 199. nume. 5.
106 cum vulg. quòd † ſententia ſit conformis petitioni,
impropriando ſi opus erit, verba ſententiæ, vt ſuſti-
neatur ſententia eiuſque verba interpretando ſecun-
dum diſpoſitionem legis, per plura probat Curt. Iun.
conſil. 343. nume. 12. & ſequen. Nec non & ſecundum
mentem iudicis ſententia, verbaque eius interpreta-
tur Caſtren. in l. ſi ex teſtamento. in fi. ff. de except. rei
iud. mentem iudicis demum eius verba probant Bal.
in l. ſi is ad quem. in fin. ff. de acq. hæred. & in l. falſam.
107 C. ſi ex falſ. inſtr. & vbi † verba ſentẽtiæ ſunt apta com-
prehendere plura vel pauciora vel habere diuerſos ef-
fectus, nunquam ad illum trahũtur per quem iudex
videretur facere iniuſtitiã, dicit Feli. in c. ſignificaue-
runt. col. 7. ver. demum circa. de except. in dub. & † ſen
108 tentia debet præſumi iuſta per not. in l. Herennius. §.
1. ff. de euict. & in cap. in præſentia. de renuncia. ponit
Corn. conſi. 217. col. pen. ad fi. lib. 2.

109 Tertiò † in rebus certa proferri debet ſententia,
maximè cum res in litigio particulari deductæ con-
ſiſtant in ſpecie vel in quantitate, ſententiæ certitudo
poteſt eſſe in ſe, & in verbis ſuis, vel relatiuè, in ſe circa
ſpeciem dicitur certa, quando exprimit ipſam ſpeci-
em puta fundum, vel domum demonſtrando locum
& fines, l. ſi in rem. in fin. ff. de rei vendi. l. forma. de
cenſi. Barto. in l. demonſtratio. in princip. ſub nume.
decimoquarto, de conditio. & demonſtrat. & expri-
mendo ſimpliciter fundum vel domum intelligitur
de toto fundo & tota domo, Bart. & Cuma. probant
110 in l. legatis. de leg. ſecũdo, hoc † communiter ſequun-
tur docto. per Alexan. & ali. in l. de pupillo §. qui nun
ciat num. tertio, de nou. oper. nunciat. & Alexand. in
l. à diuo Pio. §. ſi pignora. nume. vigeſimoſecundo, de
111 re iud. per gloſſ. in ver. totam. in dict. l. ſi in rem. † in
quantitate ſententia in ſe certa eſt, quando certam
continet quantitatem, puta centum & mille. l. cer-
tum. & ibi docto. ff. ſi cert. petat. l. in ſumma. in prin-
112 cip. de re iudic. † Relatiuè autem certa ſententia pro-
fertur, vbi de eo certificando quod continet ſe refert
ad teſtamentum, codicillum, aut ad inſtrumentum,
vel acta. vt l. ait prætor. §. ſi iudex. eo. de re iudic. & ibi
pleniſsimè Bartol. & alij, & in l. 3. C. de ſenten. quæ ſi.
cert. quant. materiam iſtam examinant, quomodo
ſentẽtia redditur certa per relationem expreſſam, vel
tacitam ad acta probatoria, vel aſſertoria, & Alexan.
conſi. 81. colum. 3. num. 7. lib. 3. & conſi. 53. colum. fin.
num. 18. conſi. 109. colum. 1. lib. 5. conſi. 12. num. 3. lib.
ſeptimo, & Iaſ. in dict. §. curare. numero trigeſimoſe-
xto, & recipit interpretationem ex actis, Nat. cõſilio
ſexcenteſimotrigeſimoſexto, num. 16. Crot. conſilio
324. num. 15.

113 Atque ſuper † tota re vel ſpeciei, vel quantitatis pe-
tita, & deducta in iudicio ſententia debet proferri vel
condemnatoria in totum, vel abſolutoria in totum,
vel pro parte abſolutoria, & pro parte condẽnatoria.

TT 2 non

non autem pro parte condemnatoria & omittere ni-
hil dicẽdo de alia parte, ita enim ſeruari debet, vt ſen-
tentia valide prolata ſit per text. in l. in hoc iudicio.
ff. famil. erciſc. & ibi gloſſ. & docto. & Barto. colum. 1.
Bald. Salyc. & alij in l. 1. C. ſi aduer. rem iud. Feder. de
Sen. conſil. 269. circa primum. Caſtr. conſi. 376. licet iu
dex. colum. ſecunda. in princip. lib. 1. Iaſ. in dict. §. cu-
rare. num. 79. Caſtr. in l. ſi ex teſtamento. ff. de except.
rei iud. eſt commun. opin. per Rip. in l. ait prætor. §. ſi
iudex. colum. fin. nume. 18. de re iud. ponit & Rebuf.
tract. de expen. dan. & inte. art. 8. glo. 1. num. 4. & ſeq.
tom. 3. vbi breuitatis gratia de rationibus, & limita-
tionibus ad concluſionem hanc adductis videndum
eſt. de not. limitatione maxime per Caſtr. in l. ſi plu-
res. in princ. colum. 2. num. 2. ff. de fideiuſ. & de limi-
tationibus per Felin. in ca. cum inter. colum. 4. & ſeq.
de re iudic.

114 In † iudicio autem vel litigio vniuerſali, vt eſt peti-
tio hæreditatis. vel fideicommiſsi vniuerſalis. Bartol.
in dict. l. ait prætor. §. ſi iudex. ſub numero 1. de re iudi.
& petitio Caſtri cum pertinentijs, vel iuriſdictionis,
vel prælaturæ Bald. in l. cum propria. ſub nume. 5. C. ſi
quis alte. vel ſi. & petitio peculij eſt vniuerſalis, Bald.
in l. edita. num. 35. C. de eden. ibi Salyc. nu 3. Alexan.
num. 3. Rip. nume. 35. dantes generalem doctrinam
115 cognoſcendi vniuerſalia iudicia, aut † in iudicio ge-
nerali, vt eſt petitionis adminiſtrationis tutelæ, vel
alterius generalis adminiſtrationis geſtæ, aut in iudi-
cio ſuper actione ad factum, vt quando teſtator man
dat res comparari, vel aliud fieri, vt l. fideicommiſſa. §.
fin. de legat. tertio, per Bart. in l. Titia Seio. in princi.
de legat. ſecundo, aut in caſibus incertorum libello-
rum admittendorum, quos proſequitur Iaſ. in dict. §.
curare. numero 9. cum plur. ſequen. tunc quidem in-
certa quodammodo circa res, & quantitates poteſt
ferri ſententia, vt eſt magiſtralis glo. & ibi Bart. Bald.
& alij tradunt in l. ſecunda. C. de ſentent. quæ ſi. cert.
quant. in dict. §. ſi iudex. in fin. & in l. prima, in princi.
ff. de eden. circa res, vel quantitates poſtmodum red-
ditur certa, & liquidatur ſententia in executione, per
glo. mag. Bart. & ali. in d. l. 1. & in dict. l 2. in propoſito
116 exemplo dico tantum importare † res, quantum im-
portat verbum bona, per text. ſemper ad hoc ſolitum
allegare in l. licet. C. de pact. ſecundum Caſtrenſ. ibi
num. 3. & bene Curt. Iun. conſ. 30 col. pen. num 14. de
multiplici ſignificatione verbi, res, vide, exactiſsimã
curam colligendi adhibuit Rebuſ. in l. 4. pag. 50. &
ſeq. ff. de verb. ſign.

117 Vnde in † petitione hæreditatis, vel fideicommiſ-
ſaria vniuerſali ſententia lata contra reum poſsiden-
tem certa bona hæreditaria, certa & condemnatoria,
pro aliquibus bonis deſignatis in petitione, & ſenten
tia, & pro alijs bonis pariter poſſeſsis per reum non
expreſsis in petitione ſententia ipſa incerta declara-
toria actoris hæredis, vel fideicommiſſarij poteſt, &
pro his bonis non expreſsis in executione liquidari,
& officio iudicis obtineri reſtitutio natura, & virtute
vniuerſalis iudicij intentati, & declarati, includentis,
& continentis omnia bona hæreditaria arg. l. 4. ff. de
peti. hæredi. per d. glo. magn. in dict. l. 1. ff. de eden. ibi
per doct. communiter approbatam, Bart. col. 1. verſic.
contra hoc opp. Bal. nu. 24. in fin. in prima lect. Alex.
num. 5. Dec. nu. 25. Cur. nu. 63. & ſeq. Hier. Cagn. nu.
57. in l. edita. C. eo. vbi Cagno. reprobat & reſpondit
Abb. in cap. ſecundo, de libel. obla. vt ibi per eum ad
hoc, & Caſtrenſ. in l. ſi ante. ff. de except. rei iud. quod
procedit in bonis non petitis, & de quibus reus con-
uentus non fuit abſolutus. aliàs ſi de his fuiſſet abſo-
lutus, obſtaret actori exceptio rei iudicatæ. l. ſi quis
cum totum. §. fin. & l. ſi ex teſtamento. l. ſi cum teſta-
mento § primo. ff. eod. ibi gloſ. & doct. eod. abſolutus
enim etiam quia non probatum, adiuuatur tamen
exceptione rei iudicatæ in re petita, & non in alia, per
gloſſ. & Caſtren. numero 3. in l. ſi mater. §. denique. ff.
eod. veruntamen reo abſoluto in iudicio poſſeſſorio
poſſet actor agere petitorio, & pro ſe obtinere ſenten.
à iudice reiecta exceptione rei iudicatę in poſſeſſorio.
quia diuerſa res reputatur poſſeſsio deducta in poſſeſ
ſorio præſertim adipiſcendæ, & proprietas deducta in
petitorio per text. in l. & an eadem. §. fi. ff. eo. & ibi Al-
ber. Cum. & Caſtr. & in l. naturaliter. §. nihil commu-
ne. & ibi Bart. & alij de acq. poſ.

118 Quæritur itẽ, qui ſunt † caſus, quibus certa ſenten-
tia ſcribenda ſit non in rem relictam & petitam, ſed in
eius æſtimationem. ſic quandoque etiam petendam,
quoniam hæc quæſtio videtur in ſe aliquid confuſio-
nis habere, ideo pro eius clariori explicatione aliqui
tales caſus inſpiciendi. & commemorandi ſunt, vt fa-
cilius noſcat interpres noſter qui nunc eſt iudex, eos
applicare caſui ſibi occurrenti, & deducto.

119 Primus namque ſuccurrit caſus, quando † relicta
ſit res alicui prohibito abſque ſui delicto eãdem rem
acquirere, quæ tamen res alij acquirere prohibita nõ
eſt. & ſic eſt in commercio communi. & non eius, cui
relicta eſt, exemplum ponitur in forenſe legatario v-
niuerſalium bonorum prohibito per ſtatutum ea ac-
quirere, tunc legatario ipſi debetur rei legatę æſtima-
tio per l. filius familias §. ſi quid alicui. de lega. primo,
tradunt ibi Bartol. Bald. Angel. Caſtrenſ. Imo. &
alij in l. multum. de verborum obligat. & in l. cum
ſeruus. vel l. apud Iulian. §. conſtat. & ibi Alexand. ſub
120 numero decimoquarto. dicit ita veritatem. † & com-
mun. opinio. eſſe, & ibi Iaſo. columna 6. verſi. adde et-
iam circa idem atteſtatur, & cõprobat idem fatetur,
121 † ſed limitat Alciat. conſilio trigeſimoprimo, magni-
fici equitis, numero quadrageſimoquarto, lib. 9. hanc
opinio. non habere locum, & quando ſtatutum reſi-
ſteret in perſonam ipſi alienanti, & quando afficeret
rem inalienabilem, & quando prohiberet alienatio-
nem fauore publicæ vtilitatis, & quando ex conie-
cturis poſſet apparere teſtatorem voluiſſe legatarium
habere ipſam rem legatam. & non extimationem, vt
ibi per eum, vel quando ſtatutum reſiſtit etiam quo-
ad acquiſitionem pretij ſentit Alexand. dict. §. cõſtat.
ſub nume. decimoquarto. Aliud ponunt exemplum
122 † in legato fundi, vel domus facto fratribus minorib.
& mendicantibus. qui non poſſunt bona immobilia
poſsidere. quod de eis æſtimatio rei legatæ debeatur,
Bart. in l. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. in fin. de legat. 3. &
in dict. § conſtat. numero quarto, ibi Caſtr. nume. 4.
Imo. in fin. Alexand. numero decimo, Aret. colum. 3.
aliquantulum diſcutit. & Iaſ. colum. ſeptima, verſ. ſuc-
123 ceſsiuè. idem conſulendo † relictum certarum poſſeſ-
ſionum factum Conuẽtui fratrum Heremitarũ ſan-
cti Auguſtini mendicantium deberi in extimatio-
nem, concludit Bald. conſi. 481. quidam in ſuo teſta-
124 mento, lib. tertio. Exemplum aliud adducunt † in le-
gato veſtium vel ornamentorum per ſtatuta prohi-
bitorum portari facto per teſtatorem ſciẽter illi pro-
hibito ea portare, quòd debeatur extimatio per di-
ctam l. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. de legat. tertio, fir-
mant Roma. in d. l. multum. in fin. de verborum ob-
ligat.

ligat. Cremenſ. ſing. 64. Alexand. in d. §. conſtat numero decimo tertio, & ibi Iaſ. columna ſeptima, verſ.
125 adde etiam, atteſtando hanc veram, † & commun.
126 opinio. Aliud exemplum ſubiunge de † re feudali relicta fœminæ prohibitæ eam habere ſtantibus maſculis, ei tamen deberi extimationem, duas ſententias conformes iam ſuperinde latas ex conſiliis duorum excellentiſsimorum doctorum Patauinorum firmando conſuluit, & defendit Curt. Iun. conſilio trigeſimo, num. ſecundo, per totum per dict. §. con-
127 ſtat. & alia ibi per eum alle. idem in † re emphyteutica legata deuoluta non ipſo iure. ſed ſi dominus voluerit, Angel. Aret. tract. de teſta. gloſſ. octuageſima ſeptima, numero 6. quòd debeatur extimatio. Aliud
128 non omitto not. exemplum, quòd † ſi grauatus fideicommiſſo dimittere fundum in familia ſcienter illum extraneo legauerit, huic quidem legatario extraneo debetur fundi extimatio. per gloſ. in ver. oneratum. in l. vnum. §. quòd ſi talia, de legat. ſecundo, & ibi expreſsè Bald. tradit, & Bartol. & Caſtrenſ. & Imol. in §. ſed ſi fundum, adde text. in l. quidam. §. ſi quis filium. ff. ad Trebellia. & Iaſ. in l. vxor. ver. limita niſi. C. de leg. ita in propoſito caſu cum alleg. iura, & deciſiones exprimant extimationem deberi, in obligatione quidem & petitione debet eſſe ipſa extimatio. Bartol. in d. §. conſtat. in fin. & ibi Iaſo. col. 6. verſi. decimò not. & Alber. in l. ſed & ſi res, de leg. primò, ſic & ſententia debet proferri condemnatoria in extimationem, vt ſit conformis petitioni.

129 Secundus caſus eſt, quando † legatum continet bona, quæ non paſsim ſunt in commercio, niſi demum aliqua ſolennitas interueniat, vel auctoritatis publicæ facilis, vel priuatæ, quæ faciat alienationem talium bonorum valere ſaltem in præiudicium alienantis, & non domini bonorum, túc huiuſmodi bonorum legatorum extimatio danda eſt legatario, vt de re minoris ab alio legatæ, Bart. in d. l. cum ſeruus, vel l. apud Iul. cõſtat, ad ti. de leg. primo, ibi Alex. nu.
130 11. atteſtando † de magis commu. opin. & Imo. exẽplificando in re minoris, & in re dotali legata ab extraneo, & non à marito, ibid. Iaſ. col. fin. ver. confirmatur quia idem in re tali per Alexand. d. num. 11. reprobata communiter gloſſ. in l. dotalem. ff. de teſta. mil. ibi per Bald. Alber. ſequentes Oldr. & Iac. de Are. & Angel. & Cuma. & ſic communiter teneri firmat Alexan. dict. numero vndecimo, vt & exemplificando de re aliena legata, quam dominus non vult vendere, vel vendere vult immenſo pretio, vt l. ſi domus. §. qui confitetur, de leg. 1. l. mortuo. §. Labeo. in fin. de legat. ſecundo, diſtinguendo, vt per text. gloſſ. & docto. in l. cum alienam. C. de leg. & in l. ſi quis inquilinos, in princ. de leg. primo, idem vbi pater legat filiæ nuptæ rem dotalem, quòd ei debetur extimatio, vti de re aliena legata per gloſſ. Bartol. Bal. & ali. in l. cum pater filiæ, de leg. ſecundo, ſic & iſto caſu
131 ad rem noſtram licet ex natura verborũ legati † res ſit in legato & obligatione, tamen eſſe in electione legatarij petere rem, vel extimationem tradit Barto. in l. plane. 1. §. quod ſi rem. de leg. 1. & in d. §. conſtat. in fin. ſic tenere Salyc. Flor. Cuman. & Aret. refert ibi Iaſ. retinendo hanc concluſionem Bart. & commu.
132 † limitat eam in legato alternatiuo rerum, & in eo, quod tenet Bart. in l. Titia Seio in princ. de leg. 2. vbi
133 nu. 5. dicit † extimationem ſuccedere in obligatione in duobus caſibus, vno quando teſtator mandat rem comparari legatario poſt mortem hæredis. l. patronus. in princ. de leg. 3. altero quando hoc factum comparari deſiit poſſe impleri, quia res effecta eſt legatarij d. l. Titia Seio. in princ. puto tamen iudicem debere ſuam ſententiam condemnatoriam dirigere in extimationem, ex tex. in d. §. qui confertur. in fin. ibi, æquiſsimum eſt enim concedi ei ex hac cauſa æſtimationem officio iudicis præſtare, & ita etiam aliud venit in condemnatione, quàm petitum eſt, dicit gloſ. fin. vltra med. in l. huiuſmodi. §. qui ſeruum. de leg. 1. immò tutius eſſe fieri condemnationem in æſtimatione, quæ non eſt in obligatione, cum pecunia ſit rerum æſtimatio, & inuenta vt ſubueniret difficultatibus hominum, dicit alia not. glo. in l. fin. ff. quæ ſent. ſi. appell. reſcind. quam ibi Doct. approbát, pro qua ibi Bar. in eo quod dicit, tutius, allegat text. expreſſum in l. 3. ff. de confeſſ. loquentem etiam in
134 ſpecie noſtra † rei legatæ non exiſtẽtis in rerum natura, vt in æſtimatione condemnet iudex, per eandem l. 3. quæ incipit Iuli. hoc fieri, & eſſe ratione neceſsitatis, non obligationis, inquit Bal. in l. non amplius §. cum bonorum. ſub ver. tertiò opponitur, vbi not. doctr. facit circa hoc, quòd aliud pro alio, quando inuito creditore ſolui poſsit, infert ideo libellantes dicere, peto rem talẽ ſi extat. ſi non extat peto eius æſtimationem, ad idem Bald. in l. fideicommiſſa §. ſi ſeruo. ad fin. de leg. 3. in propoſito noſtro etiam circa
135 d doctr. dicit † iudicem poſſe in alio quam petitum ſit condemnare, quando illud petitum ius, vel conſuetudo præſtari non permittit, ſequendo Dyn. idem ibi Alber. num. 8. comprobat Cur. Iun. d. conſ. 30. nu. 14. 15. vſque ad fi. defendendo per aliqua prædicta, & per ſolitas clauſulas libellares ſententiam hanc in æſtimatione talem valere, qualis eſſe poteſt ac cenſetur conformis petitioni.

136 Tertius eſt caſus, quando † legatum taliter eſt cõſtitutũ, quod in ſe habet difficultatẽ præſtationis inductã, vel ex ſui generalitate, vel ex inconuenientia quadam, vel ex facto alterius coadiuuare debentis ipſam pręſtationẽ, & contradicentis, vel impedientis eam quomodo veniat tunc rei legatæ præſtanda æſtimatio, his demonſtratur exẽplis & iuris deciſionib.
137 † ex ſui generalitate, ac ſimul incõuenientia quadã, vt ſi legetur dimidia, tertia, vel quarta pars bonorũ, poteſt hæres huiuſmodi partis bonorũ præſtare in æſtimatione retentis bonis pro ſe per tex. in l. non amplius. § cum bonorũ. de legat. 1. vbi electio datur hæredi præſtandi æſtimationem partis legatæ bonorũ, quæ etiã poſſent diuidi, & ſic pars legata poſſet præſtari in ipſis bonis. ſed vbi cõmodè nõ poſſent diuidi bona, omnino hæres debet præſtare æſtimationẽ partis legatæ, & ibi gl. in ver. æſtimationẽ. de æſtimatione præſtanda allegat iura concord. & maximè in l.
138 generali. §. pen. de vſufr. leg. † Idem in legato partis fructuũ certi fundi, poſſe dari æſtimationẽ inuito legatario ponit Roman. in fin. 4. 9. lego Titio. quádo legatũ eſt in genere in ſpecie nõ repoſito ſequũtur Alber. in fi. d. §. cum bonorũ & Bal. ſoluẽdo oppoſitionẽ, quòd aliud pro alio nõ ſoluitur inuito legatario. & ibi Iaſ. enumerãdo quinque ſolutiones & reſponſiones per doct. diuerſimodè ad hanc oppoſ. datas, & diſcutiẽdo nullã earũ videtur firmare, ego verò pręter alios iſtam puto ſolutionẽ verã, quod ibi gl. & omnes concedũt, legatũ hoc partis bonorũ ſpecie aliqua non expreſſa dici in genere factũ. quod ideo deſignat aliquam obſcuritatẽ in præſtãdo, quę quidẽ interpretatione indiget per ea quæ late ſcripſi ſuprà li. 1.

interpr.1.dubit.2.ſolut.4.&5.& dubi.3. ſolut. 4. ple-
nè demõſtraui talem interpretationem, declaratio-
nem, vel electionem ad hæredem ſpectare, per tot. &
maximè in ſpecie noſtra in ver. nono quando lega-
ta. vbi de his videndum eſt, quatenus hanc conclu-
ſionem firmando Pariſ. conſil. 72. col. fin. lib. 2. infe-
139 rat † idem eſſe, ſi legata ſit pars hæreditatis, malè, &
inaduertenter facit talem illationem, quia hæredita
tis, vel rerum hæreditariarum partis legatum eſt v-
niuerſale continens in ſe partem crediti, & debiti hæ
reditarij. §. nihil intereſt & §. ſi quis vna. inſt. de fi-
deicomm. hæredit. legatum verò partis bonorum eſt
generale, intelligitur proinde ære alieno deducto. i-
deo pro relicto vniuerſali poteſt cogi hæres ad adeũ-
dam hæreditatem, & ad reſtituendum ſingulares res
diuidendas fam. erciſ. iudicio adempta facultate hæ
redi ſoluendi æſtimationem ex gl in verſ. æſtimatio-
nem. in d. § cum bonorum. ibi tenent Bart. ver. opp.
inſtit. Alber. ver. ſecùs ſi legaretur. Bald. ver. ſed con-
tra. Caſtr. num. 6. Alexand. nu. 7. ſecus eſt in legato
partis bonorum diuiſibilium, datur enim pro qua-
dam interpretatione legati generalis electio hæredi
ſoluendi, vel æſtimationem. vel partem bonorũ ob
difficultatem præſtationis præmiſſam, probatam per
Bartol. in d. § cum bonorum, quæ probatur in text.
ibi. ſed oportet hæredi ſuccurri, vt ipſe eligat, in text.
in l. poteſt autem. ſeq. it[illegible], neceſſe haberet legatarius
in omnibus rebus vendicare portionem, vel ſit cau-
ſa euitandæ communionis. vt volunt Caſtr. Imo. A-
lex. & Aret. relati per Iaſ. in d. §. cum bonorum. col. 2.
ver. quarto modo. aut etiam ſit ex faciliori quadam
identitate rei. & æſtimationis per l. 1. & ibi Bartol in
prin. ff. de act. empt. & l. propemodum. de verb. ſig.
relat. per Iaſ. in d §. cum bonorum, col. 2. in fi. verſi.
quinto modo, & per text. & ibi Caſtr. in l. ſi ita fide-
iuſſorem. ff. de fideiuſ hæc enim corroborant ſolutio
nem per me adductam. quod ex legato huiuſmodi
partis bonorum generali electio detur hæredi præ-
ſtandi rerum vel portionem, vel æſtimationem.

Aduertenda eſt exinde not. & frequens limitatio,
140 quòd ſi † deſcendentibus teſtatoris bonorũ aliqua
pars relicta ſit, hæres electionem non habet eis præ-
ſtandi æſtimationem, ſed quatenus capiat legitima
debita iure naturæ debet eis ſolui ex bonis teſtatoris,
per l. ſcimus. §. repletionem. C. de inof. teſtam. tradũt
Bald. in d. §. cum bonorum. ad fin. Cuma. ad fi. Caſt.
col. fi. nu. 7. Ang & Alex. nu. 5. & Iaſ. col. 1. ad fin. ver.
limita iſtum text. Grat. conſ. 79. ad fin. lib. 11. plenè E-
manuel Coſta in c. ſi pater. par. 1. in ver. in re certa. nu.
141 15. de teſta. in 6. quod fortius procedit ſi † pater reli-
quiſſet filio ſuo partem in pecunia, poſſet tamẽ filius
dicere ſe velle ſuam legitimam in bonis paternis, &
non in pecunia in re aliqua arbitrio iudicis ſecũdum
Bar. in l. ſuus quoque. in prin. in fin. ff. de hæredi. in-
ſtit. ſequuntur Alex. & Iaſ. in loco nunc alleg. & Ale-
142 xandri. conſil. 156. nu. 11. vbi quòd † iudex non de-
bet arbitrari legitimam eſſe dandam in pecunia, &
minùs in fructibus. Bero. conſil. 93. nu. 79. lib. 11. ſic
eſſe commun opin. per Guid. Pap. in q. 487. vbi tamẽ
143 † ſi fuerit relicta filiæ nuptæ, & dotatæ certa quanti-
tas pecuniarum, & ea voluerit ſupplementum legi-
timæ, poſſe eam ſibi ſuppleri in pecunia ex quodam
acceſſorio particularis legati, ibi ex l. cum principa-
lis. de reg. iur. & l. ſi non mortis. in princ. ff. de inoffi.
teſtam. & ex obſeruantia in ſua curia probat. ita vi-
detur ſentire Bald. conſ. 22. punctus quæſtionis. lib.
144 4. † in vna autem, vel pluribus rebus paternis arbi-
trio iudicis legitimam aſsignandã eſſe ex communi
opin ponit Gabr. Roman. de commun. opin. tit. le-
gitima concluſ. 3. lib. 6. & quando in pecunia reperta
in hæreditate latè diſcutit Menoch. de arbitr. iudic.
lib. 2. caſ. 163. vbi de hac materia per tot. debetur in pe
cunia, ſi filius velit, Crot. conſ. 321. nu. 27. & quandò
pater reliquit in pecunia Alciat. conſil. 201. quæ mihi
in facto. nu. 16. lib 9. & ſit pecunia in hæreditate, ta-
men arbitrio boni viri fit aſsignatio legitimæ vel in
corporibus hæreditariis. Eman. Coſta in loco alleg.
nu. 18. inſpiciendo quòd pecunia eſt de rebus, quæ ſer
uando ſeruari non poſſunt. l. Iulianus. ff. de petitio.
hæredit.

145 Limitatio iſta non † haberet locum in tali relicto
partis bonorum facto aſcendenti, cui non debetur le
gitima ita nuncupatim ex bonis, & ſubſtantia bono-
rum deſcendentium, ita ergo poteſt ſolui ei inuito,
& in pecunia ex Bald. Fran. h. & Rip. tenet Vall. con-
ſil. 39. nu. 14. lib. 3.

Item reaſſume ex inconuenientia quadam diffi-
146 cilis eſt præſtatio legati, † vt ſi res legata ſeparata ab
alia re non ſit in commercio, tũc rei legatæ debetur
æſtimatio per l. ſi quis inquilinos in princ. & ibi Bar.
de leg. 1. at è conuerſo rei coniunctæ cum alia vbi nõ
ſit commercium, ſeparata verò ſic, legatum debetur
in æſtimatione in caſu. l. cætera. §. ſi duobus. eo. & ibi
Bal. not. propter impoſsibilem ſeparationem. arguit
Bar. in l. ſeruum filij §. ſi areæ. eo. Alber. in l. nutu. §. fi.
147 de leg. 3 † ſeparatio tamen rei legatæ inconueniens
& iniqua ab hærede grauato non facit cum volentẽ
ſoluere æſtimationem rei legatæ liberari à præſtatio-
ne legati, quià ad hanc præſtationem præcisè tene-
tur. l. ſi domus. §. cum alicui poculum. eo. de legat. 1.
148 1. ſicut & † legatum quantitatis pecuniæ debet in pe
cunia ſolui legatario, & non in corporibus hæredita-
riis, licet in hæreditate non reperiatur pecunia, vel
hæres ſit cum beneficio inuentarij, vbi hæreditas ſit
ſoluendo. per text. ibi Bal. in l. ſi pecunia. in princ. de
leg. 2 quando hæres conficit inuentarium, hoc non
ita ibi tenent Bar. Alber. Caſtr. & Imol.

149 Item ex † facto alterius contradicentis. vel impe-
dientis præſtationem legati dicitur inducta difficul
tas præſtationis, vt ſi res aliena ſit legata, vel vt redi-
matur, & dominus nolit eam vendere, niſi immen-
ſo pretio, iuſta æſtimatio præſtanda eſt legatario. l. ſi
domus. § qui confitetur. de leg. 1. l. non dubium. §. fi.
150 l. qui concubinam. §. fin. de lega 3. & vt † ſi duobus
ſeparatim eadem res legata ſit, & ea vni priùs fuerit
ſoluta, alteri quidem ſoluenda eſt æſtimatio. l. ſi res
mihi. de leg. 3. & l. duos. de vſufr. leg. præſtatur qui-
dem res primo conteſtanti litem Bar. in l. ſi pluribus.
de leg. 1. & ibi in fin. de practica petendi, & vt ſi res
legata fuerit adempta hæredi conſequenti, ex ea pre
tium forſan ſolutum teſtatori, hoc caſu pretium hoc
ſuccedit loco rei, quòd ideo debet præſtari legatario
per l. qui ſolidum. § 1. de leg. 2. & ibi Doct. ex quo tex.
ibi coniectura voluntatis, nota eſſe de voluntate te-
151 ſtatoris. quòd † legatarius qui aliquo caſu non poſsit
habere rem legatam, habeat ſaltem æſtimationem,
idem probat text. in l. quid ergo. §. quòd ſi hæres. de
leg. 1. ibi, teſtator enim qui legauit, vel aliò voluit in-
ferri, vel pretium loci legatario offerri, quo caſu ta-
men non verè, ſed fictè dicitur conſequi legatũ Bart.
in l. Meuius. §. duobus ſub nu. 3. in 4. opp. de leg. 2. Et
amplia hoc de difficili præſtatione rei ſuccedere, &

[illegible] admitti

admitti ſolutionem æſtimationis habere locum, &
in contractu, vel diſtractu, vt probat Corn. conſi. 233.
col. 2. lib. 1.
152 Vnde in propoſito caſu † legatum in genere eſt
in obligatione, & petitione, & ſic in condemnatio-
ne, æſtimatio verò eſt in ſolutione, vt per Bart. & al.
in d. l. non amplius. §. cum bonorum ad finem. & per
l. generali. §. fi. de vſufr. leg. Alber. in l. Titiæ. in fin. de
153 auro, & argu. leg. dicit quòd † iudex poterit in vno
condemnare, & in executione cōdemnatus poterit
ſoluere quod voluerit, ſcilicet rem, vel æſtimationē,
vbi enim ſit difficultas præſtationis rei poſſe peti pre
cium probat Bald. in l. Lucius. verſ. quærit hic gloſ.
de leg. 2. poſt Bart. ibi. nu. ſecūdo, & diſtingue vt per
Bart. in l. Titia Seio. in princi. de leg. 2. & in l. patro-
nus in princ. de leg. 3. & ibi clarè Alber. & plenius in
154 l. ſed ſi res. de lega. primo, † vbi quando legātur affi-
xa ædibus ſecundum terminos d. l. cætera. §. ſi duo-
bus, vel quæ ſeparata non ſunt in commercio, vel e-
155 contra, vt dictum eſt, æſtimatio eſt in legato, † idem
quando legatarius non eſt capax rei, ſed æſtimatio-
nis, quæ ideo eſt in obligatione, & petitione, firmat
& Iaſ. in l. cum ſeruus. §. conſtat. co. 6. ver. decimo no.
eo. vt antè dictum eſt in primo caſu, ſecūdum quam
diſtinctionem formata petitione vel ad rem, vel ad
156 pretiū, iudex poterit ſuam formare ſententiā. † Ad
factum tamen aduerte ex vltima voluntate præcisè
in dubio fore condemnandum, vt ipſe faciat, & ſol-
uere pecuniam non admittitur, per tex. in l. fideicō-
157 miſſa §. fin. de legat. tertio, & ibi Bart. † factum au-
tem per alium, vel per hæredem explicandum me-
diante pecunia intelligitur in dubio de pecunia hæ-
redis, firmat Bartol. in d. l. Titia Seio. in princ. in fin.
Alber. in l. pen. §. alumno. num. 5. de legat. 3. & poteſt
hoc caſu peti ipſa æſtimatio Caſtr. in l. planè vbi. §.
quod ſi rem. num. 5. in fi. de leg. primo.
158 Quartus caſus eſt, quando † legatarius, vel fideicō
miſſarius quodammodo ſuo facto ſibi impedimen-
to fuit, vel aliunde non ab hærede euenit, quin reli-
ctum ex cauſa teeſtamenti ſaltem integraliter, & ir-
reuocabiliter conſequi, & retinere poſsit. Tunc ſanè
eius quod non habet ex cauſa teſtamēti conſequi ab
159 hærede debet æſtimationem, † vel vbi ex teſtamen-
tis duorum eadem ſpecies eidem legata ſit, quia ex
vno teſtamento poteſt conſequi rem, & ex alio æſti-
mationem, vt per text. in d. l. planè vbi. §. 1. de legat. 1.
160 & ibi §. quòd ſi rem. habetur, vt † ſi emerim ab ali-
quo qui non ſit hæres, rem legatam mihi, poſſum a-
gere ex teſtamento ad pretium, quod mihi abeſt, &
non debet ſibi reſici, niſi de pretio iuſto, & congruo
Bart. ibi in fin. & Caſtr. num. 6. vbi Doct. diſtinguit,
quando legatarius emerit ab extraneo vel ab hæ-
rede ſcienter, vel ignoranter, viuente, vel defuncto
teſtatore, pendente conditione legati, vel purificata.
161 Et † vt ſi emerim illam rem, quam hæres grauatus e-
rat emere, & tradere mihi. poſſum ſimiliter agere ex
teſtamento contra hæredem, & conſequi pretium e-
iuſdem rei, & expenſas quas fecit pro ea emenda, vt
162 l. penult. §. Alumno. de legat. 3. & ibi Alber. † Idem
per text. in l. huiuſmodi. §. qui ſeruum. de leg. 1. licet
habeat varios intellectus intricatos per gloſſ. magn.
quam diaboli ibi dicunt eſſe Petr. Alexand. & Iaſ. &
hoc circa rem teſtatoris, vel hæredis, vel alterius per
legatarium emptam ab extraneo vel ab hærede, &
circa actionem, vel exempto, vel ex teſtamento, &
varios caſus traditæ, vel non traditæ rei, ſoluti vel nō
ſoluti pretij, tamen ſumma deciſionis illius text. eſt,
quòd ex principali cauſa teſtamenti legatarius con-
ſequatur rem legatam per liberationem pretij, ſi nō
ſoluerit, vel per recuperationem pretij, ſi ſoluerit, ex
illo text. notando Caſtr. Alexand. & Iaſ. quòd in ob-
ligatione ex teſtamento ſit rem dari. & ego in propo
ſito verborum illorum per me præmiſſorum, vel a-
liunde non ab hærede euenit, noto ex illo text. quòd
legatarius actione ex teſtamento rei legatæ ſibi eui-
ctæ ab extraneo poteſt ab hærede conſequi pretium,
ibi, quemadmodum recuperaret, ſi homo euictus
fuiſſet. intelligo, recuperaret actione bonæ fidei ex te
ſtamento, quia potuit euinci homo non emptus per
legatarium, ſed datus ſibi ex teſtamento, ibidem in
noſtro caſu Caſtr. num. ſecundo. Alexand. numer. 3.
Iaſ. colum. 2. in princip. num. 3. ex Ioan. And. in addi.
ad ſpec. firmant idem eſſe in fideicōmiſſario vniuer-
ſali. qui emerit aliqua bona ab hærede grauato pen-
dente conditione fideicōmiſſi. qua purificata poſsit
fideicōmiſſarius in proſecutione vniuerſali bonorū
conſequi & recuperare ab hærede hæredis grauati e-
tiā pretiū bonorū per eum emptorem, ſicut poſſet le-
gatarius particularis per eandē rationem d. §. qui ſer-
uum. hanc pleniùs declarādo, vt per Bart. in l. qui Ro
mæ. §. duo fratres. in 12. quæſt. nu. 26. de verb. oblig. &
163 ibi per ali. † Et vt ſi conceſſu fideicōmiſſarij præſtito
contractui alienationis, vel in diuiſione bonorum,
vt communiter fieri contingit, dando licētiam alie-
nandi. & vendendi, fuerit vendita res ſubiecta fidei-
cōmiſſo, cuius conditio purificata fuerit, poteſt tunc
fideicōmiſſarius cōtra hæredes grauatos ex teſtamē-
to agere ad æſtimationē per l. ſi fundum per fideicō-
miſſum. de leg. 1. & ibi Bal. maximè ſi vēditio ſit pro
ſoluendis debitis hæreditariis: ſentit Bart. in d. §. duo
fratres. in 8. quæſt. Alexand. conſil. 8. ad fi. lib. 5. ex-
preſsè probat Corn. conſ. 340. col. 11. lib. 1. pro vera cō
cluſione comprobat Curt. Iun. conſil. 23. col. pen. ſub
nu. 7. cū qua vbi alienatio facta ſit ex cauſa oneroſa,
& in alienantem peruenit pretium, pertranſit Ruin.
conſ. 144. ad fin. lib. 2. eam verò ibi limitat non ha-
bere locum, quando alienatio facta fuiſſet ex cauſa
lucratiua, & quando etiam appareret ex coniecturis
conſentientem alienationi renuntiaſſe etiam quoad
pretium, de quibus per Grat. conſ. 60. nu. 11. & ſequ.
lib. 1. vbi ſic limitat.
164 Tunc quidem † & iſto caſu circa certam ſenten-
tiam ferendam dicendum eſt, quòd clara narratio-
ne factorū prout proceſſerint, agendo ex teſtamen-
to ad res relictas, vt conſequatur æſtimatio quę acto-
ri deeſt deducta in concluſione petitionis, ſententia
condemnatoria dirigi & proferri debet in æſtima-
tionem, vt ſonant verba text. in dict. §. quod ſi rem.
& ibi Bartol. declarat & ſecundum commun. intel-
lect. gloſſ. magn. ibi, vel dic planiùs. approb. per Bar.
Bal. Alber. & ali. in d. §. qui ſeruū. & text. in l. ſi quod
ex Pamphila. de leg. 2. & in d. l. ſi fundum per fidei-
commiſſum. ibi. placet non fundum, ſed pretium
eius reſtitui debere: & ibi Bald. ver. extra opponitur.
tex. & in d. l. pen. §. Alumno. & ibi Bart. ſummando
dari actionem ad pretium.
165 Quintus, & vltimus caſus eſt, quando † legatum
vel fideicōmiſſum in reb. relictis conſequi nō poſsit
facto, culpa, vel mora hæredis. Tunc enim æſtimatio
per hæredem, vel hæredes hæredis præſtari debet le-
gatario, vel fideicomiſſario per caſus expreſſos plu-
rium legum. vt l. quid ergo. §. ſed ſi animal. & §. fin. l.

ſi quis

ſi quis inquilinos.§.1.l.cum res.§.itaque.§.fin.de legat.1.& l.ſi hæres.ibi Bald. l.qui ſolidum.§.fin.& ibi gloſſ.& doct.& l.fin.§.fin de legat.ſecundo,& l.ſi vſusfructus mihi in biennium.de vſuf.leg.& l.quidā ita.§.ſi quis filium.ff.ad Trebel.& l.prædia.C.de fideicommiſſ.& in his locis glo.& doct.Iaſ.in l.non quocunque.§.qui Caium.nu.2.de leg.1.& in d.l.cum res,col.3.ver.decimò not.Quas leges vide, quia aliqua earum in terminis poterit facere ad caſum tibi occurrentem.

Atque tunc in propoſito æſtimatio maximè rerum mobiliū legatarum eſt in petitione, vel eſt in electione actoris petere rem.vel æſtimationem.Iaſ.in d.l.cum res.col.3.verſ.11.no.vel commodius,& magis vſitatum eſt petere rem ſi extat.ſi autem non extat,eius communem æſtimationem & valorem.ſecundum Bald.in d.l.non ampliùs.§.cum bonorum.ſub ver.tertiò opponitur.de leg.1.& in l.fin.nu.3.C.de condit.inſert.& magis in ſpecie,& clariùs Angel.Aret.in §.ſi res aliena.col.1.nu.6.inſtit.de lega.ſequēdo Bart in l.ſtipulationes non diuiduntur in princ.nu.40.& in l.ſi ſeruum.§.fin.de verb.obligat.& pleniùs Soc.tradit in c.2.ſub num.22.ver.quartò infertur.de libel.obla.& Bart.& alij in l.cum ſeruus.ff.de

166 cond.ca.da.†Et conſequenter ſententia ſtat in arbitrio iudicis proferri prout Bart.dicit in d.§.fin.vel in condemnando ad dandum,& reſtituendum rem, ſi extat,ſin autem eius æſtimationē, probat Roman.conſ.281.in re præſenti.& Afflict.deciſ.347.nu.3.4.Abb in c.fin.nu.4.de his quæ met.cau.vbi circa hæc de petitione,& condemnatione.

His etenim caſibus alibi non ita explicatis in propoſito nunc ferendæ certæ ſententiæ,quandoque in æſtimatione.& non re,vt magis certa ſit ſententia in quantitate ipſius æſtimationis ſupereſt adhuc addē-

167 dum,& videndum quomodo & qualiter† facienda & probanda ſit æſtimatio. Cuius quidem materia non minùs frequens eſt,quàm ampla, varia & difficilis earum rerum maximè quæ non extant,non apparent,conſiſtens potiùs in experientia, diſcurſu.& iudicio intellectus,quàm in aliquo ſenſu corporis. Veruntamen in materiis notis breuiter me expediēdo, per modos magis frequentes probādi valorem

168 ſ.per teſtes.per peritos,per iudicem. †Nam dicendum eſt per teſtes,vt probetur æſtimatio,& valor rei, quomodo debeant formari articuli.cum quibus circunſtantiis,& qualitatibus perſonarum.rerum,locorum,& temporum,& quomodo teſtes debeāt deponere,plenè tradunt Bar.Ang.Imol.& Alexand.in l.pretia rerum.ad leg.Falc. Ange.Aret.in §.ſi quis agens,col 3.ver quinto modo,inſtit.de acti.& ibi Iaſ.remiſſiuè in §.plus autem.nu.4.& ſeq.Lanfranch.in cap.quoniam contrà.verſ.teſtium depoſitiones.nu.157.cum tribus nume.ſequent.Iaſ.in l.ſi fundum per fideicommiſſum.col.2.in 1.not.de legat.primo.& in l.1.§.ſi hæres.verſic.tertiò not.ad Trebel.& ibi Ripa.Bart.in l.1.col.fin.C.de ſent.quæ pro eo quod inter.& ibi Bald.& Modern.maximè Rebuf.in gloſ.verſic.ſubtilitatem.nu.67.& ſequent.Barto.in l.2.colu.fin.nu.17.C.de reſcind.vendit.& ibi alij præſertim Cagnol.pleniſſimè num.232.cum pluribus ſequ.Socin.conſil.240.col.pen.lib.2.

169 Per † peritos, vel æſtimatores fit æſtimatio,qui per partes,vel per iudicem fuerint electi,& iuramēto,quam credant iuſtam æſtimationem.referant per l.hac edictali.§.his illud.C.de ſecund.nupt.& ibi tradunt Bartol.Bald.& Salyc.Bart.in d.l.ſecunda,nu.20.& 21.& ibi alij.& in l.ſi.C.eo.de reſcin diffusè Cagnol.in d.l.ſecunda,num.258.& ibi Ari.Pinel.in vlt.part.num.ſecundo,& ſequent.Rebuf.in d.l.in d.glo.in verſic.ſubtilitatem.nu.18.& ſeq.in his enim locis Doct.allega.plura commemorant circa æſtimationem faciendam per peritos æſtimatores,quę ibidem videnda ſunt.

Sed addendū,cauendúmque puto ab vno, quod

170 doct.quos vidi,non aduertunt,vbi ſit† æſtimanda domus,vt plurimum pro peritis ad æſtimandum fit electio fabrorum,murariorum qui pro æſtimatione iuſta facienda,cum deberent ſe informare à vicinis, prout de his peritis tradit Salyc.in d.l.ſecunda,ſub num.23.& ſub verſ.dicendum eſt igitur.de bonitate rei,& de redditu,& penſionibus domus,quales ſunt iuxta text.gloſſ.& doct.in d.l.ſi fundum per fideicō miſſum.de leg.ſecundo,cum concordan.per Ari.Pinel.in d.l.ſecunda,part.vlt.num.28.& de his informationibus per peritos habendis ibi plenius per Cagnol.num 260.261.Informationem huiuſmodi,vtique capere omittunt,ſolùm menſurant ſitum,muros,ſolaria,& tecta,& æſtimant quanti valet menſura,ſitus,& numerus laterum,ſeu lapidum,calcis,arenæ,& operarum,& lignorum conſumptorum reſpectiuè in menſura ſitus,murorum,ſalariorum,& tectorum,& ſummas iſtarum æſtimationum calculāt ſimul,& computant ad vnam ſummam,& quę quātum aſcendit,tantam referunt eſſe æſtimationem domus. Quæ quidem nullo modo reperitur congrua fructui,& redditui domus,quo ſolet,vel poſſet communiter locari,& conduci,neque ad rationem duorum pro centenario,ac minùs confert communi pretio,quo ſolent communiter vendi ſimiles domus in loco.Audiui in patria mea,domum ſatis amplam,æqualiter fuiſſe diuiſam inter duos fratres, vnus eorū ponens ſuam domum venalem deſcriptam etiam in libris proſenetarum vendidit eam communi conuēto pretio ſcutorum octingentorum,alter verò ſuam domum vendidit pretio æſtimando per peritos.Qui muratores electi menſurando, æſtimando, & ſummando,vt dixi,retulerunt æſtimationem excedere quantitatem ſcutorum duorum millium,& talis domus vix fuiſſet locata pro ſcutis triginta,ſuper qua exceſſiua æſtimatione credo quòd adhuc lis vertatur,& ſæpiùs audiui has exceſſiuas æſtimationēs per peritos muratores fieri,quare pauci, vel nulli communiter volunt emere pro talibus æſtimationibus fiendis per peritos muratores,æſtimationes autem huiuſmodi poſſent inſeruire,& admitti pro ſciendis,& reficiendis ſumptibus per aliquem irrogatis in cōſtruenda domo,de quibus tractaui ſuprà lib.3.interpret.vlti.dubit.5.ſolu.5.ita debet intelligi ſpec.titul.de fructi.& intereſ.§.fin.ad fin.& Bald.in l.id quod pauperibus.in fin.C.de epiſcop.& cler.

171 Æſtimatio † vero quæ iuſta eſſe & fieri debet in caſibus ſuprà commemoratis,& in caſu l.ſecundæ.C.de reſcin.vend.intelligitur de communi,& prout res communiter vendi poteſt d.l.pretia rerum.ad l.Falci.Alcia.in l propemodum.de verborum ſignif.debet ideo per peritos informatos de communi valore,inſpectis loco,tempore,fructibus,vel redditibus ſimilium rerum fieri iuſta æſtimatio rei quāti valet, & quanti communiter vendi poſſet,ſecundum Abb.in c.cum cauſa.col.fin.de teſti.non per ſingulas partes,ſed in totum æſtimando.l.Meuius.§.fin.ff.famil.erciſc.

ercisc. non ſecundum menſuram, ſed ſecundum bonitatem rei tribuendo de macro, & de pingui æqualiter ſecundum Bartol. in l. ſi ex falſis. colum. fin. C. de tranſact. quem ibi doctor. communiter ſequuntur, & per Boer. in deciſ. 46. numero 7. 8. & pulchrè de domo æſtimanda ſecundum redditum, non ex ſumptibus & valore ædificij per Burſat. conſilio 84. num. 17.

172 Aduerte † ſi tertia, vel dimidia pars fundi eſſet legata alicui non dimidia, vel tertia pars eſt æſtimanda, ſed fundus totus eſt æſtimandus. vt iuſtior ſit æſtimatio de parte per dictam l. Meuius §. fina. glo. in verſ. partis. in l. cum filius. in princ. de leg. ſecundo gloſſ. & Bart. in l. 1. commun. diui. Cagnol. in l. 2. num. 102. in fin. C. de pact. inter empt. & vend. Iaſ. in l. 1. §. ſi hæres. ad finem, ad trebel. Afflict. in deciſ. 58. nume. 6. quia aliud eſt æſtimatio reſpectu totius, quam reſpectu dimidiæ dicit Barto. in l. vxorem. §. agri plagam. ad fin. de legat. 3. Si verò plures diuerſæ naturæ ſint æſtimandæ, ſingulæ quidem res conſiderandæ ſunt ſecundum ſuam naturam. Bald. in l. fina. §. præterea. colum. 1. C. de iure dotium.

173 Præterea vbi illa † exceſsiua æſtimatio domus per muratores modo prædicto facta reducta ſit per reclamationem partis ad arbitrium boni viri, debet ſanè iudex vt medius exiſtens informatus de communi æſtimatione ad iuſtam eā reducere quantitatem. l. alieno. §. ſin autem certo. ff. de fideicommiſſ. libert. Bartol. & Ang. in l. & ſi equo. de legat. 1. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſoc.

174 Per † iudicem & tertio ab iudicis officio fiat æſtimatio vbi aliter probata non reperitur l. ſi quod ex Pamphila. & ibi Bartol. not. de lega. ſecundo. & in d. l. 1. ad finem, de ſentent. quæ pro eo quod inter. ibi Cagnol. num. 141. 142. Rebuf. gloſſ. in alijs. num. 41. Bartol. in d. l. 2. num. 20. de reſcind. vendit. & ibi Salyc. ſub num. 23. verſi. dicendum eſt igitur. Ari. Pinel. in vltima parte. num. 7. Aymo conſilio 218. colum. 2. verſic. non obſtat valorem. Guid. Pap. in quæſti. 585. in fin. Cornel. conſilio 223. in fin. lib. 4. vbi, quod iudex debet potiùs æſtimare, quàm reum abſoluere, ad idem Aret. in l. cum ſeruus. ad finem, de verbor. obligat. Abb. in capit. cum cauſa. columna penulti. de teſtib. & ibi plenè canon. in materia probationis valoris.

175 Sed quando, & quomodo poſsit † iudex æſtimationem ex officio facere, quandocunque enim poteſt id facere ante latam ſententiam, etiam poſt concluſum in cauſa Cephal. conſilio 506. nume. 3. & per totum. immò in ipſa ſententia cadit hoc certam condemnationis taxationem deducendo, & exprimendo per text. in l. ſi traditio. C. de action. empti. & ibi Bartol. not Bald. & Salyc. in 5 quæſtio. dicit iudicem hoc facere ex poteſtate data ſibi à lege communem æſtimationem arbitrando, parte etiam non poſtulante, & non probante ex proprio officio iudicem ad certificandam æſtimationem procedere debere dicit Roman. conſil. 281. in re præſenti. column. ſecunda, verſ. nec mirum eſt. Præſuppoſito tamen quod in iudicio fuerit deductum, & probatum tale quid facti, & qualitatis, quod debeatur intereſſe, vel æſtimatio, ſed quantitatis certę ſola probatio deficere videatur. Quam ideo iudex facit quandoque executiuè parte citata, & nihil opponēte quod releuet faciendo per partes eligi, vel ex ſe eligit duos æſtimatores iuxta practicam traditam per Bart. in l. creditores colum. fin. C. de pignor. quandoque ex ſuo officio æſtimat capiendo informationem à vicinis, & eorum dicta in ſcriptis redigendo, vt docet Salyc. in d. l. 2. ſub nu. 23. verſic. dicendum eſt igitur. C. de reſcind. vendit. conſtando ſibi ex coniecturis, & veriſimilitudinibus de quantitate ipſius æſtimationis, ſecundum Aret. conſilio 83. colum. 4. vltra med. verſic. tamen iudex. & in d. l. cum ſeruus. ad fin. de verborum obliga. & cum iudex vidit reum condemnandum per ſe. ſi nouit, debet æſtimare etiam ex ſententia aliorum dicit Abb. in dict. cap. cum cauſa. colum. penu. de teſt. & ibi Felin. column. ſecunda, ſequitur dicens iudicem ex multis coniecturis debere ſe informare. idē quod iudex poteſt ex ſe informare de valore, & hūc declarare, dicit Angel. Aret. in §. ſi quis agens. colum. ſecunda, ad finem, inſtitut. de actio. Aut quandoque & hoc ego ſæpius ſeruaui, & vidi ſeruari in practica quod iudex facit ſuam ſententiam condēnatoriam in æſtimationem, vel intereſſe, & eius liquidationem, & declarationem reſeruat in executione, ita valide fertur in certa ſententia, ſed in executione debet liquidari, Bald. in l. ſecunda, colum. prima, ſub num. 4. C. de ſenten. quæ ſi. cer. quant. idem in intereſſe exemplificando ſicut quando fertur incerta ſententia in iudicijs vniuerſalibus, quia certificabitur in executione per not. in l. 1. ff. de eden. probat Bart. in l. 1. ſub nume. 3. ff iud. ſol. ita in practica ſæpe vidiſſe ferri, & valere talem reſeruationem comprobat Cagnol. in l. quatenus. num. 30. & ſequent de reg. iur. & Rebuf. alios allegando in dicta prima, in vlt. gloſſ. num. 56. & ſequent. de ſentent. quæ pro eo, quod inter. ita iudicaui in Rota Genuen. vt meo conſilio 151. ad finem & Cagnol. in d. l. quatenus. num. 33. in intereſſe, & in æſtimatione pari modo loquitur, & in petitis principaliter loquuntur Bart. & Bald. in locis modo

176 allegat. † & reſeruatio tendens ad declarandum & non ad perimendum iam iudicatum, & ſuper quibuſdam accidentibus valet maximè in arbitrarijs, ita tenet Bald. in auct. interdicimus. ad finem. C. de epiſcop. & cler. & ſic declaratio de facili conceditur, & admittitur ſub principali diſpoſito declarando per ea quæ tradit Bart. in l. certi condictio. § quoniā. num. 4. ſi cert. pet. quem ibi Doctor. communiter ſequuntur, & Caſtr. conſilio 361. in princ. lib. 2. & quæ

177 ponit Marſil. ſing. 322. Vnde † iudex vel hanc formam ſententiæ ſeruans, vel ſequens dicta teſtium de certa quantitate æſtimationis deponētium, vel relationem æſtimatorum electorum approbans, & vbi concurrunt diuerſæ æſtimationes eligendo viam mediam, Felin. in dict. cap. cum cauſa. column. fina. verſ. item adde quod vbi aut ipſa arbitrādo & taxando æſtimationem, certam denique ferendo ſententiam, & ſuper quantitate æſtimationis ſatisfecit diſpoſitioni dicti §. curare. inſtit. de actio.

Quartò principaliter propoſita antè reaſſumen-

178 do † in particulis, ſeu clauſulis ſuis certa debet quoque eſſe ſentētia, & clara, ſæpe namque videmus ſententiam fore concipiendam & formandam per plura capita, per plures partes, & plures ac diuerſas clauſulas vel exceptiuas, limitatiuas, declaratiuas, vel reſeruatiuas, prout libellus actoris exceptiones, & replicationes hincinde per litigantes factæ, & deducta, & probata in actis ſic fieri expoſtulant, & requirunt, pro finiendis litibus ea magis certa, & clariori

179 forma, qua ſententia ipſa explicari poſsit, † ſicut omnim plures res nominatim alicui legatæ faciunt plura legata, & legatarius de his rebus poteſt vnum le-

gatum acceptare, & aliud repudiare. l. ſecunda, & l. ſed duobus. de legat. ſecundo, ita quot res vel ſummæ ſunt expreſſæ in libello, tot eſſe ſententiæ cenſentur, & quot capitula eius, poſt Ang. ponit Alexand. in l. ſcire debemus. in princip. columna prima, nu-
180 mero ſecundo. & quarto, de verborum obligat. †poterit autem valere ſententia de vna re, & in vno capitulo, & de alia re, & in alio capitulo non valere, & reuocari, tradit Bartol. in dicta l. ſcire debemus. in princip. in fin. per l. etiam. §. primo, de minor. l. quid tamen in princip. de arbi. l. fin. de iure patro. & per caſus. cap. Raynutius. & cap. Raynaldus. de teſta. intellige de pluribus petitis rebus diuerſo iure, vt per Bartol. in repet. l. edita. numero 94. verſic. decimo quinto. C. de eden. relatum cum aliis per Alexand. in dicta l. ſcire debemus. numero tertio, non tamen ſic vt ſimpliciter, & breuiter refert Ruin. conſi. 12. col. fin. num. 4. lib. 3. quia Bald. & alij relati per Alexand. aliter declarant.

Quod auté núc requirimus in ſentétia continéte diuerſas res, & plura capitula, illud eſt, quod in re qualibet, & in quolibet capitulo, & articulo ſit certa ſententia, & ſibi ipſi non ſit repugnans, & contraria,
181 quoniam †ratione cótrarietatis ſententia redderetur nulla per plura probat Alexand. conſil. 124. in fin. lib. ſecundo. Aymo conſilio 79. ſub numero quinto, Anchar. conſil. 372. pro declaratione. colum. penultima, verſic. ex quibus omnibus niſi talis ſit contrarietas, quæ congrua diſtinctione & concordia poſſit tolli & reduci ad ipſam concordiam, quæ vbi fieri poſsit, ſemper hæc interpretatio tenenda eſt, in ſententia loquitur Dec. conſ. 358. col. fin. numero quarto, conſilio 517. numero quarto, & in l. vbi repugnantia. & ibi Hier. Cagno. numero quarto, de regul. iur. Recedendo etiam à proprietate verborum, vt cótrarietas euitetur, Aymo conſilio 297. columna ſexta, verſi. decimo. Celſ. Hugo conſilio 120. numer. 19. ver. quinimmò. Ripa in rub numero 33. verſic. quarto limitatur. ſolut. matrimo. vtque ſententia valet verba etiam impropriè accipi poſſunt. Alexan. conſilio 96. col. penult. numero decimo. lib. quarto, conſilio 182. colum. penult. num quinto, ver. ex prædictis. li ſexto, allegat Bald. in l. fin. in fin. C. commun. diui. qui dicit verba ſententiæ debere intelligi ſecundum na-
182 turam iudicij etiam eius verba impropriando. †Si tamen viderit iudex ex deductis, exceptis, & probatis aliquid eſſe dictum, & poſitum in ſentẽtia, vel aliqua eius parte, quod ſecundum eius mentem debeat declarari, vel modificari, debet clauſulam aliquam exceptiuam, vel limitatiuam ſubiungendo apparere, per quam ſecundum eius intẽtionem declarata, modificata, in cæteriſque firmata intelligi poſſit talis ſua ſententia, ſicut exceptiones circa regulas iuris operari latè ſcribunt, Dec. num. 19 & ſequẽt. Cagnol. numero vigeſimo ſecundo, cum ſequent in l. prima. de regul. iur. Dec. conſilio 283. numero ter.
183 †etenim ſententia dicitur facere ius inter partes per vulg. l. ingenuum. de ſtatu hom. ibi Bart. & alij tradunt. & in l. res iudicata. de reg. iur. & tex. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi tamẽ. de legat. primo, quæ ideo debet eſſe certa, & perſpicua in omnibus ſuis partibus, ſicut ius conuenit eſſe certum, l. ornamentorum. de aur. & arg. leg.
184 Nunquid auté † in ſententia debeat fieri expreſſa mentio de reiectione exceptionis oppoſitę per reum contra actorem, prout aliqui ponunt in fine ſententiæ, & prædicta non obſtantibus, exceptis & oppoſitis ex aduerſo, prout non obſtare declaramus. Reſpõdeo ſi hæc verba adiiciantur in ſententia, non vitiatur ſententia, veruntamen ſuperflua eſſe probantur per text. in capit. primo. de ordi. cognit. vbi Abb. col. quinta, ver. & circa hoc. & colum penult. verſic. item poteſt allegari, dicit, quòd ſuper incidenti de neceſſitate non eſt pronuntiandum, ſed ſi pronuntiatur, ius propter hoc non offenditur, nihilominùs valet ſententia, dummodò pronuntietur ad effectum pronuntiandi ſuper ipſo principali, & in lege ſecunda. C. eo. & in lege prima. C. de ordi. iudici. & in his locis gloſſ. & doctor. communiter tradunt, propoſita principali actione petitionis hæreditatis, & oppoſitis exceptionibus peremptoriis per reum quæ dicuntur incidentes, ſufficere, ſententiam ferri principali actione, quia admittendo, vel reiiciendo ſic cenſetur pronuntiatum ſuper iſtis incidentibus, vt per gloſſ. & doctor. in d. cap. primo, & in d. l. ſecunda, & Bero. conſilio 108. ad fin. li. 3. fallit in exceptione compenſationis quæ nõ intelligitur reiecta, quin poſsit agi in alio iudicio, niſi expreſsè reiiciatur per l. quod in diem. §. 1. ff. de compenſ. & ibi Bart. Caſtr. & alij, & Ant. de Butr. in cap. ſuborta ad fin. de re iudi.
185 Interdum neceſſaria videtur †pronuntiatio, & declaratio iudicis circa exceptiones peremptorias, vel alias, an obſtent vel ne, vt ſi de his incidentibus ſic appellatis per dictam legem prima, de ordin. iudici. & ibi gloſſ. & doctor. & in dicto capite primo, de ordin. cogni. principales quodammodo efficiantur exceptiones ipſæ principaliter. deductæ in iudicio, præcipuè quando extat ſtatutum de tenuta capienda de bonis debitoris, vel de inſtrumentis, & teſtamentis exequendis, quòd ſi capiatur tenuta bonorum, vel fiat pręceptum debitori, & hæredi de ſoluendo legatum, niſi intra certum tempus datum ad opponendum fuerit oppoſitum, & probatũ aliquid impediens tenuram, vel executionem, & factæ ſint oppoſitiones & probationes: Tunc ſuper eis ſi vidẽtur obſtare, pronuntiatur, & declaratur eas obſtare, ideo reuocatur tenuta, vel præceptum, ſi verò non obſtare videantur, tunc confirmatur tenuta, vel præceptum, quod exequi mandatur, non obſtantibus oppoſitis, quæ non obſtetiſſe, & non obſtare ſic expreſsè declaratur per iudicem, eo quòd principaliter videntur tales oppoſitiones deductæ in iudicio, & ſuper eis principaliter cognitum per iudicem. l. de qua re in princip. ff. de iudi. quaſi ſupponatur iam priùs facta cognitio pro actore per ius commune, vel municipale tribuens executionem inſtrumento, & teſtamento, ita ſeruaui, & ſeruari vidi.
186 Propterea cauendum eſt quomodo †ablatiui abſoluti ponantur in ſententia, ne eam reddant dubiã à ſenſu, quo appoſiti ſunt in ſententia, vt ſcilicet demonſtrent quid actum in præteritum, & videantur ſignificare quid agendum in futurum, per conditionem ab eis inductam. l. à teſtatore. de cõditio. & demonſtratio. quæ in futurũ conſertur. l. itaque ſi cert. pet. poteſt euenire in controuerſia ſuper fideicommiſſo petitio, quòd reus prætendat ex bonis petitis detrahere legitimam, & Trebellianicam debitam venditori grauato, & actor replicet. & probet venditorem priùs vendidiſſe alia plura bona, quàm ſint legitima, & Trebellianica, & in his imputáda, & non in poſtea alienatis, vt ſunt bona quæ petuntur, ac iſtud præcipuum controuerſum ſit inter litigantes, & iudex

iudex verè ſentit legitimam, & Trebellianicam ha-
bitam eſſe in bonis priùs alienatis, & petita bona de-
bere reſtitui abſque alia detractione legitimæ, & Tre
bellianicæ, ſi dicat in ſententia, deducta legitima, &
Trebellianica filij venditoris imputanda, & com-
penſanda in bonis primò per eum alienatis, con-
demnamus ad reſtituẽdum petita bona, videtur hęc
ambigua ſententia. quòd iudex non habuerit pro cõ
perto legitimam, & Trebell. eſſe conſecutam, & per-
ceptam in bonis primò alienatis apponendo ablati-
uum abſolutum, deducta, cum verbis etiam illis im-
putanda, & compenſanda, quæ ſunt futuri temporis.
Quamuis huiuſmodi ſententia ab incertitudine tali
poſsit defendi interpretando illum ablatiuum, de-
ducta, id eſt. pronuntiata deducta, argum. text. in fi.
iuncta ibi gloſſ. in ver. caſſata. in capit. ad probandũ.
de re iudi. illúmque accipiendo eſſe poſitum ad de-
monſtrandum quid certum in iure, & eſſe ſecũdum
iuris intellectum, quòd bona primò alienata impu-
tantur in legitimam, & Trebell. Aret. conſilio 18. col.
fin. text. gloſſ. & doctor. in l. Marcellus. §. res quæ. ff.
ad Trebell. ita ablatiuum talem non importare con
ditionem propriè non cadentem ſuper certo, ſed de-
monſtrationem, probat Ripa in rubr. numero 33. ſo-
lut. matrimo. accedentibus verbis condemnationis
continentis ad reſtituendum petita bona, quæ intel-
liguntur integra, & tota bona per glo. in verſ. totam.
in l. ſi in rem. ff. de rei vend. Bart. in l. legatis. de legat.
ſecundo. cum ſimilibus. per Alexand. conſilio 195. nu
mero primo. lib. ſexto. Nihilominus omnis fuiſſet
exploſa ambiguitas, ſi verba huiuſmodi declarato-
ria adiecta fuiſſent, prout deductam, imputatam, &
compenſatam fuiſſe, & eſſe declaramus, vt eſt de in-
tentione text. in dicto §. curare. quod quantum poſ-
ſibile ſit, dilucida proferatur ſententia.

Ne quiſquam me ſcribentem prædicta, neque nõ
auditum arguat de noſtri tractatus tituli digreſsio-
187 ne, reſpõdeo enim, Quiſque ſcire debet † iudicis eſſe
vltimarum voluntatum, & de his litium dubia in-
terpretari & determinare. l. voluntatis. C. de fideicõ-
miſſ. l. Meuia. §. primo, de an. leg. cap forus. de verbo-
rum ſignif. officio quidẽ iſto iudex fungitur ſua pro-
lata ſententia, quæ igitur vt certa ſit, & totam cõtro-
uerſiam dirimat, nulla poteſt eſſe ſuperflua doctri-
188 na, vbi tandem vt de his me expediam, iudex per-
ſpexerit cuncta propoſita, & per eum audita in cau-
ſa non poſſe certa deciſione expedire, ne ſuæ conſciẽ-
tiæ primum nec alicui ad plenum non audito in ſen
tentia omittendo, vel tacẽdo, aut modo aliquo præ-
iudicium inferatur, aliquando congruit eum ſentẽ-
tiæ adſcribere clauſulas reſeruatiuas, dixi aliquando,
quia non paſsim, non ſemper debet iudex ad clauſu-
189 las confugere reſeruatiuas, & † ludere, vt aiunt, ad
ſpalletam, ſcilicet dimittere onus verè non modicũ
190 iudicandi alij vel in aliud tẽpus, vnde meritò † iſtas
reſeruationes quaſdam iudicis cautelas, & litis in-
tricationes appellat Bald. conſil. 135. nouum dubiũ.
lib. primo, ſed conſtanter quæ poteſt tuta conſcien-
tia expedire debet, & quæ non poteſt, reſeruare, vbi
191 nouerit poſſe reſeruationem prodeſſe. † Clauſulæ au
tem iſtæ reſeruatoriæ, vel conſeruatoriæ non parum
ſunt frequẽtes in omnibus diſpoſitionibus, & legũ,
ſtatutorum, priuilegiorum, contractuum, vltimarũ
voluntatum, & iudiciorum, de his poſſem ſingulis
adducere exempla, ſed breuitatis gratia omitto, &
elicitæ ſunt, ac dependent ex profunda materia pro-
teſtationum, de qua poſt Bart. per legiſtas in l. non
ſolum. §. morte. de nou. oper. nuntiatio. & per Cano-
niſt. in cap. cum M. Ferrarien. de conſtitu. immò poſt
192 Bartol. in dicto §. morte. adducentem † proteſtatio-
num quatuor ſpecies, declaratoriam, incitatoriam,
prohibitoriam, & certificatoriam, Iaſ. col. antepen.
adducit quintam, ſcilicet conſeruatoriam, quæ no-
ſtra eſt, & de qua agimus, & ibi Alexand. memi-
nit numero 33. & hanc Iaſ. ibidem credit eſſe dupli-
cem, vnam conſeruatoriam ſolius iuris proteſtantis,
alteram verò conſeruatoriam, vel reſeruatoriam iu-
ris alterius, quàm proteſtantis, allegat exempla de
teſtatore in col. penult. & plura ponit de iudice, quã-
do in ſententia ſibi reſeruat taxationem expenſarũ,
vel condemnationem expenſarum, vel fructuum,
vel eorum declarationem, vel aliquo ſaluo, & reſer-
uato, vt ibi per eum, & de quibus infrà.
193 Vnde † circa reſeruationes iſtas per iudicem faciẽ
das in ſententia interlocutoria, vel diffinitiua non
parum etiam frequentes, & inordinatè per alios ex-
plicatas ſparſim variis in locis, vt ordine claro ſimul
has congerendo procedamus, noſtro interpreti, ſci-
licet nunc iudici tria propono videnda.

Primum quando reſeruatio non ſit facienda in
ſententia.

Secundum, & econtrà quando ſit in ſententia re-
ſeruatio facienda.

Tertium quid faciat, quidve operetur reſeruatio
facta in ſententia.

194 Ad primum reſpondetur, † quòd vbi ita inſpiciẽ-
do ab interlocutoriis ad proceſſum complendum fa
ctis opponitur exceptio reſpiciens perſonam iudi-
cis, actoris, procuratoris, & ſimilium, huiuſmodi ex-
ceptionis cognitio procedendo ad vlteriora non po
teſt reſeruari, ſed ante omnia debet determinari per
l. fin. C. de excepti. & l. ſi quæramus. ff. de teſta Barto.
in l. fin. numero quinto. ff. pro ſuo Abb. conſilio deci-
mo quarto, numero ſecundo, lib. primo, ſequitur Fe
lin. in cap. cum contingat. colum. fin. verſic. credo
quòd iſta. de offic. delegat. & in capit. exceptionem
columna ſexta, ad finem, verſic. ſi tamen eſſet. de ex
cept. per cap. exhibita. de iudi. ſentit Bald. in l. prima
numero 44. & in l. criminis. C. qui accuſ. Alexand.,
conſilio 182. numero quinto, lib. ſexto, Blanch. tra-
195 ctat. de comprom. quæſti. quarta, numero 36. † idẽ
in his exceptionibus præiudicialibus quoad peruer-
ſionem ordinis iudicij non poſſe fieri reſeruationem
probat Alexan. in l. ille à quo. quam legit ſub l. apud
Iulianum. §. ſi de teſtamento. colum. ſecunda, ſub nu
mero quinto. ff. ad Trebell. hoc ideo fit, quia in quo-
libet iudicio etiam ſummariiſsimo ante omnia de-
bent legitimari perſonæ, Bart. & Alexand. in l. ſecun-
da, in fi. C. de edict. diu. Adr. tollen. cum aliis per Ay-
196 mo. conſilio 104. in princip. Quinimò † ſtatutum
prohibens omnes exceptiones, non intelligitur de
exceptione reſpiciente inhabilitatem perſonæ, Bald.
conſilio 294. donatio cauſa mortis. numero tertio, li
bro tertio. in omni enim diſcuſsione habilitas perſo-
narum ſemper præſupponitur, plura adducit Dec. in
capitul. in præſentia, ſub numero quadrageſimo o-
ctauo. verſicul. ſed tamen in contrarium. de pro-
bat. & in l. fin. columna prima, verſic. ſecundò reſpõ-
detur. C. de inſtitut. & ſubſtitut. Aymo conſil. 270.
197 ſub numer. quinto. † Adde quòd exceptio iuris non
debet reſeruari, nec reiici, ponit Menoch. de arbitr.
iudi. lib. primo, quæſt. 53. numero quarto, & ſatis or-

dinatè tangendo hæc noſtra tria propoſita comprobat Aſini. Florenti. ſua praxi iudici. §. 18. cap. primo, cum quinque ſequent. vbi de dilatoriis, & declinatoriis exceptionibus tractando concludit eas declinatorias reſpicientes perſonas & iudicis, quòd ſit incompetens, & actoris quòd ſit inhabilis ad agendũ, & procuratoris quòd non poſsit eſſe procurator, & quod non habeat ſufficiens mandatum, non poſſe reſeruari ad merita cauſæ, ſed deberi per iudicem ſuper eis expreſsè pronuntiari, ne iuris ordo peruertatur, néve contradictio vel repugnantia ſequatur, ſit vel non ſit iudicium præparatum requiſitis perſonis ignoratis, eáſque pariter dilatorias non reſpicientes perſonas iudicis, vel partium, ſed proceſſum claras, & in promptu probatas non poſſe reſeruari ad merita, verùm debere ſuper eis per iudicem pronuntiari, eadem ratione ne iuris ordo peruertatur, vt ibi per eum per tota dicta ſex capit. quando autem poſsint reſeruari dicendum eſt in ſequenti propoſitione.

198 Idem quando †poſitiones, vel probationes ſunt apparentes impertinentes, & non admittendæ etiã ſtante ſtatuto, quod debeant admitti cum clauſula reſeruatoria ſaluo iure impertinentium, & non admittendarum, non debet tamen iudex eas admittere cum dicta clauſula, ſed pronuntiando reiicere, tenet Iaſ. in l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. col. penul. verſ. item adde quòd quando. ff. de iureiuran. idem Iaſon. non alleg. ſed Cur. Iunio. in l. fin. §. quod obſeruari. num. mihi 100. & ſequent. C. de iur. calumni. ſequitur Aſini. Florentin. dict. prax. § 19. cap 9. vbi numero quinto, dum refert Curt. Iunio. atteſtari de contraria practica, quòd iudices faciant reſponderi omnibus poſitionib. cum clauſula reſeruatoria, aduerte quod Curt. ibi num. 104. dicit quòd illa practica procedit in caſu dubio, vbi iudex non videt notoriam impertinentiam. & Aſini. dicto cap. 9. ad finẽ, ſequens concluſ. concord. allegat Pariſ. Clau. Seiſſel. & Barb. eſt ſententia Bartol. in dicto §. ſi de teſtamẽto. ſub numero quarto. ibi, prædicta vera niſi eſſet notorium &c. & Felin. in cap. ex parte. col. fi. verſic. fal-
199 lit duobus modis. de teſti. & facit †quòd ſtatutum tollens exceptionem nullitatis intelligitur adimere exceptionem nullitatis patentem & manifeſtam, tradit Socin. conſilio tertio, in fin. lib. primo. cum pluribus aliis deciſ. ad hoc collectis per Pedemon. deciſ. 142. num. 73.

200 Aduerte tamen vbi †ſtatutum reſeruaret quaſdã exceptiones poſt litem conteſtatam poſſet reus aliquo facto incompatibile cum tali reſeruatione, vel ei renuntiare, & ſibi præiudicare. Bald. in l. cum oportet. § cum autem. numero ſecundo. C. de bon. quæ li-
201 ber. † & ſtatutum de reſeruandis exceptionibus intelligitur de exceptionibus indigentibus probatione, non verò de his quæ ſunt probatæ à iure, Bald. conſilio 169. Bartholomæus. numero ſecundo, libro quinto, & non de exceptione incompetentiæ iudicis idem Bal. in l. exceptionem. columna penult. nu. 15. C. de probatio.

202 Item & in ſententia diffinitiua † iudex non poteſt apponere clauſulam reſeruatiuam per quam deſtrueretur, vel reſolueretur ipſa ſententia, vt quod de condemnatoria efficeretur abſolutoria, vel econtrà, aut ex parte affirmatiua reſolueretur in negatiuam, vel econtrà, vel fieret ſuppletio de ſubſtantialibus ſententiæ circa condemnationem etiam acceſſoriorum, per l. Paulus. 1. & l. iudex. ff. de re iud. & vtrobique Bartol. Angel. Imol. Caſtrenſ. & Alexand. ibidem, & in conſilio ſeptuageſimo quinto, columna prima, lib. ſeptimo, Socin. conſilio 124. columna tertia, verſiculo nam iudex ordinarius, & columna penultima, verſiculo præterea reſpondeo. libro primo, & conſilio nonageſimoprimo, columna fin. numero duodecimo, lib. quarto, & Alexand. conſilio nonageſimo, ſub numero quarto, verſicul. attento etiam lib primo, Anchar. conſilio centeſimononageſimo ſecundo, in auxilium. columna prima, in fin.
203 verſic. non obſtat reſeruatio. nam ſicut † aliquæ exceptiones peremptoriæ per partem non poſſunt opponi poſt ſententiam. ita per iudicem non poſſunt reſeruari poſt ſententiam, probat Alexand. conſilio 182. numero quarto, lib. ſexto, per Anton. de Butr. in
204 fin. de re iudic. & †reſeruatio in ſententia non valet circa ea, quæ ſunt expreſsè determinata in ipſa ſententia, ne ſequatur implicatio contrariorum, ponit Bald. in auctent. interdicimus. ad finem, verſic. ego dico, C. de epiſcop. & cleri. ſequitur Grammat. deciſ. ſexageſimaſexta, numero ſexto. & ſimilis reſeruatio ſola reiicitur, vitiatur, & non vitiat. Abb. conſilio ſeptuageſimo tertio, ad finem, libro primo, & Socinus dicto conſilio 124. columna penultima, verſic. præterea reſpondeo. & colum. fin. verſi. præterea falſa. & clarè Celſ. Hug. conſilio 1.2. numero ſecundo,
205 †non valet quoque reſeruatio cõdemnationis expenſarum, vel fructuum facta indiffinitiua ſententia, Bald. in l. item Labeo. in princip. ff. famil. erciſcun. Bartol. in l. terminato. ſub numero tertio. C. de fructi. & liti. expen. ſcilicet quando debentur officio iudicis, ſecùs ſi iure actionis, vt per Caſtrenſ. conſilio ducenteſimo decimonono, in cauſa quæ vertitur in fin. lib. ſecundo, & ſic declara vt per Alexand. in dicta l. Paulus. numero ſexto, ſeptimo, ſimpliciter non valere reſeruationem cõdemnationis expenſarum, tenet Felin. in capit. ſignificauerunt columna ſexta,
206 verſiculo primum quod licet. de exceptio. †item non poteſt reſeruare iudex id de quo debebat ferre ſententiam abſolutoriam, vel condemnatoriam, Bald. conſilio centeſimo quinquageſimotertio, nouum dubium. libro primo. Alexand. dicto conſilio ſeptuageſimo quinto, columna prima, libro ſeptimo, & latè Ruin. conſilio centeſimotrigeſimo tertio, col. 3. & ſequent. lib. 5. quando enim eſt bene actum, & malè probatum nullum remedium intelligitur reſeruatiuum, quia reus abſoluitur, Bald. in l. prima, in fin. C. de pignor. actio.

207 Ad ſecundum dico. & econtrà, quando †dilatoriæ exceptiones non recipiunt perſonas iudicis, vel actoris, vel procuratoris, aut in promptu non ſunt apparentes, vel oblatio non fit eas probandi incontinenti, ſed requirunt altiorem indaginem probandi eas, poſſunt reſeruari per text. in cap. penultimo, de ſponſal. impub. ibi ſaluis exceptionibus non ſolùm propoſitis, ſed etiam proponendis, & ibi gloſ. & doctor. & gloſ. in verſicul. nihilominus. in capitul. cum contingat. de offic. deleg. & ibi poſt ali. Felin.
208 in columna fin. facit concluſionem †exceptiones poſſe reſeruari etiam impedientes litis ingreſſum, ſi non appelletur, aliam ſubiungendo concluſionem à tali reſeruatione poſſe appellari. niſi præſumpta malitia excipientis, vel ambiguitas exceptionum non in breui dilucidanda iuſtam reddat ipſam reſeruationem. vt per Bartol. & ali. in dicta l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad Trebell. Alexand. conſilio 137.

ſub

ſub numero decimotertio, verſicul. & eſt aduertendum. lib. ſecundo, ponit Marſil. ſingul. 395. latè diſtinguit Aſini. Floren. prax. iudici. §. decimooctauo, capit. tertio, & quarto, de exceptionibus requirentibus altiorem indaginem, & quid de his in iudicio executiuo, vel ſummario in capitulo ſeptimo, Menoch. de arbitr. iudic. lib. primo, quæſt. quinquageſimatertia, numero primo, tertio, & lib. ſecundo, caſ. decimonono, & vigeſimo, de his poſſe fieri probationem incontinenti, vel longo interuallo, qualiter id ponit eſſe in arbitrio iudicis, & latiùs ipſe de recup. poſſeſſ. remedio primo, numero ducenteſimo trigeſimo, & ſequent.

209 In † acceſſoriis petitorum, vt puta damnis, intereſſe, expenſis, vel fructibus paſſim videmus ſeruari in ſententiis ferendis, quod de his incertis quoad quantitatem, ſed certis quòd debentur, fiunt reſeruationes liquidationum, vel taxationum in executione ſententiæ, vt de intereſſe per Socin. in capitulo ſecundo, ſub numero vigeſimo tertio, verſiculo ſexto infertur, de libel. obla. idem autor Bartolus Anton. de Butr. Guid. Papa, & Corſet. firmat Rebuf. in l. prima, gloſ. vltima, numero quinquageſimoquinto. C. de ſent. quæ pro eo quod inter. idem Caſtrenſ. conſilio centeſimononageſimoſeptimo, ad fi. lib. primo, Purpu. in l. admonendi, numero quadrageſimo. ff. de iureiuran. & Cagnol. in l. quatenus, numero trigeſimo, trigeſimo primo. de regu. iur. in omnibus acceſſoriis eſſe commun. obſeruantiam omnium curiarum ex Ioan. Fab. Iaſ. in §. curare. numero quinquageſimoquarto. inſtitut. de acti. de expenſis per gloſſ. Cyn. Bartol. & Bald. in l. terminato. C. de fructi. & lit. expen. in ſententia lata de adminiſtratione geſta reliquarum liquidationem reſeruandam eſſe in executione, per Ruin. conſilio decimooctauo, numero primo, iudicauimus in rota Genuen. vt meo conſilio 155. numero tertio, lib. primo, de fructuum liquidatione reſeruanda in executione ſentētiæ. per Ioan. de Imo. in l. ſi homo, de re iudic. Gui. Pap. in quæſt. 405. Iaſ. in l. non ſolùm. §. morte, columna fi. ſub ver. quædam & ſecunda de nou. oper. nuntia. deciſiuè reſpondi cōſilio centeſimooctuageſimoquarto, numero decimo. ita eſt † commu. practica, & ſeruanda, quam limita ſi petita ſit certa quātitas etiam probatione per aſſertionem partis apparente ex cōuentione debet ferri certa ſententia, & aliter non reſeruari liquidationem, vt per Alexand. conſilio 37. numero 29. & ſequ lib. 2.

Vtique tamen amplectenda eſt not doctr. Bal. in auctent. interdicimus, in fin. C. de epiſcop. & cler.
211 quòd † reſeruatio in ſententiis valet, dum fiat in arbitrariis iudici, vel tendat ad aliquid declarandum non perimendum, iam pronuntiatum, vel non ſuper ſubſtantialibus, ſed ſuper quibuſdam accidentalibus per allega. ibi per eum mandantem hoc tenendum menti, idem ſentit in dicta l. terminato, nume-
212 ro ſeptimo, in arbitrariis illud eſt, quòd ſi iudex condemnans quem ad triremes, vel ad confinia reſeruādo ſibi reuocationem etiam effectus inhabilis ad iudicandum poteſt reuocare pœnam impoſitam, Bartol. in l centeſimis. §. fin. in fin. de verbor. obligat.
213 Et quando æquum videatur iudici, reſeruare poteſt exceptionem ſolutionis probandam intra certum tempus. Guid Pap. in quæſtione ſexageſimaſeptima, & Iaſo. in dicto §. morte, columna penultima, verſic. vel quando iudex.

214 Fieri enim debet † reſeruatio meliùs & aptiùs agendi, quando quis puta experitur remedio executiuo, & debebat experiri remedio ordinario, vel vbi eſt malè actum. & bene probatum, vt poſſit denuò aptè agi, ius reſeruatur in ſententia abſolutoria à iudicio malè intentato, Bald in lege prima, ad fin. C. de pign. acti. in authen. ſed & ſi quis, column. penultima, ver. item illa. C. de ſecundis nuptiis, Afflict. deciſ. ſexageſima, Ruin. conſil. centeſimodecimo quar-
215 to, numero vndecimo. libro quinto. † item quando ſententia lata in iudicio intentato poſſet facere præiudicium alicui parti in alio iure, vel in re alia, debet iudex in pronuntiatione ſententiæ hoc aliud ius reſeruare illæſum, vel in re alia per text. in l. ſi quis libertatem, in principio, ibi Bartol. inducit numero vndecimo. ff. de petitio. hæred. & text. in l. Bebius. de pact. dotal. vbi ad finem clarè de tali clauſula reſeruatiua, & ibi Bald. columna fin. verſic. not. argumētum, inducit Alber. in fin. & Fulgo. ſub numero primo. notat in ſententiis plerunque poſſe fieri reſeruationes iurium competētium ex alia cauſa, idem adducit Cagnol. in l. lecta, numero centeſimo ſeptua-
216 geſimo octauo, ſi certum peta. † Exinde quoque iudex ferens pronuntiationem in aliquo iudicio ſummario celeri quadam expeditione determinando ſolet apponere clauſulam reſeruatiuam iurium partium in alio iudicio ordinario, vel in petitorio, vel ſaluo & reſeruato iure legitimi poſſeſſoris, quia ſic iudex non intendit alteri præiudicare, Bald. in l. fin. numero quadrageſimo primo, in quarta quæſtione. C. de edi. diu. Adria. toll. ſequitur pro notabili Iaſ. in dicto §. morte, columna penultima, pro admonitione optima reſeruare iura legitimi contradictoris refert Menoch. tractat. de adipiſc. poſſ. remed. quarto. numero 467. & per Alciat. conſilio centeſimo duodecimo, magnificus, numero decimoſeptimo, libro nono. quod enim non poteſt cognoſci propter iudicij breuitatem venit reſeruādum in alio iudicio, dicit Bald. in l. ſi quos, ſub verſ. quæro rebelles. C. de cap. & poſtl. reuer. & lex de iudicio poſſeſſorio reſeruat iura in petitorio. & l. & an eadem. §. fina. de except. rei iudic. cum ſignif. ibi in gloſſ. meminit Ruin. dicto conſilio 114. ſub numero vndecimo, ſic facit & iudex Alciat conſil. 107. num. 15. lib. 9.

Tertium, & vltimum illud, quod propoſitum eſt
217 de effectu huiuſmodi † clauſulæ reſeruatoriæ, quid faciat, quidve operetur. breuiter etiam explicandum eſt. namque eius effectus poteſt eſſe & magni, & parui momenti diuerſis reſpectibus, quibus in ſententiis, in contractibus. & in aliis diſpoſitionibus comprehendi poteſt appoſitam eſſe ipſam clauſulam reſeruatiuam. quia modificat, limitat, & reſeruat, po-
218 nit Corſet. in ſing ſub ver. ſaluo iure † ſiquidem appoſita eſt cauſa non retardandi proceſſum, ſeu alium actum examinationis teſtium, vt ſaluis exceptionibus oppoſitis contra proceſſum, vel contra teſtes, procedatur, & examinentur teſtes, quòd probata poſtmodum, & verificata exceptione iuridica proceſſum impediente, vel teſtes repellente, eius reſeruatio operatur, quod quicquid factum eſt, habeatur pro non facto de illo proceſſu, & de illo examine teſtium, & retractatur. quia nullum facit præiudicium ei, cui facta fuit talis reſeruatio per dict. l. ille à quo. §. ſi de teſtamēto. ad trebellia. ibi Bartol. numero quinto. Caſtrenſ. numero tertio, Angel. in principio, &

per l. prætor, in principio, de damn. infect. ibi Alex. numero octauo, & clarè Bald. conſilio nonageſimo ſexto, decreto, numero quarto, lib. primo, cum pluribus per Marſil. ſing. 198. & ſingul. 365. Deci. conſilio quadrageſimoſecundo, columna fin. verſic. primò quia, vbi de laude reſeruante probationem inſtrumenti, quo reperto retractatur laudum virtute talis reſeruationis, & Felin. in capit. ex parte, columna fi. de teſti. vbi teſtis examinatus ſub tali reſeruatione exceptionis, qua probata poſt modum etiam non facit indicium aliquod. & Bald. in dicta l. fin. ſub numero quadrageſimo primo, de edict. diui Adrian. tollen. dicit in immiſsione poſſeſsionis verba hæc, ſaluo iure legitimi poſſeſſoris habere vim conditionis. quòd ſi alius legitimè poſsideat, miſsio facta nõ ſit, quia iudex non intendit alteri præiudicare, vt ibi per eum, comprobat & Anchar. Regien. quæſtio. 29 nu. 4 & ſeq. part. ſecunda.

219 Item vbi clauſula reſeruatiua per verbum, ſaluo & reſeruato, vel ſimile appoſita eſt cauſa modificandi, & limitandi, vel declarandi præcedentia, vel ſequentia, ea quidem modificat, limitat, & declarat vt habeant, vel non habeant locum in eo caſu, quem continet ipſa clauſula, quæ ſic operando veluti exceptio limitat regulam in caſu, vel rebus exceptis, & in non exceptis firmat eam per gloſſ. in l. item Labeo. ff. famil. erciſcun. per l. quæſitum. §. denique. de fund. inſtruct. tradit Angel. conſilio ducenteſimo nonageſimo circunſcripta. columna tertia, & Dec. conſilio ducenteſimooctuageſimo tertio, columna tertia, ad numerum tertium, verſiculo & hoc quidẽ, allegãdo & Barb. conſilio decimooctauo, columna tertia, ad numerum tertium, verſiculo & hoc quidẽ, allegando & Barb. conſilio decimooctauo, columna decimaquinta, verſic preterea reſpondeo. & conſilio vigeſimoſexto, columna ſexta, verſic. cum ergo. lib. ſecundo, vbi ad hoc cumulando allegat plures deciſ. doctor. & text. iuris canonici, & ciuilis, præter eum allego text. in l. alimentorum. in fin. ff. de aſsig. libert ibi ſaluo iure communi. glo. exponit ſaluo iure communi quod habet in libertos pater, & ſic modificatur ibi, & limitatur illa attributio per patrem filiis facta de libertis alendis penes filios, quod non contineat pro filiis ius patronatus in libertos, ſed quòd id ſit ſaluum patri.

220 Declarat †autem animũ iudicis, ſeu alterius diſponentis proteſtatio iſta, quòd per ſententiam prolatam non vult auferre, & quòd non ſit derogatum nec præiudicatum iuribus eius, pro quo facta ſit reſeruatio, & quæ iura ille habet in re contenta in ſententia & diſpoſitione, & quæ iura remaneant conſeruata per ipſam proteſtationem tradunt Bald. conſilio 104. comparuerunt. numero tertio, quarto, libro primo. & Riminal. ſen. conſilio ſeptuageſimo primo, numero vigeſimoprimo, ſentit & Socin. conſilio ducenteſimodecimoquarto, columna ſecunda, verſic. ex quibus patet, lib. ſecundo, Alexand. conſil. centeſimo nonageſimo tertio, numero quinto, lib. ſexto, Pariſ. conſilio ſexageſimoquinto, numero vigeſimo ſexto, & ſequent. libro primo, Corn. conſilio trigeſimotertio, columna nona, verſic. nec enim excuſat. lib. quarto. non tamen confirmat, nec conualidat aliter ipſum ius conſeruatum alioquin inualidum, & nullum, vt per plura probare ſatagit Cephal. conſilio trecenteſimo ſeptuageſimo, numero ſexageſimo, cum præcedent. & ſequent. & refert hoc ex preſſè probantem Aymo conſilio 29. num. 8. & al. bis adde Socin. conſilio 289. columna ſecunda, verſ. ſed ad hoc. lib. ſecundo, ſed confirmat regulam in non reſeruatis per Abb. in cap. quoniam frequenter. col. tertia. in fin. cum ſign. ibi apoſtill. litera C. Chaſſane. conſilio 47. col. fin. num. 36. vt dictum eſt, & nõ intelligitur reſeruare ius de futuro vel in ſpe, quando ſit ipſa reſeruatio de iuribus præteriti, vel præſentis temporis, vt de iure quæſito, vel de iure competẽti, vel ſi quod competit, vt per Alexand. conſ. 28. col. 2. lib. primo, & Alciat. conſ. 11. in quæſt propoſita. nu. 18. 19. lib. 3.

Sequitur demum generalis concluſio paſsim in 221 ore omnium verſans. † quòd qui reſeruat, nihil dat, ſed conſeruat ius reſeruatum tale quale ſit, & ſi nullum ius conſeruabile reperitur, clauſula ipſa reſeruatiua nihil operatur, & fruſtratoriè appoſita eſt, per l. ſi quis legauerit. de legat. primo, & ibi Bartol. & alij leges alias concordan. allegando tradunt Bal. conſil. 47. ſub num. 2. libro primo, Alexand. conſ. 28. col. 2. num. 8. libro primo, conſil 195. colum. fin. numero 8. lib. 6. Socin. dicto conſilio 287. colum. fin. Cephal. d. conſil. 370. num. 61. allegando Menoch. conſil. ſecundo num. 17. Nat. conſ. 26. numero 9. conſ. 472. ad fin.
222 † vbi de reſeruatione fideicommiſsi eo non apparẽte nihil facit, & non inducit fideicommiſſum, Celſ. Hugo conſilio 67. numero 12. & Ruin. 97. columna 223 tertia. numero 9. lib. ſecundo, † vbi de reſeruatione Trebellianicæ intelligentiæ, ſi Trebellianica debeatur de iure, & non plus importat, prout huiuſmodi clauſula, ſaluo iure poſita in ſententiis, in contractibus, & in aliis diſpoſitionibus intelligi debet, per doctrin. Angel. in l. omnes. col. prima, verſic. in text. ibi cum ſuo robore. C. de præſcript. triginta anno. idem Bald. & Angel. in l. fin. in princip. de tempor. appel.
224 & ſic venienti ex vulgari ſubſtitutione aliqua Trebellianica non debetur, ergo reſeruatio illa nihil operatur, adeo enim hæc vera ſunt, quòd etiam ſi in 225 ſententia † contra aliquem lata, eſſent ſibi reſeruatæ omnes exceptiones & defenſiones contra dictã ſententiam, quæ ſibi competere poſſunt, nihilominùs ſententiam ipſam quæ tranſierat in iudicatum exequendam, & reſeruationem non valere, quia nihil 226 inuenit reſeruandum, † impoſsibiléſque reſeruationes nullius eſſe momenti deciſiuè reſpondit Bald. conſilio centeſimo, egregiè libro primo, ſequitur Socin. Iun. conſilio ſexageſimo ſeptimo, numero decimonono, libro 1 refert & firmat Aſini. Florent. ſua iudici. praxi. §. trigeſimo primo, capit. ſecundo, amplia 14. licet videatur reuocare in dubium deciſ. iſtam Bald. quod ideo ſic reſponderit, quia ſtatutum loci expreſsè diſponebat ſententiam fore exequendam remouendo reſeruationes, & aliter dubio non reſpõdet. nec alia adducit pro confirmatione huius concluſionis. attamen ego dicerẽ de ſtatuto ibi per Bald. eſſe factam mentionem eo quòd mandat ſententias exequi, & aliter nõ repugnet reſeruationes, ſed quòd reſeruatio exceptionum non impediat executionẽ, quia non reperit aliquid reſeruabile. & contraria deciſioni ſententia nihil operatur per alleg. ſuprà de iure communi maximè per doct. in l ſi quis legauerit. de leg. 1. per Gramm. deciſ. 66. nu. 6. & per Bal. in auct. interdicimus. ad fi. C. de epiſc. & cler. poſſem e- 227 go & confirmare ex eo q. dato debito † puro & exequibili in quãtitate certa cõtẽta in ſentẽtia vel inſtrumẽto exequẽdo per ſtatutũ, ſi veniret etiã reſoluenda ſenten-

ſententia vel inſtrumentum per reſeruationes exceptionum, conditionum, calculationum, vel laudi ferendi ſuper compromiſſo facto ſuper exceptionibus, nam impediretur tamen interim pro quantitate certa executio ſententię vel inſtrumenti per dictas reſeruationes per l. pure. in princip. ff. de exceptio. doli, & per gloſ. communiter approbatam in l. ſecunda. ff. de in di. adiec. tradunt Caſtr. conſilio 428. viſis & conſideratis. colum. prima, lib. primo. Soci. in l. pecuniam. numero 10. 11. ſi cert. pet. & l. quibus diebus. §. quidam Titio. in fin. de conditio. & demonſtratio. & Dec. in dicta l. pecuniam. num. 8. & conſi. 618. nume. quinto, & in l. is demum. §. quod pendet. & ibi Hiero. Cagno. & per plures docto. deciſ. approbant, idem Gramma. in deciſ. 58. numero 10. 11. Pedemon. deciſio. 33. in fin. vbi cautione præſtita idem Beniten. deciſ. 77. hæc declara quando in ſententia eſſet facta aliqua exceptio, quòd de ea prius debet cognoſci, Socin. Iun. conſi. 67. num. 19. lib. 1.

228 Admoneo equidem iudices † ne de facili apponāt in ſententijs reſeruationes iurium, quia ſunt contra regulas iuris vt per Socin. conſilio 91. colum. fin. lib. 4. & eas vidi pluries partib. præſtare incitamenta ad nouas & fruſtratorias lites, & ex his principalis propoſitæ dubitationis ſolutioni finem impono, volui & hæc itaque iudici noſtro interpreti dixiſſe.

SVMMARIVM.

1 Sententia quod ſit exequenda accipitur tam de ſententia iudicis lecta, quàm de ea teſtatoris, cuius diſpoſitionem iura ſententiam appellant quæ habet pariter executionem paratam. & vt ibi dic latius.

Et quando ſit tempus illius exequendæ, & quando à tali executione commiſſa detur appell. vel non, nu. 2. 3. pro ea ſuſpendenda.

2 Tempus exequendæ ſententiæ eſt, quando ceſſerit dies petendi relicta ex teſtamento.

3 Appellatio ab executione ſententiæ non eam ſuſpendit, niſi modus exequendi excedatur.

4 Legatum dotis vel alterius cauſa ſolutum ante mortem teſtatoris amplius non debetur, niſi alia teſtatoris voluntas oſtendatur.

5 Teſtamentum patris & teſtamentum filij concurrentia in executione prius illud patris executioni mādari debet, dein illud filij.

6 Modus & ordo exequendi circa quantitatem vel quid aliud conſequendi in vel ex bonis teſtatoris ſic relinquentis debet ſeruari vt primo mobilia capiantur, dein immobilia bona, tertio iura & nomina debitorum.

6 Executio ſententiæ in quibus rebus & quomodo ac quo ordine ſit facienda & qualiter in bonis ſit facienda, & quo moderamine. 7.

8 Condemnatur per ſententiam teſtatoris ac iudicis ſimul ad reſtituendum vel dandum alicui tantam extimationem quanta ſit extimatio talis rei, dando hanc rem ipſam liberatur.

9 Modus & ordo in exequendo non ſeruatus non officit quin executio valeat ac teneat ſi non appellatur.

Fallit quando non fuerit ſeruatus certus modus exequendi datus executori vel nūcio, quia ſine appellatione non valet executio. vt ibi. 10.

Idem dicitur circa nullitatem executionis ordine non ſeruato tradito per ſtatutum loci. 11.

12 Sententia lata contra inſtitutum poteſt exequi contra fideicommiſſarium ex actu iudiciali in inuitum.

Et ita eſt communis opin. ibid.

Etiam citatione non interueniente. ibidem, & dic vt numero 15. 16. quando principales interuenientes vt ſunt heredes inſtituti qui dicuntur caput teſtamenti, ſunt legitime condemnati.

Limita & declara vt per Crot. fideicommiſſario non citato appellante à tali ſententia quia interim non poterit contra eum exequi, ſecus ſi fuerit citatus ſi ſua putat intereſſe, illiq; fuit intimata ſententia. 13. 14.

Et quomodo lata contra ſubſtitutum fideicommiſſarium non præiudicat alijs ſubſtitutis fideicommiſſarijs nec legatarijs non citatis, & quare. 17.

18 Res quales veniant in executione ſententiæ teſtatoris vel iudicis cognoſcitur ex qualitate rerum & forma contenta in ipſa ſententia.

19 Legatum factum alicui de certa quantitate pecuniarum, de bonis & ſubſtantia ipſius teſtatoris, vel de bonis ſuis, non poterit fieri ſolutio inuito legatario de pecunia numerata ſed in bonis hæreditarijs teſtatoris ad electionem legatarij & quomodo ibidem declaratur, cum ſeqq.

20 Legatum tercentorum ſuper bonis teſtatoris poteſt legatarius eligere vt ſibi ſoluantur in bonis teſtatoris.

Contra per Corneum, quòd ſit in electione hæredis ſoluere vel in pecunia, vel in bonis. 21. cuius dictum ſaluatur per auctorem, vt nu. 23. vide & dic vt ibi latius.

Dic tamen ſecundum eundem Corneum diſtinguendo quòd ſit in electione debitoris hæredis, in contractibus ac in legatis eſt in electione legatarij creditoris. in debito ſcilicet pecuniarum de bonis vel in bonis, vt ſupra, num. 22.

Et quòd ſic eſt communis opin. doct. ibid.

24 Legatum ſimplex quantitatis pecuniæ debet ſolui in pecunia exiſtente in bonis legantis, qua non extante hæreditateq; exiſtente ſoluendo hæres compellitur dare pecuniam ſiue de ſuo, ſiue bona hæreditaria vendere.

Et quid ſi fuerit hæres cum beneficio legis & inuentarij. ibidem.

25 Verba hæc de, vel in, vel ſuper bonis adiecta conceptioni ac diſpoſitioni legatorum deſignant & important, quòd hæres vel alius grauatus non tenetur ſoluere legata de bonis proprijs.

Et ſic communiter eſt receptum. ibid.

26 Verbum à teſtatore prolatum, vel à notario ſcriptum non differt, cum id notarij perinde habeatur, ac ſi à teſtatore ſit prolatum.

27 Legata relicta à teſtatore vt ſoluantur ex fructibus poſſeſſionum, vel bonorum meorum, ſcilicet ipſius teſtatoris an differant à legatis factis per illa verba bonis meis in ablatiuo poſita. Et an & quando dicantur in fauorem hæredis, quòd fiat ſolutio de fructibus poſſeſſionum & bonorum teſtatoris.

Et non in fauorem legatarij, de fructibus poſſeſſionum ſi ſufficerent, & dic vt ibi diffuſius, quando hæres non tenetur vltra fructus.

28 Dictio De, ſignificat materiam & vltra non progreditur.

29 Solutio fienda ex fructibus debet fieri eo tempore, quo ex bonis percipiuntur.

30 Legatum ſoluendum ex fructibus præſtari ſpectat ad hæredem qui fructus percepit & eo non viuente ad eius hæredes, non autem ad fideicommiſſarium.

Etiam ſi tales fructus fuerint conſumpti & bona ex quibus fuerint percepti, fuerint per hæredem alienata. ibidem.

31 *Legatum factum de fructibus talis fundi an & quando hæres teneatur ſoluere de proprio: an verò eatenus quatenus fructus nati & collecti fuerint & non vltra, quia ſi taxatiuè vnica oratione, non tenetur de proprio, ſecus ſi demonſtratiuè, declarando & exemplificando vt ibi latius habetur. 32.*

32 *Hæres an & quando teneatur ſoluere legatum factum de fructibus alicuius fundi de proprio, ſi tot nõ extitiſſent, & quando non, vide verbum, legatum factum de fructibus. 32.*

33 *Solutio legatorum pro aliqua parte alicui tertio impoſita conſentienti, & ſubſtituto hæredi inſtituto, facienda ab illo tertio, intelligitur de bonis teſtatoris, ita vt is tertius poßit ab hærede repetere, vel caſu eueniente ſubſtitutionis tenetur pro modo emolumenti.*

34 *Legatum certæ quantitatis pecuniarum factum & ſoluendum in pecunijs in mercantijs & in alijs rebus teſtatoris, an ſic æqualiter in dictis rebus debeat diuidi, ſecundum argumentum Iaſonis, an verò ſecundum Corneum primo ſoluend. ſit in pecunijs in totum, ſi reperiantur in hæreditate, dein in mercibus & mobilibus, poſtremò in immobilibus iuxta formam iuris. 35.*

Et de argumento Iaſ. quomodo non valeat de perſonis ad res, vt ibi. 36.

36 *Argumentum quando non valet de perſonis legatariorum ad res, in quibus legata debent ſolui quantitatum in eo caſu, de quo ibi.*

37 *Legatum quantitatis teſtatoris mandato ſi ſolui non poßit in pecunia, quòd pro eo debeant dari tot bona immobilia, non admittitur hæres offerendo tot immobilia iuſſus per iudicem ſoluere in pecunia, ſi non probauerit ſe, non poſſe ſoluere in pecunia numerata, quod ſecus eſt ceſſante tali mandato, quia audiretur non trahens pecuniam, & vt ibi dicitur.*

38 *Valor monetæ currentis attenditur tempore conditi teſtamenti, non mortis teſtatoris, nec conditionis legati euenientis, quando contentio orire tur circa hæc tempora valor monetæ legatæ.*

Et eſt opin. communis. ibid.

Quicquid in contrarium dixerit Roma. ibid.

39 *Legatum alicui factum de decem iam anno elapſo, debebitur æſtimatio monetæ ad valorem tunc currentem non poſtea incipientem currere, & quare dic vt ibi. & vide verb. valor monetæ.*

40 *Sumptus vel impenſæ faciendæ pro conſequenda, conſtruenda, reficienda, aut reparanda re legata. an debeant fieri & ſolui ab hærede, an vero à legatario, vt executio ſuum ſortiatur effectum. vide ibid.*

40 *Hæres an legatarius debeat facere impẽſas & ſumptus pro reparanda, conſequenda aut conſtruenda re legata, vt executio ſuum effectum ſortiatur.*

41 *Executio legati vel fideicommißi & eius effectus conſiſtit in ſolutione & præſtatione eius quod eſt in obligatione, vel ſolutione conſiſtens in quantitate vel in ſpecie.*

41 *Effectus executionis legati vel fideicommißi qualis ſit & in quo conſiſtat. vide verbum executio legati vel fideicommißi.*

42 *Legatum factum de nomine debitoris conſiſtens in actione contra debitorem, hæres aliã eius executionem euitat, liberationem conſequitur à tali legato, cedendo legatario actionem contra debitorem.*

Quid ſi nomen debitoris conſiſteret in debito alternatiuo ad electionem teſtatoris quomodo cedere debeat hæres, & dic vt ibi latè 43.

44 *Hæres quomodo cedendo & ſoluendo, relicta poßit petere & obtinere à legatario ſibi fieri quietationem & liberationem per inſtrumentum publicum de legatis ſolutis & ſatisfactis.*

45 *Ars nulla eſt omnino, in qua omnia, quæ illa arte effici poſſunt, à doctore tradantur, Cicerone teſte.*

DVBIT. VLT.

DVBITATIO ſecunda & poſtrema totius noſtri tractatus diſſoluẽda ſupereſt.

Quomodo, & qualiter exequenda ſit ſententia. Solutio namque dubitationis propoſitæ reſpicit veritatis inquiſitionem circa duo.

Vnum eſt de tempore, modo, ordineq; exequendi.

Alterum & ſecundum eſt de qualitate rerum ab executione ipſa conſequendarum.

Ad primum ac vtrunque præmiſſum ſubijcio tra-
1 ctationem præſentem † de ſententia exequenda acci-
piendam fore de ſententia tam teſtatoris, quàm iu-
dicis ſuperinde lata, nam & ſanè teſtatoris diſpoſitio-
nem iura ſententiam appellant, vt in textu l. Sem-
pronius. in princip. ibi. Sed his caſibus de ſententia
teſtatoris quærendum eſt, de vſufruct. legat. cum ſi-
milibus, per Neuizan. conſilio ſecundo, numero vi-
geſimoſeptimo, & ſequen. & ſupra libro ſecundo, in-
terpretatio. quarta, dubitatio. prima. in principio, pa-
riter hanc teſtatoris ſententiam paratam habere exe-
cutionem, tam per leges communes, quàm munici-
pales fere vbique exiſtentes de inſtrumentis etiam
vltimarum voluntatum exequendis latè demonſtra-
ui, ſupra interpretatio. præcedent. dubitat. tertia, nu-
mero centeſimo trigeſimoſecundo, & pluribus ſeq.
licet omnimodo executio ipſa per iudicem facienda
2 dicatur iudicis ſententia, dicendum eſt igitur † tem-
pus eſſe huiuſmodi ſententiæ exequendæ, quando
ceſſerit dies petendi relicta ex teſtamento. l. cedere di-
em. de verborum ſignificatio. cum ſimilibus. in titu.
ff. & C. quando dies legat. ced. vt in præcedentibus
3 dictum eſt. Et † appellat. ab executione tali commiſ-
ſa, niſi excedatur modus exequendi eam non ſuſpen-
dit per l. ab executione. C. quorum appellatio. non
recipian. tradit Alciat. conſilio ſexageſimooctauo, gu
bernatorem. numero ſexto, ſeptimo, lib. ſexto, Bero.
conſilio trigeſimoſecundo, numero nono, lib. tertio,
dixi ante interpretatio. præceden. dubitat. tertia, nu-
4 mero 164. & quando † legatum vel dotis vel alterius
cauſæ fuerit ſolutum ante mortem teſtatoris, non de
beretur vlterius, niſi alia teſtatoris voluntas oſtenda-
tur, l. Lucius. 1. de legat. ſecundo. l. filia legatorum. C.
de legat. & vtrobique doctor. Corn. conſilio 273. co-
lum. penul. verſic. & maxime. lib. 4. Pariſ. conſilio 60.
num. 33 lib. 2. vbi plur. concord. allegatis quòd ita ſit
commu. opin.
5 Et vbi † teſtamentum patris, & teſtamentum filij
concurrant in executione prius quidẽ teſtamentum
patris executioni mandari debet, & poſtea teſtamen
tum filij, probat mandans hoc menti tenendum Bal.
6 in l. prima, in fi. C. de bon. auctori. iudi. poſſ. † modus
autem & ordo exequẽdi circa quantitatem, vel quid
aliud conſequendi in vel ex bonis teſtatoris ſic relin-
quentis debet ſeruari, vt primo capiantur mobilia,
deinde immobilia bona poſtremo ad iura & nomina
debitorum eſt deueniendum per tex. in l. à diuo Pio.

§. in

§.in venditione.ff.de re iudic.& ibi doct.prout volun
tas teſtatoris ſic interpretanda eſt vt ea exequatur eo
ordine & modo prædicto per ius commune conſtitu
to,ita in ſpecie tradit Ruin.conſilio quadrageſimono
no,colum.penult.numero decimo, vndecimo, libro
ſecundo,cui addo Corn.conſilio 71.col.prima,verſic.
7 tertio.in fin.lib.quarto. Taliter † tamen in bonis fa
cienda eſt executio & aſsignatio vt quàtum fieri poſ-
ſit minus ſit damnoſum debitori, & patrimonium
per particulares aſsignationes minus diuidatur, po-
nit Bartol.in dicto §.in venditione. numero quinto,
& ſpecialiter in l.ſi peculium.§.primo, numero pri-
mo,de pecul.legat.etiam ſoluendo vnum pro alio fa
uore vltimæ voluntatis ne pereat, l.cum certum.& l.
prima.§.fin.ibi gloſſ.in verſic.numeratam.de aur.&
argen.leg.Iaſ.in l.ſecunda.§.mutui datio.col.penult.
& vlt.in 2.& 17.fallen.ff.ſi certum petatur,per glo.in
ver.poſſe.in l.fundi Trebatiani.de vſufruct.lega.pro
ſingulari ponit Roma.ſingul.429.lego Titio.huic e-
8 nim accedit,quòd † ſententia teſtatoris, & iudicis ſi-
mul condemnatus ad reſtituendum vel dandum a-
licui tantam extimationem quanta ſit extimatio ta-
lis rei,dando hanc rem ipſam liberatur Bart.in l.Pau
9 lus.ff.ad Trebel.per l.ſi verò.§.fin.ſolut.matrim.† Ve-
rum tamen ordo prædictus ſi non fuerit ſeruatus in
exequendo valet executio & tenet,ſi non appellatur.
Bart.in dicto §.in venditione.numero 8.concordan.
alleg.ab hac opin.non eſſe recedendum deciſiuè re-
ſpondit Socin.conſi.158.colum.ſeptima,verſ.nec ob-
ſtat.lib.ſecundo,& Rimin.Iunior conſilio 122.nume.
10 34.† Intellige hoc ſane locum non habere, quando
executori,& nuntio fuerit ſtatutus certus modus exe
quendi,qui modus ſi fuerit prætermiſſus,& aliter fue
rit facta executio,hæc ideo appellatione nō indiget,
quia non valet vt forma mandati non ſeruata per ca.
cum dilecta.de reſcript.cum ſimilibus, firmant Abb.
conſilio tertio,colum.decima,verſi.vndecima quæſt.
lib.ſecundo, Vall.conſilio trigeſimoſecundo, nume-
ro 31.32.libro primo,& Alexand.conſilio quinto,col.
11 ſecunda,numero ſeptimo,lib.ſecundo,vbi † idem cir-
ca nullitatem executionis probat, ſi non fuerit ſerua-
tus ordo exequendi traditus per ſtatutum loci,vt ali-
quid vltra ius cōmune operetur pro conſtanti tamen
non ponendo, accedentibus & his, quæ aſſerit Guid.
Pap.quæſt.329.Quod quidem ſtatutū dans ordinem,
& modum exequendi fere vbique locorum viget, &
in hoc ſeruandum eſt, & ſuper quo materiam execu-
tionis ſententiarum tractare aſſumpſit Aſini.iudici-
orum prax.§.31 per totum.diffundendo ſe per plura
capita ampli.& limit.circa quæſtiones occurrentes in
materia ipſa executionis ſententiæ,vbi in cap.ſecun-
do,ampliatio.vigeſimatertia,& ampliatio.trigeſima
quarta, quatenus attinet ad ſpeciem noſtram ponit
12 † de ſententia lata contra inſtitutum,quòd poſſit ex-
equi contra fideicommiſſarios ex actu iudiciali in
inuitum per Bart.in l.in diem.de aqua pluuia arcen-
da,& ibi Ang.& Roman.num.ſexto.ſub l.in conce-
dendo.per l.primam.§.penult.de ventre inſpici.& l.
ex contractu.de re iudic.ita eſſe commun.opin.Ripa
in §.diui.num.ſexageſimo, ſexageſimoprimo, vt per
eum in dicta ampliatio.vigeſimatertia,& per Couar.
pract.quæſtio.decimatertia,ſub numero ſexto,etiam
quòd citatio non interueniat, ſed in hoc aduerte de-
clarationem traditam per Crot.in dicto §.diuini.nu-
mero quadrageſimoſecundo quadrageſimoquinto,
13 † quòd à ſententia lata cōtra inſtitutum, & grauatum
ſubſtitutus & fideicommiſſarius poterit appellare vt
ibi per eum,ſic ergo interim cōtra fideicommiſſarios
14 non poterit exequi ſententia. † Prout exequi poteſt
contra fideicommiſſarios, & legatarios citatos ſi ſua
putant intereſſe ſententia ipſa lata contra grauatum,
& intimata legatarijs & fideicommiſſarijs ipſis,vt per
Curt.Iun.conſilio vigeſimotertio,columna fina.ſub
numero octauo, vide tamen ſuper hoc latiorem diſ-
cuſſionem habitam per Couar.in dicta quæſtio.de-
15 cimatertia, ſub numero ſexto, quòd † principalibus
perſonis interuenientibus in iudicio legitime con-
demnatis, vt ſunt hæredes inſtituti, & primo vocati
ad ſucceſsionem aliquam ſubſequentes,& ſucceſsiuè
vocati etiam non citati obnoxij,& aſtricti ſint execu
tioni eiuſdem ſententiæ condemnatoriæ per text.in
dict.l.ex contractu,vbi in ſpecie loquitur contra ſub-
ſtitutum.

Sed adhuc aduertendum eſt, quòd dict.l.ex con-
tractu, loquitur de ſubſtituto vulgari vt ibi per gloſſ.
16 † & quando lata eſſet ſententia contra hæredem inſti-
tutum, qui eſt caput teſtamenti, ideo ſententia lata
contra eum exequi poteſt contra legatarios, vel fi-
deicommiſſarios non vocatos in cauſa, ita proce-
dunt allega.per Couar.ſub numero ſexto, dict.quæ-
ſtio.decimatertia,alioquin veritas videtur in contra-
17 rium,quòd † ſententia lata contra ſubſtitutum fidei-
commiſſarium non præiudicat alijs ſubſtitutis fidei-
commiſſarijs nec legatarijs, niſi fuerint citati,quia il-
le contra quem eſt lata ſententia non eſt caput teſta-
menti, argum.l.circa.ff.de inofficio.teſtament.ita
probat Bald.conſilio trecenteſimo trigeſimoquarto,
præmittendum eſt ad euidentiam,nume.quarto,li-
bro ſecundo, refert conſilio hoc Alciat.conſilio cen-
teſimo quadrageſimoprimo, ſub numero quarto, li-
bro nono,facit text.in l.ſæpe.verſic.is vero.& ibi glo.
in ver.interueniente.ff.de re iudica & in ſpecie com-
probat Socin.Iun.conſilio centeſimo octuageſimo-
primo,numero octuageſimonono, & ſequent.libro
ſecundo.

Ad alterum & ſecundum de qualitate rerum con-
18 ſequendarum in executione dico † qualitatem teſta-
toris,quàm iudicis nobis oſtēdere quales res veniant
19 in executione. nam † ſi teſtator legauit alicui certam
quantitatem pecuniarum de bonis & ſubſtantia ipſi-
us teſtatoris vel de bonis ſuis,vt ſolent ſonare verba
teſtamentorum,inuito quidem legatario in his hanc
ego intelligo executionem, nō poteſt fieri ſolutio le-
gati in pecunia numerata,ſed fieri debet in bonis hæ-
reditarijs teſtatoris ad electionem legatarij arbitrio
tamen boni viri,ſecundum communem extimatio-
nem, vt latè diſcutiendo probat Ruin.conſilio ſexa-
geſimoquinto, columna ſecunda, numero tertio,&
ſequent.libro ſecundo, cui addo Angel.conſilio du-
centeſimo nonageſimoquinto, punctus teſtator,eo-
dem ſub numero tricenteſimo quadrageſimoſecun-
20 do, columna prima, firmantem † legatum trecento-
rum ſuper bonis teſtatoris eligente legatario poſſe
conſequi in bonis teſtatoris,, quia tercentum ſunt in
legato, & bona in ſolutione ſi velit legatarius, vt
ibi concludit, dicit facere l.ſi quis ſtipulatus fuerit
decem in melle,ff.de ſolut.& l.codicillis.§.inſtituto.
de legat.ſecundo,de Angel.mentionem non faciens
21 videtur tenere † contrarium Corn.conſilio centeſi-
mo trigeſimoſecundo,columna fin.libro quarto,vbi
de bonis vel ſuper bonis teſtatoris ſunt verba indefi-
nita, ideo poſſe fieri per hæredem ſolutionem legati

vel in pecunia, vel in bonis, vtroque habito de bonis teſtatoris, vide tamen in ſimili † debito pecuniarum
22 de bonis vel in bonis, quòd idem Corne. conſilio ducenteſimo decimoquinto, columna ſecunda, verſi. licet in legatis, dict. libro quarto, diſtinguit in contractibus eſſe in electione debitoris, in legatis autem eſſe in electione legatarij creditoris circa ſimile ambiguum bonorum legatorum ſecundum communem opinio. doctor. in l. legato generaliter. de legat. primo, hanc diſtinctionem relata tali contrarietate Cornei in dictis conſil. ſibi magis placere dicit Aym. conſilio centeſimo octuageſimoſeptimo, columna fina. verſicu. ſed pro primo, hoc mihi quoque placet. & tenendum arbitror. per rationem & auctoritatem Rui. & Angel. in dictis ſuis conſil. ſaluando Corne. in dicto conſilio centeſimo trigeſimoſecundo, columna
23 fin. quòd † vbi legatum certę quantitatis pecuniarum erat prius debitum confeſſum per teſtatorem in ipſa quantitate legata ideo prima origine debiti attenta, voluntati teſtatoris, & arbitrio boni viri magis conuenire videtur, ſi hæres velit, poſſe fieri ſolutionem in pecunia debita inuito legatario, ex regula generali, quòd ſolutione eius quod debetur omnis obligatio tollitur, vulga. text. in princip. inſtitut. quibus modis toll. obligat. ſaluando etiam eo caſu quo reperitur eſſe in pecunia hæreditaria teſtatoris tanta quantitas, quæ ſufficeret pro ſolutione quantitatis pecuniæ legatæ, quia ſine dubio poſſet tunc hæres ſoluere de illa pecunia dicit Aym. dicto conſilio centeſimo octuageſimoſeptimo, columna fin. verſic. ſed pro primo. nihil ad hoc allegat, & ego comprobo ſic eſſe de voluntate teſtatoris, vt primo fiat executio ſolutionis legatorum eo ordine quo diſpoſitum eſt de iure communi capiendo primum de mobilibus, & ſic de pecunia hæreditaria, vt dixi probari per Ruin. conſilio quadrageſimonono, columna penult. numero decimo, vndecimo, libro ſecundo, videtur tex. in l. ſi pecunia,
24 in princip. de legat. ſecundo. quòd † ſimplex legatum quantitatis pecuniæ debet ſolui in pecunia exiſtente in bonis legantis, quæ ſi non extat & hæreditas ſit ſoluẽdo, hæres dare pecuniam compellitur, ſiue de ſuo, ſiue bona hæreditaria vendendo, ſiue vnde velit, ſi tamen hodie hæres fuerit cum beneficio legis & inuentarij in tali ſolutione legati ſeruanda ſunt tradita per textum, & docto. in l. fina. §. & ſi præfatam. C. de iure deliberan. tenet Bartol. Alber. Cuma. Caſtren. & Imo. in dict. l. ſi pecunia. in princ. licet ibi Bald. teneat contrarium, & malè contra commun. opin. vt & per Anchar. Regien. quæſtio. ſexageſimaquarta, numero 7. par. ſecunda.

25 Enimuero hæc verba † de, vel in, vel ſuper bonis ſuis adiecta conceptioni ac diſpoſitioni legatorum deſignant, & importãt, quòd hæres vel quis alius grauatus non tenetur ſoluere legata de bonis proprijs text. & gloſſ. fin. in l. nomen. §. vni. in fin. de legat. tertio, Caſtrenſ. conſilio quadringenteſimo quinto, numero ſecundo, verſi. ſecundo, quia teſtator. Aym. conſilio centeſimo octuageſimoſeptimo, numero quarto. dixi conſilio 98. in fin. lib. primo, etiam quòd non confecerit inuentarium, ſed eatenus ſoluere tenetur, quatenus habeat de bonis teſtatoris, Corne. conſilio centeſimo octuageſimo. colum. ſexta, verſ. ſic & aliàs, libro quarto, ſic eſſe communiter receptum ait concordan. allegando Phanuc. Lucen. tract. de inuenta. par. ſeptima, numero quinquageſimoprimo, Alciat. cõſilio trigeſimooctauo, facti præſens ſpecies, numero trigeſimoprimo, libro nono, ſentit Bartol. in l. prima, numero quadrageſimoquarto, in fin. C. de ſacro-
26 ſanct. eccleſ. † differentia verborum vel notarij vel teſtatoris non placet, quia verbum à Notario ſcriptum perinde habetur vt à teſtatore prolatum, Bald. conſilio centeſimo quinquageſimoprimo, ad fin. lib. quinto, Hiero. Cagno. in l. ſi librarius. numero decimo, de reg. iur. vt alibi dixi.

27 Præterea † diſpoſitio iſta teſtatoris, ſoluantur & detrahantur legata ex fructibus poſſeſsionum ex vulgari de le poſſeſsioni ſic in Latinum translatarum, & boni mei, id eſt, & bonorum meorum. ſic Latine, vt interpretatio fiat in fauorem hæredis. quòd executio & ſolutio legatorum facienda ſit de fructibus poſſeſſionum & bonorum teſtatoris, & non in fauorem legatarij de fructibus poſſeſsionum ſi ſufficerent, ſin autem de bonis meis, transferendo in ablatiuum non in genitiuum vt poſui. bonorum meorum, quam interpretationem reputat, & tenendam illam pro hærede probat Corne. conſilio 71. colum. prima. libro 4. pariter hæres non tenetur vltra fructus. quia dictio
28 † de, ſignificat materiam, & vltra non progreditur, l. prima. §. videamus. ff. de coniug. cum emancip. liber. tradit Bald. in l. penult. colum. fin. verſi. & faciunt ad quæſtionem. C. de condi. inſer. facit dict. l. nomen. §. vni. de legat. tertio, vbi videtur caſus. cuius Bald. non
29 meminit † debet autem fieri ſolutio ex fructibus eo tempore quo ex bonis percipiuntur, gloſſ. in ver. non initio. in l. Firmio. §. pater. ff. quando d. leg. ced. Alcia.
30 conſilio 54. numero quinto. lib. 9. † legatum hoc ſoluendum ex fructibus præſtari ſpectat ad hæredem, qui percepit fructus, & ſi non viuit ad eius hæredes, & non ad fideicommiſſarium, Nat. conſilio 323. ad fin. etiam ſi tales fructus fuerint conſumpti, & bona ex quibus fuerunt percepti, per hæredem fuerint alienata, reſpondit Corn. conſilio centeſimo octuageſimotertio, lib. 1.

Subijcitur hæc declaratio legati exequendi in fru-
31 ctibus ſolutioni appoſitis, quòd † ſi fructus poſiti ſint taxatiuè vnica oratione, vt lego centum ex fructibus vel redditibus talis fundi vel cum relatiuo ex fructibus, qui naſcentur vel colligẽtur ex tali fundo, in ſimplici legato hæres eatenus tenetur, quatenus fructus nati, & collecti fuerint, & non vltra de proprio dict. l. nomen. §. vni. de legat. tertio. l. cum certus. de vi. tri. ol. lega. in legato autem annuo ſuppletio fit ſatisfactionis de fructibus in ſequentibus annis. l. legatum.
32 §. vrni. de an. lega. l. ex eo. de vin. triti. ol. lega. † ſi verò fructus poſiti ſunt demonſtratiuè. vt lego centum, quæ volo ſolui & præſtari ex redditibus & fructibus talis rei, omnimodo tunc facienda erit ſolutio legati ex fructibus rei demonſtratæ vel aliunde habitis. l. quidam teſtamento. de legat. primo. l. Lucius. de ali. leg. vt poſt Cyn. per Angel. & Salyc. in l. ſi quis argentum. §. ſi vero. C. de donat. Bartol in l. inter ſtipulantem §. ſacram. numero ſexto, de verborum obligatio. Caſtren. conſilio 338. quia exceptiones. colum. tertia, ſub numero tertio, libro primo. Ioan. de Ami. conſilio quadrageſimoſexto, colum. penu. & fin. & plene proſequitur Deci. conſilio 324. per tot. ex facto reſpondi conſilio centeſimo decimoſeptimo, numero tertio, & ſeq. libro 1.

33 Item ſolutio legatorum pro aliqua parte impoſita alicui tertio etiam conſentienti & ſubſtituto inſtituto hæredi ab eo facienda intelligitur de bonis teſtatoris, ita vt poſſit is tertius ab hęrede repetere vel caſu ſubſtitu-

ſubſtitutionis eueniente tenetur pro modo emolu-
menti, vt, latè examinando determinat Corn. conſi-
lio 76. lib. 4. aduerte notabile illud Iaſonis in l. legata
34 inutiliter. §. 1. in 2. not. de leg. primo. quòd † legatum
certæ quantitatis pecuniarũ factum, & ſoluẽdum in
pecunijs in mercantijs & in alijs rebus teſtatoris de-
beat diuidi æqualiter in pecunia, in mercantijs & in
alijs rebus his qualitatibus rerum quaque parte lega-
ti attributa, ſimpliciter refert Aym. conſilio 187. ſub
35 numero quarto, hoc non puto verum, ſed quòd † le-
gata quantitas debeat ſolui in totum in pecunijs ſi re-
periantur in hæreditate, aliàs in mercibus & mobili-
bus, & poſtea in immobilibus bonis teſtatoris iuxta
formam iuris per text. in l. à Diuo Pio. §. in venditio-
ne, de re iudicata ſecundum iuris formam in ſoluen-
dis legatis ſic teſtatoris voluntatem interpretandam
eſſe tradit Corn. conſilio ſeptuageſimoprimo, colum
na prima, verſi. tertio, in fi. lib. quarto, & clarius Ruin.
conſilio quadrageſimonono, numero 10. 11. lib. ſecun
do, & per Bartol. & ali. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff.
36 ad Trebellian. Non militat † argumentum Iaſonis ex
textu in dicto §. primo in ſecundo not. dict. l. legata
inutiliter. de perſonis legatariorum de quibus loqui-
tur ille tex. ad res in quibus debent ſolui legata quan
titatum ex euidente ratione diuerſitatis inter perſo-
nas & tales res in hoc caſu, vt ex ſe patet diuerſitas a-
ctuum, & plurium perſonarum reſpicientium actum
acquiſitionis legati, & præmiſſarum rerum reſpicien
tium actum ſolutionis legati. legatum enim recipit
diuiſionem per actum acquiſitionis pro numero per-
ſonarum legatariorum dict. l. legata inutiliter, in fin.
cum ſimil. ibi in gloſſ. fin. non ita dici poteſt per a-
ctum ſolutionis plurium rerum, quæ non ſunt in ob-
ligatione legati, ſed in ſolutione, in obligatione au-
tem eſt certa quantitas legata vni legatario per no-
ta. in l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle. ff. de
ſolut. Corne. conſilio centeſimo trigeſimoſecundo,
columna fina. libro quarto, quæ ſciſſa in plures res ſo-
lutas non minima incommoda haberet. l. plane. ff.
famil. erciſc. ergo &c.
37 Legatum † quantitatis mandato teſtatoris ſi non
poſsit ſolui pecunia pro eo dari debeant tot bona im
mobilia, hæres iuſſus per iudicem in pecunia, non
debet admitti offerendo tot bona immobilia ſi non
probauerit ſe non poſſe ſoluere in pecunia numera-
ta, tenet Iaſ. conſilio quadrageſimoquarto, columna
fina. libro primo, motus Romani conſilio centeſimo
ſexageſimotertio, vbi late diſcutiẽdo in ſimili ita pro
bat, alioquin ceſſante tali mandato teſtatoris heres ſi
non habet pecuniam vt quilibet debitor offerendo
de melioribus bonis auditur per authent. hoc niſi. C.
de ſolut. Cuman. in l. ſi pecunia. de legat. ſecundo.
38 Tempore † ſolutionis & executionis legati certæ
quantitatis pecuniarum ſi contentio euenerit de va-
lore monetæ legatæ currentis minoris, vel maioris
extimationis, quàm eſſet vel tempore conditi teſta-
menti, vel tempore mortis teſtatoris, vel tempore e-
uenientis conditionis legati, breuiter reſpondetur
fore attendendum valorem monetæ currentis tem-
pore conditi teſtmenti per l. vxorem. §. teſtamento,
de legat. tertio, & l. ſi ita eſſet. de aur. & argent. legat.
firmat Oldra. conſilio trigeſimoprimo, conſilio deci-
motertio, Abb. in capit. olim cauſam. numero quar-
to, de cenſi. Afflict. deciſio. centeſima nonageſima
quarta, numero ſecundo, Socin. conſilio ſexto, co-
lumna ſecunda, libro primo, pro communi ponit E-
man. Soarez theſã. recept. ſentent. ver. monetæ, nu-
mero ducenteſimo quadrageſimo, probat idem So-
cin. Iunior conſilio centeſimo quadrageſimoſecun-
do, numero quarto, quinto, libro ſecundo, conſilio
centeſimoprimo, numero tertio, libro tertio, quic-
quid in contrarium dicat Roma. conſilio centeſimo
vigeſimotertio, circa primum, columna ſecunda,
ver. an ſtatuta. comprobo his expreſsis verbis Bald. in
conſilio quadringenteſimo ſeptimo, in quæſtione, co
lumna fin. ſub numero decimoquarto. lib. primo. ſic-
39 ut ſi † teſtator, iam eſt annus, fecit teſtamentum & le-
gauit mihi decem, lex interpretatur ad monetã tunc
currentem non poſtea incipientem currere, quia ſen-
ſus verborum naſcitur eodẽ tempore cum ipſius ver-
bi prolatione, ſic Bald. ait.
40 Sumptus † vel impenſas pro conſequenda, con-
ſeruanda, reficienda, vel reaptanda re legata quis fa-
cere & ſoluere teneatur an hæres vel legatarius vt ſu-
perinde ſuum executorio ſortiatur effectum, noſtrũ
remitto interpretem ad Bald. in l. prima, §. ne autem.
numero decimotertio, de cadu. tollend. Abb. in cap.
indicante. numero ſeptimo, de teſta. Ang. Aret. tract.
de teſta. gloſſ. trigeſimaſecunda. numero tertio, text.
& doctor. in l. quibus diebus. §. primo, de conditio. &
demonſtratio. & in penult. §. alumno, de legat. tertio,
Oldra. conſilio vigeſimoſeptimo, ad fi. Salyc in auct.
nunc hæres. C. de litig. Alber. in l. patronus. §. penult.
de legat. tertio, ad text. Bartol. & ali. in l. cum ſeruus.
& in l. ſi ſeruus legatus. in princip. de legat. primo, &
in l. Titius. de legat. tertio, ad l. generali. §. Lucius. de
vſufruct. legat. ad Corn conſilio centeſimo octuage-
ſimo, columna ſexta, ver. circa quintam, libr. quarto,
ad l. ſciendum, & l. vbi. §. fin. & l. mulier. §. præterea. ad
Trebellian. ad Boër. deciſio. quadrageſima quarta. ad
gloſſ. in ver. fortaſsis. in l. quarta. § ſi rem de legat. ter-
tio, & ibi Caſtren. & Alexand. conſilio centeſimo de-
cimonono, colum. penult. numero vigeſimoprimo,
lib ſecundo.
41 Poſtremo † effectus executionis legati vel fideicõ-
miſsi conſiſtit abſque dubio in ſolutione, & præſtati-
one eius, quod eſt in obligatione vel ſolutione, conſi
ſtens in quantitate vel in ſpecie per regu. § primi. inſt.
quibus modis tollit. oblig. & l. planè vbi ver. idemq́;
de legat. primo, & l. prout quiſque. ff. de ſoluti. & con-
ſiſtens in præſtatione facti exequitur in facto ipſo
42 præſtito. l. fideicommiſſa §. fin. de lega. tertio, † ſed vbi
legatum eſt nomen debitoris conſiſtens in actione
contra debitorem hæres aliam eius executionem eui
tat, & liberationem à tali legato conſequitur ceden-
do legatario actionem contra debitorem. l. ſeruum
filij ſed ſi nomen. l. ſi non quocunque. §. qui Caium.
l. ſeruus legatus. §. qui margaritam. l. ſi res obligata, in
fin. de legat. primo. l. legatum ita erat. & l. ſi Titius. §.
cum ita. l. qui duos. § primo. l. Imperator. in princip. l.
Lucius. §. ciuibus. de legat. 2. & l. dominus Sticho in
princip. de pecul. lega. & l. Titio fundus de condit. &
43 demonſt. † & ſi nomen debitoris conſiſteret in debito
alternatiuo ad electionem teſtatoris, l. ſi ſic legatum.
§. ſi quis ita. de leg. 2.
Debet quidem hæres facere ceſsionem efficacem
ſoluendo pretium, ſi quod ſoluẽdum ſit, ita quòd ceſ-
ſio ſit efficax & non poſsit per exceptionem excludi
vt legatum ſit vtile pro nota. tradit Bald. in l. idem Iu
lianus. in princip. de legat. 1. aliás. §. idem Iulianus. ſub
l. cum ſeruus. & ibi Bart. Caſtr. & alij, de hac ceſsione
per Anch. conſi. tricenteſimo ſexageſimooctauo, du-
bium

bium principale, colum. ſecunda, Bald. conſilio centeſimo ſexageſimo tertio. præmittendum. lib. 3. Aym. conſilio 109. num. 8.

44 Atque † ita cedendo & ſoluendo relicta hæres & quilibet debitor ſoluens poteſt petere & obtinere à legatario & creditore quolibet ſibi fieri quietationem, & liberationem per inſtrumentum publicum de legatis ſolutis, & debitis ſatisfactis probat Baldus conſilio ducenteſimo trigeſimo, quidam nobilis, lib. ſecundo, text. Bartol. & alij tradunt in l. plures. C. de fide inſtrum.

De his hactenus neque ipſum quoque nunc quiſquis eſt vltimarum voluntatum interpres quietare & liberare velit, quoniam exequutus videor, quantum in me eſt, totum opus, quod per quinque libros initio præmiſſos exequi pollicitus ſum, ſi quid malè ſoluti imperfectique inſit, quod vtinam ne plurimum dicetur. Id equidem humana imbecillitate mei eſt, & communi hominum etiam docentium quamlibet artem defectu, his verbis probat Cicero libro

45 ſecundo de oratore. Neque † eſt omnino ars vlla, in qua omnia, quæ illa arte effici poſſunt à doctore tradantur: ſi quid autem boni, & perfecti, id nempe quod eſt, gratia Dei eſt. Cui trino, & vni ſoli omnis honor, laus, & gloria, & gratiarum actio per infinita ſæcula.

FINIS.

FRANCOFVRTI AD MOENVM
APVD CHRISTOPHORVM CORVI-
NVM, IMPENSIS SIGISMVN-
DI FEYRABEND.

M. D. LXXXIII.